Bundel - Politieke Avond van 13 oktober 2021

Agenda bijlagen

Raadskamerindeling 13 oktober 2021

Bundel met (schriftelijke) technische vragen en antwoorden Begroting 2022 (versie 19-10-2021)

1.RZ 18.45 uur - 20.15 uur: Vaststellen van de Begroting 2022, de Turap 2 2021 en de Belastingsverordeningen 2022 - Portefeuille: wethouder Paping

Fase: informatief/meningsvormend (1)
Locatie: Raadzaal

- Behandeladvies 13 oktober 2021, meningsvormende (1) behandeling
- Raadsvoorstel "Begroting 2022"
- Bijlage 1 - Overzicht doel, type, looptijd en plafond bestemmingsreserves
- Bijlage 2 - Begroting 2022
- Notitie betreffende behandeling Begroting 2022 d.d. 15 september Agendacommissie
- Raadsvoorstel "Turap 2 2021"
- Bijlage 1 - Turap 2 2021
- Bijlage 2 - Begrotingswijziging 21-009
- Raadsvoorstel "Belastingverordeningen 2022"
- Bijlage 1 - Toelichting op de belastingverordeningen 2022
- Bijlage 2 - Tarieventabellen
- Schriftelijke inbreng Kennisnetwerk Arnhem Nijmegen
- Behandelresultaat 13 oktober 2021, meningsvormende (1) behandeling

2.LF 18.45 uur - 20.15 uur: Vaststellen van de Begroting 2022 - Portefeuille: wethouder Louwers

Fase: informatief/meningsvormend (1)
Locatie: Landgoed/Festival

- Behandeladvies 13 oktober 2021, meningsvormende (1) behandeling
- Raadsvoorstel "Begroting 2022"
- Bijlage 1 - Overzicht doel, type, looptijd en plafond bestemmingsreserves
- Bijlage 2 - Begroting 2022
- Notitie betreffende behandeling Begroting 2022 d.d. 15 september Agendacommissie
- Behandelresultaat 13 oktober 2021, meningsvormende (1) behandeling

3.WG 18.45 uur - 20.15 uur: Vaststellen van de Begroting 2022 - Portefeuille: wethouder Van der Zee

Fase: informatief/meningsvormend (1)
Locatie: Walburgis

- Behandeladvies 13 oktober 2021, meningsvormende (1) behandeling
- Raadsvoorstel "Begroting 2022"
- Bijlage 1 - Overzicht doel, type, looptijd en plafond bestemmingsreserves
- Bijlage 2 - Begroting 2022
- Notitie betreffende behandeling Begroting 2022 d.d. 15 september Agendacommissie
- Beantwoording vragen DENK Verenigd Arnhem en D66
- Behandelresultaat 13 oktober 2021, meningsvormende (1) behandeling

4 20.15 uur - 20.30 uur: Pauze

5.RZ 20.30 uur - 22.00 uur: Vaststellen van de Begroting 2022 - Portefeuille: wethouder Paping

Fase: informatief/meningsvormend (1)
Locatie: Raadzaal

- Behandeladvies 13 oktober 2021, meningsvormende (1) behandeling
- Raadsvoorstel "Begroting 2022"

Bijlage 1 - Overzicht doel, type, looptijd en plafond bestemmingsreserves

Bijlage 2 - Begroting 2022

Notitie betreffende behandeling Begroting 2022 d.d.15 september Agendacommissie

Behandelresultaat 13 oktober 2021, meningsvormende (1) behandeling

6.LF 20.30 uur - 22.00 uur: Vaststellen van de Begroting 2022 - Portefeuille: wethouder Bouwkamp

Fase: informatief/meningsvormend (1)
Locatie: Landgoed/Festival

Behandeladvies 13 oktober 2021, meningsvormende (1) behandeling

Raadsvoorstel "Begroting 2022"

Bijlage 1 - Overzicht doel, type, looptijd en plafond bestemmingsreserves

Bijlage 2 - Begroting 202

Notitie betreffende behandeling Begroting 2022 d.d. 15 september Agendacommissie

Behandelresultaat 13 oktober 2021, meningsvormende (1) behandeling

7.WG 20.30 uur - 22.00 uur: Vaststellen van de Begroting 2022 - Portefeuille: wethouder Roelofs

Fase: informatief/meningsvormend (1)
Locatie: Walburgis

Behandeladvies 13 oktober 2021, meningsvormende (1) behandeling

Raadsvoorstel "Begroting 2022"

Bijlage 1 - Overzicht doel, type, looptijd en plafond bestemmingsreserves

Bijlage 2 - Begroting 2022

Notitie betreffende behandeling Begroting 2022 d.d. 15 september Agendacommissie

Behandelresultaat 13 oktober 2021, meningsvormende (1) behandeling

Behandelresultaat 13 oktober 2021, meningsvormende (1) behandeling

8.RZ 22.00 uur - 23.15 uur: Vaststellen van de Begroting 2022 - Portefeuille: wethouder Paping

Fase: informatief/meningsvormend (1)
Locatie: Raadzaal

Behandeladvies 13 oktober 2021, meningsvormende (1) behandeling

Raadsvoorstel "Begroting 2022"

Bijlage 1 - Overzicht doel, type, looptijd en plafond bestemmingsreserves

Bijlage 2 - Begroting 2022

Notitie betreffende behandeling Begroting 2022 d.d. 15 september Agendacommissie

Behandelresultaat 13 oktober 2021, meningsvormende (1) behandeling

9.LF 22.00 uur - 23.15 uur: Vaststellen van de Begroting 2022 - Portefeuille: burgemeester Marcouch

Fase: informatief/meningsvormend (1)
Locatie: Landgoed/Festival

Behandeladvies 13 oktober 2021, meningsvormende (1) behandeling

Raadsvoorstel "Begroting 2022"

Bijlage 1 - Overzicht doel, type, looptijd en plafond bestemmingsreserves

Bijlage 2 - Begroting 2022

Notitie betreffende behandeling Begroting 2022 d.d. 15 september Agendacommissie

Behandelresultaat 13 oktober 2021, meningsvormende (1) behandeling

10.WG 22.00 uur - 23.15 uur: Vaststellen van de Begroting 2022 - Portefeuille: wethouder Van Dellen

Fase: informatief/meningsvormend (1)
Locatie: Walburgis

Behandeladvies 13 oktober 2021, meningsvormende (1) behandeling

Raadsvoorstel "Begroting 2022"

Bijlage 1 - Overzicht doel, type, looptijd en plafond bestemmingsreserves

Bijlage 2 - Begroting 2022

Notitie betreffende behandeling Begroting 2022 d.d. 15 september Agendacommissie

Behandelresultaat 13 oktober 2021, meningsvormende (1) behandeling

Raadskamerindeling

Politieke Avond 13 oktober 2021

Raadzaal	Landgoed/Festival	Walburgis
18.45 uur - 20.15 uur (90) Vaststellen van de Begroting 2021, de Turap 2 2021 en de Belastingverordeningen 2022 (i/m1) **Portefeuille:** **Wethouder Paping**	18.45 uur - 20.15 uur (90) Vaststellen van de Begroting 2021 (i/m1) **Portefeuille:** **Wethouder Louwers**	18.45 uur - 20.15 uur (90) Vaststellen van de Begroting 2021 (i/m1) **Portefeuille:** **Wethouder Van der Zee**
Pauze: 15 minuten		
Raadzaal	**Landgoed/Festival**	**Walburgis**
20.30 uur - 22.00 uur (90) Vaststellen van de Begroting 2021 (i/m1) **Portefeuille:** **Wethouder Paping**	20.30 uur - 22.00 uur (90) Vaststellen van de Begroting 2021 (i/m1) **Portefeuille:** **Wethouder Bouwkamp**	20.30 uur - 22.00 uur (90) Vaststellen van de Begroting 2021 (i/m1) **Portefeuille:** **Wethouder Roelofs**
Raadzaal	**Landgoed/Festival**	**Walburgis**
22.00 uur - 23.15 uur (75) Vaststellen van de Begroting 2021 (i/m1) **Portefeuille:** **Wethouder Paping**	22.00 uur - 23.15 uur (75) Vaststellen van de Begroting 2021 (i/m1) **Portefeuille:** **Burgemeester Marcouch**	22.00 uur - 23.15 uur (75) Vaststellen van de Begroting 2021 (i/m1) **Portefeuille:** **Wethouder Van Dellen**

Bundel technische vragen Begroting 2022 en Turap 2 2021

Versie: 19-10-2021

GroenLinks 2
VVD 12
D66 22
PvdA 42
SP 47
Arnhem Centraal 52
Partij van de Dieren 55
CDA 56
Denk 68
PVV 68
Christenunie 69
Arnhemse Ouderen Partij 71

GroenLinks

Fractie:	***GL-1***
Pagina:	5 Solvabiliteit
Vraag:	“De groei van de br solvabiliteit zorgt daarnaast voor een nog robuustere financiële positie.” Welk effect zou het meerekenen van deze BR bij het weerstandsvermogen op de weerstandsfactor hebben?
Antwoord:	In onderstaande tabel is het effect weergegeven op de weerstandsfactor van het meerekenen van BR Solvabiliteit bij het weerstandsvermogen. **Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit** / **Begroting 2022** / **2023** / **2024** / **2025** 90% / 90% / 90% / 90% Weerstandsfactor: 1,4 / 1,4 / 1,5 / 1,5 Weerstandsfactor met toevoeging Br solvalbiliteit: 1,8 / 2,0 / 2,1 / 2,2

Fractie:	***GL-2***
Pagina:	182 Solvabiliteit
Vraag:	Wat is de oorzaak van het grote verschil in solvabiliteitsratio tussen de initiële begroting en de rekening? Het verschil is elk jaar zo’n 3-4% positief. Is de begroting dan wel realistisch?
Antwoord:	De solvabiliteit is het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. De solvabiliteit is in de rekening in de regel positiever dan in de begroting doordat het eigen vermogen in de rekening een impuls krijgt door toevoegingen aan de bestemmingsreserve taakmutaties gemeentefonds-overloop. Deze toevoeging komt van twee kanten. Enerzijds voegen we met de Nota budgetoverheveling diverse niet besteedde middelen aan de reserve toegevoegd anderzijds ontvangen we als gemeente in de decembercirculaire nog diverse middelen van het Rijk die we ook pas het volgende jaar uitgeven en via de reserve overgeheveld worden.

Fractie:	***GL-3***
Pagina:	9 Nieuwe haven
Vraag:	Er staan voor 750k aan inkomsten bij Woonboten Nieuwe Haven in 2023. Waar komen die vandaan? Op p154 staat de 750k op 2022 ingezet.
Antwoord:	Voor de visie nieuwe haven is een budget beschikbaar gesteld van € 3,5 mln (raadsbesluit visie nieuwe haven 8 juli 2020 en perspectiefnota 2020). Dit budget is verdeeld over meerdere jaren. De in de begroting 2021 opgenomen verdeling over de jaren is bij deze begroting aangepast. Op pag.9 staan geen inkomsten voor de woonboten Nieuwe Haven in 2023. Daar staan lagere uitgaven voor 2023. De budgetten welke in 2022 en 2023 begroot stonden zijn naar 2021 en resp. 2022 gehaald. Over de jaren 2020 t/m 2023 blijft het beschikbare budget € 3,5 mln, alleen is het over de jaren anders verdeeld. Samengevat:

	2020	2021	2022	2023	totaal
begroting 2021 budget per jaar, oude reeks	1,15	0,8	0,8	0,75	3,5
begroting 2022 budget per jaar, nieuwe reeks	0,274	2,476	0,75	0	3,5
Mutatie per jaar	0,876	-1,676	0,05	0,75	0

Bovenstaand overzicht sluit ook aan op pagina 154 van de begroting. Daar staat dat er voor 2022 een budget is van 750K.

Fractie:	***GL-4***
Pagina:	10 Rioolheffing

Vraag:	Er wordt nu dus meer geïncasseerd dan de daadwerkelijke kosten. Daarmee sparen we 700k per jaar in een voorziening. Zit er een maximum aan deze voorziening?
Antwoord:	Er is geen maximum bedrag opgenomen voor deze voorziening.

Fractie:	***GL-5***
Pagina:	15-16 Solvabiliteit
Vraag:	“Doel is om deze reserve groot genoeg te laten zijn om in 20 jaar de voor investeringen aangegane leningen te kunnen aflossen”. Hoe groot is hier groot genoeg?
Antwoord:	In de onderstaande tabel is de berekening van de benodigde stand van de BR Solvabiliteit in 2025 opgenomen. *(bedragen x € 1.000.000)* **2025** Werkelijke boekwaarde 799,0 Afschrijvingen 35,5 Afschrijvingen / BW 4,45% Gewenste Afschrijvingen 5,00% Boekwaarde die in 20 jaar kan worden afgeschreven 710,3 Benodigde stand BR Solvabiliteit 88,6 In 2025 bedraagt de totale boekwaarde van de activa € 799,0 miljoen. Totaal wordt € 35,5 miljoen afgeschreven in 2025, wat betekent dat 4,45% van de boekwaarde wordt afgeschreven. Om de totale boekwaarde in de voor de BR Solvabiliteit voorgeschreven 20 jaar af te kunnen schrijven, moet jaarlijks 5 procent van de totale boekwaarde worden afgeschreven. De afschrijvingslast van € 35,5 miljoen voldoende om een boekwaarde van € 710,3 miljoen in 20 jaar af te kunnen schrijven. (35,5 / 5% = 710,3). Het verschil tussen de werkelijke boekwaarde en de boekwaarde die in 20 jaar afgeschreven kan worden is de benodigde stand van de BR Solvabiliteit. Deze bedraagt € 88,6 miljoen. Anders gezegd om het half procent van de boekwaarde extra af te kunnen schrijven waarmee alle activa in 2025 in 20 jaar afgeschreven kunnen worden, is € 88,6 miljoen uit de BR Solvabiliteit nodig. Naar dit bedrag wordt toegegroeid volgens de regels uit de financiële verordening.

Fractie:	***GL-6***
Pagina:	121 Zorg
Vraag:	Met betrekking tot de zorgtoewijzing worden beleidsregels 2021 geëvalueerd. Hoe wordt dit geëvalueerd en wie wordt bij deze evaluatie betrokken?
Antwoord:	De evaluatie wordt momenteel voorbereid. Daarbij zullen we ook de Adviesraad Jeugd & Wmo betrekken. De evaluatie zal worden uitgevoerd bij inwoners die in 2021 zorg en ondersteuning hebben ontvangen en waarbij de beleidsregels zijn toegepast. We bekijken de mogelijkheden om zowel online ervaringen te achterhalen als via wijkgesprekken.

Fractie:	***GL-7***
Pagina:	122 Zorg
Vraag:	De pagina start met ‘We sturen aan op kwaliteit en resultaten’. Echter wordt er in de paragraaf daaronder geen verwijzing gemaakt naar resultaten. Wat betekent in deze context ‘aansturen op resultaat’?
Antwoord:	Het sturen op kwaliteit en resultaat is er op gericht dat de doelen van de zorg en ondersteuning worden behaald. Inwoners stellen samen met sociale wijkteams deze doelen vast en de inzet van sociale wijkteams en zorgaanbieders moet er toe leiden dat deze doelen worden behaald. Hierop wordt gestuurd. De doelen zijn er over het algemeen op gericht dat inwoners zo lang mogelijk zelfstandig thuis kunnen blijven wonen en kunnen meedoen aan de samenleving.

***Fractie**:*	***GL-8***
Pagina:	126 Zorg
Vraag:	Het aantal inwoners met verblijf in Beschermd Wonen gaat van 958 (2020) naar 524 (2021); hoe kan deze daling verklaard worden?
Antwoord:	De Wet langdurige zorg (Wlz) staat met ingang van januari 2021 open voor mensen met psychische problemen. Ongeveer 50% van de 'beschermd wonen-populatie' die sinds 2015 in de Wmo zat, is met ingang van 2021 overgegaan naar de Wlz.

***Fractie**:*	***GL-9***
Pagina:	127 Zorg
Vraag:	De paragraaf ‘Er is een integrale aanpak voor mensen met verward gedrag’ geeft een overzicht weer van verschillende initiatieven. In veel gemeenten worden wijk-ggd’ers ingezet (als verbindende functie voor onder andere mensen met verward gedrag). De subsidieaanvraag daarvoor loopt tot 4 november. Is er een subsidieaanvraag gedaan (of wordt er een subsidieaanvraag gedaan) voor de inzet van een wijk-ggd’er?
Antwoord:	De afgelopen 2 jaar hebben zowel Menzis als de gemeente Arnhem geïnvesteerd in een FACT-medewerker (outreachende behandeling uit de Zorgverzekeringswet), die vanuit Pro Persona verbonden is aan de sociale wijkteams Arnhem. Momenteel wordt deze inzet geëvalueerd, om te beoordelen of dit gezamenlijk initiatief doorgezet kan worden. Deze FACT-medewerker verbetert de verbinding tussen ProPersona en de wijkteams. Daarnaast kan de FACT-medewerker worden geraadpleegd door de wijkcoaches. Als hier behoefte aan is gaat de FACT-medewerker ook mee op huisbezoek. Naast de inzet van de FACT-medewerker hebben wij bemoeizorg uitgebreid. Deze zorg wordt ingezet door Siza en het Leger des Heils voor mensen die zelf geen zorgvraag ervaren (zorgmijders), maar waarover wel zorgen zijn vanuit de omgeving (bijvoorbeeld bij overlast). Deze mensen benaderen wij outreachend.

***Fractie**:*	***GL-10***
Pagina:	156 Wonen
Vraag:	Er wordt aangegeven dat er gekeken wordt naar het effect van de coronacrisis op de woningbehoefte. Wanneer komt hier meer duidelijkheid over?
Antwoord:	In 2022 wordt opnieuw een regionaal woonbehoefteonderzoek uitgevoerd, waaruit een herijkt beeld van de woonbehoefte in Arnhem zal volgen. In het meest recente onderzoek (eind 2019) zijn al wel meerdere scenario’s uitgewerkt waarbij rekening wordt gehouden met bovenverwachte economische krimp of groei.

***Fractie**:*	***GL-11***
Pagina:	Diverse, openbare ruimte
Vraag:	Wat is de stand van zaken van de uitvoering van het initiatiefvoorstel Diverse stad, diverse straatnamen?
Antwoord:	In dit initiatiefvoorstel worden 5 zaken voorgesteld, alle 5 zijn opgepakt, de aanpassing van de uitvoeringsvoorschriften is in procedure en de verwachting is dat eind dit jaar of begin volgend jaar een raadsbrief wordt geschreven met de resultaten van alle punten.

***Fractie**:*	***GL-12***
Pagina:	8 Onderwijs
Vraag:	Hoe is beoordeeld of de € 600.000 voldoende is?
Antwoord:	Er wordt gewerkt aan een IHP VO. Het IHP VO is een meerjarenplan, de renovatie en nieuwbouw van schoolgebouwen vindt gefaseerd plaats. De kwaliteit van het gebouw is een belangrijke pijler in het bepalen van de prioritering welke school wanneer nieuwbouw krijgt of wordt gerenoveerd. De meeste kosten voor renovatie en nieuwbouw van schoolgebouwen zal in de volgende begrotingsperiode plaatsvinden (vanaf 2026). De 600.000 euro is niet voldoende voor de uitvoering van het totale IHP VO. De 600.000 (kapitaallasten) is een inschatting voor de renovatie en/of nieuwbouw van één VO school, waarvoor op relatief korte termijn renovatie of nieuwbouw nodig is. Dit geeft voor de korte termijn een investeringsruimte van naar schatting €12 miljoen.

	De komende maanden wordt het IHP VO afgerond en ter besluitvorming aan de raad voorgelegd. Onderdeel van het plan is de prioritering van renovatie en/of nieuwbouwprojecten.

Fractie:	***GL-13***
Pagina:	12 Veiligheid
Vraag:	Hoe is de € 500.000 extra formatie opgebouwd? Wat is de formatie nu?
Antwoord:	Vanuit de afdeling Veiligheid zijn specifiek met de aanpak ondermijning een bestuursadviseur (1 fte) en een Bibob- coördinator en een Bibob- onderzoeker (samen 1,8 fte) bezig. Andere functionarissen kunnen vanuit hun taakstelling(bv bestuursrechtelijke handhaving), eveneens worden belast met uitvoerende taken op het gebied van ondermijning. De 500k is bedoeld voor formatie, voor het opbouwen van een goede informatiepositie en voor concrete uitvoeringsacties.Hierbij wordt gedacht aan meer integrale (gecoördineerde) acties, een informatieknooppunt, een meldpunt ondermijning en aanjagers van de aanpak van ondermijning op straat. Ter uitvoering van de motie van de Raad (21M134) wordt een meerjarenplan aanpak Ondermijning opgesteld. Thema's die onder andere zullen terugkomen in het meerjarenplan aanpak Ondermijning zijn drugs, mensenhandel, witwassen en zorgfraude. Zoals toegezegd ontvangt de Raad het meerjarenplan van aanpak 'Ondermijning' voor het kerstreces.

Fractie:	***GL-14***
Pagina:	134 Inclusie
Vraag:	In hoeverre kan inclusie of antiracisme opgenomen worden in subsidie-eisen? Doen we dat al, of zijn er andere gemeenten die dat doen?
Antwoord:	We werken op dit moment aan een wijzigingsvoorstel van de Algemene Subsidieverordening (ASV) waarin inclusie en diversiteit als inspanningsverplichting worden opgenomen. Hierdoor kunnen we er meer op sturen bij het verstrekken van subsidie. De gemeenten Amsterdam en Den Haag hebben onder meer inclusie in de subsidieverordening opgenomen.

Fractie:	***GL-15***
Pagina:	111 Armoede
Vraag:	Wat is de ontwikkeling van (de hoogte van) het armoedebudget tussen 2017 en 2021?
Antwoord:	Het armoedebudget is in de afgelopen jaren gestegen. Dat komt enerzijds door verruiming van een aantal (wettelijke) regelingen en de toename van het aantal inwoners met Beschermingsbewind. De budgetten en/of regelingen voor Individule Studieslag, Individuele Inkomenstoeslag, Gelrepas, Maatwerkbudget zijn verruimd. Daarnaast is het armoedebudget weer op peil gebracht en is de bezuiniging op kwijtschelding lokale heffingen ongedaan gemaakt. De ontwikkeling van het budget ziet er als volgt uit: 2017: € 14,4 mln. 2018: € 15,4 mln. 2019: € 15,9 mln. 2020: € 16,8 mln. 2021: € 17,3 mln.

Fractie:	***GL-16***
Pagina:	95 Onderwijs
Vraag:	Doorontwikkeling passende kinderopvang: Ondanks dat het VVE-beleid in Arnhem voorloopt op landelijke ontwikkelingen zijn er speerpunten dat er nog meer peuters gebruik gaan maken van het ontwikkelrecht en dat de kwaliteit van de VVE-opvang wordt versterkt. Welke peuters worden (nog) niet bereikt en welke criteria wordt er gehanteerd bij de beoordeling van de VVE-kwaliteit? Hoe gaat de kwaliteit versterkt worden?
Antwoord:	Het bereik in Arnhem is en blijft hoog. De kinderen die niet bereikt worden, maken oa gebruik van gastouderopvang. Voor het beoordelen van de kwaliteit van VVE, is een landelijk toetsingskader.

	Hier staan de verschillende domeinen van VVE in (oa zicht op ontwikkeling, pedagogisch educatief handelen, inzet extra ondersteuning) die worden getoetst. Significant van invloed op het effect van VVE is continu scholing en coaching van medewerkers. Het scholingsaanbod van PAS wordt op dit moment herijkt om deze bouwsteen ook goed te blijven aansluiten op vraag en behoefte.

***Fractie**:*	***GL-17***
Pagina:	95 Onderwijs
Vraag:	Onderwijsachterstandenbeleid vindt plaats op 25 OAB-scholen. Kan er weergegeven worden wat de effecten hiervan zijn en of er onderling (grote) verschillen zijn in het gewenste resultaat? Op welke manier wordt dit ondervangen in de jeugdvisie?
Antwoord:	Doordat er sinds 2020 meer scholen zijn die OAB-middelen ontvangen (zowel vanuit het Rijk als vanuit de gemeente) is het effect dat er meer scholen zijn waar expliciet aandacht is voor kinderen die opgroeien in een minder ondersteunende thuisomgeving. Scholen moeten namelijk OAB-plannen maken om aanspraak te kunnen maken op gemeentelijke middelen, waarbij ze moeten ingaan op alle interventies om kansengelijkheid te vergroten. De adviseurs kansengelijkheid van Stichting PAS adviseren scholen in te zetten op bewezen effectieve interventies. In 2021 worden de effecten van de OAB-plannen door Stichting PAS gemonitord. Die resultaten zijn nu nog niet bekend. Op basis van de plannen is er geen aanleiding te veronderstellen dat er onderling grote verschillen zijn in het gewenste resultaat. Ondervanging is de jeugdvisie is dan ook niet aan de orde.

***Fractie**:*	***GL-18***
Pagina:	96 Onderwijs
Vraag:	Hoe is het percentage toegenomen peuters dat gebruik maakt van VVE tussen 2019 en 2020 te verklaren?
Antwoord:	Najaar 2019 is er een campagne geweest om het belang van peuteropvang stadsbreed extra aandacht te geven. Dit heeft geleid tot een toename van aanmeldingen.

***Fractie**:*	***GL-19***
Pagina:	96 Onderwijs
Vraag:	Om VSV tegen te gaan worden partijen uit het VSV-netwerk uitgenodigd om samenwerkingsafspraken te maken om VSV tegen te gaan. Is deze aanpak anders dan de voorgaande jaren? Zo ja, wat is het verschil?
Antwoord:	In de huidige aanpak worden de onderwijsinstellingen, waar veel voortijdig schoolverlaten voorkomt, centraal gesteld. Wat en wie hebben zij nodig om dit probleem te voorkomen. Het onderwijs heeft veel meer een regierol gekregen en de rol van gemeente is daarmee verschoven naar monitorend en sturen op resultaten. Daarnaast wordt er beter aangesloten bij de zorgstructuur van de afzonderlijke scholen en verwachten we ook een betere samenwerking tussen de betrokken partijen in en om de school.

***Fractie**:*	***GL-20***
Pagina:	97 Onderwijs
Vraag:	Het relatief verzuim, ongeoorloofd aanwezig zijn, is na een jaar van daling opnieuw toegenomen. Is daar een verklaring voor?
Antwoord:	De stijging is terug te zien in schooljaar 2018/2019. Gedurende dat schooljaar is het Regionaal Bureau Leerlingzaken gestart met de methodische aanpak schoolverzuim. Er is dus extra aandacht gevraagd voor het melden van verzuim. Aandacht vragen voor verzuim leidt meestal tot een stijging in het aantal meldingen.

***Fractie**:*	***GL-21***
Pagina:	97 Onderwijs
Vraag:	Volwasseneneducatie: Wat is de stand van zaken bij de aanpak laaggeletterdheid?
Antwoord:	Voor volwasseneneducatie is er een regionaal programma 2021-2024. In Arnhem is dit vertaald naar een lokale aanpak: Een Vaardig Arnhem. Dat gebruiken wij als leidraad voor de aanpak van Laaggeletterdheid. Hierin wordt de focus gelegd op de verbinding met het sociale domein aan de

	hand van vier thema's Gezin, Gezondheid, Geld en Werk. Binnen die thema's hebben we ook speciale aandacht voor jongeren. ROC Rijnijssel biedt de meeste taaltrajecten aan. Behalve RijnIJssel zijn er nog twee andere regionale taalaanbieders, IVIO en Prago. Daarnaast hebben we lokale taalaanbieders die we subsidiëren via de subsidieregeling non-formele educatie. Stand van zaken op dit moment bouwen we met onze netwerkpartners aan een stevige verbinding met het sociale domein. Mensen die werken op vindplaatsen worden getraind in het signaleren en bespreekbaar maken van laaggeletterdheid en weten door te verwijzen naar een Taalexpert. De Taalexperts bekijken samen met de inwoner welk aanbod het meest passend is. Sinds De Taalexperts worden samen met de Taalhuiscoördinator onderdeel van het nieuw te vormen Taalhuis. Verwachting is dat eind 2021/begin 2022 het Taalhuis staat en in 2022 volledig draaiend is. Op dit moment zijn Rozet, Rijnstad en ROC Rijnijssel hierin de uitvoerende partners.

Fractie:	***GL-22***
Pagina:	98 Onderwijs
Vraag:	Mogelijke constructiefout Stedelijk Gymnasium: wanneer is hier meer duidelijkheid over?
Antwoord:	Gemeente en schoolbestuur (Quadraam) zijn overeengekomen dat beiden de helft van de herstelkosten van de dakconstructie betalen. Deze afspraak zal worden vastgelegd in een vaststellingsovereenkomst.

Fractie:	***GL-23***
Pagina:	99 Cultuur
Vraag:	Als gevolg van de crisis is er sprake van een ‘braindrain’ in de culturele sector en wordt de noodzaak vergroot voor een goede arbeidsmarktagenda met aandacht voor een eerlijke betaling als voor meer scholingsmogelijkheden. Is er een plan van aanpak, opzet of intentie tot het nemen van actie vanuit het college? Zo ja, hoe ziet het eruit?
Antwoord:	De arbeidsmarktpositie van de cultuursector heeft de aandacht van het college. In de maatregelen voor de culturele sector die de afgelopen tijd zijn genomen - met inzet van de coronamiddelen van het Rijk - zijn maatregelen voor opdrachten aan makers en scholing opgenomen. Zowel in het eerste maatregelenpakket van 1 december 2020 als in het Arnhems steunpakket Kunst & Cultuur 2021 van 20 april 2021. Uitvoering hiervan vindt plaats door het cultuurplatform Schakel025 (www.schakel025.in) dat de sector in de volle breedte ondersteunt door kennis en expertise te delen. Het geeft uitvoering aan de Stroomversneller regeling, organiseert subsidiespreekuren, een ontwikkelingstraject voor zakelijk leiders en creatieve producenten en onder meer scholingsbijeenkomsten voor de culturele sector. Naast extra middelen voor de uitvoering van de Stroomversneller regeling heeft Schakel025 zowel in 2020 als 2021 een incidentele subsidie ontvangen van € 35.000,-- respectievelijk € 75.000,-- specifiek voor de scholing van ZZP-ers en makers. De middelen worden bij voorkeur ingezet voor scholing waarmee zij beroepsperspectief blijven houden binnen de culturele sector. Hierbij dient ook aandacht te zijn voor de verbinding met alumni van ArtEZ, die in een moeilijke periode op de arbeidsmarkt starten. Zo start er binnenkort een mentorschapsprogramma voor startende makers. Daarnaast neemt de gemeente - na consultatie van Cultuur Netwerk Arnhem - deel aan een pilotproject van 50Company 'Nieuw perspectief op werk voor de cultuursector'. Dit is bedoeld om ervaren werkenden uit de cultuursector, kennis te laten maken met hun andere mogelijkheden op de arbeidsmarkt. Het merendeel van de projectkosten wordt gedragen door het GAK. Tot slot, het landelijke Platform ACCT (Arbeidsmarkt Culturele en Creatieve Toekomst) - een initiatief van het werkveld en ondersteund door ministerie OCW - werkt voor de sector initiatieven uit die voortkomen uit de landelijke Arbeidsmarktagenda.

	Voor het totale overzicht van de maatregelen zie: https://ris2.ibabs.eu/Reports/ViewListEntry/Arnhem/9628ea04-8321-4f24-a14e-48765f379cf2 Wat betreft eerlijke betaling: fair pay maakt onderdeel uit de Fair Practice Code, een code van de sector zelf. In de actualisatie van het cultuurbeleid STROOMversnelling van 30 april 2020 is vastgelegd dat de gemeente - in navolging van het Rijk - met ingang van 2021 aan de basis- en meerjarenvoorzieningen en de aanvragers van de meerjarige deelregeling 3 Producties, Evenementen en Festivals (de 'artistieke regeling') vraagt de Governance Code Cultuur, Code Diversiteit & Inclusie en Fair Practice Code te onderschrijven en fair pay toe te passen (pas toe èn leg uit). Dat betekent dat aanvragers zich moeten houden aan afspraken die in de sector zijn gemaakt over een eerlijk loon (door bijvoorbeeld de CAO te volgen of richtlijnen zoals het kunstenaarshonorarium). Aanvragers moeten duidelijk in hun plannen aangeven hoe zij concreet invulling gaan geven - al dan niet stapsgewijs - aan de drie codes, zowel in het publieksbereik, in de programmering als binnen de eigen organisatie. Bij andere (deel)regelingen is de eerlijke beloning van kunstenaars en mensen werkzaam in de culturele- en evenementensector het uitgangspunt. De richtlijn kunstenaarshonorarium, de vergoeding aan de kunstenaar voor werkzaamheden aan een tentoonstelling/kunstopdracht, geldt specifiek voor de beeldende kunst en is onderdeel van de Fair Practise Code. Wij passen als gemeente de richtlijn zelf ook toe bij opdrachten voor kunst in de openbare ruimte. Fair pay kan daarbij als gevolg hebben dat - als de subsidie niet stijgt - er minder geproduceerd of gepresenteerd kan worden. Samen met de andere overheden wordt dit gemonitord. Voor STROOMversnelling zie: https://ris2.ibabs.eu/Reports/ViewListEntry/Arnhem/a53989c5-3097-4424-9845-a7e327780d58

Fractie:	***GL-24***
Pagina:	125 Jeugdzorg
Vraag:	Ouders worden gevraagd om hun kinderen meer zelf te ondersteunen ipv specialistische begeleiding. Is de criteria voor het inzetten van specialistische begeleiding veranderd? Zo ja, wat is de criteria geworden?
Antwoord:	Nee, de criteria voor de inzet van specialistische begeleiding zijn niet veranderd. We willen dat kinderen zo veel mogelijk op eigen kracht meedoen aan het dagelijkse leven. Daarvoor hebben zij een goede sociale basis in de buurt nodig waar ze op kunnen terugvallen. Bijvoorbeeld bij je ouders, op school, bij de sport- of cultuurvereniging. Als het netwerk en de sociale basis bij een kind niet toereikend zijn voor de ontwikkeling, zetten wij (tijdelijk) specialistische hulp in. Hierbij houden wij altijd in oog dat een kind mag zijn wie het is, ook als het afwijkt van de norm. Bijvoorbeeld omdat een kind druk is of moeite heeft met leren. We stoppen met onnodig problematiseren van gedrag en normaliseren het gebruik van zorg. Daarbij accepteren we dat sommige problemen horen bij het opgroeien.

Fractie:	***GL-25 (mondeling)***
Pagina:	
Vraag:	Crisisbeheersing: zijn er andere nieuwbouwplannen vanuit de brandweer in de regio Arnhem anders dan de kazerne in Ede
Antwoord:	Nee, er zijn momenteel geen andere nieuwbouwplannen.

Fractie:	***GL-26 (mondeling)***
Pagina:	
Vraag:	Crisisbeheersing: Wanneer vervalt de overbruggingsregeling vanwege de gewijzigde verdeelsleutel. Is dit een overbrugging van een jaar of een langere periode. Alsmede de vraag wat dit de gemeente Arnhem extra kost.
Antwoord:	De overbruggingsperiode betreft voor 12 van de 15 gemeenten 3 jaar. Voor 3 gemeenten in de regio geldt een overbrugging van 4 jaar vanwege de forse herverdeeleffecten die bij deze

	gemeenten van toepassing zijn. Arnhem komt vanwege het geringe en positieve herverdeeleffect van afgerond € 10.000 niet voor deze regeling in aanmerking (correctie op antwoord versie 13-10).

Fractie:	***GL-27 (mondeling)***
Pagina:	
Vraag:	Hebben wij zicht op het aantal bedrijven die nu al amper hun energierekening kunnen betalen? Hoeven geen exacte aantallen te zijn.
Antwoord:	Bij de loketten van de gemeente zoals Van Bedrijven Weten en Geldzaken & Ondernemers zijn geen meldingen van ondernemers binnengekomen. Ook de StaB heeft geen meldingen ontvangen. VNO - NCW Midden heeft wel meldingen van haar leden ontvangen in de regio maar heeft niet geregistreerd waar deze meldingen vandaag gekomen zijn. VNO-NCW heeft naar aanleiding van alle meldingen aandacht gevraagd bij het kabinet voor energie-armoede onder bedrijven. Bij de verhuurders zoals Volkshuisvesting en SLAK van bedrijfsvastgoed in Arnhem voor de creatieve sector zijn wel een aantal meldingen binnengekomen.

Fractie:	***GL-28 (mondeling)***
Pagina:	
Vraag:	Wordt door de stijging van de gasprijzen de terugverdientijd voor bedrijven wat nu 5 jaar is niet korter en kunnen we hier op handhaven?
Antwoord:	We handhaven via de ODRA al op de energiebesparingsplicht via de Erkende Maatregelenlijsten. De Erkende Maatregelenlijsten (Erkende Maatregelenlijsten energiebesparing (EML) | RVO.nl | Rijksdienst) zijn de basis voor de handhaving op de Activiteitenregeling Milieubeheer (De energiebesparingsplicht). De EML lijsten worden niet vaak geactualiseerd. De huidige hoge gasprijzen zie je er dus voorlopig niet in terug. Er is online geen datum gepubliceerd wanneer de volgende actualisatie is. Er wordt bij het berekenen van de terugverdientijd geen rekening gehouden met inflatie of verwachtingen over toekomstige prijsontwikkelingen. Wat betreft de handhaving wordt de berekende terugverdientijd op dit moment niet korter tenzij er een nieuwe actualisatie volgt.

VVD

Fractie:	***VVD-1***
Pagina:	Raadsvoorstel
Vraag:	Raadsvoorstel, zesde beslispunt: “De bestemmingsreserves Stimulering Woningbouw en Volkshuisvesting samen te voegen in de bestemmingsreserve Volkshuisvesting. • Wat was de doelstelling van de bestemmingsreserves Stimulering Woningbouw hoeveel zit er nu in en welke uitgaven zijn de afgelopen 5 jaar hier uit gedaan?
Antwoord:	De doelstelling van de bestemmingsreserve woningbouw waarvoor deze reserve destijds is ingesteld was ten tijde van de kredietcrisis voorzien in stimuleringsmaatregelen om de bouwproductie door te laten gaan. De bedragen waren bestemd voor de stedelijke ontwikkeling en herstructurering. De middelen waarvoor de reserve destijds is gevormd zijn nagenoeg besteed. De uitgaven per onderwerp voor de jaren 2016 t/m 2020 zijn als volgt: kavelwinkel (2016 t/m 2020) € 58.619 Amendement ambitie made in Arnhem (2016) € 260.000 Subsidie Portaal Het Palet, Witsenstraat (2017) € 150.000 Perspectiefnota 2020 vrijval € 300.000 € 768.619 Begin 2021 was de stand van de reserve € 133.000 (afgerond). In 2021 is een onttrekking van € 115.000 begroot voor de woonwagenstandsplaatsen. Het begrote saldo eind 2021 komt daarmee op € 18.000.

Fractie:	***VVD-2***
Pagina:	P8 Werk en inkomen
Vraag:	Dividenduitkering Scalabor. Tot nu toe waren de vooruitzichten goed. Waar komt de huidige onzekerheid vandaan?
Antwoord:	In 2021 staat het resultaat van Scalabor onder druk door de effecten van corona, vooral in het eerste kwartaal. Scalabor verwacht financieel herstel, maar hoe het resultaat uitpakt aan het einde van het jaar is nog onzeker. Voor één van de onderdelen van Scalabor wordt op dit moment gebruik gemaakt van de NOW-regeling. Een van de voorwaarden van deze regeling is dat er geen dividend mag worden uitgekeerd over 2021 (in 2022). Er volgt mogelijk nog een rijkscompensatie voor de omzetderving van Scalabor als SW-bedrijf, gekeken moet worden hoe zich dit verhoudt tot de NOW-regeling en dus het uiteindelijke resultaat. Meerjarig zijn er ontwikkelingen die mogelijk de financiële positie van Scalabor raken en waarmee ook de dividenduitkering in een ander licht moet worden bekeken. Dit heeft onder andere te maken met de ontwikkelingen rondom de aanpassing van de regeling van het aanwijsbesluit SW en het traject dat hiervoor loopt in de regio en met de MGR. Het aantal SW-ers loopt de komende jaren terug waardoor er door gemeenten vanaf 2023 bij zal moeten worden betaald. De gesprekken hierover zijn nu gaande. De uitkomsten hiervan zullen invloed hebben op de toekomstige financiële ontwikkeling van Scalabor. Zodra meer over beide zaken bekendheid is, kijken we opnieuw naar een passende dividendverwachting voor de komende jaren.

Fractie:	***VVD-3***
Pagina:	P38 Leer-en werkervaringsplekken.
Vraag:	Er wordt ingezet op leer-en werkervaringsplekken waar bewoners stappen kunnen zetten op weg naar betaald werk. • Welk doel wordt nagestreefd (percentage). M.a.w.: hoeveel van de huishoudens die nu genoemd wordt worden hiermee bereikt.
Antwoord:	Het doel van TLO NO is om zorg te dragen voor voldoende laagdrempelige werkervaringsplaatsen in de wijk waar bewoners de eerste stappen kunnen zetten richting

	(vrijwilligers)werk. TLO NO draagt zorg voor de voorziening. Dit doen we door sociaal ondernemers en kunstenaars aan te trekken in de Vlindertuin die werken met inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt en door het ondersteunen van de buurtmoestuin Vlindertuin. Het sociaal wijkteam en W&I kijken voor welke inwoner het aanbod passend is. Het moet een plek zijn waar iedereen graag wilt zijn en werken. In Geitenkamp ligt het percentage inwoners met een PW-uitkering ver boven het gemiddelde van Arnhem (16,7% Geitenkamp vs. 6,5% Arnhem gem.). Het aantal kinderen dat opgroeit in armoede bedraagt 42%, daarom ligt de focus voor participatie/werk op de doelgroep huishoudens met kinderen.

***Fractie**:*	***VVD-4***
Pagina:	P55 Meedoen: Inspanningen 2022
Vraag:	Klopt het dat er een onderzoek gaande is (of al afgerond) om te inventariseren welke behoefte er is aan ontmoetingslocaties voor jongeren in de Schuytgraaf? (in De Laar/Elden wordt dit expliciet genoemd)?
Antwoord:	Er is stadsbreed een onderzoek gaande om behoeften van jongeren op het gebied van ontmoeting en ondersteuning door jongerenwerk in kaart te brengen. In Schuytgraaf is daarnaast nog een enquête uitgezet onder alle inwoners van Schuytgraaf om behoeften op het gebied van ontmoeten in kaart te brengen en over de uitkomsten is een eerste gesprek gevoerd met bewoners die zich hadden aangemeld. Aan zowel de enquête als het gesprek over de uitkomsten hebben jongeren mee gedaan.

***Fractie**:*	***VVD-5***
Pagina:	P70 Arnhem versterkt grensoverschrijdende samenwerking
Vraag:	Zijn er concrete projecten voor versterking van de samenwerking?
Antwoord:	In 2022 start er een nieuwe INTERREG VI periode. Dit biedt de mogelijkheid voor de gemeente Arnhem om nieuwe grensoverschrijdende projecten in te dienen die aansluiten op de INTERREG thema's. Deze concrete projecten dragen bij aan de versterking van de samenwerking met Arnhemse partners (o.a. bedrijven en onderwijsinstellingen) en met partners uit de Euregio en NRW. Vanuit het Nederlands-Duitse 100.000+ steden netwerk, waar Arnhem lid van is, wordt er verder gewerkt aan de uitvoering van de gezamenlijke duurzaamheidsagenda. Er wordt gewerkt aan het gezamenlijk ontwikkelen van concrete projecten (die met INTERREG VI middelen gefinancierd kunnen worden) die door partners aan beide kanten van de grens uitgevoerd worden en die bijdragen aan de versterking van de grensoverschrijdende samenwerking. De Europese netwerken waar Arnhem lid van is (o.a. ERRIN, POLIS, Enery Cities, Climate Alliance) worden actief ingezet om partners te vinden om projecten mee te ontwikkelen en concreet vorm te geven. Enkele voorbeelden van concrete grensoverschrijdende projecten waar momenteel een verkenning plaatsvindt of waar al vervolgstappen worden gezet en een concrete projectaanvraag wordt ontwikkeld om in te dienen in 2022: - Het vergroten van het netwerk van het innovatie lab CONNECTR en het verder uitbouwen van dit lab met partners over de grens om innovaties verder te ontwikkelen en toe te passen; - Het ontwikkelen van een nieuw INTERREG project met partners uit het Arnhemse Rijndistrict met de creatieve sector uit steden als Duisburg en Düsseldorf; - Project op het gebied van gezond leven en bewegen (met vooruitzicht op WK volleybal en uitwisseling met Duitse partners); - Project op het gebied van aanpak van energiearmoede in een Arnhemse wijk gericht op de effecten van de energietransitie op de gezondheid van de inwoners (verduurzaming van de woning leidt tot betere gezondheid, minder klachten en betere leefomgeving); - Project vanuit NEMIA gericht op een energiesysteem voor de toekomst; er kan in de toekomst een energiemanagement systeem ontwikkeld worden waar opslag (bv batterij of waterstof) voor de wijk wordt ontwikkeld zodat de wijk zelfvoorzienend kan worden. Voor alle projecten geldt dat de gemeente Arnhem afhankelijk is van de samenwerking met partners in de stad en niet altijd zelf "lead partner" is in Europese projecten.

Fractie:	***VVD-6***
Pagina:	P71 Digitaliseren klantproces:
Vraag:	Arnhemmers met 'nationaliteit onbekend' wordt een vreemde nationaliteit of staatsloosheid toegekend. • Wat is de reden om dit te doen?
Antwoord:	Op woensdag 8 juli 2020 is de motie Van Nationaliteit onbekend naar staatloos (19M117g) aangenomen. In de raadsbrief van nationaliteit onbekend naar staatloos (zaaknummer 462071) is de problematiek bij mensen met de nationaliteit onbekend, waarvan een gedeelte staatloos is, omschreven en hoe we hier in Arnhem mee omgaan. In het kader van een landelijke pilot hebben we een gedeelte van deze mensen uitgenodigd voor een gesprek om het over de nationaliteit te hebben. Dit heeft in een aantal gevallen geleid tot het aanpassen van de nationaliteit.

Fractie:	***VVD-7***
Pagina:	P78 Ontbreken motie.
Vraag:	Waarom komt motie 21M109 ''Online bewustwoordingsaanpak voor jongeren'' niet terug in de begroting?
Antwoord:	In de begroting is aangegeven dat de uitvoering van de motie 21M105 nader onderzoek vraagt (pg 76 onder 'online criminaliteit voorkomen'). Op dit moment bereiden we de uitvoering van de motie voor met een onderzoek naar de mogelijkheden. De periode tussen het vaststellen van de motie (30-6) en deze begroting is te kort geweest voor een financiële doorvertaling. We zullen de Raad voor het einde van het jaar informeren over de uitkomst van de uitvoering van de motie.

Fractie:	***VVD-8***
Pagina:	P78 Onveiligheidsgevoel algemeen en in de buurt.
Vraag:	Waarom ontbreken de cijfers van 2020?
Antwoord:	Deze cijfers worden tweejaarlijks gemeten. Op dit moment loopt er weer een onderzoek (Arnhemse Leefbare Wijken) waarvan de cijfers in de loop van 2022 beschikbaar komen.

Fractie:	***VVD-9***
Pagina:	P79 De uitgaven voor aanpak radicalisering dalen met 1 miljoen euro vanwege minder Rijksmiddelen.
Vraag:	• Wat betekent dit voor onze aanpak en wat gaan we minder doen? • In hoeverre vangen we deze tekorten aan Rijksmiddelen ook inclusief het minderen van 0,2 miljoen voor BOTOC op binnen onze eigen gemeentelijke middelen? Wat zijn de gevolgen voor het beleid en of uitvoering ervan?
Antwoord:	• Het effect van eventuele teruglopende inkomsten is nog niet bekend. Er is, zoals in voorgaande jaren, bij het Rijk een beroep gedaan op de versterkingsgelden voor het jaar 2022. In december krijgen we uitsluitsel. Dat wordt vertaald in het Uitvoeringsplan Radicalisering 2022 dat begin 2022 aan de Raad wordt aangeboden. • Met de lagere Rijksinkomsten voor BOTOC is reeds in het uitvoeringsplan voor de komende jaren rekening gehouden. Het project loopt tot eind 2022. Op dit moment vindt onder andere overleg plaats met het ministerie voor mogelijke continuering na 2022.

Fractie:	***VVD-10***
Pagina:	P84 Aantal kwaliteitstaxi's met keurmerk.
Vraag:	Waarom zijn er van 2017 tot nu toe geen kwaliteitstaxi's met keurmerk en wanneer verwachten wij deze wel te hebben?
Antwoord:	Tot aan de coronaperiode is er veel inzet geweest op het implementeren van de taxi verordening. In de coronaperiode is het werk voor de taxichauffeurs helemaal stil komen te liggen. Ook nu is die markt nog lang niet terug op niveau, doordat bijvoorbeeld de cafés om 24u moeten sluiten. Er was daardoor geen draagvlak voor de implementatie van de verordening, omdat chauffeurs dan in deze zware tijden zouden moeten investeren in opleidingen en certificaten. Er is recentelijk twee keer contact geweest met de SKTA. Zij inventariseren momenteel hoe de taximarkt in Arnhem ervoor staat en toetsen daarbij direct het draagvlak voor de implementatie van de verordening. Omdat de uitkomsten hiervan onbekend zijn, valt momenteel niet te melden wanneer de verordening wordt geïmplementeerd. Vanaf het moment dat er draagvlak zou zijn en

	we hiermee verder kunnen gaan is nog minimaal een half jaar nodig voordat daadwerkelijk kwaliteitstaxi's rondrijden.

Fractie:	***VVD-11***
Pagina:	P89 Voldoende en kwaliteit aanbod werklocaties: “beschikbare vierkante meters voor bedrijvigheid worden verminderd”.
Vraag:	Aan welke andere werklocaties (om dit op te vangen) wordt er gedacht?
Antwoord:	Vanuit de volgende fase ontwikkelperspectief Arnhem Spoorzone-Oost zal bekeken worden hoe om te gaan met verlies aan vierkante meters voor bedrijvigheid door transformatie van Rijnpark op te pakken en bedrijventerrein Het Broek te gaan herontwikkelen in de toekomst. Belangrijke aspecten daarbij zijn functiemenging (Rijnpark) en verdichting en efficient ruimte gebruik (Het Broek). Tevens wordt vanuit het Implementatieplan Nieuwe Haven verkend of Koningspley Noord in de toekomst multifunctioneel te benutten is door bedrijvigheid te huisvesten onder de zonnepanelen. Tot slot zijn er regionaal afspraken gemaakt over programmering van werklocaties voor de regio Arnhem-Nijmegen. Hierin is ruimte opgenomen voor uitbreiding van bedrijfsruimte op bepaalde locaties (voor Arnhem bijvoorbeeld Koningspley Noord ten behoeve van watergebonden bedrijvigheid). Hier wordt ook besproken hoe om te gaan met verminderen van meters in een gemeente door druk op de ruimte en hoe hier lokaal danwel regionaal mee om te gaan, wanneer concreet inzichtelijk is over hoeveel meters het gaat.

Fractie:	***VVD-12***
Pagina:	P89 Betere bereikbaarheid van werklocaties
Vraag:	Wordt er ook gekeken naar een betere bereikbaarheid van werklocaties?
Antwoord:	In 2022 wordt gewerkt aan betere OV-verbindingen ten behoeve van een betere bereikbaarheid van werklocaties. Concreet betekent dit het aanleggen van een busbaan op de Westervoortsedijk die de OV-bereikbaarheid van de werklocaties Rijnpark, Het Broek en IPKW zal gaan verbeteren. Voor IJsseloord2 geldt dat de bus frequenter het terrein zal bedienen. Voor de lange termijn wordt ook gekeken naar bereikbaarheid van werklocaties. Vanuit het Ontwikkelperspectief Arnhem Spoorzone-Oost en de Visie Werklocaties (gereed in 2022), kijken we voor verschillende werklocaties (zoals Rijnpark en Het Broek) naar de toekomstige gebruik van de terreinen (functies en typen bedrijven). Tevens wordt er momenteel al onderzoek gedaan naar typen bereikbaarheid van deze deelgebieden in de toekomst. Tot slot gaan we in overleg met OKA om te inventariseren hoe we samen met ondernemers de bereikbaarheid van werklocaties kunnen verbeteren.

Fractie:	***VVD-13***
Pagina:	P106 Participatie en armoedebestrijding
Vraag:	Doorbraak naar Werk: ‘onze uitdaging is vooral flexibel te zijn in de inspanningen die wij plegen…’ • Flexibel naar wie, wanneer en met welk doel?
Antwoord:	We verwijzen met die flexibiliteit naar de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en de vragen van onze inwoners. We willen snel kunnen inspelen op veranderingen.

Fractie:	***VVD-14***
Pagina:	P112 Inzet inkomensondersteuning.
Vraag:	De Gelrepas • Op basis van welke criteria wordt de analyse uitgevoerd? • Is, gezien de ontwikkelingen rondom de kleding en de ingreep van het college, deze passage inmiddels niet achterhaald?
Antwoord:	Naast het bereik (aantal pashouders gerelateerd aan de omvang van de doelgroep) kijken we naar het gebruik van de Gelrepas, zowel kwantitatief voor de diverse leeftijdsgroepen als ook kwalitatief (sport, cultuur, recreatie en kleding). Ook willen we kijken naar klanttevredenheid voor wat betreft het aanbod, de website en het gebruik van de pas .

	Dit is niet achterhaald. Analyse is altijd nodig om te zien of we de doelen van de Gelrepas (namelijk sociale participatie) realiseren.

***Fractie**:*	***VVD-15***
Pagina:	P120 Zorg
Vraag:	Sociale wijkteams. Via meerdere kanalen bereiken ons berichten dat het verloop binnen de wijkteams erg groot is. Inwoners krijgen daardoor te maken met veel wisselingen van aanspreekpunt en coach. • Wat is het uitstroompercentage binnen de wijkteams? • Wat is de reden van dit grote verloop en wat wordt er aan gedaan om deze ongewenste situatie te keren?
Antwoord:	De uitstroom over de laatste 12 maanden (okt 2020-oktober 21) is 27 personen, ongeveer 11%. Het verloop over heel 2020 bedroeg 25 personen, ongeveer 10%. Deze cijfers zijn, afhankelijk van de exacte branche, in lijn met of iets hoger dan de landelijke cijfers. De aanwas van nieuwe medewerkers is tot nu toe nog steeds voldoende. We merken echter dat er sprake is van een krappe arbeidsmarkt; met name het aanbod van SKJ-geregistreerde jeugdcoaches is beperkt. Het aannemen van deze coaches kost in toenemende mate moeite. Op basis van de cijfers is op dit moment geen sprake van bovengemiddeld of groot/hoog verloop. Wel zien we dat in vergelijking met de eerste jaren na de start van de stichting sprake is van toenemend verloop. Landelijk blijkt dat uitstroom binnen de sector Zorg en Welzijn twee belangrijke redenen kent: • Uitdaging in de werkzaamheden • Loopbaanmogelijkheden. Beide aspecten spelen ook een rol bij uitstroom uit de stichting. Hierbij speelt tevens mee dat medewerkers die sinds de start van de wijkteams werkzaam zijn binnen de stichting inmiddels toe zijn aan een nieuwe uitdaging. Hierdoor ligt de uitstroom via vrijwillig vertrek hoger dan in de beginjaren. T.a.v. aanpak: er is continu aandacht voor het werven, boeien en binden van nieuwe én huidige medewerkers. Vooralsnog leidt dit tot een organisatieverloop dat, zoals eerder aangegeven, niet bovengemiddeld hoog is.

***Fractie**:*	***VVD-16***
Pagina:	P121 Zorgtoewijzing
Vraag:	Praktijkondersteuners worden ingezet bij huisartsenpraktijken. • Normaliter zijn praktijkondersteuners in dienst van de huisartsenpraktijk zelf. Hier wordt gesproken over door de gemeente inzetten van praktijkondersteuners in bij huisartsenpraktijken (wij zetten de praktijkondersteuner huisartsen jeugd (poh) in bij huisartsenprakrijken…). Betekent dit dat Arnhem praktijkondersteuners in dienst gaat nemen? Hoeveel en tegen welke kosten?
Antwoord:	Om de start met de POH jeugd in Arnhem mogelijk te maken hebben wij er voor gekozen om tijdelijk als gemeente contracten af te sluiten (ZZP-ers / detacheringscontract met een zorginstelling). We zijn de tweede fase ingegaan waarin we de functie van POH jeugd willen borgen in een uitvoeringsorganisatie. Daarmee komt dan een einde aan de tijdelijke situatie zoals hiervoor geschetst. In de businesscase POH jeugd die u in juli samen met de raadsbrief POH jeugd heeft ontvangen, staan de kosten/baten uitgewerkt van de POH jeugd.

***Fractie**:*	***VVD-17***
Pagina:	P134 Welzijn en inclusie
Vraag:	Positie inwoners met een beperking versterken • Hoe zit het met de uitvoering van motie 19M123 Impuls openbare toiletten? In december 2020 zijn stappen aangekondigd, wanneer kunnen we deze verwachten? • In 2022 zijn er gemeenteraadsverkiezingen. Hoe staat het met de toegankelijkheid van de stembureaus. Zijn alle stembureaus voor iedereen toegankelijk. Zo nee hoeveel bureaus niet en wat is de reden?
Antwoord:	Openbare toiletten:

	• Eind 2020 zijn we met HogeNood een samenwerkingsovereenkomst aangegaan. • We hebben begin 2021, op basis van een inventarisatie, een plan van aanpak opgesteld voor het verdubbelen van het aantal beschikbare semiopenbare toiletten. • Het Apcg voert het plan van aanpak in de periode oktober 2021 - mei 2022 uit in samenwerking met HogeNood. Toegankelijkheid van de stembureaus: • We benaderen nu de potentiële stembureaus (zowel bestaande als nieuwe) en stellen aan de hand van de evaluatie van de vorige verkiezingen een plan van aanpak op voor de gemeenteraadsverkiezingen van 2022. In dat plan gaan we ook in op de toegankelijkheid van de stembureaus: welke zijn toegankelijk en welke nog niet? • Waar mogelijk maken we stembureaus toegankelijk via tijdelijke (bijvoorbeeld drempelhulpen) of structurele aanpassingen. • Voor stembureau die niet toegankelijk zijn zoeken we naar een passend alternatief. • We dragen ook zorg voor een goede communicatie met de doelgroep (in overleg met het Apcg). • Zodra het plan van aanpak is afgerond (november/december) informeren wij de raad.

Fractie:	***VVD-18***
Pagina:	P134 Diversiteit in organisaties: Arnhem werkt samen met meerdere Arnhemse organisaties.
Vraag:	• Is Vizier (het Antidiscriminatiemeldpunt) er een van? Staat ook niet vermeld onder partners namelijk. • In reactie op het rapport Ongekend onrecht van de Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag heeft het kabinet structurele middelen vrijgemaakt voor de aanpak van discriminatie. Waar zijn deze structurele middelen voor antidiscriminatievoorzieningen (ADV's) terug te vinden in de begroting?
Antwoord:	Vizier: Vizier is een belangrijke partner in het tegengaan van discriminatie. In de context van het focuspunt 'Diversiteit in organisaties' zijn de partners lokale werkgevers met wie we samen de krachten bundelen om elkaar te versterken en te stimuleren in het realiseren van diverse en inclusieve organisaties. Structurele middelen ADV's: Discriminatie is een diepgeworteld en structureel probleem van de samenleving. In de reactie op het rapport 'Ongekend onrecht' van de Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag heeft het kabinet aangekondigd structurele middelen vrij te maken voor de aanpak van discriminatie, waaronder de versterking van de antidiscriminatievoorzieningen (ADV). De middelen voor het versterken gemeentelijke antidiscriminatie bedragen € 65k in 2021 oplopend tot € 69k in 2025 en zijn terug te vinden in de begroting onder het kopje Inclusief Arnhem.

Fractie:	***VVD-19***
Pagina:	P145 Vergroten aantal elektrische voertuigen: “in 2023 1000 laadpunten en 20 snelladers”.
Vraag:	Hoeveel laadpunten en snelladers kan het Arnhemse energienet aan?
Antwoord:	Bij de uitrol van laadinfrastructuur wordt regelmatig overlegd met de netbeheerder, omdat het per locatie verschillend is en niet van tevoren te berekenen. Zo wordt voorkomen dat het net overbelast wordt. Bij nieuwbouwlocaties wordt door middel van een planning van laadvoorzieningen van te voren met de netbeheerder bepaald welke voeding er nodig is.

Fractie:	***VVD-20***
Pagina:	P156 en verder Hoofdstuk Wonen en leefomgeving
Vraag:	Hoe zijn Motie 20M88 'Bredere aanpak is goed voor alle Arnhemmers' (Bij de uitwerking van deze plannen wel evenveel aandacht te geven aan het realiseren van koopwoningen (van goedkoop, midden tot duur) ten opzichte van de aandacht die gaat naar sociale huurwoningen) en Motie 21M131 'Sneller meer woningen bouwen' in de ontwerp begroting verwerkt?

Antwoord:	Over de wijze waarop het college invulling geeft aan deze moties is de gemeenteraad per brief van 20 juli 2021 geïnformeerd (Afdoen moties 21M131 en 20M88 en voortgang stadsakkoord). De in deze brief beschreven inspanningen zijn terug te lezen in de begroting 2022.

***Fractie**:*	***VVD-21***
Pagina:	P156 In de ontwerp begroting staat '*Daarbij kijken wij ook naar het effect van de coronacrisis op de woningbehoefte. In het woonbehoefteonderzoek staat bijvoorbeeld een berekening bij de economische groei zoals die was voordat de crisis startte en een berekening bij een lagere groei. We verwachten dat de behoefte niet zal afnemen, mogelijk heeft de situatie wel effect op het type woningen dat wij moeten realiseren*. De impact voor bedrijven en individuen van Corona is groot maar volgens CBS berichten lijkt de economische ontwikkeling, na een turbulent jaar, positief veerkrachtig. Woningbouw en het onderzoek van Companen kijken naar die lange termijn. Uit het onderzoek kwam naar voren dat Arnhem een transitie moet maken voor de sociale woningbouw, er marginaal behoefte is aan midden huur en primair behoefte is aan veel extra koopwoningen.
Vraag:	Is dat nog een juist beeld en hoe is de verwachting als de economie inderdaad zich positiever ontwikkeld?
Antwoord:	Op grond van het woonbehoefteonderzoek, dat voor de coronacrisis is uitgevoerd, ligt de opgave inderdaad vooral bij de sociale huur en de (goedkope) koopsector. Daarbij ook rekening houdend met ontwikkelingen zoals de groei van arbeidsmigranten en verruiming van de corporatiedoelgroep (bladzijde 13-14 Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling). De coronacrisis heeft de druk op de goedkopere segmenten nog verder vergroot. Het kan zijn dat het versneld herstellen van de economie deze extra druk op de goedkopere segmenten iets zal verlichten, maar op dit moment lijkt het omgekeerde het geval. De afgelopen jaren hebben we echter ook gezien dat lonen minder snel stijgen dan de economie. In 2022 wordt opnieuw een regionaal woonbehoefteonderzoek uitgevoerd, waaruit een herijkt beeld van de woonbehoefte in Arnhem zal volgen.

***Fractie**:*	***VVD-22***
Pagina:	Op 16 plekken in de concept begroting wordt (de afspraken uit) de woondeal benoemd. De raad heeft deze echter nooit vastgesteld maar wel "Arnhem een eigen woonbeleid voert met aandacht voor koop- en huurwoningen in alle segmenten. Uitvoering van de woondeal helpt Arnhem haar beleid en ambities waar te maken ".
Vraag:	Wat zijn de gevolgen voor de begroting en uitvoering als we de alleen door de raad vastgestelde lijn volgen?
Antwoord:	De woondeal helpt onze eigen ambities te realiseren. We voeren geen ambities uit die in tegenspraak zijn met de ambities van de gemeenteraad, zoals onder andere verwoord in het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling. Er zijn dus geen gevolgen voor de begroting.

***Fractie**:*	***VVD-23***
Pagina:	P156 "Concreet werken we hiervoor privaatrechtelijk de mogelijkheden uit om een 'zelfbewoningsplicht' zo breed mogelijk toe te passen. Daarnaast zullen we de gemeenteraad een voorstel doen om gebruik te maken van de mogelijkheden rondom het bieden van 'opkoopbescherming'. De wetgever maakt het per 1-1-2022 mogelijk deze bescherming te bieden".
Vraag:	Klopt het dat de gemeente hier per gebied eerst schaarste moet aantonen om een degelijke inperking te doen voor een periode van 5 jaar?
Antwoord:	In een raadsbrief van juli 2021 is uitgelegd hoe de privaatrechtelijke zelfbewoningsplicht en de publiekrechtelijke opkoopbescherming in elkaar kunnen worden gezet. Voor de opkoopbescherming geldt inderdaad dat deze enkel van toepassing kan worden verklaard op de goedkopere voorraad in gebieden met leefbaarheid- en/of schaarsteproblemen. Deze bescherming kan voor een periode van vier jaar worden opgelegd. Bij de privaatrechtelijke zelfbewoningsplicht bij nieuwbouwwoningen op eigen gronden geldt niet dat schaarste moet worden aangetoond.

***Fractie**:*	***VVD-24***

Pagina:	P159 tabel met het aantal ‘Afgegeven woningbouwvergunningen (nieuwbouw & verbouw)/ transformatie’) hieruit blijkt dat in 2020 het aantal nieuwe vergunningen maar 872 is geweest en de jaren daarvoor 1200 tot 1500.
Vraag:	Is er reeds een prognose of dat in 2021 weer rond het oude niveau zal zijn?
Antwoord:	In onze halfjaarlijkse voortgangsrapportages gaan we in op afgegeven vergunningen. In november ontvangt u het meest recente beeld. U ontving een laatste rapportage in juni. In de raadsbrief (pagina 2) hierbij werd ingegaan op het aantal verleende vergunningen.

***Fractie**:*	***VVD-25***
Pagina:	P165
Vraag:	Vissen en de hengelsportvereniging staan vermeld onder dierenleed. Waarom?
Antwoord:	Deze inspanning (het instellen van een jaarlijks overleg met de Hengelsport Federatie Midden-Nederland over haar toezicht op het visverbod) heeft tot doel om illegale visserij effectief tegen te gaan. (Illegale) visserij veroorzaakt dierenleed.

***Fractie**:*	***VVD-26***
Pagina:	P221 Participatiecoaches bureau nieuwkomers – pilot – 2021
Vraag:	Kunnen we hier meer informatie over krijgen, met nadruk ook over het inzetten van de 4 FTE’s en wat de doelstellingen zijn die vooraf zijn opgesteld.
Antwoord:	Op 1 januari 2022 treedt de nieuwe wet inburgering in werking. Doelstelling is om voor alle inburgeraars een passende manier te vinden om zo snel mogelijk in te burgeren in de samenleving. De gemeente krijgt een belangrijke regierol in het nieuwe stelsel. In 2021 is een pilot gedraaid "Bureau Nieuwkomers" en zijn de nieuwkomers die in 2021 gekoppeld zijn aan de gemeente Arnhem zoveel mogelijk in de geest van de nieuwe wet begeleid. De uitvoering van de wet is stedelijk georganiseerd en belegd in de nieuwe afdeling Bureau Nieuwkomers binnen het cluster Werk & Inkomen. Bureau Nieuwkomers werkt stadsbreed (dus gebiedsoverstijgend). Bij de uitvoering van de taken werken de medewerkers samen met lokale organisaties in Arnhem. Bureau Nieuwkomers begeleidt in dit kader de nieuwkomers in Arnhem op het gebied van participatie en integratie. We starten met een formatie van 4 regisseurs inburgering. De bezetting is gekoppeld aan het aantal inburgeringsplichtige nieuwkomers. In de loop van het jaar zal de formatie toenemen, gekoppeld aan de nieuwe instroom van inburgeraars.

D66

Fractie:	***D66-1***
Pagina:	
Vraag:	Er zitten geen mutatietabellen in de begroting. Deze ontvangen we graag alsnog zo spoedig mogelijk.
Antwoord:	In bijlage 1 zijn de mutatietabellen opgenomen.

Fractie:	***D66-2***
Pagina:	
Vraag:	- In de digitale begroting op financien.arnhem.nl werken de bijlages mutaties programma's (zie eerdere verzoek) en bestemmingsreserves niet. - Bij het overzicht bestemmingsreserves ontbreekt bij de reserves met een dekkingsfunctie het bestedingsplan. Volgens de vastgestelde nota reserves en voorzieningen en de verordening financieel beleid en beheer moet dat er wel zijn. Graag ontvangen we alsnog een overzicht van de relevante bestedingsplannen (of een onderbouwing waarom het bestedingsplan bij een reserve ontbreekt).
Antwoord:	In bijlage 2 is de toelichting besteding bestemmingsreserves met dekkingsfunctie opgenomen.

Fractie:	***D66-3***
Pagina:	99
Vraag:	“Een punt van zorg is een mogelijke “braindrain” in de culturele sector, doordat mensen ander werk zijn gaan doen”. -a- Hoe reëel is deze zorg? Heeft het college hier onderzoek naar uitgevoerd? -b- Welke acties onderneemt het college om de noodzakelijk kennis in Arnhem blijft?
Antwoord:	a. De zorg is reëel. En speelt zowel landelijk als specifiek in Arnhem. Dit blijkt uit signalen die het college krijgt van de landelijke Taskforce voor de Culturele en Creatieve Sector en het landelijk Platform ACCT (Arbeidsmarkt Culturele en Creatieve Toekomst). En uit gesprekken die we voeren met Arnhemse instellingen, makers, festival- en evenementenorganisatoren. Met name bij de laatste categorie is er sprake van dat mensen - mede door de lange duur van de beperkende maatregelen voor festivals- en evenementen - noodgedwongen werk zoeken en vinden in andere sectoren. Ook ZZP-ers hebben het lastig om binnen de sector aan het werk te blijven. b. De arbeidsmarktpositie van de cultuursector heeft de aandacht van het college. In de maatregelen voor de culturele sector die de afgelopen tijd zijn genomen - met inzet van de coronamiddelen van het Rijk - zijn maatregelen voor opdrachten aan makers en scholing opgenomen. Zowel in het eerste maatregelenpakket van 1 december 2020 als in het Arnhems steunpakket Kunst & Cultuur 2021 van 20 april 2021. Uitvoering hiervan vindt plaats door het cultuurplatform Schakel025 (www.schakel025.in) dat de sector in de volle breedte ondersteunt door kennis en expertise te delen. Het geeft uitvoering aan de Stroomversneller regeling, organiseert subsidiespreekuren, een ontwikkelingstraject voor zakelijk leiders en creatieve producenten en onder meer scholingsbijeenkomsten voor de culturele sector. Naast extra middelen voor de uitvoering van de Stroomversneller regeling heeft Schakel025 zowel in 2020 als 2021 een incidentele subsidie ontvangen van € 35.000,-- respectievelijk € 75.000,-- specifiek voor de scholing van ZZP-ers en makers. De middelen worden bij voorkeur ingezet voor scholing waarmee zij beroepsperspectief blijven houden binnen de culturele sector. Hierbij dient ook aandacht te zijn voor de verbinding met alumni van ArtEZ, die in een moeilijke periode op de arbeidsmarkt starten. Zo start er binnenkort een mentorschapsprogramma voor startende makers. Daarnaast neemt de gemeente - na consultatie van Cultuur Netwerk Arnhem - deel aan een pilotproject van 50Company 'Nieuw perspectief op werk voor de cultuursector'. Dit is bedoeld om ervaren werkenden uit de cultuursector, kennis te laten maken met hun andere mogelijkheden op de arbeidsmarkt. Het merendeel van de projectkosten wordt gedragen door het GAK.

	Voor het totale overzicht van de maatregelen zie: https://ris2.ibabs.eu/Reports/ViewListEntry/Arnhem/9628ea04-8321-4f24-a14e-48765f379cf2

Fractie:	***D66-4***
Pagina:	
Vraag:	“Cultuur is van en voor iedereen. We streven ernaar de toegankelijkheid en bereikbaarheid van kunst en cultuur in de breedte te vergroten en daarmee actieve en passieve cultuurdeelname te stimuleren” Kan het college en uitgebreide toelichting geven op welke wijze zij dit doet? En wat zij bedoelt met actieve en passieve cultuurdeelname?
Antwoord:	Actieve cultuurdeelname is het actief beoefenen en artistiek ontwikkelen van of betrokken zijn bij cultuur in de vrije tijd, dus buiten school en werk. Zelf maken, doen en leren. Passieve cultuurdeelname is het bezoeken van voorstellingen, tentoonstellingen, concerten, presentaties, dus het beschouwen van cultuur. Aan alle culturele basis- en meerjarenvoorzieningen en organisaties die meerjarig cultuursubsidie ontvangen, vragen wij aan te geven hoe zij omgaan met de Code Diversiteit & Inclusie. Deze is opgesteld door de gezamenlijke brancheverenigingen in de culturele en creatieve sector en gaat uit van de 4 P's: programma, personeel, partners en publiek. Dat zijn de kernelementen waarop een organisatie kan sturen om meer divers en meer inclusief te worden. Door hier op te richten, de organisaties zelf doelen te laten stellen op dit vlak en door met hen jaarlijks in gesprek te blijven verwachten wij dat de de culturele sector steeds inclusiever wordt en het cultuuraanbod voor iedereen toegankelijk en bereikbaar. Voor de toegankelijkheid van festivals en evenementen loopt een traject met organisatoren onder leiding van Schakel025 om de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid te ontwikkelen. In de concept-MJPB staat aangeven welke verdere inspanningen plaatsvinden: van het programma Cultuureducatie met Kwaliteit, Age Friendly Cultural Cities tot de inzet van combinatie-functionarissen om deelname aan cultuur voor iedereen mogelijk te maken en cultuuraanbieders te ondersteunen en duurzaam te versterken.

Fractie:	***D66-5***
Pagina:	
Vraag:	“Wat betreft de huisvesting van onze rijksgezelschappen Oostpool, Introdans en het Stadstheater (Lauwersgrachtalliantie); dit loopt al meerdere jaren, is zeer complex en kost meer tijd” Hoeveel onderhoudskosten moeten er in 2022 gemaakt worden om het Stadstheater open te kunnen houden?
Antwoord:	Er wordt al geruime tijd alleen geacteerd op basis van storingen en gebreken. Er is geen sprake van planmatig onderhoud. De kosten zijn gemiddeld €70k/jaar. De kosten zullen toenemen naarmate de grote verbouwing langer uitblijft. O.a. technische onderdelen zijn al ruim over de economische levensduur en hadden al vervangen moeten worden. Het gaat bijvoorbeeld om een luchtbehandelingsinstallatie en de brandmeldinstallatie.

Fractie:	***D66-6***
Pagina:	
Vraag:	Gemiddeld ontvangen 1 op de 10 kinderen jeugdzorg, hoe is die verhouding in Arnhem?
Antwoord:	De door u genoemde 1 op de 10 kinderen in jeugdzorg is gebaseerd op cijfers van waarstaatjegemeente.nl. Het landelijke gemiddelde van het aantal kinderen in jeugdzorg van 0-18 jaar is 10,3 procent in het tweede half jaar van 2020. Voor Arnhem bedraagt dit percentage 10,4 procent voor dezelfde periode.

Fractie:	***D66-7***
Pagina:	
Vraag:	Jeugdzorg: Wat is de verhouding qua doorverwijzingen via wijkteams of de huisarts?

Antwoord:	Gemiddeld over alle vormen van jeugdzorg is de verhouding 42 procent sociale wijkteams en 58 procent overige geautoriseerde verwijzers (bijvoorbeeld huisartsen en jeugdbescherming). Hierbij gaat het om aantallen jeugdigen die een verwijzing krijgen voor jeugdzorg.

***Fractie**:*	***D66-8***
Pagina:	
Vraag:	Jeugdzorg: Per gezin worden soms grote aantallen hulpverleners ingeschakeld, hoeveel hulpverleners houden zich gemiddeld met 1 gezin bezig in Arnhem?
Antwoord:	In 2020 hebben afgerond 5.600 kinderen jeugdhulp ontvangen in Arnhem. Het gemiddeld aantal jeugdhulpaanbieders per kind dat jeugdzorg ontvangt was 1,32 in 2020. Bij 7 procent van deze kinderen waren 3 of meer jeugdhulpaanbieders betrokken in de periode van een jaar. NB: dit gaat alleen om het aantal jeugdhulpaanbieders, niet om andere organisaties als Veilig Thuis, GGD, Rijnstad.

***Fractie**:*	***D66-9***
Pagina:	
Vraag:	Jeugdzorg: Hoevaak wordt er in Arnhem gebruik gemaakt van doorbraaktafels? Een methode dat als er op enig moment zoveel hulpverleners en regisseurs bij een gezin betrokken zijn dat iedereen het overzicht kwijtraakt.
Antwoord:	Bij de beantwoording van deze vraag gaan wij er vanuit dat u de doorbraakmethode bedoelt die wordt ingezet door het Instituut voor Publieke Waarden, in de vorm van het Sociaal Hospitaal. Bij het Sociaal Hospitaal zijn sinds de start in september 2020 in totaal 57 casussen aangemeld. In 27 van de gevallen speelde jeugdproblematiek. Dit is ook terug te vinden in de bestuursrapportage Zorg Dichterbij september 2021 (op 28 september verstuurd aan de raad).

***Fractie**:*	***D66-10***
Pagina:	
Vraag:	Kinderen met bijvoorbeeld autisme, ADHD, een depressie of een angststoornis staan gemiddeld 10 maanden op de wachtlijst oplopend tot 2 jaar. Wat zijn de huidige wachttijden in Arnhem?
Antwoord:	Een laatste stand van zaken van de wachttijden vindt u in de bestuursrapportage Zorg Dichterbij september 2021 (op 28 september verstuurd aan de raad).

Nr.	Aanbieder	Arnhem	Aanmeld-wachttijd	Verschil t.o.v. norm	Wachttijd tot start behandeling/traject	Verschil t.o.v. norm
1	Karakter	26	8 tot 18 weken	> 14 weken	geen	< 10 weken
2	Bosman GGZ	0	4 weken	n.v.t.	geen	< 10 weken
3	Dkhjeugd-plus	0	4 weken	n.v.t.	geen	< 10 weken
4	Raadthuys	4	8 tot 11 weken	> 7 weken	geen	< 10 weken
5	Kind & Meer	0	0 weken	< 4 weken	4 tot 6 weken	< 4 weken
6	Jeugd GGZ (Dimence)	9	6 tot 10 weken	> 6 weken	geen	< 10 weken
7	GGZ Centrum Wageningen	0	4 weken	n.v.t.	geen	< 10 weken
8	Praktijk Rigtering	16	1 tot 10 weken	> 6 weken	geen	< 10 weken
9	Psychiatriepraktijk Wagening	1	16 tot 20 weker	> 16 weken	geen	< 10 weken
10	Melody Psycare	0	3 weken	< 1 week	7 weken	< 3 weken
11	Neurocare	1	4 weken	n.v.t.	6 weken	< 4 weken
12	Praktijk A+	0	0 tot 2 weken	< 2 weken	geen	< 10 weken
13	Ponga	0	0 tot 2 weken	< 2 weken	geen	< 10 weken
14	Mentaal Beter	0	4 weken	n.v.t.	10 weken	n.v.t.
15	Praktijk KOM	0	0 tot 2 weken	< 2 weken	geen	< 10 weken
16	RioZorg	9	4 tot 8 weken	> 4 weken	geen	< 10 weken
17	TVNZorgt	0	0 tot 2 weken	< 2 weken	geen	< 10 weken
18	's Heerenloo	1	0 tot 2 weken	< 2 weken	0 tot 8 weken	< 2 weken
19	Youké	0	0 tot 8 weken	> 4 weken	geen	< 10 weken
20	Prolis	0	1 week	< 3 weken	6 tot 8 weken	< 2 weken
21	Kidz Kootz	0	1 tot 2 weken	< 2 weken	geen	< 10 weken
22	Driestroom	28	2 tot 3 weken	< 1 week	4 tot 8 weken	< 2 weken
23	Praktijk Zij aan Zij	2	0 tot 2 weken	< 2 weken	0 tot 4 weken	< 6 weken
24	Parnassia	13	0 tot 4 weken	n.v.t.	4 tot 10 weken	n.v.t.
25	Autimaat	4	4 weken	n.v.t.	10 weken	n.v.t.
26	Praktijk Relou	18	0 tot 12 weken	> 8 weken	8 weken	< 2 weken
27	Pro Persona	0	2 tot 5 weken	> 1 week	8 weken	< 2 weken
28	GGNet	0	0 tot 10 weken	> 6 weken	3 tot 16 weken	> 4 weken
29	De Wenteling	0	2 weken	< 2 weken	geen	< 10 weken
30	Praktijk Dooijeweerd	0	2 weken	< 2 weken	8 weken	< 2 weken
31	CalmKids	0	4 tot 8 weken	> 4 weken	geen	< 10 weken
32	Max Ernst	0	0 tot 2 weken	< 2 weken	geen	< 10 weken
33	Zozijn	0	0 weken	< 4 weken	4 tot 10 weken	n.v.t.
	Totaal	132				

***Fractie*:**	***D66-11***
Pagina:	
Vraag:	Vermoedelijk door de coronacrisis werd er vorig jaar voor het eerst (landelijk) sinds 2015 een lichte daling gezien in de jeugdzorg. Heeft deze daling ook in Arnhem plaatsgevonden?
Antwoord:	Ja. In de bestuursrapportage Zorg Dichterbij september 2021 vindt u in paragraaf 2.1. een grafiek van het aantal kinderen met een toewijzing jeugdzorg. Hier is de daling te zien.

***Fractie*:**	***D66-12***
Pagina:	
Vraag:	In de MJPB staat; "We willen dat meer kinderen zicht ontwikkelen naar zelfstandigheid en een gezond volwassen leven. Als zij dat zelf niet kunnen en ook het eigen netwerk onvoldoende is, ontvangen zij daarbij tijdig passende hulp" Wat wordt verstaan onder "tijdig" hoeveel weken en/of maanden wordt hiermee bedoeld?
Antwoord:	Zo snel als mogelijk. Voor de zorgvorm behandeling (GGZ) staat de norm van de aanmeldwachttijd (4 weken) en de behandelwachttijd (10 weken) in de eisen aan onze aanbieders opgenomen. Van de aanbieder wordt verwacht dat deze actief op zoek gaat naar een andere aanbieder die de zorg of het traject van de jeugdige kan overnemen als de norm voor behandeling wordt overschreden. Als er sprake is van wachttijd, dan helpen we om kinderen zo snel mogelijk in de juiste zorg te krijgen (inzet van zorgaccounthouder) en bieden we hen ter overbrugging ondersteuning tot het traject start, bijvoorbeeld door de praktijkondersteuner jeugd. De zorgaccounthouder richt zich op de nieuwe aanmeldingen van jeugdigen bij aanbieders waar een wachtlijst is en bemiddelt om kinderen zo snel mogelijk in zorg te krijgen. Hij/zij denkt mee met de aanbieders en het sociaal wijkteam en houdt inzicht in de wachtlijsten bij de gecontracteerde aanbieders. Het doel van dit project is het verkorten van de wachtlijsten voor behandeling (GGZ).

Fractie:	***D66-13***
Pagina:	
Vraag:	In de MJPB staat “We versnellen en verbeteren de veiligheidsketen”. Op welke wijze gaat hier invulling aan gegeven worden? En welke concrete doelen worden hieraan gesteld? M.a.w. wanneer is deze opgave geslaagd hoe wordt dat gemeten?
Antwoord:	In onze raadsbrief van 31 augustus 2021 hebben wij u geïnformeerd over de nieuwe 'afspraken en contracten Jeugdbescherming 2022'. Deze zijn voortgekomen uit de Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming, een project dat in 2020 is gestart, samen met de zeven Gelderse jeugdhulpregio's, de vier Jeugdbescherming organisaties (GI's), Veilig Thuis en de Raad voor de Kinderbescherming. Deze afspraken en contracten dragen bij aan het versnellen en verbeteren van de veiligheidsketen. In bijlage 5 is aangegeven welke 11 resultaatafspraken zijn gemaakt. Deze zijn niet direct gericht op minder beschermingsmaatregelen; immers, er zijn altijd situaties waarin een beschermingsmaatregel gewenst is. De resultaatafspraken zijn vooral gericht op meer tijd en ruimte voor de jeugdbeschermers, het laten dalen van de kosten van de ingezette jeugdhulp, lagere overheadkosten en het voorkomen van verloop van personeel. In het najaar van 2021 worden de resultaten verder uitgewerkt, zodat er in 2022 op gemonitord kan worden.

Fractie:	***D66-14***
Pagina:	
Vraag:	In de MJPB staat; “In de afgelopen 2 jaar is het aantal jeugdbeschermingsmaatregelen en het aantal jongeren in verblijf licht afgenomen. Welke maatregelen hebben hier met name aan toe bijgedragen?
Antwoord:	Lokaal en regionaal zijn in de afgelopen twee jaar meerdere projecten gestart die een bijdrage hebben geleverd aan het verbeteren van de veiligheid in gezinnen en het verminderen van het aantal uithuisplaatsingen. Deze zijn mede gestart als maatregelen vanuit de Taskforce Jeugdzorg. Deze maatregelen en de resultaten hiervan zijn terug te lezen in de bestuursrapportages Zorg Dichterbij. Wij hebben de volgende projecten in gang gezet om het aantal jeugdbeschermingsmaatregelen en het aantal kinderen in verblijf terug te dringen: • De start van het Perspectiefoverleg: vanaf mei 2020 worden steeds meer zaken, waarbij overwogen wordt om een jongere uit huis te plaatsen, multidisciplinair besproken. Daarbij wordt onderzocht welke mogelijkheden er bestaan om jongere toch thuis te laten wonen met inzet van intensieve, ambulante producten en begeleiding van het hele gezin. • De nieuwe contractering: in juli 2020 zijn nieuwe contracten gesloten met zorgaanbieders. Het aantal gecontracteerde aanbieders voor verblijf is teruggebracht tot 38. Met deze aanbieders wordt gewerkt aan het voorkomen van uithuisplaatsingen en het bevorderen van de uitstroom uit verblijf. Ook zijn afspraken gemaakt over het meer inzetten van intensieve, ambulante jeugdhulp. • De start van Steunouders: sinds medio 2020 is MEE Gelderse Poort gestart met het project steunouders. Kinderen en jongeren uit kwetsbare gezinnen worden - onder professionele begeleiding - een dag(deel) per week naar steunouders om de thuissituatie te ontlasten. Daarmee is een lichter variant voor (professionele) pleegzorg ontstaan. De start van Team V.A.V.: begin 2021 is het Team Vertrouwd, Aanwezig en Veilig gestart als project bij de sociale wijkteams. Ervaren jeugdzorgwerkers worden vanuit het project ingezet bij kwetsbare gezinnen met structurele situaties van onveiligheid om daarmee beschermingsmaatregelen en uithuisplaatsing te voorkomen.

Fractie:	***D66-15***
Pagina:	107
Vraag:	Wat is de Arnhemse inzet in het regionale plan van aanpak om jeugdwerkloosheid aan te pakken? Wanneer is dit gereed en/of waar kunnen we dit inzien?
Antwoord:	De afgelopen periode hebben we lokaal en regionaal al flink ingezet op het voorkomen of bestrijden van jeugdwerkloosheid, zie ook bijvoorbeeld het Actieplan Werk. Daarnaast wordt er op dit moment samen met onze regionale partners (overheid, onderwijs en werkgevers invulling gegeven aan het regionale plan van aanpak jeugdwerkloosheid. In december ligt dit plan ter besluitvorming voor bij het Regionaal Werkbedrijf en wordt het gedeeld met de gemeenteraad.

***Fractie**:*	***D66-16***
Pagina:	108
Vraag:	Er worden in 2022 wettelijke versoepelingen verwachten die mogelijkheden bieden om onze dienstverlening beter op elkaar af te stemmen. Welke wettelijke versoepelingen worden allemaal verwacht?
Antwoord:	Er ligt op dit moment een wetsvoorstel bij de Raad van State dat beoogt om de sociaal domeinwetten (Jeugd, WMO, PW en Schulddienstverlening) per 1-1-2023 een wettelijke grond te geven voor het delen van gegevens over deze wetten heen. We voeren in 2022 een impact analyse uit binnen Arnhem om te kijken wat dit betekent voor onze dienstverlening.

***Fractie**:*	***D66-17***
Pagina:	109
Vraag:	Binnen het cluster W&I en bij de partners wordt in 2022 gewerkt aan een betere kennis van de trajecten. Op welke wijze wordt dit nu gedaan en op welke wijze verschilt dit van voorgaande jaren?
Antwoord:	De kennisoverdracht krijgt een meer structurele plek in de uitvoering dan voorheen, mede door het organiseren van periodiek overleg tussen ketenpartners onderling en tussen SWT en W&I en ketenpartners. Denk aan casuistiekoverleggen en accountoverleggen.

***Fractie**:*	***D66-18***
Pagina:	110
Vraag:	Hoe scoort Arnhem als inclusieve werkgever als het gaat om de aantallen mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt die werken voor de gemeente Arnhem?
Antwoord:	Conform de Wet Banenafspraak moet de gemeente Arnhem vóór 1 januari 2024 40,6 banen van 25,5 uur per week gerealiseerd hebben. In totaal is dat ca. 28,8 fte.. Arnhem heeft op dit moment 43 banen gerealiseerd en loopt dus voor op de wettelijke doelstelling. Onze ambitie is echter hoger. Bovenop de wettelijke doelstelling willen we eind 2023 10 extra banen hebben gerealiseerd.

***Fractie**:*	***D66-19***
Pagina:	111
Vraag:	Hoe wordt invulling gegeven aan 'nog nadrukkelijker' in de zin 'We zetten nog nadrukkelijker in op preventie, vroegsignalering en activering'?
Antwoord:	We zetten nadrukkelijker in op preventie door het maken van afspraken met bijvoorbeeld huisartsen en verloskundigen. Met scholen spreken we af dat er meer aandacht is voor het aanleren van financiële vaardigheden. Bij vroegsignalering nemen we nu (in navolging van de nieuwe Wgs) pro actief contact op met inwoners met enkelvoudige betalingsachterstanden in huur, energie, water en zorgverzekering. We gaan op huisbezoek, nemen telefonisch contact op of sturen een brief/mail met ons hulpaanbod. Ook gebruiken we steeds meer vindplaatsen om inwoners met geldzorgen te bereiken zoals Rijn IJssel en de Rechtbank. Rondom activering zetten we via bijvoorbeeld Ruimtekoers in op het vergroten van zelfvertrouwen en betrekken we inwoners actief bij maatschappelijke initiatieven.

***Fractie**:*	***D66-20***
Pagina:	112
Vraag:	Er wordt een tevredenheidsonderzoek gehouden en mogelijk een panel ingezet. Wanneer kunnen we de eerste uitkomsten hiervan verwachten?
Antwoord:	Het tevredenheidonderzoek willen wij vlak voor de zomer laten plaatsvinden. We verwachten na de zomer de resultaten van dit onderzoek. Het panel is er voor bedoeld dat inwoners de mogelijkheid krijgen mee te denken over het Gelrepas programma-aanbod. De resultaten hiervan zullen wij meenemen in de vormgeving van het programma.

***Fractie**:*	***D66-21***
Pagina:	113

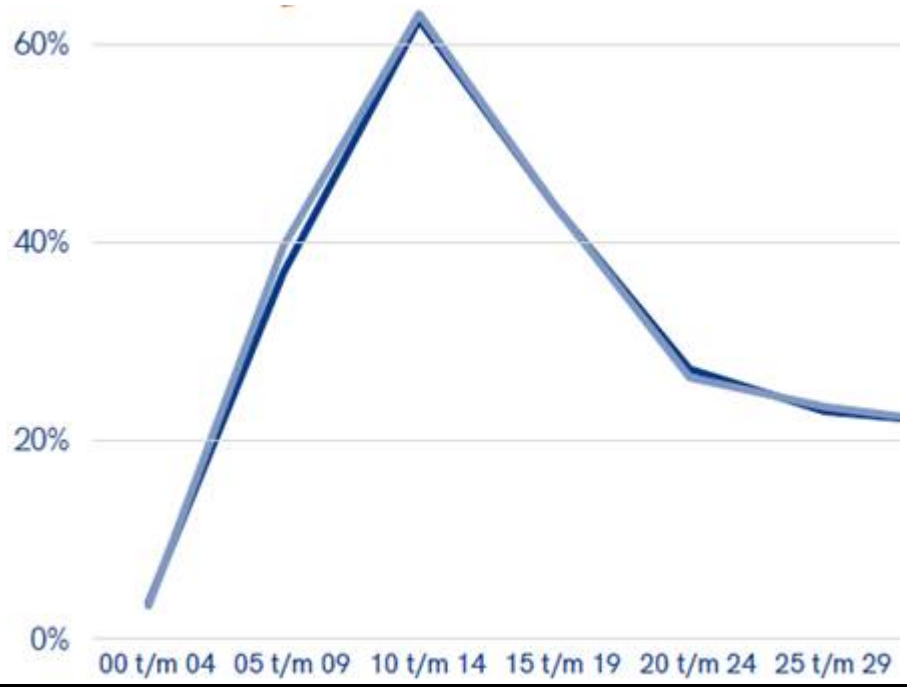
Vraag:	Er lijkt zich een serieuze kans voor te doen dat verschillende partijen die zich inzetten voor het armoedevraagstuk in de stad tot gezamenlijke, duurzame huisvesting kunnen komen. Welke partijen gaat het hierom?
Antwoord:	Concrete gesprekken zijn gaande tussen enkele initiatieven en financiers. Andere initiatieven kunnen hier mogelijk nog bij aansluiten. Gezien de vertrouwelijkheid en de fase waarin de organisaties met elkaar in gesprek zijn, kunnen we hierover op dit moment geen nadere informatie geven. Wel is de insteek dat wij volgens afspraak de raad nog in dit kwartaal informeren.

***Fractie**:*	***D66-22***
Pagina:	114
Vraag:	Is al bekend welke kosten het uitbreiden van Mobility mentoring met zich mee brengt?
Antwoord:	Het is nog niet bekend welke kosten het positioneren van Mobility Mentoring met zich mee brengt. Op dit moment wordt geïnventariseerd hoe en op welke onderdelen Mobility Mentoring gepositioneerd gaat worden en op welke wijze wij dat financieel een plek kunnen geven. We verwachten begin 2022 dit geïnventariseerd te hebben.

***Fractie**:*	***D66-23***
Pagina:	114
Vraag:	Hoeveel deelnemers zijn er in 2021 aan het JongerenPerspectiefFonds? En wat is de ambitie voor 2022?
Antwoord:	Onze inzet is om zoveel mogelijk jongeren met schulden te helpen, op de voor hen best passende manier. We zetten daarom een breed palet aan instrumenten in. Het Jongeren Perspectief Fonds (JPF) is één van de instrumenten die we inzetten om jongeren met schulden te helpen. In 2021 hebben er van januari t/m mei 7 jongeren gebruik gemaakt van het Jongeren Perspectief Fonds. Onze ambitie is om jaarlijks 150 jongeren met geldzorgen te ondersteunen. Samen met jongeren kijken we hoe we het JPF breder toegankelijk kunnen maken.

***Fractie**:*	***D66-24***
Pagina:	117
Vraag:	In 2021 zijn er incidentele uitgaven voor de ondersteuning Kinderopvangtoeslagaffaire en corona van € 0,3 miljoen. De ondersteuning zal in 2022 doorlopen, ook door de uitvoering van motie 21M60. Kan deze ondersteuning in 2022 vanuit de reguliere budgetten?
Antwoord:	Alle kosten die de gemeente maakt voor het ondersteunen van gedupeerden van de Kinderopvangtoeslagaffaire worden vanuit het Rijk vergoed en hoeven niet uit reguliere budgetten te worden gedekt. In de motie wordt echter gesproken over het overnemen van schulden, hiervan is waarschijnlijk dat deze kosten niet door het rijk aan de gemeenten worden vergoed omdat de schuldafwikkeling van private schulden niet door de gemeenten wordt uitgevoerd maar door de Kredietbanken.

***Fractie**:*	***D66-25***
Pagina:	138
Vraag:	De gemeenteraad heeft motie 19M185 aangenomen. Hierin wordt in september 2021 gevraagd om een tussenevaluatie en begin 2022 een eindevaluatie van de maatregelen om discriminatie tegen te gaan in de sport en welke inzet nodig is. Is deze tussenevaluatie is er al, en is er extra inzet nodig voor 2022?
Antwoord:	De tussenevaluatie is voorzien voor december 2021, doordat de pilot 'Inclusief en Veilig sportklimaat' die we met drie sportaanbieders zijn gestart iets later van start is gegaan dan gepland (september 2021). We verwachten voor 2022 niet direct extra inzet nodig te hebben. Dit zal echter deels ook moeten blijken na afronding van de pilot (maart/april 2022) en de ervaringen die tijdens de pilot zijn opgedaan. In 2022 zijn er ook nog middelen ter uitvoering van het sportakkoord beschikbaar.

***Fractie**:*	***D66-26***
Pagina:	139
Vraag:	Hoeveel kinderen (4-18 jaar) zijn op dit moment lid van een sportvereniging?
Antwoord:	De meest recente cijfers (2020) komen uit het rapport 'Zo sport Nederland' van NOCNSF. Het ledenaandeel bij 5 t/m 12 jarigen was 47% en bij 13 tm 18 jarigen 51%. De clustering van de leeftijdscategorieën geeft echter een vertekend beeld. Onderstaande grafiek geeft een veel duidelijker beeld. Het betreft lidmaatschapspercentages van verenigingen op de Y as en de leeftijd op de X as. Dit zijn landelijke cijfers. Voor Arnhem hebben wij enkel gegevens over volwassenen.

***Fractie**:*	***D66-27***
Pagina:	Turap 2 , blz 11
Vraag:	Waarom blijven de aanvragen bijzondere bijstand achter?
Antwoord:	Het aantal aanvragen loopt de afgelopen jaren terug. Een echte verklaring hiervoor hebben we niet. De toegangscriteria zijn niet aangescherpt of bijgesteld. Wel zien we dat ook het aantal PW uitkeringen terugloopt. Mogelijk ligt hier een verband. Wij gaan ons extra inspannen als het gaat om de bekendheid van de regelingen bij de inwoners. Ook zijn we bezig te bekijken hoe we de toegang nog laagdrempeliger kunnen maken.

***Fractie**:*	***D66-28***
Pagina:	Turap 2, P. 74
Vraag:	Er staat: "Gezien de onzekerheden rondom economische ontwikkelingen door de corona-crisis en de invloed hiervan op ons bijstandsbestand is het van belang de inzet goed te monitoren en bij te sturen waar nodig. Bij Turap-2 2021 informeren we de raad over de uitvoering van het actieplan en stellen we waar nodig bij." Hoe staat het met de uitvoering van het actieplan?
Antwoord:	• Het actieplan is conform planning in gang gezet. Een groot deel van de inspanningen loopt nu. • De periode tussen vorming actieplan en Turap 2 bleek te kort om al heel goed afwijkingen in beeld te hebben. We brengen dat nu in beeld, inclusief de consequenties en keuzes hierbij. • Op een aantal onderwerpen hebben we in de planning een lichte achterstand (bijvoorbeeld statushouders, ondernemersdienstverlening) • Bij een aantal onderdelen (bijvoorbeeld rond TOZO-ondernemers) zijn zaken wel in gang gezet maar is het mede door het aantrekken van de economie en het feit dat een heel

	aantal regelingen pas net (per 1 oktober) is beëindigd, de vraag hoe zij aansluiten bij de behoeften van ondernemers. We zien dat de arbeidsmarkt inmiddels een ander beeld vertoont dan wij maanden terug verwachten. Evengoed zien we dat voor een deel van de groep inwoners die al minder kansen had op de arbeidsmarkt, de mogelijkheden (en bereidheid) niet groter zijn geworden. En we zijn nog in afwachting van de effecten van het aflopen van diverse regelingen voor verschillende groepen. We zullen de raad nog uitgebreider informeren in een later stadium.

***Fractie**:*	***D66-29***
Pagina:	2
Vraag:	“We hebben de bouw van woningen versneld.” Welke concrete maatregelen worden hier bedoeld in tot hoeveel meer opgeleverde woningen dan eerder voorzien hebben deze geleid?
Antwoord:	Onze inspanningen in dit kader zijn gericht op het vergroten van de voorraad harde en zachte woningbouwplannen, en het voorkomen van onnodige vertraging. Zo hebben we het afgelopen jaar veel energie gestoken in het doen van een goede aanvraag in het kader van de Woningbouwimpuls-regeling, het opstellen van ontwikkelperspectieven voor verschillende versnellingslocaties uit de Woondeal, en hebben we de samenwerking met markt en corporaties geïntensiveerd. Hiermee creëren we de randvoorwaarden om tot versnelling van woningbouw te komen.

***Fractie**:*	***D66-30***
Pagina:	3
Vraag:	“We gaan op zoek naar andere manieren om de stroom restafval te verminderen.” Welk proces is er ingezet om deze manieren te vinden en dit doel te bereiken?
Antwoord:	In het najaar 2021 wordt de afvalkoers voor 2021 en 2022 gepresenteerd. In deze koers wordt ingezet op een schonere stad en een betere afvalscheiding met als gevolg kwalitatief hoogwaardigere grondstofstromen en een verminderde hoeveelheid restafval.

***Fractie**:*	***D66-31***
Pagina:	3
Vraag:	We zijn al hard op weg om onze gemeentelijke organisatie inclusiever te maken.” Hoeveel inclusiever is de gemeente geworden sinds het college deze beweging heeft ingezet?
Antwoord:	Gedurende drie weken in juni en juli van dit jaar heeft de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor (NIM) opengestaan voor alle medewerkers van de gemeente. Hierop is een respons van 49% geweest, dit is een bovengemiddelde score. De gegevens van dit kwalitatieve onderzoek worden nu door NIM geanalyseerd. De rapportage verwachten we in het vierde kwartaal. We hebben eerder toegezegd dat deze ook aan de gemeenteraad wordt gestuurd. Dit verwachten we begin 2022 te kunnen doen. Tevens zijn we gestart met inclusief en divers werven en selecteren en de kwartiermaker Inclusie en Diversiteit is per 1 september gestart. Het is te vroeg om iets zeggen over een concrete ambitie. Het rapport van de NIM gaat ons binnenkort duidelijkheid geven over de mate van ervaren inclusiviteit. Wat we wel al kunnen melden is dat: 1. we op dit moment alle data verzamelen (o.a. via de NIM en de barometer culturele diversiteit van CBS wordt nog dit jaar verwacht) zodat we op basis daarvan een concrete ambitie kunnen formuleren. Deze ambities gaan we vervolgens via een dashboard monitoren/borgen. 2. Verder zijn we in kaart aan het brengen wat we al hebben lopen aan activiteiten die bijdragen aan meer diversiteit en inclusie, zodat we kunnen bezien wat we aanvullend nodig hebben. 3. Op basis van punt 1 en 2 maakt de kwartiermaker een uitvoeringsplan. 4. Verder zijn we gestart met het verbeteren en het laten landen van een aantal trajecten, namelijk: - inclusieve communicatie (uitvoering door Verwey Jonker);

	- inclusief werven en selecteren (sleutelfiguren binnen de organisatie hebben de training selecteren zonder vooroordelen gevolgd. We zijn nu het geleerde aan het door vertalen naar de werkpraktijk). - het in kaart brengen van het trainingsaanbod op het vlak diversiteit en inclusie (bezien wat aanvullend nodig is en hoe het beter ingezet kan worden). Bijvoorbeeld Deep Democracy en HARRIE-trainingen - gesprekken met vertrouwenspersonen over procedure, zichtbaarheid en wat er voornamelijk speelt. 5. Verder is de eerste week van oktober een divers programma neergezet in het kader van 'diversity week' om meer bewustwording en draagvlak te creëren.

***Fractie**:*	***D66-32***
Pagina:	5
Vraag:	Tabel mutatie algemene reserve. Kunnen we bij deze tabel ook de gerealiseerde mutaties van de algemene reserve over de afgelopen 10 jaar ontvangen?
Antwoord:	Op basis van de jaarrekeningen is het onderstaande overzicht opgesteld. 2021 betreft de prognose van de stand van de Algemene Reserve.

(x € 1.000)	**Stand 1-1**	**Stand 31-12**	**Mutatie**
2010	31.139	23.486	-7.653
2011	23.486	13.970	-9.516
2012	13.970	39.447	25.477
2013	40.473	44.160	3.687
2014	44.160	47.567	3.407
2015	47.567	32.733	-14.834
2016	32.733	43.695	10.962
2017	43.965	58.240	14.275
2018	58.240	41.738	-16.502
2019	41.738	29.879	-11.859
2020	29.879	44.064	14.185
2021	44.064	59.320	15.256

***Fractie**:*	***D66-33***
Pagina:	5
Vraag:	“In 2022 is er sprake van een structureel tekort in deze begroting.” Kunnen we van de afgelopen 10 jaar een overzicht ontvangen van het begrote structurele tekort in het eerste jaar van de in dat jaar vastgestelde begroting?
Antwoord:	In de onderstaande tabel is het structureel tekort van de afgelopen 10 jaar opgenomen. Dit betreft het gecorrigeerde tekort zoals opgenomen door de provincie in haar toezichtsbrief die de raad ieder jaar in januari ontvangt. In deze jaren was de begroting in het laatste jaar structureel in evenwicht.

	2012	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**
Structureel begrotingssaldo	-5.187.000	-3.427.000	8.953.000	-15.060.500	-13.685.000
	2017	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
	-3.248.000	-537.000	-2.824.000	-12.251.000	-15.131.000

***Fractie**:*	***D66-34***
Pagina:	6
Vraag:	“De extra jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld zorg ingezet worden (6,6 mln, 1,0 mln... etc.” Moet dit niet 16,6 in plaats van 6,6 zijn? Zo nee, hoe zit dat dan?
Antwoord:	Nee. Het totaal van extra jeugdmiddelen bedraagt 16,6 miljoen in 2022. Van deze extra jeugdmiddelen gaat 6,6 miljoen in 2022 en vanaf 2023 jaarlijks drie keer 1 miljoen

	naar het jeugdfonds. Dat is bedoeld voor jeugdbeleid in de brede zin van het woord (niet voor jeugdhulp alleen). Van de resterende 10 miljoen wordt 5,6 miljoen toegevoegd aan de bestemmingsreserve WMO en jeugdzorg. De overige 4,4 miljoen wordt in 2022 toegevoegd aan het budget jeugdzorg. Volledigheidshalve verwijzen wij ook naar de beantwoording van een technische vraag van PvdA over de extra middelen jeugd.

***Fractie**:*	***D66-35***
Pagina:	6
Vraag:	Er wordt niet meer gerekend op dividend vanuit Scalabor. Uit de verbonden partijen blijken echter geen problemen bij deze verbonden partij. Waarom is er dan naar verwachting toch sprake van minder of geen dividend?
Antwoord:	In 2021 staat het resultaat van Scalabor onder druk door de effecten van corona, vooral in het eerste kwartaal. Scalabor verwacht financieel herstel, maar hoe het resultaat uitpakt aan het einde van het jaar is nog onzeker. Voor één van de onderdelen van Scalabor wordt op dit moment gebruik gemaakt van de NOW-regeling. Een van de voorwaarden van deze regeling is dat er geen dividend mag worden uitgekeerd over 2021 (in 2022). Er volgt mogelijk nog een rijkscompensatie voor de omzetderving van Scalabor als SW-bedrijf, gekeken moet worden hoe zich dit verhoudt tot de NOW-regeling en dus het uiteindelijke resultaat. Meerjarig zijn er ontwikkelingen die mogelijk de financiële positie van Scalabor raken en waarmee ook de dividenduitkering in een ander licht moet worden bekeken. Dit heeft onder andere te maken met de ontwikkelingen rondom de aanpassing van de regeling van het aanwijsbesluit SW en het traject dat hiervoor loopt in de regio en met de MGR. Het aantal SW-ers loopt de komende jaren terug waardoor er door gemeenten vanaf 2023 bij zal moeten worden betaald. De gesprekken hierover zijn nu gaande. De uitkomsten hiervan zullen invloed hebben op de toekomstige financiële ontwikkeling van Scalabor. Zodra meer over beide zaken bekendheid is, kijken we opnieuw naar een passende dividendverwachting voor de komende jaren.

***Fractie**:*	***D66-36***
Pagina:	9
Vraag:	Prijsstijging bouwmaterialen: Hiervoor wordt vooralsnog een relatief klein bedrag geraamd. Voor welk percentage aan extra prijsstijgingen wordt hiermee gecompenseerd en over welke projecten wordt dit gerekend? Er bestaat de verwachting dat de prijsstijgingen in de bouw de komende jaren zullen doorzetten, omdat deze samenhangen met lange termijn trends in grondstofprijzen en energieprijzen. Wat betekent dit voor projecten in de jaren na 2022?
Antwoord:	Het gereserveerde bedrag betreft een inschatting over nu lopende projecten uit verschillende afdelingen waarvoor de kostenstijging als gevolg van grondstofprijzen voor rekening van de opdrachtgever (gemeente) komt. Bij welke projecten dit exact zal zijn is de uitkomst van nog lopende gesprekken tussen opdrachtgever-opdrachtnemer. Grondstofprijzen na 2022: Op dit moment valt er nog niet in te schatten hoe de grondstofprijzen zich (wereldwijd) zullen ontwikkelen. Onze calculators houden continue de actualiteit in de gaten en maken per project een begroting op basis van de marktsituatie/grondstofprijzen op dat moment. Bij de daadwerkelijke aanbesteding blijkt in voor welke prijs de markt het werk kan maken. In de begrotingscyclus van de gemeente wordt steeds gewerkt met zo actueel mogelijke begrotingen. Voordat een werk definitief wordt gegund checkt de gemeentelijke opdrachtgever of er binnen de gemeentebegroting voldoende middelen staan gereserveerd. Indien de stijgende trend van grondstofprijzen doorzet dan zal de kostprijs van werken/projecten ook stijgen. Dat kan betekenen dat er minder projecten uitgevoerd kunnen worden.

***Fractie**:*	***D66-37***
Pagina:	10

Vraag:	Er volgt nog een raadsbesluit over de groene metropoolregio en de vier opgaven. Hoe is voorzien dat alvorens hierover te besluiten de raden van de betrokken gemeentes hierover met elkaar van gedachten kunnen wisselen en eventueel tot gezamenlijke wijzigingsvoorstellen kunnen komen?
Antwoord:	Het beste moment in de regionale beleidscyclus voor gemeenteraden om onderling van gedachten te wisselen en eventueel gezamenlijk wijzigingsvoorstellen te doen is na toezending van de concept-regionale agenda in het voorjaar, als de raden wordt gevraagd een zienswijze in te dienen op deze concept-regionale agenda. - De regioagendacommissie kan hier een rol in spelen. De regioagendacommissie ziet het als een van haar taken om de voorbereiding en planning van de politieke besluitvorming over de regionale agenda in de gemeenteraden procesmatig voor te bereiden en te plannen. Als communicatieve schakel met het Algemeen Bestuur van de GMR en tussen de gemeenteraden onderling kan de regioagendacommissie bijdragen aan een goed samenspel tussen de 18 gemeenteraden. - Het regiobureau van de GMR organiseert vanaf 2022 (correctie t.o.v. eerdere versie bundel, waarin 2023 was opgenomen) twee raadsontmoetingen per jaar. In overleg met de regioagendacommissie en het AB kan bij de raadsontmoeting in het voorjaar de concept-regionale agenda centraal staan. Het gesprek hierover kan leiden tot eventuele gezamenlijke wijzigingsvoorstellen die dan kunnen worden verwoord in de zienswijzen. - Er bestaat een overleg tussen de griffiers in de Groene Metropoolregio dat dit mede kan faciliteren.

Fractie:	***D66-38***
Pagina:	11
Vraag:	Er wordt een stikstofagenda aangekondigd. Hoe wordt de daarin gevonden stikstofruimte benut voor Arnhemse woningbouw? Of dient deze agenda een ander doel? Welke soorten lokale maatregelen kunnen in deze agenda een plek krijgen.
Antwoord:	Er wordt een stikstofagenda aangekondigd. Hoe wordt de daarin gevonden stikstofruimte benut voor Arnhemse woningbouw? Op dit moment kan stikstofruimte die is gevonden door Arnhemse maatregelen alleen via intern of extern salderen in een concreet project worden benut (dit is nog niet gebeurd). Er is nog geen mogelijkheid om deze ruimte in een stikstofbank op te slaan. Het landelijke stikstofregistratie systeem (SSRS) kan hier niet voor worden gebruikt. De Provincie kan ook een eigen stikstofbank oprichten. Daar vinden gesprekken over plaats en daar zijn wij als gemeente op aangesloten. Of dient deze agenda een ander doel? De belangrijkste doelstelling van de stikstofagenda is het versterken van de stikstofgevoelige natuur en het mogelijk maken van (bouw)projecten. Het reduceren van de stikstofuitstoot helpt aan beide doelen. Welke soorten lokale maatregelen kunnen in deze agenda een plek krijgen. We kijken naar verschillende maatregelen die de stikstof uitstoot kunnen verminderen maar ook naar natuurherstelmaatregelen.

Fractie:	***D66-39***
Pagina:	13
Vraag:	Voordeel eigen huisvesting: het hier genoemde voordeel is groter, maar niet structureel, terwijl in de jaarrekening 2020 een kleiner bedrag als structureel voordeel werd gemeld. Hoe kan het dat bij de jaarrekening 2020 niet is voorzien dat het voordeel niet structureel zou zijn?
Antwoord:	Het voordeel doet zich voor tot en met 2024 (dat is tot einde huidig huurcontract Stadskantoor). Het voordeel werd in de jaarrekening dan ook ten onrechte aangemerkt als structureel. Bij de jaarrekening had aangegeven moeten worden dat het voordeel tijdens de scope van de huidige begroting (2021-2024) jaarlijks van toepassing is, maar daarná niet meer.

Fractie:	***D66-40***
Pagina:	63
Vraag:	De regisseurs van W&I zijn nog op zoek naar een plek in de wijk om te werken. In 2019 is besloten deze transitie naar de wijken in gang te zetten. In welke wijken is het fysiek in de wijken

	werken van de regisseurs W&I al gerealiseerd en in welke nog niet? Waarom is dit nog niet overal geregeld?
Antwoord:	De samenwerking met de sociale wijkteams en de teams leefomgeving is van groot belang voor de regisseurs van werk & inkomen in de wijken omdat de collega's van de teams leefomgeving goed zicht hebben op wat er leeft in de wijken en omdat de wijkcoaches vaak in contact zijn met dezelfde inwoners. We versterken elkaar in de ondersteuning van die inwoners. Daarom zoeken we naar manieren om de samenwerking te versterken. Het samenwerken op dezelfde locatie helpt daarbij. In de gebieden De Laar / Elden, Noord West, Noord Oost en Malburgen is het gelukt om gezamenlijke locaties te vinden. In RKV, Presikhaaf en CSA zoeken we nog naar geschikte locaties.

***Fractie**:*	***D66-41***
Pagina:	72
Vraag:	Percentage overhead: Hoe kan het dat dit percentage zo enorm fluctueert?
Antwoord:	De afgelopen jaren is het percentage overhead als percentage van de totale lasten niet op een consequente wijze berekend. Dit kwam door het toepassen van verschillende verrekeningen, waardoor de vergelijkbaarheid tussen de jaren slecht was. Vanaf 2021 hanteren we een eenvoudige berekeningswijze door de lasten van het taakveld overhead te delen door de totale lasten. Wanneer we de indicator voor de afgelopen jaren volgens deze definitie herrekenen volgt de volgende reeks:

Overhead % van totale lasten	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
	12,2	11,1	11,1	9,0	9,3

***Fractie**:*	***D66-42***
Pagina:	77
Vraag:	Woonoverlast wordt onder andere aangepakt via het Overlast- en Zorgoverleg en door gedragsaanwijzingen. Hoeveel panden zijn op dit moment in beeld in het kader van woonoverlast en hoeveel gedragsaanwijzingen zijn er jaarlijks sinds de invoering van dit beleid geweest.
Antwoord:	Op dit moment zijn er in 2021 tot op heden 59 panden besproken in het pandenoverleg. Er zijn nu 9 casussen in behandeling die mogelijk worden opgewerkt naar een interventie zoals een gedragsaanwijzing. Dit is in 2021 tot op heden nog maar in één situatie nodig gebleken.

***Fractie**:*	***D66-43***
Pagina:	100
Vraag:	Stimuleren van het makersklimaat: Welke uitgangspunten voor fair practice in de kunst- en cultuursector hanteert de gemeente om goed opdrachtgeverschap te verzekeren?
Antwoord:	De Fair Practice Code is een code van de sector zelf. In de actualisatie van het cultuurbeleid STROOMversnelling van 30 april 2020 is vastgelegd dat de gemeente met ingang van 2021 aan de basis- en meerjarenvoorzieningen en de aanvragers van de meerjarige deelregeling 3 Producties, Evenementen en Festivals (de 'artistieke regeling') vraagt de Fair Practice Code te onderschrijven en fair pay toe te passen (pas toe èn leg uit). Dat betekent dat aanvragers zich moeten houden aan afspraken die in de sector zijn gemaakt over een eerlijk loon (door bijvoorbeeld de CAO te volgen of richtlijnen zoals het kunstenaarshonorarium). De wijze waarop de gemeente de code hanteert is in navolging van het Rijk. Dit geldt ook voor de Governance Code Cultuur en Code Diversiteit en Inclusie. Aanvragers moeten duidelijk in hun plannen aangeven hoe zij concreet invulling gaan geven - al dan niet stapsgewijs - aan de drie codes, zowel in het publieksbereik, in de programmering als binnen de eigen organisatie. Bij andere (deel)regelingen is de eerlijke beloning van kunstenaars en mensen werkzaam in de culturele- en evenementensector het uitgangspunt. De richtlijn kunstenaarshonorarium, de vergoeding aan de kunstenaar voor werkzaamheden aan een tentoonstelling/kunstopdracht, geldt specifiek voor de beeldende kunst en is onderdeel van de Fair Practise Code. Wij passen als gemeente de richtlijn zelf ook toe bij opdrachten voor kunst in de openbare ruimte.

	Fair pay kan als gevolg hebben dat - als de subsidie niet stijgt - er minder geproduceerd of gepresenteerd kan worden. Samen met de andere overheden wordt dit gemonitord. Voor STROOMversnelling zie: https://ris2.ibabs.eu/Reports/ViewListEntry/Arnhem/a53989c5-3097-4424-9845-a7e327780d58

Fractie:	***D66-44***
Pagina:	123
Vraag:	De laatste zin op deze pagina loopt niet. Er lijkt bedoeld te worden dat in geval van ontoereikend netwerk of sociale basis altijd specialistische jeugdzorg wordt ingezet. Klopt dit wel? Hoe moeten we deze zin lezen?
Antwoord:	De zin moet zijn: 'Als het netwerk en de sociale basis bij een kind niet toereikend zijn voor de ontwikkeling, zetten wij (tijdelijk) specialistische jeugdzorg in.' Soms lopen kinderen vast in hun ontwikkeling of hebben ouders moeite om hun kinderen te ondersteunen en te stimuleren. Als het netwerk en vrij toegankelijke voorzieningen geen uitkomst bieden zetten we specialistische zorg in vanuit de Jeugdwet. Dat is dus alleen als kinderen vastlopen en als het eigen netwerk en de sociale basis van een kind (sport- of cultuurclub, voorzieningen in de wijk) geen oplossing bieden. Hierbij houden wij altijd in oog dat een kind mag zijn wie het is, ook als het afwijkt van de norm. Bijvoorbeeld omdat een kind druk is of moeite heeft met leren. We stoppen we met onnodig problematiseren van gedrag en normaliseren het gebruik van zorg. Daarbij accepteren we dat sommige problemen horen bij het opgroeien.

Fractie:	***D66-45***
Pagina:	156
Vraag:	Opkoopbescherming: Wanneer kunnen we een voorstel voor opkoopbescherming bij bestaande woningen verwachten?
Antwoord:	De wetswijziging die opkoopbescherming regelt wordt van kracht op 1 januari 2022. We hopen u in november of december een voorstel te kunnen doen. Ten behoeve van een voorstel zal het kadaster ons snel benodigde gegevens leveren. Ook de VNG zal nog bekend maken hoe de verordening ingestoken kan worden. Nadat we helderheid hebben over deze (en meerdere) technische componenten, kunnen we u op korte termijn een voorstel doen.

Fractie:	***D66-46***
Pagina:	172
Vraag:	De ontwikkeling van de lastendruk wordt door de gemeente anders gemeten dan door COELO. Dit maakt het lastig onze cijfers met andere gemeenten te vergelijken. Waarom sluiten we in onze wijze van meten niet aan bij de systematiek van COELO?
Antwoord:	Zoals in de begroting al is toegelicht wordt het verschil tussen de berekening van het Coelo en de berekening van de gemeente veroorzaakt doordat Coelo recreatiewoningen niet meeneemt bij het bepalen van de gemiddelde WOZ-waarde en wij dat wel doen. Bij de gemeente is voor genoemde wijze van berekenen gekozen, vanuit de gedachte dat deze het meest volledig en reëel beeld geeft. Op de vergelijking met andere gemeenten heeft de verschillende methodiek geen effect; het Coelo hanteert bij alle gemeenten immers dezelfde aannames. Idealiter worden in de gemeentelijke begroting beide (uitkomsten van de) berekeningen gepresenteerd. De cijfers van Coelo worden echter pas in het begin van het betreffende jaar bekend, waardoor het niet mogelijk is deze in de begroting op te nemen.

Fractie:	***D66-47***
Pagina:	246
Vraag:	Nieuwbouw en renovatie Parcivalschool-Noord in Heijenoord: Deze school is niet meer gevestigd in Heijenoord, is het de bedoeling dat de nieuwbouw daar wel weer komt? Ook heeft deze school

	zeer binnenkort al een tekort aan onderwijsruimtes voor het aantal groepen. Wat wordt er gedaan om de problemen tot de realisatie in 2024 op te lossen?
Antwoord:	Op dit moment vindt er gesprek plaats met het schoolbestuur(Stichting Vrije Scholen Athena) over huisvesting scenario's voor de korte, midden en langere termijn. Voor de korte termijn is het tekort aan onderwijsruimtes opgelost. Voor de midden- en langere termijn is eerst overeenstemming nodig over het aantal leerlingen. De kwestie is dat het aantal leerlingen van de prognose van de Stichting Vrije Scholen Athena sterk verschilt met die van de gemeente. Daarnaast zal het schoolbestuur een uitspraak doen of zij op twee locaties willen blijven. Vanaf jaarprogramma 2023 kan meer duidelijkheid worden gegeven voor de midden- en langere termijn.

Fractie:	***D66-48***
Pagina:	247
Vraag:	Er zijn nog geen middelen beschikbaar voor de twee genoemde scholenprojecten. Wanneer kunnen we een voorstel verwachten en hoe verhoudt dit zich tot te maken integrale afwegingen voor onderwijshuisvesting?
Antwoord:	De twee genoemde scholen projecten zijn niet opgenomen in de begroting van 2022. Vanaf het jaarprogramma 2023 kan meer duidelijkheid worden gegeven in relatie tot de andere scholenprojecten.

Fractie:	***D66-49***
Pagina:	Pagina's 134 en 71
Vraag:	Gezien de toezegging van 15 maart 2021: hoeveel procent van de stembureaus is op dit moment integraal toegankelijk?
Antwoord:	Zie het antwoord bij vraag VVD-17

Fractie:	***D66-50***
Pagina:	144
Vraag:	Er wordt verwezen naar de transitievisie warmte. Wanneer ontvangen we het raadsvoorstel hiervoor?
Antwoord:	In november 2021.

Fractie:	***D66-51***
Pagina:	150 e.v.
Vraag:	We zien de regionale verstedelijkingsstrategie in dit programma niet terug. Waarom niet?
Antwoord:	De regionale verstedelijkingsstrategie is benoemd in de inleiding van het programma RO, zie eerste alinea op p. 150. In de begroting is de verstedelijkingsstrategie niet als aparte inspanning benoemd omdat het een inspanning is die volgt uit de woondeal, zie ook onder inspanning 'Versnellen en doorprogrammeren van (betaalbare) woningen op p. 157.

Fractie:	***D66-52***
Pagina:	203
Vraag:	Het huidige rioleringsplan (GRP5) liep tot 2018. Gezien de lange termijnplanning op pagina 203 niet meer is dan een indicatie van de opgave, waarom kiest men er dan niet voor om een nieuw rioleringsplan te maken?
Antwoord:	In de MJPB 2019-2022 is het GRP 5 verlengd in afwachting van de omgevingswet. Het was toen zo geformuleerd: Het huidige Gemeentelijk Rioleringsplan 2014-2018 (GRP5) loopt eind 2018 af. Met de komst van de Omgevingswet vervalt de noodzaak van een apart, momenteel nog wettelijk verplicht, GRP. Een meerjarig rioleringsplan sluit minder aan bij een integrale aanpak van de totale openbare ruimte waarbij ook thema's als klimaatadaptatie worden meegenomen. Het verlengen van het huidige GRP tot het moment van invoering van de Omgevingswet (nu voorzien 2021) is daarom gekozen als meest pragmatische oplossing. Dit is nog steeds de stand van zaken. De invoering van de omgevingswet is uitgesteld tot 1 juli 2022.Met de MJPB worden jaarlijks de benodigde middelen voor het noodzakelijk onderhoud van de riolering vastgesteld.

Fractie:	***D66-53***
Pagina:	8
Vraag:	N.a.v. motie 21m529 wordt een structurele verhoging van € 350.000,- verwacht als Arnhemse bijdrage voor de VGGM voor de functiewaardering en de investering preventie. Welk deel hiervan gaat naar extra inzet op preventie en welk deel naar functiewaardering?
Antwoord:	In 2022 zal het extra budget van € 350k grotendeels kunnen worden ingezet voor extra preventie. Een (structurele) verhoging van de inwonerbijdrage in verband met de functiewaardering is vooralsnog eerst vanaf 2023 aan de orde. In 2021 neemt VGGM de extra kosten voor eigen rekening. Voor 2022 wordt voorzien dat de extra kosten kunnen worden gedekt uit een te vormen bestemmingsreserve uit het resultaat 2021. Vanaf 2023 zal de inwonerbijdrage voor Arnhem naar verwachting stijgen met € 152.000 in 2023 oplopend naar € 213.000 vanaf 2025. We zijn met VGGM in gesprek over de nadere invulling vanaf 2022 van het extra budget voor preventieve gezondheid.

Fractie:	***D66-54***
Pagina:	Turap 2, p 37
Vraag:	Loonheffingsonderzoek: Wanneer is de raad hierover geïnformeerd?
Antwoord:	Het desbetreffende onderzoek is opgenomen in de inventarisaties van lopende externe onderzoeken op 29 januari 2021 en 29 juni 2021 (zaaknummer 531782). Momenteel is een volgende inventarisatie onderhanden; ook hierin zal het onderzoek zijn opgenomen, nu als zijnde afgerond. De financiële afwikkeling van het onderzoek is zowel cijfermatig als tekstueel verwerkt in de onderhavige Turap.

Fractie:	***D66-55***
Pagina:	Turap 2, p 37
Vraag:	Welk deel van de genoemde 400k is gevolg van langdurige ziekte door corona, welk deel van contactbeperkende maatregelen, en welk deel kent andere oorzaken en wat zijn die?
Antwoord:	De geprognosticeerde meerkosten worden nagenoeg volledig veroorzaakt door de inzet van inhuur ter vervanging van langdurig zieke medewerkers als gevolg van corona. Op dit moment zijn er nog 9 lopende (langdurige) verzuimgevallen bekend. De financiële effecten van de contactbeperkende maatregelen zijn minder goed meetbaar.

Fractie:	***D66-56***
Pagina:	Turap 2, p 56
Vraag:	Er wordt, buiten de begroting om, 150k besteed aan een aanvraag regeling herstructurering winkelgebieden. Wat wordt er voor dit bedrag gedaan (graag specificeren) en hoe groot wordt verwacht dat de opbrengst zal zijn.
Antwoord:	Voor dit bedrag wordt onderzocht of er een kansrijke aanvraag kan worden ingediend bij het ministerie van EZK (“impulsaanpak winkelgebieden”) voor een gebiedsgerichte impuls die bijdraagt aan de vitaliteit van de binnenstad voor de lange termijn. Het opstellen en indienen van de aanvraag hoort hierbij en is mede gebaseerd op recente ervaring rond Volkshuisvestingsfonds en woningbouwimpuls. Indien de aanvraag wordt toegekend levert dit een subsidie op tussen 1 en 5 miljoen.

Fractie:	***D66-57***
Pagina:	Turap 2, p 104
Vraag:	Naar verwachting geen anterieure overeenkomst voor Paasbergflat. Waarom wordt er geen anterieure overeenkomst meer verwacht, en waarop was de verwachting van een anterieure overeenkomst gebaseerd? Kunnen wij een specificatie van de gemaakte kosten van 136k ontvangen?
Antwoord:	*Waarom wordt er geen anterieure overeenkomst meer verwacht?* De eigenaar van de Paasbergflat heeft in 2020 gevraagd de bestemming van het pand te wijzigen van maatschappelijk naar wonen. Hiervoor is een anterieure overeenkomst nodig en hierover zijn de gesprekken opgestart. Tijdens dit proces zijn er twijfels ontstaan over de integriteit van de

	eigenaar en daarom is hem verzocht om mee te werken aan het bibop-traject. Het vragenformulier is opgestuurd maar de eigenaar heeft deze niet teruggestuurd en de kans wordt klein ingeschat dat de eigenaar dit nog gaat doen. Daarom is de verwachting dat er geen anterieure overeenkomst meer zal worden afgesloten. *Waarop was de verwachting van een anterieure overeenkomst gebaseerd?* De eigenaar heeft in het begin meegewerkt aan het proces om te komen tot een bestemmingsplanwijziging. Hierover hebben goede gesprekken plaatsgevonden. Hieruit is de verwachting ontstaan dat een anterieure overeenkomst gesloten zou kunnen worden. *Kunnen wij een specificatie van de gemaakte kosten van 136k ontvangen?* Het gaat deels om werkelijke kosten tot en met juni 2021: € 69.000,= (daarvan advieskosten € 17.000,= en eigen ureninzet € 52.000,=). De overige kosten zijn een inschatting : € 67.000,= (verwachte advieskosten € 22.000,= en verwachting eigen ureninzet € 45.000,=)

Fractie:	***D66-58***
Pagina:	Turap 2, p 118
Vraag:	Motie 20M254 wordt als afgedaan benoemd. Gelieve aan te geven hoe de drie punten van het dictum zijn uitgevoerd.
Antwoord:	De motie had 3 punten: Daarom vraagt de gemeenteraad aan het College om: 1. Verenigingen van Eigenaren, waarvan bijvoorbeeld vanuit duurzaamheidsadviezen bekend is dat zij grootschalig overwegen te gaan renoveren, te wijzen op de mogelijkheden om tegelijkertijd hun gebouw ook (meer) levensloopbestendig te maken; 2. Te onderzoeken wat de beperkingen zijn in het levensloopgeschikt aanpassen van bestaande particuliere appartementen en wat de gemeente zou kunnen doen om die beperkingen weg te nemen; 3. De resultaten van dit onderzoek te betrekken bij de aan de raad aan te bieden jaarlijkse Woonagenda 2021. Punt 1 - levensloopbestendigheid is meegenomen als grond in de nieuwe 'toekomstbestendig wonen lening' van de gemeente Arnhem (jan 2021) https://www.arnhem.nl/stad_en_wijken/Duurzame_energie/1/Energiebewust_wonen/Duurzame_subsidies_voor_uw_woning - In november 2020 is in Arnhem een huis-aan-huis-blad verspreid met daarin eenvoudige tips en adviezen Langer thuis wonen in aangepast huis - Informatiekrant Arnhem (themanieuws.nl) - Inhoudelijk gezien is hiermee dit punt grotendeels uitgevoerd want we kunnen niet veel tav koopappartementen; levensloopbestendigheidseisen gaan boven het Bouwbesluit en zijn dus eigenlijk niet afdwingbaar door de gemeente. - het onderwerp komt zeker terug in de beleidsvisie, want bewustwording kunnen we inderdaad altijd wél mee doorgaan, ook voor VvE's. Punt 2 Vanuit de Wmo zijn er geen beperkingen voor het aanvragen van een woningaanpassing. In Arnhem is het maximum gesteld op € 25.000,-. Punt 3 We hopen nog dit jaar de beleidsvisie wonen en zorg Arnhem aan te bieden aan de gemeenteraad.

Fractie:	***D66-59***
Pagina:	144
Vraag:	Waarom mist de meest recente informatie als het gaat over CO2 uitstoot gebouwde omgeving? Die informatie is beschikbaar in de Klimaatmonitor. Benieuwd naar reductie ten opzichte van

	peiljaar 2017. Idem bij CO2 uitstoot verkeer en vervoer op pagina 147. Zie ook https://klimaatmonitor.databank.nl/dashboard/dashboard/co2-uitstoot .
Antwoord:	Omdat de data van 2019 onlangs pas zijn aangevuld in de klimaatmonitor, en nog niet voorhanden waren bij het opstellen van de begroting.

***Fractie**:*	***D66-60 (M1 mondeling)***
Pagina:	
Vraag:	Uitzoeken/navragen bij Alliander of er op korte termijn beperkingen in het e-net zijn te voorzien die onze ambities op het gebied van woningbouw e/o verduurzaming in de weg staan.
Antwoord:	

***Fractie**:*	***D66-61 (M1 mondeling)***
Pagina:	
Vraag:	Kan er een indicatie gegeven worden van de kosten die gemoeid zijn met het aangeduide onderhoud dat boven de markt hangt voor het stadstheater (het college noemde in haar beantwoording de brandmeldinstallatie en de luchtbehandeling.
Antwoord:	

***Fractie**:*	***D66-62 (M1 mondeling)***
Pagina:	
Vraag:	Bij het Sportpark Drielsedijk staat een onvoorziene post van €390.000. Graag krijgen we een toelichting op waar dit op gebaseerd is en welke maatregelen we nemen om dit soort gevallen in de toekomst te voorkomen.
Antwoord:	

***Fractie**:*	***D66-63 (M1 mondeling)***
Pagina:	
Vraag:	Hoe houden we in de begroting rekening met de prijsstijgingen in de bouw? Dan niet alleen voor de lopende projecten maar ook bij toekomstige projecten.
Antwoord:	

***Fractie**:*	***D66-64 (M1 mondeling)***
Pagina:	
Vraag:	In de perspectiefnota ging het over mogelijk 85 benadeelden van een te lage bijzondere bijstand. Hoeveel benadeelden zijn er werkelijk van de bijzondere bijstand en wat betekent dit financieel voor de gemeente?
Antwoord:	

PvdA

Fractie:	***PvdA-1***
Pagina:	7
Vraag:	In de tabel staan bedragen genoemd vanuit de extra middelen jeugdzorg. De reservering is terug te herleiden naar de toelichting op p. 8. De inzet extra middelen niet. Kan hier een toelichting op gegeven worden?
Antwoord:	In de toelichting op pagina 8 staat in hoofdlijnen uitgeschreven waar de extra rijksmiddelen jeugd voor worden ingezet, namelijk "voor onder andere de dekking van het bestaande tekort op de Jeugdzorg conform raadsbrief van 15 juni 2021 en de besparingen op begeleiding door de sociale wijkteams van € 1 miljoen structureel en de transformatie verblijfszorg voor € 0,8 miljoen structureel terug te draaien". Het totaal aan extra middelen Jeugd is in 2022 afgerond € 16,6 miljoen. Hiervan is € 10 miljoen bestemd voor Jeugdzorg (€ 4,4 miljoen directe inzet in het programma Zorg en € 5,6 miljoen in de reserve WMO & Jeugdzorg) en € 6,6 miljoen in het Jeugdfonds. Dit is zichtbaar in de tabel op pagina 271. Op pagina 7 is het totaalbedrag van € 16,6 miljoen in jaarschijf 2022 genoemd. Volledigheidshalve verwijzen wij ook naar de beantwoording van een technische vraag van D66 over de reservering van de extra middelen jeugd.

Fractie:	***PvdA-2***
Pagina:	8
Vraag:	De rijksbijdrage WSW wordt ingezet voor inwoners die recht hebben op beschut werk. We hebben bij de start van activerend werk afgesproken dat inwoners actief gewezen zouden worden op de mogelijkheid om nieuw beschut werk geïndiceerd te krijgen. Hoeveel mensen hebben dat daadwerkelijk gedaan? Wordt er door de wijkteams nog steeds actief naar verwezen?
Antwoord:	22 mensen hebben een indicatie nieuw beschut werk gekregen. Daarvan zijn er 18 aan het werk bij Scalabor en 4 inwoners zitten nog in het voortraject bij Scalabor. Er is actief naar verwezen maar de inzet is beperkter dan we op basis van de behoefteraming van het rijk mogen verwachten. Die bedraagt 182 inwoners. Nu de regisseurs van Werk & Inkomen veel meer inwoners spreken, verwachten we dat ook het aantal adviezen beschut werk toeneemt.

Fractie:	***PvdA-3***
Pagina:	9
Vraag:	Hier staat dat kosten voor beheer van MFC's niet of onvoldoende in rekening gebracht kunnen worden bij bewoners en andere niet-professionele gebruikers. Hieruit kan worden gelezen dat dit wel gebeurt? In welke mate wordt dit gedaan en hoe wordt de bijdrage bepaald?
Antwoord:	Uw raad is geïnformeerd op 14 september 2021 doormiddel van een raadsbrief, hierin staat dat wij de ambitie hebben om het sociaalbeheer van de MFC's verder uit te werken. Wij gebruiken als uitgangspunten voor het vaststellen van vergoedingen de volgende indeling: - van en voor de wijk geen vergoeding. - voor de wijk, maar wel met een commercieel karakter betalen een gedeeltelijke vergoeding: niet voor beheer wel voor de ruimte. - commercieel en niet per sé een wijkbelang betaald de volledige vergoeding.

Fractie:	***PvdA-4***
Pagina:	10
Vraag:	Er wordt gesteld dat er extra handhavingscapaciteit nodig is voor de ruimtelijke component ten aanzien van wonen (opkopen woningen door beleggers, handhaving bij splitsing en verkamering, etc). Welke ruimtelijke component wordt hier bedoeld en hoe gaat het college deze handhaving oppakken?
Antwoord:	Met ruimtelijke component doelen we er op dat zaken zoals de opkoopbescherming, de doelgroepenverordening en zaken voor verdere (publiekrechtelijke) regulering van de woningvoorraad vaak een basis in de Wet ruimtelijke ordening (Wro) en de Huisvestingswet hebben. De raad heeft opgeroepen deze zaken verder uit te werken (vóór het einde van dit jaar nog). In een aantal gevallen komt de handhaving bij de ODRA te liggen. Hiervoor reserveren we nu middelen, zodat we u in een iets later stadium een gedekt raadsvoorstel kunnen voorleggen. (Bijvoorbeeld bij de Opkoopbescherming).

	Bij een aantal zaken (bijvoorbeeld kortdurende huisvesting door arbeidsmigranten) kan de handhaving en bewijsvoering van het facetplan verkamering complex zijn. Dit drukt op de middelen van de ODRA.

Fractie:	***PvdA-5***
Pagina:	23
Vraag:	Leefbare wijken. "*We werken verder aan een set interventies die stadsbreed inzetbaar zijn, waarbij de vorm en uitvoering kan verschillen, omdat per buurt wordt gedaan wat nodig en passend is*". Aan welke interventies wordt zoal gedacht?
Antwoord:	Het kan gaan om fysieke en / of sociale of om interventies op het terrein van veiligheid. Er is een instrument ontwikkeld voor het tijdig signaleren van achteruitgang in wijken. Het instrument helpt bij het agenderen van zaken die (meer) aandacht verdienen in beleid of uitvoering.

Fractie:	***PvdA-6***
Pagina:	25
Vraag:	Wij lezen dat er wijkvisies opgesteld gaan worden in het kader van de Leefbare Wijken. Hoe onderscheiden deze zich van de wijkprogramma's en wijkveiligheidsagenda's?
Antwoord:	De bestaande wijkprogramma en wijkveiligheidsagenda's kunnen worden aangepast op basis van de uitkomsten van de monitoring. De aanpak Leefbare Wijken levert objectiveerbare informatie ten behoeve van wijkgesprekken en op basis daarvan verbeteren we de wijkprogramma's. Dat is een continu proces.

Fractie:	***PvdA-7***
Pagina:	41
Vraag:	Noordoost: parkeerdruk in Alteveer-Cranevelt is al langere tijd een probleem en het Wijkplatform is daar al even mee bezig. Welke maatregelen worden getroffen en is daarover overlegd met het Wijkplatform?
Antwoord:	De verkeerswerkgroep (werkgroep onder de wijkraad) van de wijk Alteveer/Cranevelt heeft 1,5 jaar geleden een parkeervisie opgesteld voor de wijk. De gemeente, het NOM en de dierentuin hebben hier aan meebetaald. Binnen de gemeente zijn we al erg lang bezig met een parkeervisie/beleid. De punten uit de parkeervisie van de wijk zouden indien mogelijk opgenomen worden in de gemeentelijke parkeervisie. De gemeente is veel in gesprek geweest met de wijk. Deze wijk wordt een van de groepen die bij het opstellen van het nieuwe parkeerbeleid betrokken gaat worden. Voor de wijkbewoners duurt het allemaal erg lang.

Fractie:	***PvdA-8***
Pagina:	72
Vraag:	De indicator overheadkosten. We zien deze in vergelijking met 2019 bijna verdubbelen. Waar komt deze stijging vandaan?
Antwoord:	De afgelopen jaren is het percentage overhead als percentage van de totale lasten niet op een consequente wijze berekend. Dit kwam door het toepassen van verschillende verrekeningen, waardoor de vergelijkbaarheid tussen de jaren slecht was. Vanaf 2021 hanteren we een eenvoudige berekeningswijze door de lasten van het taakveld overhead te delen door de totale lasten. Wanneer we de indicator voor de afgelopen jaren volgens deze definitie herrekenen volgt de volgende reeks:

Overhead % van totale lasten	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
	12,2	11,1	11,1	9,0	9,3

Fractie:	***PvdA-9***
Pagina:	73
Vraag:	We zien een stijging in de stelposten van ruim 3 miljoen. Waar komt deze stijging vandaan?
Antwoord:	De stijging wordt voornamelijk veroorzaakt door het feit dat er nog geen cao is afgesloten en de hiervoor gereserveerde middelen (looncompensatie) tijdelijk op een stelpost zijn gezet.

***Fractie**:*	***PvdA-10***
Pagina:	83
Vraag:	In 2022 gaat het college plannen uitvoeren om gericht onnodig autoverkeer uit Arnhem te weren door middel van een toolbox. Wat houdt deze 'toolbox' in en op welke wijze wordt autoverkeer uit Arnhem geweerd?
Antwoord:	Momenteel wordt onderzoek uitgevoerd naar generieke en specifieke mogelijkheden om het doorgaand verkeer te beperken. Deze set van mogelijkheden samen vormt de toolbox. Het type maatregelen is nog niet aan te geven, aangezien dat nu wordt onderzocht.

***Fractie**:*	***PvdA-11***
Pagina:	83
Vraag:	Wanneer komt de parkeervisie naar de gemeenteraad?
Antwoord:	De belangrijkste opgaven van de parkeervisie zijn geïdentificeerd. Ook zijn mogelijke oplossingsrichtingen in beeld gebracht. De komende periode wordt benut om deze opgaven en mogelijke oplossingsrichtingen te bespreken met de verschillende stakeholders in de stad. Verwachting is dat de parkeervisie pas in de tweede helft van 2022 naar de gemeenteraad komt.

***Fractie**:*	***PvdA-12***
Pagina:	89
Vraag:	Het college spiegelt een transformatie naar een compacter centrum voor. Hoe wordt gestuurd op een compacter centrum met meer ruimte voor andere activiteiten dan winkelen?
Antwoord:	Om de binnenstad vitaal, levendig én als een plek om te ontmoeten te houden werken gemeente, PBA, eigenaren, winkeliers, cultuursector én bewoners samen aan een doordachte toekomst voor de binnenstad. Er wordt op verschillende manier gestuurd en gewerkt aan de compacte binnenstad en de transformatie naar een place to meet. Dit doen we o.a. met het Omgevingsplan Binnenstad (voorheen: bestemmingsplan) door in bepaalde straten en gebieden bepaalde functies zoals detailhandel en horeca niet meer op te nemen maar wel ruimte te maken voor cultuur, kantoren, ambachten, maatschappelijke functies én wonen krijg je verkleuring (Q1 volgend jaar in procedure). Daarnaast werken we momenteel aan een agenderend stuk over de toekomstige ontwikkeling van de binnenstad. Beoogd is dat dit stuk uiterlijk Q1 2022 gereed is. In de stuk wordt de verbinding gelegd met het Herstelplan Binnenstad; het advies van PBA hoe de binnenstad te versterken. Dit plan biedt handvatten om gezamenlijk tot actie over te gaan. Tot slot onderzoekt de gemeente samen met PBA of er een aanvraag kan worden gedaan in het kader van de Rijksregeling Impulsaanpak Winkelgebieden (Impulsaanpak Winkelgebieden | RVO.nl | Rijksdienst).

***Fractie**:*	***PvdA-13***
Pagina:	91
Vraag:	Aantrekken en binden van studenten. Hier worden een aantal grote onderwijsinstellingen genoemd. ArtEZ staat daar echter niet bij, terwijl zij van grote betekenis is voor de culturele sector in Arnhem. Waarom wordt zij niet genoemd? Moet die samenwerking niet worden geintensiveerd?
Antwoord:	ArtEZ is voor onze stad en regio van groot belang voor onze culturele maar ook creatieve sector. De Samenwerking met ArtEZ is wel degelijk aanwezig. We werken samen met alle onderwijsinstellingen middels het samenwerkingsverband Arnhem Studiestad, waarin dus ook ArtEZ participeert. Zowel op bestuurlijk als op ambtelijk niveau participeren wij in dit samenwerkingsverband. Binnen dit samenwerkingsverband werken we intensief samen aan het gezamenlijke doelstellingen; Binden, boeien en behouden van studenten in de stad Arnhem. Naast Arnhem Studiestad, doen we nog meer gezamenlijke projecten zoals in de wijk, nacht van de mode, mode biënnale, en nog veel meer projecten. Daarom zijn wij van mening dat intensievere samenwerking met specifiek ArtEZ niet noodzakelijk is. In de begroting wordt ArtEZ genoemd op pagina 93, als samenwerkingspartner, en tevens op pagina als één van de Arnhemse modepartners.

***Fractie**:*	***PvdA-14***
Pagina:	96

Vraag:	indicator absoluut verzuim leerplichtigen is van 0,5 in 2017 naar 1,8 in 2019 toegenomen. Is die toename nog steeds zo groot? Zo ja, is bekend waarom?
Antwoord:	De toename is te verklaren door een aanscherping van een intern proces binnen het regionaal bureau leerlingzaken. Er is kritischer gekeken naar de beoordeling van vrijstellingen. Wanneer er minder vrijstellingen worden afgegeven leidt dat tot mogelijk meer voortijdig schoolverlaters of absoluut verzuimers. De cijfers die Ingrado publiceert lopen tot 2019. Zoals ook terug te zien is in de begroting 2022 zien we wel een dalende trend onder het aantal voortijdig schoolverlaters na 2018.

Fractie:	***PvdA-15***
Pagina:	107
Vraag:	Doorontwikkelen sluitende aanpak jongeren in kwetsbare posities. Jongeren die begeleiding op de werkvloer nodig hebben, kunnen vaak ook geen passende stageplek vinden in het MBO als er iets anders gevraagd wordt dan horeca of groen. Hoe zorgt het college ervoor dat er ook stageplekken zijn in bv administratieve vakken, kappersopleidingen, automonteur voor jongeren die extra ondersteuning nodig hebben?
Antwoord:	We zorgen ervoor dat jongeren in het mbo, wanneer nodig, gebruik kunnen maken van bepaalde participatie instrumenten tijdens de stage. Zoals het inzetten van een extra begeleiding. Hiermee ontlasten we de werkgever en bieden we de jongere de extra ondersteuning die hij nodig heeft. De Kansenmakers hebben in coronatijd 55 stageplaatsen gevonden voor jongeren die dat zelf niet lukte. Gezien het succes van het initiatief blijven we dat steunen.

Fractie:	***PvdA-16***
Pagina:	108
Vraag:	dicht bij Arnhemmers en integraal: de beste weg uit armoede is werk, zo staat hier geschreven. Wat betekent dit voor mensen die niet meer in staat zijn om te werken? Hoe worden zij ondersteund zodat ze boven de armoedegrens uitkomen?
Antwoord:	Voor inwoners die niet in staat zijn te werken, is en blijft een goed financieel vangnet beschikbaar. Een vangnet dat er voor zorgt dat de financiële basis op orde is. Dat betekent dat ook deze inwoners kunnen voldoen aan de minimale noodzakelijke kosten (wonen, kleding, levensmiddelen, verzekeringen, informatievoorziening) en minimale kosten voor sociale participatie. We investeren hiertoe onder andere in een verbetering van de inkomenspositie van inwoners met langdurig een laag inkomen (door verhoging van de individuele inkomenstoeslag), betere (ook persoonlijke) communicatie over de inkomensregelingen, minder administratieve last voor inwoners en waar mogelijk meer maatwerk. Ook zorgen we voor betere voorlichting over de voorliggende (landelijke) voorzieningen en lokale initiatieven.

Fractie:	***PvdA-17***
Pagina:	115
Vraag:	Doorontwikkeling nazorg bij uitstroom: surplus wordt als proef uitgevoerd. Wanneer is daarvan de evaluatie?
Antwoord:	We verwachten uiterlijk 1 januari 2022 surplus te evalueren.

Fractie:	***PvdA-18***
Pagina:	157
Vraag:	Wanneer gaan de doorstroommakelaars en verhuiscoaches van start?
Antwoord:	Het afgelopen jaar zijn gesprekken gevoerd met de corporaties over de inzet van een doorstroommakelaar. In augustus hebben wij een (subsidie)aanvraag ingediend bij de provincie voor een doorstroommakelaar (niet toegekend). Het belangrijkste is dat wij in oktober met de drie corporaties opnieuw om de tafel zitten. Uit eerdere gesprekken blijkt dat de corporaties het nut inzien van een coach/makelaar en dat ze graag, in samenwerking met ons, aan de slag gaan.

Fractie:	***PvdA-19***
Pagina:	159
Vraag:	Hoeveel woningen zijn er in 2021 gebouwd (koop/huur/sociale huur)?

Antwoord:	Het is op dit moment nog niet mogelijk om in te gaan op het aantal gebouwde woningen in 2021. In de 'Voortgangsrapportage Juni 2021' is op pagina 10 de woningbouwplanning per jaar geprognosticeerd. Voor 2021 is de huidige verwachting dat circa 1.037 woningen in Arnhem worden gerealiseerd. In november ontvangt u een nieuwe voortgangsrapportage.

Fractie:	***PvdA-20***
Pagina:	171
Vraag:	Kan een beeld gegeven worden hoe de betalingsregelingen lopen naar aanleiding van het uitstel gemeentebelastingen? Hoeveel signalen zijn er dat dit tot problemen leidt?
Antwoord:	Het uitstel van betaling liep tot 1 september 2021 van dit jaar, waarna een betalingsregeling geldt tot 1 januari 2022 (toeristenbelasting) en tot 1 maart 2022 (OZB en rioolheffing). De eerste betalingsverplichting is dus pas recent (september) beginnen te lopen. Het is nu dan ook nog te vroeg om aan te geven hoe de afloop van de betalingsregelingen zal zijn; op een later moment is hier meer en concreter inzicht in te geven.

Fractie:	***PvdA-21***
Pagina:	194
Vraag:	Het risico niet halen gewenste woningbouwontwikkeling. De titel suggereert een risico op het gebied van niet halen woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal, terwijl in de toelichting alleen over de voorbereidingskosten wordt gesproken? Welk risico wordt bedoeld wat betreft niet halen woningbouwontwikkeling en de woondeal? En in hoeverre zijn de voorbereidingskosten, gezien de ambities, risico's of ingeschatte feiten?
Antwoord:	Op blz. 188 is een aanvullende toelichting opgenomen onder de kop 'Stijgers: Niet halen gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal/onrendabele top/ontbreken voor voldoende dekking voor plankosten In het risicoprofiel is rekening gehouden met twee risico's met betrekking tot de verstedelijkingsopgave. Eén in relatie tot een mogelijke gemeentelijke bijdrage voor onrendabele top woningbouwontwikkeling (ongekwantificeerd). Met de dekking van de plankosten is deels rekening gehouden in de begroting deels is hiermee rekening gehouden in het risicoprofiel.' De hoogte van de voorbereidingskosten is ingeschat op basis van de cijfers zoals genoemd op blz. 194 (16.000 woningen/gemiddelde van 2.000 euro per woning/periode 2020 - 2040). Omdat een definitieve onderbouwing niet mogelijk is dus het budget voor de plankosten deels in de begroting opgenomen en deels als een risico opgenomen.

Fractie:	***PvdA-22 (mondeling)***
Pagina:	
Vraag:	Hebben wij zicht op het aantal bedrijven die nu al amper hun energierekening kunnen betalen? Hoeven geen exacte aantallen te zijn.
Antwoord:	Zie het antwoord bij Vraag GL-27.

Fractie:	***PvdA- 23 (mondeling)***
Pagina:	
Vraag:	Wordt door de stijging van de gasprijzen de terugverdientijd voor bedrijven wat nu 5 jaar is niet korter en kunnen we hier op handhaven?
Antwoord:	Zie het antwoord bij Vraag GL-28.

SP

Fractie:	***SP-1***
Pagina:	
Vraag:	Op p 164 staat - 'We doen uw raad in 2022 een voorstel voor toepassing van de opkoopbescherming.Op 21 juli is een motie aangenomen dat we ons gaan voorbereiden op de nieuwe wetgeving, en dit per start 2022 in te voeren. Wanneer gaat de opkoopbescherming in?
Antwoord:	De wetswijziging die opkoopbescherming regelt wordt van kracht op 1 januari 2022. We hopen u in november of december een voorstel te kunnen doen. Ten behoeve van een voorstel zal het kadaster ons snel benodigde gegevens leveren. Ook de VNG zal nog bekend maken hoe de verordening ingestoken kan worden. Nadat we helderheid hebben over deze (en meerdere) technische componenten, kunnen we u op korte termijn een voorstel doen.

Fractie:	***SP-2***
Pagina:	
Vraag:	Op p 148 staat: In 3 jaar tijd minimaal 2.500 huishoudens met een laag inkomen worden geholpen om hun energierekening te verlagen. A) Hoeveel geld is hiervoor beschikbaar? B) Hoeveel geld wordt gemiddeld per huis hiervoor beschikbaar gesteld? C) Wat houdt deze hulp precies in? D) Welke huizen gaat het om en hoe worden deze geselecteerd? E) Welke meetbare indicatoren worden hierbij gebruikt?
Antwoord:	A) cf het raadsbesluit is hiervoor totaal €1 miljoen euro beschikbaar voor 2050 huishoudens; aanvullend op de jaarlijkse subsidie van €50.000 gedurende drie jaar (reeds verleende subsidie aan de Energiebank) waarmee jaarlijks 150 huishoudens worden ondersteund. B) Het bedrag per huishouden bedraagt €385. Daarnaast zijn er kosten op opleiding, communicatie en organisatie. C) Een energiecoach komt bij de huishoudens thuis en kijkt met de bewoner naar mogelijke besparingen. De energiecoach brengt meerdere bezoeken en neemt de huishoudens stap voor stap mee in energiebesparing en energiekostenverlaging. Het gaat om bewustwording van hun energieverbruik; advies om hier meer grip op te krijgen en hulp bij het installeren van energiebesparende maatregelen. Dit gaat om eenvoudige maatregelen als radiatorfolie, ledlampen en tochtstrips. D) Het gaat om inwoners met een laag inkomen (Gelre-pas norm). We richten ons op de Arnhem-Oost wijken, maar iedereen die zich aanmeldt kan deelnemen. E) De gelrepas-norm.

Fractie:	***SP-3***
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel werkgelegenheid die in de begroting op p148 wordt genoemd wordt gecreeërd?
Antwoord:	We zijn bezig met het werven van energiecoaches, zowel vrijwilligers, stagiaires, als betaalde coaches. Het is nu nog niet te bepalen hoeveel werkgelegenheid dit oplevert.

Fractie:	***SP-4***
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel huizen worden er daadwerkelijk geïsoleerd en welke huizen zijn dit (sociale huur, particulier, sociale koop, welke wijk etc)
Antwoord:	De doelstelling voor de gebouwde omgeving zoals vastgesteld in het programma Nemia is 15% energiebesparing in 2030. Voor de stand van zaken verwijzen we naar het dashboard dat jaarlijks wordt geactualiseerd. Gemeente Arnhem (incijfers.nl) Om een beeld te geven van de verbetering van de isolatiegraad van woningen (aan de hand van het energielabel) in Arnhem verwijzen we naar de landelijke monitor: klimaatmonitor.databank.nl.

Fractie:	***SP-5***
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel schimmelwoningen zijn er in Arnhem?
Antwoord:	De passage waar deze vragen naar verwijzen betreft de wijkgerichte energietransitie, waarbij we natuurlijk (zoals in de aanpak particuliere woningen Arnhem Oost (Volkshuisvestingsfonds) ook schimmelproblematiek meenemen, maar schimmelwoningen op zichzelf is een apart onderwerp. Het is niet exact bekend hoeveel schimmelwoningen er zijn. Maar het onderwerp vocht en schimmel heeft de aandacht van het college. De raad is recent geïnformeerd over dit onderwerp in de raadsbrief van 8 juni 2021 "Monitor prestatieafspraken 2020." Momenteel verkennen we samen met stakeholders de problematiek van vocht en schimmel in woningen en werken aan een overzicht van mogelijke probleemgebieden en oplossingsmogelijkheden. Eind dit jaar wordt de raad nog verder hierover geïnformeerd door middel van een raadsbrief.

Fractie:	***SP-6***
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel schimmelwoningen wordt schimmelvrij gemaakt (graag een concreet aantal)?
Antwoord:	Zie antwoord vraag SP-5

Fractie:	***SP-7***
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel geld zit er nog vrij besteedbaar in het klimaatfonds? Waar is het uitgegeven deel van het klimaatfonds aan uitgegeven? Waar is het gereserveerde geld voor gereserveerd?
Antwoord:	In de raadsbrief "Stand van zaken Klimaatfonds", d.d. 30 sept 2021, wordt een uitvoerige beschrijving gegeven van de genomen besluiten en de voorgenomen plannen. In de brief staan de projecten benoemd, voor een totaal van €6,3mln; op dat moment was er dus nog €3,7mln beschikbaar. Aanvullend op de in de brief beschreven projecten, heeft het college nog positief besloten over 3 projecten klimaatadaptatie met een totaal bedrag van €0,4 mln. en over het uitvoeringskader Elektrisch laden van €0,5mln. Totaal van projecten met bestuurlijk besluit €7,2mln en dus nog €2,8mln beschikbaar. Hierbij moet nog wel rekening gehouden worden met de invulling van motie "Circulaire economie = Duurzaam" , motie subsidieregeling duurzame mobiliteit en het aan de specifieke uitkering herstructurering volkshuisvesting gekoppelde project Groene route Malburgen, gezamenlijk €0,4mln. Blijft er nog €2,4mln over waar voor nog geen besluit of motie is.

Fractie:	***SP-8***
Pagina:	
Vraag:	Welke inspanningen zijn geleverd om de permanente bewoners te ondersteunen naar fatsoenlijke huisvesting buiten de camping? Waar is dit gerug te vinden in de begroting?
Antwoord:	In de informatiebrief aan de raad van 13 juli jl. is opgenomen welke ondersteuning is verleend aan de bewoners. Bij het besluit van het college d.d. 20 december 2020 is besloten dat de extra ondersteuning wordt verleend vanuit de reguliere hulpverlening. Er zijn dus geen extra middelen opgenomen in de begroting.

Fractie:	***SP-9***
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel mensen zijn door de gemeente geholpen aan nieuwe huisvesting?
Antwoord:	In de informatiebrief van 13 juli jl. is opgenomen hoeveel mensen er sinds december zijn vertrokken. Dat waren er toen 17. Een deel heeft zelfstandig andere huisvesting gevonden en een deel met ondersteuning van het SWT en/of WenI.

***Fractie**:*	***SP-10***
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel mensen wonen permanent op camping Oostappen? Hoeveel kinderen wonen er momenteel op de camping?
Antwoord:	In de informatiebrief van 13 juli jl. is opgenomen hoeveel mensen staan ingeschreven in de BRP. Op dat moment stonden er 92 mensen ingeschreven waaronder 20 kinderen

***Fractie**:*	***SP-11***
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel arbeidsmigranten verblijven op camping Oostappen?
Antwoord:	Dit aantal is niet bekend.

***Fractie**:*	***SP-12***
Pagina:	
Vraag:	Op p77 staat - We bestrijden seksuele intimidatie en bieden steun aan slachtoffers. Hiervoor is een uitvoeringsplan opgesteld. Waar staan de begrote kosten voor dit uitvoeringsplan, per onderdeel van het plan?
Antwoord:	Er is € 86.000 beschikbaar voor de projectmatige aanpak van seksuele intimidatie voor de jaren 2021-2023. Het uitvoeringsplan waarin de interventies zijn genoemd is in april 2021 naar de Raad gestuurd door de portefeuillehouders Inclusie en veiligheid. Er is in het plan geen kostenverdeling per actie gemaakt. Het beschikbare projectbudget is niet apart opgenomen in de Begroting. Het projectgeld is om praktische reden binnen de algemene begroting van programma Veiligheid opgenomen. De wethouder Inclusie is het eerste aanspreekpunt op dit thema.

***Fractie**:*	***SP-13***
Pagina:	
Vraag:	Welke inspanningen worden geleverd om de jeugdtandarts te organiseren?
Antwoord:	Wij hebben begin dit jaar de Arnhemse scholen per brief geïnformeerd over het thema preventieve mondzorg voor kinderen. Hierin hebben wij de scholen gewezen op de mogelijkheden van de HAN, VGGM, Arnhemse Tandartsen Vereniging en JTV voor Kids (haal- en brengservice). Daarnaast is er aan de Velperweg een nieuwe grote tandartsenpraktijk opgezet: 'Tandpark'. In deze praktijk is ook expliciet aandacht voor mondzorg voor kinderen / jeugd. Ter info: de brief aan de scholen zit in bijlage 3.

***Fractie**:*	***SP-14***
Pagina:	
Vraag:	Op p133 staat: 'De begroting voor specialistische zorg stijgt met € 1,0 miljoen. Dit is te verklaren door de toevoeging van de extra rijksmiddelen jeugdzorg.' A) Zijn dit alle extra middelen die zijn gekregen voor jeugdzorg? B) Waar gaat de rest van de extra middelen naartoe?
Antwoord:	A) Nee, wat we aan extra rijksmiddelen jeugdzorg hebben opgenomen is terug te vinden in de tabel op pagina 6 van de Begroting 2022. Het bedrag voor 2022 is gebaseerd op een harde toezegging van het huidige kabinet; de bedragen voor 2023, 2024 en 2025 zijn gebaseerd op een landelijk toegestane inboeking van 75% van de bedragen waarover een nieuw kabinet nog moet besluiten. B) Op pagina 133 (blz. 129 van het boekwerk) treft u boven de regel waarnaar u verwijst, nog een drietal concrete zaken aan waarnaar de extra rijksmiddelen jeugdzorg gaan. Echter dit omvat niet alles van de voorgestelde inzet van de extra rijksmiddelen jeugdzorg. In onderstaand overzicht is in totaal samengevat waaraan de extra rijksmiddelen jeugdzorg worden besteed. De bedragen in het overzicht zijn verspreid in de Begroting terug te vinden.

jaar	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
We ontvangen van het Rijk cq. mogen hiervan inboeken: Extra rijksmiddelen jeugdzorg (vanaf 2023 75% ingeboekt)	**€ 16.600.000**	**€ 9.869.000**	**€ 9.026.000**	**€ 8.013.000**

	(zie tabel pagina 6 van de Begroting)				
	We zetten hiervan in:				
	(zie tabel op pagina 7 van de Begroting)				
	Inzet extra middelen jeugd (lees: jeugdzorg)		€ 4.722.000	€ 4.608.000	€ 5.608.000
	Reservering extra middelen jeugd	€ 16.600.000			
	waarvan:				
	* inzet / naar budget jeugdzorg	€ 4.398.000			
	* reservering naar reserve WMO en Jeugdzorg	€ 5.602.000			
	* reservering naar reserve Jeugdfonds	€ 6.600.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000
	(zie tabel pagina 271 van de Begroting)				
	Totaal Inzet zorg- en/of jeugdgerelateerd	**€ 16.600.000**	**€ 5.722.000**	**€ 5.608.000**	**€ 6.608.000**
	Inzet tbv. niet-zorg en/of niet-jeugdgerelateerd beleid	**€ 0**	**€ 4.147.000**	**€ 3.418.000**	**€ 1.405.000**

Fractie:	***SP-15***
Pagina:	
Vraag:	Op p 197 wordt begrotingsrisico genoemd mbt de bezuinigingen op de jeugdzorg van 5 miljoen euro. Betekent dit nu dat de bezuiniging van 5 mln onveranderd is blijven staan, ondanks de extra toegekende rijksmiddelen jeugdzorg?
Antwoord:	Wij spreken niet van bezuinigingen op de jeugdzorg, maar van maatregelen. Deze maatregelen zijn genomen om te voorkomen dat de kosten voor jeugdzorg verder zouden oplopen. Zoals ook op pagina 8 van de Ontwerp-Begroting 2022 te lezen is, zetten wij een deel van de extra rijksmiddelen jeugdzorg in om de ingeboekte besparingen op twee maatregelen terug te draaien; namelijk "begeleiding door de sociale wijkteams" voor € 1,0 miljoen structureel en de "transformatie verblijfszorg" voor € 0,8 miljoen structureel.

Fractie:	***SP-16***
Pagina:	
Vraag:	Op p118 staat: - Via het Meldpunt Kinderopvangtoeslag zetten we volop in op de ondersteuning van gedupeerden van de toeslagaffaire. a) Welke inspanningen worden geleverd om gedupeerden van de kinderopvangtoeslagaffaire te helpen? b) Wat kost dit en hoe wordt dit betaald/waar staat dit opgenomen in de begroting? C) Van hoeveel gedupeerden zijn de schulden kwijtgescholden? D) Hoeveel gedupeerden zijn uit de, door toeslagenschandaal veroorzaakte, problemen geholpen? (we hoeven niet de inspanningen te weten, maar graag een weergave van het concrete resultaat)
Antwoord:	a) We nemen actief contact op met mogelijk gedupeerden die bij ons bekend zijn. Het contact bestaat uit het opbouwen van vertrouwen, naast de gedupeerden staan en ze ondersteunen in het proces dat ze doorlopen. Indien nodig schakelen we hulp in voor de gedupeerden en het gezin, we creëren schuldenrust, helpen bij praktische zaken zoals het invullen van formulieren maar vergoeden ook noodzakelijke kosten zoal een opleiding , laptop voor de kinderen, vloeren of meubels. b) Het is niet bekend wat de totale kosten voor de ondersteuning van gedupeerden zullen zijn omdat de behoefte aan ondersteuning per gedupeerde verschilt. Vanuit het rijk worden Specifieke Uitkeringen ingericht om de gemeenten volledig te compenseren voor de gemaakte kosten. Gemeente Arnhem neemt actief deel in de werkgroepen om deze meerjarige regelingen vorm te geven. Omdat alle kosten vergoed worden, zijn er in Begroting 2022 geen kosten begroot. A) Van de bij ons bekende gedupeerden hadden 94 een schuld bij de gemeente. Deze schulden zijn kwijtgescholden.

	B) We hebben geen zicht op het aantal mensen dat de integrale beoordeling heeft gehad vanuit de belastingdienst en/ of bij de commissie werkelijke schade is geweest. Deze stappen zijn nodig voor het oplossen van de problemen. Wij zetten de benodigde hulp in die nodig is in het herstel van de gedupeerden.

***Fractie**:*	***SP-17***
Pagina:	
Vraag:	Op p255 staat 2 fte voor de bestrijding zorgfraude Is dit de volledige beschikbare capaciteit voor handhaving zorgfraude?
Antwoord:	Nee, in lijn met een eerder aangenomen motie is 3 FTE aan toezichtcapaciteit beschikbaar voor aanpak zorgfraude/uitvoeren rechtmatigheidsonderzoeken Wmo- en jeugdzorg bij Cluster Werk & Inkomen. Op pagina 221 is toegelicht dat de capaciteit is uitgebreid met 2 FTE tot in totaal 3 FTE. Naast de toezichtcapaciteit bij Cluster W&I wordt ook capaciteit vanuit Juridische Zaken, SBR en Business control ingezet om het toezicht op kwaliteit en rechtmatigheid van zorg te intensiveren. Ook zijn vanuit Inkoop-SDCG een kwaliteitscoördinator en een business analist actief. Dit jaar zullen we via een raadsbrief de raad informeren over de voortgang van de aanpak om het toezicht op zorg te intensiveren.

***Fractie**:*	***SP-18***
Pagina:	
Vraag:	Op p165 wordt gerefereerd naar beleidsontwikkeling ihkv afvalbeleid. Waar is dit terug te vinden in de begroting?
Antwoord:	In de begroting staat "De ontwikkeling van nieuwe sturingsinstrumenten om de doelstelling op afvalreductie te bereiken, vraagt een nieuwe aanpak die in de komende begrotingsperiode verder wordt uitgewerkt.". De plannen hiervoor worden ten tijde van het behandelen van de begroting 2022 uitgewerkt. Dit najaar zal een nota hierover naar de Raad gaan.

***Fractie**:*	***SP-19***
Pagina:	
Vraag:	Wanneer is het onderzoek naar nascheiding gereed?
Antwoord:	Nascheiding is één van de opties die in 2022 onderzocht zal worden. Dit traject is nog niet ingezet en een gereed-datum kan nog niet genoemd worden.

***Fractie**:*	***SP- 20 (M1 mondeling)***
Pagina:	
Vraag:	Zijn er onderzoeken door de gemeente verricht naar mogelijke woningbouw of woninguitbreiding in de wijk Schaarsbergen?
Antwoord:	

Arnhem Centraal

Fractie:	***AC-1***
Pagina:	2
Vraag:	Door de Herstelagenda Coronacrisis hebben we er aan bijgedragen, dat Arnhem sterker uit de crisis komt. Waaruit blijkt dit en waarmee wordt dit vergeleken?
Antwoord:	

Fractie:	***AC-2***
Pagina:	6
Vraag:	De herverdeling van het gemeentefonds komt in september of begin oktober. Hoe staat het daarmee?
Antwoord:	Op 9 juli is een laatste aangepast voorstel voor de nieuwe verdeling van het gemeentefonds voor advies naar de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) en ter consultatie aan de VNG gestuurd. Naar verwachting komt het advies van de ROB eind september of begin oktober. Tot op heden is dit advies nog niet gepubliceerd. Op 9 juli hebben is een laatste aangepast voorstel voor de nieuwe verdeling van het gemeentefonds voor advies naar de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) en ter consultatie aan de VNG gestuurd. Naar verwachting zou het advies van de ROB eind september of begin oktober komen. Tot op heden is dit advies nog niet gepubliceerd.

Fractie:	***AC-3***
Pagina:	106
Vraag:	De ambitie is om wederom 500 extra Arnhemmers te laten uitstromen. Wat zijn de cijfers van 2020 en 2021? Worden de ambities gehaald?
Antwoord:	We zijn positief over de mate waarin we de ambities halen. We sluiten aan bij de landelijke lijn en hebben nu 110 meer uitstroom dan vergelijkbare gemeenten. Graag verwijzen wij u voor meer informatie naar de raadsbrief met nummer 604564 bij de bestuursrapportage waarin dit nader wordt toegelicht. In het eerste kwartaal van 2022 zullen wij de raad uitgebreider informeren over de behaalde resultaten binnen het programma Doorbraak naar Werk, zoals u weet verantwoorden wij hierop achteraf en financieel.

Fractie:	***AC-4***
Pagina:	108
Vraag:	De motie 20M176 en amendement 20A80 zijn van vorig jaar. Wat is hier tot nu toe mee gebeurd en wanneer zijn deze volledig afgewikkeld?
Antwoord:	We voeren periodiek overleg met OKO Arnhem waarin we over en weer actualiteiten en kennis delen op het gebied van welzijn, inclusie, armoede, schulden en werk. Met de moskeeën is er ook contact, al zien we mogelijkheden om dit te versterken. Begin november vindt er een overleg plaats tussen de moskeebesturen en wethouder Louwers waarin dezelfde thema's als genoemd bij OKO aan bod komen. Het doel van het gesprek is om informatie te delen en verwachtingen en mogelijkheden tot samenwerking te bespreken. Onze insteek is om ook met hen te komen tot periodiek overleg. Daarmee hebben wij dit een structurele plek gegeven in onze werkwijze.

Fractie:	***AC-5***
Pagina:	181
Vraag:	De solvabiliteitratio is nog steeds erg laag. Hoe komt het, dat Arnhem dit niet structureel boven de 20% krijgt?
Antwoord:	"Hoe komt het, dat…" is een politieke vraag. We beantwoorden hierbij het technische aspect van de vraag hoeveel nodig is om de solvabiliteitsratio boven de 20% te brengen. De solvabiliteitsratio is het eigen vermogen gedeeld door het balanstotaal. In deze begroting bedraagt het eigen vermogen in 2025 € 186 miljoen en het balanstotaal € 1.025 miljoen. De solvabiliteitsratio bedraagt daarmee 18%.

	Puur rekenkundig de meest eenvoudige optie om de solvabiliteitsratio in 2025 naar de 20% te brengen is een extra toevoeging aan het eigen vermogen (bijvoorbeeld de algemene reserve) van € 24 miljoen. De solvabiliteitsratio kan ook verbeterd worden door schulden af te lossen vanuit de exploitatieruimte. (Schulden aflossen vanuit het eigen vermogen verslechtert de solvabiliteit.) Hiervoor is echter een veelvoud van dat bedrag nodig.

***Fractie**:*	***AC-6***
Pagina:	
Vraag:	Welke maatregelen zijn genomen om de afhandeling van vragen en klachten te verbeteren? We vernemen nog steeds dat mensen geen reactie krijgen op mails.
Antwoord:	Deze vraag is veelomvattend, vandaar een verwijzing naar het Plan van Aanpak Verbetering kwaliteit van de klantcontacten https://ris2.ibabs.eu/Reports/ViewListEntry/Arnhem/670d5c65-fc53-4244-b2f3-46987b195b52 dat dit voorjaar aan de raad is aangeboden. Hierin staan de maatregelen die zijn genomen om de diverse klantcontacten die de gemeente Arnhem heeft te verbeteren.

***Fractie**:*	***AC-7***
Pagina:	11
Vraag:	De welstandscommissie is vervangen door een adviescommissie omgevingskwaliteit. Wat is het verschil tussen deze twee commissies?
Antwoord:	De Welstandscommissie gaat over welstand en monumenten en toetst vooral op aspecten van architectuur en restauratie. De adviescommissie omgevingskwaliteit toetst in de geest van de Omgevingswet breder zodat ook aspecten als landschappelijke kwaliteit, cultuurhistorie, klimaatadaptatie, duurzaamheid en circulair bouwen worden meegewogen.

***Fractie**:*	***AC-8***
Pagina:	
Vraag:	Als jaarlijks 3 keer grofvuil gratis wordt opgehaald, wat zijn dat de kosten per huishouden?
Antwoord:	Het 3 maal per jaar op laten halen van 1m3 grofvuil kost 3 x 36 EUR = 108 EUR per huishouden per jaar.

***Fractie**:*	***AC-9***
Pagina:	
Vraag:	Is het wettelijk mogelijk om als gemeente iets te doen aan de toenemende energiearmoede, door bijvoorbeeld een toeslag of bijzondere bijstand?
Antwoord:	

***Fractie**:*	***AC-10***
Pagina:	
Vraag:	We hebben een meldpunt zorgfraude. Wat zijn de bevindingen en resultaten hiervan, bijvoorbeeld mbt niet geleverde zorg, frauduleus handelen, het aantal meldingen en de afhandeling daarvan. Is er een verslag?
Antwoord:	Via het Meldpunt zorgfraude Wmo en Jeugdwet (MeldpuntWMO@arnhem.nl) kunnen inwoners van gemeente Arnhem op een vertrouwelijke (en indien gewenst anonieme) manier informatie doorgeven aan de toezichthouders Wmo en Jeugd. Het gaat dan om informatie over wie of welke organisatie onrechtmatig handelt met zorggeld en waarom dat volgens de melder het geval is. Het Meldpunt zorgfraude Wmo en Jeugd is vanaf eind 2016 in de lucht. Het aantal meldingen was in: • 2016: 2 • 2017: 26 • 2018: 62 • 2019: 54 • 2020: 56 • 2021: 21.

	De meldingen zijn afkomstig van inwoners, maatschappelijke organisaties, wijkcoaches, wijkagenten en regisseurs Werk en Inkomen. Naar aanleiding van de meldingen beoordelen de toezichthouders Wmo en Jeugd of en welke actie nodig is. Zo nodig vindt door de toezichthouders Wmo en Jeugd overleg plaats met: • de melder(s), • wijkcoaches, • medewerkers van de veiligheids- en gezondheidsregio Gelderland-Midden over de kwaliteit van dienstverlening, • zorgverzekeraars (in verband met mogelijke indicaties op grond van Wet langdurige zorg), • de Belastingdienst voor opvraag van aanvullende gegevens, • de Sociale verzekeringsbank (SVB) in verband met toegekende persoonsgebonden budgetten (pgb's), • het Informatie Knooppunt Zorgfraude (IKZ), • de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ), • VNG Naleving, • Medewerkers van de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling sociaal domein regio centraal Gelderland, • verhuurders van woningen, • wijkagenten, • de politie (bij mogelijke valsheid in geschrifte), • toezichthouders Wmo en Jeugd van andere regiogemeenten. Naar aanleiding van de meldingen beoordelen de toezichthouders of er een vooronderzoek moet worden gestart. Een dergelijk vooronderzoek kan uitmonden in een volledig onderzoek rechtmatigheid. De aantallen en resultaten daarvan zijn gerapporteerd in de bestuursrapportage.Daarnaast zullen we dit jaar nog via een aparte raadsbrief de raad informeren over de voortgang van de aanpak om het toezicht op zorg te intensiveren.

***Fractie**:*	***AC-11***
Pagina:	103
Vraag:	We zien een budget voor beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed. Vallen hier de kosten voor opknappen van Monument Gele Rijdersplein en plan Blauwe golven onder?
Antwoord:	Nee, de kosten voor het opknappen van het monument Gele Rijdersplein en plan Blauwe Golven vallen hier niet onder. Onder de ambitie zijn de middelen opgenomen voor depotbeheer, archeologisch advies en onderzoek, bijdrage aan de Eusebius en het onderhoud van de gemeentelijke panden in park Sonsbeek.

Partij van de Dieren

Fractie:	***PvdD- 1 (mondeling M1)***
Pagina:	
Vraag:	In het raadsvoorstel stel staat (dictum 2): Het mandaat van het college tot het aankopen van strategische gronden en vastgoed te vergroten van €10 miljoen naar €25 miljoen euro. Wat wordt hiermee bedoeld? Vallen hier bv ook bossen en parken onder.
Antwoord:	Bij strategische aankopen gaat het om gebieden waarvoor nog geen ruimtelijke plannen zijn vastgesteld en waarvan de kosten dus (nog) niet ten laste van een projectbudget / gemeentelijke grondexploitatie kunnen worden gebracht, met als doel het verkrijgen van een strategische grondpositie ten behoeve van ruimtelijke ontwikkelingen die de gemeente mogelijk in de toekomst (zou) wil(len) initiëren. Het is dus de verwachting/bedoeling die (vroegtijdige) aankopen ooit ten laste van een gemeentelijke grondexploitatie te kunnen brengen. Het aankopen van bossen/parken wordt niet t.l.v. het strategisch bezit gebracht. Het betreft dan aankoop van grond t.b.v. een eindbestemming. Voor dergelijke aankopen moet financiering vooraf geregeld zijn.

CDA

Fractie:	***CDA-1***
Pagina:	Pagina 3 Diftar
Vraag:	In de begroting wordt gemeld dat de stad schoner is geworden. Het CDA is benieuwd wat de financiële gevolgen van de koerswijziging voor onze inwoners is. Onlangs hebben alle Arnhemmers de halfjaarlijkse afvalstoffenheffing ontvangen (oude regime) en een kostenplaatje op basis van het nieuwe regime. 1. Graag ziet het een CDA een specificatie van de kosten voor een gemiddeld huishouden onder het oude regime en het vermoedelijke nieuwe regime.
Antwoord:	Op 1 juni 2021 is bij de afschaffing van diftar een begrotingswijziging en een nieuwe afvalstoffenheffing op basis van de post-diftar begroting vastgesteld door de gemeenteraad. Alle effecten van het stoppen met diftar zijn verwerkt in die begrotingswijziging en nieuwe afvalstoffenheffing. De begroting en de afvalstoffenheffing 2022 zijn gebaseerd op de vastgestelde post-diftar begroting. Er is dan voor 2022 ook geen sprake van een nieuw regime

Fractie:	***CDA-2***
Pagina:	Pagina 3 Diftar
Vraag:	Is het mogelijk om voor de lagere, modale en hoge (2 keer modale) inkomens een aparte specificatie van de gevolgen van de stelselherziening aan te leveren?
Antwoord:	Net zoals in de jaren daarvoor, is ook in 2022 de grondslag voor de afvalstoffenheffing de grootte van het huishouden: één- of meerpersoons. Er werd en wordt niet gedifferentieerd op basis van inkomen van het huishouden (met uitzondering van kwijtschelding aan minima). Er is dan ook geen sprake van een stelselherziening.

Fractie:	***CDA-3***
Pagina:	Pagina 3 Diftar
Vraag:	Afvalstoffenheffing stijgt met 5 euro voor eigenaren en gebruikers/huurders. Is dat te verklaren vanuit DIFTAR verandering enkel? Of zijn er nog andere componenten die wijzigen?
Antwoord:	Het afschaffen van diftar heeft niets te maken met de hoogte of stijging van de afvalstoffenheffing in 2022. De diftar-effecten zijn namelijk allen verwerkte in de door de gemeenteraad vastgestelde herziene begroting 2021. De stijging van de afvalstoffenheffing 2022 wordt veroorzaakt door een stijging in de aangeboden hoeveelheid afval en de inzameling en verwerking daarvan.

Fractie:	***CDA-4***
Pagina:	Pagina 4 Verandermanager Diversiteit en inclusie in combinatie met het thema veiligheid. Deze is actief voor de ambtelijke organisatie en daarmee intern georiënteerd. Het CDA hecht er waarde aan dat iedereen in onze stad meedoet en zich veilig voelt. Ons bereiken geluiden dat Arnhemmers vanuit de LHBIQ+ doelgroep bij de politie wordt aangespoord een officiële aangifte bij discriminatie om te zetten naar een melding. Ook horen we berichten dat Arnhemmers vanuit deze doelgroep richting Nijmegen verhuizen gezien het minder open karakter en klimaat in Arnhem.
Vraag:	Worden deze signalen vanuit de stad herkend en zijn hierover met de driehoek gesprekken gaande? De politie signaleert uiteraard via het netwerk ‘blauw in roze’ en heeft zeker ook en oor en oog voor de LHBTIQ+ doelgroep. Het CDA hoort graag welke acties in onze stad plaatsvinden vanuit de wens om een inclusieve stad voor iedereen te zijn.
Antwoord:	Deze signalen zijn bij ons niet bekend. Voor de lokale driehoek is het tegengaan van discriminatie een prioriteit en zij neemt dit onderwerp zeer serieus. Dit geldt zeker ook voor de politie, want die heeft juist voor dit onderwerp een zogenoemde Operationeel Specialist aangesteld. Deze Operational Specialist zet zich voor het tegengaan van discriminatie o.a. in voor het zo goed mogelijk helpen van de slachtoffers en het daadwerkelijk bestraffen van de daders. Ook de burgemeester neemt vanuit zijn verantwoordelijkheid een actieve rol in om te strijden voor een inclusief Arnhem. De gemeente zet verder in op het uitvoeren van het Actieplan Vrij zijn in Arnhem. Waarbij er o.a. ingezet wordt op een jaarlijks gesprek met Vizier en de politie over het aantal binnengekomen meldingen, maar ook over de ervaring van de melders. Ook zetten we in op passende

	hulpverlening vanuit antidiscriminatievoorziening Vizier o.a. in het proces richting een mogelijke aangifte. Discriminatie is ongrondwettelijk en zo moet het ook behandeld worden. Naast deze acties zetten we met het Actieplan 'Vrij zijn in Arnhem' in op brede bewustwording, voor inclusie en tegen elke vorm van discriminatie en racisme.

Fractie:	***CDA-5***
Pagina:	Pagina 6 Nieuwe verdeelmodel Beschermd Wonen. U meldt dat dit (met de kennis van heden) op een structureel nadeel van € 7 miljoen oplevert. In de basis is het verdeelmodel BW geen bezuiniging, maar een verschuiving van budgetten van centrumgemeenten naar regiogemeenten. Daarbij blijft op regionaal niveau het budget op peil en naar verwachting blijven de bestaande voorzieningen grotendeels in Arnhem (maar ook op andere plaatsen in de regio) aanwezig. Met als risico/gevolg dan de regiogemeenten uiteindelijk weer dezelfde diensten bij Arnhem blijven inkopen. Waardoor onze stad het grootste deel van deze daling mogelijk weer gecompenseerd krijgt.
Vraag:	Klopt deze analyse ten aanzien van de lokaal en regionaal beschikbare middelen voor Beschermd Wonen in Arnhem? Is er doorgerekend welk gedeelte van het totaalbudget mogelijk weer via 1 op 1 afspraken met regiogemeenten retour komen, zo niet is dit een substantieel gedeelte van dit budget?
Antwoord:	Nee, deze analyse klopt niet. Het budget Beschermd Wonen blijft landelijk op peil, maar we verwachten een fors nadeel voor de Arnhemse begroting als de budgetten worden doorgedecentraliseerd. · In het nieuwe verdeelmodel krijgen de regio's budgetten op basis van objectieve begrotingskenmerken. Dit valt voor onze regio nadelig uit. · Door de decentralisatie wordt het regiobudget verdeeld over de regiogemeenten. Daardoor moeten we met regiogemeenten afspraken maken over het gezamenlijk financieren van de voorzieningen Beschermd Wonen. Of dit voor Arnhem goed gaat verlopen, hangt mede af van de opstelling van onze regiogemeenten. Nee, we werken momenteel aan het opzetten van een regionale begroting, op basis van solidariteit, waarbij de gemeenten gezamenlijk de lasten van Beschermd Wonen in deze regio dragen. Arnhem zal naar rato bijdragen aan deze begroting, er komen dus geen budgetten vanuit de regio naar Arnhem. Zie hiervoor ook de Raadsbrief van 19 maart 2019 "Voorlopige uitkomsten Verdeelmodel Beschermd Wonen, Maatschappelijke Opvang, Begeleiding Wmo 2015", inclusief bijlage.

Fractie:	***CDA-6***
Pagina:	Pagina 7: BUIG actualisatie
Vraag:	Kunt u kort een toelichting geven op de stevige financiële fluctuatie.
Antwoord:	Bij de behandeling van het programmaplan Doorbraak naar Werk op 3 juli 2019, heeft uw raad ingestemd met het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen). Voor de begroting 2021 en verder is, conform afgesproken systematiek, de landelijke ontwikkeling toegepast op de realisatie van 2020. Door beter presteren en een hoger budgetaandeel daalt het geprognosticeerd tekort van Arnhem van 4,5% in 2020 naar 1,9% structureel. Financieel vertaald is dit circa € 2,5 miljoen. Omdat in begroting 2021 rekening werd gehouden met een aflopend tekort (dalend van 8,3 naar 5,5% tekort) is het voordeel voor de jaren 2024 en 2025 lager dan 2022. Onlangs zijn de definitieve landelijke realisatiecijfers 2020, de definitieve budgetten 2021 en de voorlopige budgetten 2022 bekend gemaakt. Deze bekendmakingen leiden tot een actualisatie van de prognose voor Arnhem. Wij informeren uw raad, conform afspraak, zo spoedig mogelijk over de effecten op de begroting.

Fractie:	***CDA-7***
Pagina:	Pagina 7: Dividend Scalabor. Deze raamt u met jaarlijkse € 690.000 af.

Vraag:	Het CDA begrijpt dat als gevolg van Corona de werkzaamheden van 2020, 2021 en ook 2022 worden geraakt. Waarom worden de marktomstandigheden ook voor 2023 tot en met 2025 als bijzonder negatief beoordeeld?
Antwoord:	Naast de gevolgen van Corona zijn er meerjarig ontwikkelingen die mogelijk de financiële positie van Scalabor raken en waarmee ook de dividenduitkering in een ander licht moet worden bekeken. Dit heeft onder andere te maken met de ontwikkelingen rondom de aanpassing van de regeling van het aanwijsbesluit SW en het traject dat hiervoor loopt in de regio en met de MGR. Het aantal SW-ers loopt de komende jaren terug waardoor er door gemeenten vanaf 2023 bij zal moeten worden betaald. De gesprekken hierover zijn nu gaande. De uitkomsten hiervan zullen invloed hebben op de toekomstige financiële ontwikkeling van Scalabor. Zodra er meer bekend is, kijken we opnieuw naar een passende dividendverwachting voor de komende jaren.

***Fractie**:*	***CDA-8***
Pagina:	Pagina 7: Suïcidepreventie. Hiervoor is in de jaren 2023 – 2025 een extra budget van € 40.000 uitgetrokken. Het CDA is hier 'blij' mee aangezien er door Corona aanzienlijk meer sprake is van een beroep op de geestelijke gezondheidszorg.
Vraag:	Klopt het dat er voor 2022 geen extra budget beschikbaar gesteld is?
Antwoord:	De gemeente draagt in 2021 en in 2022 € 25.000 bij uit de middelen voor de Maatschappelijke Opvang. Daarnaast draagt de landelijke stichting 113 Zelfmoordpreventie in 2021 en 2022 € 25.000 bij en de Dullertsstichting in 2021 € 25.000. We hebben zo in 2021 € 75.00 beschikbaar en in 2022 € 50.000. In de begroting is vanaf 2023 jaarlijks € 40.000 opgenomen voor suïcidepreventie.

***Fractie**:*	***CDA-9***
Pagina:	Pagina 8. Vanuit amendement 21m52g wordt € 350.000 gereserveerd om te investeren in preventie en publieke gezondheid, specifiek in relatie tot de functiewaardering bij de VGGM. Het CDA vindt een goede volksgezondheid noodzakelijk. Hiervoor moeten organisaties en instanties in onze stad een goed personeelsbeleid kunnen voeren. Dit geldt uiteraard ook voor de VGGM.
Vraag:	Kunt u, op basis van de te verwachten functiewaardering binnen de VGGM een totaaloverzicht van meerkosten leveren.
Antwoord:	Meerkosten voor de gemeenten i.v.m. de functiewaardering binnen VGGM zijn eerst vanaf 2023 te verwachten. In 2021 neemt VGGM de extra kosten voor eigen rekening. Voor 2022 wordt voorzien dat de extra kosten kunnen worden gedekt uit een te vormen bestemmingsreserve uit het resultaat 2021. Vanaf 2023 zal de inwonerbijdrage voor Arnhem naar verwachting stijgen met € 152.000 in 2023, € 196.00 in 2024 en oplopend naar € 213.000 vanaf 2025. Dit betekent dat de extra € 350k in 2022 zal kunnen worden ingezet voor (incidentele) investeringen in de preventieve gezondheidszorg.

***Fractie**:*	***CDA-10***
Pagina:	Pagina 9: investeringen € 600.000 aan kapitaallasten onderwijshuisvesting. De CDA-fractie hecht veel waarde aan moderne en goed functionerende schoolgebouwen waarin onze inwoners, jong en oud, gedegen en modern onderwijs kunnen volgen.
Vraag:	hoeveel geld wordt er in totaal via deze investering gerealiseerd. En wordt daarbij rekening gehouden met een afschrijving in 30 jaar tijd en tegen welk rentepercentage?
Antwoord:	€600.000 aan kapitaallasten is ongeveer een investering van 12 miljoen euro Voor afschrijving wordt gerekend met de afschrijvingstermijnen conform de nota Investeren, Waarderen en Afschrijven. De belangrijkste termijnen zijn: - op grond wordt niet afgeschreven - gebouwen in 40 jaar - installaties in 20 jaar - dak/dakbedekking in 15 jaar In de praktijk is het gemiddelde voor een compleet gebouw inderdaad circa 30 jaar. Verder wordt gerekend met de omslagrente. Vanaf de begroting 2022 is de omslagrente 1,4%.

<table>
<tr><td><u>Fractie</u>:</td><td><u>CDA-11</u></td></tr>
<tr><td>Pagina:</td><td>Pagina 9: woonboten Nieuwe Haven. In 2022 en 2023 staat voor in totaal € 800.000 als investering opgenomen.</td></tr>
<tr><td>Vraag:</td><td>Op basis van welke berekening verwacht u dat deze investering afdoende is?</td></tr>
<tr><td>Antwoord:</td><td>Voor de visie nieuwe haven is een budget beschikbaar gesteld van € 3,5 mln (raadsbesluit visie nieuwe haven 8 juli 2020 en perspectiefnota 2020). Dit budget is verdeeld over meerdere jaren. De in de begroting 2021 opgenomen verdeling over de jaren is bij deze begroting aangepast.

De budgetten die in 2022 en 2023 begroot stonden zijn naar 2021 en resp. 2022 gehaald. Over de jaren 2020 t/m 2023 blijft het beschikbare budget € 3,5 mln, alleen is het over de jaren anders verdeeld.

Samengevat:
<table>
<tr><td></td><td>2020</td><td>2021</td><td>2022</td><td>2023</td><td>totaal</td></tr>
<tr><td>begroting 2021 budget per jaar, oude reeks</td><td>1,15</td><td>0,8</td><td>0,8</td><td>0,75</td><td>3,5</td></tr>
<tr><td>begroting 2022 budget per jaar, nieuwe reeks</td><td>0,274</td><td>2,476</td><td>0,75</td><td>0</td><td>3,5</td></tr>
<tr><td>Mutatie per jaar</td><td>0,876</td><td>-1,676</td><td>0,05</td><td>0,75</td><td>0</td></tr>
</table>
Zie voor de stand van zaken mbt de woonboten Nieuwe Haven en de besteding van het budget, de raadsbrief over dit onderwerp van 14 september 2021. Hierin is onder meer het volgende opgenomen:

Tot op dit moment zijn de kosten hoger dan begroot. Dit is veroorzaakt door hogere taxatiewaarden van boten en ligplaatsen (door marktwerking en doordat de boten over het algemeen in betere staat blijken te zijn dan voorzien) en doordat de bijkomende schade in een aantal gevallen hoger is vastgesteld dan voorzien. Deze trend kan niet zonder meer worden doorgetrokken naar nog te realiseren oplossingen.
De nog te maken kosten zijn afhankelijk van een aantal factoren waarvan de uitkomst nog niet zeker is (zoals o.a. definitieve taxatie en schadeloosstelling, mogelijke verkoopopbrengst van de boten en kosten van verplaatsing).</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td><u>Fractie</u>:</td><td><u>CDA-12</u></td></tr>
<tr><td>Pagina:</td><td>Pagina 9: voorgesteld wordt om structureel voor activiteiten binnen de Groene metrepoolregio Arnhem-Nijmegen een bedrag van € 412.000 beschikbaar te stellen.</td></tr>
<tr><td>Vraag:</td><td>Het bedrag is nogal specifiek. Er wordt gesproken over een verdeling richting de betreffende programma’s. Kunt u de gemeenteraad hiervoor een specificatie aanreiken?</td></tr>
<tr><td>Antwoord:</td><td>De benodigde budgetten voor de regionale opgaven zijn afgeleid van de totale kosten per opgave, die naar rato van inwonertal verdeeld worden over de deelnemende gemeenten. De bijdrage is in lijn met de begroting van de Groene Metropoolregio die u eerder dit jaar heeft ontvangen. U vindt de begroting onder deze link.

Zoals is aangegeven in het raadsvoorstel 'Zienswijze begroting en regionale agenda Groene Metropoolregio', door uw raad vastgesteld op 16 juni 2021, zijn de gevraagde budgetten naast reeds beschikbare budgetten gelegd, om een scherper beeld te krijgen van de extra benodigde middelen.

Dit levert het volgende gespecificeerde beeld op. NB. Dit overzicht is tevens opgenomen in het raadsvoorstel Intekenen op de regionale agenda dat het college op 5 oktober 2021 naar de gemeenteraad heeft gestuurd.

Verbonden regio
De agenda van de verbonden regio is een voortzetting van de regionale mobiliteitsagenda die al bestond in samenwerking met GO, Provincie Gelderland en andere partners. De nieuwe kosten voor deze agenda kwamen er sowieso aan omdat dit tot 2020 was geregeld en verder niet.
Inwonersbijdrage: €1,30
Kosten voor Arnhem: €211.206
Begroot via PPN 2021: €211.206</td></tr>
</table>

	Geen extra kosten *Productieve regio* De agenda productieve regio is deels een voortzetting van het PFO Economie (Human Capital, MKB, werklocaties). Samenwerking op internationale clusters was een van de thema's uit de investeringsagenda Arnhem-Nijmegen-Provincie en The Economic Board. Er was geen sprake van structurele financiering. Dit werd steeds gaandeweg per onderwerp geregeld. Inwonersbijdrage: €0,73 Kosten voor Arnhem: €118.606 Begroot: vouchers MKB €14.000 (2021,2022,2023); RPW €25.995 Extra kosten €78.611 *Circulaire regio* De speerpunten van circulaire regio bouwen deels voort op het PFO duurzaamheid en de RES. Er zijn ook nieuwe activiteiten toegevoegd, in samenhang met de ambitie van de GMR als circulaire topregio. Het speerpunt circulaire bouw en infra hangt sterk samen met de woondeal en heeft hoge prioriteit. Opdrachtgeverschap GWW en inkoop energie loopt door vanuit PFO Duurzaamheid. Bij de opgave circulaire regio is aangegeven dat nu nog niet is in te schatten op welke wijze de projectorganisatie RES gecontinueerd kan worden doordat het Rijk nog geen helderheid heeft gegeven over der financiering van de vervolgfase. Hier kan de regio (en daarmee de regiogemeenten) dus nog voor extra kosten komen te staan. De provincie is gevraagd hierbij financieel te ondersteunen, zodat de kern van de projectorganisatie behouden kan blijven. Inwonersbijdrage: €0,81 Kosten voor Arnhem: €131.606 Begroot: Opdrachtgeverschap GWW €13.000; Inkoop energie (incidenteel) €11.000 Extra kosten: €107.606 *Ontspannen regio* Duurzaam toerisme bouwt voort op bestaande samenwerking rond het Toeristisch Toekomst Perspectief Arnhem - Nijmegen en de bijbehorende uitvoeringsagenda.. Een deel van de acties die nu op de agenda staan, zouden we niet uitvoeren zonder de GMR. Bruisende binnensteden-krachtige kernen is opvolger van het icoon bruisende binnensteden uit de oude investeringsagenda. De regionale agenda dient hier mede als voertuig om investeringen provincie te laten landen. Groen-blauw raamwerk is nieuw en hngt sterk samen met verstedelijkingstrategie en regionale visie (balans groen en stad). Cultuurregio Arnhem-Nijmegen 025 loopt door vanuit bestaande samenwerking. Inwonersbijdrage: €0,57 Kosten voor Arnhem: €92.612 Begroot: - Extra kosten: €92.612 *Groene groeiregio* De opgave groene groeiregio omvat de verstedelijkingsstrategie. Betreft voortzetting van lopend proces vanuit regio Arnhem-Nijmegen en Foodvalley. Deze opgave en kosten waren sowieso gekomen, ook zonder GMR. Inwonersbijdrage: €0,82 Kosten voor Arnhem: €133.231 Begroot: - Extra kosten: €133.231 <u>Totaal benodigde extra middelen</u> Totale kosten voor Arnhem: €687.262 Totaal begroot: €275.000 Totaal extra kosten: €412.060

<u>Fractie</u>:	***<u>CDA-13</u>***

Pagina:	Pagina 10: Riolering. Een goed en gedegen riool is, hoe onzichtbaar ook, van grote waarde in onze stad. Zeker met de gevolgen vanuit klimaatverandering, waarbij zowel een overvloed van water als extreme droogte en inklinking van ondergronden gevolgen heeft.
Vraag:	Veelal liggen onze grote (moer) riolen onder bestrating in Arnhem. Graag willen we weten of Arnhem bij een teveel aan water heeft - na een lange droogteperiode zoals de voorgaande zomers - gevolgen verwacht voor het riool in Arnhem. En leidt dit tot gevolgen zijn voor de bovenliggende asfaltlaag en/of funderingen van woningen in onze stad?
Antwoord:	Wij verwachten bij zware regenval, na een droge periode, geen andere problemen met onze grote (moer)riolen als bij een vergelijkbare bui in "normale" omstandigheden. Het gaat in die situaties om de capaciteit van het riool. Als die overschreden wordt dan zal water over straat verder stromen. Als het gaat om schade door verzakkingen van grote (moer)riolen door inklinking van de bodem, dan verwachten wij daar geen problemen mee. Dat komt omdat onze grote (moer)riolen bijna allemaal in Arnhem-Noord liggen. Ofwel ze liggen: - relatief diep en in het grondwater. In die gevallen heeft het grondwater een tamelijk constant niveau door de aanvoer van grondwater vanuit de Veluwe. - zo hoog dat ze altijd boven het grondwaterniveau liggen in zandbodems. Zandbodems zijn te beschouwen als stabiele bodems die niet verzakken. In beide gevallen heeft langdurige droogte weinig effect op de stabiliteit en dus het functioneren van de grote (moer)riolen.

Fractie:	***CDA-14***
Pagina:	Eerder heeft het CDA aandacht gevraagd voor de gevolgen van droogte en risico's op scheuren in woningen. Veel andere gemeenten worden en zijn hiermee reeds geconfronteerd (ook buurgemeente Zevenaar).
Vraag:	Is de situatie in Arnhem nog steeds dezelfde dat er als gevolg van (langdurig) lagere waterstanden geen funderingen zijn aangetast met scheuren in woningen tot gevolg?
Antwoord:	Zover ons bekend is de situatie niet veranderd. In de afgelopen jaar/jaren zijn bij de gemeente geen meldingen binnen gekomen als het gaat om de door u aangegeven gevolgen van droogte.

Fractie:	***CDA-15***
Pagina:	Pagina 10: Extra capaciteit bossen en parken. Het CDA hecht zeer veel waarde aan ons groene Arnhem. Zowel in de wijken, de binnenstad (die echt groener moet) en onze bossen en parken.
Vraag:	Kunt u de gemeenteraad duidelijk maken welke extra activiteiten voor deze € 200.000 tot stand komen (wat de Arnhemse inwoner én bezoeker van deze structurele investering merkt).
Antwoord:	Het betreft 2 formatieplaatsen. De ene formatieplaats is benodigd omdat er structureel binnen Wijkonderhoud een tekort is aan capaciteit voor het dagelijks onderhoud. Een deel hiervan is te verklaren doordat we steeds actiever inwoners betrekken bij het opstellen van de beheer en uitvoeringsplannen. We maken hierbij o.a. gebruik van schouwgroepen maar geven ook steeds meer rondleidingen op het moment dat we buiten daadwerkelijk aan onze inwoners kunnen laten zien wat we gaan doen. De andere formatieplaats zal gebruikt worden om op zowel beleid, beheer als uitvoering extra capaciteit te kunnen inzetten. Ook hier is het betrekken van onze inwoners een vast gegeven waar we extra op in willen zetten. Daarnaast zien we een forse toename van bezoekers aan onze parken en bossen en dus ook extra slijtage en helaas ook vernielingen van de parken en bossen. Om u een beeld te geven alleen in Park Sonsbeek zijn over het jaar 2020 al ruim 2,0 miljoen bezoekers geteld!

Fractie:	***CDA-16***
Pagina:	Pagina 10. Toename handhavingscapaciteit ODRA, voorstel toename € 100.000.
Vraag:	Betreft dit een toename met 1 fte (zie vorige vraag)? Ook hiervoor geldt: wat merken onze inwoners hiervan. Wordt er ingezet op specifieke aanpak van bijvoorbeeld Spijkerkwartier (pandjesbazen), handhaving na geluidsoverlast (woonunit Bergstraat) door deze uitbreiding actiever opgepakt?
Antwoord:	Vanuit het Rijk worden steeds meer regelingen geïntroduceerd waarmee ingegrepen kan worden in de woningvoorraad en waarmee misstanden bij verhuur kunnen worden tegengegaan. Voorbeelden hiervan zijn de wetswijziging die 'opkoopbescherming' mogelijk maakt, en de wet

	goed verhuurderschap. Bij een aantal van deze zaken heeft u raad in de zomer per motie het college opgeroepen om zo snel mogelijk een voorstel te kunnen doen. Door middel van deze stelpost, kunnen wij u tijdig gedekte voorstellen voorleggen. De ODRA hanteert een uurtarief. Dit bedrag is voldoende voor ongeveer 1000 extra uren. Voor het facetplan verkamering had u gemeenteraad vorig jaar al extra middelen beschikbaar gesteld: Voor de komende drie jaren kan de ODRA het aantal handhavingsacties bij verkamerde panden verdubbelen. De nieuwe voorgestelde €100.000 zijn dus niet primair bedoeld voor de 'pandjesbazen'. Echter, we zien dat handhavingstrajecten bij verkameringen en woonoverlast soms bovenverwacht complex kunnen zijn en dat het lastig is de bewijsvoering in orde te brengen. Dit drukt inderdaad op de middelen van de ODRA.

Fractie:	***CDA-17***
Pagina:	Pagina 11: Stikstofagenda. Het CDA vindt het goed om in relatie tot natuurherstel te investeren in de Arnhemse stikstofagenda. Echter wij zijn wel van smart resultaten.
Vraag:	Wat is er eind 2022 bereikt met deze extra € 100.000? Welke resultaten moeten worden geboekt?
Antwoord:	Allereerst is het goed om te noemen dat de € 100.000 niet alleen voor natuurherstel wordt ingezet maar ook interne expertise op stikstof en stikstofreductiemaatregelen. Op het gebied van natuurherstel hebben we een onderzoek door adviesbureau Econsultancy laten uitvoeren om de effecten van een aantal natuurherstelmaatregelen door te rekenen. Het onderzoek laat zien dat de maatregelen voor een robuustere natuur zorgen (bos, heide) die beter bestand is tegen droogte en stikstofdepositie (verzuring en vermesting). Met name in de bossen is extra inspanning nodig, zoals aanplant van inheemse bomen en struiken die zorgen voor een verbetering van de bodem (rijkstrooiselsoorten), meer dood hout en verwijdering van invasieve exoten. Het bedrag is deels bedoeld om naast het reguliere onderhoud extra maatregelen en inspanningen te doen voor natuurherstel. Dit gebeurt in overleg met de provincie. Uit monitoring moet (op de lange termijn) blijken dat de natuur robuuster wordt.

Fractie:	***CDA-18***
Pagina:	Pagina 11: Verstedelijkingsopgave, vanaf 2024 wordt jaarlijks € 500.000 extra geraamd, structureel.
Vraag:	Welke extra resultaten worden via dit budget van een half miljoen jaarlijks beoogd? Is dit slechts activiteitenbudget, zo ja waarvoor en/of zit in dit budget ook extra formatie (zo ja hoeveel fte).
Antwoord:	Het budget wordt gebruikt voor het op niveau brengen van de organisatiecapaciteit en dekking voor plankosten. Denk aan taken als: programma-/ontwikkelmanagement, regievoering op gebiedsontwikkelingen, onderzoek, doorrekenen van maatschappelijke business cases, vormgeven van participatieprocessen en ruimtelijke planvorming. Qua functies wordt gedacht aan de structurele werving van een ontwikkelmanager (1 fte), een planeconoom (1 fte) en een juridisch specialist grondzaken (1 fte).

Fractie:	***CDA-19***
Pagina:	Pagina 11: Uitvoering wijkgroenagenda's. Het CDA vindt het een goede zaak dat hiervoor afstemming met de wijken plaatsvindt. We wachten ook met belangstelling de uitkomsten af. Voor extra kansen wordt in 2022 een budget van € 22.000 extra vrijgemaakt. Is het correct dat de Jansbuiten & Jansbinnensingel van nieuwe bomen worden voorzien? Klopt het dat de bestaande volwassen bomen hiervan niet de dupe worden, maar dat de lege gaten in de rij worden aangevuld met jongere aanplant?
Vraag:	
Antwoord:	Er worden nieuwe bomen geplant langs de Janssingels. De bestaande volwassen bomen blijven behouden en krijgen groeiplaatsverbetering. De nieuwe bomen worden tussen de bestaande bomen geplant.

Fractie:	***CDA-20***
Pagina:	pagina 11 wijkgroepnagenda's
Vraag:	Is aanplant van een dubbele rij bomen niet mogelijk is?

Antwoord:	De binnenzijde van het park blijft hetzelfde met de waterbassins met fonteinen, bloemornamenten, wandelpaden en hagen. Daarnaast liggen er veel kabels en leidingen. Een dubbele bomenlaan is hierdoor inderdaad niet mogelijk.

Fractie:	***CDA-21***
Pagina:	Naast alle groene parken, bossen en buitenruimte, is onze binnenstad veel te versteend. Ook op Nederlandse schaal scoort onze binnenstad hierop erg slechts. Het boomoppervlak aan groen zou minimaal moeten verdubbelen op korte termijn. Asfalt kan worden omgezet naar groen of gras en pleinen moeten meer verblijfsplekken worden in plaats van de huidige versteende omgeving (al dan niet met fietsen en scooters). Het CDA is bekend met een intensivering van het groen in onze binnenstad, die zeer terecht is voor bewoners en bezoekers.
Vraag:	Welke specifieke vergroening staat in 2022 in de binnenstad op stapel?
Antwoord:	In de uitvoeringsagenda Klimaatadaptief Arnhem september 2021, die gedeeld is met de gemeenteraad, kunt u in bijlage 3 via een interactieve kaart zien welke projecten en activiteiten op de planning staan. In 2022 realiseren we het vergroenen van de busstation Nelson Mandelabrug, vergroenen rond Molenkom, Weerdjesstraat, vergroenen Bastionstraat, vergroenen zuidzijde Zypse Poort/noordzijde Willemsplein.

Fractie:	***CDA-22***
Pagina:	In de stukken hebben we ook kunnen lezen dat de vergroening in de Steenstraat en de Ir. J.P. van Muijlwijkstraat in 2022 op stapel staan.
Vraag:	Welke gerichte groen investeringen zijn in beide straten voorzien?
Antwoord:	Beide projecten zijn nog in voorbereiding en we zijn nog met partijen in gesprek over het ontwerp. In hoofdlijnen kunnen we het volgende noemen : Steenstraat Er worden ca. 13 extra bomen aangeplant. Bij de nieuwe en bij de bestaande bomen worden groenvakken aangelegd. Rondom Duo vindt een grote vergroening plaats. Hier wordt circa 180 m2 verharding omgevormd naar groen. Ir. J.P. van Muijlwijkstraat Er komt een rijbaan te vervallen. In het midden van de straat leggen we een wadi aan met ca. 11 nieuwe bomen. De bestaande bomen komen in grote groenstroken te staan. In totaal gaat het om ca 3.500 m2 nieuw groen.

Fractie:	***CDA-23***
Pagina:	Pagina 12. Investering van € 1.500.000 eenmalig in 2022 voor formatie Strategie, Beleid en Regie. Deze investering is (lijkt) eenmalig en houdt mogelijk verband met het gewijzigde coalitieakkoord en de laatste coalitiewissel.
Vraag:	Klopt het dat dit een eenmalige investering is, ten gevolge van bovenstaande? Welke effect wilt u bereiken met deze bijdrage?
Antwoord:	De eenmalige investering houdt geen verband met het gewijzigde coalitieakkoord en de laatste coalitiewissel. In de Perspectiefnota 2022 is reeds toegelicht dat in de afgelopen jaren een onevenwichtigheid is ontstaan tussen de formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, Beleid en Regie. De financiële effecten voor de jaren 2021 en 2022 zijn ook in de Perspectiefnota 2022 opgenomen. Hierdoor ontbreekt in de Begroting 2022 de toelichting onder het overzicht. Voor de volledigheid onderstaand de tekst uit de Perspectiefnota 2022: Formatie Strategie, Beleid en Regie In de afgelopen jaren is een onevenwichtigheid ontstaan tussen de formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR). Hoewel het nadelige verschil tussen formatie en bezetting op totaal gemeentelijk niveau in grote mate wegvalt tegen vacatureruimte binnen andere clusters, vraagt deze ontwikkeling om aandacht. Er is een plan van aanpak opgesteld om de opgaven en de bezetting in verband met elkaar te bezien. De uitkomst van dit onderzoek kan verschillende kanten op. Van teveel of juist te weinig formatie in relatie tot de opgaven. Voor de jaren 2021 en 2022 zijn er beperkte(re) sturingsmogelijkheden om de bezetting te beïnvloeden. In die jaren is het als een knelpunt in de begroting meegenomen. Vanaf

	2023, als ook de uitkomst van het onderzoek bekend is en daarop vervolgacties zijn opgesteld, zijn de sturingsmogelijkheden groter. In afwachting van het onderzoek wordt het knelpunt in deze jaren als risico opgenomen.

Fractie:	***CDA-24***
Pagina:	Pagina 12. Ondermijning: investering € 500.000 structureel.
Vraag:	We begrijpen dat het tijd kost om deze extra formatie te werven en dat hiervoor nadere plannen uitgewerkt moeten worden. Kunt u het CDA op hoofdlijnen aangeven op welke thema's wordt ingezet?
Antwoord:	Ter uitvoering van de motie van de Raad (21M134) wordt een meerjarenplan van aanpak Ondermijning opgesteld. Thema's die onder andere zullen terugkomen in het ondermijningsplan zijn drugs, mensenhandel, witwassen en zorgfraude.

Fractie:	***CDA-25***
Pagina:	Pagina 12. Ondermijning: investering € 500.000 structureel.
Vraag:	Bent u voornemens om de contacten met het bedrijfsleven en partners als OKA te intensiveren?
Antwoord:	De interventies op bedrijventerreinen zijn onderdeel van de aanpak voor ondermijning. We werken in dat kader al goed samen met het bedrijfsleven, de ondernemers en allerlei partners. We zullen de komende tijd in onze aanpak van ondermijning deze contacten verder intensiveren. Alle relevante partners worden waar nodig en passend bij de aanpak betrokken.

Fractie:	***CDA-26***
Pagina:	Pagina 12. Ondermijning: investering € 500.000 structureel.
Vraag:	Bent u gezien het belang van het thema ondermijning bereid om jaarlijks de ontwikkelingen + gerealiseerde resultaten via een gecombineerd jaarverslag inzet gemeente & politie en justitie aan de gemeenteraad voor te leggen ter bespreking?
Antwoord:	De portefeuillehouder heeft de Raad toegezegd voor het kerstreces met een ondermijningsplan te komen. Hierin wordt de Raad ook geïnformeerd over de wijze waarop zij wordt meegenomen in de verloop van deze aanpak en de stand van zaken.

Fractie:	***CDA-27***
Pagina:	Pagina 13: Office 365 en migratie businessapplicatie.
Vraag:	U investeert extra € 250.000. Tevens wordt het investeringsbudget ICT met € 200.000 verlaagd. Deze combinatie is ons onduidelijk. Kunt u dit nader toelichten.
Antwoord:	Dit betreft een verschuiving in de begroting van investeringsbudget naar exploitatiebudget. Steeds vaker wordt gekozen voor SaaS (software as a Service) toepassingen in de cloud waardoor investeringen in hard- en software minder nodig zijn. Daar staat tegenover dat SaaS toepassingen om meer exploitatiebudget vragen omdat deze diensten niet investeerbaar zijn (bijvoorbeeld ter dekking van licentiekosten).

Fractie:	***CDA-28***
Pagina:	Pagina 26 Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek. Deze wijken zijn zoals u zelf ook in de begroting constateert nogal versteend. Hiervoor ook onze vragen 18 t/m 21. Aanvullend is ons bekend dat in het Broek met de buurt actief wordt nagedacht over de omzetting van een 'braakliggend' terrein/groen aan de B.P. van Verschuerstraat ingang Verschuerplein naar een stadstuin, klein stadspark. Dit zodat naast uitstraling en hittestress ook ontmoeting in deze wijk wordt verbeterd.
Vraag:	Zijn voor dit buurt- en wijkinitiatief via de begroting 2022 afdoende middelen beschikbaar?
Antwoord:	

Fractie:	***CDA-29***
Pagina:	Pagina 27 Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek: bevorderen kansengelijkheid. Tegenover de brandweerkazerne aan de Rietgrachtstraat zijn onlangs 4 tiny houses geplaatst. Deels voor verplaatsing van bewoners vanuit Meinerswijk.
Vraag:	Op welke plekken worden er nog meer tiny houses geplaatst?
Antwoord:	

Fractie:	***CDA-30***
Pagina:	Pagina 26 t/m 31: Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek: realisatie resterende deel Jansbeek. Uw college heeft in afstemming met het Waterschap Rijn en Ijssel besloten om het resterende deel van de Jansbeek niet te willen realiseren.
Vraag:	Welke stukken hebben geleid tot de analyse en conclusie van het college?
Antwoord:	

Fractie:	***CDA-31***
Pagina:	Pagina 26 t/m 31: Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek: belang van een gezonde en veilige leefomgeving. Graag willen wij volgen hoe de luchtkwaliteit op de binnenring, maar ook op belangrijke verkeersradialen zoals de Amsterdamseweg, Zijpendaalseweg, Apeldoornseweg, Boulevard Heuvelink/Johan de Wittlaan, Nijmeegseweg, Utrechtseweg zich ontwikkelen.
Vraag:	Waar in de stad vinden (in afstemming met de VGGM) luchtmetingen plaats? Kunt u onze fractie hierover meerjarig gegevens aanleveren?
Antwoord:	De luchtkwaliteit wordt in Arnhem op 2 manieren gemeten: met de monitoringtool van de Rijksoverheid op NSL monitoringstool (nsl-monitoring.nl) en met ons eigen meetnet met 32 meetpunten in de stad. Jaarlijks rapporteren we over deze metingen.We plaatsen deze rapporten op onze website: Luchtkwaliteit - Gemeente Arnhem Daar staan ook de 32 meetlocaties genoemd.

Fractie:	***CDA-32***
Pagina:	
Vraag:	Onttrekking reserve is groter dan toevoeging, vanaf 2024 wordt één en ander weer rechtgetrokken. Daarnaast zegt het College in 2022 een structureel tekort in deze begroting te hebben. En erkent het college op bladzijde 5 dat dankzij “het ruimhartige compensatiebeleid van het Rijk ken het spoedige economische herstel, herstel de weerbaarheid van de Arnhems begroting zich ten opzichte van vorig jaar”. Ook lijkt de herijking van het Gemeentefonds positief uit te pakken voor Arnhem. Klaopt het dat, zonder de landelijke “hulp” sprake zou zijn van een groter negatief effect voor Arnhem?
Antwoord:	Ja

Fractie:	***CDA-33***
Pagina:	
Vraag:	Zijn de extra uitgaven die zijn gepland – nu mogelijk door goed financieel gemeentelijk beleid of door incidentele meevallers vanuit landelijke fondsen en corona-tegemoetkomingen?
Antwoord:	Beide. Net als andere gemeenten, hadden we de tegenvallers als gevolg van de corona-crisis niet kunnen opvangen zonder de tegemoetkomingen van het Rijk. Dankzij een behoedzaam financieel beleid blijft de robuustheid van de begroting op orde. De ruimte die vervolgens gevonden kon worden in de begroting door onder andere de bestemmingsreserves opnieuw te beoordelen was daarmee ook beschikbaar om in te zetten voor extra uitgaven.

Fractie:	***CDA-34***
Pagina:	
Vraag:	Welk budget is vrijgemaakt voor de Kinderburgemeester?
Antwoord:	Er is nog geen budget vrijgemaakt voor de Kinderburgemeester. De motie wordt uitgewerkt in een plan van aanpak. Hierin nemen we de eventuele financiële consequenties mee. Eind 2021 komen we bij u hierover terug.

Fractie:	***CDA-35***
Pagina:	
Vraag:	CDA is blij dat op basis motie ondermijning het College meer inzet pleegt door extra formatie (blz 12). Wordt er ook geïnvesteerd op voorlichting, social media campagnes, ouderbetrokkenheidstrajecten? Of betreft de investering alleen formatie?
Antwoord:	Het betrekken van de inwoners, ondernemers en andere relevante partijen bij de aanpak is belangrijk om de samenleving weerbaar te maken tegen ondermijning. Ook de communicatie via

	sociale media en eventuele campagnes maken onderdeel uit van het genoemde ondermijningsplan wat u dit jaar nog ontvangt.

Fractie:	***CDA-36***
Pagina:	
Vraag:	Veiligheid (vanaf blz. 75): Het college ziet en benoemt de noodzaak tot een veiligere stad. De cijfers zoals gegeven op blz. 77 zijn niet positief. Beperkt worden enkele extra middelen uitgetrokken in het sociale domein (blz. 7) en de formatie (blz. 12) maar de uitgaven voor Veiligheid lijken op lange termijn te dalen. Klopt dit?
Antwoord:	Nee. Het budget voor Veiligheid wordt met ingang van deze begroting structureel opgehoogd met 445k (zie perspectiefnota; middelen voor aanpak mensenhandel, datagedreven werken en strategisch adviseur) en 500k aanpak ondermijning. Aanvullend zijn er tijdelijke projectgelden en subsidies zoals voor radicalisering en BOTOC. Voorzover de daadwerkelijke beschikbaarheid van deze middelen bekend is zijn ze in de begroting voor 2022 en verder opgenomen. Met het ministerie blijven we in gesprek over voortzetting van deze subsidiegelden.

Fractie:	***CDA-37***
Pagina:	
Vraag:	Arnhem wil inzetten op het project BOTOC (ondermijnende drugscriminaliteit onder jeugdigen) , maar de bijdrage hiervoor lijkt te dalen (blz. 79). Kunt u de financiering van de veiligheidsprioriteit uitgebreider toelichten?
Antwoord:	Het project BOTOC loopt tot eind 2022. Op dit moment vindt overleg plaats met het ministerie voor mogelijke continuering na 2022. We zoeken breed naar de mogelijkheden dit structureel te maken en zijn hierover al in gesprek met het ministerie.

Fractie:	***CDA-38***
Pagina:	242
Vraag:	Op pag 242: Na 2023 zijn geen plankosten opgenomen in de begroting voor stedelijke ontwikkelingen. “Op basis van vorige projecten en andere gemeenten zijn er voorbereidingskredieten nodig om de plannen te realiseren.” Waarom is besloten hier geen plankosten voor op te nemen? Hoe drukt het opnemen van plankosten op de meerjarenbegroting?
Antwoord:	Er zijn wel degelijk plankosten opgenomen in de begroting voor stedelijke ontwikkelingen. Vanaf 2024 wordt jaarlijks € 500.000 structureel geraamd voor plankosten. Zie antwoord op vraag CDA-18. De hoogte van de voorbereidingskosten is ingeschat op basis van de cijfers zoals genoemd op blz. 194 (16.000 woningen/gemiddelde van 2.000 euro per woning/periode 2020 - 2040). Omdat een definitieve onderbouwing nog niet mogelijk is dus het budget voor de plankosten deels in de begroting opgenomen en deels als een risico opgenomen.

Fractie:	***CDA-39***
Pagina:	
Vraag:	Wij missen de reservering of begrotingspost vuurwerkshow – herkent u dit?
Antwoord:	In de afdoening van motie "Sparen voor evenementen" (20M269) is het volgende opgenomen: De overige €40.000 wordt toegevoegd aan het budget voor de vuurwerk- of lichtshow van de jaarwisseling van 2022 op 2023. Aangezien onze inwoners komende jaarwisseling nog zelf vuurwerk af mogen steken, stellen we een centrale show een jaar uit. Dit bedrag van € 40.000 uit het jaarresultaat 2020 is toegevoegd aan de BR Evenementen, vandaar dat deze niet in de exploitatie-begroting staat. Op het moment dat er kosten worden gemaakt i.v.m. deze vuurwerkshow, zal dit bedrag daarvoor uit de Bestemmingsreserve worden onttrokken ter dekking hiervan. Daarnaast is in de begroting vanaf 2021 elk jaar € 25.000 opgenomen t.b.v. de vuurwerkshow. Deze staat op de post Evenementen overig in de exploitatiebegroting. In de geel gearceerde post van € 31.244 is € 25.000 opgenomen tbv vuurwerkshow

EXPLOITATIEBUDGET 2021 t/m 2024						
		Begroot saldo				
Programmalijn	**Specifiek budget**	2021	2022	2023	2024	
Evenementen	Evenementen overig	31.244	31.244	31.244	31.244	Extra budget: centrale vuurwerkshow
	Evenementen sfeerbepalend	527.807	527.807	527.807	527.807	Inclusief Innovate/FDFA
	Evenementen springplank	19.429	19.429	19.429	19.429	
	Evenementen beeldbepalend	123.209	123.209	123.209	123.209	reserveren wk's
	SUBTOTAAL	**701.689**	**701.689**	**701.689**	**701.689**	

Denk

Fractie:	***Denk-1 (mondeling M1)***
Pagina:	
Vraag:	Hoe zit het met de mogelijkheden van het aanbieden van de Fixie-app in meerdere talen.
Antwoord:	De Fixi-app is een laagdrempelige mobiele-applicatie waar ruim 50.000 meldingen per jaar (zo'n 1000 per week) op binnen komen. Binnen Fixi bestaat de mogelijkheid de taal in te stellen, de huidige mogelijkheden zijn Nederlands, Engels en Pools. De leverancier levert de Fixi-app aan diverse gemeenten en één van de andere gemeenten heeft de functionaliteit Pools aangevraagd. Het realiseren van extra andere talen kost 10.000 euro extra per taal. Daarbij zorgt het verwerken van meldingen in diverse talen voor hogere uitvoeringskosten. Deze kosten zijn in de begroting niet voorzien.

Christenunie

Fractie:	***CU-1***
Pagina:	72
Vraag:	Kosten inhuur externen in van 17% in 2020 naar 2% in 2021. In 2022 0%. Hoe kan dat?
Antwoord:	De inhuur van externen bestaat uit: • Inhuur uit bestaande vacatureruimte waar vacatures niet (direct) gevuld kunnen worden; • Inhuur boven de formatie zoals bijvoorbeeld voor klantenservice om de extra stroom aan telefoontjes op te vangen zoals opgenomen in Turap-2; • Inhuur in onder andere het domein openbare ruimte waar directe inkomsten tegenover staan. Van tevoren is veelal niet te zeggen op welke budgetten ingehuurd wordt doordat bijvoorbeeld niet te zeggen is waar vacatures gaan openvallen die tijdelijk extern moeten worden ingevuld. Gedurende het jaar worden prognoses over de daadwerkelijke inhuur opgesteld. De (administratieve) begrotingswijzigingen hiervoor volgen met name in de tweede helft van het jaar. In de jaarrekening wordt de gerealiseerde inhuur verantwoord. De cijfers in de tabel laten voor 2020 en eerder de gerealiseerde inhuur zien. Voor 2021 de inhuur op basis van de vastgestelde begroting (dus exclusief o.a. Turap-2) en voor 2022 voor deze begroting waar nog geen incidentele inhuur in geraamd is. Inmiddels is de raming voor inhuur in 2021 18,7 %, dit was ten tijde van het opstellen van de Begroting 2022 echter nog niet bekend.

Fractie:	***CU-2***
Pagina:	157
Vraag:	Uitbreiden woonwagenlocaties. Welke 2 pilot-locaties? Hoeveel extra standplaatsen worden er gerealiseerd?
Antwoord:	Conform het Plan van aanpak uitbreiding woonwagenlocaties (juni 2020) worden twee pilotlocaties opgepakt: de Gelderse Rooslaan, waar 4 extra standplaatsen zijn geprognosticeerd, en de Frieslandsingel, waar 4 tot 5 extra standplaatsen zijn voorzien. In totaal 8 a 9.

Fractie:	***CU-3***
Pagina:	9
Vraag:	Waarom is er voor Veiligheid en openbare ruimte Nieuwe Haven vanaf 2022 geen budget meer gereserveerd?
Antwoord:	In het wijkveiligheidsoverleg het Arnhemse Broek waar de Nieuwe Havenweg in 2020 regelmatig is besproken, zijn maatregelen getroffen waar nu de situatie is dat van overmatige overlast geen sprake meer is. De reeds gedane investeringen, in o.a. verkeersdrempels, prullenbak en bank, blijken voor nu voldoende te zijn geweest om de overmatige overlast tegen te gaan. Echter met de stakeholders in het gebied wordt momenteel gewerkt aan een implementatieplan voor de nieuwe haven voor verdergaande verbeteringen. Op basis van het plan wordt bekeken welke ingrepen en investeringen er de komende jaren gewenst zijn. Het budget voor 2022 is beschikbaar gesteld voor een aantal korte termijn ingrepen rond veiligheid, openbare ruimte, faciliteiten en groen in het kader van de ontwikkeling van de industriële haven.

Fractie:	***CU-4***
Pagina:	
Vraag:	Waarom is er voor de Gemeentelijke adviescommissie ruimtelijk kwaliteit vanaf 2024 geen budget meer gereserveerd?
Antwoord:	Het huidige Team Welstand en Monumenten wordt uitgebreid met deskundigheid op het gebied van stedenbouw en landschap, bij voorkeur te combineren met circulair bouwen en duurzaamheid. Dit ter voorbereiding op de introductie van de Omgevingswet, beoogd 1-7-2022. De Omgevingswet nodigt uit tot een brede gemeentelijke adviescommissie ruimtelijke kwaliteit. De komende drie jaar worden benut als pilot met betrekking tot de werking van de gemeentelijke adviescommissie binnen de Omgevingswet en gewenste breedte en vorm. Hieruit volgt een

	nieuw dekkingsvoorstel, als financiële basis voor een nieuwe gemeentelijke adviescommissie voor ruimtelijke kwaliteit.

Fractie:	***CU- 5 (M1 mondeling)***
Pagina:	
Vraag:	Wat is het verschil tussen een weerstandsvermogen van 1.4 en 1.5? Wat betekent dit financieel voor de begroting? Wat is de ruimte en wat betekent dit voor de risico's?
Antwoord:	In art. 11.3 van de Verordening Financieel Beleid ten Beheer zijn de waarden 1,0 en 1,4 van de weerstandsfactor genoemd. In de Begroting 2022 is in de tabel benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit op blz 185 het feitelijke financiële verschil ten opzichte van de beide waarden zichtbaar gemaakt. Dit is de geel gemarkeerde regel "Verschil (>factor 1,4)". Onderstaand deze tabel in verkorte vorm, waarbij ook de cijfers achter de komma van de weerstandsfactor opgenomen zijn:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	Begroting 2022	2023	2024	2025
	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000				
Benodigde weerstandscapaciteit				
Totaal	**50.539**	**47.552**	**47.552**	**47.552**
Beschikbare weerstandscapaciteit				
Totaal	**69.148**	**66.864**	**70.728**	**72.613**
Benodigd versus beschikbare	**18.609**	**19.312**	**23.176**	**25.061**
Verschil (> factor 1,4)	**-1.606**	**291**	**4.155**	**6.040**
Weerstandsfactor afgerond	**1,4**	**1,4**	**1,5**	**1,5**
Weerstandsfactor	**1,368**	**1,406**	**1,487**	**1,527**

Wanneer een lagere weerstandsfactor wordt aangehouden en de ruimte daarboven wordt ingezet voor (nieuw) beleid, worden er middelen onttrokken aan de algemene reserve. De middelen die zo vrijkomen zijn incidentele middelen. Het is niet mogelijk om hiermee structurele uitgaven in de begroting te dekken. Doordat de omvang van de algemene reserve dan is gedaald zal ook de weerstandsfactor in de volgende jaren zich op een lager niveau bevinden.

Een incidentele onttrekking aan de Algemene Reserve van € 5,1 miljoen in 2022 verlaagt de weerstandsfactor met 0,100 en brengt de weerstandsfactor in dat jaar afgerond naar 1,3. Dit verslechtert dus ook de weerstandsfactor in de latere jaren.

Arnhemse Ouderen Partij

Fractie:	***AOP-1 (M1 mondeling)***
Pagina:	
Vraag:	Waarom hebben we in Arnhem gedifferentieerde tarieven bij de leges? Bijvoorbeeld bij huwelijken die op sommige dagen goedkoper zijn dan andere dagen.
Antwoord:	We hebben als gemeente veel producten die juridisch vallen onder het leges-regime, vandaar dat de tarieventabel van de legesverordening lang is. De tarieven zijn in principe gebaseerd op de kosten die we als gemeente daarvoor maken, aangezien voor de leges de kostendekkendheid geldt. Binnen de verordening mag je dan bij bepaalde tarieven aan kruissubsidiëring doen, wat inhoudt dat je het ene tarief dan kan verlagen (bijvoorbeeld om iets toegankelijker/goedkoper te maken of te stimuleren) en het andere tarief kan verhogen (bijvoorbeeld om de vraag af te remmen), zolang de legesverordening in zijn totaliteit maar maximaal kostendekkend is. Overigens geldt voor een aantal leges/producten dat er door het rijk een (maximum)tarief is vastgesteld (bijvoorbeeld voor de reisdocumenten en akten burgerlijke stand) waar we ons als gemeente dus aan moeten houden. Bij de tarieven van de huwelijken geldt dat er, net als bij andere gemeenten, verschillende tarieven gelden voor verschillende dagen en tijdstippen van de week, de plaats waar het huwelijk wordt voltrokken en de duur van de huwelijksvoltrekking. Ook hier geldt dat er kruissubsidiering mag worden toegepast, bijvoorbeeld door het tarief voor de vrijdag/zaterdag te verhogen om te voorkomen dat mensen uit andere gemeenten naar Arnhem komen om te trouwen omdat de tarieven hier gunstiger zijn.

Mutatieoverzicht stedelijke programma's Begroting 2022

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

Toelichting mutaties 2022 t.o.v. 2021	
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen Begroting 2022	
Mutaties kapitaallasten	-1.126
Loon- en prijsontwikkeling 2022	-8.655
Meerjareninvesteringsplanning (MIP): Actualisatie	-659
Groene metropoolregio Arnhem-Nijmegen	412
Hogere prijsstijging bouwmaterialen	125
Office 365	66
Migratie businessapplicaties	184
Financieel-administratieve verwerking nota IWA	570
Art 213a / zero based	50
Onderzoek volgens methode Duisenberg	15
Gemeentefonds: Wet Open Overheid	246
Voordeel eigen huisvesting	-450
Overig	-275
Bestaand beleid	
Begroting 2021	-1.932
Structureel effect vorig dienstjaar	-735
Verzamelbesluit-1 2021	247
Turap-1 2021	-851
Verzamelbesluit-2 2021	-866
Perspectiefnota: Klantenservice: gratis telefoonnummer, verbetering dienstverle	400
Perspectiefnota: Formatie Strategie, Beleid en Regie	1.500
Perspectiefnota: Hybride werken	125
Perspectiefnota: Inclusieve gemeentelijke organisatie	150
Perspectiefnota: Nominale en volume ontwikkelingen	12.400
Perspectiefnota: Meerjareninvesteringsplanning (MIP): Actualisatie	1.594
Perspectiefnota: Versterken regionale samenwerking	140
Perspectiefnota: Plancapaciteit Arnhem Oost Aanpak uit Herstelagenda	-120
Perspectiefnota: Plancapaciteit Verstedelijkingsopgave uit Herstelagenda	-530
Perspectiefnota: Overig	319
Totaal Lasten	2.343
Baten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen Begroting 2022	
Gemeentefonds: Meicirculaire	4.453
Gemeentefonds: Extra middelen Jeugdzorg	16.600
Ontwikkeling belastingen en legesopbrengsten	115
Voordeel eigen huisvesting	200
Gecorrigeerde meeropbrengsten leges	40
Bestaand beleid	
Begroting 2021	3.500
Verzamelbesluit-1 2021	-2.999
Turap-1 2021	-15.948
Verzamelbesluit-2 2021	-698
Perspectiefnota: Gemeentefonds september- en decembercirculaire	10.749
Perspectiefnota: Wijziging woonplaatsbeginsel jeugd dekking vanuit GF	2.100
Totaal Baten	18.113

Toevoegingen	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen Begroting 2022	
Actualisatie BR Solvabiliteit	-160
Sluitend maken begroting AR	4.451
Bestaand beleid	
Begroting 2021	-60
Verzamelbesluit-1 2021	-823
Turap-1 2021	-14.352
Perspectiefnota: Actualisatie BR Solvabiliteit	2.046
Totaal Toevoegingen	-8.898
Onttrekkingen	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen Begroting 2022	
Sluitend maken begroting AR	2.126
Bestaand beleid	
Begroting 2021	-8.215
Structureel effect vorig dienstjaar	-735
Turap-1 2021	-549
Mutatie BR Zuidelijk Binnenstad	-2.000
Verzamelbesluit-2 2021	-283
Perspectiefnota: Onttrekking BR Burgerparticipatie	240
Sluitend maken Perspectiefnota AR	8.173
Totaal Onttrekkingen	-1.244

S01 Veiligheid

Toelichting mutaties 2022 t.o.v. 2021	
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen Begroting 2022	
Mutaties kapitaallasten	48
Loon- en prijsontwikkeling 2022	465
Actieplan overlast (motie 21M102)	80
Ondermijning	500
Bestaand beleid	
Begroting 2021	-40
Structureel effect vorig dienstjaar	-1.498
Verzamelbesluit-1 2021	-741
Verzamelbesluit-2 2021	-544
Perspectiefnota: Aanpak mensenhandel	175
Perspectiefnota: Datagedreven werken voor de aanpak van criminaliteit en onve	150
Perspectiefnota: Strategische advisering programma Veiligheid	120
Perspectiefnota: Verdeling kosten kazerne Ede	400
Totaal Lasten	-885

Baten	
Bestaand beleid	
Structureel effect vorig dienstjaar	-1.138
Verzamelbesluit-1 2021	396
Verzamelbesluit-2 2021	-1.511
Totaal Baten	-2.253
Toevoegingen	
Bestaand beleid	
Structureel effect vorig dienstjaar	-1.138
Verzamelbesluit-1 2021	1.138
Totaal Toevoegingen	0
Onttrekkingen	
Bestaand beleid	
Begroting 2021	-5
Structureel effect vorig dienstjaar	-1.498
Verzamelbesluit-2 2021	1.140
Totaal Onttrekkingen	-363

S02 Bereikbaarheid

Toelichting mutaties 2022 t.o.v. 2021	
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen Begroting 2022	
Mutaties kapitaallasten	-579
Loon- en prijsontwikkeling 2022	203
Financieel-administratieve verwerking nota IWA	125
Overig	134
Bestaand beleid	
Begroting 2021	147
Invoering Scanparkeren	26
Verzamelbesluit-1 2021	573
Verzamelbesluit-2 2021	21
Perspectiefnota: Regionaal mobiliteitsfonds	210
Totaal Lasten	860
Baten	
Bestaand beleid	
Begroting 2021	-50
Totaal Baten	-50

Toevoegingen	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen Begroting 2022	
Actualisatie parkeren	-10
Bestaand beleid	
Begroting 2021	-39
Verzamelbesluit-1 2021	-297
Totaal Toevoegingen	-346
Onttrekkingen	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen Begroting 2022	
Actualisatie parkeren	25
Bestaand beleid	
Begroting 2021	-639
Verzamelbesluit-1 2021	-22
Verzamelbesluit-2 2021	23
Totaal Onttrekkingen	-613

S03 Economie

Toelichting mutaties 2022 t.o.v. 2021	
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen Begroting 2022	
Mutaties kapitaallasten	20
Loon- en prijsontwikkeling 2022	37
Veiligheid en openbare ruimte Nieuwe Haven	75
Bestaand beleid	
Begroting 2021	-1.003
Structureel effect vorig dienstjaar	179
Turap-1 2021	-370
Verzamelbesluit-2 2021	393
Perspectiefnota: Herstelagenda en landelijke middelen	660
Perspectiefnota: Topsportevenementenbudget	100
Perspectiefnota: Versterking public affairs	125
Totaal Lasten	217
Baten	
Bestaand beleid	
Begroting 2021	55
Structureel effect vorig dienstjaar	-71
Verzamelbesluit-2 2021	-607
Totaal Baten	-622
Toevoegingen	
Bestaand beleid	
Verzamelbesluit-2 2021	-840
Totaal Toevoegingen	-840

Onttrekkingen	
Bestaand beleid	
Structureel effect vorig dienstjaar	250
Verzamelbesluit-2 2021	200
Totaal Onttrekkingen	450

S04 Onderwijs

Toelichting mutaties 2022 t.o.v. 2021	
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen Begroting 2022	
Mutaties kapitaallasten	-1.121
Loon- en prijsontwikkeling 2022	74
Ventilatie basisscholen (amendement 21A41)	100
Bestaand beleid	
Begroting 2021	1.139
Verzamelbesluit-1 2021	315
Turap-1 2021	-149
Verzamelbesluit-2 2021	-562
Totaal Lasten	-204
Baten	
Bestaand beleid	
Verzamelbesluit-2 2021	-127
Totaal Baten	-127
Toevoegingen	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen Begroting 2022	
Verrekening BR Onderwijs	1.120
Bestaand beleid	
Begroting 2021	-270
Verzamelbesluit-1 2021	-260
Totaal Toevoegingen	589
Onttrekkingen	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen Begroting 2022	
Verrekening BR Onderwijs	156
Bestaand beleid	
Begroting 2021	625
Verzamelbesluit-2 2021	-321
Totaal Onttrekkingen	460

S05 Cultuur

Toelichting mutaties 2022 t.o.v. 2021	
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen Begroting 2022	
Mutaties kapitaallasten	-53
Loon- en prijsontwikkeling 2022	621
Bestaand beleid	
Begroting 2021	1.186
Verzamelbesluit-1 2021	-2.816
Resultaatbestemming 2020	-533
Verzamelbesluit-2 2021	155
Totaal Lasten	-1.441
Baten	
Bestaand beleid	
Begroting 2021	18
Verzamelbesluit-2 2021	483
Totaal Baten	501
Toevoegingen	
Bestaand beleid	
Begroting 2021	121
Totaal Toevoegingen	121
Onttrekkingen	
Bestaand beleid	
Begroting 2021	-18
Resultaatbestemming 2020	-533
Verzamelbesluit-2 2021	-369
Totaal Onttrekkingen	-919

S06 Participatie en armoedebestrijding

Toelichting mutaties 2022 t.o.v. 2021	
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen Begroting 2022	
Loon- en prijsontwikkeling 2022	150
Uitgave werkinvesteringsfonds	712
WSW Actualisatie	-316
Bestaand beleid	
Begroting 2021	-236
Structureel effect vorig dienstjaar	-9.259
Verzamelbesluit-1 2021	-1.067
Turap-1 2021	2.744
Resultaatbestemming 2020	-3.097
Verzamelbesluit-2 2021	-451
Perspectiefnota: BUIG Actualisatie	-5.800
Perspectiefnota: Overig	95
Totaal Lasten	-16.526
Baten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen Begroting 2022	
Dividend Scalabor	-690
Bestaand beleid	
Begroting 2021	3.075
Structureel effect vorig dienstjaar	-5.267
Verzamelbesluit-1 2021	-1.067
Verzamelbesluit-2 2021	-64
Totaal Baten	-4.013
Onttrekkingen	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen Begroting 2022	
Werkinvesteringsfonds	712
Bestaand beleid	
Begroting 2021	-790
Structureel effect vorig dienstjaar	-3.962
Turap-1 2021	-187
Resultaatbestemming 2020	-3.097
Verzamelbesluit-2 2021	-507
Totaal Onttrekkingen	-7.831

S07 Zorg

Toelichting mutaties 2022 t.o.v. 2021	
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen Begroting 2022	
Mutaties kapitaallasten	-17
Loon- en prijsontwikkeling 2022	1.726
Gemeentefonds: IU Voogdij 18+	499
Inzet extra Jeugdmiddelen	3.379
Aframen behoedzaamheid ontwikkeling zorgvraag als gevolg van corona	-1.200
Bestaand beleid	
Begroting 2021	-1.092
Structureel effect vorig dienstjaar	-1.353
Verzamelbesluit-1 2021	17
Turap-1	275
Verzamelbesluit-2 2021	-1.995
Perspectiefnota: Nieuw preventief beleid en investeringen t.b.v. invoer taskforce maatregelen jeugd	126
Perspectiefnota: Wijziging woonplaatsbeginsel jeugd	2.100
Totaal Lasten	2.466
Toevoegingen	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen Begroting 2022	
Reservering extra Jeugdmiddelen	12.128
Bestaand beleid	
Begroting 2021	-100
Perspectiefnota: Nieuw preventief beleid en investeringen t.b.v. invoer taskforce maatregelen jeugd	-126
Totaal Toevoegingen	11.902
Onttrekkingen	
Bestaand beleid	
Begroting 2021	-1.258
Structureel effect vorig dienstjaar	-1.353
Verzamelbesluit-2 2021	22
Perspectiefnota: Nieuw preventief beleid en investeringen t.b.v. invoer taskforce maatregelen jeugd	99
Totaal Onttrekkingen	-2.489

S08 Welzijn en inclusie

Toelichting mutaties 2022 t.o.v. 2021	
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen Begroting 2022	
Mutaties kapitaallasten	-14
Loon- en prijsontwikkeling 2022	234
Gemeentefonds IU Inburgering	100
Gemeentefonds Overig	111
Bestaand beleid	
Begroting 2021	-346
Structureel effect vorig dienstjaar	-550
Verzamelbesluit-1 2021	-74
Turap-1	-3.494
Verzamelbesluit-2 2021	-773
Perspectiefnota: Gemeentefonds DU Vrouwenopvang	1.840
Perspectiefnota: Gemeentefonds DU Uitstapprogramma prostituees	123
Perspectiefnota: Herstelagenda	200
Perspectiefnota: Inclusie: Arnhemse Standaard Toegankelijkheid	100
Perspectiefnota: Opschorten bezuiniging sociale basis	350
Perspectiefnota: Visie en actieplan aanpas racismebreed	200
Perspectiefnota: Pilot Shelter City	35
Totaal Lasten	-1.959
Baten	
Bestaand beleid	
Verzamelbesluit-1 2021	-74
Verzamelbesluit-2 2021	-613
Totaal Baten	-686
Onttrekkingen	
Bestaand beleid	
Structureel effect vorig dienstjaar	-550
Verzamelbesluit-2 2021	-334
Totaal Onttrekkingen	-884

S09 Gezondheid en sport

Toelichting mutaties 2022 t.o.v. 2021	
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen Begroting 2022	
Mutaties kapitaallasten	-7
Loon- en prijsontwikkeling 2022	302
VGGM Functiewaardering (motie 21M52g)	350
Arnhemse Sportdag (motie 21M103)	40
Overig	80
Bestaand beleid	
Begroting 2021	695
Structureel effect vorig dienstjaar	52
Verzamelbesluit-1 2021	25
Turap-1	-203
Verzamelbesluit-2 2021	-541
Perspectiefnota: Exploitatie Bethanienstraat en de Opmaat	83
Totaal Lasten	877
Baten	
Bestaand beleid	
Structureel effect vorig dienstjaar	52
Verzamelbesluit-2 2021	-314
Totaal Baten	-262
Onttrekkingen	
Bestaand beleid	
Begroting 2021	137
Verzamelbesluit-2 2021	-226
Totaal Onttrekkingen	-89

S10 Klimaat en energie

Toelichting mutaties 2022 t.o.v. 2021	
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen Begroting 2022	
Overig	46
Bestaand beleid	
Begroting 2021	-519
Verzamelbesluit-1 2021	13
Verzamelbesluit-2 2021	-515
Perspectiefnota: Participatieproces Nemia	125
Totaal Lasten	-850

Baten	
Bestaand beleid	
Begroting 2021	-459
Verzamelbesluit-2 2021	-573
Totaal Baten	-1.032
Toevoegingen	
Bestaand beleid	
Verzamelbesluit-2 2021	-55
Totaal Toevoegingen	-55
Onttrekkingen	
Bestaand beleid	
Begroting 2021	-92
Verzamelbesluit-2 2021	3
Totaal Onttrekkingen	-89

S11 Ruimtelijke ontwikkeling

Toelichting mutaties 2022 t.o.v. 2021	
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen Begroting 2022	
Stikstofagenda	100
Overig	112
Bestaand beleid	
Begroting 2021	-1.590
Structureel effect vorig dienstjaar	-2.097
Turap-1	-829
Verzamelbesluit-2 2021	-1.353
Perspectiefnota: Verstedelijkingsopgave	1.000
Perspectiefnota: Overig	29
Totaal Lasten	-4.628
Baten	
Bestaand beleid	
Begroting 2021	-4.167
Structureel effect vorig dienstjaar	3.645
Turap-1	-1.050
Verzamelbesluit-2 2021	796
Totaal Baten	-776

Toevoegingen	
Bestaand beleid	
Begroting 2021	-2.580
Structureel effect vorig dienstjaar	88
Mutatie BR Zuidelijke Binnenstad	-2.000
Verzamelbesluit-2 2021	-409
Totaal Toevoegingen	-4.901
Onttrekkingen	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen Begroting 2022	
BR Omgevingslawaai	62
Bestaand beleid	
Begroting 2021	-5.655
Verzamelbesluit-2 2021	-2.557
Totaal Onttrekkingen	-8.150

S12 Wonen en leefomgeving

Toelichting mutaties 2022 t.o.v. 2021	
Lasten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen Begroting 2022	
Mutaties kapitaallasten	76
Loon- en prijsontwikkeling 2022	788
Afval: loon- en prijsindexaties	1.072
Hogere prijsstijging bouwmaterialen	225
Correctie kostenniveau 2022	400
Voorziening vervangingsinvesteringen	700
Extra capaciteit bossen en parken	200
Inzet Werkinvesteringsfonds	200
Kostendekkendheid rioolheffing	-1.000
Wonen - opgaven en middelen voor handhaving	100
Overig	107
Bestaand beleid	
Begroting 2021	-400
Structureel effect vorig dienstjaar	-1.474
Verzamelbesluit-1 2021	20
Afvalstoffenheffing tgv stoppen Diftar	-1.345
Verzamelbesluit-2 2021	-347
Perspectiefnota: Buurtconcierges	200
Perspectiefnota: Bossen en parken	200
Perspectiefnota: Uitvoeringskosten Arnhem Oost Aanpak	1.653
Totaal Lasten	1.374

Baten	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen Begroting 2022	
Afval: loon- en prijsindexaties	1.072
Correctie tariefstijging	-300
Overig	12
Bestaand beleid	
Begroting 2021	-72
Afvalstoffenheffing tgv stoppen Diftar	-1.345
Verzamelbesluit-2 2021	-283
Totaal Baten	-916
Toevoegingen	
Bestedings- en bezuinigingsvoorstellen Begroting 2022	
Dekking Blauwe Golven	350
Bestaand beleid	
Begroting 2021	3.309
Verzamelbesluit-2 2021	-83
Totaal Toevoegingen	3.576
Onttrekkingen	
Correctie kostenniveau 2022	400
Dekking Blauwe Golven	350
Inzet Werkinvesteringsfonds	200
Bestaand beleid	
Begroting 2021	2.951
Structureel effect vorig dienstjaar	-1.474
Verzamelbesluit-1 2021	-32
Verzamelbesluit-2 2021	-28
Totaal Onttrekkingen	2.368

Toelichting besteding bestemmingsreserves met dekkingsfunctie.

In de onderstaande tabel is het verloop van de bestemmingsreserves met een dekkingsfunctie voor 2022 en verder opgenomen. De bestemmingsreserves Raad, Fractie-ondersteuning, Rekenkamer, Taakmutaties Gemeentefonds-Overloop, Participatie, Jeugdfonds, Inburgering, integratie en asiel en Risicobeheer Arnhem Centraal zijn niet in het overzicht opgenomen aangezien hier in 2022 en verder geen onttrekkingen aan begroot zijn. Onder de tabel wordt toegelicht hoe de onttrekkingen worden besteed.

Bestemmingsreserves met een dekkingsfunctie Begroting 2022 (bedragen x € 1.000,-)

	2022			2023			2024			2025		
Omschrijving	**Toe-voeging**	**Ont-trekking**	**Stand per 31-12-2022**	**Toe-voeging**	**Ont-trekking**	**Stand per 31-12-2023**	**Toe-voeging**	**Ont-trekking**	**Stand per 31-12-2024**	**Toe-voeging**	**Ont-trekking**	**Stand per 31-12-2025**
Bereikbaarheid	6.848	6.696	4.636	6.778	5.990	5.424	6.775	6.082	6.117	6.747	6.105	6.759
Buitengewoon Beter	0	900	380	0	380	0						
Burgerinitiatieven sociaal Domein	0	175	590	0	175	415	0	175	240	0	0	240
Burgerparticipatie	0	240	0									
Cultureel Vastgoed	231	261	7.156	265	257	7.165	299	252	7.212	355	248	7.319
Duurzaam Arnhem	0	3.000	3.697	0	0	3.697	0	0	3.697	0	0	3.697
Duurzaamheidsleningen	0	16	389	0	15	374	0	15	359	0	14	345
ICT	0	15	0									
Kapitaallasten	3.450	208	4.813	0	208	4.605	0	208	4.397	0	208	4.189
Omgevingslawaai	0	62	349	0	207	142	0	0	142	0	0	142
Onderwijs	8.768	7.674	26.499	8.008	7.814	26.693	6.901	8.237	25.357	6.988	9.093	23.252
Startersleningen	0	31	1.467	0	0	1.467	0	13	1.454	0	13	1.441
Transformatie Zorg	328	229	440	82	200	322	0	0	322	0	0	322
Werk-Investeringsfonds	0	912	1.000	0	0	1.000	0	0	1.000	0	0	1.000
WMO en Jeugdzorg	5.602	325	5.720	0	81	5.639	0	498	5.141	0	0	5.141
Zuidelijke Binnenstad	0	3.000	3.405	0	0	3.405	0	0	3.405	0	0	3.405

Bereikbaarheid
De begrote onttrekking voor 2022 betreft € 4,5 miljoen uit in het verleden besloten structurele afdrachten aan de algemene middelen (bijvoorbeeld taakstellingen en renteomslagverlagingen). En daarnaast € 2,2 miljoen n.a.v. eerdere besluitvorming; deze onttrekkingen hebben grotendeels een structureel karakter; bijdrage wijkbudget parkeerplan spijkerkwartier structureel (S), budget autobereikbaarheid (S), bereikbaarheidsaanpak binnenstad incidenteel (I), bijdrage blauwe golven (I), kapitaallasten parkeervoorzieningen (S), bijdrage fietsenstalling CS (S).

De begrote onttrekking voor 2023 betreft € 4,5 miljoen afdracht aan de algemene middelen (zie 2022) en € 1,5 miljoen n.a.v. eerdere besluitvorming: bijdrage wijkbudget parkeerplan spijkerkwartier (S), budget autobereikbaarheid (S), bereikbaarheidsaanpak binnenstad (I), bijdrage fietsenstalling (S), kapitaallasten parkeervoorzieningen (S).

De begrote onttrekkingen voor 2024 en 2025 betreffen jaarlijks € 4,5 miljoen afdracht algemene middelen (zie 2022) en € 1,6 miljoen n.a.v. eerdere besluitvorming zoals genoemd bij 2023.

Buitengewoon Beter
De begrote onttrekking 2022 betreft € 400.000 voor groot onderhoud in de wijk spijkerbuurt (laatste project op basis van de buitengewoon beter financiering in combinatie met rioolvervanging) en € 500.000 voor herinrichting Gele Rijdersplein (cf. raadsbesluit 13 april 2017, zaaknummer 134574).
De begrote onttrekking voor 2023 betreft € 380.000 voor groot onderhoud spijkerbuurt.

Burgerinitiatieven sociaal domein
De begrote onttrekkingen van € 175.000 zijn conform Addendum coalitieakkoord voor de Subsidieregeling burgerkracht.

Burgerparticipatie
De begrote onttrekking voor 2022 betreft conform Addendum coalitieakkoord 0,5 fte griffie (€ 40.000) en bewonersondersteuning (€ 200.000).

Cultureel vastgoed
De onttrekkingen aan deze reserve dienen ter dekking van de kapitaallasten van het (vernieuwde) Stadstheater Arnhem.

Duurzaam Arnhem
Zie raadsbrief 'Stand van zaken Klimaatfonds' (28 september 2021, zaaknummer 586906) voor een toelichting op de geplande bestedingen.

Duurzaamheidsleningen
De onttrekkingen aan deze reserve dienen ter dekking van de jaarlijkse beheerskosten en soms ook rentelasten van de duurzaamheidslening en Toekomstbestendig Wonen Lening (TWL) binnen de gemeente Arnhem.

ICT
In 2022 vindt de laatste onttrekking plaats, waarna de bestemmingsreserve leeg is. De projecten lopen af, omdat de betreffende werkzaamheden voor een groot deel zijn overgedragen aan de Connectie. De begrote onttrekking van € 15.000 wordt bestemd ter dekking van de (tevens aflopende) kapitaallasten.

Kapitaallasten
De onttrekkingen vormen dekking voor investeringen zoals opgenomen in de meerjareninvesteringsplanning.

Omgevingslawaai
In de raadsbrief 'Ontwerp Actieplan Omgevingslawaai 2021-2023' (13 juli 2021, zaaknummer 588662) is de onderstaande tabel met de besteding uit deze reserve opgenomen.

Wegvak	Bijdrage BR Omgevingslawaai	Planning
Ir. Van Muijlwijkstraat	€ 65.500,-	2023
Utrechtsestraat	€ 36.750,-	2022
Utrechtseweg	€ 43.750,-	2023
Voetiuslaan	€ 35.000,-	2021
Velperplein	€ 24.500,-	2023
Ijssellaan	€ 24.000,-	2021
Volkerakstraat	€ 16.500,-	2023
Hollandweg	€ 24.000,-	2021
Roosendaalseweg	€ 25.500,-	2021
Thomas a Kempislaan	€ 21.000,-	2022
Middachtensingel	€ 4.500,-	2022
St. Laurentiuslaan	€ 17.500,-	2021
Koppelstraat	€ 15.500,-	2021
Randweg	€ 7.000,-	2023
Velperweg	€ 50.000,-	2023
Jaren 2021-2023	Totaal € 411.000,-	

Onderwijs
De onttrekkingen aan deze reserve dienen ter dekking van de kapitaallasten onderwijshuisvesting.

Startersleningen
De onttrekkingen aan deze reserve zijn bedoeld ter dekking van de jaarlijkse beheerkosten en rentelasten van de verstrekte startersleningen.

Transformatie Zorg
De begrote onttrekking voor 2022 betreft € 200.000 voor herijkingsopgave welzijn.
De begrote onttrekking voor 2023 betreft € 200.000 voor herijkingsopgave welzijn en € 29.000 voor sociaal hospitaal.
Genoemde onttrekkingen worden toegelicht in de raadsbrief 'Besteding BR Transformatie Zorg en BR WMO en Jeugdzorg' (6 april 2021, zaaknummer 558068) en in de Perspectiefnota 2022.

Werk-Investeringsfonds
Er zijn op dit moment concrete aanvragen vanuit bestaande, (mede) vanuit het Werkinvesteringsfonds gesubsidieerde projecten voor de financiering van de doorontwikkeling daarvan. Daarnaast lopen er gesprekken met initiatiefnemers van nieuwe projecten die voor de uitvoering daarvan een beroep willen doen op het Werkinvesteringsfonds. Aangezien er voor deze aanvragen nog een beoordeling volgt, is het niet mogelijk ze al concreet te benoemen. Het totaal van de met de aanvragen gemoeide middelen overstijgt de nog beschikbare financiële ruimte in het Werkinvesteringsfonds. De verwachting is dan ook dat de begrote onttrekking van de bestemmingsreserves gerealiseerd wordt.

In de begrotingswijziging bij Turap2 wordt voor 2021 een onttrekking van € 1,0 miljoen begroot. Deze is niet in het overzicht opgenomen omdat deze niet is vastgesteld. Met de begrote onttrekking van 2022, wordt de reserve daarmee volledig uitgeput.

WMO en Jeugdzorg
De begrote onttrekking voor 2022 betreft € 226.000 voor Sociaal Hospitaal en € 99.000 aan vrijval ten gunste van de algemene middelen.
De begrote onttrekkingen voor 2023 en 2024 betreffen vereveningen van overschot/tekort op het zorgbudget.
Genoemde onttrekkingen worden toegelicht in de raadsbrief 'Besteding BR Transformatie Zorg en BR WMO en Jeugdzorg' (6 april 2021, zaaknummer 558068) en in de Perspectiefnota 2022.

Zuidelijke Binnenstad
De begrote onttrekking van € 3,0 miljoen. in 2022 is opgenomen in raadsbesluit Blauwe Golven (16 december 2020, zaaknummer 463845).

Titel/onderwerp: **Vaststellen van de Begroting 2022, de Turap 2 2021 en de Belastingverordeningen 2022**

Raadsadviseur: W. Lammers Telefoonnr: 3773851 Willem.lammers@arnhem.nl

Van:	College	Ambtenaar:	J. Kompier
Portefeuillehouder:	R. Paping	Telefoonnr:	0625331112
	Portefeuille wethouder Paping − Financiën in combinatie met Turap 2 2020, Belastingenverordening en − O*verige onderwerpen portefeuille Paping komen in andere raadskamer aan de orde.*	E-mailadres:	Jeroen.kompier@arnhem.nl
Doel activiteit	Meningsvorming 1		
Toelichting	**Begroting 2022** Het college biedt de raad ter vaststelling de laatste begroting aan van de huidige raadsperiode. De begroting laat een herstel zien van de financiële positie. In de Perspectiefnota 2022-2025 zijn al belangrijke keuzes gemaakt. In deze begroting worden de kaders uitgewerkt en wordt invulling gegeven aan diverse moties en amendementen. **Solide financieel beeld** De totale uitgaven in 2022 zijn begroot op € 818 miljoen. € 214 Miljoen daarvan wordt rechtstreeks in de wijken uitgegeven, de overige € 604 miljoen komt voor rekening van de diverse stedelijke programma's, zoals klimaat & energie, participatie & armoede, economie en zorg. De inkomsten, eveneens € 818 miljoen, komen van het Rijk, lokale heffingen, overige inkomsten en reserves. De begroting is structureel sluitend. In 2021 wordt een positief resultaat verwacht ten opzichte van de begroting van € 17,9 miljoen. De financiële positie van de gemeente blijft solide: de weerstandsfactor loopt op naar 1,5 in 2025, het solvabiliteitsfonds groeit naar € 33 miljoen aan het einde van 2025. **Perspectiefnota 2022-2025, actualiteiten en meicirculaire** De begroting 2022 bouwt verder op de Perspectiefnota 2022-2025 die uw raad op 30 juni heeft aangenomen. In deze begroting zijn tevens een aantal actualiteiten, zoals de middelen jeugdzorg en de meicirculaire, verwerkt. Vanwege een aantal urgente opgaven heeft het college daarnaast besloten in aanvulling op de Perspectiefnota middelen vrij te maken. **Aangenomen moties verwerkt** Voor het zomerreces is een aantal moties aangenomen die een effect hebben op het in de Perspectiefnota gepresenteerde beeld: 21M52g Investeren in preventie en publieke gezondheid loont 21M102 Actieplan overlast 21M105 Online bewustwordingsaanpak voor jongeren 21M168 Goedkope identiteitskaart. In het financieel meerjarige beeld in deze begroting is invulling gegeven aan deze moties. **Behandeling begroting in samenhang met twee andere raadsvoorstellen** De behandeling van de begroting vindt in samenhang plaats met het raadsvoorstel "Turap 2 2021 " en het raadsvoorstel "Belastingverordeningen 2022".		

	Turap 2 2021; Verwachting voor 2021 Tegelijk met de Begroting 2022 stuurt het college ook de tweede tussenrapportage van 2021 naar de raad. Deze rapportage geeft inzicht in de financiële prognose voor 2021. Het college verwacht een positief resultaat ten opzichte van de begroting van € 6,2 miljoen. *Belastingverordeningen 2022* De tarieven voor 2022 sluiten aan op de kaders uit het coalitieakkoord. Ten aanzien van de doorberekening van rijksleges bestaat nog geen zekerheid. Een eventuele verhoging zal dan later leiden tot aanpassing van tarieven. Het tarief van de rioolheffing blijft in 2022 gelijk aan dat van 2021. In de toelichting op de belastingverordeningen is een en ander uitgelegd. **Proces** • Op 11 oktober vindt de technische bijeenkomst plaats van raadsleden en fractievolgers met beleids- en financiële ambtenaren. • Op 13 oktober vindt de Meningsvorming 1 plaats in de raadskamers geordend per portefeuille/wethouder. • Op 3 november vindt plenair de Meningsvorming 2 plaats aan de hand van de op dat moment ingediende concept-moties en amendementen. • Op 10 november vindt (vanaf 17h00) de besluitvormende vergadering over Begroting 2022, Turap 2 2021 en belastingverordeningen 2022 plaats.
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Beslissen of het voorstel kan worden doorgeleid naar de meningsvorming 2.
Spreekrecht publiek	Ja
Behandeladvies	Technische vragen dienen voorafgaand aan de bespreking te worden gesteld. **Inspreken** • De bespreking (M1) van de begroting vindt plaats in raadskamers geordend per wethouder. Indien er een inspreker is, krijgt diegene vijf minuten het woord en krijgt de raadskamer de gelegenheid tot het stellen van vragen. • Nadat insprekers gehoord zijn start de raadskamer met de meningsvorming 1. **Meningsvorming I** • Bij deze M1 behandeling zal de orde van de vergadering iets afwijken van de gangbare M1. Het doel van de behandeling is het stellen van politieke vragen en daar een antwoord op krijgen. Daarom zal de behandeling vooral vraaggericht zijn en vindt plaats in twee termijnen/rondes. • In de eerste termijn krijgen de woordvoerders van de fracties, de gelegenheid om hun belangrijkste vragen te stellen over alle beleidsvelden uit de portefeuille van het betreffende lid van het college (dus niet 'per blokje'). • De portefeuillehouder reageert aan het eind van de eerste termijn van de gehele raadskamer. • In de tweede termijn kunnen woordvoerders reageren op de eerste termijn van de portefeuillehouder en op elkaar en aangeven of zij moties en/of amendementen overwegen in te dienen. • Interrupties zijn toegestaan, kort en to the point. Wel kan de voorzitter afhankelijk van de beschikbare tijd aan het aantal interrupties beperkingen stellen.
Bijlagen	

Raadsvoorstel Ontwerp-Begroting 2022			
Bijlage Overzicht doel, type, looptijd en plafond bestemmingsreserves			
Bijlage Ontwerp Begroting 2022			
Notitie betreffende behandeling Begroting 2022 d.d. 15 september Agendacommissie			

Bundel met schriftelijke technische vragen			
Raadsvoorstel Turap 2 2021			
Bijlage 1 - Turap 2 2021			
Bijlage - Begrotingswijziging 21-009			
Raadsvoorstel Belastingverordeningen 2022 inclusief 14 bijlagen.			

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 605166

Onderwerp: Ontwerp-Begroting 2022

Voorstel

1. De ontwerp-Begroting 2022 vast te stellen.
2. Het mandaat van het college tot het aankopen van strategische gronden en vastgoed te verhogen van € 10 miljoen naar € 25 miljoen.
3. De bestemmingsreserve Jeugdfonds in te stellen.
4. De bestemmingsreserve Jongerenperspectieffonds Arnhem ultimo 2021 op te heffen.
5. De bestemmingsreserve Frictiekosten en organisatieontwikkeling ultimo 2021 op te heffen en het resterend saldo toe te voegen aan de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering.
6. De bestemmingsreserves Stimulering Woningbouw en Volkshuisvesting samen te voegen in de bestemmingsreserve Volkshuisvesting.
7. De doelen en functies van de bestemmingsreserves vast te stellen conform bijlage 1.

Inleiding

Met dit raadsvoorstel ontvangt u de Begroting 2022. Dit is de laatste begroting van de huidige raadsperiode. Deze laat een herstel zien van de financiële positie. Belangrijke keuzes zijn al in de Perspectiefnota 2022-2025 gemaakt. In de Begroting 2022 worden deze kaders uitgewerkt en geven we invulling aan diverse moties en amendementen.

Conform het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) moet voor 15 november 2021 een door de raad vastgestelde, sluitende Begroting 2022 worden aangeleverd bij de toezichthouder op de gemeentefinanciën, de provincie Gelderland.

De Begroting 2022 bouwt verder op de Perspectiefnota 2022-2025 die op 30 juni is aangenomen. In deze Begroting zijn tevens een aantal actualiteiten, zoals de middelen jeugdzorg en de meicirculaire, verwerkt. Vanwege een aantal urgente opgaven heeft het college daarnaast besloten in aanvulling op de Perspectiefnota middelen vrij te maken. Voor het zomerreces is tot slot een aantal moties aangenomen welke een effect hebben op het in de Perspectiefnota gepresenteerde beeld:

21M52g Investeren in preventie en publieke gezondheid loont
21M102 Actieplan overlast
21M105 Online bewustwordingsaanpak voor jongeren
21M168 Goedkope identiteitskaart

In het financieel meerjarige beeld in deze begroting is invulling gegeven aan deze moties en wordt dit toegelicht. Daarmee beschouwen we de moties als afgedaan.

GEMEENTE Arnhem

Doorontwikkeling cyclusdocumenten
In het vervolg van het plan van aanpak doorontwikkeling cyclusdocumenten en motie 20M277 Voortaan wel meetbare doelen, waaraan ook in de Begroting 2021 aandacht is besteed, zijn er ook in deze Begroting stappen gemaakt in de verdere ontwikkeling van de cyclusdocumenten. Zo zijn in diverse programma's doelen concreter geformuleerd en indicatoren aan de doelen gekoppeld. In programma S02 Bereikbaarheid is hier de grootste stap gemaakt. In de programma's S06 Participatie en armoedebestrijding, S07 Zorg en S10 Klimaat en energie is een aantal indicatoren uit de betreffende bestuursrapportages in de begroting opgenomen. Hiermee is de motie 20M277 Voortaan wel meetbare doelen gedeeltelijk afgedaan. We gaan uiteraard door met de doorontwikkeling en meetbaarheid van de doelenboom.
In het afwegingsproces van de indicatoren zijn ook de tevredenheids-, ecologische en sportindicatoren bij de meetbare doelen meegenomen bij de Begroting van 2022 (toezeggingen 958 en 960). Bij het onderdeel Dienstverlening is een indicator 'tevredenheid' toegevoegd. Bij de doorontwikkeling van de doelenboom zal de 'set van indicatoren' verder uitgebreid worden en zullen bovengenoemde indicatoren meegenomen worden.
Daarnaast zijn in deze Begroting de budgetten ook op het één na laagste administratieve niveau (het subproduct) aan de doelen gekoppeld. Via financiën.arnhem.nl kan binnen een begrotingsprogramma ook naar dit niveau worden doorgeklikt om kennis te nemen van de budgetten binnen een programma.

Beoogd effect

Het beleids- en financiële kader van de gemeente Arnhem voor het jaar 2022 definitief en voor de volgende drie jaren indicatief vast te stellen.

Argumenten

1.1 *Dan kan de provincie Gelderland tijdig een begroting worden aangeboden, die voldoet aan de wettelijke vereisten*
Met de voorliggende begroting voldoen we aan de voorwaarden voor repressief provinciaal toezicht. De begroting is structureel in evenwicht. Daarmee blijft wederom repressief toezicht (de minst belaste vorm van toezicht) van toepassing.

1.2 *Het Rijk keert de komende jaren extra middelen voor de jeugdzorg uit.* Om deze middelen beschikbaar te houden voor de jeugdzorg wordt voorgesteld om deze middelen aan een nieuwe bestemmingsreserve met dekkingsfunctie toe te voegen. Het bestedingsplan voor deze reserve zal worden uitgewerkt in de Begroting 2023. Voorgesteld wordt om deze reserve een looptijd te geven tot ultimo 2026. Het doel van de reserve wordt als volgt geformuleerd:
Om het integraal Jeugdbeleid de komende jaren een impuls te geven worden de extra Jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld Zorg ingezet worden (€ 6,59 miljoen in 2022, € 1 miljoen in de jaren 2023, 2024 en 2025), gedoteerd aan deze bestemmingsreserve.
Het jeugdbeleid en daarmee de inzet van het jeugdfonds wordt stadsbreed en in samenhang met Arnhem Oost bezien. Extra inzet op Jeugd kan incidenteel gedekt worden uit deze reserve. Een eventueel overschot aan middelen in het jeugdfonds kan overgeheveld worden naar de BR WMO en Jeugdzorg.

1.3 In de nota grondbeleid wordt door de raad het mandaat gegeven aan het college om in het kader van actief grondbeleid strategische gronden en vastgoed te verwerven tot een maximum van € 25 miljoen per jaar.
Enkele jaren geleden is dit mandaat teruggebracht tot jaarlijks € 10 miljoen omdat er vanwege de bouwcrisis nog nauwelijks sprake was van een actief grondbeleid.
Nu er echter weer sprake is van een grote woningbehoefte (o.a. vastgelegd in de woondeal) is er behoefte om het mandaat voor het doen van strategische aankopen weer terug te brengen naar de oorspronkelijke € 25 miljoen.

1.4 De bestemmingsreserve Jongerenperspectieffonds Arnhem wordt in 2021 uitgeput. Voor 2022 en verder zijn geen mutaties op deze reserve begroot. Er is geen voornemen in de toekomst verder gebruik van deze reserve te maken, de middelen zijn structureel in de begroting opgenomen. Daarmee kan deze reserve worden opgeheven.

1.5 De bestemmingsreserve Frictiekosten en organisatieontwikkeling is ingesteld om de gevolgen van de reorganisatie van 2012 op te vangen. Deze reorganisatie is reeds afgerond, waardoor deze reserve niet meer gebruikt zal worden voor het oorspronkelijke doel. Het saldo ultimo 2021 bedraagt € 12.000.

1.6 De bestemmingsreserve Stimulering woningbouw is tijdens de kredietcrisis ingesteld. Het doel van deze reserve is overlapt door de Nota Wonen waarvoor de bestemmingsreserve Volkshuisvesting het uitvoeringsinstrument is. Daarmee is het efficiënter om deze reserves samen te voegen.

1.7 In de op 26 mei 2021 door uw raad vastgestelde nota Reserves en voorzieningen is het beleidskader ten aanzien van de reserves geactualiseerd en aangescherpt. De doelen en functies van de bestaande bestemmingsreserves zijn door de jaren heen niet consequent vastgesteld. Naar aanleiding van de beleidsnota en het daarbij aangenomen amendement 21A19 worden met dit besluit voor alle bestemmingsreserves in één keer alle doelen en overige kaders (her)bevestigd door uw gemeenteraad. In de Begroting 2022 zelf is daarnaast het verwachte verloop van de reserves opgenomen op grond van de onderliggende bestedingsplannen.

Kanttekeningen en risico's

1.1 *Besluitvorming door de raad heeft mogelijk invloed op het structurele begrotingsevenwicht*

Er bestaat een mogelijkheid dat er niet vóór 15 november a.s. een vastgestelde begroting aan de provincie kan worden aangeboden. Wanneer het structureel evenwicht als gevolg van de vaststelling van de begroting niet wordt gerealiseerd, kan Arnhem onder preventief in plaats van repressief provinciaal toezicht worden gesteld.

Financiën

In de volgende tabel is samengevat weergegeven hoe de Begroting 2022 zich ontwikkelt ten opzichte van de vorige begroting. In hoofdstuk 2 van de ontwerp Begroting 2022 worden de betreffende posten met uitzondering van de uitgangspositie (stand van Begroting 2021) verder uitgewerkt en toegelicht.

Financieel beeld 2022-2025	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Uitgangspositie Begroting 2020	0	0	0	0
Gemeentefonds en overige rijksontwikkelingen	28.746	21.424	19.514	20.645
Beleidsontwikkelingen				
Meedoen in een socialer Arnhem	-13.682	-4.240	-2.996	-5.515
Wonen in een duurzamer Arnhem	-5.097	-4.137	-4.953	-4.816
Genieten van een nog mooier Arnhem	-550	-435	-435	-435
Open en verantwoord besturen	-2.407	-807	-33	-1.694
Impact corona				
Jaarlijkse bijstellingen	-13.236	-13.314	-11.880	-11.271
Toevoeging (-) of onttrekking (+) aan de algemene reserve cf Begroting 2022	6.225	1.508	783	3.086
Totaal Financieel beeld	**0**	**0**	**0**	**0**

Hieruit blijkt dat deze Begroting 2022 in alle jaren leidt tot een onttrekking aan de algemene reserve. Als gevolg van besluitvorming uit eerdere jaren zijn reeds meerjarige onttrekkingen en dotaties aan de algemene reserve begroot. Na verwerking van de hierboven gepresenteerde verrekeningen uit de Begroting 2022 voegen we in totaal vanaf 2025 structureel jaarlijks nog € 1,9 miljoen toe aan de algemene reserve. In onderstaande tabel is te zien hoe de algemene reserve zich ontwikkelt:

Mutatie algemene reserve inclusief Begroting 2022	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Onttrekking	18.499	13.274	12.656	14.848
Toevoeging	10.780	10.989	16.520	16.733
Mutatie	**-7.720**	**-2.285**	**3.864**	**1.885**

In het overzicht reserves en voorzieningen in deel 3 van deze begroting is de ontwikkeling van de algemene reserve over alle jaren in beeld gebracht. In de paragraaf weerstandsvermogen is te lezen dat de positieve ontwikkeling van de algemene reserve zorgt voor een groei van het beschikbare weerstandsvermogen. De groei van de bestemmingsreserve Solvabiliteit zorgt daarnaast voor een nog robuustere financiële positie.

Naast een reëel sluitende begroting, dient de (meerjaren)begroting ook structureel sluitend te zijn. Dit is het geval wanneer de structurele lasten in de begroting voor 2022 volledig worden gedekt door structurele baten of aannemelijk is gemaakt dat dit structurele evenwicht in later jaren (uiterlijk 2025) weer tot stand wordt gebracht. De structurele baten in deze begroting dekken de structurele lasten in alle jaren. Er is daarmee sprake van structureel evenwicht. We presenteren ook een reëel evenwicht, omdat de geraamde bedragen in het meerjarenbeeld volledig, realistisch en haalbaar zijn. De in de begroting opgenomen maatregelen zijn aannemelijk en hard of voorzien van dekking uit een bestemmingsreserve.

Uitvoering

Uitvoering van de vastgestelde begroting is aan het college van burgemeester en wethouders en de haar ondersteunende organisatie. Over de realisatie wordt zoals gebruikelijk in Arnhem gerapporteerd middels Turaps (tussenrapportages) en uiteraard zoals wettelijk verplicht door middel van een Jaarverslag en een Jaarrekening. Tussentijdse voorstellen voor wijziging van de begroting worden aan u voorgelegd. Aldus zijn uitvoering en evaluatie van de Begroting 2022 geborgd.
Na vaststelling van de ontwerp-Begroting 2022 wordt deze aan de toezichthouder op de besluitvorming gemeentefinanciën, de provincie Gelderland, aangeboden

Communicatie

De Begroting 2022 wordt evenals vorig jaar ook in de vorm van een webbegroting gepresenteerd. Via een link op de website www.arnhem.nl wordt u doorverwezen naar de website financien.arnhem.nl. Op deze webbegroting treft u meer informatie aan dan in de door u vast te stellen ontwerp-Begroting 2022. U treft hier onder andere informatie aan over de taakvelden en (sub)producten.

Om de toegankelijkheid van de begroting voor onze bewoners te vergroten is een infographic (begroting in 1 oogopslag) gemaakt. Bij de behandeling van de Begroting 2021 is verzocht om bij elke Begroting een infographic af te drukken in de Arnhemse Koerier. Dit is bij de Jaarstukken 2020 en Perspectiefnota 2022 al gedaan en bij de publicatie van deze Begroting zal ook een infographic in de Arnhemse Koerier geplaatst worden. Hiermee is de motie 20M276 Een overzichtelijke begroting in de media afgedaan. Tevens is een korte animatie opgesteld die wordt gedeeld via social media.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Bijlage 1 Overzicht doel, type, looptijd en plafond bestemmingsreserves
- Bijlage 2 Ontwerp-Begroting 2022

RAADSVOORSTEL

Besluit van	10 november 2021
Zaaknummer	605166

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 28 september 2021, Cluster Bedrijfsvoering nummer: 605166;

gelet op artikel 190 en artikel 191 van de Gemeentewet;

besluit:

1. De ontwerp-Begroting 2022 vast te stellen
2. Het mandaat van het college tot het aankopen van strategische gronden en vastgoed te verhogen van € 10 miljoen naar € 25 miljoen.
3. De bestemmingsreserve Jeugdfonds in te stellen.
4. De bestemmingsreserve Jongerenperspectieffonds Arnhem ultimo 2021 op te heffen.
5. De bestemmingsreserve Frictiekosten en organisatieontwikkeling ultimo 2021 op te heffen en het resterend saldo toe te voegen aan de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering.
6. De bestemmingsreserves Stimulering Woningbouw en Volkshuisvesting samen te voegen in de bestemmingsreserve Volkshuisvesting.
7. De doelen en functies van de bestemmingsreserves vast te stellen conform bijlage 1.

De griffier, De voorzitter,

Arnhem GEMEENTE

Bijlage 1 Overzicht doelen en typen bestemmingsreserves

In onderstaande overzicht zijn van alle bestemmingsreserves waarvoor nog geen besluit tot opheffing is genomen of aan de raad is voorgesteld het doel, type, looptijd en plafond opgenomen. Voor egalisatiereserves hoeft, zoals in de nota reserves en voorzieningen is vastgesteld, geen einddatum te worden vastgesteld. Voor reserves met een dekkingsfunctie hoeft geen plafond te worden vastgesteld. In die gevallen is in de laatste kolommen van dit overzicht "niet van toepassing" opgenomen.
De gemeenteraad heeft bij het instellen van de reserves Raad, Fractie-ondersteuning en Onderzoek Rekenkamer geen looptijd vastgesteld. Aangezien deze reserves specifiek aan de raad zijn, is de looptijd hiervoor onbepaald.
Voor een aantal reserves met dekkingsfunctie wordt voorgesteld om in uitzondering op de nota Reserves en Voorzieningen een onbeperkte looptijd vast te stellen. Dit betreft de reserve Taakmutaties gemeentefonds-overloop. De looptijd van deze reserve is één jaar. Echter zou deze reserve ieder jaar opnieuw ingesteld moeten worden om middelen van het lopende begrotingsjaar naar het komende over te hevelen. De reserves die kapitaallasten dekken (Kapitaallasten, Onderwijs en Cultureel Vastgoed) hebben een theoretische einddatum wanneer de kapitaallasten waarvoor de dekking is gereserveerd zijn gerealiseerd. Doordat er steed dekking voor nieuwe investeringen aan deze reserves wordt toegevoegd, schuift de looptijd ieder jaar een jaar naar achteren.
Een gelijksoortig effect speelt bij de reserve Bereikbaarheid die ieder jaar gevoed wordt met het exploitatiesaldo van parkeren.
De reserves Solvabiliteit, Grondexploitatie, Voorstudies en Strategische posities vormen vanwege hun aard reeds een uitzondering op de nota reserves en voorzieningen.

Naam	Doel	Type	Looptijd Bij egalisatie: n.v.t.	Plafond Bij dekking n.v.t.
BR Solvabiliteit	In de bestemmingsreserve wordt een buffer opgebouwd voor een robuustere financiële positie. Naast de algemene reserve die direct meetelt in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit, vormt de BR Solvabiliteit een belangrijke bijdrage in de vergroting van het eigen vermogen.	Uitzondering	Uitzondering: Onbeperkt	Niet vastgesteld
BR Raad	Ervaringen in den lande wijzen uit dat de kosten voor het uitvoeren van een raadsonderzoek / enquête een veelvoud bedragen van het budget dat de Griffie jaarlijks hiervoor te besteden heeft van € 15.000. Zodoende wordt dit budget, voor zover het niet wordt aangewend, jaarlijks toegevoegd aan de bestemmingsreserve totdat het plafond (ingesteld op € 75.000) hiervoor is bereikt. Als er zich dan in enig jaar een raadsonderzoek wordt uitgevoerd, dan kan deze reserve hiervoor aangewend worden.	Dekking	Onbepaald	Niet van toepassing
BR Fractie-ondersteuning	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt ter dekking van de extra kosten die worden veroorzaakt door de afsplitsing van een fractie. Deze extra kosten worden voor 50% betaald uit de bestemmingsreserve en voor 50% uit een korting op de ondersteuning van de af te splitsen fractie en de oorspronkelijke fractie. Hierbij wordt voorkomen dat bij afsplitsingen de financiële gevolgen volledig bij de fracties worden neergelegd.	Dekking	Onbepaald	Niet van toepassing
BR Onderzoek Rekenkamer	In het jaarbudget van de Rekenkamer is ruimte voor het uitvoeren van ongeveer twee grote onderzoeken per jaar. Echter, de Rekenkamer is de afgelopen jaren, mede door een actieve gemeenteraad, op ad-hoc basis verzocht aanvullende onderzoeken uit te voeren. Het karakter van dit soort onderzoeken in combinatie met de gewenste korte doorlooptijd noodzaken inhuur van externen. Toevoeging van onderbestedingen op het reguliere onderzoeksbudget en eventueel positief saldo op het product Rekenkamer geven Raad en Rekenkamer iets meer ruimte om snel en adequaat onderzoeken op te pakken.	Dekking	Onbepaald	Niet van toepassing
BR Taakmutaties gemeentefonds-overloop	Conform de spelregels gemeentefonds wordt bij elke toevoeging van nieuwe middelen (taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen) aan de raad voorgelegd of deze middelen ingezet mogen worden voor een onderliggend beleidsdoel of dat de middelen deel uitmaken van de algemene middelen in het gemeentefonds. In deze bestemmingsreserve worden nieuwe toegevoegde middelen aan het Gemeentefonds gereserveerd die gedurende het jaar niet aan de raad voorgelegd kunnen worden. Vooral van de nieuwe toevoegingen die bekend gemaakt zijn in de septembercirculaire en in de november/decembercirculaire is het niet altijd mogelijk om voor het einde van het jaar een raadsvoorstel met begrotingswijziging aan de raad voor te leggen. In het daarop volgende jaar doen de betreffende beleidsvelden een beroep op deze middelen via een raadsvoorstel en een begrotingswijziging, waarbij voorgesteld wordt de middelen aan de bestemmingsreserve Taakmutaties gemeentefonds te onttrekken. Middelen die na een jaar nog niet via een raadsvoorstel geclaimd zijn voor uitvoering van een bepaald beleid, vallen vrij ten gunste van de Algemene Reserve. (Raadsbesluit 8 februari 2010).In 2010 is het doel van deze bestemmingsreserve uitgebreid ten behoeve van niet bestede budgetten die gereserveerd moeten blijven om bestaand beleid uit te voeren in volgende jaren (raadsbesluit 13 december 2010).	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Bedrijfsvoering	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.500.000

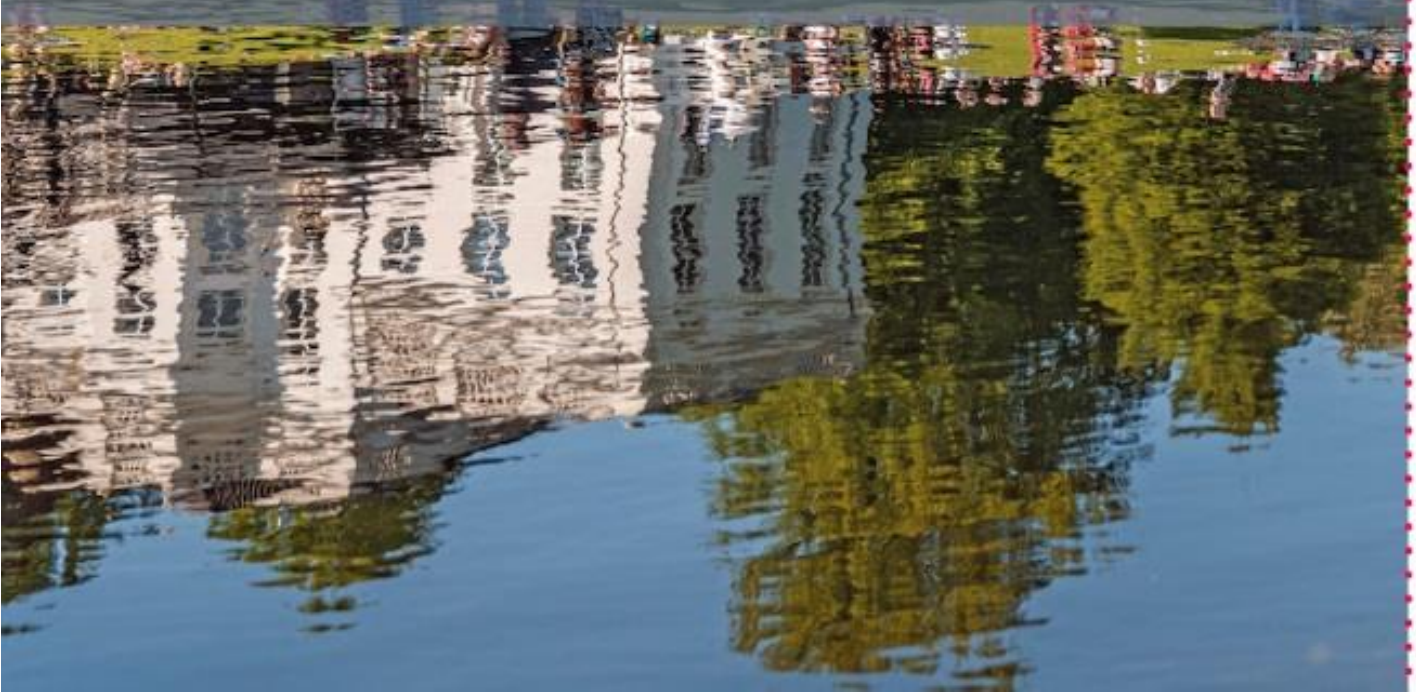
Naam	Doel	Type	Looptijd Bij egalisatie: n.v.t.	Plafond Bij dekking n.v.t.
BR Kapitaallasten	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van diverse kapitaallasten. Het bedrag van de dotatie is gelijk aan het bedrag van de investering. Het bedrag van de onttrekkingen is gelijk aan het bedrag van de afschrijvingen. Om ook de rentelasten te kunnen dekken wordt de reserve aangemerkt als een rentedragende reserve.	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Hierbij worden geen schotten gehanteerd tussen de verschillende onderwerpen (Riolering, Buitengewoon Beter, Wegen, Groen, Spelen, Bomen, Verkeersregelinstallaties, Civieltechnische Kunstwerken, Openbare Verlichting, Water). Hierdoor ontstaat flexibiliteit en kan beter worden geanticipeerd op de onderhoudsbehoefte in de stad.	Egalisatie	Niet van toepassing	7.500.000
BR Bereikbaarheid	Deze bestemmingsreserve heeft als doel het verbeteren van de bereikbaarheid van de binnenstad en het ontwikkelen van parkeervoorzieningen. Het exploitatiesaldo van parkeren wordt met deze reserve verrekend.	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Sociaal Economisch Fonds	Deze reserve is bestemd voor uitgaven in het kader van het faciliteren van economische stimuleringsprojecten. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.000.000
BR Evenementen	In de begroting is een budget van € 0,6 miljoen beschikbaar gesteld voor bijdragen in evenementen. De uitgaven worden gebruikt voor evenementen waarvan een groot deel al vastligt. Het overige deel is voor bijdragen welke op ad-hoc basis beschikbaar worden gesteld. Verschillen tussen werkelijkheid en budget worden met deze reserve verrekend.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.200.000
BR Onderwijs	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie voor nieuwbouw- en renovatieprojecten in het basisonderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs. Alle in de begroting vrijvallende middelen voor onderwijshuisvesting (door afnemende kapitaallasten en daling van andere onderwijshuisvestingslasten) worden aan deze reserve toegevoegd. Hierdoor blijven alle middelen die in de begroting zijn geraamd voor kapitaallasten onderwijs en voor overige onderwijshuisvestingsbudgetten beschikbaar voor onderwijshuisvesting.	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Cultureel Vastgoed	De bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed (voorheen BR Cultuur in Rijnboog) dient ter dekking van kapitaallasten en andere eigenaarslasten van cultureel vastgoed in Arnhem. Eénmalige bijdragen, opbrengsten vertreklocaties en onderbesteding en vrijval van kapitaallasten worden gedoteerd aan deze bestemmingsreserve. Met ingang van de begroting 2021 heeft deze bestemmingsreserve nog uitsluitend betrekking op de vernieuwing van het Stadstheater Arnhem. De baten en lasten van de recente ver- c.q. nieuwbouw van Rozet, Musis, Focus Filmtheater en Museum Arnhem worden vanaf 2021 niet meer met deze bestemmingsreserve verrekend.	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Werk-Investeringsfonds	Het werkinvesteringsfonds is ingericht om mensen naar werk toe te begeleiden. Om een goede match te maken zorgt de gemeente voor goede contacten met werkgevers en gaat mensen met een bijstandsuitkering intensiever begeleiden. Maatwerk is daarbij het uitgangspunt. De gemeente wil de landelijke trend qua uitstroom gaan volgen en daarnaast gedurende een periode van 4 jaar (2019-2022) nog 500 Arnhemmers extra aan het werk helpen. In dit Werk-Investeringsfonds is bij aanvang (2018) € 2,5 miljoen gestort. De resultaten van deze investering worden jaarlijks geëvalueerd.	Dekking	2022	Niet van toepassing
BR Participatie	De bestemmingreserve is gevormd om diverse kosten op te kunnen vangen die samenhangen met de uitvoering van de participatiewet en het bereiken van de doelstellingen. Het re-integratiebudget staat onder druk. De door het Rijk verstrekte budgetten voor re-integratie zijn in aanloop naar invoering van de nieuwe wetgeving in 2015 sterk teruggelopen. Daarbij is tevens gekozen geen directe koppeling te maken tussen de financiering vanuit het Rijk en de Arnhemse begroting voor re-integratie (extra middelen worden niet automatisch toegevoegd aan het beleidsveld). De huidige re-integratiemiddelen zijn volledig nodig voor inzet op de doelgroep om de huidige ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Er is geen geld in de begroting voor doorontwikkeling beleid, onderzoeken of extra inspanningen binnen het programma participatie en armoedebestrijding. De reserve dient om incidentele kosten voor bijvoorbeeld doorontwikkeling op beleid of kosten voor onderzoek uit te betalen.	Dekking	2021	Niet van toepassing
BR Transformatie Zorg	De bestemmingsreserve heeft als doel om nieuwe voorzieningen te financieren die voorkomen dat inwoners een beroep moeten doen op specialistische maatwerkvoorzieningen.	Dekking	2024	Niet van toepassing

Naam	Doel	Type	Looptijd Bij egalisatie: n.v.t.	Plafond Bij dekking n.v.t.
BR Wmo en Jeugdzorg	De inkomsten en uitgaven op het beleidsveld Zorg zijn nog niet in evenwicht. Dit komt omdat gemeenten nog actief zijn met het ontwikkelen en uitvoeren van de transformatie van de zorg, nog in afwachting zijn van de hervormingsagenda Jeugd en de doorontwikkeling beschermd wonen en maatschappelijke opvang nog afwachten. Naast de dotatie vanuit de extra middelen jeugdzorg (2021 - 2025) worden de voordelen van het beleidsveld Zorg tijdelijk toegevoegd aan deze reserve, zodat extra maatregelen en (mogelijke) tekorten op het beleidsveld Zorg verrekend kunnen worden met deze reserve.	Dekking	2026	Niet van toepassing
BR Jeugdfonds	Om het integraal Jeugdbeleid de komende jaren een impuls te geven worden de extra Jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld Zorg ingezet worden (€ 6,59 miljoen in 2022, € 1 miljoen in de jaren 2023, 2024 en 2025), gedoteerd aan deze bestemmingsreserve. Het jeugdbeleid en daarmee de inzet van het jeugdfonds wordt stadsbreed en in samenhang met Arnhem Oost bezien. Extra inzet op Jeugd kan incidenteel gedekt worden uit deze reserve. Een eventueel overschot aan middelen in het jeugdfonds kan overgeheveld worden naar de BR WMO en Jeugdzorg.	Dekking	2026	Niet van toepassing
BR Burgerinitiatieven Sociaal Domein	Het stimuleren en organiseren van activiteiten om de betrokkenheid en invloed van inwoners en/of organisaties op hun wijk/buurt in Arnhem te vergroten.	Dekking	2024	Niet van toepassing
BR Inburgering, integratie en asiel	Deze reserve is primair bestemd voor de voorbereidende taken op de nieuwe wet Inburgering die in 2022 ingaat en voor de doelen in het actieplan nieuwkomers. Met de nieuwe wet komen structurele middelen over en de reserve zal beschikbaar blijven tot één jaar na de invoering van de wet.	Dekking	2023	Niet van toepassing
BR Beschermd en Weerbaar	Arnhem ontvangt als centrumgemeente voor de regio's Arnhem en Achterhoek (tezamen 19 regiogemeenten) via de decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang van het Rijk jaarlijks middelen ten behoeve van de bestrijding van huiselijk geweld en seksueel geweld, de uitvoering van de vrouwenopvang, en voor de uitvoering van de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Het betreft hier wettelijke taken die zijn vastgelegd in het Rijksprogramma Geweld in afhankelijkheidsrelaties (GIA) en Geweld hoort nergens thuis (GHNT). De bestemmingsreserve dient om deze (regionale) middelen beschikbaar te houden voor de doelen en activiteiten die daarvoor zijn vastgelegd in de Regiovisie Samen Veilig 2019 - 2022 (aanpak Huiselijk Geweld en Kindermishandeling in de regio Arnhem en Achterhoek). Voor- en nadelige jaarrekeningresultaten op het regionale budget worden verrekend met de bestemmingsreserve.	Egalisatie	Niet van toepassing	5.000.000
BR Klimaat en Energie	De BR klimaat en energie is een egalisatiereserve, bedoeld om fluctuaties in de uitgaves die de veranderopgave klimaat en energie met zich meebrengt op te vangen. Het zorgt op deze manier voor dekking, van in de toekomst voorziene en noodzakelijke grote uitgaven, om de doelen van het NemiA programma te kunnen realiseren.	Egalisatie	Niet van toepassing	3.000.000
BR Duurzaamheidsleningen	Ter dekking van de jaarlijkse beheerskosten en soms ook rentelasten van de duurzaamheidslening en Toekomstbestendigwonen lening (TWL) binnen de gemeente Arnhem. Deze leningen worden verstrekt voor maatregelen op het gebied van energiebesparing en duurzame opwek bij particuliere woningen en de TWL kan ook aanvullend gebruikt worden voor het levensloop bestendig maken van de woning.	Dekking	Ultimo 2065	Niet van toepassing
BR Revolverendfonds (Duurzaam)	Uit deze Revolverend Fonds reserve worden duurzaamheidsleningen verstrekt volgens de bredere regeling Toekomst bestendig wonen lening. De leningen worden ten laste gebracht van de reserve en de aflossingen vloeien weer terug.	Egalisatie	Niet van toepassing	3.000.000
BR Duurzaam Arnhem	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund. Voor deze reserve gelden aparte kaders zoals vastgesteld in de raadsvergadering van 15 mei 2019.	Dekking	2022	Niet van toepassing
BR Omgevingslawaai	De gemeente Arnhem heeft deze middelen van het ministerie van Infrastructuur & Milieu (I&M) ontvangen en ze worden ingezet voor maatregelen om het omgevingslawaai terug te dringen, zoals door geluidarm asfalt op de hoofdinvalswegen van Arnhem (zoals Velperweg en Huissensestraat), investeringen in geluidsschermen langs het spoor en andere bronmaatregelen.	Dekking	2025	Niet van toepassing

Naam	Doel	Type	Looptijd Bij egalisatie: n.v.t.	Plafond Bij dekking n.v.t.
BR Vastgoed	Deze egalisatiereserve dient om de kosten van onderhoud van het gemeentelijke vastgoed te egaliseren en om daarmee schommelingen in de jaarlijkse begroting tegen te gaan. De hoogte van deze reserve is gebaseerd op het 40-jarige Meerjarige OnderhoudsPlan (MJOP).	Egalisatie	Niet van toepassing	10.000.000
BR Grondexploitatie	Deze reserve heeft tot doel risico's in de grondexploitatie op te vangen. De gewenste en tevens maximale omvang wordt bepaald op basis van het benodigde weerstandsvermogen van het grondbedrijf. Het jaarresultaat van het grondbedrijf wordt aan deze reserve toegevoegd (totdat de maximale omvang is bereikt), dan wel onttrokken. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.	Uitzondering	Uitzondering: Onbeperkt	Afhankelijk van het gewenste weerstands-vermogen
BR Voorstudies	Deze reserve is bedoeld om fluctuaties op te vangen in de uitgaven van voorstudies voor potentiële grondexploitatieprojecten. Op het moment dat een grondexploitatie wordt vastgesteld, worden deze voorstudie-kosten ten laste van het desbetreffende project gebracht en vloeit de bijdrage die vanuit deze reserve is gedaan weer terug in de reserve. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.	Uitzondering	Uitzondering: Onbeperkt	500.000
BR Strategische Posities	Deze reserve dient ter dekking van mogelijke exploitatietekorten op het beheren en onderhouden van strategisch vastgoed (vooruitlopend op beslissingen om te gaan ontwikkelen) en tevens voor het opvangen van waardeverminderingen van het strategisch vastgoed door hertaxatie of bij eventuele verkoop. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.	Uitzondering	Uitzondering: Onbeperkt	1.500.000
BR Zuidelijke Binnenstad	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie t.b.v. de financiering van ruimtelijke plannen in de zuidelijke binnenstad.	Dekking	2024	Niet van toepassing
BR Risicobeheer Arnhem Centraal	Deze bestemmingsreserve heeft een dekkingsfunctie voor kosten en andere onverwachte ontwikkeling binnen het project Arnhem Centraal. Daar onder vallen de transferhal, het ondergronds afval transport systeem en de grondexploitatie. Als alle projectonderdelen zijn afgerond kan deze bestemmingsreserve worden opgeheven.	Dekking	2022	Niet van toepassing
BR Groenfonds	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor het bomenbeleid, en voor andere groene investeringen in gebieden die dringend aan een impuls toe zijn. Opbrengsten uit herplantplicht voor bomen waarbij herplant ter plekke niet mogelijk of wenselijk is, worden toegevoegd aan deze reserve.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.500.000
BR Volkshuisvesting	Deze reserve is bestemd om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor de inspanningen die bijdragen aan het behalen van de doelen op gebied van wonen. Deze doelen zijn vastgelegd in woonprincipes en in het volkshuisvestelijk kader.	Egalisatie	Niet van toepassing	3.000.000
BR Startersleningen	De gemeente heeft leningen verstrekt aan starters op de woningmarkt. Deze reserve dekt de jaarlijkse beheerkosten en rentelasten van de lopende startersleningen.	Dekking	2040	Niet van toepassing
BR Burgerparticipatie	Dekking van de afspraken uit het addendum op het coalitieakkoord - Uitbreiding van de griffie met een communicatiemedewerker (2021-2022) - Verlenging bewonersondersteuning (2022) - pilot digitaal wijkpanel (2021)	Dekking	2022	Niet van toepassing
BR Wijkfondsen	In uitzondering op reguliere begrotingsuitgangspunten is budgetoverheveling voor de wijkfondsen naar een volgend jaar toegestaan. Jaarlijks wordt het surplus of tekort op wijkfondsen gestort respectievelijk onttrokken aan de reserve.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.000.000

Begroting 2022

Begroting 2022

Gemeente Arnhem

Ontwerp Begroting 2022

Inhoudsopgave

Deel 1 Hoofdlijnen van beleid en financieel kader ... 1
Hoofdlijnen van beleid ... 2
Ontwikkelingen in het financieel kader ... 4
Leeswijzer ... 17

Deel 2 Beleidsbegroting ... 20
Wijkprogramma's ... 21
Wijken Algemeen ... 22
Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek ... 26
Noordwest ... 32
Noordoost ... 37
Presikhaaf ... 44
Malburgen ... 49
Schuytgraaf/Elderveld ... 53
De Laar/Elden ... 58
Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg ... 62

Stedelijke programma's ... 67
Bestuur, dienstverlening en financiën ... 68
Veiligheid ... 75
Bereikbaarheid ... 81
Economie ... 87
Onderwijs ... 95
Cultuur ... 99
Participatie en armoedebestrijding ... 106
Zorg ... 120
Welzijn en inclusie ... 131
Gezondheid en sport ... 138
Klimaat en energie ... 143
Ruimtelijke ontwikkeling ... 150
Wonen en leefomgeving ... 156

Paragrafen ... 169
Lokale heffingen ... 170
Risicomanagement en weerstandsvermogen ... 177
Onderhoud kapitaalgoederen ... 195
Financiering ... 211
Bedrijfsvoering ... 216
Verbonden partijen ... 223
Grondbeleid ... 239
Investeringen ... 243
Subsidies ... 250
Overig programmaplan ... 256

Deel 3 Financiële begroting ... 257
Overzicht van baten en lasten per programma ... 258
Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten ... 264
Geprognosticeerde balans 2022-2025 ... 268
Reserves en voorzieningen ... 269
EMU-saldo 2022 ... 276
Overzicht geraamde lasten en baten per taakveld ... 278
Overzicht taakvelden per programma (lasten) ... 284
Overzicht taakvelden per programma (baten) ... 288
Mutaties circulaires ... 292

Bijlagen ... 294
Normenkader ... 295
Overzicht onderdelen stad/wijk ... 297
Afkortingenlijst ... 299
Begrippenlijst ... 302

Deel 1 Hoofdlijnen van beleid en financieel kader

Deel 1 bestaat uit:

1. Bestuurlijke hoofdlijnen van beleid
2. Ontwikkelingen in het financieel kader
3. Leeswijzer

Hoofdlijnen van beleid

We hebben mooie en goede dingen bereikt voor Arnhem. Dat is overal in de stad zichtbaar. Door de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis hebben we eraan bijgedragen dat Arnhem sterker uit de crisis komt. We hebben de bouw van woningen versneld en we zijn gestart met een grootschalige stadsvernieuwing: de Arnhem Oost Aanpak. We helpen meer Arnhemmers aan werk, ook degenen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Steeds minder Arnhemmers zijn afhankelijk van de bijstand en we kunnen steeds meer mensen helpen met het oplossen van hun schulden. Overal in de stad worden steeds meer maatregelen voor klimaatadaptatie zichtbaar. Diverse plannen gaan van de tekentafel naar uitvoering, zoals de Blauwe Golven en Coehoorn.

We staan er ook financieel goed voor, onze financiële positie is verbeterd. Zonder dat we de lasten hebben verhoogd. De kosten in de zorg hebben we beteugeld. Alle seinen staan op groen om nieuwe stappen te zetten. Nieuwe ontwikkelingen in te zetten. Waar alle Arnhemmers van kunnen profiteren. Dat doen we op alle fronten.

Met een nieuwe visie op het sociaal domein bieden we alle Arnhemmers dezelfde kansen op persoonlijke ontwikkeling. Alle Arnhemmers hebben voldoende inkomen, een goede woning een veilige en gezonde leefomgeving en een gezonde leefstijl. En alle Arnhemmers kunnen in veiligheid en vrijheid leven. Deze visie vindt zijn weg naar de diverse beleid- en uitvoeringsplannen. Bijvoorbeeld dat we ernaar streven dat daklozen uiteindelijk een passende woonplek krijgen en niet alleen maar zijn aangewezen op maatschappelijke opvang. Dat we bij jeugdzorg blijven sturen op preventie en vroegtijdige inzet, waardoor uiteindelijk minder specialistische zorg nodig is. En dat we Arnhemse scholen helpen hun leerlingen les te geven in goede en frisse gebouwen

We gaan onverkort verder met het bouwen van nieuwe woningen in alle segmenten. Waar mogelijk versnellen we en bouwen we meer woningen dan aanvankelijk de bedoeling was. Zoals recent met de plannen voor de Nijmeegseweg, Whemedreef en Malburgen-West. Het gaat niet om bouwen alleen. We kiezen voor een grootschalige samenhangende aanpak van stadsvernieuwing, waarbij de woningbouwplannen en de verduurzamingsopgave hand in hand gaan om de leefbaarheid van de wijken en de kwaliteit van leven van onze inwoners te verbeteren: de Arnhem-Oost aanpak. Daarbij pakken we woningen bouwen, de leefomgeving verbeteren en de sociale problematiek integraal aan.

We gaan verder aan de slag met het renoveren en verduurzamen van woningen van particuliere woningeigenaren met de laagste energielabels. Veel inwoners hebben zelf nauwelijks geld hebben om hun woning te verbeteren. Daarom vragen we een bijdrage van ruim € 25 miljoen aan bij het Rijk om daarmee met provincie, gemeente en inwoners zelf voor meer dan € 47 miljoen te kunnen investeren in de wijken. Daar waar particuliere woningen worden opgeknapt, is het de bedoeling dat ook corporaties kijken of zij hun woningen kunnen renoveren en duurzamer kunnen maken.

Groen in de stad wordt steeds belangrijker. In de vele parken die Arnhem rijk is, maar vooral ook in de wijken en in het centrum. Een gezonde leefomgeving kan niet zonder een goede groene openbare ruimte. Dus gaan we aan de slag voor meer plekken voor buitensport, parken geschikt maken voor meer bezoekers en meer groen in de wijken. Dat is ook broodnodig om voorbereid te zijn op de veranderingen van het klimaat. Zodat we minder last hebben van hevige regenval en er meer koelteplekken zijn. Investeren in een groene stedelijke omgeving draagt zo bij aan klimaatadaptatie en biodiversiteit, maar ook aan een gezonde leefomgeving voor onze inwoners.

We gaan verder met het verbeteren van de bereikbaarheid van de stad. Dat doen we bijvoorbeeld met de fietsagenda, maar ook met betere parkeerfaciliteiten, zoals de Rozetgarage en de Blauwe Golven. We gaan verder met investeren in de economische kracht van de stad, met het thema 'duurzaamheid en energie' als belangrijk vlaggenschip. Met de uitvoering van onze economische agenda, die inzet op circulaire economie en waterstof. We ondersteunen innovatieve initiatieven als IPKW en Connectr. We gaan verder met 'van bedrijven weten', waardoor we naast inwoners ook bedrijven beter kunnen ondersteunen.

Daarnaast blijven we Arnhem als sportstad op de kaart zetten. We willen gaststad zijn voor internationale sportevenementen, zoals het WK Volleybal in 2022. Dat levert extra internationale aandacht op, trekt extra toeristen naar de stad en verleidt Arnhemmers om zelf ook te gaan sporten. We blijven investeren in cultuur, mede met tijdelijke coronamiddelen van het Rijk. Want ook een rijk cultureel aanbod maakt ons als stad aantrekkelijk voor inwoners en toeristen, en de vestiging van bedrijven. We stimuleren culturele instellingen om meer mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur. Om zoveel mogelijk mensen te laten meedoen. Cultuur is er immers voor iedereen.

Bij al onze inspanningen krijgt burgerparticipatie een steeds grotere rol. Bewoners krijgen en nemen steeds vaker de gelegenheid om mee te denken over plannen van de gemeente. En terecht, want de gemeente is er immers voor zijn inwoners. De afgelopen jaren zijn inwoners bijvoorbeeld betrokken geweest bij het opstellen van het bomenplan, het referendum over diftar, bij diverse woningbouwplannen, bij de wijkgerichte energietransitie en bij de ontwikkeling van de omgevingsvisie. Daar gaan we verder mee. Zo zijn we inmiddels begonnen om samen met de wijkbewoners voor alle wijken een groenvisie op te stellen. Bij de uitvoering van het jeugdbeleid betrekken we Arnhemse kinderen, jongeren, ouders en samenwerkingspartners. En bij nieuwe woningbouwplannen blijven we onze inwoners betrekken.

Nu de gemeenteraad naar aanleiding van de uitkomsten van het referendum heeft besloten te stoppen met Diftar, gaan we op zoek naar andere manieren om de stroom restafval te verminderen. Dat blijft het doel, ook met een ander afvalsysteem. Intussen zijn de ondergrondse containers van het slot en wordt de stad steeds schoner. Ook is de milieukar ingevoerd, waar Arnhemmers klein grofvuil kunnen inleveren.

De gemeente is er voor alle Arnhemmers. Daarom werken we aan een diverse en inclusieve stad: een stad waarin iedereen zichzelf mag en kan zijn en niemand uitgesloten wordt. Daarin moeten wij zelf het goede voorbeeld geven. We zijn al hard op weg om onze gemeentelijke organisatie inclusiever te maken. We zijn goed op weg. Mede dankzij de inzet van een Verandermanager Diversiteit en Inclusie wordt de samenstelling van onze organisatie steeds meer een afspiegeling van onze stad. We zijn ambitieus en dat moet ook: dit willen we binnen vijf jaar realiseren.

We hebben veel bereikt. En we hebben nog veel te doen. Arnhem ís mooier, duurzamer en economisch sterker. Steeds meer mensen kunnen meedoen. En we zijn er nog niet. Het kan altijd beter. Dat laten we onder meer zien in deze begroting. Maar we gaan dat vooral laten zien in de stad. Zichtbaar en voelbaar voor onze inwoners. We doen het voor hen.

Ontwikkelingen in het financieel kader

Hoofdlijnen financiën

De Begroting 2021 werd sterk gekleurd door de coronacrisis. De Begroting 2022 laat een herstel van de financiële positie zien. Net zoals de stad herstelt van de coronacrisis. We zijn er nog niet. Daarom wordt het werk van de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis doorgezet. Met het snelle optreden na het uitbreken van de coronacrisis hebben we de gemeentelijke financiën in de greep kunnen houden en toch kunnen investeren in de stad. Bijvoorbeeld door met de periodieke impactanalyse de gevolgen van de crisis in kaart te brengen, maar ook door dankbaar gebruik te maken van de steunpakketten die het Rijk ter beschikking stelt en heeft gesteld.

De investeringen worden in de Begroting 2022 doorgezet. Belangrijke keuzes zijn al in de Perspectiefnota 2022-2025 gemaakt met onder andere de Arnhem Oost aanpak. In deze begroting werken we de kaders van de Perspectiefnota uit en geven we invulling aan diverse moties en amendementen. Daarnaast stellen we de begroting bij op basis van de actuele informatie van het Rijk met niet alleen de meicirculaire van het gemeentefonds, maar ook de toezegging met betrekking tot de extra middelen voor de jeugdzorg. Binnen de kaders die door onze toezichthouder, de provincie, zijn gegeven nemen we deze extra middelen waarover nog geen formeel besluit is genomen, wel op in de begroting om op die manier de tekorten die de laatste jaren op jeugdzorg zijn ontstaan zo goed mogelijk op te lossen.

In deze begroting brengen we de weerbaarheid weer op peil. Met een begroting in evenwicht, waarvan de weerstandsfactor de komende jaren niet onder de 1,3 zakt en in het laatste jaar groeit naar 1,5, is deze begroting een goed fundament om in de volgende coalitieperiode op verder te bouwen.

Reëel en structureel sluitende begroting

In onderstaande tabel is samengevat weergegeven hoe de Begroting 2022 zich ontwikkelt ten opzichte van de vorige begroting. Verder in dit hoofdstuk volgt de toelichting op de wijzigingen die zich na de Perspectiefnota hebben voorgedaan.

Financieel beeld 2022-2025	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Uitgangspositie Begroting 2021	0	0	0	0
Gemeentefonds en overige rijksontwikkelingen	28.746	21.424	19.514	20.645
Beleidsontwikkelingen				
Meedoen in een socialer Arnhem	-13.682	-4.240	-2.996	-5.515
Wonen in een duurzamer Arnhem	-5.097	-4.137	-4.953	-4.816
Genieten van een nog mooier Arnhem	-550	-435	-435	-435
Open en verantwoord besturen	-2.407	-807	-33	-1.694
Impact corona				
Jaarlijkse bijstellingen	-13.236	-13.314	-11.880	-11.271
Toevoeging (-) of onttrekking (+) aan de algemene reserve cf Begroting 2022	6.225	1.508	783	3.086
Totaal Financieel beeld	**0**	**0**	**0**	**0**

Hieruit blijkt dat deze Begroting 2022 in alle jaren leidt tot een onttrekking aan de algemene reserve. Ten opzichte van de Begroting 2021 wordt vanaf 2025 per saldo structureel € 3,1 miljoen minder aan de algemene reserve toegevoegd. Als gevolg van besluitvorming uit eerdere jaren zijn echter reeds meerjarige onttrekkingen en dotaties aan de algemene reserve begroot. Na verwerking van de hierboven gepresenteerde wijzigingen voegen we vanaf 2025 nog jaarlijks structureel € 1,9 miljoen toe aan de algemene reserve. In de onderstaande tabel zijn de totale toevoegingen en onttrekkingen aan de algemene reserve na verwerking van het meerjarenbeeld opgenomen. Hierin zitten dus ook de toevoegingen en onttrekkingen die in eerdere begrotingen zijn vastgesteld.

Totale mutatie algemene reserve Begroting 2022 inclusief eerdere aanpassingen	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000				
Onttrekking	22.139	16.324	14.642	15.839
Toevoeging	14.419	14.039	18.506	17.724
Mutatie	**-7.720**	**-2.285**	**3.864**	**1.885**

In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen is te lezen dat de weerstandsfactor oploopt tot 1,5. De coronacrisis heeft, zeker op de middellange termijn, wel een aanzienlijke invloed op de begroting. Dankzij het ruimhartige compensatiebeleid van het Rijk en het spoedige economische herstel, herstelt de weerbaarheid van de Arnhemse begroting zich ten opzichte van vorig jaar. De groei van de bestemmingsreserve solvabiliteit zorgt daarnaast voor een nog robuustere financiële positie.

Naast een reëel sluitende begroting, moet de begroting ook structureel sluitend zijn. Dit is het geval wanneer de structurele lasten, dus de lasten die langjarig doorlopen, voor 2022 volledig worden gedekt door structurele baten of aannemelijk is gemaakt dat dit structurele evenwicht in latere jaren (uiterlijk 2025) bereikt wordt.
In 2022 is er sprake van een structureel tekort in deze begroting, 2023 is in evenwicht en vanaf 2024 ontstaat er structurele begrotingsruimte in de begroting die oploopt tot 5%. Daarmee is er dus een structureel evenwicht. De begroting 2021 is reëel in evenwicht, omdat de opgenomen bedragen voor de komende jaren volledig, realistisch en haalbaar zijn. De in de begroting opgenomen maatregelen zijn aannemelijk hard of voorzien van dekking uit een bestemmingsreserve.

Gemeentefonds

In deze begroting is de raming van het gemeentefonds bijgesteld op basis van de meicirculaire 2021. In de Perspectiefnota zijn reeds de september- en decembercirculaire 2020 verwerkt. Ten opzichte van de Begroting 2021 stijgt de gemeentefondsuitkering over alle jaren. Een groot deel daarvan betreft de nominale indexatie van de gemeentefondsuitkering en deze is reeds verwerkt in de Perspectiefnota. Als gevolg van de coronacrisis is het accres over 2020 en 2021 bevroren, maar vanaf 2022 wordt het accres geactualiseerd op basis van de bestaande normeringssystematiek. Het accres laat in de meicirculaire vanaf 2022 een daling zien. De daling vanaf 2022 wordt verklaard doordat de lonen en prijzen minder hard stijgen dan in de vorige circulaire was verwacht. Ook andere uitgaven bij het Rijk stijgen minder hard (lagere rentelasten en EU-afdrachten). Hierdoor stijgen de uitgaven van het Rijk minder hard en dat werkt als gevolg van de trap-op-trap-af systematiek door in de algemene uitkering van gemeenten. Aan de andere kant zijn de volumina van de verdeelmaatstaven (zoals bijvoorbeeld het aantal inwoners en bijstandsontvangers) landelijk geactualiseerd. Dit heeft een positief effect op de hoogte van de algemene uitkering.

Op 3 juni is besloten door het Kabinet dat gemeenten in 2022 voor jeugdzorg € 1,314 miljard extra zullen ontvangen. Voor Arnhem betekent dit een bijdrage in het gemeentefonds van € 16,6 miljoen. Dit wordt pas in de septembercirculaire 2021 verwerkt, maar is omwille van de forse impact op de Begroting 2022 alvast in de raming van de budgetten verwerkt. Over de structurele toekenning van de middelen voor jeugd vanaf 2023 zijn in juli afspraken gemaakt. De provinciaal toezichthouders hebben onderling afgesproken dat gemeenten in hun meerjarenbegroting 75% van de bedragen die de Arbitragecommissie heeft berekend, zouden mogen opnemen. In deze Begroting 2022 is de eerder opgenomen stelpost van € 3,9 miljoen om die reden verhoogd tot het afgesproken niveau. In programma S07 Zorg en verderop in dit hoofdstuk wordt nader toegelicht op welke wijze de extra middelen voor jeugdzorg zullen worden ingezet. De overige aanpassingen in het gemeentefonds die leiden tot aanpassingen in de lasten zijn toegelicht in deel 3 (Financiële begroting).

Gemeentefonds en overige rijksontwikkelingen	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000				
Ontwikkelingen gemeentefonds sept.- en dec.circulaire	10.749	11.894	13.085	16.422
Doorgegeven mutaties decentralisatie-uitkeringen sept.- en dec.circulaire	-1.991	-1.991	-1.991	-1.962
Gemeentefonds totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*8.758*	*9.903*	*11.094*	*14.460*
Ontwikkelingen gemeentefonds meicirculaire	4.453	2.703	458	-752
Doorgegeven mutaties decentralisatie-uitkeringen meicirculaire	-1.065	-1.050	-1.063	-1.076
Extra middelen Jeugdzorg	16.600	9.869	9.026	8.013
Gemeentefonds totaal aanvullend op Perspectiefnota	*19.988*	*11.521*	*8.421*	*6.185*
Totaal ontwikkelingen gemeentefonds	**28.746**	**21.424**	**19.514**	**20.645**

Herverdeling gemeentefonds
Begin juli 2021 is het nieuwe verdeelvoorstel voor herijking van het gemeentefonds gepubliceerd. De Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) verwacht eind september of begin oktober zijn advies over de herverdeling van het gemeentefonds uit te brengen. Besluitvorming over de invoering van de nieuwe verdeling (per 2023) is aan het nieuwe Kabinet. Begin juni is daarnaast een advies van de ROB gepubliceerd over de toekomst van de normeringssystematiek (het accres). Ook dit is aan het nieuwe Kabinet om daarin een besluit te nemen.
Voor het nieuwe verdeelmodel van de algemene uitkering verwachten we een voordeel (met de kennis van nu structureel ruim € 7 miljoen), maar voor het nieuwe verdeelmodel Beschermd Wonen verwachten we een nadeel. In de risicoparagraaf is een risico van € 15 miljoen opgenomen voor de effecten van het verdeelmodel Beschermd Wonen. Daarnaast kan het verwachte nadeel op Beschermd Wonen deels opgevangen worden met het te verwachten voordeel op de algemene uitkering. Beide modellen worden vanaf 2023 stapsgewijs ingevoerd.

Financiële koers van de beleidsontwikkelingen

De financiële koers is in dit hoofdstuk in vier onderwerpen samengevat:

- Meedoen in een socialer Arnhem: Wmo & jeugdzorg, werk & inkomen, armoede & schulden en onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang
- Wonen in een duurzamer Arnhem: wonen, ruimtelijke ontwikkeling, grondbeleid, openbare ruimte en klimaat & energie
- Genieten van een nog mooier Arnhem: cultuur, bruisende binnenstad en veiligheid
- Open en verantwoord besturen: samenwerking met burgers en organisaties, bedrijfsvoering en concernfinanciën

In onderstaande tabel wordt duidelijk wat de mutaties zijn op deze onderwerpen ten opzichte van de vorige begroting:

Beleidsontwikkelingen	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000				
Meedoen in een socialer Arnhem	-13.682	-4.240	-2.996	-5.515
Wonen in een duurzamer Arnhem	-5.097	-4.137	-4.953	-4.816
Genieten van een nog mooier Arnhem	-550	-435	-435	-435
Open en verantwoord besturen	-2.407	-807	-33	-1.694
Totaal beleidsontwikkelingen	**-21.736**	**-9.618**	**-8.418**	**-12.459**

In de volgende paragrafen worden per onderwerp de financiële ontwikkelingen ten opzichte van de vorige begroting weergegeven. Daarbij zijn in elke tabel telkens eerst de ontwikkelingen zoals vermeld in de Perspectiefnota benoemd en worden daaronder de ontwikkelingen die zich na de Perspectiefnota hebben voorgedaan. De ontwikkelingen na de Perspectiefnota worden in de paragrafen toegelicht.

Meedoen in een socialer Arnhem

Ontwikkelingen Meedoen in een socialer Arnhem	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000				
Wmo en jeugdzorg				
Wijziging woonplaatsbeginsel jeugd	-2.100	-2.100	-2.100	-2.100
Wijziging woonplaatsbeginsel jeugd dekking vanuit GF	2.100	2.100	2.100	2.100
Nieuw preventief beleid en investeringen t.b.v. invoer taskforce maatregelen jeugd	99			
Wmo en jeugd totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*99*	*0*	*0*	*0*
Inzet extra middelen jeugd		-4.722	-4.608	-5.608
Reservering extra middelen jeugd	-16.600	-1.000	-1.000	-1.000
Actualisatie WMO middelen	1.200	1.700	2.200	1.700
Wmo en jeugd totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-15.400*	*-4.022*	*-3.408*	*-4.908*
Werk en inkomen				
BUIG actualisatie	5.800	4.900	3.900	3.900
Werk: Herstelagenda en landelijke middelen	-875	-1.125		
Werk en inkomen totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*4.925*	*3.775*	*3.900*	*3.900*
WSW Actualisatie	316	570	797	2.306
Vrijval WSW ten behoeve van beschut werk		-570	-797	-2.306
Dividend Scalabor	-690	-690	-690	-690
Werk en inkomen totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-374*	*-690*	*-690*	*-690*
Armoede en schulden				
Armoede- Bijzondere Bijstand < 21 jaar	-231	-231	-231	-231
Wetswijziging WGS tav Vroeg erop af	-207	-207	-207	-207
Perspectief voor gezinnen met kinderen in armoede (21A33)	-81	-81	-81	-81
Armoede en schulden totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-438*	*-438*	*-438*	*-438*
Onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang				
Addendum coalitieakkoord: Burgerkracht	-175	-175	-175	
Onttrekking BR Burgerinitiatieven Sociaal domein	175	175	175	
Opschorten bezuiniging sociale basis (herijking welzijnsopgave)	-350	-350		
Integraal plan voor aanpak racisme, veiligheid en acceptatie LHBTIQ+ en vrouwenemancipatie	-200	-200	-36	-36
Arnhemse standaard toegankelijkheid openbare ruimte	-100			
Suïcidepreventie		-40	-40	-40
Huisvesting maatschappelijke initatieven	-80	-80	-80	-80
Vluchtelingen en statushouders Pilot Shelter City	-35	-35		
Veiligheid: Aanpak mensenhandel	-175	-175	-175	-175
Veiligheid: Datagedreven werken voor de aanpak van criminaliteit en onveiligheid	-150	-150	-150	-150
Veiligheid: Strategische advisering programma Veiligheid	-120	-120	-120	-120
VGGM: Verdeling kosten kazerne Ede	-400	-400	-400	-400
Sport: exploitatie Bethanienstraat en de Opmaat	-83	-83	-83	-83
Sport: Middachtensingel		-88	-88	-88
Investeringen in scholen en sport	-121	-513	-607	-1.026
Onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-1.814*	*-2.234*	*-1.779*	*-2.198*

VGGM Functiewaardering (motie 21m52g)	-350	-350	-350	-350
Onderwijshuisvesting				-600
Beheer MFC's	-150	-100	-50	-50
Ventilatie basisscholen (21A41)	-100	-100	-100	-100
Onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-600*	*-550*	*-500*	*-1.100*
Totaal ontwikkelingen meedoen in een socialer Arnhem	**-13.682**	**-4.240**	**-2.996**	**-5.515**

Wmo en jeugdzorg
Op 3 juni is door het kabinet besloten dat gemeenten voor jeugdzorg € 1,314 miljard extra (bovenop de reeds toegekende € 300 miljoen) voor 2022 zullen ontvangen. Arnhem ontvangt hiervan in 2022 een bedrag van circa € 16,6 miljoen. Dit zal in de septembercirculaire 2021 worden toegekend. Daarnaast mag er ook rekening gehouden worden dat een volgend kabinet drie kwart van het structurele tekort zal dekken waarmee ruimte ontstaat om extra uitgaven te ramen. In deze begroting wordt van de € 16,6 miljoen aan extra middelen in 2022 € 10,0 miljoen toegevoegd aan de reserve Wmo & Jeugdzorg. De extra Jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld Zorg ingezet worden (€ 6,6 miljoen in 2022, € 1,0 miljoen in de jaren 2023, 2024 en 2025) worden gedoteerd aan de nieuwe bestemmingsreserve Jeugdfonds. Het jeugdbeleid en daarmee de inzet van het jeugdfonds wordt stadsbreed en in samenhang met Arnhem Oost bezien. Extra inzet op Jeugd kan incidenteel gedekt worden uit deze reserve. Een eventueel overschot aan middelen in het jeugdfonds kan overgeheveld worden naar de BR WMO en Jeugdzorg.

Van de structurele compensatie wordt in 2023 € 4,7 miljoen ingezet voor onder andere de dekking van het bestaande tekort op de Jeugdzorg conform de raadsbrief van 15 juni 2021 en de besparingen op begeleiding door de sociale wijkteams voor € 1,0 miljoen structureel en de transformatie verblijfszorg voor € 0,8 miljoen structureel terug te draaien. Door deze extra middelen voor jeugdzorg kan daarnaast een overschot dat ontstaat bij de Wmo middelen van structureel € 1,7 miljoen vrijvallen.

Werk en inkomen
Sinds de Perspectiefnota is de WSW-raming geactualiseerd. Er stromen geen nieuwe WSW-ers meer in. De kosten voor de huidige groep SW-medewerkers lopen nog jarenlang door, deze zijn niet beïnvloedbaar. De Rijksbijdrage is niet dekkend voor deze kosten. De meerjarige financiële consequenties van deze rijkskorting zijn gedekt in de begroting. Voor de zomer heeft de MGR de meerjarenbegroting 2022-2025 aan de raad ter zienswijze voorgelegd. Daarnaast is in de meicirculaire de aangepaste rijksbijdrage voor WSW bekend gemaakt. Het voordeel voor 2022 van € 316.000 valt vrij. Het overig budget blijft ingezet worden voor beschut werk voor WSW-ers en inwoners die niet meer in de WSW kunnen instromen, maar wel recht hebben op beschut werk.

In de begroting was vanaf 2022 structureel rekening gehouden met een dividenduitkering van Scalabor van jaarlijks € 690.000. De toekomstige financiële ontwikkeling van Scalabor is echter op dit moment onzeker, waardoor we niet uit kunnen gaan van een jaarlijkse dividenduitkering van deze hoogte. Daarom wordt deze dividendverwachting voor nu uit de begroting gehaald.

Armoede en schulden
Bij de behandeling van de Perspectiefnota is op 30 juni 2021 amendement 21A33 'Perspectief voor gezinnen met kinderen in armoede' aangenomen en verwerkt in deze begroting. Aanvullend op de Perspectiefnota worden in deze begroting geen mutaties voor armoede en schulden voorgesteld.

Onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang
Motie 21m52g roept het college op om te investeren in preventie en publieke gezondheid en daartoe onder andere de VGGM een inschatting te laten maken van de financiële effecten van de functiewaardering van haar personeel. Voor de Arnhemse bijdrage wordt het effect hiervan ingeschat op structureel € 350.000.

Om toekomstige investeringen in onderwijshuisvesting mogelijk te maken, wordt vooruitlopend op de vaststelling van een nieuw integraal huisvestingsplan voortgezet onderwijs een structurele stelpost van € 600.000 vanaf 2025 opgenomen in de begroting ter dekking van verwachte kapitaallasten. In de komende periode zal op basis van een analyse van de huidige en toekomstige situatie rondom het aantal leerlingen, trends en ontwikkelingen, opgaven, kwaliteit van de gebouwen en toekomst van het onderwijs een plan worden opgesteld. Inschatting is dat

de benodigde investeringen in onderwijshuisvesting vanaf 2024 in elk geval tot € 600.000 aan kapitaallasten leiden vanaf 2025.

De MFC's worden in de avonduren en tijdens de weekenden veelal gebruikt voor diverse activiteiten die zijn ontstaan uit bewonersinitiatieven. Hierbij kan worden gedacht aan samenkomsten van bewoners, taal-, dans-muzieklessen, vergaderingen, biljarten, etc. Daarvoor is het noodzakelijk dat het beheer van de MFC's ook gedurende die tijden goed op orde is, zodat wordt voldaan aan wettelijke verplichtingen en gebruiksvoorwaarden vanuit de afgegeven vergunning. Op korte termijn wordt daarvoor gebruik gemaakt van professionele en flexibel inzetbare menskracht voor toezicht en beheer. Omdat het hier gaat om gebruik van de MFC's door bewoners en andere niet-professioneel gebruik, kunnen de kosten hiervan niet of onvoldoende bij hen in rekening worden gebracht. Dit 'sociaal beheer' zal samen met de wijken (teams Leefomgeving) worden uitgewerkt om op termijn, bijvoorbeeld met inzet van vrijwilligers en in samenhang met de doorontwikkeling van de buurthuizen, dit knelpunt structureel op te lossen.

Bij de behandeling van de gemeentelijke bijdrage SUVIS-regeling is op 21 juli 2021 amendement 21A41 'Meer geld voor ventilatie basisscholen door apart budget voor MFC's' aangenomen. Het structurele budget aan kapitaallasten van deze investering van € 100.000 is in deze begroting opgenomen.

Wonen in een duurzamer Arnhem

Ontwikkelingen Wonen in een duurzamer Arnhem	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Arnhem Oost aanpak	-1.533	-2.000	-2.000	-2.000
Verstedelijkingsopgave	-470	-600		
Uitvoeringskosten motie Voorkom stadsvernieuwing 4.0	-125		-125	
Participatieproces Nemia	-125			
Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen	-45	-59	-77	-91
Buurtconcierges	-200			
Bossen en parken	-200	-200	-200	-200
Woonboten Nieuwe Haven	50	750		
Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten	-50	-50	-50	-50
Investeringen in openbare ruimte	-24	-88	-111	-135
Totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-2.722*	*-2.247*	*-2.563*	*-2.476*
Hogere prijsstijging bouwmaterialen	-350	-40	-40	-40
Nieuwe Haven	-13	-13	-13	-13
Veiligheid en openbare ruimte Nieuwe Haven	-75			
Kostendekkendheid rioolheffing	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
Voorbereidingskosten klimaatadaptatie	-75	-75	-75	-75
Groene metropoolregio Arnhem-Nijmegen	-412	-412	-412	-412
Extra capaciteit bossen en parken	-200	-200	-200	-200
Wonen - opgaven en middelen voor handhaving	-100	-100	-100	-100
Stikstofagenda	-100			
Verstedelijking			-500	-500
Gemeentelijke adviescommissie ruimtelijke kwaliteit	-50	-50	-50	
Totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-2.375*	*-1.890*	*-2.390*	*-2.340*
Totaal ontwikkelingen Wonen in een duurzamer Arnhem	**-5.097**	**-4.137**	**-4.953**	**-4.816**

Hogere prijsstijging bouwmaterialen
Een flink aantal producenten van bouwmaterialen zoals staal, hout en pvc heeft op basis van de verwachtingen van economische malaise door de coronacrisis de productie naar beneden bijgesteld. In de bouw is tot nu echter weinig van de coronacrisis te merken en de vraag naar bouwmaterialen blijft groot. Gevolg is dat de prijzen van bouwmaterialen fors zijn gestegen en dat sommige materialen niet of veel later worden geleverd. Om de gevolgen van de bovenmatige prijsstijgingen van bouwmaterialen te kunnen opvangen, wordt voor 2022 een

buffer van € 350.000 gevormd. Een aantal bouwprojecten die in 2021 worden aanbesteed, wordt al direct beïnvloed. Hierdoor stijgen de kapitaallasten structureel met € 40.000.

Nieuwe Haven
Om de nautische veiligheid van de Nieuwe Haven op orde te maken middels het plaatsen van buispalen is in december 2018 een investeringskrediet van € 200.000 miljoen beschikbaar gesteld. Nu blijkt uit nader technisch onderzoek dat het beschikbaar gestelde investeringskrediet ontoereikend is, dit mede als gevolg van de sterk gestegen staalprijzen en technische complicaties. Een aanvullend investeringskrediet van € 350.000 is benodigd om de nautische veiligheid van de Nieuwe Haven op orde te brengen. De jaarlijkse extra kapitaallasten bedragen vanaf 2022 € 13.000.

Veiligheid en openbare ruimte Nieuwe Haven
Om de veiligheid en openbare ruimte van De Nieuwe Haven te verbeteren wordt in 2022 € 75.000 uitgegeven aan onder andere bebording, groen en verlichting.

Kostendekkendheid rioolheffing
In het Coalitieakkoord 2018-2022 is afgesproken om de heffingen kostendekkend te maken. Voor de rioolheffing werd daarbij uitgegaan van een jaarlijkse groei van 1,5%.

Voor 2022 geldt dat de kosten van beheer en onderhoud van riolering naar verwachting lager uitvallen dan eerder meerjarig geraamd. Aangezien de tarieven maximaal kostendekkend mogen zijn, zou dit lagere opbrengsten tot gevolg hebben. In de toekomst wordt echter een toename verwacht van de vervangingsopgave van rioleringen. Om schommeling van tarieven te voorkomen wordt daarom vanaf 2022 een spaarelement opgenomen in het tarief, geraamd op € 700.000 per jaar. De inkomsten op grond van dit spaarelement worden toegevoegd aan een voorziening en ingezet bij toekomstige vervangingsinvesteringen riolering.
Een deel van de lagere lasten in 2022 wordt wel doorberekend in het tarief (€ 300.000). Per saldo betekent dit dat de (gemiddelde) lasten voor de burger in 2022 gelijk zijn aan 2021. De opbrengsten rioolheffing zijn hierdoor € 300.000 lager dan in eerste instantie meerjarig geraamd, omdat wordt afgeweken van de jaarlijkse groei van 1,5%.

Voorbereidingskosten klimaatadaptatie
Om de klimaatadaptatie te kunnen realiseren worden kosten gemaakt die conform de huidige spelregels niet gedekt kunnen worden uit de middelen in het klimaatfonds. Het gaat hier over algemene kosten (zoals stadsbrede onderzoeken, bijdragen aan samenwerkingsverbanden, lidmaatschappen e.d.) die niet aan een project toe te schrijven zijn, maar meer algemeen samenhangen met klimaatadaptatie. Om deze voorbereidingskosten te kunnen dekken, wordt een jaarlijks bedrag van € 75.000 ingezet.

Groene metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Arnhem neemt deel in de Groene metropoolregio Arnhem-Nijmegen. Hierbinnen liggen diverse opgaven voor de komende jaren. Voor de opgaven rond *Productieve regio*, *Circulaire regio*, *Ontspannen regio* en *Groene groeiregio* wordt in totaal € 412.000 vrijgemaakt. Dit bedrag zal nog over de betreffende programma's verdeeld gaan worden.

Extra capaciteit bossen en parken
De bossen en parken van Arnhem worden steeds intensiever gebruikt. Een bijkomstigheid hierbij is dat hierdoor de betrokkenheid van de Arnhemmer ook enorm is toegenomen. Om ons dagelijks onderhoud uit te kunnen voeren moeten we veel meer en intensiever communiceren en ook de slijtage van materieel is veel groter. Voor ons dagelijks onderhoud en om de diverse beleidsopgaven (klimaatbestendig, biodiversiteit, Bomenplan, groenvisie etc.) uit te werken, worden 2 fte capaciteit bossen en parken toegevoegd.

Wonen - opgaven en middelen voor handhaving
In de stad zien we steeds vaker dat woningen worden opgekocht door beleggers, dat woningen gebruikt worden in strijd met gemeentelijke regels en dat het steeds lastiger is voor mensen met een bescheiden inkomen om een woning te bemachtigen. Instrumenten die kunnen worden ingezet om deze problemen te verhelpen, hebben veelal een ruimtelijke component en zorgen voor een toenemende druk op de handhavingscapaciteit van de ODRA en de gemeente. Om dit mogelijk te maken wordt dit budget met € 100.000 verhoogd.

Stikstofagenda
De te grote stikstofuitstoot is een groot probleem. Maatregelen om de stikstofdepositie te verminderen en/of de natuur te herstellen komen samen in de Arnhemse stikstofagenda. Voor de uitwerking van deze agenda wordt in 2022 een budget van € 100.000 vrijgemaakt.

Verstedelijking
De verstedelijkingsopgave kent de komende jaren grote uitdagingen. In de Perspectiefnota zijn voor de jaren 2022 en 2023 reeds middelen opgenomen om deze opgave te realiseren. In deze Begroting wordt voorgesteld om dit door te trekken en vanaf 2024 extra budget van jaarlijks € 500.000 in te ramen om de verstedelijksopgave ook structureel op te kunnen pakken.

Gemeentelijke adviescommissie ruimtelijke kwaliteit
Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet (beoogd 1-7-2022) dienen gemeenten te beschikken over een gemeentelijke adviescommissie voor omgevingskwaliteit. Deze wordt gevormd door omvorming van het team welstand en monumenten. De dekking hiervoor bedraagt vanaf 2022 tot en met 2024 jaarlijks € 50.000.

Genieten van een nog mooier Arnhem

Ontwikkelingen Genieten van een nog mooier Arnhem	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Regionaal mobiliteitsfonds	-210	-210	-210	-210
Topsportevenementenbudget	-100	-100	-100	-100
Versterking public affairs	-125	-125	-125	-125
Totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-435*	*-435*	*-435*	*-435*
Arnhemse sportdag (21M103)	-40			
Uitvoering wijkgroenagenda's	-75			
Totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-115*	*0*	*0*	*0*
Totaal ontwikkelingen Genieten van een nog mooier Arnhem	**-550**	**-435**	**-435**	**-435**

Arnhemse sportdag
Bij de behandeling van de Perspectiefnota is op 30 juni 2021 de motie 21M103 *Een Arnhemse Sportdag* aangenomen. De kosten voor het organiseren van een éénmalige Arnhemse sportdag voor alle Arnhemse scholen op Papendal bedragen € 10.000 voor de inzet van capaciteit en € 30.000 voor de uitvoering en worden in deze begroting vrijgemaakt.

Uitvoering wijkgroenagenda's
Momenteel stellen we samen met bewoners en andere stakeholders voor alle wijken een wijkgroenagenda op. Dat levert tal van kansen op om samen met de wijk te investeren in het groen in de wijk. Voor lang niet alle maatregelen is binnen de huidige reguliere budgetten voldoende dekking. Om de kansen te benutten die zich langs deze weg aandienen, wordt een bedrag € 75.000 ingezet in 2022.

Open en verantwoord besturen

Ontwikkelingen Open en verantwoord besturen	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Bestuur, dienstverlening en financiën				
Addendum coalitieakkoord: burgerparticipatie	-240			
Onttrekking BR Burgerparticipatie	240			
Ondersteuning raad	-70	-20	-20	-20
Begrijpelijke taal voor iedereen	-40			
Inclusieve gemeentelijke organisatie	-150	-150	-50	-50
Aanpassen gemeentelijke websites aan wettelijke eis inclusief communiceren	-60	-40	-40	-40
Klantenservice: gratis telefoonnummer, verbetering dienstverlening	-400	-360	-360	-360
Hybride werken	-125	-125	-125	-125
Versterken regionale samenwerking	-140	-260	-260	-260
Formatie Strategie, Beleid en Regie	-1.500			
De Connectie	-64	76	-251	-251
Vrijval rentebuffer			1.000	
Bestuur, dienstverlening en financiën totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-2.549*	*-879*	*-106*	*-1.106*
Actieplan overlast (21M102)	-80	-80	-80	-80
Art 213a / zero based	-50	-50	-50	-50
Onderzoek volgens methode Duisenberg	-15	-15	-15	-15
Ondermijning	-500	-500	-500	-500
Financieel-administratieve verwerking nota IWA	370	300	300	290
Gecorrigeerde meeropbrengsten leges	40	40	40	40
Office 365	-66	-66	-66	-66
Migratie businessapplicaties	-184	-184	-184	-184
Voordeel eigen huisvesting	650	650	650	
Goedkope identiteitskaart (21M168)	-23	-23	-23	-23
Bestuur, dienstverlening en financiën totaal aanvullend op Perspectiefnota	*143*	*73*	*73*	*-588*
Totaal ontwikkelingen Open en verantwoord besturen	**-2.407**	**-807**	**-33**	**-1.694**

Actieplan overlast
Bij de behandeling van de Perspectiefnota is het college met motie 21M102 opgedragen een Actieplan overlast op te stellen. Voor de uitvoering van de actieplan wordt een structurele last geraamd van € 80.000.

Artikel 213a / zero based opbouwen programma's in de begroting
Op verzoek van de raad worden de onderzoeken die op grond van artikel 213a uit de gemeentewet worden uitgevoerd naar doelmatigheid en doeltreffendheid van het beleid geïntensiveerd. Daarnaast is toegezegd de komende jaren stapsgewijs de programma's van de begroting zero based op te bouwen. Voor deze intensiveringen wordt een structureel budget geraamd van € 50.000.

Onderzoek volgens methode Duisenberg
Bij de Jaarstukken 2020 is op verzoek van de raad een onderzoek gedaan op grond van de zogenaamde Duisenbergmethode. De raad wil hieraan graag een structureel vervolg geven door dit jaarlijks uit te (laten) voeren. Hiervoor wordt jaarlijks € 15.000 aan het budget van de Griffie/raad toegevoegd.

Ondermijning
Onlangs is er een Rekenkamerrapport gepresenteerd over de aanpak van ondermijning (specifiek) en veiligheid (algemeen). De opgave is in Arnhem als fors bestempeld en tegelijkertijd is de organisatiegraad als te mager bestempeld. De gemeente moet daarin stappen zetten. Om de aanpak van ondermijning te intensiveren, wordt structureel € 500.000 ingezet voor extra formatie.

Financieel-administratieve verwerking nota IWA
De nieuwe nota Investeren, Waarderen en Afschrijven is op 16 juni door de raad vastgesteld. De effecten van de nota IWA worden met terugwerkende kracht per 1 januari 2021 in de begroting verwerkt en zijn als volgt samen te vatten:

- Met het volledig activeren van voorbereidingskosten en het activeren van bomen verschuiven de lasten in de exploitatie naar achteren; de als gevolg van de stijgende investeringsbudgetten toenemende kapitaallasten zijn pas in latere jaren zichtbaar.
- Met het verhogen van het minimumbedrag voor activeren worden de lasten in de exploitatie juist naar voren gehaald.

Het effect hiervan op de begroting bedraagt € 370.000 in 2022, aflopend naar € 290.000 in 2025.

Gecorrigeerde meeropbrengsten leges
In de Perspectiefnota 2021-2024 is aangekaart dat er als gevolg van een combinatie van bezuinigingen, onvermijdelijke kostenstijgingen en inkomstendalingen bij Burgerzaken een structureel knelpunt is ontstaan. Ter dekking hier is onder meer voorgesteld een aantal leges aan te passen. Deze aanpassingen zijn per 1-1-2021 geëffectueerd. In de Perspectiefnota en in de Begroting 2021 is aangegeven dat door aanpassing van de leges de inkomsten zouden stijgen met een bedrag van € 119.000 (in 2021), oplopend tot € 270.000 (in 2024). Nu blijkt dat de gecorrigeerde meeropbrengsten circa € 40.000 per jaar hoger zijn.

Office 365 en migratie businessapplicaties
We investeren extra in een betrouwbare en voorspelbare ICT-infrastructuur. Daarvoor wordt Office 365 geïmplementeerd en worden de ICT-omgevingen van verschillende organisatieonderdelen geconsolideerd tot één centrale moderne omgeving. Hiervoor wordt € 250.000 extra geïnvesteerd. Dit wordt vrijwel volledig gedekt door het investeringsbudget voor ICT te verlagen, waarmee € 200.000 binnen de meerjareninvesteringsplanning (MIP) vrijvalt.

Voordeel eigen huisvesting
In de Jaarrekening 2020 is een meevaller op de eigen huisvesting gemeld. Deze meevaller van € 650.000 doet zich jaarlijks voor, voor de rest van de duur van het huurcontract van het stadskantoor tot en met 2024. In 2 amendementen en 1 motie (21A33 *Perspectief voor gezinnen met kinderen in armoede*, 21A41 *Ventilatie basisscholen* en 21M168 *Goedkope identiteitskaart*) wordt dekking gevonden in dit voordeel. Doordat de meevaller zich echter tot en met 2024 voordoet, worden deze amendementen en de motie vanaf 2025 structureel gedekt uit de algemene middelen.

Goedkope identiteitskaart
Op 21 juli 2021 is de motie 21M168 *Identiteitskaart bereikbaar voor iedereen* aangenomen. De lasten voor de uitvoering van deze motie van € 22.500 worden opgenomen in de begroting.

Impact corona en Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis

Met enige regelmaat wordt de impactanalyse corona geactualiseerd en gepubliceerd op het coronadashboard. De laatste actualisatie dateert van 6 juli. In de jaren 2020 en 2021 zijn vrijwel alle nadelen in de exploitatie gecompenseerd door steunpakketten van het Rijk. Vooralsnog wordt voor het jaar 2022 en verder geen direct effect meer op de exploitatie voorzien. Wel is in het risicoprofiel voor € 3,0 miljoen aan coronarisico's meegenomen. Dit is een daling ten opzichte van de vorige begroting en is nader toegelicht in de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen.

In de begroting 2021 is de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis verwerkt. Hierin is vastgelegd hoe Arnhem de bedrijvigheid, leefbaarheid, werkgelegenheid en aantrekkelijkheid van de stad wil beschermen en het herstel wil bevorderen en versterken. Verdeeld over de vier thema's anticyclisch investeren, sociaal sterke stad, leefbare en groene stad en innovatie en vernieuwing is in de stad geïnvesteerd.
Met de raadsbrief van 20 juli is door middel van een *first year review* toegelicht hoe de uitvoering van de Herstelagenda verloopt. Scherp kijkend naar de Herstelagenda zoals wij die formuleerden, zien wij dat we in het algemeen aardig in lijn lopen met de intenties die wij hadden. Ruim een jaar na de start van de coronacrisis zien we een stadsbestuur en gemeentelijke organisatie die enigszins gewend zijn geraakt aan de onzekerheid van de voortdurende coronacrisis. Het moment dat "het stof is neergedaald" is echt nog niet aangebroken, maar wel wordt voorzichtig duidelijk waar de klappen vallen, waar het enorm meevalt, en waar eigenlijk niet veel valt te merken van de coronacrisis.

Daar waar de klappen het hardst vallen, blijft het exacte effect soms nog lastig precies te duiden. Het Centraal Planbureau schetst een trend van groeiende ongelijkheid: leerachterstanden en gezondheidsverschillen, schuldenproblematiek, mensen met een vast contract en mensen zonder. Zij verwachten dat deze crisis leidt tot een toename van de tweedeling, die zich waarschijnlijk in komende tijd nog verder doorzet. Tegelijkertijd zien we dit op dit moment in onze cijfers nog niet terug. Om goed zicht te hebben op de cijfermatige effecten van corona op verschillende beleidsterreinen hebben we het coronadashboard ontwikkeld en deze actualiseren we nog steeds. Na de zomer blikken we in het coronadashboard op de afgelopen 1,5 jaar terug en duiden we deze ontwikkelingen, mede op basis van landelijke onderzoeken.

Jaarlijkse bijstellingen

Voor elke begroting wordt een actualisatie gemaakt van de prijs- en volumeontwikkelingen, de belasting- en legesopbrengsten, het gemeentelijk investeringsplan en de raming van de BR Solvabiliteit. In totaal leidt dit, zoals zichtbaar in de volgende tabel, tot een nadeel in het algemeen beeld:

Jaarlijkse bijstellingen	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Prijs- en volumeontwikkeling	-12.400	-12.400	-12.400	-12.400
Ontwikkeling belastingen en legesopbrengsten	115	105	93	175
Ontwikkelingen Meerjareninvesteringsplanning	935	990	1.674	501
Toevoeging BR Solvabiliteit	-1.886	-2.009	-1.246	453
Totaal jaarlijkse bijstellingen	**-13.236**	**-13.314**	**-11.880**	**-11.271**

Prijs- en volumeontwikkeling

In de Perspectiefnota is de prijs- en volumeontwikkeling toegelicht. In de Begroting 2022 is deze niet bijgesteld. Wel is deze bijstelling nu over de programma's verdeeld.

Ontwikkeling belastingen en legesopbrengsten

Hierna is in hoofdlijnen de ontwikkeling in belasting- en legesopbrengsten opgenomen.
Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf lokale heffingen.

Onroerend zaak belasting (OZB)

Met ingang van waardepeildatum 1 januari 2021 (aanslag 2022) wordt de WOZ-waarde gebaseerd op het aantal vierkante meters (oppervlakte), in plaats van op het aantal kubieke meters (inhoud). Deze wettelijk verplichte wijziging van methodiek heeft een beperkte invloed op de herwaarderingcijfers. Aangezien de coalitieafspraak is dat de inkomsten uit OZB niet stijgen (behoudens areaalontwikkeling) worden de tarieven aangepast op basis van de herwaarderingscijfers en heeft de gewijzigde waarderingsmethodiek geen effect op de totale OZB-opbrengsten 2022.
Op basis van de groei van het aantal inwoners (areaalontwikkeling) kan een stijging van de belastinginkomsten worden verwacht van € 115.000.

Afvalstoffenheffing

De keuze voor het instrument diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder afval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt. Huishoudens betalen sindsdien weer een vast tarief voor afvalverwerking, waarbij de hoogte van dit tarief voor eenpersoonshuishoudens lager ligt dan voor meerpersoonshuishoudens.
De structurele effecten in de opbrengsten en kosten als gevolg van de per juni 2021 gewijzigde systematiek van afvalinzameling en tariefstelling zijn conform coalitieakkoord doorberekend in de afvalstoffenheffing. Zowel de begrote kosten als de begrote opbrengsten zijn hierdoor in 2022 hoger dan in 2021. De kostendekkendheid van 84% is gelijk aan die van 2021. Dit geldt voor zowel de periode dat diftar van kracht was (januari tot en met mei 2021), als voor de periode van juni tot en met december 2021 waarin al een vast tarief per huishouden gold.

Reinigingsrecht

Op dit moment maken 80 bedrijven in de binnenstad gebruik van reinigingsrecht. Voor 2022 gaan we ervan uit dat dit aantal gebruikers stabiel blijft. Door het openstellen van de ondergrondse containers, ook in de binnenstad, is de verwachting dat er niet meer bedrijven gebruik zullen gaan maken van reinigingsrecht. Er zijn echter ook

geen signalen op basis waarvan een afname zou moeten worden verwacht. De kostentoerekening naar reinigingsrecht is aangepast op de verwachte gebruikersaantallen.
Voor 2022 wordt voorgesteld om de huidige twee staffels: 1 tot 5 en 6 tot 10 zakken per week te handhaven. De tarieven handhaven we op het niveau van 2021, deze zijn kostendekkend en marktconform.

Rioolheffing
De bijstelling van de rioolheffing is hierboven in de paragraaf *Wonen in een duurzamer Arnhem* onder het kopje *Kostendekkendheid rioolheffing* beschreven.

Leges
In het coalitieakkoord 2018-2022 is opgenomen dat de parkeertarieven en legestarieven niet stijgen. Voor de legestarieven 2021 is van deze afspraak afgeweken. De stijging in kosten die het Rijk ons berekent is doorberekend in de legestarieven en enkele legestarieven zijn meer in lijn gebracht met tarieven elders in de regio. Ook voor de legestarieven 2022 geldt dat, indien van toepassing, de stijging van rijksleges wordt doorberekend in het tarief.

Ontwikkelingen Meerjareninvesteringsplanning (MIP)
In de Perspectiefnota 2021-2025 is een voordeel vanuit het MIP getoond als gevolg van de temporisering van diverse investeringen. In deze begroting worden een aantal nieuwe investeringen toegevoegd, waaronder de investeringen in de ventilatie van schoolgebouwen. In de paragraaf Investeringen wordt het totale MIP toegelicht.

Toevoeging BR Solvabiliteit
Ten opzichte van de Begroting 2021 wordt in de Begroting 2022 over de jaren € 4,7 miljoen extra toegevoegd aan de BR Solvabiliteit. Dit komt doordat in deze begroting diverse investeringen worden gedaan met een lange afschrijvingstermijn, zoals onderwijshuisvesting. Wanneer een investering namelijk een afschrijvingstermijn van meer dan 20 jaar heeft, moet er extra worden toegevoegd aan de BR Solvabiliteit alsof deze investering in 20 jaar afgeschreven zou worden. Als gevolg hiervan groeit de BR Solvabiliteit in deze begroting door naar € 32,2 miljoen.

Robuustheid van de begroting
De onderstaande tabel geeft op hoofdlijnen inzicht in de financiële weerbaarheid van de Arnhemse begroting. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt dit uitgebreid toegelicht. De verrekeningen met de algemene reserve zoals die in de overzichten hiervoor staan, zijn hierin verwerkt.

De weerstandscapaciteit bedraagt in 2022 € 69,1 miljoen. Dat betekent dat er € 69,1 miljoen beschikbaar kan worden gemaakt om financiële tegenvallers op te vangen. Een belangrijk onderdeel hiervan is de algemene reserve. Het vermogen dat nodig is om alle gemeentebrede risico's met een zekerheid van 90 procent op te vangen bedraagt in 2022 € 50,5 miljoen, de benodigde weerstandscapaciteit. De buffers zijn daarmee € 18,6 miljoen hoger dan de opgetelde risico's, waarmee de weerstandsfactor in 2022 uitkomt op 1,4. Dit ligt 0,4 boven het minimaal vastgestelde niveau. Vanaf 2022 neemt de weerbaarheid van de begroting jaarlijks toe tot een weerstandsfactor van 1,5 in 2025. Hiermee is de Arnhemse begroting robuust genoeg om tegenvallers op te vangen.

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	**JV 2020**	**Prognose 2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
	90%	90%	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000						
Benodigde weerstandscapaciteit	58.519	50.539	50.539	47.552	47.552	47.552
Beschikbare weerstandscapaciteit	60.576	76.718	69.148	66.864	70.728	72.613
Benodigde versus beschikbare ruimte irt aanzuivering	**2.057**	**26.179**	**18.609**	**19.312**	**23.176**	**25.061**
Verschil (> factor 1,4)	-21.351	5.964	-1.606	291	4.155	6.040
Weerstandsfactor	**1,0**	**1,5**	**1,4**	**1,4**	**1,5**	**1,5**

Een belangrijk doel naast een robuuste begroting en daarmee buffers om risico's op te vangen is een robuustere financiële positie. Hiervoor wordt gespaard in de bestemmingsreserve solvabiliteit. Doel is om deze reserve groot

genoeg te laten zijn om in 20 jaar de voor investeringen aangegane leningen te kunnen aflossen. Daarmee worden toekomstige generaties niet opgezadeld met een forse schuldenlast. De ontwikkeling van deze bestemmingsreserve staat in de tabel hieronder.

Bestemmingsreserve solvabiliteit	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Stand per 1-1	**16.100**	**20.446**	**26.556**	**30.250**
Toevoeging aan reserve o.b.v. MIP Begroting 2021	7.047	6.110	3.693	2.941
Inzetten t.b.v. financieel beeld	-2.700			
Stand per 31-12	**20.446**	**26.556**	**30.250**	**33.191**

In 2022 wordt de groei van de reserve geremd door de eerder met de raad afgesproken inzet van een deel van deze middelen. Toch groeit de reserve door tot een stand van € 33,2 miljoen in 2025 waarmee de schulden eerder afgelost kunnen worden en de robuustheid van de financiële positie verbetert.

Het brede beeld van de financiële positie wordt beschreven in de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen. Dit wordt verder toegelicht met financiële kengetallen en de duiding daarvan. De financiële positie wordt beïnvloed door verschillende ontwikkelingen. Zoals bij alle gemeenten is de afhankelijkheid van de inkomsten van het Rijk groot. De schommelingen hierin zorgen voor een kwetsbaarheid van de financiële positie. De komende herijking van het gemeentefonds laat dit goed zien, waarbij het laatste beeld voor Arnhem dan weer gunstig is.
Ondanks de coronacrisis staat Arnhem er goed voor. Er wordt de komende jaren verder geïnvesteerd in het versterken van de stad met de Arnhemse Herstelagenda coronacrisis en ook wordt de financiële positie de komende jaren verder verstevigd. Wel blijft het belangrijk om de kerngegevens te blijven monitoren en vooral te sturen op de trends voor de langere termijn die we daarin zien.

Leeswijzer

Na het lezen van de hoofdlijnen van deze begroting, vindt u voor uw leesgemak een korte toelichting op de bouw van deze begroting. De begroting is een onderdeel uit de P&C-cyclus. In de begroting wordt het gemeentelijk beleid op hoofdlijnen toegelicht. Dit doen we aan de hand van de drie w-vragen:

- *wat willen we bereiken?*
- *wat gaan we doen?*
- *wat mag het kosten?*

Inleiding

Op 3 juli 2019 is het raadsvoorstel 'Plan van aanpak doorontwikkeling cyclusdocumenten' geamendeerd vastgesteld. Dit betreft het plan om in de komende jaren tot beter leesbare en toegankelijke cyclusdocumenten te komen. Deze ambitie is in de Begroting 2022 weer verder vertaald. We hebben met name ingezet op een verdere ontwikkeling van de doelenboom met een toevoeging van indicatoren en hiermee uitvoering gegeven aan de motie Voortaan wel meetbare doelen (20M277).

Aanpak uitvoering motie 'Voortaan wel meetbare doelen'

Voor de zomer over de aanpak een raadsbrief gestuurd. We hebben de afgelopen periode de volgende stappen uitgevoerd:

1. Inzichtelijk maken welke doelen en indicatoren in de begroting 2021 en de bestuursrapportages zijn opgenomen.
2. Een vergelijking maken met de P&C-producten van andere gemeenten.
3. Een pilot binnen één programma uitvoeren om te onderzoeken wat nodig is om de doelen meetbaar te maken.
4. Op basis van de conclusies van stap 3, dit stapsgewijs bij andere programma's toepassen.

Over stap 1 en 2 is direct in de Perspectiefnota gerapporteerd.

Pilot programma S02 Bereikbaarheid

We hebben voor de zomer de pilot van stap 3 voor het programma S02 Bereikbaarheid uitgevoerd. We hebben hierbij gewerkt met de volgende aanpak:

- Er wordt zichtbaar gemaakt, welke concrete resultaten we binnen het programma willen bereiken.
- Hierbij wordt een concreet doel geformuleerd, waarin duidelijk wordt wat we willen bereiken in de stad.
- Bij deze doelen en resultaten worden inspanningen benoemd. De inspanningen maken duidelijk wat we als gemeente zelf gaan doen om de doelen en resultaten te bereiken.
- Vervolgens wordt een indicator gezocht die de concrete resultaten goed in beeld brengt en kan worden opgenomen in de begroting (zoals; zijn ze inhoudelijk relevant, is er politiek draagvlak voor, van welke partijen zijn we afhankelijk).

Het kost tijd om bovengenoemde aanpak met collega's uit te voeren om te komen tot concrete resultaten, doelen en indicatoren. Het is een manier van denken die eigen gemaakt moet worden. Vanuit informatiegestuurd werken worden dergelijke trajecten op meerdere plekken binnen de organisatie uitgevoerd. Deze trajecten helpen ons bij het opstellen van beleid en het scherper stellen van de beleidsdoelen.
In programma S02 is het resultaat van deze pilot aangegeven. Hierbij geldt dat in deze begroting een eerste verbeterslag is gemaakt en dat dit programma zich de komende jaren verder zal doorontwikkelen.

Wat hebben we verder gedaan in deze Begroting

De gemeenteraad ontvangt periodiek verschillende bestuursrapportages waarin een groot aantal indicatoren en veel informatie is opgenomen. Bij de volgende programma's is een koppeling tussen de indicatoren uit de bestuursrapportages en de ambities/doelen in de Begroting gemaakt:

- S06 Participatie en armoedebestrijding
- S07 Zorg
- S10 Klimaat en energie

Bij de overige programma's is gekeken of de indicatoren die in Begroting 2021 al waren opgenomen aan de doelen gekoppeld kunnen worden en/of dat bij doelen extra indicatoren beschikbaar zijn. Hierbij gaat het om een eerste aanzet en zal de komende jaren verder uitgewerkt worden.

Indicatoren

In deze begroting staan effectindicatoren opgenomen. Effectindicatoren vertellen iets over de het effect dat beoogd wordt met de inspanningen van de gemeente. Zij gaan over de vraag: 'wat willen we bereiken'. Hierbij

past de kanttekening dat het al dan niet realiseren van de effecten in de meeste gevallen van meer factoren afhankelijk is dan alleen het gemeentelijke beleid. Op dit moment hebben we geen prestatie-indicatoren opgenomen. Prestatie-indicatoren gaan over 'hoe bereiken we onze doelstellingen?' en richten zich op het resultaat van de ingezette activiteiten/ inspanningen. In tegenstelling tot effectindicatoren, verandert de aard van prestatie-indicatoren regelmatig; bijvoorbeeld doordat inspanningen afgerond zijn of nieuwe inspanningen worden ontwikkeld. In deze Begroting staan de inspanningen voor 2022 benoemd. In verschillende bestuurs- en voortgangsrapportages (zie bijvoorbeeld de monitor New Energy Made in Arnhem) worden zowel effect- als prestatie-indicatoren gepresenteerd.

Onderzoek rekenkamer Jaarstukken 2019
In mei 2020 heeft de Rekenkamer een onderzoek gedaan naar de vraag of de jaarstukken 2019 de gemeenteraad in voldoende mate zicht geven op de financiële positie en de geleverde inhoudelijke prestaties. De Rekenkamer heeft hierbij aangegeven dat de mate waarin over het college de raad informeert over het realiseren van de doelen op inhoudelijk gebied beter zou kunnen. We hebben met bovengenoemde aanpak hierin weer stappen gezet. Tevens heeft de rekenkamer in dit onderzoek aangegeven dat de beheerplannen een duidelijkere plek in de begroting mogen krijgen. In de paragraaf Kapitaalgoederen is een eerste stap gemaakt om aan deze aanbeveling uitvoering te geven en zal de komende jaren verder doorontwikkeld worden.

Opbouw van de Begroting 2022

Deel 1 - hoofdlijnen van beleid en ontwikkelingen in het financieel kader

In de stedelijke en wijkprogramma's worden de prioriteiten van het beleid aangegeven. Een samenvatting van de prioriteiten krijgt een plek in hoofdstuk 1.

In het hoofdstuk Ontwikkelingen in het financieel kader worden de belangrijkste financiële ontwikkelingen weergegeven. Ook wordt in dit hoofdstuk een verklaring van de mutaties gegeven.

Deel 2 - beleidsbegroting

De beleidsbegroting is opgebouwd uit vier onderdelen:

Acht wijkprogramma's (W)
Sinds 2017 zijn acht wijkprogramma's ingesteld. De 24 wijken zijn geclusterd in acht gebieden: Noord-West, Noord-Oost, Presikhaaf, Centrum/Spijkerkwartier/Arnhemse Broek, Malburgen, Rijkerswoerd/ Kronenburg/ Vredenburg, Elden/ De Laar en Schuytgraaf/ Elderveld.

Dertien stedelijke programma's (S)
In de stedelijke programma's zijn de ambities, doelen, inspanningen en de daarbij behorende budgetten op stedelijk niveau opgenomen.

Negen paragrafen
De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting. Er worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. Een deel van de paragrafen zijn in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

De volgende verplichte paragrafen vanuit het BBV zijn opgenomen:

1. Lokale heffingen - In deze paragraaf wordt stilgestaan bij de diverse gemeentelijke belastingen en heffingen en de consequenties daarvan voor de inwoners.
2. Risicomanagement en weerstandsvermogen - Het weerstandsvermogen geeft aan hoe solide de financiële positie van de gemeente is. In deze paragraaf zijn ook financiële kengetallen opgenomen, zoals het weerstandsvermogen, de solvabiliteit en de schuldquote
3. Onderhoud kapitaalgoederen - In deze paragraaf wordt toegelicht op welke wijze het onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen (zoals wegen, riolering, gebouwen) gewaarborgd is.
4. Financiering - Hier wordt toegelicht op welke wijze met de financieringsbehoefte van de gemeente is omgegaan.
5. Bedrijfsvoering - In de paragraaf wordt gerapporteerd over de voortgang van interne ontwikkelingen binnen de gemeentelijke organisatie.
6. Verbonden partijen - De gemeente werkt samen met andere partijen om bepaalde doelen te bereiken. Als de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft bij een partij, is dit een zogenoemde verbonden partij. In deze paragraaf worden alle verbonden partijen toegelicht.

7. Grondbeleid - De gemeente speelt een rol in het kopen en verkopen van gronden. Hier wordt verder ingegaan op het gevoerde grondbeleid.

Op verzoek van uw raad zijn twee niet verplichte paragrafen in de begroting opgenomen:

8. Investeringen - In deze paragraaf wordt over de realisatie van de investeringen gerapporteerd.
9. Subsidies - De gemeente verstrekt subsidies aan instellingen die een bijdrage leveren aan gemeentelijke doelstellingen. In deze paragraaf wordt aangegeven welke instellingen subsidie hebben ontvangen inclusief de subsidiebedragen.

Overig programmaplan
Hierin wordt duidelijk gemaakt op welke wijze de overhead in het overzicht baten en lasten tot uitdrukking komt.

Deel 3 - Financiële begroting
In dit onderdeel wordt ingegaan op de ontwikkelingen in het financieel kader, mutaties circulaires van het gemeentefonds en de financiële begroting met de financiële tabellen.

Bijlagen
In de bijlagen is informatie te vinden over het normenkader, aanvullende financiële tabellen en informatie over de programma's en de afkortingen- en begrippenlijst.

Interactieve website
De Begroting is digitaal beschikbaar op: financien.arnhem.nl. Op deze website is in de wijk- en stedelijke programma's ook de volgende extra informatie te vinden:

- Verdeling budgetten in kostensoorten
- Verdeling budgetten taakvelden
- Verdeling budgetten portefeuilleonderdelen
- Verdeling budgetten producten
- Totaaloverzicht subsidies
- Totaaloverzicht reserves

Deel 2 Beleidsbegroting

De beleidsbegroting bestaat uit vier onderdelen:

1. Wijkprogramma's (W)
2. Stedelijke programma's (S)
3. Paragrafen
4. Overig programmaplan

Wijkprogramma's

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op wijkniveau plaatsvinden, zijn opgenomen in de volgende 8 wijkprogramma's (bundeling van logisch samenhangende wijken):

W1 **Wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek (CSA)**
Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek

W2 **Wijkprogramma Noordwest**
Burgemeesterswijk, Hoogkamp, Transvaal, Heijenoord, Lombok, Klarendal, Klingelbeek e.o., Schaarsbergen e.o., Sint Marten en Sonsbeekkwartier

W3 **Wijkprogramma Noordoost**
Alteveer, Cranevelt, Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o.

W4 **Wijkprogramma Presikhaaf**
Presikhaaf West en Presikhaaf Oost

W5 **Wijkprogramma Malburgen**
Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder Het Duifje en Immerloo

W6 **Wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld**
Schuytgraaf en Elderveld

W7 **Wijkprogramma De Laar/Elden**
De Laar en Elden

W8 **Wijkprogramma Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg (RKV)**
Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg

Wijken Algemeen

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is / wordt een levendige en vitale stad waar het volgens inwoners en ondernemers fijn wonen, werken en verblijven is.

Samen met de wijken
In de Arnhemse wijken zijn medewerkers van de gemeente verbonden aan de gebieden, om samen met burgers en bedrijven vorm te geven aan de uitvoering van het beleid in de betreffende wijken. Wijkgericht werken is het samenwerken met partners aan leefbaarheid en sociale samenhang binnen wijken. Vanuit en voor de wijken worden trends en (strategische) ambities gesignaleerd die bijdragen aan de stadsbrede doelen. Wijksturing sluit aan bij de identiteit en dynamiek van de wijk of gebied. Geen wijk is hetzelfde, verschillen mogen er zijn of ontstaan. Een belangrijk onderdeel hiervan is dat gezamenlijke belangen samen met inwoners en wijkpartners worden geformuleerd en focus wordt aangegeven en hierop concrete acties worden ingezet. Met als uiteindelijk doel om gezamenlijk maatschappelijke meerwaarde in de wijken te creëren, een gedeelde verantwoordelijkheid voor je leefomgeving, door inzichten, krachten en investeringen te bundelen. De wijkmanagers hebben hierin een cruciale rol omdat ze niet alleen partners in projecten en beleidsopgaven zijn, maar vooral een bekend gezicht en aanspreekpunt in de wijken zijn.

De Arnhemse wijkaanpak Van Wijken Weten is succesvol, zo bleek uit uitgevoerde evaluatie in 2021. Sinds de start in 2017 zijn in de wijken (nieuwe) netwerken opgebouwd en verstevigd. Jaarlijks zijn met inbreng van inwoners en professionals acht wijkprogramma's tot stand gekomen. Vanaf 2020 is door de teams Leefomgeving vanuit de opgaven en behoeften een vertaling gemaakt naar thema's die in meerdere gebieden spelen en aandacht vergen. Resultaat hiervan zijn acht stadsbrede thema's. De sturing vanuit teams Leefomgeving verloopt voor deze acht thema's via drie pijlers van leefbaarheid: sociale domein, fysiek domein en veiligheid.

Sociaal	Fysiek	Veiligheid
Meedoen	Openbare ruimte	Veiligheid
Kansengelijkheid	Duurzaamheid	
Gezondheid	Wonen	
	Wijkeconomie	

Voor elk wijkprogramma is deze begroting opgebouwd uit de stadsbrede thema's die in de betreffende wijk van toepassing zijn. Aan deze thema's zijn de inspanningen per team Leefomgeving geformuleerd.

Betekenis stadsbrede thema's
- Meedoen: Inwoners zijn financieel en sociaal zelfredzaam.
- Kansengelijkheid: Iedere inwoner heeft gelijke kansen.
- Gezondheid: Inwoners kunnen voldoende bewegen en worden geholpen bij het creëren van een gezond levenspatroon.
- Openbare ruimte: De openbare ruimte is schoon, heel en veilig en draagt bij tot gebruik door de inwoners. In samenwerking met bewoners wordt gewerkt aan de vergroening van de wijken.
- Duurzaamheid: De stad is beschermd tegen hitte, regenoverlast en is energie-neutraal.
- Wonen: Inwoners hebben een veilig onderdak, wonen prettig in een huis, een buurt en een wijk die bij hen past.
- Wijkeconomie: De bedrijven in de wijk krijgen ondersteuning die zij nodig hebben.
- Veiligheid: Inwoners van Arnhem voelen zich prettig en veilig in Arnhem, binnenshuis en buitenshuis. Deze veiligheid zorgt voor ontspanning en vrijheid en laat inwoners onbelemmerd maatschappelijk deelnemen.

Samen met inwoners - Het inzicht en de kracht van burgers wordt maatgevend voor gemeentelijk handelen

Onderstaand worden de doelen van de teams Leefomgeving voor de komende jaren geschetst. Daaraan zijn de acht stadsbrede thema's gekoppeld.

De gemeente als wijkgerichte organisatie
Het college gaat op basis van de evaluatie en de Rekenkamerbrief onderzoek Van Wijken Weten en de wensen van de raad aan de slag met de aanpak Van Wijken Weten 2.0. Wijkgericht werken is herkenbaar in het handelen van de hele gemeentelijke organisatie. De wijkbudgetten van de gemeente worden ontschot ingezet, zodat maatwerk per wijk mogelijk is. Bij vraagstukken die in meerdere wijken spelen wordt gekeken naar combinaties en gezamenlijke inzet van budgetten. Ook bij stedelijke projecten, voorzieningen en oplossingen wordt zorg gedragen dat de uitvoering aansluit bij situaties en behoeften in de verschillende wijken.

Gekoppelde thema's: alle acht thema's.

Leefbare wijken
In sommige wijken staat de leefbaarheid meer onder druk dan in andere wijken. Deze buurten hebben extra aandacht nodig. Op plekken waar dit speelt, ontwikkelen we samen met bewoners en professionals een aanpak. Zo is in Arnhem-Oost een buurtaanpak in combinatie met stadsvernieuwing 3.0, de Woondeal en de wijkveiligheidsagenda ontwikkeld. Daarnaast is, als onderdeel van prestatieafspraken van het college met woningcorporaties, in enkele wijken gestart met het opstellen van gezamenlijke en integrale handelingskaders. Als uitvloeisel van de motie Voorkomen Stadsvernieuwing 4.0 gaan we in 2022 verder met het uitwerken van de aanpak leefbare wijken.

Gekoppelde thema's (7): meedoen, kansengelijkheid, gezondheid, openbare ruimte, duurzaamheid, wonen en veiligheid.

Stadsvernieuwing 3.0 (Woondeal)
De Woondeal kent twee delen, het gedeelte met woningbouwversnelling en verdichting en het onderdeel Stadsvernieuwing 3.0 (Arnhem-Oost-aanpak). Stadsvernieuwing 3.0 richt zich op 5 wijken: Geitenkamp, Klarendal, het Arnhemse Broek, Malburgen en Presikhaaf West (Arnhem-Oost). Dit zijn wijken die vaak al jaren bovenaan staan op lijstjes van cijfers van werkeloosheid, armoede, opleidingsniveau, veiligheid en leefbaarheid in de breedste zin van het woord. In een aantal wijken is een lichte opgaande lijn te bespeuren, maar veel minder sterk dan in de andere wijken in Arnhem. Teveel mensen hebben te weinig gemerkt van de jaren dat er sprake was van economische opleving en worden nu in deze periode van crisis harder getroffen. Er is dus nog veel te doen.

Gekoppelde thema's (4): meedoen, kansengelijkheid, wonen en veiligheid.

Ontmoeten en verbinden
In Arnhem bestaan al allerlei initiatieven in de wijken waarbij mensen elkaar tegenkomen. 'Ontmoeten' kan bijdragen aan het tegengaan van sociaal isolement en aan vergroting van zelfstandigheid van Arnhemmers. Gelijke kansen voor iedereen voor toegang tot voorzieningen in de wijk. In vrijwel alle wijkprogramma's is ontmoeten benoemd als speerpunt. Ook in de opdrachten aan welzijnsorganisaties komt het thema herhaaldelijk terug.

Gekoppelde thema's (3): meedoen, kansengelijkheid en openbare ruimte.

Netwerken en infrastructuur
Iedere Arnhemse wijk heeft netwerken en een (sociale) infrastructuur die passen bij de wijk en haar inwoners. In de ene wijk betekent dit dat diverse bewonersgroepen en -initiatieven elkaar weten te vinden, samenwerken en kennis delen. In een andere wijk wordt meer ingezet op een ketenaanpak van diverse maatschappelijke organisaties en vrijwilligersinzet. De gemeente heeft hierin een stimulerende en faciliterende rol. Ook stellen de teams Leefomgeving als opdrachtgever en subsidieverstrekker voorwaarden aan onderlinge samenwerking en samenhang in het aanbod. Netwerken worden versterkt in de wijken langs de pijlers sociaal, fysiek en veiligheid.

Gekoppelde thema's: alle acht thema's.

Invloed en betrokkenheid van bewoners
Inwoners hebben invloed op hun leefomgeving en wat daar gebeurt. Inwoners krijgen en nemen ruimte in om zelf initiatieven in en voor hun wijk te organiseren. Ze kunnen daarbij indien nodig rekenen op advies en ondersteuning vanuit de gemeente. Beschikbare (openbare) data en kennis wordt gedeeld, zodat bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties daar gebruik van kunnen maken. Gemeentelijk beleid komt tot stand in samenspraak met inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. We verbinden (groepen) bewoners en partijen in de wijk aan elkaar.
Door in alle acht gebieden in Arnhem met een wijkprogramma te werken, waarin het bewonersperspectief en het perspectief van professionals en partners in de wijk is ingebracht, worden thema's aangepakt die aandacht vragen. Burgerparticipatie is verankerd in gemeentelijke processen en projecten waarbij inwoners op verschillende manieren worden betrokken. En met het wijkgericht werken wordt de mogelijkheid geboden met inwoners zaken slimmer en anders aan te pakken.

Gekoppelde thema's: alle acht thema's.

De gemeente als wijkgerichte organisatie en vergroten van invloed en betrokkenheid inwoners: De kracht, kennis en kunde van inwoners en ondernemers benutten
Het college gaat op basis van de evaluatie en de Rekenkamerbrief onderzoek Van Wijken Weten en de wensen van de raad aan de slag met de aanpak Van Wijken Weten 2.0. Hierin heeft het college conform de aanbevelingen onder andere aandacht voor de verwachtingen van inwoners, partners, bestuur en werkorganisatie. Daarbij is ook belangrijk dat deze partijen weten hoeveel geld er daadwerkelijk beschikbaar is voor hun wijk. Daarnaast wil het college de stedelijke aanpak beter laten aansluiten op de wijkaanpak

Leefbare wijken: Opstellen stedelijke monitor leefbare Wijken (2021 / 2022)
Om achteruitgang in wijken tijdig te kunnen signaleren en dus tijdig op ontwikkelingen in te springen, is behoefte aan continue monitoring van alle Arnhemse wijken als uitvloeisel van de motie voorkomen stadsvernieuwing 4.0. De monitor wordt in het najaar van 2021 / begin 2022 uitgevoerd in alle Arnhemse wijken. Dit betekent concreet dat we niet alleen kijken naar de genoemde preventiewijken maar dat we ook de wijken in Arnhem-Oost en andere wijken betrekken. Achteruitgang meten werkt alleen maar als we ook trends kunnen signaleren. Op het terrein van veiligheid werken we momenteel bijvoorbeeld met een specifiek dashboard om gegevens over overlast te monitoren.
We werken verder aan een set interventies die stadsbreed inzetbaar zijn, waarbij de vorm en uitvoering kan verschillen, omdat per buurt wordt gedaan wat nodig en passend is. Naast de aanpak van bestaande problemen willen we ook voorkomen dat de kwetsbaarheid van wijken en bewoners toeneemt. Daarom wordt er ingezet op kansengelijkheid, preventie en het doorbreken van generatiepatronen bij sociale problematiek. Met het programma Kansrijk Opgroeien wordt het perspectief van kinderen en jongeren (0-27 jaar) vergroot en wordt de sociale omgeving van deze kinderen en jongeren versterkt (onder andere ouders en verzorgers). Dit vanuit de gedachte 'It takes a village to raise a child'.

Ontmoeten en verbinden: een visie ontwikkelen
Een belangrijke inspanning is het bevorderen van maatschappelijk vastgoed en het kwalitatief goede beheer van buurthuizen en MFC's. Samen met de buurthuizen wordt er een visie ontwikkelt op buurthuizen en onderzocht hoe het beheer buurthuizen en MFC's kan worden verbeterd. Een ander belangrijk punt is de ondersteuning van initiatieven en draagkracht in de wijken voor programmering en de inzet van vrijwilligers. De ambitie is om de komende jaren een adequate, kwalitatieve spreiding van ontmoetingslocaties in de wijken te realiseren. Het gaat dan om buurthuizen en MFC's, maar ook om mogelijkheden voor ontmoeting in de publieke ruimte, onder andere in combinatie met sport en bewegen en particuliere locaties zoals cafés en (sport)verenigingen.

Stadsvernieuwing 3.0: integraal werken aan wijkopgaves
De Arnhem-Oost-aanpak (Stadsvernieuwing 3.0) biedt de kans om integraal bewoners- en gebiedsgericht te gaan kijken en werken om de opgaven van iedere wijk aan te pakken. Daarbij bouwen we voort op wat er al is: want er is al veel goeds. In Arnhem-Oost willen we goede aanpakken versnellen en intensiveren. En wat niet werkt, anders gaan doen en/of anders gaan organiseren (door bijvoorbeeld kritisch te kijken naar onze eigen regels/afspraken, maar ook landelijk). Tegelijkertijd realiseren we ons dat problemen niet zo maar opgelost zijn en vaak wel een generatie kost voordat fundamentele veranderingen beklijven. Daarom hanteren we ook het perspectief van 18 jaar.

Op basis van de in het najaar van 2021 uitgevoerde monitor Leefbare Wijken (raadsbrief 1 juni 2021, zaaknummer : 575517) gaan we veranderingen volgen in preventiewijken en ook wijken in Arnhem Oost en andere wijken betrekken.
Op buurt- en wijkniveau is soms meer verdieping nodig om de effecten van de aanpak goed inzichtelijk te maken.

Op basis van de uitkomsten van de nieuwe monitor gaan we in 2022 in alle preventiewijken nieuwe wijkgesprekken voeren. Deze gesprekken stemmen we door middel van een goede agenda af met lopende trajecten. Daar waar grote fysieke projecten lopen proberen we dubbelingen te voorkomen. Team Leefomgeving speelt een belangrijke rol in de communicatie en planning (voorjaar 2022).

De uitkomsten van de monitor en de wijkgesprekken gebruiken we voor het verder versterken van (bestaande) wijkvisies. Een wijkvisie beschrijft hoe we voorkomen dat wijken afglijden. De visie kijkt vooruit en geeft richting aan beleid op lange termijn.
De wijkvisie bevat in elk geval de volgende elementen:

1. Een goede analyse: welke factoren maken een wijk kwetsbaar en welke factoren versterken de wijk?
2. Inzicht in de factoren voor een succesvolle preventieve aanpak in de wijk
3. Er wordt samengewerkt tussen inwoners en wijkinitiatieven, gemeente en woningbouwverenigingen/ vastgoedbezitters.
4. Burgerparticipatie is van groot belang bij de uitwerking in de wijken. Belangrijk is om bij de analyse met bewoners in gesprek te gaan. Zij zijn ervaringsdeskundigen en kennen de wijk goed. Hoe zien zij de wijk? Welke kansen zien zij in de wijk? Welke positieve krachten zien zij in de wijk? Dit kan door directe interactie met bewoners uit de wijk, maar ook professionals uit de wijk kunnen hierin een rol hebben.
5. Toetsing van uitwerking: het is goed om een visie ook aan bewoners voor te leggen en te controleren of bewoners hierin hun input terug zien. De visie gaat over de langere termijn, en is overkoepelend over wijken, terwijl inwoners vaak meer in het nu kijken en juist vooral gericht zijn op de eigen wijk. Belangrijk is het om in de gaten te houden dat bij betrekken van wijkprofessionals/ vertegenwoordigers een juiste afspiegeling ontstaat van de wijk bij de mensen die betrokken zijn.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Wijken Algemeen per thema *Wordt niet als afzonderlijk kader vastgesteld.*	**Lasten**	**Baten**	**Toevoe-gingen**	**Onttrek-kingen**
Bedragen x € 1.000				
Meedoen	17.495	-367	0	0
Kansengelijkheid	26.842	-7.971	0	0
Gezondheid	122.541	-467	110	-44
Openbare ruimte	18.789	-1.466	1	-3
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	9.297	-12.745	1.338	-276
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	1.673	-40	0	0
Bedrijfsvoering	38	0	0	0
Totaal	**196.674**	**-23.057**	**1.449**	**-322**

Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek

In het wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek (CSA) bevinden zich de wijken Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Versterken van de plekken in de wijk voor ontmoeting

De vraag naar laagdrempelige plekken om in de wijk te ontmoeten komt vanuit bewoners en organisaties. De ontmoeting kan zowel georganiseerd als ongeorganiseerd zijn. De locaties zijn flexibel of vast, bijvoorbeeld een buurthuis/huiskamer of in de buitenruimte.

Inspanningen 2022

- Waar kansen zich voortdoen inzetten op versterken van ontmoeting in binnenruimtes en de buitenruimte.
- Verbeteren buurtcentra de Symfonie en De Lommerd.

Versterken van sociale cohesie

Onderlinge betrokkenheid is belangrijk voor een leefbare wijk. Elkaar kennen in de buurt en bereid zijn je buurtgenoten te helpen hoort daarbij. CSA is een divers gebied waarin iedereen mee kan doen. Ook ouderen willen langer zelfstandig kunnen wonen. Een goed netwerk is daarbij belangrijk. Passende initiatieven zijn nodig om verbindingen tussen bewoners te leggen en daarmee de veerkracht van de wijk te versterken.

Inspanningen 2022

- Bewonersinitiatieven waar nodig ondersteunen.
- Samenwerking met de Sociale wijkteams om de voorliggende/ algemene voorzieningen in het gebied in beeld te hebben en waar nodig te versterken of om te vormen.
- Inzet van bewonersondersteuning (ook in relatie met versterking wijkdemocratie).

Meer (financiële) zelfredzaamheid

Alle mensen moeten mee kunnen doen in de samenleving. Veel mensen willen zich ontwikkelen en ervaringen op kunnen doen. In CSA zijn buurten waar naar verhouding tot de andere wijken in Arnhem meer gezinnen leven in armoede. Zij kunnen zich, om diverse redenen, financieel zelf niet redden.

Inspanningen 2022

- Nauwe aansluiting op het stedelijk programma Armoede en Schulden.
- Sturen op samenwerking van organisaties in de wijk/buurt.
- Samenwerking met de Sociale wijkteams en Werk en Inkomen versterken (gezamenlijke afspraakruimte in de Symfonie).

Kansengelijkheid

Bevorderen kansengelijkheid: bewoners zijn zelfstandiger en staan steviger in de maatschappij

De inzet van verschillende projecten in krachtwijken op kwetsbare doelgroepen laat positieve resultaten zien. Omdat we willen inzetten op een duurzame verandering en terugval van oude patronen willen voorkomen, sturen we sterk op de duurzaamheid van interventies.

Inspanningen 2022

- Verzilveren van de kansen die ontstaan vanuit de Arnhem-Oost aanpak. Investeringen/interventies hieruit moeten op duurzaamheid worden getoetst alvorens te worden uitgevoerd.
- Ondersteunen van diverse initiatieven op het gebied van kansengelijkheid (onder andere Stichting Raak, Broek Omhoog, de Kansen en buurtschakels).

Minder onderwijsterugval

Er is een grote groep die na de overgang van Basisonderwijs (PO) naar Voortgezet onderwijs (VO) terugvalt in niveau. Dit komt omdat er met name gefocust wordt op de cognitieve vakken die belangrijk zijn voor de stap richting het VO. Hiermee hebben ze onvoldoende basis en een achterstand op de andere competenties die nodig zijn op het niveau van het VO.

Vanuit de basisscholen in het Arnhemse Broek is er vanaf begin 2019 een programma opgesteld om kinderen gelijke kansen te bieden. De scholen hebben zicht op de behoeftes van de leerlingen en stemmen zaken af met de gemeente en de partners in de wijk zoals Rijnstad, Sportbedrijf en het Sociale wijkteam.

Inspanningen 2022

Het continueren van het programma kansrijk opgroeien (Het Fort, De Blokhut, Doorgaande schoollijn Hugo de Groot school en Paulusschool en Fridayschool).

Gezondheid

Meer sport en beweegmogelijkheden in de wijk voor 0 - 100 jaar

In het gebied CSA zijn weinig sportfaciliteiten. Op de commerciële sportscholen na, is er geen actieve sportvereniging. In samenwerking met het Sportbedrijf Arnhem kijken wij naar een herijking van de inzet op sport en bewegen in de wijk, zodat deze beter aansluit op behoefte en vraag van bewoners.

Inspanningen 2022

- Onderzoek faciliteren.
- Sturen op bredere en flexibele inzet van uitvoeringsplan Sportbedrijf.
- Realisatie van een wandelpad en tijdelijke schaatsbaan in het Arnhemse Broek.

Integrale aanpak gezonde leefstijl

Het percentage kinderen met ernstig overgewicht ligt ruim boven het Arnhems gemiddelde in 't Arnhemse Broek. De redenen hiervoor zijn divers. De cijfers zijn de afgelopen jaren toegenomen en in het belang van de toekomstige gezondheid van de kinderen zullen we hier op prioriteren.

Inspanningen 2022

- Inzet Go in samenwerking met het basisonderwijs.
- JOGG programma vanuit Sportbedrijf.
- Integrale aanpak en monitoring.

Openbare Ruimte

Aantrekkelijkere buitenruimte

In CSA is er veel verharding en verstening, mede omdat het een centrumwijk is met weinig ruimte en veel bebouwing en belangrijke infrastructuur. Vergroening zorgt voor een mooiere en aantrekkelijkere buitenruimte. Dit gaat voor een belangrijk deel hand in hand met het thema Duurzaamheid. Ook biedt het parkeerplan in het Spijkerkwartier mogelijkheden om de buitenruimte aantrekkelijker te maken.

Inspanningen 2022

- We combineren vergroeningswensen vanuit de wijk met de ontwikkeling van onder andere de Ir. J.P. Van Muijlwijkstraat en de Steenstraat.
- Ondersteuning van diverse (groene) bewonersinitiatieven (zoals Groen van Prinsterenstraat en Transformatorplein).

Duurzaamheid

De wijk is meer klimaatbestendig

Het gebied CSA heeft door de verstening en verharding een grote hittestress opgave. Ook de infrastructuur en de ringweg rond het centrum zorgt voor een hoog percentage aan fijnstof. Door inzet vanuit de wijken en door actief vergroeningsprojecten te stimuleren en te ondersteunen dragen we bij aan de klimaatopgave van de gemeente Arnhem. In het Spijkerkwartier en Arnhemse Broek is wateroverlast een probleem door veel verharding en weinig groen in de straat, maar ook door de natuurlijke loop van regenwater dat vanuit het hoger gelegen Klarendal de lager liggende wijken instroomt.

Inspanningen 2022

Groeninitiatieven stimuleren en ondersteunen.

Meer aandacht voor energietransitie (Wijk van de toekomst)

In het gebied speelt ook de grotere opgave met betrekking tot de energietransitie. Dit is een stedelijk programma ingegeven door landelijk beleid. Vanuit De Blauwe Wijk Economie (DBWE) wordt in samenwerking met de gemeente, naar alternatieven en mogelijkheden gekeken. Vanuit het Sparkcentre in de wijk dragen ook de HAN en WUR hier aan bij.

Inspanningen 2022

Ondersteuning van DBWE door verbinding vanuit de centrale organisatie met de wijk.

Wonen

Meer diversiteit in de woningvoorraad

Veel ouderen verlaten de wijk omdat de woning niet meer voldoet aan de behoefte. Zij worden hierdoor gedwongen de wijk te verlaten terwijl juist hun netwerk kan helpen bij het langer zelfstandig thuis en zelfredzaam blijven. Ook zijn het Centrum en het Spijkerkwartier niet aantrekkelijk voor gezinnen met kinderen. Diversiteit van groepen is belangrijk voor de wijken.
De grote hoeveelheid kamerverhuur is ook een punt van aandacht. Handhaving van het beleid van het nieuwe Facetplan is van belang om de groei van kamerverhuur tegen te gaan en de overlast te verminderen.

Inspanningen 2022

- Aandacht vragen voor beschikbaarheid van woningen voor gezinnen en ouderen bij de transitie van woningen en nieuwbouwprojecten bij woningcorporaties, projectontwikkelaars en bestuur.
- Aanpak van overlast door kamerverhuur met aandacht voor adequate signalering, inzet van handhavingsacties en door bewoners vooraan in vergunningsprocessen te betrekken.

Wijkeconomie

Verbeteren van de samenwerking in leefomgeving in relatie tot ondernemers en bewoners

In de wijk CSA zijn veel ondernemers te vinden die daardoor onderdeel uitmaken van de wijk en de leefomgeving. Het centrum is de laatste jaren in het aantal bewoners enorm gegroeid, daardoor vindt er een verschuiving plaats in de functionaliteit. Naast een wijk met winkels wordt het steeds meer ook een woonwijk en dan is een prettige woonomgeving belangrijk. In het Spijkerkwartier zoeken de ondernemers naar diversificatie van het aanbod van winkels. Lokaal winkelen wordt extra aantrekkelijk en trekt andere ondernemers naar de Steenstraat. Er zijn zorgen over de veiligheid en leefbaarheid in de Steenstraat. Ondernemers en bewoners zijn verenigd en pakken dit gezamenlijk op met stakeholders.

De belangen en wensen van ondernemers zijn soms anders dan die van bewoners. Maar er zijn ook veel overeenkomsten op de thema's veiligheid, openbare ruimte (vergroening) en duurzaamheid. Belangen raken elkaar en kunnen worden versterkt door het verbeteren van de samenwerking.

Inspanningen 2022

- Het team Leefomgeving is partner om mee te denken in kansen.
- Ontwikkeling van de Steenstraat gericht op veiligheid en diversiteit.
- Vernieuwing van Keurmerk Veilig Ondernemen.

Goed functionerende wijkorganisaties

Het gebied kent een aantal wijkorganisaties die werken aan een verbetering van de wijk en bijdragen aan diverse doelstellingen. Denk hierbij aan meedoen/ activering, sociale cohesie, duurzaamheid en leefbaarheid/openbare ruimte.

De Blauwe WijkEconomie is een vernieuwend en experimenteel initiatief. De visie van DBWE is in grote lijnen: het behouden en verzilveren van waarden die er in de wijk te vinden zijn. Vanuit deze gedachte worden er verschillende projecten opgezet en doorontwikkeld. Een aantal voorbeelden zijn Spijkerbikes, wormenhotels, buurtbaanbedrijf en Sparkcenter. DBWE is een livinglab voor heel Arnhem dat begint in het Spijkerkwartier.

Het Buurtgroenbedrijf begon als klein burgerinitiatief vanuit DBWE en is nu ontwikkeld tot een professioneel sociaal bedrijf dat vergroeningsprojecten oppakt, uitwerkt en uitvoert. Door het Buurtgroenbedrijf kunnen er veel meer vergroeningsinitiatieven worden uitgevoerd dan de gemeente zou kunnen aanpakken.

In het Arnhemse Broek zijn Broek Omhoog en De Kansen actief. In het Centrum is de Buurtkeuken gevestigd die voor veel sociale binding zorgt. Al deze initiatieven vinden plaats door en met bewoners van de wijk.

Inspanningen 2022

- Ondersteuning van de wijkorganisaties als partner vanuit de gemeente. Meedenken in mogelijkheden en het grijpen van kansen die in relatie staan met de Arnhemse ambities.
- Kennisdeling met andere wijken.
- Inzet om wijkorganisaties maximaal zelfstandig te laten functioneren (organisatorisch en financieel).

Veiligheid

Minder overlast

In het gebied is leefbaarheid een belangrijk thema. Op sommige plekken is sprake van (een gevoel van) onveiligheid. Bewoners vragen aandacht voor verkeersveiligheid, overlast door kamerbewoning en de aanwezigheid van criminaliteit en drugshandel. Het actieprogramma Schoon Heel Veilig is met deze thema’s bezig. Met gerichte acties willen we afrekenen met de verloedering, overlast en criminaliteit in de wijk. Het doel is om ondernemen en wonen in het gebied prettiger en aantrekkelijker te maken.
In de wijken zien we een toename van psychisch kwetsbare mensen en dak- en thuislozen (volwassenen en jongeren). Extra inzet en voorzieningen zijn nodig.

Inspanningen 2022

- Het vasthouden van de behaalde resultaten van het actieprogramma Schoon Heel en Veilig.
- Verbreden Project Centrum naar het Spijkerkwartier (aanpak van overlastgevende personen op straat).
- Toezien op een goede inbedding van Straatcoaches bij de afdeling handhaving en preventie.
- Uitvoering project wonen zonder stigma.
- Aanpak op het verminderen van weesfietsen, graffiti en zwerfafval.
- Goed functionerende wijkveiligheidsoverleggen en Overleg Zorg en Overlast (OZO).

Participatie

Op diverse wijze is er inbreng verzameld voor het wijkprogramma. Het hele jaar wordt een beeld van de wijk gevormd onder andere door middel van gesprekken met bewoners, inbreng van professionals, de diverse bewonersinitiatieven, cijfers van de wijk, wijkoverleggen. Specifiek voor het wijkprogramma is er ook input verzameld. In het Spijkerkwartier heeft de Spijkerbrigade samen met team Leefomgeving de tekst voor het wijkprogramma geschreven. Deze is vervolgens besproken in het wijkoverleg, en daarna gepubliceerd in de wijkkrant en op mijnspijkerkwartier.nl. De ontvangen reacties waren positief en leidden niet tot wijzigingen.
In het Arnhemse Broek is het proces nog gaande. Het wijkplatform heeft samen met het team Leefomgeving een proces in gang gezet om zoveel mogelijk mensen mee te laten denken. Door het jaar heen zijn er participatietrajecten met bewoners geweest, over wonen, groen, afval, verkeer en speeltuintjes.
In het Centrum is voor het wijkprogramma gebruik gemaakt van de mailadressen van bewoners van de binnenstad (naar aanleiding van enquête 2020). 156 inwoners zijn vervolgens benaderd met vragen. Tevens is de ondernemers vereniging en het kernteam Arnhem 6811 gevraagd om input.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek per thema	**Lasten**	**Baten**	**Toevoe-gingen**	**Onttrek-kingen**
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget CSA				
Meedoen	240	0	0	-175
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	515	-53	19	-6
Openbare ruimte	-117	-35	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	338	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	838	-2	0	0
Totaal Wijkbudget CSA	1.814	-91	19	-181
Wijken Algemeen CSA				
Meedoen	2.652	-62	0	0
Kansengelijkheid	3.608	-892	0	0
Gezondheid	16.538	-27	4	-3
Openbare ruimte	2.860	-264	1	-3
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	2.971	-9.142	802	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	135	-5	0	0
Bedrijfsvoering	37	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen CSA	*28.800*	*-10.392*	*807*	*-5*
Totaal Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek	**30.614**	**-10.482**	**826**	**-187**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	30.646	29.846	28.146	30.614	30.606	30.436	30.231
Baten	9.595	9.566	10.255	10.482	10.440	10.397	10.355
Saldo lasten en baten	***-21.051***	***-20.280***	***-17.892***	***-20.132***	***-20.132***	***-20.038***	***-19.876***
Toevoegingen aan reserves	534	20	561	826	826	826	827
Onttrekkingen aan reserves	35	8	575	187	191	182	11
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-499***	***-12***	***14***	***-639***	***-639***	***-644***	***-816***
Gerealiseerd resultaat	**-21.550**	**-20.292**	**-17.877**	**-20.770**	**-20.801**	**-20.682**	**-20.692**

Toelichting

Lasten

Voor gebied CSA is totaal € 30,6 miljoen aan lasten begroot. € 28,8 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,8 miljoen specifiek binnen CSA. Het grootste deel van de lasten (€ 16,5 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams. Daarnaast wordt voor de thema's meedoen (€ 2,7 miljoen), kansengelijkheid (€ 3,6 miljoen), openbare ruimte (€ 2,7 miljoen) en wonen (€ 3,2 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 stijgen de lasten met € 2,4 miljoen. Dit komt voornamelijk door Gezondheid (stijging WMO lasten 3.1 miljoen) Openbare Ruimte (daling €200.000) en Wonen (daling € 600.00).

Baten

Totaal is een bedrag van € 10,5 miljoen aan baten begroot, € 10,5 miljoen voor Wijken Algemeen en € 0,01 miljoen specifiek voor CSA. De grootste baten van 9,1 miljoen betreft inkomsten voor straatparkeren binnen het thema wonen. Voor kansengelijkheid is € 0,9 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,6 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema openbare ruimte is € 0,3 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten) naar CSA doorberekend.

Ten opzichte van 2021 stijgen de inkomsten met € 0,2 miljoen vanwege inkomsten straatparkeren.
De inkomsten vanaf 2022 voor CSA blijven over de daarop volgende jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen CSA van € 0,9 miljoen betreft de baten van straatparkeren (thema Wonen).

Onttrekkingen aan reserve

De onttrekkingen aan de reserves binnen CSA zijn nagenoeg nihil en worden daarom niet apart toegelicht.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Noordwest

In het wijkprogramma Noordwest bevinden zich de wijken Klarendal, Burgemeesterswijk/ Hoogkamp, Schaarsbergen en omgeving, Sint Marten/ Sonsbeekkwartier, Heijenoord en Lombok, Hoogstede/Klingelbeek en omgeving.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Ontmoetingsplekken zijn vraagbaak in de wijk

In alle wijken is een ontmoetingsplek. Ons doel is om deze plekken meer als centrale vraagbaak te laten functioneren voor de wijk: toegankelijk, nabij en laagdrempelig. Alles is gericht op vindbaarheid en korte lijnen tussen professionals en bewoners onderling. Hierbij bouwen we op team Leefomgeving-niveau verder aan Voor Elkaar in Arnhem.

Inspanningen 2022

- Voorliggende voorzieningen beter koppelen aan de ontmoetingsplekken.
- Stimuleren (gezamenlijke) inloop/spreekuren van de belangrijkste partners in de wijk (onder andere team Leefomgeving, Werk en Inkomen en Sociaal wijkteam) op het gebied van financiële zelfredzaamheid, zorg en activiteiten.

Versterken sociale netwerken en inzicht in voorzieningen in de wijk

Het voorliggende aanbod van voorzieningen en activiteiten is beter inzichtelijk voor bewoners en professionals/partners en beter passend bij de behoefte in het gebied.

Inspanningen 2022

- Uitbouwen van samenwerking binnen kernteam Sociaal domein met wijkteam Arnhem en Werk en Inkomen. Inhoud geven aan een gezamenlijk (op inhoud) opdrachtgeverschap naar de professionele partijen.
- Bevorderen dat professionele partijen een samenhangend aanbod van voorliggende voorzieningen aanbieden en daarin samenwerken.
- Bevorderen dat het aanbod deel uitmaakt van de programmering in de ontmoetingslocaties.
- Verkenning van mogelijkheden voor ondersteuning van vrijwilligers in het voorliggende veld als meer mensen met een rugzakje gebruikmaken van voorliggende voorzieningen.

Ondersteuning ontmoetingsplekken

Ontmoetingsplekken zijn van belang voor binding en betrokkenheid bij de buurt /wijk. Ze hebben indirect een functie in het beperken van zorgkosten en kunnen bijvoorbeeld eenzaamheid tegengaan. Het zijn plekken waar ook minder zelfredzame mensen mogelijkheden vinden om deel te nemen aan activiteiten of ondersteuning krijgen bij hun ontwikkeling.

De gemeente Arnhem stimuleert dat de exploitatie en het beheer van buurthuizen door bewoners, in de vorm van een rechtsvorm wordt opgepakt.
Het blijkt in de praktijk lastig om de aspecten die samenhangen met zelfbestuur en zelfbeheer te organiseren. De druk op besturen en vrijwilligers is groot doordat zij in feite een bedrijf runnen zonder professionals.
Ons doel is dat besturen zich meer kunnen richten op programmering en de sociale opgave in de wijk en hen te ontlasten op het gebied van bedrijfsvoering.

Inspanningen 2022

- Faciliteren en stimuleren van samenwerking tussen buurthuizen op gebied van programmering en sociale opgave. Om zo successen te delen, van elkaar te leren en het netwerk te versterken (denk aan werven en vasthouden van vrijwilligers, communicatie). Inzet van bewonersondersteuning om samenwerkingsmogelijkheden te verkennen en uit te werken.
- Financiële en beleidsmatige/inhoudelijke ondersteuning van de buurthuizen rondom zelfbestuur en zelfbeheer. Verlagen van administratieve lasten voor de besturen.
- Stimuleren dat buurthuizen aansluiten bij het project 'Arnhemse buurthuizen - waarde en voorwaarden'.

Aansluiten bij de behoefte van jongeren aan voorzieningen in de wijk

De behoefte van jongeren aan voorzieningen in de wijk is niet helder. De behoefte wordt in 2021 stadsbreed onderzocht.

Inspanningen 2022

- Vertaling onderzoek behoefte jongeren (onderzoek goed geschud) naar voorzieningen in de wijk in samenwerking met wijkpartijen. Als mogelijkheid zien we het instellen van een jeugdraad.

Verbetering sociaal-economische situatie van gezinnen

Er is een verbetering van de sociaal-economische situatie van gezinnen met kinderen die een bijstandsuitkering of hoge schulden hebben en zij zijn meer financieel zelfredzaam. Dit doel sluit aan bij het thema kansengelijkheid om kinderen meer mogelijkheden te bieden voor zelfontplooiing.

Inspanningen 2022

- Op basis van de uitkomsten van de pilot 2021, van Werk & Inkomen en Sociaal wijkteam, een vervolg geven aan de aanpak voor gezinnen met hoge schulden of afhankelijkheid van bijstand, waarbij wordt gekeken naar en gewerkt wordt aan de verschillende levensdomeinen en gebruik wordt gemaakt van alle beschikbare kindvoorzieningen.
- Onderzoek naar mogelijkheden kinderopvang in de voorschoolse periode voor gezinnen in de bijstand.

Kansengelijkheid

Meer ontplooiingskansen voor kinderen die extra ondersteuning nodig hebben waaronder het verminderen overgewicht van kinderen.

In Noord-West willen we achterstanden bij kinderen voorkomen en aanpakken. We focussen daarbij op het verbeteren van de ontplooiingskansen van kinderen in Klarendal en St. Marten. Dit doen we door vroegtijdig achterstanden op te sporen en kinderen een ontwikkelingsprogramma aan te bieden. De ouderbetrokkenheid is van cruciaal belang voor de ontwikkeling van het kind en voor het boeken van resultaten met het programma. We werken hierin samen met de Arnhem-Oost aanpak.

Inspanningen 2022

We bieden voor de kinderen op het primair onderwijs een dagelijks naschools programma gericht op vier pijlers die belangrijk zijn bij de ontwikkeling van het kind. Onze focus ligt op de doelgroep van kinderen van 0-16, waarbij vanuit de samenwerkende partners meer aandacht is voor de problematiek rondom de leeftijdsgroep van 10-14 jarigen, zoals de overgang van primair naar vervolgonderwijs. De doelgroep breiden we op langere termijn uit naar 0-18 jaar.

Het dagelijks naschools programma bestaat uit diverse onderdelen die afhankelijk van de behoeften van het kind worden ingezet zoals: taalontwikkeling, huiswerkbegeleiding, sport, voeding en bewegen, creativiteit en muzikale ontwikkeling.

- Versterken netwerken rondom kinderen en jeugd om een beter inzicht te krijgen in de aanpak en activiteiten van de verschillende partijen en die te verbinden.
- Creëren basisvoorziening voor ook de wat oudere jeugd voor ontmoeten, bewegen, cultuur in de wijk, in samenwerking met Sportbedrijf en Rijnstad gebruik maken van bestaande locaties zoals Mix en de Sporthal. Dit maakt ook onderdeel uit van de Arnhem-Oost aanpak.
- Vergroten ouderbetrokkenheid bij programma kansrijk opgroeien.

Openbare Ruimte

Tijdig in gesprek met bewoners bij plannen en besluiten in de openbare ruimte

De opvattingen en inbreng van bewoners worden meegewogen bij besluiten over de inrichting van de openbare ruimte.

Inspanningen 2022

- Organiseren inbreng inwoners bij herinrichting Hommelseweg.
- Met inwoners ontwikkelen plan parkeeroverlast in Klarendal Zuid indien stadsbrede visie gereed is.
- Bespreken uitkomsten verkeersplan Arnhem-West met kernorganisatie /mobiliteit en bepalen lange termijn visie en bepalen mogelijke maatregelen op korte termijn. Dit communiceren met bewoners.
- Organiseren van het bepalen van de locaties deelvervoer en elektrisch laden in samenwerking met bewoners.

Veiligheid

Bewoners hebben minder last van gevoelens van onveiligheid

In een deel van het gebied ervaren bewoners gevoelens van onveiligheid omdat zij met diverse problemen worden geconfronteerd. Het gaat dan om onderwerpen als drugsoverlast door dealen en gebruik op straat, overlast van verwarde personen en vervuiling van de omgeving.

Inspanningen 2022

- Voortzetten kernteam veiligheid waarin alle handhavingspartners vertegenwoordigd zijn en gezamenlijk actuele veiligheidssituaties in de wijk aanpakken.
- Aanpak overlast, verbeteren leefomgeving in het gebied Hommelseweg/Sonsbeeksingel
- Uitkomsten pilot 2021 welkome wijk (samen sterk zonder stigma) vertalen naar concrete acties in Klarendal/Sint Marten.
- Met GGZ-partijen in de wijk nagaan welke mogelijkheden er zijn om meer grip te krijgen op de overlast van verwarde personen in de wijk.
- Stedelijk agenderen vraagstukken:
  - overlast van concentraties van opvang van kwetsbare bewoners in de wijk
  - maatschappelijke opvang in de wijk en de daaruit voortkomende overlast voor omwonenden met name ingeval van particulier eigendom.

Participatie

Het wijkprogramma 2022 is op hoofdlijnen een voortzetting van het programma 2021. Input is opgehaald door: fysiek met de bus "lijn 2030" in de wijk te zijn en via bewonersoverleggen. In Klarendal en Sint-Maarten-Sonsbeek is samen met inwoners een enquête opgesteld en verspreid via de wijkkrant. Voor de zomer is gesproken met vertegenwoordigers van buurtinitiatieven, waaronder de buurthuizen, besproken wat zij belangrijk vinden voor de wijk, hoe de samenwerking tussen de initiatieven nog meer vorm kan krijgen en hoe wij als team Leefomgeving hen daarbij kunnen ondersteunen. Met alle partners in het sociaal domein is via een netwerkbijeenkomst opgehaald wat de belangrijkste doelen en resultaten voor 2022 moeten worden. Deze opbrengsten zijn gebruikt en door vertaald naar thema's.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Noordwest per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Noordwest				
Meedoen	284	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	1.234	-252	41	-30
Openbare ruimte	-9	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	32	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	886	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Noordwest	2.426	-256	41	-30
Wijken Algemeen Noordwest				
Meedoen	2.495	-51	0	0
Kansengelijkheid	3.029	-647	0	0
Gezondheid	17.488	-21	4	-2
Openbare ruimte	2.712	-280	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	926	-531	57	-19
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Noordwest	*26.869*	*-1.536*	*61*	*-21*
Totaal Noordwest	**29.295**	**-1.792**	**102**	**-50**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	28.962	28.754	29.422	29.295	29.266	29.224	29.072
Baten	1.898	1.768	1.817	1.792	1.793	1.793	1.793
Saldo lasten en baten	***-27.064***	***-26.986***	***-27.605***	***-27.503***	***-27.503***	***-27.431***	***-27.279***
Toevoegingen aan reserves	416	100	102	102	102	102	102
Onttrekkingen aan reserves	177	44	284	50	28	67	34
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-239***	***-56***	***182***	***-52***	***-52***	***-35***	***-68***
Gerealiseerd resultaat	**-27.303**	**-27.042**	**-27.424**	**-27.555**	**-27.548**	**-27.466**	**-27.347**

Toelichting

Lasten

Voor gebied Noordwest is totaal € 28,8 miljoen aan lasten begroot. € 26,6 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 2,1 miljoen specifiek binnen Noordwest. Het grootste deel van de lasten (€ 18,0 miljoen) valt binnen het thema gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams. Daarnaast wordt voor de thema's kansengelijkheid (€ 3,0 miljoen), openbare ruimte (€ 2,7 miljoen) en meedoen (€ 2,5 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,1 miljoen. In 2023 dalen de lasten met € 0,05 miljoen. Dit komt voornamelijk door een verlaging van de uitgaven voor het thema Gezondheid € 0,6 miljoen en Kansgelijkheid € 0,1 miljoen. De begrote lasten blijven vanaf 2022 op een stabiel niveau van € 28,5 miljoen.

Baten

Totaal is een bedrag van € 1,8 miljoen aan baten begroot, € 1,5 miljoen voor Wijken Algemeen en € 0,3 miljoen specifiek voor Noordwest. Voor kansengelijkheid is € 0,6 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,5 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema wonen is € 0,5 miljoen aan inkomsten uit vastgoed naar Noordwest doorberekend.

De inkomsten van Noordwest blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De bestemmingen aan de reserves zijn begroot op € 0,1 miljoen, vanwege lager begroot onderhoud en verlaging rentelasten bij vastgoed (sporthallen en MFC's).

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen CSA bedragen € 0,05 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Bouwspeelplaats De Leuke Linde
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Noordoost

In het wijkprogramma Noordoost bevinden zich de wijken Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o., Alteveer en Cranevelt.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer bewoners zijn sociaal zelfredzaam

Bewoners willen ontmoetingsplekken die beter passen bij hun behoefte: dichtbij, kleinschalig en laagdrempelig. Ontmoeting draagt bij aan het algemeen welbevinden en kan ervoor zorgen dat minder snel een beroep wordt gedaan op specialistische voorzieningen. Samen met het sociaal wijkteam Noord-Oost onderzoeken we verschillende vormen van samenwerking met zorgaanbieders in het gebied Noord-Oost.
De afgelopen tijd heeft behoorlijke impact gehad op het ontmoeten, ontmoetingscentra waren lange tijd gesloten. Hierdoor is een inhaalslag nodig. De aanloop van de mensen moet weer terugkomen.
Eenzaamheid is een belangrijke thema. In de wijk Alteveer-Cranevelt, Monnikenhuizen en Plattenburg wonen relatief veel ouderen die behoefte hebben aan ontmoeting. In het gebied Noord-Oost zijn verschillende locaties waar bewoners elkaar kunnen ontmoeten, soms gerund door bewoners zelf, soms met ondersteuning van professionals, locaties met en zonder dak, voor volwassenen en voor de jeugd. Door wisseling van jeugdprofessionals in de wijk is extra inzet nodig om de sociale basis voor de jongeren 12+ opnieuw op te bouwen.

Samen met bewoners en partners in de wijk creëren, verbeteren of behouden we ontmoetingsplekken:

- Buurtfabriek (inclusief moestuin) in Alteveer-Craneveld: door en voor bewoners.
- Koffie Kaffee de Beijer in Geitenkamp: door en voor bewoners.
- De Vlindertuin in Geitenkamp: sociaal ondernemers met leer-werkervaringsplekken en kunstenaars richt zich mee - doen en werk
- Buurtmoestuin de Vlindertuin: door en voor bewoners, voor jong en oud.
- MFC De Wetering in Geitenkamp: Ontmoeting ondersteunt door professionals (Rijnstad en stichting Stevig).
- De vriendenkring in Plattenburg: door en voor bewoners en verenigingen. Deze plek is ook in beeld als 2e locatie voor de Noord-Oost Academy.

- De fruitpluktuin op de Paasberg: de kleine Johannes.
- Trapveldje in Nieuw Monnikenhuizen voor de jeugd.
- Rommelkist in Geitenkamp: playground voor de jeugd, gerund door Sportbedrijf Arnhem
- Jongerencentrum de Sperwer: voor de jeugd 12+ .
- Marktplein Geitenkamp.
- Kantine van de korfbalvereniging de Paasberg.
- Buurthonk Olmstraat: door en voor bewoners.

Ook speelplekken zijn belangrijke ontmoetingsplekken. De behoefte om elkaar buiten te ontmoeten is de afgelopen periode vergroot. Verschillende speelplekken worden aangepast (plaatsen picknicktafels) en aantrekkelijker gemaakt om ontmoeting op deze plekken te vergroten.

Inspanningen 2022

- Wij ondersteunen en faciliteren de verschillende ontmoetingscentra.

Meer bewoners participeren in de vorm van (vrijwilligers)werk

Leer- en werkervaringsplekken
De werkloosheid en bijstandsdichtheid in de Geitenkamp zijn op het hoogste niveau van de gemeente Arnhem. Een hoog percentage heeft geen of onvoldoende opleiding, waardoor er onvoldoende aansluiting is op de arbeidsmarkt. Een kwart van de huishoudens heeft een inkomen lager dan 120% van het wettelijk minimum, twee keer zo veel als gemiddeld in Arnhem. Er wordt ingezet op het creëren van werkervaringsplekken in een vertrouwde omgeving dichtbij huis, waar bewoners hun eerste stappen kunnen zetten, op weg naar betaald werk. De focus ligt op ouders met kinderen tot en met 12 jaar.
De Vlindertuin wil de 'kweekplaats' en thuisbasis zijn voor een 'wijk-netwerk' van creatief en sociaal ondernemers in de Geitenkamp; vinden, verbinden en samen-werken (als middel) staan hierin centraal. Met de verbouwing van de Vlindertuin is er nog meer ruimte voor sociaal ondernemers.

Inspanningen 2022

- Uitbreiden van aantal sociaal ondernemers met leer- en werkervaringsplekken in de Vlindertuin.
- Inzetten op versterken identiteit Vlindertuin als kweekplaats voor een 'wijk-netwerk' van creatief en sociaal ondernemers.
- Opstellen gebiedsagenda armoede schulden werk in samenwerking met het Sociaal wijkteam en Werk & Inkomen.
- Doorontwikkelen training Eigen-Wijs: een training basisvaardigheden voor onder andere laaggeletterden. Het betreft een samenwerking tussen Rijnstad participatiewerk en ROC RijnIJssel. De training wordt twee keer per jaar gegeven aan een groep van ongeveer 12 inwoners.

De zelfstandigheid en zelfredzaamheid van bewoners is vergroot

We zetten in op innovatieve methodieken om inwoners schuldenvrij te maken en perspectief te bieden.

Inspanningen 2022

- Doorontwikkeling van de pilot ‘Social Coin’ als experiment waarbij inwoners op vrijwillige basis schulden kunnen aflossen door maatschappelijke inzet /waardewisseling binnen de wijk.

Kansengelijkheid

Meer kinderen hebben de mogelijkheid om hun talent te ontdekken en te ontwikkelen

In de wijk Geitenkamp en Plattenburg groeien veel kinderen in armoede op. Meer dan een derde van de huishoudens heeft een besteedbaar inkomen ≤ 120% van het minimumloon. Er is sprake van generatie-armoede. Het percentage kinderen tot 18 jaar met een toewijzing op grond van de Jeugdwet is hoger dan gemiddeld in Arnhem.
Goed nieuws is dat het consultatiebureau in januari 2022 terugkomt in de wijk en ouders gestimuleerd worden om meer gebruik te maken van het Peuterspeelzaalwerk.
De Noord-Oost academie is gestart in 2020. In deze academie gaan kinderen (groep 7+8 basisonderwijs) samen met jongeren vanuit het Voortgezet Onderwijs leren en ontwikkelen in een heterogene doelgroep uit Noord-Oost ter voorbereiding op VO.
Met partners in de wijk bouwen we aan het versterken van het pedagogische klimaat in de wijk, te starten bij de Rommelkist en de Sperwer. De methodiek ‘vreedzame wijk’ is de kapstok.

Inspanningen 2022

- Opstellen van een jaarlijks uitvoeringsprogramma Kansrijk Opgroeien in samenwerking met het wijknetwerk van basisscholen, jeugdverpleegkundigen, sportbedrijf Arnhem, Rijnstad, Rozet en het Sociaal wijkteam. Het programma richt zich op de onderdelen onderwijs, vrije tijd en thuis.
- Doorontwikkeling van in- en naschoolse sport- en cultuureducatie met basisschool de Witte Vlinder in samenwerking met het Sportbedrijf Arnhem en Rozet naar een verlengde leertijd.
- Vergroten pedagogisch klimaat op de Rommelkist en het vergroten van de kring van vrijwilligers in samenwerking met het Sportbedrijf Arnhem.
- Ondersteunen Noord-Oost Academy.
- Monitoren of extra inzet van VGGM (huisbezoeken bij kinderen van 18 maanden) leidt tot meer gebruik van het peuterspeelzaalwerk.

Gezondheid

De sociaaleconomische gezondheidsverschillen in de wijk Geitenkamp worden kleiner

Mensen met lager opleidingsniveau (basisonderwijs + vmbo) leven gemiddeld zes jaar korter en vijftien jaar minder in goede gezondheid, dan mensen met een HBO- of universitaire opleiding. Mensen met een lage maatschappelijke positie hebben meer chronische aandoeningen, een ongezondere leefstijl, meer psychische klachten en voelen zich ongezonder dan mensen met een hogere opleiding en meer inkomen.
Het WRR-rapport ‘Weten is nog geen doen’ (2017) beschrijft wat een slechte gezondheid met een mens kan doen, en welke factoren de gezondheid beïnvloeden.

In samenwerking met de WUR, de HAN, en GGD gaan we samen met het Sociaal wijkteam aan de slag om de sociaaleconomische gezondheidsverschillen te verkleinen in de wijk Geitenkamp.
We willen een beweging in gang zetten, dat mensen weer trots op hun wijk zijn, en de leefomgeving als positieve stimulans ervaren om verder te komen in het leven.

Inspanningen 2022

- Ten minste 3 watertappunten plaatsen in de wijk Geitenkamp.
- Experimenteren met laagdrempelige gezondheidschecks.
- Faciliteren van het programma 2Diabeat.
- Meedoen in het onderzoek van de WUR naar vergroening wijk en gezondheid.
- We meten of deze inspanningen bijdragen aan positieve gevoelens.

Openbare ruimte

De wijk Geitenkamp is klimaatbestendiger

Doordat het klimaat verandert, is er wateroverlast tijdens hevige regenbuien en watertekort tijdens droge periodes. We spelen in op klimaatadaptatie, zoals wateroverlast maar ook steeds meer op mogelijkheden om water vast te houden in de wijk.

Samenwerken met de woningcorporaties om de woningen in de Geitenkamp energiezuiniger te maken. Verder bouwen op het project energie-armoede.

Inspanningen 2022

- Boomspiegels vergroten en/of verfraaien.
- Onderzoek naar mogelijkheden om in samenwerking met de corporaties bewoners een regenreservoir (gemaakt van afvalplastic) aan te bieden om water vast te houden in de wijk.
- Tegengaan van hittestress door gevels en de openbare ruimte (pleintjes) in samenwerking met bewoners te vergroenen. (Bewoners stimuleren met de actie: tegeltje eruit, plantje erin.)
- Vergroenen van de wijk Geitenkamp door 'oude' ligusterhagen' terug te plaatsen in het straatbeeld samen met corporaties en afdeling erfgoed.
- Ondersteunen van het duurzaamheidsproject Paasberg; op de Paasberg is een actieve bewonersgroep bezig met het verduurzamen en energiezuinig maken van de wijk, zij delen hun kennis actief met andere geïnteresseerden uit de wijk.
- Samenwerken in het project 'Jouw Thuis' van Portaal. In de Geitenkamp gaat Portaal op een bijzondere manier werken aan verduurzamen.

Minder wateroverlast

Waterberging in Beekdal realiseren om water bij hevige regenval vast te houden en zo de wateroverlast benedenstrooms, onder andere op de Vondellaan, Bernardlaan en Velperweg, te beperken.

Inspanningen 2022

Ondersteunen van de initiatiefgroep Beek op de Paasberg bij realiseren van hun plannen om het gebied aantrekkelijker en toegankelijker te maken (blauw-groene netwerken in de wijk).

Een schoner Geitenkamp

In de wijk Geitenkamp is het bijplaatsen van grof afval bij de ondergrondse afvalcontainers een probleem. Inwoners brengen het grof afval niet weg naar het afvalbrengstation of bellen niet om het aan huis te laten ophalen. Wat wel werkt zijn containerdagen, straatopruimdagen, zoals de afgelopen jaren zijn georganiseerd in de Troelstrastraat en Dr. Bosstraat, een samenwerking tussen bewoners, woningbouwcorporaties, opbouwwerk en gemeente.

Inspanningen 2022

In samenwerking met bewoners en partners in de wijk en gemeente onderzoeken hoe ophalen van afval beter kan aansluiten bij de wijk en zijn inwoners.

Wonen

Plattenburg wordt leefbaarder

In de wijk Plattenburg zijn zorgen over een aantal onderwerpen zoals herstructurering van terrein AKZO, hittestress, verkamering, leegstand en een toenemend gevoel van onveiligheid.

Inspanningen 2022

Samen met inwoners van Plattenburg wordt uitvoering gegeven aan het plan leefbaarheid (opgesteld op basis van uitkomsten maptable-sessie 2021).

De wijk Geitenkamp wordt vitaler

Eind 2019 is het handelingskader Geitenkamp opgesteld, een praatplaat met de belangrijkste opgave voor de wijk: het doorbreken van generatiepatronen (afhankelijkheid van uitkering, werkloosheid, armoede, schulden). De wijk verloedert. Wijkprofessionals en -bewoners willen zich gezamenlijk inzetten om de leefbaarheid en de veiligheid in de wijk te vergroten en daarmee de wijk vitaler te maken.

We zetten in op een aantal vliegwielen: 1. Diversiteit, 2. Trots (aan het werk, bruisend marktplein,) en 3. Socialer en veiliger Geitenkamp.
In samenwerking met woningbouwcorporaties, Sociaal wijkteam, politie en Werk & Inkomen, zijn de hotspots op de Geitenkamp benoemd. Het gaat om buurtjes/straten waar de leefbaarheid onder druk staat.
Per hotspot is benoemd welke strategie we inzetten; de interventies zijn gericht op het beperken van de instroom van kwetsbare inwoners of op het omgaan met kwetsbare inwoners.

Geitenkamp is een van de wijken van de Arnhem-Oost aanpak, waarin samen met het Rijk en de provincie onder andere wordt ingezet op het versterken en leefbaarder maken van kwetsbare wijken.
De verwachting is dat de Arnhem-Oost aanpak de ingezette koers vanuit het Handelingskader versterkt en een impuls geeft.

Inspanningen 2022

- Inzet op het reguleren instroom nieuwe inwoners.
- Inzetten op verlaging aantal sociale huurwoningen.

Wijkeconomie

Bruisender marktplein Geitenkamp

Bewoners van Geitenkamp - Monnikenhuizen en ook de Paasberg maken zich zorgen over het verschralen van het winkelaanbod op het winkelplein Geitenkamp. Zij hebben behoefte aan een bruisend marktplein met een gevarieerd winkel- en horeca-aanbod waar ook ruimte is om te verblijven. De wijk Geitenkamp is in het verleden opgezet om zelfvoorzienend te zijn, de wijk had een geïsoleerde ligging. De panden zijn corporatiebezit, het is voor hen geen corebusiness en het heeft voor hen geen prioriteit het marktplein aantrekkelijker te maken met voldoende winkels.
In samenwerking met de drie woningcorporaties, ondernemers, vertegenwoordiging van bewoners wordt met inzet van Seinpost gewerkt aan een duurzaam concept om te komen tot een bruisender marktplein.
Met partners in de wijk willen we zo veel mogelijk werk in de wijk houden. De intentie is om bij grootschalige (onderhouds)projecten zoveel mogelijk inwoners aan het werk te zetten.

Inspanningen 2022

In samenwerking met bewoners, ondernemers, winkeliers, corporaties uitvoering geven aan het uitvoeringsplan Marktplein Geitenkamp.

Veiligheid

Bewoners ervaren minder parkeeroverlast

Een van de leefbaarheids- en veiligheidsthema's is parkeeroverlast, dit is onderdeel van de veiligheidsagenda. In de wijk Alteveer-Cranevelt is de verkeersdruk hoog (als gevolg van samenloop Rijnstate, Openluchtmuseum en Burgers' Zoo). In Velperweg e.o. is door herontwikkeling van het voormalig AKZO-terrein en omgeving, de transformatie van het oude ING-pand naar appartementen en komst van het Rijn IJsselcollege zorg over toename van de verkeersintensiteit op de Velperweg.

Inspanningen 2022

- Monitoren van verkeersintensiteit Velperweg e.o. als gevolg van allerlei ontwikkelingen (AKZO, High Park, Rijn IJsselcollege) en Molenbeke.
- Monitoren burgerparticipatieproces herinrichting Velperweg.
- Maatregelen treffen om de parkeerdruk in Alteveer-Cranevelt te verlagen.
- Monitoren effect verkeersremmende maatregelen aan de Bronbeeklaan, Monnikensteeg.

Bewoners ervaren meer veiligheid in hun directe omgeving

Wij zien graag dat Arnhemmers zich nog veiliger gaan voelen in hun stad en in hun eigen woonwijk. Want veiligheid is, samen met een nette en schone omgeving, voorwaarde voor een prettig woon- en leefklimaat. Het gevoel veilig te zijn, maakt bewoners ook vaker sociaal betrokken met de buurt en met de buurtbewoners. De leefbaarheid- en veiligheidsthema's die spelen zijn parkeeroverlast en overlast van jongeren. Overlast jongeren speelt met name in Geitenkamp en aangrenzende wijken. We zetten in op het versterken van het pedagogische klimaat en jongeren 12+.
Sinds medio 2020 is er een maandelijks wijkveiligheidsoverleg waarin met partners in de wijk. De thema's die spelen worden besproken en eventuele acties worden afgesproken.

Inspanningen 2022

- Continueren van de persoonsgerichte aanpak om ondermijning tegen te gaan.
- Extra inzetten op vermindering jeugdoverlast in samenwerking met jongerenwerk, straathoekwerk, wijkagent, wijkteam en gemeente.

Participatie

Het wijkprogramma 2021 is als vertrekpunt genomen. Met de bewonersoverleggen is teruggeblikt en is het wijkprogramma geactualiseerd. Standaard wordt in de bewonersoverleggen gesproken over de ontwikkelingen in de wijk en worden signalen uit de wijk besproken.
Naast de consultatieronde van het wijkprogramma lopen er verschillende initiatieven/projecten in de wijk, waarin bewoners worden gesproken en betrokken.
De verschillende wijken in Noord-oost kennen allemaal hun eigen dynamiek en tijdspad inspraak. Dit speelt vooral in de wijk Alteveer-Cranevelt. Daar wordt na de zomer gewerkt aan het wijkprogramma (2023).

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Noordoost per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Noordoost				
Meedoen	231	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	1.262	-390	30	-13
Openbare ruimte	-3	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	4	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	895	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Noordoost	2.389	-393	30	-13

Wijken Algemeen Noordoost				
Meedoen	1.887	-37	0	0
Kansengelijkheid	2.808	-723	0	0
Gezondheid	14.206	-222	41	-18
Openbare ruimte	2.243	-173	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	197	-97	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Noordoost	*21.561*	*-1.257*	*41*	*-18*
Totaal Noordoost	**23.949**	**-1.650**	**72**	**-31**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	23.835	23.475	24.081	23.949	23.949	23.871	23.724
Baten	1.650	1.622	1.681	1.650	1.650	1.650	1.650
Saldo lasten en baten	***-22.186***	***-21.853***	***-22.400***	***-22.299***	***-22.299***	***-22.221***	***-22.074***
Toevoegingen aan reserves	375	66	72	72	72	72	72
Onttrekkingen aan reserves	168	29	337	31	25	44	34
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-207***	***-37***	***266***	***-41***	***-41***	***-28***	***-37***
Gerealiseerd resultaat	**-22.392**	**-21.890**	**-22.134**	**-22.340**	**-22.345**	**-22.249**	**-22.111**

Toelichting

Lasten

Voor gebied Noordoost is totaal € 23,6 miljoen aan lasten begroot. € 21,5 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 2,1 miljoen specifiek binnen Noordoost. Het grootste deel van de lasten (€ 15,0 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema's meedoen (€ 1,9miljoen), kansengelijkheid (€ 2,8 miljoen) en openbare ruimte (€ 2,2 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,1miljoen.

Baten

Totaal is een bedrag van € 1,65 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 0,7 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,6 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema gezondheid is € 0,6 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten) naar Noordoost doorberekend.

De inkomsten voor Noordoost blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen Noordoost bedragen minder dan € 0,1 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen Noordoost bedragen minder dan € 0,1 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.

Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,3 minder onttrokken uit de reserves als gevolg van WMO budgetten die lager worden als gevolg van een verschuiving naar stad. De daling komt ook mede tot stand door thema Kansgelijkheid en Gezondheid.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Presikhaaf

In het wijkprogramma Presikhaaf bevinden zich de wijken Presikhaaf West en Presikhaaf Oost.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer Presikhavers zijn sociaal zelf- en samenredzaam (er is meer sociale cohesie)

Bewoners geven vaak aan dat zij hun buren niet kennen en/of nauwelijks contacten hebben in hun directe leefomgeving. Ze weten niet wat er wanneer te doen is en hoe dat te betalen, waar ze informatie, advies of hulp kunnen krijgen bij bijvoorbeeld het vinden van werk, bij schulden, over het opvoeden van de kinderen en bij het (beter) leren van de Nederlandse taal. Vaak gaan bewoners wel naar de huisarts toe omdat ze lichamelijke klachten ervaren. Lang niet altijd is er sprake van medische problemen, vaak zijn andere problemen oorzaak van de klachten. Denk aan geldproblemen, eenzaamheid, verveling, gebrekkig of geen Nederlands kunnen spreken en schrijven of een ongezonde leefstijl. Veel signalen komen binnen via sleutelfiguren uit de verschillende gemeenschappen, die vaak overbelast zijn door de grote hoeveelheid vragen die zij krijgen van zowel bewoners als professionals.

Inspanningen 2022

- Blijvend investeren in ruimte voor ontmoeting, verbinding en ontwikkeling.
- Bewonersinitiatieven ondersteunen, onderling en aan professioneel aanbod verbinden.
- Vanuit gedeelde kennis samenwerken: het beter doen tegen dezelfde kosten.

Minder kinderen tot 4 jaar die op het basisonderwijs starten hebben een taalachterstand

Er is inzicht in de behoefte van voorschoolse voorzieningen en het ondersteuningsaanbod is voldoende en passend bij de behoefte van de doelgroep.

Inspanningen 2022

- Investeren in Nulmeting op taalniveau voor kinderen tot 4 jaar.
- Inventariseren van behoeften op het gebied van voorschoolse voorzieningen om taalachterstand voor kinderen tot 4 jaar te beperken.

Meer bewoners kunnen zichzelf financieel redden

Bewoners kunnen hun eigen financiële situatie overzien, vinden tijdig passende en laagdrempelige ondersteuning bij hun financiële/ administratieve problemen en kunnen verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen financiële administratie. Het aantal bewoners met schulden neemt af.

Inspanningen 2022

- Gebiedsteam Werk & Inkomen, Rijnstad en Sociaal wijkteam hebben spreekuur in de wijk.
- Preventiecursus (Eigenwijs) organiseren om financiële problemen te voorkomen.
- Project opstellen om vroegtijdige schooluitval jongeren te voorkomen met onderwijs en wijkpartijen.

Meer Presikhaafse kinderen hebben een gezonde leefstijl

Meer kinderen spelen zelf buiten, bijvoorbeeld met hun ouders of buurtkinderen (zonder dat er aanbod is van professionals). Het aantal kinderen met een gezonde BMI stijgt door inzet op hun eet- en beweeg/sportgewoontes.

Inspanningen 2022

- Stimuleren gebruik van speel-, beweeg- en ontmoetplekken in de openbare ruimte.
- Handhaven inzet JOGG en GO aanpak met wijkpartijen.
- We drinken water bij onze activiteiten.

Meer bewoners nemen deel aan activiteiten, wat resulteert in een betere sociale cohesie in de wijk

Bewoners krijgen een groter sociaal netwerk en we vergroten de zelf- en samenredzaamheid van bewoners. Bewoners die eenzaamheid ervaren hebben een netwerk.

Inspanningen 2022

- Versterken en indien nodig uitbreiden van ontmoetingsplekken.
- Met werkers en sleutelfiguren in de wijk individuele bewoners ondersteunen bij het vergroten van hun netwerk.
- Verbeteren communicatie over aanbod activiteiten in Presikhaaf.

Kansengelijkheid

Meer ouders zijn in staat om hun rol en verantwoordelijkheid te nemen als het gaat om opvoedingsvraagstukken

We willen meer kansengelijkheid voor de jeugd in Presikhaaf.
Meer ouderbetrokkenheid bij de activiteiten voor en door hun kinderen realiseren en de positieve inzet van vaders verder stimuleren.

Er zijn nieuwe ouders actief betrokken bij activiteiten voor hun kinderen, bijvoorbeeld bij speelplekken De Regenboog, De Mammoet, De Oosthof en De Overkant.
Meer kinderen die ondersteuning nodig hebben zijn in beeld.
Professionals zijn vindbaar en weten ouders te verwijzen naar plekken waar hulp is op hun vragen.

Inspanningen 2022

- Investeren in het verstevigen van het netwerk tussen werkers en ouders bijvoorbeeld bij speelplekken de Regenboog, de Mammoet, Molecatestraat, de Oosthof en bij De Overkant.
- Delen expertise en ervaringen in het netwerk Kansen voor Kinderen Presikhaaf.
- In de kwartaalgesprekken met partners in Presikhaaf, zoals PU, Sportbedrijf Arnhem, Rozet, JAM en Rijnstad, kijken we actief naar wat ouders nodig hebben en hoe ze betrokken worden bij activiteiten met kinderen.

Presikhaafse kinderen worden meer ondersteund bij de ontwikkeling van sociaal-emotionele vaardigheden

Presikhaafse kinderen worden meer ondersteund bij de ontwikkeling van een positief zelfbeeld,
het verplaatsen in en omgaan met anderen en het ontwikkelen van hun talenten.
Professionals zijn getraind in mediawijsheid.
Uit GGD-monitor blijkt dat meer kinderen en jongeren in Presikhaaf een positief zelfbeeld hebben.

Inspanningen 2022

- Pilot mediawijsheid om werkers te trainen in hoe sociale media in elkaar zitten en hoe je kinderen en jongeren daarbij kunt ondersteunen.
- We volgen wat de werkers inzetten om kinderen en jongeren te laten ervaren wat hun verschillende achtergronden kunnen betekenen voor de samenleving. We delen de opgedane ervaringen in het netwerk Kansen voor Kinderen Presikhaaf.

Presikhaafse jongeren zijn meer weerbaar en ontwikkelen hun eigen identiteit

Presikhaafse jongeren kunnen zich verplaatsen in en omgaan met anderen en zien hun meerwaarde voor de samenleving.
Uitkomsten van gesprekken tussen jongeren en professionals zijn vastgelegd en gedeeld; we weten met elkaar beter waar deze groepen behoefte aan hebben en passen het aanbod aan op de vraag.

Inspanningen 2022

- Inzicht krijgen in de behoeften van specifieke doelgroepen in de wijk. Denk aan groepen die nog niet of nauwelijks worden bereikt met het reguliere jongerenwerk zoals: tienermeiden, autochtone jongeren en jongeren met een beperking die een specifieke aandacht verdienen.
- Project opstellen om vroegtijdige schooluitval jongeren te voorkomen met onderwijs en wijkpartijen.

Veiligheid

Bewoners ervaren minder overlast (jeugdoverlast, verward gedrag en drugscriminaliteit) in hun buurt

De sociale cohesie, saamhorigheid in de buurten en in Presikhaaf is toegenomen (zie thema meedoen)
Mensen durven elkaar om hulp te vragen
Bewoners weten waar ze terecht kunnen om overlast te melden
Er is meer saamhorigheid en betrokkenheid bij bewoners, gemeten aan de meldingsbereidheid (fixi en politie)
In de leefbaarheidsmonitor is de sociale cohesie gestegen.

Inspanningen 2022

- Bewoners betrekken via vindplaatsen, sleutelfiguren en activiteiten in de wijk.
- Wijkveiligheidsagenda opstellen en uitvoeren samen met professionals en bewoners.
- Professionals in de wijk werken goed samen om de overlast aan te pakken (onder andere via ozo en wijkveiligheidsoverleg).

Er wordt minder hard gereden in Presikhaaf

Afwaarderen wegen
Er is duidelijkheid voor bewoners over de (on)mogelijkheden van aanpassingen aan het wegprofiel.

Inspanningen 2022

- Visie op mobiliteit maken en uitdragen (waarom welke wegen afgewaardeerd worden).
- Een van deze wegen afwaarderen naar 30 km: Keulseslag, Middachtensingel, Bethaniënstraat.

Bewoners ervaren minder last van zwerfafval

Minder zwerfafval bij buurtwinkelcentra
Het onderhoudsniveau van de wijkwinkelcentra gaat met één onderhoudsklasse omhoog.

Inspanningen 2022

Alle partijen betrekken bij het opstellen van een aanpak om buurtwinkelcentra schoner te krijgen.

Participatie

Bewonersparticipatie is een doorlopend proces. De informatie uit de contacten met inwoners en professionals wordt gebruikt als input voor het wijkprogramma van 2022 met een doorkijk naar de daaropvolgende jaren.
Voor de totstandkoming van het wijkprogramma 2022 zijn er gesprekken gevoerd met de verschillende bewonersoverleggen in Presikhaaf, met jongeren (georganiseerde gesprekken) en wijkprofessionals. Via de social media van team Leefomgeving en de wijkwebsite is een oproep gedaan aan inwoners een bijdrage te leveren aan het wijkprogramma.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Presikhaaf per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Presikhaaf				
Meedoen	226	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	647	-100	0	0
Openbare ruimte	270	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	25	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	930	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Presikhaaf	2.098	-103	0	0
Wijken Algemeen Presikhaaf				
Meedoen	2.288	-51	0	0
Kansengelijkheid	3.697	-1.133	0	0
Gezondheid	12.724	-62	25	-8
Openbare ruimte	1.902	-127	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	820	-569	70	-2
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Presikhaaf	*21.651*	*-1.948*	*95*	*-10*
Totaal Presikhaaf	**23.749**	**-2.051**	**95**	**-10**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	22.882	23.787	24.656	23.749	23.768	23.692	23.645
Baten	2.141	1.962	2.091	2.051	2.052	2.052	2.052
Saldo lasten en baten	***-20.741***	***-21.825***	***-22.565***	***-21.698***	***-21.698***	***-21.639***	***-21.593***
Toevoegingen aan reserves	378	117	95	95	95	95	95
Onttrekkingen aan reserves	256	74	191	10	39	70	169
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-123***	***-43***	***96***	***-85***	***-85***	***-25***	***73***
Gerealiseerd resultaat	**-20.863**	**-21.868**	**-22.469**	**-21.783**	**-21.773**	**-21.665**	**-21.519**

Toelichting

Lasten

Voor gebied Presikhaaf is totaal € 23,4 miljoen aan lasten begroot. € 21,6 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,9 miljoen specifiek binnen Presikhaaf. Het grootste deel van de lasten (€ 13,2 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema Meedoen (€ 2,3 miljoen), Kansengelijkheid (€ 3,7 miljoen) en Openbare Ruimte (€ 2,2 miljoen) een bedrag groter dan € 2,0 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,9 miljoen. Daarna blijven de lasten gelijk. Dit komt voornamelijk door een verlaging van het thema Gezondheid € 0,6 miljoen (WMO beschermd wonen) en Openbare ruimte € 0,2 miljoen.

Baten

Totaal is een bedrag van € 2,0 miljoen aan baten begroot. € 2,0 miljoen voor Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 1,1 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,9 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema wonen is € 0,6 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten en servicekosten) naar Presikhaaf doorberekend.

De inkomsten voor Presikhaaf blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen Presikhaaf bedragen minder dan € 0,1 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen Presikhaaf bedragen minder dan € 0,1 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.
Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,2 miljoen minder onttrokken uit de reserves. De lagere onttrekking wordt veroorzaakt door vastgoed en schulddienstverlening.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Flores Onderwijs
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Malburgen

In het wijkprogramma Malburgen bevinden zich de wijken Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder het Duifje en Immerloo.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer Malburgers doen mee door arbeidsparticipatie en/of maatschappelijke participatie.

Malburgers die drempels ervaren bij het meedoen worden aangemoedigd en zo nodig ondersteund om die drempels structureel te overwinnen. Malburgers die niet in staat zijn om de drempels bij het meedoen structureel te overwinnen vinden makkelijk en dichtbij de ondersteuning (hulp en informatie) om daarmee om te gaan.

Inspanningen 2022

Wij vragen voorzieningen in de wijk expliciet om problematiek bij bewoners te signaleren en te adresseren, al dan niet met inzet van andere partners in de wijk. Ook vragen we deze voorzieningen om in de ondersteuning die zij bieden bewoners zoveel als mogelijk te activeren richting maatschappelijke participatie en arbeidsparticipatie. We geven inwoners een rol in buurthuizen, bijvoorbeeld als gastheer/gastvrouw, helpen met de schoonmaak en koffie te schenken.

Meer Malburgers zijn (meer) financieel zelf- of samenredzaam

Malburgers die zichzelf financieel niet of onvoldoende kunnen redden worden aangemoedigd en zo nodig ondersteund om dit te verbeteren. Malburgers die structureel niet in staat zijn om zichzelf financieel voldoende te redden vinden makkelijk en dichtbij de hierbij noodzakelijke ondersteuning binnen het netwerk of wijk- en stedelijke voorzieningen.

Inspanningen 2022

- Wij vragen voorzieningen en partijen die zich in de wijk richten op financiële vragen van inwoners om zich gezamenlijk op een eenduidige, toegankelijke en samenhangende wijze te organiseren, waarbij deze voorzieningen de focus leggen op het (meer) financieel zelf- of samenredzaam maken van de inwoner.
- De outreachende aanpak van de achter-de-voordeur projecten in de wijk wordt voortgezet.

Malburgers voelen zich gezamenlijk meer verantwoordelijk voor elkaar en de wijk

Malburgers worden aangemoedigd en ondersteund om elkaar te ontmoeten en initiatieven te ontplooien.
Er wonen relatief veel mensen met een niet-westerse achtergrond in Malburgen. Zij helpen elkaar maar weten niet altijd goed waar ze informatie of hulp kunnen krijgen op divers gebied.
In Buurthuiskamer de Duiventil is tot nu toe ingezet op ontwikkeling en realisatie van een idee van buurtbewoners.

Inspanningen 2022

- Verbeteren sociale cohesie door inzet buurthuizen met aanbod aansluitend op behoeften in de wijk. Daarmee wordt de betrokkenheid vergroot.
- Buurthuiskamer de Duiventil: inzetten op verzelfstandiging (oprichten stichting) en ondersteunen bij het totaalpakket waardoor de programmering goed aansluit op de behoefte in de wijk.
- Ontwikkelingen Sportpark de Bakenhof.

Kansengelijkheid

De Malburgse jeugd heeft en krijgt, ook in het verdere leven, zoveel als mogelijk de kans om mee te doen.

- In de Malburgse jeugd wordt op een dusdanige manier geïnvesteerd dat eventuele achterstanden in de kansen op meedoen tijdig worden bestreden.
- Extra aandacht voor (talent)ontwikkeling van kinderen uit arme gezinnen (lager dan 130% sociaal minimum).
- In Malburgen wonen veel kinderen met een anderstalige achtergrond. Mede door corona zien professionals dat veel van deze kinderen moeite hebben om mee te komen.

Inspanningen 2022

- Basisactiviteiten als kinder- en jongerenwerk op orde brengen in samenwerking met gemeente en jongerenwerkorganisaties.
- De wijkprogramma's Kansrijk Opgroeien die in samenwerking met regiegroepen in de wijk zijn vormgegeven (moeilijke start in verband met corona) uitvoeren en volgen.
- Het actief betrekken van het sociale netwerk (familie) bij kansen en problemen samen met de professionals in de wijk.
- Onderzoeken hoe de kloof tussen de wereld op straat en thuis overbrugd kan worden en daardoor het gezin effectief ondersteunen.
- Streven om het taalaanbod verder door te ontwikkelen en achterstanden opgelopen tijdens de pandemie in te lopen.

Meer Malburgers met een migratieachtergrond hebben, krijgen en pakken zoveel als mogelijk hun kans om mee te doen

Malburgers met een migratieachtergrond worden aangemoedigd en zo nodig ondersteund om hun kansen op meedoen te verbeteren.

Inspanningen 2022

Passend informeel aanbod van NT2 taalactiviteiten (Nederlands als tweede taal) in de wijk en (door)verwijzing naar dit aanbod. Extra aandacht voor deze doelgroep.

Gezondheid

Meer Malburgers zijn gezond en maken minder gebruik van specialistische zorg

Malburgers zijn zich meer bewust van hun gezondheid en zijn meer zelfredzaam in het verbeteren van hun eigen gezondheid.

Inspanningen 2022

Stimuleren gebruik beweegopties openbare ruimte: beweegtuin en wandelroutes Malburgen West, openbare ruimte Olympusgebied, onder de aandacht brengen van gezonde voeding in buurthuizen en ontmoetingsplekken in de wijk.

Veiligheid

Meer Malburgers voelen zich veilig in hun buurt, in hun straat en in hun woning

Malburgers denken en werken mee aan het verbeteren van hun leefomgeving; bijvoorbeeld het melden van misstanden en ondermijning maar ook het tegengaan van de verloedering van de leefomgeving.

Inspanningen 2022

Overleg tussen werkgroepen Veiligheid en bijvoorbeeld de Wijkbeheergroepen en Wijkplatforms continueren om gebruik te maken van elkaars expertise. Het zoeken naar (creatieve) oplossingen.

Meer Malburgers voelen zich beschermd tegen het gevaar van (kwalijk) menselijk handelen in hun leefomgeving

In Malburgen is er meer aandacht voor een veilige thuissituatie, school en ontmoetingsplekken.

Inspanningen 2022

- De wijkveiligheidsagenda verder uitwerken, evalueren en uitvoeren.
- De professionals in de wijk werken goed samen om de woonoverlast aan te pakken. Dit door onder andere het nog te concretiseren handelingskader en escalatiemodel uit het stedelijk programma Veiligheid.

Meer Malburgers voelen zich veilig in de openbare ruimte

In Malburgen zijn specifieke plekken bekend en aangewezen waar de fysieke veiligheid verbeterd kan worden.

Inspanningen 2022

Voortzetten acties vanuit veiligheid met betrekking tot winkelcentrum De Drieslag.

Participatie

De thema's in het wijkprogramma gelden voor meerdere jaren. Voor 2022 is hier geen extra actie opgezet, anders dat men continu met inwoners en wijkpartijen in gesprek is.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Malburgen per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Malburgen				
Meedoen	274	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	530	-165	9	-4
Openbare ruimte	-91	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	39	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	935	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Malburgen	1.687	-168	9	-4
Wijken Algemeen Malburgen				
Meedoen	3.191	-77	0	0
Kansengelijkheid	6.400	-2.525	0	0
Gezondheid	21.037	-95	19	-6
Openbare ruimte	2.542	-183	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	1.242	-925	169	-113
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	1	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Malburgen	*34.631*	*-3.809*	*188*	*-119*
Totaal Malburgen	**36.318**	**-3.977**	**197**	**-123**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	34.363	35.570	33.254	36.318	36.245	36.063	35.831
Baten	4.112	3.894	4.017	3.977	3.978	3.978	3.978
Saldo lasten en baten	***-30.252***	***-31.676***	***-29.237***	***-32.342***	***-32.342***	***-32.085***	***-31.853***
Toevoegingen aan reserves	548	193	197	197	197	197	197
Onttrekkingen aan reserves	417	73	326	123	50	28	229
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-131***	***-120***	***129***	***-74***	***-74***	***-168***	***33***
Gerealiseerd resultaat	**-30.383**	**-31.796**	**-29.108**	**-32.415**	**-32.413**	**-32.253**	**-31.820**

Toelichting

Lasten
Voor gebied Malburgen is totaal € 35,8 miljoen aan lasten begroot. € 34,4 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,4 miljoen specifiek binnen Malburgen. Het grootste deel van de lasten (€ 21,4 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema's meedoen (€ 3,2 miljoen), kansengelijkheid (€ 6,4 miljoen) en openbare ruimte (€ 2,5 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 stijgen de lasten met € 3,1 miljoen. De stijgingen van de lasten zit voornamelijk in thema Gezondheid € 3,0 miljoen.
In 2023 en verder blijven de lasten nagenoeg gelijk. Dit komt voornamelijk door een stijging van de WMO budgetten binnen het thema gezondheid (WMO beschermd wonen).

Baten
Totaal is een bedrag van € 4,0 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 2,5 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 2,2 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema wonen is € 0,9 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten en servicekosten) naar Malburgen doorberekend.
De inkomsten voor Malburgen blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves
De toevoegingen aan de reserves binnen Malburgen bedragen € 0,2 miljoen en bestaan uit huurinkosten vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves
De onttrekkingen aan de reserves binnen Malburgen fluctueert maar schommelt rond de € 0,1 miljoen.
Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,2 minder onttrokken uit vastgoed primair onderwijs (huurinkomsten).

Subsidies
Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Delta Kath.- en prot onderwijs
- St. Flores Onderwijs
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Schuytgraaf/Elderveld

In het wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld bevinden zich de wijken Schuytgraaf en Elderveld.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer bewoners zijn sociaal zelf- en samenredzaam (er is meer sociale cohesie)

Meer bewoners hebben contacten in de buurt en nemen deel aan activiteiten en/of zijn hier actief in, zodat er meer sociale cohesie is. Meer bewoners kennen de mensen in hun directe leefomgeving en kijken naar elkaar om. Bewoners weten waar ze elkaar kunnen ontmoeten en aan activiteiten kunnen deelnemen en/of organiseren. Het aanbod voorzieningen en activiteiten voldoet aan de behoefte van bewoners.

Inspanningen 2022

- Stichting Rijnstad, Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA), Sportbedrijf Arnhem, Rozet, Vitanos en andere partijen zorgen voor maatwerk activiteiten in de wijken voor diverse doelgroepen op het gebied van ontmoeten, sporten & bewegen en kunst & cultuur, zodat bewoners mee kunnen doen aan activiteiten en/of hierin een bijdrage leveren.
- Team Leefomgeving zorgt dat activiteiten van wijkinitiatieven en bewoners waar nodig worden ondersteund door bijvoorbeeld een bewonersondersteuner, jongeren- of ouderenwerker.
- Er is een 'eenzaamheidscoalitie Elderveld' actief, waarin professionals, vrijwilligers en bewoners samen kijken hoe er voldoende voorzieningen en activiteiten zijn voor ouderen en zorgen dat ouderen weten bij wie en waar ze terecht kunnen.
- Op het gebied van ontmoeten wordt een plan van aanpak vastgesteld en team Leefomgeving, bewonersondersteuning, jeugdwerkers en bewoners gaan samen aan de slag met de uitvoering hiervan. Een aantrekkelijk beweeg- en sportaanbod, zowel binnen als buiten, maakt onderdeel uit van dit plan.
- In beide wijken is een bewonersondersteuner van stichting Rijnstad actief ter bevordering van het netwerk tussen bewoners, professionals en de gemeente. De bewonersondersteuner verbindt wijkinitiatieven, ondersteunt wijkbewoners hierbij en jaagt initiatieven aan.

Er is een sociale tafel, waar met vaste partners gebiedsteam werk & inkomen en het sociaal wijkteam en partners op thema (zoals Sportbedrijf Arnhem, Rozet, stichting Rijnstad, Vitanos, Youth for Christ, SWOA, Pactum/Rijnside) bepaald wordt wat er in beide wijken prioriteit heeft en hoe daarin samen actie kan worden ondernomen.

Meer bewoners kunnen zichzelf financieel redden

Bewoners zijn sneller in beeld als er sprake is van schulden en/of werkloosheid. Bewoners weten waar ze met hun vragen op het gebied van Werk, Inkomen en zorg terecht kunnen in de wijk.

Inspanningen 2022

- Team Leefomgeving, het Sociale wijkteam en het gebiedsteam Werk & Inkomen vertalen trends en signalen over bewoners met een uitkering in Elderveld. Er wordt onderzocht welke ondersteuning bewoners nodig hebben om zich beter financieel te kunnen redden. Daarnaast sluiten we aan bij de stedelijke ontwikkelingen en aanpak van Werk en Inkomen of kiezen we voor een specifieke maatwerkaanpak. Dit doen we zodat wijkbewoners geholpen worden werk te vinden, of vergroten de kans hierop, en zich beter financieel kunnen redden.
- Het organiseren van frequente inloopspreekuren voor bewoners in beide wijken door in ieder geval het Sociaal wijkteam en het gebiedsteam Werk & Inkomen, waar men terecht kan met vragen of advies over zorg, schulden, Werk & Inkomen.

Meer wijkbewoners wonen zo lang mogelijk thuis

Bewoners kunnen leeftijdsbestendig wonen. Bewoners kunnen dichtbij huis zorg en ondersteuning krijgen.
De openbare ruimte is geschikt voor gebruik voor kwetsbare doelgroepen.

Inspanningen 2022

Korte termijn acties uit het plan 'oud worden in Elderveld' worden uitgevoerd en lange termijn acties worden in gang gezet.

Kansengelijkheid

Meer ouders zijn in staat om hun rol en verantwoordelijkheid te nemen als het gaat om opvoedingsvraagstukken

Ouders weten waar ze handvatten worden geboden ter informatie en ondersteuning in de opvoeding. Er wordt samengewerkt met ouders door jeugdprofessionals en het verenigingsleven. Ouders worden ondersteund bij het zelf vormgeven van hun sociale netwerk.

Inspanningen 2022

- Het doorontwikkelen van sociale netwerken voor ouders in Schuytgraaf en Elderveld, zoals bijvoorbeeld bij de speelmorgen.
- De behoeften van ouders in kaart brengen voor ondersteuning/informatie op het gebied van opvoeden.
- Het samenwerken met ouders verankeren in (subsidie-)opdrachten en samenwerkingsafspraken met partners als stichting Rijnstad, Sportbedrijf Arnhem, Rozet, het onderwijs, zodat ouders altijd betrokken zijn bij wat er met en voor hun kinderen en henzelf ondernomen wordt.
- Het aanbod van scholen onder schooltijd en naschools versterken en aansluiten op activiteiten in de vrije tijd, zodat kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen.

Kinderen worden meer ondersteund bij de ontwikkeling van sociaal-emotionele vaardigheden

Meer jeugdigen kunnen zich op cognitief, motorisch en sociaal-emotioneel vlak ontwikkelen tot zelfredzame bewoners. Jeugdigen weten waar hun talenten liggen en kunnen die ontwikkelen. Jeugdigen weten waar ze terecht kunnen voor informatie en advies.
Jeugdigen weten wat er van hen in deze samenleving verwacht wordt qua houding en gedrag.
Jeugdigen weerbaar maken voor hun identiteitsontwikkeling.

Inspanningen 2022

- Het netwerk van jeugdprofessionals en het verenigingsleven versterken en waar nodig uitbreiden, zodat signalen en mogelijke problemen bij jeugdigen of in hun gezinnen zo vroeg mogelijk gesignaleerd worden en aanbod elkaar versterkt.
- Jeugdigen begeleiden in bijvoorbeeld gebruik van social media, omgang met scheiding ouders of prestatiedruk Hierbij wordt gebruik gemaakt van bijvoorbeeld KIES-trainingen, steungezinnen, trainingen social media en coachingsgesprekken.

Openbare Ruimte

Bewoners zijn meer tevreden over de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte

Bewoners weten waar zij met hun vragen en hun ideeën terechtkunnen. Bewoners worden waar nodig ondersteund.
Met regelmaat monitoren of de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte nog voldoen.

Inspanningen 2022

- In de fysieke tafel stemmen team Leefomgeving, de stadsdeelmanager en andere relevante gemeentelijke afdelingen af hoe vragen en ideeën van bewoners kunnen worden ondersteund en/of opgepakt.
- Er vinden regelmatig schouwen plaats in de wijk met bewoners en partners als woningcorporaties, politie, handhaving en bewoners om te inventariseren waar wensen en behoeften met betrekking tot de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte liggen.
- Bewonersinitiatieven, zoals voedselbos Elderveld, vergroenen Briellehof en Kaaghof, kapschuur Schuytgraaf en inrichting buurttuin Slikkeveerstraat, worden waar nodig (financieel) ondersteund. Concreet voorbeeld: het Briellehof wordt vergroend met een groene gevel en er wordt een plantsoen met bomen en struiken aangelegd. Dit gebeurt in opdracht van team Leefomgeving, bewoners en de groengroep, zodat de hittestress afneemt en de biodiversiteit toeneemt. Bovendien krijgt de Briellehof een groenere uitstraling.
- Er wordt een groenvisie Elderveld doorontwikkeld, waarbij team Leefomgeving adviseert en bewaakt dat bewoners voldoende betrokken zijn.

Veiligheid

Bewoners ervaren minder last van fysieke verloedering

Bewoners voelen zich verantwoordelijk voor hun fysieke leefomgeving. Er is minder sprake van overlast en vernielingen.
De fysieke leefomgeving is schoon, heel en veilig

Inspanningen 2022

- Het wijkveiligheidsoverleg (politie, handhaving, gemeente, overlast- en zorgcoördinator, jongerenwerkers) stellen een actieplan op voor de belangrijkste veiligheidspunten in het gebied. Er wordt afgestemd over de uitvoering hiervan en gemonitord hoe de voortgang is en wat bewoners er van merken.
- Bij dagelijks en groot onderhoud van de openbare ruimte is er extra aandacht voor de aanpak van hotspots (hoeveelheid zwerfafval) in de wijk, de hotspots worden bepaald op basis van meldingen en signalen uit de wijk.
- Signalen uit de wijken en de specifieke wijkcontext worden meegegeven in het opstellen en uitvoeren van het afvalbeleid en mobiliteitsbeleid van de gemeente.
- Signalen en trends uit de wijken met betrekking tot verloedering en overlast worden ingebracht in langdurige trajecten als het Ontwikkelperspectief Elderveld, voorkomen Stadsvernieuwing 4.0 Elderveld en de Groenvisie Elderveld, zodat waar mogelijk fysieke ingrepen meegenomen kunnen worden of sociale projecten gestart kunnen worden.

Bewoners ervaren minder woonoverlast

Bewoners durven elkaar aan te spreken op gedrag (zie ook thema meedoen) en weten hoe ze hierin ondersteund kunnen worden.
Bewoners weten waar ze overlast kunnen melden en doen dit ook.
Bewoners merken dat hun meldingen en zorgen worden opgepakt en dat overlast vermindert.

Inspanningen 2022

Het professionele netwerk communiceert actief, zowel persoonlijk als via (sociale) media over meldmogelijkheden en ondersteuningsmogelijkheden voor bewoners als bijvoorbeeld buurtbemiddeling.
Signalen en meldingen over woonoverlast worden met partners in het overlast- en zorgoverleg opgepakt en waar nodig opgeschaald naar bijvoorbeeld het Veiligheidshuis.

Participatie

Op verschillende manier is informatie opgehaald voor het wijkprogramma: het uitvoeren van een wijkanalyse, fysiek bij het winkelcentrum van Schuytgraaf en Elderveld, in april via een digitaal wijkgesprek met Elderveld, via een enquête door het wijkplatform Elderveld en is in Schuytgraaf via internet een enquête over ontmoeten gehouden. Ook is gesproken met wijkorganisaties over wat zij signaleren en welke gezamenlijke aanpak nodig is (bijvoorbeeld de sociale-, fysieke- en veiligheidstafel en het netwerk jeugd Schuytgraaf).
Deze input is vertaald naar doelen en inspanningen. Het concept wijkprogramma is de afgelopen periode teruggelegd bij bewoners via wijkwebsites en social media. Ook is het concept besproken in alle overlegtafels in de wijken.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Schuytgraaf / Elderveld per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Schuytgraaf / Elderveld				
Meedoen	195	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	892	-235	52	-38
Openbare ruimte	-148	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	13	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	664	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Schuytgraaf / Elderveld	1.615	-238	52	-38
Wijken Algemeen Schuytgraaf / Elderveld				
Meedoen	1.342	-22	0	0
Kansengelijkheid	2.402	-711	0	0
Gezondheid	13.148	0	0	0
Openbare ruimte	2.192	-113	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	2.935	-1.482	240	-142
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Schuytgraaf / Elderveld	*22.239*	*-2.333*	*240*	*-142*
Totaal Schuytgraaf / Elderveld	**23.854**	**-2.571**	**292**	**-180**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	23.909	25.587	25.333	23.854	23.674	23.648	23.507
Baten	2.738	2.541	2.591	2.571	2.571	2.571	2.571
Saldo lasten en baten	***-21.172***	***-23.046***	***-22.742***	***-21.283***	***-21.283***	***-21.077***	***-20.936***
Toevoegingen aan reserves	914	242	292	292	292	292	292
Onttrekkingen aan reserves	266	104	770	180	34	136	174
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-648***	***-138***	***478***	***-112***	***-112***	***-156***	***-117***
Gerealiseerd resultaat	**-21.819**	**-23.184**	**-22.264**	**-21.396**	**-21.361**	**-21.233**	**-21.054**

Toelichting

Lasten

Voor gebied Schuytgraaf/ Elderveld is totaal € 23,5 miljoen aan lasten begroot. € 22,1 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,4 miljoen specifiek binnen Schuytgraaf/ Elderveld. Het grootste deel van de lasten (€ 13,8 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema's wonen (€ 2,9 miljoen), kansengelijkheid (€ 2,4 miljoen) en openbare ruimte (€ 2,2 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 1,5 miljoen. In 2022 en de komende jaren blijven de lasten nagenoeg gelijk. De daling zit voor het grootste deel binnen het thema gezondheid € 1.4 miljoen.

Baten

Totaal is een bedrag van € 2,6 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 0,7 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,6 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema wonen is € 1,5 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten en servicekosten) naar Schuytgraaf/ Elderveld doorberekend.

De inkomsten voor Schuytgraaf/ Elderveld blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen Schuytgraaf/ Elderveld bedragen € 0,3 miljoen en bestaan uit reserve onderhoud vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen Schuytgraaf/ Elderveld € 0,2 miljoen bestaat uit onderhoud vastgoed. Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,6 minder onttrokken door met name daling planmatig onderhoud en rente en afschrijvingskosten van de panden in eigendom. De daling zit voor € 0,4 in thema Gezondheid.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

De Laar/Elden

In het wijkprogramma De Laar/Elden bevinden zich de wijken De Laar en Elden.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Bewoners voelen zich prettig en kunnen meedoen in hun omgeving (sociaal zelfredzaam)

In het gebied is er ruimte voor meer ontmoetingslocaties. Alle bewoners moeten mee kunnen doen in de samenleving. Een goed netwerk is daarvoor randvoorwaardelijk. Daarom zijn bewonersinitiatieven, verenigingen en ontmoetingsplekken belangrijk.

Inspanningen 2022

- Het aanbod bij ontmoetingslocaties wordt op elkaar afgestemd en geborgd. Bewonersinitiatieven krijgen een maximale rol bij de programmering en uitvoering.
- Er worden samen met bewoners plannen ontwikkeld die buitenruimtes aantrekkelijker maken voor intensiever gebruik.
- Vanuit de nieuwe wijkvisie op spelen en bewegen worden de speel- en beweeglocaties in de wijk indien nodig aangepakt en verbonden.
- Werkgroepen en bewonersinitiatieven worden waar nodig ondersteund. Er wordt gewerkt aan een goede onderlinge verbinding tussen de actieve groepen en meer betrokkenheid op de wijk als geheel.
- In samenwerking met het Sociaal wijkteam en andere wijkpartners worden kansen in de eigen omgeving vergroot door het versterken van het aanbod van voorliggende voorzieningen.

Sterker zelforganiserend vermogen van bewoners (financieel zelfredzaam)

Er is een praktische samenwerking tussen het Sociaal wijkteam, het gebiedsteam Werk & Inkomen en team Leefomgeving. Onder andere door gezamenlijke centrale huisvesting en gezamenlijke spreekruimtes. En wij zetten in op een intensieve samenwerking met andere wijkpartners op het gebied van (arbeids)participatie en financiën.

Inspanningen 2022

- Verdere professionalisering en borging van de wijksamenwerking tussen het Sociaal wijkteam en Werk & Inkomen.
- Doorontwikkeling en uitbreiding van spreekuren.
- Samen met de partners specifieke gebiedsdoelstellingen benoemen rondom financiën en (arbeids)participatie, een gebiedsaanpak ontwikkelen en starten met de uitvoering hiervan.

Kansengelijkheid

Bewoners de mogelijkheid bieden om zelfstandiger en steviger in de maatschappij te staan en indien nodig meer zelf de regie te kunnen voeren over hun leven

In samenwerking met het Sociale wijkteam, Werk en Inkomen en andere partners in de wijk kansengelijkheid bevorderen en ondersteuning bieden voor wie dit nodig heeft. Onze partners hebben een goed inzicht in wie ondersteuning kan gebruiken en wat de behoeftes zijn. Deze ondersteuning vindt zoveel mogelijk plaats in de eigen wijk/omgeving.

Inspanningen 2022

- In samenwerking met de partners in de wijk kansen in de eigen omgeving vergroten.
- Het organiseren van buurtschakels.
- Het faciliteren van cursussen om bovengenoemde doelstellingen te bereiken zoals bijvoorbeeld taalvaardigheidstrainingen maar ook op het gebied van gezondheid (zowel fysiek als mentaal).

Meer kinderen bereiken die extra ondersteuning kunnen gebruiken in hun ontwikkeling en hier een goed en passend programma voor aan te bieden

Het continueren van het programma kansrijk opgroeien door basisscholen (4-12 jarigen) en Rijnstad/Motion (12-18 jaar). Inzetten op een doorgaande lijn (0-18 jaar).
We gaan een buurtsportcoach aanstellen.

Inspanningen 2022

- We ondersteunen de coördinatoren om ervoor te zorgen dat het programma "kansrijk opgroeien" zo optimaal mogelijk wordt uitgevoerd en benut.
- Afstemming stimuleren met en tussen de partners in de wijk.
- Borgen dat de buurtsportcoach een rol krijgt binnen de doorgaande lijn.

Openbare ruimte

Bewoners zijn tevreden over hun leefomgeving

Een veilige en leefbare openbare ruimte is belangrijk om prettig te kunnen wonen. Het is van belang dat kinderen binnen de eigen buurt voldoende speel- en beweegmogelijkheden hebben en dat er mogelijkheden zijn om elkaar te ontmoeten.
Er zijn veel bewonersinitiatieven die zich richten op de kwaliteit en het (gezamenlijk) gebruik van de openbare ruimte en in het verlengde daarvan de sociale cohesie. Bewoners, werkgroepen, buurtconciërge (groenaannemer) en gemeente trekken samen op.

Inspanningen 2022

- We zetten in op een integrale aanpak van overlast en verloedering met een preventieve insteek.
- We stimuleren meer bewoners, jong en oud om te bewegen en te spelen.
- Aanvragen voor adoptie van groenstroken worden actief opgepakt.

Veiligheid

Bewoners voelen zich veilig en zijn betrokken in hun buurt

Op locaties waar onveiligheid wordt ervaren springen we actief in. In de aanpak van buurt- en jeugdoverlast trekken we intensief op met onze professionele partners in de wijk.

Inspanningen 2022

- Bewonersgroepen die zich actief inzetten voor veiligheid en buurtpreventie worden ondersteund.
- De ingezette aanpak van buurtoverlast en jeugdoverlast wordt doorontwikkeld van een curatieve naar een preventieve aanpak.
- We hebben doorlopend aandacht voor verkeersknelpunten. Samen met bewoners brengen we die in beeld en wordt naar oplossingen gezocht.

Participatie

De thema's in het wijkprogramma gelden voor meerdere jaren. Voor 2022 is hier geen extra actie opgezet, anders dat men continu met inwoners en wijkpartijen in gesprek is.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 De Laar / Elden per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget De Laar / Elden				
Meedoen	173	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	494	-348	44	-58
Openbare ruimte	-49	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	8	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	609	-2	0	0
Totaal Wijkbudget De Laar / Elden	1.236	-351	44	-58
Wijken Algemeen De Laar / Elden				
Meedoen	1.370	-26	0	0
Kansengelijkheid	2.222	-751	0	0
Gezondheid	10.244	-41	17	-7
Openbare ruimte	1.831	-106	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	96	0	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen De Laar / Elden	*15.984*	*-929*	*17*	*-7*
Totaal De Laar / Elden	**17.219**	**-1.280**	**61**	**-65**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	16.484	16.948	17.253	17.219	17.218	17.148	17.103
Baten	1.330	1.246	1.301	1.280	1.280	1.280	1.280
Saldo lasten en baten	***-15.154***	***-15.701***	***-15.952***	***-15.939***	***-15.939***	***-15.868***	***-15.823***
Toevoegingen aan reserves	434	52	61	61	61	61	61
Onttrekkingen aan reserves	142	15	287	65	28	26	104
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-292***	***-37***	***226***	***4***	***4***	***-35***	***43***
Gerealiseerd resultaat	**-15.445**	**-15.738**	**-15.726**	**-15.935**	**-15.971**	**-15.903**	**-15.779**

Toelichting

Lasten

Voor gebied De Laar / Elden is totaal € 16,9 miljoen aan lasten begroot. € 15,8 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,0 miljoen specifiek binnen De Laar/ Elden. Het grootste deel van de lasten (€ 10,6 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale Wijk Teams.
Daarnaast wordt voor het thema's kansengelijkheid € 2,2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,3 miljoen. De daling heeft betrekking op € 0,3 op thema Gezondheid en een stijging van € 0,1 miljoen op Openbare Ruimte en een daling van € 0,1 miljoen op thema Meedoen. De daling in het thema Gezondheid zit hem voornamelijk in Jeugdzorg. In 2023 en verder blijven de lasten nagenoeg gelijk.

Baten

Totaal is een bedrag van € 1,3 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 0,8 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,6 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Verder bestaat € 0,4 miljoen aan inkomsten uit huurinkomsten vastgoed.

De inkomsten voor De Laar / Elden blijven over de jaren gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen De Laar / Elden bedragen € 0,06 miljoen en bestaat uit onderhoud vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen De Laar / Elden bedragen € 0,065 miljoen.
Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,2 miljoen minder onttrokken. De onttrekking is binnen het thema Gezondheid.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg

In het wijkprogramma RKV bevinden zich de wijken Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer ontmoetingsplekken

Op het thema meedoen is de wens voor ontmoetingsplekken in alle wijken duidelijk naar voren gekomen. Ontmoeten is belangrijk om je onderling met elkaar verbonden te voelen. Als advies is meegegeven om vooral ook te kijken naar plekken waar bewoners elkaar van nature al treffen en deze te faciliteren. Plekken die bijvoorbeeld genoemd worden zijn het braakliggende terrein bij Pleyade en hondenuitlaatplekken. De wens is ook om een ontmoetingsplek te realiseren waar gezellig een kopje koffie of een biertje/wijntje gedronken kan worden, muziek kan worden gedraaid, exposities gehouden kunnen worden.

Inspanningen 2022

- Verder vormgeven van de ontmoetingsplek aan het Croydonplein in Kronenburg.
- Realisatie van het Immerlokaal in Immerloopark.
- Mogelijkheden voor een ontmoetingsplek in Rijkerswoerd onderzoeken.

Meer ommetjes

Naast een fysieke plek om te ontmoeten bestaat ook de wens voor ommetjes, om gezellig met elkaar een rondje door de wijk te kunnen maken. Goed voor de gezondheid, maar zeker ook voor de verbinding in de wijk. Ontmoeten bestaat niet alleen uit de fysieke locatie, er is ook behoefte aan een programma met activiteiten voor de wijk.

Inspanningen 2022

- Plaatsen van bankjes voor ontmoeting.
- Uitwerken van een programma met activiteiten voor de wijken.

Kansengelijkheid

Bevorderen kansengelijkheid

Thema's waarop binnen Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg acties nodig zijn ten aanzien van kansengelijkheid zijn:

- Armoede en schulden;
- Huiselijk geweld en kindermishandeling;
- Complexe echtscheidingen;
- Gevoel van veiligheid;
- Eenzaamheid en zingevingsvraagstukken;
- Efficiënt en effectief inzetten van zorg.

Inspanningen 2022

- Verder vormgeven van Kansrijk opgroeien, hierbij zijn alle basisscholen in de wijk aangesloten.
- Ondersteuning van Sociaal wijkteam bij het project huiselijk geweld en kindermishandeling.
- Eenzaamheid en zingevingsvraagstukken nemen we mee in de actie onder het thema Meedoen.
- Verder willen we een pilot vormgeven om te kijken of de zorg in de wijk efficiënter ingezet kan worden.
- De regisseurs van Werk & Inkomen zijn meer in de wijk aanwezig. We zoeken naar plekken in de wijk waar zij kunnen werken.

Openbare ruimte

Vergroenen van de wijk

Veel bewoners geven aan het prettig te vinden om te wonen in een groene omgeving. De wijk wordt als 'stenig' ervaren, over het algemeen is men voorstander van 'minder stenen en meer groen'. Dit zal tevens een positieve bijdrage leveren aan het verminderen van de huidige problemen van de klimaatverandering zoals wateroverlast en hittestress.

Inspanningen 2022

Ondersteunen van bewonersinitiatieven om versteende pleinen/hofjes te vergroenen.

Verbeteren algehele gesteldheid van de wijk

Een ander punt is de algehele gesteldheid van de openbare ruimte. Veel plekken kunnen een opknapbeurt gebruiken. De zaken die hier worden genoemd zijn zeer divers, van straten, fiets- en voetpaden, van openbaar groen tot voor- en achtertuinen van bewoners zelf. Wanneer dit niet goed wordt bijgehouden geeft dit een beeld van verloedering en verrommeling.

Inspanningen 2022

- Ondersteunen van bewonersinitiatieven om de openbare ruimte te verbeteren.
- Samen met bewoners een overzicht maken van de belangrijkste plekken om eerst aan te pakken.

Betere balans in het speelaanbod

Speelaanbod in de wijken is een punt van aandacht. Het aanbod sluit niet altijd aan bij de leeftijd van de kinderen. De speeltuinen zouden een natuurlijker, avontuurlijker en uitdagender karakter mogen hebben. Daarnaast zouden er voor de 12+ kinderen meer plekken moeten komen zodat zij zich meer verspreiden over de wijk.

Inspanningen 2022

Op basis van de input van jongeren een plan van aanpak maken om een betere balans te krijgen in het speelaanbod.

Parkeerkrapte en foutparkeren

Het is helaas een grote uitdaging om een oplossing te vinden voor de parkeerkrapte in verschillende buurten. Het creëren van meer parkeerplekken is vaak in strijd met andere wensen waaronder meer groen in de wijk. Foutparkeerders, die daardoor niet alleen de doorgang van trottoirs blokkeren maar ook het groen vernielen, dragen bij aan het gevoel van toenemende verloedering.

Inspanningen 2022

Uitvoeren van een verkeersonderzoek met aandacht voor het tekort aan parkeerplaatsen.

Meer handhaving en stimuleren eigen verantwoordelijkheid

Veelgenoemde ergernissen die er bij de meldingen duidelijk uitspringen zijn de aanwezigheid van hondenpoep en afval in de wijk. Om het hondenpoepprobleem te verminderen wordt gevraagd beter te faciliteren bij het opruimen ervan door bijvoorbeeld prullenbakken met zakjes te plaatsen of uitlaatstroken aan te leggen. Bij afval moet gedacht worden aan zowel zwerfafval als het afval dat naast de daarvoor aanwezige containers gegooid wordt. Bewoners geven aan op beide onderwerpen verloedering van hun leefomgeving te ervaren.
Fietsers op wandelpaden en spookrijders op de fietspaden zouden beter gecontroleerd en aangepakt moeten worden.

Inspanningen 2022

- Inzet van meer handhaving in de wijk.
- Onderzoek doen naar en opstarten van een schoonmaakploeg zwerfafval.
- Plaatsen van prullenbakken met hondenpoepzakjes.

Duurzaamheid

Meer kennis ten aanzien van duurzaamheidsacties

Steeds meer bewoners zijn bewuster bezig met het thema duurzaamheid.

Inspanningen 2022

Adviseren van de kernorganisatie vanuit onze kennis over de wijk en de verbinding met de bewoners op dit thema.

Veiligheid

Minder overlast

Als het gaat om de veiligheid in de zin van overlast wordt aangegeven dat er behoefte is aan meer toezicht en zichtbaarheid van onder andere handhavers in de wijk. Er wordt o.a. melding gemaakt van overlast bij de Playground Rijkerswoerd en van drugshandel op diverse plaatsen.

Inspanningen 2022

- Problematiek rondom ervaren overlast playground monitoren en, door het inrichten van andere ontmoetingsplaatsen in de wijk voor jongeren, verminderen.
- Plekken drugshandel in kaart brengen en aanpak ervan faciliteren.

Meer verkeersveiligheid

Het te hard rijden door de wijk zelf, met de nadruk op enkele straten in het bijzonder, baart de bewoners ook grote zorgen. Het oversteken op onder andere de Marga Klompélaan en nog een aantal andere verkeerswegen in de wijk wordt als gevaarlijk ervaren en zou beter gefaciliteerd moeten worden door het aanleggen van oversteekplaatsen.

Inspanningen 2022

- Mogelijkheid tot het aanleggen van oversteekplekken onderzoeken.
- Inzet van meer handhaving in de wijk.

Participatie

Het opstellen van het wijkprogramma is een continue proces. Het jaarrond is men laagdrempelig in gesprek met inwoners met de bus lijn. Vanuit andere hoeken komen ook signalen binnen gebruikt worden als input: via bewonersoverleggen, professionals in de wijk en inwoners die team Leefomgeving rechtstreeks benaderen. Ook is een wijkanalyse uitgevoerd.
Naast dit proces is een huis aan huis uitvraag gedaan. Dit heeft geresulteerd in circa 700 verbetervoorstellen. Vanuit al deze gegevens is een concept wijkprogramma opgesteld, 5 thema's met daaraan gekoppeld gebiedsbrede acties. Dit is teruggekoppeld door middel van een A3 flyer, waarop men input kon geven. Met de 3 wijkplatforms en inwoners wordt samen gewerkt om acties te concretiseren voor een specifieke wijk of buurt.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget RKV				
Meedoen	308	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	1.227	-279	64	-22
Openbare ruimte	-13	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	2	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	938	-2	0	0
Totaal Wijkbudget RKV	2.463	-282	64	-22
Wijken Algemeen RKV				
Meedoen	2.268	-40	0	0
Kansengelijkheid	2.677	-589	0	0
Gezondheid	17.156	0	0	0
Openbare ruimte	2.508	-219	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	111	0	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen RKV	*24.940*	*-854*	*0*	*0*
Totaal Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg	**27.403**	**-1.136**	**64**	**-22**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	26.734	24.969	27.436	27.403	27.452	27.299	27.084
Baten	1.265	1.123	1.162	1.136	1.137	1.137	1.137
Saldo lasten en baten	***-25.469***	***-23.846***	***-26.274***	***-26.267***	***-26.267***	***-26.163***	***-25.948***
Toevoegingen aan reserves	681	60	64	64	64	64	64
Onttrekkingen aan reserves	243	12	524	22	43	43	34
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-438***	***-48***	***460***	***-43***	***-43***	***-21***	***-31***
Gerealiseerd resultaat	**-25.908**	**-23.893**	**-25.815**	**-26.309**	**-26.337**	**-26.184**	**-25.979**

Toelichting

Lasten
Voor gebied Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg (RKV) is totaal € 26,8 miljoen aan lasten begroot. € 24,7 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 2,1 miljoen specifiek binnen RKV. Het grootste deel van de lasten (€ 16,9 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema's meedoen (€ 2,3 miljoen), kansengelijkheid (€ 2,6 miljoen) en openbare ruimte (€ 2,5 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,6 miljoen. Een deel van de daling wordt verklaard door de niet bestede middelen thema bedrijfsvoering (€ 0,3 miljoen), die in 2022 niet zijn begroot. Daarnaast dalen de lasten van thema Gezondheid met € 0,4 miljoen en Kansengelijkheid met € 0,2 miljoen. De daling van thema Gezondheid heeft betrekking op een daling € 0,7 miljoen op WMO en € 0,3 miljoen op Maatschappelijke ondersteuning. Bij het thema kansengelijkheid zie je een daling van € 0,2 miljoen op Schulddienstverlening. In 2023 en verder blijven de lasten nagenoeg gelijk.

Baten
Totaal is een bedrag van € 1,1 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 0,9 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,5 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen de thema's gezondheid en openbare ruimte is € 0,5 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten en servicekosten) naar RKV doorberekend.
De inkomsten voor RKV blijven over de jaren gelijk.

Toevoegingen aan reserves
De toevoegingen aan reserves is ten opzichte met vorig jaar gelijk gebleven (€ 0,06 miljoen).

Onttrekkingen aan reserves
Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,5 miljoen minder onttrokken. De daling heeft betrekking op € 0,3 miljoen op Bedrijfsvoering, € 0,2 miljoen op Gezondheid en € 0,08 miljoen op Kansengelijkheid. De daling in thema Kansengelijkheid heeft te maken met een daling aan WMO en Jeugdzorg. Bij Kansengelijkheid heeft de daling te maken met Schulddienstverlening.

Subsidies
Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Stedelijke programma's

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op stedelijk niveau plaatsvinden, zijn opgenomen in 13 stedelijke programma's:

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

S01 Veiligheid

S02 Bereikbaarheid

S03 Economie

S04 Onderwijs

S05 Cultuur

S06 Participatie en armoedebestrijding

S07 Zorg

S08 Welzijn en inclusie

S09 Gezondheid en sport

S10 Klimaat en energie

S11 Ruimtelijke ontwikkeling

S12 Wonen en leefomgeving

Bestuur, dienstverlening en financiën

Wat we ook doen, we doen het voor onze inwoners, voor onze bedrijven. Voor mensen die de stad bezoeken. Het is niet meer dan logisch dan dat we bij het verwezenlijken van onze ambities zoveel mogelijk de samenwerking zoeken. Met inwoners en bedrijven en met de regio Arnhem-Nijmegen. De wereld houdt immers niet op bij de gemeentegrens. We willen goed bereikbaar zijn. Dat betekent niet alleen een gastvrij stadhuis, maar ook goede digitale dienstverlening, zodat mensen zoveel mogelijk en makkelijk op afstand dingen kunnen regelen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is een dienstverlenende en herkenbare netwerkgemeente, die open staat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken

Samen met de stad
We willen bereiken dat inwoners en ondernemers eerder betrokken raken bij beleidsinitiatieven in de stad, in wijken en buurten. We hebben er vertrouwen in dat daarmee de kwaliteit van de uitvoering van beleidsinitiatieven toeneemt en de lokale democratie wordt versterkt. Of het nu gaat om een nieuw parkje met bomen of om nieuw jeugdbeleid.

Samen met de regio
Arnhem wil haar ambities samen met haar partners in de regio bereiken. Arnhem versterkt haar positie in bestuurlijke organen in regionaal, landelijk en Europees verband en maakt de stad en regio sterker door verder te bouwen aan een partnerschap met provincie Gelderland (onder meer via de investeringsagenda) en bij te dragen aan het werken aan een sterkere regionale samenwerking Arnhem-Nijmegen.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar
Arnhemmers kunnen rekenen op een laagdrempelige en betrouwbare publieke dienstverlening die steeds meer gericht is op digitale dienstverlening. Bij contacten met inwoners en ondernemers ligt de focus op een klantvriendelijke benadering. Wij gaan met inwoners en ondernemers in gesprek over hun vragen (of klachten) om daarmee sneller tot een oplossing te komen. Wij zijn als bestuurders en ambtenaren voor inwoners en ondernemers herkenbaar in de stad.

Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven

Raad
De raad gaat voort op de weg van de versterking van zijn kaderstellende rol versterken, mede door onverminderd in te zetten op een begroting die smart vorm gegeven is. De raad streeft naar een positieve, constructieve samenwerking tussen de raadsfracties onderling en tussen raad en college. De raad zet in op betekenisvolle burgerparticipatie op basis van een raadsbrede, eensgezinde opvatting over het belang hiervan en de wijze waarop hieraan uitvoering dient te worden gegeven. Gegeven het dynamische politieke karakter van de gemeenteraad blijft de raad aandacht besteden aan een respectvolle wijze van het omgaan met elkaar en aan het investeren in de persoonlijke relaties.
2022 is een bijzonder jaar voor de raad. Op 16 maart 2022 vinden de gemeenteraadsverkiezingen plaats. De nieuwe raad zal in een uitgebreid start- en kennismakingsprogramma voorbereid worden op de nieuwe zittingsperiode. De (nieuwe) raad zal richting geven aan het proces dat leidt tot de totstandkoming van een nieuw politiek akkoord.

Rekenkamer
De rekenkamer ondersteunt vanuit een onafhankelijke positie de gemeenteraad door elk jaar enkele grote en kleine onderzoeken uit te (laten) voeren op basis van gesprekken met de raadsfracties en de politieke actualiteit.

College
Een divers Arnhem: meer verschillende Arnhemmers kunnen meedoen
Met participatie willen we de bewoners en andere betrokkenen die mee willen denken en doen in de gelegenheid stellen samen met ons de stad, wijken en buurten vorm te geven. Er zijn steeds meer mensen die vanuit betrokkenheid bij hun buurt of bij grote thema's als de energietransitie en klimaatverandering, mee willen werken aan de toekomst van de stad. Zij willen actief invloed uitoefenen op de totstandkoming van plannen en besluiten. Wij werken graag samen met hen zodat besluiten en plannen breed kunnen worden gedragen en deze kwalitatief beter zijn. We dagen andere partners die werken aan de stad uit, zoals ontwikkelaars en andere initiatiefnemers, dit voorbeeld te volgen.

Betrokkenheid: meer mensen voelen zich betrokken bij de stad Arnhem
We willen een toegankelijke gemeente zijn. Hiermee bedoelen we dat iedereen die wil meedenken of meedoen, zich gehoord en gezien moet voelen. We proberen ook de Arnhemmers te bereiken die niet snel uit zichzelf meedoen of meepraten. We communiceren daarom op een heldere manier die voor iedereen toegankelijk is.

Daarnaast faciliteren we zelforganisatie en verbinden we vraag en aanbod van initiatieven in de wijk. Op deze manier vergroten we de betrokkenheid en invloed van inwoners op de sociale en fysieke leefbaarheid.

Samen sterker en wijzer worden: kwaliteitsimpuls in plannen, beleid en projecten
Met participatie willen we de kwaliteit van plannen en besluiten verbeteren door de kennis en ervaring aan te boren van inwoners en andere maatschappelijke betrokkenen. Besluiten worden doorgaans beter als belanghebbenden betrokken zijn. We weten wat er speelt en wat er leeft en spelen daarop in en stellen de opgave centraal. De inzet van effectieve burgerparticipatie hoort in het Arnhems DNA en daarbij in de genen van alle medewerkers van de gemeente Arnhem.

Rekenkamer: Uitvoeren onderzoeksprogramma

De Rekenkamer houdt bij het opstellen van de plannen voor 2022 rekening met het feit dat het een gemeentelijk verkiezingsjaar is. Dit betekent dat wij een publicatieluwe periode hanteren in de maanden februari en maart. Nadat de nieuwe raad geïnstalleerd maakt de rekenkamer kennis met de fracties en haalt daar nieuwe onderwerpen op. De onderzoeken naar armoede en communicatie burgers worden naar alle waarschijnlijkheid halverwege 2022 afgerond en aangeboden aan de raad. In 2022 staan daarnaast de onderwerpen wijkteams, omgevingsdienst regio Arnhem, duurzaamheid (doorwerkingsonderzoek) en grondbeleid op de planning om opgestart te worden. Het is mogelijk dat de Rekenkamer op basis van de kennismaking met de nieuwe gemeenteraad komt tot een herzien onderzoeksprogramma voor 2022.

College: De kracht, kennis en kunde van inwoners en ondernemers benutten

Het college gaat op basis van de evaluatie en de Rekenkamerbrief over onderzoek Van Wijken Weten en de wensen van de raad aan de slag met de aanpak Van Wijken Weten 2.0. Hierin heeft het college conform de aanbevelingen onder andere aandacht voor de verwachtingen van inwoners, partners, bestuur en werkorganisatie. Daarbij is ook belangrijk dat deze partijen weten hoeveel geld er daadwerkelijk beschikbaar is voor hun wijk. Daarnaast wil het college de stedelijke aanpak beter laten aansluiten op de wijkaanpak.

College: Eenduidige werkwijze leveren

We willen dat inwoners en ondernemers betrokken zijn bij de stad, wijk en buurt: bij plannen van de gemeente, ontwikkelaars en bewonersgroepen. Dit doen we door een ieder in de gelegenheid te stellen om meer invloed te hebben op wat er in een buurt of wijk nodig is. Onder andere door vooraf heldere kaders te stellen over samenwerking en door het ondersteunen van bewoners in hun participatie en het opzetten van initiatieven. Om helder te maken hoe we samen werken zal een digitaal handvat worden gemaakt (inspiratiegids) om eenieder, initiatiefnemer, ontwikkelaar of ambtenaar te helpen een zorgvuldig participatieproces te organiseren.

Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken

Arnhem werkt in 2022 in de Groene Metropoolregio onder meer samen aan de bereikbaarheid van de regio, een sterkere economie, een betere aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt, de gezamenlijke aanpak van de woningbouwopgave, de energietransitie en aan een goede verdeling van het culturele aanbod en duurzaam toerisme. In het stedennetwerk G40 en in de VNG wil Arnhem in de nieuwe bestuursperiode haar netwerkpositie behouden en versterken. Arnhem werkt ook stevig door aan de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio en met de steden in Noordrijn-Westfalen (NRW).

Arnhem werkt in de Groene Metropoolregio samen aan maatschappelijke opgaven die om een regionale aanpak vragen

In januari 2021 is de Groene Metropoolregio (GMR) Arnhem-Nijmegen van start gegaan. In 2022 gaat de GMR volop uitvoering geven aan de regionale agenda, na het overgangsjaar 2021. De regio heeft medio september de regionale agenda 2022 gepresenteerd, met vijf grote regionale opgaven. De gemeenteraden van de 18 regiogemeenten wordt daarbij gevraagd te besluiten over het al dan niet meedoen ('intekenen') op de verschillende opgaven. Arnhem koerst op intekenen op alle vijf de opgaven uit de regionale agenda. Dit wordt expliciet aan de raad voorgelegd via een apart raadsvoorstel.

- In de opgave Verbonden regio werkt Arnhem samen met de regiogemeenten aan betere en duurzame verbindingen en vervoersmogelijkheden in en rond de stad, bijvoorbeeld het realiseren van een beter regionaal fietspadennetwerk; ook aan goede verbindingen voor spoor- en wegvervoer met de Randstad en Duitsland. In regioverband wordt gelobbyd en gewerkt aan goede afspraken met het Rijk hierover.
- Hier ligt ook een verbinding met de regionale opgave Groene Groeiregio, die gericht is op een goede ruimtelijke inpassing van woon- en werklocaties en de bijbehorende infrastructuur in samenhang met een gezonde leefomgeving. Via de Woondeal wordt samengewerkt aan de woningbouwopgave. In en om de steden en kleinere gemeenten moeten meer woningen komen. De regiogemeenten trekken hierin samen op.
- Binnen de opgave Productieve regio werkt Arnhem samen met de regiogemeenten, kennisinstellingen en bedrijfsleven aan meer banen en aan een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Arnhem is sterk in energie en duurzaamheid. Veel innovaties komen hier vandaan en zorgen ook voor nieuwe bedrijvigheid en werk. De Economic Board, die regionaal werkt levert hier een bijdrage aan door ondernemerschap en kennis bij elkaar te brengen. De samenwerking moet er voor zorgen dat meer Arnhemmers kunnen doorstromen naar werk in of dicht bij de stad.
- Met de opgave circulaire regio voeren we een deel van onze duurzaamheidsopgave gezamenlijk uit met de regiogemeenten, onder andere via de Regionale energiestrategie (RES).

- De opgave Ontspannen regio herbergt onder andere de samenwerking op het gebied van cultuur en toerisme, en ook de versterking van de binnensteden.

De nieuwe middelen die de uitvoering van deze regionale agenda met zich meebrengt à €412.000 worden dit jaar nog gepresenteerd via het begrotingsprogramma S00. De bedoeling is om deze vanaf de begroting 2023 te presenteren via de betreffende inhoudelijke programma's. De raad zal via deze Begroting besluiten over het al dan niet beschikbaar stellen van de middelen. Een raadsvoorstel over de regionale agenda en het intekenen op de opgaven wordt zoals gezegd separaat aangeboden.

De provincie Gelderland trekt via de investeringsagenda samen op bij de realisering van de regionale agenda omdat deze mede uitvoering geeft aan de Gelderse ambities, zoals verwoord in de omgevingsvisie Gaaf Gelderland en andere documenten. Via Bureau Brussel en een versterkte lobby richting Den Haag werkt de GMR samen met de Economic Board en andere regio's aan de profilering, belangenbehartiging en fondsenwerving in Europa en bij het Rijk.

Arnhem werkt in netwerken van steden in Nederland en de Euregio én in belangenorganisaties als VNG en G40 samen aan beleidsafstemming en -beïnvloeding en draagt bij aan lobbydossiers richting het Rijk en Europa

Arnhem speelt een rol in landelijke netwerken als de G40 en de VNG. Door deelname in verschillende werkgroepen en commissies dragen Arnhemse bestuurders bij aan kennisontwikkeling en diverse lobbytrajecten, onder andere met betrekking tot gemeentefinanciën en specifieke dossiers in de pijlers Fysiek, Sociaal en Economie & Werk. Arnhem werkt in netwerken van steden intensief samen waar nodig en nuttig, bijvoorbeeld op het gebied van beleidsafstemming, subsidies en verordeningen, lobby richting het Rijk en kennisdeling. Door deelname aan deze organisaties versterkt Arnhem haar netwerk met de andere grote steden in Nederland en in Den Haag.

Arnhem krijgt daarnaast toegang tot kennis en nieuwe ontwikkelingen bij het Rijk. Deze worden vaak via de sporen VNG en G40 met de steden en regio's opgepakt. De kernboodschappen uit de Strategische Agenda 2019 - 2022 van de G40 die met oog op de Tweede Kamerverkiezingen gestuurd zijn naar de Tweede Kamerfracties zijn daar een voorbeeld van. Alle Arnhemse wethouders zijn betrokken bij de VNG en G40 door deelname aan commissies of themagroepen. Bij de bestuurswisseling blijft onze inzet gericht op een goede Arnhemse bestuurlijke vertegenwoordiging in landelijke netwerken zoals van de VNG en G40.

Arnhem versterkt de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio en met steden in Noordrijn-Westfalen (NRW)

We versterken de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio Rijn-Waal. Evenzo geldt dat voor de relatie met de grote steden in Noordrijn-Westfalen (NRW) via het Euregionale stedennetwerk van 100.000+ steden dat sinds 2017 bestaat. In dit Nederlands-Duitse stedennetwerk werkt Arnhem samen met Nijmegen, Ede en Apeldoorn samen met drie Duitse steden in Noordrijn-Westfalen: Duisburg, Düsseldorf en Moers. Dit is nuttig vanwege gezamenlijke belangenbehartiging en kennisdeling; Arnhem kan samen met andere steden optrekken in specifieke lobbytrajecten.
In 2022 wordt verder gewerkt aan onder andere de gezamenlijke duurzaamheids- en mobiliteitsagenda. Met de start van een nieuwe Interreg-periode wordt ingezet op het ontwikkelen van nieuwe projecten met Duitse partners.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers

We zorgen ervoor dat informatie online beschikbaar is en waar wettelijk mogelijk producten digitaal kunnen worden aangevraagd. De afhandeling van deze aanvragen gaan we steeds verder automatiseren. Voor minder digitaalvaardige inwoners en ondernemers wordt met partners in de stad ondersteuning georganiseerd of worden alternatieve kanalen geboden. Het streven is te voldoen aan de kwaliteitsnormen van het Rijk en aan de wens dat inwoners en ondernemers tevreden zijn over deze dienstverlening.

Digitaliseren van het klantproces

We verkennen de mogelijkheden om burgers meer regie over hun persoonlijke gegevens te geven en alleen gegevens te verstrekken en te vragen, die echt nodig zijn. Daarnaast worden de voorbereidingen getroffen voor verdere digitalisering, in afwachting van verruiming van de wettelijke mogelijkheden (bijvoorbeeld digitale erkenning). Het beveiligen van informatie heeft daarbij onze bijzondere aandacht. Wij zetten verder in op datagestuurde dienstverlening: het volgen en sturen van het klantproces van begin tot eind. Met het invoeren van de Omgevingswet en het digitaal stelsel zal de dienstverlening aan inwoners en ondernemers verder worden verbeterd. De concrete plannen vanuit publieke dienstverlening voor 2022 zijn:

- We zorgen ervoor dat de gemeenteraadsverkiezingen veilig verlopen en voor alle kiezers toegankelijk zijn.
- We gaan klantreizen in beeld brengen.
- We gaan meer inzetten op kanaalsturing en betere klantgeleiding.
- We zetten de implementatie van eDiensten voor burgerzaken voort.
- We zorgen dat verbetering van de informatieveiligheid van de digitale dienstverlening niet ten koste gaat van de toegankelijkheid ervan en ondersteunen inwoners waar nodig en mogelijk.
- We houden doorlopend klanttevredenheidsonderzoek en voeren naar aanleiding daarvan verbeteringen door, bijvoorbeeld in de informatievoorziening aan laaggeletterden of aan dak- of thuislozen.
- Arnhemmers geregistreerd in Basisregistratie Personen (BRP) met 'nationaliteit onbekend' wordt een vreemde nationaliteit (gelijk aan nationaliteit bekend bij IND) of staatloosheid toegekend.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Klanttevredenheid					
Bron: KTO - Streefcijfer is minimaal 8, deze indicator wordt vanaf dit jaar voor het eerst gemeten.					
Toegankelijkheid stemlokalen					
Bron: Bureau Verkiezingen. Streefcijfer: 75% volledig toegankelijk / 0% niet toegankelijk voor mensen met een lichamelijke beperking. Deze indicator wordt vanaf dit jaar voor het eerst gemeten.					
Opkomst verkiezingen	TK 76,9%	GR 49,6%	PS 50,7%, WS 45,5%, EP 39,2%		TK 73,6%
Bron: Centraal stembureau. Streefcijfer: minimaal 49,6%. Afkortingen: Tweede Kamer (TK), gemeenteraad (GR), Provinciale staten (GR), waterschappen (WS) en Europees Parlement (EP).					

Een goede bedrijfsvoering

Wij zijn een organisatie die midden in de samenleving staat, in verbinding met de stad, een afspiegeling van de stad en een organisatie die actief meebeweegt met de tijdsgeest. De gemeentelijke bedrijfsvoering verandert mee met de eisen die worden gesteld door de samenleving, het bestuur, de raad en onze eigen professionaliteit. In de paragraaf Bedrijfsvoering wordt verder ingegaan op de ontwikkelingen op het gebied van bedrijfsvoering.

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Woonlasten éénpersoonshuishouden	704	695	700	707	694
Eenheid: Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.					
Bron: COELO, Groningen					
Woonlasten meerpersoonshuishouden	768	759	763	750	711
Eenheid: Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.					
Bron: COELO, Groningen					
WOZ-waarde woningen	175	187	204	217	239
Eenheid: De gemiddelde WOZ waarde van woningen x €1.000.					
Bron: CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken					

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Formatie ambtelijk apparaat	5,9	5,8	5,8	5,6	5,9
Eenheid: Toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat van eigen organisatie voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari. In fte per 1.000 inwoners. Bron: Eigen gegevens gemeente					
Bezetting ambtelijk apparaat	5,8	5,7	5,9	5,6	6,0
Eenheid: Werkelijk aantal fte dat werkzaam is binnen eigen organisatie. In fte per 1.000 inwoners. Bron: Eigen gegevens gemeente					
Apparaatskosten per inwoner	646	490	490	406	429
Eenheid: De noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor het uitvoeren van de organisatorische taken. Bron: Eigen gegevens gemeente					
Kosten inhuur externen als % van de loonsom	13%	21%	17%	2%	0%
Eenheid: Inzet van uitzendkrachten, zzp'ers of detacheringsovereenkomsten in procenten. Bron: Eigen gegevens gemeente					
Overhead % van totale lasten	7,0%	5,0%	9,5%	9,0%	9,3%
Eenheid: Overheadkosten zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces in procenten. Bron: Eigen gegevens gemeente					

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig".

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem is een dienstverlenende en herkenbare netwerkgemeente, die open staat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken	**14.112**	**3.688**	**0**	**620**
Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven	4.615	0	0	21
Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken	3.158	1.562	0	0
Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers	6.339	2.127	0	599
Een goede bedrijfsvoering	**69.746**	**6.812**	**655**	**1.228**
Overig	**5.028**	**511.330**	**19.209**	**21.181**
Totaal	**88.886**	**521.831**	**19.864**	**23.028**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	92.532	85.575	86.543	88.886	84.797	86.325	88.771
Baten	518.807	482.692	503.719	521.831	514.844	514.289	515.281
Saldo lasten en baten	***426.275***	***397.116***	***417.175***	***432.945***	***432.945***	***427.964***	***426.509***
Toevoegingen aan reserves	37.858	13.478	28.762	19.864	21.111	22.391	20.655
Onttrekkingen aan reserves	18.321	20.549	24.273	23.028	15.751	13.646	13.886
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-19.536***	***7.071***	***-4.489***	***3.165***	***3.165***	***-8.745***	***-6.768***
Gerealiseerd resultaat	**406.739**	**404.187**	**412.687**	**436.110**	**424.688**	**419.219**	**419.741**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 88,9 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- € 42,0 miljoen voor kosten ICT en facilitaire zaken;
- € 27,8 miljoen voor kosten personeel en organisatie;
- € 6,3 miljoen voor kosten burgerzaken en publieke dienstverlening;
- € 4,6 miljoen voor kosten raad, griffie, rekenkamer, verkiezingen en college van burgemeester en wethouders;
- € 8,2 miljoen voor overige lasten.

De lasten stijgen ten opzichte van 2021 met € 2,3 miljoen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een stijging van de kosten op stelposten met € 3,1 miljoen. Ook is er een stijging in lasten te zien in de huisvesting en facilitaire zaken met € 0,2 miljoen. Hier staat een daling van lasten op langlopende geldleningen tegen over met € 1,7 miljoen.

Baten

De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 521,8 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- € 453,1 miljoen gemeentefonds;
- € 57,1 miljoen OZB belastingen;
- € 2,1 miljoen ontvangsten burgerzaken en publieke dienstverlening;
- € 9,5 miljoen overige inkomsten (onder andere verzekeringen, beleggingen, geldleningen, ICT en facilitaire zaken).

De baten stijgen ten opzichte van 2021 met € 18,1 miljoen. De inkomsten vanuit het Gemeentefonds zijn met €18,3 miljoen gestegen.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan reserves voor 2022 zijn totaal begroot op € 19,9 miljoen. De grootste toevoegingen zijn:

- € 14,4 miljoen algemene reserve;
- € 4,3 miljoen bestemmingsreserve solvabiliteit;
- € 0,8 miljoen bestemmingsreserve bedrijfsvoering.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan reserves voor 2022 zijn totaal begroot op € 23,0 miljoen. De belangrijkste onderdelen hierbinnen zijn:

- € 22,1 miljoen algemene reserve;
- € 0,7 miljoen bestemmingsreserve bedrijfsvoering.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

NV Bank Nederlandse Gemeenten
Dataland
BVO De Connectie
GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Regionale en andere bovenlokale lichamen

- Economic Board;
- Euregio Rijn-Waal.

Publieke dienstverlening

- Werkgroep Tegengaan Identiteitsfraude (WTI);
- Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA);
- Samenwerking met Vreemdelingenketen in de BRP-straat Zevenaar.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Bestuur, dienstverlening en financiën. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Herijking gemeentefonds
Bedrijfsvoering
De Connectie
Overhead-dekking
Benodigde capaciteit beleid SBR niet in lijn met begroting

Corona risico's

Betalingsproblemen bij leningen aan instellingen
Faillissementen in relatie tot lokale heffingen
Betalingsproblemen bij leningen aan instellingen bij Sportbedrijf en MSSA

Beleidskaders

- Coalitieakkoord 2018-2022:
- Evaluatie van de Rekenkamer Arnhem 2015;
- nota Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- MIRT Agenda stedelijk netwerk Arnhem Nijmegen;
- Discussienotitie Regionale Samenwerking samen steviger en sterker;
- Contourennotitie regio Arnhem-Nijmegen via raadsbrief d.d.21-01-2020;
- Visie Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Regionale agenda Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Gemeenschappelijke regeling regio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Wijzigingsbesluit Gemeenschappelijke regeling Arnhem-Nijmegen (2021);
- Bedrijfsplan versterkte regio (2020);
- Beleid internationale betrekkingen (2021).

Veiligheid

Veiligheid is de grond onder onze voeten en een basiswaarde om je te kunnen ontwikkelen. Iedereen moet in Arnhem prettig kunnen leven, wonen en werken en zich daarbij veilig kunnen voelen. Waar misdaad niet loont en criminaliteit en ondermijning geen kans maken. Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. We zetten dus volop in op het aanpakken van criminaliteit als diefstal en overval. Ook in de digitale wereld neemt de criminaliteit toe: hacken, phishing, identiteitsfraude. Er ligt in Arnhem een forse opgave, want we scoren als het gaat om veiligheid simpelweg niet goed genoeg.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem: een veilige stad!

Veiligheid is een belangrijke voorwaarde voor een prettig leven, wonen en werken in Arnhem. In een stad waar iedereen zich kan ontwikkelen zonder buitengesloten te worden; door vrij te zijn in denken en te mogen zijn wie je bent zonder te worden gediscrimineerd. In een stad waar misdaad niet loont en slachtoffers worden gesteund. In een stad waarin veiligheid een bijdrage levert aan een prettig woon- en leefklimaat voor bewoners in de wijken, aan een prettig verblijf van bezoekers en aan een florerende economie zonder oneerlijke concurrentie. En waar adequaat wordt gehandeld bij het voorkomen en bestrijden van calamiteiten waaronder aandacht voor risicobeheersing en veiligheid bij grote evenementen om schade te beperken.

De veiligheidsagenda zoals die is vastgelegd in de kadernota veiligheid 2018-2022 is hierin leidend.
Met de ambities neergelegd in de perspectiefnota 2022 - 2025 wordt een impuls gegeven aan de veiligheidsagenda. Veiligheid werkt door in vrijwel alle andere beleidsterreinen. Veiligheid is de basis van ons bestaan. Wijkveiligheid krijgt te maken met steeds grotere opgaven. Politie en justitie zien een toename in de georganiseerde misdaad. Het recentelijke rapport van de Rekenkamer over de lokale aanpak van ondermijning onderschrijft dit beeld en de noodzaak tot doorpakken. De Nationaal Rapporteur Mensenhandel waarschuwt ons over de ernstige situatie in Arnhem en vraagt om een gedegen aanpak.
Met een goed georganiseerd Arnhems veiligheidsteam, dat optimaal gebruik maakt van bevoegdheden zetten we ons samen met politie en justitie en met andere relevante partners in om het Arnhems veiligheidsniveau naar een normaal Nederlands peil te brengen. Dit kan onder meer dankzij de provincie en de ministeries die de inzet van Arnhem zien en waarderen met investeringen.

Criminaliteit maakt geen kans

Arnhem staat hoog op de lijst van 100.000+ gemeenten met de meeste delicten per 1000 inwoners. Ondanks een daling van het aantal in de afgelopen jaren. Het aantal in Arnhem (73) lijkt meer op het aantal dat past bij een gemeente van 300.000+ (81,4) dan bij het landelijke gemiddelde van gemeenten met 100.000 - 300.000 inwoners (54,6). Deze situatie is niet te koppelen aan één of twee veiligheidsincidenten, maar ontstaat door een breed scala aan misdrijven. Voor de komende jaren zetten we in op een daling van het aantal delicten naar een niveau dat aansluit bij het landelijke gemiddelde van steden met de omvang van 100.000 - 300.000 inwoners. Tegen ondermijnende criminaliteit wordt stevig opgetreden en worden barrières opgeworpen waaronder het toepassen van de Bibob. Er wordt een norm gesteld door handhavend op te treden. In preventieve zin door het regelmatig en structureel controleren van kwetsbare branches maar ook bij speciale integrale acties naar aanleiding van signalen en onderzoek.

Omvang criminaliteit in verhouding tot centrumstad van 100.000+

Er zijn in Arnhem nog ruim elfduizend slachtoffers van een misdrijf per jaar. De inzet is gericht op het verder terugdringen van het aantal delicten per 1000 inwoners, door middel van voorlichting en door het in gezamenlijkheid met politie en OM prioriteit te geven aan het oplossen en vervolgen. Daarbij is vooral aandacht voor het voorkomen en oplossen van de High Impact Crime delicten (inbraak, overval). Cameratoezicht, waaronder de inzet van mobiel/tijdelijk cameratoezicht, wordt ingezet als onderdeel van de aanpak om de openbare orde te handhaven en incidenten en delicten te voorkomen of tijdig hierop te acteren.

Misdaad mag niet lonen

Witwassen, drugshandel in welke vorm dan ook, illegaal gokken, mensenhandel en illegale prostitutie zijn vormen van criminaliteit die direct of indirect de openbare orde aantasten en de samenleving ontwrichten.
Met het intrekken van vergunningen en sluiting van (horeca)panden wordt onder andere een norm gesteld om te voorkomen dat criminelen voet aan de grond krijgen in Arnhem. Bij de horeca- en exploitatievergunningen worden ondernemers gescreend. Het ruimer toepassen van de mogelijkheden die de wet Bibob biedt, werpt een extra barrière op voor criminelen. De aandacht voor ondermijning wordt vanuit de praktijk doorontwikkeld en doorgezet. Het recentelijk uitgebrachte rapport van de Rekenkamer over de lokale aanpak onderschrijft deze noodzaak. De Rekenkamer stelt dat Arnhem voor wat betreft de omvang van ondermijning niet onderdoet aan de G4-steden. Als oorzaak wordt gesteld dat de gemeente de afgelopen jaren zowel bestuurlijk als organisatorisch weinig heeft geïnvesteerd in de aanpak van ondermijning. Het rapport benadrukt het belang van een gecoördineerde en integrale meerjarenaanpak. Arnhem heeft de laatste jaren een goede beweging gemaakt, die in de aankomende jaren sneller en structureler wordt opgezet. Dit wordt mogelijk gemaakt door de investering die het college en de Raad gaan doen op dit onderwerp:

- Er wordt een data-analist aangesteld om slimmer gebruik te maken van beschikbare informatie, te kunnen selecteren en prioriteren.
- Er wordt structureel budget beschikbaar gesteld om mensenhandel in Arnhem te voorkomen, aan te pakken en slachtoffers te helpen (zorg en opvang). Er wordt een uitvoeringsplan Mensenhandel opgesteld en er wordt gekeken naar het lokale prostitutie (handhavings)beleid. Daarbij wordt gekeken naar de aanstaande Wet regulering sekswerk die dit jaar aan de kamer is aangeboden en mede dient ter bestrijding van mensenhandel.
- Er komt, ook ter uitvoering van de motie vanuit de raad, een meerjarenplan van aanpak op ondermijning. Het plan omvat ambitie, duidelijke doelstellingen, stelt prioriteiten en geeft een uitwerking van de noodzakelijke extra capaciteit en middelen op dit onderwerp.
- Er wordt geïnvesteerd in de informatiepositie van de gemeente Arnhem door middel van een meldpunt ondermijning, informatietools om sneller te kunnen screenen en informatie te verbinden, radar modules om ontwikkelingen te volgen en meer inzicht te krijgen in potentiële risicovolle criminele fenomenen. Bij dit laatste wordt ook gebruik gemaakt van de inzichten van het landelijke platform 'Zicht op Ondermijning'.

Onder de regie van de gemeente worden de inspanningen en controles van het Interventieteam Ondermijning Arnhem samen met justitie, politie, handhaving en andere relevante partners voortgezet in de strijd tegen ondermijnende activiteiten. Jeugdcriminaliteit krijgt de aandacht met het project 'ondermijnende drugscriminaliteit onder jeugdigen' (BOTOC). Met de aanpak wordt voorkomen dat jongeren vroegtijdig in de criminaliteit belanden. Het experiment gesloten coffeeshopketen, waaraan Arnhem deelneemt, bevindt zich in de opstartfase en zal in 2021 tot uitvoering komen.

Online criminaliteit voorkomen

In toenemende mate verschuift de criminaliteit naar de digitale wereld. Hacken, phishing, afpersing en identiteitsfraude zijn enkele verschijningsvormen. Sexting en grooming zijn vormen die kunnen leiden tot seksuele uitbuiting. Om inwoners en bedrijven te wapenen, worden zij bewust gemaakt van de risico's en geïnformeerd over de mogelijkheden om te voorkomen dat ze slachtoffer worden. Jongeren worden geïnformeerd om hen te beschermen tegenover daders van online seksueel misbruik, sextortion (afpersing met naaktbeelden), en grooming (digitaal kinderlokken). Op verzoek van de raad wordt hiertoe in het najaar een onderzoek uitgevoerd (uitvoering Motie 21M105) om precies te duiden wat er hierin gedaan kan worden en wat dit voor een investering vraagt voor de langere termijn.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Misdrijven per 10.000 inwoners	731	674	731	690	
Eenheid: Aantal per 10.000 inwoners					
Bron: waarstaatjegemeente					
Aantal overvallen	0,45	0,95	0,88	0,68	
Eenheid: overvallen per 10.000 inwoners					
Bron: waarstaatjegemeente					
Aantal straatroof	1,7	1,8	3,0	2,5	
Eenheid: straatroof per 10.000 inwoners					
Bron: waarstaatjegemeente					
Drugsdelicten	10,9	10,8	15,4	14,3	
Eenheid: aantal drugsdelicten per 10.000 inwoners					
Bron: Waarstaatjegemeente					

Politieregistraties overlast jeugd	41,8	31,1	42,8	100,6
Eenheid: politieregistraties overlast jeugd per 10.000 inwoners				
Bron: Waarstaatjegemeente				
Verwijzigingen Halt	12	11	10	13
Eenheid: Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar				
Bron: Waarstaatjegemeente (verplichte BBV-indicator)				
Politieregistraties overlast door verwarde personen	74,9	89,4	102,2	111,9
Eenheid: Per 10.000 inwoners				
Bron: Waarstaatjegemeente				

Crisisbeheersing op orde

In het belang van onze inwoners is er aandacht voor het voorkomen van rampen en calamiteiten. Bij activiteiten en stedelijke ontwikkelingen is veiligheid onderdeel van de planvorming en uitvoering. Mocht er ondanks de voorzorgsmaatregelen toch een calamiteit zijn, dan staat er een crisisorganisatie paraat om de risico's en schade voor mens en natuur zo veel mogelijk te beperken. Vanzelfsprekend heeft de coronacrisis een grote impact op de totale crisisorganisatie.

Beschermd tegen calamiteiten en rampen

In samenwerkingsverband van de Veiligheidsregio Gelderland Midden worden maatregelen getroffen om calamiteiten en rampen te voorkomen en zo nodig snel en juist te handelen. De basis voor een effectieve en efficiënte uitvoering zijn het Beleidsplan Brandweer 2020-2023 en het Beleidsplan Veiligheidsregio Gelderland Midden 2020-2023. Lokaal zijn de risicolocaties in beeld en deze worden opgenomen in de nieuw op te stellen Omgevingsplannen. De inzet voor bevolkingszorg (opvang, registratie, nazorg) bij calamiteiten door de gemeente is geborgd. Door de brandweer wordt ingezet op brandveiligheid door aandacht te vragen voor preventieve woningaanpassingen. Er blijft aandacht voor het op een juiste manier ruimen van aangetroffen niet-ontplofte explosieven. Vanaf 2022 krijgt de VGGM het toezicht op de BEVI (Besluit externe veiligheid inrichtingen) instellingen overgedragen van de omgevingsdiensten (ODRA). Ook is de wetgever voornemens om in het Besluit Bouwen en Leefomgeving rekening te houden met "Wonen met zorg" onder andere door advisering en toezicht vanuit de brandweerorganisatie. Dit wordt verder uitgewerkt op de landelijke tafels.

Veiligheid voor de wijk en als persoon

Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. Het gevoel van veiligheid per wijk loopt uiteen van matig tot zeer goed. De inzet is gericht op wijken die achterblijven bij het gemiddelde Arnhemse niveau. Ook persoonlijk moet men zich veilig voelen om deel te nemen aan de Arnhemse samenleving. Daarom wordt ingezet op het tegengaan van discriminatie en geweld in afhankelijkheidsrelaties en wordt er aandacht geschonken aan personen met verward gedrag met een veiligheidsrisico voor zichzelf of de omgeving. Jeugdcriminaliteit kan jonge levens in hun ontwikkeling remmen en verdient tijdig ingrijpen. Met het project BOTOC (Breed offensief tegen ondermijnende criminaliteit) gaan we drie jaar een aanpak vorm geven die in die wijken invulling krijgt die hiervan het meeste hinder ervaren. We richten ons daarbij op het vroegtijdig ingrijpen om te voorkomen dat jongeren afglijden in de criminaliteit.

Steun bij aanpak woonoverlast

Woonoverlast geeft een onveilig gevoel en belemmert een prettig woonklimaat. Het bestrijden van woonoverlast vindt plaats door de inzet van het wijkgerichte Overlast- en Zorgoverleg, integrale handhaving op overlastgevende panden en door gebruik te maken van de Wet aanpak woonoverlast (gedragsaanwijzing). Er wordt projectmatig en integraal ingezet op het aanpakken van 'wijkkoningen en windhappers' om de leefbaarheid in een buurt te verbeteren en een heldere norm te stellen.

Veiligheid als basis voor persoonlijke ontwikkeling

Discriminatie, polarisatie en radicalisering dragen bij aan vijandigheid, bedreiging en geweld en maken dat mensen zich niet welkom voelen in onze samenleving. Met het meldpunt Discriminatie en Pesten en het vergroten van de aangiftebereidheid en een professionele afhandeling bij politie en het Openbaar Ministerie (OM) worden slachtoffers gehoord en gesteund. We bestrijden seksuele intimidatie en bieden steun aan slachtoffers. Hiervoor is een uitvoeringsplan opgesteld. We blijven inzetten op tegengaan van radicalisering met preventieve maatregelen. Hiervoor wordt een uitvoeringsplan 2022 opgesteld. Slachtoffers van geweld in een afhankelijkheidsrelatie kunnen op steun rekenen door zorg, opvang en het toepassen van het 'tijdelijk huisverbod'. In het Veiligheidshuis wordt met ketenpartners in zorg en justitie in een persoonsgerichte aanpak toegewerkt naar een duurzame oplossing voor onder meer risicojeugd met crimineel gedrag en plegers van High Impact Crime delicten. Criminele jeugdgroepen worden geprioriteerd in de lokale driehoek voor een aanpak op maat. Voor de aanpak van personen met verward gedrag wordt ingezet op een sluitende aanpak van zorg en veiligheid. Vanaf 2020 wordt gebruik gemaakt van de mogelijkheden van de nieuwe Wvggz (Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg).

Iedere wijk heeft evenveel recht op veiligheid

De wijkaanpak is een concrete uitwerking in de oproep om een beschavingsoffensief door te laten zien wat we met elkaar normaal gedrag vinden, juist ook door zichtbaar het niet-normale gedrag aan te pakken. De uitkomsten van de gepubliceerde Veiligheidsmonitor 2019 (april 2020) heeft de urgentie voor de wijkaanpak bekrachtigd. De wijkbezoeken van de burgemeester in het kader van de wijkveiligheid hebben een inventarisatie opgeleverd van een veelheid aan veiligheidsonderwerpen. Deze worden omgezet in activiteiten en initiatieven om de veiligheid en het veiligheidsgevoel van bewoners te verbeteren. Het veiligheidsgevoel van de bewoners wordt door meer dan criminaliteit en misdaad bepaald. Ook verloedering van de openbare ruimte en aanwezige sociale problematiek is hierop van invloed. In nauwe samenwerking met de teams Leefomgeving wordt met relevante partners en met de bewoners de problematiek aangepakt en gaan we periodiek in gesprek om te bezien of we ook daadwerkelijk de gewenste voortgang boeken en welke bijstelling of extra aandacht nodig is. Dit heeft al geresulteerd in projecten in diverse wijken. Onder aansturing van Veiligheid en teams Leefomgeving is er een wijkveiligheidsoverleg per gebied om de problematiek te bespreken en om te zetten in actie. De druk en roep vanuit de wijken voor handhaving om normerend op te treden blijft onverminderd aanwezig. De aandacht voor de veiligheid in de wijken roept verwachtingen op en meer vragen vanuit de (wijk)bewoners. Beperkte capaciteit vraagt om scherpe prioritering en optimale samenwerking met relevante partners om verschil te kunnen maken in het leefbaarheid- en veiligheidsniveau in de wijken. Op detailniveau kennen wij de overlastplekken en de overlastgezinnen en die gaan we op een treffende wijze van een aanpak voorzien. Er wordt een Radar wijkveiligheid en leefbaarheid ontwikkeld. Op basis van verzamelde real-time informatie wordt zicht gekregen op de actuele veiligheids- en leefbaarheidsvraagstukken in de wijk.
De overlastproblematiek in de wijken is groot en het aantal meldingen daarover (van jeugdoverlast, overlast verwarde personen tot aan drugsoverlast) neemt enkel toe. Om die reden is er vanuit de raad bij de behandeling van de Perspectiefnota 2022-2025 ook de motie aangenomen om een breed actieplan voor het tegengaan van overlast vorm te geven. Met als opgave om deze problematiek stedelijk te coördineren en daarbij ook onder regie van de burgemeester dit goed te organiseren zodat er snel en vroegtijdig kan worden ingegrepen.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
% Onveiligheidsgevoel algemeen	36		37		
Bron: waarstaatjegemeente					
% Onveiligheidsgevoel in de buurt	28		29		
Bron: waarstaatjegemeente					
Tijdelijk huisverbod	17	28	27	28	
Eenheid: Aantal huisverboden op jaarbasis					
Bron: Gemeente Arnhem					

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Diefstal uit woning	34,6	25,3	28,4	21,8	
Eenheid: Aantal winkeldiefstallen per 10.000 inwoners					
Bron: CBS					
Winkeldiefstal	45,2	47,3	56,5	47,7	
Eenheid: Aantal winkeldiefstallen per 10.000 inwoners					
Bron: CBS					
Geweldsmisdrijven	8,0	8,2	7,6	7,0	
Eenheid: Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling).					
Bron:CBS					
Vernieling	9,2	8,3	10,0	10,8	
Eenheid: Aantal vernielingen en beschadigingen per 1.000 inwoners					
Bron:CBS					
Jongeren met een delict voor de rechter	0,8%	0,8%	0,7%	0,6%	
Eenheid: Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.					
Bron: CBS					

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem: een veilige stad!	**19.380**	**2.494**	**71**	**343**
Criminaliteit maakt geen kans	845	52	0	300
Crisisbeheersing op orde	13.664	1.256	71	43
Veiligheid voor de wijk en als persoon	4.871	1.186	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**19.380**	**2.494**	**71**	**343**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	16.727	16.477	20.265	19.380	18.871	18.870	18.854
Baten	2.168	1.694	4.747	2.494	1.994	1.994	1.994
Saldo lasten en baten	***-14.559***	***-14.783***	***-15.518***	***-16.886***	***-16.886***	***-16.875***	***-16.860***
Toevoegingen aan reserves	432	72	71	71	71	71	71
Onttrekkingen aan reserves	1.055	350	706	343	343	349	342
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***623***	***278***	***635***	***272***	***272***	***279***	***272***
Gerealiseerd resultaat	**-13.936**	**-14.505**	**-14.883**	**-16.613**	**-16.605**	**-16.597**	**-16.588**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 19,4 miljoen. Dit is grotendeels als volgt opgebouwd:

- uitgaven voor VGGM brandbestrijding: € 13,6 miljoen;
- uitgaven voor handhaving: € 0,8 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor openbare veiligheid, cameratoezicht en veiligheidshuis: € 3,6 miljoen;
- uitgaven voor aanpak mensenhandel: € 0,2 miljoen;
- uitgaven voor drugsondermijning Botoc: € 1 miljoen;
- uitgaven voor vergunningverlening: € 0,2 miljoen.

De totale lasten dalen ten opzichte van 2021 met € 0,9 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door de

- De uitgaven voor openbare veiligheid stijgen met € 0,3 miljoen. Dit komt voort uit de perspectiefnota 2022. Deze stijging betreft een verhoging van het loonkostenbudget met €320.000 welke onder meer wordt veroorzaakt door de aanstelling van 1 fte strategisch adviseur programma veiligheid. Aanpak mensenhandel: € 0,2 miljoen. Dit bedrag is afkomstig uit de perspectief nota 2022; structurele toekenning voor aanpak van mensenhandel en uitbuiting in de volle breedte.
- De uitgaven voor aanpak radicalisering dalen met € 1,0 miljoen, omdat in 2022 minder Rijksmiddelen zijn ontvangen. De regeling vanuit het Rijk liep tot 2021
- De uitgaven voor Botoc / drugsondermijning dalen met € 0,2 miljoen, omdat in 2022 eveneens minder Rijksmiddelen zijn ontvangen

Baten
Totaal is voor 2022 € 2,5 miljoen aan baten begroot. Dit is opgebouwd uit:

- Verhuur brandweerkazerne: € 1,3 miljoen;
- Opbrengst leges en vergunningen: € 0,4 miljoen.
- Ontvangen rijkssubsidie drugsondermijning wijken: € 0,5 miljoen
- Verwachte opbrengst deelnemende gemeentes Veiligheidshuis € 0,3 miljoen

De totale baten zijn ten opzichte van 2021 met € 0,8 miljoen gestegen. Dit wordt met name verklaard door ontvangen rijksmiddelen voor drugsondermijning.

Toevoegingen aan reserves
In 2022 wordt voor totaal € 71.000 toegevoegd aan de reserves voor de dekking van onderhoudskosten aan het vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves
In 2022 wordt voor € 0,4 miljoen onttrokken aan de bestemmingsreserves.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Politie;
- Brandweer;
- Openbaar Ministerie;
- Veiligheidshuis regio Arnhem;
- Veilig Thuis.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend uit het programma Veiligheid. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

VGGM continuering paraatheid
Radicalisering
Toezichthoudende taak VGGM
Herziening van de verdeelsleutels van de gemeentelijke bijdragen aan VGGM
Evenementen

Corona risico's

Inzet op handhaving noodverordening en voor jeugd- en jongerenwerk / straatwerk

Beleidskaders

- Kadernota veiligheid 2018-2022;
- Meerjarenbeleidsplan politie 2019-2022;
- Uitvoeringsplan aanpak radicalisering Arnhem 2019;
- Een evaluatie van de Arnhemse radicaliseringsaanpak;
- APV wijziging bevoegdheid inzet mobiel cameratoezicht;
- Experiment gesloten coffeeshopketen;
- Regionaal beleidsplan Rampenbestrijding en Crisisbeheersing 2020-2023.

Bereikbaarheid

Een van de voorwaarden van een leefbare en gezonde stad is dat die bereikbaar is. Voor inwoners én voor bezoekers. Of het nu met de auto, met het openbaar vervoer, met de fiets of te voet is. Het busvervoer is op orde: schoon, frequent, comfortabel en inclusief. Daar blijven we naar streven en dat is ook onze inzet bij de nieuwe concessie voor het openbaar vervoer in deze regio. We onderzoeken de parkeervoorzieningen voor nu en in de toekomst en hoe we met slimme verkeerslichten de doorstroming op de ring kunnen verbeteren. Schone, elektrische auto's faciliteren we door meer laadpunten in de stad te realiseren, mogelijk gekoppeld aan tijdelijke opslag van energie.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Comfortabele, toegankelijke, veilige, logische, schone en duurzame mobiliteit voor Arnhemmers

Mobiliteit heeft betrekking op toegankelijke, economische en duurzame mobiliteit. Mobiliteit moet voor alle doelgroepen toegankelijk en bereikbaar zijn. We streven immers naar een inclusieve, sociale, gewilde en leefbare stad. Mobiliteit moet daarnaast de economische hotspots/kerngebieden in de stad en de regio met elkaar verbinden. Mobiliteit dient daarbij zoveel mogelijk slim en schoon vorm te worden gegeven om de stad leefbaar en duurzaam te houden.

Vergroten van het aandeel fiets en (H)OV om de stad bereikbaar en leefbaar te houden

We willen meer mensen (hoogwaardig) openbaar vervoer of de fiets laten nemen door dit alternatief aantrekkelijker te maken. Het vervoersysteem is er voor iedereen en reistijden zijn betrouwbaar en concurrerend met de reistijden met de auto. Door meer mensen met de fiets en het openbaar vervoer te laten reizen wordt de leefbaarheid in de stad beter maar blijft de stad ook bereikbaar voor mensen die wel met de auto moeten of willen komen.

Uitvoeren van concrete fiets- en hoogwaardig openbaar vervoer projecten

Voor 2022 staan de volgende fietsprojecten op de planning:

- Snelfietsroute Arnhem - Wageningen;
- Snelfietsroute Arnhem Noord - Alteveer;
- Verbeterplan RijnWaalpad;
- Verbeterplan fietsparkeren Arnhem Centraal;
- Fietsparkeerplan binnenstad.

En de volgende hoogwaardig OV projecten:

- Westervoortsedijk;
- Westervoortsedijk - Lelyweg;
- Westervoortsedijk - Eusebiusbuitensingel;
- Velperweg.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aandeel fiets in modal spit	21%	26%	21%	25%	
Eenheid: Percentage t.o.v. totale mobiliteit voor ritten van alle Arnhemmers					
Bron: Odin (Onderweg in Nederland, CBS)					
Waardering bereikbaarheid binnenstad fiets		8,4			
Eenheid: Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					
Aandeel openbaar vervoer in modal split	10%	9%	7%	5%	
Eenheid: Percentage t.o.v. totale mobiliteit voor ritten van alle Arnhemmers					
Bron: Odin (Ondwerweg in Nederland, CBS)					
Waardering bereikbaarheid binnenstad OV		8,2			
Eenheid: Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					

Ontwikkelen van een netwerk van overstaplocaties om een alternatieve, duurzame mogelijkheid te bieden om de stad te bereiken

Een goede aansluiting van de verschillende vormen van mobiliteit (auto, trein, bus en (deel)fiets) op elkaar wordt steeds belangrijker. Hubs spelen bij deze overgang een belangrijke rol. Een (mobiliteits)hub kan het beste worden gedefinieerd als een fysieke plek waar verschillende vormen van vervoer en vervoersaanbod samenkomen. We hebben een visie op de Arnhemse hubs opgesteld. We hebben inzichtelijk welke maatregelen nodig zijn om een goed netwerk te krijgen voor reigers om eenvoudig naar en door de stad te kunnen reizen met verschillende modaliteiten.

Uitvoeren van de visie Arnhemse hubs

In 2022 willen we de Arnhems visie op hubs hebben vastgesteld en vervolgens de volgende zaken gaan uitvoeren. We willen enkele locaties gaan uitwerken. Uitwerking bestaat uit een inrichtingsplan (schetsontwerp), een kostenraming op SSK-niveau (Standaardsystematiek voor Kostenramingen) en een planning van de uitvoering en procedures. De locaties zullen volgen uit de visie, maar daarnaast zijn er al enkele locaties in beeld:

- Rozet (is al grotendeels uitgewerkt);
- Kronenburg (is al grotendeels uitgewerkt);
- GelreDome;
- IPKW;
- Station Velperpoort;
- Arnhem Waterberg.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal mobiliteitshubs in voorbereiding	0	0	0	2	2
Eenheid: aantal hubs in initiatieffase of verdere voorbereiding					
Bron: gemeente Arnhem					
Aantal gerealiseerde mobiliteitshubs	0	0	0	0	0
Eenheid: aantal hubs gerealiseerd					
Bron: gemeente Arnhem					
Aantal gebruikers mobiliteitshubs	0	0	0	0	0
Eenheid: Aantal gebruikers per jaar					
Bron: gemeente Arnhem					

Arnhem is optimaal aangesloten op een robuust (inter)nationaal spoornetwerk

We willen meer mensen het openbaar vervoer laten nemen voor (inter)nationale reizen door dit alternatief aantrekkelijker te maken. Dit willen we realiseren door in te zetten op de volgende doelen:

- de ICE naar Berlijn rijdt via Arnhem;
- er een robuuste oplossing voor de spoorinfrastructuur aan de oostzijde van Arnhem is;
- de capaciteit van de spoorcorridor Randstad- Arnhem- Rhein/ Ruhr wordt uitgebreid.

Lobbyen met betrekking tot het spoordossier

We blijven onze lobby bij het ministerie van Infrastructuur & Waterstaat (I&W) continueren en proberen dit op te pakken met andere belangrijke partners langs de A12-corridor (Vervoerregio Amsterdam, G4, provincies Gelderland en Utrecht, NS en NS Internationaal, Foodvalley, The Economic Board). Bij deze lobby richting het ministerie richten wij ons op:

- Het geven van rijksprioriteit aan een integrale gebiedsontwikkeling A12-corridor Utrecht-Arnhem-Duitse grens.
- Het verbeteren van de huidige ICE naar Frankfurt en op een nieuwe ICE-verbinding (Berlijnlijn) via Arnhem (ook als duurzaam alternatief voor het vliegverkeer).
- Het realiseren van een oplossing voor de spoorknoop Oost in combinatie met de ontwikkeling van de verstedelijkingslocatie Arnhem Oost.
- Een Noordtak Betuweroute die niet via Arnhem loopt in verband met de aantasting van de leefbaarheid in Arnhem (en omliggende kernen) en het belemmeren van de woningbouwlocatie Arnhem Oost.
- Mogelijke bijdragen aan de A12 vanuit het Groeifonds (of EU fondsen).

Arnhem heeft een goede autobereikbaarheid met minder doorgaand verkeer over de centrumring

Het is belangrijk dat het verkeer dat in Arnhem moet zijn, goed kan doorstromen en dat we van het verkeer dat hier niet moet zijn zo weinig mogelijk last hebben. Om dit te bereiken willen we de knelpunten voor de auto oppakken en geen autoverkeer meer in de stad dat de herkomst en bestemming buiten Arnhem heeft liggen.

Uitvoeren automaatregelenpakket

In 2022 gaan we de plannen uitvoeren die we hebben opgesteld in samenspraak met de provincie en Rijkswaterstaat om gericht onnodig autoverkeer uit Arnhem te weren. Concreet houdt dit het volgende in:

- Opstellen van een toolbox om met behulp van dynamisch verkeersmanagement het doorgaand verkeer door Arnhem te verminderen.
- Realiseren eerste maatregelen uit deze toolbox.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Bereikbaarheid van de binnenstad per auto		6,3			
Eenheid: Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad per auto op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					

Het parkeerbeleid van de gemeente draagt bij aan een duurzame verstedelijkingsopgave en borgt tegelijkertijd het economische vestigings- en winkelklimaat

De inzet is dat het parkeerbeleid van de gemeente naast de verkeerskundige belangen in samenhang met de overige grote ambities van de stad worden beschouwd.

Opstellen en uitwerken parkeervisie

Momenteel wordt gewerkt aan de parkeervisie. We willen deze parkeervisie uitwerken in concreet parkeerbeleid, waarbij de (hoogte van de) parkeernormen en het parkeerregime in de wijken prioriteit hebben. We nemen hierbij in ogenschouw wat de functie en het nut van een extra Singelgarage kan zijn.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Kwaliteit van de parkeergarages	7,1	7,1			
Eenheid: Gemiddelde kwaliteit van de parkeergarages op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					
Autoparkeermogelijkheden nabij de binnenstad	6,5	6,5			
Eenheid: Gemiddelde autoparkeermogelijkheden nabij binnenstad op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					

Verbeteren verkeersveiligheid

Het verkeersveiligheidsgevoel op de weg en in het openbaar vervoer moet omhoog. We gaan voor 'nul' verkeersslachtoffers, onder andere door het aanpakken van plekken waar veel ongelukken gebeuren.

Uitvoeren projecten verkeersveiligheid

We bekijken wederom de top-10 meest verkeersonveilige punten op het Arnhemse wegennet. Deze locaties worden geanalyseerd en er worden verbetervoorstellen gedaan om de locaties veiliger te maken. Indien technisch en financieel haalbaar worden deze locaties aangepast. Er wordt hierbij zowel naar de objectief verkeersonveilige locaties als de subjectief verkeersonveilige locaties gekeken. Daarnaast gaan we de schoolomgeving veiliger maken en leveren we een bijdrage aan de verkeerseducatie.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal verkeersongevallen	1.181	1.203	1.137	957	
Eenheid: Aantal verkeersongevallen in de gemeente Arnhem					
Bron: BLIQ rapportage					
Aantal aangepakte knelpunten		1	2	1	4
Eenheid: aantal knelpunten uit de top verkeersonveilige locaties dat wordt aangepast					
Bron: gemeente Arnhem					

Beter en schoner taxivervoer

De taxiverordening wordt geïmplementeerd. We gaan aan de slag met de verduurzaming van de taxibranche. We gaan samen met de taxibranche, Stichting Kwaliteitstaxi Arnhem (SKTA) en hun chauffeurs stappen zetten richting de inzet van zero emissie voertuigen.

Maatregelen uitvoeren uit taxiverordening

In 2022 willen we, nadat we de coronacrisis achter ons hebben gelaten en er bij de taxibranche weer draagvlak is voor de implementatie van de taxiverordening, overgaan tot de implementatie van de taxiverordening en de daarbij behorende maatregelen uitvoeren.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal kwaliteitstaxi's met keurmerk	0	0	0	0	0
Eenheid: Aantal taxi's					
Bron: aantal vergunningen					

De infrastructuur is op orde

Goed onderhoud van de infrastructuur is een belangrijke voorwaarde voor goede bereikbaarheid. In de paragraaf kapitaalgoederen wordt nader ingegaan op het onderhoud aan wegen, openbare verlichting, verkeersregelinstallaties en kunstwerken. Bij de planning van het beheer en onderhoud zoeken we zo veel mogelijk afstemming met de bovengenoemde bereikbaarheidsambities maar houden we ook rekening met doelstellingen op het gebied van duurzaamheid en klimaatadaptatie. Ook de in de wijkvisies opgenomen wensen geven sturing aan de beheeropgave.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem is beter bereikbaar	**4.458**	**0**	**600**	**2.290**
Vergroten van het aandeel fiets en (H)OV	4.458	0	600	2.290
Ontwikkelen van een netwerk overstaplocaties				
Arnhem is optimaal aangesloten op een robuust (inter)nationaal spoornetwerk				
Arnhem heeft een goede autobereikbaarheid met minder doorgaand verkeer over de centrumring				
Het parkeerbeleid van de gemeente draagt bij aan een duurzame verstedelijkingsopgave en borgt tegelijkertijd het economische vestigings- en winkelklimaat				
Verbeteren verkeersveiligheid				
Beter en schoner taxivervoer				
Infrastructuur is op orde	**18.454**	**7.663**	**6.237**	**5.816**
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**22.911**	**7.663**	**6.837**	**8.106**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	21.575	21.873	22.051	22.911	22.827	22.867	22.889
Baten	5.316	7.683	7.714	7.663	7.613	7.564	7.515
Saldo lasten en baten	***-16.259***	***-14.190***	***-14.338***	***-15.248***	***-15.248***	***-15.304***	***-15.374***
Toevoegingen aan reserves	7.785	6.950	7.183	6.837	6.767	6.763	6.735
Onttrekkingen aan reserves	7.856	7.911	8.720	8.106	7.184	6.802	6.546
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***71***	***961***	***1.537***	***1.269***	***1.269***	***40***	***-189***
Gerealiseerd resultaat	**-16.188**	**-13.229**	**-12.801**	**-13.979**	**-14.795**	**-15.264**	**-15.563**

Toelichting

Lasten

- De begrote lasten bedragen in 2022 € 22,9 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:
- Beheer wegen: € 11,5 miljoen;
- Parkeren: € 7,0 miljoen;
- Mobiliteit en openbaar vervoer: € 4,4 miljoen.

De totale lasten van programma S02 Bereikbaarheid zijn in 2022 € 0,9 miljoen hoger dan in 2021:

- € + 0,7 miljoen Ontwikkeling kapitaallasten;
- € + 0,5 miljoen Mobiliteit en openbaar Vervoer: ontwikkeling Gele Rijdersplein;
- € + 0,2 miljoen bijdrage Regionaal mobiliteitsfonds (GR Groene Metropoolregio);
- € - 0,8 miljoen lagere kosten onderhoud garages;
- € + 0,3 miljoen Overigen.

Baten

De baten in 2022 zijn in totaal begroot op € 7,7 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:

- Parkeren: € 6,3 miljoen;
- Beheer wegen: € 1,3 miljoen.

Toevoegingen aan reserves

De totale toevoeging aan de reserves in 2022 is begroot op € 6,8 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- BR Bereikbaarheid € 6,0 miljoen;
- BR Onderhoud parkeergarages € 0,6 miljoen;
- BR Onderhoud vastgoed € 0,2 miljoen.

Onttrekkingen aan reserves

De totale onttrekking aan de reserves in 2022 is begroot op € 8,1 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- BR Bereikbaarheid € 6,3 miljoen;
- BR Buitengewoon beter € 0,9 miljoen;
- BR Onderhoud parkeergarages € 0,5 miljoen;
- BR Onderhoud Vastgoed € 0,3 miljoen;
- Overig € 0,1 miljoen.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Provincie Gelderland;
- Rijkswaterstaat;
- Regio Arnhem-Nijmegen;
- Wijkplatforms en wijkteams;
- Gecontracteerde partijen.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Bereikbaarheid. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Aflopen OV-concessie RijnWaal eind 2022
Trolleyinfrastructuur
Diverse duikers dienen de komende jaren geïnspecteerd te worden op hun staat van onderhoud
Risico op kapitaalvernietiging Groot Onderhoud wegen
Nadeelcompensatie bij infrastructurele maatregelen

Beleidskaders

- Accentnota Fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024 (januari 2020);
- Toekomstbeeld stedelijk OV Arnhem en Nijmegen;
- Accentnota fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024;
- De Arnhemse Binnenstad 2015;
- Visie "Ruimte voor beleving in de Arnhemse binnenstad";
- Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV)-Actieplan.

Economie

Arnhem is een stad met energie! Een stad met innovatieve en creatieve ondernemers, een krachtig MKB, toekomstig talent dat opgeleid wordt en ondernemende inwoners. Daarbij is Arnhem een stad met een goed woon-werkklimaat door haar groene landschappelijke ligging, aantrekkelijke binnenstad en korte verbindingen met de regio en de rest van het land. Dit draagt bij aan een sterk economisch klimaat. Een klimaat dat we verder willen uitbouwen en versterken.

Dit is nog urgenter geworden doordat we sinds het voorjaar van 2020 als gevolg van Covid-19 van het ene moment op het andere moment in een economische crisis zitten. Veel Arnhemse bedrijven hebben het zwaar en de banen van Arnhemmers staan onder druk. De crisis brengt enorme economische uitdagingen met zich mee. De eerste schok hebben we opgevangen door ondernemers op weg te helpen met onze dienstverlening zoals Van Bedrijven Weten en het 1,5 meter loket. Inmiddels kijken we ook verder en werken we aan het herstel en versterken van de economie. We willen dit doen vanuit een stevige koers met een duidelijke focus.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Vol energie zetten wij in op een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat om maximale werkgelegenheid in Arnhem en de regio te creëren, waarbij iedereen zijn talenten benut

We willen Arnhem op de kaart zetten als aantrekkelijke stad voor inwoners, studenten en bezoekers. Waar bedrijven zich uitgenodigd voelen, kansen zien en investeren. En waar partners samen meerwaarde creëren, passend bij de ambities van Arnhem. We zetten in op verschillende soorten werkgelegenheid en op bedrijven met een duurzaam en innovatief karakter. Dynamische werklocaties en -clusters nodigen nieuwe bedrijven uit om zich in Arnhem te vestigen, met nieuwe werkgelegenheid tot gevolg. Arnhem als Hotspot Energy versterken is een belangrijke kans en uitdaging, zeker met de komst van een universiteit. Met de Bruisende Binnenstad, het vele groen in de stad, de verbinding met de Veluwe en de regio, de historie (herinneringstoerisme), het kunst- en culturele aanbod en de vele evenementen hebben we een aantrekkelijk toeristisch en recreatief aanbod. We zetten in op de versterking van de samenwerking van bedrijven en kennisinstellingen rondom human capital, zodat we samen met hen kunnen anticiperen op wat de maatschappij 'straks' nodig heeft.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal banen	958,6	968,5	975,7	967,1	
Eenheid: Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.					
Bron: PWE (BBV-indicator)					
Aantal vestigingen	135,8	142,3	147,0	156,5	
Eenheid: Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar					
Bron: PWE (BBV-indicator)					

Krachtiger ondernemersklimaat

In de ontwikkeling van Arnhem als groene, levendige, ondernemende en inclusieve stad is ondernemerschap een belangrijke schakel. Ondernemers creëren werkgelegenheid, doen investeringen, hebben lef en initiëren innovatie en creativiteit in de stad. In dit onderdeel van het programma Vitale econome werken we daarom aan (het subdoel van) een krachtiger ondernemersklimaat. We ondersteunen ondernemers optimaal bij hun bedrijfsvraagstukken en heten nieuwe vestigers welkom in Arnhem en helpen ze op weg. Oftewel, we versterken het ondernemersklimaat, zodat bedrijven beter kunnen ondernemen en worden ondersteund in hun ontwikkeling en daarbij behorende vraagstukken. Dit draagt bij aan het vergroten van de concurrentiekracht van de Arnhemse economie en aan de werkgelegenheid voor onze stad en regio.

Professionalisering dienstverlening aan ondernemers en optimale informatievoorziening

De ondernemersdienstverlening van de gemeente werkt integraal en vanuit één-loket gedachte, waarbij de ondernemer ervaart dat vraagstukken efficiënt worden opgepakt en de informatievoorziening van de gemeente aansluit op de behoeftes. De pilotperiode Van Bedrijven Weten (VBW) in coronatijd heeft aangetoond dat het belangrijk is om als organisatie wendbaar te zijn en in te kunnen spelen op datgene wat de ondernemer vraagt en nodig heeft voor de economische ontwikkeling. Daarbij is het van belang om het contact tussen de overheid en de ondernemer nog sterker en directer te maken (één aanspreekpunt) en onderlinge samenwerkingen te faciliteren. De tijdens de pilot geëxperimenteerde werkwijze VBW wordt structureel ingebed in de gemeentelijke organisatie. Dit betekent onder andere dat de Ondernemersdesk verder geoptimaliseerd wordt in samenwerking met de Klantenservice, dat het Multi Disciplinaire Team (met gemeentebrede vertegenwoordiging) complexe vraagstukken van ondernemers oppakt en dat de bestaande informatievoorziening naar ondernemers verder wordt uitgebouwd. Ondernemersdienstverlening is er voor álle ondernemers, zo ook voor mensen aan de

onderkant van de arbeidsmarkt, hierin wordt actief samengewerkt met de programma's Doorbraak naar Werk en Werk & Inkomen.

Ondersteunen en stimuleren van (nieuw) ondernemerschap bij starters en mkb'ers

We werken samen met het georganiseerd bedrijfsleven aan een krachtig ondernemersklimaat waarin bedrijven en starters gefaciliteerd worden in hun ontwikkeling. MKB'ers en starters zijn daarin belangrijke ondernemersgroepen aangezien zij veel (toekomstige) werkgelegenheid creëren en zorgen voor vernieuwing in de Arnhemse economie. We stimuleren en ondersteunen daarbij het vervolg op de StartClub die in 2021 als pilot is uitgevoerd. We continueren onze inzet in de regionale MKB-deal Smart Together en de Digitale Werkplaats Arnhem - Nijmegen. Verder dragen we bij aan het speerpunt van de Groene Metropool Regio (GMR) gericht op versterken van het MKB. Eveneens zet Arnhem, samen met externe vastgoedpartijen, actief in op het bieden van geschikte werkplekken voor creatief ondernemerschap. Tot slot stimuleren we, als onderdeel van de bredere doelstelling om lokale, sociale en duurzame inkoop te bevorderen, het vergroten van de lokale inkoop bij Arnhemse ondernemers.

Verbeteren en verbinden van (ondernemers)netwerken

Het belang van een goed functionerend netwerk tussen de verschillende ondernemersnetwerken onderling én met de gemeente is groot. Als ondernemers elkaar goed kennen, werken ze samen en gunnen ze elkaar opdrachten waarmee ze een grote toegevoegde waarde voor de economie van onze stad leveren. Wij ondersteunen (het ontstaan van) deze netwerken door zichtbaar te zijn voor hen en hun behoeften binnen de gemeentelijke organisatie onder de aandacht te brengen. Een ander, eveneens belangrijk aspect hierbij is een 'sterke organisatiegraad'. Dit stimuleren en faciliteren wij vanuit de gemeente. En dat bevordert ook de bestaande samenwerking met ondernemersverenigingen zoals Ondernemers Kontakt Arnhem (OKA), Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen (StAB) en Verenigd Creatief Arnhem. Kortom: de economie wordt versterkt door netwerken. Daarom is het van belang om deze ontmoetingen te organiseren én te versterken. We nemen daarbij actief deel aan netwerkbijeenkomsten en organiseren zelf ook netwerkbijeenkomsten met voor ondernemers relevante en actuele thema's.

Gericht acquisitie en accountmanagement

Het zittende bedrijfsleven is cruciaal voor de economie van een stad. Dáár zit de meeste werkgelegenheid én groei van werkgelegenheid. Bedrijven moeten het gevoel hebben ‘welkom’ te zijn in Arnhem en ‘goed bediend’ te worden als het gaat om hun behoefte aan huisvesting, financieringsmogelijkheden, vergunningen en contacten/netwerken. Ons accountmanagement is grotendeels gericht op een proactieve houding, meedenken, duidelijkheid, integraliteit en voortgang. Daarbij zetten we in op het verbinden van bedrijven, instellingen en organisaties onderling maar ook aan de doelstellingen van de gemeente Arnhem.
De acquisitie-inspanningen zijn gericht op nieuwe bedrijvigheid naar Arnhem halen, waarbij energy een belangrijke focussector is. De bedrijven, ook buiten de energy-sector, waarop de inspanningen gericht zijn moeten aansluiten op de Arnhemse sectoren en arbeidsmarkt. In onze zoektocht naar nieuwe bedrijven houden we rekening met het feit dat we zoveel mogelijk banen willen genereren voor alle scholingsniveaus. Daarbij wordt ook de verbinding gelegd met bestaande initiatieven uit het sociaal domein om het invullen en creëren van arbeidsplaatsen bij Arnhemse bedrijven te ondersteunen.

Data-gestuurde economische vernieuwing

Door ondernemers mee te laten denken of te laten reflecteren op beoogde beleid en de uitvoering ervan, kan dit getoetst en aangescherpt worden. Dit krijgt vorm met het opzetten van een ondernemerspanel (een MKB-toets) waarin (een selectie van) bedrijven gericht meedenken over vraagstukken die spelen en bij het opstellen/ evalueren van gemeentelijk beleid. Het organiseren van ondernemersenquêtes is een gerichte manier om breed op te halen in de stad welke vraagstukken leven bij ondernemers, hoe men ondernemersdienstverlening ervaart en hoe men het vestigingsklimaat van Arnhem beoordeelt. Deze inspanningen hangen sterk samen met de inspanningen bij 'Professionalisering dienstverlening aan ondernemers en optimale informatievoorziening'. We brengen tot slot de belangrijkste economische data en informatie samen in een economisch dashboard dat zowel ondersteunend als agenderend functioneert voor economisch beleid en daarmee samenhangende opgaven in de stad.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Snelgroeiende bedrijven	19,6	23,1	21,4		

Eenheid: Snelgroeiende bedrijven (10% autonome groei aantal werknemers per jaar, over een periode van drie jaar) per 1.000 vestigingen

Bron: CBS- Lokale economie

Toekomstbestendiger vestigingsklimaat

Een toekomstbestendig vestigingsklimaat gaat over zowel fysieke werklocaties en de bereikbaarheid hiervan, als over de kwalitatieve kant van het vestigingsklimaat. Samen met stakeholders streven we een toekomstbestendig vestigingsklimaat na. De komende periode spelen er grote fysieke ontwikkelingen in de stad die zowel de kwantitatieve als de kwalitatieve aspecten van het vestigingsklimaat raken. Dit zijn ontwikkelingen waarbij het draait om de druk op de ruimte in binnenstedelijk gebied, bijvoorbeeld de ontwikkeling Spoorzone Arnhem-Oost, waar een groot deel van de werklocaties van Arnhem geografisch gezien onder vallen.

Voldoende en kwalitatief aanbod van werklocaties

De druk op de ruimte in de stad is enorm, zowel wonen als werken als verblijven vragen om (extra) ruimte. Vanuit economie wordt in 2022 een visie op werklocaties opgesteld waarin wordt omschreven welke typen werkmilieus Arnhem in de toekomst kent op welke locaties in de stad. Op basis hiervan zal een concretisering plaatsvinden om deze werkmilieus te gaan realiseren voor zover dit nodig is. Daarbij wordt er ook gekeken naar innoveren en transformeren als een impuls voor de ontwikkeling van werkmilieus. Zo is vanuit het ontwikkelperspectief Spoorzone Arnhem-Oost al benoemd dat bedrijvenpark Rijnpark een woon-werkmilieu wordt. Om te bepalen welke vormen van werk en wonen zich hier kunnen vestigen is een verdiepingsslag noodzakelijk. Met het transformeren van Rijnpark, verminderen de beschikbare vierkante meters voor bedrijvigheid. Dit zullen we op andere werklocaties in Arnhem of de regio op moeten vangen, het betreft immers bestaande bedrijven die een belangrijke bijdrage leveren aan de werkgelegenheid in de stad. Voor bedrijventerrein Het Broek willen we een verkenning doen op hoe herontwikkeling in combinatie met verdichting plaats kan vinden.
Tevens zal in 2022 het implementatieplan voor de Nieuwe Haven gereed moeten zijn.

Betere bereikbaarheid van werklocaties

Ook in 2022 wordt op verschillende manieren gewerkt aan het verbeteren van de bereikbaarheid van werklocaties. Dit gebeurt enerzijds door het onderzoeken van herkomst van medewerkers naar de verschillende werklocaties toe. Op basis van deze informatie kunnen pilots en projecten worden opgesteld om woon-werkverkeer met andere modaliteiten te stimuleren, denk aan duurzaam vervoer als (elektrische) fiets of openbaar vervoer in plaats van de auto.
Anderzijds wordt gewerkt aan feitelijke verbetering van OV-verbindingen naar diverse werklocaties, bijvoorbeeld voor IPKW en IJsseloord 2.

Aantrekkelijk woon- en leefklimaat voor werkgevers en werknemers

Een aantrekkelijk woon- en leefklimaat maakt dat studenten na hun studie in Arnhem, graag in Arnhem blijven wonen en werken. Dit zorgt voor behoud van kennis en kunde voor Arnhemse bedrijven. Met name voor de verdere ontwikkeling van het energiecluster is dit van wezenlijk belang.
In 2022 willen we dan ook onderzoeken wat voor werkgevers en werknemers in het energiecluster een aantrekkelijk woon- en leefklimaat is. Hebben zij speciale wensen en behoeften qua wonen en voorzieningen en hoe kunnen we deze informatie verwerken in planvorming voor de 70% vrije sector in de woningbouw en behoud of aantrekken van (culturele en recreatieve) voorzieningen.

Aantrekkelijkere stad in en voor de regio

Met een economisch aantrekkelijke stad en regio zorgen we voor een sterk en competitief vestigingsklimaat voor (nieuwe) bewoners, studenten en bedrijven. Die aantrekkelijke stad zijn met iconen op het gebied van cultuur, sport en toerisme, door een bruisende binnenstad, door veel reuring in de stad en door een goede verbinding met de Veluwe en de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen. Daarmee zijn we ook positief in beeld voor toeristen en bezoekers. We positioneren Arnhem als stevig merk op grond van onze kernwaarden (groen, creatief en vrij), en door ons verleden levend te houden maken we verbinding met de toekomst.

Onze bruisende binnenstad koesteren en versterken

De versnelde transformatie van de binnenstad van place to buy naar place to meet gaat zorgen voor een compacter centrum. Corona heeft dat inzicht zelfs versterkt. We willen bezoekers van de binnenstad en omliggende kwartieren blijvend boeien en binden door een warm en duurzaam gastvrij onthaal.
We dragen bij aan de uitvoering van het herstelplan Bruisende Binnenstad. We zetten volop in op het speerpunt Bruisende Binnensteden Krachtige Kernen binnen de Groene Metropoolregio. We denken mee over ontwikkelingen in de binnenstad op het gebied van leisure, retail, kantoren, wonen en creatief ondernemerschap.

Arnhem stevig positioneren met behulp van de Arnhemse kernwaarden

We positioneren Arnhem als een sterk merk op grond van onze kernwaarden groen, creatief en vrij. Als subsidieverstrekker aan de stichting Citymarketing sturen we op resultaat. Door ons verleden levend te houden maken we verbinding met de toekomst. We stimuleren en faciliteren festivals en evenementen die passen bij onze kernwaarde, zoals Innovate, Fashion + Design Festival (FDFA), State of Fashion, Bridge to Liberation, Sonsbeektentoonstelling. Met ons evenementenprogramma vergroten we de maatschappelijke en de economische impact. We maken een strategie op topsportevenementen.

Stimuleren van een vitale en toekomstbestendige recreatieve sector

We brengen de toeristische vraag en het aanbod op een toekomstbestendige wijze in balans. Hiermee zetten we in op meer werkgelegenheid, hogere bestedingen, meer bezoekers en herhaalbezoeken. We focussen ons op de optimale balans tussen leefbaarheid, leefkwaliteit en bezoekersdruk. Dat doen we door te werken aan een jaarrond, duurzaam programma op herinneringstoerisme en daardoor dit herinneringstoerisme te stimuleren, levend te houden en te verbinden aan de actualiteit. Maar ook door regionaal en subregionaal een sterke positie in te nemen. We leveren een bijdrage aan de Ontspannen Regio binnen de Groene Metropoolregio, aan Veluwe op 1 en de uitvoering van het masterplan Airborne Region. Als subsidieverstrekker aan Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen sturen we direct op de positie van Arnhem als centrumstad in de regio.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal bezoekers binnenstad	346	328	344		

Eenheid: Aantal bezoekers binnenstad x 1000

Bron: Locatus

Arnhem Hotspot Energy

Een sterk energiecluster in termen van economische groei en in de bijdrage aan de maatschappelijke opgaven geeft de stad in economisch opzicht een onderscheidende positie in de regio, nationaal en internationaal. Met Hotspot Energy kan Arnhem zich als innovatieve en duurzame stad in Nederland en internationaal positioneren. Er is een netwerk van bedrijven en kennisinstellingen dat daarvoor de basis legt. Arnhem wil in 2050 een klimaatneutrale en duurzame stad zijn en zet daarom vol in op de energietransitie. Die energietransitie is een vliegwiel voor verdere innovaties, nieuwe bedrijvigheid en extra werkgelegenheid.

Het creëren van inspirerende en innovatieve energiegerelateerde kennis- en werklocaties

De focus ligt op de drie energie hotspots in de stad, te weten Industriepark Kleefse Waard (IPKW) met het in aanbouw zijnde icoon Innovatielab Connectr waar ook de TU Delft een plek moet krijgen, ArnhemsBuiten en kennislandgoed regio Arnhem. We zetten in op het aansluiten en verbinden van deze drie hotspot locaties op de werklocaties in Spoorzone Arnhem Oost, Nieuwe Haven en Arnhem Centraal.

Stimuleren Arnhemse energie-innovaties

Ook in 2022 gaan we verder met de energievouchers waarmee we nieuwe haalbaarheidsstudies voor een drietal speerpunten van de Arnhemse energie-innovaties die vallen binnen het innovatieprogramma van Connectr: waterstof- en brandstoftechnologie, batterij- en laadinfratechnologie en ICT/smartgrids. mogelijk maken. Ook in mogelijke vervolgfases van deze energie-innovaties blijven we actief ondersteunen indien noodzakelijk, zodat deze innovaties bijdragen aan het verdienvermogen en werkgelegenheid in Arnhem. Het project Enowatts dat wij ondersteunen ronden we dit jaar af.

Bouwen aan een dynamisch en groeiend energiecluster

We bouwen samen verder met onze partners aan energieke coalities op thema's zoals profilering, human capital en innovatie. Vanuit deze energieke coalities worden activiteiten opgezet om de dynamiek en groei van het energiecluster te ondersteunen. Ook zetten we in op acquisitie van bedrijven die passen binnen dit ecosysteem. Dit doen we samen met partners uit het energienetwerk.

Betere (inter)nationale positionering van Arnhem als Hotspot Energy

Samen met onze partners blijven we Arnhem als Hotspot Energy profileren. Dit doen we in een energieke coalitie samen met Citymarketing en andere daarbij aangesloten Energypartners. We zorgen voor mooie verhalen over Arnhemse Energie-innovaties en interviews met (nieuwe) ondernemers in de Energiesector en willen daarmee een nationaal publiek bereiken. Daarnaast willen we ook onze (inter)nationale positionering verbeteren door de samenwerking met Noordrijn-Westfalen te versterken en te kijken of we gezamenlijke projecten kunnen initiëren.

Voldoende gekwalificeerd talent energietransitie

We bouwen aan een energieke coalitie op het gebied van human capital om samen initiatieven te ondersteunen om voldoende talent voor de energietransitie te krijgen. We ondersteunen indien gewenst initiatieven vanuit de Human Capital lijn Connectr.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Banen in de EMT sector	7,4%	7,8%	7,9%	7,9%	

Eenheid: Het aantal banen in de sector EMT, als aandeel van de totale werkgelegenheid

Bron: PWE

Voldoende gekwalificeerd personeel aanwezig voor werkgevers

De aanwezigheid van voldoende en goed gekwalificeerd personeel op het juiste moment is een cruciale randvoorwaarde voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven. In de komende jaren zal de arbeidsmarkt verder onder druk komen te staan. Enerzijds door de verwachte impact van de huidige crisis op onder andere het aantal werklozen. Anderzijds zal er een vraag blijven bestaan in sectoren zoals zorg, bouw en installatie en metaalelektro, zakelijke dienstverlening, horeca en toerisme. Door de snel veranderende markten, door energietransitie en circulaire economie en de voortgaande digitalisering, zijn bedrijven continu op zoek naar talent, getraind in de nieuwste vaardigheden.

Door te verbinden, aan te jagen en te stimuleren, netwerken we met elkaar. We realiseren een betere aansluiting tussen onderwijs-/kennisinstellingen en arbeidsmarkt waardoor we Arnhem op de kaart zetten als aantrekkelijke stad voor inwoners, studenten, ondernemers en bezoekers. Waar bedrijven zich genodigd voelen kansen zien en investeren. Waar tevens voldoende gekwalificeerd personeel aanwezig is om de verbinding te maken met de arbeidsmarkt.

Het aantrekken en binden van studenten

Via samenwerkingsverband 'Arnhem studiestad' werken we aan het aantrekken en binden van studenten aan de stad. Daarnaast dragen we via evenementen voor scholieren en studenten bij aan het interesseren van jongeren voor opleidingen in Arnhem. Het gaat hier bijvoorbeeld om evenementen om scholieren kennis te laten maken met de verschillende thema's en opleidingen die Arnhem als stad te bieden heeft.
Daarnaast willen we het onderwijs aantrekkelijker maken door steeds meer onderwijs te verbinden aan maatschappelijke opgaven. Hiervoor wordt samengewerkt door de Arnhemse kennisinstellingen binnen de City Deal Kennis Maken. Daarnaast maken we onderdeel uit van een nauwe samenwerking met de grote onderwijsinstellingen in Arnhem; Hogenschool Arnhem en Nijmegen (HAN), Van Hal Larenstein (VHL), ROC Rijn IJssel.
Tevens zoeken we de verbinding met Stichting Studentenhuis vestiging (SSH&) en de wijkteams om de studenten een thuisgevoel te geven tijdens hun studententijd.

Het bieden van (leer-werk)faciliteiten en een gebundelde kennisinfrastructuur voor het adequaat opleiden van studenten en professionals

We streven naar een wendbare arbeidsmarkt waardoor het aantal banen in de sector Health, Hightech, Energy en food in de regio een impuls krijgt.
Door het netwerk rondom Arnhem Studiestad verder uit te bouwen, realiseren bedrijfsleven en onderwijsinstellingen in de regio steeds meer projecten samen die zorgen voor een betere aansluiting van MBO, HBO en WO op de arbeidsmarkt.
TechGelderland, de denktank van SEECE, Techniek dag zijn initiatieven die bijdrage aan het creëren van een wendbare arbeidsmarkt.

Inzicht op sector specifieke human capital uitdagingen om de krapte op de arbeidsmarkt tegen te gaan

Vanuit het energiecluster in (regio) Arnhem zetten wij onder de noemer Hotspot Energy in op onderwijsinnovatie, praktijkgericht onderzoek en kennisontwikkeling in de driehoek van onderwijs, ondernemers en overheid. Connectr en de komst van universitaire opleidingen zijn mooie voorbeelden hiervan. Hier zijn onder andere de HAN, het centre of expertise SEECE, Kiemt en energiegerelateerde bedrijvigheid in de regio bij betrokken. Er liggen relaties met de Hotspot Energy aanpak en de wijkgerichte energietransitie / aardgasvrije wijken vanuit NemiA. Waar leggen we de verbinding met de groene metropoolregio (GMR), provincie, The Economic Board.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal studenten wat kiest voor Arnhem als MBO en HBO	24.166	23.817	23.941	24.068	

Eenheid: Aantal studenten per jaar

Bron: DUO

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Demografische druk	57,6%	58,3%	58,1%	58,0%	

Eenheid: De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar (%).

Bron: CBS - Bevolkingsstatistiek

Functiemenging	58,3	58,5	58,6		

Eenheid: De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen (%).

Bron: PWE

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig".

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Vol energie zetten wij in op een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat om maximale werkgelegenheid in Arnhem en de regio te creëren, waarbij iedereen zijn talenten benut	**6.999**	**954**	**170**	**700**
Aantrekkelijker stad in en voor de regio	2.464	817	170	400
Toekomstbestendiger vestigingsklimaat voor bedrijven en kennisinstellingen	3.971	137	0	100
Optimaler human capital aanwezig voor werkgevers	61	0	0	0
Arnhem beter op de kaart als energiestad	502	0	0	200
Overig	**33**	**44**	**0**	**0**
Totaal	**7.032**	**998**	**170**	**700**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	6.424	6.556	6.815	7.032	6.487	6.208	6.004
Baten	1.316	935	1.620	998	1.098	1.098	1.098
Saldo lasten en baten	***-5.107***	***-5.622***	***-5.194***	***-6.034***	***-6.034***	***-5.110***	***-4.906***
Toevoegingen aan reserves	249	0	1.010	170	50	50	50
Onttrekkingen aan reserves	401	100	250	700	300	500	300
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***153***	***100***	***-760***	***530***	***530***	***450***	***250***
Gerealiseerd resultaat	**-4.955**	**-5.522**	**-5.954**	**-5.504**	**-5.139**	**-4.660**	**-4.656**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 7,0 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Kosten personeel: € 1,1 miljoen;
- Uitgaven voor evenementen: € 1,0 miljoen;
- Subsidies exclusief herdenken en evenementen: € 1,0 miljoen;
- Uitgaven in het kader van het Fonds Bedrijfsleven: € 0,9 miljoen;
- Uitgaven voor herdenken: € 0,8 miljoen;
- Uitgaven in het kader van ondernemersdienstverlening: € 0,7 miljoen;
- Overige lasten: € 1,5 miljoen.

De totale lasten stijgen ten opzichte van 2021 met € 0,2 miljoen.

Baten
De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 1,0 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- Toeristenbelasting: € 0,5 miljoen;
- Bijdragen en subsidies van derden: € 0,2 miljoen;
- Overige baten: € 0,3 miljoen.

De totale opbrengsten dalen ten opzichte van 2021 met € 0,6 miljoen. Dit komt met name door een daling van de te ontvangen provinciale subsidies met € 0,6 miljoen.

Toevoegingen aan reserves
Aan de Reserve Evenementen wordt € 0,2 miljoen toegevoegd voor het sparen voor evenementen in de toekomst: WK Volleybal en Kroonjaar Slag om Arnhem.

Onttrekkingen aan reserves
- Aan de bestemmingsreserve Evenementen wordt € 0,4 miljoen onttrokken voor uitgaven in het kader van het WK BMX en het WK Volleybal.
- Aan de Algemene Reserve wordt € 0,2 miljoen onttrokken voor uitgaven m.b.t. het Innovatielab; in 2021 is € 0,8 miljoen toegevoegd aan de reserve en deze middelen worden in de jaren 2022 t/m 2025 weer onttrokken aan de reserve.
- Aan de Algemene Reserve wordt € 0,1 miljoen onttrokken voor de uitvoering van het amendement Extra Middelen Accountmanagement.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Facility Point
GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
Recreatieschap Overbetuwe
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
- Economic Board regio Arnhem Nijmegen;
- Ondernemers Kontakt Arnhem (OKA);
- Platform Binnenstad Arnhem (PBA);
- Stichting Arnhemse bedrijventerreinen (StAB);
- Industriepark Kleefse Waard (IPKW);
- GreenBusinessclub Gelderse Poort (GbcGP)
- Overige werklocaties;
- Oost NL;
- Provincie Gelderland;
- VNO NCW;
- Onderwijs- en kennisinstellingen; HAN, Van Hall Larenstein, ROC Rijn IJssel, ArtEZ;
- Stichting Kiemt;
- Stichting Ondernemersfonds Arnhem;
- Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (TVAN);
- Stichting Citymarketing Arnhem;
- Veluwe op 1;
- Stichting Airnborne Region
- DOCKS (Durven Ondernemen Centraal Klarendal & St. Marten);
- Stichting Atelierbeheer SLAK;
- FDFA;
- Ontwerpersplatform Arnhem (OPA);
- Innovate;
- Schakel 025 -Stroomversneller;
- Verenigd Creatief Arnhem
- Gelrestad Sport.

Subsidies
Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- St. Airborne Museum
- St. Citymarketing Arnhem
- St. Ondernemersfonds Arnhem
- Toerisme veluwe arnhem nijmegen

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing
Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Economie. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's
Legesinkomstenderving evenementen

Beleidskaders
- Economische Koers Arnhem;
- Investeringsagenda Arnhem-Nijmegen;
- Evenementenvisie Evenement organiseren - Gemeente Arnhem
- Detailhandelsvisie;
- Mise-en-place - de Arnhemse Horecavisie;
- Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/ Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- New Energy made in Arnhem;
- Standplaatsenbeleid;
- Plan van Aanpak Huisvesting Creatieve en Culturele Sector Arnhem.
- Visie Circulaire Economie en Plan van aanpak CE (juli 2021)
- RPW 2021-2024 (juni 2021 - agendapunt 6.10 bijlage 1)
- Visie Nieuwe Haven (juli 2020 - agendapunt 6.1 bijlage 1)
- Economisch beleid - Gemeente Arnhem (aan de raad aangeboden)

Onderwijs

Goed onderwijs is de basis. Wie gemotiveerd naar school gaat en een goede opleiding kan afronden, heeft later zoveel meer kansen. Vandaar dat we extra inzetten op het voorkomen van vroegtijdig schoolverlaten. Zonder diploma op zak krijgen jongeren het zoveel moeilijker. Dat begint al bij de kinderopvang en de peuterspeelzaal. Kinderen maken een goede start en hebben daar hun leven lang profijt van. Vroegtijdig schoolverlaten staat nooit op zichzelf. Vandaar dat we zorgen voor een goede afstemming tussen jeugdhulp en onderwijs en het tijdens en naschools leren.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Onderwijs: Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen (inclusief onderwijshuisvesting)

Alle kinderen in Arnhem kunnen het onderwijs volgen dat past bij hun mogelijkheden en talenten. Passend onderwijs is op ieder niveau beschikbaar, te beginnen bij de kinderopvang en het peuterspeelzaalwerk. Kinderen maken een goede start en hebben daar hun leven lang profijt van. Preventieve maatregelen worden ontwikkeld en ingezet voor vroegsignalering en later om schooluitval te voorkomen en jongeren een goede aansluiting te bieden op de arbeidsmarkt.

Een goede startpositie op school

Investeringen in de eerste levensjaren van een kind zijn cruciaal voor de verdere ontwikkeling.
Kinderen met een achterstand worden zo vroeg mogelijk gesignaleerd en goed voorbereid op het reguliere onderwijs. Dit gebeurt in de voorschoolse periode in de peuterspeelzalen en de kinderopvang. Deze locaties zijn verder inclusieve locaties, alle kinderen zijn welkom en krijgen er een passend aanbod.
Als kinderen onverhoopt toch met een achterstand aan het onderwijs beginnen, wordt extra ondersteuning geboden om de onderwijskansen van deze kinderen te vergroten. Zo kent Arnhem twee locaties in de stad waar de mogelijkheid is voor asielzoekerskinderen en kinderen van arbeidsmigranten om onderwijs te volgen. Op meerdere scholen zijn er taalschakelklassen. Daarnaast kent Arnhem een Zomer- en Weekendschool en zet Arnhem extra in, met onder andere verlengde leertijd om de gevolgen van de lockdowns door corona te herstellen. Dit sluit ook aan bij de ambities zoals geformuleerd voor de Arnhem-Oost-aanpak.

Doorontwikkeling passende kinderopvang, ontwikkelrecht en onderwijsachterstandenbeleid (OAB)

Voor VVE (Voor- en vroegschoolse educatie) en het ontwikkelrecht kunnen alle peuters 16 uur per week komen. We lopen hiermee voor op landelijke ontwikkelingen. Speerpunten voor komende jaren zijn dat nog meer peuters gebruik maken van het ontwikkelrecht en dat de kwaliteit van de VVE-opvang verder wordt versterkt.
Met Passende Kinderopvang werken we aan inclusieve kinderopvang in de stad. Een stad waar kinderen met een ondersteuningsbehoefte niet naar een specialistisch kinderdagverblijf gaan, maar in hun eigen wijk naar een reguliere kinderopvang kunnen en de specialistische ondersteuning daar wordt geboden. Dit willen we verder uitbreiden naar de buitenschoolse opvang.
Onderwijsachterstandenbeleid vindt plaats op 25 OAB-scholen. Hierbij wordt de ontwikkeling van kinderen in een minder ondersteunende thuisomgeving op school extra ondersteund, onder andere met extra aandacht voor taal.

Aansluiting passend onderwijs en jeugdhulp

Ieder kind heeft recht op een passende plek in het onderwijs. Sommige kinderen hebben hier extra ondersteuning en zorg bij nodig. In 2020 zijn afspraken gemaakt tussen onderwijs en wijkcoaches over de inzet van jeugdhulp op school. Er blijf aandacht nodig voor de afstemming tussen onderwijs en jeugdhulp. Er is sprake van een grijs gebied.

Goede toekomstbestendige (onderwijs)huisvesting

De inzet op onderwijshuisvesting draagt optimaal bij aan kwalitatief goed en toekomstgericht onderwijs.
Na bestuurlijke vaststelling van het Integraal HuisvestingsPlan voor het basisonderwijs in 2017 en het jaarprogramma primair onderwijs 2021 loopt de uitvoering van de huisvestingsprojecten gestaag door. De projecten bevinden zich in verschillende fasen. Volgens planning zal eind 2022 de nieuwbouw van KC Vredenburg (voorheen "De Krakeling") gereed zijn. In hetzelfde jaar wordt gestart met nieuwbouw van Ibn-i Sina - en Parkschool. Tevens zal volgend jaar een aantal nieuwbouw- en uitbreidingsprojecten (Piramide, Panorama, Mozaïek, Johannes, Zyp, Sterrenkring, Heijenoord en Parcivalschool) na afronding van de visiefase in bouwvoorbereiding gaan.
Daarnaast zal onder verantwoordelijkheid van de schoolbesturen uitvoering worden gegeven aan maatregelen ter verbetering van de ventilatie in scholen. Deze maatregelen vallen onder de specifieke uitkering ventilatie scholen (SUVIS).

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Het percentage (doelgroep)peuters dat gebruik maakt van VVE of ontwikkelrecht (verplichte BBV-indicator)		97	86	92	

Eenheid: Doel is om alle peuters met een risico op een taalachterstand (deze kinderen krijgen een VVE- indicatie) te bereiken. Het totaal aantal peuters in Arnhem met deze indicatie was in het schooljaar 2019/2020 488. 2020 staat voor schooljaar 2019/2020.

Bron: Stichting PAS

Minder voortijdig schoolverlaters (VSV)

We streven ernaar de dalende trend van het aantal voortijdig schoolverlaters voort te zetten en we werken toe naar goede kwalitatieve afspraken met partners. Hiermee beogen we de inzet zichtbaar te maken in een verder dalend VSV-percentage.

Uitvoeren van en sturen op het plan voorkomen voortijdig schoolverlaten (VSV)

De aanpak richt zich op de verbetering van de samenwerking, door het netwerk in en om school te versterken. We richten ons bij de aanpak op de doelgroepen waarbij uitval het meeste voorkomt. We hechten veel waarde aan de monitoring van resultaten. Dit stelt ons in staat om de effecten van het VSV-beleid beter in beeld te krijgen en meer grip te krijgen op de VSV-problematiek.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)		2,9%	2,7%	2,5%	
Eenheid: % voortijdig schoolverlaters van totaal aantal leerlingen					
Bron: DUO (verplichte BBV-indicator)					
Voortijdige schoolverlaters VO		0,95%	0,83%	0,61%	
Eenheid: % voortijdig schoolverlaters van totaal aantal leerlingen in het VO					
Bron: DUO					
Voortijdige schoolverlaters MBO		7,2%	7,2%	6,4%	
Eenheid:% voortijdig schoolverlaters van totaal aantal leerlingen in het MBO					
Bron: DUO					

Betere onderlinge samenwerking van partners gericht op VSV

We streven naar gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle betrokken partijen om ervoor te zorgen dat, wanneer een jongere in beeld komt met een hulpvraag, er niet eerder losgelaten mag worden voordat de juiste hulp of ondersteuning is ingezet. Hiermee voorkomen we dat jongeren tussen wal en schip vallen.

Organiseren van netwerkbijeenkomsten

Twee keer per jaar organiseren we een lokale VSV-bijeenkomst waarbij alle partijen vanuit het VSV-netwerk worden uitgenodigd. We bespreken daar nieuwe ontwikkelingen en maken samenwerkingsafspraken om doelgerichter en efficiënter VSV aan te pakken.

Betere uitstroom vanuit het onderwijs naar de arbeidsmarkt

We streven ernaar jongeren te begeleiden die uitstromen uit het voorgezet speciaal onderwijs, praktijk onderwijs VMBO, Entree opleiding en uitvallers op MBO niveau 2 naar een vervolgopleiding. Als een vervolgopleiding geen optie is, begeleiden we deze jongeren naar werk.

Opstellen en uitvoeren regionale aanpak Jeugdwerkloosheid

In samenwerking met onderwijs en het Regionale Meld en Coördinatiepunt (RMC) ontwikkelen we een regionale aanpak Jeugdwerkloosheid. Voor jongeren met een moeizame start op de arbeidsmarkt, bieden we ondersteuning bij een stap naar vervolgonderwijs of werk.

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Absoluut verzuim	0,5	1,1	1,8		

Eenheid: Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019". Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar.

Bron: Ingrado

Relatief verzuim	27	26	32

Eenheid: Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar.
De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019".

Bron: Ingrado

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen	**19.603**	**2.490**	**8.960**	**7.766**
Een goede startpositie op school	17.646	954	8.960	7.766
Kansen voor de toekomst	1.957	1.536	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**19.603**	**2.490**	**8.960**	**7.766**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	19.216	18.895	19.807	19.603	20.900	22.296	23.687
Baten	2.971	2.395	2.617	2.490	2.490	2.490	2.490
Saldo lasten en baten	***-16.245***	***-16.499***	***-17.190***	***-17.113***	***-17.113***	***-19.806***	***-21.197***
Toevoegingen aan reserves	8.187	8.004	8.371	8.960	8.201	7.094	7.181
Onttrekkingen aan reserves	6.473	6.922	7.307	7.766	7.944	8.334	9.212
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.714***	***-1.082***	***-1.065***	***-1.194***	***-1.194***	***1.240***	***2.031***
Gerealiseerd resultaat	**-17.959**	**-17.581**	**-18.255**	**-18.307**	**-18.666**	**-18.566**	**-19.166**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn begroot op € 19,6 miljoen. De verdeling van deze post is als volgt:

- Onderwijshuisvesting: € 13,6 miljoen;
- Bovenwettelijk onderwijs (voornamelijk Natuurcentrum): € 2,2 miljoen;
- Onderwijsachterstandenbeleid: € 1,8 miljoen;
- Volwasseneneducatie (inclusief laaggeletterdheid): € 1,7 miljoen;
- Overige lasten: € 0,3 miljoen.

Het totale budget stijgt ten opzichte van 2021 met € 0,2 miljoen. Dit wordt veroorzaakt het wegvallen van incidentele lasten in 2021 voor voortijdig schoolverlaten.

Baten

Voor de baten is (evenals in 2021) een budget geraamd van € 2,5 miljoen. Dit bedrag bestaat uit:

- Rijksinkomsten voor volwasseneneducatie: € 1,5 miljoen;
- Opbrengsten verhuur panden: € 0,9 miljoen;
- Overige opbrengsten: € 0,1 miljoen.

Toevoegingen aan reserves
In 2022 wordt voor € 8,8 miljoen toegevoegd aan de bestemmingsreserve voor de dekking van kapitaallasten voor onderwijshuisvesting en voor € 0,2 miljoen aan de bestemmingsreserve onderhoud vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves
In 2022 wordt voor € 7,7 miljoen onttrokken aan de bestemmingsreserve voor de dekking van kapitaallasten voor onderwijshuisvesting en voor € 0,1 miljoen aan de bestemmingsreserve onderhoud vastgoed.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Op alle gebieden wordt nauw samengewerkt met besturen en medewerkers van onderwijs (primair onderwijs (PO), voortgezet onderwijs (VO), (voortgezet) speciaal onderwijs (V)SO, middelbaar beroepsonderwijs (MBO) en hoger beroepsonderwijs (HBO), voorschoolse voorzieningen, kinderopvang, maatschappelijke partners en sociaal ondernemers.
In de uitvoering worden maatschappelijke partners betrokken.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- De Onderwijsspecialisten
- IVIO-Opleidingen
- Rijn Ijssel Roc
- St. Natuurcentrum Arnhem
- St. Peutercentra Arnhem
- St. PRAGO

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Onderwijs. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Ontbrekende dekking voor het IHP-VO
Mogelijke constructiefout Stedelijk Gymnasium
BTW Natuurcentrum
Vloer Leerpark Presikhaaf

Beleidskaders

- Subsidieregeling Aanpak voortijdig schoolverlaten;
- Plan van aanpak voortijdig schoolverlaten Arnhem 2021 tot en met 2024;
- Jaarprogramma onderwijshuisvesting 2020;
- Herstelagenda; Arnhemse aanpak onderwijs;
- Subsidieregeling Voorschools Aanbod Arnhem;
- Raadsvoorstel en -besluit Verzelfstandiging Natuurcentrum Arnhem;
- Raadsbesluit om gemeentelijke leerplichttaken regionaal uit te voeren;
- Raadsbesluit om RMC-taken / Team VSV onder te brengen bij het RBL;
- Raadsbesluit d.d. 6 november 2017 wijziging MGR sociaal domein;
- Integraal huisvestingsplan primair onderwijs Arnhem 2017-2026.

Cultuur

Arnhem bruist van de creativiteit en talent. Een stad met een rijk en divers cultureel aanbod is aantrekkelijker om te wonen, te werken en te verblijven. Onze inzet is daarom dat we blijven werken aan de verdere ontwikkeling van ons culturele aanbod. We stimuleren culturele instellingen om meer mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur. Om zoveel mogelijk mensen te laten meedoen. Cultuur is er immers voor iedereen. En we stimuleren cultuurmakers te innoveren en nieuwe dingen uit te proberen. Daar hoort bij dat we zorgen voor voldoende ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden in de stad. Daarnaast verdient cultuurhistorisch erfgoed een prominente plek in de stad. Mensen moeten het kunnen zien, er meer over te weten kunnen komen en kunnen beleven. Ook dit zorgt voor een aantrekkelijke stad.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt Arnhemmers met elkaar

Cultuur prikkelt de verbeelding en zet aan tot denken. We blijven de ontwikkeling en vernieuwing van ons culturele aanbod en de vele makers in de stad stimuleren, proberen meer mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur en er voor te zorgen dat meer mensen gaan participeren. Dat staat centraal in de cultuurnota Stroom (2012), de tussentijdse evaluatie Arnhem Stroomt Door (2016) en de actualisatie: STROOMversnelling (2020). Met de laatste is aangesloten op actuele ontwikkelingen die van invloed zijn op het culturele klimaat in Arnhem en willen we de makers en de culturele organisaties in staat stellen deze uitdagingen aan te gaan en zich nog krachtiger en diverser te manifesteren in de stad. Daarvoor is en wordt gewerkt aan de uitvoering van negen actiepunten. Deze spitsen zich toe op: versterking van het makersklimaat (meer budget, voldoende speelplekken, ateliers en repetitie- en oefenruimten, een gezonde arbeidsmarkt); kunst in de openbare ruimte; de verbinding van cultuur en welzijn; cultuur in de wijken; de culturele samenwerking in de regio Arnhem Nijmegen (025) en de codes Fair Practise, Diversiteit & Inclusie en Governance. Op deze manier willen we kunst en cultuur nog meer laten bijdragen aan de sociaal-maatschappelijke, economische en ruimtelijke opgaven én ontwikkeling van Arnhem.

Met de versoepelingen van begin juni is de culturele sector weer vol in beweging gekomen. Voorstellingen en exposities zijn weer te bezoeken door onze inwoners en bezoekers, culturele festivals zijn georganiseerd en ook de amateurkunst is weer opgestart. Dat het wel spannend is en blijft, blijkt begin juli uit het gedeeltelijk terugdraaien van de versoepelingen met onder andere gevolgen voor de festival- en evenementensector.

De gevolgen van de coronacrisis, waarbij de sector door de landelijke coronamaatregelen steeds hard wordt geraakt, zullen ook in 2022 en verder voelbaar zijn. Denk aan herstel van het publieksbereik en participatie, planning van producties, interen op reserves waardoor er geen ruimte is voor investeringen. Maar ook de positie van de makers en de zzp'ers in de kunsten. Een punt van zorg is een mogelijke 'braindrain' in de culturele sector, doordat mensen ander werk zijn gaan doen. Hierdoor wordt de noodzaak vergroot voor een goede arbeidsmarktagenda voor de culturele sector, waarbij zowel aandacht is voor een eerlijke betaling als voor meer scholingsmogelijkheden. De komende tijd blijft in het teken staan van herstel en van maatregelen om de sector weerbaarder te maken. In de gemeentelijke steunpakketten, waarvoor we ook de rijkscoronamiddelen inzetten, ligt de nadruk steeds meer op innovatie & transitie: het stimuleren van nieuwe vormen van samenwerking en publieksbenadering en andere verdienmodellen. Hiervoor is een aantal tijdelijke subsidieregelingen van kracht. Daarbij kijken we niet alleen naar de stad maar werken we ook samen in onze Cultuurregio 025 waarbij uitgangspunt is om het culturele aanbod voor onze inwoners en publiek zoveel mogelijk te borgen.

Mocht het ook in 2022 nodig zijn om onze coulancemaatregel op het gebied van subsidies voort te zetten, dan zullen we dit bezien op basis van de actuele ontwikkelingen. In dat geval is het uitgangspunt dat onze subsidies op hetzelfde niveau blijven, en we met onze basis- en meerjarenvoorzieningen op basis van ingediende jaarplannen en -begroting in overleg treden over minder, of andere, prestaties.

Verbreding van cultuurbereik en participatie

Cultuur is van en voor iedereen. We streven ernaar de toegankelijkheid en bereikbaarheid van kunst en cultuur in de breedte te vergroten en daarmee actieve en passieve cultuurdeelname te stimuleren. Dit komt de persoonlijke ontwikkeling van mensen ten goede, maar is ook voor de ontwikkeling van de lokale en regionale samenleving belangrijk.

Cultuur is van en voor iedereen

We blijven samen met partners uitvoering geven aan het Convenant Cultuureducatie Primair Onderwijs 2015 - 2023 en gaan in overleg over een vervolg op dit convenant. In het kader van het landelijke programma Cultuureducatie met Kwaliteit (CmK) 2021-2024 is een van de pijlers om cultuureducatie te verbreden naar het buitenschoolse onderwijs en een koppeling te realiseren met het voortgezet onderwijs. Onderdeel van CmK is Meer muziek in de Klas waarvoor in 2021 een muziekakkoord is gesloten voor de regio Gelderland-Midden, waarin de ondertekenende partijen afgesproken hebben zich in te zetten om de kwaliteit van het muziekonderwijs in het basisonderwijs te borgen en te versterken. De financiële dekking van het aandeel van de gemeente in het programma CmK is structureel begroot binnen de cultuurbegroting (in de subsidie voor Rozet).
In 2021 is het tweejarig programma Age Friendly Cultural Cities, bedoeld om de deelname aan cultuur door ouderen een impuls te geven, met een half jaar vertraging vanwege corona afgerond. Samen met de partners onderzoeken wij hoe wij de (succesvolle) resultaten voor de jaren vanaf 2022 kunnen borgen. We blijven gebruik maken van de landelijke regeling combinatiefunctionarissen om deelname aan cultuur voor iedereen mogelijk te maken en cultuuraanbieders te ondersteunen en duurzaam te versterken. Activiteiten in de wijken van onder andere Rozet worden in reguliere contactmomenten vooraf afgestemd en achteraf geëvalueerd met de teams Leefomgeving.

Versterken lokale media

Sterke lokale media zijn essentieel voor het functioneren van de lokale democratie. We zijn een tweejarige proef met een lokaal mediafonds gestart en hebben daarvoor € 130.000 beschikbaar gesteld. In september 2021 ontvangt de gemeente een tussenrapportage Streekomroep Midden Gelderland (voormalig RTV Arnhem)over de ingezette verbeteringen. Op basis daarvan wordt een voorstel voor een mogelijke structurele bijdrage gedaan. Momenteel ontvangt de Streekomroep een extra bijdrage van € 100.000. Zowel het mediafonds als de extra bijdrage voor de Streekomroep komen uit de rijkscoronamiddelen. De zoektocht naar structurele financiële middelen voor lokale media zetten we voort. Zodat we voor het einde van het eerste jaar Streekomroep Midden Gelderland en voor het einde van de pilot met het lokaal mediafonds, bij gebleken succes, kunnen voorzetten (amendement 20A97 Versterken lokale media).

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Rapportcijfer culturele voorzieningen		7,5			
Eenheid: Gemiddelde waardering voor het aanbod van culturele voorzieningen op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijks, door corona vertraging)					
Waardering aanbod culturele voorzieningen	41%		41%		
Eenheid: % (helemaal) eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende voorzieningen voor culturele activiteiten					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijs)					

Versterking van de culturele infrastructuur

Arnhem onderscheidt zich van andere steden door een complete keten educatie-productie-presentatie in nagenoeg alle kunstvormen. Daarin blijven we investeren. Dit is een belangrijke randvoorwaarde voor de doorstroming en vernieuwing van talent, van amateur tot professional.

Stimulering van het makersklimaat

Arnhem is een stad van makers waar talent zich kan ontwikkelen, kan doorgroeien en professionaliseren. Arnhem kent een subsidiegebouw dat zowel laagdrempelig is als groei stimuleert, en we zorgen voor voldoende voorzieningen (podia en presentatiemogelijkheden) en randvoorwaarden als ateliers, repetitieruimte en regelgeving. Daar hoort bij dat we ondernemerschap en professionalisering zoveel mogelijk stimuleren. Schakel 025, het platform dat het culturele veld in de volle breedte ondersteunt en verbindt door het delen van kennis over de beroepspraktijk, onderzoekt verdere samenwerking en het mogelijk samengaan met Cultuur Academy in Nijmegen, dat zich richt op persoonlijk leiderschap en vakmatige ontwikkeling van cultuurprofessionals. Samen wordt één programma in de Cultuurregio 025 vormgegeven waarbij focus ligt op het delen van kennis, nieuwe energie en een sterke culturele sector.
Daarnaast is er sinds 2021 extra aandacht voor het verstrekken van kunstopdrachten, gericht op kunst in de openbare ruimte. Dit maakt een stad aantrekkelijker voor inwoners en bezoekers maar kan ook bijdragen aan actuele maatschappelijke thema's waar we als stad aan werken. Het verstrekken van opdrachten zorgt voor een versterking van het makersklimaat.
De Arnhemse modepartners, ArtEZ, State of Fashion, Fashion + Design Festival Arnhem (FDFA), Museum Arnhem en Rijn IJssel, hebben een gezamenlijke strategie opgesteld om het bewustzijn over de huidige uitdagingen in het modesysteem te vergroten en alternatieve ontwerppraktijken een podium te bieden. Met ondersteuning van de gemeente wordt deze vertaald in een meerjarenuitvoeringsprogramma. De strategie sluit aan op onze eigen ambities om het mode-ecosysteem in Arnhem en regio te versterken en mode steviger te verbinden met maatschappelijke opgaven, zoals duurzaamheid, circulaire economie en inclusie.

Zorg voor voldoende ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden in de stad

De culturele en creatieve sector is van grote toegevoegde waarde voor onze stad. De werkgelegenheid in de sector groeit, waardoor de wachtlijsten voor huisvesting oplopen. Het tijdelijke aanbod neemt tegelijkertijd af, en de groei van nieuw aanbod vlakt af. We geven uitvoering aan het door de raad vastgestelde 'plan van aanpak huisvesting creatieve en culturele sector' en daarmee willen we 12.000 m2 permanente werkruimte voor de sector realiseren in de periode 2021-2024. Concreet wordt er op dit moment gekeken naar de voormalige school op de Doorwerthlaan 2, in Presikhaaf. Het gaat hier om circa 2.500 m2.

Profilering en vitalisering van het culturele klimaat

We zetten in op het versterken en behouden van de toppositie die Arnhem heeft als cultuur- en creatieve stad en dragen zo bij aan werkgelegenheid, innovatie en een aantrekkelijk vestigings- en woonklimaat. Daarbij is ook onze rol, positie en samenwerking in de brede regio van belang.

Toekomstbestendige huisvesting van Museum Arnhem, onze Rijksgezelschappen Oostpool en Introdans en het Stadstheater

Toekomstbestendige huisvesting van onze belangrijke culturele instellingen is van groot belang zodat zij kunnen inspelen op de veranderende samenleving en zo relevant blijven voor hun bestaande en toekomstige publiek. Het vernieuwde Museum zal naar verwachting in de eerste helft van 2022 haar deuren openen. De collectie wordt dan ook ondergebracht in het nieuwe depot. Het museum heeft de tijdelijke sluiting benut om een groot collectieregistratie-project uit te voeren. De eindrapportage zal de nulmeting vormen voor het beheer van de collectie vanaf 2021. De collectiebeheerovereenkomst tussen gemeente en museum wordt geactualiseerd.

Wat betreft de huisvesting van onze rijkgezelschappen Oostpool, Introdans en het Stadstheater (Lauwersgracht Alliantie): dit loopt al meerdere jaren, is zeer complex en kost meer tijd. Er wordt gewerkt aan een definitief voorstel waarvoor het raadsbesluit en amendement uit december 2020 het uitgangspunt is. Na het raadsbesluit op 16 december 2020 is de samenwoonvariant, in samenwerking met de culturele partners, verder uitgewerkt in de vorm van een concept Programma van Eisen (PvE). Deze uitwerking is nagenoeg afgerond. Naar aanleiding van deze uitwerking blijkt dat de geschatte kosten oplopen tot meer dan 100 miljoen euro. Dit past niet binnen de door gemeenteraad vastgestelde financiële kaders, ook het college acht dit bedrag te hoog. De conclusie van het college is dan ook dat er een nieuw raadsvoorstel zal moeten worden voorbereid. De raad is eind september 2021 aanvullend over deze ontwikkeling geïnformeerd middels een raadsbrief.

Versterking van de (samenwerking in de) cultuurregio 025

De samenwerking in Cultuurregio 025 is steeds intensiever en heeft juist door de coronacrisis een versnelling gekregen, onder andere door de vraag van provincie aan regio's om een transformatievoorstel in het kader van de coronacrisis op te stellen. Cultuur maakt nu integraal onderdeel uit van de regionale opgave van de 'Ontspannen Regio' van de Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen. De basis wordt gevormd door het transformatievoorstel. De uitvoering wordt ter hand genomen samen met onze regiogemeenten, culturele instellingen en 025-makelaar, zoals het opstellen van een door alle regiogemeenten en de culturele sector gedragen visie op de versterking van de regionale culturele infrastructuur. Met de provincie zijn en blijven we in overleg over haar rol en bijdrage aan onze regionale ambities.

De Cultuurregio 025 neemt actief deel aan het structureel overleg van de stedelijke regio's met ministerie OCW, IPO en VNG. De komende periode zijn onder andere de evaluatie van de stedelijke regio's, innovatie & transitie van de sector, de codes van de culturele sector en de ontwikkeling van het landelijk cultuurbestel belangrijke onderwerpen.

Erfgoed levert een bijdrage aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren

Het Arnhem van nu is het resultaat van een lange ontwikkelingsgeschiedenis. Deze geschiedenis is dagelijks en vrijwel overal te ervaren en bepaalt voor een belangrijk deel het aanzien van de stad. Het aanwezige erfgoed is in meerdere opzichten betekenisvol en waardevol. In cultuurhistorisch opzicht weerspiegelt het erfgoed de geschiedenis van de stad. Dit erfgoed is niet reproduceerbaar en van onvervangbare waarde. Erfgoed vertegenwoordigt daarnaast identiteitswaarde. Het karakter van een buurt of stad maakt dat mensen zich er thuis of ermee verbonden voelen. Vaak gaat dat om plekken en/of gebouwen, maar ook de verhalen die hierbij horen en eigen belevingen zorgen hiervoor. Erfgoed is ook van belang voor de stadseconomie. Het historische karakter van de binnenstad is een belangrijke basis voor het aantrekkelijke winkel- en verblijfsklimaat. Bezoek aan de binnenstad leidt tot bestedingen. Monumentale parken worden intensief gebruikt en trekken mensen en bedrijven aan die zich graag in de buurt van zo'n park willen vestigen. Erfgoed draagt kortom bij aan een aantrekkelijk klimaat voor bewoners, ondernemers en bezoekers van de stad.
Het is de ambitie om goede erfgoedzorg, niet alleen door bescherming van cultuurhistorisch waardevolle objecten, vooral ook vorm te geven door kennisoverdracht, enthousiasmering en behoud door ontwikkeling. Dit doen we om de cultuurhistorische factor een zichtbare en samenhangende rol te geven in stedelijke ontwikkeling.

Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed

Het Arnhemse erfgoedbeleid richt zich op behoud en versterking van cultuurhistorische waarden en helpt hiermee bij te dragen aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren. Dit wordt bereikt door:

- Cultuurhistorie als inspiratiebron op te nemen in ontwerpopgaven en gebiedsprocessen, hier vorm aan te geven in (ruimtelijke) plannen en projecten waardoor cultuurhistorie zichtbaar en beleefbaar wordt gemaakt. Een voorbeeld is Kamp Koningsweg Noord waarvoor het militair verleden een belangrijk uitgangspunt is.
- (Her-)bestemming van cultuurhistorisch erfgoed, door dit erfgoed een duurzame bestemming te geven en daardoor voor de stad te behouden. Te denken valt hierbij aan de Eusebiuskerk. De restauratie is mede bekostigd door rijkssubsidie en bij de verlening hiervan speelden herbestemmingsplannen een belangrijke rol. Als 'huiskamer' van de stad is een gerestaureerde Eusebiuskerk klaar voor de toekomst. Andere voorbeelden zijn de Walburgiskerk en Ambachtsschool (Boulevard Heuvelink) waarin respectievelijk residenties en een wooncomplex worden of zijn gerealiseerd.
- Het cultuurhistorische erfgoed duurzaam te beschermen, waar de kwetsbaarheid ervan dit noodzakelijk maakt, bijvoorbeeld door plantoetsing en vergunningverlening. Te denken valt hierbij aan de restauratie van het Bio-Herstellingsoord en renovaties van wederopbouwarchitectuur.
- Kennis over het Arnhemse erfgoed toegankelijk te maken en daarmee het publieksbereik en draagvlak voor het behoud van cultuurhistorisch erfgoed te vergroten, bijvoorbeeld door advisering, erfgoedpublicaties, organiseren van lezingen en tentoonstellingen en het onderhouden van Planon, een extern te raadplegen monumentendatabase.

Bescherming en herbestemming van cultuurhistorisch erfgoed

Bescherming van cultuurhistorisch erfgoed maakt deel uit van het dagelijkse werk en wordt doorlopend vormgegeven door vergunningverlening en kennisoverdracht, het leveren van bijdragen aan bestemmingsplannen en deelname in projectgroepen ter voorbereiding op de Omgevingswet. In die projectgroepen is erfgoed/het Arnhemse historische DNA (als input voor de Omgevingsvisie) als mede kwaliteitsbepalend bij ruimtelijke ontwikkelingen gepositioneerd. Herbestemmingen worden eveneens afgewogen binnen het kader van de vergunningverlening, met oog voor kansen die deze kunnen bieden. In de monumentenzorg is grote aandacht voor verduurzaming. Hierbij is het van belang duurzaamheidsmaatregelen te treffen zonder dat cultuurhistorische waarden wezenlijk worden aangetast. Hiervoor wordt landelijk kennis ingewonnen en worden adviezen verstrekt. Bovendien zal het komende jaar verder worden gewerkt aan een beleidskader voor verduurzaming van cultuurhistorisch erfgoed. Andere speerpunten zijn het opstellen van een kerkenvisie en het in kaart brengen van gebieden waar erfgoedwaarden nog niet voldoende in beeld zijn, maar waar mogelijk wel beschermingsvraagstukken spelen. Toetsingskaders voor de archeologie van de Tweede Wereldoorlog zijn gereed en worden voorgelegd voor bestuurlijke afstemming.

Zichtbaar en beleefbaar maken van erfgoed

- Erfgoed wordt waar mogelijk zichtbaar en beleefbaar gemaakt in de stad. Stichting Eusebius Arnhem en de gemeente staan bijvoorbeeld in nauw contact als het gaat om de programmering van de gegraven verbindingsgang tussen de grafkelder van hertog Karel van Gelre en de crypte van de 10e-eeuwse Sint Maartenskerk.
- In projecten gaan wij ontwikkelkansen in projecten agenderen, stakeholders enthousiasmeren en kennis overdragen. Projecten waar dit speelt of op korte termijn kan gaan spelen zijn Meinerswijk fase 2, het Cobercoterrein en De Hes.
- In 2021 is het nominatiedossier voor de Limes aan UNESCO aangeboden. Op 27-7-2021 neemt het werelderfgoedcomité een besluit over de status. Bij een positief besluit start een regionaal 'Limesjaar' ter viering ervan.
- Met behulp van het onderzoek naar functie-scenario's voor de historische kelders wordt gezocht naar een toekomstbestendige herbestemming van dit complex.
- Er wordt Arnhems vondstmateriaal voor archeologische tentoonstellingen geleverd.
- De Open Monumenten Dag wordt ondersteund, onder meer door het geven van rondleidingen en ambtelijk advies.

Ontsluiting van kennis over erfgoed

- Planon, de monumentendatabase die raadpleegbaar is voor monumenten- en andere erfgoedgegevens, wordt, nu hij geactualiseerd is, beheerd, bijgehouden en verder ontsloten.
- Ondersteuning van Stichting Monuscript die jaarlijks boeken uitbrengt in de Arnhemse Monumenten Reeks. In het najaar verschijnt een uitgave over Schaarsbergen.
- Op grond van het geschreven projectplan wordt gestart met het publieksboek archeologie zuidelijke binnenstad. Een uitgever is geselecteerd en als eerste stap wordt een historisch kader vervaardigd. Van start tot publicatie van het publieksboek neemt het proces twee jaar in beslag.
- Rapporten van het archeologische onderzoek ter hoogte van Schuytgraaf Veld 1, Nieuwstraat en Jansplaats komen gereed. Hieraan zijn lezingen gekoppeld.
- De archeohotspot, die in oktober 2020 een herstart beleefde, wordt verder vormgegeven, opengesteld en doorontwikkeld naar een 'archeolab'.
- Archeologisch onderzoek in de stad gaat gepaard met berichtgeving en publiciteit.

Regisseren en uitvoeren van archeologisch onderzoek en archeologisch depotbeheer

- Naar de kwaliteit van het Romeinse grafveld in Schuytgraaf wordt een monitoringsonderzoek uitgevoerd. Dit wordt gecombineerd met proefsleuvenonderzoek om het grafveld beter te kunnen begrenzen.
- Depotbeheer: er wordt verder gewerkt aan het digitaliseren van vondstgegevens met het oog op ontsluiting van het depot. Er is zicht op een applicatie om registratie definitief onder te brengen.
- Bij archeologische projecten wordt vooral ook de regierol aangenomen. Projecten doen zich voor in zowel de historische binnenstad als daarbuiten.

Regioadvisering archeologie

De gemeente Arnhem werkt met zeven omliggende gemeenten samen in regionaal verband. De regio-archeoloog adviseert de gemeenten doorlopend over het meenemen van archeologie in ruimtelijke ontwikkelingen en het beleefbaar maken ervan, formuleert beleid en toetst rapporten en overige adviesdocumenten. De regio-archeologie wordt gefinancierd door de omliggende gemeenten en provinciale subsidie. In 2021 is vanuit de provincie subsidie beschikbaar gesteld tot en met 2024.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt Arnhemmers met elkaar	**33.294**	**5.920**	**1.140**	**821**
Verbreding van cultuurbereik en participatie	21.417	5.920	687	802
Versterking van de culturele infrastructuur	11.877	0	453	19
Profilering en vitalisering van het culturele klimaat				
Erfgoed levert een bijdrage aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren.	**1.386**	**576**	**237**	**198**
Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed	1.386	576	237	198
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**34.680**	**6.496**	**1.377**	**1.018**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	32.652	32.670	36.121	34.680	36.108	36.103	36.079
Baten	5.575	6.381	5.995	6.496	6.496	6.496	6.496
Saldo lasten en baten	***-27.077***	***-26.289***	***-30.127***	***-28.185***	***-28.185***	***-29.607***	***-29.583***
Toevoegingen aan reserves	1.197	1.208	1.256	1.377	1.411	1.446	1.501
Onttrekkingen aan reserves	1.186	837	1.938	1.018	893	868	905
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-10***	***-370***	***682***	***-359***	***-359***	***-577***	***-597***
Gerealiseerd resultaat	**-27.087**	**-26.659**	**-29.445**	**-28.543**	**-30.130**	**-30.185**	**-30.180**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 34,7 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Subsidies en gemeenschappelijke regelingen: € 24,9 miljoen;
- Kapitaallasten: € 5,2 miljoen;
- Uitgaven voor vastgoed: € 2,3 miljoen;
- Kosten personeel: € 0,9 miljoen;
- Overige kosten: € 1,4 miljoen.

De totale lasten dalen ten opzichte van 2021 met € 1,4 miljoen. In 2021 was sprake van een extra kostenpost binnen cultuur van € 3,3 miljoen wegens corona. Verder is in 2022 € 1,2 miljoen extra begroot voor kapitaallasten van het nieuwe Museum Arnhem.

Baten

De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 6,5 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Verhuur panden en accommodaties: € 6,5 miljoen.

De totale opbrengsten stijgen ten opzichte van 2021 met 0,5 miljoen. Dit komt door de huuropbrengst van het nieuwe Museum Arnhem (€ 0,5 miljoen).

Toevoegingen aan reserves

In 2022 wordt voor totaal € 1,4 miljoen toegevoegd aan de reserves.

- € 0,9 miljoen wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Onderhoud Vastgoed;
- € 0,3 miljoen wordt toegevoegd aan de Algemene Reserve;
- € 0,2 miljoen wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves

In 2022 wordt voor totaal € 1,0 miljoen onttrokken aan de reserves.

- € 0,7 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Onderhoud Vastgoed;
- € 0,3 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Cultuur

De culturele basis- en meerjarenvoorzieningen, het culturele middensegment en makers tot aan de amateurkunstverenigingen.

Erfgoed

- Provincie Gelderland;

- Rozet;
- Museum Arnhem;
- Stichting Monuscript;
- Stichting Open Monumenten Dag;
- Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland (AWN), afdeling 17;
- Deelnemende gemeenten regio-archeologie (Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Westervoort, Zevenaar).

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- St. Eusebius
- St. Focus Filmtheater
- St. Het Huis van Puck
- St. Introdans
- St. Jacobiberg
- St. KAB Posttheater
- St. Luxor Live
- St. Museum Arnhem
- St. Musis en Stadstheater
- St. Productiehuis Plaatsmaken
- St. Rijnstad
- St. Rozet
- St. SLAK
- St. Sonsbeek & State of Fashion
- St. Streekomroep Middel Gelderland
- Stichting Schakel025

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Cultuur. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Stadstheater/Lauwersgracht alliantie
Exploitatie gesubsidieerde partijen
Investeren binnenstad

Corona risico's

Cultuur; Extra steun culturele instellingen en kunstenaars

Beleidskaders

- Kadernota ‘STROOM – cultuurbeleid Arnhem’;
- Tussenevaluatie 'Arnhem, Stroomt Door', 2016;
- STROOMversnelling: actualisatie cultuurbeleid, 2020;
- Cultuurprofiel 025 Arnhem Nijmegen;
- Erfgoedagenda gemeente Arnhem.

Participatie en armoedebestrijding

De beste manier om mee te kunnen doen is het hebben van betaald werk. Wanneer je werkt en in je eigen onderhoud kunt voorzien, ben je niet meer afhankelijk van anderen en kun je zelf beslissen hoe je leven er uit ziet. Voor veel Arnhemmers is dat geen gemakkelijke opgave. Zij hebben, naast armoede, een afstand tot werk. Zij kunnen geen werk vinden of behouden, hebben geen of niet de juiste opleiding of hebben een fysieke of sociale beperking waardoor het moeilijker is een passende baan te vinden. Wij vinden het belangrijk dat meer Arnhemmers werk vinden en kunnen behouden. Het liefst een betaalde baan, maar om daar te komen zetten we ook in op werkervaringsplaatsen, leerbanen, activerend werk of begeleid werk. Zodat iedereen de kans krijgt om mee te doen en op termijn zo zelfstandig mogelijk kan leven. Nu is deze inzet belangrijker dan ooit: de coronacrisis zorgt er voor dat de komende tijd nog meer Arnhemmers onze hulp nodig hebben. Juist nu moeten we investeren in werk, werk en nog eens werk. En investeren in opleiding, trainingen, werkervaring, stages, belemmeringen opheffen, werkgevers ontlasten en zo meer. Voor diegenen die een klein duwtje in de rug nodig hebben, maar we moeten juist nu ook zeker investeren in die Arnhemmers die langduriger begeleiding nodig hebben om duurzaam aan het werk te kunnen gaan. Werkgevers spelen een belangrijke rol bij het bieden van deze kansen. Daarom ondersteunen we hen bij het inrichten van hun werk zodat meer werkzoekenden op de arbeidsmarkt een plek vinden. Met advies, met het vinden van geschikte kandidaten voor hun vacatures, met ondersteuning om werk passend te maken, of met tijdelijk werkgeverschap. Zo zorgen wij er voor dat er meer Arnhemmers kunnen uitstromen uit de uitkering en dat het voor steeds minder mensen nodig is om van een uitkering afhankelijk te zijn.

Armoede is meer dan 'geen geld hebben'. Armoede betekent vaak niet meer mee kunnen doen. Met sporten, met evenementen, met de buurt. Armoede zorgt voor veel problemen, van stress tot sociale uitsluiting. Het is een negatieve spiraal waaraan het lastig is je te ontworstelen. Daarnaast is 'Arnhemmers schuldenvrij' onze ambitie. Dat is een bijzonder uitdagende opgave. Zeker nu, in een tijd waar door corona mensen voor het eerst in de schulden raken of de schulden vergroot worden. Iedere Arnhemmer heeft recht op een perspectiefrijke toekomst. Dit doen we door te zorgen dat hun financiële basis op orde is en dat ook de ouders uit deze situatie komen. Vroegtijdig signaleren van een langdurig laag inkomen en schulden, kan zorg dragen dat mensen sneller bereikt en geholpen worden. We richten ons er daarbij op dat voorzieningen niet alleen een vangnet zijn, maar ook worden ingezet als een springplank en activering voor onze inwoners. Tegelijkertijd zetten we in op het creëren van een kansrijk netwerk om deze mensen heen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Doorbraak naar werk

De ambitie van Doorbraak naar Werk blijft de komende jaren onveranderd: Arnhem zet door op de wens om de landelijke trend qua uitstroom te volgen en nog 500 Arnhemmers extra te laten uitstromen uit de uitkering.

Door de coronacrisis zagen wij ons in afgelopen jaren wel geconfronteerd met onverwachte effecten, en vraag is hoe dit op langere termijn uitpakt voor Arnhem. We constateren dat het verloop van de crisis geen vaststaand feit is. Dat vraagt voortdurend beoordelen wat de verwachte prognoses op de arbeidsmarkt zijn en ons instrumentarium daar zo goed mogelijk op bijstellen. We willen instroom in de uitkering voorkomen, en de inwoner die toch in die situatie beland zo snel en duurzaam mogelijk perspectief bieden. Dit doen we door ons dicht bij de inwoner te organiseren en samenwerking met andere partijen, lokaal en regionaal op te zoeken. Ook blijven wij het belang van inclusief werkgeverschap uitdragen en stimuleren in onze stad en regio.

We hebben komende tijd zeker aandacht voor specifieke doelgroepen. Het gaat dan om jongeren in een kwetsbare positie, startende werkende jongeren, vaak met een flexcontract en (startende) zelfstandig ondernemers. Ook nieuwkomers zijn een kwetsbare groep. Daarnaast zien we dat mensen die al langer aan de kant van de arbeidsmarkt staan, nu nog minder kansrijk zijn. Onze uitdaging is vooral flexibel te zijn in de inspanningen die wij plegen en deze doelgroepen zo goed mogelijk te kennen. Zodat wij weten wat nodig is om hen maximaal te faciliteren in de stappen richting werk of maximale participatie.

We investeren in 2022 fors extra om de gevolgen van de coronacrisis op te vangen.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Volumeontwikkeling uitkeringslast BUIG		100	96,5	97,7	
Eenheid: Indexcijfer afgezet tegen andere gemeenten					
Bron: Divosa					
Netto arbeidsparticipatie	65,4%	66,5%	66,4%	67,7%	
Eenheid: Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.					
Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)					

Personen met een bijstandsuitkering	82,5	80,1	76,8	84,3	
Eenheid: Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 10.000 inwoners					
Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)					

Investeren in voorkomen

Wij willen, zeker nu, voorkomen dat nog meer Arnhemmers afhankelijk worden van inkomensondersteuning. We investeren daarom de komende tijd, ook in regionaal verband, in het aan het werk houden van mensen en in het doorgeleiden van mensen van de ene naar de andere baan. Inmiddels is een regionaal mobiliteitsteam (RMT) neergezet, dat zich samen met partners ook richt op begeleiden van werk naar werk. Voor jongeren is het belangrijk dat zij een stage en aansluitend een baan kunnen vinden, zodat zij geen uitkering hoeven aan te vragen. Zeker voor leerlingen in het voorgezet speciaal onderwijs (vso), leerlingen in het praktijkonderwijs (pro) en mbo-studenten is het van groot belang dat we de komende tijd samen met het onderwijs ondersteuning bieden naar vervolgonderwijs of werk.

Doorontwikkelen sluitende aanpak jongeren in kwetsbare posities

We intensiveren en verbeteren de leerlingnetwerken voor leerlingen op het voortgezet speciaal onderwijs (vso) en praktijkonderwijs (pro), wat bijdraagt aan een warme overgang van school naar werk. De preventieve inzet op jongeren met een achtergrond in het vso en pro samen met het UWV, intensiveren en bestendigen we. Samen met het MBO onderzoeken we op welke wijze we MBO-instellingen kunnen ondersteunen bij de overgang van school naar werk om te voorkomen dat jongeren uitvallen. We zetten in op duurzame banen voor jongeren in onze arbeidsmarktregio en zorgen voor ontmoetingen tussen jongeren en werkgevers.
Op regionaal niveau wordt er invulling gegeven aan een plan van aanpak om jeugdwerkloosheid te voorkomen. Er wordt net een brede groep ketenpartners samengewerkt om tot een gezamenlijke ambitie te komen en hier samen de schouders onder te zetten. Met als resultaat een gedragen en actiegericht plan waarbij geen jongeren meer tussen wal en schip vallen.

Herijken aanpak statushouders en nieuwkomers

De nieuwe Wet Inburgering is per januari 2022 van kracht. We sorteerden al voor op deze nieuwe wet en de ondersteuning vanuit werk en inkomen en hebben een bureau nieuwkomers ingericht dat zich komende tijd zal doorontwikkelen. Voor statushouders en nieuwkomers wordt de aanpak herijkt. Daarbij is specifiek aandacht voor gezinsmigranten, zodat ook zij volwaardig mee kunnen doen in Arnhem. Daar komt nu bij dat het juist nu van belang is in nieuwkomers te blijven investeren, zodat ook zij klaar zijn voor de arbeidsmarkt, op het moment dat deze de komende jaren weer zal aantrekken. De komende tijd worden duale trajecten ingericht om statushouders taal en werk te bieden.

Samenwerken met UWV, SVB en Justitie

Als gevolg van de coronacrisis zijn meer Arnhemmers werkloos geworden. Zij hebben een WW-uitkering aangevraagd en zullen (op termijn) mogelijk doorstromen naar een bijstandsuitkering. We hebben samenwerkingsafspraken gemaakt met UWV om in te zetten op preventie en werken gezamenlijk aan toeleiding naar werk direct vanuit de WW en het wegnemen van belemmeringen zoals schulden. Er zijn ook samenwerkingsafspraken met justitie rondom signalering en verwijzing naar het gemeentelijke hulpaanbod. De komende tijd maken we vergelijkbare afspraken met het SVB.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Instroompercentage bijstand			2,4%	2,0%	
Eenheid: Instroompercentage bijstand afgezet tegen andere gemeenten					
Bron: Divosa					
Percentage werkloze jongeren	3%	3%	3%		
Eenheid: Het percentage werkloze jongeren 16-22 jaar					
Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)					

Dichtbij de Arnhemmer en integraal

Arnhemmers die al langere tijd afhankelijk zijn van een uitkering, langdurig in de armoede zitten en/of schulden hebben, verliezen we niet uit het oog. Dit is in lijn met de adviezen van onder meer de werkgroep sociale impact van de coronacrisis. Voor deze mensen blijft het onverminderd van belang dat ze uit de geldzorgen komen en indien hun situatie er om vraagt perspectief krijgen om weer op weg te gaan naar werk. Ons uitgangspunt is om hen actief en op maat te begeleiden bij het zetten van stappen naar (financiële) zelfstandigheid en werk. We kijken daarbij naar de individuele leefsituatie en pakken belemmeringen voor meedoen in Arnhem integraal op. We kijken naar de financiële situatie, de gezinssituatie, de gezondheid en de sociale omgeving. Als bijvoorbeeld blijkt dat er bovenmatig veel vrouwen instromen zal het college haar aanpak, beschikbare instrumenten en middelen op gepaste wijze in zetten om te begeleiden naar (betaalde) arbeid (conform motie 20M193 Pak groeiende economische ongelijkheid tussen mannen en vrouwen door coronacrisis aan). De nieuw ingerichte gebiedsteams van Werk en Inkomen hebben daar samen met de Sociale wijkteams een belangrijke rol in, maar ook onze ketenpartners, scholen en maatschappelijke organisaties, die Arnhemmers dagelijks ontmoeten, helpen daarbij. Binnen het programma ‘investeren in een sociaal sterke stad’, gaan wij actief verbinding zoeken en het gesprek aan met sociaal maatschappelijke instellingen waaronder kerken, Leger des Heils, Moskeeën enz.” Hiermee willen wij pro-actief invulling geven aan de motie 20M176 Investeren in een sociaal sterke stad (amendement 20A80 Investeren in een sociaal sterke stad).

Gebiedsgerichte sturing en integrale wijkaanpak

Onze wijken zijn erg belangrijk in de aanpak van armoede, werk-, zorg en schuldenvraagstukken bij onze inwoners. Om deze vraagstukken integraal aan te kunnen pakken vanuit de perspectief van de inwoner, zetten we de ingezette lijn om de samenwerking, tussen Sociale wijkteams, teams Leefomgeving en Werk en Inkomen, te verstevigen door. Samen kunnen zij er voor zorgen dat op alle leefgebieden van de inwoners één integraal plan van aanpak ontwikkeld wordt. Het netwerk van maatschappelijke initiatieven, participatierotonde én het (in)formele steunnetwerk van de inwoner wordt hierbij maximaal benut.

Om de samenwerking te verstevigen, investeren we in een gezamenlijke huisvesting tussen deze drie partijen in de gebieden. Ook zorgen we ervoor dat de samenwerking tussen de wijkcoach en regisseurs optimaal geborgd is en dat zij elkaar op een gestructureerde manier kunnen vinden en elkaars werk versterken. In 2022 verwachten we wettelijke versoepelingen die mogelijkheden bieden om onze dienstverlening beter op elkaar af te stemmen en bestuderen we de mogelijkheden die dat kan bieden.

Ook investeren we in de doorontwikkeling van gebiedsagenda's tussen de Sociale wijkteams, teams Leefomgeving en Werk en Inkomen, zodat de uitdaging per gebied zichtbaar worden en gezamenlijk de doelstellingen kunnen worden bepaald. De gebiedsagenda's vormen een basis voor de stedelijke aanpak, tegelijkertijd is er ook voor de doorvertaling van de stedelijke ambities richten de gebieden. Met deze vorm sluiten we beter aan op de wensen en behoeften van een gebied of wijk in onze stad.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Percentage bijstandsgerechtigden dat inkomsten heeft uit werk				indicator in ontwikkeling	

Eenheid: percentage inwoners met bijstand dat ook inkomsten uit werk heeft

Bron: administratie W&I

Perspectief bieden

Wij willen Arnhemmers die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet zo snel mogelijk helpen op weg naar zelfredzaamheid. Werk is daarbij cruciaal. Ons motto is dan ook 'aan het werk, tenzij…' Dit is sinds de coronacrisis belangrijker dan ooit, maar ook een grote uitdaging, omdat de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt minder voorspelbaar zijn en er een verschuiving heeft plaatsgevonden in de werkgelegenheid die geschikt is om in te stappen op de arbeidsmarkt. Samen met onze ketenpartners moeten we dus slim en creatief op zoek naar de mogelijkheden, en dat betekent flexibiliteit. We denken perspectief te kunnen gaan bieden door Arnhemmers te faciliteren bij het (om)scholen naar vraagsectoren, door korte trainingen en coaching bij het vinden van ander werk, maar ook door tijdelijk werkgeverschap te bieden zodat arbeidsvaardigheden niet verdwijnen, maar mensen aan de slag kunnen blijven tot de economie weer verbetert en werkgelegenheid behouden blijft.

Een startkwalificatie kan een belangrijk tussendoel zijn om te komen tot een (betaalde) baan. Daarom sturen wij bij jongeren tot 27 jaar aan op het behalen van een startkwalificatie mede door het herijkte VSV programma en het schakelpunt. Voor de leeftijdsgroep daar boven leert de ervaring dat een startkwalificatie niet het enige middel is om te komen tot (duurzame) uitstroom. Soms is andere ondersteuning ook nog veel belangrijker. Door de inzet op bijvoorbeeld kleinere, praktische opleidingen (eventueel met praktijkcertificaat) lukt het om mensen richting een (betaalde) baan te begeleiden. Denk hierbij aan het behalen van een heftruckcertificaat, taxipas, VCA veiligheidscertificaat, MBO niveau 1 in de zorg (thuiszorg en woonassistent). Ook is voor mensen soms het behalen van een startkwalificatie het juiste maatwerk dat van toepassing is. Stuk voor stuk inzet die de kansen vergroot voor mensen op de arbeidsmarkt. Scalabor, het Leer-Werk-Loket en verschillende opleidingsinstituten kunnen ons hier bij helpen. We gaan monitoren hoeveel mensen zonder startkwalificatie in de bijstand zitten en

instromen, hoeveel mensen er met startkwalificatie uitstromen en of het halen van een startkwalificatie bijdraagt aan een duurzame uitstroom uit de uitkering.
We evalueren deze cijfers jaarlijks en vergelijken die met landelijke cijfers en cijfers van vergelijkbare gemeenten. Deze evaluatie delen wij jaarlijks met de raad. Op basis van die evaluatie passen wij ons beleid ten aanzien van het bevorderen van het behalen van een startkwalificatie voor bijstandsgerechtigden aan (amendement 20A76 Iedereen een startkwalificatie).

Verbetering instrumentarium ketenpartners

In 2022 verwachten wij de nodige dynamiek op de arbeidsmarkt. De effecten van de coronacrisis en het groeiende bewustzijn dat wetgeving rondom flexibiliteit en zekerheid op de arbeidsmarkt aanpassing vraagt: deze ontwikkelingen (zoals ook onder andere het advies van de commissie Borstlap) zullen leiden tot veranderingen in wet- en regelgeving en nieuwe initiatieven. Wij richten ons in 2022 op het versterken van de veerkracht van de volgende groepen:

- nieuwe instromers in de arbeidsmarkt (van school naar werk);
- zij-instromers (van werk naar werk);
- herinstromers (van uitkering naar werk).

In 2022 zijn wij in continue dialoog met onze regionale en lokale uitvoeringspartners (zoals Scalabor, onderwijsinstellingen, Werkgevers Service Punt, Leer-Werk-Loket en Centrum Activerend Werk) om ons instrumentarium aan te sluiten op veranderingen en wendbaar te kunnen reageren. Wij doen dit onder andere met initiatieven als:

- het opzetten van het zogenaamde regionale mobiliteitsteam;
- de extra inzet van combinatie-functionarissen voor de aansluiting VSO-PRO;
- het verbreden van het buurtbaanbureau.

Bij het verbeteren van het instrumentarium staan de behoeften van de Arnhemse inwoners centraal. Zo zullen we inwoners die een langere afstand tot de arbeidsmarkt hebben nieuwe instrumenten bieden, gericht op het zetten van tussenstappen richting werk of voor meedoen naar vermogen. Het aanbieden van basisbanen en mobiliseren en activeren van betekenisvol werk in de wijken sluit hierop aan.

Verbetering toeleiding en doorleiding ketenpartners

Het cluster Werk & Inkomen is een belangrijke partij in de toeleiding van inwoners naar de juiste, passende participatieplaatsen of re-integratieplekken en het bepalen van passende ondersteuning daarbij. Dit is vrijwel altijd maatwerk, zeker voor inwoners met verminderd arbeidsvermogen. Het aanbod van instrumenten wordt door diverse ketenpartners verzorgd, waarbij de ene ketenpartner zich meer richt op trajecten voor inwoners met een lage participatiegraad en een andere ketenpartner zich richt op inwoners met een hogere participatiegraad. We werken in 2022 aan een betere kennis binnen cluster Werk & Inkomen over de diverse trajecten en hun onderlinge verschillen en beoogde doelgroepen. Zodat we in de toeleiding beter bij de behoefte van de inwoner aansluiten. Dit proces faciliteren we ook bij de ketenpartners. Door te investeren in meer kennis van elkaars trajecten en onderlinge verbinding vergroten we soepele in- en doorstroommogelijkheden tussen de verschillende aanbieders. Zodat inwoners steeds maximaal gefaciliteerd worden in het zetten van stappen op de participatieladder en een goede samenwerking in de keten ervaren, ook als zij switchen van het ene naar het andere traject.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Uitstroompercentage algemene bijstand			2,1%	1,9%	

Eenheid: Uitstroompercentage algemene bijstand afgezet tegen andere gemeenten

Bron: Divosa

Inclusief werk

Wij willen werkgevers motiveren om hun werk inclusiever te organiseren en een vruchtbare bodem van en voor inclusief werkgeverschap in onze stad en regio stimuleren. Daarom stimuleren wij inclusief ondernemerschap in samenwerking met het programma Vitale Economie, zetten wij in op het lokaal, duurzaam en sociaal aanbesteden van onze gemeentelijke opdrachten, vragen wij onze ketenpartners om gezamenlijk (verder) te bouwen aan een brede werkgeversdienstverlening en bevorderen we de inzet van Participatiewet-instrumenten zoals loonkostensubsidie en jobcoaching.

Stimuleren netwerk Inclusief Midden-Gelderland

Wij stimuleren dat inclusieve werkgevers elkaar en ondersteunende organisaties ontmoeten tijdens speciaal voor dit doel georganiseerde bijeenkomsten. Om inspiratie op te doen, onderlinge samenwerking te stimuleren of kennis over wet- en regelgeving en stimuleringsmaatregelen en - instrumenten te vergroten. Met als uiteindelijk doel dat werkgevers (meer) arbeidsplaatsen bieden voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Arnhem zet zich in als ambassadeur en verbinder voor dit netwerk.

Herijking Social Return On Investment-aanpak

De in 2021 gestarte pilots 'lokaal, sociaal, duurzaam en circulair inkopen in Arnhem' en 'Social Return On Investment regio Midden-Gelderland' zullen in 2022 hun vruchten gaan afwerpen. Wij willen in Arnhem, als centrumgemeente van de regio Midden-Gelderland, met ons inkoop- en aanbestedingsbeleid ook maatschappelijke impact stimuleren door ondernemers in contact te brengen met onze werkzoekende inwoners en zo inclusief werkgeverschap in onze stad en regio realiseren. In 2022 zal Social Return, als onderdeel van maatschappelijk verantwoord inkopen, in iedere aanbesteding van Arnhem worden opgenomen. Dit is voortzetting van het beleid dat in 2021 is ingezet. Ten behoeve van de uitvoering van Social Return on Investment zal het regionale steunpunt, dat in de regionale pilot wordt ingericht, in 2022 opdrachtnemers en opdrachtgevers van Arnhem en de andere regionale gemeenten adviseren en ondersteunen bij de invulling van hun SROI-verplichting.

Gemeente Arnhem als inclusieve werkgever

Wij kunnen onze rol als stimulator voor inclusief werkgeverschap het beste vervullen wanneer wij een goed voorbeeld zijn. Door optimale resultaten te halen en door als werkgever actief deel te nemen aan regionale activiteiten. Het programma 'inclusie en diversiteit' geeft hier invulling aan.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
% gemeentelijke inkoopdossiers met SROI-component				indicator in ontwikkeling	

Bron: inkoopadministratie

Samen sterk

De ambities van de gemeente Arnhem voor haar stad zijn groot! We leggen de lat graag hoog om met partners optimaal samen te werken voor onze inwoners en werkgevers. De acties om deze ambities waar te maken zijn onderdeel van onder andere de Herstelagenda en het programma Vitale economie. We werken lokaal waar nodig en (boven) regionaal om onze ambities te versterken en voor gezamenlijke positionering en lobby richting het Rijk. Dit doen we enerzijds door de uitvoering in de regionale samenwerking te versterken, onder andere door naast de strategische agenda gezamenlijk met onze netwerkpartners in te zetten op Regionaal Mobiliteitsteam en jeugdwerkloosheid. En anderzijds door de bijdrage van de bestuurder als lid van VNG Commissie Integratie, Participatie en Schulden, als voorzitter van het Regionaal Werkbedrijf en haar inzet in de regio dragen bij het vormgeven van lokale en (boven)regionale ambities.

Gezamenlijke lobby

De afgelopen periode is ingezet op een intensievere samenwerking regionaal en bovenregionaal op het gebied van arbeidsmarktbeleid. Inmiddels werken we samen met The Economic Board en de Groene Metropool Regio op het ontwikkelen van een human capital agenda. Daarnaast wordt er verkend of de samenwerking met de provincie, naast regionaal, ook bovenregionaal (zes arbeidsmarktregio's) versterkt kan worden. Door het opzetten van een goede (boven)regionale human capital agenda verstevigen we onze positie en lobby naar het Rijk. Dit alles met als doel om onze inwoners en werkgevers optimaal te faciliteren om meer weer- en wendbaar te zijn.

Ontwikkelen en uitvoeren Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland

De Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland met aanvullende projecten als Perspectief op Werk en Werken aan Werk is actueler dan ooit. De huidige crisis laat zien dat we met onze partners in het Regionaal Werkbedrijf en de regiogemeenten samen sterker staan en meer kunnen voor onze inwoners en werkgevers als we intensief samenwerken. In de komende periode werkt regio Midden Gelderland verder met de extra ontvangen crisismiddelen die ingezet worden op mensen die een kwetsbare arbeidsmarktpositie hebben, jongeren die zelfstandig onvoldoende in staat zijn om hun weg te vinden naar de arbeidsmarkt en de inzet richting ondernemers en werkgevers. Om optimaal in te zetten op vragen van mensen en werkgevers wordt naast de strategische agenda arbeidsmarkt samen gewerkt in een regionaal mobiliteitsteam. Op deze manier investeren we optimaal in mensen die een duwtje in de rug nodig hebben om zelfstandig deel te kunnen nemen op de arbeidsmarkt en de vraag van werkgevers voor het om- en bijscholen van werknemers zodat vraag en aanbod beter op elkaar worden afgestemd.

Meer Arnhemmers zijn financieel zelfredzaam

Het is onze ambitie dat zoveel mogelijk Arnhemmers zo zelfstandig mogelijk kunnen meedoen in de maatschappij. We streven ernaar dat zoveel mogelijk inwoners de financiële basis op orde kunnen hebben, dus voldoende inkomen om in de basisbehoeften te kunnen voorzien. Het is belangrijk dat inwoners deze inkomsten zo zelfstandig mogelijk kunnen verwerven (zoveel als mogelijk vanuit betaald werk) en dat inkomsten en uitgaven in balans zijn. Hierbij bieden wij inwoners ondersteuning waar nodig. We willen (langdurige) armoede en schulden voorkomen en beperken en streven naar een betere uitgangspositie voor de participatie van kinderen die in een armoedesituatie opgroeien.
We zetten nog nadrukkelijker in op preventie, vroegsignalering en activering. Het tijdig vinden en bereiken van deze inwoners met geldzorgen staat hoog op de agenda. Werken moet lonen. Als er schulden zijn ontstaan, is het doel die zo snel en effectief mogelijk op te lossen. In de voortgangsrapportage armoede en schuldenaanpak is hiertoe een pakket van samenhangende acties benoemd. Deze acties voeren we gezamenlijk, deels uit vanuit de schulden- en armoedeportefeuille en deels vanuit andere beleidsterreinen oppakken en uitvoeren. Een deel van de acties in het komende jaar voeren we stedelijk uit, andere acties vragen om een wijkgerichte uitvoering.

De recente coronacrisis maakt het belang van een effectief beleid gericht op financiële zelfredzaamheid nog meer duidelijk. De gevolgen van het coronavirus raakt vele Arnhemmers. Mogelijk zien we meer werkloosheid en een toenemende instroom in de bijstand. Dit raakt de Arnhemmers die al kwetsbaar waren. Het raakt ook nieuwe groepen. Mensen die ineens hun baan (gedeeltelijk) verliezen, een inkomensval maken, hun onderneming kwijtraken of ernstige zorgen hebben over een dreigend faillissement. De afgelopen maanden zijn diverse acties ondernomen. Het college zet ook de komende periode extra in op de aanpak van dit vraagstuk door extra te investeren in betaald werk en op onderdelen de financiële ondersteuning van inwoners met een risico op armoede nog meer te versterken.

Armoede en schulden voorkomen

We willen vanzelfsprekend armoedesituaties en schulden zoveel mogelijk voorkomen. Dit willen we nog beter realiseren door te investeren in onze kinderen en jongeren. De inzet is het realiseren van een betere uitgangspositie voor kinderen en jongeren uit de kwetsbare gezinnen.

Doorontwikkeling gelijke kansen kinderen en jongeren

- We brengen de problematiek van kinderarmoede en de manier waarop we het kunnen doorbreken nog meer in beeld. Ten eerste met een onderzoek naar de wijze waarop verschillende vormen van kinderarmoede (intergenerationele-, situationele of migratiearmoede) duurzaam doorbroken kunnen worden. Daarnaast met verdiepende gesprekken die we gaan voeren met kinderen die in armoede opgroeien. Met de resultaten gaan wij het komend jaar nog gerichter acteren op het vergroten van de ontwikkelingskansen van kinderen die in armoede opgroeien.
- Zo stemmen we het programma Kansrijke start (0-2 jaar), Kansrijk opgroeien (0-18 jaar) en de wijkgerichte aanpak specifiek voor kinderen van 0-4 jaar (cruciale fase) beter op elkaar af.
- Daarnaast bepalen we per wijk, afhankelijk van het type kinderarmoede in de wijk, welk collectief aanbod het best passend is. Ook de Gelrepas ondersteunt deze inzet door meer wijkactiviteiten in het Gelrepasprogramma op te nemen.
- Tegelijkertijd ondersteunen we ouders vanuit de integrale dienstverlening in de wijk zo goed mogelijk naar meer financieel perspectief. Hierbij helpen wij hen bij wat zij nodig hebben om hun kinderen goed te kunnen begeleiden in hun ontwikkeling.
- We sluiten met onze doorontwikkeling ook aan op de Arnhem-Oost aanpak en op de centrale visie van het Jeugdbeleid.
- We gaan in gesprek met scholen over hoe zij kinderen die opgroeien in armoede nog beter mee kunnen laten doen, hoe zij armoede en schulden in gezinnen beter kunnen signaleren en wat zij kunnen doen om de kinderen en hun ouders op weg te helpen naar een financiële goede toekomst.
- Waar mogelijk ontwikkelen we met het basisonderwijs een educatief aanbod om kinderen al zo vroeg mogelijk vaardigheden te leren rondom het omgaan met geld. Ook de ouders betrekken we hierbij. Ook in het voortgezet en beroepsonderwijs benutten we mogelijkheden voor een educatief aanbod voor de overgang van 17 naar 18. Centraal staat het aanleren van vaardigheden en kennis over zaken die je moet regelen als je 18 jaar wordt. Op het MBO Rijn IJssel is Opr€cht aanwezig. Zij zijn betrokken bij de steunfonds aanvragen en bij jongeren waar er geldzorgen of schulden aanwezig zijn.

Invoeren andere werkwijze tegemoetkoming schoolkosten

Vanaf het schooljaar 2022/2023 stopt de huidige schoolkostenregeling. Hiervoor in de plaats komen we leerlingen (primair en voortgezet onderwijs) uit gezinnen met een laag inkomen via de Gelrepas financieel tegemoet voor specifieke schoolkosten. Deze tegemoetkoming is bestemd voor zogenaamde persoonsgebonden schoolspullen. Hiermee geven wij tevens uitvoering aan Motie 20M342 (Geld voor schoolkosten niet anders uitgeven).

Doorgaande lijn preventief aanbod

We zetten in op een doorgaande lijn in het preventief aanbod zodat kinderen en jongeren (en hun ouders) structureel en op maat stappen zetten op het gebied van financiële bewustwording en het aanleren van vaardigheden op dit gebied.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal huishoudens met ten minste 1 jaar inkomen tot 120% sociaal minimum	15.000	14.800	14.700		
Bron: CBS					
Aantal huishoudens met ten minste 4 jaar inkomen tot 120% sociaal minimum	8.500	8.600	8.800		
Bron:CBS					
Aantal kinderen in huishoudens met ten minste 1 jaar inkomen tot 130% sociaal minimum	5.200	5.200	5.100		
Bron: CBS					
Aantal kinderen in huishoudens met ten minste 4 jaar inkomen tot 130% sociaal minimum	3.200	3.000	3.100		
Bron: CBS					

Op tijd erbij; vroeg-signalering en vroeghulp

We willen financiële problemen bij inwoners zo snel mogelijk in beeld hebben. Op tijd erbij dus. Immers, hoe langer iemand in armoede verkeert en of schulden heeft, hoe moeilijker het wordt eruit te komen.

Inzet inkomensondersteuning

- We blijven ons ook in 2022 inzetten voor een nog beter bereik en meer gebruik van onze inkomensregelingen. Specifiek richten we onze aandacht hierbij op de werkende minima. Het verbeteren van de informatievoorziening, het benutten van de diverse vindplaatsen en het stroomlijnen van het aanvraagproces voor minimaregelingen vraagt ook komend jaar de nodige aandacht. Hiermee geven we tevens uitvoering aan Motie 20M353 (hulp bij armoede begrijpen en vinden) en Motie 20M343 (Een keer aanvragen is genoeg).
- De nieuwe Gelrepas is sinds 1 januari 2021 beschikbaar. Door betere monitoring weten we nu beter wat er gebeurt. We gaan het gebruik van de nieuwe Gelrepas in 2021 goed analyseren. In 2022 gaan we het programma-aanbod waar nodig verder versterken met nieuw aanbod. De focus ligt op sport- en cultuuractiviteiten, waarbij we ook het aanbod van sport en cultuur in de wijken een plek willen geven in de Gelrepas. We willen pashouders hierbij betrekken (we denken aan het inrichten van een panel van pashouders) zodat we steeds meer dat aanbieden waar vraag naar is. Ook voeren we een eerste tevredenheidsonderzoek uit. Het streven is een Gelrepasprogramma voor en door pashouders. Waar zinvol verbinden we van andere voorzieningen aan de Gelrepas. Het ondersteunen van gezinnen bij schoolkosten en de korting op de ID kaart voor minima met een Gelrepas zijn hier voorbeelden van. We werken vanuit de Gelrepas samen met Stichting Leergeld en het Jeugdfonds Sport en Cultuur. Verder zetten we in op extra communicatie over de werking van de nieuwe pas, in afstemming met de intermediairs en de aanbieders. Bij de volgende verlenging van de Gelre Pas eind 2021, nodigen we pashouders vrijblijvend uit om de budgetcheck van Rijnstad te doen en kijken we hoe we de conclusies uit de budgetcheck kunnen gebruiken voor acties om mensen duurzaam uit armoede te halen. (overgenomen motie 21M104).
- Met ingang van 1 januari 2022 verhogen we voor gezinnen met kinderen in de leeftijd van 12 tot 18 jaar de inkomensgrens om in aanmerking te komen voor de Individuele Inkomenstoeslag (IIT) van 105% naar 110% van de bijstandsnorm. Hiermee geven we uitvoering aan amendement 21A33 (Perspectief voor gezinnen met kinderen in Armoede).

Inzet energiearmoede

Vanaf de winter 2021/2022 starten we met energiecoaches in het Spijkerkwartier, Immerloo, Presikhaaf en Geitenkamp. Daarnaast starten we komend jaar met een pilot Duurzaam Witgoed voor minima. Hierbij wordt ervaring opgedaan met het verstrekken van duurzaam witgoed op abonnementsbasis vanuit de Bijzondere Bijstand.

Beter benutten van vindplaatsen

Om inwoners met geldzorgen sneller te bereiken en hulp te bieden, maken we al volop gebruik van vindplaatsen. Dat blijven we ook de komende periode verder versterken. Zo zijn Opr€cht en de Erop Af medewerkers van Rijnstad te vinden bij bijvoorbeeld de Rechtbank en het Rijn IJsselcollege. Intern vormt cluster Werk en Inkomen een belangrijke vindplaats. Ook UWV en de SVB zijn vindplaatsen voor inwoners met geldzorgen. We hebben met het UWV samenwerkingsafspraken gemaakt om in te zetten op preventie en werken gezamenlijk aan toeleiding naar werk direct vanuit de wW en het wegnemen van belemmeringen zoals schulden. De komende tijd maken we vergelijkbare afspraken met het SVB.
Aansluiting op de Nederlandse Schuldhulproute (NSR) en de nieuwe Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) bieden nog meer kansen voor vroegsignalering. Aan de hand van de pilots die we in 2021 uitvoeren, maken we keuzes voor een structurele aanpak vroegsignalering. Hierin vormen Vroeg Erop Af en Erop Af de basis. Elementen van onze communicatiecampagne blijven we structureel inzetten en we werken hierbij samen met ervaringsdeskundigen.

Ook zetten we ons actief in om de samenwerking in de stad bij de bestrijding van armoede en schulden te versterken. Zo spelen wij een inhoudelijke en adviserende rol bij het verder ontwikkelen van de Arnhemse Dialoog, met als kern het betrekken van het bedrijfsleven bij de aanpak van de problematiek. Ook kijken we naar de toekomst van de rol van het Armoedepact in het licht van het actuele beleid en beleidsvoornemens.
Binnen het programma ‘investeren in een sociaal sterke stad’, gaan wij actief verbinding zoeken en het gesprek aan met sociaal maatschappelijke instellingen waaronder kerken, Leger des Heils, Moskeeën enz.” Hiermee willen wij proactief invulling geven aan de motie 20M176 Investeren in een sociaal sterke stad en amendement 20A80 Investeren in een sociaal sterke stad.

Huisvesting armoede-initiatieven

Er lijkt zich een serieuze kans voor te doen dat verschillende partijen die zich inzetten voor het armoedevraagstuk in de stad tot gezamenlijke, duurzame huisvesting kunnen komen. Op dit moment vindt met de partijen een verdere oriëntatie plaats, ook over hoe we dit vanuit de gemeente het beste kunnen faciliteren. Afhankelijk van de uitkomst van die oriëntatie gaan we dit proces verder concretiseren.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
% huishoudens dat afgelopen 12 maanden moeite heeft gehad om van het inkomen rond te komen	19%		21%		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijs)					
% huishoudens dat onverwachte noodzakelijke uitgave van € 1.000 kon betalen zonder daarvoor schulden te maken			64%		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijs)					
% bereikte huishoudens bij huisbezoek Vroegsignalering			72%		
Bron:Vroeg Eropaf					

Financieel perspectief vergroten

We maken ons sterk voor meer perspectief voor inwoners op financiële zelfredzaamheid en het doorbreken van (langdurige) armoede. Dat vraagt meer dan financiële hulp (vangnet). Naast toeleiding naar (betaald) werk is het belangrijk dat we met elkaar voor inwoners hiertoe alle noodzakelijke hulpbronnen (zoals opleiding, vaardigheden en een kansrijk netwerk) kunnen mobiliseren. En dat we vanuit alle invalshoeken perspectief en activering stimuleren. Daarnaast is het belangrijk dat problematische schulden duurzaam aangepakt worden.

Regie op integraal werken (gebiedsgerichte sturing en integrale wijkaanpak)

- Armoede en schulden pakken we aan vanuit alle beleidsvelden. Alleen op die manier kunnen alle hulpbronnen die nodig zijn optimaal ingezet worden.
- Welzijnsparagraaf in raadsvoorstellen - Met ingang van januari 2022 voegen we een welzijnsparagraaf toe aan het sjabloon van raadsvoorstellen. In deze paragraaf kan beschreven worden wat het voorstel bijdraagt aan het welbevinden en het financieel/ economisch perspectief van Arnhemmers, specifiek van kinderen en jongeren. Hiermee wordt beoogd de integrale aanpak van armoede en schulden te stimuleren. Hiermee geven we uitvoering aan Motie 20M352 (Armoede aan de orde van de dag).
- Samenwerking in de wijk - We zetten het verstevigen van de samenwerking, tussen sociale wijkteams, teams leefomgeving en werk en inkomen door (zie Doorbraak naar werk) . Zo kunnen we vraagstukken rondom financiële zelfredzaamheid steeds beter integraal en vanuit het perspectief van de inwoner tegemoet treden met als resultaat één integraal plan voor de inwoner.

Gebiedsagenda's - We investeren n de doorontwikkeling van gebiedsagenda's (de sociale wijkteams, teams leefomgeving en werk en inkomen); zie Doorbraak naar werk.

Inkomensondersteuning gericht op perspectief en activering

Naast het verbeteren van de zichtbaarheid en de toegang tot de inkomensregelingen, willen we het pakket aan Arnhemse inkomensregelingen op de (midden)lange termijn meer fundamenteel versterken met het oog op activering en het kunnen realiseren van meer financieel perspectief. Eind 2021 verwachten we de ingrediënten hiervan in beeld te hebben, zodat we in 2022 de eerste stappen kunnen gaan zetten. Gedacht wordt aan het vereenvoudigen van beleidsregels, nog meer toekennen op maat en het verbinden van andere hulpbronnen door aanvragers te wijzen op de mogelijkheden van hulp bij budgetvaardigheden, taalvaardigheden, schulddienstverlening, werk en inkomen. Hiermee willen tevens uitvoering geven aan Motie 20M344.
Bij de prolongatie van de Gelrepas 2021/2022, gaan we pashouders vrijblijvend uitnodigen om gebruik te maken van de budgetcheck van Rijnstad. We gebruiken waar mogelijk de conclusies uit de budgetcheck voor acties om inwoners verder te adviseren. Hiermee geven wij uitvoering aan toezegging 976.

Doorontwikkeling Mobility Mentoring

Momenteel onderzoeken we hoe de methode van Mobility Mentoring structureel en gemeentebreed kan worden gepositioneerd en ingezet. Mobility Mentoring richt zich op het versterken van de zelfredzaamheid en vaardigheden van mensen. Eind 2021 ligt hiervoor een voorstel.

Problematische schulden aanpakken

Na de implementatie van een nieuwe werkwijze in onze schulddienstverlening, blijven we investeren in een optimale samenwerking tussen de Sociale wijkteams, PLANgroep en ketenpartners. De Sociale wijkteams vormen een laagdrempelige en integrale toegang voor mensen met schulden. Na de warme overdracht naar PLANgroep blijft de wijkcoach betrokken tijdens en na het schuldhulptraject. We brengen het Fonds Renteloos herfinancieren nog meer onder de aandacht van inwoners en ketenpartners om inwoners met beginnende, kleine schulden sneller te helpen. Via Collectief Schuldregelen investeren we in een dienstverlening waarbij voor inwoners nog sneller een akkoord met schuldeisers kan worden gerealiseerd. We hebben samenwerkingsafspraken gemaakt tussen schulddienstverlening en de maatschappelijke opvang zoals het JONAhuis. Vergelijkbare afspraken maken we ook met Moviera en de Remisestraat. Via het Meldpunt Kinderopvangtoeslag zetten we volop in op de ondersteuning van gedupeerden van de toeslagaffaire.

Voor jongeren continueren we de succesvolle werkwijze van Opr€cht. Hiervoor maken we met hen nieuwe samenwerkingsafspraken. Daarnaast werkt Opr€cht ook mee met onze communicatiecampagne "Geldzorgen; samen komen we eruit" om de drempel naar hulp te verlagen. Ondernemers met geldzorgen krijgen hulp via het loket Geldzaken en Ondernemers. Deze lopende pilot wordt eind 2021 geëvalueerd waarna een keuze gemaakt wordt voor een structurele inrichting van schulddienstverlening aan ondernemers.

Tenslotte blijven we inzetten op een optimale samenwerking met bewindvoerders. Sinds april 2020 is het aantal bewindvoerders dat het convenant “Samen sterker” ondertekend heeft gegroeid van 6 naar 23. Via deze bewindvoerders wordt meer dan 60 % van de Arnhemse inwoners onder bewind bereikt. In eerste instantie lag de focus op het uitwerken en concretiseren van de afspraken uit het convenant. Hier zijn de consequenties van de Wet adviesrecht gemeenten bij schuldenbewind (Ags) meegenomen. Eind 2021 evalueren we de afspraken uit het convenant en kijken we of we in 2022 gebruik willen maken van de Ags. We maken dan ook zoveel als mogelijk samenwerkingsafspraken met bewindvoerders die (nog) niet aangesloten zijn bij het convenant.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal inwoners met financiële vragen			1.346	849	
Eenheid: Inwoners aangemeld bij Sociale Wijkteams Arnhem					
Bron: Sociale wijkteams					
Aantal aanmeldingen voor Schulddienstverlening			382	922	
Eenheid: Inwoners aangemeld bij PLANgroep					
Bron: PLANgroep					
Gemiddelde schuld van huishouden dat start met een schuldregeling				€ 36.000	
Eenheid: Euro					
Bron: PLANgroep					
Gemiddelde aantal schuldeisers van huishouden dat start met een schuldregeling				13	
Eenheid: Aantal schuldeisers					
Bron: PLANgroep					

Terugval voorkomen

Wij willen dat financiële zelfredzaamheid duurzaam is. Zowel een traject richting betaald werk als een traject richting een schuldenvrije situatie is veelal succesvol. Echter voor de inwoner is het pas echt succesvol als hij of zij aan het werk blijft en schulden zich niet meer zullen voordoen. Om dit beter te borgen is nazorg belangrijk.

Doorontwikkelen nazorg bij uitstroom

- In 2021 is 'WerkloonT' geïmplementeerd. Een rekentool van Stimulansz die de inwoner meer grip geeft op het inkomen bij de uitstroom naar betaald werk. De komende periode gaan we deze nieuwe werkwijze doorontwikkelen.
- Ook de pilot Ondersteuning op Maat is geïmplementeerd. Een maatwerkbudget dat is gekoppeld aan de Nazorg van Werk en Inkomen. Consulenten en regisseurs kunnen dit budget naar eigen inzicht inzetten wanneer bij volledige uitstroom naar betaald werk zaken spelen die een duurzame uitstroom kunnen belemmeren. Denk hierbij aan de armoedeval die in enkele situaties optreedt. We gaan de eerste fase van de pilot evalueren en analyseren. Op basis hiervan kunnen we de pilot waar nodig verbeteren.
- Momenteel wordt Surplus bij wijze van proef uitgevoerd. Daarna wordt duidelijk hoe deze werkwijze komend jaar geïmplementeerd kan worden.

Nazorg na een schuldhulptraject

De zorg na een schuldhulptraject is belegd bij de Sociale wijkteams. Zij blijven tijdens en na een schuldhulptraject betrokken bij de inwoner. Ze ondersteunen de inwoner tijdens het traject, en in de eerste maanden na afloop om terugval te voorkomen. De steunstructuur (familie, vrienden en ketenpartners) vervullen hierin ook een belangrijke rol. Met veel ketenpartners zijn hiervoor samenwerkingsafspraken gemaakt. We blijven hierop investeren. Voor mensen zonder schulden, met een inkomen tot 120 % van het minimuminkomen is het mogelijk om gratis een vorm van Budgetondersteuning op Maat te krijgen (BooM). Dit maatwerkinstrument kan bijvoorbeeld worden ingezet bij uitstroom uit een bijstandsuitkering of bij beëindiging van beschermingsbewind.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal huishoudens schuldenvrij uitgestroomd na traject Schulddienstverlening			180	333	

Eenheid: Aantal per jaar

Bron: PLANgroep

Slim monitoren en sturen

Wij willen doen wat nodig is. Wij willen instroom voorkomen en uitstroom bevorderen, inwoners ondersteunen in hun arbeidsontwikkeling, hen naar vermogen (en loonwaarde) aan werk helpen of hen ondersteunen bij activering en participatie en hen tijdig de juiste ondersteuning bieden bij vragen rondom inkomen, schulden en armoede. Wij willen ook weten wat werkt. Wij willen deze kerntaken binnen het domein Werk en Inkomen dan ook beter monitoren en er slimmer op bijsturen en handhaven. Daarom investeren we in 2022 in het verder opbouwen van ons inwonersbeeld, waarbij we de wijk als uitgangspunt nemen. Zodat we vanuit die informatie instrumenten kunnen ontwikkelen die goed aansluiten bij de behoefte van inwoners en de effectiviteit van onze bestaande inspanningen beter kunnen beoordelen. We bewegen van sturen op input naar sturen op (maatschappelijke) impact.

Inrichten monitor programma Doorbraak Naar Werk

Wij willen de rechtmatigheid, rechtvaardigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid van de gemeentelijke inzet in het kader van het programma Doorbraak Naar Werk goed kunnen volgen. In 2022 is de monitoring van het programma in de lijn geborgd. Jaarlijks brengen we op drie momenten een bestuursrapportage uit. Op de volle breedte van resultaten en inspanningen op werk, schulddienstverlening en armoedebestrijding. De rapportages brengen we parallel uit aan die van Zorg Dichterbij. Om op die manier steeds meer naar samenhang toe te werken. Op inhoud en kwaliteit van de indicatoren blijven we schaven. We streven naar de best bruikbare informatie om onze inspanningen te kunnen meten en te sturen. De komende tijd zal daarbij de nadruk liggen op het digitaliseren van interne processen, maar ook op het genereren van input van onze ketenpartners.

Doorontwikkelen prestatie-indicatoren

Voor de verschillende sturingsniveaus (beleid en uitvoering, op wijkniveau en stedelijk) en perspectieven (inwoners, werkgevers, financieel, organisatorisch) worden passende indicatoren ontwikkeld. In lijn met de gefaseerde ontwikkeling van de monitor worden de indicatoren continue in overleg met de gebruikers doorontwikkeld en aangescherpt.

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Lopende re-integratievoorzieningen	9,8	6,4	6,7	6,5	
Eenheid: Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar					
Bron: CBS- Participatiewet					
Kinderen in uitkeringsgezin	12%	11%	11%		
Eenheid: Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.					
Bron: Verweij Jonker Instituut - Kinderen in Tel					

Hierboven zijn bij de verschillende doelstellingen een aantal effectindicatoren opgenomen. In de bestuursrapportage Doorbraak naar Werk is meer informatie te vinden, is de voortgang op alle indicatoren opgenomen en zijn de trends en duiding hiervan beschreven.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Doorbraak naar werk	**35.333**	**46**	**554**	**1.516**
Investeren in voorkomen	35.333	46	554	1.516
Dichtbij de Arnhemmer en integraal				
Perspectief bieden				
Inclusief werk				
Samen sterk				
Slim monitoren en sturen				
Meer Arnhemmers zijn financieel zelfredzaam	**131.091**	**114.058**	**0**	**0**
Financiële basis op orde	131.055	114.058	0	0
Voorkomen en beperken (langdurige) armoede				
Doorbreken Generatiearmoede				
Inkomen en uitgaven in balans: minder financiële problemen en problematische schulden bij inwoners	37	0	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**166.425**	**114.104**	**554**	**1.516**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	195.488	173.395	182.950	166.425	164.723	161.928	161.928
Baten	143.602	112.334	118.118	114.104	115.404	115.404	115.404
Saldo lasten en baten	***-51.885***	***-61.061***	***-64.833***	***-52.320***	***-52.320***	***-46.524***	***-46.524***
Toevoegingen aan reserves	4.991	554	554	554	554	0	0
Onttrekkingen aan reserves	6.385	1.344	9.348	1.516	739	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.394***	***790***	***8.794***	***962***	***962***	***0***	***0***
Gerealiseerd resultaat	**-50.492**	**-60.271**	**-56.039**	**-51.358**	**-49.134**	**-46.524**	**-46.524**

Toelichting

Lasten

De begrote lasten bedragen in 2022 € 166,4 miljoen, onderverdeeld in de volgende onderwerpen:

- Bijstandsverstrekking: € 124,6 miljoen;
- Participatie: € 35,2 miljoen;
- Armoedebeleid: € 6,5 miljoen;
- Overige lasten: € 0,1 miljoen.

De totale lasten van programma S06 Participatie en armoedebestrijding zijn in 2022 € 16,5 miljoen lager dan in 2021. Dit komt door:

- Bijstandsverstrekking € 4,5 miljoen lager dan 2021: Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt doordat in 2021 incidenteel de ToZo uitkering staat begroot (€ 7,0 miljoen lager dan 2021). Daar tegenover staat dat de verwachte uitkeringslasten BUIG in 2022 € 2,5 miljoen hoger zullen zijn dan in 2021.
- Participatie € 12,2 miljoen lager dan 2021: Deze daling van het budget wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door afloop van incidentele budgetten te weten: middelen Arbeidsmarktregio (€ 4,6 miljoen lager dan 2021), middelen actieplan werk (€ 2,6 miljoen lager dan 2021, Organisatieontwikkeling Werk en Inkomen (€ 2,0 miljoen lager dan 2021). Daarnaast nemen de lasten voor WSW jaarlijks af als gevolg van uitstroom SW-medewerkers (€ 1,8 miljoen lager dan in 2021).
- Armoedebeleid € 0,1 miljoen hoger dan 2021: Dit wordt veroorzaakt door een klein incidenteel verschil op diverse bijdragen TONK, nominale compensatie, Coronamiddelen en een overschrijding op Kansrijk Opgroeien en Gelrepas in 2021.
- Schulddienstverlening € 0,3 miljoen lager dan 2021: Dit wordt veroorzaakt door incidentele uitgaven in 2021 voor de Kinderopvangtoeslagaffaire, corona en doorgeschoven budgetten uit 2020 voor preventie en Geldzaken & Ondernemers.

Baten

De begrote baten van programma S06 Participatie en armoedebestrijding zijn in 2022 € 114,1 miljoen, onderverdeeld in de volgende onderwerpen:

- Bijstandsverstrekking: € 114,0 miljoen;
- Participatie: € 46 duizend;
- Armoedebeleid: € 0,1 mln.

In totaal zijn de begrote baten in 2022 circa € 4,0 miljoen lager dan in 2021. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door:

- Bijstandsverstrekking € 2,9 miljoen lager dan 2021: Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt doordat in 2021 sprake is van een incidentele bijdrage vanuit het Rijk ten behoeve van de Tozo uitkering (€ 5,2 miljoen lager dan 2021). Daar tegenover wordt de komende jaren een stijging van de Rijksbijdrage van de gebundelde uitkering (BUIG) verwacht (€ 2,4 miljoen hoger dan 2021).
- Participatie € 1,1 miljoen lager dan 2021: In 2021 sprake is van een incidentele provinciale subsidie ten behoeve van de Arbeidsmarktregio (€ 0,7 miljoen lager dan 2021)
- Armoedebeleid € 0,1 miljoen hoger dan 2021: De bijdrage vanuit eurobudget van Menzis is in 2021 eenmalig ingezet op diverse andere programma's.

- Schulddienstverlening: € 0,2 miljoen lager dan 2021: In 2021 zijn er incidentele baten beschikbaar voor Kinderopvangtoeslagaffaire en bijdragen vanuit Dullertsstichting voor diverse initiatieven.

Toevoegingen aan reserves
Zowel in 2022 als in 2021 is de begrote toevoeging aan reserves € 0,6 miljoen. Dit betreft een toevoeging aan de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering in het kader van de organisatieontwikkeling Werk en Inkomen. Tot en met 2023 blijft de begrote toevoeging aan de BR Bedrijfsvoering € 0,6 miljoen.

Onttrekkingen aan reserves
In 2022 bedraagt de begrote onttrekkingen aan reserves € 1,5 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- BR Bedrijfsvoering in het kader van de organisatieontwikkeling Werk en Inkomen: € 0,8 miljoen;
- BR Werkinvesteringsfonds bestedingsplan 2022: € 0,7 miljoen.

De onttrekkingen zijn € 8,4 miljoen lager dan in 2021. Dit komt door:
- Een € 2,0 miljoen lagere onttrekking uit de BR Bedrijfsvoering voor de reorganisatie Werk en Inkomen;
- In 2021 is een onttrekking begroot aan de BR Taakmutaties Overloop in verband met de budgetoverheveling vanuit 2020. Voor 2022 is nog geen onttrekking begroot, dit resulteert in € 2,6 miljoen lagere onttrekking in 2022.
- Een € 0,8 miljoen lagere onttrekking aan de BR Transitie Presikhaaf Scalabor;
- € 0,9 miljoen lagere onttrekking aan BR Taakmutaties Overloop in verband met resultaatbestemming herstelagenda 2020.
- Een € 0,7 miljoen hogere onttrekking ten behoeve van het bestedingsplan Werkinvesteringsfonds uit de BR Werkinvesteringsfonds in 2022.
- Een € 0,3 miljoen lagere onttrekking uit de BR Participatie.
- Een € 1,7 miljoen lagere onttrekking uit de BR Taakmutaties Overloop ten behoeve van de TOZO regeling;
- een € 0,7 miljoen lagere onttrekking schulddienstverlening BR Taakmutaties Overloop voor preventie, vroegsignalering, schulddienstverlening voor ondernemers en lagere onttrekking aan Jongerenperspectieffonds.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)
Scalabor B.V.
MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Participatie
- Werkgeversorganisaties;
- Werknemersorganisaties;
- Onderwijsorganisaties;
- Regionaal Werkbedrijf;
- Economic Board;
- Regiogemeenten;
- UWV;
- Stichting Inclusief Midden Gelderland;
- Inclusief Werkgeven Midden Gelderland;
- Woningbouwcorporaties;
- Leerwerkloket Midden Gelderland;
- Werkgeversservicepunt Midden Gelderland;
- Scalabor;
- Centrum voor Activerend Werk;
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem.

Armoede en schulddienstverlening
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem;
- Dullertsstichting;
- Stichting Leergeld;

- Jeugdfonds Sport en Cultuur;
- Arnhemse Dialoog;
- De Voedselbank Arnhem, De Kledingbank;
- Partners van Vroeg Eropaf (woningcorporaties, energiebedrijven, zorgverzekeraars, waterbedrijven);
- Stichting Rijnstad, Humanitas, SWOA;
- PLANgroep;
- Opr€cht;
- Bewindvoerders aangesloten bij het convenant;
- Zuidweg en Partners;
- Over Rood;
- Landelijke partners (Schuldenlab, Schouders Eronder).

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- St. Leergeld Arnhem
- St. Rijnstad

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Participatie en armoedebestrijding. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Inkomensregelingen (BUIG); maximaal eigen risico
Aanpassing financiering BUIG door het Rijk
Re-integratiebudget - Rijksontwikkelingen
Scalabor Afwaarderingsrisico
Scalabor Detacheringsvergoeding

Corona risico's

Schulddienstverlening
Armoede; toename gebruik inkomensondersteunende maatregelen
Omzetderving Scalabor

Beleidskaders

Participatie

- Programmaplan Doorbraak Naar Werk.

Armoede en schulddienstverlening

- Doorontwikkeling Armoedeagenda en schulddienstverlening;
- Zij aan zij: schuldenvrij - De Arnhemse visie op schulddienstverlening;
- De weg uit armoede: werken aan perspectief Arnhemse armoedeaanpak - 2020 e.v.;
- Uitvoeringsagenda Schulddienstverlening 2020-2021.

Zorg

We willen alle Arnhemmers een stabiele basis bieden. Daarbij bieden we ondersteuning, begeleiding en zorg aan inwoners met een beperking of chronische ziekte die zichzelf niet kunnen redden in het dagelijks leven. We doen dit bij voorkeur samen met het eigen netwerk zodat inwoners niet afhankelijk worden van (alleen) specialistische hulp. Waar dat ontbreekt investeren we in het organiseren van sterke netwerken - formeel en informeel - zo dicht mogelijk bij huis, in de eigen woonomgeving. Op deze manier is hulp snel beschikbaar en ondersteuning dichtbij. Daarbij werken we intensief samen met Sociale wijkteams, zorgaanbieders, huisartsen, scholen en welzijnsorganisaties in een gebied. Omdat gebieden van elkaar verschillen kan onze aanpak ook per gebied verschillen. Prioriteiten, accenten, werkwijzen en samenwerkingspartners worden daarop aangepast.

Tijdens de coronaperiode hebben aanbieders veel aandacht gegeven aan het voortzetten van de ondersteuning en zorg aan onze inwoners en zijn alternatieven gevonden om de zorg zoveel mogelijk te continueren. In veel gevallen is gebruik gemaakt van digitale vormen van ondersteuning. Zo kregen inwoners bijvoorbeeld begeleiding via beeldbellen. Digitale zorgverlening zal, los van corona, in de toekomst meer worden ingezet omdat het een waardevolle aanvulling is gebleken op de al bestaande zorg en ondersteuning en door veel inwoners wordt gewaardeerd. Door de inzet en flexibiliteit van onze aanbieders konden veel inwoners goed worden geholpen. Inmiddels is het gebruik van zorg bijna overal weer op het niveau van vóór corona. We zien echter ook dat sommige problemen zijn toegenomen en dat hierop extra inzet nodig is om deze op te lossen. Dit geldt bijvoorbeeld voor de geestelijke gezondheid van jongeren.

De komende jaren gebruiken we om de stabiele basis voor onze inwoners te versterken. Daarbij willen we verder gaan met de ingezette transformatie van zorg. Preventie staat voorop om zoveel mogelijk problemen te voorkomen maar we zetten ook in op het bieden van lichtere zorg om zwaardere problemen te voorkomen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is een inclusieve stad waarin alle inwoners, ook met een beperking of chronische ziekte, zo zelfstandig als mogelijk leven in de wijk en meedoen aan de samenleving

We vinden het belangrijk dat alle Arnhemmers zo zelfstandig mogelijk kunnen leven, ook wanneer zij daarbij, vanwege beperkingen of chronische ziekte, een steuntje in de rug nodig hebben. We richten ons op een 'Inclusieve stad' waarin alle inwoners kunnen meedoen. Waar dat nodig is bieden we passende zorg en ondersteuning, maar daarbij zorgen we ook dat inwoners zoveel mogelijk zelf regie houden over hun leven en de kwaliteit daarvan kunnen verbeteren of op peil kunnen houden. Daarbij zetten we in op het versterken van de eigen kracht, het sociaal netwerk van inwoners en het benutten van algemene voorzieningen in de wijken. We werken preventief en zetten in op het normaliseren van zorg waar dat kan. Dat betekent dat we minder snel willen diagnosticeren en etiketteren en niet altijd direct een specialistische hulpverlener in willen zetten. Liever maken we gebruik van het netwerk en versterken dit waar dat nodig is waarbij we verschillen tussen Arnhemmers accepteren en omarmen. Inwoners met zorg, jong en oud, blijven zoveel mogelijk thuis wonen met de nodige ondersteuning, of maken eerder de overstap van een instelling naar zelfstandig wonen in de wijk. Wanneer inwoners zorg met verblijf nodig hebben zoeken we naar oplossingen die zoveel mogelijk op de thuissituatie lijken; uit huis maar zo 'thuis' mogelijk. Zo bieden we onze inwoners duurzame, passende, effectieve en efficiënte ondersteuning op maat, zo tijdig mogelijk en zo dicht mogelijk bij huis. Ook stimuleren we daarmee de actieve deelname van inwoners aan de Arnhemse samenleving.
We zorgen ervoor dat de toegang naar ondersteuning en zorg transparant en laagdrempelig is ingericht. Om kwalitatief goede zorg beschikbaar te hebben en te houden zetten we, met name in de jeugdzorg, extra maatregelen in.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Gemiddelde zorgkosten per inwoner		€ 835	€ 887	€ 847	

Eenheid: Euro

Bron: Gemeente Arnhem

Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis

Wanneer inwoners door een beperking of chronische ziekte er (tijdelijk) niet in slagen zichzelf te redden in het dagelijks leven bieden we ondersteuning, begeleiding en zorg. We bereiken steeds meer Arnhemmers en uit het inwonerservaringsonderzoek blijkt dat veel Arnhemmers tevreden zijn over de geboden zorg. Tegelijkertijd is de ervaring, met name van de Sociale wijkteams, dat inwoners vaak langdurig afhankelijk blijven van specialistische zorg en ondersteuning. We gaan ons inspannen om deze inwoners zo zelfstandig mogelijk te maken, zodat zijzelf de regie over hun leven terug krijgen en de kwaliteit van leven verbetert. We zetten in op het versterken van de eigen kracht en investeren in het (sociaal) netwerk rondom inwoners waarbij we het gebruik van algemene voorzieningen in de wijken stimuleren. Daarbij streven we ernaar dat inwoners weer zo zelfstandig mogelijk verder kunnen leven en niet onnodig, langdurig afhankelijk worden van zorg en ondersteuning. We

hebben ook aandacht voor de groeiende groep inwoners (en hun naasten) met een vorm van dementie. We gaan van Arnhem een dementievriendelijke samenleving maken door onder andere bewustwording en trainingen van Arnhemmers en Arnhemse ondernemers over de omgang van inwoners met dementie zodat ook deze groep zo lang mogelijk mee kan blijven doen in Arnhem.

We versterken de (veer)kracht van onze inwoners thuis en in instellingen met een integrale aanpak

We lichten onze inwoners beter voor hoe ze hun zelfstandigheid kunnen behouden; dit doen we met inzet van het eigen netwerk en een betere benutting van algemene voorzieningen in de wijk. We stimuleren het gebruik van deze algemene voorzieningen en we zorgen dat het aanbod bekend is en aansluit bij de behoefte van de inwoners van de wijk. Daarbij wordt onder andere gebruik gemaakt van een website waarop het aanbod aan algemene voorzieningen staat vermeld; deze website ontwikkelen we verder door.

Wijkcoaches gaan zelf meer begeleiding bieden aan inwoners. We verwachten dat daardoor beter gebruik wordt gemaakt van algemene voorzieningen en sociale netwerken in wijken, zodat de begeleiding effectiever wordt. Ook wordt de huidige versnippering van begeleiding over veel verschillende aanbieders teruggebracht door een sterk netwerk per wijk te organiseren waarin hulpverleners elkaar kennen en intensiever met elkaar samenwerken rondom inwoners. Dit bevordert collectieve en integrale oplossingen voor inwoners. Deze nieuwe werkwijze wordt, zowel voor jeugdzorg als Wmo, toegepast in pilots in vier verschillende wijken: Kronenburg, Malburgen, Schuytgraaf en Spijkerkwartier.

Er is veel samenhang in de opgaven waarvoor we staan. In de jeugdzorg bijvoorbeeld, zien we relaties tussen het opgroeien in armoede, schulden, schooluitval en de inzet van jeugdzorg. Daarnaast heeft een groot deel van de zwerfjongeren een verleden in de jeugdzorg. Om deze reden is een samenhangend jeugdbeleid ontwikkeld als uitwerking van een integrale visie op het sociaal domein. De komende jaren gaan we zorgen dat dit beleid in samenspraak met de betrokken partijen wordt opgepakt en uitgevoerd. Daarbij betrekken we onze gebruikers, jongeren, ouders/verzorgers, ervaringsdeskundigen, om te toetsen of dit goed gebeurt.

Ook ondersteunen we gezinnen waar meerdere problemen bestaan vanuit de doorbraakmethode, dit doen we samen met het Instituut voor Publieke Waarden. Deze methode houdt in dat we de problemen in samenhang benaderen. Hiermee hopen we tot duurzamere oplossingen te komen voor alle gezinsleden. We starten met die gezinnen, waarbij de jeugdigen veel zorg nodig hebben. Het instituut voor Publieke Waarden zorgt dat onze Sociale wijkteams straks zelf de doorbraakmethode kunnen toepassen.

Voor jeugdigen en volwassenen die vanuit een zorginstelling zelfstandig gaan wonen, moeten voldoende, passende en betaalbare woningen beschikbaar zijn. Om dit te bereiken leggen we verbinding met andere programma's en werken we samen om voor verschillende doelgroepen zelfstandige woonruimte te realiseren.

We versterken de zorgtoewijzing

De Sociale wijkteams vormen de toegang naar de Wmo, beschermd wonen en Jeugdzorg. Wijkcoaches beoordelen welke ondersteuning onze Arnhemmers nodig hebben om zelfstandig te kunnen wonen en participeren. Daarbij wordt altijd gekozen voor de meest passende, effectieve en efficiënte hulp en ondersteuning vanuit de gedachte dat inwoners zoveel mogelijk zelf de regie houden over hun eigen leven.
We hebben beleidsregels opgesteld die de wijkcoaches gebruiken om te kunnen bepalen welke vorm van ondersteuning of zorg passend is. Binnen de Sociale wijkteams wordt gewerkt met expertiseteams en aandachtsfunctionarissen om te borgen dat er voldoende kennis is om passende ondersteuning in te zetten. Eind 2021 evalueren we de beleidsregels, die deels in februari 2020 en deels medio 2020 zijn ingegaan. Waar nodig passen we deze beleidsregels aan om nog beter passende, effectieve en efficiënte zorg te kunnen bieden.

Bij de toegang naar de Jeugdzorg richten we ons op het intensiveren van de samenwerking met geautoriseerde verwijzers en aanbieders. We zetten de Praktijk Ondersteuner Huisartsen Jeugd (POH-Jeugd) in bij huisartspraktijken om de samenwerking tussen Sociale wijkteams, huisartsen (geautoriseerde verwijzers) en aanbieders te versterken. Afhankelijk van het succes van deze maatregelen breiden we in 2021 deze werkwijze uit naar meer huisartspraktijken. Met de Gecertificeerde Instellingen (jeugdbescherming) hebben we een gezamenlijke verbeteragenda opgesteld om te zorgen dat kinderen in onveilige situaties eerder worden geholpen. Deze verbeteragenda voeren we het komende jaar uit.
We verbeteren de samenhang tussen het onderwijs- en het zorgdomein door betere afstemming te realiseren tussen wijkteams, onderwijs en het samenwerkingsverband. Ook kijken we daarbij naar de rol van aanbieders en het aanbod aan hulp en ondersteuning op scholen.

We bakenen de inzet van de Wmo en Jeugdwet beter af door vaker te kijken naar de inzet van voorliggende voorzieningen zoals de Wet langdurige zorg (Wlz), Zorgverzekeringswet (Zvw) en Passend Onderwijs.

We sturen op kwaliteit en resultaat

In 2020 zijn via de aanbesteding de kwaliteitseisen voor zorgaanbieders verhoogd. Er zijn minder aanbieders gecontracteerd en er is een overzichtelijker aantal producten. Gecontracteerde aanbieders werken zoveel mogelijk wijkgericht, waardoor zij zorg kunnen afschalen naar voorzieningen dicht bij de inwoner. Aanbieders die actief bijdragen aan de transformatie van zorg en kwalitatief goede zorg leveren, krijgen meer toewijzingen dan aanbieders die dit niet doen. Uiteraard houden we rekening met de keuzevrijheid van onze inwoners. We stimuleren preventief werken, samenwerking tussen aanbieders en bevorderen innovatie.

In samenwerking met de regionale inkooporganisatie (Inkoop-SDCG) en Sociale wijkteams monitoren we of aanbieders goede kwaliteit van zorg leveren en de gewenste resultaten realiseren. Het toezicht op rechtmatigheid en kwaliteit van de geleverde zorg wordt verder geïntensiveerd. Niet alleen op basis van signalen, maar ook via een steekproef worden aanbieders getoetst. Daarbij werken we nauw samen met de Inkoop-SDCG, VGGM (toezicht op kwaliteit), afdeling Handhaving (toezicht rechtmatigheid) en de partners in het RIEC (Regionale Informatie- en Expertise Centra, gericht op bestrijding ondermijnende criminaliteit).

Met Medipoint hebben we het contract voor hulpmiddelen voor een periode van twee jaar verlengd. Dit om stabiliteit te bieden voor alle inwoners van Arnhem na ontbinding van het contract met leverancier HMC. Met Medipoint en de Sociale wijkteams kijken we naar verdere innovatie van het gebruik van hulpmiddelen.

Het Persoonsgebonden Budget (PGB) ontwikkelen we door op basis van de uitgevoerde, kwalitatieve evaluatie in 2021. In 2022 gaan we samen met betrokken partners aan de slag met de aanbevelingen van deze evaluatie en verbeteren we het PGB-beleid waar dat nodig is. Ook volgen we de landelijke ontwikkelingen over PGB en nemen deze mee in het vervolgtraject.

We vergroten het inzicht of passende zorg wordt ingezet (monitoring)

We verbeteren het inzicht in de ontwikkeling van de zorg. We gebruiken een goed ontsloten zorgmonitor waarbij we de ingezette zorg lokaal en op wijkniveau kunnen volgen. Periodiek leveren we (bestuurlijke) rapportages op, om de gewenste transformatie van zorg te monitoren. Dit biedt mogelijkheden om, waar nodig, bij te sturen.

Op wijkniveau ondersteunen we Sociale wijkteams bij het analyseren van de ontwikkelingen in toegewezen zorg en het uitzetten van acties. Op wijkniveau is een dashboard beschikbaar waarin we de zorg(kosten) tot op detail kunnen monitoren. Zogenaamde Analyse en Actieteams (A2-teams) werken met deze data (bijvoorbeeld volumes, producten, duur, kosten, aanbieders, zorgpaden en verwijzers). Het team is samengesteld vanuit verschillende disciplines (inhoudelijk, financieel en data-analisten) en zij gaan op wijkniveau of per zorgvorm in gesprek met het Sociale wijkteam over de data. Daarbij wordt gekeken naar de resultaten en ontwikkelingen in de wijk en de stad en wordt actie ondernomen als dat nodig is.

We voeren het inwonerservaringsonderzoek uit om meer inzicht te krijgen in het resultaat van en tevredenheid over de geleverde zorg. Met de verbeterde monitoring kunnen we volgen of aanbieders met de ingezette zorg resultaat bereiken en de doelen van de inwoner behalen.

We ontschotten zorgsystemen en verkrijgen toereikend rijksbudget

We dragen via de G-40, VNG en NDSD (Netwerk directeuren sociaal domein) bij aan een actieve lobby om voldoende rijksmiddelen te krijgen om de Wmo en Jeugdwet goed uit te kunnen voeren. We ondersteunen de lobby van VNG en G40 om structureel, ook na 2022, voldoende middelen voor de (jeugd)zorg te krijgen.

Landelijk wordt gewerkt aan een nieuw verdeelmodel voor beschermd wonen, maatschappelijke opvang (voorlopig uitgesloten) en begeleiding uit de Wmo. Inzet is een verdeelmodel van middelen op basis van objectieve criteria. De implementatie van het nieuwe model gaat in per 2023. De effecten zijn nog onduidelijk maar we verwachten dat onze regio Centraal Gelderland een ‘nadeelregio’ is. Wij monitoren deze ontwikkeling en lobbyen voor een redelijke uitkomst voor onze regio.

We werken met diverse partijen, zoals het Sociaal wijkteam, zorgaanbieders, zorgverzekeraar en justitie aan een meer gezamenlijk beleid voor de GGZ-doelgroep. We onderzoeken onder andere hoe we een betere aansluiting kunnen realiseren tussen de forensische zorg en de Wmo-zorg en onderzoeken de mogelijkheden voor een meer wijkgerichte GGZ-ondersteuning. Daarbij zetten we ook in op preventie van problemen en een grotere acceptatie van de GGZ doelgroep.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Inwonerstevredenheid over kwaliteit geboden ondersteuning				79%	73%
Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel basis		40	41	47	50
Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel specialistisch		49	44	31	30

Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel basis+specialistisch	11	15	22	20
Verhouding Huishoudelijke Ondersteuning, maatwerk vs. algemene voorziening, aandeel maatwerk	81%	84%	65%	46%
Verhouding Huishoudelijke Ondersteuning, maatwerk vs. algemene voorziening, aandeel algemeen	19%	16%	35%	54%

Bron: Gemeente Arnhem

Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij

We bieden Arnhemmers die niet participeren als gevolg van persoonlijke omstandigheden de mogelijkheid om deel te nemen aan de maatschappij, bij voorkeur via betaald werk. Als dit niet haalbaar blijkt, participeren zij via vrijwilligerswerk of activerend werk. We bevorderen de doorstroming vanuit activerend werk richting betaald werk/ opleidingen of vrijwilligerswerk. Hier ligt een nauwe samenhang en samenwerking met het programma Doorbraak naar werk.

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis'

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Percentage inwoners in AW met een ontwikkelarrangement		49%	45%	42%	47%

Bron: Gemeente Arnhem

Meer jeugdigen ontwikkelen zich naar zelfredzaamheid en ontvangen waar nodig passende zorg

We willen dat meer kinderen in Arnhem zich ontwikkelen naar zelfstandigheid en een gezond volwassen leven. Als zij dat zelf niet kunnen en ook het eigen netwerk onvoldoende is, ontvangen zij daarbij tijdig passende hulp. Passende hulp betekent dat de hulp kwalitatief goed is en kinderen (of hun ouders) helpt om weer zelf verder te kunnen. Ook willen we deze hulp zo licht mogelijk en zo dicht mogelijk bij huis of thuis inzetten zodat het kind zoveel mogelijk een normaal leven kan blijven leiden. Om dat te bereiken werken we preventief en willen we problemen zo vroeg mogelijk signaleren en tijdig passende zorg inzetten om erger te voorkomen. We richten ons op kinderen in kwetsbare situaties: kinderen die de zorg het hardst nodig hebben om zich te kunnen (blijven) ontwikkelen. Daarbij houden we oog voor normalisering van zorg en voorkomen we het onnodig "plakken van etiketten". Ook bespreken we met ouders hoe we ze kunnen ondersteunen bij de opvoeding van hun kinderen; wat kunnen zij zelf doen en wat is 'normaal' bij het opgroeien van hun kind.
Wij zorgen per wijk voor een sterk netwerk waarbij een beperkt aantal jeugdhulpaanbieders samenwerkt met andere professionals en betrokken partijen in de wijk en met hun aanbod aansluiten bij de zorgvragen van kinderen en jongeren in die wijk.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing CSA		89	105	114	101
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Elden en De Laar		115	123	128	114
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Malburgen		132	156	160	130
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Noord-Oost		124	138	136	110
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Noord-West		139	172	176	142
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Presikhaaf		105	104	119	101
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Schuytgraaf-Elderveld		142	154	159	132
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing VKR		138	151	147	115

Bron: Gemeente Arnhem

Meer jeugdigen kunnen meedoen aan het dagelijks leven

We willen dat kinderen zo veel mogelijk op eigen kracht meedoen aan het dagelijkse leven. Daarvoor hebben zij een goede sociale basis in de buurt nodig waar ze op kunnen terugvallen. Bijvoorbeeld op school, bij de sport- of cultuurvereniging. Als het netwerk en de sociale basis bij een kind niet toereikend zijn een voor de ontwikkeling, zetten wij (tijdelijk) specialistische jeugdzorg.

Versterken eigen kracht van jeugdigen, sociaal netwerk en inzet algemene voorzieningen

- Samen met professionals uit onderwijs, zorg, sport, cultuur en welzijn ontwikkelen we samenhangend aanbod van voorzieningen dat past bij de fases die kinderen (en hun ouders) doorlopen bij het opgroeien en opvoeden en aansluit bij de hulpvraag. We baseren dit voorliggende aanbod op de behoeften van kinderen en jongeren zelf (onder andere met de resultaten van het onderzoek Goed Geschut).
- Dit aanbod baseren we ook op input uit onze stadsgesprekken met kinderen, jongeren en ouders. We voeren deze stadsgesprekken drie keer per jaar. Tijdens deze gesprekken mogen de kinderen, jongeren en ouders zelf thema's agenderen. Hiermee checken we of ons aanbod aansluit bij de kansen en uitdagingen waar zij mee te maken krijgen. Wij sturen ons beleid bij op basis van de input uit deze gesprekken.
- We stimuleren passend aanbod van algemene voorzieningen dat preventief op, of in combinatie met specialistische jeugdzorg ingezet kan worden. Denk bijvoorbeeld aan 'steungezinnen', waarbij ouders een kind tijdelijk opvangen zodat de biologische ouders op adem kunnen komen of een ondersteuningsplan waarin interventies in onderwijs en zorg logisch samenhangen. Een ander voorbeeld is het versterken van de aansluiting tussen onderwijs en Jeugdhulp, waarbij kinderen tijdig de juiste ondersteuning krijgen en waarbij onderwijs, zorg en welzijn gezamenlijk hebben gekeken naar de doelen en betrokken zijn in de uitvoering.

Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis

Veel jeugdigen hebben helaas te maken met een onveilige thuissituatie. Dit komt onder andere voort uit psychische problematiek, vechtscheidingen, huiselijk geweld of andere sociale problemen. We willen onveilige situaties zoveel mogelijk voorkomen, sneller signaleren als deze zich voordoen en meer jeugdigen in een kwetsbare situatie een veilig thuis bieden. We plaatsen kinderen alleen uit huis als het echt niet anders kan. Daarbij organiseren we liever ambulante zorg bij kinderen thuis of, als dat niet kan, bij pleegouders of gezinshuizen. Jeugdhulp met verblijf is een laatste optie die we graag zoveel mogelijk willen voorkomen.

- We versnellen en verbeteren de veiligheidsketen: Veilig Thuis, Sociale wijkteams, jeugdbescherming en de Raad voor de Kinderbescherming. Zodat kinderen en hun ouders sneller passend hulpaanbod krijgen om de veiligheid in het gezin te herstellen (Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming).
- We zetten de doorbraakmethode in om te werken aan een beter perspectief voor gezinnen met complexe, meervoudige problemen in een kwetsbare, onveilige situatie.
- We voorkomen uithuisplaatsingen vaker door de inzet van Team VAV (Vertrouwd, Aanwezig en Veilig) dat snel en flexibel bij kwetsbare gezinnen thuis ingezet kan worden en escalatie helpt te voorkomen.
- We verminderen het aantal jongeren in verblijf, door casuïstiek tijdig te bespreken in het Perspectiefoverleg en tijdig ambulante zorg in te zetten om zo uithuisplaatsing te voorkomen.
- We werven ouders voor pleegzorg en zetten groepswonen in als alternatieven voor jeugdhulp met verblijf.
- We voorkomen complexe scheidingen door ouders vroegtijdig de juiste informatie en hulp op één plaats aan te bieden (Digitaal Scheidingsloket). Ook kinderen waarvan de ouders uit elkaar gaan of gaan scheiden kunnen hier terecht voor informatie en hulp. Bij geëscaleerde situaties helpen professionals van het Digitaal Scheidingsloket mee om de gezinssituatie terug te brengen naar het normale.
- In de afgelopen twee jaar is het aantal jeugdbeschermingsmaatregelen en het aantal jongeren in verblijf licht afgenomen. Komende jaren zetten we het bovenstaande beleid voort om verdere daling mogelijk te maken.

Regionale aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling

Arnhem is centrumgemeente voor de regio Arnhem-Achterhoek voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. De prioriteiten uit de regioaanpak zijn 1) meer inzetten op vroegsignalering en preventie van huiselijk geweld (onder andere door gebruik Meldcode) 2) huiselijk geweld stoppen en duurzaam oplossen en 3) aandacht voor specifieke aanpakken (denk bijvoorbeeld aan eergerelateerd geweld en ouderenmishandeling). Samenwerking met regionale en lokale partners is hiervoor cruciaal. Denk hierbij aan regiogemeenten, Sociale wijkteams, Veilig Thuis, jeugdzorgaanbieders en Moviera. Maar bijvoorbeeld ook aan scholen en (huis)artsen, de jeugdgezondheidszorg en andere partners die dichtbij inwoners staan.
We houden de lokale aanpak actueel en verwerken daarin de uitkomsten van het onderzoek naar de gevolgen van de coronacrisis op huiselijk geweld (motie 20M205 Meer aandacht voor huiselijk geweld). Daarbij blijven de prioriteiten en acties uit de bestaande Regioaanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 'Samen Veilig' 2019-2023 van kracht. Vanuit onze rol als centrumgemeente hebben we een voorbeeldfunctie en faciliteren we vanuit de beschikbare (DUVO) middelen de gemeenten in de regio Arnhem-Achterhoek.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal jeugdbeschermingsmaatregelen		401	427	395	322
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal jeugdigen in verblijf		571	610	562	423
Bron: Gemeente Arnhem					

Minder jeugdigen zijn van zorg afhankelijk

Als kinderen vast lopen in hun ontwikkeling naar zelfstandigheid, dan ontvangen zij passende hulp. Hiervoor kijken we eerst met de ouders, het netwerk en de sociale basis van een kind wat de mogelijkheden zijn. Als deze niet toereikend zijn voor de ontwikkeling, zetten wij (tijdelijk) specialistische hulp in. Een kind mag zijn wie het is, ook als het afwijkt van de norm. Bijvoorbeeld omdat een kind druk is of moeite heeft met leren. We stoppen met onnodig problematiseren van gedrag en normaliseren het gebruik van zorg. Daarbij accepteren we dat sommige problemen horen bij het opgroeien.

We zorgen voor een wijknetwerk met algemene voorzieningen en zorgaanbod dat aansluit bij de problemen van kinderen en jongeren

- We zetten jeugdhulp zo dichtbij als mogelijk in en vormen wijknetwerken om dat mogelijk te maken. Hulp wordt gegeven bij het kind thuis, op school of in de wijk. Bijvoorbeeld door wijkcoaches die kinderen met een hulpvraag zelf begeleiden. En door de inzet van praktijkondersteuners jeugd bij de huisarts die kunnen helpen bij psychische problematiek.
- Alle Arnhemse huisartsenpraktijken die dat willen, ondersteunen wij door de inzet van een praktijkondersteuner jeugd. Door de lichte hulp van de wijkcoach of praktijkondersteuner bij de huisarts zijn kinderen en jongeren minder afhankelijk van specialistische jeugdzorg.
- Wanneer deze lichtere hulp niet voldoet, zetten de Sociale wijkteams specialistische jeugdzorg in. Wij zorgen per wijk voor jeugdhulpaanbieders die samenwerken met andere professionals in de wijk en met hun aanbod aansluiten bij de zorgvragen van kinderen en jongeren in die wijk.
- We dringen de wachtlijsten bij jeugdhulpaanbieders terug door oplossingen te zoeken met ouders en aanbieders, zodat kinderen met een zorgvraag tijdig een goed passend hulpaanbod krijgen. Bijvoorbeeld de praktijkondersteuners jeugd bij de huisarts kunnen kinderen op de wachtlijst helpen met hun vraag, voordat zij hun traject kunnen beginnen. We zetten extra middelen in om de wachtlijsten voor GGZ problematiek bij aanbieders terug te dringen en bedenken samen met jongeren en aanbieders oplossingen voor deze wachtlijst problematiek. Via de bestuursrapportages rapporteren wij over deze wachtlijsten.
- We geven extra aandacht aan mentale gezondheid en het ontwikkelen van veerkracht, zodat kinderen en ouders beter kunnen omgaan met problemen en tegenslag. Dat doen we door ondersteuningsbijeenkomsten voor ouders te organiseren en in begeleidingsgesprekken aandacht te besteden aan het begrijpen van gedrag en daarmee leren omgaan. Ook praten we met ouders over wat gebruikelijke zorg is en wat van hen wordt verwacht.
- We geven de Sociale wijkteams duidelijke kaders mee wanneer zij jeugdhulp wel of niet in mogen zetten. Deze kaders houden we up-to-date, op basis van wat er speelt bij kinderen en jongeren. In deze kaders stellen we altijd kritisch de vraag of jeugdhulp de beste oplossing is voor het kind, ouders goed toegerust zijn om zelf hun kind te ondersteunen en het netwerk of voorzieningen in de buurt al ingezet zijn. Wij vragen ouders hun kinderen meer zelf te ondersteunen, bijvoorbeeld bij opgroeiproblemen, druk gedrag of verdriet in plaats van specialistische begeleiding of behandeling te zetten. Daardoor ervaren kinderen dat tegenslag en moeilijke periodes bij het leven horen en leren zij daar mee om te gaan.
- We bakenen de inzet van de Jeugdwet en de Verlengde Jeugdwet beter af door afspraken met aanbieders te maken en houden zo de zorg beschikbaar voor de jeugdigen die het nodig hebben. We vergroten de kennis van de Wet langdurige zorg en de Zorgverzekeringswet zodat deze wetten voorliggend aan de Jeugdwet ingezet worden waar dat beter past.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal 0-17-jarigen met een JW-toewijzing		5.048	5.346	5.150	4.461
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal 18+ers met een JW-toewijzing		467	679	609	469
Bron: Gemeente Arnhem					

Een meer inclusief Arnhem, waarbij meer kwetsbare Arnhemmers (blijven) wonen in de wijk

Arnhemmers die dat nodig hebben bieden we een Beschermd Thuis. Dit doen we lokaal en regionaal, op grond van het Transformatieplan Beschermd Thuis. We zetten in op doorstroom vanuit beschermde woonvormen naar zelfstandig wonen en op goede GGZ-zorg in de wijken. Daarmee voorkomen we zwaardere instellingszorg. Met de inkoop van zorg en ondersteuning hebben we rekening gehouden met de mogelijkheid flexibel op en af te schalen.
De transformatie geven we samen met de regio Centraal Gelderland verder vorm. Alle betrokken gemeenten zorgen voor een breed palet aan (basis)voorzieningen; lichte vormen van zorg voor wie daarmee toe kan en gespecialiseerde opvang en beschermd wonen voor wie dit (tijdelijk) nodig is. We doen dit in nauwe samenwerking met en tussen gemeenten, met woningcorporaties, zorgaanbieders en de zorgverzekeraar.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Beschermd Wonen, aantal inwoners met verblijf		1.071	1.013	958	524

Bron: Gemeente Arnhem

Er zijn voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers

We willen voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare inwoners, zodat zij kunnen uitstromen uit beschermd wonen, maatschappelijke opvang en jeugdvoorzieningen. Om dit te bereiken intensiveren we de samenwerking met de Arnhemse woningcorporaties.

We koppelen zorg(behoeften) aan wonen

We voeren de woonafspraken met woningcorporaties uit, waarvoor jaarlijks maximaal 120 woningen beschikbaar worden gesteld voor uitstroom uit Beschermd wonen (BW), Maatschappelijke opvang (MO) en intramurale jeugdvoorzieningen. De gemeente coördineert deze aanvragen, zodat Arnhemmers die niet zelfstandig aan een woning kunnen komen, toch uit kunnen stromen. Daarnaast blijven we met corporaties in gesprek over huisvesting van doelgroepen.
We gebruiken daarvoor het doelgroepenonderzoek 'wonen en zorg', waarin de behoefte en het aanbod aan zorggerelateerd wonen in Arnhem gekwantificeerd is. We komen samen met partners in de stad tot een visie op wonen, welzijn en zorg.

Zorggerelateerde woonoverlast wordt minder

We pakken zorggerelateerde overlast in de stad adequaat aan. Er is een meldpunt woonoverlast, zodat inwoners (ook zorggerelateerde) woonoverlast kunnen melden. We blijven, mede op basis van deze meldingen, in gesprek met zorgaanbieders over het treffen van maatregelen om woonoverlast door hun bewoners te beperken. Indien nodig treffen we maatregelen bijvoorbeeld via de inkoop en contractering van aanbieders. We werken samen met het zorgkantoor en de DJI (Dienst Justitiële Inrichtingen) om aanbieders te weren waarvan de bewoners overlast veroorzaken en er onvoldoende wordt ingegrepen. Daarbij werken we samen met de teams Leefomgeving en het programma Veiligheid.
Van zorgaanbieders die intensief Beschermd Wonen bieden, verwachten we dat zij ook mensen met meerdere en complexe zorgvragen de noodzakelijke zorg kunnen bieden. Daarvoor is een casusoverleg met zorgaanbieders ingericht. Zo nodig nemen we maatregelen via de toewijzing, de inkoop en contractering.

Meer bewoners met een kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen

We stellen meer mensen in staat om met de juiste ondersteuning, zelfstandig te wonen en mee te doen in onze samenleving. Uitgangspunt is zoveel mogelijk een beschermd thuis te bieden door zorg en ondersteuning zo flexibel mogelijk op- en af- te kunnen schalen, in plaats van wonen in een instelling. Tegelijkertijd zorgen we ervoor dat er een regionaal vangnet van intramurale zorg in stand blijft voor wie dat toch nodig heeft.

We ontwikkelen meer preventieve activiteiten

Iedere gemeente in de regio Centraal Gelderland werkt aan het op orde brengen van de lokale basisinfrastructuur. Dat betekent dat we zorgen voor plekken in de buurt waar inwoners met beschermd wonen elkaar kunnen ontmoeten en onderling steun kunnen vinden (zoveel mogelijk gespreid over de stad). We realiseren voldoende aanbod voor een zinvolle daginvulling (onder andere via Activerend Werk) en zorgen dat deze doelgroep kan wonen op een passende plek (onder andere door woonafspraken met corporaties).
We zorgen voor lokale samenwerking (een inwoner moet zo min mogelijk last hebben van verschillende organisaties of financieringen) en werken samen met andere gemeenten en aanbieders, zorgverzekeraars en woningcorporaties.
We breiden de inzet van buurtcirkels (wonen met een steuntje in de rug) uit. Hiermee kunnen inwoners met een psychische kwetsbaarheid die vanuit een intramurale instelling zelfstandig gaan wonen, een sociaal netwerk in de wijk opbouwen. Met de inzet van buurtcirkels voorkomen we naar verwachting terugval.

Er zijn regionaal sluitende afspraken Beschermd Thuis

Per 1 januari 2022 wordt gestart met de inhoudelijke door-decentralisatie van beschermd wonen. Dat betekent dat niet alleen de 43 centrumgemeenten, maar alle 355 gemeenten zich gaan inzetten en verantwoordelijk worden voor inwoners met een toewijzing voor beschermd wonen. Daarover worden op regionaal niveau samenwerkingsafspraken gemaakt.
Vanaf 1 januari 2023 komt er een nieuwe financiële verdeling over gemeenten. Dit betekent dat de komende jaren (2023-2032) de middelen voor Beschermd Wonen worden overgeheveld van centrumgemeenten naar de regio-gemeenten. Daarmee wordt ook financieel geregeld dat gemeenten voortaan verantwoordelijk zijn voor beschermd wonen voor de eigen inwoners.
De gemeenten in de regio Centraal Gelderland zetten de transformatie naar Beschermd Thuis door in de richting zoals verwoord in het Transformatieplan Samen aan Zet (2019) en de bestuurlijke uitgangspunten zoals regionaal geformuleerd in 2021.
Er wordt een convenant voor 2022 en de daarop volgende jaren gesloten, waarin afspraken worden vastgelegd over de regionale besluitvorming omtrent de uitvoering van beschermd wonen, financiële afspraken, de toegang, contractering, beleid, toezicht, lokale basisvoorzieningen, monitoring en woonafspraken.

Er is een integrale aanpak voor mensen met verward gedrag

In 2022 evalueren we de bemoeizorg, die we in 2021 aanvullend hebben ingezet en zorgen voor borging. Vanaf 2021 worden de politiemeldingen over personen met verward gedrag opgepakt door VGGM. Zij leggen daarbij de verbinding met het sociaal domein. Dit meldpunt wordt het komend jaar uitgebreid met een telefoonnummer voor niet-acute meldingen waar inwoners van Arnhem hun zorgen over medebewoners kunnen neerleggen. Ook hier zorgt VGGM weer voor de verbinding naar het sociaal domein.
Ook wordt in 2022 de pilot 'Noodbed voor mensen met verward gedrag' geëvalueerd. Onderdeel van deze pilot is de vraag of er voldoende bereikbare en beschikbare opvolgende Wmo zorg en ondersteuning aanwezig is, waaronder spoedzorg.
De pilot 'Welkom in je wijk!', om stigmatisering tegen te gaan en mensen handvatten te geven om beter om te kunnen gaan met onbegrepen gedrag wordt ook in 2022 geëvalueerd.
Met de Veiligheidshuizen Arnhem en West Veluwe Vallei, Pro Persona, regiogemeenten en zorgverzekeraar onderzoeken we of we de 'Ketenveldnorm / levensloopregeling' in onze regio kunnen implementeren. Hierbij staat integrale, levensbrede en continue ondersteuning centraal van mensen met veelal multiproblematiek (én psychiatrie, én verslaving, én lichte verstandelijke beperking) die frequent delinquent gedrag vertonen maar die (nog) geen forensische titel ontvangen.
Met name de Wet zorg en dwang heeft het afgelopen jaar voor een aantal uitvoeringsknelpunten gezorgd. Met het Zorgkantoor, Pro Persona, de Verpleging- en Verzorgingssector en de Verstandelijk Gehandicaptensector werken we aan werkafspraken en voeren we een landelijke lobby, voor verbetering van de uitvoering.

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	790	870	780	820	
Eenheid: Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					
Jongeren met jeugdhulp	11,4%	12,8%	12,9%	12,2%	
Eenheid: Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					
Jongeren met jeugdreclassering	0,8%	0,8%	0,7%	0,6%	
Eenheid: Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					
Jongeren met jeugdbescherming	1,2%	1,2%	1,4%	1,3%	
Eenheid: Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					

Hierboven zijn bij de verschillende doelstellingen een aantal effectindicatoren opgenomen. In de bestuursrapportage Zorg Dichterbij is meer informatie te vinden, is de voortgang op alle indicatoren opgenomen en zijn de trends en duiding hiervan beschreven.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem is een inclusieve stad waarin alle inwoners, ook met een beperking of chronische ziekte, zo zelfstandig als mogelijk leven in de wijk en meedoen aan de samenleving	**28.190**	**4.883**	**0**	**255**
Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis	28.190	4.883	0	255
Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij				
Een meer inclusief Arnhem, waarbij meer kwetsbare Arnhemmers (blijven) wonen in de wijk	**16.887**	**57**	**0**	**0**
Er zijn voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers	141	57	0	0
Meer bewoners met een kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen	16.746	0	0	0
Meer jeugdigen krijgen passende zorg gericht op ontwikkelen van zelfredzaamheid	**13.472**	**0**	**12.530**	**99**
Meer jeugdigen kunnen meedoen aan het dagelijks leven	11.529	0	12.530	99
Minder jeugdigen zijn van zorg afhankelijk				
Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis	1.943	0	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**58.550**	**4.940**	**12.530**	**354**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	60.704	49.793	56.084	58.550	58.161	58.273	58.905
Baten	5.222	4.940	4.940	4.940	4.940	4.940	4.940
Saldo lasten en baten	***-55.482***	***-44.853***	***-51.144***	***-53.610***	***-53.610***	***-53.333***	***-53.965***
Toevoegingen aan reserves	2.009	628	628	12.530	1.082	1.000	1.000
Onttrekkingen aan reserves	3.425	1.512	2.843	354	81	498	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.416***	***884***	***2.215***	***-12.177***	***-12.177***	***-502***	***-1.000***
Gerealiseerd resultaat	**-54.066**	**-43.969**	**-48.929**	**-65.786**	**-54.222**	**-53.836**	**-54.965**

Toelichting

Lasten

De totale lasten voor 2022 voor het stedelijk programma zijn begroot op € 58,5 miljoen. De overige lasten voor zorg van € 121,3 miljoen worden vermeld in de wijkbudgetten. De lasten zijn te verdelen in de volgende categorieën:

- € 28,3 miljoen wordt besteed aan zorg in natura en persoonsgebonden budgetten, verdeeld over Beschermd wonen (€ 15,3 miljoen), Jeugdzorg en jeugdbescherming (€ 10,2 miljoen), Wmo (€ 1,6 miljoen) en Huishoudelijke hulp toelage (€ 1,2 miljoen);
- € 22,4 miljoen wordt besteed aan uitbestede taken, zoals Stichting Sociale wijkteams (€ 16,8 miljoen), Ambulantisering GGZ (€ 3,0 miljoen), Zorg-lokaal (€ 1,1 miljoen), Inkoop Sociaal Domein Centraal Gelderland (€ 0,6 miljoen), De Connectie (€ 0,6 miljoen) en Sociaal Hospitaal kosten (€ 0,3 miljoen);
- € 0,9 miljoen wordt besteed aan het realiseren van de maatregelen binnen de jeugdzorg, zoals POH Jeugd;
- € 0,3 miljoen dient ter uitvoering van de motie transformatiebudget;
- € 1,8 miljoen wordt besteed aan begrote subsidies, zoals aan Stichting Veilig Thuis (€ 1,1 miljoen);
- € 1,1 miljoen wordt besteed aan beleidsuren;
- Hiernaast zijn er € 3,7 miljoen overige lasten, zoals Mantelzorgcompliment (€ 0,7 miljoen) en backoffice (€ 0,7 miljoen).

De begroting is in 2022 ten opzichte van 2021 € 2,5 miljoen hoger.

- De begroting voor overige goederen diensten stijgt met € 0,9 miljoen en dit bedrag is toegekend om de maatregelen binnen de Jeugdzorg , zoals de POH Jeugd te realiseren;
- De begroting stijgt met € 0,3 miljoen door de toevoeging van het transformatiebudget conform de raadsmotie;
- De begroting voor jeugdbescherming stijgt met € 0,3 miljoen ten behoeve van de verbeteragenda jeugdbescherming;
- De begroting voor specialistische zorg stijgt met € 1,0 miljoen. Dit is te verklaren door de toevoeging van de extra rijksmiddelen jeugdzorg.

Baten

De totale baten voor 2021 zijn begroot op € 4,9 miljoen. De baten zijn te verdelen in de volgende categorieën:

- € 4,0 miljoen betreft de inning van de eigen bijdrage bij de Wmo en Beschermd wonen.
- € 0,9 miljoen betreft de bijdrage LVB (Licht Verstandelijke Beperkten) die we als centrumgemeente voor Beschermd wonen ontvangen vanuit de regio.

De baten blijven in 2022 gelijk aan 2021.

Toevoegingen aan reserves

De totale toevoegingen aan de reserves 2022 is € 12,4 miljoen. Het betreft hier toevoegingen aan de bestemmingsreserve Transformatie Zorgbudgetten (€ 0,3 miljoen) en de bestemmingsreserve Wmo en Jeugdzorg (€ 12,1 miljoen).

Onttrekkingen aan reserves

In 2022 wordt er aan de bestemmingsreserve Transformatie zorgbudgetten en bestemmingsreserve Wmo en Jeugdzorg € 0,4 miljoen onttrokken. Deze onttrekkingen dienen ter dekking van kostenbesparende maatregelen en transformatie-uitgaven.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen
MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Stichting Sociale wijkteams;
- Zorgaanbieders en welzijnsorganisaties;
- Onze Huisartsen en Arts en Zorg
- Cliënten- en Adviesraden Sociaal Domein;
- Zorgbelang Gelderland.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Centrum voor Activerend Werk
- RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
- St. Vitale Verbindingen
- Zorgbelang Inclusief

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Zorg. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Aanpassing tarieven Wmo en Jeugdwet
Lvb middelen (Licht verstandelijke beperkten)
Uitname Wlz
Aanpassing het woonplaatsbeginsel Jeugdzorg

Corona risico's

Grotere zorgvraag na crisis
Spoedeisende zorg (SEZ) van Jeugdbescherming Gelderland

Beleidskaders

- Visie sociaal domein 'Sociaal domein in beweging'
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Geconsolideerde versie van de Verordening Jeugdhulp gemeente Arnhem 2019;
- Beleidsregels Leerlingenvervoer gemeente Arnhem;
- Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg.
- Kadernota De veerkrachtige samenleving Arnhem;
- Beleidsregels Wmo (2019);
- Beleidsregels Jeugd (2019);
- Beleidsplan Jeugd Wmo;
- Uitvoeringsplan deel Wmo;
- Jeugdbeleid 2021-2025. Oprgroeien in Arnhem: een toekomst vol kansen.
- Inrichtingsplan Jeugdhulp;
- Regionaal Transformatieplan Jeugd;
- Regioaanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 'Samen Veilig' 2019-2023
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Verordening Jeugdzorg Arnhem 2019;
- Verordening doelgroepenvervoer 2020;
- Raadsbrief Ontwikkelingen zorgdomein (december 2018);
- Transformatieplan Beschermd Thuis 2019-2021;
- Raadsbrief bestuurlijke uitgangspunten doordecentralisatie beschermd wonen (maart 2020);
- Raadsbrief kwaliteit, toezicht en handhaving (juni 2019);
- Raadsbrief Voortgang regionale samenwerking beschermd wonen (februari 2021);
- Raadsbrief Voortgang regionale samenwerking beschermd wonen vanaf 2022 (juni 2021);
- Raadsbrief afspraken en contracten jeugdbescherming, juli 2021.

Welzijn en inclusie

In Arnhem is iedereen gelijk en krijgt iedereen gelijke kansen. Dat is onze ambitie. We willen een stad zijn waar inwoners kunnen zijn wie ze willen zijn en een ieder zijn identiteit en eigenheid met trots kan uitdragen. In veiligheid en vrijheid. Om te borgen dat iedereen gelijkwaardige kansen heeft om zich te ontwikkelen en om mee te doen is een stevige sociale basis nodig. Daarbij hebben we speciale aandacht voor het voorkomen en tegengaan van discriminatie. Ook willen de positie van inwoners met een beperking versterken. We ondersteunen burgerinitiatieven, zetten in op jeugdpreventie en geven ondersteuning bij opgroei- en opvoedvragen. Mantelzorgers verdienen onze bijzondere aandacht en ondersteuning, net als mensen die informele zorg en vrijwilligerswerk doen. We zorgen voor goede algemene voorzieningen, zoals ontmoetingsplekken. We bieden statushouders en vluchtelingen een nieuw thuis en toekomstperspectief. En zetten stevig in op de beweging van maatschappelijke opvang naar wonen. We stimuleren Arnhemmers om open te staan voor elkaar en elkaar te helpen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhemmers voelen zich thuis en kunnen meedoen in hun stad

We vinden het belangrijk dat iedere Arnhemmer, ongeacht culturele achtergrond, levensbeschouwing, seksuele geaardheid, beperking en/of chronische ziekte, leeftijd en geslacht, moet mee kunnen doen en zich thuis kunnen voelen in Arnhem. Kinderen moeten zich goed kunnen ontwikkelen. We vinden het belangrijk dat ouderen zo lang mogelijk gezond blijven en actief meedoen. Dat nieuwkomers snel hun plek vinden en hun leven opbouwen. Dat er een passend vangnet wordt geboden als het even niet vanzelf gaat. We zetten in op jeugdpreventie, ondersteuning en algemene voorzieningen en duurzame inburgering.
Meer specifiek zetten we in op het bestrijden van discriminatie en acceptatie op diverse gronden, op Arnhem als toegankelijke gemeente voor mensen met een beperking en/of chronische ziekte en op nieuwkomers die hun plek moeten vinden. De gemeente draagt actief uit dat samenleven in diversiteit niet kan zonder gemeenschappelijkheid, wederzijds vertrouwen en respect waarbij eenieder zichzelf moet kunnen zijn. Er wordt ingezet op bewustwording, en activering in de eigen organisatie, de stad en in de wijken.

Opvoeden en opgroeien

Alle kinderen in Arnhem groeien gezond en veilig op en kunnen zich ontwikkelen en ontplooien zodat zij nu en later een positieve binding hebben met hun omgeving en ook een positieve bijdrage leveren aan de samenleving. Opgroeien en opvoeden is een belangrijk inhoudelijk thema binnen de herijking van de welzijnsopgave (een sterke sociale basis).

Sluitende aanpak ketenpartners voor vroegsignalering

Kinderen zijn goed en zo vroeg mogelijk in beeld zodat tijdig een eventuele hulp- of ondersteuningsvraag duidelijk wordt. Met ketenpartners organiseren we een gezamenlijke aanpak om het kind en ouders heen. Ouders hoeven zo niet van de ene naar de andere instantie. We zijn gestart bij de voorschoolse locaties.

Ontwikkelen van voorliggende voorzieningen

De aanwezigheid van een voorliggend aanbod is een onderdeel voor een verandering van inzet van jeugdhulp. De voorliggende voorziening moet van goede kwaliteit zijn om vroegtijdig te signaleren en snel passende hulp of ondersteuning aan te kunnen bieden. Hierop blijven we inzetten en we ontwikkelen hiervoor nieuwe of hernieuwde producten.

Maatschappelijke verbindingen

Arnhem kent levendige wijken waarin bewoners elkaar accepteren en zich veilig en prettig voelen.
De verbinding en samenwerking die ontstaan is tussen organisaties in de coronacrisis willen we verstevigen.

Netwerkaanpak eenzaamheid

In aansluiting op het landelijke programma 'Een tegen eenzaamheid' hebben we een lokale aanpak van eenzaamheid ontwikkeld, ook versterkt door de gevolgen van de coronacrisis. We zetten in op netwerkverbinding in wijken en pilots in Arnhemse wijken. We gebruiken het landelijk ontwikkelde instrumentarium. In de opdrachten aan onze welzijnspartners hebben we eenzaamheid ook expliciet als thema meegenomen. We werken samen met het Ministerie van VWS en met de organisaties en initiatieven in de wijken.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Kengetal sociale cohesie	5,7		5,7		

Eenheid: Het kengetal sociale cohesie geeft aan in hoeverre er sprake is van binding met de buurt en buurtbewoners.

Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)

Actief als vrijwilligers	32%	33%
Eenheid: % inwoners dat actief is als vrijwilliger		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		
Kengetal emotioneel eenzaam	2,5	2,8
Eenheid: Het kengetal emotioneel eenzaam geeft aan in hoeverre inwoners onvoldoende netwerk om zich heen hebben zoals familie, vrienden, buren. Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		
Kengetal sociaal eenzaam	2,7	2,6
Eenheid: Het kengetal sociaal eenzaam geeft aan in hoeverre inwoners zich eenzaam voelen.		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		
Waardering aanbod voorzieningen ouderen		27%
Eenheid: % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor ouderen		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		
Waardering aanbod voorzieningen jongeren		22%
Eenheid: % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor jongeren		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		

Zelf- en samenredzaamheid

De Arnhemse burger is zoveel mogelijk zelfredzaam en maakt gebruik van eigen kracht en van eigen sociale netwerk.

Ondersteuning mantelzorgers

Met verschillende partners is een mantelzorgakkoord gesloten. We ondersteunen mantelzorgers op maat, zetten in op (h)erkenning van en bewustwording over mantelzorg en de kwetsbare positie van mantelzorgers bij inwoners, professionals en intermediairs en faciliteren ontmoeting in de wijken tussen mantelzorgers. Arnhemmers zorgen vaak voor hun geliefden, voor familie, voor buren. Deze informele zorg is van groot belang voor de Arnhemmers die hulp nodig hebben en helpt bij het beperken van het beroep op maatwerkvoorzieningen. Daarom willen wij informele zorg stimuleren en helpen hierbij waar dat kan. Niet alleen door informele zorgverleners direct te ondersteunen, maar ook door bijvoorbeeld de professionele zorgverleners en de Sociale wijkteams te helpen bij de manier waarop zij het beste met informele zorg om kunnen gaan. Mantelzorgers en informele zorg verdienen een expliciete ‘plek’ aan de zorgtafel.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Mantelzorg	19%		22%		
Eenheid: % inwoners dat het afgelopen jaar mantelzorg heeft gegeven					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					

Duurzame inburgering

Nieuwkomers voelen zich welkom in Arnhem. Ze kunnen zo snel mogelijk een zelfstandig leven opbouwen. Werk wordt gezien als de beste manier om mee te doen in de maatschappij. We combineren begeleiding naar werk met het leren van taal, persoonlijke ontwikkeling en de juiste zorg en ondersteuning.

Nieuwkomers doen mee

Ons uitgangspunt is dat werk de beste manier is om de taal te leren, te integreren en een duurzaam bestaan op te bouwen. Participeren in een werkomgeving wordt door nieuwkomers gezien als het meest leerzaam. Zelfs als je de taal nog niet spreekt, is meedoen positief voor de algehele gezondheid.

Nieuwkomers voelen zich thuis

Je thuisvoelen is een belangrijke voorwaarde om je plek te vinden in de samenleving. Een nieuwkomer komt terecht in een nieuwe wijk, in een nieuwe woning en moet nog een sociaal netwerk opbouwen.

Een passend vangnet

Niemand hoeft op straat te slapen of in een onveilige thuissituatie te leven. Onze focus ligt bij het zoveel mogelijk voorkomen dat opvang nodig is en het bieden van een perspectief. Als opvang toch nodig is, wordt snel opvang en persoonsgerichte ondersteuning geboden, gericht op duurzame uitstroom. Nazorg is belangrijk om terugval te voorkomen. Dit geldt voor iedereen die opvang behoeft: dak- en thuislozen, slachtoffers van huiselijk en eergerelateerd geweld, uitgeprocedeerde asielzoekers en alleenstaande minderjarige vluchtelingen.
De komende jaren zetten we extra in op de transitie van maatschappelijke opvang naar wonen. Voor dak- en thuislozen gaan we extra woonplekken realiseren.

Actieprogramma dak- en thuisloze jongeren

Arnhem is een van de veertien pilotgemeentes in het landelijke Actieprogramma dak- en thuisloze jongeren. De ambitie is om het aantal dak- en thuisloze jongeren eind 2021 te minimaliseren. Als opvang toch nodig is, dan zo kort mogelijk. Om de ambitie te realiseren wordt maximaal gebruik gemaakt van de regelruimte in de wet, en wordt gewerkt met de doorbraakmethode. Knellende regels worden zowel landelijk als op lokaal niveau zoveel mogelijk aangepast. De sleutel ligt bij preventie: het voorkomen van dak- en thuisloosheid.

Regionale aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling

Arnhem is centrumgemeente voor de regio Arnhem-Achterhoek. De prioriteiten uit de regioaanpak zijn gebaseerd op 1) meer inzetten op vroegsignalering en preventie van huiselijk geweld, 2) huiselijk geweld stoppen en duurzaam oplossen en 3) aandacht voor specifieke aanpakken (denk bijvoorbeeld aan eergerelateerd geweld en ouderenmishandeling). Om te kunnen ontwikkelen op deze prioriteiten is samenwerking met regionale en lokale partners cruciaal. Denk hierbij aan regiogemeenten, de Sociale wijkteams, Veilig Thuis, jeugdgezondheidszorg, jeugdzorgaanbieders en Moviera. In de uitvoering van de regioaanpak is de subsidie aan Moviera (vrouwenopvang) en Veilig Thuis van belang.

Versterken ketensamenwerking OGGz-partners

In de OGGz-structuur werken heel veel partners samen. De regie ligt bij VGGM en is gericht op professionele en naadloze samenwerking waarbij de cliënt centraal staat. Doel is het bieden van een passend vangnet.

Aanpak terugdringing dakloosheid

De brede, landelijke, aanpak terugdringing dakloosheid richt zich op drie sporen:

- preventie (voorkomen dakloosheid);
- vernieuwing opvang (afbouw capaciteit opvang; opvang in 1- of 2 persoonskamers);
- zelfstandig wonen (eventueel met begeleiding).

Arnhem zet, met de coronacrisis als versneller en zoals opgenomen in de Herstelagenda, maximaal in op het creëren van woonplekken, uitstroom uit de (nood)opvang en ombouw en afbouw van de capaciteit van de maatschappelijke opvang. Deze laatste is afhankelijk van de realisatie van het aantal woonplekken. Lukt dit niet tijdig of onvoldoende, dan wordt ingezet op tijdelijke en/of permanente uitbreiding van de bestaande opvangcapaciteit.
Verder wordt onverminderd ingezet op preventie. Dit krijgt vorm in nauwe samenwerking met het programma Doorbraak naar Werk (armoede en schulden, werk en inkomen) en het programma Zorg Dichterbij (voorkomen uitval).

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal dak- en thuislozen					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					
Tijd tot opvang (zowel direct als langdurig)					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					
Duur van opvang (zowel direct als langdurig)					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					
Mate van terugval					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					
Aantal gerealiseerde woonplekken t.b.v. uitstroom uit de maatschappelijke opvang					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					

Inclusief Arnhem

Arnhem moet een stad zijn van en voor alle inwoners, ongeacht culturele achtergrond, levensbeschouwing, seksuele geaardheid, beperking en/of chronische ziekte, leeftijd en geslacht. We richten ons op de volgende vijf focuspunten die we samen met de stad willen realiseren:

1. Voorkomen en tegengaan van discriminatie;
2. Positie inwoners met beperking versterken;
3. Diversiteit in organisaties;
4. Inclusieve gemeentelijke organisatie;
5. Inclusieve gemeentelijke communicatie.

We kijken ook nadrukkelijk naar onszelf als gemeente en werkgever: op welke vlakken kunnen wij onszelf verbeteren en de stad en onze partners inspireren om met ons mee te doen?

Voorkomen en tegengaan van discriminatie en racisme

Met het actieplan 'Vrij zijn in Arnhem' binden we de strijd aan tegen discriminatie en racisme. In het actieplan staan 37 acties waarmee discriminatie en racisme de komende twee jaar moeten worden teruggedrongen. Centraal hierbij staan de volgende drie pijlers:

- de kracht van diversiteit laten zien,
- meer besef van discriminatie en racisme,
- zero tolerance tegen discriminatie en racisme.

Het plan is samen met de stad tot stand gekomen en wordt ook samen met de stad uitgevoerd. Een vertegenwoordiging uit de stad blijft nauw betrokken bij het ontwikkelen en bijsturen van de plannen. Er zit veel energie in de stad op dit thema. Deze energie gebruiken we als kickstart voor een stadsbrede beweging richting een inclusieve en diverse stad.

Bestendigen regenboogaanpak

De LHBTIQ+ gemeenschap heeft een prominente plek in het actieplan discriminatie en racisme. We streven naar een integrale en intersectionele aanpak. Dit doen we onder andere door de motie ‘Met de regenboogdoelgroep samenwerken aan de Regenboogdoelen’ (20M278) met partner InDifferent uit te voeren. Hierin streven we naar een dekkend netwerk op VO-scholen binnen 2 jaar. InDifferent is een Arnhemse organisatie die zich inzet voor inclusie, diversiteit en respect op middelbare scholen in Arnhem. Daarnaast gaan we verder in gesprek met geloofsgemeenschappen over Inclusie en de LHBTIQ+ gemeenschap (20M268). In het actieplan 'Vrij zijn in Arnhem' zetten we, ook voor de LHBTIQ+ gemeenschap, extra in op zichtbaarheid van de gemeenschap en de partijen in de stad, meer besef en bewustwording en zero tolerance tegen discriminatie van LHBTIQ+-personen. Openstaande acties uit de bestaande regenboogagenda nemen we hierin mee.

Positie inwoners met een beperking versterken

Als koplopergemeente van het VN-verdrag Handicap nemen we passende maatregelen, zodat personen met een beperking zo zelfstandig en onafhankelijk mogelijk kunnen leven. Maatregelen zoals uitbreiding van de semiopenbare toiletten, toegankelijke stembureaus, inclusieve speeltuinen en inclusieve voorschoolse of vroegschoolse educatie. De Arnhemse Standaard Toegankelijkheid is hiervoor een belangrijk instrument. Uiteraard voeren we de aanpassingen en inrichting uit in nauwe samenspraak met belanghebbenden en ervaringsdeskundigen (onder wie het Arnhems Platform Chronisch Zieken en Gehandicapten). Hierbij gebruiken we de in 2021 ontwikkelde meerjarige Inclusieagenda VN-verdrag Handicap als leidraad.

Diversiteit in organisaties

Arnhem gelooft dat organisaties die de samenleving representeren, die samenleving ook het beste kunnen dienen. Daarom werkt de gemeente samen met meerdere Arnhemse organisaties hard om de diversiteit van de stad meer terug te laten komen in het personeelsbestand. Organisaties die werk maken van, of aan de slag gaan met, diversiteit en inclusie hebben veelal dezelfde uitdagingen. Met een stedelijke aanpak op dit thema bundelen meerdere Arnhemse organisaties de krachten. Met het doel om elkaar te versterken en te stimuleren in het realiseren van diverse en inclusieve organisaties. We willen zo het aanwezige cultureel diverse talent binden aan de organisatie en de stad, zodat vraag en aanbod beter samen komen. We werken samen aan een stad met inclusief werkgeverschap, waarbij de Arnhemse werkgevers ruimte maken voor elk talent. Ook wij als gemeente hebben deze ambitie (zie onderstaand punt 'Inclusieve gemeentelijke organisatie') als het gaat om het zijn van een diverse en inclusieve organisatie. De gemeente faciliteert deze aanpak.

Inclusieve gemeentelijke organisatie

In april 2021 is de bestuursopdracht 'Diverse en inclusieve organisatie' vastgesteld. Hierin staat dat de gemeente Arnhem momenteel nog onvoldoende een afspiegeling van de stad is als het gaat om mensen met een niet-westerse achtergrond of een (arbeids)beperking. Binnen vijf jaar willen we een inclusieve en diverse organisatie zijn, die op alle niveaus binnen de organisatie een afspiegeling is van de Arnhemse beroepsbevolking. Dit willen we realiseren door te streven naar een divers personeelsbestand en door het inrichten van een inclusieve (werk)cultuur.

De bestuursopdracht kan alleen gerealiseerd worden met inzet van de gehele ambtelijke organisatie. Om hier goed sturing aan te geven is een manager Inclusie en Diversiteit aangesteld, die de organisatie op weg helpt om een verandering/cultuuromslag te maken en inclusie onderdeel van het DNA te maken. Hiervoor hebben we voor 3 jaar €100.000 (jaarlijks) opgenomen.

Inclusieve gemeentelijke communicatie

Als gemeente gaan we voor communicatie die begrijpelijk is en waarbij iedereen zich gezien en begrepen voelt. Dat doen we langs de volgende lijnen:

Schrijven in voor iedereen begrijpelijke taal
Wij gaan verder met bewustwording en training van de gemeentelijke organisatie. We gaan het gesprek aan met onze gemeenschappelijke regelingen en uitvoeringsorganisaties, om hen ertoe te bewegen om ook taalniveau B1 als norm te nemen. We zetten een Lezerspanel op. De deelnemers worden breed geworven onder de inwoners van Arnhem. Zij gaan een aantal keren per jaar feedback geven op onze schriftelijke communicatie. En ten slotte gaan we een proef houden met beeldbrieven.

Verdere verbeteren toegankelijkheid websites
We werken door aan de verbeterslag van www.arnhem.nl en gaan andere aan de gemeente verbonden sites (laten) toetsen aan de wettelijke eisen. We richten een proces in om ervoor te zorgen dat de eisen op het gebied van toegankelijkheid (en beveiliging) voor toekomstige websites vooraf zijn geborgd.

Communicatie waarin alle Arnhemmers zich herkennen
We onderzoeken of we in onze communicatie aansprekend zijn voor álle Arnhemmers en wat we eventueel beter kunnen doen. Op basis van de input die we in de tweede helft van 2021 verzamelen, maken we in 2022 een plan om de gemeentelijke communicatie nog inclusiever te maken.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhemmers voelen zich thuis en kunnen meedoen in hun stad	**23.794**	**872**	**0**	**200**
Veilig en positief opgroeien	717	0	0	0
Meedoen en openstaan voor elkaar	1.597	125	0	200
Een passend vangnet	19.000	747	0	0
Inclusief Arnhem	831	0	0	0
Duurzame inburgering	1.649	0	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**23.794**	**872**	**0**	**200**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	21.088	19.859	25.753	23.794	23.408	22.641	22.620
Baten	1.227	754	1.558	872	747	747	747
Saldo lasten en baten	***-19.860***	***-19.105***	***-24.196***	***-22.922***	***-22.922***	***-21.894***	***-21.873***
Toevoegingen aan reserves	880	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	2.930	200	1.084	200	200	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***2.051***	***200***	***1.084***	***200***	***200***	***0***	***0***
Gerealiseerd resultaat	**-17.810**	**-18.905**	**-23.112**	**-22.722**	**-22.461**	**-21.894**	**-21.873**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 23,8 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- uitgaven en subsidies voor maatschappelijke opvang/verslavingszorg/OGGz: € 10,8 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor vrouwenopvang en huiselijke geweld incl. Veilig Thuis: € 8,2 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor welzijn incl. preventief jeugdbeleid: € 2,3 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor asiel-vluchtelingenzaken: € 1,6 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor integratie, anti-discriminatie en inclusie: € 0,8 miljoen;

De totale lasten dalen ten opzichte van 2021 met € 2,0 miljoen. Dat is grotendeels als volgt te verklaren:

- De uitgaven voor Maatschappelijk Opvang dalen met € 0,9 miljoen, door incidentele rijksmiddelen in het budget van 2021.
- De uitgaven voor Asiel- en vluchtelingenzaken dalen met € 0,7 miljoen. Dit wordt veroorzaakt doordat er incidentele middelen uit 2021 wegvallen.

Baten

De totale baten voor 2022 zijn begroot op € 0,9 miljoen. Deze baten hebben grotendeels betrekking op de Maatschappelijke opvang/verslavingszorg en betreffen de specifieke rijksvergoeding voor de Heroïne-unit (€ 0,7 miljoen) en overige opbrengsten waaronder eigen bijdragen (€ 0,2 miljoen).

Onttrekkingen aan reserves

In 2022 (en voor 2023) is een onttrekking aan de bestemmingsreserve Transformatie Zorg begroot van € 0,2 miljoen in het kader van de herijkingsopgave Welzijn.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Passend Vangnet: Naast subsidiepartners werken we vooral samen met VGGM, Veilig Thuis, COA en Sociale wijkteams en woningcorporaties.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Arnh Platf Chronisch zieken Gehand
- Leger des Heils Gelderland
- Pactum
- RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei
- Scalabor
- St. IrisZorg
- St. Kruispunt
- St. Moviera
- St. Rijnstad
- St. Stoelenproject De Duif
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
- St. Vluchtelingenwerk Oost-Ned

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Welzijn en inclusie. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Inburgering

Corona risico's

Extra locaties beschermd wonen en maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona
Toename meldingen Veilig Thuis
Inzet vrouwenopvang bij Moviera

Beleidskaders

- Eindevaluatie Minder Opvang Beter Leven;
- Actieprogramma Dak- en thuisloze jongeren;
- Kamerbrief over Een (t)huis, een toekomst, De aanpak van dak- en thuisloosheid;
- Plan van Opvang naar wonen
- Herijking welzijnsopdracht. Samen werken aan een sterke sociale basis. Richtinggevende notitie;
- Meedoen en Thuis voelen, een nieuw bestaan in Arnhem;
- Arnhemse standaard toegankelijkheid;
- Uitvoeringsplan inclusief Arnhem.

Gezondheid en sport

Een goede gezondheid is de basis voor een gelukkig leven en daarmee de basis voor participatie van inwoners in onze maatschappij. Daarom vinden wij dat alle Arnhemmers gelijke kansen moeten krijgen om te sporten, bewegen en hun gezondheidspotentieel zo goed mogelijk te benutten. Dit betekent dat elke Arnhemmer de mogelijkheden moet hebben om zichzelf een gezonde leefstijl eigen te maken en zich deze vaardigheden zo jong mogelijk aan te leren. Hierbij willen we oog hebben voor mensen voor wie dit geen vanzelfsprekendheid is.
We richten ons daarbij op het stimuleren van gezond gedrag en het tegengaan van ongezond gedrag, zoals roken, te weinig bewegen, ongezonde voeding en problematisch alcoholgebruik. Met verschillende programma's helpen we onze inwoners een gezonde leefstijl eigen te maken. We stimuleren bewegen voor iedereen, bijvoorbeeld door activiteiten te organiseren en sportaccommodaties te realiseren.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhemmers gezonder en fitter

Een goede gezondheid vormt de basis voor een gelukkig leven en is daarmee ook de basis voor deelname van inwoners aan onze samenleving. Alle Arnhemmers moeten gelijke kansen krijgen om hun gezondheidspotentieel optimaal te benutten, zeker ook in tijden van corona. Een gezonde leefstijl en een goed ingerichte woonomgeving, met oog voor gezondheid en bewegen, zijn daarvoor belangrijke voorwaarden. Dit is de kern van het plan 'Gezond en Fit; Aanpak voor een gezonde leefstijl in Arnhem' (mei 2020) waarin we als gemeente onze ambities voor gezondere en fittere Arnhemmers presenteren. De aandacht gaat daarbij vooral uit naar die inwoners voor wie een goede gezondheid niet vanzelfsprekend is. Dit sluit aan bij de Arnhem-Oost-aanpak.

Achter een verminderde gezondheid van inwoners gaan vaak problemen schuil die zich manifesteren buiten het gezondheidsdomein. Armoede en schulden, problemen rondom huisvesting, een lage opleiding, werkloosheid en ook de kwaliteit en inrichting van de woonomgeving kunnen van invloed zijn op de gezondheid. Dit vraagt om een aanpak die beleidsdomeinen overstijgt. Om die reden betrekken we bij onze plannen diverse partijen in de stad: beheerders openbare ruimte, zorginstellingen, het Sportbedrijf en sportaanbieders, wijkteams, onderwijs en het bedrijfsleven.

We sluiten aan bij het Nationaal Preventieakkoord (2018) en kiezen ervoor te investeren vooral in preventieve maatregelen, ook omdat dit op lange termijn ertoe kan bijdragen dat minder inwoners gebruik (moeten) maken van zorg. We bouwen voort op de stappen die in het verleden al zijn gezet en continueren de interventies op het vlak van bewegen en publieke gezondheid die effectief zijn gebleken.
We continueren het Arnhems Lokaal Sportakkoord waarmee we inzetten op samenwerking met betrokken partijen om bewegen te stimuleren voor alle Arnhemmers. De uitvoeringsfase loopt door in de komende jaren. Daarnaast blijven we inzetten op Urban Sports. Breder dan voor de doelgroep die Urban Sport interessant vindt (10-30 jaar), zetten we in op het beter benutten van de openbare ruimte voor bewegen. Een voorbeeld hiervan zijn de beweegroutes die in de Arnhemse parken gerealiseerd gaan worden.

Corona
De coronacrisis heeft gevolgen gehad voor de gezondheid van Arnhemmers, op allerlei vlak. Hoewel de gevolgen voor de infrastructuur (sportaanbieders, samenwerkingspartners) beperkt blijven, door onder andere steun van de overheid, is het langdurige effect op onze inwoners nog niet te overzien. Juist omdat de coronapandemie heeft aangetoond hoe belangrijk een goede (basis)gezondheid is, is er werk aan de winkel voor ons programma Gezond en Fit. (Extra) investeren in preventie blijkt noodzakelijk om onze inwoners weerbaar te houden. In 2022 intensiveren we daarom onze inspanningen waar we dat kunnen, om zoveel mogelijk mensen te bereiken. De coronacrisis blijkt harder toe te slaan onder kwetsbare groepen. Daarom blijven wij de focus richten op preventie en het stimuleren van een gezonde leefstijl vooral onder kwetsbare groepen. Nadat de acute crisisperiode voorbij is, blijven we de vinger aan de pols houden wat betreft de gevolgen voor de sport(verenigingen).
Tijdens de coronacrisis is het belang gebleken van een gezondheidsdienst (GGD) die goed is toegerust voor zijn basistaken maar ook snel kan opschalen wanneer de omstandigheden in een crisissituatie dat vereisen. In 2022 bekijken we in nauw overleg met de GGD wat er mogelijk extra nodig is en op welke wijze wij als gemeente extra kunnen investeren om de slagkracht van de GGD te vergroten waar het gaat om gezondheidspreventie, infectieziektebestrijding en publieke gezondheid in het algemeen (motie 21M52g, Investeren in preventie en publieke gezondheid loont).

Gezonde levensstijl

Iedere Arnhemmer moet in staat zijn zichzelf een gezonde leefstijl eigen te maken en zich deze vaardigheden zo jong mogelijk aan te leren, zoals gezond eten en drinken. Onze focus ligt op een rookvrije generatie, het voorkomen en verminderen van overgewicht en het tegengaan van problematisch alcoholgebruik. Om een gezonde levensstijl laagdrempelig en toegankelijk te maken voor iedereen komt er een ‘actieplan voetganger’, met als doel wandelen en joggen door de gehele stad veiliger en aantrekkelijker te maken (amendement 20A74 Actieplan voetganger).

Kinderen hebben rond en na hun geboorte een kansrijke start

We willen dat alle kinderen opgroeien in een gezonde en veilige leefomgeving. Gezondheidsverschillen ontstaan vaak al op jonge leeftijd. Daarom leggen we bij onze inzet de focus op een gezonde start voor kinderen met hun ouders in de eerste fase van hun bestaan. We willen kwetsbare zwangerschappen en ouderschappen, samenhangend met sociale risicofactoren, tijdig op het spoor komen en passende ondersteuning bieden aan (jonge) ouders en gezinnen. We leveren daartoe een passend en vraaggestuurd aanbod aan interventies voor, tijdens en na de zwangerschap. Met het uitbouwen en versterken van de in 2021 in het leven geroepen Lokale coalitie Kansrijke Start, beogen we een sluitende aanpak te creëren in de zorg rondom kwetsbare zwangeren en jonge ouders, met name waar het gaat om de aansluiting van het medische op het sociale domein. Zo dragen we bij aan het voorkomen van ernstiger problemen en gezondheidsachterstanden op latere leeftijd.

Minder inwoners hebben overgewicht

Het programma GO! (Gezond Onderweg), een wijkgericht behandelprogramma met als component een passend sport- en beweegaanbod voor de doelgroep, is effectief gebleken in de aanpak van overgewicht bij kinderen. Het programma wordt, na een pilot in de wijken Malburgen en Presikhaaf, uitgebreid naar nog drie aandachtswijken: Geitenkamp, Klarendal en het Arnhemse Broek.
Het programma JOGG richt de aandacht op een gezonde leefstijl bij kinderen in het algemeen en een gezond gewicht in het bijzonder. Het programma stimuleert gezonder eten en drinken in de omgeving waarin kinderen dagelijks verkeren, zoals op scholen, in kindercentra, bij sportverenigingen, en bevordert een leefomgeving die uitnodigt tot activiteit en tot sportief bewegen. We hebben het voornemen om JOGG in 2022 uit te breiden.

Meer (jonge) Arnhemmers voldoen aan de beweegnorm

De grootste bijdrage die de gemeente levert aan dit doel is nog steeds door middel van het faciliteren van bewegen. Dit gebeurt door middel van subsidie aan het Sportbedrijf Arnhem, dat voor de gemeente de sportparken, wijkvoorzieningen en zwembaden beheert en exploiteert.

Daarnaast volgen uit het plan Gezond en Fit de volgende speerpunten: In samenspraak met het primair onderwijs in Arnhem is de 2+1+2 aanpak ontwikkeld, met het oogmerk dat meer kinderen in de leeftijd van de basisschool gaan voldoen aan de landelijke beweegnorm, namelijk 5 uur per week bewegen. De aanpak behelst dat kinderen 2 uur per week bewegingsonderwijs ontvangen op school, 1 uur per week onder schooltijd bewegen op en rond school en 2 uur bewegen direct na school, bijvoorbeeld in de naschoolse opvang of bij een sportvereniging.

De afgelopen twee jaar heeft de gemeente meer aandacht voor Urban Sport gehad. Door middel van de pilot 'Urban Sports Coalition' is de doelgroep en haar behoeften in kaart gebracht. Er worden twee BMX-pumptracks gerealiseerd evenals een nieuwe skatebaan. In 2022 zullen hierop ook activiteiten georganiseerd worden ter stimulering van het gebruik.

Problematisch alcohol- en druggebruik terugdringen/ Kinderen en jongeren kunnen rookvrij opgroeien

We sluiten aan op de landelijke campagne NIX-18, en willen voorkomen dat jongeren onder 18 jaar gaan roken en alcohol drinken. Bij jongeren ouder dan 18 jaar en volwassenen willen we alcohol- en middelengebruik ontmoedigen. Hiervoor maken we afspraken met onze contractpartners over niet-roken bij jeugdactiviteiten en het beperken van de zichtbaarheid van alcoholmarketing en de schenktijden tijdens dagen dat de jeugd sport. We willen bevorderen dat kinderen opgroeien in een rookvrije omgeving: sportaccommodaties in Arnhem zijn rookvrij. We geven voorlichting aan zwangere vrouwen en jongeren in het voortgezet onderwijs over de risico's van roken. Met relevante partijen sluiten we een convenant voor een rookvrije generatie. Zo willen we het vanzelfsprekend maken dat kinderen en jongeren geheel rookvrij kunnen opgroeien.

Voor zover in het voorgaande nog niet benoemd, gaan we in 2022 ook aan de slag met de opgaven en de ambities die het Rijk formuleert in de recent verschenen Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024 ‘Gezondheid breed op de agenda’ (mei 2020), die het kabinet in de komende beleidsperiode met voorrang wil aanpakken:

- gezondheid in de fysieke en sociale leefomgeving;
- gezondheidsachterstanden verkleinen;
- druk op het dagelijks leven bij jeugd en jongvolwassenen verminderen;
- vitaal ouder worden.

Wij geven uitvoering aan het vastgestelde Initiatiefvoorstel Arnhems preventieplan mondzorg voor kinderen in onze rol als aanjager en verbinder tussen betrokken partijen, onder meer VGGM, Sociale wijkteams, scholen en zorgverzekeraar.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
% voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen				54%	
Eenheid: Percentage inwoners dat voldoet aan de Nederlands Norm Gezond Bewegen (19 en ouder)					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
% roken				21%	
Eenheid: Percentage inwoners dat rookt					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
% voldoet aan alcoholrichtlijn				43%	
Eenheid: Percentage inwoners dat voldoet aan de alcoholrichtlijn					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
% kinderen eet minstens elke dag fruit	70%				
Eenheid: Percentage kinderen (0 tot 11 jaar) dat minstens elke dag fruit eet					
Bron: Kindmonitor GGD					
% lid van sportvereniging	20%	20%			
Eenheid: Percentage inwoners dat is aangesloten bij een sportvereniging					
Bron: Sportbonden en NOC*NSF. Kennis- en Informatiesysteem Sport (KISS).					
% goed/ zeer goed ervaren gezondheid				80%	
Eenheid: Percentage inwoners dat de gezondheid als goed of zeer goed ervaart					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
Waardering sportvoorziening	60%		61%		
Eenheid:% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende sportvoorzieningen					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					
Waardering speelvoorzieningen kinderen			60%		
Eenheid:% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende speelplekken voor kinderen					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					
Waardering voorzieningen om te bewegen			73%		
Eenheid:% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende mogelijkheden om te bewegen					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					
Niet sporters				46,9%	
Eenheid: Het percentage niet-wekelijkse sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD's, CBS en RIVM (vierjaarlijks, verplichte BBV-indicator)					

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhemmers gezonder en fitter	**22.326**	**3.076**	**470**	**343**
Gezonde levensstijl	22.326	3.076	470	343
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**22.326**	**3.076**	**470**	**343**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	24.062	20.157	21.450	22.326	22.825	22.499	22.514
Baten	6.454	2.674	3.338	3.076	3.076	3.076	3.076
Saldo lasten en baten	***-17.608***	***-17.483***	***-18.112***	***-19.251***	***-19.251***	***-19.423***	***-19.438***
Toevoegingen aan reserves	397	354	470	470	470	470	470
Onttrekkingen aan reserves	989	260	432	343	423	379	414
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***592***	***-94***	***-37***	***-126***	***-126***	***-91***	***-56***
Gerealiseerd resultaat	**-17.016**	**-17.577**	**-18.149**	**-19.377**	**-19.797**	**-19.514**	**-19.494**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 22,3 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Subsidie Sportbedrijf: € 11,4 miljoen;
- Kosten voor collectieve preventie volksgezondheid: € 2,7 miljoen;
- Kapitaallasten: € 2,1 miljoen;
- Kosten voor uniforme deel van de jeugdgezondheidszorg: € 2,1 miljoen;
- Overige subsidies sport: € 0,9 miljoen;
- Overige lasten: € 3,1 miljoen.

De totale lasten stijgen ten opzichte van 2021 met € 0,9 miljoen.
Dit komt met name door:

- de begrote kapitaallasten voor het Zwembad Valkenhuizen € 0,6 miljoen;
- een verhoging van het budget VGGM met € 0,4 miljoen) op basis van raadsmotie 21m52g

Baten

De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 3,1 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Verhuur panden en accommodaties: € 3,0 miljoen;
- Overige opbrengsten: € 0,1 miljoen.

De totale baten stijgen met € 0,3 miljoen ten opzichte van 2021, door een opbrengst vanuit openbare ruimte ter dekking voor de verhoging van de subsidie aan Sportbedrijf.

Toevoegingen aan reserves

In 2022 wordt voor totaal € 0,5 miljoen toegevoegd aan de reserves.

- € 0,5 miljoen wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Onderhoud Vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves

In 2022 wordt voor totaal € 0,3 miljoen onttrokken aan de reserves.

- € 0,2 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Kapitaallasten;
- € 0,1 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Onderhoud Vastgoed.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Sportbedrijf Arnhem
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Sportbedrijf Arnhem;
- Eerstelijnsgezondheidszorg (onder andere huisartsen);
- Rijnstate;

- Onderwijsinstellingen;
- Sociale Wijkteams;
- Menzis;
- Iriszorg verslavingspreventie;
- Indigo;
- Provincie Gelderland;
- Sportaanbieders;
- Partners uit het Verloskundig Samenwerkingsverband Kracht (Arnhem e.o.).

Daarnaast zijn er nog een aantal kleinere partijen die een preventief aanbod hebben in Arnhem.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Sportcentrum Rijkerswoerd
- St. Zwembad Klarenbeek

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Gezondheid en sport. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Verrekening BTW op sport

Corona risico's

Sportbedrijf; terugloop inkomsten
Wegvallen inkomsten Sportverenigingen

Beleidskaders

- Plan Gezond en fit;
- Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024 ‘Gezondheid breed op de agenda’ (mei 2020);
- Nationaal Preventieakkoord;
- Sport- en beweegakkoord Gemeente Arnhem (juni 2020).

Klimaat en energie

Arnhem heeft de ambitie om in 2050 een klimaatneutrale gemeente te zijn. Hoe we dat gaan doen, hebben we vastgelegd in het programma New Energy Made in Arnhem. We streven naar een fikse CO2-reductie door energiebesparing in de bebouwde omgeving en bij bedrijven en het opwekken van duurzame elektriciteit (met zonnepanelen en windmolens) en duurzame warmte als alternatief voor aardgas. En ook door schone mobiliteit zoals zero emissie openbaar vervoer, elektrische deelauto's en fietsen en de aanleg van laadinfrastructuur voor elektrische voertuigen. Bewustwording en gedrag spelen daarbij een belangrijke rol. Met 'Arnhem Aan' willen we mensen enthousiasmeren en motiveren om aan de slag te gaan met energie besparen en hernieuwbare energie opwekken.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

In 2030 61% CO2-reductie t.o.v. 2017, dit is 572 kT CO2, verdeeld: 130 kT autonome ontwikkelingen, 191 kT (in)direct binnen actieprogramma NemiA, 5 kT (in)direct binnen andere programma's Arnhem en 246 kT buiten de gemeentegrens (in de regio)

Arnhem volgt in haar ambities internationale afspraken, het klimaatakkoord en het Gelders Energieakkoord. Arnhem werkt toe naar een klimaatneutrale gemeente in 2050. Om dit te bereiken moet de komende jaren veel gebeuren. De doelstelling van het actieprogramma New energy made in Arnhem (NemiA) 2020-2030 is 61% CO2-reductie ten opzichte van 2017, met als tussendoelstelling 25% in 2023. Deze reductie wordt grotendeels gerealiseerd door het actieprogramma NemiA 2030 en overige programma's binnen de gemeente. Een deel van de reductie komt van autonome ontwikkeling, de resterende opgave zullen wij van buiten de gemeentegrens moeten halen of hier in de komende jaren aanvullende ambities op formuleren.
Gemeenten hebben, vanuit het klimaatakkoord, een grote (regie)rol bij het realiseren van de klimaatdoelen. We hebben als voorwaarde gesteld dat deze transitie haalbaar en betaalbaar is voor inwoners en bedrijven. In de praktijk blijkt nu al in veel gevallen dat het verduurzamen van woningen en gebouwen naar aardgasvrij en/of energieneutraal onvoldoende rendabel en financierbaar is. Via G40 en VNG vragen we als gemeenten daarom van het Rijk stevige ruggensteun op:

- Adequaat instrumentarium, financieringsruimte en de juiste condities voor de grote investeringen, zowel in de verduurzaming als in de benodigde infrastructuur.
- Meer dwingende en richtinggevende instrumenten en bevoegdheden, die in het Klimaatakkoord al zijn afgesproken, maar nog onvoldoende of geheel niet zijn doorgevoerd. Denk hierbij aan de bevoegdheid tot beëindigen van aardgaslevering door gemeenten - na gereedkomen van betaalbare, alternatieve warmtevoorziening -, spelregels voor collectieve warmtenetten (Wet Collectieve Warmte) en de inzet van de standaard- en streefwaarden voor versnelling van isolatie van bestaande woningen.
- Uitvoeringslasten: de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) heeft de kosten voor deze nieuwe taken en bijhorende extra lasten in de bestuurlijke en ambtelijke uitvoering van gemeenten vanuit het Klimaatakkoord in beeld gebracht. Hieruit blijkt dat de uitvoeringslasten voor gemeenten in 2022 €450 miljoen bedragen en dat deze oplopen tot € 599 miljoen in 2024. Voor G40 gemeenten wordt hierbij rekening gehouden met 39 – 43 extra fte aan personeelslasten. Aanvullend hierop worden er substantiële extra materiële kosten voorzien, vooral voor technisch onderzoek.

Zonder deze ondersteuning vanuit het Rijk zijn de ambities niet haalbaar.

Gebouwde omgeving: 77 kT CO2-reductie in 2030 ten opzichte van 2017

Binnen de gebouwde omgeving werken wij met een wijkgerichte aanpak aan het 'transitiegereed' maken van woningen en overige gebouwen. We gaan werken aan besparing door energiebewustwording en door bewoners aan te zetten om te isoleren. Hiernaast stimuleren wij woningeigenaren met collectieve inkoopacties voor het plaatsen van zonnepanelen. Met corporaties maken wij in de Prestatieafspraken wederom afspraken over de opwek met zonnepanelen op daken van corporatiebezit. In de kansrijke wijken en buurten gaan wij samen met bewoners onderzoek doen naar de kansen om voor 2030 van het aardgas af te gaan door middel van duurzame decentrale bronnen met restwarmte of een all-electric oplossing.

Uitvoeringsplan per wijk opstellen (8 jaar voor aardgasvrij)

In 2022 gaan we verder met verdiepende onderzoeken in de kansrijke wijken/buurten naar het meest aannemelijke alternatief voor aardgas. In drie kansrijke buurten die geschikt zijn voor een collectief warmtenet (Kronenburg, Elderveld-noord en Hoogkamp) wordt in 2022 verder gewerkt aan het opstellen van een integrale businesscase, waarin de verschillende investeringen die gedaan moeten worden vanuit de diverse stakeholders (corporaties, provincie/BZK, gemeente, netbeheerder en bewoners) samenkomen. Het participatieproces is een essentieel onderdeel van het uitvoeringsplan. Het eerste wijkuitvoeringsplan wordt naar verwachting eind 2022 ter vaststelling aangeboden aan de raad.

15% energiebesparing in gebouwde omgeving in 2030

In 2022 worden op diverse manieren gesprekken gevoerd in alle wijken over verduurzaming en wat bewoners zelf kunnen doen om energie te besparen. Dit is een vervolg op de wijkgesprekken die in 2021 zijn gevoerd. Hierbij is extra aandacht voor de Arnhemmers die we nu nog niet of nauwelijks bereiken. Om bewoners tot energiebesparing en -opwekking aan te zetten zijn verschillende financiële, adviserende en actie-instrumenten beschikbaar, zoals het Aanjaagfonds om duurzame wijkinitiatieven te ondersteunen, een toekomst bestendig wonen lening en het energieloket. Ook laten we goede voorbeelden zien van Arnhemmers, die inspireren om ook de slag te gaan.
In de kansrijke wijken werken wij aan de aardgasvrije opgave waarbij het transitiegereed maken (door isolatie) van de woningen en gebouwen een belangrijk onderdeel is, wat leidt tot energiebesparing. Voor de Arnhem-Oost wijken hebben wij vanuit BZK middelen ontvangen uit het Volkshuisvestingsfonds als financiële impuls om particulier woningbezit te verduurzamen. Met de corporaties zijn er doorlopende prestatieafspraken rondom isoleren van en het energie opwekken op het corporatiebezit.

250.000 zonnepanelen op daken in 2030

De acties voor dit doel vallen samen met de acties die genoemd zijn onder 15% energiebesparing in 2030.

6.500 woningen en publieke gebouwen aardgasvrij in 2030

Naar aanleiding van de warmteverkenning zijn in 2020 12 wijken/buurten benoemd die wij kansrijk achten om voor 2030 van het aardgas af te gaan. De onderzoeken en het participatieproces in deze buurten in 2021 hebben ertoe geleid dat de buurten Rijkerswoerd, Arnhem-West en Vredenburg (was Vredenburg/Kronenburg, nu alleen Kronenburg) zijn afgevallen. Vijf buurten die geschikt zijn voor een individuele all-electric oplossing en vijf buurten die geschikt zijn voor een warmtenet worden opgenomen in de Transitievisie warmte, als buurten die kansrijk zijn om verder te onderzoeken of ze van het aardgas af kunnen. Voor de wijken waarvan de conclusie is dat dit technisch en financieel kan, wordt een uitvoeringsplan uitgewerkt en voorgelegd aan de raad. In de Transitievisie warmte worden mogelijk nog nieuwe wijken/buurten aangewezen als kansrijk voor de overschakeling van fossiele naar duurzame warmtevoorziening. Zie hiervoor het raadsbesluit met betrekking tot de Transitievisie warmte.

2.500 huishoudens in energiearmoede geholpen in 2023

Met de Arnhemse aanpak energiearmoede, die de raad in 2021 heeft vastgesteld, zullen in 3 jaar tijd minimaal 2.500 huishoudens met een laag inkomen worden geholpen om hun energierekening te verlagen. We werken samen met een netwerk van partijen om de doelgroep te bereiken, deelnemers te werven, energiecoaches op te leiden en in te zetten, deelnemers met andere problemen door te verwijzen naar andere hulpverleners, en zo mogelijk werkgelegenheid te creëren. De aanpak is deels wijkgericht en deels stadsbreed. In de Arnhem-Oost wijken wordt de energiearmoede-aanpak afgestemd met betrokken partners en de verduurzaming van particulier bezit.

10 Arnhemse innovaties in wijken getest in 2030

In het traject 'om Arnhemse innovaties naar de wijken te brengen' maken we onderscheid tussen het proces ernaartoe en de daadwerkelijke projecten.
Het proces van 'de weg ernaartoe' heeft in 2020 en 2021 vorm gekregen. Er is inzicht verkregen in welke innovaties er zijn en in het bouwen van een netwerk waarin kennis wordt gedeeld. In 2021 is de kansrijkheid voor het eerste project 'Buurtbatterijen in Arnhem' onderzocht en is de eerste mijlpaal bereikt: het opleveren van een set randvoorwaarden voor de inzet van een buurtbatterij. Het plaatsen van een buurtbatterij in een daarvoor geschikte wijk kan in 2022 concreet worden, mits daar financiële middelen/subsidies voor gevonden worden. Verder onderzoeken we de bruikbaarheid van innovaties op het gebied van aquathermie, restwarmte uit industrie, een buurtenergiecentrale en zonnefolie, die in ontwikkeling zijn.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
CO2 uitstoot gebouwde omgeving	936	919			
Eenheid: kiloton					
Bron: Klimaatmonitor					
CO2 reductie gebouwde omgeving t.o.v. peiljaar 2017	0	17			
Eenheid: vermindering in C02 uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor					

Bedrijven en Industrie: 38kT CO2-reductie in 2030 ten opzichte van 2017

De doelstelling bij bedrijven en industrie is reductie van minimaal 38KT CO2-uitstoot tot 2030. Om tot deze reductie te komen, wordt gewerkt in twee sporen: stimuleren en handhaven. Bedrijven worden aangespoord om vanuit maatschappelijke verantwoordelijkheid en/of kostenbesparing duurzaamheidsmaatregelen door te voeren. Voor bedrijven gelden al enkele verplichtingen. Door inzet van (extra) handhaving wordt hierop gecontroleerd en worden bedrijven aangespoord om actie te ondernemen.

Communicatie en bewustwording intensiveren: 100% van bedrijven bekend met verduurzamingsmaatregelen in 2030

In 2022 voeren we het communicatieplan verder uit, waarbij we ons richten op communicatie over energie besparen en energie-opwek, en stimuleren we met behulp van financiële en adviserende instrumenten. We zorgen ervoor dat het zakelijke gedeelte van de website Arnhem Aan is gevuld met actuele informatie en inspirerende voorbeelden. Daarnaast organiseren we informatiebijeenkomsten voor bijvoorbeeld de SDE - subsidie en voeren we maatwerkgesprekken met ondernemers.

Energiebesparing bevorderen: 15% energiebesparing bij bedrijven en industrie in 2030

In 2022 zetten we vol in op de opgave van het verplichte energielabel C voor kantoren per 2023. Dit doen we via informeren en stimuleren. Met een gebiedsgerichte aanpak via Green Deals stimuleren we bedrijven op werklocaties om energiebesparende maatregelen te nemen. Daarnaast zetten we ook de extra handhaving door middel van energiecontroles bij bedrijven voort, via de ODRA.

Opwek en hergebruik van energie bevorderen: 75.000 zonnepanelen op daken bij bedrijven en industrie en 2 pilots met gebruik restwarmte in 2030

In 2022 blijven we stimuleren dat bedrijven hun daken gaan benutten voor zonnepanelen. Dit doen we door bij hen de SDE-regeling te promoten. Ook gaan we door met het benaderen van bedrijven met een toegekende SDE-subsidie om hen te stimuleren tot het daadwerkelijk realiseren van hun zon op dak-project. En met een gebiedsgerichte aanpak via Green Deals stimuleren we bedrijven op werklocaties om zonnepanelen op hun daken te nemen.

Meer bedrijven en industrie aardgasvrij maken: 500 extra bedrijven aardgasvrij in 2030

Met Arnhemse bedrijven die in de RES benoemd zijn als kansrijk qua levering van restwarmte, gaan we in gesprek. Indien mogelijk bereiden we een pilot restwarmte voor. Bedrijven die binnen kansrijke buurten vallen, worden meegenomen in de businesscases, genoemd onder het doel 'uitvoeringsplan per wijk opstellen'.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
CO2 uitstoot bedrijven en industrie	171	160	150		
Eenheid: kiloton					
Bron: Klimaatmonitor					
CO2 reductie bedrijven en industrie t.o.v. peiljaar 2017	0	11	21		
Eenheid: vermindering in C02 uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor					

Duurzame mobiliteit: reductie van 42 kT CO2 in 2030

De focus van de CO2-reductie bij duurzame mobiliteit ligt op twee vlakken: gedragsverandering en zero emissie voertuigen. Gedragsverandering speelt een rol bij de werkgeversaanpak, aanpak mobiliteitsbewegingen stadslogistiek en het stimuleren van deelvervoer. Daarnaast zet Arnhem in op zero emissie voertuigen en de benodigde infrastructuur.

Werkgevers-aanpak modalshift: doelstelling voor 2023 25% minder autogebruik bij 10 bedrijven

In 2022 starten we met de ondernemers die al hebben aangegeven hieraan te willen meewerken (netwerk NemiA). Ook bouwen we verder aan de benodigde infrastructuur. De voorzieningen die in 2020 zijn geïnstalleerd in het kader van het eHubs-project (elektrische deelfietsen bij station Arnhem-Zuid, GelreDome en Arnhem Centraal) zijn in 2021 uitgebreid met stallingen van elektrische deelbakfietsen in verschillende wijken rondom de eHubs. In 2022 worden er nieuwe hubs aangelegd bij station Velperpoort en station Presikhaaf, en bij de bedrijventerreinen Gelderse Poort, IJsseloord I en IJsseloord II.

Uitbreiden gebruik zero emissie deelmobiliteit: in 2030 1000 deelauto's en 2000 deelfietsen

In 2022 wordt de plaatsing van elektrische deelauto's en elektrische deelfietsen verder uitgebreid, conform het Beleidskader Deelmobiliteit Arnhem en het plaatsingsplan. In 2022 gaan we experimenteren met een free floating systeem van elektrische deelscooters.

Vergroten aandeel elektrische voertuigen: in 2023 1000 laadpunten en 20 snelladers

In 2021 is een begin gemaakt met de plaatsing van laadvoorzieningen volgens het Uitvoeringskader laden (strategisch plaatsen van laadpunten en -pleinen, gericht op toekomstig verwachte vraag). In 2022 en verder worden de nieuwe velden in Schuytgraaf op voorhand al voorzien van laadpleinen. De laadvoorzieningen in bestaande wijken worden uitgebreid.

Verduurzamen/verminderen mobiliteitsbewegingen stadslogistiek: doel 2025 100% zero emissie bestelvoertuigen in de binnenstad en 25% minder stadslogistieke bewegingen.

Op basis van het besluit in 2020 over de zero emissie zone (binnenstad), is in 2021 een begin gemaakt met de voorbereiding van de handhavingstechniek (camera's met kentekenherkenning). In 2022 wordt in samenwerking met de HAN Logistiek, de provincie Gelderland, de Rechtbank en de politie gezocht naar een samenwerking in de vorm van een goederenhub voor deze 'launching customers' en werken we aan flankerend beleid om ondernemers die al zero emissie de binnenstad bevoorraden te faciliteren.

Taxibeleid verduurzamen: doel 2030 is 100% zero emissie taxi's in de binnenstad

In 2022 gaan we samen met de provincie werken aan een dekkend snellaadnetwerk voor onder andere elektrische taxi's. Dit is ook onderdeel van de inspanningen onder het doel 'vergroten aandeel elektrische voertuigen'.

Zero emissie concessie doelgroepenvervoer: doel in 2030 is 100% zero emissie doelgroepenvervoer

In 2022 wordt de nieuwe aanbesteding voorbereid. Dit betekent het uitvoeren van een marktonderzoek en gesprekken voeren met alle potentiële aanbieders.

Vergroten aandeel zero emissie voertuigen leveranciers gemeente: doel 2023 is 100% van nieuw in te zetten bestel- en personenauto's moet zero emissie zijn.

In 2022 bepalen we bij welke aanbestedingen we zero emissie vervoer kunnen eisen. Deze actie sluit aan bij de stadslogistieke aanpak (launching customer goederenhub).

Zero emissie openbaar vervoer concessie: doel in 2023 is een volledig zero emissie OV concessie

In overleg met de provincie Gelderland zorgen we in 2022 voor aanbestedingsdocumenten ten behoeve van de volgende concessie, waarin de zero emissie eisen zijn opgenomen. Dit doen we samen met de andere regiogemeenten en op basis van een haalbaarheidsonderzoek.

Stimulering waterstofmobiliteit: in 2022 80 waterstof-elektrische personenwagens in Arnhem

In 2022 gaan we ten behoeve van het verminderen van de stikstofproblematiek op zoek naar partners die samen met de gemeente willen werken aan het ombouwen van een graafmachine naar waterstof. We zoeken hiervoor tevens EU subsidies.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
CO2 uitstoot verkeer en vervoer	383	388			
Eenheid: kiloton					
Bron: Klimaatmonitor					
CO2 reductie verkeer en vervoer t.o.v. 2017	0	+5			
Eenheid: vermindering in C02 uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor					

Grootschalige opwek: 34 KT CO2-reductie in 2030

'Zon op dak' is niet voldoende om aan de Arnhemse elektriciteitsvraag te voldoen. We hebben daarom ook grootschalige opwek op land nodig. De focus hierbij ligt, in ieder geval voor de komende 10 tot 20 jaar, op grondgebonden zonnevelden en windmolens. Dit zijn bewezen technologieën die binnen een afzienbare termijn veel elektriciteit kunnen opwekken. Doel is dus het realiseren van windmolens en zonnevelden. Voor een deel van de elektriciteitsopwekking die we nodig hebben, zijn we afhankelijk van de regio, omdat we een gemeente zijn met een stedelijk karakter en een beperkt beschikbare ruimte in het buitengebied.

5 windmolens in Arnhem in 2030 gerealiseerd

In 2022:

- Start exploitatie van windpark Koningspleij noord - 4 windmolens (circa 12 kT CO2-reductie).
- Voorbereiding windturbine Drielsedijk wacht op nader onderzoek naar het voorkomen van de wespendief op de Veluwe.

42 MWp (circa 45 ha) zonnevelden gerealiseerd

In 2022:

- Exploitatie zonneveld Koningspleij-noord (circa 4,7 kT CO2-reductie)
- Voorbereiding, bouw en in exploitatie nemen van diverse zonneveld/zonnecarport locaties.
- Uitwerking haalbaarheid zoeklocatie zon Deelen.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Vermeden CO2 uitstoot door duurzame opwek elektriciteit	0	4			
Eenheid: vermindering in C02 uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor					

Meer bewustwording en gedragsverandering

Energie besparen, het opwekken van hernieuwbare energie en het afkoppelen van het aardgas zijn grote opgaven. Het zijn opgaven die we alleen maar succesvol kunnen uitvoeren als we dit samen doen met alle Arnhemmers: inwoners, ondernemers, instellingen, overheden en bezoekers. Met de communicatiecampagne Arnhem Aan bieden we zoveel mogelijk handelingsperspectief voor al deze doelgroepen. Het aanbod wordt aangepast naar aanleiding van wat we ophalen bij de bewoners en ondernemers.

Voortzetten communicatiecampagne Arnhem AAN

Arnhem Aan is de communicatie-campagne voor het programma New energy made in Arnhem. Met Arnhem Aan willen we mensen enthousiasmeren en motiveren om aan de slag te gaan met energie besparen en hernieuwbare energie opwekken. Dit doen wij doelgroep gericht met een aanpak voor bedrijven, woningeigenaren en -huurders, ook specifiek voor huishoudens met (energie)armoede en huishoudens met een migratieachtergrond.
In de Arnhem Aan campagne gaan we in 2022 twee grote acties en meerdere kleinere acties uitvoeren, goede voorbeelden uitdragen, aanhaken op natuurlijke momenten, in samenwerking met diverse partijen. De campagne Arnhem Aan zal verder geladen worden en bij de Arnhemmers onder de aandacht worden gebracht, ondermeer met Lijn2030 in de wijken en via social media.

Bij alle thema's van het programma New energy made in Arnhem (gebouwde omgeving, duurzame mobiliteit, bedrijven en industrie, en grootschalige opwek) zijn communicatie- en bewustwordingsacties en inspanningen nodig. Al deze communicatie-activiteiten worden onder de vlag van Arnhem Aan gelanceerd.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal unieke bezoekers website Arnhem Aan		9.459	12.802	15.369	

Eenheid: aantal bezoekers

Bron: Gemeente Arnhem

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Hernieuwbare elektriciteit		2,90%			

Eenheid: Deel van de energie die afkomstig is uit natuurlijke hulpbronnen die constant worden aangevuld, zoals uit wind, zon en waterkracht (%)

Bron: Rjikswaterstaat - Klimaatmonitor

In het programmaplan NemiA 2020-2030 staat een groot aantal inspanningen bij bovenstaande doelstellingen benoemd, met bijbehorende prestatie-indicatoren. Hierboven zijn bij de verschillende doelstellingen de effectindicatoren opgenomen.
In de voortgangsrapportage NemiA, die ieder jaar ter informatie aan de raad wordt aangeboden, is de voortgang op alle indicatoren opgenomen en zijn de trends en duiding hiervan beschreven.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
In 2030 61% CO2-reductie t.o.v. 2017, dit is 572 kT CO2, verdeeld: 130 kT autonome ontwikkelingen, 191 kT (in)direct binnen actieprogramma NemiA, 5 kT (in)direct binnen andere programma's Arnhem en 246 kT buiten de gemeentegrens (in de regio)	**5.387**	**232**	**0**	**3.114**
Gebouwde omgeving: 77 kT CO2-reductie in 2030	5.387	232	0	3.114
Bedrijven en Industrie: 38kT CO2-reductie in 2030				
Grootschalige opwek: 34 KT CO2-reductie in 2030				
Duurzame mobiliteit: reductie van 42 kT CO2 in 2030				
Meer bewustwording en gedragsverandering				
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**5.387**	**232**	**0**	**3.114**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	5.901	5.495	6.236	5.387	1.968	4.125	1.927
Baten	2.381	473	1.264	232	13	2.200	0
Saldo lasten en baten	***-3.520***	***-5.022***	***-4.973***	***-5.155***	***-5.155***	***-1.925***	***-1.927***
Toevoegingen aan reserves	2.595	0	55	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	3.970	3.200	3.203	3.114	40	15	14
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.375***	***3.200***	***3.148***	***3.114***	***3.114***	***15***	***14***
Gerealiseerd resultaat	**-2.145**	**-1.823**	**-1.825**	**-2.041**	**-1.915**	**-1.910**	**-1.913**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 5,4 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Uitgaven in het kader van het klimaatfonds: € 3,0 miljoen;
- Uitgaven in het kader van reguliere werkzaamheden New Energy Made in Arnhem: € 1,8 miljoen;
- Kosten personeel: € 0,6 miljoen.

De totale lasten dalen ten opzichte van 2021 met € 0.9 miljoen. DIt komt met name door lagere lasten in het kader van het klimaatfonds (€ 0,5 miljoen). Daarnaast lopen een aantal incidentele projecten af in 2021 (€ 0,4 miljoen).

Baten

De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 0,2 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Subsidies van het Rijk en uit Europa.

De totale baten dalen ten opzichte van 2021 met € 1,0 miljoen. Dit komt doordat een aantal subsidieprojecten in 2021 afgerond zal worden.

Toevoegingen aan reserves
Niet van toepassing.

Onttrekkingen aan reserves
In 2021 wordt voor totaal € 3,1 miljoen onttrokken aan de reserves.

- € 3,0 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Duurzaam Arnhem (Klimaatfonds);
- € 0,1 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Klimaat en Energie**.**

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
Triple helix partners uit het netwerk Energy made in Arnhem, zoals: woningbouwcorporaties, Alliander, Firan, ENGIE, Vattenfall, provincie Gelderland, Rijkswaterstaat, Waterschappen, Rijksvastgoedbedrijf, Rijn- en IJssel Energiecoöperatie, VNO/NCW, HAN, RijnIJssel College, wijkinitiatieven, Clean Mobility Centre, Stichting KiemT, Ondernemersverenigingen, Allego, stichting E-laad, Oost Nederland Energiek, Natuur- en Milieu Gelderland, regiogemeenten, G40 gemeenten.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Vanuit het programma Klimaat en energie zijn geen risico's met een grote financiële impact op de begroting. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Beleidskaders

- Programmaplan New Energy Made in Arnhem 2020-2030;
- Luchtagenda gemeente Arnhem;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie;
- Kaders voor besteding van het klimaatfonds;
- Arnhemse aanpak Energiearmoede;
- Regionale energiestrategie 1.0.

Ruimtelijke ontwikkeling

De regio Arnhem Nijmegen groeit sterk. Vooral de steden Arnhem en Nijmegen zijn relatief sneller gegroeid dan andere steden in het land. Daarom hebben Rijk, provincie en deze regio een woondeal gesloten. Het doel daarvan is het structureel verbeteren van de woningmarkt, op een duurzame en circulaire manier. De regio Arnhem-Nijmegen en regio Foodvalley vormen samen de groenste metropoolregio van het land. Om naast de groei van deze regio ook het groene profiel te versterken zijn er met het Rijk en provincie eveneens afspraken gemaakt om een verstedelijkingsstrategie op te stellen met als doel een integrale visie op de relatie tussen leefomgeving, wonen, economie en bereikbaarheid. De verstedelijkingsstrategie geeft richting aan de ruimtelijke ontwikkeling in breder regionaal verband en wordt voor Arnhem vertaald in onder andere de Omgevingsvisie en gebiedsgerichte ontwikkelperspectieven voor versnellingslocaties zoals benoemd in de woondeal.
De wetgeving, en het bijbehorende instrumentarium in het ruimtelijke domein gaat met de invoering van de Omgevingswet (per 1 juli 2022) veranderen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en waarden in stand houdt of verbetert

Het motto van de Omgevingswet is: 'ruimte voor ontwikkeling, waarborgen van kwaliteit'. We grijpen de toekomstige Omgevingswet aan om onze leefomgeving te verbeteren, de dienstverlening aan Arnhemmers te verbeteren en bij te dragen aan het behoud van een leefbare en groene stad. We zorgen dat Arnhemmers van het begin af aan kunnen meedenken in de ontwikkeling van onze ruimtelijke plannen en dat deze gemakkelijk digitaal raadpleegbaar zijn.

Conform het plan van aanpak werken we aan de invoering van de Omgevingswet langs 5 lijnen:
- ontwikkelen omgevingsvisie en - programma's;
- ontwikkelen omgevingsplan;
- wat mag waar digitaal;
- verandering organiseren;
- het gesprek voeren.

Door met ketenpartners stappen te zetten op deze lijnen geven we samen invulling aan het motto van de wet en zijn we klaar voor de implementatie van de Omgevingswet.

Er ligt een belangrijke verbinding tussen de Herstelagenda en de invoering van de Omgevingswet. Met de omgevingsvisie en het omgevingsplan brengen we meer samenhang en focus in ons beleid voor de fysieke leefomgeving. Samen met een sterkere "ja, mits" houding draagt dit bij aan betere en snellere besluitvorming en ondersteuning van onze ondernemers en initiatiefnemers in de stad. Omdat we vergunningen straks sneller kunnen verlenen kunnen we de fysieke investeringen in de stad voor onder andere wonen, mobiliteit, energie en klimaat eerder realiseren.

Arnhem geeft richting

We willen ruimte bieden aan de ontwikkeling van de stad vanuit de unieke kwaliteiten van Arnhem. We bepalen kaders en geven richting aan grote stedelijke opgaven, gebiedsontwikkelingen en initiatieven vanuit de stad. Dit doen we door het opstellen van de Omgevingsvisie 2040 en gebiedsgerichte ontwikkelperspectieven die richting geven aan de ontwikkeling en versterking van deze gebieden waar belangrijke transities samen komen. Denk hierbij aan: duurzame mobiliteit, circulaire economie, energietransitie en klimaatadaptatie.

We bepalen een streefbeeld voor Arnhem 2040, waar we samen met de stad naartoe willen ontwikkelen. Dit is een strategische langetermijnvisie, waar opgaven en ambities voor de fysieke leefomgeving samenkomen. In dit streefbeeld wordt aangegeven waar de stad zich verder kan ontwikkelen, waarbij functiemenging en het bijdragen aan een gezonde, veilige en groene leefomgeving voorop staat.
Door in te zetten op een integrale gebiedsgerichte aanpak voor de versnellingslocaties bundelen we onze doelen, inspanningen en investeringsmogelijkheden met die van het Rijk, de provincie en andere partners in de stad. Daarmee versnellen we de gewenste stedelijke ontwikkeling in het licht van onze ambities.

De omgevingsvisie stellen we vast voor een langere periode maar het is geen statisch verhaal, want deze maakt onderdeel uit van de beleidscyclus en kan periodiek worden aangepast. De visie omvat de koers voor Arnhem 2040. Tempo, (politiek) accent, en factoren als conjunctuur en (technologische) ontwikkelingen bepalen de exacte invulling bij de uitvoering. Bij het opstellen van de omgevingsvisie wordt de stad intensief betrokken.

Doorwerking omgevingsvisie

De omgevingsvisie is een integrale visie voor de leefomgeving om de stad in samenhang te ontwikkelen, keuzes te maken in ruimtegebruik en balans te houden tussen allerlei functies en doelen. Om deze visie uit te voeren gaan we de komende jaren onze instrumenten doorontwikkelen, zodat ze in lijn zijn met de ambities uit de omgevingsvisie. De thematische omgevingsprogramma's kunnen in de loop van het proces nog wijzigen, mochten de opgaven in de stad daarom vragen. We gaan werken aan:

- Arnhem aantrekkelijke stad;
- Arnhem groene, gezonde en leefbare stad;
- Arnhem vitale stad;
- Stad waar het goed wonen is;
- Bereikbare stad met ruimte voor schone mobiliteit;
- Stad met nieuwe energie.

Gebiedsuitwerking in ontwikkelperspectieven en gebiedsvisies
Dit betreffen kaderstellende ambitienota's welke richting geven en ontwikkelingen mogelijk maken. Het kan gaan om strategische gebieden of beeldbepalende locaties. Door vooraf ambities te bepalen willen we met de ontwikkeling bijdragen aan een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving voor iedereen. Dit gaat altijd gepaard met participatie door de directe omgeving.
De recent gesloten Woondeal met Rijk en provincie betekent een extra impuls. Door de gebiedsgerichte aanpak willen we met fysieke verbeteringen (kwalitatief en kwantitatief) ook de leefbaarheid van de wijk verbeteren. Deze visies worden in nauwe samenwerking met de directe bewoners, eventuele eigenaren en onze partners in de stad ontwikkeld. Dit zijn voorbeelden van een integrale gebiedsgerichte aanpak in de gedachte van de Omgevingswet, waarvoor de omgevingsvisie het kader biedt, de omgevingsprogramma's de uitwerking vormen en het omgevingsplan het juridisch direct bindend instrument is.
Er is gekozen speciale aandacht te besteden aan deelgebieden, waar sprake is van een nieuwe meervoudige opgave en/of een afwijking van de huidige koers. Het gaat om de volgende gebiedsuitwerkingen:

- Centrum;
- Arnhem Oost;
- Centrum Zuid;
- Arnhem Noord.

Arnhem is fysiek op orde

We werken de komende jaren toe naar één integraal omgevingsplan voor het hele grondgebied van de gemeente. Het omgevingsplan bevat alle regels over de fysieke leefomgeving en geeft invulling aan de maatschappelijke opgaven uit de omgevingsvisie. Het omgevingsplan richt zich niet alleen op functies en bouwmogelijkheden maar ook op andere aspecten van de fysieke leefomgeving, zoals welstand, erfgoed, milieu, duurzaamheid en grote delen van de APV. Naast onze eigen regels bevat het omgevingsplan regels die het Rijk overhevelt naar gemeenten, zoals bijvoorbeeld vergunningsvrij bouwen en delen van het Activiteitenbesluit.

De samenhangende en gebiedsgerichte benadering van het omgevingsplan gaat bijdragen aan het verbeteren van onze dienstverlening. Inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners kunnen regelgeving, die nu nog verspreid is over verschillende plannen en verordeningen, straks op één digitale locatie raadplegen. Op die manier geven we sneller inzicht in de haalbaarheid van een initiatief. We bieden meer maatwerk en ruimte in onze regels zodat initiatieven die bijdragen aan onze maatschappelijke doelen sneller gerealiseerd kunnen worden.

Toewerken naar integraal omgevingsplan

De ontwikkeling van het Arnhemse omgevingsplan beschouwen we als een transitieproces waarin we gefaseerd onze bestemmingsplannen en andere regels die zich richten op de fysieke leefomgeving omvormen tot één omgevingsplan voor het hele gemeentelijke grondgebied.

Voorbereidingen omgevingsplan (2021-2022)
In 2021 en 2022 brengen we het totaal aantal (beheergerichte) plannen terug tot een behapbaar aantal met een hoge(re) mate van uniformiteit. Daarnaast doen we ervaring op met het maken van een integraal omgevingsplan. Dit doen we door met toepassing van de Crisis- en herstelwet regels uit verordeningen nu al toe te voegen aan onze bestemmingsplannen. Een ander belangrijk onderdeel van de voorbereidingsfase is het gebiedsgericht digitaliseren van alle regels zodat we deze straks eenvoudig in het omgevingsplan kunnen integreren.

Daarnaast leggen we (conform het in 2021 door de raad vastgestelde Plan van Aanpak Omgevingsplan) verschillende voorbereidende besluiten aan de raad voor die straks nodig zijn om onze procedures aan te laten sluiten bij de Omgevingswet, zoals de spelregels voor participatie, het delegatiebesluit en het bindend adviesrecht.

Integreren van regels en vertalen omgevingsvisie in het omgevingsplan (vanaf juli 2022)
Op 1 juli 2022 treedt de Omgevingswet in werking en gaan we verder met het integreren van verordeningen en rijksregels in het omgevingsplan. Daarnaast geven we sturing aan onze doelen door de ambities uit de omgevingsvisie te vertalen in het omgevingsplan.

Arnhem maakt mogelijk

Een initiatiefnemer vindt op één (digitale) plek snel en makkelijk duidelijkheid. Waar overleg noodzakelijk is, vindt dit integraal en met de initiatiefnemer aan tafel plaats, vanuit het credo: ja, mits.

We gaan de dienstverlening aan inwoners en bedrijven verbeteren. Dit doen we door het inrichten van één digitaal loket. Hierdoor is de informatie over de wettelijke kaders en besluiten met betrekking tot de fysieke leefomgeving digitaal goed vindbaar, betrouwbaar en volledig, voor een initiatiefnemer en het betreffende bevoegd gezag. De digitale werkwijze met betrekking tot de Omgevingswet is geborgd in de organisatie en de mogelijkheid is gecreëerd dat ketenpartners kunnen samenwerken.

Inrichting van de aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet

We werken stapsgewijs aan de Arnhemse aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) met de volgende inspanningen:

- we richten onze aansluiting op het DSO verder in;
- we richten onze softwaresystemen in;
- we organiseren overleg en afstemming met ketenpartners om elkaar beter te leren kennen om ons voor te bereiden op de komst van de Omgevingswet, onder andere met de ODRA;
- we brengen de processen onder de Omgevingswet in kaart en implementeren die;
- we ontwikkelen het initiatievenproces door (onder andere door het in stand houden van de werkwijze van het transformatieteam);
- we passen de Arnhemse website aan zodat de inwoners snel en makkelijk hun nieuwe weg kunnen vinden.

Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte

Milieubeheer en -handhaving (externe veiligheid, duurzaamheid, lucht, bodem en grondwater, geluid, geur, energie en klimaat) leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte.

Activiteiten energie, duurzaamheid en luchtkwaliteit uitvoeren

De ambities voor energie, duurzaamheid en luchtkwaliteit zijn vastgelegd in het programmaplan New energy made in Arnhem 2015-2020 (september 2015). De focus hierin ligt primair op versterking van de Energie- en Milieutechnologiesector (EMT), energiebesparing, een toename van het aandeel duurzame energie en de voorbeeldige gemeente.
Het programmaplan New energy made in Arnhem 2020-2030 is in januari 2020 door de raad vastgesteld. Zie voor meer informatie het programma S10 Klimaat en Energie.
In februari 2019 is de uitvoeringsagenda luchtkwaliteit (Luchtagenda) door de raad vastgesteld. De Luchtagenda geeft invulling aan het verminderen van stikstof en fijnstof in de stad, en heeft impact op de uitstoot van CO2, met onder andere een milieuzone, het stimuleren van elektrisch (deel)vervoer en duurzame stadslogistiek.

Activiteiten bodem en ondergrond uitvoeren

Het is een gemeentelijke taak vanuit de Wet bodembescherming (Wbb) en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) te zorgen voor de instandhouding en het verbeteren van een bodem die geschikt is om op te wonen en om op te werken. Ook draagt de Wbb bij aan de bescherming van kwetsbare gebieden in verband met natuur en drinkwaterwinning. Onder de Omgevingswet houdt Arnhem deze taken, en werkt daarbij samen met provincie en omgevingsdienst.
In afwachting van duidelijkheid over de structurele financiering en bestuurlijke afspraken vanaf 2022, wordt in 2022 het huidige beleid voortgezet. Dit betekent dat naast beschikkingen, toezicht en handhaving, ook onderzoek/sanering van huidige en latente spoedlocaties worden uitgevoerd (met name loodtuinen). Zo mogelijk worden beleidsvoorstellen gedaan in verband met nieuwe verontreinigingen (zoals zeer zorgwekkende stoffen als PFAS) en overlap met andere thema's (klimaatadaptatie, duurzame energie en biodiversiteit).

Activiteiten externe veiligheid uitvoeren

Externe veiligheid gaat over het beheersen van risico’s die mensen lopen door opslag, productie, gebruik en vervoer van gevaarlijke stoffen in hun omgeving. Arnhem heeft de risicovolle activiteiten in beeld en bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt er rekening gehouden met het aspect externe veiligheid.

Activiteiten geluidshinder uitvoeren

Geluidshinder wordt steeds meer via een programmatische aanpak onder controle gehouden. Het Actieplan Omgevingslawaai 2021-2023 voor bestaande woningen en wegen is daar een belangrijke stap in. Door bij het onderhoud van de gemeentelijke hoofdwegen stil asfalt toe te passen, worden de hinder van en gezondheidsklachten door omgevingslawaai langs gemeentelijke wegen verminderd.
De aanpak van nieuwe situaties bestaat uit het voorkomen van nieuwe geluidgehinderden.
We onderzoeken de mogelijkheden om ook na 2023 standaard stil asfalt toe te passen.
Door het beheersen van het omgevingslawaai dragen we bij aan een gezonde fysieke leefomgeving.

Activiteiten milieuhandhaving uitvoeren

Vergunningverlening en handhaving dragen bij aan het behalen van de landelijke doelstellingen op het gebied van milieu en gezondheid. Deze taken worden uitgevoerd door de ODRA. De prioriteit ligt op een actueel vergunningenbestand en goed naleefgedrag van bedrijven.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig". Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en waarden in stand houdt of verbetert	**9.806**	**4.152**	**0**	**62**
Arnhem geeft richting	7.221	4.152	0	0
Arnhem is fysiek op orde				
Arnhem maakt mogelijk				
Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte	2.585	0	0	62
Overig	**28.825**	**29.737**	**176**	**27**
Totaal	**38.631**	**33.889**	**176**	**90**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	46.930	37.600	43.259	38.631	42.062	31.433	28.397
Baten	48.028	36.731	34.665	33.889	38.863	28.372	25.445
Saldo lasten en baten	***1.098***	***-869***	***-8.594***	***-4.742***	***-4.742***	***-3.060***	***-2.952***
Toevoegingen aan reserves	7.874	2.758	5.077	176	950	675	15.786
Onttrekkingen aan reserves	3.893	0	8.240	90	210	345	15.556
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-3.981***	***-2.758***	***3.162***	***-86***	***-86***	***-330***	***-229***
Gerealiseerd resultaat	**-2.883**	**-3.627**	**-5.431**	**-4.829**	**-3.939**	**-3.390**	**-3.181**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 38,6 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- kosten van jaarschijf 2022 voor bouwgronden in exploitatie (BIE), waaronder civiele werken, plankosten, verwerving- en rentekosten: € 25,9 miljoen (inclusief overboeking van het onderhanden werk ultimo 2022 naar de balans);
- kosten van de Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA) : € 5,4 miljoen;
- kosten civiele werken en plankosten van jaarschijf 2022 op de overige meerjarige projecten € 1,9 miljoen;
- kosten voor de ambtelijke capaciteit voor dit programma € 1,9 miljoen;
- kosten voor de verstedelijkingsopgave € 1,0 miljoen, voor het op niveau brengen van de organisatiecapaciteit om te komen tot een verstedelijkingsstrategie en uitvoering van gebiedsontwikkelingen;
- kosten voor schadeloosstellen woonbooteigenaren De Nieuwe Haven € 0,8 miljoen;
- overige lasten € 1,7 miljoen.

De lasten dalen in 2022 ten opzichte van 2021 met € 4,6 miljoen. Dit bestaat uit een stijging van de lasten met € 4,7 miljoen voor de bouwgronden in exploitatie en een daling van de lasten op de overige meerjarige projecten met € 3,7 miljoen. Dit heeft te maken met de fasering binnen de projecten, waarbij de uitgaven de planning binnen de projecten volgen. Daarnaast stond in 2021 een eenmalig, uit 2020 doorgeschoven, budget geraamd voor de sanering van het woonwagenkamp Bethaniënstraat. Dit geeft een daling in 2022 van € 3,9 miljoen. Verder dalen de lasten voor De Nieuwe Haven met € 1,7 miljoen (totaal € 3,5 miljoen beschikbaar; € 0,27 miljoen in 2020, € 2,48 miljoen in 2021 en € 0,75 miljoen in 2022). Daarnaast was er in 2021 nog een eenmalig budget beschikbaar voor bodemtaken. Dit geeft nog een daling van de lasten met € 0,5 miljoen. Tot slot staat er in 2022 een incidenteel bedrag voor de verstedelijkingsopgave, wat een stijging van € 1,0 miljoen geeft.

Baten
De baten voor 2022 zijn in totaal begroot op € 33,9 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- verkopen en bijdragen voor bouwgronden in exploitatie (BIE): € 25,9 miljoen (inclusief overboeking van het onderhanden werk ultimo 2022 naar de balans);
- bijdragen en overige baten op de overige meerjarige projecten; € 2,0 miljoen (inclusief overboeking van het onderhanden werk ultimo 2022 naar de balans);
- baten uit bouwvergunningen en andere leges € 4,0 miljoen;
- canons erfpachten € 1,5 miljoen;
- overige baten € 0,5 miljoen.

De baten dalen in 2022 ten opzichte van 2021 met € 0,8 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door een stijging op de baten 2021 in de bouwgronden in exploitatie met € 4,7 miljoen en een daling op de overige meerjarige projecten van € 3,7 miljoen. Dit heeft te maken met de fasering binnen de projecten. Verder is in 2021 een eenmalige subsidie ontvangen van € 1,0 miljoen voor de sanering van het woonwagenkamp Bethaniënstraat en daalt het resultaat op afgesloten projecten met € 0,7 miljoen.

Toevoegingen aan reserves
In 2022 wordt € 0,2 miljoen gedoteerd aan de bestemmingsreserves Grondexploitatie. Dit is het resultaat van de in 2022 af te sluiten bouwgronden in exploitatie. In 2021 was de toevoeging € 4,9 miljoen hoger door een eenmalige dotatie aan de BR Zuidelijke Binnenstad en een hoger voordeel uit afgesloten projecten.

Onttrekking aan reserves
In 2022 wordt € 0,1 miljoen onttrokken aan de reserves. In 2021 was de onttrekking € 8,1 miljoen hoger door eenmalige onttrekkingen voor het woonwagenkamp Bethaniënstraat, De Nieuwe Haven en voor bodemonderzoek en sanering. Daar staan in 2022 ook lagere lasten tegenover.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Ruimte
- ODRA;
- Provincie Gelderland;
- Regio gemeenten;
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden(VGGM);
- VNG (Vereniging Nederlandse gemeenten);
- Ministerie van BZK;
- CASA;
- Groenforum.

Milieu
- Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA);
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.

Subsidies
Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing
Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Ruimtelijke ontwikkeling. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's
Gronddepot Oude Veerweg
Financiering bodemtaken
Woonboten Nieuwe Haven
Kosten bouwtaken Odra
Bouwleges (niet realiseren van de verwachte hogere legesinkomsten)

Corona risico's
Faillissement/ surseance/ financiële tegenvallers bij contractpartijen (leveranciers, afnemers)

Beleidskaders
Ruimte
- Structuurvisie Arnhem 2020;
- Groenvisie 2017-2035;
- Welstandsnota;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie.

Milieu
- Luchtagenda gemeente Arnhem;
- Actieplan Omgevingslawaai;
- Rapportage geluidskaarten;
- Beleidsnota bodem 2012, Provincie Gelderland, gemeente Arnhem en gemeente Nijmegen;
- Nota Bodembeheer;
- Notitie Herijking loodbeleid 2020
- Actualisatie Nota Bodembeheer- addendum 2014 ;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-2017-2018;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK2020;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK- PFAS;
- Beleidsplan externe veiligheid.

Wonen en leefomgeving

Onze stad is een groene, levendige, ondernemende en inclusieve stad waar Arnhemmers fijn en betaalbaar kunnen wonen. Grote 'nieuwe' overstijgende opgaven, zoals de energietransitie, klimaatadaptatie en levensloopbestendigheid, zijn uitdagingen waar Arnhem voor staat. In de Arnhemse woonprincipes 2016-2025 wil Arnhem haar positie als aantrekkelijke woonstad, onderscheidend in de regio, versterken. Arnhem is een groene stad met een unieke ligging aan de Rijn. Zij geeft prioriteit aan ontmoetingsruimte in stadsparken, wijkparken en buurtgroen. Dit programma omvat de volgende onderdelen: wonen en een aantal aspecten van de openbare ruimte, zoals water, havenbeheer, stadsreiniging, bossen, parken en ecologie, stedelijk groen, spelen, dierenwelzijn, afval en riolering. Daarbij is klimaatadaptatie een belangrijk aandachtspunt. Met klimaatadaptatie bereiden we Arnhem voor op de effecten van de klimaatverandering, op heviger weer. We passen de stad aan zodat deze minder kwetsbaar is voor hoog en laag water, extreme regenval, hitte en langdurige droogte. We willen het Arnhemse groen versterken. Dat levert een prettige buurt op, maar draagt bijvoorbeeld met verkoeling en wateropname bij aan klimaatadaptatie.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem biedt woonruimte

De regio Arnhem-Nijmegen groeit op dit moment snel. Sneller dan andere steden in het land. Mocht de groei doorzetten, dan moeten we zorgen dat we daarvoor klaar zijn. Alle inspanningen die hiervoor nodig zijn, staan in het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling. Dat is onder meer de Woondeal die we in de regio Arnhem Nijmegen samen met het Rijk hebben gesloten. We weten niet of deze groei zich op eenzelfde manier zal doorzetten. De impact van de coronacrisis onderzoeken we samen met onze partners in de stad. Daarbij kijken wij ook naar het effect van de coronacrisis op de woningbehoefte. In het woonbehoefteonderzoek staat bijvoorbeeld een berekening bij de economische groei zoals die was voordat de crisis startte en een berekening bij een lagere groei. We verwachten dat de behoefte niet zal afnemen, mogelijk heeft de situatie wel effect op het type woningen dat wij moeten realiseren.

Prioriteit geven wij aan acties en initiatieven die niet alleen woningbouw mogelijk maken, maar die ook verbonden zijn met de sociale opgaven in onze wijken, die de leefomgeving verbeteren, die bijdragen aan lokale werkgelegenheid en de economische kracht van onze stad versterken. Dit sluit ook aan bij de afspraken die gemaakt zijn in de Woondeal en vertaald zijn in de Arnhem-Oost-aanpak. Dit is meer dan alleen maar sneller meer woningen bouwen. We willen daarmee vooral de leefbaarheid van de wijken en de kansen van de inwoners vergroten. Dat doen we door in te zetten op het bouwen van betaalbare, duurzame en energiezuinige woningen. Daarnaast streven we naar een zo circulair mogelijke woningbouw, kijken we hoe we de leefomgeving groen houden of groener maken en hoe we de sociale structuur van wijken kunnen verbeteren. Daarbij is goede bereikbaarheid belangrijk.

Beschikbare en betaalbare woningen

Iedereen moet goed kunnen wonen in onze stad. Om beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen in Arnhem op peil te houden moeten er meer woningen worden gerealiseerd in de komende jaren. Dit geldt voor alle soorten woningen. In de woningbouwplannen wordt rekening gehouden met de werkelijke vraag en behoefte van de Arnhemse woonconsument. Dat betekent: aantrekkelijke, levensloopbestendige woningen voor ouderen, woningen voor kleine huishoudens, en sociale woningbouw en koopwoningen in de verschillende segmenten. Het vergt een inspanning van de gemeente om samen met de ontwikkelaars en corporaties te zorgen voor een evenwichtig aanbod dat enerzijds aansluit bij de woningbehoefte de komende jaren en anderzijds bij het streefbeleid en de gewenste ruimtelijke kwaliteiten uit de omgevingsvisie. Wij kunnen dit niet alleen.

Naast vergroten van de woningvoorraad willen we ook de bestaande voorraad benutten voor deze opgave. Dit betekent dat we doorstroming willen bevorderen en de markt waar nodig reguleren zodat bepaalde doelgroepen niet worden verdrongen in de bestaande woningvoorraad.

Voor de verdeling van vrijkomende schaarse sociale woonruimte van toegelaten instellingen, hanteren we een rechtvaardige en evenwichtige verdelingssystematiek. Daarnaast willen we gebruik maken van een aantal privaatrechtelijke en publiekrechtelijke mogelijkheden die voorkomen dat woningen worden opgekocht en prijzen worden opgedreven. Concreet werken we hiervoor privaatrechtelijk de mogelijkheden uit om een 'zelfbewoningsplicht' zo breed mogelijk toe te passen. Daarnaast zullen we de gemeenteraad een voorstel doen om gebruik te maken van de mogelijkheden rondom het bieden van 'opkoopbescherming'. De wetgever maakt het per 1-1-2022 mogelijk deze bescherming te bieden.

Bovengenoemde opgaven op het gebied van wonen hebben veelal een ruimtelijke component en zorgen voor een toenemende druk op de handhavingscapaciteit van de ODRA en de gemeente. Hiertoe is het budget voor handhaving met € 0,1 miljoen verhoogd. Dit budget zal bijdragen aan de realisatie van onderstaande inspanningen.

Versnellen en doorprogrammeren van (betaalbare) woningen

De woningmarkt van Arnhem staat onder druk. Versnellen van productie en meer woningen programmeren is daarom noodzakelijk. Het Plan van Aanpak woningbouwontwikkeling dat in juli 2020 is vastgesteld in de raad is hierbij het vertrekpunt. We sturen op een evenwichtig aanbod van woningen. Belangrijk daarbij is dat we streven naar meer gemengde wijken, waarbij er meer spreiding ontstaat van kwetsbare mensen over de stad. We doen dit door:

1. Stimuleren van het realiseren van koop- en huurwoningen in de verschillende categorieën, zoals opgenomen in het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling. We sturen daarbij onder andere op minimaal 30% sociale huurwoningen over de nieuw te realiseren projecten waarbij gekeken wordt naar differentiatie in de wijken en we monitoren de nieuwbouw en de behoefte.
2. We onderzoeken de mogelijkheden om projecten te versnellen en zoeken naar locaties voor doorprogrammeren. Hiervoor betrekken we actief partners; bijvoorbeeld via de prestatieafspraken met de corporaties en via het stadsakkoord. Ook leggen we verbindingen met andere overheden, kennisinstituten en marktpartijen. Zo benutten we de kansen die de regionale samenwerking binnen de Groene Metropoolregio ons biedt en zijn we actief in de Woondeal Arnhem-Nijmegen en de Verstedelijkingsstrategie.

Doorstroming bevorderen

Om relatief grote eengezinswoningen vrij te kunnen spelen, die momenteel door een- of tweepersoonshuishoudens worden bewoond, verkennen we of we de doorstroming actief kunnen stimuleren. We zetten in op pilots met behulp van provinciale doorstroommakelaars en/of gemeentelijke verhuiscoaches.

Voldoende woningen voor alle Arnhemmers/ voor bijzondere doelgroepen

De bestaande afspraken met de corporaties zijn niet meer geheel toereikend om de uitstroom uit instellingen te organiseren. Dit betreft de huisvesting voor mensen die uitstromen uit intramurale voorzieningen vanuit de jeugdzorg, voor jonge statushouders, voor beschermd wonen (BW), voor maatschappelijke opvang (MO, dat wil zeggen dak- en thuisloze jeugdigen, volwassenen en gezinnen), vanuit de vrouwenopvang, mensen die rolstoelafhankelijk zijn en sociaal en medisch urgenten. Mede door de enorm krappe woningmarkt en de coronapandemie is de uitstroom in 2020 zelfs afgenomen. Er zijn extra inspanningen nodig om voor alle mensen die toe zijn aan zelfstandig wonen een juiste, veilige plek te vinden. We zijn hierover in gesprek met de corporaties. Concepten voor flexwonen kunnen hierin bijdragen.

Door de geconcentreerde woningvoorraad van de corporaties zijn kwetsbare wijken ontstaan waar de leefbaarheid onder druk staat. Om de uitstroom goed te organiseren, zoeken gemeente en corporaties, gezamenlijk met andere partners de samenwerking, onder andere in de Arnhem-Oost aanpak. Daarnaast wordt, mede vanuit de Woondeal, ingezet op nieuwbouw die bijdraagt aan de evenwichtige opbouw van de wijken in Arnhem.

In 2022 geven we uitvoering aan de woonzorgvisie die in de 2e helft van 2021 wordt aangeboden aan de gemeenteraad.

Collectieven, zelfbouw en flexwonen bevorderen

Er is een vraag naar collectieven, zelfbouw en flexwonen. Voor deze concepten pakt de markt nieuwbouwontwikkeling niet automatisch op. Het vergt een inspanning van de gemeente om samen met ontwikkelaars en corporaties te komen tot aanbod voor deze groepen en om praktische belemmeringen voor wooninitiatieven zoveel mogelijk weg te nemen. Collectief wonen levert een bijdrage aan de sociale cohesie, vaak niet alleen binnen het collectief maar ook voor de omgeving. Zelfbouw geeft mensen de kans hun droom te realiseren en zal hen stevig verankeren in de wijk.

Voor het Merwedeterrein zijn de gesprekken gestart voor de invulling met flexibele woonvormen, onder andere voor bijzondere doelgroepen. Hiervoor is een subsidie van het Rijk beschikbaar. Bij de voorwaarden voor deze subsidieverstrekking is uitgegaan van realisatie eind 2022.

In 2022 bevorderen we wederom de realisatie van twee CPO-locaties. Dit levert een bijdrage aan leefbare en heterogene wijken.

Uitbreiden woonwagenlocaties

We geven uitwerking aan het plan van aanpak uitbreiden woonwagenlocaties (juni 2020). Eind 2021 gaan twee pilot-locaties van start. Ook wordt een nieuw toewijzingssysteem in samenwerking met de woningcorporaties en Huurdersvereniging woonwagenbewoners Arnhem gemaakt. Dit is een uitwerking van de vigerende Huisvestingsverordening.

Huisvesting arbeidsmigranten

De komende jaren verwachten we een groei van het aantal in de regio woonachtige en werkzame arbeidsmigranten. Hoewel deze werknemers van groot belang zijn voor onze lokale economie, is er veelal nog geen geschikte huisvesting voorhanden. In Arnhem merken we dat dit gebrek aan geschikte huisvesting tot gevolg heeft dat woningen in woonwijken worden opgekocht voor deze doelgroep en dat dit in sommige gevallen overlast voor omwonenden met zich meebrengt, en woningen van een beperkte woonkwaliteit voor de arbeidsmigranten. Omdat dit bovenal een regionaal vraagstuk is, werken we in regionaal verband aan een plan van aanpak en beleidskader. Dit beleidskader wordt naar verwachting in 2022 aan alle gemeenteraden aangeboden.

Studentenhuisvesting en starters

We zetten blijvend in op voldoende woningen voor studenten en starters. We werken hiervoor onder andere samen met de SSH& om tot vergroting van hun marktaandeel in Arnhem te komen, en zetten in op de bouw van voldoende nieuwbouwwoningen voor kleinere huishoudens. Daarnaast maken we splitsingen en verkameringen onder voorwaarden mogelijk in de stad.

Doelgroepenverordening

We actualiseren onze doelgroepenverordening. Hiermee maken we het mogelijk in bestemmingsplannen de segmenten 'sociale huur', 'middenhuur' en 'sociale koop' op te nemen en zorgen we dat de woningen binnen deze categorieën enkel bewoond kunnen worden door een bepaalde doelgroep, en dat de woningen onder een bepaald prijsniveau blijven.

Beleid op splitsen en verkameren

Om beter te kunnen sturen op de negatieve effecten van woningsplitsing en verkamering, zoals de negatieve effecten op de leefbaarheid in bepaalde wijken en om grip te houden op de ruimtedruk in bepaalde wijken, geven we verder uitvoering aan de activiteiten uit het Plan van Aanpak woningsplitsing en verkamering. Hierbij maken we het enerzijds mogelijk dat initiatiefnemers voldoende woonruimte in onze stad kunnen realiseren, maar gaan we anderzijds ook overlast tegen en borgen we een hoogwaardige ruimtelijke kwaliteit.

Discriminatie op de woningmarkt

Uit verschillende landelijke onderzoeken blijkt dat discriminatie op de woningmarkt een serieus probleem is. Als gemeente Arnhem vinden we discriminatie onaanvaardbaar en maken we ons hard voor een inclusieve samenleving. Hoewel we ons via verschillende lijnen al inzetten om discriminatie zoveel als mogelijk tegen te gaan, hebben we nog onvoldoende zicht op de mate van de problematiek omtrent discriminatie op de woningmarkt. We zullen een onderzoek presenteren waarin inzicht wordt geboden in de problematiek. Een mogelijkheid is om het thema binnen de aanpak 'goed verhuurderschap' op te nemen.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Woningvoorraad	73.640	74.416	75.632	76.737	77.839
Eenheid: Aantal woningen					
Bron: CBS					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: nieuw gebouwde woningen	8,7	11,1	9,2	11,8	
Eenheid: Het aantal nieuwbouwwoningen per 1000 woningen					
Bron: CBS (Verplichte BBV-indicator)					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: overige toevoegingen	295	551	561	297	
Eenheid: Het aantal overig toegevoegde woningen (meestal transformatie)					
Bron: CBS					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: aandeel eigendom corporaties nieuwbouwwoningen		6,4%	16,3%		
Eenheid: % corporatiewoningen van totaal toegevoegde woningen					
Bron: CBS					
Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen koop	43%	43%	44%	43%	
Eenheid:% koopwoningen van de totale woningvoorraad					
Bron: CBS					

Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen corporatiebezit	36%	36%	36%	36%

Eenheid:% corporatiewoningen van de totale woningvoorraad

Bron: CBS

Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen particuliere huur	19%	19%	20%	20%

Eenheid:% woningen particuliere verhuur van de totale woningvoorraad

Bron: CBS

Afgegeven woningbouwvergunningen (nieuwbouw & verbouw)/ transformatie	1.528	1.327	1.204	872

Eenheid: Aantal woningbouwvergunningen per jaar

Bron: ODRA/CBS

Kwalitatieve en toekomstbestendige woningvoorraad

Naast de betaalbaarheid van de woning is de juiste kwaliteit belangrijk voor de woonbeleving van onze inwoners. Onder woonkwaliteit verstaan we een duurzame, gezonde woning die levensloopgeschikt is en de juiste omvang heeft voor de doelgroep die erin woont en voor de plek waar de woning staat.

Woningen verduurzamen

Met woningcorporaties maken we afspraken over verduurzamen van woningen en het aansluiten bij de aanpak van de wijkgerichte energietransitie. Het gaat om isolatie en om de stap van fossiele naar duurzame warmtevoorziening. In het najaar van 2021 stellen we de Transitievisie warmte vast. Op basis daarvan maken we concrete afspraken met de corporaties voor 2022 en verder. Met behulp van het Volkshuisvestingsfonds maken we een begin met het verduurzamen van particuliere woningen in Arnhem-Oost. Omdat dit voor een belangrijk deel om 'gespikkeld bezit' gaat, werken we hiertoe nauw samen met de corporaties. De corporaties en de gemeente werken samen in de aanpak energiearmoede en in het aanbod specifiek voor huurders (gebaseerd op de RREW-subsidie van het Rijk).

Levensloopgeschikte woningen ontwikkelen en bestaande woningen levensloopgeschikt maken

Bij nieuwbouwontwikkelingen maken we afspraken over levensloopgeschikte woningen in een levensloopgeschikte omgeving. Samen met corporaties proberen we doorstroming van ouderen uit eengezinswoningen te bevorderen (zie de inspanning 'doorstroming bevorderen' onder beschikbare en betaalbare woningen) en maken we afspraken over de juiste portefeuille in de stad die aansluit bij de doelgroep.

Gezond binnenklimaat

In samenwerking met stakeholders brengen wij de aandachtspunten in beeld die spelen op het gebied van gezond wonen. Met corporaties verkennen wij de problematiek van vocht en schimmel in woningen, in samenwerking met de GGD verkennen we in brede zin de (samenhang van) aspecten die horen bij een gezond binnenklimaat, zoals temperatuur, geluid en luchtkwaliteit.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Rapportcijfer woning	7,7		7,7		

Eenheid: Gemiddeld rapportcijfer voor de woning op een schaal van 0-10

Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)

Leefbare woonomgeving

Arnhem staat voor het versterken van de identiteit van wijken en het vergroten van de verscheidenheid binnen wijken. Een zekere differentiatie en variatie in huishoudens, inkomens en woningen biedt ruimte aan het maken van een wooncarrière in de wijken. Onze focus ligt op verminderen van de druk op de kwetsbare wijken en voorkomen dat wijken afnemen in leefbaarheid. We werken hiertoe samen met onze partners: corporaties, maatschappelijke partners en mede-overheden. Met ontwikkelende partijen gaan we in het kader van het stadsakkoord het gesprek aan hoe nieuwbouwinitiatieven kunnen bijdragen aan het creëren van diverse woonmilieus.

Goed verhuurderschap

Huurders hebben op de huurmarkt nog vaak te maken met vervelende excessen. Het stimuleren van goed verhuurderschap moet hierbij een oplossing bieden. Net als in 2021 geven we in 2022 uitvoering aan de 'Arnhemse aanpak goed verhuurderschap'. Binnen deze aanpak staat niet enkel het stellen van regels centraal en het handhaven van deze regels, maar vooral een samenwerking tussen gemeente, huurders en verhuurders waarbij we goed verhuurderschap gezamenlijk willen stimuleren. Belangrijke lijnen binnen de aanpak zijn dat we het Huurdershuis een aanvullende opdracht geven om huurders derdelijnshulp te bieden. Ook subsidiëren we stichting KKVV. Via KKVV bieden we verhuurders kosteloos een beheerapplicatie aan, die tevens kan dienen als communicatieplatform voor verhuurders, huurders en omwonenden.

Opkoopbescherming

Per 1 januari 2022 worden gemeenten in staat gesteld om bij specifieke gebieden een zogeheten 'opkoopbescherming' toe te passen. Deze opkoopbescherming geldt alleen voor goedkope en middeldure koopwoningen in gebieden waar de leefbaarheid onder druk staat, of waar veel schaarste is aan goedkopere koopwoningen. De opkoopbescherming wordt hiermee een middel om de leefbaarheid in wijken te verbeteren of op peil te houden. We doen uw raad in 2022 een voorstel voor toepassing van de opkoopbescherming.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Leefbaarheid in eigen buurt	7,2		7,2		
Eenheid: Gemiddeld rapportcijfer voor de leefbaarheid in de buurt op een schaal van 0-10					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					
Woonomgeving	7,3		7,4		
Eenheid: Gemiddeld rapportcijfer voor de woonomgeving op een schaal van 0-10					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					

Arnhem-Oost

De wijken Geitenkamp, Klarendal, Presikhaaf-West, Arnhemse Broek en Malburgen (samen 'Arnhem-Oost') kampen met aanzienlijke problemen en kennen veel kwetsbare bewoners. Bewoners met verminderde zelfredzaamheid die veel zorg, ondersteuning of begeleiding nodig hebben. Tegelijkertijd met een toename van kwetsbare groepen neemt ook de overlast van bewoners onderling toe. Corona versterkt deze trends. Er is sprake van toename van schulden, toename van werkloosheid, nieuwe kwetsbare groepen, een toename van faillissementen, krimp van innovatieve sectoren en uitstel of afstel van investeringen. De problematiek in kwetsbare wijken wordt steeds scherper zichtbaar, geconcentreerder, en de noodzaak voor oplossingen wordt urgenter.

De hoofdambitie van de Arnhem-Oost-aanpak is dat iedere jongere in Arnhem-Oost dezelfde kansen heeft als elke andere jongere in Arnhem en Nederland. Daarvoor is een langjarige beweging nodig. We kiezen hiervoor een termijn van 18 jaar. Centraal hierbij staat het perspectief van jongeren. Onze doelen zijn gebiedsgericht, bedoeld als extra om achterstanden in te halen en daarbij soms onorthodox.

Doelen Arnhem-Oost

Over 18 jaar zien wij dan ook graag in Arnhem-Oost het volgende voor ons:

- Het aantal kinderen dat opgroeit in armoede is aanzienlijk gezakt.
- Alle jongeren die de mogelijkheden hebben om een startkwalificatie te hebben, halen die ook.
- Jongeren zijn gezond, zowel fysiek als mentaal en maken minder gebruik van Jeugdzorg.
- Jongeren kunnen en willen blijven wonen in de wijk waar ze zijn opgegroeid.
- Jongeren spreken en schrijven Nederlands (B1 niveau) naar hun beste kunnen.
- Alle kinderen in Arnhem-Oost groeien op in een omgeving waar werken loont en normaal is.
- De ouders, leraren, buren, vrienden en werkgevers zijn trots op wat er in hun wijk met hun jeugd is gebeurd.

Vier ontwikkellijnen

Deze ambitie moet werkelijkheid worden doordat opeenvolgende colleges, gemeenteraden, bewoners, partners en andere bondgenoten in de stad, de provincie en op rijksniveau zich hebben toegelegd op langjarig commitment. Het betekent dan ook niet dat alle doorbraken al bedacht zijn. Deze willen we juist samen verder ontwikkelen en er ruimte voor geven.

Het langetermijnperspectief van 18 jaar maakt de Arnhem-Oost-aanpak uniek. Het nodigt uit tot een andere manier van denken en kijken naar oplossingen. Het maakt oplossingen mogelijk die veel verder in de tijd liggen. Er moet ruimte zijn om na te denken en te experimenteren. Ook voor het bouwen van netwerken die het verschil maken moet je tijd en het vertrouwen hebben.

De Arnhem-Oost-aanpak is vertaald in 4 ontwikkellijnen die tezamen een integraal perspectief vormen op de uitdagingen in de vijf wijken van Arnhem en die alle ten goede komen aan meer kansen en perspectief voor een nieuwe generatie. De nadruk ligt in deze wijkaanpak op de combinatie tussen sociaal en fysiek. De

ontwikkellijnen vormen samen met de wijkanalyses en andere analyses een leidraad om te komen tot de ambities over 18 jaar. De doelen en bijbehorende indicatoren voor de komende vier jaar worden opgenomen in de wijkuitvoeringsplannen. De ontwikkellijnen zijn niet alleen een doel om naartoe te werken, maar zijn iets waar wij elke dag in de buurt mee bezig willen zijn. De vier ontwikkellijnen zijn:

1. Bewoners voelen zich vrij, veilig en verbonden met elkaar in hun wijk, waar zij trots op zijn.
2. Alle jongeren kunnen zich ontwikkelen in een cultuur waarin de persoonlijke ontwikkeling centraal staat en alle bewoners zijn aan het werk als ze dat kunnen of ze doen mee.
3. Iedere bewoner kan rondkomen, en leeft gezond, zowel fysiek als mentaal.
4. Ieder kan opgroeien en leven in kwalitatief goede woningen in een prettige en veilige openbare ruimte.

Een schone, groene én klimaatbestendige openbare ruimte

Een aantrekkelijke openbare ruimte vormt een belangrijke basis voor een leefbare stad waarin je prettig kunt wonen, werken en recreëren. Vanwege de mooie landschappelijke ligging en de ontstaansgeschiedenis van de stad beschikt Arnhem over fraaie openbare ruimtes waarvan de vele parken natuurlijk toonaangevend zijn. Maar ook in de wijken is veel en aantrekkelijk groen aanwezig, waar de bewoners terecht trots op zijn. Tijdens de coronacrisis en de hittegolven van de afgelopen jaren is steeds duidelijker geworden dat het vele groen essentieel is om de stad ook in moeilijke tijden leefbaar te houden.
Vertrekpunt voor de openbare ruimte is dat deze in ieder geval schoon, heel en veilig moet zijn. Het onderhoud is daar in de eerste plaats op gericht. Maar ook toezicht, controle en handhaving leveren daaraan een belangrijke bijdrage. Daarnaast zijn leefbaarheid, klimaatadaptatie en groen leidende thema's voor inrichting en beheer van de openbare ruimte.
We zien dat in sommige wijken de leefbaarheid onder druk staat. Dit uit zich onder andere in een sleetse openbare ruimte. Daarnaast lopen we er tegen aan dat het aanleggen van extra groen ook leidt tot jaarlijks terugkerende hogere beheerkosten. Om deze problemen het hoofd te bieden zijn onlangs extra middelen in de begroting opgenomen. Hiermee kan het dagelijks onderhoud op sleetse plekken worden geïntensiveerd en kan extra groen op een gewenst niveau in stand worden gehouden. Daarnaast biedt de Arnhem-Oost aanpak mogelijkheden om de openbare ruimte te verbeteren en te vergroenen in een aantal kwetsbare wijken.
Met klimaatadaptatie bereiden we Arnhem voor op de effecten van de klimaatverandering, op meer en heviger weersextremen. Het gaat dan om het (ruimtelijk) aanpassen van de stad en het dusdanig ontwerpen van nieuw stedelijk gebied dat dit minder kwetsbaar is voor hoog en laag water, extreme regenval, hitte en langdurige droogte. Dit is verwoord in de strategie Klimaatadaptatie die begin 2021 is vastgesteld. In samenhang met de klimaatadaptatie hebben we de ambitie om het Arnhemse groen te versterken. Deze ambitie is verder uitgewerkt in de groenvisie. Daarnaast gaan we in Arnhem meer bomen aanplanten, zoals is aangegeven in het bomenplan. De opgaven voor klimaatadaptatie en versterken van het groen pakken we op samen met de bewoners en onze partners.
Voor de openbare ruimte geldt dat de gemeente een bepalende invloed heeft op inrichting en beheer. De ambities die we daarbij nastreven verschillen per type gebied en per aspect. Een nadere uitwerking daarvan is terug te vinden in de paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen.

Naar een klimaatadaptieve stad

Ook in 2021 zijn de gevolgen van de klimaatverandering veelvuldig in het nieuws geweest. Vooral de rampzalige overstromingen en extreme hittegolven met bosbranden maakten veel slachtoffers. De Strategie Klimaatadaptatie geeft aan hoe we Arnhem willen aanpassen aan de extreme weersomstandigheden in het toekomstige klimaat. Uitgangspunt van deze strategie is dat we samen met de bewoners en onze partners werken aan de opgaven voor klimaatadaptatie.
Met het oog hierop is een intentieverklaring opgesteld die medio 2021 al door meer dan 20 partijen was ondertekend: ontwikkelaars, woningcorporaties, onderwijsinstellingen, bewonersorganisaties, provincie en waterschappen. Samen met deze partijen is de 'Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie Arnhem' opgesteld. Dit document geeft een overzicht van de vele maatregelen die we in de komende jaren samen met onze partners nemen om Arnhem klimaatbestendig te maken.

Stimuleren en faciliteren

Er is in Arnhem veel draagvlak en enthousiasme om de stad klimaatbestendig te maken. Veel Arnhemmers willen zelf voor hun stad zorgen en vergroenen hun eigen dak, tuin of woonomgeving. De gemeente stimuleert dit door bewoners te ondersteunen bij het maken van plannen en met een subsidieregeling om de plannen te helpen financieren. De behoefte hieraan is zo groot dat extra geld is vrijgemaakt om de ondersteuning te verbeteren en ook de subsidiemogelijkheden (opnieuw) te vergroten.

Klimaattoets

De al aanwezige bouwstenen die ervoor zorgen dat bij nieuwe projecten de klimaatadaptatie wordt meegenomen worden verder uitgebouwd tot een klimaattoets. Met deze toets zorgen we ervoor dat alle projecten (gebiedsontwikkelingen, herinrichtingen en onderhoudsmaatregelen) gaan bijdragen aan een klimaatbestendig Arnhem en dat daarbij alle aanwezige kansen optimaal worden benut.

Gebiedsgerichte maatregelen

Met het uitvoeren van gebiedsgerichte maatregelen brengen we een klimaatbestendig Arnhem stap voor stap dichterbij. De nadruk ligt daarbij op de focusgebieden: de gebieden waar de risico's voor wateroverlast, hitte en droogte het grootst zijn. In deze gebieden worden extra middelen ingezet uit het Klimaatfonds. Maar ook buiten deze focusgebieden nemen we maatregelen om de gevolgen van de klimaatverandering tegen te gaan. We liften hier mee met gebiedsontwikkelingen en herinrichtingen die met behulp van de klimaattoets maximaal zullen bijdragen aan klimaatadaptatie.

Minder verharding

Veel verharding leidt tot een grotere opwarming en meer wateroverlast. In de Strategie Klimaatadaptatie is daarom de ambitie benoemd om de hoeveelheid verharding in Arnhem met 10% terug te dringen. Er is inmiddels een werkwijze ontwikkeld waarmee we deze ambitie realiseren. Bij maatregelen aan de hoofdinfrastructuur en woonomgeving zullen we steeds kijken welke mogelijkheden er zijn om de hoeveelheid verharding terug te dringen. Ook richten we ons op het terugdringen van de verharding in particuliere tuinen. Met een monitoringssysteem kunnen we bijhouden in welke mate de hoeveelheid verharding daadwerkelijk afneemt.

Arnhem als koploper

Met het voortvarende beleid heeft Arnhem op het gebied van klimaatadaptatie een toppositie verworven. Deze positie willen we behouden en uitdragen. We spelen daarbij een belangrijke rol in het vergroten van de kennis op het gebied van klimaatadaptatie en werken daarbij samen met onderwijsinstellingen waaronder de Wageningen University en Research, de Hogeschool Arnhem-Nijmegen en van Hall - Larenstein.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Vergroening/ verstening van tuinen					
Eenheid:					
Bron: Eigen data; deze indicator wordt vanaf dit jaar voor het eerst gemeten (Uitvoeringsagenda klimaatadaptatie).					

Arnhems groen versterken

Arnhem is één van de groenste steden van Nederland en dat willen we ook zo houden. Meer dan ooit blijkt hoe belangrijk het groen is om de stad leefbaar en aantrekkelijk te houden. Het beleid voor het Arnhemse groen is geformuleerd in de Groenvisie. Het beleid voor bomen is onlangs uitgewerkt in het Bomenplan. De komende jaren zullen we ons vooral richten op de volgende thema's:

Herkenbare stad: Vergroten van de waarden van bossen en parken
Kenmerkend voor Arnhem zijn de bossen, de natuurgebieden en de vele parken. En ook de lanen in de buitengebieden en de grote groenzones in en om de wijken, bijvoorbeeld moeraszone Schuytgraaf, ecozones Presikhaaf of de Huissensedijk.

Natuurvriendelijke stad: Vergroten van de biodiversiteit
Onze stad is ook een natuurvriendelijke stad. Sinds 2019 zijn we bijvriendelijke gemeente. Door een natuurlijke inrichting en beheer van het groen houden we rekening met dier- en plantensoorten die kenmerkend zijn voor Arnhem. Waar mogelijk verbinden we groengebieden met elkaar: dit is belangrijk voor de migratie van dieren en ook van planten. En we bouwen en beheren natuurinclusief. Zo komt de natuur tot diep in de stad, vergroten we de biodiversiteit en verbeteren we de ecosystemen in de stad (bijvoorbeeld bos, bloemrijk grasland, poel, moeras).

Groene gezonde stad: Vergroenen van de stad
Groen zorgt ervoor dat bewoners zich prettiger en gezonder voelen. Het nodigt ook uit tot bewegen en sporten. Groen vermindert wateroverlast en hittestress en zorgt voor een schonere lucht. En zorgt voor meer biodiversiteit.

Duurzaam beheerde stad: Toekomstbestendig beheer
Ons groen wordt toekomstbestendig beheerd. We willen het groen langdurig in stand te houden. Bomen moeten vitaal oud kunnen worden. Ook het beperken en voorkomen van verspreiding van soorten die de biodiversiteit verstoren (onder andere Japanse duizendknoop) hoort daar bij.

Samenwerkende stad: Samen de stad vergroenen
Het vergroenen van de stad kunnen we niet alleen. We doen dat samen met onze groene partners in de stad en ook onze inwoners.

Herkenbare stad: Alle (verpachte) agrarische gronden in eigendom van gemeente Arnhem kennen biologische landbouw / veeteelt, met een SKAL certificering

Met de pachters van onze agrarische gronden zijn we in gesprek over het overgaan van reguliere landbouw naar biologische landbouw en veeteelt. Dat vergroot de waarde van het landschap voor mens (gezondheid), dier en plant (biodiversiteit). En het draagt bij aan het toekomstbestendig houden van de stad op het gebied van klimaat: verbeteren van de ecosystemen (bijvoorbeeld bos, heide, hooiland, beek, poel) en het voorkomen van wateroverlast, hittestress en vervuilde lucht.
Deze gesprekken lopen samen op met een nieuw natuurontwikkelingsproces rondom de Kemperheide met stichting ARK en de revitalisering van de kazerne Schaarsbergen. Zo maken we met een integrale aanpak het hele gebied natuurinclusiever. Naast biologische landbouw betekent dit ook een gevarieerder, biodiverser en klimaatbestendiger bos en een beter aaneengesloten natuurgebied met minder hekken en andere barrières zodat het leefgebied voor dieren wordt vergroot.

Herkenbare stad: Vergroten groenmassa bomen en bos in Arnhem

Bij het streven naar een groene stad kijken we niet alleen naar de hoeveelheid bomen, maar ook naar de 'groenmassa': de omvang van de boomkronen en andere groenelementen. We gaan extra bomen aanplanten op hitteplekken, in de wijken, in park en buitengebied. Deze bomen krijgen voldoende ondergrondse en bovengrondse groeiruimte op basis van het Bomenplan Arnhem.
In 2022 zijn potentiële plantlocaties voor extra bomen in beeld. Aanplant van extra bomen wordt uitgevoerd in het plantseizoen 2022 (november - maart) en in de komende jaren. Het streven is in 2020 een groot aantal extra straatbomen, plantsoen- en parkbomen aan te planten.
We gaan extra bos en Tiny Forest aanplanten. Dit doen we in afstemming en overleg met bewoners.
In de wijk Elderveld wordt in overleg met initiatiefnemers en bewoners voorbereidingen getroffen voor de realisatie van een voedselbos. In Rijkerswoerd leggen bewoners in goed overleg met de gemeente circa 800m² Tiny Forest aan. In Presikhaaf wordt op een buiten gebruik geraakt sportveld een wijkklimaatbosje gerealiseerd.
Op 50 locaties worden de groeiplaatsomstandigheden van Waardevolle bomen verbeterd zodat ze gezond en vitaal blijven en nog ouder kunnen worden. Stadsbomen en lanen, zoals de Beukenlaan, krijgen extra zorg en aandacht zodat ze uit kunnen groeien tot Buitengewone bomen.
Jaarlijks monitoren we de voortgang van het boomkroonvolume. Dit is uitgewerkt in de uitvoeringsagenda van het Bomenplan Arnhem.

Herkenbare stad: In stand houden van gezonde bossen en parken

De kwaliteit van onze bossen en parken staan onder druk. Oorzaken hiervan zijn het intensiever gebruik, overmatige stikstofdepositie, klimaatverandering en biodiversiteitsverlies. Bij het beheer en onderhoud van onze bossen en parken houden we hier rekening mee door zeer gericht en soms intensiever onderhoud uit te voeren.

Door de extra middelen in te zetten voor Bossen & Parken kunnen we dit noodzakelijk aanvullend onderhoud uitvoeren. Tevens biedt dit de mogelijkheid extra capaciteit in te zetten om genoemd kwaliteitsverlies en de uitdagingen die hiermee gemoeid gaan, op te pakken en zorgvuldig te communiceren van onze inwoners.

Natuurvriendelijke stad: Bij ruimtelijke projecten is natuurinclusief bouwen en ontwerpen de norm

We willen dat natuurinclusief bouwen en ontwerpen standaard wordt meegenomen in projecten. Dit is ook benoemd in de woondeal. Hiervoor hebben we een Puntensysteem Natuurinclusief Bouwen ontwikkeld dat verplicht wordt bij nieuwe bestemmingsplannen. Via dit Puntensysteem moeten bij nieuwbouwwoningen zowel nestvoorzieningen worden ingebouwd voor gebouwbewonende diersoorten als groene maatregelen worden getroffen in/aan/om de woning. We gaan dit Puntensysteem verder doorontwikkelen zodat het ook bij andere gebouwen van toepassing kan worden verklaard.

Natuurvriendelijke stad: Kennis van de biodiversiteit en verbeteren leefgebieden kenmerkende soorten

In 2021 hebben we een Biodiversiteitsagenda opgesteld. Er staat in hoe de biodiversiteit in Arnhem ervoor staat, wat we al doen om het biodiversiteitsverlies in onze gemeente tegen te gaan en wat we nog extra gaan doen. Zo hebben we afgesproken de biodiversiteit in de stad structureel te gaan monitoren en van daar uit te vergroten. Want wanneer we weten hoe het ervoor staat met de biodiversiteit, weten we gerichter welke maatregelen we moeten uitvoeren. Vanaf 2021 gebeurt dit op 14 plekken in Arnhem. Na elk jaar volgt een beheer- en ontwikkeladvies van de in dat jaar gemonitorde gebieden, dat de gemeente gaat uitvoeren.

Natuurvriendelijke stad: Verbeteren van het natuurvriendelijke beheer en inrichting ons van groen

Arnhem heeft ten opzichte van veel andere gemeenten een koppositie op het gebied van ecologisch beheer. Bij de inrichting van onze terreinen gebruiken we grotendeels inheemse en biologische zaaimengsels en inheemse bomen en struiken. En ook soorten die dracht- en waardplant zijn voor insecten, waaronder vlinders en bijen. We willen deze koppositie behouden. Daarom zijn we continue bezig om ons te verbeteren, door ons natuurvriendelijk beheer uit te breiden, te versterken en te verfijnen. Denk aan meer maatwerk in het gefaseerd maaibeheer van de bermen en graslanden en het gebruik van duurzaam materieel en materiaal. En we zoeken kansen om nog meer terreinen natuurvriendelijk te beheren. Daarbij werken we samen met stichting Arnhem Zoemt en de Imkersvereniging Arnhem, Velp.

Natuurvriendelijke stad: Onderzoek naar het naast elkaar leven van de honingbij en de wilde bij

Met een aantal omliggende gemeenten en in samenwerking met kennisinstituten gaan we onderzoeken in hoeverre de honingbij een bedreiging kan vormen voor de wilde bij, met name op onze kwetsbare heideterreinen. Aan de hand van de resultaten nemen we eventueel maatregelen om het leefgebied van de wilde bijen in Arnhem te behouden en te versterken.

Samenwerkende stad: Wijkgroenagenda's

Ook in de wijken liggen ambities om te vergroenen. In 2021 en 2022 stellen we met de inwoners van een aantal wijken Wijkgroenagenda's op waarbij de gemeente ondersteuning levert. De wensen en ideeën van deze inwoners zetten we vervolgens om in acties en maatregelen die we samen met hen en andere stakeholders, zoals corporaties en sociale wijkondernemingen, realiseren. De eerste acties voor Klarendal en Arnhemse Broek zullen in het najaar van 2021 worden uitgevoerd.

Samenwerkende stad: Het vergroten van het bewustzijn onder de inwoners voor groen en vergroenen (onder andere tuinen)

Samen met onze groene partners in de stad willen we de inwoners van Arnhem kennis en ervaring op laten doen over de waarden van ons groen. Dit maakt de kans groter dat inwoners meer zorg hebben voor hun eigen groene omgeving en hun tuin willen gaan vergroenen. Stichting Natuurcentrum Arnhem, inclusief de Molenplaats, en platform Arnhem Klimaatbestendig spelen daarbij een belangrijke rol. In 2021 starten we ook met de biodiversiteitscampagne 'Andere Arnhemmers', waarin we het verhaal rond biodiversiteit vertellen en waaraan activiteiten worden gekoppeld van de verschillende groene organisaties in onze stad, zoals excursies, struintochten en lezingen.

Aandacht voor dierenwelzijn

In en om onze stad leven ook dieren. Dieren hebben recht op een goed leven. En we vinden het belangrijk dat mens en dier in harmonie samen kunnen leven. Alle dieren, zowel gehouden dieren als in het wild levende dieren, verdienen daarbij onze zorg en aandacht. Maar dieren kunnen ook gevaar, schade of overlast opleveren. We hebben onze ambities op dit gebied neergelegd in de Visie Dierenwelzijn 2021-2030 en de doelen en inspanningen voor 2021 en 2022 in de Uitvoeringsagenda 2021-2022. Wij noemen hier de belangrijke aandachtspunten voor 2022.

Bevorderen van het welzijn van gehouden dieren

We vinden het belangrijk dat gehouden dieren een zo prettig mogelijk leven hebben. Soms komt het welzijn van gehouden dieren in de knel omdat de verzorgers niet (meer) in staat zijn om hun dier goed te verzorgen. We nemen daarom een aantal maatregelen om in die gevallen de verzorgers te ondersteunen.

Helpen van eigenaren met informatie over het correct houden van huisdieren

We vinden het belangrijk dat eigenaren van dieren geïnformeerd zijn over het correct houden van huisdieren en dat de aankoop van een dier een weloverwogen beslissing is. Hierdoor kan dieren veel leed bespaard blijven en komen er minder dieren in het asiel terecht. We gaan hiertoe een actievere rol spelen in het voorlichten van onze inwoners over verantwoord bezit van gezelschapsdieren en over de mogelijkheden om een dier op te halen in het dierenasiel en zo een beter leven te geven. We verstrekken hierover informatie op onze dierenwelzijnspagina en werken met onze partners voor dierenwelzijn.

Zorgen voor opvang van huisdieren waarvoor niet (meer) wordt gezorgd

Het dierenasiel is gevestigd in Velp. Dit complex is verouderd. Het is bouwkundig slecht en de ruimtes voldoen niet meer aan de eisen van deze tijd. Het Dierentehuis Arnhem e.o. zal binnenkort beginnen met een grondige renovatie. Hierdoor zullen de dierenverblijven ook beter aansluiten bij de huidige eisen op het gebied van dierenwelzijn. We ondersteunen de Stichting Dierentehuis Arnhem e.o. bij het realiseren van de nieuwbouw van het asiel te Velp (geplande oplevering: 2023).

Op diervriendelijke wijze voorkomen of bestrijden van schade, overlast en gevaar door dieren

Ofschoon veel mensen groot plezier beleven van hun hond kan het voorkomen dat honden overlast en schade veroorzaken voor mens, andere dieren en natuur. We gaan dit zoveel mogelijk voorkomen. We zoeken daartoe een goede oplossing voor honden rond gebieden met grazers en/of broed- of rustplaatsen voor vogels, zoals hondenspeel- en -losloopplaatsen in de directe omgeving en indien nodig een hondenverbod (hiervoor moet de APV worden aangepast). Verder verbeteren we de informatie over honden op onze dierenwelzijnspagina, waaronder over wat te doen bij bijtincidenten en het voorkomen ervan.

Bevorderen van het welzijn van in het wild levende dieren

Ook voor in het wild levende dieren vinden we dierenwelzijn belangrijk, ook als deze dieren overlast veroorzaken waartegen opgetreden moet worden. We besteden daarom aandacht aan het zo diervriendelijk tegengaan van overlast en aan het bestrijden van dierenleed.

Op zo diervriendelijk mogelijke wijze voorkomen of bestrijden van schade, overlast en gevaar voor dieren

Veel organisaties vangen zwerfkatten op, neutraliseren ze en zetten ze weer terug (volgens de TNR-methode: Trap, Neuter and Return). Deze methode is echter in Arnhem niet langer mogelijk omdat de provincie sinds kort geen ontheffingen meer verleent van het verbod om katten uit te zetten gezien de negatieve effecten van verwilderde katten op de natuur. We gaan in gesprek met de provincie over dit verbod, samen met Dierenbescherming, Stichting Zwerfkatten Nederland en Dierentehuis Arnhem. Ook willen we samen met andere Gelderse gemeenten buiten het leefgebied van de wolf in gesprek met de provincie over vergoeding van preventieve maatregelen als er sprake is van regelmatig voorkomende schade door (trekkende) wolven. Verder doen we onderzoek naar de toepasbaarheid van diervriendelijke methoden van populatiebeheer voor grootwild. Tenslotte willen we ons inspannen om een meer preventieve plaagdierbeheersing mogelijk te maken.

Voorkomen, beperken en bestraffen van door mensen toegebracht dierenleed

Stroperij is strafbaar. Vissen is niet in alle wateren toegestaan. In onze stadsparken en natuurgebieden mag over het algemeen niet worden gevist. Hengelsport Federatie Midden Nederland houdt in de regio Midden-Nederland toezicht op het visverbod. We willen een jaarlijks overleg met de Hengelsport Federatie Midden-Nederland over hoe zij hierop toezicht hebben gehouden.

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling is een essentieel onderdeel van een duurzame woon- en leefomgeving.

De gemeentelijke ambitie die past in het landelijk beleid blijft om afval zoveel mogelijk her te gebruiken en de hoeveelheid restafval die verbrand moet worden, verder te verkleinen. De criteria die gebruikt worden bij de keuzes voor de manier waarop de afvalinzameling is ingericht, zijn naast dit milieubelang, de gebruiksvriendelijkheid en service voor de inwoner en de kosten die hiermee gemoeid zijn.

Reductie hoeveelheid restafval

Het is de ambitie om de hoeveelheid restafval die verbrand moet worden naar beneden te brengen.
De keuze voor het instrument diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder afval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt.

Beleidsontwikkeling afvalreductie

De ontwikkeling van nieuwe sturingsinstrumenten om de doelstelling op afvalreductie te bereiken, vraagt een nieuwe aanpak die in de komende begrotingsperiode verder wordt uitgewerkt.
Bij het onderzoeken naar alternatieve systemen die bijdragen aan de milieudoelen zal nadrukkelijker de inbreng, medewerking en betrokkenheid van de inwoners gevraagd worden.

Er ligt een belangrijke uitdaging om de basis die is gelegd met het systeem van Omgekeerd Inzamelen verder te optimaliseren en de scheidingsresultaten op het gebied van PBD, GFT en papier en herbruikbaar grofvuil, verder te verbeteren.
Het verbeteren van de service aan bewoners, duidelijker informeren en communiceren over de mogelijkheden van hergebruik zijn de beleidsinstrumenten waar we de komende periode op gaan inzetten.

Na het stoppen met Diftar zijn door het college toezeggingen gedaan om te onderzoeken op welke wijze de afvalstoffenheffing nog verder kan worden gedifferentieerd naar huishoudgrootte. Indien de raad kiest voor een andere grondslag voor toerekening dan zal dit in de verordening op de afvalstoffenheffing (in november) worden vastgelegd.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Omvang huishoudelijk afval	203,6	209,5	200,7		

Eenheid: kg per inwoner

Bron: CBS

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig". Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem biedt woonruimte	**2.967**	**314**	**43**	**219**
Beschikbare en betaalbare woningen	2.967	314	43	219
Duurzame en levensloopgeschikte woningen				
Leefbare woonomgeving				
Een schone, groene én klimaatbestendige openbare ruimte	**9.003**	**692**	**0**	**1.060**
Naar een klimaatadaptieve stad	9.003	692	0	1.060
Arnhems groen versterken				
Aandacht voor dierenwelzijn	**184**	**0**	**0**	**0**
het voorkomen van dierenleed en waar nodig het verbeteren van de leefomstandigheden van zowel huisdieren als in het wild levende dieren	184	0	0	0
Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling	**12.495**	**21.392**	**0**	**0**
Minder restafval	12.495	21.392	0	0
Overig	**16.377**	**18.567**	**3.995**	**4.275**
Totaal	**41.026**	**40.965**	**4.039**	**5.554**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	36.268	36.058	39.652	41.026	41.203	40.793	40.855
Baten	39.403	39.814	41.881	40.965	40.933	40.903	40.903
Saldo lasten en baten	***3.135***	***3.756***	***2.229***	***-61***	***-61***	***111***	***48***
Toevoegingen aan reserves	930	371	462	4.039	593	593	690
Onttrekkingen aan reserves	1.257	1.799	3.186	5.554	1.527	1.240	1.306
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***327***	***1.428***	***2.724***	***1.516***	***1.516***	***646***	***616***
Gerealiseerd resultaat	**3.462**	**5.184**	**4.953**	**1.454**	**665**	**757**	**664**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn in totaal begroot op € 41,0 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:

- Riolering: €13,2 miljoen;
- Afval: € 12,5 miljoen;
- Stedelijk groen: € 5,1 miljoen;
- Parken, bossen en ecologie: € 3,0 miljoen;
- Wonen: € 3,0 miljoen;
- Overige lasten: € 4,2 miljoen.

De totale begrote lasten zijn in 2022 € 1,4 miljoen hoger dan in 2021:

- € + 0,4 miljoen ontwikkeling kapitaallasten;
- € + 0,4 miljoen Parken & Bossen;
- € + 1,5 miljoen uitvoering Arnhem-Oost;
- € - 0,6 miljoen incidentele lasten 2021 voor de woondeal en woonwagenlocaties;
- € - 0,3 miljoen Overigen.

Baten
De begrote baten bedragen in 2022 € 40,9 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:
- Afval: € 21,4 miljoen;
- Riolering: €17,2 miljoen;
- Parken, bossen en ecologie: € 0,7 miljoen;
- Havenbeheer: € 0,9 miljoen;
- Kabels en leidingen: € 0,5 miljoen;
- Wonen: € 0,3 miljoen.

Toevoegingen aan reserves
De totale toevoeging aan de reserves is begroot op € 3,68 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- BR Kapitaallasten € 3,1 miljoen;
- BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte € 0,5 miljoen;
- Overig € 0,08 miljoen.

Onttrekkingen aan reserves
De totale onttrekking aan de reserves is begroot op € 4,4 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- BR Grondexploitatie € 3 miljoen;
- BR Grond onderhoud en vervanging openbare ruimte € 0,6 miljoen;
- BR Groenfonds € 0,28 miljoen;
- BR Volkshuisvestingsfonds € 0,19 miljoen;
- BR Werk-Investeringsfonds € 0,2 miljoen;
- Overig € 0,13 miljoen.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Lingezegen
GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Wonen
- Woningcorporaties;
- Particuliere verhuurders;
- Beleggers/ontwikkelaars;
- Provincie Gelderland;
- Ministerie van BZK;
- Zorgpartijen.

Arnhem-Oost
Met de Arnhem-Oost-aanpak willen wij de situatie in onze meest kwetsbare wijken langjarig aanpakken en duurzaam verbeteren. In de wijken, mét de wijken en in samenwerking met maatschappelijke partners en andere overheden. Hieronder, zonder uitputtend te zijn, onze belangrijkste partners:
- Ministerie van BZK;
- Provincie Gelderland;
- Partners van de samenwerkingskring Arnhem-Oost;
- Bewoners;
- Woningcorporaties;
- Primair en voorgezet onderwijs;
- Werkgeversorganisaties;
- The Economic Board.

Openbare ruimte

- Wijkteams;
- Schouwgroepen en belangengroepen;
- Waterschappen;
- Grondeigenaren (onder andere woningcorporaties, provincie, Hoge Veluwe, Gelders Landschap, Staatsbosbeheer);
- Groen Forum;
- Klimaatbestendig Arnhem;
- Triple Helix partners.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Wonen en leefomgeving. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Niet halen gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal / ontbreken voldoende dekking voor plankosten
Beheerskosten Arnhem Centraal
Planschade plan van aanpak woningsplitsing en verkamering
Extreme weersomstandigheden
GFT-voorzieningen

Beleidskaders

Wonen

- Arnhemse woonprincipes (Woonvisie);
- Volkshuisvestelijk kader 2019-2022;
- Huisvestingsverordening;
- Plan van aanpak woningbouwontwikkeling;
- Plan van aanpak Woningsplitsing en Verkamering;
- Woondeal Regio Arnhem- Nijmegen.

Openbare ruimte

- Structuurvisie 2020-2040;
- Groenvisie 2017-2035;
- Bomenplan Arnhem;
- Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2016-2020;
- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010 - 2020;
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen;
- Aanpak wateroverlast Arnhem Noord 2015.
- Visie en Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2021-2030;
- Strategie klimaatadaptatie Arnhem 2020 - 2030.

Paragrafen

De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting, bezien vanuit een bepaald perspectief. Een aantal paragrafen is in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

In de paragrafen worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. De wijze waarop invulling wordt gegeven aan de paragrafen verschilt per onderwerp.

De volgende paragrafen zijn opgenomen:

1. Lokale heffingen
2. Risicomanagement en weerstandsvermogen
3. Onderhoud kapitaalgoederen
4. Financiering
5. Bedrijfsvoering
6. Verbonden partijen
7. Grondbeleid
8. Investeringen
9. Subsidies

Lokale heffingen

De gemeente legt heffingen op. Die zijn onder te verdelen in algemene belastingen, bestemmingsbelastingen en retributies. Bij algemene belastingen is sprake van een gedwongen bijdrage, waar geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de overheid tegenover hoeft te staan. De opbrengsten dienen als algemeen dekkingsmiddel. Voorbeelden zijn de OZB en de toeristenbelasting. Bestemmingsbelastingen zijn belastingen waarvan de opbrengsten zijn bestemd voor specifieke taken of voorzieningen met een duidelijk algemeen belang. De riool- en afvalstoffenheffing zijn bestemmingsbelastingen. Bij retributies wordt er door de overheid een individuele tegenprestatie tegenover de bijdrage gesteld. Het gaat hierbij om leges en rechten.

Uitgangspunten van beleid

Afspraken uit het Coalitieakkoord 2018-2022

In het Coalitieakkoord 2018-2022 is afgesproken dat de inkomsten uit OZB met ingang van 2019 niet stijgen.
Voor de OZB-tarieven 2022 geldt dat deze (gemiddeld) gelijk zijn aan de tarieven 2021.
Voor de OZB geldt daarnaast dat ieder jaar een herwaarderingsjaar is. Dat betekent dat de WOZ-waarden gebaseerd worden op een nieuwe waardepeildatum (voor 2022 is dat 1 januari 2021).
Het gemiddelde herwaarderingscijfer leidt tot een tariefaanpassing zodat de herwaardering geen lastenontwikkeling tot gevolg heeft. Om te voorkomen dat de opbrengst OZB te hoog of te laag wordt, wordt de gemiddelde waarde-ontwikkeling gecompenseerd door een tariefswijziging. Uiteraard kan de werkelijke waardestijging per individueel object afwijken van de gemiddelde waardestijging, met als gevolg een andere individuele ontwikkeling van de lasten dan hier gepresenteerd.

In het coalitieakkoord 2018-2022 is tevens opgenomen dat de parkeertarieven en legestarieven niet stijgen en dat de heffingen (riool en afvalstoffen) kostendekkend worden gemaakt. Voor de legestarieven 2021 is van deze afspraak afgeweken. De stijging in kosten die het Rijk ons berekent is doorberekend in de legestarieven en enkele legestarieven zijn meer in lijn gebracht met tarieven elders in de regio. Ook voor de legestarieven 2022 geldt dat, indien van toepassing, de stijging van rijksleges wordt doorberekend in het tarief.

Afvalstoffenheffing

Het is de ambitie om de hoeveelheid restafval die verbrand moet worden naar beneden te brengen.
De keuze voor het instrument Diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder afval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt. Huishoudens betalen sindsdien weer een vast tarief voor afvalverwerking, waarbij de hoogte van dit tarief voor eenpersoonshuishoudens lager ligt dan voor meerpersoonshuishoudens.

De ontwikkeling van nieuwe sturingsinstrumenten om de doelstelling op afvalreductie te bereiken, vraagt een nieuwe aanpak die in de komende begrotingsperiode verder wordt uitgewerkt. Bij het onderzoeken naar alternatieve systemen die bijdragen aan de milieudoelen zal nadrukkelijker de inbreng, medewerking en betrokkenheid van de inwoners gevraagd worden.

Na het stoppen met Diftar zijn door het college toezeggingen gedaan om te onderzoeken op welke wijze de afvalstoffenheffing nog verder kan worden gedifferentieerd naar huishoudgrootte. Indien de raad kiest voor een andere grondslag voor toerekening dan zal dit in de verordening op de afvalstoffenheffing in november worden vastgelegd.

Rioolheffing

In het Coalitieakkoord 2018-2022 is afgesproken om de heffingen kostendekkend te maken. Voor de rioolheffing werd daarbij uitgegaan van een jaarlijkse groei van 1,5%.

Voor 2022 geldt dat de kosten van beheer en onderhoud van riolering naar verwachting lager uitvallen dan eerder meerjarig geraamd. Dit komt voornamelijk door verlaging van de rentekosten over de investeringen (rekenrente) en door verschuiving van lasten als gevolg van gewijzigd activeringsbeleid (financieel administratief). Aangezien de tarieven voor rioolheffing maximaal kostendekkend mogen zijn, zou dit voor 2022 een verlaging van de tarieven betekenen.
Vanaf 2023 wordt echter een toename verwacht van de vervangingsopgave van rioleringen. De hogere investeringen voor herstel en vervanging van het riool zullen nodig zijn om een adequaat rioolstelsel te behouden. Gezien de grote vervangingsopgave in met name de naoorlogse wijken in Arnhem-Zuid wordt voor de verdere toekomst nog een verdere stijging van de rioolinvesteringen verwacht.

Schommeling van tarieven is niet wenselijk. Het naar voren halen van investeringen naar 2022 heeft geen effect op het niveau van de kosten in 2022, omdat de stijgende kapitaallasten als gevolg van de extra investeringen pas in latere jaren zichtbaar zijn.
Voor een meer gelijkmatige tariefontwikkeling wordt daarom vanaf 2022 een spaarelement opgenomen in het tarief rioolheffing. De inkomsten op grond van dit spaarelement worden toegevoegd aan een voorziening en ingezet bij toekomstige vervangingsinvesteringen riolering. Door het inzetten van deze voorziening kan forse stijging van kapitaallasten in de toekomst worden afgevlakt. De hoogte van het spaarelement wordt bepaald op basis van een onderliggend investeringsplan. Geraamd wordt dat jaarlijks een spaarbedrag van € 700.000 nodig is om de extra investeringen op de langere termijn (deels) te kunnen dekken. De geplande investeringen zullen zoals gebruikelijk onderdeel uitmaken van het begrotingsproces.

Een deel van de lagere lasten in 2022 (€ 300.000) wordt wel doorberekend in het tarief. Per saldo betekent dit dat de (gemiddelde) lasten voor de burger in 2022 gelijk zijn aan 2021.

Bedrijveninvesteringszones
De verwachting is dat de gemeenteraad nog voor januari 2022 een verordening vaststelt, waarmee het voor ondernemers in het Korenkwartier mogelijk wordt om een Bedrijveninvesteringszone (BIZ) op te richten. Een BIZ betreft een afgebakend gebied binnen de gemeente, waarin ondernemers samen zorgen voor een veilige en leefbare bedrijfsomgeving. De gemeente int van de ondernemers in de BIZ een bijdrage en keert deze vervolgens als subsidie uit aan de BIZ als uitvoeringsorganisatie. In de verordening kan worden opgenomen dat de perceptiekosten op de subsidie in mindering worden gebracht; in dat geval is de BIZ-bijdrage voor de gemeente volledig budgetneutraal. De verordening treedt pas in werking bij voldoende draagvlak onder de ondernemers in de BIZ. Deze draagvlakmeting zal plaatsvinden na het vaststellen van de verordening.

Effecten corona
Om ondernemers tijdens de coronacrisis te ondersteunen in hun liquiditeit is aan hen de mogelijkheid geboden tot uitstel van betaling van gemeentelijke belastingen. Dit uitstel van betaling loopt tot 1 september 2021, waarna een betalingsregeling geldt tot 1 januari 2022 (toeristenbelasting) en tot 1 maart 2022 (OZB en rioolheffing).

Het is nog onzeker hoe de coronacrisis zich gaat ontwikkelen, maar met het vervallen van de meeste beperkingen in het najaar van 2021 is het vooralsnog de verwachting dat het merendeel van de ondernemers vanaf september 2021 alsnog de openstaande belastingaanslagen zal betalen en dat opnieuw uitstel in 2022 niet nodig zal zijn.

De effecten van corona op leegstand en faillissementen en de impact hiervan op de gemeentelijke begroting zullen de komende periode meer helder worden.

Geraamde inkomsten en een overzicht op hoofdlijnen

	2021	2022
Bedragen x € 1.000		
Belastingsoorten		
Onroerend zaakbelasting	55.558	55.834
Afvalstoffenheffing	19.132	19.853
Rioolheffing	17.117	17.148
Toeristenbelasting	470	525
	92.277	***93.360***
Overige heffingssoorten		
Parkeerbelasting	8.186	9.054
Leges burgerlijke stand	2.115	2.064
Bouw- en sloopvergunningen (Wabo)	4.037	4.037
	14.338	***15.155***
Totaal	**106.615**	**108.515**

Lokale lastendruk en kwijtscheldingsbeleid

Gemiddelde lastenontwikkeling per woning (eigenaar)	2021	2022	%
Onroerend zaakbelasting	€ 342	€ 342	0,00%
Rioolheffing	€ 177	€ 177	0,0%
Afvalstoffenheffing gemiddeld	€ 260	€ 265	2,0%
	€ 779	**€ 784**	**0,67%**

Gemiddelde lastenontwikkeling per woning (gebruiker/huurder)	2021	2022	%
Onroerend zaakbelasting	€ 0	€ 0	0,0%
Rioolheffing	€ 89	€ 89	0,0%
Afvalstoffenheffing gemiddeld	€ 260	€ 265	2,0%
	€ 349	**€ 354**	**1,49%**

Ontwikkeling lokale lastendruk in landelijk perspectief

Het Centrum voor onderzoek van de economie van de lagere overheden (Coelo) meet jaarlijks de lokale lastendruk van de Nederlandse gemeenten. De indicator 'Woonlasten meerpersoonshuishouden' geeft inzicht in de ontwikkeling van de Arnhemse woonlasten in relatie tot die van de overige gemeenten. De indicator bestaat uit de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing.

Uit een analyse is gebleken dat bij de berekening van de waarde van een gemiddelde woning in Arnhem andere aannames worden gehanteerd dan waarmee door het Coelo wordt gerekend. Bij de berekening van de gemiddelde WOZ-waarde van een woning in Arnhem wordt ook de categorie recreatiewoningen en overige woningen betrokken, terwijl deze categorie bij de berekening van het Coelo buiten beschouwing blijft. Omdat deze categorie een lagere gemiddelde WOZ-waarde heeft dan de overige categorieën, heeft dit een verlagend effect op de berekende gemiddelde WOZ-waarde voor een woning in Arnhem. Een vergelijking met de gegevens van het Coelo levert hierdoor een afwijking op.

Kwijtscheldingsbeleid

Inwoners van Arnhem (particulieren en kleine zelfstandigen) komen in aanmerking voor kwijtschelding als onder andere het zogenaamde gecorrigeerde inkomen lager uitvalt dan 100% van het bijstandsniveau. Arnhem kiest met het hanteren van een bovengrens van 100% van het bijstandsniveau voor de maximale invulling van het kwijtscheldingsbeleid die de wet biedt.

Kwijtschelding kan worden aangevraagd voor de (on)roerende zaakbelasting, afvalstoffenheffing en rioolheffing.

Kostendekkendheid leges en heffingen

In de gemeentewet (artikel 229b, lid 1) is opgenomen dat de tarieven die worden geheven voor de bestemmingsheffingen en retributies maximaal kostendekkend mogen zijn. Dit betekent dat de opbrengsten niet hoger mogen zijn dan de kosten. Zo wordt voorkomen dat de gemeente 'winst' maakt op deze heffingen en met de ontvangen specifieke inkomsten ook andere gemeenteactiviteiten financiert.
Het gaat bij de kostendekkendheid om geraamde bedragen, omdat op het moment van het vaststellen van de tarieven alleen nog de verwachtingen bekend zijn.

Hieronder wordt inzicht gegeven in de berekening van de kostendekkendheid van de rioolheffing, afvalstoffenheffing en leges.

Kosten van overhead

Kosten worden zoveel mogelijk direct toegerekend aan de betreffende activiteit, maar dat gaat niet altijd. Bijvoorbeeld bij de kosten van huisvesting, (algemene) communicatie en bestuursondersteuning. Dit zijn overheadkosten; alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Deze definitie van overheadkosten is vastgelegd in het BBV. Welke kosten de gemeenten als overheadkosten mogen zien, is dus in regelgeving vastgelegd. Gemeenten zijn wel vrij in de keuze van de methodiek voor toerekening van overheadkosten aan de lokale heffingen. Bij de gemeente Arnhem rekenen we de kosten van overhead aan de heffingen toe met behulp van een opslag op de ingezette uren.

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing is een bestemmingsbelasting. De inkomsten uit afvalstoffenheffing mogen alleen ingezet worden voor kosten van inzameling en verwerking van huishoudelijk afval.

De kostendekkendheid van 84% is gelijk aan die van 2021. Dit geldt voor zowel de periode dat Diftar van kracht was (januari tot en met mei 2021), als voor de periode van juni tot en met december 2021 waarin al een vast tarief per huishouden gold.
De frictiekosten als gevolg van het stoppen met Diftar zijn in 2021 doorberekend in de vaste tarieven die golden vanaf juni 2021. In 2022 zijn deze frictiekosten er niet.
De tarieven voor 2022 stijgen met 2% in vergelijking met de tarieven die een huishouden in 2021 gemiddeld kon verwachten. Om de vergelijking met 2021 te kunnen maken is voor de eerste 5 maanden Diftar een inschatting gemaakt van het aantal tariefzakken dat per huishouden werd aangeboden. Deze kosten zijn opgeteld bij het vaste tarief in de diftarmaanden en de 7 maanden niet-diftar.

Berekening kostendekkenheid t.b.v. Afvalstoffenheffing	
Bedragen x € 1.000	
Kosten Taakveld(en),incl. (omslag) rente	21.250
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	-1.539
Netto kosten taakvelden	***19.711***
Toe te rekenen kosten:	
Overhead incl. (omslag)rente	689
BTW	3.339
Totale kosten	***23.739***
Opbrengst heffingen	19.853
Dekkingspercentage	**84%**

Rioolheffing

De rioolheffing is een bestemmingsbelasting. De inkomsten uit rioolheffing mogen alleen ingezet worden voor de kosten van beheer en onderhoud van riolering.

De kostendekkendheid van 98% is vrijwel gelijk aan die van 2021 (97%). Zowel de begrote opbrengsten als de begrote kosten bevinden zich op hetzelfde niveau als in 2021. De samenstelling van de kosten is wel gewijzigd, omdat er vanaf 2022 een spaarelement in het tarief wordt opgenomen (zie verder bij 'Uitgangspunten beleid').

Berekening kostendekkenheid t.b.v. Rioolheffing	
Bedragen x € 1.000	
Kosten Taakveld(en),incl. (omslag) rente	14.542
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	-
Netto kosten taakvelden	***14.542***
Toe te rekenen kosten:	
Overhead incl. (omslag)rente	1013
BTW	1.642
Totale kosten	***17.197***
Opbrengst heffingen	17.148
Dekkingspercentage	**100%**

Leges

De kostendekkendheid leges Burgerzaken 2022 is lager dan in 2021 (van 61,9% in 2021 naar 52,7% in 2022). De kostendekkendheid van deze leges wordt bepaald op basis van begrote kosten- en opbrengstenbudgetten van de afdeling Burgerzaken in een specifiek jaar. Uiteraard gaat het hierbij om budgetten die voor het legesproces relevant zijn. Een aantal van de componenten voor deze berekening is - onder meer vanwege de toekenning van middelen voor het project doorontwikkeling Burgerzaken - bijgesteld. Denk hierbij aan het kostenbudget voor formatie en inhuur. De begrote opbrengsten zijn daarentegen voldoende constant gebleven. Hierdoor is de verhouding begrote kosten / begrote opbrengsten anders dan voorgaande jaren.

Legesverordening	Lasten 2022	Baten 2022	Kosten-dekkendheid
Bedragen x € 1.000			
Algemene dienstverlening			
PD-Burgerlijke stand	3.915	2.064	53%
Parkeren	106	88	83%
Overige APV	104	97	93%
Subtotaal Algemene dienstverlening	**4.125**	**2.249**	**55%**
Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning			
Huisvesting en Wabo	5.003	4.037	81%
Kabels/leidingen	430	350	81%
Subtotaal Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning	**5.433**	**4.387**	**81%**
Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn			
Drank- en Horeca	218	191	88%
Evenementen	191	130	68%
Prostitutiebedrijven	8	7	88%
Winkeltijden	-	-	0%
Subtotaal Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn	**417**	**328**	**79%**
Totaal	**9.975**	**6.964**	**70%**
Scheepvaartrechten Bedragen x € 1.000	905	536	59%
Reinigingsrechten Bedragen x € 1.000	53	53	100%

Overzicht lokale heffingen

Onroerendzaakbelasting

2021	Tarieven			WOZ-waarde	Begroot 2021		
	gebruiker	eigenaar	totaal	totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Bedragen x € 1.000							
Woningen		0,1466%	0,1466%	17.820.596		26.122	26.122
Niet-woningen	0,2060%	0,6180%	0,8240%	3.527.414	7.267	21.801	29.067
Totaal				**21.348.009**	**7.267**	**47.923**	**55.190**

2022	Tarieven			Stijgings-perc. tarief	WOZ-waarde	Begroot 2022		
	gebruiker	eigenaar	totaal		totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Bedragen x € 1.000								
Woningen		0,1308%	0,1308%	-10,74%	20.246.280		26.491	26.491
Niet-woningen	0,2024%	0,6073%	0,8098%	-1,73%	3.609.455	7.307	21.922	29.229
Totaal					**23.855.735**	**7.307**	**48.412**	**55.719**

Onroerend zaakbelasting	gemiddelde woning	gemiddelde niet-woning
Lasten 2021	342	4.856
Indexatie 0%	*0*	*0*
Lasten 2022	**342**	**4.856**

Afvalstoffenheffing

Bedragen x € 1.000

	Totaal-		Vast		Aantal huishoudens		Begroot	
	Tarief	2021	Tarief	2022	2021	2022	2021	2022
Eenpersoonshuishouden		214,90		220,80	29.583	29.175	6.357	6.442
Meerpersoonshuishouden		288,95		294,00	44.210	45.664	12.774	13.425
Totaal					**73.793**	**74.839**	**19.132**	**19.867**

Rioolheffing

Rioolheffing	Tarieven	Tarieven		aansluiting op riool	Begroot 2021		
2021	eigenaar	gebruiker	Totaal	totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Bedragen x € 1.000							
Woningen	0,0356%	0,0356%	0,0711%	17.770.596	6.318	6.318	12.636
Niet-woningen	0,0644%	0,0644%	0,1289%	3.477.414	2.241	2.241	4.481
Totaal				**21.248.009**	**8.559**	**8.559**	**17.117**

Rioolheffing	Tarieven	Tarieven		Stijgings-perc. tarief	Aansluiting op riool	Begroot 2022		
2022	eigenaar	gebruiker	Totaal		totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Bedragen x € 1.000								
Woningen	0,0313%	0,0313%	0,0625%	-12,04%	20.203.780	6.318	6.318	12.636
Niet-woningen	0,0643%	0,0643%	0,1286%	-0,23%	3.509.455	2.256	2.256	4.512
Totaal					**23.713.235**	**8.574**	**8.574**	**17.148**

Rioolheffing	gemiddelde woning		gemiddelde niet-woning	
Lasten 2021	**€ 177**		**€ 779**	
Indexatie 0%	€ 0,0	0,00%	€ 0,00	0,00%
Lasten 2022	**€ 177**		**€ 779**	

De opgenomen tarieven OZB en rioolheffing zijn gebaseerd op de waardeontwikkeling zoals die bij het opstellen van de Begroting bekend was. Medio oktober vindt een verbijzondering van de verwachte waarde-ontwikkeling plaats ten aanzien van de lokale markt. Indien dit gevolgen heeft voor de opgenomen tarieven, zullen deze tarieven worden bijgesteld. Een wijziging van de tarieven heeft echter geen gevolgen voor de belastingopbrengsten en de te betalen lasten, die blijven ongewijzigd. De tarieven worden ter vaststelling aan de gemeenteraad aangeboden in de betreffende verordeningen.

Voor de tarieven afvalstoffenheffing geldt dat deze wellicht nog verder worden gedifferentieerd naar huishoudgrootte (zie ook bij 'Uitgangspunten ven beleid'). Indien de raad hiervoor kiest, dan zal dit in de verordening op de afvalstoffenheffing in november worden vastgelegd.

Risicomanagement en weerstandsvermogen

Het is van belang om inzicht te hebben in de financiële positie (hoe financieel gezond is de gemeente) en de financiële weerbaarheid (welke mogelijkheden zijn er financieel). Met andere woorden hoe financieel robuust is de gemeente Arnhem?
Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre de gemeente Arnhem in staat is om risico's op te vangen.
De financiële positie van Arnhem wordt met een aantal financiële kengetallen (zoals solvabiliteit en schuldquote) in samenhang met het weerstandsvermogen in beeld gebracht en beoordeeld.

Samenvatting financiële positie

In deze paragraaf gaan we, in aansluiting op de toelichting in deel 1 van deze begroting, verder in op de financiële positie van de gemeente Arnhem. Allereerst een samenvatting van de belangrijkste punten uit deze paragraaf en aansluitend een toelichting op:

- de prognose van een aantal financiële kengetallen;
- de uitgangspunten voor beleid;
- het risicoprofiel en het beschikbare weerstandsvermogen;
- de belangrijkste risico's.

Om op een eenvoudige manier uit te leggen hoe de gemeente naar haar financiële positie kijkt, gebruiken we de metafoor van een privépersoon, die naar zijn of haar eigen financiële positie kijkt en vooruit kijkt naar de komende jaren. Hoe zeker zal mijn inkomen de komende jaren naar verwachting zijn? Zullen daarin schommelingen plaatsvinden waarmee ik rekening moet houden? Hoe zullen naar verwachting mijn uitgaven zich de komende jaren ontwikkelen? Stijgen of dalen de vaste lasten? Moet ik rekening houden met extra kosten voor de studie van de kinderen? Als daar een beeld van is hoe ziet dan naar verwachting het totale beeld van mijn inkomsten en uitgaven eruit? Zal dit in evenwicht zijn? Kan ik nog wat sparen of moet ik tijdelijk wat geld van mijn spaarrekening halen?
Heb ik wat extra middelen achter de hand als er zich tegenvallers voordoen? Bijvoorbeeld als mijn wasmachine kapot gaat of als mijn auto niet door de APK komt? Als een privépersoon een goed en zeker inkomen heeft om zijn huur of hypotheek te betalen, verder geen grote schulden heeft en ook nog over een spaarsaldo beschikt, is de conclusie dat zijn of haar financiële positie robuust en solide is.

Zo is het ook bij gemeenten. Hoe ziet het gemeentelijk huishoudboekje er voor de komende jaren uit? Hoe zullen onze inkomsten en uitgaven zich ontwikkelen? Denken we dat we de komende jaren een tekort of een overschot gaan krijgen of zijn onze inkomsten en uitgaven vrijwel in evenwicht?
Als we zien dat de schulden zich niet negatief ontwikkelen, er een goed gevulde 'bankrekening' (algemene reserve) is en de baten vrijwel ieder jaar even hoog of iets hoger zijn dan de lasten, dan staat een gemeente er over het algemeen goed voor. Het weerstandsvermogen geeft aan in welke mate de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's (plotselinge tegenvallers) op te vangen zonder dat het beleid of de uitvoering hiervan in gevaar komt. Door in samenhang te kijken naar een aantal kengetallen kunnen we zien hoe robuust de financiële positie van een gemeente is. Dat is waar we in deze paragraaf bij stilstaan.
Een belangrijke randvoorwaarde daarbij is dat het gemeentelijke huishoudboekje in evenwicht moet zijn. De raad moet erop toezien dat de begroting 'structureel en reëel in evenwicht is' dan wel er voor zorgen dat dit evenwicht in de daarop volgende jaren wordt bereikt (art. 189, lid 2 gemeentewet). De begroting moet vervolgens goedgekeurd worden door Gedeputeerde Staten (GS). Als de begroting niet sluitend zou zijn, komt de gemeente onder toezicht van GS en moet de gemeente alsnog maatregelen nemen om de begroting sluitend te maken.

Hoe ziet het financieel beeld voor de Begroting 2022 en daarop volgende jaren eruit? Precies midden in deze raadsperiode, maart 2020, kwam de wereld terecht in de coronacrisis. Die crisis had grote gevolgen voor Nederland en ook voor Arnhem. In (financiële) zin hielden we de vinger aan de pols met behulp van Impactanalyses en het corona dashboard. Op 2 september 2020 nam de raad de voorstellen aan in de "Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis". Deze zomer informeerden we de raad hierover in de vorm van de 'First year review Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis". Het Rijk sprong bij en hield de economie zoveel mogelijk op gang door uitgebreide steunmaatregelen. Financiële hulp van het Rijk kwam er ook voor gemeenten. Het Rijk trad als buffer op en ving zo de ergste financiële klappen voor de gemeente op. Als gemeente konden wij zo hulp bieden in de stad.

Bij de voorbereiding van deze Begroting was de situatie van het aantal besmettingen wisselend. Vóór de zomer daalde het besmettingen sterk en werden de coronamaatregelen versoepeld. Korte tijd later nam het aantal besmettingen opnieuw toe om vervolgens weer te dalen. Eind augustus is er weer sprake van een lichte stijging. Duidelijk is dat we in de komende tijd rekening moeten houden met nieuwe onzekerheden: Komen er nog meer

nieuwe virusvarianten? Loopt de immuniteit wellicht terug? Wat zal komend najaar en komende winter het effect zijn van seizoensinvloeden? Wat zullen de mogelijke gevolgen zijn voor de burgers, bedrijven en organisaties in de stad? Blijft het Rijk verder gaan met pakketten steunmaatregelen en blijven ze de gemeenten daarin ook steunen?

Zoals we eerder aangaven sluiten we aan bij de ramingen van het Centraal Plan Bureau (CPB). De meest recente raming is die van augustus 2021. Ook het CPB geeft aan dat de ontwikkeling van de corona pandemie de belangrijkste onzekerheid is. Sommige sectoren zullen hier blijvend last van houden. Het CPB voorziet dat in die sectoren bedrijfsbeëindigingen onvermijdelijk zullen zijn. De vooruitzichten in de zogenaamde 'basisraming' zijn positief. Door het wegvallen van coronabeperkingen voorspelt het CPB een krachtig herstel en een groei van de economie in 2021 en 2022 van meer dan 3%. Ook loopt naar verwachting, zelfs bij de afloop van de steunmaatregelen van het Rijk, de werkloosheid nauwelijks op. Het overheidstekort zal in 2022 dalen tot 1,8%. Door de groei van de economie daalt ook de relatieve overheidsschuld.
Hoe betrekkelijk de betekenis van dit soort cijfers is blijkt als we kijken naar de vertaling van CPB-cijfers door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten in een drietal scenario's voor gemeenten begin 2021. Toen werd nog rekening gehouden met een veel hogere werkloosheid.
Het CPB adviseerde overigens eerder de financiën van de Rijksoverheid niet extra te belasten met structurele nieuwe uitgaven of lastenverlichtingen. Het CPB geeft aan dat die dan opgevangen moeten worden door bezuinigingen of lastenverzwaringen.

De snel wisselende perspectieven werken ook door in onze stad. De eerste sectoren waar we dan aan denken zijn horeca en evenementen. Maar ook breder heeft het terugdraaien van maatregelen effect. Denk daarbij onder andere aan thuiswerken en niet in de laatste plaats natuurlijk de impact van het virus op de gezondheid van de inwoners van onze stad en de zorg.
Om goed zicht te krijgen en te houden de betekenis van wisselende perspectieven voor het bestuur van onze stad en eventuele noodzakelijke (financiële) bijstellingen gaan we door op de eerder ingeslagen weg:

- we blijven de impact op onze begroting volgen en actualiseren ook de risico's in het risicoprofiel;
- we volgen nauwlettend de mate waarin het Rijk met maatregelen compenseert;
- we gaan behoedzaam om met onze financiële positie gelet op onzekerheden over de inkomsten van het Rijk op langere termijn;
- we monitoren de voortgang van de Arnhemse Herstelagenda corona en vullen, als dat nodig is, de aanpak daarin aan.

We lopen het beeld van onze financiën, zoals in deze begroting opgenomen door aan de hand van de drie niveaus van robuustheid, zoals we die steeds in begroting en jaarverslag laten zien:

1. De robuustheid van de begroting
   De begroting 2022 is niet sluitend. Dat geldt ook voor de jaarschijf 2023. Voor 2024 en 2025 is er sprake van een overschot en daarmee is de begroting structureel sluitend. Belangrijk is ook hierbij te vermelden dat in alle jaarschijven rekening is gehouden met de toevoegingen aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit;
2. De mate van robuustheid om risico's op te vangen
   Het risicoprofiel is opnieuw geactualiseerd en ook het beeld van de beschikbare weerstandscapaciteit is opnieuw bepaald. Dit levert een weerstandsfactor op van 1,4 in 2022 oplopend tot 1,5 in 2025. Een uitvoerige toelichting hierop is verderop in deze paragraaf opgenomen.
3. De mate van robuustheid van de balans.
   Hierbij gaat het onder andere om de omvang van de schulden van de gemeente (netto schuldquote) en de verhouding tussen eigen en vreemd vermogen (solvabiliteit). De uitkomsten van de financiële kengetallen worden verder in deze paragraaf toegelicht.

Op basis van het beeld, zoals opgenomen in deze Begroting 2022, kan geconcludeerd worden dat de gemeente financieel redelijk robuust is. Dat beeld zet zich verder door in de volgende jaren. Deze Begroting en zeker het beeld voor de daarop volgende jaren zijn echter een momentopname. Het financieel beeld van de begroting zal komende jaren steeds opnieuw geactualiseerd moeten worden. Het risicoprofiel en de beschikbare buffers en de daaraan gekoppelde weerstandsfactor zullen steeds weer opnieuw worden berekend. Risico's die zich voordoen kunnen grote effecten hebben. Inkomsten van het Rijk en daaraan gekoppelde regelgeving kunnen van grote invloed zijn op de financiële positie van onze stad.
Belangrijk is ook dat de raad zich in onze stad steeds weer opnieuw gesteld ziet worden voor nieuwe uitdagingen en nieuwe ambities die handelen en sturen noodzakelijk maken. De aanpak van die nieuwe uitdagingen en ambities zal ook in de komende raadsperiode centraal staan in het bestuur van onze stad. Met deze Begroting

2022 en het meerjarenbeeld 2023-2025 ligt er ook voor een nieuwe raad een goede financiële basis om aan de slag te gaan.

Toelichting uitkomsten financiële kengetallen

Voor de beoordeling van de financiële positie van onze gemeente wordt gebruik gemaakt van de kengetallen, zoals genoemd in art. 11 van de begrotingsvoorschriften (BBV). Ook de weerstandsfactor is uitgedrukt in de vorm van een kengetal.

Een goede toelichting op deze kengetallen en de betekenis daarvan voor de sturing door de raad is opgenomen in de publicatie 'Meerjarig financieel inzicht voor de raad - de samenhang tussen beleid en kengetallen' van de commissie BBV.

De kengetallen volgens art. 11 van de BBV voor 2022 en volgende jaren laten het volgende beeld zien:

Netto schuldquote	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	79%	107%	97%	99%	98%	94%

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	71%	98%	90%	93%	92%	89%

Solvabiliteitsratio	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	19%	12%	14%	15%	16%	17%

Weerstandsvermogen (factor)	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	1,0	1,0	1,4	1,4	1,5	1,5

Kengetal grondexploitatie	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	5%	7%	6%	4%	3%	2%

Structurele exploitatieruimte	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	0%	-3%	-4%	0%	1%	5%

Woonlasten meerpersoonshuishouden	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	102%	98%	94%	94%	94%	94%

De financiële kengetallen laten ten opzichte van de Begroting 2021, zoals die een jaar geleden door de raad is vastgesteld, een positieve ontwikkeling zien. De coronacrisis heeft geen directe weerslag gehad op de Arnhemse financiële positie. De belangrijkste reden hiervoor is het ruimhartige compensatiebeleid van het Rijk, waarmee incidentele tegenvallers opgevangen zijn. Naar verhouding van de omvang van de Arnhemse begroting is de schuld gedaald. Dit blijkt uit de schuldquote die voor de Begroting 2022 met 97% tien procentpunt gedaald is ten opzichte van de schuldquote in de begroting van vorig jaar. Gecorrigeerd voor de verstrekte leningen is de daling acht procentpunt. Ook is de schuld per inwoner gedaald.

Behalve dat de relatieve schuld is gedaald, is het eigen vermogen gestegen. Hierdoor is de solvabiliteit toegenomen. In de primitieve Begroting 2021 lag deze nog op 12%. In deze begroting stijgt deze naar 14%. In alle komende begrotingsjaren zet deze verbetering door. Ook de weerstandsfactor is verbeterd. In de primitieve Begroting 2021 bedroeg deze 1,0 en steeg door naar 1,2 in het laatste begrotingsjaar. In deze begroting herstelt de weerstandsfactor zich naar 1,5.

De grondexploitaties leggen geen groot beslag op de Arnhemse begroting. Dit was in de Begroting 2021 al niet het geval en in de Begroting 2022 daalt dit ook nog licht. Het risico van het afwaarderen van grondexploitaties heeft daarmee slecht een beperkte impact op de Arnhemse financiële positie.

In 2022 is de begroting niet in structureel evenwicht doordat een deel van de structurele lasten via bestemmingsreserves incidenteel gedekt worden. In de latere jaren komt de begroting ook in structureel evenwicht en worden alle structurele lasten gedekt met structurele inkomsten.

De woonlasten stijgen in Arnhem veel minder hard dan in de rest van Nederland. Hierdoor bedragen de woonlasten in de Begroting 2022 94% van het landelijk gemiddelde waar dan in de Begroting 2021 nog 98% was.

In de raadsbrief van 11 mei 2021 hebben we aangegeven de financiële kengetallen te vergelijken met de risico-indeling van de provincie. De provincie hanteert daarbij drie categorieën. Categorie A is het minst risicovol en categorie C is het meest risicovol. De uitkomsten voor de begroting 2022 zijn onderstaand vermeld. De kolom 'Gelders gemiddelde' is ontleend aan de begrotingsbrief 2021. Er zijn nog geen kengetallen beschikbaar voor het jaar 2022.

Tabel gehanteerd door de Provincie:

Kengetal	Gelders gemiddelde	Waarde Arnhem Begroting 2022	Categorie A	Categorie B	Categorie C
1. Netto schuldquote	67%	97%	<90%	90-135%	>135%
2. Netto schuldquote gecorrigeerd	59%	90%	<90%	90-135%	>135%
3. Solvabiliteitsratio	30%	14%	>50%	20-50%	<20%
4. Grondexploitatie	9%	6%	<20%	20-35%	>35%
5a. Structureel exploitatieruimte Begr.	0,20%	-4,00%	Begr. en MJR	Begr. en MJR	Begr. en MJR
5b. Structureel exploitatieruimte MJR	0,11%	5,00%	> 0%	> 0%	> 0%
6. Belastingcapaciteit	104%	94%	<95%	95-105%	>105%
7. Weerstandsvermogen	1,73	1,4	> 1,0	0,8 - 1,0	< 0,8

Als aanvulling op deze verplichte kengetallen worden in de begroting en jaarrekening in aansluiting op de zogenaamde stresstesten van de 100.000+ gemeenten op vier aandachtsvelden nog een aantal andere kengetallen doorgerekend. Bij elk kengetal wordt door middel van een kleur aangegeven hoe hierop wordt gescoord: rood is kwetsbaar, oranje is punt van aandacht en groen is voldoende.

Aanvullende kengetallen tav schuldquote	rek. 2020	begr. 2021	begr. 2022
a Netto schuld per inwoner	€ 3.566	€ 4.316	€ 4.279
b Schuldevolutie	0%	9%	6%
c Netto rentelasten/exploitatie	1,53%	1,61%	1,56%
d Aanwezigheid rentereserve/buffer	ja	ja	ja
e Zekerheden leningen, garantstellingen en waarborgen	94,23%	94,9%	94%

Aanvullende kengetallen tav solvabiliteit	rek. 2020	begr. 2021	begr. 2022
a Weerstandsfactor	1,0	1,0	1,4
b Mogelijkheden om weerstandscapaciteit te verbeteren	ja	ja	ja

Aanvullende kengetallen tav grondexploitatie	rek. 2020	begr. 2021	begr. 2022
a Afhankelijkheid van grondexploitatie voor sluitende begroting	nee	nee	nee
b Winstverwachting grondexploitatie	14.084	13.868	13.868
c Toekomstig nog te realiseren baten en lasten in relatie tot de BIE	1,9	1,9	1,5

Aanvullende kengetallen tav structurele exploitatieruimte	rek. 2020	begr. 2021	begr. 2022
a Toereikenheid onderhoudsbudgetten openbare ruimte	0,34%	0,30%	0,30%
b Ombuigingen, taakstellingen	0%	0,05%	0,05%
c Meerjarig sluitende begroting	ja	ja	ja

Aanvullende kengetallen tav woonlasten	begr. 2019	begr. 2021	begr. 2022
a Onbenutte belastingcapaciteit OZB	0,25%	0,21%	0,21%
b Derving OZB i.v.m. leegstand	2,03%	2,06%	2,06%

Uit deze kengetallen blijkt dat Arnhem op veel onderdelen goed scoort. De netto schuld per inwoner is wel rood, maar is verbeterd ten opzichte van de begroting van een jaar geleden.
Bij het beoordelen van de bovenstaande kengetallen is belangrijk de kengetallen in onderlinge samenhang te bezien om uitspraken te kunnen doen over én de robuustheid van de begroting/rekening, én de robuustheid van de risicobuffers én de robuustheid van de balans.

Robuustheid van de begroting:

- De belangrijkste conclusie is dat de begroting vanaf 2023 structureel in evenwicht is;
- De begroting van de gemeente Arnhem is niet afhankelijk van de uitkomsten van de grondexploitaties;
- De Arnhemse belastingen bevinden zich onder het landelijk gemiddelde en bieden ruimte om in een uiterst geval de financiële positie te verbeteren.

Robuustheid van de buffers voor risico's in relatie tot het beschikbare weerstandsvermogen:

- Een belangrijke indicator is de weerstandsfactor die de verhouding uitdrukt tussen de beschikbare buffers (reserves die het weerstandsvermogen van de gemeente vormen) en de benodigde weerstandscapaciteit (het totaal van de berekende mogelijke nadelige financiële gevolgen van de risico's). De weerstandsfactor is gestegen en bevindt zich boven de 1,4. De daling van het risicoprofiel en de stijging van de algemene reserve dragen hieraan bij. De uitkomst van de weerstandsfactor voor de jaren 2023 - 2025 is relatief. Nieuwe risico's en mogelijke tegen- of meevallers die doorwerken op de omvang van de beschikbare weerstandscapaciteit kunnen invloed hebben op de weerstandsfactor. Er is voor wat betreft de weerstandsfactor geen sprake van een meerjarig bevroren situatie, maar een momentopname op basis van de inzichten op dit moment;
- Naast de directe buffers voor risico's zijn in de raad afspraken gemaakt over de toevoegingen aan de bestemmingsreserve solvabiliteit als extra versteviging van de financiële positie. Op basis van de huidige inzichten en voorziene toevoegingen loopt deze reserve op tot € 32 miljoen eind 2025.

Robuustheid van de balans:

- De solvabiliteit van onze gemeente bevond zich een aantal jaren op een zorgelijk niveau Een groeiend eigen vermogen, mede met de bestemmingsreserve solvabiliteit en de aanwezige risicobuffers hebben gezorgd voor een gestaag toenemende solvabiliteit.
- Voor een goede beoordeling van de solvabiliteit is het van belang de relatie met de kengetallen voor grondexploitatie te vermelden. De verliesname van meer dan € 100 miljoen op de grondexploitaties in de economische crisis van 2008 - 2013 heeft de balans structureel robuuster gemaakt. Het aandeel van de grondexploitatie op de totale begroting blijft beperkt waardoor een dergelijke verliesname nu geen risico is.
- Arnhem verbetert haar schuldpositie in de Begroting 2022. De schuldquote daalt aanzienlijk ten opzichte van de begroting van vorig jaar De verbetering van de schuldpositie zorgt voor een lagere druk van de rentelast op de Arnhemse begroting.

Jaartal	Solvabiliteit	
	primitieve begroting	rekening
2016	12%	15%
2017	10%	16%
2018	12%	16%
2019	14%	17%
2020	15%	19%
2021	12%	
2022	14%	

Toelichting uitgangspunten van beleid

Tijdens deze raadsperiode is in nauwe samenwerking met de raad veel aandacht besteed aan de uitgangspunten en spelregels voor risicomanagement en weerstandsvermogen.
In 2020 is een nieuwe beleidsnota Risicomanagement en weerstandsvermogen (nota van 12 mei 2020, zaaknummer 466760) uitgebracht.
In de raad is een tweetal moties aangenomen over de spelregels voor het weerstandsvermogen in samenhang met de financiële kengetallen (de motie 'Realistischer inschatten en bewuster beleid' (nummer 20M209, zaaknummer 466760) en motie 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen' (nummer 20M255, zaaknummer 504479). Via het uitvoeren van onderzoek, een technische bijeenkomst met de financiële woordvoerders en een drietal experts op 24 maart 2021 en een aansluitende raadsbrief (11 mei 2021, zaaknummer 566585) heeft het college deze moties uitgevoerd.

De raad heeft op 16 september de uitgangspunten voor risicomanagement en spelregels voor weerstandsvermogen vastgesteld. Daarin is onder andere opgenomen dat:

- bij het werken aan gemeentelijke doelstellingen raad, college en ambtelijke organisatie zich bewust zijn van risico's en kansen en deze in beeld gebracht worden. Vervolgens worden maatregelen getroffen om risico's te beperken. Risicomanagement is een hulpmiddel om als gemeente doelstellingen te bereiken;
- de belangrijkste pijler van een goede risicocultuur daarbij is dat in het samenspel tussen raad, college en ambtelijke organisatie transparant wordt omgegaan met risico's en maatregelen;
- de realiteit is dat het niet mogelijk is alle risico's op voorhand in te schatten;
- over de invulling van specifieke afspraken met betrekking tot de risico's voor grote projecten/voorstellen zal nog met de auditcommissie worden overlegd;
- om goed zicht te krijgen op de mogelijkheden om risico's op te vangen als die zich voordoen kijkt de raad naar de begroting, het risicoprofiel versus de beschikbare buffers en de balans. De stand van zaken wordt toegelicht in de begroting en het jaarverslag;
- in de nota is een stappenplan opgenomen dat de raad kan helpen afwegingen te maken over risico's en benodigde buffers. De technische uitwerking kan plaatsvinden door gebruik te maken van een aantal knoppen, waaraan kan worden gedraaid;
- het risicoprofiel wordt periodiek bekeken en op basis daarvan wordt door middel van risicosimulaties bepaald wat de omvang van de benodigde risicobuffers is. Vastgelegd is welke onderdelen van de gemeentelijke reserves de buffers zijn om niet begrote tegenvallers op te vangen. De verhouding tussen risico's en buffers wordt uitgedrukt in een zogenaamde weerstandsfactor waarvoor de spelregels vastliggen in de verordening Financieel beleid en beheer 2020;
- voor niet voorspelbare gebeurtenissen heeft de gemeente een extra buffer in de vorm van de bestemmingsreserve solvabiliteit. Ook hiervoor liggen de spelregels vast in de verordening;
- de ontwikkelingen met betrekking tot risico's en buffers worden geëvalueerd door middel van onderzoek. Op basis hiervan kunnen afspraken worden gemaakt.

Het samenvattend beeld van het onderzoek, de bijeenkomst met de financiële woordvoerders en de experts en de raadsbrief is als volgt:

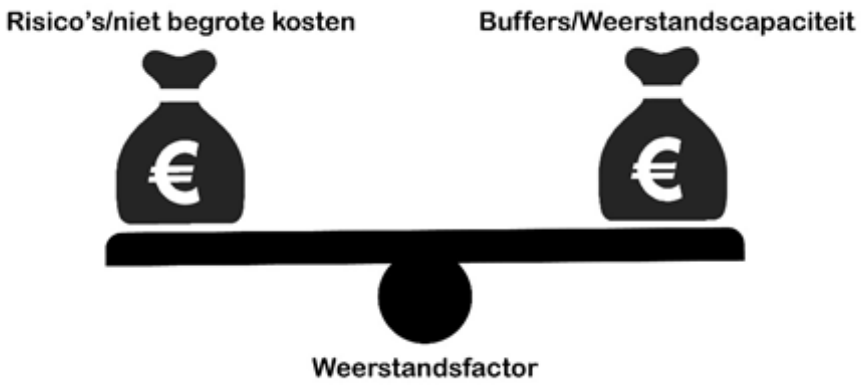
- de uitkomsten van een vergelijkend onderzoek naar weerstandsvermogen en financiële kengetallen zijn beschikbaar. Op basis daarvan is zichtbaar gemaakt welke keuzes er zijn voor de verschillende instelling van de knoppen voor weerstandsvermogen en spelregels voor solvabiliteit en schuldquote;
- expliciete afwegingen over de mate van bereidheid risico's te nemen worden in deze paragraaf weerstandsvermogen toegelicht;
- in aansluiting op het advies van de experts is het belangrijk ten aanzien van de spelregels voor de berekening van de benodigde- en beschikbare weerstandscapaciteit te kiezen voor een bestendige gedragslijn;
- uitgaande van de positieve beoordeling van de experts van de kwaliteit van het risicomanagement en het hieruit voortvloeiende risicoprofiel in onze gemeente is het niet noodzakelijke risico's op structurele budgetten extra zwaar mee te rekenen;
- gegeven het goede risicoprofiel, voldoende solvabiliteit en mogelijke ondersteuning van het Rijk bij het optreden van zgn. zwarte zwanen (grote externe risico's met een zeer incidenteel karakter en met een kleine kans, bijvoorbeeld een aardbeving) is het niet noodzakelijk hiermee rekening te houden in het risicoprofiel;
- aan de knop van de weerstandsfactor zou wel kunnen worden gedraaid. Door het hanteren van een lagere weerstandsfactor dan 1,0, (bijvoorbeeld 0,8), zou incidenteel een bedrag aan de algemene reserve onttrokken kunnen worden. Gelet op de inhoud van de motie, waarbij wordt aangedrongen op herstel van de reserves ligt dit niet voor de hand;
- financiële kengetallen met betrekking tot solvabiliteit en schuldquote in Arnhem zijn ten opzichte van andere gemeenten relatief ongunstig, maar hebben zich wel deze raadsperiode in positieve zin ontwikkeld. De

gemaakte afspraken voor toevoegingen aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit hebben daaraan bijgedragen;
- de beschikbare weerstandscapaciteit maakt het alleen mogelijk om op incidentele basis mogelijke tegenvallers op te vangen. Tegenvallers zullen uiteindelijk in de begroting moeten worden verwerkt. Om die reden is het belangrijk een goed inzicht te hebben in de flexibiliteit/wendbaarheid van de begroting. Ter voorbereiding van de nieuwe raadsperiode zal hiervan een beeld worden gegeven;
- een concrete doelstelling over een minimaal gewenste solvabiliteit en een maximaal gewenste netto-schuldquote ligt niet vast in de huidige financiële spelregels. Wel worden de uitkomsten van deze kengetallen steeds in samenhang met de ontwikkeling van het weerstandsvermogen in de begroting en jaarrekening toegelicht;
- om een goed beeld te geven van financiële kengetallen en de weerstandsfactor worden deze ingaande deze begroting gespiegeld aan de risico-indeling van de provincie en de beoordelingstabel die Naris hanteert;
- over goed risicomanagement bij projecten wordt de raad nog aanvullend geïnformeerd. Hierover is inmiddels al met de auditcommissie gesproken.

Toelichting weerstandsvermogen

In dit deel van de paragraaf is het totaalbeeld opgenomen van de benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit, het weerstandsvermogen:
- als vast onderdeel van de voorbereiding van de jaarrekening zijn de gemeentelijke risico's die gevolgen kunnen hebben voor de financiële positie opnieuw bezien, waar nodig aangepast en aangevuld. Op basis van het nieuwe risicoprofiel is met behulp van statistische berekeningen bepaald wat de omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is;
- bij het opmaken van de jaarrekening wordt ook nagegaan wat de omvang is van de reserves waarvan is afgesproken dat deze de beschikbare weerstandscapaciteit vormen;
- door de beschikbare weerstandscapaciteit (reserves als buffer) te delen door de benodigde weerstandscapaciteit (risico's) wordt de weerstandsfactor berekend.

Het volgende plaatje illustreert dit:

Hoe hoger de weerstandsfactor is hoe robuuster de gemeente is om risico's die zich voordoen op te kunnen vangen. Daalt de weerstandsfactor beneden de 1,0 dan zijn de financiële buffers lager dan het benodigde weerstandsvermogen en kan de gemeente in de financiële problemen komen als zich risico's voordoen. Over de hoogte van de weerstandsfactor liggen afspraken vast in de verordening Financieel beleid en beheer:
'Voor een robuuste financiële positie mag de weerstandsfactor niet lager zijn dan 1. Indien de weerstandsfactor lager is dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor hoger is dan 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor (nieuw) beleid (art. 11.3). Binnen de gemeente Arnhem kijken we, zoals gezegd, niet alleen naar de weerstandsfactor, maar doen dit in onderlinge samenhang met andere financiële kengetallen. Wanneer er sprake zou zijn van een weerstandsfactor boven de 1,4 en deze ruimte zou worden ingezet voor nieuw beleid dan heeft dit ook een ander effect: Het eigen vermogen van de gemeente vermindert en de solvabiliteit verslechtert.

De prognose van het beeld bij deze begroting voor het weerstandsvermogen ziet er voor 2022 tot en met 2025 als volgt uit:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	Begroting 2021-2024	JV 2020	Prognose 2021	Begroting 2022	2023	2024	2025
	90%	90%	90%	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000							
Benodigde weerstandscapaciteit							
1. Gemeentebrede risico's	26.417	40.952	34.146	34.146	34.146	34.146	34.146
2. Corona risico's	4.834	4.161	2.987	2.987	0	0	0
Gemeentebrede risico's totaal	**31.251**	**45.113**	**37.133**	**37.133**	**34.146**	**34.146**	**34.146**
3. Risico's grondexploitatie	11.420	13.406	13.406	13.406	13.406	13.406	13.406
Totaal	**42.671**	**58.519**	**50.539**	**50.539**	**47.552**	**47.552**	**47.552**
Beschikbare weerstandscapaciteit							
1. Algemene reserve	25.139	44.067	59.320	51.600	49.316	53.180	55.065
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	16.445	16.509	16.509	16.509	16.509	16.509	16.509
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	1.039	0	889	1.039	1.039	1.039	1.039
Totaal	**42.623**	**60.576**	**76.718**	**69.148**	**66.864**	**70.728**	**72.613**
Benodigd versus beschikbare ruimte irt aanzuivering	**-48**	**2.057**	**26.179**	**18.609**	**19.312**	**23.176**	**25.061**
Verschil (> factor 1,4)	**-17.116**	**-21.351**	**5.964**	**-1.606**	**291**	**4.155**	**6.040**
Weerstandsfactor	**1,0**	**1,0**	**1,5**	**1,4**	**1,4**	**1,5**	**1,5**

De coronacrisis is op deze berekening van invloed. Door corona ontstonden er nieuwe risico's voor de gemeente. Ook deze risico's zijn bij de opstelling van deze begroting geactualiseerd, zoals uit bovenstaande tabel blijkt. Het opnemen van deze risico's heeft het risicoprofiel verhoogd en dat werkt weer door in een lagere weerstandsfactor. Door de coronarisico's is de financiële positie qua buffers voor risico's minder robuust dan deze had kunnen zijn:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	Begroting 2022
	90%
Weerstandsfactor	**1,4**
Weerstandsfactor zonder coronarisico's	**1,5**

Zoals toegezegd in de eerdergenoemde raadsbrief van 11 mei 2021 vergelijken we de weerstandsfactor van onze gemeente ook met de beoordelingstabel van Naris.

Beoordelingstabel weerstandsvermogen		
	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	>2	Uitstekend
B	1,4 < x < 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 < x < 1,4	Voldoende
D	0,8 < x < 1,0	Matig
E	0,6 < x < 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

De weerstandsfactor bevindt zich voor de periode 2022-2025 in categorie B 'ruim voldoende'.
Doordat we daarmee volgens onze eigen spelregels in de verordening Financieel beleid en beheer vanaf 2024 boven de 1,4 zitten, is er geen aanleiding de reserves aan te vullen en zou de ruimte boven de 1,4 ingezet kunnen worden voor nieuw beleid. Een belangrijk aandachtspunt daarbij is echter dat dit alleen mogelijk is zolang de begroting een structureel sluitend beeld laat zien. De toelichting op de verschillende onderdelen die de weerstandsfactor bepalen, is opgenomen in volgende onderdelen van dit deel van deze paragraaf.

Toelichting benodigde weerstandscapaciteit en risicoprofiel

Het risicoprofiel wordt bepaald door te inventariseren welke risico's er bestaan, en wanneer ze zich voor doen welke nadelige financiële effecten ze voor onze gemeente zouden kunnen hebben. Om te kunnen bepalen wat de financieel nadelige gevolgen van deze risico's zijn, wordt van ieder risico een schatting gemaakt van de kans dat een risico zich voordoet en van het mogelijk financieel gevolg. Daarbij wordt voor de risico's in de exploitatie gebruik gemaakt van de volgende indeling:

Risicoscore				
Klasse	Kans		Klasse	Geldgevolg
1	< of 1 x per 10 jaar	10%	1	< € 50.000
2	1 x per 5-10 jaar	30%	2	€ 50.000 - € 200.000
3	1 x per 2-5 jaar	50%	3	€ 200.000 - € 500.000
4	1 x per 1-2 jaar	70%	4	€ 500.000 - € 1.000.000
5	1 x per jaar of >	90%	5	> € 1.000.000

Op basis van een inschatting voor alle risico's van de kans dat het risico zal optreden en het mogelijk financieel gevolg hiervan wordt met behulp van statistische kansberekeningen het mogelijke financieel gevolg van het risicoprofiel van alle risico's samen gesimuleerd. Die kansberekeningen zijn een hulpmiddel om te bepalen wat het bedrag is dat we als buffer aan moeten houden om risico's te kunnen afdekken, de zogenaamde benodigde weerstandscapaciteit.
Het grote voordeel van deze rekenmethodiek is dat gebruik gemaakt kan worden van het gegeven dat niet alle risico's zich tegelijkertijd voor zullen doen. Daardoor is het bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit lager dan de optelsom van alle risicobedragen bij elkaar. Deze berekeningen zijn in combinatie met de beschikbare weerstandscapaciteit (de buffers voor risico's) de basis voor de hoogte van de weerstandsfactor.
Bij de bespreking van de begroting is het de gewoonte om grote betekenis toe te kennen aan de hoogte van de weerstandsfactor. Dat is ook logisch, omdat het een belangrijke indicator vormt voor de financiële positie. Hierbij past wel een duidelijke kanttekening. Het inschatten van risico's met daarbij behorende bedragen en kansen is per definitie geen exacte wetenschap. Ook de berekeningen die op basis daarvan plaats vinden zijn dat dus niet. Ze zijn een hulpmiddel om in totaliteit een bedrag te bepalen om als buffer voor risico's aan te houden. Enige relativering van de waarde van dit gegeven zeker tijdens deze coronacrisis is op zijn plaats.
Ook voor deze begroting zijn de risico's zijn geïnventariseerd om op die manier een beeld te krijgen van het risicoprofiel en benodigde buffer. In aanvulling op de gemeentebrede risico's en risico's van het grondbedrijf zijn daaraan de risico's die samenhangen met corona toegevoegd.

In de volgende tabel laat zien wat het totale beeld van de benodigde weerstandscapaciteit is:

Benodigde weerstandscapaciteit	Begroting 2021-2024	JV 2020	Prognose 2021	Begroting 2022
	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000				
Benodigde weerstandscapaciteit				
1. Gemeentebrede risico's	**26.417**	**40.952**	**34.146**	**34.146**
2. Corona risico's	**4.834**	**4.161**	**2.987**	**2.987**
Gemeentebrede risico's totaal	**31.251**	**45.113**	**37.133**	**37.133**
Conjuncturele (marktrisico) en project specifieke risico's grondexploitatie	9.810	11.763	11.763	11.763
Strategisch bezit (mva)	1.480	1.533	1.533	1.533
Anterieure overeenkomsten	130	110	110	110
3. Risico's grondexploitatie	**11.420**	**13.406**	**13.406**	**13.406**
Totaal	**42.671**	**58.519**	**50.539**	**50.539**

Onderstaand worden de drie onderdelen van het risicoprofiel doorgelopen.

Gemeentebrede risico's

De actualisatie van gemeentebrede risico's voor de begroting 2022 levert in vergelijking met de risico's bij de jaarrekening 2020 het volgende beeld op:

- het risicoprofiel voor de begroting bestaat uit 95 risico's terwijl het risicoprofiel bij de jaarrekening 2020 bestond uit 85 risico's;
- de verschillen zijn daarbij als volgt:
  - er zijn 15 nieuwe risico's;
  - 1 risico is opnieuw opgenomen;
  - 6 risico's zijn vervallen.
- voor de jaarrekening zijn er 75 financiële risico's die een effect hebben op de omvang van het weerstandsvermogen;
- van 20 risico's is geen financieel gevolg ingeschat, omdat dit nog niet duidelijk is of omdat beheersmaatregelen ervoor zorgen dat het financieel effect nihil is;
- een overzicht van 15 grote begrotingsrisico's die met name bepalend zijn voor de financiële omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is opgenomen aan het einde van deze paragraaf. Deze risico's hebben op basis van de inschatting van de kans op voorkomen en het financieel gevolg de meeste invloed op het totale risicoprofiel.

Het risicoprofiel voor de gemeentebrede risico's is bij deze begroting met € 6,8 miljoen afgenomen ten opzichte van de jaarrekening 2020.
Deze daling is vooral veroorzaakt door de belangrijkste dalers en stijgers met een grote financiële impact, dit zijn:
Dalers:

- *BENG-eisen onderwijshuisvesting*
  Het risico is vervallen, omdat de lasten hiervan zijn verwerkt in de begroting 2022;
- *Herijking gemeentefonds en beschermd wonen*
  Het maximale herverdeeleffect is bijgesteld van € 18 miljoen naar € 15 miljoen. Dit is het verwachte nadeel op beschermd Wonen.
- *Juridisch risico*
  Op basis van een juridische procedure is een uitspraak door de rechter gedaan waarbij de gemeente schadeplichtig is gesteld. Het risico is verlaagd doordat een deel van de aansprakelijkheidstelling door de verzekering wordt gedekt.
- *Rijksmiddelen jeugd*
  Vanuit richtlijnen van het Rijk en Provincie zijn deze middelen opgenomen in de begroting en is het risico vervallen.
- *Diftar lagere inkomsten*
  Het risico is vervallen. De systematiek van diftar is niet voortgezet.

- *Fiscale risico Loonheffing*
  Het risico is vervallen, omdat er inmiddels een akkoord is bereikt met de Belastingdienst;
- *Scalabor afwaarderingsrisic*o
  De kans op voorkomen van het risico is naar beneden bijgesteld van 50% naar 30%.
- *Benodigde capaciteit SBR niet in lijn met begroting*
  Het risico is meegenomen met een kans van 50% en een bedrag zoals meegenomen bij de Perspectiefnota van € 1,5 miljoen.

Stijgers:

- *Niet halen gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal /onrendabele top /ontbreken voldoende dekking voor plankosten*
  In het risicoprofiel is rekening gehouden met twee risico's met betrekking tot de verstedelijkingsopgave. Eén in relatie tot een mogelijke gemeentelijke bijdrage voor onrendabele top woningbouwontwikkeling (ongekwantificeerd). Met de kosten voor dekking van plankosten is deels rekening gehouden in de begroting deels is hiermee rekening gehouden in het risicoprofiel.
- *Aanpassing financiering BUIG door het Rijk onderdeel loonkostensubsidie*
  Als nieuw risico meegenomen met een kans van 90% en een bedrag van € 2,5 miljoen.
- *Inkomensregelingen (BUIG); maximaal eigen risico*
  De kans van het risico is omhoog bijgesteld naar 70%.
- *Scalabor detacheringsvergoeding*
  Dit risico was ongekwantificeerd, en is nu meegenomen met een kans van 50% en een bedrag van € 1,5 miljoen.

Nieuwe risico's zonder geldgevolg
Van de 20 in het risicoprofiel opgenomen risico's zonder geldgevolg zijn er bij deze begroting 3 nieuwe ongekwantificeerde risico's opgenomen. Bij deze risico's is nog niet duidelijk of en in welke mate ze zich zouden kunnen voordoen, verkort weergegeven zijn dit:

- *Investeren binnenstad*
  Het risico van na-ijl effecten van de coronacrisis voor ondernemers in de Arnhemse binnenstad.
- *Niet halen gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal / onrendabele top*
  Het risico van ontbrekende middelen voor de onrendabele top.
- *Stijging kosten van gemeentelijke vastgoedprojecten*
  De productie van bouwmaterialen is o.b.v. verwachting door de coronacrisis naar beneden bijgesteld. In de bouw blijft echter de vraag naar woningen en de daarvoor benodigde bouwmaterialen groot. Gevolg is dat de prijzen van bouwmaterialen en de kosten van gemeentelijke vastgoedprojecten kunnen gaan stijgen.

Coronarisico's
De financiële impactanalyse van juli bevat het meest recente overzicht van de impact van de corona crisis. Naast de concrete directe financiële impact is er nog altijd onzekerheid over de gevolgen van corona en het verdere verloop van de crisis. Bij de voorbereiding van de Begroting 2022 is de impact van corona voor 2021 dan ook opnieuw bezien en zijn ook de financiële effecten voor 2022 ingeschat. Tevens is nagegaan welke corona risico's nog in het risicoprofiel moeten blijven staan.
Dit levert het volgende beeld op:

- van de 29 risico's uit de vorige impactanalyse zijn er 13 komen te vervallen;
- het corona-risicoprofiel bij de begroting bestaat uit 16 risico's;
- voor de Begroting 2022 zijn er 14 risico's die een financieel effect hebben op de omvang van het weerstandsvermogen;
- voor 2 risico's is geen financieel gevolg ingeschat, omdat dit nog niet duidelijk is;
- een overzicht van de 5 grootste coronarisico's die met name bepalend zijn voor de financiële omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is opgenomen aan het einde van deze paragraaf.

De impact van de totale coronarisico's is afgenomen met € 1,2 miljoen benodigde weerstandscapaciteit bij de Begroting 2022 ten opzichte van de Jaarrekening 2020.

De coronarisico's zijn in de begroting 2022 nog als een apart onderdeel opgenomen, bij volgende jaren worden deze risico's in het reguliere gemeentebrede risicoprofiel meegenomen.

Grondexploitatie risico's
In het Jaarverslag 2020 en de Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2020 is ingegaan op de wijzigingen in de regelgeving voor de grondexploitaties mede in relatie tot de verplichte tussentijdse winstnemingen. Dit zorgt ervoor dat er een onderscheid moet worden gemaakt tussen conjuncturele risico's (marktrisico's) en specifieke risico's per project. Om dit op een verantwoorde manier te doen wordt gebruik gemaakt van een checklist die aansluit bij de landelijke regelgeving van de Commissie BBV en het Handboek van de accountant.
Zoals gebruikelijk wordt het risicoprofiel van de grondexploitaties geactualiseerd bij de voorbereiding van het Jaarverslag 2021 en de FJP 2021. Het risicoprofiel, zoals opgenomen in deze begroting sluit aan bij het Jaarverslag 2020.
Conclusie risicoprofiel
Zoals toegelicht is het totale risicoprofiel, ten opzichte van eerdere inschattingen bij de Jaarrekening 2020, met € 8,0 miljoen gedaald.

Toelichting beschikbare weerstandscapaciteit

Na de toelichting op de benodigde weerstandscapaciteit is in dit onderdeel van de paragraaf een korte toelichting opgenomen op de beschikbare weerstandscapaciteit.

In de volgende tabel is het totale beeld van de beschikbare weerstandscapaciteit opgenomen:

Beschikbare weerstandscapaciteit	**Begroting 2021-2024**	**JV 2020**	**Prognose 2021**	**Begroting 2022**
	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000				
Beschikbare weerstandscapaciteit				
Stand Algemene reserve per 1-1	27.301	29.878	44.067	59.320
+ Toevoegingen	9.807	16.330	29.475	10.780
- Onttrekkingen	-11.968	-15.181	-14.222	-18.499
Resultaat 2020		13.039		
1. Algemene reserve per 31-12	**25.139**	**44.067**	**59.320**	**51.600**
BR Grondexploitatie	14.662	14.747	14.747	14.747
BR Strategische posities	1.500	1.500	1.500	1.500
BR Voorstudies	283	262	262	262
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	**16.445**	**16.509**	**16.509**	**16.509**
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	**1.039**	**0**	**889**	**1.039**
Totaal	**42.623**	**60.576**	**76.718**	**69.148**

Algemene reserve
De verwachte stand begin 2022 en het meerjarig verloop van de algemene reserve wordt bepaald door de volgende factoren:

- Besluitvorming uit vorige begrotingsjaren die doorwerkt in het verloop van de algemene reserve;
- De prognose van de uitkomst van het jaarresultaat voor 2021, zoals opgenomen in Turap-2 en Turap-1. Als gevolg van het totale verwachte jaarresultaat neemt de algemene reserve in 2021 (per 31-12) toe met € 17,9 miljoen;
- Voorstellen voor verrekening met de algemene middelen in deze Begroting 2022.

In de paragraaf reëel en structureel sluitende begroting is het totale meerjarige verloop van de algemene reserve opgenomen, hetgeen belangrijk is voor het oordeel over een structureel sluitende begroting.

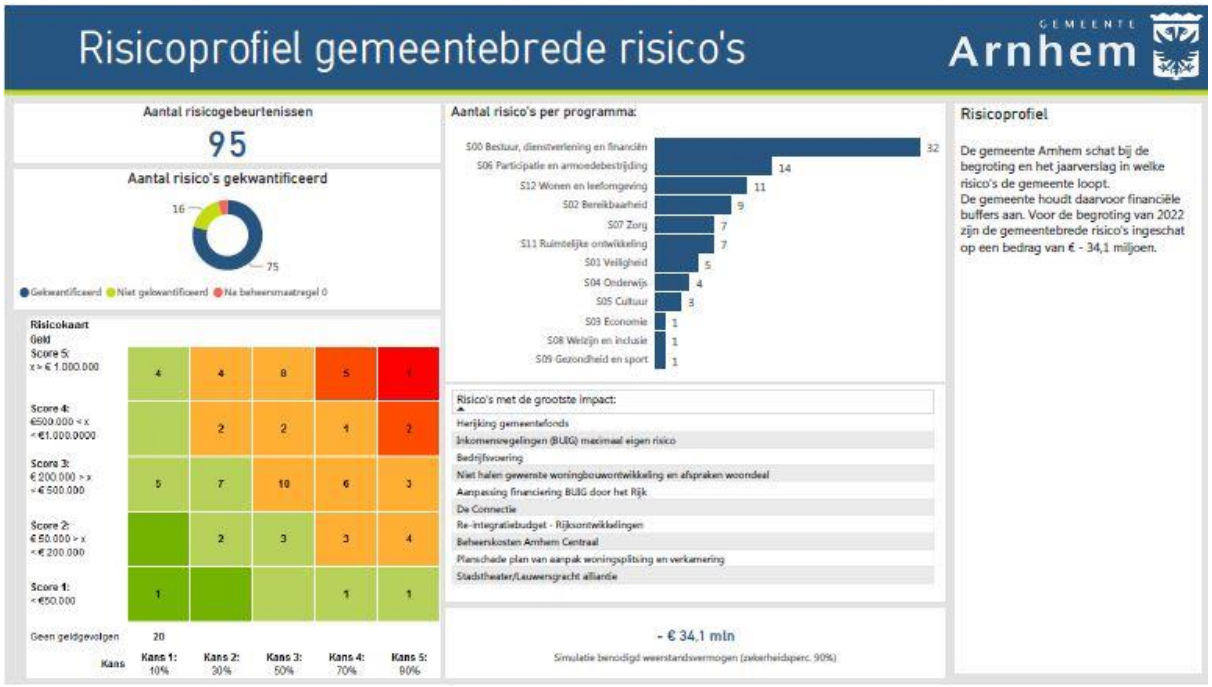
Reserves grondexploitaties
De ontwikkeling van het weerstandsvermogen van het grondbedrijf wordt in de paragraaf Grondbeleid toegelicht. In het verloop van de BR grondexploitatie zijn herziene ramingen van de grondexploitaties conform de Financiële Jaarrapportage Projecten 2020 verwerkt.

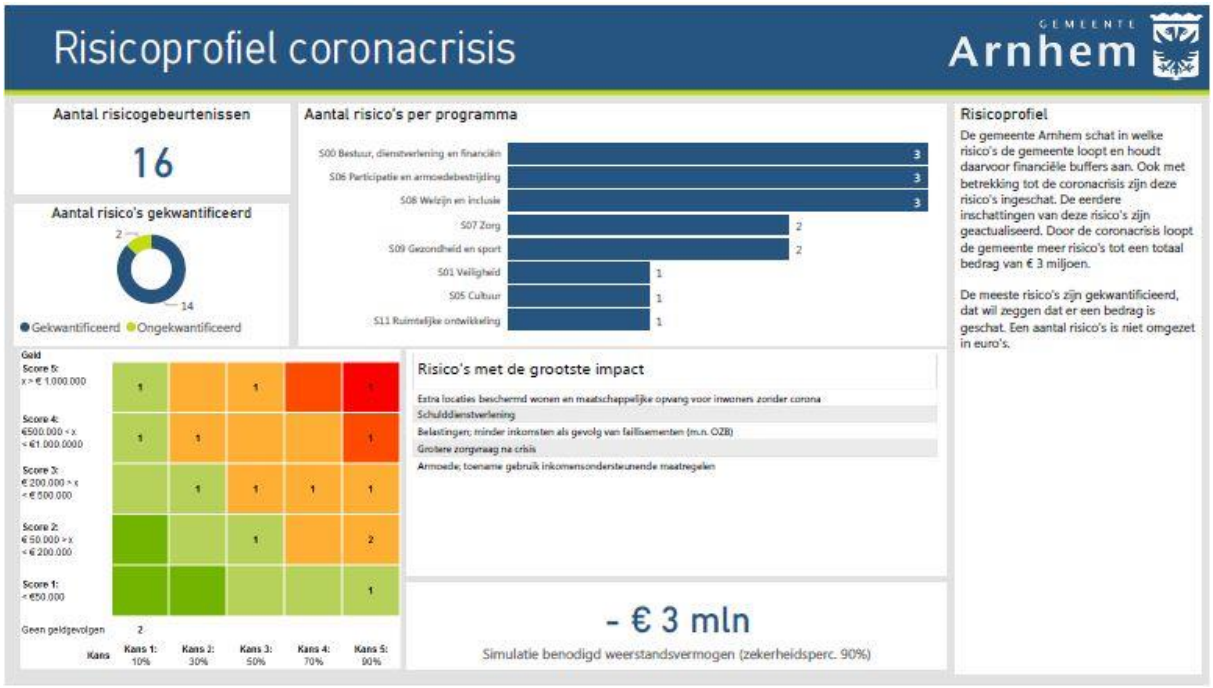
Onvoorzien en strikt onvermijdbaar
De post onvoorzien en strikt onvermijdbaar van € 1,0 miljoen is bij de begroting 2022 ingezet als beschikbare weerstandscapaciteit.

Conclusies beschikbare weerstandscapaciteit
De totale beschikbare weerstandscapaciteit is gestegen ten opzichte van de vorige stand bij de Jaarrekening 2020.

Toelichting belangrijkste risico's

In onderstaande afbeeldingen worden de gegevens van het gemeentebrede risicoprofiel en het risicoprofiel coronacrisis samengevat weergegeven:

Hieronder worden de belangrijke risico's toegelicht, die samen ongeveer 70% uitmaken van de totale omvang van de benodigde weerstandscapaciteit van € 37,1 miljoen voor het risicoprofiel.
Er wordt een onderverdeling gemaakt van de belangrijke risico's per programma:

Risicogebeurtenis	Kans	Geld	Geld (Max)	Risico score	Invloed (%)	Gewijzigd t.o.v. Jaarrekening 2020
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën						
Herijking gemeentefonds						
begrotingsrisico: Met ingang van 2023 wordt de herijking van het gemeentefonds geeffectueerd. Er worden aparte onderzoeken uitgevoerd op drie onderdelen. De klassieke taken, het sociaal domein (samen de algemene uitkering) en beschermd wonen. De verschillende onderdelen zullen verschillende herverdeeleffecten kennen, maar omdat alle gemeentefondsmiddelen vrij besteedbaar zijn, is met name het totaaleffect van belang. Volgens de laatste inzichten zal uit het onderzoek naar de verdeling de algemene uitkering een voordelig herverdeeleffect volgen. Uit het onderzoek naar de verdeling van beschermd wonen zal een negatief herverdeeleffect volgen. In het weerstandsvermogen houden we rekening met een maximaal herverdeeleffect van € 15 miljoen. Dit is het verwachte nadeel in de begrotingsperiode op Beschermd Wonen, rekening houdend met ingangsjaar 2023 en het ingroeipad op Beschermd Wonen. De kans dat dit optreedt wordt ingeschat op 50%.	3	5	€ 15.000.000	15	13,8%	Gewijzigd (-)
Bedrijfsvoering						
begrotingsrisico: Voor het opvangen van resultaten in de Bedrijfsvoering is de BR Bedrijfsvoering ingericht. Met deze BR moeten incidentele afwijkingen op personeel worden opgevangen. Het risico bestaat dat onvoorziene tegenvallers binnen bedrijfsvoering niet kunnen worden opgevangen binnen de BR Bedrijfsvoering. Daarnaast doet het risico zich voor dat de reeds ingeboekte taakstelling op De Connectie niet wordt gerealiseerd.	3	5	€ 5.000.000	15	6,8%	Ongewijzigd
De Connectie						
begrotingsrisico: De begroting van de BVO De Connectie kent een aantal onzekerheden dat een risico vormt: - Grote projecten zoals de investeringen in de ICT infrastructuur leiden mogelijk tot meerkosten (maximaal financieel gevolg € 300.000); - Frictie: risico op frictiekosten als gevolg van: boventalligheid; wegvallen dienstverlening aan De Connectie; afbouw formatie door harmonisering. (maximaal financieel gevolg € 350.000); - Desintegratie Huisvesting: risico als gevolg van leegstaande panden doordat De Connectie een andere vestigingsplaats kiest. (ongekwantificeerd); - Outputfinanciering: risico dat de invoering van outputfinanciering een hogere bijdrage voor Arnhem tot gevolg heeft. (ongekwantificeerd); - Overige risico's die samenhangen met de Connectie (maximaal financieel gevolg € 2.000.000,-).	4	5	€ 2.650.000	20	4,0%	Gewijzigd (+)
Overhead-dekking						
begrotingsrisico: Minder overhead-dekking als gevolg van marktconforme tarieven voor verzelfstandigde onderdelen en derden.	5	3	€ 480.000	15	1,6%	Ongewijzigd
Faillissementen in relatie tot lokale heffingen						
coronarisico: Minder belastingopbrengsten (m.n. OZB) als gevolg van een stijging van het aantal faillissementen. Het risico bestaat dat het aantal faillissementen als gevolg van de coronacrisis toeneemt.	5	3	€ 400.000	15	0,7%	Ongewijzigd
S02 Bereikbaarheid						
Aflopen OV-concessie RijnWaal eind 2022						
begrotingsrisico: Op dit moment krijgt de gemeente Arnhem een jaarlijkse vergoeding voor de trolley gerelateerde kosten binnen de huidige OV-concessie afspraken. De huidige OV-concessie loopt tot eind 2022. Het aanbesteden van de nieuwe OV-concessie is uitgesteld tot 2024. Voor de periode 2022-2024 gaat de provincie met een noodconcessie werken. De verwachting is dat de jaarlijkse vergoeding van € 1,3 miljoen van de provincie tijdens de noodconcessie gecontinueerd wordt. Voor de nieuwe concessieperiode vanaf december 2024 zullen in 2022/2023 nieuwe afspraken gemaakt worden met de provincie.	2	5	€ 1.300.000	10	1,4%	Ongewijzigd

S05 Cultuur

Stadstheater/Lauwersgracht alliantie

begrotingsrisico:
Er moeten mogelijk extra kosten worden gemaakt voor het onderhoud aan pand en installaties van het Stadstheater om deze langer in de lucht te houden. Zolang nog niet is gestart met de bouw, kunnen er gebreken zijn die acuut moeten worden verholpen. Dit kan zelfs zover gaan dat er voorstellingen moeten worden geannuleerd door (technische) gebreken. Nu de bouw langer op zich laat wachten, waarschijnlijk vijf tot zes jaar, wordt het risico actueler.

4	5	€ 1.500.000	20	1,9%	Ongewijzigd

S06 Participatie en armoedebestrijding

Inkomensregelingen (BUIG); maximaal eigen risico

begrotingsrisico:
Op BUIG geldt, middels de vangnetregeling, een maximaal eigen risico van 10% (gekoppeld aan de hoogte van het budget). Het maximaal eigen risico bedraagt op basis van het nader voorlopige BUIG 2021 € 11,3 miljoen. Op basis van de begrotingssystematiek BUIG van Arnhem wordt voorgesteld in de exploitatie 2021 rekening te houden met een tekort van € 2,2 miljoen. Het verschil tussen het maximale eigen risico en het tekort in de begroting a € 9,1 miljoen is opgenomen.

4	5	€ 9.100.000	20	11,7%	Gewijzigd (+)

Aanpassing financiering BUIG door het Rijk

begrotingsrisico:
Het rijk is bezig om met ingang van 2022 het onderdeel LKS (Loon Kosten Subsidie) binnen het BUIG budget te financieren op basis van realisatie. Arnhem zit wat betreft het aantal loonkostensubsidies laag. Dit houdt in dat we voor 2022 te maken kunnen/zullen krijgen met een BUIG budget wat fors naar beneden gaat.

5	5	€ 2.500.000	25	4,1%	Nieuw

Re-integratiebudget - Rijksontwikkelingen

begrotingsrisico:
Het re-integratiebudget staat onder druk. Er is geen ruimte voor extra zaken. De participatiemiddelen zijn onder andere nodig om de ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Onder andere vanwege rijksontwikkelingen bestaat het risico dat niet op het juiste moment geld beschikbaar is om in te zetten:
- Mocht het aantal indicaties beschut werk fors gaan toenemen dan is voor het uitvoeren van Beschut Werk geen financiële dekking binnen de huidige middelen. Op basis van de taakstelling 2021 bedraagt het risico circa € 2,5 miljoen.
- Om de doelstellingen rondom de banenafspraak te halen zal het aantal mensen dat in aanmerking komt voor de banenafspraak de komende jaren toenemen. Het risico is dat ook hiervoor geen ruimte is in het re-integratiebudget. Op dit moment is hiervoor nog geen financiële vertaling gemaakt.
- Door de op 1 januari 2020 in werking getreden Wet Arbeidsmarkt in balans (WAB) bestaat de kans dat de financiële ruimte voor de grote opgave van de verschillende doelgroepen uit de participatiewet steeds kleiner wordt.
- Er zijn landelijk ideeën over het toewerken naar een regionaal sociaal werkbedrijf. Dit kan effect hebben op Scalabor en de roep om invloed vanuit de regio kan dan groter worden.

4	5	€ 2.500.000	20	3,2%	Ongewijzigd

Scalabor Afwaarderingsrisico

begrotingsrisico:
Het risico bestaat dat de gemeente de deelneming Scalabor als gevolg van een toekomstig negatief resultaat zal moeten afwaarderen. Mogelijke oorzaken:
- onvoldoende verandervermogen binnen het werkbedrijf leidt tot onvoldoende resultaten op het punt van arbeidsontwikkeling, doorstroming naar werk en financiële resultaten;
- onvoldoende benutting SW-werkplekken en onvoldoende rendabel maken van een SW-werkplek;
- onvoldoende inkoop P-wet trajecten (inwoners met een bijstandsuitkering) door gemeenten. Het bedrijfsplan Scalabor biedt arbeidsontwikkeldiensten aan voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet. Dit is noodzakelijk voor een gezond verdienmodel van Scalabor door de afloop van SW;
- onvoldoende aanbod van werk, oorzaken: 1. gemeente koopt groen en schoonmaak liever elders in, 2. mogelijke beperkingen in het aanbestedingsrecht;
- overige gemeenten zouden ervoor kunnen kiezen om het aanwijsbesluit niet te verlengen.

2	5	€ 3.500.000	10	1,9%	Gewijzigd (-)

Schulddienstverlening

coronarisico:
Er zijn nog geen signalen dat er meer inwoners in de schulden zijn gekomen door Corona. Het aantal aanvragen was zelfs door Corona afgenomen, omdat het aantal "live" gesprekken met inwoners is afgenomen, en telefonische afspraken als drempel kunnen worden gezien bij een hulpvraag.
Verwacht wordt dat komende periode meer aanvragen zullen komen, onder andere vanuit ondernemers. Voor 2021 bedraagt het risico € 750.000, omdat we verwachten dat het merendeel van de kosten in 2021 zal komen.

5	4	€ 750.000	20	1,2%	Ongewijzigd

Armoede; toename gebruik inkomensondersteunende maatregelen

coronarisico:

Aangezien de coronacrisis tot economische teruggang leidt, neemt het aantal bijstandsuitkeringen, de instroom vanuit WW en dus ook het gebruik van armoederegelingen toe. De omvang van de toename is zeer afhankelijk van de verdere economische ontwikkelingen. De scenario's lopen hierin uiteen. Effecten zullen zich voor doen vanaf 2021. Er zijn nog geen signalen dat er al meer aanvragen voor armoederegelingen binnenkomen. In het risicoprofiel hebben we opgenomen dat er wel een grotere vraag wordt verwacht, impact voor 2021 tot € 250.000.

4	3	€ 250.000	12	0,3%	Gewijzigd (-)

S07 Zorg

Opbrengst Taskforce jeugd

begrotingsrisico:

Omdat de kosten van Jeugdzorg in eerdere jaren meer zijn gestegen dan voorzien en hoger zijn dan begroot, is begin 2020 een taskforce opgericht die aanvullende maatregelen geformuleerd heeft ter hoogte van € 5 miljoen. Vooruitlopend op een integrale visie sociaal domein zijn diverse maatregelen al door de Raad vastgesteld en opgestart. In de prognoses voor 2022 en verder gaan we uit van een kostenbesparend effect van deze maatregelen van ca. € 2 miljoen per jaar. Zolang de maatregelen nog niet volledig geëffectueerd zijn, blijft het risico bestaan dat niet het gewenste maatschappelijk effect en/of de berekende financiële besparing wordt bereikt.

3	5	€ 2.000.000	15	1,8%	Ongewijzigd

Aanpassing tarieven Wmo en Jeugdwet

begrotingsrisico:

Aanpassing tarieven Wmo en Jeugdwet
Medio 2020 is de zorg in het kader van de Wmo en de Jeugdwet opnieuw ingekocht. Daarbij zijn verschillende tarieven aangescherpt. Bij enkele zorgvormen hebben aanbieders aangegeven dat de bijbehorende tarieven niet kostendekkend zijn. Voor Groepsbegeleiding Wmo is het tarief inmiddels bijgesteld. De tarieven voor Jeugdbescherming en Groepsbegeleiding Jeugdwet worden op dit moment nader bekeken.

5	4	€ 900.000	20	1,5%	Gewijzigd (+)

Grotere zorgvraag na crisis

coronarisico:

Naarmate de coronacrisis langer duurt stijgt de verwachting dat het aantal zorgvragen toeneemt. Bij jeugdzorg bestaan hiervoor al signalen. Na de coronacrisis ontstaat mogelijk ook een verdere toename van overige zorgvragen (Wmo en ook mantelzorg). Dit bijvoorbeeld door verergering van hulpvragen die niet konden worden opgepakt, een stuwmeer aan achterstallige hulpvragen of terugval van cliënten. Door de voorziene '1.5-meter-samenleving' bestaat er zelfs een risico dat de zorg duurder wordt.
Het genoemde bedrag gaat uit van een tijdelijke toename van 10% van de ambulante zorgvormen (begeleiding Wmo en Jeugdwet en behandeling Jeugdwet) in de drie tot zes maanden gedurende en na de coronacrisis. We kunnen op dit moment nog niet voorzien welke periode reëel is. Het kan ook langer of zelfs blijvend van aard zijn, met name bij jeugdzorg.

3	5	€ 1.400.000	15	1,3%	Ongewijzigd

S08 Welzijn en inclusie

Extra locaties beschermd wonen en maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona

coronarisico:

Naast de huidige voorzieningen is in 2020 een grote extra locatie geopend om opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM te verlenen. Het gaat om opvang in een passagiersschip. Het Rijk heeft toegezegd gemeenten hiervoor te compenseren voor 2021. Met de huidige ontwikkelingen is het streven dat het passagiersschip tot en met het derde kwartaal van 2021 nodig zal zijn voor opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM.
Ingezet wordt op preventie (het voorkomen van dakloosheid), op de beweging van opvang naar wonen en op om- en afbouw van de opvang (minder opvangcapaciteit; opvang op eenpersoonskamers). Afhankelijk van de snelheid van met name de ontwikkelingen in de beweging van opvang naar wonen is het waarschijnlijk nodig om in plaats van het passagiersschip tijdelijk een andere, kleinere extra opvanglocatie te openen.

5	5	€ 2.000.000	25	2,7%	Gewijzigd (-)

S12 Wonen en leefomgeving

Niet halen gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal /ontbreken voldoende dekking voor plankosten

begrotingsrisico:

De gemeente Arnhem heeft afspraken gemaakt over de realisatie van de woondeal en daarin opgenomen verstedelijkingsopgave. De bouw van woningen vergt voorbereidingskosten.
Op basis van recente projecten in Arnhem en ervaringen bij andere gemeenten kunnen bedragen en aantallen woningen als indicatief worden gezien voor de omvang van voorbereidingskosten door de gemeente tot aan het vaststellen van een grondexploitatie. Uitgaande van de woningbouwopgave van 16.000 woningen en een gemiddelde van 2.000 euro per woning wordt uitgekomen op ca. € 32 miljoen aan voorbereidingskosten. Op basis hiervan zal een budget van € 1,5 miljoen per jaar beschikbaar moeten zijn voor organisatiecapaciteit (periode 2020-2040). In de Perspectiefnota was al rekening gehouden met een bedrag aan plankosten voor 2022 en 2023 van € 1,0 miljoen. In de begroting 2022 is ingaande 2024 een bedrag van € 500.000 ten laste van de algemene middelen opgenomen voor structurele plancapaciteit. Gelet op het feit dat een definitieve onderbouwing nog niet mogelijk is, is rekening gehouden met een risicobedrag voor 2022-2023 van een € 0,5 miljoen en voor 2024-2026 met een bedrag van € 1 miljoen, en met een kans van 70%.

4	5	€ 3.500.000	20	4,8%	Nieuw

Beheerskosten Arnhem Centraal

begrotingsrisico:

Naar aanleiding van de stand van het onderzoek dat wordt uitgevoerd naar alle lekkages op AC is het aannemelijker dat er verregaande herstelmaatregelen noodzakelijk zijn. Het 'slechts' treffen van beheer(s)maatregelen is niet afdoende en kan op de lange termijn naar verwachting ook teveel schade toebrengen aan de levensduur en kwaliteit van het beton. Daarnaast lijken veel herstelmaatregelen noodzakelijk te zijn in het gebied wat wordt toegerekend aan de openbare ruimte en daarmee ook onder de verantwoordelijkheid van de gemeente ondanks dat ProRail en NS Stations ook nadrukkelijk partij zijn in het verhelpen van de lekkages.

3	5	€ 3.000.000	15	2,7%	Gewijzigd (+)

Planschade plan van aanpak woningsplitsing en verkamering

begrotingsrisico:

Op 16 december 2020 is het facetbestemmingsplan woningsplitsing en verkamering onherroepelijk geworden. Dit bestemmingsplan beperkt de bouw- en gebruiksmogelijkheden van eigenaren. Hierdoor bestaat er een risico op planschadeclaims van eigenaren en andere rechthebbenden. Het verzoek om planschade kan tot vijf jaar na het onherroepelijk worden van het bestemmingsplan worden ingediend (tot eind 2025). Het risico op planschadeclaims is aan de orde voor het gebied (Spijkerkwartier e.o) waarvoor per juli 2019 een Voorbereidingsbesluit gold. Omdat voor de rest van de stad geldt dat het college tijdig kenbaar maakte dat een facetbestemmingsplan in voorbereiding was, konden eigenaren anticiperen op het nieuwe beleid, en is het risico voor het grootste deel van de stad gemitigeerd.

3	5	€ 2.700.000	15	2,5%	Ongewijzigd

Onderhoud kapitaalgoederen

De kapitaalgoederen bestaan uit wegen en civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de openbare verlichting, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de riolering, het water en het groen in de stad gemeentelijk vastgoed. Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijke deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en deels uit investeringsbudgetten.

Inleiding

De Rekenkamer heeft de raad in mei 2020 geadviseerd de om de beheerplannen een meer integrale plaats te geven in begroting en jaarstukken. Daarmee kan beter worden bereikt dat de kapitaalgoederen duurzaam in stand blijven en dat speerpunten van beleid rond bijvoorbeeld de leefbaarheid in de wijken en de klimaatdoelen daarmee ondersteund kunnen worden. Om hier invulling aan te geven is de paragraaf kapitaalgoederen in deze begroting wat uitgebreider opgezet dan voorgaande jaren er wordt nader ingegaan op de beheerstrategie, de omvang- en huidige status van het beheerde areaal.

Deze paragraaf beschrijft de onderhoudstoestand van de kapitaalgoederen die gezamenlijk de openbare ruimte van Arnhem vormen. Dit betreft de wegen en civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de openbare verlichting, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de riolering, het water en het groen, de bossen en parken en de speeltoestellen. Dit jaar is daar ook de trolley infrastructuur aan toegevoegd. Daarnaast wordt ingegaan op de status van het gemeentelijk vastgoed. Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijke deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en, daar waar het gaat om vervanging of levensduur verlengend (groot)onderhoud, uit investeringsbudgetten. In het laatste deel van de paragraaf is het financiële beeld per onderdeel weergegeven.

De kapitaalgoederen (assets) maken een groot deel uit van de openbare ruimte, zij vormen de openbare ruimte. De kapitaalgoederen maken goed gebruik van de openbare ruimte mogelijk en maken deze aantrekkelijk. Onderstaande tabel geeft een globale indruk van de omvang van kapitaalgoederen in de openbare ruimte van Arnhem.

kapitaalgoederen in de openbare ruimte van Arnhem.

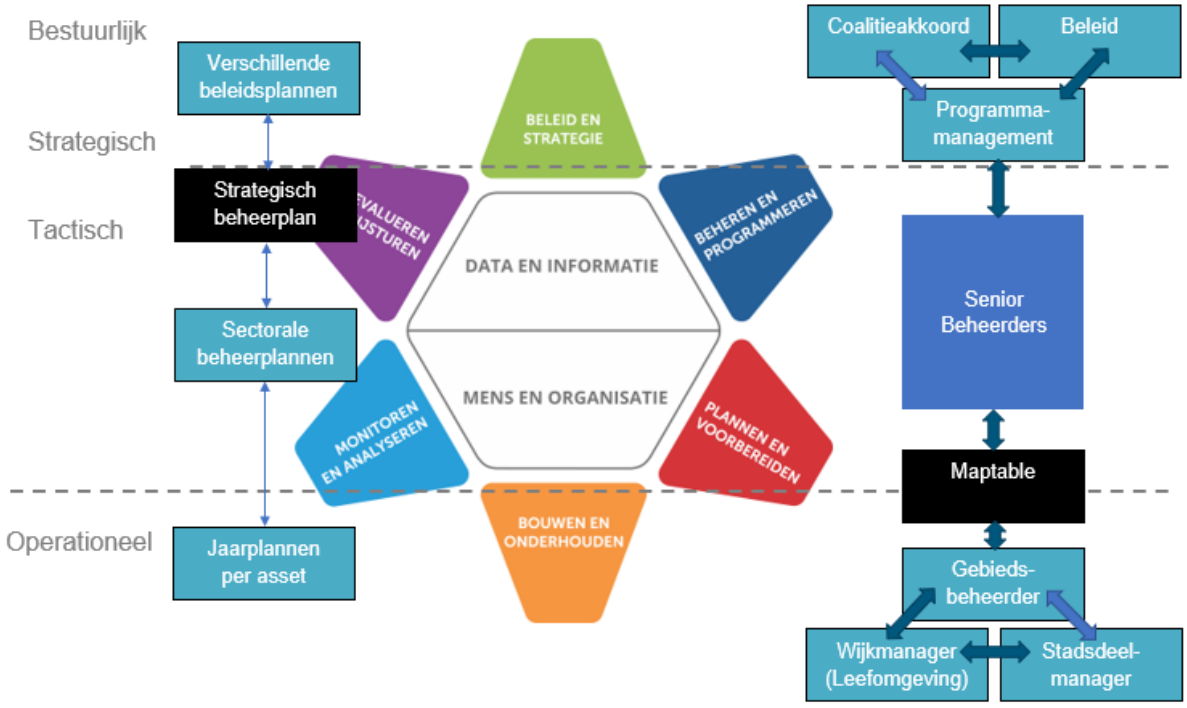
Asset	Areaal (afgerond)
Stedelijk Waterbeheer	800 km (vrij verval) riolering 70 km persleiding 9 km infiltratieriool 51 km drukriolering 24.600 putten
Wegen	2.850.000 m2 gesloten verharding (asfalt) 4.500.000 m2 open verharding (klinkers, tegels etc.) 280.000 m2 half verharding
Groen, incl. Bossen en parken	5.850.000 m2 gazon en gras 2.365.000 m2 bos 660.000 m2 struweel 300.000 m2 heesters 130.000 m2 hagen
Bomen	21.300 individueel beheerde bomen, waarvan 576 buitengewone/toekomst bomen 29.400 bomen in structuur
Openbare verlichting (OVL)	27.000 lichtmasten 24.000 traditionele armaturen 8.500 LED armaturen 930 km OVL netwerk
Civieltechnische kunstwerken	266 bruggen en viaducten 16 tunnels 466 grondwerende constructies 395 trappen
Verkeer	85 verkeersregel installaties 29 verkeerscamera's 790 bewegwijzeringsobjecten

Trolley	3.700 masten 57 km bovenleiding 25 km voedingskabel
Spelen	365 speellocaties 2000 speeltoestellen 124 sportvelden
Inzamelvoorzieningen	Verzamelcontainers : 209 GFT 113 glas 311 papier 315 PMD 1284 Restafval Minicontainers aan huis: 130.000 (GFT, PBD, papier)
Beeldende kunst	134 kunstwerken 28 herdenkingsmonumenten

Van beleid naar beheer

Met het beheer van de OR kunnen we naast het in stand houden van de bestaande functionaliteiten ook bijdragen aan het realiseren van de vele ambities die Arnhem heeft. We willen de openbare ruimte waarde gestuurd en toekomstgericht beheren, waarbij de gebruiker centraal staat. Daarnaast willen we met het beheer van de openbare ruimte bijdragen aan de hoofddoelen uit het Coalitieakkoord 2018 - 2022 namelijk: levendige en leefbare wijken, veiligheid, vitale lokale en regionale economie, bereikbare en aantrekkelijke stad, cultuur en toerisme.
De doelen voor de openbare ruimte zijn afgeleid van wet- en regelgeving, de missie van de gemeente, zoals bepaald door de speerpunten van het college van B&W, het coalitieakkoord en door de Raad vastgestelde vigerende visie- en beleidsdocumenten. Volgens het Besluit Begroten en Verantwoording (BBV) moet er een structureel sluitende begroting zijn waarbij voldoende middelen moeten worden geraamd voor onderhoud van de kapitaalgoederen.

Naast het voldoen aan de gestelde kaders is het van belang om bij het beheer en onderhoud in te spelen op de dynamiek die de stad kent. In de overleggen rondom de ‘Maptable’ wordt de ruimtelijke samenloop van de beheeropgaven in kaart gebracht en de samenhang met andere ruimtelijke ontwikkelingen beoordeeld. Daarna worden vervolgens kosten, kansen en risico’s afgewogen. Op basis daarvan komt een onderhoudsplanning tot stand. De vertaling van beleid naar beheer naar uitvoering wordt in onderstaande afbeelding weergegeven.

Assetmanagement Model en de vertaling van beleid naar beheer

Samen geven beleid en beheer vorm aan de openbare ruimte. We werken hierin samen met de inwoners van Arnhem, bedrijven en andere stakeholders in de openbare ruimte. Een complex proces, waarbij ‘beheerbewust ontwerpen’ en ‘ontwerpbewust beheren’ de kern ingrediënten moeten zijn. Ambities en transities die hierin expliciet meegenomen worden zijn niet alleen politieke keuzes/ambities binnen de gemeente Arnhem, maar hebben ook betrekking op landelijke opgaven zoals energietransitie, klimaatadaptatie, duurzaamheid, gezondheid, en burgerparticipatie.

Meetbare kwaliteit openbare ruimte (beeldkwaliteit)

Met de basiskwaliteit geeft gemeente Arnhem aan wat de organisatie nastreeft met de openbare ruimte. Deze basiswaarden zijn stabiel en veranderen niet zo snel. De vastgestelde basiskwaliteit vormt de basis voor het bepalen van de beheerstrategie. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de beeldkwaliteit systematiek van CROW om te meten of de openbare ruimte kwalitatief op orde is. In deze systematiek wordt m.b.v. beeld meetlatten vastgelegd aan welke beeldkwaliteit de openbare ruimte moet voldoen. In onderstaande tabel wordt weergegeven welke kwaliteiten er voor de openbare ruimte door Arnhem als basis worden gehanteerd. Het is echter wel mogelijk om af te spreken hier lokaal van af te wijken.
Met uitzondering van het centrum en de winkelcentra is het onderhoud sober en doelmatig te noemen waarbij met zo weinig mogelijk middelen de stad schoon heel en veilig wordt gehouden.

Asset	Centrum	Winkelcentra	Wijken	Bedrijfs terreinen	Bossen Parken	Hoofd infra	Fietspaden
Groen / bomen	A	A	B / C	B / C	A / B	-	-
Speelvoorzieningen	B	B	B	B	B	-	-
Verhardingen*	A	A	C / D	B	B	B	A /B
Verkeerregelinstallaties	B	B	B	B	B	B	B
Verkeersvoorzieningen	B	B	B	B	B	B	B
Civieltechnische Kunstwerken	B	B	B	B	B	B	B
Beeldende Kunst	B	B	B	B	B	B	B
Openbare Verlichting	B	B	B	B	B	B	B
Stedelijk Waterbeheer	B	B	B	B	B	B	B
Trolley Infrastructuur	A	A	B	-	-	B	-

Tabel Overzicht beeldkwaliteit die in de gemeente Arnhem worden nagestreefd per asset uitgesplitst naar gebiedstypen.
* Toelichting beeldkwaliteit D bij verhardingen; deze beeldkwaliteit wordt toegestaan bij de parkeervakken in de woonwijken.

Beeldkwaliteitsniveau		Technische kwaliteit
Zeer goed	A+	(Zo goed als) nieuw; perfect onderhouden
Goed	A	Technisch goed in orde
Voldoende	B	Heel en veilig
Matig	C	Discomfort; enige hinder; veiligheid komt in het geding
Slecht	D	kans op kapitaalvernietiging; functieverlies

Beeldkwaliteitsniveaus conform CROW Beeldkwaliteit Systematiek

Samenvattend beeld

Onderstaand is per asset een beschrijving gegeven van de huidige onderhoudssituatie en geplande inzet om de kwaliteit op peil te houden. Samenvattend kan worden gesteld dat het op dit moment redelijk lukt om met de beschikbare middelen het areaal op het gewenste niveau te onderhouden. Daarbij streven we er naar hierbij tevens bij te dragen aan de vele ambities die we in de stad willen realiseren. Het combineren van opgaven maakt de projecten echter ook steeds complexer en daarmee moeilijker te plannen.

Het beheer van veel elementen in de openbare ruimte heeft een sterke relatie met de het stedelijk programma Wonen en leefomgeving (S12). De specifieke ambities en plannen op dit vlak zijn in dat onderdeel van de deze begroting nader beschreven
De beleidsmatige invulling voor de kapitaalgoederen die een relatie hebben met mobiliteit (zoals verhardingen, verkeersvoorzieningen openbare verlichting en kunstwerken) is te vinden in programma Bereikbaarheid (S02).
Voor de assets afval en riolering is er een relatie met de afvalstoffen heffing en de rioolheffing. Hierover is nadere informatie te vinden in de paragraaf lokale heffingen.

Wegen

Goed onderhoud van wegen is van belang voor de bereikbaarheid en leefbaarheid van de stad en de verkeersveiligheid. De keuzes die voor wegenonderhoud gemaakt worden dragen in toenemende mate ook bij aan andere ambities m.b.t. klimaatadaptatie (bv 10%minder verharding) en duurzaamheid.
Zoals vanuit de wegbeheersystematiek gebruikelijk spreken we over gesloten verhardingen (asfalt en beton) open verhardingen (klinkers, tegels etc.) en half verhardingen en onverhard. Onverharde wegen zitten niet in dit overzicht. Deze vallen bij de gemeente Arnhem onder groenbeheer en zijn dus ook niet opgenomen in het beheersysteem wegen. Het merendeel van de asfaltverhardingen bevindt zich in de hoofdinfrastructuur en wijk- of gebiedsontsluitingswegen. De open elementverhardingen zijn vooral te vinden in de wijken, winkelgebieden en stadscentrum. Half verhardingen wordt in Arnhem vooral toegepast op wandel- en fietspaden. Met name in Arnhem Zuid worden steeds meer recreatieve asfaltpaden omgevormd naar halfverharding paden.

In onderstaande tabel is de huidige kwaliteit van het areaal vergeleken met de kwaliteit van het areaal in 2017.

Kwaliteit per thema						
	% Voldoende		% Matig		% Onvoldoende	
Beleidsthema	2017	2020	2017	2020	2017	2020
Duurzaamheid	90	96	2	1	8	3
Veiligheid	87	92	3	2	11	6
Comfort	87	91	3	3	10	6
Aanzien	83	91	2	2	15	7
Rapportage op Beeldkwaliteitsniveau						
Ambitie = A/B/C/D	% A+	% A	% B	% C	% D	% Voldoet aan ambitie
2017	35,85	39,89	4,9	0,75	14.35	83,81 (B)
2020	46,15	32,11	14,23	0,41	7,1	92,49 (B)

Er is een verbetering van de kwaliteit t.o.v. 2017 zichtbaar.
Het is nu vooral van belang deze kwaliteit te handhaven en het percentage onvoldoende (ca. 7%) te verlagen naar 1-5%, wat landelijk gezien als norm gehanteerd wordt.
Het zorgen voor goede fietsvoorzieningen heeft hoge prioriteit. Het ambitieniveau voor het onderhoud van fietspaden ligt daarom op het hoogste niveau.

In de afgelopen jaren is steeds aangegeven dat extra middelen voor wegenonderhoud nodig zijn om hoge meerkosten in de toekomst te voorkomen. Hier is in de actuele begroting ten dele in voorzien. Dit betekent dat het wegenonderhoud wordt geprogrammeerd binnen het huidige financiële kader waarbij kapitaalvernietiging zo veel mogelijk wordt voorkomen door als eerste die wegen aan te pakken waar dit dreigt.

Planning

Voor 2022 staat onder andere groot onderhoud op de planning op de volgende wegen:
Airborneplein, Velperweg, Westervoortsedijk /oude Zevenaarseweg, van Muijlwijkstraat, Hommelseweg en wegenonderhoud in combinatie met rioolvervanging in de wijk Sterrenberg.

Openbare Verlichting (OVL)

Een goed functionerende openbare verlichting levert een belangrijke bijdrage aan het realiseren van sociale- en verkeersveiligheid. Daarnaast is de verlichting van invloed op de uitstraling van de openbare ruimte. De hoofdelementen van de openbare verlichting zijn de masten, de armaturen en de kabels en kasten. Het beheersysteem laat zien dat er een flink aantal lichtmasten, door het bereiken van de technische levensduur van

40 jaar, aan vervanging toe zijn. Ook de leeftijdsopbouw van de armaturen laat zien, zal er een groot deel van de armaturen, vanwege de technische levensduur van 20 jaar, de aankomende jaren vervangen moeten worden. Deze armaturen zullen dan vervangen worden door energiezuinige LED armaturen.

Leeftijdsopbouw Lichtmasten	Aantal
Tot 1980	310
1981 tot 1990	6435
1991 tot 2000	6354
2001 tot 2010	7281
2011 tot 2020	6751

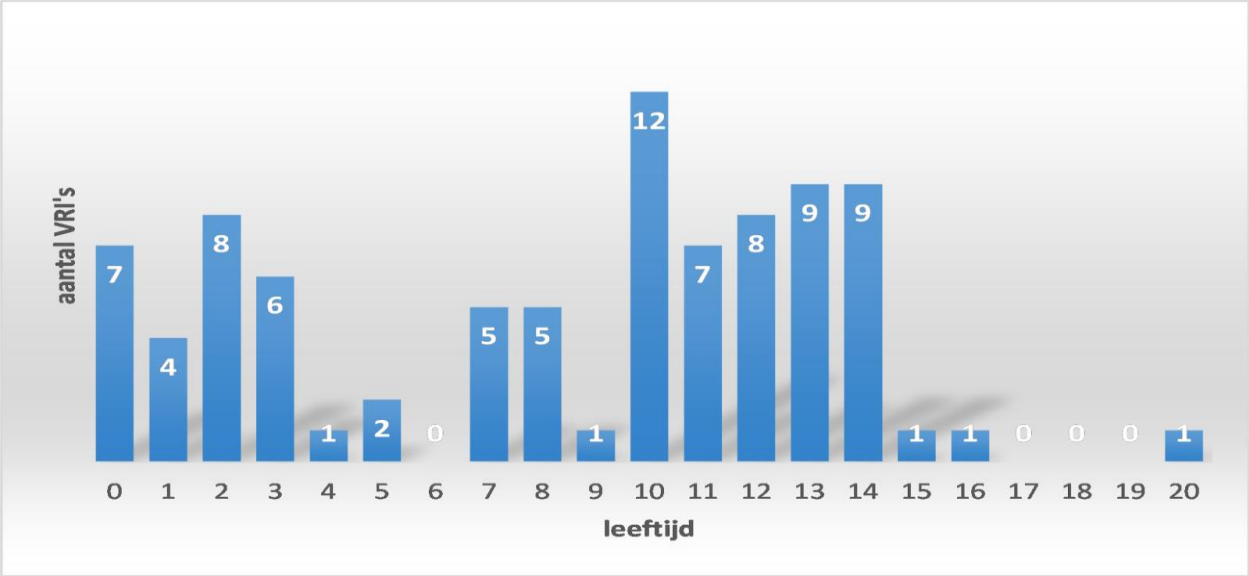
Leeftijdsopbouw Armaturen	Aantal
Tot 1990	416
1991 - 2000	7645
2001 - 2010	10687
2011 tot 2020	13692

Tracés van het kabelnet worden zo nodig vervangen wanneer sprake is van groot onderhoud of wanneer zich herhaaldelijk kabelstoringen voordoen. Het onderhoud van OVL-kasten wordt gebaseerd op elektrische inspecties.
De leeftijd van het overgrote deel de OVL kasten is moeilijk vast te stellen. Er is een groot aantal OVL kasten van voor 1980. We weten welke OVL kasten dat zijn, maar weten daarvan niet de exacte leeftijd. De leeftijdsopbouw en kwaliteit zal moeten blijken uit de elektrische inspecties van de OVL kasten die voor de aankomende jaren gepland staat. Inmiddels zijn wel alle OVL kasten uitgerust met een slimme energiemeter. Hierdoor kunnen we het energieverbruik op ieder moment van de dag monitoren. Op basis van deze energiegegevens kunnen we een nog betere planning maken welke locaties voor vervanging van LED armaturen in aanmerking komen om het energieverbruik en de daaraan gekoppelde CO2 uitstoot te reduceren. Ook zijn we gestart met een aantal projecten waarin "slimme" armaturen gebruikt worden. Dit concept van dynamische verlichting op maat biedt verschillende mogelijkheden. Het licht brandt wanneer dat nodig is d.m.v. sensoren. Daardoor wordt er een energiereductie behaald, maar ook lichtvervuiling reduceert hierdoor. Er zullen meerdere projecten volgen in de aankomende jaren.
Vervangingen worden gefinancierd uit een investeringsbudget. De in de Meerjareninvesteringsplanning (MIP) gereserveerde budgetten zijn toereikend voor de verwachte vervangingen.

Planning
De planning voor de vervanging van de masten, armaturen en kabels wordt zo mogelijk afgestemd op samenloop met overige werkzaamheden voor groot onderhoud in de openbare ruimte. Met behulp van LED-verlichtingsarmaturen wordt gestreefd naar een reductie van 50% op de energiekosten. Hiermee wordt bijgedragen aan de duurzaamheidsambities. In het kader van anticyclisch investeren is vorig jaar besloten de uitrol van LED- armaturen te versnellen met realisatie in 2021, 2022 en 2023). Hierdoor worden de huidige armaturen voor het einde van de levensduur vervangen maar kan eerder bespaard worden op energie en onderhoudskosten. De extra kapitaallasten die dit met zich mee brengt zijn in deze begroting verwerkt.

Verkeersregelinstallaties (VRI)
Het goed functioneren van Verkeer Regel Installaties (VRI) is van groot belang voor de verkeersveiligheid en bereikbaarheid van Arnhem. Het beheer en onderhoud richt zich op:
-Doelmatige inzet en beheer van verkeersregelinstallaties (VRI) en andere verkeersmanagement-installaties zoals het parkeerverwijssysteem en het DBSA (Dynamisch Busstation Systeem Arnhem).
-Een goede technische staat en functionaliteit, vooral gericht op het handhaven van de verkeersveiligheid en doorstroming.
-Bijdrage aan leefbaarheid en bereikbaarheid, met een nadruk op het bevorderen van het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer.

Er is geen eenduidige maat voor de kwaliteit van het areaal. Deze wordt dan ook niet bijgehouden.
De leeftijd van de objecten is wel bekend. Deze zegt echter niet alles over de daadwerkelijke kwaliteit. Door technisch onderhoud en tussentijdse updates blijft de kwaliteit goed ondanks de hoger wordende leeftijd. In onderstaand figuur is de leeftijdsopbouw van de verkeerslichten weergegeven (gegevens 2020). De levensduur van een verkeersregelautomaat is gemiddeld ongeveer 15 jaar.

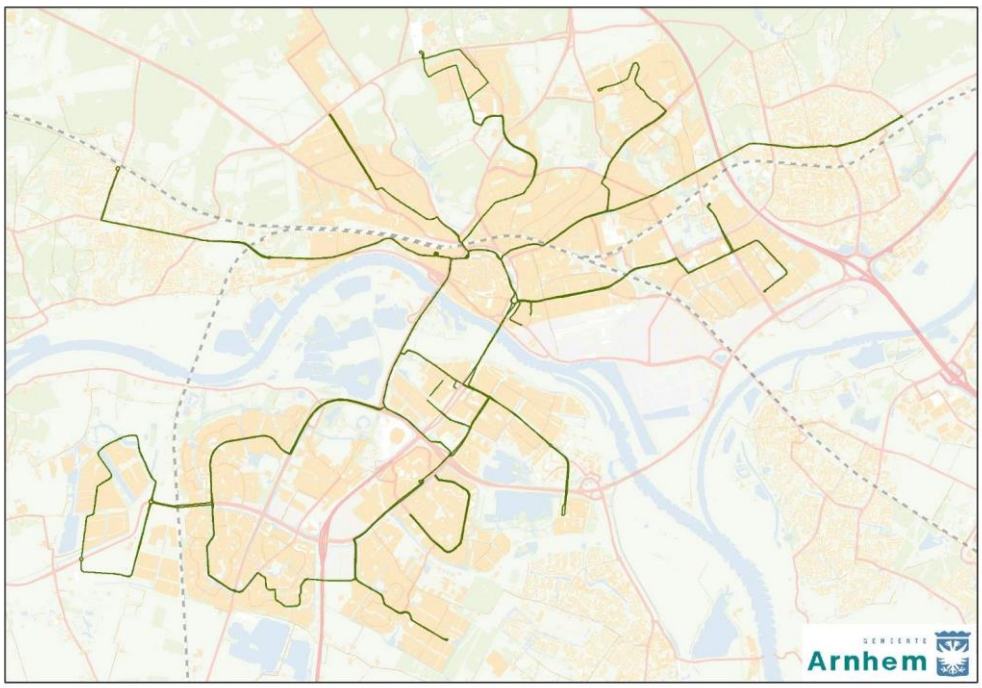

Het huidige areaal is zowel technisch als functioneel (verkeerskundig) op orde. Vervangingen worden gefinancierd uit een investeringsbudget. De in de Meerjareninvesteringsplanning (MIP) gereserveerde budgetten zijn toereikend voor de verwachte vervangingen. Bij vervangingen wordt direct gekozen voor de laatste technologie (iVRI) om voorbereid te zijn op verdergaande data uitwisseling tussen verkeerslicht en voertuigen.

Voor de vervanging van overige verkeerssystemen (zoals telkasten, digitale borden en het parkeer verwijssysteem) is in de investeringsplanning vooralsnog geen rekening gehouden met eventuele vervanging. Aan het einde van de technische levensduur moet worden beoordeeld of vervanging gewenst/noodzakelijk is.

Planning
Voor 2022 vervanging van de volgende VRI's op de planning: Rodenburgstraat Eusebiusplein, Weertjesstraat / Vossenstraat, Schelmseweg - De Wolfflaan (Burgers Zoo), Nieuwstraat / Weerdjesstraat, VOP Honingkamp / Lange Water, Apeldoornseweg / Weg achter het bos

Trolley
Het trolley netwerk is van belang voor een groot deel van het Openbaarvervoer in Arnhem.
De trolleyinfrastructuur van de gemeente Arnhem bestaat uit de technische ondergrondse en bovengrondse infrastructuur. In tegenstelling tot de overige assets strekt de trolleyinfrastructuur zich ook uit over andere gemeentes namelijk Gemeente Renkum en Gemeente Rheden. Voor die delen van de infrastructuur op het grondgebied van de gemeenten Renkum en Rheden verzorgt Gemeente Arnhem de trolleyinfrastructuur.
De trolleyinfrastructuur omvat bovenleiding (inclusief de bovenleiding en de wissels welke zich bevinden in het bedrijvencomplex Westervoortsedijk 4 te Arnhem), masten, gelijkrichterstations, onderstations, kabelnet e.d. in de gemeenten Arnhem, Rheden en Renkum en is 57 km lang.
Onderstaand plaatje geeft een indruk van het complete net.

Afbeelding: het trolleynetwerk in Gemeente Arnhem, Gemeente Renkum en Velp (Gemeente Rheden)

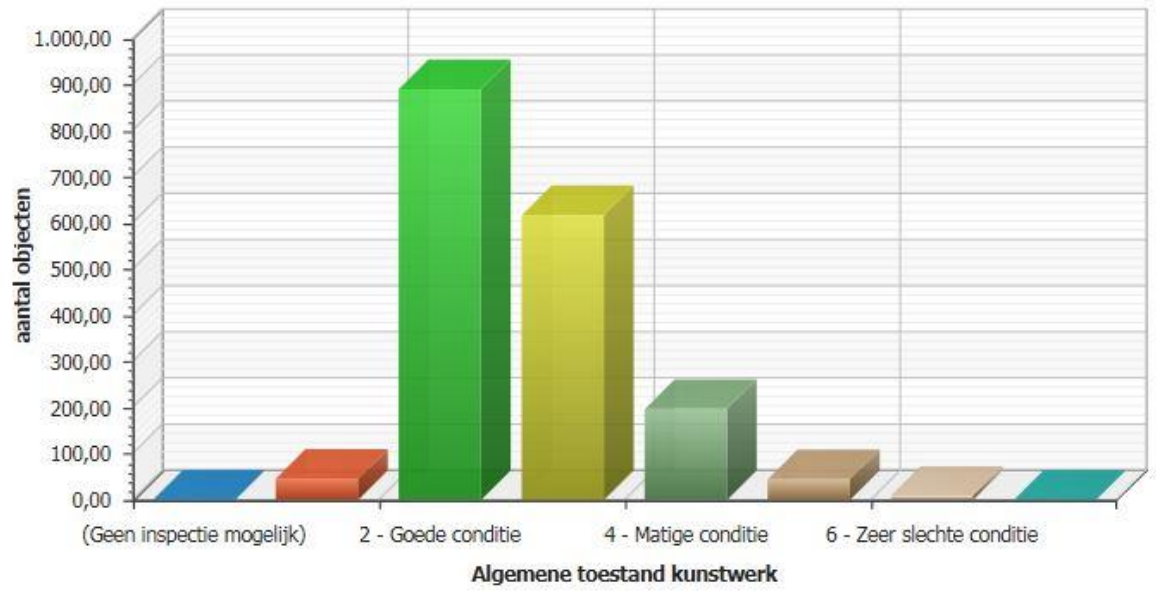
Het openbaar vervoer in Arnhem wordt aanbesteed door Provincie Gelderland door middel van een concessie met een lange looptijd (ca. 10 jaar). De huidige concessie loopt tot december 2022. Het ziet er naar uit dat er na deze concessie een overbruggingsconcessie komt van 2 jaar. De concessie omvat al het openbaar vervoer per (trolley)bus en auto in de regio Arnhem-Nijmegen en het openbaar vervoer per trein tussen de stations Arnhem en Doetinchem. Na de overbruggingsconcessie is het waarschijnlijk dat opnieuw een concessie van 10 jaar wordt aanbesteed.
De concessiehouder krijgt van Gemeente Arnhem de infrastructuur in bruikleen. Daarvoor is een Bruikleenovereenkomst getekend tussen de concessiehouder en Gemeente Arnhem.
Het betreft een overeenkomst van bruikleen, waarin de gemeente de infrastructuur om niet ter beschikking stelt. Dit betekent dat grote delen van de beheertaak bij de concessiehouder belegd zijn, dit in tegenstelling tot bijna alle andere assets waarbij de gemeente ook het beheer daadwerkelijk verzorgt.
Het vervangen van trolleymasten, aan het einde van de technische levensduur, valt niet onder de verantwoordelijkheid van de concessiehouder aangezien dit een investering betreft die veel verder gaat dan de looptijd van de concessie.

Planning
De oudste masten zijn de komende jaren aan vervanging toe. (ca 700 masten en muurankers, allen ouder dan 60 jaar). Dit speelt in eerste instantie bij de geplande reconstructie van de Velperweg (in 2022/23). De verwachte investering voor bedraagt € 0,8 miljoen. Deze investering zal leiden tot een structurele kapitaallast van € 40.000 vanaf 2023 is reeds opgenomen in deze begroting.
Naast de masten zijn de komende jaren (tot 2034) 17 gelijkrichterstations aan vervanging toe. De kosten hiervan worden geraamd op ca € 6 miljoen, en kunnen over de gehele concessieperiode worden uitgesmeerd. De te vervangen stations dateren uit de jaren 70 -80 van de vorige eeuw.
Ook zullen enkele delen van het ondergrondse kabelnet vervangen moeten worden.
In de huidige begroting zijn in het MIP (afgezien van de hierboven genoemde 0,8 miljoen voor de Velperweg) geen middelen gereserveerd voor deze vervangingsinvestering. De komende periode zal een vervangingsplanning voor de trolley uitgewerkt worden met een bijbehorende investeringsplanning. Uitgangspunt hierbij zal zijn dat de kapitaalslasten die hiermee gemoeid zijn onderdeel worden van de afspraken in de OV-concessie

Civieltechnische kunstwerken
Onder de noemer van civieltechnische kunstwerken vallen bruggen, viaducten, tunnels, grondkerende constructies, trappartijen etc.

Jaarlijks is er een visuele inspectie waarbij de inspecteur voornamelijk kijkt naar de ambities schoon, netjes, heel en veilig. Daarnaast is er 5-jaarlijks een technische inspectie. Het inspecterende bureau kijkt naar het uitgevoerde regulier onderhoud en geeft waar nodig schades, maatregelen, prijs per maatregel en uiterste datum van uitvoering aan. Indien nodig zal de cyclus van het reeds ingeplande reguliere onderhoud worden aangepast. Dit vormt de input voor de integrale programmering en dient als basis voor de monodisciplinaire meerjarenplanning. Aan de hand van gegevens uit onder meer de inspecties wordt getracht het duurzame onderhoudsniveau zo goed mogelijk te benaderen. De beschikbare middelen lijken op dit moment hiervoor toereikend

De kwaliteit van het areaal op basis van de laatste inspecties is redelijk tot goed. Een samenvatting is hieronder weergegeven. Er zijn 6 objecten als zeer slecht benoemd, maar deze vormen geen gevaar.

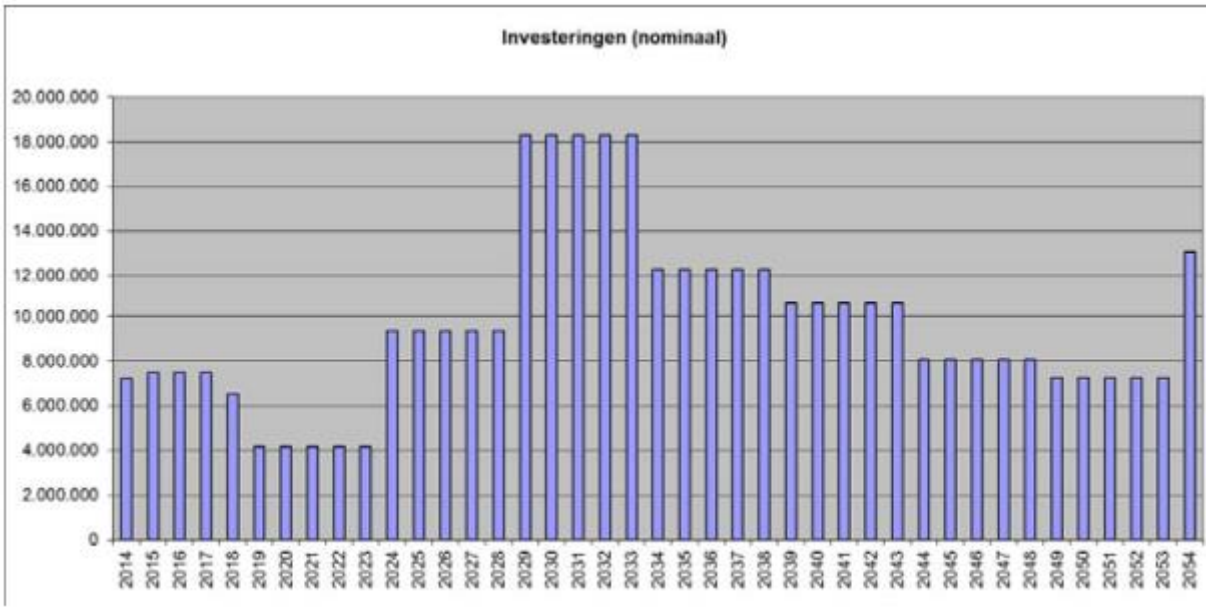
Planning
In 2022 is naast enkele kleine zaken met name onderhoud aan de John Frostbrug gepland.

Aandachtspunt bij de toekomstige vervangingsinvesteringen is het viaduct Rijkerswoerdsestraat (over A325). Indien dit viaduct vervangen moet worden zal dit een investering vragen van circa 900.000 euro. Deze investering is nog niet opgenomen in de Meerjaren Investerings Planning. De noodzaak van vervanging is afhankelijk van het soort verkeer dat van het viaduct gebruik mag maken. Het komende jaar zal dit mede in overleg met de provincie en buurgemeenten bepaald moeten worden.

Riolering
Een goed functionerend rioolstelsel is van essentieel belang voor de volksgezondheid en het voorkomen van wateroverlast. Het beheer van het rioolstelsel heeft betrekking op een groot aantal verschillende onderdelen zoals, de vrij vervalriolering met bijbehorende (infiltatie)putten, persleidingen en gemalen, huisaansluitingen, drainage, kolken en lijngoten. Maar ook het aanpassen van de bovengrondse inrichting kan bijdragen aan het beter afvoeren of bufferen van regenwater. Waar zich hiervoor goede kansen voordoen met beperkte meerkosten wordt hierin geïnvesteerd.
Gelet op de omvang van het netwerk is de vrij verval riolering met de putten voor wat betreft de benodigde beheerkosten, personele inzet en behoefte aan strategie de belangrijkste voorziening van de riolering. Een belangrijk aspect in het beheer van de vrij verval riolering is de vaststelling van de omvang van de noodzakelijke werkzaamheden om het stelsel goed te laten functioneren. Daarbij wordt altijd gezocht naar afstemming en samenloop met projecten binnen en buiten de gemeentelijke organisatie.

In totaal ligt er circa 800 kilometer vrij verval riolering in Arnhem. Hiervan is bijna 170 km gemengd (vuilwater en regenwater).
In het beheersysteem maken we onderscheid in gemengde-, vuil- en regenwaterriolen, ieder onderverdeeld in hoofd-/transportriolen en "gewone" riolen (typering). Daarnaast wordt aangegeven welke riolen onder doorgaande

wegen liggen (classificering). Op de hoofd-/transportriolen en de riolen onder doorgaande wegen gaan we eerder over tot het nemen van maatregelen dan op andere locaties omdat de risico's daar groter zijn.
Voor de lange termijnplanning wordt voor het verwachte moment van vervangen uitgegaan van de theoretische levensduur (dit is de verwachte levensduur voor vrij verval riolen, de economische afschrijving gebeurt in 40 jaar).Voor de theoretische levensduur van de riolering wordt uitgegaan van een periode van 60 jaar. Er liggen echter ook nog vrij veel riolen uit de periode 1870-1930 met een actuele leeftijd van 90 tot 150 jaar. De lange termijnplanning is dan ook niet meer dan een indicatie van de opgaven die op langere termijn in het verschiet liggen.
Onderstaand figuur uit het Gemeentelijk Rioleringsplan van 2014 laat zien dat er nog een grote vervangsopgave aan komt.

Voor de korte termijnplanning wordt uitgegaan van de technische levensduur, de werkelijke toestand van de riolering. Deze werkelijke toestand wordt bepaald door middel van video-inspecties van de rioolstelsels en het beoordelen en classificeren van de leidingen.
De vrijvervalriolen worden periodiek gereinigd en geïnspecteerd. Jaarlijks wordt hiervoor een inspectieplan opgesteld. Reiniging en inspectie is een wijk gebonden activiteit. Doelstelling is om de kans op falen van de riolering te minimaliseren. Gemiddeld genomen worden de riolen eens per 13 jaar geïnspecteerd.

Planning
Voor 2022 staan de volgende grote rioolvervanginsprojecten op de planning:
Kroonsewal, Hommelseweg, Velperweg en Dalweg. Daarnaast lopen de rioolprojecten in Geitenkamp, Sterrenberg en Spijkerbuurt nog door.

De komende jaren wordt een toename verwacht van de vervangingsopgave van rioleringen. De hogere investeringen voor herstel en vervanging van het riool zullen nodig zijn om een adequaat rioolstelsel te behouden. In deze begroting is een toename van de rioolinvesteringen voorzien in vanaf 2023. Gezien de grote vervanginsopgave in met name de naoorlogse wijken in Arnhem zuid wordt voor de verdere toekomst nog een verdere stijging van de rioolinvesteringen verwacht.
De investeringen in riolering zijn zoals gebruikelijk langjarig verwerkt in de begroting. De verwachte toename van de investeringen voor de jaren 2022-2025 wordt gedekt vanuit de rioolheffing. Nadere toelichting op de kostendekkendheid van de rioolheffing is opgenomen in de paragraaf lokale heffingen.

Water
Het onderdeel water omvat onder meer beheer en onderhoud van afkoppelvoorzieningen (deze voorzieningen zorgen er voor dat regenwater niet in het riool terecht komt maar in de bodem zakt), ecozones, moerassen,

sloten, paddenpoelen én oppervlaktewater(bodems) zoals de Immerlooplas, Nieuwehaven, Defensiehaven, haven van Coers, Rijnkade, Nieuwe kade en de dijkdoorbraakkolken. Ook het onderhoud aan civieltechnische water gerelateerde werken, zoals beekriolen, duikers, beschoeiingen en fonteinen hoort in deze categorie
De ambitie is:

- het watersysteem op orde brengen en houden;
- met de (water)partners de water gerelateerde opgaven oplossen door zoveel mogelijk voor ruimtelijke oplossingen te kiezen waarbij het water tegelijk een rol kan spelen in het vergroenen en verkoelen van de stad.

In de afgelopen periode is veel energie gestoken in het controleren en corrigeren van de bestaande beheergegevens van de duikers en beekriolen. De locatie, de ouderdom en de onderhoudstoestand van bijna alle duikers en beekriolen onder de hoofdstructuur zijn de afgelopen jaren in kaart gebracht. Daar waar nodig is inmiddels ook groot onderhoud uitgevoerd. Het beheer van de oppervlaktewater(bodems) wordt nu nog projectgewijs vormgegeven en wordt, na deze inhaalslag, omgevormd tot een systematische aanpak.
Aan de fonteinen op het Willemsplein (AKU) en het Roermondsplein (Blauwe golven) is geen groot onderhoud geprogrammeerd en gebudgetteerd gezien de verwachte herinrichting van deze locaties.

Planning

Het voornemen was om in de periode 2022-23 alle nog niet gebaggerde havens uit te baggeren.
Het baggeren van Onderlangs wat voor 2020 op de planning stond heeft vertraging opgelopen door de Pfas problematiek (mogelijke verontreiniging van het slib). Het was vervolgens de bedoeling dit 2021 uit te voeren. Er is echter nog discussie met de huurders van de ligplaatsen over de manier waarop hier invulling aan kan worden gegeven. Dit zal naar verwachting verdere vertraging opleveren. Vervolgens zal de Praets en de Rosandepolder nog worden aangepakt. Bij de uitvoering van de baggerwerkzaamheden in de Praets zal aansluiting gezocht worden bij de te graven nevengeul als gevolg van werkzaamheden inzake de ontwikkeling van Meinerswijk.
Het benodigde onderhoud zoals hierboven omschreven wordt gefinancierd uit het exploitatiebudget.
Na deze baggerwerkzaamheden zijn de havens weer op orde voor de komende 20 jaar en kan het jaarlijks baggeronderhoud worden gerealiseerd uit het regulier beschikbare jaarlijkse budget.

Wijkgroen

Het groen is van grote waarde in onze stad. Verbetering van het leef- en woonklimaat vraagt vaak ook om het toevoegen van meer groen. Hiervoor lopen verschillende initiatieven die toegelicht worden in de paragraaf Wonen en Leefomgeving (S12).

Voor het onderhoud van het wijkgroen zijn per wijk exploitatiebudgetten gereserveerd. De teams Leefomgeving hebben een sturende rol bij de inzet van deze middelen.
Het dagelijks onderhoud van het groen in en om de wijken resulteert in een beeld op B/C- niveau. Het onderhoud van het groen in de binnenstad en winkelcentra gebeurt op A-niveau.

Om het groen te kunnen beheren is het beleid over het groen vertaald naar beheertypen. Elk beheertype heeft haar eigen streefbeeld en bijpassende beheermaatregelen. De functie, het gebruik en de ecologische waarde bepalen het streefbeeld van een beheertype
Een aantal parken zijn aangewezen als rijksmonument; Sonsbeek, Zijpendaal, Gulden Bodem en Moscowa. Voor deze parken gelden extra instandhoudingsvoorwaarden. Park Angerenstein is aangewezen als gemeentelijk monument.

De technische kwaliteit van het areaal wordt nu niet gemonitord. Aan de hand van het algemene beeld is dat de kwaliteit van het vlakgroen matig tot voldoende is als je kijkt naar de landelijke normering, zoals de CROW normen (B/C niveau). Het lage ambitieniveau voor het dagelijks onderhoud maakt het, door de onkruid druk, lastig de plantvakken in goede staat te houden.
De gevolgen van de extreme droogte van de laatste jaren worden als calamiteit beschouwd. Veel bomen en beplantingen ondervinden hier schade van. De lange termijn effecten hiervan zullen de komende jaren verder duidelijk worden en mogelijk tot extra kosten leiden.

Planning

Arnhem heeft veel ambities op het gebied van groen (zie programma Wonen en Leefomgeving S12). Deze ambities zullen mede sturing geven aan de planning van het groenonderhoud.
Naast het reguliere onderhoud staan de volgende projecten op de planning voor 2022:

- Herstel beplantingen (groot onderhoud) in de parken Angerenstein, Westerveld, Park Onderlangs en Sonsbeek.

- Vergroenen Groningensingel in samenloop met wegenproject.
  In de wijken aanplanten van extra heesters en struweelgroepen in het kader van biodiversiteit en bestrijden hittestress.

Speelvoorzieningen

Om een aantrekkelijke leefomgeving te kunnen bieden is de aanwezigheid van speelplekken met name voor gezinnen met (kleine) kinderen van belang. Daarnaast zijn speelplekken vaak ontmoetingsplekken voor de wijkbewoners.
Het beheer van de speelvoorzieningen ligt op niveau B en is er vooral op gericht om de speelvoorziening veilig bespeelbaar te houden. Dat houdt in dat kapotte speeltoestellen worden gerepareerd zolang dat opweegt tegen de levensduur van het toestel. Zo niet, dan komt het speeltoestel in aanmerking voor vervanging. Dit laatste wordt met teams Leefomgeving overlegd om de wensen uit de buurt hierin mee te kunnen nemen zodat er eventueel een ander soort speeltoestel of geen speeltoestel wordt teruggeplaatst.
In de Beheervisie Spelen en Ontmoeten is de ambitie opgenomen om 8 van de 20 Grote (groene) Speel- en Ontmoetingsruimtes te verbeteren. Deze opgave willen we invullen in samenwerking met de Teams Leefomgeving. Deze ambitie wordt projectmatig opgepakt. Dat houdt in dat met de betreffende Teams Leefomgeving en de buurt wordt bepaald wat de plek nodig heeft om de ambitie te realiseren. Het initiatief ligt bij de Teams Leefomgeving omdat het belangrijk is dat de buurt hierin mee participeert en mogelijk ook andere wensen en ideeën uit de buurt hierin gecombineerd kunnen worden.

Alle speeltoestellen moeten veilig bespeelbaar zijn. Dit wordt in de technische inspectie gecontroleerd. Uit de resultaten van de technische inspectie van 2020 blijkt dat ongeveer 10% van de speeltoestellen iets mankeert. Deze mankementen zijn binnen de gestelde termijnen opgelost, wat inhoud dat de kwaliteit van areaal op orde is, dus B kwaliteit.

Daarnaast kan de kwaliteit van het areaal bepaald worden op basis van de leeftijd en de theoretische levensduur van de speeltoestellen. Gemiddeld gaat een speeltoestel 10 tot 15 jaar mee. Hieronder is een overzicht van de leeftijd van de speeltoestellen. Opvallend is het aantal ouder dan 15 jaar. Ongeveer 27% van het areaal heeft haar theoretische levensduur behaald maar is technisch nog wel in orde. De oorzaak hiervan is dat de speeltoestellen van duurzame en kwalitatieve materialen zijn gemaakt. Dit wil niet zeggen dat of de speelvoorziening nog voldoet aan z'n functie. Mogelijk dat kinderen uitgekeken zijn op deze oude speeltoestellen en deze niet meer gebruiken, wat aanleiding zou kunnen zijn om tot vervanging over te gaan. Hierover is afstemming met de teams Leefomgeving

Leeftijd speeltoestellen	Aantal
Ouder dan 15 jaar	537
10-15 jaar	491
5-10 jaar	511
1-5 jaar	455

De beschikbare budgetten voor beheer en vervanging van de speeltoestellen blijken in de praktijk toereikend.

Planning

Jaarlijks worden de speeltoestellen geïnspecteerd en vindt het noodzakelijk onderhoud plaats. Vervangen of plaatsen van toestellen gebeurt in samenspraak met de teams leefomgeving.

Bomen

Bomen zijn belangrijk voor een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving en leveren een bijdrage aan een klimaat adaptieve stad. Hittestress en wateroverlast zijn onderwerpen waar bomen een onderdeel van de oplossing kan zijn. Daarom zijn in het Bomenplan onderstaande doelen beschreven:

- Arnhem wil een groenere stad: meer (buitengewone) bomen en meer groenmassa
- Arnhem gaat voor kwaliteit en toekomstbestendigheid (juiste boom op de juiste plek), gezonde, veilige en duurzame bomen
- Arnhem wil bomen beter beschermen
- Arnhem wil meer biodiversiteit en groen met elkaar verbinden

Het beheer van de bomen in Arnhem is erop gericht om een jonge boom tot volwassenheid te brengen en daarna zo lang mogelijk te behouden, afgewogen tegen de kosten die daarvoor nodig zijn.
Het bomen Areaal is als volgt opgebouwd:

Categorie	Aantal
Individueel beheerde bomen Waarvan: Buitengewone/toekomst boom Vrijstaande/solitaire boom	21280 576 20704
Bomen in een structuur Waarvan: Structuurboom of Groepsboom Laanboom of Boom in Groen-Blauwe lijnen of groene hoofdstructuur	29390 5935 23455
Totaal	50670
Bossen	2.365.000 m2
Struweel	660.000 m2

Tijdens de Boom Veiligheids Controle worden 'onderhoudsstaat', 'toekomstverwachting' en 'ziekte en aantastingen' van de bomen opgenomen. Deze kenmerken geven een indicatie van de kwaliteit van het bomenbestand maar is niet 1 op 1 terug te leiden naar de CROW beeldkwaliteitscatalogus. In de tabellen hieronder zijn de resultaten opgenomen waarbij als indicatie een beeldkwaliteitsniveau is vermeld.

Onderhoudsstaat	Te vergelijken met beeldkwaliteitsniveau	Aantal	Percentage
Aanvaard	B	23691	47%
Regulier	B	20296	40%
Achterstallig	C	3031	6%
Verwaarloosd	D	121	<1%
Overig (niet beoordeeld)	nvt	3231	nvt

Afgelopen jaren zijn bij 30 buitengewone bomen en 30 parkbomen extra maatregelen uitgevoerd ten gunste van de levensverwachting van deze bomen. Er zijn nog 400 bomen die een soortgelijke behandeling kunnen gebruiken. De planning is om elk jaar 50 aantal bomen te behandelen en dit in een cyclus van 7 jaar te herhalen, waarbij elk jaar wordt gekeken waar de maatregel het meest noodzakelijk is. Dit is maatwerk.
De planning en prioritering van onderhoud aan bomenlanen zoals bijvoorbeeld dunning en/of vervanging is nog niet gereed. Naar aanleiding van het nieuwe bomenbeleid is er een nieuwe werkwijze en prioritering gewenst. Dit wordt verder uitgewerkt en afgestemd met het BoomKwaliteitsteam Arnhem.

Jaarlijks monitoren we de voortgang van het boomkroonvolume. Dit is uitgewerkt in de uitvoeringsagenda van het Bomenplan Arnhem

Financiering bomenonderhoud
De raad heeft op 16 juni 2021 de nota investeren, waarderen en afschrijven vastgesteld. Hiermee is met terugwerkende kracht per 1 januari 2021 het activeringsbeleid op een aantal punten gewijzigd. Een van deze wijzigingen betreft het opnemen van nieuw aangeplante bomen op de balans en het afschrijven van deze bomen in 50 jaar. Voor deze wijziging werden de kosten van bomenaanplant direct ten laste van de exploitatie gebracht in het jaar van aanschaf. Deze manier van financieren biedt tevens kansen voor het toevoegen van extra groen aan de stad omdat er extra middelen beschikbaar zijn gekomen voor het toevoegen van bomen.
Bij het vaststellen van hiervoor genoemde nota is de motie 'Kappen en dunnen bomen in de begroting' aangenomen (21M56). Deze motie roept het college op om expliciet melding te maken van benodigde afboekingen als gevolg van kappen of dunnen van bomen.
Aangezien bomen in de financiële administratie niet per stuk worden geregistreerd, dient de benodigde afboeking van bomen (de waarde van een boom op de balans op het moment van kap) te worden benaderd aan de hand van gegevens die in het bomenregistratiesysteem beschikbaar zijn. Het bepalen van die afboeking doen we als volgt:

- Voor individuele bomen (straat- en laanbomen, bomen in een park) hanteren we een klasse-indeling, met per klasse de gemiddelde kosten van aanplant. Afhankelijk van soort en locatie wordt een boom ingedeeld in een

klasse. Mocht een boom voor de (administratieve) levensduur van 50 jaar worden gekapt, dan wordt op basis van de gemiddelde kosten van aanplant en het jaar van aanplant de benodigde afboeking bepaald.
- In het geval enkele bomen in een bos worden gekapt (dunnen) hanteren we het uitgangspunt dat er geen sprake is van vernietiging van op de balans opgenomen investeringen in bomen. Het verwijderen van bomen in een bos heeft namelijk een gunstig effect op de overblijvende bomen, waardoor het kroonoppervlakte toeneemt. Direct na dunning ontstaat er daarnaast licht op de bosbodem. De natuurlijke zadenbank komt hierdoor tot kieming en er gaan jonge bomen groeien; herplant is dan niet nodig.
- Bij kap van een groot deel van, of een volledig bos wordt de boekwaarde benaderd op basis van de gemiddelde kosten van aanplant per vierkante meter en het jaar van aanplant.

Met het oog op dit financieel technische aspect kunnen we opmerken dat in 2022 er geen kap wordt voorzien van bomen die een waarde op de balans hebben; afboeking van bomen zal dan ook niet aan de orde zijn.

Planning
In 2022 worden bij 30-50 buitengewone bomen extra maatregelen uitgevoerd ten gunste van de levensduur van de bomen.
Het aanvullen van boomlanen en bomen in de groene hoofdstructuur zullen projectmatig worden aangepakt waarbij het BoomKwaliteitsTeam adviseert.
De onderhoudsachterstand bij een kleine 7% van de bomen zal verder ingelopen worden en het reguliere onderhoud zal volgens planning worden uitgevoerd.
De jaarlijkse en 3-jaarlijkse boomveiligheidscontrole zal worden uitgevoerd en maatregelen die hieruit voortkomen worden opgepakt binnen de gestelde termijnen.
Boomziektes en plagen worden gevolgd. Beheersmaatregelen worden uitgevoerd en waar nodig wordt bestrijdingsmaatregelen ingezet.

Voor aanplant en groeiplaatsverbetering van bomen is een investeringskrediet beschikbaar.
De volgende projecten staan hiervoor in 2022 op de planning:
- Revitalisering parkbos;
- Aanplant bomen museumpark Onderlangs;
- Aanplant extra bomen op diverse hitte plekken;
- Aanplant extra bomen in diverse stadparken;
- Groeiplaatsverbetering diverse buitengewone bomen;
- Aanplant bomen en realisatie groeiplaatsen Steenstraat;
- Groeiplaatsen en aanplanten bomen Velperweg;
- Groeiplaatsverbetering bomen Burgemeester Matsersingel irt verbeteren fietspaden;
- HOV Metamorfoseallee levensduurverlenging, verplanten en aanplant bomen.

Parken en bossen
Kenmerkend voor Arnhem zijn de bossen, de natuurterreinen en de vele parken en ook de lanen in de buitengebieden en de grote groenzones in en om de wijken, bijvoorbeeld moeraszone Schuytgraaf, ecozones Presikhaaf of de Huissensedijk. We zijn trots op dit groene kapitaal. Daarom zetten we sterk in op het behouden en verbeteren hiervan.

Bossen en parken vallen beheertechnisch uiteen in verschillende onderdelen omdat deze zijn opgebouwd uit verschillende elementen die apart in deze paragraaf worden beschreven zoals: Bomen, groen, wegen, speelvoorzieningen en verlichting.
Het onderhouden van de parken doen we aan de hand van beheervisies.

De bossen en parken hebben een robuuste basis. Desalniettemin staat de kwaliteit van onze bossen en parken onder druk. Oorzaken hiervan zijn het intensiever gebruik, overmatige stikstofdepositie, klimaatverandering en biodiversiteitsverlies. Bij het beheer en onderhoud van onze bossen en parken houden we hier rekening mee door zeer gericht en soms intensiever onderhoud uit te voeren.
Door de extra middelen die zijn vrijgemaakt voor Bossen & Parken kunnen we dit noodzakelijk aanvullend onderhoud uitvoeren. Tevens biedt dit de mogelijkheid extra capaciteit in te zetten om genoemd kwaliteitsverlies en de uitdagingen die hiermee gemoeid gaan, op te pakken en zorgvuldig te communiceren met onze inwoners.
Specifieke ambities m.b.t. tot groen en bomen waaronder bossen en parken in de stad zijn uitgewerkt in het programma S12 Wonen en leefomgeving

Planning
In 2022 zal extra worden ingezet op de revitalisering van de bossen en parken en het verbeteren van de biodiversiteit.

Voor de parken Sonsbeek, Zypendaal en de Gulden Bodem, park Angerenstein en Park Klarenbeek zullen nieuwe beheervisies worden opgesteld.

Inzamelvoorzieningen

De afgelopen jaren is er veel discussie geweest over het te voeren afvalbeleid in de gemeente. De komende periode zal nieuw beleid worden uitgewerkt wat tevens van invloed zal zijn op de beheer- en vervangingsopgave van de afval inzamel voorzieningen. Voor de inzamelvoorzieningen is daarom nog geen beheerplan uitgewerkt volgens de nieuwe opzet. Dit zal de komende tijd nog worden opgepakt.
Omgekeerd Inzamelen is het basisprincipe voor de inzameling van huishoudelijk afval in Arnhem. Dit betekent dat de inwoners van Arnhem hun afval goed moeten kunnen scheiden. Een deel van de herbruikbare reststromen worden bij laagbouw aan huis opgehaald. Daarnaast is een uitgebreid netwerk van inzamelvoorzieningen in de stad aanwezig. Het restafval moet naar een ondergrondse container in de buurt worden gebracht.
De keuze voor het instrument diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder restafval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt. De hiervoor ingevoerde toegangscontrole met pasjes op de containers voor restafval is buiten werking gesteld. Ook de eerder ingevoerde trommelverkleining is terug gedraaid. Dit heeft geleid tot een versneld afschrijving in 2021 van de investeringen die hiervoor waren gedaan.

Zowel het preventief als correctief onderhoud van de inzamelmiddelen is uitbesteed. De staat van onderhoud van de ondergrondse containers is voldoende tot goed en de containers zijn voorzien van een veiligheidskeurmerk. Er worden periodiek controles uitgevoerd. Met betrekking tot de inzamelvoorzieningen geldt:

- Zorg voor een geborgde functionaliteit (geen storingen aan de voorzieningen).
- Te allen tijde een veilige situatie bij de inzamelvoorzieningen voor gebruikers en passanten.
- Hoogwaardige infrastructuur van inzamelmiddelen, collectief en individueel, waarmee afvalscheiding op elke locatie in Arnhem mogelijk is.

Planning

Het reguliere onderhoud aan de inzamelmiddelen wordt planmatig uitgevoerd.
Noodzakelijk onderhoud aan het Ondergronds Afval Transportsysteem(OAT) is voorzien in de exploitatie.

Het instrument diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder afval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt. De ontwikkeling van nieuwe sturingsinstrumenten om de doelstelling op afvalreductie te bereiken, vraagt een nieuwe aanpak die in de komende begrotingsperiode verder wordt uitgewerkt. Afhankelijk van de keuzes die hierbij gemaakt worden zal bekeken worden wat dit betekent voor het beheer en onderhoud van de inzamelmiddelen waaronder ook de afvalbrengstations in Noord en Zuid

Vastgoed

Actuele beleidskaders

- Het uitvoeringsbeleid vastgoedbedrijf.
- Voor alle panden in permanent beheer zijn er 40-jarige onderhoudsplannen die jaarlijks worden geactualiseerd en opgenomen in de meerjarenprogrammabegroting.
- Bij het vastgoed gelden als deelportefeuilles onderwijsgebouwen, culturele-, erfgoed- en sportvoorzieningen, welzijnsvoorzieningen, gemeentelijke huisvesting, bijzonder vastgoed en vastgoed in de openbare ruimte.

Ambitie

De ambitie voor de technische staat van het vastgoed is een NEN2767-conditie score van 3 of beter. NEN 2767 is een methode voor het objectief en uniform meten van de fysieke kwaliteit van bouw- en installatiedelen van gebouwen en/of infrastructuur. De score loopt van 1 tot 6, daarbij is 1 zeer goed en 6 zeer slecht. Conditiescore 3 staat gelijk aan een redelijke conditie. Het door de gemeente aangekochte vastgoed voor stedelijke ontwikkelingsprojecten wordt niet op een conditiegerichte manier onderhouden, omdat deze panden tijdelijk in beheer zijn.
Het gemeentelijk vastgoed wordt fasegewijs verduurzaamd met de Trias Energetica (eerst energie besparen, restbehoefte zoveel mogelijk duurzaam invullen) als kompas.

Uitgangssituatie

Het gemeentelijk vastgoed voldoet aan het gewenste kwaliteitsniveau, met uitzondering van gebouwen die op korte termijn hun functie verliezen of gebouwen die op korte termijn gerenoveerd worden.

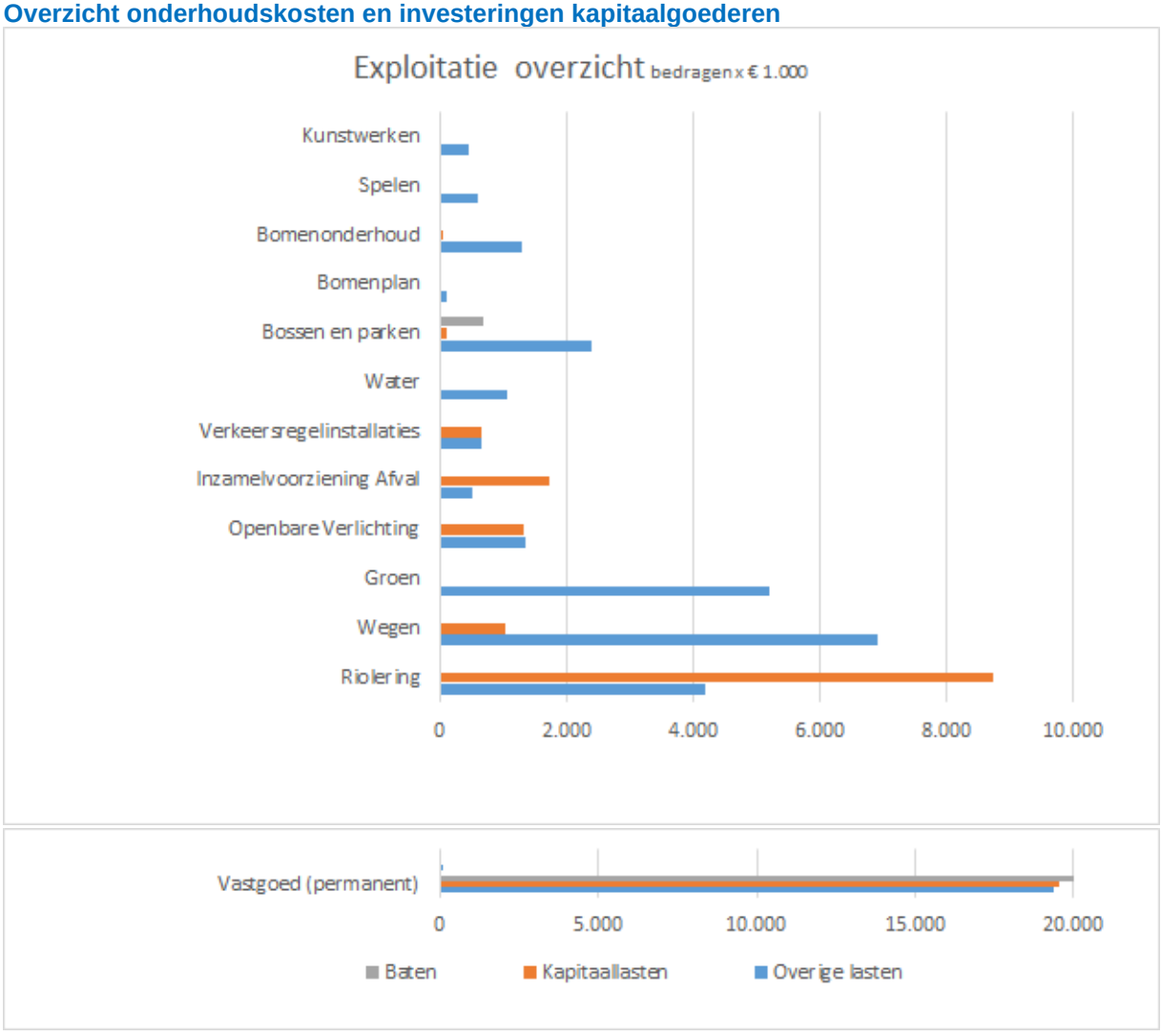
Planning

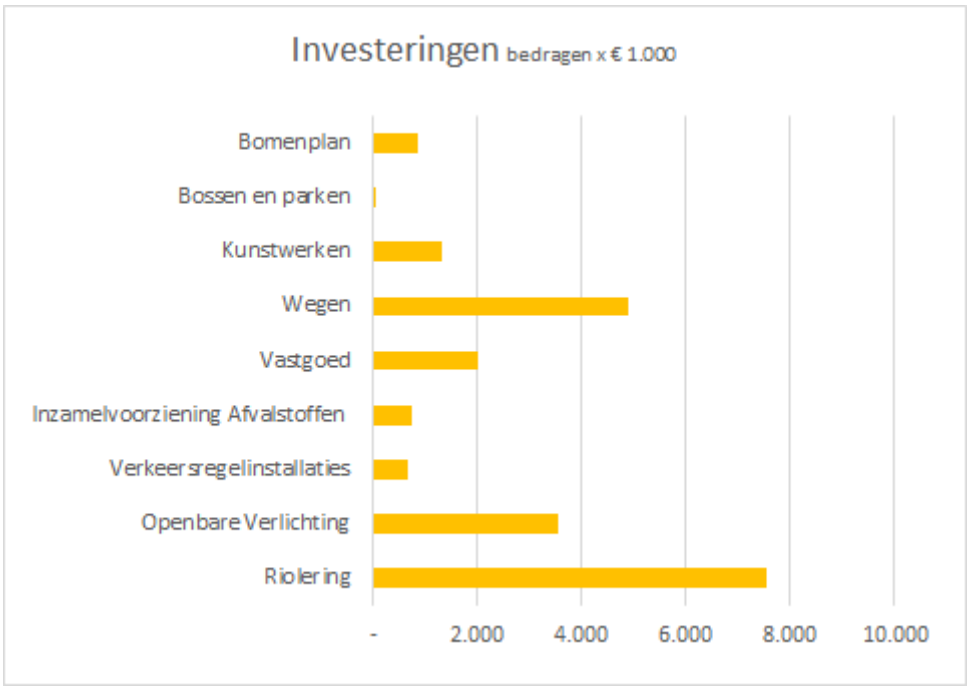
Lasten en baten voor beheer en onderhoud van het permanente vastgoed maken onderdeel uit van diverse programma's in de gemeentebegroting. Jaarlijks wordt er gemiddeld € 1,5 miljoen geïnvesteerd in vervangingsonderhoud en verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed. In de periode 2022-2025 wordt er gemiddeld € 4,1 miljoen uitgegeven aan planmatig en storingsonderhoud.

De cijfers voor begroting 2022 zijn afwijkend ten opzichte van vorig jaar. Dit is vooral te verklaren door de bouwkostenstijging. Daarnaast zijn er enkele nieuwe panden opgenomen. Daar tegenover staat een stijging van de baten.

Daarnaast is er een investeringsbedrag van jaarlijks € 800.000 begroot voor het verduurzamen van het gemeentelijke vastgoed. Voorheen moesten deze investeringen zichzelf volledig terugverdienen. Dit bleek in de praktijk niet realistisch. Met ingang van 2022 is het de bedoeling dat deze investeringen niet meer volledig hoeven worden terugverdiend maar slechts voor 60%. Daarmee worden ze beter haalbaard en zullen ze sneller worden uitgevoerd. De klimaatdoelstelling wordt eveneens eerder bereikt.
Voor het aanpassen van de ventilatie in een groot aantal schoolgebouwen heeft de gemeente Suvis-subsidie van het Rijk ontvangen. Daaronder ook een 3-tal MFC's. Daarvoor wordt een subsidie ontvangen van € 650.000. De eigen investering van de gemeente voor deze 3 gebouwen bedraagt € 1,5 miljoen.

Overzicht onderhoudskosten en investeringen kapitaalgoederen

Investeringen bedragen x € 1.000
Bomenplan
Bossen en parken
Kunstwerken
Wegen
Vastgoed
Inzamelvoorziening Afvalstoffen
Verkeersregelinstallaties
Openbare Verlichting
Riolering
-
2.000
4.000
6.000
8.000
10.000

Financiering

Voor de financieringsfunctie worden de missie en de doelstellingen beschreven in het treasurystatuut gemeente Arnhem. In dit statuut wordt ingegaan op de kaderstelling van de werkorganisatie (taken, bevoegdheden, verantwoordelijkheden, mandatering) en op het instrumentarium om de doelstellingen te realiseren.

Deze paragraaf richt zich op de uitwerking van het treasurystatuut naar de begroting voor 2022 en te hanteren normeringen. Hierbij komen de onderstaande onderwerpen aan de orde:

- Risicomanagement financiering;
- Financieringsvolume (inclusief delegatie / mandatering);
- Kasgeldlimiet;
- Renterisiconorm;
- Overige risico's.

Risicomanagement financiering

Voor wat betreft de financiering wordt onderscheid gemaakt tussen:
a. Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte;
b. Financiering van de sociale woningbouw;
c. Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen.

Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte (a)

Bij de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte gaat het om de financiering van de investeringen van de gemeente Arnhem, de overgedragen investeringen aan geprivatiseerde onderdelen van de gemeente en de exploitatie van lasten en baten. Bij de investeringen moet naast de reguliere financieringen van de gemeentelijke taken worden gedacht aan grote stedelijke projecten, zoals Arnhem Centraal, stadsvernieuwing in de binnenstad, grondexploitatie en onderhoud in de infrastructurele sfeer. Als 'inkoop' van geld (de funding) wordt gebruik gemaakt van de volgende financieringsmiddelen (stand per 31-12-2022):

- de kapitaalmarkt voor langlopende financieringsmiddelen: € 776,5 miljoen. Het betreft hier de leningenportefeuille opgenomen gelden (O/G);
- de geldmarkt voor kortlopende financiering (< 1 jaar): Naar verwachting zal per ultimo 2022 geen kortlopende financiering nodig zijn voor investeringen en projecten. De ruimte binnen het beschikbare kasgeld kan worden aangewend voor de (goedkope) financiering van de dagelijkse activiteiten van de gemeente: het werkkapitaal;
- de binnen Arnhem beschikbare reserves en voorzieningen met een volume van € 136,5 miljoen.

Binnen de gemeente wordt voor de financiering een omslagrente van 1,4% in rekening gebracht bij de investeringen en de projecten.

De portefeuille door de financieringsfunctie uitgezette gelden (U/G), heeft per 31-12-2022 een volume van € 30,5 miljoen. Het betreft hier leningen aan instellingen en verzelfstandigde organisatie-onderdelen.
Hieronder vallen niet de verstrekte leningen in het kader van de inkomensondersteuning.

Arnhem en de wereldeconomie

De verwachting van veel analisten en wetenschappers dat de economie in 2021 weer zal aantrekken is uitgekomen, de economie herstelt zich wereldwijd onverwacht snel van de coronacrisis.
Waar een aantrekkende economie normaal gesproken ervoor zorgt dat de rente gaat oplopen, is dat nu (nog) niet het geval. Naast een toename in de vraag naar nieuwe leningen, wat de rente kan opdrijven, houdt de ECB het opkoopprogramma van staatsobligaties (de zogeheten kwantitatieve verruiming) in stand om te voorkomen dat een stijgende rente het economisch herstel een halt toeroept. Deze kwantitatieve verruiming zorgt ervoor dat er meer geld beschikbaar komt op de kapitaalmarkt, wat als doel heeft dat de rente laag blijft. De praktijk zal moeten uitwijzen welke van deze twee factoren de doorslag zal gaan geven, al is bekend dat de ECB het opkoopprogramma niet vol zal blijven houden en dat de rente dus weer zal gaan stijgen.
Alle analisten en economen zijn daarnaast van mening dat het huidige lage renteniveau voor de kapitaalmarkt op termijn onhoudbaar is, maar voor de gemeente betekent dit dat financiering goedkoop blijft.

Financiering van de sociale woningbouw (b)

De financiering van de sociale woningbouw vindt bijna volledig plaats door leningen door corporaties, die geborgd worden door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Dit landelijke fonds fungeert als waarborg ten aanzien van risico's van wanbetaling en vervult daarmee de garantstellende rol die gemeenten van oudsher hadden. Het WSW kan bij gemeenten en het Rijk aankloppen wanneer de eigen borgingscapaciteit niet meer

toereikend is (wat nog nooit is gebeurd). Daarvoor heeft ook de gemeente Arnhem een achtervangovereenkomst met het WSW gesloten. Het bestaan van het WSW samen met ontwikkelingen op het gebied van schaalvergroting en regionalisering van de woningcorporaties verklaart waarom de rol van de gemeente op het terrein van de financiering van woningbouw de afgelopen jaren kleiner is geworden en nu zo goed als uitgespeeld is. In 2022 heeft de gemeente nog maar één lening van € 9.000 aan de woningcorporatie Omnia Wonen op de balans.

Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen (c)

Bij de financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen gaat het om activiteiten die nauw grenzen aan het beleid van de gemeente Arnhem. Het gaat hier vooral om instellingen in de sectoren zorg, sport en cultuur. Ook bij deze financiering wordt de laatste jaren een terughoudend beleid gevoerd.
Bij de directe (eigen) financiering van de activiteiten van de instellingen heeft de gemeente Arnhem een gericht toezicht op het reilen en zeilen van de betreffende instellingen. Door aan de te verstrekken leningen waarborgen te verbinden kan bij calamiteiten direct worden gereageerd (voorbeeld: executie bij recht van eerste hypotheek). Tevens bestaan er bij de sectoren zorg en sport waarborgfondsen. Met borgstelling door deze waarborgfondsen kunnen instellingen bij banken een lagere rente bedingen en hoeft de gemeente zelf geen lening te verstrekken. De stichting waarborgfonds voor de sport (SWS) garandeert maximaal de helft van de lening en eist een garantie van de gemeente voor het resterende deel van de lening.
In 2020 heeft de economie harde klappen gekregen, maar trekt in 2021 weer aan. Dat gebeurt niet op alle fronten in een gelijk tempo, waardoor het mogelijk is dat de ene instelling langer geconfronteerd zal worden met de gevolgen van de recessie dan de andere en alsnog in moeilijkheden komt en bij de gemeente aan moet kloppen voor ondersteuning. Dat risico wordt substantieel verkleind door de garanties van de waarborgfondsen.

Financieringsvolume (delegatie/mandaat)

Bij het vaststellen van de Begroting neemt de gemeenteraad een besluit over de omvang van de gemeentelijke activiteiten en daarmee over het financieringsvolume. Afgezien van de eigen middelen in reserves en voorzieningen wordt in de financieringsbehoefte voorzien door middel van leningen voor de lange termijn (vaste financiering) en voor de korte termijn (vlottende financiering).

Lange termijn financiering (vaste financiering)

Zoals reeds toegelicht gaat het hier om de benodigde geldmiddelen voor de eigen gemeentelijke investeringen en projecten; de financiering van sociale woningbouw (indien nodig) en de verstrekking van geldleningen aan instellingen, gelieerd aan het beleid van de gemeente Arnhem.

Korte termijn financiering (vlottende financiering)

Bij de kortlopende financiering gaat het om de financiering van de lopende activiteiten en werkzaamheden van de gemeente. Hiervoor wordt geld geleend of (in geval van een tijdelijk overschot) uitgezet bij de schatkist voor een periode van maximaal een jaar. Als een extra zekerheid, bijvoorbeeld voor het opvangen van onverwachte fluctuaties in de behoefte aan kasgeld, is een arrangement afgesloten met de Bank Nederlandse Gemeenten waarbij tot een beperkt bedrag (€ 4 miljoen) de gemeente een negatief saldo mag hebben. Insteek is hiervan zo weinig mogelijk gebruik te maken, een kasgeldlening is goedkoper dan rood staan bij de bank.
In voorkomende situaties zal een deel van de opgenomen kas-/callgelden (O/G) worden omgezet in langlopende financiering, de zogenoemde consolidatie. Een en ander past binnen de regels, zoals vastgelegd in het treasurystatuut.

Financieringsbehoefte per 31-12-2022

Onderstaand schema geeft inzicht in de benodigde geldmiddelen voor de langlopende financiering en de manier waarop deze beschikbaar komen (de funding).

Het totaalvolume van de benodigde financieringen bedraagt € 912 miljoen. Vanuit de beschikbare aanwezige middelen (reserves en voorzieningen en obligo's en waarborgsommen) en de leningenportefeuille voor de vaste financiering is meer dan dit bedrag beschikbaar. Per ultimo 2022 zal zelfs een bedrag van € 4,4 miljoen in de schatkist van het Ministerie van Financiën gestald moeten worden.
De financieringsfunctie is ruimschoots in staat om voldoende middelen aan te trekken en beschikbaar te stellen voor dekking van de reeds gepleegde investeringen, de kosten in de grondexploitatie en voor de in 2022 begrote investeringen.

Benodigd voor	Bedrag	Financiering middels	Bedrag
Bedragen x € 1.000			
Activa gemeente Arnhem en grondexploitatie	840.375	Reserves en voorzieningen	136.546
Uitgezette gelden aan gelieerde instellingen en woningcorporaties (kapitaalverstrekking en leningen u/g)	35.286	Opgenomen gelden in de kapitaalmarkt (leningen o/g)	776.525
		Obligo's waarborgsommen en vooruitontvangen erfpacht	3.374
Overige uitgezette middelen (o.a. nog te ontvangen erfpacht en bijdragen aan activa van derden)	36.401	Rekening courant BNG en kasgeldleningen	-4.383
Totaal langlopend te financieren	**912.062**	**Totaal financiering**	**912.062**

Leningenportefeuille 2022

Onderstaand schema geeft inzicht in de samenstelling van de volumes in het jaar 2022 van de huidige leningenportefeuille van de financieringsfunctie. Het betreft leningen opgenomen gelden (O/G) en leningen uitgezette gelden (U/G).

Leningen portefeuille	Stand 01.01.2022	Opname	Aflossing	Stand 31.12.2022
Bedragen x € 1.000				
Leningen O/G				
Leningen portefeuille	621.528	174.349	-133.421	662.456
Nog aan te trekken financiering in 2021	114.061			114.061
Leningen t.b.v. woningcorporaties	9		-1	8
Totaal leningen O/G	**735.598**	**174.349**	**-133.422**	**776.525**
Leningen U/G				
Vaste leningen uitstaand	35.423		-4.887	30.536
Woningcorporaties	9		-1	8
Totaal leningen U/G	**35.432**	**0**	**-4.888**	**30.544**

Van de nieuwe financiering in 2021 heeft een bedrag van € 42,7 miljoen betrekking op herfinanciering van de bestaande leningenportefeuille. De overige € 71,4 miljoen is nodig voor de begrote investeringen.

Rentevisie

In recente jaren is als gevolg van de lage rentestand de gemiddeld te betalen rente voor de gemeente gestaag gedaald. Als gevolg van gewijzigde wetgeving in het BBV moet de omslagrente binnen marges de gemiddelde marktrente volgen en is de gemeente niet meer vrij in het bepalen van deze intern in rekening te brengen rente. Een omslagrente van 4%, zoals de gemeente hanteerde voor het jaar 2018, is niet meer toegestaan. Deze bedroeg in 2020 2% en in 2021 1,7% en daalt in 2022 naar 1,4%.
Om meerjarig gebruik te blijven maken van de lage marktrente kiest de gemeente ervoor om nu en in de komende jaren leningen met lange looptijden aan te trekken waarvan de rente nog steeds laag is (momenteel onder de 1%). Wanneer de rente ook na 2022 zo laag blijft is het bijna een zekerheid dat de omslagrente verder verlaagd moeten worden om te voldoen aan de eisen uit het BBV.
De gemeente heeft al een aantal jaren leningen aangetrokken met lange looptijden van 20 à 30 jaar. Hiermee is ruimte gecreëerd om in toekomstige jaren, wanneer de rente voor nieuwe leningen mogelijk weer op een hoger niveau terecht zal komen, met behulp van nieuwe leningen met kortere looptijden toch een lage gemiddelde rente te realiseren binnen de wettelijke mogelijkheden. Het moment waarop de rente substantieel gaat stijgen kan niemand voorspellen, het is zaak waakzaam te blijven om niet verrast te worden.
Als gevolg van de renterisiconorm (zie hieronder) mag de gemeente geen leningenportefeuille hebben met een gemiddelde looptijd van leningen van korter dan ongeveer vijf jaar. De gemeente zou dan in een jaar meer leningen moeten herfinancieren dan is toegestaan.

Mandaat (voor nieuw aan te trekken financieringsmiddelen)

Met het vaststellen van deze Begroting 2022 inclusief de paragraaf financiering mandateert de gemeenteraad het college om voor de financieringsbehoefte per onderscheiden categorie in 2022 leningen aan te gaan tot de volgende maximumtotalen:

Maximaal toegestane leningen 2022	Maximaal
Bedragen x € 1.000	
Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte	250.000
Financieringsbehoefte sociale woningbouw	100.000
Financieringsbehoefte aan gemeente gelieerde instellingen	50.000

Kasgeldlimiet

De Wet FIDO geeft concrete richtlijnen voor gemeenten voor het beheersen van het renterisico in verband met de korte termijn financiering. De kasgeldlimiet is een wettelijk maximum (plafond) voor het volume geldleningen in de vorm van zogenaamde call- en kasgeldtransacties.
De bovengrens is bij ministeriële regeling voor het jaar 2022 vastgesteld op 8,5 % van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting. De begroting van de gemeente Arnhem voor het jaar 2022 heeft een omvang van € 727,5 miljoen en daarmee komt de kasgeldlimiet uit op € 61,8 miljoen.
Het Rijk geeft gemeenten veel ruimte om maximaal gebruik te maken van (goedkope) financiering met kasgeld. Hoewel het gemeenten formeel niet is toegestaan de kasgeldlimiet te overschrijden (Wet FIDO, art. 4, lid 1), hoeven deze pas aan de toezichthouder te rapporteren wanneer de kasgeldlimiet drie kwartalen op rij wordt overschreden (art. 4, lid 2). Hiermee wordt gedoogd de kasgeldlimiet twee kwartalen op rij te overschrijden.
De gemeente Arnhem stuurt er desondanks op onder de kasgeldlimiet te blijven en deze niet te overschrijden.

Renterisiconorm

Het renterisico betreft het risico dat de begroting van de gemeente geconfronteerd wordt met een verzwaring van de rentelasten als gevolg van herfinancieringen van bestaande activa of van herziening van rente van bestaande leningen.
Het doel van de renterisiconorm is om dit risico te beperken tot een handelbaar niveau. Bij een gelijkmatig opgebouwde leningenportefeuille blijft het renterisico binnen verantwoorde marges en zullen de renteaanpassingen zich geleidelijk voordoen en binnen de begroting opgevangen kunnen worden.
In de Wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO) is vastgelegd dat jaarlijks een volume ter grootte van 20 % van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting (peildatum 1 januari) mag worden geherfinancierd of een renteherziening mag ondergaan. Omdat de gemeente voor de eigen financiering geen leningen heeft aangetrokken waarvan periodiek de rente wordt herzien, heeft voor Arnhem de renterisiconorm alleen betrekking op herfinanciering van aflopende leningen. Op basis van het begrote lastentotaal voor 2022 van € 727,5 miljoen mogen leningen tot een bedrag van € 145,5 miljoen worden geherfinancierd.
Voor het jaar 2022 komt de prognose van het renterisico uit op 17,7 %. Vergeleken met voorgaande en toekomstige jaren zal in 2022 een relatief hoog leningenbedrag worden geherfinancierd. De maximale noodzaak tot herfinanciering wordt volledig bepaald door beslissingen in het verleden, er is geen risico dat het renterisico van de gemeente Arnhem in 2022 hoger zal uitvallen.

Schatkistbankieren

Sinds het najaar van 2013 kennen gemeenten en andere decentrale overheden verplicht schatkistbankieren. Decentrale overheden dienen banktegoeden, die een vooraf bepaalde drempelwaarde te boven gaan, af te storten naar een rekening-courant bij het ministerie van Financiën. In 2021 is de drempelwaarde voor schatkistbankieren verhoogd, gemeenten mogen een hoger banksaldo aanhouden voordat afroming naar de schatkist verplicht is. Het Rijk hoopt de administratieve lastendruk op dit gebied te verlagen omdat minder boekingen naar (en van) de schatkist nodig zijn.
Voor de gemeente Arnhem bedraagt de drempelwaarde in 2022 € 10,46 miljoen.
Omdat inkomende en uitgaande kasstromen niet op elkaar zijn afgestemd, kunnen hoge positieve of negatieve kassaldi ontstaan. Om ruimte te bieden voor zulke bewegingen moet het gemiddelde van de banksaldi van de gemeente in een kwartaal worden afgezet tegen deze drempelwaarde, niet de dagelijkse stand. Het banksaldo hoeft dus niet continu beneden de drempelwaarde te blijven. Een banksaldo boven de drempelwaarde kan binnen het kwartaal worden gecompenseerd met banksaldi, die lager zijn dan de drempelwaarde.
Bij de controle van de jaarrekening neemt de accountant de verplichting tot schatkistbankieren mee.

Overige risico's

Gezien de samenstelling van de gemeentelijke leningenportefeuille en de kaderstelling vanuit de wet en het treasurystatuut (leningen worden alleen afgesloten in euro’s) is binnen de gemeente Arnhem geen sprake van valutarisico en/of koersrisico.

Bedrijfsvoering

Wij zijn een organisatie die midden in de samenleving staat, in verbinding is met de stad en een afspiegeling van de stad wil zijn. De gemeentelijke bedrijfsvoering verandert mee met de eisen die worden gesteld door de samenleving, het bestuur, de raad en onze eigen professionaliteit.

1.1 Ontwikkelingen binnen de bedrijfsvoering

De komende jaren zetten we in op de volgende grotere thema's:

Diversiteit en Inclusie

De gemeente wil een diverse, inclusieve organisatie zijn die de kracht van verschillen weet te waarderen, weet te benutten en kan inzetten in het belang van de stad. Iedereen moet binnen de organisatie dezelfde kansen krijgen, ongeacht leeftijd, achtergrond, seksuele geaardheid of beperking.

Informatievoorziening

Goede informatiestromen in termen van juist, volledig en tijdig zijn een essentieel element van het democratisch proces en dragen er tevens aan bij dat raad en college de besluiten die zij nemen goed kunnen uitleggen aan de stad. Inwoners hebben daar recht op. Verantwoorden wat je als overheid doet, is belangrijk voor het vertrouwen dat de samenleving in de overheid heeft.

Hybride werken

Hybride werken staat voor daar werken waar dat het meest passend is. Op de juiste plek, met de juiste mensen, op het juiste moment. Het gaat erom ons werk slim en effectief te organiseren, waarbij het doel van de activiteit, het type werk en de mate van interactie leidend zijn in de keuze waar we werken.

Weerbaarheid

Weerbaarheid is een breed thema: het heeft betrekking op professionele stevigheid en grenzen kunnen stellen. Als organisatie staan wij midden in de samenleving, dat vraagt om sensitiviteit en rolvastheid in ons handelen. Richting bestuur en raad adviseren wij onafhankelijk en vanuit onze professionaliteit.

1.2 Reguliere bedrijfsvoering

Personeel en organisatie

Het streven naar een divers samengesteld personeelsbestand en een inclusieve organisatie, waar iedereen op gelijkwaardige wijze kan deelnemen, zijn of haar talenten kan inzetten en zich welkom voelt, staat met stip op nummer één in het personeelsbeleid. Er is een bestuursopdracht geformuleerd en er is intussen een verandermanager Diversiteit en Inclusie aangesteld. De meting van de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor laat een hoge respons zien. Organisatiebreed worden themasessies belegd om meer aandacht te vragen voor het onderwerp en te komen tot concrete acties om het doel zoals geformuleerd in de bestuursopdracht te gaan behalen.

Ondanks de uitstroom door pensionering en instroom van jongeren is de gemiddelde leeftijd in onze organisatie bijna 50 jaar. De stevige investering op strategische personeelsplanning blijft overeind. Bovendien wordt de aandacht gericht op het binden en boeien van jonge collega's die al bij ons aan het werk zijn.

Het ziekteverzuim is, ondanks de hectische coronaperiode, organisatie breed gezien, dalende en het is belangrijk om dit in het komende jaar vast te houden. Verzuimmanagement en verzuimpreventie blijven heel belangrijke instrumenten. Ook in de nieuwe aanbesteding van de arbo-dienstverlening die gaat lopen is hier aandacht voor. De meldingsfrequentie en het kortdurend verzuim zijn prima op orde en zelfs aan de lage kant. Dit duidt op een grote bevlogenheid en betrokkenheid bij medewerkers. Vooral het langdurig, psychisch verzuim in de organisatie blijft het komende jaar onze aandacht vragen.

De coronacrisis heeft laten zien dat diverse aspecten van 'Het Nieuwe Werken' aan urgentie hebben gewonnen. Online samenwerken, hybride vergaderen, flexibel en meer plaats- en tijdonafhankelijk werken hebben een enorme vlucht genomen en zijn ook niet meer weg te denken. Het project Hybride werken is goed van de grond gekomen en loopt actief. Binnen dit project zijn diverse taskforces opgericht om alle deelaspecten samen op te laten lopen. Denk hierbij aan communicatie, thuiswerkplekken, cultuur en gedrag.

SBR
In de afgelopen jaren is een onevenwichtigheid ontstaan tussen de formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR). Er is een plan van aanpak opgesteld om de opgaven en de bezetting in verband met elkaar te bezien. De resultaten van de doorlichting worden in het vierde kwartaal verwacht. Dan is er, zo goed als mogelijk, inzicht in de capaciteit die nodig is om de opgaven binnen de programma's te kunnen realiseren, zijn er aandachtspunten in beeld gebracht wat betreft kwaliteit van processen en zijn richtingen voor verbetering benoemd. Parallel aan de doorlichting is gestart met de eerste stap van strategische personeelsplanning, namelijk de talentreview; een proces dat ons helpt in de 'match' vinden tussen ons menselijk kapitaal en de opgaven die gerealiseerd moeten met daarbij de juiste sturing op, en ontwikkeling van, ons menselijk kapitaal. Op basis van de doorlichting en talentreview wordt een ontwikkeltraject voor het cluster SBR geformuleerd en uitgevoerd. Algemene onderwerpen als samenwerken in een hybride en inclusieve organisatie zullen onze aandacht daarbij ook vragen.
In 2021 is ook gestart met een project om het management van SBR te voorzien van bruikbare managementinformatie. We werken aan het verder op orde brengen van de basis, zoals uit voorgaande blijkt. Streven is de tekorten niet verder op te laten lopen, en liefst te laten dalen. Tevens wordt ingezet op het laten afnemen van de beleving van werkdruk. Belangrijk is te constateren dat de opgave groot is en dat het op orde brengen van het cluster een lange adem vraagt en daarmee enkele jaren in beslag zal nemen. 2022 zal in het teken staan van de implementatie van het plan van aanpak dat in het najaar van 2021 gemaakt wordt.

Informatie en automatisering
Afdeling informatie werkt vanuit een meerjarige visie en strategie aan drie thema's: informatiegestuurde organisatie, uitbreiding digitale dienstverlening & zaakgericht werken en modernisering van de werkplek. Dit alles vanuit een robuuste basis, met bijzondere aandacht en continue ontwikkeling op het gebied van informatieveiligheid, privacy en aantoonbaarheid.

Uitbreiding digitale dienstverlening
De gemeentelijke informatievoorziening, een belangrijke basis voor de dienstverlening, wordt blijvend gemonitord en bijgesteld met het oog op continuïteit, kwaliteitsverbetering én meer doelmatigheid. Dit omvat onder andere:
- We werken aan optimale dienstverlening met effectieve processen en informatiestromen.
- Informatiehuishouding met betrekking tot het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Hiermee sorteren we ook voor op de beoogde ondernemers-dienstverlening binnen het Programma Vitale Economie onder de noemer 'van bedrijven weten'.
- Sturing op de kwaliteit van archivering en duurzame bewaring om de preservering en toegankelijkheid van de analoge en digitale informatie te waarborgen.
- Afdeling Informatie werkt samen met ICT De Connectie aan de versterking van de regionale informatievoorziening. Vanuit een regionale harmonisatieagenda op het niveau van de procesondersteunende applicaties wordt de kwaliteit versterkt en de kwetsbaarheid op beheer verminderd. Hiertoe zal de informatiestrategie ook op regionaal niveau vormkrijgen en de samenwerking versterken.
- Als één van de eerste applicaties is de applicatie die onze dienstverlening door middel van het zaakgericht ondersteunt aan de beurt. De landelijke ontwikkeling 'Common Ground' krijgt een prominente plek in de aanbesteding hiervan, als eerste stap in een grote transitie die in de komende jaren verder vorm zal krijgen. De impact van deze vervanging op de organisatie zal groot zijn.

Informatiegestuurde organisatie
Informatiegestuurd werken versterken we dit jaar weer verder, onder de noemer "Informatiegestuurd Arnhem". We zetten verder in op een monitor per beleidsprogramma, op basis van indicatoren. Hiermee zorgen we dat de programma's de sturing op de doelen met meer feitelijke basis kunnen vormgeven. Het coronadashboard, de rapportage Nemia en de bestuursrapportages Zorg Dichterbij en Doorbraak naar Werk zijn hiervan reeds voorbeelden. In een stapsgewijs proces pakken we dit de komende jaren verder op. De uitvoering ervan sluit aan op de motie 'Voortaan wel meetbare doelen' 20M277.
Verder focussen wij aankomend jaar op:
- het verder vormgeven van het Arnhems dataplatform, de 'centrale waarheid' en gegevensbasis voor de monitoren;
- het verder bouwen aan analyseteams waar multidisciplinaire teams werken aan analyse en ontwikkeling van de monitoren;
- meer open data.

Modernisering werkplek

- Corona heeft de ontwikkeling van online werken in een stroomversnelling gebracht. De ondersteuning van het online samenwerken krijgt steeds verder vorm.
- Het nieuwe sociale intranet wordt een nieuwe online ontmoetingsplek die het kennisdelen en ontmoeten zal vergemakkelijken.
- Door genoemde ontwikkelingen zal het gebruik van het stadskantoor en het stadhuis in de toekomst anders zijn dan voorheen. Hybride werken in de vergaderruimtes zal verdere investeringen vragen en de facilitering van de thuiswerkplek zal verdere aandacht vragen.

Informatieveiligheid, privacy & auditing

De gemeente heeft steeds meer gegevens. Enerzijds gaat het hier om persoonsgegevens. Inwoners mogen erop vertrouwen dat hun privacy bij ons geborgd is: we gaan goed om met gegevens en vragen alleen wat nodig is. Anderzijds hebben we veel informatiestromen die belangrijk zijn voor de continuïteit van onze bedrijfsvoering en dus veilig moeten zijn. De veranderende wetgeving zorgt ook voor aanpassingen in ons informatiebeleid. Met auditing wordt aantoonbaar gemaakt dat de gemeente hierop in control is. De in 2021 uitgevoerde nulmeting op het gebied van bewustzijn bij medewerkers zal leiden tot acties die medewerkers beter in staat stellen goed met de gegevens van de inwoners en organisatie om te gaan.

Financiën en control

De afdeling Financiën en Control acteert vanuit het visiedocument dat medio 2020 door de afdeling is opgesteld. Centraal thema hierbij is "wij brengen Arnhem verder, met betrokkenheid, onafhankelijk advies en ondersteuning, met kennis en innovaties."
In het afgelopen jaar zijn goede stappen gezet, bijvoorbeeld op het terrein van de actualisatie van het financieel beleidskader, het voorzien in stuurinformatie, de verdere verbetering van ondersteuning en advies bij de producten uit de P&C cyclus en het versterken van de administratieve organisatie.
Onder andere door een pilot Robotic Process Automation is invulling gegeven aan de ambitie op het gebied van innovatie.
In 2022 geven we dit een vervolg en bouwen we dit uit zowel binnen de afdeling als ook naar onze stakeholders toe. In onze financiële administratie en processen brengen we samen met De Connectie de basis verder op orde. We werken in nauwe samenwerking met Informatie verder aan 'Informatiegestuurd Arnhem'.
Ten slotte willen we meer structuur en eenduidigheid aanbrengen in de rollen en werkzaamheden van Gegevensmanagers en Business Control. Invoering van Strategische Personeelsplanning is daaraan ondersteunend en zullen we in 2022 afronden en inzetten.

Auditing en risicomanagement

In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt ingegaan op het beleid voor risicomanagement, het risicoprofiel en de benodigde weerstandscapaciteit, de relatie met de financiële kengetallen en de belangrijkste risico's. De aanpak van risicomanagement is gebaseerd op de nota Risicomanagement en weerstandsvermogen, zoals vastgesteld in de raad van 16 september 2020.
Speerpunten voor de aanpak in 2021 zijn:

- een betere sturing op de maatregelen voor met name de belangrijkste risico's;
- extra aandacht in de vorm van risicosessies voor een aantal grote projecten (bijvoorbeeld de aanpak van Arnhem Oost en de Lauwersgrachtalliantie);
- evaluatie van de jaarresultaten 2021 ten opzichte van het risicoprofiel 2021;
- trainingen risicomanagement van medewerkers om deze goed te faciliteren om risico's goed in beeld te kunnen brengen en hierop te sturen.

In de gemeentewet is in art. 213a vastgelegd dat gemeenten onderzoeken doen naar de doeltreffendheid en doelmatigheid en hierover de raad informeren. Bij de bespreking van de Perspectiefnota 2022-2025 is door de raad onderstreept dat het belangrijk is dit soort onderzoeken ook in Arnhem uit te voeren.
Sinds begin van dit jaar ontvangt de raad ieder kwartaal een overzicht van lopende externe onderzoeken. Enkele onderzoeken dragen kenmerken van onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid, maar deze onderzoeken worden op dit moment niet expliciet als 213a onderzoeken geduid.
In september 2021 is de raad geïnformeerd over de vernieuwde aanpak van 213a onderzoeken in Arnhem vanaf 2022. In dezelfde brief is ook het vervolg op de onderzoeken volgens de methode Duisenberg en de aanpak voor het actueel houden van de begroting (zero based opbouwen programma's) opgenomen. Het college heeft in deze Begroting middelen vrijgemaakt voor het kunnen (laten) uitvoeren alle hiervoor genoemde onderzoeken.

Rechtmatigheid en financial audits
Op 26 mei j.l. heeft de gemeenteraad ingestemd met het raadsbesluit 'intern controleplan'. Hiermee heeft de raad het normenkader voor de rechtmatigheidsverantwoording, de controletoleranties en de te benoemen onderdelen in de bedrijfsvoeringsparagraaf vastgesteld. In het intern controleplan en het raadsvoorstel is aangegeven dat het invoeren van de rechtmatigheidsverantwoording per 2021 waarschijnlijk, maar niet zeker is. Informatie die na het vaststellen beschikbaar is gekomen wijst uit dat de rechtmatigheidsverantwoording per 2021 niet door gaat en dat deze (waarschijnlijk) vanaf 2022 afgegeven moet worden.

Over het uitstellen van de rechtmatigheidsverantwoording is de raad op 7 september geïnformeerd. In deze raadsbrief is eveneens aangegeven dat het college de voorbereidingen en de werkzaamheden die gepland zijn middels het interne controleplan 2021 gedurende 2021 wel zal blijven uitvoeren alsof de rechtmatigheidsverantwoording al afgegeven moet worden. Dit zogenaamde 'proefdraaien' is op dit moment in volle gang en gebeurt gedurende heel 2021 in afstemming met de externe accountant. Over de uitkomsten van deze controlewerkzaamheden wordt de raad geïnformeerd via de paragraaf bedrijfsvoering in de jaarstukken 2021.

Juridische zaken

Advisering
Arnhem heeft de ambitie in besluitvorming meer transparantie te bereiken waar het gaat om de (voorbereiding van) raadsvoorstellen. Vanuit de afdeling Juridische Zaken wordt dit proces ondersteund.
Het specifieke terrein van de burgemeestersbevoegdheden Openbare Orde en Veiligheid heeft in het afgelopen jaar veel prioriteit gevraagd. Dit zal gelet op de conclusies in het onderzoek van de Rekenkamer van 19 juni 2021 "De wet van de stimulerende achterstand" de komende jaren nog meer het geval zijn. De gemeente Arnhem zal verder deelnemen aan het Experiment gesloten coffeeshopketen (wietexperiment). Daarbij is recentelijk het project BOTOC (Breed Offensief Tegen Ondermijnende Criminaliteit) van start gegaan. Naast de normale werkzaamheden voor de Afdeling Veiligheid, neemt Juridische Zaken in beide projecten intensief deel.
Ook dit jaar zal weer veel aandacht blijven gaan naar de invoering van de nieuwe Omgevingswet, die wederom is vertraagd. Ook hier wordt door Juridische Zaken intensief samengewerkt met beleidsafdelingen en in dit geval ook ICT. De verwachting is verder dat dit jaar de energietransitie, het hybride werken en ondersteuning van wijkinitiatieven ook de nodige aandacht zullen vragen van Juridische Zaken.

Juridische procedures
De afdeling Juridische Zaken hecht vanzelfsprekend aan de grondbeginselen van de rechtsstaat. Daarom werd ook al vóór de Toeslagenaffaire bij advisering in concrete zaken en afwikkeling van procedures niet alleen gekeken naar de rechtmatigheid van de beslissingen, maar ook naar mogelijke concrete maatwerkoplossingen. De medewerkers die bezwaren en klachten afhandelen hebben op dit moment extra aandacht voor de gedupeerden van de toeslagenaffaire.

Het afgelopen jaar hebben de medewerkers van Juridische Zaken zich verdiept in de wijze waarop in juridische stukken meer inclusief kan worden gecommuniceerd. Ter ondersteuning van dit proces heeft een groot deel van de afdeling Juridische Zaken in het kader van Direct Duidelijk trainingen op dit gebied gevolgd. Behalve dat individuele medewerkers kennis in deze sessies hebben opgedaan, wordt er de komende tijd gewerkt aan een verdere verbeterslag van stukken van de afdeling. Dit proces zal de komende jaren blijvende aandacht krijgen.

Control
De afdeling Juridische Zaken hecht aan transparantie zodat de burger op de hoogte kan zijn van zijn rechten en plichten. Al jaren kunnen burgers via www.overheid.nl bijvoorbeeld de lokale regelgeving van de gemeente Arnhem en zijn mandaten vinden. Met de inwerkingtreding van de Wet electronische publicaties op 1 juli 2021 is er nog betere ontsluiting van informatie voor de burger mogelijk. Zo moeten bijvoorbeeld ook kennisgevingen van vergunningen worden gepubliceerd. Burgers die in het bezit zijn van een account "Berichten over uw buurt" krijgen deze meldingen automatisch in hun mailbox. Juridische Zaken is opdrachtgever en neemt deel aan projectteam samen met projectleden uit Vergunning & Handhaving, Strategie Beleid en Regie. Zij leiden de invoering van deze wet in goede banen, voorzien medewerkers van informatie en bekijken waar processen nog verder kunnen worden verbeterd.

Ook openheid van informatie voor de burger is van belang. Juridische Zaken adviseert al jaren lang medewerkers die verzoeken in het kader van de Wet openbaarheid van bestuur behandelen en gaat daar in het nieuwe jaar ook mee door. Door te participeren in het kernteam Open Data van de gemeente Arnhem is ook vanuit Juridische Zaken prioriteit gegeven aan het beschikbaar stellen van Wob-verzoeken, besluiten en bijlagen als Open Data.

Open data zijn gegevens en informatie van de gemeente die voor iedereen beschikbaar en toegankelijk zijn gemaakt in een digitaal formaat. Deze werkwijze past bij een transparante, betrouwbare en goed controleerbare overheid. Halverwege 2021 hebben medewerkers van Juridische Zaken tevens de taak gekregen om als Wob-coördinator de behandelaar in het Wob-proces te ondersteunen. En vanzelfsprekend worden de ontwikkelingen ten aanzien van de Wet open overheid nauwgezet vanuit Juridische Zaken gevolgd.

Communicatie

Inclusieve gemeentelijke communicatie

Als gemeente gaan we voor communicatie die begrijpelijk is en waarbij iedereen zich gezien en begrepen voelt. Dat doen we langs de volgende lijnen:

Schrijven in voor iedereen begrijpelijke taal

Wij gaan verder met bewustwording en training van de gemeentelijke organisatie. We gaan het gesprek aan met onze gemeenschappelijke regelingen en uitvoeringsorganisaties, om hen ertoe te bewegen om ook taalniveau B1 als norm te nemen. We zetten een Lezerspanel op. De deelnemers worden breed geworven onder de inwoners van Arnhem. Zij gaan een aantal keren per jaar feedback geven op onze schriftelijke communicatie. En ten slotte gaan we een proef houden met beeldbrieven.

Verdere verbeteren toegankelijkheid websites

We werken door aan de verbeterslag van www.arnhem.nl en gaan andere aan de gemeente verbonden sites (laten) toetsen aan de wettelijke eisen. We richten een proces in om ervoor te zorgen dat de eisen op het gebied van toegankelijkheid (en beveiliging) voor toekomstige websites vooraf zijn geborgd.

Communicatie waarin alle Arnhemmers zich herkennen

We onderzoeken of we in onze communicatie aansprekend zijn voor álle Arnhemmers en wat we eventueel beter kunnen doen. Op basis van de input die we in de tweede helft van 2021 verzamelen, maken we in 2022 een plan om de gemeentelijke communicatie nog inclusiever te maken.

Overzicht formatie

Totaal aantal FTE Arnhem	Realisatie Bezetting 31.12.2020	Begroting Formatie 2021	Begroting Formatie 2022	Begroting Formatie 2023	Begroting Formatie 2024	Begroting Formatie 2025
Bestuur						
Aantal FTE Raad	39	39	39	39	39	39
Aantal FTE College B&W	7	7	7	7	7	7
Personeel						
Aantal FTE ambtelijke organisatie formatie	949	981	960	938	937	935
Totaal personeel gemeente Arnhem	**949**	**981**	**960**	**938**	**937**	**935**

Verloop formatie

	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Aantal FTE ambtelijke organisatie Begroting 2021-2024	**916**	**912**	**912**	**912**	**912**
Bij: consulent W&I-Handhaving: zorgfraude	2	2	2	2	2
Bij: integraal handhaver 0,6 fte areaal	1	1	1	1	1
Bij: bijdrage economie SBR	1	1	1	1	1
Bij: 2e jaar 11 trainees 1/3/21 tot 1/3/22	9	2			
Bij: formatie Bedrijfsvoering	15	15	13	12	10
Bij: 8,0 fte doorontwikkeling burgerzaken	8	8	5	5	5
Bij: straatcoaches	4	4	4	4	4
Bij: participatiecoaches bureau Nieuwkomers - pilot - 2021	4				
Bij: kredietadviseur duurzaamheidsleningen 21-25	1	1	1	1	1
Bij: uitbreiding vaste formatie PIM (vermindering inhuur)	2	2	2	2	2
Bij: interventiespecialist Zorg en Veiligheid	1	1	1	1	1
Bij: netwerkmanager arbeidsmarkt regio Midden Gelderland	0	0			
Bij: capaciteit cluster Strategie Beleid en Regie	20	15			
Af: invulling taakstelling Gelrepas	-3	-3	-3	-3	-3
Afronding	-1	-1	-1	-1	-1
Aantal FTE ambtelijke organisatie Begroting 2022-2025	**981**	**960**	**938**	**937**	**935**

Toelichting bij de grootste mutaties:

- Gedurende de periode 1 maart 2021 tot 1 maart 2022 zijn er 11 trainees aan de formatie toegevoegd. Omgerekend op jaarbasis is dit gemiddeld 9 fte in 2021 en gemiddeld 2 fte in 2022. Dekking hiervoor vindt plaats uit het jongerenbudget.
- Om te kunnen anticiperen op de toenemende vraag naar hoogwaardige en complexe producten zijn voor de verdere doorontwikkeling van het cluster Bedrijfsvoering vanaf 2021 bestaande budgetten omgezet naar formatie. In 2022 gaat het hierbij om 15 fte, aflopend naar 10 fte in 2025. Deze formatieve uitbreiding is als volgt vertaald:
  - 2,0 fte voor capaciteit artikel 44 vragen
  - 1,0 fte voor P&O
  - 4,0 fte voor Informatie
  - 3,0 fte voor F&C
  - 3,5 fte voor het oplossen van een eerder opgelegde formatieve taakstelling

  Daarnaast is er in de Perspectiefnota 2022-2025 voor de jaren 2022 en 2023 € 150.000 beschikbaar gesteld ten behoeve van een inclusieve gemeentelijke organisatie en € 50.000 voor 2024. Dit is circa 1,5 fte in 2022 en 2023 en 0,5 fte in 2024.
- Voor de doorontwikkeling van Burgerzaken is bij de Perspectiefnota 2021-2024 budget beschikbaar gesteld. Naar verwachting zal dit rond de 8 fte formatie-uitbreiding betreffen in 2021 en 2022, aflopend naar structureel circa 5 fte vanaf 2023.
- In de Perspectiefnota 2022 zijn voor de jaren 2021 en 2022 extra middelen beschikbaar gesteld voor het cluster Strategie, Beleid en Regie om het cluster in staat te stellen de personele formatie in evenwicht te brengen met de gevraagde inzet op de gemeentelijke programma's. Voor 2021 is € 2 miljoen beschikbaar gesteld en voor 2022 € 1,5 miljoen. Dit is globaal vertaald naar formatie 20 fte in 2021 en 15 fte in 2022.

	Realisatie 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Aantal FTE ambtelijke organisatie	949	981	960	938	937	935
Saldo personeelsbudget loonsom (in € 1.000)	75.416	82.723	81.261	79.128	79.028	79.028
Gemiddelde loonsom (in €)	79.459	84.325	84.638	84.377	84.361	84.496

Verbonden partijen

De gemeente neemt deel in diverse rechtsvormen zowel publiek als privaat. Wanneer de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft in een andere partij, is dat voor de gemeente een verbonden partij. Samenwerking met andere partijen is een manier om publieke taken uit te voeren, die bijdragen aan het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen. Deelnemingen in andere partijen brengen risico's met zich mee zowel bestuurlijk, maatschappelijk als financieel.

Verbonden partijen twee gemeentelijke rollen

De gemeente vervult twee rollen richting de verbonden partijen: de rol van eigenaar en de rol van opdrachtgever. Tussen beide rollen en de belangen die daaruit voortvloeien, kan een spanningsveld bestaan.

In de eigenaarsrol beslist de gemeente over de oprichting, de missie, de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verbonden partij. Het gemeentebestuur is mede eigenaar van de verbonden partij en draagt bestuurlijke verantwoordelijkheid (de gemeente neemt deel aan het bestuur). De eigenaarsrol richt zich vooral op de continuïteit en de levensvatbaarheid van de (samenwerkings)organisatie.

De gemeente is ook opdrachtgever van de verbonden partij. De verbonden partij levert diensten of producten of is uitvoerder van gemeentelijk beleid. Veelal in de vorm van een basispakket dat door alle deelnemers in de samenwerking wordt afgenomen, met daarnaast een aanvullend pakket dat voor afzonderlijke deelnemers op maat wordt afgesproken.

Het financieel belang is gekoppeld aan beide rollen. Als opdrachtgever heeft de gemeente belang bij een zo goed mogelijke prijs-/kwaliteitsverhouding voor de afgesproken dienstverlening en deze moet passen binnen de kaders van de gemeentebegroting. Als eigenaar draagt de gemeente het 'ondernemersrisico' van de samenwerking. Als de financiële resultaten tegenvallen, zal de gemeente de tekorten moeten aanvullen.

Actuele kaders

Kadernota verbonden partijen gemeente Arnhem

In 2016 is de visie van de gemeente Arnhem op de verbonden partijen vastgelegd in de kadernota verbonden partijen 2016 gemeente Arnhem, met daarin uitvoeringsrichtlijnen over de wijze van sturen en beheersen. Uitgangspunt is om hierbij uit te gaan van een risicogerichte aanpak, onder andere door het instellen van een governance code en het toepassen van een 'risicokompas'.

BBV-Notitie verbonden partijen

Ook de Notitie verbonden partijen van de Commissie BBV uit oktober 2016 geeft verplichte en aanbevolen kaders ten aanzien van verbonden partijen. In deze notitie wordt uiteengezet wanneer sprake is van een financieel en bestuurlijk belang. Van een financieel belang is sprake als de gemeente de middelen zoals vermogen of leningen, die aan een partij ter beschikking zijn gesteld, niet terugkrijgt bij faillissement van die partij of indien financiële problemen bij de derde partij kunnen worden verhaald bij de gemeente. Bij een bestuurlijk belang gaat het om het hebben van zeggenschap van de gemeente in een derde partij, hetzij omdat de gemeente een zetel in het bestuur heeft, hetzij omdat ze via aandelen mee kan stemmen.

Wet gemeenschappelijke regeling

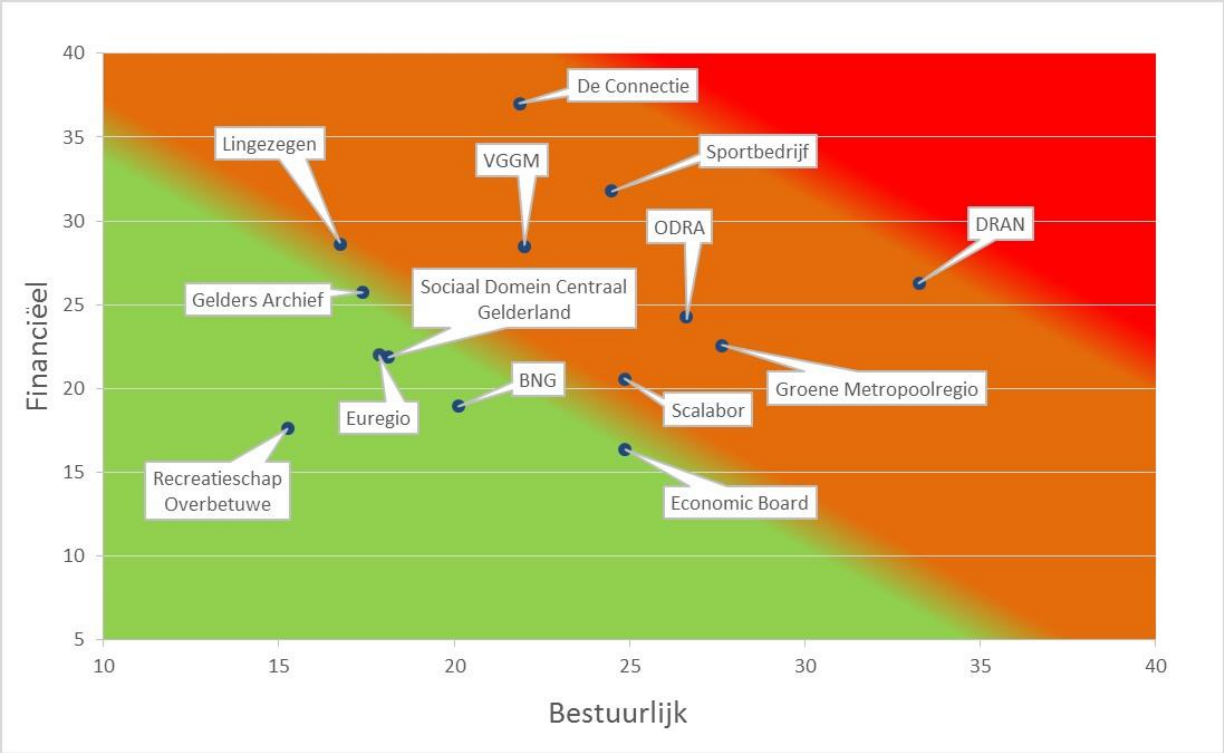
Een ander extern kader betreft de Wet gemeenschappelijke regeling (Wgr). In juli 2020 is door de minister van Binnenlandse zaken een voorstel tot wijziging van deze wet ingediend die erop gericht is de kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraad bij taken die in gemeenschappelijke regelingen worden uitgevoerd te versterken. Op 1 juni 2021 heeft de Tweede Kamer het wetsvoorstel aangenomen. De Eerste Kamer zal naar verwachting in het najaar van 2021 stemmen over het wetsvoorstel.

Diversiteit en inclusiviteit

Binnen de gemeentelijke organisatie worden stappen gezet om te komen tot een diverse en inclusieve organisatie. We vinden het belangrijk dat ook onze verbonden partijen het onderwerp diversiteit en inclusie als speerpunt van beleid hebben. Tijdens het raadsdebat op 14 juli 2021 is daarom door wethouder Jan van Dellen de toezegging gedaan dat in de jaarplannen van de verbonden partijen een paragraaf komt over inclusie. In het najaar van 2021 wordt hierover het gesprek gevoerd met de verbonden partijen.

Ontwikkelingen risicovolle verbonden partijen

Niet alle verbonden partijen vragen om even veel betrokkenheid. Om de aandacht te geven aan die verbonden partijen die voor de gemeente van het grootste belang zijn, dan wel een belangrijk risico vormen (beleidsmatig of financieel) is het risicokompas toegepast. Het risicokompas is een risicoanalyse die bestaat uit een beoordeling op acht maatstaven. Deze acht maatstaven geven vorm aan de bestuurlijke en financiële verbondenheid met de partij. Door alle verbonden partijen op dezelfde wijze te beoordelen, is het mogelijk de verbonden partijen onderling te vergelijken en te bepalen welke verbonden partijen in verhouding tot elkaar een hoog risicoprofiel hebben. In de aanloop naar de Begroting 2022 heeft een actualisatie plaatsgevonden van het risicokompas. Dit heeft geresulteerd in de volgende risicokaart:

Voor de verbonden partijen, die op basis van de risicokaart in onderlinge vergelijking het hoogste scoren is een beheersstrategie opgesteld. Het betreft de volgende partijen:

- DRAN (Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen);
- Sportbedrijf Arnhem;
- De Connectie;
- ODRA (Omgevingsdienst Regio Arnhem;
- Groene Metropoolregio;
- VGGM (Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.

In het hierna volgende overzicht met verbonden partijen wordt aangegeven in welke verbonden partijen de gemeente Arnhem deelneemt en aan welke programma's hiermee een bijdrage wordt geleverd. De hierboven genoemde partijen maken onderdeel uit van dit overzicht. De beheersstrategie op deze partijen wordt in het overzicht nader toegelicht.

Relatie met paragraaf Weerstandsvermogen

De risico's die samenhangen met de verbonden partijen zijn meegewogen in de bepaling van de gewenste weerstandscapaciteit (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Toelichting bij overzicht verbonden partijen

Hierna wordt per verbonden partij een aantal gegevens weergegeven. Naast stamgegevens zijn dit het bestuurlijke en financiële belang, financiële gegevens over het vermogen en resultaat, actuele ontwikkelingen en de beheersstrategie (indien van toepassing).

Aanvullend op de hierna weergegeven verbonden partijen neemt de gemeente Arnhem tevens deel in twee Verenigingen van Eigenaars (VVE's). Het betreft de volgende VVE's:

- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 46 en 47 te Arnhem.
- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 27, 28-1 en 28-2 te Arnhem.

De gemeente heeft als eigenaar van een gedeelte van de panden zitting in het bestuur van de VVE's en heeft tevens een (gering) financieel belang. Het risicoprofiel is als laag aan te merken.

Scalabor B.V.			
Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S06 Participatie en armoedebestrijding		
Doel verbonden partij	Scalabor B.V. is een arbeidsontwikkelbedrijf dat inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de arbeidsmarktregio Midden-Gelderland ondersteunt bij het overbruggen van die afstand. Scalabor begeleidt inwoners die dat nodig hebben - in opdracht van gemeenten - naar passend en zo regulier mogelijk werk. Scalabor richt zich op het ontdekken en ontwikkelen van talenten van mensen in een werksituatie. Een belangrijke dienstverlening is het begeleiden van SW-medewerkersvan de modulaire gemeenschappelijke regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (MGR), module Werkgeverschap SW (WGSW).		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van Scalabor B.V. De gemeenschappelijke regeling Presikhaaf Bedrijven detacheert SW-medewerkers, in opdracht van de deelnemende gemeenten, bij Scalabor B.V. Daarnaast koopt gemeente Arnhem (als klant) ook ontwikkeltrajecten in bij Scalabor B.V. voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet.		
Bestuurlijk belang	De concerndirecteur van gemeente Arnhem is gemachtigd om namens de gemeente Arnhem stemrecht uit te oefenen in de vergadering van aandeelhouders.		
Financieel belang	100%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	8.138.780
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	3.603.913
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	
Ontwikkelingen	Voor 2022 en verder zien wij dat: - De termijn van het huidige aanwijsbesluit voor de Sw-medewerkers afloopt en nieuwe besluitvorming daarop moet plaatsvinden; - Een snelle terugloop van het aantal SW-medewerkers (door pensionering ed.); - Door ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en het ontbreken van benodigde vaardigheden van medewerkers het steeds lastiger voor SW-medewerkers wordt om door te stromen naar externe werkgevers; - Landelijke ontwikkelingen rondom sociale ontwikkelbedrijven (SW 2.0) een rol gaan spelen qua positionering; - De invoering van de nieuwe cao Aan de slag gevolgen kan hebben als het gaat om het beleggen van risico's van werkgeverschap. - Voor de inkoop van diensten en producten vanaf 2023 mogelijk een aanbestedingsprocedure moet worden opgestart.		
Risico profiel	Middel		

Beheersstrategie	Bij de start van het bedrijf hebben gemeenten Scalabor aangewezen als begeleider van de SW-medewerkers. De financiële afspreken onderliggend aan dit aanwijzingsbesluit hebben een looptijd van 5 jaar dus tot en met 2022, waarbij een jaar voor afloop, dus eind 2021, bekend moet zijn hoe gemeenten verder gaan. Dit is een onzekere factor voor het bedrijf, waarbij eventueel risico in geval van het niet verlengen van de aanwijzing (en de dan benodigde afbouw van het bedrijf) volledig bij het bedrijf/ de aandeelhouder ligt. Vanuit de module WGSW van MGR, waar het feitelijk werkgeverschap voor de SW-medewerkers is belegd, is reeds nu gestart met de zorgvuldige voorbereiding van het besluitvormingsproces. Om op die manier gemeenten te begeleiden in een tijdig en goed afgewogen besluit, waar mogelijk vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Sportbedrijf Arnhem

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	Het Sportbedrijf voert het sportbeleid uit. Arnhem stimuleert en faciliteert bewegen en sporten en Arnhem benut de kracht van beide, voor een beter welzijn van de stad.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem		
Bestuurlijk belang	De gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van de BV Sportbedrijf Arnhem. Als aandeelhouder is de gemeente Arnhem lid van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Het mandaat om als aandeelhouder op te treden is door het college neergelegd bij de concerndirecteur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft het volledige eigendom.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	1.626.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	21.500.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	16.634.265
Ontwikkelingen	De opdracht aan het sportbedrijf krijgt meer focus op gezondheid en bewegen en de inzet van de openbare ruimte ten behoeve van sport.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	**Sturing** Het Sportbedrijf is de grootste uitvoerder van het sportbeleid van de gemeente Arnhem. Bij de verzelfstandiging van het Sportbedrijf, zijn vanuit de gemeente als opdrachtgever en eigenaar van het Sportbedrijf, afspraken gemaakt over de informatie- en stuurmogelijkheden voor de gemeente. Om de verwachtingen over en weer beter in beeld te hebben voeren de gemeente als eigenaar en opdrachtgever en het sportbedrijf gezamenlijk, buiten de kwartaalgesprekken om, gedurende 2022, regelmatig overleg. De organisatie van het Sportbedrijf en de samenwerking met de gemeente Arnhem moet de komende jaren nog verder professionaliseren. In navolging van 2021 waar we stappen hebben gezet in werkwijze en gezamenlijk opdrachtgeverschap wordt hier in 2022 vervolg aan gegeven. De afstemming tussen de teams Leefomgeving en het Sportbedrijf komt op gang, waarmee beter invulling wordt gegeven aan het uitgangspunt van 'van wijken weten'. Het opdrachtgeverschap wordt meer gestroomlijnd. De informatievoorziening van het Sportbedrijf aan de gemeente Arnhem als opdrachtgever, is in ontwikkeling. Het betreft hier een samenspel van vraagstelling in combinatie met beantwoording van de vragen. Het Sportbedrijf heeft in de kwartaalrapportages steeds conform afgesproken format gerapporteerd. Over de kwaliteit en met name over de (on)mogelijkheden van rapportage over effectiviteit en efficiëntie van interventies in de stad wordt nog met elkaar gesproken, alsmede wensen voor de toekomst op wijkniveau. Dit is een doorlopend proces, waarin we in 2021 duidelijk stappen hebben gezet en waarmee we verder gaan in 2022. Het inzicht in de kostprijs van de producten is nog onvoldoende. In het tweede kwartaal 2019 is het sportbedrijf gekomen met een eerste aanzet ten aanzien van de kostprijs van de verschillende producten. Dit is echter nog niet volgens verwachting. In 2020 hebben we helaas weinig voortgang kunnen boeken op dit onderdeel. Voor 2021 zal de focus komen te liggen bij, inhoudelijk logische product/dienstgroepen met bijhorende activiteiten en daaraan		

gekoppelde financieel inzicht, ter verbetering van de sturing door de opdrachtgever. Dit proces is volop in gang en zal voortgezet worden in 2022 e.v..

Financieel
De financiële ratio's van het Sportbedrijf, gebaseerd op de jaarrekeningen waren onvoldoende tot 2020. In 2020 is de algemene reserve van het Sportbedrijf vergroot tot het afgesproken en gewenste niveau (€ 1,8 miljoen). Tegelijkertijd heeft corona impact gehad op het (beperkte) resultaat van het Sportbedrijf in 2020. Het eigen vermogen is daardoor afgenomen naar € 1,6 miljoen. Dit wordt nog steeds ruim voldoende geacht.

Sportbedrijf heeft 2020 afgesloten met een negatief resultaat van bijna € 0,2 miljoen. Dit valt mee, gezien de omstandigheden (sterk teruggelopen inkomsten in verband met corona). Dit is mede te danken aan kostenbesparing, uitgestelde investeringen en compensatieregelingen vanuit het Rijk. Het beperkte negatieve resultaat kan zonder zorgen opgevangen worden door het verhoogde eigen vermogen.

Voor 2021 laten de eerste prognoses zien (Q1) dat het Sportbedrijf naar verwachting een nagenoeg neutraal, of licht negatief resultaat behaalt. Eveneens door de begroting te versoberen en door steun vanuit het Rijk. Voor 2021 wordt tegelijkertijd voldaan aan de taakstelling van € 0,5 miljoen op subsidie Sportbedrijf. Voor 2022 is er een taakstelling van € 0,75 miljoen. Op dit moment wordt onderzocht hoe dit in te vullen, en of dit in de huidige situatie reëel is.

Samenwerking
De verzelfstandiging en daarmee nieuwe manier van samenwerken, veranderde rollen, verantwoordelijkheden etc. heeft tijd nodig gehad om uit te werken. In de eerste jaren van verzelfstandiging lag de nadruk voornamelijk op bedrijfsmatige aspecten en de ontvlechting van de gemeente. Het inhoudelijke gesprek over de maatschappelijke invulling van de opdracht en bijdrage aan gemeentelijke doelstellingen werd daardoor onvoldoende gevoerd. Dit werd bemoeilijkt door het wennen aan nieuwe verhoudingen, 'losse eindjes' van de verzelfstandiging en een verschillende interpretatie van bepaalde begrippen. Het Sportbedrijf was voornamelijk bezig met zelfstandig op eigen benen staan, terwijl de gemeente zocht naar het houden van de juiste mate van regie.

Vooral in de jaren na verzelfstandiging was dit het geval. Nu het Sportbedrijf na 4 jaar redelijk stabiel staat, is er weer meer ruimte gekomen om de focus te verleggen naar het gesprek op inhoud en gezamenlijke belangen. Het afgelopen jaar is de samenwerking tussen gemeente en Sportbedrijf sterk verbeterd en is er minder sprake van 'strijd' en meer sprake van samenwerking. De samenwerking blijft een onderwerp waarin continu geïnvesteerd wordt, ook in 2022 e.v..

We verwachten deze ontwikkeling met het nieuwe MT van het Sportbedrijf in 2022 voort te kunnen zetten. Deze verbeterde verstandhouding zorgt ervoor dat het risicoprofiel van het Sportbedrijf als verbonden partij lager ingeschat wordt.

NV Bank Nederlandse Gemeenten

Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	De BNG is de 'bankier ten dienste van overheden', waaronder voor gemeenten.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeente heeft minder dan 1% van de aandelen. De andere aandeelhouders zijn de Staat der Nederlanden (50%), provincies en gemeenten.		
Bestuurlijk belang	De concerntreasurer is gemachtigde voor de aandeelhoudersvergadering.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft 496.470 aandelen van de BNG in bezit (bijna 1%) en is daarmee een van de grootste gemeentelijke aandeelhouders van de BNG		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	5.097.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	155.262.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	
Ontwikkelingen	Niet van toepassing.		

Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Economic Board regio Arnhem-Nijmegen

Vestigingsplaats	Nijmegen		
Rechtsvorm	Stichting		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie		
Doel verbonden partij	Het versterken van de samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheden op de groeisectoren health, energy en food en de cross-overs daartussen, om daarmee de economische slagkracht van de regio Arnhem-Nijmegen verder te ontwikkelen en regionale groeikansen te benutten met alle voor dat doel dienstige middelen.		
Deelnemers in samenwerking	The Economic Board wordt gevormd door achttien leden vanuit de kennisinstellingen, het bedrijfsleven en de overheden.		
Bestuurlijk belang	Burgemeester A. Marcouch (voorzitter) en wethouder J. van Dellen hebben zitting in de board.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft geen rechtstreekse financiële relatie met The Economic Board. Van onze bijdrage aan de regio wordt 1 euro per inwoner door het GR doorgegeven aan The Economic Board.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	142.850
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	133.981
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	162.000
Ontwikkelingen	The Economic Board heeft zich in 2020 op diverse manieren ingezet voor economische ontwikkeling, innovatie en werkgelegenheid in de regio. Samen met overheidsinstellingen, het bedrijfsleven en de kennisinstellingen stimuleert The Economic Board innovaties in de topsectoren Energy, Health, Hightech en Food en de cross-overs daartussen. The Economic Board richt zich daarbij onder meer op het versterken van het Energy cluster in Arnhem: het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid (start-ups en scale-ups) en het stimuleren van innovaties op het gebied van energievoorziening en batterijopslag. Meer specifiek heeft The Economic Board in 2020 bijgedragen aan de realisatie van het Connectr Energy Innovation Lab als flagshipproject van het Energycluster. The Economic Board droeg in 2020 ook bij aan de nieuwe regionale agenda Groene Metropoolregio in het kader van het versterkingsproces van de regio Arnhem-Nijmegen. The Economic Board scherpte zijn eigen strategie en agenda ook aan: de focus is allereerst gericht op de versterking van de economische clusters health, hightech, food en energy; op slimme duurzaamheid (innovaties), lobby en acquisitie en specifiek op human capital/arbeidsmarkt in de regio. The Economic Board is een van de partners in de nieuwe regionale investeringsagenda met de provincie en de Groene metropoolregio, waarvoor in 2021 de eerste stappen zijn gezet. De Economic Board ontwikkelde zich verder als netwerk in de regio. Kennis, kunde en ervaring vanuit de regiogemeenten, kennisinstellingen en bedrijfsleven werden steeds meer gedeeld en ingezet voor belangrijke maatschappelijke opgaven.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

BVO De Connectie

Vestigingsplaats	Arnhem
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën
Doel verbonden partij	De Connectie is een gemeenschappelijke regeling met de gemeenten Rheden en Renkum op het gebied van bedrijfsvoering.
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem, gemeente Renkum en gemeente Rheden
Bestuurlijk belang	Opdrachtgever is de concerndirecteur, wethouder Jan van Dellen is lid van het bestuur.

Financieel belang	Het Arnhems aandeel in De Connectie bedraagt 72%.* Het hieronder opgenomen begrote resultaat betreft het resultaat na mutaties reserves.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	-352.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	14.213.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	-21.000
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	30.254.000

Ontwikkelingen

Uit onderzoek blijkt dat bij een samenwerking binnen de gemeentelijke context het 3 tot 5 jaar kost (afhankelijk van de beginsituatie) om weer op het startniveau te komen in termen van opbrengsten, klanttevredenheid, organisatie-volwassenheid en medewerkertevredenheid. Bij de start van De Connectie is onvoldoende rekening gehouden met deze zogenaamde ‘servicedip’.
Het bestuur van de Connectie onderschrijft het belang van een betaalbare bedrijfsvoering en heeft daarom een bestuursopdracht geformuleerd. De Connectie krijgt daarin de opdracht om het ontwikkelperspectief, de MJPB en het financieel perspectief 2023 e.v. te herzien en zorg te dragen voor een voorstel om tot een passend financieel kader te komen.

Risico profiel

Middel

Beheersstrategie

De Connectie is een organisatie in die volop in ontwikkeling is en waar de komende jaren veel moet gebeuren. Het is evident dat beheersing en control hierin belangrijk zijn. De beheersing is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen met de belangen van een goede bedrijfsvoeringsorganisatie. Op verschillende niveaus en vanuit verschillende perspectieven wordt er actief samengewerkt. Het bestuur, het OGO (opdrachtgeversoverleg) en de demandorganisatie zijn hierin belangrijke gremia waarin sturing en beheersing nadrukkelijk terugkomen. Het controllersoverleg vervult hierin een belangrijke adviesrol ten aanzien van de P&C-producten van de Connectie.

Er wordt in de begroting een aantal risico's beschreven die significant zijn in financiële termen, maar ook voor de dienstverlening. De beschreven risico's hebben voor een deel te maken met de uitgevoerde onderzoeken naar de totale ICT-keten van De Connectie. In samenspraak met de drie gemeenten zijn er negen verbeterpaden opgesteld die ertoe moeten leiden dat: 1. Het gewenste niveau van de informatievoorziening wordt bereikt (basis op orde). 2. De governancestructuur verder wordt ingericht waarbij afspraken worden vastgelegd over rollen, verantwoordelijkheden en de wijze van samenwerking. Gelet op de MJPB 2022-2025 en de ontwikkeling van de financiële positie is het belang van een betaalbare bedrijfsvoering groot. Het bestuur van de Connectie onderschrijft dit en heeft daarom een bestuursopdracht geformuleerd. De Connectie krijgt daarin de opdracht om het ontwikkelperspectief, de MJPB en het financieel perspectief 2023 e.v. te herzien en zorg te dragen voor een voorstel om tot een passend financieel kader te komen. De Connectie wordt gevraagd om voor de MJPB 2023 te komen met reële voorstellen tot heroriëntatie van beleid en uitgangspunten en de daarbij behorende consequenties voor de dienstverlening, financiën en risico’s in beeld te brengen.

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen

Vestigingsplaats	Arnhem
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S07 Zorg
Doel verbonden partij	In april 2016 is de Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen opgericht ten behoeve van het aanvullend vervoer Arnhem Nijmegen (Avan). Het is een gemeenschappelijke regeling, gebaseerd op een bedrijfsvoeringsorganisatie. Eén van de taken van deze Vervoersorganisatie is het regelen van het doelgroepenvervoer, waarbij sprake is van een bundeling van het doelgroepenvervoer (Wmo-vervoer, leerlingenvervoer en instellingsvervoer). Gezamenlijke sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer voor de deelnemers.
Deelnemers in samenwerking	Regio Arnhem en regio Nijmegen
Bestuurlijk belang	Wethouder R. van der Zee is lid van het bestuur

Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt volgens een verdeelsleutel bij aan de exploitatie. De kosten van de bedrijfsvoeringsorganisatie worden bepaald op basis van het inwoneraantal. De vervoerskosten op basis van rekeneenheden van het vervoer. De vervoersorganisatie heeft geen weerstandscapaciteit; tekorten komen voor rekening van de deelnemende gemeenten.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	13.002.611
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	6.743.581

Ontwikkelingen

In 2020 zijn er beleidsregels Wmo en Jeugdwet op- en vastgesteld. Ook is er een nieuwe Verordening Leerlingenvervoer aangenomen. Deze dragen bij aan het beheersen van kosten op het gebied van Doelgroepenvervoer.
Corona heeft in 2020 en 2021 effect gehad op het routegebonden en vraagafhankelijk vervoer. Met het oplopen van de vaccinatiegraad en het versoepelen van de maatregelen is het vervoer weer aangetrokken. De verwachting is dat dit weer naar het begrotingsniveau gaat. De gewijzigde verordeningen en beleidsregels zijn vanaf zomer 2020 langzaam doorgevoerd. Daarnaast lijkt de nieuwe aanbesteding positiever uit te werken dan in eerste instantie verwacht. Dit maakt dat voor 2020 de jaarcijfers doelgroepenvervoer met een positief resultaat afgesloten zijn. In 2022 verwachten we terug te gaan naar de oorspronkelijke begroting met daarbij in lijn horende kosten.

Risico profiel

Middel

Beheersstrategie

De risico's waarmee BVO DRAN te maken heeft zijn een veranderende relatie met de Provincie, een zeer dynamische omgeving, kwetsbare burgers en daarmee politieke gevoeligheid.

De risicoklasse is van hoog naar middel gezakt. Het in 2018 verschenen knoppenplan heeft ertoe geleid dat de kostenbesparingen die mogelijk waren in regionaal verband inmiddels zijn doorgevoerd en een aantal zaken zijn meegenomen in de inmiddels afgeronde aanbesteding. Aan een aantal knoppen binnen het vraagafhankelijk vervoer zal vanaf 2021 een verder vervolg worden gegeven. Een aantal knoppen kunnen enkel door de gemeente zelf beleidsmatig worden opgepakt.

De gemeente Arnhem heeft in 2020 aan een aantal van deze knoppen gedraaid door zowel beleidsregels Wmo als ook beleidsregels Leerlingenvervoer op- en vast te stellen. Dit om te kunnen blijven doen wat nodig is, maar ook een gemeentelijk kader als vertrekpunt te kunnen nemen. Het effect van deze aanpassing zal door geleidelijke invoering in 2021 beter zichtbaar worden.

De inrichting van het doelgroepenvervoer is gebaseerd op een 'open einde' systematiek. Hierom is de sturingsinformatie frequenter en gericht op continue monitoring. Structureel ontvangen we van de BVO DRAN managementinformatie en zogenaamde rittenbakken. Er is ongeveer tien keer per jaar ambtelijk en 6 keer per jaar bestuurlijk overleg. In 2021 zal informatie omtrent doelgroepenvervoer worden verwerkt in PowerBI waardoor dit onderdeel uit zal gaan maken van de komende bestuursrapportages.

Euregio Rijn-Waal

Vestigingsplaats

Kleve (D)

Rechtsvorm

Openbaar lichaam naar Duits recht

Programma

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie

Doel verbonden partij

De Euregio Rijn-Waal is een Nederlands-Duits openbaar lichaam waarbij ca 55 gemeenten en regionale overheden en Kamer van Koophandels uit de grensregio zijn aangesloten. De bevordering van de integratie van Europa en het slechten van nationale grenzen zijn centrale doelen van deze samenwerking (sinds 1 november 1993). De Euregio Rijn-Waal zet in op verbetering en intensiveren van grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie en maatschappij. In het werkgebied van de Euregio bestaan veel mogelijkheden voor een sterke economische en maatschappelijke ontwikkeling. De Euregio Rijn-Waal brengt partners bij elkaar om gezamenlijke initiatieven te starten en zo gebruik te maken van synergie-effecten. De Euregio verzorgt het programmamanagement voor het EU-programma INTERREG Duitsland-Nederland.De Euregio is geen verbonden partij in de zin van de Wet gemeenschappelijke regelingen. De Euregio is een openbaar lichaam gebaseerd op het Verdrag van Anholt. In overeenstemming met artikel 3 lid 3 van dit verdrag is voor de Euregio het Duitse recht van toepassing. Dit betekent dat voor de Euregio niet dezelfde plichten

	gelden ten aanzien van bijvoorbeeld de verzending van de begroting aan deelnemende gemeenten. In de statuten van de Euregio is vastgelegd dat de begroting een maand voor het begin van het nieuwe begrotingsjaar een begroting wordt opgeleverd. De vergaderstukken van de Euregioraad worden door de Euregio aan de gemeenteraad verzonden.		
Deelnemers in samenwerking	55 leden, te weten 30 Nederlandse en 20 Duitse gemeenten, 3 regionale instanties en 2 Kamers van Koophandel		
Bestuurlijk belang	In de Euregio Raad zitten namens de gemeente Arnhem burgemeester A. Marcouch en raadsleden V. Bouma, mw. K. Kalthoff, Y. Usta en M. Venhoek.		
Financieel belang	Beperkt. De leden betalen een (inwoneraantal gerelateerde) contributie.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	1.762.724
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	3.395.350
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	28.000
Ontwikkelingen	De Euregio geeft uitvoering aan de Strategische Agenda 2025+ die de Euregioraad in november 2020 heeft vastgesteld. Daarin zijn vier grensuitdagingen geformuleerd: economie en klimaat, arbeidsmarkt en opleiding, leefbaarheid alsmede Euregionale identiteit. Het Europees Interreg-programma VI 2021-2027 vormt de belangrijkste financieringsbron voor de projecten die hieruit voortkomen. In 2022 worden de eerste projectvoorstellen goedgekeurd, waarmee uitvoering wordt gegeven aan de Strategische Agenda. In samenwerking met de Groene Metropoolregio en Bureau Brussel worden nieuwe projectmogelijkheden onderzocht. Vanuit o.a. de duurzaamheidsagenda, die is opgesteld door het 100.000+ stedennetwerk wordt gewerkt aan projectvoorstellen met Nederlandse en Duitse projectpartners.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S02 Bereikbaarheid; S03 Economie; S10 Klimaat en energie; S12 Wonen en leefomgeving		
Doel verbonden partij	De ambitie van de Groene metropoolregio is gericht op de welvaart van de inwoners in de regio. De Groene metropoolregio werkt aan maatschappelijke opgaven op het gebied van werken, wonen, duurzaamheid, bereikbaarheid en leefbaarheid. De regio staat voor kwalitatieve groei en dus voor balans tussen groei en leefbaarheid. De ambitie is om de omvangrijke groeiopgave (huisvesting, werk en bereikbaarheid) te faciliteren en de groene leefomgeving en ontspannen leefkwaliteit in de regio te behouden en te versterken. De regio wil zich sterker profileren naar het rijk en Europa als groene, circulaire metropoolregio. De regionale agenda is hierop gericht.		
Deelnemers in samenwerking	Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar		
Bestuurlijk belang	Burgemeester Marcouch is lid van het Algemeen Bestuur van de Groene Metropolregio. Wethouder Van Dellen is voorzitter van het bestuurlijk team Productieve Regio. De wethouders van der Zee, Bouwkamp en Roelofs nemen deel aan respectievelijk de bestuurlijke teams Verbonden regio, Groene Groeiregio en Ontspannen regio.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt naar rato van inwonertal bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. * Het bedrag dat is opgenomen bij 'begrote bijdrage Arnhem' betreft de bijdrage voor de organisatiekosten. De bijdrage voor de inhoudelijke opgaven hangt samen met de regionale agenda en is nog afhankelijk van besluitvorming in de raad.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	

Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022 € 280.303
Ontwikkelingen	De Groene Metropoolregio is 1 januari 2021 als Gemeenschappelijke Regeling gestart en is de opvolger van het Gemeenschappelijk Orgaan regio Arnhem-Nijmegen. De regio wil met een sterkere regio slagvaardiger zijn in zijn bestuur en transparanter naar de colleges en gemeenteraden van de 18 regiogemeenten en koestert daarbij een stevige ambitie: - samen doorgroeien naar een groene metropoolregio met internationale betekenis en allure. - zichtbaar zijn als dé circulaire topregio van ons land en van Europa, in alle facetten van de leefomgeving. - hét voorbeeld zijn voor kwalitatieve groei met een goede balans tussen levendige stedelijkheid en ontspannen leefkwaliteit. De regionale agenda is hierop gericht. De Groene Metropoolregio gaat via de regionale agenda werken aan een groene, groeiende en bloeiende regio. De regionale agenda bevat vijf opgaven: Verbonden regio, Productieve regio, Circulaire regio, Ontspannen regio en Groene groeiregio. De regio wil samen met partners als de provincie Gelderland en The Economic Board bijdragen aan de regionale opgaven, aan nationale opgaven, aan de nieuwe Europese doelen. Deze ontwikkeling heeft financiële gevolgen. College en raad hebben in respectievelijk oktober en december 2020 ingestemd met een verhoging van de bijdrage aan de regio Arnhem-Nijmegen van €0,88 naar €2,50 per inwoner en de voorzetting van de bijdrage van de Economic Board à €1,- per inwoner. In 2021 en 2022 worden de kosten gedempt naar €1,73 per inwoner door een bijdrage van de provincie Gelderland aan de Groene Metropoolregio. Voor 2022 is een extra bedrag nodig van €157.842. Vanaf 2023 zijn de totale kosten €564.788 per jaar. Dit inclusief de bijdrage Economie Board. Via de perspectiefnota 2021 zijn de meerkosten vanaf 2022 geregeld (raadsbesluit Perspectiefnota d.d.30 juni 2021).
Risico profiel	Middel
Beheersstrategie	De gemeenteraad heeft op 16 december 2020 met de versterkte samenwerking in de regio Arnhem-Nijmegen ingestemd, onder de noemer Groene Metropoolregio en heeft hiertoe een nieuwe gemeenschappelijke regeling in het leven geroepen. Daarbij is het gemeenschappelijk orgaan regio Arnhem-Nijmegen ingetrokken. Het versterkingsproces heeft geleid tot een versterkte regio Arnhem-Nijmegen en een hogere bijdrage vanuit de 18 regiogemeenten. De raad heeft ingestemd met een bijdrage per inwoner van €2,50 ten behoeve van de basisfinanciering van de Groene Metropoolregio en continueren van de bijdrage van €1,- voor The Economic Board. De raad heeft eerder besloten om het bedrag van €101.946,-, dat in 2020 is uitgekeerd aan Arnhem bij het eindrapport vereffening van de voormalige Stadsregio, over te hevelen naar 2021 om daar in te zetten voor de meerkosten van de nieuwe gemeenschappelijke regeling. Omdat de provincie in 2021 en 2022 bijdraagt in de kosten van de basisfinanciering, heeft het college in hetzelfde raadsvoorstel aan de raad vermeld dat het verwacht in 2021 een dekkend financieel plaatje te hebben. De regio heeft medio september de definitieve regionale agenda gepresenteerd. De agenda bevat vijf regionale opgaven op het gebied van duurzaamheid, mobiliteit, ruimte en wonen, economie en toerisme, recreatie, cultuur en erfgoed met een bijpassende begroting. De gemeenteraden van de 18 regiogemeenten wordt gevraagd te besluiten over het al dan niet meedoen ('intekenen') op de verschillende opgaven. Arnhem koerst op intekenen op alle vijf de opgaven uit de regionale agenda. Dit wordt expliciet aan de raad voorgelegd via een apart raadsvoorstel. De nieuwe middelen die de uitvoering van deze regionale agenda met zich meebrengt à €412.000,- worden dit jaar nog gepresenteerd via het begrotingsprogramma S00. De bedoeling is om deze vanaf de begroting 2023 te presenteren via de betreffende inhoudelijke programma's. De raad zal via deze begroting besluiten over het al dan niet intekenen op de opgaven en het beschikbaar stellen van de middelen. Een raadsvoorstel over de regionale agenda en het intekenen op de opgaven wordt zoals gezegd separaat aangeboden.

Lingezegen

Vestigingsplaats	Arnhem
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S12 Wonen en leefomgeving

Doel verbonden partij	De realisatie en coördinatie van het beheer van Park Lingezegen op basis van het Masterplan, Intergemeentelijke structuurvisie, het Uitvoeringsprogramma en het AB-besluit 2015-004 over de Afronding van de basisuitrusting en de doorontwikkeling (AB, 04 12 2015).		
Deelnemers in samenwerking	Provincie Gelderland, Waterschap Rivierenland, gemeenten Lingewaard, Overbetuwe, Nijmegen en Arnhem.		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het Dagelijks bestuur, Wethouder R. van der Zee is lid van het Algemeen bestuur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt voor 25% bij aan de gemeenschappelijke regeling.Het hieronder opgenomen begrote resultaat (0) betreft het resultaat na onttrekking uit het beheerfonds.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	4.409.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	236.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	257.200
Ontwikkelingen	De parkorganisatie stelt in 2021 een visie 'doorontwikkeling' op. Thema's zoals natuur, recreatie, erfgoed, voedsel, landbouw, kunst en evenementen krijgen hierin een plek. De begroting in 2022 is gericht op het beheer en de doorontwikkeling. Voor een sluitende begroting 2022 wordt een beroep gedaan op het beheerfonds van het park. Het bedrag dat in het beheerfonds zit, is tezamen met de jaarlijkse bijdragen van de deelnemende gemeentes nog ruim voldoende om 20 jaar vooruit te kunnen.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S04 Onderwijs; S06 Participatie en armoedebestrijding; S07 Zorg		
Doel verbonden partij	De Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Regio Centraal Gelderland is in 2017 opgericht voor de uitvoering van taken op het terrein van het sociaal domein. De MGR bestaat uit vier modules: 'Inkoop van specialistische zorg' (aanbesteding, contractmanagement m.b.t. Jeugdzorg en WMO), Werkgeversservicepunt, Onderwijszaken en Werkgeverschap SW met daarboven een kleine beheerorganisatie.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort en Zevenaar (niet alle gemeenten doen aan alle modules mee) alsmede het UWV (Werkgeverservicepunt).		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het bestuur. In de bestuurscommissies zitten wethouders mw. M. Louwers (Werkgeversservicepunt en Werkgeverschap SW), R. van der Zee (Inkoop zorg) en B. Roelofs (Onderwijszaken).		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. Over de wijze waarop de bijdrage over de deelnemende gemeenten worden verdeeld zijn per module specifieke afspraken vastgelegd. Bij de onderwijsmodule geldt bijvoorbeeld het criterium 'leerlingaantallen en VsV-cijfers van de afgelopen 3 jaren' en bij de module WgSW het aantal inwoners met een SW-verband. * Het hieronder opgenomen begrote resultaat (0) betreft het resultaat na mutatie reserves.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	724.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	7.288.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	29.587.326

Ontwikkelingen	Ondanks de COVID-crisis heeft de MGR goede resultaten geboekt die binnen de begroting zijn gerealiseerd. In opdracht van de deelnemende gemeenten levert de MGR-organisatie een belangrijke bijdrage aan het versterken van de regionale samenwerking, meer integraliteit en ketenoptimalisering in het sociaal domein. De MGR is gevraagd alert te zijn op ontwikkelingen en opgaven die hieraan verder kunnen bijdragen. In 2022 zijn geen beleidswijzigingen met een betekenisvolle financiële impact voorzien. De MGR zet de afgesproken werkzaamheden conform haar meerjarig uitvoeringsprogramma voort. Mogelijke samenwerking op het gebied van inburgering en beschermd wonen worden onderzocht.
Risico profiel	Laag
Beheersstrategie	De MGR bestaat uit vier modules met daarboven een kleine beheerorganisatie, die efficiënt en kostenbewust opereert. Arnhem neemt deel aan alle modules en is in verhouding een grote 'klant' van de uitvoeringsorganisatie. De arbeidsovereenkomsten van medewerkers met een indicatie voor de WSW zijn per 1-1-2019 bij de nieuwe module Werkgeverschap SW ondergebracht. Daardoor is de financiële bijdrage, die eerder via Presikhaaf Bedrijven liep, in de begroting van de MGR ingebracht. In de verschillende bestuurscommissies, waarvan Arnhemse wethouders deel uitmaken, wordt inhoudelijk gesproken en gestuurd op de modules. Ook in het DB en AB van deze gemeenschappelijke regeling heeft Arnhem een stevige stem. De MGR beschikt over een meerjarig uitvoeringsplan alsmede een uitvoeringsprogramma die jaarlijks worden geactualiseerd. De tussentijdse informatievoorziening over de MGR in de vorm van onder andere periodieke bestuursrapportages is op orde. De MGR heeft zich kortom verder ontwikkeld tot een stabiele organisatie hetgeen in 2022 zal worden gecontinueerd.

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S11 Ruimtelijke ontwikkeling		
Doel verbonden partij	Goede en efficiënte vergunningverlening en handhaving op het gebied van milieu, bouwen, natuur en water.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Zevenaar en provincie Gelderland.		
Bestuurlijk belang	Wethouder Bouwkamp is lid van dagelijks bestuur en algemeen bestuur		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatiebegroting van deze gemeenschappelijke regeling. De jaarlijkse bijdrage is afhankelijk van het afgesproken werkprogramma.* Het hieronder opgenomen begrote resultaat (0) betreft het resultaat na mutaties reserves.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	932.400
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	4.838.500
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	5.634.000
Ontwikkelingen	Landelijke ontwikkelingen: invoering omgevingswet, invoering particulier bouwtoezicht. Outputsturing per 2020. Vervanging zaaksysteem in 2021.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Landelijke ontwikkelingen in wet- en regelgeving kunnen grote invloed hebben op de taakomvang en -inhoud van de omgevingsdienst ODRA. De impact van de Omgevingswet is nog steeds moeilijk in te schatten maar deze heeft waarschijnlijk een groot effect op het takenpakket ODRA. De Wet kwaliteitsborging bouwen (WKB) zal invloed hebben op de werkzaamheden die met bouw hebben te maken. Deze wet heeft een gefaseerde invoering. ODRA is samen met de deelnemende gemeenten actief bezig met de invoering van de Omgevingswet en WKB en rapporteert hier geregeld over. Door actief met komende ontwikkelingen bezig te zijn kan beter geanticipeerd worden op eventuele grote consequenties voor het personeelsbestand van ODRA. De omvang van het takenpakket van ODRA op het gebied van bouw, vergunningverlening en toezicht is direct afhankelijk van initiatieven van particulieren en bedrijven in de stad. Er kunnen grote verschillen zitten tussen jaren. Om hierop te anticiperen houdt ODRA een flexibele schil met personeel aan. Met de systematiek van outputfinanciering en een prognose		

van de gemeente op de bouwontwikkelingen wordt het beter mogelijk om de kosten voor de gemeente vooraf in te schatten.
De invoering van outputgericht sturen en betalen per 2020 heeft niet geleid tot onverwachte financiële effecten of andere ongewenste neveneffecten. Door de corona crisis is het echter nog niet mogelijk om op basis van de cijfers conclusies te trekken voor latere jaren. In het najaar 2021 zal ODRA een eerste evaluatie van de outputsturing opstellen.
De bij omgevingsdienst ODRA onderkende risico's voor gemeente Arnhem worden op de volgende wijzen beheerst. Allereerst is er maandelijks werkoverleg tussen de accounthouders van beide partijen. Relevante ontwikkelingen kunnen daar als eerste gesignaleerd worden. ODRA levert maandelijks productiecijfers en urenoverzichten. De cijfers worden met deze frequentie ook in het accountoverleg besproken. Realisatie van producten en uren kan zo getoetst worden aan planning en budget, zonodig kan worden bijgestuurd en zullen relevante ontwikkelingen gemeld worden in de financiële cyclus van de gemeente.
De portefeuillehouder heeft zitting in het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur van ODRA. Meerdere keren per jaar worden financiële tussenrapportages van ODRA in de vorm van een financieel dashboard in de bestuursvergaderingen besproken. De business controler Arnhem adviseert de portefeuillehouder op deze rapportages en kan risico's vroegtijdig signaleren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan oplopende personeelskosten door schaarste op de arbeidsmarkt of bevindingen van de accountant.

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S05 Cultuur		
Doel verbonden partij	Het gezamenlijk vorm en inhoud geven aan het Gelders Archief, een samenwerking van de gemeentelijke archieven van Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal, Provincie en het Rijksarchief Gelderland. Aanvullend zijn taken afgesproken op het terrein van het beheer, het behoud, de presentatie en informatieverstrekking van de historie van de stad Arnhem en de omgeving daarvan.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeenten Renkum, Rheden en Rozendaal en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Met de Provincie Gelderland vinden onderhandelingen plaats over toetreding tot de Gemeenschappelijke Regeling.		
Bestuurlijk belang	Wethouders J. van Dellen en B.Roelofs maken deel uit van het bestuur		
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	368.453
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	20.140.960
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	1.110.339
Ontwikkelingen	De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen heeft aangegeven op termijn (voorzien op 1 januari 2024) uit te willen treden uit de Gemeenschappelijke Regelingen ten behoeve van de Regionale Historische Centra (RHC's), waaronder het Gelders Archief. Het Rijk wil wel de financiering op niveau houden voor het behoud en beheer van de fysieke rijksarchieven binnen de RHC's. De digitale rijksarchieven gaan volledig naar het e-depot van het Nationaal Archief. Daarnaast heeft het Ministerie van OCW eind 2020 aangegeven niet te willen dat de RHC's gebruik blijven maken van het e-depot van het Nationaal Archief, maar dat zij hiervoor een eigen voorziening dienen op te richten.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S01 Veiligheid; S07 Zorg; S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	In deze regeling participeren (inclusief Arnhem) 15 gemeenten. Het betreft hier een wettelijk aangewezen organisatie met taken op het terrein van de brandweer (hulpverlening), volksgezondheid en rampenbestrijding. Veiligheid en gezondheid zijn in de regio de kerntaken.		
Deelnemers in samenwerking	15 gemeenten (inclusief Arnhem) participeren in de gemeenschappelijke regeling.		
Bestuurlijk belang	Burgemeester A. Marcouch en wethouder R. van der Zee maken deel uit van het (dagelijks) bestuur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. Over de wijze waarop de bijdrage over de deelnemende gemeenten is verdeeld zijn per onderdeel specifieke afspraken gemaakt en vastgelegd. * Het hieronder opgenomen begrote resultaat (0) betreft het resultaat na mutaties reserves.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	9.884.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	49.663.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	17.405.000

Ontwikkelingen

Volksgezondheid
GGD Gelderland Midden heeft ook in 2021 een centrale rol in de bestrijding van de coronapandemie. Daarvoor is een apart organisatieonderdeel ingericht. De extra inzet (testen, bron- en contactonderzoek en vaccineren) vraagt een grote inspanning van de organisatie. Met aanpassingen in de werkwijze (contacten niet altijd face-to-face maar ook telefonisch of via beeldbellen) blijft de reguliere zorg zoveel mogelijk gehandhaafd. Speciale aandacht is daarbij gericht op het voorkomen van situaties waarin kinderen ernstig ziek kunnen worden of in een onveilige situatie terecht kunnen komen.
Het Rijksvaccinatieprogramma wordt conform opzet uitgevoerd.

De bestrijding van het coronavirus heeft forse financiële gevolgen voor VGGM. Ook in 2021 compenseert het Rijk de extra kosten die door GGD'en en Veiligheidsregio's worden gemaakt. Voor 2022 zijn hierover nog geen afspraken gemaakt.

De aanpak van de coronapandemie zal, zo voorziet het bestuur, meerjarige effecten hebben op de dienstverlening van VGGM. Uitdagingen voor de komende jaren zijn gelegen o.a. in het versterken van de infectieziektenbestrijding en de preventie en gezondheidsbevordering van kwetsbare groepen.

In 2021 is de regionale visie op publieke gezondheid geactualiseerd, op basis van de kaders van onder meer de landelijke nota gezondheidsbeleid, de Volksgezondheid Toekomstverkenning (VTV) en het Nationaal Programma Preventie. Deze regionale visie is richtinggevend voor de inzet van VGGM in 2022 en volgende jaren.

Brandweer / Crisisbeheersing
Op het vlak van brandweer en crisisbeheersing zijn, vanwege de coronapandemie, de ambities vanuit 2020 en 2021 doorgeschoven naar 2022. Gepland is dat eind 2022 de centrale meldkamer Oost-Nederland in Apeldoorn operationeel wordt. Vanaf dat moment vinden de meldkameractiviteiten voor de regio Gelderland-Midden vanuit deze meldkamer plaats. De 5 Veiligheidsregio's die vanaf eind 2022 samenwerken in de Meldkamer Oost-Nederland hebben gezamenlijk informatievoorziening en informatie delen als een belangrijk thema voor de nieuwe meldkamer benoemd.
Informatievoorziening en informatiegestuurd werken om beter beleid te kunnen maken, beter te kunnen managen, meer risico's te kunnen voorspellen en veiliger en efficiënter te kunnen werken, vormt daarnaast ook een centraal thema binnen de VGGM zelf. Het Programma Informatievoorziening 2020-2025, dat in 2020 is vastgesteld door het veiligheidsberaad, is daarbij leidend.

Op 20 januari 2021 heeft het Algemeen Bestuur de verdeelsleutel Gemeentefonds Cluster Openbare Orde en Veiligheid sub cluster brandweer gekozen als nieuwe verdeelsleutel voor de gemeentelijke bijdragen brandweer. Deze verdeelsleutel voldoet aan de criteria die zijn gesteld, namelijk eerlijk, robuust en solidair.

De nieuwe verdeelsleutel en het overgangsmodel leiden tot herverdeeleffecten. Sommige gemeenten hebben nadeel van deze nieuwe verdeelsleutel, anderen weer voordeel. Voor Arnhem leidt deze nieuwe verdeelsleutel niet tot een hogere bijdrage in 2022.
De financiële gevolgen van deze verdeelsleutel en het daarbij gekozen overgangsmodel zijn verwerkt in deze begroting 2022.
Het Algemeen Bestuur heeft de wens uitgesproken de huisvestingskosten van de brandweerkazernes ook te regionaliseren. Het betreft hier een complex vraagstuk wat de nodige tijd en aandacht zal vragen. Komende periode wordt nader onderzocht wanneer en op welke wijze gekomen kan worden tot een beleidsmatig en financieel huisvestingskader, inclusief mogelijke overgangsmodellen. Ook moet helder worden wat dit nieuwe huisvestingskader voor ons eigen huisvestingskader gaat betekenen.

Risico profiel

Middel

Beheersstrategie

De veiligheids- en gezondheidsregio Gelderland Midden is een wettelijk aangewezen regeling waarin wordt samengewerkt met 15 verschillende gemeenten. De taken zijn onder verdeeld in een vijftal programma's (crisisbeheersing, brandweerzorg, GGD, ambulancezorg en bedrijfsvoering). VGGM wijst in haar begroting 2022 op de volgende risico's :
- Meerjarig effect van het COVID19 virus; preventie ten aanzien van kwetsbare groepen, advisering van hygiënemaatregelen, versterking infectieziektebestrijding, terug op niveau van reguliere diensten voor derden zoals reizigersvaccinaties en binden van medewerkers en vrijwilligers aan de organisatie;
- Naar aanleiding van de implementatie van de Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren (WNRA) is een complexiteit met betrekking tot de positie van de vrijwilligers ontstaan. Op basis van de huidige wet- en regelgeving is het onderscheid tussen een brandweervrijwilliger en een brandweermedewerker nauwelijks te maken. Hiermee heeft de invoering van WNRA een groot financieel risico op de betaalbaarheid van het huidige brandweermodel. Landelijk heeft een Denktank een oplossing voor deze ontstane situatie bedacht in de vorm van taakdifferentiatie. De financiële consequenties van de taakdifferentiatie worden nog nader geanalyseerd;
- Verdeelsleutel huisvestingskosten brandweer. De gemeentelijke bijdragen aan de brandweer zijn op basis van een nieuwe verdeelsleutel vastgesteld. De (regionale) huisvestingskosten van de kazernes en andere brandweeronderdelen zijn daarvan vooralsnog uitgezonderd;
- Arbeidsontwikkelingen, waaronder functiewaardering van verpleegkundigen. Vergelijkbare organisaties hebben verpleegkundigen hoger ingeschaald. Een aanpassing van de functiewaardering heeft grote consequenties op het budget of op de dienstverlening van de Jeugdgezondheidszorg en Algemene gezondheidszorg. Hiervoor is in de gemeentelijke begroting een extra budget opgenomen. Dat geldt ook voor de ICT-lasten;
- Toenemende ICT-lasten als gevolg van verdere digitalisering en plaats onafhankelijk werken. Meerdere (verouderde) systemen dienen op korte termijn vernieuwd te worden gebracht en toenemende gebruikerswensen gebaseerd op maatschappelijke 0ntwikkelingen zijn niet passend binnen de huidige ICTbudgetten.
- De grote druk op (gemeentelijke)financiën en bij andere opdrachtgevers leidt tot continuïteitsrisico’s van niet door gemeentelijke bijdrage gefinancierde activiteiten.

De beheersing van bovenstaande risico's is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen. Het regionaal controllersoverleg en de Financiële Commissie die regelmatig bijeen komen vervullen hierin een belangrijke adviesrol, ook ten aanzien van de P&C-producten van de VGGM. Daarnaast wordt er actief samengewerkt bij bestuurlijke opdrachten. Per programma is door de VGGM een doelenboom opgesteld waarbij tevens de belangrijkste risicofactoren en mitiganten zijn genoemd.
Aan de hand van de zogenaamde “kans x effect”-methode wordt jaarlijks door VGGM een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijke risico’s en een kwantificering daarvan. Bij benadering wordt er een indicatie gegeven van het voor de organisatie benodigde weerstandsvermogen. Dit weerstandsvermogen wordt gevormd door de totale impact van de gekwantificeerde risico’s te relateren aan de weerstands-capaciteit (zijnde het beschikbare eigen vermogen).

Daarnaast ontvangen de deelnemende gemeenten gedurende het jaar tussenrapportages van VGGM waarin wordt stilgestaan bij de actuele ontwikkelingen en de verwachtingen m.b.t. de risico's worden beschreven.

Zowel de burgemeester als de wethouder publieke gezondheid zijn lid van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur van VGGM. Het dagelijks bestuur en algemeen bestuur komen afzonderlijk van elkaar jaarlijks 5 keer bij elkaar. Onderwerp van gesprek is onder andere de P&C cyclus. Begrotingen en jaarrekeningen worden daar vastgesteld. Ook inhoudelijke ontwikkelingen/ risico's worden daar gedeeld.
Ondersteunende ambtenaren adviseren de burgemeester en wethouder als het gaat om de inhoud van de agenda. Deze ondersteunende ambtenaren zijn ook aangesloten op het controllersoverleg zoals eerder genoemd.

De raad krijgt de mogelijkheid om een zienswijze uit te brengen ten aanzien van de begroting en de jaarrekening van VGGM. De raad houdt waar nodig rekening met eventuele financiële risico's in de eigen begroting.

In de afgelopen jaren is gebleken dat deze beheersstrategie volstaat. De VGGM is al jaren een betrouwbare en stabiele partner.

Recreatieschap Overbetuwe

Vestigingsplaats	Kerk - Avezaath	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Programma	S03 Economie	
Doel verbonden partij	Het Recreatieschap heeft tot taak de gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemende gemeenten op het terrein van de openluchtrecreatie en het toerisme in het rivierengebied. Samen met het Natuur- en Recreatieschap Lingegebied en het Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal wordt deelgenomen in de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied (handelsnaam Uiterwaarde). Uiterwaarde ontwikkelt de recreatiegebieden en land- en routegebonden voorzieningen in het rivierengebied en houdt ze in stand.	
Deelnemers in samenwerking	Samen met de gemeenten Lingewaard en Overbetuwe heeft de gemeente Arnhem zitting in het bestuur van het Recreatieschap Overbetuwe. Het recreatieschap Overbetuwe is aandeelhouder van de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied.	
Bestuurlijk belang	Vanuit de gemeente Arnhem participeren wethouder Van Dellen en raadslid Manders in het algemeen bestuur van Recreatieschap Overbetuwe.	
Financieel belang	Eigen vermogen en vreemd vermogen liggen bij de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierenland. Het Recreatieschap Overbetuwe beschikt niet over vermogen.	
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€
	Per 31-12-2021	€
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€
	Per 31-12-2021	€
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€
Ontwikkelingen	Er wordt gewerkt aan de komst van een Eco-recreatiepark bij Rijkerswoerdse Plassen. De beoogde locatie is Overbetuws grondgebied, maar vanwege de nabijheid van Arnhemse woonwijken heeft Arnhem ook een belang	
Risico profiel	Laag	
Beheersstrategie	Niet van toepassing.	

Grondbeleid

Grondbeleid is voor de raad om twee redenen van belang. In de eerste plaats vanwege de relatie met de doelstellingen van de programma's en in de tweede plaats vanwege het financiële belang en de risico's. Deze paragraaf geeft een kort overzicht van de visie op het gemeentelijk grondbeleid, de uitvoering daarvan, de financiële resultaten en risico's van de grondexploitaties.

Visie op grondbeleid

Grondbeleid is geen doel op zich maar een middel om maatschappelijke en ruimtelijke doelstellingen te verwezenlijken. De gemeente heeft haar ruimtelijke ambities voor de langere termijn vastgelegd in onder andere het 'Ontwerp structuurvisie Arnhem 2020 - doorkijk 2040'. Het gemeentelijk grondbeleid staat in dienst van deze ambities. De uitgangspunten en kaders van het grondbeleid zijn door de raad vastgesteld in 2013 in het document 'Zicht op gegronde keuzes'. In dat document wordt beschreven hoe de gemeente haar grondbeleid voert. In de nota staat het uitgangspunt om per situatie te kijken wat voor type grondbeleid het beste past, ook wel situationeel grondbeleid genoemd.

Uitvoering

Wonen

Op basis van de resultaten van het woonbehoefteonderzoek zijn keuzes voor de programmering gemaakt. Om vorm te geven aan de woningbouwontwikkeling heeft de gemeenteraad in juli 2020 het 'Plan van Aanpak: Woningbouwontwikkeling vastgesteld'. Hierin is opgenomen hoe de gemeente uitvoering wenst te geven aan de woningbouwontwikkeling.

Binnen de lopende gemeentelijke grondexploitaties ligt de focus vooral op het afronden van de al langer bestaande grote projecten. Dit betreffen vooral de Zuidelijke Binnenstad en Schuytgraaf. Tevens worden projecten opgestart die toezien op de realisatie van woningbouw op gemeentelijke strategische gronden, zoals de Nijmeegseweg. Daarnaast zijn, met betrekking tot de Woondeal, locaties opgenomen (onder andere Arnhem West, Spoorzone Arnhem-Oost, Presikhaaf III, Vredenburg/Kronenburg en Elderveld) waar kansen voor verstedelijking en het toevoegen van woningen liggen. Voor deze locaties worden ontwikkelperspectieven en gebiedsvisies opgesteld om te komen tot het realiseren van de woningbouwopgaven.

Kantoren

In Arnhem is de kantorenmarkt voor het eerst in vijf jaar iets verruimd.(1) De kantorenmarkt in de Gelderse hoofdstad wordt al jaren gekenmerkt door krapte. De vraag naar kantoorruimte bleef de afgelopen jaren alsmaar stijgen terwijl het aanbod juist afnam. Deze ontwikkeling lijkt in 2020 een halt te zijn toegeroepen. Met name in de tweede helft van het jaar is de krappe markt iets verruimd door minder opnames. Toch blijft de vraag naar kwalitatief goede kantoren in Arnhem centrum veel groter dan het aanbod. Grote partijen wijken daarom noodgedwongen uit naar Arnhem-West en Arnhem-Zuid.

De komende jaren zullen nog een beperkt aantal kavels worden uitgegeven in bestaande projecten. De ontwikkeling van nieuwe gronden ten behoeve van kantoren is vooralsnog niet voorzien.

Bedrijven

De regionale markt voor bedrijfsruimte toonde voor de uitbraak van de coronacrisis nog een bijzonder hoge vraag.(2) Er is echter sprake van een kwalitatieve mismatch en met name de vraag naar kwalitatief hoogwaardige en grootschalige opslag en logistieke bedrijfsruimte kan niet gefaciliteerd worden door de regio. De sterke groei van de e-commerce als gevolg van de coronacrisis, zorgt ervoor dat de vraag naar logistieke ruimten, zowel in de stad (last-mile delivery) als aan de rand van de stad blijvend hoog is.
De komende jaren zullen nog een beperkt aantal kavels worden uitgegeven in bestaande projecten. De ontwikkeling van nieuwe gronden ten behoeve van bedrijfsruimte is vooralsnog niet voorzien.

Retail

Voor wat betreft winkelvastgoed is de leegstand het afgelopen jaar toegenomen en de verwachting is dat de leegstand onder winkels en horeca landelijk gezien toeneemt. Er zijn een aantal sectoren die hierbij buiten schot blijven zoals bouwmarkten, woonwinkels en supermarkten. Over het algemeen is de verwachting dat de markthuren voor winkelvastgoed dalen en de leegstand verder zal toenemen.

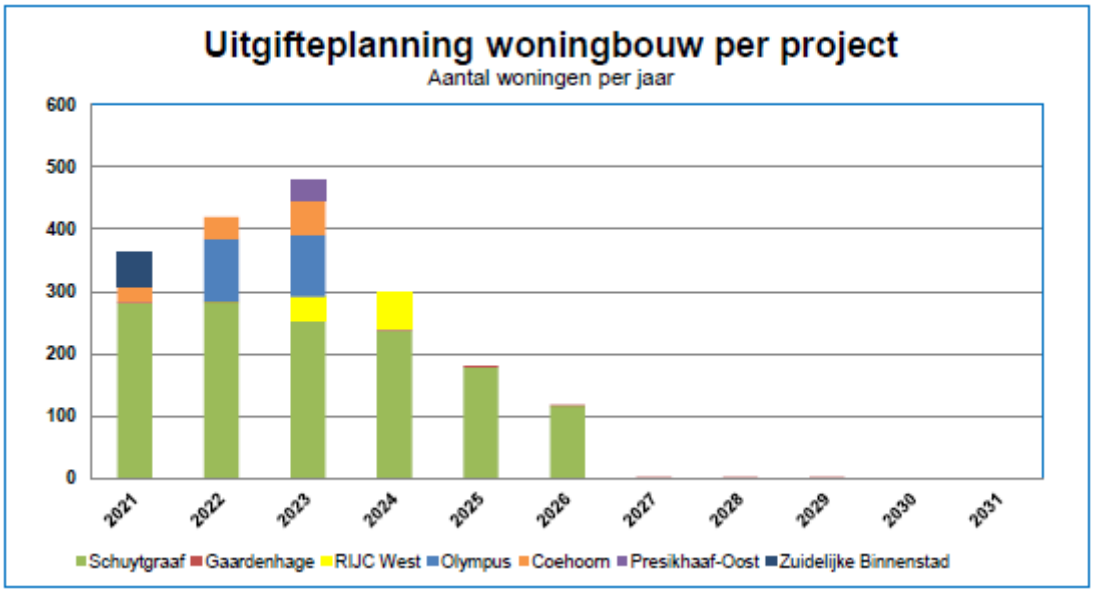
1 Dynamis (2021) Sprekende cijfers kantorenmarkten Arnhem
2 Dynamis (2020) Sprekende cijfers bedrijfsruimtemarkten Arnhem

Prognoses

Arnhem groeit door tot circa 175.000 inwoners in 2030, dit betreft een groei van circa 15.000 inwoners. Het aantal huishoudens zal in deze periode naar verwachting met 10.000 toenemen.(3) De verwachting is dat deze groei ook na 2030 doorzet. De prognoses laten daarmee een sterke bevolkingsgroei voor de gemeente Arnhem zien. Uit de cijfers blijkt een urgentie om op korte termijn een flinke bouwproductie te realiseren. De woningbehoefte is dermate groot dat een tempoversnelling in productie noodzakelijk is. Het zwaartepunt voor de korte termijn ligt op het zorgen voor voldoende nieuwbouw om in te spelen op de acute woningvraag. In Arnhem is in het sociale segment de behoefte aan met name huurappartementen het grootst. In de vrije sector is er een tekort in vrijwel alle woningbouwsegmenten.

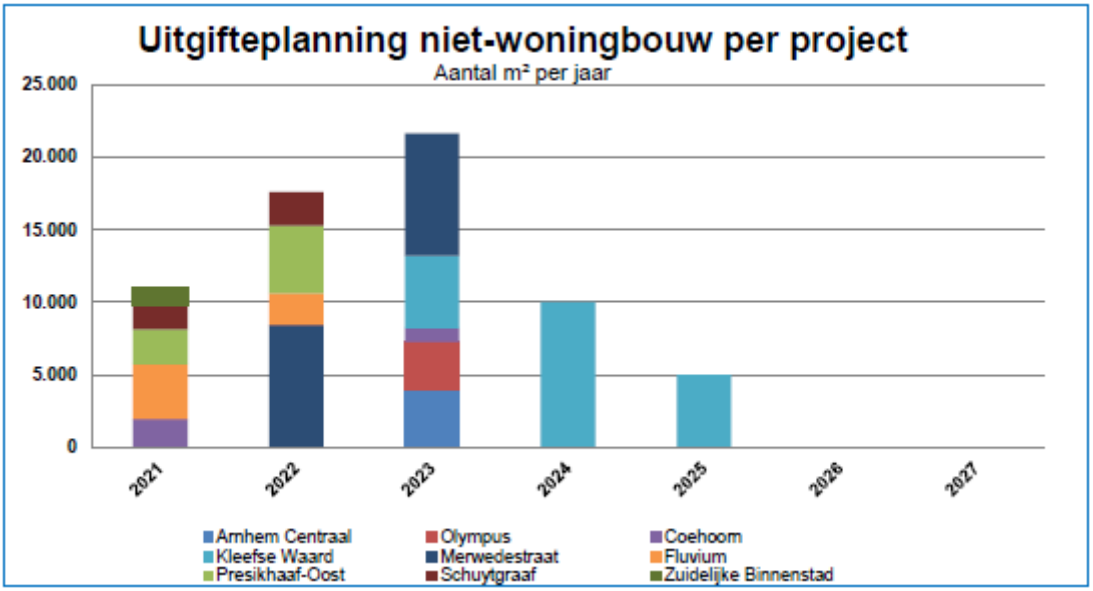
Verwachte resultaten

In onderstaande grafieken zijn het programma en de planning van de vastgestelde grondexploitatieprojecten weergegeven, allereerst voor woningbouw en daarna voor overige functies. Programma en planning zijn conform FJP 2020 en geven de stand per 1 januari 2021 weer.

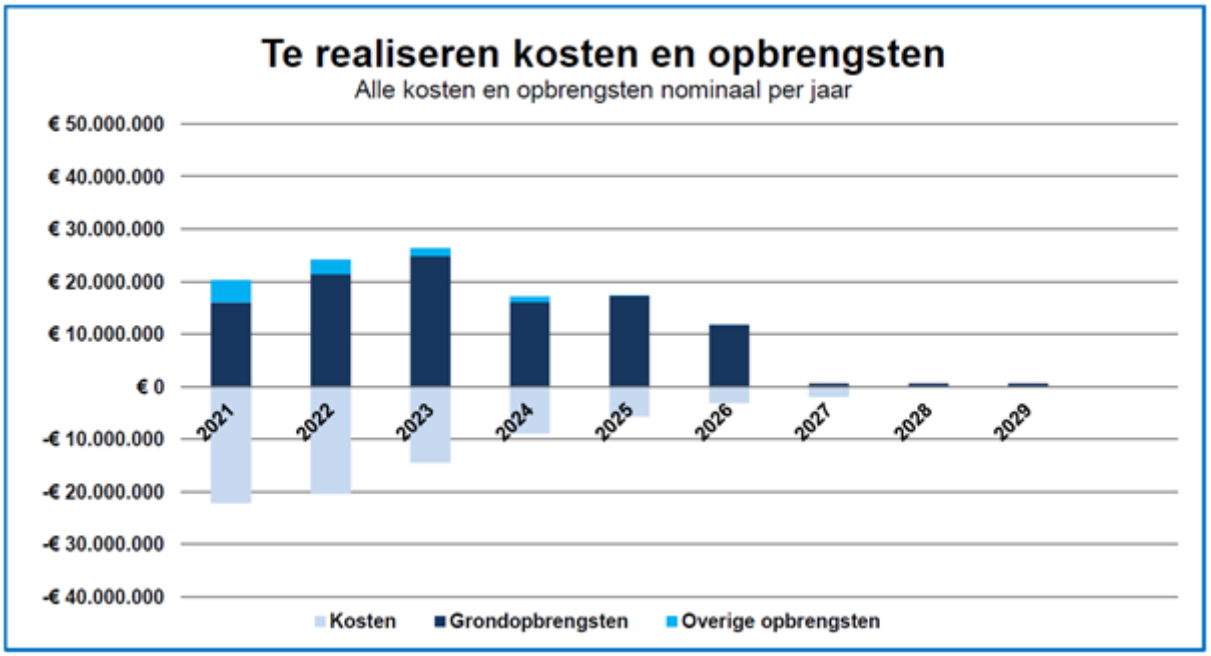

Uit de grafiek voor de geplande woningbouw valt op te maken dat de gemeente een gering aantal locaties in eigendom heeft waar actief zelf de toevoeging van woningen aan de woningvoorraad wordt gerealiseerd. Vanaf 2024 heeft de gemeente alleen nog Schuytgraaf waar actief een woningbouwprogramma wordt toegevoegd. Om niet volledig afhankelijk te zijn van particuliere initiatieven en ontwikkelingen ten aanzien van (gewenste) ruimtelijke ontwikkelingen wordt nadrukkelijk gekeken naar strategische gronden van de gemeente Arnhem en de mogelijkheid om deze in te zetten voor toevoeging van nieuw programma.

3 Primos 2020, prognose van bevolking, huishoudens en woningbehoefte 2018-2050, p25, Staat van de Stad, gemeente Arnhem 2019

Raming programma en grondopbrengsten 2022

Winstneming

Bij het voeren van actief grondbeleid, en daarmee het voeren van een grondexploitatie, komen winsten ten goede van de gemeente. De commissie BBV noemt in haar notitie Grondbeleid in begroting en jaarstukken (2019) dat gemeenten die winst niet pas kunnen nemen op het moment dat de grondexploitatie wordt afgesloten. Gemeenten moeten winsten uit hun grondexploitaties nemen zodra er voldoende zekerheid over het resultaat bestaat. De commissie BBV stelt dat er voldoende zekerheid over de grondexploitatie bestaat om winst te nemen indien:

1. het resultaat op de grondexploitatie betrouwbaar kan worden ingeschat; én
2. de grond (of het deelperceel) is verkocht; én
3. de kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie genomen).

De hoeveelheid te nemen winst wordt berekend middels de percentage of completion methode (POC-methode). Met het gebruik van deze methode wordt rekening gehouden met het voorzichtigheidsprincipe. Allereerst moet worden berekend welk percentage van de kosten en welk percentage van de opbrengsten al is gerealiseerd. Vervolgens wordt rekening gehouden met de onzekerheden in de grondexploitaties door te kijken naar verwachte risico's die direct samenhangen met het project. De uitkomst is dan de voortgang van het project, uitgedrukt in een percentage. Dat percentage wordt gebruikt om de winst tussentijds te nemen.

Wanneer voor een in exploitatie te nemen, dan wel reeds in exploitatie genomen complex een verlies wordt voorzien, wordt direct een voorziening getroffen (conform het voorzichtigheidsprincipe). Daarover wordt in het FJP gerapporteerd.

Tot en met 2021 zijn winstnemingen van de individuele grondexploitaties niet geraamd in de begroting. Dit leidt tot een afwijking in de jaarrekening. Met ingang van 2022 wordt een eventuele winstneming geraamd bij het opstellen van de FJP. Na vaststellen van de FJP (jaarverantwoording 2021) zal dit worden opgenomen in de begroting 2022. De winsten worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve Grex. Dit is een proceswijziging ten opzichte van voorgaande jaren.

Reserves en risico's
Per project worden projectspecifieke risico's (zoals bedoeld in het BBV) geïnventariseerd en gekwantificeerd. Daarnaast zijn de projectspecifieke risico's samen met de conjuncturele en programmatische risico's van belang voor het financiële risico dat het grondbedrijf loopt. De wijze waarop met de risico's wordt omgegaan en de relatie met het weerstandsvermogen is beschreven in nota grondbeleid.

Voor een uitgebreide toelichting op de individuele grondexploitaties verwijzen wij u naar de vastgestelde FJP 2021.

Risico's ten aanzien van verstedelijkingsopgave

De gemeente Arnhem heeft afspraken gemaakt over de realisatie van de woondeal en de daarin opgenomen verstedelijkingsopgave. De bouw van woningen vergt voorbereidingskosten.
Voor de komende jaren zijn de plankosten voor realisatie van deze plannen grotendeels gedekt maar niet toereikend. Hierdoor lopen we risico op het niet halen van de gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal.

De gemeente heeft hoge ambities op tal van maatschappelijke opgaven, zoals betaalbare woningen, een groene leefomgeving, duurzame mobiliteit, parkeren, energievoorziening, klimaatadaptatie. Al deze ambities komen samen in gebiedsontwikkelingen en kennen een publieke onrendabele top. De markt gaat deze onrendabele top niet oplossen, daarvoor is publieke financiering noodzakelijk, waarbij Rijk en provincie altijd vragen om cofinanciering. Dat vraagt dus om gemeentelijk budget.

Vervolgens zijn er, na 2023, geen plankosten opgenomen in de begroting voor de stedelijke ontwikkelingen. Op basis van ervaringen van vorige projecten en andere gemeenten zijn er voorbereidingskredieten nodig om de plannen te realiseren.

Investeringen

De raad autoriseert op grond van zijn budgetrecht de middelen voor de beleidsuitvoering. Hieronder vallen ook de investeringen. Investeringen vragen – anders dan reguliere begrotingsposten – meerjarig budgetruimte en dienen afzonderlijk te worden vastgesteld door de raad. In de Verordening financieel beleid en beheer van de gemeente Arnhem is opgenomen dat de raad de investeringsruimte autoriseert met het vaststellen van de meerjarenprogrammabegroting.

Inleiding

In het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) wordt expliciet aandacht gevraagd voor de investeringen. In artikel 20 van het BBV staat dat de uiteenzetting van de financiële positie een raming moet bevatten voor het begrotingsjaar van de financiële gevolgen van het bestaande en het nieuwe beleid dat in de programma's is opgenomen. Afzonderlijke aandacht moet hierbij worden besteed aan de investeringen. Naast de wettelijke taak om specifiek aandacht te besteden aan de investeringen is er ook bestuurlijk veel behoefte aan transparantie rond de gemeentelijke investeringsportefeuille. In deze paragraaf wordt de investeringsplanning 2022 – 2025 toegelicht.

Beleid

Het huidige meerjarig investeringsplan is een gedetailleerd plan waarin afzonderlijke investeringen per programma zijn gerangschikt. Hiermee hebben gemeentebestuur en management een middel in handen om goed onderbouwde afwegingen te maken en de realisatie van investeringen door de tijd nauwgezet te volgen.
In deze investeringsplanning is het voor de gemeenteraad mogelijk om investeringen over de programma's tegen elkaar af te wegen om – wanneer nodig – ruimte te creëren voor de ambities met onze stad. De gemeente beschikt daarnaast over een gedetailleerde afschrijvingstabel met daarbij een aangescherpte set van regels rond activering van investeringen.

In de investeringsplanning 2022 - 2025 zijn alle voorgenomen investeringen opgenomen, zowel de programma- als de bedrijfsvoeringsinvesteringen. Bedrijfsvoeringsinvesteringen betreffen veelal de vervanging van bedrijfsmiddelen, zoals het vervangen van de computers, de ICT-infrastructuur, meubilair en dergelijke. Investeringen in de grondexploitatie en in grootschalige projecten zijn in de meerjarenprogrammabegroting niet opgenomen. Hierover vindt besluitvorming plaats in de gemeenteraad op basis van afzonderlijke raadsvoorstellen.

Investeringen 2021-2025

Bijgaande tabel bevat naast de geplande investeringen in de periode 2022 - 2025 de geactualiseerde jaarschijf 2021 uit het MIP 2021 - 2024. Omdat het geactualiseerde overzicht leidt tot andere kapitaallasten in 2022 dan oorspronkelijk begroot in de Begroting 2021, wordt ook deze jaarschijf ter goedkeuring en vaststelling aan de gemeenteraad voorgelegd.

- Voor het geactualiseerde begrotingsjaar 2021 zijn kredieten beschikbaar tot een bedrag van € 82,5 miljoen. Voor de jaren 2022 t/m 2025 worden in deze begroting kredieten aangevraagd van € 195 miljoen. De nadruk ligt op het jaar 2022 met geplande investeringen van € 68 miljoen;
- Voor de hele planperiode van deze begroting incl. 2021 wordt uitgegaan van investeringen tot een totaalbedrag van € 277,6 miljoen. In het MIP 2020 - 2024 was dit € 257 miljoen. De stijging wordt in grote lijnen verklaard door: Blauwe Golven (€ 9,6 miljoen), GRP (€ 9 miljoen extra) en ventilatie van scholen (€ 3,6 miljoen).
- Waar in het verleden het beeld vaak was dat de piek van investeringen lag in het eerste jaar van de Begroting (in dit geval 2022), zien we nu dat de verwachte piek op het jaar 2021 blijft liggen. Dit heeft vooral te maken met de investeringen in Museum Arnhem en Valkenhuizen in 2021, die ook vorig jaar voorzien waren voor 2021;
- Voor de jaren 2024 en 2025 worden geen grote, nieuwe investeringen begroot. Alleen een aantal min of meer reguliere investeringen (o.a. verkeer, onderwijshuisvestingsplan, riolering en bedrijfsvoering) is voorzien. Hiermee wordt ruimte gelaten voor nieuwe investeringsplannen door de nieuwe gemeenteraad en het nieuwe college na de gemeenteraadsverkiezingen van 16 maart 2022;
- In de voorliggende investeringsplanning is geen rekening gehouden met ontwikkelingen in de uitvoering en handhaving van de wet Houdbare overheidsfinanciën (wet Hof), die het niveau van investeringen kan gaan beperken. Zie voor een nadere toelichting op de gevolgen van deze wet voor de gemeente Arnhem de paragraaf over het EMU-saldo van de gemeente.

- Aanvullend op de investeringen in het MIP 2021 - 2025 zullen in de periode van deze Begroting investeringen plaatsvinden op basis van de herstelagenda Coronacrisis. In deze herstelagenda is een budget voor kapitaallasten van investeringen opgenomen, dat nog niet voldoende is vertaald in concrete plannen.

Toelichting investeringen in gebouwen

In de nota waarderen en afschrijven is als gemeentelijke regel vastgesteld dat van voornemens tot investeren in een gebouw van meer dan € 2 miljoen in de paragraaf Investeringen een tekstuele toelichting wordt gegeven, zo ook in deze Begroting 2022. Op de investeringen voor basisschool De Binnenstad en scholengemeenschap Guido na zijn de hier toegelichte investeringen reeds door de gemeenteraad vastgesteld.

Nieuwbouw Prisma Heijenoordseweg	
Programma	Het vervangen van de huidige verouderde school voor Speciaal onderwijs op een naastgelegen perceel, inclusief sportvoorziening.
Betrokkenen	De onderwijsspecialisten
Planning	Realisatie in 2022
Raming	Bruto investering: 11,1 mln. Netto investering: 10,7 mln.
Beschikbare middelen	€ 10,7 mln. is beschikbaar in het totale financieringspakket toekomstige huisvesting (V)SO. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur voor frisse scholen

Renovatie Mariëndaal aan de Middachtensingel	
Programma	Deze locatie was oorspronkelijk slechts tijdelijk. Nu is besloten om deze school voor Voortgezet speciaal onderwijs te renoveren zodat deze weer een groot aantal jaren mee kan. Bestaande sporthal aan de Kinderkamp wordt vervangen door nieuwbouw en zal ook worden gebruikt door basisscholen uit de omgeving.
Betrokkenen	De onderwijsspecialisten en Sportbedrijf Arnhem
Planning	Realisatie in 2022
Raming	Bruto investering: 5,2 mln. Netto investering: 5,2 mln.
Beschikbare middelen	€ 5,2 mln. is beschikbaar in het totale financieringspakket toekomstige huisvesting (V)SO. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur voor frisse scholen en renovatie

Vervangende nieuwbouw De Krakeling in Vredenburg	
Programma	Vervanging op bestaande locatie voor een drietal basisscholen (Ommelander, Aletta Jacobs en de Troubadour)
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Delta, Flores
Planning	Realisatie in 2022
Raming	Bruto investering: 8,9 mln. Netto investering: 8,2 mln.
Beschikbare middelen	€ 8,2 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Dr. Bosschool	
Programma	Koninklijke Kentalis verzorgt in Arnhem aan de Dr. P.C.M. Bosschool en De Stijgbeugel onderwijs voor kinderen en jongeren met een auditieve en/of communicatieve beperking. Daarnaast heeft zij voorzieningen voor diagnostiek,behandeling en begeleiding. Om haar activiteiten optimaal af te kunnen stemmen op de behoeften van de doelgroep heeft zij besloten tot het ontwikkelen van brede regionale Zorg Onderwijs Combinaties (ZOC) op verschillende locaties in Nederland, onder andere in Arnhem.
Betrokkenen	Kentalis
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 8,7 mln; Netto investering 7,9 mln.
Beschikbare middelen	Investeringskrediet van 7,9 mln
Randvoorwaarden	Bijdrage van Kentalis voor renovatie Dr. Bosschool/De Stijgbeugel en tevens bijdrage in kader van frisse scholen

Vervangende nieuwbouw De Piramide	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor De Piramide op de locatie aan de Groningensingel
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 3,7 mln. Netto investering: 3,4 mln.
Beschikbare middelen	€ 3,4 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van het schoolbestuur

Vervangende nieuwbouw voor drietal scholen in Presikhaaf Oost	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor een drietal scholen (Willem Drees, John F. Kennedy en IBN- i Sina)
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores en Simon
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 8,3 mln. Netto investering: 7,6 mln.
Beschikbare middelen	€ 7,6 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Vervangende nieuwbouw voor tweetal scholen in Eimersingel-Oost	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor een tweetal scholen (Mozaïk en Johannes)
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores, Delta
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 7,2 mln. Netto investering: 6,5 mln.
Beschikbare middelen	€ 6,5 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Nieuwbouw voor scholen Alteveer	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor Basisschool De Zyp
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 4,8 mln. Netto investering: 4,3 mln.
Beschikbare middelen	€ 4,3 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur

Nieuwbouw en renovatie voor basisschool De Sterrenkring	
Programma	Renovatie en vervangende nieuwbouw voor Jenaplanschool De Sterrenkring
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2024
Raming	Netto investering: 3,3 mln.
Beschikbare middelen	€ 3,3 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur

Nieuwbouw en renovatie voor Parcivalschool-Noord in Heijenoord	
Programma	Renovatie en vervangende nieuwbouw voor Vrije school Parcivalschool, vestiging Noord.
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Stichting vrije scholen Athena
Planning	Realisatie in 2024
Raming	Netto investering: 10 mln.
Beschikbare middelen	€ 10 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur

Nieuwbouw voor scholengemeenschap Guido in Arnhem-Noord	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor Gereformeerde Scholengemeenschap Guido, vestiging Arnhem.
	De planvorming voor deze nieuwbouw is nog in een vroeg stadium. In dit MIP wordt de gemeenteraad gevraagd vanuit de investeringsbudgetten voor onderwijs een bedrag van € 7 miljoen te reserveren.
Betrokkenen	Schoolbestuur vereniging Guido
Planning	Realisatie in 2024
Raming	Netto investering: 7 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn formeel nog niet beschikbaar. T.z.t zal een uitgewerkt investeringsvoorstel aan de gemeenteraad worden voorgelegd ter vaststelling.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur
Nieuwbouw voor basisschool De Binnenstad	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor Montessorischool De Binnenstad.
	De planvorming voor deze nieuwbouw is nog in een vroeg stadium. In dit MIP wordt de gemeenteraad gevraagd vanuit de investeringsbudgetten voor onderwijs een bedrag van € 4,1 miljoen te reserveren.
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2025
Raming	Netto investering: 4 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn formeel nog niet beschikbaar. T.z.t zal een uitgewerkt investeringsvoorstel aan de gemeenteraad worden voorgelegd ter vaststelling.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur

Meerjareninvesteringsplan (MIP) gemeente Arnhem 2021-2025

Nr.	Programma Omschrijving	Omschrijving investering	E / M nut ')	Investeringsbedragen 2021 geactualiseerd	2022	2023	2024	2025
S00	**Bestuur, dienstverlening en financiën**	Overige Huisvesting en facilitaire zaken	E	697	1.324	2.129	3.188	285
		Overige ICT	E	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
		Regulier onderhoud vastgoed	E	1.089	879	917	837	918
S01	**Veiligheid**	Overige Brandbestrijding	E					
		Regulier onderhoud vastgoed	E	9	9	9	9	9
S02	**Bereikbaarheid**	Wegen ontwikkeling	M	1.500	1.500	3.088	986	986
		Wegen groot onderhoud	M	1.559	4.908	2.750	2.750	2.750
		Verkeersregelinstallaties	M	1.017	681	620	700	700
		Verkeerskrediet	M	80	80	80	80	80
		Overige Mobiliteit & OR beheer	M					
		Wegen beheer	M	80	800	50	50	50
		Openbare verlichting Overige	M	3.300	3.571	2.614	1.552	1.500
		Kunstwerken	M	800	1.320	610	650	650
		Blauwe Golven	M		9.576			
		Parkeerexploitatie	E	3.870	1.133	724	420	170
		Regulier onderhoud vastgoed	E	438	284	156	18	14
S03	**Economie**	Brandstore en Steenstraat	M	470				
S04	**Onderwijs**	Overige huisvesting onderwijs	E	640	600	600	600	600
		Huisvesting Primair onderwijs	E		837			4.095
		Huisvesting Speciaal onderwijs	E	12.883	24.157	31.149	20.278	
		Ventilatie bestaande schoolgebouwen	E	1.815	1.815			
		Sporthal Middachtensingel grond	E		432			
		Regulier onderhoud vastgoed	E	773	88	392	157	426
S05	**Cultuur**	Culturele activiteiten	E					
		Bomen en groenstructuur	E	990	990	990	990	390
		Erfgoed en welstand	E	197				
		Museum Arnhem	E	22.503				

		Regulier onderhoud vastgoed	E	334	226	1.288	69	94
S09	**Gezondheid en sport**	Overige Zwembaden	E					
		Overige Binnensport	E					
		Overige Buitensport	E	314	200			
		Sportontwikkeling	E					
		Sporthal Middachtensingel	E		1.600			
		Zwembad Valkenhuizen	E	12.693				
		Regulier onderhoud vastgoed	E	1.589	94	95	77	298
S12	**Wonen en leefomgeving**	Overige Oppervlaktewater en Havenbeheer	M	550				
		Parken & bossen	E	230	50	50	50	55
		Overige Afval	E	300	20	55	55	60
		Afvalbeheer	E	2.975	2.250	400	400	400
		GRP Initatieffase	E	7.400	7.536	8.216	8.742	9.242
		Overige Milieubeheer	E	431				
		Regulier onderhoud vastgoed	E			669		
				82.523	**67.958**	**58.651**	**43.659**	**24.772**

Subsidies

De gemeente Arnhem heeft per programma haar doelstellingen met de daarbij behorende beoogde effecten en resultaten geformuleerd. Deze doelen kunnen op verschillende manieren worden bereikt. Een van deze manieren is het verlenen van subsidies. Subsidies zijn financiële bijdragen aan burgers en/of organisaties voor activiteiten die bijdragen aan de realisatie van de -door de gemeenteraad vastgestelde- beleidsdoelen van de gemeente.

Overzicht

Subsidies kunnen op verschillende manieren worden verleend:

1. Subsidies op basis van subsidieregelingen
Volgens de Algemene wet bestuursrecht mag een bestuursorgaan alleen subsidie voor activiteiten verstrekken op grond van een wettelijk voorschrift. Dat kan een rijksregeling, provinciale regeling of een gemeentelijke (subsidie)verordening zijn. Op basis van de Algemene Subsidieverordening Arnhem 2016 (ASV) zijn in Arnhem verschillende subsidieregelingen vastgesteld. Hiermee is een wettelijke en rechtmatige grondslag gecreëerd voor de subsidieverstrekking. Aan de hand van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verdeeld en toegewezen aan de betrokken instellingen.

2. Begrotingssubsidies
Het is niet altijd zinvol om een aparte regeling op te zetten voor het verstrekken van een subsidie. Bijvoorbeeld wanneer er maar één instelling is die een bepaalde gesubsidieerde activiteit kan voeren. Voor die gevallen is in de Algemene wet bestuursrecht een uitzondering gemaakt. Wanneer in de begroting een subsidieontvanger vermeld staat én het bedrag waarop de subsidie ten hoogste kan worden vastgesteld, is geen nader wettelijk voorschrift nodig. Met name de subsidies aan grote organisaties worden op deze wijze verstrekt.

Als het bij onvoorziene omstandigheden wenselijk is om een subsidie te verstrekken, maar zowel een subsidieregeling als een begrotingssubsidie behoren niet tot de mogelijkheden, biedt de wet daarnaast onder andere de mogelijkheid om op incidentele basis subsidie te verstrekken.

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000					
Grondslag					
Begroting	**76.618**	**79.301**	**79.349**	**79.249**	**79.441**
STAD	*57.041*	*59.004*	*59.052*	*59.052*	*59.244*
WIJK	*19.577*	*20.297*	*20.297*	*20.197*	*20.197*
Incidenteel	**3.568**	**1.035**	**405**	**405**	**405**
STAD	*2.716*	*804*	*374*	*374*	*374*
WIJK	*853*	*231*	*31*	*31*	*31*
Subsidieregeling	**7.178**	**5.450**	**5.520**	**5.520**	**5.520**
STAD	*3.323*	*1.723*	*1.793*	*1.793*	*1.793*
WIJK	*3.855*	*3.727*	*3.727*	*3.727*	*3.727*
Totaal Subsidies	**87.364**	**85.786**	**85.274**	**85.175**	**85.366**

In bovenstaande tabel is de voor 2022 begrote subsidieverstrekking per grondslag weergegeven, op basis van gegevens per augustus 2021.

Het geraamde bedrag aan te verstrekken subsidies met de grondslag begroting is enigszins (3,5%) hoger dan in 2021. Ten tijde van het opstellen van deze begroting dienen de subsidieaanvragen voor 2022 nog te worden ingediend en toegekend. De begrote bedragen kunnen naar aanleiding hiervan nog wijzigen.
Bij wijziging van activiteiten door de subsidieontvanger wordt het bedrag aan begrotingssubsidie hiermee in lijn gebracht en naar boven of beneden bijgesteld t.o.v. 2021. Er kan ook de wens zijn om een begrotingssubsidie te verstrekken aan een organisatie die niet eerder begrotingssubsidie heeft ontvangen, of om juist de begrotingssubsidie aan een organisatie stop te zetten.

In (vrijwel) alle gevallen betreft het bij de hiervoor beschreven situaties het omzetten van regulier programmabudget in subsidiebudget en vice versa, of om een verschuiving van subsidiebudget van de ene naar de andere organisatie. De gevolgen van beide wijzigingen voor het financieel beeld zijn neutraal.

Een aantal subsidieregelingen dat in 2021 actueel was, vervalt per 2022. De afname in aantal regelingen verklaart de daling in het begrote bedrag aan subsidieverstrekking op grond van een regeling. Gedurende het jaar kunnen door het college nieuwe regelingen worden ingesteld. Middelen hiervoor worden gedekt uit regulier programmabudget, of onttrokken aan een bestemmingsreserve.

Gezien de aard (onvoorziene omstandigheden) geldt voor incidentele subsidies dat deze voorafgaand aan het boekjaar lastig te begroten zijn. Enkel in die gevallen waarbij de subsidie meerjarig (voor een beperkt aantal jaar) wordt toegekend, is vooraf duidelijk dat deze verstrekt gaat worden. Het in de begroting opgenomen bedrag voor incidentele subsidieverstrekking betreft dan ook grotendeels een nog niet aan specifieke organisaties gelabeld budget, dat gedurende het jaar ingezet kan worden voor het verstrekken van incidentele subsidies.

Subsidieregelingen

In Arnhem wordt een deel van de subsidies verleend op basis van een subsidieregeling. Hiermee is een wettelijke en rechtmatige grondslag gecreëerd voor de subsidieverstrekking. Op basis van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verleend aan de betrokken instellingen.
Ten tijde van het opstellen van deze begroting is van onderstaande regelingen bekend dat deze actueel zijn in 2022:

- Aanjaagfonds
- Aanpak voortijdig schoolverlaten
- Amateurkunstregeling
- Burgerkracht
- Creatieve bedrijfsverzamelgebouwen
- Duurzame projecten
- Eetbare stad
- Energiescan bedrijven
- Initiatieven klimaatadaptatie
- Non formele educatie regio midden-Gelderland
- Preventie huiselijk geweld en kindermishandeling
- Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 1; Publieksevenementen, producties en presentaties
- Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 2; Culturele producties en presentaties en culturele festivals
- Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 3, Artistieke producties en presentaties en artistieke festivals
- Scouting
- Sport
- Stimuleringsregeling inzet conciërges basisscholen
- Transitie cultuur Arnhem
- Voorschools aanbod
- Werkinvesteringsfonds
- Wijkinitiatieven

Begrotingssubsidies

In onderstaande lijst zijn de namen opgenomen van organisaties die naar verwachting in 2022 begrotingssubsidie ontvangen, met daarbij het geraamde bedrag. Met het vaststellen van de begroting c.q. deze lijst wordt per organisatie het maximale bedrag aan begrotingssubsidie voor 2022 bepaald. Binnen het maximale bedrag mag het college (programmamanager in mandaat) besluiten over het verstrekken van begrotingssubsidie.
Bij aanzienlijke mutaties in het geraamde bedrag aan begrotingssubsidie voor 2022 ten opzichte van 2021, wordt hierna een toelichting gegeven.

- Pactum
  In 2021 is er een aanvullende subsidie verleend vanwege toename in de vraag naar opvang. Inmiddels is de ontwikkeling is in gang gezet om te bewegen van opvanglocaties naar woningen, waarvan de verwachting is dat dit de toename van dak- en thuislozen kan tegengaan. Voor 2022 wordt er dan ook van uitgegaan dat de aanvullende subsidie niet meer nodig is.

- Partou BV
  Partou ontvangt enkel subsidie op grond van een subsidieregeling (Voorschools aanbod). De begroting voor 2021 wordt hier nog op aangepast, waarna ook voor 2021 het geraamde bedrag aan begrotingssubsidie nihil zal zijn.
- Sportbedrijf Arnhem BV
  Toename betreft grotendeels accres (indexatie voor (loon)kostenstijgingen).
- St. Leergeld Arnhem
  Een deel van de in 2021 verstrekte subsidies is begroot als incidentele subsidieverstrekking. In de begroting 2022 zijn deze middelen opgenomen als begrotingssubsidies. Het betreft geen wijziging van activiteiten.
- St. Moviera
  Met verzamelbesluit 3-2021 volgt wijziging van de begroting 2021, waarmee 2021 en 2022 op hetzelfde niveau liggen. Het subsidiebedrag voor 2021 valt hoger uit dan in eerste instantie begroot, door uitbreiding van formatie in de crisisopvang en door uitbreiding van de aanpak voor kinderen in de opvang.
- St. Museum Arnhem
  In 2022 wordt het nieuwe gebouw in gebruik genomen, waardoor de huurlasten stijgen. Deze gestegen huurlasten worden verrekend in het subsidiebedrag.
- St. Musis en Stadstheater
  Toename betreft grotendeels accres (indexatie voor (loon)kostenstijgingen).
- St. Peutercentra Arnhem
  St. Peutercentra Arnhem ontvangt grotendeels subsidie op grond van een subsidieregeling (Voorschools aanbod) en de bedragen die in onderstaande lijst als begrotingssubsidie zijn geraamd zullen bij de realisatie dan ook lager uitvallen. De begrotingen van zowel 2021 als 2022 worden hier nog op aangepast.
- St. Rijnstad
  Een deel van de in 2021 verstrekte subsidies is begroot als incidentele subsidieverstrekking. Voor de begroting 2022 zijn deze middelen opgenomen als begrotingssubsidies. Het betreft geen wijziging van activiteiten.
- St. Rozet
  Toename betreft grotendeels accres (indexatie voor (loon)kostenstijgingen).
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
  Met verzamelbesluit 3-2021 volgt wijziging van de begroting 2021, waarmee 2021 en 2022 op hetzelfde niveau liggen. De bijdrage van Arnhem als centrumgemeente Vrouwenopvang is met bijna € 0,5 miljoen verhoogd ten gunste van de bijdragen die de andere regiogemeenten betalen aan Veilig Thuis. Arnhem ontvangt hiervoor ook extra rijksmiddelen binnen de decentralisatie-uitkering vrouwenopvang (DUVO). Dit was nog niet in de begroting 2021 verwerkt.
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
  Het hogere bedrag voor 2021 is grotendeels te verklaren doordat in 2021 een aanvullende subsidie is verleend voor de activiteiten voor "Voor Elkaar in Arnhem 2.0".

Op de open data portaal van de gemeente, te bereiken via Open Data (arnhem.nl) wordt na afloop van het boekjaar een register gepubliceerd met de verstrekte subsidie per organisatie. De gegevens over 2020 zijn reeds als open data beschikbaar.

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1					
Grondslag					
Begroting	**76.617.588**	**79.300.943**	**79.349.081**	**79.249.220**	**79.441.032**
Arnh Platf Chronisch zieken Gehand	*123.535*	*125.389*	*125.389*	*125.389*	*125.389*
Arnhems Fed van Muziekgezelschappen	*5.706*	*5.855*	*5.855*	*5.855*	*5.855*
Arnhemse Sport Federatie	*12.137*	*12.319*	*12.319*	*12.319*	*12.319*
Centrum voor Activerend Werk	*135.413*	*137.445*	*97.445*	*97.445*	*97.445*
De Helling Exp.Werkplaats	*90.998*	*90.999*	*90.999*	*90.999*	*90.999*
De Nieuwe Oost	*82.470*	*84.615*	*84.615*	*84.615*	*84.615*
De Onderwijsspecialisten	*122.000*	*122.000*	*122.000*	*122.000*	*122.000*
De Opgroeiwinkel	*11.240*	*11.241*	*11.241*	*11.241*	*11.241*

Diverzo, COC Midden-Gelderland	*10.810*	*10.810*	*10.810*	*10.810*	*10.810*
Groepspraktijk van Verloskundigen	*17.760*	*0*	*0*	*0*	*0*
Indigo	*133.456*	*135.266*	*135.266*	*135.266*	*135.266*
IVIO-Opleidingen	*179.025*	*179.025*	*179.025*	*179.025*	*179.025*
Kinderopvang Twins	*13.020*	*0*	*0*	*0*	*0*
Kluppluz BV	*282.037*	*282.037*	*282.037*	*282.037*	*282.037*
Leger des Heils Gelderland	*484.461*	*491.728*	*491.728*	*491.728*	*491.728*
LeukOmteLeren Weekendschool Arnhem	*34.786*	*34.786*	*34.786*	*34.786*	*34.786*
Mantelzorg en Vrijwillige Thuishulp	*374.051*	*381.565*	*381.565*	*381.565*	*381.565*
MEE Gelderse Poort	*139.109*	*139.114*	*139.114*	*139.114*	*139.114*
Pactum	*1.806.474*	*1.728.045*	*1.728.045*	*1.728.045*	*1.728.045*
Partou BV	*125.801*	*0*	*0*	*0*	*0*
Pro Persona Arnhem	*31.162*	*31.163*	*31.163*	*31.163*	*31.163*
Radboud Universiteit Nijmegen	*2.500*	*0*	*0*	*0*	*0*
Reg Opleids.centr Graafschap College	*40.905*	*40.905*	*40.905*	*40.905*	*40.905*
RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei	*273.112*	*280.170*	*280.170*	*280.170*	*280.170*
Rijn Ijssel Roc	*967.264*	*967.264*	*967.264*	*967.264*	*967.264*
Rooms Kathol Parochie St. Eusebius	*10.500*	*10.500*	*10.500*	*10.500*	*10.500*
Scalabor	*200.000*	*203.001*	*203.001*	*203.001*	*203.001*
SIMON scholen	*59.129*	*59.129*	*59.129*	*59.129*	*59.129*
Slachtofferhulp Nederland, Reg Oost	*33.044*	*33.044*	*33.044*	*33.044*	*33.044*
Sportbedrijf Arnhem BV	*16.487.152*	*16.634.265*	*16.722.465*	*16.722.665*	*16.722.865*
ST Toneelgroep Oostpool	*67.588*	*69.347*	*69.347*	*69.347*	*69.347*
St. 2GetThere Arnhem	*365.539*	*365.539*	*365.539*	*365.539*	*365.539*
St. Airborne Herdenkingen	*7.310*	*0*	*0*	*0*	*0*
St. Airborne Museum	*249.010*	*253.637*	*253.575*	*253.514*	*253.514*
St. Arnh Stadsprijs v. Vrijwilligers	*10.489*	*10.489*	*10.489*	*10.489*	*10.489*
St. BBA	*102.328*	*103.872*	*103.872*	*103.872*	*103.872*
St. Beheer Wijk Sportac Vredenburcht	*51.592*	*52.366*	*52.366*	*52.366*	*52.366*
St. Bouwspeelplaats De Leuke Linde	*147.580*	*149.454*	*149.454*	*149.454*	*149.454*
St. CASA	*20.460*	*21.191*	*21.191*	*21.191*	*21.191*
St. Catharina	*860*	*865*	*865*	*865*	*865*
St. Citymarketing Arnhem	*325.000*	*329.875*	*329.875*	*329.875*	*329.875*
St. Culturele Evenementen Arnhem	*35.805*	*36.342*	*36.342*	*36.342*	*36.342*
St. De Innovatiefabriek Arnhem	*50.000*	*50.000*	*50.000*	*50.000*	*50.000*
St. De Instap	*43.743*	*43.743*	*43.743*	*43.743*	*43.743*
St. De Klup	*15.999*	*16.000*	*16.000*	*16.000*	*16.000*
St. Delta Kath.- en prot onderwijs	*418.527*	*418.527*	*418.527*	*418.527*	*418.527*
St. Die Blide Incomst Sinterniclaesz	*3.133*	*0*	*0*	*0*	*0*
St. Eusebius	*293.506*	*293.506*	*293.506*	*293.506*	*293.506*
St. Fashion Festival Arnhem	*50.000*	*50.000*	*50.000*	*50.000*	*50.000*
St. Flores Onderwijs	*726.656*	*726.656*	*726.656*	*726.656*	*726.656*
St. Focus Filmtheater	*687.610*	*706.501*	*706.501*	*706.501*	*706.501*
St. Gym & Turnen Arnhem	*119.000*	*119.000*	*119.000*	*119.000*	*119.000*
St. Halt, team Gelderland	*21.093*	*21.093*	*21.093*	*21.093*	*21.093*
St. Het Huis van Puck	*212.749*	*218.283*	*218.283*	*218.283*	*218.283*
St. Het Huurdershuis	*23*	*23*	*23*	*23*	*23*
St. Humanitas	*50.849*	*50.856*	*50.856*	*50.856*	*50.856*
St. Inloophuis Sint Marten Klarendal	*28.500*	*29.096*	*29.096*	*29.096*	*29.096*
St. Introdans	*116.844*	*119.883*	*119.883*	*119.883*	*119.883*
St. IrisZorg	*4.662.951*	*4.732.942*	*4.732.942*	*4.732.942*	*4.732.942*
St. Jacobiberg	*222.995*	*228.796*	*228.796*	*228.796*	*228.796*
St. Jeugdland	*66.369*	*66.369*	*66.369*	*66.369*	*66.369*
St. Jumelage Arnhem	*5.222*	*0*	*0*	*0*	*0*

St. KAB Posttheater	*198.339*	*203.498*	*203.498*	*203.498*	*203.498*
St. Kruispunt	*207.879*	*210.998*	*210.998*	*210.998*	*210.998*
St. Leergeld Arnhem	*239.390*	*319.890*	*319.890*	*319.890*	*319.890*
St. Luxor Live	*409.487*	*420.337*	*420.337*	*420.337*	*420.337*
St. Moviera	*3.274.919*	*3.459.806*	*3.459.806*	*3.459.806*	*3.459.806*
St. Museum Arnhem	*3.029.264*	*3.594.349*	*3.594.349*	*3.594.349*	*3.594.349*
St. Musis en Stadstheater	*7.092.889*	*7.277.140*	*7.277.140*	*7.277.140*	*7.277.140*
St. Natuurcentrum Arnhem	*1.960.777*	*1.989.587*	*1.989.587*	*1.989.587*	*1.989.587*
St. Omars Gym	*22.314*	*22.649*	*22.649*	*22.649*	*22.649*
St. Ome Joop's Tour	*21.818*	*21.819*	*21.819*	*21.819*	*21.819*
St. Ondernemersfonds Arnhem	*380.000*	*380.000*	*380.000*	*380.000*	*380.000*
St. Pas	*2.156.556*	*2.156.556*	*2.156.556*	*2.156.556*	*2.156.556*
St. Peutercentra Arnhem	*1.265.172*	*1.425.440*	*1.425.440*	*1.425.440*	*1.425.440*
St. Phion	*67.980*	*69.748*	*69.748*	*69.748*	*69.748*
St. Platform Binnenstad Arnhem	*51.647*	*52.422*	*52.422*	*52.422*	*52.422*
St. PRAGO	*101.162*	*101.162*	*101.162*	*101.162*	*101.162*
St. Productiehuis Plaatsmaken	*182.204*	*187.142*	*187.142*	*187.142*	*187.142*
St. Rijnstad	*7.288.081*	*8.134.414*	*8.134.414*	*8.034.414*	*8.034.414*
St. Rijnstate Ziekenhuis	*52.958*	*52.965*	*52.965*	*52.965*	*52.965*
St. Rozet	*8.721.438*	*8.938.446*	*8.938.446*	*8.938.446*	*9.130.058*
St. School's cool Arnhem	*40.204*	*704*	*704*	*704*	*704*
St. Sinterklaasintocht Arnhem	*0*	*3.133*	*3.133*	*3.133*	*3.133*
St. SLAK	*201.106*	*206.337*	*206.337*	*206.337*	*206.337*
St. Sonsbeek & State of Fashion	*422.071*	*433.168*	*433.168*	*433.168*	*433.168*
St. Sportcentrum Rijkerswoerd	*501.878*	*509.406*	*509.406*	*509.406*	*509.406*
St. Stoelenproject De Duif	*225.467*	*228.850*	*228.850*	*228.850*	*228.850*
St. Streekomroep Middel Gelderland	*127.485*	*130.802*	*130.802*	*130.802*	*130.802*
St. VanHarte	*9.235*	*9.238*	*9.238*	*9.238*	*9.238*
St. Veilig Thuis Gelderland Midden	*2.378.531*	*2.966.594*	*2.966.594*	*2.966.594*	*2.966.594*
St. Viering Nat Feest en Gedenkdagen	*18.852*	*18.852*	*18.852*	*18.852*	*18.852*
St. Vitale Verbindingen	*177.174*	*179.785*	*179.785*	*179.785*	*179.785*
St. Vitesse Betrokken	*59.000*	*59.000*	*59.000*	*59.000*	*59.000*
St. Vluchtelingenwerk Oost-Ned	*286.710*	*294.465*	*294.465*	*294.465*	*294.465*
St. Vrijwillige Terminale Zorg Arnh	*2.157*	*2.163*	*2.163*	*2.163*	*2.163*
St. Welzijn Ouderen Arnhem	*2.298.645*	*2.158.701*	*2.158.701*	*2.158.701*	*2.158.701*
St. Zwembad Klarenbeek	*325.577*	*330.461*	*330.461*	*330.461*	*330.461*
Stichting Het Huurdershuis	*52.351*	*52.351*	*52.351*	*52.351*	*52.351*
Stichting Schakel025	*122.000*	*126.356*	*126.356*	*126.356*	*126.356*
Subsidies Alg	*375.708*	*309.578*	*309.578*	*309.578*	*309.578*
Toerisme veluwe arnhem nijmegen	*351.090*	*356.356*	*356.356*	*356.356*	*356.356*
Verloskundig centr Puur Vroedvrouwen	*19.650*	*0*	*0*	*0*	*0*
VGGM	*1.083*	*1.083*	*1.083*	*1.083*	*1.083*
VMBO 'T Venster	*79.700*	*9.996*	*9.996*	*9.996*	*9.996*
Voedselbank Arnhem	*0*	*30.000*	*30.000*	*30.000*	*30.000*
Wijkvereniging Elderveld	*15.860*	*15.860*	*15.860*	*15.860*	*15.860*
Wijkvereniging Schuytgraaf	*15.950*	*15.954*	*15.954*	*15.954*	*15.954*
Youth for Christ Nederland	*83.964*	*83.968*	*83.968*	*83.968*	*83.968*
Zorgbelang Inclusief	*233.479*	*233.483*	*233.483*	*233.483*	*233.483*
Totaal Subsidie	**76.617.588**	**79.300.943**	**79.349.081**	**79.249.220**	**79.441.032**

Subsidies per programma

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000					
Grondslag					
Begroting	**57.041**	**59.004**	**59.052**	**59.052**	**59.244**
Bestuur, dienstverlening en financiën	*39*	*27*	*27*	*27*	*27*
Veiligheid	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*
Economie	*1.482*	*1.497*	*1.497*	*1.497*	*1.497*
Onderwijs	*4.876*	*4.846*	*4.846*	*4.846*	*4.846*
Cultuur	*22.078*	*23.125*	*23.125*	*23.125*	*23.316*
Participatie en armoedebestrijding	*519*	*553*	*553*	*553*	*553*
Zorg	*1.808*	*1.835*	*1.795*	*1.795*	*1.795*
Welzijn en inclusie	*13.847*	*14.635*	*14.635*	*14.635*	*14.635*
Gezondheid en sport	*12.291*	*12.386*	*12.474*	*12.474*	*12.474*
Klimaat, energie en milieu	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
Totaal Subsidies	**57.041**	**59.004**	**59.052**	**59.052**	**59.244**

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000					
Grondslag					
Begroting	**19.577**	**20.297**	**20.297**	**20.197**	**20.197**
CSA	*2.157*	*2.276*	*2.276*	*2.259*	*2.259*
Noordwest	*3.076*	*3.148*	*3.148*	*3.138*	*3.138*
Noordoost	*2.657*	*2.768*	*2.768*	*2.754*	*2.754*
Presikhaaf	*2.515*	*2.613*	*2.613*	*2.598*	*2.598*
Malburgen	*3.173*	*3.319*	*3.319*	*3.302*	*3.302*
Schuytgraaf/Elderveld	*1.829*	*1.890*	*1.890*	*1.881*	*1.881*
De Laar/Elden	*1.408*	*1.445*	*1.445*	*1.438*	*1.438*
RKV	*2.762*	*2.839*	*2.839*	*2.828*	*2.828*
Gerealiseerd resultaat	**19.577**	**20.297**	**20.297**	**20.197**	**20.197**

Ontwikkelingen

Al vanaf het begin van de coronacrisis is scherp in het oog gehouden dat er veel Arnhemse organisaties zijn, die een maatschappelijke bijdrage leveren en die van belang zijn om doelen op het gebied van zorg, een sterke samenleving en een sterke economie in de stad te realiseren. Per sector is steeds verkend wat de risico's zijn. Veel huurders van gemeentelijk vastgoed in Arnhem zijn getroffen door de maatregelen om verspreiding van het virus te voorkomen. Zij vragen om uitstel, verlaging of kwijtschelding van betalingen van huur.
In maart 2021 is een hernieuwd afwegingskader opgesteld, bestaande uit twee onderdelen: een kader voor organisaties en instellingen waarmee de gemeente Arnhem een bestuursrechtelijke (subsidie)relatie heeft en een kader voor partijen waarmee de gemeente een privaatrechtelijke relatie heeft. Dit hernieuwde afwegingskader heeft betrekking op 2021 en heeft een looptijd tot 31 december 2021.
In 2022 bij de subsidievaststellingen hebben we een totaal beeld van de effecten. Mogelijk dat bepaalde maatschappelijk effecten ook pas op langere termijn zichtbaar zijn.
We willen coulant omgaan met subsidieverstrekking en ervoor zorgen dat Arnhemse organisaties hun werk zo goed mogelijk kunnen blijven doen ten behoeve van de stad en de inwoners.

Overig programmaplan

Overzicht lastenontwikkeling gemiddelde woning	2021	2022	% Lasten-ontwikkeling
Onroerend zaakbelasting	€ 342	€ 342	0,0%
Rioolheffing	€ 177	€ 177	0,0%
Afvalstoffenheffing	€ 260	€ 265	2,0%
Totaal	**€ 779**	**€ 784**	**0,67%**

Algemene dekkingsmiddelen	2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Treasury	-3.197	2.390	5.587
OZB-woningen	0	28.016	28.016
OZB niet-woningen	3.985	28.706	24.721
Belastingen overig	5	906	901
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	453.138	453.138
Totaal	**793**	**513.155**	**512.363**

Overhead	2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Overhead	70.151	4.715	-65.436
Totaal	**70.151**	**4.715**	**-65.436**

Heffing VPB	2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Vennootschapsbelasting	600	0	-600
Totaal	**600**	**0**	**-600**

Onvoorzien	2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Onvoorzien	1.039	0	-1.039
Totaal	**1.039**	**0**	**-1.039**

Deel 3 Financiële begroting

De financiële begroting is opgebouwd uit de volgende onderdelen:

Overzicht van baten en lasten per programma
In het overzicht van baten en lasten wordt aangegeven tot welke bedragen de raad het college autoriseert door middel van het vaststellen van de begroting per programma.

Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten
Tot de incidentele baten en lasten worden de lasten en baten gerekend die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Ook de post onvoorzien wordt tot de incidentele lasten gerekend.

Financiële Staten

- Geprognosticeerde balans;
- Verloop van reserves en voorzieningen;
- EMU-saldo 2022;
- Overzicht van geraamde baten en lasten per taakveld.

Vanuit het Besluit begroting en verantwoording (BBV) is ten behoeve van de onderlinge vergelijkbaarheid van gemeenten voorgeschreven om een taakveldenbegroting op te stellen.

Mutaties circulaires Gemeentefonds

Overzicht van baten en lasten per programma

		Lasten						
		Rekening	Begroting 2021			Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	30.646	29.846	28.146	30.614	30.606	30.436	30.231
GEB2	Noordwest	28.962	28.754	29.422	29.295	29.266	29.224	29.072
GEB3	Noordoost	23.835	23.475	24.081	23.949	23.949	23.871	23.724
GEB4	Presikhaaf	22.882	23.787	24.656	23.749	23.768	23.692	23.645
GEB5	Malburgen	34.363	35.570	33.254	36.318	36.245	36.063	35.831
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	23.909	25.587	25.333	23.854	23.674	23.648	23.507
GEB7	De Laar/Elden	16.484	16.948	17.253	17.219	17.218	17.148	17.103
GEB8	RKV	26.734	24.969	27.436	27.403	27.452	27.299	27.084
Totaal		207.816	208.935	209.582	212.402	212.178	211.380	210.198
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	92.532	85.575	86.543	88.886	84.797	86.325	88.771
S01	Veiligheid	16.727	16.477	20.265	19.380	18.871	18.870	18.854
S02	Bereikbaarheid	21.575	21.873	22.051	22.911	22.827	22.867	22.889
S03	Economie	6.424	6.556	6.815	7.032	6.487	6.208	6.004
S04	Onderwijs	19.216	18.895	19.807	19.603	20.900	22.296	23.687
S05	Cultuur	32.652	32.670	36.121	34.680	36.108	36.103	36.079
S06	Participatie en armoedebestrijding	195.488	173.395	182.950	166.425	164.723	161.928	161.928
S07	Zorg	60.704	49.793	56.084	58.550	58.161	58.273	58.905
S08	Welzijn en inclusie	21.088	19.859	25.753	23.794	23.408	22.641	22.620
S09	Gezondheid en sport	24.062	20.157	21.450	22.326	22.825	22.499	22.514
S10	Klimaat, energie en milieu	5.901	5.495	6.236	5.387	1.968	4.125	1.927
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	46.930	37.600	43.259	38.631	42.062	31.433	28.397
S12	Wonen en leefomgeving	36.268	36.058	39.652	41.026	41.203	40.793	40.855
Totaal		579.566	524.403	566.987	548.631	544.340	534.360	533.430
Eind Totaal		787.382	733.338	776.569	761.032	756.518	745.741	743.628

		Baten						
		Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	9.595	9.566	10.255	10.482	10.440	10.397	10.355
GEB2	Noordwest	1.898	1.768	1.817	1.792	1.793	1.793	1.793
GEB3	Noordoost	1.650	1.622	1.681	1.650	1.650	1.650	1.650
GEB4	Presikhaaf	2.141	1.962	2.091	2.051	2.052	2.052	2.052
GEB5	Malburgen	4.112	3.894	4.017	3.977	3.978	3.978	3.978
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	2.738	2.541	2.591	2.571	2.571	2.571	2.571
GEB7	De Laar/Elden	1.330	1.246	1.301	1.280	1.280	1.280	1.280
GEB8	RKV	1.265	1.123	1.162	1.136	1.137	1.137	1.137
Totaal		24.728	23.721	24.914	24.938	24.901	24.858	24.816
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	518.807	482.692	503.719	521.831	514.844	514.289	515.281
S01	Veiligheid	2.168	1.694	4.747	2.494	1.994	1.994	1.994
S02	Bereikbaarheid	5.316	7.683	7.714	7.663	7.613	7.564	7.515
S03	Economie	1.316	935	1.620	998	1.098	1.098	1.098
S04	Onderwijs	2.971	2.395	2.617	2.490	2.490	2.490	2.490
S05	Cultuur	5.575	6.381	5.995	6.496	6.496	6.496	6.496
S06	Participatie en armoedebestrijding	143.602	112.334	118.118	114.104	115.404	115.404	115.404
S07	Zorg	5.222	4.940	4.940	4.940	4.940	4.940	4.940
S08	Welzijn en inclusie	1.227	754	1.558	872	747	747	747
S09	Gezondheid en sport	6.454	2.674	3.338	3.076	3.076	3.076	3.076
S10	Klimaat, energie en milieu	2.381	473	1.264	232	13	2.200	0
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	48.028	36.731	34.665	33.889	38.863	28.372	25.445
S12	Wonen en leefomgeving	39.403	39.814	41.881	40.965	40.933	40.903	40.903
Totaal		782.471	699.499	732.175	740.049	738.511	729.572	725.388
Eind Totaal		807.199	723.220	757.089	764.987	763.412	754.430	750.204

		Exploitatieresultaat						
		Rekening	Begroting 2021			Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	21.051	20.280	17.892	20.132	20.166	20.038	19.876
GEB2	Noordwest	27.064	26.986	27.605	27.503	27.474	27.431	27.279
GEB3	Noordoost	22.186	21.853	22.400	22.299	22.298	22.221	22.074
GEB4	Presikhaaf	20.741	21.825	22.565	21.698	21.716	21.639	21.593
GEB5	Malburgen	30.252	31.676	29.237	32.342	32.267	32.085	31.853
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	21.172	23.046	22.742	21.283	21.103	21.077	20.936
GEB7	De Laar/Elden	15.154	15.701	15.952	15.939	15.938	15.868	15.823
GEB8	RKV	25.469	23.846	26.274	26.267	26.315	26.163	25.948
Totaal		183.088	185.213	184.667	187.464	187.276	186.522	185.382
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	-426.275	-397.116	-417.175	-432.945	-430.047	-427.964	-426.509
S01	Veiligheid	14.559	14.783	15.518	16.886	16.877	16.875	16.860
S02	Bereikbaarheid	16.259	14.190	14.338	15.248	15.213	15.304	15.374
S03	Economie	5.107	5.622	5.194	6.034	5.389	5.110	4.906
S04	Onderwijs	16.245	16.499	17.190	17.113	18.410	19.806	21.197
S05	Cultuur	27.077	26.289	30.127	28.185	29.612	29.607	29.583
S06	Participatie en armoedebestrijding	51.885	61.061	64.833	52.320	49.319	46.524	46.524
S07	Zorg	55.482	44.853	51.144	53.610	53.221	53.333	53.965
S08	Welzijn en inclusie	19.860	19.105	24.196	22.922	22.661	21.894	21.873
S09	Gezondheid en sport	17.608	17.483	18.112	19.251	19.749	19.423	19.438
S10	Klimaat, energie en milieu	3.520	5.022	4.973	5.155	1.955	1.925	1.927
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	-1.098	869	8.594	4.742	3.199	3.060	2.952
S12	Wonen en leefomgeving	-3.135	-3.756	-2.229	61	270	-111	-48
Totaal		-202.905	-175.096	-165.187	-191.418	-194.171	-195.212	-191.957
Eind Totaal		-19.817	10.118	19.480	-3.954	-6.894	-8.690	-6.576

		Toevoegingen aan reserve						
		Rekening	Begroting 2021			Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	534	20	561	826	826	826	827
GEB2	Noordwest	416	100	102	102	102	102	102
GEB3	Noordoost	375	66	72	72	72	72	72
GEB4	Presikhaaf	378	117	95	95	95	95	95
GEB5	Malburgen	548	193	197	197	197	197	197
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	914	242	292	292	292	292	292
GEB7	De Laar/Elden	434	52	61	61	61	61	61
GEB8	RKV	681	60	64	64	64	64	64
Totaal		4.279	851	1.443	1.708	1.708	1.709	1.709
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	37.858	13.478	28.762	19.864	21.111	22.391	20.655
S01	Veiligheid	432	72	71	71	71	71	71
S02	Bereikbaarheid	7.785	6.950	7.183	6.837	6.767	6.763	6.735
S03	Economie	249	0	1.010	170	50	50	50
S04	Onderwijs	8.187	8.004	8.371	8.960	8.201	7.094	7.181
S05	Cultuur	1.197	1.208	1.256	1.377	1.411	1.446	1.501
S06	Participatie en armoedebestrijding	4.991	554	554	554	554	0	0
S07	Zorg	2.009	628	628	12.530	1.082	1.000	1.000
S08	Welzijn en inclusie	880	0	0	0	0	0	0
S09	Gezondheid en sport	397	354	470	470	470	470	470
S10	Klimaat, energie en milieu	2.595	0	55	0	0	0	0
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	7.874	2.758	5.077	176	950	675	15.786
S12	Wonen en leefomgeving	930	371	462	4.039	593	593	690
Totaal		75.382	34.375	53.898	55.047	41.258	40.552	54.138
Eind Totaal		79.661	35.226	55.342	56.755	42.967	42.260	55.847

		Onttrekkingen aan reserves						
		Rekening	Begroting 2021			Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	35	8	575	187	191	182	11
GEB2	Noordwest	177	44	284	50	28	67	34
GEB3	Noordoost	168	29	337	31	25	44	34
GEB4	Presikhaaf	256	74	191	10	39	70	169
GEB5	Malburgen	417	73	326	123	50	28	229
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	266	104	770	180	34	136	174
GEB7	De Laar/Elden	142	15	287	65	28	26	104
GEB8	RKV	243	12	524	22	43	43	34
Totaal		1.703	360	3.294	667	437	595	790
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	18.321	20.549	24.273	23.028	15.751	13.646	13.886
S01	Veiligheid	1.055	350	706	343	343	349	342
S02	Bereikbaarheid	7.856	7.911	8.720	8.106	7.184	6.802	6.546
S03	Economie	401	100	250	700	300	500	300
S04	Onderwijs	6.473	6.922	7.307	7.766	7.944	8.334	9.212
S05	Cultuur	1.186	837	1.938	1.018	893	868	905
S06	Participatie en armoedebestrijding	6.385	1.344	9.348	1.516	739	0	0
S07	Zorg	3.425	1.512	2.843	354	81	498	0
S08	Welzijn en inclusie	2.930	200	1.084	200	200	0	0
S09	Gezondheid en sport	989	260	432	343	423	379	414
S10	Klimaat, energie en milieu	3.970	3.200	3.203	3.114	40	15	14
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	3.893	0	8.240	90	210	345	15.556
S12	Wonen en leefomgeving	1.257	1.799	3.186	5.554	1.527	1.240	1.306
Totaal		58.141	44.984	71.528	52.134	35.635	32.975	48.481
Eind Totaal		59.844	45.344	74.822	52.801	36.073	33.571	49.271

		Saldo Totaal						
		Rekening		Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	21.550	20.292	17.877	20.770	20.801	20.682	20.692
GEB2	Noordwest	27.303	27.042	27.424	27.555	27.548	27.466	27.347
GEB3	Noordoost	22.392	21.890	22.134	22.340	22.345	22.249	22.111
GEB4	Presikhaaf	20.863	21.868	22.469	21.783	21.773	21.665	21.519
GEB5	Malburgen	30.383	31.796	29.108	32.415	32.413	32.253	31.820
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	21.819	23.184	22.264	21.396	21.361	21.233	21.054
GEB7	De Laar/Elden	15.445	15.738	15.726	15.935	15.971	15.903	15.779
GEB8	RKV	25.908	23.893	25.815	26.309	26.337	26.184	25.979
Totaal		185.664	185.704	182.817	188.504	188.548	187.636	186.301
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	-406.739	-404.187	-412.687	-436.110	-424.688	-419.219	-419.741
S01	Veiligheid	13.936	14.505	14.883	16.613	16.605	16.597	16.588
S02	Bereikbaarheid	16.188	13.229	12.801	13.979	14.795	15.264	15.563
S03	Economie	4.955	5.522	5.954	5.504	5.139	4.660	4.656
S04	Onderwijs	17.959	17.581	18.255	18.307	18.666	18.566	19.166
S05	Cultuur	27.087	26.659	29.445	28.543	30.130	30.185	30.180
S06	Participatie en armoedebestrijding	50.492	60.271	56.039	51.358	49.134	46.524	46.524
S07	Zorg	54.066	43.969	48.929	65.786	54.222	53.836	54.965
S08	Welzijn en inclusie	17.810	18.905	23.112	22.722	22.461	21.894	21.873
S09	Gezondheid en sport	17.016	17.577	18.149	19.377	19.797	19.514	19.494
S10	Klimaat, energie en milieu	2.145	1.823	1.825	2.041	1.915	1.910	1.913
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	2.883	3.627	5.431	4.829	3.939	3.390	3.181
S12	Wonen en leefomgeving	-3.462	-5.184	-4.953	-1.454	-665	-757	-664
Totaal		-185.664	-185.704	-182.817	-188.504	-188.548	-187.636	-186.301
Eind Totaal		0	0	0	0	0	0	0

Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten

Bedragen x € 1.000

Incidentele baten	2021	2022	2023	2024	2025	Toelichting
Algemene Reserve	14.222	22.139	16.324	14.642	15.839	In de mutaties van de Algemene Reserve zijn alle begrote dotaties en onttrekkingen verwerkt. De afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn meegenomen in het gerealiseerd resultaat. De Algemene Reserve staat vrij te besteden door de gemeente en vormt een buffer voor financiële tegenvallers.
Buitengewoon Beter		900	380	0	0	Het bestedingsplan van deze reserve loopt tot en met 2023. Het resterende budget zal worden ingezet voor de afronding van de projecten Geitenkamp en Spijkerkwartier en een bijdrage aan het project Gele Rijdersplein.
Bereikbaarheid		6.696	5.990	6.082	6.105	Deze bestemmingsreserve is ingesteld ten behoeve van het verhogen van de bereikbaarheid van de binnenstad, het ontwikkelen van parkeervoorzieningen en het onderhoud van de hoofdwegen die betrekking hebben op de bereikbaarheid van het stadscentrum.
Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte		1.499	1.298	1.182	1.242	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt voor het flexibeler inzetten van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Met name op de onderwerpen riolering, wegen en fietspaden, groen, spelen, bomen, verkeersregelinstallaties, civieltechnische kunstwerken, openbare verlichting en water.
Evenementen		400	0	200	0	De uitgaven voor het WK BMX en het WK Volleybal worden gedekt vanuit de bestemmingsreserve evenementen.
Onderwijs		7.674	7.814	8.237	9.093	De bestemmingsreserve zal ingezet worden ter dekking van de kapitaallasten voor de nieuwbouwprojecten basisonderwijs, voortgezet onderwijs en speciaalonderwijs.
Cultureel Vastgoed		261	257	252	248	In 2021 valt incidenteel € 5,0 miljoen uit de reserve cultureel vastgoed vrij die gereserveerd was voor onderhoud. Voor het onderhoud worden structurele middelen opgenomen. Overige vrijval dient ter dekking van de kapitaallasten van cultureel vastgoed.

Incidentele baten	2021	2022	2023	2024	2025	Toelichting
Groenfonds		280	178	0	0	In 2021 wordt € 0,1 miljoen uit het Groenfonds ingezet voor de dekking van het bomenbeleid.
WMO en Jeugdzorg		325	81	498	0	In 2019 wordt ten laste van het geprognosticeerde resultaat € 2,7 miljoen toegevoegd aan een nieuw te creëren BR Wmo en Jeugdzorg. Deze middelen zijn beschikbaar om de zorgmaatregelen zoals aangekondigd in de Perspectiefnota te mitigeren, indachtig de motie (19M98) Zorgmaatregelen. Doel van deze reserve is om het negatief effect van de zorgmaatregelen tijdelijk opvangen of reduceren
Transformatie Zorg		229	200	0	0	Arnhem is actief met de transformatie van zorg, deze bestemmingsreserve heeft tot doel om initiatieven die leiden tot transformatie van zorg te financieren.
Klimaat en energie		99	25	0	0	De bestemmingsreserve dient ter dekking van het bereiken van de doelen van New energy made in Arnhem 2015-2020 en het dekken van fluctuaties in het uitgavenpatroon die voortvloeien uit de veranderopgave Klimaat en Energie.
Duurzaamheidsleningen		16	15	15	14	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund.
Duurzaam Arnhem		3.000	0	0	0	De bestemmingsreserve duurzaam Arnhem wordt ingezet voor het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met de bestemmingsreserve worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund.
Zuidelijke Binnenstad		3.000	0	0	0	Uit de reserve zuidelijke binnenstad wordt € 3,0 miljoen ingezet voor de restauratie van de blauwe golven en de herinrichting van het gebied er omheen.
Volkshuisvesting		188	43	43	43	De reserve volkshuisvesting is het uitvoeringsinstrument van de Nota Wonen. Overeenkomstig besluit van de raad d.d. 30 juni 2014, wordt deze reserve deels ingezet om een redelijke compensatie te bieden voor de gedupeerden van de WOS-fraude. De reserve wordt jaarlijks gevoed met het renteresultaat dat wordt behaald op de uit te zetten Startersleningen.

Incidentele baten	2021	2022	2023	2024	2025	Toelichting
Vastgoed		2.615	2.191	2.679	2.390	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van onvoorziene uitgaven bij onderhoud vastgoed. Voeding van de bestemmingsreserve kan de komende jaren door toevoeging uit verkoopopbrengsten en eventuele positieve resultaten op het onderhoudsbudget als gevolg van gunstige aanbestedingen.
Bedrijfsvoering		1.597	936	0	0	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie.
ICT		15	0	0	0	De middelen uit de bestemmingsreserve ICT worden ingezet om de ICT-omgeving up-to-date en stabiel te houden.
Totaal	**61.391**	**50.934**	**35.732**	**33.831**	**34.975**	

Incidentele lasten	2021	2021	2022	2023	2024	Toelichting
Algemene Reserve	22.650	14.419	14.039	18.506	17.724	zie baten
Bereikbaarheid		6.848	6.778	6.775	6.747	zie baten
Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte		504	508	509	605	zie baten
Evenementen		170	50	50	50	zie baten
Onderwijs		8.768	8.008	6.901	6.988	zie baten
Cultureel Vastgoed		231	265	299	355	zie baten
WMO en Jeugdzorg		5.611	0	0	0	zie baten
Jeugdfonds		6.591	1.000	1.000	1.000	Het Jeugdfonds is gevuld met de extra jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld zorg worden ingezet. Hiermee krijgt het integraal jeugdbeleid de komende jaren een impuls.
Transformatie Zorg		328	82	0	0	zie baten
Grondexploitatie		170	950	524	15.433	De reserve grondexploitatie is de beschikbare weerstandscapaciteit van het grondbedrijf. Deze bestemmingsreserve is conform raadsbesluit 30 juni 2014 niet opgeheven, maar zal blijven bestaan om toekomstige schommelingen in de grondexploitatie op te vangen (voor zover er weer sprake is van een positief saldo).
Vastgoed		3.553	3.553	3.553	3.553	zie baten
Bedrijfsvoering		1.722	1.580	406	406	zie baten
Post onvoorzien	272	272	272	272	272	
Totaal	**48.340**	**49.187**	**37.086**	**38.796**	**53.134**	
Saldo	**-13.051**	**-1.747**	**1.354**	**4.965**	**18.160**	

Geprognosticeerde balans 2022-2025

Activa	2022	2023	2024	2025
Vaste Activa				
Immateriële vaste activa	**10.017**	**9.707**	**9.397**	**9.087**
Materiële vaste activa	**804.052**	**830.476**	**839.412**	**828.369**
Investeringen met een economisch nut	717.964	744.388	753.324	742.281
Gronden uitgegeven in erfpacht	14.951	14.951	14.951	14.951
Investeringen met een maatschappelijk nut	71.137	71.137	71.137	71.137
Financiële vaste activa	**61.670**	**56.647**	**50.980**	**47.627**
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkingen	4.742	4.742	4.742	4.742
Financiële vaste activa: Leningen	48.052	43.179	37.662	34.459
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	8.876	8.726	8.576	8.426
Totaal Vaste Activa	**875.739**	**896.830**	**899.789**	**885.083**
Vlottende Activa				
Gereed product en handelsgoederen	**326**	**326**	**326**	**326**
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	**36.164**	**23.596**	**12.389**	**8.045**
Uitzettingen < 1 jaar	**50.000**	**50.000**	**50.000**	**50.000**
Liquide middelen	**1.000**	**1.000**	**1.000**	**1.000**
Overlopende activa	**80.000**	**80.000**	**80.000**	**80.000**
Totaal Vlottende Activa	**167.490**	**154.922**	**143.715**	**139.371**
Totaal Activa	**1.043.229**	**1.051.752**	**1.043.504**	**1.024.454**

Passiva	2022	2023	2024	2025
Vaste Passiva				
Eigen vermogen	**148.623**	**154.763**	**165.131**	**176.873**
Voorzieningen	**11.000**	**11.000**	**11.000**	**11.000**
Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar	**779.900**	**781.196**	**765.224**	**739.165**
Totaal Vaste Passiva	**939.523**	**946.959**	**941.355**	**927.038**
Vlottende Passiva				
Netto vlottende schulden < 1 jaar	**28.706**	**29.793**	**27.149**	**22.415**
Overlopende passiva	**75.000**	**75.000**	**75.000**	**75.000**
Totaal Vlottende Passiva	**103.706**	**104.793**	**102.149**	**97.415**
Totaal Passiva	**1.043.229**	**1.051.752**	**1.043.504**	**1.024.454**

In deze balansen houden we rekening met de in de Begroting meegenomen mutaties in de investeringen, reserves en voorzieningen, grondexploitatie en als resultante daarvan de vaste schuld van de gemeente. Mutaties in de vlottende activa en passiva begroten we niet, deze posten blijven in de geprognosticeerde balansen constant.

De reden hiervoor is dat deze balansposten vooral voortvloeien uit het ritme van doen van betalingen en ontvangen van geldmiddelen. Hierop wordt in de Begroting niet expliciet gestuurd.

Reserves en voorzieningen

Omschrijving	JV 2020	Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			Begroot 2024			Begroot 2025			
	Stand per 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2023 / 01-01-2024	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2024 / 01-01-2025	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2025 / 01-01-2026
																Bedragen € 1.000
Algemene Reserve (AR)	44.066	22.650	14.222	52.495	14.419	22.139	44.775	14.039	16.324	42.490	18.506	14.642	46.354	17.724	15.839	48.239
Bestemmingsreserves (BR's)	135.742	32.941	59.720	108.964	42.336	30.441	120.859	28.928	19.999	129.789	23.755	19.585	133.959	38.123	34.560	137.521
Totaal Reserves	**179.809**	**55.592**	**73.942**	**161.459**	**56.755**	**52.581**	**165.634**	**42.967**	**36.322**	**172.279**	**42.260**	**34.227**	**180.312**	**55.847**	**50.399**	**185.760**
Totaal Voorzieningen	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**

Verloop Bestemmingsreserves Omschrijving	JV 2020	Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			Begroot 2024			Begroot 2025			
	Stand per 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2023 / 01-01-2024	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2024 / 01-01-2025	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2025 / 01-01-2026
																Bedragen € 1.000
Bedrijfsvoering	4.113	1.316	4.238	1.191	1.722	1.597	1.743	1.580	936	2.387	406	0	2.793	406	0	3.200
Beeldbepalende culturele manifestaties	368	0	368	0												
Beeldende en Monumentale Kunst	95	0	95	0												
Bereikbaarheid	4.364	6.929	6.809	4.484	6.848	6.696	4.636	6.778	5.990	5.424	6.775	6.082	6.117	6.747	6.105	6.759
Beschermd en Weerbaar	2.163	0	0	2.163	0	0	2.163	0	0	2.163	0	0	2.163	0	0	2.163
Buitengewoon Beter	1.781	0	501	1.280	0	900	380	0	380	0						
Burgerinitiatieven sociaal Domein	365	400	0	765	0	175	590	0	175	415	0	175	240	0	0	240
Burgerparticipatie	0	330	90	240	0	240	0									
Cultureel Vastgoed	12.198	232	5.244	7.187	231	261	7.156	265	257	7.165	299	252	7.212	355	248	7.319

Verloop Bestemmingsreserves		Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			Begroot 2024			Begroot 2025			
Omschrijving	JV 2020			Stand per			Stand per			Stand per			Stand per				Stand per
	Stand per 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2023 / 01-01-2024	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2024 / 01-01-2025	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2025 / 01-01-2026
Duurzaam Arnhem	9.737	0	3.040	6.697	0	3.000	3.697	0	0	3.697	0	0	3.697	0	0	3.697
Duurzaamheidsleningen	363	55	13	405	0	16	389	0	15	374	0	15	359	0	14	345
Evenementen	408	210	150	468	170	400	238	50	0	288	50	200	138	50	0	188
Fractie-ondersteuning	233	0	0	233	0	0	233	0	0	233	0	0	233	0	0	233
Frictiekosten en organisatieontwikkeling	21	406	0	427												
Groenfonds	710	0	252	458	0	280	178	0	178	0	0	0	0	0	0	0
Grondexploitatie	14.747	2.755	2.516	14.986	170	18	15.137	950	0	16.087	524	0	16.612	15.433	15.204	16.841
Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte	4.866	277	1.804	3.339	504	1.499	2.344	508	1.298	1.554	509	1.182	881	605	1.242	244
Herstructurering OGGz	456	0	456	0												
ICT	69	0	55	14	0	15	0									
Inburgering, Integratie en asiel	1.169	0	0	1.169	0	0	1.169	0	0	1.169	0	0	1.169	0	0	1.169
Jongerenperspectieffonds Arnhem	1.246	0	1.246	0												
Kapitaallasten	1.679	100	208	1.571	3.450	208	4.813	0	208	4.605	0	208	4.397	0	208	4.189
Klimaat en energie	1.281	0	151	1.130	0	99	1.032	0	25	1.007	0	0	1.007	0	0	1.007
Maatschappelijke opvang	179	0	179	0												
Omgevingslawaai	412	0	0	412	0	62	349	0	207	142	0	0	142	0	0	142
Onderwijs	24.102	8.179	6.875	25.405	8.768	7.674	26.499	8.008	7.814	26.693	6.901	8.237	25.357	6.988	9.093	23.252
Onderzoek Rekenkamer	271	0	0	271	0	0	271	0	0	271	0	0	271	0	0	271
Participatie	380	0	341	39	0	0	39	0	0	39	0	0	39	0	0	39
Raad	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12
Revolverend fonds (duurzaam)	680	0	0	680	0	0	680	0	0	680	0	0	680	0	0	680
Risicobeheer Arnhem Centraal	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469
Sociaal Economisch Fonds	455	0	0	455	0	0	455	0	0	455	0	0	455	0	0	455

Verloop Bestemmingsreserves		Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			Begroot 2024			Begroot 2025			
Omschrijving	JV 2020			Stand per			Stand per			Stand per			Stand per				Stand per
	Stand per 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2023 / 01-01-2024	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2024 / 01-01-2025	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2025 / 01-01-2026
Solvabiliteit	10.573	5.527	0	16.100	4.347	0	20.446	6.110	0	26.556	3.693	0	30.250	2.941	0	33.191
Startersleningen	1.527	0	29	1.498	0	31	1.467	0	0	1.467	0	13	1.454	0	13	1.441
Strategische posities	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500
Taakmutaties Gemeentefonds-Overloop	16.768	0	16.768	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Toezicht peuterspeelzalen en gastouderopvang	100	0	100	0												
Transformatie Zorg	388	428	475	341	328	229	440	82	200	322	0	0	322	0	0	322
Noodfonds	799	0	799	0												
Vastgoed	2.126	3.553	4.795	884	3.553	2.615	1.822	3.553	2.191	3.184	3.553	2.679	4.058	3.553	2.390	5.221
Volkshuisvesting	1.154	43	885	312	43	188	167	43	43	167	43	43	167	43	43	167
Voorstudies	262	0	0	262	0	0	262	0	0	262	0	0	262	0	0	262
Werk-Investeringsfonds	1.912	0	0	1.912	0	912	1.000	0	0	1.000	0	0	1.000	0	0	1.000
Wijkfondsen	359	0	0	359	0	0	359	0	0	359	0	0	359	0	0	359
WMO en Jeugdzorg	1.481	200	1.238	443	5.602	325	5.720	0	81	5.639	0	498	5.141	0	0	5.141
Jeugdfonds				0	6.600	0	6.600	1.000	0	7.600	1.000	0	8.600	1.000	0	9.600
Zuidelijke Binnenstad	4.405	2.000	0	6.405	0	3.000	3.405	0	0	3.405	0	0	3.405	0	0	3.405
Totaal	**135.742**	**32.941**	**59.720**	**108.964**	**42.336**	**30.441**	**120.859**	**28.928**	**19.999**	**129.789**	**23.755**	**19.585**	**133.959**	**38.123**	**34.560**	**137.521**

Doelstelling per bestemmingsreserve.

Naam	**BR Onderzoek Rekenkamer (S00)**
Doel	In het jaarbudget van de Rekenkamer is ruimte voor het uitvoeren van ongeveer twee grote onderzoeken per jaar. Echter, de Rekenkamer is de afgelopen jaren, mede door een actieve gemeenteraad, op ad-hoc basis verzocht aanvullende onderzoeken uit te voeren. Het karakter van dit soort onderzoeken in combinatie met de gewenste korte doorlooptijd noodzaken inhuur van externen. Toevoeging van onderbestedingen op het reguliere onderzoeksbudget en eventueel positief saldo op het product Rekenkamer geven Raad en Rekenkamer iets meer ruimte om snel en adequaat onderzoeken op te pakken.
Naam	**BR Raad (S00)**
Doel	Ervaringen in den lande wijzen uit dat de kosten voor het uitvoeren van een raadsonderzoek / enquête een veelvoud bedragen van het budget dat de Griffie jaarlijks hiervoor te besteden heeft van € 15.000. Zodoende wordt dit budget, voor zover het niet wordt aangewend, jaarlijks toegevoegd aan de bestemmingsreserve totdat het plafond (ingesteld op € 75.000) hiervoor is bereikt. Als er zich dan in enig jaar een raadsonderzoek wordt uitgevoerd, dan kan deze reserve hiervoor aangewend worden.
Naam	**BR Taakmutaties gemeentefonds-overloop (S00)**
Doel	Conform de spelregels gemeentefonds wordt bij elke toevoeging van nieuwe middelen (taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen) aan de raad voorgelegd of deze middelen ingezet mogen worden voor een onderliggend beleidsdoel of dat de middelen deel uitmaken van de algemene middelen in het gemeentefonds. In deze bestemmingsreserve worden nieuwe toegevoegde middelen aan het Gemeentefonds gereserveerd die gedurende het jaar niet aan de raad voorgelegd kunnen worden. Vooral van de nieuwe toevoegingen die bekend gemaakt zijn in de septembercirculaire en in de november/decembercirculaire is het niet altijd mogelijk om voor het einde van het jaar een raadsvoorstel met begrotingswijziging aan de raad voor te leggen. In het daarop volgende jaar doen de betreffende beleidsvelden een beroep op deze middelen via een raadsvoorstel en een begrotingswijziging, waarbij voorgesteld wordt de middelen aan de bestemmingsreserve Taakmutaties gemeentefonds te onttrekken. Middelen die na een jaar nog niet via een raadsvoorstel geclaimd zijn voor uitvoering van een bepaald beleid, vallen vrij ten gunste van de Algemene Reserve. (Raadsbesluit 8 februari 2010). In 2010 is het doel van deze bestemmingsreserve uitgebreid ten behoeve van niet bestede budgetten die gereserveerd moeten blijven om bestaand beleid uit te voeren in volgende jaren (raadsbesluit 13 december 2010).
Naam	**BR Bedrijfsvoering (S00)**
Doel	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie.
Naam	**BR Solvabiliteit (S00)**
Doel	In de bestemmingsreserve wordt een buffer opgebouwd voor een robuustere financiële positie. Naast de algemene reserve die direct meetelt in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit, vormt de BR Solvabiliteit een belangrijke bijdrage in de vergroting van het eigen vermogen.
Naam	**BR Fractie-ondersteuning (S00)**
Doel	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt ter dekking van de extra kosten die worden veroorzaakt door de afsplitsing van een fractie. Deze extra kosten worden voor 50% betaald uit de bestemmingsreserve en voor 50% uit een korting op de ondersteuning van de af te splitsen fractie en de oorspronkelijke fractie. Hierbij wordt voorkomen dat bij afsplitsingen de financiële gevolgen volledig bij de fracties worden neergelegd.
Naam	**BR Kapitaallasten (S00)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van diverse kapitaallasten. Het bedrag van de dotatie is gelijk aan het bedrag van de investering. Het bedrag van de onttrekkingen is gelijk aan het bedrag van de afschrijvingen. Om ook de rentelasten te kunnen dekken wordt de reserve aangemerkt als een rentedragende reserve.
Naam	**BR Buitengewoon Beter (S02)**
Doel	De middelen uit deze bestemmingsreserve waren bedoeld ter financiering van de incidentele component van het Buiten Gewoon Beter Programma (€ 19,4 miljoen) voor de periode 2009-2016. Tevens is de bestemmingsreserve ontstaan om tempoverschillen in de uitvoering op te kunnen vangen. Het programma bestaat uit een scala aan meerjarige projecten. Bij een jaarovergang bleven op deze wijze de middelen beschikbaar voor het programma Buitengewoon Beter. Bij de Begroting 2021 is besloten deze reserve ultimo 2023 op te heffen.

Naam	**BR Bereikbaarheid (S02)**
Doel	Deze bestemmingsreserve heeft als doel het verbeteren van de bereikbaarheid van de binnenstad en het ontwikkelen van parkeervoorzieningen. Het exploitatiesaldo van parkeren wordt met deze reserve verrekend.

Naam	**BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte (S02)**
Doel	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Hierbij worden geen schotten gehanteerd tussen de verschillende onderwerpen (Riolering, Buitengewoon Beter, Wegen, Groen, Spelen, Bomen, Verkeersregelinstallaties, Civieltechnische Kunstwerken, Openbare Verlichting, Water). Hierdoor ontstaat flexibiliteit en kan beter worden geanticipeerd op de onderhoudsbehoefte in de stad.

Naam	**BR Evenementen (S03)**
Doel	In de begroting is een budget van € 0,6 miljoen beschikbaar gesteld voor bijdragen in evenementen. De uitgaven worden gebruikt voor evenementen waarvan een groot deel al vastligt. Het overige deel is voor bijdragen welke op ad-hoc basis beschikbaar worden gesteld. Verschillen tussen werkelijkheid en budget worden met deze reserve verrekend.

Naam	**BR Sociaal Economisch Fonds (S03)**
Doel	Deze reserve is bestemd voor uitgaven in het kader van het faciliteren van economische stimuleringsprojecten. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.

Naam	**BR Onderwijs (S04)**
Doel	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie voor nieuwbouw- en renovatieprojecten in het basisonderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs. Alle in de begroting vrijvallende middelen voor onderwijshuisvesting (door afnemende kapitaallasten en daling van andere onderwijshuisvestingslasten) worden aan deze reserve toegevoegd. Hierdoor blijven alle middelen die in de begroting zijn geraamd voor kapitaallasten onderwijs en voor overige onderwijshuisvestingsbudgetten beschikbaar voor onderwijshuisvesting.

Naam	**BR Cultureel Vastgoed (S05)**
Doel	De bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed (voorheen BR Cultuur in Rijnboog) dient ter dekking van kapitaallasten en andere eigenaarslasten van cultureel vastgoed in Arnhem. Eénmalige bijdragen, opbrengsten vertreklocaties en onderbesteding en vrijval van kapitaallasten worden gedoteerd aan deze bestemmingsreserve. Met ingang van de begroting 2021 heeft deze bestemmingsreserve nog uitsluitend betrekking op de vernieuwing van het Stadstheater Arnhem. De baten en lasten van de recente ver- c.q. nieuwbouw van Rozet, Musis, Focus Filmtheater en Museum Arnhem worden vanaf 2021 niet meer met deze bestemmingsreserve verrekend.

Naam	**BR Participatie (S06)**
Doel	De bestemmingreserve is gevormd om diverse kosten op te kunnen vangen die samenhangen met de uitvoering van de participatiewet en het bereiken van de doelstellingen. Het re-integratiebudget staat onder druk. De door het Rijk verstrekte budgetten voor re-integratie zijn in aanloop naar invoering van de nieuwe wetgeving in 2015 sterk teruggelopen. Daarbij is tevens gekozen geen directe koppeling te maken tussen de financiering vanuit het Rijk en de Arnhemse begroting voor re-integratie (extra middelen worden niet automatisch toegevoegd aan het beleidsveld). De huidige re-integratiemiddelen zijn volledig nodig voor inzet op de doelgroep om de huidige ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Er is geen geld in de begroting voor doorontwikkeling beleid, onderzoeken of extra inspanningen binnen het programma participatie en armoedebestrijding. De reserve dient om incidentele kosten voor bijvoorbeeld doorontwikkeling op beleid of kosten voor onderzoek uit te betalen.

Naam	**BR Werk-Investeringsfonds (S06)**
Doel	Het werkinvesteringsfonds is ingericht om mensen naar werk toe te begeleiden. Om een goede match te maken zorgt de gemeente voor goede contacten met werkgevers en gaat mensen met een bijstandsuitkering intensiever begeleiden. Maatwerk is daarbij het uitgangspunt. De gemeente wil de landelijke trend qua uitstroom gaan volgen en daarnaast gedurende een periode van 4 jaar (2019-2022) nog 500 Arnhemmers extra aan het werk helpen. In dit Werk-Investeringsfonds is bij aanvang (2018) € 2,5 miljoen gestort. De resultaten van deze investering worden jaarlijks geëvalueerd.

Naam	**BR Transformatie Zorg (S07)**
Doel	De bestemmingsreserve heeft als doel om nieuwe voorzieningen te financieren die voorkomen dat inwoners een beroep moeten doen op specialistische maatwerkvoorzieningen.

Naam	**BR Burgerinitiatieven Sociaal Domein (S07)**
Doel	Het stimuleren en organiseren van activiteiten om de betrokkenheid en invloed van inwoners en/of organisaties op hun wijk/buurt in Arnhem te vergroten.

Naam	**BR Wmo en Jeugdzorg (S07)**
Doel	De inkomsten en uitgaven op het beleidsveld Zorg zijn nog niet in evenwicht. Dit komt omdat gemeenten nog actief zijn met het ontwikkelen en uitvoeren van de transformatie van de zorg, nog in afwachting zijn van de hervormingsagenda Jeugd en de doorontwikkeling beschermd wonen en maatschappelijke opvang nog afwachten. Naast de dotatie vanuit de extra middelen jeugdzorg (2021 - 2025) worden de voordelen van het beleidsveld Zorg tijdelijk toegevoegd aan deze reserve, zodat extra maatregelen en (mogelijke) tekorten op het beleidsveld Zorg verrekend kunnen worden met deze reserve.

Naam	**BR Beschermd en Weerbaar (S08)**
Doel	Arnhem ontvangt als centrumgemeente voor de regio's Arnhem en Achterhoek (tezamen 19 regiogemeenten) via de decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang van het Rijk jaarlijks middelen ten behoeve van de bestrijding van huiselijk geweld en seksueel geweld, de uitvoering van de vrouwenopvang, en voor de uitvoering van de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Het betreft hier wettelijke taken die zijn vastgelegd in het Rijksprogramma Geweld in afhankelijkheidsrelaties (GIA) en Geweld hoort nergens thuis (GHNT). De bestemmingsreserve dient om deze (regionale) middelen beschikbaar te houden voor de doelen en activiteiten die daarvoor zijn vastgelegd in de Regiovisie Samen Veilig 2019 - 2022 (aanpak Huiselijk Geweld en Kindermishandeling in de regio Arnhem en Achterhoek). Voor- en nadelige jaarrekeningresultaten op het regionale budget worden verrekend met de bestemmingsreserve.

Naam	**BR Inburgering, integratie en asiel (S08)**
Doel	Deze reserve is primair bestemd voor de voorbereidende taken op de nieuwe wet Inburgering die in 2022 ingaat en voor de doelen in het actieplan nieuwkomers. Met de nieuwe wet komen structurele middelen over en de reserve zal beschikbaar blijven tot één jaar na de invoering van de wet.

Naam	**BR Risicobeheer Arnhem Centraal (S11)**
Doel	Deze bestemmingsreserve heeft een dekkingsfunctie voor kosten en andere onverwachte ontwikkeling binnen het project Arnhem Centraal. Daar onder vallen de transferhal, het ondergronds afval transport systeem en de grondexploitatie. Als alle projectonderdelen zijn afgerond kan deze bestemmingsreserve worden opgeheven.

Naam	**BR Strategische Posities (S11)**
Doel	Deze reserve dient ter dekking van mogelijke exploitatietekorten op het beheren en onderhouden van strategisch vastgoed (vooruitlopend op beslissingen om te gaan ontwikkelen) en tevens voor het opvangen van waardeverminderingen van het strategisch vastgoed door hertaxatie of bij eventuele verkoop. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.

Naam	**BR Vastgoed (S11)**
Doel	Deze egalisatiereserve dient om de kosten van onderhoud van het gemeentelijke vastgoed te egaliseren en om daarmee schommelingen in de jaarlijkse begroting tegen te gaan. De hoogte van deze reserve is gebaseerd op het 40-jarige Meerjarige OnderhoudsPlan (MJOP).

Naam	**BR Grondexploitatie (S11)**
Doel	Deze reserve heeft tot doel risico's in de grondexploitatie op te vangen. De gewenste en tevens maximale omvang wordt bepaald op basis van het benodigde weerstandsvermogen van het grondbedrijf. Het jaarresultaat van het grondbedrijf wordt aan deze reserve toegevoegd (totdat de maximale omvang is bereikt), dan wel onttrokken. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.

Naam	**BR Voorstudies (S11)**
Doel	Deze reserve is bedoeld om fluctuaties op te vangen in de uitgaven van voorstudies voor potentiële grondexploitatieprojecten. Op het moment dat een grondexploitatie wordt vastgesteld, worden deze voorstudie-kosten ten laste van het desbetreffende project gebracht en vloeit de bijdrage die vanuit deze reserve is gedaan weer terug in de reserve. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.

Naam	**BR Zuidelijke Binnenstad (S11)**
Doel	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie t.b.v. de financiering van ruimtelijke plannen in de zuidelijke binnenstad.

Naam	**BR Omgevingslawaai (S11)**
Doel	De gemeente Arnhem heeft deze middelen van het ministerie van Infrastructuur & Milieu (I&M) ontvangen en ze worden ingezet voor maatregelen om het omgevingslawaai terug te dringen, zoals door geluidarm asfalt op de hoofdinvalswegen van Arnhem (zoals Velperweg en Huissensestraat), investeringen in geluidsschermen langs het spoor en andere bronmaatregelen.

Naam	**BR Duurzaamheidsleningen (S11)**
Doel	Ter dekking van de jaarlijkse beheerskosten en soms ook rentelasten van de duurzaamheidslening en Toekomstbestendigwonen lening (TWL) binnen de gemeente Arnhem. Deze leningen worden verstrekt voor maatregelen op het gebied van energiebesparing en duurzame opwek bij particuliere woningen en de TWL kan ook aanvullend gebruikt worden voor het levensloop bestendig maken van de woning.

Naam	**BR Klimaat en Energie (S11)**
Doel	De BR klimaat en energie is een egalisatiereserve, bedoeld om fluctuaties in de uitgaves die de veranderopgave klimaat en energie met zich meebrengt op te vangen. Het zorgt op deze manier voor dekking, van in de toekomst voorziene en noodzakelijke grote uitgaven, om de doelen van het NemiA programma te kunnen realiseren.

Naam	**BR Revolverendfonds (Duurzaam) (S11)**
Doel	Uit deze Revolverend Fonds reserve worden duurzaamheidsleningen verstrekt volgens de bredere regeling Toekomst bestendig wonen lening. De leningen worden ten laste gebracht van de reserve en de aflossingen vloeien weer terug.

Naam	**BR Duurzaam Arnhem (S11)**
Doel	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund. Voor deze reserve gelden aparte kaders zoals vastgesteld in de raadsvergadering van 15 mei 2019.

Naam	**BR Groenfonds (S12)**
Doel	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor het bomenbeleid, en voor andere groene investeringen in gebieden die dringend aan een impuls toe zijn. Opbrengsten uit herplantplicht voor bomen waarbij herplant ter plekke niet mogelijk of wenselijk is, worden toegevoegd aan deze reserve.

Naam	**BR Startersleningen (S12)**
Doel	De gemeente heeft leningen verstrekt aan starters op de woningmarkt. Deze reserve dekt de jaarlijkse beheerkosten en rentelasten van de lopende startersleningen.

Naam	**BR Volkshuisvesting (S12)**
Doel	Deze reserve is bestemd om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor de inspanningen die bijdragen aan het behalen van de doelen op gebied van wonen. Deze doelen zijn vastgelegd in woonprincipes en in het volkshuisvestelijk kader.

Naam	**BR Burgerparticipatie (W1;W2;W3;W4;W5;W6;W7;W8)**
Doel	Dekking van de afspraken uit het addendum op het coalitieakkoord - Uitbreiding van de griffie met een communicatiemedewerker (2021-2022) - Verlenging bewonersondersteuning (2022) - pilot digitaal wijkpanel (2021)

Naam	**BR Wijkfondsen (W1;W2;W3;W4;W5;W6;W7;W8)**
Doel	In uitzondering op reguliere begrotingsuitgangspunten is budgetoverheveling voor de wijkfondsen naar een volgend jaar toegestaan. Jaarlijks wordt het surplus of tekort op wijkfondsen gestort respectievelijk onttrokken aan de reserve.

EMU-saldo 2022

Sinds 1999 bestaat de Economische en Monetaire Unie (EMU), die in Europa verantwoordelijk is voor het gezamenlijke monetaire beleid van de deelnemende landen. Deze EMU-landen zijn gehouden aan de –met elkaar afgesproken- eis om het begrotingstekort van de overheid niet te laten stijgen boven de 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Deze grens van 3% geldt voor de gehele overheid, dus inclusief de gemeenten, provincies en waterschappen.
Europese afspraken over de realisatie van genoemde 3% zijn in Nederland vertaald in de wet Houdbare Overheidsfinanciën (wet Hof). Hierin is benadrukt dat Rijk en decentrale overheden gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor de beheersing van het Nederlandse EMU-tekort. Eén van de uitwerkingen van de wet Hof is de verplichting voor decentrale overheden, waaronder gemeenten, in de begroting het EMU-saldo te presenteren, dat voortvloeit uit die begroting.
In Europees verband is afgesproken dat in verband met de uitzonderlijke omstandigheden, de bestrijding van de gevolgen van de coronacrisis, de afspraken over het EMU-saldo en de maximale EMU-schuld van landen (60% van het BBP) tijdelijk buiten werking worden gesteld. De verplichting uit de wet Hof voor gemeenten om het EMU-saldo te presenteren valt daar niet onder. Deze blijft overeind staan.
Het EMU-saldo wordt berekend op een manier die afwijkt van de manier waarop bij gemeenten het begrotingsresultaat wordt bepaald. Decentrale overheden zijn gehouden aan de regelgeving in het BBV, dat uitgaat van een stelsel van baten en lasten. Het zogenaamde EMU-saldo is een saldo van inkomsten en uitgaven (dus op kasbasis) en om dat te kunnen bepalen is bovenop het begrote saldo van lasten en baten een aanvullende berekening nodig. Uitgangspunt is het exploitatiesaldo vóór toevoegingen aan of dekking uit reserves vermeerderd met het saldo van investeringen -/- afschrijvingen
In het overzicht is het EMU-saldo berekend voor de jaren 2021 tot en met 2023, zoals dat voortvloeit uit deze begroting.

	Omschrijving	2021 x € 1000,- Volgens realisatie tot en met sept. 2021	2022 x € 1000,- Volgens begroting 2022	2023 x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2022
1.	Exploitatiesaldo **vóór** toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	19.480	-12.898	5.597
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	55.621	38.140	26.194
3.	Mutatie voorzieningen			
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)			
5.	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa			
Berekend EMU-saldo		**-36.141**	**-51.038**	**-20.597**

Mutaties in voorzieningen en in voorraden (inclusief GREX) lopen in Arnhem via de reguliere begroting en zijn dus al opgenomen in het exploitatiesaldo.

Voor de jaren 2019 tot en met 2022 is voor de decentrale overheden (gemeenten, provincies en waterschappen) een zogeheten macronorm vastgesteld van 0,4% van het BBP, wat neerkomt op een bedrag van € 3,579 miljard. De decentrale overheden hebben in overleg bepaald dat van deze macronorm aan gemeenten een norm van 0,27% wordt toegewezen .Op basis van de vastgestelde Begroting 2021 is deze macronorm voor de gemeente Arnhem vertaald in een individuele EMU-referentiewaarde van € 28,64 miljoen. Hierbij moet worden opgemerkt

dat de individuele referentiewaarde geen norm is in de zin dat die niet mag worden overschreden, maar een indicatie van het aandeel dat de gemeente mag hebben in het genoemde toegestane gezamenlijke EMU-tekort voor decentrale overheden van € 3,579 miljard.

Naar verwachting zal het EMU-tekort van de gemeente in 2021 en 2022 het toegestane maximum overschrijden. De overschrijdingen in 2021 wordt voornamelijk verklaard door de investeringen in Valkenhuizen en Museum Arnhem. Eénmalige uitbijters die in 2022 en 2023 niet voorkomen.
In 2022 wordt de overschrijding vooral verklaard door het voorziene begrotingstekort (voor reserves) en de investering van € 10 miljoen in de restauratie van de Blauwe Golven.
Voor het jaar 2023 wordt geen overschrijding voorzien, maar hier moet de kanttekening bij worden geplaatst dat in de voorliggende MJPB (en dan vooral de planning van investeringen) nog geen zgn. anticyclische investeringen in het kader van het Herstelplan Corona zijn opgenomen.

Overzicht geraamde lasten en baten per taakveld

	Lasten						
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	20.664	17.909	19.266	18.966	19.164	19.179	18.819
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	5	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	13.570	16.864	23.316	17.446	15.372	13.933	13.912
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	183	78	78	739	554	79	79
Begeleide participatie	40.423	38.580	41.131	36.982	35.755	34.294	33.664
Begraafplaatsen en crematoria	50	48	48	48	48	48	48
Beheer overige gebouwen en gronden	1.471	1.924	1.877	2.005	2.100	2.144	1.853
Belastingen overig	2	5	5	5	5	5	5
Bestuur	7.725	6.993	7.650	7.593	7.623	7.623	7.623
Burgerzaken	5.296	6.152	6.507	6.551	6.595	6.502	6.502
Crisisbeheersing en brandweer	12.562	13.093	13.336	13.664	13.656	13.655	13.641
Cultureel erfgoed	1.719	1.399	1.466	1.254	1.239	1.246	1.246
Cultuurpresentatie, -prod en -part	18.093	17.947	21.727	19.698	21.141	21.129	21.105
Economische havens en waterwegen	1.168	641	1.081	1.076	1.071	1.067	1.062
Economische ontwikkeling	3.872	3.994	3.659	3.498	3.420	3.417	3.413
Economische promotie (Arnhem promo)	2.369	2.484	3.078	2.794	2.513	2.712	2.511
Geëscaleerde zorg jeugd	5.086	5.264	5.368	5.790	5.790	5.710	5.710
Geëscaleerde zorg volwassenen	71.845	55.629	59.970	59.730	59.773	59.773	59.773
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	37.397	29.050	28.258	28.800	32.976	22.764	20.276
Inkomensregelingen	163.570	142.158	142.869	139.020	140.240	140.241	140.241
Maatwerkdienstverlening jeugd	51.998	50.072	52.688	56.951	56.668	56.634	57.633
Maatwerkdienstverlening volwassenen	45.046	49.985	51.638	50.196	50.534	50.149	49.651
Maatwerkvoorziening WMO	5.655	5.261	5.586	5.641	5.641	5.641	5.641
Media	9.044	9.086	9.086	9.302	9.302	9.302	9.302
Milieubeheer	9.684	8.627	13.586	8.418	5.143	7.092	4.867
Musea	4.415	4.756	4.360	4.954	4.954	4.954	4.954
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	18.394	17.062	18.364	17.906	17.917	17.905	17.915
Onderwijshuisvesting	18.222	19.455	19.586	19.258	20.289	21.755	23.326
Openb groen en (openlucht) recreatie	10.780	12.027	13.230	12.944	12.152	11.947	11.860
Openbaar vervoer	1.089	879	872	893	888	884	880
Openbare orde en veiligheid	5.833	5.056	8.602	7.388	6.887	6.887	6.886
Overhead	74.498	65.969	69.096	70.151	67.978	68.834	69.170
Overige baten en lasten	878	1.279	-312	2.759	2.411	3.231	4.633
OZB Niet-Woningen	1.068	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	2.930	4.085	4.085	3.985	3.985	3.985	3.985
Parkeren	9.825	10.258	11.537	10.493	10.428	10.415	10.142
Riolering	12.390	13.336	12.892	13.222	13.470	13.323	13.461
Ruimtelijke ordening	1.285	1.510	3.743	3.142	2.292	1.824	1.824
Samenkracht en burgerparticipattie	17.129	18.099	18.225	17.511	16.524	15.593	15.549
Sportaccommodaties	4.733	3.402	3.897	4.090	4.343	4.205	4.252
Sportbeleid en activering	21.355	17.108	17.825	17.866	17.914	17.914	17.915
Treasury	-1.488	-1.449	-1.449	-3.197	-4.100	-4.197	-3.197
Vennootschapsbelasting VpB	288	600	600	600	600	600	600
Verkeer en vervoer	22.796	23.563	23.092	25.191	25.468	25.531	25.569
Volksgezondheid	6.337	6.819	7.390	7.416	7.570	7.404	7.439
Wijkteams	20.282	20.765	21.250	21.221	21.221	21.222	21.222
Wonen en bouwen	5.847	5.515	6.411	7.071	7.000	7.188	6.670
Eindtotaal	787.382	733.338	776.569	761.032	756.518	745.741	743.628

	Baten						
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	19.220	20.640	21.985	21.392	21.392	21.392	21.392
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	449.997	415.275	434.826	453.138	446.221	445.107	446.216
Arbeidsparticipatie	507	0	390	46	0	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	37	59	44	44	44	44	44
Begeleide participatie	1.003	0	712	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	24	16	16	16	16	16	16
Beheer overige gebouwen en gronden	284	250	579	780	780	780	579
Belastingen overig	-244	381	381	381	381	381	381
Bestuur	2.063	1.555	1.924	1.562	1.562	1.562	1.562
Burgerzaken	1.769	2.112	2.112	2.127	2.013	2.553	2.553
Crisisbeheersing en brandweer	1.477	1.234	1.572	1.256	1.256	1.256	1.256
Cultureel erfgoed	516	546	558	558	558	558	558
Cultuurpresentatie, -prod en -part	4.822	5.717	5.319	5.820	5.820	5.820	5.820
Economische havens en waterwegen	978	474	913	913	913	913	913
Economische ontwikkeling	151	137	137	137	137	137	137
Economische promotie (Arnhem promo)	1.128	739	1.440	817	917	917	917
Geëscaleerde zorg jeugd	126	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	1.891	1.612	1.771	1.665	1.665	1.665	1.665
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	43.316	32.565	29.132	29.727	34.701	24.060	21.284
Inkomensregelingen	142.734	112.773	117.309	114.526	115.877	115.877	115.877
Maatwerkdienstverlening jeugd	31	7	7	7	7	7	7
Maatwerkdienstverlening volwassenen	4.082	3.985	4.193	3.965	3.965	3.965	3.965
Maatwerkvoorziening WMO	23	50	50	50	50	50	50
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	4.280	1.953	3.775	1.693	1.475	3.662	1.462
Musea	237	118	118	118	118	118	118
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	10.038	9.299	9.866	9.657	9.657	9.657	9.657
Onderwijshuisvesting	4.799	4.259	4.406	4.307	4.307	4.307	4.307
Openb groen en (openlucht) recreatie	1.434	692	975	692	692	692	692
Openbaar vervoer	1.281	1.292	1.314	1.314	1.314	1.314	1.314
Openbare orde en veiligheid	697	501	3.215	1.278	778	778	778
Overhead	5.994	4.121	5.299	4.715	4.715	4.715	4.716
Overige baten en lasten	589	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	29.732	28.706	28.706	28.706	28.706	28.706	28.706
OZB Woningen	26.572	27.739	27.739	28.016	28.060	28.078	28.161
Parkeren	11.387	14.635	15.229	15.452	15.359	15.267	15.176
Riolering	16.435	17.161	17.161	17.148	17.156	17.161	17.161
Ruimtelijke ordening	38	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	349	60	704	125	0	0	0
Sportaccommodaties	4.616	4.292	4.675	4.727	4.727	4.727	4.727
Sportbeleid en activering	3.563	0	163	0	0	0	0
Treasury	2.050	2.537	2.136	2.390	2.390	2.390	2.390
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	1.798	586	595	606	606	606	606
Volksgezondheid	587	613	788	622	622	622	622
Wijkteams	12	18	18	18	18	18	18
Wonen en bouwen	4.773	4.515	4.837	4.476	4.436	4.551	4.401
Eindtotaal	807.199	723.220	757.089	764.987	763.412	754.430	750.204

	Exploitatieresultaat						
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	1.444	-2.731	-2.719	-2.426	-2.228	-2.213	-2.573
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	-449.992	-415.275	-434.826	-453.138	-446.221	-445.107	-446.216
Arbeidsparticipatie	13.062	16.864	22.926	17.400	15.372	13.934	13.912
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	146	19	34	695	510	35	35
Begeleide participatie	39.421	38.580	40.419	36.982	35.755	34.294	33.664
Begraafplaatsen en crematoria	26	32	32	32	32	32	32
Beheer overige gebouwen en gronden	1.187	1.674	1.297	1.224	1.320	1.364	1.274
Belastingen overig	246	-376	-376	-376	-376	-376	-376
Bestuur	5.662	5.439	5.726	6.032	6.061	6.061	6.061
Burgerzaken	3.527	4.040	4.396	4.425	4.582	3.948	3.948
Crisisbeheersing en brandweer	11.085	11.860	11.764	12.408	12.400	12.399	12.384
Cultureel erfgoed	1.203	853	908	696	681	688	688
Cultuurpresentatie, -prod en -part	13.271	12.229	16.409	13.878	15.321	15.309	15.285
Economische havens en waterwegen	190	167	167	163	158	153	149
Economische ontwikkeling	3.721	3.857	3.522	3.362	3.283	3.280	3.277
Economische promotie (Arnhem promo)	1.241	1.745	1.638	1.977	1.596	1.795	1.594
Geëscaleerde zorg jeugd	4.959	5.264	5.368	5.790	5.790	5.710	5.710
Geëscaleerde zorg volwassenen	69.954	54.016	58.198	58.066	58.108	58.108	58.108
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	-5.919	-3.515	-874	-927	-1.725	-1.296	-1.008
Inkomensregelingen	20.836	29.385	25.560	24.494	24.363	24.364	24.364
Maatwerkdienstverlening jeugd	51.967	50.065	52.681	56.944	56.661	56.627	57.626
Maatwerkdienstverlening volwassenen	40.964	46.000	47.445	46.231	46.569	46.184	45.686
Maatwerkvoorziening WMO	5.632	5.211	5.536	5.591	5.591	5.591	5.591
Media	9.044	9.086	9.086	9.302	9.302	9.302	9.302
Milieubeheer	5.405	6.674	9.811	6.725	3.668	3.430	3.405
Musea	4.177	4.638	4.242	4.836	4.836	4.836	4.836
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	8.356	7.763	8.498	8.249	8.259	8.248	8.258
Onderwijshuisvesting	13.423	15.196	15.180	14.951	15.982	17.448	19.019
Openb groen en (openlucht) recreatie	9.346	11.335	12.255	12.252	11.460	11.255	11.168
Openbaar vervoer	-192	-413	-442	-421	-426	-430	-435
Openbare orde en veiligheid	5.135	4.556	5.387	6.110	6.109	6.109	6.108
Overhead	68.504	61.848	63.797	65.436	63.263	64.119	64.453
Overige baten en lasten	289	1.279	-312	2.759	2.411	3.231	4.633
OZB Niet-Woningen	-28.664	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706
OZB Woningen	-23.643	-23.655	-23.655	-24.031	-24.075	-24.094	-24.176
Parkeren	-1.563	-4.377	-3.693	-4.959	-4.931	-4.852	-5.034
Riolering	-4.045	-3.824	-4.269	-3.926	-3.686	-3.839	-3.701
Ruimtelijke ordening	1.247	1.510	3.743	3.142	2.292	1.824	1.824
Samenkracht en burgerparticipattie	16.780	18.039	17.521	17.387	16.524	15.593	15.549
Sportaccommodaties	117	-889	-778	-637	-384	-523	-475
Sportbeleid en activering	17.792	17.108	17.662	17.866	17.914	17.914	17.915
Treasury	-3.538	-3.986	-3.585	-5.587	-6.490	-6.587	-5.587
Vennootschapsbelasting VpB	288	600	600	600	600	600	600
Verkeer en vervoer	20.998	22.977	22.497	24.585	24.862	24.925	24.962
Volksgezondheid	5.751	6.206	6.602	6.794	6.948	6.782	6.817
Wijkteams	20.270	20.747	21.233	21.203	21.204	21.204	21.204
Wonen en bouwen	1.074	1.000	1.574	2.595	2.564	2.637	2.269
Eindtotaal	-19.817	10.118	19.480	-3.954	-6.894	-8.690	-6.576

	Toevoegingen aan reserve						
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	505	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	2.904	554	554	554	554	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	2.107	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	0
Bestuur	318	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	72	72	71	71	71	71	71
Cultureel erfgoed	209	209	237	237	237	237	237
Cultuurpresentatie, -prod en -part	988	999	1.019	1.140	1.174	1.208	1.264
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	134	0	800	0	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	114	0	210	170	50	50	50
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	1.024	0	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	2.185	2.758	2.755	170	950	524	15.433
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening jeugd	985	628	628	12.530	1.082	1.000	1.000
Maatwerkdienstverlening volwassenen	554	0	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	6.939	1	56	1	1	1	1
Musea	0	0	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	38	38	63	63	63	63	63
Onderwijshuisvesting	9.747	8.500	8.845	9.434	8.674	7.568	7.654
Openb groen en (openlucht) recreatie	963	0	83	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	360	0	0	0	0	0	0
Overhead	271	546	655	655	655	655	655
Overige baten en lasten	36.763	12.932	28.107	19.209	20.456	21.736	20.000
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	0
Parkeren	6.786	6.129	6.893	6.812	6.742	6.739	6.711
Riolering	349	227	236	545	549	550	646
Ruimtelijke ordening	876	0	2.000	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	1.963	0	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	518	518	650	650	650	650	650
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	999	921	926	4.276	826	826	826
Volksgezondheid	285	151	188	188	188	188	188
Wijkteams	19	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	686	43	365	50	43	194	396
Eindtotaal	79.661	35.226	55.342	56.755	42.967	42.260	55.847

Onttrekkingen aan reserves							
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	385	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	2.571	554	4.081	1.516	739	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	2.262	790	3.353	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	0
Bestuur	414	21	339	21	21	21	21
Burgerzaken	0	671	671	599	303	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	71	50	46	43	43	49	42
Cultureel erfgoed	357	226	411	198	188	199	204
Cultuurpresentatie, -prod en -part	779	561	1.477	771	655	620	651
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	388	100	100	300	300	300	300
Economische promotie (Arnhem promo)	13	0	150	400	0	200	0
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	1.603	0	1.338	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	175	0	2.660	21	3	7	15.204
Inkomensregelingen	523	0	1.803	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening jeugd	1.700	750	1.057	99	81	498	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	1.499	0	669	0	0	0	0
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0	0	0
Media	50	50	50	50	50	50	50
Milieubeheer	6.266	3.200	7.587	3.180	248	15	17
Musea	0	0	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	574	18	67	21	33	22	33
Onderwijshuisvesting	6.695	7.131	7.840	8.020	7.991	8.517	9.668
Openb groen en (openlucht) recreatie	593	762	1.783	1.135	638	412	330
Openbaar vervoer	120	0	0	25	25	25	25
Openbare orde en veiligheid	984	300	660	300	300	300	300
Overhead	3.376	1.167	1.357	1.228	468	688	212
Overige baten en lasten	14.472	18.674	21.890	21.340	15.118	13.095	13.637
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	0
Parkeren	4.893	4.849	6.352	4.921	4.790	4.752	4.508
Riolering	161	735	379	850	848	771	919
Ruimtelijke ordening	1.150	0	876	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	2.759	863	2.342	455	200	0	0
Sportaccommodaties	734	241	826	392	284	435	509
Sportbeleid en activering	370	85	85	85	85	85	85
Treasury	0	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	2.843	3.062	2.830	6.510	2.369	2.025	2.013
Volksgezondheid	512	67	285	80	235	73	118
Wijkteams	159	116	116	16	16	16	16
Wonen en bouwen	392	301	1.345	226	41	394	409
Eindtotaal	59.844	45.344	74.822	52.801	36.073	33.571	49.271

Saldo Totaal							
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	1.059	-2.731	-2.719	-2.426	-2.228	-2.213	-2.573
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	-449.487	-415.275	-434.826	-453.138	-446.221	-445.107	-446.216
Arbeidsparticipatie	13.396	16.864	19.399	16.437	15.187	13.934	13.912
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	146	19	34	695	510	35	35
Begeleide participatie	39.266	37.790	37.066	36.982	35.755	34.294	33.664
Begraafplaatsen en crematoria	26	32	32	32	32	32	32
Beheer overige gebouwen en gronden	1.187	1.674	1.297	1.224	1.320	1.364	1.274
Belastingen overig	246	-376	-376	-376	-376	-376	-376
Bestuur	5.566	5.418	5.387	6.011	6.040	6.040	6.040
Burgerzaken	3.527	3.370	3.725	3.826	4.279	3.948	3.948
Crisisbeheersing en brandweer	11.086	11.882	11.789	12.436	12.428	12.420	12.412
Cultureel erfgoed	1.054	836	734	735	730	726	722
Cultuurpresentatie, -prod en -part	13.480	12.667	15.951	14.247	15.840	15.898	15.898
Economische havens en waterwegen	190	167	167	163	158	153	149
Economische ontwikkeling	3.466	3.757	4.222	3.062	2.983	2.980	2.977
Economische promotie (Arnhem promo)	1.342	1.745	1.698	1.747	1.646	1.645	1.644
Geëscaleerde zorg jeugd	4.959	5.264	5.368	5.790	5.790	5.710	5.710
Geëscaleerde zorg volwassenen	69.374	54.016	56.861	58.066	58.108	58.108	58.108
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	-3.909	-758	-778	-778	-778	-778	-778
Inkomensregelingen	20.313	29.385	23.757	24.494	24.363	24.364	24.364
Maatwerkdienstverlening jeugd	51.252	49.943	52.252	69.375	57.662	57.129	58.626
Maatwerkdienstverlening volwassenen	40.019	46.000	46.776	46.231	46.569	46.184	45.686
Maatwerkvoorziening WMO	5.632	5.211	5.536	5.591	5.591	5.591	5.591
Media	8.994	9.036	9.036	9.252	9.252	9.252	9.252
Milieubeheer	6.078	3.475	2.281	3.547	3.421	3.416	3.390
Musea	4.177	4.638	4.242	4.836	4.836	4.836	4.836
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	7.820	7.783	8.494	8.290	8.290	8.289	8.288
Onderwijshuisvesting	16.475	16.565	16.185	16.364	16.665	16.498	17.006
Openb groen en (openlucht) recreatie	9.716	10.573	10.555	11.117	10.822	10.843	10.838
Openbaar vervoer	-312	-413	-442	-446	-451	-455	-460
Openbare orde en veiligheid	4.512	4.256	4.727	5.810	5.809	5.809	5.808
Overhead	65.399	61.227	63.094	64.862	63.450	64.085	64.896
Overige baten en lasten	22.581	-4.463	5.905	628	7.749	11.872	10.996
OZB Niet-Woningen	-28.664	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706
OZB Woningen	-23.643	-23.655	-23.655	-24.031	-24.075	-24.094	-24.176
Parkeren	331	-3.097	-3.151	-3.068	-2.979	-2.866	-2.831
Riolering	-3.857	-4.332	-4.412	-4.231	-3.985	-4.060	-3.973
Ruimtelijke ordening	973	1.510	4.867	3.142	2.292	1.824	1.824
Samenkracht en burgerparticipattie	15.983	17.177	15.179	16.932	16.324	15.593	15.549
Sportaccommodaties	-99	-612	-954	-380	-18	-308	-335
Sportbeleid en activering	17.422	17.023	17.577	17.781	17.829	17.829	17.830
Treasury	-3.538	-3.986	-3.585	-5.587	-6.490	-6.587	-5.587
Vennootschapsbelasting VpB	288	600	600	600	600	600	600
Verkeer en vervoer	19.154	20.836	20.594	22.351	23.320	23.726	23.776
Volksgezondheid	5.523	6.290	6.505	6.902	6.901	6.897	6.887
Wijkteams	20.130	20.631	21.117	21.187	21.188	21.188	21.188
Wonen en bouwen	1.369	742	594	2.419	2.566	2.436	2.256
Eindtotaal	0	0	0	0	0	0	0

Overzicht taakvelden per programma (lasten)

	Lasten						
	S00	S01	S02	S03	S04	S05	S06
	Bestuur Dienstverlening en financiën	Veiligheid	Bereikbaarheid	Economie	Onderwijs	Cultuur	Patricipatie en armoedebestrijding
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	6.071
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	739	0	0	0
Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0	29.392
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	2.005	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	5	0	0	0	0	0	0
Bestuur	7.593	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	6.551	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	13.664	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	1.254	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	19.543	0
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	3.498	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	2.794	0	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	126.784
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	0	0	4.178
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0	8.930	0
Milieubeheer	51	0	0	0	0	0	0
Musea	0	0	0	0	0	4.954	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	5.992	0	0
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	13.611	0	0
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	893	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	0	5.715	0	0	0	0	0
Overhead	67.992	0	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	2.759	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	3.985	0	0	0	0	0	0
Parkeren	0	0	7.304	0	0	0	0
Riolering	0	0	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	0	0	0	0	0	0	0
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	-3.197	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	600	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	0	14.715	0	0	0	0
Volksgezondheid	0	0	0	0	0	0	0
Wijkteams	541	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0	0
Eindtotaal	88.886	19.380	22.911	7.032	19.603	34.680	166.425

	Lasten						
	S07	S08	S09	S10	S11	S12	
	Zorg	Welzijn en inclusie	Gezondheid en sport	Klimaat energie en milieu	Ruimtelijke ontwikkeling	Wonen en leefomgeving	Totaal Stad
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	12.495	12.495
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	1.292	0	0	0	0	7.363
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	739
Begeleide participatie	192	0	0	0	0	0	29.584
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	48	0	0	0	48
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	2.005
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	5
Bestuur	0	0	0	0	0	0	7.593
Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	6.551
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0	13.664
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	1.254
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	0	19.543
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	1.076	1.076
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	3.498
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0	0	2.794
Geëscaleerde zorg jeugd	1.943	0	0	0	0	0	1.943
Geëscaleerde zorg volwassenen	18.909	18.936	0	0	0	0	37.845
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	28.800	0	28.800
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	126.784
Maatwerkdienstverlening jeugd	11.604	2	0	0	0	0	11.606
Maatwerkdienstverlening volwassenen	2.388	0	0	0	0	0	6.566
Maatwerkvoorziening WMO	-1.116	0	0	0	0	0	-1.116
Media	0	0	0	0	0	0	8.930
Milieubeheer	0	0	0	5.387	2.585	0	8.023
Musea	0	0	0	0	0	0	4.954
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	0	0	5.992
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0	13.611
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	9.213	9.213
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	893
Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	0	0	5.715
Overhead	0	0	0	0	0	0	67.992
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	2.759
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	3.985
Parkeren	0	0	0	0	0	0	7.304
Riolering	0	0	0	0	0	13.222	13.222
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	3.142	0	3.142
Samenkracht en burgerparticipattie	7.883	3.564	0	0	0	0	11.447
Sportaccommodaties	0	0	2.721	0	0	0	2.721
Sportbeleid en activering	0	0	12.643	0	0	0	12.643
Treasury	0	0	0	0	0	0	-3.197
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	600
Verkeer en vervoer	0	0	0	0	0	2.053	16.767
Volksgezondheid	0	0	6.913	0	0	0	6.913
Wijkteams	16.746	0	0	0	0	0	17.287
Wonen en bouwen	0	0	0	0	4.104	2.967	7.071
Eindtotaal	58.550	23.794	22.326	5.387	38.631	41.026	548.631

	Lasten				
	GEB 1	GEB 2	GEB 3	GEB 4	GEB 5
	CSA	Noordwest	Noordoost	Presikhaaf	Malburgen
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Afval	745	1.124	860	620	1.020
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	1.714	1.412	1.008	1.412	2.117
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	1.022	884	985	980	1.109
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0
Bestuur	0	0	0	0	0
Burgerzaken	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	58	29	2	24	26
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	305	703	292	467	846
Geëscaleerde zorg volwassenen	4.812	2.406	2.691	1.972	4.892
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	1.777	1.573	1.222	1.723	2.841
Maatwerkdienstverlening jeugd	3.891	7.327	4.673	3.951	6.634
Maatwerkdienstverlening volwassenen	6.847	6.091	4.954	5.438	7.249
Maatwerkvoorziening WMO	725	764	1.193	757	1.253
Media	46	46	46	46	46
Milieubeheer	51	46	45	43	40
Musea	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.373	1.201	1.194	1.567	3.116
Onderwijshuisvesting	0	822	108	734	1.161
Openb groen en (openlucht) recreatie	339	386	417	451	473
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	135	220	220	220	220
Overhead	256	269	238	222	312
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0
Parkeren	3.145	3	2	1	2
Riolering	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	726	1.029	768	707	854
Sportaccommodaties	66	133	204	35	81
Sportbeleid en activering	417	1.078	1.031	581	413
Treasury	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	1.665	1.204	960	1.097	964
Volksgezondheid	14	17	253	70	113
Wijkteams	483	528	583	630	537
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0
Eindtotaal	30.614	29.295	23.949	23.749	36.318

	Lasten				
	GEB 6	GEB 7	GEB 8	Totaal	Totaal
	Schuytgraaf Elderveld	De Laar Elden	Rijkerswoerd Kornenburg Vreedeburg	wijk	Lasten
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Afval	660	604	838	6.471	18.966
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	605	706	1.109	10.083	17.446
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	739
Begeleide participatie	557	802	1.059	7.398	36.982
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	48
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	2.005
Belastingen overig	0	0	0	0	5
Bestuur	0	0	0	0	7.593
Burgerzaken	0	0	0	0	6.551
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	13.664
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	1.254
Cultuurpresentatie, -prod en -part	11	7	0	156	19.698
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	1.076
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	3.498
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	2.794
Geëscaleerde zorg jeugd	534	310	389	3.847	5.790
Geëscaleerde zorg volwassenen	1.293	758	3.062	21.886	59.730
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	28.800
Inkomensregelingen	883	872	1.344	12.236	139.020
Maatwerkdienstverlening jeugd	7.128	4.732	7.008	45.345	56.951
Maatwerkdienstverlening volwassenen	3.551	3.519	5.980	43.630	50.196
Maatwerkvoorziening WMO	664	592	807	6.757	5.641
Media	46	46	46	372	9.302
Milieubeheer	65	42	63	396	8.418
Musea	0	0	0	0	4.954
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.265	1.162	1.036	11.914	17.906
Onderwijshuisvesting	2.823	0	0	5.647	19.258
Openb groen en (openlucht) recreatie	603	431	631	3.731	12.944
Openbaar vervoer	0	0	0	0	893
Openbare orde en veiligheid	220	220	220	1.673	7.388
Overhead	273	237	352	2.159	70.151
Overige baten en lasten	0	0	0	0	2.759
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	3.985
Parkeren	26	1	9	3.190	10.493
Riolering	0	0	0	0	13.222
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	3.142
Samenkracht en burgerparticipattie	682	601	697	6.064	17.511
Sportaccommodaties	306	198	347	1.369	4.090
Sportbeleid en activering	567	282	854	5.223	17.866
Treasury	0	0	0	0	-3.197
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	600
Verkeer en vervoer	757	755	1.020	8.424	25.191
Volksgezondheid	3	23	9	502	7.416
Wijkteams	331	319	522	3.933	21.221
Wonen en bouwen	0	0	0	0	7.071
Eindtotaal	23.854	17.219	27.403	212.402	761.032

Overzicht taakvelden per programma (baten)

	Baten						
	S00	S01	S02	S03	S04	S05	S06
	Bestuur Dienstverlening en financiën	Veiligheid	Bereikbaarheid	Economie	Onderwijs	Cultuur	Patricipatie en armoedebestrijding
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	453.138	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	46
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	44	0	0	0
Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	780	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	381	0	0	0	0	0	0
Bestuur	1.562	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	2.127	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	1.256	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	558	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	5.820	0
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	137	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	817	0	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	114.058
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	17	0	0	0	0	0	0
Musea	0	0	0	0	0	118	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	1.786	0	0
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	704	0	0
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	1.314	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	0	1.238	0	0	0	0	0
Overhead	4.715	0	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	28.706	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	28.016	0	0	0	0	0	0
Parkeren	0	0	6.304	0	0	0	0
Riolering	0	0	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	0	0	0	0	0	0	0
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	2.390	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	0	45	0	0	0	0
Volksgezondheid	0	0	0	0	0	0	0
Wijkteams	0	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0	0
Eindtotaal	521.831	2.494	7.663	998	2.490	6.496	114.104

	Lasten						
	S07	S08	S09	S10	S11	S12	
	Zorg	Welzijn en inclusie	Gezondheid en sport	Klimaat energie en milieu	Ruimtelijke ontwikkeling	Wonen en leefomgeving	Totaal Stad
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	21.392	21.392
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	453.138
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	46
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	44
Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	16	0	0	0	16
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	780
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	381
Bestuur	0	0	0	0	0	0	1.562
Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	2.127
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0	1.256
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	558
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	0	5.820
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	913	913
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	137
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0	0	817
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	918	747	0	0	0	0	1.665
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	29.727	0	29.727
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	114.058
Maatwerkdienstverlening jeugd	7	0	0	0	0	0	7
Maatwerkdienstverlening volwassenen	3.965	0	0	0	0	0	3.965
Maatwerkvoorziening WMO	50	0	0	0	0	0	50
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	0	0	0	232	0	0	249
Musea	0	0	0	0	0	0	118
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	0	0	1.786
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0	704
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	692	692
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	1.314
Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	0	0	1.238
Overhead	0	0	0	0	0	0	4.715
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	28.706
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	28.016
Parkeren	0	0	0	0	0	0	6.304
Riolering	0	0	0	0	0	17.148	17.148
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	125	0	0	0	0	125
Sportaccommodaties	0	0	2.905	0	0	0	2.905
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	0	0	2.390
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	0	0	0	0	506	550
Volksgezondheid	0	0	154	0	0	0	154
Wijkteams	0	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	0	0	0	4.162	314	4.476
Eindtotaal	4.940	23.794	3.076	232	33.889	40.965	740.049

	Baten				
	GEB 1	GEB 2	GEB 3	GEB 4	GEB 5
	CSA	Noordwest	Noordoost	Presikhaaf	Malburgen
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Afval	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0
Bestuur	0	0	0	0	0
Burgerzaken	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	77	64	47	65	100
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0
Milieubeheer	261	278	171	125	180
Musea	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	877	634	713	1.119	2.502
Onderwijshuisvesting	0	531	97	569	925
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	5	5	5	5	5
Overhead	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0
Parkeren	9.143	1	1	1	1
Riolering	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	53	252	390	100	165
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	38	3	3	3	3
Volksgezondheid	27	21	222	62	95
Wijkteams	2	2	2	2	2
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0
Eindtotaal	10.482	1.792	1.650	2.051	3.977

	Baten				
	GEB 6	GEB 7	GEB 8	Totaal	Totaal
	Schuytgraaf Elderveld	De Laar Elden	Rijkerswoerd Kornenburg Vreedeburg	wijk	Baten
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Afval	0	0	0	0	21.392
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	453.138
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	46
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	44
Begeleide participatie	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	16
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	780
Belastingen overig	0	0	0	0	381
Bestuur	0	0	0	0	1.562
Burgerzaken	0	0	0	0	2.127
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	1.256
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	558
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	5.820
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	913
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	137
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	817
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	1.665
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	29.727
Inkomensregelingen	29	33	51	467	114.526
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	7
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	3.965
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	50
Media	0	0	0	0	0
Milieubeheer	110	104	216	1.445	1.693
Musea	0	0	0	0	118
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	704	744	578	7.871	9.657
Onderwijshuisvesting	1.482	0	0	3.603	4.307
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	692
Openbaar vervoer	0	0	0	0	1.314
Openbare orde en veiligheid	5	5	5	40	1.278
Overhead	0	0	0	0	4.715
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	28.706
OZB Woningen	0	0	0	0	28.016
Parkeren	1	1	1	9.148	15.452
Riolering	0	0	0	0	17.148
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	125
Sportaccommodaties	235	348	279	1.822	4.727
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	2.390
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	3	3	3	56	606
Volksgezondheid	0	41	0	467	622
Wijkteams	2	2	2	18	18
Wonen en bouwen	0	0	0	0	4.476
Eindtotaal	2.571	1.280	1.136	24.938	764.987

Mutaties circulaires

Overzicht (mutaties in) decentralisatieuitkeringen (DU), integratieuitkeringen (IU) en taakmutaties die verrekend worden met programma's.

DU Vrouwenopvang
Voor de vrouwenopvang zijn in de septembercirculaire 2020 structurele middelen (jaarlijks € 38,6 miljoen) toegevoegd aan het objectieve verdeelmodel voor de versterking van Veilig Thuis. Deze bijdrage is toegekend omdat door de vernieuwde wettelijke meldcode per 1-1-2019 een hogere stijging van meldingen en adviezen plaatsvindt dan dat van tevoren is ingeschat. Voor acute crisissituaties in de vrouwenopvang en voor het aanpakken van door- en uitstroomproblematiek is structureel € 14 miljoen toegevoegd aan het objectieve verdeelmodel. Arnhem ontvangt ruim € 1,8 meer ter dekking van de kosten die hiermee samenhangen.

De middelen in de DU Vrouwenopvang wijzigen in de meicirculaire 2021 op grond van extra kosten die voortkomen uit de stijging van het aantal slachtoffers dat contact legt met het Centrum Seksueel Geweld (structureel vanaf 2021). Sinds enkele jaren betalen wij als centrumgemeente mee aan het voortbestaan van de Centra Seksueel Geweld Enschede en Nijmegen. Geconstateerd moet worden dat er door slachtoffers van seksueel geweld steeds meer gebruik wordt gemaakt van de dienst- en hulpverlening van de CSG's. Dit resulteert er daaropvolgend in dat er ook meer geld geïnvesteerd moet worden.
Daarnaast is er voor 2021 sprake van een incidentele verhoging in het kader van schadelijke praktijken, waaronder eergerelateerd geweld, gedwongen huwelijken en vrouwelijke genitale verminking. Tot slot dragen gemeenten middels een uitname van landelijk € 0,17 miljoen bij aan de financiering van het Landelijk Knooppunt Huwelijksdwang en Achterlating. De gepresenteerde reeks wordt overgeheveld naar het beleidsveld. De afgelopen jaren is de nodige inzet m.b.t. eergerelateerd geweld en huwelijksdwang & achterlating gepleegd. Inmiddels is de aanpak van VGV hieraan toegevoegd. Hiervoor moeten de volgende zaken worden ontwikkeld:

- Sluitend netwerk van professionals, welke beschikbaar is voor het signaleren en bespreken van signalen VGV.
- Eenduidige werkwijze rondom registratie van VGV.
- Nazorg beschikbaar voor reeds besneden vrouwen en bij wie dit is voorkomen.
- Preventieplan t.b.v. trainingen en voorlichtingen voor zowel professionals als personen uit de doelgroep.

DU Versterking omgevingsveiligheidsdiensten
Gemeenten ontvangen jaarlijks in het kader van cluster 4 van de meerjaren agenda omgevingsveiligheid 2021-2024 een bedrag van in totaal € 3,825 miljoen. De middelen zijn bedoeld voor lokale versterking omgevingsveiligheid. Dit geeft gemeenten de ruimte om te komen tot lokale prioriteiten bij de uitvoering van omgevingsveiligheidsbeleid. Op die wijze wordt omgevingsveiligheid goed lokaal ingebed. Arnhem ontvangt voor de jaren 2021 tot en met 2014 een bedrag van € 29.000.

DU Uitstapprogramma prostituees
Het kabinet heeft vanaf 2021 structureel geld beschikbaar heeft gesteld voor een landelijk dekkend netwerk van uitstapprogramma’s om mensen die de prostitutie willen verlaten, hierbij te ondersteunen. Het gaat structureel om € 3 miljoen per jaar en om eenmalig € 1 miljoen extra in 2021. De middelen zullen worden toegekend aan de 18 aangewezen DUUP-gemeenten (decentralisatie-uitkering voor uitstapprogramma’s voor prostituees) voor het (laten) ontwikkelen en (laten) uitvoeren van regionale uitstapprogramma’s voor prostituees vanaf 1 januari 2021. Een uitstapprogramma is een programma waarbinnen begeleiding van prostituees plaatsvindt bij het vinden van werk of overige dagbesteding buiten de prostitutie. De programma’s hebben nadrukkelijk als doel om de stap naar ander werk dan prostitutie te vergemakkelijken en daarin ondersteuning te bieden. Arnhem ontvangt in 2021 € 165.000 en vanaf 2022 structureel € 123.000 voor het ontwikkelen en uitvoeren van een regionaal uitstapprogramma voor prostituees in samenwerking met Doetinchem en Apeldoorn.

IU Voogdij/18+
Zoals reeds in de vorige tweedaagse is aangegeven, wordt per 2022 het huidige woonplaatsbeginsel in de Jeugdwet aangepast. Het woonplaatsbeginsel bepaalt welke gemeente inhoudelijk en financieel verantwoordelijk is voor de jeugdzorg van een jeugdige. Uitgangspunt in de nieuwe definitie van het woonplaatsbeginsel is de gemeente waar de jeugdige zijn woonadres heeft volgens de Basisregistratie Personen. Voor Arnhem betekent dit extra middelen van circa € 2,6 miljoen in het gemeentefonds, die in het beleidsveld nodig zijn om de toename van het aantal jeugdigen te kunnen dekken. In de Perspectiefnota was gerekend met een bedrag van € 2,1 miljoen (zowel aan de baten als de lastenkant).

IU Inburgering
De inwerkingtreding van de nieuwe inburgeringswet is met een half jaar uitgesteld naar 1 januari 2022. Om die reden wordt de IU in 2021 verlaagd en als gevolg van het uitstel wordt een aanvullend bedrag ter beschikking gesteld voor de jaren 2021 tot en met 2026. Dit is bedoelt voor de zogenaamde ondertussen-groep, nieuwe instroom vanaf 1 juli 2021 en extra implementatiekosten voor gemeenten.

Taakmutatie rijksvaccinatieprogramma meningokokken en informed consent
Met ingang van 1 januari 2021 is de uitvoering van de vaccinatie tegen meningokokken overgedragen aan gemeenten. De daarmee gemoeide middelen worden toegevoegd aan het reeds eerder overgehevelde budget voor uitvoering van het rijksvaccinatieprogramma. Tot 1 januari 2022 zijn deze vaccinaties rechtstreeks door het RIVM aan de JGZ organisaties betaald. Afgesproken met VGGM is om deze financiële middelen 1 op 1 over te hevelen naar de VGGM/JGZ die het RVP in opdracht van de gemeenten uitvoert.
Daarnaast is in 2021 eenmalig een budget toegevoegd voor de uitvoering van de zogenoemde 'informed consent procedure RVP'. Deze procedure richt zich op het inbouwen van de toestemmingsverklaring in de registratie van het RVP, waarmee ouders (en kinderen vanaf 12 jaar) gevraagd worden om toestemming voor het delen van vaccinatiegegevens met het RIVM. Er wordt een bekostiging gegeven voor ICT. Dit heeft ermee te maken dat de overheid niet rechtstreeks een opdracht kan geven aan ICT leveranciers ivm Europese wetgeving. De lokale GGD'en krijgen nu via de gemeenten geld om hun eigen kinddossier leveranciers te betalen voor het inbouwen van 'informed consent'. Dit gaat om digitale toestemming van ouders om hun kinderen te vaccineren en de vaccinatiegegevens te verstrekken aan het RIVM voor epidemiologische doeleinden.

Taakmutatie prenataal huisbezoek door jeugdgezondheidszorg
Om een gezonde ontwikkeling van het ongeboren kind te bevorderen en het ontstaan van gezondheids- en ontwikkelingsrisico's voor het kind te beperken, is het van belang tijdig hulp en ondersteuning tijdens de zwangerschap te bieden. Vanaf 2022 krijgen gemeenten de taak een prenataal huisbezoek aan te bieden aan zwangere vrouwen en/of gezinnen in een kwetsbare situatie.

Taakmutatie Wet open overheid
Op 26 januari 2021 heet de Tweede Kamer de Wet open overheid aangenomen. Deze wet beoogt de gehele overheid transparanter en toegankelijker te maken. De financiële middelen bestaan zowel uit incidentele als structurele middelen. De incidentele middelen zijn bestemd voor het verbeteren van systemen, het opleiden van medewerkers en het aanpassen van processen in de organisatie. De structurele middelen zijn bedoeld voor de actieve openbaarmaking van de informatiecategorieën zoals bedoeld in de nieuwe wet, het aanwijzen van een contactfunctionaris en het beheer en onderhoud van de systemen. Het structurele budget vanaf 2026 bedraagt € 2 ton voor Arnhem.

Taakmutatie versterking gemeentelijke anti-discriminatievoorziening
Vanaf 2021 worden meer middelen toegevoegd aan de gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen (ADV's), omdat deze op dit moment zeer krap bemeten zijn en bij het grote publiek relatief onbekend zijn. De ruimere budgetten zijn ook nodig om de door de uitvoeringsorganisaties doorverwezen melders te kunnen bijstaan. Met deze middelen kan het ADV steviger neergezet worden, kan de meldingsbereidheid vergroot worden en draagt dit positief bij aan de ambitie in het plan 'Vrij zijn in Arnhem" gericht op het tegengaan en voorkomen van racisme en discriminatie.

Taakmutatie handhaving energielabel C kantoren
In het Bouwbesluit is vastgelegd dat per 1 januari 2023 een kantoor energielabel C of beter moet hebben om nog als kantoor gebruikt te mogen worden. De gemeente is het bevoegde gezag en handhaaft de wetgeving. De uitvoering zal bij de Odra te plaatsvinden. Deze taak zit nu nog niet in het werkprogramma van de Odra. Om deze aanvullende opdracht te kunnen verstrekken zijn deze middelen nodig.

Bijlagen

Bijlage 1	:	Normenkader
Bijlage 2	:	Overzicht onderdelen stad/wijk
Bijlage 3	:	Afkortingenlijst
Bijlage 4	:	Begrippenlijst

Normenkader

Proces	Programma	Externe wet- en regelgeving
Gemeentefonds (Financiën)	S00-S12	Circulaires gemeentefonds
Treasury (Financiën)	S00-S12	Wet financiering decentrale overheden (Fido) Besluit leningvoorwaarden decentrale overheden (Bldo) Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden (Ufdo) Regeling schatkistbankieren decentrale overheden Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo)
Investeringen (Financiën)	S00-S12	Burgerlijk Wetboek Gemeentewet (artikel 212) Algemene wet bestuursrecht Besluit begroting en Verantwoording
Jaarrekening (Financiën)	S00-S12	Besluit Begroting en Verantwoording Wet Normering Topinkomens Kadernota rechtmatigheid BADO (Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden) Wet markt en overheid Regeling beleidsindicatoren gemeenten Regeling vaststelling wijze waarop kengetallen worden vastgesteld en opgenomen in begroting en jaarverslag provincies en gemeenten Regeling vaststelling taakvelden en verstrekking informatie voor derden
Relatiebeheer	S00-S12	Geen specifieke wet- en regelgeving
Verplichtingen administratie (Financiën)	S00-S12	
Begroting (MJPB) en budgetbeheer	S00-S12	Besluit Begroting en Verantwoording
Aanbestedingen (Financiën)	S00-S12	Aanbestedingsreglement Werken Europese aanbestedingsregels en -richtlijnen Aanbestedingswet en -besluit
Fiscaal, pensioen, personeel	S00-S12	Fiscale Wet- en regelgeving Wet op het BTW compensatiefonds Wet inkomstenbelasting 2001 Wet op de loonbelasting 1964 Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen Pensioenwetgeving (gericht op een juiste, volledige en tijdige inhouding en afdracht van pensioenpremies Pensioenreglement ABP Wet Normering Topinkomens Wet financiering sociale verzekeringen CAR/UWO Algemene Verordening Gegevensbescherming Wet minimumloon Wetboek burgerlijke rechtsvordering
Verhuur accommodaties (o.a. sport, cultuur etc)	S00-S12	Gemeentewet (art. 160 lid 1 sub e en art. 171) Burgerlijk Wetboek deel 7, titel 4 (Huur) Algemene wet bestuursrecht
Subsidies	S00-S12	Algemene wet bestuursrecht (Awb) Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009)
Verhuur vastgoed	S00-S12	Burgerlijk Wetboek (deel 6 en 7) Gemeentewet (artikel 160 lid 1sub e en artikel 170) Leegstandswet Uitvoeringswet huurprijzen woonruimte

Proces	Programma	Externe wet- en regelgeving
		Besluit huurprijzen woonruimte
Opbrengsten parkeergelden	S00-S12	
WMO / Jeugd (Zorg)	S00-S12	Wet Maatschappelijke Ondersteuning 2015 Burgerlijk Wetboek Boek 1 Algemene wet bestuursrecht (Awb) Wet langdurige zorg Zorgverzekeringswet Uitvoeringsbesluit Wmo 2015 Wet op de Jeugdzorg, jeugdhulp bij gemeenten Jeugdwet Met bijbehorende regelingen en besluiten
Participatiewet	S00-S12	Participatiewet (Pw) IOAW IOAZ BUIG SUWI Algemene wet bestuursrecht (Awb) AOW Wet taaleis participatiewet Wijzigingswet participatiewet TOZO TONK Met bijbehorende regelingen en besluiten
Belastingen - Riool	S00-S12	Gemeentewet (artikel 229) Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009)
Belastingen - afval	S00-S12	Gemeentewet (artikel 229) Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009)
Bouwleges, lokale heffingen (ODRA)	S00-S12	Gemeentewet (art. 229) Algemene termijnenwet
Aankoop gronden, Grex	S00-S12	Burgerlijk Wetboek Wet Voorkeursrecht Gemeenten Onteigeningswet Wet Ruimtelijke Ordening Gemeentewet Wet Inrichting Landelijk Gebied BTW Compensatiefonds Besluit Begroting en Verantwoording
Belastingen	S00-S12	Gemeentewet Wet WOZ Algemene wet bestuursrecht Algemene wet inzake rijksbelastingen Invorderingswet 1990 Algemene termijnenwet Kostenwet Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009) Besluit Begroting en Verantwoording; Faillissementswet.
Waardebepaling woningen (WOZ proces)	S00-S12	Wet WOZ Hoofdstuk III artikel 16 t/m Art 29;
Belastingen – OZB (Financiën)	S00-S12	Gemeentewet (artikel 220). Gemeentelijke bevoegdheid tot het heffen van OZB
SiSa		Regeling informatieverstrekking SiSa Financiële verhoudingswet

Overzicht onderdelen stad/wijk

		STAD					WIJK					TOTAAL
		Lasten	Baten	Toevoegingen	Onttrekkingen	Totaal	Lasten	Baten	Toevoegingen	Onttrekkingen	Totaal	
Bedragen x € 1.000												
Bestuur, dienstverlening en financien		**88.886**	**521.831**	**19.864**	**23.028**	**436.110**	**6.734**	**18**	**0**	**175**	**-6.541**	**429.569**
	Automatisering	27.979	1.379	0	15	-26.584	37	0	0	0	-37	-26.621
	Bedrijfsvoering	13.989	5.059	249	1.213	-7.966	2.121	0	0	0	-2.121	-10.088
	College	1.832	0	0	0	-1.832	0	0	0	0	0	-1.832
	Financiën	4.454	511.330	19.209	21.165	508.832	0	0	0	175	175	509.007
	Herdenken	33	0	0	0	-33	0	0	0	0	0	-33
	Personeel en Organisatie	27.779	374	406	0	-27.810	0	0	0	0	0	-27.810
	Publieke dienstverlening	6.551	2.127	0	599	-3.826	0	0	0	0	0	-3.826
	Raad	2.571	0	0	21	-2.550	0	0	0	0	0	-2.550
	Regionale samenwerking	3.158	1.562	0	0	-1.596	0	0	0	0	0	-1.596
	Wijksturing en Wijkzaken	541	0	0	16	-525	4.575	18	0	0	-4.557	-5.083
Veiligheid		**19.380**	**2.494**	**71**	**343**	**-16.613**	**1.673**	**40**	**0**	**0**	**-1.632**	**-18.246**
	Openbare orde en veiligheid	18.338	2.124	71	343	-15.942	1.673	40	0	0	-1.632	-17.574
	Veiligheidshuis	1.042	370	0	0	-671	0	0	0	0	0	-671
Bereikbaarheid		**22.911**	**7.663**	**6.837**	**8.106**	**-13.979**	**8.786**	**9.148**	**802**	**0**	**-440**	**-14.419**
	Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	22.911	7.663	6.837	8.106	-13.979	8.786	9.148	802	0	-440	-14.419
Economie		**7.032**	**998**	**170**	**700**	**-5.504**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**-5.504**
	Economische Zaken / Acquisitie	4.567	181	0	300	-4.087	0	0	0	0	0	-4.087
	Evenementen	1.024	35	120	400	-709	0	0	0	0	0	-709
	Toerisme en recreatie	1.440	782	50	0	-708	0	0	0	0	0	-708
Onderwijs		**19.603**	**2.490**	**8.960**	**7.766**	**-18.307**	**17.561**	**11.474**	**537**	**276**	**-6.348**	**-24.655**
	Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	19.603	2.490	8.960	7.766	-18.307	17.561	11.474	537	276	-6.348	-24.655
Cultuur		**34.680**	**6.496**	**1.377**	**1.018**	**-28.543**	**527**	**0**	**0**	**0**	**-527**	**-29.071**
	Cultuur	33.294	5.920	1.140	821	-27.693	527	0	0	0	-527	-28.220
	Erfgoed	1.386	576	237	198	-850	0	0	0	0	0	-850
Participatie en armoedebestrijding		**166.425**	**114.104**	**554**	**1.516**	**-51.358**	**25.378**	**467**	**0**	**0**	**-24.911**	**-76.269**
	Armoedebeleid	6.457	100	0	0	-6.357	11.868	100	0	0	-11.768	-18.125
	Schulddienstverlening	37	0	0	0	-37	3.060	0	0	0	-3.060	-3.096

	Werk en Inkomen	159.931	114.004	554	1.516	-44.965	10.450	367	0	0	-10.083	-55.048
Zorg		**58.550**	**4.940**	**12.530**	**354**	**-65.786**	**121.295**	**0**	**0**	**0**	**-121.295**	**-187.082**
	Jeugd /Jeugdzorg	13.472	0	12.530	99	-25.903	41.604	0	0	0	-41.604	-67.507
	Zorg	45.078	4.940	0	255	-39.883	79.691	0	0	0	-79.691	-119.574
Welzijn en inclusie		**23.794**	**872**	**0**	**200**	**-22.722**	**9.929**	**0**	**0**	**0**	**-9.929**	**-32.651**
	Asielzaken	1.649	0	0	0	-1.649	14	0	0	0	-14	-1.663
	Inclusie	831	0	0	0	-831	184	0	0	0	-184	-1.015
	Welzijn	21.314	872	0	200	-20.242	9.731	0	0	0	-9.731	-29.974
Gezondheid en sport		**22.326**	**3.076**	**470**	**343**	**-19.377**	**7.094**	**2.290**	**368**	**214**	**-4.959**	**-24.336**
	Publieke gezondheid	6.961	170	79	36	-6.834	502	467	110	44	-100	-6.934
	Sport	15.365	2.905	391	307	-12.543	6.591	1.822	259	170	-4.858	-17.401
Klimaat, energie en milieu		**5.387**	**232**	**0**	**3.114**	**-2.041**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**-2.041**
	Duurzaamheid	5.387	232	0	3.114	-2.041	0	0	0	0	0	-2.041
Ruimtelijke ontwikkeling		**38.631**	**33.889**	**176**	**90**	**-4.829**	**396**	**1.445**	**1**	**3**	**1.051**	**-3.778**
	Grondzaken	28.825	29.737	176	27	763	0	0	0	0	0	763
	Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	9.806	4.152	0	62	-5.592	396	1.445	1	3	1.051	-4.541
Wonen en leefomgeving		**41.026**	**40.965**	**4.039**	**5.554**	**1.454**	**13.029**	**56**	**0**	**0**	**-12.973**	**-11.519**
	Dierenwelzijn	184	0	0	0	-184	184	0	0	0	-184	-368
	Groen	9.003	692	0	1.060	-7.251	2.970	0	0	0	-2.970	-10.221
	Openbare ruimte	28.872	39.959	3.995	4.275	11.366	9.875	56	0	0	-9.819	1.547
	Wonen	2.967	314	43	219	-2.477	0	0	0	0	0	-2.477
Totaal		548.631	740.049	55.047	52.134	188.504	212.402	24.938	1.708	667	-188.504	0

Afkortingenlijst

A.
APV – Algemene Plaatselijke Verordening
AR – Algemene Reserve
AST - Arnhemse standaard voor toegankelijkheid
ASV – Algemene Subsidieverordening Arnhem
AVG - Algemene Verordening Gegevensbescherming
AWB – Algemene Wet bestuursrecht

B.
B&W – Burgemeester & Wethouders
BBV – Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BBZ - Bijstandsbesluit Zelfstandigen
BEVI - Besluit externe veiligheid inrichtingen
BNG – Bank Nederlandse Gemeenten
BOTOC - Breed offensief tegen ondermijnende criminaliteit
BR – Bestemmingsreserve
BUIG – Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten
BV – Besloten Vennootschap
BVO - Bedrijfsvoeringsorganisatie

C.
CAO – Collectieve arbeidsovereenkomst
CBS – Centraal Bureau voor de Statistiek
CmK - Cultuureducatie met Kwaliteit
COELO – Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CPI - Consumentenprijsindex
CSA – Centrum, Spijkerkwartier en het Arnhemse Broek

D.
DB – Dagelijks Bestuur
DJI - Dienst Justitiële Inrichtingen
DU - Decentralisatie Uitkering
DVO – Dienstverleningsovereenkomst

E.
EV – Eigen Vermogen
EN – Europese Norm
EMU – Economische en Monetaire Unie

F.
FDFA - Fashion + Design Festival Arnhem
FIDO – Financiering Decentrale Overheden
FJP – Financiële Jaarrapportage Projecten
FTE – fulltime-equivalent (formatieplaats)

G.
GGZ - Geestelijke gezondheidszorg
GO – Georganiseerd Overleg
GR – Gemeenschappelijke Regeling
GRP – Gemeentelijk Rioleringsplan
G40 - Netwerk van 40 (middel)grote steden

H.
HAN - Hogeschool Arnhem Nijmegen
HOV - Hoogwaardig Openbaar Vervoer

I.
ICT – Informatie- en communicatietechnologie
IHP - Integraal Huisvestingsplan
IPKW- Industriepark Kleefse Waard

J.
JGZ – Jeugdgezondheidszorg
JOGG – Jongeren Op Gezond Gewicht
JOP - Jongeren Ontmoetingsplek

M.
MBO – Middelbaar beroepsonderwijs
MFC – Multi Functioneel Centrum
MIP – Meerjareninvesteringsplanning
MJPB – Meerjarenprogrammabegroting
MKB - Midden- en Kleinbedrijf

N.
NDSD - Netwerk Directeuren sociaal domein
NEN – Nederlandse Norm
NF2- Nederlands als tweede taal
NV – Naamloze Vennootschap

O.
OAB - Onderwijsachterstandenbeleid
OAT – Ondergronds Afval Transport
ODRA – Omgevingsdienst Regio Arnhem
OCW – Ministerie Onderwijs Cultuur en Wetenschap
OGGz – Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
OKA - OndernemersKontact Arnhem
OM - Openbaar Ministerie
OR – Openbare Ruimte
OV – Openbaar Vervoer
OZB – Onroerend Zaak Belasting
OZO - Overlast en Zorg Overleggen

P.
PAS - Programma Aanpak Stikstof
P&O – Personeel & Organisatie
PBA - Platform Binnenstad Arnhem
PGB - Persoonsgebondenbudget
PMD - Plastic-, metaalverpakkingen en drankenkartons
PO – Primair onderwijs
PvE - Programma van eisen

R.
RBL - Regionaal Bureau Leerlingzaken
RIEC - Regionale Informatie- en Expertise Centra
RKV – Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg
RMC – Regionaal Meld- en Coördinatiepunt
ROB - Raad voor het Openbaar Bestuur
ROC – Regionaal opleidingscentrum
RPW - Regionaal Programma Werklocaties

S.
SKK - Standaardsystematiek voor Kostenramingen
SO – speciaal onderwijs
StAB - Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen

SW – Sociale Werkvoorziening
SWT - Sociale wijkteams
SWOA – Stichting Welzijn Ouderen Arnhem
SZW – Sociale Zaken en Werkgelegenheid

T.
TLO - teams Leefomgeving

U.
UWV – Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen

V.
VGGM – Veiligheid- en Gezondheidsregio Gelderland Midden
VMBO – Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
Vpb - Vennootschapsbelasting
VNG – Vereniging Nederlandse Gemeenten
VO – Voortgezet Onderwijs
VRI – Verkeersregeling installatie
VSO – Voortgezet Speciaal Onderwijs
Vsv – Voortijdig schoolverlaten
VV - Vreemd vermogen
VVE – Voor- en vroegschoolse educatie
VWO – Voorbereidend wetenschappelijk onderwijs
VWS – Volksgezondheid welzijn en sport

W.
Wabo – Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
Wet hof – Wet houdbare overheidsfinanciën
WGR – Wet gemeenschappelijke regelingen
Wlz - Wet langdurige zorg
Wmo – Wet maatschappelijke ondersteuning
WOZ – Wet waardering onroerende zaken
Wsp - Werkgeversservicepunt
Wsw – Wet sociale werkvoorziening
WSW - Waarborgfonds Sociale Woningbouw
Wvggz - Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg

Z.
Zzp - Zelfstandige zonder personeel

Begrippenlijst

A.

Accress
Groei/daling van het gemeentefonds (zie ook trap-op-trap-afmethodiek).

Activa (vaste)
Bezittingen die langer dan één jaar meegaan en die in meerdere jaren worden afgeschreven (bijvoorbeeld gebouwen). Activa staan op de balans.

Afvalstoffenheffing
Betreft een heffing voor het inzamelen en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen. De heffing wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar gebruiker is van een woning (waarvoor een verplichting tot inzamelen geldt). De grondslag voor de heffing is het aantal inwoners (betreft twee categorieën: eenpersoons- of meerpersoonshuishouden). De heffing is een tijdvak-belasting en komt in aanmerking voor de ontheffingsregeling. Bij verhuizing naar een woning binnen of buiten Arnhem wordt ontheffing verleend voor de resterende volle maanden, dat de inwoner verhuisd is. Zodra er nieuwe bewoners ingeschreven worden, ontvangen deze bewoners een aanslag afvalstoffenheffing voor de resterende maanden.

Algemene dekkingsmiddelen
Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten zonder vooraf bepaald bestedingsdoel. De gemeente kan deze vrij besteden. Het gaat om de uitkeringen vanuit het Gemeentefonds, om bepaalde gemeentelijke belastingen (zoals OZB-belasting) en deelnemingen/dividend.

Algemene uitkering
Uitkering uit het gemeentefonds van het Rijk dat de gemeente geheel vrij mag besteden.

Algemene reserve
Het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente. Dit vormt een buffer voor financiële tegenvallers.

Auditing
Het controleren van een organisatie.

B.

Balans
De balans toont een overzicht van de bezittingen, schulden en eigen vermogen van de gemeente op een bepaald moment.

Baten
Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.

Baten en lasten (stelsel van)
Gemeenten werken met een stelsel van baten en lasten. Dit betekent dat inkomsten en uitgaven moeten worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben (dat wil zeggen het jaar waarin de prestatie geleverd is).

Bedrijfsvoering
De beheersing van, het toezicht op en de verantwoording over de bedrijfsprocessen binnen de gemeentelijke organisatie op basis van een bedrijfsvoeringsfilosofie.

Begroting
Een begroting geeft aan welke beleidsvoornemens de gemeente heeft, hoeveel middelen daarmee gemoeid zijn en uit welke bronnen die middelen afkomstig zijn.

Begrotingsresultaat
Financieel verschil tussen het bedrag dat volgens de begroting is toegestaan en het te verwachten bestede bedrag.

Begrotingstekort
Een begrotingstekort treedt op wanneer de lasten hoger zijn dan de baten.

Beheersmaatregel
Een activiteit die zich richt op het elimineren, vermijden of verkleinen van de oorzaak of het gevolg van een ongewenste gebeurtenis.

Belastingcapaciteit
De OZB is voor gemeenten de belangrijkste eigen belastinginkomsten. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. In dit geval de landelijk gemiddelde tarieven. Voor gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Naast de OZB wordt tevens gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing omdat de heffing niet kostendekkend hoeft te zijn, maar ook lager mag worden vastgesteld (er is dan sprake van belastingcapaciteit die niet benut wordt).
Benodigde weerstandscapaciteit
Het bedrag dat benodigd is om alle risico's in de begroting waarvoor geen maatregelen zijn getroffen, in financiële zin af te dekken.

Beschikbare weerstandscapaciteit
De middelen die beschikbaar zijn om eventuele tegenvallers (risico's) op te kunnen vangen.

Bestaand beleid
Beleid waarover al besluitvorming heeft plaatsgevonden.

Bestemmingsreserve
Naast de Algemene reserve zijn er buffers gevormd die niet worden meegerekend tot de weerstandscapaciteit. Het gaat hier om de bestemmingsreserves. Bestemmingsreserves zijn voor specifieke doeleinden gevormd op basis van een raadsbesluit. Bestemmingsreserves zijn gebonden aan de bestemmingen die door de raad zijn vastgesteld. Wanneer de nood echt hoog is kan er door de raad aan de betreffende bestemmingsreserve een andere bestemming worden gegeven. Aan een deel van de bestemmingsreserves hangen verplichtingen tot bestedingen waarbij er beperkte sprake is sprake is van beleidsvrijheid.

Besluit begroting en verantwoording (BBV)
Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) beschrijft de regels waaraan onder andere begroting van een gemeente aan moet voldoen.

Bestuurlijk belang
Een gemeente kan een bestuurlijk belang hebben in een verbonden partij doordat zij in het bestuur is vertegenwoordigd. De gemeente kan het ook hebben doordat zij stemrecht heeft in de verbonden partij.

BTW-compensatiefonds
Rijksfonds waaruit gemeenten een bepaald deel van de door hen betaalde BTW kunnen terugvorderen.

C.

Circulaire
Een circulaire informeert de gemeenten over de omvang en de verdeling van de algemene uitkering, de integratie-uitkeringen - inclusief die voor het sociaal domein - en de decentralisatie-uitkeringen uit het gemeentefonds.

Compabiliteitsvoorschriften
Dit zijn de wettelijke voorschriften voor de inrichting van de gemeentelijke begroting en rekening. Sinds 2004 zijn de nieuwe voorschriften volgens het Besluit Begroting en Verantwoording van kracht.

D.

Deelneming
Participatie in een besloten of naamloze vennootschap, waarin de gemeente aandelen heeft.

Dividend
Een vergoeding die wordt uitbetaald aan aandeelhouders.

Doeluitkering
Uitkering door het Rijk aan een lagere overheid voor een nauw omschreven wettelijk vastgesteld doel of taak. De gelden zijn niet vrij besteedbaar.

E.

EMU-saldo
Het geraamde of het gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven van een gemeente. Dit bedrag wordt berekend op transactiebasis en volgens Europese voorschriften.

F.

Financieel belang
Van financieel belang is sprake als de gemeente de middelen die ze ter beschikking stelt verloren gaan in geval van faillissement van de verbonden partij (een derde rechtspersoon) en/ of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Financiële kengetallen
Getallen waarmee inzicht verkregen kan worden in de financiële positie van de gemeente.

Financieringsmiddelen
Kort- of langlopende geldmiddelen die nodig zijn om de kosten van uitgaven te betalen.

G.

Gemeenschappelijke regeling
Is het publiekrechtelijk juridisch kader waarbinnen twee of meer gemeentebesturen kunnen samenwerken.

Gemeentefonds
Uitkering van het Rijk die de gemeenten in principe vrij mogen besteden.

Grondexploitatie
De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. Indien gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de verkochte gronden kan immers de schuld worden afgelost. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

K.

Kans
De mogelijkheid dat een gebeurtenis zich voordoet uitgedrukt in een waarde tussen 0 en 1.

Kapitaalgoederen
Spullen die de gemeente nodig heeft om de diensten en goederen die zij levert aan inwoners te kunnen produceren. Daarbij gaat het om grotere zaken zoals wegen, riolering, water, groen en gebouwen.

Kapitaallasten
Afschrijvingen en toegerekende rente op activa. De afschrijvingen betreffen de jaarlijkse waardevermindering van de investering. Door middel van de afschrijving worden lasten van de investering uitgespreid over de jaren dat er van de investering gebruik wordt gemaakt. De rente betreft het eigen of geleende geld dat besteed wordt om de investering te financieren.

L.

Lasten
De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.

Leges
Leges zijn vergoedingen voor het genot van diensten of producten, die de gemeente levert. Dat zijn bijvoorbeeld paspoorten, uittreksels uit registers, vergunningen e.d. Daarbij geldt dat de totale opbrengst van de leges niet hoger mogen zijn dan de kosten die de gemeente voor het geheel van de legesplichtige diensten of producten maakt. De leges worden in rekening gebracht bij de aanvrager van de dienst of het product. Voor sommige leges geldt een wettelijk maximum tarief (bijvoorbeeld voor paspoorten).

Lokale heffingen
Een type gemeentelijke belasting. Voorbeelden van heffingen zijn de rioolheffing of de afvalstoffenheffing. Het geld dat gemeenten met heffingen ophalen, moeten gebruikt worden om de kosten te dekken van datgene waarvoor ze in rekening worden gebracht.

M.

Meerjareninvesteringsplanning (MIP)
In de meerjareninvesteringsplanning wordt de planning van de investeringen voor de komende jaren inzichtelijk gemaakt.

Meerjarenraming
Een prognose van de voor meerdere jaren, na het begrotingsjaar, te verwachten baten en lasten alsmede mutaties in reserves.

N.

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

O.

Onroerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom hebben van onroerende zaken in de gemeente Arnhem.
De grondslag van de belasting is de WOZ-waarde van de woning of niet-woning. Het geldende tarief voor eigenaars van woningen of eigenaars en gebruikers van niet-woningen is gebaseerd op een percentage van de WOZ-waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van een onroerende zaak.

Overhead
De kosten van de werkzaamheden of faciliteiten die slechts een indirecte relatie vertonen met de prestaties (bijvoorbeeld leidinggeven, afdelingsadministratie of huisvesting).

Overzicht lasten en baten
Lasten: De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.
Baten: Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.
Toevoeging aan reserve: toevoegingen aan een reserve zijn weergegeven met een minteken (negatief). Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten stijgen.
Onttrekkingen aan reserve: onttrekkingen aan een reserve zijn zonder teken (positief) weergegeven. Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten dalen.

Saldo toevoegingen en onttrekkingen: Bij negatief saldo verwachten we een verhoging van de reserve binnen dit programma. Bij een positief saldo verwachten we een verlaging van de reserve binnen het programma.

P.

Paragrafen
Geven volgens het BBV een dwarsdoorsnede van de begroting op financiële aspecten. Het gaat dan om de beleidslijnen van beheersmatige aspecten die belangrijk zijn, financieel, politiek of anderszins. De paragrafen zijn onderdeel van zowel de beleidsbegroting als het jaarverslag.

Parkeerbelasting
Betreft een belasting voor het parkeren van een voertuig op een plaats waar volgens de belastingverordening parkeerbelasting verschuldigd is. De grondslag is de duur van het parkeren. De parkeertijd maal het tarief bepaalt de hoogte van het bedrag. De belasting wordt geheven door in te loggen op een centrale computer via een GSM, het kopen van een parkeerticket of een parkeervergunning.

Planning- en controlcyclus
De jaarlijks terugkerende werkzaamheden die samenhangen met het opstellen, bespreken, bewaken, bijstellen en verifiëren van budgetten.

Prestatie-indicator
Kwantitatieve en kwalitatieve gegevens die inzicht geven in de resultaten van het gevoerde beleid van de gemeente.

Programma
Is een samenhangende verzameling van activiteiten en geldmiddelen gericht op het bereiken van vooraf bepaalde maatschappelijke effecten.

Programmabegroting
Dit is de typering voor de begroting waarin de programma's centraal staan. Een gemeente is vrij in de keuze van de programma's en het aantal.

R.

Reserve
Bedrag dat is gereserveerd voor toekomstige uitgaven, zonder dat de aard en de omvang van deze uitgaven al bekend zijn. Reserves worden onderverdeeld in algemene reserves en reserves met een specifieke bestemming (bestemmingsreserves).

Restrisico
De inschatting van het risico met medeneming van de effecten van beheersmaatregelen. Risico dat overblijft na risicobeheersing. (netto risico)

Risico
Gebeurtenis die zich al dan niet kan voordoen en die kan leiden tot schade met een financieel gevolg of afwijking van een te behalen beleidsdoel.

Risicobeheersing
Zijn activiteiten (beheersmaatregelen) die de kans op het optreden van risico's dan wel de gevolgen van risico's beïnvloeden (voorkomen of reduceren)

Risico-eigenaar
De persoon of het organisatieonderdeel aan wie het risico gealloceerd is.

Risico in relatie tot weerstandsvermogen
De kans op een gebeurtenis die leidt tot een directe financiële tegenvaller van materiële betekenis, die niet is afgedekt in de begroting.

Risicokaart
De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg.

Risicomanagement
Het geheel aan activiteiten en maatregelen gericht op het expliciet en systematisch omgaan met en beheersen van risico's.

Risicoparagraaf
Is een door het college verstrekt overzicht van alle bekende risico's tot het moment van aanbieden van de begroting.

Risicoprofiel
Overzicht van het geheel aan risico's van het betreffende proces, project, programma of beleidstraject.

Risicoscore
Per risico te bepalen score op basis van kans op voorkomen en gevolg.

Roerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom van roerende zaken, zoals woonboten in de gemeente Arnhem. De grondslag van de belasting is een percentage van de RZB- waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van de roerende zaak.

S.

Solvabiliteit
Is de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen.

Solvabiliteitsratio
Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een gemeente.

Stelpost
Schatting van uitgaven, opgenomen in de begroting terwijl de werkelijke kosten nog niet exact bepaald kunnen worden.

Structurele exploitatieruimte
Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting OZB. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

T.

Taakmutatie
Extra geld uit het gemeentefonds voor de uitvoering van nieuwe en/of bestaande taken.

Taakveld
Eenheid waarin de programma's zijn onderverdeeld.

Trap-op-trap-af systematiek/ accresmethode
Om het totaal beschikbare bedrag te bepalen dat aan de gemeenten wordt uitgekeerd, gebruikt het Rijk de accresmethode, ook wel de 'trap-op-trap-af systematiek' genoemd. Het accress is gekoppeld aan de ontwikkeling van rijksuitgaven (niet van alle uitgaven). Stijgen de uitgaven dan stijgt het accres, dalen de uitgaven dan daalt het accress.

Treasury
Is het geheel van activiteiten in verband met het beheren van de geldstromen.

V.

Verbonden partij
Is een partij waarmee de gemeente een bestuurlijke relatie onderhoudt en waarin zij een financieel belang heeft.

Voorziening
Dit is een reservering (geoormerkte gelden) met als doel het bedrag aan te wenden in de toekomst waar de voorziening oorspronkelijk voor is gecreëerd.

W.

Weerstandsfactor
= Beschikbare weerstandscapaciteit : Benodigde weerstandscapaciteit. Bij een lagere factor dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor uitkomt boven de 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor nieuw beleid.

Weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Het weerstandsvermogen is de verhouding (ratio) tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit.

Z.

Zekerheidspercentage
Voor het bepalen van het benodigde weerstandsvermogen moet met behulp van de risicosimulatie een keuze worden gemaakt met welke mate van zekerheid de geïdentificeerde risico's worden afgedekt. We noemen dit ook wel het zekerheidspercentage.

Notitie

Voorstel betreffende behandeling Begroting 2022, Turap 2 en de belastingverordeningen

Datum	:	15 september 2021
Aan	:	Agendacommissie
Van	:	K. Vons tel. 377 4087
Betreft	:	Voorstel betreffende behandeling Begroting 2022, Turap 2 en de belastingverordeningen.

Inleiding en doel notitie

Deze notitie behandelt de planning en procedure van behandeling van de Begroting 2022, Turap 2 en de belastingverordeningen. De Begroting, die voorheen MJPB werd genoemd, is een uitwerking van de vastgestelde Perspectiefnota. Bij de uitwerking van onderdelen van het onderstaande proces zal met zorg naar de inachtneming van de maatregelen rondom Corona gekeken worden. Tevens treft u twee voorstellen aan om het vergaderrooster te wijzigen. Deze wijzigingen zijn nodig om het voorgestelde begrotingsproces te laten plaatsvinden.

Het proces is gestoeld op de ervaringen van het afgelopen Perspectiefnota proces en het voorgaande Begrotingsproces. Dit jaar zal de Begroting één week later dan voorgaande jaren worden aangeboden aan de raad. De reden voor deze aanleverdatum is vanwege het feit dat het vakantiereces in de regio Zuid dit jaar laat valt. Dat betekent dat het bespreekproces van het college één week opschuift en de consequentie daarvan is dat de raad de begroting één week later ontvangt. Dat is ongelukkig voor de raad, omdat zij minder voorbereidingstijd heeft om de begroting te kunnen lezen. Hierdoor ontstaat een krappe planning om het begrotingsproces op dezelfde manier als voorgaande jaren te laten plaatsvinden. Het college voldoet echter met deze aanleverdatum aan de verordening, waarin opgenomen is dat de Begroting vóór 1 oktober aan de raad moet worden aangeleverd.

Er is gezocht naar een tegemoetkoming voor de krappe leestijd van de raad. Enerzijds is die gevonden door de tijdspanne van het *beantwoorden* van de schriftelijk technische vragen door het college te verkleinen en anderzijds door de technische bijeenkomst te verplaatsen naar een later moment om zo de fracties voldoende tijd te geven de vele pagina's te kunnen lezen en hun technische vragen te kunnen voorbereiden. Vanwege de krapte in de planning vindt deze bijeenkomst op een andere dag dan een woensdag plaats. Voor fracties die niet bij de technische bijeenkomst aanwezig kunnen zijn, is er de gebruikelijke mogelijkheid van het stellen van *schriftelijke* technische vragen.

Chronologische planning

Streefdatum woensdag 29 september, uiterlijk donderdag 30 september

De Begroting verschijnt digitaal woensdag 29, uiterlijk donderdag 30 september. De papierenversie zal, indien gewenst, naar de raadsleden op hun thuisadres gestuurd worden. Het boekwerk zal op vrijdag 1 oktober danwel zaterdag 2 oktober op de deurmat vallen.

Woensdag 29 september t/m 8 oktober c.q. 11 oktober

Periode van indiening van *schriftelijke technische* vragen. Vragen ingediend vóór vrijdag 8 oktober 09.00 uur (in uitzonderlijke gevallen geldt maandag 11 oktober) zullen z.s.m. worden beantwoord, met

als uiterlijke datum woensdag 13 oktober. Schriftelijke technische vragen die na afloop van deze periode worden gesteld, worden beantwoord, doch de termijn waarop is onzeker.

Maandag 11 oktober
Raadsleden en fractievolgers voeren *mondelinge technisch* overleg met beleids- en financiële ambtenaren. Deze mogelijkheid wordt geboden om druk op het aantal schriftelijke technische vragen te verminderen. Er zijn geen leden van het college betrokken, het is technisch van aard. De technische briefing neemt niet de hele avond in beslag.

Woensdag 13 oktober
Bespreking Begroting Meningsvorming 1, in raadskamers geordend per wethouder. Er zal begonnen worden met het inspreekmoment, waarbij insprekers 5 minuten het woord krijgen en daarna kan de raadskamer vragen stellen. Nadat alle insprekers gehoord zijn, zal de raadskamer starten met de meningsvorming 1. Deze behandeling wijkt af van de gangbare Meningsvorming 1. Het doel van de behandeling is het stellen van politieke vragen en daar een antwoord op krijgen. De behandeling zal plaatsvinden in twee termijnen, waarbij woordvoerders in hun termijn vragen kunnen stellen en standpunten kunnen uitspreken. Interrupties zijn toegestaan. In de tweede termijn kunnen woordvoerders nog reageren op de eerste termijn van de wethouder en daarnaast aangeven of en zo ja op welke onderwerpen zij moties en/of amendementen overwegen in te dienen. Ruime vergadertijd is noodzakelijk om de M1 af te kunnen ronden.

Voorstel 1: In het vergaderrooster staat deze vergadering gepland als halve besluitvorming. Het voorstel is om deze vergadering te wijzigen in een hele meningsvormende 1 vergadering i.v.m. het begrotingsproces.

Donderdag 14 oktober tot en met vrijdag 29 oktober
De fracties dienen hun concept moties en amendementen in voor de Meningsvorming 2 bespreking.

Woensdag 20 oktober
Eventuele uitloop bespreking Begroting in meningsvorming 1 / eventuele bespreking andere onderwerpen in raadskamers / besluitvormingsmoment voor onderwerpen in raad.

Voorstel 2: In het vergaderrooster staat deze vergadering gepland als gewone raadsvergadering. Het voorstel is om deze vergadering te wijzigen in een halve besluitvormende vergadering i.v.m. het begrotingsproces. Kortom de aard van de vergaderingen van 13 oktober en 20 oktober om te draaien.

Maandag 25 oktober tot vrijdag 29 oktober
Herfstreces

Woensdag 3 november
Bespreking Begroting in fase meningsvorming 2. Volledige avond. Plenair.
Spreektijden 12 minuten per fractie, 75 minuten voor het college. Er is geen uitloopmogelijkheid en meerdere woordvoerders zijn toegestaan. De bespreking zal verlopen via thema's die aan de orde zijn

in de ingediende moties en amendementen. Het college zal per portefeuille een pre-advies geven op de wijzigingsvoorstellen die in het desbetreffende thema aan bod zijn. Zo zullen één voor één de thema's met de toebedeelde wijzigingsvoorstellen behandeld worden.

Donderdag 4 november tot en met maandag 8 november 09.00 uur
Periode waarin fracties hun definitieve moties en amendementen indienen en/of aangeven of zij de door hen reeds ingediende concept moties en amendementen handhaven danwel intrekken.

Woensdag 10 november
Begrotingsraad. Aanvang 17.00 uur. Stamppotmaaltijd. Spreektijden: + 5 min voor fracties, + 20 min voor college. Spreekvolgorde: grootste oppositie fractie, grootste coalitiefractie etc.
Twee woordvoerders per fractie zijn toegestaan waarbij één algemeen en één financieel.

Voorstel:
Instemmen met het in deze notitie geschetste agendering/besluitvormingsproces van de Begroting 2022 en de belastingverordeningen.
Tevens instemmen met de twee voorstellen voor het wijzigen van het vergaderschema.

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 603613

Onderwerp: Turap 2 2021

Voorstel

1. De Turap 2 2021 vast te stellen.
2. De bijgevoegde begrotingswijziging met betrekking tot de Turap 2-2021 vast te stellen.

Inleiding

Als regulier onderdeel van de beleidscyclus 2021 is een tweede tussenrapportage (Turap 2-2021) opgesteld. De Turap 2-2021 bevat informatie over de verwachte majeure financiële afwijkingen over het jaar 2021, over het geprognosticeerde financiële resultaat en over de voortgang van de beleidsuitvoering en op een aantal andere issues, zoals de coronacrisis, investeringen en beheersing van belangrijke verbonden partijen.

We streven ernaar om de Turap en de bestuursrapportages steeds meer op elkaar af te stemmen. De bestuursrapportages worden op hetzelfde moment als deze Turap aan de raad aangeboden. In deze Turap is, net zoals in Turap-2 2020 de inhoudelijke voortgang binnen de programma's opgenomen en niet alleen de afwijkingen. Dit betekent concreet dat in de bijlage de doelen die 'op koers lopen' (groen bolletje), 'gedeeltelijk op koers' (oranje bolletje), 'niet op koers liggen' (rood bolletje) en 'reeds gerealiseerd zijn' (grijs bolletje) zijn opgenomen.
In het kader van het Duisenbergonderzoek naar de jaarstukken is geconcludeerd dat de interpretatie van de bolletjes en de criteria van de beoordeling niet altijd duidelijk zijn. Een mogelijke verbeterslag is om bij de doelen aan te geven of de doelen en inspanningen behaald, dan wel niet behaald zijn. Om dit echter goed te kunnen doen, zullen de doelen smart geformuleerd moeten zijn met daarbij goed meetbare (effect)indicatoren. In de Begroting 2022 wordt daarin weer een stap gemaakt, maar dit is een proces dat tijd kost. In deze Turap is er dan ook voor gekozen dat de 'bolletjes' een interpretatie geven hoe de voortgang verloopt (van 'op koers', 'gedeeltelijk op koers' naar 'niet op koers') en dat dit in de tekst wordt toegelicht.

De rapportage is opgesteld op basis van ontwikkelingen in de eerste 7 maanden van 2021, waarbij ook rekening is gehouden met de structurele componenten in de resultaten van voorgaand jaar. Bij deze rapportage is een begrotingswijziging opgenomen. De afwijkingen in de Turap welke zijn opgenomen in de begrotingswijziging moeten namelijk in het kader van de begrotingsrechtmatigheid in de begroting verwerkt worden. Een aantal van deze begrotingswijzigingen is strikt genomen geen afwijking op lopend beleid, maar komt voort uit collegebesluiten voor aanpassing van beleid. Afgesproken is dat deze beleidswijzigingen expliciet in de Turap worden gemeld. Sommige items komen ook in de Begroting 2022 terug (stikstofagenda en uitvoering wijkgroenagenda's), maar hiervan wordt voorgesteld hier al dit

GEMEENTE Arnhem

jaar extra inzet op te plegen. Om welke onderwerpen en welke financiële impact het gaat, is hieronder weergegeven:

Omschrijving	Programma	Bedrag totaal Turap 2
Voorbereidingskosten verkenning aanvraag regeling Herstructurering winkelgebieden	S03	- € 150.000
Stikstofagenda	S11	- € 100.000
Uitvoering wijkgroenagenda's	S12	- € 75.000
Korte termijn impuls korenkwartier	S12	- € 50.000
Afschaffen koffiegeld medewerkers	S00	- € 50.000

Daarnaast zijn in deze Turap de reeds aangenomen moties waar van toepassing financieel vertaald. Het gaat om de volgende moties:

- Actieplan overlast (21M102)
- Online bewustwordingsaanpak voor jongeren (21M105)

In de afgelopen periode is eveneens het coronadashboard geactualiseerd. Graag maken we uw raad attent op de samenvatting van het coronadashboard, die te vinden is via bijgaande link: coronadashboard.

Beoogd effect

Een prognose geven van de financiële afwijkingen en het resultaat en de beleidsmatige voortgang over 2021.

Argumenten

1.1 Turap 2 2021 vast te stellen

Op basis van de gepresenteerde majeure afwijkingen in beleid en financiën verkrijgt u inzicht in de voortgang van het bereiken van de doelen in 2021 en de financiële afwijkingen die zich daar bij voordoen.

2.1 De begrotingswijziging vast te stellen

Afwijkingen worden meegenomen in een begrotingswijziging omdat dit vanwege de Begrotingsrecht-matigheid noodzakelijk is. Alle afwijkingen die genoemd zijn in deze Turap worden in de begroting gewijzigd.

Kanttekeningen en risico's

Er is met de best mogelijke inschattingen gewerkt op het moment van opmaken van de Turap, maar deze inschattingen kunnen aan het einde van het jaar mogelijk afwijken van de daadwerkelijke realisatie.

Financiën

De prognose over 2021 laat een voordelig resultaat van **€ 6,2 miljoen** zien ten opzichte van de begroting tot en met juli 2021. Hiervan wordt voorgesteld om alle verwachte afwijkingen met bijgaande begrotingswijziging op grond van de begrotingsrechtmatigheid in de begroting te verwerken.

In de bijlagen bij Turap-2 is per programma een uitputtend overzicht gegeven van alle verwachte afwijkingen. In een aantal gevallen is een afwijking op één programma benoemd, maar vindt de vertaling in de administratie plaats door de begrotingswijziging over diverse (wijk)programma's te verdelen. Voor een uitvoerige toelichting wordt verwezen naar de Turap 2-2021 en de bijlagen.

Uitvoering

Na vaststelling door de raad wordt de begroting gewijzigd met de bijgevoegde wijziging.

Communicatie

Niet van toepassing

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Raadsvoorstel Turap 2 2021
- Turap 2 2021
- Begrotingswijziging 21-009

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	603613

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 28 september 2021, nummer: 603613;

gelet op artikel 192 van de Gemeentewet;

besluit:

1. Turap 2 2021 vast te stellen.
2. De bijgevoegde begrotingswijziging met betrekking tot de Turap 2-2021 vast te stellen.

De griffier, De voorzitter,

Arnhem GEMEENTE

Turap 2 - 2021

Inhoudsopgave

Hoofdlijnen Turap 2 2021 ... 3
Totaalbeeld financiën ... 5
Bijlage 1 Voortgang doelen en financiële afwijkingen per programma ... 8
Wijken Algemeen ... 8
W1 Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek ... 12
W2 Noordwest ... 17
W3 Noordoost ... 19
W4 Presikhaaf ... 22
W5 Malburgen ... 24
W6 Schuytgraaf/ Elderveld ... 26
W7 De Laar/ Elden ... 29
W8 Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg ... 31
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën ... 33
S01 Veiligheid ... 42
S02 Bereikbaarheid ... 46
S03 Economie ... 51
S04 Onderwijs ... 57
S05 Cultuur ... 60
S06 Participatie en armoedebestrijding ... 65
S07 Zorg ... 75
S08 Welzijn en inclusie ... 84
S09 Gezondheid en sport ... 92
S10 Klimaat en energie ... 95
S11 Ruimtelijke ontwikkeling ... 101
S12 Wonen en leefomgeving ... 105
Bijlage 2 Investeringen ... 113
Bijlage 3 Beheersing verbonden partijen ... 114
Bijlage 4 Stand van zaken amendementen en moties ... 117

Hoofdlijnen Turap 2 2021

Twee keer per jaar maakt het college een tussenrapportage - de 'Turap' - voor de gemeenteraad. In de Turap staat de stand van zaken rondom de uitvoering van de programma's en plannen. We lichten de verwachte afwijkingen over het lopende jaar 2021 toe. Die ontstaan door autonome ontwikkelingen, maar ook door de uitvoering van moties en het aanpakken van urgente knelpunten.

Positief financieel beeld

Het beeld van deze tweede Turap van 2021 geeft per saldo een voordeel weer ten opzichte van de eerdere begroting over 2021. De afwijkingen in deze Turap laten een positief saldo zien voor de algemene reserve (AR) van € 6,2 miljoen. Dit saldo bestaat voor € 3,6 miljoen aan afwijkingen met een negatief effect welke reeds eerder in Turap 1 waren gemeld maar nog niet in de begroting waren gewijzigd en voor € 9,8 miljoen aan afwijkingen met een positief effect welke na Turap 1 bekend zijn geworden. In totaal leiden de afwijkingen uit Turap 1 en Turap 2 dus tot een verwachte dotatie aan de AR van € 17,9 miljoen over het jaar 2021.
De verwachte stand van de algemene reserve eind 2021 is in de Begroting 2022 meegenomen als uitgangspunt voor het meerjarige verloop van de AR vanaf 2022. In de Turap is de voortgang op de diverse onderwerpen zichtbaar gemaakt met groene (op koers), gele (gedeeltelijk op koers) en rode bollen (niet op koers). Doelen die gerealiseerd zijn, worden met een grijze bol gemarkeerd.

Op koers

Het merendeel van de doelen staat op groen. De voortgang ligt dus prima op koers. Tegelijk maakt corona dat we blijvend scherp moeten blijven op de ontwikkelingen en vlot moeten bijsturen waar nodig en mogelijk. Ook de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis is in de uitvoering op koers. Het mooie hiervan is dat een van de doelen daarvan - partners en andere overheden verleiden om mee te investeren - ook is behaald. Zo werden twee bijdragen aan maatschappelijke opvang en werkgelegenheid uit de Herstelagenda aangevuld met middelen van het Rijk. Ook investeerden de provincie Gelderland, OOSTNL, Industriepark Kleefse Waard en parkeigenaar Schipper Bosch miljoenen in de realisatie van innovaties van Connectr en het Innovatielab. Met cofinanciering maken we het totaalbedrag dat we kunnen investeren in onze stad groter. We gaan door met het steeds actualiseren van het coronadashboard en de impactanalyse coronacrisis. Met het coronadashboard houden we zicht op de effecten van corona voor de gemeente en voor de stad. En met de impactanalyse hebben we in beeld welke financiële consequenties die effecten hebben. Zo houden we continu de vinger aan de pols.

Arnhem-Oost-aanpak

We gaan aan de slag met de Arnhem-Oost-aanpak. Met deze aanpak willen we in vijf oostelijke wijken de negatieve spiraal van armoede, werkeloosheid, matige gezondheid en slechte woningen stoppen en achterstanden inhalen. Het Rijk kende ons 25 miljoen euro toe voor een grootschalige aanpak van 1.750 particuliere woningen in Arnhem-Oost die kampen met lage energielabels, tocht, vocht, schimmel en achterstallig onderhoud. Ook hier werkt cofinanciering. Samen met geld van de provincie Gelderland, de gemeente Arnhem en een kleine eigen bijdrage van Arnhemmers zelf loopt het bedrag dat wordt geïnvesteerd op tot 47 miljoen euro.

Burgerparticipatie

Bij alles wat de gemeente doet, krijgt burgerparticipatie een steeds grotere rol. Bewoners krijgen en nemen steeds vaker de gelegenheid om mee te denken over plannen van de gemeente. Niet voor niets ontwikkelden we meedenken.arnhem.nl, waarbij we aan inwoners vragen wat zij vinden van diverse onderwerpen en plannen waar we als gemeente mee bezig zijn. Zo werden onze inwoners bijvoorbeeld al geconsulteerd over de nieuwe Omgevingswet. Bij het opstellen van de Perspectiefnota hebben we inwoners gevraagd mee te denken en ideeën te geven voor een beter Arnhem. Het is een onderwerp dat ook de raad aan het hart gaat. Zo werden al enkele voorstellen van de raadswerkgroep burgerparticipatie uitgewerkt en uitgevoerd. Ook hier maakte corona het soms lastig. Veel bijeenkomsten met onze inwoners konden niet live worden gedaan, maar gingen online. Dat bood soms goede en verrassende nieuwe mogelijkheden, maar kent ook zijn beperkingen. In de toekomst willen we het beste van beide manieren gebruiken, live en online. De doorontwikkeling van burgerparticipatie gaat niet alleen over techniek maar ook over zoveel mogelijk Arnhemmers betrekken. Daarom hebben we een actieprogramma opgesteld dat tot doel heeft om meer Arnhemmers mee te kunnen laten doen met burgerparticipatie en meer mensen zich betrokken te laten voelen bij de stad. Dat leidt tot beter beleid, betere projecten en betere plannen.

Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk wordt het financiële totaalbeeld geschetst, waarbij toegelicht wordt hoe Turap 1 en Turap 2 in samenhang met elkaar bezien moeten worden. Waar Turap 1 alleen de verwachte financiële afwijkingen beschrijft, wordt in deze Turap 2 in de bijlagen een integraal overzicht gegeven van de voortgang op de beleidsdoelen en inspanningen in combinatie met een verwachte financiële prognose. Dit doen we niet alleen

voor de exploitatie, maar ook de voortgang op de investeringen wordt toegelicht. Tevens staan we stil bij de beheersing van de verbonden partijen. Tot slot wordt een overzicht gegeven van de stand van zaken op de bij de Begroting 2021 aangenomen moties en amendementen.

Totaalbeeld financiën

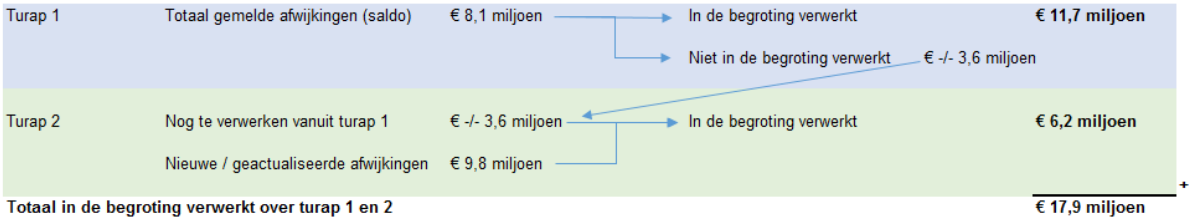
De afwijkingen in deze Turap zijn tot stand gekomen op basis van de realisatie over de eerste 7 maanden van dit jaar met een doorkijk naar de rest van het jaar. De financiële afwijkingen in Turap 1 die ook in de begrotingswijziging bij Turap 1 zijn opgenomen, zijn na de vaststelling van Turap 1 door de raad daarmee in de begroting verwerkt. Deze afwijkingen zijn daardoor in deze Turap 2 komen te vervallen.

De afwijkingen in Turap 1 die nog niet in de begrotingswijziging zijn verwerkt (vanwege grotere onzekerheid of de mogelijkheid om bij te sturen), zijn in deze Turap 2 opnieuw benoemd dan wel geactualiseerd. De bijbehorende tekstuele toelichtingen uit Turap 1 zijn in dat geval één op één overgenomen uit Turap 1.
In het geval van actualisatie is het oorspronkelijke bedrag uit Turap 1 opgenomen in de tabel van afwijkingen onder het kopje 'Turap 1' en is het bedrag van actualisatie onder dezelfde naam opgenomen in de tabel van afwijkingen onder het kopje 'Turap 2'. Cijfermatig ziet het totaalbeeld van de verwerking van Turap 1 in Turap 2 er als volgt uit:

Saldo van voor- en nadelen uit Turap 1	€ 8,1 miljoen
Saldo van voor- en nadelen die reeds in de begroting zijn verwerkt na vaststelling Turap 1	€ 11,7 miljoen
Saldo van voor- en nadelen die in Turap 2 terugkomen	€ -/- 3,6 miljoen

Daarnaast zijn nieuwe verwachte afwijkingen toegevoegd van in totaal € 9,8 miljoen onder de kop Turap 2. Daarmee verwachten we een dotatie aan de AR van € 17,9 miljoen over 2021 op basis van beide Turaps.

Schematisch ziet dit er als volgt uit:

Leeswijzer tabellen
De afwijkingen zijn opgenomen in bijlage 1 per wijk en programma. De afwijkingen op Wijken Algemeen gelden voor iedere wijk. Deze zijn niet meer individueel per wijk opgenomen. De afwijkingen die op specifieke wijken zijn opgenomen, betreffen afwijkingen die zich alleen voordoen op de desbetreffende wijk.

Per afwijking is in de tabel informatie opgenomen welke volgens de volgende leeswijzer geïnterpreteerd kan worden:
C: Is deze afwijking afkomstig uit de impactanalyse corona (Ja/Nee)?
S/I: Is de afwijking structureel of incidenteel?
AR/BR: Komt deze afwijking ten laste of gunste van de AR of een bestemmingsreserve (BR)?
BW: Wordt deze afwijking in de begroting verwerkt (Ja/Nee)?

In onderstaande tabel is het totaalbeeld opgenomen. Hierin is zichtbaar dat de begroting tot en met juli 2021 uit komt op een totaalsaldo van (afgerond) € 0 na mutaties in de reserves. Hierin is het reeds in de begroting verwerkte saldo van afwijkingen uit Turap 1 verwerkt als toevoeging aan de algemene reserve. Een totaal nadelig bedrag van € 3,6 miljoen uit Turap 1 is nog niet verwerkt. Alle nieuwe afwijkingen uit Turap 2 bedragen € 9,8 miljoen. Daarmee komt het totaal van de afwijkingen van Turap 1 en Turap 2 uit op € 6,2 miljoen.
Dit bedrag zal worden toegevoegd aan de AR. Bij de jaarrekening 2021 wordt de uiteindelijke balans opgemaakt.

	Begroting Stand Juli 2021	Prognose Turap 2	Afwijking Turap 2 (aanvulling op TR 1)	Afwijking Turap 1
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	776.568	783.455	4.579	2.308
Baten	757.090	774.714	18.892	-1.268
Saldo lasten en baten	**-19.478**	**-8.741**	**14.313**	**-3.576**
Toevoegingen aan reserves	55.342	60.753	5.411	0
Onttrekkingen aan reserves	74.824	75.699	875	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**19.482**	**14.946**	**-4.536**	**0**
Prognose resultaat	**4**	**6.205**	**9.777**	**-3.576**

Budgetoverhevelingen

Ten tijde van het opstellen van deze Turap is reeds een aantal voorgenomen budgetoverhevelingen bekend. Deze worden hieronder toegelicht. Deze zijn ter kennisname en leiden daarmee niet tot een begrotingswijziging door het vaststellen van deze Turap. In de nota budgetoverhevelingen die in december 2021 beschikbaar komt, worden deze nogmaals opgenomen. Op dat moment wordt een expliciet besluit gevraagd.

Cultuur

Zowel in 2020 als in 2021 heeft de gemeente Arnhem gelden van het rijk ontvangen om gevolgen van corona binnen de Culturele en Creatieve sector op te vangen. Gemeente Arnhem besteedt deze gelden om onder andere exploitatietekorten bij culturele instellingen te compenseren alsook om een transitie binnen het culturele veld te faciliteren om de sector voor de toekomst wendbaar en weerbaar te maken. Dit conform het Arnhemse Steunpakket Kunst & Cultuur 2021 (collegebesluit 20 april 2021). Deze middelen van in totaal € 2,7 miljoen zullen niet allemaal in 2021 uitgeput zijn: er is op dit moment nog een bedrag voor exploitatietekorten 2021 gereserveerd en er lopen nog enkele tijdelijke regelingen, waaronder een tweede aanvraagronde voor de regeling Transitie Cultuur Arnhem eind dit jaar. Hiervan zullen de toekenningen begin 2022 zijn. We verwachten hierdoor € 1,2 miljoen over te hevelen naar 2021 waarvan € 0,7 miljoen om exploitatietekorten bij culturele instellingen te compenseren (o.b.v. jaarrekeningen 2021) en 0,5 miljoen voor tijdelijke subsidieregelingen om de culturele sector te ondersteunen.
Via de septembercirculaire is €628.253 toegekend aan Arnhem voor het eerste en tweede kwartaal.
toegekend aan Arnhem voor het eerste en tweede kwartaal. Wij zijn nog in afwachting van de verdeelsleutel van de middelen voor lokale en regionale cultuur die in de Kamerbrief van juni als vierde specifieke steunpakket voor de culturele en creatieve sector voor het derde kwartaal zijn aangekondigd. Bij de decembercirculaire zal de verdeelsleutel helder zijn. Er is een bestedingsvoorstel in voorbereiding dat in oktober / november aan college en raad wordt voorgelegd. Hierbij wordt voortgebouwd op de pijlers uit het huidige steunpakket met focus op het verder faciliteren van transitie binnen de sector. Inzet is de middelen in 2022 en verder in te zetten, dit mede vanwege te verwachten na-ijleffecten van de coronacrisis voor de sector. Momenteel verwachten wij in totaal ongeveer € 1,8 miljoen vanuit 2021 over te hevelen naar 2022, aangevuld met het beschikbare bedrag vanuit het Rijk voor het derde kwartaal.

Regionale budgetten werk en inkomen (S06)

We hebben in 2021 diverse budgetten als arbeidsmarktregio beschikbaar, namelijk rijksmiddelen Perspectief op Werk (PoW), provinciale middelen Werken aan Werk (WaW), middelen vanuit de decentralisatie-uitkering Versterken arbeidsmarktregio, middelen vanuit de decentralisatie-uitkering Crisisdienstverlening en middelen vanuit de Regionale Mobiliteitsteams (RMT's). We werken aan een actueel bestedingsplan van deze regionale middelen waarbij we verwachten dat we een deel van deze middelen overhevelen naar volgend jaar. Het concrete voorstel voor budgetoverheveling met het precieze bedrag volgt aan het einde van het jaar in de nota Budgetoverheveling.

Maatschappelijke Opvang (S08)

Vanaf 2020 is als gevolg van de coronamaatregelen een extra locatie voor de daklozenopvang geopend op een cruiseschip. In 2021 is dit voortgezet. Bekostiging heeft plaatsgevonden vanuit beschikbaar gestelde Corona

rijksgelden. Voor de reguliere begroting Maatschappelijke Opvang 2021 blijkt dat er een positief resultaat is te verwachten. Voorstel is dit over te hevelen via de niet bestede middelen naar 2022 en te gebruiken voor financiering deelprojecten in beweging van opvang naar wonen en financiering tijdelijk extra opvangcapaciteit welke niet wordt betaald van Corona rijksgelden.

Bijlage 1 Voortgang doelen en financiële afwijkingen per programma

Wijken Algemeen

Algemeen

Deze tussenrapportage geeft een beeld van de voortgang van de doelen en inspanningen zoals deze zijn geformuleerd in de wijkprogramma's. Wijkgericht werken is het samenwerken met partners aan leefbaarheid en sociale samenhang binnen wijken. Over het algemeen liggen we op schema. Op onderdelen is achterstand opgelopen. Dit heeft veelal gelegen aan de coronacrisis. We willen bewoners zo goed mogelijk betrekken maar worden soms beperkt in de concrete uitvoering.

De Arnhemse wijkaanpak Van Wijken Weten is succesvol én moet op onderdelen verder worden doorontwikkeld. Dat is gebleken uit de uitgevoerde evaluatie. Meer dan ooit willen we dicht bij onze inwoners staan. Dat hebben we, ondanks alle beperkingen, zo goed mogelijk proberen te doen. Maar samenwerking en een effectieve wijkaanpak zijn beïnvloed doordat buurthuizen gesloten waren, doordat jongeren veel thuis waren van school en soms overlast veroorzaakten en doordat evenementen geen doorgang konden vinden.

Het college gaat door met de wijkaanpak en gaat deze tegelijkertijd verder aanscherpen. Als uitvloeisel van de motie Voorkomen Stadsvernieuwing 4.0 gaan we de aanpak leefbare wijken uitwerken en hiermee starten we dit jaar nog. Hiervoor gaan we een aantal concrete stappen zetten, onder andere door doelen en inspanningen nog beter te verbinden in stedelijke programma's en de wijkopgaven.

In de begroting zijn de doelen en inspanningen per wijkprogramma beschreven per gebied. Op onderdelen gaan we deze beschrijvingen hiervan de komende jaren verbeteren. We willen een duidelijkere relatie maken tussen de doelen en de geleverde inspanningen. Er kan zodoende ook actief bijgestuurd worden op het moment dat buurtverandering negatieve gevolgen heeft voor de leefbaarheid.

In de afgelopen periode zagen we een aantal trends in onze wijken die bijvoorbeeld gerelateerd zijn aan corona. We moeten een balans vinden tussen lange termijn doelen en tijdelijk bijsturen en prioriteren op de korte termijn. Voorbeelden van trends die door corona komen zijn:

- het aantal mensen dat bereid is om zich vrijwillig in te zetten voor initiatieven in de wijken;
- de afname van het aantal woninginbraken tijdens de lockdowns, die bijdragen aan gevoelens van veiligheid;
- de toename van het aantal gevallen van huiselijk geweld dat bijdraagt aan gevoelens van onveiligheid;
- de toename van leerachterstanden bij kinderen op scholen en de psychosociale gevolgen voor jongeren;
- de toename van eenzaamheid bij ouderen;
- het aantal mensen dat hun baan is kwijt geraakt als gevolg van corona;
- de toename van leerachterstanden bij kinderen op scholen;
- de toename van de psychosociale gevolgen voor jongeren;
- de achterstallige zorg waardoor er meer beroep werd gedaan op hulp- en zorgvragen;
- de gevolgen van corona voor de wijkeconomie: veel zzp-ers hebben het zwaar in onze stad.

Deze trends hebben natuurlijk directe gevolgen (gehad) op het werk van de teams Leefomgeving en voor partners in de wijken. Dit kan betekenen dat sommige inspanningen zijn geslaagd en dat anderen nog niet zijn geslaagd of nog geen doorgang hebben kunnen vinden.

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand Juli 2021	Prognose Turap 2	Afwijking Turap 2 (aanvulling op TR 1)	Afwijking Turap 1
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	209.582	207.170	-1.451	-961
Baten	24.914	24.914	0	0
Saldo lasten en baten	-184.668	-182.256	1.451	961
Toevoegingen aan reserves	1.443	1.443	0	0
Onttrekkingen aan reserves	3.294	3.294	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	1.851	1.851	0	0
Prognose resultaat	-182.817	-180.405	1.451	961

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-2.412	V					
Turap 2 (TLO & SWT)	-1.451	V					
Teams Leefomgeving (TLO)	1.572	N					
Thema: Kansengelijkheid							
Armoedebeleid	1.100	N	Gelrepas	N	I	AR	J
Armoedebeleid	650	N	Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijke Kosten (TONK)	J	I	AR	J
Armoedebeleid	195	N	Kansrijk Opgroeien	N	I	AR	J
Armoedebeleid	50	N	Benadeelden informeren	N	I	AR	J
Onderwijs	-37	V	Compensatie eigen bijdrage peuteraanbod, SMI en Voorschoolse Educatie (VE)	J	I	AR	J
Armoedebeleid	-386	V	Armoederegelingen	N	I	AR	J
Sociale wijkteams (SWT)	-3.023	V					
Thema: Gezondheid							
Zorg	-240	V	Woonvoorzieningen	N	I	AR	J
Zorg	-516	V	Doelgroepenvervoer	N	I	AR	J
Zorg	-600	V	Huishoudelijke ondersteuning	N	I	AR	J
Zorg	-830	V	WMO Begeleiding	N	I	AR	J
Jeugd /Jeugdzorg	-837	V	Jeugdzorg	N	I	AR	J
Turap 1 (TLO & SWT)	-961	V					
Teams Leefomgeving (TLO)	315	N					
Thema: Kansengelijkheid							
Armoedebeleid	250	N	Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijke Kosten (TONK)	J	I	AR	J
Onderwijs	65	N	Compensatie eigen bijdrage peuteraanbod, SMI en Voorschoolse Educatie (VE)	J	I	AR	J

Sociale wijkteams (SWT)	-1.276	V					
Thema: Gezondheid							
Zorg	-1.276	V	WMO huishoudelijke ondersteuning	N	I	AR	J

Baten	0
Turap 2	0
Turap 1	0
Toevoegingen aan reserves	0
Turap 2	0
Turap 1	0
Onttrekkingen aan reserves	0
Turap 2	0
Turap 1	0

Turap 2

Gelrepas

Met ingang van 2021 is de Gelrepas gemoderniseerd en het programma waar inwoners gebruik van kunnen maken uitgebreid. Op basis van leeftijd heeft een pashouder een tegoed dat kan worden besteed aan cultuur, recreatie en sport. Ondanks dat het budget voor de Gelrepas is verruimd naar € 1,5 miljoen is de verwachting dat de kosten in 2021 € 2,6 miljoen gaan bedragen. De overschrijding van € 1,1 miljoen wordt veroorzaakt dat pashouders massaal gebruik hebben gemaakt van de nieuwe mogelijkheid om hun tegoed te besteden aan sportattributen bij sportwinkels.

Middelen Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijke Kosten (TONK)

Voor de TONK heeft het kabinet een bedrag van € 260 miljoen toegevoegd aan het gemeentefonds. Conform verdeelmaatstaven ontvangen wij hiervan ongeveer € 3,6 miljoen In de meicirculaire hebben we hiervan reeds € 0,9 miljoen ontvangen. Landelijk gezien wordt er minder gebruik gemaakt van de TONK. In Arnhem hebben we een ruimhartige regeling die is verruimd bij de verlenging tot en met september. De prognose van de programma- en uitvoeringskosten komt voor 2021 uit op € 0,9 miljoen Indien het gebruik van de regeling niet flink gaat toenemen, levert dit een voordeel van € 2,7 miljoen op. Het voordeel dat ontstaat door de baten die de gemeente ontvangt, is gepresenteerd op programma S00.

Kansrijk Opgroeien

Binnen Kansrijk Opgroeien overtreffen de plannen het beschikbare budget met € 0,2 miljoen Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat een aantal binnen Kansrijk Opgroeien gesubsidieerde organisaties een stadsbreed aanbod hebben, maar de dekking voor deze kosten niet voldoende is binnen de budgetten van de teams Leefomgeving.

Compensatie eigen bijdrage peuteraanbod, SMI en Voorschoolse Educatie (impact corona)

Vergoeden eigen bijdrage van ouders die gebruik maken van de gemeentelijke regelingen: peuteraanbod, SMI en Voorschoolse Educatie (VE).
De totale kosten hiervoor zijn € 28.000 (en vallen daarmee lager uit dan bij Turap 1 werd ingeschat).

Benadeelden informeren
De toezegging op de teruggetrokken motie 21M110g Benadeelden informeren leidt tot een maximale overschrijding van het armoedebudget van € 50.000. Dit bedrag is eenmalig en omvat de kosten om de verstrekkingen Bijzondere Bijstand < 21 jaar over de periode november en december 2020 te herrekenen en indien nodig te verhogen.

Armoederegelingen
De overige armoederegelingen laten een voordeel zien van € 386.000. Vooral het aantal aanvragen voor bijzondere bijstand blijft achter ten opzichte van begroting en voorgaande jaren.

WMO en Jeugdzorg
Op het totale zorgbudget wordt op dit moment een voordeel van € 3,6 miljoen voorzien, waarvan een nadeel van € 700.000 op programma S07 Zorg wordt gemeld en een voordeel van € 4,3 miljoen op de wijkprogramma's. Dit betekent dat het voordeel ten opzichte van Turap 1 wordt bestendigd; hier werd al een voordeel van € 2,7 miljoen voorzien. Omdat toen nog rekening gehouden werd met een mogelijke inhaalvraag Zorg na corona ter hoogte van € 1,4 miljoen, werd per saldo een voordeel van € 1,3 miljoen geprognosticeerd. Inmiddels wordt op basis van de huidige bestedingen een eenmalig voordeel van circa € 3,6 miljoen in 2021 verwacht. Van een inhaalvraag Zorg lijkt vooralsnog geen sprake. In de prognose gaan we er vanuit dat de zorgvraag weer op het niveau van vóór de coronamaatregelen zal komen. Zie voor een verdere toelichting van de afwijkingen per onderdeel onder programma S07.

Teksten reeds opgenomen in Turap 1

Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijke Kosten (TONK) (impact corona)
Het kabinet heeft een nieuwe regeling aangekondigd in verband met corona. Tonk is een noodmaatregel voor huishoudens die door omstandigheden in ernstige financiële problemen dreigen te komen. De regeling loopt van 01-01-2021 tot 01-07-2021. De impact van deze regeling is nog niet bekend.

Compensatie eigen bijdrage peuteraanbod, SMI en Voorschoolse Educatie (VE) (impact corona)
Dit betreft de vergoeding van de eigen bijdrage van ouders die gebruik maken van de gemeentelijke regelingen: peuteraanbod, SMI en Voorschoolse Educatie (VE).

WMO huishoudelijke ondersteuning, activerend werk en doelgroepenvervoer
Op het totale zorgbudget wordt, op basis van de huidige bestedingen en de aanname dat de afname van zorg weer op het niveau van voor de coronamaatregelen zal komen, een eenmalig voordeel van circa € 2,7 miljoen in 2021 verwacht. De ontwikkeling in de zorg is echter onzeker, het is mogelijk dat er sprake zal zijn van een inhaalvraag. Daarom is in 2021 vooralsnog rekening gehouden met € 1,4 miljoen extra zorgkosten en is ditzelfde bedrag als risico opgenomen voor 2022 en verder. Het resterend voordeel van € 1,3 miljoen wordt voornamelijk veroorzaakt door lagere kosten, onder andere als gevolg van coronamaatregelen op het gebied van Wmo begeleiding, activerend werk en doelgroepenvervoer (totaal € 800.000) en door de verschuiving van specialistische naar algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning (€ 500.000).

W1 Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer plekken in de wijk voor ontmoeting

In de wijken Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek versterken we de ontmoetingsplekken en laagdrempelige voorzieningen voor bewoners.

Inspanningen 2021

Via Ontmoeting en Verbinden zijn meerdere initiatieven ondersteund. Zo worden de Symfonie en de Lommerd verbouwd. Aanpassingen leiden tot meer toegankelijkheid en bruikbaarheid. Ook worden buurtinitiatieven waar ingezet wordt op ontmoeting en sociale binding ondersteund.

Versterken van sociale cohesie

We werken aan het versterken van de sociale cohesie op basis van een integrale gebiedsagenda waarin de doelen sociale basis, werk, armoede en schuldhulpverlening samenkomen.

Inspanningen 2021

Via initiatieven zoals de Buurtschakel, Buurtgroenbedrijf en de Buurtkeuken worden sociale verbanden versterkt in de buurt. Pilot 'De Welkome Wijk' is opgestart.
De algemene voorliggende voorzieningen in de wijk worden samen met het Sociale wijkteam gemonitord en waar nodig bijgesteld. Algemene voorzieningen zijn voorzieningen die laagdrempelig voor inwoners toegankelijk zijn. Het project buurtschakels wordt in 2021 geëvalueerd.

Verbeteren ondersteuning op financiën

We willen partners laten samenwerken in de wijk, naast dat men stedelijk een loketfunctie heeft.

Inspanningen 2021

Op stedelijk niveau is er een loket ingericht en ook op wijkniveau wordt er in de Symfonie na de verbouwing samengewerkt. Alle betrokken partijen werken dan door onder andere een gezamenlijk spreekuur samen. Op deze manier is de drempel lager en worden mensen niet van het kastje naar de muur gestuurd. Ook buurtinitiatieven zoals Broek Omhoog en de Kansen bieden hulp bij het lezen en invullen van formulieren.
Op koers zijn:

- derde jaar project het Fort;
- sturen op nauwere samenwerking van organisaties in de wijk/buurt;
- ondersteuning Stichting Broekomhoog;
- samenwerking met de Sociale wijkteams en Werk & Inkomen versterken.

Kansengelijkheid

Blijvend kansrijk

Door een mix van interventies op het gebied van participatie en sociale verbinding wordt ervoor gezorgd dat mensen mee kunnen blijven doen. We maken afspraken voor meerdere jaren.

Inspanningen 2021

Op het gebied van kansengelijkheid zetten we alleen in op langdurige projecten, voor een duurzaam effect. Zo kunnen bijvoorbeeld kwetsbare jongvolwassenen in clubverband sporten bij stichting RAAK. En worden mensen die moeite hebben om mee te komen in het 'normale leven' bereikt via initiatieven als Broek Omhoog en de Kansen.

Minder onderwijs terugval

We werken er aan dat minder terugvallen in niveau na de overgang van Basisonderwijs (PO) naar Voortgezet onderwijs (VO).

Inspanningen 2021

Via het programma Kansrijk Opgroeien worden via de Doorgaande Leerlijn en de Fridayschool op de basisscholen kinderen voorbereid op de middelbare school. Ook de middelbare scholen worden hierbij betrokken.

Gezondheid

Realiseren van faciliteiten voor sport en bewegen in de wijk van 0 - 100 jaar

In het gebied CSA zijn weinig sportfaciliteiten. Samen met het Sportbedrijf wordt gewerkt aan een herijking van de inzet op sport en bewegen in de wijk breed zodat dit beter aansluit op de behoefte en vraag van bewoners.

Inspanningen 2021

Er is door het Sportbedrijf een plan opgesteld, waar uitvoering aan wordt gegeven.

Integrale aanpak gezonde leefstijl

We willen de komende jaren dat kinderen gezonder leven: een afname van het overgewicht.

Inspanningen 2021

Er wordt in samenwerking met het basisonderwijs ingezet op GO. En op het JOGG programma vanuit het Sportbedrijf. Het overgewicht neemt nog niet af, maar de programma's JOGG en Go zijn in volle uitvoering. Mede door de corona is het lastig gebleken deze doelgroep te bereiken.

Openbare Ruimte

Aantrekkelijkere buitenruimte door vergroening

In CSA wordt veel vergroend of daar worden plannen voor ontwikkeld. Bewonersinitiatieven hebben aan dit doel bijgedragen.

Inspanningen 2021

Projecten in de openbare ruimte zijn in ontwikkeling. De resultaten van de diverse groene bewonersinitiatieven zijn zichtbaar in de wijk.

Duurzaamheid

Klimaatbestendiger wijk

In het Arnhemse Broek is een hittesafari geweest. We willen in CSA groeninitiatieven stimuleren en deze slim verbinden in grote projecten met groen wordt ingezet.

Inspanningen 2021

Er wordt een wijkgroenagenda opgesteld in samenwerking met gemeente en bewoners, waarin veel aandacht is voor hittestress in de wijk. In Spijkerkwartier zijn door het buurtgroenbedrijf diverse initiatieven ontplooid om de wijk klimaatadaptiever te maken.

Energietransitie (Wijk van de toekomst)

Inwoners en wijkorganisaties werken samen aan de energietransitie.

Inspanningen 2021

In de wijken zijn er bewonersavonden geweest om energietransitie toe te lichten en de behoefte van bewoners te peilen. Er is een verbinding tussen de Blauwe Wijkeconomie Spijkerkwartier en de gemeente (en andere partners).

Wonen

Ontwikkeling van levensbestendige woningen.

Bij de kansen die zich voordoen in de wijk op het gebied van transformatie of nieuwbouw van woningen, gaan we aan de slag met de ontwikkeling van levensbestendige woningen.

Inspanningen 2021

Wijkontwikkelingen en woonbehoeften worden gemonitord.
Ook in de voorfase bij grote initiatieven op het gebied van transformatie en nieuwbouw worden de behoeften van bewoners meegenomen. Een voorbeeld is de herontwikkeling ROC Rijn IJssel aan de Thorbeckestraat, waar levensbestendig wonen is opgenomen in de plannen.

Wijkeconomie

Groter zelforganiserend vermogen buurtgroenbedrijf

Buurtgroenbedrijf (BGB) is volop in ontwikkeling. Zo voeren zij momenteel een impactmeting uit in samenwerking met de WUR. Bij de meeste groeninitiatieven in het Spijkerkwartier en ook deels in het Arnhemse Broek is het Buurtgroenbedrijf betrokken. Zij zijn de verbindende schakel tussen partijen zoals de gemeente en de bewoners. Daarnaast heeft het BGB ook veel kennis van zaken, zodat zij grotere projecten ook zelfstandig uit kunnen voeren.

Inspanningen 2021

De afdelingen wijkonderhoud en Ontwerp ondersteunen het Buurtgroenbedrijf.

Maximaal zelf organiserend wijkorganisatie De Blauwe Wijk Economie (DBWE).

Wijkorganisatie De Blauwe Wijk Economie is op zoek naar duurzame samenwerkingsrelaties met de HAN, gemeente en andere partijen. De aansluiting met de gemeente is er en afspraken over ondersteuning zijn gemaakt.

Inspanningen 2021

De verschillende wijkorganisaties zijn met elkaar in gesprek over samenwerking op diverse thema's (zoals klimaatadaptatie, vergroening, hittestress, parkeren) en zoeken aansluiting bij de gemeente.

Verbeteren van de samenwerking in leefomgeving in relatie tot ondernemers en bewoners

Aan de samenwerking wordt op meerdere plekken gewerkt. Bij het project 'Schoon, Heel en Veilig Steenstraat en omgeving' worden voor een groot gebied maatregelen getroffen en initiatieven ontplooid. Dit is een meerjarig proces, waartoe nu de eerste stappen zijn gezet. Bij het 1,5 meter loket zijn alle vragen van bewoners en ondernemers in de coronatijd samengekomen.

Inspanningen 2021

In verband met corona hebben sommige thema's minder prioriteit (keurmerk Veilig Ondernemen). Wel wordt in de Steenstraat met ondernemers nagedacht over een toekomstige visie voor deze straat (schoon, heel en veilig).

Veiligheid

Minder overlast

In alle wijken in CSA zijn wijkveiligheidsoverleggen. Het project Centrum (overleg voor een preventieve aanpak met alle disciplines die te maken hebben met de doelgroep dak- en thuislozen en mensen die zorgen voor verward gedrag in het Centrum) en de straatcoaches zijn ingebed. De inzet van de straatcoaches worden door de ondernemers, bewoners en de organisaties als een groot succes benoemd.

Inspanningen 2021

We zien een toename van mensen met ernstig verward gedrag. Een aanpak hierop wordt dit jaar nog ontwikkeld.

	Begroting Stand Juli 2021	Prognose Turap 2	Afwijking Turap 2 (aanvulling op TR 1)	Afwijking Turap 1
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	28.146	28.146	0	0
Baten	10.255	8.415	-1.040	-800
Saldo lasten en baten	-17.891	-19.731	-1.040	-800
Toevoegingen aan reserves	561	561	0	0
Onttrekkingen aan reserves	575	575	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	14	14	0	0
Prognose resultaat	-17.877	-19.717	-1.040	-800

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	0						
Turap 2	0						
Turap 1	0						
Baten	-1.840	N					
Teams leefomgeving (TLO)	-1.840	N					
Turap 2	-1.040	N					
Thema: wonen							
Mobiliteit: incl duurzame mobliliteit	-440	N	Terugloop parkeerinkomsten	J	I	AR	J
Mobiliteit: incl duurzame mobliliteit	-600	N	Gemiste opbrengsten scanauto's	N	I	BR	J
Turap 1	-800	N					
Thema: wonen							
Mobiliteit: incl duurzame mobliliteit	-800	N	Terugloop parkeerinkomsten	J	I	AR	J
Toevoegingen aan reserves	0						
Turap 2	0						
Turap 1	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						
Turap 2	0						
Turap 1	0						

Turap 2

Terugloop parkeerinkomsten straatparkeren (impact corona)

Op basis van de actuele gegevens van P1-parkeerbedrijf is er een duidelijke afname van parkeerinkomsten op straat en in de garages. Het gerealiseerde bruto bedrag komt uit op € 3,7 miljoen inkomstenderving voor 2020. Dit is/wordt overigens door rijkscompensatie via het gemeentefonds vergoed. In januari 2021 is een prognose gemaakt op grond van de verwachting van doorwerking van de lockdown in het eerste kwartaal (€ 2,1 miljoen januari t/m maart, 40% straat en 60% garages). Het werkelijke verlies in maanden januari t/m april is € 2,1 miljoen. Op basis van de afzwakking van de beperkende maatregelen is de verwachting dat het verlies zal afnemen in de resterende maanden van 2021, maar nog wel onder de begroting zal liggen. Voor mei en juni is de verwachting dat het verlies op € 200.000 per maand zal liggen en vanaf juli wordt een verlies van € 100.000 per maand verwacht. De inschatting voor het hele jaar 2021 komt daarmee op een nadeel van € 3,2 miljoen. , ten opzichte van turap 1 een toename van € 1,1 miljoen, waarvan € 440.000 aandeel straatparkeren (wijkbegroting) en € 660.000 garageparkeren (programma S02 Bereikbaarheid)
In lijn met 2020 is de verwachting echter dat dit door het rijk wordt gecompenseerd en aan het gemeentefonds (S00) wordt toegevoegd in 2022.

Gemiste opbrengsten scanauto's

De raad is op 6 juli j.l. geïnformeerd over de invoering van het scanparkeren. De door de raad vastgestelde begrotingswijziging ging uit van invoering van het scanparkeren medio 2021 met in 2021 € 600.000 extra parkeerinkomsten. Door de motie over de gehandicaptenparkeerkaart schuift de invoering en realisatie van de extra parkeerinkomsten op. Naar verwachting is met de nu voorgestelde oplossing voor de gehandicaptenparkeerkaart de invoering per 1 januari 2022 mogelijk. Dit betekent dat er in 2021 een incidenteel nadeel op de parkeerinkomsten verwacht wordt van € 600.000.

Teksten reeds opgenomen in Turap 1

Terugloop parkeerinkomsten (impact corona)

Op basis van de actuele gegevens van P1-parkeerbedrijf is er een duidelijke afname van parkeerinkomsten. Dit heeft zich in 2020 ook voorgedaan. Op basis van de bezettingsgraad op straat, in de garages en het aantal naheffingen is de verwachte impact voor heel 2021 berekend. Het totaal verwachte nadeel over de eerste maanden van 2021 bedraagt €2,1 miljoen. €1,3 miljoen hiervan heeft betrekking op inkomsten die op programma S02 Bereikbaarheid waren begroot. De resterende €800.000 heeft betrekking op opbrengsten die begroot zijn op de wijken (wijk CSA).

W2 Noordwest

Voortgang doelen en inspanningen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer passende ontmoetingsplekken

In elke wijk zijn goede ontmoetingsplekken, waardoor bewoners voldoende mogelijkheden hebben om elkaar te ontmoeten en activiteiten te organiseren.

Inspanningen 2021

Er is een zelfstandige stichting gevormd om Buurthuis de Nieuwe Hommel te exploiteren. Huur en beheer lopen nu via de Stichting. Door ondersteuning bij het aanvragen van de subsidies is een gezonde financiële basis gelegd.
Met de Wasplaats is hun rol verkend voor de wijk. Zij onderzoeken met andere wijkpartijen hoe vormgegeven kan worden aan een sociale VVV in de wijk.
De Bakermat vervult als breed wijkcentrum in de wijk een goede rol. Er is veel behoefte aan een ontmoetingsplek in de wijk. Veel inspanningen zijn nog gericht op de verbouwingen van de Bakermat en de ondersteuning van het stichtingsbestuur om daar ook de middelen voor te verkrijgen.

Meer samenwerking tussen buurthuizen

Binnen het samenwerkingsverband buurthuizen wordt structureel kennis en ervaring uitgewisseld. In het derde kwartaal wordt een themabijeenkomst georganiseerd om tot samenwerking tussen buurtinitiatieven (waaronder buurthuizen) en tot intensivering van samenwerking te komen.

Inspanningen 2021

Eind juni is er een verkenning geweest van de mogelijkheden van samenwerking en de rol van het bewonersondersteuning daarbij. Drie buurthuizen uit Noordwest maken deel uit van de kern van samenwerkende buurthuizen.

Meer zicht op voorliggende voorzieningen en activiteiten

We streven er naar dat het voorliggende aanbod van voorzieningen en activiteiten beter inzichtelijk is voor bewoners en professionals/partners en deze beter passend is bij de behoefte in het gebied. Actie hierop moet nog plaatsvinden.

Inspanningen 2021

Met het Sociale wijkteam en Werk & Inkomen worden de doelen en inspanningen voor 2022 geformuleerd. Via netwerkbijeenkomsten met samenwerkingspartners wordt gewerkt aan de programmering en bijstelling en opdrachtverstrekking.
In juni 2021 is gestart met een bijeenkomst voor de netwerkpartners voor de uitgangspunten voor de wijkprogramma's 2022.

Verbetering sociaal-economische situatie van gezinnen

We werken aan een verbetering van de sociaal- economische situatie van gezinnen met kinderen die een bijstandsuitkering of hoge schulden hebben.

Inspanningen 2021

Werk & Inkomen heeft een selectie gemaakt van de gezinnen die in de aanpak betrokken worden en de werkwijze afgestemd met het Sociaal wijkteam. Uitvoering volgt in de tweede helft van het jaar.

Kansengelijkheid

Meer ontplooiingskansen voor kinderen die extra ondersteuning nodig hebben waaronder het verminderen overgewicht van kinderen.

Het dagelijks naschools programma dat in samenwerking met het Sociale wijkteam, Rijnstad, Sportbedrijf en Rozet is opgezet en bestaat uit diverse onderdelen zoals taalontwikkeling, huiswerkbegeleiding, sport, voeding en bewegen, creativiteit en muzikale ontwikkeling loopt en wordt goed gewaardeerd. Ongeveer 90 kinderen nemen deel aan het programma.

Inspanningen 2021

Alle onderdelen van het project kansrijk opgroeien lopen op koers.

Openbare Ruimte

Meer inspraak voor bewoners bij besluiten in de openbare ruimte

Bij de diverse projecten die hebben plaatsgevonden zijn de opvattingen van de bewoners betrokken (tunneltje Amsterdamseweg, plein St Antonielaan, binnenplein SintMarten, aanstaande is vergroening Graaf Ottoplein, buiten ruimte Pieter Jongelingschool, invulling programma van eisen Rijn IJssel).

Inspanningen 2021

- Herinrichting Hommelseweg /Dalweg en het participatieproces is lichtelijk vertraagd vanwege later beschikbaar komen van middelen. Aanleg rotonde - Hommelseweg /Thomas a Kempislaan vindt wel plaats zodat de verkeersveiligheid op deze plek toeneemt. Aanpak aanliggende plein is met bewoners tot stand gekomen.
- Ontwikkeling Parkeerplan Klarendal Zuid: we zijn bezig met een stadsbrede visie voor parkeren. Zodra deze gereed is, kunnen we verder met de ontwikkeling parkeerplan Klarendal zuid Verkeersonderzoek Arnhem-West is uitgevoerd. Hieruit vloeien geen maatregelen op korte termijn uit voort.

Meer verbinding tussen wijkinitiatieven en plannen in de gemeentelijke organisatie

We ondersteunen/verbinden initiatieven vanuit de wijken en de gemeentelijke organisatie ten aanzien van vergroening.

Inspanningen 2021

In samenwerking met de kernorganisatie en bewoners wordt gewerkt aan wijkgroenplannen voor de wijk. In onderzoek is de mogelijkheid van het vergroenen van het Graaf Ottoplein.

Duurzaamheid

Energietransitie Aardgasvrij en bewustwording en besparen

In diverse wijken van het gebied Noordwest wordt actief nagedacht over de energietransitie.

Inspanningen 2021

Wijkgesprekken hebben plaatsgevonden.

Veiligheid

Bewoners hebben minder last van gevoelens van onveiligheid

Binnen het wijkveiligheidsoverleg waaraan alle toezichthoudende en handhavende partijen deelnemen wordt overlast besproken en opgepakt met een speciale focus op het gebied Steenstraat/Hommelseweg. Het daadwerkelijk verminderen van overlast vraagt, onder andere door de beperkte beschikbare capaciteit en beperkte juridische mogelijkheden, een lange adem. Dan gaat het om drugsoverlast, overlast van jeugd en overlast van panden voor maatschappelijke opvang/verhuur aan bewoners met een afstand tot de maatschappij.

Inspanningen 2021

- Kernteam veiligheid met deelname van verschillende handhavingspartners is ingesteld. Thema's die aan de orde komen worden gelijk opgepakt (overlast huis van Puck, overlast Sonsbeek park, overlast Sonsbeek singel en Hommelseweg),
- Ten aanzien van Klarendal: schouwen met bewoners en partners hebben plaatsgevonden. Buurtcoaches zijn aangesteld.
- Rol ten aanzien van afval en verloederingsaspecten moet in 2021 nog verder worden uitgewerkt.
- Preventie bemoeizorg is ingekocht en wordt ingezet.
- Verbeteren doorgaande lijn vanuit overlast naar zorg en inzet van voorliggende voorzieningen moet nog vorm krijgen.

W3 Noordoost

Voortgang doelen en inspanningen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer bewoners zijn sociaal zelfredzaam

Er zijn verschillende ontmoetingscentra in de wijk waar inwoners laagdrempelig gebruik van kunnen maken.

Inspanningen 2021

Verschillende ontmoetingscentra in Noordoost worden (financieel) ondersteund. In het MFC de Wetering is een ontmoetingsplek gerealiseerd, beheerd en geëxploiteerd door stichting Rijnstad en stichting Stevig.

Meer bewoners participeren in de vorm van (vrijwilligers)werk

Het creëren van meer leer- en werkplekken, onder andere in de Vlindertuin, heeft vertraging opgelopen door de coronacrisis.

Inspanningen 2021

- De oprichting van het buurtgroenbedrijf is stop gezet, vanuit de wijk is er op dit moment te weinig interesse om te werken in het groen. Bewoners willen zich wel inzetten voor schoon houden van hun eigen straat.
- De uitbreiding van het aantal sociaal ondernemers met leer- en werkervaringsplekken in de Vlindertuin is in tijd naar achteren verschoven omdat de verbouwing van de Vlindertuin om deze uitbreiding mogelijk te maken is vertraagd.
- De training basisvaardigheden 'Eigen-Wijs' is voor de tweede keer aangeboden aan inwoners in de wijk. Deze training is erg succesvol, lijntjes met Sociaal wijkteam en Werk & Inkomen zijn kort, zodat deelnemers een goede follow-up krijgen.
- Als gevolg van corona heeft de samenwerking tussen Werk & Inkomen en Sociaal wijkteam nog niet kunnen starten op locatie. Dat gebeurt later dit jaar.

De zelfstandigheid en zelfredzaamheid van bewoners is vergroot

De eerste deelnemers zijn gestart met 'Social Coin'. Een project waarin de deelnemers met een schuld bij de gemeente maatschappelijk actief worden en hiermee 'coins' verdienen waarmee ze kunnen aflossen op hun schuld. Organisaties in de wijk zorgen voor taken die de deelnemers kunnen uitvoeren. Door de coronacrisis is het project later gestart dan gepland.

Inspanningen 2021

De pilot gezinsgerichte aanpak op basis van de methodiek mobility mentoring loopt door tot en met ultimo 2021. De intentie is om deze methodiek vanaf 2022 stedelijk te hebben geborgd.

Kansengelijkheid

Meer kinderen hebben de mogelijkheid om hun talent te ontdekken en te ontwikkelen

Met het uitvoeringsprogramma Kansrijk Opgroeien krijgen kinderen op basisschool de Witte Vlinder extra sport- en cultuureducatie. Met de Noord-Oost Academy wordt ingezet om de overgang van PO naar VO te vergemakkelijken.

Inspanningen 2021

In samenwerking met het wijknetwerk is het uitvoeringsprogramma Kansrijk Opgroeien opgesteld. Het programma richt zich op de onderdelen onderwijs, vrije tijd en thuis. Op basisschool de Witte Vlinder loopt een in- en naschools programma sport- en cultuureducatie. Er wordt gewerkt aan het invoeren van een verlengde leertijd. Het Jongeren Toezicht Team Geitenkamp (onderdeel van Rijnstad) is tijdelijk 'on hold' gezet vanwege gebrek aan deelnemers. Het kostte moeite om deelnemers te vinden. De Noord-Oost Academy is gestart met een tweede groep, waarbij de samenwerking met andere wijkpartners is geïntensiveerd.

Openbare ruimte

De wijk Geitenkamp is klimaatbestendiger

De wijk wordt steeds meer vergroend. Voorbeelden hiervan zijn: geveltuinen, pleintjes, vergroten boomspiegels, ligusterhagen.

Inspanningen 2021

- In samenwerking met Save Plastics worden de eerste regenreservoirs geplaatst op een aantal plekken in het gebied Noordoost. Deze regenreservoirs bieden naast opslag van water ook ruimte om te zitten.
- Op verschillende pleintjes in Geitenkamp zijn in samenwerking met aanwonenden de gevels en het plein vergroend.
- In de straten waar de riolering wordt vervangen, wordt ook ingezet op het terugplaatsen van ligusterhagen in het straatbeeld. Samen met de Schatgravers en hun 'ligusterlied' worden bewoners hiervoor enthousiast gemaakt. Dit werkt goed.

Minder waterloverlast

Het streven is om waterberging in Beekdal te realiseren om water bij hevige regenval vast te houden en zo de wateroverlast benedenstrooms te beperken.

Inspanningen 2021

De initiatiefgroep Beek op de Paasberg wordt actief ondersteund.

Wonen

De wijk Geitenkamp wordt vitaler

Het vitaler maken van de wijk vraagt om een langjarige inspanning. Eerder was al gestart met het Bruisend maken van het Marktplein, het reguleren van instroom van nieuwe inwoners, het aanpakken van ondermijning. Het vergroten van diversiteit, door onder andere in te zetten op verlaging van de sociale woningvoorraad vraagt om meer aandacht.

Inspanningen 2021

- Met de drie woningbouwcorporaties in Geitenkamp zijn de 'hotpots', plekken waar de leefbaarheid onder druk staat in beeld gebracht en zijn er afspraken gemaakt over interventies gericht op het sturen op instroom van kwetsbare inwoners en omgaan met kwetsbare inwoners.
- Door de coronacrisis zijn de festiviteiten rondom 100 jaar Geitenkamp niet door gegaan.
- Het uitvoeringsplan Marktplein is in ontwikkeling, dit zal vlak voor of na de zomervakantie worden opgeleverd. Onderzocht wordt hoe dit plan vorm en gestalte kan krijgen binnen de Arnhem-Oost aanpak.
- De provincie staat niet open voor een wijkendeal met Geitenkamp, wel kan aanspraak worden gemaakt op verschillende provinciale regelingen.

Wijkeconomie

Meer bruisend marktplein

In het laatste kwartaal 2020 is geconcludeerd dat een grotere supermarkt aan het Marktplein noodzakelijk is voor de levensvatbaarheid van het Marktplein met zijn winkels. Er is extra onderzoek gedaan naar verschillende stedenbouwkundige opties om dit te realiseren. De supermarkt en particulier eigenaar werken aan een plan om de uitbreiding te realiseren. Rond de zomervakantie is het uitvoeringsplan Marktplein opgeleverd.

Inspanningen 2021

Het uitvoeringsplan geeft richting aan (her)nieuwde invulling van de verschillende plinten aan het Marktplein, dit om er voor zorg te dragen dat op Geitenkamp voldoende voorzieningen aanwezig blijven. Onderzocht wordt hoe de Arnhem-Oost aanpak deze ontwikkeling kan ondersteunen en versterken.

Veiligheid

Bewoners ervaren minder parkeeroverlast

Bewoners ervaren nog steeds parkeeroverlast. Er zijn wel stappen gezet om dit te verminderen. Oplossingsrichtingen worden in 2021 bepaald. De daadwerkelijke maatregelen worden naar verwachting uitgevoerd in 2022.

Inspanningen 2021

De aanbevelingen van de parkeerwerkgroep Alteveer Cranevelt om de parkeerdruk te verlagen worden zo veel mogelijk opgenomen in het stedelijk parkeerbeleid.

Bewoners ervaren meer veiligheid in hun directe omgeving

We willen een wijkveiligheidsagenda opstellen en een wijkveiligheidsoverleg voeren waarin de staat van de wijk wordt besproken op de thema's verloedering, overlast jeugd, verwarde personen, verkeer en drugscriminaliteit en eventuele acties worden uitgezet.

Inspanningen 2021

- De wijkkoningen en windhappers in de Geitenkamp zijn in beeld. Er zijn kleine stappen gezet. We hebben onvoldoende kunnen doorpakken als gevolg van de verschillende belangen van de samenwerkende organisaties.
- In samenwerking met wijkprofessionals wordt een aanpak op overlastgevende jongeren ontwikkeld. Belangrijk onderdeel is informatie delen en verwerken (convenant in de maak).
- Zeswekelijks is er een overleg zorg en overlast, dit overleg gaat over overlast gevende huishoudens waar verschillende acties worden uitgezet.

W4 Presikhaaf

Voortgang doelen en inspanningen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer Presikhavers zijn sociaal zelf- en samenredzaam (er is meer sociale cohesie)

We streven er naar dat Presikhavers meer contacten in hun directe leefomgeving hebben en weten waar zij informatie en advies kunnen krijgen. Er zijn in Presikhaaf veel activiteiten die na corona weer opgestart worden. De wijkkrant, wijkwebsite en naar buiten gericht werken door professionals zijn middelen om wijkbewoners te bereiken.

Inspanningen 2021

Het wijkplatform pakt een rol om de participatie van bewoners in Presikhaaf te verhogen. Bewonersinitiatieven krijgen indien nodig professionele ondersteuning en worden in contact gebracht met elkaar. Via netwerkkansen voor kinderen, jongeren en ouderen worden professionals samen gebracht met als doel inwoners samen te brengen en activiteiten op elkaar af te stemmen.

Meer Presikhavers zijn financieel zelfredzaam: verantwoordelijkheid kunnen nemen voor eigen administratie en (tijdige) hulpvraag

We willen komen tot betere samenwerking met onze partners op het gebied van financiële zelfredzaamheid en komen tot een passend aanbod. Het participatiespreekuur, het spreekuur van de sociale raadslieden en een aanpak 'met het gezicht naar de bewoners' de medewerkers van de stichting Oprecht worden weer gestart.

Inspanningen 2021

Samen met het Sociaal Wijkteam en Werk & Inkomen en uitvoeringspartners is gesproken over de herijking van het bestaande aanbod. Er is veel aanbod van activiteiten, door samenwerking en van elkaar leren kan dit mogelijk bijgesteld worden. De samenwerking tussen Werk & Inkomen, Sociaal wijkteam, woningbouwvereniging en team Leefomgeving leidt mogelijk tot een project in Presikhaaf1.

Meer Presikhavers hebben een gezonde leefstijl

Veel Presikhavers hebben een te hoog bmi. Er wordt gezocht naar interventies die werken in samenwerking met professionals zorg, welzijn, sport en bewegen en wijkpartners.

Inspanningen 2021

Kennis van medewerkers JOGG en GO vormt een onderdeel van het netwerk kansen voor kinderen. Bij alle activiteiten voor kinderen wordt water gedronken. Er is een visie ontwikkeld voor samen spelen in Presikhaaf. Er wordt gezocht naar manieren om aandacht te vragen voor goede voeding, beweging, fysiek en geestelijk welbevinden.

Meer Presikhavers zijn voldoende zelfredzaam in de Nederlandse taal

We willen kinderen met een goed taalniveau laten starten op het basisonderwijs en investeren in voorschoolse voorzieningen. Het is een uitdaging om deelnemers aan de lopende informele taalgroepen door te laten stromen naar het reguliere taalaanbod. De voorschoolse voorzieningen worden te weinig gebruikt door kinderen die er wel baat zij zouden hebben. Onderzocht wordt waarom dit zo is en hoe dit veranderd kan worden.

Inspanningen 2021

Er is een werkgroep gestart die de huidige voorzieningen voor kinderen tot 4 jaar in beeld brengt. Er start een stedelijke meting naar het taalniveau voor kinderen tot 4 jaar. Pas na de inventarisatie is helder wat er nodig is om het bestaande ToTaalplan aan te passen.

Kansengelijkheid

Meer ouders zijn in staat om hun rol en verantwoordelijkheid te nemen als het gaat om opvoedingsvraagstukken

We zien vaak een hulpvraag van ouders en professionals die zaken met en voor kinderen organiseren in de wijk. We willen hen ondersteunen. Er is een start gemaakt om de voorschoolse voorzieningen voor kinderen in beeld te brengen zodat er een beeld is welke voorzieningen door de ouders gebruikt worden.

Inspanningen 2021

Vanwege corona zijn er geen activiteiten voor ouders georganiseerd.
De betrokkenheid van ouders als voorwaarde bij het verstrekken van subsidie is vastgelegd in de beschikkingen. Het in kaart brengen van de behoefte aan ondersteuning van ouders wordt opgepakt.

Presikhaafse kinderen worden meer ondersteund bij de ontwikkeling van sociaal-emotionele vaardigheden

In Presikhaaf wonen mensen met een diversiteit in achtergronden, culturen en gewoonten. Vooral kinderen en jongeren ervaren veel verschillen in normen, waarden en regels tussen thuis, school en op straat/ in de omgeving. Afkomst en talenten willen we meer met elkaar verbinden in de aanpak.
Met professionals worden afspraken gemaakt om de talenten van kinderen en jongeren te (h)erkennen, zodat kinderen en jongeren hun talenten kunnen benoemen en stappen vooruit maken.

Inspanningen 2021

Het beschrijven van (on)gewenst gedrag met ouders en partners moet nog plaats vinden.
Managers van alle wijkpartijen komen twee keer per jaar bij elkaar waarbij ze uitspreken wat ze aan doelen willen bereiken, hoe we samen werken en van elkaar kunnen leren. De pilot mediawijsheid voor professionals die met jeugd werken is gestart.

Presikhaafse jongeren zijn meer weerbaar ten behoeve van hun identiteitsontwikkeling

De professionals worden meegenomen in het stimuleren van kinderen in hun ontwikkeling via het netwerk kansen voor kinderen. Sleutelfiguren, vrijwilligers bij activiteiten, spelen een belangrijke rol in het leven van kinderen, er is een eerste stap gezet met het in beeld brengen van deze belangrijke groep.

Inspanningen 2021

In Presikhaaf is een netwerk opgericht voor en door professionals die werken met jongeren.
De pilot mediawijsheid voor professionals die met jeugd werken is gestart.
Presikhaaf University is gestart om te werken met talentenkaarten waardoor jongeren zicht krijgen op hun talenten.

Veiligheid

Er is minder fysieke verloedering in Presikhaaf

Het streven is minder bijplaatsingen en dumping van afval. De schone buurtcoaches en buurtconciërges zorgen voor signaleren van bijplaatsingen van afval en aanspreken op gedrag. Meldingen in fixi en het dagelijks verwijderen van bijplaatsingen van afval zorgen voor een schonere wijk.

Inspanningen 2021

Er zijn folders in meerdere talen verschenen bij de afschaffing van Diftar.
Onderzoek naar het gedrag van inwoners rond het bijplaatsen van afval is wel geïnitieerd maar niet opgepakt. Een uitdaging is om uit te zoeken waarom bewoners structureel afval bijplaatsen en hoe dit gedrag te veranderen is. Er zijn twee bewonersinitiatieven om de buitenruimte te verfraaien opgepakt.

Er wordt minder hard gereden in Presikhaaf en de parkeeroverlast is verminderd

Het aanspreken op gedrag van bewoners als zij overlast signaleren door een buurtgenoot is en blijft lastig. Meldingen aanmaken in fixi gebeurt wel.

Inspanningen 2021

Vragen van bewoners rond mobiliteit worden door de deskundige afgehandeld.
Waar mogelijk wordt aandacht gevraagd voor voorrang voor langzaam verkeer.
Via overleg met partijen wordt aandacht gevraagd voor mogelijkheden om te hard rijden te beperken en parkeeroverlast te verminderen.

Er wordt minder woonoverlast ervaren

Door de Arnhem-Oost aanpak en het te starten ontwikkelperspectief Presikhaaf3 wordt met de bewoners en de wijkpartijen een aanpak geïnitieerd die bijdraagt aan het verbeteren van de leefomstandigheden in Presikhaaf.

Inspanningen 2021

Voor Presikhaaf3 is een concept visie in de maak die samen met bewoners en professionals wordt opgesteld.
Stedelijk wordt ingespeeld op nieuwe wetgeving en Presikhaaf wordt aangemeld als wijk waar woningen gekocht worden door de bewoners.
Bij de Arnhem-Oost aanpak wordt aandacht gevraagd voor een integrale aanpak waarbij bewoners mee kunnen denken en er mogelijkheden komen zodat de huidige bewoners kunnen blijven leven, werken en wonen in Presikhaaf.

W5 Malburgen

Voortgang doelen en inspanningen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer Malburgers doen mee door arbeidsparticipatie en/of maatschappelijke participatie.

Malburgers die drempels ervaren bij het meedoen worden aangemoedigd en zo nodig ondersteund om die drempels structureel te overwinnen. Malburgers die niet in staat zijn om de drempels bij het meedoen structureel te overwinnen vinden makkelijk en dichtbij de ondersteuning (hulp en informatie) om daarmee om te gaan.

Inspanningen 2021

De gebiedsagenda is opgesteld: samen met het Sociaal wijkteam en Werk & Inkomen maar ook Achter de Voordeur waarin de samenwerking is vastgelegd en de doelen zijn geformuleerd. De acties zijn voor tweede helft 2021.

Meer Malburgers zijn (meer) financieel zelf- of samenredzaam

Malburgers die zichzelf financieel niet of onvoldoende kunnen redden worden aangemoedigd en zo nodig ondersteund om dit te verbeteren. Malburgers die structureel niet in staat zijn om zichzelf financieel voldoende te redden vinden makkelijk en dichtbij de hierbij noodzakelijke ondersteuning binnen het netwerk of wijk- en stedelijke voorzieningen.

Inspanningen 2021

Het bewonersplatform gaat zelfstandig functioneren, de opbouwwerker heeft tot nu toe ondersteuning geboden. Bewoners vinden het nog wel spannend en we moeten nog wel een vinger aan de pols houden.

Malburgers voelen zich gezamenlijk meer verantwoordelijk voor elkaar en de wijk

Malburgers worden aangemoedigd en ondersteund om elkaar te ontmoeten en initiatieven te ontplooien. Er wonen relatief veel mensen met een niet westerse achtergrond in Malburgen. Zij helpen elkaar maar weten niet altijd goed waar ze informatie of hulp kunnen krijgen op divers gebied. In Buurthuiskamer de Duiventil is tot nu toe ingezet op ontwikkeling en realisatie van een idee.

Inspanningen 2021

Door corona was het lastig om de sociale cohesie beter in te bedden. De buurthuizen gaan/zijn weer open en de buurthuiskamer 't Duifje is bezig met een verzelfstandig en verdere programmering.
Huis voor de Wijk is verbouwd en gaat weer open.

Kansengelijkheid

De Malburgse jeugd heeft en krijgt, ook in het verdere leven, zoveel als mogelijk de kans om mee te doen.

- In Malburgse jeugd wordt op een dusdanige manier geïnvesteerd dat eventuele achterstanden in de kansen op meedoen tijdig worden bestreden.
- Extra aandacht voor (talent)ontwikkeling van kinderen uit arme gezinnen (lager dan 130% sociaal minimum).
- In Malburgen wonen veel kinderen met een anderstalige achtergrond. Mede door corona zien professionals dat veel van deze kinderen moeite hebben om mee te komen.

Inspanningen 2021

- Inventariseren alle activiteiten die nu op jongeren en kinderen worden ingezet.
- Behoefte en aanbod worden in kaart gebracht door Goed Geschud.
- Activiteiten voor het primair onderwijs zijn volop gestart.

Volwassen Malburgers hebben, krijgen en pakken zoveel als mogelijk hun kans om mee te doen

Malburgers met een migratieachtergrond worden aangemoedigd en zo nodig ondersteund om hun kansen op meedoen te verbeteren.

Inspanningen 2021

De samenwerking is zeker geïntensiveerd. Corona heeft niet meegeholpen om die samenwerking met alle betrokkenen te intensiveren.

Meer Malburgers met een migratieachtergrond hebben, krijgen en pakken zoveel als mogelijk hun kans om mee te doen

Malburgers met een migratieachtergrond worden aangemoedigd en zo nodig ondersteund om hun kansen op meedoen te verbeteren.

Inspanningen 2021

Samen met de collega's van Strategie, Beleid en Regie is besloten om de behoefte en het aanbod (stedelijk en in de wijk) te inventariseren. Dit om in te spelen op het veranderende landschap (zoals wet inburgering).

Gezondheid

Meer Malburgers zijn gezond en maken minder gebruik van specialistische zorg

Malburgers zijn zich meer bewust van hun gezondheid en zijn meer zelfredzaam in het verbeteren van hun eigen gezondheid.

Inspanningen 2021

Openbare ruimte bij het Olympusgebied is op diverse manieren onder de aandacht gebracht en bewoners maken dankbaar gebruik van de geboden buitensport mogelijkheden. Ditzelfde geldt voor de beweegtuin en de wandelroutes. Partijen die zich in Malburgen met sport en jeugd bezighouden hebben gezamenlijk een zomerprogramma samengesteld en gecommuniceerd.

Veiligheid

Meer Malburgers voelen zich veilig in hun buurt, in hun straat en in hun woning

Malburgers denken en werken mee aan het verbeteren van hun leefomgeving; bijvoorbeeld het melden van misstanden en ondermijning maar ook het tegengaan van de verloedering van de leefomgeving.

Inspanningen 2021

Overleg tussen partijen is structureel en geborgd.

Meer Malburgers voelen zich beschermd tegen het gevaar van (kwalijk) menselijk handelen in hun leefomgeving

In Malburgen is aandacht voor een veilige thuissituatie, school en ontmoetingsplekken.

Inspanningen 2021

Bij incidenten waarbij bewoners overlast hebben ervaren zijn en worden actieplannen gemaakt en bewoners betrokken.

Meer Malburgers voelen zich veilig in de openbare ruimte

In Malburgen zijn specifieke plekken bekend en aangewezen waar de fysieke veiligheid verbeterd kan worden.

Inspanningen 2021

De straatcoaches zijn inmiddels aan het werk.
Op winkelcentrum de Drieslag is een projectgroep aan de slag. Op 1 oktober zal de wijkpost gereed zijn voor gebruik (wijkagenten, handhaving, straatcoaches Schoon, heel en veilige Drieslag).

W6 Schuytgraaf/ Elderveld

Voortgang doelen en inspanningen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Vergroten van samenwerking

De bewonersondersteuner is in januari gestart en bouwt aan een netwerk van actieve bewoners. Tevens heeft hij de behoeften aan ontmoeting onderzocht en werkt samen met bewoners die dat willen aan het ontplooien van activiteiten hiervoor.

Inspanningen 2021

De bewonersondersteuner heeft een onderzoek gedaan naar behoeften op ontmoeten in de wijk en is in gesprek met bewoners die hier aan hebben meegedaan over een mogelijk nieuwe vorm van bewonersoverleg in de wijk.

Vergroten van ontmoetingsmogelijkheden

Er vinden behoefteonderzoeken plaats rondom het thema ontmoeten; waar is nu echt behoefte aan en hoe is dat te realiseren? Daarnaast wordt bekeken welke ruimte er nog (te creëren) is in de MFC's en op andere locaties in de wijk, zoals bijvoorbeeld het sportpark en de Buitenplaats.

Inspanningen 2021

Het ontwerp van de kapschuur is gereed en er is budget. Door sterke prijsstijgingen van materiaal loopt de realisatie vertraging op. De publiek toegankelijke ruimten binnen de Omnibus kunnen gebruikt worden om elkaar te ontmoeten, bijvoorbeeld voor ouders als hun kinderen sporten. Andere mogelijkheden zijn er binnen de Omnibus niet, door de grote ruimtevraag van het basisonderwijs.

Meer ontmoetingsplekken voor jongeren

Jongerenwerk vindt plaats op straat en in de kantine van EKCA. Jongeren geven aan meer behoefte te hebben aan een JOP dan aan een apart jongerencentrum.

Inspanningen 2021

Er is een JOP bij de waterzuivering in Elderveld. Jongeren hebben aangegeven graag een dichte container te willen, er wordt gekeken of deze op een extra locatie gerealiseerd wordt of dat de bestaande JOP bij de waterzuivering vervangen wordt.

Meer aandacht voor wensen en behoeften van ouderen op het gebied van wonen/zorg/welzijn

Er zijn enquêtes afgenomen onder professionals en gesprekken gevoerd met professionals over wat zij zien op het gebied van wonen, zorg, welzijn en openbare ruimte voor ouderen. Zodra de coronamaatregelen het toelaten is de vervolgstap het in gesprek gaan met oudere bewoners zelf.

Inspanningen 2021

Professionals zijn bevraagd voor het plan 'oud worden in Elderveld'. De komende stap is het bevragen van oudere bewoners zelf. De Wijkmakers zijn gestart met het opstarten van eenzaamheidscoalities. De eerste bijeenkomsten zijn geweest. Dit project eindigt in 2021 en wordt deels gefinancierd met externe subsidies.

Meer bewoners hebben de mogelijkheid om te participeren

Met het gebiedsteam Werk & Inkomen en het Sociaal wijkteam worden cijfers over de wijk besproken en wordt gekeken waar maatwerk naast de stedelijke aanpak nog nodig is.
Zodra de coronamaatregelen het toestaan worden er weer gezamenlijke spreekuren opgestart.

Inspanningen 2021

Uit de cijfers blijkt niet dat er veel bewoners met een uitkering zijn in de Schipholflat. Samen met het gebiedsteam Werk & Inkomen en het Sociaal wijkteam worden cijfers nader bekeken om te bepalen of en zo ja op welke vlakken er wel problematiek is die aangepakt moet worden.
In coronatijd zijn er geen gezamenlijke inloopspreekuren geweest van professionals in de wijk. Deze worden in september weer opgestart als de maatregelen het toelaten.

Kansengelijkheid

Meer kinderen maken gebruik van het voorzieningenaanbod

In Elderveld zijn afspraken gemaakt met de scholen, Rozet, Sportbedrijf Arnhem en Rijnstad over een programma onder school, na school en in de vrije tijd. Leerkrachten stimuleren ouders om bepaalde kinderen aan naschoolse activiteiten deel te laten nemen. Op het gebied van social media wordt na de zomer een pilot gestart voor meiden van groep 7 en 8.
In Schuytgraaf is het netwerk jeugd gestart, voor professionals en vrijwilligers die met en voor jeugd werken. Samen wordt gewerkt aan een masterplan jeugd om voor de korte en lange termijn het opvoeden en opgroeien in de wijk te ondersteunen.

Inspanningen 2021

Er vinden workshops plaats rondom (het gebruik van) social media, de Vitesse Hattrick en run for fun worden uitgevoerd. KIES-trainingen worden aangeboden aan kinderen.
Met Rozet en scholen vindt overleg plaats over aanbod op cultuurgebied, op een aantal scholen zijn programma's gestart of worden deze doorontwikkeld. De speelmorgen is gestart en er wordt extra geïnvesteerd in materialen en cursussen voor de vrijwilligers.

Openbare Ruimte

Meer bewegingsmogelijkheden in de openbare ruimte

In een enquête over ontmoeten onder bewoners is de wens naar voren gekomen voor meer beweegmogelijkheden in de openbare ruimte. Een vervolgenquête gaat over de invulling van een sport- en spelveld in de buurt van MFC de Omnibus. Ook wordt met projectteam Schuytgraaf gekeken hoe bij de ontwikkeling van de laatste velden invulling gegeven kan worden aan de uitgesproken behoeften.

Inspanningen 2021

Er is een enquête uitgezet om te peilen welke voorzieningen bewoners op een sport- en speelveld willen en er is een brief verstuurd naar omwonenden over het vervolgproces. Tot 1 september kunnen bewoners reageren, daarna wordt gestart met het ontwerpproces en planning is om het veld in de eerste helft van 2022 gerealiseerd te hebben.
Er is binnen de gemeente opdracht verstrekt om een dergelijk overzicht te krijgen, deze komt na de zomer beschikbaar.

Veiligere openbare ruimte

In het wijkveiligheidsoverleg bespreken professionals en gemeente samen wat er aan signalen is en hoe deze opgepakt kunnen worden. Het aantal meldingen over overlast neemt af.

Inspanningen 2021

Acties rondom het ruimen van zwerffietsen en zwerfvuil zijn ingezet. Op verzoek van bewoners of partners kunnen deze herhaald worden. Er is een wijkveiligheidsoverleg voor het gebied, dat eens in de 6 weken plaatsvindt. Afdeling veiligheid, team Leefomgeving, handhavende instanties (boa's en politie) en jongerenwerk bespreken actuele ontwikkelingen met elkaar en stemmen af over acties. Tevens wordt gekeken hoe onderwerpen voor de langere termijn aangepakt kunnen worden.

Doel meer aandacht voor behoud van groen, inrichting van de openbare ruimte en veiligheid

In grote projecten als gasloos ElderveldNoord en het ontwikkelperspectief Elderveld is veel aandacht voor kansen om groen te behouden en leefbaarheid en veiligheid te bevorderen.
Er zijn veel bewonersinitiatieven rondom groen; bijvoorbeeld het aanleggen en onderhouden van buurttuinen. Deze worden waar nodig ondersteund.

Inspanningen 2021

- Het proces rondom de groenvisie is gestart, maar loopt door de coronamaatregelen vertraging op. Het starten van zelfinitiatieven door bewoners vraagt aandacht en begeleiding.
- De Briellehof is vergroend.
- Voor bewonersinitiatief Stoeterij is een plan gemaakt en vindt nu overleg plaats met de gemeente over onder andere haalbaarheid en benodigde financiële middelen.
- Er is een wijkveiligheidsoverleg voor het gebied, dat eens in de 6 weken plaatsvindt. Afdeling veiligheid, team Leefomgeving, handhavende instanties (boa's en politie) en jongerenwerk nemen deel aan dit overleg en wisselen actuele signalen uit. Tevens wordt gekeken hoe onderwerpen op langere termijn aangepakt kunnen worden.

	Begroting Stand Juli 2021	Prognose Turap 2	Afwijking Turap 2 (aanvulling op TR 1)	Afwijking Turap 1
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	25.333	25.140	-193	0
Baten	2.591	2.591	0	0
Saldo lasten en baten	-22.742	-22.549	193	0
Toevoegingen aan reserves	292	292	0	0
Onttrekkingen aan reserves	770	770	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	478	478	0	0
Prognose resultaat	-22.264	-22.071	193	0

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-193	V					
Teams leefomgeving (TLO's)	-193	V					
Turap 2	-193	V					
Thema: Gezondheid							
Sport	-193	V	Sportaccommodatie Marasingel 251	N	I	AR	J
Turap 1	0						
Baten	0						
Turap 2	0						
Turap 1	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Turap 2	0						
Turap 1	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						
Turap 2	0						
Turap 1	0						

Sportaccommodatie Marasingel 251

Volgens de planning van het meerjarenonderhoudsplan is renovatie van de gevel en het wandeldek uitgevoerd, evenals verduurzaming van de buitenverlichting. Door technisch een andere constructie uit te voeren, met gelijke kwaliteit, is een besparing gerealiseerd ten opzichte van geraamde bedrag. Ook is de aanbesteding meegevallen. Totaal voordeel circa 50% wat uitkomt op een voordeel van € 193.000 ten gunste van de exploitatie.

W7 De Laar/ Elden

Voortgang doelen en inspanningen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Sterkere onderlinge contacten in de buurt (sociale cohesie)

In De Laar zijn straten waar mensen elkaar nauwelijks kennen. We streven er naar dat de leefbaarheid en onderlinge betrokkenheid wordt vergroot in De Laar.

Inspanningen 2021

- Voor de binnenruimte van sporthal De Laar is een ontwikkelroute uitgezet en is begonnen met de uitvoering. Voor de buitenruimte is het plan in voorbereiding. De ambitie is dit voor het einde van het jaar klaar te hebben.
- De plannen voor gemeenschappelijke ruimte in scholencomplex aan de Brabantweg zijn klaar. In september start het fysiek aanpassen van de ruimte. De planning is om vóór het einde van dit jaar de ruimte in gebruik te nemen.
- De planvorming voor een nieuwe visie op speeltuinen is afgerond. Dit wordt voor het einde van het jaar omgezet in een visiedocument.
- Vanaf begin september wordt het ondersteunen van werkgroepen en bewonersinitiatieven verder opgepakt.

Meer mensen voelen zich prettig en kunnen meedoen in hun omgeving (sociaal zelfredzaam)

We streven naar een goed netwerk. Veel mensen willen zich ontwikkelen en ervaringen op kunnen doen. Ook ouderen willen langer zelfstandig kunnen wonen.

Inspanningen 2021

In afstemming met het Sociaal wijkteam zetten wij in op het versterken en vergroten van het aantal ontmoetingsplekken in De Laar. Daarnaast blijven wij initiatieven zoals de taalgroepen ondersteunen. Verder werken wij toe naar een structurele inbedding van zowel het project Buurtschakels als het project Elden voor Elkaar.

Sterker zelforganiserend vermogen van bewoners (financieel zelfredzaam)

In De Laar-Elden is een relatief grote groep t/m 45 jaar met een uitkering. Mensen zijn vaak wel gemotiveerd om iets te kunnen betekenen of willen aan het werk. We willen dit actief opmerken en oppakken.

Inspanningen 2021

Samen met het Sociale wijkteam, het gebiedsteam Werk & Inkomen en Plangroep heeft het team Leefomgeving inmiddels een gedeelde huisvesting binnen het gebied gerealiseerd. Vanuit gedeelde spreekruimtes en andere gedeelde faciliteiten in de wijk wordt de samenwerking in de praktijk verder vormgegeven. Voor de tweede helft van 2021 zullen de participatiespreekuren in de wijk verder worden ontwikkeld.

Kansengelijkheid

Bewoners de mogelijkheid bieden om zelfstandiger en steviger in de maatschappij te staan en indien nodig meer zelf de regie te kunnen voeren over hun leven.

We willen in de wijk kansengelijkheid bevorderen en ondersteuning bieden voor wie dit nodig heeft. Deze ondersteuning vindt zoveel mogelijk plaats in de eigen wijk/omgeving.

Inspanningen 2021

Ondanks corona is het project buurtschakels in aangepaste vorm doorgegaan. Vanwege positieve resultaten is ook de capaciteit van het project inmiddels verdubbeld. De taalvaardigheidstrainingen hebben stil gelegen maar zijn opnieuw gestart. In de tweede helft van 2021 zullen wij samen met onze partners aan de slag gaan met onder andere het thema gezondheid.

Zo veel mogelijk kinderen bereiken die extra ondersteuning kunnen gebruiken in hun ontwikkeling en hier een goed en passend programma voor aan te bieden.

We continueren het programma Kansrijk opgroeien.

Inspanningen 2021

Voor de leeftijdsgroep 12- zijn op twee schoollocaties speciale coördinatoren aangesteld die het "Kansrijk Opgroeien" programma 12- uitvoeren. Daarnaast wordt via het project "Focuz Academy" van Rijnstad vorm gegeven aan het programma voor 12+.

Openbare ruimte

Meer bewoners zijn tevreden over hun leefomgeving

In de Laar geven bewoners aan dat zij het gevoel hebben dat de kwaliteit van de leefomgeving achteruit gaan. Elden wil haar dorpse karakter behouden.

Inspanningen 2021

We volgen de social media in de wijk actief en waar wenselijk gaan we aan de slag met de bewonersvraag of wens. Aan de hand van de Spelenvisie die wij dit jaar opstellen, gaan wij aan de slag met structurele verbeteringen. Tussentijds spelen wij in op actieve wensen van bewoners.

Wij hebben periodiek overleg met het DorpsPlatform Elden en sluiten vaak aan bij de openbare vergaderingen. Voor De Laar zetten we samen met de bewonersondersteuning in op de vorming van een netwerk voor samenwerking tussen de actieve bewonersgroepen. Samen met de afdeling wijkonderhoud hebben we constant aandacht voor de kwaliteit van de openbare ruimte.

Duurzaamheid

Meer aandacht voor het onderwerp duurzaamheid in de wijk

De tuin van Elden wordt aangemerkt als een kansrijke wijk. Dat betekent dat deze wijk versneld af zou kunnen van het gas. In De Laar is de bewonersgroep 'De Laar Energie Bewust' gestart.

Inspanningen 2021

Als team Leefomgeving sluiten wij aan bij de wijkgesprekken Energie van 'Arnhem AAN'. Van daaruit verbinden en ondersteunen wij waar nodig de onderlinge initiatieven van bewoners.

Wonen

Meer passende woningen voor de diverse doelgroepen

We hebben speciaal aandacht voor jongerenhuisvesting, levensloopbestendige woningen en huisvesting van arbeidsmigranten.

Inspanningen 2021

Met de partners zijn afspraken gemaakt over het tijdig informeren van jongeren over de mogelijkheden van het vinden van eigen huisvesting. Daarnaast blijven wij samen met de partners aandacht vragen voor het vergroten van het woningaanbod voor jongeren.
Bij stedelijke ontwikkelingen op het gebied van huisvesting arbeidsmigranten sluiten wij aan.
Waar sprake is van nieuwe (bouw)ontwikkelingen zetten wij ons er voor in om bewoners volwaardig en aan het begin van het proces te betrekken.

Veiligheid

Meer bewoners voelen zich veilig en zijn betrokken in hun buurt.

Op meerdere punten wordt in de wijk onveiligheid ervaren. Bewoners in De Laar/ Elden zijn op diverse fronten actief. Buurtveiligheid, zwerfvuil of AED zijn onderwerpen waar bewoners zich voor inzetten.

Inspanningen 2021

Waar verkeersknelpunten zich aandienen worden deze samen met de collega's van wijkonderhoud en verkeer opgepakt. Waar mogelijk worden er in afstemming met bewoners verbeteringen aangebracht. Wij zijn aangesloten op de whatsappgroepen voor buurtpreventie in De Laar. Er is inmiddels een innovatie en adequate aanpak voor jeugdoverlast ontwikkeld. Voor de tweede helft van 2021 zetten wij in op een meer preventieve aanpak. Voor buurtoverlast ontwikkelen wij samen met de Overlast en Zorg-coördinator een nieuwe buurtgerichte aanpak waarbij wij vervolgens gaan samenwerken met de verschillende wijkpartners. Er is inmiddels een innovatie en adequate aanpak voor jeugdoverlast ontwikkeld. Voor de tweede helft van 2021 zetten wij in op een meer preventieve aanpak.

W8 Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg

Voortgang doelen en inspanningen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer aandacht voor kwetsbare bewoners

In het gebied wordt gewerkt aan de realisatie van ontmoetingsplekken. De verwachting is dat in Kronenburg dit jaar een nieuwe ontmoetingsplek geopend wordt. Rijnstad zal in samenwerking met bewoners een programma voor deze locatie en de Madser ontwikkelen.
Als professionals (Werk & Inkomen, Rijnstad, Sociaal wijkteam en team Leefomgeving) hebben we de sociale gebiedsvisie vastgesteld.

Inspanningen 2021

Er is ingezet op een sociaal gebiedsplan voor het gebied Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg.

Minder inwoners zijn eenzaam

De ontmoetingsplekken in Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg worden versterkt. Hiervoor worden buurtschakels ingericht. En programma opgesteld voor onder andere eenzame ouderen. De verbinding met Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA) op het thema eenzame ouderen is ook gelegd.

Inspanningen 2021

De ansichtkaartenactie is gehouden. Daarnaast is er een actie opgezet waarbij studenten een bloem gebracht hebben naar bewoners in het gebied. Daarbij hebben zij ook een enquête uitgereikt.
Zorg op maat, te beginnen met huishoudelijke hulp maakt onderdeel uit van de sociale paragraaf in de gebiedsvisie Kronenburg. En is gekoppeld aan de herijking sociale basis.
De stichting Immerloopark heeft een subsidie toegekend gekregen voor de ontwikkeling van een ontmoetingsplek in het Immerloopark.
Het buurthuis in Kronenburg zal in de 2e helft van 2021 in gebruik genomen worden. In samenwerking met Rijnstad zal een programma opgesteld worden voor zowel deze locatie als de Madser.
Acties ten aanzien van de Vredenburgt staat gepland voor de 2e helft van 2021.

Meer mensen zijn gezond door te bewegen en te ontmoeten

Er is ingezet op bewegen. De ESA (sportvereniging) heeft een mooie ontwikkeling doorgemaakt. Vanuit Kansrijk Opgroeien wordt ingezet op bewegen in het naschoolse programma. Run4Fun is opgestart. De spelcontainers staan weer in de wijk. De vergunning voor de aanleg van de skatebaan/pumptrack is verstrekt. Realisatie heeft plaats gevonden in augustus 2021.

Inspanningen 2021

Vanuit Kansrijk Opgroeien, de ESA en Sportbedrijf wordt gezorgd voor een gevarieerd beweegaanbod.

Kronenburg en Vredenburg zijn gezonde en gewilde wijken

De gebiedsvisie voor Kronenburg is door het college aan de Raad voorgelegd. In het participatietraject zijn bezwaren van de bewoners naar voren gekomen. Bewoners worden betrokken bij de verdere uitwerking van de plannen, zodra de Raad deze heeft goedgekeurd.

Inspanningen 2021

Met input van het team Leefomgeving heeft de kernorganisatie een gebiedsvisie opgesteld. Deze is in juni in het college besproken.
Daarnaast heeft het team Leefomgeving een sociale gebiedsvisie met het Sociale wijkteam, Werk & Inkomen en Rijnstad opgesteld en vastgesteld, met prioriteiten voor 2022.

Openbare ruimte

Een groene en gezonde wijk

Op diverse plekken in het gebied vinden in samenwerking met bewoners vergroeningsprojecten plaats. Onder andere de Willem Dreessingel in Rijkerswoerd, de driehoek in Kronenburg en de boomspiegels in het Schepen te Boeckoppad.

Inspanningen 2021

De plannen voor de vervanging van de bomen worden nu gemaakt. George Marshallstraat zal in de tweede helft van 2021 aan bod komen.
Op diverse plekken zijn we met partners in gesprek dat de omgeving verbeterd moet worden. Een voorbeeld hiervan is het Stedumhof in Vredenburg.
De vergroening van het Croydonplein en de busbaan in Kronenburg zijn opgenomen in de gebiedsvisie Kronenburg.

Meer bloemrijke plekken in de wijk

Het maaibeleid van diverse bermen is aangepast waardoor bloemrijke bermen ontstaan. Bij diverse bewonersinitiatieven wordt ook gekeken naar de realisatie van een moestuin/pluktuin.

Inspanningen 2021

Op diverse plekken is het maaibeleid aangepast, hierdoor ontstaan bloemrijke bermen.
In een ontwikkeling aan de Heiligerleeplaats wordt de mogelijkheid voor de aanleg van een moestuin onderzocht.
Aan de Mooieweg wordt een pluktuin gerealiseerd.
We ondersteunen bij de verplaatsing van de Tuinmaat.

Meer verantwoordelijkheid voor een veilige en aantrekkelijke leefomgeving

In Vredenburg is een plan van aanpak opgesteld om verloedering van een eerste plek aan te pakken. Er is ook al een start gemaakt met de uitvoering daarvan. Daarnaast wordt gekeken naar de verloedering van het gebied rondom de Stedumhof en Loppersumhof.

Inspanningen 2021

Vanwege de beperkende maatregelen als gevolg van corona heeft de schouw niet plaats kunnen vinden.

Veiligheid

Vermindering sociale problematiek

Overlast staat hoog op de agenda. In diverse vormen wordt hier aandacht aan besteed. Zowel met bewoners over specifieke plekken zoals bijvoorbeeld de playground en de skatebaan in Rijkerswoerd. In afstemming met professionals wordt hier aan gewerkt.

Inspanningen 2021

De sociale tafel is opgestart en de sociale gebiedsvisie met prioriteiten voor 2022 is opgesteld en vastgesteld.

Verminderen van onveilige verkeerssituaties

Bewoners van Rijkerswoerd hebben de onveilige verkeerssituaties in kaart gebracht.

Inspanningen 2021

Samen met de bewoners van Rijkerswoerd wordt er gewerkt aan een prioritering van aanpak van onveilige verkeerssituaties. Hierover vindt overleg plaats tussen bewoners en professionals in de wijk.

Minder overlast door dealers op straat

Er is een wijkveiligheidsoverleg opgezet, hierin nemen diverse professionals uit de wijk deel. Deze problematiek wordt daar ingebracht en de plekken die dan naar voren komen krijgen extra aandacht.

Inspanningen 2021

Het wijkveiligheidsoverleg is vormgegeven. Het overleg vindt maandelijks plaats, dan wordt er gekeken op welke onderwerpen extra aandacht noodzakelijk is.

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

Voortgang doelen en inspanningen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is een dienstverlenende en herkenbare netwerkgemeente, die open staat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken

Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven

Zie de toelichting bij onderstaande inspanningen.

Rekenkamer: Uitvoeren onderzoeksprogramma

In de eerste helft van 2021 zijn de onderzoeken naar Meldingen Openbare Ruimte, Corona steunmaatregelen, Grijze economie (ondermijning) en Van Wijken Weten afgerond en aan de raad aangeboden. Tevens heeft de Rekenkamer de raad (eenmalig) gefaciliteerd bij het beoordelen van de Jaarstukken 2020 aan de hand van de methode Duisenberg. We hebben zowel de kosten op ons genomen voor het aantrekken van externe onderzoekscapaciteit en de initiatiefnemers en de griffie op de achtergrond geadviseerd in het organiseren van het te doorlopen traject. Het onderzoek naar onderwijshuisvesting is door een wisseling van onderzoeksbureau nog in de onderzoeksfase en wordt naar verwachting eind 2021 aangeboden aan de raad. De onderzoeken naar daklozen en armoede bevinden zich in de opstartfase.

College: Vroegtijdig in gesprek gaan met de raad, bewoners en verschillende partijen

Participatie in coronatijd
De positieve ervaringen met online participatie groeien in de breedte (meer mensen/partijen maken gebruik) en in de diepte (meer mogelijkheden en tools worden gemeengoed). Online werken, al doende leren en nieuwe mogelijkheden verkennen zijn binnen Arnhem aan de orde. Tegelijkertijd constateren we, samen met onze partners, dat participatie ook kan vertragen in tijden van corona. Uitsluitend online participatie biedt mogelijkheden, maar kent zeker ook beperkingen.

Projectvoorstel 'Aan de slag met burgerparticipatie'
Naar aanleiding van het projectvoorstel van de raadswerkgroep burgerparticipatie zijn een aantal zaken uitgevoerd zoals de Arnhemse beslisboom, de toevoeging van een participatieparagraaf in raadsvoorstel, een evaluatieformulier om van het participatietraject te leren, de ontwikkeling van de participatietool 'meedenken.arnhem.nl' en het opstellen van een training voor medewerkers. Samen de stad maken doe je met elkaar. Bij de trainingen betrekken we inwoners en andere partners in de stad.

Doorontwikkeling burgerparticipatie
Intussen is er een actieprogramma opgesteld waarbij de leidraad is:
1. een divers Arnhem: meer verschillende Arnhemmers kunnen meedoen;
2. betrokkenheid: mensen voelen zich betrokken bij de stad Arnhem;
3. samen sterker en wijzer worden: kwaliteitsimpuls in plannen, beleid en projecten.

Met als doel om met participatie betere plannen te maken en zorgvuldige besluiten te nemen, met andere woorden versterken van de lokale democratie.

Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken

In januari 2021 is de Groene Metropoolregio (GMR) Arnhem-Nijmegen van start gegaan. Het gemeenschappelijk Orgaan Regio Arnhem-Nijmegen is per die datum opgeheven. De GMR werkt via vijf opgaven onder meer aan de bereikbaarheid van de regio, meer banen, een gezamenlijke aanpak van de woningbouwopgave, de energietransitie, aan een goede verdeling van het culturele aanbod en duurzaam toerisme. Via de verstedelijkingsstrategie 'Meer, groen, meer stad' werkt de GMR samen met de regio Foodvalley aan de ruimtelijke inpassing van woon- en werklocaties in goede balans met landschap en mobiliteit. Arnhem heeft via de verschillende bestuurlijke teams bijgedragen aan de verdere opbouw van de regionale agenda voor 2022. Financieel is de basisbijdrage van Arnhem nu geregeld via de Perspectiefnota 2022. De Perspectiefnota is inmiddels door de Raad vastgesteld.

Over de benodigde financiën voor de opgaven GMR is inmiddels ook meer bekend. De GMR heeft in april een uitgewerkte regionale agenda voor 2022 gepresenteerd met een bijpassende begroting. Het college heeft hier met instemming van de gemeenteraad een zienswijze op ingediend waarin ze vragen om nadere prioritering en fasering. De regio zal in september een definitieve agenda aanbieden. Op dit moment wordt in beeld gebracht welke kosten uit de agenda reeds in onze

begroting zitten en waar sprake is van nieuwe middelen die nog moeten worden gevonden. De regio werkt in bestuurlijke en ambtelijke teams aan de definitieve agenda waarop de gemeenteraden van de regiogemeenten in het najaar per opgave kunnen intekenen.

Arnhem draagt in 2021 bij aan het proces versterking regio Arnhem-Nijmegen

Het versterkingsproces regio Arnhem-Nijmegen heeft geresulteerd in de instelling van de nieuwe Gemeenschappelijke Regeling Groene Metropoolregio per 1 januari 2021 met dezelfde 18 gemeenten. Het Gemeenschappelijk Orgaan Arnhem-Nijmegen is tegelijkertijd opgeheven. De nieuwe samenwerking is gestart met een ambitieuze visie en agenda rond belangrijke maatschappelijke opgaven in de regio. Het versterkingsproces en de Arnhemse inzet daar op is daarmee ten einde. De gemeente draagt dit lopende jaar bij aan een goede start en eerste jaar van de Groene Metropoolregio.

Arnhem werkt in netwerken van steden in Nederland en de Euregio én in belangenorganisaties als VNG en G40 samen aan beleidsafstemming en -beïnvloeding en draagt bij aan lobbydossiers richting het Rijk en Europa

Hier zijn geen bijzonderheden te melden. Alles loopt goed door.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers

Zie voor de toelichting onderstaande inspanningen 'Digitaliseren van het klantproces en 'Innoveren met data'.

Digitaliseren van het klantproces

Bij Burgerzaken stond het eerste kwartaal van 2021 vooral in het teken van het organiseren van de Tweede Kamerverkiezingen en het referendum over het afvalbeleid. Ondersteuningsverklaringen voor het verzoek tot het houden van een referendum konden voor het eerst digitaal worden ingediend. De extra maatregelen vanwege corona (met name het briefstemmen en vervroegd stemmen) maakten deze verkiezingen tot een grote uitdaging. Ze zijn zonder noemenswaardige incidenten verlopen.
Voorts zijn bij Burgerzaken de voorbereidingen voor vervanging van de applicatie waarmee inwoners een afspraak kunnen maken met de gemeente in volle gang. De businesscase is afgerond, het inkooptraject zal binnenkort starten. Doel is de klantgeleiding en kanaalsturing te verbeteren en ook de druk op de telefonie bij Klantenservice te verminderen. Daarnaast lopen bij Burgerzaken de technische voorbereidingen voor de eerste e-diensten, die de mogelijkheid bieden om digitaal zaken zoals overlijdensaangifte te regelen.
Verder zijn Klantenservice en Burgerzaken samen met Onderzoek & Statistiek bezig met een nieuwe opzet van het klanttevredenheidsonderzoek, in eerste instantie met name naar de telefonische en balie-dienstverlening maar in een later stadium uitbreidbaar naar andere vormen van dienstverlening. De businesscase hiervoor is in de afrondende fase.
Bovendien neemt Burgerzaken sinds najaar 2020 deel aan de landelijke pilot "DigiD substantieel aan de balie", met als doel inwoners te helpen hun DigiD te upgraden naar een hoger beveiligingsniveau., dat voor steeds meer overheidsdiensten als voorwaarde gesteld gaat worden. Helaas heeft de pilot door technische problemen van rijkswege grote vertraging opgelopen. Deze zijn ondertussen opgelost, maar vervolgens heeft de VNG vanwege corona (en de impact hiervan op de primaire dienstverlening van afdelingen burgerzaken in het land) besloten de pilot tot nader order uit te stellen.
Wat betreft de uitvoering van de motie "van nationaliteit onbekend naar staatloos" heeft Burgerzaken tot dusverre 56 personen uitgenodigd voor een gesprek. Hierop is 75% van de genodigden ingegaan. Van hen kon aan 12% de status van staatloze worden toegekend; 88% beschikte inmiddels over documenten waarmee ze met hun actuele nationaliteit in de BRP konden worden ingeschreven. Overigens is de verwachting dat de doelgroep die nog met "nationaliteit onbekend" staat geregistreerd sterk afneemt dankzij de recent aangekondigde versoepeling van de eisen voor naturalisatie voor personen die onder de "pardonregeling" vielen; verwacht wordt dat velen van hen nu voor de Nederlandse nationaliteit zullen kiezen.

Innoveren met data

In diverse trajecten op het gebied van (onder meer) energie en klimaat, armoede en schulden, ruimte en in het sociaal domein voeren we gesprekken over de bundeling tussen data, kennis en menskracht. De ID-contact pilot is samen met onder andere Nijmegen, Drechtsteden, HAN en Radboud Universiteit uitgevoerd en was succesvol. We volgen de koers van VNG als het om de chatbot gaat en bekijken mogelijkheden om deze toe te passen met ID-contact.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Een inclusieve organisatie

In april 2021 is de bestuursopdracht 'Diverse en inclusieve organisatie' vastgesteld. We hebben de ambitie om een inclusieve en diverse organisatie te zijn, een organisatie die een afspiegeling is van de Arnhemse beroepsbevolking op alle niveaus binnen de organisatie. Dit willen we binnen vijf jaar realiseren. Hiervoor richten we ons op twee onderdelen:

1. een divers personeelsbestand en vormgeven van werk;
2. een inclusieve cultuur.

Eerder hebben we hiervoor de nodige stappen gezet. Nadere informatie is te vinden in de raadsbrief (en bijlagen) 'Rapport stappen diverse en inclusieve organisatie' van 6 april 2021. Dit is een thema dat continu aandacht nodig heeft en krijgt. De verandermanager Diversiteit en Inclusie is aangesteld.

Bewust worden

Als het gaat om diversiteit en inclusie hebben we diverse stappen gezet om te komen tot bewustwording. Hiervoor zijn sessies geweest met onder meer het management en de programmamanagers van de gemeentelijk organisatie onder begeleiding van externe deskundigen. Daarnaast hebben ook de OR en trainees het initiatief genomen om bewustwording binnen de organisatie onder de aandacht te brengen. Dit heeft geleid tot meer aandacht, bekendheid én draagvlak voor het thema.
De deelname aan de training 'selecteren zonder vooroordelen' door leidinggevenden en P&O-adviseurs draagt ook bij aan toename van de bewustwording.

Aantrekken nieuw personeel

De werkenvoorarnhem website wordt steeds beter gevonden. We zijn nu bezig met een doorontwikkeling van de website. We hebben een bijeenkomst georganiseerd waarin we input hebben gekregen van mensen uit verschillende doelgroepen (niet westers, visuele beperking), omdat we streven naar een inclusieve werkenvoorarnhemsite. We zijn voornemens om het komende half jaar de website verder te optimaliseren en nog veel meer in te zetten op foto en video.
Daarnaast zijn we bezig met het maken van een social media strategie zodat we een nog breder publiek bereiken.
We werken sinds 6 maanden ook veel meer met vacaturevideo's en LinkedIn. We zien dat er een toename is van sollicitanten en de diversiteit hiervan.

Instroom jongeren

We passen wervingsteksten aan al naar gelang de doelgroep die we willen bereiken, zo ook voor jongeren. Ook werven we steeds meer op andere manieren dan de traditionele. Dit omdat we zien dat jongeren op andere zaken aanslaan dan 'oudere' sollicitanten. Het recruitmentcafe is daar een voorbeeld van, net zoals bijvoorbeeld filmpjes en vlogs. We willen ook collega's enthousiasmeren en interne collega's meer ambassadeur maken van onze eigen organisatie.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Flexibele werkomgeving voor personeel

Het programma hybride werken gaat over efficiënter en slimmer werken. De gemeente Arnhem kiest ervoor om de faciliteiten voor de thuiswerkplek in de vorm van bruikleen aan de medewerker te verstrekken. De gemeente Arnhem bereidt het hybride werken voor door de kantoorwerkplek zoveel als mogelijk binnen de huidige kaders aan te passen aan de wensen en behoeften die er zijn. Vragen zoals bezettingsgraad, reserveringstool, inrichting pand, gebruik reserveringstool, hybride vergaderen komen aan de orde. Het hybride vergaderen moet een volwaardig alternatief worden voor met z'n allen op kantoor vergaderen. Hiervoor worden de juiste audiovisuele faciliteiten geboden. Het dienstverleningsconcept van De Connectie moet passend zijn bij het hybride werken. In nauwe afstemming met De Connectie wordt in kaart gebracht of er wijzigingen nodig zijn van de dienstverlening (te denken valt aan ondersteunen hybride vergaderen en eventueel langere openstelling servicedesk).

Modernisering van de digitale werkplek

Er wordt gewerkt aan de verdere uitrol van Office 365, waaronder het bestandsdelen in Teams en een nieuw sociaal intranet. Dit loopt samen op met de uitrol van het hybride werken.

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand Juli 2021	Prognose Turap 2	Afwijking Turap 2 (aanvulling op TR 1)	Afwijking Turap 1
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	86.543	92.411	1.950	3.918
Baten	503.719	525.687	20.268	1.700
Saldo lasten en baten	417.176	433.276	18.318	-2.218
Toevoegingen aan reserves	28.762	27.819	-943	0
Onttrekkingen aan reserves	24.273	24.273	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	-4.489	-3.546	943	0
Prognose resultaat	412.687	429.730	19.261	-2.218

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	5.868	N					
Turap 2	1.950	N					
Personeel en Organisatie	800	N	Formatie SB&R	N	I	AR	J
Personeel en Organisatie	531	N	Afronding loonheffingsonderzoek	N	I	AR	J
Personeel en Organisatie	400	N	Bedrijfsvoering P&O	J	I	AR	J
Financiën	227	N	Actualisatie MIP	N	S	AR	J
Publieke dienstverlening	217	N	Burgerzaken verkiezingen	N	I	AR	J
Publieke dienstverlening	150	N	Klantenservice	N	I	AR	J
Automatisering	75	N	Bedrijfsvoering ICT	J	I	AR	J
Bedrijfsvoering	-450	V	Kantoorhuisvesting	N	S	AR	J
Turap 1	3.918	N					
Bedrijfsvoering	2.000	N	Formatie SB&R	N	I	AR	J
Automatisering	343	N	Connectie: opgave ICT: programma 2!Connect	N	I	AR	J
Automatisering	275	N	Bedrijfsvoering ICT	J	I	AR	J
Automatisering	251	N	Connectie: structurele doorwerking	N	S	AR	J
Publieke dienstverlening	188	N	Extra lasten open houden burgerzaken en Klantenservice	J	I	AR	J
Bedrijfsvoering	170	N	Leegloop personeel projecten (PIM)	J	I	AR	J
Automatisering	150	N	De Connectie: extra opdrachten, realisatie taakstellingen onder druk en extra kosten als gevolg van de crisis	J	I	AR	J
Publieke dienstverlening	140	N	Klantenservice	N	S	AR	J
Bedrijfsvoering	125	N	Hybride werken: structurele kosten	N	S	AR	J
Automatisering	100	N	Aanpassen gemeentelijke websites	N	I	AR	J
Bedrijfsvoering	100	N	Mogelijke vertraging en/of meerkosten beheer en groot onderhoud / projecten Openbare ruimte	J	I	AR	J
Publieke dienstverlening	50	N	Klantenservice: inhuur	J	I	AR	J
Bedrijfsvoering	26	N	Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen	N	I	AR	J

Baten	21.968	V					
Turap 2	20.268	V					
Financiën	10.579	V	Meicirculaire gemeentefonds	N	I	AR	J
Financiën	6.129	V	Aanvullende compensatie Rijk corona	J	I	AR	J
Financiën	2.201	V	Compensatie corona gederfde inkomsten 2020	N	I	AR	J
Financiën	905	V	Ontvangen belastingvoordeel BTW	N	I	AR	J
Bedrijfsvoering	264	V	Resultaat verkoop aandelen Facility Point	N	I	AR	J
Bedrijfsvoering	200	V	Kantoorhuisvesting	N	S	AR	J
Publieke dienstverlening	40	V	Gecorrigeerde meeropbrengsten leges	N	S	AR	J
Personeel en Organisatie	-50	N	Afschaffen koffiegeld medewerkers	N	I	AR	J
Turap 1	1.700	V					
Financiën	1.700	V	Aanvullende compensatie Rijk corona	J	I	AR	J
Toevoegingen aan reserves	-943	V					
Turap 2	-943	V					
Financiën	-943	V	Actualisatie toevoeging BR solvabiliteit	N	S	BR	J
Turap 1	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						
Turap 2	0						
Turap 1	0						

Turap 2

Formatie SB&R

In de afgelopen jaren is een onevenwichtigheid ontstaan tussen de formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR). Deze ontwikkeling vraagt om aandacht. Er is een plan van aanpak opgesteld om de opgaven en de bezetting in verband met elkaar te bezien. De uitkomst van dit onderzoek kan verschillende kantehn op. Van teveel of juist te weinig formatie in relatie tot de opgaven. Voor het jaar 2021 zijn er beperkte(re) sturingsmogelijkheden om de bezetting te beïnvloeden.
Op basis van de cijfers tot en met juli verwachten we een nadeel ten opzichte van de begroting van € 0,8 miljoen. Deze prognose bevat nog de nodige onzekerheden die in de komende periode, in samenhang met het hierboven genoemde plan van aanpak, nader onderzocht zullen worden.

Afronding loonheffingsonderzoek

De Belastingdienst heeft naar aanleiding van een onderzoek over de jaren 2012 tot en met 2020 een naheffing loonbelasting opgelegd van € 427.551, exclusief belastingrente en een boete ad € 30.000. De hoogte van de belastingrente wordt geschat op €75.000. Dit betreft de uitkomst van een compromisvoorstel waarmee de belastingjaren 2012 tot en met 2020 t.a.v. loonbelasting definitief zijn afgehandeld. In de begroting was hiervoor een risicoschatting opgenomen van €500.000 - €2.000.000. Dit risico zal met afwikkeling van de naheffing komen te vervallen.

Bedrijfsvoering P&O

Diverse processen binnen de ambtelijke organisatie ondervinden vertraging als gevolg van de contactbeperkende maatregelen. Het herstel van langdurig zieke medewerkers als gevolg van corona neemt veel tijd in beslag. Als gevolg daarvan dient ter overbrugging van deze periode extra te worden ingehuurd.

Actualisatie MIP
Voor de Begroting 2022 is het MIP geactualiseerd. Hieruit ontstaat een voordeel van € 0,6 miljoen in 2021. De oorzaak hiervan is tweeledig. Enerzijds zorgt de aanpassing van de omslagrente ervoor dat er minder kapitaallasten hoeven te worden geraamd voor geplande investeringen. Anderzijds wordt een aantal investeringen getemporiseerd. Hierdoor schuiven de kapitaallasten naar latere jaren.

Burgerzaken verkiezingen
In de jaarrekening van 2020 is voor Burgerzaken een budgetoverheveling opgenomen voor € 217.000. Het gaat hier om middelen om de extra kosten op te vangen die gemaakt moeten worden voor coronamaatregelen voor het organiseren van de verkiezingen. Dit bedrag is per abuis administratief niet correct verwerkt en hiermee ten gunste van de algemene reserve gekomen. Om dit te corrigeren moet ditzelfde bedrag uit de algemene reserve worden gehaald. Hiermee handelen we in lijn met de vastgestelde nota budgetoverheveling / de jaarstukken.

Klantenservice
Er wordt op dit moment een tekort verwacht van € 150.000 voor de Klantenservice voor 2021. Dit heeft te maken met extra kosten voor inhuur en telefonie. De inhuur wordt ingezet om het team op sterkte te houden om de dagelijkse stroom telefoontjes te verwerken. Ook in 2021 zien we veel inkomend (mobiel) belverkeer. Dit geeft druk op de dienstverlening. In de Perspectiefnota 2022 is voor de verbetering van klantcontacten vanaf 2022 structureel € 300.000 toegekend, maar genoemde kosten zullen zich dus ook in 2021 voordoen.

Bedrijfsvoering ICT
De extra kosten als gevolg van corona die ten behoeve van de bedrijfsvoering worden gemaakt, hebben voornamelijk betrekking op ICT. De uitrol van devices om tijd- en plaatsonafhankelijk te werken (zoals laptops) wordt versneld doorgevoerd. ICT projecten worden noodgedwongen stilgelegd of opgeschort waardoor snijverlies ontstaat bij het opnieuw opstarten van de projecten. Daarnaast worden er op korte termijn extra voorzieningen getroffen ten aanzien van (digitale) (thuis)werkplekken, implementatie Office 365, vergadervoorzieningen, laptops en beeldschermen. Bovendien zijn er extra uitgaven voor beveiliging en stijgen de prijzen van hardware als gevolg van de crisis.

Kantoorhuisvesting
Op de kantoorhuisvesting van het gemeentelijk apparaat wordt voor het jaar 2021 een voordeel verwacht van € 650.000. Dit bedrag bestaat uit:
- Een voordeel van € 450.000 op de kosten voor de aanhuur van de kantoorlocaties. Het voordeel op een nieuw afgesloten huurovereenkomst werd destijds al in de begroting verwerkt. Dit voordeel blijkt nu €290.000 hoger te zijn. Bovendien blijkt de indexatie van de te betalen huur €160.000 lager te zijn dan begroot.
- Een voordeel van € 200.000 op de onderverhuur van deze locaties. Dit betreft hoofdzakelijk doorbelasting van servicekosten aan de onderhuurders.

Meicirulaire Gemeentefonds
Op 31 mei jl. is de meicirculaire 2021 verschenen. In het financieel beeld voor de Perspectiefnota is nog uitgegaan van de effecten uit de september- en decembercirculaires 2020. In al deze circulaires is sprake van verwerking van bijgestelde accressen, actualisatie van maatstaven en verwerking van loon- en prijsbijstellingen. Deze effecten worden, samen met de gevolgen van de meicirculaire 2021, opgenomen in het beeld voor de Begroting 2022. Hieronder geven we op hoofdlijnen aan welke effecten voortkomen uit de meicirculaire 2021 en van invloed zijn op het financiële beeld voor 2021:
- Het accres 2021 wijzigt ten opzichte van de septembercirculaire 2020 niet, omdat deze voor dit jaar (en voor 2020) is bevroren in het kader van de corona-compensatie.
- De afrekening van het BTW-CompensatieFonds (BCF) 2020 is voordelig. Gemeenten hebben minder gedeclareerd bij het BCF dan gedacht in de septembercirculaire 2020, waardoor de ruimte onder het plafond groter wordt. Dit verschil komt volgens afspraak ten gunste van het gemeentefonds (afrekening in 2021). Dit levert Arnhem ruim € 1 miljoen op en was niet meegenomen in de Perspectiefnota.
- Nieuwe en/of gewijzigde taakmutaties, DU's en IU's: Voor het jaar 2021 ontvangen we een aantal nieuwe DU's en taakmutaties of vinden er wijzigingen plaats in bestaande. Van het merendeel wordt voorgesteld om deze met programma's te verrekenen. Daarvan zijn de lasten opgenomen als afwijking op de betreffende programma's.

Aanvullende compensatie Rijk Corona
Er zijn toezeggingen gedaan voor nog te ontvangen compensatie (5e steunpakket), dat grotendeels bij de septembercirculaire zal worden uitgekeerd:
- een (indicatieve) bijdrage van € 588.000 voor lokale culturele voorzieningen en van € 121.000 voor buurt- en

dorpshuizen
- voor regionale en lokale cultuur: in stand houden infrastructuur in 3e kwartaal (51,5 miljoen landelijk, Arnhem circa € 7 ton)
- voor de meerkosten jeugd en wmo 2021 (circa € 2 miljoen voor Arnhem)
- extra middelen Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijke Kosten (TONK) van € 2,7 miljoen
En nog niet gekwantificeerd zijn de volgende toezeggingen:
- voor de extra kosten GGD en veiligheidsregio's op basis van declaratie van daadwerkelijke uitgaven 2021 - beschikbaarheidsvergoeding OV voor geheel 2021
- voor de extra kosten uit de Tijdelijke Wet Covid-19 (toezicht en handhaving) 2021
- voor de reële inkomstenderving over 2021
- voor regionale en lokale cultuur: inkomstenderving kwijtschelden huren in 3e kwartaal: (15 miljoen landelijk)
- voor 2020: definitieve afrekening inkomstenderving op basis van jaarrekeningen gemeenten (berekeningen in het najaar en uitbetaling in de decembercirculaire)

In Turap-1 is al een raming van € 1,7 miljoen voor 2021 opgenomen als nog te verwachten compensatie corona via het gemeentefonds. Dit wordt in Turap-2 opnieuw meegenomen, maar verhoogd met de concrete toezeggingen zoals hiervoor benoemd (€ 6,1 miljoen).

Compensatie corona gederfde inkomsten 2020
In 2020 is de gemeente als gevolg van de corona-maatregelen parkeerbelasting misgelopen. Vanuit het Rijk zal dit worden gecompenseerd. Deze compensatie is vastgesteld op €2,2 miljoen.

Ontvangen belastingvoordeel BTW
Op het gebied van de BTW speelt een aantal verrekeningen in het kader van het BTW-compensatiesfonds en correcties van gehanteerde mengpercentages. Per saldo ontvangen we € 905.000 terug van de Belastingdienst dat in 2021 wordt uitbetaald.

Resultaat verkoop aandelen Facility Point
Op 18 mei 2021 heeft het college ingestemd met het verkopen van de aandelen Facility Point. Dit levert een incidenteel voordelig resultaat op dat ten gunste van de algemene middelen komt.

Gecorrigeerde meeropbrengsten leges
In de Perspectiefnota 2021-2024 is aangekaart dat er als gevolg van een combinatie van bezuinigingen, onvermijdelijke kostenstijgingen en inkomstendalingen bij Burgerzaken een structureel knelpunt is ontstaan. Ter dekking hier is onder meer voorgesteld een aantal leges aan te passen. Deze aanpassingen zijn per 1-1-2021 geëffectueerd.
In de Perspectiefnota en in de Begroting 2021 is aangegeven dat door aanpassing van de leges de inkomsten zouden stijgen met een bedrag van € 119.000 (in 2021), oplopend tot € 270.000 (in 2024). Nu blijkt dat in de berekening van deze opbrengsten een fout zat. De gecorrigeerde meeropbrengsten zijn circa € 40.000 per jaar hoger, en bedragen € 151.000 (in 2021) oplopend tot € 310.000 (in 2024).

Afschaffen koffiegeld medewerkers
Op het salaris van de medewerkers van de gemeente Arnhem wordt een bedrag ingehouden als bijdrage voor de koffie en thee voorzieningen. Deze inhouding bedraagt € 4,54 per maand bij een fulltime dienstverband of naar rato van de omvang van het dienstverband.
In 2020 is eenmalig besloten om een gedeelte van het koffiegeld (maximaal € 30,00) terug te geven aan de medewerkers. Dit in verband met het feit dat medewerkers als gevolg van de coronapandemie veel thuis hebben gewerkt in 2020. Ook in de eerste helft van 2021 hebben medewerkers veelal thuis gewerkt. Besloten is, in overeenstemming met de landelijke lijn en de vraag van de vakbonden, om ook in 2021 het ingehouden koffiegeld terug te storten aan de medewerkers en te onderzoeken of met ingang van 2022 deze regeling ondergebracht kan worden binnen het programma Hybride werken.

Actualisatie toevoeging BR Solvabiliteit
De toevoeging aan de BR Solvabiliteit is geactualiseerd op basis van het geactualiseerde MIP. De toevoeging aan de BR Solvabiliteit kan in 2021 met € 0,9 miljoen verlaagd worden.
De temporisering van een aantal investeringen zorgt voor een voordeel op de reservering voor de BR Solvabiliteit in de eerste jaren en een nadeel in de latere jaren. Doordat investeringen later gereed komen, worden ze later geactiveerd en tellen ze dus ook pas later mee bij het bepalen van de hoogte van de BR Solvabiliteit.

Teksten reeds opgenomen in Turap 1

Formatie SB&R
In de afgelopen jaren is een onevenwichtigheid ontstaan tussen de formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR). Hoewel het nadelige verschil tussen formatie en bezetting op totaal gemeentelijk niveau in grote mate wegvalt tegen vacatureruimte binnen andere clusters, vraagt deze ontwikkeling om aandacht. Er is een plan van aanpak opgesteld om de opgaven en de bezetting in verband met elkaar te bezien. De uitkomst van dit onderzoek kan verschillende kanten op. Van teveel of juist te weinig formatie in relatie tot de opgaven. Voor het jaar 2021 zijn er beperkte(re) sturingsmogelijkheden om de bezetting te beïnvloeden.

Connectie: opgave ICT: Project 2!Connect
Daar waar programma 1!Connect is gericht op het wegwerken van achterstanden en het op orde brengen van de basis, is 2!Connect daarnaast ook gericht op het bereiken van het CMM 2 niveau en het komen tot een geharmoniseerde ICT-omgeving. Het accent van de werkzaamheden ligt echter in de eerste jaren waardoor de kosten ook met name in de eerste jaren worden gemaakt.

Bedrijfsvoering ICT (impact corona)
De extra kosten als gevolg van corona die ten behoeve van de bedrijfsvoering worden gemaakt hebben voornamelijk betrekking op ICT. De uitrol van devices om tijd- en plaatsonafhankelijk te werken (zoals laptops) wordt versneld doorgevoerd. ICT projecten worden noodgedwongen stilgelegd of opgeschort waardoor snijverlies ontstaat bij het opnieuw opstarten van de projecten. Daarnaast worden er op korte termijn extra voorzieningen getroffen ten aanzien van (digitale) (thuis)werkplekken, vergadervoorzieningen, laptops en beeldschermen. Bovendien zijn er extra uitgaven voor beveiliging en stijgen de prijzen van hardware als gevolg van de crisis.

Connectie: structurele doorwerking
De Connectie heeft in 2020 aanvullende werkzaamheden verricht als gevolg van de coronacrisis. Een deel van de kosten hiervan lopen structureel door naar 2021. Hierbij valt te denken aan de kapitaallasten voor de extra uitgegeven mobiele devices en de meerkosten van de GEM-ICTwerkomgeving.

Extra lasten open houden burgerzaken en Klantenservice (impact corona)
De coronacrisis leidt bij onze dienstverlening aan de Arnhemmers tot extra kosten en lagere inkomsten (minder leges). Onder andere als gevolg van het uitstellen van niet-prioritaire dienstverlening, minder huwelijken en de verlengde geldigheidsduur van rijbewijzen. Bij onze balies hebben we extra beschermende maatregelen getroffen. Ook zullen de belkosten naar verwachting hoger uitvallen door een toename van het aantal telefoontjes over onder andere de zelfstandigenregeling, afval en uitkeringen. Door het gratis telefoonnummer komen deze kosten voor onze rekening.

Leegloop personeel Projecten (PIM) (impact corona)
PIM en OR werken met een flexibele schil waardoor effecten op de leegloop gedeeltelijk kunnen worden opgevangen. Door met name het niet kunnen maken van rendabele uren doordat kinderen niet naar school konden en thuis bleven, ontstaat echter wel een nadeel.

De Connectie: extra opdrachten, realisatie taakstellingen onder druk en extra kosten als gevolg van de crisis (impact corona)
De Connectie heeft verschillende aanvullende opdrachten van de gemeente Arnhem gekregen die verband houden met corona. Te denken valt onder meer aan extra schoonmaak, de aanschaf van desinfecterende gels en aanpassingen (bewegwijzeringen/aanbrengen schermen) in de verschillende panden. De extra kosten die daarmee zijn gemoeid, zullen worden doorbelast. Verder bestaat het risico dat bepaalde projecten als gevolg van deze extra, onvoorziene werkzaamheden onder druk komen te staan.

Klantenservice
Vanaf het moment dat het nummer van de Klantenservice volledig gratis is geworden, zijn de telefoonkosten gestegen. Het volume aan binnenkomende gesprekken was in 2020 20% hoger dan in 2019. Het volledig gratis worden van het nummer zorgt er namelijk voor dat het voor de inwoners van Arnhem laagdrempeliger is om contact op te nemen met de gemeente. Ook blijft men langer in de wacht hangen. Daarnaast draagt het frequenter bellen met mobiele nummers bij aan een stijging van de telefoonkosten. We denken dat deze effecten structureel zijn. Verder heeft corona vanaf maart 2020 gezorgd voor extra telefoonverkeer met de gemeente Arnhem. De verwachting is dat het aanbod van telefonie ook de komende jaren hoog blijft door onder meer de vele veranderingen van beleid als consequentie van de corona-maatregelen, het thuiswerken en het groeiende aantal mensen dat afhankelijk is van een uitkering of TOZO. Bovendien kent Arnhem een groot aantal

laaggeletterden en wordt de maatschappij complexer, wat kan bijdragen aan meer telefonische contacten met de gemeente. Gezien bovenstaande ontwikkelingen blijkt het budget voor telefoonkosten structureel ontoereikend. Op basis van de gerealiseerde telefoonkosten in 2020 voorzien we een knelpunt van € 140.000 voor 2021.

Aanpassen gemeentelijke websites
Sinds 2020 dienen websites en apps van overheden te voldoen aan wettelijke eisen met betrekking tot de toegankelijkheid. Deze eisen zijn ook van toepassing op organisaties waaraan wij het werk hebben uitbesteed (zoals verbonden partijen) en waarmee inwoners en ondernemers rechtstreeks digitaal interacteren.
Van de ruim 25 websites voldoet momenteel alleen Arnhem.nl in redelijke mate aan de eisen. Voor de overige websites dient een inhaalslag gemaakt te worden. Elke drie jaar dient de digitale toegankelijkheid aangetoond te worden door een externe auditor. Voor de inhaalslag ontstaan extra kosten in 2021 van naar verwachting € 100.000. De kosten hebben betrekking op de auditering en doorvoeren van beperkte wijzigingen op de websites.

Mogelijke vertraging en/of meerkosten beheer en groot onderhoud / projecten Openbare ruimte (impact corona)
Bij een langere duur of een hogere impact kan door ziekte en afwezigheid een deel van het dagelijks beheer en onderhoud stil komen te liggen. Tevens is het risico dat er tijdens de werkzaamheden meerkosten als gevolg van corona in rekening gebracht worden om aan de coronamaatregelen te voldoen.

Klantenservice: inhuur
De begroting van Klantenservice kent op dit moment geen structureel budget voor inhuur. Om het toegenomen aanbod aan telefoon goed aan te kunnen, is het nodig dat er in 2021 tijdelijk (extra) externe medewerkers ingehuurd kunnen worden. In 2022 moeten er middelen gereserveerd worden in verband met het opnemen van telefoongesprekken voor opleidingsdoeleinden. Dit als onderdeel van de doorontwikkeling van de afdeling.

In het eerste kwartaal van 2021 wordt het plan van aanpak 'Verbetering Klantcontacten' aangeboden aan de gemeenteraad. Zie hiervoor ook het item Klantenservice doorontwikkeling Klantencontacten. De ambitie die in het plan wordt neergelegd, is om de afdeling Klantenservice een proactieve partner van de klant te laten zijn (de ogen en oren van de klant). Een realistische begroting maakt hier onderdeel van uit.

Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen
We nemen maatregelen binnen onze eigen gebouwen om onze CO2-reductie doelen te halen. Deze worden grotendeels uit de bestaande budgetten van de betreffende afdelingen en programma's gefinancierd, zoals ook in het Klimaatplan is beschreven. Er is jaarlijks € 800.000 beschikbaar voor het nemen van maatregelen om onze panden te verduurzamen, waarbij de randvoorwaarde is dat het via energiebesparing moet worden terugverdiend. Niet alle maatregelen die genomen worden naar aardgasloos en energieneutraliteit zijn terug te verdienen, zoals isoleren van de schil van de gebouwen en installatie-aanpassingen. Zeker bij oudere gebouwen is verduurzamen een stuk lastiger. Gemiddeld blijkt 37% van de maatregelen die uit dit budget gefinancierd worden niet binnen de levensduur terugverdiend kunnen worden.

Actualisatie MIP
Voor de Perspectiefnota is de meerjareninvestingsplanning (MIP) geactualiseerd. Van alle investeringen waarover reeds een besluit genomen is, is bekeken of de begrote reeks aan kapitaallasten nog actueel is. Van diverse investeringen is het uitvoeringstempo aangepast. Dit kan diverse oorzaken hebben zoals personele wisselingen of capaciteit. Het is gebruikelijk dat niet alle investeringen hun oorspronkelijk geplande investeringsritme volgen. Daarom wordt over het geheel van de investeringen een deel planningsrealisme geraamd om hier op het totaal rekening mee te houden. De actualisatie van de bestaande investeringen levert in 2021 een voordeel op van € 0,8 miljoen.

Aanvullende compensatie Rijk corona (impact corona)
Het Rijk heeft voor een aantal beleidsvelden compensatie aangekondigd die nog niet is meegenomen in de laatste publicatie van 26 maart. Dit betreft onder andere de parkeerinkomsten. Voor de totale compensatie van de parkeerinkomsten heeft het Rijk € 150 miljoen gereserveerd. Vorig jaar was dit € 100 miljoen. Deze compensatie wordt in de meicirculaire verwacht. We verwachten hieruit circa € 1,7 miljoen te ontvangen.

S01 Veiligheid

Voortgang doelen en inspanningen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem: een veilige stad!

Criminaliteit maakt geen kans

Het terugdringen van de criminaliteit heeft de volle aandacht. In de lokale driehoek worden de veiligheidsincidenten besproken en wordt gestuurd op een effectieve aanpak.
Witwassen, drugshandel in welke vorm dan ook, illegaal gokken, mensenhandel en illegale prostitutie zijn vormen van criminaliteit die direct of indirect de openbare orde aantasten en de samenleving ontwrichten.
Met het intrekken van vergunningen, sluiting van (horeca)panden wordt een norm gesteld om te voorkomen dat criminelen voet aan de grond krijgen in Arnhem. Onder de regie van de gemeente voert het Interventieteam Ondermijning Arnhem samen met justitie, politie, handhaving en andere relevante partners gerichte acties uit. Jeugdcriminaliteit krijgt de aandacht met het project 'ondermijnende drugscriminaliteit onder jeugdigen' (BOTOC). De aanpak overlast Korenkwartier is onderdeel van de aanpak tegen ondermijning. Het bestrijden van mensenhandel, gericht op preventie, signalering, zorg en opvang wordt in 2021 voortgezet en voorzien van een actuele actielijn. Het (landelijke) experiment gesloten coffeeshopketen, waaraan Arnhem deelneemt, bevindt zich nog in de opstartfase en heeft enige vertraging. De lokale voorbereidende werkzaamheden lopen door.

Omvang criminaliteit in verhouding tot centrumstad van 100.000+

In de lokale driehoek worden de veiligheidsincidenten periodiek besproken en gestuurd op een effectieve aanpak. De omvang van het aantal misdrijven blijft onverminderd de volle aandacht vragen. Aandacht is vooral gericht op voorkomen en oplossen van HIC delicten. Een toename van de digitale criminaliteit en overlast van personen met verward gedrag blijft aandacht vragen. Jeugdoverlast vraagt dit jaar veel inzet van politie, handhavers en ketenpartners (jongerenwerk). Cameratoezicht is een belangrijk middel om bij te dragen aan het handhaven van de openbare orde en wordt uitgebreid met de Steenstraat e.o. De inspanningen zijn volop gaande, maar het criminaliteitsniveau (ook kijkende naar de politiecijfers) blijven te hoog.

Misdaad mag niet lonen

Bestuursrechtelijk wordt normerend opgetreden met het sluiten van panden en of het intrekken van vergunningen. Voor ondermijning kwetsbare branches worden lokaal in kaart gebracht en preventieve interventies voorbereid en uitgevoerd. Met de inmiddels aangestelde Bibob-coördinator en Bibob-onderzoeker wordt hier een impuls aan gegeven. Voor de bestrijding van uitbuiting (mensenhandel) wordt in 2021 een nieuwe actielijn voor de komende jaren ontwikkeld. De nieuwe Wet regulering sekswerk is ingediend bij de Kamer. Het landelijke experiment gesloten coffeeshopketen is vertraagd. De voorbereiding van de lokale deelname loopt door.

Online criminaliteit voorkomen

Met politie en het Openbaar Ministerie is in het licht van de verschuiving van de klassieke criminaliteit naar digitale criminaliteit door de coronacrisis afgesproken om meer aandacht te schenken aan digitale criminaliteit. Het vraagt om een specifieke expertise in opsporing en de aanpak zal in 2021, ook in preventie en bewustwording, nader vorm krijgen. Gelet op toename in aantal aangiften voor deze vorm van criminaliteit, gaan we nadrukkelijker hiermee aan de slag.

Crisisbeheersing op orde

De coronacrisis trekt een grote wissel op de organisatie. Zowel gemeente maar ook onze partners van politie en GGD/VGGM zijn intensief betrokken bij de lokale aanpak. Er wordt hard gewerkt om alle lokale maatregelen te implementeren. Er is sprake van een maximale inspanning. In samenwerking met de VGGM wordt de crisisbeheersing waar het betreft calamiteiten en rampen lokaal en in de regio nauwgezet uitgevoerd.

Voorbereiding en uitvoering van evenementen, demonstraties en van voetbalwedstrijden van Vitesse hebben door de coronapandemie een ander karakter gekregen. Door een creatief samenspel is met direct betrokkenen gekeken wat binnen de gegeven regelgeving nog wel mogelijk was om doorgang te verlenen aan de activiteit.

Beschermd tegen calamiteiten en rampen

In samenwerking met de VGGM wordt de crisisbeheersing waar het betreft calamiteiten en rampen lokaal en in de regio nauwgezet uitgevoerd. Ten behoeve van de Bevolkingszorg bij rampen en calamiteiten is er een regionale Officier van Dienst Bevolkingszorg vanuit de gemeente Arnhem beschikbaar.

Veiligheid voor de wijk en als persoon

Het gevoel van veiligheid per wijk loopt uiteen. Dat vraagt maatwerk. In alle 8 werkgebieden van de teams Leefomgeving is een wijkveiligheidsoverleg waar de (actuele) veiligheidsvraagstukken worden besproken en interventies voorbereid. Met diverse projecten wordt uitvoering gegeven aan de problematiek in de wijken. In de Laar op de jeugdoverlast, in Malburgen op de Drieslag e.o. en ook voor de Steenstraat e.o. Met het project BOTOC (Breed offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit) wordt een vuist gemaakt tegen ondermijnende drugscriminaliteit onder jeugdigen in bepaalde wijken. Een sturingsinstrument om beter zicht te krijgen op de veiligheidsproblematiek per wijk is in ontwikkeling en wordt naar verwachting dit jaar operationeel. Persoonsgerichte casusoverleggen in het Veiligheidshuis dragen bij aan de zorg en veiligheid van het individu en de leefomgeving. Het bestrijden van seksuele intimidatie is met een uitvoeringsplan voor de komende jaren voortvarend gestart met onder andere het openen van een meldpunt.

Steun bij aanpak woonoverlast

Woonoverlast belemmert een prettig woonklimaat. Het wijkgerichte Overlast- en Zorgoverleg wordt ingezet voor het behandelen van diverse vormen van overlast. Specifiek is er in twee wijken aandacht voor de buurtoverlast van zogenaamde 'wijkkoningen en windhappers'. Integrale handhavingsacties op overlastgevende panden worden periodiek voorbereid en uitgevoerd. We hebben in de afgelopen periode meer meldingen gekregen en zijn druk doende om deze van een passend antwoord te voorzien. Waar nodig wordt gebruik gemaakt van de Wet aanpak woonoverlast. Voor complexe zaken is een interventiespecialist aangesteld bij de afdeling Veiligheid om samen met justitiële en zorgpartners in een zo vroeg mogelijk stadium te werken aan een passende oplossing. Indien nodig wordt opgeschaald naar het Veiligheidshuis. Via het Pandenoverleg worden integrale acties voorbereid en uitgevoerd op overlastgevende panden in de diverse wijken.

Veiligheid als basis voor persoonlijke ontwikkeling

De aandacht voor radicalisering blijft onverminderd. Het uitvoeringsplan radicalisering 2021 is leidend voor de aanpak. In een persoonsgerichte aanpak worden personen die om uiteenlopende redenen dreigen te radicaliseren gevolgd. Het onderzoek naar seksuele intimidatie en grensoverschrijdend gedrag in Arnhem is aanleiding geweest voor een actieplan. De uitvoering hiervan is voortvarend gestart. Om te voorkomen dat jongeren afglijden in de criminaliteit is gestart met het project BOTOC (breed offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit). Er is een sluitende aanpak gerealiseerd waar het gaat over het toepassen van de Wvggz. Met een persoonsgerichte aanpak wordt in het Veiligheidshuis in multidisciplinaire overleggen perspectief geboden voor een duurzame oplossing. Bij de aanpak van jeugdgroepenoverlast wordt ook aandacht gegeven aan individuele hulp- en zorgvragen om jongeren en ouders te ondersteunen.

Iedere wijk heeft evenveel recht op veiligheid

In 2021 wordt verder uitvoering gegeven aan de veiligheidsthema's per wijk/gebied. In alle wijken/gebieden is een wijkveiligheidsoverleg met een kernbezetting van gemeente (teams Leefomgeving en afdeling Veiligheid), wijkagenten, handhaving en Overlast en Zorgcoördinatoren. Afhankelijk van de problematiek is ook het jeugdwerk vaste partner. Het overleg wordt gebruikt om (actuele) wijkveiligheidsproblematiek te bespreken en waar nodig interventies voor te bereiden. Zo zijn er projecten gestart in De Laar (jeugdoverlast), Malburgen (de drieslag) en in de Steenstraat e.o. Om beter zicht te krijgen op en te sturen op de problematiek per wijk wordt gewerkt aan een real-time-data instrument: Radar-wijkveiligheid. Deze zal naar verwachting in 2021 operationeel zijn. Daar waar het nodig is, wordt normerend opgetreden met integrale acties van handhaving, politie en andere relevante partners. Zo zijn er al in diverse wijken onder de regie van de politie Hyena-acties uitgevoerd gericht op verloedering en (drugs)overlast. Met integrale acties worden overlastpanden in de wijken gecontroleerd. Coronamaatregelen hebben de beoogde tweede ronde voor een werkbezoek van de burgemeester aan de wijken vertraagd.

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand Juli 2021	Prognose Turap 2	Afwijking Turap 2 (aanvulling op TR 1)	Afwijking Turap 1
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	20.265	20.348	-350	433
Baten	4.747	4.597	0	-150
Saldo lasten en baten	-15.518	-15.751	350	-583
Toevoegingen aan reserves	71	71	0	0
Onttrekkingen aan reserves	706	706	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	635	635	0	0
Prognose resultaat	-14.883	-15.116	350	-583

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	83	N					
Turap 2	-350	V					
Openbare orde en veiligheid	50	N	Extra kosten toezicht en handhaving	J	I	AR	J
Openbare orde en veiligheid	30	N	Actieplan overlast 21M102	N	I	AR	J
Openbare orde en veiligheid	20	N	Online bewustwordingsaanpak voor jongeren (21M105)	N	I	AR	J
Openbare orde en veiligheid	-450	V	Handhaving	N	I	AR	J
Turap 1	433	N					
Openbare orde en veiligheid	175	N	Aanpak mensenhandel	N	S	AR	J
Openbare orde en veiligheid	158	N	Inzet ODRA op handhaving noodverordening en voor jeugd- en jongerenwerk / straatwerk	J	I	AR	J
Openbare orde en veiligheid	100	N	Extra kosten toezicht en handhaving	J	I	AR	J
Baten	-150	N					
Turap 2	0						
Turap 1	-150	N					
Openbare orde en veiligheid	-150	N	Terugval in verleende vergunningen Openbare Ruimte	J	I	AR	J
Toevoegingen aan reserves	0						
Turap 2	0						
Turap 1	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						
Turap 2	0						
Turap 1	0						

Turap 2

Extra kosten toezicht en handhaving (impact corona)
Er wordt intensief toezicht gehouden op de naleving van de beperkende maatregelen juist ook in de weekenden, dit leidt tot hogere kosten. Daarnaast worden extra voorzieningen getroffen voor toezicht en handhaving. Voor 2021 is de verwachting dat extra ondersteuning bij Toezicht en Handhaving nodig blijft en dat mogelijk ook een rol gespeeld gaat worden bij ondersteuning van vaccinaties.

Actieplan overlast (motie 21M102)
Zoals bij de beraadslaging aangegeven zijn er kosten aan deze motie verbonden. Een dekking is in deze motie niet gegeven. De kosten voor het opstellen van het actieplan bedragen € 30.000 in 2021. Vervolgens is er een structurele last van € 80.000 voor de definitieve regie en coördinatie.

Online bewustwordingsaanpak voor jongeren (motie 21M105)
De vraag uit de motie moet worden uitgewerkt naar een plan van aanpak. De kosten voor een projectleider hiervoor bedragen € 20.000 in 2021.

Handhaving
Door de gespannen arbeidsmarkt kan een gedeelte van de begrote handhavingscapaciteit niet ingevuld worden (+ € 0,45 miljoen). De arbeidsmarkt voor handhavers is op dit moment dusdanig, dat het moeilijk is om vaste medewerkers voor de gemeente Arnhem vast te houden en om vacatures ingevuld te krijgen. Door de in november jl. besloten formatie-uitbreiding per 1 januari 2021, speelt dit probleem dit jaar des te meer. In de loop van dit jaar worden de vacatures wel opgevuld.

Teksten reeds opgenomen in Turap 1

Aanpak mensenhandel
Onlangs heeft de Nationaal Rapporteur Mensenhandel een landelijk beeld gegeven van de aard en omvang van deze problematiek. Daarin kwam Arnhem nadrukkelijk aan de orde als een van de steden waar dit probleem zeer nadrukkelijk speelt. We hebben hierin op het onderwerp mensenhandel en criminele uitbuiting een inhaalslag als Arnhem te maken (zowel in de bestuurlijke als in de strafrechtelijke aanpak) en tegelijkertijd zijn er ook onderwerpen die in de periferie spelen (Wet regulering prostitutie, aanpak seksuele intimidatie) die in deze om extra aandacht vragen. De afgelopen jaren is veel op het vlak van de aanpak van mensenhandel gedaan via externe middelen. Deze middelen zijn nu gestopt en daarmee ontstaat voor de voortzetting van de aanpak van mensenhandel en uitbuiting een knelpunt.

Inzet ODRA op handhaving noodverordening en voor jeugd- en jongerenwerk / straatwerk (impact corona)
Vanuit ODRA en welzijnsorganisatie wordt ingezet op het handhaven van de noodverordening die geldt in verband met de corona-crisis. Voor het grootste deel worden daarbij werkzaamheden die nu niet meer uitgevoerd worden als gevolg van de corona-crisis ingewisseld met meer toezichthoudend werk.

Extra kosten Toezicht en Handhaving (impact corona)
Er wordt intensief toezicht gehouden op de naleving van de beperkende maatregelen juist ook in de weekenden, dit leidt tot hogere kosten. Daarnaast worden extra voorzieningen getroffen voor toezicht en handhaving. Voor 2021 is de verwachting dat extra ondersteuning bij Toezicht en Handhaving nodig blijft en dat mogelijk ook een rol gespeeld gaat worden bij ondersteuning van vaccinaties. Het bedrag is gebaseerd op een inschatting voor de eerste helft van 2021.

Terugval in verleende vergunningen Openbare Ruimte (impact corona)
Minder inkomsten zijn te verwachten door een terugloop in vergunningen en ontheffingen. Daarnaast zit er een risico in het (al dan niet deels) compenseren van leges voor vergunningen die niet meer van toepassing zijn. Voor 2021 is de verwachting dat tot aan de zomer minder dan normaal vergunningen wordt verleend, maar dat er een inhaalslag daarna komt. Per saldo is de verwachting dat corona voor 2021 een negatieve impact heeft voor de opbrengsten uit verleende vergunningen.

S02 Bereikbaarheid

Voortgang doelen en inspanningen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is beter bereikbaar

Realiseren van comfortabele/toegankelijke mobiliteit

Er zijn goede stappen gezet om de kwaliteit van het vervoersysteem dat voor iedereen beschikbaar moet zijn verder te verbeteren. Er is veel tijd en aandacht besteed aan het voorbereiden van concrete (hoogwaardig) openbaar en fietsprojecten. Er zijn een aantal extra projecten in voorbereiding genomen, die (deels) gefinancierd gaan worden uit de bestemmingsreserve bereikbaarheid. Ook zijn er enkele projecten in voorbereiding waarmee verkeersonveilige locaties worden aangepakt. Concreet voorbeeld hiervan is de rotonde Hommelseweg-Dalweg die nu wordt aangelegd.

Lobbyen met betrekking tot het spoordossier

Arnhem is via de regio Arnhem Nijmegen (Groene Metropoolregio) op dit moment betrokken bij de totstandkoming van de Ontwikkelagenda Toekomstbeeld OV 2040. In deze ontwikkelagenda geeft het Rijk aan wat kansrijke spoorcorridors en verbindingen zijn op de wat langere termijn, na 2030. We lobbyen als regio (Arnhem) op dit moment bij het ministerie van Infrastructuur & Waterstaat (I&W) en proberen dit nu op te pakken met andere belangrijke partners langs de A12-corridor (Vervoerregio Amsterdam, G4, provincies Gelderland en Utrecht, NS en NS Internationaal, Foodvalley, The Economic Board). De lobby richting het ministerie richt zich op:

- Het geven van rijksprioriteit aan een integrale gebiedsontwikkeling A12-corridor Utrecht-Arnhem-Duitse grens.
- Het verbeteren van de huidige ICE naar Frankfurt en op een nieuwe ICE-verbinding (Berlijnlijn) via Arnhem (ook als duurzaam alternatief voor het vliegverkeer).
- Het realiseren van een oplossing voor de spoorknoop Oost in combinatie met de ontwikkeling van de verstedelijkingslocatie Arnhem-Oost.
- Een Noordtak Betuweroute die niet via Arnhem loopt in verband met de aantasting van de leefbaarheid in Arnhem (en omliggende kernen) en het belemmeren van de woningbouwlocatie Arnhem-Oost.
- Mogelijke bijdragen aan de A12 vanuit het Groeifonds (of EU fondsen).

Maatregelenpakket voor alternatieven: fiets en openbaar vervoer

In het huidige coalitieakkoord heeft de bereikbaarheid van de stad Arnhem prioriteit gekregen. Dat heeft geresulteerd in een toenemend aantal fiets- en openbaar vervoerprojecten. Extra inzet op deze duurzame vervoerswijzen is ook noodzakelijk vanwege de verstedelijkingsopgave en de daarmee samenhangende noodzaak om de stad bereikbaar en leefbaar te houden. In samenwerking met de provincie en de regio zetten we vol in op de fiets en Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV). Er wordt gewerkt aan de voorbereiding van de Arnhemse delen van de snelfietsroute Arnhem - Dieren, het project Westervoortsedijk, HOV IJssellaan en bussenplein Kronenburg en Hub rozet.

We gaan de bestemmingsreserve bereikbaarheid inzetten voor de gemeentelijke bijdrage aan fietsprojecten en andere emissievrije verkeersprojecten (motie 20M248 voorrang voor fiets en ander emissievrijverkeer en de motie 21M21 budget voor accentnota fiets). Hierdoor kunnen we extra projecten in voorbereiding nemen. Belangrijkste daarvan zijn het verbeterplan RijnWaalpad, snelfietsroute Schuytgraaf en de stadsfietsroute Arnhem Noord-Alteveer.

We hebben daarnaast het onderzoek 'Rijnkruisingen voor de Fiets, op weg naar de toekomst' uitgevoerd. Het is een technisch onderzoek naar de mogelijkheden om de infrastructuur over de Rijn fietsvriendelijker te maken, vanuit het doel verminderen barrièrewerking, fietsstimulering en het perspectief van een groeiende stad.

Als invulling van de motie 'Meer fiets, minder auto' (20M05) is een advies opgesteld met de titel 'Meer ruimte voor de fiets'. Dit rapport is een opsomming van Arnhemse gebiedsontsluitingswegen waar een veilige (vrijliggende) fietsvoorziening ontbreekt, en waar fietsstraten mogelijk zijn. Ook hebben we bijgedragen aan de 'Meerjaren Regioagenda Fiets 2021-2024' en hebben we in het kader van het Nationaal Toekomstbeeld Fiets (NTF) bijgedragen aan een contourenschets met fietsprojecten voor de komende periode.

Opstellen automaatregelenpakket

De coronacrisis heeft de situatie op de weg en de hoeveelheid autoverkeer veranderd. Het gaat daarbij om de hoeveelheid verkeer en met name de verdeling over de dag. Hierdoor is de aanpak van deze inspanning veranderd. Er wordt nu vooral onderzocht hoe de lessen en effecten van de coronaperiode basis kunnen vormen voor een structurele aanpak van de autobereikbaarheid waarbij Arnhem wel bereikbaar is voor bezoekers, maar waarbij het voor het doorgaand verkeer niet interessant is om door Arnhem te rijden. Hiervoor is een aanpak in voorbereiding waarin wordt onderzocht of met behulp van (dynamisch verkeersmanagement) maatregelen tot een toolbox kan worden gekomen om Arnhem minder interessant te maken voor het doorgaand verkeer.

Parkeercapaciteit Centrum (Singelgarage)

We zijn bezig met het opstellen van een parkeervisie. Deze visie raakt alle relevante parkeeronderwerpen zoals parkeerregime in de wijk, parkeernormen, beschikbaarheid parkeerplaatsen in het centrum, straat versus garage parkeren. Deze visie zal de basis vormen voor verder parkeerbeleid.

Visie op mobiliteitshubs

We hebben bijgedragen aan een regionale visie op mobiliteitshubs. Daarop aansluitend zijn wij begonnen met het opstellen van een eigen visie op mobiliteitshubs. Dit beleidskader zal een beschrijving geven van wat mobiliteitshubs zijn (en hoe ze daarin verschillen met transferia), de functie ervan in het mobiliteitssysteem en waar deze mobiliteitshubs in Arnhem een zinvolle plek hebben. Hierbij zal ook een koppeling worden gemaakt naar de parkeervisie. Keuzes die daarin worden gemaakt zullen immers gevolgen hebben voor de deze visie.

Opstellen bereikbaarheidsprofielen

Een bereikbaarheidsprofiel beschrijft de kwaliteit van de bereikbaarheid van locaties met de auto, het openbaar vervoer of de fiets. Op de Campus Arnhem en de Gelderse Poort hebben we dergelijke profielen opgesteld om op basis hier van duurzame vervoerwijzen te kunnen aanbieden. Hiermee is er een start gemaakt met het opstellen van de bereikbaarheidsprofielen, die we voor alle delen van de stad willen opstellen.

Verkeersveiligheid

Dit jaar is een top 10 van objectief en subjectief verkeersonveilige wegvakken en kruispunten opgeleverd. Voor veel van deze locaties lopen al trajecten om de verkeersveiligheid te verbeteren (bijvoorbeeld de Velperweg), of is het knelpunt al aangepakt (Apeldoornseweg, Oude Zevenaarseweg-Calandweg). De overige locaties zijn nu in beeld. Indien daar groot onderhoud plaatsvindt, zal worden gekeken of het verkeersveiligheid knelpunt direct kan worden aangepakt.

Taxi

Er is contact geweest met het bestuur van SKTA (Stichting kwaliteitstaxi Arnhem) Zij hebben aangegeven dat afgelopen anderhalf jaar een zeer slechte periode geweest voor de taxibranche. Hoogste prioriteit voor de taxibranche is nu om weer normaal te kunnen gaan functioneren en geld te verdienen. Zodra de zaken weer normaal zijn, zal het bestuur het draagvlak toetsen onder de chauffeurs. Daarna heeft de stichting nog minimaal een half jaar nodig om tot implementatie van de taxiverordening over te kunnen gaan. Wij kijken nog wel welke werkzaamheden wij hierop vooruitlopend kunnen uitvoeren (zoals het verbeteren van de huidige taxistandplaatsen), maar deze werkzaamheden liggen grotendeels stil.

Realiseren van veilige, logische en betrouwbare mobiliteit

We zijn bezig met het opstellen van een parkeervisie, waarin de kaders op welke wijze wij willen omgaan met het parkeren, in samenhang met de grote ambities van de stad, worden vastgelegd. Daarnaast hebben wij meegewerkt aan de regionale visie op mobiliteitshubs. Daarop aansluitend zijn wij begonnen met het opstellen van een eigen visie op mobiliteitshubs.

Zie de inspanningen benoemd bij het vorige doel 'realiseren van comfortabele/toegankelijke mobiliteit'.

Inzetten van schone, slimme en duurzame mobiliteit

We werken aan een beleidskader deelmobiliteit. Er zijn meerdere ontwikkelingen in de stad die het noodzakelijk maken om een beleidskader inclusief beleidsregels vast te stellen als leidraad voor vergunningverlening en verkeersbesluiten voor deelvervoer. Er is namelijk een aantal aanbieders van deelvervoer die óf willen uitbreiden (zoals Greenwheels en Mywheels), of willen toetreden tot de markt in Arnhem. Daarnaast spelen er meerdere wijkinitiatieven om elektrische deelauto's te plaatsen (Heijenoord, Angerenstein, Spijkerkwartier en Cranevelt/Alteveer).

Er is verder gebouwd aan laadinfrastructuur voor elektrische auto's. Parallel daaraan werken wij aan een uitvoeringskader elektrisch laden dat beschrijft hoe wij de regie houden en invulling geven aan de transitie naar elektrisch vervoer en de publieke, semi-publieke en private laadinfrastructuur die hiervoor benodigd is. Ook worden er steeds meer projecten voorbereid om het gebruik van schoon vervoer (fiets, OV) te stimuleren.

Ontwikkelen integrale laadinfrastructuur

Er is verder gebouwd aan laadinfrastructuur voor elektrische auto's. Parallel daaraan werken wij aan een uitvoeringskader elektrisch laden dat beschrijft hoe wij de regie houden en invulling geven aan de transitie naar elektrisch vervoer en de publieke, semi-publieke en private laadinfrastructuur die hiervoor benodigd is.

Opstellen mobiliteits-communicatieplan

Er is bewust voor gekozen om deze inspanning later uit te voeren, zodat dit kan worden gecombineerd met inspanningen vanuit andere programma's.

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand Juli 2021	Prognose Turap 2	Afwijking Turap 2 (aanvulling op TR 1)	Afwijking Turap 1
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	22.051	22.150	74	25
Baten	7.714	5.754	-660	-1.300
Saldo lasten en baten	-14.337	-16.396	-734	-1.325
Toevoegingen aan reserves	7.183	6.583	-600	0
Onttrekkingen aan reserves	8.720	8.720	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	1.537	2.137	600	0
Prognose resultaat	-12.800	-14.259	-134	-1.325

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	99	N					
Turap 2	74	N					
Mobiliteit: incl duurzame mobliliteit	250	N	Gladheidsbestrijding	N	I	AR	J
Mobiliteit: incl duurzame mobliliteit	150	N	Financieel-administratieve verwerking nota IWA	N	S	AR	J
Mobiliteit: incl duurzame mobliliteit	-326	V	BTW voordeel Openbaar Vervoer Terminal (OVT)	N	I	AR	J

Turap 1	25	N					
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	25	N	Openbare ruimte klaarmaken voor coronagerelateerde maatregelen	J	I	AR	J
Baten	-1.960	N					
Turap 2	-660	N					
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-660	N	Terugloop parkeerinkomsten	J	I	AR	J
Turap 1	-1.300	N					
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-1.300	N	Terugloop parkeerinkomsten	J	I	AR	J
Toevoegingen aan reserves	-600	V					
Turap 2	-600	V					
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-600	V	Lagere dotatie: gemiste opbrengsten scanauto's	N	I	BR	J
Turap 1	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						
Turap 2	0						
Turap 1	0						

Turap 2

Gladheidsbestrijding

We verwachten dit jaar een overschrijding op de kosten voor gladheidsbestrijding van € 250.000. Dit ten gevolge van de extreme omstandigheden tijdens de winter van 2020-2021. Gedurende lange periodes was er een combinatie van lage temperaturen en ongewoon veel sneeuwval. In de week van 5 februari hebben we 24 uur per dag gewerkt om de stad begaanbaar te houden. Dit heeft geleid tot meer zout verbruik, veel meer strooiuren en veel extra inzet van mens en materieel.

Financieel-administratieve verwerking nota IWA

Het beleid voor activeren, waarderen en afschrijven (IWA) is op een aantal punten gewijzigd:

- Het minimumbedrag voor activeren is verhoogd van € 10.000 naar € 25.000 (verlichting administratieve belasting, een 'Arnhemse keuze');
- Investeringen in bomen worden geactiveerd in plaats van ten laste van de lopende exploitatie gebracht (conform het BBV dat stelt dat ook investeringen met een maatschappelijk nut geactiveerd dienen te worden).
- Projectvoorbereidingskosten worden volledig geactiveerd en niet meer tot een maximum van 10% van het investeringsbudget (conform het BBV dat stelt dat voorbereidingskosten geactiveerd dienen te worden).

Het gewijzigde beleid is vastgelegd in de nota IWA, op 16 juni 2021 vastgesteld door de raad. De effecten worden met terugwerkende kracht per 1 januari 2021 in de begroting verwerkt.

Gemeentebreed leveren de wijzigingen op kortere termijn financiële ruimte op; op lange termijn zijn de effecten budgettair neutraal. Voor het programma Bereikbaarheid geldt dat enkel het eerstgenoemde wijzigingsaspect (verhogen minimumbedrag activeren) gevolgen heeft, waardoor de lasten in de exploitatie juist naar voren worden gehaald.

BTW voordeel Openbaar Vervoer Terminal (OVT)
De OVT in het station Arnhem Centraal is een voorziening voor openbaar vervoer en daardoor kan de btw over de facturen over de afgelopen jaren worden verrekend met het BTW-compensatiefonds. Dit geeft een voordeel van € 326.000**.**

Terugloop parkeerinkomsten garageparkeren (impact corona)
Op basis van de actuele gegevens van P1-parkeerbedrijf is er een duidelijke afname van parkeerinkomsten. In januari 2021 is een prognose gemaakt op grond van de verwachting van doorwerking van de lockdown in het eerste kwartaal (€ 2,1 miljoen januari t/m maart). Het werkelijke verlies in maanden januari t/m april is 2,1 miljoen. Op basis van de afzwakking van de beperkende maatregelen is de verwachting dat het verlies zal afnemen in de resterende maanden van 2021 maar nog wel onder de begroting zullen liggen. Voor mei en juni is de verwachting dat het verlies op € 200.000 per maand zal liggen en vanaf juli een verlies van € 100.000 per maand. De inschatting voor het hele jaar 2021 komt daarmee op 3,2 miljoen, ten opzichte van Turap 1 een toename van € 1,1 miljoen, waarvan € 440.000 aandeel straatparkeren (wijkbegroting) en € 660.000 garageparkeren (programma S02 Bereikbaarheid).

Turap 1

Openbare ruimte klaarmaken voor coronagerelateerde maatregelen (impact corona)
Het ondersteunen/adviseren op gebied van inrichting van de openbare ruimte voor coronagerelateerde maatregelen.

Terugloop parkeerinkomsten (impact corona)
Op basis van de actuele gegevens van P1-parkeerbedrijf is er een duidelijke afname van parkeerinkomsten. Dit heeft zich in 2020 ook voorgedaan. Op basis van de bezettingsgraad op straat, in de garages en het aantal naheffingen is de verwachte impact voor heel 2021 berekend. Het totaal verwachte nadeel over de eerste maanden van 2021 bedraagt €2,1 miljoen. €1,3 miljoen hiervan heeft betrekking op inkomsten die op programma S02 waren begroot. De resterende €800.000 heeft betrekking op opbrengsten die begroot zijn op de wijken (wijk CSA).

S03 Economie

Voortgang doelen en inspanningen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Vol energie zetten wij in op een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat om maximale werkgelegenheid in Arnhem en de regio te creëren, waarbij iedereen zijn talenten benut

Toekomstbestendiger vestigingsklimaat voor bedrijven en kennisinstellingen

De afgelopen periode heeft, door de coronacrisis, de nadruk vanuit economie vooral gelegen op het ondersteunen van ondernemers in de breedste zin van het woord. Ondernemers spreken, een luisterend oor bieden en informeren over Rijks- en gemeentelijke regelingen was een belangrijk onderdeel van de account-rol die economie vervult richting bedrijven.
Daarnaast is er, met de stad een economische agenda opgesteld, waarin we met elkaar vooruit kijken om de economie in Arnhem toekomstbestendig te houden. Doel van deze agenda is om met de bedrijven en kennisinstellingen hieraan te werken en de kracht van Arnhemse economie in te zetten.

Versterken ondernemersklimaat en optimaliseren dienstverlening aan ondernemers

In het werken aan een optimale dienstverlening voor ondernemers implementeren we de resultaten uit de evaluatie van de pilot 'Van Bedrijven Weten'. We zetten in op het blijvend optimaliseren van de dienstverlening aan bedrijven en zelfstandigen, door de vraag van ondernemers centraal te stellen en drempels weg te nemen. Hiervoor werken we gemeentebreed aan ondernemersvraagstukken met een "Multi Disciplinair Team" en hanteren we de Ondernemersdesk (ondernemen@arnhem.nl) als ingang voor ondernemersvragen. Ook is in de uitvoering nadrukkelijk de verbinding met het 1,5e meterloket en de Pilot Geldzaken en ondernemen gelegd.
Dit wordt ondersteund door actief accountmanagement en gerichte acquisitie waarbij proactief één-op-één op met ondernemers wordt gesproken over hun vraagstukken en verbindingen aan (economische) opgaven van de stad. Met onder andere Startclub Arnhem en de MKB deal Smart Together zetten we in het op de groei en versterken van starters en het MKB. Tot slot organiseren (met ondernemers of ondernemersverenigingen) netwerk- en kennisbijeenkomsten, bijvoorbeeld over digitaliseringstoepassingen.

Voldoende aanbod en kwaliteit van werklocaties

Op dit moment wordt gewerkt aan de visie werklocaties, verwachting is dat deze in het vierde kwartaal van 2021 gereed zal zijn. Tevens is de herijking van de kantoornota ook bijna gereed, verwachting is dat deze het derde kwartaal 2021 gereed zal zijn.
De Visie Werklocaties zal een bouwsteen zijn voor het Ontwikkelperspectief Spoorzone Arnhem-Oost, waar ook een groot deel van de werklocaties van Arnhem onder vallen. Uiteindelijk zal er voor de transformatie van bedrijvenpark Rijnpark en herontwikkeling van bedrijventerrein Het Broek een verdieping nodig zijn. Hier zal naar alle waarschijnlijkheid pas in 2022 een start mee worden gemaakt. Samen met de regio is gewerkt aan een nieuw Regionaal Programma Werklocaties (RPW 2021-2024), welke door de raad is vastgesteld.

Samen met de Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen (StAB) wordt voor elk van de open terreinen samengewerkt op de thema's schoon, heel en veilig middels KVO-trajecten (keurmerk veilig ondernemen).

Een betere bereikbaarheid van de stad

Op dit moment wordt gewerkt aan het verbeteren van de OV-bereikbaarheid van zowel de Westervoortsedijk als de Oude Zevenaarseweg. Dit komt ten goede van de bereikbaarheid van de bedrijventerreinen RijnPark, Het Broek en IPKW.

Het stimuleren van fietsgebruik gebeurt door pilots op verschillende werklocaties. Zo is op kantorenpark Gelderse Poort een E-hubs opgericht met deelfietsen vanaf station Arnhem-Zuid. Verkend wordt of dit naar andere werklocaties uit te breiden is. Voor Gelderse Poort wordt ook gekeken naar het uitvoeren van een e-bike probeeractie en alternatief vervoer (vanuit Gelredome).

Aantrekkelijk woon- en leefklimaat

Arnhem kent, net als andere steden, een tekort aan woningen. Dit betekent ook dat er niet voldoende woningen beschikbaar zijn om startende ondernemers of medewerkers, die in Arnhem hun studie hebben afgerond, direct te kunnen huisvesten. Voor de economische ontwikkeling van de stad is en blijft het dus van belang de beschikbare voorraad voor starters op de woningmarkt te vergroten.

Aantrekkelijker stad in en voor de regio

De gevolgen van de coronacrisis zijn merkbaar in de stad: de toeristische sector, binnenstadondernemers, evenementenorganisatoren en onze culturele partijen zijn zwaar geraakt door alle beperkende maatregelen. Toch blijven de doelen overeind en zelfs in het lastige afgelopen jaar zijn mooie stappen gezet.

Bruisende Binnenstad

De coronacrisis heeft een enorme impact gehad op de binnenstad. De grootste werklocatie en trekker van Arnhem had daardoor te maken met teruglopend bezoek, minder bestedingen en bedrijfsvoeringen die onder druk zijn komen te staan. De crisis heeft wel geleerd dat samenwerken met onze externe stakeholders (met name PBA) belangrijker is dan ooit. We zien dat energieke coalities ontstaan op plekken waar dat kansrijk is. Zoals rondom de binnenstad, het Modekwartier en het Spijkerkwartier. Hier is een samenwerking ontstaan tussen de verschillende ondernemersorganisaties en PBA in de vorm van het Kwartierenplan. Er ontstaan slimme samenwerkingen en reuring, met als doel: meer bezoekers en een langer verblijf.

De ambitie om van de binnenstad een place to meet te maken blijft fier overeind. Sterker nog, de crisis laat zien dat deze transitie versneld moet worden. Er zullen immers winkels verdwijnen. Hierdoor is er ruimte voor nieuwe functies en kan de compactere binnenstad plaatsvinden. De koers blijft dus gelijk, maar vraagt wel om een actieve(re) aanpak. Zo wordt er gewerkt aan een nieuwe visie op de binnenstad. Het Herstelplan van PBA zal onderdeel zijn van deze visie. Ook komt er een nieuw omgevingsplan (voorheen: bestemmingsplan) voor de binnenstad die de ambities ruimtelijk vertaalt.

Arnhem positioneren voor bewoners en bezoekers

Citymarketing Arnhem heeft in de afgelopen periode zowel haar organisatie als haar koers verder bestendigd. De kernwaarden van Arnhem, groen, creatief en vrij, zijn hierin leidend. Er wordt ingezet op het positioneren van Arnhem op Energy en Duurzame Mode. Hierin richt Citymarketing zich op bedrijven en studenten, in samenwerking met partijen in de stad. Ook voeren zij campagnes voor bewoners en bezoekers zoals 'Zomer in Arnhem'. Het merk Arnhem wordt altijd ingezet op maat voor de verschillende doelgroepen en altijd in het perspectief van het verhaal van de stad en regio.

Stimuleren van herhaalbezoek, langer verblijf en meer besteding

Voor bezoekers en bewoners is een fysiek inspiratie- en informatiepunt bij uitstek de startplek om Arnhem te ontdekken. Dit draagt eraan bij dat bezoekers langer in Arnhem en omgeving verblijven en/of vaker terugkomen en positieve verhalen vertellen over de stad. Een inspiratie- en informatiepunt dient daarmee een toeristisch én economisch doel. Daarom is in 2021 de Citystore Arnhem ontwikkeld, die in het najaar van 2021 opent in de Eusebius.

Het wandelnetwerk heeft (buiten onze invloed) enige vertraging opgelopen. Er is extra ingezet op de regiodeal: verbinding met de Veluwe versterken, verstevigen van stedelijk uitloopgebied (op een natuur-inclusieve manier) en daarmee werken aan een aantrekkelijke, leefbare stad. Daaronder valt ook het verkennen van de mogelijkheden en potentie van militair erfgoed aan de noordzijde van Arnhem. Daarnaast is het plan rondom belevingsgebied Veluwezoom opgeleverd en kan dit de volgende fase in. Dit plan is samen met ondernemers en andere stakeholders opgesteld (van Brummen tot aan Wageningen, onder de noemer Veluwe op 1).

We hebben een uitvoeringsagenda Duurzaam toerisme / groene metropool opgesteld. Dit is de basis voor de regionale agenda Duurzaam Toerisme vanuit Ontspannen regio (Groene Metropoolregio). De agenda is opgebouwd met het oog op de gevolgen van corona voor de sector; welke acties zijn nodig om snel maar ook duurzaam en toekomstbestendig herstel plaats te laten vinden?

Herinneringstoerisme
Het herijken van het masterplan Airbone ligt op koers. Samen met de partners gaan we dit najaar vaststellen hoe we het herdenken, beleven en beseffen van de unieke geschiedenis voor onze stad en regio, samen met gasten uit binnen- en buitenland, invullen in de periode tot en met 2030. Daarbij kijken we ook naar de invulling in de zogenaamde kroonjaren, de extra inzet op educatie (geschiedenis vertalen naar het thema vrijheid en actuele vraagstukken in het hier en nu) en de verbinding met toerisme. Het ontwikkelen van routes en verhalen voor de Airborneregio en het digitaal ontsluiten en vermarkten daarvan is binnenkort afgerond. Het provinciale programma Vrijheid is van start gegaan. Voor zowel Veluwe als Airborne geldt dat er een regionaal programma is opgesteld. In beide regio's is een subsidieronde georganiseerd voor projecten in het kader van Vrijheid. Ook in 2022 en 2023 volgen subsidieronden. De doorontwikkeling van Veluwe Remembers ligt op koers; het initiatief daarvoor ligt bij Veluwe op 1. In september 2022 wordt een aanvulling op het evacuatiemonument (amendement 20A75) gerealiseerd.

In verband met de coronacrisis is besloten geen openbaar toegankelijk evenement bij de John Frostbrug te organiseren. De Bridge to Liberation vindt dit jaar daarom opnieuw plaats in hybride vorm, dat wil zeggen een herdenkingsshow in Musis die on-line is te volgen met aanwezigheid van gasten. De gemeente Arnhem verzorgt daarnaast een gastenontvangst in het Stadhuis, Huis der Provincie, Pathé Arnhem en Olympus College.

Hoogwaardig voorzieningenniveau

In de eerste helft van 2021 waren publieksevenementen nog niet toegestaan. Sommige organisaties kozen voor online events, maar de meesten hebben hun evenement doorgeschoven naar de tweede helft van 2021 en soms naar 2022. Voor de 'on-brand-events' Fashion & Design Festival en Innovate is in 2020 en 2021 gekozen voor met name online- en hybride evenementen zoals meet-ups en online (mode en talk)shows. Landelijk bereik is hierdoor veel groter dan verwacht. Het sociale aspect is daarentegen minder dan ooit. Zelfs in deze tijd blijft de communityfunctie van deze netwerken van groot belang.

De Sonsbeek Tentoonstelling vindt na twee keer uitstel plaats van 2 juli tot en met 29 augustus. Dit gebeurt in park Sonsbeek, maar ook op 13 andere locaties in Arnhem en Gelderland: van de Eusebius in het centrum van de stad Arnhem via de verschillende parken tot aan het Kröller Müller Museum op de Hoge Veluwe. Sonsbeek hanteert daarbij de dan geldende RIVM-maatregelen. Daar Sonsbeek op locaties in de openbare ruimte plaatsvindt en op doorstroomlocaties verandert er door de aangescherpte maatregelen van 10 juli voor Sonsbeek vooralsnog niets.

Het WK BMX kan waarschijnlijk niet volledig plaatsvinden door de steeds wisselende coronamaatregelen. Vooral de breedtesportcomponent en het festival staan onder druk en gaan hoogstwaarschijnlijk niet door. Het WK is daarmee helaas niet zo aantrekkelijk voor het grote publiek. Een grote hoeveelheid side-events in de aanloop naar het WK heeft wel plaats kunnen vinden.

Creatieve Industrie

Arnhem is uniek om haar creativiteit, met de aanwezigheid hogeschool ArtEZ en ROC, het Modekwartier, Coehoorn Centraal en met SLAK als huisvestingsorganisatie. "Creatief" als één van onze unique selling points wordt ingezet bij Citymarketing om Arnhem landelijk op de kaart te zetten.
We zien dat energieke coalities ontstaan op plekken waar dat kansrijk is. Zoals het Modekwartier, waar de ondernemers ook in tijden van corona alle mogelijkheden aangrepen om zichtbaar te zijn als gebied van makers, waar lokaal en duurzaam kopen voorop staat.
Er wordt door de ondernemersvereniging DOCKS gezocht naar hun propositie, de marketing van het gebied en daarmee ook de actieve samenwerking met de binnenstad en Spijkerkwartier in de vorm van gezamenlijke activiteiten, als Zomer in Arnhem en Winter in Arnhem. Ook de banden met ArtEZ worden opnieuw aangehaald. Vanuit de gemeente stimuleren we deze energieke coalities, dit gebied is voor ons een parel aan de binnenstad.
Voor de huisvesting van de creatieve en culturele sector zetten we in opdracht van de gemeenteraad in 2021 (meerjarig) actief in om vrijkomend gemeentelijk vastgoed en van particuliere vastgoedeigenaren/ woningbouwcorporaties in te zetten voor het behoud van de creatieve sector in Arnhem. Door samen op te trekken en businesscases te maken.

Optimaler human capital aanwezig voor werkgevers

Dit onderwerp maakt onderdeel uit van de gesprekken die we hebben met de ondernemers en ondernemersverenigingen en nemen we mee in de diverse inspanningen die we plegen op het gebied van Human Capital, met partners in de stad en in de regio. In het tweede deel van 2021 wordt een voucherregeling geïmplementeerd, als onderdeel van het Actieplan Werk, voor ondernemers die tijdens en na corona zich willen heroriënteren. Hulp wordt geboden in het kader van ondernemerschap, coaching, financiën en eventueel begeleiding naar (loon)dienstverband.

Regionale Human Capital Aanpak op kansrijke sectoren

We hebben in de Groene Metropoolregio een opdracht geformuleerd waarmee een kwartiermaker aan de slag gaat om een Human Capital Agenda te realiseren in de komende periode. Hierbij moet ook een verbinding worden gemaakt met de regionale investeringsagenda en de inspanningen van The Economic Board op de iconische clusters.

Het haalbaarheidsonderzoek voor regionaal "House of skills" is afgerond. Binnen de Productieve regio wordt nu afgestemd hoe dit haalbaarheidsonderzoek een vervolg krijgt.

De regionale arbeidsmarkt biedt momenteel perspectief in zorg, techniek, ICT en energie. We steunen initiatieven als Techniekpact, House of IT, die moeten gaan bijdrage aan het bestrijden van de krapte in betreffende sectoren.

Aantrekken en binden van studenten

In de afgelopen periode hebben onderwijsinstellingen (Van Hall Larensteijn, HAN, ArtEZ, en ROC Rijn IJssel) de handen ineen geslagen en 'Arnhem Studiestad' op de kaart gezet. Waarbij alle bestuurders van bovengenoemde onderwijsinstellingen zijn overeengekomen om samen te zorgen voor het aantrekken en behouden van studenten in Arnhem, maar tevens ook het aantrekkelijk maken en houden van de stad Arnhem voor studenten en afgestudeerden.
Op bovengenoemde samenwerking is vanuit alle betrokken partijen commitment gegeven, echter is deze samenwerkingsovereenkomst nooit formeel getekend, vanwege corona. Momenteel wordt er gewerkt aan de vernieuwde samenwerkingsovereenkomst voor de periode tot 2023.
Vanuit Arnhem Studiestad is tevens de eerste grenswerker aangesteld, zij maakt de verbinding tussen het bestuur en de studenten om tot een integrale samenwerking te komen.
City Deal kennismaken wordt ingezet om de verbinding te leggen naar de maatschappelijke opgave, op 12 november aanstaande wordt de Landelijke City Deal kennismaking congres georganiseerd in Arnhem en Nijmegen.
Citymarketing Arnhem ondersteunt in gerichte werving van technische- en modestudenten, de profilering van innovatieve broedplaatsen en laat Arnhem zien als aantrekkelijke stad om te vestigen en als ultieme woonstad voor medewerkers van (nieuwe) bedrijven.

We hebben de visie Kenniscampus regio Arnhem fase 1 afgerond. Fase 1 heeft betrekking op de visie op onderwijs en onderzoek op de Kenniscampus regio Arnhem. Dit wordt in fase 2 uitgewerkt in een ruimtelijke vertaling. De verwachting is dat dit in het derde kwartaal wordt afgerond.

Het bieden van faciliteiten en een gebundelde kennisinfrastructuur voor het adequaat opleiden van studenten en professionals in de energiesector

Binnen Connectr is Human Capital één van de inspanningslijnen. Samen met marktpartijen onderzoekt Connectr of zij specifieke opleidingen kan opzetten binnen de thema's waarbinnen zij actief is. Bij het project Elderveld-Noord in het kader van aardgasvrije wijken zijn studenten van de HAN betrokken.
SEECE (centre of expertise voor duurzame, betrouwbare en betaalbare elektrische energievoorziening) heeft het initiatief genomen een "denktank" te organiseren. Waarbij alle stakeholders betrokken worden samen een bijdrage te leveren aan; groeiende roep om personeel binnen de energietransitie.

Arnhem beter op de kaart als energiestad

We zien dat onze inzet op een groeiend en bloeiend energiecluster in Arnhem dat bijdraagt aan de oplossingen voor de maatschappelijke opgaven in de energietransitie en duurzaamheid momentum heeft. Samen met onze partners zetten we mooie stappen in het bouwen aan een groeiend ecosysteem, het stimuleren van energie-innovaties en het op de kaart zetten van Arnhems als Hotspot Energy.

Het creëren van inspirerende en innovatieve energiegerelateerde kennis- en werklocaties

Samen met onze partners op de drie energie Hotspots IPKW, Kenniscampus HAN / HVHL en Arnhems Buiten, zijn we bezig met het opstellen van ambitiedocumenten met betrekking tot programma, ruimtelijke kwaliteit, bereikbaarheid en synergie met de omgeving. We verwachten deze ambitiedocumenten volgens planning te realiseren.

Innovatie stimuleren

Uit de middelen van de Herstelagenda hebben we samen met (cofinanciering van) de provincie een subsidieregeling voor haalbaarheidsstudies in de energie-innovatie op de drie Arnhemse thema's: waterstof- en brandstoftechnologie, batterij- en laadinfratechnologie en ICT/smartgrids, de groeiversneller Energie opgezet. De eerste vouchers uit deze subsidieregeling zijn de afgelopen maanden uitgereikt.

Bouwen aan een groeiend energie ecosysteem

We bouwen samen met onze partners verder aan Connectr dat moet zorgen voor verbinden, versnellen en vergroten van ons energie ecosysteem. Uit accountmanagementgesprekken met bedrijven uit het energie ecosysteem blijkt dat er momenteel veel samenwerkingen worden opgestart met partijen uit Rotterdam. Deze samenwerkingen bieden nieuwe kansen en dragen bij aan het groeien van ons ecosysteem.

Betere (inter)nationale positionering van Arnhem als energiestad

Samen met de Stichting Citymarketing hebben we een Newroom Energy opgezet. In deze energieke coalitie participeren stakeholders zoals KIEMT, HAN, IPKW, Arnhems Buiten en enkele grote energiebedrijven. Samen publiceren we via Citymarketing nieuws, interviews over Arnhem als Hotspot Energy. We merken dat deze berichten interesse wekken uit onder meer Rotterdam en Amsterdam.

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand Juli 2021	Prognose Turap 2	Afwijking Turap 2 (aanvulling op TR 1)	Afwijking Turap 1
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	6.815	7.065	250	0
Baten	1.620	1.550	-70	0
Saldo lasten en baten	-5.195	-5.515	-320	0
Toevoegingen aan reserves	1.010	1.010	0	0
Onttrekkingen aan reserves	250	250	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	-760	-760	0	0
Prognose resultaat	-5.955	-6.275	-320	0

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	250	N					
Turap 2	250	N					
Toerisme en recreatie	150	N	Voorbereidingskosten verkenning aanvraag regeling Herstructurering winkelgebieden	N	I	AR	J
Toerisme en recreatie	100	N	Steun ondernemers tijdens corona	J	I	AR	J
Turap 1	0						
Baten	-70	N					
Turap 2	-70	N					
Evenementen	-35	N	Terugloop markt- en kermisgelden	J	I	AR	J
Economische Zaken / Acquisitie	-35	N	Terugloop markt- en kermisgelden	J	I	AR	J
Turap 1	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Turap 2	0						
Turap 1	0						

Onttrekkingen aan reserves	0
Turap 2	0
Turap 1	0

Turap 2

Voorbereidingskosten verkenning aanvraag regeling Herstructurering winkelgebieden

De retail in winkelgebieden in binnensteden en kernen staat sterk onder druk met structurele leegstand tot gevolg. De oplopende leegstand maakt binnensteden snel minder aantrekkelijk, waarbij verloedering op de loer ligt en een neerwaartse spiraal dreigt. De binnenstad van Arnhem heeft in afgelopen jaren al een impuls gekregen en gemeente Arnhem is samen met partners zoals platform binnenstad bezig om de transformatie door te zetten. De coronacrisis versterkt en versnelt echter deze ontwikkelingen. Met de aanpak herstructurering van winkelgebieden in binnensteden en kernen wil het kabinet 100 miljoen euro investeren in het realiseren van toekomstbestendige winkelgebieden en in vitale binnensteden (Kamerbrief).

Gemeente Arnhem wil inzetten op de hele oostzijde van de binnenstad van Gele Rijders Plein, Willemsplein, Musis, Lauwersgracht is in transformatie. Met name Gele Rijders Plein en Looijerstraat kent al lang leegstand en kent nog veel retailbestemmingen die direct mogelijk zijn maar mogelijkerwijs niet langer wenselijk vanuit behoud van winkelkern in de binnenstad.

Steun ondernemers tijdens corona

Ondernemers zijn door de coronacrisis hard geraakt, zo ook ondernemers binnen de toeristische sector. de gemeente zal ondernemers die als gevolg hiervan in nood verkeren steunen. Daarvoor wordt contact met de sector onderhouden en nauw samengewerkt.

Terugloop markt en kermisgelden (impact corona)

Vooralsnog kunnen de markten in Arnhem met de beperkende maatregelen doorgaan. Pas wanneer markten gesloten worden ontstaat er een risico. De voorjaarskermis in 2020 is in 2020 en in 2021 wel geannuleerd waardoor de kermisgelden nu niet in het evenementenfonds vloeien. De markten zijn open gebleven en voor zover er toch financiële consequenties zijn voor marktkooplieden worden deze naar de regelingen van de Rijksoverheid verwezen. Daarnaast is een platform ontwikkeld, Gastvrij Arnhem, waaraan € 25.000 door Arnhem is bijgedragen.

S04 Onderwijs

Voortgang doelen en inspanningen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Onderwijs: Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen (inclusief onderwijshuisvesting)

Een goede startpositie op school

Zie de toelichting bij onderstaande inspanning 'doorontwikkeling passende kinderopvang, ontwikkelrecht en onderwijsachterstandenbeleid (OAB)'.

Doorontwikkeling passende kinderopvang, ontwikkelrecht en onderwijsachterstandenbeleid (OAB)

In 2021 is 16 uur peuteropvang ingevoerd. Er zijn nieuwe aanbieders en daarmee locaties VVE bijgekomen. Vanuit extra middelen corona/ NPO wordt er in de voorschoolse periode en in het PO geïnvesteerd in extra ondersteuning en begeleiding van kinderen.

Aansluiting passend onderwijs en jeugdhulp

Sinds het derde kwartaal 2019 is de samenwerking tussen het onderwijs en jeugdhulp versterkt. Met Passend wijs wordt samen opgetrokken om maatwerk te leveren. Samen met het onderwijs en de wijkcoaches kijken we verbeteringsgericht naar de mogelijkheden om de aansluiting onderwijs - jeugdhulp blijvend efficiënter in te zetten met inzet van pilots waarbij maatwerk wordt geleverd voor kinderen met een ondersteuningsvraag.

Goede toekomstbestendige (onderwijs)huisvesting

Op basis van het Integraal Huisvestingsplan voor het basisonderwijs en de convenanten met het (voortgezet) speciaal onderwijs zijn er diverse projecten in uitvoering. De jaarprogramma's/jaarschijven 2021 en 2022 wordt in het derde kwartaal aan de raad ter besluitvorming voorgelegd waarbij ook de consequenties van de nieuwe regelgeving rondom Bijna Energie Neutrale Gebouwen (BENG) wordt meegenomen. Verder is een start gemaakt met het Integraal Huisvestingsplan voor het voortgezet onderwijs. Dit zal naar verwachting eind dit jaar aan de Raad worden aangeboden. En er is in het kader van verbetering van ventilatie voor 32 schoolgebouwen rijkssubsidie aangevraagd (SUVIS). In combinatie met middelen vanuit de scholen en de gemeente Arnhem kunnen diverse maatregelen worden getroffen.

Kansen voor de toekomst

Afgelopen schooljaar heeft voornamelijk in het teken gestaan van de effecten van corona op het onderwijs. Voorbeelden hiervan zijn de omschakeling naar hybride werken en zorgen dat de leerlingen zoveel mogelijk lesstof krijgen aangeboden.
We zien een beweging van onderwijs richting de wijk. Waarbij ze maatschappelijke vraagstukken uit de wijk integreren in het onderwijs. Bovendien signaleren we een trend in het onderwijs waarbij adequate hulp aan kwetsbare jongeren steeds doelgerichter en efficiënter wordt ingericht met behulp van school maatschappelijk werk. Gezien de omstandigheden rondom de coronamaatregelen lopen we niet achter op de koers.

Nieuw plan voorkomen voortijdig schoolverlaten (VSV)

Sinds het openstellen van de subsidieregeling 'Aanpak Voortijdig Schoolverlaten Arnhem 2021 tot en met 2024' zijn er gevarieerde aanvragen ingediend. Scholen en samenwerkingspartners weten goed gebruik te maken van de mogelijkheden die de gemeente biedt binnen de kaders van de VSV-aanpak. Zoals beoogd zien we dat het onderwijs in de lead is als het gaat om de regie in de uitvoer. Met alle partijen zijn scherpe monitoringsafspraken gemaakt om de beoogde resultaten en kwaliteit te borgen. Vanwege de coronamaatregelen zijn er geen bijeenkomsten georganiseerd. In de start van het nieuwe studiejaar zal het nastreven van dit doel worden hervat. In september 2021 zal er een kwalitatieve analyse worden gedeeld met de raad.

Ontwikkelen van integrale aanpak kwetsbare jongeren tot 27 jaar

We zijn de afgelopen periode intensief met het onderwijs (vso, pro en mbo) opgetrokken in de doorlopende lijn van school naar werk. Verder zijn we bezig geweest met het integraal jeugdbeleid waarbij alle verschillende inspanningen voor jeugdigen samenkomen en waar ook de samenhang en raakvlakken beter zichtbaar zijn/worden. De volgende stap is om deze inspanningen ook door te vertalen naar onze maatschappelijke partners in de uitvoering.

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand Juli 2021	Prognose Turap 2	Afwijking Turap 2 (aanvulling op TR 1)	Afwijking Turap 1
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	19.807	19.922	115	0
Baten	2.617	2.617	0	0
Saldo lasten en baten	-17.190	-17.305	-115	0
Toevoegingen aan reserves	8.371	8.371	0	0
Onttrekkingen aan reserves	7.307	7.307	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	-1.064	-1.064	0	0
Prognose resultaat	-18.254	-18.369	-115	0

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	115	N					
Turap 2	115	N					
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	65	N	Sociaal beheer MFC's	N	I	AR	J
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	50	N	Beheerder multifunctionele centra (MFC)	N	I	AR	J
Turap 1	0						
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	500	N	Inventarisatie en aanpak opgelopen onderwijsachterstanden	J	I	AR	J
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-500	V	Inventarisatie en aanpak opgelopen onderwijsachterstanden	J	I	AR	J
Baten	0						
Turap 2	0						
Turap 1	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Turap 2	0						
Turap 1	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						
Turap 2	0						
Turap 1	0						

Turap 2

Sociaal beheer MFC's

De MFC's worden in de avonduren en tijdens de weekenden veelal gebruikt voor diverse activiteiten die zijn ontstaan uit bewonersinitiatieven. Hierbij kan worden gedacht aan samenkomsten van bewoners, taal-, dans-muzieklessen, vergaderingen, biljarten, etc. Daarvoor is het noodzakelijk dat het beheer van de MFC's ook gedurende die tijden goed op orde is, zodat wordt voldaan aan wettelijke verplichtingen en gebruiksvoorwaarden vanuit de afgegeven vergunning. Op korte termijn wordt daarvoor gebruik gemaakt van professionele en flexibel inzetbare menskracht voor toezicht en beheer. Omdat het hier gaat om gebruik van de MFC's door bewoners en andere niet-professioneel gebruik, kunnen de kosten hiervan niet of onvoldoende bij hen in rekening worden gebracht. Dit 'sociaal beheer' zal samen met de wijken (TLO's) worden uitgewerkt om op termijn, bijvoorbeeld met inzet van vrijwilligers en in samenhang met de doorontwikkeling van de buurthuizen, dit knelpunt structureel op te lossen.

Beheerder multifunctionele centra (MFC)

Vanwege de corona-pandemie moet een vaste medewerker worden vervangen door inhuur. De extra kosten bedragen € 50.000.

Teksten reeds opgenomen in Turap 1

Inventarisatie en aanpak opgelopen onderwijsachterstanden (impact corona)

Door het sluiten van de kinderopvang en scholen hebben veel kinderen waarschijnlijk een achterstand opgelopen en zeker veel meegemaakt. Bij het weer opstarten van school na de zomervakantie, is het aan de professionals om te zien wat deze kinderen nodig hebben. We hebben met besturen kinderopvang en onderwijs een Arnhemse Aanpak Onderwijs, om hier samen de schouders onder te zetten. De extra inzet kan op meerdere domeinen; onder schooltijd, met verlengde leertijd, in de thuissituatie en in de vakantieperiodes. De Zomerscholen VVE en PO zijn het eerst gerealiseerde speerpunt, er komt ook een Herfstschool. Een projectleider gaat de Arnhemse Aanpak trekken. Bij het Rijk is door de schoolbesturen een subsidieaanvraag gedaan voor extra ondersteuning op de Arnhemse scholen.
Voor het voortgezet onderwijs en MBO kan aanspraak gemaakt worden op de al bestaande incidentele subsidieregeling Gelijke Kansen. Ook de tweede lockdown heeft weer grote impact. Door het sluiten van de kinderopvang en scholen hebben veel kinderen een (nog grotere) achterstand opgelopen en zeker veel meegemaakt.
Het is nog niet inzichtelijk welke kosten het totaal aan speerpunten met zich meebrengt. Dat is ook weer afhankelijk hoe lang de tweede lockdown duurt en welke impact dit heeft. Besturen, PAS en gemeente hebben gezamenlijk € 1 miljoen toegezegd voor de Arnhemse Aanpak. Het deel dat de gemeente financieel bijdraagt wordt bekostigd vanuit de middelen voor het onderwijs achterstanden beleid (de OAB-middelen).

S05 Cultuur

Voortgang doelen en inspanningen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt Arnhemmers met elkaar

Verbreding van cultuurbereik en participatie

Cultuur is van en voor iedereen. We streven ernaar de toegankelijkheid en bereikbaarheid van kunst en cultuur in de breedte te vergroten en daarmee actieve en passieve cultuurdeelname te stimuleren. Dit komt de persoonlijke ontwikkeling van mensen ten goede, maar is ook voor de ontwikkeling van de lokale en regionale samenleving belangrijk.

Cultuur is van en voor iedereen

Er wordt met partners uitvoering geven aan het Convenant Cultuureducatie Primair Onderwijs 2015 - 2023. In het kader van het landelijke programma Cultuureducatie met Kwaliteit (CmK) 2021-2024 is een van de pijlers om cultuureducatie te verbreden naar het buitenschoolse onderwijs en een koppeling te realiseren met het voortgezet onderwijs. Door corona zijn de activiteiten op het gebied van cultuureducatie in het onderwijs achtergebleven.
Onderdeel van CmK is Meer muziek in de Klas waarvoor in 2021 een muziekakkoord is afgesloten voor de regio Gelderland-Midden, waarin de ondertekenende partijen afgesproken hebben zich in te zetten om de kwaliteit van het muziekonderwijs in het basisonderwijs te borgen en te versterken. De financiële dekking van het aandeel van de gemeente in het programma CmK is structureel begroot binnen de cultuurbegroting (in de subsidie voor Rozet).
In 2021 is het tweejarig programma Age Friendly Cultural Cities, bedoeld om de deelname aan cultuur door ouderen een impuls te geven, met een half jaar vertraging vanwege corona afgerond.

Versterking van de culturele infrastructuur

Arnhem onderscheidt zich van andere steden door een complete keten educatie-productie-presentatie in nagenoeg alle kunstvormen. Daarin blijven we investeren. Dit is een belangrijke randvoorwaarde voor de doorstroming en vernieuwing van talent, van amateur tot professional.

Stimulering van het makersklimaat en van nieuwe verbindingen, ook met andere domeinen

Schakel 025, is het platform dat het culturele veld in de volle breedte ondersteunt en verbindt door het delen van kennis over de beroepspraktijk. De activiteiten van Schakel025 waaronder de uitvoering van de regeling Stroomversneller heeft een extra impuls gekregen door een extra bijdrage uit de coronamiddelen van het rijk. Hierdoor kunnen makers extra worden ondersteund.

Zorg voor voldoende ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden in de stad

Huisvesting voor de culturele en creatieve sector is van groot belang. De raad heeft op 7 juli 2021 ingestemd met het 'plan huisvesting voor de creatieve en culturele sector'. Eén van de instrumenten is een subsidieregeling 'Creatieve bedrijfsverzamelgebouwen'. Het doel hiervan is het realiseren van nieuwe ateliers, expositieruimtes en/of werkruimtes voor creatieven door het subsidiëren van kosten voor planvorming en/of haalbaarheidsonderzoek van een creatief bedrijfsverzamelgebouw.

Versterken lokale media

De geplande activiteiten verlopen volgens planning. De raad is hierover met een brief geïnformeerd. Het Mediafonds Arnhem is onlangs gelanceerd. Mediamakers kunnen hier een beroep doen op financiële ondersteuning van hun journalistieke initiatieven. Hiervoor is als pilot de komende twee jaar in totaal 130.000 euro beschikbaar.

Profilering en vitalisering van het culturele klimaat

We zetten in op het versterken en behouden van de toppositie die Arnhem heeft als cultuur- en creatieve stad en dragen zo bij aan werkgelegenheid, innovatie en een aantrekkelijk vestigings- en woonklimaat. Daarbij is ook onze rol, positie en samenwerking in de brede regio van belang.

Toekomstbestendige huisvesting van Museum Arnhem, onze Rijksgezelschappen Oostpool en Introdans en het Stadstheater

Vernieuwbouw van Museum Arnhem ligt op koers.

Wat betreft de huisvesting van onze rijkgezelschappen Oostpool, Introdans en het Stadstheater (Lauwersgracht Alliantie): dit loopt al meerdere jaren, is zeer complex en kost meer tijd. Er wordt gewerkt aan een definitief voorstel waarvoor het raadsbesluit en amendement uit december 2020 het uitgangspunt is. Na het raadsbesluit op 16 december 2020 is de samenwoonvariant, in samenwerking met de culturele partners, verder uitgewerkt in de vorm van een concept Programma van Eisen (PvE). Deze uitwerking is nagenoeg afgerond. Naar aanleiding van deze uitwerking blijkt dat de geschatte kosten oplopen tot meer dan 100 miljoen euro. Dit past niet binnen de door gemeenteraad vastgestelde financiële kaders, ook het college acht dit bedrag te hoog. De conclusie van het college is dan ook dat er een nieuw raadsvoorstel zal moeten worden voorbereid. De raad is eind september 2021 aanvullend over deze ontwikkeling geïnformeerd middels een raadsbrief.

Versterking van de (samenwerking in de) cultuurregio 025 Arnhem Nijmegen

De Cultuurregio 025 heeft een stevige positie gekregen binnen de maatschappelijke opgave 'Ontspannen Regio' van de GMR. Het Transformatievoorstel dat in het kader van de coronacrisis is opgesteld in intensieve samenwerking met de regiogemeenten vormt de basis voor de gezamenlijke agenda. Er is nog geen helderheid over een mogelijke provinciale bijdrage voor de uitvoering van het Transformatievoorstel.

Erfgoed levert een bijdrage aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren

Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed

Cultuurhistorische waarden hanteren als inspiratiebron bij ruimtelijke opgaven, duurzame bescherming en het toegankelijk maken van kennis over het Arnhemse erfgoed is onderdeel van het dagelijkse werk. Erfgoed is bij de Arnhemse voorbereidingen op de Omgevingswet gepositioneerd als onderdeel van een aantrekkelijke stad en krijgt op die wijze een nog steviger fundament bij ruimtelijke ontwikkelingen. Kern is dat in de ontwikkeling van Arnhem het specifieke DNA als basis fungeert, erfgoed nog zichtbaarder wordt gemaakt en bijbehorende verhalen worden gedeeld. De afgelopen periode is intensief samengewerkt met projectgroepen die bezighouden met de Omgevingswet en doorvertaling daarvan naar Arnhem. Erfgoed is ook nauw betrokken bij de ontwikkeling van het programmadoel 'Arnhem aantrekkelijke stad', onderdeel van het programma Ruimte voor Ontwikkeling.

Bescherming en herbestemming van cultuurhistorisch erfgoed

Dit is onderdeel van het dagelijkse werk en vergt de meeste tijdsinspanning. Noemenswaardige projecten zijn: Cobercokwartier, de Koepelgevangenis, de Eusebiuskerk, Walburgiskerk en overige kerken, de Geitenkamp en historische panden in de binnenstad. Er is een rijkssubsidie uitgekeerd voor het opstellen van een kerkenvisie, ter voorbereiding op herbestemmingsvraagstukken in relatie tot kerkgebouwen. Met de provincie wordt samengewerkt om te komen tot restauratie en herbestemming van fort Westervoort. De cultuurhistorische inventarisatie van Elden (groen en gebouwd erfgoed) wordt naar verwachting eind 2021 afgerond. In het najaar vindt nog een fysieke waardenstelling van objecten plaats. De toetsingskaders voor de archeologie van de Tweede Wereldoorlog zijn gereed en kunnen bestuurlijk worden afgestemd. Voor een beleidskader duurzame monumentenzorg zijn de eerste stappen gezet, ook in samenwerking met collega's van NEMiA. Tot een afgerond product is het nog niet gekomen.

Zichtbaar en beleefbaar maken van erfgoed

Dit is een doorlopend proces. Veel inzet is gepleegd met betrekking tot de Eusebiuskerk. Hier zijn het graven van een verbindingsgang tussen de grafkelder van hertog Karel van Gelre en de crypte van de 10e-eeuwse Sint Maartenskerk, in opdracht van het stichtingsbestuur, en realiseren van de zuidelijke entree van advies voorzien. De contouren van de Sint Maartenskerk zijn ook teruggebracht in de bestrating. Met collega's van de gemeente Arnhem wordt samen opgetrokken als het gaat om de herinrichting van de Velperweg, met landgoedwaarden als inspiratie. In september wordt een pitch gehouden met betrekking tot het in aanmerking komen van dit project voor de Erfgoeddeal. Het nominatiedossier voor de Limes is aangeboden aan UNESCO. Op 27-7-2021 is tijdens een congres een positieve uitspraak gedaan door het werelderfgoedcomité over de werelderfgoedstatus. De Nedergermaanse limes en daarmee castellum Meinerswijk zijn UNESCO werelderfgoed. De externe verkenning naar functie-scenario's voor de historische kelders is uitgevoerd en met de stuurgroep (gemeente Arnhem, Rozet en Museum Arnhem) besproken. Een verzetskist uit de Tweede Wereldoorlog is tentoongesteld in Ede bij het Platform voor Militaire Historie en in relatie tot bij het Cobercoterrein gevonden tankfragmenten zijn gesprekken met diverse musea (Airbornemuseum/Nationaal Museum voor Militaire Historie) gevoerd om deze fragmenten daar tentoon te stellen. De Open Monumenten Dag, met als thema 'Mijn monument is

jouw monument' is ook in 2020 ondersteund. Medewerkers van de vakgroep Erfgoed hebben onder meer rondleidingen gegeven in het Arnhemse stadhuis. Dit jaar doen we ook weer mee, het thema is nu inclusie. We gaan rondleidingen in het stadhuis geven en in het kader van een regionaal limesjaar om de UNESCO-status te vieren, geven we tijdens Open Monumentendag ook een lezing over de limes, gekoppeld aan het thema van inclusie.

Ontsluiting van kennis over erfgoed

Het Planonproject is klaar. De database is helemaal geactualiseerd en er zijn werkingsgebieden aangegeven met betrekking tot de Omgevingswet. Monuscript is ondersteund; dit jaar is een publicatie over de Geitenkamp verschenen en een publicatie over Schaarsbergen is in een afrondende fase. Voor het publieksboek zuidelijke binnenstad is een projectvoorstel geschreven. Op basis hiervan is een uitgever geselecteerd. Vanaf september wordt gestart met het schrijfwerk, in eerste instantie het vervaardigen van een historisch kader. De rapportages van Hoogstede-Klingelbeek en het Kerkplein zijn gereed gekomen. Vertaling naar het grotere publiek vond plaats door presentaties en opnamen van resultaten in de Archeologische Kroniek van Gelderland over 2020. De archeohotspot is per oktober 2020 geopend. Dit gebeurde op een feestelijke wijze in de Romeinse Tuin in Elden. Door medewerkers van de vakgroep Erfgoed zijn twee presentaties in het kader van de ArchaeoAcademy gehouden, samenlopend met de programmering van Rozet/het Erfgoedcentrum. Doel is om de archeohotspot Arnhem ook een regionale vertaling te geven; aan de vormgeving en programmering wordt nu gewerkt. De coronacrisis heeft er wel voor gezorgd dat aan het fysiek openstellen van de archeohotspot nog geen invulling kon worden gegeven.

Regisseren en uitvoeren van archeologisch onderzoek en archeologisch depotbeheer

Het proefsleuvenonderzoek naar de Romeinse weg in Schuytgraaf is uitgevoerd. Dit leverde geen Romeinse weg op maar infrastructuur uit omstreeks 800 n.Chr., de Karolingische periode.
Het monitoringsonderzoek naar de Kwaliteit van het Romeinse grafveld staat voor najaar 2021 gepland. Het onderliggende Programma van eisen daarvoor is al gereed. Dit onderzoek wordt gecombineerd met een groter proefsleuvenonderzoek om het grafveld beter te kunnen begrenzen. Met betrekking tot depotbeheer en het digitale vondstbeheer zijn grote stappen gezet. We werken wekelijks aan het integraal maken van databases en het verwijderen van discrepanties. Met de afdeling Informatie zijn uitgangspunten in beeld gebracht met het oog op te hanteren software-applicaties in de toekomst.

Regioadvisering archeologie

De regionale samenwerking is verlengd tot en met 2024. De provincie heeft voor deze periode subsidie beschikbaar gesteld. Subsidie en bijdragen van de deelnemende gemeenten dekken ook in deze periode de kosten van de regio-archeologie.

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand Juli 2021	Prognose Turap 2	Afwijking Turap 2 (aanvulling op TR 1)	Afwijking Turap 1
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	36.121	37.421	1.300	0
Baten	5.995	5.862	-40	-93
Saldo lasten en baten	-30.126	-31.559	-1.340	-93
Toevoegingen aan reserves	1.256	1.256	0	0
Onttrekkingen aan reserves	1.938	1.938	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	682	682	0	0
Prognose resultaat	-29.444	-30.877	-1.340	-93

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	1.300	N					
Turap 2	1.300	N					
Cultuur en erfgoed	1.300	N	Cultuur; extra steun culturele instellingen en kunstenaars	J	I	AR	J
Turap 1	0						
Baten	-133	N					
Turap 2	-40	N					
Cultuur en erfgoed	-40	N	Lagere huren horeca	J	I	AR	J
Turap 1	-93	N					
Cultuur en erfgoed	-93	N	Lagere huren horeca	J	I	AR	J
Toevoegingen aan reserves	0						
Turap 2	0						
Turap 1	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						
Turap 2	0						
Turap 1	0						

Turap 2

Cultuur; extra steun culturele instellingen en kunstenaars (impact corona)

Eind 2020 is de raad geïnformeerd (zaaknummer 526933) over de besteding van € 1,4 miljoen coronamiddelen voor cultuur die de gemeente Arnhem heeft ontvangen van het rijk. Idem in april (zaaknummer 553999) over het Steunpakket Kunst & Cultuur Arnhem en de besteding van de ruim € 2,7 miljoen voor het eerste half jaar 2021. Inzet is op drie pijlers: noodsteun, overgangssituatie en innovatie en transitie. Hiermee kan de sector goed worden ondersteund. De BIS- en meerjarige door fondsgesubsidieerde instellingen ontvangen rechtstreeks van het Rijk ondersteuning. Het rijk heeft begin juni 2021 ook voor het derde kwartaal van 2021 een steunpakket voor de culturele en creatieve sector aangekondigd, Voor de regionale en lokale cultuur reserveert het ministerie van BZK € 51,5 miljoen voor gemeenten en provincies. Dit bedrag komt bovenop de € 60 miljoen voor de lokale cultuur en buurt- en dorpshuizen in de eerste helft van 2021.. Afhankelijk van de verdeelsleutel kan dit voor Arnhem een bedrag van € 1,2 - 1,4 miljoen betekenen. Daarbij is al uitgegaan van een zich steeds verbeterende epidemiologische situatie en een bepaalde mate van terugkeer van het verdienvermogen van instellingen. Als de epidemiologische ontwikkeling anders is dan nu wordt verwacht, kan dat gevolgen hebben voor de vormgeving van de steunmaatregelen. De besteding van deze middelen wordt de komende periode uitgewerkt: onder andere voor mogelijke exploitatietekorten en tijdelijke subsidieregelingen om de culturele sector te ondersteunen, onder meer voor de transitie. Duidelijk is dat de naijleffecten van corona voor de sector nog langere tijd zullen aanhouden (denk aan herstel publiek, planning producties, interen op reserves waardoor geen ruimte voor investeringen). Dat zal naar verwachting zeker voor 2022 gelden. Hierop gaan we in de komende periode verdere strategie bepalen mede op basis van gesprekken met en informatie van onze sector. Er is nog geen kwantitatieve risico-inschatting te maken.

Lagere huren horeca (impact corona)
Gerechtelijke uitspraken met betrekking tot horeca-huren geven aan dat ook van de verhuurder wordt verwacht dat deze een deel van de contractueel overeengekomen huurbedragen schrapt. De uitspraak geeft aan 50% gedurende de lockdown-periode en 25% korting als er sprake is van een beperkte openstelling. Voor de door de gemeente verhuurde horeca-panden wordt ingeschat dat over 2021 € 126.000 huurkorting gegeven zal worden. Specifiek over erfpacht relaties is nog geen uitspraak gedaan. De verwachting is dat erfpacht gelijk aan huur getrokken gaat worden. Op basis van gelijke uitgangspunten zal er een erfpachtkorting gegeven worden van € 7.000.

Teksten reeds opgenomen in Turap 1

Lagere huren horeca (impact corona)
Recente gerechtelijke uitspraken met betrekking tot horeca-huren geven aan dat ook van de verhuurder wordt verwacht dat deze een deel van de contractueel overeengekomen huurbedragen schrapt. De uitspraak geeft aan 50% gedurende de lockdown-periode en 25% korting als er sprake is van een beperkte openstelling.
Voor de door de gemeente verhuurde horeca-panden wordt ingeschat dat over het 1ste halfjaar 2021 € 93.000 korting gegeven zal worden.

S06 Participatie en armoedebestrijding

Voortgang doelen en inspanningen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Doorbraak naar werk

Investeren in voorkomen

Hierin is een verbinding met onder andere het programma Meedoen in Arnhem. Per gebied wordt samengewerkt tussen Werk en Inkomen, teams Leefomgeving en de Sociale wijkteams. Ook binnen het jongerenwerk en de begeleiding van bureau nieuwkomers sluiten we aan bij de behoefte van jongeren en jongvolwassenen waarbij voorbereiden op werk en studie een onderdeel van de begeleiding is.

Doorontwikkelen sluitende aanpak jongeren in kwetsbare posities

Door de coronacrisis zijn de inspanningen voor jongeren in kwetsbare posities geïntensiveerd. De samenwerking met ketenpartners is versterkt omdat de urgentie toenam. De leerling- en studentnetwerken op het vso, pro, entree en mbo 2 hebben ook tijdens de periodes van lockdown doorgang gehad. Hierdoor zijn jongeren vroeg in beeld gekomen en is er passende ondersteuning ingezet in de route naar werk. Door de krapte op de arbeidsmarkt is het soms best een uitdaging om een passende werkplek en/of stage te vinden voor jongeren. Hier hebben we op ingespeeld door bijvoorbeeld het financieren van bepaalde certificaten voor jongeren om hen aantrekkelijk te maken voor sectoren waar wel nog voldoende werkgelegenheid is. Daarnaast hebben we ingezet op praktijksimulaties, stage-incentives voor werkgevers en actieve bemiddeling naar stage om jongeren zoveel mogelijk praktijkervaringen op te laten doen tijdens de schoolperiode. Tot slot werken we intensief samen met het UWV voor een groep jongeren in kwetsbare positie met kortdurende ww. We pakken de jongeren preventief op en begeleiden hen naar werk.

Herijken aanpak statushouders en nieuwkomers

Hierin trekken de programma's Doorbraak Naar Werk en Meedoen in Arnhem samen op. Er zijn 91 duale trajecten gestart waaronder ook statushouders (met een langer verblijf in Nederland). Met de ondersteuning vanuit Werk en Inkomen wordt invulling gegeven aan het Actieplan Werk, waarbij we verder gaan met de duale trajecten. Een impuls geven op taal en een pilot aanbodgericht bemiddelen organiseren. Dit gaat na de zomer van start.

Samenwerken met UWV, SVB en Justitie

Als gevolg van de coronacrisis zijn veel Arnhemmers werkloos geworden en hebben veel (kleine) zelfstandigen een beroep gedaan op hulp bij heroriëntatie en/ of tijdelijke financiële ondersteuning. Zij hebben een WW-uitkering aangevraagd of maken gebruik van de TOZO en zullen mogelijk doorstromen naar een bijstandsuitkering. De afgelopen periode is de samenwerking met het UWV dan ook versterkt om samen in te zetten op preventie van deze doorstroom. Dit door (onder andere in het kader van Midden Gelderland Werkt Door) gezamenlijke te werken aan toeleiding naar werk direct vanuit de WW of TOZO en het wegnemen van belemmeringen zoals schulden (zie 'Versterken activerende schulddienstverlening' en vitale economie). Daarnaast hebben de partners binnen de arbeidsmarktregio Midden Gelderland gewerkt aan het plan van aanpak voor het opzetten, inrichten en invullen van de regionale mobiliteitsteam-functie. Dit om de mismatch op de arbeidsmarkt ten gevolge van corona aan te pakken en de beweging van-werk-naar-werk te bevorderen.
Naast de samenwerking met het UWV is ook de samenwerking met Sociale Verzekeringsbank en Reclassering versterkt. Dit om Arnhemmers voor wie het einde van de ANW-uitkering nadert en Arnhemmers waarvoor het einde van hun detentie in zicht is passend te ondersteunen naar werk.

Dichtbij de Arnhemmer en integraal

De infrastructuur om onze inwoners actief en op maat te begeleiden, bij het zetten van stappen naar zelfstandigheid en werk, staat. De gebiedsteams van Werk & Inkomen zijn op sterkte en de samenwerking en rolverdeling tussen deze gebiedsteams en de Sociale wijkteams is nu helder en met diverse ketenpartners zijn activerings- en toeleidingsafspraken gemaakt passend bij de behoeftes van verschillende groepen. Vanwege de coronamaatregelen hebben we nog een extra inspanning te verrichten op het spreken van inwoners die al langdurig in de bijstand zitten om hen opnieuw te diagnosticeren. Het actief ontsluiten van de wijknetwerken op kansen voor meedoen en activering naar werk en het aanboren van vindplaatsen van mensen die nog niet of onvoldoende gebruiken van sociale voorzieningen moet nog op gang komen.
Sociaal maatschappelijke instellingen waaronder kerken, Leger des Heils en moskeeën hebben veel contacten met inwoners. Ook met hen die niet direct in beeld zijn bij de gemeente. Zij

signaleren en bieden ondersteuning op verschillende leefdomeinen, zoals schulden en armoede. Het contact met deze organisaties verstevigen we. Waar het contact er is, bekijken we samen met deze partijen of, en zo ja, hoe we beter op elkaar aan kunnen sluiten. Waar het contact er nog te weinig is, zoeken we actief de verbinding en gaan we in gesprek. Hiermee geven we invulling aan de motie 20M176 Investeren in een sociaal sterke stad (amendement 20A80 Investeren in een sociaal sterke stad).

Doorontwikkelen gebiedsagenda's

Zie ook 'Gebiedsgerichte sturing en wijkgerichte integrale aanpak'.

Transformatie cluster Werk en Inkomen

De gebiedsteams van Werk en Inkomen zijn op sterkte en voeren vanuit het perspectief van onze inwoners, in nauwe samenwerking met de Sociale wijkteams, regie op trajecten richting activering en toeleiding naar (betaald) werk. We professionaliseren de gespreksvoering tussen regisseur, wijkcoach en inwoner (samen beslissen), werken aan de totstandkoming van gebiedsagenda's en aan de doorontwikkeling van de inrichting onze (stedelijke) participatie rotonde. Hierdoor ontstaat een sluitende netwerksamenwerking dichtbij de Arnhemmer en gericht op perspectief.

Werken loont

In het kader van 'Werken loont' maken we onze dienstverlening rond sleutelmomenten meer passend, gericht op het bieden van financiële stabiliteit. Uitgangspunten zijn een eenvoudig proces, zorgen voor een voorspelbaar inkomen en extra ondersteuning bij financieel beheer. Daarnaast verkennen wij mogelijkheden hoe we stappen naar werk ook zoveel mogelijk lonend kunnen laten zijn, informatie hierover is conform toezegging in september gedeeld met de raad.
In 2021 is WerkenLoont geïmplementeerd. Een applicatie die de inwoner meer grip geeft op de uitstroom naar betaald werk. De komende periode gaan we deze nieuwe werkwijze door ontwikkelen.
Ook de pilot Ondersteuning op Maat is geïmplementeerd. Een maatwerkbudget dat is gekoppeld aan de Nazorg van Werk en Inkomen. Momenteel wordt Surplus bij wijze van proef uitgevoerd. Daarna wordt duidelijk hoe deze werkwijze komend jaar geïmplementeerd kan worden.

Perspectief bieden

Wij willen Arnhemmers die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet zo snel mogelijk helpen op weg naar zelfredzaamheid. Werk is daarbij cruciaal. Ons motto is dan ook 'aan het werk, tenzij…' Dit is sinds de coronacrisis belangrijker dan ooit, maar ook een grote uitdaging, omdat er minder werk voorhanden is en er een verschuiving heeft plaatsgevonden in de werkgelegenheid die geschikt is om in te stappen op de arbeidsmarkt. Samen met onze ketenpartners moeten we dus slim en creatief op zoek naar de mogelijkheden, en dat betekent flexibiliteit.

Doorontwikkelen (Centrum voor) Activerend Werk

Activerend Werk is een co-productie van de programma's Zorg Dichterbij en Doorbraak Naar Werk. Het is een werkvorm om inwoners met een grote afstand tot de reguliere arbeidsmarkt kansen te bieden om mee te doen en te ondersteunen in hun arbeidsontwikkeling naar betaald werk. Activerend Werk wordt met een mix van middelen vanuit de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) en de Participatiewet bekostigd. De afgelopen periode is met name geïnvesteerd in het borgen en bestendigen van de kwaliteit van het aanbod van (best) passende activerend werkplekken.
Jaarlijks telt Activerend Werk circa 1.200 unieke deelnemers. Ongeveer 60% neemt deel aan een zogenaamd stabiel arrangement; gericht op het voorkomen/ doorbreken van sociaal isolement en meedoen). Ongeveer 40% neemt deel aan een zogenaamd ontwikkelarrangement; gericht op het zetten van stappen naar betaald werk. Wij hebben vastgesteld dat de stap van Activerend Werk naar betaald (begeleid) werk (geflankeerd door bijvoorbeeld jobcoaching en loonkostensubsidie) moeizaam verloopt. Vandaar dat we in 2021 investeren in het vereenvoudigen en verbeteren van deze verbinding. Hiertoe werd onder andere de Start-up Basisbaan voorbereid.

Doorontwikkelen Scalabor

Vanuit de regierol van Werk en Inkomen om voor iedere Arnhemmer met arbeidspotentie een aanbod te kunnen doen voor intakes, assessments en arbeidstraining bij het arbeidsontwikkelbedrijf van Scalabor is de afgelopen periode geïnvesteerd in de samenwerking om tot een passend volume komen. Voor praktische en ongeschoolde inwoners is het aantal branche gerichte leer-werktrajecten uitgebreid. Zo zijn er in het eerste kwartaal nieuwe branchetrajecten en twee korte omscholingstrajecten voor werkfitte deelnemers gestart. We concluderen dat de investering in samenwerking ook leidt tot minder uitval aan de voorkant. Scalabor heeft een belangrijke rol bij de doorstroom van onbetaald activerend werk naar betaald begeleid werk. Wij hebben vastgesteld dat de stap van Activerend Werk naar betaald (begeleid) werk (geflankeerd

door bijvoorbeeld job coaching en loonkostensubsidie) moeizaam verloopt. Vandaar dat we in 2021 investeren in het vereenvoudigen en verbeteren van deze verbinding. Hiertoe bereiden we onder andere de Startup Basisbaan voor. Maar ook initiatieven als de Arnhemse Werkbrigades en de pilot Buurtconciërges zijn voorbeelden hiervan. De komende periode starten Werk en Inkomen en Scalabor een pilot Job finding om kansen op uitstroom te bevorderen. De verwachting is dat de gesprekken die Werk en Inkomen ook de komende tijd met inwoners die al langer thuiszitten voert, tot een passend aanbod bij Scalabor leidt.

Doorontwikkelen Werkgeversservicepunt Midden Gelderland

2021 wordt gezien als het ontwikkeljaar of 'bouwjaar' van het Werkgeversservicepunt Midden Gelderland. Op basis van de herijkte opdracht zijn in de eerste helft van 2021 de overeenkomsten tussen de MGR en UWV en gemeenten geactualiseerd. Hiertoe was ook noodzaak door een wijziging in de wet SUWI, die januari 2021 van start ging. In het eerste kwartaal van 2021 is een uitvoeringsprogramma 2021 en 2022 opgesteld, waarin de nieuwe kaders voor de uitvoering zijn opgenomen.
Gedurende het jaar 2021 wordt het herijkingsproces op verschillende thema's uitgewerkt, zoals de harmonisatie van de uitvoering, het optimaliseren van het proces van matching en bemiddelen, de toegankelijkheid van klantprofielen, het dienstverleningsmodel en de positionering van het WSP.

Doorontwikkelen Leerwerkloket Midden Gelderland

Het Leerwerkloket adviseert inwoners, werknemers en werkgevers over scholingsvragen. Jaarlijks werden er circa 500 adviesgesprekken gevoerd. Dit aantal werd in 2020 met 700 ruimschoots overschreden. Deze trend zet zich door. In de eerste helft van 2021 werden ruim 90 adviezen aan werkgevers (onder andere scholingsvragen, taal op de werkvloer, aanvragen leerbedrijven) gegeven en waren er 390 kandidaattrajecten (onder andere loopbaanadviezen, competentiescans, scholingsvouchers).
Daarnaast zorgt het Leerwerkloket voor voorlichting bij professionals in de regio over de mogelijkheden van leren en werken en over het aanbod van bijvoorbeeld MBO-instellingen, vakscholen, leerbedrijven en partners zoals Centrum voor Activerend Werk, Scalabor en Werkgeverservicepunt. Het Leerwerkloket heeft de afgelopen tijd ook nieuwe diensten ontwikkelt, zoals bijvoorbeeld de oriëntatiecarrousel, de branchegerichte ontwikkelarrangementen, en meer.
Door de coronacrisis verandert het bereik van het Leerwerkloket: meer mensen die in een reguliere situatie geen gebruik hadden gemaakt van de dienstverlening van de gemeenten; meer zij-instroom-vragen; meer werkgevers die vragen om loopbaanadviezen voor hun medewerkers. Leren werken en een leven lang ontwikkelen zijn door de coronacrisis stevig op de agenda gekomen.
De (tot dusver) tijdelijke versterking van het Leerwerkloket betekent dat er in de financiering van de organisatie een disbalans ontstaat tussen vaste en tijdelijke krachten. Dit is een opletter waarvoor in de tweede helft van 2021 een verbetervoorstel wordt voorbereid. Dit rekening houdend met de diverse landelijke en regionale ontwikkelingen en de belangrijke rol en positie van de functie van het Leerwerkloket hierbinnen.

Inclusief werk

Betekenisvol werk is voor veel kwetsbare inwoners essentieel. Werkgevers bieden dat werk, in allerlei varianten. Dat waarderen wij en we stimuleren werkgevers om onze ketenpartners en ons gemeentelijk instrumentarium daar zo veel mogelijk bij te gebruiken.

Ondersteunen netwerk Inclusief Gelderland

Eind 2020 is het inclusief werkgeversnetwerk onder de naam 'Samen voor een baan' gelanceerd met een digitale bijeenkomst. Begin 2021 is gestart met kleinschalige thema-bijeenkomsten. Het netwerk is een samenwerkingsverband van WSP, Scalabor, UWV en de stichting Inclusief Midden-Gelderland.

Herijken Social Return On Investment-aanpak

De herziening van ons gemeentelijke inkoopbeleid om meer maatschappelijk verantwoord te gaan inkopen en aanbesteden, is in het voorjaar van 2021 van start gegaan in de vorm van het implementatie-project 'Lokaal, sociaal, duurzaam en circulair inkopen'. Social return on investment is daarin een van de speerpunten. In dit project wordt er naar gestreefd om met ieder bedrijf of organisatie waarmee we een financiële relatie hebben afspraken te maken over hun bijdrage om mensen met een afstand tot werk meer mogelijkheden te bieden om mee te kunnen doen in de samenleving.
Tegelijk met dit project is begin 2021 ook het regionale project 'social return' gestart. Er wordt een regionaal steunpunt ingericht om ondernemers met een social returnverplichting te begeleiden bij de invulling hiervan.

Gemeente Arnhem als inclusieve werkgever

Zie voor de toelichting het programma S00 bij het doel 'Inclusieve organisatie'.

Samen sterk

De ambities van de gemeente Arnhem voor haar stad zijn groot. We leggen de lat graag hoog om met partners optimaal samen te werken voor onze inwoners en werkgevers. De acties om deze ambities waar te maken zijn onder andere onderdeel van de herstelagenda en vitale economie. We werken lokaal waar nodig en (boven) regionaal om onze ambities te versterken en voor gezamenlijke positionering en lobby richting het Rijk. Dit doen we enerzijds door de uitvoering in de regionale samenwerking te versterken, onder andere door naast de strategische agenda gezamenlijk met onze netwerkpartners in te zetten op Regionaal Mobiliteitsteam en jeugdwerkloosheid. En anderzijds door de bijdrage van de bestuurder als lid van VNG Commissie Integratie, Participatie en Schulden, als voorzitter van het Regionaal Werkbedrijf en haar inzet in de regio dragen bij het vormgeven van lokale en (boven)regionale ambities.

Gezamenlijke lobby

De afgelopen periode is ingezet op een intensievere samenwerking regionaal en bovenregionaal op het gebied van arbeidsmarktbeleid. Inmiddels werken we samen met The Economic Board en de Groene Metropool Regio op het ontwikkelen van een human capital agenda. Daarnaast wordt er verkent of de samenwerking met de provincie, naast regionaal, ook bovenregionaal (zes arbeidsmarktregio's) versterkt kan worden. Door het opzetten van een goede (boven)regionale human capital agenda verstevigen we onze positie en lobby naar het Rijk. Dit alles met als doel om onze inwoners en werkgevers optimaal te faciliteren om meer weer- en wendbaar te zijn.

Ontwikkelen en uitvoeren Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland

De Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland met aanvullende projecten als Perspectief op Werk en Werken aan Werk is actueler dan ooit. De huidige crisis laat zien dat we met onze partners in het Regionaal Werkbedrijf en de regiogemeenten samen sterker staan en meer kunnen voor onze inwoners en werkgevers als we intensief samenwerken. In de komende periode ontvangt regio Midden Gelderland extra crisismiddelen die ingezet worden op mensen die een kwetsbare arbeidsmarktpositie hebben, jongeren die zelfstandig onvoldoende in staat zijn om hun weg te vinden naar de arbeidsmarkt en de inzet richting ondernemers en werkgevers. Om optimaal in te zetten op vragen van mensen en werkgevers wordt naast de strategische agenda arbeidsmarkt samen gewerkt in een regionaal mobiliteitsteam. Op deze manier investeren we optimaal in mensen die een duwtje in de rug nodig hebben om zelfstandig deel te kunnen nemen op de arbeidsmarkt en de vraag van werkgevers voor het om- en bijscholen van werknemers zodat vraag en aanbod beter op elkaar worden afgestemd.

Meer Arnhemmers zijn financieel zelfredzaam

Financiële basis op orde

Het risico op armoede in Arnhem is de afgelopen jaren stabiel, maar nog steeds relatief hoog. Ongeveer 20% van de Arnhemse huishoudens moet minimaal een jaar lang rondkomen van een inkomen op 120% van de bijstandsnorm. Gelukkig bereiken we een aanzienlijk deel van de Arnhemmers met ons financiële vangnet. Harde percentages van ons bereik zijn lastig te geven. Afhankelijk van het type regeling schatten we dit gemiddeld op 60% tot 80%. We zijn gestart met het inrichten van een datawarehouse om beter te kunnen monitoren.

Vergroten toegang tot en gebruik van (inkomens)ondersteuning en voorzieningen

Door de extra werkzaamheden naar aanleiding van de coronacrisis, heeft dit traject enige vertraging opgelopen. We hebben een plan van aanpak in voorbereiding en informeren de Raad hierover. In dit plan zal aandacht zijn voor betere informatievoorziening en communicatie (website, mogelijk meer persoonlijke gesprekken, meer betrekken van vindplaatsen).
Daarnaast richt we ons op het versterken van het aanvraagproces (een heldere Arnhemse route en het versterken van de digitale aanvraag).

GelrePas 2.0

De nieuwe Gelrepas is met ingang van 1 januari 2021 operationeel. Dit jaar gebruiken we om goed te monitoren en te kijken waar zaken moeten worden bijgesteld.
De website wordt goed bezocht; veel pashouders hebben de Gelrepas-app gedownload. Het bereik van de Gelrepas is toegenomen. Op basis van deze cijfers verwachten we dat meer Arnhemmers de pas gaan gebruiken als de situatie dat weer toelaat (corona). De tegemoetkoming van ouders voor kosten van de peuterspeelzaal, de tegemoetkoming in kosten voor de maaltijdvoorziening van de Swoa, de tegemoetkoming dierenartskosten en Diftar zijn aangesloten.

Inzet op resultaten van het convenant Beschermingsbewind

Sinds april 2020 is het convenant "Samen sterker" door 23 bewindvoerders ondertekend. Via deze bewindvoerders wordt meer dan 60 % van de Arnhemse inwoners onder bewind bereikt. Op dit moment ligt de focus op het uitwerken en concretiseren van de afspraken uit het convenant. Hierbij worden de consequenties van de Wet adviesrecht gemeenten bij schuldenbewind (Ags) meegenomen. Eind 2021 evalueren we de afspraken uit het convenant en kijken we of we in 2022 gebruik willen maken van de Ags. Daarnaast kijken we hoe we met de overige bewindvoerderskantoren samenwerkingsafspraken kunnen maken.

Verlagen van de vaste lasten

We zijn aangesloten op de Arnhem-Oost aanpak en zijn aan de slag om onze doelstellingen in deze aanpak te integreren. Ook zijn we aangesloten bij het verlagen van de energielasten, dat een onderdeel is van de Energieaanpak, waarover de raad andere momenten geïnformeerd is.

Pilot: ondersteuning op maat

We zijn gestart met deze pilot. We hebben deze gekoppeld aan het nazorgtraject bij Werk & Inkomen. Met deze pilot gaan wij specifiek ervaring opdoen met 'Ondersteuning op Maat' in het traject van nazorg, wanneer inwoners uitstromen van een uitkeringssituatie naar een situatie van betaald werk.

Gerichte aanvulling voor gezinnen met kinderen in het VO

De raad is akkoord gegaan met de voorgestelde verhoging van de Individuele Inkomenstoeslag (IIT) voor gezinnen met kinderen in de leeftijd van 12 tot 18 jaar. De uitvoering hiervan is een feit. Op verzoek van de raad zijn we gestart met het voorbereiden dat met ingang van 1 januari 2022 ook gezinnen met kinderen in de leeftijd van 12 tot 18 jaar met een inkomen tot 110% van de bijstandsnorm voor de IIT in aanmerking kunnen komen. Op dit moment is de inkomensgrens nog 105% van de bijstandsnorm.

Voorkomen en beperken (langdurige) armoede

Een aanzienlijke groep Arnhemmers was ook in 2021 langdurig financieel (zeer) kwetsbaar. Zo'n 13% van de huishoudens had langdurig een inkomen tot 120% van de bijstandsnorm. Een kleine 8% van de huishoudens had langdurig een inkomen net boven bijstandsniveau. Van deze laatste groep hebben we ruim 90% bereikt met de Individuele Inkomensondersteuning. Dat zijn 4.550 huishoudens. De doorstroom van deze groep hebben we nog niet in beeld. Daar wordt aan gewerkt.

Inkomensondersteuning gericht op perspectief en activering

Door de extra werkzaamheden naar aanleiding van de coronacrisis, We hebben een plan in voorbereiding. Wij zien kansrijke mogelijkheden en zullen de raad een aanpak voorleggen.
Met onze inkomensregelingen willen we niet alleen een goed financieel vangnet zijn. We willen tegelijkertijd dat de regelingen optimaal bijdragen aan het activeren van inwoners, zodat inwoners vanuit hun mogelijkheden en zo snel als mogelijk ons vangnet niet meer nodig hebben. Ondanks het vangnet moet werken lonen. Ook zien we dat inwoners met een betaalde baan soms hulp nodig hebben en dat ons vangnet in sommige situaties te veel bijdraagt aan een armoedeval, waardoor werken onvoldoende loont.

Gebiedsgerichte sturing en wijkgerichte integrale aanpak

We doen al veel in de stad om te zorgen dat inwoners voldoende aanbod hebben om hun financiële problemen te overwinnen en weer perspectief te krijgen. Zo investeren we in een verstevigde samenwerking tussen de Sociale wijkteams, Werk en Inkomen en Schulddienstverlening. Deze wordt ook zichtbaar in gezamenlijke huisvesting in de wijken. Sinds dit jaar zijn wijkcoaches en regisseurs gestart met een uitgebreide uitvraag op alle leefgebieden om de situatie van een inwoner goed in kaart te brengen Als er meerdere problemen spelen, organiseren de wijkcoaches en regisseurs, na akkoord van de inwoner, een driehoekgesprek. Op basis van deze input kan gewerkt worden aan een integraal en duurzaam plan. De inwoner heeft daarbij de regie, indien nodig met ondersteuning. We bekijken dus wat iemand echt nodig heeft om op weg te komen naar een perspectiefvolle toekomst. Er wordt dus persoonsgericht gewerkt, waarbij de inwoner gebruik kan maken van individueel, wijkgericht- en collectief aanbod.

Verder gaan we per gebied werken met een integrale gebiedsagenda. Dit past bij de insteek om nog meer vanuit gebieden en focus te werken, en sluit aan bij Doorbraak naar Werk en bij de Arnhem-Oostaanpak. Dit helpt om de integrale samenwerking te bevorderen en per gebied focus te brengen in de opgave, en daaruit ook rode draden voor een stedelijke aanpak te halen. We starten dit jaar in drie gebieden en breiden dit verder uit.

Met Scalabor zijn samenwerkingsafspraken gemaakt. PLANgroep is vanaf medio 2021 op vaste dagen aanwezig bij Scalabor en inwoners met geldzorgen worden door medewerkers van Scalabor via de bedrijfsmaatschappelijk werker direct aangemeld voor hulp bij schulden. Indien er sprake is van problemen op meerdere leefterreinen wordt ook de wijkcoach aangehaakt. Andersom gaat PLANgroep actief aan de betrokken wijkcoach doorgeven wanneer een inwoner in een schuldhulptraject rust ervaart, en dus in staat wordt geacht om stappen te gaan zetten richting werk.

Vergroten van de gezamenlijke kracht met onze maatschappelijke partners

De Moedige Dialoog heeft op ons verzoek een toolbox voor werkgevers ontwikkeld. In deze toolbox worden praktische handvatten gegeven om op de werkvloer met het thema ‘schulden’ aan de slag te gaan. Hierover zijn inmiddels met meerdere werkgevers gesprekken gevoerd. Verder brengen we het netwerk van maatschappelijke organisaties in beeld, waarbij we ook met een grote maatschappelijke organisatie in gesprek zijn om te achterhalen waar verbeterpunten zitten. Hierbij kan gedacht worden aan informatie-uitwisseling over aanbod of uitwisseling van contacten. Deze exercitie breiden we als een olievlek uit naar andere organisaties. Ook gaan we aan de slag met de samenwerking met religieuze organisaties over hoe zij nog meer betrokken kunnen worden bij wat we doen.
Zie ook 'Dichtbij de Arnhemmer en integraal'.

Een inwonerspanel (met jong en oud) als belangrijke voedingsbron voor koers

In samenwerking met bureau Ruimtekoers is een pilot gestart om inwoners middels theater maken een stem te geven. Onderzoek wijst uit dat cultuur en theater maken mensen kan helpen om bepaalde vaardigheden weer terug te krijgen en kunnen helpen op weg naar activering. Daarnaast krijgen we door de verhalen van inwoners veel informatie over hoe we onze dienstverlening nog beter op onze doelgroep kunnen afstemmen.

Een andere manier is dat we jongeren een actieve stem gaan geven over hoe zij het beleid ervaren. Dit doen we door gebruik te maken van de All-In Tool, maar ook door samen met Defence For Children een onderzoek starten naar de manier waarop we kansengelijkheid kunnen bevorderen.
Verder sluiten we aan bij het centrale jeugdbeleid, die na de zomer actief met jongeren panels gaan organiseren over de doelstellingen die ten aanzien van jeugdbeleid geformuleerd zijn.

Doorbreken Generatiearmoede

De omvang van kinderarmoede is ongewijzigd. Het betreft ongeveer 2.000 gezinnen en 3.200 kinderen.

- De inzet van Kansrijk Opgroeien is afgelopen jaren tot ontwikkeling gekomen. We gaan na of bepaalde activiteiten/ inspanningen wijkoverstijgend ingezet kunnen worden of verrijkt kunnen worden. We brengen alle activiteiten strak in beeld.
- We hebben een externe partij gevraagd met ons mee te kijken en te adviseren welke interventies leiden tot een doorbraak. De uitkomsten van dit onderzoek gebruiken we bij de aanscherping van onze inzet.
- We bereiden een themabijeenkomst met de gemeenteraad voor om in gesprek te gaan over de manier waarop kinderarmoede duurzaam kan worden doorbroken.
- We gaan met kinderen, die opgroeien in armoede, in gesprek over hoe wij hun kansen kunnen bevorderen. Dit om kansen gelijkheid te bevorderen en naar aanleiding van het onderzoek dat is uitgevoerd over de kinderrechtenscan.
- We zetten intensief in op samenwerking binnen de Arnhem-Oost aanpak.

Doorontwikkeling Kansrijk Opgroeien bij inzet op gelijke kansen

Zie de toelichting bij de inspanning 'Doorbreken generatiearmoede'.

Aanpassen Schoolkostenregeling

Inmiddels is de Wet Vrijwillige ouderbijdrage aangepast. De nieuwe wet is met ingang van 1 augustus 2021 van kracht. De overheid onderscheidt 4 categorieën schoolkosten. Categorie 1 (lesmateriaal) is voor rekening van de school. Categorie 2 (voorgeschreven persoonsgebonden materialen) is voor rekening van de ouders. Bij schoolkosten in categorie 3 (elektronische informatiedragers) en categorie 4 (activiteiten buiten het verplichte onderwijsprogramma) wordt aan ouders een vrijwillige bijdrage gevraagd. De wet bepaalt dat alle leerlingen mee moeten kunnen doen met activiteiten die de school organiseert, ook als ouders de vrijwillige ouderbijdrage (cat.4) niet betalen.

We zijn gestart met het voorbereiden van een andere manier van compensatie van leerlingen uit gezinnen met een laag inkomen, voor schoolkosten. Deze nieuwe werkwijze start het schooljaar 2022/2023. De compensatie is expliciet bedoeld voor zogenaamde persoonsgebonden materialen; kosten waar ouders/leerlingen verantwoordelijk voor zijn (categorie 2). De tegemoetkoming verstrekken wij direct aan de leerlingen. Dit doen wij via een geoormerkt tegoed op de Gelrepas, gedekt vanuit het huidige budget Schoolkostenregeling. Met Stichting Leergeld zijn wij in gesprek over samenwerking hierin. Afstemming met de schoolbesturen heeft inmiddels plaatsgevonden.

Gerichte aanvulling voor gezinnen met kinderen in het VO

De raad is akkoord gegaan met de voorgestelde verhoging van de Individuele Inkomenstoeslag (IIT) voor gezinnen met kinderen in de leeftijd van 12 tot 18 jaar. De uitvoering hiervan is een feit. Op verzoek van de raad zijn we gestart met het voorbereiden dat met ingang van 1 januari 2022 ook gezinnen met kinderen in de leeftijd van 12 tot 18 jaar met een inkomen tot 110% van de bijstandsnorm voor de IIT in aanmerking kunnen komen. Op dit moment is de inkomensgrens nog 105% van de bijstandsnorm.

Inkomen en uitgaven in balans: minder financiële problemen en problematische schulden bij inwoners

Voor alle Arnhemmers die dat nodig hebben is een passend aanbod voor ondersteuning om financiën op orde te brengen/houden. Het is belangrijk om dit aanbod nog meer onder de aandacht te brengen van inwoners en ketenpartners zodat inwoners hiervan optimaal gebruik van kunnen maken. In de voortgangsrapportage 2021 zijn acties beschreven waarmee we financiële problemen zoveel mogelijk voorkomen of in een zo vroeg mogelijk stadium signaleren en aanpakken. De nieuwe Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) biedt kansen om ook op enkelvoudige signalen van schuldeisers aan inwoners een hulpaanbod te doen. Daarnaast benutten we zoveel mogelijk vindplaatsen en werken we samen met ketenpartners om inwoners met financiële problemen te bereiken.

Intensiveren van preventie; voorkomen van financiële problemen

In de voortgangsrapportage van onze armoede en schuldenaanpak 2021 beschreven we de stappen die we gezet hebben om financiële problemen bij Arnhemmers te voorkomen. Als vervolg op onze communicatiecampagne van 2020 zijn we gestart met een nieuwe campagne "Geldzorgen, samen komen we eruit". Doel van deze campagne is om inwoners bekend te maken met ons aanbod en hen en de ketenpartners de weg te wijzen naar hulp. Focus in de eerste helft van 2021 lag vooral bij jongeren en ondernemers. In de 2e helft van 2021 ligt de focus op mensen met een migratieachtergrond. We verwachten dat door corona meer inwoners financiële problemen krijgen. Hoewel in 2020 veel meer inwoners hulp bij hun schulden vroegen, blijft het aantal aanvragen nog achter bij onze verwachting. Daarom zetten we volop in op Vroeg Erop af en Erop af. de nieuwe Wgs biedt kansen voor vroegsignalering. We hebben vindplaatsen uitgebreid met onder meer UWV, verloskundigen en Reclassering. Tenslotte hebben we meerdere ketenpartners een training vroegsignalering aangeboden.

Versterken activerende schulddienstverlening, hulp bij financiële problemen

De nieuwe werkwijze van schulddienstverlening van Sociale wijkteams, Opr€cht en PLANgroep is geborgd en de samenwerking is geoptimaliseerd. Met veel ketenpartners en bewindvoerders zijn samenwerkingsafspraken over signalering en nazorg gemaakt. We onderzoeken of we ons huidige aanbod voor jongeren met schulden kunnen verruimen. Op basis van ervaringen van andere steden, en samen met ervaringsdeskundigen en ketenpartners verkennen we de mogelijkheden om meer maatwerk voor jongeren mogelijk te maken zoals het inzetten van een maatschappelijke tegenprestatie.

Slim monitoren en sturen

In 2021 is de focus gericht op het neerzetten van een betrouwbare data infrastructuur en deze ontsluiten. Daarnaast is een proces neergezet waarbij wensen ten aanzien van informatievoorziening en indicatoren uit bestuur en organisatie kunnen worden geprioriteerd en ontsloten. Prestaties en effectmeting worden hiermee steeds beter mogelijk.

Inrichten monitor programma Doorbraak Naar Werk

Van een projectmatige aanpak zijn we overgegaan op het borgen van datagericht werken in de lijnorganisatie. Dit betekent dat er voor zowel het cluster Werk & Inkomen als voor het programma Doorbraak naar Werk een analyseteam werkt dat data verzamelt en ontsluit in dashboards voor management en bestuur. Hiermee kunnen de bestuursrapportage en de begroting verder verrijkt worden met relevante indicatoren die inzicht geven in prestaties en voortgang van het behalen van de programmadoelen.

Doorontwikkelen Kritische Prestatie-indicatoren (KPI's)

Een analyseteam dat uitsluitend werkt voor cluster Werk & Inkomen en voor programma Doorbraak naar Werk prioriteert informatieverzoeken vanuit de organisatie en bestuur. We zijn de basisset indicatoren verder aan het uitbouwen.

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand Juli 2021	Prognose Turap 2	Afwijking Turap 2 (aanvulling op TR 1)	Afwijking Turap 1
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	182.950	177.592	-41	-5.317
Baten	118.118	118.118	0	0
Saldo lasten en baten	-64.832	-59.474	41	5.317
Toevoegingen aan reserves	554	554	0	0
Onttrekkingen aan reserves	9.348	10.148	800	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	8.794	9.594	800	0
Prognose resultaat	-56.038	-49.880	841	5.317

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-5.358	V					
Turap 2	-41	V					
Werk en Inkomen	800	N	Bestedingsplan Werkinvesteringsfonds	N	I	BR	J
Werk en Inkomen	-841	V	WSW actualisatie	N	I	AR	J
Turap 1	-5.317	V					
Schulddienstverlening	47	N	Schulddienstverlening	J	I	AR	J
Werk en Inkomen	-1.000	V	Extra kosten re-integratie	J	I	AR	J
Werk en Inkomen	-1.224	V	WSW actualisatie	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	-3.140	V	Werk: herstelagenda en landelijke middelen	N	I	AR	J
Baten	0						
Turap 2	0						
Turap 1	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Turap 2	0						
Turap 1	0						
Onttrekkingen aan reserves	800	V					

Turap 2	800	V					
Werk en inkomen	800	V	Bestedingsplan Werkinvesteringsfonds	N	I	BR	J

Turap 1	0

Turap 2

Bestedingsplan Werkinvesteringsfonds
Vanuit het programmaplan Doorbraak naar Werk is er € 2,5 miljoen beschikbaar gesteld in het Werkinvesteringsfonds (Wif). Over 2019 en 2020 is in totaal € 0,6 miljoen uitgegeven. Voor 2021 en 2022 is er dus nog € 1,9 miljoen beschikbaar wat we op basis van de aangevraagde en lopende initiatieven ook nodig hebben. We verwachten € 1,0 miljoen uit te geven in 2021 en het restant van € 0,9 miljoen in 2022. Van de € 1 miljoen die in 2021 wordt besteed, wordt € 0,8 miljoen besteed op S06 participatie en armoedebestrijding en € 0,2 miljoen op S12 wonen en leefomgeving. In zowel 2021 als 2022 is hiervan ook € 0,2 miljoen (in totaal dus € 0,4 miljoen) bestemd voor het project Buurtconciërges wat uitgevoerd wordt vanuit het programma Openbare Ruimte.

WSW Actualisatie
Er stromen geen nieuwe WSW-ers meer in. De kosten voor de huidige groep SW-medewerkers lopen nog jarenlang door, deze zijn niet beïnvloedbaar. De Rijksbijdrage is niet dekkend voor deze kosten. De meerjarige financiële consequenties van deze rijkskorting zijn gedekt in de Begroting. Onlangs heeft de MGR de gewijzigde begroting 2021 en de meerjarenbegroting 2022-2025 aan onze raad ter zienswijze voorgelegd. Daarnaast is in de meicirculaire de aangepaste Rijksbijdrage voor WSW bekend gemaakt. De gewijzigde begroting 2021 zorgt voor een aanpassing van de WSW bijdrage 2021 en verder. Als gevolg van hoger dan begrote uitstroom van SW in 2020 ontstaat er een positief effect. Voor 2021 ontstaat er een voordeel van € 0,8 miljoen ten opzichte van de begroting. De effecten voor 2022 en verder worden meegenomen in de begroting van 2022.

Teksten reeds opgenomen in Turap 1

Schulddienstverlening (impact corona)
Mede als gevolg van de corona-crisis worden er meer aanvragen voor schulddienstverlening verwacht. Daartoe is de personele bezetting tijdelijk (tot 1 juli 2021) uitgebreid.

Extra kosten re-integratie (impact corona)
Als gevolg van corona krijgen we waarschijnlijk op termijn te maken met een groter bijstandsbestand en zal meer moeten worden ingezet om mensen naar werk te begeleiden. Gelet op de onzekerheden over de duur van de crisis en de economische situatie daarna is het nog lastig hier een goede meerjarige inschatting van te maken. We zien inmiddels wel dat het rijk met aanvullende financiering richting gemeenten komt die vooralsnog voor 2021 toereikend lijkt. Daarom kan het financiële effect dat we eerder opnamen in 2021 van € 1,0 miljoen komen te vervallen. We nemen dit nog wel als risico op in het gemeentelijke risicoprofiel.

WSW actualisatie
Er stromen geen nieuwe WSW-ers meer in. De kosten voor de huidige groep sw-medewerkers lopen nog jarenlang door, deze zijn niet beïnvloedbaar. De Rijksbijdrage is niet dekkend voor deze kosten. De meerjarige financiële consequenties van deze rijkskorting zijn gedekt in de begroting. Onlangs heeft de MGR de concept gewijzigde begroting 2021 en de concept begroting 2022 ambtelijk gedeeld. De gerealiseerde uitstroom over 2020 is groter geweest dan begroot. Dit leidt tot een incidentele terugbetaling over 2020.

Werk: Herstelagenda en landelijke middelen
We investeren in Arnhemmers die direct of indirect worden getroffen door de corona-crisis. Hiervoor hebben we een actieplan 'Arnhems Actieplan Werk' opgesteld en deze wordt binnenkort aangeboden aan uw raad. De totale beoogde (incidentele) inzet komt op dit moment voor de periode 2021-2023 uit op € 8,1 miljoen.

De inzet vanuit het actieplan wordt gedekt uit de extra middelen die bij de meerjarenbegroting zijn toegevoegd aan het programma Participatie en armoedebestrijding vanuit de Arnhemse herstelagenda coronacrisis voor investeren in werk (€ 5,7 miljoen voor de periode 2021-2024) en vanuit de rijksmiddelen die bij de decembercirculaire 2020 beschikbaar zijn gesteld aan gemeenten (€ 4,1 miljoen voor 2020 en 2021). We blijven

daarnaast de komende tijd ook actief kijken naar mogelijkheden om andere middelen die beschikbaar komen, bijvoorbeeld vanuit Europa of extra middelen vanuit het rijk, te benutten.

Met de beoogde inzet voor 2021-2023 zoals nu geraamd, hebben we niet alle beschikbare middelen nodig. Ook vindt er een verschuiving plaats van de middelen over de jaren heen. Er kan per saldo € 1,1 miljoen vrijvallen. Zie ook onderstaande tabel.

Middelen vs. inzet **bedragen x € 1.000**	**2021**	**2022**	**2023**	***Totaal***
Beschikbare middelen*	6.340	2.300	600	***9.240***
Beoogde inzet	3.200	3.175	1.725	***8.100***
Saldo	***3.140***	***-875***	***-1.125***	***1.140***

*Bij de beschikbare middelen 2021 zijn ook de rijksmiddelen uit 2020 opgeteld.

Gezien de onzekerheden rondom economische ontwikkelingen door de corona-crisis en de invloed hiervan op ons bijstandsbestand is het van belang de inzet goed te monitoren en bij te sturen waar nodig. Bij Turap-2 2021 informeren we de raad over de uitvoering van het actieplan en stellen we waar nodig bij. Bij de jaarrekening 2021 maken we de uiteindelijke realisatie van het actieplan in 2021 inzichtelijk.

Naast deze lokale middelen zijn er door het rijk regionale middelen ter beschikking gesteld voor crisisdienstverlening voor 2020 en 2021. Voor onze arbeidsmarktregio gaat het vooralsnog in totaal om € 1,8 miljoen voor Arnhem als centrumgemeente die via de decembercirculaire 2020 beschikbaar zijn gekomen. Deze middelen zijn een-op-een beschikbaar voor de regio en bedoeld voor specifieke doeleinden. We voegen deze middelen in 2021 toe aan het programma Participatie en armoedebestrijding.

S07 Zorg

Voortgang doelen en inspanningen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is een inclusieve stad waarin alle inwoners, ook met een beperking of chronische ziekte, zo zelfstandig als mogelijk leven in de wijk en meedoen aan de samenleving

Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis

In 2020 zijn beleidsregels in werking getreden, waardoor duidelijker is geworden wat onder passende, effectieve en efficiënte zorg wordt verstaan. Ook zorgaanbieders zijn via de aanbesteding en met hogere kwaliteitseisen opnieuw geselecteerd om vanaf 1 juli 2020 zorg te mogen verlenen. Binnen deze kaders werken Sociale wijkteams en aanbieders samen om passende zorg te verlenen, waardoor kwetsbare inwoners ondersteund worden om zo zelfstandig en zo thuis mogelijk te kunnen leven. Vanuit de inwonerservaringsonderzoeken blijkt dat deze zorg helpt om inwoners zo zelfstandig mogelijk te laten functioneren en dat de ingezette zorg gewaardeerd wordt.

We versterken de (veer)kracht van onze inwoners thuis en in instellingen met een integrale aanpak

Bij de inzet van passende zorg wordt beter gekeken of deze er toe leidt dat de eigen kracht en het sociale netwerk van inwoners wordt versterkt en algemene voorzieningen in wijken beter worden benut. Sociale wijkteams spreken inwoners en aanbieders hierop aan. Ook in de nieuwe aanbestedingseisen en beleidsregels staat deze aanpak centraal. Sociale wijkteams gaan meer begeleiding zelf uitvoeren, waardoor deze begeleiding niet versnippert over veel verschillende aanbieders, maar door wijkcoaches zelf die veel kennis hebben van de sociale netwerken en algemene voorzieningen in de eigen wijk. In Malburgen en Schuytgraaf wordt via pilots voor de jeugdzorg deze aanpak ontwikkeld en in Spijkerkwartier en Kronenburg voor de Wmo.

Daarnaast wordt in complexe (veelal multiproblem) situaties samen met het Instituut voor Publieke Waarden (IPW) de doorbraakmethode toegepast. Waar nodig wordt via onorthodoxe maatwerkoplossingen er voor gezorgd dat inwoners weer stappen kunnen zetten in hun ontwikkeling. We doen ervaring op met deze aanpak en hebben inmiddels veel inwoners geholpen.

We versterken de zorgtoewijzing

De beleidsregels voor zorg zijn vastgesteld en Sociale wijkteams zijn hierover geïnformeerd en werken met behulp van deze beleidsregels. Ook aanbieders zijn geïnformeerd over de nieuwe aanbestedingseisen, waarin de kwaliteit en gewenste transformatie van zorg is verduidelijkt. In periodieke contractgesprekken wordt besproken welke stappen aanbieders hierin kunnen zetten. De gemeente Arnhem voert deze gesprekken samen met de regionale inkooporganisatie. Ook worden Sociale wijkteams ondersteund in de zorgtoewijzing via gezamenlijke Analyse- en Actieteams (A2-teams). Door gezamenlijk te kijken naar ontwikkelingen in de zorg, via een verbeterde Zorgmonitor, kunnen patronen en trends worden herkend. Deze Zorgmonitor vormt ook de basis voor de periodieke bestuursrapportage.

We sturen op kwaliteit en resultaat

Per 1 juli 2020 is de nieuwe aanbesteding ingegaan en alle ingeschreven aanbieders zijn getoetst aan de hogere kwaliteitseisen. Het aantal gecontracteerde aanbieders is sterk verminderd en de overgebleven aanbieders voldoen aan de hogere kwaliteitseisen. In de aanbesteding zijn ook de eisen bij de verschillende zorgvormen verduidelijkt en aangescherpt. Bijvoorbeeld via periodieke contractgesprekken monitoren we of aanbieders hieraan voldoen en spreken we hen hierop aan. We blijven kwaliteits- en rechtmatigheidscontroles uitvoeren, zowel door de VGGM (kwaliteit) als door onze afdeling Handhaving. Daarbij werken we niet alleen signaalgestuurd, maar voeren we ook steekproefsgewijze controles uit.

We vergroten het inzicht of passende zorg wordt ingezet (monitoring)

De raad ontvangt periodiek een bestuursrapportage over de ontwikkelingen in het sociale domein. Op wijkniveau is een dashboard beschikbaar waarin we de zorg(kosten) tot op detail kunnen

monitoren. Zogenaamde Analyse en Actieteams (A2-teams) werken met deze data (bijvoorbeeld volumes, producten, duur, kosten, aanbieders, zorgpaden en verwijzers). Het team is samengesteld vanuit verschillende disciplines (inhoudelijk, financieel en data-analisten) en zij gaan op wijkniveau of per zorgvorm in gesprek met het Sociale wijkteam over de data. Daarbij wordt gekeken naar de resultaten en ontwikkelingen in de wijk en de stad en wordt actie ondernomen als dat nodig is.

We ontschotten zorgsystemen en verkrijgen toereikend Rijksbudget

Het ontschotten van zorgsystemen en het verkrijgen van toereikende Rijksbudgetten is een zaak van lange adem, waarbij goed samengewerkt moet worden met andere gemeenten, de VNG en de G40. Recent is een succes geboekt doordat via een AEF-onderzoek is aangetoond dat de huidige Rijksmiddelen voor jeugdzorg tekort schieten en gemeenten structureel extra middelen moeten krijgen om de jeugdzorg goed uit te kunnen voeren. Voor de jaren 2021 en 2022 heeft het Rijk inmiddels extra middelen toegekend en voor latere jaren wordt verwacht dat het nieuwe Kabinet extra middelen beschikbaar zal stellen. Om dit te bereiken wordt de huidige lobby voortgezet samen met andere gemeenten, VNG en de G40.

Het zorglandschap is nog steeds versnipperd over Wmo/jeugdzorg, Zorgverzekeringswet en Wet Langdurige Zorg, waarbij in de jeugdzorg een discussie gaande is over verdere regionalisering van een deel van de taken. Via het ontwikkelen van een Norm voor opdrachtgeverschap zijn we bezig om tot een werkbare aanpak te komen.

Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij

Er wordt in de participatieketen steeds beter samen gewerkt ter ondersteuning van de inwoners die willen werken. Ontwikkeling van de inwoner staat centraal. Waar mogelijk is dit gericht op een stapje verder op de Participatieladder en op doorstroom of uitstroom. In de overige gevallen gaat het om het versterken of stabiliseren van de mate van participatie. Er is voldoende passend aanbod.

Een rendementsmeting Activerend Werk laat zien dat deelnemers die in 2020 deelnamen aan een traject Activerend Werk (n= 143) binnen 1 jaar daadwerkelijk stappen hebben gezet op de participatieladder (gemiddeld zijn ze 1,2 trede gestegen). Zie voor meer informatie hierover het figuur onderaan deze paragraaf.
In de afgelopen periode is het aantal inwoners dat zich meldt voor en actief aan de slag is met Activerend Werk (AW) aan het stijgen. Dit heeft vooral te maken met de intensievere samenwerking tussen Zorg dichterbij en Werk & Inkomen. In de participatieketen wordt samen gewerkt aan voldoende, passende ontwikkelmogelijkheden. De ontwikkeling van basisbanen is hier een voorbeeld van en geeft inwoners de kans om na Activerend Werk betaald met begeleiding aan de slag te gaan én zich verder te ontwikkelen.

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis'

Meer jeugdigen ontwikkelen zich naar zelfredzaamheid en ontvangen waar nodig passende zorg

Meer jeugdigen kunnen meedoen aan het dagelijks leven

- Met de visie sociaal domein 'Sociaal domein in beweging' en het jeugdbeleid 2021-2015 'Opgroeien in Arnhem: een toekomst vol kansen' hebben we de richting van en samenhang tussen ons werk versterkt. Zo sluiten we beter aan bij de kansen en uitdagingen van Arnhemse kinderen en jongeren. De visie sociaal domein en het jeugdbeleid bevatten de kaders waarbinnen wij ons werk doen op een integrale, effectieve manier, samen met onze samenwerkingspartners en Arnhemse kinderen, jongeren en hun ouders.
- Om het aanbod van voorzieningen in de wijk (sociale basis) aan te laten sluiten bij waar kinderen en jongeren behoefte aan hebben, voeren wij onderzoek uit (Goed Geschut, zie programma welzijn).
- Wij zetten sinds 2020 steungezinnen in om ondersteuning te bieden aan gezinnen die dat kunnen gebruiken. Vrijwilligers zorgen een dag(deel) voor de opvang van kinderen uit kwetsbare gezinnen. De vrijwilligers krijgen professionele begeleiding. Hiermee voorkomen wij zwaardere zorg. Inmiddels begeleiden wij 17 jongeren op deze manier. Dit breiden wij uit naar 24 jongeren.

Versterken eigen kracht van jeugdigen, sociaal netwerk en inzet algemene voorzieningen

- Vanuit verschillende samenwerkingspartners kregen wij signalen dat de mentale gezondheid van meer kinderen en jongeren onder druk stond als gevolg van de coronacrisis. Scholen vroegen naar aanleiding hiervan om extra ondersteuning vanuit de gemeente. In reactie hierop hebben wij ondersteuning georganiseerd door studenten van HAN-opleidingen Pedagogiek en Social Work. Zij pakken lichte hulpvragen op door een luisterend oor en begeleiding te bieden. Deze studenten krijgen zelf ook begeleiding, zodat zij kunnen opschalen naar professionele ondersteuning als er sprake is van zwaardere problematiek
- Voor kinderen die zich somber of neerslachtig voelen kan afleiding helpend zijn. Daarom hebben wij de jongerenwerkers (Rijnstad, AM Support, PU en Youthfor Christ) gevraagd hier een rol in te nemen. De jongerenwerkers fungeren als vast aanspreekpunt per wijk en kunnen deze jongeren laagdrempelig, voorliggend coaching en(sport) activiteiten bieden. Indien nodig kunnen de jongerenwerkers kinderen of jongeren ook aanmelden voor jeugdhulp.

Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis

- Met de acties uit de Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming (GVJB) willen wij de veiligheidsketen voor kinderen in onveiligheid verbeteren en verkorten. Op 30 juni 2021 zijn de afspraken rondom de GVJB op bovenregionaal niveau vastgesteld. De contracten met de jeugdbescherming 2022 worden in het najaar van 2021 vastgelegd in de regionale contractering.
- Team VAV (Vertrouwd, Aanwezig en Veilig) is in januari 2021 van start gegaan vanuit de Sociale wijkteams Arnhem. Inmiddels worden 13 gezinnen ondersteund wat uitgebreid kan worden naar 15 gezinnen per jaar. Door deze inzet wordt verergering van problematiek en inzet van jeugdbescherming voorkomen.
- Het regionale Perspectiefoverleg bestaat inmiddels een jaar. Hier worden complexe dossiers multidisciplinair besproken en er wordt geadviseerd over ambulante begeleiding of uithuisplaatsing. In het eerste half jaar 2021 zijn 19 Arnhemse jongeren besproken in het Perspectiefoverleg.
- Op 1 maart 2021 is het Digitaal Scheidingsloket live gegaan waarmee we complexe scheidingen voorkomen door relevante informatie te bieden aan ouders en hen hulp te bieden. Deze informatie en hulp is ook beschikbaar voor kinderen van ouders die uit elkaar gaan of gaan scheiden. Het doel is vechtscheidingen te voorkomen omdat uit cijfers blijkt dat dit een oorzaak is voor een groot aantal kinderen dat in de jeugdzorg belandt.
- In de afgelopen twee jaar is het aantal jeugdbeschermingsmaatregelen en het aantal jongeren in verblijf licht afgenomen. Komende jaren zetten we het bovenstaand beleid voort om verdere daling mogelijk te maken.

Veilig Thuis

We hebben voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling (HGKM) het afgelopen half extra jaar geïnvesteerd in de preventieve kant en in de onderzoekskant. De preventieve kant kenmerkt zich door het ontwikkelen van een pilot in samenwerking met Kairos, daderhulpverlening, Sociaal wijkteam Arnhem, Moviera, Veiligheidshuis en Veilig Thuis. In deze pilot genaamd Vijf-gesprekken model, maken we hoog-specialistische hulpverlening eenvoudig bereikbaar voor daders van geweld. Het is de verwachting dat we op deze manier de spiraal van HGKM in een vroeg stadium doorbreken, erger voorkomen en goede passende hulpverlening eenvoudig beschikbaar stellen. Daarnaast zijn we begonnen met het ontwikkelen van een aanpak rondom vrouwelijke genitale verminking (VGV). Dit betreft zowel een aanpak op de preventieve kant, door middel van trainingen, voorlichtingen en sleutelfiguren als nazorg & hulpverlening voor slachtoffers van VGV.

De investering in de onderzoekskant bestaat uit het onderzoek van Regioplan naar aanleiding van de motie 20M205 Meer aandacht voor huiselijk geweld. En verder in deelname aan de derde Cohortstudie van Verwey-Jonker waarin de effectiviteit van Veilig Thuis en ons lokale veld in de aanpak van HGKM wordt onderzocht. De onderzoeksresultaten van Regioplan inclusief de aanbevelingen zijn inmiddels bekend. Deze worden uitgewerkt in samenwerking met onze ketenpartners tot een aanvullende aanpak. De uitkomsten van de 3de Cohortstudie worden eind 2022 verwacht.

De regiovisie Samen Veilig 2019-2022 geeft nog meer actiepunten. Dit vergt een doorlopende prioritering.

Minder jeugdigen zijn van zorg afhankelijk

- We versterken de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp. Met Passend Wijs en de Sociale wijkteams hebben we de afgelopen periode gewerkt aan verschillende thema's: richtlijnen voor inzet van jeugdhulp binnen onderwijs en afspraken over samenwerking bij hoogbegaafdheid.
- Met de inzet van de praktijkondersteuner jeugd (POH) bij drie huisartsenpraktijken krijgen kinderen dichtbij huis hulp, in een vertrouwde omgeving. De POH heeft aandacht voor veerkracht in het omgaan met problemen en kinderen leren dat het normaal is dat je wel eens problemen hebt. Uit de proef met de POH jeugd blijkt dat minder kinderen verwezen worden naar specialistische jeugdzorg. 75% van de kinderen kon door de POH geholpen worden. Nog 25% werd verwezen naar specialistische zorg.
- In november 2020 zijn de wijkteams gestart met het zelf bieden van begeleiding in de wijken Malburgen en Schuytgraaf. Zo ontvangen kinderen dichtbij, lichte hulp. Inmiddels zijn 36 trajecten gestart waarbij de wijkcoach zelf begeleiding biedt. In beide teams gaat het om een grote verscheidenheid aan vragen waarbij coaches begeleiding bieden (bijvoorbeeld bij zelfstandig leren wonen of de scheiding van ouders).
- We zien dat kinderen en jongeren in kwetsbare positie extra aandacht verdienen als zij 18 worden, omdat zij dan te maken hebben met andere rechten en plichten. We hebben onderzoek gedaan naar de werkwijze rond het opstellen en bewaken van toekomstplannen voor jongeren in de jeugdzorg om hen goed voor te bereiden op vertrek uit jeugdzorg. Op basis van dit onderzoek ontwikkelen wij een aanpak om de overgang van 18- naar 18+ beter te laten verlopen voor deze groep jongeren in een kwetsbare positie.

Zie de inspanningen bij de doelen 'meer jeugdigen kunnen meedoen aan het dagelijks leven' en 'Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis'

Een meer inclusief Arnhem, waarbij meer kwetsbare Arnhemmers (blijven) wonen in de wijk

Er zijn voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers

De samenwerking met de Arnhemse woningbouwcorporaties is geïntensiveerd; met de SSH& is een pilot gestart in 2021. Met de drie grote corporaties wordt in het kader van het 'premium partnership' steeds nauwer samengewerkt zodat zij beter in staat gesteld worden om de juiste nieuwbouw in het sociale segment te realiseren; zij hebben een tekort aan goedkope huisvesting voor (jonge) alleenstaande- en tweepersoonshuishoudens (inclusief statushouders). In 2021 worden de convenantsafspraken uit 2017 herijkt.

We koppelen zorg(behoeften) aan wonen

Maandelijks worden aanvragen van inwoners die niet zelfstandig aan een woning kunnen komen besproken in het stedelijk verhuur overleg. In 2020 zijn 45 woningen beschikbaar gesteld aan inwoners die uitstromen uit een zorgvoorziening (mogelijk is het aantal aanvragen laag gebleven vanwege corona). In 2021 ligt het aantal aanvragen en toegekende woningen hoger, tot mei 2021 was aan 51 inwoners een woning toegezegd.

Zorggerelateerde woonoverlast wordt minder

Het meldpunt is uitgebreid met de mogelijkheid om zorggerelateerde overlast te melden. Bij meldingen worden deze met de betreffende zorgaanbieder besproken om passende maatregelen te treffen. In 2020 is het casusoverleg gestart en in 2021 is de gezamenlijke werkwijze afgesproken. Naast de primaire bedoeling, het invullen van de zorg voor mensen met een intensieve en complexe zorgvraag, heeft het meerwaarde voor aanbieders, doordat zij meer onderling afstemmen.

Meer bewoners met een kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen

De regio Centraal Gelderland stuurt samen met Inkoop SDCG op deze transformatie, waarbij een belangrijke ontwikkelopdracht bij de gecontracteerde zorgaanbieders ligt. De eerste slag hierin is gemaakt met de nieuwe inkoopronde die is ingegaan op 1-7-2020. Daarnaast werkt iedere gemeente aan de lokale basisinfrastructuur en zorgt voor voldoende geschikte woningen om de doorstroom mogelijk te maken en stimuleert wooninnovatie: voldoende diversiteit aan woonvoorzieningen die niet locatie-gebonden zijn (wonen-zorg losgekoppeld). In de praktijk is het 'omklappen' van woningen nog niet altijd mogelijk en moet de inwoner bij afschaling verhuizen. Voldoende geschikte woningen en een gevarieerd aanbod in Arnhem en de regio zijn hiervoor noodzakelijk. Dit blijft een belangrijk aandachtspunt de komende jaren. Dit is ook een belangrijk onderdeel van de nieuwe regionale samenwerkingsafspraken.

We ontwikkelen meer preventieve activiteiten

De uitvoering van buurtcirkels verloopt goed. In 2021 zal de inzet van buurtcirkels verbreed worden. Zie ook de toelichting bij de inspanning 'Er is een integrale aanpak voor mensen met verward gedrag'.

Er zijn regionaal sluitende afspraken Beschermd Thuis

De inhoudelijke doordecentralisatie van Beschermd Wonen start vanaf 1-1-2022. Dit houdt in dat alle gemeenten zich volledig gaan inzetten voor inwoners die in aanmerking komen voor beschermd wonen en dat daartoe regionale samenwerkingsafspraken worden gemaakt, dus een gezamenlijke sturing op beschermd wonen vanaf 1-1-2022. De financiële doordecentralisatie is echter met een jaar opgeschoven (1-1-2023). Vanaf dat moment zijn de gemeenten zelf verantwoordelijk voor de eigen inwoners die (nieuw) willen instromen in beschermd wonen, hiervoor ontvangen ze ook de middelen vanaf 1-1-2023. De regio is medio 2021 tot een bestuurlijk akkoord gekomen, waarmee per 1-1-2022 gezamenlijk en regionaal verder sturing kan worden gegeven aan de uitvoering van BW. Hiermee geven we ook invulling aan de van rijkswege vastgelegde Norm voor Opdrachtgeverschap voor BW. Er wordt een raadsvoorstel voorbereid met de kaders voor regionale samenwerking de komende jaren (voortbordurend op het Transformatieplan Samen aan Zet 2019-2021). In een convenant 2022 e.v. jaren zullen de regionale afspraken worden vastgelegd.

Er is een integrale aanpak voor mensen met verward gedrag

Per 1 juni 2021 is bemoeizorg in de gemeente Arnhem uitgebreid. Naast de al bestaande mogelijkheden die RIBW AVV biedt voor (dreigend) dak- en thuislozen, zijn nu Leger des Heils en Siza gestart met bemoeizorg voor een bredere doelgroep.
De pilot 'Welkom in je wijk!' heeft door de coronacrisis vertraging opgelopen. De bewustwordingsbijeenkomsten van deze pilot, met het doel stigma van onbegrepen gedrag tegen te gaan en buurtbewoners meer begrip voor psychische kwetsbaarheden te geven, zijn inmiddels gestart en lopen na de zomer door.
Ook de pilot 'Noodbed voor mensen met verward gedrag' is door corona vertraagd. Beoogde start is oktober.
Onze bestuurders hebben op landelijk niveau aandacht gevraagd voor de uitvoeringsproblemen die we tegen komen in de Wet zorg en dwang. Met onze partners voeren we overleg om op lokaal en regionaal niveau tot verbeteringen te komen.
Met politie, VGGM, Sociaal wijkteam en OZO-coördinatoren werken we aan de mogelijkheid om politiemeldingen over verward gedrag (waarbij geen strafbare feiten zijn gepleegd) te laten landen in het sociaal domein. Dit met het oog op een meer preventieve werkwijze.

Hieronder is de tabel opgenomen behorend bij het doel 'Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij'.

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand Juli 2021	Prognose Turap 2	Afwijking Turap 2 (aanvulling op TR 1)	Afwijking Turap 1
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	56.084	57.513	1.258	171
Baten	4.940	4.040	-900	0
Saldo lasten en baten	-51.144	-53.473	-2.158	-171
Toevoegingen aan reserves	628	6.112	5.484	0
Onttrekkingen aan reserves	2.843	2.843	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	2.215	-3.269	-5.484	0
Prognose resultaat	-48.929	-56.742	-7.642	-171

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	1.429	N					
Turap 2	1.258	N					
Zorg	1.425	N	Meerkostenregeling Jeugdwet en Wmo	J	I	AR	J
Zorg	30	N	Mantelzorg	J	I	AR	J
Zorg	0		Beschermd wonen	N	S	AR	J
Zorg	-14	V	Routegebonden Doelgroepenvervoer	N	I	AR	J
Zorg	-20	V	Extra locaties beschermd wonen en jeugdzorg voor inwoners en kinderen met corona	J	I	AR	J
Zorg	-40	V	WMO begeleiding	N	I	AR	J
Jeugd /Jeugdzorg	-123	V	Jeugdzorg	N	I	AR	J
Turap 1	171	N					
Zorg	175	N	Meerkostenregeling Jeugdwet en Wmo	J	I	AR	J
Zorg	20	N	Extra locaties beschermd wonen en jeugdzorg voor inwoners en kinderen met corona	J	I	AR	J
Zorg	-24	V	WMO Huishoudelijke ondersteuning	N	I	AR	J
Baten	-900	N					
Turap 2	-900	N					
Zorg	-900	N	Eigen bijdrage	N	I	AR	J
Turap 1	0						
Toevoegingen aan reserves	5.484	N					
Turap 2	5.484	N					
Jeugd /Jeugdzorg	2.855	N	TM Jeugdzorg: aanpak problematiek jeugdzorg	J	I	AR	J
Jeugd /Jeugdzorg	2.504	N	TM Jeugdzorg: aanpak problematiek jeugdzorg: POH Jeugd GGZ	J	I	AR	J

Jeugd /Jeugdzorg	125	N	TM Jeugdzorg: aanpak problematiek jeugdzorg: wachttijden specialistische zorg	J	I	AR	J	

Turap 1	0
Onttrekkingen aan reserves	0
Turap 2	0
Turap 1	0

Turap 2

Meerkostenregeling Jeugdwet en WMO (impact corona)
Organisaties kunnen directe meerkosten bij de uitvoering van de Jeugdwet en Wmo als gevolg van de coronacrisis declareren bij gemeenten. De regeling loopt (vooralsnog) van maart 2020 t/m december 2021. Arnhem is centrumgemeente voor de regio. Het rijk heeft voor de uitvoering van deze regeling middelen beschikbaar gesteld via de DU's maatschappelijke opvang en vrouwenopvang, de IU Beschermd wonen en de Algemene Uitkering (Wmo). Het opgenomen bedrag in 2021 betreft nog nagekomen declaraties uit 2020 en een inschatting van 60% van dit bedrag voor 2021. Compensatie vindt plaats in het gemeentefonds in programma S00.

Mantelzorg (impact corona)
In de raad is bij de behandeling van de Perspectiefnota op 30 juni 2021 motie 21M123 'Ook mantelzorg vraagt zorg' aangenomen. Met deze motie wordt de staat van de (jonge) mantelzorger in Arnhem geactualiseerd en via meerjarig beleid worden extra maatregelen ter betering van de positie van (jonge) mantelzorgers in Arnhem getroffen. Dekking is toegezegd vanuit het corona-steunpakket voor gemeenten.

Extra locaties beschermd wonen en jeugdzorg voor inwoners en kinderen met corona (impact corona)
Inmiddels is gebleken dat deze kosten onder de meerkostenregeling corona zijn ingediend en zijn de lasten onder dat punt opgenomen.

WMO en Jeugdzorg
Op het totale zorgbudget wordt op dit moment een voordeel van € 3,6 miljoen voorzien, waarvan een nadeel van € 700.000 op programma S07 Zorg wordt gemeld en een voordeel van € 4,3 miljoen op de wijkprogramma's. Dit betekent dat het voordeel ten opzichte van Turap 1 wordt bestendigd; hier werd al een voordeel van € 2,7 miljoen voorzien. Omdat toen nog rekening gehouden werd met een mogelijke inhaalvraag Zorg na corona ter hoogte van € 1,4 miljoen, werd per saldo een voordeel van € 1,3 miljoen geprognosticeerd. Inmiddels wordt op basis van de huidige bestedingen een eenmalig voordeel van circa € 3,6 miljoen in 2021 verwacht. Van een inhaalvraag Zorg lijkt vooralsnog geen sprake. In de prognose gaan we er vanuit dat de zorgvraag weer op het niveau van vóór de coronamaatregelen zal komen.

Het voordeel wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- ***Doelgroepenvervoer (€ 800.000)***

Begin 2021 is er als gevolg van de Corona maatregelen een onderbesteding op de begroting ontstaan. Als gevolg van de gesloten scholen, de hoge besmettingen en aantallen in de ziekhuizen waren het route gebonden en vraagafhankelijk vervoer lager dan verwacht. Vanaf het derde kwartaal trekt de inzet van vervoer weer aan en is de verwachting dat dit weer naar begrotingsniveau gaat.

- ***WMO begeleiding (€ 1.400.000)***

De kosten zijn gedaald, dit wordt waarschijnlijk veroorzaakt door de nieuwe inkoop (minder aanbieders en een lager tarief voor specialistische begeleiding) en de transformatie van specialistische - naar basisbegeleiding. Daarnaast speelt monitoring en extra aandacht voor onrechtmatige declaraties waarschijnlijk een rol; met een aantal zorgaanbieders wordt om deze redenen geen zaken meer gedaan.

· ***Huishoudelijke ondersteuning (€ 1.100.000)***

Het voordeel is grotendeels toe te schrijven aan de nieuwe inkoop waarbij gestimuleerd wordt om de algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning in te zetten in plaats van de maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning. Het aantal cliënten binnen huishoudelijke ondersteuning neemt wel toe, maar de toename in euro's wordt gemitigeerd doordat er een verschuiving plaatsvindt van de algemene voorziening naar de maatwerkvoorziening. De lasten per cliënt dalen. In het voordeel zit een onzekerheid, omdat het effect van de verschuiving op den duur ophoudt, waardoor de groei van het aantal cliënten vermoedelijk als gevolg van vergrijzing effect zal hebben op de verwachte lasten.

· ***Woonvoorzieningen (€ 240.000)***

Het voordeel is grotendeels toe te schrijven aan de nieuwe werkwijze binnen de Stichting Sociale Wijkteams Arnhem voor het toekennen van een woonvoorziening. Medio 2020 is een expertiseteam Hulpmiddelen gestart binnen de Stichting Sociale Wijkteams Arnhem die over de kennis bezitten of vooraf af te vangen welke voorziening niet door de gemeente Arnhem moeten worden betaald.

· ***Jeugdzorg (€ 960.000)***

In juni 2020 werd duidelijk dat de eerder verwachte groei in de jeugdzorg die tot grote tekorten zou leiden, niet bleek op te treden. Vanuit behoedzaamheid is wel een extra bedrag toegevoegd aan de begroting jeugdzorg in de jaren 2021 - 2024. In 2021 was dit € 2 miljoen. Dit is verwerkt in begroting 2021 - 2024. In 2021 blijkt dit budget niet geheel nodig om de geprognosticeerde tekorten te dekken.

Tegenover deze voordelen staat een nadelen op

· ***inkomsten uit eigen bijdragen (€ 900.000)***

Als gevolg van de uitname WLZ en minder cliënten bij begeleiding is de geïnde eigen bijdrage voor 2021 lager dan begroot.

Beschermd Wonen uitname Wlz (geen bedrag)

Vooraankondiging voor verzamelbesluit 3

Vanaf 2021 is de Wet langdurige zorg opengesteld voor mensen met psychiatrische problematiek. Een aanzienlijk deel van de inwoners die in 2021 een toewijzing voor Beschermd Wonen had, is doorgestroomd naar de Wet langdurige zorg (Wlz). Op basis van een eerdere inschatting van de uitname Wlz is de Integratieuitkering Beschermd Wonen voor Arnhem verlaagd met circa € 20 miljoen. In de septembercirculaire volgt op basis van de nacalculatie de definitieve uitname Wlz. Dit zal verwerkt worden in de begroting via verzamelbesluit 3. De verwachting is dat er na aframing van de begroting nog een positief voordeel blijft staan, dit zal blijken na publicatie van de septembercirculaire.

Taakmutatie jeugdzorg: aanpak problematiek jeugdzorg

Dit betreft een taakmutatie: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in programma S00 onder 'meicirculaire gemeentefonds'.

Taakmutatie jeugdzorg: aanpak problematiek jeugdzorg: POH jeugd GGZ

Dit betreft een taakmutatie: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in programma S00 onder 'meicirculaire gemeentefonds'.

Taakmutatie jeugdzorg: aanpak problematiek jeugdzorg: wachttijden specialistische zorg

Dit betreft een taakmutatie: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in programma S00 onder 'meicirculaire gemeentefonds'.

Teksten reeds opgenomen in Turap 1

Meerkostenregeling Jeugdwet en Wmo (impact corona)

Organisaties kunnen directe meerkosten bij de uitvoering van de Jeugdwet en Wmo als gevolg van de coronacrisis declareren bij gemeenten. De regeling loopt (vooralsnog) van maart t/m december 2020. Arnhem is centrumgemeente voor de regio. Het rijk heeft voor de uitvoering van deze regeling middelen beschikbaar gesteld via de DU's maatschappelijke opvang en vrouwenopvang. Deze middelen zijn grotendeels ingezet voor de meerkosten in de maatschappelijke opvang. Het is onzeker of deze middelen ook kostendekkend zijn voor de meerkosten in het zorgdomein omdat nog niet alle declaraties zijn ingediend. Voor doelgroepenvervoer geldt dat in de intelligente lockdown 80% van de niet gereden ritten is doorbetaald, deze regeling is voor het gehele jaar doorgetrokken als het gaat om vraagafhankelijkvervoer en routevervoer naar dagbesteding. Inmiddels wordt

leerlingenvervoer en jeugdwetvervoer voor 100 % gereden, dus vervalt de 80% regeling. Voor 2021 wordt op dit onderdeel een nadeel van € 25.000 verwacht.

Extra locaties beschermd wonen en jeugdzorg voor inwoners en kinderen met corona (impact corona)
Er zijn door aanbieders van beschermd wonen en jeugdzorg (onder andere RIBW en Lindenhout) extra locaties geopend om inwoners en kinderen met corona te kunnen opvangen die door de omstandigheden niet meer op hun huidige adres kunnen blijven wonen. Ook is er de mogelijkheid voor kinderen om 24uurs begeleiding thuis te ontvangen (zodat ze thuis in quarantaine kunnen blijven als hun ouders opgenomen moeten worden). Inschatting van de impact 2021 is uitgaande van de situatie begin 2021. Naar verwachting zal het Rijk dit compenseren in 2021.

S08 Welzijn en inclusie

Voortgang doelen en inspanningen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhemmers voelen zich thuis en kunnen meedoen in hun stad

Veilig en positief opgroeien

De inzet jeugd- en jongerenwerk is niet alleen op het kind of de jongere, maar juist ook op haar of zijn opvoedklimaat en de leefomgeving. Om hier meer zicht op te hebben in tijden van corona is de samenwerking van jongerenwerk met scholen geïntensiveerd afgelopen jaar. In het kader van de Herijking welzijn zijn we gestart met een onderzoek naar de behoefte van Jeugd en Jongerenwerk (inclusief de Schuytgraaf), dit onderzoek zal in het najaar klaar zijn. Dit onderzoek dient als input voor onze inspanningen op onze doelstellingen binnen opgroeien en opvoeden. Daarnaast werken alle jeugd- en jongeren partners aan de uitvoering van activiteiten gericht op het beperken van negatieve (gezondheids)effecten van de noodzakelijke coronamaatregelen. De activiteiten zijn gericht op het mentaal weerbaar maken van de jongere. Bij alle inzet wordt de rol van de ouders meegenomen, zij ontvangen ondersteuning en uitleg over situaties die voor hen onbekend zijn.

Sluitende aanpak ketenpartners voor vroegsignalering

Met het aanbod gezinsprogramma's (Homestart, Spel aan Huis, Speelmorgens) worden ouders met jonge kinderen ondersteund bij vragen over opvoeden en de (taal) ontwikkeling van hun kind. Dit aanbod is van belang voor vroegsignalering en preventie en leidt toe naar het aanbod peuteropvang dat voor alle kinderen vanaf 2 jaar beschikbaar is.
De partners op jeugd- en jongerenwerk, sport, onderwijs, en jeugd(gezondheids)zorg werken goed samen, maar dit blijft om aandacht vragen. Daardoor is er meer zorg voor de leefwereld van jongeren, waardoor jongeren met wie het minder goed gaat eerder worden gesignaleerd. Het gaat ook om het kennen van de online leefwereld. Deze is voor veel kinderen en jongeren net zo belangrijk als op straat. Online jongerenwerk maakt daarom steeds meer onderdeel uit van onze aanpak, hier is meer ondersteuning voor nodig. Ook zijn jongeren vaak mantelzorger. We gaan op dit onderdeel een onderzoek starten. Als het gaat om mantelzorgondersteuning verdienen zij specifieke aandacht.

Ontwikkelen van voorliggende voorzieningen

Het (door-)ontwikkelen van aanbod in het afschalen of het voorkomen van zwaardere zorg is een aspect in het geheel. Daarnaast speelt vroegsignalering en doorverwijzing een belangrijk rol. Hierin trekken we samen op met het programma Zorg Dichterbij.
Er zijn diverse projecten en pilots die hierin zijn gestart en worden doorontwikkeld:

- Welzijn op recept: deze pilot loopt in de wijken Malburgen en Klarendal. Met als doel psycho-sociale problemen op te pakken en het voorkomen van inzet bij een psycholoog dat met ontmoeting of anders opgepakt kan worden in het voorliggende veld.
- Doorontwikkeling Voor Elkaar in Arnhem (VEIA): deze pilot loopt stadsbreed. Met als doel vraag en aanbod op een laagdrempelige wijze met elkaar te verbinden. Dit is een samenwerking tussen diverse welzijspartijen die werken met vrijwilligers. Dit kan fysiek en digitaal zijn.
- Buurtschakels: deze pilot loopt in de wijk CSA. Met als doel het sociale netwerk te versterken van het individu met een collectieve aanpak.

Meedoen en openstaan voor elkaar

Corona heeft veel effect op hoe we elkaar ontmoeten en kunnen participeren in onze stad. Zo hebben we in de afgelopen periode veel knelpunten gesignaleerd in de wijken. Mede dankzij de steunpakketten vanuit het Rijk zijn er aanvullende activiteiten gestart om de negatieve (gezondheids)effecten van de coronamaatregelen te beperken. Dit is opgepakt aan de hand van drie actielijnen: Jeugd, kwetsbare groepen en leefstijl interventies & sport. De meeste activiteiten starten vanaf de zomervakantie en lopen door tot eind 2021. Hierbij lopen wijkgericht werken, inclusie en cultuur als een rode draad door ons beleid en werkwijze. Zo is er specifieke aandacht voor jongeren en volwassenen met een beperking, zodat ook zij kunnen mee doen met de activiteiten. Daarnaast hebben we een evaluatie uitgevoerd van Ontmoeten en Verbinden en werken we intensief samen met buurthuizen aan een startnotitie. We werken toe naar een integraal accommodatiebeleid. Dit doen we samen met partners in de stad.

Netwerkaanpak eenzaamheid

In 2020 zijn we begonnen met de netwerkaanpak eenzaamheid in de wijken Malburgen en Elderveld. Hiervoor werken we samen met het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en met de organisaties en initiatieven in de wijken. Ontmoeten maakt ook deel uit van de aanpak eenzaamheid. De aanpak is ook opgenomen in opdrachten aan de welzijnspartners.

Bestendigen regenboogaanpak

De gemeente Arnhem maakt zich sterk voor het verbeteren van de sociale acceptatie, veiligheid en emancipatie van lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen, trans- en intersekse personen (LHBTI personen). In 2021 hebben we op verschillende momenten extra aandacht gevraagd voor LHBTIQ+ thema's, bijvoorbeeld het 20-jarig jubileum van het openstellen van het burgerlijk huwelijk voor personen van gelijk geslacht. Ook besteden we jaarlijks aandacht aan 'coming-out dag'. Daarnaast hebben we de partners in de stad betrokken bij het ontwikkelen van het actieplan 'Vrij zijn in Arnhem' (zie ook bij 'Voorkomen en tegengaan van discriminatie'). Samen met de klankbordgroep LHBTIQ+ hebben we doelen ontwikkeld op het gebied van zichtbaarheid, versterken van de samenwerking tussen de partners en bewustwording. Via de campagne #ArnhemDurft geven we specifiek aandacht aan bewustwording. De doelen en acties zijn in het actieplan opgenomen. De aanpak is een doorlopend proces en blijft constant in ontwikkeling.

Herformuleren welzijnsopdrachten

Het doel van de herijking welzijn is om een beweging op gang te brengen en toe te werken naar een stevige sociale basis. Deze veranderopgave is een belangrijke bouwsteen van onze koerswijziging binnen het totale sociaal domein. Dit doen we samen met inwoners, onze maatschappelijke partners in de wijken, de teams Leefomgeving, de Sociale wijkteams en andere organisaties. Maar ook in samenhang, zoals met de Arnhem-Oost aanpak. De afgelopen jaren is er onder andere door de teams Leefomgeving, bij bewoners veel informatie opgehaald over wat er speelt in de wijken en hoe we kunnen anticiperen op vragen. Deze informatie hebben we gebruikt om de subsidie-uitvraag 2022 op te stellen.
Daarnaast zijn diverse onderzoeken nog gaande: naar het jeugd- en jongerenwerk (inclusief Schuytgraaf en meidenwerk), aanpak ontmoeten en verbinden en buurthuizen.
Welzijnsinitiatieven (Empowering Nisa, Stichting JAM, Achter de Voordeur, Presikhaaf University, AM Support, Stichting Broek Omhoog, De Kansen, de driestroom, Automaatje - SWOA, RAAK, Stadslandbouw Mooieweg, De Wasplaats, Mobility Mentoring, Live plus, Toon Hermans Huis, Stichting Leergeld, Blauwe Wijk economie, Buurtgroenbedrijf, Samra, Vitanos, Stichting Stevig, Schatgravers en Leuke Linden) die zich bewezen worden geborgd binnen de begroting.
Ook werken we aan een actieplan (middellange en lange termijn) waarin we aangeven welke inzichten er zijn, onze ambities en de acties die daaraan gekoppeld zijn.

Ondersteuning mantelzorgers

Tijdens de coronacrisis is gebleken hoe cruciaal informele zorg is, dat mensen naar elkaar omkijken. Voor Elkaar In Arnhem is gestart, een samenwerking tussen MVT (Mantelzorg Vrijwillige Thuishulp Arnhem), SWOA (Stichting Welzijn Ouderen Arnhem), Rijnstad en de gemeente, waarbij hulpvragen van Arnhemmers gekoppeld worden aan vrijwilligers.

Duurzame inburgering

Er zijn 91 trajecten gestart in de pilot duale trajecten, waarvan 41 bij de Mondmaskerfabriek en 50 bij de horecavoorziening A Beautiful Mess. Hiermee lopen we op koers.
Bureau nieuwkomers is in januari 2021 gestart als pilot en begeleidt 83 nieuwkomers en oudkomers.
In de begeleiding wordt uitgegaan van toekomstperspectief en inzet naar een hoger taalniveau. Daarnaast werken we met maatschappelijke begeleiding en buddy's ter ondersteuning van de inburgering.
Er is een aanbestedingsprocedure gestart om per 1 januari 2022 inburgeringstrajecten in te kopen. In de aanbesteding is nadruk gelegd op een snelle start, toewerken naar zelfredzaamheid en het gecombineerd leren van taal en participeren bij voorkeur door werk. We werken hierin samen met acht gemeenten in de regio.

Voorbereiden op de nieuwe inburgeringswet en ontwikkelen nieuwe werkwijze

In aanloop naar de gewijzigde wet inburgering en het actieplan nieuwkomers zijn er nieuwe afspraken gemaakt met samenwerkingspartners en is de inkoop van inburgeringstrajecten bijna afgerond.

Een passend vangnet

In verband met de coronacrisis is ingezet op veilige opvang met inachtneming van de RIVM-richtlijnen, dit is ook van toepassing op uitgeprocedeerde asielzoekers. Het landelijke programma terugdringing dakloosheid zet vanaf het derde kwartaal van 2020 in op zelfstandig wonen met (of zonder) begeleiding. Hiervoor moeten woonplekken gerealiseerd worden, waarmee de capaciteit van de opvang omlaag kan. In het Arnhemse plan van opvang naar wonen is de koers en het tijdspad geschetst. Inmiddels zijn al enkele woonprojecten gestart.
Ook wordt onverminderd ingezet op preventie en toekomstperspectief

Actieprogramma dak- en thuisloze jongeren

De instroom en de bezetting van de jongerenopvang is nog steeds hoog. Onze ambitie is dat jongeren niet langer dan 3 maanden in de opvang hoeven te verblijven. Net als in 2020 verblijft ook dit jaar 80% van de jongeren 3 maanden of korter in de opvang. Om instroom te beperken en de uitstroom te bevorderen werken we aan de beweging van opvang naar wonen. Diverse wooninitiatieven zijn inmiddels gestart om door- en uitstroom uit de opvang op gang te brengen en om dreigende dakloosheid na uitstroom uit de jeugdzorg te beperken. De maatwerkaanpak rondom knellende regels wordt wanneer noodzakelijk veelvuldig toegepast. De doorbraakmethode wordt zowel via het SoHos, als via het actieprogramma, binnen de gemeente en de wijkteams verspreid.

Uitvoeren regiovisie 2019-2022 huiselijk geweld en kindermishandeling

Er waren het afgelopen half jaar doorlopend contacten met Veilig Thuis, Moviera en Centra Seksueel geweld vanwege afstemming over het aanbod, de impact van corona, de verhuizing van Moviera en de ontwikkelingen van diverse pilots. Het afgelopen jaar is besloten opnieuw deel te nemen aan de Pilot PION van Moviera. Een aanbod voor mannen die relationeel geweld hebben gebruikt. Dit aanbod betreft onder andere een lotgenoten-groep, supportgroep, trainingen voor professionals vanwege de beeldvorming over/ van plegers van geweld en een individueel aanbod voor deze groep mannen. PION behoeft nog meer aandacht in Arnhem en omgeving. Volgens planning verhuist Moviera eind 2021 met haar opvanglocatie naar Arnhem. Hiervoor vindt afstemming plaats zowel binnen als buiten de gemeente.

Als gemeenten nemen we deel aan het online platform trauma, ook bekend als De Drakentemmers. Dit betreft een platform voor professionals die gespecialiseerd zijn in het bieden van trauma- en herstelltherapie aan personen en kinderen die slachtoffer zijn van HGKM. Op dit platform kunnen zij gevonden worden door slachtoffers. En kunnen zij in een beschermde omgeving met elkaar in contact komen. Ze krijgen trainingen aanvullend op hun kennis en ervaring als trauma-herstelltherapeut. Voor regio Arnhem doen er vijf professionals mee aan dit platform.

Voorgaande jaren hebben we in het kader van preventieve activiteiten altijd subsidie verstrekt aan enkele ketenpartners. Eind 2020 hebben we besloten een subsidieregeling preventie op te stellen. Deze is op 6 juli bekrachtigd door het college en de raad. Hiermee wordt het voor een groter aantal ketenpartners mogelijk zich in te schrijven voor het uitvoeren van preventie-activiteiten zodat het aanbod (nog) beter aansluit bij wat nodig is.

De regiovisie Samen Veilig 2019-2022 geeft nog meer actiepunten. Dit vergt een doorlopende prioritering.

Versterken ketensamenwerking OGGz-partners

De ketensamenwerking is mede als gevolg van de coronacrisis verbeterd. Partners weten elkaar goed te vinden en hebben korte lijnen.
Signalen over niet optimaal verlopende samenwerking worden door VGGM en gemeente onmiddellijk geadresseerd en besproken, hetzij bilateraal op uitvoerend niveau, hetzij in breder verband op managementniveau.

Aanpak terugdringing dakloosheid

Inzet op preventie (voorkomen dakloosheid) wordt mede aangejaagd door het Actieprogramma Dak- en Thuisloze Jongeren, waardoor knellende regels op lokaal en landelijk niveau aan de oppervlakte komen en aangepast kunnen worden.
In het plan van opvang naar wonen is de koers en het tijdspad naar zelfstandig wonen uitgezet. Enkele woonprojecten zijn reeds gestart. De vernieuwing van de opvang, met name de afbouw van capaciteit, loopt parallel aan de uitstroom uit de opvang naar zelfstandig wonen.

Inclusief Arnhem

Sinds vorig jaar werken we bij het programma Inclusief Arnhem met vijf focuspunten: voorkomen en tegengaan van discriminatie; positie inwoners met een beperking versterken; diversiteit in organisaties; inclusieve gemeentelijke organisatie; inclusieve gemeentelijke communicatie. Op alle vijf focuspunten hebben we diverse inspanningen verricht (zie onderstaande tekst bij de betreffende focuspunten). Zo hebben we samen met de stad het plan 'Vrij zijn in Arnhem' ontwikkeld om discriminatie en racisme te voorkomen en terug te dringen. Helaas hebben we door de coronamaatregelen met betrekking tot sommige onderdelen een pas op de plaats moeten maken, activiteiten moeten uitstellen of anders organiseren (digitaal). Hierdoor heeft de planning van sommige focuspunten vertraging opgelopen. Zo zijn de themabijeenkomsten voor het opstellen van een lokale inclusieagenda VN-verdrag Handicap verschoven naar najaar 2021. We streven ernaar om deze inclusieagenda nog in 2021 vast te stellen. Ook gaan we dit najaar vaststellen hoe we de gemeentelijke communicatie inclusiever kunnen maken. In het eerste kwartaal van 2022 vertalen we dat naar concrete acties.

Voorkomen en tegengaan van discriminatie

Het afgelopen half jaar hebben we het actieplan 'Vrij zijn in Arnhem' ontwikkeld. In dit plan staan 37 acties waarmee discriminatie en racisme de komende twee jaar moeten worden teruggedrongen. Het actieplan is de opbrengst van gesprekken met inwoners en organisaties, en versterkt de stadsbrede beweging naar een inclusief Arnhem. De 37 acties zijn verdeeld over drie pijlers:

- de kracht van diversiteit laten zien,
- meer besef van discriminatie en racisme,
- zero tolerance tegen discriminatie en racisme.

Eerste stappen op dit gebied zijn al gezet met de campagne #ArnhemDurft in juni 2021. Hierin roepen we Arnhemmers op voor elkaar op te komen als iemand gediscrimineerd wordt. Daarnaast is het verhogen van de meldingsbereidheid een belangrijk thema.

Positie inwoners met een beperking versterken

Implementatie van de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid (AST) loopt, in samenwerking met het Arnhems platform chronisch zieken en gehandicapten (Apcg). Er is een handboek openbare ruimte ontwikkeld. Dit wordt gebruikt bij inrichting en beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Het gemeentelijk vastgoed voldoet bij renovatie en vernieuwing aan de AST. Daarnaast streven wij ernaar, dat van de bestaande gemeentelijke panden er dit jaar vijf extra gaan voldoen aan de AST. In aanvulling op wat al is gerealiseerd: zie de raadsbrief van oktober 2020 met de voortgang van de invoering van de AST.

De Monitor VN-verdrag Handicap (VNG) is uitgevoerd en er zijn verdiepende interviews gevoerd met inwoners met een beperking. De uitkomsten gebruiken we voor het opstellen van een gemeente brede inclusieagenda VN-gedrag Handicap. Voor deze agenda is een klankbordgroep ingericht met inwoners, onder wie ervaringsdeskundigen. Ook organiseren wij dit najaar vier themabijeenkomsten samen met inwoners, organisaties en vertegenwoordiging vanuit de gemeente. De bijeenkomsten zijn fysiek, wat aansluit bij de voorkeur van de betrokkenen. De thema's zijn: 'zorg en welzijn', 'wonen en buurt', 'leren en ontwikkelen' en 'werk en inkomen'. De meerjarige Inclusieagenda VN-verdrag Handicap is eind 2021 gereed.

Enkele andere voorbeelden van wat er in 2021 is/wordt opgepakt:

- Voor de toegankelijkheid van de stembureaus in 2021 is afstemming geweest tussen team Inclusie, bureau Verkiezingen en het Apcg. Het verloop tijdens de verkiezingen van 2021 wordt geëvalueerd en de uitkomsten daarvan gebruiken we voor de voorbereiding van de raadsverkiezingen 2022.
- In januari 2021 is in samenwerking met organisatie HogeNood gestart met een verdubbeling van het aantal semiopenbare toiletten eind 2021 en de vindbaarheid ervan via de HogeNoodApp. Er is daarvoor een plan van aanpak opgesteld en dat wordt nu uitgevoerd in samenwerking met het Apcg. Deze uitvoering loopt door tot in 2022.
- Deelname aan de Week van de Toegankelijkheid van 4-8 oktober 2021.

Diversiteit in organisaties

Verschillende organisaties, waaronder Arnhemse organisaties die onderdeel zijn van de Diversiteitsreis (een netwerk dat bestaat uit onder meer: Provincie Gelderland, Rozet, Rabobank, Rechtbank Gelderland, Dirkzwager, Volkshuisvesting en gemeente Arnhem), hebben de ambitie om de diversiteit binnen hun organisaties te verbeteren. Ze lopen hierbij veelal tegen dezelfde vraagstukken aan en zijn zoekende wat een goede aanpak is. We hebben dit jaar een eerste conceptvoorstel ontwikkeld hoe we met een netwerk van Arnhemse organisaties diversiteit binnen hun organisaties meer gaan stimuleren. In een aantal sessies met Arnhemse organisaties hebben we het voorstel getoetst en concreet gemaakt. Dit jaar gaan we verdere stappen zetten om het voorstel door te ontwikkelen en aan de slag te gaan.

Inclusieve gemeentelijke organisatie

De gemeente Arnhem wil binnen vijf jaar een inclusieve en diverse organisatie zijn, die op alle niveaus binnen de organisatie een afspiegeling is van de Arnhemse beroepsbevolking. Zo zullen we beter toegerust zijn voor de opgaven van de stad, kunnen we een betere dienstverlening bieden en zullen we meer toekomstbestendig zijn. We willen een stad en een organisatie zijn waarin alle inwoners zich herkennen en welkom voelen. Wij willen een voorbeeld zijn voor alle andere (Arnhemse) organisaties. Deze ambitie willen we binnen vijf jaar realiseren door ons specifiek te richten op twee onderdelen:

1. een divers personeelsbestand en
2. een inclusieve (werk)cultuur. Nadere informatie hierover is te vinden in de raadsbrief (en bijlagen) 'Rapport stappen diverse en inclusieve organisatie' van 6 april 2021.

Met de geformuleerde ambitie leggen we de lat hoog. Dit vraagt veel én continue inzet en aandacht. De afgelopen periode hebben we hiervoor al veel acties in gang gezet. Zo is per 1 september de manager Inclusie en Diversiteit gestart. Daarnaast zijn verschillende acties in gang gezet die bijdragen aan het diverser en inclusiever maken van de organisatie. Zo hebben de clustermanagers en afdelingshoofden trainingen gevolgd waarbij zowel (het belang van) diversiteit en inclusie in de dagelijkse werkzaamheden als de mogelijke obstakels die daarbij komen kijken, aan bod komen. De trainingen zijn een voortraject voor het maken van de clusteractieplannen. Ook zijn in de zomer de vragen van de Nederlandse InclusiviteitsMonitor uitgezet onder alle medewerkers om een goed beeld te krijgen van de mate van inclusiviteit binnen de organisatie en de concrete uitdagingen waar inzet op nodig is (Motie 20M116). Verder is een aantal P&O-medewerkers en leden van een sollicitatiecommissie door een extern bureau begeleid bij het inclusief werven en selecteren van kandidaten. Het trainen van medewerkers en het standaardiseren van inclusief werven en selecteren als methodiek wordt komende periode verder voortgezet.

Inclusieve gemeentelijke communicatie

Als gemeente willen we, zowel intern als extern, communiceren op een manier die begrijpelijk is en waarbij iedereen zich gezien en begrepen voelt. Dat doen we langs de volgende lijnen: we schrijven in voor iedereen begrijpelijke taal; verdere verbetering van de toegankelijkheid van de gemeentelijke website en onderzoeken of we in onze communicatie aansprekend zijn voor álle Arnhemmers en wat we eventueel beter kunnen doen.

Schrijven in voor iedereen begrijpelijke taal
Wij ondertekenden dit jaar de Direct Duidelijk Deal met het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Daarmee beloven we te werken aan helder (direct duidelijk) taalgebruik. We werken eraan om taalniveau B1 de norm te laten zijn voor onze communicatie naar inwoners, ondernemers en andere partners. Om dit te bewerkstelligen worden onze medewerkers hierin (gefaseerd) getraind. Dit is in lijn met onze visie op de communicatieve organisatie. Communiceren op B1-niveau zien wij als een permanente opgave; een proces van bewustwording, training, doen, leren en verbeteren. We hebben inmiddels de eerste medewerkers getraind. We begonnen met medewerkers die communiceren met inwoners en ondernemers met schulden, en afdelingen en medewerkers die veel brieven of beschikkingen schrijven. Aansluitend op de trainingen worden vervolgacties ondernomen zoals het onder de loep nemen van standaardteksten. Bij de Direct Duidelijk Deal gebruiken we de expertise van onder meer het Arnhems Platform Chronisch Zieken en Gehandicapten (APCG) en de Innovatiekamer (ex-laaggeletterden).

Verbeteren toegankelijkheid websites
Sinds 2020 moeten overheidswebsites en -apps voldoen aan wettelijke toegankelijkheidseisen. Die eisen gelden ook voor organisaties waar wij werk aan hebben uitbesteed en waar inwoners en ondernemers rechtstreeks digitaal mee samenwerken. Momenteel vindt er een verbeterslag plaats conform de wettelijke eisen. De digitale toegankelijkheid moet elke drie jaar worden aangetoond door een externe auditor.

Communicatie waarin alle Arnhemmers zich herkennen
In het najaar gaan we een analyse uitvoeren om te kijken hoe we de gemeentelijke communicatie zowel intern als extern inclusiever kunnen maken. In het eerste kwartaal van 2022 vertalen we dat naar concrete acties.

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand Juli 2021	Prognose Turap 2	Afwijking Turap 2 (aanvulling op TR 1)	Afwijking Turap 1
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	25.753	29.742	1.092	2.897
Baten	1.558	1.558	0	0
Saldo lasten en baten	-24.195	-28.184	-1.092	-2.897
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	1.084	1.084	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	1.084	1.084	0	0
Prognose resultaat	-23.111	-27.100	-1.092	-2.897

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	3.989	N					
Turap 2	1.092	N					
Welzijn	285	N	Inzet Sociaal en Mentaal Welzijn en Leefstijl + steunpakket jeugd	J	I	AR	J
Asielzaken	261	N	DU Faciliteitenbesluit opvangcentra	N	I	AR	J
Welzijn	214	N	DU Vrouwenopvang	N	S	AR	J
Welzijn	200	N	Extra locaties maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona	J	I	AR	J
Asielzaken	130	N	DU Maatschappelijke begeleiding azielzoekers	N	I	AR	J
Inclusie	65	N	TM Versterken gemeentelijke anti-discriminatievoorziening	N	S	AR	J
Asielzaken	-63	V	IU Inburgering	N	S	AR	J
Turap 1	2.897	N					
Welzijn	1.400	N	Extra locaties maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona	J	I	AR	J
Welzijn	1.247	N	Inzet Sociaal en Mentaal Welzijn en Leefstijl	J	I	AR	J
Welzijn	250	N	Steunverlening aan organisaties die door corona in hun voortbestaan bedreigd worden	J	I	AR	J
Baten	0						
Turap 2	0						
Turap 1	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Turap 2	0						
Turap 1	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Turap 2	0
Turap 1	0

Turap 2

Inzet sociaal en mentaal welzijn en leefstijl + steunpakket Jeugd (impact corona)
Het Rijk heeft via de 'maartcirculaire' extra coronamiddelen beschikbaar gesteld in het kader van het pakket Sociaal en mentaal welzijn en leefstijl alsook het steunpakket Jeugd. Het college heeft eerder besloten over de inzet van deze middelen. In Turap 1 zijn in dat kader ook bedragen opgenomen. Daarin ontbrak nog een bedrag van € 285.000 waarover het college ook al een besluit had genomen. Aanvullend op de Turap 1 is/wordt ook de Raad daarover via een raadsbrief geïnformeerd en wordt het geheel in Turap 2 opgenomen. Zie eveneens de tekst hieronder opgenomen onder turap 1 voor een toelichting op de aard van de afwijkingen.

DU Faciliteitenbesluit opvangcentra
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in programma S00 onder 'meicirculaire gemeentefonds'.

DU Vrouwenopvang
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in programma S00 onder 'meicirculaire gemeentefonds'.

Extra locaties maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona (impact corona)
Naast de huidige voorzieningen is in 2020 een grote extra locatie geopend om opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM te verlenen. Het gaat om opvang in een passagiersschip. Het Rijk heeft toegezegd gemeenten hiervoor te compenseren voor 2021. Met de huidige ontwikkelingen is het streven dat het passagiersschip tot en met het derde kwartaal van 2021 nodig zal zijn voor opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM. Ingezet wordt op preventie (het voorkomen van dakloosheid), op de beweging van opvang naar wonen en op om- en afbouw van de opvang (minder opvangcapaciteit; opvang op eenpersoonskamers). Afhankelijk van de snelheid van met name de ontwikkelingen in de beweging van opvang naar wonen is het waarschijnlijk nodig om in plaats van het passagiersschip tijdelijk een andere, kleinere extra opvanglocatie te openen.

Decentralisatie-uitkering Maatschappelijke begeleiding asielzoekers
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in programma S00 onder 'meicirculaire gemeentefonds'.

Taakmutatie versterken gemeentelijke anti-discriminatievoorziening
Dit betreft een taakmutatie: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in programma S00 onder 'meicirculaire gemeentefonds'.

Integratie-uitkering Inburgering
Dit betreft een integratie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in programma S00 onder 'meicirculaire gemeentefonds'.

Teksten reeds opgenomen in Turap 1

Extra locaties maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona (impact corona)
Naast de reguliere opvang voorzieningen is een andere locatie geopend om opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM te verlenen. Het gaat om opvang op een cruiseschip. Met de huidige ontwikkelingen is de verwachting dat het passagiersschip minimaal voor een half jaar in 2021 nodig zal zijn voor opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM. Er moet rekening gehouden worden met een overgangsperiode van drie maanden. Opvang moet anders georganiseerd worden, zodat afstand 1,5 meter handhaven en 1 of 2 persoonskamers voor daklozen mogelijk is. Inzet is op het versneld realiseren van geschikte woningen voor daklozen, zodat met minder opvangcapaciteit (maar ruimer opgezet) volstaan kan worden. Uitstroom van het

passagierscruiseschip is afhankelijk van de snelheid van het realiseren van woningen en van de mate van instroom van nieuwe daklozen.

Inzet Sociaal en Mentaal Welzijn en Leefstijl (impact corona)

De coronacrisis heeft impact op het sociaal en mentaal welzijn van mensen in alle lagen van de bevolking. Er is vanuit het Rijk een nieuw maatschappelijk steunpakket ontwikkeld dat zich richt op sociaal en mentaal welzijn en een gezonde leefstijl. Het kabinet wil samen met de gemeenten maatregelen treffen om de directe effecten van het sociaal en mentaal welbevinden van kwetsbare groepen en negatieve gezondheidseffecten van de noodzakelijke corona maatregelen zoveel mogelijk in goede banen te leiden en verdere schade te voorkomen. Doel van dit steunpakket is het verminderen van de langdurige gevolgen van deze coronaperiode op het sociaal en mentaal welbevinden en gezondheid. Het betreft incidentele middelen, voor tijdelijke intensivering. Het pakket bestaat uit drie actielijnen:

1. Intensivering initiatieven welzijn voor de jeugd;
2. Intensivering initiatieven welzijn kwetsbare groepen;
3. Intensivering initiatieven gezonde leefstijl.

Vooralsnog is de impact bij dit programma opgenomen, maar deze kan ook een relatie hebben met andere programma's. De inkomsten zijn opgenomen op programma S00 bij het gemeentefonds.

Steunverlening aan organisaties die door corona in hun voortbestaan bedreigd worden (impact corona)

Op basis van een afwegingskader kan door de gemeente steun worden verleend aan sportverenigingen, cultuurinstellingen, welzijnsorganisaties, buurthuizen en aan initiatieven die een rol vervullen in de sociale samenhang in wijken. Hierbij wordt uitgegaan van steunverlening gedurende de periode 1 mei 2020 tot 1 mei 2021. De over deze periode hiervoor te verlenen steun wordt gemaximeerd tot € 250.000. De kosten worden zoveel als mogelijk gedekt uit bestaande budgetten binnen de desbetreffende beleidsvelden. In 2020 is hierop geen beroep gedaan, dit is doorgeschoven naar 2021. Vooralsnog is de impact bij dit programma opgenomen, maar deze kan ook een relatie hebben met andere programma's.

S09 Gezondheid en sport

Voortgang doelen en inspanningen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhemmers gezonder en fitter

Gezonde levensstijl

Een gezonde leefstijl is de basis voor een gezond en prettig leven. Samen met Sportbedrijf Arnhem en sportaanbieders in Arnhem verzorgen we steeds meer leefstijltrajecten. Ook op de aandachtsgebieden rookvrije generatie en verminderen van overgewicht doen we veel (zie ook de raadsbrief van 29 juni 2021 over de Voortgang Gezond & Fit). Daarnaast is er recent een lokaal preventieakkoord gesloten rondom onder meer deze thema's.
In het ontwerp van de omgevingsvisie is al nadrukkelijk aandacht voor een beweegvriendelijke openbare ruimte. Aandacht voor de voetganger nemen we nu al mee in gebiedsontwikkelingen, zoals in Kronenburg. In bredere zin werken we aan een uitvoeringsagenda 'bewegen in de openbare ruimte', samen met onder meer de disciplines mobiliteit, openbare ruimte, sport en gezondheid.

Kinderen hebben rond en na hun geboorte een kansrijke start

Er is in Arnhem een lokale coalitie Kansrijke Start gevormd. Partners uit de geboortezorg en het sociale domein werken hierin samen om de ketensamenwerking te versterken en een passend aanbod aan ondersteuning te bieden aan (aanstaande) zwangere vrouwen en ouders in een kwetsbare positie. In 2020 is een gezamenlijke ambitie geformuleerd en zijn er thema's geprioriteerd waar nu in werkgroepen uitvoering aan wordt gegeven. Zo wordt er gewerkt aan het verkrijgen van meer inzicht in cijfers (doelgroep en problematiek), het inzichtelijk krijgen van de knelpunten in de ketensamenwerkingen wordt er in stadsbrede expertisekringen met de zorgprofessionals informatie uit de praktijk opgehaald waar de lokale coalitie verder mee aan de slag kan. In 2021 wordt er verder gewerkt aan het uitwerken van de speerpunten in een plan van aanpak en het borgen van Kansrijke Start voor de toekomst.

Minder inwoners hebben overgewicht

Het programma GO! is afgelopen jaar uitgebreid naar de wijken Geitenkamp, Arnhemse Broek en Klarendal. De uitrol daarvan is vertraagd door de coronacrisis, maar inmiddels wel op stoom. Tegelijkertijd maken we ons zorgen over de impact van de coronacrisis op de gezondheid van Arnhemmers. Zeker als het gaat om het thema overgewicht.
Het programma JOGG draait op volle toeren. Steeds meer sportkantines worden gezond, er komen veel watertappunten bij de komende tijd en dit najaar tekent de gemeente Arnhem het convenant gezonde sportevenementen.

Meer (jonge) Arnhemmers voldoen aan de beweegnorm

Sinds afgelopen najaar heeft het Sportbedrijf, samen met Presikhaaf Schoolmeubelen en Decathlon, meer dan 60 skillsboxen verspreid over alle basisscholen in Arnhem. Dit alles in het kader van de 2+1+2 aanpak. Een concrete stap in de richting van meer bewegen op en rondom school.
Ook is er, in het kader van het WK BMX, een pumptrack gerealiseerd in het Olympusgebied die zeer goed wordt gebruikt. Deze zomer wordt een tweede pumptrack aangelegd in Rijkerswoerd.
Afgelopen jaar heeft stichting Common Ground een pilot gedraaid in Sporthal Klarendal door te bouwen aan een urban sports community. Door de coronacrisis was het exploiteren van de hal lastig, maar inmiddels werken we samen met Sportbedrijf Arnhem en partners als Common Ground aan een doorstart van deze plek, waarbij we in het kader van de Arnhem-Oost-aanpak breder kijken dan sport alleen.
Hiermee zijn we op koers ten aanzien van de plannen, maar maken we de kanttekening dat corona ervoor heeft gezorgd dat er extra grote uitdagingen zijn om (jonge) Arnhemmers in beweging te krijgen.

Problematisch alcohol- en druggebruik terugdringen/ Kinderen en jongeren kunnen rookvrij opgroeien

Wij zetten mooie stappen richting een rookvrije generatie. De scholen en sportverenigingen zijn inmiddels rookvrij, en dit jaar worden ook alle speeltuinen en -plekken in Arnhem als rookvrije zone aangeduid. Daarnaast zijn sinds januari 2021 de bushaltes voor het Ziekenhuis Rijnstate een rookvrije zone. Deze bushalte is het begin van een beweging naar rookvrije zones bij/op alle bushaltes in de gemeente.
Met het preventieakkoord 'Een leven lang Gezond & Fit in Arnhem' is nogmaals aandacht gevraagd voor een rookvrije generatie en stoppen met roken. Dit akkoord fungeert tevens als een convenant Rookvrij en resulteerde in een gezamenlijke aanpak Stoppen met Roken. Onder andere Menzis,

Rijnstate, VGGM, OnzeHuisartsen en de gemeente Arnhem werken hierbij samen om Arnhemmers te stimuleren en te ondersteunen bij het stoppen met roken.
Alcoholgebruik en mentale gezondheid bij onder andere jongeren zijn ook belangrijke thema's in het preventieakkoord. Daarnaast is er samen met de scholen, IrisZorg en veel andere partijen een aanpak tegen Drugsgebruik op school opgestart. Hiermee zetten wij in op zowel het tegengaan van drugsgebruik alsmede het aanpakken van mogelijke onderliggende (mentale) problemen.

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand Juli 2021	Prognose Turap 2	Afwijking Turap 2 (aanvulling op TR 1)	Afwijking Turap 1
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	21.450	21.403	79	67
Baten	3.338	3.338	0	0
Saldo lasten en baten	-18.112	-18.065	-79	-67
Toevoegingen aan reserves	470	470	0	0
Onttrekkingen aan reserves	432	432	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	-38	-38	0	0
Prognose resultaat	-18.150	-18.103	-79	-67

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	146	N					
Turap 2	79	N					
Sport	40	N	Sportcomplex Valkenhuizen Beukenlaan 15	N	I	AR	J
Publieke gezondheid	39	N	TM Rijksvaccinatieprogramma tbv meningokokken + informed consent	N	S	AR	J
Turap 1	67	N					
Sport	67	N	Kunstgrasvelden	N	I	AR	J
Baten	0						
Turap 2	0						
Turap 1	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Turap 2	0						
Turap 1	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						
Turap 2	0						
Turap 1	0						

Turap 2

Sportcomplex Valkenhuizen Beukenlaan 15

Naar aanleiding van de bouw van het nieuwe zwembad en de aansluiting op de bestaande bouw zijn diverse bouwkundige zaken rond brandveiligheid naar voren gekomen. Deels waren deze tijdens de start van het project niet bekend en deels als gevolg van gewijzigde brandveiligheidsnormen tijdens project. Hierdoor hebben extra brandwerendheidsmaatregelen plaats moeten vinden om aan de norm te voldoen. Dit leidt tot een nadeel van €180.000. Dit is een investering en leidt met ingang van 2022 tot extra kapitaallasten van € 7.500. Daarnaast was het dak van de oudbouw niet bestand tegen de hevige sneeuwval van afgelopen februari. Als gevolg van deze calamiteit was het noodzakelijk om ad-hoc kosten te maken en het dak te verzwaren. De kosten hiervan bedragen € 40.000 en komen ten lasten van de exploitatie van dit jaar.

Taakmutatie rijksvaccinatieprogramma tbv meningokokken + informed consent

Dit betreft een taakmutatie: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in programma S00 onder 'meicirculaire gemeentefonds'.

Teksten reeds opgenomen in Turap 1

Kunstgrasvelden

In de vorige Perspectiefnota is budget vrijgemaakt om een natuurgrasveld te veranderen in een kunstgrasveld. Op 13 januari 2021 is een motie aangenomen waarin de raad het college opdraagt om de alternatieven voor SBR infill (de huidige methode) van een kunstgrasveld te onderzoeken, bij de eerstvolgende renovatie dan wel aanleg van een nieuw kunstgrasveld. De eerstvolgende renovatie is dus al op zeer korte termijn (is nu in gang gezet). Vermoedelijk zal uit het onderzoek blijken dat milieuvriendelijkere alternatieven duurder zijn dan dat nu in budget is voorzien. Het college kan ervoor kiezen de oude SBR infill methode te hanteren, of meer budget toe te kennen en voor een milieuvriendelijker alternatief te gaan.
Uit het onderzoek is gebleken dat een infill van maiskurk momenteel het milieu het minst belast. Dit vraagt om een extra uitgave van € 67.000. De jaarlijkse extra onderhoudskosten van € 5.000 worden door het Sportbedrijf gedekt.

S10 Klimaat en energie

Voortgang doelen en inspanningen

Hieronder is de voortgang van de doelen en inspanningen Klimaat en energie weergegeven. Een deel hiervan hebben betrekking op energiegebruik en CO2-reductie. De meest recente data over energiegebruik en CO2-reductie zijn van 2018 of 2019. Dit betekent dat we nu niet kunnen aangeven wat de effecten van onze huidige activiteiten zijn en of de energiebesparingsdoelen gehaald worden.

Ambities	Doelen	Inspanningen

In 2030 61% CO2-reductie t.o.v. 2017, dit is 572 kT CO2, verdeeld: 130 kT autonome ontwikkelingen, 191 kT (in)direct binnen actieprogramma NemiA, 5 kT (in)direct binnen andere programma's Arnhem en 246 kT buiten de gemeentegrens (in de regio)

Gebouwde omgeving: 77 kT CO2-reductie in 2030 (ten opzichte van 2017)

De meest recente data over CO2 uitstoot zijn van 2018. Hieruit is een dalende trend voor de gebouwde omgeving zichtbaar sinds 2015. Sinds referentiejaar 2017 is 11 kT CO2 gereduceerd. Het is nog onduidelijk of, en zo ja hoe sterk deze trend doorzet.

Transitievisie Warmte opgesteld in 2021, elke 5 jaar herijken

Alle onderzoeken en gesprekken die benodigd zijn om te komen tot een Transitievisie warmte voor Arnhem hebben plaatsgevonden. Op dit moment wordt de laatste hand gelegd aan het opstellen van de visie. Deze zal in het vierde kwartaal van 2021 ter vaststelling worden aangeboden aan de Raad.

Uitvoeringsplan per wijk opstellen (8 jaar voor aardgasvrij)

Proeftuin Smart Polder Kronenburg: voor de eerste appartementen (386) in Kronenburg is er eind april 2021 een samenwerkingsovereenkomst getekend tussen partijen. Eind 2022 verwachten wij dit uit te breiden met nog eens 120 appartementen. In het vierde kwartaal van 2021 starten de corporaties met het ophalen van draagvlak onder de huurders en trekt de gemeente samen met een corporatie op bij het verkrijgen van draagvlak binnen de VVE met particuliere woning eigenaren. Aansluiten op het warmtenet is vrijwillig. Onder huurders dient wettelijk 70% draagvlak opgehaald te worden en ook binnen de VVE dient consensus te zijn.
Proeftuin Elderveld-Noord: wij verwachten eind 2021, begin 2022 tot een samenwerkingsovereenkomst te komen met de professionele partijen. Ondertussen betrekken we de bewoners bij de planvorming om te komen tot een passend aanbod voor de bewoners.
Hoogkamp: voor Hoogkamp werken we momenteel aan een integrale businesscase met als techniek een buurt energiesysteem, bestaande uit een collectieve warmtepomp.

5% energiebesparing in gebouwde omgeving in 2023 en 15% in 2030 (ten opzichte van 2017)

De meest recente data over energiegebruik dateren uit 2018. Het energiegebruik in de gebouwde omgeving laat een dalende trend zien. In 2018 is 0,6% minder energie verbruikt dan in 2017. Het is op dit moment nog niet duidelijk of dit doel gehaald kan worden.
Wel zetten we vol in op energiebesparing in alle wijken van Arnhem, al dan niet in samenwerking met wijkinitiatieven. Dit doen wij door het voeren van wijkgesprekken, het gratis aanbod vanuit de RRE en RREW subsidie, zoals de energie bespaar box, woonwensencoach gesprekken, energiescans, inzet van Lijn 2030, de campagne Arnhem Aan en het stimuleren van collectieve inkoopacties.

125.000 zonnepanelen op daken in 2023, 250.000 zonnepanelen op daken in 2030

Het overzicht van het aantal zonnepanelen op daken wordt 2 keer per jaar geactualiseerd. Eind 2020 lagen er naar schatting 82.500 zonnepanelen op woningen en publieke gebouwen. Voor bedrijven en instellingen is een aparte doelstelling geformuleerd. Verwachting is dat het doel van 2023 (150.000 zonnepanelen) en 2030 (250.000 zonnepanelen) wordt gehaald, deels via autonome ontwikkelingen, deels door extra stimulering via collectieve inkoopacties.

1.500 bestaande woningen en publieke gebouwen aardgasvrij in 2023 en 6.500 in 2030

Corona heeft er voor gezorgd dat onderzoeken, afstemming en het betrekken van wijk/buurtbewoners moeizamer is verlopen. Wij verwachten deze achterstand vooralsnog is in te halen.

1.000 huishoudens in energiearmoede geholpen

Aangepast: 2500 huishoudens in energiearmoede geholpen in 2023
De raad heeft de Arnhemse aanpak energiearmoede begin 2021 vastgesteld, en daarmee een hogere ambitie op het aantal geholpen huishoudens ten opzichte van de ambitie in het programmpaplan, voorzien van middelen uit het klimaatfonds.
Begin 2021 is gestart met het optuigen van een organisatie vanuit de wijken en het opzetten van samenwerking met onze partners in de stad. Door corona is deze pas begin mei gereed gekomen en was het stookseizoen voorbij. Vanuit de pilot Energiearmoede is naar voren gekomen dat het geen nut heeft bewoners te benaderen buiten het stookseizoen. Dit betekent dat we vanaf oktober 2021 de aanpak verder uitrollen.

3 Arnhemse innovaties in wijken getest in 2023 en 10 in 2030

Tot nu toe zijn 2 (Arnhemse) innovaties getest in Arnhemse wijken: oplaadpunten voor auto's aan lantaarnpalen in Schuytgraaf, samen met Arnhems bedrijf Allego, en een batterij opslag met energiemanagementsysteem (EMS) op Koningspleij noord, dat gekoppeld wordt aan het zonneveld in aanbouw. Het EMS is gekoppeld aan de laadpunten in de stad, waardoor elektrische auto's stroom krijgen uit het zonneveld, zodra de zonnepanelen in bedrijf zijn. Verder wordt de bruikbaarheid van innovaties op het gebied van aquathermie, restwarmte uit industrie, een buurtenergiecentrale, buurtbatterij en zonnefolie onderzocht. Het is nog onzeker of één van deze innovaties in 2023 al zo ver is dat deze in wijken getest kan worden.

Bedrijven en Industrie: 38kT CO2-reductie in 2030 (ten opzichte van 2017)

De meest recente data over CO2 uitstoot bedrijven en industrie zijn van 2019. In dat jaar is een lichte stijging van CO2 uitstoot te zien bij bedrijven en industrie vergeleken met peiljaar 2017, terwijl er in 2018 een lichte daling van CO2 uitstoot was ten opzichte van 2017. Het is nog onduidelijk of en zo ja hoe sterk deze trend doorzet, en dus of het doel gehaald kan worden.

Communicatie en bewustwording intensiveren: 30% van bedrijven bekend met verduurzamingsmaatregelen in 2023 en 100% in 2030

Eind 2020 was 27% van de bedrijven bekend met de verplichtingen voor het nemen van verduurzamingsmaatregelen. Naar verwachting gaat de doelstelling van 2023 gehaald worden.

Energiebesparing bevorderen: 5% energiebesparing bij bedrijven en industrie in 2023 en 15% in 2030 (ten opzichte van 2017)

De meest recente data over energiegebruik bij bedrijven en industrie zijn van 2019. In dit jaar is 0,5% meer energie gebruikt dan in peiljaar 2017. Het is nog onduidelijk of het energiebesparingsdoel van 2023 gehaald gaat worden.
Om energiebesparing te stimuleren subsidiëren we energiescans en proberen de benutting ervan te stimuleren. Ook voert de ODRA in 2021 132 energiecontroles uit bij bedrijven op verplichte energiemaatregelen. Naast de Green Deal zorg hebben we een Green Deal in voorbereiding voor een bedrijventerrein.

Opwek en hergebruik van energie bevorderen: 25.000 zonnepanelen op daken bij bedrijven en industrie en 75.000 zonnepanelen op daken en 2 pilots met gebruik restwarmte in 2030

Het overzicht van het aantal zonnepanelen op daken wordt 2x per jaar geactualiseerd. Eind 2020 lagen er naar schatting 18.500 zonnepanelen op bedrijfsdaken en waren er nog vele rijkssubsidies (SDE) voor zon op dak toegekend, die nog niet zijn benut. We hebben de bedrijven benaderd die een nog niet benutte SDE-subsidie hebben. Verschillende bedrijven zijn doorverwezen naar de groeiversneller zon (provincie) voor een financiële vergoeding voor technische ondersteuning die ze nodig hebben bij het realiseren van zon op dak. Verwachting is dat het doel van 2023 gehaald gaat worden.

Meer bedrijven en industrie aardgasvrij maken: 100 extra bedrijven aardgasvrij in 2023 en 500 in 2030

De gesprekken met Arnhemse bedrijven over de benutting van restwarmte hebben nog niet plaatsgevonden doordat bedrijven in coronatijd met andere zaken bezig waren. In de proeftuinwijk Smart Polder Kronenburg zijn twee kantoorpanden opgenomen om aardgasvrij te worden (circa 500 woningbouwequivalenten).

Grootschalige opwek: 34 KT CO2-reductie in 2030

Het gerealiseerde zonneveld bij de rioolwaterzuiveringsinstallatie aan de Drielsedijk (7.200 panelen, 2.232 kWp) levert 0,9 kT CO2 reductie per jaar op.
De volgende grootschalige opwekprojecten zijn in 2021 in aanbouw en zullen samen met het reeds gerealiseerde zonneveld circa 18,6 kT CO2 reductie leveren:

- 4 windmolens Koningspleij noord: circa 13 kT CO2 reductie;
- zonneveld Koningspleij noord: circa 4,7 kT CO2 reductie.

Ook zijn in 2021 diverse zonnevelden/carports in voorbereiding met een verwachte totale CO2 reductie van circa 4,2 kT. De zonneveldlocaties waarmee we het overige deel van de CO2 reductie-doelstelling willen invullen zijn alle relatief klein, het betreft relatief complexe locaties met meervoudig ruimtegebruik of op water en met verschillende betrokken partijen. Het kost daardoor veel tijd en er zijn maatschappelijke middelen nodig om hiervoor de businesscase sluitend te krijgen en deze te realiseren. Het is daarom nog onzeker of de doelstelling van 2030 gehaald kan worden.

5 windmolens in Arnhem in 2030 gerealiseerd

De 4 windmolens op Koningspleij noord zijn in aanbouw en worden eind 2021 in gebruik genomen.

De voorbereiding van de windmolen Drielsedijk is opgeschort, vanwege de uitkomsten van het onderzoek Wind boven Veluwe, dat in het kader van de Regionale energiestrategie is uitgevoerd. Hieruit blijkt dat er in een straal van 8 km rondom de Veluwe door het voorkomen van de beschermde wespendief vrijwel geen ruimte is voor extra windmolens. Planontwikkelingen voor windmolens rondom de Veluwe, die in een vergevorderd stadium zijn, gaan voor deze Arnhemse locatie. De provincie zal eerst meerjarig nader onderzoek doen naar het voorkomen van de wespendief. Het kunnen ontwikkelen van een windmolen op de locatie Drielsedijk is afhankelijk van de resultaten van dit onderzoek. Dit zal pas over enkele jaren duidelijk zijn.

42 MWp (circa 45 ha) zonnevelden gerealiseerd

Zonneveld Koningspleij (8,5 hectare, 11 MWp) noord is in aanbouw en wordt eind 2021 in gebruik genomen.
Zonnecarports bij Gelredome en Nederlands Openluchtmuseum zijn in voorbereiding (samen 3 hectare, circa 3,2 MWp), echter door de carportconstructie en de grote prijsstijgingen van materialen die daar voor nodig zijn (onder andere staal) en transport ervan, zijn de businesscases van deze projecten op dit moment moeilijk sluitend te krijgen.
Met betrokken stakeholders, waaronder Rijksvastgoedbedrijf, agrariërs en natuurorganisaties wordt de haalbaarheid van een zonneveld bij Deelen onderzocht.

Definitief bod Regionale energiestrategie en structuur warmte in juli 2021

De Raad heeft de Regionale energiestrategie 1.0 vastgesteld op 16 juni 2021. Het bod is door alle regionale gemeenteraden en PS en de 3 waterschapsbesturen vastgesteld en begin juli 2021 naar het Planbureau voor de Leefomgeving en het Nationaal Programma RES gestuurd.

Duurzame mobiliteit: reductie van 42 kT CO2 in 2030

De meest recente data over CO2 uitstoot van verkeer en vervoer zijn van 2018. De data laten een licht stijgende trend van CO2 uitstoot zien sinds 2015. In 2018 was de CO2 van verkeer en vervoer uitstoot 5 kT hoger dan in peiljaar 2017. Het is nog niet zeker of de doelstelling wordt gehaald.

Werkgevers aanpak modalshift: doelstelling voor 2023 25 % minder autogebruik bij 10 bedrijven

Dit project zal in 2022 worden gestart, omdat er dan capaciteit is om het uit te voeren.

Uitbreiden gebruik zero emissie deelmobiliteit: in 2030 1000 deelauto's en 2000 deelfietsen

Een beleidskader Deelmobiliteit inclusief beleidsregels voor de uitvoering wordt eind augustus 2021 aangeboden aan het college. Er zijn 3 eHubs gerealiseerd met 4 elektrische deelauto's, 24 elektrische fietsen en 8 elektrische bakfietsen. Er zijn twee nieuwe locaties in voorbereiding.

Vergroten aandeel elektrische voertuigen: in 2023 1000 laadpunten en 20 snelladers

Er zijn inmiddels 500 laadpunten in Arnhem en 5 snelladers. Om de uitrol van laadvoorzieningen te versnellen, wordt in september 2021 een Uitvoeringskader laden in Arnhem aan het college aangeboden, met een plan van aanpak.

Verduurzamen/verminderen mobiliteitsbewegingen stadslogistiek: doel 2025 100 % zero emissie bestelvoertuigen in de binnenstad en 25 % minder stadslogistieke bewegingen.

De binnenstad wordt op termijn afgesloten voor bestelvoertuigen op fossiele brandstoffen. Ondernemers worden verleid om al eerder zero-emissie te gaan rijden in de binnenstad door privileges toe te kennen aan zero-emissie voertuigen, zoals langer toegang tot de binnenstad en rijden op de busbaan. Deze privileges zijn in samenspraak met binnenstadbewoners en -ondernemers en logistieke ondernemers bedacht.

Taxibeleid verduurzamen: doel 2030 is 100 % zero emissie taxi's in de binnenstad

Dit project zal in 2022 worden gestart.

Zero emissie concessie doelgroepenvervoer: doel in 2030 is 100 % zero emissie doelgroepenvervoer

Dit project zal in 2022 worden gestart.

Vergroten aandeel zero emissie voertuigen leveranciers gemeente: doel 2023 is 100 % van nieuw in te zetten bestel- en personenauto's moet zero emissie zijn.

In voorbereiding en is onderdeel van het interne Klimaatplan.

Zero emissie openbaar vervoer concessie: doel in 2023 is een volledig zero emissie OV concessie

Er is vanuit Arnhem veel invloed uitgeoefend op het programma van eisen voor de nieuwe OV-concessie. In 2022 zal intensief meegewerkt worden aan de marktbenadering en de aanbesteding.

Stimulering waterstofmobiliteit: in 2022 90 waterstof-elektrische personenwagens in Arnhem

Aangepast december 2020: in 2022 80 waterstof-elektrische personenwagens in Arnhem
Deze doelstelling is nagenoeg gehaald. Er rijden nu 70 waterstofauto's in deze regio rond, die regelmatig tanken in Arnhem.

Meer bewustwording en gedragsverandering

Met de Arnhem Aan campagne bereiken we meer Arnhemmers over energie besparen, het opwekken van hernieuwbare energie en het afkoppelen van het aardgas. Dit doen we door wijkgesprekken en de inzet van Lijn2030 (arnhemaan.nl). We passen ons stimuleringsaanbod (toolbox) aan op wat we ophalen bij de Arnhemmers.

Voortzetten communicatiecampagne Arnhems AAN

Vanuit diverse communicatiekanalen en contactmomenten zijn goede voorbeelden van inwoners en ondernemers gedeeld. Per jaar worden 2 grote communicatieuitingen georganiseerd. De eerste dit jaar, in juni 2021 is de lancering van het Kookboek Arnhem Aan Tafel, met heerlijke gerechten en nuttige duurzame weetjes en tips.

Communicatie en bewustwordingsactiviteiten per thema

Op de thema's gebouwde omgeving, duurzame mobiliteit, bedrijven en industrie en grootschalige opwek zijn communicatie- en bewustwordingsacties uitgevoerd onder de vlag van Arnhem Aan. Zo zijn voor de gebouwde omgeving in alle wijken gesprekken gevoerd over energie besparen, het opwekken van hernieuwbare energie en het afkoppelen van het aardgas. Ook is en wordt gecommuniceerd over de bouw van de windmolens en het zonneveld bij Koningspleij noord en wordt een tijdelijk informatiecentrum bij de windmolens neergezet.

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand Juli 2021	Prognose Turap 2	Afwijking Turap 2 (aanvulling op TR 1)	Afwijking Turap 1
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	6.236	6.376	15	125
Baten	1.264	1.264	0	0
Saldo lasten en baten	-4.972	-5.112	-15	-125
Toevoegingen aan reserves	55	55	0	0
Onttrekkingen aan reserves	3.203	3.203	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	3.148	3.148	0	0
Prognose resultaat	-1.824	-1.964	-15	-125

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	140	N					
Turap 2	15	N					
Duurzaamheid	15	N	TM Handhaving energielabel C kantoren	N	S	AR	J
Turap 1	125	N					
Duurzaamheid	125	N	Participatieproces NemiA	N	I	AR	J
Baten	0						
Turap 2	0						
Turap 1	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Turap 2	0						
Turap 1	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						
Turap 2	0						
Turap 1	0						

Turap 2

TM handhaving energielabel C kantoren

Dit betreft een taakmutatie: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in programma S00 onder 'meicirculaire gemeentefonds'.
In het bouwbesluit is vastgelegd dat per 1 januari 2023 een kantoor energielabel C of beter moet hebben om nog als kantoor gebruikt te mogen worden. Deze middelen zijn nodig voor de handhaving van de wetgeving. De uitvoering zal bij de Odra plaatsvinden.

Teksten reeds opgenomen in Turap 1

Participatieproces NemiA

Het realiseren van de energietransitiedoelen binnen de gemeente Arnhem loopt via het programma New energy made in Arnhem 2020-2030 en de daarvoor gereserveerde formatie en middelen. Voortvloeiend uit het Klimaatakkoord krijgen gemeenten, provincies en waterschappen er extra nieuwe taken bij, met bijhorende extra lasten in de bestuurlijke en ambtelijke uitvoering. Om beter inzicht te krijgen in de impact van de uitvoering van het akkoord, hebben het Rijk en decentrale overheden de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) om advies gevraagd. In zijn onderzoek concludeert de ROB onder andere dat de uitvoeringslasten voor gemeenten in 2022 € 450 miljoen bedragen en deze oplopen tot € 599 miljoen in 2024. De ROB adviseert de kosten voor gemeenten en provincies in de periode 2022-2024 te bekostigen via een brede doeluitkering, maar het is nog niet zeker of dit ook daadwerkelijk gaat gebeuren.
Het afgelopen jaar bevestigt dat de wijkgerichte energietransitie zoals door de raad is vastgesteld een grote participatieve inspanning vraagt. Dit wordt door bovenstaand onderzoek bevestigd. Het proces in de wijken loopt ondanks corona voorspoedig en de inwoners vragen om continuering daarvan. Om hier, als onderdeel van de doelstellingen uit NEMiA in de wijken, invulling aan te kunnen geven is vooruitlopend op eventuele bijdragen vanuit het rijk een extra jaarlijkse inspanning op participatie gebied geraamd van € 125.000 in 2021. Bestaande uit inzet participatiemiddelen zoals energieloket, participatiemanagers en energiecoaches. Indien het kabinet komt met aanvullende middelen kan dit bedrag terugvloeien naar de algemene middelen.

S11 Ruimtelijke ontwikkeling

Voortgang doelen en inspanningen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en waarden in stand houdt of verbetert

Arnhem geeft richting

Voor de toelichting wordt verwezen naar onderstaande inspanning.

Ontwikkelen omgevingsvisie

De voorontwerp Omgevingsvisie Arnhem 2040 is in mei 2021 ter vaststelling aan de gemeenteraad aangeboden. De voorontwerp omgevingsvisie is het resultaat van een proces dat in juli 2019 met een startnotitie begon. In 2020 is op basis van het koersdocument een uitgebreid participatieproces doorlopen. In september 2020 en maart 2021 zijn debatten door de raad gevoerd over proces en inhoud van de visie. De fracties hebben hierbij hun droom voor de toekomst van de stad met een wervende pitch geuit.
Voor de omgevingsvisie is het opstellen van een milieueffectrapportage (m.e.r) verplicht. De m.e.r. procedure loopt parallel aan het proces voor de omgevingsvisie, daarom is de raad ook gevraagd om de aanpak voor het MER-traject ter visie te leggen: de zogenaamde Notitie Reikwijdte en Detailniveau.
In de voorontwerp Omgevingsvisie zijn zowel gebiedsuitwerking in ontwikkelperspectieven en gebiedsvisies als thematische uitwerking in programma's voorgesteld, namelijk:

- Centrum;
- Arnhem Oost;
- Centrum Zuid;
- Arnhem Noord.

En:

- Arnhem aantrekkelijke stad;
- Arnhem, groene, gezonde en leefbare stad;
- Arnhem vitale stad;
- Stad waar het goed wonen is;
- Bereikbare stad met ruimte voor schone mobiliteit;
- Stad met nieuwe energie.

Volgend uit de Woondeal zijn een aantal locaties opgenomen waar kansen liggen voor verstedelijking en toevoegen van woningvoorraad; Arnhem West, Centrum Oost, Spoorzone Arnhem-Oost, Presikhaaf 3, Malburgen,Stadsblokken / Meinerswijk, Vredenburg / Kronenburg en Elderveld. Waar nodig wordt gewerkt aan integrale ontwikkelperspectieven in deze gebieden in lijn met bovengenoemde gebiedsgerichte uitwerking. De raad is daarover geïnformeerd (raadsbrief stand van zaken versnellingslocaties Woondeal 27 oktober 2022).

Arnhem maakt mogelijk

Voor de toelichting wordt verwezen naar onderstaande inspanning.

Inrichting van de aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet

De invoeringsdatum van de Omgevingswet is door de minister een half jaar uitgesteld. Eén van de redenen was dat de landelijke voorziening van het digitale stelsel Omgevingswet nog niet gereed is. Dit bemoeilijkt ook voor Arnhem de inrichting van de aansluiting op de landelijke voorziening.
Aan de hier onder genoemde activiteiten wordt nog steeds gewerkt:

- we richten onze aansluiting op het DSO verder in;
- het inrichten van onze softwaresystemen;
- we organiseren overleg en afstemming met ketenpartners om elkaar beter te leren kennen om ons voor te bereiden op de komst van de Omgevingswet, onder andere ook met de ODRA;
- de processen onder de omgevingswet brengen we in kaart en implementeren we;
- het doorontwikkelen van het initiatievenproces (onder andere door het in stand houden van de werkwijze van het transformatieteam);
- we passen de Arnhemse website aan zodat de inwoners snel en makkelijk hun nieuwe weg kunnen vinden.

Een bijkomend punt is dat we levering en onderhoud van software Europees moeten gaan aanbesteden omdat de huidige contracten in 2022 gaan aflopen. We zijn voornemens om gebruik

te maken van de mogelijkheid deze te verlengen, want het uitstel van de invoeringsdatum van de wet is een onvoorziene omstandigheid.

Arnhem is fysiek op orde

Voor de toelichting wordt verwezen naar onderstaande inspanning.

Toewerken naar integraal omgevingsplan

In maart 2021 heeft de gemeenteraad ingestemd met het plan van aanpak Omgevingsplan. Na vaststelling van dit plan is de verwachtte invoeringsdatum van de Omgevingswet verplaatst naar 1 juli 2022. Daarmee is wat ruimte in planning van de te voorbereiden besluiten ontstaan. We bereiden verschillende voorbereidende besluiten voor.
Er is een concept handreiking participatie besproken met de raadswerkgroepen Omgevingswet en Burgerparticipatie.
Het terugbrengen van het aantal (beheergerichte) plannen met een hogere mate van uniformiteit ligt op schema.

Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte

Zie de toelichtingen bij de hieronder benoemde inspanningen.

Activiteiten energie, duurzaamheid en luchtkwaliteit uitvoeren

In 2021 is de milieuzone uitgebreid met bestelvoertuigen (maart). De ontwikkeling van de luchtkwaliteit laat zien dat we inmiddels onder de grenswaarden van de EU zitten. De inspanningen zijn er nu vooral op gericht om ook de WHO-normen voor fijnstof (PM10 en PM2,5) te halen. De focus ligt daarbij op het voorkomen van hinder door houtstook, het opzetten van een Burgermeetnet en het voorbereiden van zero emissie zone binnenstad (2025).

Activiteiten bodem en ondergrond uitvoeren

De aanpak van locaties met een milieurisico ligt op koers. Halverwege 2021 zijn er nog 19 (voormalige) bedrijfslocaties waar een (meerjarige) sanering loopt. Hierbij is geen sprake van gezondheidsrisico's maar vanwege een te grote verontreiniging in het grondwater (verspreidingsrisico) is er een saneringsplicht.

Vanwege de actuele loodproblematiek is in 2019 gestart met de sanering van tuinen waar al een gezondheidsrisico bekend was, dit wordt in de tweede helft van 2021 afgerond. Begin 2021 is gestart met de vervolgfase: door middel van nieuw onderzoek brengen we de verontreinigingssituatie in beeld van tuinen in het Spijkerkwartier, St. Marten en een deel van het Arnhemse Broek. Dit project loopt door tot in 2022-2023, waarbij tuinen met lood risico's zullen worden gesaneerd (naar schatting 50-200 tuinen).

Activiteiten externe veiligheid uitvoeren

Bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt rekening gehouden met de aanwezigheid van risicovolle activiteiten. Indien nodig wordt afgestemd met de VGGM/brandweer als onderdeel van de verantwoording van de risico's.

Activiteiten geluidshinder uitvoeren

Dit jaar wordt het Actieplan Omgevingslawaai 2021-2023 vastgesteld op basis waarvan voor een aantal belangrijke gemeentelijke wegen stil asfalt wordt toegepast. Hierdoor zal het aantal geluidgehinderden langs gemeentelijke wegen afnemen.

Activiteiten milieuhandhaving uitvoeren

Het geactualiseerde handhavingsbeleid voor milieuvergunningen bij bedrijven wordt in de tweede helft 2021 ter besluitvorming voorgelegd.

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand Juli 2021	Prognose Turap 2	Afwijking Turap 2 (aanvulling op TR 1)	Afwijking Turap 1
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	43.259	43.480	171	50
Baten	34.665	35.999	1.334	0
Saldo lasten en baten	-8.594	-7.481	1.163	-50
Toevoegingen aan reserves	5.077	6.547	1.470	0
Onttrekkingen aan reserves	8.240	8.240	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	3.163	1.693	-1.470	0
Prognose resultaat	-5.431	-5.788	-307	-50

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	221	N					
Turap 2	171	N					
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	100	N	Stikstofagenda	N	I	AR	J
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	71	N	DU Bodembescherming	N	I	AR	J
Turap 1	50	N					
Openbare ruimte	50	N	Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten	N	S	AR	J
Baten	1.334	V					
Turap 2	1.334	V					
Grondzaken	860	V	Tussentijds winstnemen Schuytgraaf	N	I	BR	J
Grondzaken	610	V	Terugtrekken grex Merwedestraat	N	I	BR	J
Grondzaken	-136	N	Juridische kosten Paasbergflat	N	I	AR	J
Turap 1	0						
Toevoegingen aan reserves	1.470	N					
Turap 2	1.470	N					
Grondzaken	860	N	Tussentijds winstnemen Schuytgraaf	N	I	BR	J
Grondzaken	610	N	Terugtrekken grex Merwedestraat	N	I	BR	J
Turap 1	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Turap 2	0
Turap 1	0

Turap 2

Stikstofagenda
In Arnhem werken we aan het opstellen van een stikstofagenda. Vanuit een analyse van de problematiek en het actief volgen van, meepraten en anticiperen op de landelijke en provinciale ontwikkelingen, dragen we zorg voor een actuele en toepasbare stikstofagenda voor Arnhem. De stikstofagenda gaat bestaan uit verschillende maatregelen die op korte of lange termijn helpen de stikstofdepositie te verminderen en/of de natuur te herstellen. De mogelijke maatregelen zijn in kaart gebracht maar moeten nog verder worden uitgewerkt. Er moet onder andere worden gekeken naar de effecten van de maatregelen, de kosten, de technische uitwerking. Dit leidt tot een afwijking van €100.000.

Decentralisatie-uitkering Bodembescherming
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in programma S00 onder 'meicirculaire gemeentefonds'.

Terugtrekken grex Merwedestraat
De raad heeft op 16 juni de gebiedsvisie Merwedeterrein Arnhem vastgesteld. Onderdeel van het vaststellen van de gebiedsvisie Merwedeterrein betrof het intrekken van de grondexploitatie Merwedestraat (uitgifte bedrijventerrein). De gemeentelijke gronden worden hiermee 'geparkeerd' onder strategisch bezit (Materiële Vaste Activa). Het intrekken van de grondexploitatie en het laten vrijvallen van de verliesvoorziening levert, na afboeking van de boekwaarde tot de getaxeerde waarde, een éénmalig voordeel op van € 610.000. Vooralsnog komt dit resultaat (conform de nota Grondbeleid) ten gunste van de BR Grex. Tijdens de jaarafsluiting worden de risico's van het grondbedrijf herijkt. Pas dan kan worden bepaald hoe de verrekening met AR zal zijn.

Juridische kosten Paasbergflat
Anterieure overeenkomst zal hier waarschijnlijk niet meer tot stand komen. Er zijn echter wel hoge kosten in verband met juridisch traject en mogelijk voorbereidingsbesluit die niet verhaalbaar zijn. De last komt ten nadele van de AR.

Tussentijdse winstneming grex Schuytgraaf
Bij gelijkblijvende parameters en voortgang bedraagt de tussentijdse winstuitname van Schuytgraaf per 31-12-2021 860.000,-. Vooralsnog komt dit resultaat (conform de nota Grondbeleid) ten gunste van de BR Grex. Nadat bij de herzieningen tijdens de jaarafsluiting het resultaat definitief wordt bepaald, worden tevens de risico's van het grondbedrijf herijkt. Pas dan kan worden bepaald hoe de verrekening met de AR zal zijn.

Teksten reeds opgenomen in Turap 1

Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten
Bij de realisatie van projecten voor derden (waaronder anterieure en andere overeenkomsten) worden er steeds vaker WOB-verzoeken ontvangen. Punt van zorg daarbij is dat niet alle kosten ook verhaald kunnen worden op de projectontwikkelaar aangezien het gaat om publiekrechtelijke zaken. WOB-verzoeken zorgen voor extra uren. De inschatting is dit jaarlijks om ongeveer € 25.000 aan ureninzet gaat. Deze kosten leiden tot overschrijdingen en worden daardoor ten laste van de algemene middelen gebracht.
Om ongewenste ontwikkelingen in de stad tegen te houden is het soms noodzakelijk om een planologisch voorbereidingsbesluit te nemen. Te denken valt bijvoorbeeld aan de zorgbewoners in de Paasbergflat en de aanpak van splitsing en verkamering. Er is geen dekking in de begroting beschikbaar voor deze uren. De kosten die de gemeente maakt voor deze besluiten kunnen niet bij een eigenaar/initiatiefnemer worden neergelegd. Er is naar verwachting € 25.000 per jaar nodig om hiervoor expertise in te huren.

S12 Wonen en leefomgeving

Voortgang doelen en inspanningen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem biedt woonruimte

Beschikbare en betaalbare woningen

In projecten zien we dat Arnhem de afgelopen drie jaren hoge cijfers kende voor wat betreft woningtoevoegingen. Sinds 2018 komen er jaarlijks meer dan 1100 woningen bij. We voegen dan ook de meeste woningen toe binnen de gehele regio. Bij de aantallen afgegeven vergunningen zien we in 2020 een daling, mogelijk mede veroorzaakt door de coronacrisis. Gezien het hoge aantal vergunningen in de afgelopen jaren en de omvang van de harde en zachte planvoorraad voorzien wij geen problemen voor een stabiele, hoge bouwproductie voor de komende jaren. Conform het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling wordt voor nieuwe projecten 30% sociale huur afgesproken. Wel merken we, in tegenstelling tot bij nieuwe initiatieven, dat het bij lopende initiatieven zeer moeilijk is om nog te sturen op het vergroten van het aandeel sociale huur en het in positie brengen van corporaties. Sociale koop wordt door de markt momenteel niet opgepakt, wat overigens voor de hele regio Arnhem-Nijmegen geldt.
Ondanks de flinke toevoegingen de afgelopen jaren, zien we dat de woningmarkt onder grote druk staat en dat het voor sommige doelgroepen extra moeilijk blijft om aan geschikte huisvesting te komen.

Versnellen en doorprogrammeren van (betaalbare) woningen

We sturen op een voldoende en evenwichtig aanbod van woningen. Hierbij is het belangrijk dat we streven naar meer gemengde wijken, waarbij er meer spreiding ontstaat van kwetsbare mensen over de stad. We doen dit door:

1. Bij het stimuleren van het realiseren van koop- en huurwoningen in de verschillende categorieën zal 50% van de zachte plancapaciteit uit betaalbare woningen moeten bestaan. We sturen daarbij op minimaal 30% sociale huurwoningen over de te realiseren projecten waarbij gekeken wordt naar differentiatie in de wijken en monitoren de nieuwbouw en de behoefte. (op koers)
2. In overleg met partners wordt momenteel gewerkt aan de versnelling en het doorprogrammeren van diverse locaties. In de woondeal is een aantal locaties opgenomen waar kansen voor verstedelijking en toevoegen van woonvoorraad liggen. Voor Arnhem zijn dit: Arnhem West, Centrum Oost, Spoorzone Arnhem-Oost, Presikhaaf III, Malburgen, Stadsblokken Meinerswijk, Vredenburg/Kronenburg en Elderveld. Het college werkt voor deze locaties aan versnelling van bestaande opgaven en/of het toevoegen van nieuwe woningbouwlocaties. Waar nodig worden integrale ontwikkelperspectieven voor deze gebieden opgesteld en zorgen we voor de nodige participatie samen met inwoners. een aantal ontwikkelperspectieven is ook al gereed. We nemen deel aan de regionale versnellingstafel van de woondeal. (op koers)
3. Met ontwikkelende partijen (ontwikkelaars en corporaties) zijn de afgelopen periode verkennende gesprekken gevoerd over de uitgangspunten voor een stadsakkoord. Deze uitgangspunten zijn vertaald in een concrete aanpak die nu met marktpartijen en woningcorporaties doorlopen worden. (op koers)
4. We sluiten aan bij de regionale aanpak huisvesting arbeidsmigranten. Het regionale beleidskader zal naar verwachting pas medio 2022 worden voorgelegd aan alle gemeenteraden in de regio Arnhem-Nijmegen. Om te komen tot dit beleidskader is tijdens een regionaal portefeuillehoudersoverleg met de wonen-wethouders al wel een startnotitie vastgesteld. Ook is een procesregisseur al aan het werk met het thema en het beleidskader. (gedeeltelijk op koers).

Uitbreiden woonwagenlocaties

De uitwerking van het Plan van aanpak uitbreiding woonwagenlocaties (juni 2020) is opgepakt, maar uitvoering blijkt in de praktijk weerbarstig. Weerstand rond de mogelijke uitbreidingen, planologische belemmeringen die opgelost moeten worden, het ontbreken van draagvlak onder woonwagenbewoners en de complexe financiële vraagstukken bemoeilijken de voortgang.

Ten aanzien van de realisatie van een nieuw toewijzingssysteem is er voortgang geboekt. Er is overeenstemming tussen de gemeente, de huurdersvereniging woonwagenbewoners en de woningcorporaties over de koers. Vaststelling is binnen afzienbare termijn te verwachten.

Voldoende woningen voor alle Arnhemmers

In april 2021 heeft het college het plan 'Van opvang naar wonen' vastgesteld. In het plan is opgenomen om jaarlijks 40-100 woningen in te zetten voor de uitstroom. In 2021 zijn tot nu toe de volgende projecten/ werkwijze te noemen die ingezet worden in het kader van het plan van opvang naar wonen:

- Door verbeteringen in de werkwijze van de convenantwoningen zijn in tot mei 2021 51 woningen aan inwoners toegezegd. Dit aantal ligt hoger dan het totaal van 45 woningen dat in 2020 beschikbaar is gesteld. Niet alle convenantwoningen zijn onder het plan te scharen.
- SSH& inzet van drie kamers voor jongeren.
- Nova Wonen met sterren, 8 jongeren.
- 'Kamers met aandacht' is in voorbereiding met een aantal regiogemeenten, inschatting 3 kamers dit jaar.

In verband met de enorme druk op de woningmarkt is de ruimte bij de corporaties beperkt en zal de toevoeging van flexwonen noodzakelijk zijn om de doelstelling te halen.

Collectieven, zelfbouw en flexwonen bevorderen

Er zijn positieve ontwikkelingen voor 'collectief wonen voor ouderen' in Elderveld (Elderburen, sociale huur) en Schuytgraaf (Huybert van Olden Hofje, middenhuur). Verder is er een CPO mogelijkheid in Schuytgraaf (De Witte Wilgen, gunning in september 2021) en één in voorbereiding in Rijkerswoerd (Gaardenhage).

Voor het Merwedeterrein zijn de gesprekken gestart voor de invulling met flexibele woonvormen, onder andere voor bijzondere doelgroepen. Hiervoor is een subsidie van het Rijk beschikbaar.

De bijeenkomst over samenbouw moet nog plaatsvinden.

Duurzame en levensloopgeschikte woningen

Met woningcorporaties maken we afspraken over verduurzamen van woningen en het aansluiten bij de aanpak van de wijkgerichte energietransitie. Er is een succesvolle aanvraag gedaan bij het Volkshuisvestingsfonds voor de verduurzaming van particuliere woningen. Voor gestapelde nieuwbouw streven we naar levensloopgeschiktheid.

Woningen verduurzamen

De corporaties en de gemeente werken gezamenlijk aan de wijkgerichte energietransitie. De corporaties leveren input voor de Transitievisie warmte. Bij de twee kansrijke wijken (Elderveld en Kronenburg) zijn de corporaties partner in het ontwikkelingsproces naar een plan voor duurzame / fossielvrije warmtevoorziening. De aanvraag voor het Volkshuisvestingsfonds is ondersteund door de corporaties. Bij de wijkgesprekken over de energietransitie nemen de corporaties deel aan het gesprek als partner in de wijk. De output wordt niet tussentijds lopende het jaar gemonitord; hierover rapporteren we na afloop van het jaar.

Levensloopgeschikte woningen ontwikkelen en bestaande woningen levensloopgeschikter maken

Bij gestapelde nieuwbouw wordt levensloopgeschiktheid als eis opgenomen. In Elderveld is 'Elderburen' ontwikkeld, een woonproject gericht op doorstroming van senioren.

Leefbare woonomgeving

Bij ruimtelijke initiatieven wordt nadrukkelijk rekening met de veerkracht van een wijk. Door het nieuwe verkameringsbeleid zorgen we dat voorkomen wordt dat hierdoor geen extra druk op de leefbaarheid ontstaat. We maximeren bijvoorbeeld het aantal personen dat in een woning mag wonen.
Met corporaties werken we steeds beter samen om het juiste toewijzingsbeleid om onevenredige druk op bepaalde gebieden in wijken te voorkomen, zoals bijvoorbeeld in de Geitenkamp.

Uitvoeringsplan Arnhem Oost

Op 21 juli j.l. is het Richtinggevend kader Arnhem-Oost door de gemeenteraad vastgesteld. Tijdens de behandeling van dit voorstel is toegezegd dat de uitvoeringsplannen Arnhem-Oost voor het einde van de bestuursperiode worden opgeleverd.

Beleid op splitsen en verkameren van woningen

In het plan van aanpak verkamering en woningsplitsing zijn zes acties opgenomen. Al deze acties zijn uitgevoerd of in uitvoering genomen:

1. facetbestemmingsplan is vastgesteld;
2. in de APV is een regeling over geregeld beheer opgenomen;
3. Raad is geïnformeerd over de aanpak goed verhuurderschap;
4. extra middelen voor handhaving bij kamerverhuurbedrijven zijn beschikbaar gesteld door de Raad;
5. acties ter vermindering van woonoverlast zijn belegd;
6. er is een nulmeting uitgevoerd waarbij verkamerde adressen in kaart zijn gebracht. Deze kaart is op de gemeentelijke website te vinden. De kaart wordt komende jaren aangevuld door middel van informatie vanuit handhaving en op basis van nieuwe verleende vergunningen.

Een schone, groene én klimaatbestendige openbare ruimte

Naar een klimaatadaptieve stad

Begin 2021 heeft de raad de 'Strategie Klimaatadaptatie Arnhem' vastgesteld. Met dit document ligt er een beleidskader waarmee de gemeente samen met haar partners de opgave klimaatadaptatie ter hand kan nemen. In vervolg op de strategie heeft de gemeente een netwerk geformeerd van partners (onder andere corporaties, ontwikkelaars, bewonersorganisatie en onderwijsinstellingen). Gezamenlijk werken we aan een groot aantal maatregelen die bijdragen aan een klimaatadaptief Arnhem. De Uitvoeringsagenda Klimaatadaptief Arnhem (juli 2021) geeft hiervan een uitgebreid beeld.

Actualisatie van de stresstest

Op dit moment zijn enkele onderzoeken gestart waarmee we nieuwe informatie krijgen over de kwetsbaarheden van Arnhem. De uitkomsten va deze onderzoeken zullen gebundeld worden in een actualisatie van de stresstest.

Gezamenlijke uitvoeringsagenda voor Arnhem

De UItvoeringsagenda Klimaatadaptief Arnhem, editie juli 2021 is gereed. De agenda geeft een overzicht van de maatregelen die de gemeente en haar partners de komende tijd gaan uitvoeren op het gebied van klimaatadaptatie.

Stimuleren en faciliteren

Een groot aantal bewoners heeft gebruik gemaakt van ondersteuning bij planvorming en de subsidie klimaatadaptatie. Wegens de grote hoeveelheid aanvragen is het subsidiebudget daarom onlangs verhoogd.

Gebiedsgerichte maatregelen

Doordat klimaatadaptatie in steeds meer projecten een prominente rol heeft gekregen zijn in diverse projecten kansen benut om Arnhem klimaatadaptiever te maken. Inmiddels is er in samenwerking met onze partners een omvangrijk pakket aan maatregelen in voorbereiding en uitvoering. De Uitvoeringsagenda Klimaatadaptief Arnhem, editie juli 2021 geeft hiervan een uitgebreid beeld.

Meer bomen

De uitwerking van het bomenplan is in volle gang. Er is geïnventariseerd waar nieuwe bomen geplant kunnen worden. In het plantseizoen 2021-2022 zullen op diverse plekken nieuwe bomen geplant worden.

Minder verharding

Zowel op particulier terrein (via de subsidieregeling klimaatadaptatie) als via ruimtelijke projecten wordt de hoeveelheid verharding waar mogelijk verminderd. Er is een monitoringssysteem ontwikkeld waarmee we kunnen volgen in hoeverre de hoeveelheid verharding in de komende jaren afneemt.

Arnhems groen versterken

De diverse maatregelen om het Arnhemse groen te versterken verlopen grotendeels volgens planning.

Herkenbare stad: Verhogen kwaliteit van onze bossen, natuurterreinen, parken en boomstructuren

Door complexiteit en bijzondere omstandigheden als gevolg van corona ligt het verbeteren van de parken iets achter, met name in het park Sonsbeek en de zuidelijke uiterwaarden.

Herkenbare stad: Alle (verpachte) agrarische gronden in eigendom van gemeente Arnhem kennen biologische landbouw / veeteelt, met een SKAL certificering

De gesprekken met pachters lopen iets achter op schema. Dit als gevolg van onder andere de complexiteit, een nieuwe natuurontwikkelingsproces rondom de Kemperheide met stichting ARK en de revitalisering van de kazerne Schaarsbergen.

Herkenbare stad: Verhogen aandeel bomen en bos in Arnhem

Bij de projecten in de stad worden extra bomen geplant en we investeren in groeiplaatsen van bestaande bomen. Door deze investering beogen we een toename van het kroonvolume van Arnhemse bomen en krijgt Arnhem meer groenmassa. Jaarlijks wordt het kroonvolume gemonitord.

Natuurvriendelijke stad: Bij ruimtelijke project is natuurinclusief bouwen en ontwerpen de norm

Het collegebesluit van mei 2021 maakt het mogelijk de open norm 'voldoende natuurinclusieve maatregelen' toe te voegen aan nieuwe bestemmingsplannen. Hieraan wordt invulling gegeven via een Puntensysteem Natuurinclusief Bouwen. Bij de bouw van woningen is de ontwikkelaar verplicht om zowel nestvoorzieningen in te bouwen voor gebouwbewonende diersoorten als groene en blauwe maatregelen te nemen op/aan/om het gebouw.

Natuurvriendelijke stad: Kennis van de biodiversiteit en verbeteren leefgebieden kenmerkende soorten

In februari 2021 heeft het college de Biodiversiteitsagenda 2021-2025 vastgesteld. Er heeft een aanbesteding plaatsgevonden voor het monitoren van 14 gebieden in Arnhem voor 2021, '22, '23 en '24 via onder andere de Meetlat Biodiversiteit van het IPC. De resultaten voor 2021 worden begin 2022 verwacht.

Natuurvriendelijke stad: Verbeteren van het natuurvriendelijke beheer en inrichting ons van groen

Elk jaar neemt het gebied dat we extensief maaien toe. Het onderzoek naar de duurzame verkeersborden loopt nog. De resultaten worden in najaar '21 gedeeld met de raad.

Groene en gezonde stad: Verhogen aandeel bomen en bos in Arnhem

Bij de projecten in de stad worden extra bomen geplant en wordt geïnvesteerd in groeiplaatsen en verbetering van groeiplaatsen van bestaande bomen. Door deze investering beogen we een toename van het kroonvolume van Arnhemse bomen en krijgt Arnhem meer groenmassa. Jaarlijks wordt het kroonvolume gemonitord.

Samenwerkende stad: Het vergroten van het bewustzijn onder de inwoners voor groen en vergroenen (onder andere tuinen)

Er vinden volop activiteiten plaats die het bewustzijn onder onze inwoners voor groen vergroten, zoals:

- Bezoekerscentrum Molenplaats Sonsbeek is omgetoverd tot een 'groene VVV'.
- Er is een Groenmarkt Sonsbeek geweest.
- Er zijn voorbereidingen getroffen om in het najaar van 2021 te starten met een Biodiversiteitscampagne, waarin we het verhaal rond biodiversiteit vertellen en waaraan activiteiten worden gekoppeld van het 'groene netwerk' (de leden van het Groenforum), zoals excursies en lezingen.

Samenwerkende stad: Stimuleren van inwoners om hun eigen terrein en omgeving te vergroenen

Er vinden volop activiteiten plaats die het bewustzijn onder onze inwoners voor groen vergroten, zoals:

- De gemeente en Platform Arnhem Klimaatbestendig doen van 30 maart t/m 30 september '21 mee aan het NK Tegelwippen, een campagne om inwoners te stimuleren hun tuin te vergroenen.
- In het kader hiervan doen we een pilot Tegelophaalservice, waarbij we gratis tuintegels ophalen bij onze inwoners.
- In de tweede helft van 2021 willen we weer tuinontwerpsessies aanbieden.
- Er wordt zeer goed gebruik gemaakt van de subsidieregeling klimaatadaptatie.
- Arnhem Zoemt heeft zich samen met bewoners ook dit jaar ingezet voor de wilde bij, onder meer het programma Adopteer een bij en het beheer van een bloemrijk grasland in park Klarenbeek.

Aandacht voor dierenwelzijn

Het voorkomen van dierenleed en waar nodig het verbeteren van de leefomstandigheden van zowel huisdieren als in het wild levende dieren

De Visie Dierenwelzijn is op 21 juli 2021 vastgesteld door de gemeenteraad.

De opvang van huisdieren waarvoor niet (meer) wordt gezorgd goed regelen

Van de Arnhemse Minimaregeling Dierenkosten wordt goed gebruik gemaakt. T/m juni is € 24.000 vergoed aan GelrePashouders. De voorbereiding van de nieuwbouw van het dierenasiel loopt. Opening waarschijnlijk in 2023. Gesprekken over ondersteuning bij tijdelijke opvang starten binnenkort.

Dierenwelzijn van op onze grond gehouden dieren bevorderen

De gesprekken met onze pachters lopen nog. Inmiddels is ook Stichting Ark hierbij betrokken, die in het gebied inzet op natuurontwikkeling. In Meinerswijk en omgeving zijn we bezig om tot een juiste zonering te komen zodat het leefgebied voor Konikpaarden en Galloway-koeien kan worden vergroot en ook het uitlaten van honden een plek behoudt.

Op diervriendelijke wijze voorkomen of bestrijden van schade, overlast en gevaar door dieren

We continueren onze acties om overlast op diervriendelijke wijze te verminderen, zoals het toepassen van nestbeheer.

Zoveel mogelijk voorkomen, beperken en bestraffen van door mensen toegebracht dierenleed

De geplande acties zijn gestart en lopen volgens planning.

Natuurlijk gedrag van en een gezonde leefomgeving voor in het wild levende dieren bevorderen

Om hier een extra impuls aan te geven, werken we de komende jaren nauw samen met Ark Natuurontwikkeling, via het project 'Rewilding de Veluwe'. Dit heeft betrekking op de Kemperheide en het gebied eromheen. Een van de doelen is om versnipperde natuurgebieden op elkaar aan te sluiten en hekken te verwijderen.

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling

Minder restafval

Het stoppen met Diftar en het wegvallen van de prijsprikkel zal ongetwijfeld leiden tot achterblijvende resultaten op het gebied van afvalreductie en afvalscheiding. De daadwerkelijke effecten van stoppen Diftar op de inzamel- afvalscheidingsresultaten zullen pas in 2022 inzichtelijk worden.

Implementatie Diftar

De uitslag van het referendum en de overname hiervan door de raad heeft geleid tot stopzetting van de implementatie van Diftar.
Diftar is per 1 juni 2021 afgeschaft. Alle inspanningen op dit gebied zijn gestaakt. De communicatie richt zich daarom nu op de afbouw van Diftar. De opgebouwde inzamelfaciliteiten blijven echter bestaan.

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand Juli 2021	Prognose Turap 2	Afwijking Turap 2 (aanvulling op TR 1)	Afwijking Turap 1
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	39.652	40.862	310	900
Baten	41.881	41.256	0	-625
Saldo lasten en baten	2.229	394	-310	-1.525
Toevoegingen aan reserves	462	462	0	0
Onttrekkingen aan reserves	3.186	3.261	75	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	2.724	2.799	75	0
Prognose resultaat	4.953	3.193	-235	-1.525

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	1.210	N					
Turap 2	310	N					
Openbare ruimte	1.200	N	Stopzetten Diftar	N	I	AR	J
Groen	200	N	Bestedingsplan Werkinvesteringsfonds	N	I	BR	J
Groen	75	N	Uitvoering wijkgroenagenda's	N	I	AR	J
Groen	50	N	Korte termijn impuls Korenkwartier	N	I	AR	J
Wonen	-125	V	Pilot woonwagenlocaties	N	I	BR	J
Groen	-290	V	Financieel-administratieve verwerking nota IWA	N	S	AR	J
Openbare ruimte	-800	V	Financieel-administratieve verwerking nota IWA	N	S	AR	J
Turap 1	900	N					
Openbare ruimte	900	N	Extra activiteiten afvalinzameling	J	I	AR	J
Baten	-625	N					
Turap 2	0						
Turap 1	-625	N					
Openbare ruimte	-625	N	Lagere inkomsten afvalstoffenheffing	N	I	AR	J
Toevoegingen aan reserves	0						
Turap 2	0						
Turap 1	0						
Onttrekkingen aan reserves	75	V					
Turap 2	75	V					
Groen	200	V	Bestedingsplan Werkinvesteringsfonds	N	I	BR	J
Wonen	-125	N	Pilot woonwagenlocaties	N	I	BR	J

Turap 1	0

Turap 2

Stopzetten Diftar
Het afschaffen van Diftar per 1/6/2021 heeft gevolgen voor de reeds gedane specifieke DIFTAR-investeringen. Doordat de trommelverkleiningen en toegangscontrolesystemen van de ondergrondse containers niet meer nodig zijn, dienen deze activa in financieel technische zin in één keer afschreven te worden. Dit zal in 2021 leiden tot een eenmalige afschrijvingslast van € 1,2 miljoen.

Bestedingsplan Werkinvesteringsfonds
Vanuit het programmaplan Doorbraak naar Werk is er € 2,5 miljoen beschikbaar gesteld in het Werkinvesteringsfonds (Wif). Over 2019 en 2020 is in totaal € 0,6 miljoen uitgegeven. Voor 2021 en 2022 is er dus nog € 1,9 miljoen beschikbaar wat we op basis van de aangevraagde en lopende initiatieven ook nodig hebben. We verwachten € 1,0 miljoen uit te geven in 2021 en het restant van € 0,9 miljoen in 2022. Van de 1 miljoen die in 2021 wordt besteed, wordt € 0,8 miljoen besteed op S06 en € 0,2 miljoen op S12. In zowel 2021 als 2022 is hiervan ook € 0,2 miljoen (in totaal dus € 0,4 miljoen) bestemd voor het project Buurtconciërges wat uitgevoerd wordt vanuit het programma Openbare Ruimte.

Uitvoering wijkgroenagenda's
Momenteel stellen we samen met bewoners en andere stakeholders voor alle wijken een wijkgroenagenda op. Dat levert tal van kansen op om samen met de wijk te investeren in het groen in de wijk. Voor lang niet alle maatregelen is binnen de huidige reguliere budgetten voldoende dekking. De meeste wijkgroenagenda's zullen in 2021 en 2022 worden opgesteld. Om de kansen te benutten die zich langs deze weg aandienen wordt een overschrijding op het budget verwacht van € 75.000 euro in 2021.

Korte termijn impuls Korenkwartier
De gemeenteraad heeft in 2019 het voorstel doorpakken in het Korenkwartier vastgesteld. Van daaruit is de gemeente samen met de ondernemers aan de slag gegaan als gaat om ontwikkeling van gebied en het versterken van leefbaarheid en veiligheid. Hierin zijn stappen gemaakt die echter door corona minder snel gaan dan gehoopt, maar nu weer snel opgepakt kunnen worden. Denk daarbij aan de opening van Korenbeurs, de vele transformatie in Varkensstraat. In de gesprekken de afgelopen maanden blijkt dat op verschillende plekken op de korenmarkt met kleine ingrepen zoals verwijderen muurtjes en vergroenen een extra impuls kan worden gegeven. De kosten hiervan zijn €50.000.

Pilot woonwagenlocaties
Op 15 juni j.l. is de gemeenteraad geïnformeerd over de voortgang van de pilot woonwagenlocaties. Zoals aangegeven wordt een aantal locaties doorgerekend in een pilot. Een knelpunt is de hoogte van de grondprijs en toenemende bouwkosten. Over de uitkomsten van de pilots wordt de raad via een aparte brief geïnformeerd. Er zal daarna een keuze gemaakt moeten worden voor een van de locaties. De huidige verwachting is dat de besteding van het budget van € 125.000 niet in 2021 maar in 2022 zal plaatsvinden. Ten tijde van het opstellen van de Turap is het bedrag dat in 2022 besteed wordt nog een schatting. Met de jaarrekening 2021 zal het daadwerkelijke bedrag dat in 2022 besteed wordt als lagere onttrekking aan de BR worden geboekt. Dit kan dus afwijken van de €125.000 die in deze Turap wordt verwerkt.

Financieel-administratieve verwerking nota IWA
Het beleid voor activeren, waarderen en afschrijven (IWA) is op een aantal punten gewijzigd:
- Het minimumbedrag voor activeren is verhoogd van € 10.000 naar € 25.000 (verlichting administratieve belasting, een 'Arnhemse keuze');
- Investeringen in bomen worden geactiveerd in plaats van ten laste van de lopende exploitatie gebracht (conform het BBV dat stelt dat ook investeringen met een maatschappelijk nut geactiveerd dienen te worden).
- Projectvoorbereidingskosten worden volledig geactiveerd en niet meer tot een maximum van 10% van het investeringsbudget (conform het BBV dat stelt dat voorbereidingskosten geactiveerd dienen te worden).

Het gewijzigde beleid is vastgelegd in de nota IWA, op 16 juni 2021 vastgesteld door de raad. De effecten worden met terugwerkende kracht per 1 januari 2021 in de begroting verwerkt.

De wijzigingen leveren op kortere termijn financiële ruimte op; op lange termijn zijn de effecten budgettair neutraal. Voor het programma Wonen en leefomgeving geldt dat voornamelijk de twee laatstgenoemde wijzigingsaspecten (activeren bomen en volledig activeren projectvoorbereidingskosten) gevolgen hebben, waardoor de lasten in de exploitatie naar achteren verschuiven. De als gevolg van de stijgende investeringsbudgetten toenemende kapitaallasten zijn pas in latere jaren zichtbaar.

Teksten reeds opgenomen in Turap 1

Extra activiteiten afvalinzameling (inclusief bedrijfsafval) (impact corona)
Voor 2021 zullen de corona-effecten ook merkbaar zijn rondom de extra activiteiten afvalinzameling. De verwachte effecten zijn: extra grofvuil op te halen, extra grof vuil gebracht naar ABS en verwijderen van grofvuil bijgeplaatst bij containers. De inzameling van papier zal in geheel 2021 nog met professionele krachten plaatsvinden waarbij de compensatie van de vrijwilligers in stand blijft.

Lagere inkomsten afvalstoffenheffing
Het aanbod van betaalde zakken blijft binnen diftar achter op begroting. Hierdoor krijgt de gemeente minder inkomsten terwijl de hoeveelheid restafval niet navenant daalt. Uitgaande van de verwachting dat per 1 juni op basis van de uitkomst van het referendum overgegaan wordt op een nieuw systeem, wordt een nadelig resultaat van € 625.000 over 2021 verwacht.

Bijlage 2 Investeringen

Jaarlijks wordt het Meerjarig InvesteringsPlan (MIP) in de Begroting geactualiseerd. In deze Turap wordt gerapporteerd over de verwachtingen rondom de realisatie van de begrote investeringen halverwege het jaar 2021. Dit betreft nieuwe investeringen van 2021 en vanuit voorgaande jaren naar 2021 doorgeschoven investeringen.

In onderstaande tabel de verwachte realisatie per programma:

Programma		Kredietbedrag MIP 2020 - 2024	Aandeel in planning	Realisatie	
Nr.	Omschrijving			Verwacht €	T.o.v begroting
S00	Bestuur, dienstverlening en financiën	3.705	4%	8.317	224%
S01	Veiligheid	9	0%	9	100%
S02	Bereikbaarheid	11.987	13%	12.755	106%
S04	Onderwijs	29.397	33%	15.337	52%
S05	Cultuur	22.594	25%	22.503	100%
S09	Gezondheid en Sport	12.891	14%	13.007	101%
S12	Wonen en Leefomgeving	8.766	10%	10.675	122%
Totaal		**89.349**	**100%**	**82.603**	**92%**

Uit dit overzicht blijkt dat de meeste investeringen gepland zijn in de programma's S02 (Bereikbaarheid), S04 (Onderwijs), S05 (Cultuur) en S09 (Gezondheid en Sport). De kredieten in het programma S02 betreffen parkeren, wegen en openbare verlichting. In S04 hebben ze vooral betrekking op onderwijshuisvesting, in S05 betreffen ze voornamelijk de renovatie van Museum Arnhem en de nieuwbouw van het depot en in S12 is het vooral het gemeentelijk rioleringsplan (GRP) en het afvalplan. De overschrijding op programma S00 wordt veroorzaakt doordat in de verwachte realisatie de investeringen op vastgoed zijn ondergebracht in S00. In de werkelijke realisatie zullen deze verdeeld worden naar de programma's waar deze onder vallen.

Gemiddeld ligt de verwachte realisatie van de investeringen op 92% van de begroting. De verwachte lagere realisatie (€ 6,7 miljoen) wordt voornamelijk veroorzaakt door het doorschuiven van investeringen ter hoogte van € 14 miljoen in een aantal onderwijslocaties (programma S04) enerzijds, maar hogere investeringen (€ 1,4 miljoen) voor afval (programma S12) anderzijds.

Vanzelfsprekend zal het doorschuiven van investeringen uit 2020 en de actualisaties van de planning aan de gemeenteraad worden voorgelegd in de vorm van een geactualiseerd MIP 2021 in de Begroting 2022. Daarmee worden bovenstaande afwijkingen in het MIP verwerkt.

Programma S09
Door de verhuizing van sportverenigingen op sportpark Drielsedijk hebben diverse noodzakelijke werkzaamheden plaats moeten vinden. Er was onvoldoende informatie beschikbaar over de status en kwaliteit van de gebouwen en de voorzieningen. Werkzaamheden betroffen onder andere ventilatieproblematiek, brandveiligheid, divers sloopwerk, etc. Daarnaast liepen de kabels en leidingen van de gebouwen en de veldverlichting van de diverse verenigingen volledig door elkaar heen. De totale kosten van de aanpassingen bedragen € 390.000. Dit bedrag is een investering en leidt met ingang van 2022 tot extra kapitaallasten van € 16.500.

Bijlage 3 Beheersing verbonden partijen

BVO De Connectie

Voortgang Beheersstrategie (Turap 2)
De Connectie is een organisatie in die volop in ontwikkeling is en waar de komende jaren veel moet gebeuren. Het is evident dat beheersing en control hierin belangrijk zijn. De beheersing is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen met de belangen van een goede bedrijfsvoeringsorganisatie. Op verschillende niveaus en vanuit verschillende perspectieven wordt er actief samengewerkt. Het bestuur, het OGO (opdrachtgeversoverleg) en de demandorganisatie zijn hierin belangrijke gremia waarin sturing en beheersing nadrukkelijk terugkomen. Het controllersoverleg vervult hierin een belangrijke adviesrol ten aanzien van de P&C-producten van De Connectie.

Er wordt in de begroting een aantal risico's beschreven die significant zijn in financiële termen, maar ook voor de dienstverlening. De beschreven risico's hebben voor een deel te maken met de uitgevoerde onderzoeken naar de totale ICT-keten van De Connectie. In samenspraak met de drie gemeenten zijn er negen verbeterpaden opgesteld die ertoe moeten leiden dat: 1. Het gewenste niveau van de informatievoorziening wordt bereikt (basis op orde). 2. De governancestructuur verder wordt ingericht waarbij afspraken worden vastgelegd over rollen, verantwoordelijkheden en de wijze van samenwerking.
De Connectie onderschrijft de principes van het risico gestuurd werken. Dit houdt in dat risico's gekoppeld worden aan de doelstellingen en dat maatregelen worden genomen om de risico’s te beheersen. Afgelopen jaar heeft De Connectie belangrijke stappen gezet ten aanzien van de invulling van het risicomanagement. Zo heeft er een uitgebreide risico-inventarisatie plaatsgevonden, zowel vanuit het perspectief van de organisatiedoelstellingen als vanuit het perspectief van business continuïteit. Waar nodig zijn aanvullende beheersmaatregelen genomen. De komende jaren gaat De Connectie verder met het door ontwikkelen van het risicomanagement door te investeren in het risicobewustzijn binnen de organisatie en het cyclisch en systematisch borgen van het risicomanagement.

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen

Voortgang Beheersstrategie (Turap 2)
De risico's waarmee BVO DRAN te maken heeft zijn een veranderende relatie met de Provincie, een zeer dynamische omgeving, kwetsbare burgers en daarmee politieke gevoeligheid.

De risicoklasse is van hoog naar middel gezakt. Het in 2018 verschenen knoppenplan heeft ertoe geleid dat de kostenbesparingen die mogelijk waren in regionaal verband inmiddels zijn doorgevoerd en een aantal zaken zijn meegenomen in de inmiddels afgeronde aanbesteding. Aan een aantal knoppen binnen het vraagafhankelijk vervoer zal vanaf 2021 een verder vervolg worden gegeven. Een aantal knoppen kunnen enkel door de gemeente zelf beleidsmatig worden opgepakt.

De gemeente Arnhem heeft in 2020 aan een aantal van deze knoppen gedraaid door zowel beleidsregels Wmo als ook beleidsregels Leerlingenvervoer op- en vast te stellen. Dit om te kunnen blijven doen wat nodig is, maar een gemeentelijk kader als vertrekpunt te kunnen nemen. Het effect van deze aanpassing zal door geleidelijke invoering in 2021 beter zichtbaar worden.

De inrichting van het doelgroepenvervoer is gebaseerd op een 'open einde' systematiek. Hierom is de sturingsinformatie frequenter en gericht op continue monitoring. Structureel ontvangen we van de BVO DRAN managementinformatie en zogenaamde rittenbakken. Er is ongeveer tien keer per jaar ambtelijk en 6 keer per jaar bestuurlijk overleg. In 2021 zal informatie omtrent doelgroepenvervoer worden verwerkt in PowerBI waardoor dit onderdeel uit zal gaan maken van de komende bestuursrapportages.

Sportbedrijf Arnhem

Voortgang Beheersstrategie (Turap 2)
Sturing
Het Sportbedrijf is de grootste uitvoerder van het sportbeleid van de gemeente Arnhem. Bij de verzelfstandiging van het Sportbedrijf, zijn vanuit de gemeente als opdrachtgever en eigenaar van het Sportbedrijf, afspraken gemaakt over de informatie- en stuurmogelijkheden voor de gemeente. Om de verwachtingen over en weer beter in beeld te hebben voeren de gemeente als eigenaar en opdrachtgever en het sportbedrijf gezamenlijk, buiten de kwartaalgesprekken om, gedurende 2022, regelmatig overleg.

De organisatie van het Sportbedrijf en de samenwerking met de gemeente Arnhem moet de komende jaren nog verder professionaliseren. In navolging van 2021 waar we stappen hebben gezet in werkwijze en gezamenlijk opdrachtgeverschap wordt hier in 2022 vervolg aan gegeven. De afstemming tussen de teams Leefomgeving en het Sportbedrijf komt op gang, waarmee beter invulling wordt gegeven aan het uitgangspunt van 'van wijken weten'. Het opdrachtgeverschap wordt meer gestroomlijnd.

De informatievoorziening van het Sportbedrijf aan de gemeente Arnhem als opdrachtgever, is in ontwikkeling. Het betreft hier een samenspel van vraagstelling in combinatie met beantwoording van de vragen. Het Sportbedrijf heeft in de kwartaalrapportages steeds conform afgesproken format gerapporteerd. Over de kwaliteit en met name over de (on)mogelijkheden van rapportage over effectiviteit en efficiëntie van interventies in de stad wordt nog met elkaar gesproken, alsmede wensen voor de toekomst op wijkniveau. Dit is een doorlopend proces, waarin we in 2021 duidelijk stappen hebben gezet en waarmee we verder gaan in 2022.

Het inzicht in de kostprijs van de producten is nog onvoldoende. In het tweede kwartaal 2019 is het sportbedrijf gekomen met een eerste aanzet ten aanzien van de kostprijs van de verschillende producten. Dit is echter nog niet volgens verwachting. In 2020 hebben we helaas weinig voortgang kunnen boeken op dit onderdeel. Voor 2021 zal de focus komen te liggen bij, inhoudelijk logische product/dienstgroepen met bijhorende activiteiten en daaraan gekoppelde financieel inzicht, ter verbetering van de sturing door de opdrachtgever. Dit proces is volop in gang en zal voortgezet worden in 2022 e.v.

Financieel
De financiële ratio's van het Sportbedrijf, gebaseerd op de jaarrekeningen waren onvoldoende tot 2020. In 2020 is de algemene reserve van het Sportbedrijf vergroot tot het afgesproken en gewenste niveau (1.8 miljoen). Tegelijkertijd heeft corona het impact gehad op het (beperkte) resultaat van SA in 2020. Het EV is daardoor afgenomen naar 1.6 miljoen. Dit wordt nog steeds ruim voldoende geacht.

Sportbedrijf heeft 2020 afgesloten met een negatief resultaat van bijna 0,2 miljoen. Dit valt mee, gezien de omstandigheden (sterk teruggelopen inkomsten in verband met corona). Dit is mede te danken aan kostenbesparing, uitgestelde investeringen en compensatieregelingen vanuit het Rijk. Het beperkte negatieve resultaat kan zonder zorgen opgevangen worden door het verhoogde EV.

Voor 2021 laten de eerst prognoses zien (Q1) dat SA naar verwachting een nagenoeg neutraal, of licht negatief resultaat behaald. Eveneens door de begroting te versoberen en door steun vanuit het Rijk. Voor 2021 wordt tegelijkertijd voldaan aan de taakstelling van 0,5 miljoen op subsidie Sportbedrijf. Voor 2022 is er een taakstelling van 0,75 miljoen. Op dit moment wordt onderzocht hoe dit in te vullen, en of dit in de huidige situatie reëel is.

Samenwerking
De verzelfstandiging en daarmee nieuwe manier van samenwerken, veranderde rollen, verantwoordelijkheden etc heeft tijd nodig gehad om uit te werken. In de eerste jaren van verzelfstandiging lag de nadruk voornamelijk op bedrijfsmatige aspecten en de ontvlechting van de gemeente. Het inhoudelijke gesprek over de maatschappelijke invulling van de opdracht en bijdrage aan gemeentelijke doelstellingen werd daardoor onvoldoende gevoerd. Dit werd bemoeilijkt door het wennen aan nieuwe verhoudingen, 'losse eindjes' van de verzelfstandiging en een verschillende interpretatie van bepaalde begrippen. Het Sportbedrijf was voornamelijk bezig met zelfstandig op eigen benen staan, terwijl de gemeente zocht naar het houden van de juiste mate van regie.

Vooral in de jaren na verzelfstandiging was dit het geval. Nu het Sportbedrijf na 4 jaar redelijk stabiel staat, is er weer meer ruimte gekomen om de focus te verleggen naar het gesprek op inhoud en gezamenlijke belangen. Het afgelopen jaar is de samenwerking tussen gemeente en Sportbedrijf sterk verbeterd en is er minder sprake van 'strijd' en meer sprake van samenwerking. De samenwerking blijft een onderwerp waarin continu geïnvesteerd wordt, ook in 2022 e.v.

We verwachten deze ontwikkeling met het nieuwe MT van het Sportbedrijf in 2022 voort te kunnen zetten. Deze verbeterde verstandhouding zorgt er voor dat het risicoprofiel van het Sportbedrijf als verbonden partij lager ingeschat wordt.

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Voortgang Beheersstrategie (Turap 2)

De impact van de Omgevingswet is nog niet volledig in beeld maar heeft mogelijk groot effect op het takenpakket van ODRA . Gemeente en ODRA zijn samen bezig met het opstellen van nieuwe werkprocessen. Eind 2021 moet er inzicht zijn in de effecten hiervan op het takenpakket van ODRA. Het effect van de Wet kwaliteitsborging bouwen op ODRA is relatief gering. Wel dienen werkprocessen te worden aangepast. Dit gebeurt in samenwerking met de gemeente. Een externe partij brengt de financiële effecten voor de gemeente in kaart. De wet heeft een gefaseerde invoering .

De invoering van outputgericht sturen en betalen per 2020 heeft geen onverwachte financiële effecten opgeleverd.

De bij omgevingsdienst ODRA onderkende risico's voor gemeente Arnhem worden op de volgende wijzen beheerst. Allereerst is er regelmatig werkoverleg tussen de accounthouders van beide partijen. Relevante ontwikkelingen kunnen daar als eerste gesignaleerd worden. ODRA levert maandelijks productiecijfers. Realisatie van producten en uren kan zo getoetst worden aan planning en budget, zo nodig kan worden bijgestuurd en zullen relevante ontwikkelingen gemeld worden in de financiële cyclus van de gemeente.

De portefeuillehouder heeft zitting in het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur van ODRA. Meerdere keren per jaar worden financiële tussenrapportages van ODRA in de bestuursvergaderingen besproken. Ook begroting en jaarstukken inclusief de bevindingen van de accountant komen aan bod.

ODRA werkt conform een verbeterplan aan het verhogen van de kwaliteit van de controlfunctie. ODRA rapporteert de voortgang hiervan regelmatig in het bestuurlijk overleg. Belangrijkste verbeterpunten zijn het beter laten aansluiten van de P&C cyclus bij die van de gemeenten (gerealiseerd) en het op orde brengen van de administratieve organisatie en bedrijfsvoering, waardoor betere sturing mogelijk is. Voor dit laatste heeft ODRA recent een nieuw zaaksysteem en tijdschrijfsysteem in werking genomen.

De omvang van het takenpakket van ODRA op het gebied van bouw, vergunningverlening en toezicht is direct afhankelijk van initiatieven van particulieren en bedrijven in de stad. Er kunnen grote verschillen zitten tussen jaren. Om hierop te anticiperen houdt ODRA een flexibele schil met personeel aan. Met de invoering van outputfinanciering en een gezamenlijke prognose van ODRA en gemeente op de bouwontwikkelingen wordt het beter mogelijk om de kosten voor de gemeente vooraf in te schatten.

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen

Voortgang Beheersstrategie (Turap 2)

De gemeenteraad heeft op 16 december 2020 met de versterkte samenwerking in de regio Arnhem-Nijmegen ingestemd, onder de noemer Groene Metropoolregio en heeft hiertoe een nieuwe gemeenschappelijke regeling in het leven geroepen. Daarbij is het gemeenschappelijk orgaan regio Arnhem-Nijmegen ingetrokken. Het versterkingsproces heeft geleid tot een versterkte regio Arnhem-Nijmegen en een hogere bijdrage vanuit de 18 regiogemeenten.

De raad heeft ingestemd met een bijdrage per inwoner van €2,50 ten behoeve van de basisfinanciering van de Groene Metropoolregio en continueren van de bijdrage van €1,- voor The Economic Board.

De raad heeft eerder besloten om het bedrag van €101.946,-, dat in 2020 is uitgekeerd aan Arnhem bij het eindrapport vereffening van de voormalige Stadsregio, over te hevelen naar 2021 om daar in te zetten voor de meerkosten van de nieuwe gemeenschappelijke regeling. Omdat de provincie in 2021 en 2022 bijdraagt in de kosten van de basisfinanciering, heeft het college in hetzelfde raadsvoorstel aan de raad vermeld dat het verwacht in 2021 een dekkend financieel plaatje te hebben.

De regio heeft medio september de definitieve regionale agenda gepresenteerd. De agenda bevat vijf regionale opgaven op het gebied van duurzaamheid, mobiliteit, ruimte en wonen, economie en toerisme, recreatie, cultuur en erfgoed met een bijpassende begroting.

De gemeenteraden van de 18 regiogemeenten wordt gevraagd te besluiten over het al dan niet meedoen ('intekenen') op de verschillende opgaven. Arnhem koerst op intekenen op alle vijf de opgaven uit de regionale agenda. Dit wordt expliciet aan de raad voorgelegd via een apart raadsvoorstel. De nieuwe middelen die de uitvoering van deze regionale agenda met zich meebrengt à €412.000 worden dit jaar nog gepresenteerd via het begrotingsprogramma S00. De bedoeling is om deze vanaf de MJPB 2023 te presenteren via de betreffende inhoudelijke programma's.

De raad zal via de begroting 2022 besluiten over het al dan niet intekenen op de opgaven en het beschikbaar stellen van de middelen. Een raadsvoorstel over de regionale agenda en het intekenen op de opgaven wordt zoals gezegd separaat aangeboden.

Bijlage 4 Stand van zaken amendementen en moties

De moties en amendementen die bij de behandeling van de Begroting 2021 zijn aangenomen. Deze zijn op de volgende pagina te vinden: iBabs Online

Aangenomen amendementen

20A74 Actieplan voetganger
Programma S09 Gezondheid en sport.
In het ontwerp van de omgevingsvisie is al nadrukkelijke aandacht voor een beweegvriendelijke openbare ruimte. Aandacht voor de voetganger nemen we nu al mee in gebiedsontwikkelingen, zoals in Kronenburg. In bredere zin werken we aan een uitvoeringsagenda ‘bewegen in de openbare ruimte’, samen met onder meer de disciplines mobiliteit, openbare ruimte, sport en gezondheid.

20A75 Aanvullend evacuatiemonument
Programma S03 Economie
We zijn bezig met de uitvoering van het amendement. Alle betrokken partijen hebben we gesproken en we werken aan een opdracht voor een kunstenaar. Er is geschreven aan een raadsbrief over de Slag om Arnhem waarin de stand van zaken van de uitvoering van dit amendement een plek krijgt. Deze brief is begin juli naar de raad gestuurd.

20A76 Iedereen een startkwalificatie
Programma S06 Participatie en armoedebestrijding
In de begroting 2022 is het amendement overgenomen. We zijn begonnen met het ontsluiten van data. Daarbij zal de focus in eerste instantie op jongeren met een bijstandsuitkering liggen (<27 jaar), omdat dit de groep is waarbij we verwachten dat een startkwalificatie ook het meest bijdraagt aan het vergroten van kansen op de arbeidsmarkt. Vanaf begin 2022 monitoren we de voortgang en ook of inzet op het behalen van startkwalificaties doelmatig lijkt te zijn.

20A79 Versterken lokale media
Programma S05 Cultuur
Het amendement is in uitvoering. Streekomroep Midden Gelderland (voormalig RTV-Arnhem) heeft een additionele subsidie ontvangen om tot een kwaliteitsimpuls te komen. In september 2021 rapporteert de omroep over de voortgang. In januari 2022 zal de omroep dit nogmaals doen. De raad zal ook deze rapportages ontvangen. Het mediafonds is in oprichting, naar verwachting is het fonds in juli - augustus 2021 operationeel. Het mediafonds is een tweejarige pilot en zal daarna geëvalueerd worden. De raad wordt hierover geïnformeerd.

20A80 Investeren in een sociaal sterke stad
Programma S06 Participatie en armoedebestrijding
Deze motie is overgenomen in de Begroting 2021.

20A81 Huisvesting cultuurorganisaties
Programma S05 Cultuur
Wat betreft de huisvesting van onze rijkgezelschappen Oostpool, Introdans en het Stadstheater (Lauwersgracht Alliantie) wordt gewerkt aan een voorstel waarvoor het raadsbesluit uit december 2020 leidend is. De planning is derde/vierde kwartaal.

Aangenomen moties
De volgende moties zijn door de raad aangenomen:
20M231 Vaste kraakdagen terug
In 2019 zijn 3 pilots uitgevoerd, op basis daarvan is in een document ten behoeve van de onderhandelaars voor de nieuwe coalitie opgesteld en met de raad gedeeld. Op basis daarvan is gekozen om de milieukar vanaf 1 juli 2021 in te voeren.

20M238 Iedereen moet gewoon grofvuil weg kunnen brengen
Deze motie is afgedaan middels een raadsbrief. Inmiddels ook volledig geïmplementeerd binnen in de brief genoemde inzamelwijzer.

20M240g Inclusie in relatie tot autisme binnen de gemeentelijke organisatie
Het voorstel is om deze breder in te vullen dan alleen autisme. Zie hiervoor ook raadsbrief van 11 mei 2021. Er wordt nu een behoeftenonderzoek uitgevoerd.

20M245g Integrale inclusievisie en actieplan
Na gesprek met de indieners in januari 2021 is de project-/procesmanager gestart. De planning voor een raadsvoorstel met betrekking tot het manifest/actieplan racisme en discriminatie (LHBTIQ+, emancipatie, discriminatie, veiligheid) voor zomer naar raad. Overkoepelend thema: Vrij in Arnhem. Extra middelen zijn vrijgemaakt in de Perspectiefnota (€200.000 voor 3 jaar).

20M246 Openbare sollicitatieprocedures openstellen
In verband met de Tijdelijke wet verkiezingen COVID-19 zijn voorafgaand aan de Tweede Kamerverkiezingen drie extra plaatsvervangend leden benoemd voor het hoofdstembureau van Kieskring Arnhem. Zij zijn geworven via een openbare procedure via Gelderlander, Arnhemse Koerier en website.

20M248 Voorrang voor de fiets en ander emissievrijverkeer
Onderdeel van de begroting 2022-2025 is de meerjarige doorrekening van de bestemmingsreserve. Daarbij wordt aangegeven dat en hoe we aanvulling geven aan deze motie. Op dat moment kan de motie worden afgedaan.

20M252 Duidelijkheid voor het onderwijs
Deze motie is afgedaan middels een raadsbesluit over gemeentelijke bijdrage aan de verbetering van de ventilatie in schoolgebouwen.

20M253 Doelen en middelen voor Arnhem Oost Aanpak
Wij beschouwen de motie als afgedaan met het richtinggevende kader dat nu in de raad wordt behandeld.

20M254 Levensloopbestendige koopappartementen
Deze motie is afgedaan. Dit is een onderdeel van de visie op wonen en zorg.

20M255 Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen
Deze motie is met een raadsbrief 'anticyclisch investeren Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis' d.d. 27-10-2020 afgedaan.

20M256 Ouderbijdrages beperken
Omdat met name in het voortgezet onderwijs- Rhedense leerlingen Arnhemse scholen bezoeken en vice versa (dit geldt voor de scholen binnen het samenwerkingsverband De Verbinding), is besloten hierin samen op te trekken. Arnhem en Rheden werken bovendien samen binnen de Gelrepas, een participatie instrument dat vooralsnog voor sportieve, culturele en recreatieve activiteiten ingezet kan worden voor de doelgroep, maar ook mogelijkheden biedt tot uitbreiding naar andere minimaregelingen.

Per 1 augustus 2021 wijzigt de wet Vrijwillige Ouderbijdrage. De kern van de wijziging:
- Alle leerlingen moeten mee kunnen doen met activiteiten die de school organiseert, ook als ouders de vrijwillige ouderbijdrage (cat.4 zie afb. 1) niet betalen.
- Scholen worden verplicht dit expliciet te vermelden in de schoolgids en het schoolplan.
- Kosten die voor ouders overblijven, betreffen voorgeschreven persoonsgebonden materiaal (cat. 2).

Doordat de zogenaamde “categorie 4 schoolkosten” is gewijzigd naar de vorm van een vrijwillige ouderbijdrage, mag er geen uitsluitingsgrond meer zijn voor leerlingen om aan bepaalde activiteiten deel te nemen. De wetgever verplicht daarnaast scholen hier expliciet over te communiceren naar leerlingen en hun ouders. De gemeente heeft aangegeven hierop toe te zien.

Bovendien heeft de Wethouder aangegeven aan de schoolbesturen dat wij voornemens zijn onze schoolkostenregeling hierop aan te passen. Dat betekent dat wij tegemoet komen in kosten uit categorie 2 (persoonsgebonden materialen die langer dan een jaar meegaan).
Daarnaast willen wij ook de verstrekking van deze vergoeding op een andere wijze in gaan richten. Wij willen daartoe de (vernieuwde) GelrePas inzetten. Deze biedt de mogelijkheid om een vergoeding direct aan de doelgroep toe te kennen. Een leerling kan via een geoormerkt tegoed zelf de benodigde middelen aanschaffen,

bij geselecteerde aanbieders. Een en ander dient nog nader uitgewerkt te worden met de uitvoerder van de GelrePas. Wij zorgen ervoor dit per 2022 / schooljaar 2022-2023 operationeel te hebben.

20M257g Stadsvernieuwing 4.0 voorkomen
Zie de raadsbrief: Leefbare Wijken: op weg naar een preventieve aanpak. De bestaande uitvoering wordt met inachtneming van de genoemde adviezen gecontinueerd. Eind december 2021 informeren we u over de volgende fase. De motie Voorkomen Stadsvernieuwing 4.0 beschouwen we met inachtneming van bovenstaande werkwijze als afgedaan. Graag blijven we met uw raad in gesprek over het vervolg.

20M258 Begroten, niet dromen
Wat betreft de huisvesting van onze rijkgezelschappen Oostpool, Introdans en het Stadstheater (Lauwersgracht Alliantie) wordt gewerkt aan een voorstel waarvoor het raadsbesluit uit december 2020 leidend is. De planning is derde/ vierde kwartaal.

20M260 Diftar PLUS voorstel 1: hoogbouw en groenafval
De plaatsing van GF containers wordt meegenomen in de overwegingen. Er was en is binnen de huidige begroting geen dekking vanuit de afvalstoffenheffing (begrotingstekort diftar). Met de uitslag van het referendum en de afschaffing van diftar vervalt de overweging aangaande kostenverhoging en andere bezwaren voor inwoners.

20M264 Diftar PLUS voorstel 5: meer pasjes levert meer op
Deze motie is afgedaan met de afschaffing van diftar per 01-06-2021. Afvalpasjes niet meer nodig voor toegang tot de containers exclusief de Gf-containers.

20M268 Homogenezing in kaart brengen en actief tegengaan
Op advies van Bureau van Wijk zijn we in gesprek met diverse geloofsgemeenschappen met als gemeenschappelijk thema inclusie. Er zijn inmiddels verkennende gesprekken gevoerd. Zie ook de raadsbrief 23 maart 2021.

20M269 Sparen voor evenementen
Deze motie is op 8 juni 2021 afgedaan met een raadsbrief.

20M272 Geld jeugdzorg blijft voor jeugdzorg
Deze motie is afgedaan met de raadsbrief Ontwikkelingen Zorg en extra rijksmiddelen Jeugdzorg van 15 juni j.l.

20M273 TOZO en NOW verantwoording
De motie betreft een oproep om bij de verantwoording van de TOZO en NOW gelden bij de landelijke overheid samen met de VNG aan te dringen op eerlijke en haalbare eisen voor de controle van de TOZO en NOW gelden. Dit hebben we meegenomen in de signalen richting het rijk.

20M274 Arnhems subsidieregister
Het subsidieregister over 2020 is gepubliceerd op https://opendata.arnhem.nl/documents/Arnhem::subsidieregister-2020/about. Het register betreft een dump van de data die gebruikt zijn voor de paragraaf subsidies in de jaarstukken. Ten opzichte van de informatie in de jaarstukken is het register echter op meer detailniveau, bijvoorbeeld inclusief projectcode en kostenplaats. Naar het subsidieregister zal verwezen worden in de paragraaf subsidies in de begroting en jaarstukken.

20M275 Actie voor bijzondere woonvormen
Deze motie is deels afgedaan met de raadsbrief d.d. 24-2-2021. De voortgang van nieuwe woonvormen (hofje en CPO) is ook toegelicht in raadsmemo d.d. 07-06-2-21. Wordt vervolgd in de woonzorgvisie.

20M276 Een overzichtelijke begroting in de media
Bij de Begroting 2022 wordt een infographic opgesteld en deze zal in de Arnhemse Koerier gepubliceerd worden.

20M277 Voortaan wel meetbare doelen
In de Perspectiefnota is in de bijlage een lijst met indicatoren opgenomen. Voor de zomer heeft de gemeenteraad een brief ontvangen met het vervolg in de aanpak. In de Begroting 2022 wordt verdere invulling gegeven aan deze motie.

20M278 Met de regenboogdoelgroep samen werken aan de regenboogdoelen
De uitvoering van deze motie past in de uitwerking van de Regenboogagenda. InDifferent gaat vanaf schooljaar 2021/2022 aan de slag met deze motie. Zie ook uitvoering motie 20M245g, verbinding wordt gelegd. Vanwege corona is uitvoering eerste half jaar 2021 binnen scholen niet haalbaar. InDifferent staat in startblokken. Tevens toezegging wethouder Louwers bij behandeling PPN: "Wethouder Louwers zegt toe te streven naar het doel om binnen twee jaar op alle VO- en MBO-scholen een netwerk te hebben dat de LHBTIQ+-leerlingen ondersteunt en de raad te informeren als dat binnen twee jaar niet lukt."

20M279 Parkeren ook voor fietsen geregeld: fietsvlonders en fietskluisjes
10 juni 2021 is er een brief naar de raad gestuurd, waarmee deze moties is afgedaan.

20M281 Tekort aan studieplekken voor studenten in Arnhem
Deze motie is afgedaan. In de wekelijkse coronaraadsbrieven is aandacht besteed aan hoe studieplekken tijdens de lockdown zijn ingericht.

20M282 Bijdrage aan de regionale aanpak personeelstekort onderwijs
Deze motie is afgedaan.

20M294 Ook boa's verdienen waardering
Deze motie is afgedaan. De boa's hebben de bonus ontvangen.

20M296 Zorgen dat iedereen veilig kan stemmen
Deze motie zag op een brede inzet en openstelling van gebouwen in de stad als stemlokaal voor de Tweede Kamerverkiezingen van 2021, deze coronaproof in te richten en optimaal toegankelijk te maken voor mensen met een fysieke beperking, ook voor vervroegd stemmen. Men verzocht om een overzicht. Deze motie is afgehandeld.

20M297g Laat EcoVrede niet vallen tijdens en na het lopende onderzoek
Deze motie is afgedaan.

20M299 Veilig klimaat voor seksuele diversiteit
Aan de raad stellen we voor dat deze af te handelen tegelijkertijd met een update van een motie over InDifferent Netwerken. Dit verwachten we na de zomer te doen.

20M305 Na referendum trommelgrootte deels aanpassen als diftar blijft.
Deze motie is afgedaan met overname uitslag referendum per 01-06-2021: diftar eraf, containers open en trommelverkleining verwijderen.

Begrotingswijziging Exploitatie

Nr. : 21-009 OW094
Onderwerp : Turap-2 2021
Raad d.d. :
Zaaknr. : 603613
Toelichting: : Begrotingswijziging bij Turap-2 2021

Programma's	2021						2022						2023						2024						2025						2026						2027					
	Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo	Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo	Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo	Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo	Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo	Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo	Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo
Wijkprogramma's																																									
Geb 0 Gebied nader te verdelen																																									
Geb 1 CSA	-249	-1.840	**-1.591**			**-1.591**																																			
Geb 2 Noordwest	-379		**379**			**379**																																			
Geb 3 Noordoost	-331		**331**			**331**																																			
Geb 4 Presikhaaf	-239		**239**			**239**																																			
Geb 5 Malburgen	-186		**186**			**186**																																			
Geb 6 Schuytgraaf/Elderveld	-574		**574**			**574**																																			
Geb 7 De Laar/Elden	-265		**265**			**265**																																			
Geb 8 RKV	-381		**381**			**381**																																			
	-2.605	**-1.840**	**765**			**765**																																			
Stedelijke programma's																																									
S00 Bestuur, dienstverlening en financ	5.429	21.841	**16.412**	8.834	3.576	**11.154**																																			
S01 Veiligheid	83	-150	**-233**			**-233**																																			
S02 Bereikbaarheid	99	-1.960	**-2.059**	-600		**-1.459**																																			
S03 Economie	250	-70	**-320**			**-320**																																			
S04 Onderwijs	115		**-115**			**-115**																																			
S05 Cultuur	1.300	-133	**-1.433**			**-1.433**																																			
S06 Participatie en armoedebestrijding	-5.358		**5.358**		800	**6.158**																																			
S07 Zorg	1.429	-900	**-2.329**	5.485		**-7.814**																																			
S08 Welzijn en inclusie	3.739		**-3.739**			**-3.739**																																			
S09 Gezondheid en sport	382		**-382**			**-382**																																			
S10 Klimaat, energie en milieu	140		**-140**			**-140**																																			
S11 Ruimtelijke ontwikkeling	486	1.334	**848**	1.470		**-622**																																			
S12 Wonen en leefomgeving	1.270	-625	**-1.895**		75	**-1.820**																																			
	9.364	**19.337**	**9.973**	**15.189**	**4.451**	**-765**																																			
Totaal	6.759	17.497	**10.738**	15.189	4.451																																				

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 605452

Onderwerp: Belastingverordeningen 2022

Voorstel

1. De Belastingverordeningen 2022 met bijbehorende tarieventabellen vast te stellen conform bijgevoegde concepten.

Inleiding

Om in 2022 de gemeentelijke belastingen en heffingen te kunnen heffen en innen is het nodig dat op 1 januari 2022 de belastingverordeningen zijn vastgesteld en gepubliceerd. In de meerjarenprogramma-begroting 2020-2023 is conform het coalitieakkoord opgenomen dat de belastingen, heffingen, leges en parkeertarieven niet mogen stijgen, behoudens de afvalstoffenheffing en rioolheffing, die kostendekkend worden gemaakt. De tarieven 2022 voor betreffende belastingen en heffingen sluiten aan op deze kaders.
Ook voor 2022 zal de eventuele stijging van de kosten die het Rijk ons berekent doorberekend worden in onze legestarieven ter dekking van de kostenstijgingen van Burgerzaken. Of er sprake is van een stijging van de rijksleges voor 2022 is nu nog niet bekend. Indien van toepassing zal het college later in het jaar deze verhoogde tarieven vaststellen.
Voor 2022 geldt dat de kosten van beheer en onderhoud van riolering naar verwachting lager uitvallen dan eerder meerjarig geraamd. De tarieven voor rioolheffing zouden hierdoor in 2022 dalen ten opzichte van 2021. Tegelijkertijd wordt vanaf 2023 een stijging verwacht als gevolg van vervangingsopgaven. Deze stijging zal zich in de jaren daarna doorzetten. Om schommeling van de tarieven te voorkomen, wordt daarom vanaf 2022 een spaarelement opgenomen in het tarief van de rioolheffing. Per saldo zijn daarmee de (gemiddelde) lasten voor de burger in 2022 gelijk aan 2021 waardoor wordt afgeweken van de jaarlijkse stijging van 1,5%. Dit staat nader uitgelegd in de Toelichting op de belastingverordeningen 2022.
De Toelichting op de belastingverordeningen geeft inzicht in de wijzigingen ten opzichte van vorig jaar. Deze verordeningen worden tegelijk met de Begroting voorgelegd aan de raad.

Beoogd effect

De geraamde belastingopbrengsten uit de Begroting te innen.

Arnhem GEMEENTE

Argumenten

1.1 De Gemeentewet schrijft de belastingverordening voor als onmisbaar instrument om belasting te innen.

Conform art. 216 Gemeentewet dienen de belastingverordeningen door de gemeenteraad te worden vastgesteld, voordat overgegaan kan worden tot belastingheffing.

1.2 De verordeningen moeten voor 1 januari 2022 zijn vastgesteld.

De verordeningen dienen voor 1 januari 2022 te worden vastgesteld en gepubliceerd om de belastingopbrengst te waarborgen.

Kanttekeningen en risico's

Niet van toepassing

Participatie

Niet van toepassing

Financiën

Het voorstel is erop gericht om in de Begroting opgenomen opbrengsten te realiseren.

Uitvoering

Na vaststelling worden de verordeningen gepubliceerd.

Communicatie

De besluiten worden gepubliceerd.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Toelichting op de belastingverordeningen 2022
- Belastingverordeningen 2022
- Vergelijkingstabellen belastingtarieven 2021-2022 m.b.t. de afvalstoffenheffing, OZB, RZB en rioolheffing

RAADSVOORSTEL

Besluit van	10 november 2021
Zaaknummer	605452

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 5 oktober 2021, nummer: 605452;

gelet op artikel 216 van de Gemeentewet;

besluit:

De Belastingverordeningen 2022 met bijbehorende tarieventabellen vast te stellen conform bijgevoegde concepten:

a. de verordening op de heffing en de invordering van afvalstoffenheffing 2022;
b. de verordening op de heffing en de invordering van onroerende-zaakbelasting 2022;
c. de verordening op de heffing en de invordering van roerende-zaakbelasting 2022;
d. de verordening op de heffing en de invordering van rioolheffing 2022;
e. de verordening op de heffing en de invordering van leges 2022;
f. de verordening op de heffing en de invordering van parkeren en parkeerbelastingen 2022;
g. de verordening op de heffing en de invordering van scheepvaartrechten 2022 (haven- en kadegeld);
h. de verordening op de heffing en de invordering van toeristenbelasting 2022;
i. de verordening op de heffing en de invordering van reinigingsrechten 2022.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 10 november 2021

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

Zaaknummer: 605452

TOELICHTING OP DE BELASTINGVERORDENINGEN 2022

Inleiding

Deze toelichting bestaat uit twee delen. In het eerste deel worden punten genoemd die betrekking hebben op beleidsmatige wijzigingen of afwijkingen van het beleid. In het tweede deel wordt gedetailleerd per verordening aangegeven welke wijzigingen zijn doorgevoerd ten opzichte van de verordeningen 2021.

BELEID

ALGEMENE PRIJSINDEX
De tarieven worden voor 2022 conform het coalitieakkoord niet verhoogd, dus ook niet met de algemene prijsindex.

RIJKS- EN GEMEENTETARIEF
In het coalitieakkoord is opgenomen dat de tarieven niet worden verhoogd. Voor de legestarieven 2021 is van deze afspraak afgeweken. Ter dekking van de kostenstijgingen van Burgerzaken is de stijging van de kosten die het Rijk ons berekent doorberekend in onze legestarieven 2021. Ook voor de legestarieven 2022 geldt dat, indien van toepassing, de stijging van rijksleges wordt doorberekend in het tarief.

OVERZICHT KOSTENDEKKENDHEID
Het overzicht kostendekkendheid wordt niet als bijlage bij de belasting- en legesverordening opgenomen. Dit overzicht is volgens de voorschriften van het BBV in de Paragraaf lokale heffingen van de Begroting opgenomen.

WIJZIGINGEN PER VERORDENING TEN OPZICHTE VAN 2021

Deze toelichting is een aanvulling op de punten die zijn opgenomen in het raadsvoorstel.

1. *VERORDENING ONROERENDE ZAAK- EN ROERENDE ZAAKBELASTING EN RIOOLHEFFING*

In het Coalitieakkoord 2018-2022 zijn afspraken gemaakt die met ingang van 2019 zijn doorgevoerd. Als algemene regel is afgesproken dat alle belastingen, heffingen, leges en parkeertarieven niet verhoogd zullen worden. Voor de begroting van 2022 wijzigen deze afspraken niet.

Tarieven OZB, RZB en rioolheffing
De opgenomen tarieven OZB, RZB en rioolheffing zijn gebaseerd op de waarde-ontwikkeling zoals die bij het opstellen van de Begroting bekend was. Medio oktober vindt de verbijzondering van de verwachte waarde-ontwikkeling plaats ten aanzien van de lokale markt. Indien dit gevolgen heeft voor de opgenomen tarieven, zullen deze tarieven worden bijgesteld. Een wijziging van de tarieven heeft echter geen gevolgen voor de belastingopbrengsten en de te betalen lasten, die blijven ongewijzigd.

Onroerende-zaakbelasting:
Aanvullend op deze afspraken geldt voor de OZB dat ieder jaar een herwaarderingsjaar is. Dat betekent dat de WOZ-waarden gebaseerd worden op een nieuwe waardepeildatum (voor 2022 is dat 1 januari 2021).
Het gemiddelde herwaarderingscijfer leidt tot een tariefaanpassing zodat de herwaardering geen lastenontwikkeling tot gevolg heeft. Om te voorkomen dat de opbrengst OZB te hoog of te laag wordt, wordt de gemiddelde waarde-ontwikkeling gecompenseerd door een tariefswijziging. Uiteraard kan de werkelijke waardestijging per individueel object afwijken van de gemiddelde waardestijging, met als gevolg een andere individuele ontwikkeling van de lasten dan gepresenteerd in de paragraaf lokale heffingen. Op grond hiervan is voor 2022 ten opzichte van 2021 het tarief voor woningen verlaagd met 10,74% en het tarief voor niet-woningen (gebruiker en eigenaar) verlaagd met 1,73% (zie bijlage vergelijkingstabellen).

Roerende-zaakbelasting:
Voor de roerende-zaakbelasting gelden dezelfde tarieven als voor de onroerende-zaakbelasting.

Rioolheffing:

In het Coalitieakkoord 2018-2022 is afgesproken om de heffingen kostendekkend te maken. Voor de rioolheffing werd daarbij uitgegaan van een jaarlijkse groei van 1,5%.

Voor 2022 geldt dat de kosten van beheer en onderhoud van riolering naar verwachting lager uitvallen dan eerder meerjarig geraamd. Dit komt voornamelijk door verlaging van de rentekosten over de investeringen (rekenrente) en door verschuiving van lasten als gevolg van gewijzigd activeringsbeleid (financieel administratief). Aangezien de tarieven voor rioolheffing maximaal kostendekkend mogen zijn, zou dit voor 2022 een verlaging van de tarieven betekenen.
Vanaf 2023 wordt echter een toename verwacht van de vervangingsopgave van rioleringen. De hogere investeringen voor herstel en vervanging van het riool zullen nodig zijn om een adequaat rioolstelsel te behouden. Gezien de grote vervangingsopgave in met name de naoorlogse wijken in Arnhem-Zuid wordt voor de verdere toekomst nog een verdere stijging van de rioolinvesteringen verwacht.

Schommeling van tarieven is niet wenselijk. Het naar voren halen van investeringen naar 2022 heeft geen effect op het niveau van de kosten in 2022, omdat de stijgende kapitaallasten als gevolg van de extra investeringen pas in latere jaren zichtbaar zijn.
Voor een meer gelijkmatige tariefontwikkeling wordt daarom vanaf 2022 een spaarelement opgenomen in het tarief rioolheffing. De inkomsten op grond van dit spaarelement worden toegevoegd aan een voorziening en ingezet bij toekomstige vervangingsinvesteringen riolering. Door het inzetten van deze voorziening kan forse stijging van kapitaallasten in de toekomst worden afgevlakt. De hoogte van het spaarelement wordt bepaald op basis van een onderliggend investeringsplan. Geraamd wordt dat jaarlijks een spaarbedrag van € 700.000,- nodig is om de extra investeringen op de langere termijn (deels) te kunnen dekken. De geplande investeringen zullen zoals gebruikelijk onderdeel uitmaken van het begrotingsproces.

Een deel van de lagere lasten in 2022 wordt wel doorberekend in het tarief. Per saldo betekent dit dat de (gemiddelde) lasten voor de burger in 2022 gelijk zijn aan 2021 en dus wordt afgeweken van de jaarlijkse stijging van 1,5%.

2. *AFVALSTOFFENHEFFING*

Het instrument Diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder afval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt als gevolg van het respecteren van de uitkomst van het referendum over Diftar in maart 2021. Na de afschaffing van Diftar is per juni 2021 teruggekeerd naar de oude heffingssystematiek van een vast bedrag per perceel, met een onderscheid in het tarief voor een één- en een meerpersoonshuishouden.
In de bijgevoegde conceptverordening afvalstoffenheffing 2022 is, net als in 2021, uitgegaan van een onderscheid in een tarief voor een één- en een meerpersoonshuishouden.

De structurele effecten in de opbrengsten en kosten als gevolg van de per juni 2021 gewijzigde systematiek van afvalinzameling en tariefstelling zijn conform coalitieakkoord doorberekend in de afvalstoffenheffing. Zowel de begrote kosten als de begrote opbrengsten zijn hierdoor in 2022 hoger dan in 2021. De kostendekkendheid van 84% is gelijk aan die van 2021. Dit geldt voor zowel de periode dat Diftar van kracht was (januari tot en met mei 2021), als voor de periode van juni tot en met december 2021 waarin een vast tarief per huishouden gold.

3. *LEGESVERORDENING (TARIEVENTABEL BEHORENDE BIJ DE LEGESVERORDENING)*

Tarieventabel
De Drank- en Horecawet heet sinds 1 juli 2021 de Alcoholwet. Om die reden is daar waar Drank- en Horecawet stond nu 'Alcoholwet' opgenomen.

De tarieven die nu vermeld staan in bijgaande Legesverordening 2022 zijn gebaseerd op de rijksleges zoals die voor 2021 zijn vastgesteld door het college na verhoging van de rijksleges.
De rijksleges voor 2022 worden pas in oktober 2021 bekend gemaakt. Indien er sprake is van een stijging van de rijksleges, zullen de tarieven van de paspoorten en identiteitskaarten en de spoedaanvragen daarop alsnog worden aangepast. Dit kan door middel van een besluit van het college van B&W, conform artikel 10, sub b, onder 4 van de Legesverordening.

Vorig jaar is abusievelijk alleen bij het nationaal paspoort boven de 18 jaar en onder de 18 jaar het juiste, op rijksleges aangepaste tarief, komen te staan. Dat wordt nu gerectificeerd door ook bij het zakenpaspoort, het faciliteitenpaspoort en het vluchtelingen- en vreemdelingenpaspoort hetzelfde tarief op te nemen als bij het nationale paspoort.

4. *VERORDENING PARKEREN EN PARKEERBELASTINGEN*

Verordening
De wijzigingen van het raadsbesluit met betrekking tot het kentekenparkeren van 29 september 2021 zijn opgenomen in voorliggende concept-verordening.

5. *VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN SCHEEPVAARTRECHTEN*

Verordening
Er zijn een aantal begripsomschrijvingen geactualiseerd en de begrippen 'drijvende inrichting' en 'toezichtsgebied' zijn toegevoegd. De begripsomschrijvingen zijn meteen op alfabetische volgorde gezet.

Tarieventabel
Er is een categorie bij gekomen, zie tarieventabel 1.1.2.8. Deze categorie 'drijvende inrichting' viel voorheen onder categorie 1.1.2.6 'overige vaartuigen'. Aangezien dit niet transparant is, is er een begripsomschrijving gekomen voor deze categorie en daarmee ook een aparte categorie in de tarieventabel. Het tarief voor een drijvende inrichting aan de Nieuwe Kade wordt gelijkgetrokken met het tarief voor de Nieuwe Haven, wat inhoudt dat het tarief voor de Nieuwe Kade met 1 cent stijgt. Het abonnementstarief is iets verhoogd ten opzichte van het abonnementstarief voor de categorie overige vaartuigen, van € 3,05 naar € 5,45 per half jaar, omdat een drijvende inrichting eigenlijk niet als zodanig bedoeld is om in een haven te liggen. De wijziging van de totale opbrengsten die dit tot gevolg heeft, is zeer beperkt.

6. *VERORDENING OP DE HEFFING EN INVORDERING VAN TOERISTENBELASTING*

De mogelijkheid van betalen via automatische incasso is komen te vervallen. Deze belastingsoort leent zich niet voor het betalen via automatische incasso, aangezien de belastinggelden alleen hoeven te worden 'doorgesluisd' en niet uit eigen zak betaald hoeven te worden. Daarbij wordt normaal gesproken bij een aanzienlijk deel van de aanslagen een groter bedrag dan € 5.000 opgelegd en vanaf € 5.000 is automatische incasso op grond van de verordening sowieso niet mogelijk.

7. *VERORDENING OP HET REINIGINGSRECHT*

Geen wijzigingen.

Met ingang van 1 januari 2020 is in de binnenstad een reinigingsrecht ingevoerd voor kleinere ondernemers. Ondernemers kunnen zelf de afweging maken of ze gebruik gaan maken van afval aanbieden via reinigingsrecht of dat zij een contract met een commerciële afvalinzamelaar aangaan. Het reinigingsrecht is een retributie, dit betekent dat het te hanteren tarief (maximaal) kostendekkend mag zijn. De tarieven zijn gebaseerd op de integrale kostprijs voor reinigingsrecht conform de Wet markt en overheid.

Op dit moment maken 80 bedrijven in de binnenstad gebruik van reinigingsrecht. Voor 2022 gaan we ervan uit dat dit aantal gebruikers stabiel blijft. Door het openstellen van de ondergrondse containers, ook in de binnenstad, is de verwachting dat er niet meer bedrijven gebruik zullen gaan maken van reinigingsrecht. Er zijn echter ook geen signalen op basis waarvan een afname zou moeten worden

verwacht. De kostentoerekening naar reinigingsrecht is aangepast op de verwachte gebruikersaantallen.
Voor 2022 wordt voorgesteld om de huidige twee staffels: 1 tot 5 en 6 tot 10 zakken per week te handhaven. De tarieven handhaven we op het niveau van 2021, deze zijn kostendekkend en marktconform.

Zaaknummer: 605452

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 5 oktober 2021, Bedrijfsvoering, nummer 605452;

Gelet op artikel 229, eerste lid, aanhef en de onderdelen a en b van de Gemeentewet en artikel 15.33 van de Wet Milieubeheer;

Besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN AFVALSTOFFENHEFFING 2022

Artikel 1. Definities
Voor de toepassing van deze verordening wordt verstaan onder ‘gebruik maken’: gebruik maken in de zin van artikel 15.33 Wet milieubeheer.

Artikel 2. Aard van de belasting en belastbaar feit
1. Onder de naam 'afvalstoffenheffing' wordt een directe belasting geheven als bedoeld in artikel 15.33 van de Wet milieubeheer.
2. De afvalstoffenheffing als bedoeld in deze verordening en de daarbij behorende tarieventabel wordt naar afzonderlijke grondslagen geheven ter zake van het gebruik van een perceel ten aanzien waarvan krachtens artikel 10.21 en 10.22 van de Wet milieubeheer een verplichting tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen geldt.

Artikel 3. Belastingplicht
1. De belasting wordt geheven van degene die in de gemeente naar de omstandigheden beoordeeld al dan niet krachtens eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht gebruik maakt van een perceel ten aanzien waarvan ingevolge artikelen 10.21 en 10.22 van de Wet milieubeheer een verplichting tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen geldt en van degene die huishoudelijke afvalstoffen aanbiedt.
2. Voor de toepassing van het eerste lid wordt:
   a. gebruikmaken van een perceel door de leden van een huishouden aangemerkt als gebruikmaken door het door de in artikel 231, tweede lid, onderdeel b, van de Gemeentewet bedoelde gemeenteambtenaar aangewezen lid van dat huishouden;
   b. gebruikmaken door degene aan wie een deel van een perceel in gebruik is gegeven, aangemerkt als gebruikmaken door degene die dat deel in gebruik heeft gegeven, met dien verstande dat degene die het deel in gebruik heeft gegeven, bevoegd is de heffing als zodanig te verhalen op degene aan wie dat deel in gebruik is gegeven;
   c. het ter beschikking stellen van een perceel voor volgtijdig gebruik aangemerkt als gebruikmaken door degene die dat perceel ter beschikking heeft gesteld, met dien verstande dat degene die het perceel ter beschikking heeft gesteld, bevoegd is de heffing als zodanig te verhalen op degene aan wie het perceel ter beschikking is gesteld.

Artikel 4. Maatstaf van heffing en belastingtarief
De belasting wordt geheven naar de maatstaven en de tarieven opgenomen in de bij deze verordening behorende tarieventabel.

Artikel 5. Belastingjaar
Met betrekking tot de belasting die per jaar wordt geheven is het belastingjaar gelijk aan het kalenderjaar.

Artikel 6. Wijze van heffing
1. De belasting als bedoeld in hoofdstuk 1 van de bij deze verordening behorende tarieventabel wordt bij wege van aanslag geheven.
2. De belasting als bedoeld in hoofdstuk 2 van de bij deze verordening behorende tarieventabel wordt bij wege van een mondelinge dan wel een gedagtekende schriftelijke kennisgeving, daaronder begrepen een stempelafdruk, zegel, nota of andere schriftuur, geheven. Het gevorderde bedrag

wordt mondeling, dan wel door toezending of uitreiking van de schriftelijke kennisgeving aan de belastingschuldige bekendgemaakt.

Artikel 7. Ontstaan van de belastingschuld en heffing naar tijdsgelang

1. De belasting als bedoeld in hoofdstuk 1 van de bij deze verordening behorende tarieventabel is verschuldigd bij het begin van het belastingjaar of, zo dit later is, bij de aanvang van de belastingplicht.
2. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingjaar aanvangt, is de belasting verschuldigd voor zoveel twaalfde gedeelten van de voor dat belastingjaar verschuldigde belasting als er in dat belastingjaar, na de aanvang van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.
3. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingjaar eindigt, bestaat aanspraak op ontheffing voor zoveel twaalfde gedeelten van de voor dat belastingjaar verschuldigde belasting als er in dat belastingjaar, na het einde van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.
4. Het tweede en het derde lid zijn niet van toepassing indien de belastingplichtige binnen de gemeente verhuist en aldaar van een ander perceel gebruik maakt.
5. De belasting als bedoeld in hoofdstuk 2 van de bij deze verordening behorende tarieventabel is verschuldigd bij de aanvang van de dienstverlening.

Artikel 8. Termijnen van betaling bij heffing bij wege van aanslag

1. De aanslagen moeten worden betaald uiterlijk op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld.
2. In afwijking van het eerste lid kunnen de aanslagen in acht gelijke termijnen worden betaald, indien aan het navolgende wordt voldaan:
   a. het totaalbedrag van de op één aanslagbiljet verenigde aanslagen afvalstoffenheffing of andere belastingen/heffingen moet niet meer zijn dan € 5.000,00;
   b. de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven.

   De eerste termijn vervalt dan op de laatste dag van de maand volgend op de maand die in de dagtekening van het aanslagbiljet is vermeld en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.
3. De Algemene Termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 9. Termijnen van betaling bij heffing bij wege van mondelinge dan wel schriftelijke kennisgeving

1. De belasting moet worden betaald indien de kennisgeving als bedoeld in artikel 6, tweede lid:
   a. mondeling wordt gedaan, op het moment van het doen van de kennisgeving;
   b. schriftelijk wordt gedaan, op het moment van uitreiking van de kennisgeving, dan wel in het geval van toezending daarvan, binnen acht dagen na de dagtekening van de kennisgeving.
2. De Algemene Termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 10. Kwijtschelding

Voor de belasting die volgt uit hoofdstuk 1 van de tarieventabel kan kwijtschelding worden verleend.

Artikel 11. Inwerkingtreding en citeertitel

1. De 'Verordening afvalstoffenheffing 2021' van 12 november 2020, als gewijzigd door de 'Eerste wijziging verordening afvalstoffenheffing 2021' van 26 mei 2021 en de 'Verordening afvalstoffenheffing 2021-1' van 26 mei 2021 worden ingetrokken met ingang van de in het derde lid genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijven op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de dag na die van bekendmaking.
3. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2022.
4. Deze verordening wordt aangehaald als: Verordening afvalstoffenheffing 2022.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 10 november 2021.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer: 605452

TARIEVENTABEL behorende bij de 'Verordening afvalstoffenheffing 2022' van 10 november 2021

ALGEMEEN
De bedragen in deze tabel zijn inclusief omzetbelasting indien deze verschuldigd is.

HOOFDSTUK 1 MAATSTAVEN EN TARIEVEN AFVALSTOFFENHEFFING

1.1 De belasting bedraagt per belastingtijdvak per perceel:
- a indien dat perceel wordt gebruikt door één persoon: € 220,80
- b indien dat perceel wordt gebruikt door meer dan één persoon: € 294,00

1.2 Voor de berekening van de belasting overeenkomstig het bepaalde in onderdeel 1.1 gelden de omstandigheden aan het begin van het belastingtijdvak of, zo dit later is, bij de aanvang van de belastingplicht.

1.3 Indien in de loop van het belastingtijdvak zodanige wijzigingen optreden dat voor de belastingplichtige aanspraak ontstaat op toepassing van het tarief voor het gebruik van een perceel door één persoon, wordt op schriftelijke aanvraag van de belastingplichtige bij de berekening van de belasting hiermee rekening gehouden.

HOOFDSTUK 2 MAATSTAVEN EN OVERIGE TARIEVEN AFVALSTOFFENHEFFING

2.1 Voor het aan de door de gemeente ingestelde Afvalbrengstations aanbieden, van:

1.	witgoed, bruingoed, (klein) metaal, textiel (in gesloten zakken), papier/ karton, luiers, flesglas, schoon vlakglas, spiegelglas, klein chemisch afval, herbruikbaar huisraad, afgedankte electrische en electronische apparaten (compleet)	€ 0,00
2.	puin en grond, voor meer dan 0,5 m^3, per ¼ m^3 per keer:	
	a. schoon puin	€ 5,25
	b. grond	€ 15,75
3.	verontreinigd/vuil puin, voor meer dan 1,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 15,75
4.	hout-, bouw- en sloopafval, voor meer dan 1,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 5,25
5.	hout-huishoudelijk, voor meer dan 1,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 15,75
6.	bielzen	
	a. voor meer dan 2 stuks, per stuk	€ 8,50
	b. geïmpregneerd hout, voor meer dan 0,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 15,75
7.	grofvuil (brandbaar), voor meer dan 1,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 15,75
8.	Isolatiemateriaal, voor meer dan 0,5 m^3 per zak/doos	€ 1,58
9.	autobanden van personenauto's, per stuk:	
	a. zonder velg	€ 0,00
	b. met velg (eerste 2 stuks gratis)	€ 2,10
	c. overige banden (vrachtwagen-, traktorbanden e.d.)	€ 53,00
10.	asbest onbeperkt, in daarvoor bestemde verpakkingmaterialen	€ 0,00
	(meldingsformulier van gemeente nodig, tel. 0900 1809)	
11.	vloerbedekking, voor meer dan 1,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 5,25
12.	dakbedekking mix, voor meer dan 0,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 63,25

13.	dakgrind, voor meer dan 0,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 37,00
14.	Gips/gasbeton, voor meer dan 0,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 37,00

2.2 Voor het door de gemeente aan huis laten ophalen van:
grofvuil, maximaal 1 m^3 per keer: € 36,50
Bij huishoudens die kwijtschelding ontvangen voor de afvalstoffenheffing wordt grofvuil maximaal twee keer per belastingtijdvak per huishouden gratis aan huis opgehaald.

2.3 Voor het in behandeling nemen van een aanvraag voor een afvalpas € 10,50

Zaaknummer: 605452

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 5 oktober 2021, Bedrijfsvoering, nummer 605452;

Gelet op de artikelen 220 tot en met 220h van de Gemeentewet;

Besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN ONROERENDE-ZAAKBELASTINGEN 2022

Artikel 1. Belastbaar feit en belastingplicht

1. Onder de naam 'onroerende-zaakbelastingen' worden voor binnen de gemeente gelegen onroerende zaken twee directe belastingen geheven:
   a. een belasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar een onroerende zaak die niet in hoofdzaak tot woning dient, al dan niet krachtens eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht gebruikt, verder te noemen: gebruikersbelasting;
   b. een belasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar van een onroerende zaak het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht, verder te noemen: eigenarenbelasting.
2. Met betrekking tot de gebruikersbelasting wordt:
   a. gebruik door degene aan wie een deel van een onroerende zaak in gebruik is gegeven, aangemerkt als gebruik door degene die dat deel in gebruik heeft gegeven; degene die het deel in gebruik heeft gegeven, is bevoegd de belasting als zodanig te verhalen op degene aan wie dat deel in gebruik is gegeven;
   b. het ter beschikking stellen van een onroerende zaak voor volgtijdig gebruik aangemerkt als gebruik door degene die die onroerende zaak ter beschikking heeft gesteld; degene die de onroerende zaak ter beschikking heeft gesteld is bevoegd de belasting als zodanig te verhalen op degene aan wie de zaak ter beschikking is gesteld.
3. Met betrekking tot de eigenarenbelasting wordt als genothebbende krachtens eigendom, bezit of beperkt recht aangemerkt degene die bij het begin van het kalenderjaar als zodanig in de kadastrale registratie is vermeld, tenzij blijkt dat hij op dat tijdstip geen genothebbende krachtens eigendom, bezit of beperkt recht is.

Artikel 2. Voorwerp van de belasting

1. Voorwerp van de belasting is een onroerende zaak.
2. Als onroerende zaak wordt aangemerkt de onroerende zaak, bedoeld in hoofdstuk III van de Wet waardering onroerende zaken.
3. Een onroerende zaak dient in hoofdzaak tot woning indien de waarde die op grond van hoofdstuk IV van de Wet waardering onroerende zaken is vastgesteld voor die onroerende zaak in hoofdzaak kan worden toegerekend aan de delen van die onroerende zaak dienen tot woning dan wel volledig dienstbaar zijn aan woondoeleinden.

Artikel 3. Maatstaf van heffing

1. De heffingsmaatstaf is de op de voet van hoofdstuk IV van de Wet waardering onroerende zaken voor de onroerende zaak vastgestelde waarde voor het kalenderjaar bedoeld in artikel 1.
2. Indien met betrekking tot een onroerende zaak geen waarde is vastgesteld op de voet van hoofdstuk IV van de Wet waardering onroerende zaken wordt de heffingsmaatstaf van die onroerende zaak bepaald met overeenkomstige toepassing van het bepaalde bij of krachtens de artikelen 17, 18 en 20, tweede lid, van de Wet waardering onroerende zaken.

Artikel 4. Vrijstellingen

1. In afwijking in zoverre van artikel 3 wordt bij de bepaling van de heffingsmaatstaf buiten aanmerking gelaten, voor zover dit niet reeds is geschied bij de bepaling van de in dat artikel bedoelde waarde, de waarde van:
   a. ten behoeve van land- of bosbouw bedrijfsmatig geëxploiteerde cultuurgrond, daaronder mede begrepen de open grond, alsmede de ondergrond van glasopstanden, die bedrijfsmatig

aangewend wordt voor de kweek of teelt van gewassen, zonder daarbij de ondergrond als voedingsbodem te gebruiken;
b. glasopstanden, die bedrijfsmatig worden aangewend voor de kweek of teelt van gewassen, voor zover de ondergrond daarvan bestaat uit de onder onderdeel a bedoelde grond;
c. onroerende zaken die in hoofdzaak zijn bestemd voor de openbare eredienst of voor het houden van openbare bezinningssamenkomsten van levensbeschouwelijke aard, een en ander met uitzondering van delen van zodanige onroerende zaken die dienen als woning;
d. één of meer onroerende zaken die deel uitmaken van een op de voet van de Natuurschoonwet 1928 aangewezen landgoed dat voldoet aan de in artikel 1, derde lid, onderdeel b, van die wet bedoelde voorwaarden met uitzondering van de daarop voorkomende gebouwde eigendommen;
e. natuurterreinen, waaronder mede worden verstaan duinen, heidevelden, zandverstuivingen, moerassen en plassen, die door rechtspersonen met volledige rechtsbevoegdheid die zich uitsluitend of nagenoeg uitsluitend het behoud van natuurschoon ten doel stellen, beheerd worden;
f. openbare land- en waterwegen en banen voor openbaar vervoer per rail, een en ander met inbegrip van kunstvoorwerpen;
g. waterverdedigings- en waterbeheersingswerken die worden beheerd door organen, instellingen of diensten van publiekrechtelijke rechtspersonen, met uitzondering van de delen van zodanige werken die dienen als woning;
h. werken die zijn bestemd voor de zuivering van riool- en ander afvalwater en die worden beheerd door organen, instellingen of diensten van publiekrechtelijke rechtspersonen, met uitzondering van de delen van zodanige werken die dienen als woning;
i. werktuigen die van een onroerende zaak kunnen worden afgescheiden zonder dat beschadiging van betekenis aan die werktuigen wordt toegebracht en die niet op zichzelf als gebouwde eigendommen zijn aan te merken;
j. onroerende zaken voor zover die bestemd zijn te worden gebruikt voor de publieke dienst van de gemeente, met uitzondering van delen van zodanige onroerende zaken die bestemd zijn te worden gebruikt voor het geven van onderwijs;
k. straatmeubilair, waaronder begrepen alle zodanige gebouwde eigendommen - niet zijnde gebouwen - die zijn geplaatst ten gerieve of in het belang van het publiek, ten dienste van het verkeer of ter verfraaiing van de gemeente, zoals lichtmasten, verkeersinstallaties, standbeelden, monumenten, fonteinen, banken, abri 's, hekken en palen;
l. plantsoenen, parken en waterpartijen, die bij de gemeente in beheer zijn of waarvan de gemeente het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht, met uitzondering van delen van zodanige onroerende zaken die dienen als woning;
m. begraafplaatsen, urnentuinen en crematoria, met uitzondering van delen van zodanige onroerende zaken die dienen als woning.

2. De vrijstelling met betrekking tot de in onderdeel j van het eerste lid bedoelde onroerende zaken voor de eigenarenbelasting geldt niet voor zover de gemeente van die zaken niet het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht.
3. In afwijking in zoverre van artikel 3 wordt bij de bepaling van de heffingsmaatstaf voor de gebruikersbelasting buiten aanmerking gelaten de waarde van gedeelten van de onroerende zaak die in hoofdzaak tot woning dienen dan wel in hoofdzaak dienstbaar zijn aan woondoeleinden.

Artikel 5. Belastingtarieven

Het belastingbedrag is een percentage van de heffingsmaatstaf (WOZ-waarde).
Het percentage bedraagt voor:

a.	de gebruikersbelasting	0,2024%
b.	de eigenaren belasting:	
1°.	voor onroerende zaken die in hoofdzaak tot woning dienen	0,1308%
2°.	voor onroerende zaken die niet in hoofdzaak tot woning dienen	0,6073%

Artikel 6. Wijze van heffing

De belastingen worden bij wege van aanslag geheven.

Artikel 7. Termijnen van betaling

1. De aanslagen moeten worden betaald uiterlijk op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld.
2. In afwijking van het eerste lid kunnen de aanslagen in acht gelijke termijnen worden betaald, indien aan het navolgende wordt voldaan:

a. het totaalbedrag van de op één aanslagbiljet verenigde aanslagen onroerende-zaakbelastingen of andere belastingen/heffingen moet niet meer zijn dan € 5.000,00;
b. de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven.

De eerste termijn vervalt dan op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.

3. De Algemene Termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 8. Inwerkingtreding en citeertitel

1. De 'Verordening onroerende-zaakbelastingen 2021' van 12 november 2020 wordt ingetrokken met ingang van de in het derde lid genoemde datum van ingang van de heffing met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de eerste dag na die van de bekendmaking.
3. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2022.
4. Deze verordening wordt aangehaald als: Verordening onroerende-zaakbelastingen 2022.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 10 november 2021.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer: 605452

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM:

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 5 oktober 2021, Bedrijfsvoering, nummer 605452;

Gelet op artikel 221 van de Gemeentewet;

Besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN BELASTINGEN OP ROERENDE WOON- EN BEDRIJFSRUIMTEN 2022

Artikel 1. Begripsomschrijvingen

Voor de toepassing van deze verordening wordt verstaan onder:

a. ruimte: een roerende woon- of bedrijfsruimte, die duurzaam aan een plaats gebonden is en dient tot permanente bewoning of permanent gebruik;
b. woonruimte: een ruimte waarvan de vastgestelde waarde in hoofdzaak kan worden toegerekend aan delen van de ruimte die dienen tot woning dan wel volledig dienstbaar zijn aan woondoeleinden;
c. bedrijfsruimte: een ruimte die niet kan worden aangemerkt als woonruimte.

Artikel 2. Belastingplicht

1. Onder de naam “belastingen op de roerende woon- en bedrijfsruimten” worden ter zake van binnen de gemeente gelegen ruimten twee directe belastingen geheven:
   a. een gebruikersbelasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar een bedrijfsruimte, al dan niet krachtens eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht gebruikt;
   b. een eigenarenbelasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar van een ruimte het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht.
2. Bij de gebruikersbelasting wordt:
   a. gebruik door degene aan wie een deel van een bedrijfsruimte in gebruik is gegeven, aangemerkt als gebruik door degene die dat deel in gebruik heeft gegeven;
   b. het ter beschikking stellen van een bedrijfsruimte voor volgtijdig gebruik aangemerkt als gebruik door degene die die ruimte ter beschikking heeft gesteld.
3. Degene die een in het vorige lid bedoelde bedrijfsruimte in gebruik heeft gegeven of ter beschikking heeft gesteld is bevoegd de belasting als zodanig te verhalen op degene aan wie die ruimte of deel daarvan in gebruik is gegeven of ter beschikking is gesteld.

Artikel 3. Belastingobject

Als één ruimte wordt aangemerkt:

a. een binnen de gemeente gelegen ruimte;
b. een gedeelte van een in onderdeel a bedoelde ruimte dat blijkens zijn indeling is bestemd om als een afzonderlijk geheel te worden gebruikt;
c. een samenstel van twee of meer onder a bedoelde ruimten of in onderdeel b bedoelde gedeelten daarvan die bij dezelfde persoon in gebruik zijn en die, naar de omstandigheden beoordeeld, bij elkaar behoren;
d. het binnen de gemeente gelegen deel van een in onderdeel a bedoelde ruimte, van een in onderdeel b bedoeld gedeelte daarvan of van een in onderdeel c bedoeld samenstel.

Artikel 4 Maatstaf van heffing

1. De heffingsmaatstaf is de waarde die aan de ruimte dient te worden toegekend indien de volle en onbezwaarde eigendom daarvan zou kunnen worden overgedragen en de verkrijger de ruimte in de staat waarin deze zich bevindt, onmiddellijk en in volle omvang in gebruik zou kunnen nemen.
2. In afwijking van het eerste lid wordt de waarde van een bedrijfsruimte, met uitzondering van ruimten die zijn ingeschreven in een van de ingevolge de Monumentenwet 1988 vastgestelde registers van beschermde monumenten, bepaald op de vervangingswaarde, indien die leidt tot een hogere waarde dan die ingevolge het eerste lid. Bij de berekening van de vervangingswaarde wordt rekening gehouden met:
   a. de aard en de bestemming van die ruimte;

b. de sedert de stichting van de ruimte opgetreden technische en functionele veroudering, waarbij de invloed van latere wijzigingen in aanmerking wordt genomen.

3. In afwijking in zoverre van het eerste lid wordt de waarde van een woonruimte dat deel uitmaakt van een op de voet van de Natuurschoonwet 1928 aangewezen landgoed dat voldoet aan de in artikel 1, derde lid, onderdeel b, van die wet bedoelde voorwaarden bepaald met inachtneming van een vooronderstelde verplichting om het landgoed gedurende een tijdvak van 25 jaren als zodanig in stand te houden en geen opgaand hout te vellen anders dan volgens de regels van normaal bosbeheer noodzakelijk of gebruikelijk is. Ruimten die dienstbaar zijn aan de woonruimte worden geacht deel uit te maken van die woonruimte.
4. Met betrekking tot een ruimte als bedoeld in artikel 3, aanhef en onderdeel d, wordt de waarde gesteld op een evenredig deel van de waarde die dient te worden toegekend aan de gehele ruimte.
5. Bij de toepassing van het bepaalde in de voorgaande leden blijft buiten aanmerking de waarde-verhogende invloed van de bouw, daaronder begrepen verbouwing of verbetering van een roerende woon- of bedrijfsruimte, zolang die bouw nog niet is voltooid of geen voltooiingverklaring is afgegeven, dan wel zolang die roerende woon- of bedrijfsruimte nog niet is gereedgekomen voor gebruik overeenkomstig de bestemming die met de bouw wordt beoogd.
6. Indien een roerende woon- of bedrijfsruimte geheel wordt verbouwd, gepaard gaande met gedeeltelijke afbraak en met herbouw, een en ander van een zodanige omvang dat naar maatschappelijke opvatting met die verbouwing de stichting van een geheel nieuwe of een nagenoeg geheel nieuwe roerende woon- of bedrijfsruimte wordt beoogd, wordt voor de duur van de verbouwing de waarde van die woon- of bedrijfsruimte buiten aanmerking gelaten.
7. Indien de bouw, verbouwing of verbetering zover is gevorderd dat een gedeelte daarvan is gereedgekomen voor gebruik overeenkomstig de bestemming, is het bepaalde in het vijfde onderscheidenlijk het zesde lid met betrekking tot dat gedeelte niet van toepassing.

Artikel 5. Vrijstellingen

1. In afwijking in zoverre van artikel 4 wordt bij de bepaling van de heffingsmaatstaf buiten aanmerkinggelaten de waarde van:
   a. glasopstanden, voor zover de ondergrond daarvan bestaat uit cultuurgrond die bedrijfsmatig wordt geëxploiteerd ten behoeve van de land- of bosbouw. Onder cultuurgrond wordt mede begrepen de open grond, alsmede de ondergrond van glasopstanden, die bedrijfsmatig aangewend wordt voor de kweek of teelt van gewassen, zonder daarbij de ondergrond als voedingsbodem te gebruiken;
   b. ruimten die in hoofdzaak zijn bestemd voor de openbare eredienst of voor het houden van openbare bezinningssamenkomsten van levensbeschouwelijke aard, een en ander met uitzondering van delen van zodanige ruimten die dienen als woning;
   c. ruimten ten behoeve van waterverdedigings- en waterbeheersingswerken die worden beheerd door organen, instellingen of diensten van publiekrechtelijke rechtspersonen, een en ander met uitzondering van delen van zodanige ruimten die dienen als woning;
   d. ruimten die zijn bestemd voor de zuivering van riool- en ander afvalwater en die worden beheerd door organen, instellingen of diensten van publiekrechtelijke rechtspersonen, een en ander met uitzondering van delen van zodanige ruimten die dienen als woning;
   e. werktuigen die van een ruimte kunnen worden afgescheiden zonder dat beschadiging van betekenis aan die werktuigen wordt toegebracht en die niet op zichzelf als ruimten zijn aan te merken;
   f. bedrijfsruimten voor zover die bestemd zijn te worden gebruikt voor de publieke dienst van de gemeente, met uitzondering van delen van zodanige bedrijfsruimten die bestemd zijn te worden gebruikt voor het geven van onderwijs;
   g. ruimten voor zover die bestemd zijn te worden gebruikt ten behoeve van begraafplaatsen, urnentuinen en crematoria, een en ander met uitzondering van delen van zodanige ruimten die dienen als woning.
2. De vrijstelling met betrekking tot de in het eerste lid, onderdeel f, bedoelde ruimte geldt niet voor de eigenarenbelasting voor zover de gemeente van die ruimten niet het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht.
3. In afwijking in zoverre van artikel 4 wordt bij de bepaling van de heffingsmaatstaf voor de gebruikersbelasting buiten aanmerking gelaten de waarde van gedeelten van de bedrijfsruimte die in hoofdzaak tot woning dienen dan wel in hoofdzaak dienstbaar zijn aan woondoeleinden.

Artikel 6. Waardepeildatum

1. De heffingsmaatstaf wordt bepaald naar de waarde die de ruimte op 1 januari 2017 heeft.
2. De heffingsmaatstaf vindt toepassing voor kalenderjaar 2018.
3. De waarde van de ruimte wordt bepaald naar de staat waarin de ruimte op de waardepeildatum verkeert.

Artikel 7. Belastingtarieven

Het belastingbedrag is een percentage van de heffingsmaatstaf (WOZ-waarde).
Het percentage bedraagt voor:

a.	de gebruikersbelasting	0,2024%
b.	de eigenarenbelasting	
	1°. voor roerende zaken die in hoofdzaak tot woning dienen	0,1308%
	2°. voor roerende zaken die niet in hoofdzaak tot woning dienen	0,6073%

Artikel 8. Wijze van heffing

De belastingen worden bij wege van aanslag geheven.

Artikel 9. Termijnen van betaling

1. De aanslagen moeten worden betaald uiterlijk op de laatste dag van de maand volgende op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld.
2. In afwijking van het eerste lid kunnen de aanslagen in acht gelijke termijnen worden betaald, indien aan het navolgende wordt voldaan:
   a. het totaalbedrag van de op één aanslagbiljet verenigde aanslagen belastingen op roerende woon- of bedrijfsruimten of andere belastingen/heffingen moet niet meer zijn dan € 5.000,00;
   b. de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven.

   De eerste termijn vervalt dan op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.
3. De Algemene Termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 10. Nadere regels door het college van burgemeester en wethouders

Het college van burgemeester en wethouders kan nadere regels geven met betrekking tot de heffing en de invordering van de belastingen op roerende woon- en bedrijfsruimten.

Artikel 11. Inwerkingtreding en citeertitel

1. De 'Verordening belastingen op roerende woon- en bedrijfsruimten 2021' van 12 november 2020 wordt ingetrokken met ingang van de in het derde lid genoemde datum van ingang van de heffing met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de eerste dag na die van de bekendmaking.
3. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2022.
4. Deze verordening wordt aangehaald als: Verordening belastingen op roerende woon- en bedrijfsruimten 2022.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 10 november 2021.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer: 605452

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 5 oktober 2021, Bedrijfsvoering, nummer 605452;

Gelet op artikel 228a van de Gemeentewet;

Besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN RIOOLHEFFING 2022

Artikel 1. Begripsomschrijvingen

In deze verordening wordt verstaat onder:

a. gemeentelijke riolering: een voorziening of combinatie van voorzieningen voor inzameling, verwerking, zuivering of transport van afvalwater, hemelwater of grondwater, in eigendom, in beheer of in onderhoud bij de gemeente;
b. perceel: een roerende of onroerende zaak of een zelfstandig gedeelte daarvan;
c. water: huishoudelijk afvalwater, bedrijfsafvalwater, hemelwater grondwater of oppervlaktewater.

Artikel 2. Aard van de belasting

Onder de naam rioolheffing wordt een directe belasting geheven ter bestrijding van de kosten die voor de gemeente verbonden zijn aan:

a. de inzameling en het transport van huishoudelijk afvalwater en bedrijfsafvalwater, alsmede de zuivering van huishoudelijk afvalwater; en
b. de inzameling van afvloeiend hemelwater en de verwerking van het ingezamelde hemelwater, alsmede het treffen van maatregelen teneinde structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken.

Artikel 3. Belastbaar feit en belastingplicht

1. De belasting wordt geheven:
   a. van degene die bij het begin van het belastingjaar het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht van een perceel dat direct of indirect is aangesloten op de gemeentelijke riolering, verder te noemen: eigenarendeel; en
   b. van degene die bij het begin van het belastingjaar een perceel van waaruit water direct of indirect op de gemeentelijke riolering wordt afgevoerd al dan niet krachtens eigendom, bezit of beperkt recht of persoonlijk recht gebruikt, verder te noemen: gebruikersdeel.
2. Voor het eigenarendeel wordt, als het perceel een onroerende zaak is, als genothebbende krachtens eigendom, bezit of beperkt recht aangemerkt degene die bij het begin van het belastingjaar als zodanig in de basisregistratie kadaster is vermeld, tenzij blijkt dat hij op dat tijdstip geen genothebbende krachtens eigendom, bezit of beperkt recht is.
3. Voor het gebruikersdeel wordt:
   a. gebruik van een perceel door de leden van een huishouden aangemerkt als gebruik door het door de in artikel 231, tweede lid, onderdeel b, van de Gemeentewet bedoelde gemeenteambtenaar aangewezen lid van dat huishouden;
   b. gebruik door degene aan wie een deel van een perceel in gebruik is gegeven, aangemerkt als gebruik door degene die dat deel in gebruik heeft gegeven;
   c. het ter beschikking stellen van een perceel voor volgtijdig gebruik aangemerkt als gebruik door degene die dat perceel ter beschikking heeft gesteld.

Artikel 4. Voorwerp van de belasting

Indien gedeelten van een in artikel 3 bedoeld perceel blijkens hun indeling bestemd zijn om als afzonderlijk geheel te worden gebruikt, wordt de belasting geheven ter zake van elk als zodanig bestemd gedeelte, met dien verstande dat indien twee of meer van die gedeelten tezamen als één geheel worden gebruikt, deze als één perceel worden aangemerkt.

Artikel 5. Maatstaf van heffing

1. De belasting wordt geheven naar de waarde in het economisch verkeer van het perceel.
2. Als het perceel een onroerende zaak is, is de waarde in het economische verkeer de op de voet van hoofdstuk IV van de Wet waardering onroerende zaken voor de onroerende zaak vastgestelde waarde zoals deze voor het in artikel 7 bedoelde kalenderjaar geldt.
3. Als voor het perceel geen waarde op de voet van hoofdstuk IV van de Wet waardering onroerende zaken is vastgesteld, wordt de heffingsmaatstaf van dat perceel bepaald met overeenkomstige toepassing van het bepaalde bij of krachtens de artikelen 17, 18 en 20, tweede lid, van de Wet waardering onroerende zaken.

Artikel 6. Belastingtarieven

1. Het tarief voor het eigenarendeel bedraagt een percentage van de heffingsmaatstaf. Het percentage bedraagt voor:
   a. een perceel dat in hoofdzaak tot woning dient 0,0313%
   b. een perceel dat niet in hoofdzaak tot woning dient 0,0643%
2. Het tarief voor het gebruikersdeel bedraagt een percentage van de heffingsmaatstaf. Het percentage bedraagt voor:
   a. een perceel dat in hoofdzaak tot woning dient 0,0313%
   b. een perceel dat niet in hoofdzaak tot woning dient 0,0643%

Artikel 7. Belastingjaar

Het belastingjaar is gelijk aan het kalenderjaar.

Artikel 8. Wijze van heffing

De belasting wordt bij wege van aanslag geheven.

Artikel 9. Ontstaan van de belastingschuld

De belasting is verschuldigd bij het begin van het belastingjaar.

Artikel 10. Termijnen van betaling

1. De aanslagen moeten worden betaald uiterlijk op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld.
2. In afwijking van het eerste lid kunnen de aanslagen in acht gelijke termijnen worden betaald, indien aan het navolgende wordt voldaan:
   a. het totaalbedrag van de op één aanslagbiljet verenigde aanslagen rioolheffing of andere belastingen/heffingen moet niet meer zijn dan € 5.000,00;
   b. de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingplichtige kunnen worden afgeschreven.

   De eerste termijn vervalt dan op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.
3. De Algemene Termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 11. Inwerkingtreding en citeertitel

1. De ‘Verordening rioolheffing 2021' van 12 november 2020 wordt ingetrokken met ingang van de in het derde lid genoemde datum van ingang van heffing met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de eerste dag na die van bekendmaking.
3. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2022.
4. Deze verordening wordt aangehaald als: Verordening rioolheffing 2022.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 10 november 2021.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer: 605452

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 5 oktober 2021, Bedrijfsvoering, nummer 605452;

gelet op artikel 229, eerste lid, aanhef en onderdeel b, van de Gemeentewet en de artikelen 2, tweede lid, en 7 van de Paspoortwet;

besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN LEGES 2022

Artikel 1. Begripsomschrijvingen

Deze verordening verstaat onder:

a. dag: de periode van 00.00 uur tot 24.00 uur, waarbij een gedeelte van een dag als een hele dag wordt aangemerkt;
b. week: een aaneengesloten periode van zeven dagen;
c. maand: het tijdvak dat loopt van de n- dag in een kalendermaand tot en met de $(n-1)^e$ dag in de volgende kalendermaand, met dien verstande dat als de n^e dag in een kalendermaand 30 of 31 januari is, de $(n-1)^e$ dag in de volgende kalendermaand altijd de laatste dag van de maand februari is.
d. jaar: het tijdvak dat loopt van de n^e dag in een kalenderjaar tot en met de $(n-1)^e$ dag in het volgende kalenderjaar;
e. kalenderjaar: de periode van 1 januari tot en met 31 december;
f. A.P.V.: de Algemene Plaatselijke Verordening voor Arnhem;
g. bouwverordening: de bouwverordening voor Arnhem.

Artikel 2. Belastbaar feit

1. Onder de naam ‘leges’ worden rechten geheven voor:
   a. het genot van door of vanwege het gemeentebestuur verstrekte diensten;
   b. het verrichten van handelingen ten behoeve van een aanvraag van een Nederlandse identiteitskaart of een reisdocument;

   een en ander zoals genoemd in deze verordening en de daarbij behorende tarieventabel.
2. Hetgeen in deze verordening en de daarbij behorende tarieventabel is bepaald over een Nederlandse identiteitskaart voor een persoon die op het moment van de aanvraag de leeftijd van achttien jaar nog niet heeft bereikt, is van overeenkomstige toepassing op een vervangende Nederlandse identiteitskaart voor personen met een uitreisverbod, ongeacht de leeftijd van de betrokken persoon.

Artikel 3. Belastingplicht

Belastingplichtig is de aanvrager van de dienst, de Nederlandse identiteitskaart of het reisdocument, dan wel degene ten behoeve van wie de dienst is verleend of de handelingen zijn verricht.

Artikel 4. Vrijstellingen

De in de tarieventabel genoemde leges, met uitzondering van die genoemd in de hoofdstukken Parkeren, Huisvesting en WABO, Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn en Algemene Plaatselijke Verordening, worden niet geheven voor:

a. stukken, opgaven of handelingen door openbare lichamen, ambtenaren en instellingen in het openbaar belang aangevraagd;
b. diensten die ingevolge wettelijk voorschrift zijn vrijgesteld van rechtenheffing of kosteloos moeten worden verleend;
c. een verklaring van onvermogen;
d. beschikkingen of afschriften van beschikkingen, genomen krachtens een rechtspositieregeling voor het personeel van de gemeente;
e. nasporingen in de bij het archief berustende stukken indien het verlangde onderzoek uitsluitend of voor een overwegend deel strekt ten behoeve van een wetenschappelijk doel;
f. de aan belanghebbende uit te reiken beschikkingen of afschriften daarvan, houdende de beslissing op een verzoek om subsidie uit de gemeentekas;

g. beschikkingen of afschriften van beschikkingen op aanvragen ter zake van bijstand ingevolge de Wet Werk en Bijstand en andere uitkeringen;
h. de nota van aanbieding betreffende de gemeenterekening ten behoeve van de besturen van politieke partijen, waarvan één of meer leden zitting hebben in de gemeenteraad, tot een maximum van 3 exemplaren van elk stuk per politieke partij;
i. stukken waarvan de verstrekking van belang is voor opinievorming met het oog op een goede democratische besluitvoering;
j. een laissez-passer du mortuaire (lijkenpas), afgegeven op grond van het bepaalde in artikel 1, onder B van het Koninklijk besluit van 3 mei 1991 (Stb. 1991/252);
k. diensten waarvan de kosten krachtens afdeling 6.4 van de Wet ruimtelijke ordening (grondexploitatie) zijn of worden verhaald;
l. diensten met betrekking tot een aanvraag tot verlening of gehele of gedeeltelijke intrekking van een omgevingsvergunning of wijziging van voorschriften van een omgevingsvergunning, voor zover die aanvraag betrekking heeft op een activiteit met betrekking tot een inrichting als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder e, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht.

Artikel 5. Tarieven

1. De leges worden geheven naar de maatstaven en tarieven, opgenomen in de bij deze verordening behorende tarieventabel.
2. Voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het nemen van een projectuitvoeringsbesluit als bedoeld in artikel 2.10 van de Crisis- en herstelwet bedraagt het tarief de som van de bedragen die op grond van deze verordening verschuldigd zouden zijn voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verkrijgen van een vergunning, ontheffing, vrijstelling of enig ander besluit in het kader van de ontwikkeling een verwezenlijking van het project, voor zover het projectuitvoeringsbesluit strekt ter vervanging van de besluiten, zoals bedoeld in artikel 2.10, derde lid van de Crisis- en herstelwet.
3. Voor de berekening van de leges wordt een gedeelte van een in de tarieventabel genoemde eenheid als een volle eenheid aangemerkt.

Artikel 6. Wijze van heffing

De leges worden geheven door middel van een mondelinge dan wel een gedagtekende schriftelijke kennisgeving, waaronder mede wordt begrepen een stempelafdruk, zegel, nota of andere schriftuur. Het gevorderde bedrag wordt mondeling, dan wel door toezending of uitreiking van de schriftelijke kennisgeving aan de belastingchuldige bekendgemaakt.

Artikel 7. Termijnen van betaling

1. In afwijking van artikel 9, eerste lid, van de Invorderingswet 1990, moeten de leges worden betaald ingeval de kennisgeving als bedoeld in artikel 6:
   a. mondeling wordt gedaan, op het moment van het doen van de kennisgeving;
   b. schriftelijk wordt gedaan, op het moment van uitreiken van de kennisgeving, dan wel in geval van toezending daarvan, binnen 8 dagen na de dagtekening van de kennisgeving.
2. De Algemene termijnenwet is niet van toepasing op de in het eerste lid gestelde termijnen.

Artikel 8. Kwijtschelding

Bij de invordering van de leges wordt geen kwijtschelding verleend.

Artikel 9. Vermindering

1. Gehele of gedeeltelijke vermindering van leges ter zake van een in de tarieventabel omschreven dienst wordt verleend op een aanvraag als bedoeld in artikel 242 van de Gemeentewet (Stb. 1994/762), als volgt:
   a. indien op een aanvraag afwijzend wordt beschikt over 50% van de berekende leges
   b. indien een aanvraag om vergunning door de aanvrager wordt ingetrokken voordat hierop een beslissing is genomen, van 75% van de berekende leges.
2. Gehele of gedeeltelijke vermindering van leges voor een in de bij deze verordening behorendetarieventabel omschreven dienst ten aanzien van duurzaamheidsmaatregelen wordt verleend overeenkomstig een met betrekking tot die dienst in de tarieventabel opgenomen bepalingen. Indien na vergunningverlening de bouw van de duurzaamheidsmaatregel als genoemd in 4.2.30.8 en 4.2.30.9 van de tarieventabel geen doorgang vindt, is een bedrag van € 5.000, - aan leges verschuldigd.

3. Er wordt geen vermindering verleend voor de ophoging van de leges volgens de tarieven onder 4.2.8.1 tot en met 4.2.8.9 of van de leges geheven op grond van artikel 4.2.9.1 tot en met 4.2.9.8 van hoofdstuk 4 van de tarieventabel waar sprake is van een omgevingsvergunning waarbij planologisch strijdig gebruik plaatsvindt.

Artikel 10. Overdracht van bevoegdheden

Het college van burgemeester en wethouders is bevoegd tot het wijzigen van deze verordening, indien de wijzigingen:

a. van zuiver redactionele aard zijn;
b. een gevolg zijn van nieuwe of gewijzigde rijksregelgeving die in werking treedt binnen drie maanden na de officiële bekendmaking van de inwerkingtreding ervan in het Staatsblad of de Staatscourant en het de volgende onderdelen van het hoofdstuk 'Publieke Dienstverlening en Burgerlijke Stand' van de tarieventabel betreft:
    1. onderdeel 2.1.1.10 (Attestatie de Vita)
    2. onderdeel 2.2.3 (Postkamertarief)
    3. onderdeel 2.2.6 (verklaring omtrent gedrag)
    4. onderdeel 'Reisdocumenten en Nederlandse identiteitskaart' (artikelen 2.3.1.1 tot en met 2.3.3)
    5. onderdeel 'Rijbewijs' (artikelen 2.4.1 tot en met 2.4.3)

een en ander voor zover met deze wijzigingen niet reeds bij het vaststellen of latere wijziging van deze verordening bij raadsbesluit rekening is gehouden.

Artikel 11. Inwerkingtreding, overgangsbepaling en citeertitel

1. De 'Legesverordening 2021' van 12 november 2020 wordt ingetrokken met ingang van de in het derde lid genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijven op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de eerste dag na die van de bekendmaking.
3. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2022.
4. De in het hoofdstuk Huisvesting en Wabo van de tarieventabel genoemde NEN-normen worden bekendgemaakt door terinzagelegging in de bibliotheek van het Nederlands Normalisatie Instituut en bij loket BWL Stadhuis, Koningstraat 38, voor onbepaalde tijd.
5. Deze verordening wordt aangehaald als: Legesverordening 2022.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 10 november 2021.

De griffier, De voorzitter,

TARIEVENTABEL behorende bij 'Legesverordening 2022' van 10 november 2021

HOOFDSTUK PUBLIEKE DIENSTVERLENING EN BURGERLIJKE STAND

Afschriften van openbare stukken

1.1.1	Het tarief bedraagt ter zake van het verstrekken van:	
1.1.1.1	afschriften van openbare stukken	
	• per pagina A-4 in zwart-wit, enkelzijdig	€ 0,10
	• per pagina A-3 in zwart-wit, enkelzijdig	€ 0,20
	• per pagina A-1 in zwart-wit, enkelzijdig	€ 3,20
	• per pagina A-0 in zwart-wit, enkelzijdig	€ 3,95
	• per pagina A-4 in kleur, enkelzijdig	€ 0,55
	• per pagina A-3 in kleur, enkelzijdig	€ 1,10
	• per pagina A-1 in kleur, enkelzijdig	€ 10,50
	• per pagina A-0 in kleur, enkelzijdig	€ 15,60
	• andere formaten per pagina	€ 8,60
	• op een door de gemeente verstrekte USB-stick	€ 9,90

Documentatie omtrent onroerende zaken

1.2.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
1.2.1.1	inlichtingen uit een onroerende zakenbestand: voor elke inlichting	€ 9,50
	Indien raadpleging van de gegevens van een onroerende zaak ertoe leidt dat geen inlichting kan worden verstrekt of de gegeven inlichting niet tot het beoogde gevolg leidt wordt het vorenvermelde recht eveneens geheven.	
1.2.1.2	statistische gegevens op speciaal verzoek verzameld: het verschuldigde bedrag als berekend op grond van 1.2.1.1, verhoogd met per inlichting	€ 0,75

Overige verklaringen en diensten

1.3.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
1.3.1.1	ieder andere gunstige, hieronder begrepen een niet geheel afwijzende, beschikking op een verzoek, voor zover daarvoor niet elders in deze tarieventabel of in een andere wettelijke regeling een tarief is opgenomen	€ 82,00
1.3.1.2	een door of namens het college van burgemeester en wethouders of de burgemeester af te geven verklaring, voor zover in deze tarieventabel niet anders is bepaald, die ten behoeve of in het bijzonder belang van de daarin genoemde persoon of van de aanvrager wordt opgemaakt	€ 82,00
1.3.2	Het tarief bedraagt ter zake van het digitaliseren van tekeningen door afdeling Repro	€ 3,90
1.3.3	Het tarief bedraagt ter zake van het verstrekken van GEO-informatie	
	• per pagina A3-formaat in zwart-wit, enkelzijdig	€ 6,00
	• per pagina A4-formaat in zwart-wit, enkelzijdig	€ 6,00

Dienstverlening

2.1.1	Het tarief bedraagt:	
2.1.1.1	voor de voltrekking van een huwelijk, alsmede voor het laten registreren van het partnerschap:	
	a. overeenkomstig artikel 4 wet Rechten Burgerlijke Stand op dinsdag om 13:00 en 13:15 uur, in het stadhuis, trouwkamer	€ 0,00

	b. op dinsdag tussen 9:00 en 16:45 uur (m.u.v. 12.45-13.30 uur), in het stadhuis, trouwkamer	€ 200,00
	c. van maandag tot en met vrijdag tijdens reguliere openingstijden van het stadhuis in de Trouwzaal en Scheepenzaal alsmede in een aangewezen buitenlocatie of een locatie naar eigen keuze	€ 437,00
	d. indien de huwelijksvoltrekking plaatsvindt in het stadhuis buiten de reguliere openingstijden van het stadhuis	€ 875,00
	e. indien de huwelijksvoltrekking plaatsvindt buiten de reguliere openingstijden van het stadhuis in een aangewezen buitenlocatie of een locatie naar eigen keuze	€ 658,00
	f. indien het een aangewezen buitenlocatie of locatie naar eigen keuze van het bruidspaar betreft, kan naast het tarief van € 437,00 of € 658,00 zoals genoemd in sub c en e een tarief door de betreffende locatie in rekening worden gebracht.	
	g. voor het voltrekken van een huwelijk in een bijzonder huis binnen door de leidinggevende te bepalen grenzen van redelijkheid en billijkheid	€ 295,00
	h. het volgen van de trouwplechtigheid via de webcam	€ 107,00
	i. voor de omzetting van het geregistreerd partnerschap in een huwelijk, aan de balie van het stadhuis	€ 100,00
	j. indien beiden personen in het bezit zijn van een GelrePas én tenminste één partner in Arnhem woonachtig is Deze dienstverlening vindt plaats op maandag t/m donderdag tussen 9.00 en 12.00 uur.	€ 0,00
2.1.1.2	a. voor het op uitdrukkelijk verzoek naar eigen keuze voor 1 dag een persoon die nooit eerder een huwelijk voltrokken heeft als buitengewoon ambtenaar burgerlijke stand laten benoemen en beëdigen, is boven het geldende tarief voor huwelijken een bedrag verschuldigd van	€ 295,00
	b. voor het op uitdrukkelijk verzoek naar eigen keuze voor 1 dag een persoon die reeds eerder een huwelijk voltrokken heeft als buitengewoon ambtenaar burgerlijke stand laten benoemen, is boven het geldende tarief voor huwelijken een bedrag verschuldigd van	€ 147,00
2.1.1.3	voor het op verzoek van het bruidspaar annuleren van een huwelijksvoltrekking, alsmede voor het laten registreren van het partnerschap, binnen door de leidinggevende te bepalen grenzen van redelijkheid en billijkheid, binnen 3 maanden voor de datum van de huwelijksvoltrekking dan wel de partnerregistratie	€ 139,00
	Indien de leges voor de huwelijksvoltrekking of partnerregistratie lager zijn dan het voornoemde bedrag, zijn de kosten voor het annuleren van de huwelijksvoltrekking of partnerregistratie gelijk aan de in rekening gebrachte leges.	
2.1.1.4	het van gemeentewege ter beschikking stellen van getuigen voor huwelijken of partnerschapsregistratie, per getuige	€ 42,00
2.1.1.5	voor het verstrekken van een Huwelijksboekje	€ 30,00
2.1.1.6	voor het verstrekken van een Laissez-Passer	€ 14,30
2.1.1.7	Voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een stuk als bedoeld in artikel 2 van de Wet rechten burgerlijke stand geldt het tarief zoals dat is opgenomen in het Legesbesluit akten burgerlijke stand.	

Gegevensverstrekking en verklaringen

2.2.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	

	a. tot het verstrekken van gegevens of (internationale) uittreksels uit of in het kader van de Basisregistratie Personen	€ 11,80
	b. tot het digitaal verstrekken van gegevens of (internationale) uittreksels uit of in het kader van de Basisregistratie Personen	€ 6,70
2.2.2	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
	a. tot het verstrekken van een uitvoerig uittreksel uit of in het kader van de Basisregistratie Personen, ten name van meer dan één persoon	€ 19,10
	b. tot het digitaal verstrekken van een uitvoerig uittreksel uit of in het kader van de Basisregistratie Personen, ten name van meer dan één persoon	€ 14,00
2.2.3	In afwijking van voorgaande onderdelen bedraagt het tarief ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van gegevens als bedoeld in artikel 17, tweede lid van het Besluit Basisregistratie personen (het zgn. “postkamertarief”)	€ 7,50
2.2.4	Het verstrekken van een verklaring van Nederlanderschap, niet bestemd als reispapier	€ 11,80
2.2.5	Het legaliseren van handtekeningen, per handtekening	€ 11,80
2.2.6	Het aanvragen van een verklaring omtrent het gedrag	€ 41,35
2.2.7	Het verstrekken van een gewaarmerkt volledig overzicht van alle in de Basisregistratie personen opgenomen gegevens van één persoon (persoonslijst)	€ 11,80
2.2.8	Het verstrekken van een niet gewaarmerkt volledig overzicht van alle in de Basisregistratie personen opgenomen gegevens van één persoon (persoonslijst)	€ 0,00
2.2.9	Het verlenen van inzage in een persoonslijst	€ 0,00
2.2.10	Het verstrekken van een gewaarmerkte kopie	€ 11,80
2.2.11	Het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een meertalig modelformulier woon- en/of verblijfplaats als bedoeld in artikel 7, eerste lid, van verordening (EU) nr. 2016/1191 van het Europees Parlement en de Raad van 6 juli 2016 betreffende de bevordering van het vrije verkeer van burgers door vereenvoudigde overlegging van bepaalde openbare documenten in de Europese Unie en tot wijziging van Verordening nr. 1024/2012 (PbEU 2016, L 200)	€ 11,80

Reisdocumenten en Nederlandse identiteitskaart

2.3.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
2.3.1.1	een nationaal paspoort voor een persoon die op het moment van de aanvraag:	
	a. 18 jaar of ouder is	€ 72,60
	b. de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt	€ 54,40
2.3.1.2	een Zakenpaspoort voor een persoon die op het moment van de aanvraag:	
	a. 18 jaar of ouder is	€ 72,60
	b. de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt	€ 54,40
2.3.1.3	een faciliteitenpaspoort voor een persoon die op het moment van de aanvraag:	

	a. 18 jaar of ouder is	€ 72,60
	b. de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt	€ 54,40
2.3.1.4	een vluchtelingen- of een vreemdelingenpaspoort	€ 54,40
2.3.1.5	een Nederlandse identiteitskaart voor een persoon die op het moment van de aanvraag:	
	a. 18 jaar of ouder is	€ 62,35
	b. de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt	€ 31,25
2.3.2	Het tarief bedraagt voor het verrichten van handelingen ten behoeve van een aanvraag voor een spoedlevering van de in de onderdelen 2.3.1.1 tot en met 2.3.1.5 genoemde documenten, de in die onderdelen genoemde leges vermeerderd met een bedrag van	€ 50,90
2.3.3	Het tarief wordt bij verlening van thuisservice verhoogd met	€ 12,50

Rijbewijs

2.4.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het afgeven, vernieuwen of omwisselen van een rijbewijs	€ 40,65
2.4.2	Het tarief genoemd onder 2.4.1 wordt verhoogd indien aan de aanvrager reeds eerder een rijbewijs werd verstrekt, welk rijbewijs bij de aanvraag niet kan worden overgelegd	€ 34,10
2.4.3	Het tarief bedraagt voor het verrichten van handelingen ten behoeve van een aanvraag voor een spoedlevering van de in het onderdeel 2.4.1 genoemde document, de in dit onderdeel genoemde leges vermeerderd met een bedrag van	€ 34,10

Overige diensten

2.5.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van het op aanvraag doornemen van één of meer kaartverzamelingen of registers voor ieder daaraan besteed uur	€ 43,00

Onderzoek en statistiek

2.6.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van:	
2.6.1.1	een aanvraag tot het nasporen in door of vanwege de gemeente verzameld statistisch werkmateriaal en statistische gegevens en het in opdracht verrichten van onderzoek, per besteed uur	€106,00

HOOFDSTUK PARKEREN

Verklaringen, ontheffingen en vergunningen

3.1.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
3.1.1.1	het afgeven en wijzigen van (gehandicapten) parkeerkaarten	€ 11,00
3.1.1.2	een incidentele ontheffing op basis van de nota Rijden in het voetgangersgebied	€ 11,00
3.1.1.3	een dagontheffing op basis van de nota Rijden in het voetgangersgebied	€ 11,00
3.1.1.4	Een tijdelijke ontheffing op grond van artikel 87 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 (dagontheffing)	€ 11,00

HOOFDSTUK EN WABO

4.0	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een wijziging tenaamstelling inzake een verleende vergunning	€ 50,00

Huisvestingswet 2014, Huisvestingsverordening gemeente Arnhem 2020 en Leegstandswet

4.1.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
4.1.1.1	vervallen	
4.1.1.2	vervallen	
4.1.1.3	vervallen	
4.1.1.4	vervallen	
4.1.1.5	tot het verkrijgen van een noodurgentieverklaring als bedoeld in artikel 10 b, lid 3 van de Huisvestingsverordening gemeente Arnhem 2020	€ 56,00

Leegstandswet

4.1.2	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
4.1.2.1	tot het verkrijgen van een vergunning tot tijdelijke verhuur van leegstaande woonruimte als bedoeld in artikel 15, eerste lid, van de Leegstandwet	€ 93,00
4.1.2.2	tot verlenging van een vergunning tot tijdelijke verhuur van woonruimte als bedoeld in artikel 15, vijfde lid, van de Leegstandwet	€ 58,00

Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning

Begripsomschrijvingen

4.2.1	Voor de toepassing van deze paragraaf wordt verstaan onder:	
4.2.1.1	bouwkosten: de aannemingssom inclusief omzetbelasting, bedoeld in paragraaf 1, eerste lid, van de Uniforme administratieve voorwaarden voor de uitvoering van werken en van technische installatiewerken 2012 (UAV 2012, Stcrt. 2012, 1567), voor het uit te voeren werk of voor zover deze ontbreekt een raming van de bouwkosten, inclusief omzetbelasting, bedoeld in het normblad NEN 2631, uitgave 1979, of zoals dit normblad laatstelijk is vervangen of gewijzigd. Met dien verstande dat, indien blijkt dat de opgegeven bouwkosten lager zijn dan de door of namens het college uitgevoerde controleberekeningen, het college van burgemeester en wethouders het bedrag van de bouwkosten ambtshalve vast stelt op het resultaat van de controleberekeningen. Voor het vaststellen van bouwkosten voor nieuwbouw of uitbreiding van bouwwerken zijn voor de controleberekening de basisbedragen bouwkosten volgens bijlage I van deze verordening van toepassing. Voor het vaststellen van bouwkosten voor verbouwingen (exclusief eventuele uitbreidingen waarvoor bijlage I van toepassing is) worden voor de controleberekening marktconforme richtprijzen gehanteerd. Indien het bouwen geheel of gedeeltelijk door zelfwerkzaamheid geschiedt wordt in deze paragraaf onder bouwkosten verstaan: de prijs die aan een derde in het economisch verkeer zou moeten worden betaald voor het tot stand brengen van het bouwwerk waarop de aanvraag betrekking heeft exclusief omzetbelasting;	

4.2.1.2	Wabo: Wet algemene bepalingen omgevingsrecht	
4.2.1.3	aanlegkosten: de aannemingssom exclusief omzetbelasting, bedoeld in paragraaf 1, eerste lid, van de Uniforme administratieve voorwaarden voor de uitvoering van werken en van technische installatiewerken 2012 (UVA 2012, Stcrt. 2012, 1567), voor het uit te voeren werk of voor zover deze ontbreekt, een raming van de aanlegkosten, de omzetbelasting niet inbegrepen. Indien de werken of werkzaamheden geheel of gedeeltelijk door zelfwerkzaamheid geschieden wordt in deze titel onder aanlegkosten verstaan: de prijs die aan een derde in het economisch verkeer zou moeten worden betaald voor de werken of werkzaamheden waarop de aanvraag betrekking heeft.	
4.2.2	In deze paragraaf voorkomende begrippen die in de Wabo zijn omschreven, hebben dezelfde betekenis als bij of krachtens de Wabo bedoeld	
4.2.3	In deze paragraaf voorkomende begrippen die niet nader in de Wabo zijn omschreven en die betrekking hebben op activiteiten waarvoor het toetsingskader in een ander wettelijk voorschrift is uitgewerkt, hebben dezelfde betekenis als in dat wettelijk voorschrift bedoeld	
4.2.3.1	Het in HOOFDSTUK HUISVESTING EN WABO genoemde normblad NEN 2580 en 2631, welke laatstelijk is vervangen door 2699, en de Uniforme administratieve voorwaarden voor de uitvoering van werken en technische installatiewerken 2012 (UAV 2012) liggen ook ter inzage bij loket BWL Stadhuis, Koningstraat 38. De UAV 2012 is ook te vinden op www.wetten.overheid.nl/BWBR0031190/2012-03-01	

Vooroverleg/beoordeling conceptaanvraag

4.2.4	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
4.2.4.1	om vooroverleg in verband met het verkrijgen van een indicatie of een voorgenomen project in het kader van de Wabo vergunbaar is per overleg	€ 561,00
4.2.4.2	om beoordeling van een conceptaanvraag om een omgevingsvergunning: 40% van de leges zoals deze bij een daadwerkelijke aanvraag om een omgevingsvergunning voor het project zouden worden vastgesteld	

Omgevingsvergunning

4.2.5	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag om een omgevingsvergunning voor een project: de som van de verschuldigde leges voor de verschillende activiteiten of handelingen waaruit het project geheel of gedeeltelijk bestaat en waarop de aanvraag betrekking heeft en de verschuldigde leges voor de extra toetsen die in verband met de aanvraag moeten worden uitgevoerd, berekend naar de tarieven en overeenkomstig het bepaalde in deze paragraaf. In afwijking van de vorige volzin kan ook per activiteit, handeling of andere grondslag een legesbedrag worden gevorderd	

Bouwactiviteiten

4.2.6.1	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een bouwactiviteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder a, van de Wabo, bedraagt het tarief: 2,04%van de totale vastgestelde bouwkosten (inclusief BTW) met een minimum van€ 109,00	

Extra welstandstoets

4.2.6.2	Onverminderd het bepaalde in onderdeel 4.2.6.1 bedraagt het tarief, indien zich tijdens de beoordeling van de in dat onderdeel bedoelde aanvraag wijzigingen voordoen in het bouwplan en daarvoor een nieuwe welstandstoets noodzakelijk is	€ 157,00

Achteraf ingediende aanvraag

4.2.6.3	Onverminderd het bepaalde in onderdelen 4.2.6.1 (bouwen), 4.2.7 (aanleg), 4.2.12 (slopen) 4.2.13 (veranderen weg), 4.2.14 (aanleggen uitweg) of 4.2.15 (kappen) wordt het tarief, indien de in dat onderdeel bedoelde aanvraag wordt ingediend na aanvang of gereedkomen van de activiteit verhoogd met 10% van de op grond van dat onderdeel verschuldigde leges	

Aanlegactiviteiten

4.2.7	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een aanlegactiviteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder b, van de Wabo, bedraagt het tarief: indien de aanvraag ziet op het vellen van één of twee bomen	€ 164,00 per boom
	indien de aanvraag ziet op overige aanvragen dan de kap van één of twee bomen, waarbij de aanlegkosten bedragen:	
	van € 0,-- tot en met € 20.000,--	€ 513,00
	van € 20.001,-- tot en met € 50.000,--	2,5% van de aanlegkosten
	van € 50.001,-- tot en met € 100.000,--	2,5% van de aanlegkosten
	meer dan € 100.000,--	3% van de aanlegkosten met een maximum van € 3.592,00 per aanvraag

Planologisch strijdig gebruik waarbij tevens sprake is van een bouwactiviteit

4.2.8	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een activiteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder c, van de Wabo, en tevens sprake is van een bouwactiviteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder a, van de Wabo wordt het tarief als berekend in 4.2.6.1:	
4.2.8.1	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 1º, van de Wabo (binnenplanse afwijking) verhoogd met:	€ 157,00
4.2.8.1a	in afwijking van onderdeel 4.2.8.1 is het tarief in het geval er sprake is van een vergunningaanvraag voor woningsplitsing en/of verkamering	€ 819,00
4.2.8.2	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 2º, van de Wabo (buitenplanse kleine afwijking) verhoogd met:	€ 314,00
4.2.8.3	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 3º, van de Wabo (buitenplanse afwijking) verhoogd met:	
	voor bouwkosten tot € 180.000,--	€ 2.996,00

	van € 180.000,-- tot € 1.000.000,--	€ 6.123,00
	van € 1.000.000,-- tot € 2.000.000,--	€ 9.251,00
	van € 2.000.000,-- tot € 4.000.000,--	€ 12.246,00
	meer dan € 4.000.000,--	€ 18.369,00
	Het bepaalde in dit lid vindt geen toepassing voor zover de betreffende vergoedingen op grond van een privaatrechtelijke regeling zijn verschuldigd.	
4.2.8.4	als er sprake is van artikel 2.12, tweede lid, van de Wabo (tijdelijke afwijking) verhoogd met:	€ 313,00
4.2.8.5	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder b, van de Wabo (afwijking van exploitatieplan) verhoogd met:	€ 628,00
4.2.8.6	als er sprake is van een aanvraag voor een project dat een provinciaal belang betreft, de activiteit in strijd is met de regels die zijn gesteld krachtens artikel 4.1, derde lid, van de Wet ruimtelijke ordening en artikel 2.12, eerste lid, onder c, van de Wabo (afwijking van provinciale regelgeving) verhoogd met:	€ 11.219,00
4.2.8.7	als er sprake is van een aanvraag voor een project dat een nationaal belang betreft, de activiteit in strijd is met de regels die zijn gesteld krachtens artikel 4.3, derde lid, van de Wet ruimtelijke ordening en artikel 2.12, eerste lid, onder c, van de Wabo (afwijking van nationale regelgeving) verhoogd met:	€ 11.219,00
4.2.8.8	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder d, van de Wabo (afwijking van voorbereidingsbesluit) verhoogd met:	€ 628,00
4.2.8.9	als er sprake is van artikel 3.1 van de Wet ruimtelijke ordening om het betreffende bestemmingsplan (partieel) te herzien of van artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening om het bestemmingsplan te wijzigen c.q. uit te werken, verhoogd met:	
	voor bouwkosten tot € 1.000.000,--	€ 9.063,00
	van € 1.000.000,-- tot € 2.000.000,--	€ 12.707,00
	meer dan € 2.000.000,--	€ 24.581,00
	Het bepaalde in dit lid vindt geen toepassing voor zover de betreffende vergoedingen op grond van privaatrechtelijke regelingen zijn verschuldigd.	

Planologisch strijdig gebruik waarbij geen sprake is van een bouwactiviteit

4.2.9	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een activiteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder c, van de Wabo, en niet tevens sprake is van een bouwactiviteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder a, van de Wabo, bedraagt het tarief:	
4.2.9.1	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 1º, van de Wabo (binnenplanse afwijking)	€ 314,00
	Indien er sprake is van een tijdelijk initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest 'tijdelijke horeca'	€ 158,00
4.2.9.1a	in afwijking van onderdeel 4.2.9.1 is het tarief in het geval er sprake is van een vergunningaanvraag voor woningsplitsing en/of verkamering	€ 819,00
4.2.9.2	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 2º, van de Wabo (buitenplanse kleine afwijking)	€ 628,00
	Indien er sprake is van een tijdelijk initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest 'tijdelijke horeca'	€ 314,00

4.2.9.3	als er sprake is van indien artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 3º, van de Wabo (buitenplanse afwijking)	€ 11.219,00
	Het bepaalde in dit lid vindt geen toepassing voor zover de betreffende vergoedingen op grond van een privaatrechtelijke regeling zijn verschuldigd.	
4.2.9.4	als er sprake is van artikel 2.12, tweede lid, van de Wabo (tijdelijke afwijking)	€ 628,00
4.2.9.5	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder b, van de Wabo (afwijking van exploitatieplan):	€ 628,00
4.2.9.6	als er sprake is van een aanvraag voor een project dat een provinciaal belang betreft, de activiteit in strijd is met de regels die zijn gesteld krachtens artikel 4.1, derde lid, van de Wet ruimtelijke ordening en artikel 2.12, eerste lid, onder c, van de Wabo wordt toegepast (afwijking van provinciale regelgeving)	€ 628,00
4.2.9.7	als er sprake is van een aanvraag voor een project dat een nationaal belang betreft, de activiteit in strijd is met de regels die zijn gesteld krachtens artikel 4.3, derde lid, van de Wet ruimtelijke ordening en artikel 2.12, eerste lid, onder c, van de Wabo wordt toegepast (afwijking van nationale regelgeving)	€ 628,00
4.2.9.8	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder d, van de Wabo (afwijking van voorbereidingsbesluit)	€ 628,00

In gebruik nemen of gebruiken bouwwerken in relatie tot brandveiligheid

4.2.10	het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag voor omgevingsvergunning die betrekking heeft op een activiteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid onder d van de Wabo voor het in gebruik hebben of houden van bouwwerken als bedoeld in artikel 2.2 van het Besluit omgevingsrecht	€ 305,00
	verhoogd met, voor een bouwwerk met een bruto vloeroppervlakte (volgens NEN 2580):	
	tot en met 100 m²	€ 1.014,00
	van 101 m² t/m 500 m²	€ 846,00 plus € 1,65 per m²
	van 501 m² t/m 1.000 m²	€ 1.130,00 plus € 1,11 per m²
	van 1.001 m² t/m 1.500 m²	€ 1.426,00 plus € 0,81 per m²
	van 1.501 m² t/m 2.500 m²	€ 2.167,00 plus € 0,44 per m²
	meer dan 2.500 m²	€ 3.183,00 plus € 0,29 per m²

Activiteiten met betrekking tot monumenten of beschermde stads- of dorpsgezichten

4.2.11.1	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een activiteit met betrekking tot een beschermd monument als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder f, van de Wabo, of op een activiteit als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder b, van de Wabo met betrekking tot een krachtens provinciale verordening of de Erfgoedverordening gemeente Arnhem 2017 aangewezen monument,	

	waarvoor op grond van die provinciale verordening of artikel 13 van die gemeentelijke verordening een vergunning of ontheffing is vereist, bedraagt het tarief:	
4.2.11.1.1	voor het slopen, verstoren, verplaatsen of in enig opzicht wijzigen van een monument	€ 628,00
4.2.11.1.2	voor het herstellen, gebruiken of laten gebruiken van een monument op een wijze waardoor het wordt ontsierd of in gevaar gebracht	€ 628,00
4.2.11.1.3	voor het uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden	€ 314,00
4.2.11.2	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op het slopen van een bouwwerk in een beschermd stads- of dorpsgezicht, bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder h, van de Wabo, op het slopen van een bouwwerk in een krachtens provinciale verordening of de Erfgoedverordening gemeente Arnhem 2017 aangewezen stads- of dorpsgezicht, bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder c, van de Wabo, waarvoor op grond van die provinciale verordening of artikel 20 van die gemeentelijke verordening een vergunning of ontheffing is vereist, bedraagt het tarief	€ 628,00

Sloopactiviteiten

4.2.12	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op het (deels) slopen van een bouwwerk in gevallen waarin dat in een bestemmingsplan, beheersverordening of voorbereidingsbesluit is bepaald, bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder g, van de Wabo bedraagt het tarief	€ 628,00

Aanleggen of veranderen weg

4.2.13	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op het aanleggen van een weg of verandering brengen in de wijze van aanleg van een weg waarvoor op grond van een bepaling in een provinciale verordening of artikel 2.1.5.2, tweede lid, onder a van de Algemene plaatselijke verordening een vergunning of ontheffing is vereist, als bedoeld in artikel 2.2, aanhef en eerste lid, onder d, van de Wabo, bedraagt het tarief	€ 90,00

Uitweg/inrit

4.2.14	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op het maken, hebben, veranderen of veranderen van het gebruik van een uitweg waarvoor op grond van een bepaling in een provinciale verordening of artikel 2.1.5.3 van de Algemene plaatselijke verordening een vergunning of ontheffing is vereist, als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder e, van de Wabo, bedraagt het tarief	€ 298,00

Kappen

4.2.15	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op het vellen of doen vellen van houtopstand, waarvoor op grond van een bepaling in een provinciale verordening of artikel 4.5.3 van de Algemene plaatselijke verordening een vergunning of ontheffing is vereist, als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder g, van de Wabo, bedraagt het tarief	€ 164,00 per boom

Voorwerpen of stoffen op, aan of boven de weg

4.2.16	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op de opslag van roerende zaken in een bepaald gedeelte van de provincie of gemeente waarvoor op grond van artikel 2.1.5.1, vijfde lid van de Algemene plaatselijke verordening een vergunning of ontheffing is vereist bedraagt het tarief:	

4.2.16.1	indien de activiteit bestaat uit het daar opslaan van roerende zaken, bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, onder j, van de Wabo	€ 101,00
4.2.16.2	indien de activiteit bestaat uit het als eigenaar, beperkt gerechtigde of gebruiker van een onroerende zaak toestaan of gedogen dat daar roerende zaken worden opgeslagen, bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, onder k, van de Wabo	€ 101,00

Alarminstallatie

4.2.17	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op het plaatsen van een alarminstallatie waarvoor ingevolge provinciale verordening of artikel 2.4.19. van de Algemene plaatselijke verordening een vergunning of ontheffing is vereist, als bedoeld in artikel 2.2. aanhef en eerste lid, onder f, van de Wabo	€ 224,00

Projecten of handelingen in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998

4.2.18.1	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op handelingen in een beschermd natuurgebied die schadelijk kunnen zijn voor het natuurschoon, de natuurwetenschappelijke betekenis of voor de dieren of planten, als bedoeld in artikel 16, eerste lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 bedraagt het tarief	€ 628,00
4.2.18.2	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op het realiseren van projecten of andere handelingen met gevolgen voor habitat en soorten in een door de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit aangewezen gebied als bedoeld in artikel 19d, eerste lid, van de Natuurbeschermingswet 1998	€ 628,00

Handelingen in het kader van flora- en fauna-activiteiten

4.2.19	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een activiteit als bedoeld in artikel 2.2aa, aanhef en onder b, van het Besluit omgevingsrecht (flora- en fauna-activiteit), bedraagt het tarief Onverminderd het bepaalde in de andere onderdelen van dit hoofdstuk indien tevens sprake is van de in die onderdelen bedoelde activiteiten	€ 628,00

Omgevingsvergunning in twee fasen

4.2.20	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning op verzoek in twee fasen plaatsvindt, als bedoeld in artikel 2.5, eerste lid, van de Wabo, bedraagt het tarief:	
4.2.20.1	voor het in behandeling nemen van de aanvraag voor een beschikking met betrekking tot de eerste fase: het bedrag dat voortvloeit uit toepassing van de tarieven in dit hoofdstuk voor de activiteiten waarop de aanvraag voor de eerste fase betrekking heeft	
4.2.20.2	voor het in behandeling nemen van de aanvraag voor een beschikking met betrekking tot de tweede fase: het bedrag dat voortvloeit uit toepassing van de tarieven in dit hoofdstuk voor de activiteiten waarop de aanvraag voor de tweede fase betrekking heeft	

Beoordeling bodemrapport

4.2.21	Onverminderd het bepaalde in de voorgaande onderdelen van deze paragraaf bedraagt het tarief, indien krachtens wettelijk voorschrift voor de in dat onderdeel bedoelde aanvraag een bodemrapport wordt beoordeeld:	
4.2.21.1	voor de beoordeling van een milieukundig bodemrapport	€ 704,00

4.2.21.2	voor de beoordeling van een archeologisch bodemrapport	€ 704,00

Ontheffing grenswaarde geluidhinder

4.2.22	Onverminderd het bepaalde in de voorgaande onderdelen van deze paragraaf bedraagt het tarief, indien sprake is van een verzoek ontheffing hogere grenswaarde op grond van de Wet Geluidhinder	€ 1.525,00

Ontheffing geluid en trillingen

4.2.23	Onverminderd het bepaalde in de voorgaande onderdelen van deze paragraaf bedraagt het tarief, indien er sprake is van verzoek om ontheffing veroorzaken geluidhinder ingevolge artikel 8.4 Bouwbesluit 2012 of verzoek om ontheffing trillingsterkte ingevolge artikel 8.5 Bouwbesluit 2012:	
	a. geldig voor maximaal één dag	€ 322,00
	b. geldig voor maximaal één week	€ 454,00
	c. geldig voor maximaal één maand	€ 685,00
	d. geldig voor maximaal één jaar	€ 1.232,00

Verklaring van geen bedenkingen

4.2.24	Onverminderd het bepaalde in de voorgaande onderdelen van dit hoofdstuk bedraagt het tarief, indien een daartoe bij wet of algemene maatregel van bestuur aangewezen bestuursorgaan een verklaring van geen bedenkingen moet afgeven voordat de omgevingsvergunning kan worden verleend, als bedoeld in artikel 2.27, eerste lid, van de Wabo	
4.2.24.1	indien de gemeenteraad een verklaring van geen bedenkingen moet afgeven	€ 628,00
4.2.24.2	indien een ander bestuursorgaan een verklaring van geen bedenkingen moet afgeven	€ 628,00

Vermindering

4.2.25.1	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning is voorafgegaan door een aanvraag om beoordeling van een conceptaanvraag als bedoeld in artikel 4.2.4.2, waarop de eerstgenoemde aanvraag betrekking heeft, worden de ter zake van de beoordeling van de conceptaanvraag geheven leges in mindering gebracht op de leges voor het in behandeling nemen van de aanvraag om de omgevingsvergunning als bedoeld in de artikelen 4.2.5. en verder, mits de definitieve aanvraag overeenkomt met de beoordeelde conceptaanvraag en binnen 26 weken na de schriftelijke beoordeling wordt ingediend.	
4.2.25.2	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op vijf of meer activiteiten, bestaat aanspraak op vermindering van leges, met uitzondering van het legesdeel in verband met adviezen of verklaringen van geen bedenkingen als bedoeld in artikel 4.2.24. De vermindering bedraagt 5% van de voor die activiteiten verschuldigde leges	

Intrekking omgevingsvergunning

4.2.26	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot gehele of gedeeltelijke intrekking van een omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 2.33, tweede lid, onder b, van de Wabo	€ 157,00

Nasporing archief Bouw- en woningtoezicht

4.2.27	Voor het doen van een opzoeking of een nasporing in het archief Bouw- en woningtoezicht, per kwartier of een gedeelte daarvan	€ 23,00

Brandbeveiligingsverordening

4.2.28.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verlenen van:	
4.2.28.1.1	een vergunning voor het in gebruik hebben of houden van inrichtingen als bedoeld in artikel 2, lid 1, van de Brandbeveiligingsverordening met een bruto vloeroppervlakte (volgens NEN 2580)	
	tot en met 500 m²	€ 809,00
	van 501 m² t/m 1.000 m²	€ 987,00
	van 1.001 m² t/m 1.500 m²	€ 1.437,00
	van 1.501 m² t/m 2.500 m²	€ 2.339,00
	meer dan 2.500 m²	€ 2.787,00
4.2.28.1.2	een vergunning, als bedoeld in artikel 2, lid 1 van de Brandbeveiligingsverordening, voor het in gebruik hebben of houden van een inrichting gedurende een termijn minder dan 30 dagen voor een inrichting bruto vloeroppervlakte (volgens NEN 2580)	
	tot en met 150 m²	€ 165,00
	van 151 m² t/m 300 m²	€ 202,00
	van 301 m² t/m 500 m²	€ 221,00
	meer dan 500 m²	€ 412,00
	plus voor elke m² boven de 500 m²	€ 0,31

Aanvraag wijziging gebruiksvergunning inrichting

4.2.29.1	een wijziging van de verleende gebruiksvergunning als gevolg van een wijziging in het gebruik van de inrichting of de inrichting zelf als bedoeld in artikel 2 lid 1, sub a, b of c van de Brandbeveiligingsverordening	€ 157,00

Vermindering in verband met het realiseren van duurzaamheidsmaatregelen

4.2.30	Als in de aanvraag om een omgevingsvergunning voor een bouwactiviteit of aanlegactiviteit als bedoeld in de onderdelen 4.2.6.1, 4.2.6.3, 4.2.7, 4.2.11.1.1 en 4.2.11.1.2 één of meerdere onderstaande duurzaamheidsmaatregelen omvat, bestaat aanspraak op vermindering van de leges met betrekking tot de desbetreffende duurzaamheidsmaatregel. De vermindering bedraagt:	
4.2.30.1	indien de duurzaamheidsmaatregel bestaat uit het isoleren van bestaande woningen en/of andere bestaande gebouwen en na realisatie de totale isolatiewaarde van: a. het dak een waarde heeft van Rc = 6,0 m^2 K/W of hoger, b. de buitengevel een waarde heeft van Rc =4,5 m^2 K/W of hoger, en c. de vloer een waarde heeft van Rc = 3,5 m^2 K/W of hoger:	100%
4.2.30.2	indien de duurzaamheidsmaatregel bestaat uit het renoveren van een bestaande woning, waardoor die woning een NOM-woning wordt:	100%
4.2.30.3	indien de duurzaamheidsmaatregel bestaat uit het aanbrengen van een begroeid dak dat na realisatie een waterbergende capaciteit heeft van minimaal 18 liter per m² en een oppervlakte van minimaal 20 m^2:	100%
4.2.30.4	indien de duurzaamheidsmaatregel bestaat uit het plaatsen van een buitenunit voor een warmtepomp met een geluidsproductie van de luchtunit van maximaal 40 dB op de erfgrens:	100%
4.2.30.5	indien de duurzaamheidsmaatregel bestaat uit plaatsing van zonnecollectoren voor een zonneboiler met een vermogen van minimaal 4,5 GJ:	100%

4.2.30.6	indien de duurzaamheidsmaatregel bestaat uit de plaatsing van zonnepanelen met een output van in totaal minimaal 1200 Wp op het dak of aan de gevel	100%
4.2.30.7	indien de duurzaamheidsmaatregel bestaat uit de plaatsing van zonnepanelen met een output van in totaal minimaal 1200 Wp op of aan monumenten en beschermende stadsgezichten als aan de criteria voor zonnepanelen op beschermde stadsgezichten en monumenten, zoals vermeld op de bijlage van het aanvraagformulier duurzaamheidsmaatregelen, is voldaan:	100%
4.2.30.8	indien de duurzaamheidsmaatregel bestaat uit de bouw van zelfstandige, grondgebonden zonnepanelen:	
	• bij een zonne-energiesystemen in veldopstelling op eigen terrein en voor eigen gebruik met een maximum van 15kWp:	50%
	• bij een zonne-energiesystemen in veldopstelling boven 15 kWp, waarbij sprake is van meervoudig ruimtegebruik:	50%
4.2.30.9	indien de duurzaamheidsmaatregel bestaat uit de bouw van een of meer windturbines:	50%
4.2.31	Voor de toepassing van onderdeel 4.2.30 wordt verstaan onder:	
	dB: decibel, de maat voor een hoeveelheid geluid; EPC: Energie Prestatie Coëfficiënt; GJ: Gigajoule; K: temperatuur uitgedrukt in Kelvin; M^2: vierkante meter oppervlakte; Meervoudig ruimtegebruik: als de grondgebonden zonnepanelen worden geplaatst op carports boven parkeerplaatsen, aan geluidschermen, boven natuur, boven landbouw of op water; NOM-woning: nul-op-de-meter-woning, zijnde een woning waarin gedurende een jaar gemiddeld net zoveel energie wordt geproduceerd (door zon, wind of warmtepompen) als wordt verbruikt (voor verwarming, warm tapwater en huishoudelijk gebruik); Rc: warmteweerstand (R) van een constructie (c); W: hoeveelheid energie uitgedrukt in Watt; Wp: Wattpiek, het energievermogen aan elektriciteit dat met een zonnepaneel kan worden opgewekt; Windturbine: apparaat waarmee wind wordt omgezet in elektriciteit; Zonnecollector: apparaat dat zonlicht (direct licht bij zonnig weer en diffuus licht bij bewolkt weer) omzet in warmte; Zonnepaneel: paneel dat bestaat uit meerdere zonnecellen waarmee zonlicht omgezet wordt in elektriciteit.	
	Bijzondere bepalingen	
4.2.32	4.2.30 is uitsluitend van toepassing indien bij de aanvraag omgevingsvergunning tevens het aanvraagformulier duurzaamheidsmaatregelen is ingediend.	

HOOFDSTUK DIENSTVERLENING VALLEND ONDER EUROPESE DIENSTENRICHTLIJN

Horeca

4.3.1.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van:	
	a. een aanvraag voor een vergunning als bedoeld in artikel 2.3.1.2 APV in verband met het vestigen van een nieuwe onderneming	€ 1.318,00
	indien er sprake is van een tijdelijk initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest 'tijdelijke horeca'	€ 659,00
	b. een vergunning als bedoeld in artikel 3, eerste lid, Alcoholwet in verband met het vestigen van een nieuwe onderneming	€ 1.318,00
	indien er sprake is van een tijdelijk initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest 'tijdelijke horeca'	€ 659,00
	Indien deze vergunning tezamen met de onder a bedoelde vergunning wordt aangevraagd, voor beide aanvragen tezamen	€ 1.318,00
	indien er sprake is van een tijdelijke initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest 'tijdelijke horeca'	€ 659,00
	c. een vergunning als bedoeld in artikel 2.3.1.2. APV. in verband met een overname van een bestaande onderneming	€ 1.198,00
	d. een vergunning als bedoeld in artikel 3, eerste lid, Alcoholwet in verband met een overname van een bestaande onderneming	€ 1.198,00
	indien deze vergunning tezamen met de onder c bedoelde vergunning wordt aangevraagd, voor beide aanvragen tezamen	€ 1.198,00
	e. het doorvoeren van een ondergeschikte wijziging in een verleende vergunning	€ 93,00
	f. het bijschrijven op de vergunning van een leidinggevende, per persoon	€ 72,00
4.3.1.2	een vergunning als bedoeld in artikel 2.3.1.13 APV. (terras)	€ 189,00
	indien er sprake is van een tijdelijk initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest 'tijdelijke horeca'	€ 96,00
4.3.1.3	een ontheffing als bedoeld in 2.3.1.16 APV. (sluitingsuur)	€ 39,00
4.3.1.4	een ontheffing als bedoeld in artikel 2.3.1.15.lid 5 APV per jaar	€ 582,00
4.3.1.5	een ontheffing als bedoeld in artikel 35 Alcoholwet	€ 39,00

Organiseren evenementen of markten

4.3.2.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag om een vergunning voor het organiseren van een evenement als bedoeld in artikel 5.7.1 van de Algemene plaatselijke verordening (evenementenvergunning), indien het betreft:	
	a. voor ideële doeleinden	€ 0,00
	b. voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal tot 500 personen	€ 258,00
	c. voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal van 501 tot 2500 personen	€ 516,00
	d. voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal van 2501 tot 10.000 meer personen	€ 1.032,00
	e. voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal van meer dan 10.000 personen	€ 1.882,00
4.3.2.2	vervallen	
4.3.2.3	een vergunning als bedoeld in artikel 5.2.3 (standplaats) van de APV:	
	a. voor ideële doeleinden	€ 0,00
	b. voor commerciële doeleinden	€ 217,00

4.3.2.4	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een vergunning als bedoeld in artikel 2.2.1 APV (per voetbalwedstrijd)	€ 224,00
4.3.2.5	Een vergunning voor het organiseren of houden van wedstrijden, wandel-, fiets-, trim- en ruitertochten in parken, bossen en natuurgebieden ingevolge artikel 4.6.3. van de APV, indien het betreft:	
	a. voor ideële doeleinden	€ 0,00
	b. voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal tot 10.000 personen	€ 258,00
	c. voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal van 10.000 of meer personen	€ 1.882,00

Prostitutiebedrijven

4.3.3	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag om een vergunning als bedoeld in artikel 3.2.1 van de APV ten behoeve van:	
4.3.3.1	een seksinrichting	€ 1.508,00
	verhoogd met de kosten voor het antecedentenonderzoek van de op de aanvraag vermelde exploitant en beheerder(s); per persoon	€ 72,00
4.3.3.2	een vergunning als bedoeld in artikel 3.2.1 van de APV ten behoeve van een escortebedrijf	€ 1.166,00
	verhoogd met de kosten voor het antecedentenonderzoek van de op de aanvraag vermelde exploitant en beheerder(s); per persoon	€ 72,00
4.3.3.3	een vergunning als bedoeld in artikel 3.2.1 van de APV ten behoeve van een seksinrichting of escortbedrijf waarvan de huidige vergunning vervalt vanwege de wijziging van de exploitant of beheerder	€ 69,00
	verhoogd met de kosten voor het antecedentenonderzoek van de op de aanvraag vermelde exploitant en beheerder(s); per persoon	€ 72,00
4.3.3.4	een vergunning als bedoeld in artikel 3.2.1 van de APV indien dit leidt tot een besluit tot het niet verder in behandeling nemen van de aanvraag	€ 214,00

Winkeltijdenwet

4.3.4	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
4.3.4.1	voor een ontheffing in het kader van de Winkeltijdenwet, het Vrijstellingenbesluit Winkeltijdenwet of de Verordening Winkeltijden Arnhem	€ 77,00

HOOFDSTUK ALGEMENE PLAATSELIJKE VERORDENING

Orde, veiligheid en hinder

4.4.1	Het tarief bedraagt terzake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
4.4.1.1	een ontheffing als bedoeld in artikel 2.1.5.1, derde lid, APV voorwerpen of stoffen op, aan of boven de weg (oneigenlijk gebruik openbare grond)	€ 101,00
4.4.1.2	een ontheffing om vuur te stoken ingevolge artikel 5.5.1 van de APV met	
	a. kerstbomen	€ 77,00
	b. kampvuur	€ 40,00
4.4.1.3	een ontheffing om geluidhinder te veroorzaken ingevolge artikel 4.1.5 van de APV	
	a. geldig voor maximaal één dag	€ 329,00
	b. geldig voor maximaal één week	€ 465,00
	c. geldig voor maximaal één maand	€ 699,00
	d. geldig voor maximaal één jaar	€ 1.259,00

Afvalstoffen

4.4.2	Het tarief bedraagt terzake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
4.4.2.1	een vergunning voor het inzamelen van huishoudelijk afval ingevolge artikel 4.2.2.5 van de APV	€ 224,00
4.4.2.2	een ontheffing voor het op of in de bodem, buiten een daarvoor bestemde verzamelplaats, te plaatsen, te storten, te werpen, uit te gieten, te laten vallen of lopen of te houden van afval, vuilnis of enig ander dergelijke stof ingevolge artikel 4.4.1 van de APV	€ 269,00
4.4.2.3	een ontheffing voor het opslaan van afvalstoffen op een zodanige plaats dat deze vanaf een voor het publiek toegankelijke plaats zichtbaar zijn ingevolge artikel 4.4.7 van de APV	€ 90,00

Overig APV

4.5.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
4.5.1.1	een ontheffing om gevelde iepen of delen daarvan voorhanden te hebben, in voorraad te hebben of te vervoeren ingevolge artikel 4.5.8 van de APV	€ 224,00
4.5.1.2	een ontheffing om aangeduide bloemen of planten te plukken dan wel hout te sprokkelen, verwijderen van paddenstoelen of het verzamelen van zaden en vruchten ingevolge artikel 4.6.2 van de APV	€ 224,00
4.5.1.3	een ontheffing voor het uitrijden van meststoffen op zaterdag, zondag en algemeen erkende feestdagen ingevolge artikel 4.7.1a van de APV	€ 224,00
4.5.1.4	een vergunning om een ligplaats met een woonschip in te nemen of te hebben ingevolge artikel 5.3a.4 van de APV	€ 288,00
4.5.1.6	een vergunning om handelsreclame aan te brengen ingevolge artikel 4.7.2 APV	€ 189,00

Overige verklaringen, ontheffingen en vergunningen

4.6.1	Het tarief bedraagt ter zake van:	
4.6.1.1	het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van instemming met het wijzigen of omzetten van een door de gemeente gegarandeerde hypothecaire geldlening ter financiering van de verwerving van een woning of woonwagen	€ 109,00

4.6.1.2	het vaststellen van een hogere grenswaarde op grond van de Wet geluidhinder bij het opstellen van een bestemmingsplan zoals bedoeld in artikel 3.1 van de Wet ruimtelijke ordening of uitwerking van een bestemmingsplan zoals bedoeld in artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening	€ 1.525,00
4.6.1.3	het vaststellen van een hogere grenswaarde op grond van de Wet geluidhinder bij het opstellen van een projectbesluit zoals bedoeld in artikel 2.12 onder a onder 3 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht	€ 1.525,00
4.6.1.4	het vaststellen van een hogere grenswaarde op grond van de Wet geluidhinder bij het uitvoeren van een reconstructie van een weg zoals bedoeld in deze wet	€ 1.525,00
4.6.2	Het tarief bedraagt ter zake het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een ontheffing als bedoeld in artikel 87 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 in relatie tot de nota Rijden in het voetgangersgebied:	
4.6.2.1	een vaste ontheffing voor een bewoner, permanent geldig	€ 191,00
4.6.2.2	een vaste ontheffing voor een bewoner, die niet beschikt over een eigen parkeerplaats, permanent geldig	€ 94,00
4.6.2.3	een vaste ontheffing voor een bedrijf, geldig voor vijf jaren	€ 478,00
4.6.2.4	een vaste ontheffing voor een bedrijf, gevestigd in het voetgangersgebied, en waarbij het bedrijf niet beschikt over een eigen parkeerplaats, geldig voor vijf jaren	€ 238,00
	voor elk volgend duplicaat vaste ontheffing voor een bedrijf	€ 27,00
4.6.3	Het tarief bedraagt ter zake het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een adreswijziging van een vaste ontheffing gebaseerd op de Nota rijden in het voetgangersgebied	€ 50,00

Wet vervoer gevaarlijke stoffen

4.7.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
4.7.1.1	een ontheffing om gevaarlijke stoffen buiten de aangewezen wegen of weggedeelten te transporteren, ingevolge artikel 22 Wet vervoer gevaarlijke stoffen	€ 582,00
4.7.1.2	een verlenging van een eerder verleende ontheffing	€ 153,00

Wet op de Kansspelen

4.8.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
4.8.1.1	een aanwezigheidsvergunning: Zie Speelautomatenbesluit 2000, artikel 3	

Reglement verkeersregels en verkeerstekens

4.9.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
4.9.1.1	tot het verkrijgen van een ontheffing als bedoeld in artikel 87 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 anders dan de ontheffing als bedoeld in artikel 4.6.2 Het hier genoemde tarief geldt daarmee ook voor een ontheffing verleend op grond van de hardheidsclausule als bedoeld in artikel 8 van de	€ 282,00

	'Beleidsregels voor het verlenen, wijzigen en intrekken van ontheffingen van de milieuzone in Arnhem per 29 oktober'	
	waarbij voor langdurige ontheffingen milieuzone vrachtverkeer en personenauto's geldt dat alleen een aanvraag per kenteken ingediend kan worden	
4.9.1.2	tot het verkrijgen van een dagontheffing milieuzone (per kenteken)	€ 36,00
4.9.1.3	vervallen	
4.9.1.4	een verlenging of wijziging van de onder 4.9.1.1 vermelde ontheffing	€ 93,00
4.9.1.5	vervallen	
4.9.1.6	voor het verkrijgen van een langdurige ontheffing voor voertuigen als bedoeld in artikel 5 (voertuig vanwege handicap aangepast) van de 'Beleidsregels voor het verlenen, wijzigen en intrekken van ontheffingen van de milieuzone in Arnhem per 29 oktober 2020'	€ 50,00
4.9.1.7	vervallen	

HOOFDSTUK KABELS EN LEIDINGEN ARNHEM

Verordening kabels en leidingen Arnhem

4.11.1	Een vergunning voor het leggen, houden, onderhouden, verleggen of opruimen van kabels en leidingen in de openbare ruimte en in of op kunstwerken, zoals bedoeld in artikel 5 van de Verordening Kabels en Leidingen gemeente Arnhem indien de werkzaamheden betrekking hebben op:	
	Kabels en leidingen, niet zijnde rioolleidingen	€ 272,00
4.11.1.1	Het tarief genoemd in art 4.11.1 wordt verhoogd met een bedrag van	€ 3,20
	voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 20 meter tot en met een lengte van 1000 meter	
4.11.1.2	Het tarief genoemd in art 4.11.1 en 4.11.1.1 wordt verhoogd met een bedrag van voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 1000 meter tot en met een lengte van 2500 meter	€ 1,60
4.11.1.3	Het tarief genoemd in art 4.11.1, 4.11.1.1 en 4.11.1.2 wordt verhoogd met een bedrag van voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 2500 meter.	€ 0,80

Telecommunicatiewet

4.12.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een melding in verband met het verkrijgen van instemming omtrent plaats, tijdstip en wijze van uitvoering van werkzaamheden als bedoeld in artikel 5.4, eerste lid, van de Telecommunicatiewet	€ 272,00
4.12.1.1	Het tarief genoemd in artikel 4.12.1 wordt verhoogd met een bedrag van	€ 3,20
	voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 20 meter tot en met een lengte van 1000 meter	
4.12.1.2	Het tarief genoemd in artikel 4.12.1 en 4.12.1.1 wordt verhoogd met een bedrag van	€ 1,60
	voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 1000 meter tot en met een lengte van 2500 meter	
4.12.1.3	Het tarief genoemd in artikel 4.12.1 en 4.12.1.1 en 4.12.1.2 wordt verhoogd met een bedrag van	€ 0,80
	voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 2500 meter	

Zaaknummer: 605452

Bijlage 1 behorend bij de 'Legesverordening 2022' van 10 november 2021

BASISBEDRAGEN BOUWKOSTEN BIJ NIEUWBOUW EN UITBREIDING VAN BOUWWERKEN EN GEBOUWEN 2018

In geval er sprake is van een aanvraag voor een omgevingsvergunning voor de activiteit bouwen waarin verschillende gebouwtypen of -functies zijn opgenomen, geldt voor de bouwkosten van de nieuwbouw en / of uitbreiding de som van de bouwkostenberekeningen per gebouwtype of –functie op grond van onderstaande eenheden.

1. Fabrieken, op- en overslag, magazijnen, pakhuizen, garages (nieuwbouw en uitbreidingen)

	Basisbedragen per m3 inclusief btw				
	Tot 750 m³	750-1500 m³	1500 - 5000 m³	5000 – 10000 m³	Vanaf 10000 m³
Hoogte tot 5,50 m	150	130	110	105	100
Hoogte 5,50 m en hoger	130	120	100	95	90
Open overkappingen (perrons e.d.)	75	70	65	60	50

2. Kantoorgebouwen (nieuwbouw en uitbreidingen)

	Basisbedragen per m3 inclusief btw				
	Tot 750 m³	750-1500 m³	1500 - 5000 m³	5000 – 10000 m³	Vanaf 10000 m³
1 tot en met 3 lagen	375	350	340	330	325
4 tot en met 7 lagen	375	350	325	310	300
Meer dan 7 lagen	375	350	325	310	300

3. Winkels (nieuwbouw en uitbreidingen)

	Basisbedragen per m3 inclusief btw				
	Tot 750 m³	750-1500 m³	1500 - 5000 m³	5000 – 10000 m³	Vanaf 10000 m³
Winkelcentrum	275	230	210	200	225
Detailhandel	275	230	210	200	190
Warenhuis	275	230	200	190	175
Showroom hoogte tot 5,50 m	175	160	130	125	110
Showroom hoogte 5,50 m en hoger	150	140	120	110	100
DHZ hal hoogte tot 5,50 m	165	140	120	110	100
DHZ hal hoogte 5,50 m en hoger	140	125	105	100	90

4. Hotels / Motels (nieuwbouw en uitbreidingen)

	Basisbedragen per m3 inclusief btw				
	Tot 750 m³	750-1500 m³	1500 - 5000 m³	5000 – 10000 m³	Vanaf 10000 m³
Hotels	450	450	450	420	360
Motels	450	425	400	370	320
Legeringgebouwen	400	375	340	310	270

5. Gymzalen, Sporthallen, stadions, stations (nieuwbouw en uitbreidingen)

	Basisbedragen per m3 inclusief btw				
	Tot 750 m³	750-1500 m³	1500 - 5000 m³	5000 – 10000 m³	Vanaf 10000 m³
Gymzaal	360	350	340	330	280
Stadions	360	350	340	330	90
Stations (incl. kiosken e.d.)	360	350	340	270	190
Sporthal	360	350	340	300	260
Kleedgebouw	390	350	310	330	290

6. (Brede)Scholen (nieuwbouw en uitbreidingen)

	Basisbedragen per m3 inclusief btw				
	Tot 750 m³	750-1500 m³	1500 - 5000 m³	5000 – 10000 m³	Vanaf 10000 m³
Schoolgebouw eenlaags	420	410	400	340	290
Schoolgebouw tweelaags	400	390	360	300	260
Schoolgebouw drielaags	370	350	340	250	220
Schoolgebouw vierlaags	360	340	330	330	280
Schoolgebouw vijflaags	360	340	320	270	235
Noodlokalen	430	420	420	420	420

7. Restaurants, cafés, bars (nieuwbouw en uitbreidingen)					
	Basisbedragen per m3 inclusief btw				
	Tot 750 m³	750-1500 m³	1500 - 5000 m³	5000 – 10000 m³	Vanaf 10000 m³
Bar / café	380	360	340	300	285
Cafetaria	350	335	300	285	280
Restaurant met zalen	350	340	320	300	260
Restaurant zonder zalen	365	340	305	290	285
Wegrestaurant	390	380	380	355	315

8. Woningen plat afgedekt (nieuwbouw)	
	Basisbedragen per m³ inclusief btw
Vrijstaand	350
Geschakeld met sprongen t.o.v. voorgevel (> 1 meter)	265
Nagenoeg in rij gebouwd (sprongen t.o.v. voorgevel < 1 meter)	260
Recreatiewoning	270

9. Woningen met kap (nieuwbouw)	
	Basisbedragen per m³ inclusief btw
Vrijstaand	350
Geschakeld met sprongen t.o.v. voorgevel (> 1 meter)	300
Nagenoeg in rij gebouwd (sprongen t.o.v. voorgevel < 1 meter)	260
Recreatiewoning	240

10. Flats, appartementen e.d. (nieuwbouw)	
	Basisbedragen per m³ inclusief btw
Flats / appartementen	315
Serviceflats	330
Urban villa's	370

11. Bijgebouwen (nieuwbouw en uitbreidingen)	
	Basisbedragen per m³ inclusief btw
Garage vrijstaand steen	185
Garage vrijstaand hout	165
Garage aangebouwd steen	135
Garage aangebouwd hout	120
Berging vrijstaand steen	215
Berging vrijstaand hout	190
Berging aangebouwd steen	155
Berging aangebouwd hout	135
Carport vrijstaand	225
Carport aangebouwd	185
Tuinhuis	155

12. Uitbreidingen / verbouwingen aan woningen				
	Basisbedragen per m³ inclusief btw			
	Van 0 tot 25 m³	Van 25 tot 50 m³	Van 50 tot 100 m³	Vanaf 100 m³
Aanbouw woonruimte met plat dak	490	470	445	420
Aanbouw woonruimte met kap	565	540	510	480
Dakopbouw	600	570	540	510

	Basisbedrag per m³ of m´
Serre niet geïsoleerd	350 per m³
Serre geïsoleerd	520 per m³
Erker geïsoleerd	575 per m³
Kelder (uitgraven en onderstromen)	460 per m³
Dakkapel	1500 (per strekkende meter)
Erfafscheiding	100 (per strekkende meter)

13. Bouwwerken in de openbare ruimte (nieuwbouw en uitbreidingen)	
	Basisbedragen per m³ / m² inclusief btw

	Van 0 tot 100 m³	Vanaf 100 m³	Tot 4 m²	Vanaf 4 m²
Bouwwerk (kiosken, e.d.)	225	200		
Informatieborden (o.a.Billboards)			1000	1500

14. Kunstwerken (nieuwbouw beeldende vormgeving)				
	Basisbedrag per m³ inclusief btw			
	Tot 2 m³	Van 2 tot 5 m³	Van 5 tot 10 m³	Vanaf 10 m³
Kunstwerken	3.500	3000	2500	2000

15. Gezondheidsdiensten (nieuwbouw en uitbreidingen)					
	Basisbedragen per m3 inclusief btw				
	Tot 750 m³	750-1500 m³	1500 - 5000 m³	5000 – 10000 m³	Vanaf 10000 m³
Ziekenhuis	600	600	550	500	450
Gezondheidscentrum	350	340	330	310	270
Praktijkgebouw	375	360	325	310	270
Verzorgingstehuis	350	340	325	310	270
Revalidatiegebouw	350	340	325	310	270

Zaaknummer: 605452

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 5 oktober 2021, Bedrijfsvoering, nummer 605452;

Gelet op de art. 147, 149, 156, eerste en tweede lid, aanhef en onderdeel h, 216, 217, 219, 225, 234, 235 van de Gemeentewet, het Besluit gemeentelijke parkeerbelastingen en de Regeling gehandicaptenparkeerkaart;

Besluit:

Vast te stellen de

VERORDENING PARKEREN EN PARKEERBELASTINGEN 2022

Afdeling I Definities

Artikel 1. Definities

Voor toepassing van deze verordening en de daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder:

a. adres: een straatnaam en een huisnummer, waarvan het huisnummer aan het object is toegewezen op basis van de 'Verordening naamgeving en nummering (adressen)';
b. autodate: het herhaald en opeenvolgend gezamenlijk gebruik van motorvoertuigen op grond van een overeenkomst tussen een rechtspersoon die is aangesloten bij de Vereniging voor Gedeeld Autogebruik en die bedrijfsmatig motorvoertuigen ter beschikking stelt aan deelnemers, zijnde natuurlijke of rechtspersonen;
c. bedrijf: elk in de maatschappij als zelfstandige eenheid optredend organisatorisch verband waarin krachtens arbeidsovereenkomst of krachtens publiekrechtelijke aanstelling arbeid wordt verricht c.q. de zelfstandige die voor de voorziening in het bestaan is aangewezen op arbeid in het eigen bedrijf of zelfstandig beroep, c.q. een niet-commerciële organisatie die hieraan door het college is gelijkgesteld; alles met dien verstande dat bedrijven en beroepen worden beschouwd als één bedrijf en één beroep indien de vestigingadressen dezelfde zijn of het een aaneengesloten bebouwing betreft, dan wel sprake is van een (juridische) constructie waaruit moet worden geconcludeerd dat het in wezen één bedrijf of beroep betreft, tenzij het tegendeel wordt aangetoond;
d. gebied: een aaneengesloten stelsel van straten, straatdelen en/of plaatsen waar hetzelfde parkeerregime van toepassing is;
e. gehandicaptenparkeervergunning: digitale vergunning die door de gemeente Arnhem aan houders van een geldige gehandicaptenparkeerkaart wordt verstrekt, waarmee het kenteken van het motorvoertuig waarmee wordt geparkeerd wordt opgegeven;
f. centrale computer: computer van het bedrijf c.q. de bedrijven waarmee de gemeente Arnhem een overeenkomst heeft gesloten, bestemd voor de registratie van parkeerbewegingen in het kader van het verlenen van diensten op het gebied van betaald parkeren met gebruik van een telefoon of een ander communicatiemiddel;
g. college: het college van burgemeester en wethouders;
h. gehandicaptenvoertuig: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 1 onder r van het RVV 1990;

i. houder van een brommobiel: de kentekenhouder of de persoon die middels een huur- of leaseovereenkomst met een rechtspersoon kan aantonen dat hij de feitelijke gebruiker is van de brommobiel;
j. houder van een motorvoertuig: de persoon op wiens naam het kenteken van het motorvoertuig staat ingeschreven in het kentekenregister van de RDW (kentekenhouder) of de persoon die middels een huur- of leaseovereenkomst met een rechtspersoon kan aantonen dat hij de feitelijke gebruiker is van het motorvoertuig;
k. motorvoertuig: hetgeen daaronder wordt verstaan in het RVV 1990 met inbegrip van brommobielen, zoals bedoeld in artikel 1 onder ia van het RVV 1990;
l. openbare weg: alle voor het openbaar verkeer openstaande wegen, weggedeelten, terreinen of paden met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en bermen of zijkanten;
m. parkeerapparatuur: parkeermeters, centrale computer, parkeerautomaten met inbegrip van verzamelparkeermeters en hetgeen naar maatschappelijke opvatting overigens onder parkeerapparatuur wordt verstaan;
n. parkeervergunning: een door het college verleende vergunning, krachtens welke het is toegestaan een motorvoertuig te parkeren op daartoe aangewezen parkeerplaatsen op de openbare weg;
o. parkeren: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 225, tweede lid, van de Gemeentewet;
p. RVV 1990: het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 van 26 juli 1990, Stb. 459;
q. registreren van een kenteken: het opgeven van het kenteken van het motorvoertuig waarmee wordt geparkeerd bij de aanvraag van een digitale vergunning, het activeren van het kenteken op een lopende digitale vergunning of het anderszins opgeven van het kenteken via parkeerapparatuur of een digitale applicatie ten behoeve van parkeerrechten in de gemeente Arnhem;
r. Regeling gehandicaptenparkeerkaart: regels met betrekking tot het toepassen van de gehandicaptenparkeerkaart, zoals gepubliceerd in de Staatscourant 2001, 130 en sedertdien gewijzigd;
s. tarieventabel: de bij deze verordening behorende tabel waarin opgenomen de tarieven voor de verschillende parkeerbelastingen;
t. vergunninghouder: de natuurlijke persoon of rechtspersoon aan wie een vergunning is verleend;
u. vergunninghalfjaar: de periode die start op 1 maart en eindigt op 31 augustus van het lopende jaar of start op 1 september en eindigt op 28 c.q. 29 februari van het volgende jaar;
v. vergunningjaar: de periode die start op 1 maart en eindigt op 28 c.q. 29 februari van het volgende jaar;
w. zelfstandige woning: woning welke een eigen toegang heeft, voorzien is van een keuken, douche en toilet en welke de bewoner kan bewonen zonder daarbij afhankelijk te zijn van wezenlijke voorzieningen buiten die woning, als bedoeld in art. 7:234 van het Burgerlijk Wetboek, danwel een woning waarvan met een notariële akte wordt aangetoond dat sprake is van een zelfstandige woning.

Afdeling II Parkeerbelastingen

Artikel 2. Belastbaar feit

Onder de naam 'parkeerbelastingen' worden de volgende belastingen geheven:
a. een belasting ter zake van het parkeren van een voertuig op een krachtens deze verordening door het college te bepalen plaats, tijdstip en wijze;
b. een belasting ter zake van een van gemeentewege verleende vergunning voor het parkeren van een voertuig op de in die vergunning aangegeven plaats en wijze.

Artikel 3. Belastingplicht

1. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel a, wordt geheven van degene die het voertuig heeft geparkeerd.
2. Als degene die het voertuig heeft geparkeerd wordt mede aangemerkt:
   a. degene die de belasting voldoet, dan wel te kennen geeft of heeft gegeven de belasting te willen voldoen;
   b. zolang geen voldoening van de belasting genoemd in artikel 2, onderdeel a heeft plaatsgevonden: de houder van het voertuig, met dien verstande dat:
      1°. indien een voor ten hoogste drie maanden aangegane huurovereenkomst wordt overgelegd waaruit blijkt wie ten tijde van het parkeren ingevolge deze overeenkomst de huurder van het voertuig was, niet de houder maar de huurder wordt aangemerkt als degene die het voertuig heeft geparkeerd;
      2°. indien blijkt dat een ander in het kentekenregister had moeten staan ingeschreven, die ander wordt aangemerkt als degene die het voertuig heeft geparkeerd.
3. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel a, wordt niet geheven van degene die op de voet van het tweede lid, onderdeel b, is aangemerkt als degene die het voertuig heeft geparkeerd, indien deze aannemelijk maakt dat ten tijde van het parkeren een ander tegen zijn wil van het voertuig heeft gebruik gemaakt en dat hij dit gebruik redelijkerwijs niet heeft kunnen voorkomen.
4. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel b, wordt geheven van degene die de vergunning heeft aangevraagd.

Artikel 4. Maatstaf van heffing, belastingtarief en belastingtijdvak

De maatstaf van heffing, het belastingtarief en het belastingtijdvak zijn vermeld in de bij deze verordening behorende en daarvan deel uitmakende tarieventabel.

Artikel 5. Ontstaan van de belastingschuld

1. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel a, is verschuldigd bij de aanvang van het parkeren, tenzij het bij de aanvang van het parkeren in werking stellen van de parkeerapparatuur geschiedt door het via een mobiele telefoon of ander communicatiemiddel inloggen op de centrale computer.
2. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel b, is verschuldigd bij de aanvang van het heffingstijdvak waarover de belasting wordt geheven.

Artikel 6. Wijze van heffing en termijnen van betaling

1. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel a, wordt geheven door voldoening op aangifte en moet worden betaald bij de aanvang van het parkeren.
2. Indien bij aanvang van het parkeren het in werking stellen van de parkeerapparatuur geschiedt door het via een mobiele telefoon of ander communicatiemiddel inloggen op de centrale computer, geschiedt de betaling van de belasting in afwijking van het bepaalde in het eerste lid:
   a. uiterlijk 1 maand na het einde van het parkeren; en
   b. overeenkomstig de voorwaarden van de aanbieder van de betreffende dienst.
3. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel b, wordt geheven via een gedagtekende schriftelijke kennisgeving, waartoe ook wordt gerekend een nota of andere schriftuur, en moet worden betaald voorafgaand aan het tijdstip waarop de vergunning wordt verleend.
4. Een naheffingsaanslag moet terstond worden betaald.
5. Voor de toepassing van het eerste lid wordt het in werking stellen van de parkeerapparatuur op de daartoe bestemde wijze en met inachtneming van de door het college van burgemeester en wethouders gestelde voorschriften als voldoening op aangifte aangemerkt.

6. Bij de voldoening op aangifte moet het kenteken van het motorvoertuig waarmee wordt geparkeerd of waarvoor de vergunning geldt worden opgegeven.

Artikel 7. Bevoegdheid tot aanwijzing parkeerplaatsen en wijze van betalen

De aanwijzing van de plaats waar, het tijdstip en de wijze waarop tegen betaling van de belasting bedoeld in artikel 2 mag worden geparkeerd, geschiedt in alle gevallen door het college.

Artikel 8. Vrijstelling van parkeerbelasting

Vrijgesteld van parkeerbelasting als bedoeld in artikel 2 van deze verordening zijn:

a. als zodanig herkenbare politievoertuigen;
b. als zodanig herkenbare brandweervoertuigen;
c. als zodanig herkenbare ambulances;
d. als zodanig herkenbare dierenambulances;
e. motorvoertuigen ten behoeve van het vervoer van houders van een geldige gehandicaptenparkeerkaart zoals bedoeld in de 'Regeling gehandicaptenparkeerkaart', waarvan het kenteken voor aanvang van het parkeren is geregistreerd op een geldige gehandicaptenparkeervergunning.

Artikel 9. Bevoegdheid tot gebruik wielklem en wegsleepregeling

1. Tot zekerheid van de betaling van een naheffingsaanslag ter zake van de belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel a, kan aan het voertuig ook een wielklem worden aangebracht, waardoor wordt verhinderd dat het voertuig wordt weggereden.
2. Het college wijst bij openbaar te maken besluit in alle gevallen de terreinen en weggedeelten aan waar de wielklem wordt toegepast.
3. Indien na het aanbrengen van de wielklem 24 uren zijn verstreken, kan het voertuig naar een door de in artikel 231, tweede lid, onderdeel b, van de Gemeentewet bedoelde gemeenteambtenaar aangewezen plaats worden overgebracht en in bewaring worden gesteld.

Artikel 10. Kosten

1. De kosten van de naheffingsaanslag ter zake van de belasting bedoeld in artikel 2, alsmede de kosten voor het aanbrengen en verwijderen van de wielklem, het verslepen en bewaren van het voertuig zijn vermeld in de bij deze verordening behorende en daarvan deel uitmakende tarieventabel.
2. De in rekening te brengen bedragen voor het aanbrengen en het verwijderen van de wielklem, het verslepen en het bewaren van het voertuig worden bij beschikking vastgesteld.

Artikel 11. Restitutie

1. Indien op verzoek van de vergunninghouder een parkeervergunning wordt ingetrokken, wordt de reeds betaalde parkeerbelasting, als bedoeld in artikel 2, aanhef en onderdeel b, van deze verordening, gerestitueerd voor de volle kalendermaanden dat de vergunning nog geldig is op de dag dat deze wordt ingeleverd.
2. Indien bij de vergunning een fysiek vergunningbewijs wordt verstrekt, is het moment dat het vergunningbewijs wordt ingeleverd bepalend voor de berekening van het te restitueren bedrag.

Artikel 12. Kwijtschelding

Bij de invordering van deze belasting wordt geen kwijtschelding verleend.

Afdeling III Parkeren met een vergunning

Artikel 13. Het verlenen van de vergunning

Het college kan op een schriftelijke aanvraag een parkeervergunning verlenen.

Artikel 14. Nadere regels door het college

Het college kan nadere regels vaststellen met betrekking tot:

a. het maximaal aantal uit te geven parkeervergunningen per vergunninggebied (vergunningplafond);
b. het verlenen, het intrekken en het weigeren van vergunningen;
c. de locatie(s) waar de vergunning geldig is;
d. het gebruik van vergunningen;
e. het tijdstip waarop de vergunning geldig is;
f. de wijze waarop met de wachtlijst c.q. wachtlijsten worden omgegaan;
g. de geldigheidsduur van een parkeervergunning.

Artikel 15. Gegevens

In het digitaal parkeerloket van de gemeente Arnhem worden in ieder geval de volgende gegevens geregistreerd:

a. de periode waarvoor de vergunning geldt;
b. de sector waarvoor de vergunning geldt;
c. het tijdstip waarop de vergunning geldig is;
d. de naam van de vergunninghouder en/of het kenteken of een ander kenmerk van het motorvoertuig waarvoor de vergunning is verleend;
e. de voorschriften en beperkingen die aan de vergunning verbonden zijn.

Artikel 16. Overschrijven en wijzigen van de vergunning

1. De vergunning is persoonlijk.
2. De vergunning is overdraagbaar aan een persoon die woonachtig is in dezelfde zelfstandige woning.
3. De vergunninghouder is verplicht elke wijziging in de omstandigheden die relevant zijn voor het verlenen van een vergunning, onmiddellijk aan het college kenbaar te maken.
4. Wijziging van het voertuig of van het kenteken van het voertuig, van bedrijfsnaam of –adres van vergunninghouder dient onmiddellijk aan het college te worden doorgegeven.

Artikel 17. Volgorde van vergunningverlening en wachtlijst

1. Op de aanvraag van een parkeervergunning wordt in volgorde van ontvangst beschikt.
2. Indien het aantal aanvragen groter is dan het vergunningplafond voor de betreffende parkeersector wordt de aanvraag op een wachtlijst geplaatst.
3. De volgorde waarin de aanvraag op de wachtlijst wordt geplaatst, is de volgorde van ontvangst van de volledige aanvraag.
4. Het college kan besluiten om voor een vergunninggebied per vergunningsoort een aparte wachtlijst bij te houden.
5. De aanvrager wordt van de wachtlijst verwijderd, indien:
    a. de aanvrager daarom verzoekt;
    b. de aanvrager een parkeervergunning wordt verleend in het eigen vergunninggebied;
    c. blijkt dat bij de aanvraag om de vergunning onjuiste of onvolledige gegevens zijn verstrekt en de verstrekking van juiste of volledige gegevens niet tot plaatsing op de wachtlijst zou hebben geleid;

d. niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden voor de aangevraagde vergunning, gesteld bij of krachtens deze verordening;
e. wanneer voor het betreffende gebied het stelsel van vergunningen komt te vervallen.

Afdeling IV Verbodsbepalingen

Artikel 18.
1. Het is verboden om enig voertuig, niet zijnde een motorvoertuig op 2 of meer wielen of een voertuig op 3 of meer wielen met een kenteken, te plaatsen of te laten staan op een parkeerplaats welke onder een regime van parkeerbelastingen is gebracht.
2. Het is verboden een fiets, een bromfiets of enig ander voorwerp op zodanige wijze tegen of bij parkeerapparatuur te plaatsen of te laten staan, dat daardoor een normaal gebruik daarvan wordt belemmerd of verhinderd.
3. Het is verboden op een parkeerplaats voor uitsluitend vergunninghouders te parkeren als dit in strijd is met de aan de vergunning verbonden voorwaarden.
4. Het is verboden parkeerapparatuur op andere wijze dan voorgeschreven door burgemeester en wethouders, in werking te stellen.
5. Het college kan ontheffing verlenen van het bepaalde in het eerste en derde lid van dit artikel.

Afdeling V Strafbepaling

Artikel 19.
Overtreding van het bepaalde in afdeling IV van deze verordening kan worden bestraft met een geldboete van de tweede categorie.

Afdeling V Overgangs- en slotbepalingen

Artikel 20. Overgangsbepalingen
1. Aanvragen waarop op het tijdstip van de inwerkingtreding van deze verordening nog geen beslissing is genomen, worden behandeld met inachtneming van de bepalingen van de Parkeerverordening 2021, tenzij toepassing van deze verordening voor de aanvrager gunstiger is.
2. Parkeervergunningen verleend krachtens de Parkeerverordening 2021, worden geacht te zijn verleend krachtens deze verordening.
3. Bezwaarschriften, ingediend tegen beslissingen krachtens de Parkeerverordening 2021, worden behandeld met inachtneming van de Parkeerverordening 2021, tenzij toepassing van deze verordening voor de bezwaarde gunstiger is.

Artikel 21. Inwerkingtreding en citeertitel
1. De 'Verordening Parkeerbelastingen 2021' van 12 november 2020 wordt ingetrokken met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de feiten die zich hebben voorgedaan vóór de in het derde lid genoemde datum van ingang van de heffing.
2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de eerste dag na die van bekendmaking.
3. De datum van ingang van heffing is 1 januari 2022.
4. Deze verordening wordt aangehaald als: Parkeerverordening 2022.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 10 november 2021.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer: 605452

Tarieventabel behorend bij verordening 'Parkeren en Parkeerbelasting 2022' van 10 november 2021

Alle bedragen in euro's

Het tarief voor het parkeren bij parkeerapparatuur als bedoeld in artikel 2, aanhef en onderdeel a, bedraagt per uur:

- In gebied 26001: Centrum 2,90
  Het gebied dat wordt begrensd door Ooststraat, Eusebiusbuitensingel, Velperbuitensingel, Velperplein, Jansbuitensingel, Willemsplein, Spoorlijn Utrecht Arnhem tot aan Brugstraat, Renssenstraat,Brugstraat, Utrechtsestraat, Vijfzinnenstraat, Wolvengang, Onderlangs, Boterdijk, de rivier de Rijn tot aan Ooststraat, inclusief de genoemde straten en/of straatdelen ', met uitzondering van de Eusebiusbuitensingel (tussen Airborneplein, de Velperbuitensingel) en de Velperbuitensingel en het Velperplein (tussen de Steenstraat en de Ir. JP van Muijlwijkstraat).
- In gebied 26021: Heijenoord 2,90
  Het gebied dat wordt begrensd door Bovenbrugstraat, Amsterdamseweg tussen Pels Rijckenstraat en Brouwerijweg, Brouwerijweg en Noordelijke Parallelweg tussen de Bovenbrugstraat en Brouwerijweg, inclusief de genoemde straten.
- In gebied 26031: Burgemeesterswijk Zuid 2,90
  Het gebied begrensd door de Amsterdamseweg tot aan de Pels Rijckenstraat, de Pels Rijckenstraat, het Burgemeestersplein en de Zijpendaalseweg tot aan de Amsterdamseweg, waarbij de Amsterdamseweg, de Pels Rijckenstraat en de Zijpendaalseweg deel uitmaken van het gebied en het Burgemeestersplein niet.
- In gebied 26032: Burgemeesterswijk Midden 2,90
  Het gebied dat wordt begrensd door de Amsterdamseweg tussen Pels Rijckenstraat en Burgemeester Weertsstraat, Burgemeester Weertsstraat, Van Lawick van Pabststraat, de G.A. van Nispenstraat tot aan de Jollesstraat, Jollesstraat, Cordesstraat, Röellstraat, de Zijpendaalseweg tussen Röellstraat en Burgemeestersplein, Burgemeestersplein en de Pels Rijckenstraat tot aan de Amsterdamseweg, waarbij de genoemde straten deel uitmaken van het gebied, met uitzondering van de Amsterdamseweg, de Cordesstraat, de Pels Rijckenstraat en de Zijpendaalseweg.
- In gebied 26033: Zijpendaalseweg 2,90
  De Zijpendaalseweg tussen Burgemeestersplein en Röellstraat.
- In gebied 26041: Transvaalwijk 2,90
  Het gebied dat wordt begrensd door Apeldoornseweg tot aan de Sint Peterlaan, de spoorlijn Zevenaar-Arnhem, Zijpendaalseweg tot aan Sonsbeekweg en Sonsbeekweg, met inbegrip van de genoemde straten en/of straatdelen.
- In gebied 26075: Spijkerkwartier 2,90
  De Steenstraat, Velperbuitensingel en de Bloemstraat voor het gedeelte tussen de Ir. JP van Muijlwijkstraat en de Steenstraat.

- Buiten de hiervoor genoemde gebieden: 1,75
- Dagkaart (verkrijgbaar aan loket Parkeerbedrijf of via het digitale parkeerloket van de gemeente Arnhem), per dag: 15,20

Het tarief voor het parkeren als bedoeld in artikel 2, aanhef en onderdeel a, bedraagt:

- Voor een camper op een daartoe aangewezen camperplaats die is bestemd voor overnachting aan de Lage Nieuwe Kade tussen 21:00 uur en 9:00 uur: 9,20

Het tarief voor parkeren met parkeervergunning als bedoeld in artikel 2, aanhef en onderdeel b, bedraagt:

- Bewonersvergunning, per jaar: 141,00
- Bewonersvergunning per half jaar: 83,00
- Bezoekersvergunning per jaar: 21,00

- Bedrijfsvergunning onbeperkt, per jaar: 522,00
- Bedrijfsvergunning onbeperkt, per half jaar: 277,00
- Bedrijfsvergunning ma-zo 07.00-19.00, per jaar: 307,00
- Bedrijfsvergunning ma-zo 07.00-19.00, per half jaar: 172,00

- Marktparkeervergunning 1 dag per week geldig, per jaar: 92,00
- Marktparkeervergunning 2 dagen per week geldig, per jaar: 183,00
- Marktparkeervergunning 3 dagen per week geldig, per jaar: 275,00
- Schippersparkeervergunning, per jaar: 307,00

De kosten als bedoeld in artikel 10 bedragen

- De kosten van de naheffingsaanslag van de belasting als bedoeld in art 2 onderdeel a bedragen: 61,00
- De kosten van het aanbrengen en verwijderen van een wielklem bedragen: 72,00
- De kosten van het overbrengen van het voertuig bedragen
  - voorrijkosten maandag t/m zondag dag en nacht: 104,18
  - sleepkosten ma-vrij 08.00-18.00 uur: 180,29
  - sleepkosten ma-vrij 18.00-08.00 uur en za, zo en feestdagen: 206,43
- De kosten van bewaren van het voertuig bedragen
  - voor de eerste 24 uur of gedeelte daarvan: 27,42
  - voor elke volgende dag of gedeelte daarvan: 11,51

Toelichting bij de tarieventabel.

Voor de tarieven worden twee verschillende soorten gebieden onderscheiden. Gebieden met het tarief dat even hoog is als in het centrum, en de overige gebieden waar een tarief van € 1,75 per uur toepassing is.

Met betrekking tot de vergunningen wordt voorzien in de volgende soorten:

- Bewonersvergunning: een vergunning die aan een bewoner van een zelfstandige woning kan worden verstrekt;
- Bedrijfsvergunning met onbeperkte geldigheidsduur: een vergunning die kan worden verstrekt aan een bedrijf en 24 uur per dag en 7 dagen per week geldig is;
- Bedrijfsvergunning maandag tot en met zondag, dagelijks van 07.00 tot 19.00 uur: een vergunning die kan worden verstrekt aan een bedrijf en geldig is van maandag tot en met zondag, dagelijks van 07.00 tot 19.00 uur;
- Marktparkeervergunning: een vergunning die kan worden verstrekt aan marktkooplieden om hun voertuigen te parkeren als zij op de markt staan (1, 2 of 3 dagen per week);
- Schippersparkeervergunning: een parkeervergunning die kan worden verstrekt aan een schipper van de beroepsvaart en geldig is voor de periode dat zijn schip een ligplaats heeft ingenomen in Arnhem;
- Bezoekersvergunning: een vergunning die kan worden verstrekt aan een bewoner ten behoeve van het parkeren van zijn bezoek;
- Dagkaart: een vergunning die kan worden verstrekt aan de aanvrager en waarmee een kalenderdag kan worden geparkeerd op alle gefiscaliseerde parkeerplaatsen in geheel Arnhem. De dagkaart is verkrijgbaar aan het loket van het parkeerbedrijf of via het digitale parkeerloket van de gemeente Arnhem.

Enkele kosten als bedoeld in artikel 10 komen op een andere manier tot stand:

- De maximale kosten van de naheffingsaanslag van de belasting als bedoeld in art 2 onderdeel a worden bepaald door het ministerie;
- De kosten van het overbrengen en het bewaren van voertuigen zijn gelijk aan de tarieven zoals deze zijn vastgesteld in de Wegsleepverordening Arnhem 2017 (vastgesteld 19 december 2016; 2016.11-00674, 2016.0.059.415)

Zaaknummer: 605452

Toelichting op de Verordening Parkeren en Parkeerbelastingen 2022.

De Verordening Parkeren en Parkeerbelastingen 2022 vervangt de Verordening Parkeren en Parkeerbelastingen 2021.

De toepassing van parkeerbelastingen vindt zijn grondslag in de Gemeentewet. Inhoud en bevoegdheden zijn in een aantal artikelen vastgelegd. Het betreft:

- Art 147. Dit artikel bepaalt dat het vaststellen van een verordening een raadsbevoegdheid is, tenzij dat bij wet anders is bepaald.
- Art. 149. In dit artikel is bepaald dat de gemeenteraad de verordeningen kan vaststellen die zij nodig acht.
- Art. 160. Hierin is geregeld dat het college verantwoordelijk is voor privaatrechtelijke handelingen. Dit is bijvoorbeeld het geval bij het vaststellen van het tarief in een parkeergarage van de gemeente, die is voorzien van een slagboom. Indien sprake is van vooraf betalen aan de parkeerautomaat, is er geen sprake van privaatrechtelijk handelen en dient de gemeenteraad de tarieven vast te stellen.
- Art. 219 bepaalt dat gemeentelijke belastingen niet afhankelijk mogen worden gesteld van het inkomen, winst of vermogen.
- Art. 225. Dit artikel is de basis voor het toepassen van parkeerbelasting.
- Art. 234 Het invorderen van de parkeerbelasting is geregeld in dit artikel. Hierin is tevens bepaald dat het college van burgemeester en wethouders bepaalt hoe parkeerapparatuur in werking moet worden gezet. Tevens is bepaald dat als een naheffingsaanslag niet terstond kan worden overhandigd, dat deze aan het voertuig moet worden bevestigd.
- Art. 235. Met dit artikel wordt het toepassen van de wielklem mogelijk gemaakt.

Naast de Gemeentewet is er andere regelgeving die van belang is voor het toepassen van parkeerbelasting. Het betreft:

- Besluit gemeentelijke parkeerbelastingen. Dit besluit handelt over de mogelijkheid om parkeerapparatuur uitsluitend langs elektronische weg in werking te stellen en bepaalt welke kosten mogen worden toegerekend aan de naheffingsaanslag, wielklem en enkele daarmee samenhangende maatregelen.
- Regeling gehandicaptenparkeerkaart. In deze regeling is vastgelegd wie in aanmerking komen voor de gehandicaptenparkeerkaart, welke toetsing moet worden uitgevoerd en hoe de kaart er uit ziet.

De essentie van de Verordening Parkeren en Parkeerbelastingen 2022, is het kunnen toepassen van betaald parkeren in de vorm van parkeerbelastingen en het kunnen toepassen van parkeer-vergunningen en, mogelijk in de toekomst, parkeerontheffingen.

De gemeente heft op basis van deze verordening twee soorten belasting:

1. Parkeerbelasting van ‘bezoekers’. Zij betalen parkeergeld op een door het college te bepalen plaats, tijdstip en wijze. Concreet betekent dat deze groep een kaartje koopt bij de parkeermeter, aan de balie van het Parkeerbedrijf of betaalt via GSM-parkeren of een variant daarop.
2. De andere groep is de vergunninghouders; zij betalen vooraf voor een vastgestelde periode.

De gebieden waar beide regimes gelden, kunnen overlappen, maar dat hoeft niet. Zo kunnen er plaatsen worden aangewezen waar een parkeervergunning niet geldig is, maar ook plaatsen die juist

uitsluitend bestemd zijn voor vergunninghouders. Er is sprake van 2 vormen van parkeerbelasting die naast elkaar functioneren. De parkeervergunning is dus geen vorm van vrijstelling.

Hoewel in theorie het parkeerregime per straat kan verschillen en vergunningen per straat kunnen worden verstrekt, blijkt dat in de praktijk niet werkbaar. Anderzijds zijn ook niet alle situaties gelijk en is enige mogelijkheid om te differentiëren in het regime wenselijk. Aaneensluitende straten, straatdelen en/of plaatsen waar hetzelfde parkeerregime geldt, zijn samengevoegd in een 'gebied'. Ook plaatsen die niet kunnen worden aangemerkt als 'straat' kunnen worden aangewezen als een gebied. Hierbij kan gedacht worden aan parkeergarages of andere terreinen waar parkeren mogelijk is.
Voorbeelden van regimes zijn: '*parkeren voor uitsluitend vergunninghouders*', of '*parkeren voor vergunninghouders en bezoekers tegen een hoog tarief*'. Meerdere gebieden kunnen desgewenst worden samengevoegd in een 'Sector'. In dat geval is een parkeervergunning geldig in meerdere gebieden. De nummering van de gebieden is gekoppeld aan de nummering van de gebieden voor het parkeren via aanmelding op een centrale computer (GSM-parkeren en/of bezoekersregeling).

Artikel 217 van de Gemeentewet bepaalt wat moet worden opgenomen in een belastingverordening. De letterlijke tekst luidt: '*Een belastingverordening vermeldt, in de daartoe leidende gevallen, de belastingplichtige, het voorwerp van de belasting, het belastbare feit, de heffingsmaatstaf, het tarief, het tijdstip van ingang van de heffing, het tijdstip van beëindiging van de heffing en hetgeen overigens voor de heffing en de invordering van belang is.'*
Met de artikelen 2 tot en met 6 van deze verordening, wordt aan deze eis gevolg gegeven. Overigens ontbreekt het 'tijdstip van beëindiging van de heffing' in de verordening. Dat volgt uit twee zaken: de aard van de belastingplicht in combinatie met de tijdstippen dat betaald parkeren van kracht is. Men moet betalen als men wil parkeren op momenten dat het moet. Buiten die periode, of als men niet meer parkeert, is men dus ook niet belastingplichtig. Ook indien men een vergunning heeft, is dat het geval. De aanvrager staat het vrij om te kiezen voor een vergunning, waarmee hij kiest voor een soort 'vastrecht' of om te betalen aan de meter, waarmee hij de keuze maakt om alleen te betalen voor de geparkeerde tijd.

In artikel 6 is de mogelijkheid opgenomen om de parkeerbelasting te betalen door in te loggen op een centrale computer. Deze bepaling maakt het mogelijk om GSM-parkeren (en varianten daarop) toe te passen. Bij deze vormen van betalen, meldt men zich bij het begin van de parkering bij zijn provider aan en aan het eind van de parkering weer af. De provider int het geld bij de parkeerder en draagt dit periodiek af aan de gemeente. In tegenstelling tot het parkeren aan de meter, wordt de parkeerbelasting aan het einde van het parkeren gedaan. In de regel ontvangt de parkeerder hiervoor een factuur van zijn aanbieder, waarna betaling plaatsvindt, meestal via automatische incasso of verrekening met een creditcard. Deze inning geschiedt direct of periodiek (wekelijks, tweewekelijks, maandelijks). Het feitelijke moment van betalen is dus variabel. Om praktijk en regelgeving te laten aansluiten, is de betaaltermijn gesteld op ***uiterlijk*** een maand na het beëindigen van het parkeren ***en*** overeenkomstig de voorwaarden van de aanbieder. Het is aan de gemeente om in het contract met de aanbieder te regelen dat de parkeergelden minimaal 1 keer per maand bij de gebruikers worden geïnd. Bovenstaande laat overigens onverlet, dat de belasting is verschuldigd bij aanvang van het parkeren. Met moet immers parkeerbelasting betalen over de gehele periode dat men heeft geparkeerd.
Omdat er meerdere providers actief kunnen zijn kan ook sprake zijn van meerdere centrale computers.

Artikel 7 draagt de bevoegdheid om de plaatsen aan te wijzen waar parkeerbelasting verschuldigd is over aan het college. Hiermee kan het college snel inspelen op wijzigende omstandigheden, zoals het uitbreiden of reduceren van het gereguleerde gebied. Dit is zeker van belang als uitbreiding van het gefiscaliseerde gebied gefaseerd geschiedt. Zou deze bevoegdheid niet bij het college liggen, dan dient de gemeenteraad bij iedere uitbreiding een apart besluit te nemen. Vanuit het oogpunt van zowel efficiëntie als effectiviteit is dat niet wenselijk.

Binnen een gefiscaliseerde omgeving is het niet mogelijk vrijstellingen te verstrekken, tenzij de gemeente het parkeren door een bepaalde categorie parkeerders niet wil reguleren. In dat geval kan men de totale categorie vrijstelling geven. Voorts is het gelijkheidsbeginsel leidend. In artikel 8 zijn de groepen benoemd die zijn vrijgesteld van de parkeerbelasting.

Met artikel 9 houdt de gemeente de mogelijkheid open om de wielklem toe te passen. Dat deze mogelijkheid er is, betekent niet dat deze ook per definitie moet worden toegepast. Als de gemeente deze gaat toepassen geldt ook hier het gelijkheidbeginsel. Zo is het wel mogelijk om buitenlandse auto's te klemmen en Nederlandse niet, maar niet als dat leidt tot extra kosten voor de eigenaar van de betreffende auto.

Artikel 11, Restitutie, legt de gangbare Arnhemse praktijk vast dat bij het laten intrekken van de vergunning op verzoek van de vergunninghouder deze het betaalde belastingbedrag naar evenredigheid van het aantal nog niet 'genuttigde' kalendermaanden terug krijgt. Dit betekent bijvoorbeeld dat iemand die zijn vergunning op 15 september inlevert, 5/12 van het betaalde vergunningtarief terug krijgt. Hij heeft de maanden oktober tot en met februari niet gebruikt. Dit geldt ook als hij de vergunning zou inleveren op 1 september of 30 september; in beide gevallen krijgt hij 5/12 terug. De berekening vindt plaats over de volle kalendermaanden. Vergunningen met een geldigheidsduur van korter dan 2 maanden komen zodoende nimmer in aanmerking voor restitutie. Als datum van inleveren geldt de datum dat het vergunningbewijs (het deel van de vergunning dat men achter de voorruit moet leggen) wordt ingeleverd. Hiermee wordt voorkomen dat deze onrechtmatig wordt gebruikt.

De bevoegdheid om te bepalen hoe de parkeerbelasting moet worden betaald is via artikel 13 van deze verordening overgedragen aan het college. In het uitwerkingsbesluit werken zij de uitvoering van betaald parkeren nader uit.
De vergunningen die het college kan verstrekken, zijn benoemd in de tarieventabel. Er kunnen geen andere vergunningen verstrekt worden dan die genoemd zijn in de tarieventabel.

Afdeling III van deze verordening gaat over de toepassing van art. 225 lid 1b van de Gemeentewet; "*een belasting ter zake van een van gemeentewege verleende vergunning voor het parkeren van een voertuig op de in die vergunning aangegeven plaats en wijze"*. Feitelijk is de strekking van de parkeerverordening simpel: '*de gemeente geeft parkeervergunningen uit*.' De parkeerverordening stelt de kaders vast voor het verlenen van parkeervergunningen en de eisen die aan de parkeer-vergunningen zijn verbonden. In het uitwerkingsbesluit, dat zijn grondslag vindt in artikel 15 en 16 van deze verordening, legt het college van burgemeester en wethouders vast hoe de verschillende "parkeerproducten" (zoals bewonersvergunning, bezoekersvergunning, etc.) worden verstrekt en mogen worden gebruikt. De gemeenteraad is en blijft verantwoordelijk voor de tariefstelling van deze producten. Deze worden vastgesteld in de bij deze verordening behorende tarieventabel. Daarmee is geborgd dat het college alleen 'producten' kan uitgeven, die door de raad zijn benoemd.

In het eerste lid van art. 225 van de Gemeentewet is bepaald dat er twee soorten parkeerbelastingen zijn. Het betalen aan 'de meter[1]' en het parkeren met een parkeervergunning. Fiscale handhaving (het opleggen van een naheffingsaanslag) is alleen mogelijk als betalen 'aan de meter' mogelijk is. De noodzaak om onderscheid te maken tussen 'belanghebbendenplaatsen' en 'parkeerapparatuurplaatsen' ontbreekt daarmee. Ook plaatsen die uitsluitend bedoeld zijn voor vergunninghouders (belanghebbendenplaatsen) kunnen worden vastgelegd in een fiscaal regime. Dit biedt de mogelijkheid om vergunninggebieden te laten bestaan uit een combinatie van 'belanghebbendenplaatsen' en plaatsen waar ook 'aan de meter' kan worden betaald (parkeerapparatuurplaatsen).

Artikel 15 is een opsomming van de nader door het college te bepalen regels. Het college heeft door het mixen van en variëren met de genoemde elementen de mogelijkheid om:

- Binnen de in de tarieventabel benoemde vergunningtypen, verschillende parkeerproducten te ontwikkelen. Hiermee is de gemeente in staat om, binnen de grenzen van de wet en regelgeving, doelgroepenbeleid te voeren. Denk bijvoorbeeld aan de specifieke vergunningen voor marktkooplieden of voor autodate.
- Snel en adequaat in te spelen op gewijzigde omstandigheden door de geldigheid van de vergunning in tijd of locatie te verruimen of te beperken. Op die wijze kan bijvoorbeeld de omvang van het gebied waar uitsluitend door vergunninghouders kan worden geparkeerd snel worden gewijzigd. Hetzelfde geldt voor het aanpassen van de tijden dat parkeerregulering gewenst is.

Door de parkeervergunning niet overdraagbaar te maken (artikel 17), wordt handel in vergunningen voorkomen. Uitzondering hierop vormt de overdracht van de vergunning aan een ander lid van het huishouden, voor zover die wordt gevoerd in de zelfstandige woning waarop de vergunning is uitgegeven. Deze uitzondering is bedoeld om de boedelverdeling bij echtscheiding of het gebruik van de auto door een nabestaande na overlijden niet nodeloos ingewikkeld te maken. Ook wordt de vergunninghouder verplicht om relevante wijzigingen door te geven, zodat te allen tijde kan worden bezien of de vergunninghouder nog aan de criteria voldoet.

Artikel 19 van deze verordening gaat in op wat er moet gebeuren bij diefstal, verlies of vermissing van vergunningen. Het verstrekken van een duplicaat van een parkeervergunning op kenteken is niet aan voorwaarden gebonden. Deze vergunning kan immers maar voor één auto worden gebruikt. Omdat parkeervergunningen op naam wel eenvoudig kunnen worden misbruikt, wordt per vergunningjaar maximaal 1 keer een duplicaat verstrekt. Door een vergunning "kwijt" te raken wordt het anders mogelijk om meerdere auto's voor de prijs van één te laten parkeren. Door de in dit artikel genoemde beperkingen moet het op deze wijze frauderen met vergunningen worden beperkt.

Artikel 20 regelt de verbodsbepalingen. Door de hier gebruikte formulering is het behalve auto's ook toegestaan dat allerhande brommobielen, quads en gehandicaptenvoertuigen van deze parkeerplaatsen gebruik maken. Voorwaarde is dat deze voertuigen zijn voorzien van een kenteken. Uiteraard geldt ook voor hen de betalingsverplichting. Het parkeren van motorfietsen blijft ook mogelijk op fiscale plaatsen, het parkeren van brommers, bromscooters etc. echter niet.

[1] 'aan de meter' is formeel: *een belasting ter zake van het parkeren van een voertuig op een bij de belastingverordening dan wel krachtens de belastingverordening in de daarin aangewezen gevallen door het college te bepalen plaats, tijdstip en wijze*

Zaaknummer: 605452

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 5 oktober 2021, Bedrijfsvoering, zaaknummer 605452;

Gelet op artikel 229, eerste lid, onderdelen a en b van de Gemeentewet;

Besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN SCHEEPVAARTRECHTEN 2022

HOOFDSTUK I ALGEMENE BEPALINGEN

Artikel 1. Begripsomschrijvingen

In deze verordening wordt verstaan onder:

1. **doorvaart:**
   Het vrachtschip of overig vaartuig verblijft in de haven of aan de kade uitsluitend om te overnachten met een maximum van 4 dagen;

2. **gebruik maken van de kade:**
   - het rechtstreeks meren aan de kade van een vaartuig of
   - het zonder directe verbinding meren van een vaartuig voor de kade of
   - het door middel van een ander drijvend voorwerp aan de kade meren van een vaartuig of
   - het aantal te exploiteren vierkante meters aan of voor de kade indien het een jachthaven betreft;

3. **gezagvoerder:**
   degene, die op het vaartuig het gezag uitoefent en verantwoordelijk is voor de naleving van de geldende reglementen of degene die deze vervangt dan wel als zodanig optreedt; voor het geval noch de gezagvoerder, noch diens plaatsvervanger aanwezig is, wordt de eigenaar of gebruiker van het vaartuig aangemerkt als gezagvoerder. Voor jachthavens wordt de exploitant van de jachthaven als gezagvoerder aangemerkt;

4. **Green Award Certificaat**:
   een certificaat dat door de Stichting Green Award wordt uitgereikt. Vaartuigen met een Green Award Certificaat hebben tijdens een inspectie aangetoond dat zij voldoen aan bovenwettelijke eisen op het gebied van milieu, veiligheid en kwaliteit;

5. **haven:**
   de haven van Malburgen (Nieuwe Haven) zoals op de bij deze verordening behorende tekening is aangegeven;

6. **havenmeester:**
   de als zodanig van gemeentewege aangewezen ambtenaar aan wie het toezicht op de haven en de kade is opgedragen en zijn plaatsvervanger;

7. **jachthaven:**
   haven waar pleziervaartuigen aan steigers of kade mogen aanleggen;

8. **kade:**
   de rechter Rijnoever, met uitzondering van het voormalig Rijksveer Malburgen (kadastraal bekend als gemeente Arnhem, sectie D, nr. 05723 en 04648), beginnende bij de Boterdijk daar waar de damwand begint ter hoogte van kilometerraai 884.105 en eindigende bij de haven, alsmede de wal van de haven. De kade bestaat uit de Nieuwe Haven, de Rijnkade en de Nieuwe Kade en uitsluitend bedrijfsmatig in gebruik zijnde schepen mogen aan de kade liggen;

9. **laadvermogen:**
   de maximale belasting van het schip, uitgedrukt in tonnen (1 ton = 1000 kg), zoals blijkt uit de bij het schip behorende meetbrief of ambtshalve wordt vastgesteld als geen meetbrief wordt overgelegd of als deze niet de vereiste gegevens vermeldt;

10. **meetbrief:**
    een door een daartoe bevoegde instantie uitgegeven en in Nederland geldig document betreffende de tonnenmaat en het laadvermogen van een vaartuig;

11. **plaatsruimte:**
    de oppervlakte van een vaartuig, berekend door de grootste lengtemaat van het vaartuig te vermenigvuldigen met de grootste breedtemaat, uitgedrukt in vierkante meters;

12. **termijn:**
    een in de tabel genoemd tijdvak waarin het gebruik van de haven en/ of kade plaatsvindt:
    a. dag : een etmaal;
    b. week : een kalenderweek;
    c. maand : een kalendermaand;
    d. kwartaal : een kalenderkwartaal;
    e. jaar : een kalenderjaar;

13. **toezichtsgebied:**
    Al het open water dat rechtstreeks in verbinding staat met de rivieren de Nederrijn en Gelderse IJssel gelegen binnen de gemeentegrenzen van Arnhem en dat tevens eigendom is van de gemeente Arnhem.

14. **vaartuig:**
    een zee- of binnenvaartuig, tot de vaart gebruikt of bestemd, daaronder begrepen drijvende werktuigen, zoals baggerwerktuigen, kranen, bokken, elevators, alsmede woonschepen, glijboten en pontons;

14a. **hospitaalschip:**
    een schip uitsluitend bestemd en gebruikt voor het verlenen van medische hulp, daaronder begrepen het vervoer van gehandicapten, zieken en gewonden;

14b. **langdurig verblijvend vaartuig:**
    een vaartuig dat langer dan een aaneengesloten periode van zes maanden een ligplaats inneemt en waarvoor een schriftelijke ontheffing op grond van artikel 2.1 van de verordening op het gebruik van de haven en kade is verleend door het college van burgemeester en wethouders;

14c. **passagiersschip:**
    een vaartuig dat middel van vervoer is of hoofdzakelijk gebruikt wordt voor het bedrijfsmatig vervoer van personen;

14d. **pleziervaartuig:**
    een vaartuig dat is bestemd voor sportbeoefening of vrijetijdsbesteding, met een romplengte van maximaal 40 meter;

14e **vrachtschip:**
    een vaartuig dat geheel of hoofdzakelijk gebruikt wordt voor het vervoer van goederen;

14f. **overige vaartuigen:**
    alle vaartuigen die niet onder de categorieën 3a tot en met 3f, als bedoeld in dit artikel vallen.

14g. **drijvende inrichting:**
    vaartuig zonder watergebonden functie, zoals een drijvend kantoor of een drijvende werkplaats, kantine of restaurant.

Artikel 2. Maatstaf van heffing

1. Voor de berekening van het haven- en/of kadegeld gelden als grondslagen:
   a. het laadvermogen van het vaartuig in tonnage zoals vermeld in de meetbrief;
   b. de plaatsruimte van het vaartuig;

c. de locatie (zone) waar het vaartuig ligging neemt;
   zone 65000: Nieuwe Haven
   zone 65010: Nieuwe Kade
   zone 65020: Rijnkade
d. het aantal te exploiteren vierkante meters van een jachthaven.

2. Voor het berekenen van het los- en opslaggeld geldt als grondslag de plaatsing van een object danwel het aantal vierkante meters oppervlakte.
3. In de tarieventabel is aangegeven welke grondslag van toepassing is.
4. Bij gebreke van een geldige meetbrief of bij weigering deze te tonen wordt het laadvermogen ambtshalve geschat en is de belasting naar de uitkomst van die schatting verschuldigd.

Artikel 3. Belastingtarief

1. Het haven- en/of kadegeld en het los- en opslaggeld worden geheven naar de maatstaven en tarieven die zijn opgenomen in de bij deze verordening behorende tarieventabel.
2. Voor de berekening van de rechten wordt een gedeelte van een in de tarieventabel genoemd tijdvak, eenheid of afmeting voor een geheel gerekend.
3. Voor de toepassing van de tarieven wordt op het haven- en kadegeld voor vaartuigen die in het bezit zijn van een Green Award Certificaat, een korting van 15% toegepast.
4. Om in aanmerking te komen voor een korting als bedoeld in lid 3 moet bij binnenkomst in de haven worden aangegeven of het vaartuig over een Green Award Certificaat beschikt.

Artikel 4. Wijze van heffing

1. Het haven- en/of kadegeld dat per keer berekend wordt, wordt geheven door voldoening op aangifte.
2. Aangifte geschiedt door bij aanvang van het gebruik maken van de kade in het bezit te zijn van een schriftelijke reservering (E-mail) dan wel mondeling overeengekomen met de gemeente Arnhem.
3. In afwijking van het in lid 1 genoemde, kan met toestemming van de havenmeester het haven- en kadegeld worden geheven bij wege van gedagtekende nota of andere schriftuur waarop het gevorderde bedrag wordt vermeld.
4. Het los- en opslaggeld en de abonnementen voor haven- en/of kadegeld en los- en opslaggeld worden geheven bij wege van gedagtekende nota of andere schriftuur waarop het gevorderde bedrag wordt vermeld.

Artikel 5. Tijdstip van verschuldigdheid

1. De rechten moeten worden voldaan op het moment van aanbieding van de nota of de andere schriftuur.
2. Indien de nota of de andere schriftuur wordt toegezonden, dient het verschuldigde te worden betaald binnen 30 dagen na dagtekening van de nota of de andere schriftuur.
3. Bij voldoening op aangifte dient het verschuldigde te worden betaald binnen 30 dagen na opgave van het verschuldigde bedrag.

Artikel 6. Kwijtschelding

Bij de invordering van de rechten wordt geen kwijtschelding verleend.

HOOFDSTUK II HAVEN- EN KADEGELD / LOS- EN OPSLAGGELD

Artikel 7. Aard van de heffing / belastbaar feit

1. Onder de naam haven- en kadegeld wordt een recht geheven wegens het gebruik maken van de haven en/ of kade overeenkomstig de bestemming daarvan en/of het genot van door of vanwege de gemeente verstrekte diensten.
2. Onder gebruik maken wordt mede verstaan het niet-onmiddellijk doch door middel van een ander drijvend voorwerp in de haven of aan de kade aanmeren van een vaartuig.
3. Onder de naam los- en opslaggeld wordt voor het hebben van voorwerpen op of boven de kade een recht geheven.

Artikel 8. Belastingplicht

1. Het haven- en/ of kadegeld wordt geheven van de gezagvoerder van het vaartuig- indien het recht per keer wordt berekend - over het tijdvak van ononderbroken gebruik van de kade. Bij hernieuwd gebruik van de kade vangt een nieuw tijdvak aan.
2. De berekening van het recht geschiedt ter keuze van de belastingplichtige per keer of per jaar.

3. De belastingplichtige is verplicht, zodra hij met een vaartuig ligplaats neemt, daarvan onverwijld kennis te geven aan de havenmeester.
4. Het los- en opslaggeld wordt geheven van degene die één of meer voorwerpen heeft op of boven de kade, danwel van degene ten behoeve van wie die voorwerpen op of boven de kade worden aangetroffen.

Artikel 9. Vrijstellingen

Geen haven- en/ of kadegeld wordt geheven voor het gebruik maken van de haven en/of kade ten behoeve van:

a. rijksvaartuigen, uitsluitend bestemd voor de openbare dienst;
b. gemeentevaartuigen;
c. hospitaalschepen;
d. vaartuigen, waarvan de schippers ten genoegen van de havenmeester aantonen dat zij wegens ernstige familieomstandigheden of om redenen van overmacht van de haven en/of kade gebruik moeten maken, mits er niet geladen en/of gelost wordt;
e. vaartuigen met een mechanisch gebrek, waarbij doorvaren te risicovol is voor de veiligheid van derden, met een maximum duur van 3 uur;
f. vrachtschepen, die aanleggen tot het doen van inkopen van levensmiddelen, mits dit niet langer duurt dan drie uur en er gedurende die tijd niet geladen en/of gelost wordt;
g. vrachtschepen die voorafgaand gereserveerd hebben en op zaterdag na 12.00 uur aankomen en op maandag vóór 10.00 uur vertrekken zonder te hebben geladen en/of gelost.

Artikel 10. Reparatietarief

1. Vrachtschepen die het havengebied gebruiken wegens reparatie aan het schip, waarbij de volledige aanmelding is gedaan door het te bezoeken scheepsreparatiebedrijf en waarbij er geen sprake is van laden en lossen, komen in aanmerking voor het reparatietarief.
2. De havenmeester beoordeelt naar aanleiding van het verzoek als bedoeld in het eerste lid of er sprake is van reparatie.

HOOFDSTUK III SLOTBEPALINGEN

Artikel 11. Inwerkingtreding en citeertitel

1. De 'Verordening scheepvaartrechten 2021' van 12 november 2020 wordt ingetrokken met ingang van de in het derde lid genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Deze verordening treedt in werking op de eerste dag na die van de bekendmaking.
3. Datum van ingang van de heffing is 1 januari 2022.
4. Deze verordening wordt aangehaald als: Verordening scheepvaartrechten 2022.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 10 november 2021.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer: 605452

TARIEVENTABEL behorend bij de 'Verordening scheepvaartrechten 2022' van 10 november 2021

RUBRIEK 1 Haven- en kadegeld

1.1.1. De in de tabel onder 1.1.2 en in 1.2.1 vermelde tarieven zijn exclusief BTW

1.1.2. Het haven- en kadegeld bedraagt:

	Type schip		Plaatsruimte of laadvermogen	Tijdvak (indien per keer berekend)	Tarief per aankomst			Tijdvak (indien per abonnement berekend)	
					65000	65010	65020		
					Nieuwe Haven	Nieuwe Kade	Rijnkade		
1.1.2.1	Pleziervaartuigen		Per strekkende meter	Per nacht	€ 1,50	€ 1,50	€ 1,50	Geen abonnement mogelijk	
1.1.2.2	Passagiersschip		Per 1 m^2	Per 7 dagen	€ 0,14	€ 0,13	€ 0,16	Per ½ jaar	€ 3,05
1.1.2.3	Vrachtschip	Laden en lossen roerende zaken	Per 1 ton	Per 7 dagen	€ 0,12	€ 0,12	€ 0,14	Per ½ jaar	€ 2,60
1.1.2.4	Vrachtschip	Laden en lossen roerende zaken indien gewicht < helft van (maximaal) tonnage van het vaartuig	Per 1 ton	Per 7 dagen	€ 0,06	€ 0,06	€ 0,07	Geen abonnement mogelijk	
1.1.2.5	Vrachtschip	Doorvaart (maximaal 4 dagen)	Per 1 ton	Per 4 dagen	€ 0,04	€ 0,04	€ 0,05	Geen abonnement mogelijk	
1.1.2.6	Overige vaartuigen		Per 1 m^2	Per 7 dagen	€ 0,14	€ 0,13	€ 0,16	Per ½ jaar	€ 3,05
1.1.2.7	Reparatietarief vrachtschip		Per 1 ton	Per 4 dagen	€ 0,04	€ 0,04	€ 0,05		
1.1.2.8	Drijvende inrichting		Per 1m^2	Per 7 dagen	€ 0,14	€ 0,14	€ 0,16	Per ½ jaar	€ 5,45

1.2.1 Het haven- en kadegeld bedraagt voor jachthavens voor iedere m^2 te exploiteren gedeelte aan of voor de kade
per jaar € 1,55

RUBRIEK 2 Los- en opslaggeld

De in deze paragraaf vermelde tarieven zijn exclusief BTW

2 Het tarief bedraagt:

2.1 Voor het plaatsen op de kade van een met de grond verbonden kraan of van een ander los- of laadwerktuig zoals een mobiele kraan, een laadschop e.d.:
per jaar € 154,00

2.2 Het hiervoor genoemde bedrag wordt verhoogd met een bedrag berekend over de kade oppervlakte welke door het werktuig bestreken kan worden per m^2:
-per jaar € 10,90
-per kwartaal € 3,40
-per maand € 1,55
-per week € 0,51

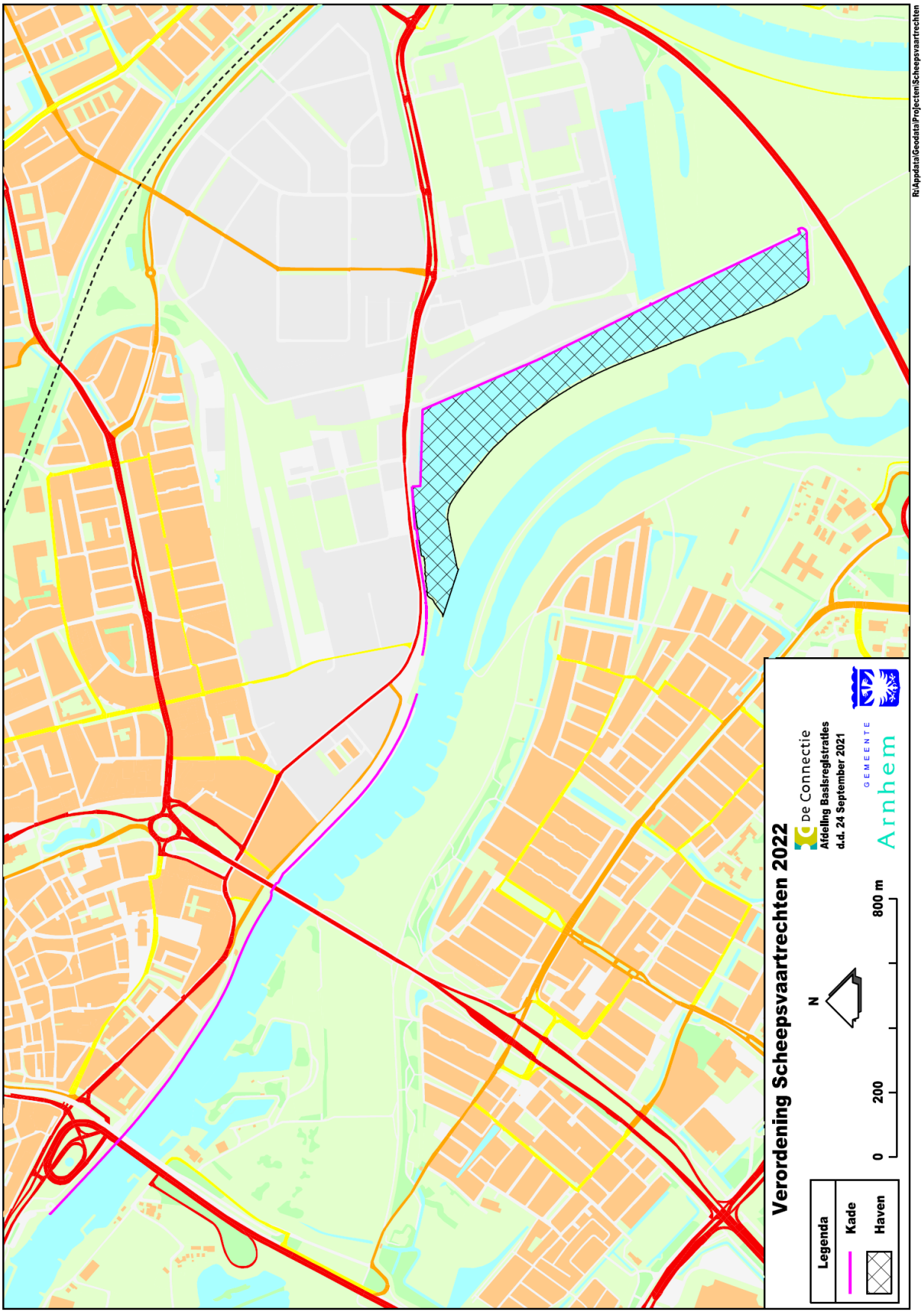
2.2.1 De verhoging als bedoeld in 2.2 is niet verschuldigd indien voor de hier bedoelde oppervlakte los- en opslaggeld als gemeld in deze rubriek van de tarieventabel is voldaan voor de duur van een kalenderjaar.

2.3 Het tarief bedraagt: voor het plaatsen van voorwerpen op de kade - opslaggeld per m^2

-per jaar	€ 10,90
-per kwartaal	€ 3,35
-per maand	€ 1,55
-per week	€ 0,51

Zaaknummer: 605452

BIJLAGE behorend bij 'Verordening Scheepvaartrechten 2022' van 10 november 2021

Zaaknummer: 605452

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 5 oktober 2021, Bedrijfsvoering, nummer 605452;

Gelet op artikel 224 van de Gemeentewet;

Besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN TOERISTENBELASTING 2022

Artikel 1 Definities

Voor de toepassing van deze verordening wordt verstaan onder:

a. *arrangement*: het gebruik van een toeristische plaats voor een gezin, echtpaar of samenreizende personen gedurende een vooraf vastgelegde periode van minimaal vier weken voor een vast huurbedrag;
b. *cruiseschip*: een zeeschip of binnenschip dat bestemd is of gebruikt wordt voor het bedrijfsmatig vervoer van passagiers over zeewegen dan wel binnenvaarwegen, die om toeristische redenen, hoofdzakelijk gelegen in de zee- of rivierreis zelf, deelnemen aan die zee- of rivierreis;
c. *jachthaven*: aanlegplaats voor vaartuigen;
d. *maandarrangement*: een arrangement met een looptijd van één maand gedurende de maand juni of september;
e. *mobiele kampeeronderkomens*: tenten, vouwwagens, kampeerauto's, toercaravans en soortgelijke onderkomens dan wel soortgelijke voertuigen die bestemd zijn voor dan wel gebezigd worden als verblijf voor vakantie en andere recreatieve doeleinden;
f. *naseizoenarrangement:* een arrangement met een looptijd van ongeveer twee maanden, startend na het hoogseizoen en eindigend bij de afloop van het kampeerseizoen;
g. *passagiers:* personen, niet zijnde bemanningsleden, die tegen een vergoeding in welke vorm dan ook aan boord van een cruiseschip verblijven en die niet als ingezetene met een adres in de gemeente in de basisregistratie personen zijn ingeschreven;
h. *slaapzaal:* een ruimte met minimaal vier slaapplaatsen, waarbij die slaapplaatsen gebruikt kunnen worden door personen die niet tot één reisgezelschap behoren;
i. *vaartuig*: een vaartuig dat is bestemd of wordt gebezigd voor vakantie- of andere recreatieve doeleinden, niet zijnde een cruiseschip;
j. *vakantie-onderkomens*: woningen en andere verblijven (bijv. chalets), niet-zijnde mobiele kampeeronderkomens of stacaravans, in hoofdzaak bestemd voor en gebezigd als verblijf voor vakantie- en andere recreatieve doeleinden;
k. *vaste standplaats*: een terrein of terreingedeelte dat bestemd is voor het gedurende een seizoen of een jaar plaatsen van eenzelfde mobiel kampeeronderkomen of stacaravan.
l. *voorseizoenarrangement*: een arrangement lopend vanaf het begin van het kampeerseizoen en eindigend aan het eind van de maand juni.

Artikel 2 Belastbaar feit

Onder de naam 'toeristenbelasting' wordt een directe belasting geheven voor het houden van verblijf met overnachten binnen de gemeente tegen een vergoeding in welke vorm dan ook door personen die niet als ingezetene in de Basisregistratie personen van de gemeente zijn ingeschreven.

Artikel 3 Belastingplicht

1. Belastingplichtig is degene die gelegenheid biedt tot verblijf als bedoeld in artikel 2.
2. De belastingplichtige is bevoegd de belasting als zodanig te verhalen op degene, die verblijf houdt als bedoeld in artikel 2.
3. Als er geen persoon is aan te wijzen die gelegenheid biedt tot verblijf, is degene belastingplichtig die verblijf houdt als bedoeld in artikel 2.

Artikel 4 Vrijstellingen

De belasting wordt niet geheven ter zake van het verblijf:

a. van degene die verblijft in een toegelaten instelling als bedoeld in artikel 5, eerste lid, van de Wet Toelating Zorginstellingen;
b. van degene die verblijft in het vakantiepark 'Bio Vakantieoord';
c. van een vreemdeling als bedoeld in artikel 29, eerste lid, van de Vreemdelingenwet 2000, die rechtmatig in Nederland verblijft in de zin van artikel 8, letters c, d, f, g, h, van voornoemde wet, en voor zover deze persoon verblijf houdt als bedoeld in artikel 2 van deze verordening, onder verantwoordelijkheid van het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers;
d. van degene die tijdelijk in de gemeente verblijft als deelnemer aan of begeleider van een zogenoemde schoolwerkweek of als deelnemer aan of begeleider van een meerdaagse activiteit van een scoutinggroep of gelijksoortige organisatie;
e. van degene jonger dan 22 jaar die tijdelijk in de gemeente verblijft als deelnemer aan een meerdaagse activiteit van een sportvereniging of een cultuurvereniging en van degene die als begeleider van voornoemde deelnemers optreedt.

Artikel 5 Maatstaf van heffing

De belasting wordt geheven naar het aantal overnachtingen.

Artikel 6. Forfaitaire berekeningswijze van de maatstaf van heffing

1. Ter zake van verblijf in mobiele kampeeronderkomens, vakantieonderkomens en stacaravans op vaste jaarplaatsen of op vaste seizoensplaatsen of voor mobiele kampeeronderkomens op seizoenplaatsen voor vakantie of recreatief gebruik wordt het aantal overnachtingen forfaitair vastgesteld.
2. De forfaitaire berekeningswijze is uitsluitend van toepassing voor jaarplaatsen, (vaste) seizoenplaatsen en arrangementen die gebruikt worden door één en hetzelfde gezin of echtpaar, dan wel dezelfde persoon of personen.
3. Bij de forfaitaire berekening wordt het aantal overnachtingen per verblijfsruimte vastgesteld op het product van het voor die verblijfsruimte in het vierde lid vastgestelde aantal personen dat heeft overnacht en het voor die verblijfsruimte in het vijfde lid vastgestelde aantal malen dat is overnacht.
4. Het aantal personen dat heeft overnacht, wordt met betrekking tot:
    a. mobiele kampeeronderkomens, vakantieonderkomens en stacaravans op vaste jaarplaatsen, bepaald op 2,3;
    b. mobiele kampeeronderkomens, vakantieonderkomens en stacaravans op vaste seizoenplaatsen bepaald op 2,3;
    c. mobiele kampeeronderkomens op seizoenplaatsen bepaald op 2,5;
    d. mobiele kampeeronderkomens op toeristische plaatsen bepaald op:
        1°. 2,2, indien sprake is van een voorseizoenarrangement;
        2°. 2,4, indien sprake is van een verlengd voorseizoenarrangement;

3°. 2,2, indien sprake is van een naseizoenarrangement;
4°. 2,1, indien sprake is van een maandarrangement.

5. Het aantal malen dat door de in het tweede lid bedoelde personen is overnacht, wordt:
   a. in geval van het vierde lid, sub a, bepaald op: 50;
   b. in geval van het vierde lid, sub b, bepaald op: 50;
   c. in geval van het vierde lid, sub c, bepaald op: 50;
   d. in geval van het vierde lid, sub d, bepaald op:
      1°. 29, indien sprake is van een voorseizoenarrangement;
      2°. 39, indien sprake is van een verlengd voorseizoenarrangement;
      3°. 18, indien sprake is van een naseizoenarrangement;
      4°. 12, indien sprake is van een maandarrangement.

Artikel 7. (Opteren voor) niet-forfaitaire maatstaf van heffing

1. Belastingplichtige kan in de aangifte verzoeken de maatstaf van heffing in afwijking van het bepaalde in artikel 6 vast te laten stellen op het werkelijk aantal overnachtingen, indien blijkt dat dit aantal lager is dan het op grond van artikel 6 berekende aantal.
2. Dit verzoek wordt niet gehonoreerd indien de nachtregistratie zoals bedoeld in artikel 14 niet of niet juist is bijgehouden.

Artikel 8. Belastingtarief

1. Het tarief bedraagt per persoon per overnachting € 2,00.
2. In afwijking van het in het eerste lid genoemde tarief bedraagt het tarief per persoon per overnachting bij verblijf in een mobiel kampeeronderkomen of op een vaste standplaats of bij verblijf in een vaartuig op een aanlegplaats in de jachthaven € 0,75.
3. In afwijking van het in het eerste lid genoemde tarief bedraagt het tarief per persoon per overnachting bij verblijf in een accommodatie waarbij overnacht wordt in een slaapzaal € 0,75.

Artikel 9 Belastingtijdvak

Het belastingtijdvak is gelijk aan het kalenderjaar.

Artikel 10 Wijze van heffing

De belasting wordt bij wege van aanslag geheven.

Artikel 11 Termijnen van betaling

1. De aanslagen moeten worden betaald uiterlijk op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld.
2. De Algemene Termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 12 Aanmeldingsplicht

De belastingplichtige bedoeld in artikel 3, eerste lid, is gehouden, voordat hij voor de eerste maal na het in werking treden van deze verordening gelegenheid tot overnachten verschaft, zulks schriftelijk te melden aan de door het college van burgemeester en wethouders aangewezen gemeenteambtenaren, bedoeld in artikel 231, tweede lid, onderdelen b en d van de Gemeentewet.

Artikel 13 Registratieplicht

1. De belastingplichtige is gehouden per belastingjaar een deugdelijke administratie bij te houden.

2. Deze administratie bevat, met betrekking tot ieder aan wie gelegenheid tot overnachten wordt verschaft, tenminste gegevens betreffende:
   a. het wel of niet woonachtig zijn in de gemeente Arnhem;
   b. aantal personen;
   c. aantal overnachtingen ter zake waarvan belasting verschuldigd is;
   d. het ouder of jonger zijn dan de genoemde leeftijdsgrens in geval van een verblijf als bedoeld in artikel 4 onder e.
3. Een nachtverblijfregister kan worden aangemerkt als een deugdelijke administratie als bedoeld in lid 1.
4. Indien de belastingplichtige gelegenheid tot verblijf biedt als genoemd in artikel 8 onder a en als genoemd in artikel 8 onder b en/of c, dan dient dit onderscheid in de administratie te worden vastgelegd.
5. Indien het onderscheid als bedoeld in lid 4 niet wordt geadministreerd, geldt voor alle overnachtingen het tarief zoals genoemd in artikel 8 onder a.

Artikel 14 Kwijtschelding

Voor deze belasting wordt geen kwijtschelding verleend.

Artikel 15 Inwerkingtreding en citeertitel

1. De 'Verordening toeristenbelasting 2021' van 12 november 2020 wordt ingetrokken met ingang van de in het derde lid genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de eerste dag na die van bekendmaking.
3. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2022.
4. Deze verordening wordt aangehaald als: Verordening toeristenbelasting 2022.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 10 november 2021.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer: 605452

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 5 oktober 2021, Bedrijfsvoering, nummer 605452;

Gelet op artikel 229, eerste lid, aanhef en de onderdelen a en b van de Gemeentewet

Besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN REINIGINGSRECHTEN 2022

Artikel 1. Definities
Voor de toepassing van deze verordening wordt verstaan onder:
- bedrijfsafval: afvalstoffen, restafval dat gelijk is aan huishoudelijk restafval, afkomstig van bedrijven en instellingen, welke door aard, omvang of hoeveelheid worden ingezameld door middel van een aanbieding in een daarvoor bestemde ondergrondse container;
- aanbieding: de ontgrendeling van een inwerptrommel van een verzamelcontainer met een afvalpas.

Artikel 2. Belastbaar feit
1. Onder de naam reinigingsrechten worden rechten geheven voor zowel het genot van de door of vanwege de gemeente verstrekte diensten als voor het gebruik van voor de openbare dienst bestemde gemeentebezittingen, werken of inrichtingen die bij de gemeente in beheer of in onderhoud zijn.
2. Het in het eerste lid bedoelde genot van diensten en het gebruik van gemeentebezittingen, werken en inrichtingen bestaat uit het aanbieden van met huishoudelijk afval gelijk te stellen bedrijfsafval van beperkte omvang en hoeveelheid in een daartoe van gemeentewege ter beschikking gestelde verzamelcontainer.

Artikel 3. Belastingplicht
Belastingplichtig voor de reinigingsrechten is degene op wiens naam de aanvraag dan wel ten behoeve van wie de dienst wordt verricht of van degene die van de bezittingen, werken of inrichtingen gebruik maakt.

Artikel 4. Maatstaf van heffing en tarief
1. Voor het periodiek inzamelen van bedrijfsafvalstoffen bedraagt het recht, bij 1 tot en met 5 aanbiedingen per week in een 60 liter inwerptrommel € 605,20 per belastingjaar.
2. Voor het periodiek inzamelen van bedrijfsafvalstoffen bedraagt het recht bij 6 tot en met 10 aanbiedingen per week in een 60 liter inwerptrommel € 1021,20 per belastingjaar.
3. Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een duplicaat afvalpas: € 10,50.
4. De tarieven genoemd in lid 1 en lid 2 zijn exclusief omzetbelasting. Bedoelde btw wordt, indien deze verschuldigd is, echter wel in rekening gebracht.

Artikel 5. Belastingjaar
Het belastingjaar is gelijk aan het kalenderjaar.

Artikel 6. Wijze van heffen
De rechten worden geheven bij wege van aanslag.

Artikel 7. Tijdstip van ontstaan van de belastingschuld en de heffing naar tijdsgelang
1. Het recht als bedoeld in artikel 4, eerste en tweede lid, is verschuldigd bij het begin van het belastingjaar of, zo dit later is, bij de aanvang van de belastingplicht.
2. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingjaar aanvangt, is het recht als bedoeld in artikel 4, eerste en tweede lid, verschuldigd voor zoveel twaalfde gedeelten van het voor dat jaar verschuldigde recht als er in dat jaar, na de aanvang van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.
3. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingjaar eindigt, bestaat aanspraak op ontheffing voor zoveel twaalfde gedeelten van het voor dat jaar verschuldigde recht als bedoeld in artikel 4,

eerste en tweede lid, als er in dat jaar, na het einde van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.
4. Het tweede en het derde lid zijn niet van toepassing indien de belastingplichtige binnen het ophaalgebied van de gemeente verhuist.
5. Belastingbedragen van minder dan € 10,00 worden niet geheven.
6. Voor de toepassing van het bepaalde in het zesde lid wordt het totaal van de op één aanslagbiljet verenigde verschuldigde bedragen afvalstoffenheffing en andere heffingen aangemerkt als één belastingbedrag.

Artikel 8. Kwijtschelding

Bij de invordering van de reinigingsrechten wordt geen kwijtschelding verleend.

Artikel 9. Termijnen van betaling

1. In afwijking van artikel 9, eerste lid, van de Invorderingswet 1990 moeten de aanslagen. worden betaald uiterlijk op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld.
2. In afwijking van het eerste lid kunnen de aanslagen in acht gelijke termijnen worden betaald, indien aan het navolgende wordt voldaan:
   a. het totaalbedrag van de op één aanslagbiljet verenigde aanslagen afvalstoffenheffing of andere belastingen/heffingen niet meer is dan € 5.000,00;
   b. de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven.

   De eerste termijn vervalt dan op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.
3. De Algemene Termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 10. Inwerkingtreding en citeertitel

1. De ‘Verordening reinigingsrechten 2021' van 12 november 2020 wordt ingetrokken met ingang van de in het derde lid genoemde datum van ingang van de heffing met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de eerste dag na die van bekendmaking.
3. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2022.
4. Deze verordening wordt aangehaald als: Verordening reinigingsrechten 2022.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering 10 november 2021.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer:605452

Vergelijkingstabel 2021/2022

BELASTINGTARIEVEN VOOR DE AFVALSTOFFENHEFFING		2021	2022
1.1	De belasting bedraagt per perceel per belastingtijdvak	€ 67,75	
	De belasting bedraagt per aanbieding van een afvalzak	€ 0,80	
	De belasting bedraagt per belastingjaar per perceel:		
	a. indien dat perceel wordt gebruikt door één persoon:	€ 131,95	€ 220,80
	b. indien dat perceel wordt gebruikt door meer dan één persoon:	€ 176,40	€ 294,00

Vergelijkingstabel 2021/2022

ONROERENDE-ZAAKBELASTINGEN	2021	2022
Het percentage bedraagt voor:		
- de gebruikersbelasting	0,2060%	0,2024%
- de eigenaren belasting:		
1. voor onroerende zaken die in hoofdzaak tot woning dienen	0,1466%	0,1308%
2. voor onroerende zaken die niet in hoofdzaak tot woning dienen	0,6180%	0,6073%

Het belastingbedrag is een percentage van de heffingsmaatstaf (WOZ-waarde).

Vergelijkingstabel 2021/2022

ROERENDE-ZAAKBELASTINGEN	2021	2022
Het percentage bedraagt voor:		
- de gebruikersbelasting	0,2060%	0,2024%
- de eigenaren belasting:		
1. voor onroerende zaken die in hoofdzaak tot woning dienen	0,1466%	0,1308%
2. voor onroerende zaken die niet in hoofdzaak tot woning dienen	0,6180%	0,6073%

Het belastingbedrag is een percentage van de heffingsmaatstaf (WOZ-waarde).
Het percentage roerende-zaakbelasting is gelijk aan het percentage onroerende-zaakbelasting.

Vergelijkingstabel 2021/2022

RIOOLHEFFING	**2021**	**2022**
Het tarief voor het *eigenarendeel* bedraagt een percentage van de heffingsmaatstaf. Het percentage bedraagt voor:		
a. percelen die in hoofdzaak tot woning dienen	0,0356%	0,0313%
b. percelen die niet in hoofdzaak tot woning dienen	0,0644%	0,0643%
Het tarief voor het *gebruikersdeel* bedraagt een percentage van de heffingsmaatstaf. Het percentage bedraagt voor:		
a. percelen die in hoofdzaak tot woning dienen	0,0356%	0,0313%
b. percelen die niet in hoofdzaak tot woning dienen	0,0644%	0,0643%

Het belastingbedrag is een percentage van de heffingsmaatstaf (WOZ-waarde).

Notitie ter voorbereiding van de Politieke Woensdag van **13 oktober 2021**

BEGROTING 2022

Graag bied ik het Raadsvoorstel van het College van B&W van Nijmegen inzake het vaststellen van de gemeentebegroting van de stad Nijmegen aan. Tijdens mijn inbreng zal ik ingaan op de Arnhemse Stadsbegroting 2022, maar ik zal vanuit de regionale gedachte spreken en dus crossovers maken.

Ik beveel u van harte aan om te kennis te nemen van het Raadsvoorstel en de Stadsbegroting Nijmegen 2022 zelve.

Ramon Barends
Kennisnetwerk Arnhem Nijmegen

Nijmegen

Stadsbegroting 2022 -2025

www.nijmegen.nl

Stadsbegroting 2022 - 2025

Leeswijzer

Deze Stadsbegroting is qua opzet en vorm gelijk aan de Stadsbegroting van vorig jaar.

Ambities en doelen centraal, koppeling inhoud met geld
Net als vorig jaar is in deze begroting binnen elk programma de speerpunten opgenomen (‘wat willen we komend jaar bereiken?’) verrijkt met een (volledig) overzicht van ambities, doelen en activiteiten. Online kunt u per programma via het menu (rechts) navigeren naar de complete doelenboom. Financieel is een koppeling gelegd naar de doelen, waardoor (bij ‘wat kost het?’) zichtbaar wordt welke kosten gepaard gaan met bepaalde doelen en bovenliggende ambities.
We denken dat dit helpt bij het maken van afwegingen vanuit een totaalbeeld en de basisvragen: ‘‘waarom doen we eigenlijk wat we doen, vanuit welke doelen en ambities en hoeveel geld hebben we daarvoor over?”
In de digitale versie is de volledige doelenboom te vinden, in het fysieke boekwerk een verkorte versie.

Aanvullende informatie in de digitale versie van de Stadsbegroting
De digitale versie van de Stadsbegroting 2022 - 2025 is te vinden via pcportal.nijmegen.nl. Via dit portaal zijn ook de andere planning & control producten te vinden.
In de digitale versie is dezelfde informatie te vinden als in het analoge boekwerk en biedt daarnaast de mogelijkheid om op onderdelen in te zoomen. Zo is onder de programma's meer informatie over de taakvelden opgenomen. Ook kan vanuit de programma's gelinkt worden naar de programma's in de Stads en Wijkmonitor en zijn links opgenomen naar relevante beleidsdocumenten. En in de digitale versie is de volledige doelenboom (ambities, doelen en activiteiten, inclusief een toelichting) te vinden.

Inhoud

Leeswijzer 2
Inleiding 5
Voorstel 7
Financieel beeld 9
Programma's 13

- Bestuur en organisatie 13
- Veiligheid 19
- Economie en toerisme 23
- Welzijn, Wijkontwikkeling en Zorg 27
- Werk en Inkomen 41
- Onderwijs 48
- Bereikbaarheid 53
- Wonen en stedelijke ontwikkeling 60
- Openbare ruimte 67
- Cultuur en Cultureel Erfgoed 74
- Sport 80
- Financiën 84
- Indicatoren Duurzaamheid 88
- Indicatoren Wijkontwikkeling 90

Paragrafen 93

- Investeringen 93
- Lokale heffingen 103
- Bedrijfsvoering 111
- Verbonden partijen 115
- Onderhoud kapitaalgoederen 127
- Grondbeleid 132
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing 134
- Financiering 144

Financiële begroting 149

- Baten en lasten 150
- Algemene dekkingsmiddelen 156
- Reserves en voorzieningen 164
- Subsidies 167
- Balans en EMU saldo 171
- Benchmark taakvelden 173
- Financiële spelregels 175
- Grondslagen en uitgangspunten 177

Inleiding

Gezond groeien

Nijmegen is een groeibriljant. Er staan steigers in de stad, het aantal banen blijft toenemen en veel mensen wonen graag in Nijmegen vanwege de sociale en culturele veelzijdigheid. Uit onderzoek blijkt dat het aantal huishoudens tot 2035 nog met 10.000 tot 15.000 toeneemt. Dit maakt de druk op de Nijmeegse woningmarkt groot. Investeren in wonen heeft daarom prioriteit de komende jaren. Deze groei biedt een heleboel voordelen en kansen, maar dit betekent ook dat we moeten investeren om groeistuipen te voorkomen.

Om de druk op de woningmarkt te verlagen moeten we bouwen. **De focus van deze groei komt steeds meer te liggen op de bestaande stad. Dit vraagt van ons dat we slimmer omgaan met de bestaande ruimte**. Een mooi voorbeeld daarvan is Winkelsteeg. Dit bedrijventerrein is ingericht alsof het aan de rand van de stad ligt, terwijl het juist middenin Nijmegen is. We maken plannen om Winkelsteeg te transformeren de komende jaren, waarbij we de beschikbare ruimte efficiënter gaan gebruiken voor werken en wonen. We hebben de ambitie om daar ongeveer 3.900 woningen en 3.000 nieuwe arbeidsplaatsen te realiseren voor diverse opleidingsniveaus. Deze plannen worden later dit jaar aan uw raad aangeboden. Een andere belangrijke ontwikkeling is het Stationsgebied, waar we de aankomende jaren aan de slag gaan. Zo vernieuwen we de Westentree en fietsenstalling in 2022. Deze ontwikkelingen vragen om flinke investeringen in de stad. In deze begroting is daar financiële ruimte voor gemaakt.

Groei gaat niet alleen over meer woningen, meer banen en meer inwoners. **Groei betekent ook dat we extra inspanningen moeten leveren op andere terreinen. Brede welvaart is het uitgangspunt**, zoals ook beschreven in het Koersdocument. De fysieke groei biedt juist ook kansen om hieraan te werken. Denk aan extra voorzieningen zoals de multifunctionele sporthal in Nijmegen-Noord en uitbreiding van het fietsnetwerk, duurzame nieuwe woningen en klimaatadaptieve maatregelen bij nieuwbouwprojecten.

Maar deze fysieke groei kan ook groeistuipen met zich meebrengen. Niet voor elke Nijmegenaar is fijn wonen en leven vanzelfsprekend. De coronacrisis heeft helaas dit versterkt. Landelijk zien we een toename van eenzaamheid en sociale problemen. Daar moeten we extra aandacht voor hebben in de komende periode. Dit doen we bijvoorbeeld met de ‘brede basisteams’ voor Jeugd & Gezin en voor Volwassenen. We verwachten met deze nieuwe inrichting een impuls te geven aan een betere kostenbeheersing in de ambulante vormen van hulp, meer normaliserende oplossingen en samenwerking tussen professionals op stadsdeelniveau. Ook hebben we extra aandacht voor de Jeugdzorg, door de zorg beter te laten aansluiten op het onderwijs en de Buurtteams verder te verbeteren. We zijn goed op weg om met het Rijk structurele afspraken voor het tekort in de Jeugdzorg te maken. Voor 2022 heeft het Rijk hiervoor aanvullend 15 miljoen euro toegezegd.

We hebben, ondanks de coronacrisis, de financiën op orde. Dat komt door coronasteun vanuit het Rijk, maar ook doordat we de afgelopen tijd verstandige keuzes hebben gemaakt. Doordat we er financieel goed voor staan, kunnen we investeren in onze stad. Dat doen we om op de korte termijn de effecten van corona te dempen, maar ook om op de lange termijn te blijven werken aan ons doel: een duurzaam, sociaal, veerkrachtig en aantrekkelijk Nijmegen. De financiële positie is op dit moment goed, maar de toekomst is op veel punten nog onzeker. Wat zijn de langetermijneffecten van de coronacrisis? Welke bijdrages komen er de aankomende jaren vanuit het nieuwe kabinet, en welke taken vragen zij daarvoor terug? Investeren kan dus, maar wel met gezond verstand.

Een groeibriljant groeit alleen in waarde als je er goed voor zorgt. **We kiezen voor groei, waarbij fysiek en sociaal in balans zijn**. **Een gezonde groei biedt namelijk veel kansen**. Hoe we dit willen doen in 2022 en welk financieel beeld daarbij hoort, leest u in deze Stadsbegroting.

Voorstel

Onderwerp
Stadsbegroting 2022 - 2025

Opsteller	Albert Foekens	**Collegebesluit**	14 september 2021
Programma	Financiën	**Behandeldatum Raad**	20 oktober 2021
Portefeuillehouder	M. Esselbrugge	**Status**	Openbaar

Samenvatting
Jaarlijks leggen we een stadsbegroting aan uw raad voor. Door het vaststellen van deze begroting autoriseert uw raad de baten en lasten per programma en geeft uw raad ons college opdracht tot uitvoering van de begroting.
Voor het zomerreces heeft uw raad een debat gevoerd aan de hand van het Koersdocument over de koers voor de komende begrotingsperiode.
Met de richting van uw raad is ons college verder gegaan met de begrotingsvoorbereiding.
Deze voorbereiding heeft ook geresulteerd in een aantal voorstellen om de begroting te wijzigen. Deze wijzigingen zijn alvast in de cijfers verwerkt zodat uw raad een goed beeld heeft van de uitwerking op de begroting van al deze wijzigingen.

Voorstel

- De stadsbegroting 2022 – 2025 vast te stellen
- De veranderingen in de begroting vast te stellen zoals opgenomen in het deel Begroting -> Financieel beeld -> Programmabegroting.
- Het investeringsplan 2022 – 2025 vast te stellen dat is opgenomen in de paragraaf investeringen; inclusief de nieuwe investeringen die voorgesteld worden in het deel Begroting -> Financieel beeld -> Investeringen.
- Rekening te houden met de onttrekkingen en storting in de saldireserve zoals opgenomen in het Begroting -> Financieel beeld -> Programmabegroting en toegelicht in het programma Financiën -> Veranderingen in de begroting
- De subsidieplafonds voor de betreffende programma's vast te stellen volgens het overzicht in het deel Financiële begroting > subsidies > subsidieplafonds
- De grondslagen en uitgangspunten vast te stellen voor de grondexploitaties zoals opgenomen in het deel Financiële begroting -> Grondslagen en uitgangspunten.

Financieel beeld

Inleiding

In dit deel wordt ingegaan op het financieel beeld voor de komende jaren. Als eerste wordt ingegaan op de veranderingen in de programmabegroting. Daarna wordt stil gestaan bij de wijzigingen in het investeringsplan. Als laatste zijn de ontwikkelingen in het weerstandsvermogen aan bod.

Programmabegroting

In deze Stadsbegroting wordt voorstellen gedaan om de begroting aan te passen. De voorgestelde veranderingen zijn in de begrotingscijfers verwerkt. Hiermee heeft uw raad direct een volledig beeld van de financiële doorwerking op de programmabegroting.
De veranderingen worden bij de programma's toegelicht onder het kopje 'Wat kost het? - Veranderingen in de begroting'.

bedragen * € 1.000	2022	2023	2024	2025
Programma:				
Bestuur en organisatie	-1.787	-1.705	-1.520	-1.388
Veiligheid	-919	-1.043	-970	-866
Economie en toerisme	-110	-110	-110	-110
Welzijn, Wijkontwikkeling. en Zorg	-6.209	-10.716	-9.626	-8.587
Werk en Inkomen	817	820	1.134	1.185
Onderwijs	0	0	0	0
Bereikbaarheid	-725	-725	-725	-725
Wonen en Stedelijke Ontwikkeling	-8.380	-319	218	-782
Openbare ruimte	-1.380	-1.160	-1.040	-1.040
Cultuur en Cult. erfgoed	-450	-250	-200	-200
Sport	0	-150	-150	-150
Financiën	20.015	16.211	13.750	13.800
Totaal	**872**	**853**	**761**	**1.137**

De programmabegroting sluit alle jaren positief. Deels komt dit door het evenwichtig verdelen van de jaarsaldi 2022 - 2024, dit wordt toegelicht in 'Veranderingen in de begroting' onder het programma Financiën. Het saldo van deze begroting, alle jaren opgeteld, is 3,6 miljoen euro.

Investeringen

In deze Stadsbegroting stellen wij nieuwe investeringen voor, deze zijn opgenomen in onderstaande tabel. De individuele investeringen worden toegelicht in de paragraaf investeringen.

Nieuwe investeringen	bedragen * € 1.000	2022	2023	2024	2025	Totaal
Basisschool Hidaya	Onderwijs	1.800				1.800
Kristallis	Onderwijs			3.350		3.350
Busbaan HOV	Bereikbaarheid	150				150
Laadinfra	Bereikbaarheid	200				200
Verlengde Waalbrug fietspad oostzijde	Bereikbaarheid	450				450
Verkeersmanagementcentrale (VMC)	Bereikbaarheid	450				450
Vervanging VRI's (verkeersregelinstallaties)	Bereikbaarheid	1.137				4.548
Vrijval gedragsaanpassingen verkeer	Bereikbaarheid	-300				-300
Mercuriuspark Park en Bike	Wonen en SO	3.500				3.500
Winkelsteeg (*)	Wonen en SO			15.000	12.800	27.800

Nieuwe investeringen	bedragen * € 1.000	2022	2023	2024	2025	Totaal
Archeologisch depot	Wonen en SO	450				450
Valkhofkwartier	Wonen en SO	1.700	1.800			3.500
Cultuurhistorie Waalkwartier	Wonen en SO	795				795
Verduurzamen vastgoedportefeuille	Wonen en SO	1.100	1.100	1.100	1.100	4.400
Aanplant bomen	Openbare Ruimte	1.000	1.000	1.000	1.000	4.000
Speelvoorzieningen stedelijke speeltuinen	Openbare Ruimte	75				75
Beweegvriendelijke omgeving	Openbare Ruimte	500	500			1.000
Bibliotheek Nijmegen-Noord	Cult. en Cult. Erfg.		2.200			2.200
Sporthal Hof van Holland	Sport	2.100				2.100
Sportpark Vossenpels (kunstgrasveld DVOL)	Sport	550				550
Sportzaal Marie Curiestraat	Sport	100	3.700	3.700		7.500
Multifunctionaliteit sportaccommodaties	Sport	240	240	240	240	960
Verbeteren akoestiek sportaccommodaties	Sport	150	150			300
Bulkkredieten						
Bedrijfsinvesteringen	Bestuur en Org	pm				pm
Ophog. verv. toplagen kunstgrasvelden	Sport	150	150	150	150	600
Eigen dekking (**)						
Vervangen parkeerapparatuur KKG	Bereikbaarheid	380				380
Totaal		**16.677**	**10.840**	**24.540**	**15.290**	**67.347**

Ad (*): totale investering is 75 miljoen euro, waarvan circa 47 miljoen euro na deze begrotingsperiode (2026 en later)
Ad (**): gedekt uit inkomsten, gaat niet ten laste van de benodigde investeringsruimte.

Ontwikkeling weerstandsvermogen

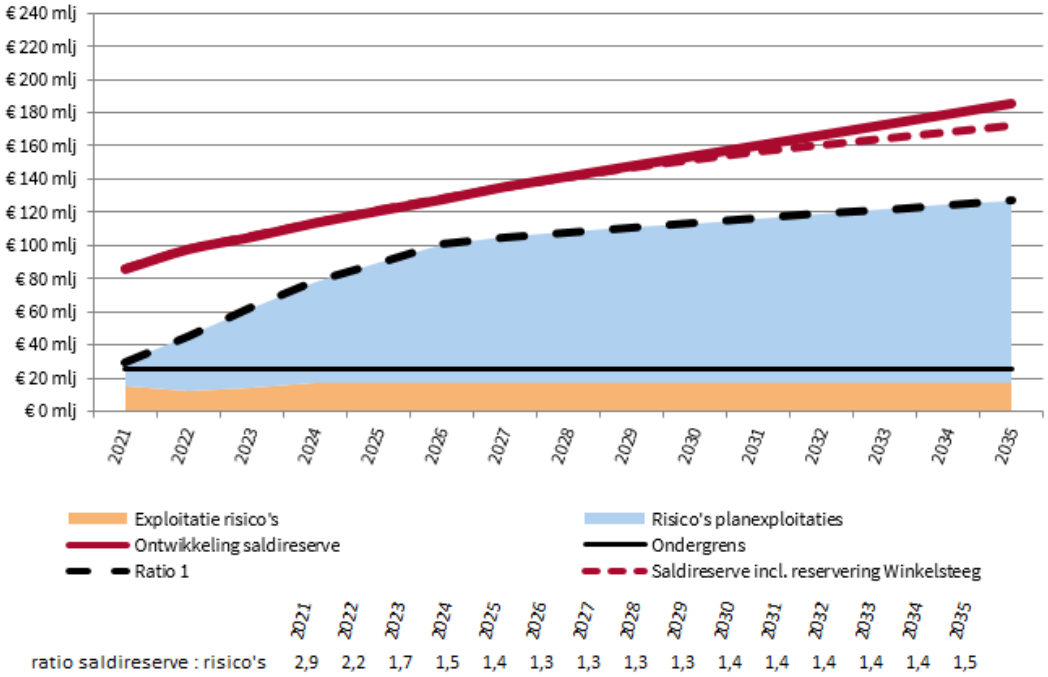
Met de besluiten die voorliggen in deze Stadsbegroting wordt de langere termijn ontwikkeling van de saldireserve niet aangetast. Wel wordt de saldireserve (in financieel-technische zin) gebruikt om het financieel beeld voor de komende 4 jaar te egaliseren.

Het risicoprofiel neemt toe. Dit heeft vooral te maken met de opwaartse bijstelling van de risico's van de Stationsomgeving (van 15 euro miljoen bij de Stadsrekening naar 30 miljoen euro nu) en Winkelsteeg (van 30 miljoen naar 55 miljoen euro).

Hieronder is de grafiek opgenomen van de ontwikkeling van de risico's ten opzichte van de saldireserve. De grafiek van het weerstandsvermogen laat zien dat de ratio van de saldireserves ook in de komende jaren boven de norm van 1 ligt.

In de grafiek is een tweede lijn, een stippellijn toegevoegd. Om straks te kunnen beslissen over investeringen in Winkelsteeg is financiële ruimte in deze en toekomstige Stadsbegrotingen noodzakelijk. De geplande investeringen in 2024 en 2025 zijn in deze Stadsbegroting onderdeel van het meerjarig investeringsplan. De geplande investeringen in Winkelsteeg in de jaren daarna zullen echter een grote druk leggen op dat investeringsplan.
Hoe met die druk om te gaan is aan toekomstige stadsbesturen. Een mogelijkheid is om de saldireserves te gebruiken voor deze kapitaallasten. Die tweede lijn in de grafiek, de stippellijn, laat de ontwikkeling van de saldireserves zien, wanneer de kapitaallasten voor de investeringen in Winkelsteeg na 2025 ten laste worden gebracht van de saldireserves. Hiermee wordt inzichtelijk dat er financiële ruimte is om te investeren in Winkelsteeg. De voorgenomen investeringen in Winkelsteeg lichten we verder toe in de paragraaf investeringen.

Hieronder is de grafiek opgenomen van de ontwikkeling van de risico's ten opzichte van de saldireserve

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
ratio saldireserve : risico's	2,9	2,2	1,7	1,5	1,4	1,3	1,3	1,3	1,3	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,5

De ratio saldireserve : risico's is de ratio van de 'ontwikkeling saldireserve' ten opzichte van het totaal aan risico's.

Meer over de ontwikkeling van de saldireserve en risico's is te vinden in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Programma's

Bestuur en organisatie

Wat zijn onze ambities en doelen?

Ambitie	We zijn een transparant en slagvaardig stadsbestuur dat in samenspraak met de stad en haar omgeving aan de afgesproken doelstellingen werkt.
Doelen	

* De raad treedt op als vertegenwoordiging van de Nijmegenaar. De raad stelt beleid vast. De raad controleert op de uitvoering van beleid.
* Het college stuurt als dagelijks bestuur van de stad integraal op de belangrijke opgaven.

Ambitie	We zetten de Nijmegenaar centraal in onze dienstverlening.
Doelen	

* We zorgen dat de Nijmegenaar gebruik kan maken van zijn of haar democratische rechten.
* We verbeteren onze dienstverlening continu.

Ambitie	We hebben een betrouwbare en omgevingsbewuste uitvoeringsorganisatie.
Doelen	

* We zijn een goede werkgever.
* We zijn een moderne en betrouwbare overheidsorganisatie.

Wat willen we komend jaar bereiken?

Als programma Bestuur en Organisatie richten we ons de komende jaren op een transparant en slagvaardig stadsbestuur, en zetten we de Nijmegenaar centraal in onze dienstverlening. Ook zorgen we voor een betrouwbare en omgevingsbewuste uitvoeringsorganisatie.

Transparant en slagvaardig stadsbestuur
We bereiden de implementatie van de Wet open overheid (Woo) voor
De wet is bedoeld om overheden transparanter te maken en moet er voor zorgen dat overheidsinformatie beter vindbaar, uitwisselbaar, eenvoudig te ontsluiten en goed te archiveren is. We zorgen er voor dat de gemeente voldoet aan de vereisten die aan de wet worden gesteld.

Nijmegenaar centraal in onze dienstverlening
We organiseren de Gemeenteraadsverkiezingen 2022
Om te zorgen dat de Nijmegenaar gebruik kan maken van zijn of haar democratisch recht, organiseren wij de verkiezingen en eventuele referenda. Hierbij ligt de focus op het thema Vermaatschappelijking van de verkiezingen.

We verbeteren onze aan te vragen digitale producten en diensten

In 2022 wordt de digitale balie vernieuwd en verbeteren we bijvoorbeeld diensten rond evenementen. Dit doen wij vanuit de visie op dienstverlening. We gaan interactief online communiceren met de Nijmegenaar, waarbij de juiste kanalen en begrijpelijke content gekozen worden en waar we extra inzetten op online het gesprek voeren. Daarvoor ontwikkelen we digitale identiteitsvoorzieningen. Dit doen wij samen met landelijke partijen als VNG en BZK via het project ID-contact.
Daarnaast gaan we door met het digitaliseren van onze dienstverlening aan inwoners en ondernemers. De kans en urgentie hiervoor wordt gestimuleerd door de coronacrisis. We gaan daarbij steeds meer samenwerken met andere gemeentes, vooral op het terrein van zorg en dienstverlening. Bijvoorbeeld via de projecten Huishoudboekje in het kader van armoedebestrijding en de Gemeentelijke Basisprocessen Inkomen (GBI). We werken hiervoor aan een gemeenschappelijke architectuur die gericht is op hergebruik. Dat betekent dat we vergelijkbare processen en IT componenten van het ene dienstverleningsproces (bijvoorbeeld betalen of autoriseren), hergebruiken in processen die ook van die componenten gebruik maken.
Naast digitale dienstverlening, blijft het voor de Nijmegenaar mogelijk aan de balie of via de telefoon alle diensten te regelen.

We verbeteren de toegankelijkheid van onze (online) middelen
Om professioneel, persoonlijk en passende dienstverlening aan te bieden, focussen we ons op de toegankelijkheid voor onder andere slechtzienden, motorisch beperkten, laaggeletterden, ouderen en migranten met een taalachterstand. We voldoen aan de Europese regelgeving voor online kanalen en zetten schrijfcoaches in die de organisatie helpen bij het opnieuw formuleren van informatiemateriaal. Daarnaast leggen we het accent op digitale vernieuwing en het implementeren van een nieuwe applicatie bij Burgerzaken.
Onze dienstverlening is passend, waardoor zowel online als offline contact mogelijk is. We zorgen ervoor dat de Nijmegenaar in de Stadswinkel, bij het Steunpunt, maar ook via het gemeentelijk telefoonnummer 14024 en de gemeentelijke website wordt geholpen. Daarbij willen we een sleutelrol spelen tijdens belangrijke levensgebeurtenissen en de Nijmegenaar hierin optimaal ondersteunen.

We gaan klantgerichter denken en handelen
De Nijmegenaar staat centraal in onze dienstverlening. Ons uitgangspunt hierbij is de informatie uit klantreizen, vraagpatronen, online metingen, big data, spiegelgesprekken en klanttevredenheidsonderzoeken. We hebben hierbij continu aandacht voor de privacy en regie op eigen gegevens van de Nijmegenaar.
Een belangrijke pijler onder het klantgericht denken en handelen is het wijkgericht werken. Komend jaar wordt het wijkgericht werken binnen alle afdelingen steeds meer gemeenschappelijk goed zodat we ons handelingsperspectief verder kunnen kantelen naar onze inwoners.

We bouwen een duurzame relatie op met de Nijmegenaar
Onze dienstverlening is dichtbij als dat nodig is. Bovendien zijn we duurzaam aanwezig in de wijken en de netwerken om te zorgen dat de leefbaarheid en leefomgeving op peil blijven.

We handelen minimaal 80% van de bezwaren en 90% van de klachten af
Dit doen we binnen de wettelijke termijn. Daarbij kiezen we voor een informele aanpak indien dat mogelijk is. Voor het horen van de indieners maken we gebruik van fysiek uitnodigen, bellen of videobellen, zodat we flexibel kunnen werken. Verder vertegenwoordigen we de gemeente bij gerechtelijke procedures.

Betrouwbare en omgevingsbewuste uitvoeringsorganisatie
We verbeteren de interne bedrijfsvoering
We werken opgavegericht en zetten daarvoor al onze beschikbare bedrijfsmiddelen in zoals kennis, ervaring, data, geld en tijd/capaciteit. We zetten dashboards in, waarin de behaalde resultaten in kerncijfers zichtbaar worden. Hiermee maken we zichtbaar hoe aan de opgaven gewerkt wordt en waarmee de doelen worden behaald. In 2022 ligt het accent in de opbouw van deze werkwijze vanuit en met data in de opgaven voor de openbare ruimte en in de keten zorg, werk en inkomen.

We doen onderzoek naar een veilig en mensgericht gebruik van moderne technologieën
Naast de techniek die we al in diverse vormen inzetten voor onze dienstverlening, zijn er veel nieuwe technologieën beschikbaar. Voordat we kiezen voor het gebruik van een nieuwe technologie, doen we bewust onderzoek naar hoe de inzet waardevol en ethisch verantwoord kan. Denk aan sensoren (bv druktemeter), algoritmes, 5G (pilot evenementen), waarbij we risico's en gevaren onderzoeken en maatregelen nemen. Daarbij zijn we ons bewust dat de niet digitaal vaardige Nijmegenaar deze als bedreigend kunnen ervaren. Door het gebruik toe te lichten, proberen we de Nijmegenaar voldoende te informeren over verantwoord gebruik en streven we naar transparantie in waarom we de kansen en mogelijkheden willen benutten. We zijn bezig met de inrichting van een ethische adviescommissie op verzoek van de Raad, die vanuit expertise en ervaringsdeskundigheid daarin gaan adviseren.

We zijn een open en weerbaar Nijmegen
Vanuit het programma 'Open en Weerbaar' investeren we in het verhogen van het bewustzijn van de informatieveiligheid onder onze inwoners, bedrijven en instellingen. In 2022 bieden we inzicht in sensoren in de openbare ruimte en richten we een systeem in voor de ondersteuning van het recht van inzage.

We verbeteren de digitale werkomgeving
De kantoorautomatisering wordt in 2022 meer plaats- en tijdonafhankelijk beschikbaar gemaakt door de stapsgewijze invoering van MS365.

We verbeteren de fysieke werkomgeving
We passen de werkomgeving aan naar de nieuwe wensen en eisen die het post-corona tijdperk van ons vragen. We zijn hierin wendbaar en opgavegericht en zorgen voor de bijbehorende faciliteiten voor onder andere hybride werken.

We bieden digitale ondersteuning bij nieuwe wet- en regelgeving
We voeren onder andere de Omgevingswet, de Wet open overheid en Wet elektronisch bestuurlijk verkeer in. De bestaande digitale ondersteuning wordt steeds actueel gehouden aan veranderende wet- en regelgeving.

Samenwerkingen en verbonden partijen

Burgerzaken

- Wij werken met andere afdelingen binnen onze gemeente samen op het gebied van de Basisregistratie Personen (zij zijn afnemers) en wij verrichten de gemeentelijke telefonische dienstverlening via het algemeen telefoonnummer 14024.
- We werken samen met de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid bij calamiteiten. Het KlantenContactCentrum van de gemeente Nijmegen is, indien nodig, het eerste aanspreekpunt voor bewoners en bedrijven.
- We werken samen met de IND, woningbouwcorporaties en maatschappelijke instellingen en nemen deel aan de landelijke aanpak Adreskwaliteit. In samenspraak met het ministerie van BZK kent Nederland 19 gemeenten waar EU-burgers een Burgerservicenummer (BSN) kunnen aanvragen aan het RNI-loket (Registratie Niet-ingezetenen). Nijmegen is één van de gemeenten die deze taak uitvoert. Er worden geen taken door verbonden partijen uitgevoerd.

Wat kost het?

Bedragen * €1 mln	Rekening	Begroot				
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Lasten						
0.1 Bestuur	5,0	5,5	5,9	5,9	5,9	5,9
0.2 Burgerzaken	5,5	6,5	6,1	6,1	6,0	6,0
0.4 Overhead	55,8	54,9	55,0	55,4	56,0	55,2
	66,2	**66,9**	**67,0**	**67,4**	**67,8**	**67,0**
Baten						
0.1 Bestuur	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
0.2 Burgerzaken	2,4	2,6	2,5	2,5	2,5	2,5
0.4 Overhead	7,0	6,2	6,3	6,3	6,3	6,3
	9,6	**8,8**	**8,8**	**8,8**	**8,8**	**8,8**
Saldo van lasten en baten	**56,7 N**	**58,1 N**	**58,2 N**	**58,6 N**	**59,0 N**	**58,2 N**

V=voordeel; N=nadeel

Financieel overzicht ambities

Ambities/doelen; bedragen * € 1.000	baten	lasten	saldo
Transparant en slagvaardig stadsbestuur			
In control op beleid en uitvoering	0,0	0,2	**0,2 n**
Sturen op belangrijke opgaven	0,2	1,6	**1,5 n**
Uitvoeringskosten	0,0	4,4	**4,4 n**
Nijmegenaar centraal in onze dienstverlening			
Democratische rechten	2,5	1,3	**1,1 v**
Continue verbetering dienstverlening			
Uitvoeringskosten	0,0	4,7	**4,7 n**
Betrouwbare en omgevingsbewuste uitvoeringsorganisatie			
Goede werkgever			
Uitvoeringskosten	6,2	54,8	**48,6 n**
Totaal	**8,8**	**67,0**	**58,2 n**

Veranderingen in de begroting

bedragen * € 1.000	2022	2023	2024	2025
AVG proof	-214	-45		
Bestuursadviseurs	-315	-315	-315	-315
Bijdrage Fonds Gemeenschappelijke Gemeentelijke Uitvoering (GGU)	-275	-275	-275	-275
Duurzame borging privacy	-46	-46	-46	-46
Informatieveiligheid	-93	-93	-93	-93
Opstalverzekering	-149	-149	-149	-149
Regeling samenhangende objectenregistratie	-82	-82	-82	-82
Satellietwebsites	-350	-400	-225	-50
<u>Taakmutaties, DU's en IU's</u>				
Wet open overheid incidenteel	-142	-146	-147	-153
Wet open Overheid structureel;	-121	-154	-188	-225
Totaal	**-1.787**	**-1.705**	**-1.520**	**-1.388**

AVG-proof maken van applicaties
Vanuit wetgeving komen er nieuwe taken naar ons toe. Dat betekent dat de processen en applicaties die ons bij de uitvoering ondersteunen anders moeten worden ingericht en aangepast om aan de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) te voldoen. De Autoriteit Persoonsgegevens kan organisaties die niet aan de AVG voldoen een boete opleggen.

Bestuursadviseurs
Op dit moment wordt de ondersteuning van het bestuur wisselend verleend. In de dagelijkse praktijk wordt dit in enkele gevallen opgepakt door strategische communicatieadviseurs, maar ook door andere medewerkers. Deze ondersteuning behoort niet tot het takenpakket van de betreffende medewerkers waardoor dit ten koste gaat van de kwaliteit van de ondersteuning van het college en de werkdruk fors toeneemt. De ondersteuning van het bestuur zal daarom gaan plaats vinden door 3 fte bestuursadviseurs, de kosten bedragen € 315.000.

Bijdrage Fonds Gemeenschappelijke Gemeentelijke Uitvoering (GGU)
De factuur van de VNG voor het Fonds Gemeenschappelijke Gemeentelijke Uitvoering is € 275.000 hoger dan eerder begroot. Deze vaste bijdrage (3 euro per inwoner) is al jaren gelijk. Nu GGU een vast VNG programma is in kader Samen Organiseren, wordt deze zichtbaar gemaakt als onderdeel van programma Bestuur en Organisatie. Zo kunnen de ontwikkeling als onderdeel digitale transitie en resultaten voor de dienstverlening transparant gevolgd worden.

Duurzame borging privacy
Door veranderende wetgeving zien we een noodzakelijke structurele toename voor de juridische capaciteit op het thema privacy.

Informatieveiligheid
Landelijk is de informatieveiligheid steeds vaker in het nieuws; hackers, die systemen platleggen en losgeld eisen om weer bij de systemen te kunnen. Om de risico's te minimaliseren, zetten we extra in op informatieveiligheid. Zo stellen we een security officer aan. Dat is een functionaris die de afdelingen ondersteunt bij het vertalen van het informatiebeveiligingsbeleid naar in de praktijk toepasbare richtlijnen en procedures.

Opstalverzekering
De diversiteit aan panden die onze gemeente bezit zorgt ervoor dat er steeds minder aanbieders in de markt beschikbaar zijn die onze panden willen verzekeren. De aanbesteding opstalverzekering is vanwege deze marktwerking nadelig uitgevallen waardoor de kosten € 149.000 per jaar hoger zijn dan begroot.

Regeling Samenhangende ObjectenRegistratie (SOR)
Vanuit nieuwe wetgeving is er een taakuitbreiding op de SOR-regeling. De samenhangende objectenregistratie (SOR) is een te ontwikkelen uniforme registratie met basisgegevens van objecten in de fysieke werkelijkheid. Daaronder worden verstaan objecten die in het terrein zichtbaar zijn, zoals spoorlijnen, wegen, water, gebouwen en bomen, aangevuld met objecten als woonplaatsen en openbare ruimten. Vanuit nieuwe wetgeving is er een taakuitbreiding op de SOR-regeling.

Satellietwebsites
In Nijmegen wonen ruim 60.000 mensen die behoefte hebben aan websites die digitaal toegankelijk zijn. Denk aan slechtzienden, kleurenblinden en laaggeletterden, maar ook mensen die motorisch beperkt zijn of zwakbegaafd. En deze groep groeit. In Nederland willen we dat openbare voorzieningen toegankelijk zijn voor alle inwoners. Ook digitale voorzieningen. Daarom is digitale toegankelijkheid belangrijk en verplicht voor alle overheidsinstanties. De eisen voor digitale toegankelijkheid komen voort uit de Web Content Accessibility Guidelines. Sinds 2018 moeten alle overheidswebsites aan die eisen voldoen. In Nijmegen voldoen geen van de websites 100% aan de standaard uit de wet, dat hoeft ook nog niet. Wat wel verplicht is: een toegankelijkheidsverklaring en een plan van aanpak om te komen tot toegankelijke websites. Meer hierover vindt u op www.digitoegankelijk.nl

In totaal hebben we als gemeente 103 satellietsites (naast Nijmegen.nl). Inmiddels liggen er reparatievoorstellen per site. Dat voorstel kan zijn: stoppen met de website (de informatie is niet meer nodig of elders verkrijgbaar) en archiveren, stoppen met de website en de informatie opnemen op Nijmegen.nl, en de website in stand houden en verbeteren of opnieuw bouwen. Om deze inhaalslag te maken schatten we in dat we voor 2022 € 350.000, 2023 € 400.000 en voor 2024 € 175.000 nodig hebben. De toegankelijkheidsverklaringen moeten jaarlijks geüpdatet worden. Daarvoor is een structureel budget van € 50.000 per jaar nodig.

Wet open Overheid structureel en incidenteel
Op 26 januari 2021 heeft de Tweede Kamer de Wet open overheid (WOO) aangenomen. Deze initiatiefwet beoogt de gehele overheid transparanter en toegankelijker te maken. Vooruitlopend op de besluitvorming in de Eerste Kamer heeft het kabinet bij de kabinetsreactie op het rapport ´Ongekend onrecht´ van de Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag middelen vrijgemaakt. Met de beschikbaarstelling van deze financiële middelen voor 2022 tot en met 2026, in de meicirculaire 2021, ondersteunt het rijk gemeenten bij de implementatie en uitvoering van de WOO. De financiële middelen bestaan uit zowel incidentele als structurele middelen. Deze middelen moeten terecht komen in het programma Bestuur & Organisatie, zodat deze nieuwe wetgeving geïmplementeerd kan worden (o.a. aanschaf applicatie en werkzaamheden voor openbaarmaking van informatie).

Indicatoren

Hieronder zijn de indicatoren opgenomen van het programma Bestuur en Organisatie. Meer onderzoeksresultaten en statistieken over dit programma kunt u vinden in de Stads- en Wijkmonitor.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Formatie (fte per 1.000 inwoners)	9,7	9,3	9,2	8,8	8,3	8,2	8,2	8,1
Bezetting (fte per 1.000 inwoners)	8,9	8,8	8,8	8,4	8,1	8,2	8,0	8,1
Apparaatskosten (kosten per inwoner in €)	801	778	751	711	688	610	674	747
Externe inhuur (kosten als % van totale loonsom plus kosten inhuur externen)	8,3%	8,1%	6,5%	5,7%	11,3%	10,2%	11,2%	9,0%
Overhead (% van totale lasten)					6,3%	7,1%	7,6%	5,8%
Percentage bewoners dat tevreden is over de dienstverlening door de gemeente					74%		74%	

Toelichting

- *Formatie (fte per 1.000 inwoners)*
  Het gaat hier om de toegestane formatie in fte van de ambtelijke organisatie, ongeacht of die worden ingevuld door iemand met een vaste aanstelling of een tijdelijke aanstelling of nog openstaan in de vorm van een vacature.
- *Bezetting (fte per 1.000 inwoners)*
  Het gaat hier om het werkelijk aantal fte dat werkzaam is.
- *Apparaatskosten (kosten per inwoner)*
  Apparaatskosten zijn alle personele en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de organisatie, exclusief griffie en bestuur.
- *Overhead (% van totale lasten)*
  Alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.

Veiligheid

Wat zijn onze ambities en doelen?

Ambitie	We willen een actieve burger die verantwoordelijkheid neemt voor zijn eigen veiligheid en die van zijn omgeving
Doelen	

* We respecteren de autonomie van de burger en treden op als wet- en regelgeving ons daartoe verplicht of als de vrijheid en zelfbeschikking van anderen in het gedrang komt.
* We sturen op een integrale programmering van Omgevingsdienst (ODRN) en regionale brandweer (VRGZ) in relatie tot fysieke veiligheid, waarbij de eigen verantwoordelijkheid van de burgers en ondernemers expliciet tot uitdrukking komt.

Ambitie	We zijn een lokaal bestuur dat binnen het veiligheidsdomein regie neemt, kaders stelt en partijen bij elkaar brengt
Doelen	

* We spannen ons in om georganiseerde criminaliteit zoveel als mogelijk uit Nijmegen te weren, waarmee we ondermijning van de rechtsorde tegengaan en voorkomen dat kwetsbare burgers misbruikt worden.
* We nemen regie bij de persoonsgerichte aanpak door de samenwerking en afstemming tussen zorg- en strafrechtinterventies in het Veiligheidshuis te organiseren.
* We nemen regie bij veiligheidsvraagstukken op straat-, buurt- en wijkniveau door de inzet van de Veiliger Wijkteams.
* Wij kijken bij interventies en maatregelen altijd of ze te verantwoorden zijn zowel met het oog op de kosten voor de burger als gelet op de opbrengst in termen van daadwerkelijke veiligheidswinst.

Ambitie	We zorgen voor een sterke informatiepositie en voor de samenwerking die hierbij nodig is, zodat tijdig en gericht optreden mogelijk is alvorens een veiligheidsprobleem ontstaat of escaleert.
Doelen	

* We versterken de strategische en tactische informatiepositie van de gemeente en zijn partners om zo fenomenen en achtergronden in beeld te brengen.

Wat willen we komend jaar bereiken?

We gaan in 2022 concreet aan de slag met de volgende nieuwe activiteit:

- *We gaan experimenteren met gereguleerde wietteelt*
  Nijmegen neemt deel aan het landelijke experiment gesloten coffeeshopketen.

In onze jaarlijkse veiligheidsbrief rapporteren wij over deze en andere ontwikkelingen in het veiligheidsdomein.

Samenwerkingen en verbonden partijen

Bij de aanpak van ondermijningscriminaliteit zijn de belangrijkste samenwerkingspartners het Openbaar Ministerie, de politie en de Belastingdienst. Op het terrein van fysieke veiligheid werken we samen met de Omgevingsdienst Regio Nijmegen (ODRN) en de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (VRGZ). De aanpak van sociale veiligheid wordt voornamelijk vormgegeven in het Zorg- en veiligheidshuis, waarin we met een groot aantal partijen samenwerken: naast de partners in de strafrechtketen Openbaar Ministerie, politie en (jeugd)reclassering, onderhouden we werkrelaties met GGD Gelderland-Zuid, ggz en Veilig Thuis.

Op het veiligheidsdomein werken we samen met drie verbonden partijen: de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (VRGZ), Omgevingsdienst Regio Nijmegen (ODRN) en GGD Gelderland-Zuid. De VRGZ verricht voor ons vooral taken op het terrein van brandweerzorg en crisisbeheersing. De ODRN voert toezichthoudende en handhavende taken uit voor een veilige leefomgeving. Met de GGD Gelderland-Zuid werken we samen waar het taakveld maatschappelijke zorg de sociale veiligheid raakt. De GGD is daarmee een belangrijke partner in de verbinding tussen zorg en veiligheid.

Wat kost het?

Bedragen * €1 mln	Rekening	Begroot				
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Lasten						
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	14,4	14,6	15,6	15,6	15,5	15,4
1.2 Openbare orde en veiligheid	4,4	5,1	5,1	5,1	5,1	5,0
	18,7	**19,7**	**20,7**	**20,7**	**20,6**	**20,4**
Baten						
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
1.2 Openbare orde en veiligheid	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5
	0,6	**0,6**	**0,7**	**0,7**	**0,7**	**0,5**
Saldo van lasten en baten	**18,1 N**	**19,1 N**	**20,1 N**	**20,0 N**	**20,0 N**	**19,9 N**

V=voordeel; N=nadeel

Financieel overzicht ambities

Ambities/doelen; bedragen * € 1 miljoen	baten	lasten	saldo
Actieve burger met verantwoordelijkheid voor veiligheid			
Zorgplicht o.b.v wet- en regelgeving	0,1	14,9	**14,8 n**
Integrale Regionale Programmering			
Uitvoeringskosten	0,0	0,8	**0,8 n**
Lokaal bestuur dat regie neemt, kaders stelt en verbindt			
Bestrijding ondermijning	0,1	0,3	**0,1 n**
Max.veiligheid tegen min. kosten	0,3	0,0	**0,3 v**
Optimale pers.gerichte aanpak VHH	0,0	0,2	**0,1 n**
Integrale aanpak wijkveiligheid	0,0	0,2	**0,2 n**
Uitvoeringskosten	0,2	4,4	**4,2 n**
Informatie- en netwerksturing			
Versterking informatiepositie	0,0	0,0	**0,0 n**
Totaal	**0,7**	**20,7**	**20,1 n**

Veranderingen in de begroting

bedragen * € 1.000	2022	2023	2024	2025
Bijdrage VRGZ	-865	-896	-896	-896
Structureel maken BIBOB	-225	-225	-225	-225
Bijstelling FLO	196	103	176	280
Taakmutaties, DU's en IU's				
Versterking gemeentelijke anti-discriminatievoorzieningen;	-25	-25	-25	-25
Totaal	**-919**	**-1.043**	**-970**	**-866**

Bijdrage VRGZ
De door de VRGZ voorgestelde bijdrage aan deze Verbonden Partij bedraagt voor Nijmegen vanaf 2022 14,7 miljoen euro (inclusief indexering VRGZ). In onze stadsbegroting ramen we voor de VRGZ bijdrage na 1,83% indexering 13,8 miljoen euro. Dat betekent een tekort van afgerond 0,9 miljoen euro. Dit tekort is ontstaan door het niet doorvoeren van de 1%-2%-3%-taakstelling (0,3 miljoen euro), diverse taakuitbreiding (0,4 miljoen euro) en het nadelig verschil in indexeringspercentages (0,2 miljoen euro).

Structureel maken Bibob
Op basis van de ervaringen met Bibob in het Veiligheidsdomein heeft het bestuur besloten om Bibob ook uit te breiden naar het Sociaal Domein. Deze uitbreiding betekent voor het Veiligheidsdomein dat we bestaande Bibob-activiteiten, waarvoor de middelen in eerste instantie voor de periode 2020 - 2021 beschikbaar zijn, vanaf 2022 structureel willen uitvoeren. Dit vereist een structureel bedrag van € 225.000 op jaarbasis.

Versterking gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen
Het kabinet heeft aangekondigd structurele middelen vrij te maken voor de aanpak van discriminatie, waaronder de versterking van de antidiscriminatievoorzieningen (ADV). De gemeente is verplicht te voorzien in een ADV. In de meicirculaire 2021 zijn hiervoor voor 2021 tot en met 2025 middelen toegekend.

Bijstelling FLO
Door wettelijke voorschriften wijzigen de bedragen die we ramen voor de FLO (Functioneel Leeftijdsontslag) van het personeel van de Brandweer. Dit leidt voor de komende jaren tot een voordeel dat oploopt van € 0,2 miljoen in 2022 tot € 0,3 miljoen in 2025, waar we in 2021 juist een hoger bedrag moesten opnemen.

Indicatoren

Hieronder zijn de indicatoren opgenomen van het programma Veiligheid. Meer onderzoeksresultaten en statistieken over dit programma kunt u vinden in de Stads- en Wijkmonitor.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	8,4	8,1	7,2	7,1	6,3	6,3	5,5	5,6
gemiddelde benchmark	8,6	8,1	7,5	7,3	6,9	6,8	6,6	6,1
Aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners	8,1	5,0	4,0	3,9	3,3	2,5	2,8	1,9
gemiddelde benchmark	6,9	5,8	4,8	3,9	3,1	2,8	2,6	2,0
Aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners	4,5	5,3	4,2	4,1	3,7	3,8	3,6	3,4
gemiddelde benchmark	4,6	4,5	4,1	3,8	3,7	4,0	4,0	3,4
Aantal vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte) per 1.000 inwoners	9,9	8,8	8,0	8,1	7,0	6,3	6,7	6,9
gemiddelde benchmark	10,2	9,7	9,1	8,7	7,7	7,1	8,0	8,1
Aantal verwijzingen Halt per 1.000 inwoners van 12 t/m 17 jaar	16	15	12	11	10	8	10	9
gemiddelde benchmark	16	18	17	18	17	15	17	16
Percentage jongeren (12 t/m 21 jaar) met een delict voor de rechter	3%	2%	1%	1%	1%	1%	1%	
gemiddelde benchmark	3%	2%	1%	1%	1%	1%	1%	
Rapportcijfer voor veiligheid in buurt	6,9	7,1	7,1	7,2	7,2		7,2	
gemiddelde benchmark	6,8	6,9	6,9	7,1	7,1		7,2	
Score voor functioneren politie in buurt	5,2	5,6	5,4	5,6	5,8		6,2	
gemiddelde benchmark	5,2	5,4	5,3	5,6	5,6		5,9	
Aantal casussen regieteams							384	401
Aantal Nijmeegse casussen veiligheidshuis			140	158	173	187	284	268

Toelichting

- *Rapportcijfer voor veiligheid in buurt en score voor functioneren politie in buurt*
  De bron is de landelijke Veiligheidsmonitor, die vanaf 2017 met tweejaarlijkse in plaats van jaarlijkse metingen werkt.
- *Aantal casussen regieteams*
  Het gaat om de casussen die in het betreffende jaar opgestart zijn plus de casussen die in eerdere jaren opgestart zijn en nog lopen.
- *Aantal casussen veiligheidshuis*
  Het gaat om de Nijmeegse casussen die in het betreffende jaar opgestart zijn plus de casussen die in eerdere jaren opgestart zijn en nog lopen. Het gaat om de casussen Top X aanpak, Top X plus aanpak (gestart in april 2019), Jeugdbeschermingstafel (gestart in januari 2019) en MDA++ (aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling; gestart in 2019).
- *Gemiddelde benchmark*
  Het gemiddelde voor de steden Arnhem, Eindhoven, Enschede, Groningen, Leiden, Maastricht, Nijmegen en Tilburg.

Economie en toerisme

Wat zijn onze ambities en doelen?

Ambitie	We dragen bij aan het creëren van 10.000 extra banen in 10 jaar tijd en zijn als stad aantrekkelijk voor werkgevers en werknemers
Doelen	

* We stimuleren de start en groei van bedrijven in een sterk economisch ecosysteem, met name in de kansrijke Nijmeegse sectoren.
* We versterken de bedrijvigheid en innovatiekracht van de clusters health & high tech.
* We dragen bij aan de kwalitatieve match tussen de Nijmeegse beroepsbevolking en banen.
* We ondersteunen ondernemers en bedrijven, waarbij we kansen benutten om ondernemerschap en innovatie te stimuleren.
* We zorgen voor goede en duurzame werklocaties, inclusief onze aantrekkelijke binnenstad.

Ambitie	We dragen de stad met trots uit en hebben een krachtig (inter)nationaal profiel
Doelen	

* We profileren de unieke kracht van health & high tech.
* We profileren Nijmegen als oudste stad van Nederland met een jong en bruisend karakter.
* We versterken ons evenementenklimaat en stimuleren evenementen die bijdragen aan het profiel van onze stad.

Wat willen we komend jaar bereiken?

Nijmegen kent een groot economisch potentieel en een bloeiende economie. Als gevolg van de coronacrisis staan de lokale economie en de banenontwikkeling echter onder druk. Om deze crisis het hoofd te bieden blijven we investeren in de versterking van de economische veerkracht van onze stad. Dit doen we door uitvoering te geven aan de actielijnen uit de Economische Visie en het Actieplan voor de Binnenstad. We richten ons op de kansrijke sectoren, te weten health & high tech, MKB/zakelijke dienstverlening en logistiek. Ook kiezen we voor een extra impuls in de lokale economie en in de binnenstad. We kunnen dit uiteraard niet alleen en werken daarom intensief samen met ondernemers en organisaties in stad en regio.

We gaan in 2022 concreet aan de slag met het volgende:

Extra impuls lokale economie
Ook 2022 blijft in het teken staan van het ondersteunen van de lokale economie. We blijven met partijen in de stad in gesprek over de kansen van een nog sterkere lokale economie. We willen flexibel kunnen meebewegen met de behoeften van ondernemers om ervoor te zorgen dat de werkgelegenheid op peil blijft en om bedrijven voor de stad te behouden. Naast de actielijnen uit de Economische Visie #KansvoorNijmegen zetten we hiervoor opnieuw extra middelen in. We halen bij onze belangrijkste partners uit ons netwerk nieuwe acties op. Het accountmanagement heeft hierin een belangrijke rol. Ook gaan we actief aan de slag met het ontwikkelen en uitvoeren van een visie op onze haven en watergebonden kavels.

Nieuwe initiatieven op het gebied van human capital
Een economisch veerkrachtige stad vraagt om een goede match tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. In 2022 realiseren we op lokaal en regionaal niveau nieuwe initiatieven op het gebied van human capital. Dat doen we om ondernemers te helpen bij het invullen van vacatures. Willen wij als stad en regio talent voor de

ondernemingen kunnen behouden, dan zullen we hier gericht/expliciet aandacht aan moeten geven. Dat doen we bijvoorbeeld door het Kenniscentrum circulaire bouw en het project Via-T te ondersteunen als een hotspot voor bouw en techniek in de NYMA, waarin ondernemers samenwerken met het onderwijs om de transitie naar circulariteit en duurzaamheid in de bouw mogelijk én betaalbaar te maken.

Versterken ondernemerschap en bedrijfsontwikkeling health & high tech
De clusters health & high tech zijn belangrijke dragers van de Nijmeegse economie. We blijven daarom samen met The Economic Board en andere partners inzetten op de ontwikkeling van beide clusters. Door uitvoering te geven aan de Ontwikkelvisie Winkelsteeg bieden we ruimte aan een verdere groei van bedrijvigheid in health & high tech. Naast het realiseren van voldoende fysieke ruimte voor groei, ondersteunen we ondernemers, werken we aan het aantrekken van nieuwe bedrijven (acquisitie) en het verder brengen van initiatieven (projectontwikkeling). Dit doen we in samenwerking met een groot aantal partijen, onder andere binnen het tijdelijk samenwerkingsverband Briskr. Als lokale overheid hebben we goede banden met de provinciale en rijksoverheid ter versterking van de domeinen. Daarnaast kan de gemeente projecten versterken en (ondersteunen) in de route naar onder meer een subsidieaanvraag.

Uitvoeren van het Actieplan voor de Binnenstad
De coronacrisis heeft een grote impact op de binnenstad gehad. Ondernemers in de retail, horeca, cultuur en evenementen staan onder zware druk. In 2022 geven we, samen met ondernemers, bewoners en bezoekers, uitvoering aan het Actieplan Binnenstad met als doel dat de binnenstad het kloppend hart blijft van onze stad als belangrijke werklocatie en vestigingsplaatsfactor. We denken onder andere aan een extra investering in de vergroening van de openbare ruimte, meer ruimte voor ontmoeten, duidelijke routering en de ontwikkeling van het Valkhofkwartier.

Extra campagnes en projecten citymarketing
Juist nu is het van belang om de activiteiten uit onze Uitvoeringsagenda citymarketing 2030 met extra elan uit te voeren. Zo dragen we bij aan de profilering van Nijmegen als health & high tech stad en trekken en behouden we talent en bedrijven. Ook leggen we voor deze doelgroepen de koppeling met het aantrekkelijke vestigingsklimaat. Het aantrekkelijke vestigingsklimaat promoten we met het speerpunt Oudste & Bruisende stad. Daarnaast bouwen we verder aan de bekendheid en zichtbaarheid van het overkoepelende merk Old City, Young Vibe.

Samenwerkingen en verbonden partijen

Om bovenstaande ambities waar te maken werken we samen met ondernemers, ondernemersverenigingen, kennisinstellingen, het onderwijsveld, uitvoerende organisaties zoals Werkbedrijf Rijk van Nijmegen en Oost NL, andere overheden en maatschappelijke organisaties. Er zijn twee verbonden partijen actief in het economisch domein: RvN@ en The Economic Board.

De *Stichting RvN@*
De Stichting RvN@ is een bottom-up beweging die innovatie, sociale en economische groei in het Rijk van Nijmegen actief stimuleert. Ondernemers, overheid, organisaties, investeerders en kennisinstellingen/studenten werken over gemeentelijke en sectorale grenzen heen samen om nieuwe en bestaande initiatieven met elkaar te verbinden en door te ontwikkelen. De focus hierbij ligt bij het MKB. Het meerjarenplan RvN@ 2020-2022 wordt uitgewerkt naar een Groeistrategie 2022-2026 . Hierin worden de mogelijkheden voor een lange termijn financiering van RvN@ als een triple helix organisatie (overheid, onderwijs, ondernemers) op een rij gezet. We ondersteunen RvN@ ook in 2022 financieel en doen volop mee.

The Economic Board
The Economic Board is een triplehelix-samenwerking tussen overheid, kennisinstellingen en bedrijven in de regio Arnhem-Nijmegen, met Wageningen. The Economic Board zet zich op diverse manieren in voor de economische groei van de regio en de profilering van de regionale sterkten in onder andere Den Haag, Düsseldorf en Brussel. De

focus ligt daarbij op de speersectoren Food, Health, High Tech en Energy en de cross-overs daartussen. Binnen deze sectoren liggen de beste kansen voor innovatie, meer bedrijvigheid en werkgelegenheid. Daarnaast werkt The Economic Board ook aan een aantal randvoorwaardelijke clusters die essentieel zijn voor het versterken en laten bloeien van de speerpuntsectoren. Op dit moment gaat het hier om de clusters Slimme Duurzaamheid en Arbeidsmarkt.

Stichting Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (TVAN)
TVAN verzorgt de toeristische promotie, marketing en gastheerschap voor het Rijk van Nijmegen. Op dit moment vindt opdrachtverlening aan TVAN plaatst op de basis van een gemeenschappelijke regeling, samen met de andere gemeenten in het Rijk van Nijmegen. We hebben afgelopen jaar gewerkt met een nieuwe duidelijkere opdracht aan TVAN in 2021, in nauw overleg met de regiogemeenten. Dit gaan we ook doen in 2022.

Wat kost het?

Bedragen * €1 mln	Rekening	Begroot				
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Lasten						
3.1 Economische ontwikkeling	2,8	4,2	4,4	3,6	3,3	3,3
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0,0	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
3.3 Bedrijfsloket	0,8	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5
3.4 Economische promotie	1,7	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
	5,4	**7,2**	**7,3**	**6,5**	**6,3**	**6,3**
Baten						
3.1 Economische ontwikkeling	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
3.3 Bedrijfsloket	0,2	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
3.4 Economische promotie	0,7	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0
	1,4	**1,6**	**1,7**	**1,7**	**1,7**	**1,7**
Saldo van lasten en baten	**4,0 N**	**5,6 N**	**5,7 N**	**4,9 N**	**4,6 N**	**4,6 N**

V=voordeel; N=nadeel

Financieel overzicht ambities

Ambities/doelen; bedragen * € 1 miljoen	baten	lasten	saldo
We dragen bij aan 10.000 extra banen			
Versterking kansrijke sectoren	0,0	0,8	**0,8 n**
Clusterontwikk. health & high tech	0,0	1,0	**1,0 n**
Human capital	0,0	0,2	**0,2 n**
Ondersteunen ondernemers & bedrijven	0,0	0,2	**0,2 n**
Kwaliteit werklocaties	0,4	1,6	**1,2 n**
Uitvoeringskosten	0,0	1,6	**1,6 n**
We dragen de stad met trots uit			
Profileren health & high tech	0,0	0,2	**0,2 n**
Profileren Old city, young vibe	0,8	0,6	**0,2 v**
Versterken evenementenklimaat	0,5	1,1	**0,7 n**
Uitvoeringskosten	0,0	0,3	**0,3 n**
Totaal	**1,7**	**7,3**	**5,7 n**

Veranderingen in de begroting

bedragen * € 1.000	2022	2023	2024	2025
Groene metropoolregio - programma economie en toerisme	-110	-110	-110	-110
Totaal	**-110**	**-110**	**-110**	**-110**

Bijdrage Groene metropoolregio

Sinds 1 januari 2021 is de nieuwe versterkte regionale samenwerking in de Groene Metropoolregio een feit en werken 18 gemeenten samen aan vijf grote opgaven. Om de regionale ambities en acties voor deze vijf opgaven te realiseren is een Regionale Agenda en begroting 2022 opgesteld. Ons college heeft ingestemd met deze stukken en het voornemen uitgesproken om in te tekenen op alle vijf de opgaven. De basisfinanciering voor de Groene Metropool Regio is gedekt. Dat geldt echter nog niet voor de opgavenfinanciering. Voor elke opgave worden aanvullende middelen gevraagd van de deelnemende gemeenten, variërend van € 0,57 tot € 1,30 per inwoner. Een deel van deze middelen hadden wij al meerjarig begroot. Voor een bedrag van ca. € 345.000 is dat nog niet het geval. Deze budgetten zullen verdeeld worden over de programma's Economie en Toerisme (€ 110.000 voor de opgave 'productieve regio en ontspannen regio'), Openbare Ruimte (€ 110.000 voor de opgave 'circulaire regio') en Wonen en Stedelijke ontwikkeling (€ 125.000 voor de opgave 'groene groei en ontspannen regio').

Indicatoren

Hieronder zijn de indicatoren opgenomen van het programma Economie en Toerisme. Meer onderzoeksresultaten en statistieken over dit programma kunt u vinden in de Stads- en Wijkmonitor.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Aantal banen per 1.000 inwoners 15 t/m 64 jaar	826,6	812,5	802,5	792,2	796,7	811,6	829,7	837,2
gemiddelde benchmark	851,7	842,6	843,5	850,9	864,7	879,6	893,5	890,1
Aantal banen in de volgende sectoren:								
life sciences	9.988	9.974	10.144	10.259	10.465	10.624	10.671	10.987
high tech	6.439	6.243	5.959	5.997	6.259	6.623	6.562	6.451
vrijetijdseconomie (toerisme en recreatie)	5.870	6.030	6.370	6.720	7.020	7.250	7.390	6.580
logistiek	2.312	2.595	2.404	2.341	2.146	2.387	2.493	2.682
environmental goods and services (duurzaamheid)	1.326	1.231	1.240	1.088	1.007	1.037	1.069	1.096
Aantal vestigingen van bedrijven per 1.000 inwoners 15 t/m 64 jaar	106,5	108,9	111,8	115,6	118,0	124,0	130,4	138,3
gemiddelde benchmark	109,6	111,1	114,0	118,8	121,6	127,1	132,1	139,1
Functiemenging	56,2	55,8	55,4	54,9	55,6	56,0	56,2	56,1
gemiddelde benchmark	56,0	55,6	55,6	55,6	56,0	56,4	56,6	56,3
Leegstandspercentage winkels, voor winkelgebieden stadsbreed	7,4%	8,0%	8,9%	7,3%	6,4%	8,7%	6,1%	8,0%
Leegstandspercentage kantoren			17,4%	11,4%	11,4%	9,9%	7,2%	
Aantal toeristische overnachtingen (hotels en B&B's)	151.684	161.510	176.518	200.510	275.083	302.697	297.500	
Rapportcijfers ondernemers voor ondernemersklimaat		6,5		6,7		6,6		

Toelichting

- *Functiemenging*
  De functiemengingsindex weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.
- *Leegstandspercentage winkels, voor winkelgebieden stadsbreed*
  Het percentage geldt voor januari en geeft weer welk aandeel van het totale winkelvloeroppervlak leegstaat.
- *Gemiddelde benchmark*
  Het gemiddelde voor de steden Arnhem, Eindhoven, Enschede, Groningen, Leiden, Maastricht, Nijmegen en Tilburg.

Welzijn, Wijkontwikkeling en Zorg

Wat zijn onze ambities en doelen?

Ambitie	We hebben wijken met een vitaal & gezond leefklimaat waar inwoners zich thuis voelen en mee kunnen doen.
Doelen	

* Wij stimuleren positieve en samenhangende ontwikkeling in iedere wijk/buurt.
* Wij versterken de mogelijkheden in een wijk/buurt voor bewoners om mee te doen en verantwoordelijkheid te nemen als zij dit willen.
* We dragen bij aan een gezonde leefomgeving, zowel in fysiek als sociaal opzicht.

Ambitie	We zorgen dat inwoners eigen regie kunnen voeren over hun leven, gezin en gezondheid en actief deel kunnen nemen aan de maatschappij. Men heeft respect voor elkaar en ondersteunt elkaar.
Doelen	

* We ondersteunen ontmoeting, participatie en vrijwilligerswerk.
* We stimuleren activiteiten die inclusie bevorderen.
* We stimuleren zelfstandigheid en zelfredzaamheid van onze (wijk)bewoners.
* We stimuleren informele hulp en mantelzorg.
* We versterken het opvoedklimaat rond gezinnen, in wijken en scholen.
* We beschermen inwoners tegen infectieziekten, ongunstige milieufactoren en seksuele gezondheidsrisico's.
* We realiseren een preventieve basisinfrastructuur ter bevordering van de volksgezondheid via een integrale aanpak.
* We verkleinen de gezondheidsverschillen door inwoners met verhoogde gezondheidsrisico's extra te ondersteunen.
* We dragen bij aan dierenwelzijn en stimuleren een diervriendelijke (leef)omgeving.
* We zorgen dat volwassenen/kinderen/gezinnen tijdig passende hulp ontvangen op grond van de Wmo en de Jeugdwet.
* We zorgen dat kinderen en hun ouders dichtbij en deskundig worden ondersteund als zij problemen ervaren met opvoeding, ontwikkeling, zelfredzaamheid en participatie in de samenleving.
* We zorgen dat volwassenen dichtbij en deskundig worden ondersteund als zij problemen ervaren met zelfredzaamheid en participatie in de samenleving.
* We ondersteunen kinderen en gezinnen bij gezond en veilig opvoeden en opgroeien met (specialistische) ambulante jeugdhulp indien nodig.
* We ondersteunen volwassen inwoners (en hun mantelzorgers) bij het zelfstandig kunnen blijven wonen en participeren met aanvullende ondersteuning en specialistische hulp indien nodig.
* We ondersteunen inwoners bij het oplossen van mobiliteitsproblemen in en buiten het huis waardoor ze zo lang mogelijk in staat zijn zelfstandig te blijven wonen en mee te doen.
* We voorkomen dat er (problematische) schulden ontstaan en/of dat schulden onnodig hoger worden door het bieden van preventieve ondersteuning, vroeg signalering en nazorg.
* We bieden dienstverlening aan huishoudens met financiële problemen en begeleiden huishoudens met problematische schulden en kleine ondernemers (MKB-ers/ZZP-ers) om duurzaam uit de schulden te komen.

Ambitie	We zorgen dat kinderen en volwassenen zo veel mogelijk in een (veilige) thuissituatie kunnen leven. We versterken inwoners en gezinnen die de basis van het bestaan niet (meer) op orde hebben of deze dreigen te verliezen.
Doelen	

* We versterken jeugdigen en gezinnen zodat er minder kinderen in verblijf opgroeien en als dit moet dan in gezinsvormen en zo kort mogelijk.
* We verbeteren de veiligheidsketen voor jeugdigen door een systeemgerichte aanpak, meer preventieve jeugdbescherming en duurverkorting van ondertoezichtstellingen.
* We voorkomen huisuitzettingen, leiden toe naar zorg, werken aan het perspectief van multi-probleemhuishoudens en beperken de overlast als gevolg van dakloosheid en psychiatrische en/of psychosociale problematiek.
* We bieden opvang aan inwoners (uit Nijmegen en regio) die dakloos zijn geworden en werken aan herstel richting zo zelfstandig mogelijk wonen en participeren.
* We bieden een beschermende woonomgeving aan inwoners (uit Nijmegen en regio) die vanwege hun ernstige psychiatrische of psychosociale problemen (nog) niet in staat zijn zelfstandig te wonen en werken aan herstel richting zo zelfstandig mogelijk wonen en participeren.
* We bieden slachtoffers van huiselijk geweld en kindermishandeling een veilige omgeving en er wordt ingezet op het voorkomen, vroegsignaleren, stoppen en duurzaam doorbreken van geweld.

Wat willen we komend jaar bereiken?

De ontwikkelingen die we in gang hebben gezet in 2021 zetten we door in 2022. De komende jaren werken we samen met onze uitvoeringspartners aan de hand van onze visie op de sterke sociale basis, die naar verwachting in het najaar van 2021 door de gemeenteraad wordt vastgesteld. Daarmee beogen we een overzichtelijk geheel aan activiteiten en algemeen toegankelijke voorzieningen, dat bijdraagt aan het welzijn, de participatie en de gezondheid van al onze inwoners en aan een sociale, veerkrachtige en inclusieve stad. Een sterke sociale basis geeft houvast, zingeving en bevordert weerbaarheid en veerkracht. Daarmee heeft het een preventieve werking. Wij verwachten dat dit tot een vermindering van individuele zorgtrajecten leidt en daarmee tot minder zorgkosten.

We zetten in op verdere verbetering van ondersteuning in de wijk. Dit doen we onder andere met de Buurtteams Jeugd & Gezin en vanaf 1 januari 2022 ook met de Buurtteams Volwassenen. We houden net als in de afgelopen periode nadrukkelijk de vinger aan de pols als het gaat om de impact en nasleep van corona voor onze inwoners, vrijwilligers- en uitvoeringsorganisaties. Als het nodig is, zetten we extra in om de zorgcontinuïteit te waarborgen.

We versterken de gemeentelijke regie op het sociaal domein. Het sociaal domein is zeer complex en dynamisch. De sturing op het sociaal domein en een stevige verbinding tussen beleid en uitvoering zijn daarom van cruciaal belang. De focus in de uitvoering richt zich in dit kader op 3 belangrijke onderwerpen:

1. Informatiegestuurd werken: we zijn de pioniersfase voorbij en maken de personele inzet (ongeveer 2 fte) nu structureel, zodat de doorontwikkeling van de dashboards sociaal domein is geborgd en we goed kunnen monitoren en bijsturen.
2. Aanpak sociale fraude: het probleem van fraude en ondermijning in de zorgsector wordt landelijk geconstateerd. Het is noodzakelijk om de keten van toezicht en handhaving te versterken (ongeveer 3 fte), zodat we de signalen die binnenkomen goed kunnen oppakken en waar nodig kunnen handhaven.
3. Sturing op de sociale basis: we organiseren de sturing op de sociale basis anders. Gecontracteerde organisaties dragen bij aan het oppakken van de vraagstukken die spelen in de stadsdelen. De gemeente krijgt hierdoor meer een regierol. Om dit samenspel tussen professionals en de gemeente op stadsdeelniveau goed te laten verlopen, zijn ongeveer 4 fte's extra nodig.

Naar aanleiding van de uitspraak van de arbitragecommissie heeft het Rijk besloten om voor 2022 extra middelen beschikbaar te stellen voor de uitvoering van de Jeugdwet, voornamelijk bedoeld ter compensatie van de tekorten. Voor Nijmegen betekent dit dat we €15 miljoen extra ontvangen. We lossen hiermee het tekort Jeugd structureel op. In 2022 wegen we af of we aan de hand van de landelijke ontwikkelagenda Jeugd die 1 januari 2022 gereed moet zijn, aanvullende interventies op het jeugdbeleid willen inzetten met eventuele bijbehorende nieuwe taakstellingen.

Versterking sociale basis
Naast de reguliere activiteiten kenmerkt 2022 zich door de uitvoering van de volgende activiteiten:

We werken gericht aan een Sterke Sociale Basis
We zijn in 2020 gestart met het visietraject op de sociale basis, in afstemming met (vertegenwoordigers van) inwoners en onze uitvoeringspartners. In *Samen werken, samen sterk* staat stadsdeelprogrammering onder procesregie van de gemeente centraal. Het bijbehorende subsidieafwegingskader wordt in 2021 en 2022 verder uitgewerkt en definitief gemaakt. In 'Samen werken, samen sterk' gaan we gericht werken aan een inclusieve en veerkrachtige stad en een sterke sociale basis. In de uitvoering en samenwerking staat stadsdeelprogrammering centraal. Het bijbehorende subsidieafwegingskader wordt in 2021 en 2022 verder uitgewerkt en definitief gemaakt.

We zetten de transformatie van wijkaccommodaties verder door
Wij gaan in 2022 verder met het transformeren van onze wijkaccommodaties. Wijkcentra waar vrijwel geen wijkactiviteiten meer plaatsvinden, krijgen een andere functie. Daarbij zorgen we ervoor dat we alle nog bestaande activiteiten voor en door de wijkbewoners in goed overleg naar andere locaties verplaatsen.

We dragen bij aan een gezonde leefomgeving
We zijn gestart met de uitvoering van de gezondheidsagenda 2021-2024 die in afstemming met onze interne en externe partners is opgesteld en in april 2021 is vastgesteld door de raad. Daarbij vormt een Gezonde leefomgeving een van de speerpunten voor 2022 en verder. Zo gaan we verder met het stimuleren van actief bewegen door de omgeving aantrekkelijk te maken om te wandelen of fietsen. Met onze partners in Groen, gezond en in beweging richten we ons bijvoorbeeld op een gezond en duurzaam voedselaanbod dichtbij onze inwoners. We peilen of er draagvlak is voor initiatieven als buurtmoestuinen, voedselbossen en stadslandbouw.

We zetten in op gezondheidswinst voor iedereen
Bij de uitvoering van de Gezondheidsagenda 2021-2024 richten we ons vanaf 2022 naast een gezonde leefomgeving op het continueren van diverse activiteiten op het gebied van: gezond en veilig opgroeien, gezond gedrag, mentale gezondheid, gezond ouder worden, gezond met een beperkt budget en gezond werkgeverschap. Per speerpunt geven we met onze partners tevens nieuwe activiteiten vorm, met het doel gezondheidspreventie en gezondheidswinst voor iedereen.

We starten met de uitvoering inclusieagenda's
In 2021 zijn twee inhoudelijke inclusieagenda's vastgesteld, die we in 2022 gaan uitvoeren:

1. Het Actieprogramma Inclusie in het kader van het VN-verdrag handicap. We werken met onze partners en ervaringsdeskundigen aan de uitvoeringspunten van dit Actieprogramma, gericht op mensen met een beperking. In 2022 starten we onder meer met het versterken van de inzet van ervaringsdeskundigen in het sociaal domein. Dat doen we aan de hand van onze visie die we 2021 in samenwerking met regiogemeenten hebben opgesteld.
2. De Regenboogagenda 2021-2024. In 2022 werken we samen met het Regenboognetwerk aan 8 thema's, waarbij we vooral inzetten op de speerpunten als: zorg & welzijn, bi-culturele LHBTIQ+-mensen (LHBTIQ+ staat hierbij voor lesbisch, homoseksueel, biseksueel, transgender, intersekse, queer en andere (non-binaire) seksuele en genderidentiteiten) en veiligheid.

We zijn gaststad voor de EuroGames 2022
Ook vindt in 2022 het meerdaagse internationale regenboog- sportevenement EuroGames plaats, waarmee we uitstralen dat Nijmegen zowel een Sport- als een Regenboogstad is! Voorafgaand aan het evenement, is voor 2021 en 2022 een side-eventprogramma opgezet voor de gehele provincie Gelderland.

We zorgen voor een betere aansluiting tussen jeugdhulp en onderwijs
In 2021 zijn er werkgroepen gevormd waarin gemeenten, scholen en het samenwerkingsverband samen kijken naar de (verbetering van) aansluiting jeugdhulp en onderwijs. In 2022 starten we met pilots om deze verbinding te verbeteren.

We verfijnen op basis van praktijkervaring de werkwijze van het Buurteam Jeugd & Gezin
Per 1 januari 2022 is het Buurtteam Jeugd &Gezin een halfjaar operationeel. 2022 en verder benutten we om de werkwijze van de Buurtteams verder door te ontwikkelen, mede op basis van een actief leerproces gericht op praktijkervaringen, samen met onze partners.

We hebben nieuwe (regionale) contracten voor ambulante jeugd-GGZ
In 2021 hebben we de jeugd-GGZ (Geestelijke Gezondheidszorg) samen met de regiogemeenten opnieuw aanbesteed. Deze contracten gaan per 1 januari 2022 in. Het zijn langdurige contracten en kunnen maximaal 9 jaar gelden. Samen met de gecontracteerde partijen blijven we werken aan de transformatie binnen de jeugd-GGZ.

We voeren de Wet verplichte GGZ in nauwe samenwerking met ketenpartners en regiogemeenten in Gelderland-Zuid uit
In 2021 heeft een evaluatie van de uitvoering van de Wvggz plaats gevonden, waaruit bleek dat de uitvoering op hoofdlijnen goed verloopt en er geen aanleiding was voor grote aanpassingen in de wijze waarop de Wvggz-taken zijn georganiseerd. Deze werkwijze zetten we in 2022 door.

Er komt een multidisciplinair WijkGGZ-team
We realiseren in 2022 samen met zorgverzekeraars en ketenpartners in alle stadsdelen in aansluiting op de Buurtteams een multidisciplinair wijkGGZ-team om te zorgen voor een sluitend netwerk in wijken voor mensen met psychische kwetsbaarheid die zelfstandig wonen. De wijkGGZ-teams zullen in eerste instantie beperkt van opzet zijn; de teams zullen vooral meerwaarde hebben vanwege de multidisciplinaire (combinatie van ggz, verslaving en verstandelijke beperking) expertise, consultatie & advies en kortdurende interventies die op wijkniveau beschikbaar komen.

We besteden de nieuwe contracten voor de dyslexiebehandeling van jeugdigen met ernstige enkelvoudige dyslexie regionaal aan
Samen met de regio Rijk van Nijmegen voeren we deze aanbesteding uit. De contracten kunnen niet meer verlengd worden na 31 december 2022, de nieuwe contracten gaan per 1 januari 2023 in. De input van externe partners als het onderwijs worden hierin meegenomen.

We starten met de uitvoering van de Nieuwe wet inburgering (nWi)
Op 1 januari 2022 treedt de nieuwe Wet inburgering in werking. Voor statushouders die onder deze nieuwe wet vallen, organiseren we een brede intake en een inburgeringstraject gericht op zowel taal als participatie. Hiervoor hebben we met de regiogemeenten in het rijk van Nijmegen taaltrajecten ingekocht en afspraken gemaakt met onder meer het WerkBedrijf en onderwijsinstellingen. Daarnaast continueren we onze aanpak voor de groep, waarvoor de oude wet nog geldt.

We zorgen voor goede en herkenbare dienstverlening welzijn aan ouderen

Per 2022 organiseren we de ouderenadviseurs separaat van de Buurtteams, waardoor ze voor zowel onze oudere inwoners als de ketenpartners makkelijker te vinden zijn. Ook zorgen we voor toegankelijke dagbesteding voor ouderen, verspreid over de stad. Hiervoor sluiten we nieuwe subsidiecontracten af met de zorgaanbieders.

We pakken de uitvoeringsagenda Dierenwelzijn op
In 2021 hebben we de uitgangspunten van ons dierenwelzijnsbeleid vastgesteld, met daaraan gekoppeld een uitvoeringsagenda voor 2021 en 2022. We richten ons onder meer op het realiseren van een Nijmeegs platform Dierenwelzijn en het informeren van alle Nijmegenaren over deze agenda.

Verdere ondersteuning en hulp voor jeugd en gezin
Naast de reguliere activiteiten kenmerkt 2022 zich door de uitvoering van de volgende activiteiten:

We ontwikkelen een lokale aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling
In 2021 hebben we een regionale aanpak 'Samen voor een thuis zonder geweld 2021-2025' ontwikkeld. In 2022 bouwen we hierop verder om ook een lokale aanpak te ontwikkelen.

We zetten de wervingscampagne voor pleegzorg voort
We doen dit zodat er meer aandacht, kennis en bekendheid rondom pleegouderschap komt. We hopen dat hierdoor meer mensen zich aanmelden als pleegouder, zodat er meer pleeggezinnen komen voor kinderen op de wachtlijst.

We evalueren de inzet en de werkwijze van de Verwijsindex Risicojongeren (VIR)
De VIR is een landelijk hulpmiddel om onderlinge afstemming tussen professionals te versterken. Het is een wettelijk verplicht instrument. In 2022 evalueren we de werking van dit instrument in onze regio, samen met onze samenwerkingspartners.

We werken vanaf 1 januari 2022 volgens de nieuwe Wet wijziging woonplaatsbeginsel
Dit houdt in dat wij als gemeente vanaf 1 januari 2022 verantwoordelijk zijn voor jeugdigen die ten tijde van de hulpvraag ingeschreven zijn in Nijmegen, óf direct voorafgaand aan een indicatie voor verblijf ingeschreven stonden in Nijmegen. Voorheen werd de verantwoordelijke gemeente bepaald aan de hand van de woonplaats van de gezaghebbende ouder(s)of voogd.

We dragen regionaal en bovenregionaal bij aan passende hulp in complexe situaties
Dit doen wij onder andere in het regionaal expertiseteam, het Overleg Passende Hulp, zodat regionaal samengewerkt wordt tussen zorgaanbieders, verwijzers en uiteindelijk kinderen en hun gezinnen. Dit met het doel om regionaal passende hulp te realiseren en te leren van deze complexe casussen. We zijn daarnaast opdrachtgever en medeontwikkelaar van een bovenregionaal expertisecentrum/netwerk in Gelderland. Dit expertisecentrum/netwerk biedt consultatie en advies en helpt bij het organiseren van passende hulp en kennisdeling voor een zeer kleine groep kinderen en jongeren bij wie het in de regio Rijk van Nijmegen niet lukt om passende hulp te organiseren.

We werken vanaf 2022 in heel Gelderland met uniforme contracten, tarieven en heldere samenwerkingsafspraken met de Gecertificeerde Instellingen (GI) voor jeugdbescherming
Voorheen waren er bovenregionaal grote verschillen in tarieven, contracten en de samenwerking in de praktijk. In de Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming zijn er op bovenregionaal niveau uniforme afspraken gemaakt over en met de Gecertificeerde Instellingen.

We verbeteren aandacht en zorg voor kwetsbare gezinnen
In 2022 werken we intensiever samen met Gecertificeerde Instellingen, Veilig Thuis, Raad voor de Kinderbescherming en lokale teams in zogenaamde toekomsttuinen. Met deze afspraken kunnen

jeugdbeschermingsorganisaties investeren in hun personeel en de caseload van jeugdbeschermers verlagen. We kunnen sneller ingrijpen op signalen van onveiligheid en daarmee het aantal jeugdbeschermingsmaatregelen omlaag brengen. Ook kunnen we de inzet van (hoog)specialistische jeugdzorg efficiënter organiseren en daarmee de administratieve lasten verlagen. Al deze elementen zorgen voor het hogere doel: het verbeteren van aandacht en zorg voor kwetsbare gezinnen.

We verzorgen voor Gelderland de coördinatie voor de uitvoering van de uitkering uitbreiding acute jeugd-GGZ
De uitkering loopt van 1 juli 2021 tot en met 31 december 2022. Met deze specifieke uitkering wordt enerzijds beoogd dat de ambulante én klinische crisiscapaciteit in de acute jeugd-ggz wordt uitgebreid, en anderzijds dat de druk op de acute jeugd-GGZ wordt verlicht door uitbreiding van reguliere behandelcapaciteit. In Gelderland wordt uitvoering gegeven aan deze uitkering door zorgaanbieders GGNet en Karakter.

We evalueren netwerk Tussen Wal en Schip
Bij de overgang van de jeugdhulp voor de leeftijd 18-/18+ zien we nog knelpunten. Hiervoor hebben we nieuw leven geblazen in het netwerk Tussen Wal En Schip (TWES) en het bijbehorende casusoverleg. In dit netwerk en casusoverleg benaderen we problemen in overgang naar zelfstandigheid bij jongeren richting volwassenheid. Dit doen we vanuit de zogenaamde big 5 (support, wonen, werk & inkomen, onderwijs en zorg & welzijn). We gaan dit netwerk en bijbehorend casusoverleg in 2022 evalueren en doorontwikkelen, met als doel de ondersteuning van deze jongeren te verbeteren.

Verdere ondersteuning en hulp aan volwassenen/wonen met zorg
Naast de reguliere activiteiten kenmerkt 2022 zich door de uitvoering van de volgende activiteiten:

We creëren een solide basis voor de regionale samenwerking beschermd wonen en maatschappelijke opvang per 2023
We werken de gemaakte afspraken over regionale samenwerking inzake beschermd wonen en maatschappelijke opvang verder uit en zorgen voor een regionale begroting, zodat we per 2023 de rol van centrumgemeente kunnen blijven vervullen en de zorg aan de inwoners van Nijmegen (en regio) wordt gecontinueerd.

We wijzigen de toegang tot 'klassieke' Wmo voorzieningen (hulpmiddelen, hulp bij huishouden e.d.)
Met het afschaffen van de sociale wijkteams en het oprichten van de Buurtteams is ook besloten dat wij als gemeente de toegang tot 'klassieke' Wmo voorzieningen met ingang van 1 januari 2022 weer zelf gaan verzorgen. We blijven dit wijkgericht doen en sluiten nauw aan bij de Buurtteams, maar de medewerkers zijn weer in dienst van de gemeente zelf. Uitgangspunt hierbij is adequate dienstverlening aan onze inwoners.

We realiseren en continueren wonen met zorg en ondersteuning
Bij woon-zorgopgaven op de woningmarkt spelen landelijke, regionale en lokale, alsmede kwantitatieve als kwalitatieve vraagstukken. Om hier resultaten te bereiken werken we nauw samen met inwoners(organisaties), gemeenten in onze regio, woningcorporaties, ontwikkelaars en een breed scala aan andere (zorg)instellingen en organisaties. We blijven ons in 2022 gericht inzetten voor huisvesting van doelgroepen met een hulpvraag en de (groeiende groep) ouderen. We maken ruimte om de woonmogelijkheden van deze doelgroepen in de bestaande voorraad en bij nieuwbouw te vergroten. In 2022 continueren we in dit kader Binder (wonen in oude belastingkantoor) en starten we met Droombankje, een tussenvoorziening voor economisch daklozen. Aandachtgroepen voor 2022 zijn verder statushouders, die ook zijn aangewezen op betaalbare woonruimte.

Op basis van de ontwikkelvisie Winkelsteeg werken we aan de voorbereiding van de transformatie van dit gebied om zo ruimte te bieden aan werken, wonen en (maatschappelijke) voorzieningen. Vooruitlopend daarop werken we in 2022 samen met de woningbouwcorporatie aan de afronding van de realisatie van circa 500 flexibele woningen, NDW21. Dit wordt een gemengde, leefbare wijk in het hart van Winkelsteeg.

We zijn gestart met de bouw van de zorgwoningen voor dak- en thuislozen met zware psychische/psychosociale problematiek in Nijmegen-Noord en in de Weezenhof. We organiseren passende ondersteuning bij het wonen voor deze doelgroep. Ook in de regio kijken we naar mogelijkheden om deze bijzondere woonvorm te realiseren en sluiten we aan bij lokale initiatieven.

We breiden het aantal trajecten Housing First verder uit in Nijmegen en in de regio. Housing First is een vorm van wonen met ambulante, intensieve begeleiding en bedoeld voor dakloze mensen met meervoudige problemen, waarbij de toewijzing van een woning de start is van een traject waarbij zelfstandig wonen het doel is.

We gaan door met de ambulantisering: van beschermd wonen naar beschermd thuis
We willen zorg dichtbij de inwoners organiseren. Noodgedwongen (tijdelijke) verhuizingen naar instellingen willen we indien mogelijk voorkomen. We breiden daarom het aantal beschermd thuis plekken verder uit en brengen waar mogelijk het aantal beschermd wonen plekken verder terug.

We verminderen de druk op de opvang en borgen de winteropvang voor daklozen
De maatschappelijke opvang staat onder druk omdat er meer daklozen zijn. We verminderen deze druk door enerzijds meer aandacht te vragen en projecten op te starten om het wonen (al dan niet met begeleiding) te faciliteren zoals Droombankje en Binder. Anderzijds doen wij dit door (tijdelijk) te zorgen voor extra opvangplekken. Tegelijkertijd zorgen wij voor een adequate winteropvang waarbij we rekening houden met eventuele coronamaatregelen.

We verbeteren hulp aan straatsekswerkers
De tippelzone blijft open en wij blijven zorg en ondersteuning bieden aan straatsekswerkers. Wel zetten wij hierbij de komende periode in op het ontwikkelen van een hulpmethodiek die meer aansluit bij deze doelgroep om hun meer en beter te motiveren om uit het straatsekswerk te stappen.

Schuldhulpverlening
Naast de reguliere activiteiten kenmerkt 2022 zich door de uitvoering van de volgende activiteiten:

We investeren in laagdrempelige en effectieve ondersteuning bij (dreigende) financiële problemen: vroeger, sneller en beter
Het huidige beleidsplan financiële dienstverlening en schuldhulpverlening loopt af in 2022. Samen met relevante partners werken we in 2022 aan een nieuw beleidsplan voor de periode 2023 – 2026. Hierin staat hoe gemeente Nijmegen het beleid voor integrale schuldhulpverlening vorm geeft. Het geeft uitvoering aan de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening en onze ambities voor de komende jaren. Het uitgangspunt is laagdrempelige en effectieve ondersteuning voor onze inwoners, waaronder ook de inzet van de financieel experts in de wijk (FEW) bij (dreigende) financiële problemen: vroeger, sneller en beter.

We implementeren de Wet adviesrecht gemeenten bij schuldbewind
Op basis van deze wet kunnen gemeenten de rechtbank adviseren of iemand met problematische schulden hulp moet krijgen van een beschermingsbewindvoerder. Daarnaast wordt uitvoering gegeven aan het convenant met de bewindvoerders. Hierin maken we eenduidige afspraken met de bewindvoerders over in-, door- en uitstroom van inwoners voor een zo goed mogelijke dienstverlening en het sneller regelen van schulden.

We optimaliseren de keten van schulphulpverlening aan ondernemers
De coronacrisis had een groot effect op ondernemers. In 2020 en 2021 moesten veel zelfstandigen een beroep doen op steunmaatregelen vanuit het Rijk. In 2022 wordt duidelijk welk effect het wegvallen van deze steunmaatregelen heeft. Om te voorkomen dat problematische schulden ontstaan en om te zorgen dat ondernemers met geldzorgen en/of schulden zo goed mogelijk worden geholpen werken we proactief aan het verbeteren van de keten.

Samenwerkingen en verbonden partijen

We kunnen onze doelstellingen niet alleen bereiken. We werken samen met netwerkpartners en andere programma's binnen de gemeente. We zijn aanwezig in de wijk en betrekken inwoners bij ontwikkelingen in de stad. Zo hebben we de laatste jaren geïnvesteerd in de samenwerking met inwoners, inwonersorganisaties en met maatschappelijke bewonersbedrijven, zoals BUUR, Wijkatelier en de Broerderij. Ook geven we subsidies aan inwonersmagazines en wijkwebsites.

We werken samen met een groot aantal maatschappelijke instellingen, stichtingen en verenigingen. We hebben subsidierelaties met een aantal grote welzijnsinstellingen zoals Bindkracht10 en Sterker sociaal werk voor onder meer de uitvoering van welzijnswerk in de wijk. Ook geven wij opdracht aan Stichting Oidos en Stichting Buurtteamorganisatie Volwassenen voor de uitvoering van de Buurtteams. We werken samen met de GGD voor onder andere de inzet van jeugdartsen, het bestrijden van infectieziekten en de toegang tot beschermd wonen en maatschappelijke opvang. We werken samen met Straatdokters, die zich in zetten voor de gezondheid van daklozen. We subsidiëren grote zorginstellingen voor maatschappelijke opvang. Op grond van de Wmo en de Jeugdwet kopen we regionaal zorg in bij een groot aantal aanbieders die zorg leveren op het gebied van beschermd wonen, ambulante Wmo, huishoudelijke hulp, ambulante jeugdhulp en jeugdzorg met verblijf. We werken nauw samen met onderwijsinstellingen, woningcorporaties, verzekeraars en het Werkbedrijf Rijk van Nijmegen.
Voor de uitvoering van het Wmo- en Jeugdwet-vervoer werken we samen met de bedrijfsvoeringsorganisatie doelgroepenvervoer regio Arnhem Nijmegen (BVO DRAN).

In 2021 hebben we de samenwerking met huisartsen geïntensiveerd door een stadsbrede inzet van de praktijkondersteuners huisartsenzorg jeugd te realiseren. Huisartsen zijn onder andere verantwoordelijk voor verwijzing naar de Jeugdwet en naar de volwassen GGZ. Om de veiligheid van onze inwoners te kunnen waarborgen werken we intensief samen met Veilig Thuis waar kindermishandeling en huiselijk geweld gemeld kan worden. We subsidiëren verschillende gecertificeerde instellingen voor de uitvoering van (preventieve) jeugdbescherming en jeugdreclassering. Ook werken we samen met politie en justitie.

In 2021 hebben we grote stappen gezet in het vormgeven van de regionale samenwerking rondom beschermd wonen en maatschappelijke opvang met de regio Nijmegen en Rivierenland. Nijmegen blijft acteren als centrumgemeente, maar de samenwerking met de regio intensiveert omdat gemeenten per 2023 een grotere (budget)verantwoordelijkheid krijgen dan voorheen.

Wat kost het?

Bedragen * €1 mln	Rekening		Begroot			
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Lasten						
6.1 Samenkracht en burgerparticipati	37,9	40,5	40,1	39,2	38,5	38,7
6.2 Wijkteams	9,3	10,3	15,9	19,3	22,2	22,3
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	7,5	6,5	6,9	7,2	7,3	7,2
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	40,0	41,3	38,9	35,4	31,9	32,2
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	34,6	28,0	34,4	30,3	29,0	27,8
6.81 Geëscaleerde zorg18+	77,8	79,7	69,0	76,7	77,5	77,5
6.82 Geëscaleerde zorg18-	23,6	21,9	24,3	24,4	24,3	24,3
7.1 Volksgezondheid	8,3	8,9	8,8	8,7	8,7	8,7
	239,0	**237,2**	**238,2**	**241,1**	**239,6**	**238,7**
Baten						
6.1 Samenkracht en burgerparticipati	4,4	5,6	5,5	5,3	5,3	5,3
6.2 Wijkteams	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	0,5	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	2,0	1,6	1,3	1,3	1,3	1,3
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0
6.81 Geëscaleerde zorg18+	4,1	3,1	2,8	2,6	2,6	2,6
6.82 Geëscaleerde zorg18-	1,3	1,7	0,0	0,0	0,0	0,0
7.1 Volksgezondheid	0,2	0,3	0,1	0,1	0,1	0,1
	12,6	**13,0**	**10,1**	**9,6**	**9,6**	**9,6**
Saldo van lasten en baten	**226,4 N**	**224,2 N**	**228,2 N**	**231,5 N**	**229,9 N**	**229,1 N**

V=voordeel; N=nadeel

Financieel overzicht ambities

Ambities/doelen; bedragen * € 1 miljoen	baten	lasten	saldo
Vitaal woon & leefklimaat in wijken			
Positieve ontwikkeling in wijk	0,0	0,2	**0,2 n**
Versterkte mogelijkheden in de wijk	5,1	10,4	**5,3 n**
Gezonde fysieke leefomgeving			
Eigen regie, respect en onderlinge steun			
Ontmoeting en participatie	0,0	2,7	**2,7 n**
Participatie en acceptatie	0,1	3,0	**2,9 n**
Zelfstandigheid en zelfredzaamheid	0,0	5,4	**5,4 n**
Informele hulp en mantelzorg	0,0	5,1	**5,1 n**
Sterk opvoedklimaat	0,3	7,2	**6,9 n**
Bescherming gezondheid inwoners	0,1	1,1	**1,0 n**
Basisinfrastructuur volksgezondheid	0,0	6,5	**6,5 n**
Verkleinen gezondheidsverschillen	0,0	0,2	**0,2 n**
Uitvoeringskosten	0,2	12,7	**12,4 n**
Bijdragen aan dierenwelzijn	0,0	0,2	**0,2 n**
Zelfstandig wonen en participeren	1,1	34,3	**33,2 n**
Voorkomen van schulden	0,0	0,4	**0,4 n**
Ambulante jeugdhulp en dagbesteding	0,0	33,2	**33,2 n**
Passende hulp vanuit WMO en Jeugdwet	0,0	0,4	**0,4 n**
Ondersteuning mobiliteitsproblemen	0,3	5,4	**5,1 n**
Ondersteuning kinderen en ouders	0,0	8,0	**8,0 n**
Hulp bij schulden	0,0	1,2	**1,2 n**
Ondersteuning volwassenen	0,0	6,7	**6,7 n**
Ondersteuning volwassenen, gezinnen en kinderen			

Ambities/doelen; bedragen * € 1 miljoen	baten	lasten	saldo
Minder kinderen in verblijf	0,0	17,6	**17,6 n**
Verbeterde veiligheidkseten	0,0	6,4	**6,4 n**
Voorkomen van uithuiszettingen	0,6	5,2	**4,6 n**
Opvang voor daklozen	0,2	12,0	**11,7 n**
Beschermende woonomgeving	1,8	45,1	**43,3 n**
Doorbreken huiselijk geweld	0,0	6,1	**6,1 n**
Uitvoeringskosten	0,2	1,5	**1,3 n**
Totaal	**10,1**	**238,2**	**228,2 n**

Veranderingen in de begroting

bedragen * € 1.000	2022	2023	2024	2025
6.1 Tekort op voorzieningen sociale basis: STIPS	-288	-288	-288	-288
6.1 Tekort op voorzieningen sociale basis: overig	-343	-343	-343	-343
6.1 Verhoging mantelzorgcompliment	-61	-61	-61	-61
6.1 Voortzetting extra welzijnsinzet in alle stadsdelen	-450	-450	-450	-450
6.4 Meer focus op beleidsrealisatie sociale basis	-411	-411	-205	-205
6.6 Maatwerkvoorzieningen	-300	-596	-770	-624
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+ (Wmo AB en HH	-1.200	-200	800	500
7.1 GGD Bedrijfsvoeringseff. 2022 (2022 voordeel)	15	-16	-16	-16
7.1 Tekort indexering GGD 2020-2021-2022	-294	-294	-294	-294
7.1. GGD Uitzetting /extra activiteiten 2022	-82	-82	-82	-82
Inboeken beperken reikwijdte jeugdwet en regionalisering		200	1.000	1.700
Knelpunten jeugd	-8.900	-8.400	-8.700	-8.700
Maatregelen inboeken Nijmeegse inschatting *		2.200	2.300	2.800
Voordelen beschermd wonen	12.000	4.300	3.800	3.800
Taakmutaties, DU's en IU's				
6.1 Perspectief Jeugd en Jongeren	-2	2	5	-9
6.72 Aanpak problematiek jeugdzorg: POH jeugd GGZ	2	3	-1	
6.81 IU WMO beschermd wonen centrumgemeenten	-1.779	-2.161	-2.191	-2.189
6.82 IU Voogdij/18+	-3.826	-3.826	-3.826	-3.826
6.82 Ketensysteem jeugd	3	4		
7.1 Prenataal huisbezoek door JGZ	-54	-58	-64	-58
7.1 Rijksvaccinatieprogramma meningokokken	-34	-34	-35	-37
DU Maatschappelijke opvang	-150	-150	-150	-150
DU Vrouwenopvang	-55	-55	-55	-55
Totaal	**-6.209**	**-10.716**	**-9.626**	**-8.587**

Taakveld 6.1. Samenkracht en Burgerparticipatie: sociale basis Stips

Met de noodzakelijke investeringen bij de Stips naar aanleiding van de bevindingen van de Rekenkamer (uitbreiding werkbegeleiding en investeringen in de huisvesting) is een tekort van € 288.000 ontstaan. Hiervoor is geen structurele dekking.

Taakveld 6.1 Samenkracht en Burgerparticipatie: voorzieningen sociale basis overig

Op tal van plekken in de stad is geïnvesteerd in laagdrempelige vormen van ontmoeten en dagbesteding: dichtbij, laagdrempelig en inclusief (mix van mensen met en zonder beperking). Hiermee is de instroom in duurdere maatwerkvoorzieningen voorkomen of uitgesteld en hebben we de ondersteuning genormaliseerd. Over het versterken van al deze voorzieningen heeft in de afgelopen 2 jaar besluitvorming plaatsgevonden, waarbij telkens incidenteel dekking is gevonden binnen het programma. Vanaf 2022 voegen we hiervoor structureel middelen toe aan het programma.

Taakveld 6.1 Samenkracht en Burgerparticipatie: mantelzorgcompliment
Het stimuleren van mantelzorg, is een mooi voorbeeld van het verleggen van zorg naar een lager niveau in de zorgketen. Investeren in mantelzorg is het voorkomen van andere, kostbaardere vormen van zorg. Van het budget voor een waarderingsbijdrage van € 200 voor iedere mantelzorger, 'het mantelzorgcompliment', is de afgelopen jaren steeds meer gebruik gemaakt, waardoor het budget niet meer toereikend is. We voeren hiermee de raadsmotie 'Zorg voor mantelzorgers' uit.

Taakveld 6.1 Samenkracht en Burgerparticipatie: extra welzijnsinzet in alle stadsdelen
In 2 pilotwijken (Lindenholt en Nijmegen Zuid) is extra welzijnsinzet gedaan in het kader van de proef met de brede basisteams. De uitrol van deze extra inzet met de start van de buurteams volwassenen over alle stadsdelen, brengt € 450.000 aan kosten met zich mee vanaf 2022.

Versterking gemeentelijke regie op het sociaal domein (informatie gestuurd werken, aanpak sociale fraude, meer focus op beleidsrealisatie sociale basis)
De afdeling Maatschappelijke Ontwikkeling moet naast beleidsontwikkeling, meer focus gaan leggen op beleidsrealisatie. Tevens bleek uit een benchmark dat de formatie van de afdeling Maatschappelijke Ontwikkeling zo'n 15 FTE onder het landelijk gemiddelde voor gemeenten van vergelijkbare omvang ligt. We willen de sturende rol vanuit de gemeente versterken op de volgende punten:
De ontwikkeling naar informatiegestuurd werken in het algemeen en die van de dashboards in het bijzonder, hebben inmiddels geleid tot een niet weg te denken sturingsinstrumentarium, om aan kostenbeheersing op het complexe en dynamische terrein van zorg en welzijn. Doorontwikkeling van de dashboards is noodzakelijk om de ontwikkelingen in Nijmegen goed te kunnen monitoren en bij te sturen waar nodig. Deze ontwikkeling moet uit de pioniersfase komen en structureel worden georganiseerd. Daarvoor is minimaal 2 FTE extra nodig (€183.000).
Met de nieuwe verantwoordelijkheden die de gemeenten in 2015 hebben gekregen, is de focus gelegd op het maken van afspraken met zorgaanbieders. Onvoldoende aandacht is daarbij geweest voor het toezien op deze afspraken en het bijsturen (handhaven) indien nodig. Daardoor is zorgfraude een noemenswaardig probleem geworden. Dit probleem wordt overal in het land gesignaleerd. De afgelopen jaren komen dan ook veel signalen bij het daarvoor ingerichte regionaal meldpunt binnen. Onze toezicht en handhavingsketen is echter onvoldoende toegerust om deze signalen adequaat op te pakken en over te gaan op handhaving waar nodig. Daarvoor zijn 3 FTE's extra nodig (€274.000).
We gaan de sturing op de sociale basis anders organiseren. Gecontracteerde instellingen zijn niet meer zelfstandig verantwoordelijk voor een taak, maar leveren een bijdrage (veelal in de vorm van gekwalificeerd personeel met een helder mandaat) aan het oppakken van de vraagstukken die in een stadsdeel spelen. De gemeente krijgt daarmee meer een regierol om het samenspel tussen professionals op stadsdeelniveau goed te laten verlopen. Daarvoor zijn 4 FTE's extra nodig (€366.000).

De bovengenoemde punten hebben allemaal betrekking op de (bij)sturing van het sociaal domein. De relatie tussen de beleidsbepaling door het bestuur en de uitvoering daarvan in de stad moet versterkt worden.

Taakveld 6.6 Maatwerkvoorzieningen
Op dit taakveld ontstaat vanaf 2022 een structureel tekort op Wmo hulpmiddelen. Het tekort wordt veroorzaakt door sterk gestegen tarieven voor hulpmiddelen. Dit is via een aanbesteding verlopen en kent een prijsstijging van 30%. Daarnaast is binnen dit taakveld sprake van een sterk toenemende vraag naar vraagafhankelijk vervoer en valt de provinciale subsidie weg op dit onderdeel.

Taakveld 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+
Maatwerkdienstverlening 18+ is te splitsen in twee delen: ambulante begeleiding en huishoudelijke hulp. Voor het onderdeel ambulante begeleiding worden tekorten verwacht voor 2022 en 2023. Dit als gevolg van een sterke tariefstijging voor specialistische begeleiding en het wegvallen van extra middelen. Vanaf 2024 verwachten we een kostenbesparing door de invoering van de buurtteams. Tegelijkertijd zien we voor het onderdeel huishoudelijke

hulp een duidelijke stijging van de kosten. Dit door gestegen tarieven en een toenemende vraag. Vanaf 2024 verwachten we deze vooralsnog op te kunnen vangen binnen de begroting.

Taakveld 7.1 Volksgezondheid tekort indexering GGD
In de gemeentebegroting en in de GGD-begroting worden verschillende indexeringspercentages gehanteerd. De GGD begroting 2022 is conform de BRN richtlijnen geïndexeerd, de begroting van Nijmegen volgens de gemeentelijke richtlijnen. In de jaren 2020 t/m 2022 zijn deze indexeringspercentages niet aan elkaar gelijk: de BRN-percentages waren in deze jaren hoger; in 2020 0,64% , in 2021 2,63% en in 2022 1,83%. . Dit zorgt voor tekorten van resp. € 48.000 en € 207.000 en € 41.000 in de gemeentebegroting, in totaal € 296.000 vanaf 2022.

Taakveld 7.1 Volksgezondheid tekort bedrijfsvoering GGD
Uit de vastgestelde begroting 2022 van de GGD is gebleken dat verbouwing van het consultatiebureau Thermion leidt tot hogere huurkosten van € 31.000. Daarnaast is ook de huisvesting van de overige consultatiebureaus € 15.000 duurder geworden. Beide zaken zijn nog niet in de gemeentebegroting opgenomen en zijn structureel. Daarnaast krijgt Nijmegen in 2022 op basis van de inwoneraantallen € 30.000 minder doorbelast voor het uniforme deel van de GGD. En wordt het geraamde/beschikbare budget voor de nieuwe huisvesting GGD met 1 jaar doorgeschoven, wat een a-structureel voordeel in 2022 oplevert van € 32.000. Dit resulteert voor 2022 in een plus van € 15.000 en vanaf 2023 een tekort van € 16.000

Taakveld 7.1. Nieuwe activiteiten GGD, onderdeel van het uniforme deel
In de vastgestelde begroting 2022 van de GGD is voor informatieveiligheid € 27.000 extra opgenomen. Dit is voor het uitvoeren van en toezien op het informatieveiligheidsbeleid en om de wettelijke verplichte Chief Information Security Officer (CISO) aan te stellen. Daarnaast is er een bedrag van € 55.000 opgenomen voor data- en informatie gestuurd werken. Dit omdat er vanuit gemeenten een groeiende vraag is aan informatie en duiding van data om bij te dragen aan het oplossen van maatschappelijke opgaven en voor het op te stellen van het lokale gezondheidsbeleid. Beide bedragen zijn structureel.

Knelpunten jeugd
Er is sprake van een prognose van een structureel tekort op jeugdhulp van circa 8,9 miljoen euro (gebaseerd op realisatie 2020) aflopend naar 8,7 miljoen euro. Het betreft hier een realistische prognose op basis van de huidige realisatie in de praktijk, met inbegrip van de corona-effecten en de interventies waarop gestuurd wordt. Wel is er nog sprake van onzekerheden door rijksmaatregelen zoals bijv. de effecten van de invoering van het woonplaatsbeginsel Jeugd. Dit nemen wij mee in ons risicoprofiel.
Inboeken beperken reikwijdte jeugdwet en regionalisering
Landelijk wordt uitgegaan van een mogelijke besparing die gekoppeld wordt aan het begrenzen van de jeugdhulpplicht en het van rijkswege opleggen van bijvoorbeeld centrumgemeenteconstructie aan gemeenten. Het is echter nog onduidelijk of het rijk een dergelijke wetswijziging gaat doorvoeren. Vooruitlopend op de besluitvorming door het rijk houden we al wel rekening met een financieel effect hiervan. Het realiseren van deze maatregel is alleen mogelijk indien het rijk tijdig de wetgeving aanpast. Met de invoering van de buurtteams zetten we al wel een belangrijke stap op weg naar normalisering van de toegang naar jeugdhulp.

Maatregelen inboeken Nijmeegse inschatting alle jaren
Vanaf 2022 ontvangen we een aanvullende uitkering jeugdhulp van het rijk, verminderd met een aantal maatregelen. Het is nog onzeker hoe de hieraan gekoppelde ontwikkelagenda eruit gaat zien en wat de structurele impact hiervan gaat zijn op de structurele omvang van de middelen. Vooralsnog vertalen we de maatregelen van het rijk naar de Nijmeegse situatie vanaf 2023. Bij de begrotingsvoorbereiding 2023 beoordelen we op basis van de dan geldende inzichten of het inboeken van de kostenbesparing voor 2023 en 2024 als gevolg van de landelijk voorgestelde maatregelen in Nijmegen realistisch is.

Voordelen beschermd wonen
Over de financiering van beschermd wonen en maatschappelijke opvang hebben we met de regiogemeenten afspraken gemaakt. Per 2023 zal de integratie-uitkering in zijn geheel ter beschikking worden gesteld aan regionale taken en het eventuele overschot (regionale kosten minus de IU) zal naar rato over de regio worden verdeeld. Hetzelfde geldt voor een eventueel tekort. Tegelijkertijd gaat Nijmegen per 2023 ook 'eigen' middelen (niet zijnde de IU) voor beschermd wonen ontvangen. Ook deze staan in principe ter beschikking voor de regionale taken.

We voorzien evengoed – voor 2022 en daarna – een overschot op beschermd wonen doordat we de kosten fors hebben weten terug te dringen en de inkomsten de afgelopen jaren (licht) zijn gestegen. Dit overschot is echter omgeven door grote onzekerheden zoals (per 2021 en verder) de uitname voor de Wet langdurige zorg (Wlz), de overgang van een grote groep cliënten naar de Wlz, de effecten van de invoering van het objectieve verdeelmodel (per 2023) en de gelijktijdige decentralisatie van de middelen voor beschermd wonen, van centrumgemeenten naar alle gemeenten. Concreet betekent dit dat de geprognosticeerde voordelen op beschermd wonen heel anders kunnen uitpakken.

<u>Taakmutaties, DU en IU Gemeentefonds (alleen de nieuwe onderdelen zijn toegelicht):</u>

7.1. Rijksvaccinatieprogramma meningokokken
Met ingang van 1 januari 2021 is de uitvoering van de vaccinatie tegen meningokokken (MenACWY) overgedragen aan de gemeenten. De daarmee gemoeide middelen worden toegevoegd aan de reeds eerder overgehevelde middelen voor de uitvoering van het rijksvaccinatieprogramma (RVP). De uitvoering gebeurt door de GGD en deze kosten maken onderdeel uit van de begroting van de GGD 2022 die in juli 2021 vastgesteld wordt.

7.1. Prenataal huisbezoek door JGZ
Vanaf 2022 zijn middelen aan de algemene uitkering toegevoegd voor de uitvoering van het wetsvoorstel 'Prenataal huisbezoek door de jeugdgezondheidszorg (PHB JGZ). Naar verwachting treedt het wetsvoorstel op 1 januari 2022 in werking. Met dit wetsvoorstel krijgen gemeenten de taak een prenataal huisbezoek aan te bieden aan zwangere vrouwen en/of hun gezinnen in een kwetsbare situatie. De gemeente moet deze taak op grond van de wet opdragen aan dezelfde organisatie die voor de gemeente de JGZ uitvoert. In ons geval is dat de GGD. Deze taak maakt op dit moment nog geen onderdeel uit van de begroting 2022, maar de GGD zal hiervoor met een begrotingswijziging komen.

6.1 Perspectief jeugd en jongeren
In 2021 ontvangt de gemeente middelen om samen met jongeren en lokale organisaties kleinschalige activiteiten te programmeren op het gebied van cultuur, sport en andere zinvolle tijdsbesteding. Over de jaren 2022-204 vindt echter een minimale correctie in het cluster jeugd plaats.

6.72 Aanpak problematiek jeugdzorg: POH jeugd GGZ
In 2021 ontvangt de gemeente eenmalig extra middelen voor problematiek in de jeugdzorg. Over de jaren 2022-204 vindt echter een minimale correctie in het cluster jeugd plaats.

6.82 Ketensysteem jeugd
De verdeelsleutel voor de kosten van het operationeel, tactisch en strategisch beheer van de ketensystemen (jeugd, justitie en veiligheid) is herijkt en leidt tot een extra bijdrage van gemeenten vanaf 2021 voor drie jaar (2021-2022-2023).

Indicatoren

Hieronder zijn de indicatoren opgenomen van het programma Welzijn en Zorg. Meer onderzoeksresultaten en statistieken over dit programma kunt u vinden in de Stads- en Wijkmonitor.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Percentage kinderen (0 t/m 17 jaar) in uitkeringsgezin	10%	10%	10%	11%	10%	10%	10%	
gemiddelde benchmark	10%	10%	10%	11%	10%	10%	10%	
Percentage jongeren (0 t/m 17 jaar) met jeugdhulp			10,5%	10,9%	11,0%	11,0%	11,6%	11,8%
gemiddelde benchmark			10,7%	11,6%	12,2%	12,9%	13,4%	13,1%
Percentage jongeren (0 t/m 17 jaar) met jeugdbescherming			1,6%	1,4%	1,3%	1,3%	1,3%	1,3%
gemiddelde benchmark			1,6%	1,4%	1,4%	1,4%	1,5%	1,5%
Percentage jongeren (12 t/m 22 jaar) met jeugdreclassering			0,6%	0,6%	0,6%	0,5%	0,5%	0,5%
gemiddelde benchmark					0,6%		0,5%	0,4%
Verhouding jeugdhulp met en zonder verblijf:								
aantal cliënten jeugdhulp zonder verblijf					4.135	4.262	4.487	4.398
aantal cliënten jeugdhulp met verblijf					496	539	505	502
Aantal WMO-cliënten met een maatwerkarrangement (per 10.000 inwoners)				710	720	720	750	770
gemiddelde benchmark							785	834
Aantal aanmeldingen sociale wijkteams			4.000	7.800	9.900	10.200	10.400	10.000
Aantal bezoeken Stips				13.500	15.000	18.000	23.100	14.052
Percentage huishoudens dat gebruik maakt van 5 of meer gemeentelijke voorzieningen in het sociaal domein					3,5%		3,7%	4,7%
Percentage volwassenen dat zich ernstig eenzaam voelt				12%				
gemiddelde benchmark				12%				
Percentage volwassenen dat vindt dat men te weinig contact met anderen heeft	6%		10%		9%		12%	
Percentage volwassenen dat zich goed gezond voelt	80%		76%		78%		78%	
Percentage volwassenen dat zich in vrije tijd inzet voor samenleving (organisaties, de woonbuurt, mantelzorg, hulp aan anderen)	53%		52%		55%		54%	

Toelichting

- *Percentage jongeren (0 t/m 17 jaar) met jeugdhulp*
  Onze eigen gemeentelijke statistieken laten zien een hoger percentage zien (circa 15%). Verklaring daarvoor zijn de volgende: Het CBS telt alleen de gedeclareerde zorg in natura mee (wanneer de gemeente de zorg direct aan de zorgverlener vergoedt). Het is ook mogelijk dat de jeugdhulp wordt ingekocht met een persoonsgebonden budget. Het CBS telt jeugdbescherming en jeugdreclassering niet mee. Het CBS is afhankelijk van de aanlevering van cijfers door jeugdhulpaanbieders. Het kan zijn dat niet alle aanbieders cijfers aanleveren. Als geen actuele cijfers zijn aangeleverd, wordt een inschatting gedaan aan de hand van cijfers voor eerdere periodes.
- *Percentage volwassenen dat zich ernstig eenzaam voelt*
  De uitkomsten van de meting in 2020 zullen in de loop van 2021 verschijnen.
- *Gemiddelde benchmark*
  Het gemiddelde voor de steden Arnhem, Eindhoven, Enschede, Groningen, Leiden, Maastricht, Nijmegen en Tilburg.

Werk en Inkomen

Wat zijn onze ambities en doelen?

Ambitie	We willen dat alle Nijmegenaren kunnen participeren, bij voorkeur door werk.
Doelen	

* We willen uitkeringsgerechtigden met een relatief grote afstand tot de arbeidsmarkt meer kans geven op duurzaam betaald werk.
* We bieden mensen perspectief op zinvol werk en leggen verbinding tussen werk, inkomen, onderwijs, welzijn en zorg.
* We bestrijden de financiële risico's die samenhangen met een slechte gezondheid voor huishoudens onder de Nijmeegse armoedegrens.
* We willen intergenerationele werkloosheid doorbreken.
* We bieden aanvullende gemeentelijke regelingen die participatie bevorderen aan inwoners vanaf 18 jaar.

Ambitie	We willen dat alle Nijmegenaren kunnen voorzien in hun levensonderhoud
Doelen	

* We verstrekken uitkeringen en individuele toeslagen op basis van wettelijke regelgeving.
* We bieden aanvullende gemeentelijke regelingen voor inwoners die daarvoor in aanmerking komen.

Wat willen we komend jaar bereiken?

We willen dat alle Nijmegenaren kunnen participeren, bij voorkeur door werk
Wanneer er sprake is van werkloosheid, bieden we ook in 2022 samen met WerkBedrijf intensieve begeleiding en zetten we instrumenten in zoals loonkostensubsidies, jobcoaching, proefplaatsingen en/of (om)scholingen. Professionals van de gemeentelijke afdeling Zorg & Inkomen, de buurtteams en WerkBedrijf werken steeds meer en nauwer met elkaar samen. Zo ontwikkelen we een voor de inwoner effectieve en integrale aanpak die leidt naar werk of een andere passende vorm van participatie. We stellen de inwoner centraal, hebben aandacht voor de persoonlijke situatie en leveren maatwerk waar mogelijk en nodig.

De impact van corona op Werk & Inkomen is groot
Tijdens de coronacrisis is het aantal werkzoekenden en uitkeringsgerechtigden gestegen. Bovendien verwachten we een toename in het aantal inwoners met geldzorgen. Het aantal uitkeringsgerechtigden in 2021 lijkt weer te dalen. Toch blijven we ons, samen met onze partners in de regio, inzetten voor een zo goed mogelijke dienstverlening aan zowel nieuwe werkzoekenden als inwoners die al langere tijd een bijstandsuitkering hebben.

Van werk naar werk trajecten en om- en bijscholing worden steeds belangrijker
De huidige arbeidsmarkt laat zien dat het noodzakelijk is dat mensen zich blijven ontwikkelen om aan werk te komen en te blijven. We trekken samen op met partners uit het onderwijs en het bedrijfsleven om voor onze inwoners de goede stappen te zetten. We hebben een gezamenlijke uitvoeringsagenda waarin alle regionale projecten samenkomen om deze zo goed mogelijk op elkaar aan te laten sluiten.

We proberen armoede- en schuldensituaties zoveel mogelijk te voorkomen
Dat doen we door beginnende problematiek zo vroeg mogelijk te signaleren en op te pakken. Hiervoor leggen we verbinding met het programma Welzijn, Wijkontwikkeling en Zorg waar schuldhulpverlening onderdeel van uitmaakt. We continueren in dit kader de inzet van de financieel experts in de wijk (FEW). Via het project

‘vroegsignalering’ sporen we zo mensen met betalingsachterstanden op en bieden hen laagdrempelige hulp. In 2022 hebben wij bovendien extra aandacht voor ondernemers met geldzorgen en schulden.

We gaan in 2022 concreet aan de slag met het volgende:

We zorgen voor een goede uitvoering van het regionaal arbeidsmarktbeleidsplan ‘Werk Voorop!’
We laten deze aansluiten op de huidige economische en maatschappelijke ontwikkelingen. Naar aanleiding van wensen van de gemeenteraad zetten wij meer in op dienstverlening voor specifieke groepen, zoals het Jongerenpact, koppelwerk en banenarrangementen. Dit alles staat in de Dienstverleningsovereenkomst (DVO) met WerkBedrijf. Wij houden driegesprekken met de werkzoekende en WerkBedrijf. Daarnaast krijgen uitkeringsgerechtigden (zoals zorgjongeren) die gebaat zijn bij een vaste contactpersoon een eigen klantmanager.

Wij zetten een regionaal mobiliteitsteam Rijk van Nijmegen op
Dit doen we samen met de partners van de Regionale Tafel Arbeidsmarkt, aangevuld met de vakbonden en Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB). Met het regionaal mobiliteitsteam (RMT) begeleiden we werkzoekenden naar duurzaam werk zodat werkloosheid wordt voorkomen of zo kort mogelijk duurt. Hierbij staat wat iemand nodig heeft om (weer) aan het werk te gaan centraal. We doen dit door het beschikbaar stellen van ontschot budget. Daarnaast ondersteunen we met het RMT bedrijven bij de ‘van werk naar werk’ begeleiding en het zoeken naar personeel. De ondersteuning die het RMT biedt is aanvullend op reguliere dienstverlening van sociale partners, UWV en gemeenten.

We zetten in op een leven lang ontwikkelen
Dit doen we onder andere door het beschikbaar stellen van transisitievouchers voor om- en bijscholing vanuit de aanvullende middelen van de provincie Gelderland en door het inzetten op kansberoepen met behulp van de middelen van Perspectief op Werk.

We coördineren de regionale aanpak jeugdwerkgelegenheid
We hebben hierbij de rol van centrumgemeente voor de regio Rijk van Nijmegen. Bij deze aanpak werken onderwijs, UWV, WerkBedrijf en gemeenten samen. Het doel daarvan is om kwetsbare met werkloosheid bedreigde jongeren en jongeren die werkloos zijn weer snel aan het werk te krijgen.

We creëren basisbanen
Dit doen we voor inwoners die niet in aanmerking komen voor voorzieningen voor mensen met een (lichte) arbeidsbeperking (zoals beschut werk), maar ook op zo’n afstand van de arbeidsmarkt staan dat ze niet via de reguliere route een reële kans op uitstroom uit de bijstand hebben. De basisbaan zorgt onder andere voor een vast inkomen, stabiliteit, geeft vertrouwen en levert sociale contacten op. Mensen kunnen meedoen in de samenleving én ervaren een positief effect op hun (mentale) gezondheid en welbevinden. Ons doel voor 2022 is dat we starten met ongeveer 15 basisbanen.

We implementeren de nieuwe Wet inburgering 2022
Dit doen we in samenwerking met het programma Welzijn, Wijkontwikkeling en Zorg. Met ingang van deze wet zijn we verantwoordelijk voor het financieel ontzorgen van de inburgeringsplichtigen gedurende ten minste 6 maanden. Daarnaast zijn we ook verantwoordelijk voor de onderdelen participatie en werk. Voor deze onderdelen werken we samen met WerkBedrijf Rijk van Nijmegen om invulling te geven aan de arbeidsmarkttoeleiding van de inburgeringsplichtige.

We geven meer aandacht en begeleiding aan inwoners die langdurig afhankelijk zijn van een bijstandsuitkering
Dit doen we samen met WerkBedrijf. Deze uitkeringsgerechtigden zijn niet meer in een regulier traject met WerkBedrijf. Om hen toch in beeld te houden en in beweging te helpen, bij voorkeur naar betaald werk, nodigen wij hen gezamenlijk uit voor een gesprek. Ook andere leefgebieden worden hierin meegenomen, zoals

participatie, welzijn en de financiële situatie. Het werk van de participatiecoaches is hierin belangrijk. Zij helpen mensen die langdurig afhankelijk zijn van een bijstandsuitkering om een stap verder op de participatieladder te zetten.

We optimaliseren de keten van schuldhulpverlening aan ondernemers
De coronacrisis had een groot effect op ondernemers. Tijdens de coronacrisis moesten veel zelfstandigen een beroep doen op steunmaatregelen vanuit het Rijk. In 2022 wordt duidelijk welk effect het wegvallen van deze steunmaatregelen heeft. Om te voorkomen dat problematische schulden ontstaan en om te zorgen dat ondernemers met geldzorgen en/of schulden zo goed mogelijk worden geholpen werken we proactief aan het verbeteren van de keten. Dit is een samenwerking tussen bureau Schuldhulpverlening en het Ondernemerspunt. Daarnaast verstevigen we de uitvoering van het Besluit bijstandverlening zelfstandigen.

We gaan in 2022 verder met de uitvoering van de Armoede Agenda 2020-2024
Gedurende vier jaar richten we ons op de volgende vier speerpunten:
1. Optimaliseren bereik en organisatie minimaregelingen
2. Aanpak kinderarmoede
3. Gezondheid en armoede
4. Werkende armen

We vereenvoudigen de toegang tot de inkomensondersteunende regelingen en ontwikkelen de digitale Meedoen-pas verder door
We zorgen voor één digitale poort waar inwoners gemakkelijk en direct kunnen zien op welke regelingen zij recht hebben. Daar kunnen ze deze ook meteen aanvragen. De Meedoenregeling en het busabonnement zijn hier al op aangesloten. Het platform dat de digitale poort vormt, ontwikkelen we verder door zodat het ook mogelijk wordt andere regelingen aan te sluiten. In de loop van het eerste half jaar van 2022 verwachten we de nieuwe techniek in gebruik te nemen.

We maken een plan van aanpak voor meer maatwerk en klantcontact in de uitvoering
Met het aansluiten van alle minimaregelingen op het platform van de digitale Meedoen-pas verandert er veel voor de uitvoering. Een groot deel van het aanvraagproces en van de administratieve afhandeling wordt geautomatiseerd. De rol van de uitvoering verandert daardoor. De ruimte die ontstaat willen we gebruiken voor meer klantcontact en het meer leveren van maatwerk. In een plan van aanpak werken we uit wat de gevolgen van de automatisering zijn voor de uitvoering en op welke wijze we de ruimte die ontstaat willen invullen.

We onderzoeken of er een keuzebudget kan komen voor volwassenen
We onderzoeken of het mogelijk is budgetten van bepaalde regelingen samen te voegen tot één keuzebudget, bijvoorbeeld door het samenvoegen van de budgetten voor de Meedoenregeling en het busvoordeelabonnement. Vervolgens kunnen inwoners zelf besluiten hoeveel budget ze waaraan besteden.

We vergroten het bereik van onze inkomensondersteunende regelingen, zowel voor volwassenen als kinderen
De meeste huishoudens in Nijmegen met een laag inkomen die geen schulden hebben kunnen rondkomen, mits zij gebruikmaken van zowel landelijke toeslagen als de lokale inkomensondersteunende regelingen. Dit blijkt uit de Minima-Effect-Rapportage die het Nibud in 2019 uitvoerde. We weten al veel inwoners te bereiken, maar toch is er een groep die hier nog geen gebruik van maakt. Ook in 2022 hebben we extra aandacht voor het vergroten van het bereik. Dit doen we door de toegang tot de regelingen te vereenvoudigen en via communicatie de bekendheid van de regelingen te vergroten.

We onderzoeken de mogelijkheden en consequenties van het aanpassen van de productenlijst bijzondere bijstand
Voor mensen met een laag inkomen bieden we de mogelijkheid om bijzondere bijstand aan te vragen als zich bijzondere en noodzakelijke kosten voordoen die iemand zelf niet kan betalen. Dit doen we op grond van de

Participatiewet. Voor het vergoeden van duurzame gebruiksgoederen hanteren we een lijst met noodzakelijke goederen die in beginsel in aanmerking komen voor vergoeding uit bijzondere bijstand. We zien dat deze lijst niet goed meer aansluit op het beleid dat we voeren en de tijd waarin we leven. Zo is een computer of laptop hier nog geen onderdeel van. We onderzoeken daarom of we de lijst en eventueel de systematiek kunnen aanpassen en werken hier de (financiële) consequenties van uit.

We doen onderzoek naar het toevoegen van een budgetpolis aan de Collectieve Aanvullende Ziektekostenverzekering (CAZ)
Door een budgetpolis toe te voegen aan de keuzemogelijkheden van de CAZ zou deze aantrekkelijker kunnen worden voor groepen voor wie dit eerder niet zo was, zoals de jongeren. We verwachten dat dit bijdraagt aan het terugdringen van schuldenproblematiek onder jongeren.

We vergroten het bewustzijn bij werkgevers en werkende armen zelf
Mensen die werken maar toch een laag inkomen hebben, weten vaak niet dat zij gebruik kunnen maken van de inkomensondersteunende regelingen die de gemeente biedt. We gaan daarom in samenwerking met WerkBedrijf met enkele grote werkgevers in gesprek over de mogelijkheden die er binnen de gemeente zijn om deze mensen te ondersteunen. We roepen de werkgevers op om hier richting hun werknemers aandacht voor te hebben. Verder hebben we binnen onze communicatiemix specifiek aandacht voor de werkende armen.

Samenwerkingen en verbonden partijen

De belangrijkste verbonden partij is de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Rijk van Nijmegen (MGR). Een van de modules van de MGR is WerkBedrijf Regio Nijmegen, waarin alle professionaliteit op het gebied van arbeidstoeleiding (inclusief SW en arbeidsmatige dagbesteding) is gebundeld. Dit biedt efficiëntie en slagkracht en is daarnaast vooral bedoeld om een betere dienstverlening te kunnen bieden aan werkzoekenden en ondernemers in de regio Rijk van Nijmegen. Het verstrekken van de uitkeringen, de handhaving en een deel van de taken op het gebied van schuldhulpverlening en armoedebestrijding worden daarnaast uitgevoerd door de gemeentelijke afdeling Zorg en Inkomen. In verschillende projecten werken we intensief samen met de Radboud Universiteit Nijmegen en Hogeschool Arnhem Nijmegen. Op het gebied van armoedebestrijding en schuldhulpverlening wordt verder intensief samengewerkt met verschillende kleine en grote professionele en particuliere initiatieven in de stad.

Andere samenwerkingspartners in de regio zijn het Regionaal Opleidingencentrum (ROC) Nijmegen, Leerwerkloket, de gemeentelijke afdeling Economische Zaken en het UWV. Samen met hen en WerkBedrijf geven wij invulling aan de uitvoering aan het regionale arbeidsmarktbeleidsplan Werk Voorop! Deze partijen komen onder andere samen in de Regionale Tafel Arbeidsmarkt (RTA) om uitdagingen en kansen op de arbeidsmarkt te bespreken én aan te pakken. We hebben een gezamenlijke uitvoeringsagenda waarin alle regionale projecten samenkomen om deze zo goed mogelijk op elkaar aan te laten sluiten. Voor het opzetten van een regionaal mobiliteitsteam worden hier de vakbonden en Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB) aan toegevoegd.

Wat kost het?

Bedragen * €1 mln	Rekening	Begroot				
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Lasten						
6.3 Inkomens regelingen	161,6	143,7	144,1	144,2	144,2	144,2
6.4 Begeleide participatie	24,5	24,5	24,8	23,5	22,8	22,7
6.5 Arbeidsparticipatie	14,9	21,7	15,9	16,3	16,6	16,6
	201,0	**189,9**	**184,8**	**184,0**	**183,5**	**183,5**
Baten						
6.3 Inkomens regelingen	135,4	105,8	108,3	108,3	108,3	108,3
6.5 Arbeidsparticipatie	0,0	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0
	135,4	**106,3**	**108,3**	**108,3**	**108,3**	**108,3**
Saldo van lasten en baten	**65,7 N**	**83,5 N**	**76,6 N**	**75,8 N**	**75,2 N**	**75,2 N**

V=voordeel; N=nadeel

Financieel overzicht ambities

Ambities/doelen; bedragen * € 1 miljoen	baten	lasten	saldo
Alle Nijmegenaren participeren bij voorkeur door werk			
Meer kans op duurzaam betaald werk		42,2	**42,2**
Mensen perspectief bieden op werk		0,5	**0,5**
Bestrijden financiële risico's		4,4	**4,4**
Stop intergenerationele werkloosheid		1,0	**1,0**
Participatie bevorderen > 18 jaar	0,1	1,4	**1,3**
Uitvoeringskosten		1,3	**1,3**
Alle Nijmegenaren kunnen in hun levensonderhoud voorzien			
Verstrekken uitkeringen en toeslagen	107,4	113,2	**5,8**
Aanbieden gemeentelijke regelingen	0,8	7,9	**7,1**
Uitvoeringskosten		13,0	**13,0**
Totaal	**108,3**	**184,8**	**76,6**

Veranderingen in de begroting

bedragen * € 1.000	2022	2023	2024	2025
Bijstelling structureel tekort BUIG	2.500	2.500	2.500	2.500
Taakveld Inkomensregelingen Armoedebestrijding	-500	-500	-500	-500
6.2informatiegestuurd werken	-228	-228	-114	-114
6.3 aanpak sociale fraude	-319	-319	-160	-160
Taakmutaties, DU's en IU's				
IU participatie	-636	-633	-592	-541
Totaal	**817**	**820**	**1.134**	**1.185**

Bijstelling structureel tekort BUIG

In 2018 is berekend dat het BUIG-verdeelmodel voor Nijmegen zodanig negatief uitpakt dat het niet mogelijk is om structureel 'uit het vangnet' te komen. In de begroting is daarom structureel het maximaal tekort op BUIG opgenomen. Dit was in eerste instantie 8,3 miljoen euro. In 2019 is dit tekort naar 7,6 miljoen euro bijgesteld om middelen vrij te maken voor de Collectief Aanvullende Verzekering (CAZ). Inmiddels zijn er aanpassingen geweest in het BUIG-verdeelmodel waardoor het aannemelijk is dat het structureel tekort lager geraamd kan worden. Dit levert een voordeel op in de begroting.

Taakveld Inkomensregelingen Armoedebestrijding
Vanaf 2021 ontstaat er een structureel tekort op Armoedebestrijding. Dit tekort wordt veroorzaakt doordat het beroep op armoederegelingen stijgende is omdat we steeds meer mensen weten te bereiken die hierop recht hebben.

Indicatoren

Hieronder zijn de indicatoren opgenomen van het programma Werk en Inkomen. Meer onderzoeksresultaten en statistieken over dit programma kunt u vinden in de Stads- en Wijkmonitor.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Netto arbeidsparticipatie	65,3	64,4	64,6	64,4	66,6	66,9	67,7	68,2
gemiddelde benchmark	64,0	63,1	63,6	63,9	64,8	65,8	66,8	66,4
percentage werkloze jongeren (16 t/m 22 jaar)	2%	2%	2%	2%	2%	2%	3%	
gemiddelde benchmark	2%	2%	2%	3%	3%	3%	2%	
Aantal personen met een bijstandsuitkeringen per 10.000 inwoners			646,0	665,1	676,6	639,8	617,4	720,9
gemiddelde benchmark			595,5	607,5	611,8	585,5	561,2	638,2
Aantal mensen dat uit de bijstand uitstroomt naar werk		761	755	668	868	933	732	610
Percentage mensen dat zes maanden na uitstroom uit de bijstand door werk niet opnieuw ingestroomd is						95%	96%	96%
Aantal lopende re-integratievoorzieningen per 10.000 inwoners van 15 t/m 64 jaar			139,7	107,8	105,6	120,4	78,2	69,7
gemiddelde benchmark			248,4	196,2	209,4	222,2	154,0	127,3
Percentage huishoudens dat minimaal 4 jaar onder de lage-inkomensgrens zit		4,5%	5,2%	5,5%	5,6%	5,7%	5,7%	
gemiddelde benchmark		4,4%	5,0%	5,3%	5,2%	5,4%	5,4%	
Aantal Nijmegenaren dat gebruik maakt van 1 of meer inkomensondersteunende voorzieningen			15.994	17.125	18.345	18.544	19.126	
Aantal Nijmegenaren met inkomen tot 110% sociaal minimum	18.500	18.600	18.100	18.200	18.300	18.100	18.100	
Aantal Nijmegenaren met inkomen tot 130% sociaal minimum	27.300	27.300	26.500	26.500	26.500	26.400	26.100	

Toelichting

- *Netto arbeidsparticipatie*
  Het gaat om het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de potentiële beroepsbevolking.
- *Percentage werkloze jongeren (16 t/m 22 jaar)*
  Personen van 16 t/m 22 jaar die als werkzoekende staan ingeschreven bij e UWV WERKbedrijf en tegelijkertijd geen baan hebben als werknemer volgens de Polisadministratie (waarin UWV informatie verzamelt over loon, uitkeringen en arbeidscontracten). Het werkloosheidspercentage volgens deze definitie is lager dan het werkloosheidspercentage voor de 15- t/m 24-jarigen op basis van de Enquête Beroepsbevolking van het CBS. In 2020 lag het werkloosheidspercentage voor de 15- t/m 24-jarigen op 10,3% (versus 4,6% voor de totale Nijmeegse beroepsbevolking).
- *Aantal mensen dat uit de bijstand uitstroomt naar werk*
  Hierbij zijn de IOAW en IOAZ wel meegerekend en de BBZ niet. Bij uitstroom naar werk kan het gaan om werken bij een werknemer of werken als zelfstandige.
- *Percentage mensen dat zes maanden na uitstroom uit de bijstand door werk niet opnieuw ingestroomd is*
  Het percentage heeft betrekking op de mensen die in het betreffende jaar uitgestroomd zijn. Dus van de personen die in 2020 uitstroomden uit de bijstand was 96% na een half jaar niet opnieuw ingestroomd.

- *Aantal re-integratievoorzieningen per 10.000 inwoners van 15 t/m 64 jaar*
  De sterk uiteenlopende aantallen per stad wekken de indruk dat administratieve factoren de benchmark voor deze verplichte indicator vertekenen.
- *Percentage huishoudens dat minimaal 4 jaar onder de lage-inkomensgrens zit*
  Het CBS berekent bij hoeveel huishoudens er risico op armoede is: het percentage huishoudens onder de lage-inkomensgrens. In 2019 lag de lage-inkomensgrens voor een alleenstaande op netto 1.090 euro per maand. Voor een paar was dat 1.530 euro, en met twee minderjarige kinderen 2.080 euro.
- *Gemiddelde benchmark*
  Het gemiddelde voor de steden Arnhem, Eindhoven, Enschede, Groningen, Leiden, Maastricht, Nijmegen en Tilburg.

Onderwijs

Wat zijn onze ambities en doelen?

Ambitie	We willen dat alle inwoners gelijke participatiekansen en optimale ontwikkelingsmogelijkheden hebben.
Doelen	

* We bevorderen samen met de schoolbesturen en kinderopvanginstellingen kansengelijkheid, taal- en talentontwikkeling en welbevinden van kinderen en jongeren met een rijke en passende ontwikkelomgeving.
* We streven ernaar dat zoveel mogelijk jongeren de school verlaten met een passend vervolgtraject, binnen (vervolg)onderwijs of arbeidsmarkt, met diploma en/of startkwalificatie.
* We zorgen voor goed en betaalbaar leerlingenvervoer voor leerlingen van primair, speciaal en voortgezet onderwijs.
* We zetten in op het verbeteren van (digitale) geletterdheid en basisvaardigheden van volwassenen.
* We profileren Nijmegen als kennisstad en benutten de samenwerking met kennisinstellingen voor maatschappelijke opgaven optimaal.

Ambitie	We hebben voor kinderen en jongeren duurzame, moderne en toegankelijke onderwijsgebouwen.
Doelen	

* We bevorderen dat kinderen zo veel mogelijk in de eigen wijk naar de basisschool gaan, waarbij we streven naar gebouwen met een menselijke maat en vernieuwing van alle basisschoollocaties in de periode 2008-2048.
* We streven naar een goede verdeling van de scholen voor speciaal (voortgezet) onderwijs over de stad rekening houdend met de regiofunctie en vernieuwing van alle (v)so-schoollocaties in de periode 2008-2048.
* We streven naar een school voor voortgezet onderwijs in ieder stadsdeel en vernieuwing van alle vo-schoollocaties in de periode 2008-2048.

Wat willen we komend jaar bereiken?

Het jaar 2022 kent een volle onderwijsagenda, met aandacht voor belangrijke thema's als kansengelijkheid, inclusie, digitale vaardigheid, laaggeletterdheid en de versteviging van de samenwerking bij hulp en ondersteuning van kinderen/jongeren. In 2022 gaan we concreet aan de slag met het volgende:

We wijzigen de subsidies om kansengelijkheid en optimale ontwikkelingskansen te stimuleren
Met ingang van 2022 worden hbo-coaches ingezet op de VVE-peuteropvanglocaties (VVE is voor- en vroegschoolse educatie). Dit zijn pedagogische beleidsmedewerkers die de educatie kwaliteit verhogen. Hiermee geven we uitvoering aan de landelijke regelgeving over de basiskwaliteit van de voorschoolse educatie als onderdeel van het onderwijsachterstandenbeleid.

Op basis van de evaluatie van het oude SMI-beleid (kinderopvang op basis van sociaal medische indicatie) en naar aanleiding van landelijk onderzoek zijn nieuwe beleidsregels vastgesteld. Het zwaartepunt van de inzet is veranderd: eerder was de inzet voornamelijk gericht op de ontwikkeling van het kind, nu is er ook uitdrukkelijk aandacht voor moeilijke omstandigheden van het gezin. We ondersteunen gezinnen, die geen recht op kinderopvangtoeslag hebben en vanwege een sociale of medische indicatie (deels) niet in staat zijn om voor hun kinderen te zorgen waardoor kinderopvang nodig is.

Samen met het primair onderwijs zijn nieuwe afspraken gemaakt over het onderwijsachterstandenbeleid. Vanaf schooljaar 2022-2023 passen we de subsidies aan. De subsidies zijn gericht op taalontwikkeling en ouderparticipatie in het basisonderwijs. Op basis van de motie 'Meer kansengelijkheid in het Nijmeegse onderwijs' geven we subsidie aan de Bibliotheek Gelderland Zuid voor huiswerkbegeleiding op haar locaties in Zwanenveld, Hatert en in het wijkcentrum Lindenholt. Stichting Leergeld vergoedt de ouderbijdrage voor jongeren uit gezinnen met een laag inkomen. In 2022 nemen we een besluit over een mogelijk vervolg hierop.

We voeren het Nationaal Programma Onderwijs uit
Dit zijn extra rijksmiddelen die deels naar het onderwijs en deels naar gemeenten gaan voor de periode halverwege 2021 tot en met 2023. Deze middelen zijn bedoeld om problemen en/of achterstanden die (een deel van de) leerlingen opgelopen hebben in de coronaperiode weg te werken.

We zetten in op verbetering van de kansengelijkheid door deelname aan de Gelijke Kansen Alliantie
We maken onderdeel uit van de Gelijke Kansen Alliantie van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Deelnemers aan deze Alliantie delen met name kennis en goede voorbeelden gedeeld ter verbetering van de kansengelijkheid in het onderwijs met aandacht voor thuis, school en de leefomgeving.

We stimuleren de acceptatie van diversiteit door middel van een positief schoolklimaat
We subsidiëren het project SchoolsOUT op grond van het convenant met de schoolbesturen, GGD, Dito young LGTB+ en COC Nijmegen. Dit project biedt scholen ondersteuning op maat bij aandacht voor seksuele en genderdiversiteit. De kennis en ervaring van SchoolsOUT zetten we ook in om uitvoering te geven aan de motie 'Niet discrimineren kun je leren', waarbij we met de scholen samenwerken aan een veilige schoolomgeving, waar we naast de acceptatie van seksuele en gender diversiteit ook het bewustzijn over (institutioneel) racisme en discriminatie bespreekbaar maken. We gaan met het onderwijs in gesprek over de Inclusieagenda.

We voorkomen dat jongeren voortijdig schoolverlaten
We gaan verder met de uitvoering van het regionaal programma voortijdig schoolverlaten 2021-2024. In 2022 willen we de eerste resultaten zien van onze inzet; doorstroom tussen scholen gaat soepeler, onderwijs en zorg werkt gemakkelijker met elkaar samen en we onderhouden contact met jongeren na onderwijs. Dit alles moet ertoe leiden dat er minder jongeren voortijdig het onderwijs verlaten. We streven naar maximaal 420 voortijdige schoolverlaters in kalenderjaar 2024. Overigens waren er door de coronamaatregelen het afgelopen jaar minder voortijdig schoolverlaters. Dit geeft een vertekend beeld van het effect van de maatregelen. Voor de aanpak van jeugdwerkloosheid zijn extra rijksmiddelen naar de regio gekomen. We werken aan een regionale aanpak 'jongeren aan het werk'.

Samen met kennisinstellingen werken we aan maatschappelijke vraagstukken
Door gebruik te maken van de meest recente kennis en kunde van onze kennisinstellingen blijven wij onze eigen aanpak vernieuwen op thema's zoals gezonde stad, integrale wijkaanpak en huisvesting. Onder andere in Nijmegen Nieuw-West, Nijmegen-Noord en Lindenholt verbinden we het mbo, hbo en wo aan maatschappelijke vraagstukken, zodat onderzoek in de wijk door verschillende disciplines en op verschillende niveaus mogelijk wordt. In 2022 vragen we wederom studenten van de Radboud Universiteit om actief mee te denken over een aanpak die de ervaren overlast in de nabijheid van studentenhuizen vermindert. We gaan structureel in overleg met de jongerenraad, met studentenraden en studentenkoepelverenigingen, gekoppeld aan thema's die spelen bij jongeren.

We bereiken meer volwassenen die moeite hebben met taal, rekenen of de computer
We willen vooral mensen bereiken die Nederlands als moedertaal hebben. Deze groep is vanwege de schaamte die zij voelen, niet of lastig te bereiken. Dit doen we door gebruik te maken van ervaringsdeskundigen, gerichte werving en snelle doorverwijzing naar aanbod zonder wachttijden. De deelname aan educatietrajecten stijgt nu

jaarlijks met 5%. We meten het maatschappelijk effect van de taaltrajecten, zodat we niet alleen weten hoeveel mensen we bereiken, maar ook of hun zelfredzaamheid en deelname is vergroot (sociale inclusiemeter).

We gaan nog meer samenwerken met scholen, werkgevers, bibliotheken, de zorg en maatschappelijke organisaties om mensen te helpen die moeite hebben met basisvaardigheden. We ondersteunen bedrijven in de schoonmaaksector, de industrie en logistiek bij het signaleren van laaggeletterdheid en het scholen van medewerkers. We breiden het aantal deelnemers aan het bondgenootschap uit. Dit is een samenwerkingsnetwerk tussen gemeenten, bibliotheken, maatschappelijke organisaties, scholen en bedrijven om laaggeletterdheid in de regio Nijmegen terug te dringen. We benaderen hiervoor onder andere UWV, DAR, scholen, Buurtteams.

We maken nieuwe afspraken over onderwijshuisvesting
Door de doordecentralisatie onderwijshuisvesting zijn de gemeentelijke huisvestingstaken met bijbehorende middelen overdraagt aan de schoolbesturen. Dit is in 2021 geëvalueerd. Op basis hiervan maken we nieuwe afspraken met de Nijmeegse schoolbesturen. Hierdoor is de onderwijshuisvesting voor de komende 5 jaar weer toekomstbestendig. In 2022 besluiten we over huisvestingaanvragen van 2 niet-doorgedecentraliseerde scholen (Kristallis en Hidaya) en een uitbreidingsvraag van een doorgedecentraliseerde school.

Daarnaast worden de voorbereidingen voor het stichten én het realiseren van de nieuwe school in Hof van Holland gestart. De locatiestudie met betrekking tot vmbo/mbo Helicon wordt afgerond. Vanaf schooljaar 2021-2022 is Yuverta de nieuwe naam voor Helicon opleidingen.

Samenwerkingen en verbonden partijen

Binnen het programma Onderwijs werken we samen met schoolbesturen, kinderopvangaanbieders, samenwerkingsverbanden, zorg-, welzijn- en gezondheidsinstellingen en ouders aan goede opvang- en onderwijsvoorzieningen in de stad. Voor de uitvoering van het leerlingenvervoer werken we samen met de bedrijfsvoeringsorganisatie doelgroepenvervoer regio Arnhem Nijmegen (BVO DRAN).

Wat kost het?

Bedragen * €1 mln	Rekening	Begroot				
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Lasten						
4.2 Onderwijshuisvesting	16,3	20,6	17,6	18,1	17,8	17,7
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzk.	16,3	15,1	15,0	14,9	14,9	14,5
	32,5	**35,7**	**32,5**	**32,9**	**32,6**	**32,2**
Baten						
4.2 Onderwijshuisvesting	0,0	2,2	0,6	0,6	0,6	0,6
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzk.	9,8	7,0	6,8	6,8	6,8	6,5
	9,8	**9,2**	**7,4**	**7,4**	**7,4**	**7,0**
Saldo van lasten en baten	**22,8 N**	**26,5 N**	**25,1 N**	**25,5 N**	**25,2 N**	**25,2 N**

V=voordeel; N=nadeel

Financieel overzicht ambities

Ambities/doelen; bedragen * € 1 miljoen	baten	lasten	saldo
Optimale participatiekansen en ontwikkelingsmogelijkheden			
OAB en peuterwerk	4,7	9,1	**4,4 n**
Bestrijden voortijdig schoolverlaten	1,0	0,8	**0,2 v**
Leerlingenvervoer	0,0	1,5	**1,5 n**
Bestrijden laaggeletterdheid	1,1	1,2	**0,1 n**
Uitvoeringskosten	0,0	2,3	**2,3 n**
Goede en toegankelijke onderwijsvoorzieningen PO, (V)SO, VO			
Onderwijshuisvesting PO	0,3	5,3	**5,0 n**
Onderwijshuisvesting (V)SO	0,2	2,6	**2,3 n**
Onderwijshuisvesting VO	0,0	9,5	**9,5 n**
Uitvoeringskosten	0,0	0,1	**0,1 n**
Totaal	**7,4**	**32,5**	**25,1 n**

Veranderingen in de begroting

bedragen * € 1.000	2022	2023	2024	2025
geen veranderingen in de begroting				
Totaal	**0**	**0**	**0**	**0**

Indicatoren

Hieronder zijn de indicatoren opgenomen van het programma Onderwijs. Meer onderzoeksresultaten en statistieken over dit programma kunt u vinden in de Stads- en Wijkmonitor.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Absoluut verzuim per 1.000 leerplichtigen		8,9	8,6	11,4	11,9	10,1	9,4	
gemiddelde benchmark		2,5	2,7	3,6	2,8	3,4	4,1	
Relatief verzuim per 1.000 leerplichtigen		37	39	36	27	21	19	
gemiddelde benchmark		34	31	31	25	22	24	
Percentage voortijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (VSV-ers) onder 12- t/m 22-jarigen	3,9%	3,1%	2,2%	1,9%	2,4%	2,8%	2,4%	2,1%
gemiddelde benchmark	4,2%	2,9%	2,5%	2,3%	2,7%	2,8%	2,6%	
Percentage leerlingen dat naar basisschool dichtbij gaat (maximaal 300 meter verder van het woonadres dan de dichtstbijzijnde school)		66%	65%	64%	63%	63%	62%	61%
Aandeel leerlingen in speciaal onderwijs		6,2%	6,1%	5,8%	5,9%	5,7%	5,9%	5,9%
Percentage van peuters met ontwikkelingsrisico dat gemeente bereikt met een toegespitst aanbod						95%	92%	83%
Aantal scholen dat behoort tot de 15% van de Nederlandse scholen met een populatie die de meeste kans op onderwijsachterstand heeft					12	12	11	11

Toelichting

- *Absoluut verzuim per 1.000 leerplichtigen*
  Van absoluut verzuim is sprake als een leerplichtige jongere tussen de 5 en 16 jaar of een jongere van 16 of 17 jaar die valt onder de kwalificatieplicht niet is ingeschreven op een school en ook niet vrijgesteld is van de inschrijvingsplicht. Administratieve factoren vertekenen de benchmark voor deze verplichte indicator. Vaak is bij scholen de administratie pas op 1 oktober rond. De meldingen van DUO komen echter al in augustus en september binnen. De meeste gemeenten wachten tot oktober met het

importeren van DUO-gegevens, om onnodige meldingen van absoluut verzuim te voorkomen. In Nijmegen is de keuze daar juist snel mee te zijn, om er eventueel vroeg op af te kunnen. De afdeling Leerplicht van de gemeente Nijmegen hanteert een strikte registratie van alle absoluut verzuimmelding, dus ook voor de gevallen die snel worden opgelost. Administratieve redenen verklaren dus dat Nijmegen hoger dan het gemiddelde voor de benchmark scoort.

- *Relatief verzuim per 1.000 leerplichtigen*
  Van relatief verzuim is sprake als een op een school ingeschreven leer- of kwalificatieplichtige jongere ongeoorloofd afwezig is. De verzuimcijfers kunnen beïnvloed worden door beleid gericht op het sneller melden van verzuim. De benchmark voor deze verplichte indicator kan dus vertekend zijn.
- *Aandeel leerlingen in speciaal onderwijs*
  Het gaat om het percentage leerlingen in het speciaal onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs, waarbij gepercenteerd is op alle leerlingen in het primair onderwijs (dus exclusief voortgezet onderwijs, conform landelijke cijfers).
- *Percentage van peuters met ontwikkelingsrisico dat gemeente bereikt met een toegespitst aanbod*
  De opgenomen percentages betreffen het vierde kwartaal.
- *Aantal scholen dat behoort tot de 15% van de Nederlandse scholen met een populatie die de meeste kans op onderwijsachterstand heeft*
  Deze indicator vervangt de indicator “aantal scholen met meer dan 30% leerlingen met een lage startkans”, die door de in 2019 doorgevoerde verandering van de definitie van onderwijsachterstand niet meer te leveren is.
- *Gemiddelde benchmark*
  Het gemiddelde voor de steden Arnhem, Eindhoven, Enschede, Groningen, Leiden, Maastricht, Nijmegen en Tilburg.

Bereikbaarheid

Wat zijn onze ambities en doelen?

Ambitie	We zijn en blijven een stad die veilig bereikbaar is voor bewoners, bedrijven en bezoekers.
Doelen	

* We hebben een optimale bereikbare stad door een goede balans tussen de vervoersmodaliteiten (vracht)-auto, OV, fiets, vaartuig en voetganger.
* We hebben goed bereikbare (economische) kerngebieden, zowel op lokaal, regionaal als landelijk niveau.
* We hebben een toekomstbestendige binnenhaven die toegankelijk is en optimaal wordt gebruikt.
* We bieden een passend aanbod van parkeer- en stallingsfaciliteiten aan, zowel voor de auto als de fiets.
* We brengen en houden de kwaliteit van de infrastructuur, weginrichting en civiele kunstwerken op orde.
* We hebben zo min mogelijk vuil en rommel op straat om Nijmegen bereikbaar te houden.
* We maken het verkeer veiliger.

Ambitie	We hebben een stad die duurzaam bereikbaar is.
Doelen	

* We stimuleren duurzame vervoerswijzen (lopen, fietsen en openbaar vervoer).
* We stimuleren verdere verschoning van het gemotoriseerd verkeer.
* We stimuleren slimmer en schoner goederenvervoer.

Wat willen we komend jaar bereiken?

We gaan in 2022 concreet aan de slag met het volgende:

We werken de parkeernota Parkeren in Nijmegen 2020-2030 uit
De parkeernota is in november 2020 vastgesteld. In 2021 hebben we deze nota verder uitgewerkt, waarna daadwerkelijke uitvoering van een aantal beleidsuitgangspunten plaats zal vinden in 2022. De vastgestelde parkeernota (met de amendementen van de raad daarin verwerkt) vormt de basis voor onze keuzes.

We houden de auto bereikbaarheid op peil
We richten ons op het hoofdnetwerk voor de auto met een verkeersmanagementvisie, een visie voor mobiliteitshubs en transferia, een strategische agenda A50 en een bereikbaarheidsstudie voor de zuidwestflank van Nijmegen. Zodat de stad goed bereikbaar blijft, maar er alternatieven worden aangeboden aan de rand van de stad voor de 'last mile' van bezoekers en forenzen, zoals hubs, transferia en goede openbaarvervoerverbindingen.

We brengen de wegen met een mogelijke verlaging naar 30 km in beeld
We werken aan een nieuwe wegencategoriseringskaart met daarop de wegen die in de toekomst mogelijk kunnen worden afgewaardeerd van 50 km/uur naar 30 km/uur. Bij onderhoud wordt overwogen deze wegen af te waarderen om de verkeersveiligheid en leefbaarheid te vergroten. In 2021 hebben we een uitvoeringsagenda verkeersveiligheid vastgesteld. Als we keuzes moeten maken voor de verkeersveiligheid, gebruiken we deze agenda voor onze afwegingen.

We geven vorm aan het programma laadinfrastructuur en plaatsingsbeleid
De mobiliteit in de stad zien we graag zo duurzaam mogelijk en liefst emissie vrij. Daarom hebben we het programma laadinfrastructuur vastgesteld. De criteria en aanpak werken we uit in Plaatsingsbeleid.

We implementeren de beleidskaders deelmobiliteit
Daarnaast willen we de beleidskaders deelmobiliteit implementeren. Hiermee wordt ruimte gegeven aan aanbieders van deelmobiliteit om, binnen de kaders, hun (elektrische) voertuigen in Nijmegen te exploiteren.

We verbeteren het fietsnetwerk en breiden deze verder uit
Onze inzet van de afgelopen jaren op het gebied van de fiets heeft geleid tot een grote toename in het aantal fietsers. Voor de bereikbaarheid en leefbaarheid van de stad is het belangrijk dat we de beschikbare ruimte zo efficiënt mogelijk benutten. Fietsen neemt relatief weinig ruimte in, is duurzaam en gezond. We zetten daarom ons succesvolle fietsbeleid door. Dit betekent onder andere dat er nieuwe (snelle) fietsroutes bijkomen en we gaan onderzoeken of en waar fietsers vaker groen kunnen krijgen bij verkeerslichten.

We voeren verder de programmering van fietsprojecten uit
Uit de fietstellingen blijkt dat het aantal fietsers sterk toeneemt. Daarnaast verwachten we dat het aantal fietsers zowel door het ingezette mobiliteitsbeleid als door de groei van de stad, de komende jaren zal blijven toenemen. Ook de diversiteit aan typen fietsen neemt toe. Om de fietskwaliteit te verbeteren casu quo ten minste op peil te houden met de verwachte toename van het aantal fietsers, is in 2020 besloten tot het uitvoeren van de Programmering Fiets 2021-2025. In 2022 zullen de volgende projecten geheel of gedeeltelijk worden opgeleverd:
- Ubbergseweg, laatste deel tussen de gemeenten Nijmegen en Berg en Dal
- Verbeteren fietsdoorstroming en comfort op geregelde kruispunten
- Integrale aanpak en voorbereidingen Groesbeekseweg
- Onderzoek naar haalbaarheid fietsopgang Hezelpoort
- Onderzoek en aanpak gevaarlijke oversteken St. Annastraat.

We werken verder aan de mogelijkheden om de fiets te parkeren
Toename van het aantal fietsers betekent ook een toename van de fietsparkeer behoefte. De parkeernota 2020 geeft hier onder meer over aan dat uitgezocht moet worden waar er meer stallingen gerealiseerd moeten worden en dat de overlast van verkeerd geparkeerde fietsen moet worden aangepakt. In 2021-2022 worden de onderzoeken gemeld in de parkeernota uitgevoerd en is de focus vooral gericht op de problematiek in en rondom het centrum van Nijmegen. Na vaststelling van de maatregelen in 2022 zal er een eerste start worden gemaakt met de uitvoering hiervan.

We bereiden de Snelle Fietsroute Westflank voor
In 2020 en 2021 is onderzoek gedaan naar een tweede snelle fietsroute verbinding tussen Arnhem en Nijmegen, ditmaal aan de westzijde van de A325. Dit heeft geresulteerd in een tracéverkenning en bijbehorende kostenramingen. In 2022 zal de bestuurlijke samenwerking zijn beslag moeten krijgen zodat overgegaan kan worden tot de participatie, gevolgd door de voorbereidingswerkzaamheden.

We stimuleren en faciliteren het elektrisch rijden
Het college heeft het programma Laadinfra vastgesteld. Daarin staat concreet beschreven wat wij als stad de komende jaren te doen hebben als we elektrisch rijden willen stimuleren en faciliteren.
We gaan het aantal laadpalen uitbreiden om elektrisch rijden te stimuleren, te faciliteren en aan de laadbehoefte te voldoen. We stellen hiervoor een strategische kaart op met de potentiële locaties voor de komende jaren. Op basis van deze kaart communiceren we met inwoners over de locatie keuze en maken inspraak mogelijk. Door te werken met deze kaart versnellen we het realisatieproces. Voor het plaatsen van laadpalen zijn we voornemens deel te nemen aan de concessie van de GO-RAL. Voor andere vormen van laadinfra en andere doelgroepen

worden maatregelen uitgewerkt. Denk daarbij aan kaders voor snellaadstations in en rond de stad, laadstations voor OV-bussen en maatregelen voor een efficiënter gebruik van laadpalen.

We stellen een uitvoeringsprogramma Bus op
Hierin nemen we maatregelen op die de doorstroming voor de bus verbeteren en (mede daarmee) de aantrekkelijkheid van de bus vergroten. Uit onze regionale analyses van het (H)OV-netwerk, blijkt een aantal pijnpunten. Onder andere voor het Industrieplein. Een nieuw stukje busbaan tussen de halte Sluis Weurt en de huidige busbaan is daarom gewenst en het streven is om dit al in 2022 uit te voeren. Deels krijgen we naar verwachting hiervoor subsidie van de provincie Gelderland. Gesprekken hiervoor gaan nog.

We realiseren het fietspad Verlengde Waalbrug Oostzijde
Afgelopen jaar heeft Rijkswaterstaat (RWS) op verzoek van gemeente Nijmegen een tweerichtingsfietspad gerealiseerd op de voormalige busbaan op de westelijke parallelbaan van de Waalbrug. Ook is de oostelijke parallelbaan geschikt gemaakt als tweerichtingsfietspad. Aan de zuidwest-, zuidoost- en noordwestzijde heeft gemeente Nijmegen de aansluitende fietspaden aangepast. In 2022 wordt alsnog de beoogde aanpassing aan het fietspad aan de noordoostzijde van de Waalbrug (Verlengde Waalbrug tot bunker bij hoek Turennesingel) gerealiseerd.

We vervangen de verkeersmanagementcentrale (VMC)
De functie van regionale toezicht ruimte (RTR) wordt in het nieuwe systeem geïntegreerd. De RTR functie wordt momenteel uitgevoerd door de stichting RTR in opdracht van de Politie. De technieken, netwerken en software in de VMC kunnen dit binnen de middelen voor de vervangingsinvestering uitvoerbaar maken.

We starten met de vervanging van de parkeerapparatuur Keizer Karel garage
De vervanging zal in 2022 worden voorafgaan door een Europese aanbesteding.

We vervangen verkeersregelinstallaties (VRI's)
We gaan in 2022 een aantal verouderde VRI's vervangen omdat hierbij de veiligheid in het geding is.

Samenwerkingen en verbonden partijen

DAR
Een schone stad is een aantrekkelijke stad. Daarom werken we met verschillende partijen samen om zwerfafval zo veel mogelijk te voorkomen. Een grote partij hierin is DAR. In het contract met DAR hebben we de afspraken gecombineerd met de inzameling en verwerking van afval die bij het programma Openbare Ruimte horen.
Voor het programma Bereikbaarheid verzorgt de DAR het reinigen van de openbare ruimte en de gladheidsbestrijding, beide onderdeel van het taakveld Verkeer en vervoer.

Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
We werken intensief met de regio Arnhem Nijmegen samen om de regionale bereikbaarheidsaanpak uit te voeren. Onderdeel hiervan vormt het programma Slim en Schoon waarbinnen projecten als de e-HUBS en de werkgeversaanpak vallen. De provincie Gelderland en het Rijk zijn binnen dit programma ook belangrijke partners.

De Verstedelijkingsstrategie richt zich op de langetermijnplanning van toekomstige woon- en werklocaties tot 2040. Deze strategie laat zien hoe de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen de groei van landschap, wonen, economie en mobiliteit goed vorm geeft. Ook helpt de strategie de daarvoor benodigde investeringen te vinden. Partners die hierbij betrokken zijn, zijn de Rijksoverheid (ministeries van BZK en IW, LNV en EZK), de provincie Gelderland, Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen, de regio Foodvalley en de 26 gemeenten in de beide regio’s.

Externe partijen: bewoners, ondernemers, Fietsersbond en BRENG
Samen met de stad werken we aan een verdere verduurzaming van het vervoer. We praten met bewoners over nieuw beleid, in het kader van projecten en op uitvoeringsniveau. Ook worden ondernemers betrokken om te bepalen hoe bijvoorbeeld een verdere verschoning tot stand kan worden gebracht of hoe we om kunnen gaan met parkeervraagstukken. Daarnaast werken we actief met een werkgeversaanpak waarbij bedrijven handreikingen krijgen om hun werknemers duurzamer te laten reizen, buiten de spits of minder te laten reizen (vaker thuis werken).

Me de Fietsersbond hebben we veel contact om de kwaliteit van ons fietsnetwerk te verbeteren. We zijn actief in gesprek en nemen suggesties mee in planvorming. Hetzelfde geldt voor BRENG. We proberen BRENG zo vroeg mogelijk in trajecten mee te nemen zodat het belang van de bus in onze afwegingen ook meegewogen wordt. Omdat we een stad zijn die compacter wordt, is het vaak een uitdaging om een goede balans te vinden in de integrale keuze. Ruimte voor het één gaat per definitie ten koste van ruimte voor het ander.

Provincie Gelderland
De provincie Gelderland is als concessieverlener verantwoordelijk voor het openbaar vervoer in de regio. Daarnaast werken we nauw met de provincie samen waar het de regionale bereikbaarheid betreft zoals onderhoud aan de hoofdwegen, bereikbaarheid per trein en bus, snelle fietsroutenetwerk en onderzoek naar Hub-locaties.

Werken op regie
Eén van de pijlers in de beleidsnota “Geef (ze) de openbare ruimte” is integraal werken, waarbij we ons willen concentreren op een regiefunctie en ons zo ver mogelijk willen terugtrekken uit de uitvoering. We willen de uitvoerende partijen de ruimte geven om meer delen van het gemeentelijke takenpakket over te nemen. Hiervoor zijn grotere, integrale opdrachten aan enkele uitvoerende partijen noodzakelijk.
We zoeken vooral partners die naast de uitvoering ook meer beheerstaken kunnen overnemen. Denk hierbij aan het uitvoeren van inspecties, het oppakken en herstellen van meldingen, voorstellen doen voor verbetering en de jaaropdracht en de kwaliteit controleren. Met OSN (onderhoud nieuwe stadsbrug) en I-Lent (onderhoud Verlengde Waalbrug) hebben we al twee partijen die én integraal onderhoud plegen én beheerstaken op zich nemen.

Daarnaast zijn er enkele partners die, naast de uitvoering, ook meerdere beheerstaken van ons overnemen. Denk hierbij aan het asfaltbestek met Van Gelder, de raamovereenkomst Onderhoud en herstel civiele kunstwerken met Hegeman en de overeenkomst onderhoud en installatiewerk van de openbare verlichting met Spie Infratechniek (voormalig Ziut). We zijn nu aan het kijken welke huidige (aflopende) contracten geschikt zijn om meer delen van het gemeentelijk takenpakket in op te nemen.
Naast onderhoudscontracten voeren we ook projecten uit waarin we samen met marktpartijen werken aan onze doelstellingen. Een mooi voorbeeld is de reconstructie van de Malderburchstraat, waar we door Rapid Circular Contracting (nieuwe manier van inkopen die de markt maximaal uitdaagt om met noodzakelijke, slimme en innovatieve oplossingen te komen, waarbij circulariteit, duurzaamheid en social return centraal staan) samen met Van Gelder onze circulaire ambities hebben vormgegeven.

Wat kost het?

Bedragen * €1 mln	Rekening	Begroot				
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Lasten						
0.63 Parkeerbelasting	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2.1 Verkeer en vervoer	35,2	36,6	37,2	37,6	38,1	38,5
2.2 Parkeren	11,4	12,7	13,0	13,4	13,2	13,2
2.4 Economische Havens en waterwegen	1,0	1,2	1,0	1,0	1,0	1,0
2.5 Openbaar vervoer	0,9	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0
	48,4	**51,4**	**52,3**	**53,1**	**53,3**	**53,8**
Baten						
0.63 Parkeerbelasting	13,8	18,0	18,3	18,3	18,3	18,3
2.1 Verkeer en vervoer	5,3	4,4	2,4	2,0	2,0	2,0
2.2 Parkeren	0,4	3,5	1,5	0,5	0,5	0,5
2.4 Economische Havens en waterwegen	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
2.5 Openbaar vervoer	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
	20,8	**27,2**	**23,5**	**22,1**	**22,1**	**22,1**
Saldo van lasten en baten	**27,6 N**	**24,2 N**	**28,7 N**	**30,9 N**	**31,1 N**	**31,6 N**

V=voordeel; N=nadeel

Financieel overzicht ambities

Ambities/doelen; bedragen * € 1 miljoen	baten	lasten	saldo
Veilig bereikbare stad			
Bereikbaarheid stad	0,6	1,0	**0,5 n**
Bereikbaarheid (econ)kerngebieden	0,0	3,1	**3,1 n**
Bereikbaarheid binnenhaven	0,8	0,9	**0,1 n**
(Fiets)parkeerfaciliteiten	19,7	9,5	**10,2 v**
Kwaliteit wegen, civiele kunstwerken	2,1	17,2	**15,1 n**
Schoonmaak straten	0,2	10,2	**10,0 n**
Uitvoeringskosten	0,2	10,2	**10,0 n**
Duurzaam verkeerssysteem			
Stimulering bewuste vervoerskeuze	0,0	0,2	**0,2 n**
Uitvoeringskosten			
Totaal	**23,5**	**52,3**	**28,7 n**

Veranderingen in de begroting

bedragen * € 1.000	2022	2023	2024	2025
Onderhoudsbudget (2022 tbv openbare verlichting)	-575	-575	-575	-575
Stimulering laadinfra	-125	-125	-125	-125
Uitvoering Deelmobiliteit	-25	-25	-25	-25
Totaal	**-725**	**-725**	**-725**	**-725**

Onderhoudsbudget (2022 tbv openbare verlichting)

De gemeente Nijmegen heeft in 2018 een tienjarig onderhoudscontract voor de Openbare verlichting (OVL) afgesloten met een marktpartij. Deze heeft daarmee de opdracht gekregen om voor een vast bedrag van in totaal € 15 miljoen het OVL areaal zo maximaal mogelijk te verduurzamen, in een zo goed mogelijke conditie te brengen en tien jaar te onderhouden. Het onderhoud richt zich met name op (on)veiligheid, onderhoudbaarheid en functionaliteit van de installatie. In het eerste jaar zal het budget worden ingezet voor de openbare verlichting. In de latere jaren zullen de budgetten worden betrokken bij de opgave voor onderhoud kapitaalgoederen.

Inrichting laadinfra
Nijmegen is de afgelopen jaren volgend geweest aan de ontwikkelingen; als mensen een laadpaal in hun straat wilden, gingen we dit overwegen. Nijmegen loopt nu met het aantal laadpalen achter op vergelijkbare steden en ook het aantal elektrische voertuigen blijft duidelijk achter bij vergelijkbare steden. Het gemiddelde ligt op ruim 10 elektrische voertuigen per 1.000 inwoners; in Nijmegen is dit ruim 5. We willen hierin daarom pro-actiever optreden. We hebben medio 2022 een programma hiervoor gereed. Hiervoor zijn structureel financiële middelen nodig van € 125.000.

Uitvoering Deelmobiliteit
In 2021 stellen we ons deelprogramma deelmobiliteit vast, zorgen we voor uitvoeringsregels en passen we onze APV aan. Dat betekent dat we vanaf dat moment dit programma uitvoeren. Hiervoor is 0,5 fte noodzakelijk (uitrol van eHUBS / deelmobiliteit, niet alleen in vergunningverlening, maar ook inrichting openbare ruimte, laadinfra, parkeerplekken e.d). We gaan ook investeren in slimme en schone logistiek, zoals het bevorderen van logistieke hubs en het laten bezorgen van onze eigen facilitaire stromen via een hub.
Zonder ambtelijke ondersteuning zullen we deze ambitie moeten aanpassen of uitstellen. Het is randvoorwaardelijk vanuit het vastgestelde ambitiedocument mobiliteit en de omgevingsvisie en hangt direct samen met het verdichten en toevoegen van woningen en bedrijven in de stad.

Indicatoren

Hieronder zijn de indicatoren opgenomen van het programma Bereikbaarheid. Meer onderzoeksresultaten en statistieken over dit programma kunt u vinden in de Stads- en Wijkmonitor.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Rapportcijfers voor bereikbaarheid en parkeermogelijkheden:								
Rapportcijfer ondernemers voor bereikbaarheid gehele stad		6,9		6,7		6,1		
AUTO								
Rapportcijfer bewoners voor bereikbaarheid van stad per auto	6,4		6,9		6,9		6,5	
Rapportcijfer bewoners voor bereikbaarheid binnen stad per auto	5,9		6,2		6,2		6,0	
Rapportcijfer ondernemers voor bereikbaarheid bedrijfslocatie per auto		7,1		7,2		6,7		
rapportcijfer ondernemers voor bereikbaarheid bedrijfslocatie voor vrachtverkeer		6,5		6,1		6,2		
Rapportcijfers bezoekers stadscentrum voor bereikbaarheid van binnenstad per auto		6,9		6,9		6,9		6,9
Rapportcijfer bezoekers stadscentrum voor autoparkeergelegenheid		6,7		6,8		6,8		7,0
FIETS								
Rapportcijfer bewoners voor bereikbaarheid binnen stad per fiets	7,8		8,0		8,1		8,1	
Rapportcijfer ondernemers voor bereikbaarheid bedrijfslocatie per fiets		7,9		8,1		8,2		
Rapportcijfers bezoekers stadscentrum voor bereikbaarheid van binnenstad per fiets		7,8		7,7		8,2		8,0
Rapportcijfer bezoekers stadscentrum voor fietsenstallingsmogelijkheden		7,3		7,2		7,5		7,3
BUS								
Rapportcijfer bewoners voor bereikbaarheid binnen stad per bus	7,1		7,5		7,4		7,2	

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Rapportcijfer ondernemers voor bereikbaarheid bedrijfslocatie per OV		7,0		7,0		7,4		
Rapportcijfers bezoekers stadscentrum voor bereikbaarheid van binnenstad per OV		7,6		7,6		7,9		7,7
Aantal letselslachtoffers per jaar:			119	120	82	87	61	70
voetganger			1	7	4	10	5	5
fiets			31	18	30	21	21	21
e-bike/bromfiets			24	34	21	26	18	24
auto/motor			13	24	19	27	14	12
overig			50	37	8	3	3	8
aantal geregistreerde verkeersongevallen per 1.000 inwoners	5,7	6,2	7,2	8,3	7,3	6,6	6,0	5,1
gemiddelde benchmark	6,9	6,5	8,0	8,8	8,7	8,8	8,7	6,5

Toelichting

- *Aantal letselslachtoffers per jaar*
  De ongevallenregistratie is de afgelopen jaren verbeterd. Zo is voor steeds meer ongevallen de vervoerswijze opgenomen. Daardoor zien we in de tijdreeksen een afname van het aantal “overig”.
- *Gemiddelde benchmark*
  Het gemiddelde voor de steden Arnhem, Eindhoven, Enschede, Groningen, Leiden, Maastricht, Nijmegen en Tilburg.

Wonen en stedelijke ontwikkeling

Wat zijn onze ambities en doelen?

Ambitie	We zijn een aantrekkelijke stad om te wonen, met goede werklocaties, openbare ruimtes en voorzieningen
Doelen	

* We behouden en versterken de ruimtelijke kwaliteit van onze stad, door zorg te dragen voor een goede ruimtelijke ordening.
* We verbeteren de ruimtelijke kwaliteit van onze stad door nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen te ondersteunen dan wel zelf te initiëren en te (laten) realiseren om zo de ambities uit de Omgevingsvisie te kunnen realiseren.

Ambitie	We zijn een stad met een gevarieerd woningaanbod dat aansluit bij de vraag van alle nieuwe en bestaande bewoners
Doelen	

* We realiseren onze woningbouwopgave uit de Omgevingsvisie en uitvoeringsagenda wonen.
* We hebben voldoende beschikbaar en betaalbaar aanbod van sociale woonruimte.
* We hebben voldoende goede woningen voor studenten en starters, waarbij overlast wordt tegengegaan.
* We hebben een rechtvaardige en evenwichtige verdeling van de vrijkomende schaarse sociale woonruimte.

Wat willen we komend jaar bereiken?

We realiseren onze woningbouwopgave uit de Omgevingsvisie en uitvoeringsagenda wonen
Nijmegen blijft de komende jaren groeien. Wij groeien in inwonertal sneller dan vergelijkbare steden. Dit biedt kansen en uitdagingen. We hebben een forse woningbouwopgave, voornamelijk te realiseren in Nijmegen-Noord en het Waalfront. Meer huurwoningen in het sociale en middeldure segment zijn daarbij nodig om huishoudens uit alle inkomensgroepen goed te kunnen blijven bedienen.

In 2022 gaan we de Omgevingsvisie actualiseren.

In 2022 gaan we verder met de realisatie van structuurbepalende, stedelijke ontwikkelingsprojecten, zoals de Waalsprong, het Waalfront, het Valkhofkwartier en de transformatie van het Stationsgebied en Winkelsteeg. Daarnaast gaan we in 2022 door met het scheppen van fysieke ruimte voor de realisatie van culturele en maatschappelijke voorzieningen en de verdere uitvoering van het project Nijmegen Aardgasvrij.

Nijmegen-Noord
In 2022 blijven we hard doorbouwen aan dit stadsdeel, we verkopen grond voor honderden woningen, zijn druk bezig met bouw van het winkelcentrum en vervolgen het participatieproces voor de plannen op het eiland Veur-Lent en Hoge Bongerd. Daarnaast ronden we Woenderskamp en Zuiderveld af en starten we de realisatie van Zuiderveld-Oost en Vossenpels. Ook werken we aan verbetering van de bereikbaarheid met de Dorpensingel en de afrit van de A15.

Waalfront

In 2022 blijven we doorwerken aan de realisatie van Waalfront, de afronding van de 3 paviljoens met appartementen in het Park Fort Kraijenhoff (42 woningen) en de bouw van Dijkkwartier Oost (320 woningen). De ontwikkeling van de eerste blokken Waalkwartier en de herontwikkeling van de Honig zijn in 2022 belangrijk.

Valkhofkwartier
In 2021-2022 wordt de herinrichting van de Hoogstraat en Lindenberg gerealiseerd. Met dit project leggen we de verbinding tussen het kern winkelgebied en het park richting de Waalkade. In 2022 is de start gepland van een grootscheepse renovatie van het monumentale Valkhofpark met de rijksmonumentale gebouwen erin. In 2022 willen we ook de voorbereiding van het Kelfkensbos starten, zodat deze in 2023 uitgevoerd kan worden.

Winkelsteeg
In 2022 werken we samen met de woningbouwcorporatie aan de afronding van de realisatie van circa 500 tijdelijke woningen op de “compaq-locatie”. Op basis van de ontwikkelvisie en grondexploitatie Winkelsteeg werken we aan de voorbereiding van de transformatie van Winkelsteeg.

Novio Tech Campus
In 2022 verkennen we de doorontwikkelingsmogelijkheden voor Novio Tech Campus in relatie tot de ontwikkeling van Winkelsteeg. Met de relevante partners komen we tot een aanpak om de cluster Health en High Tech kansen te bieden voor verdere ontwikkeling.

Binnenstad
In 2022 werken we verder aan de ontwikkelingen in Vlaams Kwartier (Vlaamse gas/Tweede Walstraat, Molenpoortpassage en Elckerlyc) en het voormalige V&D-pand. Daarnaast zijn er enkele andere locaties waar eigenaren graag tot herontwikkeling over willen gaan. Wanneer dit past binnen de ontwikkeling van de Binnenstad en de vraag naar woningen, zullen we hiervoor ambitiedocumenten opstellen om zo de ontwikkeling te starten.

Stationsgebied
In 2022 werken we verder aan de ontwikkeling van de nieuwe Westentree en fietsenstalling. Wordt het ontwerptracee besluit voor het onderdeel Programma Hoogfrequent Spoor vastgesteld en wordt het bestemmingsplan voor de Westentree en fietsenstalling definitief. Verder zal de reactie van de markt op de tender Hezelpoort worden verwerkt en de gebiedsvisie voor het Westerkwartier in de Raad worden vastgesteld. Ook het bestemmingsplan voor de UWV locatie en de gemeentelijke kavel aan de Fresiastraat wordt in procedure gebracht. Voor de uitvoering van het BO MIRT besluit en de verdere ontwikkeling van een nieuw stationsgebouw, fietsenstalling, busstation en fietsinfrastructuur ondertekenen we de Bestuursovereenkomst. Voor diverse vastgoed ontwikkelingen worden ambitiedocumenten opgesteld.

Omgevingswet
In 2022 gaan we verder met de voorbereidingen voor de implementatie van de Omgevingswet. Vooralsnog is de bedoeling dat de Wet kwaliteitsborging (Wkb) gelijktijdig met de Omgevingswet in werking treedt, op 1 juli 2022. Door de Wkb gaat de Bouwbesluittoets voor een groot deel van de omgevingsvergunningaanvragen van de gemeente naar de private markt.

Kamerverhuur
Op 23 juni 2021 heeft de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State uitspraak gedaan over de Huisvestingsverordening. Het blijft mogelijk om voor woningen tot de NHG-kostengrens een omzettingsvergunning te eisen. Op basis van leefbaarheid mag geen vergunningsplicht gehanteerd worden. Begin 2022 wordt het kamerverhuurbeleid juridisch steviger onderbouwd als het facetbestemmingsplan voor kamerverhuur van kracht zal worden. De inhoud van het beleid blijft hetzelfde: goede kamerverhuur blijft mogelijk maar overlast gaan we tegen. Maar het instrumentarium dat we daarvoor inzetten zal juridisch sterker

zijn en beter bestand tegen beroep en bezwaar. We verwachten daarmee weer actief en effectief in te kunnen zetten op handhaving van het kamerverhuurbeleid.

Verkoop panden
We gaan ook in 2022 met de verkoopopdracht panden aan de slag. Door de voorgenomen verkoop van gemeentelijk vastgoed, niet zijnde maatschappelijk vastgoed of strategische aankopen, willen over de jaren 2019 t/m 2022 in totaal € 10 miljoen realiseren. Dit is grotendeels gelukt. Het resterende deel van € 1 miljoen verwachten we in 2022 te bereiken.
Voor 2023 en 2024 verwachten we aanvullend op de oorspronkelijke opdracht nog eens € 1 miljoen per jaar aan verkoopwinst in te kunnen boeken.
In 2022 gaan we ook verder met het verduurzamen van ons gemeentelijk vastgoed.

Samenwerkingen en verbonden partijen

Bewoners(organisatie), woningcorporaties, ontwikkelaars
Voor het bereiken van resultaten werken we lokaal samen met bewoners(organisatie), woningcorporaties, ontwikkelaars en een heel scala aan andere instellingen en organisaties.

Provincie, de gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen
We werken verder samen met onze partners zoals de provincie, de gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen in verschillende projecten.

Groene Metropoolregio
In 2022 werken we vanuit de versterkte regionale samenwerking in de Groene Metropoolregio samen met het Rijk en andere partners aan (verdere) invulling van het Verstedelijkingsakkoord en de afspraken in de Woondeal
De opgaven op de woningmarkt spelen landelijk, regionaal en lokaal, zowel kwantitatief als kwalitatief.
Aanpak van deze opgaven vereist samenwerking tussen het Rijk, provincie en gemeenten en in het verlengde daarvan tussen overheden en woningcorporaties, marktpartijen en maatschappelijke instellingen. Door samenwerking op diverse terreinen (expertise, regelgeving, financiële middelen) ontstaat een nieuw perspectief om de woonopgaven in stad, dorp en regio op te pakken. Hieraan wordt in de Groene Metropoolregio vorm en inhoud gegeven middels de Tempotafels waarin uitvoerings- en actiegericht wordt gewerkt op basis van concrete casuïstiek, aan versnelling in de woningbouw en zaken als groen, circulair en betaalbaar bouwen.

Verbonden partijen: Ontwikkelingsbedrijf Waalfront en Indigo BV
Om de geformuleerde ambitie te kunnen realiseren hebben wij een aantal samenwerkingsverbanden opgericht. Voor de gebiedsontwikkeling Waalfront is dat het ontwikkelingsbedrijf Waalfront en voor het huidige warmtenet in onze stad Indigo BV.

Wat kost het?

Bedragen * €1 mln	Rekening	Begroot				
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Lasten						
8.1 Ruimtelijke ordening	3,0	2,8	3,6	2,8	2,8	2,8
8.2 Grondexploitatie	98,5	110,3	82,5	77,1	68,1	70,2
8.3 Wonen en bouwen	19,2	13,1	12,0	11,5	11,0	11,3
	120,7	**126,2**	**98,1**	**91,3**	**81,9**	**84,2**
Baten						
8.1 Ruimtelijke ordening	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
8.2 Grondexploitatie	94,3	107,1	75,8	74,3	65,2	65,2
8.3 Wonen en bouwen	14,5	8,2	7,7	8,7	8,7	7,7
	109,2	**115,8**	**84,0**	**83,5**	**74,3**	**73,3**
Saldo van lasten en baten	**11,5 N**	**10,4 N**	**14,0 N**	**7,9 N**	**7,5 N**	**10,9 N**

V=voordeel; N=nadeel

Financieel overzicht ambities

Ambities/doelen; bedragen * € 1 miljoen	baten	lasten	saldo
Goede werklocaties en voorzieningen			
Behoud goede ruimtelijke ordening	0,4	0,9	**0,5 n**
Verbeteren ruimtelijke kwaliteit	76,0	82,9	**6,9 n**
Uitvoeringskosten	0,1	2,7	**2,5 n**
Gevarieerd woningaanbod			
Realiseren woningbouwopgave	7,5	6,8	**0,8 v**
Woningen studenten en starters	0,0	0,1	**0,1 n**
Uitvoeringskosten	0,0	4,7	**4,7 n**
Totaal	**84,0**	**98,1**	**14,0 n**

Veranderingen in de begroting

bedragen * € 1.000	2022	2023	2024	2025
Aanpak illegale kamerverhuur	-300	-300		
Bijdrage aan Stationsomgeving	-6.200			
Groene metropoolregio - programma wonen en stedelijke ontwikkeling	-125	-125	-125	-125
Korting ivm plan- en regelsoftware Omgevingswet	-169	pm	pm	pm
Kosten invoering Omgevingswet	-634	pm	pm	pm
ODRN (aanpassing uurtarieven en aanvulling ontwikkelagenda)	-532	-474	-237	-237
Ruimtelijke ontwikkeling	-420	-420	-420	-420
Verkoop panden		1.000	1.000	
Totaal	**-8.380**	**-319**	**218**	**-782**

Aanpak illegale kamerverhuur

In 2018 is gestart met een strenger kamerverhuurbeleid in reactie op toenemende overlast en het beschermen van schaarse woningen. Al snel zijn juridische procedures gestart. In 2020 heeft ons College besloten over de tijdelijke beleidslijn handhaving. In september 2020 heeft de raad ingestemd om een facet bestemmingsplan voor kamerverhuur in procedure te brengen, als instrument naast of in plaats van de huisvestingsverordening. 2022 is daarom extra geld nodig voor de uitvoering van het kamerverhuurbeleid. De recente uitspraak betekent niet dat aanpak illegale kamerverhuur geheel stopgezet moet of kan worden. We kunnen niet meer optreden tegen verkamering van panden boven de grens van de NHG. Duidelijk is ook na de uitspraak van de RvS dat we onderbouwing van ons beleid en de handhaving zorgvuldiger moeten doen, dit veroorzaakt extra kosten.

Bijdrage aan stationsomgeving
Het tekort aan (betaalbare) woningen is groot. Om de bouw van woningen te stimuleren, stellen Rijk en Provincie middelen ter beschikking. Nijmegen wil in het Stationsgebied in totaal ca 6.000 woningen realiseren en ruimte bieden voor ca. 3.000 nieuwe arbeidsplaatsen. Deze projecten bieden ook kansen voor verbeteringen op het gebied van bereikbaarheid. Daarnaast ook voor klimaatadaptieve maatregelen die nadelige effecten van droogte, hitte en wateroverlast tegengaan. Van de totaal benodigde middelen ontbreekt nog € 6,2 miljoen. Deze bijdrage aan het Stationsgebied brengen we ten laste van het programmaresultaat 2022.

Bijdrage Groene metropoolregio
Sinds 1 januari 2021 is de nieuwe versterkte regionale samenwerking in de Groene Metropoolregio een feit en werken 18 gemeenten samen aan vijf grote opgaven. Om de regionale ambities en acties voor deze vijf opgaven te realiseren is een Regionale Agenda en begroting 2022 opgesteld. Ons college heeft ingestemd met deze stukken en het voornemen uitgesproken om in te tekenen op alle vijf de opgaven. De basisfinanciering voor de Groene Metropool Regio is gedekt. Dat geldt echter nog niet voor de opgavenfinanciering. Voor elke opgave worden aanvullende middelen gevraagd van de deelnemende gemeenten, variërend van € 0,57 tot € 1,30 per inwoner. Een deel van deze middelen hadden wij al meerjarig begroot. Voor een bedrag van ca. € 345.000 is dat nog niet het geval. Deze budgetten zullen verdeeld worden over de programma's Economie en Toerisme (€ 110.000 voor de opgave ‘productieve regio en ontspannen regio’), Openbare Ruimte (€ 110.000 voor de opgave ‘circulaire regio’) en Wonen en Stedelijke ontwikkeling (€ 125.000 voor de opgave ‘groene groei en ontspannen regio’).

Korting i.v.m. plan- en regelsoftware Omgevingswet
In het kader van het Bestuursakkoord Implementatie Omgevingswet is in 2018 de beheerovereenkomst landelijke voorziening digitaal stelsel (DSO-LV) ondertekend. Gemeenten moeten aan deze landelijke voorziening financieel naar rato bijdragen. Hiervoor wordt vanaf 2020 een structurele uitname gedaan uit het gemeentefonds. Deze korting op het gemeentefonds is bij de jaarrekening 2020 verwerkt ten laste van het taakveld Ruimtelijke Ordening. Wij voorzien zeker op dit moment geen besparing op de uitvoeringskosten door de komst van deze landelijke voorziening. Landelijk is de voorziene besparing door de komst van de Omgevingswet nog volop onderwerp van discussie en lijkt de haalbaarheid hiervan in de opgenomen omvang klein. Toch willen we onderzoeken of dit (gedeeltelijk) haalbaar is op langere termijn. Dat is reden waarom we dit voor de jaren na 2022 als pm hebben opgenomen. Dit betekent dat we hier elk jaar bij de rekening en de begroting op terug zullen komen.

Kosten invoering Omgevingswet
In het najaar van 2021 verwachten we meer inzicht in de kosten die de invoering Omgevingswet en de Wkb (Wet kwaliteitsborging) met zich mee gaat brengen. De bouwtechnische toets als gevolg van de WKB heeft consequenties voor de werkzaamheden van de ODRN en voor de kostentoerekening en kostendekkendheid van onze bouwleges.
Het structurele effect is nu nog niet in te schatten.

ODRN (aanpassing structurele uurtarieven en aanvulling ontwikkelagenda)
De Raad heeft op 1 april 2020 ingestemd met de voorstellen van de ODRN om de tarieven te verhogen en om budget in te zetten voor een ontwikkelprogramma.
De tariefsverhoging is destijds in afwachting van een onderzoek niet structureel verwerkt. Naar aanleiding van een door TwynstraGudde uitgevoerd benchmarkonderzoek heeft het AB ODRN besloten dat een verhoging van het uurtarief realistisch is. Met de extra middelen worden de uurtarieven structureel aangepast. Daarnaast is er voor de ontwikkelagenda in 2022 eenmalig een extra bedrag nodig van € 58.000.

Ruimtelijke ontwikkeling
Voor de grote gebiedsontwikkelingen Stationsomgeving en Winkelsteeg/Kanaalzone zijn veel extra medewerkers nodig. We schatten de behoefte op 15-20 fte. Deze formatie is voor 80% rendabel, dat wil zeggen dat de loonkosten gedekt worden door de projecten. 20% van de loonkosten is niet rendabel. Dit betekent dus een uitzetting.

Daarnaast is 1,55 fte behoefte aan formatie waarvoor de dekking binnen de uitvoeringskosten is opgenomen

Verkooplijst uitbreiden met extra panden
Op dit moment wordt er gewerkt aan de bestaande opdracht voor verkoop van panden. Hierbij moeten er over vier jaren (2019 t/m 2021) in totaliteit 10 miljoen euro verdiend worden. We schatten in dat additioneel in 2023 en 2024 boekwinsten van 2 keer € 1 miljoen uit de verkoop van panden te behalen zijn.

Indicatoren

Hieronder zijn de indicatoren opgenomen van het programma Wonen en stedelijke ontwikkeling. Meer onderzoeksresultaten en statistieken over dit programma kunt u vinden in de Stads- en Wijkmonitor.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gemiddelde WOZ-waarde woningen (x 1.000 euro)	201	191	184	188	194	205	233	252
gemiddelde benchmark	194	184	179	181	186	198		234
Aantal nieuw gebouwde woningen per 1.000 woningen	8,6	14,3	8,7	17,7	17,5	13,7	10,7	5,8
gemiddelde benchmark	9,5	6,7	7,8	8,2	9,3	9,5	10,5	10,3
Ontwikkeling aantal woningen	76.518	77.248	78.678	79.593	78.200	79.473	80.710	81.717
Ontwikkeling aantal sociale huurwoningen	28.655	29.026	29.050	29.669	29.602	29.608	29.829	30.053
Ontwikkeling aantal middeldure huurwoningen (huurprijs tussen aftoppingsgrens en €900)			12.811			15.557		
Ontwikkeling aantal middeldure huurwoningen (huurprijs tussen liberalisatiegrens en €900)			3.740			4.570		
Ontwikkeling aantal goedkope koopwoningen			15.806	15.262	14.182	12.757	12.118	7.515
Ontwikkeling aantal aangepaste corporatiewoningen				3.609	3.541	3.483	3.477	3.633
Ontwikkeling totaal aantal aangepaste woningen			7.740			7.300		
Ontwikkeling aantal wooneenheden SSH&	5.551	5.703	6.186	6.291	6.280	6.343	6.470	7.515
Aantal corporatiewoningen toegewezen aan huishoudens < €36.000	1.356	1.618	1.322	1.419	1.531	1.440	1.541	1.122
Aantal corporatiewoningen toegewezen aan starters	913	1.076	884	1.012	745	602	749	532
Aantal koopwoningen naar starters in de voorgaande twee jaar			790			1.700		
Gemiddelde slaagkans op sociale huurwoning, voor (her)starters (in %)	9,3%	9,6%	7,5%	8,0%	7,1%	5,3%	5,4%	3,9%
Gemiddelde slaagkans op sociale huurwoning, voor doorstromers (in %)	13,2%	16,0%	11,1%	11,7%	10,7%	8,7%	9,2%	5,7%
Gemiddelde slaagkans op sociale huurwoning, totaal (in %)	10,8%	12,0%	8,9%	9,5%	9,4%	7,6%	7,7%	5,0%
Ontwikkeling aantal afgegeven omzettingsvergunningen (voor verkamerde panden)	1.138	1.171	1.215	1.240	1.272	1.813	1.866	1.882
Demografische druk	53,3%	53,9%	54,0%	53,6%	53,4%	53,8%	54,0%	54,5%
gemiddelde benchmark	55,7%	56,1%	56,6%	56,7%	56,8%	57,1%	57,1%	57,1%

Toelichting

- *Ontwikkeling aantal woningen*
  Per 1 januari 2017 mogen gemeenten in de BAG alleen nog zelfstandige woonruimte registreren (en geen onzelfstandige woningen zoals (studenten)kamers of kamers in verzorgingshuizen of woongroepen). Dit zorgt in de cijferreeks voor een trendbreuk.
- *Ontwikkeling aantal sociale huurwoningen*
  Het gaat om het aantal corporatiewoningen onder de liberalisatiegrens (in 2020: € 737,14).

- *Ontwikkeling aantal middeldure huurwoningen (twee varianten: tussen aftoppingsgrens en €900 en tussen liberalisatiegrens en €900)*
  Het gaat om een driejaarlijkse raming op basis van het WoonOnderzoek Nederland. De 'aftoppingsgrens' is een begrip uit de huurtoeslag. Als de huurprijs hoger is dan deze grens wordt de huurtoeslag 'afgetopt' ofwel verlaagd (de lage aftoppingsgrens lag in 2020 lag op €619,01). De huurliberalisatiegrens bepaalt of een huishouden een sociale-huurwoning bewoont of een woning in de vrije sector (de liberalisatiesgrens lag in 2020 op €737,14).
- *Ontwikkeling aantal goedkope koopwoningen*
  Het gaat om het aantal woningen met een WOZ-waarde onder de €200.000.
- *Aantal aangepaste corporatiewoningen*
  Het gaat om woningen die rollatorgeschikt zijn en woningen die rolstoelgeschikt zijn. De daling in de laatste jaren kan veroorzaakt worden door striktere toepassing van de criteria.
- *Ontwikkeling totaal aantal aangepaste woningen*
  Het gaat om een driejaarlijkse raming op basis van het WoonOnderzoek Nederland.
- *Aantal koopwoningen naar starters in de voorgaande twee jaar*
  Het gaat om een driejaarlijkse raming op basis van het WoonOnderzoek Nederland.
- *Ontwikkeling aantal afgegeven omzettingsvergunningen (voor verkamerde panden)*
  De flinke groei in 2018 heeft te maken met de coulanceregeling omzettingsvergunningen.
- *Demografische druk*
  De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.
- *Gemiddelde benchmark*
  Het gemiddelde voor de steden Arnhem, Eindhoven, Enschede, Groningen, Leiden, Maastricht, Nijmegen en Tilburg.

Openbare ruimte

Wat zijn onze ambities en doelen?

Ambitie	We zijn een klimaatbestendige stad waar de overlast van hitte, droogte en water tot een minimum wordt beperkt
Doelen	

* We onderzoeken, voorkomen en nemen maatregelen om de negatieve effecten van klimaatverandering op de stad op te vangen.
* We verbeteren de water- en groenstructuur zodat die technisch functioneert, beleving en gebruik biedt aan bewoners en klimaatbestendig is.
* We verbeteren het ecologisch beheer van het groen, de bossen en de natuurgebieden.

Ambitie	We hebben een groene, gezonde en vitale omgeving om in te wonen, te werken en te recreëren.
Doelen	

* We voeren de gemeentelijke watertaken (afvalwater, hemelwater en grondwater) duurzaam en doelmatig uit.
* We hebben een groene omgeving die bijdraagt aan de gezondheid van onze inwoners en bezoekers en uitnodigt tot spelen, bewegen en ontmoeten.
* We stimuleren natuur-inclusieve stadslandbouw door het ondersteunen van initiatieven.
* We beheersen, voorkomen en verminderen omgevingslawaai, luchtverontreiniging en bodemverontreiniging conform vastgestelde norm.
* We dragen mede zorg voor een goede rustplaats voor onze overleden bewoners.
* We beheersen, voorkomen en verminderen van schadelijke effecten door bedrijven en industrie conform vastgestelde norm.

Ambitie	We zijn een circulaire stad waar we verantwoord omgaan met grondstoffen en deze zoveel mogelijk opnieuw gebruiken.
Doelen	

* We zorgen voor inzameling van huishoudelijke afvalstromen.
* We zorgen voor afvalpreventie en verdergaande afvalscheiding bij huishoudens.
* We stimuleren een betere afvalscheiding bij bedrijven.
* We willen een circulaire economie in onze regio.

Ambitie	We zijn een energie neutrale stad waar evenveel energie wordt opgewekt als verbruikt.
Doelen	

* We realiseren samen met bewoners en organisaties een energietransitie en verduurzaming in de wijken.
* We realiseren samen met ondernemers en organisaties een energietransitie en verduurzaming bij bedrijven.
* We benutten kansen voor het opwekken en gebruiken van duurzame energie.

Wat willen we komend jaar bereiken?

We dragen zorg voor het gebruik, beheer en onderhoud van de stad van vandaag én morgen. Zo leveren we een bijdrage aan de grote opgaven van Nijmegen zoals deze zijn beschreven in het coalitieakkoord. We werken samen met bewoners aan een aantrekkelijke en toekomstbestendige openbare ruimte voor iedereen. Een leefomgeving die gezond en klimaatadaptief is. En waar mensen elkaar ontmoeten, zich thuis voelen en met plezier gebruik van maken. We geven hierbij ruimte aan initiatieven en participatie, zonder daarbij de techniek en de veiligheid uit het oog te verliezen. Vier belangrijke thema's binnen het programma openbare ruimte zijn klimaatadaptatie, onze groene en gezonde omgeving, het stimuleren van circulairiteit en het zij van een duurzame en energieneutrale stad. Samen met partners in stad en regio werken we samen aan deze thema's.

We gaan in 2022 concreet aan de slag met het volgende:

We starten met de uitvoering van het klimaatadaptatieplan
Het klimaat verandert en dat merken we in de stad: er zijn plekken waar het in de zomer erg heet wordt en er zijn straten met wateroverlast na een stortbui. We willen de effecten van klimaatverandering beter op kunnen vangen in de stad. We benutten daarom de kansen die de Woondealgebieden (Winkelsteeg en Stationsomgeving) bieden en implementeren het in 2021 uitgewerkte klimaatadaptatieplan. In 2022 werken we de toolbox klimaatadaptatie verder uit en brengen we de financiële opgave voor de komende jaren verder in beeld, zodat klimaatadaptatie nog meer onderdeel wordt van de nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen en herinrichtingen in de stad.

We voeren het Bomenplan en het Biodiversiteitsplan uit
Deze twee in 2021 vastgestelde uitwerkingen van de Omgevingsvisie geven een kader voor het groenbeleid. Maar er moeten nog tal van zaken uitgewerkt worden. Jaarlijks wordt er onder andere een plan gemaakt voor het aanplanten van 625 bomen. Ook zal de compensatieregeling voor bomen worden uitgewerkt. Voor de hoofdgroenstructuur worden de ecologische verbindingen nader uitgewerkt. Er komt een plan om de aanleg van de belangrijkste ontbrekende faunapassages op haalbaarheid te toetsen. En er worden nieuwe beheerplannen opgesteld voor de stadsbosjes en de poelen. Het groenbeheer en maaibeleid voeren we zoveel mogelijk ecologisch verantwoord uit.

We optimaliseren ons beleid en uitvoering op het gebied van riolering en water
In 2021 zijn we gestart met het evalueren van het Gemeentelijk Rioleringsplan Nijmegen 2017-2023, waarbij beoordeeld is of de doelen/ambities op 'schema' liggen en of eventuele bijsturing nodig is. In 2022 gebruiken we deze inzichten voor het verder optimaliseren van rioleringsbeleid en bijbehorende uitvoering. In 2022 gaan we verder met het opstellen van de ontwikkelingsperspectieven voor de Nijmeegse watertaken. Zo creëren we kansen voor doelmatige verduurzaming van de watersystemen en een klimaatbestendige en waterrobuuste stad. Voor Neerbosch Oost, Winkelsteeg, Hatert en de Noord-Oostkanaalhavens hebben we samen met het Waterschap Rivierenland de waterbergingsopgaven bepaald volgend uit het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) voor een watersysteem dat klimaatbestendig is. De maatregelen die daaruit voortvloeien pakken we zoveel mogelijk op samen met gebiedsontwikkelingen zoals Winkelsteeg/Kanaalzone.

We werken aan een energieneutraal en aardgasvrij Nijmegen
We blijven ook in 2022 werken aan onze ambitie om in 2045 een energieneutrale en aardgasvrije stad te zijn. De focus ligt op projecten om woningen aardgasvrij te maken in Zwanenveld, Stationsgebied en Hengstdal en het stimuleren van de ontwikkeling van nieuwe duurzame warmtebronnen. Daarnaast richten we ons op het verminderen van de warmtevraag door het stimuleren van isolatiemaatregelen. Daarnaast willen we duurzame initiatieven in de wijken stimuleren. Bovendien is er een aanpak voor bedrijven in ontwikkeling, waarmee we onder andere bedrijfsdaken beter willen benutten voor zonne-energie en ons netwerk Power 2 Nijmegen gericht inzetten voor initiatieven van ondernemers. Samen met de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen gaan we onderzoeken of we een Regionaal Expertisecentrum voor energietransitie voor bedrijven op kunnen zetten. Ook geven we zelf het goede voorbeeld met het verduurzamen van de eigen organisatie.

We nemen maatregelen om de luchtkwaliteit in Nijmegen te verbeteren
In de tweede helft van 2020 is het uitvoeringsprogramma luchtkwaliteit vastgesteld. Met zo'n 30 maatregelen willen we zorgen voor minder uitstoot van roet, fijnstof en stikstof in de stad. In 2021 zijn we gestart met de uitvoering en dit zetten we ook in 2022 onverminderd voort. We nemen deel aan het Schone Lucht Akkoord en zorgen onder andere voor subsidieregelingen om vervuilende bestelbusjes, brommers en scooters te laten vervangen en sluiten een convenant af met een aantal bedrijventerreinen om het wagenpark te verschonen. Ook houtstook is een thema dat om onze aandacht vraagt, onder andere door uitvoering te geven aan een pilot om overlast te verminderen.
Daarnaast blijven we inzetten op onze lobby voor schone scheepvaart en een gezonde leefomgeving aan de rivier. Ook starten we met de voorbereidingen voor het invoeren van drie zero-emissiezones en het weren van brom- en snorfietsen in bepaalde delen van de stad. We geven tenslotte uitvoering aan het in 2021 vastgestelde meetplan voor Nijmegen West.

We gaan aan de slag met circulaire projecten
We willen een voorbeeldregio zijn op het gebied van circulariteit. Daarom gaan we in 2022 aan de slag met een aantal projecten die bijdragen aan de circulaire doelstellingen. Dit doen we bijvoorbeeld via de Woondeal, met vijf voorbeeldstraten op het gebied van duurzame Grond-, Weg en Waterbouw (GWW) en in samenwerking met The Economic Board. In 2022 bouwen we de inzamelstructuur voor de gescheiden inzameling en verwerken van luiers en incontinentiemateriaal verder uit. We gaan bedrijfsafval in de Binnenstad op een andere manier inzamelen, Met deze maatregelen maken we een verdere stap naar 75% afvalscheiding en minder restafval. We zetten in op betere afvalscheiding voornamelijk via communicatie en educatie, maar waar nodig ook via handhaving. Ook stellen we nieuw afvalbeleid vast, waardoor nog meer huishoudelijk afval opnieuw kan worden gebruikt.

Start vervangingsgolf kapitaalgoederen
Eén van onze ambities is om een groene, gezonde en vitale omgeving te bdieden waarin mensen prettig en veilig kunnen wonen, werken en recreeren. Uit financiële overwegingen is de afgelopen decennia echter terughoudend geïnvesteerd in de openbare ruimte. Hierdoor konden de kapitaalgoederen (zoals wegen, openbare verlichting etc.) niet overal en tijdig goed worden onderhouden, waardoor zowel de technische kwaliteit als de beeldkwaliteit van voorzieningen terug is gelopen. In 2022 willen we starten met een vervangingsgolf voor de kapitaalgoederen. We presenteren hiervoor een nota kapitaalgoederen, waarin verantwoording wordt afgelegd over de staat van het onderhoud van onze kapitaalgoederen. Ook geven we hiermee inzage in de benodigde investeringen en reserveringen om te kunnen voldoen aan de vastgestelde kwaliteitseisen, beleidsdoelen en ambities. De kapitaalgoederen zijn ondergebracht in de programma's Openbare Ruimte en Bereikbaarheid.

We blijven groen, gezond en in beweging
We realiseren op 2 à 3 locaties groene sociale knooppunten in de wijk waar jong en oud met en zonder beperking kunnen spelen, bewegen en ontmoeten. Dit gaat samen met aanpassing en afbouw van kleinere speelplekjes rond die knooppunten. Vanuit de Beweegagenda gaan we verder met het vormgeven van sportieve initiatieven in de openbare ruimte, zoals beweegroutes en bv. een pumptrack. Hoe dit er precies uit gaat zien, hangt afvan de initiatieven van bewoners en organisaties in de stad.

Samenwerkingen en verbonden partijen

Dar NV
Dar verzorgt voor de gemeente Nijmegen de afvalinzameling. Ook uitvoerende taken op het gebied van integraal beheer van de openbare ruimte (IBOR) zijn ondergebracht bij Dar. In het contract met de DAR hebben we deze afspraken gecombineerd met die over het reinigen van de openbare ruimte en gladheidsbestrijding, die bij het programma Bereikbaarheid horen. In samenwerking met Werkbedrijf Nijmegen heeft de Dar ook een belangrijke rol voor onze gemeente op het gebied van 'social return' (werkervaring en de toeleiding van inwoners naar de arbeidsmarkt).

MARN
Via de MARN is de continuïteit van de verwerking van brandbaar restafval en GFT bij ARN BV gewaarborgd. Daarbij ontstaan nuttige bijproducten zoals warmte voor het warmtenet, duurzame energie, biogas en compost. Daarmee draagt MARN bij aan een duurzaam afvalbeheer. Tevens kan de gemeente Nijmegen via het aandeelhouderschap van MARN sturen op de verdere strategische ontwikkeling van ARN.

ODRN
Het doel van de Omgevingsdienst Regio Nijmegen (ODRN) is om hogere kwaliteit van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) te bereiken tegen lagere kosten: sneller, beter, goedkoper. Om dit te bereiken zijn verschillende VTH-taken van de 6 gemeenten in de regio Nijmegen en de Provincie Gelderland gebundeld in de ODRN.
De ODRN voert een gemêleerd takenpakket uit dat onder andere bestaat uit vergunningverlening en handhaving op milieugebied. Daarmee bevorderen wij de kwaliteit van de leefomgeving.

Werken op regie
We concentreren ons op een regiefunctie bij de uitvoering van het beleid uit de nota “Geef (ze) de openbare ruimte”. We geven de uitvoerende partijen de ruimte om meer delen van het gemeentelijke takenpakket over te nemen waarbij ze naast de uitvoering ook meer beheerstaken overnemen. Een voorbeeld hiervan is het bomenbestek met Van Esch. De overeenkomst voor het onderhoud en de aanleg van speeltoestellen zal op korte termijn worden aanbesteed.

Wat kost het?

Bedragen * €1 mln	Rekening	Begroot				
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Lasten						
5.7 Openbaar groen en recreatie	12,5	14,5	14,6	14,7	14,4	14,4
7.2 Riolering	11,5	11,9	12,2	12,4	12,5	12,6
7.3 Afval	12,5	11,1	11,9	11,8	11,7	11,7
7.4 Milieubeheer	10,3	8,0	6,5	6,3	6,2	6,2
7.5 Begraafplaatsen	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0	0,1
	46,8	**45,5**	**45,2**	**45,2**	**44,8**	**45,0**
Baten						
5.7 Openbaar groen en recreatie	0,4	1,0	0,6	0,6	0,6	0,6
7.2 Riolering	16,5	16,5	17,0	17,1	17,3	17,4
7.3 Afval	5,7	5,3	5,3	5,3	5,3	5,3
7.4 Milieubeheer	1,1	0,5	0,5	0,5	0,4	0,5
	23,7	**23,3**	**23,4**	**23,6**	**23,7**	**23,9**
Saldo van lasten en baten	**23,1 N**	**22,2 N**	**21,7 N**	**21,6 N**	**21,1 N**	**21,2 N**

V=voordeel; N=nadeel

Financieel overzicht ambities

Ambities/doelen; bedragen * € 1 miljoen	baten	lasten	saldo
Klimaat-bestendige stad			
Opvangen klimaatverandering	0,0	0,6	**0,6 n**
Verbeteren water- en groenstructuur	0,0	9,7	**9,7 n**
Ecologisch beheer	0,0	0,8	**0,8 n**
Uitvoeringskosten	0,0	1,4	**1,4 n**
Groene, gezonde en vitale omgeving			
Duurzame uitvoering watertaken	17,0	11,2	**5,7 v**
Spelen, bewegen, ontmoeten in groen	0,6	2,2	**1,6 n**

Ambities/doelen; bedragen * € 1 miljoen	baten	lasten	saldo
Stim. natuurinclusieve stadslandbouw	0,0	0,1	**0,1 n**
Omg.lawaai,lucht&bodemverontr.	0,5	1,1	**0,6 n**
Zorgdragen rustplaats overledenen	0,0	0,1	**0,1 n**
Beheersen schadelijke effecten	0,0	1,9	**1,9 n**
Uitvoeringskosten	0,0	2,7	**2,7 n**
Circulaire stad			
Inzameling huishoudelijk afval	4,6	11,3	**6,7 n**
Minder (rest)afval huishoudens	0,0	0,4	**0,4 n**
Stimuleren scheiding bedrijfsafval	0,8	0,0	**0,8 v**
Circulaire economie in onze regio	0,0	0,2	**0,2 n**
Uitvoeringskosten	0,0	0,2	**0,2 n**
Energie- en klimaatneutrale stad			
Energietransitie in de wijken	0,0	0,7	**0,7 n**
Energietransitie bij bedrijven	0,0	0,4	**0,4 n**
Opwekken van duurzame energie	0,0	0,3	**0,3 n**
Totaal	**23,4**	**45,2**	**21,7 n**

Veranderingen in de begroting

bedragen * € 1.000	2022	2023	2024	2025
Groene metropoolregio - programma openbare ruimte	-110	-110	-110	-110
Inpandige afvalinzameling Waalkwartier	-185	-120		
Luchtkwaliteit Nijmegen West	-305	-150	-150	-150
Onderhoudsbudget - 2022 tbv bomen	-350	-350	-350	-350
Verdere scheiding inzameling afval	-300	-300	-300	-300
Bezuiniging beeldkwaliteit centrum herzien	-130	-130	-130	-130
Totaal	**-1.380**	**-1.160**	**-1.040**	**-1.040**

Bijdrage Groene metropoolregio

Sinds 1 januari 2021 is de nieuwe versterkte regionale samenwerking in de Groene Metropoolregio een feit en werken 18 gemeenten samen aan vijf grote opgaven. Om de regionale ambities en acties voor deze vijf opgaven te realiseren is een Regionale Agenda en begroting 2022 opgesteld. Ons college heeft ingestemd met deze stukken en het voornemen uitgesproken om in te tekenen op alle vijf de opgaven. De basisfinanciering voor de Groene Metropool Regio is gedekt. Dat geldt echter nog niet voor de opgavenfinanciering. Voor elke opgave worden aanvullende middelen gevraagd van de deelnemende gemeenten, variërend van € 0,57 tot € 1,30 per inwoner. Een deel van deze middelen hadden wij al meerjarig begroot. Voor een bedrag van ca. € 345.000 is dat nog niet het geval. Deze budgetten zullen verdeeld worden over de programma's Economie en Toerisme (€ 110.000 voor de opgave ‘productieve regio en ontspannen regio’), Openbare Ruimte (€ 110.000 voor de opgave ‘circulaire regio’) en Wonen en Stedelijke ontwikkeling (€ 125.000 voor de opgave ‘groene groei en ontspannen regio’).

Inpandige afvalinzameling Waalkwartier

In het afvalbeleid is de voorkeur opgenomen om bij nieuwe hoogbouw een deel van de afvalstromen inpandig in te zamelen. Bij de planvorming en planexploitatie van de eerste twee blokken van het Waalkwartier is hiermee geen rekening gehouden. Deze claim is een eenmalige tegemoetkoming hiervoor. Voor 2022 is nog € 185.000 nodig en voor 2023 nog eenmalig € 120.000 voor de bekostiging van paaltjes die het gebied afsluiten.
Bij nieuwe hoogbouwontwikkelingen wordt voortaan – conform beleid en HIOR - het inpandig inzamelen als uitgangspunt meegenomen.

Luchtkwaliteit in Nijmegen west
Luchtkwaliteit in Nijmegen west is een terugkerend thema in Nijmegen west, een binnenstedelijk gebied waar wonen – industrie - verkeer – scheepvaart op korte afstand van elkaar plaatsvinden. We werken op dit moment aan een raadsvoorstel om structureel extra te meten, rekenen en communiceren over de luchtkwaliteit in Nijmegen-west. Hiervoor is een extra budget nodig van € 150.000 per jaar en een eenmalig budget van € 155.000 in 2022 voor de aanschaf en installatie van extra meetapparatuur.

Onderhoudsbudget - 2022 tbv bomen
Naast het benodigde krediet voor aanplant bomen is een onderhoudsbudget nodig van € 350.000. Hiermee kunnen de bomen in stand worden gehouden. Daarnaast heeft de klimaatverandering een groot nadelig effect op het huidige bomenbestand. Vooral de lange droge periodes zorgen er voor dat er veel bomen per jaar doodgaan en verwijderd en herplant moeten worden. Voor het eerste jaar zal het extra budget worden ingezet voor het onderhoud van de bomen. In de latere jaren zullen de budgetten worden betrokken bij de opgave voor onderhoud kapitaalgoederen.

Verdere scheiding inzameling afval
Het stimuleren van een betere afvalscheiding leidt tot hogere kosten. De inzet van afvalcoaches kost jaarlijks € 45.000. Daarnaast leidt inpandige afvalinzameling tot hogere inzamelkosten (€ 155.000).
We starten dit jaar met de inzameling van luiers. Dit zal leiden tot structureel hogere inzamelingskosten en lagere verkoop van groene of rode zakken van in totaal rond € 100.000.

Bezuiniging 'Bijstellen beeldkwaliteit centrum' herzien
In de stadsbegroting 2020-2024 is de bezuiniging op de beeldkwaliteit in het centrum verwerkt. Het bijstellen van de beeldkwaliteit leverde een besparing op van € 130.000.
In de Stadsbegroting 2022-2025 draaien we deze bezuiniging terug. Dit extra budget zetten we in voor een schoner centrum.

Indicatoren

Hieronder zijn de indicatoren opgenomen van het programma Openbare ruimte. Meer onderzoeksresultaten en statistieken over dit programma kunt u vinden in de Stads- en Wijkmonitor.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Waardering bewoners openbare ruimte (samenvattende schaalscore)	6,8		6,8		7,0		7,0	
Percentage tijdig afgehandelde meldingen Meld & Herstel					86%	84%	80%	85%
Percentage bewoners dat in de buurt veel overlast van één of meer vormen van fysieke verloedering ervaart	22%	23%	23%	26%	21%		23%	
gemiddelde benchmark	28%	27%	27%	26%	26%		26%	
Percentage van het gemeentelijk oppervlak dat bestaat uit:								
openbaar groen						32%	32%	
water						10%	10%	
particulier erf (tuin)						25%	25%	
bebouwd / verhard						33%	33%	
Aantal bewonersideeën ingediend op ‘mijn wijkplan’						150	130	86
Aantal uitgevoerde bewonersideeën						68	40	24

Toelichting

- *Waardering bewoners openbare ruimte*
  De waarderingsscore is berekend op basis van zeven vragen in de Burgerpeiling. Het gaat om vragen over hoe schoon men de stad en buurt vindt, de tevredenheid over het onderhoud van groenvoorzieningen in de buurt, de tevredenheid over het onderhoud van a. wegen in de buurt, b. wegen voor autoverkeer in de stad en c. fietspaden in de stad en de tevredenheid over de verlichting in de buurt. Hoe hoger de score hoe gunstiger.
- *Percentage bewoners dat in de buurt veel overlast van één of meer vormen van fysieke verloedering ervaart*
  De bron is de landelijke Veiligheidsmonitor, die vanaf 2017 met tweejaarlijkse in plaats van jaarlijkse metingen werkt.
- *Aantal door bewoners ingediende ideeën op 'mijn wijkplan' en aantal uitgevoerde bewonersideeën 'mijn wijkplan'*
  Niet meegerekend zijn ideeën die namens bewoners door een medewerker van de gemeente geplaatst zijn. Een deel van de uitgevoerde bewonersideeën is in het jaar ervoor ingediend. Naast de 24 uitgevoerde bewonersideeën in 2020 (afgeronde projecten), waren er eind 2020 ook nog 27 ideeën in uitvoering.
- *Gemiddelde benchmark*
  Het gemiddelde voor de steden Arnhem, Eindhoven, Enschede, Groningen, Leiden, Maastricht, Nijmegen en Tilburg.

Cultuur en Cultureel Erfgoed

Wat zijn onze ambities en doelen?

Ambitie	We zijn een aantrekkelijke stad met een bereikbaar en hoogwaardig cultureel aanbod en hebben een cultureel klimaat gericht op vernieuwing en innovatie
Doelen	

* We maken kunst en cultuur toegankelijk voor en door iedereen.
* We vergroten de aantrekkingskracht van Nijmegen.
* We geven ruimte aan innovatie en creativiteit.

Ambitie	We zijn de oudste stad van Nederland, met een rijke historie en eigen karakter. We benutten dit unieke erfgoed om de aantrekkelijkheid van onze stad voor (nieuwe) bewoners, bedrijven en bezoekers te vergroten en hen nog sterker te verbinden aan de stad.
Doelen	

* We zorgen voor bescherming en instandhouding van ons erfgoed.
* We maken het verleden zichtbaar en beleefbaar.

Wat willen we komend jaar bereiken?

In 2022 werken we voor het tweede jaar aan uitvoering van de cultuurvisie Groei. en de Erfgoedstrategie 2020. Onderstaand een overzicht van belangrijkste zaken voor 2022:

We voeren het 2e jaar van het Actieplan Cultuur Nijmegen uit
De coronamaatregelen hebben een zware impact op de culturele sector. In 2021 en 2022 is Cultuur benoemd als 1 van de 3 speerpunten waarin we willen investeren. Hiervoor ontvangen we ook extra middelen vanuit het Rijk. Om hier uitvoering aan te geven hebben we voor deze jaren het Actieplan Cultuur Nijmegen vastgesteld. Dit plan is gericht op het overbruggen, herstellen en weerbaar en wendbaar maken van de culturele infrastructuur. Via diverse subsidieregelingen steunen en stimuleren we de sector. We hebben daarbij aandacht voor ZZP'ers, kleinere stichtingen en grote instellingen.

We maken een 2e masterplan voor de renovatie van de Stadsschouwburg
Bij de vaststelling van de begroting 2021 hebben we € 50.000 gereserveerd voor het maken van een Masterplan Schouwburg en € 4,5 miljoen voor de noodzakelijke vervanging van de theatertechniek en de ARBO- en veiligheids-technische aanpassingen in de zaal. In 2021 is het eerste masterplan Toekomstvisie Schouwburg gemaakt. Alle knelpunten zijn in dit 60-jarige rijksmonument geanalyseerd en voorzien van een integrale oplossing, inclusief financiële vertaling. Het plan combineert noodzakelijke renovaties en vervangingen met ingrepen die de schouwburg duurzaam en toekomstbestendig maken. Er wordt een relatie gelegd tot andere maatschappelijke functies en de omgeving. Bureau Toornend heeft dit masterplan geraamd op ca. 27 miljoen waarvan 4,5 mln. reeds beschikbaar is voor noodzakelijke en urgente ingrepen.

Naast dit masterplan hebben we de opdracht gegeven voor een 2e, soberder, masterplan die in 2022 wordt gepresenteerd. Hierin ligt de focus van de renovatie primair op de presentatiefunctie van de schouwburg en wordt geen koppeling gemaakt met de stad en de directe omgeving.

We blijven inzetten op de verbinding cultuur en andere domeinen

Verbinding met andere domeinen, zoals zorg, economie en onderwijs, heeft een impuls nodig. Deze verbinding gaat namelijk niet vanzelf. In 2022 verstrekken we voor de 2e keer subsidie via het Makersfonds. In deze regeling stimuleren we aanvragers om cultuur te verbinden met andere domeinen. Via project ‘Cultuur op school’ zetten we in op de verbinding met het onderwijs. We versterken hiermee in 2022 de kwaliteit van cultuureducatie voor scholen, zowel aan de kant van de aanbieders van cultuureducatie als aan de vraagkant in het onderwijs.

Versterking keten (jeugd)theater in Nijmegen en Gelderland
We hebben een rijke theatertraditie en deze willen we versterken en verbeteren. Ook de commissie Groei. riep hiertoe op. We zijn hier medio 2021 mee gestart en werken daar in 2022 aan verder. Dit doen we onder andere in de regio 025, met aandacht voor de aanwezige talenten in Nijmegen door met name (jonge) professionals op weg te helpen. Er komt meer ruimte voor innovatie en kwaliteit via talentontwikkeling en experiment door bijvoorbeeld theater aan vraagstukken of opgaven van andere domeinen te verbinden.

We investeren in huisvesting van culturele organisaties
Het onderzoek naar herhuisvesting en/of renovatie voor de hoofdlocatie van de Lindenberg loopt door in 2022. Voor de bibliotheek en de Lindenberg gaan we investeren in een gezamenlijke vestiging in Nijmegen-Noord. De locatie bevindt zich aan de entree van Hof van Holland. De voorbereiding hiervan vindt plaats in 2022. De bouw vindt in 2023 plaats.

Daarnaast is de jarenlange zoektocht naar een vervangende locatie voor het huidige Merleyn aan de Hertogstraat ten einde. Op de plek van het oude pompstation van Vitens aan de Nieuwe Marktstraat wordt een popzaal gebouwd voor 200 bezoekers. Na de verwachte bestemmingsplanwijziging, wordt in 2022 gestart met de nieuwbouw. De omwonenden aan de Nieuwe Marktstraat zijn hier bij betrokken.

De aanbesteding van de verbouwing van Museum het Valkhof staat gepland in het voorjaar van 2022. We verwachten eind 2022 te starten. Het museum sluit medio 2022 zijn deuren en organiseert vanaf dan op diverse locaties in de stad tentoonstellingen.

Het ontwerp van het gezamenlijk archeologisch depot, waarin de collectie van de provincie Gelderland en die van onszelf wordt bewaard, is naar verwachting het 4e kwartaal van 2021 gereed. Na de selectie van de aannemer start de uitbreiding en verbouwing in het 4e kwartaal van 2022. De oplevering staat gepland voor eind 2023.

We realiseren meer tijdelijke en permanente ateliers
Voor de uitvoering van ons atelierbeleid werken we samen met stichting SLAK. Op 4 locaties werken we aan uitbreiding van het aantal tijdelijke en permanente ateliers in 2022. In de Winkelsteeg onderzoeken we de mogelijkheden om atelierwoningen te realiseren. Er komen ateliers aan de Streekweg, in het Nymakwartier en de voormalige EKI fabriek in de Biezen (Nijmegen-West).

We gaan toekomstscenario's van De Bastei verkennen
Er is geconstateerd dat de subsidie aan De Bastei onvoldoende is om de huidige taken uit te voeren. Daarnaast kunnen andere ambities, bijvoorbeeld vanuit de erfgoedstrategie, niet zonder extra middelen opgepakt worden. Naast problemen met de exploitatie is ook het depot van de Bastei aan renovatie/vervanging toe. Om uit te zoeken wat er nodig is, is onafhankelijk onderzoek nodig. Hierin werken we diverse ambitieniveaus en scenario's uit. Voor 2022 geven we in afwachting van dat onderzoek eenmalig € 200.000 extra subsidie om een aantal basisfuncties professioneel te versterken. Het onderzoek levert input voor verhoging van de structurele subsidie vanaf 2023.

We wijzen 80 monumenten aan
Op basis van de Erfgoedstrategie 2020 zijn we begonnen met de inhaalslag voor het aanwijzen van monumenten. In 2022 wijzen we ongeveer 80 monumenten aan. Dit is de start van een meerjarig programma, zodat in 2026 zo’n

460 extra panden in de stad een extra bescherming genieten en de achterstand van de aandachtspandenlijst is weggewerkt.

We bereiken een nieuw publiek met aansprekende erfgoedverhalen
In 2022 maakt de erfgoedaanjager in samenwerking met instellingen en andere partijen in de stad aansprekende nieuwe presentaties en verhalen zichtbaar. We versterken de samenwerking tussen cultuurhistorische organisaties, werken aan een samenhangend programma en vinden nieuwe manieren om de verhalen van de stad te vertellen.

We versterken ons toeristisch profiel met de Limes als Unesco werelderfgoed
Ons Romeinse verleden is aangewezen Unesco werelderfgoed, als onderdeel van de Neder Germaanse Limes. In 2022 starten wij met de uitwerking van het Masterplan voor het behoud en de zichtbaarheid van het Romeinse Erfgoed in het kader van de Limes. Dit doen we in samenwerking met veel gemeenten, drie provincies, de Rijksoverheid en Duitse partners. Daarnaast presenteren wij als gaststad voor het 25ste Limescongres, Nijmegen als stad van de Romeinse Limes. Het internationale congres is in verband met Covid19 uitgesteld tot augustus 2022. Ook organiseren we activiteiten in de stad onder de titel Romeinse Zomer.

We leveren een bijdrage aan het 750 jarig bestaan van de Stevenskerk
In 2022 bestaat de Stevenkerk 750 jaar. We dragen bij aan de feestelijkheden vanuit het Actieplan Binnenstad en Verleden Verbeeld. Daarnaast ondersteunen wij de Stevenskerk bij Fase West van de grootscheepse restauratie.

Op weg naar 80 jaar vrijheid WO2
We zetten samen met de provincie en de regio een structureel programma neer gebaseerd op een nieuwe manier van herdenken. We borduren voort op de eerste editie van Free Future en overige activiteiten die in de stad ontstaan. Daarnaast hebben we ambities voor de viering/herdenking van 80 jaar vrijheid. Die werken we concreet uit met de partners in de stad. Hiermee realiseren we een cofinanciering van de provincie.

We benutten beschikbare publieksruimtes efficiënt
Bij de cultuurhistorische partners waar het Regionaal Archief Nijmegen mee samenwerkt is er extra aandacht voor samenwerking met de locatie Mariënburg van de Openbare Bibliotheek Gelderland Zuid. In samenwerking met de buren (bibliotheek, Huis van de Nijmeegse Geschiedenis) richten we de nieuwe publieksruimte bij het RAN in voor presentatie en educatie van onze collecties. Deze komt in 2022 beschikbaar.

We voeren de 'Hotspotmethode' uit
In 2021 hebben we de hotspotmethode ingevoerd. Daardoor kunnen (periodiek) belangrijke brede maatschappelijke thema's als hotspot worden aangewezen. De overheidsinformatie binnen een dergelijk thema wordt daardoor permanent te bewaren informatie en kan worden aangevuld met (delen van) particuliere archieven. Na vaststelling van de procedure in 2021, wordt hier in 2022 uitvoering aan gegeven door een eerste lijst met hotspots vast te stellen.

Samenwerkingen en verbonden partijen

We werken samen met culturele en cultuurhistorische organisaties en instellingen in de stad, met de Radboud Universiteit, gemeente Arnhem, de provincie Gelderland, de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed, Nederlandse Limes Samenwerking, Erfgoed Gelderland, Landsdeel Oost, het welzijns- en het onderwijsveld, Omgevingsdienst Regio Nijmegen. Er zijn geen verbonden partijen.

Wat kost het?

Bedragen * €1 mln	Rekening	Begroot				
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Lasten						
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurprod.	15,5	21,3	18,3	16,7	16,7	16,1
5.4 Musea	5,1	5,8	6,2	6,0	6,0	6,5
5.5 Cultureel erfgoed	2,8	2,8	2,6	2,1	2,2	2,3
5.6 Media	6,0	6,0	6,1	6,1	6,1	6,5
	29,5	**35,8**	**33,1**	**30,9**	**30,9**	**31,4**
Baten						
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurprod.	3,3	3,4	3,2	3,2	3,2	3,2
5.4 Musea	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
5.5 Cultureel erfgoed	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
	4,6	**4,5**	**4,4**	**4,4**	**4,4**	**4,4**
Saldo van lasten en baten	**24,9 N**	**31,3 N**	**28,8 N**	**26,5 N**	**26,6 N**	**27,0 N**

V=voordeel; N=nadeel

Financieel overzicht ambities

Ambities/doelen; bedragen * € 1 miljoen	baten	lasten	saldo
Aantrekkelijk cultureel aanbod en cultureel klimaat			
Kunst en cultuur voor iedereen	0,0	14,2	**14,2 n**
Vergroting aantrekkingskracht stad	3,2	12,4	**9,1 n**
Innovatie en creativiteit bevorderen	0,0	0,2	**0,2 n**
Uitvoeringskosten	0,0	0,4	**0,4 n**
Aantrekkelijke stad qua historie en eigen karakter			
Bescherming & instandhouding erfgoed	0,9	1,6	**0,7 n**
Verleden zichtbaar en beleefbaar	0,2	0,8	**0,6 n**
Uitvoeringskosten	0,0	3,5	**3,5 n**
Totaal	**4,4**	**33,1**	**28,8 n**

Veranderingen in de begroting

bedragen * € 1.000	2022	2023	2024	2025
Bastei	-200			
Bibliotheek Noord		pm	pm	pm
Budget 75jaar vrijheid / WOII (co-financiering prov)	-200	-200	-200	-200
Uitvoering atelierbeleid	-50	-50		
Totaal	**-450**	**-250**	**-200**	**-200**

De Bastei

De Bastei is ontstaan vanuit het natuurmuseum, maar is nu een natuur- en cultuurhistorisch centrum van Nijmegen. Het zet zijn locatie in als verbinding tussen de stad en de omliggende natuur. De Bastei ontvangt van de gemeente Nijmegen circa €600.000 op jaarbasis (waarvan € 315.000 structureel) voor de huur (€ 100.000) en voor het uitvoeren van tentoonstellingen, educatieprogramma's en rondleidingen in en om het museum. Het museum heeft in korte tijd een goede naam opgebouwd, de bezoekers zijn enthousiast, over de tentoonstellingen, de rondleidingen naar de Stadswaard en de groene campagnes zoals Steenbreek zijn succesvol en breiden zich uit naar andere gemeenten. De huidige subsidiëring is gebaseerd op het oude natuurmuseum en is niet toereikend. De Bastei is een aanzienlijk groter museum met bijbehorende ambitie. Er is onvoldoende budget voor ICT, HR en bedrijfsvoering, zodat projecten als Operatie Steenbreek niet goed ondersteund kunnen worden. Met het realiseren van de Bastei hebben wij als gemeente de ambitie om de Bastei meer te laten zijn dan een

vrijwilligersorganisatie, die het natuurmuseum altijd was. In de erfgoedstrategie is aangegeven dat de Bastei de rol van ‘poort vanuit het landschap’ zou kunnen oppakken, maar daar zijn extra middelen voor nodig. Om uit te zoeken wat er precies nodig is, is onafhankelijk onderzoek noodzakelijk. De Bastei heeft zelf een aantal scenario’s beschreven. Deze geven aan dat er € 400.000 tot € 700.000 extra subsidie nodig is, afhankelijk van de ambitie. Daarnaast is er investeringsbudget nodig om het depot uit te breiden en te laten voldoen aan de klimaateisen. Een onafhankelijk onderzoek moet uitwijzen welke scenario’s er mogelijk zijn gekoppeld aan de ambities. Met name op het groene en duurzame vlak worden vanuit de gemeente steeds meer activiteiten bij de Bastei belegd. Voor 2022 is eenmalig € 200.000 nodig om het minimale aantal basisfuncties professioneel te versterken. Daarnaast reserveren we eenmalig € 25.000 in het programma Cultuur en cultureel erfgoed voor een onafhankelijk onderzoek naar toekomstscenario’s. Dit onderzoek levert input voor verhoging van de structurele subsidie vanaf 2023.

Bibliotheek Noord
Realisatie van een bibliotheek in Nijmegen Noord heeft effect op de exploitatie van de OBGZ. Op dit moment is nog niet bekend wanneer de vestiging in Noord operationeel is en hoeveel extra-exploitatiemiddelen nodig zijn. Vooralsnog nemen we hiervoor vanaf 2023 een PM -post op.

Budget 75jaar vrijheid /WOII (co-financiering prov)
In 2019-2020 werd stilgestaan bij 75 jaar vrijheid en de provincie Gelderland heeft aangegeven dat dit een vervolg gaat krijgen. Het idee is dat de successen uit deze herdenking structureel worden neergezet. Nijmegen is daarin een inspirerend voorbeeld omdat er op een nieuwe manier is stilgestaan bij de vrijheid: met veel burgerparticipatie en betrokkenheid van jongeren. Dat leverde prachtige evenementen op zoals de levende brandgrens, de Sunset March met duizenden deelnemers en jongerenfestival Free Future. Met deze claim matchen wij de middelen van de provincie, geven wij deze activiteiten een vervolg en spelen we een coördinerende rol in de regio voor de activiteiten in het kader van 80 jaar vrijheid.

Uitvoering atelierbeleid
In de cultuurvisie Groei. geven we aan dat we de creatieve stad een belangrijk speerpunt vinden. Hier hoort ook plek bij voor creatieven en cultureel ondernemers. In ons atelierbeleid hebben wij ons voorgenomen om meer permanente ateliers te realiseren. In de huidige vastgoedmarkt is het lastig om permanente ateliers te realiseren en hierdoor komt de uitvoering van onze ambities in de knel. Op het voormalige EKI-terrein en ontwikkellocatie Streekweg doen zich nu de komende 2 jaar kansen voor om grootschalig permanente ateliers te realiseren. Het gaat om het aanpassen van een gebouw op het EKI-terrein en om het realiseren van woonwerkpanden op de Streekweg. Onze atelierbeheerorganisatie SLAK gaat dat uitvoeren. De realisatie vraagt van deze kleine beheerorganisatie extra inzet in de vorm van een projectleider. Hiervoor zijn aanvullende middelen nodig van € 50.000 in 2022 en 2023.

Indicatoren

Hieronder zijn de indicatoren opgenomen van het programma Cultuur en Cultureel Erfgoed. Meer onderzoeksresultaten en statistieken over dit programma kunt u vinden in de Stads- en Wijkmonitor.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Aantal bezoeken gesubsidieerde podia	466.405	488.054	562.342	607.228	601.206	667.095	681.560	248.997
Aantal bezoeken gesubsidieerde musea	107.854	106.995	94.182	106.705	80.129	147.553	122.725	62.661
Totaal aantal banen in kunsten, media en entertainment en creatieve zakelijke dienstverlening	3.443	3.301	3.486	3.621	3.583	3.699	3.905	3.967
CULTUURPARTICIPATIE VOLWASSENEN								
Percentage volwassenen dat culturele voorstellingen bezoekt			84%				87%	
Percentage volwassenen dat musea bezoekt			57%				59%	
Percentage volwassenen dat in de vrije tijd met kunstzinnige activiteiten bezig is			46%				47%	
CULTUURPARTICIPATIE JEUGD								
Aantal Nijmegenaren tot 18 jaar dat lessen en cursussen bij De Lindenberg volgt								1.896
Aantal scholen waarmee De Lindenberg samenwerkt				42	42	42	43	41
Aantal basisscholen met 'de bibliotheek op school'				27	28	30	30	31

Sport

Wat zijn onze ambities en doelen?

Ambitie	We maken een leven lang sporten en bewegen mogelijk voor alle inwoners met goede, toegankelijke sportaccommodaties en een beweegvriendelijke openbare ruimte
Doelen	

* We zorgen voor deugdelijke en goed bereikbare voorzieningen in alle delen van de stad.
* We zetten onze sportaccommodaties effectiever, efficiënter en breder in, maximaliseren gebruik en wel zodanig dat we bijdragen aan de behoeften en uitdagingen in wijk en stad.

Ambitie	We stimuleren en motiveren blijvend te bewegen en te sporten
Doelen	

* We willen dat inwoners lichamelijk actief zijn, waarmee we bijdragen aan een gezonde leefstijl.
* We stimuleren onze specifieke doelgroepen jeugd, senioren, kwetsbaren en deelnemers die aangepast sporten blijvend meer te bewegen, hun talenten te ontdekken en te benutten.
* We creëren een fijne, inspirerende sportomgeving voor alle Nijmegenaren.
* We versterken de vitaliteit van onze sportaanbieders.

Wat willen we komend jaar bereiken?

We zetten de huidige koers voort in 2022
In 2022 bouwen we verder op de fundamenten die reeds zijn uitgezet en zorgen met nieuwe ambities, focus en strategiebepaling voor de gewenste aanscherping. Dit geven we vorm aan de hand van de geactualiseerde sport- en beweegnota. We bouwen samen met onze partners aan Nijmegen als echte sport- en beweegstad. Met goede, toegankelijke sportaccommodaties en een beweegvriendelijke openbare ruimte blijven we inwoners stimuleren en motiveren om een leven lang te sporten en bewegen.

We maken sport en bewegen toegankelijk
We vinden het van groot belang dat er in de stadsdelen kwalitatief goede en toegankelijke sportvoorzieningen zijn. En we blijven de komende jaren sport en bewegen toegankelijk maken. Om inwoners plezier, voldoening en beleving uit sport en bewegen te laten halen, ondersteunen we dat ieder op eigen niveau kan sporten, van de (jongste) jeugd, tot talentvolle sporters en mensen met een kwetsbare achtergrond. We zetten hierbij bewust in op huidige, goed werkende interventies en ondersteuningsmogelijkheden. Zoals op zwemmen, in het kader van zwemveiligheid, Uniek Sporten en talentontwikkeling. Hierbij focussen we op het Gelders model voor talenontwikkeling en het bijbehorende programma Sportief Groot Worden.

We zetten extra in op Nijmegenaren met beweeg- en sportarmoede
We constateren dat er binnen bepaalde groepen nog steeds hinder om te sporten en bewegen wordt ervaren door bijvoorbeeld leeftijd, lichamelijke of geestelijke gezondheid, etnische achtergrond, seksuele geaardheid of sociale positie. Verschillende belemmering spelen een rol waardoor de sport- en beweegdeelname achterblijft. Vanuit de inclusieve gedachte brengen we een focus aan op de meest kwetsbaren binnen de Nijmeegse samenleving met (de grootste) sport- en/of beweegachterstand. We blijven sporten en bewegen hiermee zowel stadsbreed als lokaal stimuleren. Samen met onze partners bepalen we welke kwetsbare doelgroepen (bv. senioren, migranten, inwoners met een lage ses, mensen met een beperking, LHBTI+) extra aandacht en ondersteuning nodig hebben om hier vervolgens succesvolle erkende sport- en beweeginterventies op te organiseren.

We investeren in binnen- en buitensportaccommodaties
We investeren in binnensportaccommodaties op het gebied van bereikbaarheid, toegankelijkheid en bruikbaarheid. We stimuleren daarnaast multifunctioneel gebruik van deze accommodaties. Hier zijn innovaties voor nodig die passen bij de vragen en oplossingen van deze tijd op het gebied van maatschappelijke participatie, gezonde leefstijl en breed motorisch ontwikkelen.

Ook gaan we aan de slag met onze buitensportaccommodaties. Zo blijven we investeren in goede, bereikbare sportvoorzieningen in de buurt door een bijdrage te leveren in de ontwikkeling van ommetjes, beweegroutes, verkenning van de mogelijkheden rondom urban sports en de bouw van de Urban Fit Track in Nijmegen-Noord. Daarnaast:

- Zorgen we voor een uitbreiding qua tennisvelden bij LLTV (sportpark Vossenpels);
- Bouwen het natuurgrasveld om naar een kunstgrasveld bij DVOL;
- Leveren in Nijmegen-Noord de sporthal Plus op zodat deze in het seizoen 2022-2023 in gebruik is;
- Bereiden de aanleg van een multifunctioneel sportveld en de verhuizing van de korfbalvereniging Keizer Karel verder voor;
- Leveren in 2022 het Watersportcentrum Bastion bij de Spiegelwaal op.
- Zetten vervolgstappen in relatie tot het toekomstige zwembad.

Voetbalareaal op orde
In 2021 hebben we onderzoek gedaan naar de stand van zaken van ons voetbalareaal op het gebied van kwaliteit en capaciteit van de velden. Op basis van de resultaten maken we een meerjarenplan om te zorgen dat ons voetbalareaal in de stad op orde blijft en toekomstbestendig is. Dit meerjarenplan, inclusief de benodigde investeringen en onderhoudsmiddelen, wordt in 2022 aan de gemeenteraad voorgelegd.

We starten nieuwe beweeggroepen voor mensen die achterblijven op sportgebied
We continueren hiervoor onder andere de samenwerking met Fonds Gehandicaptensport in verband met de aanpak Uniek Sporten regio Nijmegen, het samenwerkingsverband rondom sportstimulering voor mensen met een beperking. Daarnaast bepalen we gezamenlijk met de partners, zowel stadsbreed als ook lokaal, welke kwetsbare doelgroepen extra aandacht en ondersteuning nodig hebben. Denk bijvoorbeeld aan senioren, migranten, inwoners met een lage ses, mensen met een beperking, LHBTI+. We organiseren hier vervolgens succesvolle erkende sport- en beweeginterventies op.

We zijn partner in het Nijmeegs Sportakkoord
Waarbij we met tientallen partners uit de stad inzetten op de thema's:

1. Optimaliseren en vernieuwen binnen sportverenigingen.
2. Creëren van een pedagogisch sportklimaat.
3. De Nijmeegse jeugd ontwikkelt zich breed motorisch.
4. Sport en bewegen is mogelijk voor iedereen
5. Een beweegvriendelijke en gezonde sport- en beweegomgeving.

We organiseren side-evenementen voor de EuroGames 2022
In juli 2022 vinden de EuroGames plaats in Nijmegen, die zich richten op de LHBTI-groep. In aanloop naar dit evenement worden in 2021 en 2022 onder de noemer van Gelderland Loves to Move het stimuleringsprogramma uitgevoerd om inclusie in de sport te vergroten.

We zijn betrokken bij het WK vrouwenvolleybal in 2022
In september 2022 vindt het WK vrouwenvolleybal in onder andere Gelderland plaats (Apeldoorn en Arnhem). Nijmegen sluit hierbij aan met een uitgebreid sportparticipatieprogramma rondom volleybal in 2021 én 2022. Waar mogelijk leggen we ook verbindingen met andere evenementen, zoals de EuroGames.

Samenwerkingen en verbonden partijen

Sportverenigingen, scholen, GGD, Gezondsheidsmakelaars, sociale wijkteams, ROC, HAN, fysiotherapeuten en huisartsen

Taken worden niet door verbonden partijen uitgevoerd. Het gemeentelijk Sportbedrijf is de spil in de uitvoering van het sportbeleid en werkt daarbij intensief samen met een diverse partners, zowel stadsbreed als in de wijk, op het gebied van sport, bewegen en gezondheid. Dit varieert van onder andere sportverenigingen tot scholen, GGD, Gezondheidsmakelaars, buurtteams (opvolger sociale wijkteams), ROC, HAN, fysiotherapeuten en huisartsen.

Wat kost het?

Bedragen * €1 mln	Rekening	Begroot				
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Lasten						
5.1 Sportbeleid en activering	4,7	4,8	4,7	4,7	4,7	4,7
5.2 Sportaccommodaties	12,8	14,4	16,1	16,1	16,5	16,1
	17,5	**19,1**	**20,9**	**20,8**	**21,2**	**20,8**
Baten						
5.1 Sportbeleid en activering	0,3	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
5.2 Sportaccommodaties	4,7	6,2	6,3	5,9	5,6	5,6
	5,0	**6,3**	**6,4**	**6,0**	**5,7**	**5,7**
Saldo van lasten en baten	**12,5 N**	**12,8 N**	**14,4 N**	**14,9 N**	**15,6 N**	**15,2 N**

V=voordeel; N=nadeel

Financieel overzicht ambities

Ambities/doelen; bedragen * € 1 miljoen	baten	lasten	saldo
Sportacc en openbare ruimte			
Fysieke basis sportacc	4,7	13,3	**8,7 n**
Maximaliseren gebruik sportacc			
Uitvoeringskosten	0,0	2,1	**2,1 n**
Inwoners stimuleren te sporten			
Hoge sport- en beweegdeelname	0,0	0,0	**0,0 n**
Inclusief sporten en bewegen	0,1	0,5	**0,4 n**
Inspirerende veilige sportomgeving	0,0	0,4	**0,4 n**
Toekomstbestendige sportaanbieders	1,7	2,4	**0,8 n**
Uitvoeringskosten	0,0	2,2	**2,2 n**
Totaal	**6,4**	**20,9**	**14,4 n**

Veranderingen in de begroting

bedragen * € 1.000	2022	2023	2024	2025
exploitatiebudget sporthal Hof van Holland		-150	-150	-150
Totaal		**-150**	**-150**	**-150**

Exploitatiebudget sporthal Hof van Holland

De middelen zijn pas nodig bij oplevering van de sporthal. Voor 2021 zijn er middelen beschikbaar. De ophoging van de jaarlijkse exploitatie is nodig met ingang van 2023. Redenen voor het tekort op de exploitatie zijn stijgende

kosten in verband met hogere WOZ en onderhoud. Daarnaast zijn de kosten van het beheer hoger geworden, onder andere door uitbreiding van de hal met een Stip en Sociaal Wijk Team (SWT).

Indicatoren

Hieronder zijn de indicatoren opgenomen van het programma Sport. Meer onderzoeksresultaten en statistieken over dit programma kunt u vinden in de Stads- en Wijkmonitor.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Percentage niet-sporters onder volwassenen				40%				
gemiddelde benchmark				45%				
Percentage volwassenen dat voldoet aan de beweegnorm				66%				
gemiddelde benchmark				65%				
Percentage volwassenen lid van een sportvereniging	23%		23%		25%		24%	
Percentage volwassenen dat buiten verenigingen en sportscholen om aan sporten/bewegen doet	59%		59%		62%		61%	
Percentage kinderen (4-12 jaar) lid van een sportvereniging	70%				77%			
Percentage kinderen (4-12 jaar) dat minder dan 5 uur per week beweegt	13%				9%			
Percentage sportverenigingen dat over voldoende vrijwilligers beschikt	70%				51%	58%		69%
Percentage bewoners tevreden over sport- en beweegaanbod in de buurt					68%		67%	
Bezettingsgraad gemeentelijke binnensportaccommodaties (in %)				61%	61%	61%	62%	44%

Toelichting

- *Percentage niet-sporters onder volwassenen*
  'Niet-sporters' staat voor volwassenen die niet wekelijks sporten. De uitkomsten van de meting in 2020 zullen in de loop van 2021 verschijnen.
- *Percentage volwassenen dat voldoet aan de beweegnorm*
  Ten tijde van de metingen in 2012 en 2016 was de beweegnorm voor volwassen: minstens vijf dagen per week minimaal een half uur matig intensief bewegen. Inmiddels zijn er nieuwe beweegrichtlijnen voor volwassenen. De uitkomsten van de meting in 2020 zullen in de loop van 2021 verschijnen.
- *Gemiddelde benchmark*
  Het gemiddelde voor de steden Arnhem, Eindhoven, Enschede, Groningen, Leiden, Maastricht, Nijmegen en Tilburg.

Financiën

Wat zijn onze ambities en doelen?

Ambitie	Wij willen een financieel gezonde gemeente zijn nu en in de toekomst.
Doelen	

* We stellen een reële meerjarige raming op van de inkomsten uit het gemeentefonds voor onze beleidsambities. We stabiliseren en optimaliseren de inkomsten uit het gemeentefonds.
* We genereren aanvullende inkomsten ter dekking van lasten van (lokaal) beleid, waarbij zorg wordt gedragen voor een goede verhouding tussen de baten en lasten voor zowel burgers en bedrijven.
* We beheersen fiscale risico's.
* We hebben voortdurend genoeg liquide middelen om activiteiten van de gemeente te kunnen realiseren.
* We vangen algemene risico's en specifieke majeure risico's op die verstorend werken op het begrotingsevenwicht.
* We verwerken begrotingscorrecties die nog niet zijn toe te rekenen aan programma's.
* We beheren onroerend goed dat nog niet in exploitatie is of aan een beleidsveld toe te delen is.

Wat willen we komend jaar bereiken?

We continueren onze reguliere werkzaamheden zoals opgenomen in de doelenboom. Hieronder gaan we nader in op een aantal specifieke activiteiten die hiervoor zijn benoemd.

Het ligt in de lijn der verwachtingen dat we ook in 2022 vastgoed gaan verkopen dat geen gemeentelijk beleid meer dient en niet voor ontwikkeling in aanmerking komt en dat vrijkomt van verhuur.

In het kader van de landelijke herijking van het gemeentefonds volgen we de uitkomsten van het nieuwe verdeelstelsel nauwgezet; hiervoor gebruiken we onze contacten in het netwerk van 100.000-plus gemeenten en adviseren we via de commissie Financiën van de VNG. De uiteindelijke resultaten worden uiterlijk verwacht in de meicirculaire van 2022. Daarnaast onderschrijven wij de lobby van de VNG om de opschalingskorting in het gemeentefonds te stoppen. Deze korting is een inbreuk op de afspraken over de financiële verhouding tussen gemeenten en Rijk. In 2020 en 2021 is de oploop van de korting bevroren.

We moeten onze fiscale processen verbeteren, zodat handmatige slagen tot een minimum worden beperkt. De innovatie die we doorvoeren, is erop gericht de controle van fiscale processen te verbeteren door data-analysetools te gebruiken. We gaan dit in 2021 en 2022 doorvoeren. Als dit op orde is, kunnen we een nieuw convenant Horizontaal Toezicht met de Belastingdienst tekenen.

Samenwerkingen en verbonden partijen

Samen met andere overheden is de gemeente Nijmegen aandeelhouder van de verbonden partij Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Zo is de toegang tot een op onze taak toegesneden financiële instelling geborgd.

Wat kost het?

Bedragen * €1 mln	Rekening	Begroot				
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Lasten						
0.10 Mutaties reserves	31,5	15,1	24,6	17,7	16,4	14,6
0.5 Treasury	10,8	8,6	7,2	6,2	5,8	5,5
0.61 OZB woningen	2,8	2,8	2,7	2,8	3,2	3,4
0.62 OZB niet-woningen	1,1	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0
0.64 Belastingen overig	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
0.8 Overige baten en lasten	5,3	-0,6	-0,1	9,3	17,8	25,8
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
0.3 Beheer overige gebouwen en grond	0,6	0,8	0,8	0,8	0,7	0,7
	52,1	**27,8**	**36,2**	**37,9**	**45,1**	**51,2**
Baten						
0.10 Mutaties reserves	37,9	21,6	12,2	9,7	7,7	7,2
0.5 Treasury	15,7	11,7	11,0	9,3	8,8	8,6
0.61 OZB woningen	46,6	48,3	50,0	51,0	52,1	53,6
0.62 OZB niet-woningen	40,4	41,3	42,3	42,5	43,3	44,0
0.64 Belastingen overig	1,3	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9
0.7 Algemene uitk. en overige uitk.	433,2	423,3	425,5	432,6	439,0	447,0
0.8 Overige baten en lasten	4,0	0,0	15,0	9,1	8,3	7,4
0.3 Beheer overige gebouwen en grond	0,0	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
	579,1	**548,6**	**558,6**	**556,7**	**561,7**	**570,3**
Saldo van lasten en baten	**527,0 V**	**520,8 V**	**522,3 V**	**518,8 V**	**516,6 V**	**519,1 V**

V=voordeel; N=nadeel

Financieel overzicht ambities

Ambities/doelen; bedragen * € 1 miljoen	baten	lasten	saldo
Financieel gezonde stad			
Raming en optimaliseren inkomsten GF	425,5	0,0	**425,5 v**
Innen lokale inkomsten	94,2	1,3	**92,9 v**
Beheersing fiscale risico's	0,0	0,1	**0,1 n**
Bewaken omvang liquide middelen	11,0	7,2	**3,9 v**
Opvangen risico's	12,2	24,6	**12,4 n**
Niet toegerekende begrotingsinstruct	15,0	-0,9	**15,9 v**
Onroerend goed niet in exploitatie	0,6	0,2	**0,4 v**
Uitvoeringskosten	0,0	3,8	**3,8 n**
Totaal	**558,6**	**36,2**	**522,3 v**

Veranderingen in de begroting

bedragen * € 1.000	2022	2023	2024	2025
Gemeentefonds				
Meicirculaire 2021	-912	-2.608	-3.252	-1.882
Septembercirculaire 2020	542	248	495	488
Vrijval reservering volumegroei zorg in GF	1.500	1.500	1.500	1.500
aanvullende rijksuitkering	15.017	13.200	12.100	10.900
meerjarig 75% ramen (van aanvullend uitk. incl 330 mln)		-4.125	-3.850	-3.550
taakmutaties gemeentefonds (zie programma's)	6.950	7.368	7.403	7.405
Belastingen				
OZB inkomsten a.g.v. niet-woningen	0	0	0	733
OZB inkomsten a.g.v. woningbouw	-11	187	301	1.562
Treasury - bijstelling financiering	335	185	347	341

bedragen * € 1.000	2022	2023	2024	2025
Vergroten investeringsruimte: extra kapitaallasten		-965	-1.475	-2.616
Aanpassing mengpercentage BTW	-370	-370	-370	-370
Taxateurs	-165	-165	-165	-165
Deels terugnemen taakstelling op wijkgericht werken	-150	-150	-150	-150
Overige begrotingsbijstellingen (onder meer indexeringen)	54	131	166	280
Evenwichtige verdeling 2022 – 2024	-3.000	2.100	900	
Areaalontwikkeling (standaard posten)				
Areaalontwikkeling openbare ruimte	180	-260	-160	-320
begrotingseffect toevoeging kapitaallasten Niet-Woningen				-275
begrotingseffect toevoeging kapitaallasten Woningen	45	-65	-40	-80
Totaal	**20.015**	**16.211**	**13.750**	**13.800**

Gemeentefonds
De raming van het gemeentefonds in de Stadsbegroting 2022-2025 baseren we op de stand volgens de meicirculaire van dit jaar. Dit houdt in dat we de financiële effecten uit de septembercirculaire van vorig jaar en de huidige meicirculaire verwerken in deze begroting.

In het gemeentefonds reserveren we jaarlijks een bedrag voor de volumestijging annex kostenontwikkeling van het sociaal domein. In deze begroting laten we de jaartranche 2022 vrijvallen. Ten opzichte van deze vrijval staat een budgetuitzetting in het programma Welzijn, wijkontwikkeling en zorg.

In de begroting nemen we de aanvullende uitkering voor jeugd op. We hebben een brief van de minister ontvangen dat de gemeente Nijmegen in 2022 hiervoor (indicatief) 15 miljoen euro via het gemeentefonds krijgt. Voor de jaren 2023 tot en met 2025 volgen we de aanwijzing van het InterProvinciaal Overleg (IPO) en het ministerie van Binnenlandse Zaken om 75% van de bedragen te ramen die de 'arbitragecommissie van Wijzen' heeft bepaald. Als laatste is hier de tegenpost opgenomen van de taakmutaties die opgenomen zijn bij de programma's. Taakmutaties worden gereserveerd binnen het programma financiën; wanneer deze door worden gezet leidt dit tot een mutatie bij het inhoudelijke programma en een mutatie bij het programma financiën. Per saldo is deze mutatie neutraal.

Belastingen
De belastingopbrengst stellen wij bij op basis van de areaalontwikkeling. Voor de jaren 2022 tot en met 2024 betreft het een bijstelling van de areaalontwikkeling zoals opgenomen in de vorige stadsbegroting. Omdat 2025 nu voor het eerst wordt begroot, is voor dat jaar de verandering relatief groot omdat niet alleen de bijstelling, maar ook de groei ten opzichte van 2024 is begroot.

Treasury – bijstelling financiering
Door de aanhoudende lage rente verwachten we de komende jaren een hoger voordeel dan nu is opgenomen in de begroting.

Vergroten investeringsruimte: extra kapitaallasten
Voor de jaren 2022 tot en met 2025 hebben we een investeringsbehoefte van 67,3 miljoen euro. Om in de dekking van de kosten van afschrijving en rente (kapitaallasten) te voorzien, stellen we voor dat budget op te hogen. Zie voor meer informatie de 'paragraaf investeringen'.

Aanpassing mengpercentage BTW
Voor zover algemene kosten toe zijn te rekenen aan compensabele overheidsactiviteiten of ondernemersactiviteiten, kan de BTW worden teruggevorderd. Voor het deel dat de algemene kosten toerekenbaar zijn, hanteren we het zogenaamde 'mengpercentage'. Zoals is overeengekomen met de

belastingdienst, hebben we het mengpercentage herberekend. Het deel van de algemene kosten dat niet verrekenbaar is, is gestegen van 3,79% naar 9,75%. Dit leidt tot een nadeel van € 370.000.

Taxateurs
De afgelopen jaren is hard gewerkt aan het beter gebruiken van de software, het optimaliseren van processen en werkzaamheden slimmer plannen. Daarnaast is het aantal woningen in de stad de afgelopen jaren flink gegroeid. Met de huidige capaciteit zijn we niet meer in staat om onze wettelijke taak 'de woningen en niet woningen tijdig te voorzien van een WOZ waarde' uit te voeren. Vanwege de groei van de stad is het daarom noodzakelijk dat we 2 fte's (taxateurs belastingen) toevoegen aan onze capaciteit. Dit leidt tot structureel extra kosten van € 165.000
Deels terugnemen taakstelling op wijkgericht werken

Deels terugnemen taakstelling op wijkgericht werken
Van de taakstelling op wijkgericht werken is € 150.000 niet in te vullen. We stellen voor dit af te boeken van de taakstelling.

Overige begrotingsbijstellingen (onder meer indexeringen)
Het betreft hier een optelling van allerlei financiële effecten en correcties vanuit het begrotingsproces.

Evenwichtige verdeling 2022 – 2024
Om te komen tot een meer evenwichtig financieel beeld stellen we voor de jaarsaldi van de jaren 2022 tot en met 2024 evenwichtig te verdelen. Het jaar 2025 doet niet mee in deze egalisatie; vanuit 2025 wordt een sluitende begroting opgeleverd.

Areaalontwikkeling (standaard posten)
Een deel van de extra inkomsten als gevolg van de groei van de stad gebruiken we om de budgetten voor het onderhoud openbare ruimte aan te vullen en de investeringsruimte te vergroten. De jaren 2022 tot en met 2024 betreft een bijstelling op basis van de woningbouwprognose. Dit is de reden waarom bedragen negatief kunnen zijn.

Indicatoren

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishoudens in euro's		694	722	746	740	735	737	777
gemiddelde benchmark		687	701	708	713	716	745	777
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishoudens in euro's		634	669	700	701	719	718	759
gemiddelde benchmark		621	634	641	645	651	679	707

Toelichting

- *Gemiddelde benchmark*
  Het gemiddelde voor de steden Arnhem, Eindhoven, Enschede, Groningen, Leiden, Maastricht, Nijmegen en Tilburg.

Indicatoren Duurzaamheid

Inleiding

Duurzaamheid is een actueel, uitdagend en integraal thema, waarbij de lokale overheid een steeds grotere verantwoordelijkheid krijgt

Nijmegen is een duurzame stad en pakt uitdagingen met beide handen aan. We streven naar een volledig duurzame energievoorziening en aardgasvrije wijken, waarbij binnen de grenzen van de regio op termijn evenveel duurzame energie wordt opgewekt als we gebruiken. We zetten in op een circulaire stad met een economie waarin we energie, water en materialen zo lang mogelijk behouden en zo efficiënt mogelijk hergebruiken. We zorgen voor een verdergaande afvalscheiding en hergebruik van reststromen. Daarnaast willen we goed in staat zijn de gevolgen van klimaatverandering op te vangen door de stad te vergroenen en de waterberging ruimtelijk te verbeteren. Uitgangspunt hierbij is het borgen van een gezonde leefomgeving met een aantrekkelijke openbare ruimte die uitnodigt om te ontmoeten en spelen, een gezonde luchtkwaliteit, geluidsniveau en goede bodemkwaliteit. Om deze doelstellingen te bereiken geven we als duurzame overheid zelf het goede voorbeeld, onder andere bij inkoop en ruimtelijke planvorming. We werken samen met allerlei partners: van bewonersinitiatieven, tot bedrijven, kennisinstellingen en netwerken op verschillende schaalniveaus.

Link met programma's

Duurzaamheid is voornamelijk terug te vinden in de volgende programma’s:

- Openbare Ruimte
- Bereikbaarheid
- Wonen en Stedelijke Ontwikkeling
- Economie en Toerisme
- Vastgoed, Sport en Accommodaties

Indicatoren

Hieronder zijn de indicatoren opgenomen van Duurzaamheid. Meer onderzoeksresultaten en statistieken over Duurzaamheid kunt u vinden in de Stads- en Wijkmonitor.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Percentage hernieuwbare elektriciteit	0,2%	0,4%	0,8%	1,5%	3,8%	4,7%	5,4%	
gemiddelde benchmark	1,2%	1,3%	1,6%	2,2%	2,9%	3,9%	5,0%	
aantal zonne-energie installaties op woningen en bedrijven per 1.000 inwoners	8,3	12,3	16,9	22,3	29,0	39,6	57,1	
gemiddelde benchmark		10,2	14,4	19,5	26,1	35,4	47,3	
vermogen zonne-energie installaties woningen en bedrijven (kW per 1.000 inwoners)	19,0	35,2	54,8	75,8	101,4	139,8	221,0	
gemiddelde benchmark		36,3	53,6	75,8	111,5	172,5	247,9	
opgesteld windvermogen (op Land) (MW)				10	10	10	10	10
gemiddeld elektriciteitsverbruik voor woningen (kWh)	2.750	2.640	2.620	2.540	2.470	2.390	2.380	
gemiddelde benchmark	2.839	2.738	2.724	2.654	2.623	2.526	2.470	
gemiddeld standaardjaarverbruik gas voor woningen (temperatuurgecorrigeerd) (m3)	1.340	1.280	1.230	1.200	1.230	1.200	1.150	
gemiddelde benchmark	1.309	1.253	1.185	1.166	1.169	1.161	1.133	
Percentage woningen aangesloten op stadsverwarming				5,4%	7,0%	7,3%	7,8%	
Percentage woningen met energielabel B of beter	20%	22%	24%	27%	29%	31%	39%	46%
gemiddelde benchmark	19%	21%	23%	26%	26%	31%	37%	42%
Percentage utiliteitsgebouwen met energielabel C of beter				62%	63%	63%	64%	65%
gemiddelde benchmark				59%	64%	63%	68%	70%
Aantal (semi)publieke laadpunten voor elektrische auto's	23	58	68	162	219	233	385	581
gemiddelde benchmark	29	104	155	240	300	369	539	706
Omvang fijn huishoudelijk restafval (kg per inwoner)	115	117	104	92	91	88	88	
gemiddelde benchmark	197	192	184	178	162	160	157	
Hergebruikpercentage afval	63%	67%	70%	73%	72%	72%	72%	73%

Toelichting

- *Percentage utiliteitsgebouwen met energielabel C of beter*
  Onder een utiliteitsgebouw verstaan we gebouwen als kantoren, scholen, fabrieken, ziekenhuizen e.d. (gebouwen niet zijnde woningen). Het aantal Nijmeegse utiliteitsgebouwen waarvoor een label bekend is, is gestegen van 443 in 2016 naar 1.156 in 2020.
- *Hergebruikpercentage afval*
  Vanaf 2014 is de nascheiding van afval meegerekend (denk aan nascheiding van grof restafval en bouw- en sloopafval).
- *Gemiddelde benchmark*
  Het gemiddelde voor de steden Arnhem, Eindhoven, Enschede, Groningen, Leiden, Maastricht, Nijmegen en Tilburg.

Indicatoren Wijkontwikkeling

Inleiding

Met wijkgericht werken geven we richting aan een positieve ontwikkeling van het leefklimaat in wijken en stadsdelen
Het wijkgericht werken in Nijmegen kent een lange traditie en richt zich op het organiseren van interne en externe samenwerking. We richten ons op het op peil houden van wat goed gaat in de wijken, aanpak van achterstanden in deelgebieden die achterblijven, stimuleren van participatie en samenwerking met wijknetwerken en zorgen voor een samenhangende aanpak op sociaal en economisch gebied, voor vitale en veerkrachtige wijken.

Dit doen we door in te zetten op de volgende 4 punten

- Duurzame relaties met wijknetwerken op te bouwen en te onderhouden (bewoners en professionals).
- Te sturen op samenwerking en waar nodig regie voeren.
- Het faciliteren en stimuleren van bewonerskracht, om participatie en eigen initiatief te bevorderen. Hierbij hoort onder andere het verstrekken van subsidies voor bewonersinitiatieven en activiteiten.
- Sturen op integrale benadering van vraagstukken die in de stadsdelen spelen aan de gebiedstafels.

De focus ligt op thema's die vergaande positieve of negatieve effecten hebben op de leefbaarheid en de ontwikkeling van de wijken.

Wijkgericht werken is voornamelijk terug te vinden in de volgende programma's

- Welzijn, Wijkontwikkeling en Zorg
- Wonen en Stedelijke Ontwikkeling
- Openbare Ruimte
- Veiligheid
- Sport
- Werk en Inkomen
- Onderwijs

Indicatoren

Hieronder zijn de indicatoren opgenomen van Wijkontwikkeling. Meer onderzoeksresultaten en statistieken over Wijkontwikkeling kunt u vinden in de Stads- en Wijkmonitor.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Percentage bewoners dat vindt dat de gemeente aandacht heeft voor de leefbaarheid en veiligheid in de buurt	54%	57%	55%	56%	59%		57%	
gemiddelde benchmark	48%	48%	47%	50%	50%		51%	
Rapportcijfer bewoners voor woonbuurt als plek om te wonen en te leven	7,5		7,4		7,5		7,6	
Percentage bewoners dat zich inzet voor de buurt	27%		27%		30%		29%	
Aantal door bewoners ingediende ideeën op 'mijn wijkplan'						150	130	86
Aantal uitgevoerde bewonersideeën						68	40	24
Schaalscore sociale kwaliteit woonbuurt	5,9		5,8		5,8		5,8	
Percentage bewoners dat de buurt schoon vindt	75%		71%		72%		73%	
Percentage bewoners met de indruk dat overlast van groepen jongeren in de buurt vaak voorkomt	12%		12%		14%		10%	
Percentage huishoudens dat vaak stankoverlast ervaart in de buurt	4%		4%		3%		4%	
Percentage huishoudens dat vaak geluidsoverlast ervaart in de buurt	15%		14%		15%		16%	

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Percentage bewoners tevreden over parkeergelegenheid in de buurt	58%		59%		59%		60%	
Percentage bewoners tevreden over OV in de buurt	74%		79%		78%		76%	
Percentage bewoners tevreden over groen in de buurt	67%		69%		71%		68%	
Percentage bewoners tevreden over mogelijkheden sporten en bewegen in de buurt					68%		67%	
Percentage lage sociaal economische status	6%		6%		6%		5%	
Woningen: percentage corporatiebezit	40%	40%	43%	43%	41%	40%	40%	39%

Toelichting

- *Percentage bewoners dat vindt dat de gemeente aandacht heeft voor de leefbaarheid en veiligheid in de buurt*
  De bron is de landelijke Veiligheidsmonitor, die vanaf 2017 met tweejaarlijkse in plaats van jaarlijkse metingen werkt.
- *Aantal door bewoners ingediende ideeën op 'mijn wijkplan' en aantal uitgevoerde bewonersideeën 'mijn wijkplan'*
  Niet meegerekend zijn ideeën die namens bewoners door een medewerker van de gemeente geplaatst zijn. Een deel van de uitgevoerde bewonersideeën is in het jaar ervoor ingediend. Naast de 24 uitgevoerde bewonersideeën in 2020 (afgeronde projecten), waren er eind 2020 ook nog 27 ideeën in uitvoering.
- *Schaalscore sociale kwaliteit woonbuurt*
  Het gaat om een schaalscore op basis van de reacties op de volgende stellingen in de Burgerpeiling: de mensen kennen elkaar in de buurt nauwelijks, de mensen gaan in de buurt op een prettige manier met elkaar om, ik woon in een buurt waar veel saamhorigheid is en ik voel me thuis bij de mensen die in de buurt wonen. Hoe hoger de score hoe gunstiger.
- *Percentage lage sociaal economische status*
  Op basis van enquêtegegevens rond inkomen, opleiding en eigen woningbezit (Burgerpeiling) is een verdeling naar vijf welstandsklassen, van hoog naar laag.
- *Gemiddelde benchmark*
  Het gemiddelde voor de steden Arnhem, Eindhoven, Enschede, Groningen, Leiden, Maastricht, Nijmegen en Tilburg.

Paragrafen

Investeringen

Beleid

Investeringen worden gedaan om de stad te veranderen, te verbeteren en te vernieuwen. We maken onderscheid tussen specifieke investeringen, bulkinvesteringen en investeringen met eigen dekking. Bulkinvesteringen zijn jaarlijks terugkerende kredieten waarvoor elk jaar uitvoeringsplannen worden vastgesteld. Het betreft verschillende kleinere investeringen, zoals investeringen in gemeentelijke accommodaties, bedrijfsinvesteringen en woonomgevingsverbeteringen. Investeringen met eigen dekking krijgen dekking uit een reserve of worden gedekt door jaarlijkse opbrengsten, zoals de rioolheffing. De specifieke investeringen nemen we op in het Investeringsplan.

Investeringsplan
In het Investeringsplan nemen we ook de investeringen mee die worden uitgevoerd via de planexploitaties van het Ontwikkelingsbedrijf. Na gereedkomen van deze investeringen, worden zij opgenomen in de activa-administratie van de gemeente. De tussentijdse verantwoording over die investeringen nemen we op in de Voortgangsrapportage grote projecten (VGP).

Planexploitaties
Binnen planexploitaties worden ook andere investeringen gedaan, bedoeld om het gebied te ontsluiten en bewoonbaar te maken. Na afronding van de planexploitatie heeft de gemeente dan de beschikking over investeringen die betaald zijn binnen de planexploitatie. Dergelijke investeringen worden meegenomen en financieel gedekt in de plannen in het VGP en zijn dus niet meegenomen in het investeringsplan.

Kapitaallasten
Direct na het gereedkomen van de investering komen de afschrijvings- en rentelasten (kapitaallasten) jaarlijks ten laste van de begroting. Uitgangspunt van ons investeringsbeleid is dat het niveau van onze kapitaallasten stabiel blijft. De jaarlijks beschikbaar komende ruimte wordt weer als dekking ingezet voor nieuwe investeringen. Als de ruimte ontoereikend is voor nieuwe investeringen, stellen we voor hoe de ruimte kan worden vergroot.

Leeswijzer
De nieuwe investeringen zijn toegelicht in de paragraaf 'Nieuwe investeringen'. We geven bij dat onderdeel ook inzicht in de beschikbare investeringsruimte. Vervolgens geven we in de paragraaf 'Investeringsplan' een totaalbeeld van de specifieke investeringen die eerder al door uw raad zijn goedgekeurd en alle nieuwe specifieke investeringen. Daarna geven we een totaalbeeld van de Bulkinvesteringen en Investeringen met eigen dekking. Deze investeringen zijn niet meegenomen in het overzicht 'Investeringsplan'.

Nieuwe investeringen

In onderstaande tabel hebben we per programma aangegeven welke investeringen we willen gaan doen. Daarna volgt per investering een toelichting.

Nieuwe investeringen	bedragen * € 1.000	2022	2023	2024	2025	Totaal
Basisschool Hidaya	Onderwijs	1.800				1.800
Kristallis	Onderwijs			3.350		3.350
Busbaan HOV	Bereikbaarheid	150				150
Laadinfra	Bereikbaarheid	200				200
Verlengde Waalbrug fietspad oostzijde	Bereikbaarheid	450				450
Verkeersmanagementcentrale (VMC)	Bereikbaarheid	450				450
Vervanging VRI's (verkeersregelinstallaties)	Bereikbaarheid	1.137				4.548
Vrijval gedragsaanpassingen verkeer	Bereikbaarheid	-300				-300
Mercuriuspark Park en Bike	Wonen en SO	3.500				3.500
Winkelsteeg (*)	Wonen en SO			15.000	12.800	27.800
Archeologisch depot	Wonen en SO	450				450
Valkhofkwartier	Wonen en SO	1.700	1.800			3.500
Cultuurhistorie Waalkwartier	Wonen en SO	795				795
Verduurzamen vastgoedportefeuille	Wonen en SO	1.100	1.100	1.100	1.100	4.400
Aanplant bomen	Openbare Ruimte	1.000	1.000	1.000	1.000	4.000
Speelvoorzieningen stedelijke speeltuinen	Openbare Ruimte	75				75
Beweegvriendelijke omgeving	Openbare Ruimte	500	500			1.000
Bibliotheek Nijmegen-Noord	Cult. en Cult. Erfg.		2.200			2.200
Sporthal Hof van Holland	Sport	2.100				2.100
Sportpark Vossenpels (kunstgrasveld DVOL)	Sport	550				550
Sportzaal Marie Curiestraat	Sport	100	3.700	3.700		7.500
Multifunctionaliteit sportaccommodaties	Sport	240	240	240	240	960
Verbeteren akoestiek sportaccommodaties	Sport	150	150			300
Bulkkredieten						
Bedrijfsinvesteringen	Bestuur en Org	pm				pm
Ophog. verv. toplagen kunstgrasvelden	Sport	150	150	150	150	600
Eigen dekking (**)						
Vervangen parkeerapparatuur KKG	Bereikbaarheid	380				380
Totaal		**16.677**	**10.840**	**24.540**	**15.290**	**67.347**

Ad (*): totale investering is 75 miljoen euro, waarvan circa 47 miljoen euro na deze begrotingsperiode (2026 en later)
Ad (**): gedekt uit inkomsten, gaat niet ten laste van de benodigde investeringsruimte.

Toelichting nieuwe investeringen

Basisschool Hidaya
De investering Hidaya valt samen met de investering 'Sportzaal Marie Curiestraat', programma Sport. We kiezen voor een integrale benadering: voor onderwijshuisvesting een geschikte en passende, toekomstbestendige locatie voor BS Hidaya. Voor Sport een gewenste vervanging van twee oude gymzalen door één sportzaal (met behoud aantal zaaldelen) aangezien een sportzaal ruimte technisch meer mogelijkheden biedt voor de breedtesport. Zo kan de locatie aan de Heidebloemstraat 201 (oude gymzaal) en de Heiweg (oude locatie Hidaya) herontwikkeld worden. Besluitvorming hierover kan worden gezien als go /no go moment voor al deze ontwikkelingen.
Met deze investering voldoen we aan onze wettelijke zorgplicht onderwijshuisvesting. Uitbreiding op de huidige locatie van Hidaya lukt namelijk niet, omdat deze locatie te klein is.
Indien de investering in de sportzaal Marie Curiestraat niet doorgaat, hebben we nog altijd investeringen voor onderwijs nodig, maar zullen de plannen voor sport en stadsontwikkeling niet doorgaan en krijgen we voor 40 jaar een heel gekunstelde invulling van het gebied of wij moeten een andere locatie voor nieuwbouw vinden.
De investering is nodig voor het jaar 2022. Verschuiven is niet mogelijk, omdat er anders geen overeenstemming komt met Hidaya over doordecentralisatie en het ontwikkelproces dan stil komt te liggen.

Kristallis
Dit is een investering in onderwijshuisvesting en bewegingsonderwijs voor Kristallis. Het betreft een wettelijke zorgplicht voor de gemeente Nijmegen. We willen de voorbereiding starten in 2022. We verwachten oplevering in 2024.

Busbaan (HOV; Hoogwaardig Openbaar Vervoer)
Uit onze regionale analyses van het (H)OV-netwerk, blijkt een aantal pijnpunten (o.a. voor het Industrieplein). Een nieuw stukje busbaan tussen de halte Sluis Weurt en de huidige busbaan is daarom gewenst, en maakt de bus een aantrekkelijker alternatief. We verwachten voor een deel van deze investering (50%) subsidie van de provincie Gelderland. Gesprekken hiervoor zijn nog gaande. Ons eigen aandeel is € 150.000.

Laadinfra
Voor de implementatie van het programma voor laadpalen is voor de periode 2022 tot en met 2024 een investering van 0,2 miljoen euro noodzakelijk. Dit is bestemd voor de laadinfrastructuur in de publieke ruimte en bij semipublieke gemeentelijke parkeergarages en -terreinen.

Verlengde Waalbrug fietspad Oostzijde
Afgelopen jaar heeft Rijkswaterstaat (RWS) op verzoek van gemeente Nijmegen een tweerichtingsfietspad gerealiseerd op de voormalige busbaan op de westelijke parallelbaan van de Waalbrug. Ook is de oostelijke parallelbaan geschikt gemaakt als tweerichtingsfietspad. Aan de zuidwest-, zuidoost- en noordwestzijde heeft gemeente Nijmegen de aansluitende fietspaden aangepast. Deze aanpassingen zijn duurder uitgevallen dan vooraf begroot. Daardoor resteert te weinig budget voor de beoogde aanpassing aan het fietspad aan de noordoostzijde van de Waalbrug (Verlengde Waalbrug tot bunker bij hoek Turennesingel). Bovenop het restantbudget voor de aanpassingen rondom de Waalbrug van 0,2 miljoen euro is een aanvullend budget nodig van 0,25 miljoen euro .

Verkeersmanagementcentrale (VMC)
De huidige systemen zijn afgeschreven en toe aan vervanging. De leverancier van de systemen heeft vorig jaar reeds aangeven het onderhoudscontract in 2021 niet te willen verlengen, waardoor de bedrijfszekerheid en dienstverlening in het geding komt.
De functie van regionale toezicht ruimte (RTR) wordt in het nieuwe systeem geïntegreerd. De RTR-functie wordt momenteel uitgevoerd door de stichting RTR in opdracht van de Politie. De technieken, netwerken en software in de VMC kunnen dit binnen de middelen voor de vervangingsinvestering uitvoerbaar maken.

Vervanging VRI's (verkeersregelinstallaties)
Gemiddeld worden er tot op heden vier VRI's per jaar vervangen. De gemiddelde (technische) levensduur van een VRI is 15 jaar. Bij de aanschaf van een VRI wordt ook een 15-jarig onderhoudscontract met de leverancier afgesloten. Hierna stopt het onderhoud. Door de verouderde VRI's is de veiligheid in het geding. We willen de komende tijd ongeveer zestien VRI's per jaar vervangen. Hiervoor is een jaarlijks krediet van 1,1 miljoen euro noodzakelijk. We maken dit onderdeel van de nota kapitaalgoederen, en vragen nu alleen middelen voor 2022.

Vrijval gedragsaanpassingen verkeer
Binnen het krediet voor investeringen regionaal programma is gedurende 3 jaar 0,1 miljoen euro beschikbaar specifiek voor gedragsmaatregelen. Omdat dit geen investeringen betreffen, stellen we voor om deze bedragen vrij te laten vallen.

Mercuriuspark Park en Bike
We verwachten dat een Park & Bike voorziening de druk verlicht op de Hezelpoortgarage en geschikt zal zijn voor bezoekers aan NYMA en Honig. Door op deze goed ontsloten locatie parkeren aan te bieden met daarbij de beschikking tot een fiets, verlichten we de autodruk in de stad. Voor deze Park & Bike wordt ingezet op hergebruik

van fietsen en social return/leer-werkplekken met betrekking tot het onderhoud ervan. De kosten bestaan uit aanlegkosten parkeervoorziening en plankosten.

Winkelsteeg
Op basis van de (kaderstellende) omgevingsvisie Nijmegen 2020-2040 en reacties van betrokkenen zijn plannen gemaakt voor de herontwikkeling van de Kanaalzone Zuid en Winkelsteeg. Het doel is om te komen tot een aantrekkelijk gemengd woon-werkgebied, dat bijdraagt aan onze ambities op het gebied van nieuwe woningen en extra banen en dat ook de delen van de stad aan weerszijden van het Maaswaalkanaal beter met elkaar verbindt. Het ambitiedocument Kanaalzone-Zuid geeft de overkoepelende visie voor dit gebied en schetst de fysieke, programmatische samenhang. In de ontwikkelvisie Winkelsteeg worden de ambities, aandachtpunten en richtinggevende keuzes die van belang zijn voor dit nieuwe werk-woongebied uiteengezet, en worden de kansen geschetst om in de eindsituatie ca 3900 woningen en 3.000 nieuwe arbeidsplaatsen voor diverse opleidingsniveaus, te realiseren. De verdere versterking en uitbreiding van de Novio Tech Campus maakt nadrukkelijk onderdeel uit van de ontwikkelvisie.
Het financiële beeld voor Winkelsteeg moet nog afgerond worden. Duidelijk is wel dat de opbrengsten (met name grondverkoop) ruim onvoldoende zijn om de investeringen in infrastructuur en andere openbare ruimte te betalen. We gaan er nu vanuit dat deze investeringen niet ten laste komen van de GREX maar van het reguliere investeringsplan. Net als alle andere investeringen komt de investering daarna, gedurende de economisch gebruiksduur, in de vorm van kapitaallasten ten laste van de programmabegroting. Op dit moment wordt uitgegaan van een aanvullende investeringsbijdrage van 75 miljoen euro. Ruim 27 miljoen euro in deze begrotingsperiode en bijna 48 miljoen euro in de jaren daarna. In het deel financieel beeld - ontwikkeling weerstandsvermogen beschrijven we hoe dit een plek kan krijgen in de huidige financiële positie.
Overigens willen we helder zijn dat met de financiële ruimte en duiding in deze Stadsbegroting alleen aangetoond wordt dat de plannen voor Winkelsteeg financieel te dragen zijn. Het college moet zich nog buigen over de vertaling van de ontwikkelvisie naar de concrete GREX. Uw raad zal na de besluitvorming over de begroting besluiten over de ontwikkelvisie en grondexploitatie Winkelsteeg, en daarmee richting geven aan inhoudelijke en financiële kaders inzake de ontwikkeling van Winkelsteeg en de rol die de gemeente in de ontwikkeling inneemt.

Archeologisch depot
Het archeologisch depot wordt verbouwd en hiervoor is een krediet beschikbaar van 8,4 miljoen euro. In dit bedrag is geen rekening gehouden met de projectorganisatie. Daarnaast wordt bekeken of het gebouw een andere ontsluiting moet krijgen dan oorspronkelijk bedacht, omdat het depot midden in een woonwijk komt te liggen. Het kan zijn dat het onderdeel gaat vormen van het Limes kenniscentrum (Unesco werelderfgoed, onderdeel masterplan Limes).

Valkhofkwartier
Naast de reeds beschikbare middelen is een extra krediet van 3,5 miljoen euro nodig voor twee projecten die zijn opgenomen in de vastgestelde visie Valkhofkwartier. Voor het project Valkhofpark is 1,7 miljoen euro nodig en voor het project Kelfkensbos 1,8 miljoen euro. De aanvraag bij de provincie voor subsidie voor deze twee projecten is niet gehonoreerd.

Cultuurhistorie Waalkwartier
Vanuit de planexploitatie wordt reeds 1,6 miljoen euro meer besteed dan oorspronkelijk geraamd. Uw raad heeft bij wensen en bedenkingen van de planexploitatie in 2020 aangegeven kwaliteit zeer belangrijk te vinden.

Verduurzamen vastgoedportefeuille
Wij werken aan het steeds meer verduurzamen van onze vastgoedportefeuille. In dat kader zijn er het afgelopen jaar energiescans uitgevoerd voor 164 van onze eigen gebouwen. Hieruit blijkt dat voor verdere verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed maatregelen nodig zijn die niet vanuit het revolverend fonds bekostigd kunnen worden. Het plaatsen van zonnepanelen is daar een voorbeeld van. Deze kunnen niet binnen 11 jaar worden terugverdiend. In het coalitie akkoord is het streven opgenomen om alle geschikte bedrijfsdaken in Nijmegen te

voorzien van zonnepanelen. Bovendien hebben wij de ambitie dat de gemeentelijke organisatie van Nijmegen in 2030 energieneutraal is. Om de duurzaamheidsambities van de gemeente te realiseren, adviseren wij om voor de verduurzamingsmaatregelen die zich niet binnen 11 jaar terugverdienen jaarlijks 1,1 miljoen euro beschikbaar te stellen. Een (groot) deel van dat budget zal besteed worden aan het plaatsen van zonnepanelen. Voorlopig is de claim voor 4 jaren. Daarna mogelijk nog een afzonderlijke claim maar we bekijken dan of we voldoen aan de eis om in 2030 energie-neutraal zijn. Mocht dat het geval zijn, dan komt er geen claim meer.

Aanplant bomen
De vorige coalitie had als een van de kernpunten een 10.000 bomenplan. Echter zonder middelen erbij. Dit resulteerde uiteindelijk in duizenden stuks aangeplant bosplantsoen (hoogte 0,8 tot 1 meter), veel fruit- en plukstruiken, het weggeven van kleine boompjes en enkele grote bomen. Daarmee is uiteindelijk een aantal van 10.000 gerealiseerd. We werken op dit moment het door de raad aangenomen initiatiefvoorstel 'Niet bomen, maar planten' uit. Uitgangspunt van het initiatiefvoorstel is dat we jaarlijks – conform het klimaatakkoord - het areaal bomen met 1% uitbreiden.
Willen we (zoals de motie stelt) tegemoet komen aan het klimaatakkoord door 1% toename van areaal en dit met een reëel gebaar doen zodat het ook daadwerkelijk zichtbaar is, dan is daar veel meer voor nodig. We zetten daadwerkelijk in op meer zichtbare en beleefbare bomen die helpen bij klimaatadaptatie, biodiversiteit, stadsaanzicht, cultuurhistorie en voeding. Dit komt in Nijmegen in de praktijk neer op het jaarlijks planten van 625 bomen per jaar. Hiervan worden er in ieder geval 325 in de Waalsprong gerealiseerd. Dat betekent dat we nog 300 stuks in de bestaande stad gaan realiseren. Daarnaast vraagt de raad ons om aan grondverbetering te doen en er zo voor te zorgen dat de bomen langer meegaan en ouder worden. In 2025 zal een evaluatie plaatsvinden.

Speelvoorzieningen stedelijke speeltuinen
Wij hebben een tweetal zeer goed bezochte stedelijke speeltuinen, Leemkuil en Brakkefort. Om ervoor te zorgen dat deze speeltuinen hun aantrekkelijkheid behouden, moet het aanbod van speelvoorzieningen voortdurend uitdagend en gemoderniseerd worden. Hierbij denken we aan een klimtoestel, trampoline, uitbreiding scooterbaan. Hiervoor is € 75.000 nodig.

Beweegvriendelijke omgeving
Om het spelen, bewegen en ontmoeten te stimuleren, gaan we groene, sociale knooppunten inrichten. Daarnaast gaan we een aantal beweegroutes en -tuinen aanleggen. Op het NYMA-terrein richten we een pumptrack voor BMX en stept in waar jong en oud kan spelen en ontmoeten. En tot slot realiseren we een urban fittrack in Noord.

Bibliotheek in Nijmegen-Noord
De komende jaren groeit Nijmegen-Noord toe naar een volwaardig stadsdeel met circa 35.000 inwoners. De raad geeft aan een bibliotheekfunctie in Nijmegen-Noord wenselijk te vinden. Gelet op de ontwikkeling van dit stadsdeel is de tijdelijke invulling van de bibliotheekfunctie in wijkcentra de Klif en de Ster niet meer afdoende. Om de bibliotheekfunctie - en de functie van cultuureducatie in een multifunctioneel gebouw - voor een stadsdeel van deze omvang mogelijk te maken, richten wij ons op een vestiging op een centrale locatie in het stadsdeel. Bij voorkeur met de mogelijkheid om aansluiting met andere maatschappelijke functies te realiseren. Na inventarisatie lijkt er één locatie te zijn die aan onze wensen voor haalbaarheid, bereikbaarheid en zichtbaarheid voldoet. Deze locatie bevindt zich aan de entree van Hof van Holland. We verkennen de mogelijkheden van deze locatie.
De vestiging van een bibliotheekfunctie in Nijmegen-Noord is onderdeel van een stadsbrede bibliotheek-infrastructuur. Voor de zomer van 2022 zullen wij uw raad informeren over deze bibliotheek-infrastructuur, waarbij aansluiting wordt gezocht bij gebiedsgericht werken, de sterke sociale basis en de verschillende functies van de bibliotheek.
De geraamde investeringslasten voor gebouw en grond zijn circa 2,2 miljoen euro.

Sporthal Hof van Holland
De oplevering van de sporthal staat voor de zomer van 2022 gepland. Dit is bestaand beleid en hier heeft reeds (november 2018) besluitvorming over plaatsgevonden. Diverse factoren leiden tot een tekort voor de realisatie: aanpassingen regeling SPUK-subsidie (specifieke uitkering sport), lager uitkeringspercentage SPUK, indexatie, locatiekeuze leidt tot hogere kosten, aanvullende wensen raad en brandveiligheidseisen.

Sportpark Vossenpels (kunstgrasveld DVOL)
Gezien de demografische ontwikkelingen en de groei van DVOL wordt de druk op het sportpark Vossenpels groter en ontstaan capaciteitsproblemen. Met de vervanging van natuurgras van het hoofdveld door kunstgras volstaat de ruimte voor de vereniging en geven we verdere invulling aan de nota buitensport. Afwegingskader voetbal is hierbij in gebruik genomen.

Sportzaal Marie Curiestraat
De sportzaal wordt gerealiseerd in combinatie met nieuwbouw BS Hidaya. De nieuwbouwplannen voor BS Hidaya bieden een (natuurlijk) geschikt moment om nu de verouderde gymzalen aan de Marie Curiestraat en Heidebloemstraat 201 te vervangen door de nieuwbouw van een sportzaal (twee zaaldelen). Hiermee is concreet sprake van behoud van het aantal zaaldelen in dit gebied (conform toekomstige behoefte). Het betreft een integrale benadering: voor onderwijshuisvesting een geschikte en passende, toekomstbestendige locatie voor BS Hidaya. Voor Sport een gewenste vervanging van twee gymzalen door een sportzaal (met behoud aantal zaaldelen), aangezien een sportzaal ruimte technisch meer mogelijkheden biedt voor de breedtesport. Zo kan de locatie aan de Heidebloemstraat 201 herontwikkeld worden. Besluitvorming hierover kan worden gezien als go /no go moment. Geen middelen betekent dat de plannen voor sport en stadsontwikkeling niet doorgaan. Gezien de globale planning kan rond oktober, november 2021 gestart worden met ontwerp en aanbesteding bouw school en sportzaal. Start bouw is januari 2023 en oplevering januari 2024. Hiervoor is 0,1 miljoen euro aan voorbereidingsbudget nodig en twee maal 3,7 miljoen euro bouwbudget voor realisatie.

Multifunctionaliteit sportaccommodatie
Deze investering vloeit voort uit de nota binnensport. In de nota binnensportaccommodatiebeleid is als speerpunt opgenomen, dat we het multifunctioneel gebruik van onze binnensportaccommodaties maatschappelijk, voor onderwijs en voor sportdoelstellingen willen vergroten. Voor het bevorderen van de multifunctionaliteit zijn aanpassingen en innovatie van onze binnensportaccommodaties nodig. Hiervoor is jaarlijks structureel extra geld nodig, zodat we uitvoering kunnen geven aan dit speerpunt.

Verbeteren akoestiek sportaccommodaties
Deze investering vloeit voort uit de nota binnensport. In de nota binnensportaccommodatiebeleid geven we aan dat we blijven werken aan de kwaliteit van onze binnensportaccommodaties. Hierbij zijn we op orde, maar op het gebied van de kwaliteitsnormen die gelden voor de akoestiek geldt dit niet. Hiervoor moeten we onze gym- en sportzalen aanpassen.

Bedrijfsinvesteringen
We werken nu aan een lange termijn visie op hoe we het werken in de kantooromgeving na de coronacrisis vorm en inhoud willen geven. Er zijn al pilots, die worden bekostigd uit lopende budgetten. We kunnen nu niet overzien in hoeverre de wensen die voortkomen uit de lange termijnvisie passend zijn te maken binnen bestaande budgetten, zoals ook het budget voor bedrijfsinvesteringen.

Ophoging bulkkrediet vervanging toplagen kunstgrasvelden
Jaarlijks ontvangt programma Sport 1,06 miljoen euro voor de vervanging van de toplagen van de kunstgrasvelden van de gemeentelijke buitensportaccommodaties. In 2018 is het kunstgrasareaal van sportpark Nieuw Balveren (OSC) en in 2020 van sportpark Staddijk Noord (Oranje Blauw) uitgebreid. Ophoging bulkkrediet is noodzakelijk om toekomstige toplaagvervanging te kunnen realiseren. Rekening houdend met een geïndexeerde vervangingsprijs (over 10 jaar circa € 475.000 en over 20 jaar circa € 550.000) hebben we jaarlijks gemiddeld

€ 51.000 extra financiële middelen per veld nodig om dit te kunnen bekostigen. Kortom met uitbreiding OSC en Oranje Blauw zeker € 100.000. Inclusief de uitbreiding met een kunstgrasveld bij DVOL is een ophoging van het bulkkrediet noodzakelijk van € 150.000.-

Vervangen parkeerapparatuur Keizer Karel garage (KKG)
De parkeerapparatuur in de Keizerkarelgarage is geleverd in 2012, met een afschrijvingstermijn van 10 jaren gelijk aan de technische levensduur en maximale termijn voor het onderhoudscontract. De vervanging zal in 2022 worden voorafgaan door een Europese aanbesteding. In 2021 zullen de voorbereidingen en publicatie plaatsvinden voor de aanbesteding met een raamovereenkomst 'Vervanging van parkeerapparatuur'.

Beschikbare investeringsruimte
We hebben een meerjarige doorrekening gemaakt van de afschrijvings- en rentelasten (kapitaallasten) van eerder door uw raad beschikbaar gestelde kredieten, de tot en met 2020 gerealiseerde investeringen en de nieuwe investeringen. Rekening houdend met technische aanpassingen en areaaltoename geeft dat het volgende beeld.

Bedragen * € 1 mln.	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
kapitaallasten primitieve begroting	36,36	36,89	37,91	39,25	39,25	39,25	39,25	39,25	39,25
areaal aanpassingen Woningen		-0,05	0,07	0,04	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08
areaal aanpassingen Niet Woningen					0,28	0,28	0,28	0,28	0,28
effect BBV omzetting investeringen O.R.		0,03	0,02	0,06	0,54	0,92	1,30	1,67	2,04
beschikbaar budget kapitaallasten	**36,36**	**36,87**	**37,99**	**39,36**	**40,14**	**40,53**	**40,91**	**41,28**	**41,64**
kapitaallasten nieuwe investeringen			0,97	1,48	2,62	2,62	2,62	2,62	2,62
doorberekende kapitaallasten	35,08	38,33	39,41	39,7	40,53	39,92	39,83	39,7	37,98
benodigde kapitaallasten	**35,08**	**38,33**	**40,38**	**41,18**	**43,15**	**42,54**	**42,45**	**42,32**	**40,6**
Verschil	**1,28**	**-1,46**	**-2,39**	**-1,82**	**-3,01**	**-2,01**	**-1,54**	**-1,04**	**1,04**
Vergroten investeringsruimte; extra kapitaallasten			**0,97**	**1,48**	**2,62**	**2,62**	**2,62**	**2,62**	**2,62**

Een negatief verschil geeft aan dat er te weinig budget is om in de dekking van alle investeringen te voorzien. In de onderste regels van de tabel is onder 'Verklaring Verschil' aangegeven, waaruit dat verschil bestaat. Daaruit blijkt het volgende:

1. voor bestaande investeringen vallen de extra benodigde kapitaallasten in 2022 min of meer weg tegen het overschot van 2021. In 2023 is ten opzichte van het beschikbare budget 1,42 miljoen euro nodig; gezien de vertragingen die we vaak zien bij investeringen stellen we nu niet voor de begroting voor dat deel aan te passen.
2. vanaf 2023 is voor nieuwe investeringen 0,97 miljoen euro, oplopend tot 2,62 miljoen euro in 2025, nodig voor dekking van kapitaallasten voor nieuwe investeringen. We stellen voor om de begroting voor die bedragen aan te passen. Deze aanpassingen hebben we meegenomen bij het programma Financiën;
3. in 2026, 2027 en 2028 ontstaat geen ruimte op het budget voor kapitaallasten om nieuwe investeringen te kunnen doen. Die ruimte zal moeten worden gezocht in de volgende (meerjaren)begroting.

Investeringsplan

Hieronder geven we een overzicht van alle specifieke investeringen waartoe uw raad eerder heeft besloten. In onderstaand overzicht staan ook de nieuwe specifieke investeringen, waarover uw raad bij deze Stadsbegroting een besluit neemt (in het rood weergegeven). In de laatste kolom is aangegeven wanneer uw raad het eerste besluit heeft genomen over de investering.

Bedragen * € 1.000	Investering		Verwacht jaar van oplevering					Initieel besluit
			2021	2022	2023	2024	2025	
Bereikbaarheid								
Fietstunnels Waalsprong	8.243	Bestaand						SB 10 - 13
Aanleg Dorpensingel	6.400	Bestaand						PN 2012
Parkeren Hezelpoort	2.597	Bestaand						Dec 2013
Stationsplein	3.000	Bestaand						SB 15 -18
Waalbrug fiets- en busbaan	5.970	Bestaand						SB 15 -18
Fietsvriendelijke maatregelen	4.728	Bestaand						SB 15 -18
Park & Ride	1.200	Bestaand						SB 15 -18
Bereikbaarheid campus o.a. Heyendaal	2.000	Bestaand						ZN 2016
Station Heyendaal	2.000	Bestaand						ZN 2016
Weurtseweg	1.900	Bestaand						ZN 2016
Onderhoudstoestand woonstraten	8.831	Bestaand						ZN 2017
Reconstructie Graafseweg	2.300	Bestaand						SB 19 - 22
Fietsenstalling Kelfkensbos	600	Bestaand						SB 19 - 22
Bushaltes Traianusplein en singels	350	Bestaand						SB 19 - 22
Verkeersveilig kruispunten Energiewg	270	Bestaand						ZN 2019
Campus Heijendaal en Rotondes	500	Bestaand						ZN 2019
Omvormen 30km wegen binnenstad	700	Bestaand						SB 21 - 24
Herinrichten Voorstadslaan	150	Bestaand						SB 21 - 24
Snelfietsroutes	6.245	Bestaand						SB 21 - 24
Parkeerdek Kelfkensbos	2.450	Bestaand						SB 21 - 24
Busbaan HOV	**150**	**Nieuw**						
Laadinfra	**200**	**Nieuw**						
Verlengde Waalbrug fietspad oostzijde	**450**	**Nieuw**						
Verkeersmanagementcentrale (VMC)	**450**	**Nieuw**						
Vervanging VRI's (verkeersregelinstallaties)	**1.137**	**Nieuw**						
Vrijval gedragsaanpassingen verkeer	**-300**	**Nieuw**						
Cultuur en cultureel erfgoed								
Investeringsbudget oude stad	435	Bestaand						Raad 2004
Cultuurhistorische Panden	1.800	Bestaand						SB 15 - 18
Upgrading Villa Novastraat 2-6	1.200	Bestaand						ZN 2017
Archeologisch depot	4.050	Bestaand						ZN 2017
Vervangen trekkenwand Schouwburg	3.535	Bestaand						SB 21 - 24
Groot onderhoud en verbouwing Schouwburg	1.000	Bestaand						SB 21 - 24
Museum Valkhof verbouwing	2.700	Bestaand						ZN 2019
Museum Valkhof rendabel	5.800	Bestaand						Raad 2021
Bibliotheek Nijmegen-Noord	**2.200**	**Nieuw**						
Economie en toerisme								
Voorzieningen evenemententerreinen	800	Bestaand						ZN 2017
Extra investering binnenstad	4.000	Bestaand						SB 21 - 24
Financiën								
Nijmegen Noord	500	Bestaand						ZN 2017
Installaties dienstgebouwen	1.000	Bestaand						SB 2019
Onderwijs								
Bewegingsonderwijs Kristallis	1.150	Bestaand						SB 14 - 17

Bedragen * € 1.000	Investering		Verwacht jaar van oplevering	Initieel besluit
Basisscholen Nijmegen-Noord	7.074	Bestaand		ZN 2017
Kwaliteitsimpuls VSO	11.000	Bestaand		SB 19 - 22
Uitbreiding niet-doorgedec. school	1.750	Bestaand		ZN 2019
Aanpassing VZH de Klif	600	Bestaand		ZN 2019
Basisschool Hidaya	**1.800**	**Nieuw**		
Kristallis	**3.350**	**Nieuw**		
Veiligheid				
Vervanging Toezichtcamera's	75	Bestaand		SB 21 - 24
Openbare Ruimte				
Groenstruct. Oostz. Mauritssingel	500	Bestaand		ZN 2019
Groot Onderhoud park Brakkenstein	1.200	Bestaand		ZN 2019
LED verlichting Binnenstad	500	Bestaand		ZN 2019
Vergroening stedelijk gebied	0	Bestaand		Voor 2014
Maatregelen luchtkwaliteit	1.400	Bestaand		SB 21 - 24
Vervanging speelvoorzieningen	2.345	Bestaand		SB 16-19
Aanplant bomen	**4.000**	**Nieuw**		
Speelvoorzieningen stedelijke speeltuinen	**75**	**Nieuw**		
Beweegvriendelijke omgeving	**1.000**	**Nieuw**		
Sport				
Meerjarige Renovatie Zwembaden	2.900	Bestaand		SB 15 - 18
Kunstgras Hockeyvelden	2.278	Bestaand		SB 15 -18
Bestaande Sportaccommodaties	5.200	Bestaand		SB 17 - 20
Gymzaal De Stelt	1.872	Bestaand		ZN 2017
Sporthal Plus, Hof van Holland (voorheen gymzaal Woenderskamp)	11967	Bestaand		ZN 2017
Koudenhoek, MF Sportveld (voorheen Broodkorf/Koudenhoek MF Sportveld)	2000	Bestaand		SB 19 - 22
Herontwik.Staddijk tbv Oranje Blauw	300	Bestaand		ZN 2019
Verhuizing korfbal. Keizerstad	1.800	Bestaand		ZN 2019
Clubhuis en kleedkamers Noviomagnum	1.800	Bestaand		ZN 2019
Kunstgrasveld Noviomagnum en KDC	800	Bestaand		ZN 2019
Uitbreiding tennisvelden LLTV Nijm-N	200	Bestaand		ZN 2019
Verlichting buitensport	200	Bestaand		SB 21 - 24
Sporthal Hof van Holland	**2.100**	**Nieuw**		
Sportpark Vossenpels (kunstgrasveld DVOL)	**550**	**Nieuw**		
Sportzaal Marie Curiestraat	**7.500**	**Nieuw**		
Multifunctionaliteit sportaccommodaties	**960**	**Nieuw**		
Verbeteren akoestiek sportaccommodaties	**300**	**Nieuw**		
Welzijn wijkontwikkeling en zorg				
Skaeve Huse	950	Bestaand		SB 13 - 16
Jongerencentrum Nijmegen Noord	623	Bestaand		SB 14 - 17
NUNN Renovatie	100	Bestaand		SB 15 - 18
Toegankelijkheid wijkaccommodaties	760	Bestaand		ZN 2017
Stip, Sociaal Wijkteam en Hof v Holland	1.000	Bestaand		ZN 2019
Wonen en Stedelijke Ontwikkeling				
Openbare ruimte NYMA	2.700	Bestaand		SB 14 - 17
Entree Westzijde Spoorzone	5.500	Bestaand		SB 15 - 18
Asbest invent. & sanering	2.072	Bestaand		SB 15 - 18
Watersportcentrum Spiegelwaal	3.150	Bestaand		ZN 2017
Museum Valkhof	2.500	Bestaand		SB 19 - 22
Spoorzone Oost	10.500	Bestaand		SB 19 - 22
Aansluiting Burchtstraat - Valkhof	150	Bestaand		SB 19 - 22
Aanpas openbare ruimte Vlaams Kwartier	400	Bestaand		ZN 2019
Uitvoeren Valkhofkwartier	4.200	Bestaand		ZN 2019

Bedragen * € 1.000	Investering		Verwacht jaar van oplevering					Initieel besluit
Bruisende Binnenstad cofinanciering	360	Bestaand						ZN 2019
Stationsgebied	3.500	Bestaand						SB 21 - 24
Winkelsteeg/Kanaalzone	7.000	Bestaand						SB 21 - 24
Plansoftware Omgevingswet	70	Bestaand						SB 21 - 24
Toepasbare regelsoftware Omgevingswet	30	Bestaand						SB 21 - 24
Renovatie rijksmonument Valkhofpark	3.075	Bestaand						SB 21 - 24
Mercuriuspark Park en Bike	**3.500**	**Nieuw**						
Kanaalzone Zuid en Winkelsteeg; totaal € 79,2 miljoen	**27.800**	**Nieuw**						
Archeologisch depot	**450**	**Nieuw**						
Valkhofkwartier	**3.500**	**Nieuw**						
Cultuurhistorie Waalkwartier	**795**	**Nieuw**						
Verduurzamen vastgoedportefeuille	**4.400**	**Nieuw**						

Bulkinvesteringen en investeringen met eigen dekking

In onderstaande tabel geven we het totaalbeeld van alle kredieten die eerder door uw raad beschikbaar zijn gesteld voor bulkinvesteringen (jaarlijks terugkerende kredieten) en investeringen met eigen dekking. Ook is het krediet voor vervanging parkeerapparatuur en de uitbreiding van het bulkkrediet voor kunstgrasvelden zoals toegelicht in de paragraaf 'Nieuwe investeringen' hierin verwerkt. In de paragraaf 'nieuwe investeringen' is ook toegelicht dat we voor bedrijfsinvesteringen nog niet weten wat er extra nodig zal zijn.

bedragen * € 1.000			2021	2022	2023	2024	2025
Investeringen met eigen dekking							
Nieuwbouw De Hulsen	Wonen en SO	Bestaand	21.530				
Vastgoed Rendabel	Wonen en SO	Bestaand	1.751	1.100	1.100	1.100	1.100
Duurzaamheid	Wonen en SO	Bestaand	6.778	2.000	2.000	2.000	2.000
Groot- en vervangingsonderhoud	Openbare Ruimte	Bestaand	10.640	4.500	4.500	4.532	4.633
Rioolinvesteringen Waalsprong	Openbare Ruimte	Bestaand	8.773	3.311	2.444	2.298	1.647
Museum Valkhof aankoop	Cultuur en cult. erfgoed	Bestaand	4.900				
Vervanging parkeerapparatuur	**Bereikbaarheid**	**Nieuw**		**380**			
Bulkinvesteringen							
Woonomgevingsverbeteringen	Openbare Ruimte	Bestaand	375	375	375	375	375
Bedrijfsinvesteringen	Bestuur en Org.	Bestaand	2.671	2.150	2.150	2.150	2.150
Gemeentelijke accommodaties	Wonen en SO	Bestaand	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Kunstgrasvelden	Sport	Bestaand	1.267	1.062	1.062	1.062	1.062
Ophoging bulkkrediet verv. toplagen kunstgrasveld.	Sport			150	150	150	150
Investeringen Openbare Ruimte	Bereikbaarheid	Bestaand	4.764	5.105	5.105	5.105	5.105
Totaal			**64.449**	**21.133**	**19.886**	**19.772**	**19.222**

Rioolinvesteringen Waalsprong: vanaf 2022 bijgesteld conform in 2021 vastgestelde VGP

Lokale heffingen

Beleid

Deze paragraaf geeft inzicht in belastingen en heffingen die we heffen (rechten, tarieven of leges). De inwoners en bedrijven in Nijmegen dragen via de lokale belastingen en heffingen bij aan het welzijn, de leefbaarheid en de voorzieningen in hun stad. De lokale belastingen en heffingen vormen een belangrijk onderdeel van de gemeentelijke inkomsten.

We maken onderscheid tussen belastingen en heffingen
Belastingen zijn bijdragen aan de gemeente waar geen directe tegenprestatie tegenover staat. Voorbeelden zijn OZB, hondenbelasting en de toeristenbelasting. De opbrengsten uit deze belastingen gaan naar de algemene middelen van de gemeente. De gemeenteraad bepaalt zelf waaraan de gemeente dit geld besteedt.

Heffingen worden geheven als de gemeente een van haar bezittingen ter beschikking stelt of als de gemeente een dienst verleent aan een individuele inwoner of bedrijf. Voorbeelden zijn havengelden en leges. De opbrengsten uit deze heffingen worden direct gebruikt om de gemaakte kosten te dekken. De gemeente mag niet meer heffen (maximaal 100%) dan de begrote kosten die gedekt worden met de heffing.

Opbrengst belastingen en heffingen
De totale opbrengst aan belastingen en heffingen bedraagt circa € 142,7 miljoen. Dit bedrag komt overeen met circa 17% van de totale gemeentelijke baten. Het merendeel van de opbrengst wordt gegenereerd door de OZB, Parkeerbelasting en de Rioolheffing.

In onderstaande tabel ziet u de inkomsten uit de lokale belastingen en heffingen:

Bedragen * €1 mln	Opbrengst 2020 (Stadsrekening)	Begroot dynamisch 2021	Stadsbegroting 2022
Onroerende zaakbelasting	86.8	89,1	91,8
Parkeergelden	12.9	17,2	17,5
Rioolheffing	16.0	15,9	16,2
Leges bouwvergunningen	6,8	6,6	6,1
Opbrengst groene zakken	2,3	2,6	2,6
Clicks ondergrondse afvalcontainers	0,3	0,3	0,3
Leges burgerzaken	2,0	2,0	1,9
Hondenbelasting	1,2	1,2	1,2
Toeristenbelasting	0,6	0,8	0,8
Parkeerboetes	0.9	0,7	0,7
Reinigingsrecht	0,7	0,7	0,8
Scheepvaartrechten	0,5	0,6	0,6
Precariobelasting	0,0	0,5	0,5
Marktgelden	0,0	0,3	0,3
Reclamebelasting	0,2	0,2	0,2
Eenmalige rioolaansluiting	0,0	0,1	0,1
Overige leges	1,3	1,0	1,0
Totaal	**132,4**	**139,8**	**142,7**

Vaststelling tarieven
Alle verordeningen die betrekking hebben op de gemeentelijke belastingen en heffingen 2022 (met tarieven) worden in december 2021 tegelijkertijd aangeboden aan de gemeenteraad. De OZB-tarieven 2022 kunnen we nu nog niet berekenen. Voor de berekening van de OZB-tarieven 2022 zijn de nieuwe WOZ-waarden van alle objecten nodig. De uitkomst van de herwaardering van de WOZ-objecten is pas medio oktober 2021 bekend.

Tarievenbeleid algemeen
Alle tarieven zijn volgens het bestaand beleid met de inflatiecorrectie van 1,83% voor 2022 geïndexeerd. Daar waar sprake is van een ander percentage stijging of daling lichten we dat later in deze paragraaf per heffing toe. We voldoen aan het wettelijk kader dat heffingen maximaal 100% kostendekkend mogen zijn.

Kwijtschelding
Voor de inwoners met de laagste inkomens bestaat de mogelijkheid om voor kwijtschelding in aanmerking te komen. Het verlenen van kwijtschelding is aan wettelijke regels gebonden. Hoofdregel is dat gemeenten het kwijtscheldingsbeleid van de rijksoverheid volgen zoals geregeld in de Uitvoeringsregeling Invorderingswet. Strenger toepassen van deze regels is toegestaan, ruimhartiger toepassen niet. De gemeente Nijmegen volgt het beleid van de Rijksoverheid. De gemeente kan zelf bepalen welke belastingen al dan niet voor kwijtschelding in aanmerking komen. Kwijtschelding wordt sinds 1 januari 2019 alleen nog verleend voor de hondenbelasting voor de eerste hond en de leges voor een gehandicaptenparkeerplaats of - kaart. Voor de overige belastingen en heffingen verlenen we geen kwijtschelding meer.

Ontwikkelingen

Coalitieakkoord 2018-2022 'Samen vooruit'
In het coalitieakkoord 2018-2022 `Samen vooruit' is afgesproken de afvalstoffenheffing niet opnieuw in te voeren en de OZB niet-woningen (eigenaarsdeel) te verlagen oplopend tot 5% in 2023.

In onderstaande tabel is de afbouw opgenomen:

Programmamiddelen * € 1.000	2020	2021	2022	2023
Verlaging OZB niet woningen	-425	-900	-1.375	-1.850

Belastingopbrengsten

OZB
Op grond van de wet Waardering Onroerende Zaken (WOZ) bepalen we jaarlijks de marktwaarde van de onroerende zaken in Nijmegen en delen deze vervolgens mee aan de belanghebbenden.

OZB bestaat uit twee afzonderlijke belastingen:
- Een belasting voor de eigenaren van niet-woningen.
- Een belasting voor de eigenaren van woningen.

Berekening
Bij de berekening van de tarieven OZB gaan we uit van een in de begroting vastgestelde opbrengst. Dit betekent dat we de marktwaardestijging of marktwaardedaling van de stad budgetneutraal in de tarieven verwerken. Bij het schrijven van deze paragraaf zijn onze woningen en niet-woningen nog niet geheel getaxeerd. Voor 1 december van dit jaar moet 90% van de objecten getaxeerd zijn. Op basis daarvan stelt de gemeenteraad de tarieven vast. Afhankelijk van de begrote opbrengst en een eventuele waardestijging of waardedaling verlagen of verhogen we de tarieven. De totale OZB-opbrengst voor de gemeente neemt dus alleen toe als het aantal objecten waarvoor betaald wordt toeneemt.

Tarieven
De tarieven voor de OZB berekenen we in het najaar zodat we kunnen uitgaan van de meest actuele cijfers over de verwachte waardeontwikkeling. In de laatste raadsvergadering van december wordt de verordening OZB (samen met de overige belastingverordeningen en de legesverordening) inclusief tarieven aangeboden aan de gemeenteraad.

Afvalstoffenheffing
De afvalstoffenheffing is voor het inzamelen en verwerken van huishoudelijk afval. Hier is sprake van een wettelijke verplichting.

In de vorige raadsperiode is het vaste deel van de afvalstoffenheffing ondergebracht in de OZB. De gebruikers zijn verplicht om te betalen voor rode of groene afvalzakken, voor het afvoeren van afval in de ondergrondse afvalcontainer of om het afval aan te bieden aan de afvalverwerker. Op deze manier wordt het principe 'de vervuiler betaalt' gerealiseerd.

Bedragen * € 1 mln	Dynamische begroting 2021	Stadsbegroting 2022
Opbrengst huisvuilzakken	€ 2,6	€ 2,6
Opbrengst clics (ondergrondse containers)	€ 0,3	€ 0,3
Totaal	**€ 2,9**	**€ 2,9**

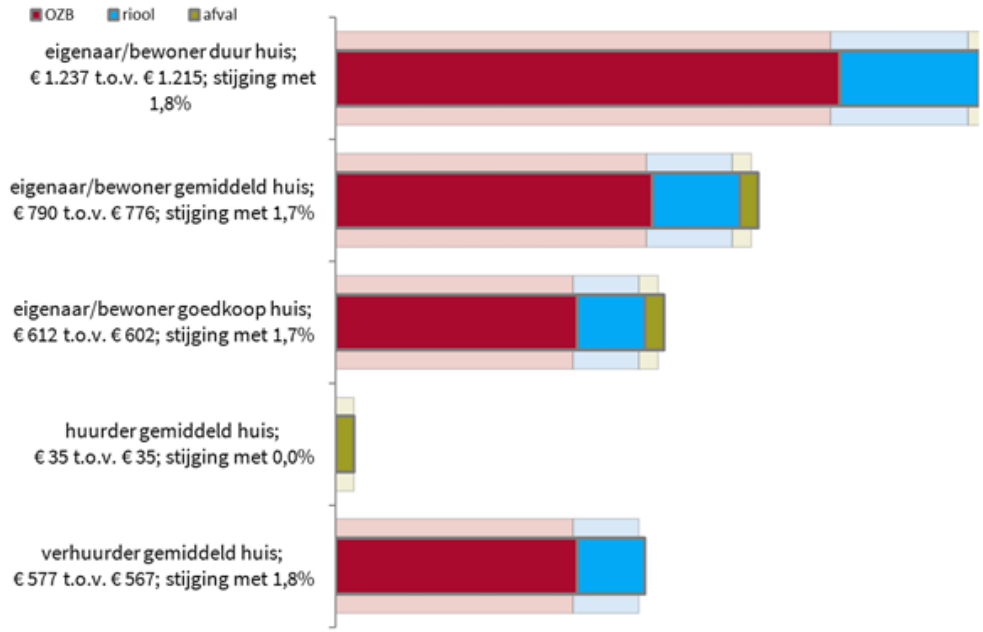
Rioolheffing
De belasting wordt geheven bij de eigenaar van een pand dat is aangesloten op de gemeentelijke riolering of openbaar gemeentewater. Het tarief is afhankelijk van de WOZ-waarde van het aangesloten pand. Aangezien bij het schrijven van deze paragraaf onze woningen en niet-woningen nog niet geheel zijn getaxeerd, berekenen we de tarieven in het najaar. Zo gaan we uit van de meest actuele cijfers over de verwachte waardeontwikkeling. In de laatste raadsvergadering van december worden alle belastingverordeningen en de legesverordening (met tarieven) aangeboden aan de gemeenteraad.

Uitgangspunten die gehanteerd worden bij de kostentoerekening van de rioolheffingen:
- tarief is afhankelijk van WOZ-waarde van het aangesloten pand
- tarief is 100 % kostendekkend

Bedragen * € 1 mln	Dynamische begroting 2021	Stadsbegroting 2022
Opbrengst	€ 15,9	€ 16,2
Totaal	**€ 15,9**	**€ 16,2**

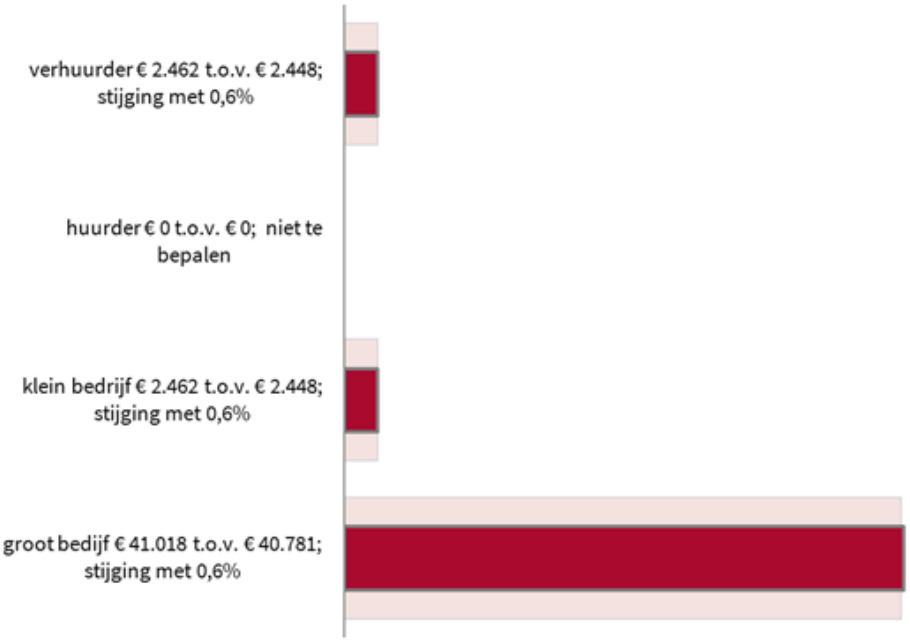
Ontwikkeling lastendruk
Hieronder ziet u wat de verwachte effecten van de geschetst woonlastenontwikkelingen zijn op de lastendruk, vanuit het perspectief van inwoners en bedrijven. Dit is op basis van de huidige inzichten. Onder woonlasten verstaan we: onroerende-zaakbelastingen, afvalstoffen- en rioolheffing. Het zijn belastingen en tarieven waarmee ieder huishouden en bedrijf in een gemeente jaarlijks te maken krijgt. Zoals hierboven al beschreven zijn de definitieve OZB-tarieven bij de behandeling van de belastingverordeningen bekend.

Woningen 2022 ten opzichte van 2021

Uit bovenstaande figuur blijkt dat de woonlasten voor de eigenaar- bewoner naar verwachting licht stijgen. De stijging staat gelijk aan de indexering zoals vastgesteld in de Stadsbegroting 2022-2025. De uiteindelijke woonlasten bepalen we aan de hand van de definitieve tarieven.

Niet-woningen 2022 ten opzichte van 2021

Uit bovenstaande figuur blijkt dat de lasten voor de bedrijven naar verwachting licht stijgen. Deze stijging is het saldo van de indexering uit de Stadsrekening 2022-2025 en de afspraak uit het coalitieakkoord 2018-2022 'Samen vooruit' om de OZB-opbrengst niet-woningen (eigenaarsdeel) vanaf 2020 te verlagen (2022: € 1.375.000). De uiteindelijke lasten bepalen we aan de hand van de definitieve tarieven.

Toelichting per belastingsoort

Hondenbelasting
De belasting wordt geheven bij de eigenaar van een hond op basis van het aantal honden dat hij heeft. Het is een algemene belasting. Dat houdt in dat er geen relatie is tussen enerzijds de kosten van bijvoorbeeld hondenuitlaatplaatsen en anderzijds de opbrengsten. In Nijmegen zijn momenteel ruim 9500 honden geregistreerd. Jaarlijks voert een externe partij voor ons steekproefsgewijs een controle uit om het bestand actueel te houden.

Parkeren
De Parkeerverordening stelt de kaders vast voor het verlenen van parkeervergunningen en de eisen die aan die vergunningen zijn verbonden. In het Aanwijzings- en Uitwerkingsbesluit Parkeren bij deze verordening zijn de verschillende parkeerproducten vastgelegd met de daarbij behorende uitgifte- en gebruikscriteria. Voor al deze producten wordt een belastingtarief in rekening gebracht. Dit is geregeld in de verordening Parkeerbelastingen. Naast de tarieven voor vergunningen worden via deze verordening ook de belastingtarieven voor het parkeren op straat geheven. De tarieven voor parkeergarages en afgesloten parkeerterreinen zijn privaatrechtelijk en worden separaat vastgesteld door ons college en vastgelegd in het besluit Tarieven parkeergarages en afgesloten parkeerterreinen. De parkeerder die niet of te weinig betaalt, krijgt een naheffingsaanslag (gemeentelijke belastingaanslag). Het parkeerbeleid is vastgelegd in de Parkeernota ‘Parkeren in Nijmegen 2020 -2030 “, die op 25 november 2020 door de Raad is vastgesteld.

De opbrengst parkeerbelastingen gebruiken we enerzijds ter dekking van de kosten van onder andere parkeervoorzieningen, het selectief toegangssysteem voor de binnenstad en het fietsparkeren (gratis bewaakte stallingen). Ook betalen we handhaving op parkeren uit de opbrengst.

De parkeerbegroting wordt in 2022 conform de gemeentelijke richtlijnen opgehoogd met de prijsindexering van 1,83% (€ 328.905). Deze stijging dekken we met de huidige parkeertarieven.

Toeristenbelasting
De toeristenbelasting wordt geheven bij personen die geen inwoners zijn van de gemeente Nijmegen en die binnen de gemeente verblijven in een hotel, pension, B&B, Airbnb of bijvoorbeeld een vakantiehuisje. Nijmegen kent een tweetal tarieven: voor campings en voor hotels/pensions/B&B/Airbnb.

Precariobelasting
Precariobelasting wordt geheven bij degene die voorwerpen of materialen stalt op de openbare gemeentegrond (containers, terrassen, borden). Precariobelasting is een ongebonden belasting, zodat de gemeente de volledige vrijheid heeft in de vaststelling van de hoogte van de tarieven.

Reclamebelasting
Om de binnenstad nog aantrekkelijker te maken, heeft het Huis van de Binnenstad (HvdB) met ingang van 2019 een binnenstadfonds ingevoerd. Met dit fonds kunnen de binnenstadondernemers zelf initiatieven bekostigen die goed zijn voor de binnenstadeconomie, en daarmee de binnenstad vermarkten, promoten en de werkgelegenheid aan jagen.

Naast een bijdrage vanuit het Ondernemersfonds kan het HvdB voor realisatie van deze doelstellingen niet langer afhankelijk zijn van vrijblijvende bijdragen van individuele ondernemers. Het fenomeen free riders draagt er aan bij dat velen de lusten ervaren van hetgeen enkelen bijdragen. Daarom heeft het HvdB de gemeente gevraagd om een reclamebelasting te heffen. Hiermee dragen alle binnenstadondernemers bij. Als basis wordt de WOZ-waarde van de binnenstadspanden aangehouden. De gemeente wordt gezien als fondsbeheerder. De gemeente zorgt voor de inning van de belasting en stelt de middelen, onder aftrek van de kosten die zijn gemoeid met de heffing en de

invordering (perceptiekosten), ter beschikking aan HvdB. Dit overigens op basis van een subsidieaanvraag door het HvdB met daarin een uitvoeringsagenda voor het betreffende jaar.

Leges en rechten

De leges en tarieven van de diverse rechten worden in rekening gebracht voor het door de gemeente verrichten van taken en diensten. Gemeentelijke producten en diensten mogen kostendekkend zijn. De baten mogen de lasten echter niet overstijgen. Ieder tarief wordt getoetst aan de gemeentelijke richtlijn Kostentoerekening Leges en Tarieven, die is gebaseerd op de landelijke handreiking.
Voor een aantal tarieven stelt het Rijk een maximum vast, bijvoorbeeld de leges reisdocumenten. Op dit moment is nog niet bekend of deze legestarieven met meer dan de indexatie stijgen. Hierop komen we bij het vaststellen van de legesverordening terug.

Kostenonderbouwing

Voor bepaalde gemeentelijke heffingen geldt de wettelijke eis van maximaal kostendekkende tarieven. In onderstaande tabellen ziet u de kostendekking van de belangrijkste gemeentelijke heffingen voor 2022.

Legesverordening

Titel 1 algemene dienstverlening

Titel 1 Algemene dienstverlening; bedragen * € 1			Taakveld	Overhead	Kosten	Opbrengsten	Kosten-dekking
hfd.	1	Burgerlijke stand	229.868	119.328	349.196	256.128	73,35%
hfd.	2	Reisdocumenten	569.294	216.676	785.970	555.400	70.66%
hfd.	3	Rijbewijzen	483.649	223.092	706.741	607.915	86.02%
hfd.	4	Verstrekkingen uit de Gemeentelijke Basisregistratie personen	144.650	99.979	244.629	152.991	62.54%
hfd.	5	Overige publiekszaken	281.400	87.024	368.424	232.598	63.13%
hfd.	6	Vervallen	0	0	0	0	0.00%
hfd.	7	Bestuursstukken	0	0	0	0	0,00%
hfd.	8	Regionaal Archief Nijmegen	14.098	9.593	23.691	6.975	29.44%
hfd.	9	Verkeer en vervoer	131.471	91.045	222.516	75.115	33.76%
hfd.	10	Huisvestingswet	87.442	57.871	145.313	145.313	100,00%
hfd.	11	Leegstandswet	4.567	3.194	7.761	7.048	90.81%
hfd.	12	Kansspelen	13.361	9.342	22.703	22.616	99.62%
hfd.	13	Winkeltijdenwet	461	323	784	762	97.19%
hfd.	14	Standplaatsen	16.298	11.395	27.693	21.941	79.23%
hfd.	15	Algemene verordening ondergrondse infrastructuur	355.493	224.747	580.240	563.043	97.04%
hfd.	16	Diversen	15.671	10.957	26.628	20.945	78.66%
Kostendekking Titel 1			**2.347.723**	**1.164.566**	**3.512.289**	**2.668.790**	**75,98%**

Titel 2 dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning

Titel 2 Fysieke leefomgeving / omgevingsvergunning; bedragen * €1			Taakveld	Overhead	Kosten	Opbrengsten	Kosten-dekking
hfd.	1	Vooroverleg /conceptaanvraag / stedenbouwkundige beoordeling	52.388	0	52.388	52.388	100,00%
hfd.	2	Omgevingsvergunning	5.438.504	880.588	6.319.092	5.973.217	94.53%
hfd.	3	Vermindering	0	0	0	0	0,00%
hfd.	4	Teruggaaf	0	0	0	0	0,00%
hfd.	5	Intrekking omgevingsvergunning	0	0	0	0	0,00%
hfd.	6	Wijziging omgevingsvergunning als gevolg van wijziging project	0	0	0	0	0,00%
hfd.	7	Bestemmingsplanherziening	0	0	0	0	0,00%
Kostendekking Titel 2			**5.490.892**	**880.588**	**6.371.480**	**6.025.605**	**94.57%**

Titel 3 dienstverlening vallend onder Europese Dienstenrichtlijn

Titel 3 Europese dienstenrichtlijn; bedragen * €1			Taakveld	Overhead	Kosten	Opbrengsten	Kosten-dekking
hfd.	1	Horeca	75.054	52.477	127.531	122.133	95.77%
hfd.	2	Organiseren van evenementen	205.410	143.621	349.031	92.239	26,43%
hfd.	3	Prostitutiebedrijven	1.107	774	1.881	1.406	74.75%
hfd.	4	Routeringsverordening	0	0	0	0	0,00%
hfd.	5	Teruggaaf en andere activiteiten	0	0	0	0	0,00%
Kostendekking Titel 3			**281.571**	**196.872**	**478.443**	**215.778**	**45.10%**

Samenvatting titel 1,2 en 3

Recapitulatie Titel 1, 2 en 3; bedragen * €1	Taakveld	Overhead	Kosten	Opbrengsten	Kosten-dekking
Kostendekking Titel 1	2.347.723	1.164.566	3.512.289	2.668.790	75.98%
Kostendekking Titel 2	5.490.892	880.588	6.371.480	6.025.605	94.57%
Kostendekking Titel 3	281.571	196.872	478.443	215.778	45.10%
Kostendekking totale tarieventabel	**8.120.186**	**2.389.679**	**10.362.2123**	**8.910.173**	**85.99%**

Rioolheffing

Kostendekkendheid rioolheffing; bedragen * € 1	
Kosten riool	14.577.329
Personeelskosten	977.994
Overhead	684.596
Totale kosten	**16.239.920**
Opbrengst heffingen	16.239.920
Dekkingspercentage	**100%**

De rioolheffing is 100% kostendekkend. In dit dekkingspercentage is niet inbegrepen de kostendekkendheid van het eenmalig rioolaansluitrecht.

Eenmalig rioolaansluitingsrecht

Kostendekkendheid eenmalig rioolaansluitingsrecht; bedragen * € 1	
Kosten rioolaansluiting	80.350
Personeelskosten	0
Overhead	0
Totale kosten	**80.350**
Opbrengst heffingen	80.350
Dekkingspercentage	**100%**

Afvalstoffenheffing

Kostendekkendheid afvalstoffenheffing; bedragen * € 1	
Kosten afval	11.392.467
Personeelskosten	163.427
Overhead	114.399
Totale kosten	**11.670.293**
Opbrengst heffingen	2.937.776
Dekkingspercentage	**25%**

Marktgelden

Kostendekkendheid marktgelden; bedragen * € 1	
Kosten markten	138.955
Personeelskosten	112.860
Overhead	79.002
Totale kosten	**330.818**
Opbrengst heffingen	259.696
Dekkingspercentage	**79%**

Scheepvaartrechten

Kostendekkendheid scheepvaartrechten;bedragen * € 1	
Kosten havens	719.031
Personeelskosten	131.940
Overhead	92.358
Totale kosten	**943.329**
Opbrengst heffingen	606.540
Dekkingspercentage	**64%**

Bedrijfsvoering

Inleiding

De organisatie heeft grote opgaven op het gebied van duurzaamheid, het blijven van een aantrekkelijke stad, het werken aan een meer veerkrachtige economie en tegelijkertijd een sociale stad blijven.

Dat vraagt om een moderne overheid die flexibel en wendbaar is en die ook voor de langere termijn de goede stappen kan zetten. De belangrijkste beweging om te maken is dat de opgaven en de belevingswereld van de mensen in de stad steeds het vertrekpunt zijn. Daarom wordt de beweging naar een wendbare netwerkorganisatie gemaakt die handelt als één organisatie.

Organisatieontwikkeling

Op allerlei plaatsen binnen de organisatie wordt gewerkt aan het verbeteren van de organisatie en aan de ontwikkeling van de medewerkers: met het uitvoeringsprogramma dienstverlening, door het verbeteren van de samenwerking met de stad, door acties om een lerende organisatie te zijn en via diverse trajecten binnen de afdelingen. Vanuit het programma organisatieontwikkeling wordt gefocust op drie hoofdthema's: opgavegericht werken, digitale transformatie en leiderschap. Het hoofdthema 'opgavegericht werken' richt zich op kortcyclisch met sterke teams samenwerken aan de opgaven van de stad. Het tweede hoofdthema is 'digitale transformatie'. Dit is breder dan alleen digitalisering, het gaat ook over de digitale vaardigheden en het creëren van waarde door middel van technologie. De ontwikkeling van de organisatie naar een wendbare netwerkorganisatie die handelt als één organisatie vraagt daarbij passend leiderschapsgedrag naar elkaar én naar de medewerkers toe. Dit wordt opgepakt in het laatste hoofdthema 'leiderschap'. De visie op leiderschap is door het GMT vastgesteld. Daarna hebben meerdere interventies plaatsgevonden (spiegelgesprekken, intervisie, leiderschapsdagen). Nu breekt een nieuwe minder vrijblijvende fase aan waarbij helder is waar elke leidinggevende aan moet voldoen qua leiderschapsgedrag.

Opgavegericht werken
De belangrijkste opgaven en de belevingswereld van de mensen in de stad zijn het vertrekpunt van de organisatie. De focus ligt daarom in 2022 op het nog meer opgavegericht en wendbaar werken met elkaar en binnen onze netwerken. Op een aantal onderdelen is hier specifiek aandacht voor.

De producten in de planning en control-cyclus komen tot stand door een intensieve samenwerking in onze gemeentelijke organisatie. Er wordt continu gewerkt aan de verbetering van deze producten, zodat ze het bestuur maximaal ondersteunen in de besluitvorming. Tijdige informatievoorziening is cruciaal.

Goede interne communicatie is ook een belangrijk onderdeel. Dit helpt medewerkers open te staan voor verschillende belangen en eventuele weerstand van extern. Het geeft medewerkers weerbaarheid, vertrouwen en de volledige informatie die nodig is om vragen te beantwoorden of op kritiek te reageren.

De gemeente hecht er waarde aan dat onder alle plannen en uitvoering een stevig juridisch fundament ligt. Als we onze plannen voor en met de stad ook echt willen waarmaken, wat is er dan nodig om dit met recht te doen? De specialist komt tijdig aan tafel bij juridische adviseringsvraagstukken, ter ondersteuning van bestuur en organisatie bij beleidsontwikkeling en beleidsuitvoering. Daarnaast wordt regie gevoerd op de inzet van de stadsadvocaat. Ook wordt de juridische kwaliteit van alle college- en raadsvoorstellen op een aantal algemene criteria getoetst.

Digitale transformatie
De coronacrisis heeft ervoor gezorgd dat digitaal werken de norm is geworden, het is het laatste zetje in de digitale transformatie die we als overheid aan het doormaken zijn. Hierin staat de vraag centraal: hoe krijgen we grip op de kansen en bedreigingen die deze digitale transformatie met zich meebrengt en bestendigen we de goede zaken?

In 2022 gaat de organisatie aan de slag om producten en diensten verder te digitaliseren en overheidsinformatie verder toegankelijk te maken, maar zullen er ook een aantal belangrijke wetten vastgesteld worden die dit de komende jaren gaan stimuleren, zoals de Wet open overheid en de Omgevingswet. Vanuit het manifest 'Open en weerbaar' zijn dit gunstige prikkels naar een meer toegankelijke en vertrouwenwekkende overheid. Nieuwe technologieën die bij deze digitale transformatie beschikbaar worden, zullen nadrukkelijker onderzocht worden voordat ze ingezet worden.

De wijze waarop ICT ingezet wordt binnen de bedrijfsvoering zal meer vanuit de opgaven gericht worden. Het accent zal in 2022 liggen op het beheer en de ontwikkeling van dashboards voor het opgavegericht sturen rondom thema's als de openbare ruimte en in de keten zorg - werk en inkomen. Er zal daarbij steeds meer samenwerking plaatsvinden met andere gemeentes, vooral op terrein van zorg en dienstverlening.

Steeds meer digitaal werken noopt ook tot het verbeteren van ons informatiebeheer en het verbeteren van privacybescherming rond informatiebeheer.

Leiderschap
De bedrijfsvoering helpt de gemeente als organisatie te presteren, leren en verbeteren. Zowel gevraagd als ongevraagd. Voor een effectieve, betrouwbare en toekomstbestendige overheid. Voor de organisatie en de stad. Voor nu en in de toekomst.

Het is namelijk belangrijk om als organisatie nieuwsgierig te blijven; onszelf blijven afvragen of we de juiste dingen op de beste manier doen. Wat vinden we goed gaan en wat kan juist nog beter? Niet om af te rekenen, maar vooral met elkaar een 'lerende houding' te realiseren. Jezelf en elkaar iedere keer durven uitdagen om de slagkracht, integriteit en democratisch handelen te versterken. In 2022 komt de focus te liggen op het leerklimaat van de organisatie en leren in het werk.

Personeel

Om bij te dragen aan de organisatiedoelstellingen heeft kwalitatief goed toegerust personeel, een goede werkomgeving en een prettige werksfeer de focus. Zo wordt optimaal ingespeeld op de ontwikkelingen en veranderingen die op de gemeente afkomen. Er is blijvend aandacht voor diversiteit van ons personeelsbestand en talentgericht werken. Dit draagt bij aan de kwaliteit van de producten en dienstverlening aan de burger.

Opgavegericht werken
De opgaven in de stad bepalen het werk in onze organisatie. Wijkgericht werken is hier een goed voorbeeld van. Dit zorgt voor een betere aansluiting bij wat er leeft in de wijken en dat hier nog integraler en slagvaardiger op ingespeeld kan worden. Samen met de bewoners en partners in de wijken.
Het werk wordt intern op een resultaatgerichte manier uitgevraagd en de organisatie richt zich op een goede match tussen werk en talenten/competenties die hiervoor nodig zijn. Dit is Oversteek. In 2022 heeft Oversteek nog meer de focus op het opgavegericht werken. Strategische personeelsplanning is een belangrijk aandachtsgebied. Hiermee ontstaat inzicht in de opgaven waar de organisatie voor komt te staan en kan er gestuurd worden op de juiste persoon, op het juiste moment op de juiste plek. Daarnaast vergroot het de ontwikkelmogelijkheden van medewerkers.

Digitale transformatie

- Hybride werken

De corona crisis heeft gezorgd voor een verandering in de manier van samenwerken. Hybride werken is de toekomst. Daarom staat in 2022 het ontwikkelen van een visie op hybride werken op de agenda, en tevens ook het maken van kaders rondom thuiswerken en op afstand werken. Ook projecten waarbij de kantooromgeving wordt aangepast op de wensen en voorwaarden om hybride te kunnen werken hebben de aandacht.

De corona crisis heeft ons ook andere inzichten gebracht. Prettig en efficiënt werken vraagt om een werkomgeving die je daarbij ondersteunt. Wendbaar werken met elkaar en binnen onze netwerken, aansluitend bij wat het werk van ons vraagt. Alle dienstgebouwen worden zo ingericht dat de medewerkers op een verantwoorde en veilige manier kunnen werken, vergaderen en ontmoeten en bezoekers op een verantwoorde en veilige manier de dienstpanden van de gemeente kunnen betreden.

- Leren en ontwikkelen

De organisatie blijft zich ontwikkelen ten behoeve van de opgaven waar het voor staat. Daarbij is er zorg voor kennisdeling dwars door de organisatie heen, zodat duidelijk is waar iedereen mee bezig is en hoe de samenwerking met de stad verloopt. De digitale transformatie zorgt er voor dat leren en ontwikkelen plaats- en tijdonafhankelijk moet kunnen plaatsvinden. Van alle medewerkers en leidinggevenden wordt persoonlijk leiderschap gevraagd. Er is een online leerplatform ingericht, waarbij medewerkers meer eigen regie hebben over hun ontwikkeling en het versterken van talenten. In 2022 wordt dit leerplatform geëvalueerd.

Leiderschap

Leidinggevenden hebben een cruciale rol in het realiseren van de opgaven van de stad. De ontwikkeling van de organisatie vraagt wat van het leiderschapsgedrag naar elkaar en naar de medewerkers toe. Vanuit de Nijmeegse visie op leiderschap ligt de focus in 2022 op het aanscherpen van de verwachtingen op leiderschap en de benodigdheden voor werknemers in een wendbare organisatie.

Personeelskosten

Begrote loonsom

Afdeling	Fte's 2022	2022	2023	2024	2025
Bestuur en Management	83,78	2,3	2,3	2,3	2,3
Bestuursondersteuning en -advies	57,90	5,0	5,0	5,0	5,0
Financiën	137,65	11,0	11,0	11,0	11,0
Juridische Zaken	38,27	3,3	3,3	3,3	3,3
Maatschappelijke Ontwikkeling	57,69	5,3	5,3	5,2	5,2
Personeel, Informatie en Facilitair	167,08	12,4	12,4	12,4	12,4
Publiekszaken	65,90	4,1	4,1	4,1	4,1
Stadsbeheer	154,73	10,4	10,4	10,4	10,4
Stadsrealisatie	110,76	9,2	9,2	9,2	9,2
Stadsontwikkeling	121,77	11,2	11,2	11,2	11,2
Vastgoed, Sport en Accommodaties	185,66	11,9	11,9	11,9	11,9
Veiligheid	35,28	3,0	3,0	3,0	3,0
Wijkmanagement	22,54	2,1	2,1	2,1	2,1
Zorg en Inkomen	256,86	18,4	18,4	18,4	18,4
Bestuurlijk		3,0	3,0	3,0	3,0
Totaal	**1.495,87**	**112,48**	**112,48**	**112,35**	**112,35**

Onder ‘Bestuurlijk’ zijn de vergoedingen aan College- en Raadsleden opgenomen.

Budgetten voor inhuur derden

bedragen x € miljoen	2022	2023	2024	2025
Programma's	2,9	2,9	2,8	2,7
Totaal inhuur budgetten	**2,9**	**2,9**	**2,8**	**2,7**

Apparaatskosten naar programma's

Apparaatskosten per programma * € 1 miljoen	2022	2023	2024	2025
Bereikbaarheid	8,3	8,3	8,3	8,3
Bestuur en organisatie	51,2	51,5	52,0	51,1
Cultuur en cultureel erfgoed	3,7	3,7	3,7	3,7
Economie en toerisme	1,8	1,8	1,8	1,8
Financiën	3,8	3,8	3,8	3,8
Onderwijs	2,5	2,5	2,5	2,5
Openbare ruimte	3,0	3,0	3,0	3,0
Sport	4,3	4,3	4,3	4,3
Veiligheid	4,8	4,8	4,8	5,0
Welzijn, Wijkontwikkeling en Zorg	13,7	13,7	13,5	13,5
Werk en Inkomen	14,3	14,3	13,9	13,9
Wonen en Stedelijke Ontwikkeling	0,9	0,9	0,9	0,9
Investeringen en grondexploitaties	16,6	16,6	16,6	16,3
Totaal	**128,8**	**129,1**	**129,0**	**128,2**

Verbonden partijen

Beleid

In deze paragraaf gaan we in op de sturing en control van verbonden partijen, de definitie die wij hanteren voor verbonden partijen en onze visie op en beleid ten aanzien van verbonden partijen. Daarna volgt een toelichting per verbonden partij

Sturing en control
De afgelopen jaren hebben we flink geïnvesteerd in de verbetering van sturing en control op verbonden partijen. Over de bereikte resultaten hebben wij uw raad periodiek geïnformeerd. We houden continu aandacht voor de periodieke actualisatie van specifieke kaders betreffende de verbonden partijen. De actuele specifieke kaders zijn beschikbaar via pcportal.nijmegen.nl. Per verbonden partij nemen we naast de financiële risico's ook zoveel mogelijk de potentiële beleidsrisico's of afbreukrisico's op. Daarnaast nemen we de risico's op bij het programma waar de verbonden partij onder valt.

Definitie
Wij spreken van een verbonden partij als het een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie betreft waarin de gemeente een *bestuurlijk* en een *financieel* belang heeft. Met deze definitie sluiten wij aan bij de definitie die in et Besluit begroting en verantwoording van het ministerie van Binnenlandse Zaken is opgenomen. Van een *financieel belang* is sprake als een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat en als de gemeente voor bedragen aansprakelijk kan worden gesteld indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Van een *bestuurlijk belang* is sprake als de gemeente zeggenschap heeft, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht. Dit betekent concreet dat er sprake is van een bestuurlijk belang als een wethouder, raadslid of ambtenaar van de gemeente namens de gemeente in het bestuur van de partij plaatsneemt of namens de gemeente stemt.

Visie en beleid
Visie en beleid zijn vastgelegd in de ‘Kadernota Verbonden Partijen gemeente Nijmegen’, door uw raad vastgesteld in 2019. De kadernota is de basis voor de sturing en control van verbonden partijen in het algemeen en helpt bij het verhelderen van de afwegingen die wij in Nijmegen maken bij het aangaan, volgen en beëindigen van deelnemingen in het bijzonder. De kadernota is een richtinggevend document met algemene uitgangspunten en beleidsregels die bestaan uit drie hoofdgroepen:

- Beleidsmatige afwegingen bij het oprichten van en deelname aan een verbonden partij
- Sturing en control op verbonden partijen
- Beëindiging van de deelname aan, opheffing van of vervreemding van een verbonden partij

Ontwikkelingen

Er zijn geen voornemens voor deelname aan of oprichting van een verbonden partij. We verwachten in de loop van dit jaar de Gemeenschappelijke regeling Bijsterhuizen op te kunnen heffen. Hiervoor wordt besluitvorming voorbereid.

Overzicht verbonden partijen

Bedragen *€1.000		Vreemd vermogen		Eigen vermogen		Resultaat	Financiële bijdrage Nijmegen
Naam verbonden partij + plaats	Vorm	1-1-2021	31-12-2021	1-1-2021	31-12-2021	2020	2022
GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen	GR	0	0	0	0	0	1.235
Euregio Rijn Waal, Kleve	GR	3.614	3.395	1.651	1.763	0	25
Gezondheidszorg regio Nijmegen, Nijmegen	GR	5.481	24.929	1.290	1.992	760	14.011
Veiligheidsregio Gelderland-Zuid, Nijmegen	GR	64.335	68.824	3.285	7.007	3.722	14.711
Marn, Nijmegen	GR	1.874	1.788	10.300	9.900	136	0
Bijsterhuizen, Wijchen	GR	620	2.263	9.752	8.662	4.021	0
ODRN, Nijmegen	GR	5.202	6.929	74	494	484	7.546
MGR, Nijmegen	GR	21.781	25.104	0	0	0	53.817
Park Lingezegen, Elst	GR	645	236	5.176	4.409	-767	255
Doelgroepvervoer regio Arnhem-Nijmegen te Arnhem	GR	0	0	0	0		3.065
DAR , Nijmegen	NV	12.425	11.493	14.202	13.951	613	0
RvN@	sti	41	51	113	-10	-10	80
Indigo, Arnhem	BV	14..076	13.811	3.375	2.975	-400	0
Leisurelands, Arnhem	BV	15.487	15.288	68.893	73.105	4.212	0
Land over de Waal BV, Nijmegen	BV	0	0	7	7	0	0
Waalfront, Nijmegen	BV/CV	88	88	-20.400	-20.400	0	0
Waalfront BV, Nijmegen	BV	3.920	3.920	17	17	0	0
Bank Nederlandse Gemeenten, Den Haag	NV	144.802.000	155.262.000	4.887.000	5.097.000	221.000	0

BV Land over de Waal

Openbaar en gemeentelijk belang

Deze BV houden wij aan om snel in te kunnen spelen op toekomstige planontwikkelingen.

Actualiteiten en risico's

DAR NV

Openbaar en gemeentelijk belang

Openbaar belang

De DAR is een overheidsgedomineerde N.V. die voor de deelnemende regiogemeenten de afvalinzameling en afvalverwerking verzorgt. Voor Nijmegen voert de DAR daarnaast ook de stadsreiniging en gladheidsbestrijding uit. Om de kansen op regulier betaalde arbeid voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt te vergroten heeft de DAR 'De Werkgroep' opgericht. Binnen 'De Werkgroep' verzorgt deze groep medewerkers het beheer openbaar groen.

Gemeentelijk belang

Als gemeente zijn we aandeelhouder van DAR. Het aandeel van Nijmegen bedraagt 73,8%. Daarnaast zijn we klant van DAR. Jaarlijks sluiten DAR en gemeente Nijmegen (en andere gemeenten in de regio) een dienst-verleningsovereenkomst (DVO) voor de invulling van de uitvoerende taken. Het gegeven dat alle regiogemeenten

zowel aandeelhouder als klant van DAR zijn bevordert een efficiënte regionale inzameling en verwerking van alle huishoudelijke afvalstromen.

Actualiteiten en risico's

DAR stelt zich tot doel met alle gemeenten minimaal de landelijk wettelijke doelstellingen te realiseren op het gebied van afvalscheiding en recycling. In 2019 hebben we 72% hergebruik gerealiseerd. Een volgende stap naar de doelstelling van 75% hergebruik is de gescheiden inzameling en verwerking van luiers en incontinentie-materiaal. In 2021 zijn we hiermee gestart.
Om de voor 2025 ambitieuze doelstellingen van 90% en nog slechts 30 kilo restafval per inwoner per jaar te gaan realiseren, ontwikkelen we samen met Dar een nieuw afvalbeleidsplan. Naast het principe van “de vervuiler betaalt” zetten we daarbij in op een verbetering van het serviceniveau voor bewoners om herbruikbare afvalstromen te kunnen scheiden én een verlaging van het serviceniveau op restafval. Met name bij bestaande en nieuw te ontwikkelen hoogbouw is er nog de nodige milieuwinst te behalen.
Naast de afval- en reinigingstaken verricht Dar ook de integrale uitvoering van een groot deel van het beheer van de openbare ruimte. Dus ook van het groen en het onderhoud aan de wegen. We stimuleren DAR om steeds verder te groeien in de integrale dienstverlening.

Euregio Rijn en Waal

Openbaar en gemeentelijk belang

De Euregio Rijn-Waal streeft naar versterking van de grensoverschrijdende samenwerking en ontwikkeling en het verkleinen van (politieke) verschillen. Aandachtsgebieden zijn belastingen, onderwijs, efficiënte inzet van reddingsdiensten en natuurbescherming, het stimuleren van sociale contacten tussen Duitsers en Nederlanders in de grensregio, het geven van advies aan burgers en organisaties in Nederlands-Duitse aangelegenheden en het vertegenwoordigen van de belangen van de grensregio’s en hun bewoners op nationaal en Europees niveau (zie ook art. 3 van de Statuten Euregio Rijn-Waal).

De Euregio speelt samen met betrokken partners zoals het Comité van Toezicht van Interreg Deutschland Nederland een met name beleidsadviserende rol bij de intake en afhandeling van Europese subsidie-aanvragen en projectsubsidies. Ten behoeve van het Nijmeegse belang bevordert de Euregio:

- de grensoverschrijdende samenwerking en de Europese integratie in brede zin
- de toegang tot subsidieregelingen waarmee ook in het belang van Nijmeegse burgers, bedrijven en organisaties is gediend
- het innovatief vermogen in de grensregio

Dat doet men o.a. door het faciliteren van een (bestuurlijk) netwerk in het grensgebied, een lobby richting Duitse en Nederlandse ministeries, de Europese Commissie en andere Europese stakeholders met als doel gezamenlijk te werken aan de belemmeringen in het grensgebied.

Actualiteiten en risico's

Op 26 november 2020 is de nieuwe strategische agenda vastgesteld. Daarin staan vier thema’s centraal:

1. Economie en klimaat
2. Arbeidsmarkt en onderwijs
3. Leefbaarheid
4. Euregionale identiteit

In december 2020 is het nieuwe meerjarig financieel kader (MFK) van de Europese commissie vastgesteld. In deze meerjarenbegroting is opgenomen welk bedrag er per Europees financieringsinstrument beschikbaar is. Voor de grensoverschrijdende samenwerking in het Nederlands-Duitse grensgebied is met name het INTERREG-programma van belang. In de loop van 2022 zullen de eerste financieringsprogramma’s worden opgesteld kunnen

maatschappelijke organisaties, bedrijven, kennisinstellingen en lokale overheden aanvragen doen voor de (co)financiering van projecten.

Gemeenschappelijke Regeling Gezondheidszorg regio Nijmegen

Openbaar en gemeentelijk belang

De GGD Gelderland-Zuid draagt zorg voor het uitvoeren van alle wettelijke taken uit de Wet publieke gezondheid, Wmo en Jeugdwet. Deze taken bekostigen we via een gemeentelijke bijdrage per inwoner. Naast de wettelijke taken voert de GGD Gelderland-Zuid ook andere taken op het gebied van maatschappelijke opvang en jeugd uit.

Actualiteiten en risico's

Veilig Thuis (VT)

In 2021 is met externe ondersteuning van het bureau TOC Resultants door Veilig Thuis gewerkt aan de optimalisering van de (interne) logistieke processen. Een verbeterde inrichting moet ook leiden tot het behalen van de wettelijke afhandelingstermijnen. In 2022 zullen we daarvan de effecten zien.
Eind 2019 constateerde de Inspectie voor Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) dat er knelpunten zijn in de gehele keten van Veilig Thuis – Raad voor de Kinderbescherming – Gecertificeerde Instellingen. Het onlangs gepresenteerde toekomstscenario Kind en Gezinsbescherming zal op de langere termijn (5-10 jaar) grote consequenties hebben voor Veilig Thuis organisaties zoals wij deze nu kennen. Op kortere termijn, waarschijnlijk in 2022, is de verwachting dat op kleine schaal in toekomsttuinen geëxperimenteerd gaat worden met deze nieuwe werkwijze.

Wmo Toezicht

De GGD voert vanaf 2015 het toezicht uit op Wmo voorzieningen. Door signalen of calamiteiten komen meer zaken aan het licht. Deze zaken zijn vaak langduriger, zwaarder en complexer. Voor 2022 geeft de GGD een signaal af dat de beschikbare middelen mogelijk niet voldoende zijn deze taak uit te voeren (€ 118.000 op regio niveau).

Bijzonder Zorg

Het aantal trajecten bij het Meldpunt Bijzondere Zorg (MBZ) is in de afgelopen jaren sterk toegenomen. Politie, zorgaanbieders en burgers weten het meldpunt steeds beter te vinden. De GGD monitort het aantal meldingen en de aard/rubricering van de stijging van de meldingen in 2021. Voor 2022 geeft de GGD een signaal af dat de beschikbare middelen mogelijk niet voldoende zijn deze taak uit te voeren (€ 500.000 op regio niveau).

Omgevingswet

De invoeringsdatum van de Omgevingswet is (vooralsnog) 1 juli 2022. De expertise van de GGD bij de uitvoering van de Omgevingswet betreft gezondheidsbevordering en medische milieukunde. In de loop van 2022 zullen keuzes gemaakt worden op welke wijze en in welke mate de GGD gemeenten zal faciliteren bij de lokale uitvoering van de Omgevingswet. In de programmabegroting 2022 van de GGD zijn hiervoor, na besluit van het AB GGD juli 2021, vooralsnog geen middelen opgenomen.

Wvggz

In 2021 is de uitvoering van de Wvggz geëvalueerd. De taken die bij de start van de invoering bij de GGD belegd zijn, blijven ook in 2022 bij de GGD belegd :
In behandeling nemen van meldingen in het kader van de Wvggz door inwoners en professionals en de triage van deze meldingen
Het horen bij het voornemen om een crisismaatregel te nemen;
Het uitvoeren van verkennend onderzoek naar aanleiding van een melding in het kader van de Wvggz.
In 2022 kunnen de kosten voor de uitvoering van de Wvggz gefinancierd worden binnen de daarvoor ontvangen rijksmiddelen. Vanaf 2023 zal, indien zich verder geen wijzigingen voordoen, de uitvoering en de daarmee gepaard gaande kosten van de Wvggz, opgenomen worden in de uniforme begroting van de GGD Gelderland Zuid.

Covid-19
De verwachte financiële gevolgen door Covid-19 zullen mogelijk ook van invloed zijn op de begroting 2022. Dit betreft naast extra lasten (voor inzet extra capaciteit vaccinaties en BCO's) ook de derving van inkomsten. Het Rijk maakt afspraken met de GGD's over de compensatie die overheden kunnen verwachten. De verwachting is dat deze extra kosten grotendeels door het rijk gecompenseerd worden.
In 2021 is de JGZ van de GGD gestart met een inhaalplan voor de opgelopen achterstanden dat ook in 2022 zal doorlopen. Kosten van dit plan worden eveneens vergoed door het Rijk.

Nieuwbouw GGD
Door de Covid-19 crisis is de nieuwbouw aan de Prof. Bellefroidstraat later gestart dan gepland. De uitzetting van de lasten, gepaard gaande met de nieuwbouw, zullen meegenomen worden in de programmabegroting 2023 i.p.v. in 2022.

Krapte arbeidsmarkt
Door de krapte op de arbeidsmarkt zal het aantrekken van nieuwe medewerkers in de komende jaren lastiger worden. Het risico bestaat dat de formatie van de GGD niet op orde is en de afgesproken prestaties niet kunnen worden geleverd. Daarnaast nemen de kosten om leemtes in de planning te ondervangen met tijdelijke inhuur van medewerkers toe en is de inspanning die geleverd wordt om het verloop van medewerkers op te vangen groot.

Stijgende pensioenpremies
De ontwikkeling van de dekkingsgraad van het ABP en het vooruitzicht dat de rekenrentes laag blijven brengt het risico mee dat de pensioenpremies stijgen. Dit is een risico dat zich ook in 2022 voordoet.

Bezuinigingstaakstelling
De GGD heeft op haar programmabegroting 2022 een bezuiniging doorgevoerd van 2%. Met de besparingen komt de GGD tegemoet aan de (regionale) gemeentelijke opdracht structureel op de budgetten van de gemeenschappelijke regelingen een generieke korting toe te passen van 2% in 2022 en 3% vanaf 2023 ev.

Algemene reserve
Uit de GGD begroting 2022 blijkt dat de algemene reserve onvoldoende wordt geacht om de risico's van de GGD af te dekken. Wij zullen bij de bepaling van onze risico's rekening houden met ons aandeel in de risico's van de GGD, voor zover deze de algemene reserve overstijgen.

Gemeenschappelijke Regeling Hulpverlening en Veiligheid Gelderland Zuid
Openbaar en gemeentelijk belang
Door voorbereiding en bestrijden van incidenten, rampen en zware ongevallen bevordert de VRGZ de fysieke, regionale veiligheid. De wettelijke grondslag van bovengenoemde taken ligt in de Wet op de veiligheidsregio's, de Wet publieke gezondheid en de Wet ambulancezorg. Voor de ambulancezorg geldt dat de verantwoordelijkheid voor de instandhouding van de organisatie en het waarborgen van een adequaat niveau van ambulancezorg een verantwoordelijkheid van de gemeenten is, maar de bekostiging een taak van de Nederlandse Zorgautoriteit.

Actualiteiten en risico's
De VRGZ houdt in haar programmabegroting 2022 en meerjarenraming 2023-2025 zoveel mogelijk rekening met de nu al voorzienbare ontwikkelingen die op haar afkomen. Voor een aantal ontwikkelingen geldt dat deze reeds bekend zijn. Echter, de beleidsmatige en financiële consequenties zijn voor de VRGZ op dit moment nog onduidelijk. Deze worden nader onderzocht. Het gaat om ontwikkelingen zoals de energietransitie, extreem weer, cyberrisico's en de gevolgen van criminaliteit voor de fysieke leefomgeving. Daarnaast is het nog lastig te voorzien in welke mate de inzet van de VRGZ gevraagd zal blijven in de bestrijding van COVID-19 in 2022 en welke effecten dat heeft op de mogelijkheid om voorgenomen plannen uit te voeren.

GR Bijsterhuizen

Openbaar en gemeentelijk belang

Het samenwerkingsverband Bijsterhuizen heeft tot hoofddoel het bevorderen van de economische ontwikkeling en de werkgelegenheid in de regio Nijmegen door het gezamenlijk ontwikkelen en exploiteren van een kwalitatief hoogwaardig en uit financieel-economisch oogpunt aanvaardbaar intergemeentelijk bedrijventerrein.

Actualiteiten en risico's

De exploitatie van de GR Bijsterhuizen heeft onverkort een batig saldo. Winstuitkeringen zijn afhankelijk gemaakt van verkoopresultaten en saldo.
In 2020 is een tussentijdse winstuitkering aan de deelnemers uitbetaald.
Voor 2021 zijn technisch gezien geen grote koerswijzigingen in gronduitgifte en exploitatie voorzien. De verwachting is dat eind 2021 alle gronden zullen zijn verkocht en geleverd, dat is een verdere versnelling ten opzichte van eerdere prognoses.
Daarmee is op een afronding qua infrastructuur na de opgave van de GR volbracht.
De eerdere discussie met het Waterschap met betrekking tot aanpassing van stuwen en watergangen heeft zich inmiddels opgelost in overeenstemming met het Waterschap. Opdracht tot enkele aanpassingen van watervoorzieningen is gegeven en is of wordt op korte termijn uitgevoerd.
Door het dagelijks bestuur is inmiddels opdracht gegeven de opheffing van de GR voor te bereiden.
De eerdere opdracht tot advisering omtrent reductie van plankosten heeft resultaat gehad en heeft inmiddels geleid tot een opzet waarbij een forse reductie van plankosten is bereikt, met name door verminderde inzet van personeel passend bij de huidige opgave.

De GR valt vanaf 2016 onder de werking van de vennootschapsbelasting (Vpb). De berekende Vpb-last is inmiddels in deze planexploitatie verwerkt. Financiële risico's die niet op te vangen zijn binnen de planexploitatie hebben zich niet voorgedaan en worden ook niet meer verwacht.

Naar huidig inzicht is opheffing voorzien in de loop van 2022. Voorstellen daartoe kunt u binnen afzienbare termijn tegemoet zien.

GR Lingezegen

Openbaar en gemeentelijk belang

Openbaar belang

Park Lingezegen is voor de bewoners van Nijmegen, en in het bijzonder Nijmegen Noord, nu al van groot belang gezien de toenemende verstedelijkingsdruk op het gebied tussen Arnhem en Nijmegen. Vanuit de nieuwe GR Park Lingezegen blijven wij de belangen waarborgen (recreatie, natuur en stadslandbouw). In 2020 is de zogenaamde basisuitrusting van het park gereed gekomen; dat wil zeggen de inrichting (wandel- en fietsinfrastructuur en parkjes) is klaar en wordt door de parkorganisatie beheerd. Staatsbosbeheer onderhoudt het natuurgebied Waterrijk. Vanaf nu zal de parkorganisatie zich gaan richten op doorontwikkeling van het parkgebied.

Gemeentelijk belang

Het bevorderen van leefbaarheid, leefmilieu en vestigingsklimaat van Nijmegen, en in de Waalsprong in het bijzonder, waarbij Park Lingezegen voorziet in een uitloopgebied voor de bewoners van Nijmegen Noord, samen met De Waaijer, het Rivierpark en de natuur in de overige uiterwaarden langs de Waal.
Het zorgen dat de verstedelijking tussen Rijn en Waal een groene contramal en buffer heeft en behoudt.
Het zorgen voor een doorontwikkeling van het parkgebied voor recreatie, natuur en stadslandbouw.

Actualiteiten en risico's

We verwachten de komende jaren geen grote risico's.
De organisatie Park Lingezegen heeft een stabiele financieringsstructuur opgezet. Elk jaar betaalt Nijmegen ca €250.000 aan beheergeld net als de andere drie gemeenten.

Indigo B.V.

Openbaar en gemeentelijk belang

De doelstelling van Indigo BV is het realiseren, in stand houden en exploiteren van een warmte-infrabedrijf, waarmee warmtevoorziening mogelijk wordt gemaakt. Daarbij wordt het gebruik van fossiele brandstoffen tegengegaan en de uitstoot van CO 2 gereduceerd. Het warmtenet draagt bij aan de in het coalitieakkoord geformuleerde ambitie om in 2045 een energieneutrale stad te zijn. In 2012 is daartoe Indigo B.V. , dochter van Alliander N.V., opgericht, waarin de gemeente een minderheidsdeelneming van 5 % heeft. De gemeente heeft in de besluitvorming op strategische onderdelen van Indigo B.V. een stemverhouding van 50% - 50% met Alliander, zodat de invloed groot is met een klein risico. Dit samenwerkingsverband voorziet in woonaansluitingen bij de belangrijke stedelijke ontwikkelingen Waalsprong en Waalfront.

Actualiteiten en risico's

Het Hoofdaansluitpunt (HAP) ter hoogte van de Oosterhoutsedijk in de Waalsprong is in 2020 verplaatst. Indigo is niet belast met het betalen van een verleg vergoeding, waarmee dit risico is geweken.

De gesprekken of Indigo ook een rol kan spelen bij de verdere doorkoppeling van het warmtenet in andere delen van Nijmegen zijn in 2021 concreter geworden. In de aandeelhoudersvergadering Indigo is het principebesluit genomen om het nieuwe warmtetransportnet Dukenburg in Indigo onder te brengen. Deze uitbreiding kan worden geïntegreerd in de bestaande entiteit Indigo B.V. o.b.v. onderhandse gunning, waarbij gebruik wordt gemaakt van de vrijstelling voor quasi inbesteden, óf de joint venture vrijstelling, en met minimale of geen aanpassingen in de bestaande statuten van Indigo B.V..
Het betreft alleen een principe besluit en geen definitief besluit. Een definitief investeringsbesluit over de aanleg van een warmtetransportleiding ARN-Dukenburg kan worden genomen pas nadat in een aanbesteding de concessie voor warmtekavel Dukenburg succesvol aan een warmtebedrijf is gegund en dit warmtebedrijf het voornemen heeft om daadwerkelijk het warmtedistributie in Dukenburg te realiseren. Als voorbereiding op deze aanbesteding is in 2021 een voorstel “Inkoopstrategie warmtenet Dukenburg” aan de Raad voorgelegd. Echter, dit voorstel is met de Raadsbrief van 22 juni 2021 met kenmerk D210969656 ingetrokken. Dit is gedaan omdat de Nederlandse gemeenten via de VNG het Rijk hebben laten weten dat op dit moment wetgeving en financiering op landelijk niveau nog niet voldoende op orde zijn om gemeenten in staat te stellen hun warmteplannen uit te voeren. De gezamenlijke gemeenten zijn onder meer niet tevreden over het instrumentarium dat de consultatieversie van de Wet collectieve warmtevoorziening biedt. Dat heeft ook consequenties voor het genoemde raadsvoorstel omdat onze inkoopstrategie deels afhankelijk is van die wetgeving. Zodra het wetgevend kader en de benodigde financiering helder is, zal de gemeente een nieuw voorstel ter besluitvorming aan de Raad aanbieden. Op dit moment is nog niet bekend hoe lang dit zal duren.

MGR Werkbedrijf/IRVN

Openbaar en gemeentelijk belang

De MGR heeft twee modules, te weten WerkBedrijf en de iRvN. De gemeente Nijmegen participeert in beide modules.

WerkBedrijf

Binnen de module Werkbedrijf worden de op re-integratie gerichte taken uit de Participatiewet en de taken op grond van de Wet sociale werkvoorziening uitgevoerd.

iRvN

De module iRvN voert ICT-taken uit voor gemeenten in de regio. De ondersteuning door iRvN richt zich deels op de geautomatiseerde systemen voor de interne bedrijfsvoering. Het gedeelte dat betrekking heeft op de bedrijfsapplicaties ondersteunt daarmee de publieke dienstverlening van bijvoorbeeld de verstrekking van producten zoals bijvoorbeeld paspoort, rijbewijs of uitkeringen. De IT-beheer activiteiten zijn regionaal en Nijmegen heeft daarin een aandeelhouder met een aanzienlijk aandeel van 50 tot 60%. Voor het applicatiebeheer

geldt op dit moment dat de iRvN die rol voor Nijmegen vervult en voor een klein aandeel (circa 10%) voor het Werkbedrijf.

Actualiteiten en risico's

WerkBedrijf
De Dienstverleningsovereenkomst (DVO) 2021-2022 is vastgesteld. De coronacrisis heeft in ieder geval effect op de in- en uitstroom stroom van cliënten gehad en op het verkrijgen van opdrachten in de markt. De gemeente heeft via de decembercirculaire middelen ontvangen om de crisisdienstverlening vorm te geven. MGR WerkBedrijf heeft een beroep gedaan op (aanvullende) re-integratiemiddelen voor 2020 en 2021. Gemeente Nijmegen en MGR WerkBedrijf zijn op dit moment in gesprek over de invulling van deze middelen.

IRvN
Het budget voor de dienstverlening door de IRvN kent vanaf 2021 een korting van € 130.000 (oplopend naar € 390.000 in 2023). We zijn in dit verband in gesprek met onze gemeenschappelijke regeling over mogelijke taakreducties of efficiency-maatregelen.

Het streven is om na afloop van de huidige dienstverleningsovereenkomst (DVO 2016) in samenwerking met de IRvN de dienstverleningsovereenkomst Informatie & Applicatiebeheer tussen MGR en gemeente Nijmegen te actualiseren.

RVN@
Openbaar en gemeentelijk belang
De Rabobank en de zeven gemeenten in de regio zijn eind 2015 de community Rijk van Nijmegen (RvN@) gestart om in onderlinge samenwerking de vele kwaliteiten van het Rijk van Nijmegen aan elkaar te verbinden en te versterken.
De stichting RvN@ is een dynamische beweging van ondernemers, overheden, instellingen, investeerders en inwoners van het Rijk van Nijmegen. RvN@ heeft tot doel om innovatie en economische groei te stimuleren, mensen aan het werk te krijgen, meer studenten toegang te geven tot het bedrijfsleven en laat tegelijkertijd de sociale samenleving in het Rijk van Nijmegen meeprofiteren. De ambitie van RvN@ voor de periode 2020-2025 is: *Het versterken van de innovatiekracht van het MKB in de regio Rijk van Nijmegen om een top regio van Nederland te worden.*

Actualiteiten en risico's

Milieusamenwerking en afvalverwerking (MARN)
Openbaar en gemeentelijk belang
De gemeente Nijmegen maakt samen met zeven regiogemeenten deel uit van de gemeenschappelijke regeling MARN. De MARN is aandeelhouder van Afvalenergiecentrale ARN B.V. te Weurt en behartigt de belangen van de regiogemeenten in afvalverbrander ARN. Het huishoudelijk restafval uit de regio wordt hier verbrand met energieterugwinning en het organisch afval (GFT) verwerkt tot compost en biogas.
Daarmee geven gemeenten uit de regio Nijmegen invulling aan het publieke belang om zorg te dragen voor continuïteit en een milieu-hygiënische verwerking van huishoudelijk afval. Daarnaast vormt MARN een platform voor regionale projecten op het gebied van afval en milieu.
Door de regionalisering van de DAR en de komst van de ODRN is de rol van de MARN op het gebied van afval- en milieuprojecten afgenomen. MARN behartigt nog wel in belangrijke mate samen met de regiogemeenten onze belangen in de ARN.

Actualiteiten en risico's

energietransitie

De MARN bezit 51% van de aandelen van ARN en het bedrijf Remondis 49%. MARN onderkent het belang van ARN BV als strategische partner in de ontwikkeling van de energietransitie in de regio Nijmegen. Dit moet de komende jaren in samenwerking met Remondis en ARN vorm en inhoud gaan krijgen.

Afval-aanleveringsovereenkomst

Naast aandeelhouder is de MARN ook klant van ARN bv en heeft een afval-aanleveringsovereenkomst met ARN. In het licht van bovenstaande keuze is besloten deze overeenkomst onder dezelfde condities voort te zetten voor de periode 2021-2025. In 2025 komt het opzeggen of verlengen van de aanleveringskomst wederom aan de orde.

Luierinzameling

De milieuvriendelijke verwerkingsinstallatie van luiers en incontinentiemateriaal is in 2021 in gebruik genomen. De regiogemeenten laten de gescheiden inzameling van deze afvalstroom met behulp van Dar bij ARN verwerken.

GR Doelgroepvervoer regio Arnhem Nijmegen

Openbaar en gemeentelijk belang

Het samenwerkingsverband heeft tot hoofddoel de belangen van deelnemende gemeenten met betrekking tot het tot stand brengen, ontwikkelen en in standhouden van een kwalitatief hoogwaardig, herkenbaar, efficiënt en eenvoudig te gebruiken doelgroepenvervoer gemeenschappelijk te behartigen. De beleidstaak blijft bij de individuele gemeenten. In 2016 is de Bedrijfsvoeringsorganisatie doelgroepenvervoer regio Arnhem Nijmegen (BVO DRAN) opgericht en belast met de inrichting van (onder andere) haar financiële (administratieve) organisatie, het financieel beleid en het financieel beheer

Actualiteiten en risico's

NV Bank Nederlandse Gemeenten

Openbaar en gemeentelijk belang

BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.

Actualiteiten en risico's

BNG Bank kijkt tevreden terug naar de financiële resultaten die in het eerste halfjaar zijn behaald. De nettowinst van BNG Bank over het eerste halfjaar van 2021 bedraagt EUR 187 miljoen. De stijging van EUR 87 miljoen ten opzichte van het eerste halfjaar in 2020 is het gevolg van afnemende effecten van de COVID-19-pandemie op de economie van de westerse landen. De verbeterde economische vooruitzichten hebben met name een positief effect op de ontwikkeling van het resultaat financiële transacties en de modelmatige kredietvoorzieningen van de bank.

BNG heeft besloten de dividendrestricties te laten vallen en vanaf 1 oktober 2021 het dividend over 2019 en 2020 uit te keren. dit betreft in totaal €147 miljoen.

ODRN

Openbaar en gemeentelijk belang

Openbaar belang

Het doel van de vorming van de Omgevingsdienst Regio Nijmegen (ODRN) is het bereiken van een hogere uitvoeringskwaliteit en meer efficiency van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) door de bundeling van deze taken in de regio.

Gemeentelijk belang

Alle deelnemende gemeenten hebben hun milieutaken ingebracht (verplichting vanuit het rijk). De gemeente Nijmegen heeft daarnaast, net als de provincie Gelderland en de gemeenten Berg en Dal, Beuningen en Heumen ook de uitvoering van de bouwtaken (Wabo-breed) ingebracht. De ODRN geeft bovendien invulling aan de

regionale crisisorganisatie omgevingszorg (milieubeheer en bouwbeheer). In landsdeel Oost zorgt de ODRN voor vergunningverlening, handhaving en toezicht voor de BRZO-bedrijven. Voor de zogenaamde complexe bedrijven in Gelderland stelt de ODRN het milieudeel van de omgevingsvergunning op.

Actualiteiten en risico's

- Overschrijding van de begroting; De ODRN werkt outputgericht; als er meer aanvragen voor vergunningen komen dan begroot worden de kosten in advisering, toezicht en handhaving ook hoger. Daar staan vaak wel extra legesinkomsten tegenover.
- Extra opdrachten die via circulaires van het ministerie naar gemeenten komen met de opdracht om mee te werken aan bijvoorbeeld constructieve of brandveiligheids onderzoeken zoals bijvoorbeeld breedplaatvloeren, brandveiligheid gevels etc. Dit zijn extra opdrachten met een verplichting om mee te werken, hetgeen veelal tot extra kosten leidt.
- Het werkplan 2022, waarin de ODRN de risico's concretiseert, is nog niet definitief. Nu wederom is besloten de Omgevingswet uit te stelen tot (zover nu bekend) 1 juli 2022 en daarmee ook de invoering van de wet op de Kwaliteitsborging WKB, is de productie en uitvoering ervan erg ongewis. Ook zaken als stikstof en PFAS kunnen van invloed zijn op bijvoorbeeld de woningbouwproductie en daarmee direct op de productie van de ODRN.
- We blijven aandacht vragen voor de bedrijfsvoering. Door de krapte op de arbeidsmarkt is het lastig vacatures in te vullen hetgeen leidt tot hoge inhuurkosten. Met een groeiende productie is dit een risico. Om verdere verbetering aan te brengen in de bedrijfsvoering is de Ontwikkelagenda ODRN 2020-2021 vastgesteld waarin binnen drie thema's 7 opgaven zijn benoemd waar de komende tijd aandacht aan wordt besteed. Adviesbureau Twynstra Gudde werkt in opdracht van de ODRN aan een verbetering van de bedrijfsvoering, P&C-cyclus en financiële inrichting.

Ontwikkelingsbedrijf Waalfront Beheer BV

Openbaar en gemeentelijk belang

Realisatie van het stadsdeel Waalfront door deelname in het risicodragend uitvoeren van de grondexploitatie voor het plangebied door middel van verwerven, bouw- en woonrijp maken van gronden en panden, het realiseren van binnenwijkse voorzieningen, het uitgeven van bouwrijpe kavels en gronden voor de realisatie van woningen en bijbehorende voorzieningen.

De vennootschap OBW Beheer BV is opgericht om als beherend vennoot deel te nemen in de commanditaire vennootschap Ontwikkelingsbedrijf Waalfront CV (OBW CV). De vennootschap neemt voor 2% deel in de CV. De overige deelnemers in de CV zijn Waalfront BV (100% eigendom Gemeente Nijmegen) en Rabo Vastgoed, ieder voor 49%.

De beherend vennoot stuurt de ontwikkelingen en activiteiten binnen OBW CV aan. De BV blijft contractueel in stand gedurende de hele realisatieperiode van het Waalfront en de levensduur van Ontwikkelingsbedrijf Waalsprong CV. Vooralsnog is de looptijd van de gebiedsontwikkeling tot en met 2028.

Actualiteiten en risico's

De GREX 2021 prognosticeert een tekort van circa € 28,6 miljoen op netto contante waarde. Het totale gemeentelijke risicobedrag (GREX risico + gemeentelijke risico's) bedraagt € 3,6 miljoen (€ 2,0 + € 1.6 miljoen). De grex 2021 is in de aandeelhoudersvergadering vastgesteld en is aangeboden aan de gemeenteraad voor wensen en bedenkingen.

De Handelskade is afgerond. Tot en met 2022 wordt gewerkt aan de afronding van de vlekken in Batavia (Koningsdaal Noord) inclusief het park Fort Krayenhoff.

In 2021 is gestart met de bouw van het deelproject Dijkkwartier-Oost. Daarna zullen het Waalkwartier (met het Honigcomplex, Dijkkwartier-West en de inrichting van de Waalhaven) aan bod komen.

De grex 2022 Waalfront wordt in de tweede helft van 2021 aan de gemeenteraad voorgelegd voor wensen en bedenkingen.

Leisurelands

Openbaar en gemeentelijk belang

Openbaar belang

Het in stand houden, optimaliseren en laagdrempelig toegankelijk houden van openbare recreatieplassen.

Gemeentelijk belang

Het in stand houden, optimaliseren en laagdrempelig toegankelijk houden van openbare recreatieplassen.
De gemeente Nijmegen is voor 16,74% aandeelhouder van Leisurelands. De gemeente Nijmegen verstrekt geen subsidie aan deze verbonden partij en er is geen sprake van dividenduitkering.

Actualiteiten en risico's

in 2021 is besloten om de aandeelhoudersovereenkomst te verlengen met 5 jaar. De verwachting is dat de onderneming daardoor op de ingeslagen weg verder kan gaan. Ook is in 2021 een actualisatie van het strategisch plan vastgesteld. Uitgangspunt hierbij is nog steeds laagdrempelige recreatie bieden voor inwoners uit de omgeving. Daarnaast wordt ingezet op modernisering en verdere ontwikkeling van het areaal. Sinds enkele jaren lukt het Leisurelands om een positief operationeel resultaat te behalen. Dit werd de afgelopen jaren verder aangevuld met een positief beleggingsresultaat.

Economic Board

Openbaar en gemeentelijk belang

The Economic Board is een triplehelix-samenwerking tussen overheid, kennisinstellingen en bedrijven in de regio Arnhem-Nijmegen, met Wageningen. The Economic Board zet zich op diverse manieren in voor de economische groei van de regio en de profilering van de regionale sterkten in onder andere Den Haag, Düsseldorf en Brussel. De focus ligt daarbij op de speersectoren Food, Health, High Tech en Energy en de cross-overs daartussen. Binnen deze sectoren liggen de beste kansen voor innovatie, meer bedrijvigheid en werkgelegenheid. Daarnaast werkt The Economic Board ook aan een aantal randvoorwaardelijke clusters die essentieel zijn voor het versterken en laten bloeien van de speerpuntsectoren. Op dit moment gaat het hier om de randvoorwaardelijke clusters Slimme Duurzaamheid en Arbeidsmarkt.

Actualiteiten en risico's

Op 1 januari 2021 is de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen van start gegaan. Een samenwerking tussen 18 gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen op basis van een vastgestelde visie en aan de hand van 5 grote opgaven. De Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen is de opvolger van de regio Arnhem-Nijmegen.

In de afgelopen jaren is The Economic Board met een bijdrage vanuit de regio Arnhem-Nijmegen ondersteund. Binnen de nieuwe regionale samenwerking van de Groene Metropoolregio wordt dit voorgezet. The Economic Board zal dan met haar activiteiten een belangrijke bijdrage leveren aan de opgave ‘Productieve Regio’.

GR Groene Metropoolregio

Openbaar en gemeentelijk belang

Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen is de opvolger van het GO Arnhem-Nijmegen en is op 1 januari 2021 van start gegaan. Onze regio staat voor de uitdaging hoe om te gaan met groei van wonen, werken en mobiliteit, zodat wij een balans kunnen vinden tussen levendige stedelijkheid en ontspannen leefkwaliteit: groene groei!

Naast meer slagkracht is transparantie en een democratische legitimering van de samenwerking een belangrijke doelstelling van de versterkte regionale samenwerking. De versterkte regio heeft geresulteerd in het openbaar lichaam de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (verder Groene Metropoolregio). De Gemeenschappelijke

regeling Regio Arnhem-Nijmegen vormt de basis van de samenwerking tussen de 18 colleges van burgemeester en wethouders van de deelnemende gemeenten.

gemeentelijk belang
Als gemeente streven we naar een goede en opgavegerichte samenwerking tussen de deelnemende gemeenten en partners in de regio om zo een wezenlijke bijdrage aan het realiseren van de ambities van de Groene Metropool Regio. De opgaven en ambities zijn vastgelegd in de Regionale Agenda Arnhem Nijmegen en worden jaarlijks uitgewerkt in een programma. Hierbij wordt intensief samengewerkt met de Stichting Economic Board regio Arnhem-Nijmegen, een zogenaamde triple helix-organisatie, waarbinnen regionaal wordt samengewerkt tussen ondernemers, onderwijs- en kennisinstellingen en overheid.

Actualiteiten en risico's
Per september 2021 is de nieuwe directeur aangetreden. Onder haar leiding zal verder worden gebouwd aan de inrichting van de organisatie en de invulling van de verschillende opgaven.

Waalfront BV
Openbaar en gemeentelijk belang
Realisatie van het stadsdeel Waalfront door deelname in het risicodragend uitvoeren van de grondexploitatie voor het plangebied door middel van verwerven, bouw- en woonrijp maken van gronden en panden, het realiseren van binnenwijkse voorzieningen, het uitgeven van bouwrijpe kavels en gronden voor de realisatie van woningen en bijbehorende voorzieningen.

De vennootschap OBW Beheer BV is opgericht om als beherend vennoot deel te nemen in de commanditaire vennootschap Ontwikkelingsbedrijf Waalfront CV (OBW CV). De vennootschap neemt voor 2% deel in de CV. De overige deelnemers in de CV zijn Waalfront BV (100% eigendom Gemeente Nijmegen) en Rabo Vastgoed, ieder voor 49%.

De beherend vennoot stuurt de ontwikkelingen en activiteiten binnen OBW CV aan. De BV blijft contractueel in stand gedurende de hele realisatieperiode van het Waalfront en de levensduur van Ontwikkelingsbedrijf Waalsprong CV. Vooralsnog is de looptijd van de gebiedsontwikkeling tot en met 2028.

Actualiteiten en risico's
De GREX 2021 prognosticeert een tekort van circa € 28,6 miljoen op netto contante waarde. Het totale gemeentelijke risicobedrag (GREX risico + gemeentelijke risico's) bedraagt € 3,6 miljoen (€ 2,0 + € 1.6 miljoen). De grex 2021 is in de aandeelhoudersvergadering vastgesteld en is aangeboden aan de gemeenteraad voor wensen en bedenkingen.
De Handelskade is afgerond. Tot en met 2022 wordt gewerkt aan de afronding van de vlekken in Batavia (Koningsdaal Noord) inclusief het park Fort Krayenhoff.
In 2021 is gestart met de bouw van het deelproject Dijkkwartier-Oost. Daarna zullen het Waalkwartier (met het Honigcomplex, Dijkkwartier-West en de inrichting van de Waalhaven) aan bod komen.
De grex 2022 Waalfront wordt in de tweede helft van 2021 aan de gemeenteraad voorgelegd voor wensen en bedenkingen.

Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Voor het onderhoud van kapitaalgoederen begroten wij jaarlijks een substantieel bedrag. Deze paragraaf geeft meer inzicht in de omvang en besteding daarvan. We onderscheiden drie categorieën kapitaalgoederen van de gemeente, te weten openbare ruimte, gebouwen en onderwijshuisvesting. In deze paragraaf gaan we in op het beleidskader en de financiële vertaling voor de begroting.

Openbare ruimte

Tot de kapitaalgoederen in de openbare ruimte rekenen we de wegen, de civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de openbare verlichting, de verkeersregelinstallaties, de riolering, het water en het groen en spelen. Voor het onderhoud van deze kapitaalgoederen begroten we in Nijmegen bij de programma's Openbare ruimte en Bereikbaarheid in totaal circa € 35 miljoen per jaar. Onderhoud bestaat uit dagelijks onderhoud, groot onderhoud, technische vervanging en renovatie. De budgetten voor het onderhoud in de openbare ruimte zijn gedeeltelijk exploitatiebudgetten en gedeeltelijk investeringen.

Nota kapitaalgoederen
Gemeenten moeten ten minste één keer in de vier jaar een integrale nota over het onderhoud van de kapitaalgoederen door de gemeenteraad laten vaststellen. Dit staat in de BBV-regels.
Het doel van deze nota is grip en sturing te bieden op de vervangingsinvesteringen van de kapitaalgoederen in de openbare ruimte. Het gaat hierbij om het ambitieniveau van de kwaliteit van de buitenruimte, de actuele onderhoudstoestand, wat een acceptabele onderhoudsachterstand is en welke middelen nodig zijn voor het onderhoud.
Per onderdeel maken we een beheerplan waarbij we klein onderhoud, groot onderhoud en vervangingen onderscheiden. De nota kapitaalgoederen maakt het mogelijk om de werkzaamheden in de wijken beter op elkaar af te stemmen en daarmee meer ambitie-gestuurd dan op basis van technisch beheer te werken.
Op dit moment worden de verschillende technische parameters, maar ook andere afwegingen in beeld gebracht die invloed hebben op het kwaliteits- en kostenniveau. Dit leidt tot een voorstel waarin verschillende opties zijn opgenomen voor het kwaliteitsniveau en de extra kosten die dit met zich meebrengt. De nota kapitaalgoederen stellen we op in 2022 en leggen we voor aan de raad.

Onderhoudsplannen
Onder de programma's Openbare ruimte en Bereikbaarheid zijn verwijzingen opgenomen naar actuele documenten over onderhoud openbare ruimte.

Beleidskader
Begin 2013 heeft de gemeenteraad de beleidsnota 'Geef ze de (openbare) ruimte' vastgesteld. Deze beleidsnota bevat de kaders waarin we een antwoord geven op de maatschappelijke en economische ontwikkelingen: actief burgerschap, kostenbewustzijn, duurzaamheid en een terugtredende overheid. Aan dit kader geven we in 2022 verder invulling. Voor de kapitaalgoederen zijn vooral de ontwikkelingen kostenbewustzijn en duurzaamheid van toepassing. Met gedifferentieerd en risico-gestuurd beheer sturen we op het niveau waaraan de kapitaalgoederen minimaal moeten voldoen. Om meer differentiatie mogelijk te maken werken we met 'wijkbudgetten'. Op die manier krijgen bewoners meer inspraak in het beheer en de inrichting van hun eigen woonomgeving. Risico-gestuurd beheer is gericht op optimale inzet van onze middelen. Daarvoor moeten we keuzes maken. Dat doen we door bij de te nemen onderhoudsmaatregelen steeds een afweging te maken tussen kosten, mogelijke risico's en gewenste prestaties.

Integraal uitvoeringsprogramma openbare ruimte
Voor 2022 en verder hebben we in samenwerking tussen de programma's Openbare Ruimte, Bereikbaarheid en Wonen en stedelijke ontwikkeling een integraal uitvoeringsprogramma voor de openbare ruimte (UPOR) opgesteld. De prioriteit ligt bij het aanpakken van beheeronderdelen met onderhoudsachterstanden. Daarnaast vinden we het heel belangrijk om in onderlinge afstemming tussen de programma's de stad goed bereikbaar te houden en waar mogelijk kostenbesparingen te realiseren.

UPOR 2022

Locatie	Project
Weurtseweg	Aanleg fietsstraat Weurtseweg
Waterstraat	Verbetering mobiliteit
Neerbosch	Kinderdorp Neerbosch-Scherpenkampweg
Wijchenseweg en Energieweg	Vervanging asfalt
Jerusalem	Aanpak woonstraten (klinkers voor asfalt)
Edisonstraat en Gauss-Daltonstraat	Vervanging riolering
diverse straten	asfalt-programma

Financieel
De woningdichtheid van Nijmegen groeit de komende jaren en hierdoor verandert ook de openbare ruimte. Dit leidt tot een toename van de beheerkosten. Voor iedere opgeleverde woning nemen we daarvoor € 400 op in de begroting. Voor 2022 leidt de areaaluitbreiding tot een structurele stijging van het onderhoudsbudget met € 320.000.

Wegen en civiele kunstwerken
Beleidskader
De beleidsnota 'Geef ze de (openbare) ruimte' is het kader voor het onderhoud van onze wegen en kunstwerken. Op dit moment maken we een inhaalslag op het onderhoud van een aantal asfaltwegen. We richten ons verder op rioleringswerkzaamheden, kostenbesparingen en de mogelijkheden om de bereikbaarheid van de stad te vergroten en stemmen deze onderdelen daarbij zo goed mogelijk op elkaar af.

Financieel
Het onderhoud van wegen en civiele kunstwerken begroten we in het programma Bereikbaarheid. In 2022 geven wij circa € 4,3 miljoen aan wegonderhoud en € 1,5 miljoen aan civiele kunstwerken uit. Daarnaast besteden we € 1,5 miljoen aan verkeersregelinstallaties en -voorzieningen. In het UPOR is opgenomen welke grote wegen we het komend jaar gaan aanpakken.

Openbare verlichting
Beleidskader
Voor openbare verlichting hanteren we als beleidskader 'Zicht op Nijmeegs licht'. We gaan door met de structurele vervanging per gebied van het oude kabelnet, armaturen en bijbehorende masten. In totaal vervangen we per jaar 8-10 kilometer kabelnet. In nieuwbouw- en reconstructieprojecten vervangen we zoveel mogelijk gelijktijdig het kabelnet. Bij het vervangen van armaturen plaatsen we LED-verlichting. De gemeente Nijmegen heeft in 2018 een tienjarig onderhoudscontract voor de OVL afgesloten met een marktpartij. Deze heeft daarmee de opdracht gekregen om voor een vast bedrag van in totaal € 15 mln. het OVL-areaal zo maximaal mogelijk te verduurzamen, in een zo goed mogelijke conditie te brengen en tien jaar te onderhouden. Het onderhoud richt zich met name op (on)veiligheid, onderhoudbaarheid en functionaliteit van de installatie.

Financieel
In 2022 geven we circa € 3,5 miljoen uit aan openbare verlichting. We begroten structureel € 2 ton per jaar voor storingen in het ondergronds kabelnet. Voor het onderhoud is € 0,6 ton extra beschikbaar gesteld.

Infrastructuur voor de gemeentelijke watertaken

Beleidskader

Het Gemeentelijk Rioleringsplan Nijmegen (GRP) 2017-2023 is het beleidskader voor onze taken op het gebied van afvalwater, hemelwater, oppervlaktewater en grondwater. Vanuit dit GRP werken we verder aan ons integraal beleid voor de uitvoering en duurzame ontwikkeling van onze gemeentelijke watertaken. De hoofddoelen van onze wettelijke gemeentelijke watertaken zijn het beschermen van de volksgezondheid, bijdragen aan een leefbare woonomgeving en beschermen van het milieu. We streven naar doelmatig beheer en duurzame ontwikkeling van de infrastructuur voor onze watertaken.

Financieel

De exploitatiebegroting voor de watertaken is onderdeel van het programma Openbare Ruimte. In 2022 besteden wij € 10,5 miljoen aan aanleg, onderhoud, vernieuwing en planvorming van infrastructuur en voorzieningen voor de uitvoering van onze watertaken. De lasten worden gedekt uit de rioolheffing. Sinds 2015 bekostigen we ook de kosten voor rente en afschrijving voor de uitbreidingsinvesteringen in de Waalsprong uit de rioolheffing. In 2022 begroten we de rente- en afschrijvingslasten hiervan op € 1,1 miljoen.

Groen

Beleidskader

'De groene draad, kansen voor het Nijmeegse groen' (2007), 'Bosbeheervisie' (2000), de 'Groenaanpakplannen' voor Lindenholt en Dukenburg en het nieuwe bomenbeleid vormen ons uitgangspunt. Met deze plannen hebben we kaders voor de ruimtelijke en ecologische kwaliteit van groen, natuur en landschap en letten we op de onderlinge samenhang binnen de hoofdgroenstructuur van de stad. De beleidsnota ‘Geef ze de (openbare) ruimte’ is ons kader voor het beheer en onderhoud van het openbaar groen. De klimaatverandering heeft een groot nadelig effect op het huidige bomenbestand. De lange droge periodes zorgen er voor dat er veel bomen per jaar doodgaan en verwijderd en herplant moeten worden.

Financieel

Voor de planning van de werkzaamheden hanteren we het groenstructuurplan. Daarin hebben we de werkzaamheden om de groenstructuur in stand te houden en waar mogelijk te versterken opgenomen.
Voor het groenstructuurplan zetten we in 2022 de reguliere budgetten in. We besteden dit jaar circa € 8,9 miljoen aan groenonderhoud. Er is een beperkt budget beschikbaar voor vervangingsonderhoud. Voor 2022 is er extra krediet voor de aanplant van bomen beschikbaar. Daarnaast is er extra onderhoudsbudget beschikbaar gesteld van € 350.000. Hiermee kunnen de bomen in stand worden gehouden.

Spelen

Beleidskader

De belangrijkste uitgangspunten voor spelen in de stad zijn:

- Natuurlijk spelen, dat betekent meer (speel)groen en minder toestellen. Bij nieuwe plekken of bij herinrichting onderzoeken we of de locatie als een natuurlijke (speel)plek kan worden aangelegd.
- Speelplekken integreren we in de openbare ruimte. De uitdaging is om op een slimme manier gebruik te maken van de openbare ruimte waarin kinderen worden gestimuleerd om samen te spelen en ouderen elkaar kunnen ontmoeten.
- Bewoners worden betrokken bij de in te richten speelruimtes. We laten bewoners zelf zoveel mogelijk verantwoordelijk zijn voor de inrichting en het onderhoud van speelruimtes.

Om het spelen, bewegen en ontmoeten te stimuleren, gaan we groene, sociale knooppunten inrichten. Daarnaast gaan we een aantal beweegroutes en -tuinen aanleggen. Op het NYMA-terrein richten we een pumptrack voor BMX en step in waar jong en oud kan spelen en ontmoeten. En tot slot realiseren we een urban fittrack in Nijmegen-Noord.

Financieel

In overleg met bewoners maken we de speelplekken groener om natuurlijk te spelen. Bij de herinrichting houden we zoveel mogelijk rekening met kinderen met een beperking. We streven er ook naar dat de speelplekken goede ontmoetingsplekken zijn voor oudere bewoners zodat jong en oud elkaar kunnen ontmoeten. Hiervoor zetten we de reguliere budgetten in. Voor het onderhoud aan recreatieve sportvoorzieningen, speeltuinen en speelplekken is in totaal € 1,3 miljoen beschikbaar.

Gebouwen

Beleidskader

Het planmatig en storingsonderhoud aan de gemeentelijke gebouwen wordt sinds 1 januari 2016 uitgevoerd door onze regie-partner Heyday. Het onderhoud aan de gemeentelijke gebouwen wordt uitgevoerd op basis van meerjaren onderhoudsplannen. Bij alle panden wordt daarbij het wettelijk -, periodiek-, storings- en gebrekenonderhoud uitgevoerd om de functionaliteit en veiligheid te borgen.
De plannen worden aan de hand van herinspecties jaarlijks geactualiseerd. Wij toetsen de performance van onze regie-partner op klanttevredenheid en onderhoudsstaat van de gebouwen. De opdracht aan de onderhoudspartij is om panden te onderhouden op conditieniveau 3 van de NEN 2767 (Nederlands Normalisatie-instituut) voor gebouwen. Dat wil zeggen op een “sober- en doelmatig niveau.”
Uw Raad heeft middelen beschikbaar gesteld om de gebouwen structureel in goede staat te onderhouden. Het jaarlijkse onderhoud vertoont in absolute zin, als gevolg van werkelijk uit te voeren onderhoud, grote fluctuaties. Middels de Reserve Onderhoud kent de feitelijke belasting van de begroting toch een stabiel beeld; wij egaliseren de lasten van het onderhoud naar een gemiddelde over een periode van 20 jaren. We kunnen met het nu toegekende budget de gemeentelijke gebouwen in stand houden.

Voor de komende 4 jaren ziet het budget er als volgt uit:

Financieel

bedragen * € 1 miljoen	2022	2023	2024	2025
Gebouwen	7,9	7,9	7,9	7,9
Sportaccommodaties	0,7	0,5	0,9	0,9
Totaal	**8,6**	**8,4**	**8,8**	**8,8**

We storten het in de begroting beschikbare onderhoudsbudget in de Reserve Onderhoud gebouwen. De storting in de Reserve Onderhoud bedraagt de komende jaren € 7,9 miljoen per jaar.
Het grootste deel van het onderhoud wordt uitgevoerd door Heyday. Daarnaast hebben we nog een aantal externe partijen die o.a. het onderhoud doen van parkeergarages.
Voor het komende jaar zullen er onder andere werkzaamheden door Heyday worden verricht aan daken, schilderwerk en klimaat- en brandmeldinstallaties.

Onderwijshuisvesting

Beleidskader

Op 19 december 2007 heeft de Raad een besluit genomen over de doordecentralisatie (DDC) van onderwijshuisvestingsmiddelen. Met dit besluit is de zorg voor onderwijshuisvesting met alle bijbehorende middelen en verantwoordelijkheden, onder voorwaarden, voor onbepaalde tijd overgedragen aan de schoolbesturen. De gemeente en schoolbesturen hebben de ambitie vastgesteld om alle doorgedecentraliseerde schoollocaties te vernieuwen binnen een periode van 40 jaar. Vernieuwing vindt plaats door nieuwbouw op een nieuwe of bestaande locatie of door renovatie. De ambitie wordt gemeten door een indicator die de jaarlijkse vernieuwing weergeeft en dit wordt bijgehouden in de monitor doordecentralisatie onderwijshuisvesting.

Per eind 2020 was in totaal 55% van het totaal aan actueel m^2 bruto vloeroppervlakte van DDC-scholen vernieuwd. Met de afronding van de nieuwbouw van basisschool De Verbinding in de Stelt-Zuid is per eind 2021 in totaal 56%

van het totaal aan actueel m2 bruto vloeroppervlak van DDC scholen vernieuwd. In 2022 volgt nieuwbouw voor de basisschool Prins Claus en wordt bij Kentalis de TaalSter – locatie Nijmegen renovatie en uitbreiding gerealiseerd. Bij basisschool De Muze en het Kandinsky College locatie Malderburchtstraat vindt (gedeeltelijke) renovatie plaats. In het kader van de Regeling specifieke uitkering ventilatie in scholen (SUVIS) worden op 7 scholen maatregelen genomen met betrekking tot het binnenklimaat.

Met name in de bestaande stad zijn vrijwel alle voorzieningen doorgedecentraliseerd. In 2021 is de onderwijshuisvesting van 92,9% van alle leerlingen doorgedecentraliseerd. Het algemene streven is om voor alle leerlingen uiteindelijk uit te komen op 100%. Uitzondering hierop zijn basisschool Kleurrijk en basisschool Petrus Canisius, locatie St. Stevenskerkhof. Hier zijn alleen de leerlingen doorgedecentraliseerd en zijn de gebouwen in eigendom van de gemeente. Deze scholen zijn gevestigd in respectievelijk het voorzieningenhart 't Hert in het Willemskwartier en het City-complex in het stadscentrum. Het bevoegd gezag van deze scholen huurt het schooldeel van het gebouw.
Drie schoolbesturen in de bestaande stad, de Stichting Simonscholen, Kristallis en de Stichting Speciaal Onderwijs Tarcisius, zijn niet doorgedecentraliseerd. In Nijmegen Noord geldt dit voor de basisscholen De Oversteek en Het Talent. We streven ernaar om in principe alle voorzieningen voor onderwijshuisvesting door te decentraliseren, ook de nieuw te bouwen scholen in Nijmegen Noord.

Financieel
De totale begroting van het taakveld Onderwijshuisvesting bedraagt in 2022 € 17,0 miljoen. Hiervan is € 15,4 miljoen voor doorgedecentraliseerde scholen en € 1,6 miljoen voor niet doorgedecentraliseerde scholen. De uitvoeringskosten voor het taakveld Onderwijshuisvesting bedragen € 0,14 miljoen per jaar.

Grondbeleid

Beleid

Het grondbeleid neemt fysiek ruimtelijke projecten in ontwikkeling en voert deze uit. Hierbij is een relatie met andere taakvelden binnen de gemeentelijke begroting.

De beoogde maatschappelijke effecten van dit grondbeleid zijn:

- Een groter aanbod van woningen voor de doelgroepen die daar het meeste behoefte aan hebben. Dit doen we door de productie van bouwrijpe grond en de ontwikkeling van stedenbouwkundige plannen. Dit is conform van Uitvoeringsagenda wonen.
- Fysieke ruimte maken voor de realisatie van culturele en maatschappelijke voorzieningen, scholen, kantoren, bedrijfshuisvesting en andere werkgelegenheidslocaties;
- De realisatie van structuurbepalende, stedelijke ontwikkelingsprojecten zoals de Waalsprong, transformatie Stationsgebied, Kanaalzone-Zuid, Vlaams kwartier, Valkhofkwartier en Waalfront; deze zijn initiërend voor de langetermijnontwikkeling van de stad.

De manier waarop we ons grondbeleid uitvoeren is uitgebreid omschreven in de Nota Grondbeleid 2018
Deze is in maart 2018 door uw raad vastgesteld. In deze kadernota gaan we niet alleen uit van faciliterend grondbeleid, waarbij we gebruik maken van 'publieke' instrumenten, maar kiezen we ook voor een actieve, ontwikkelende en daarmee risicodragende rol van de gemeente. Dit kan zelfstandig of via samenwerking met marktpartijen en deelnemingen in publiek-private samenwerkingen (PPS) zoals Waalfront, of via een gemeenschappelijke regeling met andere overheden, zoals Bijsterhuizen. In de actieve rol verwerven we gronden, ontwikkelen we plannen en maken we terreinen bouwrijp en verkopen deze.

Projecten worden door de afdeling Stadsontwikkeling voorbereid, uitgevoerd en financieel afgewikkeld
De planexploitaties van deze projecten die altijd een doorlooptijd van meerdere jaren kennen, leggen we als document ter vaststelling aan uw raad voor. Bij veel van deze projecten speelt grondbeleid een belangrijke rol.

Tussentijds grotere afwijkingen in de planexploitaties worden gemeld bij de stadsbegroting.
Dan wordt ook gerapporteerd over de ontwikkeling van de risico's bij de planexploitaties en het benodigde weerstandsvermogen.

Ontwikkelingen

De huizenprijzen zijn in 2021 verder gestegen en de krapte op de woningmarkt is nog groter geworden. De bouwkosten zijn in 2021 verder gestegen. Hoe de economie en vastgoedmarkt zich de komende periode gaan ontwikkelen is onduidelijk.

We herijken de parameters voor de planexloitaties op basis van recente onderzoeken
Door een extern bureau is een analyse gemaakt van de huidige economische situatie en beschrijft wat de verwachtingen zijn voor de komende periode, zowel voor de economie als voor de grond- en vastgoedmarkt. Op basis hiervan worden de rekenparameters voor de planexploitaties herijkt. De nieuwe parameters zijn gebaseerd op een verkenning van de economische ontwikkelingen en afgestemd met onze accountant. Belangrijke bronnen zijn het CPB (centraal economisch planbureau) DNB, CBS & Kadaster, Rabobank en andere specifiek markt gerelateerde bronnen. De nu voorgestelde parameters zijn opgesteld met de kennis van vandaag en zijn een zo goed mogelijke inschatting.

Reserves en risicobeoordeling

We analyseren de risico's van planexploitaties
Medio 2021 waren er ruim 30 planexploitaties in uitvoering. Daarnaast zijn er planexploitaties in ontwikkeling (de PIO's). Als deze haalbaar en uitvoerbaar blijken, leggen we deze voor aan uw raad of leiden tot overeenkomsten die het college afsluit. Om de risico's van deze exploitaties af te dekken, analyseren we deze. Hierbij schatten we de kans dat een risico optreedt en wat het effect kan zijn. Per project bekijken we de risico's zoals kostenstijgingen, hogere verwervingsprijzen, opbrengstverlaging (markt) en bijsturingsmogelijkheden. Dit leggen we naast een beoordeling van de totale projectenportefeuille. Wat vervolgens aan gekwantificeerde financiële risico's overblijft, moet kunnen worden afgedekt in het weerstandsvermogen van de gemeente Nijmegen in de vorm van de Saldireserve.

De risico's binnen de lopende planexploitaties worden periodiek tegen het licht gehouden
Hierbij zijn aanvullende maatregelen en beheersmaatregelen opgenomen, die er voor moeten zorgen dat de lopende planexploitaties de komende jaren adequaat en onder beheersbare condities kunnen worden uitgevoerd. Dit heeft ook consequenties voor het weerstandsvermogen.

We zetten deze risico's in de tijd
Bij de behandeling van de Kadernota Risicomanagement, Weerstandsvermogen en financiële kengetallen is een belangrijke verandering ten opzichte van de vorige kadernota vermeld: het weergeven van risico's verbonden aan grondexploitaties in de tijd, rekening houdend met het tijdstip waarop een risico zich kan voordoen.
De spelregels voor dit in de tijd zetten van risico's van de grondexploitaties is in de kadernota risicomanagement, weerstandsvermogen en financiële kengetallen van maart 2016 vastgelegd. Voor een verdere toelichting van de risico's van de grondexploitaties zie de paragraaf Weerstandsvermogen.

Voor winst- en verliesneming binnen de afdeling Stadsontwikkeling hanteren we het voorzichtigheidsbeginsel
Dat wil zeggen: bij te verwachten verliezen treffen we direct een voorziening. Een verwachte winst nemen we pas aan het eind van een project, wanneer de winst is gerealiseerd. Over tussentijdse winstneming heeft de commissie BBV in december 2017 een uitspraak gedaan over de wijze van berekening. De door hen voorgeschreven berekening kan leiden tot een eerdere winstneming dan onze eigen, op het voorzichtigheidsprincipe gebaseerde, methodiek. Op basis van deze voorgeschreven berekeningsmethode en rekening houdend met een risicobeoordeling wordt bepaald of tussentijdse winstneming mogelijk is.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Beleid

Deze paragraaf is een uitwerking van de op 11 mei 2016 door de gemeenteraad vastgestelde kadernota Risicomanagement, weerstandsvermogen en financiële kengetallen. De kadernota schrijft voor hoe we ons risicomanagement vormgeven en geeft aan welk weerstandsvermogen wij als comfortabel beschouwen.
2021 was een onzeker jaar, vanwege de pandemie , maar ook omdat een kabinetsformatie op zich laat wachten. In ieder geval is duidelijk geworden dat je veel kunt doen aan risicoschattingen, maar dat de effecten van een crisis niet zijn te voorspellen; die overkomen je. Toch proberen we, mede met de nieuw opgedane kennis, een zo reëel mogelijke inschatting te doen van risico's en het beleid van "voorzichtig, maar niet te benauwd" vorm te geven bij het bepalen van het benodigde weerstandsvermogen.

Risico's

Coronacrisis
De coronacrisis heeft de wereld op zijn kop gezet en ook in Nijmegen uiteraard het nodige teweeg gebracht. In de Voortgangsmonitor 2021 en een raadsbrief over de coronacrisis, hebben we uiteengezet welke extra kosten we in 2021 hebben gemaakt als gevolg van de corona-uitbraak, welke vergoedingen we hiervoor van rijkswege hebben gekregen en welke kosten voor rekening van onze eigen gemeente blijven. Naast deze berekeningen is er ook een aantal risico's benoemd die we in 2021 nog lopen. Dat de crisis in 2022 en waarschijnlijk volgende jaren nog effecten heeft, kunnen we wel aannemen. Welke financiële gevolgen dat met zich meebrengt, is hoogst onzeker. Eerlijk gezegd kunnen we hier geen enkele onderbouwde risico-uitspraak over doen. Maar géén risico opnemen, achten wij ook niet terecht. Om die reden hebben we de voor rekening van de gemeente blijvende kosten en de risico's over 2021 inzake corona, een risico becijferd op afgerond € 10 miljoen voor de komende jaren. Nu is de inschatting dat dit bedrag te hoog is. Dit schatten we in met de kennis van nu, de compensatie die we hebben ontvangen van het Rijk voor gederfde inkomsten en inzicht in de gemaakte kosten.

Planexploitatierisico's
De coronacrisis blijft binnen de planexploitaties voor veel onzekerheid zorgen. Hoe de economie en vastgoedmarkt zich de komende periode gaan ontwikkelen is onduidelijk. Daarnaast zien we dat belangrijke factoren zoals vertragingen en stijgende bouwkosten ook (financiële) risico’s met zich meebrengen.
De parameters waarmee we de planexploitaties doorrekenen zijn opgesteld met de kennis van vandaag en zijn een zo goed mogelijke inschatting. Deze parameters zijn herijkt en worden gebruikt bij het opstellen van de VGP 2022. De risico’s voor de bestaande exploitaties zijn herzien en verwerkt.

Nieuwe planexploitatie in voorbereiding Winkelsteeg Kanaalzone
Voor het gebied Winkelsteeg bereiden we een ontwikkelvisie voor waarin de hoofdlijnen voor de gebiedsontwikkeling worden geschetst, en een grondexploitatie gebaseerd op de ontwikkelvisie. Zo krijgen de ambities uit de ontwikkelvisie ook een financiële vertaling. De ontwikkelvisie is nog onderwerp van gesprek met belanghebbenden. Ook de planexploitatie is nog in hoge mate in beweging en in bewerking. Er moet nog richting gegeven worden aan veel belangrijke keuzes als begrenzing, programma en ambities, en tempo.
Een nieuwe planexploitatie brengt risico’s met zich mee. Een eerste inschatting is dat het risicoprofiel van de grex Winkelsteeg tussen de € 50 en € 60 miljoen zal zijn. Deze risico’s zetten we uit in de tijd waarbij we uitgaan van een looptijd van 20 jaar voor Winkelsteeg Kanaalzone.

Voor een inschatting van het risicoprofiel gaan we uit van het midden van de aangegeven bandbreedte. Dit betekent voor de Winkelsteeg Kanaalzone een risicoprofiel van € 55 miljoen. Voor de uitzetting in tijd hanteren we een lineaire verdeling van de risico’s in de tijd. Bij de stadrekening 2020 was de inschatting nog € 30 miljoen.
Voor Winkelsteeg Kanaalzone wordt gewerkt aan een Monte Carlo risico analyse waarmee de verwachtte risico’s

beter in beeld gebracht en beheerst kunnen worden. De uitkomsten van deze Monte Carlo risico analyse nemen we mee bij het voorstel voor de nieuw vast te stellen planexploitatie Winkelsteeg Kanaalzone.

Nieuwe planexploitatie in voorbereiding Stationsgebied
Ook voor het Stationsgebied bereiden we een planexploitatie voor. Hierin nemen we de ingrepen aan de centrumzijde (openbare ruimte: verdiepte snelfietsroute, stationsplein, 2 buspleinen en vastgoedontwikkeling met nieuwe ontsluitingsweg) en de westzijde (openbare ruimte: nieuwe westentree met stationsgebouw, gebouwde verdiepte fietsenstalling, bordes, kiss and ride, nieuwe snelfietsroute, nieuwe infra, vastgoedontwikkeling) mee. Deze planexploitatie is ook nog in beweging en bewerking.
Het risico dat de planexploitatie Stationsgebied met zich meebrengt wordt momenteel op 30 miljoen geschat met een looptijd van 10 jaar.
Momenteel wordt het risicoprofiel van de al lopende planexploitatie Hezelpoort separaat vermeld. Er wordt gewerkt aan een integrale Monte Carlo risico analyse voor het Stationsgebied waar Hezelpoort onderdeel van gaat uitmaken. De uitkomsten van deze Monte Carlo risico analyse worden meegenomen bij het voorstel voor de nieuw vast te stellen planexploitatie Stationsgebied. Het risicoprofiel van de Hezelpoort wordt in de VGP 2022 niet meer separaat vermeld.

Tabel planexploitatierisico's totaal Stadsrekening 2020 en VGP 2021 versus Begroting 2022

Project	Stadsrekening 2020 en VGP 2021	Begroting 2022
Waalsprong	28.900	28.900
Waalfront	3.600	3.600
Hezelpoort	1.500	3.000
Onderwijshuisvesting	2.800	2.400
Stationsomgeving	15.000	30.000
Winkelsteeg/kanaalzone (gemiddeld)	30.000	55.000
Overige projecten	1.300	1.300
Subtotaal	**83.100**	**124.200**
dempingsfactor	10%	10%
Totaal	**74.790**	**111.780**

Ten opzichte van de Stadsrekening 2020 is het risicoprofiel gestegen. Dit komt met name door de planexploitaties in voorbereiding Winkelsteeg Kanaalzone en Stationsgebied.

Tabel planexploitatierisico's uitgezet in tijd
Hieronder ziet u de risico's voor 2021 tot en met 2025 in afzonderlijke kolommen. De risico's vanaf 2026 tot en met het einde van de looptijd staan in de laatste kolom. Bij het uitzetten van risicobedragen in tijd wordt de dempingsfactor van 10% achterwege gelaten, conform afspraken kadernota 2016.
De laatste risicobedragen worden voor Stationsgebied in 2030, Waalfront in 2030 en Waalsprong in 2033 verwacht. Voor Winkelsteeg Kanaalzone is de verwachting dat de risicobedragen tot 2040 gaan lopen.

Project	totaal risico	2021	2022	2023	2024	2025	latere jaren
Waalsprong	28.900	7.600	7.800	4.300	4.100	2.700	2.400
Waalfront	3.600	900	600	700	700	200	500
Hezelpoort	3.000	500	2.500	0	0	0	0
Onderwijshuisvesting	2.400	700	1.400	100	200	0	0
Stationsomgeving	30.000	1.600	3.000	6.600	5.700	5.600	7.500
Winkelsteeg/kanaalzone (gemiddeld)	55.000	2.750	2.750	2.750	2.750	2.750	41.250
Overige projecten	1.300	450	450	200	130	70	0
Totaal	**124.200**	**14.500**	**18.500**	**14.650**	**13.580**	**11.320**	**51.650**

Programmarisico's

Wij hebben de risico-inventarisatie in ons risicomanagementsysteem geactualiseerd. Deze inventarisatie heeft 103 geïdentificeerde risico's opgeleverd die voldoen aan de afgesproken criteria:

- risico's met grote financiële gevolgen,
- waarvoor de oorzaken niet door de gemeente kunnen worden beïnvloed, of waarvoor de gemeente nog niet in staat is geweest om passende beheersingsmaatregelen te treffen om de kans of het gevolg van het risico terug te dringen.

Risico's die al zijn afgedekt door maatregelen laten we buiten beschouwing. Het deel van financiële risico's dat is afgedekt door verzekeringen laten we ook buiten beschouwing.

Hieronder staat de top 10 met de belangrijkste risico's, met in de eerste kolom een korte omschrijving van het risico en daarnaast het maximale bedrag dat het risico als nadeel in de begroting tot gevolg kan hebben en een inschatting van de kans dat het risico optreedt.

Risico's gemeentelijke activiteiten exclusief planexploitatierisico's	Max. netto gevolg x €1 miljoen	Netto Kans %
COVID-19. We nemen een overkoepelend totaalrisico op i.v.m. de effecten van het zogenaamde Corona-virus voor de gehele organisatie. Dit betreft de risicobenadering zoals hierboven is uiteengezet onder het kopje "coronacrisis"	5,0	30%
Gemeentefonds. De ruimte onder het plafond van het Btw-compensatiefonds valt lager uit dan wij geraamd hebben	1,9	50%
Financiering loonkostensubsidie. De overheid wil het budget van de loonkostensubsidie o.b.v. historie gaan verdelen. Nijmegen is in het verleden achter gebleven met de inzet van de loonkostensubsidie. De kans is reëel aanwezig dat de gemeente Nijmegen minder budget hiervoor gaat ontvangen vanuit het Rijk.	0,8	80%
Jeugdzorg Woonplaatsbeginsel. Met ingang van 1 januari 2022 is het nieuwe woonplaatsbeginsel van kracht. Het huidige woonplaatsbeginsel in de jeugdwet is gebaseerd op de woonplaats van de gezagsdrager van een jeugdige. Het nieuwe woonplaatsbeginsel kent als woonplaats de gemeente waar de jeugdige stond ingeschreven direct voorafgaand aan de zorg met verblijf. Dit betekent dat onze gemeente verantwoordelijk wordt voor een nieuwe populatie jeugdigen en dat tegelijkertijd andere gemeenten verantwoordelijk worden voor een aantal van onze huidige jeugdigen.	1,5	30%
BUIG. Door Covid-19 is er een grote onzekerheid omtrent de bijstandsontwikkeling vanaf 2022 en verder. Momenteel worden bedrijven ondersteund vanuit de overheid met coronacompensatiemaatregelen. Als deze wegvallen, is het onduidelijk hoeveel bedrijven zichzelf kunnen redden. Het CPB voorspelt een stijging van de werkloosheid in 2022 naar 4,1% (in 2021 3,6%).	0,8	50%
Wmo: volumetoename Huishoudelijke Hulp (HH).	0,5	90%
De afgifte van bouwvergunningen, of de hoogte van de bouwsommen, loopt terug door veranderende wetgeving (bijv. meer vergunning vrij) en daarnaast neemt de kans op bezwaar- en beroepschriften toe. De afgifte van bouwvergunningen is afhankelijk van conjuncturele ontwikkelingen.	1,0	50%
Databeveiliging. De verdergaande digitale vastlegging van gegevens vraagt er om alert te zijn op de risico's die automatisering met zich meebrengt. Op basis van het vastgestelde Informatieveiligheidsbeleid werken we in 2021 verder aan de realisatie van alle te nemen maatregelen die gesteld worden vanuit de Baseline Informatieveiligheid Gemeenten (BIG). Daarnaast streven we er naar te voldoen aan de AVG Hiertoe is er een Functionaris Gegevensbescherming benoemd en wordt Privacybeleid vastgesteld en uitgevoerd. We zoeken steeds een goede balans tussen de kerntaken van de gemeente en de privacy van de burger. Hierbij streven we naar transparantie over ons handelen en de achtergronden daar van. Welke risicovolle gebeurtenissen worden zoal onderkend: • Het ontstaan van schade aan of verstoring van het terrein en de data van de organisatie, bedrijfsmiddelen en onderbreking van de bedrijfsactiviteiten als gevolg van het feit dat onbevoegden toegang krijgen tot de fysieke of logische omgeving;	1,0	50%

Risico's gemeentelijke activiteiten exclusief planexploitatierisico's	Max. netto gevolg x €1 miljoen	Netto Kans %
• Verlies, schade of diefstal van apparatuur en/of data; • Het ontstaan van fysieke bedreigingen en gevaren van buitenaf; • Verlies, schade of diefstal door nalatigheid of opzettelijk misbruik van panden, apparatuur en data in het bezit van de gemeente; • Externe leverancier voldoet niet aan de contractueel vastgestelde kwaliteits- en veiligheidseisen. Uitbreiding onderwijshuisvesting van een aantal specifieke scholen nodig door groei aantal leerlingen tegen de landelijke ontwikkeling in.		
Jeugdzorg. Financieel risico i.v.m. open einde regeling. Het aantal jongeren dat gebruik maakt van intensievere trajecten stijgt.	1,0	50%
Wmo hulpmiddelen: Fors hogere tarieven nieuwe leverancier en snellere uitfasering oude leverancier. Sinds juni 2020 is er een nieuwe leverancier voor hulpmiddelen. De oude leverancier die een veel goedkoper tarief had, faseert zijn bestand uit in 4 jaar. De kans bestaat dat deze uitfasering sneller gaat, waardoor de kosten niet geleidelijk, maar sneller zullen toenemen (nieuwe leverancier plaatst nieuw hulpmiddel tegen een veel hoger tarief).	0,3	90%

Onder 'kans' schatten we hoe groot de kans is dat het risico zich voordoet. De cijfers in deze twee kolommen kunnen niet zomaar vermenigvuldigd worden. Op basis van de geschatte kans en het financiële risico na toepassen van beheersmaatregelen, voert het risicomanagementsysteem Naris een statistische analyse uit. Op grond daarvan kunnen wij met een redelijke mate van zekerheid beoordelen of ons weerstandsvermogen toereikend is om deze risico's op te kunnen vangen.

Als een risico zich daadwerkelijk voordoet, proberen we eerst de directe effecten in de lopende begroting op te vangen, voordat we een beroep doen op de saldireserve. Bij een zekerheidspercentage van 80% komt uit de Monte Carlo-simulaties, uitgevoerd in het risicomanagementsysteem, een risicoprofiel van € 10,1 miljoen. Hierbij houden we rekening met beheersmaatregelen. Dat is lager dan bij de Stadsrekening 2020, toen we bij 80% op € 14,9 miljoen uitkwamen. De verlaging van het risicoprofiel is vooral gelegen in het risico rondom corona. Bij de Stadsrekening 2021 voeren we weer een actualisatie uit van alle risico's.

Gemeentefonds

Een belangrijke inkomstenpost voor de gemeente is de gemeentefondsuitkering vanuit het rijk. Deze uitkering is gebaseerd op een aantal parameters, zoals bijvoorbeeld de inwoneraantallen en oppervlakte van gemeenten, maar ook op de rijksuitgaven (de "trap op-trap af systematiek") en de ruimte onder het BCF (Btw CompensatieFonds).
Ieder jaar blijkt dat de definitieve vaststelling van de gemeentefondsuitkering afwijkt van de verwachting. Deze afwijking kan zowel positief als negatief zijn. Bij ieder Planning en Control (P&C) document herijken we het bedrag van de uitkering en passen we de begroting aan.

Herverdeeleffect gemeentefonds

Vanaf 2023 wordt het gemeentefonds herverdeeld. Daarbij wijzigt de totale omvang van het gemeentefonds niet, maar komt er een andere verdeling over gemeenten. In februari van dit jaar zijn de eerste, voorlopige resultaten van het nieuwe verdeelstelsel bekendgemaakt en deze zijn in augustus herzien. Uit deze eerste berekeningen blijkt het effect voor Nijmegen positief te zijn. Volgens de huidige planning ontvangen de gemeenten in de meicirculaire 2022 informatie over de gemeentefondsuitkering op basis van de nieuwe verdeelmodellen. In aanloop naar die circulaire is er ruimte voor inspraak en advies. Pas dan weten we het werkelijk financieel effect voor Nijmegen.

Extra middelen voor gemeenten voor jeugdhulp 2021
Voor Jeugd zijn in de meicirculaire 2019 extra middelen toegekend voor de jaren 2019 tot en met 2021. Daarnaast heeft het kabinet met de VNG afgesproken een onderzoek uit te (laten) voeren naar of, en zo ja in welke mate, gemeenten vanaf 2022 structureel extra middelen nodig hebben.
In de voorjaarsnota heeft het rijk, incidenteel voor 2021, €613 miljoen beschikbaar gesteld voor acute problematiek in de jeugdzorg. Een deel van € 120 miljoen wordt verstrekt in de vorm van specifieke uitkeringen, bijvoorbeeld voor de jeugd GGZ. De overige compensatie van €493 miljoen is aan gemeenten verstrekt via het gemeentefonds om bijvoorbeeld wachtlijsten tegen te gaan. In de meicirculaire 2021 betrof dat €438 miljoen, het restant van € 55 miljoen volgt in komende septembercirculaire. Deze compensatie komt bovenop de eerder toegekende compensatie.

Extra middelen voor gemeenten voor jeugdhulp 2022
Na het verschijnen van de meicirculaire 2021 vond er een overleg plaats tussen het kabinet en de VNG over de uitspraak van de arbitragecommissie over de extra compensatie voor de jeugdzorg. De uitkomst van het overleg is dat het huidige kabinet in komende miljoenennota, boven de eerder toegekende middelen, landelijk nog ongeveer €1,3 miljard extra beschikbaar stelt aan gemeenten voor 2022. Afspraken over in welke vorm deze middelen worden verstrekt, hoe ze verdeeld worden en over de toekomstige jaren worden overgelaten aan het nieuwe kabinet.

Ruimte onder het BCF-plafond
Het BCF (Btw Compensatie Fonds) en het gemeentefonds zijn communicerende vaten. Dat wil zeggen dat het bedrag dat in het BCF overblijft nadat alle aanspraken zijn verrekend, wordt toegevoegd aan het gemeentefonds. Tot 2019 werd dit bedrag opgenomen in de meicirculaire en toegevoegd aan de begrote uitkering gemeentefonds van het rijk. Vanaf 2019 wordt dit bedrag niet meer geraamd, maar alleen nog uitgekeerd op realisatiebasis. In de begroting hebben wij in de verwachte uitkering in de ruimte onder het BCF-plafond geraamd overeenkomstig het standpunt van de provincie, het ministerie van Binnenlandse zaken en de Vereniging Nederlandse Gemeenten. Het risico bestaat dat die ruimte niet geheel tot uitkering komt, evenals dat wij een risico lopen op afwijkingen tussen realiteit en aannames van de overige parameters.

Vennootschapsbelasting (landelijk verschil van mening tussen de Belastingdienst en de gemeenten)
Met ingang van 2016 zijn gemeenten vennootschapsbelastingplichtig. Wij hebben onderzoek gedaan naar de verplichtingen die hiermee samenhangen. Op de eerste plaats moesten we beoordelen of de gemeente door de 'ondernemerspoort' komt. Daarvoor is bepalend of gemeentelijke activiteiten mogelijkerwijs winst met zich meebrengen. De conclusie is dat de parkeervoorzieningen, de vastgoedtak en de activiteiten van het Ontwikkelbedrijf niet winstgevend zijn. Eind 2019 heeft de belastingdienst een vragenlijst gestuurd over de reclame-activiteiten van de gemeente Nijmegen. Het standpunt van de Belastingdienst daarover is dat met de reclameactiviteiten een onderneming wordt gedreven.
De gemeente Nijmegen en andere gemeenten delen dit standpunt niet. De gemeente Nijmegen heeft om die reden advies ingewonnen bij een deskundige uit Den Haag. Deze deskundige vertegenwoordigt de gemeente Nijmegen in dit dossier. De gemeente Nijmegen heeft uitstel van aangifte over het jaar 2016 aangevraagd omdat in het najaar verschillende proefprocedures over dit dossier volgen. Uit de uitspraken moet duidelijk worden of de gemeente Nijmegen (en andere gemeenten) voor dit bedrijfsonderdeel vennootschapsbelasting moet afdragen.

Saldireserve

In onderstaande tabel is de ontwikkeling van de saldireserve opgenomen.

bedragen * € 1 miljoen		2021	2022	2023	2024	2025
beginstand		109,3	86,0	98,0	105,3	113,8
Structurele mutaties						
Structurele toevoegingen saldireserve		2,9	4,9	4,9	4,9	4,9
Exploitatie KKG		-0.1	-0,1	-0,1		
Bespaarde rente reserve		1,2	1,1	1,2	1,2	1,3
Incidentele mutaties						
Planexploitaties		0,5	3,5	1,0	1,2	-0,6
Levensduur verlengd onderhoud activeren		3,2	3,8	2,4	2,1	1,7
vestigingsklimaat health & high tech	SB 2020	-0,5	-0,5	-0,3		
Inzet reservering transitiefonds tbv begr.	SB 2020	-2,0				
Transformatie sociaal domein	coalitieakk.	-0,1				
Minder sparen saldireserve in 2023	SB 2020			-2.5		
Reparatie minder sparen in saldireserve	SB 2021			2,5		
Vrijval taakmutatie 2019 (Amendement)	SB 2020	-0,3	-0,1			
Inzet deel beschermd wonen tbv domeinen	SB 2021	-2.0				
Toevoeging jaarsaldi 2021 - 2024	SB 2021	-0,6	1,5	0,4	0,1	
Raadsvoorstel beschermd wonen	BW-01747		-4,0			
Crisisdienstverlening	BW-01786	-0.2				
Evenwichtige verdeling SB 2022 -2025			3,0	-2,1	-0,9	
Budgetoverhevelingen						
Regionale Energie Strategie	NS '19	-0,2				
Verschuiving taakmutaties werk inkomen	ZN'19	-0,3				
Wet inburgering invoeringsbudget	BW-01749	-0,3				
Wet inburgering "en ondertussengroep"	BW-01749	-0,3				
Budgetoverh Arbeidsmarktregio v 2020	2eVM '20	-0,1				
Budgetoverh POW-gelden v 2020 n 2021	2eVM '20	-1,0				
Budgetoverh rijksmiddelen Bijz Proj	2eVM '20	-0,2				
Budgetoverh VIA-gelden v 2020 n 2021	2eVM '20	-0,1				
CITC - Overh.rest.subs.2020 n. 2021	2eVM '20	-0,1				
Co-financ. Slim & Schoon Onderweg	2eVM '20	-0,1				
Delta programma	2eVM '20	-0,1				
Extra kosten verkiezingen	2eVM '20	-0,3				
Overheveling Cluster Health en High	2eVM '20	-0,1				
Rockstart- Overh. Subsidie naar 2021	2eVM '20	-0,1				
SW20: budgetoverh.RES.	2eVM '20	-0,4				
Transformatiefonds Jeugd	2eVM '20	-0,6				
Waterschapsverkiezing	2eVM '20	0,0				
Claims en verwachtingen						
Warmtenet 2.0		-1,0				
Beschikbaar sociale huur en middeldure huur	coalitieakk.	-1,5				
Claim op voorheen reserve beschermd wonen	BW-01747	-3,0				
Tozo middelen beschikbaar voor inhuur werkzaamheden	SR20	-2,1				
Cultuurmiddelen tbv evt tekort Lindenberg	SR20	-0,5				
Verwacht resultaat 1e Voortgangsmonitor 2021		-2,9				
Stationsomgeving (gemeentelijke bijdrage BO MIRT)		-10,0				
Stand ultimo		**86,0**	**98,0**	**105,3**	**113,8**	**121,0**

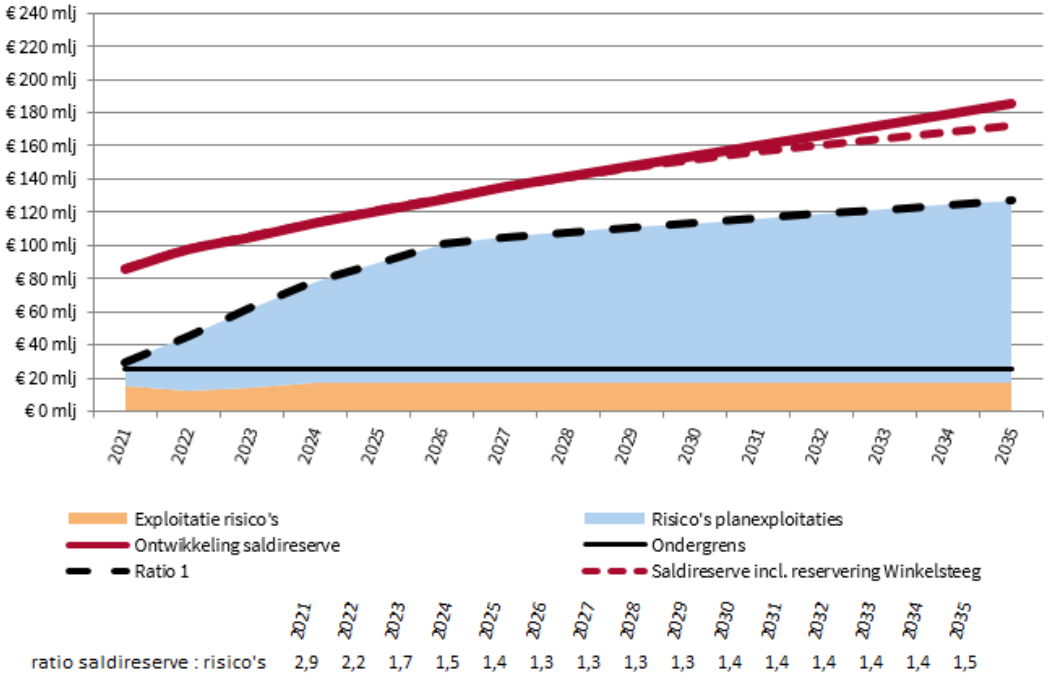
Het verloop van de saldireserve zetten we af tegen de ontwikkeling van het risicoprofiel. U leest hier meer over in het volgende deel.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen maakt het mogelijk incidentele financiële tegenvallers op te vangen zonder direct ingrepen in de begroting te hoeven doen. Bij structurele financiële tegenvallers moet het weerstandsvermogen het mogelijk maken om de eerste klap op te vangen. Zo krijgen we de tijd om een zorgvuldige afweging te maken hoe we de financiële gevolgen een plek kunnen geven. Het weerstandsvermogen moet ons beschermen tegen het doen van ongewenste ingrepen op ons beleid.

Het gewenste niveau van het weerstandsvermogen is een vrije weerstandscapaciteit die gelijk is aan het risicoprofiel. Dus de gewenste verhouding tussen beschikbare vrije weerstandscapaciteit en risicoprofiel = 1. Bij deze verhouding betrekken we het element tijd. Voor de weerstandscapaciteit hanteren we een absolute ondergrens van € 25 miljoen. Dit komt ongeveer overeen met € 150 per inwoner. Wanneer onze weerstandscapaciteit onder dit niveau komt krijgt herstel hiervan absolute prioriteit.
Wanneer de vrije weerstandscapaciteit boven het risicoprofiel uitkomt, zowel op korte als op lange termijn, kan uw raad beslissen om deze middelen in te zetten. In Nijmegen beschouwen we de saldireserve als het weerstandsvermogen.

In de onderstaande grafiek ziet u de ontwikkeling van de saldireserve ten opzichte van het risicoprofiel. In de grafiek is de lijn opgenomen 'Saldireserve incl. reservering Winkelsteeg'. Deze lijn wordt toegelicht in 'Financieel beeld - Ontwikkeling weerstandsvermogen'

Uit de grafiek blijkt dat de ontwikkeling van de saldireserve boven het risicoprofiel ligt.

Kengetallen

In de kadernota Weerstandsvermogen en risicobeheersing benoemen we de in de Stadsrekening en Stadsbegroting op te nemen kengetallen. Om goed inzicht te bieden, clusteren we de financiële kengetallen naar zes (financiële) gebieden. Deze financiële gebieden kennen een nauwe samenhang met de voorgeschreven paragrafen en de algemene financiële toelichting op de begroting c.q. rekening.
Hierna volgen de financiële gebieden en kengetallen. Bij de (financiële) gebieden geven we ook aan in welk onderdeel van begroting en jaarverslag we dieper ingaan op het onderwerp. Bij de waardering van de kengetallen hebben wij ons over het algemeen gebaseerd op de beoordelingsmatrix van de provincie en bij het weerstandsvermogen hebben we de Nijmeegse 1-op-1 norm aangehouden. Bij een eventuele visualisering hanteren we de kleuren groen (voor goed), oranje (voor neutraal) en rood (voor risicovol).
In de oorspronkelijke gedachte van de vernieuwing van de BBV normeren de raad en het college intern de kengetallen.

Structurele exploitatieruimte

	rekening 2020	begroting 2021	2022	2023	2024	2025
Meerjarig sluitend		ja				
Structurele exploitatieruimte	1,3%	0.3%	1,9%	0,2%	0,3%	0,3%
Struc. exploitatieruimte laatste jaar MJB						0,3%

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte de gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Op het moment dat tegenover structurele lasten incidentele baten staan, ontstaat er op enig moment een probleem in de begroting. Dit kengetal laat zien of dit het geval is. Wanneer de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten dan is het kengetal groter dan 0. Een kengetal dat kleiner is dan 0 kan duiden op een potentieel probleem.
Het wettelijk voorgeschreven kengetal heeft betrekking op het eerste jaar van de meerjarenbegroting. Het eerste jaar is echter vaak niet erg representatief, het laatste jaar geeft dit inzicht veel beter. Dit is ook de reden dat de provincie een extra kengetal heeft opgenomen waarin het kengetal wordt berekend vanuit de laatste jaarschijf van de meerjarenbegroting: structurele exploitatieruimte laatste jaar in begroting.
Uit het bovenstaande blijkt in Nijmegen een positief meerjarig structurele exploitatieruimte.

Weerstandsvermogen

	rekening 2020	begroting 2021	2022	2023	2024	2025
Weerstandsvermogen versus risicoprofiel	4,0	2,8	2,1	1,7	1,5	1,4

Er zijn geen wettelijk voorgeschreven kengetallen voor risico's en weerstandsvermogen. Achterliggende reden hiervoor is dat gemeenten verschillend met deze begrippen omgaan.
Binnen de gemeente Nijmegen hebben juist het weerstandsvermogen en de risico's een prominente plek in de financiële sturing. Dit is ook de reden dat het kengetal 'weerstandsvermogen versus risicoprofiel' is opgenomen; onder het weerstandsvermogen verstaan wij alleen de saldireserve. De vastgestelde norm is een 1-op-1 verhouding tussen weerstandsvermogen en risicoprofiel. Wanneer de verhouding groter dan 1 wordt, is het kengetal groen. Dit is in alle begrotingsjaren het geval.

Grondexploitaties

	rekening 2020	begroting 2021	2022	2023	2024	2025
Kengetal grondexploitatie BBV	0,31	0,20	0,13	0,09	0,06	0,02

Voor de grondexploitatie is één kengetal voorgeschreven: Kengetal grondexploitaties BBV. Dit kengetal laat zien hoe groot de grondpositie (= boekwaarde van alle gronden) is ten opzichte van de baten in de programmabegroting. Hiermee ontstaat vooral een vergelijkingsgetal met andere gemeenten. Een hoge boekwaarde betekent dat er nog veel gronden bouwrijp gemaakt en verkocht moeten worden. De afgelopen crisis heeft ons geleerd dat daar grote risico's aan verbonden zijn. Wanneer de boekwaarde van de grondexploitaties hoger dan 35% van onze omzet wordt, achten wij dit risicovol. Hierin volgen we de normering van de provincie.
Op basis van de huidige verwachtingen laat dit kengetal een substantiële verbetering zien. Door de (verwachte) verkopen daalt de voorraad grond. Tegelijkertijd zorgt dit ook voor een aanzienlijke verbetering van de schuldpositie. Dit is te lezen in de volgende alinea.
Overigens wordt in deze cijfers niet vooruitgelopen op het starten van eventuele nieuwe grondexploitaties (bijvoorbeeld Winkelsteeg).

Schulden

	rekening	begroting				
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Netto schuldquote	72	67	62	55	50	42
Netto schuldquote exclusief uitgeleend geld	65	62	58	52	47	40
Solvabiliteit	14%	11%	14%	16%	18%	21%

Voor de schuldpositie bestaan drie voorgeschreven kengetallen. Twee daarvan relateren de schulden aan de omvang van de begroting: de netto schuldquote. De derde geeft een verhoudingsgetal tussen het eigen en vreemd vermogen: de solvabiliteit.
De achtergrond van de netto schuldquote is dat de schuld de exploitatie belast met rente. Hoe hoger de schuld, hoe meer rentelasten. Wanneer de rente gaat stijgen, drukken de rentelasten zwaarder op de exploitatie. Als signaalwaarde voor de netto schuldquote wordt voor overheden in het algemeen 130% aangehouden. Komt de schuld daarboven dan is de kans reëel dat bij rentestijging de betreffende overheid in een schuldenspiraal terecht komt: er moet geleend worden om de rentelasten te kunnen betalen.
Voor een goede interpretatie van deze kengetallen is het nodig om te weten waarvoor geleend is. Het voorgeschreven kengetal netto schuldquote gecorrigeerd met verstrekte leningen doet dit door rekening te houden met leningen die verstrekt zijn aan derden.
Het derde kengetal voor de schuldpositie is de solvabiliteit. Dit getal geeft de verhouding tussen het eigen en vreemd vermogen aan.
Met de verwachte grondverkopen lossen we de daarvoor aangetrokken leningen af. In de meerjarenbegroting verbetert daardoor de schuldpositie.

Lokale lasten

	rekening	begroting				
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Lokale lasten (inwoners)	107	97	97			
OZB tarief bedrijven	185	183	183			
huurders	11	9	9			

Voor de lokale lasten is er één kengetal voorgeschreven: 'Lokale lasten inwoners'. Het betreft hier de OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing die een eigenaar/gebruiker van een woning in Nijmegen gemiddeld betaalt ten opzichte van het landelijk gemiddelde van het voorgaande jaar.
De financiële achtergrond van dit kengetal is dat wanneer er laag wordt gescoord ten opzichte van het gemiddelde er ruimte is om de lokale lasten te verhogen: er is ruimte in de lokale lasten om eventuele financieel 'onheil' op te vangen.
Om een volledig beeld van de lokale lastendruk te schetsen zijn er twee andere kengetallen opgenomen: een kengetal OZB-tarief bedrijven en de 'lokale lasten huurders'. Het kengetal OZB-tarief bedrijven geeft de hoogte van het gecombineerde OZB-tarief aan, dit is de optelling van het eigenaren- en gebruikersdeel, ten opzichte van het

gemiddelde in Nederland van vorig jaar. Het kengetal ‘lokale lasten huurders’ geeft aan hoeveel een inwoner/huurder in Nijmegen betaalt ten opzichte van het gemiddelde van vorig jaar in Nederland.

Onderhoudsbudgetten

	rekening 2020	begroting 2021	2022	2023	2024	2025
toereikendheid onderhoudsbudgetten	v	v	v	v	v	v

Het niet op orde zijn van het onderhoud kan leiden tot achterstallig onderhoud. Achterstallig onderhoud is een situatie waarbij er extra schade is ontstaan vanwege onvoldoende onderhoud en er in enig jaar een fors beroep moet worden gedaan op financiële middelen om de schade te herstellen. Het kengetal toereikende onderhoudsbudgetten geeft aan in hoeverre de begrote middelen voor onderhoud toereikend zijn voor het regulier onderhoud en daarmee achterstallig onderhoud kan worden voorkomen. Het kengetal is voldoende wanneer in de paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen geen sprake is van achterstallige onderhoud.

Financiering

Beleid

De gemeente Nijmegen betaalt haar activiteiten, naast de inzet van eigen middelen, grotendeels met geleend geld. De rente die we hierover betalen, brengen we zowel intern als extern in rekening. He saldo dat hierbij ontstaat is het financieringsresultaat.

Financieringsbeleid
De belangrijkste doelen van ons beleid zijn:

- voorzien in de financieringsbehoefte van de gemeente Nijmegen op korte en lange termijn;
- vanuit onze publieke taak, waar nodig, instellingen helpen bij hun financiering;
- risico's beheersen en beperken bij het aangaan of het verstrekken van een lening;
- leningen aantrekken tegen zo laag mogelijke (rente)kosten;
- voldoen aan wet- en regelgeving, waaronder de Wet Fido (Wet Financiering decentrale overheden).

Deze doelen streven we na door:

Voor de langere termijn leningen af te sluiten met een looptijd van 1 tot 20 jaar
Het overgrote deel sluiten wij af bij – of via- de BNG (Bank Nederlandse Gemeenten). Deze sectorbank kan door een hoge kredietwaardigheid goedkoop lenen en geeft dit voordeel door aan gemeenten. Daarnaast trekken we via tussenpersonen geld aan op de Europese kapitaalmarkt.

Te variëren met looptijden van de leningen om risico's te beperken
Leningen lossen we meestal pas aan het einde van de looptijd af. Vaak hebben we dan een nieuwe lening nodig. De rente kan op dat moment hoog zijn. Dit is onwenselijk als er veel leningen tegelijkertijd vervallen. Daarom kiezen we de looptijden zodanig dat elk jaar een vergelijkbaar bedrag vervalt. Hiermee voldoen we ruimschoots aan de wettelijke renterisiconorm die dit maximeert (zie tabel Renterisiconorm aan het slot van deze paragraaf).

Goedkope leningen aan te gaan met een looptijd van enkele weken
We houden dagelijks bij wat onze geldbehoefte is. Afhankelijk van ons banksaldo gaan we één keer per week leningen aan die we binnen enkele weken weer terugbetalen. Om rentekosten te besparen zetten we hier maximaal op in. De wettelijke kasgeldlimiet maximeert de omvang van deze korte geldleningen. Dit om problemen te voorkomen als de rente snel toeneemt. Met onze begrotingsomvang bedraagt de kasgeldlimiet in 2022 €70 miljoen (8,5% van 816 miljoen).

Bij het verstrekken van een lening of garantie zoveel mogelijk zekerheden te stellen
De gemeente is geen bank. Een instelling is zelf verantwoordelijk voor de dagelijkse bedrijfsvoering, inclusief financiering. Wij geven er de voorkeur aan dat instellingen zelf lenen zonder onze tussenkomst. Alleen als een instelling geen lening kan krijgen overwegen wij onder voorwaarden een rol te spelen. Ook dan willen we zo min mogelijk financieel risico lopen. Hierbij maken we een afweging tussen het financieel risico en het maatschappelijk belang.

Voor leningen die we verstrekken geld te lenen met dezelfde omvang en looptijd
Als we een lening verstrekken van meer dan vijf miljoen euro lenen we hier zelf ook voor. Om renterisico te voorkomen wordt dan voor hetzelfde bedrag en dezelfde looptijd geleend. De rente die we vragen leiden we af van de rente die we zelf moeten betalen. Voor provisiekosten en het risico dat we lopen hanteren we een opslag.

Geen risicovolle financiële producten af te sluiten
De gemeente Nijmegen is zeer terughoudend op het gebied van derivaten, omdat hier doorgaans grote risico's mee gemoeid zijn. We maken al geruime tijd geen gebruik van derivaten (zoals renteopties).

Hoeveel lenen we waarvoor?

Financieringsbehoefte

De behoefte aan financiering ontstaat hoofdzakelijk door:

- investeringen in materiële vaste activa;
- grondexploitaties in eigen beheer;
- leningen aan derden.

Investeren in materiële vaste activa kost geld; dit betreft bijvoorbeeld onze gebouwen die een belangrijke waarde vertegenwoordigen. Bij grondexploitaties gaan de kosten voor de baten uit. Zolang dit betekent dat gemaakte kosten nog niet zijn terugverdiend door verkopen, moeten we deze voorfinancieren. Als we aan derden leningen verstrekken, lenen we dit geld doorgaans eerst zelf. Naast de langlopende leningen (opgenomen gelden) hebben we continu kasgeldleningen lopen die door de korte looptijd goedkoper zijn. Deze leningen leveren ons zelfs rente op. Hierna volgt een overzicht met een raming van enkele belangrijke balansposten per jaareinde 2022.

Financieringsbehoefte (activa) bedragen x € 1 miljoen	31-12-2022	Financieringsmiddelen (passiva)	31-12-2022
Materiële vaste activa	522	Eigen vermogen en voorzieningen	120
Grondexploitaties	275	Langlopende leningen	
		- bestaand	400
		- nieuw	210
Verstrekte geldleningen	33	Kortlopende leningen	100

Uit deze cijfers blijkt dat we in 2022 een behoorlijk contingent nieuwe langlopende leningen denken aan te trekken. Dit heeft een tweetal redenen. Allereerst verwachten we een behoorlijke stijging van investeringen in 2022. Als deze ook daadwerkelijk volgens planning worden uitgevoerd, moeten we hiervoor extra geld aantrekken. Ten tweede moeten we een aantal bestaande leningen die aflopen, opnieuw afsluiten. Daar staat tegenover dat we verwachten door goedlopende grondexploitaties eerder gemaakte kosten terug te verdienen. De benodigde voorfinanciering van grondexploitaties gaat daarom dalen. Wij verwachten dat de schuldpositie van Nijmegen hierdoor uiteindelijk afneemt.

Rente

Renteontwikkeling

De rente is nog steeds historisch laag. De ECB heeft de interbancaire rente inmiddels zover verlaagd dat deze negatief is. In Amerika is de situatie inmiddels wat anders, maar ook daar wordt nog niet aan rentestijgingen gedacht. De geopolitieke omstandigheden en de coronacrisis blijven gespannen situaties opleveren en leiden mogelijk tot een verslechterende economie en mogelijk ook een euro die onder druk komt te staan. De steunmaatregelen blijven grotendeels nog gelden, ondanks een licht stijgende inflatie. Hierdoor gaan wij ervan uit dat we de komende jaren rekening mogen houden met een negatieve rente voor het aantrekken van leningen met een looptijd tot 10 jaar.

Omslagrente

De rente en financieringskosten voor het aantrekken van leningen en het gebruik van ons eigen vermogen berekenen wij door naar de taakvelden. Dit doen we met een verdeelsleutel die we de omslagrente noemen. Afgelopen begrotingsjaren hebben we de omslagrente stapsgewijs verlaagd naar 0,8%. Dit werd ingegeven door onze rentevisie voor lang geld, waarbij we zien dat de tendens van lagere rentes zich voortzet. We verwachten hiermee ook in 2022 binnen de wettelijke marges te blijven om zo de rekenrente meerjarig constant te kunnen houden. Aflopende leningen worden - afhankelijk van de financieringsbehoefte- vervangen door goedkopere nieuwe leningen. Volgens de nieuwe BBV-regels mag de begrote omslagrente slechts in geringe mate afwijken van de daadwerkelijk door de gemeente Nijmegen betaalde rente.

Voor zowel lang als kort geld hanteren we een oplopende rentestaffel, die in het laatste begrotingsjaar eindigt op de omslagrente van 0,8%. Dit huidige percentage is vastgesteld in de laatste Zomernota. Het is reëel dat we de omslagrente de komende jaren nog verder moeten verlagen richting 0%. Dit komt door de verdere ontwikkeling van de rente en de te verwachten herfinancieringen in de komende jaren tegen negatieve rentepercentages.

	2022	2023	2024	2025
Omslagrente:				
- Inzet van reserves en voorzieningen		<- - - - - - - - - 0,80 % - - - - - - - - - >		
- Doorberekening aan investeringen		<- - - - - - - - - 0,80 % - - - - - - - - - >		
- Rekenrente voor planexploitaties		<- - - - - - - - - 0,80 % - - - - - - - - - >		
Langlopende leningen	0,9%	0,9%	1,0%	1,1%
Kortlopende leningen	-0,4%	-0,4%	-0,3%	-0,3%

Financieringsresultaat

In het ´Overzicht algemene dekkingsmiddelen´ is het onderstaande resultaat gepresenteerd vanuit de financieringsfunctie.

Bedragen x € 1 miljoen	2022	2023	2024	2025
Stadsbegroting 2022	3,0	2,1	2,1	2,1

Het (positieve) financieringsresultaat van Nijmegen ontstaat omdat we per saldo meer doorbelasten aan programma's dan dat we aan werkelijke rentelasten hebben.

Renteschema 2022
Met ingang van de begroting 2018 is de navolgende tabel door het BBV voorgeschreven (Notitie rente 2017).
De voorgeschreven tabel laat voor 2022 zien waaruit het begrote renteresultaat bestaat op het taakveld Treasury. Dit voordelige treasury-resultaat van afgerond € 1,7 mln. wordt berekend uit het verschil tussen de saldi van de werkelijk aan de taakvelden toegerekende rente (renteomslag) en de geraamde toe te rekenen rente aan taakvelden.

Renteschema rentetoerekening begroting 2022				bedragen in € 1.000
a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering			5.800
b.	De externe rentebaten		-/-	959
	Totaal door te rekenen externe rente			4.841
c.	Rente doorberekend aan de grondexploitatie	-/-	3.542	
	Rente projectfinanciering doorberekend aan de taakvelden	-/-	0	
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente		+	1.299
d1.	Rente over het eigen vermogen		1.266	
d2.	Rente over voorzieningen		0	
	Saldo door te rekenen overig		+	1.266
	De geraamde aan taakvelden toe te rekenen rente			2.565
e	Werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)		**-/-**	4.392
f	Renteresultaat op taakveld treasury		**Voordeel**	1.828

Het gepresenteerde financieringsresultaat van €3 miljoen omvat het treasury-resultaat van afgerond € 1,8 miljoen, zoals aangegeven in het renteschema. Daarnaast bestaat het financieringsresultaat uit de bespaarde rente en worden de bankkosten hierop in mindering gebracht.

Tabel renterisiconorm

Stap; bedragen x €1.000	Variabelen Renterisico(norm)	2022	2023	2024	2025
[1]	Renteherzieningen	-4.171		2.082	-3
[2]	Aflossingen	38.474	24.749	32.901	19.673
[3]	Renterisico [1+2]	34.304	24.749	34.984	19.670
[4]	Renterisiconorm	175.968	175.968	175.968	175.968
[5a]=[4>3]	Ruimte onder renterisiconorm	141.664	151.219	140.985	156.298
Berekening	Begrotingstotaal jaar 2022				
[4a]	Begrotingstotaal	879.841	879.841	879.841	879.841
[4b]	Percentage regeling	20	20	20	20
[4]=[4a]x[4b]/100	**Renterisiconorm**	**175.968**	**175.968**	**175.968**	**175.968**

Bij ons financieringsbeleid hebben we aangegeven dat we aflossingen meerjarig spreiden om het risico van een hogere rente bij een nieuwe lening te beperken. Uit bovenstaande voorgeschreven tabel blijkt dat we maximaal € 35 miljoen renterisico *[3]* lopen, terwijl de norm *[4]* ruimte geeft tot € 176 miljoen. Deze renterisiconorm is afgeleid van het begrotingstotaal.

Financiële begroting

Baten en lasten

Overzicht van baten en lasten

Bedragen * € 1mln	Rekening 2020			Begroting 2021			Begroting 2022			Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025		
Programma	**Baat**	**Last**	**Saldo**	**Baat**	**Last**	**Saldo**	**Baat**	**Last**	**Saldo**	**Baat**	**Last**	**Saldo**	**Baat**	**Last**	**Saldo**	**Baat**	**Last**	**Saldo**
Bestuur en organisatie	9,6	66,2	**-56,7**	8,8	66,9	**-58,1**	8,8	67,0	**-58,2**	8,8	67,4	**-58,6**	8,8	67,8	**-59,0**	8,8	67,0	**-58,2**
Veiligheid	0,6	18,7	**-18,1**	0,6	19,7	**-19,1**	0,7	20,7	**-20,1**	0,7	20,7	**-20,0**	0,7	20,6	**-20,0**	0,5	20,4	**-19,9**
Economie en toerisme	1,4	5,4	**-4,0**	1,6	7,2	**-5,6**	1,7	7,3	**-5,7**	1,7	6,5	**-4,9**	1,7	6,3	**-4,6**	1,7	6,3	**-4,6**
Welzijn, Wijkontwikkeling en Zorg	12,6	239,0	**-226,4**	13,0	237,2	**-224,2**	10,1	238,2	**-228,2**	9,6	241,1	**-231,5**	9,6	239,6	**-229,9**	9,6	238,7	**-229,1**
Werk en Inkomen	135,4	201,0	**-65,7**	106,3	189,9	**-83,5**	108,3	184,8	**-76,6**	108,3	184,0	**-75,8**	108,3	183,5	**-75,2**	108,3	183,5	**-75,2**
Onderwijs	9,8	32,5	**-22,8**	9,2	35,7	**-26,5**	7,4	32,5	**-25,1**	7,4	32,9	**-25,5**	7,4	32,6	**-25,2**	7,0	32,2	**-25,2**
Bereikbaarheid	20,8	48,4	**-27,6**	27,2	51,4	**-24,2**	23,5	52,3	**-28,7**	22,1	53,1	**-30,9**	22,1	53,3	**-31,1**	22,1	53,8	**-31,6**
Wonen en stedelijke ontwikkeling	109,2	120,7	**-11,5**	115,8	126,2	**-10,4**	84,0	98,1	**-14,0**	83,5	91,3	**-7,9**	74,3	81,9	**-7,5**	73,3	84,2	**-10,9**
Openbare ruimte	23,7	46,8	**-23,1**	23,3	45,5	**-22,2**	23,4	45,2	**-21,7**	23,6	45,2	**-21,6**	23,7	44,8	**-21,1**	23,9	45,0	**-21,2**
Cultuur en Cultureel Erfgoed	4,6	29,5	**-24,9**	4,5	35,8	**-31,3**	4,4	33,1	**-28,8**	4,4	30,9	**-26,5**	4,4	30,9	**-26,6**	4,4	31,4	**-27,0**
Sport	5,0	17,5	**-12,5**	6,3	19,1	**-12,8**	6,4	20,9	**-14,4**	6,0	20,8	**-14,9**	5,7	21,2	**-15,6**	5,7	20,8	**-15,2**
Financiën	579,1	52,1	**527,0**	548,6	27,8	**520,8**	558,6	36,2	**522,3**	556,7	37,9	**518,8**	561,7	45,1	**516,6**	570,3	51,2	**519,1**
Beginsaldo	**911,7**	**878,0**	**33,8**	**865,4**	**862,5**	**2,9**	**837,2**	**836,4**	**0,9**	**832,8**	**831,9**	**0,9**	**828,4**	**827,6**	**0,8**	**835,7**	**834,5**	**1,1**

Taakvelden

Onderstaand overzicht laat de begroting zien volgens de voorgeschreven taakvelden. Deze taakvelden worden gebruikt als samenstellende delen van de programma's.

Omschrijving taakveld; bedragen * €1 miljoen	2021		2022		2023		2024		2025	
0.1 Bestuur	-5,5	N	-5,9	N	-5,9	N	-5,9	N	-5,9	N
0.2 Burgerzaken	-3,9	N	-3,6	N	-3,6	N	-3,5	N	-3,5	N
0.4 Overhead	-48,7	N	-48,7	N	-49,1	N	-49,6	N	-48,8	N
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	-14,6	N	-15,6	N	-15,5	N	-15,5	N	-15,4	N
1.2 Openbare orde en veiligheid	-4,5	N	-4,5	N	-4,5	N	-4,5	N	-4,5	N
3.1 Economische ontwikkeling	-4,2	N	-4,4	N	-3,6	N	-3,3	N	-3,3	N
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-0,4	N	-0,4	N	-0,4	N	-0,4	N	-0,4	N
3.3 Bedrijfsloket	0,1	V	0,2	V	0,2	V	0,2	V	0,2	V
3.4 Economische promotie	-1,1	N	-1,0	N	-1,0	N	-1,0	N	-1,0	N
6.1 Samenkracht en burgerparticipati	-34,9	N	-34,6	N	-33,9	N	-33,2	N	-33,4	N
6.2 Wijkteams	-10,3	N	-15,8	N	-19,2	N	-22,2	N	-22,2	N
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-6,2	N	-6,6	N	-6,9	N	-7,0	N	-6,9	N
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	-39,7	N	-37,5	N	-34,1	N	-30,6	N	-30,9	N
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	-27,7	N	-34,4	N	-30,3	N	-29,0	N	-27,8	N
6.81 Geëscaleerde zorg18+	-76,6	N	-66,2	N	-74,1	N	-74,9	N	-74,9	N
6.82 Geëscaleerde zorg18-	-20,1	N	-24,3	N	-24,4	N	-24,3	N	-24,3	N
7.1 Volksgezondheid	-8,6	N	-8,7	N	-8,6	N	-8,6	N	-8,6	N
6.3 Inkomens regelingen	-37,9	N	-35,9	N	-36,0	N	-35,9	N	-35,9	N
6.4 Begeleide participatie	-24,5	N	-24,8	N	-23,5	N	-22,8	N	-22,7	N
6.5 Arbeidsparticipatie	-21,1	N	-15,9	N	-16,3	N	-16,6	N	-16,6	N
4.1 Openbaar basisonderwijs	0,0	V	0,0	V	0,0	V	0,0	V	0,0	V
4.2 Onderwijshuisvesting	-18,4	N	-17,0	N	-17,5	N	-17,2	N	-17,1	N
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzk.	-8,2	N	-8,1	N	-8,0	N	-8,0	N	-8,0	N
0.63 Parkeerbelasting	18,0	V	18,3	V	18,3	V	18,3	V	18,3	V
2.1 Verkeer en vervoer	-32,2	N	-34,8	N	-35,6	N	-36,1	N	-36,5	N
2.2 Parkeren	-9,2	N	-11,5	N	-12,9	N	-12,7	N	-12,7	N
2.4 Economische Havens en waterwegen	-0,4	N	-0,3	N	-0,3	N	-0,2	N	-0,2	N
2.5 Openbaar vervoer	-0,4	N	-0,4	N	-0,4	N	-0,4	N	-0,4	N
8.1 Ruimtelijke ordening	-2,3	N	-3,1	N	-2,3	N	-2,3	N	-2,3	N
8.2 Grondexploitatie	-3,2	N	-6,7	N	-2,8	N	-2,9	N	-5,0	N
8.3 Wonen en bouwen	-4,9	N	-4,3	N	-2,8	N	-2,4	N	-3,6	N
5.7 Openbaar groen en recreatie	-13,5	N	-13,9	N	-14,0	N	-13,7	N	-13,7	N
7.2 Riolering	4,6	V	4,7	V	4,8	V	4,8	V	4,8	V
7.3 Afval	-5,8	N	-6,5	N	-6,5	N	-6,3	N	-6,3	N
7.4 Milieubeheer	-7,5	N	-6,0	N	-5,8	N	-5,7	N	-5,8	N
7.5 Begraafplaatsen	0,0	N	-0,1	N	-0,1	N	0,0	N	-0,1	N
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurprod.	-17,9	N	-15,0	N	-13,4	N	-13,4	N	-12,9	N
5.4 Musea	-5,0	N	-5,4	N	-5,2	N	-5,2	N	-5,8	N
5.5 Cultureel erfgoed	-2,4	N	-2,2	N	-1,7	N	-1,8	N	-1,9	N
5.6 Media	-6,0	N	-6,1	N	-6,1	N	-6,1	N	-6,5	N
5.1 Sportbeleid en activering	-4,7	N	-4,6	N	-4,6	N	-4,6	N	-4,6	N
5.2 Sportaccommodaties	-8,1	N	-9,8	N	-10,3	N	-11,0	N	-10,6	N
0.10 Mutaties reserves	6,5	V	-12,4	N	-8,0	N	-8,7	N	-7,5	N
0.5 Treasury	3,2	V	3,9	V	3,0	V	3,0	V	3,1	V
0.61 OZB woningen	45,4	V	47,4	V	48,2	V	48,9	V	50,2	V
0.62 OZB niet-woningen	40,3	V	41,3	V	41,5	V	42,3	V	43,0	V
0.64 Belastingen overig	1,8	V	1,8	V	1,8	V	1,8	V	1,8	V
0.7 Algemene uitk. en overige uitk.	423,3	V	425,5	V	432,6	V	439,0	V	447,0	V
0.8 Overige baten en lasten	0,6	V	15,2	V	-0,2	N	-9,6	N	-18,5	N
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	-0,1	N	-0,1	N	-0,1	N	-0,1	N	-0,1	N
0.3 Beheer overige gebouwen en grond	-0,2	N	-0,2	N	-0,2	N	-0,1	N	-0,1	N
Totaal	**2,9**	**V**	**0,9**	**N**	**0,9**	**V**	**0,8**	**V**	**1,1**	**V**

Resultaat voor en na bestemming

V = Voordeel / N = Nadeel	2022				2023				2024				2025			
Bedragen x € 1 mln	Lasten	Baten	Saldo		Lasten	Baten	Saldo		Lasten	Baten	Saldo		Lasten	Baten	Saldo	
Saldo voor bestemming	811,7	825,0	13,3	V	814,2	823,1	8,9	V	811,2	820,7	9,5	V	819,9	828,5	8,6	V
Storting reserves	24,6	0	24,6	N	17,7	0	17,7	N	16,4	0	16,4	N	14,6	0	14,6	N
Onttrekking reserves	0	12,2	12,2	V	0	9,7	9,7	V	0	7,7	7,7	V	0	7,2	7,2	V
Totaal	**836,4**	**837,2**	**0,8**	**V**	**831,9**	**832,8**	**0,9**	**V**	**827,6**	**828,4**	**0,8**	**V**	**834,5**	**835,7**	**1,2**	**V**

Stelposten

Stelposten nemen we op om het begrotingsbeeld te corrigeren voor allerlei effecten. De stelposten zijn opgenomen in het taakveld 0.8 Overige baten en lasten. In onderstaande tabel zijn de verschillende stelposten opgenomen. Onder de tabel worden de regels toegelicht.

Bedragen * € 1.000	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Gemeentefonds				
Anti-discriminatie voorz.	-48	-50	-52	-53
Jeugd 2015	209	209	211	218
Aanvullende middelen jeugd	15.017	9.075	8.250	7.350
Reservering volumegroei zorg		-1.500	-3.000	-4.500
Reservering prijscomp.	0	-5.922	-11.033	-16.281
WMO beschermd wonen	1.018	1.014	1.016	1.016
Andere stelposten				
Kapitaallasten	1.409	401	-1.173	-2.269
Areaal uitbreiding	0	-850	-1.220	-1.380
Stelpost loonsomraming	-658	-658	-657	-657
Onderzoeksopdrachten	350	350	350	350
Correctie gemeentefonds mutatie uitkeringsgerechtigden	-511	-612	-612	-612
Kosten bovenformatief en voormalig personeel (deelprod 67013)	-748	-748	-748	-748
Te betalen BTW op uitvoeringskosten (deelprod 60779)	-707	-707	-707	-707
Bijdrage GGU aan de VNG (deelprod. 60799)	-181	-181	-181	-181
Totaal	**15.150**	**-179**	**-9.556**	**-18.454**

Toelichting onderdelen gemeentefonds op stelpost

Anti-discriminatie voorzieningen

Het kabinet heeft aangekondigd structurele middelen vrij te maken voor de aanpak van discriminatie, waaronder de versterking van de anti discriminatievoorzieningen (ADV). De gemeente is verplicht te voorzien in een ADV. In de meicirculaire 2021 zijn hiervoor voor 2021 tot en met 2025 middelen toegekend

Jeugd 2015 en WMO beschermd wonen

Een deel van de middelen voor Jeugd (voogdij/18+) en WMO beschermd wonen wordt in het gemeentefonds uitgekeerd via een integratie uitkering. In geval van een integratie uitkering wordt de prijscompensatie 2022 niet nu toegekend maar pas in 2022. De kosten die samenhangen met deze onderdelen worden al wel geïndexeerd in de begroting, conform de gemeentelijke uitgangspunten. Omdat de lasten in prijzen 2022 opgenomen zijn en de inkomsten in prijzen 2021 ontstaat er nu een onterecht verschil. Dit verschil verdwijnt volgend jaar met de meicirculaire, dan wordt namelijk de prijscompensatie toegekend. Vooruitlopend op de toekenning van de prijscompensatie in 2022 corrigeren we dit verschil met een stelpost.

Reservering prijscompensatie
Een deel van het gemeentefonds in de latere jaren is bedoeld om prijsstijgingen op te vangen. Dat deel wordt gereserveerd op stelpost.

Aanvullende middelen jeugd
Begin juni heeft het huidige kabinet een aanvullende uitkering voor 2022 ter compensatie van de tekorten op Jeugdzorg toegezegd. Het Rijk heeft daarbij het bedrag overgenomen dat uit eerdere onderzoek bleek. Voor de jaren 2023 en later hebben de financiële toezichthouders(het ministerie van binnenlandse zaken en de provincies) een richtlijn gepubliceerd. Deze richtlijn staat gemeenten toe om 75% van het becijferd tekort op jeugdzorg, verminderd met de door het Rijk en VNG overeengekomen besparingen, op te nemen in de begroting. In afwachting van het opnemen van deze bedragen in het gemeentefonds nemen we deze bedragen op stelpost op.

Reservering volumegroei
In 2019 is afgesproken om in de begroting middelen te reserveren om toekomstige volumestijgingen in het zorgdomein op te vangen. Volumestijgingen moeten vanaf 2020 worden opvangen uit het accres van de algemene uitkering. Voor elke jaartranche houden we rekening met een volumestijging van € 1,5 miljoen.

Daarnaast is onder deze stelpost compensatie van tekorten in jeugdzorg opgenomen. Dit betreft in 2022 € 15 miljoen, in 2023 € 9 miljoen, in 2024 € 8,25 miljoen en in 2025 €7,35 miljoen.

Toelichting andere stelposten
Kapitaallasten
In onze begroting gaan we uit van een vast niveau van kapitaallasten. Dit niveau wordt vergeleken met de kapitaallasten die we verwachten vanuit de reeds gerealiseerde investeringen en de toekomstige investeringen die opgenomen zijn in het investeringsplan. Het verschil tussen deze twee zetten we op stelpost. Daarnaast zijn de kapitaallasten van de nieuwe investeringen die in deze begroting worden voorgesteld hieronder geboekt.
In het voorjaar weten we definitief wat het verschil is tussen de begrote kapitaallasten en de werkelijke kapitaallasten voor dat jaar. Dit wordt dan gemeld in de Voortgangsmonitor.

Areaaluitbreiding
In de Stadsbegroting 2013 is afgesproken dat voor elke woning die erbij komt het budget voor onderhoud Openbare Ruimte met € 400 stijgt. De toename voor het volgend begrotingsjaar is structureel verwerkt. De toename in de begrotingsjaren daarna worden op stelpost gehouden tot het betreffende begrotingsjaar is aangebroken.

Stelpost loonsom raming
Tijdens het begrotingsproces wordt de totale loonsom van de gemeente Nijmegen geïndexeerd met de door uw raad vastgestelde indexeringspercentages. Tegelijkertijd wordt er vanuit de toegestane formatie een berekening gemaakt op basis van fte's * inschatting loonsom. Het verschil tussen deze ramingen boeken we op stelpost en wordt in 2022 gebruikt om de werkelijke loonsomontwikkeling op te vangen.

Onderzoeksopdrachten
In deze begroting wordt vanuit onderzoeksopdrachten een besparing van € 350.000 vanaf 2022 ingeboekt. De exacte invulling van deze taakstelling is nog niet bekend vandaar dat deze als stelpost opgenomen.

Correctie gemeentefonds mutatie uitkeringsgerechtigden
Vanaf 2010 neutraliseren we de verwachte gemeentefondsuitkering met dat deel dat wordt veroorzaakt door de verwachte veranderingen van de uitkeringsgerechtigden. Dit omdat in opvolgende gemeentefondscirculaires de verwachtingen van de aantallen uitkeringsgerechtigden fors uiteen liepen. Deze verschillen leiden tot forse

schommelingen in de gemeentefondsuitkering.
Om dit effect te neutraliseren wordt de verwachte gemeentefondsuitkering gecorrigeerd met dat deel dat wordt veroorzaakt door de verwachte toename van de uitkeringsgerechtigden.

Kosten bovenformatief en voormalig personeel (deelprod 67013)
Het betreft kosten voor voormalig en bovenformatief personeel. Het gaat bijvoorbeeld om de kosten die gemoeid zijn met het dragen van het eigen risico WGA.

Te betalen BTW op uitvoeringskosten (deelprod 60779)
Een deel van de BTW op de uitvoeringskosten kan niet gedeclareerd, maar wordt als kosten genomen. In de begroting houden we hiermee rekening door dit op stelpost te ramen.

Bijdrage GGU van de VNG (deelprod 60779)
Dit betreft de bijdrage van de gemeente Nijmegen voor het fonds Gezamenlijke Gemeentelijk Uitvoering van de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG).

Incidentele baten en lasten

Bedragen * € 1.000		2022	2023	2024	2025
Lasten	**Programma**				
AVG proof	Bestuur en organisatie	-214	-45		
Impuls lokale economie	Economie en toerisme	-300			
Impuls binnenstad	Economie en toerisme	-250			
Openbare verlichting	Bereikbaarheid	-575			
Woningmarktonderzoek	Wonen en Stedelijke Ontw.	-60			
Gebiedsvisie Vlaams kwartier	Wonen en Stedelijke Ontw.	-200			
Vergunningsverlening omzettingsvergunningen	Wonen en Stedelijke Ontw.	-22			
Winkelcentrum en station Dukenburg	Wonen en Stedelijke Ontw.	-75			
Aanpak illegale kamerverhuur	Wonen en Stedelijke Ontw.	-300	-300		
Bijdrage aan Stationsomgeving	Wonen en Stedelijke Ontw.	-6.200			
Inpandige afvalinzameling Waalkwartier	Openbare ruimte	-185	-120		
Onderhoudsbudget bomen	Openbare ruimte	-350			
Besparing middelen cultuur	Cultuur en Cult. Erfgoed	132			
Overbrugging het herstelfonds culturele infra.	Cultuur en Cult. Erfgoed	-1.300			
Culturele academie	Cultuur en Cult. Erfgoed	-120			
Opdrachtenregeling producenten en makers	Cultuur en Cult. Erfgoed	-180			
Bastei	Cultuur en Cult. Erfgoed	-200			
Uitvoering ateliersbeleid	Cultuur en Cult. Erfgoed	-50	-50		
Incidentele lasten		**-10.449**	**-515**	**0**	**0**
Baten	**Programma**				
Aanbestedingsvoordeel abri's	Bereikbaarheid	300			
Verkoop panden	Wonen en Stedelijke Ontw.	1.000	1.000	1.000	
Incidentele baten		**1.300**	**1.000**	**1.000**	
Totaal		**-9.149**	**485**	**1.000**	**0**

Structureel begrotingssaldo

Het begrotingssaldo bestaat uit structurele en incidentele budgetten en inkomsten. Om te kunnen beoordelen of de begroting meerjarig sluitend is, wordt bepaald of de structurele baten voldoende zijn om de structurele lasten te dekken. Uit dit overzicht blijkt dat in de jaren 2022, 2023 en 2025 sluiten met een positief structureel saldo, in 2024 is dit saldo nadelig. Overigens moet wel in beschouwing worden genomen dat het begrotingssaldo voor bestemming in alle jaren voordelig is. Alle jaren wordt dus een groei van de reserves geraamd.
In de paragraaf weerstandsvermogen is het kengetal structurele exploitatieruimte opgenomen. Dit kengetal is gebaseerd op dit structurele begrotingssaldo.

bedragen * € 1 miljoen	2022	2023	2024	2025
Saldo van baten en lasten voor bestemming	13,3 v	8,9 v	9,5 v	8,6 v
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves (per saldo toevoeging)	12,5 n	8,0nv	8,7 n	7,5 n
Begrotingssaldo na bestemming	**0,9 v**	**0,9 v**	**0,8 v**	**1,1 v**
Incidentele mutaties				
- Incidentele baten en lasten (saldo)	9,1 n	0,5 v	1,0 v	0,0 v
- incidentele reserve mutaties	6,0 n	1,4 n	2,4 n	1,1 n
Structureel begrotingssaldo	**16,1 v**	**1,7 v**	**2,2 v**	**2,2 v**

Onvoorzien

De post onvoorzien is bepaald op € 0.

Algemene dekkingsmiddelen

Overzicht algemene dekkingsmiddelen

bedragen * 1 miljoen	Realisatie 2020	Begroot 2021	2022	2023	2024	2025
Dividenden	2,0	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Financieringsfunctie	2,9	2,3	3,0	2,2	2,1	2,2
Gemeentefonds	433,2	423,3	425,5	432,6	439,0	447,0
Hondenbelasting	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
OZB	86,8	89,1	91,8	93,0	95,0	97,2
Precario	0,0	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Toeristenbelasting	0,6	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Totaal	**526,6**	**518,0**	**523,8**	**531,3**	**539,5**	**549,9**

Gemeentefonds

Ontwikkelingen

Accressen (ontwikkeling rijksuitgaven)

De accressen van 2020 en 2021 zijn, als onderdeel van het compensatiepakket corona maatregelen, “vastgeklikt” op de stand van de meicirculaire 2020. Vastklikken van de accressen betekent dat de totale, landelijke omvang van het gemeentefonds vast staat voor twee jaar. Dit in het kader van rust en stabiliteit.

Compensatiepakket corona

In de maartbrief 2021 van het rijk kondigde het rijk het vierde corona compensatiepakket aan. De definitieve vertaling heeft plaatsgevonden in de meicirculaire 2021.
De huidige afspraken met betrekking tot compensatie van extra uitgaven en inkomstenderving door corona gelden voor het eerste half jaar van 2021. Het kabinet heeft aangekondigd voor bijvoorbeeld lokale cultuur en buurt- en dorpshuizen nog extra compensatie te verstrekken. In de komende septembercirculaire 2021 zal de definitieve verdeling hiervan bekend gemaakt worden. Ook heeft het kabinet besloten dat de reële compensatie voor inkomstenderving over 2021 nog bezien wordt.

Compensatie van gemeenten in 2022 voor de extra kosten in de jeugdzorg

Na het verschijnen van de meicirculaire 2021 vond er een overleg plaats tussen het kabinet en de VNG over de uitspraak van de arbitrage commissie over de extra compensatie voor de jeugdzorg. De uitkomst van het overleg is dat het huidige kabinet in komende miljoenennota, boven de eerder toegekende middelen, landelijk nog ongeveer €1,3 miljard extra beschikbaar stelt aan gemeenten voor 2022. Afspraken over in welke vorm deze middelen worden verstrekt, hoe ze verdeeld worden en over de toekomstige jaren worden overgelaten aan het nieuwe kabinet.

Herverdeling

Er is in 2020 medegedeeld dat de invoering van de nieuwe verdeelmodellen van het gemeentefonds is uitgesteld naar 2023. In februari 2021 zijn de eerste, voorlopige resultaten van het nieuwe verdeelstelsel bekend gemaakt. De beheerders van het gemeentefonds stuurden 9 juli een aangepast voorstel voor de nieuwe verdeling van het gemeentefonds naar de Tweede Kamer. Het aangepaste voorstel gaat in op de kritische reacties en vragen die gemeenten en de ROB (raad openbaar bestuur) de afgelopen tijd stelden over het in februari gepubliceerde verdeelmodel. De fondsbeheerders hebben de VNG en de ROB nu gevraagd om gelijktijdig te adviseren over dit aangepaste voorstel. Dit advies wordt na verwachting rond eind oktober afgerond. Het nieuwe kabinet zal

beslissen over het wel of niet invoeren van de herziene voorstellen. In de meicirculaire 2022 zullen de resultaten gepubliceerd worden.

Normeringssystematiek (trap op trap af)
De schommelingen in de gemeentefondsuitkering van de afgelopen jaren zijn onderwerp van gesprek tussen het rijk en de medeoverheden. Het is gebruikelijk dat aan het einde van een kabinetsperiode er een evaluatie plaats vindt van deze systematiek. Aan de ROB is advies gevraagd. In hun rapport doen zij een aantal suggesties. Het is aan het nieuwe kabinet hierin een definitieve keuze te maken.

Begrippen
Gemeentefonds
Het rijk stelt via het Gemeentefonds middelen beschikbaar om de gemeentelijke taken uit te voeren. Via circulaires verschaft het rijk ons informatie over de actualiteiten binnen het fonds. In deze begroting is het gemeentefonds bijgewerkt tot en met de meicirculaire 2021. Gebruikelijk is dat wij het meerjarige effect van de septembercirculaire bij de Eerste voortgangsmonitor verwerken.

Het gemeentefonds bestaat uit drie soorten uitkeringen: de Algemene uitkering, de Decentralisatie-uitkeringen en de Integratie-uitkeringen. De uitkeringen hebben met elkaar gemeen dat gemeenten zich voor de besteding van de middelen niet hoeven te verantwoorden bij het Rijk.

Algemene uitkering
Deze uitkering is via de Financiële verhoudingswet gekoppeld aan bepaalde uitgaven in de Rijksbegroting. Stijgen die uitgaven dan stijgt de uitkering en dalen de uitgaven dan daalt de uitkering. Deze systematiek wordt de trap-op-trap-af methode genoemd. Het Rijk verdeelt vervolgens de uitkering over alle Nederlandse gemeenten via een aantal maatstaven. Dit zijn statistische gegevens zoals aantal inwoners, bijstandsontvangers en oppervlakte land. Door vermenigvuldiging van de aantallen(q) met een bedrag per eenheid (p) wordt voor iedere gemeente de bijdrage berekend. Het surplus of het tekort aan middelen wordt via de uitkeringsfactor over alle gemeenten verdeeld. Onze uitkering wordt dus niet alleen beïnvloed door lokale veranderingen maar ook door ontwikkelingen in andere gemeenten. In onze meerjarenbegroting volgen wij de belangrijkste landelijke volume ontwikkelingen zoals die jaarlijks in de meicirculaire zijn opgenomen. Wijzigingen in bijvoorbeeld wettelijke taken of regeringsbeleid kunnen tot verhoging of verlaging van de uitkering leiden. Deze wijzigingen worden taakmutaties genoemd. Deze taakmutaties worden door het Rijk gekoppeld aan specifieke taken.

Accres
Vanaf 2018 is de basis voor het accres (toe-of afname) van het gemeentefonds gewijzigd. Tot dan toe werd het gemeentefonds gebaseerd op de NGRU (Netto Gecorrigeerde Rijks Uitgaven). De basis voor het gemeentefonds is sinds 2018 breder omdat de rijks uitgaven in de sociale zekerheid en zorg meetellen. De normeringssystematiek blijft aldus gelden maar het accres heeft voortaan de ARU (Accres Relevante Uitgaven) als basis. De gedachte hierachter is dat de accresontwikkeling zo stabieler wordt. Zoals gezegd is de huidige normering systematiek onderwerp van gesprek.

Decentralisatie-uitkeringen (DU's)
Dit zijn uitkeringen voor specifieke onderwerpen zoals maatschappelijke opvang en vrouwenopvang. Soms zijn de uitkeringen eenmalig of beperkt in duur. Ook kan het zijn dat niet elke gemeente ervoor in aanmerking komt, denk hierbij bijvoorbeeld aan versterking aanpak jihadisme of LHBT-emancipatiebeleid. Elke DU heeft zijn eigen verdeelsystematiek. Hierboven hebben wij al gemeld dat wij voor de besteding van deze uitkeringen geen verantwoording aan het Rijk hoeven af te leggen. Wel zien wij geregeld dat er tussen de gemeenten en het Rijk outcome-doelen worden afgesproken.

Integratie-uitkeringen (IU's)
Een integratie-uitkering is vergelijkbaar met een decentralisatie-uitkering. Wel zijn er verschillen. Een integratie-uitkering wordt uitgekeerd aan alle gemeenten. Daarnaast staat het vast dat de integratie-uitkering op termijn wordt overgeheveld naar de algemene uitkering. Een integratie-uitkering wordt vooral gebruikt om grote herverdeeleffecten op te vangen.

Sociaal domein
De volgende onderdelen van het sociaal domein zijn in de meicirculaire 2018 overgeheveld naar de algemene uitkering:

- IUSD Wmo 2015, met uitzondering van beschermd wonen;
- IUSD Jeugdhulp, met uitzondering van voogdij/18+;
- IUSD Participatie, onderdeel re-integratie klassiek;
- IU Wmo 2007, met name huishoudelijk hulp.

Hiermee maken deze middelen deel uit van de trap-op-trap-af systematiek. Deze overheveling van bepaalde delen van het sociaal domein is geëffectueerd via aanpassing/toevoeging van (nieuwe) maatstaven.
De delen van de IUSD die (nog) niet overgaan naar de algemene uitkering zijn vanaf 2019 blijven bestaan onder de namen:

- IU beschermd wonen;
- IU voogdij/18+;
- IU participatie.

De overheveling van deze middelen is voorzien per 2023.

Omvang

bedragen * € 1	aantal	2022	aantal	2023	aantal	2024	aantal	2025
Inwoners	178.000	28.756.000	179.500	29.014.000	181.000	29.266.000	182.000	29.437.000
Eenouderhuishoudens	6.358	5.197.000	6.394	4.920.000	6.425	4.945.000	6.448	4.962.000
Eenpersoonshuishoudens (miv 2016)	52.871	2.729.000	53.500	2.757.000	54.119	2.784.000	54.727	2.811.000
eenpersoonshuishoudens 65 t/m 74 jaar	5.567	91.000	5.616	92.000	5.713	93.000	5.842	96.000
Eenpersoonshuishoudens tussen 75 en 84 jaar	3.824	250.000	4.039	264.000	4.208	275.000	4.363	285.000
Eenpersoonshuishoudens boven 85 jaar	1.704	195.000	1.741	199.000	1.794	205.000	1.848	211.000
Eenouderhuishoudens met 2 of meer kinderen	2.268	2.811.000	2.274	2.596.000	2.281	2.604.000	2.286	2.610.000
Ouders met langdurig psychisch medicijngebruik	1.540	5.393.000	1.543	4.976.000	1.552	5.005.000	1.561	5.037.000
Medicijngebruik met drempel	22.104	8.367.000	22.399	8.462.000	22.488	8.476.000	22.509	8.468.000
Bedden	148.521	126.000	148.521	126.000	148.521	126.000	148.521	126.000
jongeren < 20 jaar	29.331	21.087.000	29.578	20.243.000	29.825	20.413.000	29.990	20.526.000
inwoners onder 65 jaar	149.324	629.000	150.583	634.000	151.841	639.000	152.680	643.000
ouderen 65+	28.676	2.891.000	28.917	2.913.000	29.159	2.936.000	29.320	2.950.000
ouderen 75-85 jaar	8.588	227.000	8.661	229.000	8.733	231.000	8.781	232.000
ouderen 65 t/m 74 jaar	16.984	3.000	17.127	3.000	17.270	3.000	17.365	3.000
ouderen 85 jaar en ouder	3.104	1.000	3.130	1.000	3.156	1.000	3.174	1.000
huishouden met laag inkomen	30.216	926.000	30.410	932.000	30.599	938.000	30.781	943.000
huishouden met laag inkomen (drempel)	21.402	14.792.000	21.441	14.806.000	21.405	14.765.000	21.391	14.742.000
huishoudens	99.969	9.058.000	100.593	9.115.000	101.203	9.170.000	101.789	9.223.000
huishoudens met laag inkomen tusen 65 en 74 jaar	2.727	350.000	2.683	344.000	2.630	337.000	2.606	334.000
huishoudens met laag inkomen tussen 75 en 84 jaar	1.603	822.000	1.676	859.000	1.706	874.000	1.730	887.000
huishoudens met laag inkomen boven 85 jaar	540	484.000	545	488.000	550	493.000	558	500.000
Jeugdigen in gezinnen met armoederisico	5.016	1.194.000	5.058	1.109.000	5.100	1.118.000	5.128	1.124.000
gemiddeld gestandaardiseerd inkomen (huishoudens)	47.663	-5.781.000	47.969	-5.360.000	48.267	-5.393.000	48.555	-5.425.000
Gemiddeld gestandaardiseerd inkomen (huishoudens met kinderen)	9.980	-4.737.000	9.991	-4.368.000	10.003	-4.373.000	10.012	-4.377.000
Gemiddeld gestandaardiseerd inkomen 65 t/m 74 jaar	5.796	679.000	5.791	678.000	5.829	683.000	5.902	691.000
Gemiddeld gestandaardiseerd inkomen 75 t/m 84 jaar	3.406	1.597.000	3.617	1.695.000	3.781	1.771.000	3.918	1.836.000
Gemiddeld gestandaardiseerd inkomen 85 en ouder	1.147	941.000	1.177	965.000	1.220	1.000.000	1.264	1.036.000
Bijstandsontvangers	7.404	15.907.000	7.799	16.757.000	7.922	17.019.000	7.955	17.090.000
Loonkostensubsidie (miv 2016)	200	391.000	234	457.000	268	524.000	302	590.000
bijstandshuishoudens met minderjarige kinderen	1.636	1.045.000	1.688	993.000	1.714	1.009.000	1.720	1.012.000
Bijstandsontvangers eenoudershuishoudens (3-jaars gemiddelde)	1.579	2.671.000	1.638	2.552.000	1.671	2.605.000	1.683	2.623.000
re-integratie klassiek	21	6.940.000	21	6.937.000	21	6.934.000	21	6.934.000
Uitkeringsontvangers	16.796	1.448.000	17.192	1.482.000	17.316	1.493.000	17.302	1.492.000
uitkeringsontvangers minus bijstandontvangers (3-jaars gemiddelde)	9.392	9.887.000	9.393	9.249.000	9.394	9.246.000	9.347	9.196.000
Wajong	3.319	2.885.000	3.326	2.884.000	3.334	2.881.000	3.342	2.880.000
Minderheden	15.193	4.913.000	15.391	4.977.000	15.611	5.048.000	15.820	5.116.000
Klanten potentieel lokaal	211.821	9.759.000	213.097	9.815.000	214.419	9.872.000	215.703	9.927.000

bedragen * € 1	aantal	2022	aantal	2023	aantal	2024	aantal	2025
Klanten potentieel regionaal	374.877	8.877.000	377.134	8.931.000	379.474	8.986.000	381.748	9.040.000
Leerlingen VO	10.856	4.022.000	10.783	3.995.000	10.668	3.952.000	10.669	3.953.000
Leerlingen (V)SO	5.357	1.236.000	5.351	1.235.000	5.335	1.231.000	5.321	1.228.000
Extra groei leerlingen VO	-1830	0	-2379	0	-2523	0	-2522	0
basisonderwijsleerlingen met gewicht 0,3	509	-806.000	509	-742.000	509	-742.000	509	-742.000
basisonderwijsleerlingen met gewicht 1,2	484	-1.202.000	484	-1.108.000	484	-1.108.000	484	-1.108.000
oppervlakte land	5.252	216.000	5.252	216.000	5.252	216.000	5.252	216.000
oppervlakte land * bodemfactor gemeente	5.252	141.000	5.252	141.000	5.252	141.000	5.252	141.000
oppervlakte binnenwater	511	19.000	511	19.000	511	19.000	511	19.000
Oppervlakte bebouwing	768	452.000	773	455.000	779	458.000	784	461.000
oppervlakte bebouwing kern	727	1.661.000	733	1.675.000	739	1.689.000	744	1.700.000
oppervlakte bebouwing buitengebied	41	80.000	40	76.000	40	76.000	40	77.000
Opp bebouwing woonkernen* bodemfactor woonkernen	727	2.246.000	733	2.265.000	739	2.283.000	744	2.299.000
Opp bebouwing buitengebied* bodemfactor buitengebied	41	63.000	40	60.000	40	61.000	40	61.000
Woonruimten	88.141	5.028.000	89.691	5.116.000	91.941	5.244.000	93.897	5.356.000
Woonruimten * bodemfactor woonkernen	88.141	4.477.000	89.691	4.555.000	91.941	4.670.000	93.897	4.769.000
Historische kern	20	64.000	20	64.000	20	64.000	20	64.000
Bewoonde oorden	16.196	508.000	16.196	508.000	16.196	508.000	16.196	508.000
Bewoonde oorden met historische kernen	14.335	1.229.000	14.335	1.229.000	14.335	1.229.000	14.335	1.229.000
ISV (a) stadsvernieuwing	1,13%	69.000	1,13%	69.000	1,13%	69.000	1,13%	69.000
ISV (b) herstructurering	1,41%	53.000	1,41%	53.000	1,41%	53.000	1,41%	53.000
Omgevingsadressendichtheid	212.419	12.418.000	216.334	12.653.000	221.761	12.977.000	226.198	13.244.000
Oeverlengte * Bodemfactor gemeente	1.740	20.000	1.740	20.000	1.740	20.000	1.740	20.000
Oeverlengte * Bodemf. Gem.*dichtheidsfactor	53.743	313.000	54.196	315.000	54.649	318.000	54.951	320.000
Meerkernigheid	3	27.000	3	27.000	3	27.000	3	27.000
kernen met minstens 500 adressen	1	60.000	1	60.000	1	60.000	1	60.000
Meerkernigheid *Bodemfactor buitengebied	3	45.000	3	45.000	3	45.000	3	45.000
Bedrijfsvestigingen	20.529	1.545.000	21.518	1.620.000	22.554	1.698.000	23.619	1.778.000
OZB niet woningen	3.073	1.168.000	3.129	1.189.000	3.185	1.211.000	3.241	1.232.000
Vast bedrag	296.565	297.000	301.748	302.000	306.881	307.000	311.919	312.000
Punten uitkeringsfactor	1,704	140.272.000	1,721	144.083.000	1,741	149.517.000	1,774	157.279.000
OZB waarde woning eigenaar	19.979.661	-16.743.000	20.339.661	-17.045.000	20.699.661	-17.346.000	21.059.661	-17.648.000
OZB niet-woningen eigenaar	3.089.524	-5.039.000	3.145.524	-5.130.000	3.201.524	-5.222.000	3.257.524	-5.313.000
OZB niet woningen gebruiker incl. De Pater	3.073.209	-4.041.000	3.129.209	-4.115.000	3.185.209	-4.189.000	3.241.209	-4.262.000
Beeldende kunst en vormgeving		150.000		150.000		150.000		150.000
maatschappelijke opvang		10.234.705		10.234.705		10.234.705		10.234.705
preventieve lokale jeugdbeleid (2010 >)		605.273		605.273		605.273		605.273
vrouwenopvang		5.447.276		5.447.276		5.447.276		5.447.276
voorschoolse voorziening peuters		311.853		311.853		311.853		311.853
vergunningverlening, toezicht en handhaving 2014		410.545		410.545		410.545		410.545

bedragen * € 1	aantal	2022	aantal	2023	aantal	2024	aantal	2025
LHBT-emancipatiebeleid		70.000						
veiligheidshuizen		218.680		218.680		218.680		218.680
Impuls brede school sport en cultuur (comb. functie)		764.681		764.681		764.681		764.681
armoedebestrijding kinderen		996.236		996.236		996.236		996.236
Versterking arbeidsmarktregio's		398.593		398.593		398.593		398.593
Inburgering		728.497		740.153		719.058		695.564
Versterking omgevingsveiligheidsdiensten		34.000		34.000		34.000		
Uitstapprogramma prostituees		88.678		88.678		88.678		88.678
Jeugdhulp kinderen in een AZC		67.323		67.323		67.323		67.323
Verwachte extra middelen jeugd				3.300.000		3.300.000		3.300.000
Verwachte onderuitputting BCF		1.926.000		1.926.000		1.926.000		1.926.000
stelpost accres		-10.001		-17.000		-27.982		0
jeugd / voogdij / 18+		10.306.130		10.306.130		10.306.130		10.306.130
WMO beschermd wonen centrumgemeenten		55.293.756		55.676.701		55.706.513		55.704.898
participatie		23.798.816		23.334.720		22.772.818		22.134.568
Totaal gemeentefonds		**425.540.041**		**432.625.547**		**438.968.380**		**447.020.003**
Onderdelen gemeentefonds gecorrigeerd op stelpost:								
Stelpost volumegroei sociaal domein				-1.500.000		-3.000.000		-4.500.000
Stelpost extra middelen jeugdzorg		15.017.000		9.075.000		8.250.000		7.350.000
Stelpost prijscompensatie				-5.922.000		-11.033.000		-16.281.000

Taakmutaties

bedragen * € 1.000		2022	2023	2024	2025
Nieuwe taakmutaties IU en DU's	**Programma**				
Wet open Overheid structureel	Bestuur en organisatie	121	154	188	225
Wet open overheid incidenteel	Bestuur en organisatie	142	146	147	153
Versterking gemeentelijke anti-discriminatievoorzieningen	Veiligheid	25	25	25	25
7.1 Rijksvaccinatieprogramma meningokokken	WWZ	34	34	35	37
7.1 Prenataal huisbezoek door JGZ	WWZ	54	58	64	58
6.1 Perspectief Jeugd en Jongeren	WWZ	2	-2	-5	9
6.72 Aanpak problematiek jeugdzorg: POH jeugd GGZ	WWZ	-2	-3	1	
6.82 Ketensysteem jeugd	WWZ	-3	-4		
Bestaande taakmutaties IU en DU's					
6.81 IU WMO beschermd wonen centrumgemeenten	WWZ	1.779	2.161	2.191	2.189
6.82 IU Voogdij/18+	WWZ	3.826	3.826	3.826	3.826
DU Maatschappelijke opvang	WWZ	150	150	150	150
DU Vrouwenopvang	WWZ	55	55	55	55
IU participatie	Werk en inkomen	636	633	592	541
Gemeentefonds	Financiën	-6.819	-7.233	-7.269	-7.268
Effect financieel beeld		**0**	**0**	**0**	**0**

Toelichting

Wet open Overheid structureel en incidenteel

Op 26 januari 2021 heeft de Tweede Kamer de Wet open overheid (WOO) aangenomen. Deze initiatiefwet beoogt de gehele overheid transparanter en toegankelijker te maken. Vooruitlopend op de besluitvorming in de Eerste Kamer heeft het kabinet bij de kabinetsreactie op het rapport ´Ongekend onrecht´ van de Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag middelen vrijgemaakt. Met de beschikbaarstelling van deze financiële middelen voor 2022 tot en met 2026, in de meicirculaire 2021, ondersteunt het rijk gemeenten bij de implementatie en uitvoering van de WOO. De financiële middelen bestaan uit zowel incidentele als structurele middelen. Deze middelen moeten terecht komen in het programma Bestuur & Organisatie, zodat deze nieuwe wetgeving geïmplementeerd kan worden (o.a. aanschaf applicatie en werkzaamheden voor openbaarmaking van informatie).

Versterking gemeentelijke anti-discriminatievoorzieningen

Het kabinet heeft aangekondigd structurele middelen vrij te maken voor de aanpak van discriminatie, waaronder de versterking van de anti discriminatievoorzieningen (ADV). De gemeente is verplicht te voorzien in een ADV. In de meicirculaire 2021 zijn hiervoor voor 2021 tot en met 2025 middelen toegekend

7.1. Rijksvaccinatieprogramma meningokokken

Met ingang van 1 januari 2021 is de uitvoering van de vaccinatie tegen meningokokken (MenACWY) overgedragen aan de gemeenten. De daarmee gemoeide middelen worden toegevoegd aan de reeds eerder overgehevelde middelen voor de uitvoering van het rijksvaccinatieprogramma (RVP). De uitvoering gebeurt door de GGD en deze kosten maken onderdeel uit van de begroting van de GGD 2022 die in juli 2021 vastgesteld wordt.

7.1. Prenataal huisbezoek door JGZ

Vanaf 2022 zijn middelen aan de algemene uitkering toegevoegd voor de uitvoering van het wetsvoorstel 'Prenataal huisbezoek door de jeugdgezondheidszorg (PHB JGZ). Naar verwachting treedt het wetsvoorstel op 1 januari 2022 in werking. Met dit wetsvoorstel krijgen gemeenten de taak een prenataal huisbezoek aan te bieden aan zwangere vrouwen en/of hun gezinnen in een kwetsbare situatie. De gemeente moet deze taak op grond van de wet opdragen aan dezelfde organisatie die voor de gemeente de JGZ uitvoert. In ons geval is dat de GGD. Deze taak maakt op dit moment nog geen onderdeel uit van de begroting 2022, maar de GGD zal hiervoor met een begrotingswijziging komen.

6.1 Perspectief jeugd en jongeren
In 2021 ontvangt de gemeente middelen om samen met jongeren en lokale organisaties kleinschalige activiteiten te programmeren op het gebied van cultuur, sport en andere zinvolle tijdsbesteding. Over de jaren 2022-204 vindt echter een minimale correctie in het cluster jeugd plaats.

6.72 Aanpak problematiek jeugdzorg: POH jeugd GGZ
In 2021 ontvangt de gemeente eenmalig extra middelen voor problematiek in de jeugdzorg. Over de jaren 2022-202 4vindt echter een minimale correctie in het cluster jeugd plaats.

6.82 Ketensysteem jeugd
De verdeelsleutel voor de kosten van het operationeel, tactisch en strategisch beheer van de ketensystemen (jeugd, justitie en veiligheid) is herijkt en leidt tot een extra bijdrage van gemeenten vanaf 2021 voor drie jaar (2021-2022-2023).

Reserves en voorzieningen

Inleiding

In dit deel wordt inzicht gegeven in de stand van de reserves en voorzieningen zoals die nu in de (begrotings-) administratie is opgenomen. In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing laten we zien hoe de risico's zich verhouden tot het weerstandsvermogen: de saldireserve. Daarbij houden we, naast de administratie, ook rekening met verwachtingen en claims.

Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

In onderstaande tabel zijn de structurele stortingen en onttrekkingen aan reserves opgenomen.

Structurele mutaties; bedragen * € 1 miljoen	reserve	2022	2023	2024	2025
Stortingen					
Structurele toevoeging	F022 Saldireserve	4,9	4,9	4,9	4,9
Bespaarde rente (opgenomen in begroting)	F022 Saldireserve	1,3	1,3	1,4	1,5
Duurzaamheid vastgoed	F057 Res. Duurzaamheid	0,6	0,6	0,6	0,6
Onderhoud vastgoed	F059 Res. onderhoud	5,4	5,4	5,4	5,4
Onderhoud buitensport	F060 Res. POG buitensp	0,6	0,6	0,6	0,6
Totaal stortingen		**12,8**	**12,9**	**12,9**	**13,0**
Onttrekkingen					
Reserve afschrijving	F046 Res. afschrijving	0,1	0,1	0,1	0,1
Duurzaamheid vastgoed	F057 Res. Duurzaamheid	0,3	0,3	0,3	0,3
Onderhoud vastgoed	F059 Reserve onderhoud	5,4	5,4	5,4	5,4
Onderhoud buitensport	F060 Res. POG buitensp	0,6	0,4	0,8	0,8
Totaal onttrekkingen		**6,4**	**6,2**	**6,6**	**6,6**
Totaal structurele mutaties		**6,4**	**6,6**	**6,3**	**6,4**

Incidentele reservemutaties

In onderstaande tabel zijn de incidentele stortingen en onttrekkingen aan reserves opgenomen.

Incidentele mutaties; bedragen * € 1 miljoen	reserve	2022	2023	2024	2025
Stortingen					
Grondexploitaties	F022 Saldireserve	4,5	2,1	1,3	
Levensduur verlengd onderhoud activeren	F022 Saldireserve	2,8	2,4	2,1	1,7
Toevoeging jaarsaldi 2021 - 2023, SB 2021-2024	F022 Saldireserve	1,5	0,4	0,1	
Evenwichtig verdelen SB 2022 - 2025	F022 Saldireserve	3,0			
Totaal stortingen		**11,8**	**4,8**	**3,5**	**1,7**
Onttrekkingen					
Grondexploitaties	F022 Saldireserve	1,0	1,1	0,1	0,6
Exploitatie KKG	F022 Saldireserve	0,1	0,1	0,0	
vestigingsklimaat health & high tech	F022 Saldireserve	0,5	0,3		
Vrijval taakmutatie 2019 (Amendement SB '20)	F022 Saldireserve	0,1			
Inzet reserve beschermd wonen	F022 Saldireserve	4,0			
Evenwichtig verdelen SB 2022 - 2025	F022 Saldireserve		2,1	0,9	
Totaal onttrekkingen		**5,8**	**3,5**	**1,1**	**0,6**
Totaal incidentele mutaties		**6,0**	**1,4**	**2,4**	**1,1**

Overzicht reserves en voorzieningen

Overzicht reserves

Bedragen * € 1 miljoen		2020 Stand	Stort.	Onttr.	2021 Stand	Stort.	Onttr.	2022 Stand	Stort.	Onttr.	2023 Stand	Stort.	Onttr.	2024 Stand	Stort.	Onttr.	2025 Stand
Saldireserve	F022	109,3	8,4	11,1	106,6	18,0	5,8	118,8	11,1	3,5	126,4	9,8	1,1	135,1	8,0	0,6	142,6
1%-regeling Beeldende Kunst	F004	0,5			0,5			0,5			0,5			0,5			0,5
Reserve onderwijshuisvesting	F029	1,9		1,9													
Reserve ISV	F040	0,2		0,2	0,0			0,0			0,0			0,0			0,0
Reserve Afschrijvingen	F046	0,8		0,1	0,7		0,1	0,6		0,1	0,6		0,1	0,5		0,1	0,4
Reserve parkeerbijdrage	F047	0,4		0,5	-0,1			-0,1			-0,1			-0,1			-0,1
Reserve focus Citymarketing	F051	0,1		0,1													
Reserve Duurzaamheid	F057	0,9	0,6	0,4	1,1	0,6	0,3	1,3	0,6	0,3	1,6	0,6	0,3	1,8	0,6	0,3	2,1
Reserve onderhoud	F059	0,4	5,4	5,4	0,4	5,4	5,4	0,4	5,4	5,4	0,4	5,4	5,4	0,4	5,4	5,4	0,4
Reserve POG buitensp	F060	1,6	0,6	0,5	1,8	0,6	0,6	1,8	0,6	0,4	2,0	0,6	0,8	1,9	0,6	0,8	1,7
Bodemsanering	F061	1,6		1,5	0,2			0,2			0,2			0,2			0,2
Reserve WMO-beschermd wonen	F062																
reserve Masterplan BUIG	F064	0,1			0,1			0,1			0,1			0,1			0,1
Res onderh Stadsbrug	F065	1,3			1,3			1,3			1,3			1,3			1,3
Res. Rivierenpark	F066	3,4			3,4			3,4			3,4			3,4			3,4
Res. Dec. Circulaire	F067	3,8		0,1	3,7			3,7			3,7			3,7			3,7
Totaal		**126,3**	**15,1**	**21,6**	**119,8**	**24,6**	**12,2**	**132,2**	**17,7**	**9,7**	**140,2**	**16,4**	**7,7**	**149,0**	**14,6**	**7,2**	**156,4**

Overzicht voorzieningen

Bedragen * € 1 miljoen		Rek. 2020	2021			2022			2023			2024			2025
			Stort.	Onttr.	Stand	Stort.	Onttr.	Stand	Stort.	Onttr.	Stand	Stort.	Onttr.	Stand	Stort.	Onttr.	Stand
Voorzieningen voor verplichtingen verliezen en risico's																	
Vrz. bezwaar en beroep heffingen	V002	0,3			0,3			0,3			0,3			0,3			0,3
Pensioeninhouding wethouders	V036	6,5			6,5			6,5			6,5			6,5			6,5
Voorziening Waalfront	V094	14,8	0,4	1,2	14,0	0,4	1,2	13,2	0,4	1,2	12,3	0,3	1,2	11,5	0,3	1,3	10,6
subtotaal		**21,6**	**0,4**	**1,2**	**20,8**	**0,4**	**1,2**	**20,0**	**0,4**	**1,2**	**19,2**	**0,3**	**1,2**	**18,3**	**0,3**	**1,3**	**17,4**
Egalisatievoorzieningen																	
Vrz Triavium	V085		0,1	0,1		0,1	0,1		0,1	0,1		0,1	0,1		0,1	0,1	
subtotaal			**0,1**	**0,1**		**0,1**	**0,1**		**0,1**	**0,1**		**0,1**	**0,1**		**0,1**	**0,1**	
Voorziening GRP-nieuw	V050	5,6	9,5	10,0	5,0	9,6	10,3	4,4	9,6	10,3	3,7	9,7	10,3	3,1	9,7	10,3	2,4
pensioen verplichtingen Stadsregio	V109	0,2			0,2			0,2			0,2			0,2			0,2
Totaal excl. vrz. grondexploitaties		**27,4**	**10,1**	**11,4**	**26,1**	**10,1**	**11,6**	**24,6**	**10,1**	**11,6**	**23,1**	**10,1**	**11,6**	**21,6**	**10,2**	**11,7**	**20,1**
Voorzieningen in mindering gebracht op voorraden (grondexploitaties)																	
Voorziening tekort Waalsprong	V020	8,6	0,2		8,8	0,2	0,0	8,9	0,2	0,0	9,1	0,2	0,0	9,3	0,2	0,0	9,5
Voorziening tekort part planexpl.	V023	0,1			0,1			0,1			0,1			0,1			0,1
Voorziening Compaq terrein	V084	0,9	0,0		0,9	0,0	0,0	0,9	0,0	0,0	0,9	0,0	0,0	0,9	0,0	0,0	1,0
Vrz Onderwijshuisv	V088	18,7	0,4		19,1	0,4	0,0	19,5	0,4	0,0	19,8			19,8			19,8
Hezelpoort	V099	1,9	0,0		1,9	0,0	0,0	2,0		0,0	2,0		2,0	0,0			0,0
Dukenburg	V107	0,5	0,0		0,6	0,0	0,6	0,0			0,0			0,0			0,0
Vrz Vossenlaan 40	V110	0,3			0,3			0,3			0,3			0,3			0,3
Totaal vrz grondexploitaties		**31,0**	**0,7**		**31,6**	**0,7**	**0,6**	**31,7**	**0,6**	**0,0**	**32,3**	**0,2**	**2,0**	**30,5**	**0,2**	**0,0**	**30,7**
Totaal voorzieningen		**58,4**	**10,7**	**11,4**	**57,7**	**10,8**	**12,2**	**56,3**	**10,8**	**11,6**	**55,4**	**10,4**	**13,7**	**52,1**	**10,4**	**11,8**	**50,8**

Subsidies

Subsidieplafonds

In de Nijmeegse Kaderverordening Subsidieverstrekking heeft uw Raad vastgelegd dat u op bepaalde beleidsterreinen of onderdelen van beleidsterreinen subsidieplafonds kunt instellen. Deze plafonds geven uw Raad een instrument in handen om kaders te bepalen voor de uitvoering van subsidiebesluiten door ons College. Daarnaast kunnen ze op een aantal terreinen bijdragen aan een zorgvuldiger subsidiebeheer.
Hieronder hebben we op een rij gezet voor welke programma's en/of subsidieregelingen we een subsidieplafond instellen.

Programma	Product / subsidieregeling	Bedragen x € 1
Cultuur en Cultureel Erfgoed	Programmaplafond	20.845.000
	Meerjarige culturele programma's	1.200.000
	Eenjarige culturele subsidies	203.000
	Makersfonds	180.000
	Amateurs	150.000
Economie en toerisme	Ondernemersfonds	509.650
Welzijn, Wijkontwikkeling en Zorg	Programma plafond	47.300.000
	Beleidsregels vrijwillig jeugdwerk	220.000
	Beleidsregels subsidies migrantenorganisaties	80.000
	Wijkontwikkeling	545.000
	Schuldhulpverlening	1.375.000
Sport	Programma plafond	2.025.632

Subsidieoverzicht

In het volgend overzicht zijn alle subsidies opgenomen die de gemeente Nijmegen in haar meerjarenbegroting heeft opgenomen. De subsidiebudgetten zijn gerangschikt naar programma en taakveld.
In dit overzicht zijn de volgende aspecten verwerkt/opgenomen:

- subsidies die de gemeente ontvangt van rijk en/of provincie die de gemeente op haar beurt aan derden verstrekt zijn in het overzicht opgenomen
- subsidies die voldoen aan de definities uit de NKS en de Awb
- het is een organisatiebreed overzicht met alle beschikbare subsidiebudgetten, die meerjarig zijn opgenomen en ingedeeld zijn per programma/taakveld.

Deze subsidiebudgetten zijn begroot op specifieke subsidiekostensoorten Over de besteding van de budgetten wordt besloten middels individuele of collectieve collegebesluiten.
Onder het overzicht volgt een toelichting.

programma / taakveld ; bedragen * € 1.000	2021	noot	2022	2023	2024	2025
Bereikbaarheid	**10**		**10**	**10**	**10**	**0**
Verkeer en vervoer	10		10	10	10	10
Bestuur en organisatie	**1**		**0**	**0**	**0**	**0**
Overhead	1		0	0	0	0
Cultuur en cultureel erfgoed	**25.533**		**20.846**	**20.644**	**20.594**	**20.594**
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	16.692	[1]	11.762	11.762	11.712	11.365
Musea	2.802	[2]	3.054	2.854	2.854	2.854
Cultureel erfgoed	140	[3]	17	15	15	15
Media	5.899	[4]	6.013	6.013	6.013	6.359
Economie en toerisme	**2.403**		**2.166**	**1.552**	**1.298**	**1.298**
Economische ontwikkeling	1.420	[5]	1.277	672	418	418
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	400		407	407	407	407

programma / taakveld ; bedragen * € 1.000	2021	noot	2022	2023	2024	2025
Bedrijfsloket	150	6	41	31	31	31
Economische promotie	433		441	441	441	441
Onderwijs	**10.258**		**8.567**	**8.466**	**8.466**	**8.466**
Onderwijshuisvesting	1.674	7				
Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	8.583		8.567	8.466	8.466	8.466
Openbare ruimte	**841**		**734**	**580**	**580**	**580**
Openbaar groen en recreatie	172		117	117	117	117
Riolering	27		0	0	0	0
Milieubeheer	642		617	464	464	464
Sport	**2.084**		**2.132**	**2.126**	**2.113**	**2.112**
Sportbeleid en activering	2.051		2.083	2.079	2.079	2.079
Sportaccommodaties	33		48	47	34	33
Veiligheid	**26**		**0**	**0**	**0**	**0**
Openbare orde en veiligheid	26		0	0	0	0
Welzijn, Wijkontwikkeling en Zorg	**59.125**		**47.281**	**45.183**	**44.934**	**44.911**
Samenkracht en burgerparticipatie	23.626	8	21.541	21.270	21.250	21.226
Wijkteams	6.285	9	78	78	78	78
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.496	10	73	73	73	73
Maatwerkdienstverlening 18+	2.377	11	2.888	1.677	1.677	1.677
Maatwerkdienstverlening 18-	1.035	12	471	174	174	174
Geëscaleerde zorg18+	22.388	13	20.662	20.343	20.114	20.114
Geëscaleerde zorg18-	227		231	230	230	230
Volksgezondheid	1.692	14	1.337	1.337	1.337	1.337
Werk en Inkomen	**1.589**		**1.544**	**1.544**	**1.417**	**1.417**
Inkomens regelingen	1.404		1.356	1.356	1.356	1.356
Begeleide participatie	24		24	24	24	24
Arbeidsparticipatie	161		164	164	37	37
Wonen en Stedelijke Ontwikkeling	**208**		**108**	**108**	**108**	**108**
Ruimtelijke ordening	21		22	22	22	22
Wonen en bouwen	186	15	86	86	86	86
Eindtotaal	**102.078**		**83.388**	**80.215**	**79.520**	**79.486**

Toelichting bij het Overzicht subsidies in de begroting 2022 – 2025

Verschil begrotingsjaar 2022 t.o.v. begrotingsjaar 2021

Het totale subsidiebudget 2022 bedraagt € 83.388.000. Het totale subsidiebudget 2021 bedraagt € 102.078.000. Het subsidiebudget 2022 is daarmee € 18.690.000 lager dan in 2021. De begrotingswijzigingen die hebben geleid tot de belangrijkste verschillen (groter dan € 100.000) zijn hieronder weergegeven.

Toelichting verschillen begrotingsjaar 2022 t.o.v. 2021 per programma

Het overzicht biedt inzicht in de begrote subsidiebudgetten per programma voor de jaren 2022 t/m 2025. Tussen de begrotingsjaren 2022 en 2021 zijn substantiële verschillen zichtbaar. Over het algemeen is er sprake van incidentele begrotingswijzigingen vanuit College- of Raadsbesluiten met ofwel een éénmalig ofwel een meerjarig variabel karakter.

De meest substantiële verschillen in het overzicht zijn in de kolom “noot” voorzien van een nummer; deze corresponderen met de nummers in de toelichting onder het overzicht.

1. Programma Cultuur en Cultureel erfgoed
   Taakveld Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie
   Ten opzichte van 2021 is er in 2022 een afname van € 4.930.000.
   Oorzaak hiervoor zijn:

- in 2021 is € 4,792 mln geraamd aan ‘corona-subsidies’ op deelproduct Ondersteuning&innovatie. In 2022 is er voor € 1,6 mln aan corona-middelen geraamd. Echter, dit budget is nog niet als subsidie gelabeld.
- Daarnaast is er in 2021 eenmalig een subsidiebudget geraamd van € 217.000 voor 75 jaar Vrijheid.

2. Programma Cultuur en Cultureel erfgoed
   Taakveld musea
   Ten opzichte van 2021 is er in 2022 een toename van € 252.000.
   Oorzaak hiervoor is met name de eenmalige subsidie van € 200.000 die toegevoegd is aan het subsidiebudget van de Bastei om het minimale aantal basisfuncties professioneel te versterken.
3. Programma Cultuur en Cultureel erfgoed
   Taakveld cultureel erfgoed
   Ten opzichte van 2021 is er in 2022 een afname van €123.000.
   Oorzaak hiervoor zijn de eenmalige subsidies in 2021 van € 58.000 voor cultureel vastgoed en voor € 65.000 aan het Huis Nijmeegse geschiedenis.
4. Programma Cultuur en Cultureel erfgoed
   Taakveld media
   Ten opzichte van 2021 is er in 2022 een toename van €114.000.
   Oorzaak hiervoor is met name de indexering van de subsidie aan de OBGZ.
5. Programma Economie en Toerisme
   Taakveld Economische ontwikkeling
   Ten opzichte van 2021 is er in 2022 een afname van €143.000.
   Oorzaak hiervoor is dat er in 2021 vanuit 2020 budget overgeheveld is waardoor er in 2021 eenmalig meer budget beschikbaar was.
6. Programma Economie en Toerisme
   Taakveld bedrijfsloket
   Ten opzichte van 2021 is er in 2022 is een afname van € 109.000.
   Oorzaak hiervoor is dat het ondernemersfonds via amendement in 2021 (en ook in 2020) tijdelijk met 100.000 verhoogd is.
7. Programma Onderwijs
   Taakveld onderwijshuisvesting
   Ten opzichte van 2021 is er in 2022 een afname van € 1.674.000.
   Oorzaak hiervoor is dat er in 2021 een eenmalige subsidie is verstrekt aan scholen van € 1.674.000 voor verbetering van de ventilatie in schoolgebouwen. Het betreft hier de rijkssubsidieregeling.
8. Programma Welzijn, wijkontwikkeling en zorg
   Taakveld Samenkracht en burgerparticipatie
   Ten opzichte van 2021 is er in 2022 een afname van €2.085.000.
   Oorzaken hiervoor zijn:
   - wijzigingen in de begroting door o.a. de inrichting van de Brede Basisteams Jeugd en Gezin, die vanaf 2022 volledig geprogrammeerd worden binnen het taakveld Sociale Wijkteams. Daarnaast zijn er in 2021 a-structureel middelen toegevoegd vanuit het rijk voor het jongerenpakket in het kader van corona;
   - De oorzaak voor ongeveer € 0,5 miljoen is, dat er in 2021 a-structureel subsidie verstrekt is voor aanvullende dagbestedingsprojecten (extra groepen) in het kader van Corona (1,5 meter afstand, en andere coronamaatregelen). En deze is niet meer geraamd in 2022.
9. Programma Welzijn, wijkontwikkeling en zorg
   Taakveld wijkteams
   Ten opzichte van 2021 is er in 2022 een afname van € 6.207.000.
   Oorzaak hiervoor is dat er tot 2021 ruim 6 miljoen als subsidie aan Sterker verstrekt werd voor de Wijkteams. Met ingang van 2022 gaat het BBT (Brede Basis Team volwassenen) van start, en wordt dit niet meer als subsidie aan Sterker betaald, maar wordt dit betaald aan degene die de aanbesteding ‘gewonnen’ heeft, en niet meer in de vorm van een subsidie.

10. Programma Welzijn, wijkontwikkeling en zorg
    Taakveld maatwerkvoorzieningen (WMO)
    Ten opzichte van 2021 is er in 2022 een afname van € 1.423.000.
    Oorzaak hiervoor is dat de detachering van de Wmo-medewerkers bij Sterker per 2022 wordt beëindigd.
11. Programma Welzijn, wijkontwikkeling en zorg
    Taakveld maatwerkdienstverlening 18+
    Ten opzichte van 2021 is er in 2022 een toename van €511.000.
    Oorzaak hiervoor zijn: een eenmalige subsidie voor “pilot indicatievrije ontwikkelingsgerichte dagbesteding WMO 2021-20222”. Dit is een meerjarensubsidie die loopt van 1 juli 2021 tot 31 december 2022.
12. Programma Welzijn, wijkontwikkeling en zorg
    Taakveld maatwerkdienstverlening 18-
    Ten opzichte van 2021 is er in 2022 een afname van € 564.000.
    Oorzaak hiervoor is een a-structurele subsidiebeschikking in 2021 voor persoonlijke verzorging/begeleiding op de St. Maartenschool.
13. Programma Welzijn, wijkontwikkeling en zorg
    Taakveld geëscaleerde zorg 18+
    Ten opzichte van 2021 is er in 2022 een afname van € 1.766.000.
    Oorzaak hiervoor is een a-structurele Rijksuitkering in 2021 voor de brede aanpak dak- en thuisloosheid.
14. Programma Welzijn, wijkontwikkeling en zorg
    Taakveld volksgezondheid
    Ten opzichte van 2021 is er in 2022 een afname van € 355.000.
    Oorzaak hiervoor is de afloop van de GIDS-middelen en Kansrijke Start. We zijn nog in afwachting van het definitieve besluit dat deze middelen verlengd worden.
15. Programma Wonen en Stedelijke ontwikkeling
    Taakveld wonen en bouwen
    Ten opzichte van 2021 is er in 2022 een afname van €100.000.
    Oorzaak hiervoor is dat voor de realisatie van 160 nieuwe studentenwoningen Nijmegen (project Transitorium van de SSHN) van de Provincie Gelderland (SteenGoed Benutten regeling) totaal € 500.000 ontvangen heeft en dat de laatste termijn betaling in begrotingsjaar 2021 viel.

Balans en EMU saldo

Geprognosticeerde balans

In de jaarrekening staat de balans centraal: het overzicht van bezittingen en vermogen/schulden. In de begroting ligt meer de nadruk op de verwachte kosten en opbrengsten, de programmabegroting. Met de vernieuwing van de verslagregels is ook een geprognosticeerde balans voor de begroting voorgeschreven. Oftewel, wat is de verwachte ontwikkeling van de bezittingen en schulden van de gemeente Nijmegen?

De balans hoeft in de begroting niet hetzelfde detailniveau te kennen als in de jaarrekening. Daarbij is alleen het eerstvolgende jaar voorgeschreven. Om een goed beeld te krijgen kiezen wij ervoor om wél een meerjarig beeld te geven. De nadruk ligt op balansposten die een grote omvang hebben en/of meerjarig fluctueren. De belangrijkste bronnen zijn de geplande investeringen in materiële vaste activa (gebouwen, infrastructuur en riolering) en ruimtelijke ontwikkelingsplannen (zoals de Waalsprong en het Waalfront). Dit geeft het volgende beeld.

bedragen * € 1 miljoen	ult '20	begr ult '21	ult '22	ult '23	ult '24	ult '25
Activa						
Investeringen (vaste activa)	428	468	493	486	481	465
Leningen (financiele vaste activa)	62	39	33	24	21	17
Overige vaste activa	23	22	21	21	20	20
Grondexploitaties (voorraden)	268	173	109	79	49	18
overige voorraden	0	0	0	0	0	0
Kortlopende vorderingen	104	69	69	69	69	69
Liquide middelen	4	4	4	4	4	4
Overlopende activa	9	9	9	9	9	9
Totaal activa	**898**	**784**	**739**	**692**	**654**	**601**
Passiva						
Eigen vermogen						
- algemene reserve (saldireserve)	112	86	98	105	114	121
- bestemmingsreserves	15	13	13	14	14	14
Voorzieningen	27	33	32	31	29	28
Schulden (langlopend en kortlopend)	692	600	542	489	441	383
Overlopende passiva	51	52	53	53	56	56
Totaal passiva	**898**	**784**	**739**	**692**	**654**	**601**

De twee regels met de grootste verandering is de regel Grondexploitaties aan de activa kant van de balans en de Schulden aan de passiva kant. Door de verwachte verkopen van gronden in de komende jaren worden de schulden die zijn aangegaan voor de aankoop en bouwrijp maken van gronden afgelost. Deze veranderingen hebben een positief effect op de financiële kengetallen. Deze kengetallen zijn opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. Overigens wordt in de cijfers nog niet vooruitgelopen op een eventuele GREX Winkelsteeg.

EMU-saldo

Uit de balans kan ook het EMU-saldo worden afgeleid. Dit is het verschil tussen inkomsten en uitgaven op *kasbasis;* gemeenten zijn verplicht het *baten- en lastenstelsel* hanteren. Het verschil tussen deze stelsels is het toerekenen van kosten aan boekjaren. Zo wordt in het baten- lastenstelsel de kosten van investeringen niet in één keer genomen, maar uitgesmeerd over de totale gebruiksduur. Ook gebruiken wij reserves waarin we ‘geld’ tijdelijk ‘parkeren’ en later alsnog benutten.
Omdat het overschrijden van het EMU-saldo als totale overheid, meer uitgeven dan dat er binnenkomt,

consequenties heeft vindt men het belangrijk dat ook decentrale overheden sturen op het EMU-saldo. De landen van de Europese Unie hebben afgesproken dat de totale overheid jaarlijks een tekort mag hebben van maximaal 3% van het bruto nationaal product. Dit EMU-saldo is het saldo van de gehele overheid in een land. Gemeenten tellen dus ook mee.

In onderstaande tabel is het EMU-saldo bepaald op basis van de ontwikkeling van de financiële balansposten, zijnde de financiële activa en passiva (vast of vlottend).

bedragen * € 1 miljoen	ult '20	begr ult '21	ult '22	ult '23	ult '24	ult '25
1. Financiële vaste activa	-13	-22	-6	-9	-2	-4
2. Financiële vlottende activa	-16	35	0	0	0	-1
3. Financiële passiva	-105	-90	-56	-53	-45	-31
Emu saldo	-133	-77	-63	-62	-47	-36
Totale lasten programma's	878	863	836	832	828	835
Emu saldo als % van de lasten	**-15,2%**	**-9,0%**	**-7,5%**	**-7,5%**	**-5,7%**	**-4,3%**

Het EMU-saldo van de gemeente Nijmegen is de komende jaren overwegend negatief. Dit betekent dat er meer geld binnenkomt dan er uitgegeven wordt. Reden hiervan is dat we verwachten dat de grondexploitaties een positieve kasstroom gaan opleveren. Deze positieve kasstroom zorgt ervoor dat we minder extern hoeven te lenen: de schuldpositie daalt.

Per saldo betekent dit dat de gemeente Nijmegen bijdraagt aan een verlaging van het Nederlands EMU-saldo.

Benchmark taakvelden

Uw raad heeft gevraagd om vergelijkingscijfers met andere gemeenten. Bij elk taakveld is een overzicht opgenomen hoeveel Nijmegen per inwoner uitgeeft/ontvangt en hoeveel dit bij vergelijkbare gemeenten is. We hebben hierbij de door de raad vastgestelde lijst van benchmarksteden gehanteerd: Arnhem, Eindhoven, Enschede, Groningen, Leiden, Maastricht en Tilburg. De cijfers zijn afkomstig van het CBS en betreft de begroting 2021. Het is van belang te realiseren dat de vergelijking 'slechts' een jaarschijf betreft, waarin sprake kan zijn van aanzienlijke incidentele lasten en of baten.

Deze vergelijking met de andere benchmarksteden geeft een eerste beeld van verschillen en overeenkomsten tussen gemeenten. Er kunnen niet zonder meer conclusies aan verbonden worden, iedere gemeente heeft immers een eigen profiel. De benchmarkvergelijking geeft indicaties van mogelijk interessante zoekrichtingen, maar geen absolute graadmeter.

In het samenvattend overzicht hieronder zijn de taakvelden gegroepeerd naar de programma-indeling van Nijmegen en is een totaaltelling per programma opgenomen.
In de kolom "NIJ" zijn de cijfers voor Nijmegen opgenomen, in de kolommen ARN t/m TIL de cijfers van de benchmark gemeenten. Dit zijn respectievelijk Arnhem, Eindhoven, Enschede, Groningen, Leiden en Tilburg. In de één na laatste kolom (gem.) is het gemiddelde opgenomen. De laatste kolom "verschil" geeft aan hoeveel Nijmegen meer of minder uitgeeft/ontvangt per inwoner dan het gemiddelde van de vergelijkingsgemeenten.
Voor uitgaven zijn zwarte letters gebruikt, voor inkomsten zijn rode letters gebruikt.
Wanneer Nijmegen minder uitgeeft of meer ontvangt dan is een "V" toegevoegd; wanneer Nijmegen meer uitgeeft of minder ontvangt dan is een "N" toegevoegd.

Uitgaven (in zwart) en inkomsten (in rood) € per inwoner	NIJ	ARN	EIN	ENS	GRO	LEI	MAA	TIL	Gem.	Verschil
Bestuur en Organisatie	**323**	**452**	**425**	**418**	**517**	**588**	**474**	**409**	**469**	**146 V**
0.1 Bestuur	29	34	53	42	38	47	48	37	43	14 V
0.2 Burgerzaken	20	25	21	23	27	35	17	17	24	4 V
0.4 Ondersteuning organisatie	274	393	351	353	452	506	409	355	403	129 V
Veiligheid	**107**	**101**	**134**	**100**	**104**	**106**	**124**	**131**	**114**	**7 V**
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	82	73	64	84	88	84	79	75	78	4 N
1.2 Openbare orde en veiligheid	25	28	70	16	16	22	45	56	36	11 V
Economie en Toerisme	**25**	**35**	**19**	**50**	**63**	**55**	**13**	**35**	**29**	**4 V**
2.3 Recreatieve havens	3	0	0	2	0	1	0	1	1	4 V
3.1 Economische ontwikkeling	21	24	13	26	21	25	33	31	25	4 V
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	2	0	3	4	40	0	1	72	3	5 N
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	1	0	1	8	7	12	3	4	5	6 V
3.4 Economische promotie	6	11	2	10	5	17	24	1	2	4 N
Welzijn, Wijkontwikkeling en Zorg	**1.209**	**1.275**	**979**	**1.274**	**1.147**	**1.014**	**1.275**	**1.025**	**1.141**	**68 N**
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	181	112	123	123	90	114	129	212	129	52 N
6.2 Wijkteams	58	129	131	72	148	86	96	8	96	38 V
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	200	33	34	43	27	30	20	47	33	167 N
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	175	285	197	276	188	193	419	124	240	65 V
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	310	310	210	236	261	181	198	244	234	76 N
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	209	335	200	384	369	315	214	321	305	96 V
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	27	33	37	89	28	20	144	30	54	27 V
7.1 Volksgezondheid	49	38	47	51	36	75	55	39	49	0
Werk en Inkomen	**462**	**525**	**303**	**438**	**410**	**312**	**252**	**384**	**375**	**87 N**

Uitgaven (in zwart) en inkomsten (in rood) € per inwoner	NIJ	ARN	EIN	ENS	GRO	LEI	MAA	TIL	Gem.	Verschil
6.3 Inkomensregelingen	205	181	96	155	173	80	27	202	131	74 N
6.4 Begeleide participatie	138	239	147	177	131	214	183	126	174	36 V
6.5 Arbeidsparticipatie	119	105	60	106	106	18	42	56	70	49 N
Onderwijs	**151**	**142**	**126**	**104**	**109**	**148**	**59**	**92**	**111**	**40 N**
4.1 Openbaar basisonderwijs	0	0	0	0	0	0	0	5	1	1 V
4.2 Onderwijshuisvesting	105	94	73	68	61	76	38	45	65	40 N
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	46	48	53	36	48	72	21	42	46	0
Bereikbaarheid	**155**	**113**	**117**	**117**	**136**	**259**	**137**	**138**	**145**	**10 N**
0.63 Parkeerbelasting	101	0	63	29	35	103	78	36	49	52 V
2.1 Verkeer en vervoer	186	142	149	119	154	250	184	156	165	21 N
2.2 Parkeren	62	27	24	25	18	83	31	18	25	37 N
2.4 Economische havens en waterw.	6	1	1	2	4	19	0	0	4	2 N
2.5 Openbaar vervoer	2	3	6	0	5	10	0	0	1	1 N
Wonen en Stedelijke ontwikkeling	**47**	**5**	**62**	**76**	**81**	**1**	**66**	**184**	**66**	**19 V**
8.1 Ruimtelijke Ordening	14	9	40	27	50	33	48	1	30	16 V
8.2 Grondexploitatie	11	22	11	3	10	48	0	137	13	2 V
8.3 Wonen en bouwen	22	8	11	46	21	16	18	46	24	2 V
Cultuur en Cultureel Erfgoed	**227**	**236**	**217**	**198**	**282**	**256**	**219**	**201**	**230**	**3 V**
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurprod.	83	76	127	88	74	65	86	64	83	0
5.4 Musea	32	29	21	14	80	58	1	33	34	2 V
5.5 Cultureel erfgoed	11	5	4	0	5	12	11	1	5	6 N
5.6 Media	36	56	2	18	0	34	48	31	27	9 N
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recr.	65	70	63	78	123	87	73	72	81	16 V
Openbare ruimte	**48**	**0**	**18**	**25**	**38**	**26**	**75**	**41**	**27**	**75 N**
7.2 Riolering	26	24	6	20	13	19	48	19	21	5 V
7.3 Afval	28	17	6	14	48	35	68	63	36	64 N
7.4 Milieubeheer	46	41	29	8	19	28	40	41	29	17 N
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	0	0	1	1	4	0	1	0	1	1 V
Sport	**70**	**100**	**71**	**60**	**75**	**70**	**64**	**62**	**72**	**2 V**
5.1 Sportbeleid en activering	26	106	13	9	7	8	21	11	25	1 N
5.2 Sportaccommodaties	44	6	58	51	68	62	43	51	47	3 V
Financiën	**2.824**	**2.977**	**2.467**	**2.809**	**2.888**	**2.780**	**2.607**	**2.550**	**2.725**	**99 V**
0.10 Mutaties reserves	1	63	34	77	100	58	201	228	109	108 N
0.11 Resultaat van de rekening van b/l	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	3	3	7	10	0	1	10	23	7	4 V
0.5 Treasury	16	26	9	6	12	34	15	37	20	4 N
0.61 OZB woningen	256	147	150	128	194	183	140	96	148	108 V
0.62 OZB niet-woningen	227	178	170	182	183	254	152	107	175	52 V
0.64 Belastingen overig	10	2	7	8	5	70	20	19	19	9 N
0.7 Algemene uitkering en overige uitker.	2.293	2.574	2.086	2.433	2.394	2.179	2.128	2.146	2.277	16 V
0.8 Overige baten en lasten	24	6	18	13	0	2	38	60	14	38 V
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	0	4	0	2	0	1	1	0	1	1 V

Financiële spelregels

Aan het begin van deze bestuursperiode zijn onderstaande financiële spelregels vastgesteld.

Structureel sluitende begroting
De meerjarenbegroting moet structureel sluitend zijn.

Behoedzame en reële ramingen
Bij het begroten gaan we uit van behoedzame en reële ramingen. De raming van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds voor een begrotingsjaar baseren wij op de Meicirculaire van het voorafgaande jaar.
Bij de begrotingsbehandeling informeren wij de raad over de effecten uit de Septembercirculaire, zodat de raad hier rekening mee kan houden.

Indexering
We hanteren het uitgangspunt dat de prijspeilaanpassing budgettair neutraal verloopt. De lastenuitzetting wordt betaald uit de prijspeilaanpassing van het Gemeentefonds en het verhogen van gemeentelijke tarieven. Ieder jaar verwerken we de prijsstijgingen in de begroting, door de bedragen in de begroting te indexeren. We gebruiken daarvoor de volgende indicatoren uit het Centraal Economisch Plan (CEP) van het Centraal Planbureau (CPB):

- de gemiddelde prijsmutatie van door de overheid aangekochte goederen en diensten;
- de gemiddelde salarisontwikkeling binnen de overheid;
- de ontwikkeling van sociale premies en pensioenbijdrage voor de werkgever en
- de Consumentenprijsindex (CPI) als maat voor de geldontwaarding, die wordt bepaald door kostenstijgingen en kostendalingen over alle sectoren van de economie.

Op basis van deze cijfers uit het CEP bepalen we indexeringspercentages voor de loonsom, voor de materiële lasten, voor de subsidies en voor de gemeentelijke tarieven.
De indexeringspercentages van de loonsom en de materiële lasten bepalen we op basis van bovenstaande objectieve indicatoren van het CEP. We houden daarbij rekening met de verwachte kostenontwikkeling van het begrotingsjaar (t) en een eventuele nacalculatie over het voorafgaande jaar (t-1) van het CEP.
Voor het bepalen van het indexeringspercentage voor subsidies hanteren we standaard een mengpercentage. Dit mengpercentage is gebaseerd op de index van materiële kosten en de index voor de loonsom in de verhouding een derde – twee derde.

De gemeentelijke OZB-inkomsten waarop de tarieven zijn gebaseerd, laten we jaarlijks toenemen op basis van de gemeentelijke kostenstijging. Ook hiervoor hanteren we het mengpercentage een derde index materiële kosten en twee derde index loonsom. De uitwerking van deze uitgangspunten vindt jaarlijks plaats bij de vaststelling door de gemeenteraad van het financieel begrotingskader bij de Zomernota.

Structurele uitgaven worden structureel gedekt
Tegenover structurele uitgaven kunnen geen incidentele inkomsten of incidentele meevallers staan. Uit de post ‘Onvoorzien’ worden géén structurele uitgaven gedaan. Deze post is bedoeld voor incidentele en uitsluitend eenmalige (a-structurele) zaken die geen uitstel dulden en waarin de reguliere begrotingsposten niet voorzien. De raad heeft het budgetrecht en beschikt derhalve over deze post, op voorstel van het college.

Tegenvallers binnen programma’s opvangen
Tegenvallers door hogere lasten of lagere baten moeten door verlaging van lasten binnen programma’s worden opgevangen. De inzet van hogere baten wordt integraal afgewogen. Als principe hanteren we dat leges kostendekkend moeten zijn.

Integrale afweging

De Zomernota gaat in op de afwijkingen van het lopend boekjaar. Hierin is in beginsel geen ruimte voor voorstellen voor nieuwe beleid in het lopend boekjaar, tenzij zonder dat beleid de risico's voor de stad te groot zijn of omdat er op dat moment aan externe verplichtingen voldaan moet worden die geen uitstel kunnen dulden.
De Zomernota gaat ook in op de ontwikkeling van de financiële beleidsruimte en de wensen voor nieuw beleid voor de komende begrotingsperiode. De raad inventariseert de wensen en maakt vervolgens hierop een integrale afweging. Bij de Stadsbegroting in het najaar vindt besluitvorming en inpassing in de begroting plaats; er is dan slechts ruimte voor kleine bijstellingen.
Via Slotwijziging en Jaarrekening worden geen besluiten genomen over het uitvoeren van nieuw beleid.

Oud voor nieuw
In geval het college of de raad een voorstel doet om extra geld uit te geven op een ander moment dan bij de integrale afweging, moet solide dekking worden aangewezen. Tenzij er sprake is van externe dekking, moet in het voorstel aangegeven worden welk bestaand beleid moet worden geschrapt of verminderd. Een beroep op de saldireserve, een verwacht positief rekeningsaldo of een waarschijnlijk begrotingsoverschot is geen acceptabele dekking.
De raad kan richtinggevende opdrachten geven aan het college om bij de voorbereiding van de begroting rekening te houden met belangrijke wensen ten aanzien van beleidsprioriteiten en de financiële inpassing daarvan.

Investeringen
Bij de investeringen maken we onderscheid in specifieke investeringen, investeringen met eigen dekking en bulkinvesteringen. Bij de planning van specifieke investeringen houden we rekening met een onderzoeksfase, voorbereidingsfase en een realisatiefase. Bulkinvesteringen zijn jaarlijks terugkerende budgetten voor bedrijfsinvesteringen, aanpassingen in gemeentelijke accommodaties en woonomgevingsverbeteringen. Uitgangspunt voor het investeringsvolume is een constant kapitaallastenniveau in de exploitatie (programma's) en de jaarlijkse toevoegingen uit de areaalontwikkeling.

Reservepositie
De saldireserve is de algemene risicobuffer van de gemeente.
Twee keer per jaar - bij jaarrekening en begroting - wordt de noodzakelijke omvang van de saldireserve op basis van een actuele risico-inventarisatie en risicoweging beoordeeld en zo nodig aangepast. Er is geen bovengrens van de saldireserve afgesproken.

Wijzigingen binnen financiële kaders
We hebben oog voor financiële risico's en gaan behoedzaam om met financiële mee- en tegenvallers. Daarom blijven wij ons inspannen om ons bestaande financiële beleid zorgvuldig na te leven. Dat houdt een kostenbewuste houding en bijbehorend gedrag in. Daarmee ontstaat ook de mogelijkheid voor het college om alle niet-geprognotiseerde voordelen expliciet te beoordelen, zodat wij de bewuste en integrale afweging kunnen maken om deze voordelen ofwel in te zetten ter compensatie voor niet-voorziene nadelen, ofwel om ze in te zetten voor (onvoorziene) knelpunten.
Om de Saldireserve voldoende op niveau te houden, gaan we aan het einde van het jaar zeer behoedzaam om met voorstellen voor een tweede winstbestemming.
Als de financiële kaders door belangrijke gebeurtenissen of omstandigheden substantieel wijzigen (in acute omvang of in zijn structurele doorwerking), maakt het college een afweging - of - en - zo ja, hoe - de uitvoering van het coalitieakkoord zijn vervolg kan krijgen en consulteert daarover de raad.

Rijksmiddelen sociaal domein beschouwen we als algemene middelen
Rijksmiddelen sociaal domein beschouwen we als algemene middelen. Als het gaat om veranderingen van de inkomsten dan komt dit ten laste of ten gunste van de algemene middelen. Bij de integrale afwegingsmomenten wordt vervolgens gewogen hoe met deze financiële mutatie om te gaan waarbij natuurlijk ook kan worden besloten om deze alsnog (deels) door te vertalen naar het programma. Dit geldt voor de middelen die nu nog onder de Integratie Uitkering Sociaal Domein vallen en de uitkering BUIG die we van het Rijk krijgen.

Grondslagen en uitgangspunten

Areaalontwikkeling woningen en inwoners

In de begroting wordt gerekend met de ontwikkeling van de woningbouw en het aantal inwoners. Hiervoor gebruiken we cijfers van Onderzoek en Statistiek en het programma Wonen. Deze aantallen worden onder meer gebruikt in de ramingen van het gemeentefonds en de belastingopbrengsten.

Aantal woningen per 1-1	2021	2022	2023	2024	2025*
Bestaande stad	650	900	700	700	700
Waalfront	50	150	550	250	225
Waalsprong	750	500	1.000	1.000	1.000
Totaal	**1.450**	**1.550**	**2.250**	**1.950**	**1.925**
Verschil t.o.v. stadsbegroting vorig jaar	270	550	400	400	

* In de stadsbegroting van vorig jaar was nog geen raming voor 2025 opgenomen

Aantal inwoners per 1-1	2021	2022	2023	2024	2025
Aantal inwoners per 1-1	177.374	178.000	179.500	181.000	182.000
Verandering t.o.v. vorig jaar	-1.626	-2.000	-2.000	-2.000	

Rente

Voor de komende jaren verwachten we dat de rente laag blijft. Het Besluit Begroting en Verantwoording verplicht ons om een rekenrente te hanteren die in lijn ligt met de werkelijk door ons te betalen rente. De rente voor deze meerjarenperiode ligt in lijn met de werkelijke rentes van de afgelopen jaren.

	2022	2023	2024	2025
Rekenrente:				
- Inzet van reserves en voorzieningen		0,8% voor gehele meerjarenperiode		
- Doorberekening aan investeringen		0,8% voor gehele meerjarenperiode		
- Rekenrente voor planexploitaties		0,8% voor gehele meerjarenperiode		
Langlopende leningen	0,9%	0,9%	1,0%	1,1%
Kortlopende leningen	-0,4%	-0,4%	-0,3%	-0,3%

Indexeringspercentages

Op grond van de cijfers uit het centraal economische plan (cep) van het Centraal Plan Bureau (CPB) d.d. 31 maart 2021 stellen we de volgende indexeringspercentages voor:

Indexeringspercentages	loonsom	materiële lasten	Inflatie (CPI)	Gemeentelijke tarieven	T.b.v. subsidies
Indexering 2022	1,50%	1,70%	1,50%		
Nacalculatie (zie toelichting hieronder)	0,40%	-	0,30%		
Totaal	**1,90%**	**1,70%**	**1,80%**	**1,83%**	**1,83%**

In de regel corrigeren we de indexeringspercentages alleen voor bijstellingen over het voorgaand jaar, cijfers van de jaren daarvoor wijzigen vrijwel niet. De indexeringspercentages voor 2022 worden dus in de regel bijgesteld met een nacalculatie van de cijfers van 2021.

Vorig jaar waren de indexcijfers voor de loonsom en de materiële lasten voor zowel 2020 als 2021 op zijn minst uitzonderlijk. Het gemiddelde over deze twee jaren was redelijk ‘normaal’. Dit had te maken met de onzekerheden die de pandemie met zich meebracht. Uit de cijfers van het CPB dit jaar blijken de afwijkende cijfers in zowel 2020 als 2021 meer naar ‘normaal’ te gaan. Gelet op de uitzonderlijke ramingen vorig jaar en de forse bijstelling die het CPB nu doet voor 2020 ligt het voor de hand om de percentages voor 2022 niet alleen met een nacalculatie over 2021, maar ook met een nacalculatie over 2020 bij te stellen.

Parameters grondexploitatie
De rekenparameters voor de planexploitaties worden jaarlijks vastgesteld. Voor het bepalen van de parameters wordt extern advies ingewonnen. Deze voorgestelde parameters worden vervolgens door de accountant getoetst op plausibiliteit.

De parameters zijn gebaseerd op een verkenning van de economische ontwikkelingen en afgestemd met onze accountant Deloitte. Belangrijke bronnen zijn het CPB (centraal economisch planbureau) DNB, CBS & Kadaster, NVM (Nederlandse Coöperatieve Vereniging van Makelaars en Taxateurs), ABN AMRO en andere specifiek markt gerelateerde bronnen.

De coronacrisis blijft voor veel onzekerheid zorgen. Het blijft erg onduidelijk hoe de economie en vastgoedmarkt zich de komende periode gaan ontwikkelen. De nu voorgestelde parameters zijn opgesteld met de kennis van vandaag en zijn een zo goed mogelijke inschatting.

Bij het opstellen van de parameters wordt een onderscheid gemaakt in planexploitatie met een lange looptijd en planexploitaties met een korte looptijd (tot 5 jaar). Op dit moment is het project Waalsprong de enige planexploitatie met een resterende looptijd langer dan 5 jaar. Binnenkort verwachten wij de langlopende projecten Stationsgebied en Winkelsteeg hieraan toe te voegen. Voor nu worden alleen bij het project Waalsprong de parameters voor langlopende planexploitaties gebruikt. Binnen de verbonden partij Waalfront wordt zoveel mogelijk aangesloten bij deze parameters, maar kan het bijvoorbeeld door specifieke financiering noodzakelijk zijn om eigen afzonderlijke parameters te hanteren.

Ten opzichte van de parameters die vorig jaar zijn gebruikt voor de doorrekening van de grondexploitaties stijgen de parameters voor de grondopbrengsten. Per saldo levert dit een verbetering op van het resultaat van de grondexploitaties. Aangezien de parameters niet de enige factor zijn die het totaal resultaat bepalen is het totaal effect op het resultaat bij de herziening nog niet bekend. Bij de herzieningen worden alle effecten en wijzigingen meegenomen. De voorgestelde parameters luiden als volgt:

planexploitatie langlopend	2022	2023	2024	2025	2026	2027 e.v.
grondopbrengsten koopwoningen	3,00%	3,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%
grondopbrengsten huurwoningen	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%
grondopbrengsten kantoorruimtes	0,00%	1,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%
grondopbrengsten bedrijfsruimten	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%
grondopbrengsten winkelruimten	0,00%	1,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%
grondkosten GWW	3,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%
Rente	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%

planexploitatie kortlopend	2022	2023	2024	2025	2026	2027 e.v.
grondopbrengsten koopwoningen	3,00%	3,00%	2,00%	2,00%	2,00%	
grondopbrengsten huurwoningen	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	
grondopbrengsten kantoorruimtes	0,00%	1,00%	2,00%	2,00%	2,00%	
grondopbrengsten bedrijfsruimten	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	
grondopbrengsten winkelruimten	0,00%	1,00%	2,00%	2,00%	2,00%	
grondkosten GWW	3,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	
Rente	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	

Zoals gebruikelijk rekent de gemeente Nijmegen aan kortlopende planexploitaties geen opbrengstenstijgingen toe.
De disconteringsvoet is gebaseerd op de richtlijnen van de Commissie BBV en is ongewijzigd, 2%.

Nijmegen

Stadsbegroting 2022 -2025

www.nijmegen.nl

Vaststellen van de Begroting 2022, de Turap 2 2021 en de Belastingverordeningen 2022
(portefeuille wethouder Paping)

Zaaknummer:	
Portefeuillehouder:	R. Paping

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
Aanwezig: de raadsleden/fractievolgers Combée (VVD), Koorn (CDA), Loor (D66), Eliëns (PvdD), Zijlstra (ChristenUnie), Coenders (GroenLinks), Greving (PvdA), Wiggers (Arnhemse Ouderen Partij). De fracties van de SP, Arnhem Centraal, Denk en de PVV waren niet vertegenwoordigd.

Verder aanwezig: Wethouder Paping

Bespreking
Besproken is de portefeuille van wethouder Paping.

Toezeggingen

De portefeuillehouder zegt toe dat de gestelde technische vragen worden opgenomen in de “Bundel met (schriftelijke) technische vragen en antwoorden Begroting 2022.”

Conclusie

Aan het einde van de bespreking heeft de voorzitter de raadskamer de vraag voorgelegd welke vervolgbehandeling het voorstel zou moeten krijgen. Op basis van alle antwoorden concludeert de voorzitter dat de raadskamer de behandeling wil voortzetten in een M2-behandeling waarin de moties en amendementen worden besproken.

De raadsadviseur,

S. Vos

De voorzitter,

R. Maref

Titel/onderwerp: **Vaststellen van de Begroting 2022, de Turap 2 2021 en de Belastingverordeningen 2022**

Raadsadviseur: Petra Wielaard Telefoonnr: 3774836 petra.wielaard@arnhem.nl

Van:	College	Ambtenaar:	Jeroen Kompier
Portefeuillehouder:	Mw. M. Louwers	Telefoonnr:	0625331112
	Portefeuille: - Werk en Inkomen - Wijksturing en Wijkzaken - Schulddienstverlening - Inclusie - Welzijn	E-mailadres:	Jeroen.kompier@arnhem.nl
Doel activiteit	Informatief (I) & Meningsvormend (M1)		
Toelichting	**Begroting 2022** Het college biedt de raad ter vaststelling de laatste begroting aan van de huidige raadsperiode. De begroting laat een herstel zien van de financiële positie. In de Perspectiefnota 2022-2025 zijn al belangrijke keuzes gemaakt. In deze begroting worden de kaders uitgewerkt en wordt invulling gegeven aan diverse moties en amendementen. **Solide financieel beeld** De totale uitgaven in 2022 zijn begroot op € 818 miljoen. € 214 Miljoen daarvan wordt rechtstreeks in de wijken uitgegeven, de overige € 604 miljoen komt voor rekening van de diverse stedelijke programma's, zoals klimaat & energie, participatie & armoede, economie en zorg. De inkomsten, eveneens € 818 miljoen, komen van het Rijk, lokale heffingen, overige inkomsten en reserves. De begroting is structureel sluitend. In 2021 wordt een positief resultaat verwacht ten opzichte van de begroting van € 17,9 miljoen. De financiële positie van de gemeente blijft solide: de weerstandsfactor loopt op naar 1,5 in 2025, het solvabiliteitsfonds groeit naar € 33 miljoen aan het einde van 2025. **Perspectiefnota 2022-2025, actualiteiten en meicirculaire** De begroting 2022 bouwt verder op de Perspectiefnota 2022-2025 die uw raad op 30 juni heeft aangenomen. In deze begroting zijn tevens een aantal actualiteiten, zoals de middelen jeugdzorg en de meicirculaire, verwerkt. Vanwege een aantal urgente opgaven heeft het college daarnaast besloten in aanvulling op de Perspectiefnota middelen vrij te maken. **Aangenomen moties verwerkt** Voor het zomerreces is tot slot een aantal moties aangenomen die een effect hebben op het in de Perspectiefnota gepresenteerde beeld: 21M52g Investeren in preventie en publieke gezondheid loont 21M102 Actieplan overlast 21M105 Online bewustwordingsaanpak voor jongeren 21M168 Goedkope identiteitskaart. In het financieel meerjarige beeld in deze begroting is invulling gegeven aan deze moties. **Behandeling begroting in samenhang met twee andere raadsvoorstellen** De behandeling van de begroting vindt in samenhang plaats met het raadsvoorstel "Turap 2 2021 " en het raadsvoorstel "Belastingverordeningen 2022". **Proces** • Op 11 oktober vindt de technische bijeenkomst plaats van raadsleden en		

	fractievolgers met beleids- en financiële ambtenaren. • Op 13 oktober vindt de Meningsvorming 1 plaats in de raadskamers geordend per portefeuille/wethouder. • Op 3 november vindt plenair de Meningsvorming 2 plaats aan de hand van de op dat moment ingediende concept-moties en amendementen. • Op 10 november vindt (vanaf 17h00) de besluitvormende vergadering over Begroting 2022, Turap 2 2021 en belastingverordeningen 2022 plaats.
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Beslissen of het voorstel kan worden doorgeleid naar de meningsvorming 2.
Spreekrecht publiek	Ja
Behandeladvies	Technische vragen dienen voorafgaand aan de bespreking te worden gesteld. **Inspreken** • De bespreking (M1) van de begroting vindt plaats in raadskamers geordend per wethouder. Indien er een inspreker is, krijgt diegene vijf minuten het woord en krijgt de raadskamer de gelegenheid tot het stellen van vragen. • Nadat insprekers gehoord zijn start de raadskamer met de meningsvorming 1. **Meningsvorming I** • Bij deze M1 behandeling zal de orde van de vergadering iets afwijken van de gangbare M1. Het doel van de behandeling is het stellen van politieke vragen en daar een antwoord op krijgen. Daarom zal de behandeling vooral vraaggericht zijn en vindt plaats in twee termijnen/rondes. • In de eerste termijn krijgen de woordvoerders van de fracties, de gelegenheid om hun belangrijkste vragen te stellen over alle beleidsvelden uit de portefeuille van het betreffende lid van het college (dus niet 'per blokje'). • De portefeuillehouder reageert aan het eind van de eerste termijn van de gehele raadskamer. • In de tweede termijn kunnen woordvoerders reageren op de eerste termijn van de portefeuillehouder en op elkaar en aangeven of zij moties en/of amendementen overwegen in te dienen. • Interrupties zijn toegestaan, kort en to the point. Wel kan de voorzitter afhankelijk van de beschikbare tijd aan het aantal interrupties beperkingen stellen.
Bijlagen	

Raadsvoorstel Ontwerp-Begroting 2022			
Bijlage Overzicht doel, type, looptijd en plafond bestemmingsreserves			
Bijlage Ontwerp Begroting 2022			
Notitie betreffende behandeling Begroting 2022 d.d. 15 september Agendacommissie			
Bundel met schriftelijke technische vragen			
Raadsvoorstel Turap 2 2021			
Bijlage 1 - Turap 2 2021			
Bijlage - Begrotingswijziging 21-009			
Raadsvoorstel Belastingverordeningen 2022 inclusief 14 bijlagen.			

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 605166

Onderwerp: Ontwerp-Begroting 2022

Voorstel

1. De ontwerp-Begroting 2022 vast te stellen.
2. Het mandaat van het college tot het aankopen van strategische gronden en vastgoed te verhogen van € 10 miljoen naar € 25 miljoen.
3. De bestemmingsreserve Jeugdfonds in te stellen.
4. De bestemmingsreserve Jongerenperspectieffonds Arnhem ultimo 2021 op te heffen.
5. De bestemmingsreserve Frictiekosten en organisatieontwikkeling ultimo 2021 op te heffen en het resterend saldo toe te voegen aan de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering.
6. De bestemmingsreserves Stimulering Woningbouw en Volkshuisvesting samen te voegen in de bestemmingsreserve Volkshuisvesting.
7. De doelen en functies van de bestemmingsreserves vast te stellen conform bijlage 1.

Inleiding

Met dit raadsvoorstel ontvangt u de Begroting 2022. Dit is de laatste begroting van de huidige raadsperiode. Deze laat een herstel zien van de financiële positie. Belangrijke keuzes zijn al in de Perspectiefnota 2022-2025 gemaakt. In de Begroting 2022 worden deze kaders uitgewerkt en geven we invulling aan diverse moties en amendementen.

Conform het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) moet voor 15 november 2021 een door de raad vastgestelde, sluitende Begroting 2022 worden aangeleverd bij de toezichthouder op de gemeentefinanciën, de provincie Gelderland.

De Begroting 2022 bouwt verder op de Perspectiefnota 2022-2025 die op 30 juni is aangenomen. In deze Begroting zijn tevens een aantal actualiteiten, zoals de middelen jeugdzorg en de meicirculaire, verwerkt. Vanwege een aantal urgente opgaven heeft het college daarnaast besloten in aanvulling op de Perspectiefnota middelen vrij te maken. Voor het zomerreces is tot slot een aantal moties aangenomen welke een effect hebben op het in de Perspectiefnota gepresenteerde beeld:

21M52g Investeren in preventie en publieke gezondheid loont
21M102 Actieplan overlast
21M105 Online bewustwordingsaanpak voor jongeren
21M168 Goedkope identiteitskaart

In het financieel meerjarige beeld in deze begroting is invulling gegeven aan deze moties en wordt dit toegelicht. Daarmee beschouwen we de moties als afgedaan.

GEMEENTE Arnhem

Doorontwikkeling cyclusdocumenten
In het vervolg van het plan van aanpak doorontwikkeling cyclusdocumenten en motie 20M277 Voortaan wel meetbare doelen, waaraan ook in de Begroting 2021 aandacht is besteed, zijn er ook in deze Begroting stappen gemaakt in de verdere ontwikkeling van de cyclusdocumenten. Zo zijn in diverse programma's doelen concreter geformuleerd en indicatoren aan de doelen gekoppeld. In programma S02 Bereikbaarheid is hier de grootste stap gemaakt. In de programma's S06 Participatie en armoedebestrijding, S07 Zorg en S10 Klimaat en energie is een aantal indicatoren uit de betreffende bestuursrapportages in de begroting opgenomen. Hiermee is de motie 20M277 Voortaan wel meetbare doelen gedeeltelijk afgedaan. We gaan uiteraard door met de doorontwikkeling en meetbaarheid van de doelenboom.
In het afwegingsproces van de indicatoren zijn ook de tevredenheids-, ecologische en sportindicatoren bij de meetbare doelen meegenomen bij de Begroting van 2022 (toezeggingen 958 en 960). Bij het onderdeel Dienstverlening is een indicator 'tevredenheid' toegevoegd. Bij de doorontwikkeling van de doelenboom zal de 'set van indicatoren' verder uitgebreid worden en zullen bovengenoemde indicatoren meegenomen worden.
Daarnaast zijn in deze Begroting de budgetten ook op het één na laagste administratieve niveau (het subproduct) aan de doelen gekoppeld. Via financiën.arnhem.nl kan binnen een begrotingsprogramma ook naar dit niveau worden doorgeklikt om kennis te nemen van de budgetten binnen een programma.

Beoogd effect

Het beleids- en financiële kader van de gemeente Arnhem voor het jaar 2022 definitief en voor de volgende drie jaren indicatief vast te stellen.

Argumenten

1.1 *Dan kan de provincie Gelderland tijdig een begroting worden aangeboden, die voldoet aan de wettelijke vereisten*
Met de voorliggende begroting voldoen we aan de voorwaarden voor repressief provinciaal toezicht. De begroting is structureel in evenwicht. Daarmee blijft wederom repressief toezicht (de minst belaste vorm van toezicht) van toepassing.

1.2 *Het Rijk keert de komende jaren extra middelen voor de jeugdzorg uit.* Om deze middelen beschikbaar te houden voor de jeugdzorg wordt voorgesteld om deze middelen aan een nieuwe bestemmingsreserve met dekkingsfunctie toe te voegen. Het bestedingsplan voor deze reserve zal worden uitgewerkt in de Begroting 2023. Voorgesteld wordt om deze reserve een looptijd te geven tot ultimo 2026. Het doel van de reserve wordt als volgt geformuleerd:
Om het integraal Jeugdbeleid de komende jaren een impuls te geven worden de extra Jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld Zorg ingezet worden (€ 6,59 miljoen in 2022, € 1 miljoen in de jaren 2023, 2024 en 2025), gedoteerd aan deze bestemmingsreserve.
Het jeugdbeleid en daarmee de inzet van het jeugdfonds wordt stadsbreed en in samenhang met Arnhem Oost bezien. Extra inzet op Jeugd kan incidenteel gedekt worden uit deze reserve. Een eventueel overschot aan middelen in het jeugdfonds kan overgeheveld worden naar de BR WMO en Jeugdzorg.

1.3 In de nota grondbeleid wordt door de raad het mandaat gegeven aan het college om in het kader van actief grondbeleid strategische gronden en vastgoed te verwerven tot een maximum van € 25 miljoen per jaar.
Enkele jaren geleden is dit mandaat teruggebracht tot jaarlijks € 10 miljoen omdat er vanwege de bouwcrisis nog nauwelijks sprake was van een actief grondbeleid.
Nu er echter weer sprake is van een grote woningbehoefte (o.a. vastgelegd in de woondeal) is er behoefte om het mandaat voor het doen van strategische aankopen weer terug te brengen naar de oorspronkelijke € 25 miljoen.

1.4 De bestemmingsreserve Jongerenperspectieffonds Arnhem wordt in 2021 uitgeput. Voor 2022 en verder zijn geen mutaties op deze reserve begroot. Er is geen voornemen in de toekomst verder gebruik van deze reserve te maken, de middelen zijn structureel in de begroting opgenomen. Daarmee kan deze reserve worden opgeheven.

1.5 De bestemmingsreserve Frictiekosten en organisatieontwikkeling is ingesteld om de gevolgen van de reorganisatie van 2012 op te vangen. Deze reorganisatie is reeds afgerond, waardoor deze reserve niet meer gebruikt zal worden voor het oorspronkelijke doel. Het saldo ultimo 2021 bedraagt € 12.000.

1.6 De bestemmingsreserve Stimulering woningbouw is tijdens de kredietcrisis ingesteld. Het doel van deze reserve is overlapt door de Nota Wonen waarvoor de bestemmingsreserve Volkshuisvesting het uitvoeringsinstrument is. Daarmee is het efficiënter om deze reserves samen te voegen.

1.7 In de op 26 mei 2021 door uw raad vastgestelde nota Reserves en voorzieningen is het beleidskader ten aanzien van de reserves geactualiseerd en aangescherpt. De doelen en functies van de bestaande bestemmingsreserves zijn door de jaren heen niet consequent vastgesteld. Naar aanleiding van de beleidsnota en het daarbij aangenomen amendement 21A19 worden met dit besluit voor alle bestemmingsreserves in één keer alle doelen en overige kaders (her)bevestigd door uw gemeenteraad. In de Begroting 2022 zelf is daarnaast het verwachte verloop van de reserves opgenomen op grond van de onderliggende bestedingsplannen.

Kanttekeningen en risico's

1.1 *Besluitvorming door de raad heeft mogelijk invloed op het structurele begrotingsevenwicht*

Er bestaat een mogelijkheid dat er niet vóór 15 november a.s. een vastgestelde begroting aan de provincie kan worden aangeboden. Wanneer het structureel evenwicht als gevolg van de vaststelling van de begroting niet wordt gerealiseerd, kan Arnhem onder preventief in plaats van repressief provinciaal toezicht worden gesteld.

Financiën

In de volgende tabel is samengevat weergegeven hoe de Begroting 2022 zich ontwikkelt ten opzichte van de vorige begroting. In hoofdstuk 2 van de ontwerp Begroting 2022 worden de betreffende posten met uitzondering van de uitgangspositie (stand van Begroting 2021) verder uitgewerkt en toegelicht.

Financieel beeld 2022-2025	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Uitgangspositie Begroting 2020	0	0	0	0
Gemeentefonds en overige rijksontwikkelingen	28.746	21.424	19.514	20.645
Beleidsontwikkelingen				
Meedoen in een socialer Arnhem	-13.682	-4.240	-2.996	-5.515
Wonen in een duurzamer Arnhem	-5.097	-4.137	-4.953	-4.816
Genieten van een nog mooier Arnhem	-550	-435	-435	-435
Open en verantwoord besturen	-2.407	-807	-33	-1.694
Impact corona				
Jaarlijkse bijstellingen	-13.236	-13.314	-11.880	-11.271
Toevoeging (-) of onttrekking (+) aan de algemene reserve cf Begroting 2022	6.225	1.508	783	3.086
Totaal Financieel beeld	**0**	**0**	**0**	**0**

Hieruit blijkt dat deze Begroting 2022 in alle jaren leidt tot een onttrekking aan de algemene reserve. Als gevolg van besluitvorming uit eerdere jaren zijn reeds meerjarige onttrekkingen en dotaties aan de algemene reserve begroot. Na verwerking van de hierboven gepresenteerde verrekeningen uit de Begroting 2022 voegen we in totaal vanaf 2025 structureel jaarlijks nog € 1,9 miljoen toe aan de algemene reserve. In onderstaande tabel is te zien hoe de algemene reserve zich ontwikkelt:

Mutatie algemene reserve inclusief Begroting 2022	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Onttrekking	18.499	13.274	12.656	14.848
Toevoeging	10.780	10.989	16.520	16.733
Mutatie	**-7.720**	**-2.285**	**3.864**	**1.885**

In het overzicht reserves en voorzieningen in deel 3 van deze begroting is de ontwikkeling van de algemene reserve over alle jaren in beeld gebracht. In de paragraaf weerstandsvermogen is te lezen dat de positieve ontwikkeling van de algemene reserve zorgt voor een groei van het beschikbare weerstandsvermogen. De groei van de bestemmingsreserve Solvabiliteit zorgt daarnaast voor een nog robuustere financiële positie.

Naast een reëel sluitende begroting, dient de (meerjaren)begroting ook structureel sluitend te zijn. Dit is het geval wanneer de structurele lasten in de begroting voor 2022 volledig worden gedekt door structurele baten of aannemelijk is gemaakt dat dit structurele evenwicht in later jaren (uiterlijk 2025) weer tot stand wordt gebracht. De structurele baten in deze begroting dekken de structurele lasten in alle jaren. Er is daarmee sprake van structureel evenwicht. We presenteren ook een reëel evenwicht, omdat de geraamde bedragen in het meerjarenbeeld volledig, realistisch en haalbaar zijn. De in de begroting opgenomen maatregelen zijn aannemelijk en hard of voorzien van dekking uit een bestemmingsreserve.

Uitvoering

Uitvoering van de vastgestelde begroting is aan het college van burgemeester en wethouders en de haar ondersteunende organisatie. Over de realisatie wordt zoals gebruikelijk in Arnhem gerapporteerd middels Turaps (tussenrapportages) en uiteraard zoals wettelijk verplicht door middel van een Jaarverslag en een Jaarrekening. Tussentijdse voorstellen voor wijziging van de begroting worden aan u voorgelegd. Aldus zijn uitvoering en evaluatie van de Begroting 2022 geborgd.
Na vaststelling van de ontwerp-Begroting 2022 wordt deze aan de toezichthouder op de besluitvorming gemeentefinanciën, de provincie Gelderland, aangeboden

Communicatie

De Begroting 2022 wordt evenals vorig jaar ook in de vorm van een webbegroting gepresenteerd. Via een link op de website www.arnhem.nl wordt u doorverwezen naar de website financien.arnhem.nl. Op deze webbegroting treft u meer informatie aan dan in de door u vast te stellen ontwerp-Begroting 2022. U treft hier onder andere informatie aan over de taakvelden en (sub)producten.

Om de toegankelijkheid van de begroting voor onze bewoners te vergroten is een infographic (begroting in 1 oogopslag) gemaakt. Bij de behandeling van de Begroting 2021 is verzocht om bij elke Begroting een infographic af te drukken in de Arnhemse Koerier. Dit is bij de Jaarstukken 2020 en Perspectiefnota 2022 al gedaan en bij de publicatie van deze Begroting zal ook een infographic in de Arnhemse Koerier geplaatst worden. Hiermee is de motie 20M276 Een overzichtelijke begroting in de media afgedaan. Tevens is een korte animatie opgesteld die wordt gedeeld via social media.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Bijlage 1 Overzicht doel, type, looptijd en plafond bestemmingsreserves
- Bijlage 2 Ontwerp-Begroting 2022

RAADSVOORSTEL

Besluit van	10 november 2021
Zaaknummer	605166

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 28 september 2021, Cluster Bedrijfsvoering nummer: 605166;

gelet op artikel 190 en artikel 191 van de Gemeentewet;

besluit:

1. De ontwerp-Begroting 2022 vast te stellen
2. Het mandaat van het college tot het aankopen van strategische gronden en vastgoed te verhogen van € 10 miljoen naar € 25 miljoen.
3. De bestemmingsreserve Jeugdfonds in te stellen.
4. De bestemmingsreserve Jongerenperspectieffonds Arnhem ultimo 2021 op te heffen.
5. De bestemmingsreserve Frictiekosten en organisatieontwikkeling ultimo 2021 op te heffen en het resterend saldo toe te voegen aan de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering.
6. De bestemmingsreserves Stimulering Woningbouw en Volkshuisvesting samen te voegen in de bestemmingsreserve Volkshuisvesting.
7. De doelen en functies van de bestemmingsreserves vast te stellen conform bijlage 1.

De griffier, De voorzitter,

Arnhem GEMEENTE

Bijlage 1 Overzicht doelen en typen bestemmingsreserves

In onderstaande overzicht zijn van alle bestemmingsreserves waarvoor nog geen besluit tot opheffing is genomen of aan de raad is voorgesteld het doel, type, looptijd en plafond opgenomen. Voor egalisatiereserves hoeft, zoals in de nota reserves en voorzieningen is vastgesteld, geen einddatum te worden vastgesteld. Voor reserves met een dekkingsfunctie hoeft geen plafond te worden vastgesteld. In die gevallen is in de laatste kolommen van dit overzicht "niet van toepassing" opgenomen.
De gemeenteraad heeft bij het instellen van de reserves Raad, Fractie-ondersteuning en Onderzoek Rekenkamer geen looptijd vastgesteld. Aangezien deze reserves specifiek aan de raad zijn, is de looptijd hiervoor onbepaald.
Voor een aantal reserves met dekkingsfunctie wordt voorgesteld om in uitzondering op de nota Reserves en Voorzieningen een onbeperkte looptijd vast te stellen. Dit betreft de reserve Taakmutaties gemeentefonds-overloop. De looptijd van deze reserve is één jaar. Echter zou deze reserve ieder jaar opnieuw ingesteld moeten worden om middelen van het lopende begrotingsjaar naar het komende over te hevelen. De reserves die kapitaallasten dekken (Kapitaallasten, Onderwijs en Cultureel Vastgoed) hebben een theoretische einddatum wanneer de kapitaallasten waarvoor de dekking is gereserveerd zijn gerealiseerd. Doordat er steed dekking voor nieuwe investeringen aan deze reserves wordt toegevoegd, schuift de looptijd ieder jaar een jaar naar achteren.
Een gelijksoortig effect speelt bij de reserve Bereikbaarheid die ieder jaar gevoed wordt met het exploitatiesaldo van parkeren.
De reserves Solvabiliteit, Grondexploitatie, Voorstudies en Strategische posities vormen vanwege hun aard reeds een uitzondering op de nota reserves en voorzieningen.

Naam	Doel	Type	Looptijd Bij egalisatie: n.v.t.	Plafond Bij dekking n.v.t.
BR Solvabiliteit	In de bestemmingsreserve wordt een buffer opgebouwd voor een robuustere financiële positie. Naast de algemene reserve die direct meetelt in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit, vormt de BR Solvabiliteit een belangrijke bijdrage in de vergroting van het eigen vermogen.	Uitzondering	Uitzondering: Onbeperkt	Niet vastgesteld
BR Raad	Ervaringen in den lande wijzen uit dat de kosten voor het uitvoeren van een raadsonderzoek / enquête een veelvoud bedragen van het budget dat de Griffie jaarlijks hiervoor te besteden heeft van € 15.000. Zodoende wordt dit budget, voor zover het niet wordt aangewend, jaarlijks toegevoegd aan de bestemmingsreserve totdat het plafond (ingesteld op € 75.000) hiervoor is bereikt. Als er zich dan in enig jaar een raadsonderzoek wordt uitgevoerd, dan kan deze reserve hiervoor aangewend worden.	Dekking	Onbepaald	Niet van toepassing
BR Fractie-ondersteuning	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt ter dekking van de extra kosten die worden veroorzaakt door de afsplitsing van een fractie. Deze extra kosten worden voor 50% betaald uit de bestemmingsreserve en voor 50% uit een korting op de ondersteuning van de af te splitsen fractie en de oorspronkelijke fractie. Hierbij wordt voorkomen dat bij afsplitsingen de financiële gevolgen volledig bij de fracties worden neergelegd.	Dekking	Onbepaald	Niet van toepassing
BR Onderzoek Rekenkamer	In het jaarbudget van de Rekenkamer is ruimte voor het uitvoeren van ongeveer twee grote onderzoeken per jaar. Echter, de Rekenkamer is de afgelopen jaren, mede door een actieve gemeenteraad, op ad-hoc basis verzocht aanvullende onderzoeken uit te voeren. Het karakter van dit soort onderzoeken in combinatie met de gewenste korte doorlooptijd noodzaken inhuur van externen. Toevoeging van onderbestedingen op het reguliere onderzoeksbudget en eventueel positief saldo op het product Rekenkamer geven Raad en Rekenkamer iets meer ruimte om snel en adequaat onderzoeken op te pakken.	Dekking	Onbepaald	Niet van toepassing
BR Taakmutaties gemeentefonds-overloop	Conform de spelregels gemeentefonds wordt bij elke toevoeging van nieuwe middelen (taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen) aan de raad voorgelegd of deze middelen ingezet mogen worden voor een onderliggend beleidsdoel of dat de middelen deel uitmaken van de algemene middelen in het gemeentefonds. In deze bestemmingsreserve worden nieuwe toegevoegde middelen aan het Gemeentefonds gereserveerd die gedurende het jaar niet aan de raad voorgelegd kunnen worden. Vooral van de nieuwe toevoegingen die bekend gemaakt zijn in de septembercirculaire en in de november/decembercirculaire is het niet altijd mogelijk om voor het einde van het jaar een raadsvoorstel met begrotingswijziging aan de raad voor te leggen. In het daarop volgende jaar doen de betreffende beleidsvelden een beroep op deze middelen via een raadsvoorstel en een begrotingswijziging, waarbij voorgesteld wordt de middelen aan de bestemmingsreserve Taakmutaties gemeentefonds te onttrekken. Middelen die na een jaar nog niet via een raadsvoorstel geclaimd zijn voor uitvoering van een bepaald beleid, vallen vrij ten gunste van de Algemene Reserve. (Raadsbesluit 8 februari 2010).In 2010 is het doel van deze bestemmingsreserve uitgebreid ten behoeve van niet bestede budgetten die gereserveerd moeten blijven om bestaand beleid uit te voeren in volgende jaren (raadsbesluit 13 december 2010).	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Bedrijfsvoering	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.500.000

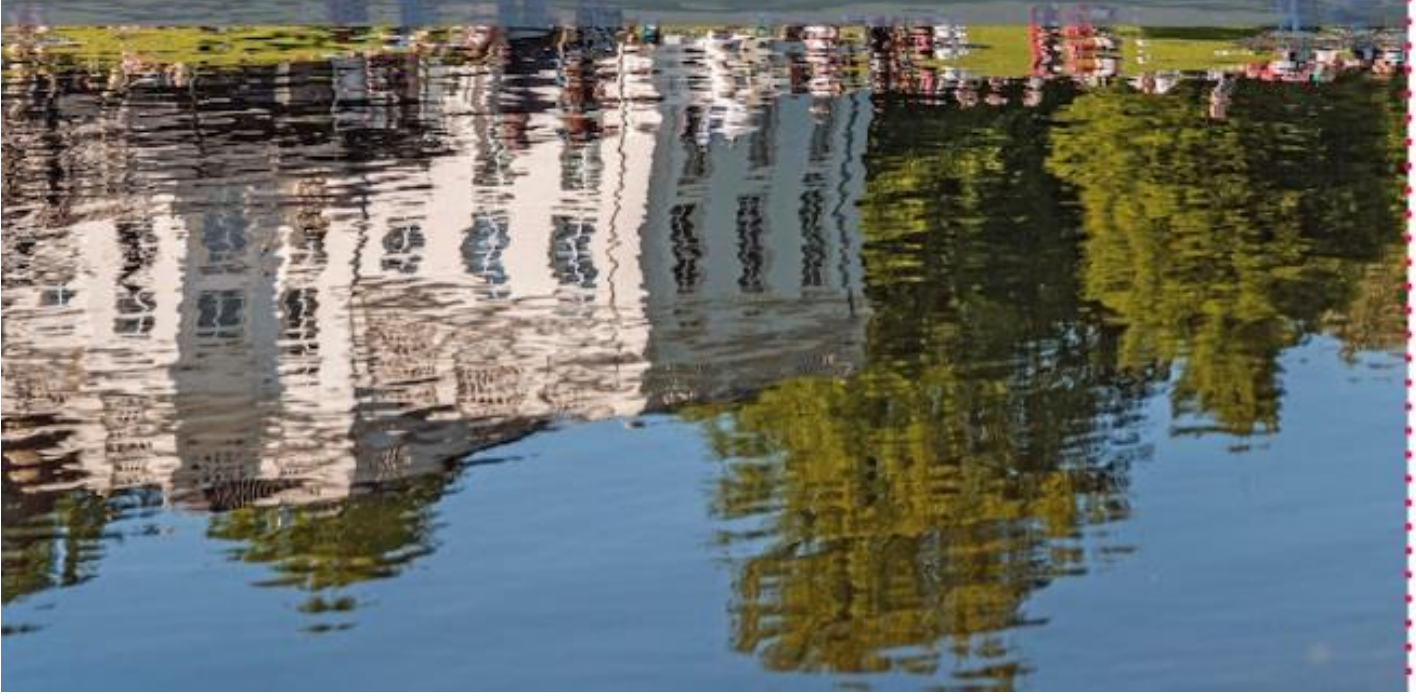
Naam	Doel	Type	Looptijd Bij egalisatie: n.v.t.	Plafond Bij dekking n.v.t.
BR Kapitaallasten	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van diverse kapitaallasten. Het bedrag van de dotatie is gelijk aan het bedrag van de investering. Het bedrag van de onttrekkingen is gelijk aan het bedrag van de afschrijvingen. Om ook de rentelasten te kunnen dekken wordt de reserve aangemerkt als een rentedragende reserve.	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Hierbij worden geen schotten gehanteerd tussen de verschillende onderwerpen (Riolering, Buitengewoon Beter, Wegen, Groen, Spelen, Bomen, Verkeersregelinstallaties, Civieltechnische Kunstwerken, Openbare Verlichting, Water). Hierdoor ontstaat flexibiliteit en kan beter worden geanticipeerd op de onderhoudsbehoefte in de stad.	Egalisatie	Niet van toepassing	7.500.000
BR Bereikbaarheid	Deze bestemmingsreserve heeft als doel het verbeteren van de bereikbaarheid van de binnenstad en het ontwikkelen van parkeervoorzieningen. Het exploitatiesaldo van parkeren wordt met deze reserve verrekend.	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Sociaal Economisch Fonds	Deze reserve is bestemd voor uitgaven in het kader van het faciliteren van economische stimuleringsprojecten. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.000.000
BR Evenementen	In de begroting is een budget van € 0,6 miljoen beschikbaar gesteld voor bijdragen in evenementen. De uitgaven worden gebruikt voor evenementen waarvan een groot deel al vastligt. Het overige deel is voor bijdragen welke op ad-hoc basis beschikbaar worden gesteld. Verschillen tussen werkelijkheid en budget worden met deze reserve verrekend.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.200.000
BR Onderwijs	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie voor nieuwbouw- en renovatieprojecten in het basisonderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs. Alle in de begroting vrijvallende middelen voor onderwijshuisvesting (door afnemende kapitaallasten en daling van andere onderwijshuisvestingslasten) worden aan deze reserve toegevoegd. Hierdoor blijven alle middelen die in de begroting zijn geraamd voor kapitaallasten onderwijs en voor overige onderwijshuisvestingsbudgetten beschikbaar voor onderwijshuisvesting.	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Cultureel Vastgoed	De bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed (voorheen BR Cultuur in Rijnboog) dient ter dekking van kapitaallasten en andere eigenaarslasten van cultureel vastgoed in Arnhem. Eénmalige bijdragen, opbrengsten vertreklocaties en onderbesteding en vrijval van kapitaallasten worden gedoteerd aan deze bestemmingsreserve. Met ingang van de begroting 2021 heeft deze bestemmingsreserve nog uitsluitend betrekking op de vernieuwing van het Stadstheater Arnhem. De baten en lasten van de recente ver- c.q. nieuwbouw van Rozet, Musis, Focus Filmtheater en Museum Arnhem worden vanaf 2021 niet meer met deze bestemmingsreserve verrekend.	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Werk-Investeringsfonds	Het werkinvesteringsfonds is ingericht om mensen naar werk toe te begeleiden. Om een goede match te maken zorgt de gemeente voor goede contacten met werkgevers en gaat mensen met een bijstandsuitkering intensiever begeleiden. Maatwerk is daarbij het uitgangspunt. De gemeente wil de landelijke trend qua uitstroom gaan volgen en daarnaast gedurende een periode van 4 jaar (2019-2022) nog 500 Arnhemmers extra aan het werk helpen. In dit Werk-Investeringsfonds is bij aanvang (2018) € 2,5 miljoen gestort. De resultaten van deze investering worden jaarlijks geëvalueerd.	Dekking	2022	Niet van toepassing
BR Participatie	De bestemmingreserve is gevormd om diverse kosten op te kunnen vangen die samenhangen met de uitvoering van de participatiewet en het bereiken van de doelstellingen. Het re-integratiebudget staat onder druk. De door het Rijk verstrekte budgetten voor re-integratie zijn in aanloop naar invoering van de nieuwe wetgeving in 2015 sterk teruggelopen. Daarbij is tevens gekozen geen directe koppeling te maken tussen de financiering vanuit het Rijk en de Arnhemse begroting voor re-integratie (extra middelen worden niet automatisch toegevoegd aan het beleidsveld). De huidige re-integratiemiddelen zijn volledig nodig voor inzet op de doelgroep om de huidige ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Er is geen geld in de begroting voor doorontwikkeling beleid, onderzoeken of extra inspanningen binnen het programma participatie en armoedebestrijding. De reserve dient om incidentele kosten voor bijvoorbeeld doorontwikkeling op beleid of kosten voor onderzoek uit te betalen.	Dekking	2021	Niet van toepassing
BR Transformatie Zorg	De bestemmingsreserve heeft als doel om nieuwe voorzieningen te financieren die voorkomen dat inwoners een beroep moeten doen op specialistische maatwerkvoorzieningen.	Dekking	2024	Niet van toepassing

Naam	Doel	Type	Looptijd Bij egalisatie: n.v.t.	Plafond Bij dekking n.v.t.
BR Wmo en Jeugdzorg	De inkomsten en uitgaven op het beleidsveld Zorg zijn nog niet in evenwicht. Dit komt omdat gemeenten nog actief zijn met het ontwikkelen en uitvoeren van de transformatie van de zorg, nog in afwachting zijn van de hervormingsagenda Jeugd en de doorontwikkeling beschermd wonen en maatschappelijke opvang nog afwachten. Naast de dotatie vanuit de extra middelen jeugdzorg (2021 - 2025) worden de voordelen van het beleidsveld Zorg tijdelijk toegevoegd aan deze reserve, zodat extra maatregelen en (mogelijke) tekorten op het beleidsveld Zorg verrekend kunnen worden met deze reserve.	Dekking	2026	Niet van toepassing
BR Jeugdfonds	Om het integraal Jeugdbeleid de komende jaren een impuls te geven worden de extra Jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld Zorg ingezet worden (€ 6,59 miljoen in 2022, € 1 miljoen in de jaren 2023, 2024 en 2025), gedoteerd aan deze bestemmingsreserve. Het jeugdbeleid en daarmee de inzet van het jeugdfonds wordt stadsbreed en in samenhang met Arnhem Oost bezien. Extra inzet op Jeugd kan incidenteel gedekt worden uit deze reserve. Een eventueel overschot aan middelen in het jeugdfonds kan overgeheveld worden naar de BR WMO en Jeugdzorg.	Dekking	2026	Niet van toepassing
BR Burgerinitiatieven Sociaal Domein	Het stimuleren en organiseren van activiteiten om de betrokkenheid en invloed van inwoners en/of organisaties op hun wijk/buurt in Arnhem te vergroten.	Dekking	2024	Niet van toepassing
BR Inburgering, integratie en asiel	Deze reserve is primair bestemd voor de voorbereidende taken op de nieuwe wet Inburgering die in 2022 ingaat en voor de doelen in het actieplan nieuwkomers. Met de nieuwe wet komen structurele middelen over en de reserve zal beschikbaar blijven tot één jaar na de invoering van de wet.	Dekking	2023	Niet van toepassing
BR Beschermd en Weerbaar	Arnhem ontvangt als centrumgemeente voor de regio's Arnhem en Achterhoek (tezamen 19 regiogemeenten) via de decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang van het Rijk jaarlijks middelen ten behoeve van de bestrijding van huiselijk geweld en seksueel geweld, de uitvoering van de vrouwenopvang, en voor de uitvoering van de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Het betreft hier wettelijke taken die zijn vastgelegd in het Rijksprogramma Geweld in afhankelijkheidsrelaties (GIA) en Geweld hoort nergens thuis (GHNT). De bestemmingsreserve dient om deze (regionale) middelen beschikbaar te houden voor de doelen en activiteiten die daarvoor zijn vastgelegd in de Regiovisie Samen Veilig 2019 - 2022 (aanpak Huiselijk Geweld en Kindermishandeling in de regio Arnhem en Achterhoek). Voor- en nadelige jaarrekeningresultaten op het regionale budget worden verrekend met de bestemmingsreserve.	Egalisatie	Niet van toepassing	5.000.000
BR Klimaat en Energie	De BR klimaat en energie is een egalisatiereserve, bedoeld om fluctuaties in de uitgaves die de veranderopgave klimaat en energie met zich meebrengt op te vangen. Het zorgt op deze manier voor dekking, van in de toekomst voorziene en noodzakelijke grote uitgaven, om de doelen van het NemiA programma te kunnen realiseren.	Egalisatie	Niet van toepassing	3.000.000
BR Duurzaamheidsleningen	Ter dekking van de jaarlijkse beheerskosten en soms ook rentelasten van de duurzaamheidslening en Toekomstbestendigwonen lening (TWL) binnen de gemeente Arnhem. Deze leningen worden verstrekt voor maatregelen op het gebied van energiebesparing en duurzame opwek bij particuliere woningen en de TWL kan ook aanvullend gebruikt worden voor het levensloop bestendig maken van de woning.	Dekking	Ultimo 2065	Niet van toepassing
BR Revolverendfonds (Duurzaam)	Uit deze Revolverend Fonds reserve worden duurzaamheidsleningen verstrekt volgens de bredere regeling Toekomst bestendig wonen lening. De leningen worden ten laste gebracht van de reserve en de aflossingen vloeien weer terug.	Egalisatie	Niet van toepassing	3.000.000
BR Duurzaam Arnhem	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund. Voor deze reserve gelden aparte kaders zoals vastgesteld in de raadsvergadering van 15 mei 2019.	Dekking	2022	Niet van toepassing
BR Omgevingslawaai	De gemeente Arnhem heeft deze middelen van het ministerie van Infrastructuur & Milieu (I&M) ontvangen en ze worden ingezet voor maatregelen om het omgevingslawaai terug te dringen, zoals door geluidarm asfalt op de hoofdinvalswegen van Arnhem (zoals Velperweg en Huissensestraat), investeringen in geluidsschermen langs het spoor en andere bronmaatregelen.	Dekking	2025	Niet van toepassing

Naam	Doel	Type	Looptijd Bij egalisatie: n.v.t.	Plafond Bij dekking n.v.t.
BR Vastgoed	Deze egalisatiereserve dient om de kosten van onderhoud van het gemeentelijke vastgoed te egaliseren en om daarmee schommelingen in de jaarlijkse begroting tegen te gaan. De hoogte van deze reserve is gebaseerd op het 40-jarige Meerjarige OnderhoudsPlan (MJOP).	Egalisatie	Niet van toepassing	10.000.000
BR Grondexploitatie	Deze reserve heeft tot doel risico's in de grondexploitatie op te vangen. De gewenste en tevens maximale omvang wordt bepaald op basis van het benodigde weerstandsvermogen van het grondbedrijf. Het jaarresultaat van het grondbedrijf wordt aan deze reserve toegevoegd (totdat de maximale omvang is bereikt), dan wel onttrokken. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.	Uitzondering	Uitzondering: Onbeperkt	Afhankelijk van het gewenste weerstands-vermogen
BR Voorstudies	Deze reserve is bedoeld om fluctuaties op te vangen in de uitgaven van voorstudies voor potentiële grondexploitatieprojecten. Op het moment dat een grondexploitatie wordt vastgesteld, worden deze voorstudie-kosten ten laste van het desbetreffende project gebracht en vloeit de bijdrage die vanuit deze reserve is gedaan weer terug in de reserve. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.	Uitzondering	Uitzondering: Onbeperkt	500.000
BR Strategische Posities	Deze reserve dient ter dekking van mogelijke exploitatietekorten op het beheren en onderhouden van strategisch vastgoed (vooruitlopend op beslissingen om te gaan ontwikkelen) en tevens voor het opvangen van waardeverminderingen van het strategisch vastgoed door hertaxatie of bij eventuele verkoop. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.	Uitzondering	Uitzondering: Onbeperkt	1.500.000
BR Zuidelijke Binnenstad	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie t.b.v. de financiering van ruimtelijke plannen in de zuidelijke binnenstad.	Dekking	2024	Niet van toepassing
BR Risicobeheer Arnhem Centraal	Deze bestemmingsreserve heeft een dekkingsfunctie voor kosten en andere onverwachte ontwikkeling binnen het project Arnhem Centraal. Daar onder vallen de transferhal, het ondergronds afval transport systeem en de grondexploitatie. Als alle projectonderdelen zijn afgerond kan deze bestemmingsreserve worden opgeheven.	Dekking	2022	Niet van toepassing
BR Groenfonds	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor het bomenbeleid, en voor andere groene investeringen in gebieden die dringend aan een impuls toe zijn. Opbrengsten uit herplantplicht voor bomen waarbij herplant ter plekke niet mogelijk of wenselijk is, worden toegevoegd aan deze reserve.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.500.000
BR Volkshuisvesting	Deze reserve is bestemd om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor de inspanningen die bijdragen aan het behalen van de doelen op gebied van wonen. Deze doelen zijn vastgelegd in woonprincipes en in het volkshuisvestelijk kader.	Egalisatie	Niet van toepassing	3.000.000
BR Startersleningen	De gemeente heeft leningen verstrekt aan starters op de woningmarkt. Deze reserve dekt de jaarlijkse beheerkosten en rentelasten van de lopende startersleningen.	Dekking	2040	Niet van toepassing
BR Burgerparticipatie	Dekking van de afspraken uit het addendum op het coalitieakkoord - Uitbreiding van de griffie met een communicatiemedewerker (2021-2022) - Verlenging bewonersondersteuning (2022) - pilot digitaal wijkpanel (2021)	Dekking	2022	Niet van toepassing
BR Wijkfondsen	In uitzondering op reguliere begrotingsuitgangspunten is budgetoverheveling voor de wijkfondsen naar een volgend jaar toegestaan. Jaarlijks wordt het surplus of tekort op wijkfondsen gestort respectievelijk onttrokken aan de reserve.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.000.000

Begroting 2022

Begroting 2022

Gemeente Arnhem

Ontwerp Begroting 2022

Inhoudsopgave

Deel 1 Hoofdlijnen van beleid en financieel kader ... 1
Hoofdlijnen van beleid ... 2
Ontwikkelingen in het financieel kader ... 4
Leeswijzer ... 17

Deel 2 Beleidsbegroting ... 20
Wijkprogramma's ... 21
Wijken Algemeen ... 22
Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek ... 26
Noordwest ... 32
Noordoost ... 37
Presikhaaf ... 44
Malburgen ... 49
Schuytgraaf/Elderveld ... 53
De Laar/Elden ... 58
Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg ... 62

Stedelijke programma's ... 67
Bestuur, dienstverlening en financiën ... 68
Veiligheid ... 75
Bereikbaarheid ... 81
Economie ... 87
Onderwijs ... 95
Cultuur ... 99
Participatie en armoedebestrijding ... 106
Zorg ... 120
Welzijn en inclusie ... 131
Gezondheid en sport ... 138
Klimaat en energie ... 143
Ruimtelijke ontwikkeling ... 150
Wonen en leefomgeving ... 156

Paragrafen ... 169
Lokale heffingen ... 170
Risicomanagement en weerstandsvermogen ... 177
Onderhoud kapitaalgoederen ... 195
Financiering ... 211
Bedrijfsvoering ... 216
Verbonden partijen ... 223
Grondbeleid ... 239
Investeringen ... 243
Subsidies ... 250
Overig programmaplan ... 256

Deel 3 Financiële begroting ... 257
Overzicht van baten en lasten per programma ... 258
Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten ... 264
Geprognosticeerde balans 2022-2025 ... 268
Reserves en voorzieningen ... 269
EMU-saldo 2022 ... 276
Overzicht geraamde lasten en baten per taakveld ... 278
Overzicht taakvelden per programma (lasten) ... 284
Overzicht taakvelden per programma (baten) ... 288
Mutaties circulaires ... 292

Bijlagen ... 294
Normenkader ... 295
Overzicht onderdelen stad/wijk ... 297
Afkortingenlijst ... 299
Begrippenlijst ... 302

Deel 1 Hoofdlijnen van beleid en financieel kader

Deel 1 bestaat uit:

1. Bestuurlijke hoofdlijnen van beleid
2. Ontwikkelingen in het financieel kader
3. Leeswijzer

Hoofdlijnen van beleid

We hebben mooie en goede dingen bereikt voor Arnhem. Dat is overal in de stad zichtbaar. Door de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis hebben we eraan bijgedragen dat Arnhem sterker uit de crisis komt. We hebben de bouw van woningen versneld en we zijn gestart met een grootschalige stadsvernieuwing: de Arnhem Oost Aanpak. We helpen meer Arnhemmers aan werk, ook degenen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Steeds minder Arnhemmers zijn afhankelijk van de bijstand en we kunnen steeds meer mensen helpen met het oplossen van hun schulden. Overal in de stad worden steeds meer maatregelen voor klimaatadaptatie zichtbaar. Diverse plannen gaan van de tekentafel naar uitvoering, zoals de Blauwe Golven en Coehoorn.

We staan er ook financieel goed voor, onze financiële positie is verbeterd. Zonder dat we de lasten hebben verhoogd. De kosten in de zorg hebben we beteugeld. Alle seinen staan op groen om nieuwe stappen te zetten. Nieuwe ontwikkelingen in te zetten. Waar alle Arnhemmers van kunnen profiteren. Dat doen we op alle fronten.

Met een nieuwe visie op het sociaal domein bieden we alle Arnhemmers dezelfde kansen op persoonlijke ontwikkeling. Alle Arnhemmers hebben voldoende inkomen, een goede woning een veilige en gezonde leefomgeving en een gezonde leefstijl. En alle Arnhemmers kunnen in veiligheid en vrijheid leven. Deze visie vindt zijn weg naar de diverse beleid- en uitvoeringsplannen. Bijvoorbeeld dat we ernaar streven dat daklozen uiteindelijk een passende woonplek krijgen en niet alleen maar zijn aangewezen op maatschappelijke opvang. Dat we bij jeugdzorg blijven sturen op preventie en vroegtijdige inzet, waardoor uiteindelijk minder specialistische zorg nodig is. En dat we Arnhemse scholen helpen hun leerlingen les te geven in goede en frisse gebouwen

We gaan onverkort verder met het bouwen van nieuwe woningen in alle segmenten. Waar mogelijk versnellen we en bouwen we meer woningen dan aanvankelijk de bedoeling was. Zoals recent met de plannen voor de Nijmeegseweg, Whemedreef en Malburgen-West. Het gaat niet om bouwen alleen. We kiezen voor een grootschalige samenhangende aanpak van stadsvernieuwing, waarbij de woningbouwplannen en de verduurzamingsopgave hand in hand gaan om de leefbaarheid van de wijken en de kwaliteit van leven van onze inwoners te verbeteren: de Arnhem-Oost aanpak. Daarbij pakken we woningen bouwen, de leefomgeving verbeteren en de sociale problematiek integraal aan.

We gaan verder aan de slag met het renoveren en verduurzamen van woningen van particuliere woningeigenaren met de laagste energielabels. Veel inwoners hebben zelf nauwelijks geld hebben om hun woning te verbeteren. Daarom vragen we een bijdrage van ruim € 25 miljoen aan bij het Rijk om daarmee met provincie, gemeente en inwoners zelf voor meer dan € 47 miljoen te kunnen investeren in de wijken. Daar waar particuliere woningen worden opgeknapt, is het de bedoeling dat ook corporaties kijken of zij hun woningen kunnen renoveren en duurzamer kunnen maken.

Groen in de stad wordt steeds belangrijker. In de vele parken die Arnhem rijk is, maar vooral ook in de wijken en in het centrum. Een gezonde leefomgeving kan niet zonder een goede groene openbare ruimte. Dus gaan we aan de slag voor meer plekken voor buitensport, parken geschikt maken voor meer bezoekers en meer groen in de wijken. Dat is ook broodnodig om voorbereid te zijn op de veranderingen van het klimaat. Zodat we minder last hebben van hevige regenval en er meer koelteplekken zijn. Investeren in een groene stedelijke omgeving draagt zo bij aan klimaatadaptatie en biodiversiteit, maar ook aan een gezonde leefomgeving voor onze inwoners.

We gaan verder met het verbeteren van de bereikbaarheid van de stad. Dat doen we bijvoorbeeld met de fietsagenda, maar ook met betere parkeerfaciliteiten, zoals de Rozetgarage en de Blauwe Golven. We gaan verder met investeren in de economische kracht van de stad, met het thema 'duurzaamheid en energie' als belangrijk vlaggenschip. Met de uitvoering van onze economische agenda, die inzet op circulaire economie en waterstof. We ondersteunen innovatieve initiatieven als IPKW en Connectr. We gaan verder met 'van bedrijven weten', waardoor we naast inwoners ook bedrijven beter kunnen ondersteunen.

Daarnaast blijven we Arnhem als sportstad op de kaart zetten. We willen gaststad zijn voor internationale sportevenementen, zoals het WK Volleybal in 2022. Dat levert extra internationale aandacht op, trekt extra toeristen naar de stad en verleidt Arnhemmers om zelf ook te gaan sporten. We blijven investeren in cultuur, mede met tijdelijke coronamiddelen van het Rijk. Want ook een rijk cultureel aanbod maakt ons als stad aantrekkelijk voor inwoners en toeristen, en de vestiging van bedrijven. We stimuleren culturele instellingen om meer mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur. Om zoveel mogelijk mensen te laten meedoen. Cultuur is er immers voor iedereen.

Bij al onze inspanningen krijgt burgerparticipatie een steeds grotere rol. Bewoners krijgen en nemen steeds vaker de gelegenheid om mee te denken over plannen van de gemeente. En terecht, want de gemeente is er immers voor zijn inwoners. De afgelopen jaren zijn inwoners bijvoorbeeld betrokken geweest bij het opstellen van het bomenplan, het referendum over diftar, bij diverse woningbouwplannen, bij de wijkgerichte energietransitie en bij de ontwikkeling van de omgevingsvisie. Daar gaan we verder mee. Zo zijn we inmiddels begonnen om samen met de wijkbewoners voor alle wijken een groenvisie op te stellen. Bij de uitvoering van het jeugdbeleid betrekken we Arnhemse kinderen, jongeren, ouders en samenwerkingspartners. En bij nieuwe woningbouwplannen blijven we onze inwoners betrekken.

Nu de gemeenteraad naar aanleiding van de uitkomsten van het referendum heeft besloten te stoppen met Diftar, gaan we op zoek naar andere manieren om de stroom restafval te verminderen. Dat blijft het doel, ook met een ander afvalsysteem. Intussen zijn de ondergrondse containers van het slot en wordt de stad steeds schoner. Ook is de milieukar ingevoerd, waar Arnhemmers klein grofvuil kunnen inleveren.

De gemeente is er voor alle Arnhemmers. Daarom werken we aan een diverse en inclusieve stad: een stad waarin iedereen zichzelf mag en kan zijn en niemand uitgesloten wordt. Daarin moeten wij zelf het goede voorbeeld geven. We zijn al hard op weg om onze gemeentelijke organisatie inclusiever te maken. We zijn goed op weg. Mede dankzij de inzet van een Verandermanager Diversiteit en Inclusie wordt de samenstelling van onze organisatie steeds meer een afspiegeling van onze stad. We zijn ambitieus en dat moet ook: dit willen we binnen vijf jaar realiseren.

We hebben veel bereikt. En we hebben nog veel te doen. Arnhem ís mooier, duurzamer en economisch sterker. Steeds meer mensen kunnen meedoen. En we zijn er nog niet. Het kan altijd beter. Dat laten we onder meer zien in deze begroting. Maar we gaan dat vooral laten zien in de stad. Zichtbaar en voelbaar voor onze inwoners. We doen het voor hen.

Ontwikkelingen in het financieel kader

Hoofdlijnen financiën

De Begroting 2021 werd sterk gekleurd door de coronacrisis. De Begroting 2022 laat een herstel van de financiële positie zien. Net zoals de stad herstelt van de coronacrisis. We zijn er nog niet. Daarom wordt het werk van de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis doorgezet. Met het snelle optreden na het uitbreken van de coronacrisis hebben we de gemeentelijke financiën in de greep kunnen houden en toch kunnen investeren in de stad. Bijvoorbeeld door met de periodieke impactanalyse de gevolgen van de crisis in kaart te brengen, maar ook door dankbaar gebruik te maken van de steunpakketten die het Rijk ter beschikking stelt en heeft gesteld.

De investeringen worden in de Begroting 2022 doorgezet. Belangrijke keuzes zijn al in de Perspectiefnota 2022-2025 gemaakt met onder andere de Arnhem Oost aanpak. In deze begroting werken we de kaders van de Perspectiefnota uit en geven we invulling aan diverse moties en amendementen. Daarnaast stellen we de begroting bij op basis van de actuele informatie van het Rijk met niet alleen de meicirculaire van het gemeentefonds, maar ook de toezegging met betrekking tot de extra middelen voor de jeugdzorg. Binnen de kaders die door onze toezichthouder, de provincie, zijn gegeven nemen we deze extra middelen waarover nog geen formeel besluit is genomen, wel op in de begroting om op die manier de tekorten die de laatste jaren op jeugdzorg zijn ontstaan zo goed mogelijk op te lossen.

In deze begroting brengen we de weerbaarheid weer op peil. Met een begroting in evenwicht, waarvan de weerstandsfactor de komende jaren niet onder de 1,3 zakt en in het laatste jaar groeit naar 1,5, is deze begroting een goed fundament om in de volgende coalitieperiode op verder te bouwen.

Reëel en structureel sluitende begroting

In onderstaande tabel is samengevat weergegeven hoe de Begroting 2022 zich ontwikkelt ten opzichte van de vorige begroting. Verder in dit hoofdstuk volgt de toelichting op de wijzigingen die zich na de Perspectiefnota hebben voorgedaan.

Financieel beeld 2022-2025	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Uitgangspositie Begroting 2021	0	0	0	0
Gemeentefonds en overige rijksontwikkelingen	28.746	21.424	19.514	20.645
Beleidsontwikkelingen				
Meedoen in een socialer Arnhem	-13.682	-4.240	-2.996	-5.515
Wonen in een duurzamer Arnhem	-5.097	-4.137	-4.953	-4.816
Genieten van een nog mooier Arnhem	-550	-435	-435	-435
Open en verantwoord besturen	-2.407	-807	-33	-1.694
Impact corona				
Jaarlijkse bijstellingen	-13.236	-13.314	-11.880	-11.271
Toevoeging (-) of onttrekking (+) aan de algemene reserve cf Begroting 2022	6.225	1.508	783	3.086
Totaal Financieel beeld	**0**	**0**	**0**	**0**

Hieruit blijkt dat deze Begroting 2022 in alle jaren leidt tot een onttrekking aan de algemene reserve. Ten opzichte van de Begroting 2021 wordt vanaf 2025 per saldo structureel € 3,1 miljoen minder aan de algemene reserve toegevoegd. Als gevolg van besluitvorming uit eerdere jaren zijn echter reeds meerjarige onttrekkingen en dotaties aan de algemene reserve begroot. Na verwerking van de hierboven gepresenteerde wijzigingen voegen we vanaf 2025 nog jaarlijks structureel € 1,9 miljoen toe aan de algemene reserve. In de onderstaande tabel zijn de totale toevoegingen en onttrekkingen aan de algemene reserve na verwerking van het meerjarenbeeld opgenomen. Hierin zitten dus ook de toevoegingen en onttrekkingen die in eerdere begrotingen zijn vastgesteld.

Totale mutatie algemene reserve Begroting 2022 inclusief eerdere aanpassingen	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000				
Onttrekking	22.139	16.324	14.642	15.839
Toevoeging	14.419	14.039	18.506	17.724
Mutatie	**-7.720**	**-2.285**	**3.864**	**1.885**

In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen is te lezen dat de weerstandsfactor oploopt tot 1,5. De coronacrisis heeft, zeker op de middellange termijn, wel een aanzienlijke invloed op de begroting. Dankzij het ruimhartige compensatiebeleid van het Rijk en het spoedige economische herstel, herstelt de weerbaarheid van de Arnhemse begroting zich ten opzichte van vorig jaar. De groei van de bestemmingsreserve solvabiliteit zorgt daarnaast voor een nog robuustere financiële positie.

Naast een reëel sluitende begroting, moet de begroting ook structureel sluitend zijn. Dit is het geval wanneer de structurele lasten, dus de lasten die langjarig doorlopen, voor 2022 volledig worden gedekt door structurele baten of aannemelijk is gemaakt dat dit structurele evenwicht in latere jaren (uiterlijk 2025) bereikt wordt.
In 2022 is er sprake van een structureel tekort in deze begroting, 2023 is in evenwicht en vanaf 2024 ontstaat er structurele begrotingsruimte in de begroting die oploopt tot 5%. Daarmee is er dus een structureel evenwicht. De begroting 2021 is reëel in evenwicht, omdat de opgenomen bedragen voor de komende jaren volledig, realistisch en haalbaar zijn. De in de begroting opgenomen maatregelen zijn aannemelijk hard of voorzien van dekking uit een bestemmingsreserve.

Gemeentefonds

In deze begroting is de raming van het gemeentefonds bijgesteld op basis van de meicirculaire 2021. In de Perspectiefnota zijn reeds de september- en decembercirculaire 2020 verwerkt. Ten opzichte van de Begroting 2021 stijgt de gemeentefondsuitkering over alle jaren. Een groot deel daarvan betreft de nominale indexatie van de gemeentefondsuitkering en deze is reeds verwerkt in de Perspectiefnota. Als gevolg van de coronacrisis is het accres over 2020 en 2021 bevroren, maar vanaf 2022 wordt het accres geactualiseerd op basis van de bestaande normeringssystematiek. Het accres laat in de meicirculaire vanaf 2022 een daling zien. De daling vanaf 2022 wordt verklaard doordat de lonen en prijzen minder hard stijgen dan in de vorige circulaire was verwacht. Ook andere uitgaven bij het Rijk stijgen minder hard (lagere rentelasten en EU-afdrachten). Hierdoor stijgen de uitgaven van het Rijk minder hard en dat werkt als gevolg van de trap-op-trap-af systematiek door in de algemene uitkering van gemeenten. Aan de andere kant zijn de volumina van de verdeelmaatstaven (zoals bijvoorbeeld het aantal inwoners en bijstandsontvangers) landelijk geactualiseerd. Dit heeft een positief effect op de hoogte van de algemene uitkering.

Op 3 juni is besloten door het Kabinet dat gemeenten in 2022 voor jeugdzorg € 1,314 miljard extra zullen ontvangen. Voor Arnhem betekent dit een bijdrage in het gemeentefonds van € 16,6 miljoen. Dit wordt pas in de septembercirculaire 2021 verwerkt, maar is omwille van de forse impact op de Begroting 2022 alvast in de raming van de budgetten verwerkt. Over de structurele toekenning van de middelen voor jeugd vanaf 2023 zijn in juli afspraken gemaakt. De provinciaal toezichthouders hebben onderling afgesproken dat gemeenten in hun meerjarenbegroting 75% van de bedragen die de Arbitragecommissie heeft berekend, zouden mogen opnemen. In deze Begroting 2022 is de eerder opgenomen stelpost van € 3,9 miljoen om die reden verhoogd tot het afgesproken niveau. In programma S07 Zorg en verderop in dit hoofdstuk wordt nader toegelicht op welke wijze de extra middelen voor jeugdzorg zullen worden ingezet. De overige aanpassingen in het gemeentefonds die leiden tot aanpassingen in de lasten zijn toegelicht in deel 3 (Financiële begroting).

Gemeentefonds en overige rijksontwikkelingen	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000				
Ontwikkelingen gemeentefonds sept.- en dec.circulaire	10.749	11.894	13.085	16.422
Doorgegeven mutaties decentralisatie-uitkeringen sept.- en dec.circulaire	-1.991	-1.991	-1.991	-1.962
Gemeentefonds totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*8.758*	*9.903*	*11.094*	*14.460*
Ontwikkelingen gemeentefonds meicirculaire	4.453	2.703	458	-752
Doorgegeven mutaties decentralisatie-uitkeringen meicirculaire	-1.065	-1.050	-1.063	-1.076
Extra middelen Jeugdzorg	16.600	9.869	9.026	8.013
Gemeentefonds totaal aanvullend op Perspectiefnota	*19.988*	*11.521*	*8.421*	*6.185*
Totaal ontwikkelingen gemeentefonds	**28.746**	**21.424**	**19.514**	**20.645**

Herverdeling gemeentefonds
Begin juli 2021 is het nieuwe verdeelvoorstel voor herijking van het gemeentefonds gepubliceerd. De Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) verwacht eind september of begin oktober zijn advies over de herverdeling van het gemeentefonds uit te brengen. Besluitvorming over de invoering van de nieuwe verdeling (per 2023) is aan het nieuwe Kabinet. Begin juni is daarnaast een advies van de ROB gepubliceerd over de toekomst van de normeringssystematiek (het accres). Ook dit is aan het nieuwe Kabinet om daarin een besluit te nemen.
Voor het nieuwe verdeelmodel van de algemene uitkering verwachten we een voordeel (met de kennis van nu structureel ruim € 7 miljoen), maar voor het nieuwe verdeelmodel Beschermd Wonen verwachten we een nadeel. In de risicoparagraaf is een risico van € 15 miljoen opgenomen voor de effecten van het verdeelmodel Beschermd Wonen. Daarnaast kan het verwachte nadeel op Beschermd Wonen deels opgevangen worden met het te verwachten voordeel op de algemene uitkering. Beide modellen worden vanaf 2023 stapsgewijs ingevoerd.

Financiële koers van de beleidsontwikkelingen

De financiële koers is in dit hoofdstuk in vier onderwerpen samengevat:

- Meedoen in een socialer Arnhem: Wmo & jeugdzorg, werk & inkomen, armoede & schulden en onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang
- Wonen in een duurzamer Arnhem: wonen, ruimtelijke ontwikkeling, grondbeleid, openbare ruimte en klimaat & energie
- Genieten van een nog mooier Arnhem: cultuur, bruisende binnenstad en veiligheid
- Open en verantwoord besturen: samenwerking met burgers en organisaties, bedrijfsvoering en concernfinanciën

In onderstaande tabel wordt duidelijk wat de mutaties zijn op deze onderwerpen ten opzichte van de vorige begroting:

Beleidsontwikkelingen	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000				
Meedoen in een socialer Arnhem	-13.682	-4.240	-2.996	-5.515
Wonen in een duurzamer Arnhem	-5.097	-4.137	-4.953	-4.816
Genieten van een nog mooier Arnhem	-550	-435	-435	-435
Open en verantwoord besturen	-2.407	-807	-33	-1.694
Totaal beleidsontwikkelingen	**-21.736**	**-9.618**	**-8.418**	**-12.459**

In de volgende paragrafen worden per onderwerp de financiële ontwikkelingen ten opzichte van de vorige begroting weergegeven. Daarbij zijn in elke tabel telkens eerst de ontwikkelingen zoals vermeld in de Perspectiefnota benoemd en worden daaronder de ontwikkelingen die zich na de Perspectiefnota hebben voorgedaan. De ontwikkelingen na de Perspectiefnota worden in de paragrafen toegelicht.

Meedoen in een socialer Arnhem

Ontwikkelingen Meedoen in een socialer Arnhem	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000				
Wmo en jeugdzorg				
Wijziging woonplaatsbeginsel jeugd	-2.100	-2.100	-2.100	-2.100
Wijziging woonplaatsbeginsel jeugd dekking vanuit GF	2.100	2.100	2.100	2.100
Nieuw preventief beleid en investeringen t.b.v. invoer taskforce maatregelen jeugd	99			
Wmo en jeugd totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*99*	*0*	*0*	*0*
Inzet extra middelen jeugd		-4.722	-4.608	-5.608
Reservering extra middelen jeugd	-16.600	-1.000	-1.000	-1.000
Actualisatie WMO middelen	1.200	1.700	2.200	1.700
Wmo en jeugd totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-15.400*	*-4.022*	*-3.408*	*-4.908*
Werk en inkomen				
BUIG actualisatie	5.800	4.900	3.900	3.900
Werk: Herstelagenda en landelijke middelen	-875	-1.125		
Werk en inkomen totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*4.925*	*3.775*	*3.900*	*3.900*
WSW Actualisatie	316	570	797	2.306
Vrijval WSW ten behoeve van beschut werk		-570	-797	-2.306
Dividend Scalabor	-690	-690	-690	-690
Werk en inkomen totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-374*	*-690*	*-690*	*-690*
Armoede en schulden				
Armoede- Bijzondere Bijstand < 21 jaar	-231	-231	-231	-231
Wetswijziging WGS tav Vroeg erop af	-207	-207	-207	-207
Perspectief voor gezinnen met kinderen in armoede (21A33)	-81	-81	-81	-81
Armoede en schulden totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-438*	*-438*	*-438*	*-438*
Onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang				
Addendum coalitieakkoord: Burgerkracht	-175	-175	-175	
Onttrekking BR Burgerinitiatieven Sociaal domein	175	175	175	
Opschorten bezuiniging sociale basis (herijking welzijnsopgave)	-350	-350		
Integraal plan voor aanpak racisme, veiligheid en acceptatie LHBTIQ+ en vrouwenemancipatie	-200	-200	-36	-36
Arnhemse standaard toegankelijkheid openbare ruimte	-100			
Suïcidepreventie		-40	-40	-40
Huisvesting maatschappelijke initatieven	-80	-80	-80	-80
Vluchtelingen en statushouders Pilot Shelter City	-35	-35		
Veiligheid: Aanpak mensenhandel	-175	-175	-175	-175
Veiligheid: Datagedreven werken voor de aanpak van criminaliteit en onveiligheid	-150	-150	-150	-150
Veiligheid: Strategische advisering programma Veiligheid	-120	-120	-120	-120
VGGM: Verdeling kosten kazerne Ede	-400	-400	-400	-400
Sport: exploitatie Bethanienstraat en de Opmaat	-83	-83	-83	-83
Sport: Middachtensingel		-88	-88	-88
Investeringen in scholen en sport	-121	-513	-607	-1.026
Onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-1.814*	*-2.234*	*-1.779*	*-2.198*

VGGM Functiewaardering (motie 21m52g)	-350	-350	-350	-350
Onderwijshuisvesting				-600
Beheer MFC's	-150	-100	-50	-50
Ventilatie basisscholen (21A41)	-100	-100	-100	-100
Onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-600*	*-550*	*-500*	*-1.100*
Totaal ontwikkelingen meedoen in een socialer Arnhem	**-13.682**	**-4.240**	**-2.996**	**-5.515**

Wmo en jeugdzorg
Op 3 juni is door het kabinet besloten dat gemeenten voor jeugdzorg € 1,314 miljard extra (bovenop de reeds toegekende € 300 miljoen) voor 2022 zullen ontvangen. Arnhem ontvangt hiervan in 2022 een bedrag van circa € 16,6 miljoen. Dit zal in de septembercirculaire 2021 worden toegekend. Daarnaast mag er ook rekening gehouden worden dat een volgend kabinet drie kwart van het structurele tekort zal dekken waarmee ruimte ontstaat om extra uitgaven te ramen. In deze begroting wordt van de € 16,6 miljoen aan extra middelen in 2022 € 10,0 miljoen toegevoegd aan de reserve Wmo & Jeugdzorg. De extra Jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld Zorg ingezet worden (€ 6,6 miljoen in 2022, € 1,0 miljoen in de jaren 2023, 2024 en 2025) worden gedoteerd aan de nieuwe bestemmingsreserve Jeugdfonds. Het jeugdbeleid en daarmee de inzet van het jeugdfonds wordt stadsbreed en in samenhang met Arnhem Oost bezien. Extra inzet op Jeugd kan incidenteel gedekt worden uit deze reserve. Een eventueel overschot aan middelen in het jeugdfonds kan overgeheveld worden naar de BR WMO en Jeugdzorg.

Van de structurele compensatie wordt in 2023 € 4,7 miljoen ingezet voor onder andere de dekking van het bestaande tekort op de Jeugdzorg conform de raadsbrief van 15 juni 2021 en de besparingen op begeleiding door de sociale wijkteams voor € 1,0 miljoen structureel en de transformatie verblijfszorg voor € 0,8 miljoen structureel terug te draaien. Door deze extra middelen voor jeugdzorg kan daarnaast een overschot dat ontstaat bij de Wmo middelen van structureel € 1,7 miljoen vrijvallen.

Werk en inkomen
Sinds de Perspectiefnota is de WSW-raming geactualiseerd. Er stromen geen nieuwe WSW-ers meer in. De kosten voor de huidige groep SW-medewerkers lopen nog jarenlang door, deze zijn niet beïnvloedbaar. De Rijksbijdrage is niet dekkend voor deze kosten. De meerjarige financiële consequenties van deze rijkskorting zijn gedekt in de begroting. Voor de zomer heeft de MGR de meerjarenbegroting 2022-2025 aan de raad ter zienswijze voorgelegd. Daarnaast is in de meicirculaire de aangepaste rijksbijdrage voor WSW bekend gemaakt. Het voordeel voor 2022 van € 316.000 valt vrij. Het overig budget blijft ingezet worden voor beschut werk voor WSW-ers en inwoners die niet meer in de WSW kunnen instromen, maar wel recht hebben op beschut werk.

In de begroting was vanaf 2022 structureel rekening gehouden met een dividenduitkering van Scalabor van jaarlijks € 690.000. De toekomstige financiële ontwikkeling van Scalabor is echter op dit moment onzeker, waardoor we niet uit kunnen gaan van een jaarlijkse dividenduitkering van deze hoogte. Daarom wordt deze dividendverwachting voor nu uit de begroting gehaald.

Armoede en schulden
Bij de behandeling van de Perspectiefnota is op 30 juni 2021 amendement 21A33 'Perspectief voor gezinnen met kinderen in armoede' aangenomen en verwerkt in deze begroting. Aanvullend op de Perspectiefnota worden in deze begroting geen mutaties voor armoede en schulden voorgesteld.

Onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang
Motie 21m52g roept het college op om te investeren in preventie en publieke gezondheid en daartoe onder andere de VGGM een inschatting te laten maken van de financiële effecten van de functiewaardering van haar personeel. Voor de Arnhemse bijdrage wordt het effect hiervan ingeschat op structureel € 350.000.

Om toekomstige investeringen in onderwijshuisvesting mogelijk te maken, wordt vooruitlopend op de vaststelling van een nieuw integraal huisvestingsplan voortgezet onderwijs een structurele stelpost van € 600.000 vanaf 2025 opgenomen in de begroting ter dekking van verwachte kapitaallasten. In de komende periode zal op basis van een analyse van de huidige en toekomstige situatie rondom het aantal leerlingen, trends en ontwikkelingen, opgaven, kwaliteit van de gebouwen en toekomst van het onderwijs een plan worden opgesteld. Inschatting is dat

de benodigde investeringen in onderwijshuisvesting vanaf 2024 in elk geval tot € 600.000 aan kapitaallasten leiden vanaf 2025.

De MFC's worden in de avonduren en tijdens de weekenden veelal gebruikt voor diverse activiteiten die zijn ontstaan uit bewonersinitiatieven. Hierbij kan worden gedacht aan samenkomsten van bewoners, taal-, dans-muzieklessen, vergaderingen, biljarten, etc. Daarvoor is het noodzakelijk dat het beheer van de MFC's ook gedurende die tijden goed op orde is, zodat wordt voldaan aan wettelijke verplichtingen en gebruiksvoorwaarden vanuit de afgegeven vergunning. Op korte termijn wordt daarvoor gebruik gemaakt van professionele en flexibel inzetbare menskracht voor toezicht en beheer. Omdat het hier gaat om gebruik van de MFC's door bewoners en andere niet-professioneel gebruik, kunnen de kosten hiervan niet of onvoldoende bij hen in rekening worden gebracht. Dit 'sociaal beheer' zal samen met de wijken (teams Leefomgeving) worden uitgewerkt om op termijn, bijvoorbeeld met inzet van vrijwilligers en in samenhang met de doorontwikkeling van de buurthuizen, dit knelpunt structureel op te lossen.

Bij de behandeling van de gemeentelijke bijdrage SUVIS-regeling is op 21 juli 2021 amendement 21A41 'Meer geld voor ventilatie basisscholen door apart budget voor MFC's' aangenomen. Het structurele budget aan kapitaallasten van deze investering van € 100.000 is in deze begroting opgenomen.

Wonen in een duurzamer Arnhem

Ontwikkelingen Wonen in een duurzamer Arnhem	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Arnhem Oost aanpak	-1.533	-2.000	-2.000	-2.000
Verstedelijkingsopgave	-470	-600		
Uitvoeringskosten motie Voorkom stadsvernieuwing 4.0	-125		-125	
Participatieproces Nemia	-125			
Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen	-45	-59	-77	-91
Buurtconcierges	-200			
Bossen en parken	-200	-200	-200	-200
Woonboten Nieuwe Haven	50	750		
Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten	-50	-50	-50	-50
Investeringen in openbare ruimte	-24	-88	-111	-135
Totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-2.722*	*-2.247*	*-2.563*	*-2.476*
Hogere prijsstijging bouwmaterialen	-350	-40	-40	-40
Nieuwe Haven	-13	-13	-13	-13
Veiligheid en openbare ruimte Nieuwe Haven	-75			
Kostendekkendheid rioolheffing	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
Voorbereidingskosten klimaatadaptatie	-75	-75	-75	-75
Groene metropoolregio Arnhem-Nijmegen	-412	-412	-412	-412
Extra capaciteit bossen en parken	-200	-200	-200	-200
Wonen - opgaven en middelen voor handhaving	-100	-100	-100	-100
Stikstofagenda	-100			
Verstedelijking			-500	-500
Gemeentelijke adviescommissie ruimtelijke kwaliteit	-50	-50	-50	
Totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-2.375*	*-1.890*	*-2.390*	*-2.340*
Totaal ontwikkelingen Wonen in een duurzamer Arnhem	**-5.097**	**-4.137**	**-4.953**	**-4.816**

Hogere prijsstijging bouwmaterialen
Een flink aantal producenten van bouwmaterialen zoals staal, hout en pvc heeft op basis van de verwachtingen van economische malaise door de coronacrisis de productie naar beneden bijgesteld. In de bouw is tot nu echter weinig van de coronacrisis te merken en de vraag naar bouwmaterialen blijft groot. Gevolg is dat de prijzen van bouwmaterialen fors zijn gestegen en dat sommige materialen niet of veel later worden geleverd. Om de gevolgen van de bovenmatige prijsstijgingen van bouwmaterialen te kunnen opvangen, wordt voor 2022 een

buffer van € 350.000 gevormd. Een aantal bouwprojecten die in 2021 worden aanbesteed, wordt al direct beïnvloed. Hierdoor stijgen de kapitaallasten structureel met € 40.000.

Nieuwe Haven
Om de nautische veiligheid van de Nieuwe Haven op orde te maken middels het plaatsen van buispalen is in december 2018 een investeringskrediet van € 200.000 miljoen beschikbaar gesteld. Nu blijkt uit nader technisch onderzoek dat het beschikbaar gestelde investeringskrediet ontoereikend is, dit mede als gevolg van de sterk gestegen staalprijzen en technische complicaties. Een aanvullend investeringskrediet van € 350.000 is benodigd om de nautische veiligheid van de Nieuwe Haven op orde te brengen. De jaarlijkse extra kapitaallasten bedragen vanaf 2022 € 13.000.

Veiligheid en openbare ruimte Nieuwe Haven
Om de veiligheid en openbare ruimte van De Nieuwe Haven te verbeteren wordt in 2022 € 75.000 uitgegeven aan onder andere bebording, groen en verlichting.

Kostendekkendheid rioolheffing
In het Coalitieakkoord 2018-2022 is afgesproken om de heffingen kostendekkend te maken. Voor de rioolheffing werd daarbij uitgegaan van een jaarlijkse groei van 1,5%.

Voor 2022 geldt dat de kosten van beheer en onderhoud van riolering naar verwachting lager uitvallen dan eerder meerjarig geraamd. Aangezien de tarieven maximaal kostendekkend mogen zijn, zou dit lagere opbrengsten tot gevolg hebben. In de toekomst wordt echter een toename verwacht van de vervangingsopgave van rioleringen. Om schommeling van tarieven te voorkomen wordt daarom vanaf 2022 een spaarelement opgenomen in het tarief, geraamd op € 700.000 per jaar. De inkomsten op grond van dit spaarelement worden toegevoegd aan een voorziening en ingezet bij toekomstige vervangingsinvesteringen riolering.
Een deel van de lagere lasten in 2022 wordt wel doorberekend in het tarief (€ 300.000). Per saldo betekent dit dat de (gemiddelde) lasten voor de burger in 2022 gelijk zijn aan 2021. De opbrengsten rioolheffing zijn hierdoor € 300.000 lager dan in eerste instantie meerjarig geraamd, omdat wordt afgeweken van de jaarlijkse groei van 1,5%.

Voorbereidingskosten klimaatadaptatie
Om de klimaatadaptatie te kunnen realiseren worden kosten gemaakt die conform de huidige spelregels niet gedekt kunnen worden uit de middelen in het klimaatfonds. Het gaat hier over algemene kosten (zoals stadsbrede onderzoeken, bijdragen aan samenwerkingsverbanden, lidmaatschappen e.d.) die niet aan een project toe te schrijven zijn, maar meer algemeen samenhangen met klimaatadaptatie. Om deze voorbereidingskosten te kunnen dekken, wordt een jaarlijks bedrag van € 75.000 ingezet.

Groene metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Arnhem neemt deel in de Groene metropoolregio Arnhem-Nijmegen. Hierbinnen liggen diverse opgaven voor de komende jaren. Voor de opgaven rond *Productieve regio*, *Circulaire regio*, *Ontspannen regio* en *Groene groeiregio* wordt in totaal € 412.000 vrijgemaakt. Dit bedrag zal nog over de betreffende programma's verdeeld gaan worden.

Extra capaciteit bossen en parken
De bossen en parken van Arnhem worden steeds intensiever gebruikt. Een bijkomstigheid hierbij is dat hierdoor de betrokkenheid van de Arnhemmer ook enorm is toegenomen. Om ons dagelijks onderhoud uit te kunnen voeren moeten we veel meer en intensiever communiceren en ook de slijtage van materieel is veel groter. Voor ons dagelijks onderhoud en om de diverse beleidsopgaven (klimaatbestendig, biodiversiteit, Bomenplan, groenvisie etc.) uit te werken, worden 2 fte capaciteit bossen en parken toegevoegd.

Wonen - opgaven en middelen voor handhaving
In de stad zien we steeds vaker dat woningen worden opgekocht door beleggers, dat woningen gebruikt worden in strijd met gemeentelijke regels en dat het steeds lastiger is voor mensen met een bescheiden inkomen om een woning te bemachtigen. Instrumenten die kunnen worden ingezet om deze problemen te verhelpen, hebben veelal een ruimtelijke component en zorgen voor een toenemende druk op de handhavingscapaciteit van de ODRA en de gemeente. Om dit mogelijk te maken wordt dit budget met € 100.000 verhoogd.

Stikstofagenda
De te grote stikstofuitstoot is een groot probleem. Maatregelen om de stikstofdepositie te verminderen en/of de natuur te herstellen komen samen in de Arnhemse stikstofagenda. Voor de uitwerking van deze agenda wordt in 2022 een budget van € 100.000 vrijgemaakt.

Verstedelijking
De verstedelijkingsopgave kent de komende jaren grote uitdagingen. In de Perspectiefnota zijn voor de jaren 2022 en 2023 reeds middelen opgenomen om deze opgave te realiseren. In deze Begroting wordt voorgesteld om dit door te trekken en vanaf 2024 extra budget van jaarlijks € 500.000 in te ramen om de verstedelijksopgave ook structureel op te kunnen pakken.

Gemeentelijke adviescommissie ruimtelijke kwaliteit
Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet (beoogd 1-7-2022) dienen gemeenten te beschikken over een gemeentelijke adviescommissie voor omgevingskwaliteit. Deze wordt gevormd door omvorming van het team welstand en monumenten. De dekking hiervoor bedraagt vanaf 2022 tot en met 2024 jaarlijks € 50.000.

Genieten van een nog mooier Arnhem

Ontwikkelingen Genieten van een nog mooier Arnhem	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Regionaal mobiliteitsfonds	-210	-210	-210	-210
Topsportevenementenbudget	-100	-100	-100	-100
Versterking public affairs	-125	-125	-125	-125
Totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-435*	*-435*	*-435*	*-435*
Arnhemse sportdag (21M103)	-40			
Uitvoering wijkgroenagenda's	-75			
Totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-115*	*0*	*0*	*0*
Totaal ontwikkelingen Genieten van een nog mooier Arnhem	**-550**	**-435**	**-435**	**-435**

Arnhemse sportdag
Bij de behandeling van de Perspectiefnota is op 30 juni 2021 de motie 21M103 *Een Arnhemse Sportdag* aangenomen. De kosten voor het organiseren van een éénmalige Arnhemse sportdag voor alle Arnhemse scholen op Papendal bedragen € 10.000 voor de inzet van capaciteit en € 30.000 voor de uitvoering en worden in deze begroting vrijgemaakt.

Uitvoering wijkgroenagenda's
Momenteel stellen we samen met bewoners en andere stakeholders voor alle wijken een wijkgroenagenda op. Dat levert tal van kansen op om samen met de wijk te investeren in het groen in de wijk. Voor lang niet alle maatregelen is binnen de huidige reguliere budgetten voldoende dekking. Om de kansen te benutten die zich langs deze weg aandienen, wordt een bedrag € 75.000 ingezet in 2022.

Open en verantwoord besturen

Ontwikkelingen Open en verantwoord besturen	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Bestuur, dienstverlening en financiën				
Addendum coalitieakkoord: burgerparticipatie	-240			
Onttrekking BR Burgerparticipatie	240			
Ondersteuning raad	-70	-20	-20	-20
Begrijpelijke taal voor iedereen	-40			
Inclusieve gemeentelijke organisatie	-150	-150	-50	-50
Aanpassen gemeentelijke websites aan wettelijke eis inclusief communiceren	-60	-40	-40	-40
Klantenservice: gratis telefoonnummer, verbetering dienstverlening	-400	-360	-360	-360
Hybride werken	-125	-125	-125	-125
Versterken regionale samenwerking	-140	-260	-260	-260
Formatie Strategie, Beleid en Regie	-1.500			
De Connectie	-64	76	-251	-251
Vrijval rentebuffer			1.000	
Bestuur, dienstverlening en financiën totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-2.549*	*-879*	*-106*	*-1.106*
Actieplan overlast (21M102)	-80	-80	-80	-80
Art 213a / zero based	-50	-50	-50	-50
Onderzoek volgens methode Duisenberg	-15	-15	-15	-15
Ondermijning	-500	-500	-500	-500
Financieel-administratieve verwerking nota IWA	370	300	300	290
Gecorrigeerde meeropbrengsten leges	40	40	40	40
Office 365	-66	-66	-66	-66
Migratie businessapplicaties	-184	-184	-184	-184
Voordeel eigen huisvesting	650	650	650	
Goedkope identiteitskaart (21M168)	-23	-23	-23	-23
Bestuur, dienstverlening en financiën totaal aanvullend op Perspectiefnota	*143*	*73*	*73*	*-588*
Totaal ontwikkelingen Open en verantwoord besturen	**-2.407**	**-807**	**-33**	**-1.694**

Actieplan overlast
Bij de behandeling van de Perspectiefnota is het college met motie 21M102 opgedragen een Actieplan overlast op te stellen. Voor de uitvoering van de actieplan wordt een structurele last geraamd van € 80.000.

Artikel 213a / zero based opbouwen programma's in de begroting
Op verzoek van de raad worden de onderzoeken die op grond van artikel 213a uit de gemeentewet worden uitgevoerd naar doelmatigheid en doeltreffendheid van het beleid geïntensiveerd. Daarnaast is toegezegd de komende jaren stapsgewijs de programma's van de begroting zero based op te bouwen. Voor deze intensiveringen wordt een structureel budget geraamd van € 50.000.

Onderzoek volgens methode Duisenberg
Bij de Jaarstukken 2020 is op verzoek van de raad een onderzoek gedaan op grond van de zogenaamde Duisenbergmethode. De raad wil hieraan graag een structureel vervolg geven door dit jaarlijks uit te (laten) voeren. Hiervoor wordt jaarlijks € 15.000 aan het budget van de Griffie/raad toegevoegd.

Ondermijning
Onlangs is er een Rekenkamerrapport gepresenteerd over de aanpak van ondermijning (specifiek) en veiligheid (algemeen). De opgave is in Arnhem als fors bestempeld en tegelijkertijd is de organisatiegraad als te mager bestempeld. De gemeente moet daarin stappen zetten. Om de aanpak van ondermijning te intensiveren, wordt structureel € 500.000 ingezet voor extra formatie.

Financieel-administratieve verwerking nota IWA
De nieuwe nota Investeren, Waarderen en Afschrijven is op 16 juni door de raad vastgesteld. De effecten van de nota IWA worden met terugwerkende kracht per 1 januari 2021 in de begroting verwerkt en zijn als volgt samen te vatten:

- Met het volledig activeren van voorbereidingskosten en het activeren van bomen verschuiven de lasten in de exploitatie naar achteren; de als gevolg van de stijgende investeringsbudgetten toenemende kapitaallasten zijn pas in latere jaren zichtbaar.
- Met het verhogen van het minimumbedrag voor activeren worden de lasten in de exploitatie juist naar voren gehaald.

Het effect hiervan op de begroting bedraagt € 370.000 in 2022, aflopend naar € 290.000 in 2025.

Gecorrigeerde meeropbrengsten leges
In de Perspectiefnota 2021-2024 is aangekaart dat er als gevolg van een combinatie van bezuinigingen, onvermijdelijke kostenstijgingen en inkomstendalingen bij Burgerzaken een structureel knelpunt is ontstaan. Ter dekking hier is onder meer voorgesteld een aantal leges aan te passen. Deze aanpassingen zijn per 1-1-2021 geëffectueerd. In de Perspectiefnota en in de Begroting 2021 is aangegeven dat door aanpassing van de leges de inkomsten zouden stijgen met een bedrag van € 119.000 (in 2021), oplopend tot € 270.000 (in 2024). Nu blijkt dat de gecorrigeerde meeropbrengsten circa € 40.000 per jaar hoger zijn.

Office 365 en migratie businessapplicaties
We investeren extra in een betrouwbare en voorspelbare ICT-infrastructuur. Daarvoor wordt Office 365 geïmplementeerd en worden de ICT-omgevingen van verschillende organisatieonderdelen geconsolideerd tot één centrale moderne omgeving. Hiervoor wordt € 250.000 extra geïnvesteerd. Dit wordt vrijwel volledig gedekt door het investeringsbudget voor ICT te verlagen, waarmee € 200.000 binnen de meerjareninvesteringsplanning (MIP) vrijvalt.

Voordeel eigen huisvesting
In de Jaarrekening 2020 is een meevaller op de eigen huisvesting gemeld. Deze meevaller van € 650.000 doet zich jaarlijks voor, voor de rest van de duur van het huurcontract van het stadskantoor tot en met 2024. In 2 amendementen en 1 motie (21A33 *Perspectief voor gezinnen met kinderen in armoede*, 21A41 *Ventilatie basisscholen* en 21M168 *Goedkope identiteitskaart*) wordt dekking gevonden in dit voordeel. Doordat de meevaller zich echter tot en met 2024 voordoet, worden deze amendementen en de motie vanaf 2025 structureel gedekt uit de algemene middelen.

Goedkope identiteitskaart
Op 21 juli 2021 is de motie 21M168 *Identiteitskaart bereikbaar voor iedereen* aangenomen. De lasten voor de uitvoering van deze motie van € 22.500 worden opgenomen in de begroting.

Impact corona en Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis

Met enige regelmaat wordt de impactanalyse corona geactualiseerd en gepubliceerd op het coronadashboard. De laatste actualisatie dateert van 6 juli. In de jaren 2020 en 2021 zijn vrijwel alle nadelen in de exploitatie gecompenseerd door steunpakketten van het Rijk. Vooralsnog wordt voor het jaar 2022 en verder geen direct effect meer op de exploitatie voorzien. Wel is in het risicoprofiel voor € 3,0 miljoen aan coronarisico's meegenomen. Dit is een daling ten opzichte van de vorige begroting en is nader toegelicht in de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen.

In de begroting 2021 is de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis verwerkt. Hierin is vastgelegd hoe Arnhem de bedrijvigheid, leefbaarheid, werkgelegenheid en aantrekkelijkheid van de stad wil beschermen en het herstel wil bevorderen en versterken. Verdeeld over de vier thema's anticyclisch investeren, sociaal sterke stad, leefbare en groene stad en innovatie en vernieuwing is in de stad geïnvesteerd.
Met de raadsbrief van 20 juli is door middel van een *first year review* toegelicht hoe de uitvoering van de Herstelagenda verloopt. Scherp kijkend naar de Herstelagenda zoals wij die formuleerden, zien wij dat we in het algemeen aardig in lijn lopen met de intenties die wij hadden. Ruim een jaar na de start van de coronacrisis zien we een stadsbestuur en gemeentelijke organisatie die enigszins gewend zijn geraakt aan de onzekerheid van de voortdurende coronacrisis. Het moment dat "het stof is neergedaald" is echt nog niet aangebroken, maar wel wordt voorzichtig duidelijk waar de klappen vallen, waar het enorm meevalt, en waar eigenlijk niet veel valt te merken van de coronacrisis.

Daar waar de klappen het hardst vallen, blijft het exacte effect soms nog lastig precies te duiden. Het Centraal Planbureau schetst een trend van groeiende ongelijkheid: leerachterstanden en gezondheidsverschillen, schuldenproblematiek, mensen met een vast contract en mensen zonder. Zij verwachten dat deze crisis leidt tot een toename van de tweedeling, die zich waarschijnlijk in komende tijd nog verder doorzet. Tegelijkertijd zien we dit op dit moment in onze cijfers nog niet terug. Om goed zicht te hebben op de cijfermatige effecten van corona op verschillende beleidsterreinen hebben we het coronadashboard ontwikkeld en deze actualiseren we nog steeds. Na de zomer blikken we in het coronadashboard op de afgelopen 1,5 jaar terug en duiden we deze ontwikkelingen, mede op basis van landelijke onderzoeken.

Jaarlijkse bijstellingen

Voor elke begroting wordt een actualisatie gemaakt van de prijs- en volumeontwikkelingen, de belasting- en legesopbrengsten, het gemeentelijk investeringsplan en de raming van de BR Solvabiliteit. In totaal leidt dit, zoals zichtbaar in de volgende tabel, tot een nadeel in het algemeen beeld:

Jaarlijkse bijstellingen	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Prijs- en volumeontwikkeling	-12.400	-12.400	-12.400	-12.400
Ontwikkeling belastingen en legesopbrengsten	115	105	93	175
Ontwikkelingen Meerjareninvesteringsplanning	935	990	1.674	501
Toevoeging BR Solvabiliteit	-1.886	-2.009	-1.246	453
Totaal jaarlijkse bijstellingen	**-13.236**	**-13.314**	**-11.880**	**-11.271**

Prijs- en volumeontwikkeling

In de Perspectiefnota is de prijs- en volumeontwikkeling toegelicht. In de Begroting 2022 is deze niet bijgesteld. Wel is deze bijstelling nu over de programma's verdeeld.

Ontwikkeling belastingen en legesopbrengsten

Hierna is in hoofdlijnen de ontwikkeling in belasting- en legesopbrengsten opgenomen.
Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf lokale heffingen.

Onroerend zaak belasting (OZB)

Met ingang van waardepeildatum 1 januari 2021 (aanslag 2022) wordt de WOZ-waarde gebaseerd op het aantal vierkante meters (oppervlakte), in plaats van op het aantal kubieke meters (inhoud). Deze wettelijk verplichte wijziging van methodiek heeft een beperkte invloed op de herwaarderingcijfers. Aangezien de coalitieafspraak is dat de inkomsten uit OZB niet stijgen (behoudens areaalontwikkeling) worden de tarieven aangepast op basis van de herwaarderingscijfers en heeft de gewijzigde waarderingsmethodiek geen effect op de totale OZB-opbrengsten 2022.
Op basis van de groei van het aantal inwoners (areaalontwikkeling) kan een stijging van de belastinginkomsten worden verwacht van € 115.000.

Afvalstoffenheffing

De keuze voor het instrument diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder afval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt. Huishoudens betalen sindsdien weer een vast tarief voor afvalverwerking, waarbij de hoogte van dit tarief voor eenpersoonshuishoudens lager ligt dan voor meerpersoonshuishoudens.
De structurele effecten in de opbrengsten en kosten als gevolg van de per juni 2021 gewijzigde systematiek van afvalinzameling en tariefstelling zijn conform coalitieakkoord doorberekend in de afvalstoffenheffing. Zowel de begrote kosten als de begrote opbrengsten zijn hierdoor in 2022 hoger dan in 2021. De kostendekkendheid van 84% is gelijk aan die van 2021. Dit geldt voor zowel de periode dat diftar van kracht was (januari tot en met mei 2021), als voor de periode van juni tot en met december 2021 waarin al een vast tarief per huishouden gold.

Reinigingsrecht

Op dit moment maken 80 bedrijven in de binnenstad gebruik van reinigingsrecht. Voor 2022 gaan we ervan uit dat dit aantal gebruikers stabiel blijft. Door het openstellen van de ondergrondse containers, ook in de binnenstad, is de verwachting dat er niet meer bedrijven gebruik zullen gaan maken van reinigingsrecht. Er zijn echter ook

geen signalen op basis waarvan een afname zou moeten worden verwacht. De kostentoerekening naar reinigingsrecht is aangepast op de verwachte gebruikersaantallen.
Voor 2022 wordt voorgesteld om de huidige twee staffels: 1 tot 5 en 6 tot 10 zakken per week te handhaven. De tarieven handhaven we op het niveau van 2021, deze zijn kostendekkend en marktconform.

Rioolheffing
De bijstelling van de rioolheffing is hierboven in de paragraaf *Wonen in een duurzamer Arnhem* onder het kopje *Kostendekkendheid rioolheffing* beschreven.

Leges
In het coalitieakkoord 2018-2022 is opgenomen dat de parkeertarieven en legestarieven niet stijgen. Voor de legestarieven 2021 is van deze afspraak afgeweken. De stijging in kosten die het Rijk ons berekent is doorberekend in de legestarieven en enkele legestarieven zijn meer in lijn gebracht met tarieven elders in de regio. Ook voor de legestarieven 2022 geldt dat, indien van toepassing, de stijging van rijksleges wordt doorberekend in het tarief.

Ontwikkelingen Meerjareninvesteringsplanning (MIP)
In de Perspectiefnota 2021-2025 is een voordeel vanuit het MIP getoond als gevolg van de temporisering van diverse investeringen. In deze begroting worden een aantal nieuwe investeringen toegevoegd, waaronder de investeringen in de ventilatie van schoolgebouwen. In de paragraaf Investeringen wordt het totale MIP toegelicht.

Toevoeging BR Solvabiliteit
Ten opzichte van de Begroting 2021 wordt in de Begroting 2022 over de jaren € 4,7 miljoen extra toegevoegd aan de BR Solvabiliteit. Dit komt doordat in deze begroting diverse investeringen worden gedaan met een lange afschrijvingstermijn, zoals onderwijshuisvesting. Wanneer een investering namelijk een afschrijvingstermijn van meer dan 20 jaar heeft, moet er extra worden toegevoegd aan de BR Solvabiliteit alsof deze investering in 20 jaar afgeschreven zou worden. Als gevolg hiervan groeit de BR Solvabiliteit in deze begroting door naar € 32,2 miljoen.

Robuustheid van de begroting
De onderstaande tabel geeft op hoofdlijnen inzicht in de financiële weerbaarheid van de Arnhemse begroting. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt dit uitgebreid toegelicht. De verrekeningen met de algemene reserve zoals die in de overzichten hiervoor staan, zijn hierin verwerkt.

De weerstandscapaciteit bedraagt in 2022 € 69,1 miljoen. Dat betekent dat er € 69,1 miljoen beschikbaar kan worden gemaakt om financiële tegenvallers op te vangen. Een belangrijk onderdeel hiervan is de algemene reserve. Het vermogen dat nodig is om alle gemeentebrede risico's met een zekerheid van 90 procent op te vangen bedraagt in 2022 € 50,5 miljoen, de benodigde weerstandscapaciteit. De buffers zijn daarmee € 18,6 miljoen hoger dan de opgetelde risico's, waarmee de weerstandsfactor in 2022 uitkomt op 1,4. Dit ligt 0,4 boven het minimaal vastgestelde niveau. Vanaf 2022 neemt de weerbaarheid van de begroting jaarlijks toe tot een weerstandsfactor van 1,5 in 2025. Hiermee is de Arnhemse begroting robuust genoeg om tegenvallers op te vangen.

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	**JV 2020**	**Prognose 2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
	90%	90%	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000						
Benodigde weerstandscapaciteit	58.519	50.539	50.539	47.552	47.552	47.552
Beschikbare weerstandscapaciteit	60.576	76.718	69.148	66.864	70.728	72.613
Benodigde versus beschikbare ruimte irt aanzuivering	**2.057**	**26.179**	**18.609**	**19.312**	**23.176**	**25.061**
Verschil (> factor 1,4)	-21.351	5.964	-1.606	291	4.155	6.040
Weerstandsfactor	**1,0**	**1,5**	**1,4**	**1,4**	**1,5**	**1,5**

Een belangrijk doel naast een robuuste begroting en daarmee buffers om risico's op te vangen is een robuustere financiële positie. Hiervoor wordt gespaard in de bestemmingsreserve solvabiliteit. Doel is om deze reserve groot

genoeg te laten zijn om in 20 jaar de voor investeringen aangegane leningen te kunnen aflossen. Daarmee worden toekomstige generaties niet opgezadeld met een forse schuldenlast. De ontwikkeling van deze bestemmingsreserve staat in de tabel hieronder.

Bestemmingsreserve solvabiliteit	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Stand per 1-1	**16.100**	**20.446**	**26.556**	**30.250**
Toevoeging aan reserve o.b.v. MIP Begroting 2021	7.047	6.110	3.693	2.941
Inzetten t.b.v. financieel beeld	-2.700			
Stand per 31-12	**20.446**	**26.556**	**30.250**	**33.191**

In 2022 wordt de groei van de reserve geremd door de eerder met de raad afgesproken inzet van een deel van deze middelen. Toch groeit de reserve door tot een stand van € 33,2 miljoen in 2025 waarmee de schulden eerder afgelost kunnen worden en de robuustheid van de financiële positie verbetert.

Het brede beeld van de financiële positie wordt beschreven in de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen. Dit wordt verder toegelicht met financiële kengetallen en de duiding daarvan. De financiële positie wordt beïnvloed door verschillende ontwikkelingen. Zoals bij alle gemeenten is de afhankelijkheid van de inkomsten van het Rijk groot. De schommelingen hierin zorgen voor een kwetsbaarheid van de financiële positie. De komende herijking van het gemeentefonds laat dit goed zien, waarbij het laatste beeld voor Arnhem dan weer gunstig is.
Ondanks de coronacrisis staat Arnhem er goed voor. Er wordt de komende jaren verder geïnvesteerd in het versterken van de stad met de Arnhemse Herstelagenda coronacrisis en ook wordt de financiële positie de komende jaren verder verstevigd. Wel blijft het belangrijk om de kerngegevens te blijven monitoren en vooral te sturen op de trends voor de langere termijn die we daarin zien.

Leeswijzer

Na het lezen van de hoofdlijnen van deze begroting, vindt u voor uw leesgemak een korte toelichting op de bouw van deze begroting. De begroting is een onderdeel uit de P&C-cyclus. In de begroting wordt het gemeentelijk beleid op hoofdlijnen toegelicht. Dit doen we aan de hand van de drie w-vragen:

- *wat willen we bereiken?*
- *wat gaan we doen?*
- *wat mag het kosten?*

Inleiding

Op 3 juli 2019 is het raadsvoorstel 'Plan van aanpak doorontwikkeling cyclusdocumenten' geamendeerd vastgesteld. Dit betreft het plan om in de komende jaren tot beter leesbare en toegankelijke cyclusdocumenten te komen. Deze ambitie is in de Begroting 2022 weer verder vertaald. We hebben met name ingezet op een verdere ontwikkeling van de doelenboom met een toevoeging van indicatoren en hiermee uitvoering gegeven aan de motie Voortaan wel meetbare doelen (20M277).

Aanpak uitvoering motie 'Voortaan wel meetbare doelen'

Voor de zomer over de aanpak een raadsbrief gestuurd. We hebben de afgelopen periode de volgende stappen uitgevoerd:

1. Inzichtelijk maken welke doelen en indicatoren in de begroting 2021 en de bestuursrapportages zijn opgenomen.
2. Een vergelijking maken met de P&C-producten van andere gemeenten.
3. Een pilot binnen één programma uitvoeren om te onderzoeken wat nodig is om de doelen meetbaar te maken.
4. Op basis van de conclusies van stap 3, dit stapsgewijs bij andere programma's toepassen.

Over stap 1 en 2 is direct in de Perspectiefnota gerapporteerd.

Pilot programma S02 Bereikbaarheid

We hebben voor de zomer de pilot van stap 3 voor het programma S02 Bereikbaarheid uitgevoerd. We hebben hierbij gewerkt met de volgende aanpak:

- Er wordt zichtbaar gemaakt, welke concrete resultaten we binnen het programma willen bereiken.
- Hierbij wordt een concreet doel geformuleerd, waarin duidelijk wordt wat we willen bereiken in de stad.
- Bij deze doelen en resultaten worden inspanningen benoemd. De inspanningen maken duidelijk wat we als gemeente zelf gaan doen om de doelen en resultaten te bereiken.
- Vervolgens wordt een indicator gezocht die de concrete resultaten goed in beeld brengt en kan worden opgenomen in de begroting (zoals; zijn ze inhoudelijk relevant, is er politiek draagvlak voor, van welke partijen zijn we afhankelijk).

Het kost tijd om bovengenoemde aanpak met collega's uit te voeren om te komen tot concrete resultaten, doelen en indicatoren. Het is een manier van denken die eigen gemaakt moet worden. Vanuit informatiegestuurd werken worden dergelijke trajecten op meerdere plekken binnen de organisatie uitgevoerd. Deze trajecten helpen ons bij het opstellen van beleid en het scherper stellen van de beleidsdoelen.
In programma S02 is het resultaat van deze pilot aangegeven. Hierbij geldt dat in deze begroting een eerste verbeterslag is gemaakt en dat dit programma zich de komende jaren verder zal doorontwikkelen.

Wat hebben we verder gedaan in deze Begroting

De gemeenteraad ontvangt periodiek verschillende bestuursrapportages waarin een groot aantal indicatoren en veel informatie is opgenomen. Bij de volgende programma's is een koppeling tussen de indicatoren uit de bestuursrapportages en de ambities/doelen in de Begroting gemaakt:

- S06 Participatie en armoedebestrijding
- S07 Zorg
- S10 Klimaat en energie

Bij de overige programma's is gekeken of de indicatoren die in Begroting 2021 al waren opgenomen aan de doelen gekoppeld kunnen worden en/of dat bij doelen extra indicatoren beschikbaar zijn. Hierbij gaat het om een eerste aanzet en zal de komende jaren verder uitgewerkt worden.

Indicatoren

In deze begroting staan effectindicatoren opgenomen. Effectindicatoren vertellen iets over de het effect dat beoogd wordt met de inspanningen van de gemeente. Zij gaan over de vraag: 'wat willen we bereiken'. Hierbij

past de kanttekening dat het al dan niet realiseren van de effecten in de meeste gevallen van meer factoren afhankelijk is dan alleen het gemeentelijke beleid. Op dit moment hebben we geen prestatie-indicatoren opgenomen. Prestatie-indicatoren gaan over 'hoe bereiken we onze doelstellingen?' en richten zich op het resultaat van de ingezette activiteiten/ inspanningen. In tegenstelling tot effectindicatoren, verandert de aard van prestatie-indicatoren regelmatig; bijvoorbeeld doordat inspanningen afgerond zijn of nieuwe inspanningen worden ontwikkeld. In deze Begroting staan de inspanningen voor 2022 benoemd. In verschillende bestuurs- en voortgangsrapportages (zie bijvoorbeeld de monitor New Energy Made in Arnhem) worden zowel effect- als prestatie-indicatoren gepresenteerd.

Onderzoek rekenkamer Jaarstukken 2019
In mei 2020 heeft de Rekenkamer een onderzoek gedaan naar de vraag of de jaarstukken 2019 de gemeenteraad in voldoende mate zicht geven op de financiële positie en de geleverde inhoudelijke prestaties. De Rekenkamer heeft hierbij aangegeven dat de mate waarin over het college de raad informeert over het realiseren van de doelen op inhoudelijk gebied beter zou kunnen. We hebben met bovengenoemde aanpak hierin weer stappen gezet. Tevens heeft de rekenkamer in dit onderzoek aangegeven dat de beheerplannen een duidelijkere plek in de begroting mogen krijgen. In de paragraaf Kapitaalgoederen is een eerste stap gemaakt om aan deze aanbeveling uitvoering te geven en zal de komende jaren verder doorontwikkeld worden.

Opbouw van de Begroting 2022

Deel 1 - hoofdlijnen van beleid en ontwikkelingen in het financieel kader

In de stedelijke en wijkprogramma's worden de prioriteiten van het beleid aangegeven. Een samenvatting van de prioriteiten krijgt een plek in hoofdstuk 1.

In het hoofdstuk Ontwikkelingen in het financieel kader worden de belangrijkste financiële ontwikkelingen weergegeven. Ook wordt in dit hoofdstuk een verklaring van de mutaties gegeven.

Deel 2 - beleidsbegroting

De beleidsbegroting is opgebouwd uit vier onderdelen:

Acht wijkprogramma's (W)
Sinds 2017 zijn acht wijkprogramma's ingesteld. De 24 wijken zijn geclusterd in acht gebieden: Noord-West, Noord-Oost, Presikhaaf, Centrum/Spijkerkwartier/Arnhemse Broek, Malburgen, Rijkerswoerd/ Kronenburg/ Vredenburg, Elden/ De Laar en Schuytgraaf/ Elderveld.

Dertien stedelijke programma's (S)
In de stedelijke programma's zijn de ambities, doelen, inspanningen en de daarbij behorende budgetten op stedelijk niveau opgenomen.

Negen paragrafen
De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting. Er worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. Een deel van de paragrafen zijn in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

De volgende verplichte paragrafen vanuit het BBV zijn opgenomen:

1. Lokale heffingen - In deze paragraaf wordt stilgestaan bij de diverse gemeentelijke belastingen en heffingen en de consequenties daarvan voor de inwoners.
2. Risicomanagement en weerstandsvermogen - Het weerstandsvermogen geeft aan hoe solide de financiële positie van de gemeente is. In deze paragraaf zijn ook financiële kengetallen opgenomen, zoals het weerstandsvermogen, de solvabiliteit en de schuldquote
3. Onderhoud kapitaalgoederen - In deze paragraaf wordt toegelicht op welke wijze het onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen (zoals wegen, riolering, gebouwen) gewaarborgd is.
4. Financiering - Hier wordt toegelicht op welke wijze met de financieringsbehoefte van de gemeente is omgegaan.
5. Bedrijfsvoering - In de paragraaf wordt gerapporteerd over de voortgang van interne ontwikkelingen binnen de gemeentelijke organisatie.
6. Verbonden partijen - De gemeente werkt samen met andere partijen om bepaalde doelen te bereiken. Als de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft bij een partij, is dit een zogenoemde verbonden partij. In deze paragraaf worden alle verbonden partijen toegelicht.

7. Grondbeleid - De gemeente speelt een rol in het kopen en verkopen van gronden. Hier wordt verder ingegaan op het gevoerde grondbeleid.

Op verzoek van uw raad zijn twee niet verplichte paragrafen in de begroting opgenomen:

8. Investeringen - In deze paragraaf wordt over de realisatie van de investeringen gerapporteerd.
9. Subsidies - De gemeente verstrekt subsidies aan instellingen die een bijdrage leveren aan gemeentelijke doelstellingen. In deze paragraaf wordt aangegeven welke instellingen subsidie hebben ontvangen inclusief de subsidiebedragen.

Overig programmaplan
Hierin wordt duidelijk gemaakt op welke wijze de overhead in het overzicht baten en lasten tot uitdrukking komt.

Deel 3 - Financiële begroting
In dit onderdeel wordt ingegaan op de ontwikkelingen in het financieel kader, mutaties circulaires van het gemeentefonds en de financiële begroting met de financiële tabellen.

Bijlagen
In de bijlagen is informatie te vinden over het normenkader, aanvullende financiële tabellen en informatie over de programma's en de afkortingen- en begrippenlijst.

Interactieve website
De Begroting is digitaal beschikbaar op: financien.arnhem.nl. Op deze website is in de wijk- en stedelijke programma's ook de volgende extra informatie te vinden:

- Verdeling budgetten in kostensoorten
- Verdeling budgetten taakvelden
- Verdeling budgetten portefeuilleonderdelen
- Verdeling budgetten producten
- Totaaloverzicht subsidies
- Totaaloverzicht reserves

Deel 2 Beleidsbegroting

De beleidsbegroting bestaat uit vier onderdelen:

1. Wijkprogramma's (W)
2. Stedelijke programma's (S)
3. Paragrafen
4. Overig programmaplan

Wijkprogramma's

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op wijkniveau plaatsvinden, zijn opgenomen in de volgende 8 wijkprogramma's (bundeling van logisch samenhangende wijken):

W1 **Wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek (CSA)**
Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek

W2 **Wijkprogramma Noordwest**
Burgemeesterswijk, Hoogkamp, Transvaal, Heijenoord, Lombok, Klarendal, Klingelbeek e.o., Schaarsbergen e.o., Sint Marten en Sonsbeekkwartier

W3 **Wijkprogramma Noordoost**
Alteveer, Cranevelt, Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o.

W4 **Wijkprogramma Presikhaaf**
Presikhaaf West en Presikhaaf Oost

W5 **Wijkprogramma Malburgen**
Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder Het Duifje en Immerloo

W6 **Wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld**
Schuytgraaf en Elderveld

W7 **Wijkprogramma De Laar/Elden**
De Laar en Elden

W8 **Wijkprogramma Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg (RKV)**
Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg

Wijken Algemeen

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is / wordt een levendige en vitale stad waar het volgens inwoners en ondernemers fijn wonen, werken en verblijven is.

Samen met de wijken
In de Arnhemse wijken zijn medewerkers van de gemeente verbonden aan de gebieden, om samen met burgers en bedrijven vorm te geven aan de uitvoering van het beleid in de betreffende wijken. Wijkgericht werken is het samenwerken met partners aan leefbaarheid en sociale samenhang binnen wijken. Vanuit en voor de wijken worden trends en (strategische) ambities gesignaleerd die bijdragen aan de stadsbrede doelen. Wijksturing sluit aan bij de identiteit en dynamiek van de wijk of gebied. Geen wijk is hetzelfde, verschillen mogen er zijn of ontstaan. Een belangrijk onderdeel hiervan is dat gezamenlijke belangen samen met inwoners en wijkpartners worden geformuleerd en focus wordt aangegeven en hierop concrete acties worden ingezet. Met als uiteindelijk doel om gezamenlijk maatschappelijke meerwaarde in de wijken te creëren, een gedeelde verantwoordelijkheid voor je leefomgeving, door inzichten, krachten en investeringen te bundelen. De wijkmanagers hebben hierin een cruciale rol omdat ze niet alleen partners in projecten en beleidsopgaven zijn, maar vooral een bekend gezicht en aanspreekpunt in de wijken zijn.

De Arnhemse wijkaanpak Van Wijken Weten is succesvol, zo bleek uit uitgevoerde evaluatie in 2021. Sinds de start in 2017 zijn in de wijken (nieuwe) netwerken opgebouwd en verstevigd. Jaarlijks zijn met inbreng van inwoners en professionals acht wijkprogramma's tot stand gekomen. Vanaf 2020 is door de teams Leefomgeving vanuit de opgaven en behoeften een vertaling gemaakt naar thema's die in meerdere gebieden spelen en aandacht vergen. Resultaat hiervan zijn acht stadsbrede thema's. De sturing vanuit teams Leefomgeving verloopt voor deze acht thema's via drie pijlers van leefbaarheid: sociale domein, fysiek domein en veiligheid.

Sociaal	Fysiek	Veiligheid
Meedoen	Openbare ruimte	Veiligheid
Kansengelijkheid	Duurzaamheid	
Gezondheid	Wonen	
	Wijkeconomie	

Voor elk wijkprogramma is deze begroting opgebouwd uit de stadsbrede thema's die in de betreffende wijk van toepassing zijn. Aan deze thema's zijn de inspanningen per team Leefomgeving geformuleerd.

Betekenis stadsbrede thema's
- Meedoen: Inwoners zijn financieel en sociaal zelfredzaam.
- Kansengelijkheid: Iedere inwoner heeft gelijke kansen.
- Gezondheid: Inwoners kunnen voldoende bewegen en worden geholpen bij het creëren van een gezond levenspatroon.
- Openbare ruimte: De openbare ruimte is schoon, heel en veilig en draagt bij tot gebruik door de inwoners. In samenwerking met bewoners wordt gewerkt aan de vergroening van de wijken.
- Duurzaamheid: De stad is beschermd tegen hitte, regenoverlast en is energie-neutraal.
- Wonen: Inwoners hebben een veilig onderdak, wonen prettig in een huis, een buurt en een wijk die bij hen past.
- Wijkeconomie: De bedrijven in de wijk krijgen ondersteuning die zij nodig hebben.
- Veiligheid: Inwoners van Arnhem voelen zich prettig en veilig in Arnhem, binnenshuis en buitenshuis. Deze veiligheid zorgt voor ontspanning en vrijheid en laat inwoners onbelemmerd maatschappelijk deelnemen.

Samen met inwoners - Het inzicht en de kracht van burgers wordt maatgevend voor gemeentelijk handelen

Onderstaand worden de doelen van de teams Leefomgeving voor de komende jaren geschetst. Daaraan zijn de acht stadsbrede thema's gekoppeld.

De gemeente als wijkgerichte organisatie
Het college gaat op basis van de evaluatie en de Rekenkamerbrief onderzoek Van Wijken Weten en de wensen van de raad aan de slag met de aanpak Van Wijken Weten 2.0. Wijkgericht werken is herkenbaar in het handelen van de hele gemeentelijke organisatie. De wijkbudgetten van de gemeente worden ontschot ingezet, zodat maatwerk per wijk mogelijk is. Bij vraagstukken die in meerdere wijken spelen wordt gekeken naar combinaties en gezamenlijke inzet van budgetten. Ook bij stedelijke projecten, voorzieningen en oplossingen wordt zorg gedragen dat de uitvoering aansluit bij situaties en behoeften in de verschillende wijken.

Gekoppelde thema's: alle acht thema's.

Leefbare wijken
In sommige wijken staat de leefbaarheid meer onder druk dan in andere wijken. Deze buurten hebben extra aandacht nodig. Op plekken waar dit speelt, ontwikkelen we samen met bewoners en professionals een aanpak. Zo is in Arnhem-Oost een buurtaanpak in combinatie met stadsvernieuwing 3.0, de Woondeal en de wijkveiligheidsagenda ontwikkeld. Daarnaast is, als onderdeel van prestatieafspraken van het college met woningcorporaties, in enkele wijken gestart met het opstellen van gezamenlijke en integrale handelingskaders. Als uitvloeisel van de motie Voorkomen Stadsvernieuwing 4.0 gaan we in 2022 verder met het uitwerken van de aanpak leefbare wijken.

Gekoppelde thema's (7): meedoen, kansengelijkheid, gezondheid, openbare ruimte, duurzaamheid, wonen en veiligheid.

Stadsvernieuwing 3.0 (Woondeal)
De Woondeal kent twee delen, het gedeelte met woningbouwversnelling en verdichting en het onderdeel Stadsvernieuwing 3.0 (Arnhem-Oost-aanpak). Stadsvernieuwing 3.0 richt zich op 5 wijken: Geitenkamp, Klarendal, het Arnhemse Broek, Malburgen en Presikhaaf West (Arnhem-Oost). Dit zijn wijken die vaak al jaren bovenaan staan op lijstjes van cijfers van werkeloosheid, armoede, opleidingsniveau, veiligheid en leefbaarheid in de breedste zin van het woord. In een aantal wijken is een lichte opgaande lijn te bespeuren, maar veel minder sterk dan in de andere wijken in Arnhem. Teveel mensen hebben te weinig gemerkt van de jaren dat er sprake was van economische opleving en worden nu in deze periode van crisis harder getroffen. Er is dus nog veel te doen.

Gekoppelde thema's (4): meedoen, kansengelijkheid, wonen en veiligheid.

Ontmoeten en verbinden
In Arnhem bestaan al allerlei initiatieven in de wijken waarbij mensen elkaar tegenkomen. 'Ontmoeten' kan bijdragen aan het tegengaan van sociaal isolement en aan vergroting van zelfstandigheid van Arnhemmers. Gelijke kansen voor iedereen voor toegang tot voorzieningen in de wijk. In vrijwel alle wijkprogramma's is ontmoeten benoemd als speerpunt. Ook in de opdrachten aan welzijnsorganisaties komt het thema herhaaldelijk terug.

Gekoppelde thema's (3): meedoen, kansengelijkheid en openbare ruimte.

Netwerken en infrastructuur
Iedere Arnhemse wijk heeft netwerken en een (sociale) infrastructuur die passen bij de wijk en haar inwoners. In de ene wijk betekent dit dat diverse bewonersgroepen en -initiatieven elkaar weten te vinden, samenwerken en kennis delen. In een andere wijk wordt meer ingezet op een ketenaanpak van diverse maatschappelijke organisaties en vrijwilligersinzet. De gemeente heeft hierin een stimulerende en faciliterende rol. Ook stellen de teams Leefomgeving als opdrachtgever en subsidieverstrekker voorwaarden aan onderlinge samenwerking en samenhang in het aanbod. Netwerken worden versterkt in de wijken langs de pijlers sociaal, fysiek en veiligheid.

Gekoppelde thema's: alle acht thema's.

Invloed en betrokkenheid van bewoners
Inwoners hebben invloed op hun leefomgeving en wat daar gebeurt. Inwoners krijgen en nemen ruimte in om zelf initiatieven in en voor hun wijk te organiseren. Ze kunnen daarbij indien nodig rekenen op advies en ondersteuning vanuit de gemeente. Beschikbare (openbare) data en kennis wordt gedeeld, zodat bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties daar gebruik van kunnen maken. Gemeentelijk beleid komt tot stand in samenspraak met inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. We verbinden (groepen) bewoners en partijen in de wijk aan elkaar.
Door in alle acht gebieden in Arnhem met een wijkprogramma te werken, waarin het bewonersperspectief en het perspectief van professionals en partners in de wijk is ingebracht, worden thema's aangepakt die aandacht vragen. Burgerparticipatie is verankerd in gemeentelijke processen en projecten waarbij inwoners op verschillende manieren worden betrokken. En met het wijkgericht werken wordt de mogelijkheid geboden met inwoners zaken slimmer en anders aan te pakken.

Gekoppelde thema's: alle acht thema's.

De gemeente als wijkgerichte organisatie en vergroten van invloed en betrokkenheid inwoners: De kracht, kennis en kunde van inwoners en ondernemers benutten
Het college gaat op basis van de evaluatie en de Rekenkamerbrief onderzoek Van Wijken Weten en de wensen van de raad aan de slag met de aanpak Van Wijken Weten 2.0. Hierin heeft het college conform de aanbevelingen onder andere aandacht voor de verwachtingen van inwoners, partners, bestuur en werkorganisatie. Daarbij is ook belangrijk dat deze partijen weten hoeveel geld er daadwerkelijk beschikbaar is voor hun wijk. Daarnaast wil het college de stedelijke aanpak beter laten aansluiten op de wijkaanpak

Leefbare wijken: Opstellen stedelijke monitor leefbare Wijken (2021 / 2022)
Om achteruitgang in wijken tijdig te kunnen signaleren en dus tijdig op ontwikkelingen in te springen, is behoefte aan continue monitoring van alle Arnhemse wijken als uitvloeisel van de motie voorkomen stadsvernieuwing 4.0. De monitor wordt in het najaar van 2021 / begin 2022 uitgevoerd in alle Arnhemse wijken. Dit betekent concreet dat we niet alleen kijken naar de genoemde preventiewijken maar dat we ook de wijken in Arnhem-Oost en andere wijken betrekken. Achteruitgang meten werkt alleen maar als we ook trends kunnen signaleren. Op het terrein van veiligheid werken we momenteel bijvoorbeeld met een specifiek dashboard om gegevens over overlast te monitoren.
We werken verder aan een set interventies die stadsbreed inzetbaar zijn, waarbij de vorm en uitvoering kan verschillen, omdat per buurt wordt gedaan wat nodig en passend is. Naast de aanpak van bestaande problemen willen we ook voorkomen dat de kwetsbaarheid van wijken en bewoners toeneemt. Daarom wordt er ingezet op kansengelijkheid, preventie en het doorbreken van generatiepatronen bij sociale problematiek. Met het programma Kansrijk Opgroeien wordt het perspectief van kinderen en jongeren (0-27 jaar) vergroot en wordt de sociale omgeving van deze kinderen en jongeren versterkt (onder andere ouders en verzorgers). Dit vanuit de gedachte 'It takes a village to raise a child'.

Ontmoeten en verbinden: een visie ontwikkelen
Een belangrijke inspanning is het bevorderen van maatschappelijk vastgoed en het kwalitatief goede beheer van buurthuizen en MFC's. Samen met de buurthuizen wordt er een visie ontwikkelt op buurthuizen en onderzocht hoe het beheer buurthuizen en MFC's kan worden verbeterd. Een ander belangrijk punt is de ondersteuning van initiatieven en draagkracht in de wijken voor programmering en de inzet van vrijwilligers. De ambitie is om de komende jaren een adequate, kwalitatieve spreiding van ontmoetingslocaties in de wijken te realiseren. Het gaat dan om buurthuizen en MFC's, maar ook om mogelijkheden voor ontmoeting in de publieke ruimte, onder andere in combinatie met sport en bewegen en particuliere locaties zoals cafés en (sport)verenigingen.

Stadsvernieuwing 3.0: integraal werken aan wijkopgaves
De Arnhem-Oost-aanpak (Stadsvernieuwing 3.0) biedt de kans om integraal bewoners- en gebiedsgericht te gaan kijken en werken om de opgaven van iedere wijk aan te pakken. Daarbij bouwen we voort op wat er al is: want er is al veel goeds. In Arnhem-Oost willen we goede aanpakken versnellen en intensiveren. En wat niet werkt, anders gaan doen en/of anders gaan organiseren (door bijvoorbeeld kritisch te kijken naar onze eigen regels/afspraken, maar ook landelijk). Tegelijkertijd realiseren we ons dat problemen niet zo maar opgelost zijn en vaak wel een generatie kost voordat fundamentele veranderingen beklijven. Daarom hanteren we ook het perspectief van 18 jaar.

Op basis van de in het najaar van 2021 uitgevoerde monitor Leefbare Wijken (raadsbrief 1 juni 2021, zaaknummer : 575517) gaan we veranderingen volgen in preventiewijken en ook wijken in Arnhem Oost en andere wijken betrekken.
Op buurt- en wijkniveau is soms meer verdieping nodig om de effecten van de aanpak goed inzichtelijk te maken.

Op basis van de uitkomsten van de nieuwe monitor gaan we in 2022 in alle preventiewijken nieuwe wijkgesprekken voeren. Deze gesprekken stemmen we door middel van een goede agenda af met lopende trajecten. Daar waar grote fysieke projecten lopen proberen we dubbelingen te voorkomen. Team Leefomgeving speelt een belangrijke rol in de communicatie en planning (voorjaar 2022).

De uitkomsten van de monitor en de wijkgesprekken gebruiken we voor het verder versterken van (bestaande) wijkvisies. Een wijkvisie beschrijft hoe we voorkomen dat wijken afglijden. De visie kijkt vooruit en geeft richting aan beleid op lange termijn.
De wijkvisie bevat in elk geval de volgende elementen:

1. Een goede analyse: welke factoren maken een wijk kwetsbaar en welke factoren versterken de wijk?
2. Inzicht in de factoren voor een succesvolle preventieve aanpak in de wijk
3. Er wordt samengewerkt tussen inwoners en wijkinitiatieven, gemeente en woningbouwverenigingen/ vastgoedbezitters.
4. Burgerparticipatie is van groot belang bij de uitwerking in de wijken. Belangrijk is om bij de analyse met bewoners in gesprek te gaan. Zij zijn ervaringsdeskundigen en kennen de wijk goed. Hoe zien zij de wijk? Welke kansen zien zij in de wijk? Welke positieve krachten zien zij in de wijk? Dit kan door directe interactie met bewoners uit de wijk, maar ook professionals uit de wijk kunnen hierin een rol hebben.
5. Toetsing van uitwerking: het is goed om een visie ook aan bewoners voor te leggen en te controleren of bewoners hierin hun input terug zien. De visie gaat over de langere termijn, en is overkoepelend over wijken, terwijl inwoners vaak meer in het nu kijken en juist vooral gericht zijn op de eigen wijk. Belangrijk is het om in de gaten te houden dat bij betrekken van wijkprofessionals/ vertegenwoordigers een juiste afspiegeling ontstaat van de wijk bij de mensen die betrokken zijn.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Wijken Algemeen per thema *Wordt niet als afzonderlijk kader vastgesteld.*	**Lasten**	**Baten**	**Toevoe-gingen**	**Onttrek-kingen**
Bedragen x € 1.000				
Meedoen	17.495	-367	0	0
Kansengelijkheid	26.842	-7.971	0	0
Gezondheid	122.541	-467	110	-44
Openbare ruimte	18.789	-1.466	1	-3
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	9.297	-12.745	1.338	-276
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	1.673	-40	0	0
Bedrijfsvoering	38	0	0	0
Totaal	**196.674**	**-23.057**	**1.449**	**-322**

Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek

In het wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek (CSA) bevinden zich de wijken Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Versterken van de plekken in de wijk voor ontmoeting

De vraag naar laagdrempelige plekken om in de wijk te ontmoeten komt vanuit bewoners en organisaties. De ontmoeting kan zowel georganiseerd als ongeorganiseerd zijn. De locaties zijn flexibel of vast, bijvoorbeeld een buurthuis/huiskamer of in de buitenruimte.

Inspanningen 2022

- Waar kansen zich voortdoen inzetten op versterken van ontmoeting in binnenruimtes en de buitenruimte.
- Verbeteren buurtcentra de Symfonie en De Lommerd.

Versterken van sociale cohesie

Onderlinge betrokkenheid is belangrijk voor een leefbare wijk. Elkaar kennen in de buurt en bereid zijn je buurtgenoten te helpen hoort daarbij. CSA is een divers gebied waarin iedereen mee kan doen. Ook ouderen willen langer zelfstandig kunnen wonen. Een goed netwerk is daarbij belangrijk. Passende initiatieven zijn nodig om verbindingen tussen bewoners te leggen en daarmee de veerkracht van de wijk te versterken.

Inspanningen 2022

- Bewonersinitiatieven waar nodig ondersteunen.
- Samenwerking met de Sociale wijkteams om de voorliggende/ algemene voorzieningen in het gebied in beeld te hebben en waar nodig te versterken of om te vormen.
- Inzet van bewonersondersteuning (ook in relatie met versterking wijkdemocratie).

Meer (financiële) zelfredzaamheid

Alle mensen moeten mee kunnen doen in de samenleving. Veel mensen willen zich ontwikkelen en ervaringen op kunnen doen. In CSA zijn buurten waar naar verhouding tot de andere wijken in Arnhem meer gezinnen leven in armoede. Zij kunnen zich, om diverse redenen, financieel zelf niet redden.

Inspanningen 2022

- Nauwe aansluiting op het stedelijk programma Armoede en Schulden.
- Sturen op samenwerking van organisaties in de wijk/buurt.
- Samenwerking met de Sociale wijkteams en Werk en Inkomen versterken (gezamenlijke afspraakruimte in de Symfonie).

Kansengelijkheid

Bevorderen kansengelijkheid: bewoners zijn zelfstandiger en staan steviger in de maatschappij

De inzet van verschillende projecten in krachtwijken op kwetsbare doelgroepen laat positieve resultaten zien. Omdat we willen inzetten op een duurzame verandering en terugval van oude patronen willen voorkomen, sturen we sterk op de duurzaamheid van interventies.

Inspanningen 2022

- Verzilveren van de kansen die ontstaan vanuit de Arnhem-Oost aanpak. Investeringen/interventies hieruit moeten op duurzaamheid worden getoetst alvorens te worden uitgevoerd.
- Ondersteunen van diverse initiatieven op het gebied van kansengelijkheid (onder andere Stichting Raak, Broek Omhoog, de Kansen en buurtschakels).

Minder onderwijsterugval

Er is een grote groep die na de overgang van Basisonderwijs (PO) naar Voortgezet onderwijs (VO) terugvalt in niveau. Dit komt omdat er met name gefocust wordt op de cognitieve vakken die belangrijk zijn voor de stap richting het VO. Hiermee hebben ze onvoldoende basis en een achterstand op de andere competenties die nodig zijn op het niveau van het VO.

Vanuit de basisscholen in het Arnhemse Broek is er vanaf begin 2019 een programma opgesteld om kinderen gelijke kansen te bieden. De scholen hebben zicht op de behoeftes van de leerlingen en stemmen zaken af met de gemeente en de partners in de wijk zoals Rijnstad, Sportbedrijf en het Sociale wijkteam.

Inspanningen 2022

Het continueren van het programma kansrijk opgroeien (Het Fort, De Blokhut, Doorgaande schoollijn Hugo de Groot school en Paulusschool en Fridayschool).

Gezondheid

Meer sport en beweegmogelijkheden in de wijk voor 0 - 100 jaar

In het gebied CSA zijn weinig sportfaciliteiten. Op de commerciële sportscholen na, is er geen actieve sportvereniging. In samenwerking met het Sportbedrijf Arnhem kijken wij naar een herijking van de inzet op sport en bewegen in de wijk, zodat deze beter aansluit op behoefte en vraag van bewoners.

Inspanningen 2022

- Onderzoek faciliteren.
- Sturen op bredere en flexibele inzet van uitvoeringsplan Sportbedrijf.
- Realisatie van een wandelpad en tijdelijke schaatsbaan in het Arnhemse Broek.

Integrale aanpak gezonde leefstijl

Het percentage kinderen met ernstig overgewicht ligt ruim boven het Arnhems gemiddelde in 't Arnhemse Broek. De redenen hiervoor zijn divers. De cijfers zijn de afgelopen jaren toegenomen en in het belang van de toekomstige gezondheid van de kinderen zullen we hier op prioriteren.

Inspanningen 2022

- Inzet Go in samenwerking met het basisonderwijs.
- JOGG programma vanuit Sportbedrijf.
- Integrale aanpak en monitoring.

Openbare Ruimte

Aantrekkelijkere buitenruimte

In CSA is er veel verharding en verstening, mede omdat het een centrumwijk is met weinig ruimte en veel bebouwing en belangrijke infrastructuur. Vergroening zorgt voor een mooiere en aantrekkelijkere buitenruimte. Dit gaat voor een belangrijk deel hand in hand met het thema Duurzaamheid. Ook biedt het parkeerplan in het Spijkerkwartier mogelijkheden om de buitenruimte aantrekkelijker te maken.

Inspanningen 2022

- We combineren vergroeningswensen vanuit de wijk met de ontwikkeling van onder andere de Ir. J.P. Van Muijlwijkstraat en de Steenstraat.
- Ondersteuning van diverse (groene) bewonersinitiatieven (zoals Groen van Prinsterenstraat en Transformatorplein).

Duurzaamheid

De wijk is meer klimaatbestendig

Het gebied CSA heeft door de verstening en verharding een grote hittestress opgave. Ook de infrastructuur en de ringweg rond het centrum zorgt voor een hoog percentage aan fijnstof. Door inzet vanuit de wijken en door actief vergroeningsprojecten te stimuleren en te ondersteunen dragen we bij aan de klimaatopgave van de gemeente Arnhem. In het Spijkerkwartier en Arnhemse Broek is wateroverlast een probleem door veel verharding en weinig groen in de straat, maar ook door de natuurlijke loop van regenwater dat vanuit het hoger gelegen Klarendal de lager liggende wijken instroomt.

Inspanningen 2022

Groeninitiatieven stimuleren en ondersteunen.

Meer aandacht voor energietransitie (Wijk van de toekomst)

In het gebied speelt ook de grotere opgave met betrekking tot de energietransitie. Dit is een stedelijk programma ingegeven door landelijk beleid. Vanuit De Blauwe Wijk Economie (DBWE) wordt in samenwerking met de gemeente, naar alternatieven en mogelijkheden gekeken. Vanuit het Sparkcentre in de wijk dragen ook de HAN en WUR hier aan bij.

Inspanningen 2022

Ondersteuning van DBWE door verbinding vanuit de centrale organisatie met de wijk.

Wonen

Meer diversiteit in de woningvoorraad

Veel ouderen verlaten de wijk omdat de woning niet meer voldoet aan de behoefte. Zij worden hierdoor gedwongen de wijk te verlaten terwijl juist hun netwerk kan helpen bij het langer zelfstandig thuis en zelfredzaam blijven. Ook zijn het Centrum en het Spijkerkwartier niet aantrekkelijk voor gezinnen met kinderen. Diversiteit van groepen is belangrijk voor de wijken.
De grote hoeveelheid kamerverhuur is ook een punt van aandacht. Handhaving van het beleid van het nieuwe Facetplan is van belang om de groei van kamerverhuur tegen te gaan en de overlast te verminderen.

Inspanningen 2022

- Aandacht vragen voor beschikbaarheid van woningen voor gezinnen en ouderen bij de transitie van woningen en nieuwbouwprojecten bij woningcorporaties, projectontwikkelaars en bestuur.
- Aanpak van overlast door kamerverhuur met aandacht voor adequate signalering, inzet van handhavingsacties en door bewoners vooraan in vergunningsprocessen te betrekken.

Wijkeconomie

Verbeteren van de samenwerking in leefomgeving in relatie tot ondernemers en bewoners

In de wijk CSA zijn veel ondernemers te vinden die daardoor onderdeel uitmaken van de wijk en de leefomgeving. Het centrum is de laatste jaren in het aantal bewoners enorm gegroeid, daardoor vindt er een verschuiving plaats in de functionaliteit. Naast een wijk met winkels wordt het steeds meer ook een woonwijk en dan is een prettige woonomgeving belangrijk. In het Spijkerkwartier zoeken de ondernemers naar diversificatie van het aanbod van winkels. Lokaal winkelen wordt extra aantrekkelijk en trekt andere ondernemers naar de Steenstraat. Er zijn zorgen over de veiligheid en leefbaarheid in de Steenstraat. Ondernemers en bewoners zijn verenigd en pakken dit gezamenlijk op met stakeholders.

De belangen en wensen van ondernemers zijn soms anders dan die van bewoners. Maar er zijn ook veel overeenkomsten op de thema's veiligheid, openbare ruimte (vergroening) en duurzaamheid. Belangen raken elkaar en kunnen worden versterkt door het verbeteren van de samenwerking.

Inspanningen 2022

- Het team Leefomgeving is partner om mee te denken in kansen.
- Ontwikkeling van de Steenstraat gericht op veiligheid en diversiteit.
- Vernieuwing van Keurmerk Veilig Ondernemen.

Goed functionerende wijkorganisaties

Het gebied kent een aantal wijkorganisaties die werken aan een verbetering van de wijk en bijdragen aan diverse doelstellingen. Denk hierbij aan meedoen/ activering, sociale cohesie, duurzaamheid en leefbaarheid/openbare ruimte.

De Blauwe WijkEconomie is een vernieuwend en experimenteel initiatief. De visie van DBWE is in grote lijnen: het behouden en verzilveren van waarden die er in de wijk te vinden zijn. Vanuit deze gedachte worden er verschillende projecten opgezet en doorontwikkeld. Een aantal voorbeelden zijn Spijkerbikes, wormenhotels, buurtbaanbedrijf en Sparkcenter. DBWE is een livinglab voor heel Arnhem dat begint in het Spijkerkwartier.

Het Buurtgroenbedrijf begon als klein burgerinitiatief vanuit DBWE en is nu ontwikkeld tot een professioneel sociaal bedrijf dat vergroeningsprojecten oppakt, uitwerkt en uitvoert. Door het Buurtgroenbedrijf kunnen er veel meer vergroeningsinitiatieven worden uitgevoerd dan de gemeente zou kunnen aanpakken.

In het Arnhemse Broek zijn Broek Omhoog en De Kansen actief. In het Centrum is de Buurtkeuken gevestigd die voor veel sociale binding zorgt. Al deze initiatieven vinden plaats door en met bewoners van de wijk.

Inspanningen 2022

- Ondersteuning van de wijkorganisaties als partner vanuit de gemeente. Meedenken in mogelijkheden en het grijpen van kansen die in relatie staan met de Arnhemse ambities.
- Kennisdeling met andere wijken.
- Inzet om wijkorganisaties maximaal zelfstandig te laten functioneren (organisatorisch en financieel).

Veiligheid

Minder overlast

In het gebied is leefbaarheid een belangrijk thema. Op sommige plekken is sprake van (een gevoel van) onveiligheid. Bewoners vragen aandacht voor verkeersveiligheid, overlast door kamerbewoning en de aanwezigheid van criminaliteit en drugshandel. Het actieprogramma Schoon Heel Veilig is met deze thema’s bezig. Met gerichte acties willen we afrekenen met de verloedering, overlast en criminaliteit in de wijk. Het doel is om ondernemen en wonen in het gebied prettiger en aantrekkelijker te maken.
In de wijken zien we een toename van psychisch kwetsbare mensen en dak- en thuislozen (volwassenen en jongeren). Extra inzet en voorzieningen zijn nodig.

Inspanningen 2022

- Het vasthouden van de behaalde resultaten van het actieprogramma Schoon Heel en Veilig.
- Verbreden Project Centrum naar het Spijkerkwartier (aanpak van overlastgevende personen op straat).
- Toezien op een goede inbedding van Straatcoaches bij de afdeling handhaving en preventie.
- Uitvoering project wonen zonder stigma.
- Aanpak op het verminderen van weesfietsen, graffiti en zwerfafval.
- Goed functionerende wijkveiligheidsoverleggen en Overleg Zorg en Overlast (OZO).

Participatie

Op diverse wijze is er inbreng verzameld voor het wijkprogramma. Het hele jaar wordt een beeld van de wijk gevormd onder andere door middel van gesprekken met bewoners, inbreng van professionals, de diverse bewonersinitiatieven, cijfers van de wijk, wijkoverleggen. Specifiek voor het wijkprogramma is er ook input verzameld. In het Spijkerkwartier heeft de Spijkerbrigade samen met team Leefomgeving de tekst voor het wijkprogramma geschreven. Deze is vervolgens besproken in het wijkoverleg, en daarna gepubliceerd in de wijkkrant en op mijnspijkerkwartier.nl. De ontvangen reacties waren positief en leidden niet tot wijzigingen.
In het Arnhemse Broek is het proces nog gaande. Het wijkplatform heeft samen met het team Leefomgeving een proces in gang gezet om zoveel mogelijk mensen mee te laten denken. Door het jaar heen zijn er participatietrajecten met bewoners geweest, over wonen, groen, afval, verkeer en speeltuintjes.
In het Centrum is voor het wijkprogramma gebruik gemaakt van de mailadressen van bewoners van de binnenstad (naar aanleiding van enquête 2020). 156 inwoners zijn vervolgens benaderd met vragen. Tevens is de ondernemers vereniging en het kernteam Arnhem 6811 gevraagd om input.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek per thema	**Lasten**	**Baten**	**Toevoe-gingen**	**Onttrek-kingen**
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget CSA				
Meedoen	240	0	0	-175
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	515	-53	19	-6
Openbare ruimte	-117	-35	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	338	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	838	-2	0	0
Totaal Wijkbudget CSA	1.814	-91	19	-181
Wijken Algemeen CSA				
Meedoen	2.652	-62	0	0
Kansengelijkheid	3.608	-892	0	0
Gezondheid	16.538	-27	4	-3
Openbare ruimte	2.860	-264	1	-3
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	2.971	-9.142	802	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	135	-5	0	0
Bedrijfsvoering	37	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen CSA	*28.800*	*-10.392*	*807*	*-5*
Totaal Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek	**30.614**	**-10.482**	**826**	**-187**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	30.646	29.846	28.146	30.614	30.606	30.436	30.231
Baten	9.595	9.566	10.255	10.482	10.440	10.397	10.355
Saldo lasten en baten	***-21.051***	***-20.280***	***-17.892***	***-20.132***	***-20.132***	***-20.038***	***-19.876***
Toevoegingen aan reserves	534	20	561	826	826	826	827
Onttrekkingen aan reserves	35	8	575	187	191	182	11
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-499***	***-12***	***14***	***-639***	***-639***	***-644***	***-816***
Gerealiseerd resultaat	**-21.550**	**-20.292**	**-17.877**	**-20.770**	**-20.801**	**-20.682**	**-20.692**

Toelichting

Lasten

Voor gebied CSA is totaal € 30,6 miljoen aan lasten begroot. € 28,8 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,8 miljoen specifiek binnen CSA. Het grootste deel van de lasten (€ 16,5 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams. Daarnaast wordt voor de thema's meedoen (€ 2,7 miljoen), kansengelijkheid (€ 3,6 miljoen), openbare ruimte (€ 2,7 miljoen) en wonen (€ 3,2 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 stijgen de lasten met € 2,4 miljoen. Dit komt voornamelijk door Gezondheid (stijging WMO lasten 3.1 miljoen) Openbare Ruimte (daling €200.000) en Wonen (daling € 600.00).

Baten

Totaal is een bedrag van € 10,5 miljoen aan baten begroot, € 10,5 miljoen voor Wijken Algemeen en € 0,01 miljoen specifiek voor CSA. De grootste baten van 9,1 miljoen betreft inkomsten voor straatparkeren binnen het thema wonen. Voor kansengelijkheid is € 0,9 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,6 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema openbare ruimte is € 0,3 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten) naar CSA doorberekend.

Ten opzichte van 2021 stijgen de inkomsten met € 0,2 miljoen vanwege inkomsten straatparkeren.
De inkomsten vanaf 2022 voor CSA blijven over de daarop volgende jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen CSA van € 0,9 miljoen betreft de baten van straatparkeren (thema Wonen).

Onttrekkingen aan reserve

De onttrekkingen aan de reserves binnen CSA zijn nagenoeg nihil en worden daarom niet apart toegelicht.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Noordwest

In het wijkprogramma Noordwest bevinden zich de wijken Klarendal, Burgemeesterswijk/ Hoogkamp, Schaarsbergen en omgeving, Sint Marten/ Sonsbeekkwartier, Heijenoord en Lombok, Hoogstede/Klingelbeek en omgeving.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Ontmoetingsplekken zijn vraagbaak in de wijk

In alle wijken is een ontmoetingsplek. Ons doel is om deze plekken meer als centrale vraagbaak te laten functioneren voor de wijk: toegankelijk, nabij en laagdrempelig. Alles is gericht op vindbaarheid en korte lijnen tussen professionals en bewoners onderling. Hierbij bouwen we op team Leefomgeving-niveau verder aan Voor Elkaar in Arnhem.

Inspanningen 2022

- Voorliggende voorzieningen beter koppelen aan de ontmoetingsplekken.
- Stimuleren (gezamenlijke) inloop/spreekuren van de belangrijkste partners in de wijk (onder andere team Leefomgeving, Werk en Inkomen en Sociaal wijkteam) op het gebied van financiële zelfredzaamheid, zorg en activiteiten.

Versterken sociale netwerken en inzicht in voorzieningen in de wijk

Het voorliggende aanbod van voorzieningen en activiteiten is beter inzichtelijk voor bewoners en professionals/partners en beter passend bij de behoefte in het gebied.

Inspanningen 2022

- Uitbouwen van samenwerking binnen kernteam Sociaal domein met wijkteam Arnhem en Werk en Inkomen. Inhoud geven aan een gezamenlijk (op inhoud) opdrachtgeverschap naar de professionele partijen.
- Bevorderen dat professionele partijen een samenhangend aanbod van voorliggende voorzieningen aanbieden en daarin samenwerken.
- Bevorderen dat het aanbod deel uitmaakt van de programmering in de ontmoetingslocaties.
- Verkenning van mogelijkheden voor ondersteuning van vrijwilligers in het voorliggende veld als meer mensen met een rugzakje gebruikmaken van voorliggende voorzieningen.

Ondersteuning ontmoetingsplekken

Ontmoetingsplekken zijn van belang voor binding en betrokkenheid bij de buurt /wijk. Ze hebben indirect een functie in het beperken van zorgkosten en kunnen bijvoorbeeld eenzaamheid tegengaan. Het zijn plekken waar ook minder zelfredzame mensen mogelijkheden vinden om deel te nemen aan activiteiten of ondersteuning krijgen bij hun ontwikkeling.

De gemeente Arnhem stimuleert dat de exploitatie en het beheer van buurthuizen door bewoners, in de vorm van een rechtsvorm wordt opgepakt.
Het blijkt in de praktijk lastig om de aspecten die samenhangen met zelfbestuur en zelfbeheer te organiseren. De druk op besturen en vrijwilligers is groot doordat zij in feite een bedrijf runnen zonder professionals.
Ons doel is dat besturen zich meer kunnen richten op programmering en de sociale opgave in de wijk en hen te ontlasten op het gebied van bedrijfsvoering.

Inspanningen 2022

- Faciliteren en stimuleren van samenwerking tussen buurthuizen op gebied van programmering en sociale opgave. Om zo successen te delen, van elkaar te leren en het netwerk te versterken (denk aan werven en vasthouden van vrijwilligers, communicatie). Inzet van bewonersondersteuning om samenwerkingsmogelijkheden te verkennen en uit te werken.
- Financiële en beleidsmatige/inhoudelijke ondersteuning van de buurthuizen rondom zelfbestuur en zelfbeheer. Verlagen van administratieve lasten voor de besturen.
- Stimuleren dat buurthuizen aansluiten bij het project 'Arnhemse buurthuizen - waarde en voorwaarden'.

Aansluiten bij de behoefte van jongeren aan voorzieningen in de wijk

De behoefte van jongeren aan voorzieningen in de wijk is niet helder. De behoefte wordt in 2021 stadsbreed onderzocht.

Inspanningen 2022

- Vertaling onderzoek behoefte jongeren (onderzoek goed geschud) naar voorzieningen in de wijk in samenwerking met wijkpartijen. Als mogelijkheid zien we het instellen van een jeugdraad.

Verbetering sociaal-economische situatie van gezinnen

Er is een verbetering van de sociaal-economische situatie van gezinnen met kinderen die een bijstandsuitkering of hoge schulden hebben en zij zijn meer financieel zelfredzaam. Dit doel sluit aan bij het thema kansengelijkheid om kinderen meer mogelijkheden te bieden voor zelfontplooiing.

Inspanningen 2022

- Op basis van de uitkomsten van de pilot 2021, van Werk & Inkomen en Sociaal wijkteam, een vervolg geven aan de aanpak voor gezinnen met hoge schulden of afhankelijkheid van bijstand, waarbij wordt gekeken naar en gewerkt wordt aan de verschillende levensdomeinen en gebruik wordt gemaakt van alle beschikbare kindvoorzieningen.
- Onderzoek naar mogelijkheden kinderopvang in de voorschoolse periode voor gezinnen in de bijstand.

Kansengelijkheid

Meer ontplooiingskansen voor kinderen die extra ondersteuning nodig hebben waaronder het verminderen overgewicht van kinderen.

In Noord-West willen we achterstanden bij kinderen voorkomen en aanpakken. We focussen daarbij op het verbeteren van de ontplooiingskansen van kinderen in Klarendal en St. Marten. Dit doen we door vroegtijdig achterstanden op te sporen en kinderen een ontwikkelingsprogramma aan te bieden. De ouderbetrokkenheid is van cruciaal belang voor de ontwikkeling van het kind en voor het boeken van resultaten met het programma. We werken hierin samen met de Arnhem-Oost aanpak.

Inspanningen 2022

We bieden voor de kinderen op het primair onderwijs een dagelijks naschools programma gericht op vier pijlers die belangrijk zijn bij de ontwikkeling van het kind. Onze focus ligt op de doelgroep van kinderen van 0-16, waarbij vanuit de samenwerkende partners meer aandacht is voor de problematiek rondom de leeftijdsgroep van 10-14 jarigen, zoals de overgang van primair naar vervolgonderwijs. De doelgroep breiden we op langere termijn uit naar 0-18 jaar.

Het dagelijks naschools programma bestaat uit diverse onderdelen die afhankelijk van de behoeften van het kind worden ingezet zoals: taalontwikkeling, huiswerkbegeleiding, sport, voeding en bewegen, creativiteit en muzikale ontwikkeling.

- Versterken netwerken rondom kinderen en jeugd om een beter inzicht te krijgen in de aanpak en activiteiten van de verschillende partijen en die te verbinden.
- Creëren basisvoorziening voor ook de wat oudere jeugd voor ontmoeten, bewegen, cultuur in de wijk, in samenwerking met Sportbedrijf en Rijnstad gebruik maken van bestaande locaties zoals Mix en de Sporthal. Dit maakt ook onderdeel uit van de Arnhem-Oost aanpak.
- Vergroten ouderbetrokkenheid bij programma kansrijk opgroeien.

Openbare Ruimte

Tijdig in gesprek met bewoners bij plannen en besluiten in de openbare ruimte

De opvattingen en inbreng van bewoners worden meegewogen bij besluiten over de inrichting van de openbare ruimte.

Inspanningen 2022

- Organiseren inbreng inwoners bij herinrichting Hommelseweg.
- Met inwoners ontwikkelen plan parkeeroverlast in Klarendal Zuid indien stadsbrede visie gereed is.
- Bespreken uitkomsten verkeersplan Arnhem-West met kernorganisatie /mobiliteit en bepalen lange termijn visie en bepalen mogelijke maatregelen op korte termijn. Dit communiceren met bewoners.
- Organiseren van het bepalen van de locaties deelvervoer en elektrisch laden in samenwerking met bewoners.

Veiligheid

Bewoners hebben minder last van gevoelens van onveiligheid

In een deel van het gebied ervaren bewoners gevoelens van onveiligheid omdat zij met diverse problemen worden geconfronteerd. Het gaat dan om onderwerpen als drugsoverlast door dealen en gebruik op straat, overlast van verwarde personen en vervuiling van de omgeving.

Inspanningen 2022

- Voortzetten kernteam veiligheid waarin alle handhavingspartners vertegenwoordigd zijn en gezamenlijk actuele veiligheidssituaties in de wijk aanpakken.
- Aanpak overlast, verbeteren leefomgeving in het gebied Hommelseweg/Sonsbeeksingel
- Uitkomsten pilot 2021 welkome wijk (samen sterk zonder stigma) vertalen naar concrete acties in Klarendal/Sint Marten.
- Met GGZ-partijen in de wijk nagaan welke mogelijkheden er zijn om meer grip te krijgen op de overlast van verwarde personen in de wijk.
- Stedelijk agenderen vraagstukken:
  - overlast van concentraties van opvang van kwetsbare bewoners in de wijk
  - maatschappelijke opvang in de wijk en de daaruit voortkomende overlast voor omwonenden met name ingeval van particulier eigendom.

Participatie

Het wijkprogramma 2022 is op hoofdlijnen een voortzetting van het programma 2021. Input is opgehaald door: fysiek met de bus "lijn 2030" in de wijk te zijn en via bewonersoverleggen. In Klarendal en Sint-Maarten-Sonsbeek is samen met inwoners een enquête opgesteld en verspreid via de wijkkrant. Voor de zomer is gesproken met vertegenwoordigers van buurtinitiatieven, waaronder de buurthuizen, besproken wat zij belangrijk vinden voor de wijk, hoe de samenwerking tussen de initiatieven nog meer vorm kan krijgen en hoe wij als team Leefomgeving hen daarbij kunnen ondersteunen. Met alle partners in het sociaal domein is via een netwerkbijeenkomst opgehaald wat de belangrijkste doelen en resultaten voor 2022 moeten worden. Deze opbrengsten zijn gebruikt en door vertaald naar thema's.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Noordwest per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Noordwest				
Meedoen	284	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	1.234	-252	41	-30
Openbare ruimte	-9	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	32	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	886	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Noordwest	2.426	-256	41	-30
Wijken Algemeen Noordwest				
Meedoen	2.495	-51	0	0
Kansengelijkheid	3.029	-647	0	0
Gezondheid	17.488	-21	4	-2
Openbare ruimte	2.712	-280	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	926	-531	57	-19
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Noordwest	*26.869*	*-1.536*	*61*	*-21*
Totaal Noordwest	**29.295**	**-1.792**	**102**	**-50**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	28.962	28.754	29.422	29.295	29.266	29.224	29.072
Baten	1.898	1.768	1.817	1.792	1.793	1.793	1.793
Saldo lasten en baten	***-27.064***	***-26.986***	***-27.605***	***-27.503***	***-27.503***	***-27.431***	***-27.279***
Toevoegingen aan reserves	416	100	102	102	102	102	102
Onttrekkingen aan reserves	177	44	284	50	28	67	34
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-239***	***-56***	***182***	***-52***	***-52***	***-35***	***-68***
Gerealiseerd resultaat	**-27.303**	**-27.042**	**-27.424**	**-27.555**	**-27.548**	**-27.466**	**-27.347**

Toelichting

Lasten

Voor gebied Noordwest is totaal € 28,8 miljoen aan lasten begroot. € 26,6 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 2,1 miljoen specifiek binnen Noordwest. Het grootste deel van de lasten (€ 18,0 miljoen) valt binnen het thema gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams. Daarnaast wordt voor de thema's kansengelijkheid (€ 3,0 miljoen), openbare ruimte (€ 2,7 miljoen) en meedoen (€ 2,5 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,1 miljoen. In 2023 dalen de lasten met € 0,05 miljoen. Dit komt voornamelijk door een verlaging van de uitgaven voor het thema Gezondheid € 0,6 miljoen en Kansgelijkheid € 0,1 miljoen. De begrote lasten blijven vanaf 2022 op een stabiel niveau van € 28,5 miljoen.

Baten

Totaal is een bedrag van € 1,8 miljoen aan baten begroot, € 1,5 miljoen voor Wijken Algemeen en € 0,3 miljoen specifiek voor Noordwest. Voor kansengelijkheid is € 0,6 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,5 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema wonen is € 0,5 miljoen aan inkomsten uit vastgoed naar Noordwest doorberekend.

De inkomsten van Noordwest blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De bestemmingen aan de reserves zijn begroot op € 0,1 miljoen, vanwege lager begroot onderhoud en verlaging rentelasten bij vastgoed (sporthallen en MFC's).

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen CSA bedragen € 0,05 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Bouwspeelplaats De Leuke Linde
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Noordoost

In het wijkprogramma Noordoost bevinden zich de wijken Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o., Alteveer en Cranevelt.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer bewoners zijn sociaal zelfredzaam

Bewoners willen ontmoetingsplekken die beter passen bij hun behoefte: dichtbij, kleinschalig en laagdrempelig. Ontmoeting draagt bij aan het algemeen welbevinden en kan ervoor zorgen dat minder snel een beroep wordt gedaan op specialistische voorzieningen. Samen met het sociaal wijkteam Noord-Oost onderzoeken we verschillende vormen van samenwerking met zorgaanbieders in het gebied Noord-Oost.
De afgelopen tijd heeft behoorlijke impact gehad op het ontmoeten, ontmoetingscentra waren lange tijd gesloten. Hierdoor is een inhaalslag nodig. De aanloop van de mensen moet weer terugkomen.
Eenzaamheid is een belangrijke thema. In de wijk Alteveer-Cranevelt, Monnikenhuizen en Plattenburg wonen relatief veel ouderen die behoefte hebben aan ontmoeting. In het gebied Noord-Oost zijn verschillende locaties waar bewoners elkaar kunnen ontmoeten, soms gerund door bewoners zelf, soms met ondersteuning van professionals, locaties met en zonder dak, voor volwassenen en voor de jeugd. Door wisseling van jeugdprofessionals in de wijk is extra inzet nodig om de sociale basis voor de jongeren 12+ opnieuw op te bouwen.

Samen met bewoners en partners in de wijk creëren, verbeteren of behouden we ontmoetingsplekken:

- Buurtfabriek (inclusief moestuin) in Alteveer-Craneveld: door en voor bewoners.
- Koffie Kaffee de Beijer in Geitenkamp: door en voor bewoners.
- De Vlindertuin in Geitenkamp: sociaal ondernemers met leer-werkervaringsplekken en kunstenaars richt zich mee - doen en werk
- Buurtmoestuin de Vlindertuin: door en voor bewoners, voor jong en oud.
- MFC De Wetering in Geitenkamp: Ontmoeting ondersteunt door professionals (Rijnstad en stichting Stevig).
- De vriendenkring in Plattenburg: door en voor bewoners en verenigingen. Deze plek is ook in beeld als 2e locatie voor de Noord-Oost Academy.

- De fruitpluktuin op de Paasberg: de kleine Johannes.
- Trapveldje in Nieuw Monnikenhuizen voor de jeugd.
- Rommelkist in Geitenkamp: playground voor de jeugd, gerund door Sportbedrijf Arnhem
- Jongerencentrum de Sperwer: voor de jeugd 12+ .
- Marktplein Geitenkamp.
- Kantine van de korfbalvereniging de Paasberg.
- Buurthonk Olmstraat: door en voor bewoners.

Ook speelplekken zijn belangrijke ontmoetingsplekken. De behoefte om elkaar buiten te ontmoeten is de afgelopen periode vergroot. Verschillende speelplekken worden aangepast (plaatsen picknicktafels) en aantrekkelijker gemaakt om ontmoeting op deze plekken te vergroten.

Inspanningen 2022

- Wij ondersteunen en faciliteren de verschillende ontmoetingscentra.

Meer bewoners participeren in de vorm van (vrijwilligers)werk

Leer- en werkervaringsplekken
De werkloosheid en bijstandsdichtheid in de Geitenkamp zijn op het hoogste niveau van de gemeente Arnhem. Een hoog percentage heeft geen of onvoldoende opleiding, waardoor er onvoldoende aansluiting is op de arbeidsmarkt. Een kwart van de huishoudens heeft een inkomen lager dan 120% van het wettelijk minimum, twee keer zo veel als gemiddeld in Arnhem. Er wordt ingezet op het creëren van werkervaringsplekken in een vertrouwde omgeving dichtbij huis, waar bewoners hun eerste stappen kunnen zetten, op weg naar betaald werk. De focus ligt op ouders met kinderen tot en met 12 jaar.
De Vlindertuin wil de 'kweekplaats' en thuisbasis zijn voor een 'wijk-netwerk' van creatief en sociaal ondernemers in de Geitenkamp; vinden, verbinden en samen-werken (als middel) staan hierin centraal. Met de verbouwing van de Vlindertuin is er nog meer ruimte voor sociaal ondernemers.

Inspanningen 2022

- Uitbreiden van aantal sociaal ondernemers met leer- en werkervaringsplekken in de Vlindertuin.
- Inzetten op versterken identiteit Vlindertuin als kweekplaats voor een 'wijk-netwerk' van creatief en sociaal ondernemers.
- Opstellen gebiedsagenda armoede schulden werk in samenwerking met het Sociaal wijkteam en Werk & Inkomen.
- Doorontwikkelen training Eigen-Wijs: een training basisvaardigheden voor onder andere laaggeletterden. Het betreft een samenwerking tussen Rijnstad participatiewerk en ROC RijnIJssel. De training wordt twee keer per jaar gegeven aan een groep van ongeveer 12 inwoners.

De zelfstandigheid en zelfredzaamheid van bewoners is vergroot

We zetten in op innovatieve methodieken om inwoners schuldenvrij te maken en perspectief te bieden.

Inspanningen 2022

- Doorontwikkeling van de pilot ‘Social Coin’ als experiment waarbij inwoners op vrijwillige basis schulden kunnen aflossen door maatschappelijke inzet /waardewisseling binnen de wijk.

Kansengelijkheid

Meer kinderen hebben de mogelijkheid om hun talent te ontdekken en te ontwikkelen

In de wijk Geitenkamp en Plattenburg groeien veel kinderen in armoede op. Meer dan een derde van de huishoudens heeft een besteedbaar inkomen ≤ 120% van het minimumloon. Er is sprake van generatie-armoede. Het percentage kinderen tot 18 jaar met een toewijzing op grond van de Jeugdwet is hoger dan gemiddeld in Arnhem.
Goed nieuws is dat het consultatiebureau in januari 2022 terugkomt in de wijk en ouders gestimuleerd worden om meer gebruik te maken van het Peuterspeelzaalwerk.
De Noord-Oost academie is gestart in 2020. In deze academie gaan kinderen (groep 7+8 basisonderwijs) samen met jongeren vanuit het Voortgezet Onderwijs leren en ontwikkelen in een heterogene doelgroep uit Noord-Oost ter voorbereiding op VO.
Met partners in de wijk bouwen we aan het versterken van het pedagogische klimaat in de wijk, te starten bij de Rommelkist en de Sperwer. De methodiek ‘vreedzame wijk’ is de kapstok.

Inspanningen 2022

- Opstellen van een jaarlijks uitvoeringsprogramma Kansrijk Opgroeien in samenwerking met het wijknetwerk van basisscholen, jeugdverpleegkundigen, sportbedrijf Arnhem, Rijnstad, Rozet en het Sociaal wijkteam. Het programma richt zich op de onderdelen onderwijs, vrije tijd en thuis.
- Doorontwikkeling van in- en naschoolse sport- en cultuureducatie met basisschool de Witte Vlinder in samenwerking met het Sportbedrijf Arnhem en Rozet naar een verlengde leertijd.
- Vergroten pedagogisch klimaat op de Rommelkist en het vergroten van de kring van vrijwilligers in samenwerking met het Sportbedrijf Arnhem.
- Ondersteunen Noord-Oost Academy.
- Monitoren of extra inzet van VGGM (huisbezoeken bij kinderen van 18 maanden) leidt tot meer gebruik van het peuterspeelzaalwerk.

Gezondheid

De sociaaleconomische gezondheidsverschillen in de wijk Geitenkamp worden kleiner

Mensen met lager opleidingsniveau (basisonderwijs + vmbo) leven gemiddeld zes jaar korter en vijftien jaar minder in goede gezondheid, dan mensen met een HBO- of universitaire opleiding. Mensen met een lage maatschappelijke positie hebben meer chronische aandoeningen, een ongezondere leefstijl, meer psychische klachten en voelen zich ongezonder dan mensen met een hogere opleiding en meer inkomen.
Het WRR-rapport ‘Weten is nog geen doen’ (2017) beschrijft wat een slechte gezondheid met een mens kan doen, en welke factoren de gezondheid beïnvloeden.

In samenwerking met de WUR, de HAN, en GGD gaan we samen met het Sociaal wijkteam aan de slag om de sociaaleconomische gezondheidsverschillen te verkleinen in de wijk Geitenkamp.
We willen een beweging in gang zetten, dat mensen weer trots op hun wijk zijn, en de leefomgeving als positieve stimulans ervaren om verder te komen in het leven.

Inspanningen 2022

- Ten minste 3 watertappunten plaatsen in de wijk Geitenkamp.
- Experimenteren met laagdrempelige gezondheidschecks.
- Faciliteren van het programma 2Diabeat.
- Meedoen in het onderzoek van de WUR naar vergroening wijk en gezondheid.
- We meten of deze inspanningen bijdragen aan positieve gevoelens.

Openbare ruimte

De wijk Geitenkamp is klimaatbestendiger

Doordat het klimaat verandert, is er wateroverlast tijdens hevige regenbuien en watertekort tijdens droge periodes. We spelen in op klimaatadaptatie, zoals wateroverlast maar ook steeds meer op mogelijkheden om water vast te houden in de wijk.

Samenwerken met de woningcorporaties om de woningen in de Geitenkamp energiezuiniger te maken. Verder bouwen op het project energie-armoede.

Inspanningen 2022

- Boomspiegels vergroten en/of verfraaien.
- Onderzoek naar mogelijkheden om in samenwerking met de corporaties bewoners een regenreservoir (gemaakt van afvalplastic) aan te bieden om water vast te houden in de wijk.
- Tegengaan van hittestress door gevels en de openbare ruimte (pleintjes) in samenwerking met bewoners te vergroenen. (Bewoners stimuleren met de actie: tegeltje eruit, plantje erin.)
- Vergroenen van de wijk Geitenkamp door 'oude' ligusterhagen' terug te plaatsen in het straatbeeld samen met corporaties en afdeling erfgoed.
- Ondersteunen van het duurzaamheidsproject Paasberg; op de Paasberg is een actieve bewonersgroep bezig met het verduurzamen en energiezuinig maken van de wijk, zij delen hun kennis actief met andere geïnteresseerden uit de wijk.
- Samenwerken in het project 'Jouw Thuis' van Portaal. In de Geitenkamp gaat Portaal op een bijzondere manier werken aan verduurzamen.

Minder wateroverlast

Waterberging in Beekdal realiseren om water bij hevige regenval vast te houden en zo de wateroverlast benedenstrooms, onder andere op de Vondellaan, Bernardlaan en Velperweg, te beperken.

Inspanningen 2022

Ondersteunen van de initiatiefgroep Beek op de Paasberg bij realiseren van hun plannen om het gebied aantrekkelijker en toegankelijker te maken (blauw-groene netwerken in de wijk).

Een schoner Geitenkamp

In de wijk Geitenkamp is het bijplaatsen van grof afval bij de ondergrondse afvalcontainers een probleem. Inwoners brengen het grof afval niet weg naar het afvalbrengstation of bellen niet om het aan huis te laten ophalen. Wat wel werkt zijn containerdagen, straatopruimdagen, zoals de afgelopen jaren zijn georganiseerd in de Troelstrastraat en Dr. Bosstraat, een samenwerking tussen bewoners, woningbouwcorporaties, opbouwwerk en gemeente.

Inspanningen 2022

In samenwerking met bewoners en partners in de wijk en gemeente onderzoeken hoe ophalen van afval beter kan aansluiten bij de wijk en zijn inwoners.

Wonen

Plattenburg wordt leefbaarder

In de wijk Plattenburg zijn zorgen over een aantal onderwerpen zoals herstructurering van terrein AKZO, hittestress, verkamering, leegstand en een toenemend gevoel van onveiligheid.

Inspanningen 2022

Samen met inwoners van Plattenburg wordt uitvoering gegeven aan het plan leefbaarheid (opgesteld op basis van uitkomsten maptable-sessie 2021).

De wijk Geitenkamp wordt vitaler

Eind 2019 is het handelingskader Geitenkamp opgesteld, een praatplaat met de belangrijkste opgave voor de wijk: het doorbreken van generatiepatronen (afhankelijkheid van uitkering, werkloosheid, armoede, schulden). De wijk verloedert. Wijkprofessionals en -bewoners willen zich gezamenlijk inzetten om de leefbaarheid en de veiligheid in de wijk te vergroten en daarmee de wijk vitaler te maken.

We zetten in op een aantal vliegwielen: 1. Diversiteit, 2. Trots (aan het werk, bruisend marktplein,) en 3. Socialer en veiliger Geitenkamp.
In samenwerking met woningbouwcorporaties, Sociaal wijkteam, politie en Werk & Inkomen, zijn de hotspots op de Geitenkamp benoemd. Het gaat om buurtjes/straten waar de leefbaarheid onder druk staat.
Per hotspot is benoemd welke strategie we inzetten; de interventies zijn gericht op het beperken van de instroom van kwetsbare inwoners of op het omgaan met kwetsbare inwoners.

Geitenkamp is een van de wijken van de Arnhem-Oost aanpak, waarin samen met het Rijk en de provincie onder andere wordt ingezet op het versterken en leefbaarder maken van kwetsbare wijken.
De verwachting is dat de Arnhem-Oost aanpak de ingezette koers vanuit het Handelingskader versterkt en een impuls geeft.

Inspanningen 2022

- Inzet op het reguleren instroom nieuwe inwoners.
- Inzetten op verlaging aantal sociale huurwoningen.

Wijkeconomie

Bruisender marktplein Geitenkamp

Bewoners van Geitenkamp - Monnikenhuizen en ook de Paasberg maken zich zorgen over het verschralen van het winkelaanbod op het winkelplein Geitenkamp. Zij hebben behoefte aan een bruisend marktplein met een gevarieerd winkel- en horeca-aanbod waar ook ruimte is om te verblijven. De wijk Geitenkamp is in het verleden opgezet om zelfvoorzienend te zijn, de wijk had een geïsoleerde ligging. De panden zijn corporatiebezit, het is voor hen geen corebusiness en het heeft voor hen geen prioriteit het marktplein aantrekkelijker te maken met voldoende winkels.
In samenwerking met de drie woningcorporaties, ondernemers, vertegenwoordiging van bewoners wordt met inzet van Seinpost gewerkt aan een duurzaam concept om te komen tot een bruisender marktplein.
Met partners in de wijk willen we zo veel mogelijk werk in de wijk houden. De intentie is om bij grootschalige (onderhouds)projecten zoveel mogelijk inwoners aan het werk te zetten.

Inspanningen 2022

In samenwerking met bewoners, ondernemers, winkeliers, corporaties uitvoering geven aan het uitvoeringsplan Marktplein Geitenkamp.

Veiligheid

Bewoners ervaren minder parkeeroverlast

Een van de leefbaarheids- en veiligheidsthema's is parkeeroverlast, dit is onderdeel van de veiligheidsagenda. In de wijk Alteveer-Cranevelt is de verkeersdruk hoog (als gevolg van samenloop Rijnstate, Openluchtmuseum en Burgers' Zoo). In Velperweg e.o. is door herontwikkeling van het voormalig AKZO-terrein en omgeving, de transformatie van het oude ING-pand naar appartementen en komst van het Rijn IJsselcollege zorg over toename van de verkeersintensiteit op de Velperweg.

Inspanningen 2022

- Monitoren van verkeersintensiteit Velperweg e.o. als gevolg van allerlei ontwikkelingen (AKZO, High Park, Rijn IJsselcollege) en Molenbeke.
- Monitoren burgerparticipatieproces herinrichting Velperweg.
- Maatregelen treffen om de parkeerdruk in Alteveer-Cranevelt te verlagen.
- Monitoren effect verkeersremmende maatregelen aan de Bronbeeklaan, Monnikensteeg.

Bewoners ervaren meer veiligheid in hun directe omgeving

Wij zien graag dat Arnhemmers zich nog veiliger gaan voelen in hun stad en in hun eigen woonwijk. Want veiligheid is, samen met een nette en schone omgeving, voorwaarde voor een prettig woon- en leefklimaat. Het gevoel veilig te zijn, maakt bewoners ook vaker sociaal betrokken met de buurt en met de buurtbewoners. De leefbaarheid- en veiligheidsthema's die spelen zijn parkeeroverlast en overlast van jongeren. Overlast jongeren speelt met name in Geitenkamp en aangrenzende wijken. We zetten in op het versterken van het pedagogische klimaat en jongeren 12+.
Sinds medio 2020 is er een maandelijks wijkveiligheidsoverleg waarin met partners in de wijk. De thema's die spelen worden besproken en eventuele acties worden afgesproken.

Inspanningen 2022

- Continueren van de persoonsgerichte aanpak om ondermijning tegen te gaan.
- Extra inzetten op vermindering jeugdoverlast in samenwerking met jongerenwerk, straathoekwerk, wijkagent, wijkteam en gemeente.

Participatie

Het wijkprogramma 2021 is als vertrekpunt genomen. Met de bewonersoverleggen is teruggeblikt en is het wijkprogramma geactualiseerd. Standaard wordt in de bewonersoverleggen gesproken over de ontwikkelingen in de wijk en worden signalen uit de wijk besproken.
Naast de consultatieronde van het wijkprogramma lopen er verschillende initiatieven/projecten in de wijk, waarin bewoners worden gesproken en betrokken.
De verschillende wijken in Noord-oost kennen allemaal hun eigen dynamiek en tijdspad inspraak. Dit speelt vooral in de wijk Alteveer-Cranevelt. Daar wordt na de zomer gewerkt aan het wijkprogramma (2023).

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Noordoost per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Noordoost				
Meedoen	231	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	1.262	-390	30	-13
Openbare ruimte	-3	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	4	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	895	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Noordoost	2.389	-393	30	-13

Wijken Algemeen Noordoost				
Meedoen	1.887	-37	0	0
Kansengelijkheid	2.808	-723	0	0
Gezondheid	14.206	-222	41	-18
Openbare ruimte	2.243	-173	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	197	-97	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Noordoost	*21.561*	*-1.257*	*41*	*-18*
Totaal Noordoost	**23.949**	**-1.650**	**72**	**-31**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	23.835	23.475	24.081	23.949	23.949	23.871	23.724
Baten	1.650	1.622	1.681	1.650	1.650	1.650	1.650
Saldo lasten en baten	***-22.186***	***-21.853***	***-22.400***	***-22.299***	***-22.299***	***-22.221***	***-22.074***
Toevoegingen aan reserves	375	66	72	72	72	72	72
Onttrekkingen aan reserves	168	29	337	31	25	44	34
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-207***	***-37***	***266***	***-41***	***-41***	***-28***	***-37***
Gerealiseerd resultaat	**-22.392**	**-21.890**	**-22.134**	**-22.340**	**-22.345**	**-22.249**	**-22.111**

Toelichting

Lasten

Voor gebied Noordoost is totaal € 23,6 miljoen aan lasten begroot. € 21,5 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 2,1 miljoen specifiek binnen Noordoost. Het grootste deel van de lasten (€ 15,0 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema's meedoen (€ 1,9miljoen), kansengelijkheid (€ 2,8 miljoen) en openbare ruimte (€ 2,2 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,1miljoen.

Baten

Totaal is een bedrag van € 1,65 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 0,7 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,6 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema gezondheid is € 0,6 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten) naar Noordoost doorberekend.

De inkomsten voor Noordoost blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen Noordoost bedragen minder dan € 0,1 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen Noordoost bedragen minder dan € 0,1 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.

Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,3 minder onttrokken uit de reserves als gevolg van WMO budgetten die lager worden als gevolg van een verschuiving naar stad. De daling komt ook mede tot stand door thema Kansgelijkheid en Gezondheid.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Presikhaaf

In het wijkprogramma Presikhaaf bevinden zich de wijken Presikhaaf West en Presikhaaf Oost.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer Presikhavers zijn sociaal zelf- en samenredzaam (er is meer sociale cohesie)

Bewoners geven vaak aan dat zij hun buren niet kennen en/of nauwelijks contacten hebben in hun directe leefomgeving. Ze weten niet wat er wanneer te doen is en hoe dat te betalen, waar ze informatie, advies of hulp kunnen krijgen bij bijvoorbeeld het vinden van werk, bij schulden, over het opvoeden van de kinderen en bij het (beter) leren van de Nederlandse taal. Vaak gaan bewoners wel naar de huisarts toe omdat ze lichamelijke klachten ervaren. Lang niet altijd is er sprake van medische problemen, vaak zijn andere problemen oorzaak van de klachten. Denk aan geldproblemen, eenzaamheid, verveling, gebrekkig of geen Nederlands kunnen spreken en schrijven of een ongezonde leefstijl. Veel signalen komen binnen via sleutelfiguren uit de verschillende gemeenschappen, die vaak overbelast zijn door de grote hoeveelheid vragen die zij krijgen van zowel bewoners als professionals.

Inspanningen 2022

- Blijvend investeren in ruimte voor ontmoeting, verbinding en ontwikkeling.
- Bewonersinitiatieven ondersteunen, onderling en aan professioneel aanbod verbinden.
- Vanuit gedeelde kennis samenwerken: het beter doen tegen dezelfde kosten.

Minder kinderen tot 4 jaar die op het basisonderwijs starten hebben een taalachterstand

Er is inzicht in de behoefte van voorschoolse voorzieningen en het ondersteuningsaanbod is voldoende en passend bij de behoefte van de doelgroep.

Inspanningen 2022

- Investeren in Nulmeting op taalniveau voor kinderen tot 4 jaar.
- Inventariseren van behoeften op het gebied van voorschoolse voorzieningen om taalachterstand voor kinderen tot 4 jaar te beperken.

Meer bewoners kunnen zichzelf financieel redden

Bewoners kunnen hun eigen financiële situatie overzien, vinden tijdig passende en laagdrempelige ondersteuning bij hun financiële/ administratieve problemen en kunnen verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen financiële administratie. Het aantal bewoners met schulden neemt af.

Inspanningen 2022

- Gebiedsteam Werk & Inkomen, Rijnstad en Sociaal wijkteam hebben spreekuur in de wijk.
- Preventiecursus (Eigenwijs) organiseren om financiële problemen te voorkomen.
- Project opstellen om vroegtijdige schooluitval jongeren te voorkomen met onderwijs en wijkpartijen.

Meer Presikhaafse kinderen hebben een gezonde leefstijl

Meer kinderen spelen zelf buiten, bijvoorbeeld met hun ouders of buurtkinderen (zonder dat er aanbod is van professionals). Het aantal kinderen met een gezonde BMI stijgt door inzet op hun eet- en beweeg/sportgewoontes.

Inspanningen 2022

- Stimuleren gebruik van speel-, beweeg- en ontmoetplekken in de openbare ruimte.
- Handhaven inzet JOGG en GO aanpak met wijkpartijen.
- We drinken water bij onze activiteiten.

Meer bewoners nemen deel aan activiteiten, wat resulteert in een betere sociale cohesie in de wijk

Bewoners krijgen een groter sociaal netwerk en we vergroten de zelf- en samenredzaamheid van bewoners. Bewoners die eenzaamheid ervaren hebben een netwerk.

Inspanningen 2022

- Versterken en indien nodig uitbreiden van ontmoetingsplekken.
- Met werkers en sleutelfiguren in de wijk individuele bewoners ondersteunen bij het vergroten van hun netwerk.
- Verbeteren communicatie over aanbod activiteiten in Presikhaaf.

Kansengelijkheid

Meer ouders zijn in staat om hun rol en verantwoordelijkheid te nemen als het gaat om opvoedingsvraagstukken

We willen meer kansengelijkheid voor de jeugd in Presikhaaf.
Meer ouderbetrokkenheid bij de activiteiten voor en door hun kinderen realiseren en de positieve inzet van vaders verder stimuleren.

Er zijn nieuwe ouders actief betrokken bij activiteiten voor hun kinderen, bijvoorbeeld bij speelplekken De Regenboog, De Mammoet, De Oosthof en De Overkant.
Meer kinderen die ondersteuning nodig hebben zijn in beeld.
Professionals zijn vindbaar en weten ouders te verwijzen naar plekken waar hulp is op hun vragen.

Inspanningen 2022

- Investeren in het verstevigen van het netwerk tussen werkers en ouders bijvoorbeeld bij speelplekken de Regenboog, de Mammoet, Molecatestraat, de Oosthof en bij De Overkant.
- Delen expertise en ervaringen in het netwerk Kansen voor Kinderen Presikhaaf.
- In de kwartaalgesprekken met partners in Presikhaaf, zoals PU, Sportbedrijf Arnhem, Rozet, JAM en Rijnstad, kijken we actief naar wat ouders nodig hebben en hoe ze betrokken worden bij activiteiten met kinderen.

Presikhaafse kinderen worden meer ondersteund bij de ontwikkeling van sociaal-emotionele vaardigheden

Presikhaafse kinderen worden meer ondersteund bij de ontwikkeling van een positief zelfbeeld,
het verplaatsen in en omgaan met anderen en het ontwikkelen van hun talenten.
Professionals zijn getraind in mediawijsheid.
Uit GGD-monitor blijkt dat meer kinderen en jongeren in Presikhaaf een positief zelfbeeld hebben.

Inspanningen 2022

- Pilot mediawijsheid om werkers te trainen in hoe sociale media in elkaar zitten en hoe je kinderen en jongeren daarbij kunt ondersteunen.
- We volgen wat de werkers inzetten om kinderen en jongeren te laten ervaren wat hun verschillende achtergronden kunnen betekenen voor de samenleving. We delen de opgedane ervaringen in het netwerk Kansen voor Kinderen Presikhaaf.

Presikhaafse jongeren zijn meer weerbaar en ontwikkelen hun eigen identiteit

Presikhaafse jongeren kunnen zich verplaatsen in en omgaan met anderen en zien hun meerwaarde voor de samenleving.
Uitkomsten van gesprekken tussen jongeren en professionals zijn vastgelegd en gedeeld; we weten met elkaar beter waar deze groepen behoefte aan hebben en passen het aanbod aan op de vraag.

Inspanningen 2022

- Inzicht krijgen in de behoeften van specifieke doelgroepen in de wijk. Denk aan groepen die nog niet of nauwelijks worden bereikt met het reguliere jongerenwerk zoals: tienermeiden, autochtone jongeren en jongeren met een beperking die een specifieke aandacht verdienen.
- Project opstellen om vroegtijdige schooluitval jongeren te voorkomen met onderwijs en wijkpartijen.

Veiligheid

Bewoners ervaren minder overlast (jeugdoverlast, verward gedrag en drugscriminaliteit) in hun buurt

De sociale cohesie, saamhorigheid in de buurten en in Presikhaaf is toegenomen (zie thema meedoen)
Mensen durven elkaar om hulp te vragen
Bewoners weten waar ze terecht kunnen om overlast te melden
Er is meer saamhorigheid en betrokkenheid bij bewoners, gemeten aan de meldingsbereidheid (fixi en politie)
In de leefbaarheidsmonitor is de sociale cohesie gestegen.

Inspanningen 2022

- Bewoners betrekken via vindplaatsen, sleutelfiguren en activiteiten in de wijk.
- Wijkveiligheidsagenda opstellen en uitvoeren samen met professionals en bewoners.
- Professionals in de wijk werken goed samen om de overlast aan te pakken (onder andere via ozo en wijkveiligheidsoverleg).

Er wordt minder hard gereden in Presikhaaf

Afwaarderen wegen
Er is duidelijkheid voor bewoners over de (on)mogelijkheden van aanpassingen aan het wegprofiel.

Inspanningen 2022

- Visie op mobiliteit maken en uitdragen (waarom welke wegen afgewaardeerd worden).
- Een van deze wegen afwaarderen naar 30 km: Keulseslag, Middachtensingel, Bethaniënstraat.

Bewoners ervaren minder last van zwerfafval

Minder zwerfafval bij buurtwinkelcentra
Het onderhoudsniveau van de wijkwinkelcentra gaat met één onderhoudsklasse omhoog.

Inspanningen 2022

Alle partijen betrekken bij het opstellen van een aanpak om buurtwinkelcentra schoner te krijgen.

Participatie

Bewonersparticipatie is een doorlopend proces. De informatie uit de contacten met inwoners en professionals wordt gebruikt als input voor het wijkprogramma van 2022 met een doorkijk naar de daaropvolgende jaren.
Voor de totstandkoming van het wijkprogramma 2022 zijn er gesprekken gevoerd met de verschillende bewonersoverleggen in Presikhaaf, met jongeren (georganiseerde gesprekken) en wijkprofessionals. Via de social media van team Leefomgeving en de wijkwebsite is een oproep gedaan aan inwoners een bijdrage te leveren aan het wijkprogramma.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Presikhaaf per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Presikhaaf				
Meedoen	226	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	647	-100	0	0
Openbare ruimte	270	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	25	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	930	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Presikhaaf	2.098	-103	0	0
Wijken Algemeen Presikhaaf				
Meedoen	2.288	-51	0	0
Kansengelijkheid	3.697	-1.133	0	0
Gezondheid	12.724	-62	25	-8
Openbare ruimte	1.902	-127	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	820	-569	70	-2
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Presikhaaf	*21.651*	*-1.948*	*95*	*-10*
Totaal Presikhaaf	**23.749**	**-2.051**	**95**	**-10**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	22.882	23.787	24.656	23.749	23.768	23.692	23.645
Baten	2.141	1.962	2.091	2.051	2.052	2.052	2.052
Saldo lasten en baten	***-20.741***	***-21.825***	***-22.565***	***-21.698***	***-21.698***	***-21.639***	***-21.593***
Toevoegingen aan reserves	378	117	95	95	95	95	95
Onttrekkingen aan reserves	256	74	191	10	39	70	169
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-123***	***-43***	***96***	***-85***	***-85***	***-25***	***73***
Gerealiseerd resultaat	**-20.863**	**-21.868**	**-22.469**	**-21.783**	**-21.773**	**-21.665**	**-21.519**

Toelichting

Lasten

Voor gebied Presikhaaf is totaal € 23,4 miljoen aan lasten begroot. € 21,6 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,9 miljoen specifiek binnen Presikhaaf. Het grootste deel van de lasten (€ 13,2 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema Meedoen (€ 2,3 miljoen), Kansengelijkheid (€ 3,7 miljoen) en Openbare Ruimte (€ 2,2 miljoen) een bedrag groter dan € 2,0 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,9 miljoen. Daarna blijven de lasten gelijk. Dit komt voornamelijk door een verlaging van het thema Gezondheid € 0,6 miljoen (WMO beschermd wonen) en Openbare ruimte € 0,2 miljoen.

Baten

Totaal is een bedrag van € 2,0 miljoen aan baten begroot. € 2,0 miljoen voor Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 1,1 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,9 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema wonen is € 0,6 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten en servicekosten) naar Presikhaaf doorberekend.

De inkomsten voor Presikhaaf blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen Presikhaaf bedragen minder dan € 0,1 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen Presikhaaf bedragen minder dan € 0,1 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.
Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,2 miljoen minder onttrokken uit de reserves. De lagere onttrekking wordt veroorzaakt door vastgoed en schulddienstverlening.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Flores Onderwijs
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Malburgen

In het wijkprogramma Malburgen bevinden zich de wijken Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder het Duifje en Immerloo.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer Malburgers doen mee door arbeidsparticipatie en/of maatschappelijke participatie.

Malburgers die drempels ervaren bij het meedoen worden aangemoedigd en zo nodig ondersteund om die drempels structureel te overwinnen. Malburgers die niet in staat zijn om de drempels bij het meedoen structureel te overwinnen vinden makkelijk en dichtbij de ondersteuning (hulp en informatie) om daarmee om te gaan.

Inspanningen 2022

Wij vragen voorzieningen in de wijk expliciet om problematiek bij bewoners te signaleren en te adresseren, al dan niet met inzet van andere partners in de wijk. Ook vragen we deze voorzieningen om in de ondersteuning die zij bieden bewoners zoveel als mogelijk te activeren richting maatschappelijke participatie en arbeidsparticipatie. We geven inwoners een rol in buurthuizen, bijvoorbeeld als gastheer/gastvrouw, helpen met de schoonmaak en koffie te schenken.

Meer Malburgers zijn (meer) financieel zelf- of samenredzaam

Malburgers die zichzelf financieel niet of onvoldoende kunnen redden worden aangemoedigd en zo nodig ondersteund om dit te verbeteren. Malburgers die structureel niet in staat zijn om zichzelf financieel voldoende te redden vinden makkelijk en dichtbij de hierbij noodzakelijke ondersteuning binnen het netwerk of wijk- en stedelijke voorzieningen.

Inspanningen 2022

- Wij vragen voorzieningen en partijen die zich in de wijk richten op financiële vragen van inwoners om zich gezamenlijk op een eenduidige, toegankelijke en samenhangende wijze te organiseren, waarbij deze voorzieningen de focus leggen op het (meer) financieel zelf- of samenredzaam maken van de inwoner.
- De outreachende aanpak van de achter-de-voordeur projecten in de wijk wordt voortgezet.

Malburgers voelen zich gezamenlijk meer verantwoordelijk voor elkaar en de wijk

Malburgers worden aangemoedigd en ondersteund om elkaar te ontmoeten en initiatieven te ontplooien.
Er wonen relatief veel mensen met een niet-westerse achtergrond in Malburgen. Zij helpen elkaar maar weten niet altijd goed waar ze informatie of hulp kunnen krijgen op divers gebied.
In Buurthuiskamer de Duiventil is tot nu toe ingezet op ontwikkeling en realisatie van een idee van buurtbewoners.

Inspanningen 2022

- Verbeteren sociale cohesie door inzet buurthuizen met aanbod aansluitend op behoeften in de wijk. Daarmee wordt de betrokkenheid vergroot.
- Buurthuiskamer de Duiventil: inzetten op verzelfstandiging (oprichten stichting) en ondersteunen bij het totaalpakket waardoor de programmering goed aansluit op de behoefte in de wijk.
- Ontwikkelingen Sportpark de Bakenhof.

Kansengelijkheid

De Malburgse jeugd heeft en krijgt, ook in het verdere leven, zoveel als mogelijk de kans om mee te doen.

- In de Malburgse jeugd wordt op een dusdanige manier geïnvesteerd dat eventuele achterstanden in de kansen op meedoen tijdig worden bestreden.
- Extra aandacht voor (talent)ontwikkeling van kinderen uit arme gezinnen (lager dan 130% sociaal minimum).
- In Malburgen wonen veel kinderen met een anderstalige achtergrond. Mede door corona zien professionals dat veel van deze kinderen moeite hebben om mee te komen.

Inspanningen 2022

- Basisactiviteiten als kinder- en jongerenwerk op orde brengen in samenwerking met gemeente en jongerenwerkorganisaties.
- De wijkprogramma's Kansrijk Opgroeien die in samenwerking met regiegroepen in de wijk zijn vormgegeven (moeilijke start in verband met corona) uitvoeren en volgen.
- Het actief betrekken van het sociale netwerk (familie) bij kansen en problemen samen met de professionals in de wijk.
- Onderzoeken hoe de kloof tussen de wereld op straat en thuis overbrugd kan worden en daardoor het gezin effectief ondersteunen.
- Streven om het taalaanbod verder door te ontwikkelen en achterstanden opgelopen tijdens de pandemie in te lopen.

Meer Malburgers met een migratieachtergrond hebben, krijgen en pakken zoveel als mogelijk hun kans om mee te doen

Malburgers met een migratieachtergrond worden aangemoedigd en zo nodig ondersteund om hun kansen op meedoen te verbeteren.

Inspanningen 2022

Passend informeel aanbod van NT2 taalactiviteiten (Nederlands als tweede taal) in de wijk en (door)verwijzing naar dit aanbod. Extra aandacht voor deze doelgroep.

Gezondheid

Meer Malburgers zijn gezond en maken minder gebruik van specialistische zorg

Malburgers zijn zich meer bewust van hun gezondheid en zijn meer zelfredzaam in het verbeteren van hun eigen gezondheid.

Inspanningen 2022

Stimuleren gebruik beweegopties openbare ruimte: beweegtuin en wandelroutes Malburgen West, openbare ruimte Olympusgebied, onder de aandacht brengen van gezonde voeding in buurthuizen en ontmoetingsplekken in de wijk.

Veiligheid

Meer Malburgers voelen zich veilig in hun buurt, in hun straat en in hun woning

Malburgers denken en werken mee aan het verbeteren van hun leefomgeving; bijvoorbeeld het melden van misstanden en ondermijning maar ook het tegengaan van de verloedering van de leefomgeving.

Inspanningen 2022

Overleg tussen werkgroepen Veiligheid en bijvoorbeeld de Wijkbeheergroepen en Wijkplatforms continueren om gebruik te maken van elkaars expertise. Het zoeken naar (creatieve) oplossingen.

Meer Malburgers voelen zich beschermd tegen het gevaar van (kwalijk) menselijk handelen in hun leefomgeving

In Malburgen is er meer aandacht voor een veilige thuissituatie, school en ontmoetingsplekken.

Inspanningen 2022

- De wijkveiligheidsagenda verder uitwerken, evalueren en uitvoeren.
- De professionals in de wijk werken goed samen om de woonoverlast aan te pakken. Dit door onder andere het nog te concretiseren handelingskader en escalatiemodel uit het stedelijk programma Veiligheid.

Meer Malburgers voelen zich veilig in de openbare ruimte

In Malburgen zijn specifieke plekken bekend en aangewezen waar de fysieke veiligheid verbeterd kan worden.

Inspanningen 2022

Voortzetten acties vanuit veiligheid met betrekking tot winkelcentrum De Drieslag.

Participatie

De thema's in het wijkprogramma gelden voor meerdere jaren. Voor 2022 is hier geen extra actie opgezet, anders dat men continu met inwoners en wijkpartijen in gesprek is.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Malburgen per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Malburgen				
Meedoen	274	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	530	-165	9	-4
Openbare ruimte	-91	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	39	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	935	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Malburgen	1.687	-168	9	-4
Wijken Algemeen Malburgen				
Meedoen	3.191	-77	0	0
Kansengelijkheid	6.400	-2.525	0	0
Gezondheid	21.037	-95	19	-6
Openbare ruimte	2.542	-183	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	1.242	-925	169	-113
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	1	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Malburgen	*34.631*	*-3.809*	*188*	*-119*
Totaal Malburgen	**36.318**	**-3.977**	**197**	**-123**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	34.363	35.570	33.254	36.318	36.245	36.063	35.831
Baten	4.112	3.894	4.017	3.977	3.978	3.978	3.978
Saldo lasten en baten	***-30.252***	***-31.676***	***-29.237***	***-32.342***	***-32.342***	***-32.085***	***-31.853***
Toevoegingen aan reserves	548	193	197	197	197	197	197
Onttrekkingen aan reserves	417	73	326	123	50	28	229
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-131***	***-120***	***129***	***-74***	***-74***	***-168***	***33***
Gerealiseerd resultaat	**-30.383**	**-31.796**	**-29.108**	**-32.415**	**-32.413**	**-32.253**	**-31.820**

Toelichting

Lasten
Voor gebied Malburgen is totaal € 35,8 miljoen aan lasten begroot. € 34,4 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,4 miljoen specifiek binnen Malburgen. Het grootste deel van de lasten (€ 21,4 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema's meedoen (€ 3,2 miljoen), kansengelijkheid (€ 6,4 miljoen) en openbare ruimte (€ 2,5 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 stijgen de lasten met € 3,1 miljoen. De stijgingen van de lasten zit voornamelijk in thema Gezondheid € 3,0 miljoen.
In 2023 en verder blijven de lasten nagenoeg gelijk. Dit komt voornamelijk door een stijging van de WMO budgetten binnen het thema gezondheid (WMO beschermd wonen).

Baten
Totaal is een bedrag van € 4,0 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 2,5 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 2,2 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema wonen is € 0,9 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten en servicekosten) naar Malburgen doorberekend.
De inkomsten voor Malburgen blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves
De toevoegingen aan de reserves binnen Malburgen bedragen € 0,2 miljoen en bestaan uit huurinkosten vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves
De onttrekkingen aan de reserves binnen Malburgen fluctueert maar schommelt rond de € 0,1 miljoen.
Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,2 minder onttrokken uit vastgoed primair onderwijs (huurinkomsten).

Subsidies
Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Delta Kath.- en prot onderwijs
- St. Flores Onderwijs
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Schuytgraaf/Elderveld

In het wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld bevinden zich de wijken Schuytgraaf en Elderveld.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer bewoners zijn sociaal zelf- en samenredzaam (er is meer sociale cohesie)

Meer bewoners hebben contacten in de buurt en nemen deel aan activiteiten en/of zijn hier actief in, zodat er meer sociale cohesie is. Meer bewoners kennen de mensen in hun directe leefomgeving en kijken naar elkaar om. Bewoners weten waar ze elkaar kunnen ontmoeten en aan activiteiten kunnen deelnemen en/of organiseren. Het aanbod voorzieningen en activiteiten voldoet aan de behoefte van bewoners.

Inspanningen 2022

- Stichting Rijnstad, Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA), Sportbedrijf Arnhem, Rozet, Vitanos en andere partijen zorgen voor maatwerk activiteiten in de wijken voor diverse doelgroepen op het gebied van ontmoeten, sporten & bewegen en kunst & cultuur, zodat bewoners mee kunnen doen aan activiteiten en/of hierin een bijdrage leveren.
- Team Leefomgeving zorgt dat activiteiten van wijkinitiatieven en bewoners waar nodig worden ondersteund door bijvoorbeeld een bewonersondersteuner, jongeren- of ouderenwerker.
- Er is een 'eenzaamheidscoalitie Elderveld' actief, waarin professionals, vrijwilligers en bewoners samen kijken hoe er voldoende voorzieningen en activiteiten zijn voor ouderen en zorgen dat ouderen weten bij wie en waar ze terecht kunnen.
- Op het gebied van ontmoeten wordt een plan van aanpak vastgesteld en team Leefomgeving, bewonersondersteuning, jeugdwerkers en bewoners gaan samen aan de slag met de uitvoering hiervan. Een aantrekkelijk beweeg- en sportaanbod, zowel binnen als buiten, maakt onderdeel uit van dit plan.
- In beide wijken is een bewonersondersteuner van stichting Rijnstad actief ter bevordering van het netwerk tussen bewoners, professionals en de gemeente. De bewonersondersteuner verbindt wijkinitiatieven, ondersteunt wijkbewoners hierbij en jaagt initiatieven aan.

Er is een sociale tafel, waar met vaste partners gebiedsteam werk & inkomen en het sociaal wijkteam en partners op thema (zoals Sportbedrijf Arnhem, Rozet, stichting Rijnstad, Vitanos, Youth for Christ, SWOA, Pactum/Rijnside) bepaald wordt wat er in beide wijken prioriteit heeft en hoe daarin samen actie kan worden ondernomen.

Meer bewoners kunnen zichzelf financieel redden

Bewoners zijn sneller in beeld als er sprake is van schulden en/of werkloosheid. Bewoners weten waar ze met hun vragen op het gebied van Werk, Inkomen en zorg terecht kunnen in de wijk.

Inspanningen 2022

- Team Leefomgeving, het Sociale wijkteam en het gebiedsteam Werk & Inkomen vertalen trends en signalen over bewoners met een uitkering in Elderveld. Er wordt onderzocht welke ondersteuning bewoners nodig hebben om zich beter financieel te kunnen redden. Daarnaast sluiten we aan bij de stedelijke ontwikkelingen en aanpak van Werk en Inkomen of kiezen we voor een specifieke maatwerkaanpak. Dit doen we zodat wijkbewoners geholpen worden werk te vinden, of vergroten de kans hierop, en zich beter financieel kunnen redden.
- Het organiseren van frequente inloopspreekuren voor bewoners in beide wijken door in ieder geval het Sociaal wijkteam en het gebiedsteam Werk & Inkomen, waar men terecht kan met vragen of advies over zorg, schulden, Werk & Inkomen.

Meer wijkbewoners wonen zo lang mogelijk thuis

Bewoners kunnen leeftijdsbestendig wonen. Bewoners kunnen dichtbij huis zorg en ondersteuning krijgen.
De openbare ruimte is geschikt voor gebruik voor kwetsbare doelgroepen.

Inspanningen 2022

Korte termijn acties uit het plan 'oud worden in Elderveld' worden uitgevoerd en lange termijn acties worden in gang gezet.

Kansengelijkheid

Meer ouders zijn in staat om hun rol en verantwoordelijkheid te nemen als het gaat om opvoedingsvraagstukken

Ouders weten waar ze handvatten worden geboden ter informatie en ondersteuning in de opvoeding. Er wordt samengewerkt met ouders door jeugdprofessionals en het verenigingsleven. Ouders worden ondersteund bij het zelf vormgeven van hun sociale netwerk.

Inspanningen 2022

- Het doorontwikkelen van sociale netwerken voor ouders in Schuytgraaf en Elderveld, zoals bijvoorbeeld bij de speelmorgen.
- De behoeften van ouders in kaart brengen voor ondersteuning/informatie op het gebied van opvoeden.
- Het samenwerken met ouders verankeren in (subsidie-)opdrachten en samenwerkingsafspraken met partners als stichting Rijnstad, Sportbedrijf Arnhem, Rozet, het onderwijs, zodat ouders altijd betrokken zijn bij wat er met en voor hun kinderen en henzelf ondernomen wordt.
- Het aanbod van scholen onder schooltijd en naschools versterken en aansluiten op activiteiten in de vrije tijd, zodat kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen.

Kinderen worden meer ondersteund bij de ontwikkeling van sociaal-emotionele vaardigheden

Meer jeugdigen kunnen zich op cognitief, motorisch en sociaal-emotioneel vlak ontwikkelen tot zelfredzame bewoners. Jeugdigen weten waar hun talenten liggen en kunnen die ontwikkelen. Jeugdigen weten waar ze terecht kunnen voor informatie en advies.
Jeugdigen weten wat er van hen in deze samenleving verwacht wordt qua houding en gedrag.
Jeugdigen weerbaar maken voor hun identiteitsontwikkeling.

Inspanningen 2022

- Het netwerk van jeugdprofessionals en het verenigingsleven versterken en waar nodig uitbreiden, zodat signalen en mogelijke problemen bij jeugdigen of in hun gezinnen zo vroeg mogelijk gesignaleerd worden en aanbod elkaar versterkt.
- Jeugdigen begeleiden in bijvoorbeeld gebruik van social media, omgang met scheiding ouders of prestatiedruk Hierbij wordt gebruik gemaakt van bijvoorbeeld KIES-trainingen, steungezinnen, trainingen social media en coachingsgesprekken.

Openbare Ruimte

Bewoners zijn meer tevreden over de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte

Bewoners weten waar zij met hun vragen en hun ideeën terechtkunnen. Bewoners worden waar nodig ondersteund.
Met regelmaat monitoren of de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte nog voldoen.

Inspanningen 2022

- In de fysieke tafel stemmen team Leefomgeving, de stadsdeelmanager en andere relevante gemeentelijke afdelingen af hoe vragen en ideeën van bewoners kunnen worden ondersteund en/of opgepakt.
- Er vinden regelmatig schouwen plaats in de wijk met bewoners en partners als woningcorporaties, politie, handhaving en bewoners om te inventariseren waar wensen en behoeften met betrekking tot de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte liggen.
- Bewonersinitiatieven, zoals voedselbos Elderveld, vergroenen Briellehof en Kaaghof, kapschuur Schuytgraaf en inrichting buurttuin Slikkeveerstraat, worden waar nodig (financieel) ondersteund. Concreet voorbeeld: het Briellehof wordt vergroend met een groene gevel en er wordt een plantsoen met bomen en struiken aangelegd. Dit gebeurt in opdracht van team Leefomgeving, bewoners en de groengroep, zodat de hittestress afneemt en de biodiversiteit toeneemt. Bovendien krijgt de Briellehof een groenere uitstraling.
- Er wordt een groenvisie Elderveld doorontwikkeld, waarbij team Leefomgeving adviseert en bewaakt dat bewoners voldoende betrokken zijn.

Veiligheid

Bewoners ervaren minder last van fysieke verloedering

Bewoners voelen zich verantwoordelijk voor hun fysieke leefomgeving. Er is minder sprake van overlast en vernielingen.
De fysieke leefomgeving is schoon, heel en veilig

Inspanningen 2022

- Het wijkveiligheidsoverleg (politie, handhaving, gemeente, overlast- en zorgcoördinator, jongerenwerkers) stellen een actieplan op voor de belangrijkste veiligheidspunten in het gebied. Er wordt afgestemd over de uitvoering hiervan en gemonitord hoe de voortgang is en wat bewoners er van merken.
- Bij dagelijks en groot onderhoud van de openbare ruimte is er extra aandacht voor de aanpak van hotspots (hoeveelheid zwerfafval) in de wijk, de hotspots worden bepaald op basis van meldingen en signalen uit de wijk.
- Signalen uit de wijken en de specifieke wijkcontext worden meegegeven in het opstellen en uitvoeren van het afvalbeleid en mobiliteitsbeleid van de gemeente.
- Signalen en trends uit de wijken met betrekking tot verloedering en overlast worden ingebracht in langdurige trajecten als het Ontwikkelperspectief Elderveld, voorkomen Stadsvernieuwing 4.0 Elderveld en de Groenvisie Elderveld, zodat waar mogelijk fysieke ingrepen meegenomen kunnen worden of sociale projecten gestart kunnen worden.

Bewoners ervaren minder woonoverlast

Bewoners durven elkaar aan te spreken op gedrag (zie ook thema meedoen) en weten hoe ze hierin ondersteund kunnen worden.
Bewoners weten waar ze overlast kunnen melden en doen dit ook.
Bewoners merken dat hun meldingen en zorgen worden opgepakt en dat overlast vermindert.

Inspanningen 2022

Het professionele netwerk communiceert actief, zowel persoonlijk als via (sociale) media over meldmogelijkheden en ondersteuningsmogelijkheden voor bewoners als bijvoorbeeld buurtbemiddeling.
Signalen en meldingen over woonoverlast worden met partners in het overlast- en zorgoverleg opgepakt en waar nodig opgeschaald naar bijvoorbeeld het Veiligheidshuis.

Participatie

Op verschillende manier is informatie opgehaald voor het wijkprogramma: het uitvoeren van een wijkanalyse, fysiek bij het winkelcentrum van Schuytgraaf en Elderveld, in april via een digitaal wijkgesprek met Elderveld, via een enquête door het wijkplatform Elderveld en is in Schuytgraaf via internet een enquête over ontmoeten gehouden. Ook is gesproken met wijkorganisaties over wat zij signaleren en welke gezamenlijke aanpak nodig is (bijvoorbeeld de sociale-, fysieke- en veiligheidstafel en het netwerk jeugd Schuytgraaf).
Deze input is vertaald naar doelen en inspanningen. Het concept wijkprogramma is de afgelopen periode teruggelegd bij bewoners via wijkwebsites en social media. Ook is het concept besproken in alle overlegtafels in de wijken.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Schuytgraaf / Elderveld per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Schuytgraaf / Elderveld				
Meedoen	195	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	892	-235	52	-38
Openbare ruimte	-148	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	13	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	664	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Schuytgraaf / Elderveld	1.615	-238	52	-38
Wijken Algemeen Schuytgraaf / Elderveld				
Meedoen	1.342	-22	0	0
Kansengelijkheid	2.402	-711	0	0
Gezondheid	13.148	0	0	0
Openbare ruimte	2.192	-113	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	2.935	-1.482	240	-142
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Schuytgraaf / Elderveld	*22.239*	*-2.333*	*240*	*-142*
Totaal Schuytgraaf / Elderveld	**23.854**	**-2.571**	**292**	**-180**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	23.909	25.587	25.333	23.854	23.674	23.648	23.507
Baten	2.738	2.541	2.591	2.571	2.571	2.571	2.571
Saldo lasten en baten	***-21.172***	***-23.046***	***-22.742***	***-21.283***	***-21.283***	***-21.077***	***-20.936***
Toevoegingen aan reserves	914	242	292	292	292	292	292
Onttrekkingen aan reserves	266	104	770	180	34	136	174
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-648***	***-138***	***478***	***-112***	***-112***	***-156***	***-117***
Gerealiseerd resultaat	**-21.819**	**-23.184**	**-22.264**	**-21.396**	**-21.361**	**-21.233**	**-21.054**

Toelichting

Lasten

Voor gebied Schuytgraaf/ Elderveld is totaal € 23,5 miljoen aan lasten begroot. € 22,1 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,4 miljoen specifiek binnen Schuytgraaf/ Elderveld. Het grootste deel van de lasten (€ 13,8 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema's wonen (€ 2,9 miljoen), kansengelijkheid (€ 2,4 miljoen) en openbare ruimte (€ 2,2 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 1,5 miljoen. In 2022 en de komende jaren blijven de lasten nagenoeg gelijk. De daling zit voor het grootste deel binnen het thema gezondheid € 1.4 miljoen.

Baten

Totaal is een bedrag van € 2,6 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 0,7 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,6 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema wonen is € 1,5 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten en servicekosten) naar Schuytgraaf/ Elderveld doorberekend.

De inkomsten voor Schuytgraaf/ Elderveld blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen Schuytgraaf/ Elderveld bedragen € 0,3 miljoen en bestaan uit reserve onderhoud vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen Schuytgraaf/ Elderveld € 0,2 miljoen bestaat uit onderhoud vastgoed. Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,6 minder onttrokken door met name daling planmatig onderhoud en rente en afschrijvingskosten van de panden in eigendom. De daling zit voor € 0,4 in thema Gezondheid.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

De Laar/Elden

In het wijkprogramma De Laar/Elden bevinden zich de wijken De Laar en Elden.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Bewoners voelen zich prettig en kunnen meedoen in hun omgeving (sociaal zelfredzaam)

In het gebied is er ruimte voor meer ontmoetingslocaties. Alle bewoners moeten mee kunnen doen in de samenleving. Een goed netwerk is daarvoor randvoorwaardelijk. Daarom zijn bewonersinitiatieven, verenigingen en ontmoetingsplekken belangrijk.

Inspanningen 2022

- Het aanbod bij ontmoetingslocaties wordt op elkaar afgestemd en geborgd. Bewonersinitiatieven krijgen een maximale rol bij de programmering en uitvoering.
- Er worden samen met bewoners plannen ontwikkeld die buitenruimtes aantrekkelijker maken voor intensiever gebruik.
- Vanuit de nieuwe wijkvisie op spelen en bewegen worden de speel- en beweeglocaties in de wijk indien nodig aangepakt en verbonden.
- Werkgroepen en bewonersinitiatieven worden waar nodig ondersteund. Er wordt gewerkt aan een goede onderlinge verbinding tussen de actieve groepen en meer betrokkenheid op de wijk als geheel.
- In samenwerking met het Sociaal wijkteam en andere wijkpartners worden kansen in de eigen omgeving vergroot door het versterken van het aanbod van voorliggende voorzieningen.

Sterker zelforganiserend vermogen van bewoners (financieel zelfredzaam)

Er is een praktische samenwerking tussen het Sociaal wijkteam, het gebiedsteam Werk & Inkomen en team Leefomgeving. Onder andere door gezamenlijke centrale huisvesting en gezamenlijke spreekruimtes. En wij zetten in op een intensieve samenwerking met andere wijkpartners op het gebied van (arbeids)participatie en financiën.

Inspanningen 2022

- Verdere professionalisering en borging van de wijksamenwerking tussen het Sociaal wijkteam en Werk & Inkomen.
- Doorontwikkeling en uitbreiding van spreekuren.
- Samen met de partners specifieke gebiedsdoelstellingen benoemen rondom financiën en (arbeids)participatie, een gebiedsaanpak ontwikkelen en starten met de uitvoering hiervan.

Kansengelijkheid

Bewoners de mogelijkheid bieden om zelfstandiger en steviger in de maatschappij te staan en indien nodig meer zelf de regie te kunnen voeren over hun leven

In samenwerking met het Sociale wijkteam, Werk en Inkomen en andere partners in de wijk kansengelijkheid bevorderen en ondersteuning bieden voor wie dit nodig heeft. Onze partners hebben een goed inzicht in wie ondersteuning kan gebruiken en wat de behoeftes zijn. Deze ondersteuning vindt zoveel mogelijk plaats in de eigen wijk/omgeving.

Inspanningen 2022

- In samenwerking met de partners in de wijk kansen in de eigen omgeving vergroten.
- Het organiseren van buurtschakels.
- Het faciliteren van cursussen om bovengenoemde doelstellingen te bereiken zoals bijvoorbeeld taalvaardigheidstrainingen maar ook op het gebied van gezondheid (zowel fysiek als mentaal).

Meer kinderen bereiken die extra ondersteuning kunnen gebruiken in hun ontwikkeling en hier een goed en passend programma voor aan te bieden

Het continueren van het programma kansrijk opgroeien door basisscholen (4-12 jarigen) en Rijnstad/Motion (12-18 jaar). Inzetten op een doorgaande lijn (0-18 jaar).
We gaan een buurtsportcoach aanstellen.

Inspanningen 2022

- We ondersteunen de coördinatoren om ervoor te zorgen dat het programma "kansrijk opgroeien" zo optimaal mogelijk wordt uitgevoerd en benut.
- Afstemming stimuleren met en tussen de partners in de wijk.
- Borgen dat de buurtsportcoach een rol krijgt binnen de doorgaande lijn.

Openbare ruimte

Bewoners zijn tevreden over hun leefomgeving

Een veilige en leefbare openbare ruimte is belangrijk om prettig te kunnen wonen. Het is van belang dat kinderen binnen de eigen buurt voldoende speel- en beweegmogelijkheden hebben en dat er mogelijkheden zijn om elkaar te ontmoeten.
Er zijn veel bewonersinitiatieven die zich richten op de kwaliteit en het (gezamenlijk) gebruik van de openbare ruimte en in het verlengde daarvan de sociale cohesie. Bewoners, werkgroepen, buurtconciërge (groenaannemer) en gemeente trekken samen op.

Inspanningen 2022

- We zetten in op een integrale aanpak van overlast en verloedering met een preventieve insteek.
- We stimuleren meer bewoners, jong en oud om te bewegen en te spelen.
- Aanvragen voor adoptie van groenstroken worden actief opgepakt.

Veiligheid

Bewoners voelen zich veilig en zijn betrokken in hun buurt

Op locaties waar onveiligheid wordt ervaren springen we actief in. In de aanpak van buurt- en jeugdoverlast trekken we intensief op met onze professionele partners in de wijk.

Inspanningen 2022

- Bewonersgroepen die zich actief inzetten voor veiligheid en buurtpreventie worden ondersteund.
- De ingezette aanpak van buurtoverlast en jeugdoverlast wordt doorontwikkeld van een curatieve naar een preventieve aanpak.
- We hebben doorlopend aandacht voor verkeersknelpunten. Samen met bewoners brengen we die in beeld en wordt naar oplossingen gezocht.

Participatie

De thema's in het wijkprogramma gelden voor meerdere jaren. Voor 2022 is hier geen extra actie opgezet, anders dat men continu met inwoners en wijkpartijen in gesprek is.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 De Laar / Elden per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget De Laar / Elden				
Meedoen	173	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	494	-348	44	-58
Openbare ruimte	-49	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	8	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	609	-2	0	0
Totaal Wijkbudget De Laar / Elden	1.236	-351	44	-58
Wijken Algemeen De Laar / Elden				
Meedoen	1.370	-26	0	0
Kansengelijkheid	2.222	-751	0	0
Gezondheid	10.244	-41	17	-7
Openbare ruimte	1.831	-106	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	96	0	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen De Laar / Elden	*15.984*	*-929*	*17*	*-7*
Totaal De Laar / Elden	**17.219**	**-1.280**	**61**	**-65**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	16.484	16.948	17.253	17.219	17.218	17.148	17.103
Baten	1.330	1.246	1.301	1.280	1.280	1.280	1.280
Saldo lasten en baten	***-15.154***	***-15.701***	***-15.952***	***-15.939***	***-15.939***	***-15.868***	***-15.823***
Toevoegingen aan reserves	434	52	61	61	61	61	61
Onttrekkingen aan reserves	142	15	287	65	28	26	104
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-292***	***-37***	***226***	***4***	***4***	***-35***	***43***
Gerealiseerd resultaat	**-15.445**	**-15.738**	**-15.726**	**-15.935**	**-15.971**	**-15.903**	**-15.779**

Toelichting

Lasten

Voor gebied De Laar / Elden is totaal € 16,9 miljoen aan lasten begroot. € 15,8 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,0 miljoen specifiek binnen De Laar/ Elden. Het grootste deel van de lasten (€ 10,6 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale Wijk Teams.
Daarnaast wordt voor het thema's kansengelijkheid € 2,2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,3 miljoen. De daling heeft betrekking op € 0,3 op thema Gezondheid en een stijging van € 0,1 miljoen op Openbare Ruimte en een daling van € 0,1 miljoen op thema Meedoen. De daling in het thema Gezondheid zit hem voornamelijk in Jeugdzorg. In 2023 en verder blijven de lasten nagenoeg gelijk.

Baten

Totaal is een bedrag van € 1,3 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 0,8 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,6 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Verder bestaat € 0,4 miljoen aan inkomsten uit huurinkomsten vastgoed.

De inkomsten voor De Laar / Elden blijven over de jaren gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen De Laar / Elden bedragen € 0,06 miljoen en bestaat uit onderhoud vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen De Laar / Elden bedragen € 0,065 miljoen.
Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,2 miljoen minder onttrokken. De onttrekking is binnen het thema Gezondheid.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg

In het wijkprogramma RKV bevinden zich de wijken Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer ontmoetingsplekken

Op het thema meedoen is de wens voor ontmoetingsplekken in alle wijken duidelijk naar voren gekomen. Ontmoeten is belangrijk om je onderling met elkaar verbonden te voelen. Als advies is meegegeven om vooral ook te kijken naar plekken waar bewoners elkaar van nature al treffen en deze te faciliteren. Plekken die bijvoorbeeld genoemd worden zijn het braakliggende terrein bij Pleyade en hondenuitlaatplekken. De wens is ook om een ontmoetingsplek te realiseren waar gezellig een kopje koffie of een biertje/wijntje gedronken kan worden, muziek kan worden gedraaid, exposities gehouden kunnen worden.

Inspanningen 2022

- Verder vormgeven van de ontmoetingsplek aan het Croydonplein in Kronenburg.
- Realisatie van het Immerlokaal in Immerloopark.
- Mogelijkheden voor een ontmoetingsplek in Rijkerswoerd onderzoeken.

Meer ommetjes

Naast een fysieke plek om te ontmoeten bestaat ook de wens voor ommetjes, om gezellig met elkaar een rondje door de wijk te kunnen maken. Goed voor de gezondheid, maar zeker ook voor de verbinding in de wijk. Ontmoeten bestaat niet alleen uit de fysieke locatie, er is ook behoefte aan een programma met activiteiten voor de wijk.

Inspanningen 2022

- Plaatsen van bankjes voor ontmoeting.
- Uitwerken van een programma met activiteiten voor de wijken.

Kansengelijkheid

Bevorderen kansengelijkheid

Thema's waarop binnen Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg acties nodig zijn ten aanzien van kansengelijkheid zijn:

- Armoede en schulden;
- Huiselijk geweld en kindermishandeling;
- Complexe echtscheidingen;
- Gevoel van veiligheid;
- Eenzaamheid en zingevingsvraagstukken;
- Efficiënt en effectief inzetten van zorg.

Inspanningen 2022

- Verder vormgeven van Kansrijk opgroeien, hierbij zijn alle basisscholen in de wijk aangesloten.
- Ondersteuning van Sociaal wijkteam bij het project huiselijk geweld en kindermishandeling.
- Eenzaamheid en zingevingsvraagstukken nemen we mee in de actie onder het thema Meedoen.
- Verder willen we een pilot vormgeven om te kijken of de zorg in de wijk efficiënter ingezet kan worden.
- De regisseurs van Werk & Inkomen zijn meer in de wijk aanwezig. We zoeken naar plekken in de wijk waar zij kunnen werken.

Openbare ruimte

Vergroenen van de wijk

Veel bewoners geven aan het prettig te vinden om te wonen in een groene omgeving. De wijk wordt als 'stenig' ervaren, over het algemeen is men voorstander van 'minder stenen en meer groen'. Dit zal tevens een positieve bijdrage leveren aan het verminderen van de huidige problemen van de klimaatverandering zoals wateroverlast en hittestress.

Inspanningen 2022

Ondersteunen van bewonersinitiatieven om versteende pleinen/hofjes te vergroenen.

Verbeteren algehele gesteldheid van de wijk

Een ander punt is de algehele gesteldheid van de openbare ruimte. Veel plekken kunnen een opknapbeurt gebruiken. De zaken die hier worden genoemd zijn zeer divers, van straten, fiets- en voetpaden, van openbaar groen tot voor- en achtertuinen van bewoners zelf. Wanneer dit niet goed wordt bijgehouden geeft dit een beeld van verloedering en verrommeling.

Inspanningen 2022

- Ondersteunen van bewonersinitiatieven om de openbare ruimte te verbeteren.
- Samen met bewoners een overzicht maken van de belangrijkste plekken om eerst aan te pakken.

Betere balans in het speelaanbod

Speelaanbod in de wijken is een punt van aandacht. Het aanbod sluit niet altijd aan bij de leeftijd van de kinderen. De speeltuinen zouden een natuurlijker, avontuurlijker en uitdagender karakter mogen hebben. Daarnaast zouden er voor de 12+ kinderen meer plekken moeten komen zodat zij zich meer verspreiden over de wijk.

Inspanningen 2022

Op basis van de input van jongeren een plan van aanpak maken om een betere balans te krijgen in het speelaanbod.

Parkeerkrapte en foutparkeren

Het is helaas een grote uitdaging om een oplossing te vinden voor de parkeerkrapte in verschillende buurten. Het creëren van meer parkeerplekken is vaak in strijd met andere wensen waaronder meer groen in de wijk. Foutparkeerders, die daardoor niet alleen de doorgang van trottoirs blokkeren maar ook het groen vernielen, dragen bij aan het gevoel van toenemende verloedering.

Inspanningen 2022

Uitvoeren van een verkeersonderzoek met aandacht voor het tekort aan parkeerplaatsen.

Meer handhaving en stimuleren eigen verantwoordelijkheid

Veelgenoemde ergernissen die er bij de meldingen duidelijk uitspringen zijn de aanwezigheid van hondenpoep en afval in de wijk. Om het hondenpoepprobleem te verminderen wordt gevraagd beter te faciliteren bij het opruimen ervan door bijvoorbeeld prullenbakken met zakjes te plaatsen of uitlaatstroken aan te leggen. Bij afval moet gedacht worden aan zowel zwerfafval als het afval dat naast de daarvoor aanwezige containers gegooid wordt. Bewoners geven aan op beide onderwerpen verloedering van hun leefomgeving te ervaren.
Fietsers op wandelpaden en spookrijders op de fietspaden zouden beter gecontroleerd en aangepakt moeten worden.

Inspanningen 2022

- Inzet van meer handhaving in de wijk.
- Onderzoek doen naar en opstarten van een schoonmaakploeg zwerfafval.
- Plaatsen van prullenbakken met hondenpoepzakjes.

Duurzaamheid

Meer kennis ten aanzien van duurzaamheidsacties

Steeds meer bewoners zijn bewuster bezig met het thema duurzaamheid.

Inspanningen 2022

Adviseren van de kernorganisatie vanuit onze kennis over de wijk en de verbinding met de bewoners op dit thema.

Veiligheid

Minder overlast

Als het gaat om de veiligheid in de zin van overlast wordt aangegeven dat er behoefte is aan meer toezicht en zichtbaarheid van onder andere handhavers in de wijk. Er wordt o.a. melding gemaakt van overlast bij de Playground Rijkerswoerd en van drugshandel op diverse plaatsen.

Inspanningen 2022

- Problematiek rondom ervaren overlast playground monitoren en, door het inrichten van andere ontmoetingsplaatsen in de wijk voor jongeren, verminderen.
- Plekken drugshandel in kaart brengen en aanpak ervan faciliteren.

Meer verkeersveiligheid

Het te hard rijden door de wijk zelf, met de nadruk op enkele straten in het bijzonder, baart de bewoners ook grote zorgen. Het oversteken op onder andere de Marga Klompélaan en nog een aantal andere verkeerswegen in de wijk wordt als gevaarlijk ervaren en zou beter gefaciliteerd moeten worden door het aanleggen van oversteekplaatsen.

Inspanningen 2022

- Mogelijkheid tot het aanleggen van oversteekplekken onderzoeken.
- Inzet van meer handhaving in de wijk.

Participatie

Het opstellen van het wijkprogramma is een continue proces. Het jaarrond is men laagdrempelig in gesprek met inwoners met de bus lijn. Vanuit andere hoeken komen ook signalen binnen gebruikt worden als input: via bewonersoverleggen, professionals in de wijk en inwoners die team Leefomgeving rechtstreeks benaderen. Ook is een wijkanalyse uitgevoerd.
Naast dit proces is een huis aan huis uitvraag gedaan. Dit heeft geresulteerd in circa 700 verbetervoorstellen. Vanuit al deze gegevens is een concept wijkprogramma opgesteld, 5 thema's met daaraan gekoppeld gebiedsbrede acties. Dit is teruggekoppeld door middel van een A3 flyer, waarop men input kon geven. Met de 3 wijkplatforms en inwoners wordt samen gewerkt om acties te concretiseren voor een specifieke wijk of buurt.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget RKV				
Meedoen	308	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	1.227	-279	64	-22
Openbare ruimte	-13	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	2	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	938	-2	0	0
Totaal Wijkbudget RKV	2.463	-282	64	-22
Wijken Algemeen RKV				
Meedoen	2.268	-40	0	0
Kansengelijkheid	2.677	-589	0	0
Gezondheid	17.156	0	0	0
Openbare ruimte	2.508	-219	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	111	0	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen RKV	*24.940*	*-854*	*0*	*0*
Totaal Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg	**27.403**	**-1.136**	**64**	**-22**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	26.734	24.969	27.436	27.403	27.452	27.299	27.084
Baten	1.265	1.123	1.162	1.136	1.137	1.137	1.137
Saldo lasten en baten	***-25.469***	***-23.846***	***-26.274***	***-26.267***	***-26.267***	***-26.163***	***-25.948***
Toevoegingen aan reserves	681	60	64	64	64	64	64
Onttrekkingen aan reserves	243	12	524	22	43	43	34
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-438***	***-48***	***460***	***-43***	***-43***	***-21***	***-31***
Gerealiseerd resultaat	**-25.908**	**-23.893**	**-25.815**	**-26.309**	**-26.337**	**-26.184**	**-25.979**

Toelichting

Lasten
Voor gebied Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg (RKV) is totaal € 26,8 miljoen aan lasten begroot. € 24,7 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 2,1 miljoen specifiek binnen RKV. Het grootste deel van de lasten (€ 16,9 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema's meedoen (€ 2,3 miljoen), kansengelijkheid (€ 2,6 miljoen) en openbare ruimte (€ 2,5 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,6 miljoen. Een deel van de daling wordt verklaard door de niet bestede middelen thema bedrijfsvoering (€ 0,3 miljoen), die in 2022 niet zijn begroot. Daarnaast dalen de lasten van thema Gezondheid met € 0,4 miljoen en Kansengelijkheid met € 0,2 miljoen. De daling van thema Gezondheid heeft betrekking op een daling € 0,7 miljoen op WMO en € 0,3 miljoen op Maatschappelijke ondersteuning. Bij het thema kansengelijkheid zie je een daling van € 0,2 miljoen op Schulddienstverlening. In 2023 en verder blijven de lasten nagenoeg gelijk.

Baten
Totaal is een bedrag van € 1,1 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 0,9 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,5 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen de thema's gezondheid en openbare ruimte is € 0,5 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten en servicekosten) naar RKV doorberekend.
De inkomsten voor RKV blijven over de jaren gelijk.

Toevoegingen aan reserves
De toevoegingen aan reserves is ten opzichte met vorig jaar gelijk gebleven (€ 0,06 miljoen).

Onttrekkingen aan reserves
Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,5 miljoen minder onttrokken. De daling heeft betrekking op € 0,3 miljoen op Bedrijfsvoering, € 0,2 miljoen op Gezondheid en € 0,08 miljoen op Kansengelijkheid. De daling in thema Kansengelijkheid heeft te maken met een daling aan WMO en Jeugdzorg. Bij Kansengelijkheid heeft de daling te maken met Schulddienstverlening.

Subsidies
Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Stedelijke programma's

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op stedelijk niveau plaatsvinden, zijn opgenomen in 13 stedelijke programma's:

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

S01 Veiligheid

S02 Bereikbaarheid

S03 Economie

S04 Onderwijs

S05 Cultuur

S06 Participatie en armoedebestrijding

S07 Zorg

S08 Welzijn en inclusie

S09 Gezondheid en sport

S10 Klimaat en energie

S11 Ruimtelijke ontwikkeling

S12 Wonen en leefomgeving

Bestuur, dienstverlening en financiën

Wat we ook doen, we doen het voor onze inwoners, voor onze bedrijven. Voor mensen die de stad bezoeken. Het is niet meer dan logisch dan dat we bij het verwezenlijken van onze ambities zoveel mogelijk de samenwerking zoeken. Met inwoners en bedrijven en met de regio Arnhem-Nijmegen. De wereld houdt immers niet op bij de gemeentegrens. We willen goed bereikbaar zijn. Dat betekent niet alleen een gastvrij stadhuis, maar ook goede digitale dienstverlening, zodat mensen zoveel mogelijk en makkelijk op afstand dingen kunnen regelen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is een dienstverlenende en herkenbare netwerkgemeente, die open staat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken

Samen met de stad
We willen bereiken dat inwoners en ondernemers eerder betrokken raken bij beleidsinitiatieven in de stad, in wijken en buurten. We hebben er vertrouwen in dat daarmee de kwaliteit van de uitvoering van beleidsinitiatieven toeneemt en de lokale democratie wordt versterkt. Of het nu gaat om een nieuw parkje met bomen of om nieuw jeugdbeleid.

Samen met de regio
Arnhem wil haar ambities samen met haar partners in de regio bereiken. Arnhem versterkt haar positie in bestuurlijke organen in regionaal, landelijk en Europees verband en maakt de stad en regio sterker door verder te bouwen aan een partnerschap met provincie Gelderland (onder meer via de investeringsagenda) en bij te dragen aan het werken aan een sterkere regionale samenwerking Arnhem-Nijmegen.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar
Arnhemmers kunnen rekenen op een laagdrempelige en betrouwbare publieke dienstverlening die steeds meer gericht is op digitale dienstverlening. Bij contacten met inwoners en ondernemers ligt de focus op een klantvriendelijke benadering. Wij gaan met inwoners en ondernemers in gesprek over hun vragen (of klachten) om daarmee sneller tot een oplossing te komen. Wij zijn als bestuurders en ambtenaren voor inwoners en ondernemers herkenbaar in de stad.

Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven

Raad
De raad gaat voort op de weg van de versterking van zijn kaderstellende rol versterken, mede door onverminderd in te zetten op een begroting die smart vorm gegeven is. De raad streeft naar een positieve, constructieve samenwerking tussen de raadsfracties onderling en tussen raad en college. De raad zet in op betekenisvolle burgerparticipatie op basis van een raadsbrede, eensgezinde opvatting over het belang hiervan en de wijze waarop hieraan uitvoering dient te worden gegeven. Gegeven het dynamische politieke karakter van de gemeenteraad blijft de raad aandacht besteden aan een respectvolle wijze van het omgaan met elkaar en aan het investeren in de persoonlijke relaties.
2022 is een bijzonder jaar voor de raad. Op 16 maart 2022 vinden de gemeenteraadsverkiezingen plaats. De nieuwe raad zal in een uitgebreid start- en kennismakingsprogramma voorbereid worden op de nieuwe zittingsperiode. De (nieuwe) raad zal richting geven aan het proces dat leidt tot de totstandkoming van een nieuw politiek akkoord.

Rekenkamer
De rekenkamer ondersteunt vanuit een onafhankelijke positie de gemeenteraad door elk jaar enkele grote en kleine onderzoeken uit te (laten) voeren op basis van gesprekken met de raadsfracties en de politieke actualiteit.

College
Een divers Arnhem: meer verschillende Arnhemmers kunnen meedoen
Met participatie willen we de bewoners en andere betrokkenen die mee willen denken en doen in de gelegenheid stellen samen met ons de stad, wijken en buurten vorm te geven. Er zijn steeds meer mensen die vanuit betrokkenheid bij hun buurt of bij grote thema's als de energietransitie en klimaatverandering, mee willen werken aan de toekomst van de stad. Zij willen actief invloed uitoefenen op de totstandkoming van plannen en besluiten. Wij werken graag samen met hen zodat besluiten en plannen breed kunnen worden gedragen en deze kwalitatief beter zijn. We dagen andere partners die werken aan de stad uit, zoals ontwikkelaars en andere initiatiefnemers, dit voorbeeld te volgen.

Betrokkenheid: meer mensen voelen zich betrokken bij de stad Arnhem
We willen een toegankelijke gemeente zijn. Hiermee bedoelen we dat iedereen die wil meedenken of meedoen, zich gehoord en gezien moet voelen. We proberen ook de Arnhemmers te bereiken die niet snel uit zichzelf meedoen of meepraten. We communiceren daarom op een heldere manier die voor iedereen toegankelijk is.

Daarnaast faciliteren we zelforganisatie en verbinden we vraag en aanbod van initiatieven in de wijk. Op deze manier vergroten we de betrokkenheid en invloed van inwoners op de sociale en fysieke leefbaarheid.

Samen sterker en wijzer worden: kwaliteitsimpuls in plannen, beleid en projecten
Met participatie willen we de kwaliteit van plannen en besluiten verbeteren door de kennis en ervaring aan te boren van inwoners en andere maatschappelijke betrokkenen. Besluiten worden doorgaans beter als belanghebbenden betrokken zijn. We weten wat er speelt en wat er leeft en spelen daarop in en stellen de opgave centraal. De inzet van effectieve burgerparticipatie hoort in het Arnhems DNA en daarbij in de genen van alle medewerkers van de gemeente Arnhem.

Rekenkamer: Uitvoeren onderzoeksprogramma

De Rekenkamer houdt bij het opstellen van de plannen voor 2022 rekening met het feit dat het een gemeentelijk verkiezingsjaar is. Dit betekent dat wij een publicatieluwe periode hanteren in de maanden februari en maart. Nadat de nieuwe raad geïnstalleerd maakt de rekenkamer kennis met de fracties en haalt daar nieuwe onderwerpen op. De onderzoeken naar armoede en communicatie burgers worden naar alle waarschijnlijkheid halverwege 2022 afgerond en aangeboden aan de raad. In 2022 staan daarnaast de onderwerpen wijkteams, omgevingsdienst regio Arnhem, duurzaamheid (doorwerkingsonderzoek) en grondbeleid op de planning om opgestart te worden. Het is mogelijk dat de Rekenkamer op basis van de kennismaking met de nieuwe gemeenteraad komt tot een herzien onderzoeksprogramma voor 2022.

College: De kracht, kennis en kunde van inwoners en ondernemers benutten

Het college gaat op basis van de evaluatie en de Rekenkamerbrief over onderzoek Van Wijken Weten en de wensen van de raad aan de slag met de aanpak Van Wijken Weten 2.0. Hierin heeft het college conform de aanbevelingen onder andere aandacht voor de verwachtingen van inwoners, partners, bestuur en werkorganisatie. Daarbij is ook belangrijk dat deze partijen weten hoeveel geld er daadwerkelijk beschikbaar is voor hun wijk. Daarnaast wil het college de stedelijke aanpak beter laten aansluiten op de wijkaanpak.

College: Eenduidige werkwijze leveren

We willen dat inwoners en ondernemers betrokken zijn bij de stad, wijk en buurt: bij plannen van de gemeente, ontwikkelaars en bewonersgroepen. Dit doen we door een ieder in de gelegenheid te stellen om meer invloed te hebben op wat er in een buurt of wijk nodig is. Onder andere door vooraf heldere kaders te stellen over samenwerking en door het ondersteunen van bewoners in hun participatie en het opzetten van initiatieven. Om helder te maken hoe we samen werken zal een digitaal handvat worden gemaakt (inspiratiegids) om eenieder, initiatiefnemer, ontwikkelaar of ambtenaar te helpen een zorgvuldig participatieproces te organiseren.

Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken

Arnhem werkt in 2022 in de Groene Metropoolregio onder meer samen aan de bereikbaarheid van de regio, een sterkere economie, een betere aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt, de gezamenlijke aanpak van de woningbouwopgave, de energietransitie en aan een goede verdeling van het culturele aanbod en duurzaam toerisme. In het stedennetwerk G40 en in de VNG wil Arnhem in de nieuwe bestuursperiode haar netwerkpositie behouden en versterken. Arnhem werkt ook stevig door aan de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio en met de steden in Noordrijn-Westfalen (NRW).

Arnhem werkt in de Groene Metropoolregio samen aan maatschappelijke opgaven die om een regionale aanpak vragen

In januari 2021 is de Groene Metropoolregio (GMR) Arnhem-Nijmegen van start gegaan. In 2022 gaat de GMR volop uitvoering geven aan de regionale agenda, na het overgangsjaar 2021. De regio heeft medio september de regionale agenda 2022 gepresenteerd, met vijf grote regionale opgaven. De gemeenteraden van de 18 regiogemeenten wordt daarbij gevraagd te besluiten over het al dan niet meedoen ('intekenen') op de verschillende opgaven. Arnhem koerst op intekenen op alle vijf de opgaven uit de regionale agenda. Dit wordt expliciet aan de raad voorgelegd via een apart raadsvoorstel.

- In de opgave Verbonden regio werkt Arnhem samen met de regiogemeenten aan betere en duurzame verbindingen en vervoersmogelijkheden in en rond de stad, bijvoorbeeld het realiseren van een beter regionaal fietspadennetwerk; ook aan goede verbindingen voor spoor- en wegvervoer met de Randstad en Duitsland. In regioverband wordt gelobbyd en gewerkt aan goede afspraken met het Rijk hierover.
- Hier ligt ook een verbinding met de regionale opgave Groene Groeiregio, die gericht is op een goede ruimtelijke inpassing van woon- en werklocaties en de bijbehorende infrastructuur in samenhang met een gezonde leefomgeving. Via de Woondeal wordt samengewerkt aan de woningbouwopgave. In en om de steden en kleinere gemeenten moeten meer woningen komen. De regiogemeenten trekken hierin samen op.
- Binnen de opgave Productieve regio werkt Arnhem samen met de regiogemeenten, kennisinstellingen en bedrijfsleven aan meer banen en aan een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Arnhem is sterk in energie en duurzaamheid. Veel innovaties komen hier vandaan en zorgen ook voor nieuwe bedrijvigheid en werk. De Economic Board, die regionaal werkt levert hier een bijdrage aan door ondernemerschap en kennis bij elkaar te brengen. De samenwerking moet er voor zorgen dat meer Arnhemmers kunnen doorstromen naar werk in of dicht bij de stad.
- Met de opgave circulaire regio voeren we een deel van onze duurzaamheidsopgave gezamenlijk uit met de regiogemeenten, onder andere via de Regionale energiestrategie (RES).

- De opgave Ontspannen regio herbergt onder andere de samenwerking op het gebied van cultuur en toerisme, en ook de versterking van de binnensteden.

De nieuwe middelen die de uitvoering van deze regionale agenda met zich meebrengt à €412.000 worden dit jaar nog gepresenteerd via het begrotingsprogramma S00. De bedoeling is om deze vanaf de begroting 2023 te presenteren via de betreffende inhoudelijke programma's. De raad zal via deze Begroting besluiten over het al dan niet beschikbaar stellen van de middelen. Een raadsvoorstel over de regionale agenda en het intekenen op de opgaven wordt zoals gezegd separaat aangeboden.

De provincie Gelderland trekt via de investeringsagenda samen op bij de realisering van de regionale agenda omdat deze mede uitvoering geeft aan de Gelderse ambities, zoals verwoord in de omgevingsvisie Gaaf Gelderland en andere documenten. Via Bureau Brussel en een versterkte lobby richting Den Haag werkt de GMR samen met de Economic Board en andere regio's aan de profilering, belangenbehartiging en fondsenwerving in Europa en bij het Rijk.

Arnhem werkt in netwerken van steden in Nederland en de Euregio én in belangenorganisaties als VNG en G40 samen aan beleidsafstemming en -beïnvloeding en draagt bij aan lobbydossiers richting het Rijk en Europa

Arnhem speelt een rol in landelijke netwerken als de G40 en de VNG. Door deelname in verschillende werkgroepen en commissies dragen Arnhemse bestuurders bij aan kennisontwikkeling en diverse lobbytrajecten, onder andere met betrekking tot gemeentefinanciën en specifieke dossiers in de pijlers Fysiek, Sociaal en Economie & Werk. Arnhem werkt in netwerken van steden intensief samen waar nodig en nuttig, bijvoorbeeld op het gebied van beleidsafstemming, subsidies en verordeningen, lobby richting het Rijk en kennisdeling. Door deelname aan deze organisaties versterkt Arnhem haar netwerk met de andere grote steden in Nederland en in Den Haag.

Arnhem krijgt daarnaast toegang tot kennis en nieuwe ontwikkelingen bij het Rijk. Deze worden vaak via de sporen VNG en G40 met de steden en regio's opgepakt. De kernboodschappen uit de Strategische Agenda 2019 - 2022 van de G40 die met oog op de Tweede Kamerverkiezingen gestuurd zijn naar de Tweede Kamerfracties zijn daar een voorbeeld van. Alle Arnhemse wethouders zijn betrokken bij de VNG en G40 door deelname aan commissies of themagroepen. Bij de bestuurswisseling blijft onze inzet gericht op een goede Arnhemse bestuurlijke vertegenwoordiging in landelijke netwerken zoals van de VNG en G40.

Arnhem versterkt de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio en met steden in Noordrijn-Westfalen (NRW)

We versterken de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio Rijn-Waal. Evenzo geldt dat voor de relatie met de grote steden in Noordrijn-Westfalen (NRW) via het Euregionale stedennetwerk van 100.000+ steden dat sinds 2017 bestaat. In dit Nederlands-Duitse stedennetwerk werkt Arnhem samen met Nijmegen, Ede en Apeldoorn samen met drie Duitse steden in Noordrijn-Westfalen: Duisburg, Düsseldorf en Moers. Dit is nuttig vanwege gezamenlijke belangenbehartiging en kennisdeling; Arnhem kan samen met andere steden optrekken in specifieke lobbytrajecten.
In 2022 wordt verder gewerkt aan onder andere de gezamenlijke duurzaamheids- en mobiliteitsagenda. Met de start van een nieuwe Interreg-periode wordt ingezet op het ontwikkelen van nieuwe projecten met Duitse partners.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers

We zorgen ervoor dat informatie online beschikbaar is en waar wettelijk mogelijk producten digitaal kunnen worden aangevraagd. De afhandeling van deze aanvragen gaan we steeds verder automatiseren. Voor minder digitaalvaardige inwoners en ondernemers wordt met partners in de stad ondersteuning georganiseerd of worden alternatieve kanalen geboden. Het streven is te voldoen aan de kwaliteitsnormen van het Rijk en aan de wens dat inwoners en ondernemers tevreden zijn over deze dienstverlening.

Digitaliseren van het klantproces

We verkennen de mogelijkheden om burgers meer regie over hun persoonlijke gegevens te geven en alleen gegevens te verstrekken en te vragen, die echt nodig zijn. Daarnaast worden de voorbereidingen getroffen voor verdere digitalisering, in afwachting van verruiming van de wettelijke mogelijkheden (bijvoorbeeld digitale erkenning). Het beveiligen van informatie heeft daarbij onze bijzondere aandacht. Wij zetten verder in op datagestuurde dienstverlening: het volgen en sturen van het klantproces van begin tot eind. Met het invoeren van de Omgevingswet en het digitaal stelsel zal de dienstverlening aan inwoners en ondernemers verder worden verbeterd. De concrete plannen vanuit publieke dienstverlening voor 2022 zijn:

- We zorgen ervoor dat de gemeenteraadsverkiezingen veilig verlopen en voor alle kiezers toegankelijk zijn.
- We gaan klantreizen in beeld brengen.
- We gaan meer inzetten op kanaalsturing en betere klantgeleiding.
- We zetten de implementatie van eDiensten voor burgerzaken voort.
- We zorgen dat verbetering van de informatieveiligheid van de digitale dienstverlening niet ten koste gaat van de toegankelijkheid ervan en ondersteunen inwoners waar nodig en mogelijk.
- We houden doorlopend klanttevredenheidsonderzoek en voeren naar aanleiding daarvan verbeteringen door, bijvoorbeeld in de informatievoorziening aan laaggeletterden of aan dak- of thuislozen.
- Arnhemmers geregistreerd in Basisregistratie Personen (BRP) met 'nationaliteit onbekend' wordt een vreemde nationaliteit (gelijk aan nationaliteit bekend bij IND) of staatloosheid toegekend.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Klanttevredenheid					
Bron: KTO - Streefcijfer is minimaal 8, deze indicator wordt vanaf dit jaar voor het eerst gemeten.					
Toegankelijkheid stemlokalen					
Bron: Bureau Verkiezingen. Streefcijfer: 75% volledig toegankelijk / 0% niet toegankelijk voor mensen met een lichamelijke beperking. Deze indicator wordt vanaf dit jaar voor het eerst gemeten.					
Opkomst verkiezingen	TK 76,9%	GR 49,6%	PS 50,7%, WS 45,5%, EP 39,2%		TK 73,6%
Bron: Centraal stembureau. Streefcijfer: minimaal 49,6%. Afkortingen: Tweede Kamer (TK), gemeenteraad (GR), Provinciale staten (GR), waterschappen (WS) en Europees Parlement (EP).					

Een goede bedrijfsvoering

Wij zijn een organisatie die midden in de samenleving staat, in verbinding met de stad, een afspiegeling van de stad en een organisatie die actief meebeweegt met de tijdsgeest. De gemeentelijke bedrijfsvoering verandert mee met de eisen die worden gesteld door de samenleving, het bestuur, de raad en onze eigen professionaliteit. In de paragraaf Bedrijfsvoering wordt verder ingegaan op de ontwikkelingen op het gebied van bedrijfsvoering.

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Woonlasten éénpersoonshuishouden	704	695	700	707	694
Eenheid: Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.					
Bron: COELO, Groningen					
Woonlasten meerpersoonshuishouden	768	759	763	750	711
Eenheid: Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.					
Bron: COELO, Groningen					
WOZ-waarde woningen	175	187	204	217	239
Eenheid: De gemiddelde WOZ waarde van woningen x €1.000.					
Bron: CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken					

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Formatie ambtelijk apparaat	5,9	5,8	5,8	5,6	5,9
Eenheid: Toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat van eigen organisatie voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari. In fte per 1.000 inwoners. Bron: Eigen gegevens gemeente					
Bezetting ambtelijk apparaat	5,8	5,7	5,9	5,6	6,0
Eenheid: Werkelijk aantal fte dat werkzaam is binnen eigen organisatie. In fte per 1.000 inwoners. Bron: Eigen gegevens gemeente					
Apparaatskosten per inwoner	646	490	490	406	429
Eenheid: De noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor het uitvoeren van de organisatorische taken. Bron: Eigen gegevens gemeente					
Kosten inhuur externen als % van de loonsom	13%	21%	17%	2%	0%
Eenheid: Inzet van uitzendkrachten, zzp'ers of detacheringsovereenkomsten in procenten. Bron: Eigen gegevens gemeente					
Overhead % van totale lasten	7,0%	5,0%	9,5%	9,0%	9,3%
Eenheid: Overheadkosten zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces in procenten. Bron: Eigen gegevens gemeente					

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig".

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem is een dienstverlenende en herkenbare netwerkgemeente, die open staat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken	**14.112**	**3.688**	**0**	**620**
Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven	4.615	0	0	21
Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken	3.158	1.562	0	0
Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers	6.339	2.127	0	599
Een goede bedrijfsvoering	**69.746**	**6.812**	**655**	**1.228**
Overig	**5.028**	**511.330**	**19.209**	**21.181**
Totaal	**88.886**	**521.831**	**19.864**	**23.028**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	92.532	85.575	86.543	88.886	84.797	86.325	88.771
Baten	518.807	482.692	503.719	521.831	514.844	514.289	515.281
Saldo lasten en baten	***426.275***	***397.116***	***417.175***	***432.945***	***432.945***	***427.964***	***426.509***
Toevoegingen aan reserves	37.858	13.478	28.762	19.864	21.111	22.391	20.655
Onttrekkingen aan reserves	18.321	20.549	24.273	23.028	15.751	13.646	13.886
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-19.536***	***7.071***	***-4.489***	***3.165***	***3.165***	***-8.745***	***-6.768***
Gerealiseerd resultaat	**406.739**	**404.187**	**412.687**	**436.110**	**424.688**	**419.219**	**419.741**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 88,9 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- € 42,0 miljoen voor kosten ICT en facilitaire zaken;
- € 27,8 miljoen voor kosten personeel en organisatie;
- € 6,3 miljoen voor kosten burgerzaken en publieke dienstverlening;
- € 4,6 miljoen voor kosten raad, griffie, rekenkamer, verkiezingen en college van burgemeester en wethouders;
- € 8,2 miljoen voor overige lasten.

De lasten stijgen ten opzichte van 2021 met € 2,3 miljoen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een stijging van de kosten op stelposten met € 3,1 miljoen. Ook is er een stijging in lasten te zien in de huisvesting en facilitaire zaken met € 0,2 miljoen. Hier staat een daling van lasten op langlopende geldleningen tegen over met € 1,7 miljoen.

Baten

De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 521,8 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- € 453,1 miljoen gemeentefonds;
- € 57,1 miljoen OZB belastingen;
- € 2,1 miljoen ontvangsten burgerzaken en publieke dienstverlening;
- € 9,5 miljoen overige inkomsten (onder andere verzekeringen, beleggingen, geldleningen, ICT en facilitaire zaken).

De baten stijgen ten opzichte van 2021 met € 18,1 miljoen. De inkomsten vanuit het Gemeentefonds zijn met €18,3 miljoen gestegen.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan reserves voor 2022 zijn totaal begroot op € 19,9 miljoen. De grootste toevoegingen zijn:

- € 14,4 miljoen algemene reserve;
- € 4,3 miljoen bestemmingsreserve solvabiliteit;
- € 0,8 miljoen bestemmingsreserve bedrijfsvoering.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan reserves voor 2022 zijn totaal begroot op € 23,0 miljoen. De belangrijkste onderdelen hierbinnen zijn:

- € 22,1 miljoen algemene reserve;
- € 0,7 miljoen bestemmingsreserve bedrijfsvoering.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

NV Bank Nederlandse Gemeenten
Dataland
BVO De Connectie
GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Regionale en andere bovenlokale lichamen

- Economic Board;
- Euregio Rijn-Waal.

Publieke dienstverlening

- Werkgroep Tegengaan Identiteitsfraude (WTI);
- Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA);
- Samenwerking met Vreemdelingenketen in de BRP-straat Zevenaar.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Bestuur, dienstverlening en financiën. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Herijking gemeentefonds
Bedrijfsvoering
De Connectie
Overhead-dekking
Benodigde capaciteit beleid SBR niet in lijn met begroting

Corona risico's

Betalingsproblemen bij leningen aan instellingen
Faillissementen in relatie tot lokale heffingen
Betalingsproblemen bij leningen aan instellingen bij Sportbedrijf en MSSA

Beleidskaders

- Coalitieakkoord 2018-2022:
- Evaluatie van de Rekenkamer Arnhem 2015;
- nota Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- MIRT Agenda stedelijk netwerk Arnhem Nijmegen;
- Discussienotitie Regionale Samenwerking samen steviger en sterker;
- Contourennotitie regio Arnhem-Nijmegen via raadsbrief d.d.21-01-2020;
- Visie Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Regionale agenda Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Gemeenschappelijke regeling regio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Wijzigingsbesluit Gemeenschappelijke regeling Arnhem-Nijmegen (2021);
- Bedrijfsplan versterkte regio (2020);
- Beleid internationale betrekkingen (2021).

Veiligheid

Veiligheid is de grond onder onze voeten en een basiswaarde om je te kunnen ontwikkelen. Iedereen moet in Arnhem prettig kunnen leven, wonen en werken en zich daarbij veilig kunnen voelen. Waar misdaad niet loont en criminaliteit en ondermijning geen kans maken. Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. We zetten dus volop in op het aanpakken van criminaliteit als diefstal en overval. Ook in de digitale wereld neemt de criminaliteit toe: hacken, phishing, identiteitsfraude. Er ligt in Arnhem een forse opgave, want we scoren als het gaat om veiligheid simpelweg niet goed genoeg.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem: een veilige stad!

Veiligheid is een belangrijke voorwaarde voor een prettig leven, wonen en werken in Arnhem. In een stad waar iedereen zich kan ontwikkelen zonder buitengesloten te worden; door vrij te zijn in denken en te mogen zijn wie je bent zonder te worden gediscrimineerd. In een stad waar misdaad niet loont en slachtoffers worden gesteund. In een stad waarin veiligheid een bijdrage levert aan een prettig woon- en leefklimaat voor bewoners in de wijken, aan een prettig verblijf van bezoekers en aan een florerende economie zonder oneerlijke concurrentie. En waar adequaat wordt gehandeld bij het voorkomen en bestrijden van calamiteiten waaronder aandacht voor risicobeheersing en veiligheid bij grote evenementen om schade te beperken.

De veiligheidsagenda zoals die is vastgelegd in de kadernota veiligheid 2018-2022 is hierin leidend.
Met de ambities neergelegd in de perspectiefnota 2022 - 2025 wordt een impuls gegeven aan de veiligheidsagenda. Veiligheid werkt door in vrijwel alle andere beleidsterreinen. Veiligheid is de basis van ons bestaan. Wijkveiligheid krijgt te maken met steeds grotere opgaven. Politie en justitie zien een toename in de georganiseerde misdaad. Het recentelijke rapport van de Rekenkamer over de lokale aanpak van ondermijning onderschrijft dit beeld en de noodzaak tot doorpakken. De Nationaal Rapporteur Mensenhandel waarschuwt ons over de ernstige situatie in Arnhem en vraagt om een gedegen aanpak.
Met een goed georganiseerd Arnhems veiligheidsteam, dat optimaal gebruik maakt van bevoegdheden zetten we ons samen met politie en justitie en met andere relevante partners in om het Arnhems veiligheidsniveau naar een normaal Nederlands peil te brengen. Dit kan onder meer dankzij de provincie en de ministeries die de inzet van Arnhem zien en waarderen met investeringen.

Criminaliteit maakt geen kans

Arnhem staat hoog op de lijst van 100.000+ gemeenten met de meeste delicten per 1000 inwoners. Ondanks een daling van het aantal in de afgelopen jaren. Het aantal in Arnhem (73) lijkt meer op het aantal dat past bij een gemeente van 300.000+ (81,4) dan bij het landelijke gemiddelde van gemeenten met 100.000 - 300.000 inwoners (54,6). Deze situatie is niet te koppelen aan één of twee veiligheidsincidenten, maar ontstaat door een breed scala aan misdrijven. Voor de komende jaren zetten we in op een daling van het aantal delicten naar een niveau dat aansluit bij het landelijke gemiddelde van steden met de omvang van 100.000 - 300.000 inwoners. Tegen ondermijnende criminaliteit wordt stevig opgetreden en worden barrières opgeworpen waaronder het toepassen van de Bibob. Er wordt een norm gesteld door handhavend op te treden. In preventieve zin door het regelmatig en structureel controleren van kwetsbare branches maar ook bij speciale integrale acties naar aanleiding van signalen en onderzoek.

Omvang criminaliteit in verhouding tot centrumstad van 100.000+

Er zijn in Arnhem nog ruim elfduizend slachtoffers van een misdrijf per jaar. De inzet is gericht op het verder terugdringen van het aantal delicten per 1000 inwoners, door middel van voorlichting en door het in gezamenlijkheid met politie en OM prioriteit te geven aan het oplossen en vervolgen. Daarbij is vooral aandacht voor het voorkomen en oplossen van de High Impact Crime delicten (inbraak, overval). Cameratoezicht, waaronder de inzet van mobiel/tijdelijk cameratoezicht, wordt ingezet als onderdeel van de aanpak om de openbare orde te handhaven en incidenten en delicten te voorkomen of tijdig hierop te acteren.

Misdaad mag niet lonen

Witwassen, drugshandel in welke vorm dan ook, illegaal gokken, mensenhandel en illegale prostitutie zijn vormen van criminaliteit die direct of indirect de openbare orde aantasten en de samenleving ontwrichten.
Met het intrekken van vergunningen en sluiting van (horeca)panden wordt onder andere een norm gesteld om te voorkomen dat criminelen voet aan de grond krijgen in Arnhem. Bij de horeca- en exploitatievergunningen worden ondernemers gescreend. Het ruimer toepassen van de mogelijkheden die de wet Bibob biedt, werpt een extra barrière op voor criminelen. De aandacht voor ondermijning wordt vanuit de praktijk doorontwikkeld en doorgezet. Het recentelijk uitgebrachte rapport van de Rekenkamer over de lokale aanpak onderschrijft deze noodzaak. De Rekenkamer stelt dat Arnhem voor wat betreft de omvang van ondermijning niet onderdoet aan de G4-steden. Als oorzaak wordt gesteld dat de gemeente de afgelopen jaren zowel bestuurlijk als organisatorisch weinig heeft geïnvesteerd in de aanpak van ondermijning. Het rapport benadrukt het belang van een gecoördineerde en integrale meerjarenaanpak. Arnhem heeft de laatste jaren een goede beweging gemaakt, die in de aankomende jaren sneller en structureler wordt opgezet. Dit wordt mogelijk gemaakt door de investering die het college en de Raad gaan doen op dit onderwerp:

- Er wordt een data-analist aangesteld om slimmer gebruik te maken van beschikbare informatie, te kunnen selecteren en prioriteren.
- Er wordt structureel budget beschikbaar gesteld om mensenhandel in Arnhem te voorkomen, aan te pakken en slachtoffers te helpen (zorg en opvang). Er wordt een uitvoeringsplan Mensenhandel opgesteld en er wordt gekeken naar het lokale prostitutie (handhavings)beleid. Daarbij wordt gekeken naar de aanstaande Wet regulering sekswerk die dit jaar aan de kamer is aangeboden en mede dient ter bestrijding van mensenhandel.
- Er komt, ook ter uitvoering van de motie vanuit de raad, een meerjarenplan van aanpak op ondermijning. Het plan omvat ambitie, duidelijke doelstellingen, stelt prioriteiten en geeft een uitwerking van de noodzakelijke extra capaciteit en middelen op dit onderwerp.
- Er wordt geïnvesteerd in de informatiepositie van de gemeente Arnhem door middel van een meldpunt ondermijning, informatietools om sneller te kunnen screenen en informatie te verbinden, radar modules om ontwikkelingen te volgen en meer inzicht te krijgen in potentiële risicovolle criminele fenomenen. Bij dit laatste wordt ook gebruik gemaakt van de inzichten van het landelijke platform 'Zicht op Ondermijning'.

Onder de regie van de gemeente worden de inspanningen en controles van het Interventieteam Ondermijning Arnhem samen met justitie, politie, handhaving en andere relevante partners voortgezet in de strijd tegen ondermijnende activiteiten. Jeugdcriminaliteit krijgt de aandacht met het project 'ondermijnende drugscriminaliteit onder jeugdigen' (BOTOC). Met de aanpak wordt voorkomen dat jongeren vroegtijdig in de criminaliteit belanden. Het experiment gesloten coffeeshopketen, waaraan Arnhem deelneemt, bevindt zich in de opstartfase en zal in 2021 tot uitvoering komen.

Online criminaliteit voorkomen

In toenemende mate verschuift de criminaliteit naar de digitale wereld. Hacken, phishing, afpersing en identiteitsfraude zijn enkele verschijningsvormen. Sexting en grooming zijn vormen die kunnen leiden tot seksuele uitbuiting. Om inwoners en bedrijven te wapenen, worden zij bewust gemaakt van de risico's en geïnformeerd over de mogelijkheden om te voorkomen dat ze slachtoffer worden. Jongeren worden geïnformeerd om hen te beschermen tegenover daders van online seksueel misbruik, sextortion (afpersing met naaktbeelden), en grooming (digitaal kinderlokken). Op verzoek van de raad wordt hiertoe in het najaar een onderzoek uitgevoerd (uitvoering Motie 21M105) om precies te duiden wat er hierin gedaan kan worden en wat dit voor een investering vraagt voor de langere termijn.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Misdrijven per 10.000 inwoners	731	674	731	690	
Eenheid: Aantal per 10.000 inwoners					
Bron: waarstaatjegemeente					
Aantal overvallen	0,45	0,95	0,88	0,68	
Eenheid: overvallen per 10.000 inwoners					
Bron: waarstaatjegemeente					
Aantal straatroof	1,7	1,8	3,0	2,5	
Eenheid: straatroof per 10.000 inwoners					
Bron: waarstaatjegemeente					
Drugsdelicten	10,9	10,8	15,4	14,3	
Eenheid: aantal drugsdelicten per 10.000 inwoners					
Bron: Waarstaatjegemeente					

Politieregistraties overlast jeugd	41,8	31,1	42,8	100,6
Eenheid: politieregistraties overlast jeugd per 10.000 inwoners				
Bron: Waarstaatjegemeente				
Verwijzigingen Halt	12	11	10	13
Eenheid: Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar				
Bron: Waarstaatjegemeente (verplichte BBV-indicator)				
Politieregistraties overlast door verwarde personen	74,9	89,4	102,2	111,9
Eenheid: Per 10.000 inwoners				
Bron: Waarstaatjegemeente				

Crisisbeheersing op orde

In het belang van onze inwoners is er aandacht voor het voorkomen van rampen en calamiteiten. Bij activiteiten en stedelijke ontwikkelingen is veiligheid onderdeel van de planvorming en uitvoering. Mocht er ondanks de voorzorgsmaatregelen toch een calamiteit zijn, dan staat er een crisisorganisatie paraat om de risico's en schade voor mens en natuur zo veel mogelijk te beperken. Vanzelfsprekend heeft de coronacrisis een grote impact op de totale crisisorganisatie.

Beschermd tegen calamiteiten en rampen

In samenwerkingsverband van de Veiligheidsregio Gelderland Midden worden maatregelen getroffen om calamiteiten en rampen te voorkomen en zo nodig snel en juist te handelen. De basis voor een effectieve en efficiënte uitvoering zijn het Beleidsplan Brandweer 2020-2023 en het Beleidsplan Veiligheidsregio Gelderland Midden 2020-2023. Lokaal zijn de risicolocaties in beeld en deze worden opgenomen in de nieuw op te stellen Omgevingsplannen. De inzet voor bevolkingszorg (opvang, registratie, nazorg) bij calamiteiten door de gemeente is geborgd. Door de brandweer wordt ingezet op brandveiligheid door aandacht te vragen voor preventieve woningaanpassingen. Er blijft aandacht voor het op een juiste manier ruimen van aangetroffen niet-ontplofte explosieven. Vanaf 2022 krijgt de VGGM het toezicht op de BEVI (Besluit externe veiligheid inrichtingen) instellingen overgedragen van de omgevingsdiensten (ODRA). Ook is de wetgever voornemens om in het Besluit Bouwen en Leefomgeving rekening te houden met "Wonen met zorg" onder andere door advisering en toezicht vanuit de brandweerorganisatie. Dit wordt verder uitgewerkt op de landelijke tafels.

Veiligheid voor de wijk en als persoon

Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. Het gevoel van veiligheid per wijk loopt uiteen van matig tot zeer goed. De inzet is gericht op wijken die achterblijven bij het gemiddelde Arnhemse niveau. Ook persoonlijk moet men zich veilig voelen om deel te nemen aan de Arnhemse samenleving. Daarom wordt ingezet op het tegengaan van discriminatie en geweld in afhankelijkheidsrelaties en wordt er aandacht geschonken aan personen met verward gedrag met een veiligheidsrisico voor zichzelf of de omgeving. Jeugdcriminaliteit kan jonge levens in hun ontwikkeling remmen en verdient tijdig ingrijpen. Met het project BOTOC (Breed offensief tegen ondermijnende criminaliteit) gaan we drie jaar een aanpak vorm geven die in die wijken invulling krijgt die hiervan het meeste hinder ervaren. We richten ons daarbij op het vroegtijdig ingrijpen om te voorkomen dat jongeren afglijden in de criminaliteit.

Steun bij aanpak woonoverlast

Woonoverlast geeft een onveilig gevoel en belemmert een prettig woonklimaat. Het bestrijden van woonoverlast vindt plaats door de inzet van het wijkgerichte Overlast- en Zorgoverleg, integrale handhaving op overlastgevende panden en door gebruik te maken van de Wet aanpak woonoverlast (gedragsaanwijzing). Er wordt projectmatig en integraal ingezet op het aanpakken van 'wijkkoningen en windhappers' om de leefbaarheid in een buurt te verbeteren en een heldere norm te stellen.

Veiligheid als basis voor persoonlijke ontwikkeling

Discriminatie, polarisatie en radicalisering dragen bij aan vijandigheid, bedreiging en geweld en maken dat mensen zich niet welkom voelen in onze samenleving. Met het meldpunt Discriminatie en Pesten en het vergroten van de aangiftebereidheid en een professionele afhandeling bij politie en het Openbaar Ministerie (OM) worden slachtoffers gehoord en gesteund. We bestrijden seksuele intimidatie en bieden steun aan slachtoffers. Hiervoor is een uitvoeringsplan opgesteld. We blijven inzetten op tegengaan van radicalisering met preventieve maatregelen. Hiervoor wordt een uitvoeringsplan 2022 opgesteld. Slachtoffers van geweld in een afhankelijkheidsrelatie kunnen op steun rekenen door zorg, opvang en het toepassen van het 'tijdelijk huisverbod'. In het Veiligheidshuis wordt met ketenpartners in zorg en justitie in een persoonsgerichte aanpak toegewerkt naar een duurzame oplossing voor onder meer risicojeugd met crimineel gedrag en plegers van High Impact Crime delicten. Criminele jeugdgroepen worden geprioriteerd in de lokale driehoek voor een aanpak op maat. Voor de aanpak van personen met verward gedrag wordt ingezet op een sluitende aanpak van zorg en veiligheid. Vanaf 2020 wordt gebruik gemaakt van de mogelijkheden van de nieuwe Wvggz (Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg).

Iedere wijk heeft evenveel recht op veiligheid

De wijkaanpak is een concrete uitwerking in de oproep om een beschavingsoffensief door te laten zien wat we met elkaar normaal gedrag vinden, juist ook door zichtbaar het niet-normale gedrag aan te pakken. De uitkomsten van de gepubliceerde Veiligheidsmonitor 2019 (april 2020) heeft de urgentie voor de wijkaanpak bekrachtigd. De wijkbezoeken van de burgemeester in het kader van de wijkveiligheid hebben een inventarisatie opgeleverd van een veelheid aan veiligheidsonderwerpen. Deze worden omgezet in activiteiten en initiatieven om de veiligheid en het veiligheidsgevoel van bewoners te verbeteren. Het veiligheidsgevoel van de bewoners wordt door meer dan criminaliteit en misdaad bepaald. Ook verloedering van de openbare ruimte en aanwezige sociale problematiek is hierop van invloed. In nauwe samenwerking met de teams Leefomgeving wordt met relevante partners en met de bewoners de problematiek aangepakt en gaan we periodiek in gesprek om te bezien of we ook daadwerkelijk de gewenste voortgang boeken en welke bijstelling of extra aandacht nodig is. Dit heeft al geresulteerd in projecten in diverse wijken. Onder aansturing van Veiligheid en teams Leefomgeving is er een wijkveiligheidsoverleg per gebied om de problematiek te bespreken en om te zetten in actie. De druk en roep vanuit de wijken voor handhaving om normerend op te treden blijft onverminderd aanwezig. De aandacht voor de veiligheid in de wijken roept verwachtingen op en meer vragen vanuit de (wijk)bewoners. Beperkte capaciteit vraagt om scherpe prioritering en optimale samenwerking met relevante partners om verschil te kunnen maken in het leefbaarheid- en veiligheidsniveau in de wijken. Op detailniveau kennen wij de overlastplekken en de overlastgezinnen en die gaan we op een treffende wijze van een aanpak voorzien. Er wordt een Radar wijkveiligheid en leefbaarheid ontwikkeld. Op basis van verzamelde real-time informatie wordt zicht gekregen op de actuele veiligheids- en leefbaarheidsvraagstukken in de wijk.
De overlastproblematiek in de wijken is groot en het aantal meldingen daarover (van jeugdoverlast, overlast verwarde personen tot aan drugsoverlast) neemt enkel toe. Om die reden is er vanuit de raad bij de behandeling van de Perspectiefnota 2022-2025 ook de motie aangenomen om een breed actieplan voor het tegengaan van overlast vorm te geven. Met als opgave om deze problematiek stedelijk te coördineren en daarbij ook onder regie van de burgemeester dit goed te organiseren zodat er snel en vroegtijdig kan worden ingegrepen.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
% Onveiligheidsgevoel algemeen	36		37		
Bron: waarstaatjegemeente					
% Onveiligheidsgevoel in de buurt	28		29		
Bron: waarstaatjegemeente					
Tijdelijk huisverbod	17	28	27	28	
Eenheid: Aantal huisverboden op jaarbasis					
Bron: Gemeente Arnhem					

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Diefstal uit woning	34,6	25,3	28,4	21,8	
Eenheid: Aantal winkeldiefstallen per 10.000 inwoners					
Bron: CBS					
Winkeldiefstal	45,2	47,3	56,5	47,7	
Eenheid: Aantal winkeldiefstallen per 10.000 inwoners					
Bron: CBS					
Geweldsmisdrijven	8,0	8,2	7,6	7,0	
Eenheid: Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling).					
Bron:CBS					
Vernieling	9,2	8,3	10,0	10,8	
Eenheid: Aantal vernielingen en beschadigingen per 1.000 inwoners					
Bron:CBS					
Jongeren met een delict voor de rechter	0,8%	0,8%	0,7%	0,6%	
Eenheid: Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.					
Bron: CBS					

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem: een veilige stad!	**19.380**	**2.494**	**71**	**343**
Criminaliteit maakt geen kans	845	52	0	300
Crisisbeheersing op orde	13.664	1.256	71	43
Veiligheid voor de wijk en als persoon	4.871	1.186	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**19.380**	**2.494**	**71**	**343**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	16.727	16.477	20.265	19.380	18.871	18.870	18.854
Baten	2.168	1.694	4.747	2.494	1.994	1.994	1.994
Saldo lasten en baten	***-14.559***	***-14.783***	***-15.518***	***-16.886***	***-16.886***	***-16.875***	***-16.860***
Toevoegingen aan reserves	432	72	71	71	71	71	71
Onttrekkingen aan reserves	1.055	350	706	343	343	349	342
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***623***	***278***	***635***	***272***	***272***	***279***	***272***
Gerealiseerd resultaat	**-13.936**	**-14.505**	**-14.883**	**-16.613**	**-16.605**	**-16.597**	**-16.588**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 19,4 miljoen. Dit is grotendeels als volgt opgebouwd:

- uitgaven voor VGGM brandbestrijding: € 13,6 miljoen;
- uitgaven voor handhaving: € 0,8 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor openbare veiligheid, cameratoezicht en veiligheidshuis: € 3,6 miljoen;
- uitgaven voor aanpak mensenhandel: € 0,2 miljoen;
- uitgaven voor drugsondermijning Botoc: € 1 miljoen;
- uitgaven voor vergunningverlening: € 0,2 miljoen.

De totale lasten dalen ten opzichte van 2021 met € 0,9 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door de

- De uitgaven voor openbare veiligheid stijgen met € 0,3 miljoen. Dit komt voort uit de perspectiefnota 2022. Deze stijging betreft een verhoging van het loonkostenbudget met €320.000 welke onder meer wordt veroorzaakt door de aanstelling van 1 fte strategisch adviseur programma veiligheid. Aanpak mensenhandel: € 0,2 miljoen. Dit bedrag is afkomstig uit de perspectief nota 2022; structurele toekenning voor aanpak van mensenhandel en uitbuiting in de volle breedte.
- De uitgaven voor aanpak radicalisering dalen met € 1,0 miljoen, omdat in 2022 minder Rijksmiddelen zijn ontvangen. De regeling vanuit het Rijk liep tot 2021
- De uitgaven voor Botoc / drugsondermijning dalen met € 0,2 miljoen, omdat in 2022 eveneens minder Rijksmiddelen zijn ontvangen

Baten
Totaal is voor 2022 € 2,5 miljoen aan baten begroot. Dit is opgebouwd uit:

- Verhuur brandweerkazerne: € 1,3 miljoen;
- Opbrengst leges en vergunningen: € 0,4 miljoen.
- Ontvangen rijkssubsidie drugsondermijning wijken: € 0,5 miljoen
- Verwachte opbrengst deelnemende gemeentes Veiligheidshuis € 0,3 miljoen

De totale baten zijn ten opzichte van 2021 met € 0,8 miljoen gestegen. Dit wordt met name verklaard door ontvangen rijksmiddelen voor drugsondermijning.

Toevoegingen aan reserves
In 2022 wordt voor totaal € 71.000 toegevoegd aan de reserves voor de dekking van onderhoudskosten aan het vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves
In 2022 wordt voor € 0,4 miljoen onttrokken aan de bestemmingsreserves.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Politie;
- Brandweer;
- Openbaar Ministerie;
- Veiligheidshuis regio Arnhem;
- Veilig Thuis.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend uit het programma Veiligheid. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

VGGM continuering paraatheid
Radicalisering
Toezichthoudende taak VGGM
Herziening van de verdeelsleutels van de gemeentelijke bijdragen aan VGGM
Evenementen

Corona risico's

Inzet op handhaving noodverordening en voor jeugd- en jongerenwerk / straatwerk

Beleidskaders

- Kadernota veiligheid 2018-2022;
- Meerjarenbeleidsplan politie 2019-2022;
- Uitvoeringsplan aanpak radicalisering Arnhem 2019;
- Een evaluatie van de Arnhemse radicaliseringsaanpak;
- APV wijziging bevoegdheid inzet mobiel cameratoezicht;
- Experiment gesloten coffeeshopketen;
- Regionaal beleidsplan Rampenbestrijding en Crisisbeheersing 2020-2023.

Bereikbaarheid

Een van de voorwaarden van een leefbare en gezonde stad is dat die bereikbaar is. Voor inwoners én voor bezoekers. Of het nu met de auto, met het openbaar vervoer, met de fiets of te voet is. Het busvervoer is op orde: schoon, frequent, comfortabel en inclusief. Daar blijven we naar streven en dat is ook onze inzet bij de nieuwe concessie voor het openbaar vervoer in deze regio. We onderzoeken de parkeervoorzieningen voor nu en in de toekomst en hoe we met slimme verkeerslichten de doorstroming op de ring kunnen verbeteren. Schone, elektrische auto's faciliteren we door meer laadpunten in de stad te realiseren, mogelijk gekoppeld aan tijdelijke opslag van energie.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Comfortabele, toegankelijke, veilige, logische, schone en duurzame mobiliteit voor Arnhemmers

Mobiliteit heeft betrekking op toegankelijke, economische en duurzame mobiliteit. Mobiliteit moet voor alle doelgroepen toegankelijk en bereikbaar zijn. We streven immers naar een inclusieve, sociale, gewilde en leefbare stad. Mobiliteit moet daarnaast de economische hotspots/kerngebieden in de stad en de regio met elkaar verbinden. Mobiliteit dient daarbij zoveel mogelijk slim en schoon vorm te worden gegeven om de stad leefbaar en duurzaam te houden.

Vergroten van het aandeel fiets en (H)OV om de stad bereikbaar en leefbaar te houden

We willen meer mensen (hoogwaardig) openbaar vervoer of de fiets laten nemen door dit alternatief aantrekkelijker te maken. Het vervoersysteem is er voor iedereen en reistijden zijn betrouwbaar en concurrerend met de reistijden met de auto. Door meer mensen met de fiets en het openbaar vervoer te laten reizen wordt de leefbaarheid in de stad beter maar blijft de stad ook bereikbaar voor mensen die wel met de auto moeten of willen komen.

Uitvoeren van concrete fiets- en hoogwaardig openbaar vervoer projecten

Voor 2022 staan de volgende fietsprojecten op de planning:

- Snelfietsroute Arnhem - Wageningen;
- Snelfietsroute Arnhem Noord - Alteveer;
- Verbeterplan RijnWaalpad;
- Verbeterplan fietsparkeren Arnhem Centraal;
- Fietsparkeerplan binnenstad.

En de volgende hoogwaardig OV projecten:

- Westervoortsedijk;
- Westervoortsedijk - Lelyweg;
- Westervoortsedijk - Eusebiusbuitensingel;
- Velperweg.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aandeel fiets in modal spit	21%	26%	21%	25%	
Eenheid: Percentage t.o.v. totale mobiliteit voor ritten van alle Arnhemmers					
Bron: Odin (Onderweg in Nederland, CBS)					
Waardering bereikbaarheid binnenstad fiets		8,4			
Eenheid: Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					
Aandeel openbaar vervoer in modal split	10%	9%	7%	5%	
Eenheid: Percentage t.o.v. totale mobiliteit voor ritten van alle Arnhemmers					
Bron: Odin (Ondwerweg in Nederland, CBS)					
Waardering bereikbaarheid binnenstad OV		8,2			
Eenheid: Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					

Ontwikkelen van een netwerk van overstaplocaties om een alternatieve, duurzame mogelijkheid te bieden om de stad te bereiken

Een goede aansluiting van de verschillende vormen van mobiliteit (auto, trein, bus en (deel)fiets) op elkaar wordt steeds belangrijker. Hubs spelen bij deze overgang een belangrijke rol. Een (mobiliteits)hub kan het beste worden gedefinieerd als een fysieke plek waar verschillende vormen van vervoer en vervoersaanbod samenkomen. We hebben een visie op de Arnhemse hubs opgesteld. We hebben inzichtelijk welke maatregelen nodig zijn om een goed netwerk te krijgen voor reigers om eenvoudig naar en door de stad te kunnen reizen met verschillende modaliteiten.

Uitvoeren van de visie Arnhemse hubs

In 2022 willen we de Arnhems visie op hubs hebben vastgesteld en vervolgens de volgende zaken gaan uitvoeren. We willen enkele locaties gaan uitwerken. Uitwerking bestaat uit een inrichtingsplan (schetsontwerp), een kostenraming op SSK-niveau (Standaardsystematiek voor Kostenramingen) en een planning van de uitvoering en procedures. De locaties zullen volgen uit de visie, maar daarnaast zijn er al enkele locaties in beeld:

- Rozet (is al grotendeels uitgewerkt);
- Kronenburg (is al grotendeels uitgewerkt);
- GelreDome;
- IPKW;
- Station Velperpoort;
- Arnhem Waterberg.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal mobiliteitshubs in voorbereiding	0	0	0	2	2
Eenheid: aantal hubs in initiatieffase of verdere voorbereiding					
Bron: gemeente Arnhem					
Aantal gerealiseerde mobiliteitshubs	0	0	0	0	0
Eenheid: aantal hubs gerealiseerd					
Bron: gemeente Arnhem					
Aantal gebruikers mobiliteitshubs	0	0	0	0	0
Eenheid: Aantal gebruikers per jaar					
Bron: gemeente Arnhem					

Arnhem is optimaal aangesloten op een robuust (inter)nationaal spoornetwerk

We willen meer mensen het openbaar vervoer laten nemen voor (inter)nationale reizen door dit alternatief aantrekkelijker te maken. Dit willen we realiseren door in te zetten op de volgende doelen:

- de ICE naar Berlijn rijdt via Arnhem;
- er een robuuste oplossing voor de spoorinfrastructuur aan de oostzijde van Arnhem is;
- de capaciteit van de spoorcorridor Randstad- Arnhem- Rhein/ Ruhr wordt uitgebreid.

Lobbyen met betrekking tot het spoordossier

We blijven onze lobby bij het ministerie van Infrastructuur & Waterstaat (I&W) continueren en proberen dit op te pakken met andere belangrijke partners langs de A12-corridor (Vervoerregio Amsterdam, G4, provincies Gelderland en Utrecht, NS en NS Internationaal, Foodvalley, The Economic Board). Bij deze lobby richting het ministerie richten wij ons op:

- Het geven van rijksprioriteit aan een integrale gebiedsontwikkeling A12-corridor Utrecht-Arnhem-Duitse grens.
- Het verbeteren van de huidige ICE naar Frankfurt en op een nieuwe ICE-verbinding (Berlijnlijn) via Arnhem (ook als duurzaam alternatief voor het vliegverkeer).
- Het realiseren van een oplossing voor de spoorknoop Oost in combinatie met de ontwikkeling van de verstedelijkingslocatie Arnhem Oost.
- Een Noordtak Betuweroute die niet via Arnhem loopt in verband met de aantasting van de leefbaarheid in Arnhem (en omliggende kernen) en het belemmeren van de woningbouwlocatie Arnhem Oost.
- Mogelijke bijdragen aan de A12 vanuit het Groeifonds (of EU fondsen).

Arnhem heeft een goede autobereikbaarheid met minder doorgaand verkeer over de centrumring

Het is belangrijk dat het verkeer dat in Arnhem moet zijn, goed kan doorstromen en dat we van het verkeer dat hier niet moet zijn zo weinig mogelijk last hebben. Om dit te bereiken willen we de knelpunten voor de auto oppakken en geen autoverkeer meer in de stad dat de herkomst en bestemming buiten Arnhem heeft liggen.

Uitvoeren automaatregelenpakket

In 2022 gaan we de plannen uitvoeren die we hebben opgesteld in samenspraak met de provincie en Rijkswaterstaat om gericht onnodig autoverkeer uit Arnhem te weren. Concreet houdt dit het volgende in:

- Opstellen van een toolbox om met behulp van dynamisch verkeersmanagement het doorgaand verkeer door Arnhem te verminderen.
- Realiseren eerste maatregelen uit deze toolbox.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Bereikbaarheid van de binnenstad per auto		6,3			
Eenheid: Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad per auto op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					

Het parkeerbeleid van de gemeente draagt bij aan een duurzame verstedelijkingsopgave en borgt tegelijkertijd het economische vestigings- en winkelklimaat

De inzet is dat het parkeerbeleid van de gemeente naast de verkeerskundige belangen in samenhang met de overige grote ambities van de stad worden beschouwd.

Opstellen en uitwerken parkeervisie

Momenteel wordt gewerkt aan de parkeervisie. We willen deze parkeervisie uitwerken in concreet parkeerbeleid, waarbij de (hoogte van de) parkeernormen en het parkeerregime in de wijken prioriteit hebben. We nemen hierbij in ogenschouw wat de functie en het nut van een extra Singelgarage kan zijn.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Kwaliteit van de parkeergarages	7,1	7,1			
Eenheid: Gemiddelde kwaliteit van de parkeergarages op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					
Autoparkeermogelijkheden nabij de binnenstad	6,5	6,5			
Eenheid: Gemiddelde autoparkeermogelijkheden nabij binnenstad op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					

Verbeteren verkeersveiligheid

Het verkeersveiligheidsgevoel op de weg en in het openbaar vervoer moet omhoog. We gaan voor 'nul' verkeersslachtoffers, onder andere door het aanpakken van plekken waar veel ongelukken gebeuren.

Uitvoeren projecten verkeersveiligheid

We bekijken wederom de top-10 meest verkeersonveilige punten op het Arnhemse wegennet. Deze locaties worden geanalyseerd en er worden verbetervoorstellen gedaan om de locaties veiliger te maken. Indien technisch en financieel haalbaar worden deze locaties aangepast. Er wordt hierbij zowel naar de objectief verkeersonveilige locaties als de subjectief verkeersonveilige locaties gekeken. Daarnaast gaan we de schoolomgeving veiliger maken en leveren we een bijdrage aan de verkeerseducatie.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal verkeersongevallen	1.181	1.203	1.137	957	
Eenheid: Aantal verkeersongevallen in de gemeente Arnhem					
Bron: BLIQ rapportage					
Aantal aangepakte knelpunten		1	2	1	4
Eenheid: aantal knelpunten uit de top verkeersonveilige locaties dat wordt aangepast					
Bron: gemeente Arnhem					

Beter en schoner taxivervoer

De taxiverordening wordt geïmplementeerd. We gaan aan de slag met de verduurzaming van de taxibranche. We gaan samen met de taxibranche, Stichting Kwaliteitstaxi Arnhem (SKTA) en hun chauffeurs stappen zetten richting de inzet van zero emissie voertuigen.

Maatregelen uitvoeren uit taxiverordening

In 2022 willen we, nadat we de coronacrisis achter ons hebben gelaten en er bij de taxibranche weer draagvlak is voor de implementatie van de taxiverordening, overgaan tot de implementatie van de taxiverordening en de daarbij behorende maatregelen uitvoeren.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal kwaliteitstaxi's met keurmerk	0	0	0	0	0
Eenheid: Aantal taxi's					
Bron: aantal vergunningen					

De infrastructuur is op orde

Goed onderhoud van de infrastructuur is een belangrijke voorwaarde voor goede bereikbaarheid. In de paragraaf kapitaalgoederen wordt nader ingegaan op het onderhoud aan wegen, openbare verlichting, verkeersregelinstallaties en kunstwerken. Bij de planning van het beheer en onderhoud zoeken we zo veel mogelijk afstemming met de bovengenoemde bereikbaarheidsambities maar houden we ook rekening met doelstellingen op het gebied van duurzaamheid en klimaatadaptatie. Ook de in de wijkvisies opgenomen wensen geven sturing aan de beheeropgave.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem is beter bereikbaar	**4.458**	**0**	**600**	**2.290**
Vergroten van het aandeel fiets en (H)OV	4.458	0	600	2.290
Ontwikkelen van een netwerk overstaplocaties				
Arnhem is optimaal aangesloten op een robuust (inter)nationaal spoornetwerk				
Arnhem heeft een goede autobereikbaarheid met minder doorgaand verkeer over de centrumring				
Het parkeerbeleid van de gemeente draagt bij aan een duurzame verstedelijkingsopgave en borgt tegelijkertijd het economische vestigings- en winkelklimaat				
Verbeteren verkeersveiligheid				
Beter en schoner taxivervoer				
Infrastructuur is op orde	**18.454**	**7.663**	**6.237**	**5.816**
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**22.911**	**7.663**	**6.837**	**8.106**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	21.575	21.873	22.051	22.911	22.827	22.867	22.889
Baten	5.316	7.683	7.714	7.663	7.613	7.564	7.515
Saldo lasten en baten	***-16.259***	***-14.190***	***-14.338***	***-15.248***	***-15.248***	***-15.304***	***-15.374***
Toevoegingen aan reserves	7.785	6.950	7.183	6.837	6.767	6.763	6.735
Onttrekkingen aan reserves	7.856	7.911	8.720	8.106	7.184	6.802	6.546
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***71***	***961***	***1.537***	***1.269***	***1.269***	***40***	***-189***
Gerealiseerd resultaat	**-16.188**	**-13.229**	**-12.801**	**-13.979**	**-14.795**	**-15.264**	**-15.563**

Toelichting

Lasten

- De begrote lasten bedragen in 2022 € 22,9 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:
- Beheer wegen: € 11,5 miljoen;
- Parkeren: € 7,0 miljoen;
- Mobiliteit en openbaar vervoer: € 4,4 miljoen.

De totale lasten van programma S02 Bereikbaarheid zijn in 2022 € 0,9 miljoen hoger dan in 2021:

- € + 0,7 miljoen Ontwikkeling kapitaallasten;
- € + 0,5 miljoen Mobiliteit en openbaar Vervoer: ontwikkeling Gele Rijdersplein;
- € + 0,2 miljoen bijdrage Regionaal mobiliteitsfonds (GR Groene Metropoolregio);
- € - 0,8 miljoen lagere kosten onderhoud garages;
- € + 0,3 miljoen Overigen.

Baten

De baten in 2022 zijn in totaal begroot op € 7,7 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:

- Parkeren: € 6,3 miljoen;
- Beheer wegen: € 1,3 miljoen.

Toevoegingen aan reserves

De totale toevoeging aan de reserves in 2022 is begroot op € 6,8 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- BR Bereikbaarheid € 6,0 miljoen;
- BR Onderhoud parkeergarages € 0,6 miljoen;
- BR Onderhoud vastgoed € 0,2 miljoen.

Onttrekkingen aan reserves

De totale onttrekking aan de reserves in 2022 is begroot op € 8,1 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- BR Bereikbaarheid € 6,3 miljoen;
- BR Buitengewoon beter € 0,9 miljoen;
- BR Onderhoud parkeergarages € 0,5 miljoen;
- BR Onderhoud Vastgoed € 0,3 miljoen;
- Overig € 0,1 miljoen.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Provincie Gelderland;
- Rijkswaterstaat;
- Regio Arnhem-Nijmegen;
- Wijkplatforms en wijkteams;
- Gecontracteerde partijen.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Bereikbaarheid. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Aflopen OV-concessie RijnWaal eind 2022
Trolleyinfrastructuur
Diverse duikers dienen de komende jaren geïnspecteerd te worden op hun staat van onderhoud
Risico op kapitaalvernietiging Groot Onderhoud wegen
Nadeelcompensatie bij infrastructurele maatregelen

Beleidskaders

- Accentnota Fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024 (januari 2020);
- Toekomstbeeld stedelijk OV Arnhem en Nijmegen;
- Accentnota fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024;
- De Arnhemse Binnenstad 2015;
- Visie "Ruimte voor beleving in de Arnhemse binnenstad";
- Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV)-Actieplan.

Economie

Arnhem is een stad met energie! Een stad met innovatieve en creatieve ondernemers, een krachtig MKB, toekomstig talent dat opgeleid wordt en ondernemende inwoners. Daarbij is Arnhem een stad met een goed woon-werkklimaat door haar groene landschappelijke ligging, aantrekkelijke binnenstad en korte verbindingen met de regio en de rest van het land. Dit draagt bij aan een sterk economisch klimaat. Een klimaat dat we verder willen uitbouwen en versterken.

Dit is nog urgenter geworden doordat we sinds het voorjaar van 2020 als gevolg van Covid-19 van het ene moment op het andere moment in een economische crisis zitten. Veel Arnhemse bedrijven hebben het zwaar en de banen van Arnhemmers staan onder druk. De crisis brengt enorme economische uitdagingen met zich mee. De eerste schok hebben we opgevangen door ondernemers op weg te helpen met onze dienstverlening zoals Van Bedrijven Weten en het 1,5 meter loket. Inmiddels kijken we ook verder en werken we aan het herstel en versterken van de economie. We willen dit doen vanuit een stevige koers met een duidelijke focus.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Vol energie zetten wij in op een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat om maximale werkgelegenheid in Arnhem en de regio te creëren, waarbij iedereen zijn talenten benut

We willen Arnhem op de kaart zetten als aantrekkelijke stad voor inwoners, studenten en bezoekers. Waar bedrijven zich uitgenodigd voelen, kansen zien en investeren. En waar partners samen meerwaarde creëren, passend bij de ambities van Arnhem. We zetten in op verschillende soorten werkgelegenheid en op bedrijven met een duurzaam en innovatief karakter. Dynamische werklocaties en -clusters nodigen nieuwe bedrijven uit om zich in Arnhem te vestigen, met nieuwe werkgelegenheid tot gevolg. Arnhem als Hotspot Energy versterken is een belangrijke kans en uitdaging, zeker met de komst van een universiteit. Met de Bruisende Binnenstad, het vele groen in de stad, de verbinding met de Veluwe en de regio, de historie (herinneringstoerisme), het kunst- en culturele aanbod en de vele evenementen hebben we een aantrekkelijk toeristisch en recreatief aanbod. We zetten in op de versterking van de samenwerking van bedrijven en kennisinstellingen rondom human capital, zodat we samen met hen kunnen anticiperen op wat de maatschappij 'straks' nodig heeft.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal banen	958,6	968,5	975,7	967,1	
Eenheid: Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.					
Bron: PWE (BBV-indicator)					
Aantal vestigingen	135,8	142,3	147,0	156,5	
Eenheid: Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar					
Bron: PWE (BBV-indicator)					

Krachtiger ondernemersklimaat

In de ontwikkeling van Arnhem als groene, levendige, ondernemende en inclusieve stad is ondernemerschap een belangrijke schakel. Ondernemers creëren werkgelegenheid, doen investeringen, hebben lef en initiëren innovatie en creativiteit in de stad. In dit onderdeel van het programma Vitale econome werken we daarom aan (het subdoel van) een krachtiger ondernemersklimaat. We ondersteunen ondernemers optimaal bij hun bedrijfsvraagstukken en heten nieuwe vestigers welkom in Arnhem en helpen ze op weg. Oftewel, we versterken het ondernemersklimaat, zodat bedrijven beter kunnen ondernemen en worden ondersteund in hun ontwikkeling en daarbij behorende vraagstukken. Dit draagt bij aan het vergroten van de concurrentiekracht van de Arnhemse economie en aan de werkgelegenheid voor onze stad en regio.

Professionalisering dienstverlening aan ondernemers en optimale informatievoorziening

De ondernemersdienstverlening van de gemeente werkt integraal en vanuit één-loket gedachte, waarbij de ondernemer ervaart dat vraagstukken efficiënt worden opgepakt en de informatievoorziening van de gemeente aansluit op de behoeftes. De pilotperiode Van Bedrijven Weten (VBW) in coronatijd heeft aangetoond dat het belangrijk is om als organisatie wendbaar te zijn en in te kunnen spelen op datgene wat de ondernemer vraagt en nodig heeft voor de economische ontwikkeling. Daarbij is het van belang om het contact tussen de overheid en de ondernemer nog sterker en directer te maken (één aanspreekpunt) en onderlinge samenwerkingen te faciliteren. De tijdens de pilot geëxperimenteerde werkwijze VBW wordt structureel ingebed in de gemeentelijke organisatie. Dit betekent onder andere dat de Ondernemersdesk verder geoptimaliseerd wordt in samenwerking met de Klantenservice, dat het Multi Disciplinaire Team (met gemeentebrede vertegenwoordiging) complexe vraagstukken van ondernemers oppakt en dat de bestaande informatievoorziening naar ondernemers verder wordt uitgebouwd. Ondernemersdienstverlening is er voor álle ondernemers, zo ook voor mensen aan de

onderkant van de arbeidsmarkt, hierin wordt actief samengewerkt met de programma's Doorbraak naar Werk en Werk & Inkomen.

Ondersteunen en stimuleren van (nieuw) ondernemerschap bij starters en mkb'ers

We werken samen met het georganiseerd bedrijfsleven aan een krachtig ondernemersklimaat waarin bedrijven en starters gefaciliteerd worden in hun ontwikkeling. MKB'ers en starters zijn daarin belangrijke ondernemersgroepen aangezien zij veel (toekomstige) werkgelegenheid creëren en zorgen voor vernieuwing in de Arnhemse economie. We stimuleren en ondersteunen daarbij het vervolg op de StartClub die in 2021 als pilot is uitgevoerd. We continueren onze inzet in de regionale MKB-deal Smart Together en de Digitale Werkplaats Arnhem - Nijmegen. Verder dragen we bij aan het speerpunt van de Groene Metropool Regio (GMR) gericht op versterken van het MKB. Eveneens zet Arnhem, samen met externe vastgoedpartijen, actief in op het bieden van geschikte werkplekken voor creatief ondernemerschap. Tot slot stimuleren we, als onderdeel van de bredere doelstelling om lokale, sociale en duurzame inkoop te bevorderen, het vergroten van de lokale inkoop bij Arnhemse ondernemers.

Verbeteren en verbinden van (ondernemers)netwerken

Het belang van een goed functionerend netwerk tussen de verschillende ondernemersnetwerken onderling én met de gemeente is groot. Als ondernemers elkaar goed kennen, werken ze samen en gunnen ze elkaar opdrachten waarmee ze een grote toegevoegde waarde voor de economie van onze stad leveren. Wij ondersteunen (het ontstaan van) deze netwerken door zichtbaar te zijn voor hen en hun behoeften binnen de gemeentelijke organisatie onder de aandacht te brengen. Een ander, eveneens belangrijk aspect hierbij is een 'sterke organisatiegraad'. Dit stimuleren en faciliteren wij vanuit de gemeente. En dat bevordert ook de bestaande samenwerking met ondernemersverenigingen zoals Ondernemers Kontakt Arnhem (OKA), Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen (StAB) en Verenigd Creatief Arnhem. Kortom: de economie wordt versterkt door netwerken. Daarom is het van belang om deze ontmoetingen te organiseren én te versterken. We nemen daarbij actief deel aan netwerkbijeenkomsten en organiseren zelf ook netwerkbijeenkomsten met voor ondernemers relevante en actuele thema's.

Gericht acquisitie en accountmanagement

Het zittende bedrijfsleven is cruciaal voor de economie van een stad. Dáár zit de meeste werkgelegenheid én groei van werkgelegenheid. Bedrijven moeten het gevoel hebben ‘welkom’ te zijn in Arnhem en ‘goed bediend’ te worden als het gaat om hun behoefte aan huisvesting, financieringsmogelijkheden, vergunningen en contacten/netwerken. Ons accountmanagement is grotendeels gericht op een proactieve houding, meedenken, duidelijkheid, integraliteit en voortgang. Daarbij zetten we in op het verbinden van bedrijven, instellingen en organisaties onderling maar ook aan de doelstellingen van de gemeente Arnhem.
De acquisitie-inspanningen zijn gericht op nieuwe bedrijvigheid naar Arnhem halen, waarbij energy een belangrijke focussector is. De bedrijven, ook buiten de energy-sector, waarop de inspanningen gericht zijn moeten aansluiten op de Arnhemse sectoren en arbeidsmarkt. In onze zoektocht naar nieuwe bedrijven houden we rekening met het feit dat we zoveel mogelijk banen willen genereren voor alle scholingsniveaus. Daarbij wordt ook de verbinding gelegd met bestaande initiatieven uit het sociaal domein om het invullen en creëren van arbeidsplaatsen bij Arnhemse bedrijven te ondersteunen.

Data-gestuurde economische vernieuwing

Door ondernemers mee te laten denken of te laten reflecteren op beoogde beleid en de uitvoering ervan, kan dit getoetst en aangescherpt worden. Dit krijgt vorm met het opzetten van een ondernemerspanel (een MKB-toets) waarin (een selectie van) bedrijven gericht meedenken over vraagstukken die spelen en bij het opstellen/ evalueren van gemeentelijk beleid. Het organiseren van ondernemersenquêtes is een gerichte manier om breed op te halen in de stad welke vraagstukken leven bij ondernemers, hoe men ondernemersdienstverlening ervaart en hoe men het vestigingsklimaat van Arnhem beoordeelt. Deze inspanningen hangen sterk samen met de inspanningen bij 'Professionalisering dienstverlening aan ondernemers en optimale informatievoorziening'. We brengen tot slot de belangrijkste economische data en informatie samen in een economisch dashboard dat zowel ondersteunend als agenderend functioneert voor economisch beleid en daarmee samenhangende opgaven in de stad.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Snelgroeiende bedrijven	19,6	23,1	21,4		

Eenheid: Snelgroeiende bedrijven (10% autonome groei aantal werknemers per jaar, over een periode van drie jaar) per 1.000 vestigingen

Bron: CBS- Lokale economie

Toekomstbestendiger vestigingsklimaat

Een toekomstbestendig vestigingsklimaat gaat over zowel fysieke werklocaties en de bereikbaarheid hiervan, als over de kwalitatieve kant van het vestigingsklimaat. Samen met stakeholders streven we een toekomstbestendig vestigingsklimaat na. De komende periode spelen er grote fysieke ontwikkelingen in de stad die zowel de kwantitatieve als de kwalitatieve aspecten van het vestigingsklimaat raken. Dit zijn ontwikkelingen waarbij het draait om de druk op de ruimte in binnenstedelijk gebied, bijvoorbeeld de ontwikkeling Spoorzone Arnhem-Oost, waar een groot deel van de werklocaties van Arnhem geografisch gezien onder vallen.

Voldoende en kwalitatief aanbod van werklocaties

De druk op de ruimte in de stad is enorm, zowel wonen als werken als verblijven vragen om (extra) ruimte. Vanuit economie wordt in 2022 een visie op werklocaties opgesteld waarin wordt omschreven welke typen werkmilieus Arnhem in de toekomst kent op welke locaties in de stad. Op basis hiervan zal een concretisering plaatsvinden om deze werkmilieus te gaan realiseren voor zover dit nodig is. Daarbij wordt er ook gekeken naar innoveren en transformeren als een impuls voor de ontwikkeling van werkmilieus. Zo is vanuit het ontwikkelperspectief Spoorzone Arnhem-Oost al benoemd dat bedrijvenpark Rijnpark een woon-werkmilieu wordt. Om te bepalen welke vormen van werk en wonen zich hier kunnen vestigen is een verdiepingsslag noodzakelijk. Met het transformeren van Rijnpark, verminderen de beschikbare vierkante meters voor bedrijvigheid. Dit zullen we op andere werklocaties in Arnhem of de regio op moeten vangen, het betreft immers bestaande bedrijven die een belangrijke bijdrage leveren aan de werkgelegenheid in de stad. Voor bedrijventerrein Het Broek willen we een verkenning doen op hoe herontwikkeling in combinatie met verdichting plaats kan vinden.
Tevens zal in 2022 het implementatieplan voor de Nieuwe Haven gereed moeten zijn.

Betere bereikbaarheid van werklocaties

Ook in 2022 wordt op verschillende manieren gewerkt aan het verbeteren van de bereikbaarheid van werklocaties. Dit gebeurt enerzijds door het onderzoeken van herkomst van medewerkers naar de verschillende werklocaties toe. Op basis van deze informatie kunnen pilots en projecten worden opgesteld om woon-werkverkeer met andere modaliteiten te stimuleren, denk aan duurzaam vervoer als (elektrische) fiets of openbaar vervoer in plaats van de auto.
Anderzijds wordt gewerkt aan feitelijke verbetering van OV-verbindingen naar diverse werklocaties, bijvoorbeeld voor IPKW en IJsseloord 2.

Aantrekkelijk woon- en leefklimaat voor werkgevers en werknemers

Een aantrekkelijk woon- en leefklimaat maakt dat studenten na hun studie in Arnhem, graag in Arnhem blijven wonen en werken. Dit zorgt voor behoud van kennis en kunde voor Arnhemse bedrijven. Met name voor de verdere ontwikkeling van het energiecluster is dit van wezenlijk belang.
In 2022 willen we dan ook onderzoeken wat voor werkgevers en werknemers in het energiecluster een aantrekkelijk woon- en leefklimaat is. Hebben zij speciale wensen en behoeften qua wonen en voorzieningen en hoe kunnen we deze informatie verwerken in planvorming voor de 70% vrije sector in de woningbouw en behoud of aantrekken van (culturele en recreatieve) voorzieningen.

Aantrekkelijkere stad in en voor de regio

Met een economisch aantrekkelijke stad en regio zorgen we voor een sterk en competitief vestigingsklimaat voor (nieuwe) bewoners, studenten en bedrijven. Die aantrekkelijke stad zijn met iconen op het gebied van cultuur, sport en toerisme, door een bruisende binnenstad, door veel reuring in de stad en door een goede verbinding met de Veluwe en de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen. Daarmee zijn we ook positief in beeld voor toeristen en bezoekers. We positioneren Arnhem als stevig merk op grond van onze kernwaarden (groen, creatief en vrij), en door ons verleden levend te houden maken we verbinding met de toekomst.

Onze bruisende binnenstad koesteren en versterken

De versnelde transformatie van de binnenstad van place to buy naar place to meet gaat zorgen voor een compacter centrum. Corona heeft dat inzicht zelfs versterkt. We willen bezoekers van de binnenstad en omliggende kwartieren blijvend boeien en binden door een warm en duurzaam gastvrij onthaal.
We dragen bij aan de uitvoering van het herstelplan Bruisende Binnenstad. We zetten volop in op het speerpunt Bruisende Binnensteden Krachtige Kernen binnen de Groene Metropoolregio. We denken mee over ontwikkelingen in de binnenstad op het gebied van leisure, retail, kantoren, wonen en creatief ondernemerschap.

Arnhem stevig positioneren met behulp van de Arnhemse kernwaarden

We positioneren Arnhem als een sterk merk op grond van onze kernwaarden groen, creatief en vrij. Als subsidieverstrekker aan de stichting Citymarketing sturen we op resultaat. Door ons verleden levend te houden maken we verbinding met de toekomst. We stimuleren en faciliteren festivals en evenementen die passen bij onze kernwaarde, zoals Innovate, Fashion + Design Festival (FDFA), State of Fashion, Bridge to Liberation, Sonsbeektentoonstelling. Met ons evenementenprogramma vergroten we de maatschappelijke en de economische impact. We maken een strategie op topsportevenementen.

Stimuleren van een vitale en toekomstbestendige recreatieve sector

We brengen de toeristische vraag en het aanbod op een toekomstbestendige wijze in balans. Hiermee zetten we in op meer werkgelegenheid, hogere bestedingen, meer bezoekers en herhaalbezoeken. We focussen ons op de optimale balans tussen leefbaarheid, leefkwaliteit en bezoekersdruk. Dat doen we door te werken aan een jaarrond, duurzaam programma op herinneringstoerisme en daardoor dit herinneringstoerisme te stimuleren, levend te houden en te verbinden aan de actualiteit. Maar ook door regionaal en subregionaal een sterke positie in te nemen. We leveren een bijdrage aan de Ontspannen Regio binnen de Groene Metropoolregio, aan Veluwe op 1 en de uitvoering van het masterplan Airborne Region. Als subsidieverstrekker aan Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen sturen we direct op de positie van Arnhem als centrumstad in de regio.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal bezoekers binnenstad	346	328	344		

Eenheid: Aantal bezoekers binnenstad x 1000

Bron: Locatus

Arnhem Hotspot Energy

Een sterk energiecluster in termen van economische groei en in de bijdrage aan de maatschappelijke opgaven geeft de stad in economisch opzicht een onderscheidende positie in de regio, nationaal en internationaal. Met Hotspot Energy kan Arnhem zich als innovatieve en duurzame stad in Nederland en internationaal positioneren. Er is een netwerk van bedrijven en kennisinstellingen dat daarvoor de basis legt. Arnhem wil in 2050 een klimaatneutrale en duurzame stad zijn en zet daarom vol in op de energietransitie. Die energietransitie is een vliegwiel voor verdere innovaties, nieuwe bedrijvigheid en extra werkgelegenheid.

Het creëren van inspirerende en innovatieve energiegerelateerde kennis- en werklocaties

De focus ligt op de drie energie hotspots in de stad, te weten Industriepark Kleefse Waard (IPKW) met het in aanbouw zijnde icoon Innovatielab Connectr waar ook de TU Delft een plek moet krijgen, ArnhemsBuiten en kennislandgoed regio Arnhem. We zetten in op het aansluiten en verbinden van deze drie hotspot locaties op de werklocaties in Spoorzone Arnhem Oost, Nieuwe Haven en Arnhem Centraal.

Stimuleren Arnhemse energie-innovaties

Ook in 2022 gaan we verder met de energievouchers waarmee we nieuwe haalbaarheidsstudies voor een drietal speerpunten van de Arnhemse energie-innovaties die vallen binnen het innovatieprogramma van Connectr: waterstof- en brandstoftechnologie, batterij- en laadinfratechnologie en ICT/smartgrids. mogelijk maken. Ook in mogelijke vervolgfases van deze energie-innovaties blijven we actief ondersteunen indien noodzakelijk, zodat deze innovaties bijdragen aan het verdienvermogen en werkgelegenheid in Arnhem. Het project Enowatts dat wij ondersteunen ronden we dit jaar af.

Bouwen aan een dynamisch en groeiend energiecluster

We bouwen samen verder met onze partners aan energieke coalities op thema's zoals profilering, human capital en innovatie. Vanuit deze energieke coalities worden activiteiten opgezet om de dynamiek en groei van het energiecluster te ondersteunen. Ook zetten we in op acquisitie van bedrijven die passen binnen dit ecosysteem. Dit doen we samen met partners uit het energienetwerk.

Betere (inter)nationale positionering van Arnhem als Hotspot Energy

Samen met onze partners blijven we Arnhem als Hotspot Energy profileren. Dit doen we in een energieke coalitie samen met Citymarketing en andere daarbij aangesloten Energypartners. We zorgen voor mooie verhalen over Arnhemse Energie-innovaties en interviews met (nieuwe) ondernemers in de Energiesector en willen daarmee een nationaal publiek bereiken. Daarnaast willen we ook onze (inter)nationale positionering verbeteren door de samenwerking met Noordrijn-Westfalen te versterken en te kijken of we gezamenlijke projecten kunnen initiëren.

Voldoende gekwalificeerd talent energietransitie

We bouwen aan een energieke coalitie op het gebied van human capital om samen initiatieven te ondersteunen om voldoende talent voor de energietransitie te krijgen. We ondersteunen indien gewenst initiatieven vanuit de Human Capital lijn Connectr.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Banen in de EMT sector	7,4%	7,8%	7,9%	7,9%	

Eenheid: Het aantal banen in de sector EMT, als aandeel van de totale werkgelegenheid

Bron: PWE

Voldoende gekwalificeerd personeel aanwezig voor werkgevers

De aanwezigheid van voldoende en goed gekwalificeerd personeel op het juiste moment is een cruciale randvoorwaarde voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven. In de komende jaren zal de arbeidsmarkt verder onder druk komen te staan. Enerzijds door de verwachte impact van de huidige crisis op onder andere het aantal werklozen. Anderzijds zal er een vraag blijven bestaan in sectoren zoals zorg, bouw en installatie en metaalelektro, zakelijke dienstverlening, horeca en toerisme. Door de snel veranderende markten, door energietransitie en circulaire economie en de voortgaande digitalisering, zijn bedrijven continu op zoek naar talent, getraind in de nieuwste vaardigheden.

Door te verbinden, aan te jagen en te stimuleren, netwerken we met elkaar. We realiseren een betere aansluiting tussen onderwijs-/kennisinstellingen en arbeidsmarkt waardoor we Arnhem op de kaart zetten als aantrekkelijke stad voor inwoners, studenten, ondernemers en bezoekers. Waar bedrijven zich genodigd voelen kansen zien en investeren. Waar tevens voldoende gekwalificeerd personeel aanwezig is om de verbinding te maken met de arbeidsmarkt.

Het aantrekken en binden van studenten

Via samenwerkingsverband 'Arnhem studiestad' werken we aan het aantrekken en binden van studenten aan de stad. Daarnaast dragen we via evenementen voor scholieren en studenten bij aan het interesseren van jongeren voor opleidingen in Arnhem. Het gaat hier bijvoorbeeld om evenementen om scholieren kennis te laten maken met de verschillende thema's en opleidingen die Arnhem als stad te bieden heeft.
Daarnaast willen we het onderwijs aantrekkelijker maken door steeds meer onderwijs te verbinden aan maatschappelijke opgaven. Hiervoor wordt samengewerkt door de Arnhemse kennisinstellingen binnen de City Deal Kennis Maken. Daarnaast maken we onderdeel uit van een nauwe samenwerking met de grote onderwijsinstellingen in Arnhem; Hogenschool Arnhem en Nijmegen (HAN), Van Hal Larenstein (VHL), ROC Rijn IJssel.
Tevens zoeken we de verbinding met Stichting Studentenhuis vestiging (SSH&) en de wijkteams om de studenten een thuisgevoel te geven tijdens hun studententijd.

Het bieden van (leer-werk)faciliteiten en een gebundelde kennisinfrastructuur voor het adequaat opleiden van studenten en professionals

We streven naar een wendbare arbeidsmarkt waardoor het aantal banen in de sector Health, Hightech, Energy en food in de regio een impuls krijgt.
Door het netwerk rondom Arnhem Studiestad verder uit te bouwen, realiseren bedrijfsleven en onderwijsinstellingen in de regio steeds meer projecten samen die zorgen voor een betere aansluiting van MBO, HBO en WO op de arbeidsmarkt.
TechGelderland, de denktank van SEECE, Techniek dag zijn initiatieven die bijdrage aan het creëren van een wendbare arbeidsmarkt.

Inzicht op sector specifieke human capital uitdagingen om de krapte op de arbeidsmarkt tegen te gaan

Vanuit het energiecluster in (regio) Arnhem zetten wij onder de noemer Hotspot Energy in op onderwijsinnovatie, praktijkgericht onderzoek en kennisontwikkeling in de driehoek van onderwijs, ondernemers en overheid. Connectr en de komst van universitaire opleidingen zijn mooie voorbeelden hiervan. Hier zijn onder andere de HAN, het centre of expertise SEECE, Kiemt en energiegerelateerde bedrijvigheid in de regio bij betrokken. Er liggen relaties met de Hotspot Energy aanpak en de wijkgerichte energietransitie / aardgasvrije wijken vanuit NemiA. Waar leggen we de verbinding met de groene metropoolregio (GMR), provincie, The Economic Board.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal studenten wat kiest voor Arnhem als MBO en HBO	24.166	23.817	23.941	24.068	

Eenheid: Aantal studenten per jaar

Bron: DUO

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Demografische druk	57,6%	58,3%	58,1%	58,0%	

Eenheid: De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar (%).

Bron: CBS - Bevolkingsstatistiek

Functiemenging	58,3	58,5	58,6		

Eenheid: De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen (%).

Bron: PWE

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig".

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Vol energie zetten wij in op een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat om maximale werkgelegenheid in Arnhem en de regio te creëren, waarbij iedereen zijn talenten benut	**6.999**	**954**	**170**	**700**
Aantrekkelijker stad in en voor de regio	2.464	817	170	400
Toekomstbestendiger vestigingsklimaat voor bedrijven en kennisinstellingen	3.971	137	0	100
Optimaler human capital aanwezig voor werkgevers	61	0	0	0
Arnhem beter op de kaart als energiestad	502	0	0	200
Overig	**33**	**44**	**0**	**0**
Totaal	**7.032**	**998**	**170**	**700**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	6.424	6.556	6.815	7.032	6.487	6.208	6.004
Baten	1.316	935	1.620	998	1.098	1.098	1.098
Saldo lasten en baten	***-5.107***	***-5.622***	***-5.194***	***-6.034***	***-6.034***	***-5.110***	***-4.906***
Toevoegingen aan reserves	249	0	1.010	170	50	50	50
Onttrekkingen aan reserves	401	100	250	700	300	500	300
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***153***	***100***	***-760***	***530***	***530***	***450***	***250***
Gerealiseerd resultaat	**-4.955**	**-5.522**	**-5.954**	**-5.504**	**-5.139**	**-4.660**	**-4.656**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 7,0 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Kosten personeel: € 1,1 miljoen;
- Uitgaven voor evenementen: € 1,0 miljoen;
- Subsidies exclusief herdenken en evenementen: € 1,0 miljoen;
- Uitgaven in het kader van het Fonds Bedrijfsleven: € 0,9 miljoen;
- Uitgaven voor herdenken: € 0,8 miljoen;
- Uitgaven in het kader van ondernemersdienstverlening: € 0,7 miljoen;
- Overige lasten: € 1,5 miljoen.

De totale lasten stijgen ten opzichte van 2021 met € 0,2 miljoen.

Baten
De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 1,0 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- Toeristenbelasting: € 0,5 miljoen;
- Bijdragen en subsidies van derden: € 0,2 miljoen;
- Overige baten: € 0,3 miljoen.

De totale opbrengsten dalen ten opzichte van 2021 met € 0,6 miljoen. Dit komt met name door een daling van de te ontvangen provinciale subsidies met € 0,6 miljoen.

Toevoegingen aan reserves
Aan de Reserve Evenementen wordt € 0,2 miljoen toegevoegd voor het sparen voor evenementen in de toekomst: WK Volleybal en Kroonjaar Slag om Arnhem.

Onttrekkingen aan reserves
- Aan de bestemmingsreserve Evenementen wordt € 0,4 miljoen onttrokken voor uitgaven in het kader van het WK BMX en het WK Volleybal.
- Aan de Algemene Reserve wordt € 0,2 miljoen onttrokken voor uitgaven m.b.t. het Innovatielab; in 2021 is € 0,8 miljoen toegevoegd aan de reserve en deze middelen worden in de jaren 2022 t/m 2025 weer onttrokken aan de reserve.
- Aan de Algemene Reserve wordt € 0,1 miljoen onttrokken voor de uitvoering van het amendement Extra Middelen Accountmanagement.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Facility Point
GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
Recreatieschap Overbetuwe
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
- Economic Board regio Arnhem Nijmegen;
- Ondernemers Kontakt Arnhem (OKA);
- Platform Binnenstad Arnhem (PBA);
- Stichting Arnhemse bedrijventerreinen (StAB);
- Industriepark Kleefse Waard (IPKW);
- GreenBusinessclub Gelderse Poort (GbcGP)
- Overige werklocaties;
- Oost NL;
- Provincie Gelderland;
- VNO NCW;
- Onderwijs- en kennisinstellingen; HAN, Van Hall Larenstein, ROC Rijn IJssel, ArtEZ;
- Stichting Kiemt;
- Stichting Ondernemersfonds Arnhem;
- Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (TVAN);
- Stichting Citymarketing Arnhem;
- Veluwe op 1;
- Stichting Airnborne Region
- DOCKS (Durven Ondernemen Centraal Klarendal & St. Marten);
- Stichting Atelierbeheer SLAK;
- FDFA;
- Ontwerpersplatform Arnhem (OPA);
- Innovate;
- Schakel 025 -Stroomversneller;
- Verenigd Creatief Arnhem
- Gelrestad Sport.

Subsidies
Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- St. Airborne Museum
- St. Citymarketing Arnhem
- St. Ondernemersfonds Arnhem
- Toerisme veluwe arnhem nijmegen

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing
Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Economie. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's
Legesinkomstenderving evenementen

Beleidskaders
- Economische Koers Arnhem;
- Investeringsagenda Arnhem-Nijmegen;
- Evenementenvisie Evenement organiseren - Gemeente Arnhem
- Detailhandelsvisie;
- Mise-en-place - de Arnhemse Horecavisie;
- Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/ Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- New Energy made in Arnhem;
- Standplaatsenbeleid;
- Plan van Aanpak Huisvesting Creatieve en Culturele Sector Arnhem.
- Visie Circulaire Economie en Plan van aanpak CE (juli 2021)
- RPW 2021-2024 (juni 2021 - agendapunt 6.10 bijlage 1)
- Visie Nieuwe Haven (juli 2020 - agendapunt 6.1 bijlage 1)
- Economisch beleid - Gemeente Arnhem (aan de raad aangeboden)

Onderwijs

Goed onderwijs is de basis. Wie gemotiveerd naar school gaat en een goede opleiding kan afronden, heeft later zoveel meer kansen. Vandaar dat we extra inzetten op het voorkomen van vroegtijdig schoolverlaten. Zonder diploma op zak krijgen jongeren het zoveel moeilijker. Dat begint al bij de kinderopvang en de peuterspeelzaal. Kinderen maken een goede start en hebben daar hun leven lang profijt van. Vroegtijdig schoolverlaten staat nooit op zichzelf. Vandaar dat we zorgen voor een goede afstemming tussen jeugdhulp en onderwijs en het tijdens en naschools leren.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Onderwijs: Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen (inclusief onderwijshuisvesting)

Alle kinderen in Arnhem kunnen het onderwijs volgen dat past bij hun mogelijkheden en talenten. Passend onderwijs is op ieder niveau beschikbaar, te beginnen bij de kinderopvang en het peuterspeelzaalwerk. Kinderen maken een goede start en hebben daar hun leven lang profijt van. Preventieve maatregelen worden ontwikkeld en ingezet voor vroegsignalering en later om schooluitval te voorkomen en jongeren een goede aansluiting te bieden op de arbeidsmarkt.

Een goede startpositie op school

Investeringen in de eerste levensjaren van een kind zijn cruciaal voor de verdere ontwikkeling.
Kinderen met een achterstand worden zo vroeg mogelijk gesignaleerd en goed voorbereid op het reguliere onderwijs. Dit gebeurt in de voorschoolse periode in de peuterspeelzalen en de kinderopvang. Deze locaties zijn verder inclusieve locaties, alle kinderen zijn welkom en krijgen er een passend aanbod.
Als kinderen onverhoopt toch met een achterstand aan het onderwijs beginnen, wordt extra ondersteuning geboden om de onderwijskansen van deze kinderen te vergroten. Zo kent Arnhem twee locaties in de stad waar de mogelijkheid is voor asielzoekerskinderen en kinderen van arbeidsmigranten om onderwijs te volgen. Op meerdere scholen zijn er taalschakelklassen. Daarnaast kent Arnhem een Zomer- en Weekendschool en zet Arnhem extra in, met onder andere verlengde leertijd om de gevolgen van de lockdowns door corona te herstellen. Dit sluit ook aan bij de ambities zoals geformuleerd voor de Arnhem-Oost-aanpak.

Doorontwikkeling passende kinderopvang, ontwikkelrecht en onderwijsachterstandenbeleid (OAB)

Voor VVE (Voor- en vroegschoolse educatie) en het ontwikkelrecht kunnen alle peuters 16 uur per week komen. We lopen hiermee voor op landelijke ontwikkelingen. Speerpunten voor komende jaren zijn dat nog meer peuters gebruik maken van het ontwikkelrecht en dat de kwaliteit van de VVE-opvang verder wordt versterkt.
Met Passende Kinderopvang werken we aan inclusieve kinderopvang in de stad. Een stad waar kinderen met een ondersteuningsbehoefte niet naar een specialistisch kinderdagverblijf gaan, maar in hun eigen wijk naar een reguliere kinderopvang kunnen en de specialistische ondersteuning daar wordt geboden. Dit willen we verder uitbreiden naar de buitenschoolse opvang.
Onderwijsachterstandenbeleid vindt plaats op 25 OAB-scholen. Hierbij wordt de ontwikkeling van kinderen in een minder ondersteunende thuisomgeving op school extra ondersteund, onder andere met extra aandacht voor taal.

Aansluiting passend onderwijs en jeugdhulp

Ieder kind heeft recht op een passende plek in het onderwijs. Sommige kinderen hebben hier extra ondersteuning en zorg bij nodig. In 2020 zijn afspraken gemaakt tussen onderwijs en wijkcoaches over de inzet van jeugdhulp op school. Er blijf aandacht nodig voor de afstemming tussen onderwijs en jeugdhulp. Er is sprake van een grijs gebied.

Goede toekomstbestendige (onderwijs)huisvesting

De inzet op onderwijshuisvesting draagt optimaal bij aan kwalitatief goed en toekomstgericht onderwijs.
Na bestuurlijke vaststelling van het Integraal HuisvestingsPlan voor het basisonderwijs in 2017 en het jaarprogramma primair onderwijs 2021 loopt de uitvoering van de huisvestingsprojecten gestaag door. De projecten bevinden zich in verschillende fasen. Volgens planning zal eind 2022 de nieuwbouw van KC Vredenburg (voorheen "De Krakeling") gereed zijn. In hetzelfde jaar wordt gestart met nieuwbouw van Ibn-i Sina - en Parkschool. Tevens zal volgend jaar een aantal nieuwbouw- en uitbreidingsprojecten (Piramide, Panorama, Mozaïek, Johannes, Zyp, Sterrenkring, Heijenoord en Parcivalschool) na afronding van de visiefase in bouwvoorbereiding gaan.
Daarnaast zal onder verantwoordelijkheid van de schoolbesturen uitvoering worden gegeven aan maatregelen ter verbetering van de ventilatie in scholen. Deze maatregelen vallen onder de specifieke uitkering ventilatie scholen (SUVIS).

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Het percentage (doelgroep)peuters dat gebruik maakt van VVE of ontwikkelrecht (verplichte BBV-indicator)		97	86	92	

Eenheid: Doel is om alle peuters met een risico op een taalachterstand (deze kinderen krijgen een VVE- indicatie) te bereiken. Het totaal aantal peuters in Arnhem met deze indicatie was in het schooljaar 2019/2020 488. 2020 staat voor schooljaar 2019/2020.

Bron: Stichting PAS

Minder voortijdig schoolverlaters (VSV)

We streven ernaar de dalende trend van het aantal voortijdig schoolverlaters voort te zetten en we werken toe naar goede kwalitatieve afspraken met partners. Hiermee beogen we de inzet zichtbaar te maken in een verder dalend VSV-percentage.

Uitvoeren van en sturen op het plan voorkomen voortijdig schoolverlaten (VSV)

De aanpak richt zich op de verbetering van de samenwerking, door het netwerk in en om school te versterken. We richten ons bij de aanpak op de doelgroepen waarbij uitval het meeste voorkomt. We hechten veel waarde aan de monitoring van resultaten. Dit stelt ons in staat om de effecten van het VSV-beleid beter in beeld te krijgen en meer grip te krijgen op de VSV-problematiek.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)		2,9%	2,7%	2,5%	
Eenheid: % voortijdig schoolverlaters van totaal aantal leerlingen					
Bron: DUO (verplichte BBV-indicator)					
Voortijdige schoolverlaters VO		0,95%	0,83%	0,61%	
Eenheid: % voortijdig schoolverlaters van totaal aantal leerlingen in het VO					
Bron: DUO					
Voortijdige schoolverlaters MBO		7,2%	7,2%	6,4%	
Eenheid:% voortijdig schoolverlaters van totaal aantal leerlingen in het MBO					
Bron: DUO					

Betere onderlinge samenwerking van partners gericht op VSV

We streven naar gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle betrokken partijen om ervoor te zorgen dat, wanneer een jongere in beeld komt met een hulpvraag, er niet eerder losgelaten mag worden voordat de juiste hulp of ondersteuning is ingezet. Hiermee voorkomen we dat jongeren tussen wal en schip vallen.

Organiseren van netwerkbijeenkomsten

Twee keer per jaar organiseren we een lokale VSV-bijeenkomst waarbij alle partijen vanuit het VSV-netwerk worden uitgenodigd. We bespreken daar nieuwe ontwikkelingen en maken samenwerkingsafspraken om doelgerichter en efficiënter VSV aan te pakken.

Betere uitstroom vanuit het onderwijs naar de arbeidsmarkt

We streven ernaar jongeren te begeleiden die uitstromen uit het voorgezet speciaal onderwijs, praktijk onderwijs VMBO, Entree opleiding en uitvallers op MBO niveau 2 naar een vervolgopleiding. Als een vervolgopleiding geen optie is, begeleiden we deze jongeren naar werk.

Opstellen en uitvoeren regionale aanpak Jeugdwerkloosheid

In samenwerking met onderwijs en het Regionale Meld en Coördinatiepunt (RMC) ontwikkelen we een regionale aanpak Jeugdwerkloosheid. Voor jongeren met een moeizame start op de arbeidsmarkt, bieden we ondersteuning bij een stap naar vervolgonderwijs of werk.

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Absoluut verzuim	0,5	1,1	1,8		

Eenheid: Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019". Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar.

Bron: Ingrado

Relatief verzuim	27	26	32

Eenheid: Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar.
De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019".

Bron: Ingrado

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen	**19.603**	**2.490**	**8.960**	**7.766**
Een goede startpositie op school	17.646	954	8.960	7.766
Kansen voor de toekomst	1.957	1.536	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**19.603**	**2.490**	**8.960**	**7.766**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	19.216	18.895	19.807	19.603	20.900	22.296	23.687
Baten	2.971	2.395	2.617	2.490	2.490	2.490	2.490
Saldo lasten en baten	***-16.245***	***-16.499***	***-17.190***	***-17.113***	***-17.113***	***-19.806***	***-21.197***
Toevoegingen aan reserves	8.187	8.004	8.371	8.960	8.201	7.094	7.181
Onttrekkingen aan reserves	6.473	6.922	7.307	7.766	7.944	8.334	9.212
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.714***	***-1.082***	***-1.065***	***-1.194***	***-1.194***	***1.240***	***2.031***
Gerealiseerd resultaat	**-17.959**	**-17.581**	**-18.255**	**-18.307**	**-18.666**	**-18.566**	**-19.166**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn begroot op € 19,6 miljoen. De verdeling van deze post is als volgt:

- Onderwijshuisvesting: € 13,6 miljoen;
- Bovenwettelijk onderwijs (voornamelijk Natuurcentrum): € 2,2 miljoen;
- Onderwijsachterstandenbeleid: € 1,8 miljoen;
- Volwasseneneducatie (inclusief laaggeletterdheid): € 1,7 miljoen;
- Overige lasten: € 0,3 miljoen.

Het totale budget stijgt ten opzichte van 2021 met € 0,2 miljoen. Dit wordt veroorzaakt het wegvallen van incidentele lasten in 2021 voor voortijdig schoolverlaten.

Baten

Voor de baten is (evenals in 2021) een budget geraamd van € 2,5 miljoen. Dit bedrag bestaat uit:

- Rijksinkomsten voor volwasseneneducatie: € 1,5 miljoen;
- Opbrengsten verhuur panden: € 0,9 miljoen;
- Overige opbrengsten: € 0,1 miljoen.

Toevoegingen aan reserves
In 2022 wordt voor € 8,8 miljoen toegevoegd aan de bestemmingsreserve voor de dekking van kapitaallasten voor onderwijshuisvesting en voor € 0,2 miljoen aan de bestemmingsreserve onderhoud vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves
In 2022 wordt voor € 7,7 miljoen onttrokken aan de bestemmingsreserve voor de dekking van kapitaallasten voor onderwijshuisvesting en voor € 0,1 miljoen aan de bestemmingsreserve onderhoud vastgoed.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Op alle gebieden wordt nauw samengewerkt met besturen en medewerkers van onderwijs (primair onderwijs (PO), voortgezet onderwijs (VO), (voortgezet) speciaal onderwijs (V)SO, middelbaar beroepsonderwijs (MBO) en hoger beroepsonderwijs (HBO), voorschoolse voorzieningen, kinderopvang, maatschappelijke partners en sociaal ondernemers.
In de uitvoering worden maatschappelijke partners betrokken.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- De Onderwijsspecialisten
- IVIO-Opleidingen
- Rijn Ijssel Roc
- St. Natuurcentrum Arnhem
- St. Peutercentra Arnhem
- St. PRAGO

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Onderwijs. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Ontbrekende dekking voor het IHP-VO
Mogelijke constructiefout Stedelijk Gymnasium
BTW Natuurcentrum
Vloer Leerpark Presikhaaf

Beleidskaders

- Subsidieregeling Aanpak voortijdig schoolverlaten;
- Plan van aanpak voortijdig schoolverlaten Arnhem 2021 tot en met 2024;
- Jaarprogramma onderwijshuisvesting 2020;
- Herstelagenda; Arnhemse aanpak onderwijs;
- Subsidieregeling Voorschools Aanbod Arnhem;
- Raadsvoorstel en -besluit Verzelfstandiging Natuurcentrum Arnhem;
- Raadsbesluit om gemeentelijke leerplichttaken regionaal uit te voeren;
- Raadsbesluit om RMC-taken / Team VSV onder te brengen bij het RBL;
- Raadsbesluit d.d. 6 november 2017 wijziging MGR sociaal domein;
- Integraal huisvestingsplan primair onderwijs Arnhem 2017-2026.

Cultuur

Arnhem bruist van de creativiteit en talent. Een stad met een rijk en divers cultureel aanbod is aantrekkelijker om te wonen, te werken en te verblijven. Onze inzet is daarom dat we blijven werken aan de verdere ontwikkeling van ons culturele aanbod. We stimuleren culturele instellingen om meer mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur. Om zoveel mogelijk mensen te laten meedoen. Cultuur is er immers voor iedereen. En we stimuleren cultuurmakers te innoveren en nieuwe dingen uit te proberen. Daar hoort bij dat we zorgen voor voldoende ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden in de stad. Daarnaast verdient cultuurhistorisch erfgoed een prominente plek in de stad. Mensen moeten het kunnen zien, er meer over te weten kunnen komen en kunnen beleven. Ook dit zorgt voor een aantrekkelijke stad.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt Arnhemmers met elkaar

Cultuur prikkelt de verbeelding en zet aan tot denken. We blijven de ontwikkeling en vernieuwing van ons culturele aanbod en de vele makers in de stad stimuleren, proberen meer mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur en er voor te zorgen dat meer mensen gaan participeren. Dat staat centraal in de cultuurnota Stroom (2012), de tussentijdse evaluatie Arnhem Stroomt Door (2016) en de actualisatie: STROOMversnelling (2020). Met de laatste is aangesloten op actuele ontwikkelingen die van invloed zijn op het culturele klimaat in Arnhem en willen we de makers en de culturele organisaties in staat stellen deze uitdagingen aan te gaan en zich nog krachtiger en diverser te manifesteren in de stad. Daarvoor is en wordt gewerkt aan de uitvoering van negen actiepunten. Deze spitsen zich toe op: versterking van het makersklimaat (meer budget, voldoende speelplekken, ateliers en repetitie- en oefenruimten, een gezonde arbeidsmarkt); kunst in de openbare ruimte; de verbinding van cultuur en welzijn; cultuur in de wijken; de culturele samenwerking in de regio Arnhem Nijmegen (025) en de codes Fair Practise, Diversiteit & Inclusie en Governance. Op deze manier willen we kunst en cultuur nog meer laten bijdragen aan de sociaal-maatschappelijke, economische en ruimtelijke opgaven én ontwikkeling van Arnhem.

Met de versoepelingen van begin juni is de culturele sector weer vol in beweging gekomen. Voorstellingen en exposities zijn weer te bezoeken door onze inwoners en bezoekers, culturele festivals zijn georganiseerd en ook de amateurkunst is weer opgestart. Dat het wel spannend is en blijft, blijkt begin juli uit het gedeeltelijk terugdraaien van de versoepelingen met onder andere gevolgen voor de festival- en evenementensector.

De gevolgen van de coronacrisis, waarbij de sector door de landelijke coronamaatregelen steeds hard wordt geraakt, zullen ook in 2022 en verder voelbaar zijn. Denk aan herstel van het publieksbereik en participatie, planning van producties, interen op reserves waardoor er geen ruimte is voor investeringen. Maar ook de positie van de makers en de zzp'ers in de kunsten. Een punt van zorg is een mogelijke 'braindrain' in de culturele sector, doordat mensen ander werk zijn gaan doen. Hierdoor wordt de noodzaak vergroot voor een goede arbeidsmarktagenda voor de culturele sector, waarbij zowel aandacht is voor een eerlijke betaling als voor meer scholingsmogelijkheden. De komende tijd blijft in het teken staan van herstel en van maatregelen om de sector weerbaarder te maken. In de gemeentelijke steunpakketten, waarvoor we ook de rijkscoronamiddelen inzetten, ligt de nadruk steeds meer op innovatie & transitie: het stimuleren van nieuwe vormen van samenwerking en publieksbenadering en andere verdienmodellen. Hiervoor is een aantal tijdelijke subsidieregelingen van kracht. Daarbij kijken we niet alleen naar de stad maar werken we ook samen in onze Cultuurregio 025 waarbij uitgangspunt is om het culturele aanbod voor onze inwoners en publiek zoveel mogelijk te borgen.

Mocht het ook in 2022 nodig zijn om onze coulancemaatregel op het gebied van subsidies voort te zetten, dan zullen we dit bezien op basis van de actuele ontwikkelingen. In dat geval is het uitgangspunt dat onze subsidies op hetzelfde niveau blijven, en we met onze basis- en meerjarenvoorzieningen op basis van ingediende jaarplannen en -begroting in overleg treden over minder, of andere, prestaties.

Verbreding van cultuurbereik en participatie

Cultuur is van en voor iedereen. We streven ernaar de toegankelijkheid en bereikbaarheid van kunst en cultuur in de breedte te vergroten en daarmee actieve en passieve cultuurdeelname te stimuleren. Dit komt de persoonlijke ontwikkeling van mensen ten goede, maar is ook voor de ontwikkeling van de lokale en regionale samenleving belangrijk.

Cultuur is van en voor iedereen

We blijven samen met partners uitvoering geven aan het Convenant Cultuureducatie Primair Onderwijs 2015 - 2023 en gaan in overleg over een vervolg op dit convenant. In het kader van het landelijke programma Cultuureducatie met Kwaliteit (CmK) 2021-2024 is een van de pijlers om cultuureducatie te verbreden naar het buitenschoolse onderwijs en een koppeling te realiseren met het voortgezet onderwijs. Onderdeel van CmK is Meer muziek in de Klas waarvoor in 2021 een muziekakkoord is gesloten voor de regio Gelderland-Midden, waarin de ondertekenende partijen afgesproken hebben zich in te zetten om de kwaliteit van het muziekonderwijs in het basisonderwijs te borgen en te versterken. De financiële dekking van het aandeel van de gemeente in het programma CmK is structureel begroot binnen de cultuurbegroting (in de subsidie voor Rozet).
In 2021 is het tweejarig programma Age Friendly Cultural Cities, bedoeld om de deelname aan cultuur door ouderen een impuls te geven, met een half jaar vertraging vanwege corona afgerond. Samen met de partners onderzoeken wij hoe wij de (succesvolle) resultaten voor de jaren vanaf 2022 kunnen borgen. We blijven gebruik maken van de landelijke regeling combinatiefunctionarissen om deelname aan cultuur voor iedereen mogelijk te maken en cultuuraanbieders te ondersteunen en duurzaam te versterken. Activiteiten in de wijken van onder andere Rozet worden in reguliere contactmomenten vooraf afgestemd en achteraf geëvalueerd met de teams Leefomgeving.

Versterken lokale media

Sterke lokale media zijn essentieel voor het functioneren van de lokale democratie. We zijn een tweejarige proef met een lokaal mediafonds gestart en hebben daarvoor € 130.000 beschikbaar gesteld. In september 2021 ontvangt de gemeente een tussenrapportage Streekomroep Midden Gelderland (voormalig RTV Arnhem)over de ingezette verbeteringen. Op basis daarvan wordt een voorstel voor een mogelijke structurele bijdrage gedaan. Momenteel ontvangt de Streekomroep een extra bijdrage van € 100.000. Zowel het mediafonds als de extra bijdrage voor de Streekomroep komen uit de rijkscoronamiddelen. De zoektocht naar structurele financiële middelen voor lokale media zetten we voort. Zodat we voor het einde van het eerste jaar Streekomroep Midden Gelderland en voor het einde van de pilot met het lokaal mediafonds, bij gebleken succes, kunnen voorzetten (amendement 20A97 Versterken lokale media).

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Rapportcijfer culturele voorzieningen		7,5			
Eenheid: Gemiddelde waardering voor het aanbod van culturele voorzieningen op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijks, door corona vertraging)					
Waardering aanbod culturele voorzieningen	41%		41%		
Eenheid: % (helemaal) eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende voorzieningen voor culturele activiteiten					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijs)					

Versterking van de culturele infrastructuur

Arnhem onderscheidt zich van andere steden door een complete keten educatie-productie-presentatie in nagenoeg alle kunstvormen. Daarin blijven we investeren. Dit is een belangrijke randvoorwaarde voor de doorstroming en vernieuwing van talent, van amateur tot professional.

Stimulering van het makersklimaat

Arnhem is een stad van makers waar talent zich kan ontwikkelen, kan doorgroeien en professionaliseren. Arnhem kent een subsidiegebouw dat zowel laagdrempelig is als groei stimuleert, en we zorgen voor voldoende voorzieningen (podia en presentatiemogelijkheden) en randvoorwaarden als ateliers, repetitieruimte en regelgeving. Daar hoort bij dat we ondernemerschap en professionalisering zoveel mogelijk stimuleren. Schakel 025, het platform dat het culturele veld in de volle breedte ondersteunt en verbindt door het delen van kennis over de beroepspraktijk, onderzoekt verdere samenwerking en het mogelijk samengaan met Cultuur Academy in Nijmegen, dat zich richt op persoonlijk leiderschap en vakmatige ontwikkeling van cultuurprofessionals. Samen wordt één programma in de Cultuurregio 025 vormgegeven waarbij focus ligt op het delen van kennis, nieuwe energie en een sterke culturele sector.
Daarnaast is er sinds 2021 extra aandacht voor het verstrekken van kunstopdrachten, gericht op kunst in de openbare ruimte. Dit maakt een stad aantrekkelijker voor inwoners en bezoekers maar kan ook bijdragen aan actuele maatschappelijke thema's waar we als stad aan werken. Het verstrekken van opdrachten zorgt voor een versterking van het makersklimaat.
De Arnhemse modepartners, ArtEZ, State of Fashion, Fashion + Design Festival Arnhem (FDFA), Museum Arnhem en Rijn IJssel, hebben een gezamenlijke strategie opgesteld om het bewustzijn over de huidige uitdagingen in het modesysteem te vergroten en alternatieve ontwerppraktijken een podium te bieden. Met ondersteuning van de gemeente wordt deze vertaald in een meerjarenuitvoeringsprogramma. De strategie sluit aan op onze eigen ambities om het mode-ecosysteem in Arnhem en regio te versterken en mode steviger te verbinden met maatschappelijke opgaven, zoals duurzaamheid, circulaire economie en inclusie.

Zorg voor voldoende ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden in de stad

De culturele en creatieve sector is van grote toegevoegde waarde voor onze stad. De werkgelegenheid in de sector groeit, waardoor de wachtlijsten voor huisvesting oplopen. Het tijdelijke aanbod neemt tegelijkertijd af, en de groei van nieuw aanbod vlakt af. We geven uitvoering aan het door de raad vastgestelde 'plan van aanpak huisvesting creatieve en culturele sector' en daarmee willen we 12.000 m2 permanente werkruimte voor de sector realiseren in de periode 2021-2024. Concreet wordt er op dit moment gekeken naar de voormalige school op de Doorwerthlaan 2, in Presikhaaf. Het gaat hier om circa 2.500 m2.

Profilering en vitalisering van het culturele klimaat

We zetten in op het versterken en behouden van de toppositie die Arnhem heeft als cultuur- en creatieve stad en dragen zo bij aan werkgelegenheid, innovatie en een aantrekkelijk vestigings- en woonklimaat. Daarbij is ook onze rol, positie en samenwerking in de brede regio van belang.

Toekomstbestendige huisvesting van Museum Arnhem, onze Rijksgezelschappen Oostpool en Introdans en het Stadstheater

Toekomstbestendige huisvesting van onze belangrijke culturele instellingen is van groot belang zodat zij kunnen inspelen op de veranderende samenleving en zo relevant blijven voor hun bestaande en toekomstige publiek. Het vernieuwde Museum zal naar verwachting in de eerste helft van 2022 haar deuren openen. De collectie wordt dan ook ondergebracht in het nieuwe depot. Het museum heeft de tijdelijke sluiting benut om een groot collectieregistratie-project uit te voeren. De eindrapportage zal de nulmeting vormen voor het beheer van de collectie vanaf 2021. De collectiebeheerovereenkomst tussen gemeente en museum wordt geactualiseerd.

Wat betreft de huisvesting van onze rijkgezelschappen Oostpool, Introdans en het Stadstheater (Lauwersgracht Alliantie): dit loopt al meerdere jaren, is zeer complex en kost meer tijd. Er wordt gewerkt aan een definitief voorstel waarvoor het raadsbesluit en amendement uit december 2020 het uitgangspunt is. Na het raadsbesluit op 16 december 2020 is de samenwoonvariant, in samenwerking met de culturele partners, verder uitgewerkt in de vorm van een concept Programma van Eisen (PvE). Deze uitwerking is nagenoeg afgerond. Naar aanleiding van deze uitwerking blijkt dat de geschatte kosten oplopen tot meer dan 100 miljoen euro. Dit past niet binnen de door gemeenteraad vastgestelde financiële kaders, ook het college acht dit bedrag te hoog. De conclusie van het college is dan ook dat er een nieuw raadsvoorstel zal moeten worden voorbereid. De raad is eind september 2021 aanvullend over deze ontwikkeling geïnformeerd middels een raadsbrief.

Versterking van de (samenwerking in de) cultuurregio 025

De samenwerking in Cultuurregio 025 is steeds intensiever en heeft juist door de coronacrisis een versnelling gekregen, onder andere door de vraag van provincie aan regio's om een transformatievoorstel in het kader van de coronacrisis op te stellen. Cultuur maakt nu integraal onderdeel uit van de regionale opgave van de 'Ontspannen Regio' van de Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen. De basis wordt gevormd door het transformatievoorstel. De uitvoering wordt ter hand genomen samen met onze regiogemeenten, culturele instellingen en 025-makelaar, zoals het opstellen van een door alle regiogemeenten en de culturele sector gedragen visie op de versterking van de regionale culturele infrastructuur. Met de provincie zijn en blijven we in overleg over haar rol en bijdrage aan onze regionale ambities.

De Cultuurregio 025 neemt actief deel aan het structureel overleg van de stedelijke regio's met ministerie OCW, IPO en VNG. De komende periode zijn onder andere de evaluatie van de stedelijke regio's, innovatie & transitie van de sector, de codes van de culturele sector en de ontwikkeling van het landelijk cultuurbestel belangrijke onderwerpen.

Erfgoed levert een bijdrage aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren

Het Arnhem van nu is het resultaat van een lange ontwikkelingsgeschiedenis. Deze geschiedenis is dagelijks en vrijwel overal te ervaren en bepaalt voor een belangrijk deel het aanzien van de stad. Het aanwezige erfgoed is in meerdere opzichten betekenisvol en waardevol. In cultuurhistorisch opzicht weerspiegelt het erfgoed de geschiedenis van de stad. Dit erfgoed is niet reproduceerbaar en van onvervangbare waarde. Erfgoed vertegenwoordigt daarnaast identiteitswaarde. Het karakter van een buurt of stad maakt dat mensen zich er thuis of ermee verbonden voelen. Vaak gaat dat om plekken en/of gebouwen, maar ook de verhalen die hierbij horen en eigen belevingen zorgen hiervoor. Erfgoed is ook van belang voor de stadseconomie. Het historische karakter van de binnenstad is een belangrijke basis voor het aantrekkelijke winkel- en verblijfsklimaat. Bezoek aan de binnenstad leidt tot bestedingen. Monumentale parken worden intensief gebruikt en trekken mensen en bedrijven aan die zich graag in de buurt van zo'n park willen vestigen. Erfgoed draagt kortom bij aan een aantrekkelijk klimaat voor bewoners, ondernemers en bezoekers van de stad.
Het is de ambitie om goede erfgoedzorg, niet alleen door bescherming van cultuurhistorisch waardevolle objecten, vooral ook vorm te geven door kennisoverdracht, enthousiasmering en behoud door ontwikkeling. Dit doen we om de cultuurhistorische factor een zichtbare en samenhangende rol te geven in stedelijke ontwikkeling.

Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed

Het Arnhemse erfgoedbeleid richt zich op behoud en versterking van cultuurhistorische waarden en helpt hiermee bij te dragen aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren. Dit wordt bereikt door:

- Cultuurhistorie als inspiratiebron op te nemen in ontwerpopgaven en gebiedsprocessen, hier vorm aan te geven in (ruimtelijke) plannen en projecten waardoor cultuurhistorie zichtbaar en beleefbaar wordt gemaakt. Een voorbeeld is Kamp Koningsweg Noord waarvoor het militair verleden een belangrijk uitgangspunt is.
- (Her-)bestemming van cultuurhistorisch erfgoed, door dit erfgoed een duurzame bestemming te geven en daardoor voor de stad te behouden. Te denken valt hierbij aan de Eusebiuskerk. De restauratie is mede bekostigd door rijkssubsidie en bij de verlening hiervan speelden herbestemmingsplannen een belangrijke rol. Als 'huiskamer' van de stad is een gerestaureerde Eusebiuskerk klaar voor de toekomst. Andere voorbeelden zijn de Walburgiskerk en Ambachtsschool (Boulevard Heuvelink) waarin respectievelijk residenties en een wooncomplex worden of zijn gerealiseerd.
- Het cultuurhistorische erfgoed duurzaam te beschermen, waar de kwetsbaarheid ervan dit noodzakelijk maakt, bijvoorbeeld door plantoetsing en vergunningverlening. Te denken valt hierbij aan de restauratie van het Bio-Herstellingsoord en renovaties van wederopbouwarchitectuur.
- Kennis over het Arnhemse erfgoed toegankelijk te maken en daarmee het publieksbereik en draagvlak voor het behoud van cultuurhistorisch erfgoed te vergroten, bijvoorbeeld door advisering, erfgoedpublicaties, organiseren van lezingen en tentoonstellingen en het onderhouden van Planon, een extern te raadplegen monumentendatabase.

Bescherming en herbestemming van cultuurhistorisch erfgoed

Bescherming van cultuurhistorisch erfgoed maakt deel uit van het dagelijkse werk en wordt doorlopend vormgegeven door vergunningverlening en kennisoverdracht, het leveren van bijdragen aan bestemmingsplannen en deelname in projectgroepen ter voorbereiding op de Omgevingswet. In die projectgroepen is erfgoed/het Arnhemse historische DNA (als input voor de Omgevingsvisie) als mede kwaliteitsbepalend bij ruimtelijke ontwikkelingen gepositioneerd. Herbestemmingen worden eveneens afgewogen binnen het kader van de vergunningverlening, met oog voor kansen die deze kunnen bieden. In de monumentenzorg is grote aandacht voor verduurzaming. Hierbij is het van belang duurzaamheidsmaatregelen te treffen zonder dat cultuurhistorische waarden wezenlijk worden aangetast. Hiervoor wordt landelijk kennis ingewonnen en worden adviezen verstrekt. Bovendien zal het komende jaar verder worden gewerkt aan een beleidskader voor verduurzaming van cultuurhistorisch erfgoed. Andere speerpunten zijn het opstellen van een kerkenvisie en het in kaart brengen van gebieden waar erfgoedwaarden nog niet voldoende in beeld zijn, maar waar mogelijk wel beschermingsvraagstukken spelen. Toetsingskaders voor de archeologie van de Tweede Wereldoorlog zijn gereed en worden voorgelegd voor bestuurlijke afstemming.

Zichtbaar en beleefbaar maken van erfgoed

- Erfgoed wordt waar mogelijk zichtbaar en beleefbaar gemaakt in de stad. Stichting Eusebius Arnhem en de gemeente staan bijvoorbeeld in nauw contact als het gaat om de programmering van de gegraven verbindingsgang tussen de grafkelder van hertog Karel van Gelre en de crypte van de 10e-eeuwse Sint Maartenskerk.
- In projecten gaan wij ontwikkelkansen in projecten agenderen, stakeholders enthousiasmeren en kennis overdragen. Projecten waar dit speelt of op korte termijn kan gaan spelen zijn Meinerswijk fase 2, het Cobercoterrein en De Hes.
- In 2021 is het nominatiedossier voor de Limes aan UNESCO aangeboden. Op 27-7-2021 neemt het werelderfgoedcomité een besluit over de status. Bij een positief besluit start een regionaal 'Limesjaar' ter viering ervan.
- Met behulp van het onderzoek naar functie-scenario's voor de historische kelders wordt gezocht naar een toekomstbestendige herbestemming van dit complex.
- Er wordt Arnhems vondstmateriaal voor archeologische tentoonstellingen geleverd.
- De Open Monumenten Dag wordt ondersteund, onder meer door het geven van rondleidingen en ambtelijk advies.

Ontsluiting van kennis over erfgoed

- Planon, de monumentendatabase die raadpleegbaar is voor monumenten- en andere erfgoedgegevens, wordt, nu hij geactualiseerd is, beheerd, bijgehouden en verder ontsloten.
- Ondersteuning van Stichting Monuscript die jaarlijks boeken uitbrengt in de Arnhemse Monumenten Reeks. In het najaar verschijnt een uitgave over Schaarsbergen.
- Op grond van het geschreven projectplan wordt gestart met het publieksboek archeologie zuidelijke binnenstad. Een uitgever is geselecteerd en als eerste stap wordt een historisch kader vervaardigd. Van start tot publicatie van het publieksboek neemt het proces twee jaar in beslag.
- Rapporten van het archeologische onderzoek ter hoogte van Schuytgraaf Veld 1, Nieuwstraat en Jansplaats komen gereed. Hieraan zijn lezingen gekoppeld.
- De archeohotspot, die in oktober 2020 een herstart beleefde, wordt verder vormgegeven, opengesteld en doorontwikkeld naar een 'archeolab'.
- Archeologisch onderzoek in de stad gaat gepaard met berichtgeving en publiciteit.

Regisseren en uitvoeren van archeologisch onderzoek en archeologisch depotbeheer

- Naar de kwaliteit van het Romeinse grafveld in Schuytgraaf wordt een monitoringsonderzoek uitgevoerd. Dit wordt gecombineerd met proefsleuvenonderzoek om het grafveld beter te kunnen begrenzen.
- Depotbeheer: er wordt verder gewerkt aan het digitaliseren van vondstgegevens met het oog op ontsluiting van het depot. Er is zicht op een applicatie om registratie definitief onder te brengen.
- Bij archeologische projecten wordt vooral ook de regierol aangenomen. Projecten doen zich voor in zowel de historische binnenstad als daarbuiten.

Regioadvisering archeologie

De gemeente Arnhem werkt met zeven omliggende gemeenten samen in regionaal verband. De regio-archeoloog adviseert de gemeenten doorlopend over het meenemen van archeologie in ruimtelijke ontwikkelingen en het beleefbaar maken ervan, formuleert beleid en toetst rapporten en overige adviesdocumenten. De regio-archeologie wordt gefinancierd door de omliggende gemeenten en provinciale subsidie. In 2021 is vanuit de provincie subsidie beschikbaar gesteld tot en met 2024.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt Arnhemmers met elkaar	**33.294**	**5.920**	**1.140**	**821**
Verbreding van cultuurbereik en participatie	21.417	5.920	687	802
Versterking van de culturele infrastructuur	11.877	0	453	19
Profilering en vitalisering van het culturele klimaat				
Erfgoed levert een bijdrage aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren.	**1.386**	**576**	**237**	**198**
Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed	1.386	576	237	198
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**34.680**	**6.496**	**1.377**	**1.018**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	32.652	32.670	36.121	34.680	36.108	36.103	36.079
Baten	5.575	6.381	5.995	6.496	6.496	6.496	6.496
Saldo lasten en baten	***-27.077***	***-26.289***	***-30.127***	***-28.185***	***-28.185***	***-29.607***	***-29.583***
Toevoegingen aan reserves	1.197	1.208	1.256	1.377	1.411	1.446	1.501
Onttrekkingen aan reserves	1.186	837	1.938	1.018	893	868	905
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-10***	***-370***	***682***	***-359***	***-359***	***-577***	***-597***
Gerealiseerd resultaat	**-27.087**	**-26.659**	**-29.445**	**-28.543**	**-30.130**	**-30.185**	**-30.180**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 34,7 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Subsidies en gemeenschappelijke regelingen: € 24,9 miljoen;
- Kapitaallasten: € 5,2 miljoen;
- Uitgaven voor vastgoed: € 2,3 miljoen;
- Kosten personeel: € 0,9 miljoen;
- Overige kosten: € 1,4 miljoen.

De totale lasten dalen ten opzichte van 2021 met € 1,4 miljoen. In 2021 was sprake van een extra kostenpost binnen cultuur van € 3,3 miljoen wegens corona. Verder is in 2022 € 1,2 miljoen extra begroot voor kapitaallasten van het nieuwe Museum Arnhem.

Baten

De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 6,5 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Verhuur panden en accommodaties: € 6,5 miljoen.

De totale opbrengsten stijgen ten opzichte van 2021 met 0,5 miljoen. Dit komt door de huuropbrengst van het nieuwe Museum Arnhem (€ 0,5 miljoen).

Toevoegingen aan reserves

In 2022 wordt voor totaal € 1,4 miljoen toegevoegd aan de reserves.

- € 0,9 miljoen wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Onderhoud Vastgoed;
- € 0,3 miljoen wordt toegevoegd aan de Algemene Reserve;
- € 0,2 miljoen wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves

In 2022 wordt voor totaal € 1,0 miljoen onttrokken aan de reserves.

- € 0,7 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Onderhoud Vastgoed;
- € 0,3 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Cultuur

De culturele basis- en meerjarenvoorzieningen, het culturele middensegment en makers tot aan de amateurkunstverenigingen.

Erfgoed

- Provincie Gelderland;

- Rozet;
- Museum Arnhem;
- Stichting Monuscript;
- Stichting Open Monumenten Dag;
- Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland (AWN), afdeling 17;
- Deelnemende gemeenten regio-archeologie (Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Westervoort, Zevenaar).

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- St. Eusebius
- St. Focus Filmtheater
- St. Het Huis van Puck
- St. Introdans
- St. Jacobiberg
- St. KAB Posttheater
- St. Luxor Live
- St. Museum Arnhem
- St. Musis en Stadstheater
- St. Productiehuis Plaatsmaken
- St. Rijnstad
- St. Rozet
- St. SLAK
- St. Sonsbeek & State of Fashion
- St. Streekomroep Middel Gelderland
- Stichting Schakel025

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Cultuur. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Stadstheater/Lauwersgracht alliantie
Exploitatie gesubsidieerde partijen
Investeren binnenstad

Corona risico's

Cultuur; Extra steun culturele instellingen en kunstenaars

Beleidskaders

- Kadernota ‘STROOM – cultuurbeleid Arnhem’;
- Tussenevaluatie 'Arnhem, Stroomt Door', 2016;
- STROOMversnelling: actualisatie cultuurbeleid, 2020;
- Cultuurprofiel 025 Arnhem Nijmegen;
- Erfgoedagenda gemeente Arnhem.

Participatie en armoedebestrijding

De beste manier om mee te kunnen doen is het hebben van betaald werk. Wanneer je werkt en in je eigen onderhoud kunt voorzien, ben je niet meer afhankelijk van anderen en kun je zelf beslissen hoe je leven er uit ziet. Voor veel Arnhemmers is dat geen gemakkelijke opgave. Zij hebben, naast armoede, een afstand tot werk. Zij kunnen geen werk vinden of behouden, hebben geen of niet de juiste opleiding of hebben een fysieke of sociale beperking waardoor het moeilijker is een passende baan te vinden. Wij vinden het belangrijk dat meer Arnhemmers werk vinden en kunnen behouden. Het liefst een betaalde baan, maar om daar te komen zetten we ook in op werkervaringsplaatsen, leerbanen, activerend werk of begeleid werk. Zodat iedereen de kans krijgt om mee te doen en op termijn zo zelfstandig mogelijk kan leven. Nu is deze inzet belangrijker dan ooit: de coronacrisis zorgt er voor dat de komende tijd nog meer Arnhemmers onze hulp nodig hebben. Juist nu moeten we investeren in werk, werk en nog eens werk. En investeren in opleiding, trainingen, werkervaring, stages, belemmeringen opheffen, werkgevers ontlasten en zo meer. Voor diegenen die een klein duwtje in de rug nodig hebben, maar we moeten juist nu ook zeker investeren in die Arnhemmers die langduriger begeleiding nodig hebben om duurzaam aan het werk te kunnen gaan. Werkgevers spelen een belangrijke rol bij het bieden van deze kansen. Daarom ondersteunen we hen bij het inrichten van hun werk zodat meer werkzoekenden op de arbeidsmarkt een plek vinden. Met advies, met het vinden van geschikte kandidaten voor hun vacatures, met ondersteuning om werk passend te maken, of met tijdelijk werkgeverschap. Zo zorgen wij er voor dat er meer Arnhemmers kunnen uitstromen uit de uitkering en dat het voor steeds minder mensen nodig is om van een uitkering afhankelijk te zijn.

Armoede is meer dan 'geen geld hebben'. Armoede betekent vaak niet meer mee kunnen doen. Met sporten, met evenementen, met de buurt. Armoede zorgt voor veel problemen, van stress tot sociale uitsluiting. Het is een negatieve spiraal waaraan het lastig is je te ontworstelen. Daarnaast is 'Arnhemmers schuldenvrij' onze ambitie. Dat is een bijzonder uitdagende opgave. Zeker nu, in een tijd waar door corona mensen voor het eerst in de schulden raken of de schulden vergroot worden. Iedere Arnhemmer heeft recht op een perspectiefrijke toekomst. Dit doen we door te zorgen dat hun financiële basis op orde is en dat ook de ouders uit deze situatie komen. Vroegtijdig signaleren van een langdurig laag inkomen en schulden, kan zorg dragen dat mensen sneller bereikt en geholpen worden. We richten ons er daarbij op dat voorzieningen niet alleen een vangnet zijn, maar ook worden ingezet als een springplank en activering voor onze inwoners. Tegelijkertijd zetten we in op het creëren van een kansrijk netwerk om deze mensen heen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Doorbraak naar werk

De ambitie van Doorbraak naar Werk blijft de komende jaren onveranderd: Arnhem zet door op de wens om de landelijke trend qua uitstroom te volgen en nog 500 Arnhemmers extra te laten uitstromen uit de uitkering.

Door de coronacrisis zagen wij ons in afgelopen jaren wel geconfronteerd met onverwachte effecten, en vraag is hoe dit op langere termijn uitpakt voor Arnhem. We constateren dat het verloop van de crisis geen vaststaand feit is. Dat vraagt voortdurend beoordelen wat de verwachte prognoses op de arbeidsmarkt zijn en ons instrumentarium daar zo goed mogelijk op bijstellen. We willen instroom in de uitkering voorkomen, en de inwoner die toch in die situatie beland zo snel en duurzaam mogelijk perspectief bieden. Dit doen we door ons dicht bij de inwoner te organiseren en samenwerking met andere partijen, lokaal en regionaal op te zoeken. Ook blijven wij het belang van inclusief werkgeverschap uitdragen en stimuleren in onze stad en regio.

We hebben komende tijd zeker aandacht voor specifieke doelgroepen. Het gaat dan om jongeren in een kwetsbare positie, startende werkende jongeren, vaak met een flexcontract en (startende) zelfstandig ondernemers. Ook nieuwkomers zijn een kwetsbare groep. Daarnaast zien we dat mensen die al langer aan de kant van de arbeidsmarkt staan, nu nog minder kansrijk zijn. Onze uitdaging is vooral flexibel te zijn in de inspanningen die wij plegen en deze doelgroepen zo goed mogelijk te kennen. Zodat wij weten wat nodig is om hen maximaal te faciliteren in de stappen richting werk of maximale participatie.

We investeren in 2022 fors extra om de gevolgen van de coronacrisis op te vangen.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Volumeontwikkeling uitkeringslast BUIG		100	96,5	97,7	
Eenheid: Indexcijfer afgezet tegen andere gemeenten					
Bron: Divosa					
Netto arbeidsparticipatie	65,4%	66,5%	66,4%	67,7%	
Eenheid: Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.					
Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)					

Personen met een bijstandsuitkering	82,5	80,1	76,8	84,3	
Eenheid: Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 10.000 inwoners					
Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)					

Investeren in voorkomen

Wij willen, zeker nu, voorkomen dat nog meer Arnhemmers afhankelijk worden van inkomensondersteuning. We investeren daarom de komende tijd, ook in regionaal verband, in het aan het werk houden van mensen en in het doorgeleiden van mensen van de ene naar de andere baan. Inmiddels is een regionaal mobiliteitsteam (RMT) neergezet, dat zich samen met partners ook richt op begeleiden van werk naar werk. Voor jongeren is het belangrijk dat zij een stage en aansluitend een baan kunnen vinden, zodat zij geen uitkering hoeven aan te vragen. Zeker voor leerlingen in het voorgezet speciaal onderwijs (vso), leerlingen in het praktijkonderwijs (pro) en mbo-studenten is het van groot belang dat we de komende tijd samen met het onderwijs ondersteuning bieden naar vervolgonderwijs of werk.

Doorontwikkelen sluitende aanpak jongeren in kwetsbare posities

We intensiveren en verbeteren de leerlingnetwerken voor leerlingen op het voortgezet speciaal onderwijs (vso) en praktijkonderwijs (pro), wat bijdraagt aan een warme overgang van school naar werk. De preventieve inzet op jongeren met een achtergrond in het vso en pro samen met het UWV, intensiveren en bestendigen we. Samen met het MBO onderzoeken we op welke wijze we MBO-instellingen kunnen ondersteunen bij de overgang van school naar werk om te voorkomen dat jongeren uitvallen. We zetten in op duurzame banen voor jongeren in onze arbeidsmarktregio en zorgen voor ontmoetingen tussen jongeren en werkgevers.
Op regionaal niveau wordt er invulling gegeven aan een plan van aanpak om jeugdwerkloosheid te voorkomen. Er wordt net een brede groep ketenpartners samengewerkt om tot een gezamenlijke ambitie te komen en hier samen de schouders onder te zetten. Met als resultaat een gedragen en actiegericht plan waarbij geen jongeren meer tussen wal en schip vallen.

Herijken aanpak statushouders en nieuwkomers

De nieuwe Wet Inburgering is per januari 2022 van kracht. We sorteerden al voor op deze nieuwe wet en de ondersteuning vanuit werk en inkomen en hebben een bureau nieuwkomers ingericht dat zich komende tijd zal doorontwikkelen. Voor statushouders en nieuwkomers wordt de aanpak herijkt. Daarbij is specifiek aandacht voor gezinsmigranten, zodat ook zij volwaardig mee kunnen doen in Arnhem. Daar komt nu bij dat het juist nu van belang is in nieuwkomers te blijven investeren, zodat ook zij klaar zijn voor de arbeidsmarkt, op het moment dat deze de komende jaren weer zal aantrekken. De komende tijd worden duale trajecten ingericht om statushouders taal en werk te bieden.

Samenwerken met UWV, SVB en Justitie

Als gevolg van de coronacrisis zijn meer Arnhemmers werkloos geworden. Zij hebben een WW-uitkering aangevraagd en zullen (op termijn) mogelijk doorstromen naar een bijstandsuitkering. We hebben samenwerkingsafspraken gemaakt met UWV om in te zetten op preventie en werken gezamenlijk aan toeleiding naar werk direct vanuit de WW en het wegnemen van belemmeringen zoals schulden. Er zijn ook samenwerkingsafspraken met justitie rondom signalering en verwijzing naar het gemeentelijke hulpaanbod. De komende tijd maken we vergelijkbare afspraken met het SVB.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Instroompercentage bijstand			2,4%	2,0%	
Eenheid: Instroompercentage bijstand afgezet tegen andere gemeenten					
Bron: Divosa					
Percentage werkloze jongeren	3%	3%	3%		
Eenheid: Het percentage werkloze jongeren 16-22 jaar					
Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)					

Dichtbij de Arnhemmer en integraal

Arnhemmers die al langere tijd afhankelijk zijn van een uitkering, langdurig in de armoede zitten en/of schulden hebben, verliezen we niet uit het oog. Dit is in lijn met de adviezen van onder meer de werkgroep sociale impact van de coronacrisis. Voor deze mensen blijft het onverminderd van belang dat ze uit de geldzorgen komen en indien hun situatie er om vraagt perspectief krijgen om weer op weg te gaan naar werk. Ons uitgangspunt is om hen actief en op maat te begeleiden bij het zetten van stappen naar (financiële) zelfstandigheid en werk. We kijken daarbij naar de individuele leefsituatie en pakken belemmeringen voor meedoen in Arnhem integraal op. We kijken naar de financiële situatie, de gezinssituatie, de gezondheid en de sociale omgeving. Als bijvoorbeeld blijkt dat er bovenmatig veel vrouwen instromen zal het college haar aanpak, beschikbare instrumenten en middelen op gepaste wijze in zetten om te begeleiden naar (betaalde) arbeid (conform motie 20M193 Pak groeiende economische ongelijkheid tussen mannen en vrouwen door coronacrisis aan). De nieuw ingerichte gebiedsteams van Werk en Inkomen hebben daar samen met de Sociale wijkteams een belangrijke rol in, maar ook onze ketenpartners, scholen en maatschappelijke organisaties, die Arnhemmers dagelijks ontmoeten, helpen daarbij. Binnen het programma ‘investeren in een sociaal sterke stad’, gaan wij actief verbinding zoeken en het gesprek aan met sociaal maatschappelijke instellingen waaronder kerken, Leger des Heils, Moskeeën enz.” Hiermee willen wij pro-actief invulling geven aan de motie 20M176 Investeren in een sociaal sterke stad (amendement 20A80 Investeren in een sociaal sterke stad).

Gebiedsgerichte sturing en integrale wijkaanpak

Onze wijken zijn erg belangrijk in de aanpak van armoede, werk-, zorg en schuldenvraagstukken bij onze inwoners. Om deze vraagstukken integraal aan te kunnen pakken vanuit de perspectief van de inwoner, zetten we de ingezette lijn om de samenwerking, tussen Sociale wijkteams, teams Leefomgeving en Werk en Inkomen, te verstevigen door. Samen kunnen zij er voor zorgen dat op alle leefgebieden van de inwoners één integraal plan van aanpak ontwikkeld wordt. Het netwerk van maatschappelijke initiatieven, participatierotonde én het (in)formele steunnetwerk van de inwoner wordt hierbij maximaal benut.

Om de samenwerking te verstevigen, investeren we in een gezamenlijke huisvesting tussen deze drie partijen in de gebieden. Ook zorgen we ervoor dat de samenwerking tussen de wijkcoach en regisseurs optimaal geborgd is en dat zij elkaar op een gestructureerde manier kunnen vinden en elkaars werk versterken. In 2022 verwachten we wettelijke versoepelingen die mogelijkheden bieden om onze dienstverlening beter op elkaar af te stemmen en bestuderen we de mogelijkheden die dat kan bieden.

Ook investeren we in de doorontwikkeling van gebiedsagenda's tussen de Sociale wijkteams, teams Leefomgeving en Werk en Inkomen, zodat de uitdaging per gebied zichtbaar worden en gezamenlijk de doelstellingen kunnen worden bepaald. De gebiedsagenda's vormen een basis voor de stedelijke aanpak, tegelijkertijd is er ook voor de doorvertaling van de stedelijke ambities richten de gebieden. Met deze vorm sluiten we beter aan op de wensen en behoeften van een gebied of wijk in onze stad.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Percentage bijstandsgerechtigden dat inkomsten heeft uit werk				indicator in ontwikkeling	

Eenheid: percentage inwoners met bijstand dat ook inkomsten uit werk heeft

Bron: administratie W&I

Perspectief bieden

Wij willen Arnhemmers die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet zo snel mogelijk helpen op weg naar zelfredzaamheid. Werk is daarbij cruciaal. Ons motto is dan ook 'aan het werk, tenzij…' Dit is sinds de coronacrisis belangrijker dan ooit, maar ook een grote uitdaging, omdat de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt minder voorspelbaar zijn en er een verschuiving heeft plaatsgevonden in de werkgelegenheid die geschikt is om in te stappen op de arbeidsmarkt. Samen met onze ketenpartners moeten we dus slim en creatief op zoek naar de mogelijkheden, en dat betekent flexibiliteit. We denken perspectief te kunnen gaan bieden door Arnhemmers te faciliteren bij het (om)scholen naar vraagsectoren, door korte trainingen en coaching bij het vinden van ander werk, maar ook door tijdelijk werkgeverschap te bieden zodat arbeidsvaardigheden niet verdwijnen, maar mensen aan de slag kunnen blijven tot de economie weer verbetert en werkgelegenheid behouden blijft.

Een startkwalificatie kan een belangrijk tussendoel zijn om te komen tot een (betaalde) baan. Daarom sturen wij bij jongeren tot 27 jaar aan op het behalen van een startkwalificatie mede door het herijkte VSV programma en het schakelpunt. Voor de leeftijdsgroep daar boven leert de ervaring dat een startkwalificatie niet het enige middel is om te komen tot (duurzame) uitstroom. Soms is andere ondersteuning ook nog veel belangrijker. Door de inzet op bijvoorbeeld kleinere, praktische opleidingen (eventueel met praktijkcertificaat) lukt het om mensen richting een (betaalde) baan te begeleiden. Denk hierbij aan het behalen van een heftruckcertificaat, taxipas, VCA veiligheidscertificaat, MBO niveau 1 in de zorg (thuiszorg en woonassistent). Ook is voor mensen soms het behalen van een startkwalificatie het juiste maatwerk dat van toepassing is. Stuk voor stuk inzet die de kansen vergroot voor mensen op de arbeidsmarkt. Scalabor, het Leer-Werk-Loket en verschillende opleidingsinstituten kunnen ons hier bij helpen. We gaan monitoren hoeveel mensen zonder startkwalificatie in de bijstand zitten en

instromen, hoeveel mensen er met startkwalificatie uitstromen en of het halen van een startkwalificatie bijdraagt aan een duurzame uitstroom uit de uitkering.
We evalueren deze cijfers jaarlijks en vergelijken die met landelijke cijfers en cijfers van vergelijkbare gemeenten. Deze evaluatie delen wij jaarlijks met de raad. Op basis van die evaluatie passen wij ons beleid ten aanzien van het bevorderen van het behalen van een startkwalificatie voor bijstandsgerechtigden aan (amendement 20A76 Iedereen een startkwalificatie).

Verbetering instrumentarium ketenpartners

In 2022 verwachten wij de nodige dynamiek op de arbeidsmarkt. De effecten van de coronacrisis en het groeiende bewustzijn dat wetgeving rondom flexibiliteit en zekerheid op de arbeidsmarkt aanpassing vraagt: deze ontwikkelingen (zoals ook onder andere het advies van de commissie Borstlap) zullen leiden tot veranderingen in wet- en regelgeving en nieuwe initiatieven. Wij richten ons in 2022 op het versterken van de veerkracht van de volgende groepen:

- nieuwe instromers in de arbeidsmarkt (van school naar werk);
- zij-instromers (van werk naar werk);
- herinstromers (van uitkering naar werk).

In 2022 zijn wij in continue dialoog met onze regionale en lokale uitvoeringspartners (zoals Scalabor, onderwijsinstellingen, Werkgevers Service Punt, Leer-Werk-Loket en Centrum Activerend Werk) om ons instrumentarium aan te sluiten op veranderingen en wendbaar te kunnen reageren. Wij doen dit onder andere met initiatieven als:

- het opzetten van het zogenaamde regionale mobiliteitsteam;
- de extra inzet van combinatie-functionarissen voor de aansluiting VSO-PRO;
- het verbreden van het buurtbaanbureau.

Bij het verbeteren van het instrumentarium staan de behoeften van de Arnhemse inwoners centraal. Zo zullen we inwoners die een langere afstand tot de arbeidsmarkt hebben nieuwe instrumenten bieden, gericht op het zetten van tussenstappen richting werk of voor meedoen naar vermogen. Het aanbieden van basisbanen en mobiliseren en activeren van betekenisvol werk in de wijken sluit hierop aan.

Verbetering toeleiding en doorleiding ketenpartners

Het cluster Werk & Inkomen is een belangrijke partij in de toeleiding van inwoners naar de juiste, passende participatieplaatsen of re-integratieplekken en het bepalen van passende ondersteuning daarbij. Dit is vrijwel altijd maatwerk, zeker voor inwoners met verminderd arbeidsvermogen. Het aanbod van instrumenten wordt door diverse ketenpartners verzorgd, waarbij de ene ketenpartner zich meer richt op trajecten voor inwoners met een lage participatiegraad en een andere ketenpartner zich richt op inwoners met een hogere participatiegraad. We werken in 2022 aan een betere kennis binnen cluster Werk & Inkomen over de diverse trajecten en hun onderlinge verschillen en beoogde doelgroepen. Zodat we in de toeleiding beter bij de behoefte van de inwoner aansluiten. Dit proces faciliteren we ook bij de ketenpartners. Door te investeren in meer kennis van elkaars trajecten en onderlinge verbinding vergroten we soepele in- en doorstroommogelijkheden tussen de verschillende aanbieders. Zodat inwoners steeds maximaal gefaciliteerd worden in het zetten van stappen op de participatieladder en een goede samenwerking in de keten ervaren, ook als zij switchen van het ene naar het andere traject.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Uitstroompercentage algemene bijstand			2,1%	1,9%	

Eenheid: Uitstroompercentage algemene bijstand afgezet tegen andere gemeenten

Bron: Divosa

Inclusief werk

Wij willen werkgevers motiveren om hun werk inclusiever te organiseren en een vruchtbare bodem van en voor inclusief werkgeverschap in onze stad en regio stimuleren. Daarom stimuleren wij inclusief ondernemerschap in samenwerking met het programma Vitale Economie, zetten wij in op het lokaal, duurzaam en sociaal aanbesteden van onze gemeentelijke opdrachten, vragen wij onze ketenpartners om gezamenlijk (verder) te bouwen aan een brede werkgeversdienstverlening en bevorderen we de inzet van Participatiewet-instrumenten zoals loonkostensubsidie en jobcoaching.

Stimuleren netwerk Inclusief Midden-Gelderland

Wij stimuleren dat inclusieve werkgevers elkaar en ondersteunende organisaties ontmoeten tijdens speciaal voor dit doel georganiseerde bijeenkomsten. Om inspiratie op te doen, onderlinge samenwerking te stimuleren of kennis over wet- en regelgeving en stimuleringsmaatregelen en - instrumenten te vergroten. Met als uiteindelijk doel dat werkgevers (meer) arbeidsplaatsen bieden voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Arnhem zet zich in als ambassadeur en verbinder voor dit netwerk.

Herijking Social Return On Investment-aanpak

De in 2021 gestarte pilots 'lokaal, sociaal, duurzaam en circulair inkopen in Arnhem' en 'Social Return On Investment regio Midden-Gelderland' zullen in 2022 hun vruchten gaan afwerpen. Wij willen in Arnhem, als centrumgemeente van de regio Midden-Gelderland, met ons inkoop- en aanbestedingsbeleid ook maatschappelijke impact stimuleren door ondernemers in contact te brengen met onze werkzoekende inwoners en zo inclusief werkgeverschap in onze stad en regio realiseren. In 2022 zal Social Return, als onderdeel van maatschappelijk verantwoord inkopen, in iedere aanbesteding van Arnhem worden opgenomen. Dit is voortzetting van het beleid dat in 2021 is ingezet. Ten behoeve van de uitvoering van Social Return on Investment zal het regionale steunpunt, dat in de regionale pilot wordt ingericht, in 2022 opdrachtnemers en opdrachtgevers van Arnhem en de andere regionale gemeenten adviseren en ondersteunen bij de invulling van hun SROI-verplichting.

Gemeente Arnhem als inclusieve werkgever

Wij kunnen onze rol als stimulator voor inclusief werkgeverschap het beste vervullen wanneer wij een goed voorbeeld zijn. Door optimale resultaten te halen en door als werkgever actief deel te nemen aan regionale activiteiten. Het programma 'inclusie en diversiteit' geeft hier invulling aan.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
% gemeentelijke inkoopdossiers met SROI-component				indicator in ontwikkeling	

Bron: inkoopadministratie

Samen sterk

De ambities van de gemeente Arnhem voor haar stad zijn groot! We leggen de lat graag hoog om met partners optimaal samen te werken voor onze inwoners en werkgevers. De acties om deze ambities waar te maken zijn onderdeel van onder andere de Herstelagenda en het programma Vitale economie. We werken lokaal waar nodig en (boven) regionaal om onze ambities te versterken en voor gezamenlijke positionering en lobby richting het Rijk. Dit doen we enerzijds door de uitvoering in de regionale samenwerking te versterken, onder andere door naast de strategische agenda gezamenlijk met onze netwerkpartners in te zetten op Regionaal Mobiliteitsteam en jeugdwerkloosheid. En anderzijds door de bijdrage van de bestuurder als lid van VNG Commissie Integratie, Participatie en Schulden, als voorzitter van het Regionaal Werkbedrijf en haar inzet in de regio dragen bij het vormgeven van lokale en (boven)regionale ambities.

Gezamenlijke lobby

De afgelopen periode is ingezet op een intensievere samenwerking regionaal en bovenregionaal op het gebied van arbeidsmarktbeleid. Inmiddels werken we samen met The Economic Board en de Groene Metropool Regio op het ontwikkelen van een human capital agenda. Daarnaast wordt er verkend of de samenwerking met de provincie, naast regionaal, ook bovenregionaal (zes arbeidsmarktregio's) versterkt kan worden. Door het opzetten van een goede (boven)regionale human capital agenda verstevigen we onze positie en lobby naar het Rijk. Dit alles met als doel om onze inwoners en werkgevers optimaal te faciliteren om meer weer- en wendbaar te zijn.

Ontwikkelen en uitvoeren Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland

De Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland met aanvullende projecten als Perspectief op Werk en Werken aan Werk is actueler dan ooit. De huidige crisis laat zien dat we met onze partners in het Regionaal Werkbedrijf en de regiogemeenten samen sterker staan en meer kunnen voor onze inwoners en werkgevers als we intensief samenwerken. In de komende periode werkt regio Midden Gelderland verder met de extra ontvangen crisismiddelen die ingezet worden op mensen die een kwetsbare arbeidsmarktpositie hebben, jongeren die zelfstandig onvoldoende in staat zijn om hun weg te vinden naar de arbeidsmarkt en de inzet richting ondernemers en werkgevers. Om optimaal in te zetten op vragen van mensen en werkgevers wordt naast de strategische agenda arbeidsmarkt samen gewerkt in een regionaal mobiliteitsteam. Op deze manier investeren we optimaal in mensen die een duwtje in de rug nodig hebben om zelfstandig deel te kunnen nemen op de arbeidsmarkt en de vraag van werkgevers voor het om- en bijscholen van werknemers zodat vraag en aanbod beter op elkaar worden afgestemd.

Meer Arnhemmers zijn financieel zelfredzaam

Het is onze ambitie dat zoveel mogelijk Arnhemmers zo zelfstandig mogelijk kunnen meedoen in de maatschappij. We streven ernaar dat zoveel mogelijk inwoners de financiële basis op orde kunnen hebben, dus voldoende inkomen om in de basisbehoeften te kunnen voorzien. Het is belangrijk dat inwoners deze inkomsten zo zelfstandig mogelijk kunnen verwerven (zoveel als mogelijk vanuit betaald werk) en dat inkomsten en uitgaven in balans zijn. Hierbij bieden wij inwoners ondersteuning waar nodig. We willen (langdurige) armoede en schulden voorkomen en beperken en streven naar een betere uitgangspositie voor de participatie van kinderen die in een armoedesituatie opgroeien.
We zetten nog nadrukkelijker in op preventie, vroegsignalering en activering. Het tijdig vinden en bereiken van deze inwoners met geldzorgen staat hoog op de agenda. Werken moet lonen. Als er schulden zijn ontstaan, is het doel die zo snel en effectief mogelijk op te lossen. In de voortgangsrapportage armoede en schuldenaanpak is hiertoe een pakket van samenhangende acties benoemd. Deze acties voeren we gezamenlijk, deels uit vanuit de schulden- en armoedeportefeuille en deels vanuit andere beleidsterreinen oppakken en uitvoeren. Een deel van de acties in het komende jaar voeren we stedelijk uit, andere acties vragen om een wijkgerichte uitvoering.

De recente coronacrisis maakt het belang van een effectief beleid gericht op financiële zelfredzaamheid nog meer duidelijk. De gevolgen van het coronavirus raakt vele Arnhemmers. Mogelijk zien we meer werkloosheid en een toenemende instroom in de bijstand. Dit raakt de Arnhemmers die al kwetsbaar waren. Het raakt ook nieuwe groepen. Mensen die ineens hun baan (gedeeltelijk) verliezen, een inkomensval maken, hun onderneming kwijtraken of ernstige zorgen hebben over een dreigend faillissement. De afgelopen maanden zijn diverse acties ondernomen. Het college zet ook de komende periode extra in op de aanpak van dit vraagstuk door extra te investeren in betaald werk en op onderdelen de financiële ondersteuning van inwoners met een risico op armoede nog meer te versterken.

Armoede en schulden voorkomen

We willen vanzelfsprekend armoedesituaties en schulden zoveel mogelijk voorkomen. Dit willen we nog beter realiseren door te investeren in onze kinderen en jongeren. De inzet is het realiseren van een betere uitgangspositie voor kinderen en jongeren uit de kwetsbare gezinnen.

Doorontwikkeling gelijke kansen kinderen en jongeren

- We brengen de problematiek van kinderarmoede en de manier waarop we het kunnen doorbreken nog meer in beeld. Ten eerste met een onderzoek naar de wijze waarop verschillende vormen van kinderarmoede (intergenerationele-, situationele of migratiearmoede) duurzaam doorbroken kunnen worden. Daarnaast met verdiepende gesprekken die we gaan voeren met kinderen die in armoede opgroeien. Met de resultaten gaan wij het komend jaar nog gerichter acteren op het vergroten van de ontwikkelingskansen van kinderen die in armoede opgroeien.
- Zo stemmen we het programma Kansrijke start (0-2 jaar), Kansrijk opgroeien (0-18 jaar) en de wijkgerichte aanpak specifiek voor kinderen van 0-4 jaar (cruciale fase) beter op elkaar af.
- Daarnaast bepalen we per wijk, afhankelijk van het type kinderarmoede in de wijk, welk collectief aanbod het best passend is. Ook de Gelrepas ondersteunt deze inzet door meer wijkactiviteiten in het Gelrepasprogramma op te nemen.
- Tegelijkertijd ondersteunen we ouders vanuit de integrale dienstverlening in de wijk zo goed mogelijk naar meer financieel perspectief. Hierbij helpen wij hen bij wat zij nodig hebben om hun kinderen goed te kunnen begeleiden in hun ontwikkeling.
- We sluiten met onze doorontwikkeling ook aan op de Arnhem-Oost aanpak en op de centrale visie van het Jeugdbeleid.
- We gaan in gesprek met scholen over hoe zij kinderen die opgroeien in armoede nog beter mee kunnen laten doen, hoe zij armoede en schulden in gezinnen beter kunnen signaleren en wat zij kunnen doen om de kinderen en hun ouders op weg te helpen naar een financiële goede toekomst.
- Waar mogelijk ontwikkelen we met het basisonderwijs een educatief aanbod om kinderen al zo vroeg mogelijk vaardigheden te leren rondom het omgaan met geld. Ook de ouders betrekken we hierbij. Ook in het voortgezet en beroepsonderwijs benutten we mogelijkheden voor een educatief aanbod voor de overgang van 17 naar 18. Centraal staat het aanleren van vaardigheden en kennis over zaken die je moet regelen als je 18 jaar wordt. Op het MBO Rijn IJssel is Opr€cht aanwezig. Zij zijn betrokken bij de steunfonds aanvragen en bij jongeren waar er geldzorgen of schulden aanwezig zijn.

Invoeren andere werkwijze tegemoetkoming schoolkosten

Vanaf het schooljaar 2022/2023 stopt de huidige schoolkostenregeling. Hiervoor in de plaats komen we leerlingen (primair en voortgezet onderwijs) uit gezinnen met een laag inkomen via de Gelrepas financieel tegemoet voor specifieke schoolkosten. Deze tegemoetkoming is bestemd voor zogenaamde persoonsgebonden schoolspullen. Hiermee geven wij tevens uitvoering aan Motie 20M342 (Geld voor schoolkosten niet anders uitgeven).

Doorgaande lijn preventief aanbod

We zetten in op een doorgaande lijn in het preventief aanbod zodat kinderen en jongeren (en hun ouders) structureel en op maat stappen zetten op het gebied van financiële bewustwording en het aanleren van vaardigheden op dit gebied.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal huishoudens met ten minste 1 jaar inkomen tot 120% sociaal minimum	15.000	14.800	14.700		
Bron: CBS					
Aantal huishoudens met ten minste 4 jaar inkomen tot 120% sociaal minimum	8.500	8.600	8.800		
Bron:CBS					
Aantal kinderen in huishoudens met ten minste 1 jaar inkomen tot 130% sociaal minimum	5.200	5.200	5.100		
Bron: CBS					
Aantal kinderen in huishoudens met ten minste 4 jaar inkomen tot 130% sociaal minimum	3.200	3.000	3.100		
Bron: CBS					

Op tijd erbij; vroeg-signalering en vroeghulp

We willen financiële problemen bij inwoners zo snel mogelijk in beeld hebben. Op tijd erbij dus. Immers, hoe langer iemand in armoede verkeert en of schulden heeft, hoe moeilijker het wordt eruit te komen.

Inzet inkomensondersteuning

- We blijven ons ook in 2022 inzetten voor een nog beter bereik en meer gebruik van onze inkomensregelingen. Specifiek richten we onze aandacht hierbij op de werkende minima. Het verbeteren van de informatievoorziening, het benutten van de diverse vindplaatsen en het stroomlijnen van het aanvraagproces voor minimaregelingen vraagt ook komend jaar de nodige aandacht. Hiermee geven we tevens uitvoering aan Motie 20M353 (hulp bij armoede begrijpen en vinden) en Motie 20M343 (Een keer aanvragen is genoeg).
- De nieuwe Gelrepas is sinds 1 januari 2021 beschikbaar. Door betere monitoring weten we nu beter wat er gebeurt. We gaan het gebruik van de nieuwe Gelrepas in 2021 goed analyseren. In 2022 gaan we het programma-aanbod waar nodig verder versterken met nieuw aanbod. De focus ligt op sport- en cultuuractiviteiten, waarbij we ook het aanbod van sport en cultuur in de wijken een plek willen geven in de Gelrepas. We willen pashouders hierbij betrekken (we denken aan het inrichten van een panel van pashouders) zodat we steeds meer dat aanbieden waar vraag naar is. Ook voeren we een eerste tevredenheidsonderzoek uit. Het streven is een Gelrepasprogramma voor en door pashouders. Waar zinvol verbinden we van andere voorzieningen aan de Gelrepas. Het ondersteunen van gezinnen bij schoolkosten en de korting op de ID kaart voor minima met een Gelrepas zijn hier voorbeelden van. We werken vanuit de Gelrepas samen met Stichting Leergeld en het Jeugdfonds Sport en Cultuur. Verder zetten we in op extra communicatie over de werking van de nieuwe pas, in afstemming met de intermediairs en de aanbieders. Bij de volgende verlenging van de Gelre Pas eind 2021, nodigen we pashouders vrijblijvend uit om de budgetcheck van Rijnstad te doen en kijken we hoe we de conclusies uit de budgetcheck kunnen gebruiken voor acties om mensen duurzaam uit armoede te halen. (overgenomen motie 21M104).
- Met ingang van 1 januari 2022 verhogen we voor gezinnen met kinderen in de leeftijd van 12 tot 18 jaar de inkomensgrens om in aanmerking te komen voor de Individuele Inkomenstoeslag (IIT) van 105% naar 110% van de bijstandsnorm. Hiermee geven we uitvoering aan amendement 21A33 (Perspectief voor gezinnen met kinderen in Armoede).

Inzet energiearmoede

Vanaf de winter 2021/2022 starten we met energiecoaches in het Spijkerkwartier, Immerloo, Presikhaaf en Geitenkamp. Daarnaast starten we komend jaar met een pilot Duurzaam Witgoed voor minima. Hierbij wordt ervaring opgedaan met het verstrekken van duurzaam witgoed op abonnementsbasis vanuit de Bijzondere Bijstand.

Beter benutten van vindplaatsen

Om inwoners met geldzorgen sneller te bereiken en hulp te bieden, maken we al volop gebruik van vindplaatsen. Dat blijven we ook de komende periode verder versterken. Zo zijn Opr€cht en de Erop Af medewerkers van Rijnstad te vinden bij bijvoorbeeld de Rechtbank en het Rijn IJsselcollege. Intern vormt cluster Werk en Inkomen een belangrijke vindplaats. Ook UWV en de SVB zijn vindplaatsen voor inwoners met geldzorgen. We hebben met het UWV samenwerkingsafspraken gemaakt om in te zetten op preventie en werken gezamenlijk aan toeleiding naar werk direct vanuit de wW en het wegnemen van belemmeringen zoals schulden. De komende tijd maken we vergelijkbare afspraken met het SVB.
Aansluiting op de Nederlandse Schuldhulproute (NSR) en de nieuwe Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) bieden nog meer kansen voor vroegsignalering. Aan de hand van de pilots die we in 2021 uitvoeren, maken we keuzes voor een structurele aanpak vroegsignalering. Hierin vormen Vroeg Erop Af en Erop Af de basis. Elementen van onze communicatiecampagne blijven we structureel inzetten en we werken hierbij samen met ervaringsdeskundigen.

Ook zetten we ons actief in om de samenwerking in de stad bij de bestrijding van armoede en schulden te versterken. Zo spelen wij een inhoudelijke en adviserende rol bij het verder ontwikkelen van de Arnhemse Dialoog, met als kern het betrekken van het bedrijfsleven bij de aanpak van de problematiek. Ook kijken we naar de toekomst van de rol van het Armoedepact in het licht van het actuele beleid en beleidsvoornemens.
Binnen het programma ‘investeren in een sociaal sterke stad’, gaan wij actief verbinding zoeken en het gesprek aan met sociaal maatschappelijke instellingen waaronder kerken, Leger des Heils, Moskeeën enz.” Hiermee willen wij proactief invulling geven aan de motie 20M176 Investeren in een sociaal sterke stad en amendement 20A80 Investeren in een sociaal sterke stad.

Huisvesting armoede-initiatieven

Er lijkt zich een serieuze kans voor te doen dat verschillende partijen die zich inzetten voor het armoedevraagstuk in de stad tot gezamenlijke, duurzame huisvesting kunnen komen. Op dit moment vindt met de partijen een verdere oriëntatie plaats, ook over hoe we dit vanuit de gemeente het beste kunnen faciliteren. Afhankelijk van de uitkomst van die oriëntatie gaan we dit proces verder concretiseren.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
% huishoudens dat afgelopen 12 maanden moeite heeft gehad om van het inkomen rond te komen	19%		21%		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijs)					
% huishoudens dat onverwachte noodzakelijke uitgave van € 1.000 kon betalen zonder daarvoor schulden te maken			64%		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijs)					
% bereikte huishoudens bij huisbezoek Vroegsignalering			72%		
Bron:Vroeg Eropaf					

Financieel perspectief vergroten

We maken ons sterk voor meer perspectief voor inwoners op financiële zelfredzaamheid en het doorbreken van (langdurige) armoede. Dat vraagt meer dan financiële hulp (vangnet). Naast toeleiding naar (betaald) werk is het belangrijk dat we met elkaar voor inwoners hiertoe alle noodzakelijke hulpbronnen (zoals opleiding, vaardigheden en een kansrijk netwerk) kunnen mobiliseren. En dat we vanuit alle invalshoeken perspectief en activering stimuleren. Daarnaast is het belangrijk dat problematische schulden duurzaam aangepakt worden.

Regie op integraal werken (gebiedsgerichte sturing en integrale wijkaanpak)

- Armoede en schulden pakken we aan vanuit alle beleidsvelden. Alleen op die manier kunnen alle hulpbronnen die nodig zijn optimaal ingezet worden.
- Welzijnsparagraaf in raadsvoorstellen - Met ingang van januari 2022 voegen we een welzijnsparagraaf toe aan het sjabloon van raadsvoorstellen. In deze paragraaf kan beschreven worden wat het voorstel bijdraagt aan het welbevinden en het financieel/ economisch perspectief van Arnhemmers, specifiek van kinderen en jongeren. Hiermee wordt beoogd de integrale aanpak van armoede en schulden te stimuleren. Hiermee geven we uitvoering aan Motie 20M352 (Armoede aan de orde van de dag).
- Samenwerking in de wijk - We zetten het verstevigen van de samenwerking, tussen sociale wijkteams, teams leefomgeving en werk en inkomen door (zie Doorbraak naar werk) . Zo kunnen we vraagstukken rondom financiële zelfredzaamheid steeds beter integraal en vanuit het perspectief van de inwoner tegemoet treden met als resultaat één integraal plan voor de inwoner.

Gebiedsagenda's - We investeren n de doorontwikkeling van gebiedsagenda's (de sociale wijkteams, teams leefomgeving en werk en inkomen); zie Doorbraak naar werk.

Inkomensondersteuning gericht op perspectief en activering

Naast het verbeteren van de zichtbaarheid en de toegang tot de inkomensregelingen, willen we het pakket aan Arnhemse inkomensregelingen op de (midden)lange termijn meer fundamenteel versterken met het oog op activering en het kunnen realiseren van meer financieel perspectief. Eind 2021 verwachten we de ingrediënten hiervan in beeld te hebben, zodat we in 2022 de eerste stappen kunnen gaan zetten. Gedacht wordt aan het vereenvoudigen van beleidsregels, nog meer toekennen op maat en het verbinden van andere hulpbronnen door aanvragers te wijzen op de mogelijkheden van hulp bij budgetvaardigheden, taalvaardigheden, schulddienstverlening, werk en inkomen. Hiermee willen tevens uitvoering geven aan Motie 20M344.
Bij de prolongatie van de Gelrepas 2021/2022, gaan we pashouders vrijblijvend uitnodigen om gebruik te maken van de budgetcheck van Rijnstad. We gebruiken waar mogelijk de conclusies uit de budgetcheck voor acties om inwoners verder te adviseren. Hiermee geven wij uitvoering aan toezegging 976.

Doorontwikkeling Mobility Mentoring

Momenteel onderzoeken we hoe de methode van Mobility Mentoring structureel en gemeentebreed kan worden gepositioneerd en ingezet. Mobility Mentoring richt zich op het versterken van de zelfredzaamheid en vaardigheden van mensen. Eind 2021 ligt hiervoor een voorstel.

Problematische schulden aanpakken

Na de implementatie van een nieuwe werkwijze in onze schulddienstverlening, blijven we investeren in een optimale samenwerking tussen de Sociale wijkteams, PLANgroep en ketenpartners. De Sociale wijkteams vormen een laagdrempelige en integrale toegang voor mensen met schulden. Na de warme overdracht naar PLANgroep blijft de wijkcoach betrokken tijdens en na het schuldhulptraject. We brengen het Fonds Renteloos herfinancieren nog meer onder de aandacht van inwoners en ketenpartners om inwoners met beginnende, kleine schulden sneller te helpen. Via Collectief Schuldregelen investeren we in een dienstverlening waarbij voor inwoners nog sneller een akkoord met schuldeisers kan worden gerealiseerd. We hebben samenwerkingsafspraken gemaakt tussen schulddienstverlening en de maatschappelijke opvang zoals het JONAhuis. Vergelijkbare afspraken maken we ook met Moviera en de Remisestraat. Via het Meldpunt Kinderopvangtoeslag zetten we volop in op de ondersteuning van gedupeerden van de toeslagaffaire.

Voor jongeren continueren we de succesvolle werkwijze van Opr€cht. Hiervoor maken we met hen nieuwe samenwerkingsafspraken. Daarnaast werkt Opr€cht ook mee met onze communicatiecampagne "Geldzorgen; samen komen we eruit" om de drempel naar hulp te verlagen. Ondernemers met geldzorgen krijgen hulp via het loket Geldzaken en Ondernemers. Deze lopende pilot wordt eind 2021 geëvalueerd waarna een keuze gemaakt wordt voor een structurele inrichting van schulddienstverlening aan ondernemers.

Tenslotte blijven we inzetten op een optimale samenwerking met bewindvoerders. Sinds april 2020 is het aantal bewindvoerders dat het convenant “Samen sterker” ondertekend heeft gegroeid van 6 naar 23. Via deze bewindvoerders wordt meer dan 60 % van de Arnhemse inwoners onder bewind bereikt. In eerste instantie lag de focus op het uitwerken en concretiseren van de afspraken uit het convenant. Hier zijn de consequenties van de Wet adviesrecht gemeenten bij schuldenbewind (Ags) meegenomen. Eind 2021 evalueren we de afspraken uit het convenant en kijken we of we in 2022 gebruik willen maken van de Ags. We maken dan ook zoveel als mogelijk samenwerkingsafspraken met bewindvoerders die (nog) niet aangesloten zijn bij het convenant.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal inwoners met financiële vragen			1.346	849	
Eenheid: Inwoners aangemeld bij Sociale Wijkteams Arnhem					
Bron: Sociale wijkteams					
Aantal aanmeldingen voor Schulddienstverlening			382	922	
Eenheid: Inwoners aangemeld bij PLANgroep					
Bron: PLANgroep					
Gemiddelde schuld van huishouden dat start met een schuldregeling				€ 36.000	
Eenheid: Euro					
Bron: PLANgroep					
Gemiddelde aantal schuldeisers van huishouden dat start met een schuldregeling				13	
Eenheid: Aantal schuldeisers					
Bron: PLANgroep					

Terugval voorkomen

Wij willen dat financiële zelfredzaamheid duurzaam is. Zowel een traject richting betaald werk als een traject richting een schuldenvrije situatie is veelal succesvol. Echter voor de inwoner is het pas echt succesvol als hij of zij aan het werk blijft en schulden zich niet meer zullen voordoen. Om dit beter te borgen is nazorg belangrijk.

Doorontwikkelen nazorg bij uitstroom

- In 2021 is 'WerkloonT' geïmplementeerd. Een rekentool van Stimulansz die de inwoner meer grip geeft op het inkomen bij de uitstroom naar betaald werk. De komende periode gaan we deze nieuwe werkwijze doorontwikkelen.
- Ook de pilot Ondersteuning op Maat is geïmplementeerd. Een maatwerkbudget dat is gekoppeld aan de Nazorg van Werk en Inkomen. Consulenten en regisseurs kunnen dit budget naar eigen inzicht inzetten wanneer bij volledige uitstroom naar betaald werk zaken spelen die een duurzame uitstroom kunnen belemmeren. Denk hierbij aan de armoedeval die in enkele situaties optreedt. We gaan de eerste fase van de pilot evalueren en analyseren. Op basis hiervan kunnen we de pilot waar nodig verbeteren.
- Momenteel wordt Surplus bij wijze van proef uitgevoerd. Daarna wordt duidelijk hoe deze werkwijze komend jaar geïmplementeerd kan worden.

Nazorg na een schuldhulptraject

De zorg na een schuldhulptraject is belegd bij de Sociale wijkteams. Zij blijven tijdens en na een schuldhulptraject betrokken bij de inwoner. Ze ondersteunen de inwoner tijdens het traject, en in de eerste maanden na afloop om terugval te voorkomen. De steunstructuur (familie, vrienden en ketenpartners) vervullen hierin ook een belangrijke rol. Met veel ketenpartners zijn hiervoor samenwerkingsafspraken gemaakt. We blijven hierop investeren. Voor mensen zonder schulden, met een inkomen tot 120 % van het minimuminkomen is het mogelijk om gratis een vorm van Budgetondersteuning op Maat te krijgen (BooM). Dit maatwerkinstrument kan bijvoorbeeld worden ingezet bij uitstroom uit een bijstandsuitkering of bij beëindiging van beschermingsbewind.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal huishoudens schuldenvrij uitgestroomd na traject Schulddienstverlening			180	333	

Eenheid: Aantal per jaar

Bron: PLANgroep

Slim monitoren en sturen

Wij willen doen wat nodig is. Wij willen instroom voorkomen en uitstroom bevorderen, inwoners ondersteunen in hun arbeidsontwikkeling, hen naar vermogen (en loonwaarde) aan werk helpen of hen ondersteunen bij activering en participatie en hen tijdig de juiste ondersteuning bieden bij vragen rondom inkomen, schulden en armoede. Wij willen ook weten wat werkt. Wij willen deze kerntaken binnen het domein Werk en Inkomen dan ook beter monitoren en er slimmer op bijsturen en handhaven. Daarom investeren we in 2022 in het verder opbouwen van ons inwonersbeeld, waarbij we de wijk als uitgangspunt nemen. Zodat we vanuit die informatie instrumenten kunnen ontwikkelen die goed aansluiten bij de behoefte van inwoners en de effectiviteit van onze bestaande inspanningen beter kunnen beoordelen. We bewegen van sturen op input naar sturen op (maatschappelijke) impact.

Inrichten monitor programma Doorbraak Naar Werk

Wij willen de rechtmatigheid, rechtvaardigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid van de gemeentelijke inzet in het kader van het programma Doorbraak Naar Werk goed kunnen volgen. In 2022 is de monitoring van het programma in de lijn geborgd. Jaarlijks brengen we op drie momenten een bestuursrapportage uit. Op de volle breedte van resultaten en inspanningen op werk, schulddienstverlening en armoedebestrijding. De rapportages brengen we parallel uit aan die van Zorg Dichterbij. Om op die manier steeds meer naar samenhang toe te werken. Op inhoud en kwaliteit van de indicatoren blijven we schaven. We streven naar de best bruikbare informatie om onze inspanningen te kunnen meten en te sturen. De komende tijd zal daarbij de nadruk liggen op het digitaliseren van interne processen, maar ook op het genereren van input van onze ketenpartners.

Doorontwikkelen prestatie-indicatoren

Voor de verschillende sturingsniveaus (beleid en uitvoering, op wijkniveau en stedelijk) en perspectieven (inwoners, werkgevers, financieel, organisatorisch) worden passende indicatoren ontwikkeld. In lijn met de gefaseerde ontwikkeling van de monitor worden de indicatoren continue in overleg met de gebruikers doorontwikkeld en aangescherpt.

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Lopende re-integratievoorzieningen	9,8	6,4	6,7	6,5	
Eenheid: Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar					
Bron: CBS- Participatiewet					
Kinderen in uitkeringsgezin	12%	11%	11%		
Eenheid: Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.					
Bron: Verweij Jonker Instituut - Kinderen in Tel					

Hierboven zijn bij de verschillende doelstellingen een aantal effectindicatoren opgenomen. In de bestuursrapportage Doorbraak naar Werk is meer informatie te vinden, is de voortgang op alle indicatoren opgenomen en zijn de trends en duiding hiervan beschreven.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Doorbraak naar werk	**35.333**	**46**	**554**	**1.516**
Investeren in voorkomen	35.333	46	554	1.516
Dichtbij de Arnhemmer en integraal				
Perspectief bieden				
Inclusief werk				
Samen sterk				
Slim monitoren en sturen				
Meer Arnhemmers zijn financieel zelfredzaam	**131.091**	**114.058**	**0**	**0**
Financiële basis op orde	131.055	114.058	0	0
Voorkomen en beperken (langdurige) armoede				
Doorbreken Generatiearmoede				
Inkomen en uitgaven in balans: minder financiële problemen en problematische schulden bij inwoners	37	0	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**166.425**	**114.104**	**554**	**1.516**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	195.488	173.395	182.950	166.425	164.723	161.928	161.928
Baten	143.602	112.334	118.118	114.104	115.404	115.404	115.404
Saldo lasten en baten	***-51.885***	***-61.061***	***-64.833***	***-52.320***	***-52.320***	***-46.524***	***-46.524***
Toevoegingen aan reserves	4.991	554	554	554	554	0	0
Onttrekkingen aan reserves	6.385	1.344	9.348	1.516	739	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.394***	***790***	***8.794***	***962***	***962***	***0***	***0***
Gerealiseerd resultaat	**-50.492**	**-60.271**	**-56.039**	**-51.358**	**-49.134**	**-46.524**	**-46.524**

Toelichting

Lasten

De begrote lasten bedragen in 2022 € 166,4 miljoen, onderverdeeld in de volgende onderwerpen:

- Bijstandsverstrekking: € 124,6 miljoen;
- Participatie: € 35,2 miljoen;
- Armoedebeleid: € 6,5 miljoen;
- Overige lasten: € 0,1 miljoen.

De totale lasten van programma S06 Participatie en armoedebestrijding zijn in 2022 € 16,5 miljoen lager dan in 2021. Dit komt door:

- Bijstandsverstrekking € 4,5 miljoen lager dan 2021: Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt doordat in 2021 incidenteel de ToZo uitkering staat begroot (€ 7,0 miljoen lager dan 2021). Daar tegenover staat dat de verwachte uitkeringslasten BUIG in 2022 € 2,5 miljoen hoger zullen zijn dan in 2021.
- Participatie € 12,2 miljoen lager dan 2021: Deze daling van het budget wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door afloop van incidentele budgetten te weten: middelen Arbeidsmarktregio (€ 4,6 miljoen lager dan 2021), middelen actieplan werk (€ 2,6 miljoen lager dan 2021, Organisatieontwikkeling Werk en Inkomen (€ 2,0 miljoen lager dan 2021). Daarnaast nemen de lasten voor WSW jaarlijks af als gevolg van uitstroom SW-medewerkers (€ 1,8 miljoen lager dan in 2021).
- Armoedebeleid € 0,1 miljoen hoger dan 2021: Dit wordt veroorzaakt door een klein incidenteel verschil op diverse bijdragen TONK, nominale compensatie, Coronamiddelen en een overschrijding op Kansrijk Opgroeien en Gelrepas in 2021.
- Schulddienstverlening € 0,3 miljoen lager dan 2021: Dit wordt veroorzaakt door incidentele uitgaven in 2021 voor de Kinderopvangtoeslagaffaire, corona en doorgeschoven budgetten uit 2020 voor preventie en Geldzaken & Ondernemers.

Baten

De begrote baten van programma S06 Participatie en armoedebestrijding zijn in 2022 € 114,1 miljoen, onderverdeeld in de volgende onderwerpen:

- Bijstandsverstrekking: € 114,0 miljoen;
- Participatie: € 46 duizend;
- Armoedebeleid: € 0,1 mln.

In totaal zijn de begrote baten in 2022 circa € 4,0 miljoen lager dan in 2021. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door:

- Bijstandsverstrekking € 2,9 miljoen lager dan 2021: Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt doordat in 2021 sprake is van een incidentele bijdrage vanuit het Rijk ten behoeve van de Tozo uitkering (€ 5,2 miljoen lager dan 2021). Daar tegenover wordt de komende jaren een stijging van de Rijksbijdrage van de gebundelde uitkering (BUIG) verwacht (€ 2,4 miljoen hoger dan 2021).
- Participatie € 1,1 miljoen lager dan 2021: In 2021 sprake is van een incidentele provinciale subsidie ten behoeve van de Arbeidsmarktregio (€ 0,7 miljoen lager dan 2021)
- Armoedebeleid € 0,1 miljoen hoger dan 2021: De bijdrage vanuit eurobudget van Menzis is in 2021 eenmalig ingezet op diverse andere programma's.

- Schulddienstverlening: € 0,2 miljoen lager dan 2021: In 2021 zijn er incidentele baten beschikbaar voor Kinderopvangtoeslagaffaire en bijdragen vanuit Dullertsstichting voor diverse initiatieven.

Toevoegingen aan reserves
Zowel in 2022 als in 2021 is de begrote toevoeging aan reserves € 0,6 miljoen. Dit betreft een toevoeging aan de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering in het kader van de organisatieontwikkeling Werk en Inkomen. Tot en met 2023 blijft de begrote toevoeging aan de BR Bedrijfsvoering € 0,6 miljoen.

Onttrekkingen aan reserves
In 2022 bedraagt de begrote onttrekkingen aan reserves € 1,5 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- BR Bedrijfsvoering in het kader van de organisatieontwikkeling Werk en Inkomen: € 0,8 miljoen;
- BR Werkinvesteringsfonds bestedingsplan 2022: € 0,7 miljoen.

De onttrekkingen zijn € 8,4 miljoen lager dan in 2021. Dit komt door:
- Een € 2,0 miljoen lagere onttrekking uit de BR Bedrijfsvoering voor de reorganisatie Werk en Inkomen;
- In 2021 is een onttrekking begroot aan de BR Taakmutaties Overloop in verband met de budgetoverheveling vanuit 2020. Voor 2022 is nog geen onttrekking begroot, dit resulteert in € 2,6 miljoen lagere onttrekking in 2022.
- Een € 0,8 miljoen lagere onttrekking aan de BR Transitie Presikhaaf Scalabor;
- € 0,9 miljoen lagere onttrekking aan BR Taakmutaties Overloop in verband met resultaatbestemming herstelagenda 2020.
- Een € 0,7 miljoen hogere onttrekking ten behoeve van het bestedingsplan Werkinvesteringsfonds uit de BR Werkinvesteringsfonds in 2022.
- Een € 0,3 miljoen lagere onttrekking uit de BR Participatie.
- Een € 1,7 miljoen lagere onttrekking uit de BR Taakmutaties Overloop ten behoeve van de TOZO regeling;
- een € 0,7 miljoen lagere onttrekking schulddienstverlening BR Taakmutaties Overloop voor preventie, vroegsignalering, schulddienstverlening voor ondernemers en lagere onttrekking aan Jongerenperspectieffonds.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)
Scalabor B.V.
MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Participatie
- Werkgeversorganisaties;
- Werknemersorganisaties;
- Onderwijsorganisaties;
- Regionaal Werkbedrijf;
- Economic Board;
- Regiogemeenten;
- UWV;
- Stichting Inclusief Midden Gelderland;
- Inclusief Werkgeven Midden Gelderland;
- Woningbouwcorporaties;
- Leerwerkloket Midden Gelderland;
- Werkgeversservicepunt Midden Gelderland;
- Scalabor;
- Centrum voor Activerend Werk;
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem.

Armoede en schulddienstverlening
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem;
- Dullertsstichting;
- Stichting Leergeld;

- Jeugdfonds Sport en Cultuur;
- Arnhemse Dialoog;
- De Voedselbank Arnhem, De Kledingbank;
- Partners van Vroeg Eropaf (woningcorporaties, energiebedrijven, zorgverzekeraars, waterbedrijven);
- Stichting Rijnstad, Humanitas, SWOA;
- PLANgroep;
- Opr€cht;
- Bewindvoerders aangesloten bij het convenant;
- Zuidweg en Partners;
- Over Rood;
- Landelijke partners (Schuldenlab, Schouders Eronder).

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- St. Leergeld Arnhem
- St. Rijnstad

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Participatie en armoedebestrijding. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Inkomensregelingen (BUIG); maximaal eigen risico
Aanpassing financiering BUIG door het Rijk
Re-integratiebudget - Rijksontwikkelingen
Scalabor Afwaarderingsrisico
Scalabor Detacheringsvergoeding

Corona risico's

Schulddienstverlening
Armoede; toename gebruik inkomensondersteunende maatregelen
Omzetderving Scalabor

Beleidskaders

Participatie

- Programmaplan Doorbraak Naar Werk.

Armoede en schulddienstverlening

- Doorontwikkeling Armoedeagenda en schulddienstverlening;
- Zij aan zij: schuldenvrij - De Arnhemse visie op schulddienstverlening;
- De weg uit armoede: werken aan perspectief Arnhemse armoedeaanpak - 2020 e.v.;
- Uitvoeringsagenda Schulddienstverlening 2020-2021.

Zorg

We willen alle Arnhemmers een stabiele basis bieden. Daarbij bieden we ondersteuning, begeleiding en zorg aan inwoners met een beperking of chronische ziekte die zichzelf niet kunnen redden in het dagelijks leven. We doen dit bij voorkeur samen met het eigen netwerk zodat inwoners niet afhankelijk worden van (alleen) specialistische hulp. Waar dat ontbreekt investeren we in het organiseren van sterke netwerken - formeel en informeel - zo dicht mogelijk bij huis, in de eigen woonomgeving. Op deze manier is hulp snel beschikbaar en ondersteuning dichtbij. Daarbij werken we intensief samen met Sociale wijkteams, zorgaanbieders, huisartsen, scholen en welzijnsorganisaties in een gebied. Omdat gebieden van elkaar verschillen kan onze aanpak ook per gebied verschillen. Prioriteiten, accenten, werkwijzen en samenwerkingspartners worden daarop aangepast.

Tijdens de coronaperiode hebben aanbieders veel aandacht gegeven aan het voortzetten van de ondersteuning en zorg aan onze inwoners en zijn alternatieven gevonden om de zorg zoveel mogelijk te continueren. In veel gevallen is gebruik gemaakt van digitale vormen van ondersteuning. Zo kregen inwoners bijvoorbeeld begeleiding via beeldbellen. Digitale zorgverlening zal, los van corona, in de toekomst meer worden ingezet omdat het een waardevolle aanvulling is gebleken op de al bestaande zorg en ondersteuning en door veel inwoners wordt gewaardeerd. Door de inzet en flexibiliteit van onze aanbieders konden veel inwoners goed worden geholpen. Inmiddels is het gebruik van zorg bijna overal weer op het niveau van vóór corona. We zien echter ook dat sommige problemen zijn toegenomen en dat hierop extra inzet nodig is om deze op te lossen. Dit geldt bijvoorbeeld voor de geestelijke gezondheid van jongeren.

De komende jaren gebruiken we om de stabiele basis voor onze inwoners te versterken. Daarbij willen we verder gaan met de ingezette transformatie van zorg. Preventie staat voorop om zoveel mogelijk problemen te voorkomen maar we zetten ook in op het bieden van lichtere zorg om zwaardere problemen te voorkomen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is een inclusieve stad waarin alle inwoners, ook met een beperking of chronische ziekte, zo zelfstandig als mogelijk leven in de wijk en meedoen aan de samenleving

We vinden het belangrijk dat alle Arnhemmers zo zelfstandig mogelijk kunnen leven, ook wanneer zij daarbij, vanwege beperkingen of chronische ziekte, een steuntje in de rug nodig hebben. We richten ons op een 'Inclusieve stad' waarin alle inwoners kunnen meedoen. Waar dat nodig is bieden we passende zorg en ondersteuning, maar daarbij zorgen we ook dat inwoners zoveel mogelijk zelf regie houden over hun leven en de kwaliteit daarvan kunnen verbeteren of op peil kunnen houden. Daarbij zetten we in op het versterken van de eigen kracht, het sociaal netwerk van inwoners en het benutten van algemene voorzieningen in de wijken. We werken preventief en zetten in op het normaliseren van zorg waar dat kan. Dat betekent dat we minder snel willen diagnosticeren en etiketteren en niet altijd direct een specialistische hulpverlener in willen zetten. Liever maken we gebruik van het netwerk en versterken dit waar dat nodig is waarbij we verschillen tussen Arnhemmers accepteren en omarmen. Inwoners met zorg, jong en oud, blijven zoveel mogelijk thuis wonen met de nodige ondersteuning, of maken eerder de overstap van een instelling naar zelfstandig wonen in de wijk. Wanneer inwoners zorg met verblijf nodig hebben zoeken we naar oplossingen die zoveel mogelijk op de thuissituatie lijken; uit huis maar zo 'thuis' mogelijk. Zo bieden we onze inwoners duurzame, passende, effectieve en efficiënte ondersteuning op maat, zo tijdig mogelijk en zo dicht mogelijk bij huis. Ook stimuleren we daarmee de actieve deelname van inwoners aan de Arnhemse samenleving.
We zorgen ervoor dat de toegang naar ondersteuning en zorg transparant en laagdrempelig is ingericht. Om kwalitatief goede zorg beschikbaar te hebben en te houden zetten we, met name in de jeugdzorg, extra maatregelen in.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Gemiddelde zorgkosten per inwoner		€ 835	€ 887	€ 847	

Eenheid: Euro

Bron: Gemeente Arnhem

Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis

Wanneer inwoners door een beperking of chronische ziekte er (tijdelijk) niet in slagen zichzelf te redden in het dagelijks leven bieden we ondersteuning, begeleiding en zorg. We bereiken steeds meer Arnhemmers en uit het inwonerservaringsonderzoek blijkt dat veel Arnhemmers tevreden zijn over de geboden zorg. Tegelijkertijd is de ervaring, met name van de Sociale wijkteams, dat inwoners vaak langdurig afhankelijk blijven van specialistische zorg en ondersteuning. We gaan ons inspannen om deze inwoners zo zelfstandig mogelijk te maken, zodat zijzelf de regie over hun leven terug krijgen en de kwaliteit van leven verbetert. We zetten in op het versterken van de eigen kracht en investeren in het (sociaal) netwerk rondom inwoners waarbij we het gebruik van algemene voorzieningen in de wijken stimuleren. Daarbij streven we ernaar dat inwoners weer zo zelfstandig mogelijk verder kunnen leven en niet onnodig, langdurig afhankelijk worden van zorg en ondersteuning. We

hebben ook aandacht voor de groeiende groep inwoners (en hun naasten) met een vorm van dementie. We gaan van Arnhem een dementievriendelijke samenleving maken door onder andere bewustwording en trainingen van Arnhemmers en Arnhemse ondernemers over de omgang van inwoners met dementie zodat ook deze groep zo lang mogelijk mee kan blijven doen in Arnhem.

We versterken de (veer)kracht van onze inwoners thuis en in instellingen met een integrale aanpak

We lichten onze inwoners beter voor hoe ze hun zelfstandigheid kunnen behouden; dit doen we met inzet van het eigen netwerk en een betere benutting van algemene voorzieningen in de wijk. We stimuleren het gebruik van deze algemene voorzieningen en we zorgen dat het aanbod bekend is en aansluit bij de behoefte van de inwoners van de wijk. Daarbij wordt onder andere gebruik gemaakt van een website waarop het aanbod aan algemene voorzieningen staat vermeld; deze website ontwikkelen we verder door.

Wijkcoaches gaan zelf meer begeleiding bieden aan inwoners. We verwachten dat daardoor beter gebruik wordt gemaakt van algemene voorzieningen en sociale netwerken in wijken, zodat de begeleiding effectiever wordt. Ook wordt de huidige versnippering van begeleiding over veel verschillende aanbieders teruggebracht door een sterk netwerk per wijk te organiseren waarin hulpverleners elkaar kennen en intensiever met elkaar samenwerken rondom inwoners. Dit bevordert collectieve en integrale oplossingen voor inwoners. Deze nieuwe werkwijze wordt, zowel voor jeugdzorg als Wmo, toegepast in pilots in vier verschillende wijken: Kronenburg, Malburgen, Schuytgraaf en Spijkerkwartier.

Er is veel samenhang in de opgaven waarvoor we staan. In de jeugdzorg bijvoorbeeld, zien we relaties tussen het opgroeien in armoede, schulden, schooluitval en de inzet van jeugdzorg. Daarnaast heeft een groot deel van de zwerfjongeren een verleden in de jeugdzorg. Om deze reden is een samenhangend jeugdbeleid ontwikkeld als uitwerking van een integrale visie op het sociaal domein. De komende jaren gaan we zorgen dat dit beleid in samenspraak met de betrokken partijen wordt opgepakt en uitgevoerd. Daarbij betrekken we onze gebruikers, jongeren, ouders/verzorgers, ervaringsdeskundigen, om te toetsen of dit goed gebeurt.

Ook ondersteunen we gezinnen waar meerdere problemen bestaan vanuit de doorbraakmethode, dit doen we samen met het Instituut voor Publieke Waarden. Deze methode houdt in dat we de problemen in samenhang benaderen. Hiermee hopen we tot duurzamere oplossingen te komen voor alle gezinsleden. We starten met die gezinnen, waarbij de jeugdigen veel zorg nodig hebben. Het instituut voor Publieke Waarden zorgt dat onze Sociale wijkteams straks zelf de doorbraakmethode kunnen toepassen.

Voor jeugdigen en volwassenen die vanuit een zorginstelling zelfstandig gaan wonen, moeten voldoende, passende en betaalbare woningen beschikbaar zijn. Om dit te bereiken leggen we verbinding met andere programma's en werken we samen om voor verschillende doelgroepen zelfstandige woonruimte te realiseren.

We versterken de zorgtoewijzing

De Sociale wijkteams vormen de toegang naar de Wmo, beschermd wonen en Jeugdzorg. Wijkcoaches beoordelen welke ondersteuning onze Arnhemmers nodig hebben om zelfstandig te kunnen wonen en participeren. Daarbij wordt altijd gekozen voor de meest passende, effectieve en efficiënte hulp en ondersteuning vanuit de gedachte dat inwoners zoveel mogelijk zelf de regie houden over hun eigen leven.
We hebben beleidsregels opgesteld die de wijkcoaches gebruiken om te kunnen bepalen welke vorm van ondersteuning of zorg passend is. Binnen de Sociale wijkteams wordt gewerkt met expertiseteams en aandachtsfunctionarissen om te borgen dat er voldoende kennis is om passende ondersteuning in te zetten. Eind 2021 evalueren we de beleidsregels, die deels in februari 2020 en deels medio 2020 zijn ingegaan. Waar nodig passen we deze beleidsregels aan om nog beter passende, effectieve en efficiënte zorg te kunnen bieden.

Bij de toegang naar de Jeugdzorg richten we ons op het intensiveren van de samenwerking met geautoriseerde verwijzers en aanbieders. We zetten de Praktijk Ondersteuner Huisartsen Jeugd (POH-Jeugd) in bij huisartspraktijken om de samenwerking tussen Sociale wijkteams, huisartsen (geautoriseerde verwijzers) en aanbieders te versterken. Afhankelijk van het succes van deze maatregelen breiden we in 2021 deze werkwijze uit naar meer huisartspraktijken. Met de Gecertificeerde Instellingen (jeugdbescherming) hebben we een gezamenlijke verbeteragenda opgesteld om te zorgen dat kinderen in onveilige situaties eerder worden geholpen. Deze verbeteragenda voeren we het komende jaar uit.
We verbeteren de samenhang tussen het onderwijs- en het zorgdomein door betere afstemming te realiseren tussen wijkteams, onderwijs en het samenwerkingsverband. Ook kijken we daarbij naar de rol van aanbieders en het aanbod aan hulp en ondersteuning op scholen.

We bakenen de inzet van de Wmo en Jeugdwet beter af door vaker te kijken naar de inzet van voorliggende voorzieningen zoals de Wet langdurige zorg (Wlz), Zorgverzekeringswet (Zvw) en Passend Onderwijs.

We sturen op kwaliteit en resultaat

In 2020 zijn via de aanbesteding de kwaliteitseisen voor zorgaanbieders verhoogd. Er zijn minder aanbieders gecontracteerd en er is een overzichtelijker aantal producten. Gecontracteerde aanbieders werken zoveel mogelijk wijkgericht, waardoor zij zorg kunnen afschalen naar voorzieningen dicht bij de inwoner. Aanbieders die actief bijdragen aan de transformatie van zorg en kwalitatief goede zorg leveren, krijgen meer toewijzingen dan aanbieders die dit niet doen. Uiteraard houden we rekening met de keuzevrijheid van onze inwoners. We stimuleren preventief werken, samenwerking tussen aanbieders en bevorderen innovatie.

In samenwerking met de regionale inkooporganisatie (Inkoop-SDCG) en Sociale wijkteams monitoren we of aanbieders goede kwaliteit van zorg leveren en de gewenste resultaten realiseren. Het toezicht op rechtmatigheid en kwaliteit van de geleverde zorg wordt verder geïntensiveerd. Niet alleen op basis van signalen, maar ook via een steekproef worden aanbieders getoetst. Daarbij werken we nauw samen met de Inkoop-SDCG, VGGM (toezicht op kwaliteit), afdeling Handhaving (toezicht rechtmatigheid) en de partners in het RIEC (Regionale Informatie- en Expertise Centra, gericht op bestrijding ondermijnende criminaliteit).

Met Medipoint hebben we het contract voor hulpmiddelen voor een periode van twee jaar verlengd. Dit om stabiliteit te bieden voor alle inwoners van Arnhem na ontbinding van het contract met leverancier HMC. Met Medipoint en de Sociale wijkteams kijken we naar verdere innovatie van het gebruik van hulpmiddelen.

Het Persoonsgebonden Budget (PGB) ontwikkelen we door op basis van de uitgevoerde, kwalitatieve evaluatie in 2021. In 2022 gaan we samen met betrokken partners aan de slag met de aanbevelingen van deze evaluatie en verbeteren we het PGB-beleid waar dat nodig is. Ook volgen we de landelijke ontwikkelingen over PGB en nemen deze mee in het vervolgtraject.

We vergroten het inzicht of passende zorg wordt ingezet (monitoring)

We verbeteren het inzicht in de ontwikkeling van de zorg. We gebruiken een goed ontsloten zorgmonitor waarbij we de ingezette zorg lokaal en op wijkniveau kunnen volgen. Periodiek leveren we (bestuurlijke) rapportages op, om de gewenste transformatie van zorg te monitoren. Dit biedt mogelijkheden om, waar nodig, bij te sturen.

Op wijkniveau ondersteunen we Sociale wijkteams bij het analyseren van de ontwikkelingen in toegewezen zorg en het uitzetten van acties. Op wijkniveau is een dashboard beschikbaar waarin we de zorg(kosten) tot op detail kunnen monitoren. Zogenaamde Analyse en Actieteams (A2-teams) werken met deze data (bijvoorbeeld volumes, producten, duur, kosten, aanbieders, zorgpaden en verwijzers). Het team is samengesteld vanuit verschillende disciplines (inhoudelijk, financieel en data-analisten) en zij gaan op wijkniveau of per zorgvorm in gesprek met het Sociale wijkteam over de data. Daarbij wordt gekeken naar de resultaten en ontwikkelingen in de wijk en de stad en wordt actie ondernomen als dat nodig is.

We voeren het inwonerservaringsonderzoek uit om meer inzicht te krijgen in het resultaat van en tevredenheid over de geleverde zorg. Met de verbeterde monitoring kunnen we volgen of aanbieders met de ingezette zorg resultaat bereiken en de doelen van de inwoner behalen.

We ontschotten zorgsystemen en verkrijgen toereikend rijksbudget

We dragen via de G-40, VNG en NDSD (Netwerk directeuren sociaal domein) bij aan een actieve lobby om voldoende rijksmiddelen te krijgen om de Wmo en Jeugdwet goed uit te kunnen voeren. We ondersteunen de lobby van VNG en G40 om structureel, ook na 2022, voldoende middelen voor de (jeugd)zorg te krijgen.

Landelijk wordt gewerkt aan een nieuw verdeelmodel voor beschermd wonen, maatschappelijke opvang (voorlopig uitgesloten) en begeleiding uit de Wmo. Inzet is een verdeelmodel van middelen op basis van objectieve criteria. De implementatie van het nieuwe model gaat in per 2023. De effecten zijn nog onduidelijk maar we verwachten dat onze regio Centraal Gelderland een ‘nadeelregio’ is. Wij monitoren deze ontwikkeling en lobbyen voor een redelijke uitkomst voor onze regio.

We werken met diverse partijen, zoals het Sociaal wijkteam, zorgaanbieders, zorgverzekeraar en justitie aan een meer gezamenlijk beleid voor de GGZ-doelgroep. We onderzoeken onder andere hoe we een betere aansluiting kunnen realiseren tussen de forensische zorg en de Wmo-zorg en onderzoeken de mogelijkheden voor een meer wijkgerichte GGZ-ondersteuning. Daarbij zetten we ook in op preventie van problemen en een grotere acceptatie van de GGZ doelgroep.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Inwonerstevredenheid over kwaliteit geboden ondersteuning				79%	73%
Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel basis		40	41	47	50
Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel specialistisch		49	44	31	30

Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel basis+specialistisch	11	15	22	20
Verhouding Huishoudelijke Ondersteuning, maatwerk vs. algemene voorziening, aandeel maatwerk	81%	84%	65%	46%
Verhouding Huishoudelijke Ondersteuning, maatwerk vs. algemene voorziening, aandeel algemeen	19%	16%	35%	54%

Bron: Gemeente Arnhem

Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij

We bieden Arnhemmers die niet participeren als gevolg van persoonlijke omstandigheden de mogelijkheid om deel te nemen aan de maatschappij, bij voorkeur via betaald werk. Als dit niet haalbaar blijkt, participeren zij via vrijwilligerswerk of activerend werk. We bevorderen de doorstroming vanuit activerend werk richting betaald werk/ opleidingen of vrijwilligerswerk. Hier ligt een nauwe samenhang en samenwerking met het programma Doorbraak naar werk.

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis'

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Percentage inwoners in AW met een ontwikkelarrangement		49%	45%	42%	47%

Bron: Gemeente Arnhem

Meer jeugdigen ontwikkelen zich naar zelfredzaamheid en ontvangen waar nodig passende zorg

We willen dat meer kinderen in Arnhem zich ontwikkelen naar zelfstandigheid en een gezond volwassen leven. Als zij dat zelf niet kunnen en ook het eigen netwerk onvoldoende is, ontvangen zij daarbij tijdig passende hulp. Passende hulp betekent dat de hulp kwalitatief goed is en kinderen (of hun ouders) helpt om weer zelf verder te kunnen. Ook willen we deze hulp zo licht mogelijk en zo dicht mogelijk bij huis of thuis inzetten zodat het kind zoveel mogelijk een normaal leven kan blijven leiden. Om dat te bereiken werken we preventief en willen we problemen zo vroeg mogelijk signaleren en tijdig passende zorg inzetten om erger te voorkomen. We richten ons op kinderen in kwetsbare situaties: kinderen die de zorg het hardst nodig hebben om zich te kunnen (blijven) ontwikkelen. Daarbij houden we oog voor normalisering van zorg en voorkomen we het onnodig "plakken van etiketten". Ook bespreken we met ouders hoe we ze kunnen ondersteunen bij de opvoeding van hun kinderen; wat kunnen zij zelf doen en wat is 'normaal' bij het opgroeien van hun kind.
Wij zorgen per wijk voor een sterk netwerk waarbij een beperkt aantal jeugdhulpaanbieders samenwerkt met andere professionals en betrokken partijen in de wijk en met hun aanbod aansluiten bij de zorgvragen van kinderen en jongeren in die wijk.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing CSA		89	105	114	101
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Elden en De Laar		115	123	128	114
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Malburgen		132	156	160	130
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Noord-Oost		124	138	136	110
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Noord-West		139	172	176	142
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Presikhaaf		105	104	119	101
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Schuytgraaf-Elderveld		142	154	159	132
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing VKR		138	151	147	115

Bron: Gemeente Arnhem

Meer jeugdigen kunnen meedoen aan het dagelijks leven

We willen dat kinderen zo veel mogelijk op eigen kracht meedoen aan het dagelijkse leven. Daarvoor hebben zij een goede sociale basis in de buurt nodig waar ze op kunnen terugvallen. Bijvoorbeeld op school, bij de sport- of cultuurvereniging. Als het netwerk en de sociale basis bij een kind niet toereikend zijn een voor de ontwikkeling, zetten wij (tijdelijk) specialistische jeugdzorg.

Versterken eigen kracht van jeugdigen, sociaal netwerk en inzet algemene voorzieningen

- Samen met professionals uit onderwijs, zorg, sport, cultuur en welzijn ontwikkelen we samenhangend aanbod van voorzieningen dat past bij de fases die kinderen (en hun ouders) doorlopen bij het opgroeien en opvoeden en aansluit bij de hulpvraag. We baseren dit voorliggende aanbod op de behoeften van kinderen en jongeren zelf (onder andere met de resultaten van het onderzoek Goed Geschut).
- Dit aanbod baseren we ook op input uit onze stadsgesprekken met kinderen, jongeren en ouders. We voeren deze stadsgesprekken drie keer per jaar. Tijdens deze gesprekken mogen de kinderen, jongeren en ouders zelf thema's agenderen. Hiermee checken we of ons aanbod aansluit bij de kansen en uitdagingen waar zij mee te maken krijgen. Wij sturen ons beleid bij op basis van de input uit deze gesprekken.
- We stimuleren passend aanbod van algemene voorzieningen dat preventief op, of in combinatie met specialistische jeugdzorg ingezet kan worden. Denk bijvoorbeeld aan 'steungezinnen', waarbij ouders een kind tijdelijk opvangen zodat de biologische ouders op adem kunnen komen of een ondersteuningsplan waarin interventies in onderwijs en zorg logisch samenhangen. Een ander voorbeeld is het versterken van de aansluiting tussen onderwijs en Jeugdhulp, waarbij kinderen tijdig de juiste ondersteuning krijgen en waarbij onderwijs, zorg en welzijn gezamenlijk hebben gekeken naar de doelen en betrokken zijn in de uitvoering.

Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis

Veel jeugdigen hebben helaas te maken met een onveilige thuissituatie. Dit komt onder andere voort uit psychische problematiek, vechtscheidingen, huiselijk geweld of andere sociale problemen. We willen onveilige situaties zoveel mogelijk voorkomen, sneller signaleren als deze zich voordoen en meer jeugdigen in een kwetsbare situatie een veilig thuis bieden. We plaatsen kinderen alleen uit huis als het echt niet anders kan. Daarbij organiseren we liever ambulante zorg bij kinderen thuis of, als dat niet kan, bij pleegouders of gezinshuizen. Jeugdhulp met verblijf is een laatste optie die we graag zoveel mogelijk willen voorkomen.

- We versnellen en verbeteren de veiligheidsketen: Veilig Thuis, Sociale wijkteams, jeugdbescherming en de Raad voor de Kinderbescherming. Zodat kinderen en hun ouders sneller passend hulpaanbod krijgen om de veiligheid in het gezin te herstellen (Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming).
- We zetten de doorbraakmethode in om te werken aan een beter perspectief voor gezinnen met complexe, meervoudige problemen in een kwetsbare, onveilige situatie.
- We voorkomen uithuisplaatsingen vaker door de inzet van Team VAV (Vertrouwd, Aanwezig en Veilig) dat snel en flexibel bij kwetsbare gezinnen thuis ingezet kan worden en escalatie helpt te voorkomen.
- We verminderen het aantal jongeren in verblijf, door casuïstiek tijdig te bespreken in het Perspectiefoverleg en tijdig ambulante zorg in te zetten om zo uithuisplaatsing te voorkomen.
- We werven ouders voor pleegzorg en zetten groepswonen in als alternatieven voor jeugdhulp met verblijf.
- We voorkomen complexe scheidingen door ouders vroegtijdig de juiste informatie en hulp op één plaats aan te bieden (Digitaal Scheidingsloket). Ook kinderen waarvan de ouders uit elkaar gaan of gaan scheiden kunnen hier terecht voor informatie en hulp. Bij geëscaleerde situaties helpen professionals van het Digitaal Scheidingsloket mee om de gezinssituatie terug te brengen naar het normale.
- In de afgelopen twee jaar is het aantal jeugdbeschermingsmaatregelen en het aantal jongeren in verblijf licht afgenomen. Komende jaren zetten we het bovenstaande beleid voort om verdere daling mogelijk te maken.

Regionale aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling

Arnhem is centrumgemeente voor de regio Arnhem-Achterhoek voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. De prioriteiten uit de regioaanpak zijn 1) meer inzetten op vroegsignalering en preventie van huiselijk geweld (onder andere door gebruik Meldcode) 2) huiselijk geweld stoppen en duurzaam oplossen en 3) aandacht voor specifieke aanpakken (denk bijvoorbeeld aan eergerelateerd geweld en ouderenmishandeling). Samenwerking met regionale en lokale partners is hiervoor cruciaal. Denk hierbij aan regiogemeenten, Sociale wijkteams, Veilig Thuis, jeugdzorgaanbieders en Moviera. Maar bijvoorbeeld ook aan scholen en (huis)artsen, de jeugdgezondheidszorg en andere partners die dichtbij inwoners staan.
We houden de lokale aanpak actueel en verwerken daarin de uitkomsten van het onderzoek naar de gevolgen van de coronacrisis op huiselijk geweld (motie 20M205 Meer aandacht voor huiselijk geweld). Daarbij blijven de prioriteiten en acties uit de bestaande Regioaanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 'Samen Veilig' 2019-2023 van kracht. Vanuit onze rol als centrumgemeente hebben we een voorbeeldfunctie en faciliteren we vanuit de beschikbare (DUVO) middelen de gemeenten in de regio Arnhem-Achterhoek.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal jeugdbeschermingsmaatregelen		401	427	395	322
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal jeugdigen in verblijf		571	610	562	423
Bron: Gemeente Arnhem					

Minder jeugdigen zijn van zorg afhankelijk

Als kinderen vast lopen in hun ontwikkeling naar zelfstandigheid, dan ontvangen zij passende hulp. Hiervoor kijken we eerst met de ouders, het netwerk en de sociale basis van een kind wat de mogelijkheden zijn. Als deze niet toereikend zijn voor de ontwikkeling, zetten wij (tijdelijk) specialistische hulp in. Een kind mag zijn wie het is, ook als het afwijkt van de norm. Bijvoorbeeld omdat een kind druk is of moeite heeft met leren. We stoppen met onnodig problematiseren van gedrag en normaliseren het gebruik van zorg. Daarbij accepteren we dat sommige problemen horen bij het opgroeien.

We zorgen voor een wijknetwerk met algemene voorzieningen en zorgaanbod dat aansluit bij de problemen van kinderen en jongeren

- We zetten jeugdhulp zo dichtbij als mogelijk in en vormen wijknetwerken om dat mogelijk te maken. Hulp wordt gegeven bij het kind thuis, op school of in de wijk. Bijvoorbeeld door wijkcoaches die kinderen met een hulpvraag zelf begeleiden. En door de inzet van praktijkondersteuners jeugd bij de huisarts die kunnen helpen bij psychische problematiek.
- Alle Arnhemse huisartsenpraktijken die dat willen, ondersteunen wij door de inzet van een praktijkondersteuner jeugd. Door de lichte hulp van de wijkcoach of praktijkondersteuner bij de huisarts zijn kinderen en jongeren minder afhankelijk van specialistische jeugdzorg.
- Wanneer deze lichtere hulp niet voldoet, zetten de Sociale wijkteams specialistische jeugdzorg in. Wij zorgen per wijk voor jeugdhulpaanbieders die samenwerken met andere professionals in de wijk en met hun aanbod aansluiten bij de zorgvragen van kinderen en jongeren in die wijk.
- We dringen de wachtlijsten bij jeugdhulpaanbieders terug door oplossingen te zoeken met ouders en aanbieders, zodat kinderen met een zorgvraag tijdig een goed passend hulpaanbod krijgen. Bijvoorbeeld de praktijkondersteuners jeugd bij de huisarts kunnen kinderen op de wachtlijst helpen met hun vraag, voordat zij hun traject kunnen beginnen. We zetten extra middelen in om de wachtlijsten voor GGZ problematiek bij aanbieders terug te dringen en bedenken samen met jongeren en aanbieders oplossingen voor deze wachtlijst problematiek. Via de bestuursrapportages rapporteren wij over deze wachtlijsten.
- We geven extra aandacht aan mentale gezondheid en het ontwikkelen van veerkracht, zodat kinderen en ouders beter kunnen omgaan met problemen en tegenslag. Dat doen we door ondersteuningsbijeenkomsten voor ouders te organiseren en in begeleidingsgesprekken aandacht te besteden aan het begrijpen van gedrag en daarmee leren omgaan. Ook praten we met ouders over wat gebruikelijke zorg is en wat van hen wordt verwacht.
- We geven de Sociale wijkteams duidelijke kaders mee wanneer zij jeugdhulp wel of niet in mogen zetten. Deze kaders houden we up-to-date, op basis van wat er speelt bij kinderen en jongeren. In deze kaders stellen we altijd kritisch de vraag of jeugdhulp de beste oplossing is voor het kind, ouders goed toegerust zijn om zelf hun kind te ondersteunen en het netwerk of voorzieningen in de buurt al ingezet zijn. Wij vragen ouders hun kinderen meer zelf te ondersteunen, bijvoorbeeld bij opgroeiproblemen, druk gedrag of verdriet in plaats van specialistische begeleiding of behandeling te zetten. Daardoor ervaren kinderen dat tegenslag en moeilijke periodes bij het leven horen en leren zij daar mee om te gaan.
- We bakenen de inzet van de Jeugdwet en de Verlengde Jeugdwet beter af door afspraken met aanbieders te maken en houden zo de zorg beschikbaar voor de jeugdigen die het nodig hebben. We vergroten de kennis van de Wet langdurige zorg en de Zorgverzekeringswet zodat deze wetten voorliggend aan de Jeugdwet ingezet worden waar dat beter past.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal 0-17-jarigen met een JW-toewijzing		5.048	5.346	5.150	4.461
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal 18+ers met een JW-toewijzing		467	679	609	469
Bron: Gemeente Arnhem					

Een meer inclusief Arnhem, waarbij meer kwetsbare Arnhemmers (blijven) wonen in de wijk

Arnhemmers die dat nodig hebben bieden we een Beschermd Thuis. Dit doen we lokaal en regionaal, op grond van het Transformatieplan Beschermd Thuis. We zetten in op doorstroom vanuit beschermde woonvormen naar zelfstandig wonen en op goede GGZ-zorg in de wijken. Daarmee voorkomen we zwaardere instellingszorg. Met de inkoop van zorg en ondersteuning hebben we rekening gehouden met de mogelijkheid flexibel op en af te schalen.
De transformatie geven we samen met de regio Centraal Gelderland verder vorm. Alle betrokken gemeenten zorgen voor een breed palet aan (basis)voorzieningen; lichte vormen van zorg voor wie daarmee toe kan en gespecialiseerde opvang en beschermd wonen voor wie dit (tijdelijk) nodig is. We doen dit in nauwe samenwerking met en tussen gemeenten, met woningcorporaties, zorgaanbieders en de zorgverzekeraar.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Beschermd Wonen, aantal inwoners met verblijf		1.071	1.013	958	524

Bron: Gemeente Arnhem

Er zijn voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers

We willen voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare inwoners, zodat zij kunnen uitstromen uit beschermd wonen, maatschappelijke opvang en jeugdvoorzieningen. Om dit te bereiken intensiveren we de samenwerking met de Arnhemse woningcorporaties.

We koppelen zorg(behoeften) aan wonen

We voeren de woonafspraken met woningcorporaties uit, waarvoor jaarlijks maximaal 120 woningen beschikbaar worden gesteld voor uitstroom uit Beschermd wonen (BW), Maatschappelijke opvang (MO) en intramurale jeugdvoorzieningen. De gemeente coördineert deze aanvragen, zodat Arnhemmers die niet zelfstandig aan een woning kunnen komen, toch uit kunnen stromen. Daarnaast blijven we met corporaties in gesprek over huisvesting van doelgroepen.
We gebruiken daarvoor het doelgroepenonderzoek 'wonen en zorg', waarin de behoefte en het aanbod aan zorggerelateerd wonen in Arnhem gekwantificeerd is. We komen samen met partners in de stad tot een visie op wonen, welzijn en zorg.

Zorggerelateerde woonoverlast wordt minder

We pakken zorggerelateerde overlast in de stad adequaat aan. Er is een meldpunt woonoverlast, zodat inwoners (ook zorggerelateerde) woonoverlast kunnen melden. We blijven, mede op basis van deze meldingen, in gesprek met zorgaanbieders over het treffen van maatregelen om woonoverlast door hun bewoners te beperken. Indien nodig treffen we maatregelen bijvoorbeeld via de inkoop en contractering van aanbieders. We werken samen met het zorgkantoor en de DJI (Dienst Justitiële Inrichtingen) om aanbieders te weren waarvan de bewoners overlast veroorzaken en er onvoldoende wordt ingegrepen. Daarbij werken we samen met de teams Leefomgeving en het programma Veiligheid.
Van zorgaanbieders die intensief Beschermd Wonen bieden, verwachten we dat zij ook mensen met meerdere en complexe zorgvragen de noodzakelijke zorg kunnen bieden. Daarvoor is een casusoverleg met zorgaanbieders ingericht. Zo nodig nemen we maatregelen via de toewijzing, de inkoop en contractering.

Meer bewoners met een kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen

We stellen meer mensen in staat om met de juiste ondersteuning, zelfstandig te wonen en mee te doen in onze samenleving. Uitgangspunt is zoveel mogelijk een beschermd thuis te bieden door zorg en ondersteuning zo flexibel mogelijk op- en af- te kunnen schalen, in plaats van wonen in een instelling. Tegelijkertijd zorgen we ervoor dat er een regionaal vangnet van intramurale zorg in stand blijft voor wie dat toch nodig heeft.

We ontwikkelen meer preventieve activiteiten

Iedere gemeente in de regio Centraal Gelderland werkt aan het op orde brengen van de lokale basisinfrastructuur. Dat betekent dat we zorgen voor plekken in de buurt waar inwoners met beschermd wonen elkaar kunnen ontmoeten en onderling steun kunnen vinden (zoveel mogelijk gespreid over de stad). We realiseren voldoende aanbod voor een zinvolle daginvulling (onder andere via Activerend Werk) en zorgen dat deze doelgroep kan wonen op een passende plek (onder andere door woonafspraken met corporaties).
We zorgen voor lokale samenwerking (een inwoner moet zo min mogelijk last hebben van verschillende organisaties of financieringen) en werken samen met andere gemeenten en aanbieders, zorgverzekeraars en woningcorporaties.
We breiden de inzet van buurtcirkels (wonen met een steuntje in de rug) uit. Hiermee kunnen inwoners met een psychische kwetsbaarheid die vanuit een intramurale instelling zelfstandig gaan wonen, een sociaal netwerk in de wijk opbouwen. Met de inzet van buurtcirkels voorkomen we naar verwachting terugval.

Er zijn regionaal sluitende afspraken Beschermd Thuis

Per 1 januari 2022 wordt gestart met de inhoudelijke door-decentralisatie van beschermd wonen. Dat betekent dat niet alleen de 43 centrumgemeenten, maar alle 355 gemeenten zich gaan inzetten en verantwoordelijk worden voor inwoners met een toewijzing voor beschermd wonen. Daarover worden op regionaal niveau samenwerkingsafspraken gemaakt.
Vanaf 1 januari 2023 komt er een nieuwe financiële verdeling over gemeenten. Dit betekent dat de komende jaren (2023-2032) de middelen voor Beschermd Wonen worden overgeheveld van centrumgemeenten naar de regio-gemeenten. Daarmee wordt ook financieel geregeld dat gemeenten voortaan verantwoordelijk zijn voor beschermd wonen voor de eigen inwoners.
De gemeenten in de regio Centraal Gelderland zetten de transformatie naar Beschermd Thuis door in de richting zoals verwoord in het Transformatieplan Samen aan Zet (2019) en de bestuurlijke uitgangspunten zoals regionaal geformuleerd in 2021.
Er wordt een convenant voor 2022 en de daarop volgende jaren gesloten, waarin afspraken worden vastgelegd over de regionale besluitvorming omtrent de uitvoering van beschermd wonen, financiële afspraken, de toegang, contractering, beleid, toezicht, lokale basisvoorzieningen, monitoring en woonafspraken.

Er is een integrale aanpak voor mensen met verward gedrag

In 2022 evalueren we de bemoeizorg, die we in 2021 aanvullend hebben ingezet en zorgen voor borging. Vanaf 2021 worden de politiemeldingen over personen met verward gedrag opgepakt door VGGM. Zij leggen daarbij de verbinding met het sociaal domein. Dit meldpunt wordt het komend jaar uitgebreid met een telefoonnummer voor niet-acute meldingen waar inwoners van Arnhem hun zorgen over medebewoners kunnen neerleggen. Ook hier zorgt VGGM weer voor de verbinding naar het sociaal domein.
Ook wordt in 2022 de pilot 'Noodbed voor mensen met verward gedrag' geëvalueerd. Onderdeel van deze pilot is de vraag of er voldoende bereikbare en beschikbare opvolgende Wmo zorg en ondersteuning aanwezig is, waaronder spoedzorg.
De pilot 'Welkom in je wijk!', om stigmatisering tegen te gaan en mensen handvatten te geven om beter om te kunnen gaan met onbegrepen gedrag wordt ook in 2022 geëvalueerd.
Met de Veiligheidshuizen Arnhem en West Veluwe Vallei, Pro Persona, regiogemeenten en zorgverzekeraar onderzoeken we of we de 'Ketenveldnorm / levensloopregeling' in onze regio kunnen implementeren. Hierbij staat integrale, levensbrede en continue ondersteuning centraal van mensen met veelal multiproblematiek (én psychiatrie, én verslaving, én lichte verstandelijke beperking) die frequent delinquent gedrag vertonen maar die (nog) geen forensische titel ontvangen.
Met name de Wet zorg en dwang heeft het afgelopen jaar voor een aantal uitvoeringsknelpunten gezorgd. Met het Zorgkantoor, Pro Persona, de Verpleging- en Verzorgingssector en de Verstandelijk Gehandicaptensector werken we aan werkafspraken en voeren we een landelijke lobby, voor verbetering van de uitvoering.

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	790	870	780	820	
Eenheid: Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					
Jongeren met jeugdhulp	11,4%	12,8%	12,9%	12,2%	
Eenheid: Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					
Jongeren met jeugdreclassering	0,8%	0,8%	0,7%	0,6%	
Eenheid: Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					
Jongeren met jeugdbescherming	1,2%	1,2%	1,4%	1,3%	
Eenheid: Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					

Hierboven zijn bij de verschillende doelstellingen een aantal effectindicatoren opgenomen. In de bestuursrapportage Zorg Dichterbij is meer informatie te vinden, is de voortgang op alle indicatoren opgenomen en zijn de trends en duiding hiervan beschreven.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem is een inclusieve stad waarin alle inwoners, ook met een beperking of chronische ziekte, zo zelfstandig als mogelijk leven in de wijk en meedoen aan de samenleving	**28.190**	**4.883**	**0**	**255**
Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis	28.190	4.883	0	255
Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij				
Een meer inclusief Arnhem, waarbij meer kwetsbare Arnhemmers (blijven) wonen in de wijk	**16.887**	**57**	**0**	**0**
Er zijn voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers	141	57	0	0
Meer bewoners met een kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen	16.746	0	0	0
Meer jeugdigen krijgen passende zorg gericht op ontwikkelen van zelfredzaamheid	**13.472**	**0**	**12.530**	**99**
Meer jeugdigen kunnen meedoen aan het dagelijks leven	11.529	0	12.530	99
Minder jeugdigen zijn van zorg afhankelijk				
Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis	1.943	0	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**58.550**	**4.940**	**12.530**	**354**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	60.704	49.793	56.084	58.550	58.161	58.273	58.905
Baten	5.222	4.940	4.940	4.940	4.940	4.940	4.940
Saldo lasten en baten	***-55.482***	***-44.853***	***-51.144***	***-53.610***	***-53.610***	***-53.333***	***-53.965***
Toevoegingen aan reserves	2.009	628	628	12.530	1.082	1.000	1.000
Onttrekkingen aan reserves	3.425	1.512	2.843	354	81	498	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.416***	***884***	***2.215***	***-12.177***	***-12.177***	***-502***	***-1.000***
Gerealiseerd resultaat	**-54.066**	**-43.969**	**-48.929**	**-65.786**	**-54.222**	**-53.836**	**-54.965**

Toelichting

Lasten

De totale lasten voor 2022 voor het stedelijk programma zijn begroot op € 58,5 miljoen. De overige lasten voor zorg van € 121,3 miljoen worden vermeld in de wijkbudgetten. De lasten zijn te verdelen in de volgende categorieën:

- € 28,3 miljoen wordt besteed aan zorg in natura en persoonsgebonden budgetten, verdeeld over Beschermd wonen (€ 15,3 miljoen), Jeugdzorg en jeugdbescherming (€ 10,2 miljoen), Wmo (€ 1,6 miljoen) en Huishoudelijke hulp toelage (€ 1,2 miljoen);
- € 22,4 miljoen wordt besteed aan uitbestede taken, zoals Stichting Sociale wijkteams (€ 16,8 miljoen), Ambulantisering GGZ (€ 3,0 miljoen), Zorg-lokaal (€ 1,1 miljoen), Inkoop Sociaal Domein Centraal Gelderland (€ 0,6 miljoen), De Connectie (€ 0,6 miljoen) en Sociaal Hospitaal kosten (€ 0,3 miljoen);
- € 0,9 miljoen wordt besteed aan het realiseren van de maatregelen binnen de jeugdzorg, zoals POH Jeugd;
- € 0,3 miljoen dient ter uitvoering van de motie transformatiebudget;
- € 1,8 miljoen wordt besteed aan begrote subsidies, zoals aan Stichting Veilig Thuis (€ 1,1 miljoen);
- € 1,1 miljoen wordt besteed aan beleidsuren;
- Hiernaast zijn er € 3,7 miljoen overige lasten, zoals Mantelzorgcompliment (€ 0,7 miljoen) en backoffice (€ 0,7 miljoen).

De begroting is in 2022 ten opzichte van 2021 € 2,5 miljoen hoger.

- De begroting voor overige goederen diensten stijgt met € 0,9 miljoen en dit bedrag is toegekend om de maatregelen binnen de Jeugdzorg , zoals de POH Jeugd te realiseren;
- De begroting stijgt met € 0,3 miljoen door de toevoeging van het transformatiebudget conform de raadsmotie;
- De begroting voor jeugdbescherming stijgt met € 0,3 miljoen ten behoeve van de verbeteragenda jeugdbescherming;
- De begroting voor specialistische zorg stijgt met € 1,0 miljoen. Dit is te verklaren door de toevoeging van de extra rijksmiddelen jeugdzorg.

Baten

De totale baten voor 2021 zijn begroot op € 4,9 miljoen. De baten zijn te verdelen in de volgende categorieën:

- € 4,0 miljoen betreft de inning van de eigen bijdrage bij de Wmo en Beschermd wonen.
- € 0,9 miljoen betreft de bijdrage LVB (Licht Verstandelijke Beperkten) die we als centrumgemeente voor Beschermd wonen ontvangen vanuit de regio.

De baten blijven in 2022 gelijk aan 2021.

Toevoegingen aan reserves

De totale toevoegingen aan de reserves 2022 is € 12,4 miljoen. Het betreft hier toevoegingen aan de bestemmingsreserve Transformatie Zorgbudgetten (€ 0,3 miljoen) en de bestemmingsreserve Wmo en Jeugdzorg (€ 12,1 miljoen).

Onttrekkingen aan reserves

In 2022 wordt er aan de bestemmingsreserve Transformatie zorgbudgetten en bestemmingsreserve Wmo en Jeugdzorg € 0,4 miljoen onttrokken. Deze onttrekkingen dienen ter dekking van kostenbesparende maatregelen en transformatie-uitgaven.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen
MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Stichting Sociale wijkteams;
- Zorgaanbieders en welzijnsorganisaties;
- Onze Huisartsen en Arts en Zorg
- Cliënten- en Adviesraden Sociaal Domein;
- Zorgbelang Gelderland.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Centrum voor Activerend Werk
- RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
- St. Vitale Verbindingen
- Zorgbelang Inclusief

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Zorg. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Aanpassing tarieven Wmo en Jeugdwet
Lvb middelen (Licht verstandelijke beperkten)
Uitname Wlz
Aanpassing het woonplaatsbeginsel Jeugdzorg

Corona risico's

Grotere zorgvraag na crisis
Spoedeisende zorg (SEZ) van Jeugdbescherming Gelderland

Beleidskaders

- Visie sociaal domein 'Sociaal domein in beweging'
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Geconsolideerde versie van de Verordening Jeugdhulp gemeente Arnhem 2019;
- Beleidsregels Leerlingenvervoer gemeente Arnhem;
- Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg.
- Kadernota De veerkrachtige samenleving Arnhem;
- Beleidsregels Wmo (2019);
- Beleidsregels Jeugd (2019);
- Beleidsplan Jeugd Wmo;
- Uitvoeringsplan deel Wmo;
- Jeugdbeleid 2021-2025. Oprgroeien in Arnhem: een toekomst vol kansen.
- Inrichtingsplan Jeugdhulp;
- Regionaal Transformatieplan Jeugd;
- Regioaanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 'Samen Veilig' 2019-2023
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Verordening Jeugdzorg Arnhem 2019;
- Verordening doelgroepenvervoer 2020;
- Raadsbrief Ontwikkelingen zorgdomein (december 2018);
- Transformatieplan Beschermd Thuis 2019-2021;
- Raadsbrief bestuurlijke uitgangspunten doordecentralisatie beschermd wonen (maart 2020);
- Raadsbrief kwaliteit, toezicht en handhaving (juni 2019);
- Raadsbrief Voortgang regionale samenwerking beschermd wonen (februari 2021);
- Raadsbrief Voortgang regionale samenwerking beschermd wonen vanaf 2022 (juni 2021);
- Raadsbrief afspraken en contracten jeugdbescherming, juli 2021.

Welzijn en inclusie

In Arnhem is iedereen gelijk en krijgt iedereen gelijke kansen. Dat is onze ambitie. We willen een stad zijn waar inwoners kunnen zijn wie ze willen zijn en een ieder zijn identiteit en eigenheid met trots kan uitdragen. In veiligheid en vrijheid. Om te borgen dat iedereen gelijkwaardige kansen heeft om zich te ontwikkelen en om mee te doen is een stevige sociale basis nodig. Daarbij hebben we speciale aandacht voor het voorkomen en tegengaan van discriminatie. Ook willen de positie van inwoners met een beperking versterken. We ondersteunen burgerinitiatieven, zetten in op jeugdpreventie en geven ondersteuning bij opgroei- en opvoedvragen. Mantelzorgers verdienen onze bijzondere aandacht en ondersteuning, net als mensen die informele zorg en vrijwilligerswerk doen. We zorgen voor goede algemene voorzieningen, zoals ontmoetingsplekken. We bieden statushouders en vluchtelingen een nieuw thuis en toekomstperspectief. En zetten stevig in op de beweging van maatschappelijke opvang naar wonen. We stimuleren Arnhemmers om open te staan voor elkaar en elkaar te helpen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhemmers voelen zich thuis en kunnen meedoen in hun stad

We vinden het belangrijk dat iedere Arnhemmer, ongeacht culturele achtergrond, levensbeschouwing, seksuele geaardheid, beperking en/of chronische ziekte, leeftijd en geslacht, moet mee kunnen doen en zich thuis kunnen voelen in Arnhem. Kinderen moeten zich goed kunnen ontwikkelen. We vinden het belangrijk dat ouderen zo lang mogelijk gezond blijven en actief meedoen. Dat nieuwkomers snel hun plek vinden en hun leven opbouwen. Dat er een passend vangnet wordt geboden als het even niet vanzelf gaat. We zetten in op jeugdpreventie, ondersteuning en algemene voorzieningen en duurzame inburgering.
Meer specifiek zetten we in op het bestrijden van discriminatie en acceptatie op diverse gronden, op Arnhem als toegankelijke gemeente voor mensen met een beperking en/of chronische ziekte en op nieuwkomers die hun plek moeten vinden. De gemeente draagt actief uit dat samenleven in diversiteit niet kan zonder gemeenschappelijkheid, wederzijds vertrouwen en respect waarbij eenieder zichzelf moet kunnen zijn. Er wordt ingezet op bewustwording, en activering in de eigen organisatie, de stad en in de wijken.

Opvoeden en opgroeien

Alle kinderen in Arnhem groeien gezond en veilig op en kunnen zich ontwikkelen en ontplooien zodat zij nu en later een positieve binding hebben met hun omgeving en ook een positieve bijdrage leveren aan de samenleving. Opgroeien en opvoeden is een belangrijk inhoudelijk thema binnen de herijking van de welzijnsopgave (een sterke sociale basis).

Sluitende aanpak ketenpartners voor vroegsignalering

Kinderen zijn goed en zo vroeg mogelijk in beeld zodat tijdig een eventuele hulp- of ondersteuningsvraag duidelijk wordt. Met ketenpartners organiseren we een gezamenlijke aanpak om het kind en ouders heen. Ouders hoeven zo niet van de ene naar de andere instantie. We zijn gestart bij de voorschoolse locaties.

Ontwikkelen van voorliggende voorzieningen

De aanwezigheid van een voorliggend aanbod is een onderdeel voor een verandering van inzet van jeugdhulp. De voorliggende voorziening moet van goede kwaliteit zijn om vroegtijdig te signaleren en snel passende hulp of ondersteuning aan te kunnen bieden. Hierop blijven we inzetten en we ontwikkelen hiervoor nieuwe of hernieuwde producten.

Maatschappelijke verbindingen

Arnhem kent levendige wijken waarin bewoners elkaar accepteren en zich veilig en prettig voelen.
De verbinding en samenwerking die ontstaan is tussen organisaties in de coronacrisis willen we verstevigen.

Netwerkaanpak eenzaamheid

In aansluiting op het landelijke programma 'Een tegen eenzaamheid' hebben we een lokale aanpak van eenzaamheid ontwikkeld, ook versterkt door de gevolgen van de coronacrisis. We zetten in op netwerkverbinding in wijken en pilots in Arnhemse wijken. We gebruiken het landelijk ontwikkelde instrumentarium. In de opdrachten aan onze welzijnspartners hebben we eenzaamheid ook expliciet als thema meegenomen. We werken samen met het Ministerie van VWS en met de organisaties en initiatieven in de wijken.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Kengetal sociale cohesie	5,7		5,7		

Eenheid: Het kengetal sociale cohesie geeft aan in hoeverre er sprake is van binding met de buurt en buurtbewoners.

Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)

Actief als vrijwilligers	32%	33%
Eenheid: % inwoners dat actief is als vrijwilliger		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		
Kengetal emotioneel eenzaam	2,5	2,8
Eenheid: Het kengetal emotioneel eenzaam geeft aan in hoeverre inwoners onvoldoende netwerk om zich heen hebben zoals familie, vrienden, buren. Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		
Kengetal sociaal eenzaam	2,7	2,6
Eenheid: Het kengetal sociaal eenzaam geeft aan in hoeverre inwoners zich eenzaam voelen.		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		
Waardering aanbod voorzieningen ouderen		27%
Eenheid: % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor ouderen		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		
Waardering aanbod voorzieningen jongeren		22%
Eenheid: % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor jongeren		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		

Zelf- en samenredzaamheid

De Arnhemse burger is zoveel mogelijk zelfredzaam en maakt gebruik van eigen kracht en van eigen sociale netwerk.

Ondersteuning mantelzorgers

Met verschillende partners is een mantelzorgakkoord gesloten. We ondersteunen mantelzorgers op maat, zetten in op (h)erkenning van en bewustwording over mantelzorg en de kwetsbare positie van mantelzorgers bij inwoners, professionals en intermediairs en faciliteren ontmoeting in de wijken tussen mantelzorgers. Arnhemmers zorgen vaak voor hun geliefden, voor familie, voor buren. Deze informele zorg is van groot belang voor de Arnhemmers die hulp nodig hebben en helpt bij het beperken van het beroep op maatwerkvoorzieningen. Daarom willen wij informele zorg stimuleren en helpen hierbij waar dat kan. Niet alleen door informele zorgverleners direct te ondersteunen, maar ook door bijvoorbeeld de professionele zorgverleners en de Sociale wijkteams te helpen bij de manier waarop zij het beste met informele zorg om kunnen gaan. Mantelzorgers en informele zorg verdienen een expliciete ‘plek’ aan de zorgtafel.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Mantelzorg	19%		22%		
Eenheid: % inwoners dat het afgelopen jaar mantelzorg heeft gegeven					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					

Duurzame inburgering

Nieuwkomers voelen zich welkom in Arnhem. Ze kunnen zo snel mogelijk een zelfstandig leven opbouwen. Werk wordt gezien als de beste manier om mee te doen in de maatschappij. We combineren begeleiding naar werk met het leren van taal, persoonlijke ontwikkeling en de juiste zorg en ondersteuning.

Nieuwkomers doen mee

Ons uitgangspunt is dat werk de beste manier is om de taal te leren, te integreren en een duurzaam bestaan op te bouwen. Participeren in een werkomgeving wordt door nieuwkomers gezien als het meest leerzaam. Zelfs als je de taal nog niet spreekt, is meedoen positief voor de algehele gezondheid.

Nieuwkomers voelen zich thuis

Je thuisvoelen is een belangrijke voorwaarde om je plek te vinden in de samenleving. Een nieuwkomer komt terecht in een nieuwe wijk, in een nieuwe woning en moet nog een sociaal netwerk opbouwen.

Een passend vangnet

Niemand hoeft op straat te slapen of in een onveilige thuissituatie te leven. Onze focus ligt bij het zoveel mogelijk voorkomen dat opvang nodig is en het bieden van een perspectief. Als opvang toch nodig is, wordt snel opvang en persoonsgerichte ondersteuning geboden, gericht op duurzame uitstroom. Nazorg is belangrijk om terugval te voorkomen. Dit geldt voor iedereen die opvang behoeft: dak- en thuislozen, slachtoffers van huiselijk en eergerelateerd geweld, uitgeprocedeerde asielzoekers en alleenstaande minderjarige vluchtelingen.
De komende jaren zetten we extra in op de transitie van maatschappelijke opvang naar wonen. Voor dak- en thuislozen gaan we extra woonplekken realiseren.

Actieprogramma dak- en thuisloze jongeren

Arnhem is een van de veertien pilotgemeentes in het landelijke Actieprogramma dak- en thuisloze jongeren. De ambitie is om het aantal dak- en thuisloze jongeren eind 2021 te minimaliseren. Als opvang toch nodig is, dan zo kort mogelijk. Om de ambitie te realiseren wordt maximaal gebruik gemaakt van de regelruimte in de wet, en wordt gewerkt met de doorbraakmethode. Knellende regels worden zowel landelijk als op lokaal niveau zoveel mogelijk aangepast. De sleutel ligt bij preventie: het voorkomen van dak- en thuisloosheid.

Regionale aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling

Arnhem is centrumgemeente voor de regio Arnhem-Achterhoek. De prioriteiten uit de regioaanpak zijn gebaseerd op 1) meer inzetten op vroegsignalering en preventie van huiselijk geweld, 2) huiselijk geweld stoppen en duurzaam oplossen en 3) aandacht voor specifieke aanpakken (denk bijvoorbeeld aan eergerelateerd geweld en ouderenmishandeling). Om te kunnen ontwikkelen op deze prioriteiten is samenwerking met regionale en lokale partners cruciaal. Denk hierbij aan regiogemeenten, de Sociale wijkteams, Veilig Thuis, jeugdgezondheidszorg, jeugdzorgaanbieders en Moviera. In de uitvoering van de regioaanpak is de subsidie aan Moviera (vrouwenopvang) en Veilig Thuis van belang.

Versterken ketensamenwerking OGGz-partners

In de OGGz-structuur werken heel veel partners samen. De regie ligt bij VGGM en is gericht op professionele en naadloze samenwerking waarbij de cliënt centraal staat. Doel is het bieden van een passend vangnet.

Aanpak terugdringing dakloosheid

De brede, landelijke, aanpak terugdringing dakloosheid richt zich op drie sporen:

- preventie (voorkomen dakloosheid);
- vernieuwing opvang (afbouw capaciteit opvang; opvang in 1- of 2 persoonskamers);
- zelfstandig wonen (eventueel met begeleiding).

Arnhem zet, met de coronacrisis als versneller en zoals opgenomen in de Herstelagenda, maximaal in op het creëren van woonplekken, uitstroom uit de (nood)opvang en ombouw en afbouw van de capaciteit van de maatschappelijke opvang. Deze laatste is afhankelijk van de realisatie van het aantal woonplekken. Lukt dit niet tijdig of onvoldoende, dan wordt ingezet op tijdelijke en/of permanente uitbreiding van de bestaande opvangcapaciteit.
Verder wordt onverminderd ingezet op preventie. Dit krijgt vorm in nauwe samenwerking met het programma Doorbraak naar Werk (armoede en schulden, werk en inkomen) en het programma Zorg Dichterbij (voorkomen uitval).

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal dak- en thuislozen					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					
Tijd tot opvang (zowel direct als langdurig)					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					
Duur van opvang (zowel direct als langdurig)					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					
Mate van terugval					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					
Aantal gerealiseerde woonplekken t.b.v. uitstroom uit de maatschappelijke opvang					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					

Inclusief Arnhem

Arnhem moet een stad zijn van en voor alle inwoners, ongeacht culturele achtergrond, levensbeschouwing, seksuele geaardheid, beperking en/of chronische ziekte, leeftijd en geslacht. We richten ons op de volgende vijf focuspunten die we samen met de stad willen realiseren:

1. Voorkomen en tegengaan van discriminatie;
2. Positie inwoners met beperking versterken;
3. Diversiteit in organisaties;
4. Inclusieve gemeentelijke organisatie;
5. Inclusieve gemeentelijke communicatie.

We kijken ook nadrukkelijk naar onszelf als gemeente en werkgever: op welke vlakken kunnen wij onszelf verbeteren en de stad en onze partners inspireren om met ons mee te doen?

Voorkomen en tegengaan van discriminatie en racisme

Met het actieplan 'Vrij zijn in Arnhem' binden we de strijd aan tegen discriminatie en racisme. In het actieplan staan 37 acties waarmee discriminatie en racisme de komende twee jaar moeten worden teruggedrongen. Centraal hierbij staan de volgende drie pijlers:

- de kracht van diversiteit laten zien,
- meer besef van discriminatie en racisme,
- zero tolerance tegen discriminatie en racisme.

Het plan is samen met de stad tot stand gekomen en wordt ook samen met de stad uitgevoerd. Een vertegenwoordiging uit de stad blijft nauw betrokken bij het ontwikkelen en bijsturen van de plannen. Er zit veel energie in de stad op dit thema. Deze energie gebruiken we als kickstart voor een stadsbrede beweging richting een inclusieve en diverse stad.

Bestendigen regenboogaanpak

De LHBTIQ+ gemeenschap heeft een prominente plek in het actieplan discriminatie en racisme. We streven naar een integrale en intersectionele aanpak. Dit doen we onder andere door de motie ‘Met de regenboogdoelgroep samenwerken aan de Regenboogdoelen’ (20M278) met partner InDifferent uit te voeren. Hierin streven we naar een dekkend netwerk op VO-scholen binnen 2 jaar. InDifferent is een Arnhemse organisatie die zich inzet voor inclusie, diversiteit en respect op middelbare scholen in Arnhem. Daarnaast gaan we verder in gesprek met geloofsgemeenschappen over Inclusie en de LHBTIQ+ gemeenschap (20M268). In het actieplan 'Vrij zijn in Arnhem' zetten we, ook voor de LHBTIQ+ gemeenschap, extra in op zichtbaarheid van de gemeenschap en de partijen in de stad, meer besef en bewustwording en zero tolerance tegen discriminatie van LHBTIQ+-personen. Openstaande acties uit de bestaande regenboogagenda nemen we hierin mee.

Positie inwoners met een beperking versterken

Als koplopergemeente van het VN-verdrag Handicap nemen we passende maatregelen, zodat personen met een beperking zo zelfstandig en onafhankelijk mogelijk kunnen leven. Maatregelen zoals uitbreiding van de semiopenbare toiletten, toegankelijke stembureaus, inclusieve speeltuinen en inclusieve voorschoolse of vroegschoolse educatie. De Arnhemse Standaard Toegankelijkheid is hiervoor een belangrijk instrument. Uiteraard voeren we de aanpassingen en inrichting uit in nauwe samenspraak met belanghebbenden en ervaringsdeskundigen (onder wie het Arnhems Platform Chronisch Zieken en Gehandicapten). Hierbij gebruiken we de in 2021 ontwikkelde meerjarige Inclusieagenda VN-verdrag Handicap als leidraad.

Diversiteit in organisaties

Arnhem gelooft dat organisaties die de samenleving representeren, die samenleving ook het beste kunnen dienen. Daarom werkt de gemeente samen met meerdere Arnhemse organisaties hard om de diversiteit van de stad meer terug te laten komen in het personeelsbestand. Organisaties die werk maken van, of aan de slag gaan met, diversiteit en inclusie hebben veelal dezelfde uitdagingen. Met een stedelijke aanpak op dit thema bundelen meerdere Arnhemse organisaties de krachten. Met het doel om elkaar te versterken en te stimuleren in het realiseren van diverse en inclusieve organisaties. We willen zo het aanwezige cultureel diverse talent binden aan de organisatie en de stad, zodat vraag en aanbod beter samen komen. We werken samen aan een stad met inclusief werkgeverschap, waarbij de Arnhemse werkgevers ruimte maken voor elk talent. Ook wij als gemeente hebben deze ambitie (zie onderstaand punt 'Inclusieve gemeentelijke organisatie') als het gaat om het zijn van een diverse en inclusieve organisatie. De gemeente faciliteert deze aanpak.

Inclusieve gemeentelijke organisatie

In april 2021 is de bestuursopdracht 'Diverse en inclusieve organisatie' vastgesteld. Hierin staat dat de gemeente Arnhem momenteel nog onvoldoende een afspiegeling van de stad is als het gaat om mensen met een niet-westerse achtergrond of een (arbeids)beperking. Binnen vijf jaar willen we een inclusieve en diverse organisatie zijn, die op alle niveaus binnen de organisatie een afspiegeling is van de Arnhemse beroepsbevolking. Dit willen we realiseren door te streven naar een divers personeelsbestand en door het inrichten van een inclusieve (werk)cultuur.

De bestuursopdracht kan alleen gerealiseerd worden met inzet van de gehele ambtelijke organisatie. Om hier goed sturing aan te geven is een manager Inclusie en Diversiteit aangesteld, die de organisatie op weg helpt om een verandering/cultuuromslag te maken en inclusie onderdeel van het DNA te maken. Hiervoor hebben we voor 3 jaar €100.000 (jaarlijks) opgenomen.

Inclusieve gemeentelijke communicatie

Als gemeente gaan we voor communicatie die begrijpelijk is en waarbij iedereen zich gezien en begrepen voelt. Dat doen we langs de volgende lijnen:

Schrijven in voor iedereen begrijpelijke taal
Wij gaan verder met bewustwording en training van de gemeentelijke organisatie. We gaan het gesprek aan met onze gemeenschappelijke regelingen en uitvoeringsorganisaties, om hen ertoe te bewegen om ook taalniveau B1 als norm te nemen. We zetten een Lezerspanel op. De deelnemers worden breed geworven onder de inwoners van Arnhem. Zij gaan een aantal keren per jaar feedback geven op onze schriftelijke communicatie. En ten slotte gaan we een proef houden met beeldbrieven.

Verdere verbeteren toegankelijkheid websites
We werken door aan de verbeterslag van www.arnhem.nl en gaan andere aan de gemeente verbonden sites (laten) toetsen aan de wettelijke eisen. We richten een proces in om ervoor te zorgen dat de eisen op het gebied van toegankelijkheid (en beveiliging) voor toekomstige websites vooraf zijn geborgd.

Communicatie waarin alle Arnhemmers zich herkennen
We onderzoeken of we in onze communicatie aansprekend zijn voor álle Arnhemmers en wat we eventueel beter kunnen doen. Op basis van de input die we in de tweede helft van 2021 verzamelen, maken we in 2022 een plan om de gemeentelijke communicatie nog inclusiever te maken.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhemmers voelen zich thuis en kunnen meedoen in hun stad	**23.794**	**872**	**0**	**200**
Veilig en positief opgroeien	717	0	0	0
Meedoen en openstaan voor elkaar	1.597	125	0	200
Een passend vangnet	19.000	747	0	0
Inclusief Arnhem	831	0	0	0
Duurzame inburgering	1.649	0	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**23.794**	**872**	**0**	**200**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	21.088	19.859	25.753	23.794	23.408	22.641	22.620
Baten	1.227	754	1.558	872	747	747	747
Saldo lasten en baten	***-19.860***	***-19.105***	***-24.196***	***-22.922***	***-22.922***	***-21.894***	***-21.873***
Toevoegingen aan reserves	880	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	2.930	200	1.084	200	200	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***2.051***	***200***	***1.084***	***200***	***200***	***0***	***0***
Gerealiseerd resultaat	**-17.810**	**-18.905**	**-23.112**	**-22.722**	**-22.461**	**-21.894**	**-21.873**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 23,8 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- uitgaven en subsidies voor maatschappelijke opvang/verslavingszorg/OGGz: € 10,8 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor vrouwenopvang en huiselijke geweld incl. Veilig Thuis: € 8,2 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor welzijn incl. preventief jeugdbeleid: € 2,3 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor asiel-vluchtelingenzaken: € 1,6 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor integratie, anti-discriminatie en inclusie: € 0,8 miljoen;

De totale lasten dalen ten opzichte van 2021 met € 2,0 miljoen. Dat is grotendeels als volgt te verklaren:

- De uitgaven voor Maatschappelijk Opvang dalen met € 0,9 miljoen, door incidentele rijksmiddelen in het budget van 2021.
- De uitgaven voor Asiel- en vluchtelingenzaken dalen met € 0,7 miljoen. Dit wordt veroorzaakt doordat er incidentele middelen uit 2021 wegvallen.

Baten

De totale baten voor 2022 zijn begroot op € 0,9 miljoen. Deze baten hebben grotendeels betrekking op de Maatschappelijke opvang/verslavingszorg en betreffen de specifieke rijksvergoeding voor de Heroïne-unit (€ 0,7 miljoen) en overige opbrengsten waaronder eigen bijdragen (€ 0,2 miljoen).

Onttrekkingen aan reserves

In 2022 (en voor 2023) is een onttrekking aan de bestemmingsreserve Transformatie Zorg begroot van € 0,2 miljoen in het kader van de herijkingsopgave Welzijn.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Passend Vangnet: Naast subsidiepartners werken we vooral samen met VGGM, Veilig Thuis, COA en Sociale wijkteams en woningcorporaties.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Arnh Platf Chronisch zieken Gehand
- Leger des Heils Gelderland
- Pactum
- RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei
- Scalabor
- St. IrisZorg
- St. Kruispunt
- St. Moviera
- St. Rijnstad
- St. Stoelenproject De Duif
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
- St. Vluchtelingenwerk Oost-Ned

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Welzijn en inclusie. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Inburgering

Corona risico's

Extra locaties beschermd wonen en maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona
Toename meldingen Veilig Thuis
Inzet vrouwenopvang bij Moviera

Beleidskaders

- Eindevaluatie Minder Opvang Beter Leven;
- Actieprogramma Dak- en thuisloze jongeren;
- Kamerbrief over Een (t)huis, een toekomst, De aanpak van dak- en thuisloosheid;
- Plan van Opvang naar wonen
- Herijking welzijnsopdracht. Samen werken aan een sterke sociale basis. Richtinggevende notitie;
- Meedoen en Thuis voelen, een nieuw bestaan in Arnhem;
- Arnhemse standaard toegankelijkheid;
- Uitvoeringsplan inclusief Arnhem.

Gezondheid en sport

Een goede gezondheid is de basis voor een gelukkig leven en daarmee de basis voor participatie van inwoners in onze maatschappij. Daarom vinden wij dat alle Arnhemmers gelijke kansen moeten krijgen om te sporten, bewegen en hun gezondheidspotentieel zo goed mogelijk te benutten. Dit betekent dat elke Arnhemmer de mogelijkheden moet hebben om zichzelf een gezonde leefstijl eigen te maken en zich deze vaardigheden zo jong mogelijk aan te leren. Hierbij willen we oog hebben voor mensen voor wie dit geen vanzelfsprekendheid is.
We richten ons daarbij op het stimuleren van gezond gedrag en het tegengaan van ongezond gedrag, zoals roken, te weinig bewegen, ongezonde voeding en problematisch alcoholgebruik. Met verschillende programma's helpen we onze inwoners een gezonde leefstijl eigen te maken. We stimuleren bewegen voor iedereen, bijvoorbeeld door activiteiten te organiseren en sportaccommodaties te realiseren.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhemmers gezonder en fitter

Een goede gezondheid vormt de basis voor een gelukkig leven en is daarmee ook de basis voor deelname van inwoners aan onze samenleving. Alle Arnhemmers moeten gelijke kansen krijgen om hun gezondheidspotentieel optimaal te benutten, zeker ook in tijden van corona. Een gezonde leefstijl en een goed ingerichte woonomgeving, met oog voor gezondheid en bewegen, zijn daarvoor belangrijke voorwaarden. Dit is de kern van het plan 'Gezond en Fit; Aanpak voor een gezonde leefstijl in Arnhem' (mei 2020) waarin we als gemeente onze ambities voor gezondere en fittere Arnhemmers presenteren. De aandacht gaat daarbij vooral uit naar die inwoners voor wie een goede gezondheid niet vanzelfsprekend is. Dit sluit aan bij de Arnhem-Oost-aanpak.

Achter een verminderde gezondheid van inwoners gaan vaak problemen schuil die zich manifesteren buiten het gezondheidsdomein. Armoede en schulden, problemen rondom huisvesting, een lage opleiding, werkloosheid en ook de kwaliteit en inrichting van de woonomgeving kunnen van invloed zijn op de gezondheid. Dit vraagt om een aanpak die beleidsdomeinen overstijgt. Om die reden betrekken we bij onze plannen diverse partijen in de stad: beheerders openbare ruimte, zorginstellingen, het Sportbedrijf en sportaanbieders, wijkteams, onderwijs en het bedrijfsleven.

We sluiten aan bij het Nationaal Preventieakkoord (2018) en kiezen ervoor te investeren vooral in preventieve maatregelen, ook omdat dit op lange termijn ertoe kan bijdragen dat minder inwoners gebruik (moeten) maken van zorg. We bouwen voort op de stappen die in het verleden al zijn gezet en continueren de interventies op het vlak van bewegen en publieke gezondheid die effectief zijn gebleken.
We continueren het Arnhems Lokaal Sportakkoord waarmee we inzetten op samenwerking met betrokken partijen om bewegen te stimuleren voor alle Arnhemmers. De uitvoeringsfase loopt door in de komende jaren. Daarnaast blijven we inzetten op Urban Sports. Breder dan voor de doelgroep die Urban Sport interessant vindt (10-30 jaar), zetten we in op het beter benutten van de openbare ruimte voor bewegen. Een voorbeeld hiervan zijn de beweegroutes die in de Arnhemse parken gerealiseerd gaan worden.

Corona
De coronacrisis heeft gevolgen gehad voor de gezondheid van Arnhemmers, op allerlei vlak. Hoewel de gevolgen voor de infrastructuur (sportaanbieders, samenwerkingspartners) beperkt blijven, door onder andere steun van de overheid, is het langdurige effect op onze inwoners nog niet te overzien. Juist omdat de coronapandemie heeft aangetoond hoe belangrijk een goede (basis)gezondheid is, is er werk aan de winkel voor ons programma Gezond en Fit. (Extra) investeren in preventie blijkt noodzakelijk om onze inwoners weerbaar te houden. In 2022 intensiveren we daarom onze inspanningen waar we dat kunnen, om zoveel mogelijk mensen te bereiken. De coronacrisis blijkt harder toe te slaan onder kwetsbare groepen. Daarom blijven wij de focus richten op preventie en het stimuleren van een gezonde leefstijl vooral onder kwetsbare groepen. Nadat de acute crisisperiode voorbij is, blijven we de vinger aan de pols houden wat betreft de gevolgen voor de sport(verenigingen).
Tijdens de coronacrisis is het belang gebleken van een gezondheidsdienst (GGD) die goed is toegerust voor zijn basistaken maar ook snel kan opschalen wanneer de omstandigheden in een crisissituatie dat vereisen. In 2022 bekijken we in nauw overleg met de GGD wat er mogelijk extra nodig is en op welke wijze wij als gemeente extra kunnen investeren om de slagkracht van de GGD te vergroten waar het gaat om gezondheidspreventie, infectieziektebestrijding en publieke gezondheid in het algemeen (motie 21M52g, Investeren in preventie en publieke gezondheid loont).

Gezonde levensstijl

Iedere Arnhemmer moet in staat zijn zichzelf een gezonde leefstijl eigen te maken en zich deze vaardigheden zo jong mogelijk aan te leren, zoals gezond eten en drinken. Onze focus ligt op een rookvrije generatie, het voorkomen en verminderen van overgewicht en het tegengaan van problematisch alcoholgebruik. Om een gezonde levensstijl laagdrempelig en toegankelijk te maken voor iedereen komt er een ‘actieplan voetganger’, met als doel wandelen en joggen door de gehele stad veiliger en aantrekkelijker te maken (amendement 20A74 Actieplan voetganger).

Kinderen hebben rond en na hun geboorte een kansrijke start

We willen dat alle kinderen opgroeien in een gezonde en veilige leefomgeving. Gezondheidsverschillen ontstaan vaak al op jonge leeftijd. Daarom leggen we bij onze inzet de focus op een gezonde start voor kinderen met hun ouders in de eerste fase van hun bestaan. We willen kwetsbare zwangerschappen en ouderschappen, samenhangend met sociale risicofactoren, tijdig op het spoor komen en passende ondersteuning bieden aan (jonge) ouders en gezinnen. We leveren daartoe een passend en vraaggestuurd aanbod aan interventies voor, tijdens en na de zwangerschap. Met het uitbouwen en versterken van de in 2021 in het leven geroepen Lokale coalitie Kansrijke Start, beogen we een sluitende aanpak te creëren in de zorg rondom kwetsbare zwangeren en jonge ouders, met name waar het gaat om de aansluiting van het medische op het sociale domein. Zo dragen we bij aan het voorkomen van ernstiger problemen en gezondheidsachterstanden op latere leeftijd.

Minder inwoners hebben overgewicht

Het programma GO! (Gezond Onderweg), een wijkgericht behandelprogramma met als component een passend sport- en beweegaanbod voor de doelgroep, is effectief gebleken in de aanpak van overgewicht bij kinderen. Het programma wordt, na een pilot in de wijken Malburgen en Presikhaaf, uitgebreid naar nog drie aandachtswijken: Geitenkamp, Klarendal en het Arnhemse Broek.
Het programma JOGG richt de aandacht op een gezonde leefstijl bij kinderen in het algemeen en een gezond gewicht in het bijzonder. Het programma stimuleert gezonder eten en drinken in de omgeving waarin kinderen dagelijks verkeren, zoals op scholen, in kindercentra, bij sportverenigingen, en bevordert een leefomgeving die uitnodigt tot activiteit en tot sportief bewegen. We hebben het voornemen om JOGG in 2022 uit te breiden.

Meer (jonge) Arnhemmers voldoen aan de beweegnorm

De grootste bijdrage die de gemeente levert aan dit doel is nog steeds door middel van het faciliteren van bewegen. Dit gebeurt door middel van subsidie aan het Sportbedrijf Arnhem, dat voor de gemeente de sportparken, wijkvoorzieningen en zwembaden beheert en exploiteert.

Daarnaast volgen uit het plan Gezond en Fit de volgende speerpunten: In samenspraak met het primair onderwijs in Arnhem is de 2+1+2 aanpak ontwikkeld, met het oogmerk dat meer kinderen in de leeftijd van de basisschool gaan voldoen aan de landelijke beweegnorm, namelijk 5 uur per week bewegen. De aanpak behelst dat kinderen 2 uur per week bewegingsonderwijs ontvangen op school, 1 uur per week onder schooltijd bewegen op en rond school en 2 uur bewegen direct na school, bijvoorbeeld in de naschoolse opvang of bij een sportvereniging.

De afgelopen twee jaar heeft de gemeente meer aandacht voor Urban Sport gehad. Door middel van de pilot 'Urban Sports Coalition' is de doelgroep en haar behoeften in kaart gebracht. Er worden twee BMX-pumptracks gerealiseerd evenals een nieuwe skatebaan. In 2022 zullen hierop ook activiteiten georganiseerd worden ter stimulering van het gebruik.

Problematisch alcohol- en druggebruik terugdringen/ Kinderen en jongeren kunnen rookvrij opgroeien

We sluiten aan op de landelijke campagne NIX-18, en willen voorkomen dat jongeren onder 18 jaar gaan roken en alcohol drinken. Bij jongeren ouder dan 18 jaar en volwassenen willen we alcohol- en middelengebruik ontmoedigen. Hiervoor maken we afspraken met onze contractpartners over niet-roken bij jeugdactiviteiten en het beperken van de zichtbaarheid van alcoholmarketing en de schenktijden tijdens dagen dat de jeugd sport. We willen bevorderen dat kinderen opgroeien in een rookvrije omgeving: sportaccommodaties in Arnhem zijn rookvrij. We geven voorlichting aan zwangere vrouwen en jongeren in het voortgezet onderwijs over de risico's van roken. Met relevante partijen sluiten we een convenant voor een rookvrije generatie. Zo willen we het vanzelfsprekend maken dat kinderen en jongeren geheel rookvrij kunnen opgroeien.

Voor zover in het voorgaande nog niet benoemd, gaan we in 2022 ook aan de slag met de opgaven en de ambities die het Rijk formuleert in de recent verschenen Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024 ‘Gezondheid breed op de agenda’ (mei 2020), die het kabinet in de komende beleidsperiode met voorrang wil aanpakken:

- gezondheid in de fysieke en sociale leefomgeving;
- gezondheidsachterstanden verkleinen;
- druk op het dagelijks leven bij jeugd en jongvolwassenen verminderen;
- vitaal ouder worden.

Wij geven uitvoering aan het vastgestelde Initiatiefvoorstel Arnhems preventieplan mondzorg voor kinderen in onze rol als aanjager en verbinder tussen betrokken partijen, onder meer VGGM, Sociale wijkteams, scholen en zorgverzekeraar.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
% voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen				54%	
Eenheid: Percentage inwoners dat voldoet aan de Nederlands Norm Gezond Bewegen (19 en ouder)					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
% roken				21%	
Eenheid: Percentage inwoners dat rookt					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
% voldoet aan alcoholrichtlijn				43%	
Eenheid: Percentage inwoners dat voldoet aan de alcoholrichtlijn					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
% kinderen eet minstens elke dag fruit	70%				
Eenheid: Percentage kinderen (0 tot 11 jaar) dat minstens elke dag fruit eet					
Bron: Kindmonitor GGD					
% lid van sportvereniging	20%	20%			
Eenheid: Percentage inwoners dat is aangesloten bij een sportvereniging					
Bron: Sportbonden en NOC*NSF. Kennis- en Informatiesysteem Sport (KISS).					
% goed/ zeer goed ervaren gezondheid				80%	
Eenheid: Percentage inwoners dat de gezondheid als goed of zeer goed ervaart					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
Waardering sportvoorziening	60%		61%		
Eenheid:% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende sportvoorzieningen					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					
Waardering speelvoorzieningen kinderen			60%		
Eenheid:% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende speelplekken voor kinderen					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					
Waardering voorzieningen om te bewegen			73%		
Eenheid:% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende mogelijkheden om te bewegen					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					
Niet sporters				46,9%	
Eenheid: Het percentage niet-wekelijkse sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD's, CBS en RIVM (vierjaarlijks, verplichte BBV-indicator)					

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhemmers gezonder en fitter	**22.326**	**3.076**	**470**	**343**
Gezonde levensstijl	22.326	3.076	470	343
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**22.326**	**3.076**	**470**	**343**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	24.062	20.157	21.450	22.326	22.825	22.499	22.514
Baten	6.454	2.674	3.338	3.076	3.076	3.076	3.076
Saldo lasten en baten	***-17.608***	***-17.483***	***-18.112***	***-19.251***	***-19.251***	***-19.423***	***-19.438***
Toevoegingen aan reserves	397	354	470	470	470	470	470
Onttrekkingen aan reserves	989	260	432	343	423	379	414
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***592***	***-94***	***-37***	***-126***	***-126***	***-91***	***-56***
Gerealiseerd resultaat	**-17.016**	**-17.577**	**-18.149**	**-19.377**	**-19.797**	**-19.514**	**-19.494**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 22,3 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Subsidie Sportbedrijf: € 11,4 miljoen;
- Kosten voor collectieve preventie volksgezondheid: € 2,7 miljoen;
- Kapitaallasten: € 2,1 miljoen;
- Kosten voor uniforme deel van de jeugdgezondheidszorg: € 2,1 miljoen;
- Overige subsidies sport: € 0,9 miljoen;
- Overige lasten: € 3,1 miljoen.

De totale lasten stijgen ten opzichte van 2021 met € 0,9 miljoen.
Dit komt met name door:

- de begrote kapitaallasten voor het Zwembad Valkenhuizen € 0,6 miljoen;
- een verhoging van het budget VGGM met € 0,4 miljoen) op basis van raadsmotie 21m52g

Baten

De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 3,1 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Verhuur panden en accommodaties: € 3,0 miljoen;
- Overige opbrengsten: € 0,1 miljoen.

De totale baten stijgen met € 0,3 miljoen ten opzichte van 2021, door een opbrengst vanuit openbare ruimte ter dekking voor de verhoging van de subsidie aan Sportbedrijf.

Toevoegingen aan reserves

In 2022 wordt voor totaal € 0,5 miljoen toegevoegd aan de reserves.

- € 0,5 miljoen wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Onderhoud Vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves

In 2022 wordt voor totaal € 0,3 miljoen onttrokken aan de reserves.

- € 0,2 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Kapitaallasten;
- € 0,1 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Onderhoud Vastgoed.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Sportbedrijf Arnhem
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Sportbedrijf Arnhem;
- Eerstelijnsgezondheidszorg (onder andere huisartsen);
- Rijnstate;

- Onderwijsinstellingen;
- Sociale Wijkteams;
- Menzis;
- Iriszorg verslavingspreventie;
- Indigo;
- Provincie Gelderland;
- Sportaanbieders;
- Partners uit het Verloskundig Samenwerkingsverband Kracht (Arnhem e.o.).

Daarnaast zijn er nog een aantal kleinere partijen die een preventief aanbod hebben in Arnhem.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Sportcentrum Rijkerswoerd
- St. Zwembad Klarenbeek

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Gezondheid en sport. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Verrekening BTW op sport

Corona risico's

Sportbedrijf; terugloop inkomsten
Wegvallen inkomsten Sportverenigingen

Beleidskaders

- Plan Gezond en fit;
- Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024 ‘Gezondheid breed op de agenda’ (mei 2020);
- Nationaal Preventieakkoord;
- Sport- en beweegakkoord Gemeente Arnhem (juni 2020).

Klimaat en energie

Arnhem heeft de ambitie om in 2050 een klimaatneutrale gemeente te zijn. Hoe we dat gaan doen, hebben we vastgelegd in het programma New Energy Made in Arnhem. We streven naar een fikse CO2-reductie door energiebesparing in de bebouwde omgeving en bij bedrijven en het opwekken van duurzame elektriciteit (met zonnepanelen en windmolens) en duurzame warmte als alternatief voor aardgas. En ook door schone mobiliteit zoals zero emissie openbaar vervoer, elektrische deelauto's en fietsen en de aanleg van laadinfrastructuur voor elektrische voertuigen. Bewustwording en gedrag spelen daarbij een belangrijke rol. Met 'Arnhem Aan' willen we mensen enthousiasmeren en motiveren om aan de slag te gaan met energie besparen en hernieuwbare energie opwekken.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

In 2030 61% CO2-reductie t.o.v. 2017, dit is 572 kT CO2, verdeeld: 130 kT autonome ontwikkelingen, 191 kT (in)direct binnen actieprogramma NemiA, 5 kT (in)direct binnen andere programma's Arnhem en 246 kT buiten de gemeentegrens (in de regio)

Arnhem volgt in haar ambities internationale afspraken, het klimaatakkoord en het Gelders Energieakkoord. Arnhem werkt toe naar een klimaatneutrale gemeente in 2050. Om dit te bereiken moet de komende jaren veel gebeuren. De doelstelling van het actieprogramma New energy made in Arnhem (NemiA) 2020-2030 is 61% CO2-reductie ten opzichte van 2017, met als tussendoelstelling 25% in 2023. Deze reductie wordt grotendeels gerealiseerd door het actieprogramma NemiA 2030 en overige programma's binnen de gemeente. Een deel van de reductie komt van autonome ontwikkeling, de resterende opgave zullen wij van buiten de gemeentegrens moeten halen of hier in de komende jaren aanvullende ambities op formuleren.
Gemeenten hebben, vanuit het klimaatakkoord, een grote (regie)rol bij het realiseren van de klimaatdoelen. We hebben als voorwaarde gesteld dat deze transitie haalbaar en betaalbaar is voor inwoners en bedrijven. In de praktijk blijkt nu al in veel gevallen dat het verduurzamen van woningen en gebouwen naar aardgasvrij en/of energieneutraal onvoldoende rendabel en financierbaar is. Via G40 en VNG vragen we als gemeenten daarom van het Rijk stevige ruggensteun op:

- Adequaat instrumentarium, financieringsruimte en de juiste condities voor de grote investeringen, zowel in de verduurzaming als in de benodigde infrastructuur.
- Meer dwingende en richtinggevende instrumenten en bevoegdheden, die in het Klimaatakkoord al zijn afgesproken, maar nog onvoldoende of geheel niet zijn doorgevoerd. Denk hierbij aan de bevoegdheid tot beëindigen van aardgaslevering door gemeenten - na gereedkomen van betaalbare, alternatieve warmtevoorziening -, spelregels voor collectieve warmtenetten (Wet Collectieve Warmte) en de inzet van de standaard- en streefwaarden voor versnelling van isolatie van bestaande woningen.
- Uitvoeringslasten: de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) heeft de kosten voor deze nieuwe taken en bijhorende extra lasten in de bestuurlijke en ambtelijke uitvoering van gemeenten vanuit het Klimaatakkoord in beeld gebracht. Hieruit blijkt dat de uitvoeringslasten voor gemeenten in 2022 €450 miljoen bedragen en dat deze oplopen tot € 599 miljoen in 2024. Voor G40 gemeenten wordt hierbij rekening gehouden met 39 – 43 extra fte aan personeelslasten. Aanvullend hierop worden er substantiële extra materiële kosten voorzien, vooral voor technisch onderzoek.

Zonder deze ondersteuning vanuit het Rijk zijn de ambities niet haalbaar.

Gebouwde omgeving: 77 kT CO2-reductie in 2030 ten opzichte van 2017

Binnen de gebouwde omgeving werken wij met een wijkgerichte aanpak aan het 'transitiegereed' maken van woningen en overige gebouwen. We gaan werken aan besparing door energiebewustwording en door bewoners aan te zetten om te isoleren. Hiernaast stimuleren wij woningeigenaren met collectieve inkoopacties voor het plaatsen van zonnepanelen. Met corporaties maken wij in de Prestatieafspraken wederom afspraken over de opwek met zonnepanelen op daken van corporatiebezit. In de kansrijke wijken en buurten gaan wij samen met bewoners onderzoek doen naar de kansen om voor 2030 van het aardgas af te gaan door middel van duurzame decentrale bronnen met restwarmte of een all-electric oplossing.

Uitvoeringsplan per wijk opstellen (8 jaar voor aardgasvrij)

In 2022 gaan we verder met verdiepende onderzoeken in de kansrijke wijken/buurten naar het meest aannemelijke alternatief voor aardgas. In drie kansrijke buurten die geschikt zijn voor een collectief warmtenet (Kronenburg, Elderveld-noord en Hoogkamp) wordt in 2022 verder gewerkt aan het opstellen van een integrale businesscase, waarin de verschillende investeringen die gedaan moeten worden vanuit de diverse stakeholders (corporaties, provincie/BZK, gemeente, netbeheerder en bewoners) samenkomen. Het participatieproces is een essentieel onderdeel van het uitvoeringsplan. Het eerste wijkuitvoeringsplan wordt naar verwachting eind 2022 ter vaststelling aangeboden aan de raad.

15% energiebesparing in gebouwde omgeving in 2030

In 2022 worden op diverse manieren gesprekken gevoerd in alle wijken over verduurzaming en wat bewoners zelf kunnen doen om energie te besparen. Dit is een vervolg op de wijkgesprekken die in 2021 zijn gevoerd. Hierbij is extra aandacht voor de Arnhemmers die we nu nog niet of nauwelijks bereiken. Om bewoners tot energiebesparing en -opwekking aan te zetten zijn verschillende financiële, adviserende en actie-instrumenten beschikbaar, zoals het Aanjaagfonds om duurzame wijkinitiatieven te ondersteunen, een toekomst bestendig wonen lening en het energieloket. Ook laten we goede voorbeelden zien van Arnhemmers, die inspireren om ook de slag te gaan.
In de kansrijke wijken werken wij aan de aardgasvrije opgave waarbij het transitiegereed maken (door isolatie) van de woningen en gebouwen een belangrijk onderdeel is, wat leidt tot energiebesparing. Voor de Arnhem-Oost wijken hebben wij vanuit BZK middelen ontvangen uit het Volkshuisvestingsfonds als financiële impuls om particulier woningbezit te verduurzamen. Met de corporaties zijn er doorlopende prestatieafspraken rondom isoleren van en het energie opwekken op het corporatiebezit.

250.000 zonnepanelen op daken in 2030

De acties voor dit doel vallen samen met de acties die genoemd zijn onder 15% energiebesparing in 2030.

6.500 woningen en publieke gebouwen aardgasvrij in 2030

Naar aanleiding van de warmteverkenning zijn in 2020 12 wijken/buurten benoemd die wij kansrijk achten om voor 2030 van het aardgas af te gaan. De onderzoeken en het participatieproces in deze buurten in 2021 hebben ertoe geleid dat de buurten Rijkerswoerd, Arnhem-West en Vredenburg (was Vredenburg/Kronenburg, nu alleen Kronenburg) zijn afgevallen. Vijf buurten die geschikt zijn voor een individuele all-electric oplossing en vijf buurten die geschikt zijn voor een warmtenet worden opgenomen in de Transitievisie warmte, als buurten die kansrijk zijn om verder te onderzoeken of ze van het aardgas af kunnen. Voor de wijken waarvan de conclusie is dat dit technisch en financieel kan, wordt een uitvoeringsplan uitgewerkt en voorgelegd aan de raad. In de Transitievisie warmte worden mogelijk nog nieuwe wijken/buurten aangewezen als kansrijk voor de overschakeling van fossiele naar duurzame warmtevoorziening. Zie hiervoor het raadsbesluit met betrekking tot de Transitievisie warmte.

2.500 huishoudens in energiearmoede geholpen in 2023

Met de Arnhemse aanpak energiearmoede, die de raad in 2021 heeft vastgesteld, zullen in 3 jaar tijd minimaal 2.500 huishoudens met een laag inkomen worden geholpen om hun energierekening te verlagen. We werken samen met een netwerk van partijen om de doelgroep te bereiken, deelnemers te werven, energiecoaches op te leiden en in te zetten, deelnemers met andere problemen door te verwijzen naar andere hulpverleners, en zo mogelijk werkgelegenheid te creëren. De aanpak is deels wijkgericht en deels stadsbreed. In de Arnhem-Oost wijken wordt de energiearmoede-aanpak afgestemd met betrokken partners en de verduurzaming van particulier bezit.

10 Arnhemse innovaties in wijken getest in 2030

In het traject 'om Arnhemse innovaties naar de wijken te brengen' maken we onderscheid tussen het proces ernaartoe en de daadwerkelijke projecten.
Het proces van 'de weg ernaartoe' heeft in 2020 en 2021 vorm gekregen. Er is inzicht verkregen in welke innovaties er zijn en in het bouwen van een netwerk waarin kennis wordt gedeeld. In 2021 is de kansrijkheid voor het eerste project 'Buurtbatterijen in Arnhem' onderzocht en is de eerste mijlpaal bereikt: het opleveren van een set randvoorwaarden voor de inzet van een buurtbatterij. Het plaatsen van een buurtbatterij in een daarvoor geschikte wijk kan in 2022 concreet worden, mits daar financiële middelen/subsidies voor gevonden worden. Verder onderzoeken we de bruikbaarheid van innovaties op het gebied van aquathermie, restwarmte uit industrie, een buurtenergiecentrale en zonnefolie, die in ontwikkeling zijn.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
CO2 uitstoot gebouwde omgeving	936	919			
Eenheid: kiloton					
Bron: Klimaatmonitor					
CO2 reductie gebouwde omgeving t.o.v. peiljaar 2017	0	17			
Eenheid: vermindering in C02 uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor					

Bedrijven en Industrie: 38kT CO2-reductie in 2030 ten opzichte van 2017

De doelstelling bij bedrijven en industrie is reductie van minimaal 38KT CO2-uitstoot tot 2030. Om tot deze reductie te komen, wordt gewerkt in twee sporen: stimuleren en handhaven. Bedrijven worden aangespoord om vanuit maatschappelijke verantwoordelijkheid en/of kostenbesparing duurzaamheidsmaatregelen door te voeren. Voor bedrijven gelden al enkele verplichtingen. Door inzet van (extra) handhaving wordt hierop gecontroleerd en worden bedrijven aangespoord om actie te ondernemen.

Communicatie en bewustwording intensiveren: 100% van bedrijven bekend met verduurzamingsmaatregelen in 2030

In 2022 voeren we het communicatieplan verder uit, waarbij we ons richten op communicatie over energie besparen en energie-opwek, en stimuleren we met behulp van financiële en adviserende instrumenten. We zorgen ervoor dat het zakelijke gedeelte van de website Arnhem Aan is gevuld met actuele informatie en inspirerende voorbeelden. Daarnaast organiseren we informatiebijeenkomsten voor bijvoorbeeld de SDE - subsidie en voeren we maatwerkgesprekken met ondernemers.

Energiebesparing bevorderen: 15% energiebesparing bij bedrijven en industrie in 2030

In 2022 zetten we vol in op de opgave van het verplichte energielabel C voor kantoren per 2023. Dit doen we via informeren en stimuleren. Met een gebiedsgerichte aanpak via Green Deals stimuleren we bedrijven op werklocaties om energiebesparende maatregelen te nemen. Daarnaast zetten we ook de extra handhaving door middel van energiecontroles bij bedrijven voort, via de ODRA.

Opwek en hergebruik van energie bevorderen: 75.000 zonnepanelen op daken bij bedrijven en industrie en 2 pilots met gebruik restwarmte in 2030

In 2022 blijven we stimuleren dat bedrijven hun daken gaan benutten voor zonnepanelen. Dit doen we door bij hen de SDE-regeling te promoten. Ook gaan we door met het benaderen van bedrijven met een toegekende SDE-subsidie om hen te stimuleren tot het daadwerkelijk realiseren van hun zon op dak-project. En met een gebiedsgerichte aanpak via Green Deals stimuleren we bedrijven op werklocaties om zonnepanelen op hun daken te nemen.

Meer bedrijven en industrie aardgasvrij maken: 500 extra bedrijven aardgasvrij in 2030

Met Arnhemse bedrijven die in de RES benoemd zijn als kansrijk qua levering van restwarmte, gaan we in gesprek. Indien mogelijk bereiden we een pilot restwarmte voor. Bedrijven die binnen kansrijke buurten vallen, worden meegenomen in de businesscases, genoemd onder het doel 'uitvoeringsplan per wijk opstellen'.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
CO2 uitstoot bedrijven en industrie	171	160	150		
Eenheid: kiloton					
Bron: Klimaatmonitor					
CO2 reductie bedrijven en industrie t.o.v. peiljaar 2017	0	11	21		
Eenheid: vermindering in C02 uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor					

Duurzame mobiliteit: reductie van 42 kT CO2 in 2030

De focus van de CO2-reductie bij duurzame mobiliteit ligt op twee vlakken: gedragsverandering en zero emissie voertuigen. Gedragsverandering speelt een rol bij de werkgeversaanpak, aanpak mobiliteitsbewegingen stadslogistiek en het stimuleren van deelvervoer. Daarnaast zet Arnhem in op zero emissie voertuigen en de benodigde infrastructuur.

Werkgevers-aanpak modalshift: doelstelling voor 2023 25% minder autogebruik bij 10 bedrijven

In 2022 starten we met de ondernemers die al hebben aangegeven hieraan te willen meewerken (netwerk NemiA). Ook bouwen we verder aan de benodigde infrastructuur. De voorzieningen die in 2020 zijn geïnstalleerd in het kader van het eHubs-project (elektrische deelfietsen bij station Arnhem-Zuid, GelreDome en Arnhem Centraal) zijn in 2021 uitgebreid met stallingen van elektrische deelbakfietsen in verschillende wijken rondom de eHubs. In 2022 worden er nieuwe hubs aangelegd bij station Velperpoort en station Presikhaaf, en bij de bedrijventerreinen Gelderse Poort, IJsseloord I en IJsseloord II.

Uitbreiden gebruik zero emissie deelmobiliteit: in 2030 1000 deelauto's en 2000 deelfietsen

In 2022 wordt de plaatsing van elektrische deelauto's en elektrische deelfietsen verder uitgebreid, conform het Beleidskader Deelmobiliteit Arnhem en het plaatsingsplan. In 2022 gaan we experimenteren met een free floating systeem van elektrische deelscooters.

Vergroten aandeel elektrische voertuigen: in 2023 1000 laadpunten en 20 snelladers

In 2021 is een begin gemaakt met de plaatsing van laadvoorzieningen volgens het Uitvoeringskader laden (strategisch plaatsen van laadpunten en -pleinen, gericht op toekomstig verwachte vraag). In 2022 en verder worden de nieuwe velden in Schuytgraaf op voorhand al voorzien van laadpleinen. De laadvoorzieningen in bestaande wijken worden uitgebreid.

Verduurzamen/verminderen mobiliteitsbewegingen stadslogistiek: doel 2025 100% zero emissie bestelvoertuigen in de binnenstad en 25% minder stadslogistieke bewegingen.

Op basis van het besluit in 2020 over de zero emissie zone (binnenstad), is in 2021 een begin gemaakt met de voorbereiding van de handhavingstechniek (camera's met kentekenherkenning). In 2022 wordt in samenwerking met de HAN Logistiek, de provincie Gelderland, de Rechtbank en de politie gezocht naar een samenwerking in de vorm van een goederenhub voor deze 'launching customers' en werken we aan flankerend beleid om ondernemers die al zero emissie de binnenstad bevoorraden te faciliteren.

Taxibeleid verduurzamen: doel 2030 is 100% zero emissie taxi's in de binnenstad

In 2022 gaan we samen met de provincie werken aan een dekkend snellaadnetwerk voor onder andere elektrische taxi's. Dit is ook onderdeel van de inspanningen onder het doel 'vergroten aandeel elektrische voertuigen'.

Zero emissie concessie doelgroepenvervoer: doel in 2030 is 100% zero emissie doelgroepenvervoer

In 2022 wordt de nieuwe aanbesteding voorbereid. Dit betekent het uitvoeren van een marktonderzoek en gesprekken voeren met alle potentiële aanbieders.

Vergroten aandeel zero emissie voertuigen leveranciers gemeente: doel 2023 is 100% van nieuw in te zetten bestel- en personenauto's moet zero emissie zijn.

In 2022 bepalen we bij welke aanbestedingen we zero emissie vervoer kunnen eisen. Deze actie sluit aan bij de stadslogistieke aanpak (launching customer goederenhub).

Zero emissie openbaar vervoer concessie: doel in 2023 is een volledig zero emissie OV concessie

In overleg met de provincie Gelderland zorgen we in 2022 voor aanbestedingsdocumenten ten behoeve van de volgende concessie, waarin de zero emissie eisen zijn opgenomen. Dit doen we samen met de andere regiogemeenten en op basis van een haalbaarheidsonderzoek.

Stimulering waterstofmobiliteit: in 2022 80 waterstof-elektrische personenwagens in Arnhem

In 2022 gaan we ten behoeve van het verminderen van de stikstofproblematiek op zoek naar partners die samen met de gemeente willen werken aan het ombouwen van een graafmachine naar waterstof. We zoeken hiervoor tevens EU subsidies.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
CO2 uitstoot verkeer en vervoer	383	388			
Eenheid: kiloton					
Bron: Klimaatmonitor					
CO2 reductie verkeer en vervoer t.o.v. 2017	0	+5			
Eenheid: vermindering in C02 uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor					

Grootschalige opwek: 34 KT CO2-reductie in 2030

'Zon op dak' is niet voldoende om aan de Arnhemse elektriciteitsvraag te voldoen. We hebben daarom ook grootschalige opwek op land nodig. De focus hierbij ligt, in ieder geval voor de komende 10 tot 20 jaar, op grondgebonden zonnevelden en windmolens. Dit zijn bewezen technologieën die binnen een afzienbare termijn veel elektriciteit kunnen opwekken. Doel is dus het realiseren van windmolens en zonnevelden. Voor een deel van de elektriciteitsopwekking die we nodig hebben, zijn we afhankelijk van de regio, omdat we een gemeente zijn met een stedelijk karakter en een beperkt beschikbare ruimte in het buitengebied.

5 windmolens in Arnhem in 2030 gerealiseerd

In 2022:

- Start exploitatie van windpark Koningspleij noord - 4 windmolens (circa 12 kT CO2-reductie).
- Voorbereiding windturbine Drielsedijk wacht op nader onderzoek naar het voorkomen van de wespendief op de Veluwe.

42 MWp (circa 45 ha) zonnevelden gerealiseerd

In 2022:

- Exploitatie zonneveld Koningspleij-noord (circa 4,7 kT CO2-reductie)
- Voorbereiding, bouw en in exploitatie nemen van diverse zonneveld/zonnecarport locaties.
- Uitwerking haalbaarheid zoeklocatie zon Deelen.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Vermeden CO2 uitstoot door duurzame opwek elektriciteit	0	4			
Eenheid: vermindering in C02 uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor					

Meer bewustwording en gedragsverandering

Energie besparen, het opwekken van hernieuwbare energie en het afkoppelen van het aardgas zijn grote opgaven. Het zijn opgaven die we alleen maar succesvol kunnen uitvoeren als we dit samen doen met alle Arnhemmers: inwoners, ondernemers, instellingen, overheden en bezoekers. Met de communicatiecampagne Arnhem Aan bieden we zoveel mogelijk handelingsperspectief voor al deze doelgroepen. Het aanbod wordt aangepast naar aanleiding van wat we ophalen bij de bewoners en ondernemers.

Voortzetten communicatiecampagne Arnhem AAN

Arnhem Aan is de communicatie-campagne voor het programma New energy made in Arnhem. Met Arnhem Aan willen we mensen enthousiasmeren en motiveren om aan de slag te gaan met energie besparen en hernieuwbare energie opwekken. Dit doen wij doelgroep gericht met een aanpak voor bedrijven, woningeigenaren en -huurders, ook specifiek voor huishoudens met (energie)armoede en huishoudens met een migratieachtergrond.
In de Arnhem Aan campagne gaan we in 2022 twee grote acties en meerdere kleinere acties uitvoeren, goede voorbeelden uitdragen, aanhaken op natuurlijke momenten, in samenwerking met diverse partijen. De campagne Arnhem Aan zal verder geladen worden en bij de Arnhemmers onder de aandacht worden gebracht, ondermeer met Lijn2030 in de wijken en via social media.

Bij alle thema's van het programma New energy made in Arnhem (gebouwde omgeving, duurzame mobiliteit, bedrijven en industrie, en grootschalige opwek) zijn communicatie- en bewustwordingsacties en inspanningen nodig. Al deze communicatie-activiteiten worden onder de vlag van Arnhem Aan gelanceerd.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal unieke bezoekers website Arnhem Aan		9.459	12.802	15.369	

Eenheid: aantal bezoekers

Bron: Gemeente Arnhem

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Hernieuwbare elektriciteit		2,90%			

Eenheid: Deel van de energie die afkomstig is uit natuurlijke hulpbronnen die constant worden aangevuld, zoals uit wind, zon en waterkracht (%)

Bron: Rjikswaterstaat - Klimaatmonitor

In het programmaplan NemiA 2020-2030 staat een groot aantal inspanningen bij bovenstaande doelstellingen benoemd, met bijbehorende prestatie-indicatoren. Hierboven zijn bij de verschillende doelstellingen de effectindicatoren opgenomen.
In de voortgangsrapportage NemiA, die ieder jaar ter informatie aan de raad wordt aangeboden, is de voortgang op alle indicatoren opgenomen en zijn de trends en duiding hiervan beschreven.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
In 2030 61% CO2-reductie t.o.v. 2017, dit is 572 kT CO2, verdeeld: 130 kT autonome ontwikkelingen, 191 kT (in)direct binnen actieprogramma NemiA, 5 kT (in)direct binnen andere programma's Arnhem en 246 kT buiten de gemeentegrens (in de regio)	**5.387**	**232**	**0**	**3.114**
Gebouwde omgeving: 77 kT CO2-reductie in 2030	5.387	232	0	3.114
Bedrijven en Industrie: 38kT CO2-reductie in 2030				
Grootschalige opwek: 34 KT CO2-reductie in 2030				
Duurzame mobiliteit: reductie van 42 kT CO2 in 2030				
Meer bewustwording en gedragsverandering				
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**5.387**	**232**	**0**	**3.114**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	5.901	5.495	6.236	5.387	1.968	4.125	1.927
Baten	2.381	473	1.264	232	13	2.200	0
Saldo lasten en baten	***-3.520***	***-5.022***	***-4.973***	***-5.155***	***-5.155***	***-1.925***	***-1.927***
Toevoegingen aan reserves	2.595	0	55	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	3.970	3.200	3.203	3.114	40	15	14
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.375***	***3.200***	***3.148***	***3.114***	***3.114***	***15***	***14***
Gerealiseerd resultaat	**-2.145**	**-1.823**	**-1.825**	**-2.041**	**-1.915**	**-1.910**	**-1.913**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 5,4 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Uitgaven in het kader van het klimaatfonds: € 3,0 miljoen;
- Uitgaven in het kader van reguliere werkzaamheden New Energy Made in Arnhem: € 1,8 miljoen;
- Kosten personeel: € 0,6 miljoen.

De totale lasten dalen ten opzichte van 2021 met € 0.9 miljoen. DIt komt met name door lagere lasten in het kader van het klimaatfonds (€ 0,5 miljoen). Daarnaast lopen een aantal incidentele projecten af in 2021 (€ 0,4 miljoen).

Baten

De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 0,2 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Subsidies van het Rijk en uit Europa.

De totale baten dalen ten opzichte van 2021 met € 1,0 miljoen. Dit komt doordat een aantal subsidieprojecten in 2021 afgerond zal worden.

Toevoegingen aan reserves
Niet van toepassing.

Onttrekkingen aan reserves
In 2021 wordt voor totaal € 3,1 miljoen onttrokken aan de reserves.

- € 3,0 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Duurzaam Arnhem (Klimaatfonds);
- € 0,1 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Klimaat en Energie**.**

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
Triple helix partners uit het netwerk Energy made in Arnhem, zoals: woningbouwcorporaties, Alliander, Firan, ENGIE, Vattenfall, provincie Gelderland, Rijkswaterstaat, Waterschappen, Rijksvastgoedbedrijf, Rijn- en IJssel Energiecoöperatie, VNO/NCW, HAN, RijnIJssel College, wijkinitiatieven, Clean Mobility Centre, Stichting KiemT, Ondernemersverenigingen, Allego, stichting E-laad, Oost Nederland Energiek, Natuur- en Milieu Gelderland, regiogemeenten, G40 gemeenten.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Vanuit het programma Klimaat en energie zijn geen risico's met een grote financiële impact op de begroting. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Beleidskaders

- Programmaplan New Energy Made in Arnhem 2020-2030;
- Luchtagenda gemeente Arnhem;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie;
- Kaders voor besteding van het klimaatfonds;
- Arnhemse aanpak Energiearmoede;
- Regionale energiestrategie 1.0.

Ruimtelijke ontwikkeling

De regio Arnhem Nijmegen groeit sterk. Vooral de steden Arnhem en Nijmegen zijn relatief sneller gegroeid dan andere steden in het land. Daarom hebben Rijk, provincie en deze regio een woondeal gesloten. Het doel daarvan is het structureel verbeteren van de woningmarkt, op een duurzame en circulaire manier. De regio Arnhem-Nijmegen en regio Foodvalley vormen samen de groenste metropoolregio van het land. Om naast de groei van deze regio ook het groene profiel te versterken zijn er met het Rijk en provincie eveneens afspraken gemaakt om een verstedelijkingsstrategie op te stellen met als doel een integrale visie op de relatie tussen leefomgeving, wonen, economie en bereikbaarheid. De verstedelijkingsstrategie geeft richting aan de ruimtelijke ontwikkeling in breder regionaal verband en wordt voor Arnhem vertaald in onder andere de Omgevingsvisie en gebiedsgerichte ontwikkelperspectieven voor versnellingslocaties zoals benoemd in de woondeal.
De wetgeving, en het bijbehorende instrumentarium in het ruimtelijke domein gaat met de invoering van de Omgevingswet (per 1 juli 2022) veranderen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en waarden in stand houdt of verbetert

Het motto van de Omgevingswet is: 'ruimte voor ontwikkeling, waarborgen van kwaliteit'. We grijpen de toekomstige Omgevingswet aan om onze leefomgeving te verbeteren, de dienstverlening aan Arnhemmers te verbeteren en bij te dragen aan het behoud van een leefbare en groene stad. We zorgen dat Arnhemmers van het begin af aan kunnen meedenken in de ontwikkeling van onze ruimtelijke plannen en dat deze gemakkelijk digitaal raadpleegbaar zijn.

Conform het plan van aanpak werken we aan de invoering van de Omgevingswet langs 5 lijnen:
- ontwikkelen omgevingsvisie en - programma's;
- ontwikkelen omgevingsplan;
- wat mag waar digitaal;
- verandering organiseren;
- het gesprek voeren.

Door met ketenpartners stappen te zetten op deze lijnen geven we samen invulling aan het motto van de wet en zijn we klaar voor de implementatie van de Omgevingswet.

Er ligt een belangrijke verbinding tussen de Herstelagenda en de invoering van de Omgevingswet. Met de omgevingsvisie en het omgevingsplan brengen we meer samenhang en focus in ons beleid voor de fysieke leefomgeving. Samen met een sterkere "ja, mits" houding draagt dit bij aan betere en snellere besluitvorming en ondersteuning van onze ondernemers en initiatiefnemers in de stad. Omdat we vergunningen straks sneller kunnen verlenen kunnen we de fysieke investeringen in de stad voor onder andere wonen, mobiliteit, energie en klimaat eerder realiseren.

Arnhem geeft richting

We willen ruimte bieden aan de ontwikkeling van de stad vanuit de unieke kwaliteiten van Arnhem. We bepalen kaders en geven richting aan grote stedelijke opgaven, gebiedsontwikkelingen en initiatieven vanuit de stad. Dit doen we door het opstellen van de Omgevingsvisie 2040 en gebiedsgerichte ontwikkelperspectieven die richting geven aan de ontwikkeling en versterking van deze gebieden waar belangrijke transities samen komen. Denk hierbij aan: duurzame mobiliteit, circulaire economie, energietransitie en klimaatadaptatie.

We bepalen een streefbeeld voor Arnhem 2040, waar we samen met de stad naartoe willen ontwikkelen. Dit is een strategische langetermijnvisie, waar opgaven en ambities voor de fysieke leefomgeving samenkomen. In dit streefbeeld wordt aangegeven waar de stad zich verder kan ontwikkelen, waarbij functiemenging en het bijdragen aan een gezonde, veilige en groene leefomgeving voorop staat.
Door in te zetten op een integrale gebiedsgerichte aanpak voor de versnellingslocaties bundelen we onze doelen, inspanningen en investeringsmogelijkheden met die van het Rijk, de provincie en andere partners in de stad. Daarmee versnellen we de gewenste stedelijke ontwikkeling in het licht van onze ambities.

De omgevingsvisie stellen we vast voor een langere periode maar het is geen statisch verhaal, want deze maakt onderdeel uit van de beleidscyclus en kan periodiek worden aangepast. De visie omvat de koers voor Arnhem 2040. Tempo, (politiek) accent, en factoren als conjunctuur en (technologische) ontwikkelingen bepalen de exacte invulling bij de uitvoering. Bij het opstellen van de omgevingsvisie wordt de stad intensief betrokken.

Doorwerking omgevingsvisie

De omgevingsvisie is een integrale visie voor de leefomgeving om de stad in samenhang te ontwikkelen, keuzes te maken in ruimtegebruik en balans te houden tussen allerlei functies en doelen. Om deze visie uit te voeren gaan we de komende jaren onze instrumenten doorontwikkelen, zodat ze in lijn zijn met de ambities uit de omgevingsvisie. De thematische omgevingsprogramma's kunnen in de loop van het proces nog wijzigen, mochten de opgaven in de stad daarom vragen. We gaan werken aan:

- Arnhem aantrekkelijke stad;
- Arnhem groene, gezonde en leefbare stad;
- Arnhem vitale stad;
- Stad waar het goed wonen is;
- Bereikbare stad met ruimte voor schone mobiliteit;
- Stad met nieuwe energie.

Gebiedsuitwerking in ontwikkelperspectieven en gebiedsvisies
Dit betreffen kaderstellende ambitienota's welke richting geven en ontwikkelingen mogelijk maken. Het kan gaan om strategische gebieden of beeldbepalende locaties. Door vooraf ambities te bepalen willen we met de ontwikkeling bijdragen aan een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving voor iedereen. Dit gaat altijd gepaard met participatie door de directe omgeving.
De recent gesloten Woondeal met Rijk en provincie betekent een extra impuls. Door de gebiedsgerichte aanpak willen we met fysieke verbeteringen (kwalitatief en kwantitatief) ook de leefbaarheid van de wijk verbeteren. Deze visies worden in nauwe samenwerking met de directe bewoners, eventuele eigenaren en onze partners in de stad ontwikkeld. Dit zijn voorbeelden van een integrale gebiedsgerichte aanpak in de gedachte van de Omgevingswet, waarvoor de omgevingsvisie het kader biedt, de omgevingsprogramma's de uitwerking vormen en het omgevingsplan het juridisch direct bindend instrument is.
Er is gekozen speciale aandacht te besteden aan deelgebieden, waar sprake is van een nieuwe meervoudige opgave en/of een afwijking van de huidige koers. Het gaat om de volgende gebiedsuitwerkingen:

- Centrum;
- Arnhem Oost;
- Centrum Zuid;
- Arnhem Noord.

Arnhem is fysiek op orde

We werken de komende jaren toe naar één integraal omgevingsplan voor het hele grondgebied van de gemeente. Het omgevingsplan bevat alle regels over de fysieke leefomgeving en geeft invulling aan de maatschappelijke opgaven uit de omgevingsvisie. Het omgevingsplan richt zich niet alleen op functies en bouwmogelijkheden maar ook op andere aspecten van de fysieke leefomgeving, zoals welstand, erfgoed, milieu, duurzaamheid en grote delen van de APV. Naast onze eigen regels bevat het omgevingsplan regels die het Rijk overhevelt naar gemeenten, zoals bijvoorbeeld vergunningsvrij bouwen en delen van het Activiteitenbesluit.

De samenhangende en gebiedsgerichte benadering van het omgevingsplan gaat bijdragen aan het verbeteren van onze dienstverlening. Inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners kunnen regelgeving, die nu nog verspreid is over verschillende plannen en verordeningen, straks op één digitale locatie raadplegen. Op die manier geven we sneller inzicht in de haalbaarheid van een initiatief. We bieden meer maatwerk en ruimte in onze regels zodat initiatieven die bijdragen aan onze maatschappelijke doelen sneller gerealiseerd kunnen worden.

Toewerken naar integraal omgevingsplan

De ontwikkeling van het Arnhemse omgevingsplan beschouwen we als een transitieproces waarin we gefaseerd onze bestemmingsplannen en andere regels die zich richten op de fysieke leefomgeving omvormen tot één omgevingsplan voor het hele gemeentelijke grondgebied.

Voorbereidingen omgevingsplan (2021-2022)
In 2021 en 2022 brengen we het totaal aantal (beheergerichte) plannen terug tot een behapbaar aantal met een hoge(re) mate van uniformiteit. Daarnaast doen we ervaring op met het maken van een integraal omgevingsplan. Dit doen we door met toepassing van de Crisis- en herstelwet regels uit verordeningen nu al toe te voegen aan onze bestemmingsplannen. Een ander belangrijk onderdeel van de voorbereidingsfase is het gebiedsgericht digitaliseren van alle regels zodat we deze straks eenvoudig in het omgevingsplan kunnen integreren.

Daarnaast leggen we (conform het in 2021 door de raad vastgestelde Plan van Aanpak Omgevingsplan) verschillende voorbereidende besluiten aan de raad voor die straks nodig zijn om onze procedures aan te laten sluiten bij de Omgevingswet, zoals de spelregels voor participatie, het delegatiebesluit en het bindend adviesrecht.

Integreren van regels en vertalen omgevingsvisie in het omgevingsplan (vanaf juli 2022)
Op 1 juli 2022 treedt de Omgevingswet in werking en gaan we verder met het integreren van verordeningen en rijksregels in het omgevingsplan. Daarnaast geven we sturing aan onze doelen door de ambities uit de omgevingsvisie te vertalen in het omgevingsplan.

Arnhem maakt mogelijk

Een initiatiefnemer vindt op één (digitale) plek snel en makkelijk duidelijkheid. Waar overleg noodzakelijk is, vindt dit integraal en met de initiatiefnemer aan tafel plaats, vanuit het credo: ja, mits.

We gaan de dienstverlening aan inwoners en bedrijven verbeteren. Dit doen we door het inrichten van één digitaal loket. Hierdoor is de informatie over de wettelijke kaders en besluiten met betrekking tot de fysieke leefomgeving digitaal goed vindbaar, betrouwbaar en volledig, voor een initiatiefnemer en het betreffende bevoegd gezag. De digitale werkwijze met betrekking tot de Omgevingswet is geborgd in de organisatie en de mogelijkheid is gecreëerd dat ketenpartners kunnen samenwerken.

Inrichting van de aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet

We werken stapsgewijs aan de Arnhemse aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) met de volgende inspanningen:

- we richten onze aansluiting op het DSO verder in;
- we richten onze softwaresystemen in;
- we organiseren overleg en afstemming met ketenpartners om elkaar beter te leren kennen om ons voor te bereiden op de komst van de Omgevingswet, onder andere met de ODRA;
- we brengen de processen onder de Omgevingswet in kaart en implementeren die;
- we ontwikkelen het initiatievenproces door (onder andere door het in stand houden van de werkwijze van het transformatieteam);
- we passen de Arnhemse website aan zodat de inwoners snel en makkelijk hun nieuwe weg kunnen vinden.

Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte

Milieubeheer en -handhaving (externe veiligheid, duurzaamheid, lucht, bodem en grondwater, geluid, geur, energie en klimaat) leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte.

Activiteiten energie, duurzaamheid en luchtkwaliteit uitvoeren

De ambities voor energie, duurzaamheid en luchtkwaliteit zijn vastgelegd in het programmaplan New energy made in Arnhem 2015-2020 (september 2015). De focus hierin ligt primair op versterking van de Energie- en Milieutechnologiesector (EMT), energiebesparing, een toename van het aandeel duurzame energie en de voorbeeldige gemeente.
Het programmaplan New energy made in Arnhem 2020-2030 is in januari 2020 door de raad vastgesteld. Zie voor meer informatie het programma S10 Klimaat en Energie.
In februari 2019 is de uitvoeringsagenda luchtkwaliteit (Luchtagenda) door de raad vastgesteld. De Luchtagenda geeft invulling aan het verminderen van stikstof en fijnstof in de stad, en heeft impact op de uitstoot van CO2, met onder andere een milieuzone, het stimuleren van elektrisch (deel)vervoer en duurzame stadslogistiek.

Activiteiten bodem en ondergrond uitvoeren

Het is een gemeentelijke taak vanuit de Wet bodembescherming (Wbb) en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) te zorgen voor de instandhouding en het verbeteren van een bodem die geschikt is om op te wonen en om op te werken. Ook draagt de Wbb bij aan de bescherming van kwetsbare gebieden in verband met natuur en drinkwaterwinning. Onder de Omgevingswet houdt Arnhem deze taken, en werkt daarbij samen met provincie en omgevingsdienst.
In afwachting van duidelijkheid over de structurele financiering en bestuurlijke afspraken vanaf 2022, wordt in 2022 het huidige beleid voortgezet. Dit betekent dat naast beschikkingen, toezicht en handhaving, ook onderzoek/sanering van huidige en latente spoedlocaties worden uitgevoerd (met name loodtuinen). Zo mogelijk worden beleidsvoorstellen gedaan in verband met nieuwe verontreinigingen (zoals zeer zorgwekkende stoffen als PFAS) en overlap met andere thema's (klimaatadaptatie, duurzame energie en biodiversiteit).

Activiteiten externe veiligheid uitvoeren

Externe veiligheid gaat over het beheersen van risico’s die mensen lopen door opslag, productie, gebruik en vervoer van gevaarlijke stoffen in hun omgeving. Arnhem heeft de risicovolle activiteiten in beeld en bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt er rekening gehouden met het aspect externe veiligheid.

Activiteiten geluidshinder uitvoeren

Geluidshinder wordt steeds meer via een programmatische aanpak onder controle gehouden. Het Actieplan Omgevingslawaai 2021-2023 voor bestaande woningen en wegen is daar een belangrijke stap in. Door bij het onderhoud van de gemeentelijke hoofdwegen stil asfalt toe te passen, worden de hinder van en gezondheidsklachten door omgevingslawaai langs gemeentelijke wegen verminderd.
De aanpak van nieuwe situaties bestaat uit het voorkomen van nieuwe geluidgehinderden.
We onderzoeken de mogelijkheden om ook na 2023 standaard stil asfalt toe te passen.
Door het beheersen van het omgevingslawaai dragen we bij aan een gezonde fysieke leefomgeving.

Activiteiten milieuhandhaving uitvoeren

Vergunningverlening en handhaving dragen bij aan het behalen van de landelijke doelstellingen op het gebied van milieu en gezondheid. Deze taken worden uitgevoerd door de ODRA. De prioriteit ligt op een actueel vergunningenbestand en goed naleefgedrag van bedrijven.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig". Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en waarden in stand houdt of verbetert	**9.806**	**4.152**	**0**	**62**
Arnhem geeft richting	7.221	4.152	0	0
Arnhem is fysiek op orde				
Arnhem maakt mogelijk				
Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte	2.585	0	0	62
Overig	**28.825**	**29.737**	**176**	**27**
Totaal	**38.631**	**33.889**	**176**	**90**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	46.930	37.600	43.259	38.631	42.062	31.433	28.397
Baten	48.028	36.731	34.665	33.889	38.863	28.372	25.445
Saldo lasten en baten	***1.098***	***-869***	***-8.594***	***-4.742***	***-4.742***	***-3.060***	***-2.952***
Toevoegingen aan reserves	7.874	2.758	5.077	176	950	675	15.786
Onttrekkingen aan reserves	3.893	0	8.240	90	210	345	15.556
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-3.981***	***-2.758***	***3.162***	***-86***	***-86***	***-330***	***-229***
Gerealiseerd resultaat	**-2.883**	**-3.627**	**-5.431**	**-4.829**	**-3.939**	**-3.390**	**-3.181**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 38,6 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- kosten van jaarschijf 2022 voor bouwgronden in exploitatie (BIE), waaronder civiele werken, plankosten, verwerving- en rentekosten: € 25,9 miljoen (inclusief overboeking van het onderhanden werk ultimo 2022 naar de balans);
- kosten van de Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA) : € 5,4 miljoen;
- kosten civiele werken en plankosten van jaarschijf 2022 op de overige meerjarige projecten € 1,9 miljoen;
- kosten voor de ambtelijke capaciteit voor dit programma € 1,9 miljoen;
- kosten voor de verstedelijkingsopgave € 1,0 miljoen, voor het op niveau brengen van de organisatiecapaciteit om te komen tot een verstedelijkingsstrategie en uitvoering van gebiedsontwikkelingen;
- kosten voor schadeloosstellen woonbooteigenaren De Nieuwe Haven € 0,8 miljoen;
- overige lasten € 1,7 miljoen.

De lasten dalen in 2022 ten opzichte van 2021 met € 4,6 miljoen. Dit bestaat uit een stijging van de lasten met € 4,7 miljoen voor de bouwgronden in exploitatie en een daling van de lasten op de overige meerjarige projecten met € 3,7 miljoen. Dit heeft te maken met de fasering binnen de projecten, waarbij de uitgaven de planning binnen de projecten volgen. Daarnaast stond in 2021 een eenmalig, uit 2020 doorgeschoven, budget geraamd voor de sanering van het woonwagenkamp Bethaniënstraat. Dit geeft een daling in 2022 van € 3,9 miljoen. Verder dalen de lasten voor De Nieuwe Haven met € 1,7 miljoen (totaal € 3,5 miljoen beschikbaar; € 0,27 miljoen in 2020, € 2,48 miljoen in 2021 en € 0,75 miljoen in 2022). Daarnaast was er in 2021 nog een eenmalig budget beschikbaar voor bodemtaken. Dit geeft nog een daling van de lasten met € 0,5 miljoen. Tot slot staat er in 2022 een incidenteel bedrag voor de verstedelijkingsopgave, wat een stijging van € 1,0 miljoen geeft.

Baten
De baten voor 2022 zijn in totaal begroot op € 33,9 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- verkopen en bijdragen voor bouwgronden in exploitatie (BIE): € 25,9 miljoen (inclusief overboeking van het onderhanden werk ultimo 2022 naar de balans);
- bijdragen en overige baten op de overige meerjarige projecten; € 2,0 miljoen (inclusief overboeking van het onderhanden werk ultimo 2022 naar de balans);
- baten uit bouwvergunningen en andere leges € 4,0 miljoen;
- canons erfpachten € 1,5 miljoen;
- overige baten € 0,5 miljoen.

De baten dalen in 2022 ten opzichte van 2021 met € 0,8 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door een stijging op de baten 2021 in de bouwgronden in exploitatie met € 4,7 miljoen en een daling op de overige meerjarige projecten van € 3,7 miljoen. Dit heeft te maken met de fasering binnen de projecten. Verder is in 2021 een eenmalige subsidie ontvangen van € 1,0 miljoen voor de sanering van het woonwagenkamp Bethaniënstraat en daalt het resultaat op afgesloten projecten met € 0,7 miljoen.

Toevoegingen aan reserves
In 2022 wordt € 0,2 miljoen gedoteerd aan de bestemmingsreserves Grondexploitatie. Dit is het resultaat van de in 2022 af te sluiten bouwgronden in exploitatie. In 2021 was de toevoeging € 4,9 miljoen hoger door een eenmalige dotatie aan de BR Zuidelijke Binnenstad en een hoger voordeel uit afgesloten projecten.

Onttrekking aan reserves
In 2022 wordt € 0,1 miljoen onttrokken aan de reserves. In 2021 was de onttrekking € 8,1 miljoen hoger door eenmalige onttrekkingen voor het woonwagenkamp Bethaniënstraat, De Nieuwe Haven en voor bodemonderzoek en sanering. Daar staan in 2022 ook lagere lasten tegenover.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Ruimte
- ODRA;
- Provincie Gelderland;
- Regio gemeenten;
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden(VGGM);
- VNG (Vereniging Nederlandse gemeenten);
- Ministerie van BZK;
- CASA;
- Groenforum.

Milieu
- Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA);
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.

Subsidies
Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing
Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Ruimtelijke ontwikkeling. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's
Gronddepot Oude Veerweg
Financiering bodemtaken
Woonboten Nieuwe Haven
Kosten bouwtaken Odra
Bouwleges (niet realiseren van de verwachte hogere legesinkomsten)

Corona risico's
Faillissement/ surseance/ financiële tegenvallers bij contractpartijen (leveranciers, afnemers)

Beleidskaders
Ruimte
- Structuurvisie Arnhem 2020;
- Groenvisie 2017-2035;
- Welstandsnota;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie.

Milieu
- Luchtagenda gemeente Arnhem;
- Actieplan Omgevingslawaai;
- Rapportage geluidskaarten;
- Beleidsnota bodem 2012, Provincie Gelderland, gemeente Arnhem en gemeente Nijmegen;
- Nota Bodembeheer;
- Notitie Herijking loodbeleid 2020
- Actualisatie Nota Bodembeheer- addendum 2014 ;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-2017-2018;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK2020;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK- PFAS;
- Beleidsplan externe veiligheid.

Wonen en leefomgeving

Onze stad is een groene, levendige, ondernemende en inclusieve stad waar Arnhemmers fijn en betaalbaar kunnen wonen. Grote 'nieuwe' overstijgende opgaven, zoals de energietransitie, klimaatadaptatie en levensloopbestendigheid, zijn uitdagingen waar Arnhem voor staat. In de Arnhemse woonprincipes 2016-2025 wil Arnhem haar positie als aantrekkelijke woonstad, onderscheidend in de regio, versterken. Arnhem is een groene stad met een unieke ligging aan de Rijn. Zij geeft prioriteit aan ontmoetingsruimte in stadsparken, wijkparken en buurtgroen. Dit programma omvat de volgende onderdelen: wonen en een aantal aspecten van de openbare ruimte, zoals water, havenbeheer, stadsreiniging, bossen, parken en ecologie, stedelijk groen, spelen, dierenwelzijn, afval en riolering. Daarbij is klimaatadaptatie een belangrijk aandachtspunt. Met klimaatadaptatie bereiden we Arnhem voor op de effecten van de klimaatverandering, op heviger weer. We passen de stad aan zodat deze minder kwetsbaar is voor hoog en laag water, extreme regenval, hitte en langdurige droogte. We willen het Arnhemse groen versterken. Dat levert een prettige buurt op, maar draagt bijvoorbeeld met verkoeling en wateropname bij aan klimaatadaptatie.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem biedt woonruimte

De regio Arnhem-Nijmegen groeit op dit moment snel. Sneller dan andere steden in het land. Mocht de groei doorzetten, dan moeten we zorgen dat we daarvoor klaar zijn. Alle inspanningen die hiervoor nodig zijn, staan in het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling. Dat is onder meer de Woondeal die we in de regio Arnhem Nijmegen samen met het Rijk hebben gesloten. We weten niet of deze groei zich op eenzelfde manier zal doorzetten. De impact van de coronacrisis onderzoeken we samen met onze partners in de stad. Daarbij kijken wij ook naar het effect van de coronacrisis op de woningbehoefte. In het woonbehoefteonderzoek staat bijvoorbeeld een berekening bij de economische groei zoals die was voordat de crisis startte en een berekening bij een lagere groei. We verwachten dat de behoefte niet zal afnemen, mogelijk heeft de situatie wel effect op het type woningen dat wij moeten realiseren.

Prioriteit geven wij aan acties en initiatieven die niet alleen woningbouw mogelijk maken, maar die ook verbonden zijn met de sociale opgaven in onze wijken, die de leefomgeving verbeteren, die bijdragen aan lokale werkgelegenheid en de economische kracht van onze stad versterken. Dit sluit ook aan bij de afspraken die gemaakt zijn in de Woondeal en vertaald zijn in de Arnhem-Oost-aanpak. Dit is meer dan alleen maar sneller meer woningen bouwen. We willen daarmee vooral de leefbaarheid van de wijken en de kansen van de inwoners vergroten. Dat doen we door in te zetten op het bouwen van betaalbare, duurzame en energiezuinige woningen. Daarnaast streven we naar een zo circulair mogelijke woningbouw, kijken we hoe we de leefomgeving groen houden of groener maken en hoe we de sociale structuur van wijken kunnen verbeteren. Daarbij is goede bereikbaarheid belangrijk.

Beschikbare en betaalbare woningen

Iedereen moet goed kunnen wonen in onze stad. Om beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen in Arnhem op peil te houden moeten er meer woningen worden gerealiseerd in de komende jaren. Dit geldt voor alle soorten woningen. In de woningbouwplannen wordt rekening gehouden met de werkelijke vraag en behoefte van de Arnhemse woonconsument. Dat betekent: aantrekkelijke, levensloopbestendige woningen voor ouderen, woningen voor kleine huishoudens, en sociale woningbouw en koopwoningen in de verschillende segmenten. Het vergt een inspanning van de gemeente om samen met de ontwikkelaars en corporaties te zorgen voor een evenwichtig aanbod dat enerzijds aansluit bij de woningbehoefte de komende jaren en anderzijds bij het streefbeleid en de gewenste ruimtelijke kwaliteiten uit de omgevingsvisie. Wij kunnen dit niet alleen.

Naast vergroten van de woningvoorraad willen we ook de bestaande voorraad benutten voor deze opgave. Dit betekent dat we doorstroming willen bevorderen en de markt waar nodig reguleren zodat bepaalde doelgroepen niet worden verdrongen in de bestaande woningvoorraad.

Voor de verdeling van vrijkomende schaarse sociale woonruimte van toegelaten instellingen, hanteren we een rechtvaardige en evenwichtige verdelingssystematiek. Daarnaast willen we gebruik maken van een aantal privaatrechtelijke en publiekrechtelijke mogelijkheden die voorkomen dat woningen worden opgekocht en prijzen worden opgedreven. Concreet werken we hiervoor privaatrechtelijk de mogelijkheden uit om een 'zelfbewoningsplicht' zo breed mogelijk toe te passen. Daarnaast zullen we de gemeenteraad een voorstel doen om gebruik te maken van de mogelijkheden rondom het bieden van 'opkoopbescherming'. De wetgever maakt het per 1-1-2022 mogelijk deze bescherming te bieden.

Bovengenoemde opgaven op het gebied van wonen hebben veelal een ruimtelijke component en zorgen voor een toenemende druk op de handhavingscapaciteit van de ODRA en de gemeente. Hiertoe is het budget voor handhaving met € 0,1 miljoen verhoogd. Dit budget zal bijdragen aan de realisatie van onderstaande inspanningen.

Versnellen en doorprogrammeren van (betaalbare) woningen

De woningmarkt van Arnhem staat onder druk. Versnellen van productie en meer woningen programmeren is daarom noodzakelijk. Het Plan van Aanpak woningbouwontwikkeling dat in juli 2020 is vastgesteld in de raad is hierbij het vertrekpunt. We sturen op een evenwichtig aanbod van woningen. Belangrijk daarbij is dat we streven naar meer gemengde wijken, waarbij er meer spreiding ontstaat van kwetsbare mensen over de stad. We doen dit door:

1. Stimuleren van het realiseren van koop- en huurwoningen in de verschillende categorieën, zoals opgenomen in het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling. We sturen daarbij onder andere op minimaal 30% sociale huurwoningen over de nieuw te realiseren projecten waarbij gekeken wordt naar differentiatie in de wijken en we monitoren de nieuwbouw en de behoefte.
2. We onderzoeken de mogelijkheden om projecten te versnellen en zoeken naar locaties voor doorprogrammeren. Hiervoor betrekken we actief partners; bijvoorbeeld via de prestatieafspraken met de corporaties en via het stadsakkoord. Ook leggen we verbindingen met andere overheden, kennisinstituten en marktpartijen. Zo benutten we de kansen die de regionale samenwerking binnen de Groene Metropoolregio ons biedt en zijn we actief in de Woondeal Arnhem-Nijmegen en de Verstedelijkingsstrategie.

Doorstroming bevorderen

Om relatief grote eengezinswoningen vrij te kunnen spelen, die momenteel door een- of tweepersoonshuishoudens worden bewoond, verkennen we of we de doorstroming actief kunnen stimuleren. We zetten in op pilots met behulp van provinciale doorstroommakelaars en/of gemeentelijke verhuiscoaches.

Voldoende woningen voor alle Arnhemmers/ voor bijzondere doelgroepen

De bestaande afspraken met de corporaties zijn niet meer geheel toereikend om de uitstroom uit instellingen te organiseren. Dit betreft de huisvesting voor mensen die uitstromen uit intramurale voorzieningen vanuit de jeugdzorg, voor jonge statushouders, voor beschermd wonen (BW), voor maatschappelijke opvang (MO, dat wil zeggen dak- en thuisloze jeugdigen, volwassenen en gezinnen), vanuit de vrouwenopvang, mensen die rolstoelafhankelijk zijn en sociaal en medisch urgenten. Mede door de enorm krappe woningmarkt en de coronapandemie is de uitstroom in 2020 zelfs afgenomen. Er zijn extra inspanningen nodig om voor alle mensen die toe zijn aan zelfstandig wonen een juiste, veilige plek te vinden. We zijn hierover in gesprek met de corporaties. Concepten voor flexwonen kunnen hierin bijdragen.

Door de geconcentreerde woningvoorraad van de corporaties zijn kwetsbare wijken ontstaan waar de leefbaarheid onder druk staat. Om de uitstroom goed te organiseren, zoeken gemeente en corporaties, gezamenlijk met andere partners de samenwerking, onder andere in de Arnhem-Oost aanpak. Daarnaast wordt, mede vanuit de Woondeal, ingezet op nieuwbouw die bijdraagt aan de evenwichtige opbouw van de wijken in Arnhem.

In 2022 geven we uitvoering aan de woonzorgvisie die in de 2e helft van 2021 wordt aangeboden aan de gemeenteraad.

Collectieven, zelfbouw en flexwonen bevorderen

Er is een vraag naar collectieven, zelfbouw en flexwonen. Voor deze concepten pakt de markt nieuwbouwontwikkeling niet automatisch op. Het vergt een inspanning van de gemeente om samen met ontwikkelaars en corporaties te komen tot aanbod voor deze groepen en om praktische belemmeringen voor wooninitiatieven zoveel mogelijk weg te nemen. Collectief wonen levert een bijdrage aan de sociale cohesie, vaak niet alleen binnen het collectief maar ook voor de omgeving. Zelfbouw geeft mensen de kans hun droom te realiseren en zal hen stevig verankeren in de wijk.

Voor het Merwedeterrein zijn de gesprekken gestart voor de invulling met flexibele woonvormen, onder andere voor bijzondere doelgroepen. Hiervoor is een subsidie van het Rijk beschikbaar. Bij de voorwaarden voor deze subsidieverstrekking is uitgegaan van realisatie eind 2022.

In 2022 bevorderen we wederom de realisatie van twee CPO-locaties. Dit levert een bijdrage aan leefbare en heterogene wijken.

Uitbreiden woonwagenlocaties

We geven uitwerking aan het plan van aanpak uitbreiden woonwagenlocaties (juni 2020). Eind 2021 gaan twee pilot-locaties van start. Ook wordt een nieuw toewijzingssysteem in samenwerking met de woningcorporaties en Huurdersvereniging woonwagenbewoners Arnhem gemaakt. Dit is een uitwerking van de vigerende Huisvestingsverordening.

Huisvesting arbeidsmigranten

De komende jaren verwachten we een groei van het aantal in de regio woonachtige en werkzame arbeidsmigranten. Hoewel deze werknemers van groot belang zijn voor onze lokale economie, is er veelal nog geen geschikte huisvesting voorhanden. In Arnhem merken we dat dit gebrek aan geschikte huisvesting tot gevolg heeft dat woningen in woonwijken worden opgekocht voor deze doelgroep en dat dit in sommige gevallen overlast voor omwonenden met zich meebrengt, en woningen van een beperkte woonkwaliteit voor de arbeidsmigranten. Omdat dit bovenal een regionaal vraagstuk is, werken we in regionaal verband aan een plan van aanpak en beleidskader. Dit beleidskader wordt naar verwachting in 2022 aan alle gemeenteraden aangeboden.

Studentenhuisvesting en starters

We zetten blijvend in op voldoende woningen voor studenten en starters. We werken hiervoor onder andere samen met de SSH& om tot vergroting van hun marktaandeel in Arnhem te komen, en zetten in op de bouw van voldoende nieuwbouwwoningen voor kleinere huishoudens. Daarnaast maken we splitsingen en verkameringen onder voorwaarden mogelijk in de stad.

Doelgroepenverordening

We actualiseren onze doelgroepenverordening. Hiermee maken we het mogelijk in bestemmingsplannen de segmenten 'sociale huur', 'middenhuur' en 'sociale koop' op te nemen en zorgen we dat de woningen binnen deze categorieën enkel bewoond kunnen worden door een bepaalde doelgroep, en dat de woningen onder een bepaald prijsniveau blijven.

Beleid op splitsen en verkameren

Om beter te kunnen sturen op de negatieve effecten van woningsplitsing en verkamering, zoals de negatieve effecten op de leefbaarheid in bepaalde wijken en om grip te houden op de ruimtedruk in bepaalde wijken, geven we verder uitvoering aan de activiteiten uit het Plan van Aanpak woningsplitsing en verkamering. Hierbij maken we het enerzijds mogelijk dat initiatiefnemers voldoende woonruimte in onze stad kunnen realiseren, maar gaan we anderzijds ook overlast tegen en borgen we een hoogwaardige ruimtelijke kwaliteit.

Discriminatie op de woningmarkt

Uit verschillende landelijke onderzoeken blijkt dat discriminatie op de woningmarkt een serieus probleem is. Als gemeente Arnhem vinden we discriminatie onaanvaardbaar en maken we ons hard voor een inclusieve samenleving. Hoewel we ons via verschillende lijnen al inzetten om discriminatie zoveel als mogelijk tegen te gaan, hebben we nog onvoldoende zicht op de mate van de problematiek omtrent discriminatie op de woningmarkt. We zullen een onderzoek presenteren waarin inzicht wordt geboden in de problematiek. Een mogelijkheid is om het thema binnen de aanpak 'goed verhuurderschap' op te nemen.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Woningvoorraad	73.640	74.416	75.632	76.737	77.839
Eenheid: Aantal woningen					
Bron: CBS					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: nieuw gebouwde woningen	8,7	11,1	9,2	11,8	
Eenheid: Het aantal nieuwbouwwoningen per 1000 woningen					
Bron: CBS (Verplichte BBV-indicator)					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: overige toevoegingen	295	551	561	297	
Eenheid: Het aantal overig toegevoegde woningen (meestal transformatie)					
Bron: CBS					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: aandeel eigendom corporaties nieuwbouwwoningen		6,4%	16,3%		
Eenheid: % corporatiewoningen van totaal toegevoegde woningen					
Bron: CBS					
Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen koop	43%	43%	44%	43%	
Eenheid:% koopwoningen van de totale woningvoorraad					
Bron: CBS					

Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen corporatiebezit	36%	36%	36%	36%

Eenheid:% corporatiewoningen van de totale woningvoorraad

Bron: CBS

Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen particuliere huur	19%	19%	20%	20%

Eenheid:% woningen particuliere verhuur van de totale woningvoorraad

Bron: CBS

Afgegeven woningbouwvergunningen (nieuwbouw & verbouw)/ transformatie	1.528	1.327	1.204	872

Eenheid: Aantal woningbouwvergunningen per jaar

Bron: ODRA/CBS

Kwalitatieve en toekomstbestendige woningvoorraad

Naast de betaalbaarheid van de woning is de juiste kwaliteit belangrijk voor de woonbeleving van onze inwoners. Onder woonkwaliteit verstaan we een duurzame, gezonde woning die levensloopgeschikt is en de juiste omvang heeft voor de doelgroep die erin woont en voor de plek waar de woning staat.

Woningen verduurzamen

Met woningcorporaties maken we afspraken over verduurzamen van woningen en het aansluiten bij de aanpak van de wijkgerichte energietransitie. Het gaat om isolatie en om de stap van fossiele naar duurzame warmtevoorziening. In het najaar van 2021 stellen we de Transitievisie warmte vast. Op basis daarvan maken we concrete afspraken met de corporaties voor 2022 en verder. Met behulp van het Volkshuisvestingsfonds maken we een begin met het verduurzamen van particuliere woningen in Arnhem-Oost. Omdat dit voor een belangrijk deel om 'gespikkeld bezit' gaat, werken we hiertoe nauw samen met de corporaties. De corporaties en de gemeente werken samen in de aanpak energiearmoede en in het aanbod specifiek voor huurders (gebaseerd op de RREW-subsidie van het Rijk).

Levensloopgeschikte woningen ontwikkelen en bestaande woningen levensloopgeschikt maken

Bij nieuwbouwontwikkelingen maken we afspraken over levensloopgeschikte woningen in een levensloopgeschikte omgeving. Samen met corporaties proberen we doorstroming van ouderen uit eengezinswoningen te bevorderen (zie de inspanning 'doorstroming bevorderen' onder beschikbare en betaalbare woningen) en maken we afspraken over de juiste portefeuille in de stad die aansluit bij de doelgroep.

Gezond binnenklimaat

In samenwerking met stakeholders brengen wij de aandachtspunten in beeld die spelen op het gebied van gezond wonen. Met corporaties verkennen wij de problematiek van vocht en schimmel in woningen, in samenwerking met de GGD verkennen we in brede zin de (samenhang van) aspecten die horen bij een gezond binnenklimaat, zoals temperatuur, geluid en luchtkwaliteit.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Rapportcijfer woning	7,7		7,7		

Eenheid: Gemiddeld rapportcijfer voor de woning op een schaal van 0-10

Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)

Leefbare woonomgeving

Arnhem staat voor het versterken van de identiteit van wijken en het vergroten van de verscheidenheid binnen wijken. Een zekere differentiatie en variatie in huishoudens, inkomens en woningen biedt ruimte aan het maken van een wooncarrière in de wijken. Onze focus ligt op verminderen van de druk op de kwetsbare wijken en voorkomen dat wijken afnemen in leefbaarheid. We werken hiertoe samen met onze partners: corporaties, maatschappelijke partners en mede-overheden. Met ontwikkelende partijen gaan we in het kader van het stadsakkoord het gesprek aan hoe nieuwbouwinitiatieven kunnen bijdragen aan het creëren van diverse woonmilieus.

Goed verhuurderschap

Huurders hebben op de huurmarkt nog vaak te maken met vervelende excessen. Het stimuleren van goed verhuurderschap moet hierbij een oplossing bieden. Net als in 2021 geven we in 2022 uitvoering aan de 'Arnhemse aanpak goed verhuurderschap'. Binnen deze aanpak staat niet enkel het stellen van regels centraal en het handhaven van deze regels, maar vooral een samenwerking tussen gemeente, huurders en verhuurders waarbij we goed verhuurderschap gezamenlijk willen stimuleren. Belangrijke lijnen binnen de aanpak zijn dat we het Huurdershuis een aanvullende opdracht geven om huurders derdelijnshulp te bieden. Ook subsidiëren we stichting KKVV. Via KKVV bieden we verhuurders kosteloos een beheerapplicatie aan, die tevens kan dienen als communicatieplatform voor verhuurders, huurders en omwonenden.

Opkoopbescherming

Per 1 januari 2022 worden gemeenten in staat gesteld om bij specifieke gebieden een zogeheten 'opkoopbescherming' toe te passen. Deze opkoopbescherming geldt alleen voor goedkope en middeldure koopwoningen in gebieden waar de leefbaarheid onder druk staat, of waar veel schaarste is aan goedkopere koopwoningen. De opkoopbescherming wordt hiermee een middel om de leefbaarheid in wijken te verbeteren of op peil te houden. We doen uw raad in 2022 een voorstel voor toepassing van de opkoopbescherming.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Leefbaarheid in eigen buurt	7,2		7,2		
Eenheid: Gemiddeld rapportcijfer voor de leefbaarheid in de buurt op een schaal van 0-10					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					
Woonomgeving	7,3		7,4		
Eenheid: Gemiddeld rapportcijfer voor de woonomgeving op een schaal van 0-10					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					

Arnhem-Oost

De wijken Geitenkamp, Klarendal, Presikhaaf-West, Arnhemse Broek en Malburgen (samen 'Arnhem-Oost') kampen met aanzienlijke problemen en kennen veel kwetsbare bewoners. Bewoners met verminderde zelfredzaamheid die veel zorg, ondersteuning of begeleiding nodig hebben. Tegelijkertijd met een toename van kwetsbare groepen neemt ook de overlast van bewoners onderling toe. Corona versterkt deze trends. Er is sprake van toename van schulden, toename van werkloosheid, nieuwe kwetsbare groepen, een toename van faillissementen, krimp van innovatieve sectoren en uitstel of afstel van investeringen. De problematiek in kwetsbare wijken wordt steeds scherper zichtbaar, geconcentreerder, en de noodzaak voor oplossingen wordt urgenter.

De hoofdambitie van de Arnhem-Oost-aanpak is dat iedere jongere in Arnhem-Oost dezelfde kansen heeft als elke andere jongere in Arnhem en Nederland. Daarvoor is een langjarige beweging nodig. We kiezen hiervoor een termijn van 18 jaar. Centraal hierbij staat het perspectief van jongeren. Onze doelen zijn gebiedsgericht, bedoeld als extra om achterstanden in te halen en daarbij soms onorthodox.

Doelen Arnhem-Oost

Over 18 jaar zien wij dan ook graag in Arnhem-Oost het volgende voor ons:

- Het aantal kinderen dat opgroeit in armoede is aanzienlijk gezakt.
- Alle jongeren die de mogelijkheden hebben om een startkwalificatie te hebben, halen die ook.
- Jongeren zijn gezond, zowel fysiek als mentaal en maken minder gebruik van Jeugdzorg.
- Jongeren kunnen en willen blijven wonen in de wijk waar ze zijn opgegroeid.
- Jongeren spreken en schrijven Nederlands (B1 niveau) naar hun beste kunnen.
- Alle kinderen in Arnhem-Oost groeien op in een omgeving waar werken loont en normaal is.
- De ouders, leraren, buren, vrienden en werkgevers zijn trots op wat er in hun wijk met hun jeugd is gebeurd.

Vier ontwikkellijnen

Deze ambitie moet werkelijkheid worden doordat opeenvolgende colleges, gemeenteraden, bewoners, partners en andere bondgenoten in de stad, de provincie en op rijksniveau zich hebben toegelegd op langjarig commitment. Het betekent dan ook niet dat alle doorbraken al bedacht zijn. Deze willen we juist samen verder ontwikkelen en er ruimte voor geven.

Het langetermijnperspectief van 18 jaar maakt de Arnhem-Oost-aanpak uniek. Het nodigt uit tot een andere manier van denken en kijken naar oplossingen. Het maakt oplossingen mogelijk die veel verder in de tijd liggen. Er moet ruimte zijn om na te denken en te experimenteren. Ook voor het bouwen van netwerken die het verschil maken moet je tijd en het vertrouwen hebben.

De Arnhem-Oost-aanpak is vertaald in 4 ontwikkellijnen die tezamen een integraal perspectief vormen op de uitdagingen in de vijf wijken van Arnhem en die alle ten goede komen aan meer kansen en perspectief voor een nieuwe generatie. De nadruk ligt in deze wijkaanpak op de combinatie tussen sociaal en fysiek. De

ontwikkellijnen vormen samen met de wijkanalyses en andere analyses een leidraad om te komen tot de ambities over 18 jaar. De doelen en bijbehorende indicatoren voor de komende vier jaar worden opgenomen in de wijkuitvoeringsplannen. De ontwikkellijnen zijn niet alleen een doel om naartoe te werken, maar zijn iets waar wij elke dag in de buurt mee bezig willen zijn. De vier ontwikkellijnen zijn:

1. Bewoners voelen zich vrij, veilig en verbonden met elkaar in hun wijk, waar zij trots op zijn.
2. Alle jongeren kunnen zich ontwikkelen in een cultuur waarin de persoonlijke ontwikkeling centraal staat en alle bewoners zijn aan het werk als ze dat kunnen of ze doen mee.
3. Iedere bewoner kan rondkomen, en leeft gezond, zowel fysiek als mentaal.
4. Ieder kan opgroeien en leven in kwalitatief goede woningen in een prettige en veilige openbare ruimte.

Een schone, groene én klimaatbestendige openbare ruimte

Een aantrekkelijke openbare ruimte vormt een belangrijke basis voor een leefbare stad waarin je prettig kunt wonen, werken en recreëren. Vanwege de mooie landschappelijke ligging en de ontstaansgeschiedenis van de stad beschikt Arnhem over fraaie openbare ruimtes waarvan de vele parken natuurlijk toonaangevend zijn. Maar ook in de wijken is veel en aantrekkelijk groen aanwezig, waar de bewoners terecht trots op zijn. Tijdens de coronacrisis en de hittegolven van de afgelopen jaren is steeds duidelijker geworden dat het vele groen essentieel is om de stad ook in moeilijke tijden leefbaar te houden.
Vertrekpunt voor de openbare ruimte is dat deze in ieder geval schoon, heel en veilig moet zijn. Het onderhoud is daar in de eerste plaats op gericht. Maar ook toezicht, controle en handhaving leveren daaraan een belangrijke bijdrage. Daarnaast zijn leefbaarheid, klimaatadaptatie en groen leidende thema's voor inrichting en beheer van de openbare ruimte.
We zien dat in sommige wijken de leefbaarheid onder druk staat. Dit uit zich onder andere in een sleetse openbare ruimte. Daarnaast lopen we er tegen aan dat het aanleggen van extra groen ook leidt tot jaarlijks terugkerende hogere beheerkosten. Om deze problemen het hoofd te bieden zijn onlangs extra middelen in de begroting opgenomen. Hiermee kan het dagelijks onderhoud op sleetse plekken worden geïntensiveerd en kan extra groen op een gewenst niveau in stand worden gehouden. Daarnaast biedt de Arnhem-Oost aanpak mogelijkheden om de openbare ruimte te verbeteren en te vergroenen in een aantal kwetsbare wijken.
Met klimaatadaptatie bereiden we Arnhem voor op de effecten van de klimaatverandering, op meer en heviger weersextremen. Het gaat dan om het (ruimtelijk) aanpassen van de stad en het dusdanig ontwerpen van nieuw stedelijk gebied dat dit minder kwetsbaar is voor hoog en laag water, extreme regenval, hitte en langdurige droogte. Dit is verwoord in de strategie Klimaatadaptatie die begin 2021 is vastgesteld. In samenhang met de klimaatadaptatie hebben we de ambitie om het Arnhemse groen te versterken. Deze ambitie is verder uitgewerkt in de groenvisie. Daarnaast gaan we in Arnhem meer bomen aanplanten, zoals is aangegeven in het bomenplan. De opgaven voor klimaatadaptatie en versterken van het groen pakken we op samen met de bewoners en onze partners.
Voor de openbare ruimte geldt dat de gemeente een bepalende invloed heeft op inrichting en beheer. De ambities die we daarbij nastreven verschillen per type gebied en per aspect. Een nadere uitwerking daarvan is terug te vinden in de paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen.

Naar een klimaatadaptieve stad

Ook in 2021 zijn de gevolgen van de klimaatverandering veelvuldig in het nieuws geweest. Vooral de rampzalige overstromingen en extreme hittegolven met bosbranden maakten veel slachtoffers. De Strategie Klimaatadaptatie geeft aan hoe we Arnhem willen aanpassen aan de extreme weersomstandigheden in het toekomstige klimaat. Uitgangspunt van deze strategie is dat we samen met de bewoners en onze partners werken aan de opgaven voor klimaatadaptatie.
Met het oog hierop is een intentieverklaring opgesteld die medio 2021 al door meer dan 20 partijen was ondertekend: ontwikkelaars, woningcorporaties, onderwijsinstellingen, bewonersorganisaties, provincie en waterschappen. Samen met deze partijen is de 'Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie Arnhem' opgesteld. Dit document geeft een overzicht van de vele maatregelen die we in de komende jaren samen met onze partners nemen om Arnhem klimaatbestendig te maken.

Stimuleren en faciliteren

Er is in Arnhem veel draagvlak en enthousiasme om de stad klimaatbestendig te maken. Veel Arnhemmers willen zelf voor hun stad zorgen en vergroenen hun eigen dak, tuin of woonomgeving. De gemeente stimuleert dit door bewoners te ondersteunen bij het maken van plannen en met een subsidieregeling om de plannen te helpen financieren. De behoefte hieraan is zo groot dat extra geld is vrijgemaakt om de ondersteuning te verbeteren en ook de subsidiemogelijkheden (opnieuw) te vergroten.

Klimaattoets

De al aanwezige bouwstenen die ervoor zorgen dat bij nieuwe projecten de klimaatadaptatie wordt meegenomen worden verder uitgebouwd tot een klimaattoets. Met deze toets zorgen we ervoor dat alle projecten (gebiedsontwikkelingen, herinrichtingen en onderhoudsmaatregelen) gaan bijdragen aan een klimaatbestendig Arnhem en dat daarbij alle aanwezige kansen optimaal worden benut.

Gebiedsgerichte maatregelen

Met het uitvoeren van gebiedsgerichte maatregelen brengen we een klimaatbestendig Arnhem stap voor stap dichterbij. De nadruk ligt daarbij op de focusgebieden: de gebieden waar de risico's voor wateroverlast, hitte en droogte het grootst zijn. In deze gebieden worden extra middelen ingezet uit het Klimaatfonds. Maar ook buiten deze focusgebieden nemen we maatregelen om de gevolgen van de klimaatverandering tegen te gaan. We liften hier mee met gebiedsontwikkelingen en herinrichtingen die met behulp van de klimaattoets maximaal zullen bijdragen aan klimaatadaptatie.

Minder verharding

Veel verharding leidt tot een grotere opwarming en meer wateroverlast. In de Strategie Klimaatadaptatie is daarom de ambitie benoemd om de hoeveelheid verharding in Arnhem met 10% terug te dringen. Er is inmiddels een werkwijze ontwikkeld waarmee we deze ambitie realiseren. Bij maatregelen aan de hoofdinfrastructuur en woonomgeving zullen we steeds kijken welke mogelijkheden er zijn om de hoeveelheid verharding terug te dringen. Ook richten we ons op het terugdringen van de verharding in particuliere tuinen. Met een monitoringssysteem kunnen we bijhouden in welke mate de hoeveelheid verharding daadwerkelijk afneemt.

Arnhem als koploper

Met het voortvarende beleid heeft Arnhem op het gebied van klimaatadaptatie een toppositie verworven. Deze positie willen we behouden en uitdragen. We spelen daarbij een belangrijke rol in het vergroten van de kennis op het gebied van klimaatadaptatie en werken daarbij samen met onderwijsinstellingen waaronder de Wageningen University en Research, de Hogeschool Arnhem-Nijmegen en van Hall - Larenstein.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Vergroening/ verstening van tuinen					
Eenheid:					
Bron: Eigen data; deze indicator wordt vanaf dit jaar voor het eerst gemeten (Uitvoeringsagenda klimaatadaptatie).					

Arnhems groen versterken

Arnhem is één van de groenste steden van Nederland en dat willen we ook zo houden. Meer dan ooit blijkt hoe belangrijk het groen is om de stad leefbaar en aantrekkelijk te houden. Het beleid voor het Arnhemse groen is geformuleerd in de Groenvisie. Het beleid voor bomen is onlangs uitgewerkt in het Bomenplan. De komende jaren zullen we ons vooral richten op de volgende thema's:

Herkenbare stad: Vergroten van de waarden van bossen en parken
Kenmerkend voor Arnhem zijn de bossen, de natuurgebieden en de vele parken. En ook de lanen in de buitengebieden en de grote groenzones in en om de wijken, bijvoorbeeld moeraszone Schuytgraaf, ecozones Presikhaaf of de Huissensedijk.

Natuurvriendelijke stad: Vergroten van de biodiversiteit
Onze stad is ook een natuurvriendelijke stad. Sinds 2019 zijn we bijvriendelijke gemeente. Door een natuurlijke inrichting en beheer van het groen houden we rekening met dier- en plantensoorten die kenmerkend zijn voor Arnhem. Waar mogelijk verbinden we groengebieden met elkaar: dit is belangrijk voor de migratie van dieren en ook van planten. En we bouwen en beheren natuurinclusief. Zo komt de natuur tot diep in de stad, vergroten we de biodiversiteit en verbeteren we de ecosystemen in de stad (bijvoorbeeld bos, bloemrijk grasland, poel, moeras).

Groene gezonde stad: Vergroenen van de stad
Groen zorgt ervoor dat bewoners zich prettiger en gezonder voelen. Het nodigt ook uit tot bewegen en sporten. Groen vermindert wateroverlast en hittestress en zorgt voor een schonere lucht. En zorgt voor meer biodiversiteit.

Duurzaam beheerde stad: Toekomstbestendig beheer
Ons groen wordt toekomstbestendig beheerd. We willen het groen langdurig in stand te houden. Bomen moeten vitaal oud kunnen worden. Ook het beperken en voorkomen van verspreiding van soorten die de biodiversiteit verstoren (onder andere Japanse duizendknoop) hoort daar bij.

Samenwerkende stad: Samen de stad vergroenen
Het vergroenen van de stad kunnen we niet alleen. We doen dat samen met onze groene partners in de stad en ook onze inwoners.

Herkenbare stad: Alle (verpachte) agrarische gronden in eigendom van gemeente Arnhem kennen biologische landbouw / veeteelt, met een SKAL certificering

Met de pachters van onze agrarische gronden zijn we in gesprek over het overgaan van reguliere landbouw naar biologische landbouw en veeteelt. Dat vergroot de waarde van het landschap voor mens (gezondheid), dier en plant (biodiversiteit). En het draagt bij aan het toekomstbestendig houden van de stad op het gebied van klimaat: verbeteren van de ecosystemen (bijvoorbeeld bos, heide, hooiland, beek, poel) en het voorkomen van wateroverlast, hittestress en vervuilde lucht.
Deze gesprekken lopen samen op met een nieuw natuurontwikkelingsproces rondom de Kemperheide met stichting ARK en de revitalisering van de kazerne Schaarsbergen. Zo maken we met een integrale aanpak het hele gebied natuurinclusiever. Naast biologische landbouw betekent dit ook een gevarieerder, biodiverser en klimaatbestendiger bos en een beter aaneengesloten natuurgebied met minder hekken en andere barrières zodat het leefgebied voor dieren wordt vergroot.

Herkenbare stad: Vergroten groenmassa bomen en bos in Arnhem

Bij het streven naar een groene stad kijken we niet alleen naar de hoeveelheid bomen, maar ook naar de 'groenmassa': de omvang van de boomkronen en andere groenelementen. We gaan extra bomen aanplanten op hitteplekken, in de wijken, in park en buitengebied. Deze bomen krijgen voldoende ondergrondse en bovengrondse groeiruimte op basis van het Bomenplan Arnhem.
In 2022 zijn potentiële plantlocaties voor extra bomen in beeld. Aanplant van extra bomen wordt uitgevoerd in het plantseizoen 2022 (november - maart) en in de komende jaren. Het streven is in 2020 een groot aantal extra straatbomen, plantsoen- en parkbomen aan te planten.
We gaan extra bos en Tiny Forest aanplanten. Dit doen we in afstemming en overleg met bewoners.
In de wijk Elderveld wordt in overleg met initiatiefnemers en bewoners voorbereidingen getroffen voor de realisatie van een voedselbos. In Rijkerswoerd leggen bewoners in goed overleg met de gemeente circa 800m² Tiny Forest aan. In Presikhaaf wordt op een buiten gebruik geraakt sportveld een wijkklimaatbosje gerealiseerd.
Op 50 locaties worden de groeiplaatsomstandigheden van Waardevolle bomen verbeterd zodat ze gezond en vitaal blijven en nog ouder kunnen worden. Stadsbomen en lanen, zoals de Beukenlaan, krijgen extra zorg en aandacht zodat ze uit kunnen groeien tot Buitengewone bomen.
Jaarlijks monitoren we de voortgang van het boomkroonvolume. Dit is uitgewerkt in de uitvoeringsagenda van het Bomenplan Arnhem.

Herkenbare stad: In stand houden van gezonde bossen en parken

De kwaliteit van onze bossen en parken staan onder druk. Oorzaken hiervan zijn het intensiever gebruik, overmatige stikstofdepositie, klimaatverandering en biodiversiteitsverlies. Bij het beheer en onderhoud van onze bossen en parken houden we hier rekening mee door zeer gericht en soms intensiever onderhoud uit te voeren.

Door de extra middelen in te zetten voor Bossen & Parken kunnen we dit noodzakelijk aanvullend onderhoud uitvoeren. Tevens biedt dit de mogelijkheid extra capaciteit in te zetten om genoemd kwaliteitsverlies en de uitdagingen die hiermee gemoeid gaan, op te pakken en zorgvuldig te communiceren van onze inwoners.

Natuurvriendelijke stad: Bij ruimtelijke projecten is natuurinclusief bouwen en ontwerpen de norm

We willen dat natuurinclusief bouwen en ontwerpen standaard wordt meegenomen in projecten. Dit is ook benoemd in de woondeal. Hiervoor hebben we een Puntensysteem Natuurinclusief Bouwen ontwikkeld dat verplicht wordt bij nieuwe bestemmingsplannen. Via dit Puntensysteem moeten bij nieuwbouwwoningen zowel nestvoorzieningen worden ingebouwd voor gebouwbewonende diersoorten als groene maatregelen worden getroffen in/aan/om de woning. We gaan dit Puntensysteem verder doorontwikkelen zodat het ook bij andere gebouwen van toepassing kan worden verklaard.

Natuurvriendelijke stad: Kennis van de biodiversiteit en verbeteren leefgebieden kenmerkende soorten

In 2021 hebben we een Biodiversiteitsagenda opgesteld. Er staat in hoe de biodiversiteit in Arnhem ervoor staat, wat we al doen om het biodiversiteitsverlies in onze gemeente tegen te gaan en wat we nog extra gaan doen. Zo hebben we afgesproken de biodiversiteit in de stad structureel te gaan monitoren en van daar uit te vergroten. Want wanneer we weten hoe het ervoor staat met de biodiversiteit, weten we gerichter welke maatregelen we moeten uitvoeren. Vanaf 2021 gebeurt dit op 14 plekken in Arnhem. Na elk jaar volgt een beheer- en ontwikkeladvies van de in dat jaar gemonitorde gebieden, dat de gemeente gaat uitvoeren.

Natuurvriendelijke stad: Verbeteren van het natuurvriendelijke beheer en inrichting ons van groen

Arnhem heeft ten opzichte van veel andere gemeenten een koppositie op het gebied van ecologisch beheer. Bij de inrichting van onze terreinen gebruiken we grotendeels inheemse en biologische zaaimengsels en inheemse bomen en struiken. En ook soorten die dracht- en waardplant zijn voor insecten, waaronder vlinders en bijen. We willen deze koppositie behouden. Daarom zijn we continue bezig om ons te verbeteren, door ons natuurvriendelijk beheer uit te breiden, te versterken en te verfijnen. Denk aan meer maatwerk in het gefaseerd maaibeheer van de bermen en graslanden en het gebruik van duurzaam materieel en materiaal. En we zoeken kansen om nog meer terreinen natuurvriendelijk te beheren. Daarbij werken we samen met stichting Arnhem Zoemt en de Imkersvereniging Arnhem, Velp.

Natuurvriendelijke stad: Onderzoek naar het naast elkaar leven van de honingbij en de wilde bij

Met een aantal omliggende gemeenten en in samenwerking met kennisinstituten gaan we onderzoeken in hoeverre de honingbij een bedreiging kan vormen voor de wilde bij, met name op onze kwetsbare heideterreinen. Aan de hand van de resultaten nemen we eventueel maatregelen om het leefgebied van de wilde bijen in Arnhem te behouden en te versterken.

Samenwerkende stad: Wijkgroenagenda's

Ook in de wijken liggen ambities om te vergroenen. In 2021 en 2022 stellen we met de inwoners van een aantal wijken Wijkgroenagenda's op waarbij de gemeente ondersteuning levert. De wensen en ideeën van deze inwoners zetten we vervolgens om in acties en maatregelen die we samen met hen en andere stakeholders, zoals corporaties en sociale wijkondernemingen, realiseren. De eerste acties voor Klarendal en Arnhemse Broek zullen in het najaar van 2021 worden uitgevoerd.

Samenwerkende stad: Het vergroten van het bewustzijn onder de inwoners voor groen en vergroenen (onder andere tuinen)

Samen met onze groene partners in de stad willen we de inwoners van Arnhem kennis en ervaring op laten doen over de waarden van ons groen. Dit maakt de kans groter dat inwoners meer zorg hebben voor hun eigen groene omgeving en hun tuin willen gaan vergroenen. Stichting Natuurcentrum Arnhem, inclusief de Molenplaats, en platform Arnhem Klimaatbestendig spelen daarbij een belangrijke rol. In 2021 starten we ook met de biodiversiteitscampagne 'Andere Arnhemmers', waarin we het verhaal rond biodiversiteit vertellen en waaraan activiteiten worden gekoppeld van de verschillende groene organisaties in onze stad, zoals excursies, struintochten en lezingen.

Aandacht voor dierenwelzijn

In en om onze stad leven ook dieren. Dieren hebben recht op een goed leven. En we vinden het belangrijk dat mens en dier in harmonie samen kunnen leven. Alle dieren, zowel gehouden dieren als in het wild levende dieren, verdienen daarbij onze zorg en aandacht. Maar dieren kunnen ook gevaar, schade of overlast opleveren. We hebben onze ambities op dit gebied neergelegd in de Visie Dierenwelzijn 2021-2030 en de doelen en inspanningen voor 2021 en 2022 in de Uitvoeringsagenda 2021-2022. Wij noemen hier de belangrijke aandachtspunten voor 2022.

Bevorderen van het welzijn van gehouden dieren

We vinden het belangrijk dat gehouden dieren een zo prettig mogelijk leven hebben. Soms komt het welzijn van gehouden dieren in de knel omdat de verzorgers niet (meer) in staat zijn om hun dier goed te verzorgen. We nemen daarom een aantal maatregelen om in die gevallen de verzorgers te ondersteunen.

Helpen van eigenaren met informatie over het correct houden van huisdieren

We vinden het belangrijk dat eigenaren van dieren geïnformeerd zijn over het correct houden van huisdieren en dat de aankoop van een dier een weloverwogen beslissing is. Hierdoor kan dieren veel leed bespaard blijven en komen er minder dieren in het asiel terecht. We gaan hiertoe een actievere rol spelen in het voorlichten van onze inwoners over verantwoord bezit van gezelschapsdieren en over de mogelijkheden om een dier op te halen in het dierenasiel en zo een beter leven te geven. We verstrekken hierover informatie op onze dierenwelzijnspagina en werken met onze partners voor dierenwelzijn.

Zorgen voor opvang van huisdieren waarvoor niet (meer) wordt gezorgd

Het dierenasiel is gevestigd in Velp. Dit complex is verouderd. Het is bouwkundig slecht en de ruimtes voldoen niet meer aan de eisen van deze tijd. Het Dierentehuis Arnhem e.o. zal binnenkort beginnen met een grondige renovatie. Hierdoor zullen de dierenverblijven ook beter aansluiten bij de huidige eisen op het gebied van dierenwelzijn. We ondersteunen de Stichting Dierentehuis Arnhem e.o. bij het realiseren van de nieuwbouw van het asiel te Velp (geplande oplevering: 2023).

Op diervriendelijke wijze voorkomen of bestrijden van schade, overlast en gevaar door dieren

Ofschoon veel mensen groot plezier beleven van hun hond kan het voorkomen dat honden overlast en schade veroorzaken voor mens, andere dieren en natuur. We gaan dit zoveel mogelijk voorkomen. We zoeken daartoe een goede oplossing voor honden rond gebieden met grazers en/of broed- of rustplaatsen voor vogels, zoals hondenspeel- en -losloopplaatsen in de directe omgeving en indien nodig een hondenverbod (hiervoor moet de APV worden aangepast). Verder verbeteren we de informatie over honden op onze dierenwelzijnspagina, waaronder over wat te doen bij bijtincidenten en het voorkomen ervan.

Bevorderen van het welzijn van in het wild levende dieren

Ook voor in het wild levende dieren vinden we dierenwelzijn belangrijk, ook als deze dieren overlast veroorzaken waartegen opgetreden moet worden. We besteden daarom aandacht aan het zo diervriendelijk tegengaan van overlast en aan het bestrijden van dierenleed.

Op zo diervriendelijk mogelijke wijze voorkomen of bestrijden van schade, overlast en gevaar voor dieren

Veel organisaties vangen zwerfkatten op, neutraliseren ze en zetten ze weer terug (volgens de TNR-methode: Trap, Neuter and Return). Deze methode is echter in Arnhem niet langer mogelijk omdat de provincie sinds kort geen ontheffingen meer verleent van het verbod om katten uit te zetten gezien de negatieve effecten van verwilderde katten op de natuur. We gaan in gesprek met de provincie over dit verbod, samen met Dierenbescherming, Stichting Zwerfkatten Nederland en Dierentehuis Arnhem. Ook willen we samen met andere Gelderse gemeenten buiten het leefgebied van de wolf in gesprek met de provincie over vergoeding van preventieve maatregelen als er sprake is van regelmatig voorkomende schade door (trekkende) wolven. Verder doen we onderzoek naar de toepasbaarheid van diervriendelijke methoden van populatiebeheer voor grootwild. Tenslotte willen we ons inspannen om een meer preventieve plaagdierbeheersing mogelijk te maken.

Voorkomen, beperken en bestraffen van door mensen toegebracht dierenleed

Stroperij is strafbaar. Vissen is niet in alle wateren toegestaan. In onze stadsparken en natuurgebieden mag over het algemeen niet worden gevist. Hengelsport Federatie Midden Nederland houdt in de regio Midden-Nederland toezicht op het visverbod. We willen een jaarlijks overleg met de Hengelsport Federatie Midden-Nederland over hoe zij hierop toezicht hebben gehouden.

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling is een essentieel onderdeel van een duurzame woon- en leefomgeving.

De gemeentelijke ambitie die past in het landelijk beleid blijft om afval zoveel mogelijk her te gebruiken en de hoeveelheid restafval die verbrand moet worden, verder te verkleinen. De criteria die gebruikt worden bij de keuzes voor de manier waarop de afvalinzameling is ingericht, zijn naast dit milieubelang, de gebruiksvriendelijkheid en service voor de inwoner en de kosten die hiermee gemoeid zijn.

Reductie hoeveelheid restafval

Het is de ambitie om de hoeveelheid restafval die verbrand moet worden naar beneden te brengen.
De keuze voor het instrument diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder afval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt.

Beleidsontwikkeling afvalreductie

De ontwikkeling van nieuwe sturingsinstrumenten om de doelstelling op afvalreductie te bereiken, vraagt een nieuwe aanpak die in de komende begrotingsperiode verder wordt uitgewerkt.
Bij het onderzoeken naar alternatieve systemen die bijdragen aan de milieudoelen zal nadrukkelijker de inbreng, medewerking en betrokkenheid van de inwoners gevraagd worden.

Er ligt een belangrijke uitdaging om de basis die is gelegd met het systeem van Omgekeerd Inzamelen verder te optimaliseren en de scheidingsresultaten op het gebied van PBD, GFT en papier en herbruikbaar grofvuil, verder te verbeteren.
Het verbeteren van de service aan bewoners, duidelijker informeren en communiceren over de mogelijkheden van hergebruik zijn de beleidsinstrumenten waar we de komende periode op gaan inzetten.

Na het stoppen met Diftar zijn door het college toezeggingen gedaan om te onderzoeken op welke wijze de afvalstoffenheffing nog verder kan worden gedifferentieerd naar huishoudgrootte. Indien de raad kiest voor een andere grondslag voor toerekening dan zal dit in de verordening op de afvalstoffenheffing (in november) worden vastgelegd.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Omvang huishoudelijk afval	203,6	209,5	200,7		

Eenheid: kg per inwoner

Bron: CBS

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig". Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem biedt woonruimte	**2.967**	**314**	**43**	**219**
Beschikbare en betaalbare woningen	2.967	314	43	219
Duurzame en levensloopgeschikte woningen				
Leefbare woonomgeving				
Een schone, groene én klimaatbestendige openbare ruimte	**9.003**	**692**	**0**	**1.060**
Naar een klimaatadaptieve stad	9.003	692	0	1.060
Arnhems groen versterken				
Aandacht voor dierenwelzijn	**184**	**0**	**0**	**0**
het voorkomen van dierenleed en waar nodig het verbeteren van de leefomstandigheden van zowel huisdieren als in het wild levende dieren	184	0	0	0
Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling	**12.495**	**21.392**	**0**	**0**
Minder restafval	12.495	21.392	0	0
Overig	**16.377**	**18.567**	**3.995**	**4.275**
Totaal	**41.026**	**40.965**	**4.039**	**5.554**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	36.268	36.058	39.652	41.026	41.203	40.793	40.855
Baten	39.403	39.814	41.881	40.965	40.933	40.903	40.903
Saldo lasten en baten	***3.135***	***3.756***	***2.229***	***-61***	***-61***	***111***	***48***
Toevoegingen aan reserves	930	371	462	4.039	593	593	690
Onttrekkingen aan reserves	1.257	1.799	3.186	5.554	1.527	1.240	1.306
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***327***	***1.428***	***2.724***	***1.516***	***1.516***	***646***	***616***
Gerealiseerd resultaat	**3.462**	**5.184**	**4.953**	**1.454**	**665**	**757**	**664**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn in totaal begroot op € 41,0 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:

- Riolering: €13,2 miljoen;
- Afval: € 12,5 miljoen;
- Stedelijk groen: € 5,1 miljoen;
- Parken, bossen en ecologie: € 3,0 miljoen;
- Wonen: € 3,0 miljoen;
- Overige lasten: € 4,2 miljoen.

De totale begrote lasten zijn in 2022 € 1,4 miljoen hoger dan in 2021:

- € + 0,4 miljoen ontwikkeling kapitaallasten;
- € + 0,4 miljoen Parken & Bossen;
- € + 1,5 miljoen uitvoering Arnhem-Oost;
- € - 0,6 miljoen incidentele lasten 2021 voor de woondeal en woonwagenlocaties;
- € - 0,3 miljoen Overigen.

Baten
De begrote baten bedragen in 2022 € 40,9 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:
- Afval: € 21,4 miljoen;
- Riolering: €17,2 miljoen;
- Parken, bossen en ecologie: € 0,7 miljoen;
- Havenbeheer: € 0,9 miljoen;
- Kabels en leidingen: € 0,5 miljoen;
- Wonen: € 0,3 miljoen.

Toevoegingen aan reserves
De totale toevoeging aan de reserves is begroot op € 3,68 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- BR Kapitaallasten € 3,1 miljoen;
- BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte € 0,5 miljoen;
- Overig € 0,08 miljoen.

Onttrekkingen aan reserves
De totale onttrekking aan de reserves is begroot op € 4,4 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- BR Grondexploitatie € 3 miljoen;
- BR Grond onderhoud en vervanging openbare ruimte € 0,6 miljoen;
- BR Groenfonds € 0,28 miljoen;
- BR Volkshuisvestingsfonds € 0,19 miljoen;
- BR Werk-Investeringsfonds € 0,2 miljoen;
- Overig € 0,13 miljoen.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Lingezegen
GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Wonen
- Woningcorporaties;
- Particuliere verhuurders;
- Beleggers/ontwikkelaars;
- Provincie Gelderland;
- Ministerie van BZK;
- Zorgpartijen.

Arnhem-Oost
Met de Arnhem-Oost-aanpak willen wij de situatie in onze meest kwetsbare wijken langjarig aanpakken en duurzaam verbeteren. In de wijken, mét de wijken en in samenwerking met maatschappelijke partners en andere overheden. Hieronder, zonder uitputtend te zijn, onze belangrijkste partners:
- Ministerie van BZK;
- Provincie Gelderland;
- Partners van de samenwerkingskring Arnhem-Oost;
- Bewoners;
- Woningcorporaties;
- Primair en voorgezet onderwijs;
- Werkgeversorganisaties;
- The Economic Board.

Openbare ruimte

- Wijkteams;
- Schouwgroepen en belangengroepen;
- Waterschappen;
- Grondeigenaren (onder andere woningcorporaties, provincie, Hoge Veluwe, Gelders Landschap, Staatsbosbeheer);
- Groen Forum;
- Klimaatbestendig Arnhem;
- Triple Helix partners.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Wonen en leefomgeving. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Niet halen gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal / ontbreken voldoende dekking voor plankosten
Beheerskosten Arnhem Centraal
Planschade plan van aanpak woningsplitsing en verkamering
Extreme weersomstandigheden
GFT-voorzieningen

Beleidskaders

Wonen

- Arnhemse woonprincipes (Woonvisie);
- Volkshuisvestelijk kader 2019-2022;
- Huisvestingsverordening;
- Plan van aanpak woningbouwontwikkeling;
- Plan van aanpak Woningsplitsing en Verkamering;
- Woondeal Regio Arnhem- Nijmegen.

Openbare ruimte

- Structuurvisie 2020-2040;
- Groenvisie 2017-2035;
- Bomenplan Arnhem;
- Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2016-2020;
- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010 - 2020;
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen;
- Aanpak wateroverlast Arnhem Noord 2015.
- Visie en Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2021-2030;
- Strategie klimaatadaptatie Arnhem 2020 - 2030.

Paragrafen

De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting, bezien vanuit een bepaald perspectief. Een aantal paragrafen is in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

In de paragrafen worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. De wijze waarop invulling wordt gegeven aan de paragrafen verschilt per onderwerp.

De volgende paragrafen zijn opgenomen:

1. Lokale heffingen
2. Risicomanagement en weerstandsvermogen
3. Onderhoud kapitaalgoederen
4. Financiering
5. Bedrijfsvoering
6. Verbonden partijen
7. Grondbeleid
8. Investeringen
9. Subsidies

Lokale heffingen

De gemeente legt heffingen op. Die zijn onder te verdelen in algemene belastingen, bestemmingsbelastingen en retributies. Bij algemene belastingen is sprake van een gedwongen bijdrage, waar geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de overheid tegenover hoeft te staan. De opbrengsten dienen als algemeen dekkingsmiddel. Voorbeelden zijn de OZB en de toeristenbelasting. Bestemmingsbelastingen zijn belastingen waarvan de opbrengsten zijn bestemd voor specifieke taken of voorzieningen met een duidelijk algemeen belang. De riool- en afvalstoffenheffing zijn bestemmingsbelastingen. Bij retributies wordt er door de overheid een individuele tegenprestatie tegenover de bijdrage gesteld. Het gaat hierbij om leges en rechten.

Uitgangspunten van beleid

Afspraken uit het Coalitieakkoord 2018-2022

In het Coalitieakkoord 2018-2022 is afgesproken dat de inkomsten uit OZB met ingang van 2019 niet stijgen.
Voor de OZB-tarieven 2022 geldt dat deze (gemiddeld) gelijk zijn aan de tarieven 2021.
Voor de OZB geldt daarnaast dat ieder jaar een herwaarderingsjaar is. Dat betekent dat de WOZ-waarden gebaseerd worden op een nieuwe waardepeildatum (voor 2022 is dat 1 januari 2021).
Het gemiddelde herwaarderingscijfer leidt tot een tariefaanpassing zodat de herwaardering geen lastenontwikkeling tot gevolg heeft. Om te voorkomen dat de opbrengst OZB te hoog of te laag wordt, wordt de gemiddelde waarde-ontwikkeling gecompenseerd door een tariefswijziging. Uiteraard kan de werkelijke waardestijging per individueel object afwijken van de gemiddelde waardestijging, met als gevolg een andere individuele ontwikkeling van de lasten dan hier gepresenteerd.

In het coalitieakkoord 2018-2022 is tevens opgenomen dat de parkeertarieven en legestarieven niet stijgen en dat de heffingen (riool en afvalstoffen) kostendekkend worden gemaakt. Voor de legestarieven 2021 is van deze afspraak afgeweken. De stijging in kosten die het Rijk ons berekent is doorberekend in de legestarieven en enkele legestarieven zijn meer in lijn gebracht met tarieven elders in de regio. Ook voor de legestarieven 2022 geldt dat, indien van toepassing, de stijging van rijksleges wordt doorberekend in het tarief.

Afvalstoffenheffing

Het is de ambitie om de hoeveelheid restafval die verbrand moet worden naar beneden te brengen.
De keuze voor het instrument Diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder afval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt. Huishoudens betalen sindsdien weer een vast tarief voor afvalverwerking, waarbij de hoogte van dit tarief voor eenpersoonshuishoudens lager ligt dan voor meerpersoonshuishoudens.

De ontwikkeling van nieuwe sturingsinstrumenten om de doelstelling op afvalreductie te bereiken, vraagt een nieuwe aanpak die in de komende begrotingsperiode verder wordt uitgewerkt. Bij het onderzoeken naar alternatieve systemen die bijdragen aan de milieudoelen zal nadrukkelijker de inbreng, medewerking en betrokkenheid van de inwoners gevraagd worden.

Na het stoppen met Diftar zijn door het college toezeggingen gedaan om te onderzoeken op welke wijze de afvalstoffenheffing nog verder kan worden gedifferentieerd naar huishoudgrootte. Indien de raad kiest voor een andere grondslag voor toerekening dan zal dit in de verordening op de afvalstoffenheffing in november worden vastgelegd.

Rioolheffing

In het Coalitieakkoord 2018-2022 is afgesproken om de heffingen kostendekkend te maken. Voor de rioolheffing werd daarbij uitgegaan van een jaarlijkse groei van 1,5%.

Voor 2022 geldt dat de kosten van beheer en onderhoud van riolering naar verwachting lager uitvallen dan eerder meerjarig geraamd. Dit komt voornamelijk door verlaging van de rentekosten over de investeringen (rekenrente) en door verschuiving van lasten als gevolg van gewijzigd activeringsbeleid (financieel administratief). Aangezien de tarieven voor rioolheffing maximaal kostendekkend mogen zijn, zou dit voor 2022 een verlaging van de tarieven betekenen.
Vanaf 2023 wordt echter een toename verwacht van de vervangingsopgave van rioleringen. De hogere investeringen voor herstel en vervanging van het riool zullen nodig zijn om een adequaat rioolstelsel te behouden. Gezien de grote vervangingsopgave in met name de naoorlogse wijken in Arnhem-Zuid wordt voor de verdere toekomst nog een verdere stijging van de rioolinvesteringen verwacht.

Schommeling van tarieven is niet wenselijk. Het naar voren halen van investeringen naar 2022 heeft geen effect op het niveau van de kosten in 2022, omdat de stijgende kapitaallasten als gevolg van de extra investeringen pas in latere jaren zichtbaar zijn.
Voor een meer gelijkmatige tariefontwikkeling wordt daarom vanaf 2022 een spaarelement opgenomen in het tarief rioolheffing. De inkomsten op grond van dit spaarelement worden toegevoegd aan een voorziening en ingezet bij toekomstige vervangingsinvesteringen riolering. Door het inzetten van deze voorziening kan forse stijging van kapitaallasten in de toekomst worden afgevlakt. De hoogte van het spaarelement wordt bepaald op basis van een onderliggend investeringsplan. Geraamd wordt dat jaarlijks een spaarbedrag van € 700.000 nodig is om de extra investeringen op de langere termijn (deels) te kunnen dekken. De geplande investeringen zullen zoals gebruikelijk onderdeel uitmaken van het begrotingsproces.

Een deel van de lagere lasten in 2022 (€ 300.000) wordt wel doorberekend in het tarief. Per saldo betekent dit dat de (gemiddelde) lasten voor de burger in 2022 gelijk zijn aan 2021.

Bedrijveninvesteringszones
De verwachting is dat de gemeenteraad nog voor januari 2022 een verordening vaststelt, waarmee het voor ondernemers in het Korenkwartier mogelijk wordt om een Bedrijveninvesteringszone (BIZ) op te richten. Een BIZ betreft een afgebakend gebied binnen de gemeente, waarin ondernemers samen zorgen voor een veilige en leefbare bedrijfsomgeving. De gemeente int van de ondernemers in de BIZ een bijdrage en keert deze vervolgens als subsidie uit aan de BIZ als uitvoeringsorganisatie. In de verordening kan worden opgenomen dat de perceptiekosten op de subsidie in mindering worden gebracht; in dat geval is de BIZ-bijdrage voor de gemeente volledig budgetneutraal. De verordening treedt pas in werking bij voldoende draagvlak onder de ondernemers in de BIZ. Deze draagvlakmeting zal plaatsvinden na het vaststellen van de verordening.

Effecten corona
Om ondernemers tijdens de coronacrisis te ondersteunen in hun liquiditeit is aan hen de mogelijkheid geboden tot uitstel van betaling van gemeentelijke belastingen. Dit uitstel van betaling loopt tot 1 september 2021, waarna een betalingsregeling geldt tot 1 januari 2022 (toeristenbelasting) en tot 1 maart 2022 (OZB en rioolheffing).

Het is nog onzeker hoe de coronacrisis zich gaat ontwikkelen, maar met het vervallen van de meeste beperkingen in het najaar van 2021 is het vooralsnog de verwachting dat het merendeel van de ondernemers vanaf september 2021 alsnog de openstaande belastingaanslagen zal betalen en dat opnieuw uitstel in 2022 niet nodig zal zijn.

De effecten van corona op leegstand en faillissementen en de impact hiervan op de gemeentelijke begroting zullen de komende periode meer helder worden.

Geraamde inkomsten en een overzicht op hoofdlijnen

	2021	2022
Bedragen x € 1.000		
Belastingsoorten		
Onroerend zaakbelasting	55.558	55.834
Afvalstoffenheffing	19.132	19.853
Rioolheffing	17.117	17.148
Toeristenbelasting	470	525
	92.277	***93.360***
Overige heffingssoorten		
Parkeerbelasting	8.186	9.054
Leges burgerlijke stand	2.115	2.064
Bouw- en sloopvergunningen (Wabo)	4.037	4.037
	14.338	***15.155***
Totaal	**106.615**	**108.515**

Lokale lastendruk en kwijtscheldingsbeleid

Gemiddelde lastenontwikkeling per woning (eigenaar)	2021	2022	%
Onroerend zaakbelasting	€ 342	€ 342	0,00%
Rioolheffing	€ 177	€ 177	0,0%
Afvalstoffenheffing gemiddeld	€ 260	€ 265	2,0%
	€ 779	**€ 784**	**0,67%**

Gemiddelde lastenontwikkeling per woning (gebruiker/huurder)	2021	2022	%
Onroerend zaakbelasting	€ 0	€ 0	0,0%
Rioolheffing	€ 89	€ 89	0,0%
Afvalstoffenheffing gemiddeld	€ 260	€ 265	2,0%
	€ 349	**€ 354**	**1,49%**

Ontwikkeling lokale lastendruk in landelijk perspectief

Het Centrum voor onderzoek van de economie van de lagere overheden (Coelo) meet jaarlijks de lokale lastendruk van de Nederlandse gemeenten. De indicator 'Woonlasten meerpersoonshuishouden' geeft inzicht in de ontwikkeling van de Arnhemse woonlasten in relatie tot die van de overige gemeenten. De indicator bestaat uit de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing.

Uit een analyse is gebleken dat bij de berekening van de waarde van een gemiddelde woning in Arnhem andere aannames worden gehanteerd dan waarmee door het Coelo wordt gerekend. Bij de berekening van de gemiddelde WOZ-waarde van een woning in Arnhem wordt ook de categorie recreatiewoningen en overige woningen betrokken, terwijl deze categorie bij de berekening van het Coelo buiten beschouwing blijft. Omdat deze categorie een lagere gemiddelde WOZ-waarde heeft dan de overige categorieën, heeft dit een verlagend effect op de berekende gemiddelde WOZ-waarde voor een woning in Arnhem. Een vergelijking met de gegevens van het Coelo levert hierdoor een afwijking op.

Kwijtscheldingsbeleid

Inwoners van Arnhem (particulieren en kleine zelfstandigen) komen in aanmerking voor kwijtschelding als onder andere het zogenaamde gecorrigeerde inkomen lager uitvalt dan 100% van het bijstandsniveau. Arnhem kiest met het hanteren van een bovengrens van 100% van het bijstandsniveau voor de maximale invulling van het kwijtscheldingsbeleid die de wet biedt.

Kwijtschelding kan worden aangevraagd voor de (on)roerende zaakbelasting, afvalstoffenheffing en rioolheffing.

Kostendekkendheid leges en heffingen

In de gemeentewet (artikel 229b, lid 1) is opgenomen dat de tarieven die worden geheven voor de bestemmingsheffingen en retributies maximaal kostendekkend mogen zijn. Dit betekent dat de opbrengsten niet hoger mogen zijn dan de kosten. Zo wordt voorkomen dat de gemeente 'winst' maakt op deze heffingen en met de ontvangen specifieke inkomsten ook andere gemeenteactiviteiten financiert.
Het gaat bij de kostendekkendheid om geraamde bedragen, omdat op het moment van het vaststellen van de tarieven alleen nog de verwachtingen bekend zijn.

Hieronder wordt inzicht gegeven in de berekening van de kostendekkendheid van de rioolheffing, afvalstoffenheffing en leges.

Kosten van overhead

Kosten worden zoveel mogelijk direct toegerekend aan de betreffende activiteit, maar dat gaat niet altijd. Bijvoorbeeld bij de kosten van huisvesting, (algemene) communicatie en bestuursondersteuning. Dit zijn overheadkosten; alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Deze definitie van overheadkosten is vastgelegd in het BBV. Welke kosten de gemeenten als overheadkosten mogen zien, is dus in regelgeving vastgelegd. Gemeenten zijn wel vrij in de keuze van de methodiek voor toerekening van overheadkosten aan de lokale heffingen. Bij de gemeente Arnhem rekenen we de kosten van overhead aan de heffingen toe met behulp van een opslag op de ingezette uren.

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing is een bestemmingsbelasting. De inkomsten uit afvalstoffenheffing mogen alleen ingezet worden voor kosten van inzameling en verwerking van huishoudelijk afval.

De kostendekkendheid van 84% is gelijk aan die van 2021. Dit geldt voor zowel de periode dat Diftar van kracht was (januari tot en met mei 2021), als voor de periode van juni tot en met december 2021 waarin al een vast tarief per huishouden gold.
De frictiekosten als gevolg van het stoppen met Diftar zijn in 2021 doorberekend in de vaste tarieven die golden vanaf juni 2021. In 2022 zijn deze frictiekosten er niet.
De tarieven voor 2022 stijgen met 2% in vergelijking met de tarieven die een huishouden in 2021 gemiddeld kon verwachten. Om de vergelijking met 2021 te kunnen maken is voor de eerste 5 maanden Diftar een inschatting gemaakt van het aantal tariefzakken dat per huishouden werd aangeboden. Deze kosten zijn opgeteld bij het vaste tarief in de diftarmaanden en de 7 maanden niet-diftar.

Berekening kostendekkenheid t.b.v. Afvalstoffenheffing	
Bedragen x € 1.000	
Kosten Taakveld(en),incl. (omslag) rente	21.250
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	-1.539
Netto kosten taakvelden	***19.711***
Toe te rekenen kosten:	
Overhead incl. (omslag)rente	689
BTW	3.339
Totale kosten	***23.739***
Opbrengst heffingen	19.853
Dekkingspercentage	**84%**

Rioolheffing

De rioolheffing is een bestemmingsbelasting. De inkomsten uit rioolheffing mogen alleen ingezet worden voor de kosten van beheer en onderhoud van riolering.

De kostendekkendheid van 98% is vrijwel gelijk aan die van 2021 (97%). Zowel de begrote opbrengsten als de begrote kosten bevinden zich op hetzelfde niveau als in 2021. De samenstelling van de kosten is wel gewijzigd, omdat er vanaf 2022 een spaarelement in het tarief wordt opgenomen (zie verder bij 'Uitgangspunten beleid').

Berekening kostendekkenheid t.b.v. Rioolheffing	
Bedragen x € 1.000	
Kosten Taakveld(en),incl. (omslag) rente	14.542
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	-
Netto kosten taakvelden	***14.542***
Toe te rekenen kosten:	
Overhead incl. (omslag)rente	1013
BTW	1.642
Totale kosten	***17.197***
Opbrengst heffingen	17.148
Dekkingspercentage	**100%**

Leges

De kostendekkendheid leges Burgerzaken 2022 is lager dan in 2021 (van 61,9% in 2021 naar 52,7% in 2022). De kostendekkendheid van deze leges wordt bepaald op basis van begrote kosten- en opbrengstenbudgetten van de afdeling Burgerzaken in een specifiek jaar. Uiteraard gaat het hierbij om budgetten die voor het legesproces relevant zijn. Een aantal van de componenten voor deze berekening is - onder meer vanwege de toekenning van middelen voor het project doorontwikkeling Burgerzaken - bijgesteld. Denk hierbij aan het kostenbudget voor formatie en inhuur. De begrote opbrengsten zijn daarentegen voldoende constant gebleven. Hierdoor is de verhouding begrote kosten / begrote opbrengsten anders dan voorgaande jaren.

Legesverordening	Lasten 2022	Baten 2022	Kosten-dekkendheid
Bedragen x € 1.000			
Algemene dienstverlening			
PD-Burgerlijke stand	3.915	2.064	53%
Parkeren	106	88	83%
Overige APV	104	97	93%
Subtotaal Algemene dienstverlening	**4.125**	**2.249**	**55%**
Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning			
Huisvesting en Wabo	5.003	4.037	81%
Kabels/leidingen	430	350	81%
Subtotaal Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning	**5.433**	**4.387**	**81%**
Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn			
Drank- en Horeca	218	191	88%
Evenementen	191	130	68%
Prostitutiebedrijven	8	7	88%
Winkeltijden	-	-	0%
Subtotaal Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn	**417**	**328**	**79%**
Totaal	**9.975**	**6.964**	**70%**
Scheepvaartrechten Bedragen x € 1.000	905	536	59%
Reinigingsrechten Bedragen x € 1.000	53	53	100%

Overzicht lokale heffingen

Onroerendzaakbelasting

2021	Tarieven			WOZ-waarde	Begroot 2021		
	gebruiker	eigenaar	totaal	totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Bedragen x € 1.000							
Woningen		0,1466%	0,1466%	17.820.596		26.122	26.122
Niet-woningen	0,2060%	0,6180%	0,8240%	3.527.414	7.267	21.801	29.067
Totaal				**21.348.009**	**7.267**	**47.923**	**55.190**

2022	Tarieven			Stijgings-perc. tarief	WOZ-waarde	Begroot 2022		
	gebruiker	eigenaar	totaal		totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Bedragen x € 1.000								
Woningen		0,1308%	0,1308%	-10,74%	20.246.280		26.491	26.491
Niet-woningen	0,2024%	0,6073%	0,8098%	-1,73%	3.609.455	7.307	21.922	29.229
Totaal					**23.855.735**	**7.307**	**48.412**	**55.719**

Onroerend zaakbelasting	gemiddelde woning	gemiddelde niet-woning
Lasten 2021	342	4.856
Indexatie 0%	*0*	*0*
Lasten 2022	**342**	**4.856**

Afvalstoffenheffing

Bedragen x € 1.000

	Totaal-		Vast		Aantal huishoudens		Begroot	
	Tarief	2021	Tarief	2022	2021	2022	2021	2022
Eenpersoonshuishouden		214,90		220,80	29.583	29.175	6.357	6.442
Meerpersoonshuishouden		288,95		294,00	44.210	45.664	12.774	13.425
Totaal					**73.793**	**74.839**	**19.132**	**19.867**

Rioolheffing

Rioolheffing	Tarieven	Tarieven		aansluiting op riool	Begroot 2021		
2021	eigenaar	gebruiker	Totaal	totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Bedragen x € 1.000							
Woningen	0,0356%	0,0356%	0,0711%	17.770.596	6.318	6.318	12.636
Niet-woningen	0,0644%	0,0644%	0,1289%	3.477.414	2.241	2.241	4.481
Totaal				**21.248.009**	**8.559**	**8.559**	**17.117**

Rioolheffing	Tarieven	Tarieven		Stijgings-perc. tarief	Aansluiting op riool	Begroot 2022		
2022	eigenaar	gebruiker	Totaal		totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Bedragen x € 1.000								
Woningen	0,0313%	0,0313%	0,0625%	-12,04%	20.203.780	6.318	6.318	12.636
Niet-woningen	0,0643%	0,0643%	0,1286%	-0,23%	3.509.455	2.256	2.256	4.512
Totaal					**23.713.235**	**8.574**	**8.574**	**17.148**

Rioolheffing	gemiddelde woning		gemiddelde niet-woning	
Lasten 2021	**€ 177**		**€ 779**	
Indexatie 0%	€ 0,0	0,00%	€ 0,00	0,00%
Lasten 2022	**€ 177**		**€ 779**	

De opgenomen tarieven OZB en rioolheffing zijn gebaseerd op de waardeontwikkeling zoals die bij het opstellen van de Begroting bekend was. Medio oktober vindt een verbijzondering van de verwachte waarde-ontwikkeling plaats ten aanzien van de lokale markt. Indien dit gevolgen heeft voor de opgenomen tarieven, zullen deze tarieven worden bijgesteld. Een wijziging van de tarieven heeft echter geen gevolgen voor de belastingopbrengsten en de te betalen lasten, die blijven ongewijzigd. De tarieven worden ter vaststelling aan de gemeenteraad aangeboden in de betreffende verordeningen.

Voor de tarieven afvalstoffenheffing geldt dat deze wellicht nog verder worden gedifferentieerd naar huishoudgrootte (zie ook bij 'Uitgangspunten ven beleid'). Indien de raad hiervoor kiest, dan zal dit in de verordening op de afvalstoffenheffing in november worden vastgelegd.

Risicomanagement en weerstandsvermogen

Het is van belang om inzicht te hebben in de financiële positie (hoe financieel gezond is de gemeente) en de financiële weerbaarheid (welke mogelijkheden zijn er financieel). Met andere woorden hoe financieel robuust is de gemeente Arnhem?
Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre de gemeente Arnhem in staat is om risico's op te vangen.
De financiële positie van Arnhem wordt met een aantal financiële kengetallen (zoals solvabiliteit en schuldquote) in samenhang met het weerstandsvermogen in beeld gebracht en beoordeeld.

Samenvatting financiële positie

In deze paragraaf gaan we, in aansluiting op de toelichting in deel 1 van deze begroting, verder in op de financiële positie van de gemeente Arnhem. Allereerst een samenvatting van de belangrijkste punten uit deze paragraaf en aansluitend een toelichting op:

- de prognose van een aantal financiële kengetallen;
- de uitgangspunten voor beleid;
- het risicoprofiel en het beschikbare weerstandsvermogen;
- de belangrijkste risico's.

Om op een eenvoudige manier uit te leggen hoe de gemeente naar haar financiële positie kijkt, gebruiken we de metafoor van een privépersoon, die naar zijn of haar eigen financiële positie kijkt en vooruit kijkt naar de komende jaren. Hoe zeker zal mijn inkomen de komende jaren naar verwachting zijn? Zullen daarin schommelingen plaatsvinden waarmee ik rekening moet houden? Hoe zullen naar verwachting mijn uitgaven zich de komende jaren ontwikkelen? Stijgen of dalen de vaste lasten? Moet ik rekening houden met extra kosten voor de studie van de kinderen? Als daar een beeld van is hoe ziet dan naar verwachting het totale beeld van mijn inkomsten en uitgaven eruit? Zal dit in evenwicht zijn? Kan ik nog wat sparen of moet ik tijdelijk wat geld van mijn spaarrekening halen?
Heb ik wat extra middelen achter de hand als er zich tegenvallers voordoen? Bijvoorbeeld als mijn wasmachine kapot gaat of als mijn auto niet door de APK komt? Als een privépersoon een goed en zeker inkomen heeft om zijn huur of hypotheek te betalen, verder geen grote schulden heeft en ook nog over een spaarsaldo beschikt, is de conclusie dat zijn of haar financiële positie robuust en solide is.

Zo is het ook bij gemeenten. Hoe ziet het gemeentelijk huishoudboekje er voor de komende jaren uit? Hoe zullen onze inkomsten en uitgaven zich ontwikkelen? Denken we dat we de komende jaren een tekort of een overschot gaan krijgen of zijn onze inkomsten en uitgaven vrijwel in evenwicht?
Als we zien dat de schulden zich niet negatief ontwikkelen, er een goed gevulde 'bankrekening' (algemene reserve) is en de baten vrijwel ieder jaar even hoog of iets hoger zijn dan de lasten, dan staat een gemeente er over het algemeen goed voor. Het weerstandsvermogen geeft aan in welke mate de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's (plotselinge tegenvallers) op te vangen zonder dat het beleid of de uitvoering hiervan in gevaar komt. Door in samenhang te kijken naar een aantal kengetallen kunnen we zien hoe robuust de financiële positie van een gemeente is. Dat is waar we in deze paragraaf bij stilstaan.
Een belangrijke randvoorwaarde daarbij is dat het gemeentelijke huishoudboekje in evenwicht moet zijn. De raad moet erop toezien dat de begroting 'structureel en reëel in evenwicht is' dan wel er voor zorgen dat dit evenwicht in de daarop volgende jaren wordt bereikt (art. 189, lid 2 gemeentewet). De begroting moet vervolgens goedgekeurd worden door Gedeputeerde Staten (GS). Als de begroting niet sluitend zou zijn, komt de gemeente onder toezicht van GS en moet de gemeente alsnog maatregelen nemen om de begroting sluitend te maken.

Hoe ziet het financieel beeld voor de Begroting 2022 en daarop volgende jaren eruit? Precies midden in deze raadsperiode, maart 2020, kwam de wereld terecht in de coronacrisis. Die crisis had grote gevolgen voor Nederland en ook voor Arnhem. In (financiële) zin hielden we de vinger aan de pols met behulp van Impactanalyses en het corona dashboard. Op 2 september 2020 nam de raad de voorstellen aan in de "Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis". Deze zomer informeerden we de raad hierover in de vorm van de 'First year review Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis". Het Rijk sprong bij en hield de economie zoveel mogelijk op gang door uitgebreide steunmaatregelen. Financiële hulp van het Rijk kwam er ook voor gemeenten. Het Rijk trad als buffer op en ving zo de ergste financiële klappen voor de gemeente op. Als gemeente konden wij zo hulp bieden in de stad.

Bij de voorbereiding van deze Begroting was de situatie van het aantal besmettingen wisselend. Vóór de zomer daalde het besmettingen sterk en werden de coronamaatregelen versoepeld. Korte tijd later nam het aantal besmettingen opnieuw toe om vervolgens weer te dalen. Eind augustus is er weer sprake van een lichte stijging. Duidelijk is dat we in de komende tijd rekening moeten houden met nieuwe onzekerheden: Komen er nog meer

nieuwe virusvarianten? Loopt de immuniteit wellicht terug? Wat zal komend najaar en komende winter het effect zijn van seizoensinvloeden? Wat zullen de mogelijke gevolgen zijn voor de burgers, bedrijven en organisaties in de stad? Blijft het Rijk verder gaan met pakketten steunmaatregelen en blijven ze de gemeenten daarin ook steunen?

Zoals we eerder aangaven sluiten we aan bij de ramingen van het Centraal Plan Bureau (CPB). De meest recente raming is die van augustus 2021. Ook het CPB geeft aan dat de ontwikkeling van de corona pandemie de belangrijkste onzekerheid is. Sommige sectoren zullen hier blijvend last van houden. Het CPB voorziet dat in die sectoren bedrijfsbeëindigingen onvermijdelijk zullen zijn. De vooruitzichten in de zogenaamde 'basisraming' zijn positief. Door het wegvallen van coronabeperkingen voorspelt het CPB een krachtig herstel en een groei van de economie in 2021 en 2022 van meer dan 3%. Ook loopt naar verwachting, zelfs bij de afloop van de steunmaatregelen van het Rijk, de werkloosheid nauwelijks op. Het overheidstekort zal in 2022 dalen tot 1,8%. Door de groei van de economie daalt ook de relatieve overheidsschuld.
Hoe betrekkelijk de betekenis van dit soort cijfers is blijkt als we kijken naar de vertaling van CPB-cijfers door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten in een drietal scenario's voor gemeenten begin 2021. Toen werd nog rekening gehouden met een veel hogere werkloosheid.
Het CPB adviseerde overigens eerder de financiën van de Rijksoverheid niet extra te belasten met structurele nieuwe uitgaven of lastenverlichtingen. Het CPB geeft aan dat die dan opgevangen moeten worden door bezuinigingen of lastenverzwaringen.

De snel wisselende perspectieven werken ook door in onze stad. De eerste sectoren waar we dan aan denken zijn horeca en evenementen. Maar ook breder heeft het terugdraaien van maatregelen effect. Denk daarbij onder andere aan thuiswerken en niet in de laatste plaats natuurlijk de impact van het virus op de gezondheid van de inwoners van onze stad en de zorg.
Om goed zicht te krijgen en te houden de betekenis van wisselende perspectieven voor het bestuur van onze stad en eventuele noodzakelijke (financiële) bijstellingen gaan we door op de eerder ingeslagen weg:

- we blijven de impact op onze begroting volgen en actualiseren ook de risico's in het risicoprofiel;
- we volgen nauwlettend de mate waarin het Rijk met maatregelen compenseert;
- we gaan behoedzaam om met onze financiële positie gelet op onzekerheden over de inkomsten van het Rijk op langere termijn;
- we monitoren de voortgang van de Arnhemse Herstelagenda corona en vullen, als dat nodig is, de aanpak daarin aan.

We lopen het beeld van onze financiën, zoals in deze begroting opgenomen door aan de hand van de drie niveaus van robuustheid, zoals we die steeds in begroting en jaarverslag laten zien:

1. De robuustheid van de begroting
   De begroting 2022 is niet sluitend. Dat geldt ook voor de jaarschijf 2023. Voor 2024 en 2025 is er sprake van een overschot en daarmee is de begroting structureel sluitend. Belangrijk is ook hierbij te vermelden dat in alle jaarschijven rekening is gehouden met de toevoegingen aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit;
2. De mate van robuustheid om risico's op te vangen
   Het risicoprofiel is opnieuw geactualiseerd en ook het beeld van de beschikbare weerstandscapaciteit is opnieuw bepaald. Dit levert een weerstandsfactor op van 1,4 in 2022 oplopend tot 1,5 in 2025. Een uitvoerige toelichting hierop is verderop in deze paragraaf opgenomen.
3. De mate van robuustheid van de balans.
   Hierbij gaat het onder andere om de omvang van de schulden van de gemeente (netto schuldquote) en de verhouding tussen eigen en vreemd vermogen (solvabiliteit). De uitkomsten van de financiële kengetallen worden verder in deze paragraaf toegelicht.

Op basis van het beeld, zoals opgenomen in deze Begroting 2022, kan geconcludeerd worden dat de gemeente financieel redelijk robuust is. Dat beeld zet zich verder door in de volgende jaren. Deze Begroting en zeker het beeld voor de daarop volgende jaren zijn echter een momentopname. Het financieel beeld van de begroting zal komende jaren steeds opnieuw geactualiseerd moeten worden. Het risicoprofiel en de beschikbare buffers en de daaraan gekoppelde weerstandsfactor zullen steeds weer opnieuw worden berekend. Risico's die zich voordoen kunnen grote effecten hebben. Inkomsten van het Rijk en daaraan gekoppelde regelgeving kunnen van grote invloed zijn op de financiële positie van onze stad.
Belangrijk is ook dat de raad zich in onze stad steeds weer opnieuw gesteld ziet worden voor nieuwe uitdagingen en nieuwe ambities die handelen en sturen noodzakelijk maken. De aanpak van die nieuwe uitdagingen en ambities zal ook in de komende raadsperiode centraal staan in het bestuur van onze stad. Met deze Begroting

2022 en het meerjarenbeeld 2023-2025 ligt er ook voor een nieuwe raad een goede financiële basis om aan de slag te gaan.

Toelichting uitkomsten financiële kengetallen

Voor de beoordeling van de financiële positie van onze gemeente wordt gebruik gemaakt van de kengetallen, zoals genoemd in art. 11 van de begrotingsvoorschriften (BBV). Ook de weerstandsfactor is uitgedrukt in de vorm van een kengetal.

Een goede toelichting op deze kengetallen en de betekenis daarvan voor de sturing door de raad is opgenomen in de publicatie 'Meerjarig financieel inzicht voor de raad - de samenhang tussen beleid en kengetallen' van de commissie BBV.

De kengetallen volgens art. 11 van de BBV voor 2022 en volgende jaren laten het volgende beeld zien:

Netto schuldquote	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	79%	107%	97%	99%	98%	94%

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	71%	98%	90%	93%	92%	89%

Solvabiliteitsratio	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	19%	12%	14%	15%	16%	17%

Weerstandsvermogen (factor)	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	1,0	1,0	1,4	1,4	1,5	1,5

Kengetal grondexploitatie	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	5%	7%	6%	4%	3%	2%

Structurele exploitatieruimte	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	0%	-3%	-4%	0%	1%	5%

Woonlasten meerpersoonshuishouden	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	102%	98%	94%	94%	94%	94%

De financiële kengetallen laten ten opzichte van de Begroting 2021, zoals die een jaar geleden door de raad is vastgesteld, een positieve ontwikkeling zien. De coronacrisis heeft geen directe weerslag gehad op de Arnhemse financiële positie. De belangrijkste reden hiervoor is het ruimhartige compensatiebeleid van het Rijk, waarmee incidentele tegenvallers opgevangen zijn. Naar verhouding van de omvang van de Arnhemse begroting is de schuld gedaald. Dit blijkt uit de schuldquote die voor de Begroting 2022 met 97% tien procentpunt gedaald is ten opzichte van de schuldquote in de begroting van vorig jaar. Gecorrigeerd voor de verstrekte leningen is de daling acht procentpunt. Ook is de schuld per inwoner gedaald.

Behalve dat de relatieve schuld is gedaald, is het eigen vermogen gestegen. Hierdoor is de solvabiliteit toegenomen. In de primitieve Begroting 2021 lag deze nog op 12%. In deze begroting stijgt deze naar 14%. In alle komende begrotingsjaren zet deze verbetering door. Ook de weerstandsfactor is verbeterd. In de primitieve Begroting 2021 bedroeg deze 1,0 en steeg door naar 1,2 in het laatste begrotingsjaar. In deze begroting herstelt de weerstandsfactor zich naar 1,5.

De grondexploitaties leggen geen groot beslag op de Arnhemse begroting. Dit was in de Begroting 2021 al niet het geval en in de Begroting 2022 daalt dit ook nog licht. Het risico van het afwaarderen van grondexploitaties heeft daarmee slecht een beperkte impact op de Arnhemse financiële positie.

In 2022 is de begroting niet in structureel evenwicht doordat een deel van de structurele lasten via bestemmingsreserves incidenteel gedekt worden. In de latere jaren komt de begroting ook in structureel evenwicht en worden alle structurele lasten gedekt met structurele inkomsten.

De woonlasten stijgen in Arnhem veel minder hard dan in de rest van Nederland. Hierdoor bedragen de woonlasten in de Begroting 2022 94% van het landelijk gemiddelde waar dan in de Begroting 2021 nog 98% was.

In de raadsbrief van 11 mei 2021 hebben we aangegeven de financiële kengetallen te vergelijken met de risico-indeling van de provincie. De provincie hanteert daarbij drie categorieën. Categorie A is het minst risicovol en categorie C is het meest risicovol. De uitkomsten voor de begroting 2022 zijn onderstaand vermeld. De kolom 'Gelders gemiddelde' is ontleend aan de begrotingsbrief 2021. Er zijn nog geen kengetallen beschikbaar voor het jaar 2022.

Tabel gehanteerd door de Provincie:

Kengetal	Gelders gemiddelde	Waarde Arnhem Begroting 2022	Categorie A	Categorie B	Categorie C
1. Netto schuldquote	67%	97%	<90%	90-135%	>135%
2. Netto schuldquote gecorrigeerd	59%	90%	<90%	90-135%	>135%
3. Solvabiliteitsratio	30%	14%	>50%	20-50%	<20%
4. Grondexploitatie	9%	6%	<20%	20-35%	>35%
5a. Structureel exploitatieruimte Begr.	0,20%	-4,00%	Begr. en MJR	Begr. en MJR	Begr. en MJR
5b. Structureel exploitatieruimte MJR	0,11%	5,00%	> 0%	> 0%	> 0%
6. Belastingcapaciteit	104%	94%	<95%	95-105%	>105%
7. Weerstandsvermogen	1,73	1,4	> 1,0	0,8 - 1,0	< 0,8

Als aanvulling op deze verplichte kengetallen worden in de begroting en jaarrekening in aansluiting op de zogenaamde stresstesten van de 100.000+ gemeenten op vier aandachtsvelden nog een aantal andere kengetallen doorgerekend. Bij elk kengetal wordt door middel van een kleur aangegeven hoe hierop wordt gescoord: rood is kwetsbaar, oranje is punt van aandacht en groen is voldoende.

Aanvullende kengetallen tav schuldquote	rek. 2020	begr. 2021	begr. 2022
a Netto schuld per inwoner	€ 3.566	€ 4.316	€ 4.279
b Schuldevolutie	0%	9%	6%
c Netto rentelasten/exploitatie	1,53%	1,61%	1,56%
d Aanwezigheid rentereserve/buffer	ja	ja	ja
e Zekerheden leningen, garantstellingen en waarborgen	94,23%	94,9%	94%

Aanvullende kengetallen tav solvabiliteit	rek. 2020	begr. 2021	begr. 2022
a Weerstandsfactor	1,0	1,0	1,4
b Mogelijkheden om weerstandscapaciteit te verbeteren	ja	ja	ja

Aanvullende kengetallen tav grondexploitatie	rek. 2020	begr. 2021	begr. 2022
a Afhankelijkheid van grondexploitatie voor sluitende begroting	nee	nee	nee
b Winstverwachting grondexploitatie	14.084	13.868	13.868
c Toekomstig nog te realiseren baten en lasten in relatie tot de BIE	1,9	1,9	1,5

Aanvullende kengetallen tav structurele exploitatieruimte	rek. 2020	begr. 2021	begr. 2022
a Toereikenheid onderhoudsbudgetten openbare ruimte	0,34%	0,30%	0,30%
b Ombuigingen, taakstellingen	0%	0,05%	0,05%
c Meerjarig sluitende begroting	ja	ja	ja

Aanvullende kengetallen tav woonlasten	begr. 2019	begr. 2021	begr. 2022
a Onbenutte belastingcapaciteit OZB	0,25%	0,21%	0,21%
b Derving OZB i.v.m. leegstand	2,03%	2,06%	2,06%

Uit deze kengetallen blijkt dat Arnhem op veel onderdelen goed scoort. De netto schuld per inwoner is wel rood, maar is verbeterd ten opzichte van de begroting van een jaar geleden.
Bij het beoordelen van de bovenstaande kengetallen is belangrijk de kengetallen in onderlinge samenhang te bezien om uitspraken te kunnen doen over én de robuustheid van de begroting/rekening, én de robuustheid van de risicobuffers én de robuustheid van de balans.

Robuustheid van de begroting:

- De belangrijkste conclusie is dat de begroting vanaf 2023 structureel in evenwicht is;
- De begroting van de gemeente Arnhem is niet afhankelijk van de uitkomsten van de grondexploitaties;
- De Arnhemse belastingen bevinden zich onder het landelijk gemiddelde en bieden ruimte om in een uiterst geval de financiële positie te verbeteren.

Robuustheid van de buffers voor risico's in relatie tot het beschikbare weerstandsvermogen:

- Een belangrijke indicator is de weerstandsfactor die de verhouding uitdrukt tussen de beschikbare buffers (reserves die het weerstandsvermogen van de gemeente vormen) en de benodigde weerstandscapaciteit (het totaal van de berekende mogelijke nadelige financiële gevolgen van de risico's). De weerstandsfactor is gestegen en bevindt zich boven de 1,4. De daling van het risicoprofiel en de stijging van de algemene reserve dragen hieraan bij. De uitkomst van de weerstandsfactor voor de jaren 2023 - 2025 is relatief. Nieuwe risico's en mogelijke tegen- of meevallers die doorwerken op de omvang van de beschikbare weerstandscapaciteit kunnen invloed hebben op de weerstandsfactor. Er is voor wat betreft de weerstandsfactor geen sprake van een meerjarig bevroren situatie, maar een momentopname op basis van de inzichten op dit moment;
- Naast de directe buffers voor risico's zijn in de raad afspraken gemaakt over de toevoegingen aan de bestemmingsreserve solvabiliteit als extra versteviging van de financiële positie. Op basis van de huidige inzichten en voorziene toevoegingen loopt deze reserve op tot € 32 miljoen eind 2025.

Robuustheid van de balans:

- De solvabiliteit van onze gemeente bevond zich een aantal jaren op een zorgelijk niveau Een groeiend eigen vermogen, mede met de bestemmingsreserve solvabiliteit en de aanwezige risicobuffers hebben gezorgd voor een gestaag toenemende solvabiliteit.
- Voor een goede beoordeling van de solvabiliteit is het van belang de relatie met de kengetallen voor grondexploitatie te vermelden. De verliesname van meer dan € 100 miljoen op de grondexploitaties in de economische crisis van 2008 - 2013 heeft de balans structureel robuuster gemaakt. Het aandeel van de grondexploitatie op de totale begroting blijft beperkt waardoor een dergelijke verliesname nu geen risico is.
- Arnhem verbetert haar schuldpositie in de Begroting 2022. De schuldquote daalt aanzienlijk ten opzichte van de begroting van vorig jaar De verbetering van de schuldpositie zorgt voor een lagere druk van de rentelast op de Arnhemse begroting.

Jaartal	Solvabiliteit	
	primitieve begroting	rekening
2016	12%	15%
2017	10%	16%
2018	12%	16%
2019	14%	17%
2020	15%	19%
2021	12%	
2022	14%	

Toelichting uitgangspunten van beleid

Tijdens deze raadsperiode is in nauwe samenwerking met de raad veel aandacht besteed aan de uitgangspunten en spelregels voor risicomanagement en weerstandsvermogen.
In 2020 is een nieuwe beleidsnota Risicomanagement en weerstandsvermogen (nota van 12 mei 2020, zaaknummer 466760) uitgebracht.
In de raad is een tweetal moties aangenomen over de spelregels voor het weerstandsvermogen in samenhang met de financiële kengetallen (de motie 'Realistischer inschatten en bewuster beleid' (nummer 20M209, zaaknummer 466760) en motie 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen' (nummer 20M255, zaaknummer 504479). Via het uitvoeren van onderzoek, een technische bijeenkomst met de financiële woordvoerders en een drietal experts op 24 maart 2021 en een aansluitende raadsbrief (11 mei 2021, zaaknummer 566585) heeft het college deze moties uitgevoerd.

De raad heeft op 16 september de uitgangspunten voor risicomanagement en spelregels voor weerstandsvermogen vastgesteld. Daarin is onder andere opgenomen dat:

- bij het werken aan gemeentelijke doelstellingen raad, college en ambtelijke organisatie zich bewust zijn van risico's en kansen en deze in beeld gebracht worden. Vervolgens worden maatregelen getroffen om risico's te beperken. Risicomanagement is een hulpmiddel om als gemeente doelstellingen te bereiken;
- de belangrijkste pijler van een goede risicocultuur daarbij is dat in het samenspel tussen raad, college en ambtelijke organisatie transparant wordt omgegaan met risico's en maatregelen;
- de realiteit is dat het niet mogelijk is alle risico's op voorhand in te schatten;
- over de invulling van specifieke afspraken met betrekking tot de risico's voor grote projecten/voorstellen zal nog met de auditcommissie worden overlegd;
- om goed zicht te krijgen op de mogelijkheden om risico's op te vangen als die zich voordoen kijkt de raad naar de begroting, het risicoprofiel versus de beschikbare buffers en de balans. De stand van zaken wordt toegelicht in de begroting en het jaarverslag;
- in de nota is een stappenplan opgenomen dat de raad kan helpen afwegingen te maken over risico's en benodigde buffers. De technische uitwerking kan plaatsvinden door gebruik te maken van een aantal knoppen, waaraan kan worden gedraaid;
- het risicoprofiel wordt periodiek bekeken en op basis daarvan wordt door middel van risicosimulaties bepaald wat de omvang van de benodigde risicobuffers is. Vastgelegd is welke onderdelen van de gemeentelijke reserves de buffers zijn om niet begrote tegenvallers op te vangen. De verhouding tussen risico's en buffers wordt uitgedrukt in een zogenaamde weerstandsfactor waarvoor de spelregels vastliggen in de verordening Financieel beleid en beheer 2020;
- voor niet voorspelbare gebeurtenissen heeft de gemeente een extra buffer in de vorm van de bestemmingsreserve solvabiliteit. Ook hiervoor liggen de spelregels vast in de verordening;
- de ontwikkelingen met betrekking tot risico's en buffers worden geëvalueerd door middel van onderzoek. Op basis hiervan kunnen afspraken worden gemaakt.

Het samenvattend beeld van het onderzoek, de bijeenkomst met de financiële woordvoerders en de experts en de raadsbrief is als volgt:

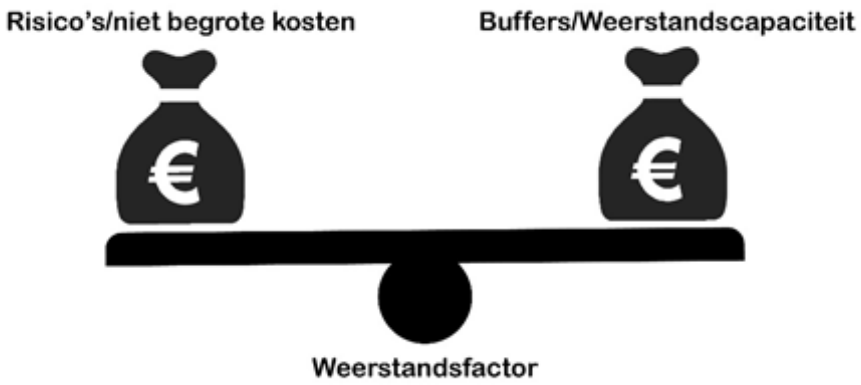
- de uitkomsten van een vergelijkend onderzoek naar weerstandsvermogen en financiële kengetallen zijn beschikbaar. Op basis daarvan is zichtbaar gemaakt welke keuzes er zijn voor de verschillende instelling van de knoppen voor weerstandsvermogen en spelregels voor solvabiliteit en schuldquote;
- expliciete afwegingen over de mate van bereidheid risico's te nemen worden in deze paragraaf weerstandsvermogen toegelicht;
- in aansluiting op het advies van de experts is het belangrijk ten aanzien van de spelregels voor de berekening van de benodigde- en beschikbare weerstandscapaciteit te kiezen voor een bestendige gedragslijn;
- uitgaande van de positieve beoordeling van de experts van de kwaliteit van het risicomanagement en het hieruit voortvloeiende risicoprofiel in onze gemeente is het niet noodzakelijke risico's op structurele budgetten extra zwaar mee te rekenen;
- gegeven het goede risicoprofiel, voldoende solvabiliteit en mogelijke ondersteuning van het Rijk bij het optreden van zgn. zwarte zwanen (grote externe risico's met een zeer incidenteel karakter en met een kleine kans, bijvoorbeeld een aardbeving) is het niet noodzakelijk hiermee rekening te houden in het risicoprofiel;
- aan de knop van de weerstandsfactor zou wel kunnen worden gedraaid. Door het hanteren van een lagere weerstandsfactor dan 1,0, (bijvoorbeeld 0,8), zou incidenteel een bedrag aan de algemene reserve onttrokken kunnen worden. Gelet op de inhoud van de motie, waarbij wordt aangedrongen op herstel van de reserves ligt dit niet voor de hand;
- financiële kengetallen met betrekking tot solvabiliteit en schuldquote in Arnhem zijn ten opzichte van andere gemeenten relatief ongunstig, maar hebben zich wel deze raadsperiode in positieve zin ontwikkeld. De

gemaakte afspraken voor toevoegingen aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit hebben daaraan bijgedragen;
- de beschikbare weerstandscapaciteit maakt het alleen mogelijk om op incidentele basis mogelijke tegenvallers op te vangen. Tegenvallers zullen uiteindelijk in de begroting moeten worden verwerkt. Om die reden is het belangrijk een goed inzicht te hebben in de flexibiliteit/wendbaarheid van de begroting. Ter voorbereiding van de nieuwe raadsperiode zal hiervan een beeld worden gegeven;
- een concrete doelstelling over een minimaal gewenste solvabiliteit en een maximaal gewenste netto-schuldquote ligt niet vast in de huidige financiële spelregels. Wel worden de uitkomsten van deze kengetallen steeds in samenhang met de ontwikkeling van het weerstandsvermogen in de begroting en jaarrekening toegelicht;
- om een goed beeld te geven van financiële kengetallen en de weerstandsfactor worden deze ingaande deze begroting gespiegeld aan de risico-indeling van de provincie en de beoordelingstabel die Naris hanteert;
- over goed risicomanagement bij projecten wordt de raad nog aanvullend geïnformeerd. Hierover is inmiddels al met de auditcommissie gesproken.

Toelichting weerstandsvermogen

In dit deel van de paragraaf is het totaalbeeld opgenomen van de benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit, het weerstandsvermogen:
- als vast onderdeel van de voorbereiding van de jaarrekening zijn de gemeentelijke risico's die gevolgen kunnen hebben voor de financiële positie opnieuw bezien, waar nodig aangepast en aangevuld. Op basis van het nieuwe risicoprofiel is met behulp van statistische berekeningen bepaald wat de omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is;
- bij het opmaken van de jaarrekening wordt ook nagegaan wat de omvang is van de reserves waarvan is afgesproken dat deze de beschikbare weerstandscapaciteit vormen;
- door de beschikbare weerstandscapaciteit (reserves als buffer) te delen door de benodigde weerstandscapaciteit (risico's) wordt de weerstandsfactor berekend.

Het volgende plaatje illustreert dit:

Hoe hoger de weerstandsfactor is hoe robuuster de gemeente is om risico's die zich voordoen op te kunnen vangen. Daalt de weerstandsfactor beneden de 1,0 dan zijn de financiële buffers lager dan het benodigde weerstandsvermogen en kan de gemeente in de financiële problemen komen als zich risico's voordoen. Over de hoogte van de weerstandsfactor liggen afspraken vast in de verordening Financieel beleid en beheer:
'Voor een robuuste financiële positie mag de weerstandsfactor niet lager zijn dan 1. Indien de weerstandsfactor lager is dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor hoger is dan 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor (nieuw) beleid (art. 11.3). Binnen de gemeente Arnhem kijken we, zoals gezegd, niet alleen naar de weerstandsfactor, maar doen dit in onderlinge samenhang met andere financiële kengetallen. Wanneer er sprake zou zijn van een weerstandsfactor boven de 1,4 en deze ruimte zou worden ingezet voor nieuw beleid dan heeft dit ook een ander effect: Het eigen vermogen van de gemeente vermindert en de solvabiliteit verslechtert.

De prognose van het beeld bij deze begroting voor het weerstandsvermogen ziet er voor 2022 tot en met 2025 als volgt uit:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	Begroting 2021-2024	JV 2020	Prognose 2021	Begroting 2022	2023	2024	2025
	90%	90%	90%	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000							
Benodigde weerstandscapaciteit							
1. Gemeentebrede risico's	26.417	40.952	34.146	34.146	34.146	34.146	34.146
2. Corona risico's	4.834	4.161	2.987	2.987	0	0	0
Gemeentebrede risico's totaal	**31.251**	**45.113**	**37.133**	**37.133**	**34.146**	**34.146**	**34.146**
3. Risico's grondexploitatie	11.420	13.406	13.406	13.406	13.406	13.406	13.406
Totaal	**42.671**	**58.519**	**50.539**	**50.539**	**47.552**	**47.552**	**47.552**
Beschikbare weerstandscapaciteit							
1. Algemene reserve	25.139	44.067	59.320	51.600	49.316	53.180	55.065
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	16.445	16.509	16.509	16.509	16.509	16.509	16.509
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	1.039	0	889	1.039	1.039	1.039	1.039
Totaal	**42.623**	**60.576**	**76.718**	**69.148**	**66.864**	**70.728**	**72.613**
Benodigd versus beschikbare ruimte irt aanzuivering	**-48**	**2.057**	**26.179**	**18.609**	**19.312**	**23.176**	**25.061**
Verschil (> factor 1,4)	**-17.116**	**-21.351**	**5.964**	**-1.606**	**291**	**4.155**	**6.040**
Weerstandsfactor	**1,0**	**1,0**	**1,5**	**1,4**	**1,4**	**1,5**	**1,5**

De coronacrisis is op deze berekening van invloed. Door corona ontstonden er nieuwe risico's voor de gemeente. Ook deze risico's zijn bij de opstelling van deze begroting geactualiseerd, zoals uit bovenstaande tabel blijkt. Het opnemen van deze risico's heeft het risicoprofiel verhoogd en dat werkt weer door in een lagere weerstandsfactor. Door de coronarisico's is de financiële positie qua buffers voor risico's minder robuust dan deze had kunnen zijn:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	Begroting 2022
	90%
Weerstandsfactor	**1,4**
Weerstandsfactor zonder coronarisico's	**1,5**

Zoals toegezegd in de eerdergenoemde raadsbrief van 11 mei 2021 vergelijken we de weerstandsfactor van onze gemeente ook met de beoordelingstabel van Naris.

Beoordelingstabel weerstandsvermogen		
	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	>2	Uitstekend
B	1,4 < x < 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 < x < 1,4	Voldoende
D	0,8 < x < 1,0	Matig
E	0,6 < x < 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

De weerstandsfactor bevindt zich voor de periode 2022-2025 in categorie B 'ruim voldoende'.
Doordat we daarmee volgens onze eigen spelregels in de verordening Financieel beleid en beheer vanaf 2024 boven de 1,4 zitten, is er geen aanleiding de reserves aan te vullen en zou de ruimte boven de 1,4 ingezet kunnen worden voor nieuw beleid. Een belangrijk aandachtspunt daarbij is echter dat dit alleen mogelijk is zolang de begroting een structureel sluitend beeld laat zien. De toelichting op de verschillende onderdelen die de weerstandsfactor bepalen, is opgenomen in volgende onderdelen van dit deel van deze paragraaf.

Toelichting benodigde weerstandscapaciteit en risicoprofiel

Het risicoprofiel wordt bepaald door te inventariseren welke risico's er bestaan, en wanneer ze zich voor doen welke nadelige financiële effecten ze voor onze gemeente zouden kunnen hebben. Om te kunnen bepalen wat de financieel nadelige gevolgen van deze risico's zijn, wordt van ieder risico een schatting gemaakt van de kans dat een risico zich voordoet en van het mogelijk financieel gevolg. Daarbij wordt voor de risico's in de exploitatie gebruik gemaakt van de volgende indeling:

Risicoscore				
Klasse	Kans		Klasse	Geldgevolg
1	< of 1 x per 10 jaar	10%	1	< € 50.000
2	1 x per 5-10 jaar	30%	2	€ 50.000 - € 200.000
3	1 x per 2-5 jaar	50%	3	€ 200.000 - € 500.000
4	1 x per 1-2 jaar	70%	4	€ 500.000 - € 1.000.000
5	1 x per jaar of >	90%	5	> € 1.000.000

Op basis van een inschatting voor alle risico's van de kans dat het risico zal optreden en het mogelijk financieel gevolg hiervan wordt met behulp van statistische kansberekeningen het mogelijke financieel gevolg van het risicoprofiel van alle risico's samen gesimuleerd. Die kansberekeningen zijn een hulpmiddel om te bepalen wat het bedrag is dat we als buffer aan moeten houden om risico's te kunnen afdekken, de zogenaamde benodigde weerstandscapaciteit.
Het grote voordeel van deze rekenmethodiek is dat gebruik gemaakt kan worden van het gegeven dat niet alle risico's zich tegelijkertijd voor zullen doen. Daardoor is het bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit lager dan de optelsom van alle risicobedragen bij elkaar. Deze berekeningen zijn in combinatie met de beschikbare weerstandscapaciteit (de buffers voor risico's) de basis voor de hoogte van de weerstandsfactor.
Bij de bespreking van de begroting is het de gewoonte om grote betekenis toe te kennen aan de hoogte van de weerstandsfactor. Dat is ook logisch, omdat het een belangrijke indicator vormt voor de financiële positie. Hierbij past wel een duidelijke kanttekening. Het inschatten van risico's met daarbij behorende bedragen en kansen is per definitie geen exacte wetenschap. Ook de berekeningen die op basis daarvan plaats vinden zijn dat dus niet. Ze zijn een hulpmiddel om in totaliteit een bedrag te bepalen om als buffer voor risico's aan te houden. Enige relativering van de waarde van dit gegeven zeker tijdens deze coronacrisis is op zijn plaats.
Ook voor deze begroting zijn de risico's zijn geïnventariseerd om op die manier een beeld te krijgen van het risicoprofiel en benodigde buffer. In aanvulling op de gemeentebrede risico's en risico's van het grondbedrijf zijn daaraan de risico's die samenhangen met corona toegevoegd.

In de volgende tabel laat zien wat het totale beeld van de benodigde weerstandscapaciteit is:

Benodigde weerstandscapaciteit	Begroting 2021-2024	JV 2020	Prognose 2021	Begroting 2022
	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000				
Benodigde weerstandscapaciteit				
1. Gemeentebrede risico's	**26.417**	**40.952**	**34.146**	**34.146**
2. Corona risico's	**4.834**	**4.161**	**2.987**	**2.987**
Gemeentebrede risico's totaal	**31.251**	**45.113**	**37.133**	**37.133**
Conjuncturele (marktrisico) en project specifieke risico's grondexploitatie	9.810	11.763	11.763	11.763
Strategisch bezit (mva)	1.480	1.533	1.533	1.533
Anterieure overeenkomsten	130	110	110	110
3. Risico's grondexploitatie	**11.420**	**13.406**	**13.406**	**13.406**
Totaal	**42.671**	**58.519**	**50.539**	**50.539**

Onderstaand worden de drie onderdelen van het risicoprofiel doorgelopen.

Gemeentebrede risico's

De actualisatie van gemeentebrede risico's voor de begroting 2022 levert in vergelijking met de risico's bij de jaarrekening 2020 het volgende beeld op:

- het risicoprofiel voor de begroting bestaat uit 95 risico's terwijl het risicoprofiel bij de jaarrekening 2020 bestond uit 85 risico's;
- de verschillen zijn daarbij als volgt:
  - er zijn 15 nieuwe risico's;
  - 1 risico is opnieuw opgenomen;
  - 6 risico's zijn vervallen.
- voor de jaarrekening zijn er 75 financiële risico's die een effect hebben op de omvang van het weerstandsvermogen;
- van 20 risico's is geen financieel gevolg ingeschat, omdat dit nog niet duidelijk is of omdat beheersmaatregelen ervoor zorgen dat het financieel effect nihil is;
- een overzicht van 15 grote begrotingsrisico's die met name bepalend zijn voor de financiële omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is opgenomen aan het einde van deze paragraaf. Deze risico's hebben op basis van de inschatting van de kans op voorkomen en het financieel gevolg de meeste invloed op het totale risicoprofiel.

Het risicoprofiel voor de gemeentebrede risico's is bij deze begroting met € 6,8 miljoen afgenomen ten opzichte van de jaarrekening 2020.
Deze daling is vooral veroorzaakt door de belangrijkste dalers en stijgers met een grote financiële impact, dit zijn:
Dalers:

- *BENG-eisen onderwijshuisvesting*
  Het risico is vervallen, omdat de lasten hiervan zijn verwerkt in de begroting 2022;
- *Herijking gemeentefonds en beschermd wonen*
  Het maximale herverdeeleffect is bijgesteld van € 18 miljoen naar € 15 miljoen. Dit is het verwachte nadeel op beschermd Wonen.
- *Juridisch risico*
  Op basis van een juridische procedure is een uitspraak door de rechter gedaan waarbij de gemeente schadeplichtig is gesteld. Het risico is verlaagd doordat een deel van de aansprakelijkheidstelling door de verzekering wordt gedekt.
- *Rijksmiddelen jeugd*
  Vanuit richtlijnen van het Rijk en Provincie zijn deze middelen opgenomen in de begroting en is het risico vervallen.
- *Diftar lagere inkomsten*
  Het risico is vervallen. De systematiek van diftar is niet voortgezet.

- *Fiscale risico Loonheffing*
  Het risico is vervallen, omdat er inmiddels een akkoord is bereikt met de Belastingdienst;
- *Scalabor afwaarderingsrisic*o
  De kans op voorkomen van het risico is naar beneden bijgesteld van 50% naar 30%.
- *Benodigde capaciteit SBR niet in lijn met begroting*
  Het risico is meegenomen met een kans van 50% en een bedrag zoals meegenomen bij de Perspectiefnota van € 1,5 miljoen.

Stijgers:

- *Niet halen gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal /onrendabele top /ontbreken voldoende dekking voor plankosten*
  In het risicoprofiel is rekening gehouden met twee risico's met betrekking tot de verstedelijkingsopgave. Eén in relatie tot een mogelijke gemeentelijke bijdrage voor onrendabele top woningbouwontwikkeling (ongekwantificeerd). Met de kosten voor dekking van plankosten is deels rekening gehouden in de begroting deels is hiermee rekening gehouden in het risicoprofiel.
- *Aanpassing financiering BUIG door het Rijk onderdeel loonkostensubsidie*
  Als nieuw risico meegenomen met een kans van 90% en een bedrag van € 2,5 miljoen.
- *Inkomensregelingen (BUIG); maximaal eigen risico*
  De kans van het risico is omhoog bijgesteld naar 70%.
- *Scalabor detacheringsvergoeding*
  Dit risico was ongekwantificeerd, en is nu meegenomen met een kans van 50% en een bedrag van € 1,5 miljoen.

Nieuwe risico's zonder geldgevolg
Van de 20 in het risicoprofiel opgenomen risico's zonder geldgevolg zijn er bij deze begroting 3 nieuwe ongekwantificeerde risico's opgenomen. Bij deze risico's is nog niet duidelijk of en in welke mate ze zich zouden kunnen voordoen, verkort weergegeven zijn dit:

- *Investeren binnenstad*
  Het risico van na-ijl effecten van de coronacrisis voor ondernemers in de Arnhemse binnenstad.
- *Niet halen gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal / onrendabele top*
  Het risico van ontbrekende middelen voor de onrendabele top.
- *Stijging kosten van gemeentelijke vastgoedprojecten*
  De productie van bouwmaterialen is o.b.v. verwachting door de coronacrisis naar beneden bijgesteld. In de bouw blijft echter de vraag naar woningen en de daarvoor benodigde bouwmaterialen groot. Gevolg is dat de prijzen van bouwmaterialen en de kosten van gemeentelijke vastgoedprojecten kunnen gaan stijgen.

Coronarisico's
De financiële impactanalyse van juli bevat het meest recente overzicht van de impact van de corona crisis. Naast de concrete directe financiële impact is er nog altijd onzekerheid over de gevolgen van corona en het verdere verloop van de crisis. Bij de voorbereiding van de Begroting 2022 is de impact van corona voor 2021 dan ook opnieuw bezien en zijn ook de financiële effecten voor 2022 ingeschat. Tevens is nagegaan welke corona risico's nog in het risicoprofiel moeten blijven staan.
Dit levert het volgende beeld op:

- van de 29 risico's uit de vorige impactanalyse zijn er 13 komen te vervallen;
- het corona-risicoprofiel bij de begroting bestaat uit 16 risico's;
- voor de Begroting 2022 zijn er 14 risico's die een financieel effect hebben op de omvang van het weerstandsvermogen;
- voor 2 risico's is geen financieel gevolg ingeschat, omdat dit nog niet duidelijk is;
- een overzicht van de 5 grootste coronarisico's die met name bepalend zijn voor de financiële omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is opgenomen aan het einde van deze paragraaf.

De impact van de totale coronarisico's is afgenomen met € 1,2 miljoen benodigde weerstandscapaciteit bij de Begroting 2022 ten opzichte van de Jaarrekening 2020.

De coronarisico's zijn in de begroting 2022 nog als een apart onderdeel opgenomen, bij volgende jaren worden deze risico's in het reguliere gemeentebrede risicoprofiel meegenomen.

Grondexploitatie risico's
In het Jaarverslag 2020 en de Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2020 is ingegaan op de wijzigingen in de regelgeving voor de grondexploitaties mede in relatie tot de verplichte tussentijdse winstnemingen. Dit zorgt ervoor dat er een onderscheid moet worden gemaakt tussen conjuncturele risico's (marktrisico's) en specifieke risico's per project. Om dit op een verantwoorde manier te doen wordt gebruik gemaakt van een checklist die aansluit bij de landelijke regelgeving van de Commissie BBV en het Handboek van de accountant.
Zoals gebruikelijk wordt het risicoprofiel van de grondexploitaties geactualiseerd bij de voorbereiding van het Jaarverslag 2021 en de FJP 2021. Het risicoprofiel, zoals opgenomen in deze begroting sluit aan bij het Jaarverslag 2020.
Conclusie risicoprofiel
Zoals toegelicht is het totale risicoprofiel, ten opzichte van eerdere inschattingen bij de Jaarrekening 2020, met € 8,0 miljoen gedaald.

Toelichting beschikbare weerstandscapaciteit

Na de toelichting op de benodigde weerstandscapaciteit is in dit onderdeel van de paragraaf een korte toelichting opgenomen op de beschikbare weerstandscapaciteit.

In de volgende tabel is het totale beeld van de beschikbare weerstandscapaciteit opgenomen:

Beschikbare weerstandscapaciteit	**Begroting 2021-2024**	**JV 2020**	**Prognose 2021**	**Begroting 2022**
	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000				
Beschikbare weerstandscapaciteit				
Stand Algemene reserve per 1-1	27.301	29.878	44.067	59.320
+ Toevoegingen	9.807	16.330	29.475	10.780
- Onttrekkingen	-11.968	-15.181	-14.222	-18.499
Resultaat 2020		13.039		
1. Algemene reserve per 31-12	**25.139**	**44.067**	**59.320**	**51.600**
BR Grondexploitatie	14.662	14.747	14.747	14.747
BR Strategische posities	1.500	1.500	1.500	1.500
BR Voorstudies	283	262	262	262
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	**16.445**	**16.509**	**16.509**	**16.509**
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	**1.039**	**0**	**889**	**1.039**
Totaal	**42.623**	**60.576**	**76.718**	**69.148**

Algemene reserve
De verwachte stand begin 2022 en het meerjarig verloop van de algemene reserve wordt bepaald door de volgende factoren:

- Besluitvorming uit vorige begrotingsjaren die doorwerkt in het verloop van de algemene reserve;
- De prognose van de uitkomst van het jaarresultaat voor 2021, zoals opgenomen in Turap-2 en Turap-1. Als gevolg van het totale verwachte jaarresultaat neemt de algemene reserve in 2021 (per 31-12) toe met € 17,9 miljoen;
- Voorstellen voor verrekening met de algemene middelen in deze Begroting 2022.

In de paragraaf reëel en structureel sluitende begroting is het totale meerjarige verloop van de algemene reserve opgenomen, hetgeen belangrijk is voor het oordeel over een structureel sluitende begroting.

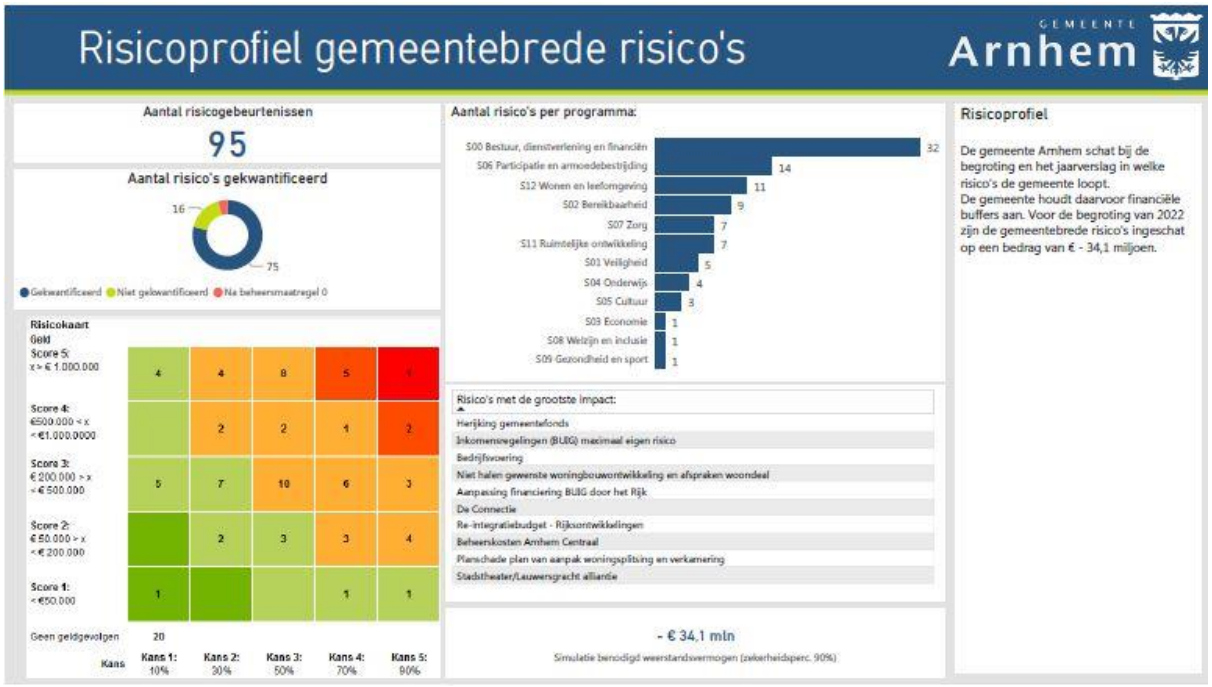
Reserves grondexploitaties
De ontwikkeling van het weerstandsvermogen van het grondbedrijf wordt in de paragraaf Grondbeleid toegelicht. In het verloop van de BR grondexploitatie zijn herziene ramingen van de grondexploitaties conform de Financiële Jaarrapportage Projecten 2020 verwerkt.

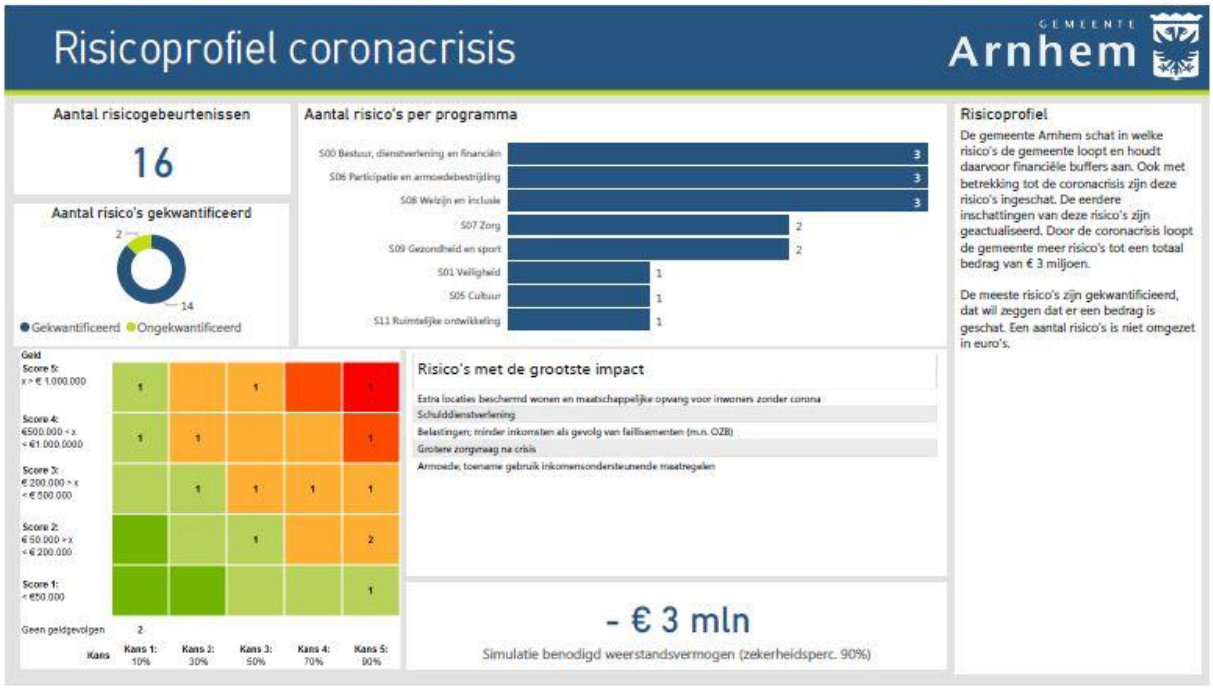
Onvoorzien en strikt onvermijdbaar
De post onvoorzien en strikt onvermijdbaar van € 1,0 miljoen is bij de begroting 2022 ingezet als beschikbare weerstandscapaciteit.

Conclusies beschikbare weerstandscapaciteit
De totale beschikbare weerstandscapaciteit is gestegen ten opzichte van de vorige stand bij de Jaarrekening 2020.

Toelichting belangrijkste risico's

In onderstaande afbeeldingen worden de gegevens van het gemeentebrede risicoprofiel en het risicoprofiel coronacrisis samengevat weergegeven:

Hieronder worden de belangrijke risico's toegelicht, die samen ongeveer 70% uitmaken van de totale omvang van de benodigde weerstandscapaciteit van € 37,1 miljoen voor het risicoprofiel.
Er wordt een onderverdeling gemaakt van de belangrijke risico's per programma:

Risicogebeurtenis	Kans	Geld	Geld (Max)	Risico score	Invloed (%)	Gewijzigd t.o.v. Jaarrekening 2020
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën						
Herijking gemeentefonds						
begrotingsrisico: Met ingang van 2023 wordt de herijking van het gemeentefonds geeffectueerd. Er worden aparte onderzoeken uitgevoerd op drie onderdelen. De klassieke taken, het sociaal domein (samen de algemene uitkering) en beschermd wonen. De verschillende onderdelen zullen verschillende herverdeeleffecten kennen, maar omdat alle gemeentefondsmiddelen vrij besteedbaar zijn, is met name het totaaleffect van belang. Volgens de laatste inzichten zal uit het onderzoek naar de verdeling de algemene uitkering een voordelig herverdeeleffect volgen. Uit het onderzoek naar de verdeling van beschermd wonen zal een negatief herverdeeleffect volgen. In het weerstandsvermogen houden we rekening met een maximaal herverdeeleffect van € 15 miljoen. Dit is het verwachte nadeel in de begrotingsperiode op Beschermd Wonen, rekening houdend met ingangsjaar 2023 en het ingroeipad op Beschermd Wonen. De kans dat dit optreedt wordt ingeschat op 50%.	3	5	€ 15.000.000	15	13,8%	Gewijzigd (-)
Bedrijfsvoering						
begrotingsrisico: Voor het opvangen van resultaten in de Bedrijfsvoering is de BR Bedrijfsvoering ingericht. Met deze BR moeten incidentele afwijkingen op personeel worden opgevangen. Het risico bestaat dat onvoorziene tegenvallers binnen bedrijfsvoering niet kunnen worden opgevangen binnen de BR Bedrijfsvoering. Daarnaast doet het risico zich voor dat de reeds ingeboekte taakstelling op De Connectie niet wordt gerealiseerd.	3	5	€ 5.000.000	15	6,8%	Ongewijzigd
De Connectie						
begrotingsrisico: De begroting van de BVO De Connectie kent een aantal onzekerheden dat een risico vormt: - Grote projecten zoals de investeringen in de ICT infrastructuur leiden mogelijk tot meerkosten (maximaal financieel gevolg € 300.000); - Frictie: risico op frictiekosten als gevolg van: boventalligheid; wegvallen dienstverlening aan De Connectie; afbouw formatie door harmonisering. (maximaal financieel gevolg € 350.000); - Desintegratie Huisvesting: risico als gevolg van leegstaande panden doordat De Connectie een andere vestigingsplaats kiest. (ongekwantificeerd); - Outputfinanciering: risico dat de invoering van outputfinanciering een hogere bijdrage voor Arnhem tot gevolg heeft. (ongekwantificeerd); - Overige risico's die samenhangen met de Connectie (maximaal financieel gevolg € 2.000.000,-).	4	5	€ 2.650.000	20	4,0%	Gewijzigd (+)
Overhead-dekking						
begrotingsrisico: Minder overhead-dekking als gevolg van marktconforme tarieven voor verzelfstandigde onderdelen en derden.	5	3	€ 480.000	15	1,6%	Ongewijzigd
Faillissementen in relatie tot lokale heffingen						
coronarisico: Minder belastingopbrengsten (m.n. OZB) als gevolg van een stijging van het aantal faillissementen. Het risico bestaat dat het aantal faillissementen als gevolg van de coronacrisis toeneemt.	5	3	€ 400.000	15	0,7%	Ongewijzigd
S02 Bereikbaarheid						
Aflopen OV-concessie RijnWaal eind 2022						
begrotingsrisico: Op dit moment krijgt de gemeente Arnhem een jaarlijkse vergoeding voor de trolley gerelateerde kosten binnen de huidige OV-concessie afspraken. De huidige OV-concessie loopt tot eind 2022. Het aanbesteden van de nieuwe OV-concessie is uitgesteld tot 2024. Voor de periode 2022-2024 gaat de provincie met een noodconcessie werken. De verwachting is dat de jaarlijkse vergoeding van € 1,3 miljoen van de provincie tijdens de noodconcessie gecontinueerd wordt. Voor de nieuwe concessieperiode vanaf december 2024 zullen in 2022/2023 nieuwe afspraken gemaakt worden met de provincie.	2	5	€ 1.300.000	10	1,4%	Ongewijzigd

S05 Cultuur

Stadstheater/Lauwersgracht alliantie

begrotingsrisico:
Er moeten mogelijk extra kosten worden gemaakt voor het onderhoud aan pand en installaties van het Stadstheater om deze langer in de lucht te houden. Zolang nog niet is gestart met de bouw, kunnen er gebreken zijn die acuut moeten worden verholpen. Dit kan zelfs zover gaan dat er voorstellingen moeten worden geannuleerd door (technische) gebreken. Nu de bouw langer op zich laat wachten, waarschijnlijk vijf tot zes jaar, wordt het risico actueler.

4	5	€ 1.500.000	20	1,9%	Ongewijzigd

S06 Participatie en armoedebestrijding

Inkomensregelingen (BUIG); maximaal eigen risico

begrotingsrisico:
Op BUIG geldt, middels de vangnetregeling, een maximaal eigen risico van 10% (gekoppeld aan de hoogte van het budget). Het maximaal eigen risico bedraagt op basis van het nader voorlopige BUIG 2021 € 11,3 miljoen. Op basis van de begrotingssystematiek BUIG van Arnhem wordt voorgesteld in de exploitatie 2021 rekening te houden met een tekort van € 2,2 miljoen. Het verschil tussen het maximale eigen risico en het tekort in de begroting a € 9,1 miljoen is opgenomen.

4	5	€ 9.100.000	20	11,7%	Gewijzigd (+)

Aanpassing financiering BUIG door het Rijk

begrotingsrisico:
Het rijk is bezig om met ingang van 2022 het onderdeel LKS (Loon Kosten Subsidie) binnen het BUIG budget te financieren op basis van realisatie. Arnhem zit wat betreft het aantal loonkostensubsidies laag. Dit houdt in dat we voor 2022 te maken kunnen/zullen krijgen met een BUIG budget wat fors naar beneden gaat.

5	5	€ 2.500.000	25	4,1%	Nieuw

Re-integratiebudget - Rijksontwikkelingen

begrotingsrisico:
Het re-integratiebudget staat onder druk. Er is geen ruimte voor extra zaken. De participatiemiddelen zijn onder andere nodig om de ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Onder andere vanwege rijksontwikkelingen bestaat het risico dat niet op het juiste moment geld beschikbaar is om in te zetten:
- Mocht het aantal indicaties beschut werk fors gaan toenemen dan is voor het uitvoeren van Beschut Werk geen financiële dekking binnen de huidige middelen. Op basis van de taakstelling 2021 bedraagt het risico circa € 2,5 miljoen.
- Om de doelstellingen rondom de banenafspraak te halen zal het aantal mensen dat in aanmerking komt voor de banenafspraak de komende jaren toenemen. Het risico is dat ook hiervoor geen ruimte is in het re-integratiebudget. Op dit moment is hiervoor nog geen financiële vertaling gemaakt.
- Door de op 1 januari 2020 in werking getreden Wet Arbeidsmarkt in balans (WAB) bestaat de kans dat de financiële ruimte voor de grote opgave van de verschillende doelgroepen uit de participatiewet steeds kleiner wordt.
- Er zijn landelijk ideeën over het toewerken naar een regionaal sociaal werkbedrijf. Dit kan effect hebben op Scalabor en de roep om invloed vanuit de regio kan dan groter worden.

4	5	€ 2.500.000	20	3,2%	Ongewijzigd

Scalabor Afwaarderingsrisico

begrotingsrisico:
Het risico bestaat dat de gemeente de deelneming Scalabor als gevolg van een toekomstig negatief resultaat zal moeten afwaarderen. Mogelijke oorzaken:
- onvoldoende verandervermogen binnen het werkbedrijf leidt tot onvoldoende resultaten op het punt van arbeidsontwikkeling, doorstroming naar werk en financiële resultaten;
- onvoldoende benutting SW-werkplekken en onvoldoende rendabel maken van een SW-werkplek;
- onvoldoende inkoop P-wet trajecten (inwoners met een bijstandsuitkering) door gemeenten. Het bedrijfsplan Scalabor biedt arbeidsontwikkeldiensten aan voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet. Dit is noodzakelijk voor een gezond verdienmodel van Scalabor door de afloop van SW;
- onvoldoende aanbod van werk, oorzaken: 1. gemeente koopt groen en schoonmaak liever elders in, 2. mogelijke beperkingen in het aanbestedingsrecht;
- overige gemeenten zouden ervoor kunnen kiezen om het aanwijsbesluit niet te verlengen.

2	5	€ 3.500.000	10	1,9%	Gewijzigd (-)

Schulddienstverlening

coronarisico:
Er zijn nog geen signalen dat er meer inwoners in de schulden zijn gekomen door Corona. Het aantal aanvragen was zelfs door Corona afgenomen, omdat het aantal "live" gesprekken met inwoners is afgenomen, en telefonische afspraken als drempel kunnen worden gezien bij een hulpvraag.
Verwacht wordt dat komende periode meer aanvragen zullen komen, onder andere vanuit ondernemers. Voor 2021 bedraagt het risico € 750.000, omdat we verwachten dat het merendeel van de kosten in 2021 zal komen.

5	4	€ 750.000	20	1,2%	Ongewijzigd

Armoede; toename gebruik inkomensondersteunende maatregelen

coronarisico:

Aangezien de coronacrisis tot economische teruggang leidt, neemt het aantal bijstandsuitkeringen, de instroom vanuit WW en dus ook het gebruik van armoederegelingen toe. De omvang van de toename is zeer afhankelijk van de verdere economische ontwikkelingen. De scenario's lopen hierin uiteen. Effecten zullen zich voor doen vanaf 2021. Er zijn nog geen signalen dat er al meer aanvragen voor armoederegelingen binnenkomen. In het risicoprofiel hebben we opgenomen dat er wel een grotere vraag wordt verwacht, impact voor 2021 tot € 250.000.

4	3	€ 250.000	12	0,3%	Gewijzigd (-)

S07 Zorg

Opbrengst Taskforce jeugd

begrotingsrisico:

Omdat de kosten van Jeugdzorg in eerdere jaren meer zijn gestegen dan voorzien en hoger zijn dan begroot, is begin 2020 een taskforce opgericht die aanvullende maatregelen geformuleerd heeft ter hoogte van € 5 miljoen. Vooruitlopend op een integrale visie sociaal domein zijn diverse maatregelen al door de Raad vastgesteld en opgestart. In de prognoses voor 2022 en verder gaan we uit van een kostenbesparend effect van deze maatregelen van ca. € 2 miljoen per jaar. Zolang de maatregelen nog niet volledig geëffectueerd zijn, blijft het risico bestaan dat niet het gewenste maatschappelijk effect en/of de berekende financiële besparing wordt bereikt.

3	5	€ 2.000.000	15	1,8%	Ongewijzigd

Aanpassing tarieven Wmo en Jeugdwet

begrotingsrisico:

Aanpassing tarieven Wmo en Jeugdwet
Medio 2020 is de zorg in het kader van de Wmo en de Jeugdwet opnieuw ingekocht. Daarbij zijn verschillende tarieven aangescherpt. Bij enkele zorgvormen hebben aanbieders aangegeven dat de bijbehorende tarieven niet kostendekkend zijn. Voor Groepsbegeleiding Wmo is het tarief inmiddels bijgesteld. De tarieven voor Jeugdbescherming en Groepsbegeleiding Jeugdwet worden op dit moment nader bekeken.

5	4	€ 900.000	20	1,5%	Gewijzigd (+)

Grotere zorgvraag na crisis

coronarisico:

Naarmate de coronacrisis langer duurt stijgt de verwachting dat het aantal zorgvragen toeneemt. Bij jeugdzorg bestaan hiervoor al signalen. Na de coronacrisis ontstaat mogelijk ook een verdere toename van overige zorgvragen (Wmo en ook mantelzorg). Dit bijvoorbeeld door verergering van hulpvragen die niet konden worden opgepakt, een stuwmeer aan achterstallige hulpvragen of terugval van cliënten. Door de voorziene '1.5-meter-samenleving' bestaat er zelfs een risico dat de zorg duurder wordt.
Het genoemde bedrag gaat uit van een tijdelijke toename van 10% van de ambulante zorgvormen (begeleiding Wmo en Jeugdwet en behandeling Jeugdwet) in de drie tot zes maanden gedurende en na de coronacrisis. We kunnen op dit moment nog niet voorzien welke periode reëel is. Het kan ook langer of zelfs blijvend van aard zijn, met name bij jeugdzorg.

3	5	€ 1.400.000	15	1,3%	Ongewijzigd

S08 Welzijn en inclusie

Extra locaties beschermd wonen en maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona

coronarisico:

Naast de huidige voorzieningen is in 2020 een grote extra locatie geopend om opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM te verlenen. Het gaat om opvang in een passagiersschip. Het Rijk heeft toegezegd gemeenten hiervoor te compenseren voor 2021. Met de huidige ontwikkelingen is het streven dat het passagiersschip tot en met het derde kwartaal van 2021 nodig zal zijn voor opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM.
Ingezet wordt op preventie (het voorkomen van dakloosheid), op de beweging van opvang naar wonen en op om- en afbouw van de opvang (minder opvangcapaciteit; opvang op eenpersoonskamers). Afhankelijk van de snelheid van met name de ontwikkelingen in de beweging van opvang naar wonen is het waarschijnlijk nodig om in plaats van het passagiersschip tijdelijk een andere, kleinere extra opvanglocatie te openen.

5	5	€ 2.000.000	25	2,7%	Gewijzigd (-)

S12 Wonen en leefomgeving

Niet halen gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal /ontbreken voldoende dekking voor plankosten

begrotingsrisico:

De gemeente Arnhem heeft afspraken gemaakt over de realisatie van de woondeal en daarin opgenomen verstedelijkingsopgave. De bouw van woningen vergt voorbereidingskosten.
Op basis van recente projecten in Arnhem en ervaringen bij andere gemeenten kunnen bedragen en aantallen woningen als indicatief worden gezien voor de omvang van voorbereidingskosten door de gemeente tot aan het vaststellen van een grondexploitatie. Uitgaande van de woningbouwopgave van 16.000 woningen en een gemiddelde van 2.000 euro per woning wordt uitgekomen op ca. € 32 miljoen aan voorbereidingskosten. Op basis hiervan zal een budget van € 1,5 miljoen per jaar beschikbaar moeten zijn voor organisatiecapaciteit (periode 2020-2040). In de Perspectiefnota was al rekening gehouden met een bedrag aan plankosten voor 2022 en 2023 van € 1,0 miljoen. In de begroting 2022 is ingaande 2024 een bedrag van € 500.000 ten laste van de algemene middelen opgenomen voor structurele plancapaciteit. Gelet op het feit dat een definitieve onderbouwing nog niet mogelijk is, is rekening gehouden met een risicobedrag voor 2022-2023 van een € 0,5 miljoen en voor 2024-2026 met een bedrag van € 1 miljoen, en met een kans van 70%.

4	5	€ 3.500.000	20	4,8%	Nieuw

Beheerskosten Arnhem Centraal

begrotingsrisico:

Naar aanleiding van de stand van het onderzoek dat wordt uitgevoerd naar alle lekkages op AC is het aannemelijker dat er verregaande herstelmaatregelen noodzakelijk zijn. Het 'slechts' treffen van beheer(s)maatregelen is niet afdoende en kan op de lange termijn naar verwachting ook teveel schade toebrengen aan de levensduur en kwaliteit van het beton. Daarnaast lijken veel herstelmaatregelen noodzakelijk te zijn in het gebied wat wordt toegerekend aan de openbare ruimte en daarmee ook onder de verantwoordelijkheid van de gemeente ondanks dat ProRail en NS Stations ook nadrukkelijk partij zijn in het verhelpen van de lekkages.

3	5	€ 3.000.000	15	2,7%	Gewijzigd (+)

Planschade plan van aanpak woningsplitsing en verkamering

begrotingsrisico:

Op 16 december 2020 is het facetbestemmingsplan woningsplitsing en verkamering onherroepelijk geworden. Dit bestemmingsplan beperkt de bouw- en gebruiksmogelijkheden van eigenaren. Hierdoor bestaat er een risico op planschadeclaims van eigenaren en andere rechthebbenden. Het verzoek om planschade kan tot vijf jaar na het onherroepelijk worden van het bestemmingsplan worden ingediend (tot eind 2025). Het risico op planschadeclaims is aan de orde voor het gebied (Spijkerkwartier e.o) waarvoor per juli 2019 een Voorbereidingsbesluit gold. Omdat voor de rest van de stad geldt dat het college tijdig kenbaar maakte dat een facetbestemmingsplan in voorbereiding was, konden eigenaren anticiperen op het nieuwe beleid, en is het risico voor het grootste deel van de stad gemitigeerd.

3	5	€ 2.700.000	15	2,5%	Ongewijzigd

Onderhoud kapitaalgoederen

De kapitaalgoederen bestaan uit wegen en civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de openbare verlichting, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de riolering, het water en het groen in de stad gemeentelijk vastgoed. Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijke deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en deels uit investeringsbudgetten.

Inleiding

De Rekenkamer heeft de raad in mei 2020 geadviseerd de om de beheerplannen een meer integrale plaats te geven in begroting en jaarstukken. Daarmee kan beter worden bereikt dat de kapitaalgoederen duurzaam in stand blijven en dat speerpunten van beleid rond bijvoorbeeld de leefbaarheid in de wijken en de klimaatdoelen daarmee ondersteund kunnen worden. Om hier invulling aan te geven is de paragraaf kapitaalgoederen in deze begroting wat uitgebreider opgezet dan voorgaande jaren er wordt nader ingegaan op de beheerstrategie, de omvang- en huidige status van het beheerde areaal.

Deze paragraaf beschrijft de onderhoudstoestand van de kapitaalgoederen die gezamenlijk de openbare ruimte van Arnhem vormen. Dit betreft de wegen en civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de openbare verlichting, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de riolering, het water en het groen, de bossen en parken en de speeltoestellen. Dit jaar is daar ook de trolley infrastructuur aan toegevoegd. Daarnaast wordt ingegaan op de status van het gemeentelijk vastgoed. Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijke deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en, daar waar het gaat om vervanging of levensduur verlengend (groot)onderhoud, uit investeringsbudgetten. In het laatste deel van de paragraaf is het financiële beeld per onderdeel weergegeven.

De kapitaalgoederen (assets) maken een groot deel uit van de openbare ruimte, zij vormen de openbare ruimte. De kapitaalgoederen maken goed gebruik van de openbare ruimte mogelijk en maken deze aantrekkelijk. Onderstaande tabel geeft een globale indruk van de omvang van kapitaalgoederen in de openbare ruimte van Arnhem.

kapitaalgoederen in de openbare ruimte van Arnhem.

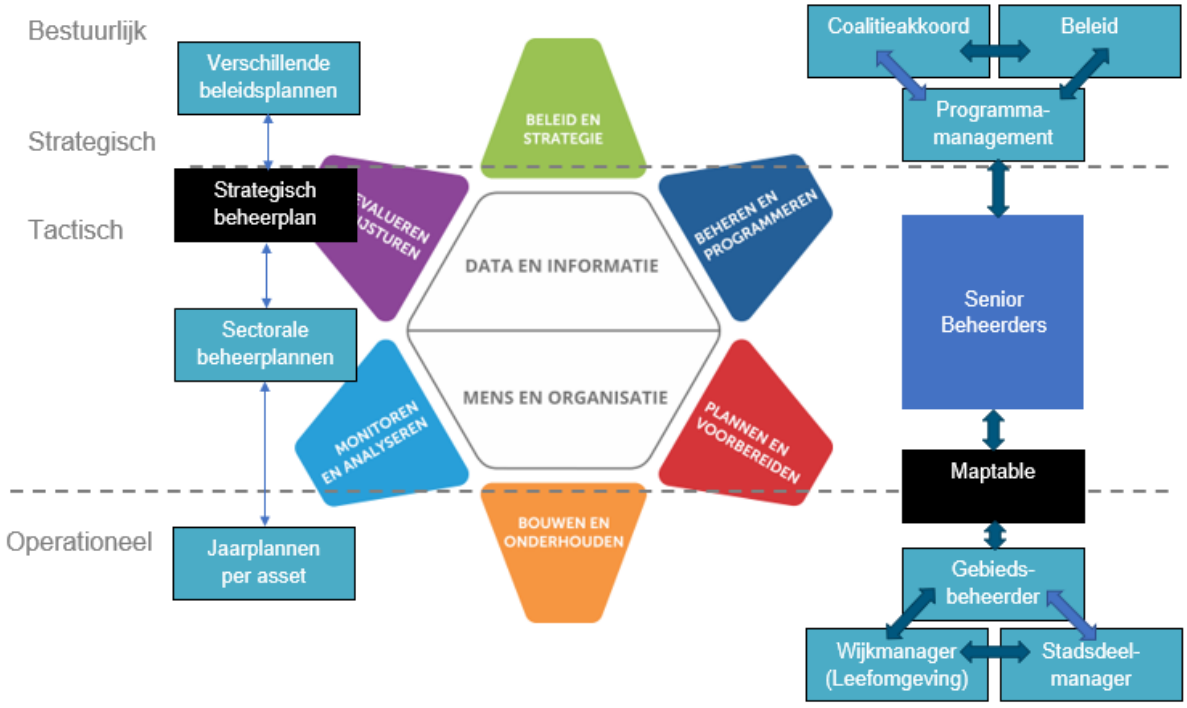
Asset	Areaal (afgerond)
Stedelijk Waterbeheer	800 km (vrij verval) riolering 70 km persleiding 9 km infiltratieriool 51 km drukriolering 24.600 putten
Wegen	2.850.000 m2 gesloten verharding (asfalt) 4.500.000 m2 open verharding (klinkers, tegels etc.) 280.000 m2 half verharding
Groen, incl. Bossen en parken	5.850.000 m2 gazon en gras 2.365.000 m2 bos 660.000 m2 struweel 300.000 m2 heesters 130.000 m2 hagen
Bomen	21.300 individueel beheerde bomen, waarvan 576 buitengewone/toekomst bomen 29.400 bomen in structuur
Openbare verlichting (OVL)	27.000 lichtmasten 24.000 traditionele armaturen 8.500 LED armaturen 930 km OVL netwerk
Civieltechnische kunstwerken	266 bruggen en viaducten 16 tunnels 466 grondwerende constructies 395 trappen
Verkeer	85 verkeersregel installaties 29 verkeerscamera's 790 bewegwijzeringsobjecten

Trolley	3.700 masten 57 km bovenleiding 25 km voedingskabel
Spelen	365 speellocaties 2000 speeltoestellen 124 sportvelden
Inzamelvoorzieningen	Verzamelcontainers : 209 GFT 113 glas 311 papier 315 PMD 1284 Restafval Minicontainers aan huis: 130.000 (GFT, PBD, papier)
Beeldende kunst	134 kunstwerken 28 herdenkingsmonumenten

Van beleid naar beheer

Met het beheer van de OR kunnen we naast het in stand houden van de bestaande functionaliteiten ook bijdragen aan het realiseren van de vele ambities die Arnhem heeft. We willen de openbare ruimte waarde gestuurd en toekomstgericht beheren, waarbij de gebruiker centraal staat. Daarnaast willen we met het beheer van de openbare ruimte bijdragen aan de hoofddoelen uit het Coalitieakkoord 2018 - 2022 namelijk: levendige en leefbare wijken, veiligheid, vitale lokale en regionale economie, bereikbare en aantrekkelijke stad, cultuur en toerisme.
De doelen voor de openbare ruimte zijn afgeleid van wet- en regelgeving, de missie van de gemeente, zoals bepaald door de speerpunten van het college van B&W, het coalitieakkoord en door de Raad vastgestelde vigerende visie- en beleidsdocumenten. Volgens het Besluit Begroten en Verantwoording (BBV) moet er een structureel sluitende begroting zijn waarbij voldoende middelen moeten worden geraamd voor onderhoud van de kapitaalgoederen.

Naast het voldoen aan de gestelde kaders is het van belang om bij het beheer en onderhoud in te spelen op de dynamiek die de stad kent. In de overleggen rondom de ‘Maptable’ wordt de ruimtelijke samenloop van de beheeropgaven in kaart gebracht en de samenhang met andere ruimtelijke ontwikkelingen beoordeeld. Daarna worden vervolgens kosten, kansen en risico’s afgewogen. Op basis daarvan komt een onderhoudsplanning tot stand. De vertaling van beleid naar beheer naar uitvoering wordt in onderstaande afbeelding weergegeven.

Assetmanagement Model en de vertaling van beleid naar beheer

Samen geven beleid en beheer vorm aan de openbare ruimte. We werken hierin samen met de inwoners van Arnhem, bedrijven en andere stakeholders in de openbare ruimte. Een complex proces, waarbij ‘beheerbewust ontwerpen’ en ‘ontwerpbewust beheren’ de kern ingrediënten moeten zijn. Ambities en transities die hierin expliciet meegenomen worden zijn niet alleen politieke keuzes/ambities binnen de gemeente Arnhem, maar hebben ook betrekking op landelijke opgaven zoals energietransitie, klimaatadaptatie, duurzaamheid, gezondheid, en burgerparticipatie.

Meetbare kwaliteit openbare ruimte (beeldkwaliteit)

Met de basiskwaliteit geeft gemeente Arnhem aan wat de organisatie nastreeft met de openbare ruimte. Deze basiswaarden zijn stabiel en veranderen niet zo snel. De vastgestelde basiskwaliteit vormt de basis voor het bepalen van de beheerstrategie. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de beeldkwaliteit systematiek van CROW om te meten of de openbare ruimte kwalitatief op orde is. In deze systematiek wordt m.b.v. beeld meetlatten vastgelegd aan welke beeldkwaliteit de openbare ruimte moet voldoen. In onderstaande tabel wordt weergegeven welke kwaliteiten er voor de openbare ruimte door Arnhem als basis worden gehanteerd. Het is echter wel mogelijk om af te spreken hier lokaal van af te wijken.
Met uitzondering van het centrum en de winkelcentra is het onderhoud sober en doelmatig te noemen waarbij met zo weinig mogelijk middelen de stad schoon heel en veilig wordt gehouden.

Asset	Centrum	Winkelcentra	Wijken	Bedrijfs terreinen	Bossen Parken	Hoofd infra	Fietspaden
Groen / bomen	A	A	B / C	B / C	A / B	-	-
Speelvoorzieningen	B	B	B	B	B	-	-
Verhardingen*	A	A	C / D	B	B	B	A /B
Verkeerregelinstallaties	B	B	B	B	B	B	B
Verkeersvoorzieningen	B	B	B	B	B	B	B
Civieltechnische Kunstwerken	B	B	B	B	B	B	B
Beeldende Kunst	B	B	B	B	B	B	B
Openbare Verlichting	B	B	B	B	B	B	B
Stedelijk Waterbeheer	B	B	B	B	B	B	B
Trolley Infrastructuur	A	A	B	-	-	B	-

Tabel Overzicht beeldkwaliteit die in de gemeente Arnhem worden nagestreefd per asset uitgesplitst naar gebiedstypen.
* Toelichting beeldkwaliteit D bij verhardingen; deze beeldkwaliteit wordt toegestaan bij de parkeervakken in de woonwijken.

Beeldkwaliteitsniveau		Technische kwaliteit
Zeer goed	A+	(Zo goed als) nieuw; perfect onderhouden
Goed	A	Technisch goed in orde
Voldoende	B	Heel en veilig
Matig	C	Discomfort; enige hinder; veiligheid komt in het geding
Slecht	D	kans op kapitaalvernietiging; functieverlies

Beeldkwaliteitsniveaus conform CROW Beeldkwaliteit Systematiek

Samenvattend beeld

Onderstaand is per asset een beschrijving gegeven van de huidige onderhoudssituatie en geplande inzet om de kwaliteit op peil te houden. Samenvattend kan worden gesteld dat het op dit moment redelijk lukt om met de beschikbare middelen het areaal op het gewenste niveau te onderhouden. Daarbij streven we er naar hierbij tevens bij te dragen aan de vele ambities die we in de stad willen realiseren. Het combineren van opgaven maakt de projecten echter ook steeds complexer en daarmee moeilijker te plannen.

Het beheer van veel elementen in de openbare ruimte heeft een sterke relatie met de het stedelijk programma Wonen en leefomgeving (S12). De specifieke ambities en plannen op dit vlak zijn in dat onderdeel van de deze begroting nader beschreven
De beleidsmatige invulling voor de kapitaalgoederen die een relatie hebben met mobiliteit (zoals verhardingen, verkeersvoorzieningen openbare verlichting en kunstwerken) is te vinden in programma Bereikbaarheid (S02).
Voor de assets afval en riolering is er een relatie met de afvalstoffen heffing en de rioolheffing. Hierover is nadere informatie te vinden in de paragraaf lokale heffingen.

Wegen

Goed onderhoud van wegen is van belang voor de bereikbaarheid en leefbaarheid van de stad en de verkeersveiligheid. De keuzes die voor wegenonderhoud gemaakt worden dragen in toenemende mate ook bij aan andere ambities m.b.t. klimaatadaptatie (bv 10%minder verharding) en duurzaamheid.
Zoals vanuit de wegbeheersystematiek gebruikelijk spreken we over gesloten verhardingen (asfalt en beton) open verhardingen (klinkers, tegels etc.) en half verhardingen en onverhard. Onverharde wegen zitten niet in dit overzicht. Deze vallen bij de gemeente Arnhem onder groenbeheer en zijn dus ook niet opgenomen in het beheersysteem wegen. Het merendeel van de asfaltverhardingen bevindt zich in de hoofdinfrastructuur en wijk- of gebiedsontsluitingswegen. De open elementverhardingen zijn vooral te vinden in de wijken, winkelgebieden en stadscentrum. Half verhardingen wordt in Arnhem vooral toegepast op wandel- en fietspaden. Met name in Arnhem Zuid worden steeds meer recreatieve asfaltpaden omgevormd naar halfverharding paden.

In onderstaande tabel is de huidige kwaliteit van het areaal vergeleken met de kwaliteit van het areaal in 2017.

Kwaliteit per thema						
	% Voldoende		% Matig		% Onvoldoende	
Beleidsthema	2017	2020	2017	2020	2017	2020
Duurzaamheid	90	96	2	1	8	3
Veiligheid	87	92	3	2	11	6
Comfort	87	91	3	3	10	6
Aanzien	83	91	2	2	15	7
Rapportage op Beeldkwaliteitsniveau						
Ambitie = A/B/C/D	% A+	% A	% B	% C	% D	% Voldoet aan ambitie
2017	35,85	39,89	4,9	0,75	14.35	83,81 (B)
2020	46,15	32,11	14,23	0,41	7,1	92,49 (B)

Er is een verbetering van de kwaliteit t.o.v. 2017 zichtbaar.
Het is nu vooral van belang deze kwaliteit te handhaven en het percentage onvoldoende (ca. 7%) te verlagen naar 1-5%, wat landelijk gezien als norm gehanteerd wordt.
Het zorgen voor goede fietsvoorzieningen heeft hoge prioriteit. Het ambitieniveau voor het onderhoud van fietspaden ligt daarom op het hoogste niveau.

In de afgelopen jaren is steeds aangegeven dat extra middelen voor wegenonderhoud nodig zijn om hoge meerkosten in de toekomst te voorkomen. Hier is in de actuele begroting ten dele in voorzien. Dit betekent dat het wegenonderhoud wordt geprogrammeerd binnen het huidige financiële kader waarbij kapitaalvernietiging zo veel mogelijk wordt voorkomen door als eerste die wegen aan te pakken waar dit dreigt.

Planning

Voor 2022 staat onder andere groot onderhoud op de planning op de volgende wegen:
Airborneplein, Velperweg, Westervoortsedijk /oude Zevenaarseweg, van Muijlwijkstraat, Hommelseweg en wegenonderhoud in combinatie met rioolvervanging in de wijk Sterrenberg.

Openbare Verlichting (OVL)

Een goed functionerende openbare verlichting levert een belangrijke bijdrage aan het realiseren van sociale- en verkeersveiligheid. Daarnaast is de verlichting van invloed op de uitstraling van de openbare ruimte. De hoofdelementen van de openbare verlichting zijn de masten, de armaturen en de kabels en kasten. Het beheersysteem laat zien dat er een flink aantal lichtmasten, door het bereiken van de technische levensduur van

40 jaar, aan vervanging toe zijn. Ook de leeftijdsopbouw van de armaturen laat zien, zal er een groot deel van de armaturen, vanwege de technische levensduur van 20 jaar, de aankomende jaren vervangen moeten worden. Deze armaturen zullen dan vervangen worden door energiezuinige LED armaturen.

Leeftijdsopbouw Lichtmasten	Aantal
Tot 1980	310
1981 tot 1990	6435
1991 tot 2000	6354
2001 tot 2010	7281
2011 tot 2020	6751

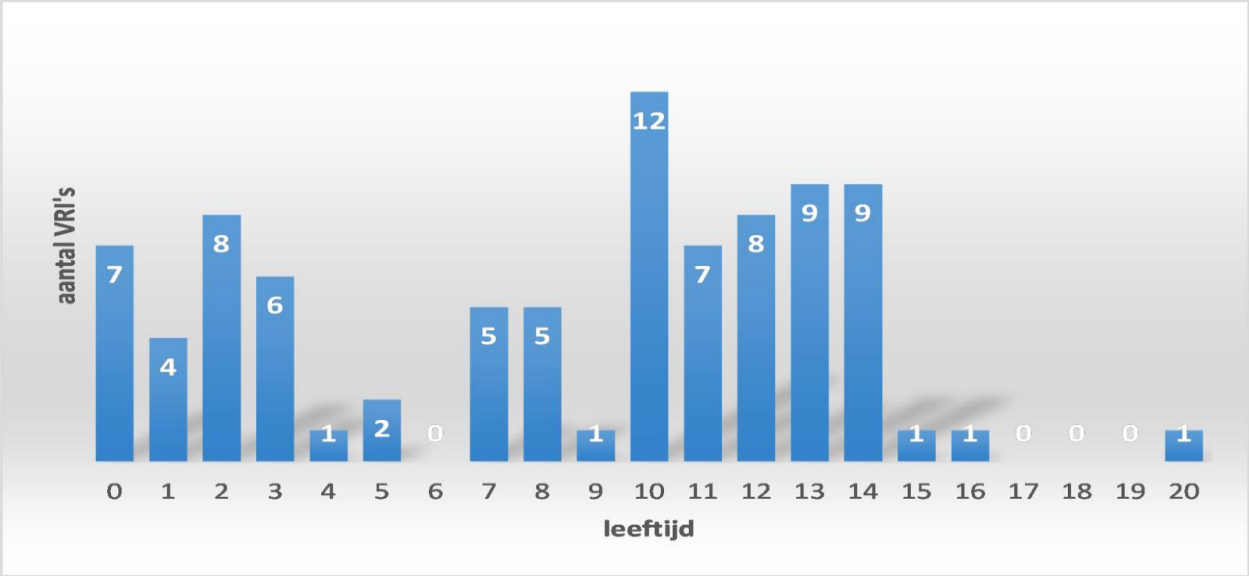
Leeftijdsopbouw Armaturen	Aantal
Tot 1990	416
1991 - 2000	7645
2001 - 2010	10687
2011 tot 2020	13692

Tracés van het kabelnet worden zo nodig vervangen wanneer sprake is van groot onderhoud of wanneer zich herhaaldelijk kabelstoringen voordoen. Het onderhoud van OVL-kasten wordt gebaseerd op elektrische inspecties.
De leeftijd van het overgrote deel de OVL kasten is moeilijk vast te stellen. Er is een groot aantal OVL kasten van voor 1980. We weten welke OVL kasten dat zijn, maar weten daarvan niet de exacte leeftijd. De leeftijdsopbouw en kwaliteit zal moeten blijken uit de elektrische inspecties van de OVL kasten die voor de aankomende jaren gepland staat. Inmiddels zijn wel alle OVL kasten uitgerust met een slimme energiemeter. Hierdoor kunnen we het energieverbruik op ieder moment van de dag monitoren. Op basis van deze energiegegevens kunnen we een nog betere planning maken welke locaties voor vervanging van LED armaturen in aanmerking komen om het energieverbruik en de daaraan gekoppelde CO2 uitstoot te reduceren. Ook zijn we gestart met een aantal projecten waarin "slimme" armaturen gebruikt worden. Dit concept van dynamische verlichting op maat biedt verschillende mogelijkheden. Het licht brandt wanneer dat nodig is d.m.v. sensoren. Daardoor wordt er een energiereductie behaald, maar ook lichtvervuiling reduceert hierdoor. Er zullen meerdere projecten volgen in de aankomende jaren.
Vervangingen worden gefinancierd uit een investeringsbudget. De in de Meerjareninvesteringsplanning (MIP) gereserveerde budgetten zijn toereikend voor de verwachte vervangingen.

Planning
De planning voor de vervanging van de masten, armaturen en kabels wordt zo mogelijk afgestemd op samenloop met overige werkzaamheden voor groot onderhoud in de openbare ruimte. Met behulp van LED-verlichtingsarmaturen wordt gestreefd naar een reductie van 50% op de energiekosten. Hiermee wordt bijgedragen aan de duurzaamheidsambities. In het kader van anticyclisch investeren is vorig jaar besloten de uitrol van LED- armaturen te versnellen met realisatie in 2021, 2022 en 2023). Hierdoor worden de huidige armaturen voor het einde van de levensduur vervangen maar kan eerder bespaard worden op energie en onderhoudskosten. De extra kapitaallasten die dit met zich mee brengt zijn in deze begroting verwerkt.

Verkeersregelinstallaties (VRI)
Het goed functioneren van Verkeer Regel Installaties (VRI) is van groot belang voor de verkeersveiligheid en bereikbaarheid van Arnhem. Het beheer en onderhoud richt zich op:
-Doelmatige inzet en beheer van verkeersregelinstallaties (VRI) en andere verkeersmanagement-installaties zoals het parkeerverwijssysteem en het DBSA (Dynamisch Busstation Systeem Arnhem).
-Een goede technische staat en functionaliteit, vooral gericht op het handhaven van de verkeersveiligheid en doorstroming.
-Bijdrage aan leefbaarheid en bereikbaarheid, met een nadruk op het bevorderen van het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer.

Er is geen eenduidige maat voor de kwaliteit van het areaal. Deze wordt dan ook niet bijgehouden.
De leeftijd van de objecten is wel bekend. Deze zegt echter niet alles over de daadwerkelijke kwaliteit. Door technisch onderhoud en tussentijdse updates blijft de kwaliteit goed ondanks de hoger wordende leeftijd. In onderstaand figuur is de leeftijdsopbouw van de verkeerslichten weergegeven (gegevens 2020). De levensduur van een verkeersregelautomaat is gemiddeld ongeveer 15 jaar.

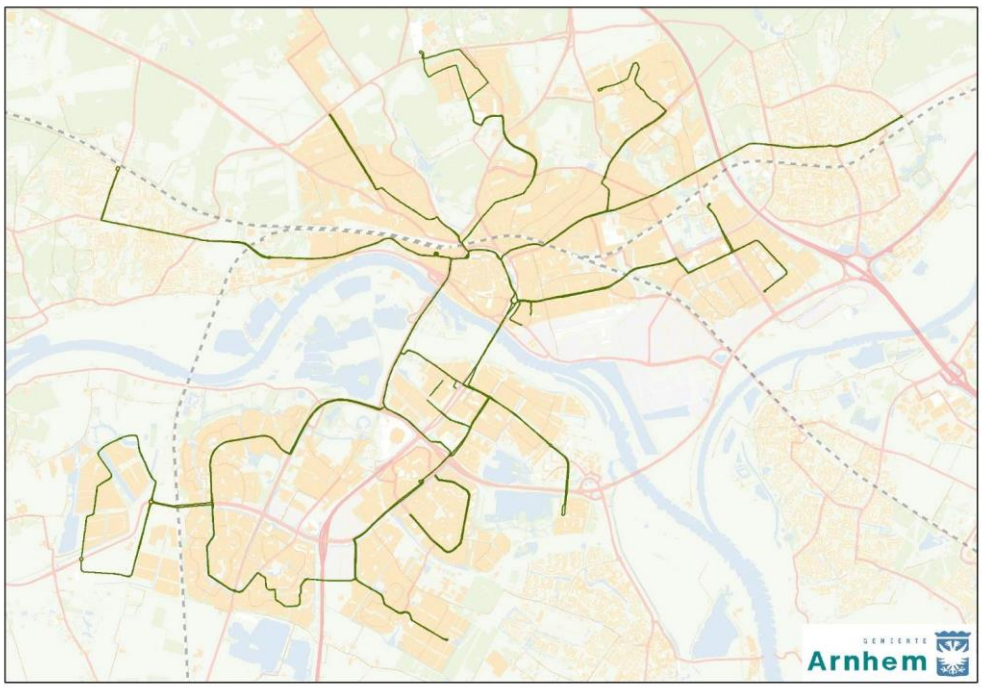

Het huidige areaal is zowel technisch als functioneel (verkeerskundig) op orde. Vervangingen worden gefinancierd uit een investeringsbudget. De in de Meerjareninvesteringsplanning (MIP) gereserveerde budgetten zijn toereikend voor de verwachte vervangingen. Bij vervangingen wordt direct gekozen voor de laatste technologie (iVRI) om voorbereid te zijn op verdergaande data uitwisseling tussen verkeerslicht en voertuigen.

Voor de vervanging van overige verkeerssystemen (zoals telkasten, digitale borden en het parkeer verwijssysteem) is in de investeringsplanning vooralsnog geen rekening gehouden met eventuele vervanging. Aan het einde van de technische levensduur moet worden beoordeeld of vervanging gewenst/noodzakelijk is.

Planning
Voor 2022 vervanging van de volgende VRI's op de planning: Rodenburgstraat Eusebiusplein, Weertjesstraat / Vossenstraat, Schelmseweg - De Wolfflaan (Burgers Zoo), Nieuwstraat / Weerdjesstraat, VOP Honingkamp / Lange Water, Apeldoornseweg / Weg achter het bos

Trolley
Het trolley netwerk is van belang voor een groot deel van het Openbaarvervoer in Arnhem.
De trolleyinfrastructuur van de gemeente Arnhem bestaat uit de technische ondergrondse en bovengrondse infrastructuur. In tegenstelling tot de overige assets strekt de trolleyinfrastructuur zich ook uit over andere gemeentes namelijk Gemeente Renkum en Gemeente Rheden. Voor die delen van de infrastructuur op het grondgebied van de gemeenten Renkum en Rheden verzorgt Gemeente Arnhem de trolleyinfrastructuur.
De trolleyinfrastructuur omvat bovenleiding (inclusief de bovenleiding en de wissels welke zich bevinden in het bedrijvencomplex Westervoortsedijk 4 te Arnhem), masten, gelijkrichterstations, onderstations, kabelnet e.d. in de gemeenten Arnhem, Rheden en Renkum en is 57 km lang.
Onderstaand plaatje geeft een indruk van het complete net.

Afbeelding: het trolleynetwerk in Gemeente Arnhem, Gemeente Renkum en Velp (Gemeente Rheden)

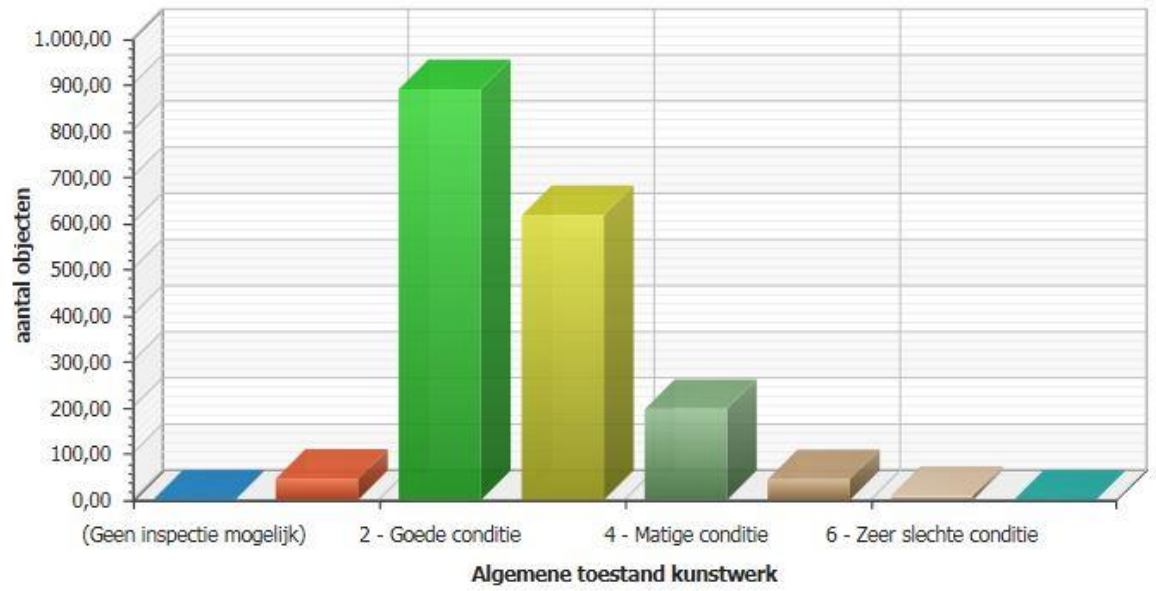
Het openbaar vervoer in Arnhem wordt aanbesteed door Provincie Gelderland door middel van een concessie met een lange looptijd (ca. 10 jaar). De huidige concessie loopt tot december 2022. Het ziet er naar uit dat er na deze concessie een overbruggingsconcessie komt van 2 jaar. De concessie omvat al het openbaar vervoer per (trolley)bus en auto in de regio Arnhem-Nijmegen en het openbaar vervoer per trein tussen de stations Arnhem en Doetinchem. Na de overbruggingsconcessie is het waarschijnlijk dat opnieuw een concessie van 10 jaar wordt aanbesteed.
De concessiehouder krijgt van Gemeente Arnhem de infrastructuur in bruikleen. Daarvoor is een Bruikleenovereenkomst getekend tussen de concessiehouder en Gemeente Arnhem.
Het betreft een overeenkomst van bruikleen, waarin de gemeente de infrastructuur om niet ter beschikking stelt. Dit betekent dat grote delen van de beheertaak bij de concessiehouder belegd zijn, dit in tegenstelling tot bijna alle andere assets waarbij de gemeente ook het beheer daadwerkelijk verzorgt.
Het vervangen van trolleymasten, aan het einde van de technische levensduur, valt niet onder de verantwoordelijkheid van de concessiehouder aangezien dit een investering betreft die veel verder gaat dan de looptijd van de concessie.

Planning
De oudste masten zijn de komende jaren aan vervanging toe. (ca 700 masten en muurankers, allen ouder dan 60 jaar). Dit speelt in eerste instantie bij de geplande reconstructie van de Velperweg (in 2022/23). De verwachte investering voor bedraagt € 0,8 miljoen. Deze investering zal leiden tot een structurele kapitaallast van € 40.000 vanaf 2023 is reeds opgenomen in deze begroting.
Naast de masten zijn de komende jaren (tot 2034) 17 gelijkrichterstations aan vervanging toe. De kosten hiervan worden geraamd op ca € 6 miljoen, en kunnen over de gehele concessieperiode worden uitgesmeerd. De te vervangen stations dateren uit de jaren 70 -80 van de vorige eeuw.
Ook zullen enkele delen van het ondergrondse kabelnet vervangen moeten worden.
In de huidige begroting zijn in het MIP (afgezien van de hierboven genoemde 0,8 miljoen voor de Velperweg) geen middelen gereserveerd voor deze vervangingsinvestering. De komende periode zal een vervangingsplanning voor de trolley uitgewerkt worden met een bijbehorende investeringsplanning. Uitgangspunt hierbij zal zijn dat de kapitaalslasten die hiermee gemoeid zijn onderdeel worden van de afspraken in de OV-concessie

Civieltechnische kunstwerken
Onder de noemer van civieltechnische kunstwerken vallen bruggen, viaducten, tunnels, grondkerende constructies, trappartijen etc.

Jaarlijks is er een visuele inspectie waarbij de inspecteur voornamelijk kijkt naar de ambities schoon, netjes, heel en veilig. Daarnaast is er 5-jaarlijks een technische inspectie. Het inspecterende bureau kijkt naar het uitgevoerde regulier onderhoud en geeft waar nodig schades, maatregelen, prijs per maatregel en uiterste datum van uitvoering aan. Indien nodig zal de cyclus van het reeds ingeplande reguliere onderhoud worden aangepast. Dit vormt de input voor de integrale programmering en dient als basis voor de monodisciplinaire meerjarenplanning. Aan de hand van gegevens uit onder meer de inspecties wordt getracht het duurzame onderhoudsniveau zo goed mogelijk te benaderen. De beschikbare middelen lijken op dit moment hiervoor toereikend

De kwaliteit van het areaal op basis van de laatste inspecties is redelijk tot goed. Een samenvatting is hieronder weergegeven. Er zijn 6 objecten als zeer slecht benoemd, maar deze vormen geen gevaar.

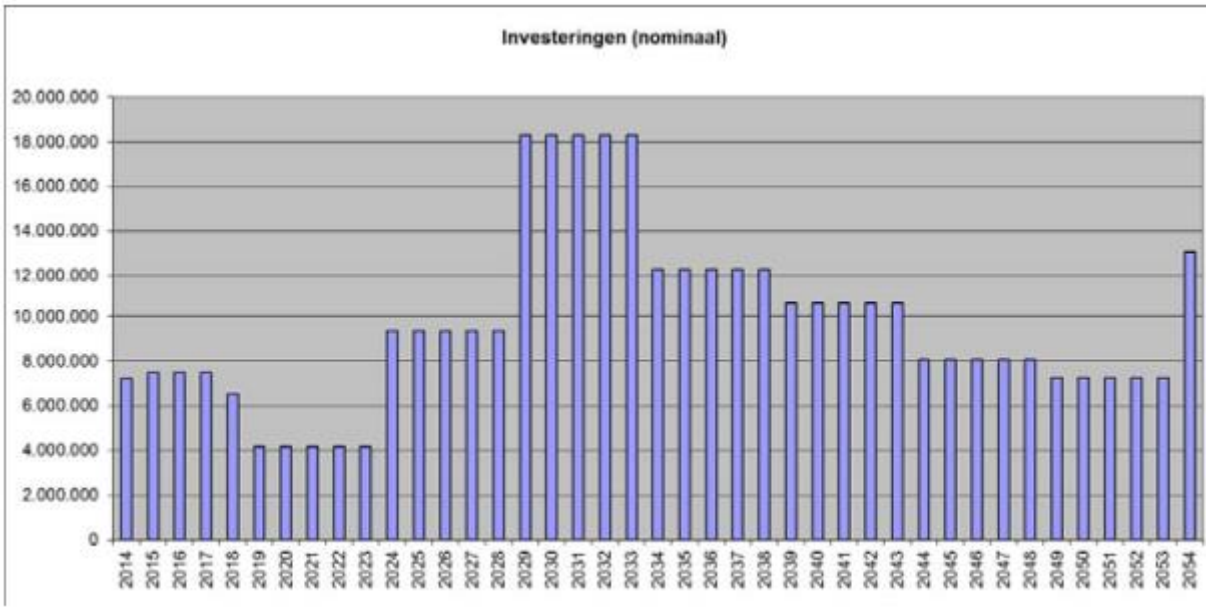
Planning
In 2022 is naast enkele kleine zaken met name onderhoud aan de John Frostbrug gepland.

Aandachtspunt bij de toekomstige vervangingsinvesteringen is het viaduct Rijkerswoerdsestraat (over A325). Indien dit viaduct vervangen moet worden zal dit een investering vragen van circa 900.000 euro. Deze investering is nog niet opgenomen in de Meerjaren Investerings Planning. De noodzaak van vervanging is afhankelijk van het soort verkeer dat van het viaduct gebruik mag maken. Het komende jaar zal dit mede in overleg met de provincie en buurgemeenten bepaald moeten worden.

Riolering
Een goed functionerend rioolstelsel is van essentieel belang voor de volksgezondheid en het voorkomen van wateroverlast. Het beheer van het rioolstelsel heeft betrekking op een groot aantal verschillende onderdelen zoals, de vrij vervalriolering met bijbehorende (infiltatie)putten, persleidingen en gemalen, huisaansluitingen, drainage, kolken en lijngoten. Maar ook het aanpassen van de bovengrondse inrichting kan bijdragen aan het beter afvoeren of bufferen van regenwater. Waar zich hiervoor goede kansen voordoen met beperkte meerkosten wordt hierin geïnvesteerd.
Gelet op de omvang van het netwerk is de vrij verval riolering met de putten voor wat betreft de benodigde beheerkosten, personele inzet en behoefte aan strategie de belangrijkste voorziening van de riolering. Een belangrijk aspect in het beheer van de vrij verval riolering is de vaststelling van de omvang van de noodzakelijke werkzaamheden om het stelsel goed te laten functioneren. Daarbij wordt altijd gezocht naar afstemming en samenloop met projecten binnen en buiten de gemeentelijke organisatie.

In totaal ligt er circa 800 kilometer vrij verval riolering in Arnhem. Hiervan is bijna 170 km gemengd (vuilwater en regenwater).
In het beheersysteem maken we onderscheid in gemengde-, vuil- en regenwaterriolen, ieder onderverdeeld in hoofd-/transportriolen en "gewone" riolen (typering). Daarnaast wordt aangegeven welke riolen onder doorgaande

wegen liggen (classificering). Op de hoofd-/transportriolen en de riolen onder doorgaande wegen gaan we eerder over tot het nemen van maatregelen dan op andere locaties omdat de risico's daar groter zijn.
Voor de lange termijnplanning wordt voor het verwachte moment van vervangen uitgegaan van de theoretische levensduur (dit is de verwachte levensduur voor vrij verval riolen, de economische afschrijving gebeurt in 40 jaar).Voor de theoretische levensduur van de riolering wordt uitgegaan van een periode van 60 jaar. Er liggen echter ook nog vrij veel riolen uit de periode 1870-1930 met een actuele leeftijd van 90 tot 150 jaar. De lange termijnplanning is dan ook niet meer dan een indicatie van de opgaven die op langere termijn in het verschiet liggen.
Onderstaand figuur uit het Gemeentelijk Rioleringsplan van 2014 laat zien dat er nog een grote vervangsopgave aan komt.

Voor de korte termijnplanning wordt uitgegaan van de technische levensduur, de werkelijke toestand van de riolering. Deze werkelijke toestand wordt bepaald door middel van video-inspecties van de rioolstelsels en het beoordelen en classificeren van de leidingen.
De vrijvervalriolen worden periodiek gereinigd en geïnspecteerd. Jaarlijks wordt hiervoor een inspectieplan opgesteld. Reiniging en inspectie is een wijk gebonden activiteit. Doelstelling is om de kans op falen van de riolering te minimaliseren. Gemiddeld genomen worden de riolen eens per 13 jaar geïnspecteerd.

Planning
Voor 2022 staan de volgende grote rioolvervanginsprojecten op de planning:
Kroonsewal, Hommelseweg, Velperweg en Dalweg. Daarnaast lopen de rioolprojecten in Geitenkamp, Sterrenberg en Spijkerbuurt nog door.

De komende jaren wordt een toename verwacht van de vervangingsopgave van rioleringen. De hogere investeringen voor herstel en vervanging van het riool zullen nodig zijn om een adequaat rioolstelsel te behouden. In deze begroting is een toename van de rioolinvesteringen voorzien in vanaf 2023. Gezien de grote vervanginsopgave in met name de naoorlogse wijken in Arnhem zuid wordt voor de verdere toekomst nog een verdere stijging van de rioolinvesteringen verwacht.
De investeringen in riolering zijn zoals gebruikelijk langjarig verwerkt in de begroting. De verwachte toename van de investeringen voor de jaren 2022-2025 wordt gedekt vanuit de rioolheffing. Nadere toelichting op de kostendekkendheid van de rioolheffing is opgenomen in de paragraaf lokale heffingen.

Water
Het onderdeel water omvat onder meer beheer en onderhoud van afkoppelvoorzieningen (deze voorzieningen zorgen er voor dat regenwater niet in het riool terecht komt maar in de bodem zakt), ecozones, moerassen,

sloten, paddenpoelen én oppervlaktewater(bodems) zoals de Immerlooplas, Nieuwehaven, Defensiehaven, haven van Coers, Rijnkade, Nieuwe kade en de dijkdoorbraakkolken. Ook het onderhoud aan civieltechnische water gerelateerde werken, zoals beekriolen, duikers, beschoeiingen en fonteinen hoort in deze categorie
De ambitie is:

- het watersysteem op orde brengen en houden;
- met de (water)partners de water gerelateerde opgaven oplossen door zoveel mogelijk voor ruimtelijke oplossingen te kiezen waarbij het water tegelijk een rol kan spelen in het vergroenen en verkoelen van de stad.

In de afgelopen periode is veel energie gestoken in het controleren en corrigeren van de bestaande beheergegevens van de duikers en beekriolen. De locatie, de ouderdom en de onderhoudstoestand van bijna alle duikers en beekriolen onder de hoofdstructuur zijn de afgelopen jaren in kaart gebracht. Daar waar nodig is inmiddels ook groot onderhoud uitgevoerd. Het beheer van de oppervlaktewater(bodems) wordt nu nog projectgewijs vormgegeven en wordt, na deze inhaalslag, omgevormd tot een systematische aanpak.
Aan de fonteinen op het Willemsplein (AKU) en het Roermondsplein (Blauwe golven) is geen groot onderhoud geprogrammeerd en gebudgetteerd gezien de verwachte herinrichting van deze locaties.

Planning

Het voornemen was om in de periode 2022-23 alle nog niet gebaggerde havens uit te baggeren.
Het baggeren van Onderlangs wat voor 2020 op de planning stond heeft vertraging opgelopen door de Pfas problematiek (mogelijke verontreiniging van het slib). Het was vervolgens de bedoeling dit 2021 uit te voeren. Er is echter nog discussie met de huurders van de ligplaatsen over de manier waarop hier invulling aan kan worden gegeven. Dit zal naar verwachting verdere vertraging opleveren. Vervolgens zal de Praets en de Rosandepolder nog worden aangepakt. Bij de uitvoering van de baggerwerkzaamheden in de Praets zal aansluiting gezocht worden bij de te graven nevengeul als gevolg van werkzaamheden inzake de ontwikkeling van Meinerswijk.
Het benodigde onderhoud zoals hierboven omschreven wordt gefinancierd uit het exploitatiebudget.
Na deze baggerwerkzaamheden zijn de havens weer op orde voor de komende 20 jaar en kan het jaarlijks baggeronderhoud worden gerealiseerd uit het regulier beschikbare jaarlijkse budget.

Wijkgroen

Het groen is van grote waarde in onze stad. Verbetering van het leef- en woonklimaat vraagt vaak ook om het toevoegen van meer groen. Hiervoor lopen verschillende initiatieven die toegelicht worden in de paragraaf Wonen en Leefomgeving (S12).

Voor het onderhoud van het wijkgroen zijn per wijk exploitatiebudgetten gereserveerd. De teams Leefomgeving hebben een sturende rol bij de inzet van deze middelen.
Het dagelijks onderhoud van het groen in en om de wijken resulteert in een beeld op B/C- niveau. Het onderhoud van het groen in de binnenstad en winkelcentra gebeurt op A-niveau.

Om het groen te kunnen beheren is het beleid over het groen vertaald naar beheertypen. Elk beheertype heeft haar eigen streefbeeld en bijpassende beheermaatregelen. De functie, het gebruik en de ecologische waarde bepalen het streefbeeld van een beheertype
Een aantal parken zijn aangewezen als rijksmonument; Sonsbeek, Zijpendaal, Gulden Bodem en Moscowa. Voor deze parken gelden extra instandhoudingsvoorwaarden. Park Angerenstein is aangewezen als gemeentelijk monument.

De technische kwaliteit van het areaal wordt nu niet gemonitord. Aan de hand van het algemene beeld is dat de kwaliteit van het vlakgroen matig tot voldoende is als je kijkt naar de landelijke normering, zoals de CROW normen (B/C niveau). Het lage ambitieniveau voor het dagelijks onderhoud maakt het, door de onkruid druk, lastig de plantvakken in goede staat te houden.
De gevolgen van de extreme droogte van de laatste jaren worden als calamiteit beschouwd. Veel bomen en beplantingen ondervinden hier schade van. De lange termijn effecten hiervan zullen de komende jaren verder duidelijk worden en mogelijk tot extra kosten leiden.

Planning

Arnhem heeft veel ambities op het gebied van groen (zie programma Wonen en Leefomgeving S12). Deze ambities zullen mede sturing geven aan de planning van het groenonderhoud.
Naast het reguliere onderhoud staan de volgende projecten op de planning voor 2022:

- Herstel beplantingen (groot onderhoud) in de parken Angerenstein, Westerveld, Park Onderlangs en Sonsbeek.

- Vergroenen Groningensingel in samenloop met wegenproject.
  In de wijken aanplanten van extra heesters en struweelgroepen in het kader van biodiversiteit en bestrijden hittestress.

Speelvoorzieningen

Om een aantrekkelijke leefomgeving te kunnen bieden is de aanwezigheid van speelplekken met name voor gezinnen met (kleine) kinderen van belang. Daarnaast zijn speelplekken vaak ontmoetingsplekken voor de wijkbewoners.
Het beheer van de speelvoorzieningen ligt op niveau B en is er vooral op gericht om de speelvoorziening veilig bespeelbaar te houden. Dat houdt in dat kapotte speeltoestellen worden gerepareerd zolang dat opweegt tegen de levensduur van het toestel. Zo niet, dan komt het speeltoestel in aanmerking voor vervanging. Dit laatste wordt met teams Leefomgeving overlegd om de wensen uit de buurt hierin mee te kunnen nemen zodat er eventueel een ander soort speeltoestel of geen speeltoestel wordt teruggeplaatst.
In de Beheervisie Spelen en Ontmoeten is de ambitie opgenomen om 8 van de 20 Grote (groene) Speel- en Ontmoetingsruimtes te verbeteren. Deze opgave willen we invullen in samenwerking met de Teams Leefomgeving. Deze ambitie wordt projectmatig opgepakt. Dat houdt in dat met de betreffende Teams Leefomgeving en de buurt wordt bepaald wat de plek nodig heeft om de ambitie te realiseren. Het initiatief ligt bij de Teams Leefomgeving omdat het belangrijk is dat de buurt hierin mee participeert en mogelijk ook andere wensen en ideeën uit de buurt hierin gecombineerd kunnen worden.

Alle speeltoestellen moeten veilig bespeelbaar zijn. Dit wordt in de technische inspectie gecontroleerd. Uit de resultaten van de technische inspectie van 2020 blijkt dat ongeveer 10% van de speeltoestellen iets mankeert. Deze mankementen zijn binnen de gestelde termijnen opgelost, wat inhoud dat de kwaliteit van areaal op orde is, dus B kwaliteit.

Daarnaast kan de kwaliteit van het areaal bepaald worden op basis van de leeftijd en de theoretische levensduur van de speeltoestellen. Gemiddeld gaat een speeltoestel 10 tot 15 jaar mee. Hieronder is een overzicht van de leeftijd van de speeltoestellen. Opvallend is het aantal ouder dan 15 jaar. Ongeveer 27% van het areaal heeft haar theoretische levensduur behaald maar is technisch nog wel in orde. De oorzaak hiervan is dat de speeltoestellen van duurzame en kwalitatieve materialen zijn gemaakt. Dit wil niet zeggen dat of de speelvoorziening nog voldoet aan z'n functie. Mogelijk dat kinderen uitgekeken zijn op deze oude speeltoestellen en deze niet meer gebruiken, wat aanleiding zou kunnen zijn om tot vervanging over te gaan. Hierover is afstemming met de teams Leefomgeving

Leeftijd speeltoestellen	Aantal
Ouder dan 15 jaar	537
10-15 jaar	491
5-10 jaar	511
1-5 jaar	455

De beschikbare budgetten voor beheer en vervanging van de speeltoestellen blijken in de praktijk toereikend.

Planning

Jaarlijks worden de speeltoestellen geïnspecteerd en vindt het noodzakelijk onderhoud plaats. Vervangen of plaatsen van toestellen gebeurt in samenspraak met de teams leefomgeving.

Bomen

Bomen zijn belangrijk voor een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving en leveren een bijdrage aan een klimaat adaptieve stad. Hittestress en wateroverlast zijn onderwerpen waar bomen een onderdeel van de oplossing kan zijn. Daarom zijn in het Bomenplan onderstaande doelen beschreven:

- Arnhem wil een groenere stad: meer (buitengewone) bomen en meer groenmassa
- Arnhem gaat voor kwaliteit en toekomstbestendigheid (juiste boom op de juiste plek), gezonde, veilige en duurzame bomen
- Arnhem wil bomen beter beschermen
- Arnhem wil meer biodiversiteit en groen met elkaar verbinden

Het beheer van de bomen in Arnhem is erop gericht om een jonge boom tot volwassenheid te brengen en daarna zo lang mogelijk te behouden, afgewogen tegen de kosten die daarvoor nodig zijn.
Het bomen Areaal is als volgt opgebouwd:

Categorie	Aantal
Individueel beheerde bomen Waarvan: Buitengewone/toekomst boom Vrijstaande/solitaire boom	21280 576 20704
Bomen in een structuur Waarvan: Structuurboom of Groepsboom Laanboom of Boom in Groen-Blauwe lijnen of groene hoofdstructuur	29390 5935 23455
Totaal	50670
Bossen	2.365.000 m2
Struweel	660.000 m2

Tijdens de Boom Veiligheids Controle worden 'onderhoudsstaat', 'toekomstverwachting' en 'ziekte en aantastingen' van de bomen opgenomen. Deze kenmerken geven een indicatie van de kwaliteit van het bomenbestand maar is niet 1 op 1 terug te leiden naar de CROW beeldkwaliteitscatalogus. In de tabellen hieronder zijn de resultaten opgenomen waarbij als indicatie een beeldkwaliteitsniveau is vermeld.

Onderhoudsstaat	Te vergelijken met beeldkwaliteitsniveau	Aantal	Percentage
Aanvaard	B	23691	47%
Regulier	B	20296	40%
Achterstallig	C	3031	6%
Verwaarloosd	D	121	<1%
Overig (niet beoordeeld)	nvt	3231	nvt

Afgelopen jaren zijn bij 30 buitengewone bomen en 30 parkbomen extra maatregelen uitgevoerd ten gunste van de levensverwachting van deze bomen. Er zijn nog 400 bomen die een soortgelijke behandeling kunnen gebruiken. De planning is om elk jaar 50 aantal bomen te behandelen en dit in een cyclus van 7 jaar te herhalen, waarbij elk jaar wordt gekeken waar de maatregel het meest noodzakelijk is. Dit is maatwerk.
De planning en prioritering van onderhoud aan bomenlanen zoals bijvoorbeeld dunning en/of vervanging is nog niet gereed. Naar aanleiding van het nieuwe bomenbeleid is er een nieuwe werkwijze en prioritering gewenst. Dit wordt verder uitgewerkt en afgestemd met het BoomKwaliteitsteam Arnhem.

Jaarlijks monitoren we de voortgang van het boomkroonvolume. Dit is uitgewerkt in de uitvoeringsagenda van het Bomenplan Arnhem

Financiering bomenonderhoud
De raad heeft op 16 juni 2021 de nota investeren, waarderen en afschrijven vastgesteld. Hiermee is met terugwerkende kracht per 1 januari 2021 het activeringsbeleid op een aantal punten gewijzigd. Een van deze wijzigingen betreft het opnemen van nieuw aangeplante bomen op de balans en het afschrijven van deze bomen in 50 jaar. Voor deze wijziging werden de kosten van bomenaanplant direct ten laste van de exploitatie gebracht in het jaar van aanschaf. Deze manier van financieren biedt tevens kansen voor het toevoegen van extra groen aan de stad omdat er extra middelen beschikbaar zijn gekomen voor het toevoegen van bomen.
Bij het vaststellen van hiervoor genoemde nota is de motie 'Kappen en dunnen bomen in de begroting' aangenomen (21M56). Deze motie roept het college op om expliciet melding te maken van benodigde afboekingen als gevolg van kappen of dunnen van bomen.
Aangezien bomen in de financiële administratie niet per stuk worden geregistreerd, dient de benodigde afboeking van bomen (de waarde van een boom op de balans op het moment van kap) te worden benaderd aan de hand van gegevens die in het bomenregistratiesysteem beschikbaar zijn. Het bepalen van die afboeking doen we als volgt:

- Voor individuele bomen (straat- en laanbomen, bomen in een park) hanteren we een klasse-indeling, met per klasse de gemiddelde kosten van aanplant. Afhankelijk van soort en locatie wordt een boom ingedeeld in een

klasse. Mocht een boom voor de (administratieve) levensduur van 50 jaar worden gekapt, dan wordt op basis van de gemiddelde kosten van aanplant en het jaar van aanplant de benodigde afboeking bepaald.
- In het geval enkele bomen in een bos worden gekapt (dunnen) hanteren we het uitgangspunt dat er geen sprake is van vernietiging van op de balans opgenomen investeringen in bomen. Het verwijderen van bomen in een bos heeft namelijk een gunstig effect op de overblijvende bomen, waardoor het kroonoppervlakte toeneemt. Direct na dunning ontstaat er daarnaast licht op de bosbodem. De natuurlijke zadenbank komt hierdoor tot kieming en er gaan jonge bomen groeien; herplant is dan niet nodig.
- Bij kap van een groot deel van, of een volledig bos wordt de boekwaarde benaderd op basis van de gemiddelde kosten van aanplant per vierkante meter en het jaar van aanplant.

Met het oog op dit financieel technische aspect kunnen we opmerken dat in 2022 er geen kap wordt voorzien van bomen die een waarde op de balans hebben; afboeking van bomen zal dan ook niet aan de orde zijn.

Planning
In 2022 worden bij 30-50 buitengewone bomen extra maatregelen uitgevoerd ten gunste van de levensduur van de bomen.
Het aanvullen van boomlanen en bomen in de groene hoofdstructuur zullen projectmatig worden aangepakt waarbij het BoomKwaliteitsTeam adviseert.
De onderhoudsachterstand bij een kleine 7% van de bomen zal verder ingelopen worden en het reguliere onderhoud zal volgens planning worden uitgevoerd.
De jaarlijkse en 3-jaarlijkse boomveiligheidscontrole zal worden uitgevoerd en maatregelen die hieruit voortkomen worden opgepakt binnen de gestelde termijnen.
Boomziektes en plagen worden gevolgd. Beheersmaatregelen worden uitgevoerd en waar nodig wordt bestrijdingsmaatregelen ingezet.

Voor aanplant en groeiplaatsverbetering van bomen is een investeringskrediet beschikbaar.
De volgende projecten staan hiervoor in 2022 op de planning:
- Revitalisering parkbos;
- Aanplant bomen museumpark Onderlangs;
- Aanplant extra bomen op diverse hitte plekken;
- Aanplant extra bomen in diverse stadparken;
- Groeiplaatsverbetering diverse buitengewone bomen;
- Aanplant bomen en realisatie groeiplaatsen Steenstraat;
- Groeiplaatsen en aanplanten bomen Velperweg;
- Groeiplaatsverbetering bomen Burgemeester Matsersingel irt verbeteren fietspaden;
- HOV Metamorfoseallee levensduurverlenging, verplanten en aanplant bomen.

Parken en bossen
Kenmerkend voor Arnhem zijn de bossen, de natuurterreinen en de vele parken en ook de lanen in de buitengebieden en de grote groenzones in en om de wijken, bijvoorbeeld moeraszone Schuytgraaf, ecozones Presikhaaf of de Huissensedijk. We zijn trots op dit groene kapitaal. Daarom zetten we sterk in op het behouden en verbeteren hiervan.

Bossen en parken vallen beheertechnisch uiteen in verschillende onderdelen omdat deze zijn opgebouwd uit verschillende elementen die apart in deze paragraaf worden beschreven zoals: Bomen, groen, wegen, speelvoorzieningen en verlichting.
Het onderhouden van de parken doen we aan de hand van beheervisies.

De bossen en parken hebben een robuuste basis. Desalniettemin staat de kwaliteit van onze bossen en parken onder druk. Oorzaken hiervan zijn het intensiever gebruik, overmatige stikstofdepositie, klimaatverandering en biodiversiteitsverlies. Bij het beheer en onderhoud van onze bossen en parken houden we hier rekening mee door zeer gericht en soms intensiever onderhoud uit te voeren.
Door de extra middelen die zijn vrijgemaakt voor Bossen & Parken kunnen we dit noodzakelijk aanvullend onderhoud uitvoeren. Tevens biedt dit de mogelijkheid extra capaciteit in te zetten om genoemd kwaliteitsverlies en de uitdagingen die hiermee gemoeid gaan, op te pakken en zorgvuldig te communiceren met onze inwoners.
Specifieke ambities m.b.t. tot groen en bomen waaronder bossen en parken in de stad zijn uitgewerkt in het programma S12 Wonen en leefomgeving

Planning
In 2022 zal extra worden ingezet op de revitalisering van de bossen en parken en het verbeteren van de biodiversiteit.

Voor de parken Sonsbeek, Zypendaal en de Gulden Bodem, park Angerenstein en Park Klarenbeek zullen nieuwe beheervisies worden opgesteld.

Inzamelvoorzieningen

De afgelopen jaren is er veel discussie geweest over het te voeren afvalbeleid in de gemeente. De komende periode zal nieuw beleid worden uitgewerkt wat tevens van invloed zal zijn op de beheer- en vervangingsopgave van de afval inzamel voorzieningen. Voor de inzamelvoorzieningen is daarom nog geen beheerplan uitgewerkt volgens de nieuwe opzet. Dit zal de komende tijd nog worden opgepakt.
Omgekeerd Inzamelen is het basisprincipe voor de inzameling van huishoudelijk afval in Arnhem. Dit betekent dat de inwoners van Arnhem hun afval goed moeten kunnen scheiden. Een deel van de herbruikbare reststromen worden bij laagbouw aan huis opgehaald. Daarnaast is een uitgebreid netwerk van inzamelvoorzieningen in de stad aanwezig. Het restafval moet naar een ondergrondse container in de buurt worden gebracht.
De keuze voor het instrument diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder restafval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt. De hiervoor ingevoerde toegangscontrole met pasjes op de containers voor restafval is buiten werking gesteld. Ook de eerder ingevoerde trommelverkleining is terug gedraaid. Dit heeft geleid tot een versneld afschrijving in 2021 van de investeringen die hiervoor waren gedaan.

Zowel het preventief als correctief onderhoud van de inzamelmiddelen is uitbesteed. De staat van onderhoud van de ondergrondse containers is voldoende tot goed en de containers zijn voorzien van een veiligheidskeurmerk. Er worden periodiek controles uitgevoerd. Met betrekking tot de inzamelvoorzieningen geldt:

- Zorg voor een geborgde functionaliteit (geen storingen aan de voorzieningen).
- Te allen tijde een veilige situatie bij de inzamelvoorzieningen voor gebruikers en passanten.
- Hoogwaardige infrastructuur van inzamelmiddelen, collectief en individueel, waarmee afvalscheiding op elke locatie in Arnhem mogelijk is.

Planning

Het reguliere onderhoud aan de inzamelmiddelen wordt planmatig uitgevoerd.
Noodzakelijk onderhoud aan het Ondergronds Afval Transportsysteem(OAT) is voorzien in de exploitatie.

Het instrument diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder afval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt. De ontwikkeling van nieuwe sturingsinstrumenten om de doelstelling op afvalreductie te bereiken, vraagt een nieuwe aanpak die in de komende begrotingsperiode verder wordt uitgewerkt. Afhankelijk van de keuzes die hierbij gemaakt worden zal bekeken worden wat dit betekent voor het beheer en onderhoud van de inzamelmiddelen waaronder ook de afvalbrengstations in Noord en Zuid

Vastgoed

Actuele beleidskaders

- Het uitvoeringsbeleid vastgoedbedrijf.
- Voor alle panden in permanent beheer zijn er 40-jarige onderhoudsplannen die jaarlijks worden geactualiseerd en opgenomen in de meerjarenprogrammabegroting.
- Bij het vastgoed gelden als deelportefeuilles onderwijsgebouwen, culturele-, erfgoed- en sportvoorzieningen, welzijnsvoorzieningen, gemeentelijke huisvesting, bijzonder vastgoed en vastgoed in de openbare ruimte.

Ambitie

De ambitie voor de technische staat van het vastgoed is een NEN2767-conditie score van 3 of beter. NEN 2767 is een methode voor het objectief en uniform meten van de fysieke kwaliteit van bouw- en installatiedelen van gebouwen en/of infrastructuur. De score loopt van 1 tot 6, daarbij is 1 zeer goed en 6 zeer slecht. Conditiescore 3 staat gelijk aan een redelijke conditie. Het door de gemeente aangekochte vastgoed voor stedelijke ontwikkelingsprojecten wordt niet op een conditiegerichte manier onderhouden, omdat deze panden tijdelijk in beheer zijn.
Het gemeentelijk vastgoed wordt fasegewijs verduurzaamd met de Trias Energetica (eerst energie besparen, restbehoefte zoveel mogelijk duurzaam invullen) als kompas.

Uitgangssituatie

Het gemeentelijk vastgoed voldoet aan het gewenste kwaliteitsniveau, met uitzondering van gebouwen die op korte termijn hun functie verliezen of gebouwen die op korte termijn gerenoveerd worden.

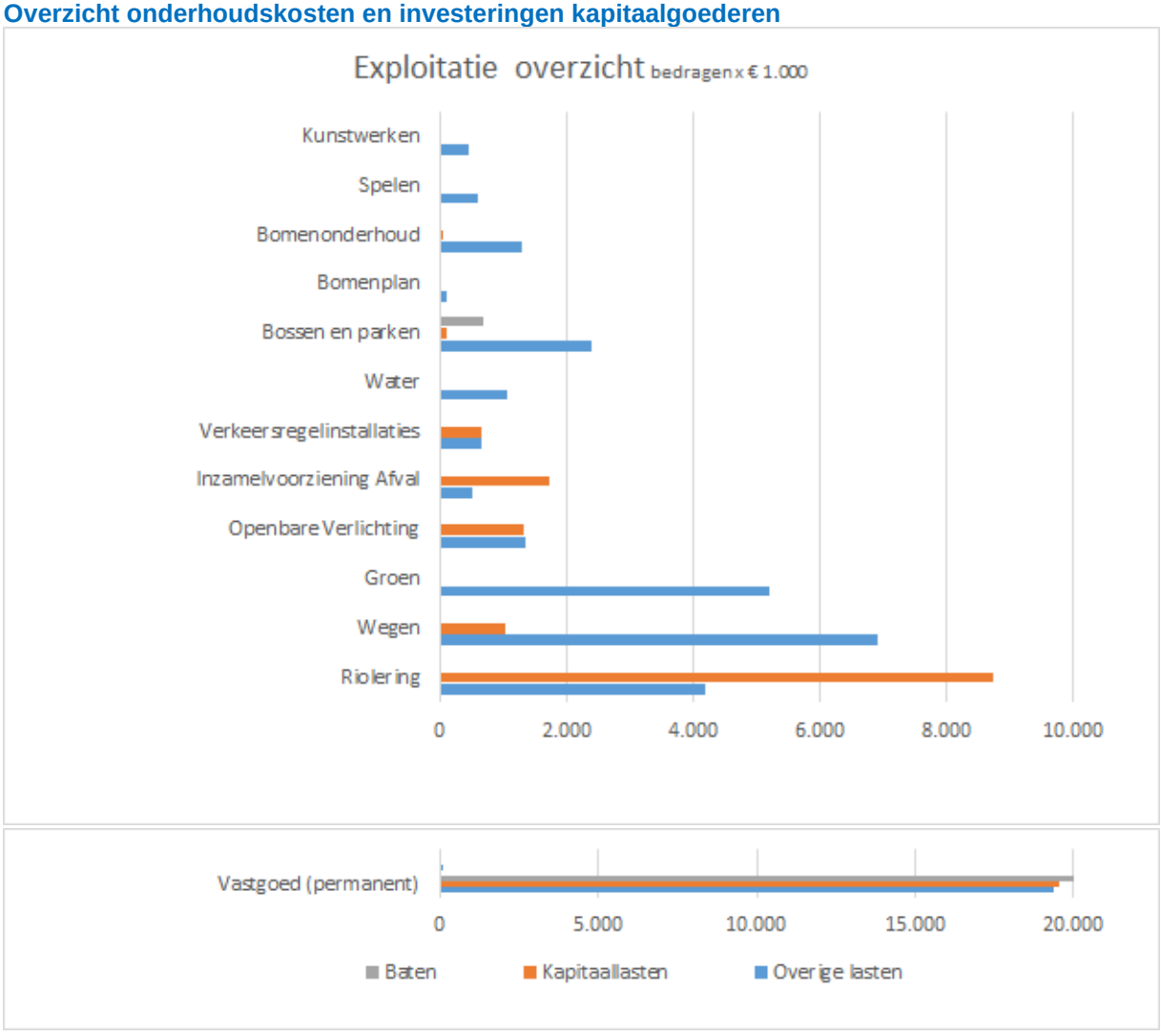
Planning

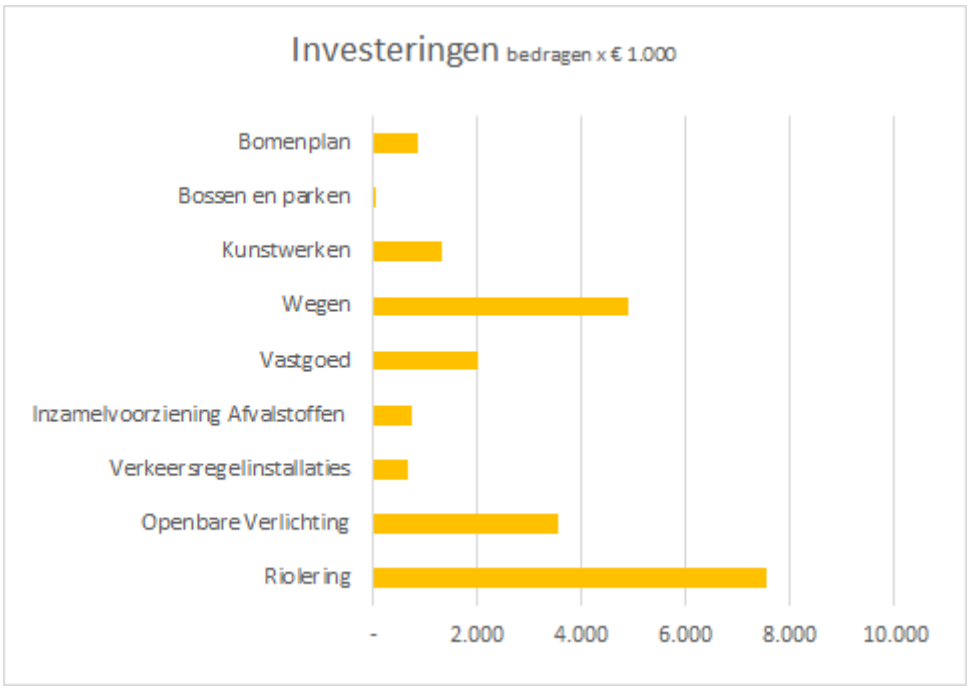
Lasten en baten voor beheer en onderhoud van het permanente vastgoed maken onderdeel uit van diverse programma's in de gemeentebegroting. Jaarlijks wordt er gemiddeld € 1,5 miljoen geïnvesteerd in vervangingsonderhoud en verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed. In de periode 2022-2025 wordt er gemiddeld € 4,1 miljoen uitgegeven aan planmatig en storingsonderhoud.

De cijfers voor begroting 2022 zijn afwijkend ten opzichte van vorig jaar. Dit is vooral te verklaren door de bouwkostenstijging. Daarnaast zijn er enkele nieuwe panden opgenomen. Daar tegenover staat een stijging van de baten.

Daarnaast is er een investeringsbedrag van jaarlijks € 800.000 begroot voor het verduurzamen van het gemeentelijke vastgoed. Voorheen moesten deze investeringen zichzelf volledig terugverdienen. Dit bleek in de praktijk niet realistisch. Met ingang van 2022 is het de bedoeling dat deze investeringen niet meer volledig hoeven worden terugverdiend maar slechts voor 60%. Daarmee worden ze beter haalbaard en zullen ze sneller worden uitgevoerd. De klimaatdoelstelling wordt eveneens eerder bereikt.
Voor het aanpassen van de ventilatie in een groot aantal schoolgebouwen heeft de gemeente Suvis-subsidie van het Rijk ontvangen. Daaronder ook een 3-tal MFC's. Daarvoor wordt een subsidie ontvangen van € 650.000. De eigen investering van de gemeente voor deze 3 gebouwen bedraagt € 1,5 miljoen.

Overzicht onderhoudskosten en investeringen kapitaalgoederen

Investeringen bedragen x € 1.000
Bomenplan
Bossen en parken
Kunstwerken
Wegen
Vastgoed
Inzamelvoorziening Afvalstoffen
Verkeersregelinstallaties
Openbare Verlichting
Riolering
-
2.000
4.000
6.000
8.000
10.000

Financiering

Voor de financieringsfunctie worden de missie en de doelstellingen beschreven in het treasurystatuut gemeente Arnhem. In dit statuut wordt ingegaan op de kaderstelling van de werkorganisatie (taken, bevoegdheden, verantwoordelijkheden, mandatering) en op het instrumentarium om de doelstellingen te realiseren.

Deze paragraaf richt zich op de uitwerking van het treasurystatuut naar de begroting voor 2022 en te hanteren normeringen. Hierbij komen de onderstaande onderwerpen aan de orde:

- Risicomanagement financiering;
- Financieringsvolume (inclusief delegatie / mandatering);
- Kasgeldlimiet;
- Renterisiconorm;
- Overige risico's.

Risicomanagement financiering

Voor wat betreft de financiering wordt onderscheid gemaakt tussen:
a. Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte;
b. Financiering van de sociale woningbouw;
c. Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen.

Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte (a)

Bij de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte gaat het om de financiering van de investeringen van de gemeente Arnhem, de overgedragen investeringen aan geprivatiseerde onderdelen van de gemeente en de exploitatie van lasten en baten. Bij de investeringen moet naast de reguliere financieringen van de gemeentelijke taken worden gedacht aan grote stedelijke projecten, zoals Arnhem Centraal, stadsvernieuwing in de binnenstad, grondexploitatie en onderhoud in de infrastructurele sfeer. Als 'inkoop' van geld (de funding) wordt gebruik gemaakt van de volgende financieringsmiddelen (stand per 31-12-2022):

- de kapitaalmarkt voor langlopende financieringsmiddelen: € 776,5 miljoen. Het betreft hier de leningenportefeuille opgenomen gelden (O/G);
- de geldmarkt voor kortlopende financiering (< 1 jaar): Naar verwachting zal per ultimo 2022 geen kortlopende financiering nodig zijn voor investeringen en projecten. De ruimte binnen het beschikbare kasgeld kan worden aangewend voor de (goedkope) financiering van de dagelijkse activiteiten van de gemeente: het werkkapitaal;
- de binnen Arnhem beschikbare reserves en voorzieningen met een volume van € 136,5 miljoen.

Binnen de gemeente wordt voor de financiering een omslagrente van 1,4% in rekening gebracht bij de investeringen en de projecten.

De portefeuille door de financieringsfunctie uitgezette gelden (U/G), heeft per 31-12-2022 een volume van € 30,5 miljoen. Het betreft hier leningen aan instellingen en verzelfstandigde organisatie-onderdelen.
Hieronder vallen niet de verstrekte leningen in het kader van de inkomensondersteuning.

Arnhem en de wereldeconomie

De verwachting van veel analisten en wetenschappers dat de economie in 2021 weer zal aantrekken is uitgekomen, de economie herstelt zich wereldwijd onverwacht snel van de coronacrisis.
Waar een aantrekkende economie normaal gesproken ervoor zorgt dat de rente gaat oplopen, is dat nu (nog) niet het geval. Naast een toename in de vraag naar nieuwe leningen, wat de rente kan opdrijven, houdt de ECB het opkoopprogramma van staatsobligaties (de zogeheten kwantitatieve verruiming) in stand om te voorkomen dat een stijgende rente het economisch herstel een halt toeroept. Deze kwantitatieve verruiming zorgt ervoor dat er meer geld beschikbaar komt op de kapitaalmarkt, wat als doel heeft dat de rente laag blijft. De praktijk zal moeten uitwijzen welke van deze twee factoren de doorslag zal gaan geven, al is bekend dat de ECB het opkoopprogramma niet vol zal blijven houden en dat de rente dus weer zal gaan stijgen.
Alle analisten en economen zijn daarnaast van mening dat het huidige lage renteniveau voor de kapitaalmarkt op termijn onhoudbaar is, maar voor de gemeente betekent dit dat financiering goedkoop blijft.

Financiering van de sociale woningbouw (b)

De financiering van de sociale woningbouw vindt bijna volledig plaats door leningen door corporaties, die geborgd worden door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Dit landelijke fonds fungeert als waarborg ten aanzien van risico's van wanbetaling en vervult daarmee de garantstellende rol die gemeenten van oudsher hadden. Het WSW kan bij gemeenten en het Rijk aankloppen wanneer de eigen borgingscapaciteit niet meer

toereikend is (wat nog nooit is gebeurd). Daarvoor heeft ook de gemeente Arnhem een achtervangovereenkomst met het WSW gesloten. Het bestaan van het WSW samen met ontwikkelingen op het gebied van schaalvergroting en regionalisering van de woningcorporaties verklaart waarom de rol van de gemeente op het terrein van de financiering van woningbouw de afgelopen jaren kleiner is geworden en nu zo goed als uitgespeeld is. In 2022 heeft de gemeente nog maar één lening van € 9.000 aan de woningcorporatie Omnia Wonen op de balans.

Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen (c)

Bij de financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen gaat het om activiteiten die nauw grenzen aan het beleid van de gemeente Arnhem. Het gaat hier vooral om instellingen in de sectoren zorg, sport en cultuur. Ook bij deze financiering wordt de laatste jaren een terughoudend beleid gevoerd.
Bij de directe (eigen) financiering van de activiteiten van de instellingen heeft de gemeente Arnhem een gericht toezicht op het reilen en zeilen van de betreffende instellingen. Door aan de te verstrekken leningen waarborgen te verbinden kan bij calamiteiten direct worden gereageerd (voorbeeld: executie bij recht van eerste hypotheek). Tevens bestaan er bij de sectoren zorg en sport waarborgfondsen. Met borgstelling door deze waarborgfondsen kunnen instellingen bij banken een lagere rente bedingen en hoeft de gemeente zelf geen lening te verstrekken. De stichting waarborgfonds voor de sport (SWS) garandeert maximaal de helft van de lening en eist een garantie van de gemeente voor het resterende deel van de lening.
In 2020 heeft de economie harde klappen gekregen, maar trekt in 2021 weer aan. Dat gebeurt niet op alle fronten in een gelijk tempo, waardoor het mogelijk is dat de ene instelling langer geconfronteerd zal worden met de gevolgen van de recessie dan de andere en alsnog in moeilijkheden komt en bij de gemeente aan moet kloppen voor ondersteuning. Dat risico wordt substantieel verkleind door de garanties van de waarborgfondsen.

Financieringsvolume (delegatie/mandaat)

Bij het vaststellen van de Begroting neemt de gemeenteraad een besluit over de omvang van de gemeentelijke activiteiten en daarmee over het financieringsvolume. Afgezien van de eigen middelen in reserves en voorzieningen wordt in de financieringsbehoefte voorzien door middel van leningen voor de lange termijn (vaste financiering) en voor de korte termijn (vlottende financiering).

Lange termijn financiering (vaste financiering)

Zoals reeds toegelicht gaat het hier om de benodigde geldmiddelen voor de eigen gemeentelijke investeringen en projecten; de financiering van sociale woningbouw (indien nodig) en de verstrekking van geldleningen aan instellingen, gelieerd aan het beleid van de gemeente Arnhem.

Korte termijn financiering (vlottende financiering)

Bij de kortlopende financiering gaat het om de financiering van de lopende activiteiten en werkzaamheden van de gemeente. Hiervoor wordt geld geleend of (in geval van een tijdelijk overschot) uitgezet bij de schatkist voor een periode van maximaal een jaar. Als een extra zekerheid, bijvoorbeeld voor het opvangen van onverwachte fluctuaties in de behoefte aan kasgeld, is een arrangement afgesloten met de Bank Nederlandse Gemeenten waarbij tot een beperkt bedrag (€ 4 miljoen) de gemeente een negatief saldo mag hebben. Insteek is hiervan zo weinig mogelijk gebruik te maken, een kasgeldlening is goedkoper dan rood staan bij de bank.
In voorkomende situaties zal een deel van de opgenomen kas-/callgelden (O/G) worden omgezet in langlopende financiering, de zogenoemde consolidatie. Een en ander past binnen de regels, zoals vastgelegd in het treasurystatuut.

Financieringsbehoefte per 31-12-2022

Onderstaand schema geeft inzicht in de benodigde geldmiddelen voor de langlopende financiering en de manier waarop deze beschikbaar komen (de funding).

Het totaalvolume van de benodigde financieringen bedraagt € 912 miljoen. Vanuit de beschikbare aanwezige middelen (reserves en voorzieningen en obligo's en waarborgsommen) en de leningenportefeuille voor de vaste financiering is meer dan dit bedrag beschikbaar. Per ultimo 2022 zal zelfs een bedrag van € 4,4 miljoen in de schatkist van het Ministerie van Financiën gestald moeten worden.
De financieringsfunctie is ruimschoots in staat om voldoende middelen aan te trekken en beschikbaar te stellen voor dekking van de reeds gepleegde investeringen, de kosten in de grondexploitatie en voor de in 2022 begrote investeringen.

Benodigd voor	Bedrag	Financiering middels	Bedrag
Bedragen x € 1.000			
Activa gemeente Arnhem en grondexploitatie	840.375	Reserves en voorzieningen	136.546
Uitgezette gelden aan gelieerde instellingen en woningcorporaties (kapitaalverstrekking en leningen u/g)	35.286	Opgenomen gelden in de kapitaalmarkt (leningen o/g)	776.525
		Obligo's waarborgsommen en vooruitontvangen erfpacht	3.374
Overige uitgezette middelen (o.a. nog te ontvangen erfpacht en bijdragen aan activa van derden)	36.401	Rekening courant BNG en kasgeldleningen	-4.383
Totaal langlopend te financieren	**912.062**	**Totaal financiering**	**912.062**

Leningenportefeuille 2022

Onderstaand schema geeft inzicht in de samenstelling van de volumes in het jaar 2022 van de huidige leningenportefeuille van de financieringsfunctie. Het betreft leningen opgenomen gelden (O/G) en leningen uitgezette gelden (U/G).

Leningen portefeuille	Stand 01.01.2022	Opname	Aflossing	Stand 31.12.2022
Bedragen x € 1.000				
Leningen O/G				
Leningen portefeuille	621.528	174.349	-133.421	662.456
Nog aan te trekken financiering in 2021	114.061			114.061
Leningen t.b.v. woningcorporaties	9		-1	8
Totaal leningen O/G	**735.598**	**174.349**	**-133.422**	**776.525**
Leningen U/G				
Vaste leningen uitstaand	35.423		-4.887	30.536
Woningcorporaties	9		-1	8
Totaal leningen U/G	**35.432**	**0**	**-4.888**	**30.544**

Van de nieuwe financiering in 2021 heeft een bedrag van € 42,7 miljoen betrekking op herfinanciering van de bestaande leningenportefeuille. De overige € 71,4 miljoen is nodig voor de begrote investeringen.

Rentevisie

In recente jaren is als gevolg van de lage rentestand de gemiddeld te betalen rente voor de gemeente gestaag gedaald. Als gevolg van gewijzigde wetgeving in het BBV moet de omslagrente binnen marges de gemiddelde marktrente volgen en is de gemeente niet meer vrij in het bepalen van deze intern in rekening te brengen rente. Een omslagrente van 4%, zoals de gemeente hanteerde voor het jaar 2018, is niet meer toegestaan. Deze bedroeg in 2020 2% en in 2021 1,7% en daalt in 2022 naar 1,4%.
Om meerjarig gebruik te blijven maken van de lage marktrente kiest de gemeente ervoor om nu en in de komende jaren leningen met lange looptijden aan te trekken waarvan de rente nog steeds laag is (momenteel onder de 1%). Wanneer de rente ook na 2022 zo laag blijft is het bijna een zekerheid dat de omslagrente verder verlaagd moeten worden om te voldoen aan de eisen uit het BBV.
De gemeente heeft al een aantal jaren leningen aangetrokken met lange looptijden van 20 à 30 jaar. Hiermee is ruimte gecreëerd om in toekomstige jaren, wanneer de rente voor nieuwe leningen mogelijk weer op een hoger niveau terecht zal komen, met behulp van nieuwe leningen met kortere looptijden toch een lage gemiddelde rente te realiseren binnen de wettelijke mogelijkheden. Het moment waarop de rente substantieel gaat stijgen kan niemand voorspellen, het is zaak waakzaam te blijven om niet verrast te worden.
Als gevolg van de renterisiconorm (zie hieronder) mag de gemeente geen leningenportefeuille hebben met een gemiddelde looptijd van leningen van korter dan ongeveer vijf jaar. De gemeente zou dan in een jaar meer leningen moeten herfinancieren dan is toegestaan.

Mandaat (voor nieuw aan te trekken financieringsmiddelen)

Met het vaststellen van deze Begroting 2022 inclusief de paragraaf financiering mandateert de gemeenteraad het college om voor de financieringsbehoefte per onderscheiden categorie in 2022 leningen aan te gaan tot de volgende maximumtotalen:

Maximaal toegestane leningen 2022	Maximaal
Bedragen x € 1.000	
Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte	250.000
Financieringsbehoefte sociale woningbouw	100.000
Financieringsbehoefte aan gemeente gelieerde instellingen	50.000

Kasgeldlimiet

De Wet FIDO geeft concrete richtlijnen voor gemeenten voor het beheersen van het renterisico in verband met de korte termijn financiering. De kasgeldlimiet is een wettelijk maximum (plafond) voor het volume geldleningen in de vorm van zogenaamde call- en kasgeldtransacties.
De bovengrens is bij ministeriële regeling voor het jaar 2022 vastgesteld op 8,5 % van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting. De begroting van de gemeente Arnhem voor het jaar 2022 heeft een omvang van € 727,5 miljoen en daarmee komt de kasgeldlimiet uit op € 61,8 miljoen.
Het Rijk geeft gemeenten veel ruimte om maximaal gebruik te maken van (goedkope) financiering met kasgeld. Hoewel het gemeenten formeel niet is toegestaan de kasgeldlimiet te overschrijden (Wet FIDO, art. 4, lid 1), hoeven deze pas aan de toezichthouder te rapporteren wanneer de kasgeldlimiet drie kwartalen op rij wordt overschreden (art. 4, lid 2). Hiermee wordt gedoogd de kasgeldlimiet twee kwartalen op rij te overschrijden.
De gemeente Arnhem stuurt er desondanks op onder de kasgeldlimiet te blijven en deze niet te overschrijden.

Renterisiconorm

Het renterisico betreft het risico dat de begroting van de gemeente geconfronteerd wordt met een verzwaring van de rentelasten als gevolg van herfinancieringen van bestaande activa of van herziening van rente van bestaande leningen.
Het doel van de renterisiconorm is om dit risico te beperken tot een handelbaar niveau. Bij een gelijkmatig opgebouwde leningenportefeuille blijft het renterisico binnen verantwoorde marges en zullen de renteaanpassingen zich geleidelijk voordoen en binnen de begroting opgevangen kunnen worden.
In de Wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO) is vastgelegd dat jaarlijks een volume ter grootte van 20 % van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting (peildatum 1 januari) mag worden geherfinancierd of een renteherziening mag ondergaan. Omdat de gemeente voor de eigen financiering geen leningen heeft aangetrokken waarvan periodiek de rente wordt herzien, heeft voor Arnhem de renterisiconorm alleen betrekking op herfinanciering van aflopende leningen. Op basis van het begrote lastentotaal voor 2022 van € 727,5 miljoen mogen leningen tot een bedrag van € 145,5 miljoen worden geherfinancierd.
Voor het jaar 2022 komt de prognose van het renterisico uit op 17,7 %. Vergeleken met voorgaande en toekomstige jaren zal in 2022 een relatief hoog leningenbedrag worden geherfinancierd. De maximale noodzaak tot herfinanciering wordt volledig bepaald door beslissingen in het verleden, er is geen risico dat het renterisico van de gemeente Arnhem in 2022 hoger zal uitvallen.

Schatkistbankieren

Sinds het najaar van 2013 kennen gemeenten en andere decentrale overheden verplicht schatkistbankieren. Decentrale overheden dienen banktegoeden, die een vooraf bepaalde drempelwaarde te boven gaan, af te storten naar een rekening-courant bij het ministerie van Financiën. In 2021 is de drempelwaarde voor schatkistbankieren verhoogd, gemeenten mogen een hoger banksaldo aanhouden voordat afroming naar de schatkist verplicht is. Het Rijk hoopt de administratieve lastendruk op dit gebied te verlagen omdat minder boekingen naar (en van) de schatkist nodig zijn.
Voor de gemeente Arnhem bedraagt de drempelwaarde in 2022 € 10,46 miljoen.
Omdat inkomende en uitgaande kasstromen niet op elkaar zijn afgestemd, kunnen hoge positieve of negatieve kassaldi ontstaan. Om ruimte te bieden voor zulke bewegingen moet het gemiddelde van de banksaldi van de gemeente in een kwartaal worden afgezet tegen deze drempelwaarde, niet de dagelijkse stand. Het banksaldo hoeft dus niet continu beneden de drempelwaarde te blijven. Een banksaldo boven de drempelwaarde kan binnen het kwartaal worden gecompenseerd met banksaldi, die lager zijn dan de drempelwaarde.
Bij de controle van de jaarrekening neemt de accountant de verplichting tot schatkistbankieren mee.

Overige risico's

Gezien de samenstelling van de gemeentelijke leningenportefeuille en de kaderstelling vanuit de wet en het treasurystatuut (leningen worden alleen afgesloten in euro’s) is binnen de gemeente Arnhem geen sprake van valutarisico en/of koersrisico.

Bedrijfsvoering

Wij zijn een organisatie die midden in de samenleving staat, in verbinding is met de stad en een afspiegeling van de stad wil zijn. De gemeentelijke bedrijfsvoering verandert mee met de eisen die worden gesteld door de samenleving, het bestuur, de raad en onze eigen professionaliteit.

1.1 Ontwikkelingen binnen de bedrijfsvoering

De komende jaren zetten we in op de volgende grotere thema's:

Diversiteit en Inclusie

De gemeente wil een diverse, inclusieve organisatie zijn die de kracht van verschillen weet te waarderen, weet te benutten en kan inzetten in het belang van de stad. Iedereen moet binnen de organisatie dezelfde kansen krijgen, ongeacht leeftijd, achtergrond, seksuele geaardheid of beperking.

Informatievoorziening

Goede informatiestromen in termen van juist, volledig en tijdig zijn een essentieel element van het democratisch proces en dragen er tevens aan bij dat raad en college de besluiten die zij nemen goed kunnen uitleggen aan de stad. Inwoners hebben daar recht op. Verantwoorden wat je als overheid doet, is belangrijk voor het vertrouwen dat de samenleving in de overheid heeft.

Hybride werken

Hybride werken staat voor daar werken waar dat het meest passend is. Op de juiste plek, met de juiste mensen, op het juiste moment. Het gaat erom ons werk slim en effectief te organiseren, waarbij het doel van de activiteit, het type werk en de mate van interactie leidend zijn in de keuze waar we werken.

Weerbaarheid

Weerbaarheid is een breed thema: het heeft betrekking op professionele stevigheid en grenzen kunnen stellen. Als organisatie staan wij midden in de samenleving, dat vraagt om sensitiviteit en rolvastheid in ons handelen. Richting bestuur en raad adviseren wij onafhankelijk en vanuit onze professionaliteit.

1.2 Reguliere bedrijfsvoering

Personeel en organisatie

Het streven naar een divers samengesteld personeelsbestand en een inclusieve organisatie, waar iedereen op gelijkwaardige wijze kan deelnemen, zijn of haar talenten kan inzetten en zich welkom voelt, staat met stip op nummer één in het personeelsbeleid. Er is een bestuursopdracht geformuleerd en er is intussen een verandermanager Diversiteit en Inclusie aangesteld. De meting van de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor laat een hoge respons zien. Organisatiebreed worden themasessies belegd om meer aandacht te vragen voor het onderwerp en te komen tot concrete acties om het doel zoals geformuleerd in de bestuursopdracht te gaan behalen.

Ondanks de uitstroom door pensionering en instroom van jongeren is de gemiddelde leeftijd in onze organisatie bijna 50 jaar. De stevige investering op strategische personeelsplanning blijft overeind. Bovendien wordt de aandacht gericht op het binden en boeien van jonge collega's die al bij ons aan het werk zijn.

Het ziekteverzuim is, ondanks de hectische coronaperiode, organisatie breed gezien, dalende en het is belangrijk om dit in het komende jaar vast te houden. Verzuimmanagement en verzuimpreventie blijven heel belangrijke instrumenten. Ook in de nieuwe aanbesteding van de arbo-dienstverlening die gaat lopen is hier aandacht voor. De meldingsfrequentie en het kortdurend verzuim zijn prima op orde en zelfs aan de lage kant. Dit duidt op een grote bevlogenheid en betrokkenheid bij medewerkers. Vooral het langdurig, psychisch verzuim in de organisatie blijft het komende jaar onze aandacht vragen.

De coronacrisis heeft laten zien dat diverse aspecten van 'Het Nieuwe Werken' aan urgentie hebben gewonnen. Online samenwerken, hybride vergaderen, flexibel en meer plaats- en tijdonafhankelijk werken hebben een enorme vlucht genomen en zijn ook niet meer weg te denken. Het project Hybride werken is goed van de grond gekomen en loopt actief. Binnen dit project zijn diverse taskforces opgericht om alle deelaspecten samen op te laten lopen. Denk hierbij aan communicatie, thuiswerkplekken, cultuur en gedrag.

SBR
In de afgelopen jaren is een onevenwichtigheid ontstaan tussen de formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR). Er is een plan van aanpak opgesteld om de opgaven en de bezetting in verband met elkaar te bezien. De resultaten van de doorlichting worden in het vierde kwartaal verwacht. Dan is er, zo goed als mogelijk, inzicht in de capaciteit die nodig is om de opgaven binnen de programma's te kunnen realiseren, zijn er aandachtspunten in beeld gebracht wat betreft kwaliteit van processen en zijn richtingen voor verbetering benoemd. Parallel aan de doorlichting is gestart met de eerste stap van strategische personeelsplanning, namelijk de talentreview; een proces dat ons helpt in de 'match' vinden tussen ons menselijk kapitaal en de opgaven die gerealiseerd moeten met daarbij de juiste sturing op, en ontwikkeling van, ons menselijk kapitaal. Op basis van de doorlichting en talentreview wordt een ontwikkeltraject voor het cluster SBR geformuleerd en uitgevoerd. Algemene onderwerpen als samenwerken in een hybride en inclusieve organisatie zullen onze aandacht daarbij ook vragen.
In 2021 is ook gestart met een project om het management van SBR te voorzien van bruikbare managementinformatie. We werken aan het verder op orde brengen van de basis, zoals uit voorgaande blijkt. Streven is de tekorten niet verder op te laten lopen, en liefst te laten dalen. Tevens wordt ingezet op het laten afnemen van de beleving van werkdruk. Belangrijk is te constateren dat de opgave groot is en dat het op orde brengen van het cluster een lange adem vraagt en daarmee enkele jaren in beslag zal nemen. 2022 zal in het teken staan van de implementatie van het plan van aanpak dat in het najaar van 2021 gemaakt wordt.

Informatie en automatisering
Afdeling informatie werkt vanuit een meerjarige visie en strategie aan drie thema's: informatiegestuurde organisatie, uitbreiding digitale dienstverlening & zaakgericht werken en modernisering van de werkplek. Dit alles vanuit een robuuste basis, met bijzondere aandacht en continue ontwikkeling op het gebied van informatieveiligheid, privacy en aantoonbaarheid.

Uitbreiding digitale dienstverlening
De gemeentelijke informatievoorziening, een belangrijke basis voor de dienstverlening, wordt blijvend gemonitord en bijgesteld met het oog op continuïteit, kwaliteitsverbetering én meer doelmatigheid. Dit omvat onder andere:
- We werken aan optimale dienstverlening met effectieve processen en informatiestromen.
- Informatiehuishouding met betrekking tot het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Hiermee sorteren we ook voor op de beoogde ondernemers-dienstverlening binnen het Programma Vitale Economie onder de noemer 'van bedrijven weten'.
- Sturing op de kwaliteit van archivering en duurzame bewaring om de preservering en toegankelijkheid van de analoge en digitale informatie te waarborgen.
- Afdeling Informatie werkt samen met ICT De Connectie aan de versterking van de regionale informatievoorziening. Vanuit een regionale harmonisatieagenda op het niveau van de procesondersteunende applicaties wordt de kwaliteit versterkt en de kwetsbaarheid op beheer verminderd. Hiertoe zal de informatiestrategie ook op regionaal niveau vormkrijgen en de samenwerking versterken.
- Als één van de eerste applicaties is de applicatie die onze dienstverlening door middel van het zaakgericht ondersteunt aan de beurt. De landelijke ontwikkeling 'Common Ground' krijgt een prominente plek in de aanbesteding hiervan, als eerste stap in een grote transitie die in de komende jaren verder vorm zal krijgen. De impact van deze vervanging op de organisatie zal groot zijn.

Informatiegestuurde organisatie
Informatiegestuurd werken versterken we dit jaar weer verder, onder de noemer "Informatiegestuurd Arnhem". We zetten verder in op een monitor per beleidsprogramma, op basis van indicatoren. Hiermee zorgen we dat de programma's de sturing op de doelen met meer feitelijke basis kunnen vormgeven. Het coronadashboard, de rapportage Nemia en de bestuursrapportages Zorg Dichterbij en Doorbraak naar Werk zijn hiervan reeds voorbeelden. In een stapsgewijs proces pakken we dit de komende jaren verder op. De uitvoering ervan sluit aan op de motie 'Voortaan wel meetbare doelen' 20M277.
Verder focussen wij aankomend jaar op:
- het verder vormgeven van het Arnhems dataplatform, de 'centrale waarheid' en gegevensbasis voor de monitoren;
- het verder bouwen aan analyseteams waar multidisciplinaire teams werken aan analyse en ontwikkeling van de monitoren;
- meer open data.

Modernisering werkplek

- Corona heeft de ontwikkeling van online werken in een stroomversnelling gebracht. De ondersteuning van het online samenwerken krijgt steeds verder vorm.
- Het nieuwe sociale intranet wordt een nieuwe online ontmoetingsplek die het kennisdelen en ontmoeten zal vergemakkelijken.
- Door genoemde ontwikkelingen zal het gebruik van het stadskantoor en het stadhuis in de toekomst anders zijn dan voorheen. Hybride werken in de vergaderruimtes zal verdere investeringen vragen en de facilitering van de thuiswerkplek zal verdere aandacht vragen.

Informatieveiligheid, privacy & auditing

De gemeente heeft steeds meer gegevens. Enerzijds gaat het hier om persoonsgegevens. Inwoners mogen erop vertrouwen dat hun privacy bij ons geborgd is: we gaan goed om met gegevens en vragen alleen wat nodig is. Anderzijds hebben we veel informatiestromen die belangrijk zijn voor de continuïteit van onze bedrijfsvoering en dus veilig moeten zijn. De veranderende wetgeving zorgt ook voor aanpassingen in ons informatiebeleid. Met auditing wordt aantoonbaar gemaakt dat de gemeente hierop in control is. De in 2021 uitgevoerde nulmeting op het gebied van bewustzijn bij medewerkers zal leiden tot acties die medewerkers beter in staat stellen goed met de gegevens van de inwoners en organisatie om te gaan.

Financiën en control

De afdeling Financiën en Control acteert vanuit het visiedocument dat medio 2020 door de afdeling is opgesteld. Centraal thema hierbij is "wij brengen Arnhem verder, met betrokkenheid, onafhankelijk advies en ondersteuning, met kennis en innovaties."
In het afgelopen jaar zijn goede stappen gezet, bijvoorbeeld op het terrein van de actualisatie van het financieel beleidskader, het voorzien in stuurinformatie, de verdere verbetering van ondersteuning en advies bij de producten uit de P&C cyclus en het versterken van de administratieve organisatie.
Onder andere door een pilot Robotic Process Automation is invulling gegeven aan de ambitie op het gebied van innovatie.
In 2022 geven we dit een vervolg en bouwen we dit uit zowel binnen de afdeling als ook naar onze stakeholders toe. In onze financiële administratie en processen brengen we samen met De Connectie de basis verder op orde. We werken in nauwe samenwerking met Informatie verder aan 'Informatiegestuurd Arnhem'.
Ten slotte willen we meer structuur en eenduidigheid aanbrengen in de rollen en werkzaamheden van Gegevensmanagers en Business Control. Invoering van Strategische Personeelsplanning is daaraan ondersteunend en zullen we in 2022 afronden en inzetten.

Auditing en risicomanagement

In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt ingegaan op het beleid voor risicomanagement, het risicoprofiel en de benodigde weerstandscapaciteit, de relatie met de financiële kengetallen en de belangrijkste risico's. De aanpak van risicomanagement is gebaseerd op de nota Risicomanagement en weerstandsvermogen, zoals vastgesteld in de raad van 16 september 2020.
Speerpunten voor de aanpak in 2021 zijn:

- een betere sturing op de maatregelen voor met name de belangrijkste risico's;
- extra aandacht in de vorm van risicosessies voor een aantal grote projecten (bijvoorbeeld de aanpak van Arnhem Oost en de Lauwersgrachtalliantie);
- evaluatie van de jaarresultaten 2021 ten opzichte van het risicoprofiel 2021;
- trainingen risicomanagement van medewerkers om deze goed te faciliteren om risico's goed in beeld te kunnen brengen en hierop te sturen.

In de gemeentewet is in art. 213a vastgelegd dat gemeenten onderzoeken doen naar de doeltreffendheid en doelmatigheid en hierover de raad informeren. Bij de bespreking van de Perspectiefnota 2022-2025 is door de raad onderstreept dat het belangrijk is dit soort onderzoeken ook in Arnhem uit te voeren.
Sinds begin van dit jaar ontvangt de raad ieder kwartaal een overzicht van lopende externe onderzoeken. Enkele onderzoeken dragen kenmerken van onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid, maar deze onderzoeken worden op dit moment niet expliciet als 213a onderzoeken geduid.
In september 2021 is de raad geïnformeerd over de vernieuwde aanpak van 213a onderzoeken in Arnhem vanaf 2022. In dezelfde brief is ook het vervolg op de onderzoeken volgens de methode Duisenberg en de aanpak voor het actueel houden van de begroting (zero based opbouwen programma's) opgenomen. Het college heeft in deze Begroting middelen vrijgemaakt voor het kunnen (laten) uitvoeren alle hiervoor genoemde onderzoeken.

Rechtmatigheid en financial audits
Op 26 mei j.l. heeft de gemeenteraad ingestemd met het raadsbesluit 'intern controleplan'. Hiermee heeft de raad het normenkader voor de rechtmatigheidsverantwoording, de controletoleranties en de te benoemen onderdelen in de bedrijfsvoeringsparagraaf vastgesteld. In het intern controleplan en het raadsvoorstel is aangegeven dat het invoeren van de rechtmatigheidsverantwoording per 2021 waarschijnlijk, maar niet zeker is. Informatie die na het vaststellen beschikbaar is gekomen wijst uit dat de rechtmatigheidsverantwoording per 2021 niet door gaat en dat deze (waarschijnlijk) vanaf 2022 afgegeven moet worden.

Over het uitstellen van de rechtmatigheidsverantwoording is de raad op 7 september geïnformeerd. In deze raadsbrief is eveneens aangegeven dat het college de voorbereidingen en de werkzaamheden die gepland zijn middels het interne controleplan 2021 gedurende 2021 wel zal blijven uitvoeren alsof de rechtmatigheidsverantwoording al afgegeven moet worden. Dit zogenaamde 'proefdraaien' is op dit moment in volle gang en gebeurt gedurende heel 2021 in afstemming met de externe accountant. Over de uitkomsten van deze controlewerkzaamheden wordt de raad geïnformeerd via de paragraaf bedrijfsvoering in de jaarstukken 2021.

Juridische zaken

Advisering
Arnhem heeft de ambitie in besluitvorming meer transparantie te bereiken waar het gaat om de (voorbereiding van) raadsvoorstellen. Vanuit de afdeling Juridische Zaken wordt dit proces ondersteund.
Het specifieke terrein van de burgemeestersbevoegdheden Openbare Orde en Veiligheid heeft in het afgelopen jaar veel prioriteit gevraagd. Dit zal gelet op de conclusies in het onderzoek van de Rekenkamer van 19 juni 2021 "De wet van de stimulerende achterstand" de komende jaren nog meer het geval zijn. De gemeente Arnhem zal verder deelnemen aan het Experiment gesloten coffeeshopketen (wietexperiment). Daarbij is recentelijk het project BOTOC (Breed Offensief Tegen Ondermijnende Criminaliteit) van start gegaan. Naast de normale werkzaamheden voor de Afdeling Veiligheid, neemt Juridische Zaken in beide projecten intensief deel.
Ook dit jaar zal weer veel aandacht blijven gaan naar de invoering van de nieuwe Omgevingswet, die wederom is vertraagd. Ook hier wordt door Juridische Zaken intensief samengewerkt met beleidsafdelingen en in dit geval ook ICT. De verwachting is verder dat dit jaar de energietransitie, het hybride werken en ondersteuning van wijkinitiatieven ook de nodige aandacht zullen vragen van Juridische Zaken.

Juridische procedures
De afdeling Juridische Zaken hecht vanzelfsprekend aan de grondbeginselen van de rechtsstaat. Daarom werd ook al vóór de Toeslagenaffaire bij advisering in concrete zaken en afwikkeling van procedures niet alleen gekeken naar de rechtmatigheid van de beslissingen, maar ook naar mogelijke concrete maatwerkoplossingen. De medewerkers die bezwaren en klachten afhandelen hebben op dit moment extra aandacht voor de gedupeerden van de toeslagenaffaire.

Het afgelopen jaar hebben de medewerkers van Juridische Zaken zich verdiept in de wijze waarop in juridische stukken meer inclusief kan worden gecommuniceerd. Ter ondersteuning van dit proces heeft een groot deel van de afdeling Juridische Zaken in het kader van Direct Duidelijk trainingen op dit gebied gevolgd. Behalve dat individuele medewerkers kennis in deze sessies hebben opgedaan, wordt er de komende tijd gewerkt aan een verdere verbeterslag van stukken van de afdeling. Dit proces zal de komende jaren blijvende aandacht krijgen.

Control
De afdeling Juridische Zaken hecht aan transparantie zodat de burger op de hoogte kan zijn van zijn rechten en plichten. Al jaren kunnen burgers via www.overheid.nl bijvoorbeeld de lokale regelgeving van de gemeente Arnhem en zijn mandaten vinden. Met de inwerkingtreding van de Wet electronische publicaties op 1 juli 2021 is er nog betere ontsluiting van informatie voor de burger mogelijk. Zo moeten bijvoorbeeld ook kennisgevingen van vergunningen worden gepubliceerd. Burgers die in het bezit zijn van een account "Berichten over uw buurt" krijgen deze meldingen automatisch in hun mailbox. Juridische Zaken is opdrachtgever en neemt deel aan projectteam samen met projectleden uit Vergunning & Handhaving, Strategie Beleid en Regie. Zij leiden de invoering van deze wet in goede banen, voorzien medewerkers van informatie en bekijken waar processen nog verder kunnen worden verbeterd.

Ook openheid van informatie voor de burger is van belang. Juridische Zaken adviseert al jaren lang medewerkers die verzoeken in het kader van de Wet openbaarheid van bestuur behandelen en gaat daar in het nieuwe jaar ook mee door. Door te participeren in het kernteam Open Data van de gemeente Arnhem is ook vanuit Juridische Zaken prioriteit gegeven aan het beschikbaar stellen van Wob-verzoeken, besluiten en bijlagen als Open Data.

Open data zijn gegevens en informatie van de gemeente die voor iedereen beschikbaar en toegankelijk zijn gemaakt in een digitaal formaat. Deze werkwijze past bij een transparante, betrouwbare en goed controleerbare overheid. Halverwege 2021 hebben medewerkers van Juridische Zaken tevens de taak gekregen om als Wob-coördinator de behandelaar in het Wob-proces te ondersteunen. En vanzelfsprekend worden de ontwikkelingen ten aanzien van de Wet open overheid nauwgezet vanuit Juridische Zaken gevolgd.

Communicatie

Inclusieve gemeentelijke communicatie

Als gemeente gaan we voor communicatie die begrijpelijk is en waarbij iedereen zich gezien en begrepen voelt. Dat doen we langs de volgende lijnen:

Schrijven in voor iedereen begrijpelijke taal

Wij gaan verder met bewustwording en training van de gemeentelijke organisatie. We gaan het gesprek aan met onze gemeenschappelijke regelingen en uitvoeringsorganisaties, om hen ertoe te bewegen om ook taalniveau B1 als norm te nemen. We zetten een Lezerspanel op. De deelnemers worden breed geworven onder de inwoners van Arnhem. Zij gaan een aantal keren per jaar feedback geven op onze schriftelijke communicatie. En ten slotte gaan we een proef houden met beeldbrieven.

Verdere verbeteren toegankelijkheid websites

We werken door aan de verbeterslag van www.arnhem.nl en gaan andere aan de gemeente verbonden sites (laten) toetsen aan de wettelijke eisen. We richten een proces in om ervoor te zorgen dat de eisen op het gebied van toegankelijkheid (en beveiliging) voor toekomstige websites vooraf zijn geborgd.

Communicatie waarin alle Arnhemmers zich herkennen

We onderzoeken of we in onze communicatie aansprekend zijn voor álle Arnhemmers en wat we eventueel beter kunnen doen. Op basis van de input die we in de tweede helft van 2021 verzamelen, maken we in 2022 een plan om de gemeentelijke communicatie nog inclusiever te maken.

Overzicht formatie

Totaal aantal FTE Arnhem	Realisatie Bezetting 31.12.2020	Begroting Formatie 2021	Begroting Formatie 2022	Begroting Formatie 2023	Begroting Formatie 2024	Begroting Formatie 2025
Bestuur						
Aantal FTE Raad	39	39	39	39	39	39
Aantal FTE College B&W	7	7	7	7	7	7
Personeel						
Aantal FTE ambtelijke organisatie formatie	949	981	960	938	937	935
Totaal personeel gemeente Arnhem	**949**	**981**	**960**	**938**	**937**	**935**

Verloop formatie

	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Aantal FTE ambtelijke organisatie Begroting 2021-2024	**916**	**912**	**912**	**912**	**912**
Bij: consulent W&I-Handhaving: zorgfraude	2	2	2	2	2
Bij: integraal handhaver 0,6 fte areaal	1	1	1	1	1
Bij: bijdrage economie SBR	1	1	1	1	1
Bij: 2e jaar 11 trainees 1/3/21 tot 1/3/22	9	2			
Bij: formatie Bedrijfsvoering	15	15	13	12	10
Bij: 8,0 fte doorontwikkeling burgerzaken	8	8	5	5	5
Bij: straatcoaches	4	4	4	4	4
Bij: participatiecoaches bureau Nieuwkomers - pilot - 2021	4				
Bij: kredietadviseur duurzaamheidsleningen 21-25	1	1	1	1	1
Bij: uitbreiding vaste formatie PIM (vermindering inhuur)	2	2	2	2	2
Bij: interventiespecialist Zorg en Veiligheid	1	1	1	1	1
Bij: netwerkmanager arbeidsmarkt regio Midden Gelderland	0	0			
Bij: capaciteit cluster Strategie Beleid en Regie	20	15			
Af: invulling taakstelling Gelrepas	-3	-3	-3	-3	-3
Afronding	-1	-1	-1	-1	-1
Aantal FTE ambtelijke organisatie Begroting 2022-2025	**981**	**960**	**938**	**937**	**935**

Toelichting bij de grootste mutaties:

- Gedurende de periode 1 maart 2021 tot 1 maart 2022 zijn er 11 trainees aan de formatie toegevoegd. Omgerekend op jaarbasis is dit gemiddeld 9 fte in 2021 en gemiddeld 2 fte in 2022. Dekking hiervoor vindt plaats uit het jongerenbudget.
- Om te kunnen anticiperen op de toenemende vraag naar hoogwaardige en complexe producten zijn voor de verdere doorontwikkeling van het cluster Bedrijfsvoering vanaf 2021 bestaande budgetten omgezet naar formatie. In 2022 gaat het hierbij om 15 fte, aflopend naar 10 fte in 2025. Deze formatieve uitbreiding is als volgt vertaald:
  - 2,0 fte voor capaciteit artikel 44 vragen
  - 1,0 fte voor P&O
  - 4,0 fte voor Informatie
  - 3,0 fte voor F&C
  - 3,5 fte voor het oplossen van een eerder opgelegde formatieve taakstelling

  Daarnaast is er in de Perspectiefnota 2022-2025 voor de jaren 2022 en 2023 € 150.000 beschikbaar gesteld ten behoeve van een inclusieve gemeentelijke organisatie en € 50.000 voor 2024. Dit is circa 1,5 fte in 2022 en 2023 en 0,5 fte in 2024.
- Voor de doorontwikkeling van Burgerzaken is bij de Perspectiefnota 2021-2024 budget beschikbaar gesteld. Naar verwachting zal dit rond de 8 fte formatie-uitbreiding betreffen in 2021 en 2022, aflopend naar structureel circa 5 fte vanaf 2023.
- In de Perspectiefnota 2022 zijn voor de jaren 2021 en 2022 extra middelen beschikbaar gesteld voor het cluster Strategie, Beleid en Regie om het cluster in staat te stellen de personele formatie in evenwicht te brengen met de gevraagde inzet op de gemeentelijke programma's. Voor 2021 is € 2 miljoen beschikbaar gesteld en voor 2022 € 1,5 miljoen. Dit is globaal vertaald naar formatie 20 fte in 2021 en 15 fte in 2022.

	Realisatie 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Aantal FTE ambtelijke organisatie	949	981	960	938	937	935
Saldo personeelsbudget loonsom (in € 1.000)	75.416	82.723	81.261	79.128	79.028	79.028
Gemiddelde loonsom (in €)	79.459	84.325	84.638	84.377	84.361	84.496

Verbonden partijen

De gemeente neemt deel in diverse rechtsvormen zowel publiek als privaat. Wanneer de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft in een andere partij, is dat voor de gemeente een verbonden partij. Samenwerking met andere partijen is een manier om publieke taken uit te voeren, die bijdragen aan het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen. Deelnemingen in andere partijen brengen risico's met zich mee zowel bestuurlijk, maatschappelijk als financieel.

Verbonden partijen twee gemeentelijke rollen

De gemeente vervult twee rollen richting de verbonden partijen: de rol van eigenaar en de rol van opdrachtgever. Tussen beide rollen en de belangen die daaruit voortvloeien, kan een spanningsveld bestaan.

In de eigenaarsrol beslist de gemeente over de oprichting, de missie, de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verbonden partij. Het gemeentebestuur is mede eigenaar van de verbonden partij en draagt bestuurlijke verantwoordelijkheid (de gemeente neemt deel aan het bestuur). De eigenaarsrol richt zich vooral op de continuïteit en de levensvatbaarheid van de (samenwerkings)organisatie.

De gemeente is ook opdrachtgever van de verbonden partij. De verbonden partij levert diensten of producten of is uitvoerder van gemeentelijk beleid. Veelal in de vorm van een basispakket dat door alle deelnemers in de samenwerking wordt afgenomen, met daarnaast een aanvullend pakket dat voor afzonderlijke deelnemers op maat wordt afgesproken.

Het financieel belang is gekoppeld aan beide rollen. Als opdrachtgever heeft de gemeente belang bij een zo goed mogelijke prijs-/kwaliteitsverhouding voor de afgesproken dienstverlening en deze moet passen binnen de kaders van de gemeentebegroting. Als eigenaar draagt de gemeente het 'ondernemersrisico' van de samenwerking. Als de financiële resultaten tegenvallen, zal de gemeente de tekorten moeten aanvullen.

Actuele kaders

Kadernota verbonden partijen gemeente Arnhem

In 2016 is de visie van de gemeente Arnhem op de verbonden partijen vastgelegd in de kadernota verbonden partijen 2016 gemeente Arnhem, met daarin uitvoeringsrichtlijnen over de wijze van sturen en beheersen. Uitgangspunt is om hierbij uit te gaan van een risicogerichte aanpak, onder andere door het instellen van een governance code en het toepassen van een 'risicokompas'.

BBV-Notitie verbonden partijen

Ook de Notitie verbonden partijen van de Commissie BBV uit oktober 2016 geeft verplichte en aanbevolen kaders ten aanzien van verbonden partijen. In deze notitie wordt uiteengezet wanneer sprake is van een financieel en bestuurlijk belang. Van een financieel belang is sprake als de gemeente de middelen zoals vermogen of leningen, die aan een partij ter beschikking zijn gesteld, niet terugkrijgt bij faillissement van die partij of indien financiële problemen bij de derde partij kunnen worden verhaald bij de gemeente. Bij een bestuurlijk belang gaat het om het hebben van zeggenschap van de gemeente in een derde partij, hetzij omdat de gemeente een zetel in het bestuur heeft, hetzij omdat ze via aandelen mee kan stemmen.

Wet gemeenschappelijke regeling

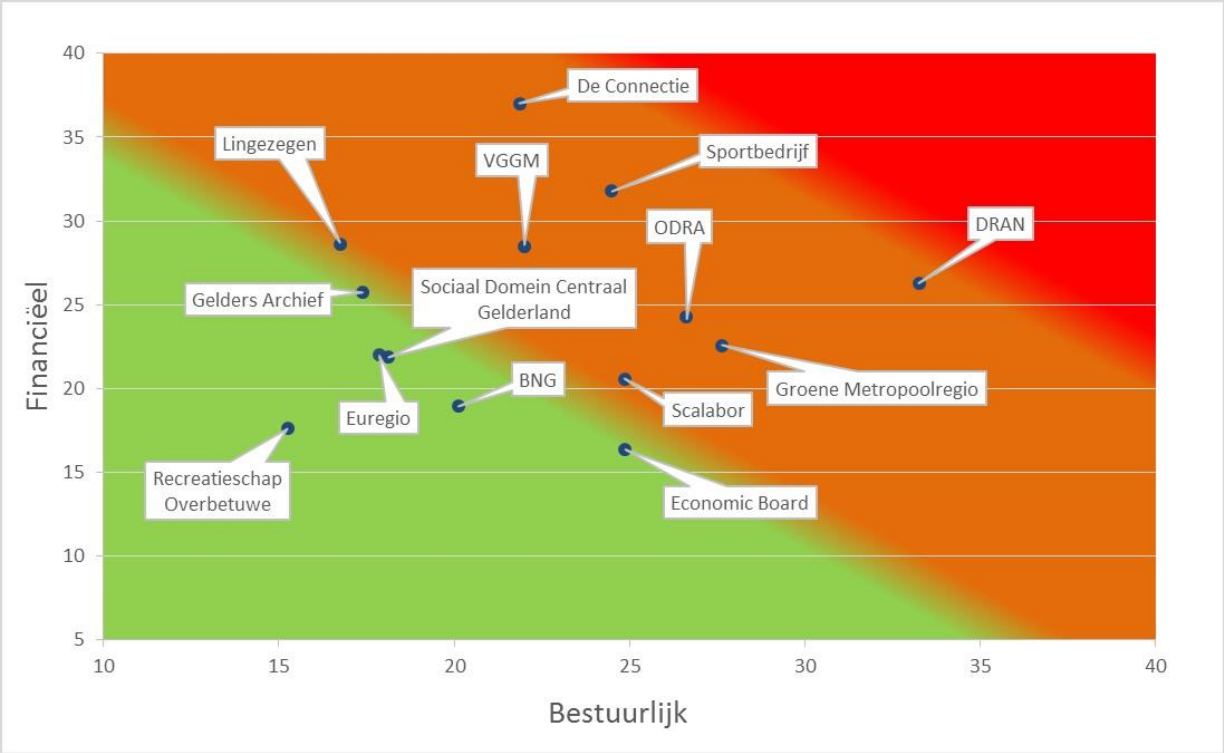
Een ander extern kader betreft de Wet gemeenschappelijke regeling (Wgr). In juli 2020 is door de minister van Binnenlandse zaken een voorstel tot wijziging van deze wet ingediend die erop gericht is de kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraad bij taken die in gemeenschappelijke regelingen worden uitgevoerd te versterken. Op 1 juni 2021 heeft de Tweede Kamer het wetsvoorstel aangenomen. De Eerste Kamer zal naar verwachting in het najaar van 2021 stemmen over het wetsvoorstel.

Diversiteit en inclusiviteit

Binnen de gemeentelijke organisatie worden stappen gezet om te komen tot een diverse en inclusieve organisatie. We vinden het belangrijk dat ook onze verbonden partijen het onderwerp diversiteit en inclusie als speerpunt van beleid hebben. Tijdens het raadsdebat op 14 juli 2021 is daarom door wethouder Jan van Dellen de toezegging gedaan dat in de jaarplannen van de verbonden partijen een paragraaf komt over inclusie. In het najaar van 2021 wordt hierover het gesprek gevoerd met de verbonden partijen.

Ontwikkelingen risicovolle verbonden partijen

Niet alle verbonden partijen vragen om even veel betrokkenheid. Om de aandacht te geven aan die verbonden partijen die voor de gemeente van het grootste belang zijn, dan wel een belangrijk risico vormen (beleidsmatig of financieel) is het risicokompas toegepast. Het risicokompas is een risicoanalyse die bestaat uit een beoordeling op acht maatstaven. Deze acht maatstaven geven vorm aan de bestuurlijke en financiële verbondenheid met de partij. Door alle verbonden partijen op dezelfde wijze te beoordelen, is het mogelijk de verbonden partijen onderling te vergelijken en te bepalen welke verbonden partijen in verhouding tot elkaar een hoog risicoprofiel hebben. In de aanloop naar de Begroting 2022 heeft een actualisatie plaatsgevonden van het risicokompas. Dit heeft geresulteerd in de volgende risicokaart:

Voor de verbonden partijen, die op basis van de risicokaart in onderlinge vergelijking het hoogste scoren is een beheersstrategie opgesteld. Het betreft de volgende partijen:

- DRAN (Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen);
- Sportbedrijf Arnhem;
- De Connectie;
- ODRA (Omgevingsdienst Regio Arnhem;
- Groene Metropoolregio;
- VGGM (Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.

In het hierna volgende overzicht met verbonden partijen wordt aangegeven in welke verbonden partijen de gemeente Arnhem deelneemt en aan welke programma's hiermee een bijdrage wordt geleverd. De hierboven genoemde partijen maken onderdeel uit van dit overzicht. De beheersstrategie op deze partijen wordt in het overzicht nader toegelicht.

Relatie met paragraaf Weerstandsvermogen

De risico's die samenhangen met de verbonden partijen zijn meegewogen in de bepaling van de gewenste weerstandscapaciteit (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Toelichting bij overzicht verbonden partijen

Hierna wordt per verbonden partij een aantal gegevens weergegeven. Naast stamgegevens zijn dit het bestuurlijke en financiële belang, financiële gegevens over het vermogen en resultaat, actuele ontwikkelingen en de beheersstrategie (indien van toepassing).

Aanvullend op de hierna weergegeven verbonden partijen neemt de gemeente Arnhem tevens deel in twee Verenigingen van Eigenaars (VVE's). Het betreft de volgende VVE's:

- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 46 en 47 te Arnhem.
- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 27, 28-1 en 28-2 te Arnhem.

De gemeente heeft als eigenaar van een gedeelte van de panden zitting in het bestuur van de VVE's en heeft tevens een (gering) financieel belang. Het risicoprofiel is als laag aan te merken.

Scalabor B.V.			
Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S06 Participatie en armoedebestrijding		
Doel verbonden partij	Scalabor B.V. is een arbeidsontwikkelbedrijf dat inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de arbeidsmarktregio Midden-Gelderland ondersteunt bij het overbruggen van die afstand. Scalabor begeleidt inwoners die dat nodig hebben - in opdracht van gemeenten - naar passend en zo regulier mogelijk werk. Scalabor richt zich op het ontdekken en ontwikkelen van talenten van mensen in een werksituatie. Een belangrijke dienstverlening is het begeleiden van SW-medewerkersvan de modulaire gemeenschappelijke regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (MGR), module Werkgeverschap SW (WGSW).		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van Scalabor B.V. De gemeenschappelijke regeling Presikhaaf Bedrijven detacheert SW-medewerkers, in opdracht van de deelnemende gemeenten, bij Scalabor B.V. Daarnaast koopt gemeente Arnhem (als klant) ook ontwikkeltrajecten in bij Scalabor B.V. voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet.		
Bestuurlijk belang	De concerndirecteur van gemeente Arnhem is gemachtigd om namens de gemeente Arnhem stemrecht uit te oefenen in de vergadering van aandeelhouders.		
Financieel belang	100%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	8.138.780
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	3.603.913
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	
Ontwikkelingen	Voor 2022 en verder zien wij dat: - De termijn van het huidige aanwijsbesluit voor de Sw-medewerkers afloopt en nieuwe besluitvorming daarop moet plaatsvinden; - Een snelle terugloop van het aantal SW-medewerkers (door pensionering ed.); - Door ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en het ontbreken van benodigde vaardigheden van medewerkers het steeds lastiger voor SW-medewerkers wordt om door te stromen naar externe werkgevers; - Landelijke ontwikkelingen rondom sociale ontwikkelbedrijven (SW 2.0) een rol gaan spelen qua positionering; - De invoering van de nieuwe cao Aan de slag gevolgen kan hebben als het gaat om het beleggen van risico's van werkgeverschap. - Voor de inkoop van diensten en producten vanaf 2023 mogelijk een aanbestedingsprocedure moet worden opgestart.		
Risico profiel	Middel		

Beheersstrategie	Bij de start van het bedrijf hebben gemeenten Scalabor aangewezen als begeleider van de SW-medewerkers. De financiële afspreken onderliggend aan dit aanwijzingsbesluit hebben een looptijd van 5 jaar dus tot en met 2022, waarbij een jaar voor afloop, dus eind 2021, bekend moet zijn hoe gemeenten verder gaan. Dit is een onzekere factor voor het bedrijf, waarbij eventueel risico in geval van het niet verlengen van de aanwijzing (en de dan benodigde afbouw van het bedrijf) volledig bij het bedrijf/ de aandeelhouder ligt. Vanuit de module WGSW van MGR, waar het feitelijk werkgeverschap voor de SW-medewerkers is belegd, is reeds nu gestart met de zorgvuldige voorbereiding van het besluitvormingsproces. Om op die manier gemeenten te begeleiden in een tijdig en goed afgewogen besluit, waar mogelijk vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Sportbedrijf Arnhem

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	Het Sportbedrijf voert het sportbeleid uit. Arnhem stimuleert en faciliteert bewegen en sporten en Arnhem benut de kracht van beide, voor een beter welzijn van de stad.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem		
Bestuurlijk belang	De gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van de BV Sportbedrijf Arnhem. Als aandeelhouder is de gemeente Arnhem lid van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Het mandaat om als aandeelhouder op te treden is door het college neergelegd bij de concerndirecteur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft het volledige eigendom.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	1.626.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	21.500.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	16.634.265
Ontwikkelingen	De opdracht aan het sportbedrijf krijgt meer focus op gezondheid en bewegen en de inzet van de openbare ruimte ten behoeve van sport.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	**Sturing** Het Sportbedrijf is de grootste uitvoerder van het sportbeleid van de gemeente Arnhem. Bij de verzelfstandiging van het Sportbedrijf, zijn vanuit de gemeente als opdrachtgever en eigenaar van het Sportbedrijf, afspraken gemaakt over de informatie- en stuurmogelijkheden voor de gemeente. Om de verwachtingen over en weer beter in beeld te hebben voeren de gemeente als eigenaar en opdrachtgever en het sportbedrijf gezamenlijk, buiten de kwartaalgesprekken om, gedurende 2022, regelmatig overleg. De organisatie van het Sportbedrijf en de samenwerking met de gemeente Arnhem moet de komende jaren nog verder professionaliseren. In navolging van 2021 waar we stappen hebben gezet in werkwijze en gezamenlijk opdrachtgeverschap wordt hier in 2022 vervolg aan gegeven. De afstemming tussen de teams Leefomgeving en het Sportbedrijf komt op gang, waarmee beter invulling wordt gegeven aan het uitgangspunt van 'van wijken weten'. Het opdrachtgeverschap wordt meer gestroomlijnd. De informatievoorziening van het Sportbedrijf aan de gemeente Arnhem als opdrachtgever, is in ontwikkeling. Het betreft hier een samenspel van vraagstelling in combinatie met beantwoording van de vragen. Het Sportbedrijf heeft in de kwartaalrapportages steeds conform afgesproken format gerapporteerd. Over de kwaliteit en met name over de (on)mogelijkheden van rapportage over effectiviteit en efficiëntie van interventies in de stad wordt nog met elkaar gesproken, alsmede wensen voor de toekomst op wijkniveau. Dit is een doorlopend proces, waarin we in 2021 duidelijk stappen hebben gezet en waarmee we verder gaan in 2022. Het inzicht in de kostprijs van de producten is nog onvoldoende. In het tweede kwartaal 2019 is het sportbedrijf gekomen met een eerste aanzet ten aanzien van de kostprijs van de verschillende producten. Dit is echter nog niet volgens verwachting. In 2020 hebben we helaas weinig voortgang kunnen boeken op dit onderdeel. Voor 2021 zal de focus komen te liggen bij, inhoudelijk logische product/dienstgroepen met bijhorende activiteiten en daaraan		

gekoppelde financieel inzicht, ter verbetering van de sturing door de opdrachtgever. Dit proces is volop in gang en zal voortgezet worden in 2022 e.v..

Financieel
De financiële ratio's van het Sportbedrijf, gebaseerd op de jaarrekeningen waren onvoldoende tot 2020. In 2020 is de algemene reserve van het Sportbedrijf vergroot tot het afgesproken en gewenste niveau (€ 1,8 miljoen). Tegelijkertijd heeft corona impact gehad op het (beperkte) resultaat van het Sportbedrijf in 2020. Het eigen vermogen is daardoor afgenomen naar € 1,6 miljoen. Dit wordt nog steeds ruim voldoende geacht.

Sportbedrijf heeft 2020 afgesloten met een negatief resultaat van bijna € 0,2 miljoen. Dit valt mee, gezien de omstandigheden (sterk teruggelopen inkomsten in verband met corona). Dit is mede te danken aan kostenbesparing, uitgestelde investeringen en compensatieregelingen vanuit het Rijk. Het beperkte negatieve resultaat kan zonder zorgen opgevangen worden door het verhoogde eigen vermogen.

Voor 2021 laten de eerste prognoses zien (Q1) dat het Sportbedrijf naar verwachting een nagenoeg neutraal, of licht negatief resultaat behaalt. Eveneens door de begroting te versoberen en door steun vanuit het Rijk. Voor 2021 wordt tegelijkertijd voldaan aan de taakstelling van € 0,5 miljoen op subsidie Sportbedrijf. Voor 2022 is er een taakstelling van € 0,75 miljoen. Op dit moment wordt onderzocht hoe dit in te vullen, en of dit in de huidige situatie reëel is.

Samenwerking
De verzelfstandiging en daarmee nieuwe manier van samenwerken, veranderde rollen, verantwoordelijkheden etc. heeft tijd nodig gehad om uit te werken. In de eerste jaren van verzelfstandiging lag de nadruk voornamelijk op bedrijfsmatige aspecten en de ontvlechting van de gemeente. Het inhoudelijke gesprek over de maatschappelijke invulling van de opdracht en bijdrage aan gemeentelijke doelstellingen werd daardoor onvoldoende gevoerd. Dit werd bemoeilijkt door het wennen aan nieuwe verhoudingen, 'losse eindjes' van de verzelfstandiging en een verschillende interpretatie van bepaalde begrippen. Het Sportbedrijf was voornamelijk bezig met zelfstandig op eigen benen staan, terwijl de gemeente zocht naar het houden van de juiste mate van regie.

Vooral in de jaren na verzelfstandiging was dit het geval. Nu het Sportbedrijf na 4 jaar redelijk stabiel staat, is er weer meer ruimte gekomen om de focus te verleggen naar het gesprek op inhoud en gezamenlijke belangen. Het afgelopen jaar is de samenwerking tussen gemeente en Sportbedrijf sterk verbeterd en is er minder sprake van 'strijd' en meer sprake van samenwerking. De samenwerking blijft een onderwerp waarin continu geïnvesteerd wordt, ook in 2022 e.v..

We verwachten deze ontwikkeling met het nieuwe MT van het Sportbedrijf in 2022 voort te kunnen zetten. Deze verbeterde verstandhouding zorgt ervoor dat het risicoprofiel van het Sportbedrijf als verbonden partij lager ingeschat wordt.

NV Bank Nederlandse Gemeenten

Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	De BNG is de 'bankier ten dienste van overheden', waaronder voor gemeenten.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeente heeft minder dan 1% van de aandelen. De andere aandeelhouders zijn de Staat der Nederlanden (50%), provincies en gemeenten.		
Bestuurlijk belang	De concerntreasurer is gemachtigde voor de aandeelhoudersvergadering.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft 496.470 aandelen van de BNG in bezit (bijna 1%) en is daarmee een van de grootste gemeentelijke aandeelhouders van de BNG		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	5.097.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	155.262.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	
Ontwikkelingen	Niet van toepassing.		

Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Economic Board regio Arnhem-Nijmegen

Vestigingsplaats	Nijmegen		
Rechtsvorm	Stichting		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie		
Doel verbonden partij	Het versterken van de samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheden op de groeisectoren health, energy en food en de cross-overs daartussen, om daarmee de economische slagkracht van de regio Arnhem-Nijmegen verder te ontwikkelen en regionale groeikansen te benutten met alle voor dat doel dienstige middelen.		
Deelnemers in samenwerking	The Economic Board wordt gevormd door achttien leden vanuit de kennisinstellingen, het bedrijfsleven en de overheden.		
Bestuurlijk belang	Burgemeester A. Marcouch (voorzitter) en wethouder J. van Dellen hebben zitting in de board.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft geen rechtstreekse financiële relatie met The Economic Board. Van onze bijdrage aan de regio wordt 1 euro per inwoner door het GR doorgegeven aan The Economic Board.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	142.850
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	133.981
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	162.000
Ontwikkelingen	The Economic Board heeft zich in 2020 op diverse manieren ingezet voor economische ontwikkeling, innovatie en werkgelegenheid in de regio. Samen met overheidsinstellingen, het bedrijfsleven en de kennisinstellingen stimuleert The Economic Board innovaties in de topsectoren Energy, Health, Hightech en Food en de cross-overs daartussen. The Economic Board richt zich daarbij onder meer op het versterken van het Energy cluster in Arnhem: het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid (start-ups en scale-ups) en het stimuleren van innovaties op het gebied van energievoorziening en batterijopslag. Meer specifiek heeft The Economic Board in 2020 bijgedragen aan de realisatie van het Connectr Energy Innovation Lab als flagshipproject van het Energycluster. The Economic Board droeg in 2020 ook bij aan de nieuwe regionale agenda Groene Metropoolregio in het kader van het versterkingsproces van de regio Arnhem-Nijmegen. The Economic Board scherpte zijn eigen strategie en agenda ook aan: de focus is allereerst gericht op de versterking van de economische clusters health, hightech, food en energy; op slimme duurzaamheid (innovaties), lobby en acquisitie en specifiek op human capital/arbeidsmarkt in de regio. The Economic Board is een van de partners in de nieuwe regionale investeringsagenda met de provincie en de Groene metropoolregio, waarvoor in 2021 de eerste stappen zijn gezet. De Economic Board ontwikkelde zich verder als netwerk in de regio. Kennis, kunde en ervaring vanuit de regiogemeenten, kennisinstellingen en bedrijfsleven werden steeds meer gedeeld en ingezet voor belangrijke maatschappelijke opgaven.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

BVO De Connectie

Vestigingsplaats	Arnhem
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën
Doel verbonden partij	De Connectie is een gemeenschappelijke regeling met de gemeenten Rheden en Renkum op het gebied van bedrijfsvoering.
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem, gemeente Renkum en gemeente Rheden
Bestuurlijk belang	Opdrachtgever is de concerndirecteur, wethouder Jan van Dellen is lid van het bestuur.

Financieel belang	Het Arnhems aandeel in De Connectie bedraagt 72%.* Het hieronder opgenomen begrote resultaat betreft het resultaat na mutaties reserves.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	-352.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	14.213.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	-21.000
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	30.254.000

Ontwikkelingen

Uit onderzoek blijkt dat bij een samenwerking binnen de gemeentelijke context het 3 tot 5 jaar kost (afhankelijk van de beginsituatie) om weer op het startniveau te komen in termen van opbrengsten, klanttevredenheid, organisatie-volwassenheid en medewerkertevredenheid. Bij de start van De Connectie is onvoldoende rekening gehouden met deze zogenaamde ‘servicedip’.
Het bestuur van de Connectie onderschrijft het belang van een betaalbare bedrijfsvoering en heeft daarom een bestuursopdracht geformuleerd. De Connectie krijgt daarin de opdracht om het ontwikkelperspectief, de MJPB en het financieel perspectief 2023 e.v. te herzien en zorg te dragen voor een voorstel om tot een passend financieel kader te komen.

Risico profiel

Middel

Beheersstrategie

De Connectie is een organisatie in die volop in ontwikkeling is en waar de komende jaren veel moet gebeuren. Het is evident dat beheersing en control hierin belangrijk zijn. De beheersing is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen met de belangen van een goede bedrijfsvoeringsorganisatie. Op verschillende niveaus en vanuit verschillende perspectieven wordt er actief samengewerkt. Het bestuur, het OGO (opdrachtgeversoverleg) en de demandorganisatie zijn hierin belangrijke gremia waarin sturing en beheersing nadrukkelijk terugkomen. Het controllersoverleg vervult hierin een belangrijke adviesrol ten aanzien van de P&C-producten van de Connectie.

Er wordt in de begroting een aantal risico's beschreven die significant zijn in financiële termen, maar ook voor de dienstverlening. De beschreven risico's hebben voor een deel te maken met de uitgevoerde onderzoeken naar de totale ICT-keten van De Connectie. In samenspraak met de drie gemeenten zijn er negen verbeterpaden opgesteld die ertoe moeten leiden dat: 1. Het gewenste niveau van de informatievoorziening wordt bereikt (basis op orde). 2. De governancestructuur verder wordt ingericht waarbij afspraken worden vastgelegd over rollen, verantwoordelijkheden en de wijze van samenwerking. Gelet op de MJPB 2022-2025 en de ontwikkeling van de financiële positie is het belang van een betaalbare bedrijfsvoering groot. Het bestuur van de Connectie onderschrijft dit en heeft daarom een bestuursopdracht geformuleerd. De Connectie krijgt daarin de opdracht om het ontwikkelperspectief, de MJPB en het financieel perspectief 2023 e.v. te herzien en zorg te dragen voor een voorstel om tot een passend financieel kader te komen. De Connectie wordt gevraagd om voor de MJPB 2023 te komen met reële voorstellen tot heroriëntatie van beleid en uitgangspunten en de daarbij behorende consequenties voor de dienstverlening, financiën en risico’s in beeld te brengen.

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen

Vestigingsplaats	Arnhem
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S07 Zorg
Doel verbonden partij	In april 2016 is de Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen opgericht ten behoeve van het aanvullend vervoer Arnhem Nijmegen (Avan). Het is een gemeenschappelijke regeling, gebaseerd op een bedrijfsvoeringsorganisatie. Eén van de taken van deze Vervoersorganisatie is het regelen van het doelgroepenvervoer, waarbij sprake is van een bundeling van het doelgroepenvervoer (Wmo-vervoer, leerlingenvervoer en instellingsvervoer). Gezamenlijke sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer voor de deelnemers.
Deelnemers in samenwerking	Regio Arnhem en regio Nijmegen
Bestuurlijk belang	Wethouder R. van der Zee is lid van het bestuur

Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt volgens een verdeelsleutel bij aan de exploitatie. De kosten van de bedrijfsvoeringsorganisatie worden bepaald op basis van het inwoneraantal. De vervoerskosten op basis van rekeneenheden van het vervoer. De vervoersorganisatie heeft geen weerstandscapaciteit; tekorten komen voor rekening van de deelnemende gemeenten.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	13.002.611
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	6.743.581

Ontwikkelingen

In 2020 zijn er beleidsregels Wmo en Jeugdwet op- en vastgesteld. Ook is er een nieuwe Verordening Leerlingenvervoer aangenomen. Deze dragen bij aan het beheersen van kosten op het gebied van Doelgroepenvervoer.
Corona heeft in 2020 en 2021 effect gehad op het routegebonden en vraagafhankelijk vervoer. Met het oplopen van de vaccinatiegraad en het versoepelen van de maatregelen is het vervoer weer aangetrokken. De verwachting is dat dit weer naar het begrotingsniveau gaat. De gewijzigde verordeningen en beleidsregels zijn vanaf zomer 2020 langzaam doorgevoerd. Daarnaast lijkt de nieuwe aanbesteding positiever uit te werken dan in eerste instantie verwacht. Dit maakt dat voor 2020 de jaarcijfers doelgroepenvervoer met een positief resultaat afgesloten zijn. In 2022 verwachten we terug te gaan naar de oorspronkelijke begroting met daarbij in lijn horende kosten.

Risico profiel

Middel

Beheersstrategie

De risico's waarmee BVO DRAN te maken heeft zijn een veranderende relatie met de Provincie, een zeer dynamische omgeving, kwetsbare burgers en daarmee politieke gevoeligheid.

De risicoklasse is van hoog naar middel gezakt. Het in 2018 verschenen knoppenplan heeft ertoe geleid dat de kostenbesparingen die mogelijk waren in regionaal verband inmiddels zijn doorgevoerd en een aantal zaken zijn meegenomen in de inmiddels afgeronde aanbesteding. Aan een aantal knoppen binnen het vraagafhankelijk vervoer zal vanaf 2021 een verder vervolg worden gegeven. Een aantal knoppen kunnen enkel door de gemeente zelf beleidsmatig worden opgepakt.

De gemeente Arnhem heeft in 2020 aan een aantal van deze knoppen gedraaid door zowel beleidsregels Wmo als ook beleidsregels Leerlingenvervoer op- en vast te stellen. Dit om te kunnen blijven doen wat nodig is, maar ook een gemeentelijk kader als vertrekpunt te kunnen nemen. Het effect van deze aanpassing zal door geleidelijke invoering in 2021 beter zichtbaar worden.

De inrichting van het doelgroepenvervoer is gebaseerd op een 'open einde' systematiek. Hierom is de sturingsinformatie frequenter en gericht op continue monitoring. Structureel ontvangen we van de BVO DRAN managementinformatie en zogenaamde rittenbakken. Er is ongeveer tien keer per jaar ambtelijk en 6 keer per jaar bestuurlijk overleg. In 2021 zal informatie omtrent doelgroepenvervoer worden verwerkt in PowerBI waardoor dit onderdeel uit zal gaan maken van de komende bestuursrapportages.

Euregio Rijn-Waal

Vestigingsplaats

Kleve (D)

Rechtsvorm

Openbaar lichaam naar Duits recht

Programma

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie

Doel verbonden partij

De Euregio Rijn-Waal is een Nederlands-Duits openbaar lichaam waarbij ca 55 gemeenten en regionale overheden en Kamer van Koophandels uit de grensregio zijn aangesloten. De bevordering van de integratie van Europa en het slechten van nationale grenzen zijn centrale doelen van deze samenwerking (sinds 1 november 1993). De Euregio Rijn-Waal zet in op verbetering en intensiveren van grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie en maatschappij. In het werkgebied van de Euregio bestaan veel mogelijkheden voor een sterke economische en maatschappelijke ontwikkeling. De Euregio Rijn-Waal brengt partners bij elkaar om gezamenlijke initiatieven te starten en zo gebruik te maken van synergie-effecten. De Euregio verzorgt het programmamanagement voor het EU-programma INTERREG Duitsland-Nederland.De Euregio is geen verbonden partij in de zin van de Wet gemeenschappelijke regelingen. De Euregio is een openbaar lichaam gebaseerd op het Verdrag van Anholt. In overeenstemming met artikel 3 lid 3 van dit verdrag is voor de Euregio het Duitse recht van toepassing. Dit betekent dat voor de Euregio niet dezelfde plichten

	gelden ten aanzien van bijvoorbeeld de verzending van de begroting aan deelnemende gemeenten. In de statuten van de Euregio is vastgelegd dat de begroting een maand voor het begin van het nieuwe begrotingsjaar een begroting wordt opgeleverd. De vergaderstukken van de Euregioraad worden door de Euregio aan de gemeenteraad verzonden.		
Deelnemers in samenwerking	55 leden, te weten 30 Nederlandse en 20 Duitse gemeenten, 3 regionale instanties en 2 Kamers van Koophandel		
Bestuurlijk belang	In de Euregio Raad zitten namens de gemeente Arnhem burgemeester A. Marcouch en raadsleden V. Bouma, mw. K. Kalthoff, Y. Usta en M. Venhoek.		
Financieel belang	Beperkt. De leden betalen een (inwoneraantal gerelateerde) contributie.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	1.762.724
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	3.395.350
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	28.000
Ontwikkelingen	De Euregio geeft uitvoering aan de Strategische Agenda 2025+ die de Euregioraad in november 2020 heeft vastgesteld. Daarin zijn vier grensuitdagingen geformuleerd: economie en klimaat, arbeidsmarkt en opleiding, leefbaarheid alsmede Euregionale identiteit. Het Europees Interreg-programma VI 2021-2027 vormt de belangrijkste financieringsbron voor de projecten die hieruit voortkomen. In 2022 worden de eerste projectvoorstellen goedgekeurd, waarmee uitvoering wordt gegeven aan de Strategische Agenda. In samenwerking met de Groene Metropoolregio en Bureau Brussel worden nieuwe projectmogelijkheden onderzocht. Vanuit o.a. de duurzaamheidsagenda, die is opgesteld door het 100.000+ stedennetwerk wordt gewerkt aan projectvoorstellen met Nederlandse en Duitse projectpartners.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S02 Bereikbaarheid; S03 Economie; S10 Klimaat en energie; S12 Wonen en leefomgeving		
Doel verbonden partij	De ambitie van de Groene metropoolregio is gericht op de welvaart van de inwoners in de regio. De Groene metropoolregio werkt aan maatschappelijke opgaven op het gebied van werken, wonen, duurzaamheid, bereikbaarheid en leefbaarheid. De regio staat voor kwalitatieve groei en dus voor balans tussen groei en leefbaarheid. De ambitie is om de omvangrijke groeiopgave (huisvesting, werk en bereikbaarheid) te faciliteren en de groene leefomgeving en ontspannen leefkwaliteit in de regio te behouden en te versterken. De regio wil zich sterker profileren naar het rijk en Europa als groene, circulaire metropoolregio. De regionale agenda is hierop gericht.		
Deelnemers in samenwerking	Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar		
Bestuurlijk belang	Burgemeester Marcouch is lid van het Algemeen Bestuur van de Groene Metropolregio. Wethouder Van Dellen is voorzitter van het bestuurlijk team Productieve Regio. De wethouders van der Zee, Bouwkamp en Roelofs nemen deel aan respectievelijk de bestuurlijke teams Verbonden regio, Groene Groeiregio en Ontspannen regio.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt naar rato van inwonertal bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. * Het bedrag dat is opgenomen bij 'begrote bijdrage Arnhem' betreft de bijdrage voor de organisatiekosten. De bijdrage voor de inhoudelijke opgaven hangt samen met de regionale agenda en is nog afhankelijk van besluitvorming in de raad.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	

Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022 € 280.303
Ontwikkelingen	De Groene Metropoolregio is 1 januari 2021 als Gemeenschappelijke Regeling gestart en is de opvolger van het Gemeenschappelijk Orgaan regio Arnhem-Nijmegen. De regio wil met een sterkere regio slagvaardiger zijn in zijn bestuur en transparanter naar de colleges en gemeenteraden van de 18 regiogemeenten en koestert daarbij een stevige ambitie: - samen doorgroeien naar een groene metropoolregio met internationale betekenis en allure. - zichtbaar zijn als dé circulaire topregio van ons land en van Europa, in alle facetten van de leefomgeving. - hét voorbeeld zijn voor kwalitatieve groei met een goede balans tussen levendige stedelijkheid en ontspannen leefkwaliteit. De regionale agenda is hierop gericht. De Groene Metropoolregio gaat via de regionale agenda werken aan een groene, groeiende en bloeiende regio. De regionale agenda bevat vijf opgaven: Verbonden regio, Productieve regio, Circulaire regio, Ontspannen regio en Groene groeiregio. De regio wil samen met partners als de provincie Gelderland en The Economic Board bijdragen aan de regionale opgaven, aan nationale opgaven, aan de nieuwe Europese doelen. Deze ontwikkeling heeft financiële gevolgen. College en raad hebben in respectievelijk oktober en december 2020 ingestemd met een verhoging van de bijdrage aan de regio Arnhem-Nijmegen van €0,88 naar €2,50 per inwoner en de voorzetting van de bijdrage van de Economic Board à €1,- per inwoner. In 2021 en 2022 worden de kosten gedempt naar €1,73 per inwoner door een bijdrage van de provincie Gelderland aan de Groene Metropoolregio. Voor 2022 is een extra bedrag nodig van €157.842. Vanaf 2023 zijn de totale kosten €564.788 per jaar. Dit inclusief de bijdrage Economie Board. Via de perspectiefnota 2021 zijn de meerkosten vanaf 2022 geregeld (raadsbesluit Perspectiefnota d.d.30 juni 2021).
Risico profiel	Middel
Beheersstrategie	De gemeenteraad heeft op 16 december 2020 met de versterkte samenwerking in de regio Arnhem-Nijmegen ingestemd, onder de noemer Groene Metropoolregio en heeft hiertoe een nieuwe gemeenschappelijke regeling in het leven geroepen. Daarbij is het gemeenschappelijk orgaan regio Arnhem-Nijmegen ingetrokken. Het versterkingsproces heeft geleid tot een versterkte regio Arnhem-Nijmegen en een hogere bijdrage vanuit de 18 regiogemeenten. De raad heeft ingestemd met een bijdrage per inwoner van €2,50 ten behoeve van de basisfinanciering van de Groene Metropoolregio en continueren van de bijdrage van €1,- voor The Economic Board. De raad heeft eerder besloten om het bedrag van €101.946,-, dat in 2020 is uitgekeerd aan Arnhem bij het eindrapport vereffening van de voormalige Stadsregio, over te hevelen naar 2021 om daar in te zetten voor de meerkosten van de nieuwe gemeenschappelijke regeling. Omdat de provincie in 2021 en 2022 bijdraagt in de kosten van de basisfinanciering, heeft het college in hetzelfde raadsvoorstel aan de raad vermeld dat het verwacht in 2021 een dekkend financieel plaatje te hebben. De regio heeft medio september de definitieve regionale agenda gepresenteerd. De agenda bevat vijf regionale opgaven op het gebied van duurzaamheid, mobiliteit, ruimte en wonen, economie en toerisme, recreatie, cultuur en erfgoed met een bijpassende begroting. De gemeenteraden van de 18 regiogemeenten wordt gevraagd te besluiten over het al dan niet meedoen ('intekenen') op de verschillende opgaven. Arnhem koerst op intekenen op alle vijf de opgaven uit de regionale agenda. Dit wordt expliciet aan de raad voorgelegd via een apart raadsvoorstel. De nieuwe middelen die de uitvoering van deze regionale agenda met zich meebrengt à €412.000,- worden dit jaar nog gepresenteerd via het begrotingsprogramma S00. De bedoeling is om deze vanaf de begroting 2023 te presenteren via de betreffende inhoudelijke programma's. De raad zal via deze begroting besluiten over het al dan niet intekenen op de opgaven en het beschikbaar stellen van de middelen. Een raadsvoorstel over de regionale agenda en het intekenen op de opgaven wordt zoals gezegd separaat aangeboden.

Lingezegen

Vestigingsplaats	Arnhem
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S12 Wonen en leefomgeving

Doel verbonden partij	De realisatie en coördinatie van het beheer van Park Lingezegen op basis van het Masterplan, Intergemeentelijke structuurvisie, het Uitvoeringsprogramma en het AB-besluit 2015-004 over de Afronding van de basisuitrusting en de doorontwikkeling (AB, 04 12 2015).		
Deelnemers in samenwerking	Provincie Gelderland, Waterschap Rivierenland, gemeenten Lingewaard, Overbetuwe, Nijmegen en Arnhem.		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het Dagelijks bestuur, Wethouder R. van der Zee is lid van het Algemeen bestuur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt voor 25% bij aan de gemeenschappelijke regeling.Het hieronder opgenomen begrote resultaat (0) betreft het resultaat na onttrekking uit het beheerfonds.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	4.409.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	236.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	257.200
Ontwikkelingen	De parkorganisatie stelt in 2021 een visie 'doorontwikkeling' op. Thema's zoals natuur, recreatie, erfgoed, voedsel, landbouw, kunst en evenementen krijgen hierin een plek. De begroting in 2022 is gericht op het beheer en de doorontwikkeling. Voor een sluitende begroting 2022 wordt een beroep gedaan op het beheerfonds van het park. Het bedrag dat in het beheerfonds zit, is tezamen met de jaarlijkse bijdragen van de deelnemende gemeentes nog ruim voldoende om 20 jaar vooruit te kunnen.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S04 Onderwijs; S06 Participatie en armoedebestrijding; S07 Zorg		
Doel verbonden partij	De Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Regio Centraal Gelderland is in 2017 opgericht voor de uitvoering van taken op het terrein van het sociaal domein. De MGR bestaat uit vier modules: 'Inkoop van specialistische zorg' (aanbesteding, contractmanagement m.b.t. Jeugdzorg en WMO), Werkgeversservicepunt, Onderwijszaken en Werkgeverschap SW met daarboven een kleine beheerorganisatie.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort en Zevenaar (niet alle gemeenten doen aan alle modules mee) alsmede het UWV (Werkgeverservicepunt).		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het bestuur. In de bestuurscommissies zitten wethouders mw. M. Louwers (Werkgeversservicepunt en Werkgeverschap SW), R. van der Zee (Inkoop zorg) en B. Roelofs (Onderwijszaken).		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. Over de wijze waarop de bijdrage over de deelnemende gemeenten worden verdeeld zijn per module specifieke afspraken vastgelegd. Bij de onderwijsmodule geldt bijvoorbeeld het criterium 'leerlingaantallen en VsV-cijfers van de afgelopen 3 jaren' en bij de module WgSW het aantal inwoners met een SW-verband. * Het hieronder opgenomen begrote resultaat (0) betreft het resultaat na mutatie reserves.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	724.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	7.288.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	29.587.326

Ontwikkelingen	Ondanks de COVID-crisis heeft de MGR goede resultaten geboekt die binnen de begroting zijn gerealiseerd. In opdracht van de deelnemende gemeenten levert de MGR-organisatie een belangrijke bijdrage aan het versterken van de regionale samenwerking, meer integraliteit en ketenoptimalisering in het sociaal domein. De MGR is gevraagd alert te zijn op ontwikkelingen en opgaven die hieraan verder kunnen bijdragen. In 2022 zijn geen beleidswijzigingen met een betekenisvolle financiële impact voorzien. De MGR zet de afgesproken werkzaamheden conform haar meerjarig uitvoeringsprogramma voort. Mogelijke samenwerking op het gebied van inburgering en beschermd wonen worden onderzocht.
Risico profiel	Laag
Beheersstrategie	De MGR bestaat uit vier modules met daarboven een kleine beheerorganisatie, die efficiënt en kostenbewust opereert. Arnhem neemt deel aan alle modules en is in verhouding een grote 'klant' van de uitvoeringsorganisatie. De arbeidsovereenkomsten van medewerkers met een indicatie voor de WSW zijn per 1-1-2019 bij de nieuwe module Werkgeverschap SW ondergebracht. Daardoor is de financiële bijdrage, die eerder via Presikhaaf Bedrijven liep, in de begroting van de MGR ingebracht. In de verschillende bestuurscommissies, waarvan Arnhemse wethouders deel uitmaken, wordt inhoudelijk gesproken en gestuurd op de modules. Ook in het DB en AB van deze gemeenschappelijke regeling heeft Arnhem een stevige stem. De MGR beschikt over een meerjarig uitvoeringsplan alsmede een uitvoeringsprogramma die jaarlijks worden geactualiseerd. De tussentijdse informatievoorziening over de MGR in de vorm van onder andere periodieke bestuursrapportages is op orde. De MGR heeft zich kortom verder ontwikkeld tot een stabiele organisatie hetgeen in 2022 zal worden gecontinueerd.

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S11 Ruimtelijke ontwikkeling		
Doel verbonden partij	Goede en efficiënte vergunningverlening en handhaving op het gebied van milieu, bouwen, natuur en water.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Zevenaar en provincie Gelderland.		
Bestuurlijk belang	Wethouder Bouwkamp is lid van dagelijks bestuur en algemeen bestuur		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatiebegroting van deze gemeenschappelijke regeling. De jaarlijkse bijdrage is afhankelijk van het afgesproken werkprogramma.* Het hieronder opgenomen begrote resultaat (0) betreft het resultaat na mutaties reserves.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	932.400
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	4.838.500
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	5.634.000
Ontwikkelingen	Landelijke ontwikkelingen: invoering omgevingswet, invoering particulier bouwtoezicht. Outputsturing per 2020. Vervanging zaaksysteem in 2021.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Landelijke ontwikkelingen in wet- en regelgeving kunnen grote invloed hebben op de taakomvang en -inhoud van de omgevingsdienst ODRA. De impact van de Omgevingswet is nog steeds moeilijk in te schatten maar deze heeft waarschijnlijk een groot effect op het takenpakket ODRA. De Wet kwaliteitsborging bouwen (WKB) zal invloed hebben op de werkzaamheden die met bouw hebben te maken. Deze wet heeft een gefaseerde invoering. ODRA is samen met de deelnemende gemeenten actief bezig met de invoering van de Omgevingswet en WKB en rapporteert hier geregeld over. Door actief met komende ontwikkelingen bezig te zijn kan beter geanticipeerd worden op eventuele grote consequenties voor het personeelsbestand van ODRA. De omvang van het takenpakket van ODRA op het gebied van bouw, vergunningverlening en toezicht is direct afhankelijk van initiatieven van particulieren en bedrijven in de stad. Er kunnen grote verschillen zitten tussen jaren. Om hierop te anticiperen houdt ODRA een flexibele schil met personeel aan. Met de systematiek van outputfinanciering en een prognose		

van de gemeente op de bouwontwikkelingen wordt het beter mogelijk om de kosten voor de gemeente vooraf in te schatten.
De invoering van outputgericht sturen en betalen per 2020 heeft niet geleid tot onverwachte financiële effecten of andere ongewenste neveneffecten. Door de corona crisis is het echter nog niet mogelijk om op basis van de cijfers conclusies te trekken voor latere jaren. In het najaar 2021 zal ODRA een eerste evaluatie van de outputsturing opstellen.
De bij omgevingsdienst ODRA onderkende risico's voor gemeente Arnhem worden op de volgende wijzen beheerst. Allereerst is er maandelijks werkoverleg tussen de accounthouders van beide partijen. Relevante ontwikkelingen kunnen daar als eerste gesignaleerd worden. ODRA levert maandelijks productiecijfers en urenoverzichten. De cijfers worden met deze frequentie ook in het accountoverleg besproken. Realisatie van producten en uren kan zo getoetst worden aan planning en budget, zonodig kan worden bijgestuurd en zullen relevante ontwikkelingen gemeld worden in de financiële cyclus van de gemeente.
De portefeuillehouder heeft zitting in het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur van ODRA. Meerdere keren per jaar worden financiële tussenrapportages van ODRA in de vorm van een financieel dashboard in de bestuursvergaderingen besproken. De business controler Arnhem adviseert de portefeuillehouder op deze rapportages en kan risico's vroegtijdig signaleren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan oplopende personeelskosten door schaarste op de arbeidsmarkt of bevindingen van de accountant.

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S05 Cultuur		
Doel verbonden partij	Het gezamenlijk vorm en inhoud geven aan het Gelders Archief, een samenwerking van de gemeentelijke archieven van Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal, Provincie en het Rijksarchief Gelderland. Aanvullend zijn taken afgesproken op het terrein van het beheer, het behoud, de presentatie en informatieverstrekking van de historie van de stad Arnhem en de omgeving daarvan.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeenten Renkum, Rheden en Rozendaal en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Met de Provincie Gelderland vinden onderhandelingen plaats over toetreding tot de Gemeenschappelijke Regeling.		
Bestuurlijk belang	Wethouders J. van Dellen en B.Roelofs maken deel uit van het bestuur		
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	368.453
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	20.140.960
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	1.110.339
Ontwikkelingen	De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen heeft aangegeven op termijn (voorzien op 1 januari 2024) uit te willen treden uit de Gemeenschappelijke Regelingen ten behoeve van de Regionale Historische Centra (RHC's), waaronder het Gelders Archief. Het Rijk wil wel de financiering op niveau houden voor het behoud en beheer van de fysieke rijksarchieven binnen de RHC's. De digitale rijksarchieven gaan volledig naar het e-depot van het Nationaal Archief. Daarnaast heeft het Ministerie van OCW eind 2020 aangegeven niet te willen dat de RHC's gebruik blijven maken van het e-depot van het Nationaal Archief, maar dat zij hiervoor een eigen voorziening dienen op te richten.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S01 Veiligheid; S07 Zorg; S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	In deze regeling participeren (inclusief Arnhem) 15 gemeenten. Het betreft hier een wettelijk aangewezen organisatie met taken op het terrein van de brandweer (hulpverlening), volksgezondheid en rampenbestrijding. Veiligheid en gezondheid zijn in de regio de kerntaken.		
Deelnemers in samenwerking	15 gemeenten (inclusief Arnhem) participeren in de gemeenschappelijke regeling.		
Bestuurlijk belang	Burgemeester A. Marcouch en wethouder R. van der Zee maken deel uit van het (dagelijks) bestuur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. Over de wijze waarop de bijdrage over de deelnemende gemeenten is verdeeld zijn per onderdeel specifieke afspraken gemaakt en vastgelegd. * Het hieronder opgenomen begrote resultaat (0) betreft het resultaat na mutaties reserves.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	9.884.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	49.663.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	17.405.000

Ontwikkelingen

Volksgezondheid
GGD Gelderland Midden heeft ook in 2021 een centrale rol in de bestrijding van de coronapandemie. Daarvoor is een apart organisatieonderdeel ingericht. De extra inzet (testen, bron- en contactonderzoek en vaccineren) vraagt een grote inspanning van de organisatie. Met aanpassingen in de werkwijze (contacten niet altijd face-to-face maar ook telefonisch of via beeldbellen) blijft de reguliere zorg zoveel mogelijk gehandhaafd. Speciale aandacht is daarbij gericht op het voorkomen van situaties waarin kinderen ernstig ziek kunnen worden of in een onveilige situatie terecht kunnen komen.
Het Rijksvaccinatieprogramma wordt conform opzet uitgevoerd.

De bestrijding van het coronavirus heeft forse financiële gevolgen voor VGGM. Ook in 2021 compenseert het Rijk de extra kosten die door GGD'en en Veiligheidsregio's worden gemaakt. Voor 2022 zijn hierover nog geen afspraken gemaakt.

De aanpak van de coronapandemie zal, zo voorziet het bestuur, meerjarige effecten hebben op de dienstverlening van VGGM. Uitdagingen voor de komende jaren zijn gelegen o.a. in het versterken van de infectieziektenbestrijding en de preventie en gezondheidsbevordering van kwetsbare groepen.

In 2021 is de regionale visie op publieke gezondheid geactualiseerd, op basis van de kaders van onder meer de landelijke nota gezondheidsbeleid, de Volksgezondheid Toekomstverkenning (VTV) en het Nationaal Programma Preventie. Deze regionale visie is richtinggevend voor de inzet van VGGM in 2022 en volgende jaren.

Brandweer / Crisisbeheersing
Op het vlak van brandweer en crisisbeheersing zijn, vanwege de coronapandemie, de ambities vanuit 2020 en 2021 doorgeschoven naar 2022. Gepland is dat eind 2022 de centrale meldkamer Oost-Nederland in Apeldoorn operationeel wordt. Vanaf dat moment vinden de meldkameractiviteiten voor de regio Gelderland-Midden vanuit deze meldkamer plaats. De 5 Veiligheidsregio's die vanaf eind 2022 samenwerken in de Meldkamer Oost-Nederland hebben gezamenlijk informatievoorziening en informatie delen als een belangrijk thema voor de nieuwe meldkamer benoemd.
Informatievoorziening en informatiegestuurd werken om beter beleid te kunnen maken, beter te kunnen managen, meer risico's te kunnen voorspellen en veiliger en efficiënter te kunnen werken, vormt daarnaast ook een centraal thema binnen de VGGM zelf. Het Programma Informatievoorziening 2020-2025, dat in 2020 is vastgesteld door het veiligheidsberaad, is daarbij leidend.

Op 20 januari 2021 heeft het Algemeen Bestuur de verdeelsleutel Gemeentefonds Cluster Openbare Orde en Veiligheid sub cluster brandweer gekozen als nieuwe verdeelsleutel voor de gemeentelijke bijdragen brandweer. Deze verdeelsleutel voldoet aan de criteria die zijn gesteld, namelijk eerlijk, robuust en solidair.

De nieuwe verdeelsleutel en het overgangsmodel leiden tot herverdeeleffecten. Sommige gemeenten hebben nadeel van deze nieuwe verdeelsleutel, anderen weer voordeel. Voor Arnhem leidt deze nieuwe verdeelsleutel niet tot een hogere bijdrage in 2022.
De financiële gevolgen van deze verdeelsleutel en het daarbij gekozen overgangsmodel zijn verwerkt in deze begroting 2022.
Het Algemeen Bestuur heeft de wens uitgesproken de huisvestingskosten van de brandweerkazernes ook te regionaliseren. Het betreft hier een complex vraagstuk wat de nodige tijd en aandacht zal vragen. Komende periode wordt nader onderzocht wanneer en op welke wijze gekomen kan worden tot een beleidsmatig en financieel huisvestingskader, inclusief mogelijke overgangsmodellen. Ook moet helder worden wat dit nieuwe huisvestingskader voor ons eigen huisvestingskader gaat betekenen.

Risico profiel

Middel

Beheersstrategie

De veiligheids- en gezondheidsregio Gelderland Midden is een wettelijk aangewezen regeling waarin wordt samengewerkt met 15 verschillende gemeenten. De taken zijn onder verdeeld in een vijftal programma's (crisisbeheersing, brandweerzorg, GGD, ambulancezorg en bedrijfsvoering). VGGM wijst in haar begroting 2022 op de volgende risico's :
- Meerjarig effect van het COVID19 virus; preventie ten aanzien van kwetsbare groepen, advisering van hygiënemaatregelen, versterking infectieziektebestrijding, terug op niveau van reguliere diensten voor derden zoals reizigersvaccinaties en binden van medewerkers en vrijwilligers aan de organisatie;
- Naar aanleiding van de implementatie van de Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren (WNRA) is een complexiteit met betrekking tot de positie van de vrijwilligers ontstaan. Op basis van de huidige wet- en regelgeving is het onderscheid tussen een brandweervrijwilliger en een brandweermedewerker nauwelijks te maken. Hiermee heeft de invoering van WNRA een groot financieel risico op de betaalbaarheid van het huidige brandweermodel. Landelijk heeft een Denktank een oplossing voor deze ontstane situatie bedacht in de vorm van taakdifferentiatie. De financiële consequenties van de taakdifferentiatie worden nog nader geanalyseerd;
- Verdeelsleutel huisvestingskosten brandweer. De gemeentelijke bijdragen aan de brandweer zijn op basis van een nieuwe verdeelsleutel vastgesteld. De (regionale) huisvestingskosten van de kazernes en andere brandweeronderdelen zijn daarvan vooralsnog uitgezonderd;
- Arbeidsontwikkelingen, waaronder functiewaardering van verpleegkundigen. Vergelijkbare organisaties hebben verpleegkundigen hoger ingeschaald. Een aanpassing van de functiewaardering heeft grote consequenties op het budget of op de dienstverlening van de Jeugdgezondheidszorg en Algemene gezondheidszorg. Hiervoor is in de gemeentelijke begroting een extra budget opgenomen. Dat geldt ook voor de ICT-lasten;
- Toenemende ICT-lasten als gevolg van verdere digitalisering en plaats onafhankelijk werken. Meerdere (verouderde) systemen dienen op korte termijn vernieuwd te worden gebracht en toenemende gebruikerswensen gebaseerd op maatschappelijke 0ntwikkelingen zijn niet passend binnen de huidige ICTbudgetten.
- De grote druk op (gemeentelijke)financiën en bij andere opdrachtgevers leidt tot continuïteitsrisico’s van niet door gemeentelijke bijdrage gefinancierde activiteiten.

De beheersing van bovenstaande risico's is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen. Het regionaal controllersoverleg en de Financiële Commissie die regelmatig bijeen komen vervullen hierin een belangrijke adviesrol, ook ten aanzien van de P&C-producten van de VGGM. Daarnaast wordt er actief samengewerkt bij bestuurlijke opdrachten. Per programma is door de VGGM een doelenboom opgesteld waarbij tevens de belangrijkste risicofactoren en mitiganten zijn genoemd.
Aan de hand van de zogenaamde “kans x effect”-methode wordt jaarlijks door VGGM een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijke risico’s en een kwantificering daarvan. Bij benadering wordt er een indicatie gegeven van het voor de organisatie benodigde weerstandsvermogen. Dit weerstandsvermogen wordt gevormd door de totale impact van de gekwantificeerde risico’s te relateren aan de weerstands-capaciteit (zijnde het beschikbare eigen vermogen).

Daarnaast ontvangen de deelnemende gemeenten gedurende het jaar tussenrapportages van VGGM waarin wordt stilgestaan bij de actuele ontwikkelingen en de verwachtingen m.b.t. de risico's worden beschreven.

Zowel de burgemeester als de wethouder publieke gezondheid zijn lid van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur van VGGM. Het dagelijks bestuur en algemeen bestuur komen afzonderlijk van elkaar jaarlijks 5 keer bij elkaar. Onderwerp van gesprek is onder andere de P&C cyclus. Begrotingen en jaarrekeningen worden daar vastgesteld. Ook inhoudelijke ontwikkelingen/ risico's worden daar gedeeld.
Ondersteunende ambtenaren adviseren de burgemeester en wethouder als het gaat om de inhoud van de agenda. Deze ondersteunende ambtenaren zijn ook aangesloten op het controllersoverleg zoals eerder genoemd.

De raad krijgt de mogelijkheid om een zienswijze uit te brengen ten aanzien van de begroting en de jaarrekening van VGGM. De raad houdt waar nodig rekening met eventuele financiële risico's in de eigen begroting.

In de afgelopen jaren is gebleken dat deze beheersstrategie volstaat. De VGGM is al jaren een betrouwbare en stabiele partner.

Recreatieschap Overbetuwe

Vestigingsplaats	Kerk - Avezaath	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Programma	S03 Economie	
Doel verbonden partij	Het Recreatieschap heeft tot taak de gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemende gemeenten op het terrein van de openluchtrecreatie en het toerisme in het rivierengebied. Samen met het Natuur- en Recreatieschap Lingegebied en het Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal wordt deelgenomen in de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied (handelsnaam Uiterwaarde). Uiterwaarde ontwikkelt de recreatiegebieden en land- en routegebonden voorzieningen in het rivierengebied en houdt ze in stand.	
Deelnemers in samenwerking	Samen met de gemeenten Lingewaard en Overbetuwe heeft de gemeente Arnhem zitting in het bestuur van het Recreatieschap Overbetuwe. Het recreatieschap Overbetuwe is aandeelhouder van de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied.	
Bestuurlijk belang	Vanuit de gemeente Arnhem participeren wethouder Van Dellen en raadslid Manders in het algemeen bestuur van Recreatieschap Overbetuwe.	
Financieel belang	Eigen vermogen en vreemd vermogen liggen bij de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierenland. Het Recreatieschap Overbetuwe beschikt niet over vermogen.	
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€
	Per 31-12-2021	€
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€
	Per 31-12-2021	€
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€
Ontwikkelingen	Er wordt gewerkt aan de komst van een Eco-recreatiepark bij Rijkerswoerdse Plassen. De beoogde locatie is Overbetuws grondgebied, maar vanwege de nabijheid van Arnhemse woonwijken heeft Arnhem ook een belang	
Risico profiel	Laag	
Beheersstrategie	Niet van toepassing.	

Grondbeleid

Grondbeleid is voor de raad om twee redenen van belang. In de eerste plaats vanwege de relatie met de doelstellingen van de programma's en in de tweede plaats vanwege het financiële belang en de risico's. Deze paragraaf geeft een kort overzicht van de visie op het gemeentelijk grondbeleid, de uitvoering daarvan, de financiële resultaten en risico's van de grondexploitaties.

Visie op grondbeleid

Grondbeleid is geen doel op zich maar een middel om maatschappelijke en ruimtelijke doelstellingen te verwezenlijken. De gemeente heeft haar ruimtelijke ambities voor de langere termijn vastgelegd in onder andere het 'Ontwerp structuurvisie Arnhem 2020 - doorkijk 2040'. Het gemeentelijk grondbeleid staat in dienst van deze ambities. De uitgangspunten en kaders van het grondbeleid zijn door de raad vastgesteld in 2013 in het document 'Zicht op gegronde keuzes'. In dat document wordt beschreven hoe de gemeente haar grondbeleid voert. In de nota staat het uitgangspunt om per situatie te kijken wat voor type grondbeleid het beste past, ook wel situationeel grondbeleid genoemd.

Uitvoering

Wonen

Op basis van de resultaten van het woonbehoefteonderzoek zijn keuzes voor de programmering gemaakt. Om vorm te geven aan de woningbouwontwikkeling heeft de gemeenteraad in juli 2020 het 'Plan van Aanpak: Woningbouwontwikkeling vastgesteld'. Hierin is opgenomen hoe de gemeente uitvoering wenst te geven aan de woningbouwontwikkeling.

Binnen de lopende gemeentelijke grondexploitaties ligt de focus vooral op het afronden van de al langer bestaande grote projecten. Dit betreffen vooral de Zuidelijke Binnenstad en Schuytgraaf. Tevens worden projecten opgestart die toezien op de realisatie van woningbouw op gemeentelijke strategische gronden, zoals de Nijmeegseweg. Daarnaast zijn, met betrekking tot de Woondeal, locaties opgenomen (onder andere Arnhem West, Spoorzone Arnhem-Oost, Presikhaaf III, Vredenburg/Kronenburg en Elderveld) waar kansen voor verstedelijking en het toevoegen van woningen liggen. Voor deze locaties worden ontwikkelperspectieven en gebiedsvisies opgesteld om te komen tot het realiseren van de woningbouwopgaven.

Kantoren

In Arnhem is de kantorenmarkt voor het eerst in vijf jaar iets verruimd.(1) De kantorenmarkt in de Gelderse hoofdstad wordt al jaren gekenmerkt door krapte. De vraag naar kantoorruimte bleef de afgelopen jaren alsmaar stijgen terwijl het aanbod juist afnam. Deze ontwikkeling lijkt in 2020 een halt te zijn toegeroepen. Met name in de tweede helft van het jaar is de krappe markt iets verruimd door minder opnames. Toch blijft de vraag naar kwalitatief goede kantoren in Arnhem centrum veel groter dan het aanbod. Grote partijen wijken daarom noodgedwongen uit naar Arnhem-West en Arnhem-Zuid.

De komende jaren zullen nog een beperkt aantal kavels worden uitgegeven in bestaande projecten. De ontwikkeling van nieuwe gronden ten behoeve van kantoren is vooralsnog niet voorzien.

Bedrijven

De regionale markt voor bedrijfsruimte toonde voor de uitbraak van de coronacrisis nog een bijzonder hoge vraag.(2) Er is echter sprake van een kwalitatieve mismatch en met name de vraag naar kwalitatief hoogwaardige en grootschalige opslag en logistieke bedrijfsruimte kan niet gefaciliteerd worden door de regio. De sterke groei van de e-commerce als gevolg van de coronacrisis, zorgt ervoor dat de vraag naar logistieke ruimten, zowel in de stad (last-mile delivery) als aan de rand van de stad blijvend hoog is.
De komende jaren zullen nog een beperkt aantal kavels worden uitgegeven in bestaande projecten. De ontwikkeling van nieuwe gronden ten behoeve van bedrijfsruimte is vooralsnog niet voorzien.

Retail

Voor wat betreft winkelvastgoed is de leegstand het afgelopen jaar toegenomen en de verwachting is dat de leegstand onder winkels en horeca landelijk gezien toeneemt. Er zijn een aantal sectoren die hierbij buiten schot blijven zoals bouwmarkten, woonwinkels en supermarkten. Over het algemeen is de verwachting dat de markthuren voor winkelvastgoed dalen en de leegstand verder zal toenemen.

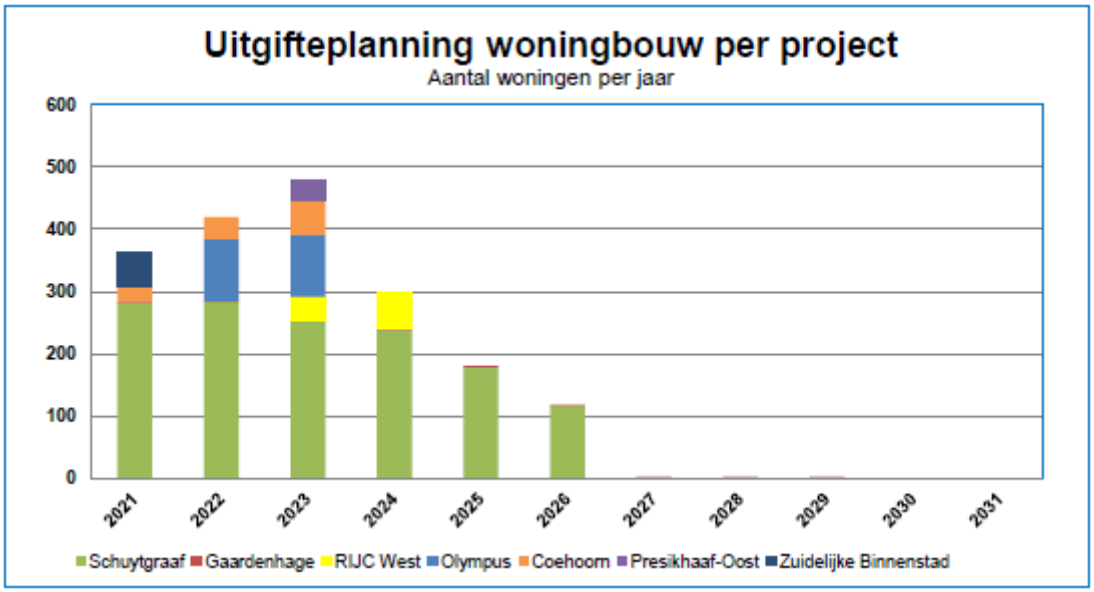
1 Dynamis (2021) Sprekende cijfers kantorenmarkten Arnhem
2 Dynamis (2020) Sprekende cijfers bedrijfsruimtemarkten Arnhem

Prognoses

Arnhem groeit door tot circa 175.000 inwoners in 2030, dit betreft een groei van circa 15.000 inwoners. Het aantal huishoudens zal in deze periode naar verwachting met 10.000 toenemen.(3) De verwachting is dat deze groei ook na 2030 doorzet. De prognoses laten daarmee een sterke bevolkingsgroei voor de gemeente Arnhem zien. Uit de cijfers blijkt een urgentie om op korte termijn een flinke bouwproductie te realiseren. De woningbehoefte is dermate groot dat een tempoversnelling in productie noodzakelijk is. Het zwaartepunt voor de korte termijn ligt op het zorgen voor voldoende nieuwbouw om in te spelen op de acute woningvraag. In Arnhem is in het sociale segment de behoefte aan met name huurappartementen het grootst. In de vrije sector is er een tekort in vrijwel alle woningbouwsegmenten.

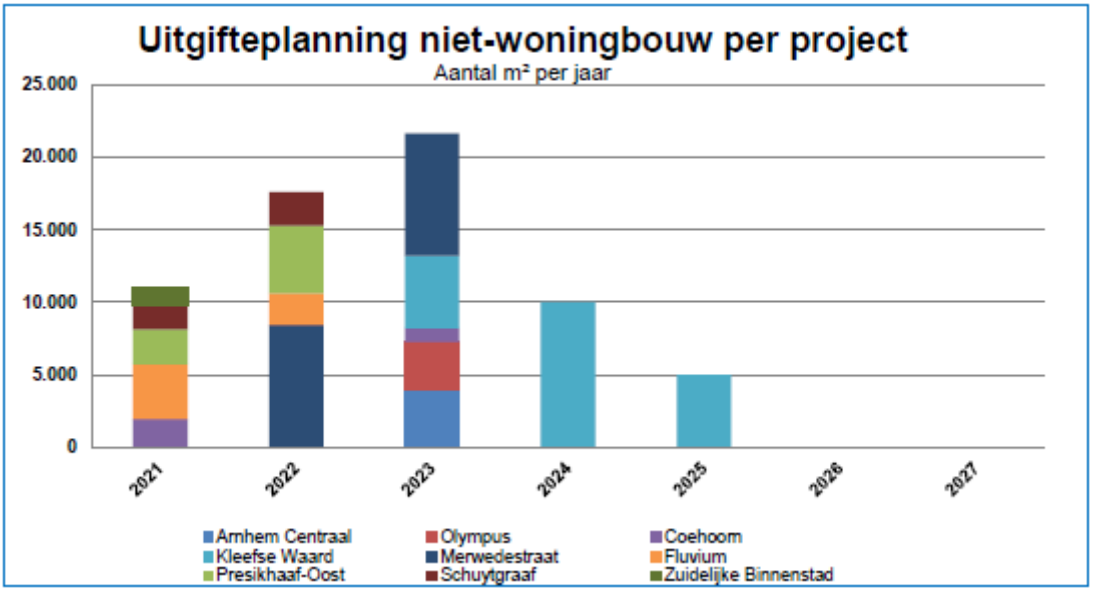
Verwachte resultaten

In onderstaande grafieken zijn het programma en de planning van de vastgestelde grondexploitatieprojecten weergegeven, allereerst voor woningbouw en daarna voor overige functies. Programma en planning zijn conform FJP 2020 en geven de stand per 1 januari 2021 weer.

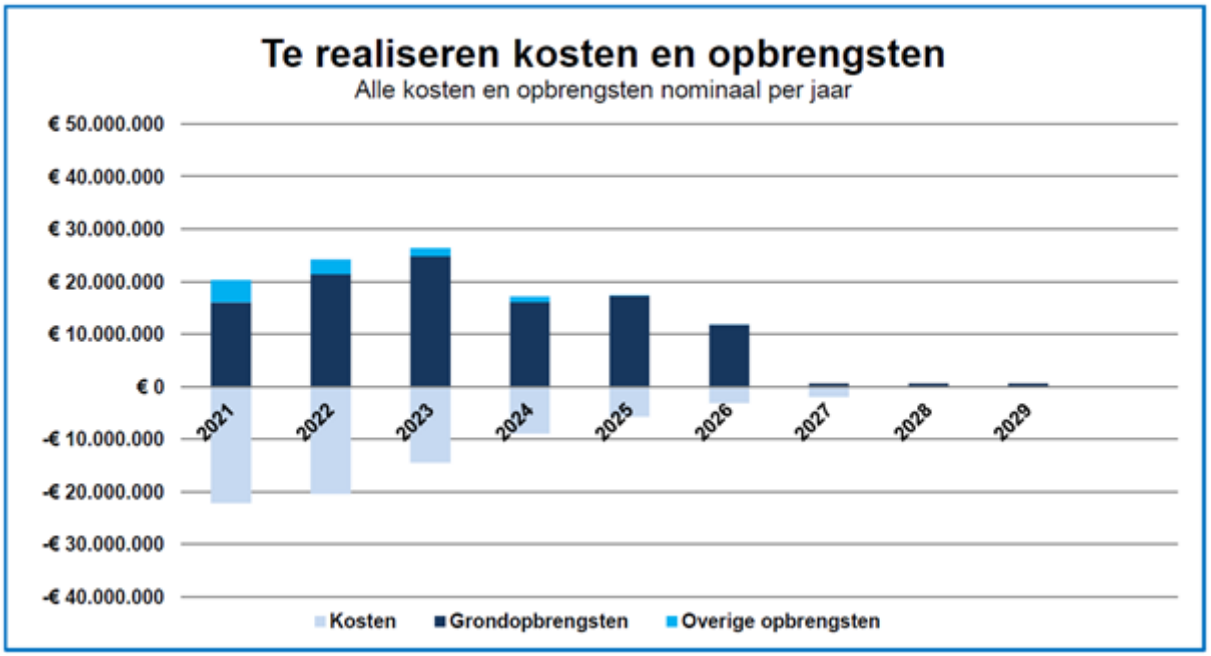

Uit de grafiek voor de geplande woningbouw valt op te maken dat de gemeente een gering aantal locaties in eigendom heeft waar actief zelf de toevoeging van woningen aan de woningvoorraad wordt gerealiseerd. Vanaf 2024 heeft de gemeente alleen nog Schuytgraaf waar actief een woningbouwprogramma wordt toegevoegd. Om niet volledig afhankelijk te zijn van particuliere initiatieven en ontwikkelingen ten aanzien van (gewenste) ruimtelijke ontwikkelingen wordt nadrukkelijk gekeken naar strategische gronden van de gemeente Arnhem en de mogelijkheid om deze in te zetten voor toevoeging van nieuw programma.

3 Primos 2020, prognose van bevolking, huishoudens en woningbehoefte 2018-2050, p25, Staat van de Stad, gemeente Arnhem 2019

Raming programma en grondopbrengsten 2022

Winstneming

Bij het voeren van actief grondbeleid, en daarmee het voeren van een grondexploitatie, komen winsten ten goede van de gemeente. De commissie BBV noemt in haar notitie Grondbeleid in begroting en jaarstukken (2019) dat gemeenten die winst niet pas kunnen nemen op het moment dat de grondexploitatie wordt afgesloten. Gemeenten moeten winsten uit hun grondexploitaties nemen zodra er voldoende zekerheid over het resultaat bestaat. De commissie BBV stelt dat er voldoende zekerheid over de grondexploitatie bestaat om winst te nemen indien:

1. het resultaat op de grondexploitatie betrouwbaar kan worden ingeschat; én
2. de grond (of het deelperceel) is verkocht; én
3. de kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie genomen).

De hoeveelheid te nemen winst wordt berekend middels de percentage of completion methode (POC-methode). Met het gebruik van deze methode wordt rekening gehouden met het voorzichtigheidsprincipe. Allereerst moet worden berekend welk percentage van de kosten en welk percentage van de opbrengsten al is gerealiseerd. Vervolgens wordt rekening gehouden met de onzekerheden in de grondexploitaties door te kijken naar verwachte risico's die direct samenhangen met het project. De uitkomst is dan de voortgang van het project, uitgedrukt in een percentage. Dat percentage wordt gebruikt om de winst tussentijds te nemen.

Wanneer voor een in exploitatie te nemen, dan wel reeds in exploitatie genomen complex een verlies wordt voorzien, wordt direct een voorziening getroffen (conform het voorzichtigheidsprincipe). Daarover wordt in het FJP gerapporteerd.

Tot en met 2021 zijn winstnemingen van de individuele grondexploitaties niet geraamd in de begroting. Dit leidt tot een afwijking in de jaarrekening. Met ingang van 2022 wordt een eventuele winstneming geraamd bij het opstellen van de FJP. Na vaststellen van de FJP (jaarverantwoording 2021) zal dit worden opgenomen in de begroting 2022. De winsten worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve Grex. Dit is een proceswijziging ten opzichte van voorgaande jaren.

Reserves en risico's
Per project worden projectspecifieke risico's (zoals bedoeld in het BBV) geïnventariseerd en gekwantificeerd. Daarnaast zijn de projectspecifieke risico's samen met de conjuncturele en programmatische risico's van belang voor het financiële risico dat het grondbedrijf loopt. De wijze waarop met de risico's wordt omgegaan en de relatie met het weerstandsvermogen is beschreven in nota grondbeleid.

Voor een uitgebreide toelichting op de individuele grondexploitaties verwijzen wij u naar de vastgestelde FJP 2021.

Risico's ten aanzien van verstedelijkingsopgave

De gemeente Arnhem heeft afspraken gemaakt over de realisatie van de woondeal en de daarin opgenomen verstedelijkingsopgave. De bouw van woningen vergt voorbereidingskosten.
Voor de komende jaren zijn de plankosten voor realisatie van deze plannen grotendeels gedekt maar niet toereikend. Hierdoor lopen we risico op het niet halen van de gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal.

De gemeente heeft hoge ambities op tal van maatschappelijke opgaven, zoals betaalbare woningen, een groene leefomgeving, duurzame mobiliteit, parkeren, energievoorziening, klimaatadaptatie. Al deze ambities komen samen in gebiedsontwikkelingen en kennen een publieke onrendabele top. De markt gaat deze onrendabele top niet oplossen, daarvoor is publieke financiering noodzakelijk, waarbij Rijk en provincie altijd vragen om cofinanciering. Dat vraagt dus om gemeentelijk budget.

Vervolgens zijn er, na 2023, geen plankosten opgenomen in de begroting voor de stedelijke ontwikkelingen. Op basis van ervaringen van vorige projecten en andere gemeenten zijn er voorbereidingskredieten nodig om de plannen te realiseren.

Investeringen

De raad autoriseert op grond van zijn budgetrecht de middelen voor de beleidsuitvoering. Hieronder vallen ook de investeringen. Investeringen vragen – anders dan reguliere begrotingsposten – meerjarig budgetruimte en dienen afzonderlijk te worden vastgesteld door de raad. In de Verordening financieel beleid en beheer van de gemeente Arnhem is opgenomen dat de raad de investeringsruimte autoriseert met het vaststellen van de meerjarenprogrammabegroting.

Inleiding

In het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) wordt expliciet aandacht gevraagd voor de investeringen. In artikel 20 van het BBV staat dat de uiteenzetting van de financiële positie een raming moet bevatten voor het begrotingsjaar van de financiële gevolgen van het bestaande en het nieuwe beleid dat in de programma's is opgenomen. Afzonderlijke aandacht moet hierbij worden besteed aan de investeringen. Naast de wettelijke taak om specifiek aandacht te besteden aan de investeringen is er ook bestuurlijk veel behoefte aan transparantie rond de gemeentelijke investeringsportefeuille. In deze paragraaf wordt de investeringsplanning 2022 – 2025 toegelicht.

Beleid

Het huidige meerjarig investeringsplan is een gedetailleerd plan waarin afzonderlijke investeringen per programma zijn gerangschikt. Hiermee hebben gemeentebestuur en management een middel in handen om goed onderbouwde afwegingen te maken en de realisatie van investeringen door de tijd nauwgezet te volgen.
In deze investeringsplanning is het voor de gemeenteraad mogelijk om investeringen over de programma's tegen elkaar af te wegen om – wanneer nodig – ruimte te creëren voor de ambities met onze stad. De gemeente beschikt daarnaast over een gedetailleerde afschrijvingstabel met daarbij een aangescherpte set van regels rond activering van investeringen.

In de investeringsplanning 2022 - 2025 zijn alle voorgenomen investeringen opgenomen, zowel de programma- als de bedrijfsvoeringsinvesteringen. Bedrijfsvoeringsinvesteringen betreffen veelal de vervanging van bedrijfsmiddelen, zoals het vervangen van de computers, de ICT-infrastructuur, meubilair en dergelijke. Investeringen in de grondexploitatie en in grootschalige projecten zijn in de meerjarenprogrammabegroting niet opgenomen. Hierover vindt besluitvorming plaats in de gemeenteraad op basis van afzonderlijke raadsvoorstellen.

Investeringen 2021-2025

Bijgaande tabel bevat naast de geplande investeringen in de periode 2022 - 2025 de geactualiseerde jaarschijf 2021 uit het MIP 2021 - 2024. Omdat het geactualiseerde overzicht leidt tot andere kapitaallasten in 2022 dan oorspronkelijk begroot in de Begroting 2021, wordt ook deze jaarschijf ter goedkeuring en vaststelling aan de gemeenteraad voorgelegd.

- Voor het geactualiseerde begrotingsjaar 2021 zijn kredieten beschikbaar tot een bedrag van € 82,5 miljoen. Voor de jaren 2022 t/m 2025 worden in deze begroting kredieten aangevraagd van € 195 miljoen. De nadruk ligt op het jaar 2022 met geplande investeringen van € 68 miljoen;
- Voor de hele planperiode van deze begroting incl. 2021 wordt uitgegaan van investeringen tot een totaalbedrag van € 277,6 miljoen. In het MIP 2020 - 2024 was dit € 257 miljoen. De stijging wordt in grote lijnen verklaard door: Blauwe Golven (€ 9,6 miljoen), GRP (€ 9 miljoen extra) en ventilatie van scholen (€ 3,6 miljoen).
- Waar in het verleden het beeld vaak was dat de piek van investeringen lag in het eerste jaar van de Begroting (in dit geval 2022), zien we nu dat de verwachte piek op het jaar 2021 blijft liggen. Dit heeft vooral te maken met de investeringen in Museum Arnhem en Valkenhuizen in 2021, die ook vorig jaar voorzien waren voor 2021;
- Voor de jaren 2024 en 2025 worden geen grote, nieuwe investeringen begroot. Alleen een aantal min of meer reguliere investeringen (o.a. verkeer, onderwijshuisvestingsplan, riolering en bedrijfsvoering) is voorzien. Hiermee wordt ruimte gelaten voor nieuwe investeringsplannen door de nieuwe gemeenteraad en het nieuwe college na de gemeenteraadsverkiezingen van 16 maart 2022;
- In de voorliggende investeringsplanning is geen rekening gehouden met ontwikkelingen in de uitvoering en handhaving van de wet Houdbare overheidsfinanciën (wet Hof), die het niveau van investeringen kan gaan beperken. Zie voor een nadere toelichting op de gevolgen van deze wet voor de gemeente Arnhem de paragraaf over het EMU-saldo van de gemeente.

- Aanvullend op de investeringen in het MIP 2021 - 2025 zullen in de periode van deze Begroting investeringen plaatsvinden op basis van de herstelagenda Coronacrisis. In deze herstelagenda is een budget voor kapitaallasten van investeringen opgenomen, dat nog niet voldoende is vertaald in concrete plannen.

Toelichting investeringen in gebouwen

In de nota waarderen en afschrijven is als gemeentelijke regel vastgesteld dat van voornemens tot investeren in een gebouw van meer dan € 2 miljoen in de paragraaf Investeringen een tekstuele toelichting wordt gegeven, zo ook in deze Begroting 2022. Op de investeringen voor basisschool De Binnenstad en scholengemeenschap Guido na zijn de hier toegelichte investeringen reeds door de gemeenteraad vastgesteld.

Nieuwbouw Prisma Heijenoordseweg	
Programma	Het vervangen van de huidige verouderde school voor Speciaal onderwijs op een naastgelegen perceel, inclusief sportvoorziening.
Betrokkenen	De onderwijsspecialisten
Planning	Realisatie in 2022
Raming	Bruto investering: 11,1 mln. Netto investering: 10,7 mln.
Beschikbare middelen	€ 10,7 mln. is beschikbaar in het totale financieringspakket toekomstige huisvesting (V)SO. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur voor frisse scholen

Renovatie Mariëndaal aan de Middachtensingel	
Programma	Deze locatie was oorspronkelijk slechts tijdelijk. Nu is besloten om deze school voor Voortgezet speciaal onderwijs te renoveren zodat deze weer een groot aantal jaren mee kan. Bestaande sporthal aan de Kinderkamp wordt vervangen door nieuwbouw en zal ook worden gebruikt door basisscholen uit de omgeving.
Betrokkenen	De onderwijsspecialisten en Sportbedrijf Arnhem
Planning	Realisatie in 2022
Raming	Bruto investering: 5,2 mln. Netto investering: 5,2 mln.
Beschikbare middelen	€ 5,2 mln. is beschikbaar in het totale financieringspakket toekomstige huisvesting (V)SO. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur voor frisse scholen en renovatie

Vervangende nieuwbouw De Krakeling in Vredenburg	
Programma	Vervanging op bestaande locatie voor een drietal basisscholen (Ommelander, Aletta Jacobs en de Troubadour)
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Delta, Flores
Planning	Realisatie in 2022
Raming	Bruto investering: 8,9 mln. Netto investering: 8,2 mln.
Beschikbare middelen	€ 8,2 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Dr. Bosschool	
Programma	Koninklijke Kentalis verzorgt in Arnhem aan de Dr. P.C.M. Bosschool en De Stijgbeugel onderwijs voor kinderen en jongeren met een auditieve en/of communicatieve beperking. Daarnaast heeft zij voorzieningen voor diagnostiek,behandeling en begeleiding. Om haar activiteiten optimaal af te kunnen stemmen op de behoeften van de doelgroep heeft zij besloten tot het ontwikkelen van brede regionale Zorg Onderwijs Combinaties (ZOC) op verschillende locaties in Nederland, onder andere in Arnhem.
Betrokkenen	Kentalis
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 8,7 mln; Netto investering 7,9 mln.
Beschikbare middelen	Investeringskrediet van 7,9 mln
Randvoorwaarden	Bijdrage van Kentalis voor renovatie Dr. Bosschool/De Stijgbeugel en tevens bijdrage in kader van frisse scholen

Vervangende nieuwbouw De Piramide	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor De Piramide op de locatie aan de Groningensingel
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 3,7 mln. Netto investering: 3,4 mln.
Beschikbare middelen	€ 3,4 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van het schoolbestuur

Vervangende nieuwbouw voor drietal scholen in Presikhaaf Oost	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor een drietal scholen (Willem Drees, John F. Kennedy en IBN- i Sina)
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores en Simon
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 8,3 mln. Netto investering: 7,6 mln.
Beschikbare middelen	€ 7,6 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Vervangende nieuwbouw voor tweetal scholen in Eimersingel-Oost	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor een tweetal scholen (Mozaïk en Johannes)
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores, Delta
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 7,2 mln. Netto investering: 6,5 mln.
Beschikbare middelen	€ 6,5 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Nieuwbouw voor scholen Alteveer	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor Basisschool De Zyp
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 4,8 mln. Netto investering: 4,3 mln.
Beschikbare middelen	€ 4,3 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur

Nieuwbouw en renovatie voor basisschool De Sterrenkring	
Programma	Renovatie en vervangende nieuwbouw voor Jenaplanschool De Sterrenkring
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2024
Raming	Netto investering: 3,3 mln.
Beschikbare middelen	€ 3,3 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur

Nieuwbouw en renovatie voor Parcivalschool-Noord in Heijenoord	
Programma	Renovatie en vervangende nieuwbouw voor Vrije school Parcivalschool, vestiging Noord.
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Stichting vrije scholen Athena
Planning	Realisatie in 2024
Raming	Netto investering: 10 mln.
Beschikbare middelen	€ 10 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur

Nieuwbouw voor scholengemeenschap Guido in Arnhem-Noord	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor Gereformeerde Scholengemeenschap Guido, vestiging Arnhem.
	De planvorming voor deze nieuwbouw is nog in een vroeg stadium. In dit MIP wordt de gemeenteraad gevraagd vanuit de investeringsbudgetten voor onderwijs een bedrag van € 7 miljoen te reserveren.
Betrokkenen	Schoolbestuur vereniging Guido
Planning	Realisatie in 2024
Raming	Netto investering: 7 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn formeel nog niet beschikbaar. T.z.t zal een uitgewerkt investeringsvoorstel aan de gemeenteraad worden voorgelegd ter vaststelling.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur
Nieuwbouw voor basisschool De Binnenstad	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor Montessorischool De Binnenstad.
	De planvorming voor deze nieuwbouw is nog in een vroeg stadium. In dit MIP wordt de gemeenteraad gevraagd vanuit de investeringsbudgetten voor onderwijs een bedrag van € 4,1 miljoen te reserveren.
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2025
Raming	Netto investering: 4 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn formeel nog niet beschikbaar. T.z.t zal een uitgewerkt investeringsvoorstel aan de gemeenteraad worden voorgelegd ter vaststelling.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur

Meerjareninvesteringsplan (MIP) gemeente Arnhem 2021-2025

Nr.	Programma Omschrijving	Omschrijving investering	E / M nut ')	Investeringsbedragen 2021 geactualiseerd	2022	2023	2024	2025
S00	**Bestuur, dienstverlening en financiën**	Overige Huisvesting en facilitaire zaken	E	697	1.324	2.129	3.188	285
		Overige ICT	E	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
		Regulier onderhoud vastgoed	E	1.089	879	917	837	918
S01	**Veiligheid**	Overige Brandbestrijding	E					
		Regulier onderhoud vastgoed	E	9	9	9	9	9
S02	**Bereikbaarheid**	Wegen ontwikkeling	M	1.500	1.500	3.088	986	986
		Wegen groot onderhoud	M	1.559	4.908	2.750	2.750	2.750
		Verkeersregelinstallaties	M	1.017	681	620	700	700
		Verkeerskrediet	M	80	80	80	80	80
		Overige Mobiliteit & OR beheer	M					
		Wegen beheer	M	80	800	50	50	50
		Openbare verlichting Overige	M	3.300	3.571	2.614	1.552	1.500
		Kunstwerken	M	800	1.320	610	650	650
		Blauwe Golven	M		9.576			
		Parkeerexploitatie	E	3.870	1.133	724	420	170
		Regulier onderhoud vastgoed	E	438	284	156	18	14
S03	**Economie**	Brandstore en Steenstraat	M	470				
S04	**Onderwijs**	Overige huisvesting onderwijs	E	640	600	600	600	600
		Huisvesting Primair onderwijs	E		837			4.095
		Huisvesting Speciaal onderwijs	E	12.883	24.157	31.149	20.278	
		Ventilatie bestaande schoolgebouwen	E	1.815	1.815			
		Sporthal Middachtensingel grond	E		432			
		Regulier onderhoud vastgoed	E	773	88	392	157	426
S05	**Cultuur**	Culturele activiteiten	E					
		Bomen en groenstructuur	E	990	990	990	990	390
		Erfgoed en welstand	E	197				
		Museum Arnhem	E	22.503				

		Regulier onderhoud vastgoed	E	334	226	1.288	69	94
S09	**Gezondheid en sport**	Overige Zwembaden	E					
		Overige Binnensport	E					
		Overige Buitensport	E	314	200			
		Sportontwikkeling	E					
		Sporthal Middachtensingel	E		1.600			
		Zwembad Valkenhuizen	E	12.693				
		Regulier onderhoud vastgoed	E	1.589	94	95	77	298
S12	**Wonen en leefomgeving**	Overige Oppervlaktewater en Havenbeheer	M	550				
		Parken & bossen	E	230	50	50	50	55
		Overige Afval	E	300	20	55	55	60
		Afvalbeheer	E	2.975	2.250	400	400	400
		GRP Initatieffase	E	7.400	7.536	8.216	8.742	9.242
		Overige Milieubeheer	E	431				
		Regulier onderhoud vastgoed	E			669		
				82.523	**67.958**	**58.651**	**43.659**	**24.772**

Subsidies

De gemeente Arnhem heeft per programma haar doelstellingen met de daarbij behorende beoogde effecten en resultaten geformuleerd. Deze doelen kunnen op verschillende manieren worden bereikt. Een van deze manieren is het verlenen van subsidies. Subsidies zijn financiële bijdragen aan burgers en/of organisaties voor activiteiten die bijdragen aan de realisatie van de -door de gemeenteraad vastgestelde- beleidsdoelen van de gemeente.

Overzicht

Subsidies kunnen op verschillende manieren worden verleend:

1. Subsidies op basis van subsidieregelingen
Volgens de Algemene wet bestuursrecht mag een bestuursorgaan alleen subsidie voor activiteiten verstrekken op grond van een wettelijk voorschrift. Dat kan een rijksregeling, provinciale regeling of een gemeentelijke (subsidie)verordening zijn. Op basis van de Algemene Subsidieverordening Arnhem 2016 (ASV) zijn in Arnhem verschillende subsidieregelingen vastgesteld. Hiermee is een wettelijke en rechtmatige grondslag gecreëerd voor de subsidieverstrekking. Aan de hand van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verdeeld en toegewezen aan de betrokken instellingen.

2. Begrotingssubsidies
Het is niet altijd zinvol om een aparte regeling op te zetten voor het verstrekken van een subsidie. Bijvoorbeeld wanneer er maar één instelling is die een bepaalde gesubsidieerde activiteit kan voeren. Voor die gevallen is in de Algemene wet bestuursrecht een uitzondering gemaakt. Wanneer in de begroting een subsidieontvanger vermeld staat én het bedrag waarop de subsidie ten hoogste kan worden vastgesteld, is geen nader wettelijk voorschrift nodig. Met name de subsidies aan grote organisaties worden op deze wijze verstrekt.

Als het bij onvoorziene omstandigheden wenselijk is om een subsidie te verstrekken, maar zowel een subsidieregeling als een begrotingssubsidie behoren niet tot de mogelijkheden, biedt de wet daarnaast onder andere de mogelijkheid om op incidentele basis subsidie te verstrekken.

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000					
Grondslag					
Begroting	**76.618**	**79.301**	**79.349**	**79.249**	**79.441**
STAD	*57.041*	*59.004*	*59.052*	*59.052*	*59.244*
WIJK	*19.577*	*20.297*	*20.297*	*20.197*	*20.197*
Incidenteel	**3.568**	**1.035**	**405**	**405**	**405**
STAD	*2.716*	*804*	*374*	*374*	*374*
WIJK	*853*	*231*	*31*	*31*	*31*
Subsidieregeling	**7.178**	**5.450**	**5.520**	**5.520**	**5.520**
STAD	*3.323*	*1.723*	*1.793*	*1.793*	*1.793*
WIJK	*3.855*	*3.727*	*3.727*	*3.727*	*3.727*
Totaal Subsidies	**87.364**	**85.786**	**85.274**	**85.175**	**85.366**

In bovenstaande tabel is de voor 2022 begrote subsidieverstrekking per grondslag weergegeven, op basis van gegevens per augustus 2021.

Het geraamde bedrag aan te verstrekken subsidies met de grondslag begroting is enigszins (3,5%) hoger dan in 2021. Ten tijde van het opstellen van deze begroting dienen de subsidieaanvragen voor 2022 nog te worden ingediend en toegekend. De begrote bedragen kunnen naar aanleiding hiervan nog wijzigen.
Bij wijziging van activiteiten door de subsidieontvanger wordt het bedrag aan begrotingssubsidie hiermee in lijn gebracht en naar boven of beneden bijgesteld t.o.v. 2021. Er kan ook de wens zijn om een begrotingssubsidie te verstrekken aan een organisatie die niet eerder begrotingssubsidie heeft ontvangen, of om juist de begrotingssubsidie aan een organisatie stop te zetten.

In (vrijwel) alle gevallen betreft het bij de hiervoor beschreven situaties het omzetten van regulier programmabudget in subsidiebudget en vice versa, of om een verschuiving van subsidiebudget van de ene naar de andere organisatie. De gevolgen van beide wijzigingen voor het financieel beeld zijn neutraal.

Een aantal subsidieregelingen dat in 2021 actueel was, vervalt per 2022. De afname in aantal regelingen verklaart de daling in het begrote bedrag aan subsidieverstrekking op grond van een regeling. Gedurende het jaar kunnen door het college nieuwe regelingen worden ingesteld. Middelen hiervoor worden gedekt uit regulier programmabudget, of onttrokken aan een bestemmingsreserve.

Gezien de aard (onvoorziene omstandigheden) geldt voor incidentele subsidies dat deze voorafgaand aan het boekjaar lastig te begroten zijn. Enkel in die gevallen waarbij de subsidie meerjarig (voor een beperkt aantal jaar) wordt toegekend, is vooraf duidelijk dat deze verstrekt gaat worden. Het in de begroting opgenomen bedrag voor incidentele subsidieverstrekking betreft dan ook grotendeels een nog niet aan specifieke organisaties gelabeld budget, dat gedurende het jaar ingezet kan worden voor het verstrekken van incidentele subsidies.

Subsidieregelingen

In Arnhem wordt een deel van de subsidies verleend op basis van een subsidieregeling. Hiermee is een wettelijke en rechtmatige grondslag gecreëerd voor de subsidieverstrekking. Op basis van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verleend aan de betrokken instellingen.
Ten tijde van het opstellen van deze begroting is van onderstaande regelingen bekend dat deze actueel zijn in 2022:

- Aanjaagfonds
- Aanpak voortijdig schoolverlaten
- Amateurkunstregeling
- Burgerkracht
- Creatieve bedrijfsverzamelgebouwen
- Duurzame projecten
- Eetbare stad
- Energiescan bedrijven
- Initiatieven klimaatadaptatie
- Non formele educatie regio midden-Gelderland
- Preventie huiselijk geweld en kindermishandeling
- Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 1; Publieksevenementen, producties en presentaties
- Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 2; Culturele producties en presentaties en culturele festivals
- Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 3, Artistieke producties en presentaties en artistieke festivals
- Scouting
- Sport
- Stimuleringsregeling inzet conciërges basisscholen
- Transitie cultuur Arnhem
- Voorschools aanbod
- Werkinvesteringsfonds
- Wijkinitiatieven

Begrotingssubsidies

In onderstaande lijst zijn de namen opgenomen van organisaties die naar verwachting in 2022 begrotingssubsidie ontvangen, met daarbij het geraamde bedrag. Met het vaststellen van de begroting c.q. deze lijst wordt per organisatie het maximale bedrag aan begrotingssubsidie voor 2022 bepaald. Binnen het maximale bedrag mag het college (programmamanager in mandaat) besluiten over het verstrekken van begrotingssubsidie.
Bij aanzienlijke mutaties in het geraamde bedrag aan begrotingssubsidie voor 2022 ten opzichte van 2021, wordt hierna een toelichting gegeven.

- Pactum
  In 2021 is er een aanvullende subsidie verleend vanwege toename in de vraag naar opvang. Inmiddels is de ontwikkeling is in gang gezet om te bewegen van opvanglocaties naar woningen, waarvan de verwachting is dat dit de toename van dak- en thuislozen kan tegengaan. Voor 2022 wordt er dan ook van uitgegaan dat de aanvullende subsidie niet meer nodig is.

- Partou BV
  Partou ontvangt enkel subsidie op grond van een subsidieregeling (Voorschools aanbod). De begroting voor 2021 wordt hier nog op aangepast, waarna ook voor 2021 het geraamde bedrag aan begrotingssubsidie nihil zal zijn.
- Sportbedrijf Arnhem BV
  Toename betreft grotendeels accres (indexatie voor (loon)kostenstijgingen).
- St. Leergeld Arnhem
  Een deel van de in 2021 verstrekte subsidies is begroot als incidentele subsidieverstrekking. In de begroting 2022 zijn deze middelen opgenomen als begrotingssubsidies. Het betreft geen wijziging van activiteiten.
- St. Moviera
  Met verzamelbesluit 3-2021 volgt wijziging van de begroting 2021, waarmee 2021 en 2022 op hetzelfde niveau liggen. Het subsidiebedrag voor 2021 valt hoger uit dan in eerste instantie begroot, door uitbreiding van formatie in de crisisopvang en door uitbreiding van de aanpak voor kinderen in de opvang.
- St. Museum Arnhem
  In 2022 wordt het nieuwe gebouw in gebruik genomen, waardoor de huurlasten stijgen. Deze gestegen huurlasten worden verrekend in het subsidiebedrag.
- St. Musis en Stadstheater
  Toename betreft grotendeels accres (indexatie voor (loon)kostenstijgingen).
- St. Peutercentra Arnhem
  St. Peutercentra Arnhem ontvangt grotendeels subsidie op grond van een subsidieregeling (Voorschools aanbod) en de bedragen die in onderstaande lijst als begrotingssubsidie zijn geraamd zullen bij de realisatie dan ook lager uitvallen. De begrotingen van zowel 2021 als 2022 worden hier nog op aangepast.
- St. Rijnstad
  Een deel van de in 2021 verstrekte subsidies is begroot als incidentele subsidieverstrekking. Voor de begroting 2022 zijn deze middelen opgenomen als begrotingssubsidies. Het betreft geen wijziging van activiteiten.
- St. Rozet
  Toename betreft grotendeels accres (indexatie voor (loon)kostenstijgingen).
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
  Met verzamelbesluit 3-2021 volgt wijziging van de begroting 2021, waarmee 2021 en 2022 op hetzelfde niveau liggen. De bijdrage van Arnhem als centrumgemeente Vrouwenopvang is met bijna € 0,5 miljoen verhoogd ten gunste van de bijdragen die de andere regiogemeenten betalen aan Veilig Thuis. Arnhem ontvangt hiervoor ook extra rijksmiddelen binnen de decentralisatie-uitkering vrouwenopvang (DUVO). Dit was nog niet in de begroting 2021 verwerkt.
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
  Het hogere bedrag voor 2021 is grotendeels te verklaren doordat in 2021 een aanvullende subsidie is verleend voor de activiteiten voor "Voor Elkaar in Arnhem 2.0".

Op de open data portaal van de gemeente, te bereiken via Open Data (arnhem.nl) wordt na afloop van het boekjaar een register gepubliceerd met de verstrekte subsidie per organisatie. De gegevens over 2020 zijn reeds als open data beschikbaar.

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1					
Grondslag					
Begroting	**76.617.588**	**79.300.943**	**79.349.081**	**79.249.220**	**79.441.032**
Arnh Platf Chronisch zieken Gehand	*123.535*	*125.389*	*125.389*	*125.389*	*125.389*
Arnhems Fed van Muziekgezelschappen	*5.706*	*5.855*	*5.855*	*5.855*	*5.855*
Arnhemse Sport Federatie	*12.137*	*12.319*	*12.319*	*12.319*	*12.319*
Centrum voor Activerend Werk	*135.413*	*137.445*	*97.445*	*97.445*	*97.445*
De Helling Exp.Werkplaats	*90.998*	*90.999*	*90.999*	*90.999*	*90.999*
De Nieuwe Oost	*82.470*	*84.615*	*84.615*	*84.615*	*84.615*
De Onderwijsspecialisten	*122.000*	*122.000*	*122.000*	*122.000*	*122.000*
De Opgroeiwinkel	*11.240*	*11.241*	*11.241*	*11.241*	*11.241*

Diverzo, COC Midden-Gelderland	*10.810*	*10.810*	*10.810*	*10.810*	*10.810*
Groepspraktijk van Verloskundigen	*17.760*	*0*	*0*	*0*	*0*
Indigo	*133.456*	*135.266*	*135.266*	*135.266*	*135.266*
IVIO-Opleidingen	*179.025*	*179.025*	*179.025*	*179.025*	*179.025*
Kinderopvang Twins	*13.020*	*0*	*0*	*0*	*0*
Kluppluz BV	*282.037*	*282.037*	*282.037*	*282.037*	*282.037*
Leger des Heils Gelderland	*484.461*	*491.728*	*491.728*	*491.728*	*491.728*
LeukOmteLeren Weekendschool Arnhem	*34.786*	*34.786*	*34.786*	*34.786*	*34.786*
Mantelzorg en Vrijwillige Thuishulp	*374.051*	*381.565*	*381.565*	*381.565*	*381.565*
MEE Gelderse Poort	*139.109*	*139.114*	*139.114*	*139.114*	*139.114*
Pactum	*1.806.474*	*1.728.045*	*1.728.045*	*1.728.045*	*1.728.045*
Partou BV	*125.801*	*0*	*0*	*0*	*0*
Pro Persona Arnhem	*31.162*	*31.163*	*31.163*	*31.163*	*31.163*
Radboud Universiteit Nijmegen	*2.500*	*0*	*0*	*0*	*0*
Reg Opleids.centr Graafschap College	*40.905*	*40.905*	*40.905*	*40.905*	*40.905*
RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei	*273.112*	*280.170*	*280.170*	*280.170*	*280.170*
Rijn Ijssel Roc	*967.264*	*967.264*	*967.264*	*967.264*	*967.264*
Rooms Kathol Parochie St. Eusebius	*10.500*	*10.500*	*10.500*	*10.500*	*10.500*
Scalabor	*200.000*	*203.001*	*203.001*	*203.001*	*203.001*
SIMON scholen	*59.129*	*59.129*	*59.129*	*59.129*	*59.129*
Slachtofferhulp Nederland, Reg Oost	*33.044*	*33.044*	*33.044*	*33.044*	*33.044*
Sportbedrijf Arnhem BV	*16.487.152*	*16.634.265*	*16.722.465*	*16.722.665*	*16.722.865*
ST Toneelgroep Oostpool	*67.588*	*69.347*	*69.347*	*69.347*	*69.347*
St. 2GetThere Arnhem	*365.539*	*365.539*	*365.539*	*365.539*	*365.539*
St. Airborne Herdenkingen	*7.310*	*0*	*0*	*0*	*0*
St. Airborne Museum	*249.010*	*253.637*	*253.575*	*253.514*	*253.514*
St. Arnh Stadsprijs v. Vrijwilligers	*10.489*	*10.489*	*10.489*	*10.489*	*10.489*
St. BBA	*102.328*	*103.872*	*103.872*	*103.872*	*103.872*
St. Beheer Wijk Sportac Vredenburcht	*51.592*	*52.366*	*52.366*	*52.366*	*52.366*
St. Bouwspeelplaats De Leuke Linde	*147.580*	*149.454*	*149.454*	*149.454*	*149.454*
St. CASA	*20.460*	*21.191*	*21.191*	*21.191*	*21.191*
St. Catharina	*860*	*865*	*865*	*865*	*865*
St. Citymarketing Arnhem	*325.000*	*329.875*	*329.875*	*329.875*	*329.875*
St. Culturele Evenementen Arnhem	*35.805*	*36.342*	*36.342*	*36.342*	*36.342*
St. De Innovatiefabriek Arnhem	*50.000*	*50.000*	*50.000*	*50.000*	*50.000*
St. De Instap	*43.743*	*43.743*	*43.743*	*43.743*	*43.743*
St. De Klup	*15.999*	*16.000*	*16.000*	*16.000*	*16.000*
St. Delta Kath.- en prot onderwijs	*418.527*	*418.527*	*418.527*	*418.527*	*418.527*
St. Die Blide Incomst Sinterniclaesz	*3.133*	*0*	*0*	*0*	*0*
St. Eusebius	*293.506*	*293.506*	*293.506*	*293.506*	*293.506*
St. Fashion Festival Arnhem	*50.000*	*50.000*	*50.000*	*50.000*	*50.000*
St. Flores Onderwijs	*726.656*	*726.656*	*726.656*	*726.656*	*726.656*
St. Focus Filmtheater	*687.610*	*706.501*	*706.501*	*706.501*	*706.501*
St. Gym & Turnen Arnhem	*119.000*	*119.000*	*119.000*	*119.000*	*119.000*
St. Halt, team Gelderland	*21.093*	*21.093*	*21.093*	*21.093*	*21.093*
St. Het Huis van Puck	*212.749*	*218.283*	*218.283*	*218.283*	*218.283*
St. Het Huurdershuis	*23*	*23*	*23*	*23*	*23*
St. Humanitas	*50.849*	*50.856*	*50.856*	*50.856*	*50.856*
St. Inloophuis Sint Marten Klarendal	*28.500*	*29.096*	*29.096*	*29.096*	*29.096*
St. Introdans	*116.844*	*119.883*	*119.883*	*119.883*	*119.883*
St. IrisZorg	*4.662.951*	*4.732.942*	*4.732.942*	*4.732.942*	*4.732.942*
St. Jacobiberg	*222.995*	*228.796*	*228.796*	*228.796*	*228.796*
St. Jeugdland	*66.369*	*66.369*	*66.369*	*66.369*	*66.369*
St. Jumelage Arnhem	*5.222*	*0*	*0*	*0*	*0*

St. KAB Posttheater	*198.339*	*203.498*	*203.498*	*203.498*	*203.498*
St. Kruispunt	*207.879*	*210.998*	*210.998*	*210.998*	*210.998*
St. Leergeld Arnhem	*239.390*	*319.890*	*319.890*	*319.890*	*319.890*
St. Luxor Live	*409.487*	*420.337*	*420.337*	*420.337*	*420.337*
St. Moviera	*3.274.919*	*3.459.806*	*3.459.806*	*3.459.806*	*3.459.806*
St. Museum Arnhem	*3.029.264*	*3.594.349*	*3.594.349*	*3.594.349*	*3.594.349*
St. Musis en Stadstheater	*7.092.889*	*7.277.140*	*7.277.140*	*7.277.140*	*7.277.140*
St. Natuurcentrum Arnhem	*1.960.777*	*1.989.587*	*1.989.587*	*1.989.587*	*1.989.587*
St. Omars Gym	*22.314*	*22.649*	*22.649*	*22.649*	*22.649*
St. Ome Joop's Tour	*21.818*	*21.819*	*21.819*	*21.819*	*21.819*
St. Ondernemersfonds Arnhem	*380.000*	*380.000*	*380.000*	*380.000*	*380.000*
St. Pas	*2.156.556*	*2.156.556*	*2.156.556*	*2.156.556*	*2.156.556*
St. Peutercentra Arnhem	*1.265.172*	*1.425.440*	*1.425.440*	*1.425.440*	*1.425.440*
St. Phion	*67.980*	*69.748*	*69.748*	*69.748*	*69.748*
St. Platform Binnenstad Arnhem	*51.647*	*52.422*	*52.422*	*52.422*	*52.422*
St. PRAGO	*101.162*	*101.162*	*101.162*	*101.162*	*101.162*
St. Productiehuis Plaatsmaken	*182.204*	*187.142*	*187.142*	*187.142*	*187.142*
St. Rijnstad	*7.288.081*	*8.134.414*	*8.134.414*	*8.034.414*	*8.034.414*
St. Rijnstate Ziekenhuis	*52.958*	*52.965*	*52.965*	*52.965*	*52.965*
St. Rozet	*8.721.438*	*8.938.446*	*8.938.446*	*8.938.446*	*9.130.058*
St. School's cool Arnhem	*40.204*	*704*	*704*	*704*	*704*
St. Sinterklaasintocht Arnhem	*0*	*3.133*	*3.133*	*3.133*	*3.133*
St. SLAK	*201.106*	*206.337*	*206.337*	*206.337*	*206.337*
St. Sonsbeek & State of Fashion	*422.071*	*433.168*	*433.168*	*433.168*	*433.168*
St. Sportcentrum Rijkerswoerd	*501.878*	*509.406*	*509.406*	*509.406*	*509.406*
St. Stoelenproject De Duif	*225.467*	*228.850*	*228.850*	*228.850*	*228.850*
St. Streekomroep Middel Gelderland	*127.485*	*130.802*	*130.802*	*130.802*	*130.802*
St. VanHarte	*9.235*	*9.238*	*9.238*	*9.238*	*9.238*
St. Veilig Thuis Gelderland Midden	*2.378.531*	*2.966.594*	*2.966.594*	*2.966.594*	*2.966.594*
St. Viering Nat Feest en Gedenkdagen	*18.852*	*18.852*	*18.852*	*18.852*	*18.852*
St. Vitale Verbindingen	*177.174*	*179.785*	*179.785*	*179.785*	*179.785*
St. Vitesse Betrokken	*59.000*	*59.000*	*59.000*	*59.000*	*59.000*
St. Vluchtelingenwerk Oost-Ned	*286.710*	*294.465*	*294.465*	*294.465*	*294.465*
St. Vrijwillige Terminale Zorg Arnh	*2.157*	*2.163*	*2.163*	*2.163*	*2.163*
St. Welzijn Ouderen Arnhem	*2.298.645*	*2.158.701*	*2.158.701*	*2.158.701*	*2.158.701*
St. Zwembad Klarenbeek	*325.577*	*330.461*	*330.461*	*330.461*	*330.461*
Stichting Het Huurdershuis	*52.351*	*52.351*	*52.351*	*52.351*	*52.351*
Stichting Schakel025	*122.000*	*126.356*	*126.356*	*126.356*	*126.356*
Subsidies Alg	*375.708*	*309.578*	*309.578*	*309.578*	*309.578*
Toerisme veluwe arnhem nijmegen	*351.090*	*356.356*	*356.356*	*356.356*	*356.356*
Verloskundig centr Puur Vroedvrouwen	*19.650*	*0*	*0*	*0*	*0*
VGGM	*1.083*	*1.083*	*1.083*	*1.083*	*1.083*
VMBO 'T Venster	*79.700*	*9.996*	*9.996*	*9.996*	*9.996*
Voedselbank Arnhem	*0*	*30.000*	*30.000*	*30.000*	*30.000*
Wijkvereniging Elderveld	*15.860*	*15.860*	*15.860*	*15.860*	*15.860*
Wijkvereniging Schuytgraaf	*15.950*	*15.954*	*15.954*	*15.954*	*15.954*
Youth for Christ Nederland	*83.964*	*83.968*	*83.968*	*83.968*	*83.968*
Zorgbelang Inclusief	*233.479*	*233.483*	*233.483*	*233.483*	*233.483*
Totaal Subsidie	**76.617.588**	**79.300.943**	**79.349.081**	**79.249.220**	**79.441.032**

Subsidies per programma

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000					
Grondslag					
Begroting	**57.041**	**59.004**	**59.052**	**59.052**	**59.244**
Bestuur, dienstverlening en financiën	*39*	*27*	*27*	*27*	*27*
Veiligheid	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*
Economie	*1.482*	*1.497*	*1.497*	*1.497*	*1.497*
Onderwijs	*4.876*	*4.846*	*4.846*	*4.846*	*4.846*
Cultuur	*22.078*	*23.125*	*23.125*	*23.125*	*23.316*
Participatie en armoedebestrijding	*519*	*553*	*553*	*553*	*553*
Zorg	*1.808*	*1.835*	*1.795*	*1.795*	*1.795*
Welzijn en inclusie	*13.847*	*14.635*	*14.635*	*14.635*	*14.635*
Gezondheid en sport	*12.291*	*12.386*	*12.474*	*12.474*	*12.474*
Klimaat, energie en milieu	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
Totaal Subsidies	**57.041**	**59.004**	**59.052**	**59.052**	**59.244**

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000					
Grondslag					
Begroting	**19.577**	**20.297**	**20.297**	**20.197**	**20.197**
CSA	*2.157*	*2.276*	*2.276*	*2.259*	*2.259*
Noordwest	*3.076*	*3.148*	*3.148*	*3.138*	*3.138*
Noordoost	*2.657*	*2.768*	*2.768*	*2.754*	*2.754*
Presikhaaf	*2.515*	*2.613*	*2.613*	*2.598*	*2.598*
Malburgen	*3.173*	*3.319*	*3.319*	*3.302*	*3.302*
Schuytgraaf/Elderveld	*1.829*	*1.890*	*1.890*	*1.881*	*1.881*
De Laar/Elden	*1.408*	*1.445*	*1.445*	*1.438*	*1.438*
RKV	*2.762*	*2.839*	*2.839*	*2.828*	*2.828*
Gerealiseerd resultaat	**19.577**	**20.297**	**20.297**	**20.197**	**20.197**

Ontwikkelingen

Al vanaf het begin van de coronacrisis is scherp in het oog gehouden dat er veel Arnhemse organisaties zijn, die een maatschappelijke bijdrage leveren en die van belang zijn om doelen op het gebied van zorg, een sterke samenleving en een sterke economie in de stad te realiseren. Per sector is steeds verkend wat de risico's zijn. Veel huurders van gemeentelijk vastgoed in Arnhem zijn getroffen door de maatregelen om verspreiding van het virus te voorkomen. Zij vragen om uitstel, verlaging of kwijtschelding van betalingen van huur.
In maart 2021 is een hernieuwd afwegingskader opgesteld, bestaande uit twee onderdelen: een kader voor organisaties en instellingen waarmee de gemeente Arnhem een bestuursrechtelijke (subsidie)relatie heeft en een kader voor partijen waarmee de gemeente een privaatrechtelijke relatie heeft. Dit hernieuwde afwegingskader heeft betrekking op 2021 en heeft een looptijd tot 31 december 2021.
In 2022 bij de subsidievaststellingen hebben we een totaal beeld van de effecten. Mogelijk dat bepaalde maatschappelijk effecten ook pas op langere termijn zichtbaar zijn.
We willen coulant omgaan met subsidieverstrekking en ervoor zorgen dat Arnhemse organisaties hun werk zo goed mogelijk kunnen blijven doen ten behoeve van de stad en de inwoners.

Overig programmaplan

Overzicht lastenontwikkeling gemiddelde woning	2021	2022	% Lasten-ontwikkeling
Onroerend zaakbelasting	€ 342	€ 342	0,0%
Rioolheffing	€ 177	€ 177	0,0%
Afvalstoffenheffing	€ 260	€ 265	2,0%
Totaal	**€ 779**	**€ 784**	**0,67%**

Algemene dekkingsmiddelen	2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Treasury	-3.197	2.390	5.587
OZB-woningen	0	28.016	28.016
OZB niet-woningen	3.985	28.706	24.721
Belastingen overig	5	906	901
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	453.138	453.138
Totaal	**793**	**513.155**	**512.363**

Overhead	2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Overhead	70.151	4.715	-65.436
Totaal	**70.151**	**4.715**	**-65.436**

Heffing VPB	2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Vennootschapsbelasting	600	0	-600
Totaal	**600**	**0**	**-600**

Onvoorzien	2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Onvoorzien	1.039	0	-1.039
Totaal	**1.039**	**0**	**-1.039**

Deel 3 Financiële begroting

De financiële begroting is opgebouwd uit de volgende onderdelen:

Overzicht van baten en lasten per programma
In het overzicht van baten en lasten wordt aangegeven tot welke bedragen de raad het college autoriseert door middel van het vaststellen van de begroting per programma.

Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten
Tot de incidentele baten en lasten worden de lasten en baten gerekend die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Ook de post onvoorzien wordt tot de incidentele lasten gerekend.

Financiële Staten

- Geprognosticeerde balans;
- Verloop van reserves en voorzieningen;
- EMU-saldo 2022;
- Overzicht van geraamde baten en lasten per taakveld.

Vanuit het Besluit begroting en verantwoording (BBV) is ten behoeve van de onderlinge vergelijkbaarheid van gemeenten voorgeschreven om een taakveldenbegroting op te stellen.

Mutaties circulaires Gemeentefonds

Overzicht van baten en lasten per programma

		Lasten						
		Rekening	Begroting 2021			Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	30.646	29.846	28.146	30.614	30.606	30.436	30.231
GEB2	Noordwest	28.962	28.754	29.422	29.295	29.266	29.224	29.072
GEB3	Noordoost	23.835	23.475	24.081	23.949	23.949	23.871	23.724
GEB4	Presikhaaf	22.882	23.787	24.656	23.749	23.768	23.692	23.645
GEB5	Malburgen	34.363	35.570	33.254	36.318	36.245	36.063	35.831
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	23.909	25.587	25.333	23.854	23.674	23.648	23.507
GEB7	De Laar/Elden	16.484	16.948	17.253	17.219	17.218	17.148	17.103
GEB8	RKV	26.734	24.969	27.436	27.403	27.452	27.299	27.084
Totaal		207.816	208.935	209.582	212.402	212.178	211.380	210.198
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	92.532	85.575	86.543	88.886	84.797	86.325	88.771
S01	Veiligheid	16.727	16.477	20.265	19.380	18.871	18.870	18.854
S02	Bereikbaarheid	21.575	21.873	22.051	22.911	22.827	22.867	22.889
S03	Economie	6.424	6.556	6.815	7.032	6.487	6.208	6.004
S04	Onderwijs	19.216	18.895	19.807	19.603	20.900	22.296	23.687
S05	Cultuur	32.652	32.670	36.121	34.680	36.108	36.103	36.079
S06	Participatie en armoedebestrijding	195.488	173.395	182.950	166.425	164.723	161.928	161.928
S07	Zorg	60.704	49.793	56.084	58.550	58.161	58.273	58.905
S08	Welzijn en inclusie	21.088	19.859	25.753	23.794	23.408	22.641	22.620
S09	Gezondheid en sport	24.062	20.157	21.450	22.326	22.825	22.499	22.514
S10	Klimaat, energie en milieu	5.901	5.495	6.236	5.387	1.968	4.125	1.927
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	46.930	37.600	43.259	38.631	42.062	31.433	28.397
S12	Wonen en leefomgeving	36.268	36.058	39.652	41.026	41.203	40.793	40.855
Totaal		579.566	524.403	566.987	548.631	544.340	534.360	533.430
Eind Totaal		787.382	733.338	776.569	761.032	756.518	745.741	743.628

		Baten						
		Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	9.595	9.566	10.255	10.482	10.440	10.397	10.355
GEB2	Noordwest	1.898	1.768	1.817	1.792	1.793	1.793	1.793
GEB3	Noordoost	1.650	1.622	1.681	1.650	1.650	1.650	1.650
GEB4	Presikhaaf	2.141	1.962	2.091	2.051	2.052	2.052	2.052
GEB5	Malburgen	4.112	3.894	4.017	3.977	3.978	3.978	3.978
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	2.738	2.541	2.591	2.571	2.571	2.571	2.571
GEB7	De Laar/Elden	1.330	1.246	1.301	1.280	1.280	1.280	1.280
GEB8	RKV	1.265	1.123	1.162	1.136	1.137	1.137	1.137
Totaal		24.728	23.721	24.914	24.938	24.901	24.858	24.816
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	518.807	482.692	503.719	521.831	514.844	514.289	515.281
S01	Veiligheid	2.168	1.694	4.747	2.494	1.994	1.994	1.994
S02	Bereikbaarheid	5.316	7.683	7.714	7.663	7.613	7.564	7.515
S03	Economie	1.316	935	1.620	998	1.098	1.098	1.098
S04	Onderwijs	2.971	2.395	2.617	2.490	2.490	2.490	2.490
S05	Cultuur	5.575	6.381	5.995	6.496	6.496	6.496	6.496
S06	Participatie en armoedebestrijding	143.602	112.334	118.118	114.104	115.404	115.404	115.404
S07	Zorg	5.222	4.940	4.940	4.940	4.940	4.940	4.940
S08	Welzijn en inclusie	1.227	754	1.558	872	747	747	747
S09	Gezondheid en sport	6.454	2.674	3.338	3.076	3.076	3.076	3.076
S10	Klimaat, energie en milieu	2.381	473	1.264	232	13	2.200	0
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	48.028	36.731	34.665	33.889	38.863	28.372	25.445
S12	Wonen en leefomgeving	39.403	39.814	41.881	40.965	40.933	40.903	40.903
Totaal		782.471	699.499	732.175	740.049	738.511	729.572	725.388
Eind Totaal		807.199	723.220	757.089	764.987	763.412	754.430	750.204

		Exploitatieresultaat						
		Rekening	Begroting 2021			Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	21.051	20.280	17.892	20.132	20.166	20.038	19.876
GEB2	Noordwest	27.064	26.986	27.605	27.503	27.474	27.431	27.279
GEB3	Noordoost	22.186	21.853	22.400	22.299	22.298	22.221	22.074
GEB4	Presikhaaf	20.741	21.825	22.565	21.698	21.716	21.639	21.593
GEB5	Malburgen	30.252	31.676	29.237	32.342	32.267	32.085	31.853
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	21.172	23.046	22.742	21.283	21.103	21.077	20.936
GEB7	De Laar/Elden	15.154	15.701	15.952	15.939	15.938	15.868	15.823
GEB8	RKV	25.469	23.846	26.274	26.267	26.315	26.163	25.948
Totaal		183.088	185.213	184.667	187.464	187.276	186.522	185.382
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	-426.275	-397.116	-417.175	-432.945	-430.047	-427.964	-426.509
S01	Veiligheid	14.559	14.783	15.518	16.886	16.877	16.875	16.860
S02	Bereikbaarheid	16.259	14.190	14.338	15.248	15.213	15.304	15.374
S03	Economie	5.107	5.622	5.194	6.034	5.389	5.110	4.906
S04	Onderwijs	16.245	16.499	17.190	17.113	18.410	19.806	21.197
S05	Cultuur	27.077	26.289	30.127	28.185	29.612	29.607	29.583
S06	Participatie en armoedebestrijding	51.885	61.061	64.833	52.320	49.319	46.524	46.524
S07	Zorg	55.482	44.853	51.144	53.610	53.221	53.333	53.965
S08	Welzijn en inclusie	19.860	19.105	24.196	22.922	22.661	21.894	21.873
S09	Gezondheid en sport	17.608	17.483	18.112	19.251	19.749	19.423	19.438
S10	Klimaat, energie en milieu	3.520	5.022	4.973	5.155	1.955	1.925	1.927
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	-1.098	869	8.594	4.742	3.199	3.060	2.952
S12	Wonen en leefomgeving	-3.135	-3.756	-2.229	61	270	-111	-48
Totaal		-202.905	-175.096	-165.187	-191.418	-194.171	-195.212	-191.957
Eind Totaal		-19.817	10.118	19.480	-3.954	-6.894	-8.690	-6.576

		Toevoegingen aan reserve						
		Rekening	Begroting 2021			Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	534	20	561	826	826	826	827
GEB2	Noordwest	416	100	102	102	102	102	102
GEB3	Noordoost	375	66	72	72	72	72	72
GEB4	Presikhaaf	378	117	95	95	95	95	95
GEB5	Malburgen	548	193	197	197	197	197	197
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	914	242	292	292	292	292	292
GEB7	De Laar/Elden	434	52	61	61	61	61	61
GEB8	RKV	681	60	64	64	64	64	64
Totaal		4.279	851	1.443	1.708	1.708	1.709	1.709
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	37.858	13.478	28.762	19.864	21.111	22.391	20.655
S01	Veiligheid	432	72	71	71	71	71	71
S02	Bereikbaarheid	7.785	6.950	7.183	6.837	6.767	6.763	6.735
S03	Economie	249	0	1.010	170	50	50	50
S04	Onderwijs	8.187	8.004	8.371	8.960	8.201	7.094	7.181
S05	Cultuur	1.197	1.208	1.256	1.377	1.411	1.446	1.501
S06	Participatie en armoedebestrijding	4.991	554	554	554	554	0	0
S07	Zorg	2.009	628	628	12.530	1.082	1.000	1.000
S08	Welzijn en inclusie	880	0	0	0	0	0	0
S09	Gezondheid en sport	397	354	470	470	470	470	470
S10	Klimaat, energie en milieu	2.595	0	55	0	0	0	0
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	7.874	2.758	5.077	176	950	675	15.786
S12	Wonen en leefomgeving	930	371	462	4.039	593	593	690
Totaal		75.382	34.375	53.898	55.047	41.258	40.552	54.138
Eind Totaal		79.661	35.226	55.342	56.755	42.967	42.260	55.847

		Onttrekkingen aan reserves						
		Rekening	Begroting 2021			Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	35	8	575	187	191	182	11
GEB2	Noordwest	177	44	284	50	28	67	34
GEB3	Noordoost	168	29	337	31	25	44	34
GEB4	Presikhaaf	256	74	191	10	39	70	169
GEB5	Malburgen	417	73	326	123	50	28	229
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	266	104	770	180	34	136	174
GEB7	De Laar/Elden	142	15	287	65	28	26	104
GEB8	RKV	243	12	524	22	43	43	34
Totaal		1.703	360	3.294	667	437	595	790
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	18.321	20.549	24.273	23.028	15.751	13.646	13.886
S01	Veiligheid	1.055	350	706	343	343	349	342
S02	Bereikbaarheid	7.856	7.911	8.720	8.106	7.184	6.802	6.546
S03	Economie	401	100	250	700	300	500	300
S04	Onderwijs	6.473	6.922	7.307	7.766	7.944	8.334	9.212
S05	Cultuur	1.186	837	1.938	1.018	893	868	905
S06	Participatie en armoedebestrijding	6.385	1.344	9.348	1.516	739	0	0
S07	Zorg	3.425	1.512	2.843	354	81	498	0
S08	Welzijn en inclusie	2.930	200	1.084	200	200	0	0
S09	Gezondheid en sport	989	260	432	343	423	379	414
S10	Klimaat, energie en milieu	3.970	3.200	3.203	3.114	40	15	14
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	3.893	0	8.240	90	210	345	15.556
S12	Wonen en leefomgeving	1.257	1.799	3.186	5.554	1.527	1.240	1.306
Totaal		58.141	44.984	71.528	52.134	35.635	32.975	48.481
Eind Totaal		59.844	45.344	74.822	52.801	36.073	33.571	49.271

		Saldo Totaal						
		Rekening		Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	21.550	20.292	17.877	20.770	20.801	20.682	20.692
GEB2	Noordwest	27.303	27.042	27.424	27.555	27.548	27.466	27.347
GEB3	Noordoost	22.392	21.890	22.134	22.340	22.345	22.249	22.111
GEB4	Presikhaaf	20.863	21.868	22.469	21.783	21.773	21.665	21.519
GEB5	Malburgen	30.383	31.796	29.108	32.415	32.413	32.253	31.820
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	21.819	23.184	22.264	21.396	21.361	21.233	21.054
GEB7	De Laar/Elden	15.445	15.738	15.726	15.935	15.971	15.903	15.779
GEB8	RKV	25.908	23.893	25.815	26.309	26.337	26.184	25.979
Totaal		185.664	185.704	182.817	188.504	188.548	187.636	186.301
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	-406.739	-404.187	-412.687	-436.110	-424.688	-419.219	-419.741
S01	Veiligheid	13.936	14.505	14.883	16.613	16.605	16.597	16.588
S02	Bereikbaarheid	16.188	13.229	12.801	13.979	14.795	15.264	15.563
S03	Economie	4.955	5.522	5.954	5.504	5.139	4.660	4.656
S04	Onderwijs	17.959	17.581	18.255	18.307	18.666	18.566	19.166
S05	Cultuur	27.087	26.659	29.445	28.543	30.130	30.185	30.180
S06	Participatie en armoedebestrijding	50.492	60.271	56.039	51.358	49.134	46.524	46.524
S07	Zorg	54.066	43.969	48.929	65.786	54.222	53.836	54.965
S08	Welzijn en inclusie	17.810	18.905	23.112	22.722	22.461	21.894	21.873
S09	Gezondheid en sport	17.016	17.577	18.149	19.377	19.797	19.514	19.494
S10	Klimaat, energie en milieu	2.145	1.823	1.825	2.041	1.915	1.910	1.913
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	2.883	3.627	5.431	4.829	3.939	3.390	3.181
S12	Wonen en leefomgeving	-3.462	-5.184	-4.953	-1.454	-665	-757	-664
Totaal		-185.664	-185.704	-182.817	-188.504	-188.548	-187.636	-186.301
Eind Totaal		0	0	0	0	0	0	0

Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten

Bedragen x € 1.000

Incidentele baten	2021	2022	2023	2024	2025	Toelichting
Algemene Reserve	14.222	22.139	16.324	14.642	15.839	In de mutaties van de Algemene Reserve zijn alle begrote dotaties en onttrekkingen verwerkt. De afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn meegenomen in het gerealiseerd resultaat. De Algemene Reserve staat vrij te besteden door de gemeente en vormt een buffer voor financiële tegenvallers.
Buitengewoon Beter		900	380	0	0	Het bestedingsplan van deze reserve loopt tot en met 2023. Het resterende budget zal worden ingezet voor de afronding van de projecten Geitenkamp en Spijkerkwartier en een bijdrage aan het project Gele Rijdersplein.
Bereikbaarheid		6.696	5.990	6.082	6.105	Deze bestemmingsreserve is ingesteld ten behoeve van het verhogen van de bereikbaarheid van de binnenstad, het ontwikkelen van parkeervoorzieningen en het onderhoud van de hoofdwegen die betrekking hebben op de bereikbaarheid van het stadscentrum.
Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte		1.499	1.298	1.182	1.242	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt voor het flexibeler inzetten van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Met name op de onderwerpen riolering, wegen en fietspaden, groen, spelen, bomen, verkeersregelinstallaties, civieltechnische kunstwerken, openbare verlichting en water.
Evenementen		400	0	200	0	De uitgaven voor het WK BMX en het WK Volleybal worden gedekt vanuit de bestemmingsreserve evenementen.
Onderwijs		7.674	7.814	8.237	9.093	De bestemmingsreserve zal ingezet worden ter dekking van de kapitaallasten voor de nieuwbouwprojecten basisonderwijs, voortgezet onderwijs en speciaalonderwijs.
Cultureel Vastgoed		261	257	252	248	In 2021 valt incidenteel € 5,0 miljoen uit de reserve cultureel vastgoed vrij die gereserveerd was voor onderhoud. Voor het onderhoud worden structurele middelen opgenomen. Overige vrijval dient ter dekking van de kapitaallasten van cultureel vastgoed.

Incidentele baten	2021	2022	2023	2024	2025	Toelichting
Groenfonds		280	178	0	0	In 2021 wordt € 0,1 miljoen uit het Groenfonds ingezet voor de dekking van het bomenbeleid.
WMO en Jeugdzorg		325	81	498	0	In 2019 wordt ten laste van het geprognosticeerde resultaat € 2,7 miljoen toegevoegd aan een nieuw te creëren BR Wmo en Jeugdzorg. Deze middelen zijn beschikbaar om de zorgmaatregelen zoals aangekondigd in de Perspectiefnota te mitigeren, indachtig de motie (19M98) Zorgmaatregelen. Doel van deze reserve is om het negatief effect van de zorgmaatregelen tijdelijk opvangen of reduceren
Transformatie Zorg		229	200	0	0	Arnhem is actief met de transformatie van zorg, deze bestemmingsreserve heeft tot doel om initiatieven die leiden tot transformatie van zorg te financieren.
Klimaat en energie		99	25	0	0	De bestemmingsreserve dient ter dekking van het bereiken van de doelen van New energy made in Arnhem 2015-2020 en het dekken van fluctuaties in het uitgavenpatroon die voortvloeien uit de veranderopgave Klimaat en Energie.
Duurzaamheidsleningen		16	15	15	14	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund.
Duurzaam Arnhem		3.000	0	0	0	De bestemmingsreserve duurzaam Arnhem wordt ingezet voor het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met de bestemmingsreserve worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund.
Zuidelijke Binnenstad		3.000	0	0	0	Uit de reserve zuidelijke binnenstad wordt € 3,0 miljoen ingezet voor de restauratie van de blauwe golven en de herinrichting van het gebied er omheen.
Volkshuisvesting		188	43	43	43	De reserve volkshuisvesting is het uitvoeringsinstrument van de Nota Wonen. Overeenkomstig besluit van de raad d.d. 30 juni 2014, wordt deze reserve deels ingezet om een redelijke compensatie te bieden voor de gedupeerden van de WOS-fraude. De reserve wordt jaarlijks gevoed met het renteresultaat dat wordt behaald op de uit te zetten Startersleningen.

Incidentele baten	2021	2022	2023	2024	2025	Toelichting
Vastgoed		2.615	2.191	2.679	2.390	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van onvoorziene uitgaven bij onderhoud vastgoed. Voeding van de bestemmingsreserve kan de komende jaren door toevoeging uit verkoopopbrengsten en eventuele positieve resultaten op het onderhoudsbudget als gevolg van gunstige aanbestedingen.
Bedrijfsvoering		1.597	936	0	0	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie.
ICT		15	0	0	0	De middelen uit de bestemmingsreserve ICT worden ingezet om de ICT-omgeving up-to-date en stabiel te houden.
Totaal	**61.391**	**50.934**	**35.732**	**33.831**	**34.975**	

Incidentele lasten	2021	2021	2022	2023	2024	Toelichting
Algemene Reserve	22.650	14.419	14.039	18.506	17.724	zie baten
Bereikbaarheid		6.848	6.778	6.775	6.747	zie baten
Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte		504	508	509	605	zie baten
Evenementen		170	50	50	50	zie baten
Onderwijs		8.768	8.008	6.901	6.988	zie baten
Cultureel Vastgoed		231	265	299	355	zie baten
WMO en Jeugdzorg		5.611	0	0	0	zie baten
Jeugdfonds		6.591	1.000	1.000	1.000	Het Jeugdfonds is gevuld met de extra jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld zorg worden ingezet. Hiermee krijgt het integraal jeugdbeleid de komende jaren een impuls.
Transformatie Zorg		328	82	0	0	zie baten
Grondexploitatie		170	950	524	15.433	De reserve grondexploitatie is de beschikbare weerstandscapaciteit van het grondbedrijf. Deze bestemmingsreserve is conform raadsbesluit 30 juni 2014 niet opgeheven, maar zal blijven bestaan om toekomstige schommelingen in de grondexploitatie op te vangen (voor zover er weer sprake is van een positief saldo).
Vastgoed		3.553	3.553	3.553	3.553	zie baten
Bedrijfsvoering		1.722	1.580	406	406	zie baten
Post onvoorzien	272	272	272	272	272	
Totaal	**48.340**	**49.187**	**37.086**	**38.796**	**53.134**	
Saldo	**-13.051**	**-1.747**	**1.354**	**4.965**	**18.160**	

Geprognosticeerde balans 2022-2025

Activa	2022	2023	2024	2025
Vaste Activa				
Immateriële vaste activa	**10.017**	**9.707**	**9.397**	**9.087**
Materiële vaste activa	**804.052**	**830.476**	**839.412**	**828.369**
Investeringen met een economisch nut	717.964	744.388	753.324	742.281
Gronden uitgegeven in erfpacht	14.951	14.951	14.951	14.951
Investeringen met een maatschappelijk nut	71.137	71.137	71.137	71.137
Financiële vaste activa	**61.670**	**56.647**	**50.980**	**47.627**
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkingen	4.742	4.742	4.742	4.742
Financiële vaste activa: Leningen	48.052	43.179	37.662	34.459
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	8.876	8.726	8.576	8.426
Totaal Vaste Activa	**875.739**	**896.830**	**899.789**	**885.083**
Vlottende Activa				
Gereed product en handelsgoederen	**326**	**326**	**326**	**326**
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	**36.164**	**23.596**	**12.389**	**8.045**
Uitzettingen < 1 jaar	**50.000**	**50.000**	**50.000**	**50.000**
Liquide middelen	**1.000**	**1.000**	**1.000**	**1.000**
Overlopende activa	**80.000**	**80.000**	**80.000**	**80.000**
Totaal Vlottende Activa	**167.490**	**154.922**	**143.715**	**139.371**
Totaal Activa	**1.043.229**	**1.051.752**	**1.043.504**	**1.024.454**

Passiva	2022	2023	2024	2025
Vaste Passiva				
Eigen vermogen	**148.623**	**154.763**	**165.131**	**176.873**
Voorzieningen	**11.000**	**11.000**	**11.000**	**11.000**
Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar	**779.900**	**781.196**	**765.224**	**739.165**
Totaal Vaste Passiva	**939.523**	**946.959**	**941.355**	**927.038**
Vlottende Passiva				
Netto vlottende schulden < 1 jaar	**28.706**	**29.793**	**27.149**	**22.415**
Overlopende passiva	**75.000**	**75.000**	**75.000**	**75.000**
Totaal Vlottende Passiva	**103.706**	**104.793**	**102.149**	**97.415**
Totaal Passiva	**1.043.229**	**1.051.752**	**1.043.504**	**1.024.454**

In deze balansen houden we rekening met de in de Begroting meegenomen mutaties in de investeringen, reserves en voorzieningen, grondexploitatie en als resultante daarvan de vaste schuld van de gemeente. Mutaties in de vlottende activa en passiva begroten we niet, deze posten blijven in de geprognosticeerde balansen constant.

De reden hiervoor is dat deze balansposten vooral voortvloeien uit het ritme van doen van betalingen en ontvangen van geldmiddelen. Hierop wordt in de Begroting niet expliciet gestuurd.

Reserves en voorzieningen

Omschrijving	JV 2020	Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			Begroot 2024			Begroot 2025			
	Stand per 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2023 / 01-01-2024	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2024 / 01-01-2025	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2025 / 01-01-2026
																Bedragen € 1.000
Algemene Reserve (AR)	44.066	22.650	14.222	52.495	14.419	22.139	44.775	14.039	16.324	42.490	18.506	14.642	46.354	17.724	15.839	48.239
Bestemmingsreserves (BR's)	135.742	32.941	59.720	108.964	42.336	30.441	120.859	28.928	19.999	129.789	23.755	19.585	133.959	38.123	34.560	137.521
Totaal Reserves	**179.809**	**55.592**	**73.942**	**161.459**	**56.755**	**52.581**	**165.634**	**42.967**	**36.322**	**172.279**	**42.260**	**34.227**	**180.312**	**55.847**	**50.399**	**185.760**
Totaal Voorzieningen	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**

Verloop Bestemmingsreserves Omschrijving	JV 2020	Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			Begroot 2024			Begroot 2025			
	Stand per 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2023 / 01-01-2024	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2024 / 01-01-2025	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2025 / 01-01-2026
																Bedragen € 1.000
Bedrijfsvoering	4.113	1.316	4.238	1.191	1.722	1.597	1.743	1.580	936	2.387	406	0	2.793	406	0	3.200
Beeldbepalende culturele manifestaties	368	0	368	0												
Beeldende en Monumentale Kunst	95	0	95	0												
Bereikbaarheid	4.364	6.929	6.809	4.484	6.848	6.696	4.636	6.778	5.990	5.424	6.775	6.082	6.117	6.747	6.105	6.759
Beschermd en Weerbaar	2.163	0	0	2.163	0	0	2.163	0	0	2.163	0	0	2.163	0	0	2.163
Buitengewoon Beter	1.781	0	501	1.280	0	900	380	0	380	0						
Burgerinitiatieven sociaal Domein	365	400	0	765	0	175	590	0	175	415	0	175	240	0	0	240
Burgerparticipatie	0	330	90	240	0	240	0									
Cultureel Vastgoed	12.198	232	5.244	7.187	231	261	7.156	265	257	7.165	299	252	7.212	355	248	7.319

Verloop Bestemmingsreserves		Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			Begroot 2024			Begroot 2025			
Omschrijving	JV 2020			Stand per			Stand per			Stand per			Stand per				Stand per
	Stand per 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2023 / 01-01-2024	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2024 / 01-01-2025	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2025 / 01-01-2026
Duurzaam Arnhem	9.737	0	3.040	6.697	0	3.000	3.697	0	0	3.697	0	0	3.697	0	0	3.697
Duurzaamheidsleningen	363	55	13	405	0	16	389	0	15	374	0	15	359	0	14	345
Evenementen	408	210	150	468	170	400	238	50	0	288	50	200	138	50	0	188
Fractie-ondersteuning	233	0	0	233	0	0	233	0	0	233	0	0	233	0	0	233
Frictiekosten en organisatieontwikkeling	21	406	0	427												
Groenfonds	710	0	252	458	0	280	178	0	178	0	0	0	0	0	0	0
Grondexploitatie	14.747	2.755	2.516	14.986	170	18	15.137	950	0	16.087	524	0	16.612	15.433	15.204	16.841
Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte	4.866	277	1.804	3.339	504	1.499	2.344	508	1.298	1.554	509	1.182	881	605	1.242	244
Herstructurering OGGz	456	0	456	0												
ICT	69	0	55	14	0	15	0									
Inburgering, Integratie en asiel	1.169	0	0	1.169	0	0	1.169	0	0	1.169	0	0	1.169	0	0	1.169
Jongerenperspectieffonds Arnhem	1.246	0	1.246	0												
Kapitaallasten	1.679	100	208	1.571	3.450	208	4.813	0	208	4.605	0	208	4.397	0	208	4.189
Klimaat en energie	1.281	0	151	1.130	0	99	1.032	0	25	1.007	0	0	1.007	0	0	1.007
Maatschappelijke opvang	179	0	179	0												
Omgevingslawaai	412	0	0	412	0	62	349	0	207	142	0	0	142	0	0	142
Onderwijs	24.102	8.179	6.875	25.405	8.768	7.674	26.499	8.008	7.814	26.693	6.901	8.237	25.357	6.988	9.093	23.252
Onderzoek Rekenkamer	271	0	0	271	0	0	271	0	0	271	0	0	271	0	0	271
Participatie	380	0	341	39	0	0	39	0	0	39	0	0	39	0	0	39
Raad	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12
Revolverend fonds (duurzaam)	680	0	0	680	0	0	680	0	0	680	0	0	680	0	0	680
Risicobeheer Arnhem Centraal	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469
Sociaal Economisch Fonds	455	0	0	455	0	0	455	0	0	455	0	0	455	0	0	455

Verloop Bestemmingsreserves		Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			Begroot 2024			Begroot 2025			
Omschrijving	JV 2020			Stand per			Stand per			Stand per			Stand per				Stand per
	Stand per 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2023 / 01-01-2024	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2024 / 01-01-2025	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2025 / 01-01-2026
Solvabiliteit	10.573	5.527	0	16.100	4.347	0	20.446	6.110	0	26.556	3.693	0	30.250	2.941	0	33.191
Startersleningen	1.527	0	29	1.498	0	31	1.467	0	0	1.467	0	13	1.454	0	13	1.441
Strategische posities	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500
Taakmutaties Gemeentefonds-Overloop	16.768	0	16.768	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Toezicht peuterspeelzalen en gastouderopvang	100	0	100	0												
Transformatie Zorg	388	428	475	341	328	229	440	82	200	322	0	0	322	0	0	322
Noodfonds	799	0	799	0												
Vastgoed	2.126	3.553	4.795	884	3.553	2.615	1.822	3.553	2.191	3.184	3.553	2.679	4.058	3.553	2.390	5.221
Volkshuisvesting	1.154	43	885	312	43	188	167	43	43	167	43	43	167	43	43	167
Voorstudies	262	0	0	262	0	0	262	0	0	262	0	0	262	0	0	262
Werk-Investeringsfonds	1.912	0	0	1.912	0	912	1.000	0	0	1.000	0	0	1.000	0	0	1.000
Wijkfondsen	359	0	0	359	0	0	359	0	0	359	0	0	359	0	0	359
WMO en Jeugdzorg	1.481	200	1.238	443	5.602	325	5.720	0	81	5.639	0	498	5.141	0	0	5.141
Jeugdfonds				0	6.600	0	6.600	1.000	0	7.600	1.000	0	8.600	1.000	0	9.600
Zuidelijke Binnenstad	4.405	2.000	0	6.405	0	3.000	3.405	0	0	3.405	0	0	3.405	0	0	3.405
Totaal	**135.742**	**32.941**	**59.720**	**108.964**	**42.336**	**30.441**	**120.859**	**28.928**	**19.999**	**129.789**	**23.755**	**19.585**	**133.959**	**38.123**	**34.560**	**137.521**

Doelstelling per bestemmingsreserve.

Naam	**BR Onderzoek Rekenkamer (S00)**
Doel	In het jaarbudget van de Rekenkamer is ruimte voor het uitvoeren van ongeveer twee grote onderzoeken per jaar. Echter, de Rekenkamer is de afgelopen jaren, mede door een actieve gemeenteraad, op ad-hoc basis verzocht aanvullende onderzoeken uit te voeren. Het karakter van dit soort onderzoeken in combinatie met de gewenste korte doorlooptijd noodzaken inhuur van externen. Toevoeging van onderbestedingen op het reguliere onderzoeksbudget en eventueel positief saldo op het product Rekenkamer geven Raad en Rekenkamer iets meer ruimte om snel en adequaat onderzoeken op te pakken.
Naam	**BR Raad (S00)**
Doel	Ervaringen in den lande wijzen uit dat de kosten voor het uitvoeren van een raadsonderzoek / enquête een veelvoud bedragen van het budget dat de Griffie jaarlijks hiervoor te besteden heeft van € 15.000. Zodoende wordt dit budget, voor zover het niet wordt aangewend, jaarlijks toegevoegd aan de bestemmingsreserve totdat het plafond (ingesteld op € 75.000) hiervoor is bereikt. Als er zich dan in enig jaar een raadsonderzoek wordt uitgevoerd, dan kan deze reserve hiervoor aangewend worden.
Naam	**BR Taakmutaties gemeentefonds-overloop (S00)**
Doel	Conform de spelregels gemeentefonds wordt bij elke toevoeging van nieuwe middelen (taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen) aan de raad voorgelegd of deze middelen ingezet mogen worden voor een onderliggend beleidsdoel of dat de middelen deel uitmaken van de algemene middelen in het gemeentefonds. In deze bestemmingsreserve worden nieuwe toegevoegde middelen aan het Gemeentefonds gereserveerd die gedurende het jaar niet aan de raad voorgelegd kunnen worden. Vooral van de nieuwe toevoegingen die bekend gemaakt zijn in de septembercirculaire en in de november/decembercirculaire is het niet altijd mogelijk om voor het einde van het jaar een raadsvoorstel met begrotingswijziging aan de raad voor te leggen. In het daarop volgende jaar doen de betreffende beleidsvelden een beroep op deze middelen via een raadsvoorstel en een begrotingswijziging, waarbij voorgesteld wordt de middelen aan de bestemmingsreserve Taakmutaties gemeentefonds te onttrekken. Middelen die na een jaar nog niet via een raadsvoorstel geclaimd zijn voor uitvoering van een bepaald beleid, vallen vrij ten gunste van de Algemene Reserve. (Raadsbesluit 8 februari 2010). In 2010 is het doel van deze bestemmingsreserve uitgebreid ten behoeve van niet bestede budgetten die gereserveerd moeten blijven om bestaand beleid uit te voeren in volgende jaren (raadsbesluit 13 december 2010).
Naam	**BR Bedrijfsvoering (S00)**
Doel	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie.
Naam	**BR Solvabiliteit (S00)**
Doel	In de bestemmingsreserve wordt een buffer opgebouwd voor een robuustere financiële positie. Naast de algemene reserve die direct meetelt in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit, vormt de BR Solvabiliteit een belangrijke bijdrage in de vergroting van het eigen vermogen.
Naam	**BR Fractie-ondersteuning (S00)**
Doel	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt ter dekking van de extra kosten die worden veroorzaakt door de afsplitsing van een fractie. Deze extra kosten worden voor 50% betaald uit de bestemmingsreserve en voor 50% uit een korting op de ondersteuning van de af te splitsen fractie en de oorspronkelijke fractie. Hierbij wordt voorkomen dat bij afsplitsingen de financiële gevolgen volledig bij de fracties worden neergelegd.
Naam	**BR Kapitaallasten (S00)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van diverse kapitaallasten. Het bedrag van de dotatie is gelijk aan het bedrag van de investering. Het bedrag van de onttrekkingen is gelijk aan het bedrag van de afschrijvingen. Om ook de rentelasten te kunnen dekken wordt de reserve aangemerkt als een rentedragende reserve.
Naam	**BR Buitengewoon Beter (S02)**
Doel	De middelen uit deze bestemmingsreserve waren bedoeld ter financiering van de incidentele component van het Buiten Gewoon Beter Programma (€ 19,4 miljoen) voor de periode 2009-2016. Tevens is de bestemmingsreserve ontstaan om tempoverschillen in de uitvoering op te kunnen vangen. Het programma bestaat uit een scala aan meerjarige projecten. Bij een jaarovergang bleven op deze wijze de middelen beschikbaar voor het programma Buitengewoon Beter. Bij de Begroting 2021 is besloten deze reserve ultimo 2023 op te heffen.

Naam	**BR Bereikbaarheid (S02)**
Doel	Deze bestemmingsreserve heeft als doel het verbeteren van de bereikbaarheid van de binnenstad en het ontwikkelen van parkeervoorzieningen. Het exploitatiesaldo van parkeren wordt met deze reserve verrekend.

Naam	**BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte (S02)**
Doel	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Hierbij worden geen schotten gehanteerd tussen de verschillende onderwerpen (Riolering, Buitengewoon Beter, Wegen, Groen, Spelen, Bomen, Verkeersregelinstallaties, Civieltechnische Kunstwerken, Openbare Verlichting, Water). Hierdoor ontstaat flexibiliteit en kan beter worden geanticipeerd op de onderhoudsbehoefte in de stad.

Naam	**BR Evenementen (S03)**
Doel	In de begroting is een budget van € 0,6 miljoen beschikbaar gesteld voor bijdragen in evenementen. De uitgaven worden gebruikt voor evenementen waarvan een groot deel al vastligt. Het overige deel is voor bijdragen welke op ad-hoc basis beschikbaar worden gesteld. Verschillen tussen werkelijkheid en budget worden met deze reserve verrekend.

Naam	**BR Sociaal Economisch Fonds (S03)**
Doel	Deze reserve is bestemd voor uitgaven in het kader van het faciliteren van economische stimuleringsprojecten. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.

Naam	**BR Onderwijs (S04)**
Doel	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie voor nieuwbouw- en renovatieprojecten in het basisonderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs. Alle in de begroting vrijvallende middelen voor onderwijshuisvesting (door afnemende kapitaallasten en daling van andere onderwijshuisvestingslasten) worden aan deze reserve toegevoegd. Hierdoor blijven alle middelen die in de begroting zijn geraamd voor kapitaallasten onderwijs en voor overige onderwijshuisvestingsbudgetten beschikbaar voor onderwijshuisvesting.

Naam	**BR Cultureel Vastgoed (S05)**
Doel	De bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed (voorheen BR Cultuur in Rijnboog) dient ter dekking van kapitaallasten en andere eigenaarslasten van cultureel vastgoed in Arnhem. Eénmalige bijdragen, opbrengsten vertreklocaties en onderbesteding en vrijval van kapitaallasten worden gedoteerd aan deze bestemmingsreserve. Met ingang van de begroting 2021 heeft deze bestemmingsreserve nog uitsluitend betrekking op de vernieuwing van het Stadstheater Arnhem. De baten en lasten van de recente ver- c.q. nieuwbouw van Rozet, Musis, Focus Filmtheater en Museum Arnhem worden vanaf 2021 niet meer met deze bestemmingsreserve verrekend.

Naam	**BR Participatie (S06)**
Doel	De bestemmingreserve is gevormd om diverse kosten op te kunnen vangen die samenhangen met de uitvoering van de participatiewet en het bereiken van de doelstellingen. Het re-integratiebudget staat onder druk. De door het Rijk verstrekte budgetten voor re-integratie zijn in aanloop naar invoering van de nieuwe wetgeving in 2015 sterk teruggelopen. Daarbij is tevens gekozen geen directe koppeling te maken tussen de financiering vanuit het Rijk en de Arnhemse begroting voor re-integratie (extra middelen worden niet automatisch toegevoegd aan het beleidsveld). De huidige re-integratiemiddelen zijn volledig nodig voor inzet op de doelgroep om de huidige ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Er is geen geld in de begroting voor doorontwikkeling beleid, onderzoeken of extra inspanningen binnen het programma participatie en armoedebestrijding. De reserve dient om incidentele kosten voor bijvoorbeeld doorontwikkeling op beleid of kosten voor onderzoek uit te betalen.

Naam	**BR Werk-Investeringsfonds (S06)**
Doel	Het werkinvesteringsfonds is ingericht om mensen naar werk toe te begeleiden. Om een goede match te maken zorgt de gemeente voor goede contacten met werkgevers en gaat mensen met een bijstandsuitkering intensiever begeleiden. Maatwerk is daarbij het uitgangspunt. De gemeente wil de landelijke trend qua uitstroom gaan volgen en daarnaast gedurende een periode van 4 jaar (2019-2022) nog 500 Arnhemmers extra aan het werk helpen. In dit Werk-Investeringsfonds is bij aanvang (2018) € 2,5 miljoen gestort. De resultaten van deze investering worden jaarlijks geëvalueerd.

Naam	**BR Transformatie Zorg (S07)**
Doel	De bestemmingsreserve heeft als doel om nieuwe voorzieningen te financieren die voorkomen dat inwoners een beroep moeten doen op specialistische maatwerkvoorzieningen.

Naam	**BR Burgerinitiatieven Sociaal Domein (S07)**
Doel	Het stimuleren en organiseren van activiteiten om de betrokkenheid en invloed van inwoners en/of organisaties op hun wijk/buurt in Arnhem te vergroten.

Naam	**BR Wmo en Jeugdzorg (S07)**
Doel	De inkomsten en uitgaven op het beleidsveld Zorg zijn nog niet in evenwicht. Dit komt omdat gemeenten nog actief zijn met het ontwikkelen en uitvoeren van de transformatie van de zorg, nog in afwachting zijn van de hervormingsagenda Jeugd en de doorontwikkeling beschermd wonen en maatschappelijke opvang nog afwachten. Naast de dotatie vanuit de extra middelen jeugdzorg (2021 - 2025) worden de voordelen van het beleidsveld Zorg tijdelijk toegevoegd aan deze reserve, zodat extra maatregelen en (mogelijke) tekorten op het beleidsveld Zorg verrekend kunnen worden met deze reserve.

Naam	**BR Beschermd en Weerbaar (S08)**
Doel	Arnhem ontvangt als centrumgemeente voor de regio's Arnhem en Achterhoek (tezamen 19 regiogemeenten) via de decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang van het Rijk jaarlijks middelen ten behoeve van de bestrijding van huiselijk geweld en seksueel geweld, de uitvoering van de vrouwenopvang, en voor de uitvoering van de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Het betreft hier wettelijke taken die zijn vastgelegd in het Rijksprogramma Geweld in afhankelijkheidsrelaties (GIA) en Geweld hoort nergens thuis (GHNT). De bestemmingsreserve dient om deze (regionale) middelen beschikbaar te houden voor de doelen en activiteiten die daarvoor zijn vastgelegd in de Regiovisie Samen Veilig 2019 - 2022 (aanpak Huiselijk Geweld en Kindermishandeling in de regio Arnhem en Achterhoek). Voor- en nadelige jaarrekeningresultaten op het regionale budget worden verrekend met de bestemmingsreserve.

Naam	**BR Inburgering, integratie en asiel (S08)**
Doel	Deze reserve is primair bestemd voor de voorbereidende taken op de nieuwe wet Inburgering die in 2022 ingaat en voor de doelen in het actieplan nieuwkomers. Met de nieuwe wet komen structurele middelen over en de reserve zal beschikbaar blijven tot één jaar na de invoering van de wet.

Naam	**BR Risicobeheer Arnhem Centraal (S11)**
Doel	Deze bestemmingsreserve heeft een dekkingsfunctie voor kosten en andere onverwachte ontwikkeling binnen het project Arnhem Centraal. Daar onder vallen de transferhal, het ondergronds afval transport systeem en de grondexploitatie. Als alle projectonderdelen zijn afgerond kan deze bestemmingsreserve worden opgeheven.

Naam	**BR Strategische Posities (S11)**
Doel	Deze reserve dient ter dekking van mogelijke exploitatietekorten op het beheren en onderhouden van strategisch vastgoed (vooruitlopend op beslissingen om te gaan ontwikkelen) en tevens voor het opvangen van waardeverminderingen van het strategisch vastgoed door hertaxatie of bij eventuele verkoop. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.

Naam	**BR Vastgoed (S11)**
Doel	Deze egalisatiereserve dient om de kosten van onderhoud van het gemeentelijke vastgoed te egaliseren en om daarmee schommelingen in de jaarlijkse begroting tegen te gaan. De hoogte van deze reserve is gebaseerd op het 40-jarige Meerjarige OnderhoudsPlan (MJOP).

Naam	**BR Grondexploitatie (S11)**
Doel	Deze reserve heeft tot doel risico's in de grondexploitatie op te vangen. De gewenste en tevens maximale omvang wordt bepaald op basis van het benodigde weerstandsvermogen van het grondbedrijf. Het jaarresultaat van het grondbedrijf wordt aan deze reserve toegevoegd (totdat de maximale omvang is bereikt), dan wel onttrokken. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.

Naam	**BR Voorstudies (S11)**
Doel	Deze reserve is bedoeld om fluctuaties op te vangen in de uitgaven van voorstudies voor potentiële grondexploitatieprojecten. Op het moment dat een grondexploitatie wordt vastgesteld, worden deze voorstudie-kosten ten laste van het desbetreffende project gebracht en vloeit de bijdrage die vanuit deze reserve is gedaan weer terug in de reserve. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.

Naam	**BR Zuidelijke Binnenstad (S11)**
Doel	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie t.b.v. de financiering van ruimtelijke plannen in de zuidelijke binnenstad.

Naam	**BR Omgevingslawaai (S11)**
Doel	De gemeente Arnhem heeft deze middelen van het ministerie van Infrastructuur & Milieu (I&M) ontvangen en ze worden ingezet voor maatregelen om het omgevingslawaai terug te dringen, zoals door geluidarm asfalt op de hoofdinvalswegen van Arnhem (zoals Velperweg en Huissensestraat), investeringen in geluidsschermen langs het spoor en andere bronmaatregelen.

Naam	**BR Duurzaamheidsleningen (S11)**
Doel	Ter dekking van de jaarlijkse beheerskosten en soms ook rentelasten van de duurzaamheidslening en Toekomstbestendigwonen lening (TWL) binnen de gemeente Arnhem. Deze leningen worden verstrekt voor maatregelen op het gebied van energiebesparing en duurzame opwek bij particuliere woningen en de TWL kan ook aanvullend gebruikt worden voor het levensloop bestendig maken van de woning.

Naam	**BR Klimaat en Energie (S11)**
Doel	De BR klimaat en energie is een egalisatiereserve, bedoeld om fluctuaties in de uitgaves die de veranderopgave klimaat en energie met zich meebrengt op te vangen. Het zorgt op deze manier voor dekking, van in de toekomst voorziene en noodzakelijke grote uitgaven, om de doelen van het NemiA programma te kunnen realiseren.

Naam	**BR Revolverendfonds (Duurzaam) (S11)**
Doel	Uit deze Revolverend Fonds reserve worden duurzaamheidsleningen verstrekt volgens de bredere regeling Toekomst bestendig wonen lening. De leningen worden ten laste gebracht van de reserve en de aflossingen vloeien weer terug.

Naam	**BR Duurzaam Arnhem (S11)**
Doel	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund. Voor deze reserve gelden aparte kaders zoals vastgesteld in de raadsvergadering van 15 mei 2019.

Naam	**BR Groenfonds (S12)**
Doel	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor het bomenbeleid, en voor andere groene investeringen in gebieden die dringend aan een impuls toe zijn. Opbrengsten uit herplantplicht voor bomen waarbij herplant ter plekke niet mogelijk of wenselijk is, worden toegevoegd aan deze reserve.

Naam	**BR Startersleningen (S12)**
Doel	De gemeente heeft leningen verstrekt aan starters op de woningmarkt. Deze reserve dekt de jaarlijkse beheerkosten en rentelasten van de lopende startersleningen.

Naam	**BR Volkshuisvesting (S12)**
Doel	Deze reserve is bestemd om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor de inspanningen die bijdragen aan het behalen van de doelen op gebied van wonen. Deze doelen zijn vastgelegd in woonprincipes en in het volkshuisvestelijk kader.

Naam	**BR Burgerparticipatie (W1;W2;W3;W4;W5;W6;W7;W8)**
Doel	Dekking van de afspraken uit het addendum op het coalitieakkoord - Uitbreiding van de griffie met een communicatiemedewerker (2021-2022) - Verlenging bewonersondersteuning (2022) - pilot digitaal wijkpanel (2021)

Naam	**BR Wijkfondsen (W1;W2;W3;W4;W5;W6;W7;W8)**
Doel	In uitzondering op reguliere begrotingsuitgangspunten is budgetoverheveling voor de wijkfondsen naar een volgend jaar toegestaan. Jaarlijks wordt het surplus of tekort op wijkfondsen gestort respectievelijk onttrokken aan de reserve.

EMU-saldo 2022

Sinds 1999 bestaat de Economische en Monetaire Unie (EMU), die in Europa verantwoordelijk is voor het gezamenlijke monetaire beleid van de deelnemende landen. Deze EMU-landen zijn gehouden aan de –met elkaar afgesproken- eis om het begrotingstekort van de overheid niet te laten stijgen boven de 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Deze grens van 3% geldt voor de gehele overheid, dus inclusief de gemeenten, provincies en waterschappen.
Europese afspraken over de realisatie van genoemde 3% zijn in Nederland vertaald in de wet Houdbare Overheidsfinanciën (wet Hof). Hierin is benadrukt dat Rijk en decentrale overheden gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor de beheersing van het Nederlandse EMU-tekort. Eén van de uitwerkingen van de wet Hof is de verplichting voor decentrale overheden, waaronder gemeenten, in de begroting het EMU-saldo te presenteren, dat voortvloeit uit die begroting.
In Europees verband is afgesproken dat in verband met de uitzonderlijke omstandigheden, de bestrijding van de gevolgen van de coronacrisis, de afspraken over het EMU-saldo en de maximale EMU-schuld van landen (60% van het BBP) tijdelijk buiten werking worden gesteld. De verplichting uit de wet Hof voor gemeenten om het EMU-saldo te presenteren valt daar niet onder. Deze blijft overeind staan.
Het EMU-saldo wordt berekend op een manier die afwijkt van de manier waarop bij gemeenten het begrotingsresultaat wordt bepaald. Decentrale overheden zijn gehouden aan de regelgeving in het BBV, dat uitgaat van een stelsel van baten en lasten. Het zogenaamde EMU-saldo is een saldo van inkomsten en uitgaven (dus op kasbasis) en om dat te kunnen bepalen is bovenop het begrote saldo van lasten en baten een aanvullende berekening nodig. Uitgangspunt is het exploitatiesaldo vóór toevoegingen aan of dekking uit reserves vermeerderd met het saldo van investeringen -/- afschrijvingen
In het overzicht is het EMU-saldo berekend voor de jaren 2021 tot en met 2023, zoals dat voortvloeit uit deze begroting.

	Omschrijving	2021 x € 1000,- Volgens realisatie tot en met sept. 2021	2022 x € 1000,- Volgens begroting 2022	2023 x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2022
1.	Exploitatiesaldo **vóór** toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	19.480	-12.898	5.597
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	55.621	38.140	26.194
3.	Mutatie voorzieningen			
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)			
5.	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa			
Berekend EMU-saldo		**-36.141**	**-51.038**	**-20.597**

Mutaties in voorzieningen en in voorraden (inclusief GREX) lopen in Arnhem via de reguliere begroting en zijn dus al opgenomen in het exploitatiesaldo.

Voor de jaren 2019 tot en met 2022 is voor de decentrale overheden (gemeenten, provincies en waterschappen) een zogeheten macronorm vastgesteld van 0,4% van het BBP, wat neerkomt op een bedrag van € 3,579 miljard. De decentrale overheden hebben in overleg bepaald dat van deze macronorm aan gemeenten een norm van 0,27% wordt toegewezen .Op basis van de vastgestelde Begroting 2021 is deze macronorm voor de gemeente Arnhem vertaald in een individuele EMU-referentiewaarde van € 28,64 miljoen. Hierbij moet worden opgemerkt

dat de individuele referentiewaarde geen norm is in de zin dat die niet mag worden overschreden, maar een indicatie van het aandeel dat de gemeente mag hebben in het genoemde toegestane gezamenlijke EMU-tekort voor decentrale overheden van € 3,579 miljard.

Naar verwachting zal het EMU-tekort van de gemeente in 2021 en 2022 het toegestane maximum overschrijden. De overschrijdingen in 2021 wordt voornamelijk verklaard door de investeringen in Valkenhuizen en Museum Arnhem. Eénmalige uitbijters die in 2022 en 2023 niet voorkomen.
In 2022 wordt de overschrijding vooral verklaard door het voorziene begrotingstekort (voor reserves) en de investering van € 10 miljoen in de restauratie van de Blauwe Golven.
Voor het jaar 2023 wordt geen overschrijding voorzien, maar hier moet de kanttekening bij worden geplaatst dat in de voorliggende MJPB (en dan vooral de planning van investeringen) nog geen zgn. anticyclische investeringen in het kader van het Herstelplan Corona zijn opgenomen.

Overzicht geraamde lasten en baten per taakveld

	Lasten						
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	20.664	17.909	19.266	18.966	19.164	19.179	18.819
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	5	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	13.570	16.864	23.316	17.446	15.372	13.933	13.912
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	183	78	78	739	554	79	79
Begeleide participatie	40.423	38.580	41.131	36.982	35.755	34.294	33.664
Begraafplaatsen en crematoria	50	48	48	48	48	48	48
Beheer overige gebouwen en gronden	1.471	1.924	1.877	2.005	2.100	2.144	1.853
Belastingen overig	2	5	5	5	5	5	5
Bestuur	7.725	6.993	7.650	7.593	7.623	7.623	7.623
Burgerzaken	5.296	6.152	6.507	6.551	6.595	6.502	6.502
Crisisbeheersing en brandweer	12.562	13.093	13.336	13.664	13.656	13.655	13.641
Cultureel erfgoed	1.719	1.399	1.466	1.254	1.239	1.246	1.246
Cultuurpresentatie, -prod en -part	18.093	17.947	21.727	19.698	21.141	21.129	21.105
Economische havens en waterwegen	1.168	641	1.081	1.076	1.071	1.067	1.062
Economische ontwikkeling	3.872	3.994	3.659	3.498	3.420	3.417	3.413
Economische promotie (Arnhem promo)	2.369	2.484	3.078	2.794	2.513	2.712	2.511
Geëscaleerde zorg jeugd	5.086	5.264	5.368	5.790	5.790	5.710	5.710
Geëscaleerde zorg volwassenen	71.845	55.629	59.970	59.730	59.773	59.773	59.773
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	37.397	29.050	28.258	28.800	32.976	22.764	20.276
Inkomensregelingen	163.570	142.158	142.869	139.020	140.240	140.241	140.241
Maatwerkdienstverlening jeugd	51.998	50.072	52.688	56.951	56.668	56.634	57.633
Maatwerkdienstverlening volwassenen	45.046	49.985	51.638	50.196	50.534	50.149	49.651
Maatwerkvoorziening WMO	5.655	5.261	5.586	5.641	5.641	5.641	5.641
Media	9.044	9.086	9.086	9.302	9.302	9.302	9.302
Milieubeheer	9.684	8.627	13.586	8.418	5.143	7.092	4.867
Musea	4.415	4.756	4.360	4.954	4.954	4.954	4.954
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	18.394	17.062	18.364	17.906	17.917	17.905	17.915
Onderwijshuisvesting	18.222	19.455	19.586	19.258	20.289	21.755	23.326
Openb groen en (openlucht) recreatie	10.780	12.027	13.230	12.944	12.152	11.947	11.860
Openbaar vervoer	1.089	879	872	893	888	884	880
Openbare orde en veiligheid	5.833	5.056	8.602	7.388	6.887	6.887	6.886
Overhead	74.498	65.969	69.096	70.151	67.978	68.834	69.170
Overige baten en lasten	878	1.279	-312	2.759	2.411	3.231	4.633
OZB Niet-Woningen	1.068	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	2.930	4.085	4.085	3.985	3.985	3.985	3.985
Parkeren	9.825	10.258	11.537	10.493	10.428	10.415	10.142
Riolering	12.390	13.336	12.892	13.222	13.470	13.323	13.461
Ruimtelijke ordening	1.285	1.510	3.743	3.142	2.292	1.824	1.824
Samenkracht en burgerparticipattie	17.129	18.099	18.225	17.511	16.524	15.593	15.549
Sportaccommodaties	4.733	3.402	3.897	4.090	4.343	4.205	4.252
Sportbeleid en activering	21.355	17.108	17.825	17.866	17.914	17.914	17.915
Treasury	-1.488	-1.449	-1.449	-3.197	-4.100	-4.197	-3.197
Vennootschapsbelasting VpB	288	600	600	600	600	600	600
Verkeer en vervoer	22.796	23.563	23.092	25.191	25.468	25.531	25.569
Volksgezondheid	6.337	6.819	7.390	7.416	7.570	7.404	7.439
Wijkteams	20.282	20.765	21.250	21.221	21.221	21.222	21.222
Wonen en bouwen	5.847	5.515	6.411	7.071	7.000	7.188	6.670
Eindtotaal	787.382	733.338	776.569	761.032	756.518	745.741	743.628

	Baten						
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	19.220	20.640	21.985	21.392	21.392	21.392	21.392
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	449.997	415.275	434.826	453.138	446.221	445.107	446.216
Arbeidsparticipatie	507	0	390	46	0	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	37	59	44	44	44	44	44
Begeleide participatie	1.003	0	712	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	24	16	16	16	16	16	16
Beheer overige gebouwen en gronden	284	250	579	780	780	780	579
Belastingen overig	-244	381	381	381	381	381	381
Bestuur	2.063	1.555	1.924	1.562	1.562	1.562	1.562
Burgerzaken	1.769	2.112	2.112	2.127	2.013	2.553	2.553
Crisisbeheersing en brandweer	1.477	1.234	1.572	1.256	1.256	1.256	1.256
Cultureel erfgoed	516	546	558	558	558	558	558
Cultuurpresentatie, -prod en -part	4.822	5.717	5.319	5.820	5.820	5.820	5.820
Economische havens en waterwegen	978	474	913	913	913	913	913
Economische ontwikkeling	151	137	137	137	137	137	137
Economische promotie (Arnhem promo)	1.128	739	1.440	817	917	917	917
Geëscaleerde zorg jeugd	126	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	1.891	1.612	1.771	1.665	1.665	1.665	1.665
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	43.316	32.565	29.132	29.727	34.701	24.060	21.284
Inkomensregelingen	142.734	112.773	117.309	114.526	115.877	115.877	115.877
Maatwerkdienstverlening jeugd	31	7	7	7	7	7	7
Maatwerkdienstverlening volwassenen	4.082	3.985	4.193	3.965	3.965	3.965	3.965
Maatwerkvoorziening WMO	23	50	50	50	50	50	50
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	4.280	1.953	3.775	1.693	1.475	3.662	1.462
Musea	237	118	118	118	118	118	118
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	10.038	9.299	9.866	9.657	9.657	9.657	9.657
Onderwijshuisvesting	4.799	4.259	4.406	4.307	4.307	4.307	4.307
Openb groen en (openlucht) recreatie	1.434	692	975	692	692	692	692
Openbaar vervoer	1.281	1.292	1.314	1.314	1.314	1.314	1.314
Openbare orde en veiligheid	697	501	3.215	1.278	778	778	778
Overhead	5.994	4.121	5.299	4.715	4.715	4.715	4.716
Overige baten en lasten	589	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	29.732	28.706	28.706	28.706	28.706	28.706	28.706
OZB Woningen	26.572	27.739	27.739	28.016	28.060	28.078	28.161
Parkeren	11.387	14.635	15.229	15.452	15.359	15.267	15.176
Riolering	16.435	17.161	17.161	17.148	17.156	17.161	17.161
Ruimtelijke ordening	38	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	349	60	704	125	0	0	0
Sportaccommodaties	4.616	4.292	4.675	4.727	4.727	4.727	4.727
Sportbeleid en activering	3.563	0	163	0	0	0	0
Treasury	2.050	2.537	2.136	2.390	2.390	2.390	2.390
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	1.798	586	595	606	606	606	606
Volksgezondheid	587	613	788	622	622	622	622
Wijkteams	12	18	18	18	18	18	18
Wonen en bouwen	4.773	4.515	4.837	4.476	4.436	4.551	4.401
Eindtotaal	807.199	723.220	757.089	764.987	763.412	754.430	750.204

	Exploitatieresultaat						
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	1.444	-2.731	-2.719	-2.426	-2.228	-2.213	-2.573
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	-449.992	-415.275	-434.826	-453.138	-446.221	-445.107	-446.216
Arbeidsparticipatie	13.062	16.864	22.926	17.400	15.372	13.934	13.912
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	146	19	34	695	510	35	35
Begeleide participatie	39.421	38.580	40.419	36.982	35.755	34.294	33.664
Begraafplaatsen en crematoria	26	32	32	32	32	32	32
Beheer overige gebouwen en gronden	1.187	1.674	1.297	1.224	1.320	1.364	1.274
Belastingen overig	246	-376	-376	-376	-376	-376	-376
Bestuur	5.662	5.439	5.726	6.032	6.061	6.061	6.061
Burgerzaken	3.527	4.040	4.396	4.425	4.582	3.948	3.948
Crisisbeheersing en brandweer	11.085	11.860	11.764	12.408	12.400	12.399	12.384
Cultureel erfgoed	1.203	853	908	696	681	688	688
Cultuurpresentatie, -prod en -part	13.271	12.229	16.409	13.878	15.321	15.309	15.285
Economische havens en waterwegen	190	167	167	163	158	153	149
Economische ontwikkeling	3.721	3.857	3.522	3.362	3.283	3.280	3.277
Economische promotie (Arnhem promo)	1.241	1.745	1.638	1.977	1.596	1.795	1.594
Geëscaleerde zorg jeugd	4.959	5.264	5.368	5.790	5.790	5.710	5.710
Geëscaleerde zorg volwassenen	69.954	54.016	58.198	58.066	58.108	58.108	58.108
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	-5.919	-3.515	-874	-927	-1.725	-1.296	-1.008
Inkomensregelingen	20.836	29.385	25.560	24.494	24.363	24.364	24.364
Maatwerkdienstverlening jeugd	51.967	50.065	52.681	56.944	56.661	56.627	57.626
Maatwerkdienstverlening volwassenen	40.964	46.000	47.445	46.231	46.569	46.184	45.686
Maatwerkvoorziening WMO	5.632	5.211	5.536	5.591	5.591	5.591	5.591
Media	9.044	9.086	9.086	9.302	9.302	9.302	9.302
Milieubeheer	5.405	6.674	9.811	6.725	3.668	3.430	3.405
Musea	4.177	4.638	4.242	4.836	4.836	4.836	4.836
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	8.356	7.763	8.498	8.249	8.259	8.248	8.258
Onderwijshuisvesting	13.423	15.196	15.180	14.951	15.982	17.448	19.019
Openb groen en (openlucht) recreatie	9.346	11.335	12.255	12.252	11.460	11.255	11.168
Openbaar vervoer	-192	-413	-442	-421	-426	-430	-435
Openbare orde en veiligheid	5.135	4.556	5.387	6.110	6.109	6.109	6.108
Overhead	68.504	61.848	63.797	65.436	63.263	64.119	64.453
Overige baten en lasten	289	1.279	-312	2.759	2.411	3.231	4.633
OZB Niet-Woningen	-28.664	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706
OZB Woningen	-23.643	-23.655	-23.655	-24.031	-24.075	-24.094	-24.176
Parkeren	-1.563	-4.377	-3.693	-4.959	-4.931	-4.852	-5.034
Riolering	-4.045	-3.824	-4.269	-3.926	-3.686	-3.839	-3.701
Ruimtelijke ordening	1.247	1.510	3.743	3.142	2.292	1.824	1.824
Samenkracht en burgerparticipattie	16.780	18.039	17.521	17.387	16.524	15.593	15.549
Sportaccommodaties	117	-889	-778	-637	-384	-523	-475
Sportbeleid en activering	17.792	17.108	17.662	17.866	17.914	17.914	17.915
Treasury	-3.538	-3.986	-3.585	-5.587	-6.490	-6.587	-5.587
Vennootschapsbelasting VpB	288	600	600	600	600	600	600
Verkeer en vervoer	20.998	22.977	22.497	24.585	24.862	24.925	24.962
Volksgezondheid	5.751	6.206	6.602	6.794	6.948	6.782	6.817
Wijkteams	20.270	20.747	21.233	21.203	21.204	21.204	21.204
Wonen en bouwen	1.074	1.000	1.574	2.595	2.564	2.637	2.269
Eindtotaal	-19.817	10.118	19.480	-3.954	-6.894	-8.690	-6.576

	Toevoegingen aan reserve						
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	505	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	2.904	554	554	554	554	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	2.107	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	0
Bestuur	318	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	72	72	71	71	71	71	71
Cultureel erfgoed	209	209	237	237	237	237	237
Cultuurpresentatie, -prod en -part	988	999	1.019	1.140	1.174	1.208	1.264
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	134	0	800	0	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	114	0	210	170	50	50	50
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	1.024	0	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	2.185	2.758	2.755	170	950	524	15.433
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening jeugd	985	628	628	12.530	1.082	1.000	1.000
Maatwerkdienstverlening volwassenen	554	0	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	6.939	1	56	1	1	1	1
Musea	0	0	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	38	38	63	63	63	63	63
Onderwijshuisvesting	9.747	8.500	8.845	9.434	8.674	7.568	7.654
Openb groen en (openlucht) recreatie	963	0	83	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	360	0	0	0	0	0	0
Overhead	271	546	655	655	655	655	655
Overige baten en lasten	36.763	12.932	28.107	19.209	20.456	21.736	20.000
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	0
Parkeren	6.786	6.129	6.893	6.812	6.742	6.739	6.711
Riolering	349	227	236	545	549	550	646
Ruimtelijke ordening	876	0	2.000	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	1.963	0	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	518	518	650	650	650	650	650
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	999	921	926	4.276	826	826	826
Volksgezondheid	285	151	188	188	188	188	188
Wijkteams	19	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	686	43	365	50	43	194	396
Eindtotaal	79.661	35.226	55.342	56.755	42.967	42.260	55.847

Onttrekkingen aan reserves							
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	385	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	2.571	554	4.081	1.516	739	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	2.262	790	3.353	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	0
Bestuur	414	21	339	21	21	21	21
Burgerzaken	0	671	671	599	303	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	71	50	46	43	43	49	42
Cultureel erfgoed	357	226	411	198	188	199	204
Cultuurpresentatie, -prod en -part	779	561	1.477	771	655	620	651
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	388	100	100	300	300	300	300
Economische promotie (Arnhem promo)	13	0	150	400	0	200	0
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	1.603	0	1.338	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	175	0	2.660	21	3	7	15.204
Inkomensregelingen	523	0	1.803	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening jeugd	1.700	750	1.057	99	81	498	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	1.499	0	669	0	0	0	0
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0	0	0
Media	50	50	50	50	50	50	50
Milieubeheer	6.266	3.200	7.587	3.180	248	15	17
Musea	0	0	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	574	18	67	21	33	22	33
Onderwijshuisvesting	6.695	7.131	7.840	8.020	7.991	8.517	9.668
Openb groen en (openlucht) recreatie	593	762	1.783	1.135	638	412	330
Openbaar vervoer	120	0	0	25	25	25	25
Openbare orde en veiligheid	984	300	660	300	300	300	300
Overhead	3.376	1.167	1.357	1.228	468	688	212
Overige baten en lasten	14.472	18.674	21.890	21.340	15.118	13.095	13.637
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	0
Parkeren	4.893	4.849	6.352	4.921	4.790	4.752	4.508
Riolering	161	735	379	850	848	771	919
Ruimtelijke ordening	1.150	0	876	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	2.759	863	2.342	455	200	0	0
Sportaccommodaties	734	241	826	392	284	435	509
Sportbeleid en activering	370	85	85	85	85	85	85
Treasury	0	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	2.843	3.062	2.830	6.510	2.369	2.025	2.013
Volksgezondheid	512	67	285	80	235	73	118
Wijkteams	159	116	116	16	16	16	16
Wonen en bouwen	392	301	1.345	226	41	394	409
Eindtotaal	59.844	45.344	74.822	52.801	36.073	33.571	49.271

Saldo Totaal							
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	1.059	-2.731	-2.719	-2.426	-2.228	-2.213	-2.573
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	-449.487	-415.275	-434.826	-453.138	-446.221	-445.107	-446.216
Arbeidsparticipatie	13.396	16.864	19.399	16.437	15.187	13.934	13.912
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	146	19	34	695	510	35	35
Begeleide participatie	39.266	37.790	37.066	36.982	35.755	34.294	33.664
Begraafplaatsen en crematoria	26	32	32	32	32	32	32
Beheer overige gebouwen en gronden	1.187	1.674	1.297	1.224	1.320	1.364	1.274
Belastingen overig	246	-376	-376	-376	-376	-376	-376
Bestuur	5.566	5.418	5.387	6.011	6.040	6.040	6.040
Burgerzaken	3.527	3.370	3.725	3.826	4.279	3.948	3.948
Crisisbeheersing en brandweer	11.086	11.882	11.789	12.436	12.428	12.420	12.412
Cultureel erfgoed	1.054	836	734	735	730	726	722
Cultuurpresentatie, -prod en -part	13.480	12.667	15.951	14.247	15.840	15.898	15.898
Economische havens en waterwegen	190	167	167	163	158	153	149
Economische ontwikkeling	3.466	3.757	4.222	3.062	2.983	2.980	2.977
Economische promotie (Arnhem promo)	1.342	1.745	1.698	1.747	1.646	1.645	1.644
Geëscaleerde zorg jeugd	4.959	5.264	5.368	5.790	5.790	5.710	5.710
Geëscaleerde zorg volwassenen	69.374	54.016	56.861	58.066	58.108	58.108	58.108
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	-3.909	-758	-778	-778	-778	-778	-778
Inkomensregelingen	20.313	29.385	23.757	24.494	24.363	24.364	24.364
Maatwerkdienstverlening jeugd	51.252	49.943	52.252	69.375	57.662	57.129	58.626
Maatwerkdienstverlening volwassenen	40.019	46.000	46.776	46.231	46.569	46.184	45.686
Maatwerkvoorziening WMO	5.632	5.211	5.536	5.591	5.591	5.591	5.591
Media	8.994	9.036	9.036	9.252	9.252	9.252	9.252
Milieubeheer	6.078	3.475	2.281	3.547	3.421	3.416	3.390
Musea	4.177	4.638	4.242	4.836	4.836	4.836	4.836
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	7.820	7.783	8.494	8.290	8.290	8.289	8.288
Onderwijshuisvesting	16.475	16.565	16.185	16.364	16.665	16.498	17.006
Openb groen en (openlucht) recreatie	9.716	10.573	10.555	11.117	10.822	10.843	10.838
Openbaar vervoer	-312	-413	-442	-446	-451	-455	-460
Openbare orde en veiligheid	4.512	4.256	4.727	5.810	5.809	5.809	5.808
Overhead	65.399	61.227	63.094	64.862	63.450	64.085	64.896
Overige baten en lasten	22.581	-4.463	5.905	628	7.749	11.872	10.996
OZB Niet-Woningen	-28.664	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706
OZB Woningen	-23.643	-23.655	-23.655	-24.031	-24.075	-24.094	-24.176
Parkeren	331	-3.097	-3.151	-3.068	-2.979	-2.866	-2.831
Riolering	-3.857	-4.332	-4.412	-4.231	-3.985	-4.060	-3.973
Ruimtelijke ordening	973	1.510	4.867	3.142	2.292	1.824	1.824
Samenkracht en burgerparticipattie	15.983	17.177	15.179	16.932	16.324	15.593	15.549
Sportaccommodaties	-99	-612	-954	-380	-18	-308	-335
Sportbeleid en activering	17.422	17.023	17.577	17.781	17.829	17.829	17.830
Treasury	-3.538	-3.986	-3.585	-5.587	-6.490	-6.587	-5.587
Vennootschapsbelasting VpB	288	600	600	600	600	600	600
Verkeer en vervoer	19.154	20.836	20.594	22.351	23.320	23.726	23.776
Volksgezondheid	5.523	6.290	6.505	6.902	6.901	6.897	6.887
Wijkteams	20.130	20.631	21.117	21.187	21.188	21.188	21.188
Wonen en bouwen	1.369	742	594	2.419	2.566	2.436	2.256
Eindtotaal	0	0	0	0	0	0	0

Overzicht taakvelden per programma (lasten)

	Lasten						
	S00	S01	S02	S03	S04	S05	S06
	Bestuur Dienstverlening en financiën	Veiligheid	Bereikbaarheid	Economie	Onderwijs	Cultuur	Patricipatie en armoedebestrijding
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	6.071
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	739	0	0	0
Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0	29.392
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	2.005	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	5	0	0	0	0	0	0
Bestuur	7.593	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	6.551	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	13.664	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	1.254	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	19.543	0
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	3.498	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	2.794	0	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	126.784
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	0	0	4.178
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0	8.930	0
Milieubeheer	51	0	0	0	0	0	0
Musea	0	0	0	0	0	4.954	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	5.992	0	0
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	13.611	0	0
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	893	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	0	5.715	0	0	0	0	0
Overhead	67.992	0	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	2.759	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	3.985	0	0	0	0	0	0
Parkeren	0	0	7.304	0	0	0	0
Riolering	0	0	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	0	0	0	0	0	0	0
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	-3.197	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	600	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	0	14.715	0	0	0	0
Volksgezondheid	0	0	0	0	0	0	0
Wijkteams	541	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0	0
Eindtotaal	88.886	19.380	22.911	7.032	19.603	34.680	166.425

	Lasten						
	S07	S08	S09	S10	S11	S12	
	Zorg	Welzijn en inclusie	Gezondheid en sport	Klimaat energie en milieu	Ruimtelijke ontwikkeling	Wonen en leefomgeving	Totaal Stad
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	12.495	12.495
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	1.292	0	0	0	0	7.363
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	739
Begeleide participatie	192	0	0	0	0	0	29.584
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	48	0	0	0	48
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	2.005
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	5
Bestuur	0	0	0	0	0	0	7.593
Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	6.551
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0	13.664
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	1.254
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	0	19.543
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	1.076	1.076
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	3.498
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0	0	2.794
Geëscaleerde zorg jeugd	1.943	0	0	0	0	0	1.943
Geëscaleerde zorg volwassenen	18.909	18.936	0	0	0	0	37.845
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	28.800	0	28.800
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	126.784
Maatwerkdienstverlening jeugd	11.604	2	0	0	0	0	11.606
Maatwerkdienstverlening volwassenen	2.388	0	0	0	0	0	6.566
Maatwerkvoorziening WMO	-1.116	0	0	0	0	0	-1.116
Media	0	0	0	0	0	0	8.930
Milieubeheer	0	0	0	5.387	2.585	0	8.023
Musea	0	0	0	0	0	0	4.954
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	0	0	5.992
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0	13.611
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	9.213	9.213
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	893
Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	0	0	5.715
Overhead	0	0	0	0	0	0	67.992
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	2.759
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	3.985
Parkeren	0	0	0	0	0	0	7.304
Riolering	0	0	0	0	0	13.222	13.222
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	3.142	0	3.142
Samenkracht en burgerparticipattie	7.883	3.564	0	0	0	0	11.447
Sportaccommodaties	0	0	2.721	0	0	0	2.721
Sportbeleid en activering	0	0	12.643	0	0	0	12.643
Treasury	0	0	0	0	0	0	-3.197
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	600
Verkeer en vervoer	0	0	0	0	0	2.053	16.767
Volksgezondheid	0	0	6.913	0	0	0	6.913
Wijkteams	16.746	0	0	0	0	0	17.287
Wonen en bouwen	0	0	0	0	4.104	2.967	7.071
Eindtotaal	58.550	23.794	22.326	5.387	38.631	41.026	548.631

	Lasten				
	GEB 1	GEB 2	GEB 3	GEB 4	GEB 5
	CSA	Noordwest	Noordoost	Presikhaaf	Malburgen
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Afval	745	1.124	860	620	1.020
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	1.714	1.412	1.008	1.412	2.117
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	1.022	884	985	980	1.109
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0
Bestuur	0	0	0	0	0
Burgerzaken	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	58	29	2	24	26
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	305	703	292	467	846
Geëscaleerde zorg volwassenen	4.812	2.406	2.691	1.972	4.892
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	1.777	1.573	1.222	1.723	2.841
Maatwerkdienstverlening jeugd	3.891	7.327	4.673	3.951	6.634
Maatwerkdienstverlening volwassenen	6.847	6.091	4.954	5.438	7.249
Maatwerkvoorziening WMO	725	764	1.193	757	1.253
Media	46	46	46	46	46
Milieubeheer	51	46	45	43	40
Musea	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.373	1.201	1.194	1.567	3.116
Onderwijshuisvesting	0	822	108	734	1.161
Openb groen en (openlucht) recreatie	339	386	417	451	473
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	135	220	220	220	220
Overhead	256	269	238	222	312
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0
Parkeren	3.145	3	2	1	2
Riolering	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	726	1.029	768	707	854
Sportaccommodaties	66	133	204	35	81
Sportbeleid en activering	417	1.078	1.031	581	413
Treasury	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	1.665	1.204	960	1.097	964
Volksgezondheid	14	17	253	70	113
Wijkteams	483	528	583	630	537
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0
Eindtotaal	30.614	29.295	23.949	23.749	36.318

	Lasten				
	GEB 6	GEB 7	GEB 8	Totaal	Totaal
	Schuytgraaf Elderveld	De Laar Elden	Rijkerswoerd Kornenburg Vreedeburg	wijk	Lasten
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Afval	660	604	838	6.471	18.966
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	605	706	1.109	10.083	17.446
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	739
Begeleide participatie	557	802	1.059	7.398	36.982
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	48
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	2.005
Belastingen overig	0	0	0	0	5
Bestuur	0	0	0	0	7.593
Burgerzaken	0	0	0	0	6.551
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	13.664
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	1.254
Cultuurpresentatie, -prod en -part	11	7	0	156	19.698
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	1.076
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	3.498
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	2.794
Geëscaleerde zorg jeugd	534	310	389	3.847	5.790
Geëscaleerde zorg volwassenen	1.293	758	3.062	21.886	59.730
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	28.800
Inkomensregelingen	883	872	1.344	12.236	139.020
Maatwerkdienstverlening jeugd	7.128	4.732	7.008	45.345	56.951
Maatwerkdienstverlening volwassenen	3.551	3.519	5.980	43.630	50.196
Maatwerkvoorziening WMO	664	592	807	6.757	5.641
Media	46	46	46	372	9.302
Milieubeheer	65	42	63	396	8.418
Musea	0	0	0	0	4.954
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.265	1.162	1.036	11.914	17.906
Onderwijshuisvesting	2.823	0	0	5.647	19.258
Openb groen en (openlucht) recreatie	603	431	631	3.731	12.944
Openbaar vervoer	0	0	0	0	893
Openbare orde en veiligheid	220	220	220	1.673	7.388
Overhead	273	237	352	2.159	70.151
Overige baten en lasten	0	0	0	0	2.759
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	3.985
Parkeren	26	1	9	3.190	10.493
Riolering	0	0	0	0	13.222
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	3.142
Samenkracht en burgerparticipattie	682	601	697	6.064	17.511
Sportaccommodaties	306	198	347	1.369	4.090
Sportbeleid en activering	567	282	854	5.223	17.866
Treasury	0	0	0	0	-3.197
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	600
Verkeer en vervoer	757	755	1.020	8.424	25.191
Volksgezondheid	3	23	9	502	7.416
Wijkteams	331	319	522	3.933	21.221
Wonen en bouwen	0	0	0	0	7.071
Eindtotaal	23.854	17.219	27.403	212.402	761.032

Overzicht taakvelden per programma (baten)

	Baten						
	S00	S01	S02	S03	S04	S05	S06
	Bestuur Dienstverlening en financiën	Veiligheid	Bereikbaarheid	Economie	Onderwijs	Cultuur	Patricipatie en armoedebestrijding
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	453.138	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	46
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	44	0	0	0
Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	780	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	381	0	0	0	0	0	0
Bestuur	1.562	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	2.127	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	1.256	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	558	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	5.820	0
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	137	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	817	0	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	114.058
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	17	0	0	0	0	0	0
Musea	0	0	0	0	0	118	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	1.786	0	0
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	704	0	0
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	1.314	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	0	1.238	0	0	0	0	0
Overhead	4.715	0	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	28.706	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	28.016	0	0	0	0	0	0
Parkeren	0	0	6.304	0	0	0	0
Riolering	0	0	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	0	0	0	0	0	0	0
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	2.390	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	0	45	0	0	0	0
Volksgezondheid	0	0	0	0	0	0	0
Wijkteams	0	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0	0
Eindtotaal	521.831	2.494	7.663	998	2.490	6.496	114.104

	Lasten						
	S07	S08	S09	S10	S11	S12	
	Zorg	Welzijn en inclusie	Gezondheid en sport	Klimaat energie en milieu	Ruimtelijke ontwikkeling	Wonen en leefomgeving	Totaal Stad
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	21.392	21.392
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	453.138
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	46
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	44
Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	16	0	0	0	16
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	780
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	381
Bestuur	0	0	0	0	0	0	1.562
Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	2.127
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0	1.256
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	558
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	0	5.820
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	913	913
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	137
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0	0	817
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	918	747	0	0	0	0	1.665
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	29.727	0	29.727
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	114.058
Maatwerkdienstverlening jeugd	7	0	0	0	0	0	7
Maatwerkdienstverlening volwassenen	3.965	0	0	0	0	0	3.965
Maatwerkvoorziening WMO	50	0	0	0	0	0	50
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	0	0	0	232	0	0	249
Musea	0	0	0	0	0	0	118
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	0	0	1.786
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0	704
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	692	692
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	1.314
Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	0	0	1.238
Overhead	0	0	0	0	0	0	4.715
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	28.706
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	28.016
Parkeren	0	0	0	0	0	0	6.304
Riolering	0	0	0	0	0	17.148	17.148
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	125	0	0	0	0	125
Sportaccommodaties	0	0	2.905	0	0	0	2.905
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	0	0	2.390
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	0	0	0	0	506	550
Volksgezondheid	0	0	154	0	0	0	154
Wijkteams	0	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	0	0	0	4.162	314	4.476
Eindtotaal	4.940	23.794	3.076	232	33.889	40.965	740.049

	Baten				
	GEB 1	GEB 2	GEB 3	GEB 4	GEB 5
	CSA	Noordwest	Noordoost	Presikhaaf	Malburgen
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Afval	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0
Bestuur	0	0	0	0	0
Burgerzaken	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	77	64	47	65	100
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0
Milieubeheer	261	278	171	125	180
Musea	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	877	634	713	1.119	2.502
Onderwijshuisvesting	0	531	97	569	925
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	5	5	5	5	5
Overhead	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0
Parkeren	9.143	1	1	1	1
Riolering	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	53	252	390	100	165
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	38	3	3	3	3
Volksgezondheid	27	21	222	62	95
Wijkteams	2	2	2	2	2
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0
Eindtotaal	10.482	1.792	1.650	2.051	3.977

	Baten				
	GEB 6	GEB 7	GEB 8	Totaal	Totaal
	Schuytgraaf Elderveld	De Laar Elden	Rijkerswoerd Kornenburg Vreedeburg	wijk	Baten
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Afval	0	0	0	0	21.392
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	453.138
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	46
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	44
Begeleide participatie	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	16
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	780
Belastingen overig	0	0	0	0	381
Bestuur	0	0	0	0	1.562
Burgerzaken	0	0	0	0	2.127
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	1.256
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	558
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	5.820
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	913
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	137
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	817
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	1.665
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	29.727
Inkomensregelingen	29	33	51	467	114.526
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	7
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	3.965
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	50
Media	0	0	0	0	0
Milieubeheer	110	104	216	1.445	1.693
Musea	0	0	0	0	118
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	704	744	578	7.871	9.657
Onderwijshuisvesting	1.482	0	0	3.603	4.307
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	692
Openbaar vervoer	0	0	0	0	1.314
Openbare orde en veiligheid	5	5	5	40	1.278
Overhead	0	0	0	0	4.715
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	28.706
OZB Woningen	0	0	0	0	28.016
Parkeren	1	1	1	9.148	15.452
Riolering	0	0	0	0	17.148
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	125
Sportaccommodaties	235	348	279	1.822	4.727
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	2.390
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	3	3	3	56	606
Volksgezondheid	0	41	0	467	622
Wijkteams	2	2	2	18	18
Wonen en bouwen	0	0	0	0	4.476
Eindtotaal	2.571	1.280	1.136	24.938	764.987

Mutaties circulaires

Overzicht (mutaties in) decentralisatieuitkeringen (DU), integratieuitkeringen (IU) en taakmutaties die verrekend worden met programma's.

DU Vrouwenopvang
Voor de vrouwenopvang zijn in de septembercirculaire 2020 structurele middelen (jaarlijks € 38,6 miljoen) toegevoegd aan het objectieve verdeelmodel voor de versterking van Veilig Thuis. Deze bijdrage is toegekend omdat door de vernieuwde wettelijke meldcode per 1-1-2019 een hogere stijging van meldingen en adviezen plaatsvindt dan dat van tevoren is ingeschat. Voor acute crisissituaties in de vrouwenopvang en voor het aanpakken van door- en uitstroomproblematiek is structureel € 14 miljoen toegevoegd aan het objectieve verdeelmodel. Arnhem ontvangt ruim € 1,8 meer ter dekking van de kosten die hiermee samenhangen.

De middelen in de DU Vrouwenopvang wijzigen in de meicirculaire 2021 op grond van extra kosten die voortkomen uit de stijging van het aantal slachtoffers dat contact legt met het Centrum Seksueel Geweld (structureel vanaf 2021). Sinds enkele jaren betalen wij als centrumgemeente mee aan het voortbestaan van de Centra Seksueel Geweld Enschede en Nijmegen. Geconstateerd moet worden dat er door slachtoffers van seksueel geweld steeds meer gebruik wordt gemaakt van de dienst- en hulpverlening van de CSG's. Dit resulteert er daaropvolgend in dat er ook meer geld geïnvesteerd moet worden.
Daarnaast is er voor 2021 sprake van een incidentele verhoging in het kader van schadelijke praktijken, waaronder eergerelateerd geweld, gedwongen huwelijken en vrouwelijke genitale verminking. Tot slot dragen gemeenten middels een uitname van landelijk € 0,17 miljoen bij aan de financiering van het Landelijk Knooppunt Huwelijksdwang en Achterlating. De gepresenteerde reeks wordt overgeheveld naar het beleidsveld. De afgelopen jaren is de nodige inzet m.b.t. eergerelateerd geweld en huwelijksdwang & achterlating gepleegd. Inmiddels is de aanpak van VGV hieraan toegevoegd. Hiervoor moeten de volgende zaken worden ontwikkeld:

- Sluitend netwerk van professionals, welke beschikbaar is voor het signaleren en bespreken van signalen VGV.
- Eenduidige werkwijze rondom registratie van VGV.
- Nazorg beschikbaar voor reeds besneden vrouwen en bij wie dit is voorkomen.
- Preventieplan t.b.v. trainingen en voorlichtingen voor zowel professionals als personen uit de doelgroep.

DU Versterking omgevingsveiligheidsdiensten
Gemeenten ontvangen jaarlijks in het kader van cluster 4 van de meerjaren agenda omgevingsveiligheid 2021-2024 een bedrag van in totaal € 3,825 miljoen. De middelen zijn bedoeld voor lokale versterking omgevingsveiligheid. Dit geeft gemeenten de ruimte om te komen tot lokale prioriteiten bij de uitvoering van omgevingsveiligheidsbeleid. Op die wijze wordt omgevingsveiligheid goed lokaal ingebed. Arnhem ontvangt voor de jaren 2021 tot en met 2014 een bedrag van € 29.000.

DU Uitstapprogramma prostituees
Het kabinet heeft vanaf 2021 structureel geld beschikbaar heeft gesteld voor een landelijk dekkend netwerk van uitstapprogramma’s om mensen die de prostitutie willen verlaten, hierbij te ondersteunen. Het gaat structureel om € 3 miljoen per jaar en om eenmalig € 1 miljoen extra in 2021. De middelen zullen worden toegekend aan de 18 aangewezen DUUP-gemeenten (decentralisatie-uitkering voor uitstapprogramma’s voor prostituees) voor het (laten) ontwikkelen en (laten) uitvoeren van regionale uitstapprogramma’s voor prostituees vanaf 1 januari 2021. Een uitstapprogramma is een programma waarbinnen begeleiding van prostituees plaatsvindt bij het vinden van werk of overige dagbesteding buiten de prostitutie. De programma’s hebben nadrukkelijk als doel om de stap naar ander werk dan prostitutie te vergemakkelijken en daarin ondersteuning te bieden. Arnhem ontvangt in 2021 € 165.000 en vanaf 2022 structureel € 123.000 voor het ontwikkelen en uitvoeren van een regionaal uitstapprogramma voor prostituees in samenwerking met Doetinchem en Apeldoorn.

IU Voogdij/18+
Zoals reeds in de vorige tweedaagse is aangegeven, wordt per 2022 het huidige woonplaatsbeginsel in de Jeugdwet aangepast. Het woonplaatsbeginsel bepaalt welke gemeente inhoudelijk en financieel verantwoordelijk is voor de jeugdzorg van een jeugdige. Uitgangspunt in de nieuwe definitie van het woonplaatsbeginsel is de gemeente waar de jeugdige zijn woonadres heeft volgens de Basisregistratie Personen. Voor Arnhem betekent dit extra middelen van circa € 2,6 miljoen in het gemeentefonds, die in het beleidsveld nodig zijn om de toename van het aantal jeugdigen te kunnen dekken. In de Perspectiefnota was gerekend met een bedrag van € 2,1 miljoen (zowel aan de baten als de lastenkant).

IU Inburgering
De inwerkingtreding van de nieuwe inburgeringswet is met een half jaar uitgesteld naar 1 januari 2022. Om die reden wordt de IU in 2021 verlaagd en als gevolg van het uitstel wordt een aanvullend bedrag ter beschikking gesteld voor de jaren 2021 tot en met 2026. Dit is bedoelt voor de zogenaamde ondertussen-groep, nieuwe instroom vanaf 1 juli 2021 en extra implementatiekosten voor gemeenten.

Taakmutatie rijksvaccinatieprogramma meningokokken en informed consent
Met ingang van 1 januari 2021 is de uitvoering van de vaccinatie tegen meningokokken overgedragen aan gemeenten. De daarmee gemoeide middelen worden toegevoegd aan het reeds eerder overgehevelde budget voor uitvoering van het rijksvaccinatieprogramma. Tot 1 januari 2022 zijn deze vaccinaties rechtstreeks door het RIVM aan de JGZ organisaties betaald. Afgesproken met VGGM is om deze financiële middelen 1 op 1 over te hevelen naar de VGGM/JGZ die het RVP in opdracht van de gemeenten uitvoert.
Daarnaast is in 2021 eenmalig een budget toegevoegd voor de uitvoering van de zogenoemde 'informed consent procedure RVP'. Deze procedure richt zich op het inbouwen van de toestemmingsverklaring in de registratie van het RVP, waarmee ouders (en kinderen vanaf 12 jaar) gevraagd worden om toestemming voor het delen van vaccinatiegegevens met het RIVM. Er wordt een bekostiging gegeven voor ICT. Dit heeft ermee te maken dat de overheid niet rechtstreeks een opdracht kan geven aan ICT leveranciers ivm Europese wetgeving. De lokale GGD'en krijgen nu via de gemeenten geld om hun eigen kinddossier leveranciers te betalen voor het inbouwen van 'informed consent'. Dit gaat om digitale toestemming van ouders om hun kinderen te vaccineren en de vaccinatiegegevens te verstrekken aan het RIVM voor epidemiologische doeleinden.

Taakmutatie prenataal huisbezoek door jeugdgezondheidszorg
Om een gezonde ontwikkeling van het ongeboren kind te bevorderen en het ontstaan van gezondheids- en ontwikkelingsrisico's voor het kind te beperken, is het van belang tijdig hulp en ondersteuning tijdens de zwangerschap te bieden. Vanaf 2022 krijgen gemeenten de taak een prenataal huisbezoek aan te bieden aan zwangere vrouwen en/of gezinnen in een kwetsbare situatie.

Taakmutatie Wet open overheid
Op 26 januari 2021 heet de Tweede Kamer de Wet open overheid aangenomen. Deze wet beoogt de gehele overheid transparanter en toegankelijker te maken. De financiële middelen bestaan zowel uit incidentele als structurele middelen. De incidentele middelen zijn bestemd voor het verbeteren van systemen, het opleiden van medewerkers en het aanpassen van processen in de organisatie. De structurele middelen zijn bedoeld voor de actieve openbaarmaking van de informatiecategorieën zoals bedoeld in de nieuwe wet, het aanwijzen van een contactfunctionaris en het beheer en onderhoud van de systemen. Het structurele budget vanaf 2026 bedraagt € 2 ton voor Arnhem.

Taakmutatie versterking gemeentelijke anti-discriminatievoorziening
Vanaf 2021 worden meer middelen toegevoegd aan de gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen (ADV's), omdat deze op dit moment zeer krap bemeten zijn en bij het grote publiek relatief onbekend zijn. De ruimere budgetten zijn ook nodig om de door de uitvoeringsorganisaties doorverwezen melders te kunnen bijstaan. Met deze middelen kan het ADV steviger neergezet worden, kan de meldingsbereidheid vergroot worden en draagt dit positief bij aan de ambitie in het plan 'Vrij zijn in Arnhem" gericht op het tegengaan en voorkomen van racisme en discriminatie.

Taakmutatie handhaving energielabel C kantoren
In het Bouwbesluit is vastgelegd dat per 1 januari 2023 een kantoor energielabel C of beter moet hebben om nog als kantoor gebruikt te mogen worden. De gemeente is het bevoegde gezag en handhaaft de wetgeving. De uitvoering zal bij de Odra te plaatsvinden. Deze taak zit nu nog niet in het werkprogramma van de Odra. Om deze aanvullende opdracht te kunnen verstrekken zijn deze middelen nodig.

Bijlagen

Bijlage 1	:	Normenkader
Bijlage 2	:	Overzicht onderdelen stad/wijk
Bijlage 3	:	Afkortingenlijst
Bijlage 4	:	Begrippenlijst

Normenkader

Proces	Programma	Externe wet- en regelgeving
Gemeentefonds (Financiën)	S00-S12	Circulaires gemeentefonds
Treasury (Financiën)	S00-S12	Wet financiering decentrale overheden (Fido) Besluit leningvoorwaarden decentrale overheden (Bldo) Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden (Ufdo) Regeling schatkistbankieren decentrale overheden Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo)
Investeringen (Financiën)	S00-S12	Burgerlijk Wetboek Gemeentewet (artikel 212) Algemene wet bestuursrecht Besluit begroting en Verantwoording
Jaarrekening (Financiën)	S00-S12	Besluit Begroting en Verantwoording Wet Normering Topinkomens Kadernota rechtmatigheid BADO (Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden) Wet markt en overheid Regeling beleidsindicatoren gemeenten Regeling vaststelling wijze waarop kengetallen worden vastgesteld en opgenomen in begroting en jaarverslag provincies en gemeenten Regeling vaststelling taakvelden en verstrekking informatie voor derden
Relatiebeheer	S00-S12	Geen specifieke wet- en regelgeving
Verplichtingen administratie (Financiën)	S00-S12	
Begroting (MJPB) en budgetbeheer	S00-S12	Besluit Begroting en Verantwoording
Aanbestedingen (Financiën)	S00-S12	Aanbestedingsreglement Werken Europese aanbestedingsregels en -richtlijnen Aanbestedingswet en -besluit
Fiscaal, pensioen, personeel	S00-S12	Fiscale Wet- en regelgeving Wet op het BTW compensatiefonds Wet inkomstenbelasting 2001 Wet op de loonbelasting 1964 Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen Pensioenwetgeving (gericht op een juiste, volledige en tijdige inhouding en afdracht van pensioenpremies Pensioenreglement ABP Wet Normering Topinkomens Wet financiering sociale verzekeringen CAR/UWO Algemene Verordening Gegevensbescherming Wet minimumloon Wetboek burgerlijke rechtsvordering
Verhuur accommodaties (o.a. sport, cultuur etc)	S00-S12	Gemeentewet (art. 160 lid 1 sub e en art. 171) Burgerlijk Wetboek deel 7, titel 4 (Huur) Algemene wet bestuursrecht
Subsidies	S00-S12	Algemene wet bestuursrecht (Awb) Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009)
Verhuur vastgoed	S00-S12	Burgerlijk Wetboek (deel 6 en 7) Gemeentewet (artikel 160 lid 1sub e en artikel 170) Leegstandswet Uitvoeringswet huurprijzen woonruimte

Proces	Programma	Externe wet- en regelgeving
		Besluit huurprijzen woonruimte
Opbrengsten parkeergelden	S00-S12	
WMO / Jeugd (Zorg)	S00-S12	Wet Maatschappelijke Ondersteuning 2015 Burgerlijk Wetboek Boek 1 Algemene wet bestuursrecht (Awb) Wet langdurige zorg Zorgverzekeringswet Uitvoeringsbesluit Wmo 2015 Wet op de Jeugdzorg, jeugdhulp bij gemeenten Jeugdwet Met bijbehorende regelingen en besluiten
Participatiewet	S00-S12	Participatiewet (Pw) IOAW IOAZ BUIG SUWI Algemene wet bestuursrecht (Awb) AOW Wet taaleis participatiewet Wijzigingswet participatiewet TOZO TONK Met bijbehorende regelingen en besluiten
Belastingen - Riool	S00-S12	Gemeentewet (artikel 229) Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009)
Belastingen - afval	S00-S12	Gemeentewet (artikel 229) Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009)
Bouwleges, lokale heffingen (ODRA)	S00-S12	Gemeentewet (art. 229) Algemene termijnenwet
Aankoop gronden, Grex	S00-S12	Burgerlijk Wetboek Wet Voorkeursrecht Gemeenten Onteigeningswet Wet Ruimtelijke Ordening Gemeentewet Wet Inrichting Landelijk Gebied BTW Compensatiefonds Besluit Begroting en Verantwoording
Belastingen	S00-S12	Gemeentewet Wet WOZ Algemene wet bestuursrecht Algemene wet inzake rijksbelastingen Invorderingswet 1990 Algemene termijnenwet Kostenwet Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009) Besluit Begroting en Verantwoording; Faillissementswet.
Waardebepaling woningen (WOZ proces)	S00-S12	Wet WOZ Hoofdstuk III artikel 16 t/m Art 29;
Belastingen – OZB (Financiën)	S00-S12	Gemeentewet (artikel 220). Gemeentelijke bevoegdheid tot het heffen van OZB
SiSa		Regeling informatieverstrekking SiSa Financiële verhoudingswet

Overzicht onderdelen stad/wijk

		STAD					WIJK					TOTAAL
		Lasten	Baten	Toevoegingen	Onttrekkingen	Totaal	Lasten	Baten	Toevoegingen	Onttrekkingen	Totaal	
Bedragen x € 1.000												
Bestuur, dienstverlening en financien		**88.886**	**521.831**	**19.864**	**23.028**	**436.110**	**6.734**	**18**	**0**	**175**	**-6.541**	**429.569**
	Automatisering	27.979	1.379	0	15	-26.584	37	0	0	0	-37	-26.621
	Bedrijfsvoering	13.989	5.059	249	1.213	-7.966	2.121	0	0	0	-2.121	-10.088
	College	1.832	0	0	0	-1.832	0	0	0	0	0	-1.832
	Financiën	4.454	511.330	19.209	21.165	508.832	0	0	0	175	175	509.007
	Herdenken	33	0	0	0	-33	0	0	0	0	0	-33
	Personeel en Organisatie	27.779	374	406	0	-27.810	0	0	0	0	0	-27.810
	Publieke dienstverlening	6.551	2.127	0	599	-3.826	0	0	0	0	0	-3.826
	Raad	2.571	0	0	21	-2.550	0	0	0	0	0	-2.550
	Regionale samenwerking	3.158	1.562	0	0	-1.596	0	0	0	0	0	-1.596
	Wijksturing en Wijkzaken	541	0	0	16	-525	4.575	18	0	0	-4.557	-5.083
Veiligheid		**19.380**	**2.494**	**71**	**343**	**-16.613**	**1.673**	**40**	**0**	**0**	**-1.632**	**-18.246**
	Openbare orde en veiligheid	18.338	2.124	71	343	-15.942	1.673	40	0	0	-1.632	-17.574
	Veiligheidshuis	1.042	370	0	0	-671	0	0	0	0	0	-671
Bereikbaarheid		**22.911**	**7.663**	**6.837**	**8.106**	**-13.979**	**8.786**	**9.148**	**802**	**0**	**-440**	**-14.419**
	Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	22.911	7.663	6.837	8.106	-13.979	8.786	9.148	802	0	-440	-14.419
Economie		**7.032**	**998**	**170**	**700**	**-5.504**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**-5.504**
	Economische Zaken / Acquisitie	4.567	181	0	300	-4.087	0	0	0	0	0	-4.087
	Evenementen	1.024	35	120	400	-709	0	0	0	0	0	-709
	Toerisme en recreatie	1.440	782	50	0	-708	0	0	0	0	0	-708
Onderwijs		**19.603**	**2.490**	**8.960**	**7.766**	**-18.307**	**17.561**	**11.474**	**537**	**276**	**-6.348**	**-24.655**
	Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	19.603	2.490	8.960	7.766	-18.307	17.561	11.474	537	276	-6.348	-24.655
Cultuur		**34.680**	**6.496**	**1.377**	**1.018**	**-28.543**	**527**	**0**	**0**	**0**	**-527**	**-29.071**
	Cultuur	33.294	5.920	1.140	821	-27.693	527	0	0	0	-527	-28.220
	Erfgoed	1.386	576	237	198	-850	0	0	0	0	0	-850
Participatie en armoedebestrijding		**166.425**	**114.104**	**554**	**1.516**	**-51.358**	**25.378**	**467**	**0**	**0**	**-24.911**	**-76.269**
	Armoedebeleid	6.457	100	0	0	-6.357	11.868	100	0	0	-11.768	-18.125
	Schulddienstverlening	37	0	0	0	-37	3.060	0	0	0	-3.060	-3.096

	Werk en Inkomen	159.931	114.004	554	1.516	-44.965	10.450	367	0	0	-10.083	-55.048
Zorg		**58.550**	**4.940**	**12.530**	**354**	**-65.786**	**121.295**	**0**	**0**	**0**	**-121.295**	**-187.082**
	Jeugd /Jeugdzorg	13.472	0	12.530	99	-25.903	41.604	0	0	0	-41.604	-67.507
	Zorg	45.078	4.940	0	255	-39.883	79.691	0	0	0	-79.691	-119.574
Welzijn en inclusie		**23.794**	**872**	**0**	**200**	**-22.722**	**9.929**	**0**	**0**	**0**	**-9.929**	**-32.651**
	Asielzaken	1.649	0	0	0	-1.649	14	0	0	0	-14	-1.663
	Inclusie	831	0	0	0	-831	184	0	0	0	-184	-1.015
	Welzijn	21.314	872	0	200	-20.242	9.731	0	0	0	-9.731	-29.974
Gezondheid en sport		**22.326**	**3.076**	**470**	**343**	**-19.377**	**7.094**	**2.290**	**368**	**214**	**-4.959**	**-24.336**
	Publieke gezondheid	6.961	170	79	36	-6.834	502	467	110	44	-100	-6.934
	Sport	15.365	2.905	391	307	-12.543	6.591	1.822	259	170	-4.858	-17.401
Klimaat, energie en milieu		**5.387**	**232**	**0**	**3.114**	**-2.041**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**-2.041**
	Duurzaamheid	5.387	232	0	3.114	-2.041	0	0	0	0	0	-2.041
Ruimtelijke ontwikkeling		**38.631**	**33.889**	**176**	**90**	**-4.829**	**396**	**1.445**	**1**	**3**	**1.051**	**-3.778**
	Grondzaken	28.825	29.737	176	27	763	0	0	0	0	0	763
	Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	9.806	4.152	0	62	-5.592	396	1.445	1	3	1.051	-4.541
Wonen en leefomgeving		**41.026**	**40.965**	**4.039**	**5.554**	**1.454**	**13.029**	**56**	**0**	**0**	**-12.973**	**-11.519**
	Dierenwelzijn	184	0	0	0	-184	184	0	0	0	-184	-368
	Groen	9.003	692	0	1.060	-7.251	2.970	0	0	0	-2.970	-10.221
	Openbare ruimte	28.872	39.959	3.995	4.275	11.366	9.875	56	0	0	-9.819	1.547
	Wonen	2.967	314	43	219	-2.477	0	0	0	0	0	-2.477
Totaal		548.631	740.049	55.047	52.134	188.504	212.402	24.938	1.708	667	-188.504	0

Afkortingenlijst

A.
APV – Algemene Plaatselijke Verordening
AR – Algemene Reserve
AST - Arnhemse standaard voor toegankelijkheid
ASV – Algemene Subsidieverordening Arnhem
AVG - Algemene Verordening Gegevensbescherming
AWB – Algemene Wet bestuursrecht

B.
B&W – Burgemeester & Wethouders
BBV – Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BBZ - Bijstandsbesluit Zelfstandigen
BEVI - Besluit externe veiligheid inrichtingen
BNG – Bank Nederlandse Gemeenten
BOTOC - Breed offensief tegen ondermijnende criminaliteit
BR – Bestemmingsreserve
BUIG – Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten
BV – Besloten Vennootschap
BVO - Bedrijfsvoeringsorganisatie

C.
CAO – Collectieve arbeidsovereenkomst
CBS – Centraal Bureau voor de Statistiek
CmK - Cultuureducatie met Kwaliteit
COELO – Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CPI - Consumentenprijsindex
CSA – Centrum, Spijkerkwartier en het Arnhemse Broek

D.
DB – Dagelijks Bestuur
DJI - Dienst Justitiële Inrichtingen
DU - Decentralisatie Uitkering
DVO – Dienstverleningsovereenkomst

E.
EV – Eigen Vermogen
EN – Europese Norm
EMU – Economische en Monetaire Unie

F.
FDFA - Fashion + Design Festival Arnhem
FIDO – Financiering Decentrale Overheden
FJP – Financiële Jaarrapportage Projecten
FTE – fulltime-equivalent (formatieplaats)

G.
GGZ - Geestelijke gezondheidszorg
GO – Georganiseerd Overleg
GR – Gemeenschappelijke Regeling
GRP – Gemeentelijk Rioleringsplan
G40 - Netwerk van 40 (middel)grote steden

H.
HAN - Hogeschool Arnhem Nijmegen
HOV - Hoogwaardig Openbaar Vervoer

I.
ICT – Informatie- en communicatietechnologie
IHP - Integraal Huisvestingsplan
IPKW- Industriepark Kleefse Waard

J.
JGZ – Jeugdgezondheidszorg
JOGG – Jongeren Op Gezond Gewicht
JOP - Jongeren Ontmoetingsplek

M.
MBO – Middelbaar beroepsonderwijs
MFC – Multi Functioneel Centrum
MIP – Meerjareninvesteringsplanning
MJPB – Meerjarenprogrammabegroting
MKB - Midden- en Kleinbedrijf

N.
NDSD - Netwerk Directeuren sociaal domein
NEN – Nederlandse Norm
NF2- Nederlands als tweede taal
NV – Naamloze Vennootschap

O.
OAB - Onderwijsachterstandenbeleid
OAT – Ondergronds Afval Transport
ODRA – Omgevingsdienst Regio Arnhem
OCW – Ministerie Onderwijs Cultuur en Wetenschap
OGGz – Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
OKA - OndernemersKontact Arnhem
OM - Openbaar Ministerie
OR – Openbare Ruimte
OV – Openbaar Vervoer
OZB – Onroerend Zaak Belasting
OZO - Overlast en Zorg Overleggen

P.
PAS - Programma Aanpak Stikstof
P&O – Personeel & Organisatie
PBA - Platform Binnenstad Arnhem
PGB - Persoonsgebondenbudget
PMD - Plastic-, metaalverpakkingen en drankenkartons
PO – Primair onderwijs
PvE - Programma van eisen

R.
RBL - Regionaal Bureau Leerlingzaken
RIEC - Regionale Informatie- en Expertise Centra
RKV – Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg
RMC – Regionaal Meld- en Coördinatiepunt
ROB - Raad voor het Openbaar Bestuur
ROC – Regionaal opleidingscentrum
RPW - Regionaal Programma Werklocaties

S.
SKK - Standaardsystematiek voor Kostenramingen
SO – speciaal onderwijs
StAB - Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen

SW – Sociale Werkvoorziening
SWT - Sociale wijkteams
SWOA – Stichting Welzijn Ouderen Arnhem
SZW – Sociale Zaken en Werkgelegenheid

T.
TLO - teams Leefomgeving

U.
UWV – Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen

V.
VGGM – Veiligheid- en Gezondheidsregio Gelderland Midden
VMBO – Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
Vpb - Vennootschapsbelasting
VNG – Vereniging Nederlandse Gemeenten
VO – Voortgezet Onderwijs
VRI – Verkeersregeling installatie
VSO – Voortgezet Speciaal Onderwijs
Vsv – Voortijdig schoolverlaten
VV - Vreemd vermogen
VVE – Voor- en vroegschoolse educatie
VWO – Voorbereidend wetenschappelijk onderwijs
VWS – Volksgezondheid welzijn en sport

W.
Wabo – Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
Wet hof – Wet houdbare overheidsfinanciën
WGR – Wet gemeenschappelijke regelingen
Wlz - Wet langdurige zorg
Wmo – Wet maatschappelijke ondersteuning
WOZ – Wet waardering onroerende zaken
Wsp - Werkgeversservicepunt
Wsw – Wet sociale werkvoorziening
WSW - Waarborgfonds Sociale Woningbouw
Wvggz - Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg

Z.
Zzp - Zelfstandige zonder personeel

Begrippenlijst

A.

Accress
Groei/daling van het gemeentefonds (zie ook trap-op-trap-afmethodiek).

Activa (vaste)
Bezittingen die langer dan één jaar meegaan en die in meerdere jaren worden afgeschreven (bijvoorbeeld gebouwen). Activa staan op de balans.

Afvalstoffenheffing
Betreft een heffing voor het inzamelen en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen. De heffing wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar gebruiker is van een woning (waarvoor een verplichting tot inzamelen geldt). De grondslag voor de heffing is het aantal inwoners (betreft twee categorieën: eenpersoons- of meerpersoonshuishouden). De heffing is een tijdvak-belasting en komt in aanmerking voor de ontheffingsregeling. Bij verhuizing naar een woning binnen of buiten Arnhem wordt ontheffing verleend voor de resterende volle maanden, dat de inwoner verhuisd is. Zodra er nieuwe bewoners ingeschreven worden, ontvangen deze bewoners een aanslag afvalstoffenheffing voor de resterende maanden.

Algemene dekkingsmiddelen
Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten zonder vooraf bepaald bestedingsdoel. De gemeente kan deze vrij besteden. Het gaat om de uitkeringen vanuit het Gemeentefonds, om bepaalde gemeentelijke belastingen (zoals OZB-belasting) en deelnemingen/dividend.

Algemene uitkering
Uitkering uit het gemeentefonds van het Rijk dat de gemeente geheel vrij mag besteden.

Algemene reserve
Het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente. Dit vormt een buffer voor financiële tegenvallers.

Auditing
Het controleren van een organisatie.

B.

Balans
De balans toont een overzicht van de bezittingen, schulden en eigen vermogen van de gemeente op een bepaald moment.

Baten
Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.

Baten en lasten (stelsel van)
Gemeenten werken met een stelsel van baten en lasten. Dit betekent dat inkomsten en uitgaven moeten worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben (dat wil zeggen het jaar waarin de prestatie geleverd is).

Bedrijfsvoering
De beheersing van, het toezicht op en de verantwoording over de bedrijfsprocessen binnen de gemeentelijke organisatie op basis van een bedrijfsvoeringsfilosofie.

Begroting
Een begroting geeft aan welke beleidsvoornemens de gemeente heeft, hoeveel middelen daarmee gemoeid zijn en uit welke bronnen die middelen afkomstig zijn.

Begrotingsresultaat
Financieel verschil tussen het bedrag dat volgens de begroting is toegestaan en het te verwachten bestede bedrag.

Begrotingstekort
Een begrotingstekort treedt op wanneer de lasten hoger zijn dan de baten.

Beheersmaatregel
Een activiteit die zich richt op het elimineren, vermijden of verkleinen van de oorzaak of het gevolg van een ongewenste gebeurtenis.

Belastingcapaciteit
De OZB is voor gemeenten de belangrijkste eigen belastinginkomsten. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. In dit geval de landelijk gemiddelde tarieven. Voor gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Naast de OZB wordt tevens gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing omdat de heffing niet kostendekkend hoeft te zijn, maar ook lager mag worden vastgesteld (er is dan sprake van belastingcapaciteit die niet benut wordt).
Benodigde weerstandscapaciteit
Het bedrag dat benodigd is om alle risico's in de begroting waarvoor geen maatregelen zijn getroffen, in financiële zin af te dekken.

Beschikbare weerstandscapaciteit
De middelen die beschikbaar zijn om eventuele tegenvallers (risico's) op te kunnen vangen.

Bestaand beleid
Beleid waarover al besluitvorming heeft plaatsgevonden.

Bestemmingsreserve
Naast de Algemene reserve zijn er buffers gevormd die niet worden meegerekend tot de weerstandscapaciteit. Het gaat hier om de bestemmingsreserves. Bestemmingsreserves zijn voor specifieke doeleinden gevormd op basis van een raadsbesluit. Bestemmingsreserves zijn gebonden aan de bestemmingen die door de raad zijn vastgesteld. Wanneer de nood echt hoog is kan er door de raad aan de betreffende bestemmingsreserve een andere bestemming worden gegeven. Aan een deel van de bestemmingsreserves hangen verplichtingen tot bestedingen waarbij er beperkte sprake is sprake is van beleidsvrijheid.

Besluit begroting en verantwoording (BBV)
Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) beschrijft de regels waaraan onder andere begroting van een gemeente aan moet voldoen.

Bestuurlijk belang
Een gemeente kan een bestuurlijk belang hebben in een verbonden partij doordat zij in het bestuur is vertegenwoordigd. De gemeente kan het ook hebben doordat zij stemrecht heeft in de verbonden partij.

BTW-compensatiefonds
Rijksfonds waaruit gemeenten een bepaald deel van de door hen betaalde BTW kunnen terugvorderen.

C.

Circulaire
Een circulaire informeert de gemeenten over de omvang en de verdeling van de algemene uitkering, de integratie-uitkeringen - inclusief die voor het sociaal domein - en de decentralisatie-uitkeringen uit het gemeentefonds.

Compabiliteitsvoorschriften
Dit zijn de wettelijke voorschriften voor de inrichting van de gemeentelijke begroting en rekening. Sinds 2004 zijn de nieuwe voorschriften volgens het Besluit Begroting en Verantwoording van kracht.

D.

Deelneming
Participatie in een besloten of naamloze vennootschap, waarin de gemeente aandelen heeft.

Dividend
Een vergoeding die wordt uitbetaald aan aandeelhouders.

Doeluitkering
Uitkering door het Rijk aan een lagere overheid voor een nauw omschreven wettelijk vastgesteld doel of taak. De gelden zijn niet vrij besteedbaar.

E.

EMU-saldo
Het geraamde of het gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven van een gemeente. Dit bedrag wordt berekend op transactiebasis en volgens Europese voorschriften.

F.

Financieel belang
Van financieel belang is sprake als de gemeente de middelen die ze ter beschikking stelt verloren gaan in geval van faillissement van de verbonden partij (een derde rechtspersoon) en/ of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Financiële kengetallen
Getallen waarmee inzicht verkregen kan worden in de financiële positie van de gemeente.

Financieringsmiddelen
Kort- of langlopende geldmiddelen die nodig zijn om de kosten van uitgaven te betalen.

G.

Gemeenschappelijke regeling
Is het publiekrechtelijk juridisch kader waarbinnen twee of meer gemeentebesturen kunnen samenwerken.

Gemeentefonds
Uitkering van het Rijk die de gemeenten in principe vrij mogen besteden.

Grondexploitatie
De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. Indien gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de verkochte gronden kan immers de schuld worden afgelost. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

K.

Kans
De mogelijkheid dat een gebeurtenis zich voordoet uitgedrukt in een waarde tussen 0 en 1.

Kapitaalgoederen
Spullen die de gemeente nodig heeft om de diensten en goederen die zij levert aan inwoners te kunnen produceren. Daarbij gaat het om grotere zaken zoals wegen, riolering, water, groen en gebouwen.

Kapitaallasten
Afschrijvingen en toegerekende rente op activa. De afschrijvingen betreffen de jaarlijkse waardevermindering van de investering. Door middel van de afschrijving worden lasten van de investering uitgespreid over de jaren dat er van de investering gebruik wordt gemaakt. De rente betreft het eigen of geleende geld dat besteed wordt om de investering te financieren.

L.

Lasten
De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.

Leges
Leges zijn vergoedingen voor het genot van diensten of producten, die de gemeente levert. Dat zijn bijvoorbeeld paspoorten, uittreksels uit registers, vergunningen e.d. Daarbij geldt dat de totale opbrengst van de leges niet hoger mogen zijn dan de kosten die de gemeente voor het geheel van de legesplichtige diensten of producten maakt. De leges worden in rekening gebracht bij de aanvrager van de dienst of het product. Voor sommige leges geldt een wettelijk maximum tarief (bijvoorbeeld voor paspoorten).

Lokale heffingen
Een type gemeentelijke belasting. Voorbeelden van heffingen zijn de rioolheffing of de afvalstoffenheffing. Het geld dat gemeenten met heffingen ophalen, moeten gebruikt worden om de kosten te dekken van datgene waarvoor ze in rekening worden gebracht.

M.

Meerjareninvesteringsplanning (MIP)
In de meerjareninvesteringsplanning wordt de planning van de investeringen voor de komende jaren inzichtelijk gemaakt.

Meerjarenraming
Een prognose van de voor meerdere jaren, na het begrotingsjaar, te verwachten baten en lasten alsmede mutaties in reserves.

N.

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

O.

Onroerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom hebben van onroerende zaken in de gemeente Arnhem.
De grondslag van de belasting is de WOZ-waarde van de woning of niet-woning. Het geldende tarief voor eigenaars van woningen of eigenaars en gebruikers van niet-woningen is gebaseerd op een percentage van de WOZ-waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van een onroerende zaak.

Overhead
De kosten van de werkzaamheden of faciliteiten die slechts een indirecte relatie vertonen met de prestaties (bijvoorbeeld leidinggeven, afdelingsadministratie of huisvesting).

Overzicht lasten en baten
Lasten: De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.
Baten: Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.
Toevoeging aan reserve: toevoegingen aan een reserve zijn weergegeven met een minteken (negatief). Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten stijgen.
Onttrekkingen aan reserve: onttrekkingen aan een reserve zijn zonder teken (positief) weergegeven. Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten dalen.

Saldo toevoegingen en onttrekkingen: Bij negatief saldo verwachten we een verhoging van de reserve binnen dit programma. Bij een positief saldo verwachten we een verlaging van de reserve binnen het programma.

P.

Paragrafen
Geven volgens het BBV een dwarsdoorsnede van de begroting op financiële aspecten. Het gaat dan om de beleidslijnen van beheersmatige aspecten die belangrijk zijn, financieel, politiek of anderszins. De paragrafen zijn onderdeel van zowel de beleidsbegroting als het jaarverslag.

Parkeerbelasting
Betreft een belasting voor het parkeren van een voertuig op een plaats waar volgens de belastingverordening parkeerbelasting verschuldigd is. De grondslag is de duur van het parkeren. De parkeertijd maal het tarief bepaalt de hoogte van het bedrag. De belasting wordt geheven door in te loggen op een centrale computer via een GSM, het kopen van een parkeerticket of een parkeervergunning.

Planning- en controlcyclus
De jaarlijks terugkerende werkzaamheden die samenhangen met het opstellen, bespreken, bewaken, bijstellen en verifiëren van budgetten.

Prestatie-indicator
Kwantitatieve en kwalitatieve gegevens die inzicht geven in de resultaten van het gevoerde beleid van de gemeente.

Programma
Is een samenhangende verzameling van activiteiten en geldmiddelen gericht op het bereiken van vooraf bepaalde maatschappelijke effecten.

Programmabegroting
Dit is de typering voor de begroting waarin de programma's centraal staan. Een gemeente is vrij in de keuze van de programma's en het aantal.

R.

Reserve
Bedrag dat is gereserveerd voor toekomstige uitgaven, zonder dat de aard en de omvang van deze uitgaven al bekend zijn. Reserves worden onderverdeeld in algemene reserves en reserves met een specifieke bestemming (bestemmingsreserves).

Restrisico
De inschatting van het risico met medeneming van de effecten van beheersmaatregelen. Risico dat overblijft na risicobeheersing. (netto risico)

Risico
Gebeurtenis die zich al dan niet kan voordoen en die kan leiden tot schade met een financieel gevolg of afwijking van een te behalen beleidsdoel.

Risicobeheersing
Zijn activiteiten (beheersmaatregelen) die de kans op het optreden van risico's dan wel de gevolgen van risico's beïnvloeden (voorkomen of reduceren)

Risico-eigenaar
De persoon of het organisatieonderdeel aan wie het risico gealloceerd is.

Risico in relatie tot weerstandsvermogen
De kans op een gebeurtenis die leidt tot een directe financiële tegenvaller van materiële betekenis, die niet is afgedekt in de begroting.

Risicokaart
De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg.

Risicomanagement
Het geheel aan activiteiten en maatregelen gericht op het expliciet en systematisch omgaan met en beheersen van risico's.

Risicoparagraaf
Is een door het college verstrekt overzicht van alle bekende risico's tot het moment van aanbieden van de begroting.

Risicoprofiel
Overzicht van het geheel aan risico's van het betreffende proces, project, programma of beleidstraject.

Risicoscore
Per risico te bepalen score op basis van kans op voorkomen en gevolg.

Roerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom van roerende zaken, zoals woonboten in de gemeente Arnhem. De grondslag van de belasting is een percentage van de RZB- waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van de roerende zaak.

S.

Solvabiliteit
Is de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen.

Solvabiliteitsratio
Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een gemeente.

Stelpost
Schatting van uitgaven, opgenomen in de begroting terwijl de werkelijke kosten nog niet exact bepaald kunnen worden.

Structurele exploitatieruimte
Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting OZB. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

T.

Taakmutatie
Extra geld uit het gemeentefonds voor de uitvoering van nieuwe en/of bestaande taken.

Taakveld
Eenheid waarin de programma's zijn onderverdeeld.

Trap-op-trap-af systematiek/ accresmethode
Om het totaal beschikbare bedrag te bepalen dat aan de gemeenten wordt uitgekeerd, gebruikt het Rijk de accresmethode, ook wel de 'trap-op-trap-af systematiek' genoemd. Het accress is gekoppeld aan de ontwikkeling van rijksuitgaven (niet van alle uitgaven). Stijgen de uitgaven dan stijgt het accres, dalen de uitgaven dan daalt het accress.

Treasury
Is het geheel van activiteiten in verband met het beheren van de geldstromen.

V.

Verbonden partij
Is een partij waarmee de gemeente een bestuurlijke relatie onderhoudt en waarin zij een financieel belang heeft.

Voorziening
Dit is een reservering (geoormerkte gelden) met als doel het bedrag aan te wenden in de toekomst waar de voorziening oorspronkelijk voor is gecreëerd.

W.

Weerstandsfactor
= Beschikbare weerstandscapaciteit : Benodigde weerstandscapaciteit. Bij een lagere factor dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor uitkomt boven de 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor nieuw beleid.

Weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Het weerstandsvermogen is de verhouding (ratio) tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit.

Z.

Zekerheidspercentage
Voor het bepalen van het benodigde weerstandsvermogen moet met behulp van de risicosimulatie een keuze worden gemaakt met welke mate van zekerheid de geïdentificeerde risico's worden afgedekt. We noemen dit ook wel het zekerheidspercentage.

Notitie

Voorstel betreffende behandeling Begroting 2022, Turap 2 en de belastingverordeningen

Datum	:	15 september 2021
Aan	:	Agendacommissie
Van	:	K. Vons tel. 377 4087
Betreft	:	Voorstel betreffende behandeling Begroting 2022, Turap 2 en de belastingverordeningen.

Inleiding en doel notitie

Deze notitie behandelt de planning en procedure van behandeling van de Begroting 2022, Turap 2 en de belastingverordeningen. De Begroting, die voorheen MJPB werd genoemd, is een uitwerking van de vastgestelde Perspectiefnota. Bij de uitwerking van onderdelen van het onderstaande proces zal met zorg naar de inachtneming van de maatregelen rondom Corona gekeken worden. Tevens treft u twee voorstellen aan om het vergaderrooster te wijzigen. Deze wijzigingen zijn nodig om het voorgestelde begrotingsproces te laten plaatsvinden.

Het proces is gestoeld op de ervaringen van het afgelopen Perspectiefnota proces en het voorgaande Begrotingsproces. Dit jaar zal de Begroting één week later dan voorgaande jaren worden aangeboden aan de raad. De reden voor deze aanleverdatum is vanwege het feit dat het vakantiereces in de regio Zuid dit jaar laat valt. Dat betekent dat het bespreekproces van het college één week opschuift en de consequentie daarvan is dat de raad de begroting één week later ontvangt. Dat is ongelukkig voor de raad, omdat zij minder voorbereidingstijd heeft om de begroting te kunnen lezen. Hierdoor ontstaat een krappe planning om het begrotingsproces op dezelfde manier als voorgaande jaren te laten plaatsvinden. Het college voldoet echter met deze aanleverdatum aan de verordening, waarin opgenomen is dat de Begroting vóór 1 oktober aan de raad moet worden aangeleverd.

Er is gezocht naar een tegemoetkoming voor de krappe leestijd van de raad. Enerzijds is die gevonden door de tijdspanne van het *beantwoorden* van de schriftelijk technische vragen door het college te verkleinen en anderzijds door de technische bijeenkomst te verplaatsen naar een later moment om zo de fracties voldoende tijd te geven de vele pagina's te kunnen lezen en hun technische vragen te kunnen voorbereiden. Vanwege de krapte in de planning vindt deze bijeenkomst op een andere dag dan een woensdag plaats. Voor fracties die niet bij de technische bijeenkomst aanwezig kunnen zijn, is er de gebruikelijke mogelijkheid van het stellen van *schriftelijke* technische vragen.

Chronologische planning

Streefdatum woensdag 29 september, uiterlijk donderdag 30 september

De Begroting verschijnt digitaal woensdag 29, uiterlijk donderdag 30 september. De papierenversie zal, indien gewenst, naar de raadsleden op hun thuisadres gestuurd worden. Het boekwerk zal op vrijdag 1 oktober danwel zaterdag 2 oktober op de deurmat vallen.

Woensdag 29 september t/m 8 oktober c.q. 11 oktober

Periode van indiening van *schriftelijke technische* vragen. Vragen ingediend vóór vrijdag 8 oktober 09.00 uur (in uitzonderlijke gevallen geldt maandag 11 oktober) zullen z.s.m. worden beantwoord, met

als uiterlijke datum woensdag 13 oktober. Schriftelijke technische vragen die na afloop van deze periode worden gesteld, worden beantwoord, doch de termijn waarop is onzeker.

Maandag 11 oktober
Raadsleden en fractievolgers voeren *mondelinge technisch* overleg met beleids- en financiële ambtenaren. Deze mogelijkheid wordt geboden om druk op het aantal schriftelijke technische vragen te verminderen. Er zijn geen leden van het college betrokken, het is technisch van aard. De technische briefing neemt niet de hele avond in beslag.

Woensdag 13 oktober
Bespreking Begroting Meningsvorming 1, in raadskamers geordend per wethouder. Er zal begonnen worden met het inspreekmoment, waarbij insprekers 5 minuten het woord krijgen en daarna kan de raadskamer vragen stellen. Nadat alle insprekers gehoord zijn, zal de raadskamer starten met de meningsvorming 1. Deze behandeling wijkt af van de gangbare Meningsvorming 1. Het doel van de behandeling is het stellen van politieke vragen en daar een antwoord op krijgen. De behandeling zal plaatsvinden in twee termijnen, waarbij woordvoerders in hun termijn vragen kunnen stellen en standpunten kunnen uitspreken. Interrupties zijn toegestaan. In de tweede termijn kunnen woordvoerders nog reageren op de eerste termijn van de wethouder en daarnaast aangeven of en zo ja op welke onderwerpen zij moties en/of amendementen overwegen in te dienen. Ruime vergadertijd is noodzakelijk om de M1 af te kunnen ronden.

Voorstel 1: In het vergaderrooster staat deze vergadering gepland als halve besluitvorming. Het voorstel is om deze vergadering te wijzigen in een hele meningsvormende 1 vergadering i.v.m. het begrotingsproces.

Donderdag 14 oktober tot en met vrijdag 29 oktober
De fracties dienen hun concept moties en amendementen in voor de Meningsvorming 2 bespreking.

Woensdag 20 oktober
Eventuele uitloop bespreking Begroting in meningsvorming 1 / eventuele bespreking andere onderwerpen in raadskamers / besluitvormingsmoment voor onderwerpen in raad.

Voorstel 2: In het vergaderrooster staat deze vergadering gepland als gewone raadsvergadering. Het voorstel is om deze vergadering te wijzigen in een halve besluitvormende vergadering i.v.m. het begrotingsproces. Kortom de aard van de vergaderingen van 13 oktober en 20 oktober om te draaien.

Maandag 25 oktober tot vrijdag 29 oktober
Herfstreces

Woensdag 3 november
Bespreking Begroting in fase meningsvorming 2. Volledige avond. Plenair.
Spreektijden 12 minuten per fractie, 75 minuten voor het college. Er is geen uitloopmogelijkheid en meerdere woordvoerders zijn toegestaan. De bespreking zal verlopen via thema's die aan de orde zijn

in de ingediende moties en amendementen. Het college zal per portefeuille een pre-advies geven op de wijzigingsvoorstellen die in het desbetreffende thema aan bod zijn. Zo zullen één voor één de thema's met de toebedeelde wijzigingsvoorstellen behandeld worden.

Donderdag 4 november tot en met maandag 8 november 09.00 uur
Periode waarin fracties hun definitieve moties en amendementen indienen en/of aangeven of zij de door hen reeds ingediende concept moties en amendementen handhaven danwel intrekken.

Woensdag 10 november
Begrotingsraad. Aanvang 17.00 uur. Stamppotmaaltijd. Spreektijden: + 5 min voor fracties, + 20 min voor college. Spreekvolgorde: grootste oppositie fractie, grootste coalitiefractie etc.
Twee woordvoerders per fractie zijn toegestaan waarbij één algemeen en één financieel.

Voorstel:
Instemmen met het in deze notitie geschetste agendering/besluitvormingsproces van de Begroting 2022 en de belastingverordeningen.
Tevens instemmen met de twee voorstellen voor het wijzigen van het vergaderschema.

BEHANDELRESULTAAT

Politieke Avond 13 oktober 2021, meningsvormend (1)

Begroting 2022, portefeuille van wethouder Louwers

Zaaknummer:	
Portefeuillehouder:	M. Louwers
Resultaat van bespreking:	

Aanwezige raadsleden/fractievolgers: de heer Hutten (CDA), mevrouw De Vries (PvdA), de heer Janssen (ChristenUnie), de heer Verheij (PVV), mevrouw Eppich (VVD), mevrouw Navis (GroenLinks), de heer Van Iperen (D66), de heer Çetintaş (SP).
De fracties van de Partij voor de Dieren, DENK Verenigd Arnhem, Arnhemse Ouderenpartij en Arnhem Centraal waren niet vertegenwoordigd.

Overige aanwezigen: mevrouw Louwers (wethouder)

Verloop
De raadskamer heeft onder andere vragen gesteld over de volgende thema's: jongerenperspectieffonds, schulddienstverlening, toegankelijkheid stembureaus, daklozen, toeslagenaffaire, werkinvesteringsfonds, startkwalificaties, mantelzorg, arbeidsparticipatie, uitstroompremie, wijkplannen, eenzaamheid, sociaal beheer MFC's, Gelrepas, inwonersbetrokkenheid.

Toezeggingen
1. Resultaten werkinvesteringsfonds
   Wethouder Louwers zegt toe om in het vierde kwartaal van dit jaar de raad een update te sturen met betrekking tot de behaalde resultaten en effecten van de diverse projecten vanuit het werkinvesteringsfonds inclusief de geleerde lessen en opgedane ervaringen.

2. Voortgangsrapportage Werk en Inkomen
   Wethouder Louwers zegt toe om in januari 2022 bij de voortgangsrapportage Werk en Inkomen een meerjarige doorkijk geven en een reflectie of en zo ja, welke (extra) impulsen/investeringen tot nog meer rendement kunnen leiden.

Conclusie
De voorzitter concludeert dat de meningsvorming 1 behandeling is afgerond.

De raadsadviseur — De voorzitter,

P. Wielaard — S. van Ommen

Titel/onderwerp: **Vaststellen van de Begroting 2022, de Turap 2 2021 en de Belastingverordeningen 2022**

Raadsadviseur: Elsebee Dirksen Telefoonnr: 3774712 Elsebee.dirksen@arnhem.nl

Van:	College	Ambtenaar:	Jeroen Kompier
Portefeuillehouder:	Dhr. R. van der Zee	Telefoonnr:	0625331112
	Portefeuille: Vastgoed Grondzaken Mobiliteit Zorg Project Blauwe Golven Project Stadsblokken-Meinerswijk Project Arnhem Centraal	E-mailadres:	Jeroen.kompier@arnhem.nl
Doel activiteit	Informatief (I) & Meningsvormend (M1)		
Toelichting	**Begroting 2022** Het college biedt de raad ter vaststelling de laatste begroting aan van de huidige raadsperiode. De begroting laat een herstel zien van de financiële positie. In de Perspectiefnota 2022-2025 zijn al belangrijke keuzes gemaakt. In deze begroting worden de kaders uitgewerkt en wordt invulling gegeven aan diverse moties en amendementen. **Solide financieel beeld** De totale uitgaven in 2022 zijn begroot op € 818 miljoen. € 214 Miljoen daarvan wordt rechtstreeks in de wijken uitgegeven, de overige € 604 miljoen komt voor rekening van de diverse stedelijke programma's, zoals klimaat & energie, participatie & armoede, economie en zorg. De inkomsten, eveneens € 818 miljoen, komen van het Rijk, lokale heffingen, overige inkomsten en reserves. De begroting is structureel sluitend. In 2021 wordt een positief resultaat verwacht ten opzichte van de begroting van € 17,9 miljoen. De financiële positie van de gemeente blijft solide: de weerstandsfactor loopt op naar 1,5 in 2025, het solvabiliteitsfonds groeit naar € 33 miljoen aan het einde van 2025. **Perspectiefnota 2022-2025, actualiteiten en meicirculaire** De begroting 2022 bouwt verder op de Perspectiefnota 2022-2025 die uw raad op 30 juni heeft aangenomen. In deze begroting zijn tevens een aantal actualiteiten, zoals de middelen jeugdzorg en de meicirculaire, verwerkt. Vanwege een aantal urgente opgaven heeft het college daarnaast besloten in aanvulling op de Perspectiefnota middelen vrij te maken. **Aangenomen moties verwerkt** Voor het zomerreces is tot slot een aantal moties aangenomen die een effect hebben op het in de Perspectiefnota gepresenteerde beeld: 21M52g Investeren in preventie en publieke gezondheid loont 21M102 Actieplan overlast 21M105 Online bewustwordingsaanpak voor jongeren 21M168 Goedkope identiteitskaart. In het financieel meerjarige beeld in deze begroting is invulling gegeven aan deze moties. **Behandeling begroting in samenhang met twee andere raadsvoorstellen** De behandeling van de begroting vindt in samenhang plaats met het raadsvoorstel "Turap 2 2021 " en het raadsvoorstel "Belastingverordeningen 2022".		

	Proces • Op 11 oktober vindt de technische bijeenkomst plaats van raadsleden en fractievolgers met beleids- en financiële ambtenaren. • Op 13 oktober vindt de Meningsvorming 1 plaats in de raadskamers geordend per portefeuille/wethouder. • Op 3 november vindt plenair de Meningsvorming 2 plaats aan de hand van de op dat moment ingediende concept-moties en amendementen. • Op 10 november vindt (vanaf 17h00) de besluitvormende vergadering over Begroting 2022, Turap 2 2021 en belastingverordeningen 2022 plaats.
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Beslissen of het voorstel kan worden doorgeleid naar de meningsvorming 2.
Spreekrecht publiek	Ja
Behandeladvies	Technische vragen dienen voorafgaand aan de bespreking te worden gesteld. **Inspreken** • De bespreking (M1) van de begroting vindt plaats in raadskamers geordend per wethouder. Indien er een inspreker is, krijgt diegene vijf minuten het woord en krijgt de raadskamer de gelegenheid tot het stellen van vragen. • Nadat insprekers gehoord zijn start de raadskamer met de meningsvorming 1. **Meningsvorming I** • Bij deze M1 behandeling zal de orde van de vergadering iets afwijken van de gangbare M1. Het doel van de behandeling is het stellen van politieke vragen en daar een antwoord op krijgen. Daarom zal de behandeling vooral vraaggericht zijn en vindt plaats in twee termijnen/rondes. • In de eerste termijn krijgen de woordvoerders van de fracties, de gelegenheid om hun belangrijkste vragen te stellen over alle beleidsvelden uit de portefeuille van het betreffende lid van het college (dus niet 'per blokje'). • De portefeuillehouder reageert aan het eind van de eerste termijn van de gehele raadskamer. • In de tweede termijn kunnen woordvoerders reageren op de eerste termijn van de portefeuillehouder en op elkaar en aangeven of zij moties en/of amendementen overwegen in te dienen. • Interrupties zijn toegestaan, kort en to the point. Wel kan de voorzitter afhankelijk van de beschikbare tijd aan het aantal interrupties beperkingen stellen.
Bijlagen	

Raadsvoorstel Ontwerp-Begroting 2022			
Bijlage Overzicht doel, type, looptijd en plafond bestemmingsreserves			
Bijlage Ontwerp Begroting 2022			
Notitie betreffende behandeling Begroting 2022 d.d. 15 september Agendacommissie			
Bundel met schriftelijke technische vragen			
Raadsvoorstel Turap 2 2021			
Bijlage 1 - Turap 2 2021			
Bijlage - Begrotingswijziging 21-009			
Raadsvoorstel Belastingverordeningen 2022 inclusief 14 bijlagen.			

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 605166

Onderwerp: Ontwerp-Begroting 2022

Voorstel

1. De ontwerp-Begroting 2022 vast te stellen.
2. Het mandaat van het college tot het aankopen van strategische gronden en vastgoed te verhogen van € 10 miljoen naar € 25 miljoen.
3. De bestemmingsreserve Jeugdfonds in te stellen.
4. De bestemmingsreserve Jongerenperspectieffonds Arnhem ultimo 2021 op te heffen.
5. De bestemmingsreserve Frictiekosten en organisatieontwikkeling ultimo 2021 op te heffen en het resterend saldo toe te voegen aan de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering.
6. De bestemmingsreserves Stimulering Woningbouw en Volkshuisvesting samen te voegen in de bestemmingsreserve Volkshuisvesting.
7. De doelen en functies van de bestemmingsreserves vast te stellen conform bijlage 1.

Inleiding

Met dit raadsvoorstel ontvangt u de Begroting 2022. Dit is de laatste begroting van de huidige raadsperiode. Deze laat een herstel zien van de financiële positie. Belangrijke keuzes zijn al in de Perspectiefnota 2022-2025 gemaakt. In de Begroting 2022 worden deze kaders uitgewerkt en geven we invulling aan diverse moties en amendementen.

Conform het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) moet voor 15 november 2021 een door de raad vastgestelde, sluitende Begroting 2022 worden aangeleverd bij de toezichthouder op de gemeentefinanciën, de provincie Gelderland.

De Begroting 2022 bouwt verder op de Perspectiefnota 2022-2025 die op 30 juni is aangenomen. In deze Begroting zijn tevens een aantal actualiteiten, zoals de middelen jeugdzorg en de meicirculaire, verwerkt. Vanwege een aantal urgente opgaven heeft het college daarnaast besloten in aanvulling op de Perspectiefnota middelen vrij te maken. Voor het zomerreces is tot slot een aantal moties aangenomen welke een effect hebben op het in de Perspectiefnota gepresenteerde beeld:

21M52g Investeren in preventie en publieke gezondheid loont
21M102 Actieplan overlast
21M105 Online bewustwordingsaanpak voor jongeren
21M168 Goedkope identiteitskaart

In het financieel meerjarige beeld in deze begroting is invulling gegeven aan deze moties en wordt dit toegelicht. Daarmee beschouwen we de moties als afgedaan.

GEMEENTE Arnhem

Doorontwikkeling cyclusdocumenten
In het vervolg van het plan van aanpak doorontwikkeling cyclusdocumenten en motie 20M277 Voortaan wel meetbare doelen, waaraan ook in de Begroting 2021 aandacht is besteed, zijn er ook in deze Begroting stappen gemaakt in de verdere ontwikkeling van de cyclusdocumenten. Zo zijn in diverse programma's doelen concreter geformuleerd en indicatoren aan de doelen gekoppeld. In programma S02 Bereikbaarheid is hier de grootste stap gemaakt. In de programma's S06 Participatie en armoedebestrijding, S07 Zorg en S10 Klimaat en energie is een aantal indicatoren uit de betreffende bestuursrapportages in de begroting opgenomen. Hiermee is de motie 20M277 Voortaan wel meetbare doelen gedeeltelijk afgedaan. We gaan uiteraard door met de doorontwikkeling en meetbaarheid van de doelenboom.
In het afwegingsproces van de indicatoren zijn ook de tevredenheids-, ecologische en sportindicatoren bij de meetbare doelen meegenomen bij de Begroting van 2022 (toezeggingen 958 en 960). Bij het onderdeel Dienstverlening is een indicator 'tevredenheid' toegevoegd. Bij de doorontwikkeling van de doelenboom zal de 'set van indicatoren' verder uitgebreid worden en zullen bovengenoemde indicatoren meegenomen worden.
Daarnaast zijn in deze Begroting de budgetten ook op het één na laagste administratieve niveau (het subproduct) aan de doelen gekoppeld. Via financiën.arnhem.nl kan binnen een begrotingsprogramma ook naar dit niveau worden doorgeklikt om kennis te nemen van de budgetten binnen een programma.

Beoogd effect

Het beleids- en financiële kader van de gemeente Arnhem voor het jaar 2022 definitief en voor de volgende drie jaren indicatief vast te stellen.

Argumenten

1.1 *Dan kan de provincie Gelderland tijdig een begroting worden aangeboden, die voldoet aan de wettelijke vereisten*
Met de voorliggende begroting voldoen we aan de voorwaarden voor repressief provinciaal toezicht. De begroting is structureel in evenwicht. Daarmee blijft wederom repressief toezicht (de minst belaste vorm van toezicht) van toepassing.

1.2 *Het Rijk keert de komende jaren extra middelen voor de jeugdzorg uit.* Om deze middelen beschikbaar te houden voor de jeugdzorg wordt voorgesteld om deze middelen aan een nieuwe bestemmingsreserve met dekkingsfunctie toe te voegen. Het bestedingsplan voor deze reserve zal worden uitgewerkt in de Begroting 2023. Voorgesteld wordt om deze reserve een looptijd te geven tot ultimo 2026. Het doel van de reserve wordt als volgt geformuleerd:
Om het integraal Jeugdbeleid de komende jaren een impuls te geven worden de extra Jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld Zorg ingezet worden (€ 6,59 miljoen in 2022, € 1 miljoen in de jaren 2023, 2024 en 2025), gedoteerd aan deze bestemmingsreserve.
Het jeugdbeleid en daarmee de inzet van het jeugdfonds wordt stadsbreed en in samenhang met Arnhem Oost bezien. Extra inzet op Jeugd kan incidenteel gedekt worden uit deze reserve. Een eventueel overschot aan middelen in het jeugdfonds kan overgeheveld worden naar de BR WMO en Jeugdzorg.

1.3 In de nota grondbeleid wordt door de raad het mandaat gegeven aan het college om in het kader van actief grondbeleid strategische gronden en vastgoed te verwerven tot een maximum van € 25 miljoen per jaar.
Enkele jaren geleden is dit mandaat teruggebracht tot jaarlijks € 10 miljoen omdat er vanwege de bouwcrisis nog nauwelijks sprake was van een actief grondbeleid.
Nu er echter weer sprake is van een grote woningbehoefte (o.a. vastgelegd in de woondeal) is er behoefte om het mandaat voor het doen van strategische aankopen weer terug te brengen naar de oorspronkelijke € 25 miljoen.

1.4 De bestemmingsreserve Jongerenperspectieffonds Arnhem wordt in 2021 uitgeput. Voor 2022 en verder zijn geen mutaties op deze reserve begroot. Er is geen voornemen in de toekomst verder gebruik van deze reserve te maken, de middelen zijn structureel in de begroting opgenomen. Daarmee kan deze reserve worden opgeheven.

1.5 De bestemmingsreserve Frictiekosten en organisatieontwikkeling is ingesteld om de gevolgen van de reorganisatie van 2012 op te vangen. Deze reorganisatie is reeds afgerond, waardoor deze reserve niet meer gebruikt zal worden voor het oorspronkelijke doel. Het saldo ultimo 2021 bedraagt € 12.000.

1.6 De bestemmingsreserve Stimulering woningbouw is tijdens de kredietcrisis ingesteld. Het doel van deze reserve is overlapt door de Nota Wonen waarvoor de bestemmingsreserve Volkshuisvesting het uitvoeringsinstrument is. Daarmee is het efficiënter om deze reserves samen te voegen.

1.7 In de op 26 mei 2021 door uw raad vastgestelde nota Reserves en voorzieningen is het beleidskader ten aanzien van de reserves geactualiseerd en aangescherpt. De doelen en functies van de bestaande bestemmingsreserves zijn door de jaren heen niet consequent vastgesteld. Naar aanleiding van de beleidsnota en het daarbij aangenomen amendement 21A19 worden met dit besluit voor alle bestemmingsreserves in één keer alle doelen en overige kaders (her)bevestigd door uw gemeenteraad. In de Begroting 2022 zelf is daarnaast het verwachte verloop van de reserves opgenomen op grond van de onderliggende bestedingsplannen.

Kanttekeningen en risico's

1.1 *Besluitvorming door de raad heeft mogelijk invloed op het structurele begrotingsevenwicht*

Er bestaat een mogelijkheid dat er niet vóór 15 november a.s. een vastgestelde begroting aan de provincie kan worden aangeboden. Wanneer het structureel evenwicht als gevolg van de vaststelling van de begroting niet wordt gerealiseerd, kan Arnhem onder preventief in plaats van repressief provinciaal toezicht worden gesteld.

Financiën

In de volgende tabel is samengevat weergegeven hoe de Begroting 2022 zich ontwikkelt ten opzichte van de vorige begroting. In hoofdstuk 2 van de ontwerp Begroting 2022 worden de betreffende posten met uitzondering van de uitgangspositie (stand van Begroting 2021) verder uitgewerkt en toegelicht.

Financieel beeld 2022-2025	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Uitgangspositie Begroting 2020	0	0	0	0
Gemeentefonds en overige rijksontwikkelingen	28.746	21.424	19.514	20.645
Beleidsontwikkelingen				
Meedoen in een socialer Arnhem	-13.682	-4.240	-2.996	-5.515
Wonen in een duurzamer Arnhem	-5.097	-4.137	-4.953	-4.816
Genieten van een nog mooier Arnhem	-550	-435	-435	-435
Open en verantwoord besturen	-2.407	-807	-33	-1.694
Impact corona				
Jaarlijkse bijstellingen	-13.236	-13.314	-11.880	-11.271
Toevoeging (-) of onttrekking (+) aan de algemene reserve cf Begroting 2022	6.225	1.508	783	3.086
Totaal Financieel beeld	**0**	**0**	**0**	**0**

Hieruit blijkt dat deze Begroting 2022 in alle jaren leidt tot een onttrekking aan de algemene reserve. Als gevolg van besluitvorming uit eerdere jaren zijn reeds meerjarige onttrekkingen en dotaties aan de algemene reserve begroot. Na verwerking van de hierboven gepresenteerde verrekeningen uit de Begroting 2022 voegen we in totaal vanaf 2025 structureel jaarlijks nog € 1,9 miljoen toe aan de algemene reserve. In onderstaande tabel is te zien hoe de algemene reserve zich ontwikkelt:

Mutatie algemene reserve inclusief Begroting 2022	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Onttrekking	18.499	13.274	12.656	14.848
Toevoeging	10.780	10.989	16.520	16.733
Mutatie	**-7.720**	**-2.285**	**3.864**	**1.885**

In het overzicht reserves en voorzieningen in deel 3 van deze begroting is de ontwikkeling van de algemene reserve over alle jaren in beeld gebracht. In de paragraaf weerstandsvermogen is te lezen dat de positieve ontwikkeling van de algemene reserve zorgt voor een groei van het beschikbare weerstandsvermogen. De groei van de bestemmingsreserve Solvabiliteit zorgt daarnaast voor een nog robuustere financiële positie.

Naast een reëel sluitende begroting, dient de (meerjaren)begroting ook structureel sluitend te zijn. Dit is het geval wanneer de structurele lasten in de begroting voor 2022 volledig worden gedekt door structurele baten of aannemelijk is gemaakt dat dit structurele evenwicht in later jaren (uiterlijk 2025) weer tot stand wordt gebracht. De structurele baten in deze begroting dekken de structurele lasten in alle jaren. Er is daarmee sprake van structureel evenwicht. We presenteren ook een reëel evenwicht, omdat de geraamde bedragen in het meerjarenbeeld volledig, realistisch en haalbaar zijn. De in de begroting opgenomen maatregelen zijn aannemelijk en hard of voorzien van dekking uit een bestemmingsreserve.

Uitvoering

Uitvoering van de vastgestelde begroting is aan het college van burgemeester en wethouders en de haar ondersteunende organisatie. Over de realisatie wordt zoals gebruikelijk in Arnhem gerapporteerd middels Turaps (tussenrapportages) en uiteraard zoals wettelijk verplicht door middel van een Jaarverslag en een Jaarrekening. Tussentijdse voorstellen voor wijziging van de begroting worden aan u voorgelegd. Aldus zijn uitvoering en evaluatie van de Begroting 2022 geborgd.
Na vaststelling van de ontwerp-Begroting 2022 wordt deze aan de toezichthouder op de besluitvorming gemeentefinanciën, de provincie Gelderland, aangeboden

Communicatie

De Begroting 2022 wordt evenals vorig jaar ook in de vorm van een webbegroting gepresenteerd. Via een link op de website www.arnhem.nl wordt u doorverwezen naar de website financien.arnhem.nl. Op deze webbegroting treft u meer informatie aan dan in de door u vast te stellen ontwerp-Begroting 2022. U treft hier onder andere informatie aan over de taakvelden en (sub)producten.

Om de toegankelijkheid van de begroting voor onze bewoners te vergroten is een infographic (begroting in 1 oogopslag) gemaakt. Bij de behandeling van de Begroting 2021 is verzocht om bij elke Begroting een infographic af te drukken in de Arnhemse Koerier. Dit is bij de Jaarstukken 2020 en Perspectiefnota 2022 al gedaan en bij de publicatie van deze Begroting zal ook een infographic in de Arnhemse Koerier geplaatst worden. Hiermee is de motie 20M276 Een overzichtelijke begroting in de media afgedaan. Tevens is een korte animatie opgesteld die wordt gedeeld via social media.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Bijlage 1 Overzicht doel, type, looptijd en plafond bestemmingsreserves
- Bijlage 2 Ontwerp-Begroting 2022

RAADSVOORSTEL

Besluit van	10 november 2021
Zaaknummer	605166

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 28 september 2021, Cluster Bedrijfsvoering nummer: 605166;

gelet op artikel 190 en artikel 191 van de Gemeentewet;

besluit:

1. De ontwerp-Begroting 2022 vast te stellen
2. Het mandaat van het college tot het aankopen van strategische gronden en vastgoed te verhogen van € 10 miljoen naar € 25 miljoen.
3. De bestemmingsreserve Jeugdfonds in te stellen.
4. De bestemmingsreserve Jongerenperspectieffonds Arnhem ultimo 2021 op te heffen.
5. De bestemmingsreserve Frictiekosten en organisatieontwikkeling ultimo 2021 op te heffen en het resterend saldo toe te voegen aan de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering.
6. De bestemmingsreserves Stimulering Woningbouw en Volkshuisvesting samen te voegen in de bestemmingsreserve Volkshuisvesting.
7. De doelen en functies van de bestemmingsreserves vast te stellen conform bijlage 1.

De griffier, De voorzitter,

Arnhem GEMEENTE

Bijlage 1 Overzicht doelen en typen bestemmingsreserves

In onderstaande overzicht zijn van alle bestemmingsreserves waarvoor nog geen besluit tot opheffing is genomen of aan de raad is voorgesteld het doel, type, looptijd en plafond opgenomen. Voor egalisatiereserves hoeft, zoals in de nota reserves en voorzieningen is vastgesteld, geen einddatum te worden vastgesteld. Voor reserves met een dekkingsfunctie hoeft geen plafond te worden vastgesteld. In die gevallen is in de laatste kolommen van dit overzicht "niet van toepassing" opgenomen.
De gemeenteraad heeft bij het instellen van de reserves Raad, Fractie-ondersteuning en Onderzoek Rekenkamer geen looptijd vastgesteld. Aangezien deze reserves specifiek aan de raad zijn, is de looptijd hiervoor onbepaald.
Voor een aantal reserves met dekkingsfunctie wordt voorgesteld om in uitzondering op de nota Reserves en Voorzieningen een onbeperkte looptijd vast te stellen. Dit betreft de reserve Taakmutaties gemeentefonds-overloop. De looptijd van deze reserve is één jaar. Echter zou deze reserve ieder jaar opnieuw ingesteld moeten worden om middelen van het lopende begrotingsjaar naar het komende over te hevelen. De reserves die kapitaallasten dekken (Kapitaallasten, Onderwijs en Cultureel Vastgoed) hebben een theoretische einddatum wanneer de kapitaallasten waarvoor de dekking is gereserveerd zijn gerealiseerd. Doordat er steed dekking voor nieuwe investeringen aan deze reserves wordt toegevoegd, schuift de looptijd ieder jaar een jaar naar achteren.
Een gelijksoortig effect speelt bij de reserve Bereikbaarheid die ieder jaar gevoed wordt met het exploitatiesaldo van parkeren.
De reserves Solvabiliteit, Grondexploitatie, Voorstudies en Strategische posities vormen vanwege hun aard reeds een uitzondering op de nota reserves en voorzieningen.

Naam	Doel	Type	Looptijd Bij egalisatie: n.v.t.	Plafond Bij dekking n.v.t.
BR Solvabiliteit	In de bestemmingsreserve wordt een buffer opgebouwd voor een robuustere financiële positie. Naast de algemene reserve die direct meetelt in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit, vormt de BR Solvabiliteit een belangrijke bijdrage in de vergroting van het eigen vermogen.	Uitzondering	Uitzondering: Onbeperkt	Niet vastgesteld
BR Raad	Ervaringen in den lande wijzen uit dat de kosten voor het uitvoeren van een raadsonderzoek / enquête een veelvoud bedragen van het budget dat de Griffie jaarlijks hiervoor te besteden heeft van € 15.000. Zodoende wordt dit budget, voor zover het niet wordt aangewend, jaarlijks toegevoegd aan de bestemmingsreserve totdat het plafond (ingesteld op € 75.000) hiervoor is bereikt. Als er zich dan in enig jaar een raadsonderzoek wordt uitgevoerd, dan kan deze reserve hiervoor aangewend worden.	Dekking	Onbepaald	Niet van toepassing
BR Fractie-ondersteuning	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt ter dekking van de extra kosten die worden veroorzaakt door de afsplitsing van een fractie. Deze extra kosten worden voor 50% betaald uit de bestemmingsreserve en voor 50% uit een korting op de ondersteuning van de af te splitsen fractie en de oorspronkelijke fractie. Hierbij wordt voorkomen dat bij afsplitsingen de financiële gevolgen volledig bij de fracties worden neergelegd.	Dekking	Onbepaald	Niet van toepassing
BR Onderzoek Rekenkamer	In het jaarbudget van de Rekenkamer is ruimte voor het uitvoeren van ongeveer twee grote onderzoeken per jaar. Echter, de Rekenkamer is de afgelopen jaren, mede door een actieve gemeenteraad, op ad-hoc basis verzocht aanvullende onderzoeken uit te voeren. Het karakter van dit soort onderzoeken in combinatie met de gewenste korte doorlooptijd noodzaken inhuur van externen. Toevoeging van onderbestedingen op het reguliere onderzoeksbudget en eventueel positief saldo op het product Rekenkamer geven Raad en Rekenkamer iets meer ruimte om snel en adequaat onderzoeken op te pakken.	Dekking	Onbepaald	Niet van toepassing
BR Taakmutaties gemeentefonds-overloop	Conform de spelregels gemeentefonds wordt bij elke toevoeging van nieuwe middelen (taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen) aan de raad voorgelegd of deze middelen ingezet mogen worden voor een onderliggend beleidsdoel of dat de middelen deel uitmaken van de algemene middelen in het gemeentefonds. In deze bestemmingsreserve worden nieuwe toegevoegde middelen aan het Gemeentefonds gereserveerd die gedurende het jaar niet aan de raad voorgelegd kunnen worden. Vooral van de nieuwe toevoegingen die bekend gemaakt zijn in de septembercirculaire en in de november/decembercirculaire is het niet altijd mogelijk om voor het einde van het jaar een raadsvoorstel met begrotingswijziging aan de raad voor te leggen. In het daarop volgende jaar doen de betreffende beleidsvelden een beroep op deze middelen via een raadsvoorstel en een begrotingswijziging, waarbij voorgesteld wordt de middelen aan de bestemmingsreserve Taakmutaties gemeentefonds te onttrekken. Middelen die na een jaar nog niet via een raadsvoorstel geclaimd zijn voor uitvoering van een bepaald beleid, vallen vrij ten gunste van de Algemene Reserve. (Raadsbesluit 8 februari 2010).In 2010 is het doel van deze bestemmingsreserve uitgebreid ten behoeve van niet bestede budgetten die gereserveerd moeten blijven om bestaand beleid uit te voeren in volgende jaren (raadsbesluit 13 december 2010).	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Bedrijfsvoering	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.500.000

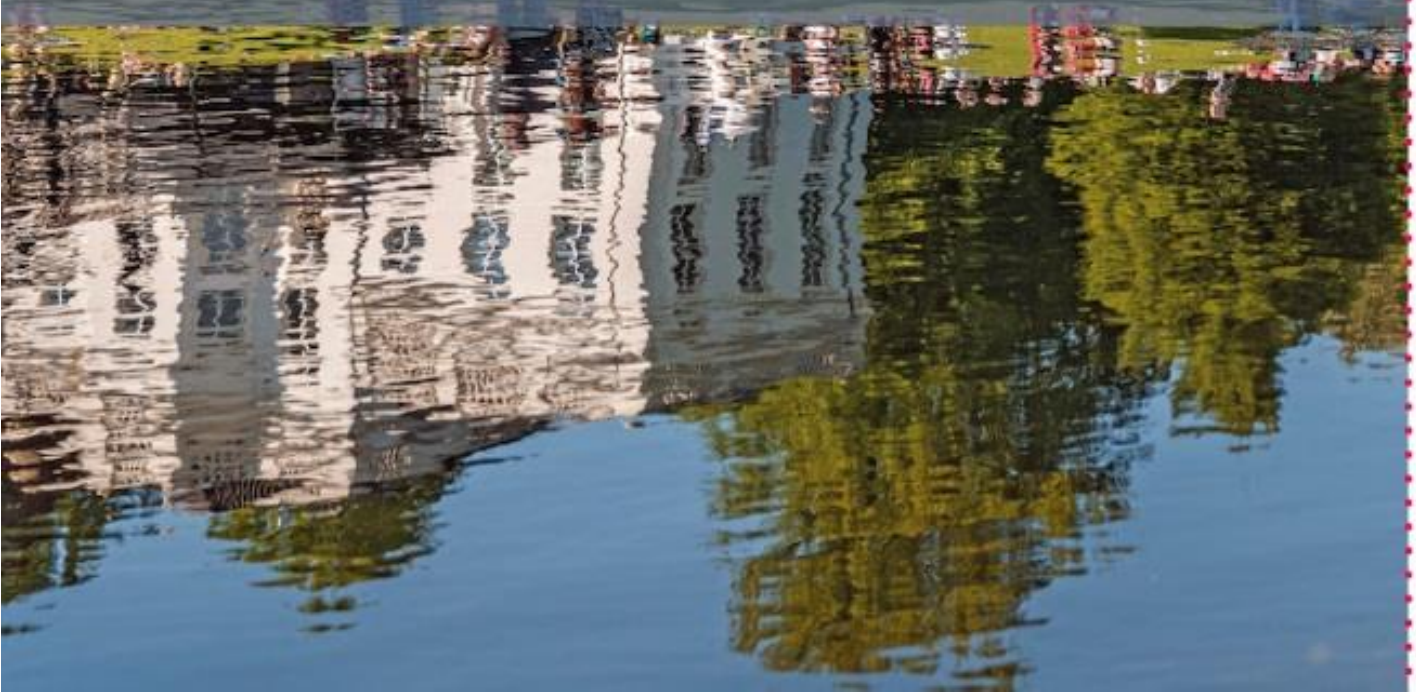
Naam	Doel	Type	Looptijd Bij egalisatie: n.v.t.	Plafond Bij dekking n.v.t.
BR Kapitaallasten	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van diverse kapitaallasten. Het bedrag van de dotatie is gelijk aan het bedrag van de investering. Het bedrag van de onttrekkingen is gelijk aan het bedrag van de afschrijvingen. Om ook de rentelasten te kunnen dekken wordt de reserve aangemerkt als een rentedragende reserve.	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Hierbij worden geen schotten gehanteerd tussen de verschillende onderwerpen (Riolering, Buitengewoon Beter, Wegen, Groen, Spelen, Bomen, Verkeersregelinstallaties, Civieltechnische Kunstwerken, Openbare Verlichting, Water). Hierdoor ontstaat flexibiliteit en kan beter worden geanticipeerd op de onderhoudsbehoefte in de stad.	Egalisatie	Niet van toepassing	7.500.000
BR Bereikbaarheid	Deze bestemmingsreserve heeft als doel het verbeteren van de bereikbaarheid van de binnenstad en het ontwikkelen van parkeervoorzieningen. Het exploitatiesaldo van parkeren wordt met deze reserve verrekend.	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Sociaal Economisch Fonds	Deze reserve is bestemd voor uitgaven in het kader van het faciliteren van economische stimuleringsprojecten. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.000.000
BR Evenementen	In de begroting is een budget van € 0,6 miljoen beschikbaar gesteld voor bijdragen in evenementen. De uitgaven worden gebruikt voor evenementen waarvan een groot deel al vastligt. Het overige deel is voor bijdragen welke op ad-hoc basis beschikbaar worden gesteld. Verschillen tussen werkelijkheid en budget worden met deze reserve verrekend.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.200.000
BR Onderwijs	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie voor nieuwbouw- en renovatieprojecten in het basisonderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs. Alle in de begroting vrijvallende middelen voor onderwijshuisvesting (door afnemende kapitaallasten en daling van andere onderwijshuisvestingslasten) worden aan deze reserve toegevoegd. Hierdoor blijven alle middelen die in de begroting zijn geraamd voor kapitaallasten onderwijs en voor overige onderwijshuisvestingsbudgetten beschikbaar voor onderwijshuisvesting.	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Cultureel Vastgoed	De bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed (voorheen BR Cultuur in Rijnboog) dient ter dekking van kapitaallasten en andere eigenaarslasten van cultureel vastgoed in Arnhem. Eénmalige bijdragen, opbrengsten vertreklocaties en onderbesteding en vrijval van kapitaallasten worden gedoteerd aan deze bestemmingsreserve. Met ingang van de begroting 2021 heeft deze bestemmingsreserve nog uitsluitend betrekking op de vernieuwing van het Stadstheater Arnhem. De baten en lasten van de recente ver- c.q. nieuwbouw van Rozet, Musis, Focus Filmtheater en Museum Arnhem worden vanaf 2021 niet meer met deze bestemmingsreserve verrekend.	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Werk-Investeringsfonds	Het werkinvesteringsfonds is ingericht om mensen naar werk toe te begeleiden. Om een goede match te maken zorgt de gemeente voor goede contacten met werkgevers en gaat mensen met een bijstandsuitkering intensiever begeleiden. Maatwerk is daarbij het uitgangspunt. De gemeente wil de landelijke trend qua uitstroom gaan volgen en daarnaast gedurende een periode van 4 jaar (2019-2022) nog 500 Arnhemmers extra aan het werk helpen. In dit Werk-Investeringsfonds is bij aanvang (2018) € 2,5 miljoen gestort. De resultaten van deze investering worden jaarlijks geëvalueerd.	Dekking	2022	Niet van toepassing
BR Participatie	De bestemmingreserve is gevormd om diverse kosten op te kunnen vangen die samenhangen met de uitvoering van de participatiewet en het bereiken van de doelstellingen. Het re-integratiebudget staat onder druk. De door het Rijk verstrekte budgetten voor re-integratie zijn in aanloop naar invoering van de nieuwe wetgeving in 2015 sterk teruggelopen. Daarbij is tevens gekozen geen directe koppeling te maken tussen de financiering vanuit het Rijk en de Arnhemse begroting voor re-integratie (extra middelen worden niet automatisch toegevoegd aan het beleidsveld). De huidige re-integratiemiddelen zijn volledig nodig voor inzet op de doelgroep om de huidige ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Er is geen geld in de begroting voor doorontwikkeling beleid, onderzoeken of extra inspanningen binnen het programma participatie en armoedebestrijding. De reserve dient om incidentele kosten voor bijvoorbeeld doorontwikkeling op beleid of kosten voor onderzoek uit te betalen.	Dekking	2021	Niet van toepassing
BR Transformatie Zorg	De bestemmingsreserve heeft als doel om nieuwe voorzieningen te financieren die voorkomen dat inwoners een beroep moeten doen op specialistische maatwerkvoorzieningen.	Dekking	2024	Niet van toepassing

Naam	Doel	Type	Looptijd Bij egalisatie: n.v.t.	Plafond Bij dekking n.v.t.
BR Wmo en Jeugdzorg	De inkomsten en uitgaven op het beleidsveld Zorg zijn nog niet in evenwicht. Dit komt omdat gemeenten nog actief zijn met het ontwikkelen en uitvoeren van de transformatie van de zorg, nog in afwachting zijn van de hervormingsagenda Jeugd en de doorontwikkeling beschermd wonen en maatschappelijke opvang nog afwachten. Naast de dotatie vanuit de extra middelen jeugdzorg (2021 - 2025) worden de voordelen van het beleidsveld Zorg tijdelijk toegevoegd aan deze reserve, zodat extra maatregelen en (mogelijke) tekorten op het beleidsveld Zorg verrekend kunnen worden met deze reserve.	Dekking	2026	Niet van toepassing
BR Jeugdfonds	Om het integraal Jeugdbeleid de komende jaren een impuls te geven worden de extra Jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld Zorg ingezet worden (€ 6,59 miljoen in 2022, € 1 miljoen in de jaren 2023, 2024 en 2025), gedoteerd aan deze bestemmingsreserve. Het jeugdbeleid en daarmee de inzet van het jeugdfonds wordt stadsbreed en in samenhang met Arnhem Oost bezien. Extra inzet op Jeugd kan incidenteel gedekt worden uit deze reserve. Een eventueel overschot aan middelen in het jeugdfonds kan overgeheveld worden naar de BR WMO en Jeugdzorg.	Dekking	2026	Niet van toepassing
BR Burgerinitiatieven Sociaal Domein	Het stimuleren en organiseren van activiteiten om de betrokkenheid en invloed van inwoners en/of organisaties op hun wijk/buurt in Arnhem te vergroten.	Dekking	2024	Niet van toepassing
BR Inburgering, integratie en asiel	Deze reserve is primair bestemd voor de voorbereidende taken op de nieuwe wet Inburgering die in 2022 ingaat en voor de doelen in het actieplan nieuwkomers. Met de nieuwe wet komen structurele middelen over en de reserve zal beschikbaar blijven tot één jaar na de invoering van de wet.	Dekking	2023	Niet van toepassing
BR Beschermd en Weerbaar	Arnhem ontvangt als centrumgemeente voor de regio's Arnhem en Achterhoek (tezamen 19 regiogemeenten) via de decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang van het Rijk jaarlijks middelen ten behoeve van de bestrijding van huiselijk geweld en seksueel geweld, de uitvoering van de vrouwenopvang, en voor de uitvoering van de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Het betreft hier wettelijke taken die zijn vastgelegd in het Rijksprogramma Geweld in afhankelijkheidsrelaties (GIA) en Geweld hoort nergens thuis (GHNT). De bestemmingsreserve dient om deze (regionale) middelen beschikbaar te houden voor de doelen en activiteiten die daarvoor zijn vastgelegd in de Regiovisie Samen Veilig 2019 - 2022 (aanpak Huiselijk Geweld en Kindermishandeling in de regio Arnhem en Achterhoek). Voor- en nadelige jaarrekeningresultaten op het regionale budget worden verrekend met de bestemmingsreserve.	Egalisatie	Niet van toepassing	5.000.000
BR Klimaat en Energie	De BR klimaat en energie is een egalisatiereserve, bedoeld om fluctuaties in de uitgaves die de veranderopgave klimaat en energie met zich meebrengt op te vangen. Het zorgt op deze manier voor dekking, van in de toekomst voorziene en noodzakelijke grote uitgaven, om de doelen van het NemiA programma te kunnen realiseren.	Egalisatie	Niet van toepassing	3.000.000
BR Duurzaamheidsleningen	Ter dekking van de jaarlijkse beheerskosten en soms ook rentelasten van de duurzaamheidslening en Toekomstbestendigwonen lening (TWL) binnen de gemeente Arnhem. Deze leningen worden verstrekt voor maatregelen op het gebied van energiebesparing en duurzame opwek bij particuliere woningen en de TWL kan ook aanvullend gebruikt worden voor het levensloop bestendig maken van de woning.	Dekking	Ultimo 2065	Niet van toepassing
BR Revolverendfonds (Duurzaam)	Uit deze Revolverend Fonds reserve worden duurzaamheidsleningen verstrekt volgens de bredere regeling Toekomst bestendig wonen lening. De leningen worden ten laste gebracht van de reserve en de aflossingen vloeien weer terug.	Egalisatie	Niet van toepassing	3.000.000
BR Duurzaam Arnhem	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund. Voor deze reserve gelden aparte kaders zoals vastgesteld in de raadsvergadering van 15 mei 2019.	Dekking	2022	Niet van toepassing
BR Omgevingslawaai	De gemeente Arnhem heeft deze middelen van het ministerie van Infrastructuur & Milieu (I&M) ontvangen en ze worden ingezet voor maatregelen om het omgevingslawaai terug te dringen, zoals door geluidarm asfalt op de hoofdinvalswegen van Arnhem (zoals Velperweg en Huissensestraat), investeringen in geluidsschermen langs het spoor en andere bronmaatregelen.	Dekking	2025	Niet van toepassing

Naam	Doel	Type	Looptijd Bij egalisatie: n.v.t.	Plafond Bij dekking n.v.t.
BR Vastgoed	Deze egalisatiereserve dient om de kosten van onderhoud van het gemeentelijke vastgoed te egaliseren en om daarmee schommelingen in de jaarlijkse begroting tegen te gaan. De hoogte van deze reserve is gebaseerd op het 40-jarige Meerjarige OnderhoudsPlan (MJOP).	Egalisatie	Niet van toepassing	10.000.000
BR Grondexploitatie	Deze reserve heeft tot doel risico's in de grondexploitatie op te vangen. De gewenste en tevens maximale omvang wordt bepaald op basis van het benodigde weerstandsvermogen van het grondbedrijf. Het jaarresultaat van het grondbedrijf wordt aan deze reserve toegevoegd (totdat de maximale omvang is bereikt), dan wel onttrokken. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.	Uitzondering	Uitzondering: Onbeperkt	Afhankelijk van het gewenste weerstands-vermogen
BR Voorstudies	Deze reserve is bedoeld om fluctuaties op te vangen in de uitgaven van voorstudies voor potentiële grondexploitatieprojecten. Op het moment dat een grondexploitatie wordt vastgesteld, worden deze voorstudie-kosten ten laste van het desbetreffende project gebracht en vloeit de bijdrage die vanuit deze reserve is gedaan weer terug in de reserve. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.	Uitzondering	Uitzondering: Onbeperkt	500.000
BR Strategische Posities	Deze reserve dient ter dekking van mogelijke exploitatietekorten op het beheren en onderhouden van strategisch vastgoed (vooruitlopend op beslissingen om te gaan ontwikkelen) en tevens voor het opvangen van waardeverminderingen van het strategisch vastgoed door hertaxatie of bij eventuele verkoop. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.	Uitzondering	Uitzondering: Onbeperkt	1.500.000
BR Zuidelijke Binnenstad	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie t.b.v. de financiering van ruimtelijke plannen in de zuidelijke binnenstad.	Dekking	2024	Niet van toepassing
BR Risicobeheer Arnhem Centraal	Deze bestemmingsreserve heeft een dekkingsfunctie voor kosten en andere onverwachte ontwikkeling binnen het project Arnhem Centraal. Daar onder vallen de transferhal, het ondergronds afval transport systeem en de grondexploitatie. Als alle projectonderdelen zijn afgerond kan deze bestemmingsreserve worden opgeheven.	Dekking	2022	Niet van toepassing
BR Groenfonds	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor het bomenbeleid, en voor andere groene investeringen in gebieden die dringend aan een impuls toe zijn. Opbrengsten uit herplantplicht voor bomen waarbij herplant ter plekke niet mogelijk of wenselijk is, worden toegevoegd aan deze reserve.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.500.000
BR Volkshuisvesting	Deze reserve is bestemd om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor de inspanningen die bijdragen aan het behalen van de doelen op gebied van wonen. Deze doelen zijn vastgelegd in woonprincipes en in het volkshuisvestelijk kader.	Egalisatie	Niet van toepassing	3.000.000
BR Startersleningen	De gemeente heeft leningen verstrekt aan starters op de woningmarkt. Deze reserve dekt de jaarlijkse beheerkosten en rentelasten van de lopende startersleningen.	Dekking	2040	Niet van toepassing
BR Burgerparticipatie	Dekking van de afspraken uit het addendum op het coalitieakkoord - Uitbreiding van de griffie met een communicatiemedewerker (2021-2022) - Verlenging bewonersondersteuning (2022) - pilot digitaal wijkpanel (2021)	Dekking	2022	Niet van toepassing
BR Wijkfondsen	In uitzondering op reguliere begrotingsuitgangspunten is budgetoverheveling voor de wijkfondsen naar een volgend jaar toegestaan. Jaarlijks wordt het surplus of tekort op wijkfondsen gestort respectievelijk onttrokken aan de reserve.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.000.000

Begroting 2022

Begroting 2022

Gemeente Arnhem

Ontwerp Begroting 2022

Inhoudsopgave

Deel 1 Hoofdlijnen van beleid en financieel kader ... 1
Hoofdlijnen van beleid ... 2
Ontwikkelingen in het financieel kader ... 4
Leeswijzer ... 17

Deel 2 Beleidsbegroting ... 20
Wijkprogramma's ... 21
Wijken Algemeen ... 22
Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek ... 26
Noordwest ... 32
Noordoost ... 37
Presikhaaf ... 44
Malburgen ... 49
Schuytgraaf/Elderveld ... 53
De Laar/Elden ... 58
Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg ... 62

Stedelijke programma's ... 67
Bestuur, dienstverlening en financiën ... 68
Veiligheid ... 75
Bereikbaarheid ... 81
Economie ... 87
Onderwijs ... 95
Cultuur ... 99
Participatie en armoedebestrijding ... 106
Zorg ... 120
Welzijn en inclusie ... 131
Gezondheid en sport ... 138
Klimaat en energie ... 143
Ruimtelijke ontwikkeling ... 150
Wonen en leefomgeving ... 156

Paragrafen ... 169
Lokale heffingen ... 170
Risicomanagement en weerstandsvermogen ... 177
Onderhoud kapitaalgoederen ... 195
Financiering ... 211
Bedrijfsvoering ... 216
Verbonden partijen ... 223
Grondbeleid ... 239
Investeringen ... 243
Subsidies ... 250
Overig programmaplan ... 256

Deel 3 Financiële begroting ... 257
Overzicht van baten en lasten per programma ... 258
Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten ... 264
Geprognosticeerde balans 2022-2025 ... 268
Reserves en voorzieningen ... 269
EMU-saldo 2022 ... 276
Overzicht geraamde lasten en baten per taakveld ... 278
Overzicht taakvelden per programma (lasten) ... 284
Overzicht taakvelden per programma (baten) ... 288
Mutaties circulaires ... 292

Bijlagen ... 294
Normenkader ... 295
Overzicht onderdelen stad/wijk ... 297
Afkortingenlijst ... 299
Begrippenlijst ... 302

Deel 1 Hoofdlijnen van beleid en financieel kader

Deel 1 bestaat uit:

1. Bestuurlijke hoofdlijnen van beleid
2. Ontwikkelingen in het financieel kader
3. Leeswijzer

Hoofdlijnen van beleid

We hebben mooie en goede dingen bereikt voor Arnhem. Dat is overal in de stad zichtbaar. Door de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis hebben we eraan bijgedragen dat Arnhem sterker uit de crisis komt. We hebben de bouw van woningen versneld en we zijn gestart met een grootschalige stadsvernieuwing: de Arnhem Oost Aanpak. We helpen meer Arnhemmers aan werk, ook degenen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Steeds minder Arnhemmers zijn afhankelijk van de bijstand en we kunnen steeds meer mensen helpen met het oplossen van hun schulden. Overal in de stad worden steeds meer maatregelen voor klimaatadaptatie zichtbaar. Diverse plannen gaan van de tekentafel naar uitvoering, zoals de Blauwe Golven en Coehoorn.

We staan er ook financieel goed voor, onze financiële positie is verbeterd. Zonder dat we de lasten hebben verhoogd. De kosten in de zorg hebben we beteugeld. Alle seinen staan op groen om nieuwe stappen te zetten. Nieuwe ontwikkelingen in te zetten. Waar alle Arnhemmers van kunnen profiteren. Dat doen we op alle fronten.

Met een nieuwe visie op het sociaal domein bieden we alle Arnhemmers dezelfde kansen op persoonlijke ontwikkeling. Alle Arnhemmers hebben voldoende inkomen, een goede woning een veilige en gezonde leefomgeving en een gezonde leefstijl. En alle Arnhemmers kunnen in veiligheid en vrijheid leven. Deze visie vindt zijn weg naar de diverse beleid- en uitvoeringsplannen. Bijvoorbeeld dat we ernaar streven dat daklozen uiteindelijk een passende woonplek krijgen en niet alleen maar zijn aangewezen op maatschappelijke opvang. Dat we bij jeugdzorg blijven sturen op preventie en vroegtijdige inzet, waardoor uiteindelijk minder specialistische zorg nodig is. En dat we Arnhemse scholen helpen hun leerlingen les te geven in goede en frisse gebouwen

We gaan onverkort verder met het bouwen van nieuwe woningen in alle segmenten. Waar mogelijk versnellen we en bouwen we meer woningen dan aanvankelijk de bedoeling was. Zoals recent met de plannen voor de Nijmeegseweg, Whemedreef en Malburgen-West. Het gaat niet om bouwen alleen. We kiezen voor een grootschalige samenhangende aanpak van stadsvernieuwing, waarbij de woningbouwplannen en de verduurzamingsopgave hand in hand gaan om de leefbaarheid van de wijken en de kwaliteit van leven van onze inwoners te verbeteren: de Arnhem-Oost aanpak. Daarbij pakken we woningen bouwen, de leefomgeving verbeteren en de sociale problematiek integraal aan.

We gaan verder aan de slag met het renoveren en verduurzamen van woningen van particuliere woningeigenaren met de laagste energielabels. Veel inwoners hebben zelf nauwelijks geld hebben om hun woning te verbeteren. Daarom vragen we een bijdrage van ruim € 25 miljoen aan bij het Rijk om daarmee met provincie, gemeente en inwoners zelf voor meer dan € 47 miljoen te kunnen investeren in de wijken. Daar waar particuliere woningen worden opgeknapt, is het de bedoeling dat ook corporaties kijken of zij hun woningen kunnen renoveren en duurzamer kunnen maken.

Groen in de stad wordt steeds belangrijker. In de vele parken die Arnhem rijk is, maar vooral ook in de wijken en in het centrum. Een gezonde leefomgeving kan niet zonder een goede groene openbare ruimte. Dus gaan we aan de slag voor meer plekken voor buitensport, parken geschikt maken voor meer bezoekers en meer groen in de wijken. Dat is ook broodnodig om voorbereid te zijn op de veranderingen van het klimaat. Zodat we minder last hebben van hevige regenval en er meer koelteplekken zijn. Investeren in een groene stedelijke omgeving draagt zo bij aan klimaatadaptatie en biodiversiteit, maar ook aan een gezonde leefomgeving voor onze inwoners.

We gaan verder met het verbeteren van de bereikbaarheid van de stad. Dat doen we bijvoorbeeld met de fietsagenda, maar ook met betere parkeerfaciliteiten, zoals de Rozetgarage en de Blauwe Golven. We gaan verder met investeren in de economische kracht van de stad, met het thema 'duurzaamheid en energie' als belangrijk vlaggenschip. Met de uitvoering van onze economische agenda, die inzet op circulaire economie en waterstof. We ondersteunen innovatieve initiatieven als IPKW en Connectr. We gaan verder met 'van bedrijven weten', waardoor we naast inwoners ook bedrijven beter kunnen ondersteunen.

Daarnaast blijven we Arnhem als sportstad op de kaart zetten. We willen gaststad zijn voor internationale sportevenementen, zoals het WK Volleybal in 2022. Dat levert extra internationale aandacht op, trekt extra toeristen naar de stad en verleidt Arnhemmers om zelf ook te gaan sporten. We blijven investeren in cultuur, mede met tijdelijke coronamiddelen van het Rijk. Want ook een rijk cultureel aanbod maakt ons als stad aantrekkelijk voor inwoners en toeristen, en de vestiging van bedrijven. We stimuleren culturele instellingen om meer mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur. Om zoveel mogelijk mensen te laten meedoen. Cultuur is er immers voor iedereen.

Bij al onze inspanningen krijgt burgerparticipatie een steeds grotere rol. Bewoners krijgen en nemen steeds vaker de gelegenheid om mee te denken over plannen van de gemeente. En terecht, want de gemeente is er immers voor zijn inwoners. De afgelopen jaren zijn inwoners bijvoorbeeld betrokken geweest bij het opstellen van het bomenplan, het referendum over diftar, bij diverse woningbouwplannen, bij de wijkgerichte energietransitie en bij de ontwikkeling van de omgevingsvisie. Daar gaan we verder mee. Zo zijn we inmiddels begonnen om samen met de wijkbewoners voor alle wijken een groenvisie op te stellen. Bij de uitvoering van het jeugdbeleid betrekken we Arnhemse kinderen, jongeren, ouders en samenwerkingspartners. En bij nieuwe woningbouwplannen blijven we onze inwoners betrekken.

Nu de gemeenteraad naar aanleiding van de uitkomsten van het referendum heeft besloten te stoppen met Diftar, gaan we op zoek naar andere manieren om de stroom restafval te verminderen. Dat blijft het doel, ook met een ander afvalsysteem. Intussen zijn de ondergrondse containers van het slot en wordt de stad steeds schoner. Ook is de milieukar ingevoerd, waar Arnhemmers klein grofvuil kunnen inleveren.

De gemeente is er voor alle Arnhemmers. Daarom werken we aan een diverse en inclusieve stad: een stad waarin iedereen zichzelf mag en kan zijn en niemand uitgesloten wordt. Daarin moeten wij zelf het goede voorbeeld geven. We zijn al hard op weg om onze gemeentelijke organisatie inclusiever te maken. We zijn goed op weg. Mede dankzij de inzet van een Verandermanager Diversiteit en Inclusie wordt de samenstelling van onze organisatie steeds meer een afspiegeling van onze stad. We zijn ambitieus en dat moet ook: dit willen we binnen vijf jaar realiseren.

We hebben veel bereikt. En we hebben nog veel te doen. Arnhem ís mooier, duurzamer en economisch sterker. Steeds meer mensen kunnen meedoen. En we zijn er nog niet. Het kan altijd beter. Dat laten we onder meer zien in deze begroting. Maar we gaan dat vooral laten zien in de stad. Zichtbaar en voelbaar voor onze inwoners. We doen het voor hen.

Ontwikkelingen in het financieel kader

Hoofdlijnen financiën

De Begroting 2021 werd sterk gekleurd door de coronacrisis. De Begroting 2022 laat een herstel van de financiële positie zien. Net zoals de stad herstelt van de coronacrisis. We zijn er nog niet. Daarom wordt het werk van de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis doorgezet. Met het snelle optreden na het uitbreken van de coronacrisis hebben we de gemeentelijke financiën in de greep kunnen houden en toch kunnen investeren in de stad. Bijvoorbeeld door met de periodieke impactanalyse de gevolgen van de crisis in kaart te brengen, maar ook door dankbaar gebruik te maken van de steunpakketten die het Rijk ter beschikking stelt en heeft gesteld.

De investeringen worden in de Begroting 2022 doorgezet. Belangrijke keuzes zijn al in de Perspectiefnota 2022-2025 gemaakt met onder andere de Arnhem Oost aanpak. In deze begroting werken we de kaders van de Perspectiefnota uit en geven we invulling aan diverse moties en amendementen. Daarnaast stellen we de begroting bij op basis van de actuele informatie van het Rijk met niet alleen de meicirculaire van het gemeentefonds, maar ook de toezegging met betrekking tot de extra middelen voor de jeugdzorg. Binnen de kaders die door onze toezichthouder, de provincie, zijn gegeven nemen we deze extra middelen waarover nog geen formeel besluit is genomen, wel op in de begroting om op die manier de tekorten die de laatste jaren op jeugdzorg zijn ontstaan zo goed mogelijk op te lossen.

In deze begroting brengen we de weerbaarheid weer op peil. Met een begroting in evenwicht, waarvan de weerstandsfactor de komende jaren niet onder de 1,3 zakt en in het laatste jaar groeit naar 1,5, is deze begroting een goed fundament om in de volgende coalitieperiode op verder te bouwen.

Reëel en structureel sluitende begroting

In onderstaande tabel is samengevat weergegeven hoe de Begroting 2022 zich ontwikkelt ten opzichte van de vorige begroting. Verder in dit hoofdstuk volgt de toelichting op de wijzigingen die zich na de Perspectiefnota hebben voorgedaan.

Financieel beeld 2022-2025	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Uitgangspositie Begroting 2021	0	0	0	0
Gemeentefonds en overige rijksontwikkelingen	28.746	21.424	19.514	20.645
Beleidsontwikkelingen				
Meedoen in een socialer Arnhem	-13.682	-4.240	-2.996	-5.515
Wonen in een duurzamer Arnhem	-5.097	-4.137	-4.953	-4.816
Genieten van een nog mooier Arnhem	-550	-435	-435	-435
Open en verantwoord besturen	-2.407	-807	-33	-1.694
Impact corona				
Jaarlijkse bijstellingen	-13.236	-13.314	-11.880	-11.271
Toevoeging (-) of onttrekking (+) aan de algemene reserve cf Begroting 2022	6.225	1.508	783	3.086
Totaal Financieel beeld	**0**	**0**	**0**	**0**

Hieruit blijkt dat deze Begroting 2022 in alle jaren leidt tot een onttrekking aan de algemene reserve. Ten opzichte van de Begroting 2021 wordt vanaf 2025 per saldo structureel € 3,1 miljoen minder aan de algemene reserve toegevoegd. Als gevolg van besluitvorming uit eerdere jaren zijn echter reeds meerjarige onttrekkingen en dotaties aan de algemene reserve begroot. Na verwerking van de hierboven gepresenteerde wijzigingen voegen we vanaf 2025 nog jaarlijks structureel € 1,9 miljoen toe aan de algemene reserve. In de onderstaande tabel zijn de totale toevoegingen en onttrekkingen aan de algemene reserve na verwerking van het meerjarenbeeld opgenomen. Hierin zitten dus ook de toevoegingen en onttrekkingen die in eerdere begrotingen zijn vastgesteld.

Totale mutatie algemene reserve Begroting 2022 inclusief eerdere aanpassingen	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000				
Onttrekking	22.139	16.324	14.642	15.839
Toevoeging	14.419	14.039	18.506	17.724
Mutatie	**-7.720**	**-2.285**	**3.864**	**1.885**

In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen is te lezen dat de weerstandsfactor oploopt tot 1,5. De coronacrisis heeft, zeker op de middellange termijn, wel een aanzienlijke invloed op de begroting. Dankzij het ruimhartige compensatiebeleid van het Rijk en het spoedige economische herstel, herstelt de weerbaarheid van de Arnhemse begroting zich ten opzichte van vorig jaar. De groei van de bestemmingsreserve solvabiliteit zorgt daarnaast voor een nog robuustere financiële positie.

Naast een reëel sluitende begroting, moet de begroting ook structureel sluitend zijn. Dit is het geval wanneer de structurele lasten, dus de lasten die langjarig doorlopen, voor 2022 volledig worden gedekt door structurele baten of aannemelijk is gemaakt dat dit structurele evenwicht in latere jaren (uiterlijk 2025) bereikt wordt.
In 2022 is er sprake van een structureel tekort in deze begroting, 2023 is in evenwicht en vanaf 2024 ontstaat er structurele begrotingsruimte in de begroting die oploopt tot 5%. Daarmee is er dus een structureel evenwicht. De begroting 2021 is reëel in evenwicht, omdat de opgenomen bedragen voor de komende jaren volledig, realistisch en haalbaar zijn. De in de begroting opgenomen maatregelen zijn aannemelijk hard of voorzien van dekking uit een bestemmingsreserve.

Gemeentefonds

In deze begroting is de raming van het gemeentefonds bijgesteld op basis van de meicirculaire 2021. In de Perspectiefnota zijn reeds de september- en decembercirculaire 2020 verwerkt. Ten opzichte van de Begroting 2021 stijgt de gemeentefondsuitkering over alle jaren. Een groot deel daarvan betreft de nominale indexatie van de gemeentefondsuitkering en deze is reeds verwerkt in de Perspectiefnota. Als gevolg van de coronacrisis is het accres over 2020 en 2021 bevroren, maar vanaf 2022 wordt het accres geactualiseerd op basis van de bestaande normeringssystematiek. Het accres laat in de meicirculaire vanaf 2022 een daling zien. De daling vanaf 2022 wordt verklaard doordat de lonen en prijzen minder hard stijgen dan in de vorige circulaire was verwacht. Ook andere uitgaven bij het Rijk stijgen minder hard (lagere rentelasten en EU-afdrachten). Hierdoor stijgen de uitgaven van het Rijk minder hard en dat werkt als gevolg van de trap-op-trap-af systematiek door in de algemene uitkering van gemeenten. Aan de andere kant zijn de volumina van de verdeelmaatstaven (zoals bijvoorbeeld het aantal inwoners en bijstandsontvangers) landelijk geactualiseerd. Dit heeft een positief effect op de hoogte van de algemene uitkering.

Op 3 juni is besloten door het Kabinet dat gemeenten in 2022 voor jeugdzorg € 1,314 miljard extra zullen ontvangen. Voor Arnhem betekent dit een bijdrage in het gemeentefonds van € 16,6 miljoen. Dit wordt pas in de septembercirculaire 2021 verwerkt, maar is omwille van de forse impact op de Begroting 2022 alvast in de raming van de budgetten verwerkt. Over de structurele toekenning van de middelen voor jeugd vanaf 2023 zijn in juli afspraken gemaakt. De provinciaal toezichthouders hebben onderling afgesproken dat gemeenten in hun meerjarenbegroting 75% van de bedragen die de Arbitragecommissie heeft berekend, zouden mogen opnemen. In deze Begroting 2022 is de eerder opgenomen stelpost van € 3,9 miljoen om die reden verhoogd tot het afgesproken niveau. In programma S07 Zorg en verderop in dit hoofdstuk wordt nader toegelicht op welke wijze de extra middelen voor jeugdzorg zullen worden ingezet. De overige aanpassingen in het gemeentefonds die leiden tot aanpassingen in de lasten zijn toegelicht in deel 3 (Financiële begroting).

Gemeentefonds en overige rijksontwikkelingen	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000				
Ontwikkelingen gemeentefonds sept.- en dec.circulaire	10.749	11.894	13.085	16.422
Doorgegeven mutaties decentralisatie-uitkeringen sept.- en dec.circulaire	-1.991	-1.991	-1.991	-1.962
Gemeentefonds totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*8.758*	*9.903*	*11.094*	*14.460*
Ontwikkelingen gemeentefonds meicirculaire	4.453	2.703	458	-752
Doorgegeven mutaties decentralisatie-uitkeringen meicirculaire	-1.065	-1.050	-1.063	-1.076
Extra middelen Jeugdzorg	16.600	9.869	9.026	8.013
Gemeentefonds totaal aanvullend op Perspectiefnota	*19.988*	*11.521*	*8.421*	*6.185*
Totaal ontwikkelingen gemeentefonds	**28.746**	**21.424**	**19.514**	**20.645**

Herverdeling gemeentefonds
Begin juli 2021 is het nieuwe verdeelvoorstel voor herijking van het gemeentefonds gepubliceerd. De Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) verwacht eind september of begin oktober zijn advies over de herverdeling van het gemeentefonds uit te brengen. Besluitvorming over de invoering van de nieuwe verdeling (per 2023) is aan het nieuwe Kabinet. Begin juni is daarnaast een advies van de ROB gepubliceerd over de toekomst van de normeringssystematiek (het accres). Ook dit is aan het nieuwe Kabinet om daarin een besluit te nemen.
Voor het nieuwe verdeelmodel van de algemene uitkering verwachten we een voordeel (met de kennis van nu structureel ruim € 7 miljoen), maar voor het nieuwe verdeelmodel Beschermd Wonen verwachten we een nadeel. In de risicoparagraaf is een risico van € 15 miljoen opgenomen voor de effecten van het verdeelmodel Beschermd Wonen. Daarnaast kan het verwachte nadeel op Beschermd Wonen deels opgevangen worden met het te verwachten voordeel op de algemene uitkering. Beide modellen worden vanaf 2023 stapsgewijs ingevoerd.

Financiële koers van de beleidsontwikkelingen

De financiële koers is in dit hoofdstuk in vier onderwerpen samengevat:

- Meedoen in een socialer Arnhem: Wmo & jeugdzorg, werk & inkomen, armoede & schulden en onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang
- Wonen in een duurzamer Arnhem: wonen, ruimtelijke ontwikkeling, grondbeleid, openbare ruimte en klimaat & energie
- Genieten van een nog mooier Arnhem: cultuur, bruisende binnenstad en veiligheid
- Open en verantwoord besturen: samenwerking met burgers en organisaties, bedrijfsvoering en concernfinanciën

In onderstaande tabel wordt duidelijk wat de mutaties zijn op deze onderwerpen ten opzichte van de vorige begroting:

Beleidsontwikkelingen	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000				
Meedoen in een socialer Arnhem	-13.682	-4.240	-2.996	-5.515
Wonen in een duurzamer Arnhem	-5.097	-4.137	-4.953	-4.816
Genieten van een nog mooier Arnhem	-550	-435	-435	-435
Open en verantwoord besturen	-2.407	-807	-33	-1.694
Totaal beleidsontwikkelingen	**-21.736**	**-9.618**	**-8.418**	**-12.459**

In de volgende paragrafen worden per onderwerp de financiële ontwikkelingen ten opzichte van de vorige begroting weergegeven. Daarbij zijn in elke tabel telkens eerst de ontwikkelingen zoals vermeld in de Perspectiefnota benoemd en worden daaronder de ontwikkelingen die zich na de Perspectiefnota hebben voorgedaan. De ontwikkelingen na de Perspectiefnota worden in de paragrafen toegelicht.

Meedoen in een socialer Arnhem

Ontwikkelingen Meedoen in een socialer Arnhem	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000				
Wmo en jeugdzorg				
Wijziging woonplaatsbeginsel jeugd	-2.100	-2.100	-2.100	-2.100
Wijziging woonplaatsbeginsel jeugd dekking vanuit GF	2.100	2.100	2.100	2.100
Nieuw preventief beleid en investeringen t.b.v. invoer taskforce maatregelen jeugd	99			
Wmo en jeugd totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*99*	*0*	*0*	*0*
Inzet extra middelen jeugd		-4.722	-4.608	-5.608
Reservering extra middelen jeugd	-16.600	-1.000	-1.000	-1.000
Actualisatie WMO middelen	1.200	1.700	2.200	1.700
Wmo en jeugd totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-15.400*	*-4.022*	*-3.408*	*-4.908*
Werk en inkomen				
BUIG actualisatie	5.800	4.900	3.900	3.900
Werk: Herstelagenda en landelijke middelen	-875	-1.125		
Werk en inkomen totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*4.925*	*3.775*	*3.900*	*3.900*
WSW Actualisatie	316	570	797	2.306
Vrijval WSW ten behoeve van beschut werk		-570	-797	-2.306
Dividend Scalabor	-690	-690	-690	-690
Werk en inkomen totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-374*	*-690*	*-690*	*-690*
Armoede en schulden				
Armoede- Bijzondere Bijstand < 21 jaar	-231	-231	-231	-231
Wetswijziging WGS tav Vroeg erop af	-207	-207	-207	-207
Perspectief voor gezinnen met kinderen in armoede (21A33)	-81	-81	-81	-81
Armoede en schulden totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-438*	*-438*	*-438*	*-438*
Onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang				
Addendum coalitieakkoord: Burgerkracht	-175	-175	-175	
Onttrekking BR Burgerinitiatieven Sociaal domein	175	175	175	
Opschorten bezuiniging sociale basis (herijking welzijnsopgave)	-350	-350		
Integraal plan voor aanpak racisme, veiligheid en acceptatie LHBTIQ+ en vrouwenemancipatie	-200	-200	-36	-36
Arnhemse standaard toegankelijkheid openbare ruimte	-100			
Suïcidepreventie		-40	-40	-40
Huisvesting maatschappelijke initatieven	-80	-80	-80	-80
Vluchtelingen en statushouders Pilot Shelter City	-35	-35		
Veiligheid: Aanpak mensenhandel	-175	-175	-175	-175
Veiligheid: Datagedreven werken voor de aanpak van criminaliteit en onveiligheid	-150	-150	-150	-150
Veiligheid: Strategische advisering programma Veiligheid	-120	-120	-120	-120
VGGM: Verdeling kosten kazerne Ede	-400	-400	-400	-400
Sport: exploitatie Bethanienstraat en de Opmaat	-83	-83	-83	-83
Sport: Middachtensingel		-88	-88	-88
Investeringen in scholen en sport	-121	-513	-607	-1.026
Onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-1.814*	*-2.234*	*-1.779*	*-2.198*

VGGM Functiewaardering (motie 21m52g)	-350	-350	-350	-350
Onderwijshuisvesting				-600
Beheer MFC's	-150	-100	-50	-50
Ventilatie basisscholen (21A41)	-100	-100	-100	-100
Onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-600*	*-550*	*-500*	*-1.100*
Totaal ontwikkelingen meedoen in een socialer Arnhem	**-13.682**	**-4.240**	**-2.996**	**-5.515**

Wmo en jeugdzorg
Op 3 juni is door het kabinet besloten dat gemeenten voor jeugdzorg € 1,314 miljard extra (bovenop de reeds toegekende € 300 miljoen) voor 2022 zullen ontvangen. Arnhem ontvangt hiervan in 2022 een bedrag van circa € 16,6 miljoen. Dit zal in de septembercirculaire 2021 worden toegekend. Daarnaast mag er ook rekening gehouden worden dat een volgend kabinet drie kwart van het structurele tekort zal dekken waarmee ruimte ontstaat om extra uitgaven te ramen. In deze begroting wordt van de € 16,6 miljoen aan extra middelen in 2022 € 10,0 miljoen toegevoegd aan de reserve Wmo & Jeugdzorg. De extra Jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld Zorg ingezet worden (€ 6,6 miljoen in 2022, € 1,0 miljoen in de jaren 2023, 2024 en 2025) worden gedoteerd aan de nieuwe bestemmingsreserve Jeugdfonds. Het jeugdbeleid en daarmee de inzet van het jeugdfonds wordt stadsbreed en in samenhang met Arnhem Oost bezien. Extra inzet op Jeugd kan incidenteel gedekt worden uit deze reserve. Een eventueel overschot aan middelen in het jeugdfonds kan overgeheveld worden naar de BR WMO en Jeugdzorg.

Van de structurele compensatie wordt in 2023 € 4,7 miljoen ingezet voor onder andere de dekking van het bestaande tekort op de Jeugdzorg conform de raadsbrief van 15 juni 2021 en de besparingen op begeleiding door de sociale wijkteams voor € 1,0 miljoen structureel en de transformatie verblijfszorg voor € 0,8 miljoen structureel terug te draaien. Door deze extra middelen voor jeugdzorg kan daarnaast een overschot dat ontstaat bij de Wmo middelen van structureel € 1,7 miljoen vrijvallen.

Werk en inkomen
Sinds de Perspectiefnota is de WSW-raming geactualiseerd. Er stromen geen nieuwe WSW-ers meer in. De kosten voor de huidige groep SW-medewerkers lopen nog jarenlang door, deze zijn niet beïnvloedbaar. De Rijksbijdrage is niet dekkend voor deze kosten. De meerjarige financiële consequenties van deze rijkskorting zijn gedekt in de begroting. Voor de zomer heeft de MGR de meerjarenbegroting 2022-2025 aan de raad ter zienswijze voorgelegd. Daarnaast is in de meicirculaire de aangepaste rijksbijdrage voor WSW bekend gemaakt. Het voordeel voor 2022 van € 316.000 valt vrij. Het overig budget blijft ingezet worden voor beschut werk voor WSW-ers en inwoners die niet meer in de WSW kunnen instromen, maar wel recht hebben op beschut werk.

In de begroting was vanaf 2022 structureel rekening gehouden met een dividenduitkering van Scalabor van jaarlijks € 690.000. De toekomstige financiële ontwikkeling van Scalabor is echter op dit moment onzeker, waardoor we niet uit kunnen gaan van een jaarlijkse dividenduitkering van deze hoogte. Daarom wordt deze dividendverwachting voor nu uit de begroting gehaald.

Armoede en schulden
Bij de behandeling van de Perspectiefnota is op 30 juni 2021 amendement 21A33 'Perspectief voor gezinnen met kinderen in armoede' aangenomen en verwerkt in deze begroting. Aanvullend op de Perspectiefnota worden in deze begroting geen mutaties voor armoede en schulden voorgesteld.

Onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang
Motie 21m52g roept het college op om te investeren in preventie en publieke gezondheid en daartoe onder andere de VGGM een inschatting te laten maken van de financiële effecten van de functiewaardering van haar personeel. Voor de Arnhemse bijdrage wordt het effect hiervan ingeschat op structureel € 350.000.

Om toekomstige investeringen in onderwijshuisvesting mogelijk te maken, wordt vooruitlopend op de vaststelling van een nieuw integraal huisvestingsplan voortgezet onderwijs een structurele stelpost van € 600.000 vanaf 2025 opgenomen in de begroting ter dekking van verwachte kapitaallasten. In de komende periode zal op basis van een analyse van de huidige en toekomstige situatie rondom het aantal leerlingen, trends en ontwikkelingen, opgaven, kwaliteit van de gebouwen en toekomst van het onderwijs een plan worden opgesteld. Inschatting is dat

de benodigde investeringen in onderwijshuisvesting vanaf 2024 in elk geval tot € 600.000 aan kapitaallasten leiden vanaf 2025.

De MFC's worden in de avonduren en tijdens de weekenden veelal gebruikt voor diverse activiteiten die zijn ontstaan uit bewonersinitiatieven. Hierbij kan worden gedacht aan samenkomsten van bewoners, taal-, dans-muzieklessen, vergaderingen, biljarten, etc. Daarvoor is het noodzakelijk dat het beheer van de MFC's ook gedurende die tijden goed op orde is, zodat wordt voldaan aan wettelijke verplichtingen en gebruiksvoorwaarden vanuit de afgegeven vergunning. Op korte termijn wordt daarvoor gebruik gemaakt van professionele en flexibel inzetbare menskracht voor toezicht en beheer. Omdat het hier gaat om gebruik van de MFC's door bewoners en andere niet-professioneel gebruik, kunnen de kosten hiervan niet of onvoldoende bij hen in rekening worden gebracht. Dit 'sociaal beheer' zal samen met de wijken (teams Leefomgeving) worden uitgewerkt om op termijn, bijvoorbeeld met inzet van vrijwilligers en in samenhang met de doorontwikkeling van de buurthuizen, dit knelpunt structureel op te lossen.

Bij de behandeling van de gemeentelijke bijdrage SUVIS-regeling is op 21 juli 2021 amendement 21A41 'Meer geld voor ventilatie basisscholen door apart budget voor MFC's' aangenomen. Het structurele budget aan kapitaallasten van deze investering van € 100.000 is in deze begroting opgenomen.

Wonen in een duurzamer Arnhem

Ontwikkelingen Wonen in een duurzamer Arnhem	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Arnhem Oost aanpak	-1.533	-2.000	-2.000	-2.000
Verstedelijkingsopgave	-470	-600		
Uitvoeringskosten motie Voorkom stadsvernieuwing 4.0	-125		-125	
Participatieproces Nemia	-125			
Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen	-45	-59	-77	-91
Buurtconcierges	-200			
Bossen en parken	-200	-200	-200	-200
Woonboten Nieuwe Haven	50	750		
Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten	-50	-50	-50	-50
Investeringen in openbare ruimte	-24	-88	-111	-135
Totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-2.722*	*-2.247*	*-2.563*	*-2.476*
Hogere prijsstijging bouwmaterialen	-350	-40	-40	-40
Nieuwe Haven	-13	-13	-13	-13
Veiligheid en openbare ruimte Nieuwe Haven	-75			
Kostendekkendheid rioolheffing	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
Voorbereidingskosten klimaatadaptatie	-75	-75	-75	-75
Groene metropoolregio Arnhem-Nijmegen	-412	-412	-412	-412
Extra capaciteit bossen en parken	-200	-200	-200	-200
Wonen - opgaven en middelen voor handhaving	-100	-100	-100	-100
Stikstofagenda	-100			
Verstedelijking			-500	-500
Gemeentelijke adviescommissie ruimtelijke kwaliteit	-50	-50	-50	
Totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-2.375*	*-1.890*	*-2.390*	*-2.340*
Totaal ontwikkelingen Wonen in een duurzamer Arnhem	**-5.097**	**-4.137**	**-4.953**	**-4.816**

Hogere prijsstijging bouwmaterialen
Een flink aantal producenten van bouwmaterialen zoals staal, hout en pvc heeft op basis van de verwachtingen van economische malaise door de coronacrisis de productie naar beneden bijgesteld. In de bouw is tot nu echter weinig van de coronacrisis te merken en de vraag naar bouwmaterialen blijft groot. Gevolg is dat de prijzen van bouwmaterialen fors zijn gestegen en dat sommige materialen niet of veel later worden geleverd. Om de gevolgen van de bovenmatige prijsstijgingen van bouwmaterialen te kunnen opvangen, wordt voor 2022 een

buffer van € 350.000 gevormd. Een aantal bouwprojecten die in 2021 worden aanbesteed, wordt al direct beïnvloed. Hierdoor stijgen de kapitaallasten structureel met € 40.000.

Nieuwe Haven
Om de nautische veiligheid van de Nieuwe Haven op orde te maken middels het plaatsen van buispalen is in december 2018 een investeringskrediet van € 200.000 miljoen beschikbaar gesteld. Nu blijkt uit nader technisch onderzoek dat het beschikbaar gestelde investeringskrediet ontoereikend is, dit mede als gevolg van de sterk gestegen staalprijzen en technische complicaties. Een aanvullend investeringskrediet van € 350.000 is benodigd om de nautische veiligheid van de Nieuwe Haven op orde te brengen. De jaarlijkse extra kapitaallasten bedragen vanaf 2022 € 13.000.

Veiligheid en openbare ruimte Nieuwe Haven
Om de veiligheid en openbare ruimte van De Nieuwe Haven te verbeteren wordt in 2022 € 75.000 uitgegeven aan onder andere bebording, groen en verlichting.

Kostendekkendheid rioolheffing
In het Coalitieakkoord 2018-2022 is afgesproken om de heffingen kostendekkend te maken. Voor de rioolheffing werd daarbij uitgegaan van een jaarlijkse groei van 1,5%.

Voor 2022 geldt dat de kosten van beheer en onderhoud van riolering naar verwachting lager uitvallen dan eerder meerjarig geraamd. Aangezien de tarieven maximaal kostendekkend mogen zijn, zou dit lagere opbrengsten tot gevolg hebben. In de toekomst wordt echter een toename verwacht van de vervangingsopgave van rioleringen. Om schommeling van tarieven te voorkomen wordt daarom vanaf 2022 een spaarelement opgenomen in het tarief, geraamd op € 700.000 per jaar. De inkomsten op grond van dit spaarelement worden toegevoegd aan een voorziening en ingezet bij toekomstige vervangingsinvesteringen riolering.
Een deel van de lagere lasten in 2022 wordt wel doorberekend in het tarief (€ 300.000). Per saldo betekent dit dat de (gemiddelde) lasten voor de burger in 2022 gelijk zijn aan 2021. De opbrengsten rioolheffing zijn hierdoor € 300.000 lager dan in eerste instantie meerjarig geraamd, omdat wordt afgeweken van de jaarlijkse groei van 1,5%.

Voorbereidingskosten klimaatadaptatie
Om de klimaatadaptatie te kunnen realiseren worden kosten gemaakt die conform de huidige spelregels niet gedekt kunnen worden uit de middelen in het klimaatfonds. Het gaat hier over algemene kosten (zoals stadsbrede onderzoeken, bijdragen aan samenwerkingsverbanden, lidmaatschappen e.d.) die niet aan een project toe te schrijven zijn, maar meer algemeen samenhangen met klimaatadaptatie. Om deze voorbereidingskosten te kunnen dekken, wordt een jaarlijks bedrag van € 75.000 ingezet.

Groene metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Arnhem neemt deel in de Groene metropoolregio Arnhem-Nijmegen. Hierbinnen liggen diverse opgaven voor de komende jaren. Voor de opgaven rond *Productieve regio*, *Circulaire regio*, *Ontspannen regio* en *Groene groeiregio* wordt in totaal € 412.000 vrijgemaakt. Dit bedrag zal nog over de betreffende programma's verdeeld gaan worden.

Extra capaciteit bossen en parken
De bossen en parken van Arnhem worden steeds intensiever gebruikt. Een bijkomstigheid hierbij is dat hierdoor de betrokkenheid van de Arnhemmer ook enorm is toegenomen. Om ons dagelijks onderhoud uit te kunnen voeren moeten we veel meer en intensiever communiceren en ook de slijtage van materieel is veel groter. Voor ons dagelijks onderhoud en om de diverse beleidsopgaven (klimaatbestendig, biodiversiteit, Bomenplan, groenvisie etc.) uit te werken, worden 2 fte capaciteit bossen en parken toegevoegd.

Wonen - opgaven en middelen voor handhaving
In de stad zien we steeds vaker dat woningen worden opgekocht door beleggers, dat woningen gebruikt worden in strijd met gemeentelijke regels en dat het steeds lastiger is voor mensen met een bescheiden inkomen om een woning te bemachtigen. Instrumenten die kunnen worden ingezet om deze problemen te verhelpen, hebben veelal een ruimtelijke component en zorgen voor een toenemende druk op de handhavingscapaciteit van de ODRA en de gemeente. Om dit mogelijk te maken wordt dit budget met € 100.000 verhoogd.

Stikstofagenda
De te grote stikstofuitstoot is een groot probleem. Maatregelen om de stikstofdepositie te verminderen en/of de natuur te herstellen komen samen in de Arnhemse stikstofagenda. Voor de uitwerking van deze agenda wordt in 2022 een budget van € 100.000 vrijgemaakt.

Verstedelijking
De verstedelijkingsopgave kent de komende jaren grote uitdagingen. In de Perspectiefnota zijn voor de jaren 2022 en 2023 reeds middelen opgenomen om deze opgave te realiseren. In deze Begroting wordt voorgesteld om dit door te trekken en vanaf 2024 extra budget van jaarlijks € 500.000 in te ramen om de verstedelijksopgave ook structureel op te kunnen pakken.

Gemeentelijke adviescommissie ruimtelijke kwaliteit
Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet (beoogd 1-7-2022) dienen gemeenten te beschikken over een gemeentelijke adviescommissie voor omgevingskwaliteit. Deze wordt gevormd door omvorming van het team welstand en monumenten. De dekking hiervoor bedraagt vanaf 2022 tot en met 2024 jaarlijks € 50.000.

Genieten van een nog mooier Arnhem

Ontwikkelingen Genieten van een nog mooier Arnhem	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Regionaal mobiliteitsfonds	-210	-210	-210	-210
Topsportevenementenbudget	-100	-100	-100	-100
Versterking public affairs	-125	-125	-125	-125
Totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-435*	*-435*	*-435*	*-435*
Arnhemse sportdag (21M103)	-40			
Uitvoering wijkgroenagenda's	-75			
Totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-115*	*0*	*0*	*0*
Totaal ontwikkelingen Genieten van een nog mooier Arnhem	**-550**	**-435**	**-435**	**-435**

Arnhemse sportdag
Bij de behandeling van de Perspectiefnota is op 30 juni 2021 de motie 21M103 *Een Arnhemse Sportdag* aangenomen. De kosten voor het organiseren van een éénmalige Arnhemse sportdag voor alle Arnhemse scholen op Papendal bedragen € 10.000 voor de inzet van capaciteit en € 30.000 voor de uitvoering en worden in deze begroting vrijgemaakt.

Uitvoering wijkgroenagenda's
Momenteel stellen we samen met bewoners en andere stakeholders voor alle wijken een wijkgroenagenda op. Dat levert tal van kansen op om samen met de wijk te investeren in het groen in de wijk. Voor lang niet alle maatregelen is binnen de huidige reguliere budgetten voldoende dekking. Om de kansen te benutten die zich langs deze weg aandienen, wordt een bedrag € 75.000 ingezet in 2022.

Open en verantwoord besturen

Ontwikkelingen Open en verantwoord besturen	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Bestuur, dienstverlening en financiën				
Addendum coalitieakkoord: burgerparticipatie	-240			
Onttrekking BR Burgerparticipatie	240			
Ondersteuning raad	-70	-20	-20	-20
Begrijpelijke taal voor iedereen	-40			
Inclusieve gemeentelijke organisatie	-150	-150	-50	-50
Aanpassen gemeentelijke websites aan wettelijke eis inclusief communiceren	-60	-40	-40	-40
Klantenservice: gratis telefoonnummer, verbetering dienstverlening	-400	-360	-360	-360
Hybride werken	-125	-125	-125	-125
Versterken regionale samenwerking	-140	-260	-260	-260
Formatie Strategie, Beleid en Regie	-1.500			
De Connectie	-64	76	-251	-251
Vrijval rentebuffer			1.000	
Bestuur, dienstverlening en financiën totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-2.549*	*-879*	*-106*	*-1.106*
Actieplan overlast (21M102)	-80	-80	-80	-80
Art 213a / zero based	-50	-50	-50	-50
Onderzoek volgens methode Duisenberg	-15	-15	-15	-15
Ondermijning	-500	-500	-500	-500
Financieel-administratieve verwerking nota IWA	370	300	300	290
Gecorrigeerde meeropbrengsten leges	40	40	40	40
Office 365	-66	-66	-66	-66
Migratie businessapplicaties	-184	-184	-184	-184
Voordeel eigen huisvesting	650	650	650	
Goedkope identiteitskaart (21M168)	-23	-23	-23	-23
Bestuur, dienstverlening en financiën totaal aanvullend op Perspectiefnota	*143*	*73*	*73*	*-588*
Totaal ontwikkelingen Open en verantwoord besturen	**-2.407**	**-807**	**-33**	**-1.694**

Actieplan overlast
Bij de behandeling van de Perspectiefnota is het college met motie 21M102 opgedragen een Actieplan overlast op te stellen. Voor de uitvoering van de actieplan wordt een structurele last geraamd van € 80.000.

Artikel 213a / zero based opbouwen programma's in de begroting
Op verzoek van de raad worden de onderzoeken die op grond van artikel 213a uit de gemeentewet worden uitgevoerd naar doelmatigheid en doeltreffendheid van het beleid geïntensiveerd. Daarnaast is toegezegd de komende jaren stapsgewijs de programma's van de begroting zero based op te bouwen. Voor deze intensiveringen wordt een structureel budget geraamd van € 50.000.

Onderzoek volgens methode Duisenberg
Bij de Jaarstukken 2020 is op verzoek van de raad een onderzoek gedaan op grond van de zogenaamde Duisenbergmethode. De raad wil hieraan graag een structureel vervolg geven door dit jaarlijks uit te (laten) voeren. Hiervoor wordt jaarlijks € 15.000 aan het budget van de Griffie/raad toegevoegd.

Ondermijning
Onlangs is er een Rekenkamerrapport gepresenteerd over de aanpak van ondermijning (specifiek) en veiligheid (algemeen). De opgave is in Arnhem als fors bestempeld en tegelijkertijd is de organisatiegraad als te mager bestempeld. De gemeente moet daarin stappen zetten. Om de aanpak van ondermijning te intensiveren, wordt structureel € 500.000 ingezet voor extra formatie.

Financieel-administratieve verwerking nota IWA
De nieuwe nota Investeren, Waarderen en Afschrijven is op 16 juni door de raad vastgesteld. De effecten van de nota IWA worden met terugwerkende kracht per 1 januari 2021 in de begroting verwerkt en zijn als volgt samen te vatten:

- Met het volledig activeren van voorbereidingskosten en het activeren van bomen verschuiven de lasten in de exploitatie naar achteren; de als gevolg van de stijgende investeringsbudgetten toenemende kapitaallasten zijn pas in latere jaren zichtbaar.
- Met het verhogen van het minimumbedrag voor activeren worden de lasten in de exploitatie juist naar voren gehaald.

Het effect hiervan op de begroting bedraagt € 370.000 in 2022, aflopend naar € 290.000 in 2025.

Gecorrigeerde meeropbrengsten leges
In de Perspectiefnota 2021-2024 is aangekaart dat er als gevolg van een combinatie van bezuinigingen, onvermijdelijke kostenstijgingen en inkomstendalingen bij Burgerzaken een structureel knelpunt is ontstaan. Ter dekking hier is onder meer voorgesteld een aantal leges aan te passen. Deze aanpassingen zijn per 1-1-2021 geëffectueerd. In de Perspectiefnota en in de Begroting 2021 is aangegeven dat door aanpassing van de leges de inkomsten zouden stijgen met een bedrag van € 119.000 (in 2021), oplopend tot € 270.000 (in 2024). Nu blijkt dat de gecorrigeerde meeropbrengsten circa € 40.000 per jaar hoger zijn.

Office 365 en migratie businessapplicaties
We investeren extra in een betrouwbare en voorspelbare ICT-infrastructuur. Daarvoor wordt Office 365 geïmplementeerd en worden de ICT-omgevingen van verschillende organisatieonderdelen geconsolideerd tot één centrale moderne omgeving. Hiervoor wordt € 250.000 extra geïnvesteerd. Dit wordt vrijwel volledig gedekt door het investeringsbudget voor ICT te verlagen, waarmee € 200.000 binnen de meerjareninvesteringsplanning (MIP) vrijvalt.

Voordeel eigen huisvesting
In de Jaarrekening 2020 is een meevaller op de eigen huisvesting gemeld. Deze meevaller van € 650.000 doet zich jaarlijks voor, voor de rest van de duur van het huurcontract van het stadskantoor tot en met 2024. In 2 amendementen en 1 motie (21A33 *Perspectief voor gezinnen met kinderen in armoede*, 21A41 *Ventilatie basisscholen* en 21M168 *Goedkope identiteitskaart*) wordt dekking gevonden in dit voordeel. Doordat de meevaller zich echter tot en met 2024 voordoet, worden deze amendementen en de motie vanaf 2025 structureel gedekt uit de algemene middelen.

Goedkope identiteitskaart
Op 21 juli 2021 is de motie 21M168 *Identiteitskaart bereikbaar voor iedereen* aangenomen. De lasten voor de uitvoering van deze motie van € 22.500 worden opgenomen in de begroting.

Impact corona en Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis

Met enige regelmaat wordt de impactanalyse corona geactualiseerd en gepubliceerd op het coronadashboard. De laatste actualisatie dateert van 6 juli. In de jaren 2020 en 2021 zijn vrijwel alle nadelen in de exploitatie gecompenseerd door steunpakketten van het Rijk. Vooralsnog wordt voor het jaar 2022 en verder geen direct effect meer op de exploitatie voorzien. Wel is in het risicoprofiel voor € 3,0 miljoen aan coronarisico's meegenomen. Dit is een daling ten opzichte van de vorige begroting en is nader toegelicht in de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen.

In de begroting 2021 is de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis verwerkt. Hierin is vastgelegd hoe Arnhem de bedrijvigheid, leefbaarheid, werkgelegenheid en aantrekkelijkheid van de stad wil beschermen en het herstel wil bevorderen en versterken. Verdeeld over de vier thema's anticyclisch investeren, sociaal sterke stad, leefbare en groene stad en innovatie en vernieuwing is in de stad geïnvesteerd.
Met de raadsbrief van 20 juli is door middel van een *first year review* toegelicht hoe de uitvoering van de Herstelagenda verloopt. Scherp kijkend naar de Herstelagenda zoals wij die formuleerden, zien wij dat we in het algemeen aardig in lijn lopen met de intenties die wij hadden. Ruim een jaar na de start van de coronacrisis zien we een stadsbestuur en gemeentelijke organisatie die enigszins gewend zijn geraakt aan de onzekerheid van de voortdurende coronacrisis. Het moment dat "het stof is neergedaald" is echt nog niet aangebroken, maar wel wordt voorzichtig duidelijk waar de klappen vallen, waar het enorm meevalt, en waar eigenlijk niet veel valt te merken van de coronacrisis.

Daar waar de klappen het hardst vallen, blijft het exacte effect soms nog lastig precies te duiden. Het Centraal Planbureau schetst een trend van groeiende ongelijkheid: leerachterstanden en gezondheidsverschillen, schuldenproblematiek, mensen met een vast contract en mensen zonder. Zij verwachten dat deze crisis leidt tot een toename van de tweedeling, die zich waarschijnlijk in komende tijd nog verder doorzet. Tegelijkertijd zien we dit op dit moment in onze cijfers nog niet terug. Om goed zicht te hebben op de cijfermatige effecten van corona op verschillende beleidsterreinen hebben we het coronadashboard ontwikkeld en deze actualiseren we nog steeds. Na de zomer blikken we in het coronadashboard op de afgelopen 1,5 jaar terug en duiden we deze ontwikkelingen, mede op basis van landelijke onderzoeken.

Jaarlijkse bijstellingen

Voor elke begroting wordt een actualisatie gemaakt van de prijs- en volumeontwikkelingen, de belasting- en legesopbrengsten, het gemeentelijk investeringsplan en de raming van de BR Solvabiliteit. In totaal leidt dit, zoals zichtbaar in de volgende tabel, tot een nadeel in het algemeen beeld:

Jaarlijkse bijstellingen	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Prijs- en volumeontwikkeling	-12.400	-12.400	-12.400	-12.400
Ontwikkeling belastingen en legesopbrengsten	115	105	93	175
Ontwikkelingen Meerjareninvesteringsplanning	935	990	1.674	501
Toevoeging BR Solvabiliteit	-1.886	-2.009	-1.246	453
Totaal jaarlijkse bijstellingen	**-13.236**	**-13.314**	**-11.880**	**-11.271**

Prijs- en volumeontwikkeling

In de Perspectiefnota is de prijs- en volumeontwikkeling toegelicht. In de Begroting 2022 is deze niet bijgesteld. Wel is deze bijstelling nu over de programma's verdeeld.

Ontwikkeling belastingen en legesopbrengsten

Hierna is in hoofdlijnen de ontwikkeling in belasting- en legesopbrengsten opgenomen.
Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf lokale heffingen.

Onroerend zaak belasting (OZB)

Met ingang van waardepeildatum 1 januari 2021 (aanslag 2022) wordt de WOZ-waarde gebaseerd op het aantal vierkante meters (oppervlakte), in plaats van op het aantal kubieke meters (inhoud). Deze wettelijk verplichte wijziging van methodiek heeft een beperkte invloed op de herwaarderingcijfers. Aangezien de coalitieafspraak is dat de inkomsten uit OZB niet stijgen (behoudens areaalontwikkeling) worden de tarieven aangepast op basis van de herwaarderingscijfers en heeft de gewijzigde waarderingsmethodiek geen effect op de totale OZB-opbrengsten 2022.
Op basis van de groei van het aantal inwoners (areaalontwikkeling) kan een stijging van de belastinginkomsten worden verwacht van € 115.000.

Afvalstoffenheffing

De keuze voor het instrument diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder afval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt. Huishoudens betalen sindsdien weer een vast tarief voor afvalverwerking, waarbij de hoogte van dit tarief voor eenpersoonshuishoudens lager ligt dan voor meerpersoonshuishoudens.
De structurele effecten in de opbrengsten en kosten als gevolg van de per juni 2021 gewijzigde systematiek van afvalinzameling en tariefstelling zijn conform coalitieakkoord doorberekend in de afvalstoffenheffing. Zowel de begrote kosten als de begrote opbrengsten zijn hierdoor in 2022 hoger dan in 2021. De kostendekkendheid van 84% is gelijk aan die van 2021. Dit geldt voor zowel de periode dat diftar van kracht was (januari tot en met mei 2021), als voor de periode van juni tot en met december 2021 waarin al een vast tarief per huishouden gold.

Reinigingsrecht

Op dit moment maken 80 bedrijven in de binnenstad gebruik van reinigingsrecht. Voor 2022 gaan we ervan uit dat dit aantal gebruikers stabiel blijft. Door het openstellen van de ondergrondse containers, ook in de binnenstad, is de verwachting dat er niet meer bedrijven gebruik zullen gaan maken van reinigingsrecht. Er zijn echter ook

geen signalen op basis waarvan een afname zou moeten worden verwacht. De kostentoerekening naar reinigingsrecht is aangepast op de verwachte gebruikersaantallen.
Voor 2022 wordt voorgesteld om de huidige twee staffels: 1 tot 5 en 6 tot 10 zakken per week te handhaven. De tarieven handhaven we op het niveau van 2021, deze zijn kostendekkend en marktconform.

Rioolheffing
De bijstelling van de rioolheffing is hierboven in de paragraaf *Wonen in een duurzamer Arnhem* onder het kopje *Kostendekkendheid rioolheffing* beschreven.

Leges
In het coalitieakkoord 2018-2022 is opgenomen dat de parkeertarieven en legestarieven niet stijgen. Voor de legestarieven 2021 is van deze afspraak afgeweken. De stijging in kosten die het Rijk ons berekent is doorberekend in de legestarieven en enkele legestarieven zijn meer in lijn gebracht met tarieven elders in de regio. Ook voor de legestarieven 2022 geldt dat, indien van toepassing, de stijging van rijksleges wordt doorberekend in het tarief.

Ontwikkelingen Meerjareninvesteringsplanning (MIP)
In de Perspectiefnota 2021-2025 is een voordeel vanuit het MIP getoond als gevolg van de temporisering van diverse investeringen. In deze begroting worden een aantal nieuwe investeringen toegevoegd, waaronder de investeringen in de ventilatie van schoolgebouwen. In de paragraaf Investeringen wordt het totale MIP toegelicht.

Toevoeging BR Solvabiliteit
Ten opzichte van de Begroting 2021 wordt in de Begroting 2022 over de jaren € 4,7 miljoen extra toegevoegd aan de BR Solvabiliteit. Dit komt doordat in deze begroting diverse investeringen worden gedaan met een lange afschrijvingstermijn, zoals onderwijshuisvesting. Wanneer een investering namelijk een afschrijvingstermijn van meer dan 20 jaar heeft, moet er extra worden toegevoegd aan de BR Solvabiliteit alsof deze investering in 20 jaar afgeschreven zou worden. Als gevolg hiervan groeit de BR Solvabiliteit in deze begroting door naar € 32,2 miljoen.

Robuustheid van de begroting
De onderstaande tabel geeft op hoofdlijnen inzicht in de financiële weerbaarheid van de Arnhemse begroting. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt dit uitgebreid toegelicht. De verrekeningen met de algemene reserve zoals die in de overzichten hiervoor staan, zijn hierin verwerkt.

De weerstandscapaciteit bedraagt in 2022 € 69,1 miljoen. Dat betekent dat er € 69,1 miljoen beschikbaar kan worden gemaakt om financiële tegenvallers op te vangen. Een belangrijk onderdeel hiervan is de algemene reserve. Het vermogen dat nodig is om alle gemeentebrede risico's met een zekerheid van 90 procent op te vangen bedraagt in 2022 € 50,5 miljoen, de benodigde weerstandscapaciteit. De buffers zijn daarmee € 18,6 miljoen hoger dan de opgetelde risico's, waarmee de weerstandsfactor in 2022 uitkomt op 1,4. Dit ligt 0,4 boven het minimaal vastgestelde niveau. Vanaf 2022 neemt de weerbaarheid van de begroting jaarlijks toe tot een weerstandsfactor van 1,5 in 2025. Hiermee is de Arnhemse begroting robuust genoeg om tegenvallers op te vangen.

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	**JV 2020**	**Prognose 2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
	90%	90%	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000						
Benodigde weerstandscapaciteit	58.519	50.539	50.539	47.552	47.552	47.552
Beschikbare weerstandscapaciteit	60.576	76.718	69.148	66.864	70.728	72.613
Benodigde versus beschikbare ruimte irt aanzuivering	**2.057**	**26.179**	**18.609**	**19.312**	**23.176**	**25.061**
Verschil (> factor 1,4)	-21.351	5.964	-1.606	291	4.155	6.040
Weerstandsfactor	**1,0**	**1,5**	**1,4**	**1,4**	**1,5**	**1,5**

Een belangrijk doel naast een robuuste begroting en daarmee buffers om risico's op te vangen is een robuustere financiële positie. Hiervoor wordt gespaard in de bestemmingsreserve solvabiliteit. Doel is om deze reserve groot

genoeg te laten zijn om in 20 jaar de voor investeringen aangegane leningen te kunnen aflossen. Daarmee worden toekomstige generaties niet opgezadeld met een forse schuldenlast. De ontwikkeling van deze bestemmingsreserve staat in de tabel hieronder.

Bestemmingsreserve solvabiliteit	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Stand per 1-1	**16.100**	**20.446**	**26.556**	**30.250**
Toevoeging aan reserve o.b.v. MIP Begroting 2021	7.047	6.110	3.693	2.941
Inzetten t.b.v. financieel beeld	-2.700			
Stand per 31-12	**20.446**	**26.556**	**30.250**	**33.191**

In 2022 wordt de groei van de reserve geremd door de eerder met de raad afgesproken inzet van een deel van deze middelen. Toch groeit de reserve door tot een stand van € 33,2 miljoen in 2025 waarmee de schulden eerder afgelost kunnen worden en de robuustheid van de financiële positie verbetert.

Het brede beeld van de financiële positie wordt beschreven in de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen. Dit wordt verder toegelicht met financiële kengetallen en de duiding daarvan. De financiële positie wordt beïnvloed door verschillende ontwikkelingen. Zoals bij alle gemeenten is de afhankelijkheid van de inkomsten van het Rijk groot. De schommelingen hierin zorgen voor een kwetsbaarheid van de financiële positie. De komende herijking van het gemeentefonds laat dit goed zien, waarbij het laatste beeld voor Arnhem dan weer gunstig is.
Ondanks de coronacrisis staat Arnhem er goed voor. Er wordt de komende jaren verder geïnvesteerd in het versterken van de stad met de Arnhemse Herstelagenda coronacrisis en ook wordt de financiële positie de komende jaren verder verstevigd. Wel blijft het belangrijk om de kerngegevens te blijven monitoren en vooral te sturen op de trends voor de langere termijn die we daarin zien.

Leeswijzer

Na het lezen van de hoofdlijnen van deze begroting, vindt u voor uw leesgemak een korte toelichting op de bouw van deze begroting. De begroting is een onderdeel uit de P&C-cyclus. In de begroting wordt het gemeentelijk beleid op hoofdlijnen toegelicht. Dit doen we aan de hand van de drie w-vragen:

- *wat willen we bereiken?*
- *wat gaan we doen?*
- *wat mag het kosten?*

Inleiding

Op 3 juli 2019 is het raadsvoorstel 'Plan van aanpak doorontwikkeling cyclusdocumenten' geamendeerd vastgesteld. Dit betreft het plan om in de komende jaren tot beter leesbare en toegankelijke cyclusdocumenten te komen. Deze ambitie is in de Begroting 2022 weer verder vertaald. We hebben met name ingezet op een verdere ontwikkeling van de doelenboom met een toevoeging van indicatoren en hiermee uitvoering gegeven aan de motie Voortaan wel meetbare doelen (20M277).

Aanpak uitvoering motie 'Voortaan wel meetbare doelen'

Voor de zomer over de aanpak een raadsbrief gestuurd. We hebben de afgelopen periode de volgende stappen uitgevoerd:

1. Inzichtelijk maken welke doelen en indicatoren in de begroting 2021 en de bestuursrapportages zijn opgenomen.
2. Een vergelijking maken met de P&C-producten van andere gemeenten.
3. Een pilot binnen één programma uitvoeren om te onderzoeken wat nodig is om de doelen meetbaar te maken.
4. Op basis van de conclusies van stap 3, dit stapsgewijs bij andere programma's toepassen.

Over stap 1 en 2 is direct in de Perspectiefnota gerapporteerd.

Pilot programma S02 Bereikbaarheid

We hebben voor de zomer de pilot van stap 3 voor het programma S02 Bereikbaarheid uitgevoerd. We hebben hierbij gewerkt met de volgende aanpak:

- Er wordt zichtbaar gemaakt, welke concrete resultaten we binnen het programma willen bereiken.
- Hierbij wordt een concreet doel geformuleerd, waarin duidelijk wordt wat we willen bereiken in de stad.
- Bij deze doelen en resultaten worden inspanningen benoemd. De inspanningen maken duidelijk wat we als gemeente zelf gaan doen om de doelen en resultaten te bereiken.
- Vervolgens wordt een indicator gezocht die de concrete resultaten goed in beeld brengt en kan worden opgenomen in de begroting (zoals; zijn ze inhoudelijk relevant, is er politiek draagvlak voor, van welke partijen zijn we afhankelijk).

Het kost tijd om bovengenoemde aanpak met collega's uit te voeren om te komen tot concrete resultaten, doelen en indicatoren. Het is een manier van denken die eigen gemaakt moet worden. Vanuit informatiegestuurd werken worden dergelijke trajecten op meerdere plekken binnen de organisatie uitgevoerd. Deze trajecten helpen ons bij het opstellen van beleid en het scherper stellen van de beleidsdoelen.
In programma S02 is het resultaat van deze pilot aangegeven. Hierbij geldt dat in deze begroting een eerste verbeterslag is gemaakt en dat dit programma zich de komende jaren verder zal doorontwikkelen.

Wat hebben we verder gedaan in deze Begroting

De gemeenteraad ontvangt periodiek verschillende bestuursrapportages waarin een groot aantal indicatoren en veel informatie is opgenomen. Bij de volgende programma's is een koppeling tussen de indicatoren uit de bestuursrapportages en de ambities/doelen in de Begroting gemaakt:

- S06 Participatie en armoedebestrijding
- S07 Zorg
- S10 Klimaat en energie

Bij de overige programma's is gekeken of de indicatoren die in Begroting 2021 al waren opgenomen aan de doelen gekoppeld kunnen worden en/of dat bij doelen extra indicatoren beschikbaar zijn. Hierbij gaat het om een eerste aanzet en zal de komende jaren verder uitgewerkt worden.

Indicatoren

In deze begroting staan effectindicatoren opgenomen. Effectindicatoren vertellen iets over de het effect dat beoogd wordt met de inspanningen van de gemeente. Zij gaan over de vraag: 'wat willen we bereiken'. Hierbij

past de kanttekening dat het al dan niet realiseren van de effecten in de meeste gevallen van meer factoren afhankelijk is dan alleen het gemeentelijke beleid. Op dit moment hebben we geen prestatie-indicatoren opgenomen. Prestatie-indicatoren gaan over 'hoe bereiken we onze doelstellingen?' en richten zich op het resultaat van de ingezette activiteiten/ inspanningen. In tegenstelling tot effectindicatoren, verandert de aard van prestatie-indicatoren regelmatig; bijvoorbeeld doordat inspanningen afgerond zijn of nieuwe inspanningen worden ontwikkeld. In deze Begroting staan de inspanningen voor 2022 benoemd. In verschillende bestuurs- en voortgangsrapportages (zie bijvoorbeeld de monitor New Energy Made in Arnhem) worden zowel effect- als prestatie-indicatoren gepresenteerd.

Onderzoek rekenkamer Jaarstukken 2019
In mei 2020 heeft de Rekenkamer een onderzoek gedaan naar de vraag of de jaarstukken 2019 de gemeenteraad in voldoende mate zicht geven op de financiële positie en de geleverde inhoudelijke prestaties. De Rekenkamer heeft hierbij aangegeven dat de mate waarin over het college de raad informeert over het realiseren van de doelen op inhoudelijk gebied beter zou kunnen. We hebben met bovengenoemde aanpak hierin weer stappen gezet. Tevens heeft de rekenkamer in dit onderzoek aangegeven dat de beheerplannen een duidelijkere plek in de begroting mogen krijgen. In de paragraaf Kapitaalgoederen is een eerste stap gemaakt om aan deze aanbeveling uitvoering te geven en zal de komende jaren verder doorontwikkeld worden.

Opbouw van de Begroting 2022

Deel 1 - hoofdlijnen van beleid en ontwikkelingen in het financieel kader

In de stedelijke en wijkprogramma's worden de prioriteiten van het beleid aangegeven. Een samenvatting van de prioriteiten krijgt een plek in hoofdstuk 1.

In het hoofdstuk Ontwikkelingen in het financieel kader worden de belangrijkste financiële ontwikkelingen weergegeven. Ook wordt in dit hoofdstuk een verklaring van de mutaties gegeven.

Deel 2 - beleidsbegroting

De beleidsbegroting is opgebouwd uit vier onderdelen:

Acht wijkprogramma's (W)
Sinds 2017 zijn acht wijkprogramma's ingesteld. De 24 wijken zijn geclusterd in acht gebieden: Noord-West, Noord-Oost, Presikhaaf, Centrum/Spijkerkwartier/Arnhemse Broek, Malburgen, Rijkerswoerd/ Kronenburg/ Vredenburg, Elden/ De Laar en Schuytgraaf/ Elderveld.

Dertien stedelijke programma's (S)
In de stedelijke programma's zijn de ambities, doelen, inspanningen en de daarbij behorende budgetten op stedelijk niveau opgenomen.

Negen paragrafen
De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting. Er worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. Een deel van de paragrafen zijn in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

De volgende verplichte paragrafen vanuit het BBV zijn opgenomen:

1. Lokale heffingen - In deze paragraaf wordt stilgestaan bij de diverse gemeentelijke belastingen en heffingen en de consequenties daarvan voor de inwoners.
2. Risicomanagement en weerstandsvermogen - Het weerstandsvermogen geeft aan hoe solide de financiële positie van de gemeente is. In deze paragraaf zijn ook financiële kengetallen opgenomen, zoals het weerstandsvermogen, de solvabiliteit en de schuldquote
3. Onderhoud kapitaalgoederen - In deze paragraaf wordt toegelicht op welke wijze het onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen (zoals wegen, riolering, gebouwen) gewaarborgd is.
4. Financiering - Hier wordt toegelicht op welke wijze met de financieringsbehoefte van de gemeente is omgegaan.
5. Bedrijfsvoering - In de paragraaf wordt gerapporteerd over de voortgang van interne ontwikkelingen binnen de gemeentelijke organisatie.
6. Verbonden partijen - De gemeente werkt samen met andere partijen om bepaalde doelen te bereiken. Als de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft bij een partij, is dit een zogenoemde verbonden partij. In deze paragraaf worden alle verbonden partijen toegelicht.

7. Grondbeleid - De gemeente speelt een rol in het kopen en verkopen van gronden. Hier wordt verder ingegaan op het gevoerde grondbeleid.

Op verzoek van uw raad zijn twee niet verplichte paragrafen in de begroting opgenomen:

8. Investeringen - In deze paragraaf wordt over de realisatie van de investeringen gerapporteerd.
9. Subsidies - De gemeente verstrekt subsidies aan instellingen die een bijdrage leveren aan gemeentelijke doelstellingen. In deze paragraaf wordt aangegeven welke instellingen subsidie hebben ontvangen inclusief de subsidiebedragen.

Overig programmaplan
Hierin wordt duidelijk gemaakt op welke wijze de overhead in het overzicht baten en lasten tot uitdrukking komt.

Deel 3 - Financiële begroting
In dit onderdeel wordt ingegaan op de ontwikkelingen in het financieel kader, mutaties circulaires van het gemeentefonds en de financiële begroting met de financiële tabellen.

Bijlagen
In de bijlagen is informatie te vinden over het normenkader, aanvullende financiële tabellen en informatie over de programma's en de afkortingen- en begrippenlijst.

Interactieve website
De Begroting is digitaal beschikbaar op: financien.arnhem.nl. Op deze website is in de wijk- en stedelijke programma's ook de volgende extra informatie te vinden:

- Verdeling budgetten in kostensoorten
- Verdeling budgetten taakvelden
- Verdeling budgetten portefeuilleonderdelen
- Verdeling budgetten producten
- Totaaloverzicht subsidies
- Totaaloverzicht reserves

Deel 2 Beleidsbegroting

De beleidsbegroting bestaat uit vier onderdelen:

1. Wijkprogramma's (W)
2. Stedelijke programma's (S)
3. Paragrafen
4. Overig programmaplan

Wijkprogramma's

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op wijkniveau plaatsvinden, zijn opgenomen in de volgende 8 wijkprogramma's (bundeling van logisch samenhangende wijken):

W1 **Wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek (CSA)**
Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek

W2 **Wijkprogramma Noordwest**
Burgemeesterswijk, Hoogkamp, Transvaal, Heijenoord, Lombok, Klarendal, Klingelbeek e.o., Schaarsbergen e.o., Sint Marten en Sonsbeekkwartier

W3 **Wijkprogramma Noordoost**
Alteveer, Cranevelt, Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o.

W4 **Wijkprogramma Presikhaaf**
Presikhaaf West en Presikhaaf Oost

W5 **Wijkprogramma Malburgen**
Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder Het Duifje en Immerloo

W6 **Wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld**
Schuytgraaf en Elderveld

W7 **Wijkprogramma De Laar/Elden**
De Laar en Elden

W8 **Wijkprogramma Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg (RKV)**
Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg

Wijken Algemeen

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is / wordt een levendige en vitale stad waar het volgens inwoners en ondernemers fijn wonen, werken en verblijven is.

Samen met de wijken
In de Arnhemse wijken zijn medewerkers van de gemeente verbonden aan de gebieden, om samen met burgers en bedrijven vorm te geven aan de uitvoering van het beleid in de betreffende wijken. Wijkgericht werken is het samenwerken met partners aan leefbaarheid en sociale samenhang binnen wijken. Vanuit en voor de wijken worden trends en (strategische) ambities gesignaleerd die bijdragen aan de stadsbrede doelen. Wijksturing sluit aan bij de identiteit en dynamiek van de wijk of gebied. Geen wijk is hetzelfde, verschillen mogen er zijn of ontstaan. Een belangrijk onderdeel hiervan is dat gezamenlijke belangen samen met inwoners en wijkpartners worden geformuleerd en focus wordt aangegeven en hierop concrete acties worden ingezet. Met als uiteindelijk doel om gezamenlijk maatschappelijke meerwaarde in de wijken te creëren, een gedeelde verantwoordelijkheid voor je leefomgeving, door inzichten, krachten en investeringen te bundelen. De wijkmanagers hebben hierin een cruciale rol omdat ze niet alleen partners in projecten en beleidsopgaven zijn, maar vooral een bekend gezicht en aanspreekpunt in de wijken zijn.

De Arnhemse wijkaanpak Van Wijken Weten is succesvol, zo bleek uit uitgevoerde evaluatie in 2021. Sinds de start in 2017 zijn in de wijken (nieuwe) netwerken opgebouwd en verstevigd. Jaarlijks zijn met inbreng van inwoners en professionals acht wijkprogramma's tot stand gekomen. Vanaf 2020 is door de teams Leefomgeving vanuit de opgaven en behoeften een vertaling gemaakt naar thema's die in meerdere gebieden spelen en aandacht vergen. Resultaat hiervan zijn acht stadsbrede thema's. De sturing vanuit teams Leefomgeving verloopt voor deze acht thema's via drie pijlers van leefbaarheid: sociale domein, fysiek domein en veiligheid.

Sociaal	Fysiek	Veiligheid
Meedoen	Openbare ruimte	Veiligheid
Kansengelijkheid	Duurzaamheid	
Gezondheid	Wonen	
	Wijkeconomie	

Voor elk wijkprogramma is deze begroting opgebouwd uit de stadsbrede thema's die in de betreffende wijk van toepassing zijn. Aan deze thema's zijn de inspanningen per team Leefomgeving geformuleerd.

Betekenis stadsbrede thema's
- Meedoen: Inwoners zijn financieel en sociaal zelfredzaam.
- Kansengelijkheid: Iedere inwoner heeft gelijke kansen.
- Gezondheid: Inwoners kunnen voldoende bewegen en worden geholpen bij het creëren van een gezond levenspatroon.
- Openbare ruimte: De openbare ruimte is schoon, heel en veilig en draagt bij tot gebruik door de inwoners. In samenwerking met bewoners wordt gewerkt aan de vergroening van de wijken.
- Duurzaamheid: De stad is beschermd tegen hitte, regenoverlast en is energie-neutraal.
- Wonen: Inwoners hebben een veilig onderdak, wonen prettig in een huis, een buurt en een wijk die bij hen past.
- Wijkeconomie: De bedrijven in de wijk krijgen ondersteuning die zij nodig hebben.
- Veiligheid: Inwoners van Arnhem voelen zich prettig en veilig in Arnhem, binnenshuis en buitenshuis. Deze veiligheid zorgt voor ontspanning en vrijheid en laat inwoners onbelemmerd maatschappelijk deelnemen.

Samen met inwoners - Het inzicht en de kracht van burgers wordt maatgevend voor gemeentelijk handelen

Onderstaand worden de doelen van de teams Leefomgeving voor de komende jaren geschetst. Daaraan zijn de acht stadsbrede thema's gekoppeld.

De gemeente als wijkgerichte organisatie
Het college gaat op basis van de evaluatie en de Rekenkamerbrief onderzoek Van Wijken Weten en de wensen van de raad aan de slag met de aanpak Van Wijken Weten 2.0. Wijkgericht werken is herkenbaar in het handelen van de hele gemeentelijke organisatie. De wijkbudgetten van de gemeente worden ontschot ingezet, zodat maatwerk per wijk mogelijk is. Bij vraagstukken die in meerdere wijken spelen wordt gekeken naar combinaties en gezamenlijke inzet van budgetten. Ook bij stedelijke projecten, voorzieningen en oplossingen wordt zorg gedragen dat de uitvoering aansluit bij situaties en behoeften in de verschillende wijken.

Gekoppelde thema's: alle acht thema's.

Leefbare wijken
In sommige wijken staat de leefbaarheid meer onder druk dan in andere wijken. Deze buurten hebben extra aandacht nodig. Op plekken waar dit speelt, ontwikkelen we samen met bewoners en professionals een aanpak. Zo is in Arnhem-Oost een buurtaanpak in combinatie met stadsvernieuwing 3.0, de Woondeal en de wijkveiligheidsagenda ontwikkeld. Daarnaast is, als onderdeel van prestatieafspraken van het college met woningcorporaties, in enkele wijken gestart met het opstellen van gezamenlijke en integrale handelingskaders. Als uitvloeisel van de motie Voorkomen Stadsvernieuwing 4.0 gaan we in 2022 verder met het uitwerken van de aanpak leefbare wijken.

Gekoppelde thema's (7): meedoen, kansengelijkheid, gezondheid, openbare ruimte, duurzaamheid, wonen en veiligheid.

Stadsvernieuwing 3.0 (Woondeal)
De Woondeal kent twee delen, het gedeelte met woningbouwversnelling en verdichting en het onderdeel Stadsvernieuwing 3.0 (Arnhem-Oost-aanpak). Stadsvernieuwing 3.0 richt zich op 5 wijken: Geitenkamp, Klarendal, het Arnhemse Broek, Malburgen en Presikhaaf West (Arnhem-Oost). Dit zijn wijken die vaak al jaren bovenaan staan op lijstjes van cijfers van werkeloosheid, armoede, opleidingsniveau, veiligheid en leefbaarheid in de breedste zin van het woord. In een aantal wijken is een lichte opgaande lijn te bespeuren, maar veel minder sterk dan in de andere wijken in Arnhem. Teveel mensen hebben te weinig gemerkt van de jaren dat er sprake was van economische opleving en worden nu in deze periode van crisis harder getroffen. Er is dus nog veel te doen.

Gekoppelde thema's (4): meedoen, kansengelijkheid, wonen en veiligheid.

Ontmoeten en verbinden
In Arnhem bestaan al allerlei initiatieven in de wijken waarbij mensen elkaar tegenkomen. 'Ontmoeten' kan bijdragen aan het tegengaan van sociaal isolement en aan vergroting van zelfstandigheid van Arnhemmers. Gelijke kansen voor iedereen voor toegang tot voorzieningen in de wijk. In vrijwel alle wijkprogramma's is ontmoeten benoemd als speerpunt. Ook in de opdrachten aan welzijnsorganisaties komt het thema herhaaldelijk terug.

Gekoppelde thema's (3): meedoen, kansengelijkheid en openbare ruimte.

Netwerken en infrastructuur
Iedere Arnhemse wijk heeft netwerken en een (sociale) infrastructuur die passen bij de wijk en haar inwoners. In de ene wijk betekent dit dat diverse bewonersgroepen en -initiatieven elkaar weten te vinden, samenwerken en kennis delen. In een andere wijk wordt meer ingezet op een ketenaanpak van diverse maatschappelijke organisaties en vrijwilligersinzet. De gemeente heeft hierin een stimulerende en faciliterende rol. Ook stellen de teams Leefomgeving als opdrachtgever en subsidieverstrekker voorwaarden aan onderlinge samenwerking en samenhang in het aanbod. Netwerken worden versterkt in de wijken langs de pijlers sociaal, fysiek en veiligheid.

Gekoppelde thema's: alle acht thema's.

Invloed en betrokkenheid van bewoners
Inwoners hebben invloed op hun leefomgeving en wat daar gebeurt. Inwoners krijgen en nemen ruimte in om zelf initiatieven in en voor hun wijk te organiseren. Ze kunnen daarbij indien nodig rekenen op advies en ondersteuning vanuit de gemeente. Beschikbare (openbare) data en kennis wordt gedeeld, zodat bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties daar gebruik van kunnen maken. Gemeentelijk beleid komt tot stand in samenspraak met inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. We verbinden (groepen) bewoners en partijen in de wijk aan elkaar.
Door in alle acht gebieden in Arnhem met een wijkprogramma te werken, waarin het bewonersperspectief en het perspectief van professionals en partners in de wijk is ingebracht, worden thema's aangepakt die aandacht vragen. Burgerparticipatie is verankerd in gemeentelijke processen en projecten waarbij inwoners op verschillende manieren worden betrokken. En met het wijkgericht werken wordt de mogelijkheid geboden met inwoners zaken slimmer en anders aan te pakken.

Gekoppelde thema's: alle acht thema's.

De gemeente als wijkgerichte organisatie en vergroten van invloed en betrokkenheid inwoners: De kracht, kennis en kunde van inwoners en ondernemers benutten
Het college gaat op basis van de evaluatie en de Rekenkamerbrief onderzoek Van Wijken Weten en de wensen van de raad aan de slag met de aanpak Van Wijken Weten 2.0. Hierin heeft het college conform de aanbevelingen onder andere aandacht voor de verwachtingen van inwoners, partners, bestuur en werkorganisatie. Daarbij is ook belangrijk dat deze partijen weten hoeveel geld er daadwerkelijk beschikbaar is voor hun wijk. Daarnaast wil het college de stedelijke aanpak beter laten aansluiten op de wijkaanpak

Leefbare wijken: Opstellen stedelijke monitor leefbare Wijken (2021 / 2022)
Om achteruitgang in wijken tijdig te kunnen signaleren en dus tijdig op ontwikkelingen in te springen, is behoefte aan continue monitoring van alle Arnhemse wijken als uitvloeisel van de motie voorkomen stadsvernieuwing 4.0. De monitor wordt in het najaar van 2021 / begin 2022 uitgevoerd in alle Arnhemse wijken. Dit betekent concreet dat we niet alleen kijken naar de genoemde preventiewijken maar dat we ook de wijken in Arnhem-Oost en andere wijken betrekken. Achteruitgang meten werkt alleen maar als we ook trends kunnen signaleren. Op het terrein van veiligheid werken we momenteel bijvoorbeeld met een specifiek dashboard om gegevens over overlast te monitoren.
We werken verder aan een set interventies die stadsbreed inzetbaar zijn, waarbij de vorm en uitvoering kan verschillen, omdat per buurt wordt gedaan wat nodig en passend is. Naast de aanpak van bestaande problemen willen we ook voorkomen dat de kwetsbaarheid van wijken en bewoners toeneemt. Daarom wordt er ingezet op kansengelijkheid, preventie en het doorbreken van generatiepatronen bij sociale problematiek. Met het programma Kansrijk Opgroeien wordt het perspectief van kinderen en jongeren (0-27 jaar) vergroot en wordt de sociale omgeving van deze kinderen en jongeren versterkt (onder andere ouders en verzorgers). Dit vanuit de gedachte 'It takes a village to raise a child'.

Ontmoeten en verbinden: een visie ontwikkelen
Een belangrijke inspanning is het bevorderen van maatschappelijk vastgoed en het kwalitatief goede beheer van buurthuizen en MFC's. Samen met de buurthuizen wordt er een visie ontwikkelt op buurthuizen en onderzocht hoe het beheer buurthuizen en MFC's kan worden verbeterd. Een ander belangrijk punt is de ondersteuning van initiatieven en draagkracht in de wijken voor programmering en de inzet van vrijwilligers. De ambitie is om de komende jaren een adequate, kwalitatieve spreiding van ontmoetingslocaties in de wijken te realiseren. Het gaat dan om buurthuizen en MFC's, maar ook om mogelijkheden voor ontmoeting in de publieke ruimte, onder andere in combinatie met sport en bewegen en particuliere locaties zoals cafés en (sport)verenigingen.

Stadsvernieuwing 3.0: integraal werken aan wijkopgaves
De Arnhem-Oost-aanpak (Stadsvernieuwing 3.0) biedt de kans om integraal bewoners- en gebiedsgericht te gaan kijken en werken om de opgaven van iedere wijk aan te pakken. Daarbij bouwen we voort op wat er al is: want er is al veel goeds. In Arnhem-Oost willen we goede aanpakken versnellen en intensiveren. En wat niet werkt, anders gaan doen en/of anders gaan organiseren (door bijvoorbeeld kritisch te kijken naar onze eigen regels/afspraken, maar ook landelijk). Tegelijkertijd realiseren we ons dat problemen niet zo maar opgelost zijn en vaak wel een generatie kost voordat fundamentele veranderingen beklijven. Daarom hanteren we ook het perspectief van 18 jaar.

Op basis van de in het najaar van 2021 uitgevoerde monitor Leefbare Wijken (raadsbrief 1 juni 2021, zaaknummer : 575517) gaan we veranderingen volgen in preventiewijken en ook wijken in Arnhem Oost en andere wijken betrekken.
Op buurt- en wijkniveau is soms meer verdieping nodig om de effecten van de aanpak goed inzichtelijk te maken.

Op basis van de uitkomsten van de nieuwe monitor gaan we in 2022 in alle preventiewijken nieuwe wijkgesprekken voeren. Deze gesprekken stemmen we door middel van een goede agenda af met lopende trajecten. Daar waar grote fysieke projecten lopen proberen we dubbelingen te voorkomen. Team Leefomgeving speelt een belangrijke rol in de communicatie en planning (voorjaar 2022).

De uitkomsten van de monitor en de wijkgesprekken gebruiken we voor het verder versterken van (bestaande) wijkvisies. Een wijkvisie beschrijft hoe we voorkomen dat wijken afglijden. De visie kijkt vooruit en geeft richting aan beleid op lange termijn.
De wijkvisie bevat in elk geval de volgende elementen:

1. Een goede analyse: welke factoren maken een wijk kwetsbaar en welke factoren versterken de wijk?
2. Inzicht in de factoren voor een succesvolle preventieve aanpak in de wijk
3. Er wordt samengewerkt tussen inwoners en wijkinitiatieven, gemeente en woningbouwverenigingen/ vastgoedbezitters.
4. Burgerparticipatie is van groot belang bij de uitwerking in de wijken. Belangrijk is om bij de analyse met bewoners in gesprek te gaan. Zij zijn ervaringsdeskundigen en kennen de wijk goed. Hoe zien zij de wijk? Welke kansen zien zij in de wijk? Welke positieve krachten zien zij in de wijk? Dit kan door directe interactie met bewoners uit de wijk, maar ook professionals uit de wijk kunnen hierin een rol hebben.
5. Toetsing van uitwerking: het is goed om een visie ook aan bewoners voor te leggen en te controleren of bewoners hierin hun input terug zien. De visie gaat over de langere termijn, en is overkoepelend over wijken, terwijl inwoners vaak meer in het nu kijken en juist vooral gericht zijn op de eigen wijk. Belangrijk is het om in de gaten te houden dat bij betrekken van wijkprofessionals/ vertegenwoordigers een juiste afspiegeling ontstaat van de wijk bij de mensen die betrokken zijn.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Wijken Algemeen per thema *Wordt niet als afzonderlijk kader vastgesteld.*	**Lasten**	**Baten**	**Toevoe-gingen**	**Onttrek-kingen**
Bedragen x € 1.000				
Meedoen	17.495	-367	0	0
Kansengelijkheid	26.842	-7.971	0	0
Gezondheid	122.541	-467	110	-44
Openbare ruimte	18.789	-1.466	1	-3
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	9.297	-12.745	1.338	-276
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	1.673	-40	0	0
Bedrijfsvoering	38	0	0	0
Totaal	**196.674**	**-23.057**	**1.449**	**-322**

Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek

In het wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek (CSA) bevinden zich de wijken Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Versterken van de plekken in de wijk voor ontmoeting

De vraag naar laagdrempelige plekken om in de wijk te ontmoeten komt vanuit bewoners en organisaties. De ontmoeting kan zowel georganiseerd als ongeorganiseerd zijn. De locaties zijn flexibel of vast, bijvoorbeeld een buurthuis/huiskamer of in de buitenruimte.

Inspanningen 2022

- Waar kansen zich voortdoen inzetten op versterken van ontmoeting in binnenruimtes en de buitenruimte.
- Verbeteren buurtcentra de Symfonie en De Lommerd.

Versterken van sociale cohesie

Onderlinge betrokkenheid is belangrijk voor een leefbare wijk. Elkaar kennen in de buurt en bereid zijn je buurtgenoten te helpen hoort daarbij. CSA is een divers gebied waarin iedereen mee kan doen. Ook ouderen willen langer zelfstandig kunnen wonen. Een goed netwerk is daarbij belangrijk. Passende initiatieven zijn nodig om verbindingen tussen bewoners te leggen en daarmee de veerkracht van de wijk te versterken.

Inspanningen 2022

- Bewonersinitiatieven waar nodig ondersteunen.
- Samenwerking met de Sociale wijkteams om de voorliggende/ algemene voorzieningen in het gebied in beeld te hebben en waar nodig te versterken of om te vormen.
- Inzet van bewonersondersteuning (ook in relatie met versterking wijkdemocratie).

Meer (financiële) zelfredzaamheid

Alle mensen moeten mee kunnen doen in de samenleving. Veel mensen willen zich ontwikkelen en ervaringen op kunnen doen. In CSA zijn buurten waar naar verhouding tot de andere wijken in Arnhem meer gezinnen leven in armoede. Zij kunnen zich, om diverse redenen, financieel zelf niet redden.

Inspanningen 2022

- Nauwe aansluiting op het stedelijk programma Armoede en Schulden.
- Sturen op samenwerking van organisaties in de wijk/buurt.
- Samenwerking met de Sociale wijkteams en Werk en Inkomen versterken (gezamenlijke afspraakruimte in de Symfonie).

Kansengelijkheid

Bevorderen kansengelijkheid: bewoners zijn zelfstandiger en staan steviger in de maatschappij

De inzet van verschillende projecten in krachtwijken op kwetsbare doelgroepen laat positieve resultaten zien. Omdat we willen inzetten op een duurzame verandering en terugval van oude patronen willen voorkomen, sturen we sterk op de duurzaamheid van interventies.

Inspanningen 2022

- Verzilveren van de kansen die ontstaan vanuit de Arnhem-Oost aanpak. Investeringen/interventies hieruit moeten op duurzaamheid worden getoetst alvorens te worden uitgevoerd.
- Ondersteunen van diverse initiatieven op het gebied van kansengelijkheid (onder andere Stichting Raak, Broek Omhoog, de Kansen en buurtschakels).

Minder onderwijsterugval

Er is een grote groep die na de overgang van Basisonderwijs (PO) naar Voortgezet onderwijs (VO) terugvalt in niveau. Dit komt omdat er met name gefocust wordt op de cognitieve vakken die belangrijk zijn voor de stap richting het VO. Hiermee hebben ze onvoldoende basis en een achterstand op de andere competenties die nodig zijn op het niveau van het VO.

Vanuit de basisscholen in het Arnhemse Broek is er vanaf begin 2019 een programma opgesteld om kinderen gelijke kansen te bieden. De scholen hebben zicht op de behoeftes van de leerlingen en stemmen zaken af met de gemeente en de partners in de wijk zoals Rijnstad, Sportbedrijf en het Sociale wijkteam.

Inspanningen 2022

Het continueren van het programma kansrijk opgroeien (Het Fort, De Blokhut, Doorgaande schoollijn Hugo de Groot school en Paulusschool en Fridayschool).

Gezondheid

Meer sport en beweegmogelijkheden in de wijk voor 0 - 100 jaar

In het gebied CSA zijn weinig sportfaciliteiten. Op de commerciële sportscholen na, is er geen actieve sportvereniging. In samenwerking met het Sportbedrijf Arnhem kijken wij naar een herijking van de inzet op sport en bewegen in de wijk, zodat deze beter aansluit op behoefte en vraag van bewoners.

Inspanningen 2022

- Onderzoek faciliteren.
- Sturen op bredere en flexibele inzet van uitvoeringsplan Sportbedrijf.
- Realisatie van een wandelpad en tijdelijke schaatsbaan in het Arnhemse Broek.

Integrale aanpak gezonde leefstijl

Het percentage kinderen met ernstig overgewicht ligt ruim boven het Arnhems gemiddelde in 't Arnhemse Broek. De redenen hiervoor zijn divers. De cijfers zijn de afgelopen jaren toegenomen en in het belang van de toekomstige gezondheid van de kinderen zullen we hier op prioriteren.

Inspanningen 2022

- Inzet Go in samenwerking met het basisonderwijs.
- JOGG programma vanuit Sportbedrijf.
- Integrale aanpak en monitoring.

Openbare Ruimte

Aantrekkelijkere buitenruimte

In CSA is er veel verharding en verstening, mede omdat het een centrumwijk is met weinig ruimte en veel bebouwing en belangrijke infrastructuur. Vergroening zorgt voor een mooiere en aantrekkelijkere buitenruimte. Dit gaat voor een belangrijk deel hand in hand met het thema Duurzaamheid. Ook biedt het parkeerplan in het Spijkerkwartier mogelijkheden om de buitenruimte aantrekkelijker te maken.

Inspanningen 2022

- We combineren vergroeningswensen vanuit de wijk met de ontwikkeling van onder andere de Ir. J.P. Van Muijlwijkstraat en de Steenstraat.
- Ondersteuning van diverse (groene) bewonersinitiatieven (zoals Groen van Prinsterenstraat en Transformatorplein).

Duurzaamheid

De wijk is meer klimaatbestendig

Het gebied CSA heeft door de verstening en verharding een grote hittestress opgave. Ook de infrastructuur en de ringweg rond het centrum zorgt voor een hoog percentage aan fijnstof. Door inzet vanuit de wijken en door actief vergroeningsprojecten te stimuleren en te ondersteunen dragen we bij aan de klimaatopgave van de gemeente Arnhem. In het Spijkerkwartier en Arnhemse Broek is wateroverlast een probleem door veel verharding en weinig groen in de straat, maar ook door de natuurlijke loop van regenwater dat vanuit het hoger gelegen Klarendal de lager liggende wijken instroomt.

Inspanningen 2022

Groeninitiatieven stimuleren en ondersteunen.

Meer aandacht voor energietransitie (Wijk van de toekomst)

In het gebied speelt ook de grotere opgave met betrekking tot de energietransitie. Dit is een stedelijk programma ingegeven door landelijk beleid. Vanuit De Blauwe Wijk Economie (DBWE) wordt in samenwerking met de gemeente, naar alternatieven en mogelijkheden gekeken. Vanuit het Sparkcentre in de wijk dragen ook de HAN en WUR hier aan bij.

Inspanningen 2022

Ondersteuning van DBWE door verbinding vanuit de centrale organisatie met de wijk.

Wonen

Meer diversiteit in de woningvoorraad

Veel ouderen verlaten de wijk omdat de woning niet meer voldoet aan de behoefte. Zij worden hierdoor gedwongen de wijk te verlaten terwijl juist hun netwerk kan helpen bij het langer zelfstandig thuis en zelfredzaam blijven. Ook zijn het Centrum en het Spijkerkwartier niet aantrekkelijk voor gezinnen met kinderen. Diversiteit van groepen is belangrijk voor de wijken.
De grote hoeveelheid kamerverhuur is ook een punt van aandacht. Handhaving van het beleid van het nieuwe Facetplan is van belang om de groei van kamerverhuur tegen te gaan en de overlast te verminderen.

Inspanningen 2022

- Aandacht vragen voor beschikbaarheid van woningen voor gezinnen en ouderen bij de transitie van woningen en nieuwbouwprojecten bij woningcorporaties, projectontwikkelaars en bestuur.
- Aanpak van overlast door kamerverhuur met aandacht voor adequate signalering, inzet van handhavingsacties en door bewoners vooraan in vergunningsprocessen te betrekken.

Wijkeconomie

Verbeteren van de samenwerking in leefomgeving in relatie tot ondernemers en bewoners

In de wijk CSA zijn veel ondernemers te vinden die daardoor onderdeel uitmaken van de wijk en de leefomgeving. Het centrum is de laatste jaren in het aantal bewoners enorm gegroeid, daardoor vindt er een verschuiving plaats in de functionaliteit. Naast een wijk met winkels wordt het steeds meer ook een woonwijk en dan is een prettige woonomgeving belangrijk. In het Spijkerkwartier zoeken de ondernemers naar diversificatie van het aanbod van winkels. Lokaal winkelen wordt extra aantrekkelijk en trekt andere ondernemers naar de Steenstraat. Er zijn zorgen over de veiligheid en leefbaarheid in de Steenstraat. Ondernemers en bewoners zijn verenigd en pakken dit gezamenlijk op met stakeholders.

De belangen en wensen van ondernemers zijn soms anders dan die van bewoners. Maar er zijn ook veel overeenkomsten op de thema's veiligheid, openbare ruimte (vergroening) en duurzaamheid. Belangen raken elkaar en kunnen worden versterkt door het verbeteren van de samenwerking.

Inspanningen 2022

- Het team Leefomgeving is partner om mee te denken in kansen.
- Ontwikkeling van de Steenstraat gericht op veiligheid en diversiteit.
- Vernieuwing van Keurmerk Veilig Ondernemen.

Goed functionerende wijkorganisaties

Het gebied kent een aantal wijkorganisaties die werken aan een verbetering van de wijk en bijdragen aan diverse doelstellingen. Denk hierbij aan meedoen/ activering, sociale cohesie, duurzaamheid en leefbaarheid/openbare ruimte.

De Blauwe WijkEconomie is een vernieuwend en experimenteel initiatief. De visie van DBWE is in grote lijnen: het behouden en verzilveren van waarden die er in de wijk te vinden zijn. Vanuit deze gedachte worden er verschillende projecten opgezet en doorontwikkeld. Een aantal voorbeelden zijn Spijkerbikes, wormenhotels, buurtbaanbedrijf en Sparkcenter. DBWE is een livinglab voor heel Arnhem dat begint in het Spijkerkwartier.

Het Buurtgroenbedrijf begon als klein burgerinitiatief vanuit DBWE en is nu ontwikkeld tot een professioneel sociaal bedrijf dat vergroeningsprojecten oppakt, uitwerkt en uitvoert. Door het Buurtgroenbedrijf kunnen er veel meer vergroeningsinitiatieven worden uitgevoerd dan de gemeente zou kunnen aanpakken.

In het Arnhemse Broek zijn Broek Omhoog en De Kansen actief. In het Centrum is de Buurtkeuken gevestigd die voor veel sociale binding zorgt. Al deze initiatieven vinden plaats door en met bewoners van de wijk.

Inspanningen 2022

- Ondersteuning van de wijkorganisaties als partner vanuit de gemeente. Meedenken in mogelijkheden en het grijpen van kansen die in relatie staan met de Arnhemse ambities.
- Kennisdeling met andere wijken.
- Inzet om wijkorganisaties maximaal zelfstandig te laten functioneren (organisatorisch en financieel).

Veiligheid

Minder overlast

In het gebied is leefbaarheid een belangrijk thema. Op sommige plekken is sprake van (een gevoel van) onveiligheid. Bewoners vragen aandacht voor verkeersveiligheid, overlast door kamerbewoning en de aanwezigheid van criminaliteit en drugshandel. Het actieprogramma Schoon Heel Veilig is met deze thema’s bezig. Met gerichte acties willen we afrekenen met de verloedering, overlast en criminaliteit in de wijk. Het doel is om ondernemen en wonen in het gebied prettiger en aantrekkelijker te maken.
In de wijken zien we een toename van psychisch kwetsbare mensen en dak- en thuislozen (volwassenen en jongeren). Extra inzet en voorzieningen zijn nodig.

Inspanningen 2022

- Het vasthouden van de behaalde resultaten van het actieprogramma Schoon Heel en Veilig.
- Verbreden Project Centrum naar het Spijkerkwartier (aanpak van overlastgevende personen op straat).
- Toezien op een goede inbedding van Straatcoaches bij de afdeling handhaving en preventie.
- Uitvoering project wonen zonder stigma.
- Aanpak op het verminderen van weesfietsen, graffiti en zwerfafval.
- Goed functionerende wijkveiligheidsoverleggen en Overleg Zorg en Overlast (OZO).

Participatie

Op diverse wijze is er inbreng verzameld voor het wijkprogramma. Het hele jaar wordt een beeld van de wijk gevormd onder andere door middel van gesprekken met bewoners, inbreng van professionals, de diverse bewonersinitiatieven, cijfers van de wijk, wijkoverleggen. Specifiek voor het wijkprogramma is er ook input verzameld. In het Spijkerkwartier heeft de Spijkerbrigade samen met team Leefomgeving de tekst voor het wijkprogramma geschreven. Deze is vervolgens besproken in het wijkoverleg, en daarna gepubliceerd in de wijkkrant en op mijnspijkerkwartier.nl. De ontvangen reacties waren positief en leidden niet tot wijzigingen.
In het Arnhemse Broek is het proces nog gaande. Het wijkplatform heeft samen met het team Leefomgeving een proces in gang gezet om zoveel mogelijk mensen mee te laten denken. Door het jaar heen zijn er participatietrajecten met bewoners geweest, over wonen, groen, afval, verkeer en speeltuintjes.
In het Centrum is voor het wijkprogramma gebruik gemaakt van de mailadressen van bewoners van de binnenstad (naar aanleiding van enquête 2020). 156 inwoners zijn vervolgens benaderd met vragen. Tevens is de ondernemers vereniging en het kernteam Arnhem 6811 gevraagd om input.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek per thema	**Lasten**	**Baten**	**Toevoe-gingen**	**Onttrek-kingen**
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget CSA				
Meedoen	240	0	0	-175
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	515	-53	19	-6
Openbare ruimte	-117	-35	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	338	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	838	-2	0	0
Totaal Wijkbudget CSA	1.814	-91	19	-181
Wijken Algemeen CSA				
Meedoen	2.652	-62	0	0
Kansengelijkheid	3.608	-892	0	0
Gezondheid	16.538	-27	4	-3
Openbare ruimte	2.860	-264	1	-3
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	2.971	-9.142	802	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	135	-5	0	0
Bedrijfsvoering	37	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen CSA	*28.800*	*-10.392*	*807*	*-5*
Totaal Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek	**30.614**	**-10.482**	**826**	**-187**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	30.646	29.846	28.146	30.614	30.606	30.436	30.231
Baten	9.595	9.566	10.255	10.482	10.440	10.397	10.355
Saldo lasten en baten	***-21.051***	***-20.280***	***-17.892***	***-20.132***	***-20.132***	***-20.038***	***-19.876***
Toevoegingen aan reserves	534	20	561	826	826	826	827
Onttrekkingen aan reserves	35	8	575	187	191	182	11
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-499***	***-12***	***14***	***-639***	***-639***	***-644***	***-816***
Gerealiseerd resultaat	**-21.550**	**-20.292**	**-17.877**	**-20.770**	**-20.801**	**-20.682**	**-20.692**

Toelichting

Lasten

Voor gebied CSA is totaal € 30,6 miljoen aan lasten begroot. € 28,8 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,8 miljoen specifiek binnen CSA. Het grootste deel van de lasten (€ 16,5 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams. Daarnaast wordt voor de thema's meedoen (€ 2,7 miljoen), kansengelijkheid (€ 3,6 miljoen), openbare ruimte (€ 2,7 miljoen) en wonen (€ 3,2 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 stijgen de lasten met € 2,4 miljoen. Dit komt voornamelijk door Gezondheid (stijging WMO lasten 3.1 miljoen) Openbare Ruimte (daling €200.000) en Wonen (daling € 600.00).

Baten

Totaal is een bedrag van € 10,5 miljoen aan baten begroot, € 10,5 miljoen voor Wijken Algemeen en € 0,01 miljoen specifiek voor CSA. De grootste baten van 9,1 miljoen betreft inkomsten voor straatparkeren binnen het thema wonen. Voor kansengelijkheid is € 0,9 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,6 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema openbare ruimte is € 0,3 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten) naar CSA doorberekend.

Ten opzichte van 2021 stijgen de inkomsten met € 0,2 miljoen vanwege inkomsten straatparkeren.
De inkomsten vanaf 2022 voor CSA blijven over de daarop volgende jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen CSA van € 0,9 miljoen betreft de baten van straatparkeren (thema Wonen).

Onttrekkingen aan reserve

De onttrekkingen aan de reserves binnen CSA zijn nagenoeg nihil en worden daarom niet apart toegelicht.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Noordwest

In het wijkprogramma Noordwest bevinden zich de wijken Klarendal, Burgemeesterswijk/ Hoogkamp, Schaarsbergen en omgeving, Sint Marten/ Sonsbeekkwartier, Heijenoord en Lombok, Hoogstede/Klingelbeek en omgeving.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Ontmoetingsplekken zijn vraagbaak in de wijk

In alle wijken is een ontmoetingsplek. Ons doel is om deze plekken meer als centrale vraagbaak te laten functioneren voor de wijk: toegankelijk, nabij en laagdrempelig. Alles is gericht op vindbaarheid en korte lijnen tussen professionals en bewoners onderling. Hierbij bouwen we op team Leefomgeving-niveau verder aan Voor Elkaar in Arnhem.

Inspanningen 2022

- Voorliggende voorzieningen beter koppelen aan de ontmoetingsplekken.
- Stimuleren (gezamenlijke) inloop/spreekuren van de belangrijkste partners in de wijk (onder andere team Leefomgeving, Werk en Inkomen en Sociaal wijkteam) op het gebied van financiële zelfredzaamheid, zorg en activiteiten.

Versterken sociale netwerken en inzicht in voorzieningen in de wijk

Het voorliggende aanbod van voorzieningen en activiteiten is beter inzichtelijk voor bewoners en professionals/partners en beter passend bij de behoefte in het gebied.

Inspanningen 2022

- Uitbouwen van samenwerking binnen kernteam Sociaal domein met wijkteam Arnhem en Werk en Inkomen. Inhoud geven aan een gezamenlijk (op inhoud) opdrachtgeverschap naar de professionele partijen.
- Bevorderen dat professionele partijen een samenhangend aanbod van voorliggende voorzieningen aanbieden en daarin samenwerken.
- Bevorderen dat het aanbod deel uitmaakt van de programmering in de ontmoetingslocaties.
- Verkenning van mogelijkheden voor ondersteuning van vrijwilligers in het voorliggende veld als meer mensen met een rugzakje gebruikmaken van voorliggende voorzieningen.

Ondersteuning ontmoetingsplekken

Ontmoetingsplekken zijn van belang voor binding en betrokkenheid bij de buurt /wijk. Ze hebben indirect een functie in het beperken van zorgkosten en kunnen bijvoorbeeld eenzaamheid tegengaan. Het zijn plekken waar ook minder zelfredzame mensen mogelijkheden vinden om deel te nemen aan activiteiten of ondersteuning krijgen bij hun ontwikkeling.

De gemeente Arnhem stimuleert dat de exploitatie en het beheer van buurthuizen door bewoners, in de vorm van een rechtsvorm wordt opgepakt.
Het blijkt in de praktijk lastig om de aspecten die samenhangen met zelfbestuur en zelfbeheer te organiseren. De druk op besturen en vrijwilligers is groot doordat zij in feite een bedrijf runnen zonder professionals.
Ons doel is dat besturen zich meer kunnen richten op programmering en de sociale opgave in de wijk en hen te ontlasten op het gebied van bedrijfsvoering.

Inspanningen 2022

- Faciliteren en stimuleren van samenwerking tussen buurthuizen op gebied van programmering en sociale opgave. Om zo successen te delen, van elkaar te leren en het netwerk te versterken (denk aan werven en vasthouden van vrijwilligers, communicatie). Inzet van bewonersondersteuning om samenwerkingsmogelijkheden te verkennen en uit te werken.
- Financiële en beleidsmatige/inhoudelijke ondersteuning van de buurthuizen rondom zelfbestuur en zelfbeheer. Verlagen van administratieve lasten voor de besturen.
- Stimuleren dat buurthuizen aansluiten bij het project 'Arnhemse buurthuizen - waarde en voorwaarden'.

Aansluiten bij de behoefte van jongeren aan voorzieningen in de wijk

De behoefte van jongeren aan voorzieningen in de wijk is niet helder. De behoefte wordt in 2021 stadsbreed onderzocht.

Inspanningen 2022

- Vertaling onderzoek behoefte jongeren (onderzoek goed geschud) naar voorzieningen in de wijk in samenwerking met wijkpartijen. Als mogelijkheid zien we het instellen van een jeugdraad.

Verbetering sociaal-economische situatie van gezinnen

Er is een verbetering van de sociaal-economische situatie van gezinnen met kinderen die een bijstandsuitkering of hoge schulden hebben en zij zijn meer financieel zelfredzaam. Dit doel sluit aan bij het thema kansengelijkheid om kinderen meer mogelijkheden te bieden voor zelfontplooiing.

Inspanningen 2022

- Op basis van de uitkomsten van de pilot 2021, van Werk & Inkomen en Sociaal wijkteam, een vervolg geven aan de aanpak voor gezinnen met hoge schulden of afhankelijkheid van bijstand, waarbij wordt gekeken naar en gewerkt wordt aan de verschillende levensdomeinen en gebruik wordt gemaakt van alle beschikbare kindvoorzieningen.
- Onderzoek naar mogelijkheden kinderopvang in de voorschoolse periode voor gezinnen in de bijstand.

Kansengelijkheid

Meer ontplooiingskansen voor kinderen die extra ondersteuning nodig hebben waaronder het verminderen overgewicht van kinderen.

In Noord-West willen we achterstanden bij kinderen voorkomen en aanpakken. We focussen daarbij op het verbeteren van de ontplooiingskansen van kinderen in Klarendal en St. Marten. Dit doen we door vroegtijdig achterstanden op te sporen en kinderen een ontwikkelingsprogramma aan te bieden. De ouderbetrokkenheid is van cruciaal belang voor de ontwikkeling van het kind en voor het boeken van resultaten met het programma. We werken hierin samen met de Arnhem-Oost aanpak.

Inspanningen 2022

We bieden voor de kinderen op het primair onderwijs een dagelijks naschools programma gericht op vier pijlers die belangrijk zijn bij de ontwikkeling van het kind. Onze focus ligt op de doelgroep van kinderen van 0-16, waarbij vanuit de samenwerkende partners meer aandacht is voor de problematiek rondom de leeftijdsgroep van 10-14 jarigen, zoals de overgang van primair naar vervolgonderwijs. De doelgroep breiden we op langere termijn uit naar 0-18 jaar.

Het dagelijks naschools programma bestaat uit diverse onderdelen die afhankelijk van de behoeften van het kind worden ingezet zoals: taalontwikkeling, huiswerkbegeleiding, sport, voeding en bewegen, creativiteit en muzikale ontwikkeling.

- Versterken netwerken rondom kinderen en jeugd om een beter inzicht te krijgen in de aanpak en activiteiten van de verschillende partijen en die te verbinden.
- Creëren basisvoorziening voor ook de wat oudere jeugd voor ontmoeten, bewegen, cultuur in de wijk, in samenwerking met Sportbedrijf en Rijnstad gebruik maken van bestaande locaties zoals Mix en de Sporthal. Dit maakt ook onderdeel uit van de Arnhem-Oost aanpak.
- Vergroten ouderbetrokkenheid bij programma kansrijk opgroeien.

Openbare Ruimte

Tijdig in gesprek met bewoners bij plannen en besluiten in de openbare ruimte

De opvattingen en inbreng van bewoners worden meegewogen bij besluiten over de inrichting van de openbare ruimte.

Inspanningen 2022

- Organiseren inbreng inwoners bij herinrichting Hommelseweg.
- Met inwoners ontwikkelen plan parkeeroverlast in Klarendal Zuid indien stadsbrede visie gereed is.
- Bespreken uitkomsten verkeersplan Arnhem-West met kernorganisatie /mobiliteit en bepalen lange termijn visie en bepalen mogelijke maatregelen op korte termijn. Dit communiceren met bewoners.
- Organiseren van het bepalen van de locaties deelvervoer en elektrisch laden in samenwerking met bewoners.

Veiligheid

Bewoners hebben minder last van gevoelens van onveiligheid

In een deel van het gebied ervaren bewoners gevoelens van onveiligheid omdat zij met diverse problemen worden geconfronteerd. Het gaat dan om onderwerpen als drugsoverlast door dealen en gebruik op straat, overlast van verwarde personen en vervuiling van de omgeving.

Inspanningen 2022

- Voortzetten kernteam veiligheid waarin alle handhavingspartners vertegenwoordigd zijn en gezamenlijk actuele veiligheidssituaties in de wijk aanpakken.
- Aanpak overlast, verbeteren leefomgeving in het gebied Hommelseweg/Sonsbeeksingel
- Uitkomsten pilot 2021 welkome wijk (samen sterk zonder stigma) vertalen naar concrete acties in Klarendal/Sint Marten.
- Met GGZ-partijen in de wijk nagaan welke mogelijkheden er zijn om meer grip te krijgen op de overlast van verwarde personen in de wijk.
- Stedelijk agenderen vraagstukken:
  - overlast van concentraties van opvang van kwetsbare bewoners in de wijk
  - maatschappelijke opvang in de wijk en de daaruit voortkomende overlast voor omwonenden met name ingeval van particulier eigendom.

Participatie

Het wijkprogramma 2022 is op hoofdlijnen een voortzetting van het programma 2021. Input is opgehaald door: fysiek met de bus "lijn 2030" in de wijk te zijn en via bewonersoverleggen. In Klarendal en Sint-Maarten-Sonsbeek is samen met inwoners een enquête opgesteld en verspreid via de wijkkrant. Voor de zomer is gesproken met vertegenwoordigers van buurtinitiatieven, waaronder de buurthuizen, besproken wat zij belangrijk vinden voor de wijk, hoe de samenwerking tussen de initiatieven nog meer vorm kan krijgen en hoe wij als team Leefomgeving hen daarbij kunnen ondersteunen. Met alle partners in het sociaal domein is via een netwerkbijeenkomst opgehaald wat de belangrijkste doelen en resultaten voor 2022 moeten worden. Deze opbrengsten zijn gebruikt en door vertaald naar thema's.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Noordwest per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Noordwest				
Meedoen	284	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	1.234	-252	41	-30
Openbare ruimte	-9	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	32	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	886	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Noordwest	2.426	-256	41	-30
Wijken Algemeen Noordwest				
Meedoen	2.495	-51	0	0
Kansengelijkheid	3.029	-647	0	0
Gezondheid	17.488	-21	4	-2
Openbare ruimte	2.712	-280	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	926	-531	57	-19
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Noordwest	*26.869*	*-1.536*	*61*	*-21*
Totaal Noordwest	**29.295**	**-1.792**	**102**	**-50**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	28.962	28.754	29.422	29.295	29.266	29.224	29.072
Baten	1.898	1.768	1.817	1.792	1.793	1.793	1.793
Saldo lasten en baten	***-27.064***	***-26.986***	***-27.605***	***-27.503***	***-27.503***	***-27.431***	***-27.279***
Toevoegingen aan reserves	416	100	102	102	102	102	102
Onttrekkingen aan reserves	177	44	284	50	28	67	34
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-239***	***-56***	***182***	***-52***	***-52***	***-35***	***-68***
Gerealiseerd resultaat	**-27.303**	**-27.042**	**-27.424**	**-27.555**	**-27.548**	**-27.466**	**-27.347**

Toelichting

Lasten

Voor gebied Noordwest is totaal € 28,8 miljoen aan lasten begroot. € 26,6 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 2,1 miljoen specifiek binnen Noordwest. Het grootste deel van de lasten (€ 18,0 miljoen) valt binnen het thema gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams. Daarnaast wordt voor de thema's kansengelijkheid (€ 3,0 miljoen), openbare ruimte (€ 2,7 miljoen) en meedoen (€ 2,5 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,1 miljoen. In 2023 dalen de lasten met € 0,05 miljoen. Dit komt voornamelijk door een verlaging van de uitgaven voor het thema Gezondheid € 0,6 miljoen en Kansgelijkheid € 0,1 miljoen. De begrote lasten blijven vanaf 2022 op een stabiel niveau van € 28,5 miljoen.

Baten

Totaal is een bedrag van € 1,8 miljoen aan baten begroot, € 1,5 miljoen voor Wijken Algemeen en € 0,3 miljoen specifiek voor Noordwest. Voor kansengelijkheid is € 0,6 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,5 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema wonen is € 0,5 miljoen aan inkomsten uit vastgoed naar Noordwest doorberekend.

De inkomsten van Noordwest blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De bestemmingen aan de reserves zijn begroot op € 0,1 miljoen, vanwege lager begroot onderhoud en verlaging rentelasten bij vastgoed (sporthallen en MFC's).

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen CSA bedragen € 0,05 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Bouwspeelplaats De Leuke Linde
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Noordoost

In het wijkprogramma Noordoost bevinden zich de wijken Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o., Alteveer en Cranevelt.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer bewoners zijn sociaal zelfredzaam

Bewoners willen ontmoetingsplekken die beter passen bij hun behoefte: dichtbij, kleinschalig en laagdrempelig. Ontmoeting draagt bij aan het algemeen welbevinden en kan ervoor zorgen dat minder snel een beroep wordt gedaan op specialistische voorzieningen. Samen met het sociaal wijkteam Noord-Oost onderzoeken we verschillende vormen van samenwerking met zorgaanbieders in het gebied Noord-Oost.
De afgelopen tijd heeft behoorlijke impact gehad op het ontmoeten, ontmoetingscentra waren lange tijd gesloten. Hierdoor is een inhaalslag nodig. De aanloop van de mensen moet weer terugkomen.
Eenzaamheid is een belangrijke thema. In de wijk Alteveer-Cranevelt, Monnikenhuizen en Plattenburg wonen relatief veel ouderen die behoefte hebben aan ontmoeting. In het gebied Noord-Oost zijn verschillende locaties waar bewoners elkaar kunnen ontmoeten, soms gerund door bewoners zelf, soms met ondersteuning van professionals, locaties met en zonder dak, voor volwassenen en voor de jeugd. Door wisseling van jeugdprofessionals in de wijk is extra inzet nodig om de sociale basis voor de jongeren 12+ opnieuw op te bouwen.

Samen met bewoners en partners in de wijk creëren, verbeteren of behouden we ontmoetingsplekken:

- Buurtfabriek (inclusief moestuin) in Alteveer-Craneveld: door en voor bewoners.
- Koffie Kaffee de Beijer in Geitenkamp: door en voor bewoners.
- De Vlindertuin in Geitenkamp: sociaal ondernemers met leer-werkervaringsplekken en kunstenaars richt zich mee - doen en werk
- Buurtmoestuin de Vlindertuin: door en voor bewoners, voor jong en oud.
- MFC De Wetering in Geitenkamp: Ontmoeting ondersteunt door professionals (Rijnstad en stichting Stevig).
- De vriendenkring in Plattenburg: door en voor bewoners en verenigingen. Deze plek is ook in beeld als 2e locatie voor de Noord-Oost Academy.

- De fruitpluktuin op de Paasberg: de kleine Johannes.
- Trapveldje in Nieuw Monnikenhuizen voor de jeugd.
- Rommelkist in Geitenkamp: playground voor de jeugd, gerund door Sportbedrijf Arnhem
- Jongerencentrum de Sperwer: voor de jeugd 12+ .
- Marktplein Geitenkamp.
- Kantine van de korfbalvereniging de Paasberg.
- Buurthonk Olmstraat: door en voor bewoners.

Ook speelplekken zijn belangrijke ontmoetingsplekken. De behoefte om elkaar buiten te ontmoeten is de afgelopen periode vergroot. Verschillende speelplekken worden aangepast (plaatsen picknicktafels) en aantrekkelijker gemaakt om ontmoeting op deze plekken te vergroten.

Inspanningen 2022

- Wij ondersteunen en faciliteren de verschillende ontmoetingscentra.

Meer bewoners participeren in de vorm van (vrijwilligers)werk

Leer- en werkervaringsplekken
De werkloosheid en bijstandsdichtheid in de Geitenkamp zijn op het hoogste niveau van de gemeente Arnhem. Een hoog percentage heeft geen of onvoldoende opleiding, waardoor er onvoldoende aansluiting is op de arbeidsmarkt. Een kwart van de huishoudens heeft een inkomen lager dan 120% van het wettelijk minimum, twee keer zo veel als gemiddeld in Arnhem. Er wordt ingezet op het creëren van werkervaringsplekken in een vertrouwde omgeving dichtbij huis, waar bewoners hun eerste stappen kunnen zetten, op weg naar betaald werk. De focus ligt op ouders met kinderen tot en met 12 jaar.
De Vlindertuin wil de 'kweekplaats' en thuisbasis zijn voor een 'wijk-netwerk' van creatief en sociaal ondernemers in de Geitenkamp; vinden, verbinden en samen-werken (als middel) staan hierin centraal. Met de verbouwing van de Vlindertuin is er nog meer ruimte voor sociaal ondernemers.

Inspanningen 2022

- Uitbreiden van aantal sociaal ondernemers met leer- en werkervaringsplekken in de Vlindertuin.
- Inzetten op versterken identiteit Vlindertuin als kweekplaats voor een 'wijk-netwerk' van creatief en sociaal ondernemers.
- Opstellen gebiedsagenda armoede schulden werk in samenwerking met het Sociaal wijkteam en Werk & Inkomen.
- Doorontwikkelen training Eigen-Wijs: een training basisvaardigheden voor onder andere laaggeletterden. Het betreft een samenwerking tussen Rijnstad participatiewerk en ROC RijnIJssel. De training wordt twee keer per jaar gegeven aan een groep van ongeveer 12 inwoners.

De zelfstandigheid en zelfredzaamheid van bewoners is vergroot

We zetten in op innovatieve methodieken om inwoners schuldenvrij te maken en perspectief te bieden.

Inspanningen 2022

- Doorontwikkeling van de pilot ‘Social Coin’ als experiment waarbij inwoners op vrijwillige basis schulden kunnen aflossen door maatschappelijke inzet /waardewisseling binnen de wijk.

Kansengelijkheid

Meer kinderen hebben de mogelijkheid om hun talent te ontdekken en te ontwikkelen

In de wijk Geitenkamp en Plattenburg groeien veel kinderen in armoede op. Meer dan een derde van de huishoudens heeft een besteedbaar inkomen ≤ 120% van het minimumloon. Er is sprake van generatie-armoede. Het percentage kinderen tot 18 jaar met een toewijzing op grond van de Jeugdwet is hoger dan gemiddeld in Arnhem.
Goed nieuws is dat het consultatiebureau in januari 2022 terugkomt in de wijk en ouders gestimuleerd worden om meer gebruik te maken van het Peuterspeelzaalwerk.
De Noord-Oost academie is gestart in 2020. In deze academie gaan kinderen (groep 7+8 basisonderwijs) samen met jongeren vanuit het Voortgezet Onderwijs leren en ontwikkelen in een heterogene doelgroep uit Noord-Oost ter voorbereiding op VO.
Met partners in de wijk bouwen we aan het versterken van het pedagogische klimaat in de wijk, te starten bij de Rommelkist en de Sperwer. De methodiek ‘vreedzame wijk’ is de kapstok.

Inspanningen 2022

- Opstellen van een jaarlijks uitvoeringsprogramma Kansrijk Opgroeien in samenwerking met het wijknetwerk van basisscholen, jeugdverpleegkundigen, sportbedrijf Arnhem, Rijnstad, Rozet en het Sociaal wijkteam. Het programma richt zich op de onderdelen onderwijs, vrije tijd en thuis.
- Doorontwikkeling van in- en naschoolse sport- en cultuureducatie met basisschool de Witte Vlinder in samenwerking met het Sportbedrijf Arnhem en Rozet naar een verlengde leertijd.
- Vergroten pedagogisch klimaat op de Rommelkist en het vergroten van de kring van vrijwilligers in samenwerking met het Sportbedrijf Arnhem.
- Ondersteunen Noord-Oost Academy.
- Monitoren of extra inzet van VGGM (huisbezoeken bij kinderen van 18 maanden) leidt tot meer gebruik van het peuterspeelzaalwerk.

Gezondheid

De sociaaleconomische gezondheidsverschillen in de wijk Geitenkamp worden kleiner

Mensen met lager opleidingsniveau (basisonderwijs + vmbo) leven gemiddeld zes jaar korter en vijftien jaar minder in goede gezondheid, dan mensen met een HBO- of universitaire opleiding. Mensen met een lage maatschappelijke positie hebben meer chronische aandoeningen, een ongezondere leefstijl, meer psychische klachten en voelen zich ongezonder dan mensen met een hogere opleiding en meer inkomen.
Het WRR-rapport ‘Weten is nog geen doen’ (2017) beschrijft wat een slechte gezondheid met een mens kan doen, en welke factoren de gezondheid beïnvloeden.

In samenwerking met de WUR, de HAN, en GGD gaan we samen met het Sociaal wijkteam aan de slag om de sociaaleconomische gezondheidsverschillen te verkleinen in de wijk Geitenkamp.
We willen een beweging in gang zetten, dat mensen weer trots op hun wijk zijn, en de leefomgeving als positieve stimulans ervaren om verder te komen in het leven.

Inspanningen 2022

- Ten minste 3 watertappunten plaatsen in de wijk Geitenkamp.
- Experimenteren met laagdrempelige gezondheidschecks.
- Faciliteren van het programma 2Diabeat.
- Meedoen in het onderzoek van de WUR naar vergroening wijk en gezondheid.
- We meten of deze inspanningen bijdragen aan positieve gevoelens.

Openbare ruimte

De wijk Geitenkamp is klimaatbestendiger

Doordat het klimaat verandert, is er wateroverlast tijdens hevige regenbuien en watertekort tijdens droge periodes. We spelen in op klimaatadaptatie, zoals wateroverlast maar ook steeds meer op mogelijkheden om water vast te houden in de wijk.

Samenwerken met de woningcorporaties om de woningen in de Geitenkamp energiezuiniger te maken. Verder bouwen op het project energie-armoede.

Inspanningen 2022

- Boomspiegels vergroten en/of verfraaien.
- Onderzoek naar mogelijkheden om in samenwerking met de corporaties bewoners een regenreservoir (gemaakt van afvalplastic) aan te bieden om water vast te houden in de wijk.
- Tegengaan van hittestress door gevels en de openbare ruimte (pleintjes) in samenwerking met bewoners te vergroenen. (Bewoners stimuleren met de actie: tegeltje eruit, plantje erin.)
- Vergroenen van de wijk Geitenkamp door 'oude' ligusterhagen' terug te plaatsen in het straatbeeld samen met corporaties en afdeling erfgoed.
- Ondersteunen van het duurzaamheidsproject Paasberg; op de Paasberg is een actieve bewonersgroep bezig met het verduurzamen en energiezuinig maken van de wijk, zij delen hun kennis actief met andere geïnteresseerden uit de wijk.
- Samenwerken in het project 'Jouw Thuis' van Portaal. In de Geitenkamp gaat Portaal op een bijzondere manier werken aan verduurzamen.

Minder wateroverlast

Waterberging in Beekdal realiseren om water bij hevige regenval vast te houden en zo de wateroverlast benedenstrooms, onder andere op de Vondellaan, Bernardlaan en Velperweg, te beperken.

Inspanningen 2022

Ondersteunen van de initiatiefgroep Beek op de Paasberg bij realiseren van hun plannen om het gebied aantrekkelijker en toegankelijker te maken (blauw-groene netwerken in de wijk).

Een schoner Geitenkamp

In de wijk Geitenkamp is het bijplaatsen van grof afval bij de ondergrondse afvalcontainers een probleem. Inwoners brengen het grof afval niet weg naar het afvalbrengstation of bellen niet om het aan huis te laten ophalen. Wat wel werkt zijn containerdagen, straatopruimdagen, zoals de afgelopen jaren zijn georganiseerd in de Troelstrastraat en Dr. Bosstraat, een samenwerking tussen bewoners, woningbouwcorporaties, opbouwwerk en gemeente.

Inspanningen 2022

In samenwerking met bewoners en partners in de wijk en gemeente onderzoeken hoe ophalen van afval beter kan aansluiten bij de wijk en zijn inwoners.

Wonen

Plattenburg wordt leefbaarder

In de wijk Plattenburg zijn zorgen over een aantal onderwerpen zoals herstructurering van terrein AKZO, hittestress, verkamering, leegstand en een toenemend gevoel van onveiligheid.

Inspanningen 2022

Samen met inwoners van Plattenburg wordt uitvoering gegeven aan het plan leefbaarheid (opgesteld op basis van uitkomsten maptable-sessie 2021).

De wijk Geitenkamp wordt vitaler

Eind 2019 is het handelingskader Geitenkamp opgesteld, een praatplaat met de belangrijkste opgave voor de wijk: het doorbreken van generatiepatronen (afhankelijkheid van uitkering, werkloosheid, armoede, schulden). De wijk verloedert. Wijkprofessionals en -bewoners willen zich gezamenlijk inzetten om de leefbaarheid en de veiligheid in de wijk te vergroten en daarmee de wijk vitaler te maken.

We zetten in op een aantal vliegwielen: 1. Diversiteit, 2. Trots (aan het werk, bruisend marktplein,) en 3. Socialer en veiliger Geitenkamp.
In samenwerking met woningbouwcorporaties, Sociaal wijkteam, politie en Werk & Inkomen, zijn de hotspots op de Geitenkamp benoemd. Het gaat om buurtjes/straten waar de leefbaarheid onder druk staat.
Per hotspot is benoemd welke strategie we inzetten; de interventies zijn gericht op het beperken van de instroom van kwetsbare inwoners of op het omgaan met kwetsbare inwoners.

Geitenkamp is een van de wijken van de Arnhem-Oost aanpak, waarin samen met het Rijk en de provincie onder andere wordt ingezet op het versterken en leefbaarder maken van kwetsbare wijken.
De verwachting is dat de Arnhem-Oost aanpak de ingezette koers vanuit het Handelingskader versterkt en een impuls geeft.

Inspanningen 2022

- Inzet op het reguleren instroom nieuwe inwoners.
- Inzetten op verlaging aantal sociale huurwoningen.

Wijkeconomie

Bruisender marktplein Geitenkamp

Bewoners van Geitenkamp - Monnikenhuizen en ook de Paasberg maken zich zorgen over het verschralen van het winkelaanbod op het winkelplein Geitenkamp. Zij hebben behoefte aan een bruisend marktplein met een gevarieerd winkel- en horeca-aanbod waar ook ruimte is om te verblijven. De wijk Geitenkamp is in het verleden opgezet om zelfvoorzienend te zijn, de wijk had een geïsoleerde ligging. De panden zijn corporatiebezit, het is voor hen geen corebusiness en het heeft voor hen geen prioriteit het marktplein aantrekkelijker te maken met voldoende winkels.
In samenwerking met de drie woningcorporaties, ondernemers, vertegenwoordiging van bewoners wordt met inzet van Seinpost gewerkt aan een duurzaam concept om te komen tot een bruisender marktplein.
Met partners in de wijk willen we zo veel mogelijk werk in de wijk houden. De intentie is om bij grootschalige (onderhouds)projecten zoveel mogelijk inwoners aan het werk te zetten.

Inspanningen 2022

In samenwerking met bewoners, ondernemers, winkeliers, corporaties uitvoering geven aan het uitvoeringsplan Marktplein Geitenkamp.

Veiligheid

Bewoners ervaren minder parkeeroverlast

Een van de leefbaarheids- en veiligheidsthema's is parkeeroverlast, dit is onderdeel van de veiligheidsagenda. In de wijk Alteveer-Cranevelt is de verkeersdruk hoog (als gevolg van samenloop Rijnstate, Openluchtmuseum en Burgers' Zoo). In Velperweg e.o. is door herontwikkeling van het voormalig AKZO-terrein en omgeving, de transformatie van het oude ING-pand naar appartementen en komst van het Rijn IJsselcollege zorg over toename van de verkeersintensiteit op de Velperweg.

Inspanningen 2022

- Monitoren van verkeersintensiteit Velperweg e.o. als gevolg van allerlei ontwikkelingen (AKZO, High Park, Rijn IJsselcollege) en Molenbeke.
- Monitoren burgerparticipatieproces herinrichting Velperweg.
- Maatregelen treffen om de parkeerdruk in Alteveer-Cranevelt te verlagen.
- Monitoren effect verkeersremmende maatregelen aan de Bronbeeklaan, Monnikensteeg.

Bewoners ervaren meer veiligheid in hun directe omgeving

Wij zien graag dat Arnhemmers zich nog veiliger gaan voelen in hun stad en in hun eigen woonwijk. Want veiligheid is, samen met een nette en schone omgeving, voorwaarde voor een prettig woon- en leefklimaat. Het gevoel veilig te zijn, maakt bewoners ook vaker sociaal betrokken met de buurt en met de buurtbewoners. De leefbaarheid- en veiligheidsthema's die spelen zijn parkeeroverlast en overlast van jongeren. Overlast jongeren speelt met name in Geitenkamp en aangrenzende wijken. We zetten in op het versterken van het pedagogische klimaat en jongeren 12+.
Sinds medio 2020 is er een maandelijks wijkveiligheidsoverleg waarin met partners in de wijk. De thema's die spelen worden besproken en eventuele acties worden afgesproken.

Inspanningen 2022

- Continueren van de persoonsgerichte aanpak om ondermijning tegen te gaan.
- Extra inzetten op vermindering jeugdoverlast in samenwerking met jongerenwerk, straathoekwerk, wijkagent, wijkteam en gemeente.

Participatie

Het wijkprogramma 2021 is als vertrekpunt genomen. Met de bewonersoverleggen is teruggeblikt en is het wijkprogramma geactualiseerd. Standaard wordt in de bewonersoverleggen gesproken over de ontwikkelingen in de wijk en worden signalen uit de wijk besproken.
Naast de consultatieronde van het wijkprogramma lopen er verschillende initiatieven/projecten in de wijk, waarin bewoners worden gesproken en betrokken.
De verschillende wijken in Noord-oost kennen allemaal hun eigen dynamiek en tijdspad inspraak. Dit speelt vooral in de wijk Alteveer-Cranevelt. Daar wordt na de zomer gewerkt aan het wijkprogramma (2023).

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Noordoost per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Noordoost				
Meedoen	231	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	1.262	-390	30	-13
Openbare ruimte	-3	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	4	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	895	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Noordoost	2.389	-393	30	-13

Wijken Algemeen Noordoost				
Meedoen	1.887	-37	0	0
Kansengelijkheid	2.808	-723	0	0
Gezondheid	14.206	-222	41	-18
Openbare ruimte	2.243	-173	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	197	-97	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Noordoost	*21.561*	*-1.257*	*41*	*-18*
Totaal Noordoost	**23.949**	**-1.650**	**72**	**-31**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	23.835	23.475	24.081	23.949	23.949	23.871	23.724
Baten	1.650	1.622	1.681	1.650	1.650	1.650	1.650
Saldo lasten en baten	***-22.186***	***-21.853***	***-22.400***	***-22.299***	***-22.299***	***-22.221***	***-22.074***
Toevoegingen aan reserves	375	66	72	72	72	72	72
Onttrekkingen aan reserves	168	29	337	31	25	44	34
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-207***	***-37***	***266***	***-41***	***-41***	***-28***	***-37***
Gerealiseerd resultaat	**-22.392**	**-21.890**	**-22.134**	**-22.340**	**-22.345**	**-22.249**	**-22.111**

Toelichting

Lasten

Voor gebied Noordoost is totaal € 23,6 miljoen aan lasten begroot. € 21,5 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 2,1 miljoen specifiek binnen Noordoost. Het grootste deel van de lasten (€ 15,0 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema's meedoen (€ 1,9miljoen), kansengelijkheid (€ 2,8 miljoen) en openbare ruimte (€ 2,2 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,1miljoen.

Baten

Totaal is een bedrag van € 1,65 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 0,7 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,6 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema gezondheid is € 0,6 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten) naar Noordoost doorberekend.

De inkomsten voor Noordoost blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen Noordoost bedragen minder dan € 0,1 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen Noordoost bedragen minder dan € 0,1 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.

Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,3 minder onttrokken uit de reserves als gevolg van WMO budgetten die lager worden als gevolg van een verschuiving naar stad. De daling komt ook mede tot stand door thema Kansgelijkheid en Gezondheid.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Presikhaaf

In het wijkprogramma Presikhaaf bevinden zich de wijken Presikhaaf West en Presikhaaf Oost.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer Presikhavers zijn sociaal zelf- en samenredzaam (er is meer sociale cohesie)

Bewoners geven vaak aan dat zij hun buren niet kennen en/of nauwelijks contacten hebben in hun directe leefomgeving. Ze weten niet wat er wanneer te doen is en hoe dat te betalen, waar ze informatie, advies of hulp kunnen krijgen bij bijvoorbeeld het vinden van werk, bij schulden, over het opvoeden van de kinderen en bij het (beter) leren van de Nederlandse taal. Vaak gaan bewoners wel naar de huisarts toe omdat ze lichamelijke klachten ervaren. Lang niet altijd is er sprake van medische problemen, vaak zijn andere problemen oorzaak van de klachten. Denk aan geldproblemen, eenzaamheid, verveling, gebrekkig of geen Nederlands kunnen spreken en schrijven of een ongezonde leefstijl. Veel signalen komen binnen via sleutelfiguren uit de verschillende gemeenschappen, die vaak overbelast zijn door de grote hoeveelheid vragen die zij krijgen van zowel bewoners als professionals.

Inspanningen 2022

- Blijvend investeren in ruimte voor ontmoeting, verbinding en ontwikkeling.
- Bewonersinitiatieven ondersteunen, onderling en aan professioneel aanbod verbinden.
- Vanuit gedeelde kennis samenwerken: het beter doen tegen dezelfde kosten.

Minder kinderen tot 4 jaar die op het basisonderwijs starten hebben een taalachterstand

Er is inzicht in de behoefte van voorschoolse voorzieningen en het ondersteuningsaanbod is voldoende en passend bij de behoefte van de doelgroep.

Inspanningen 2022

- Investeren in Nulmeting op taalniveau voor kinderen tot 4 jaar.
- Inventariseren van behoeften op het gebied van voorschoolse voorzieningen om taalachterstand voor kinderen tot 4 jaar te beperken.

Meer bewoners kunnen zichzelf financieel redden

Bewoners kunnen hun eigen financiële situatie overzien, vinden tijdig passende en laagdrempelige ondersteuning bij hun financiële/ administratieve problemen en kunnen verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen financiële administratie. Het aantal bewoners met schulden neemt af.

Inspanningen 2022

- Gebiedsteam Werk & Inkomen, Rijnstad en Sociaal wijkteam hebben spreekuur in de wijk.
- Preventiecursus (Eigenwijs) organiseren om financiële problemen te voorkomen.
- Project opstellen om vroegtijdige schooluitval jongeren te voorkomen met onderwijs en wijkpartijen.

Meer Presikhaafse kinderen hebben een gezonde leefstijl

Meer kinderen spelen zelf buiten, bijvoorbeeld met hun ouders of buurtkinderen (zonder dat er aanbod is van professionals). Het aantal kinderen met een gezonde BMI stijgt door inzet op hun eet- en beweeg/sportgewoontes.

Inspanningen 2022

- Stimuleren gebruik van speel-, beweeg- en ontmoetplekken in de openbare ruimte.
- Handhaven inzet JOGG en GO aanpak met wijkpartijen.
- We drinken water bij onze activiteiten.

Meer bewoners nemen deel aan activiteiten, wat resulteert in een betere sociale cohesie in de wijk

Bewoners krijgen een groter sociaal netwerk en we vergroten de zelf- en samenredzaamheid van bewoners. Bewoners die eenzaamheid ervaren hebben een netwerk.

Inspanningen 2022

- Versterken en indien nodig uitbreiden van ontmoetingsplekken.
- Met werkers en sleutelfiguren in de wijk individuele bewoners ondersteunen bij het vergroten van hun netwerk.
- Verbeteren communicatie over aanbod activiteiten in Presikhaaf.

Kansengelijkheid

Meer ouders zijn in staat om hun rol en verantwoordelijkheid te nemen als het gaat om opvoedingsvraagstukken

We willen meer kansengelijkheid voor de jeugd in Presikhaaf.
Meer ouderbetrokkenheid bij de activiteiten voor en door hun kinderen realiseren en de positieve inzet van vaders verder stimuleren.

Er zijn nieuwe ouders actief betrokken bij activiteiten voor hun kinderen, bijvoorbeeld bij speelplekken De Regenboog, De Mammoet, De Oosthof en De Overkant.
Meer kinderen die ondersteuning nodig hebben zijn in beeld.
Professionals zijn vindbaar en weten ouders te verwijzen naar plekken waar hulp is op hun vragen.

Inspanningen 2022

- Investeren in het verstevigen van het netwerk tussen werkers en ouders bijvoorbeeld bij speelplekken de Regenboog, de Mammoet, Molecatestraat, de Oosthof en bij De Overkant.
- Delen expertise en ervaringen in het netwerk Kansen voor Kinderen Presikhaaf.
- In de kwartaalgesprekken met partners in Presikhaaf, zoals PU, Sportbedrijf Arnhem, Rozet, JAM en Rijnstad, kijken we actief naar wat ouders nodig hebben en hoe ze betrokken worden bij activiteiten met kinderen.

Presikhaafse kinderen worden meer ondersteund bij de ontwikkeling van sociaal-emotionele vaardigheden

Presikhaafse kinderen worden meer ondersteund bij de ontwikkeling van een positief zelfbeeld,
het verplaatsen in en omgaan met anderen en het ontwikkelen van hun talenten.
Professionals zijn getraind in mediawijsheid.
Uit GGD-monitor blijkt dat meer kinderen en jongeren in Presikhaaf een positief zelfbeeld hebben.

Inspanningen 2022

- Pilot mediawijsheid om werkers te trainen in hoe sociale media in elkaar zitten en hoe je kinderen en jongeren daarbij kunt ondersteunen.
- We volgen wat de werkers inzetten om kinderen en jongeren te laten ervaren wat hun verschillende achtergronden kunnen betekenen voor de samenleving. We delen de opgedane ervaringen in het netwerk Kansen voor Kinderen Presikhaaf.

Presikhaafse jongeren zijn meer weerbaar en ontwikkelen hun eigen identiteit

Presikhaafse jongeren kunnen zich verplaatsen in en omgaan met anderen en zien hun meerwaarde voor de samenleving.
Uitkomsten van gesprekken tussen jongeren en professionals zijn vastgelegd en gedeeld; we weten met elkaar beter waar deze groepen behoefte aan hebben en passen het aanbod aan op de vraag.

Inspanningen 2022

- Inzicht krijgen in de behoeften van specifieke doelgroepen in de wijk. Denk aan groepen die nog niet of nauwelijks worden bereikt met het reguliere jongerenwerk zoals: tienermeiden, autochtone jongeren en jongeren met een beperking die een specifieke aandacht verdienen.
- Project opstellen om vroegtijdige schooluitval jongeren te voorkomen met onderwijs en wijkpartijen.

Veiligheid

Bewoners ervaren minder overlast (jeugdoverlast, verward gedrag en drugscriminaliteit) in hun buurt

De sociale cohesie, saamhorigheid in de buurten en in Presikhaaf is toegenomen (zie thema meedoen)
Mensen durven elkaar om hulp te vragen
Bewoners weten waar ze terecht kunnen om overlast te melden
Er is meer saamhorigheid en betrokkenheid bij bewoners, gemeten aan de meldingsbereidheid (fixi en politie)
In de leefbaarheidsmonitor is de sociale cohesie gestegen.

Inspanningen 2022

- Bewoners betrekken via vindplaatsen, sleutelfiguren en activiteiten in de wijk.
- Wijkveiligheidsagenda opstellen en uitvoeren samen met professionals en bewoners.
- Professionals in de wijk werken goed samen om de overlast aan te pakken (onder andere via ozo en wijkveiligheidsoverleg).

Er wordt minder hard gereden in Presikhaaf

Afwaarderen wegen
Er is duidelijkheid voor bewoners over de (on)mogelijkheden van aanpassingen aan het wegprofiel.

Inspanningen 2022

- Visie op mobiliteit maken en uitdragen (waarom welke wegen afgewaardeerd worden).
- Een van deze wegen afwaarderen naar 30 km: Keulseslag, Middachtensingel, Bethaniënstraat.

Bewoners ervaren minder last van zwerfafval

Minder zwerfafval bij buurtwinkelcentra
Het onderhoudsniveau van de wijkwinkelcentra gaat met één onderhoudsklasse omhoog.

Inspanningen 2022

Alle partijen betrekken bij het opstellen van een aanpak om buurtwinkelcentra schoner te krijgen.

Participatie

Bewonersparticipatie is een doorlopend proces. De informatie uit de contacten met inwoners en professionals wordt gebruikt als input voor het wijkprogramma van 2022 met een doorkijk naar de daaropvolgende jaren.
Voor de totstandkoming van het wijkprogramma 2022 zijn er gesprekken gevoerd met de verschillende bewonersoverleggen in Presikhaaf, met jongeren (georganiseerde gesprekken) en wijkprofessionals. Via de social media van team Leefomgeving en de wijkwebsite is een oproep gedaan aan inwoners een bijdrage te leveren aan het wijkprogramma.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Presikhaaf per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Presikhaaf				
Meedoen	226	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	647	-100	0	0
Openbare ruimte	270	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	25	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	930	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Presikhaaf	2.098	-103	0	0
Wijken Algemeen Presikhaaf				
Meedoen	2.288	-51	0	0
Kansengelijkheid	3.697	-1.133	0	0
Gezondheid	12.724	-62	25	-8
Openbare ruimte	1.902	-127	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	820	-569	70	-2
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Presikhaaf	*21.651*	*-1.948*	*95*	*-10*
Totaal Presikhaaf	**23.749**	**-2.051**	**95**	**-10**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	22.882	23.787	24.656	23.749	23.768	23.692	23.645
Baten	2.141	1.962	2.091	2.051	2.052	2.052	2.052
Saldo lasten en baten	***-20.741***	***-21.825***	***-22.565***	***-21.698***	***-21.698***	***-21.639***	***-21.593***
Toevoegingen aan reserves	378	117	95	95	95	95	95
Onttrekkingen aan reserves	256	74	191	10	39	70	169
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-123***	***-43***	***96***	***-85***	***-85***	***-25***	***73***
Gerealiseerd resultaat	**-20.863**	**-21.868**	**-22.469**	**-21.783**	**-21.773**	**-21.665**	**-21.519**

Toelichting

Lasten

Voor gebied Presikhaaf is totaal € 23,4 miljoen aan lasten begroot. € 21,6 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,9 miljoen specifiek binnen Presikhaaf. Het grootste deel van de lasten (€ 13,2 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema Meedoen (€ 2,3 miljoen), Kansengelijkheid (€ 3,7 miljoen) en Openbare Ruimte (€ 2,2 miljoen) een bedrag groter dan € 2,0 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,9 miljoen. Daarna blijven de lasten gelijk. Dit komt voornamelijk door een verlaging van het thema Gezondheid € 0,6 miljoen (WMO beschermd wonen) en Openbare ruimte € 0,2 miljoen.

Baten

Totaal is een bedrag van € 2,0 miljoen aan baten begroot. € 2,0 miljoen voor Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 1,1 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,9 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema wonen is € 0,6 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten en servicekosten) naar Presikhaaf doorberekend.

De inkomsten voor Presikhaaf blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen Presikhaaf bedragen minder dan € 0,1 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen Presikhaaf bedragen minder dan € 0,1 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.
Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,2 miljoen minder onttrokken uit de reserves. De lagere onttrekking wordt veroorzaakt door vastgoed en schulddienstverlening.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Flores Onderwijs
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Malburgen

In het wijkprogramma Malburgen bevinden zich de wijken Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder het Duifje en Immerloo.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer Malburgers doen mee door arbeidsparticipatie en/of maatschappelijke participatie.

Malburgers die drempels ervaren bij het meedoen worden aangemoedigd en zo nodig ondersteund om die drempels structureel te overwinnen. Malburgers die niet in staat zijn om de drempels bij het meedoen structureel te overwinnen vinden makkelijk en dichtbij de ondersteuning (hulp en informatie) om daarmee om te gaan.

Inspanningen 2022

Wij vragen voorzieningen in de wijk expliciet om problematiek bij bewoners te signaleren en te adresseren, al dan niet met inzet van andere partners in de wijk. Ook vragen we deze voorzieningen om in de ondersteuning die zij bieden bewoners zoveel als mogelijk te activeren richting maatschappelijke participatie en arbeidsparticipatie. We geven inwoners een rol in buurthuizen, bijvoorbeeld als gastheer/gastvrouw, helpen met de schoonmaak en koffie te schenken.

Meer Malburgers zijn (meer) financieel zelf- of samenredzaam

Malburgers die zichzelf financieel niet of onvoldoende kunnen redden worden aangemoedigd en zo nodig ondersteund om dit te verbeteren. Malburgers die structureel niet in staat zijn om zichzelf financieel voldoende te redden vinden makkelijk en dichtbij de hierbij noodzakelijke ondersteuning binnen het netwerk of wijk- en stedelijke voorzieningen.

Inspanningen 2022

- Wij vragen voorzieningen en partijen die zich in de wijk richten op financiële vragen van inwoners om zich gezamenlijk op een eenduidige, toegankelijke en samenhangende wijze te organiseren, waarbij deze voorzieningen de focus leggen op het (meer) financieel zelf- of samenredzaam maken van de inwoner.
- De outreachende aanpak van de achter-de-voordeur projecten in de wijk wordt voortgezet.

Malburgers voelen zich gezamenlijk meer verantwoordelijk voor elkaar en de wijk

Malburgers worden aangemoedigd en ondersteund om elkaar te ontmoeten en initiatieven te ontplooien.
Er wonen relatief veel mensen met een niet-westerse achtergrond in Malburgen. Zij helpen elkaar maar weten niet altijd goed waar ze informatie of hulp kunnen krijgen op divers gebied.
In Buurthuiskamer de Duiventil is tot nu toe ingezet op ontwikkeling en realisatie van een idee van buurtbewoners.

Inspanningen 2022

- Verbeteren sociale cohesie door inzet buurthuizen met aanbod aansluitend op behoeften in de wijk. Daarmee wordt de betrokkenheid vergroot.
- Buurthuiskamer de Duiventil: inzetten op verzelfstandiging (oprichten stichting) en ondersteunen bij het totaalpakket waardoor de programmering goed aansluit op de behoefte in de wijk.
- Ontwikkelingen Sportpark de Bakenhof.

Kansengelijkheid

De Malburgse jeugd heeft en krijgt, ook in het verdere leven, zoveel als mogelijk de kans om mee te doen.

- In de Malburgse jeugd wordt op een dusdanige manier geïnvesteerd dat eventuele achterstanden in de kansen op meedoen tijdig worden bestreden.
- Extra aandacht voor (talent)ontwikkeling van kinderen uit arme gezinnen (lager dan 130% sociaal minimum).
- In Malburgen wonen veel kinderen met een anderstalige achtergrond. Mede door corona zien professionals dat veel van deze kinderen moeite hebben om mee te komen.

Inspanningen 2022

- Basisactiviteiten als kinder- en jongerenwerk op orde brengen in samenwerking met gemeente en jongerenwerkorganisaties.
- De wijkprogramma's Kansrijk Opgroeien die in samenwerking met regiegroepen in de wijk zijn vormgegeven (moeilijke start in verband met corona) uitvoeren en volgen.
- Het actief betrekken van het sociale netwerk (familie) bij kansen en problemen samen met de professionals in de wijk.
- Onderzoeken hoe de kloof tussen de wereld op straat en thuis overbrugd kan worden en daardoor het gezin effectief ondersteunen.
- Streven om het taalaanbod verder door te ontwikkelen en achterstanden opgelopen tijdens de pandemie in te lopen.

Meer Malburgers met een migratieachtergrond hebben, krijgen en pakken zoveel als mogelijk hun kans om mee te doen

Malburgers met een migratieachtergrond worden aangemoedigd en zo nodig ondersteund om hun kansen op meedoen te verbeteren.

Inspanningen 2022

Passend informeel aanbod van NT2 taalactiviteiten (Nederlands als tweede taal) in de wijk en (door)verwijzing naar dit aanbod. Extra aandacht voor deze doelgroep.

Gezondheid

Meer Malburgers zijn gezond en maken minder gebruik van specialistische zorg

Malburgers zijn zich meer bewust van hun gezondheid en zijn meer zelfredzaam in het verbeteren van hun eigen gezondheid.

Inspanningen 2022

Stimuleren gebruik beweegopties openbare ruimte: beweegtuin en wandelroutes Malburgen West, openbare ruimte Olympusgebied, onder de aandacht brengen van gezonde voeding in buurthuizen en ontmoetingsplekken in de wijk.

Veiligheid

Meer Malburgers voelen zich veilig in hun buurt, in hun straat en in hun woning

Malburgers denken en werken mee aan het verbeteren van hun leefomgeving; bijvoorbeeld het melden van misstanden en ondermijning maar ook het tegengaan van de verloedering van de leefomgeving.

Inspanningen 2022

Overleg tussen werkgroepen Veiligheid en bijvoorbeeld de Wijkbeheergroepen en Wijkplatforms continueren om gebruik te maken van elkaars expertise. Het zoeken naar (creatieve) oplossingen.

Meer Malburgers voelen zich beschermd tegen het gevaar van (kwalijk) menselijk handelen in hun leefomgeving

In Malburgen is er meer aandacht voor een veilige thuissituatie, school en ontmoetingsplekken.

Inspanningen 2022

- De wijkveiligheidsagenda verder uitwerken, evalueren en uitvoeren.
- De professionals in de wijk werken goed samen om de woonoverlast aan te pakken. Dit door onder andere het nog te concretiseren handelingskader en escalatiemodel uit het stedelijk programma Veiligheid.

Meer Malburgers voelen zich veilig in de openbare ruimte

In Malburgen zijn specifieke plekken bekend en aangewezen waar de fysieke veiligheid verbeterd kan worden.

Inspanningen 2022

Voortzetten acties vanuit veiligheid met betrekking tot winkelcentrum De Drieslag.

Participatie

De thema's in het wijkprogramma gelden voor meerdere jaren. Voor 2022 is hier geen extra actie opgezet, anders dat men continu met inwoners en wijkpartijen in gesprek is.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Malburgen per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Malburgen				
Meedoen	274	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	530	-165	9	-4
Openbare ruimte	-91	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	39	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	935	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Malburgen	1.687	-168	9	-4
Wijken Algemeen Malburgen				
Meedoen	3.191	-77	0	0
Kansengelijkheid	6.400	-2.525	0	0
Gezondheid	21.037	-95	19	-6
Openbare ruimte	2.542	-183	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	1.242	-925	169	-113
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	1	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Malburgen	*34.631*	*-3.809*	*188*	*-119*
Totaal Malburgen	**36.318**	**-3.977**	**197**	**-123**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	34.363	35.570	33.254	36.318	36.245	36.063	35.831
Baten	4.112	3.894	4.017	3.977	3.978	3.978	3.978
Saldo lasten en baten	***-30.252***	***-31.676***	***-29.237***	***-32.342***	***-32.342***	***-32.085***	***-31.853***
Toevoegingen aan reserves	548	193	197	197	197	197	197
Onttrekkingen aan reserves	417	73	326	123	50	28	229
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-131***	***-120***	***129***	***-74***	***-74***	***-168***	***33***
Gerealiseerd resultaat	**-30.383**	**-31.796**	**-29.108**	**-32.415**	**-32.413**	**-32.253**	**-31.820**

Toelichting

Lasten
Voor gebied Malburgen is totaal € 35,8 miljoen aan lasten begroot. € 34,4 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,4 miljoen specifiek binnen Malburgen. Het grootste deel van de lasten (€ 21,4 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema's meedoen (€ 3,2 miljoen), kansengelijkheid (€ 6,4 miljoen) en openbare ruimte (€ 2,5 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 stijgen de lasten met € 3,1 miljoen. De stijgingen van de lasten zit voornamelijk in thema Gezondheid € 3,0 miljoen.
In 2023 en verder blijven de lasten nagenoeg gelijk. Dit komt voornamelijk door een stijging van de WMO budgetten binnen het thema gezondheid (WMO beschermd wonen).

Baten
Totaal is een bedrag van € 4,0 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 2,5 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 2,2 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema wonen is € 0,9 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten en servicekosten) naar Malburgen doorberekend.
De inkomsten voor Malburgen blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves
De toevoegingen aan de reserves binnen Malburgen bedragen € 0,2 miljoen en bestaan uit huurinkosten vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves
De onttrekkingen aan de reserves binnen Malburgen fluctueert maar schommelt rond de € 0,1 miljoen.
Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,2 minder onttrokken uit vastgoed primair onderwijs (huurinkomsten).

Subsidies
Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Delta Kath.- en prot onderwijs
- St. Flores Onderwijs
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Schuytgraaf/Elderveld

In het wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld bevinden zich de wijken Schuytgraaf en Elderveld.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer bewoners zijn sociaal zelf- en samenredzaam (er is meer sociale cohesie)

Meer bewoners hebben contacten in de buurt en nemen deel aan activiteiten en/of zijn hier actief in, zodat er meer sociale cohesie is. Meer bewoners kennen de mensen in hun directe leefomgeving en kijken naar elkaar om. Bewoners weten waar ze elkaar kunnen ontmoeten en aan activiteiten kunnen deelnemen en/of organiseren. Het aanbod voorzieningen en activiteiten voldoet aan de behoefte van bewoners.

Inspanningen 2022

- Stichting Rijnstad, Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA), Sportbedrijf Arnhem, Rozet, Vitanos en andere partijen zorgen voor maatwerk activiteiten in de wijken voor diverse doelgroepen op het gebied van ontmoeten, sporten & bewegen en kunst & cultuur, zodat bewoners mee kunnen doen aan activiteiten en/of hierin een bijdrage leveren.
- Team Leefomgeving zorgt dat activiteiten van wijkinitiatieven en bewoners waar nodig worden ondersteund door bijvoorbeeld een bewonersondersteuner, jongeren- of ouderenwerker.
- Er is een 'eenzaamheidscoalitie Elderveld' actief, waarin professionals, vrijwilligers en bewoners samen kijken hoe er voldoende voorzieningen en activiteiten zijn voor ouderen en zorgen dat ouderen weten bij wie en waar ze terecht kunnen.
- Op het gebied van ontmoeten wordt een plan van aanpak vastgesteld en team Leefomgeving, bewonersondersteuning, jeugdwerkers en bewoners gaan samen aan de slag met de uitvoering hiervan. Een aantrekkelijk beweeg- en sportaanbod, zowel binnen als buiten, maakt onderdeel uit van dit plan.
- In beide wijken is een bewonersondersteuner van stichting Rijnstad actief ter bevordering van het netwerk tussen bewoners, professionals en de gemeente. De bewonersondersteuner verbindt wijkinitiatieven, ondersteunt wijkbewoners hierbij en jaagt initiatieven aan.

Er is een sociale tafel, waar met vaste partners gebiedsteam werk & inkomen en het sociaal wijkteam en partners op thema (zoals Sportbedrijf Arnhem, Rozet, stichting Rijnstad, Vitanos, Youth for Christ, SWOA, Pactum/Rijnside) bepaald wordt wat er in beide wijken prioriteit heeft en hoe daarin samen actie kan worden ondernomen.

Meer bewoners kunnen zichzelf financieel redden

Bewoners zijn sneller in beeld als er sprake is van schulden en/of werkloosheid. Bewoners weten waar ze met hun vragen op het gebied van Werk, Inkomen en zorg terecht kunnen in de wijk.

Inspanningen 2022

- Team Leefomgeving, het Sociale wijkteam en het gebiedsteam Werk & Inkomen vertalen trends en signalen over bewoners met een uitkering in Elderveld. Er wordt onderzocht welke ondersteuning bewoners nodig hebben om zich beter financieel te kunnen redden. Daarnaast sluiten we aan bij de stedelijke ontwikkelingen en aanpak van Werk en Inkomen of kiezen we voor een specifieke maatwerkaanpak. Dit doen we zodat wijkbewoners geholpen worden werk te vinden, of vergroten de kans hierop, en zich beter financieel kunnen redden.
- Het organiseren van frequente inloopspreekuren voor bewoners in beide wijken door in ieder geval het Sociaal wijkteam en het gebiedsteam Werk & Inkomen, waar men terecht kan met vragen of advies over zorg, schulden, Werk & Inkomen.

Meer wijkbewoners wonen zo lang mogelijk thuis

Bewoners kunnen leeftijdsbestendig wonen. Bewoners kunnen dichtbij huis zorg en ondersteuning krijgen.
De openbare ruimte is geschikt voor gebruik voor kwetsbare doelgroepen.

Inspanningen 2022

Korte termijn acties uit het plan 'oud worden in Elderveld' worden uitgevoerd en lange termijn acties worden in gang gezet.

Kansengelijkheid

Meer ouders zijn in staat om hun rol en verantwoordelijkheid te nemen als het gaat om opvoedingsvraagstukken

Ouders weten waar ze handvatten worden geboden ter informatie en ondersteuning in de opvoeding. Er wordt samengewerkt met ouders door jeugdprofessionals en het verenigingsleven. Ouders worden ondersteund bij het zelf vormgeven van hun sociale netwerk.

Inspanningen 2022

- Het doorontwikkelen van sociale netwerken voor ouders in Schuytgraaf en Elderveld, zoals bijvoorbeeld bij de speelmorgen.
- De behoeften van ouders in kaart brengen voor ondersteuning/informatie op het gebied van opvoeden.
- Het samenwerken met ouders verankeren in (subsidie-)opdrachten en samenwerkingsafspraken met partners als stichting Rijnstad, Sportbedrijf Arnhem, Rozet, het onderwijs, zodat ouders altijd betrokken zijn bij wat er met en voor hun kinderen en henzelf ondernomen wordt.
- Het aanbod van scholen onder schooltijd en naschools versterken en aansluiten op activiteiten in de vrije tijd, zodat kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen.

Kinderen worden meer ondersteund bij de ontwikkeling van sociaal-emotionele vaardigheden

Meer jeugdigen kunnen zich op cognitief, motorisch en sociaal-emotioneel vlak ontwikkelen tot zelfredzame bewoners. Jeugdigen weten waar hun talenten liggen en kunnen die ontwikkelen. Jeugdigen weten waar ze terecht kunnen voor informatie en advies.
Jeugdigen weten wat er van hen in deze samenleving verwacht wordt qua houding en gedrag.
Jeugdigen weerbaar maken voor hun identiteitsontwikkeling.

Inspanningen 2022

- Het netwerk van jeugdprofessionals en het verenigingsleven versterken en waar nodig uitbreiden, zodat signalen en mogelijke problemen bij jeugdigen of in hun gezinnen zo vroeg mogelijk gesignaleerd worden en aanbod elkaar versterkt.
- Jeugdigen begeleiden in bijvoorbeeld gebruik van social media, omgang met scheiding ouders of prestatiedruk Hierbij wordt gebruik gemaakt van bijvoorbeeld KIES-trainingen, steungezinnen, trainingen social media en coachingsgesprekken.

Openbare Ruimte

Bewoners zijn meer tevreden over de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte

Bewoners weten waar zij met hun vragen en hun ideeën terechtkunnen. Bewoners worden waar nodig ondersteund.
Met regelmaat monitoren of de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte nog voldoen.

Inspanningen 2022

- In de fysieke tafel stemmen team Leefomgeving, de stadsdeelmanager en andere relevante gemeentelijke afdelingen af hoe vragen en ideeën van bewoners kunnen worden ondersteund en/of opgepakt.
- Er vinden regelmatig schouwen plaats in de wijk met bewoners en partners als woningcorporaties, politie, handhaving en bewoners om te inventariseren waar wensen en behoeften met betrekking tot de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte liggen.
- Bewonersinitiatieven, zoals voedselbos Elderveld, vergroenen Briellehof en Kaaghof, kapschuur Schuytgraaf en inrichting buurttuin Slikkeveerstraat, worden waar nodig (financieel) ondersteund. Concreet voorbeeld: het Briellehof wordt vergroend met een groene gevel en er wordt een plantsoen met bomen en struiken aangelegd. Dit gebeurt in opdracht van team Leefomgeving, bewoners en de groengroep, zodat de hittestress afneemt en de biodiversiteit toeneemt. Bovendien krijgt de Briellehof een groenere uitstraling.
- Er wordt een groenvisie Elderveld doorontwikkeld, waarbij team Leefomgeving adviseert en bewaakt dat bewoners voldoende betrokken zijn.

Veiligheid

Bewoners ervaren minder last van fysieke verloedering

Bewoners voelen zich verantwoordelijk voor hun fysieke leefomgeving. Er is minder sprake van overlast en vernielingen.
De fysieke leefomgeving is schoon, heel en veilig

Inspanningen 2022

- Het wijkveiligheidsoverleg (politie, handhaving, gemeente, overlast- en zorgcoördinator, jongerenwerkers) stellen een actieplan op voor de belangrijkste veiligheidspunten in het gebied. Er wordt afgestemd over de uitvoering hiervan en gemonitord hoe de voortgang is en wat bewoners er van merken.
- Bij dagelijks en groot onderhoud van de openbare ruimte is er extra aandacht voor de aanpak van hotspots (hoeveelheid zwerfafval) in de wijk, de hotspots worden bepaald op basis van meldingen en signalen uit de wijk.
- Signalen uit de wijken en de specifieke wijkcontext worden meegegeven in het opstellen en uitvoeren van het afvalbeleid en mobiliteitsbeleid van de gemeente.
- Signalen en trends uit de wijken met betrekking tot verloedering en overlast worden ingebracht in langdurige trajecten als het Ontwikkelperspectief Elderveld, voorkomen Stadsvernieuwing 4.0 Elderveld en de Groenvisie Elderveld, zodat waar mogelijk fysieke ingrepen meegenomen kunnen worden of sociale projecten gestart kunnen worden.

Bewoners ervaren minder woonoverlast

Bewoners durven elkaar aan te spreken op gedrag (zie ook thema meedoen) en weten hoe ze hierin ondersteund kunnen worden.
Bewoners weten waar ze overlast kunnen melden en doen dit ook.
Bewoners merken dat hun meldingen en zorgen worden opgepakt en dat overlast vermindert.

Inspanningen 2022

Het professionele netwerk communiceert actief, zowel persoonlijk als via (sociale) media over meldmogelijkheden en ondersteuningsmogelijkheden voor bewoners als bijvoorbeeld buurtbemiddeling.
Signalen en meldingen over woonoverlast worden met partners in het overlast- en zorgoverleg opgepakt en waar nodig opgeschaald naar bijvoorbeeld het Veiligheidshuis.

Participatie

Op verschillende manier is informatie opgehaald voor het wijkprogramma: het uitvoeren van een wijkanalyse, fysiek bij het winkelcentrum van Schuytgraaf en Elderveld, in april via een digitaal wijkgesprek met Elderveld, via een enquête door het wijkplatform Elderveld en is in Schuytgraaf via internet een enquête over ontmoeten gehouden. Ook is gesproken met wijkorganisaties over wat zij signaleren en welke gezamenlijke aanpak nodig is (bijvoorbeeld de sociale-, fysieke- en veiligheidstafel en het netwerk jeugd Schuytgraaf).
Deze input is vertaald naar doelen en inspanningen. Het concept wijkprogramma is de afgelopen periode teruggelegd bij bewoners via wijkwebsites en social media. Ook is het concept besproken in alle overlegtafels in de wijken.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Schuytgraaf / Elderveld per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Schuytgraaf / Elderveld				
Meedoen	195	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	892	-235	52	-38
Openbare ruimte	-148	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	13	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	664	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Schuytgraaf / Elderveld	1.615	-238	52	-38
Wijken Algemeen Schuytgraaf / Elderveld				
Meedoen	1.342	-22	0	0
Kansengelijkheid	2.402	-711	0	0
Gezondheid	13.148	0	0	0
Openbare ruimte	2.192	-113	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	2.935	-1.482	240	-142
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Schuytgraaf / Elderveld	*22.239*	*-2.333*	*240*	*-142*
Totaal Schuytgraaf / Elderveld	**23.854**	**-2.571**	**292**	**-180**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	23.909	25.587	25.333	23.854	23.674	23.648	23.507
Baten	2.738	2.541	2.591	2.571	2.571	2.571	2.571
Saldo lasten en baten	***-21.172***	***-23.046***	***-22.742***	***-21.283***	***-21.283***	***-21.077***	***-20.936***
Toevoegingen aan reserves	914	242	292	292	292	292	292
Onttrekkingen aan reserves	266	104	770	180	34	136	174
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-648***	***-138***	***478***	***-112***	***-112***	***-156***	***-117***
Gerealiseerd resultaat	**-21.819**	**-23.184**	**-22.264**	**-21.396**	**-21.361**	**-21.233**	**-21.054**

Toelichting

Lasten

Voor gebied Schuytgraaf/ Elderveld is totaal € 23,5 miljoen aan lasten begroot. € 22,1 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,4 miljoen specifiek binnen Schuytgraaf/ Elderveld. Het grootste deel van de lasten (€ 13,8 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema's wonen (€ 2,9 miljoen), kansengelijkheid (€ 2,4 miljoen) en openbare ruimte (€ 2,2 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 1,5 miljoen. In 2022 en de komende jaren blijven de lasten nagenoeg gelijk. De daling zit voor het grootste deel binnen het thema gezondheid € 1.4 miljoen.

Baten

Totaal is een bedrag van € 2,6 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 0,7 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,6 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema wonen is € 1,5 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten en servicekosten) naar Schuytgraaf/ Elderveld doorberekend.

De inkomsten voor Schuytgraaf/ Elderveld blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen Schuytgraaf/ Elderveld bedragen € 0,3 miljoen en bestaan uit reserve onderhoud vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen Schuytgraaf/ Elderveld € 0,2 miljoen bestaat uit onderhoud vastgoed. Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,6 minder onttrokken door met name daling planmatig onderhoud en rente en afschrijvingskosten van de panden in eigendom. De daling zit voor € 0,4 in thema Gezondheid.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

De Laar/Elden

In het wijkprogramma De Laar/Elden bevinden zich de wijken De Laar en Elden.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Bewoners voelen zich prettig en kunnen meedoen in hun omgeving (sociaal zelfredzaam)

In het gebied is er ruimte voor meer ontmoetingslocaties. Alle bewoners moeten mee kunnen doen in de samenleving. Een goed netwerk is daarvoor randvoorwaardelijk. Daarom zijn bewonersinitiatieven, verenigingen en ontmoetingsplekken belangrijk.

Inspanningen 2022

- Het aanbod bij ontmoetingslocaties wordt op elkaar afgestemd en geborgd. Bewonersinitiatieven krijgen een maximale rol bij de programmering en uitvoering.
- Er worden samen met bewoners plannen ontwikkeld die buitenruimtes aantrekkelijker maken voor intensiever gebruik.
- Vanuit de nieuwe wijkvisie op spelen en bewegen worden de speel- en beweeglocaties in de wijk indien nodig aangepakt en verbonden.
- Werkgroepen en bewonersinitiatieven worden waar nodig ondersteund. Er wordt gewerkt aan een goede onderlinge verbinding tussen de actieve groepen en meer betrokkenheid op de wijk als geheel.
- In samenwerking met het Sociaal wijkteam en andere wijkpartners worden kansen in de eigen omgeving vergroot door het versterken van het aanbod van voorliggende voorzieningen.

Sterker zelforganiserend vermogen van bewoners (financieel zelfredzaam)

Er is een praktische samenwerking tussen het Sociaal wijkteam, het gebiedsteam Werk & Inkomen en team Leefomgeving. Onder andere door gezamenlijke centrale huisvesting en gezamenlijke spreekruimtes. En wij zetten in op een intensieve samenwerking met andere wijkpartners op het gebied van (arbeids)participatie en financiën.

Inspanningen 2022

- Verdere professionalisering en borging van de wijksamenwerking tussen het Sociaal wijkteam en Werk & Inkomen.
- Doorontwikkeling en uitbreiding van spreekuren.
- Samen met de partners specifieke gebiedsdoelstellingen benoemen rondom financiën en (arbeids)participatie, een gebiedsaanpak ontwikkelen en starten met de uitvoering hiervan.

Kansengelijkheid

Bewoners de mogelijkheid bieden om zelfstandiger en steviger in de maatschappij te staan en indien nodig meer zelf de regie te kunnen voeren over hun leven

In samenwerking met het Sociale wijkteam, Werk en Inkomen en andere partners in de wijk kansengelijkheid bevorderen en ondersteuning bieden voor wie dit nodig heeft. Onze partners hebben een goed inzicht in wie ondersteuning kan gebruiken en wat de behoeftes zijn. Deze ondersteuning vindt zoveel mogelijk plaats in de eigen wijk/omgeving.

Inspanningen 2022

- In samenwerking met de partners in de wijk kansen in de eigen omgeving vergroten.
- Het organiseren van buurtschakels.
- Het faciliteren van cursussen om bovengenoemde doelstellingen te bereiken zoals bijvoorbeeld taalvaardigheidstrainingen maar ook op het gebied van gezondheid (zowel fysiek als mentaal).

Meer kinderen bereiken die extra ondersteuning kunnen gebruiken in hun ontwikkeling en hier een goed en passend programma voor aan te bieden

Het continueren van het programma kansrijk opgroeien door basisscholen (4-12 jarigen) en Rijnstad/Motion (12-18 jaar). Inzetten op een doorgaande lijn (0-18 jaar).
We gaan een buurtsportcoach aanstellen.

Inspanningen 2022

- We ondersteunen de coördinatoren om ervoor te zorgen dat het programma "kansrijk opgroeien" zo optimaal mogelijk wordt uitgevoerd en benut.
- Afstemming stimuleren met en tussen de partners in de wijk.
- Borgen dat de buurtsportcoach een rol krijgt binnen de doorgaande lijn.

Openbare ruimte

Bewoners zijn tevreden over hun leefomgeving

Een veilige en leefbare openbare ruimte is belangrijk om prettig te kunnen wonen. Het is van belang dat kinderen binnen de eigen buurt voldoende speel- en beweegmogelijkheden hebben en dat er mogelijkheden zijn om elkaar te ontmoeten.
Er zijn veel bewonersinitiatieven die zich richten op de kwaliteit en het (gezamenlijk) gebruik van de openbare ruimte en in het verlengde daarvan de sociale cohesie. Bewoners, werkgroepen, buurtconciërge (groenaannemer) en gemeente trekken samen op.

Inspanningen 2022

- We zetten in op een integrale aanpak van overlast en verloedering met een preventieve insteek.
- We stimuleren meer bewoners, jong en oud om te bewegen en te spelen.
- Aanvragen voor adoptie van groenstroken worden actief opgepakt.

Veiligheid

Bewoners voelen zich veilig en zijn betrokken in hun buurt

Op locaties waar onveiligheid wordt ervaren springen we actief in. In de aanpak van buurt- en jeugdoverlast trekken we intensief op met onze professionele partners in de wijk.

Inspanningen 2022

- Bewonersgroepen die zich actief inzetten voor veiligheid en buurtpreventie worden ondersteund.
- De ingezette aanpak van buurtoverlast en jeugdoverlast wordt doorontwikkeld van een curatieve naar een preventieve aanpak.
- We hebben doorlopend aandacht voor verkeersknelpunten. Samen met bewoners brengen we die in beeld en wordt naar oplossingen gezocht.

Participatie

De thema's in het wijkprogramma gelden voor meerdere jaren. Voor 2022 is hier geen extra actie opgezet, anders dat men continu met inwoners en wijkpartijen in gesprek is.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 De Laar / Elden per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget De Laar / Elden				
Meedoen	173	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	494	-348	44	-58
Openbare ruimte	-49	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	8	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	609	-2	0	0
Totaal Wijkbudget De Laar / Elden	1.236	-351	44	-58
Wijken Algemeen De Laar / Elden				
Meedoen	1.370	-26	0	0
Kansengelijkheid	2.222	-751	0	0
Gezondheid	10.244	-41	17	-7
Openbare ruimte	1.831	-106	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	96	0	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen De Laar / Elden	*15.984*	*-929*	*17*	*-7*
Totaal De Laar / Elden	**17.219**	**-1.280**	**61**	**-65**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	16.484	16.948	17.253	17.219	17.218	17.148	17.103
Baten	1.330	1.246	1.301	1.280	1.280	1.280	1.280
Saldo lasten en baten	***-15.154***	***-15.701***	***-15.952***	***-15.939***	***-15.939***	***-15.868***	***-15.823***
Toevoegingen aan reserves	434	52	61	61	61	61	61
Onttrekkingen aan reserves	142	15	287	65	28	26	104
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-292***	***-37***	***226***	***4***	***4***	***-35***	***43***
Gerealiseerd resultaat	**-15.445**	**-15.738**	**-15.726**	**-15.935**	**-15.971**	**-15.903**	**-15.779**

Toelichting

Lasten

Voor gebied De Laar / Elden is totaal € 16,9 miljoen aan lasten begroot. € 15,8 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,0 miljoen specifiek binnen De Laar/ Elden. Het grootste deel van de lasten (€ 10,6 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale Wijk Teams.
Daarnaast wordt voor het thema's kansengelijkheid € 2,2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,3 miljoen. De daling heeft betrekking op € 0,3 op thema Gezondheid en een stijging van € 0,1 miljoen op Openbare Ruimte en een daling van € 0,1 miljoen op thema Meedoen. De daling in het thema Gezondheid zit hem voornamelijk in Jeugdzorg. In 2023 en verder blijven de lasten nagenoeg gelijk.

Baten

Totaal is een bedrag van € 1,3 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 0,8 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,6 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Verder bestaat € 0,4 miljoen aan inkomsten uit huurinkomsten vastgoed.

De inkomsten voor De Laar / Elden blijven over de jaren gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen De Laar / Elden bedragen € 0,06 miljoen en bestaat uit onderhoud vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen De Laar / Elden bedragen € 0,065 miljoen.
Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,2 miljoen minder onttrokken. De onttrekking is binnen het thema Gezondheid.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg

In het wijkprogramma RKV bevinden zich de wijken Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer ontmoetingsplekken

Op het thema meedoen is de wens voor ontmoetingsplekken in alle wijken duidelijk naar voren gekomen. Ontmoeten is belangrijk om je onderling met elkaar verbonden te voelen. Als advies is meegegeven om vooral ook te kijken naar plekken waar bewoners elkaar van nature al treffen en deze te faciliteren. Plekken die bijvoorbeeld genoemd worden zijn het braakliggende terrein bij Pleyade en hondenuitlaatplekken. De wens is ook om een ontmoetingsplek te realiseren waar gezellig een kopje koffie of een biertje/wijntje gedronken kan worden, muziek kan worden gedraaid, exposities gehouden kunnen worden.

Inspanningen 2022

- Verder vormgeven van de ontmoetingsplek aan het Croydonplein in Kronenburg.
- Realisatie van het Immerlokaal in Immerloopark.
- Mogelijkheden voor een ontmoetingsplek in Rijkerswoerd onderzoeken.

Meer ommetjes

Naast een fysieke plek om te ontmoeten bestaat ook de wens voor ommetjes, om gezellig met elkaar een rondje door de wijk te kunnen maken. Goed voor de gezondheid, maar zeker ook voor de verbinding in de wijk. Ontmoeten bestaat niet alleen uit de fysieke locatie, er is ook behoefte aan een programma met activiteiten voor de wijk.

Inspanningen 2022

- Plaatsen van bankjes voor ontmoeting.
- Uitwerken van een programma met activiteiten voor de wijken.

Kansengelijkheid

Bevorderen kansengelijkheid

Thema's waarop binnen Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg acties nodig zijn ten aanzien van kansengelijkheid zijn:

- Armoede en schulden;
- Huiselijk geweld en kindermishandeling;
- Complexe echtscheidingen;
- Gevoel van veiligheid;
- Eenzaamheid en zingevingsvraagstukken;
- Efficiënt en effectief inzetten van zorg.

Inspanningen 2022

- Verder vormgeven van Kansrijk opgroeien, hierbij zijn alle basisscholen in de wijk aangesloten.
- Ondersteuning van Sociaal wijkteam bij het project huiselijk geweld en kindermishandeling.
- Eenzaamheid en zingevingsvraagstukken nemen we mee in de actie onder het thema Meedoen.
- Verder willen we een pilot vormgeven om te kijken of de zorg in de wijk efficiënter ingezet kan worden.
- De regisseurs van Werk & Inkomen zijn meer in de wijk aanwezig. We zoeken naar plekken in de wijk waar zij kunnen werken.

Openbare ruimte

Vergroenen van de wijk

Veel bewoners geven aan het prettig te vinden om te wonen in een groene omgeving. De wijk wordt als 'stenig' ervaren, over het algemeen is men voorstander van 'minder stenen en meer groen'. Dit zal tevens een positieve bijdrage leveren aan het verminderen van de huidige problemen van de klimaatverandering zoals wateroverlast en hittestress.

Inspanningen 2022

Ondersteunen van bewonersinitiatieven om versteende pleinen/hofjes te vergroenen.

Verbeteren algehele gesteldheid van de wijk

Een ander punt is de algehele gesteldheid van de openbare ruimte. Veel plekken kunnen een opknapbeurt gebruiken. De zaken die hier worden genoemd zijn zeer divers, van straten, fiets- en voetpaden, van openbaar groen tot voor- en achtertuinen van bewoners zelf. Wanneer dit niet goed wordt bijgehouden geeft dit een beeld van verloedering en verrommeling.

Inspanningen 2022

- Ondersteunen van bewonersinitiatieven om de openbare ruimte te verbeteren.
- Samen met bewoners een overzicht maken van de belangrijkste plekken om eerst aan te pakken.

Betere balans in het speelaanbod

Speelaanbod in de wijken is een punt van aandacht. Het aanbod sluit niet altijd aan bij de leeftijd van de kinderen. De speeltuinen zouden een natuurlijker, avontuurlijker en uitdagender karakter mogen hebben. Daarnaast zouden er voor de 12+ kinderen meer plekken moeten komen zodat zij zich meer verspreiden over de wijk.

Inspanningen 2022

Op basis van de input van jongeren een plan van aanpak maken om een betere balans te krijgen in het speelaanbod.

Parkeerkrapte en foutparkeren

Het is helaas een grote uitdaging om een oplossing te vinden voor de parkeerkrapte in verschillende buurten. Het creëren van meer parkeerplekken is vaak in strijd met andere wensen waaronder meer groen in de wijk. Foutparkeerders, die daardoor niet alleen de doorgang van trottoirs blokkeren maar ook het groen vernielen, dragen bij aan het gevoel van toenemende verloedering.

Inspanningen 2022

Uitvoeren van een verkeersonderzoek met aandacht voor het tekort aan parkeerplaatsen.

Meer handhaving en stimuleren eigen verantwoordelijkheid

Veelgenoemde ergernissen die er bij de meldingen duidelijk uitspringen zijn de aanwezigheid van hondenpoep en afval in de wijk. Om het hondenpoepprobleem te verminderen wordt gevraagd beter te faciliteren bij het opruimen ervan door bijvoorbeeld prullenbakken met zakjes te plaatsen of uitlaatstroken aan te leggen. Bij afval moet gedacht worden aan zowel zwerfafval als het afval dat naast de daarvoor aanwezige containers gegooid wordt. Bewoners geven aan op beide onderwerpen verloedering van hun leefomgeving te ervaren.
Fietsers op wandelpaden en spookrijders op de fietspaden zouden beter gecontroleerd en aangepakt moeten worden.

Inspanningen 2022

- Inzet van meer handhaving in de wijk.
- Onderzoek doen naar en opstarten van een schoonmaakploeg zwerfafval.
- Plaatsen van prullenbakken met hondenpoepzakjes.

Duurzaamheid

Meer kennis ten aanzien van duurzaamheidsacties

Steeds meer bewoners zijn bewuster bezig met het thema duurzaamheid.

Inspanningen 2022

Adviseren van de kernorganisatie vanuit onze kennis over de wijk en de verbinding met de bewoners op dit thema.

Veiligheid

Minder overlast

Als het gaat om de veiligheid in de zin van overlast wordt aangegeven dat er behoefte is aan meer toezicht en zichtbaarheid van onder andere handhavers in de wijk. Er wordt o.a. melding gemaakt van overlast bij de Playground Rijkerswoerd en van drugshandel op diverse plaatsen.

Inspanningen 2022

- Problematiek rondom ervaren overlast playground monitoren en, door het inrichten van andere ontmoetingsplaatsen in de wijk voor jongeren, verminderen.
- Plekken drugshandel in kaart brengen en aanpak ervan faciliteren.

Meer verkeersveiligheid

Het te hard rijden door de wijk zelf, met de nadruk op enkele straten in het bijzonder, baart de bewoners ook grote zorgen. Het oversteken op onder andere de Marga Klompélaan en nog een aantal andere verkeerswegen in de wijk wordt als gevaarlijk ervaren en zou beter gefaciliteerd moeten worden door het aanleggen van oversteekplaatsen.

Inspanningen 2022

- Mogelijkheid tot het aanleggen van oversteekplekken onderzoeken.
- Inzet van meer handhaving in de wijk.

Participatie

Het opstellen van het wijkprogramma is een continue proces. Het jaarrond is men laagdrempelig in gesprek met inwoners met de bus lijn. Vanuit andere hoeken komen ook signalen binnen gebruikt worden als input: via bewonersoverleggen, professionals in de wijk en inwoners die team Leefomgeving rechtstreeks benaderen. Ook is een wijkanalyse uitgevoerd.
Naast dit proces is een huis aan huis uitvraag gedaan. Dit heeft geresulteerd in circa 700 verbetervoorstellen. Vanuit al deze gegevens is een concept wijkprogramma opgesteld, 5 thema's met daaraan gekoppeld gebiedsbrede acties. Dit is teruggekoppeld door middel van een A3 flyer, waarop men input kon geven. Met de 3 wijkplatforms en inwoners wordt samen gewerkt om acties te concretiseren voor een specifieke wijk of buurt.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget RKV				
Meedoen	308	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	1.227	-279	64	-22
Openbare ruimte	-13	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	2	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	938	-2	0	0
Totaal Wijkbudget RKV	2.463	-282	64	-22
Wijken Algemeen RKV				
Meedoen	2.268	-40	0	0
Kansengelijkheid	2.677	-589	0	0
Gezondheid	17.156	0	0	0
Openbare ruimte	2.508	-219	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	111	0	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen RKV	*24.940*	*-854*	*0*	*0*
Totaal Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg	**27.403**	**-1.136**	**64**	**-22**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	26.734	24.969	27.436	27.403	27.452	27.299	27.084
Baten	1.265	1.123	1.162	1.136	1.137	1.137	1.137
Saldo lasten en baten	***-25.469***	***-23.846***	***-26.274***	***-26.267***	***-26.267***	***-26.163***	***-25.948***
Toevoegingen aan reserves	681	60	64	64	64	64	64
Onttrekkingen aan reserves	243	12	524	22	43	43	34
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-438***	***-48***	***460***	***-43***	***-43***	***-21***	***-31***
Gerealiseerd resultaat	**-25.908**	**-23.893**	**-25.815**	**-26.309**	**-26.337**	**-26.184**	**-25.979**

Toelichting

Lasten
Voor gebied Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg (RKV) is totaal € 26,8 miljoen aan lasten begroot. € 24,7 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 2,1 miljoen specifiek binnen RKV. Het grootste deel van de lasten (€ 16,9 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema's meedoen (€ 2,3 miljoen), kansengelijkheid (€ 2,6 miljoen) en openbare ruimte (€ 2,5 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,6 miljoen. Een deel van de daling wordt verklaard door de niet bestede middelen thema bedrijfsvoering (€ 0,3 miljoen), die in 2022 niet zijn begroot. Daarnaast dalen de lasten van thema Gezondheid met € 0,4 miljoen en Kansengelijkheid met € 0,2 miljoen. De daling van thema Gezondheid heeft betrekking op een daling € 0,7 miljoen op WMO en € 0,3 miljoen op Maatschappelijke ondersteuning. Bij het thema kansengelijkheid zie je een daling van € 0,2 miljoen op Schulddienstverlening. In 2023 en verder blijven de lasten nagenoeg gelijk.

Baten
Totaal is een bedrag van € 1,1 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 0,9 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,5 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen de thema's gezondheid en openbare ruimte is € 0,5 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten en servicekosten) naar RKV doorberekend.
De inkomsten voor RKV blijven over de jaren gelijk.

Toevoegingen aan reserves
De toevoegingen aan reserves is ten opzichte met vorig jaar gelijk gebleven (€ 0,06 miljoen).

Onttrekkingen aan reserves
Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,5 miljoen minder onttrokken. De daling heeft betrekking op € 0,3 miljoen op Bedrijfsvoering, € 0,2 miljoen op Gezondheid en € 0,08 miljoen op Kansengelijkheid. De daling in thema Kansengelijkheid heeft te maken met een daling aan WMO en Jeugdzorg. Bij Kansengelijkheid heeft de daling te maken met Schulddienstverlening.

Subsidies
Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Stedelijke programma's

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op stedelijk niveau plaatsvinden, zijn opgenomen in 13 stedelijke programma's:

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

S01 Veiligheid

S02 Bereikbaarheid

S03 Economie

S04 Onderwijs

S05 Cultuur

S06 Participatie en armoedebestrijding

S07 Zorg

S08 Welzijn en inclusie

S09 Gezondheid en sport

S10 Klimaat en energie

S11 Ruimtelijke ontwikkeling

S12 Wonen en leefomgeving

Bestuur, dienstverlening en financiën

Wat we ook doen, we doen het voor onze inwoners, voor onze bedrijven. Voor mensen die de stad bezoeken. Het is niet meer dan logisch dan dat we bij het verwezenlijken van onze ambities zoveel mogelijk de samenwerking zoeken. Met inwoners en bedrijven en met de regio Arnhem-Nijmegen. De wereld houdt immers niet op bij de gemeentegrens. We willen goed bereikbaar zijn. Dat betekent niet alleen een gastvrij stadhuis, maar ook goede digitale dienstverlening, zodat mensen zoveel mogelijk en makkelijk op afstand dingen kunnen regelen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is een dienstverlenende en herkenbare netwerkgemeente, die open staat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken

Samen met de stad
We willen bereiken dat inwoners en ondernemers eerder betrokken raken bij beleidsinitiatieven in de stad, in wijken en buurten. We hebben er vertrouwen in dat daarmee de kwaliteit van de uitvoering van beleidsinitiatieven toeneemt en de lokale democratie wordt versterkt. Of het nu gaat om een nieuw parkje met bomen of om nieuw jeugdbeleid.

Samen met de regio
Arnhem wil haar ambities samen met haar partners in de regio bereiken. Arnhem versterkt haar positie in bestuurlijke organen in regionaal, landelijk en Europees verband en maakt de stad en regio sterker door verder te bouwen aan een partnerschap met provincie Gelderland (onder meer via de investeringsagenda) en bij te dragen aan het werken aan een sterkere regionale samenwerking Arnhem-Nijmegen.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar
Arnhemmers kunnen rekenen op een laagdrempelige en betrouwbare publieke dienstverlening die steeds meer gericht is op digitale dienstverlening. Bij contacten met inwoners en ondernemers ligt de focus op een klantvriendelijke benadering. Wij gaan met inwoners en ondernemers in gesprek over hun vragen (of klachten) om daarmee sneller tot een oplossing te komen. Wij zijn als bestuurders en ambtenaren voor inwoners en ondernemers herkenbaar in de stad.

Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven

Raad
De raad gaat voort op de weg van de versterking van zijn kaderstellende rol versterken, mede door onverminderd in te zetten op een begroting die smart vorm gegeven is. De raad streeft naar een positieve, constructieve samenwerking tussen de raadsfracties onderling en tussen raad en college. De raad zet in op betekenisvolle burgerparticipatie op basis van een raadsbrede, eensgezinde opvatting over het belang hiervan en de wijze waarop hieraan uitvoering dient te worden gegeven. Gegeven het dynamische politieke karakter van de gemeenteraad blijft de raad aandacht besteden aan een respectvolle wijze van het omgaan met elkaar en aan het investeren in de persoonlijke relaties.
2022 is een bijzonder jaar voor de raad. Op 16 maart 2022 vinden de gemeenteraadsverkiezingen plaats. De nieuwe raad zal in een uitgebreid start- en kennismakingsprogramma voorbereid worden op de nieuwe zittingsperiode. De (nieuwe) raad zal richting geven aan het proces dat leidt tot de totstandkoming van een nieuw politiek akkoord.

Rekenkamer
De rekenkamer ondersteunt vanuit een onafhankelijke positie de gemeenteraad door elk jaar enkele grote en kleine onderzoeken uit te (laten) voeren op basis van gesprekken met de raadsfracties en de politieke actualiteit.

College
Een divers Arnhem: meer verschillende Arnhemmers kunnen meedoen
Met participatie willen we de bewoners en andere betrokkenen die mee willen denken en doen in de gelegenheid stellen samen met ons de stad, wijken en buurten vorm te geven. Er zijn steeds meer mensen die vanuit betrokkenheid bij hun buurt of bij grote thema's als de energietransitie en klimaatverandering, mee willen werken aan de toekomst van de stad. Zij willen actief invloed uitoefenen op de totstandkoming van plannen en besluiten. Wij werken graag samen met hen zodat besluiten en plannen breed kunnen worden gedragen en deze kwalitatief beter zijn. We dagen andere partners die werken aan de stad uit, zoals ontwikkelaars en andere initiatiefnemers, dit voorbeeld te volgen.

Betrokkenheid: meer mensen voelen zich betrokken bij de stad Arnhem
We willen een toegankelijke gemeente zijn. Hiermee bedoelen we dat iedereen die wil meedenken of meedoen, zich gehoord en gezien moet voelen. We proberen ook de Arnhemmers te bereiken die niet snel uit zichzelf meedoen of meepraten. We communiceren daarom op een heldere manier die voor iedereen toegankelijk is.

Daarnaast faciliteren we zelforganisatie en verbinden we vraag en aanbod van initiatieven in de wijk. Op deze manier vergroten we de betrokkenheid en invloed van inwoners op de sociale en fysieke leefbaarheid.

Samen sterker en wijzer worden: kwaliteitsimpuls in plannen, beleid en projecten
Met participatie willen we de kwaliteit van plannen en besluiten verbeteren door de kennis en ervaring aan te boren van inwoners en andere maatschappelijke betrokkenen. Besluiten worden doorgaans beter als belanghebbenden betrokken zijn. We weten wat er speelt en wat er leeft en spelen daarop in en stellen de opgave centraal. De inzet van effectieve burgerparticipatie hoort in het Arnhems DNA en daarbij in de genen van alle medewerkers van de gemeente Arnhem.

Rekenkamer: Uitvoeren onderzoeksprogramma

De Rekenkamer houdt bij het opstellen van de plannen voor 2022 rekening met het feit dat het een gemeentelijk verkiezingsjaar is. Dit betekent dat wij een publicatieluwe periode hanteren in de maanden februari en maart. Nadat de nieuwe raad geïnstalleerd maakt de rekenkamer kennis met de fracties en haalt daar nieuwe onderwerpen op. De onderzoeken naar armoede en communicatie burgers worden naar alle waarschijnlijkheid halverwege 2022 afgerond en aangeboden aan de raad. In 2022 staan daarnaast de onderwerpen wijkteams, omgevingsdienst regio Arnhem, duurzaamheid (doorwerkingsonderzoek) en grondbeleid op de planning om opgestart te worden. Het is mogelijk dat de Rekenkamer op basis van de kennismaking met de nieuwe gemeenteraad komt tot een herzien onderzoeksprogramma voor 2022.

College: De kracht, kennis en kunde van inwoners en ondernemers benutten

Het college gaat op basis van de evaluatie en de Rekenkamerbrief over onderzoek Van Wijken Weten en de wensen van de raad aan de slag met de aanpak Van Wijken Weten 2.0. Hierin heeft het college conform de aanbevelingen onder andere aandacht voor de verwachtingen van inwoners, partners, bestuur en werkorganisatie. Daarbij is ook belangrijk dat deze partijen weten hoeveel geld er daadwerkelijk beschikbaar is voor hun wijk. Daarnaast wil het college de stedelijke aanpak beter laten aansluiten op de wijkaanpak.

College: Eenduidige werkwijze leveren

We willen dat inwoners en ondernemers betrokken zijn bij de stad, wijk en buurt: bij plannen van de gemeente, ontwikkelaars en bewonersgroepen. Dit doen we door een ieder in de gelegenheid te stellen om meer invloed te hebben op wat er in een buurt of wijk nodig is. Onder andere door vooraf heldere kaders te stellen over samenwerking en door het ondersteunen van bewoners in hun participatie en het opzetten van initiatieven. Om helder te maken hoe we samen werken zal een digitaal handvat worden gemaakt (inspiratiegids) om eenieder, initiatiefnemer, ontwikkelaar of ambtenaar te helpen een zorgvuldig participatieproces te organiseren.

Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken

Arnhem werkt in 2022 in de Groene Metropoolregio onder meer samen aan de bereikbaarheid van de regio, een sterkere economie, een betere aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt, de gezamenlijke aanpak van de woningbouwopgave, de energietransitie en aan een goede verdeling van het culturele aanbod en duurzaam toerisme. In het stedennetwerk G40 en in de VNG wil Arnhem in de nieuwe bestuursperiode haar netwerkpositie behouden en versterken. Arnhem werkt ook stevig door aan de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio en met de steden in Noordrijn-Westfalen (NRW).

Arnhem werkt in de Groene Metropoolregio samen aan maatschappelijke opgaven die om een regionale aanpak vragen

In januari 2021 is de Groene Metropoolregio (GMR) Arnhem-Nijmegen van start gegaan. In 2022 gaat de GMR volop uitvoering geven aan de regionale agenda, na het overgangsjaar 2021. De regio heeft medio september de regionale agenda 2022 gepresenteerd, met vijf grote regionale opgaven. De gemeenteraden van de 18 regiogemeenten wordt daarbij gevraagd te besluiten over het al dan niet meedoen ('intekenen') op de verschillende opgaven. Arnhem koerst op intekenen op alle vijf de opgaven uit de regionale agenda. Dit wordt expliciet aan de raad voorgelegd via een apart raadsvoorstel.

- In de opgave Verbonden regio werkt Arnhem samen met de regiogemeenten aan betere en duurzame verbindingen en vervoersmogelijkheden in en rond de stad, bijvoorbeeld het realiseren van een beter regionaal fietspadennetwerk; ook aan goede verbindingen voor spoor- en wegvervoer met de Randstad en Duitsland. In regioverband wordt gelobbyd en gewerkt aan goede afspraken met het Rijk hierover.
- Hier ligt ook een verbinding met de regionale opgave Groene Groeiregio, die gericht is op een goede ruimtelijke inpassing van woon- en werklocaties en de bijbehorende infrastructuur in samenhang met een gezonde leefomgeving. Via de Woondeal wordt samengewerkt aan de woningbouwopgave. In en om de steden en kleinere gemeenten moeten meer woningen komen. De regiogemeenten trekken hierin samen op.
- Binnen de opgave Productieve regio werkt Arnhem samen met de regiogemeenten, kennisinstellingen en bedrijfsleven aan meer banen en aan een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Arnhem is sterk in energie en duurzaamheid. Veel innovaties komen hier vandaan en zorgen ook voor nieuwe bedrijvigheid en werk. De Economic Board, die regionaal werkt levert hier een bijdrage aan door ondernemerschap en kennis bij elkaar te brengen. De samenwerking moet er voor zorgen dat meer Arnhemmers kunnen doorstromen naar werk in of dicht bij de stad.
- Met de opgave circulaire regio voeren we een deel van onze duurzaamheidsopgave gezamenlijk uit met de regiogemeenten, onder andere via de Regionale energiestrategie (RES).

- De opgave Ontspannen regio herbergt onder andere de samenwerking op het gebied van cultuur en toerisme, en ook de versterking van de binnensteden.

De nieuwe middelen die de uitvoering van deze regionale agenda met zich meebrengt à €412.000 worden dit jaar nog gepresenteerd via het begrotingsprogramma S00. De bedoeling is om deze vanaf de begroting 2023 te presenteren via de betreffende inhoudelijke programma's. De raad zal via deze Begroting besluiten over het al dan niet beschikbaar stellen van de middelen. Een raadsvoorstel over de regionale agenda en het intekenen op de opgaven wordt zoals gezegd separaat aangeboden.

De provincie Gelderland trekt via de investeringsagenda samen op bij de realisering van de regionale agenda omdat deze mede uitvoering geeft aan de Gelderse ambities, zoals verwoord in de omgevingsvisie Gaaf Gelderland en andere documenten. Via Bureau Brussel en een versterkte lobby richting Den Haag werkt de GMR samen met de Economic Board en andere regio's aan de profilering, belangenbehartiging en fondsenwerving in Europa en bij het Rijk.

Arnhem werkt in netwerken van steden in Nederland en de Euregio én in belangenorganisaties als VNG en G40 samen aan beleidsafstemming en -beïnvloeding en draagt bij aan lobbydossiers richting het Rijk en Europa

Arnhem speelt een rol in landelijke netwerken als de G40 en de VNG. Door deelname in verschillende werkgroepen en commissies dragen Arnhemse bestuurders bij aan kennisontwikkeling en diverse lobbytrajecten, onder andere met betrekking tot gemeentefinanciën en specifieke dossiers in de pijlers Fysiek, Sociaal en Economie & Werk. Arnhem werkt in netwerken van steden intensief samen waar nodig en nuttig, bijvoorbeeld op het gebied van beleidsafstemming, subsidies en verordeningen, lobby richting het Rijk en kennisdeling. Door deelname aan deze organisaties versterkt Arnhem haar netwerk met de andere grote steden in Nederland en in Den Haag.

Arnhem krijgt daarnaast toegang tot kennis en nieuwe ontwikkelingen bij het Rijk. Deze worden vaak via de sporen VNG en G40 met de steden en regio's opgepakt. De kernboodschappen uit de Strategische Agenda 2019 - 2022 van de G40 die met oog op de Tweede Kamerverkiezingen gestuurd zijn naar de Tweede Kamerfracties zijn daar een voorbeeld van. Alle Arnhemse wethouders zijn betrokken bij de VNG en G40 door deelname aan commissies of themagroepen. Bij de bestuurswisseling blijft onze inzet gericht op een goede Arnhemse bestuurlijke vertegenwoordiging in landelijke netwerken zoals van de VNG en G40.

Arnhem versterkt de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio en met steden in Noordrijn-Westfalen (NRW)

We versterken de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio Rijn-Waal. Evenzo geldt dat voor de relatie met de grote steden in Noordrijn-Westfalen (NRW) via het Euregionale stedennetwerk van 100.000+ steden dat sinds 2017 bestaat. In dit Nederlands-Duitse stedennetwerk werkt Arnhem samen met Nijmegen, Ede en Apeldoorn samen met drie Duitse steden in Noordrijn-Westfalen: Duisburg, Düsseldorf en Moers. Dit is nuttig vanwege gezamenlijke belangenbehartiging en kennisdeling; Arnhem kan samen met andere steden optrekken in specifieke lobbytrajecten.
In 2022 wordt verder gewerkt aan onder andere de gezamenlijke duurzaamheids- en mobiliteitsagenda. Met de start van een nieuwe Interreg-periode wordt ingezet op het ontwikkelen van nieuwe projecten met Duitse partners.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers

We zorgen ervoor dat informatie online beschikbaar is en waar wettelijk mogelijk producten digitaal kunnen worden aangevraagd. De afhandeling van deze aanvragen gaan we steeds verder automatiseren. Voor minder digitaalvaardige inwoners en ondernemers wordt met partners in de stad ondersteuning georganiseerd of worden alternatieve kanalen geboden. Het streven is te voldoen aan de kwaliteitsnormen van het Rijk en aan de wens dat inwoners en ondernemers tevreden zijn over deze dienstverlening.

Digitaliseren van het klantproces

We verkennen de mogelijkheden om burgers meer regie over hun persoonlijke gegevens te geven en alleen gegevens te verstrekken en te vragen, die echt nodig zijn. Daarnaast worden de voorbereidingen getroffen voor verdere digitalisering, in afwachting van verruiming van de wettelijke mogelijkheden (bijvoorbeeld digitale erkenning). Het beveiligen van informatie heeft daarbij onze bijzondere aandacht. Wij zetten verder in op datagestuurde dienstverlening: het volgen en sturen van het klantproces van begin tot eind. Met het invoeren van de Omgevingswet en het digitaal stelsel zal de dienstverlening aan inwoners en ondernemers verder worden verbeterd. De concrete plannen vanuit publieke dienstverlening voor 2022 zijn:

- We zorgen ervoor dat de gemeenteraadsverkiezingen veilig verlopen en voor alle kiezers toegankelijk zijn.
- We gaan klantreizen in beeld brengen.
- We gaan meer inzetten op kanaalsturing en betere klantgeleiding.
- We zetten de implementatie van eDiensten voor burgerzaken voort.
- We zorgen dat verbetering van de informatieveiligheid van de digitale dienstverlening niet ten koste gaat van de toegankelijkheid ervan en ondersteunen inwoners waar nodig en mogelijk.
- We houden doorlopend klanttevredenheidsonderzoek en voeren naar aanleiding daarvan verbeteringen door, bijvoorbeeld in de informatievoorziening aan laaggeletterden of aan dak- of thuislozen.
- Arnhemmers geregistreerd in Basisregistratie Personen (BRP) met 'nationaliteit onbekend' wordt een vreemde nationaliteit (gelijk aan nationaliteit bekend bij IND) of staatloosheid toegekend.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Klanttevredenheid					
Bron: KTO - Streefcijfer is minimaal 8, deze indicator wordt vanaf dit jaar voor het eerst gemeten.					
Toegankelijkheid stemlokalen					
Bron: Bureau Verkiezingen. Streefcijfer: 75% volledig toegankelijk / 0% niet toegankelijk voor mensen met een lichamelijke beperking. Deze indicator wordt vanaf dit jaar voor het eerst gemeten.					
Opkomst verkiezingen	TK 76,9%	GR 49,6%	PS 50,7%, WS 45,5%, EP 39,2%		TK 73,6%
Bron: Centraal stembureau. Streefcijfer: minimaal 49,6%. Afkortingen: Tweede Kamer (TK), gemeenteraad (GR), Provinciale staten (GR), waterschappen (WS) en Europees Parlement (EP).					

Een goede bedrijfsvoering

Wij zijn een organisatie die midden in de samenleving staat, in verbinding met de stad, een afspiegeling van de stad en een organisatie die actief meebeweegt met de tijdsgeest. De gemeentelijke bedrijfsvoering verandert mee met de eisen die worden gesteld door de samenleving, het bestuur, de raad en onze eigen professionaliteit. In de paragraaf Bedrijfsvoering wordt verder ingegaan op de ontwikkelingen op het gebied van bedrijfsvoering.

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Woonlasten éénpersoonshuishouden	704	695	700	707	694
Eenheid: Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.					
Bron: COELO, Groningen					
Woonlasten meerpersoonshuishouden	768	759	763	750	711
Eenheid: Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.					
Bron: COELO, Groningen					
WOZ-waarde woningen	175	187	204	217	239
Eenheid: De gemiddelde WOZ waarde van woningen x €1.000.					
Bron: CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken					

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Formatie ambtelijk apparaat	5,9	5,8	5,8	5,6	5,9
Eenheid: Toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat van eigen organisatie voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari. In fte per 1.000 inwoners. Bron: Eigen gegevens gemeente					
Bezetting ambtelijk apparaat	5,8	5,7	5,9	5,6	6,0
Eenheid: Werkelijk aantal fte dat werkzaam is binnen eigen organisatie. In fte per 1.000 inwoners. Bron: Eigen gegevens gemeente					
Apparaatskosten per inwoner	646	490	490	406	429
Eenheid: De noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor het uitvoeren van de organisatorische taken. Bron: Eigen gegevens gemeente					
Kosten inhuur externen als % van de loonsom	13%	21%	17%	2%	0%
Eenheid: Inzet van uitzendkrachten, zzp'ers of detacheringsovereenkomsten in procenten. Bron: Eigen gegevens gemeente					
Overhead % van totale lasten	7,0%	5,0%	9,5%	9,0%	9,3%
Eenheid: Overheadkosten zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces in procenten. Bron: Eigen gegevens gemeente					

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig".

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem is een dienstverlenende en herkenbare netwerkgemeente, die open staat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken	**14.112**	**3.688**	**0**	**620**
Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven	4.615	0	0	21
Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken	3.158	1.562	0	0
Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers	6.339	2.127	0	599
Een goede bedrijfsvoering	**69.746**	**6.812**	**655**	**1.228**
Overig	**5.028**	**511.330**	**19.209**	**21.181**
Totaal	**88.886**	**521.831**	**19.864**	**23.028**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	92.532	85.575	86.543	88.886	84.797	86.325	88.771
Baten	518.807	482.692	503.719	521.831	514.844	514.289	515.281
Saldo lasten en baten	***426.275***	***397.116***	***417.175***	***432.945***	***432.945***	***427.964***	***426.509***
Toevoegingen aan reserves	37.858	13.478	28.762	19.864	21.111	22.391	20.655
Onttrekkingen aan reserves	18.321	20.549	24.273	23.028	15.751	13.646	13.886
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-19.536***	***7.071***	***-4.489***	***3.165***	***3.165***	***-8.745***	***-6.768***
Gerealiseerd resultaat	**406.739**	**404.187**	**412.687**	**436.110**	**424.688**	**419.219**	**419.741**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 88,9 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- € 42,0 miljoen voor kosten ICT en facilitaire zaken;
- € 27,8 miljoen voor kosten personeel en organisatie;
- € 6,3 miljoen voor kosten burgerzaken en publieke dienstverlening;
- € 4,6 miljoen voor kosten raad, griffie, rekenkamer, verkiezingen en college van burgemeester en wethouders;
- € 8,2 miljoen voor overige lasten.

De lasten stijgen ten opzichte van 2021 met € 2,3 miljoen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een stijging van de kosten op stelposten met € 3,1 miljoen. Ook is er een stijging in lasten te zien in de huisvesting en facilitaire zaken met € 0,2 miljoen. Hier staat een daling van lasten op langlopende geldleningen tegen over met € 1,7 miljoen.

Baten

De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 521,8 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- € 453,1 miljoen gemeentefonds;
- € 57,1 miljoen OZB belastingen;
- € 2,1 miljoen ontvangsten burgerzaken en publieke dienstverlening;
- € 9,5 miljoen overige inkomsten (onder andere verzekeringen, beleggingen, geldleningen, ICT en facilitaire zaken).

De baten stijgen ten opzichte van 2021 met € 18,1 miljoen. De inkomsten vanuit het Gemeentefonds zijn met €18,3 miljoen gestegen.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan reserves voor 2022 zijn totaal begroot op € 19,9 miljoen. De grootste toevoegingen zijn:

- € 14,4 miljoen algemene reserve;
- € 4,3 miljoen bestemmingsreserve solvabiliteit;
- € 0,8 miljoen bestemmingsreserve bedrijfsvoering.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan reserves voor 2022 zijn totaal begroot op € 23,0 miljoen. De belangrijkste onderdelen hierbinnen zijn:

- € 22,1 miljoen algemene reserve;
- € 0,7 miljoen bestemmingsreserve bedrijfsvoering.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

NV Bank Nederlandse Gemeenten
Dataland
BVO De Connectie
GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Regionale en andere bovenlokale lichamen

- Economic Board;
- Euregio Rijn-Waal.

Publieke dienstverlening

- Werkgroep Tegengaan Identiteitsfraude (WTI);
- Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA);
- Samenwerking met Vreemdelingenketen in de BRP-straat Zevenaar.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Bestuur, dienstverlening en financiën. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Herijking gemeentefonds
Bedrijfsvoering
De Connectie
Overhead-dekking
Benodigde capaciteit beleid SBR niet in lijn met begroting

Corona risico's

Betalingsproblemen bij leningen aan instellingen
Faillissementen in relatie tot lokale heffingen
Betalingsproblemen bij leningen aan instellingen bij Sportbedrijf en MSSA

Beleidskaders

- Coalitieakkoord 2018-2022:
- Evaluatie van de Rekenkamer Arnhem 2015;
- nota Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- MIRT Agenda stedelijk netwerk Arnhem Nijmegen;
- Discussienotitie Regionale Samenwerking samen steviger en sterker;
- Contourennotitie regio Arnhem-Nijmegen via raadsbrief d.d.21-01-2020;
- Visie Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Regionale agenda Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Gemeenschappelijke regeling regio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Wijzigingsbesluit Gemeenschappelijke regeling Arnhem-Nijmegen (2021);
- Bedrijfsplan versterkte regio (2020);
- Beleid internationale betrekkingen (2021).

Veiligheid

Veiligheid is de grond onder onze voeten en een basiswaarde om je te kunnen ontwikkelen. Iedereen moet in Arnhem prettig kunnen leven, wonen en werken en zich daarbij veilig kunnen voelen. Waar misdaad niet loont en criminaliteit en ondermijning geen kans maken. Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. We zetten dus volop in op het aanpakken van criminaliteit als diefstal en overval. Ook in de digitale wereld neemt de criminaliteit toe: hacken, phishing, identiteitsfraude. Er ligt in Arnhem een forse opgave, want we scoren als het gaat om veiligheid simpelweg niet goed genoeg.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem: een veilige stad!

Veiligheid is een belangrijke voorwaarde voor een prettig leven, wonen en werken in Arnhem. In een stad waar iedereen zich kan ontwikkelen zonder buitengesloten te worden; door vrij te zijn in denken en te mogen zijn wie je bent zonder te worden gediscrimineerd. In een stad waar misdaad niet loont en slachtoffers worden gesteund. In een stad waarin veiligheid een bijdrage levert aan een prettig woon- en leefklimaat voor bewoners in de wijken, aan een prettig verblijf van bezoekers en aan een florerende economie zonder oneerlijke concurrentie. En waar adequaat wordt gehandeld bij het voorkomen en bestrijden van calamiteiten waaronder aandacht voor risicobeheersing en veiligheid bij grote evenementen om schade te beperken.

De veiligheidsagenda zoals die is vastgelegd in de kadernota veiligheid 2018-2022 is hierin leidend.
Met de ambities neergelegd in de perspectiefnota 2022 - 2025 wordt een impuls gegeven aan de veiligheidsagenda. Veiligheid werkt door in vrijwel alle andere beleidsterreinen. Veiligheid is de basis van ons bestaan. Wijkveiligheid krijgt te maken met steeds grotere opgaven. Politie en justitie zien een toename in de georganiseerde misdaad. Het recentelijke rapport van de Rekenkamer over de lokale aanpak van ondermijning onderschrijft dit beeld en de noodzaak tot doorpakken. De Nationaal Rapporteur Mensenhandel waarschuwt ons over de ernstige situatie in Arnhem en vraagt om een gedegen aanpak.
Met een goed georganiseerd Arnhems veiligheidsteam, dat optimaal gebruik maakt van bevoegdheden zetten we ons samen met politie en justitie en met andere relevante partners in om het Arnhems veiligheidsniveau naar een normaal Nederlands peil te brengen. Dit kan onder meer dankzij de provincie en de ministeries die de inzet van Arnhem zien en waarderen met investeringen.

Criminaliteit maakt geen kans

Arnhem staat hoog op de lijst van 100.000+ gemeenten met de meeste delicten per 1000 inwoners. Ondanks een daling van het aantal in de afgelopen jaren. Het aantal in Arnhem (73) lijkt meer op het aantal dat past bij een gemeente van 300.000+ (81,4) dan bij het landelijke gemiddelde van gemeenten met 100.000 - 300.000 inwoners (54,6). Deze situatie is niet te koppelen aan één of twee veiligheidsincidenten, maar ontstaat door een breed scala aan misdrijven. Voor de komende jaren zetten we in op een daling van het aantal delicten naar een niveau dat aansluit bij het landelijke gemiddelde van steden met de omvang van 100.000 - 300.000 inwoners. Tegen ondermijnende criminaliteit wordt stevig opgetreden en worden barrières opgeworpen waaronder het toepassen van de Bibob. Er wordt een norm gesteld door handhavend op te treden. In preventieve zin door het regelmatig en structureel controleren van kwetsbare branches maar ook bij speciale integrale acties naar aanleiding van signalen en onderzoek.

Omvang criminaliteit in verhouding tot centrumstad van 100.000+

Er zijn in Arnhem nog ruim elfduizend slachtoffers van een misdrijf per jaar. De inzet is gericht op het verder terugdringen van het aantal delicten per 1000 inwoners, door middel van voorlichting en door het in gezamenlijkheid met politie en OM prioriteit te geven aan het oplossen en vervolgen. Daarbij is vooral aandacht voor het voorkomen en oplossen van de High Impact Crime delicten (inbraak, overval). Cameratoezicht, waaronder de inzet van mobiel/tijdelijk cameratoezicht, wordt ingezet als onderdeel van de aanpak om de openbare orde te handhaven en incidenten en delicten te voorkomen of tijdig hierop te acteren.

Misdaad mag niet lonen

Witwassen, drugshandel in welke vorm dan ook, illegaal gokken, mensenhandel en illegale prostitutie zijn vormen van criminaliteit die direct of indirect de openbare orde aantasten en de samenleving ontwrichten.
Met het intrekken van vergunningen en sluiting van (horeca)panden wordt onder andere een norm gesteld om te voorkomen dat criminelen voet aan de grond krijgen in Arnhem. Bij de horeca- en exploitatievergunningen worden ondernemers gescreend. Het ruimer toepassen van de mogelijkheden die de wet Bibob biedt, werpt een extra barrière op voor criminelen. De aandacht voor ondermijning wordt vanuit de praktijk doorontwikkeld en doorgezet. Het recentelijk uitgebrachte rapport van de Rekenkamer over de lokale aanpak onderschrijft deze noodzaak. De Rekenkamer stelt dat Arnhem voor wat betreft de omvang van ondermijning niet onderdoet aan de G4-steden. Als oorzaak wordt gesteld dat de gemeente de afgelopen jaren zowel bestuurlijk als organisatorisch weinig heeft geïnvesteerd in de aanpak van ondermijning. Het rapport benadrukt het belang van een gecoördineerde en integrale meerjarenaanpak. Arnhem heeft de laatste jaren een goede beweging gemaakt, die in de aankomende jaren sneller en structureler wordt opgezet. Dit wordt mogelijk gemaakt door de investering die het college en de Raad gaan doen op dit onderwerp:

- Er wordt een data-analist aangesteld om slimmer gebruik te maken van beschikbare informatie, te kunnen selecteren en prioriteren.
- Er wordt structureel budget beschikbaar gesteld om mensenhandel in Arnhem te voorkomen, aan te pakken en slachtoffers te helpen (zorg en opvang). Er wordt een uitvoeringsplan Mensenhandel opgesteld en er wordt gekeken naar het lokale prostitutie (handhavings)beleid. Daarbij wordt gekeken naar de aanstaande Wet regulering sekswerk die dit jaar aan de kamer is aangeboden en mede dient ter bestrijding van mensenhandel.
- Er komt, ook ter uitvoering van de motie vanuit de raad, een meerjarenplan van aanpak op ondermijning. Het plan omvat ambitie, duidelijke doelstellingen, stelt prioriteiten en geeft een uitwerking van de noodzakelijke extra capaciteit en middelen op dit onderwerp.
- Er wordt geïnvesteerd in de informatiepositie van de gemeente Arnhem door middel van een meldpunt ondermijning, informatietools om sneller te kunnen screenen en informatie te verbinden, radar modules om ontwikkelingen te volgen en meer inzicht te krijgen in potentiële risicovolle criminele fenomenen. Bij dit laatste wordt ook gebruik gemaakt van de inzichten van het landelijke platform 'Zicht op Ondermijning'.

Onder de regie van de gemeente worden de inspanningen en controles van het Interventieteam Ondermijning Arnhem samen met justitie, politie, handhaving en andere relevante partners voortgezet in de strijd tegen ondermijnende activiteiten. Jeugdcriminaliteit krijgt de aandacht met het project 'ondermijnende drugscriminaliteit onder jeugdigen' (BOTOC). Met de aanpak wordt voorkomen dat jongeren vroegtijdig in de criminaliteit belanden. Het experiment gesloten coffeeshopketen, waaraan Arnhem deelneemt, bevindt zich in de opstartfase en zal in 2021 tot uitvoering komen.

Online criminaliteit voorkomen

In toenemende mate verschuift de criminaliteit naar de digitale wereld. Hacken, phishing, afpersing en identiteitsfraude zijn enkele verschijningsvormen. Sexting en grooming zijn vormen die kunnen leiden tot seksuele uitbuiting. Om inwoners en bedrijven te wapenen, worden zij bewust gemaakt van de risico's en geïnformeerd over de mogelijkheden om te voorkomen dat ze slachtoffer worden. Jongeren worden geïnformeerd om hen te beschermen tegenover daders van online seksueel misbruik, sextortion (afpersing met naaktbeelden), en grooming (digitaal kinderlokken). Op verzoek van de raad wordt hiertoe in het najaar een onderzoek uitgevoerd (uitvoering Motie 21M105) om precies te duiden wat er hierin gedaan kan worden en wat dit voor een investering vraagt voor de langere termijn.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Misdrijven per 10.000 inwoners	731	674	731	690	
Eenheid: Aantal per 10.000 inwoners					
Bron: waarstaatjegemeente					
Aantal overvallen	0,45	0,95	0,88	0,68	
Eenheid: overvallen per 10.000 inwoners					
Bron: waarstaatjegemeente					
Aantal straatroof	1,7	1,8	3,0	2,5	
Eenheid: straatroof per 10.000 inwoners					
Bron: waarstaatjegemeente					
Drugsdelicten	10,9	10,8	15,4	14,3	
Eenheid: aantal drugsdelicten per 10.000 inwoners					
Bron: Waarstaatjegemeente					

Politieregistraties overlast jeugd	41,8	31,1	42,8	100,6
Eenheid: politieregistraties overlast jeugd per 10.000 inwoners				
Bron: Waarstaatjegemeente				
Verwijzigingen Halt	12	11	10	13
Eenheid: Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar				
Bron: Waarstaatjegemeente (verplichte BBV-indicator)				
Politieregistraties overlast door verwarde personen	74,9	89,4	102,2	111,9
Eenheid: Per 10.000 inwoners				
Bron: Waarstaatjegemeente				

Crisisbeheersing op orde

In het belang van onze inwoners is er aandacht voor het voorkomen van rampen en calamiteiten. Bij activiteiten en stedelijke ontwikkelingen is veiligheid onderdeel van de planvorming en uitvoering. Mocht er ondanks de voorzorgsmaatregelen toch een calamiteit zijn, dan staat er een crisisorganisatie paraat om de risico's en schade voor mens en natuur zo veel mogelijk te beperken. Vanzelfsprekend heeft de coronacrisis een grote impact op de totale crisisorganisatie.

Beschermd tegen calamiteiten en rampen

In samenwerkingsverband van de Veiligheidsregio Gelderland Midden worden maatregelen getroffen om calamiteiten en rampen te voorkomen en zo nodig snel en juist te handelen. De basis voor een effectieve en efficiënte uitvoering zijn het Beleidsplan Brandweer 2020-2023 en het Beleidsplan Veiligheidsregio Gelderland Midden 2020-2023. Lokaal zijn de risicolocaties in beeld en deze worden opgenomen in de nieuw op te stellen Omgevingsplannen. De inzet voor bevolkingszorg (opvang, registratie, nazorg) bij calamiteiten door de gemeente is geborgd. Door de brandweer wordt ingezet op brandveiligheid door aandacht te vragen voor preventieve woningaanpassingen. Er blijft aandacht voor het op een juiste manier ruimen van aangetroffen niet-ontplofte explosieven. Vanaf 2022 krijgt de VGGM het toezicht op de BEVI (Besluit externe veiligheid inrichtingen) instellingen overgedragen van de omgevingsdiensten (ODRA). Ook is de wetgever voornemens om in het Besluit Bouwen en Leefomgeving rekening te houden met "Wonen met zorg" onder andere door advisering en toezicht vanuit de brandweerorganisatie. Dit wordt verder uitgewerkt op de landelijke tafels.

Veiligheid voor de wijk en als persoon

Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. Het gevoel van veiligheid per wijk loopt uiteen van matig tot zeer goed. De inzet is gericht op wijken die achterblijven bij het gemiddelde Arnhemse niveau. Ook persoonlijk moet men zich veilig voelen om deel te nemen aan de Arnhemse samenleving. Daarom wordt ingezet op het tegengaan van discriminatie en geweld in afhankelijkheidsrelaties en wordt er aandacht geschonken aan personen met verward gedrag met een veiligheidsrisico voor zichzelf of de omgeving. Jeugdcriminaliteit kan jonge levens in hun ontwikkeling remmen en verdient tijdig ingrijpen. Met het project BOTOC (Breed offensief tegen ondermijnende criminaliteit) gaan we drie jaar een aanpak vorm geven die in die wijken invulling krijgt die hiervan het meeste hinder ervaren. We richten ons daarbij op het vroegtijdig ingrijpen om te voorkomen dat jongeren afglijden in de criminaliteit.

Steun bij aanpak woonoverlast

Woonoverlast geeft een onveilig gevoel en belemmert een prettig woonklimaat. Het bestrijden van woonoverlast vindt plaats door de inzet van het wijkgerichte Overlast- en Zorgoverleg, integrale handhaving op overlastgevende panden en door gebruik te maken van de Wet aanpak woonoverlast (gedragsaanwijzing). Er wordt projectmatig en integraal ingezet op het aanpakken van 'wijkkoningen en windhappers' om de leefbaarheid in een buurt te verbeteren en een heldere norm te stellen.

Veiligheid als basis voor persoonlijke ontwikkeling

Discriminatie, polarisatie en radicalisering dragen bij aan vijandigheid, bedreiging en geweld en maken dat mensen zich niet welkom voelen in onze samenleving. Met het meldpunt Discriminatie en Pesten en het vergroten van de aangiftebereidheid en een professionele afhandeling bij politie en het Openbaar Ministerie (OM) worden slachtoffers gehoord en gesteund. We bestrijden seksuele intimidatie en bieden steun aan slachtoffers. Hiervoor is een uitvoeringsplan opgesteld. We blijven inzetten op tegengaan van radicalisering met preventieve maatregelen. Hiervoor wordt een uitvoeringsplan 2022 opgesteld. Slachtoffers van geweld in een afhankelijkheidsrelatie kunnen op steun rekenen door zorg, opvang en het toepassen van het 'tijdelijk huisverbod'. In het Veiligheidshuis wordt met ketenpartners in zorg en justitie in een persoonsgerichte aanpak toegewerkt naar een duurzame oplossing voor onder meer risicojeugd met crimineel gedrag en plegers van High Impact Crime delicten. Criminele jeugdgroepen worden geprioriteerd in de lokale driehoek voor een aanpak op maat. Voor de aanpak van personen met verward gedrag wordt ingezet op een sluitende aanpak van zorg en veiligheid. Vanaf 2020 wordt gebruik gemaakt van de mogelijkheden van de nieuwe Wvggz (Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg).

Iedere wijk heeft evenveel recht op veiligheid

De wijkaanpak is een concrete uitwerking in de oproep om een beschavingsoffensief door te laten zien wat we met elkaar normaal gedrag vinden, juist ook door zichtbaar het niet-normale gedrag aan te pakken. De uitkomsten van de gepubliceerde Veiligheidsmonitor 2019 (april 2020) heeft de urgentie voor de wijkaanpak bekrachtigd. De wijkbezoeken van de burgemeester in het kader van de wijkveiligheid hebben een inventarisatie opgeleverd van een veelheid aan veiligheidsonderwerpen. Deze worden omgezet in activiteiten en initiatieven om de veiligheid en het veiligheidsgevoel van bewoners te verbeteren. Het veiligheidsgevoel van de bewoners wordt door meer dan criminaliteit en misdaad bepaald. Ook verloedering van de openbare ruimte en aanwezige sociale problematiek is hierop van invloed. In nauwe samenwerking met de teams Leefomgeving wordt met relevante partners en met de bewoners de problematiek aangepakt en gaan we periodiek in gesprek om te bezien of we ook daadwerkelijk de gewenste voortgang boeken en welke bijstelling of extra aandacht nodig is. Dit heeft al geresulteerd in projecten in diverse wijken. Onder aansturing van Veiligheid en teams Leefomgeving is er een wijkveiligheidsoverleg per gebied om de problematiek te bespreken en om te zetten in actie. De druk en roep vanuit de wijken voor handhaving om normerend op te treden blijft onverminderd aanwezig. De aandacht voor de veiligheid in de wijken roept verwachtingen op en meer vragen vanuit de (wijk)bewoners. Beperkte capaciteit vraagt om scherpe prioritering en optimale samenwerking met relevante partners om verschil te kunnen maken in het leefbaarheid- en veiligheidsniveau in de wijken. Op detailniveau kennen wij de overlastplekken en de overlastgezinnen en die gaan we op een treffende wijze van een aanpak voorzien. Er wordt een Radar wijkveiligheid en leefbaarheid ontwikkeld. Op basis van verzamelde real-time informatie wordt zicht gekregen op de actuele veiligheids- en leefbaarheidsvraagstukken in de wijk.
De overlastproblematiek in de wijken is groot en het aantal meldingen daarover (van jeugdoverlast, overlast verwarde personen tot aan drugsoverlast) neemt enkel toe. Om die reden is er vanuit de raad bij de behandeling van de Perspectiefnota 2022-2025 ook de motie aangenomen om een breed actieplan voor het tegengaan van overlast vorm te geven. Met als opgave om deze problematiek stedelijk te coördineren en daarbij ook onder regie van de burgemeester dit goed te organiseren zodat er snel en vroegtijdig kan worden ingegrepen.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
% Onveiligheidsgevoel algemeen	36		37		
Bron: waarstaatjegemeente					
% Onveiligheidsgevoel in de buurt	28		29		
Bron: waarstaatjegemeente					
Tijdelijk huisverbod	17	28	27	28	
Eenheid: Aantal huisverboden op jaarbasis					
Bron: Gemeente Arnhem					

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Diefstal uit woning	34,6	25,3	28,4	21,8	
Eenheid: Aantal winkeldiefstallen per 10.000 inwoners					
Bron: CBS					
Winkeldiefstal	45,2	47,3	56,5	47,7	
Eenheid: Aantal winkeldiefstallen per 10.000 inwoners					
Bron: CBS					
Geweldsmisdrijven	8,0	8,2	7,6	7,0	
Eenheid: Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling).					
Bron:CBS					
Vernieling	9,2	8,3	10,0	10,8	
Eenheid: Aantal vernielingen en beschadigingen per 1.000 inwoners					
Bron:CBS					
Jongeren met een delict voor de rechter	0,8%	0,8%	0,7%	0,6%	
Eenheid: Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.					
Bron: CBS					

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem: een veilige stad!	**19.380**	**2.494**	**71**	**343**
Criminaliteit maakt geen kans	845	52	0	300
Crisisbeheersing op orde	13.664	1.256	71	43
Veiligheid voor de wijk en als persoon	4.871	1.186	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**19.380**	**2.494**	**71**	**343**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	16.727	16.477	20.265	19.380	18.871	18.870	18.854
Baten	2.168	1.694	4.747	2.494	1.994	1.994	1.994
Saldo lasten en baten	***-14.559***	***-14.783***	***-15.518***	***-16.886***	***-16.886***	***-16.875***	***-16.860***
Toevoegingen aan reserves	432	72	71	71	71	71	71
Onttrekkingen aan reserves	1.055	350	706	343	343	349	342
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***623***	***278***	***635***	***272***	***272***	***279***	***272***
Gerealiseerd resultaat	**-13.936**	**-14.505**	**-14.883**	**-16.613**	**-16.605**	**-16.597**	**-16.588**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 19,4 miljoen. Dit is grotendeels als volgt opgebouwd:

- uitgaven voor VGGM brandbestrijding: € 13,6 miljoen;
- uitgaven voor handhaving: € 0,8 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor openbare veiligheid, cameratoezicht en veiligheidshuis: € 3,6 miljoen;
- uitgaven voor aanpak mensenhandel: € 0,2 miljoen;
- uitgaven voor drugsondermijning Botoc: € 1 miljoen;
- uitgaven voor vergunningverlening: € 0,2 miljoen.

De totale lasten dalen ten opzichte van 2021 met € 0,9 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door de

- De uitgaven voor openbare veiligheid stijgen met € 0,3 miljoen. Dit komt voort uit de perspectiefnota 2022. Deze stijging betreft een verhoging van het loonkostenbudget met €320.000 welke onder meer wordt veroorzaakt door de aanstelling van 1 fte strategisch adviseur programma veiligheid. Aanpak mensenhandel: € 0,2 miljoen. Dit bedrag is afkomstig uit de perspectief nota 2022; structurele toekenning voor aanpak van mensenhandel en uitbuiting in de volle breedte.
- De uitgaven voor aanpak radicalisering dalen met € 1,0 miljoen, omdat in 2022 minder Rijksmiddelen zijn ontvangen. De regeling vanuit het Rijk liep tot 2021
- De uitgaven voor Botoc / drugsondermijning dalen met € 0,2 miljoen, omdat in 2022 eveneens minder Rijksmiddelen zijn ontvangen

Baten
Totaal is voor 2022 € 2,5 miljoen aan baten begroot. Dit is opgebouwd uit:

- Verhuur brandweerkazerne: € 1,3 miljoen;
- Opbrengst leges en vergunningen: € 0,4 miljoen.
- Ontvangen rijkssubsidie drugsondermijning wijken: € 0,5 miljoen
- Verwachte opbrengst deelnemende gemeentes Veiligheidshuis € 0,3 miljoen

De totale baten zijn ten opzichte van 2021 met € 0,8 miljoen gestegen. Dit wordt met name verklaard door ontvangen rijksmiddelen voor drugsondermijning.

Toevoegingen aan reserves
In 2022 wordt voor totaal € 71.000 toegevoegd aan de reserves voor de dekking van onderhoudskosten aan het vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves
In 2022 wordt voor € 0,4 miljoen onttrokken aan de bestemmingsreserves.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Politie;
- Brandweer;
- Openbaar Ministerie;
- Veiligheidshuis regio Arnhem;
- Veilig Thuis.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend uit het programma Veiligheid. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

VGGM continuering paraatheid
Radicalisering
Toezichthoudende taak VGGM
Herziening van de verdeelsleutels van de gemeentelijke bijdragen aan VGGM
Evenementen

Corona risico's

Inzet op handhaving noodverordening en voor jeugd- en jongerenwerk / straatwerk

Beleidskaders

- Kadernota veiligheid 2018-2022;
- Meerjarenbeleidsplan politie 2019-2022;
- Uitvoeringsplan aanpak radicalisering Arnhem 2019;
- Een evaluatie van de Arnhemse radicaliseringsaanpak;
- APV wijziging bevoegdheid inzet mobiel cameratoezicht;
- Experiment gesloten coffeeshopketen;
- Regionaal beleidsplan Rampenbestrijding en Crisisbeheersing 2020-2023.

Bereikbaarheid

Een van de voorwaarden van een leefbare en gezonde stad is dat die bereikbaar is. Voor inwoners én voor bezoekers. Of het nu met de auto, met het openbaar vervoer, met de fiets of te voet is. Het busvervoer is op orde: schoon, frequent, comfortabel en inclusief. Daar blijven we naar streven en dat is ook onze inzet bij de nieuwe concessie voor het openbaar vervoer in deze regio. We onderzoeken de parkeervoorzieningen voor nu en in de toekomst en hoe we met slimme verkeerslichten de doorstroming op de ring kunnen verbeteren. Schone, elektrische auto's faciliteren we door meer laadpunten in de stad te realiseren, mogelijk gekoppeld aan tijdelijke opslag van energie.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Comfortabele, toegankelijke, veilige, logische, schone en duurzame mobiliteit voor Arnhemmers

Mobiliteit heeft betrekking op toegankelijke, economische en duurzame mobiliteit. Mobiliteit moet voor alle doelgroepen toegankelijk en bereikbaar zijn. We streven immers naar een inclusieve, sociale, gewilde en leefbare stad. Mobiliteit moet daarnaast de economische hotspots/kerngebieden in de stad en de regio met elkaar verbinden. Mobiliteit dient daarbij zoveel mogelijk slim en schoon vorm te worden gegeven om de stad leefbaar en duurzaam te houden.

Vergroten van het aandeel fiets en (H)OV om de stad bereikbaar en leefbaar te houden

We willen meer mensen (hoogwaardig) openbaar vervoer of de fiets laten nemen door dit alternatief aantrekkelijker te maken. Het vervoersysteem is er voor iedereen en reistijden zijn betrouwbaar en concurrerend met de reistijden met de auto. Door meer mensen met de fiets en het openbaar vervoer te laten reizen wordt de leefbaarheid in de stad beter maar blijft de stad ook bereikbaar voor mensen die wel met de auto moeten of willen komen.

Uitvoeren van concrete fiets- en hoogwaardig openbaar vervoer projecten

Voor 2022 staan de volgende fietsprojecten op de planning:

- Snelfietsroute Arnhem - Wageningen;
- Snelfietsroute Arnhem Noord - Alteveer;
- Verbeterplan RijnWaalpad;
- Verbeterplan fietsparkeren Arnhem Centraal;
- Fietsparkeerplan binnenstad.

En de volgende hoogwaardig OV projecten:

- Westervoortsedijk;
- Westervoortsedijk - Lelyweg;
- Westervoortsedijk - Eusebiusbuitensingel;
- Velperweg.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aandeel fiets in modal spit	21%	26%	21%	25%	
Eenheid: Percentage t.o.v. totale mobiliteit voor ritten van alle Arnhemmers					
Bron: Odin (Onderweg in Nederland, CBS)					
Waardering bereikbaarheid binnenstad fiets		8,4			
Eenheid: Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					
Aandeel openbaar vervoer in modal split	10%	9%	7%	5%	
Eenheid: Percentage t.o.v. totale mobiliteit voor ritten van alle Arnhemmers					
Bron: Odin (Ondwerweg in Nederland, CBS)					
Waardering bereikbaarheid binnenstad OV		8,2			
Eenheid: Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					

Ontwikkelen van een netwerk van overstaplocaties om een alternatieve, duurzame mogelijkheid te bieden om de stad te bereiken

Een goede aansluiting van de verschillende vormen van mobiliteit (auto, trein, bus en (deel)fiets) op elkaar wordt steeds belangrijker. Hubs spelen bij deze overgang een belangrijke rol. Een (mobiliteits)hub kan het beste worden gedefinieerd als een fysieke plek waar verschillende vormen van vervoer en vervoersaanbod samenkomen. We hebben een visie op de Arnhemse hubs opgesteld. We hebben inzichtelijk welke maatregelen nodig zijn om een goed netwerk te krijgen voor reigers om eenvoudig naar en door de stad te kunnen reizen met verschillende modaliteiten.

Uitvoeren van de visie Arnhemse hubs

In 2022 willen we de Arnhems visie op hubs hebben vastgesteld en vervolgens de volgende zaken gaan uitvoeren. We willen enkele locaties gaan uitwerken. Uitwerking bestaat uit een inrichtingsplan (schetsontwerp), een kostenraming op SSK-niveau (Standaardsystematiek voor Kostenramingen) en een planning van de uitvoering en procedures. De locaties zullen volgen uit de visie, maar daarnaast zijn er al enkele locaties in beeld:

- Rozet (is al grotendeels uitgewerkt);
- Kronenburg (is al grotendeels uitgewerkt);
- GelreDome;
- IPKW;
- Station Velperpoort;
- Arnhem Waterberg.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal mobiliteitshubs in voorbereiding	0	0	0	2	2
Eenheid: aantal hubs in initiatieffase of verdere voorbereiding					
Bron: gemeente Arnhem					
Aantal gerealiseerde mobiliteitshubs	0	0	0	0	0
Eenheid: aantal hubs gerealiseerd					
Bron: gemeente Arnhem					
Aantal gebruikers mobiliteitshubs	0	0	0	0	0
Eenheid: Aantal gebruikers per jaar					
Bron: gemeente Arnhem					

Arnhem is optimaal aangesloten op een robuust (inter)nationaal spoornetwerk

We willen meer mensen het openbaar vervoer laten nemen voor (inter)nationale reizen door dit alternatief aantrekkelijker te maken. Dit willen we realiseren door in te zetten op de volgende doelen:

- de ICE naar Berlijn rijdt via Arnhem;
- er een robuuste oplossing voor de spoorinfrastructuur aan de oostzijde van Arnhem is;
- de capaciteit van de spoorcorridor Randstad- Arnhem- Rhein/ Ruhr wordt uitgebreid.

Lobbyen met betrekking tot het spoordossier

We blijven onze lobby bij het ministerie van Infrastructuur & Waterstaat (I&W) continueren en proberen dit op te pakken met andere belangrijke partners langs de A12-corridor (Vervoerregio Amsterdam, G4, provincies Gelderland en Utrecht, NS en NS Internationaal, Foodvalley, The Economic Board). Bij deze lobby richting het ministerie richten wij ons op:

- Het geven van rijksprioriteit aan een integrale gebiedsontwikkeling A12-corridor Utrecht-Arnhem-Duitse grens.
- Het verbeteren van de huidige ICE naar Frankfurt en op een nieuwe ICE-verbinding (Berlijnlijn) via Arnhem (ook als duurzaam alternatief voor het vliegverkeer).
- Het realiseren van een oplossing voor de spoorknoop Oost in combinatie met de ontwikkeling van de verstedelijkingslocatie Arnhem Oost.
- Een Noordtak Betuweroute die niet via Arnhem loopt in verband met de aantasting van de leefbaarheid in Arnhem (en omliggende kernen) en het belemmeren van de woningbouwlocatie Arnhem Oost.
- Mogelijke bijdragen aan de A12 vanuit het Groeifonds (of EU fondsen).

Arnhem heeft een goede autobereikbaarheid met minder doorgaand verkeer over de centrumring

Het is belangrijk dat het verkeer dat in Arnhem moet zijn, goed kan doorstromen en dat we van het verkeer dat hier niet moet zijn zo weinig mogelijk last hebben. Om dit te bereiken willen we de knelpunten voor de auto oppakken en geen autoverkeer meer in de stad dat de herkomst en bestemming buiten Arnhem heeft liggen.

Uitvoeren automaatregelenpakket

In 2022 gaan we de plannen uitvoeren die we hebben opgesteld in samenspraak met de provincie en Rijkswaterstaat om gericht onnodig autoverkeer uit Arnhem te weren. Concreet houdt dit het volgende in:

- Opstellen van een toolbox om met behulp van dynamisch verkeersmanagement het doorgaand verkeer door Arnhem te verminderen.
- Realiseren eerste maatregelen uit deze toolbox.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Bereikbaarheid van de binnenstad per auto		6,3			
Eenheid: Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad per auto op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					

Het parkeerbeleid van de gemeente draagt bij aan een duurzame verstedelijkingsopgave en borgt tegelijkertijd het economische vestigings- en winkelklimaat

De inzet is dat het parkeerbeleid van de gemeente naast de verkeerskundige belangen in samenhang met de overige grote ambities van de stad worden beschouwd.

Opstellen en uitwerken parkeervisie

Momenteel wordt gewerkt aan de parkeervisie. We willen deze parkeervisie uitwerken in concreet parkeerbeleid, waarbij de (hoogte van de) parkeernormen en het parkeerregime in de wijken prioriteit hebben. We nemen hierbij in ogenschouw wat de functie en het nut van een extra Singelgarage kan zijn.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Kwaliteit van de parkeergarages	7,1	7,1			
Eenheid: Gemiddelde kwaliteit van de parkeergarages op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					
Autoparkeermogelijkheden nabij de binnenstad	6,5	6,5			
Eenheid: Gemiddelde autoparkeermogelijkheden nabij binnenstad op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					

Verbeteren verkeersveiligheid

Het verkeersveiligheidsgevoel op de weg en in het openbaar vervoer moet omhoog. We gaan voor 'nul' verkeersslachtoffers, onder andere door het aanpakken van plekken waar veel ongelukken gebeuren.

Uitvoeren projecten verkeersveiligheid

We bekijken wederom de top-10 meest verkeersonveilige punten op het Arnhemse wegennet. Deze locaties worden geanalyseerd en er worden verbetervoorstellen gedaan om de locaties veiliger te maken. Indien technisch en financieel haalbaar worden deze locaties aangepast. Er wordt hierbij zowel naar de objectief verkeersonveilige locaties als de subjectief verkeersonveilige locaties gekeken. Daarnaast gaan we de schoolomgeving veiliger maken en leveren we een bijdrage aan de verkeerseducatie.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal verkeersongevallen	1.181	1.203	1.137	957	
Eenheid: Aantal verkeersongevallen in de gemeente Arnhem					
Bron: BLIQ rapportage					
Aantal aangepakte knelpunten		1	2	1	4
Eenheid: aantal knelpunten uit de top verkeersonveilige locaties dat wordt aangepast					
Bron: gemeente Arnhem					

Beter en schoner taxivervoer

De taxiverordening wordt geïmplementeerd. We gaan aan de slag met de verduurzaming van de taxibranche. We gaan samen met de taxibranche, Stichting Kwaliteitstaxi Arnhem (SKTA) en hun chauffeurs stappen zetten richting de inzet van zero emissie voertuigen.

Maatregelen uitvoeren uit taxiverordening

In 2022 willen we, nadat we de coronacrisis achter ons hebben gelaten en er bij de taxibranche weer draagvlak is voor de implementatie van de taxiverordening, overgaan tot de implementatie van de taxiverordening en de daarbij behorende maatregelen uitvoeren.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal kwaliteitstaxi's met keurmerk	0	0	0	0	0
Eenheid: Aantal taxi's					
Bron: aantal vergunningen					

De infrastructuur is op orde

Goed onderhoud van de infrastructuur is een belangrijke voorwaarde voor goede bereikbaarheid. In de paragraaf kapitaalgoederen wordt nader ingegaan op het onderhoud aan wegen, openbare verlichting, verkeersregelinstallaties en kunstwerken. Bij de planning van het beheer en onderhoud zoeken we zo veel mogelijk afstemming met de bovengenoemde bereikbaarheidsambities maar houden we ook rekening met doelstellingen op het gebied van duurzaamheid en klimaatadaptatie. Ook de in de wijkvisies opgenomen wensen geven sturing aan de beheeropgave.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem is beter bereikbaar	**4.458**	**0**	**600**	**2.290**
Vergroten van het aandeel fiets en (H)OV	4.458	0	600	2.290
Ontwikkelen van een netwerk overstaplocaties				
Arnhem is optimaal aangesloten op een robuust (inter)nationaal spoornetwerk				
Arnhem heeft een goede autobereikbaarheid met minder doorgaand verkeer over de centrumring				
Het parkeerbeleid van de gemeente draagt bij aan een duurzame verstedelijkingsopgave en borgt tegelijkertijd het economische vestigings- en winkelklimaat				
Verbeteren verkeersveiligheid				
Beter en schoner taxivervoer				
Infrastructuur is op orde	**18.454**	**7.663**	**6.237**	**5.816**
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**22.911**	**7.663**	**6.837**	**8.106**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	21.575	21.873	22.051	22.911	22.827	22.867	22.889
Baten	5.316	7.683	7.714	7.663	7.613	7.564	7.515
Saldo lasten en baten	***-16.259***	***-14.190***	***-14.338***	***-15.248***	***-15.248***	***-15.304***	***-15.374***
Toevoegingen aan reserves	7.785	6.950	7.183	6.837	6.767	6.763	6.735
Onttrekkingen aan reserves	7.856	7.911	8.720	8.106	7.184	6.802	6.546
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***71***	***961***	***1.537***	***1.269***	***1.269***	***40***	***-189***
Gerealiseerd resultaat	**-16.188**	**-13.229**	**-12.801**	**-13.979**	**-14.795**	**-15.264**	**-15.563**

Toelichting

Lasten

- De begrote lasten bedragen in 2022 € 22,9 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:
- Beheer wegen: € 11,5 miljoen;
- Parkeren: € 7,0 miljoen;
- Mobiliteit en openbaar vervoer: € 4,4 miljoen.

De totale lasten van programma S02 Bereikbaarheid zijn in 2022 € 0,9 miljoen hoger dan in 2021:

- € + 0,7 miljoen Ontwikkeling kapitaallasten;
- € + 0,5 miljoen Mobiliteit en openbaar Vervoer: ontwikkeling Gele Rijdersplein;
- € + 0,2 miljoen bijdrage Regionaal mobiliteitsfonds (GR Groene Metropoolregio);
- € - 0,8 miljoen lagere kosten onderhoud garages;
- € + 0,3 miljoen Overigen.

Baten

De baten in 2022 zijn in totaal begroot op € 7,7 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:

- Parkeren: € 6,3 miljoen;
- Beheer wegen: € 1,3 miljoen.

Toevoegingen aan reserves

De totale toevoeging aan de reserves in 2022 is begroot op € 6,8 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- BR Bereikbaarheid € 6,0 miljoen;
- BR Onderhoud parkeergarages € 0,6 miljoen;
- BR Onderhoud vastgoed € 0,2 miljoen.

Onttrekkingen aan reserves

De totale onttrekking aan de reserves in 2022 is begroot op € 8,1 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- BR Bereikbaarheid € 6,3 miljoen;
- BR Buitengewoon beter € 0,9 miljoen;
- BR Onderhoud parkeergarages € 0,5 miljoen;
- BR Onderhoud Vastgoed € 0,3 miljoen;
- Overig € 0,1 miljoen.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Provincie Gelderland;
- Rijkswaterstaat;
- Regio Arnhem-Nijmegen;
- Wijkplatforms en wijkteams;
- Gecontracteerde partijen.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Bereikbaarheid. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Aflopen OV-concessie RijnWaal eind 2022
Trolleyinfrastructuur
Diverse duikers dienen de komende jaren geïnspecteerd te worden op hun staat van onderhoud
Risico op kapitaalvernietiging Groot Onderhoud wegen
Nadeelcompensatie bij infrastructurele maatregelen

Beleidskaders

- Accentnota Fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024 (januari 2020);
- Toekomstbeeld stedelijk OV Arnhem en Nijmegen;
- Accentnota fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024;
- De Arnhemse Binnenstad 2015;
- Visie "Ruimte voor beleving in de Arnhemse binnenstad";
- Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV)-Actieplan.

Economie

Arnhem is een stad met energie! Een stad met innovatieve en creatieve ondernemers, een krachtig MKB, toekomstig talent dat opgeleid wordt en ondernemende inwoners. Daarbij is Arnhem een stad met een goed woon-werkklimaat door haar groene landschappelijke ligging, aantrekkelijke binnenstad en korte verbindingen met de regio en de rest van het land. Dit draagt bij aan een sterk economisch klimaat. Een klimaat dat we verder willen uitbouwen en versterken.

Dit is nog urgenter geworden doordat we sinds het voorjaar van 2020 als gevolg van Covid-19 van het ene moment op het andere moment in een economische crisis zitten. Veel Arnhemse bedrijven hebben het zwaar en de banen van Arnhemmers staan onder druk. De crisis brengt enorme economische uitdagingen met zich mee. De eerste schok hebben we opgevangen door ondernemers op weg te helpen met onze dienstverlening zoals Van Bedrijven Weten en het 1,5 meter loket. Inmiddels kijken we ook verder en werken we aan het herstel en versterken van de economie. We willen dit doen vanuit een stevige koers met een duidelijke focus.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Vol energie zetten wij in op een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat om maximale werkgelegenheid in Arnhem en de regio te creëren, waarbij iedereen zijn talenten benut

We willen Arnhem op de kaart zetten als aantrekkelijke stad voor inwoners, studenten en bezoekers. Waar bedrijven zich uitgenodigd voelen, kansen zien en investeren. En waar partners samen meerwaarde creëren, passend bij de ambities van Arnhem. We zetten in op verschillende soorten werkgelegenheid en op bedrijven met een duurzaam en innovatief karakter. Dynamische werklocaties en -clusters nodigen nieuwe bedrijven uit om zich in Arnhem te vestigen, met nieuwe werkgelegenheid tot gevolg. Arnhem als Hotspot Energy versterken is een belangrijke kans en uitdaging, zeker met de komst van een universiteit. Met de Bruisende Binnenstad, het vele groen in de stad, de verbinding met de Veluwe en de regio, de historie (herinneringstoerisme), het kunst- en culturele aanbod en de vele evenementen hebben we een aantrekkelijk toeristisch en recreatief aanbod. We zetten in op de versterking van de samenwerking van bedrijven en kennisinstellingen rondom human capital, zodat we samen met hen kunnen anticiperen op wat de maatschappij 'straks' nodig heeft.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal banen	958,6	968,5	975,7	967,1	
Eenheid: Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.					
Bron: PWE (BBV-indicator)					
Aantal vestigingen	135,8	142,3	147,0	156,5	
Eenheid: Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar					
Bron: PWE (BBV-indicator)					

Krachtiger ondernemersklimaat

In de ontwikkeling van Arnhem als groene, levendige, ondernemende en inclusieve stad is ondernemerschap een belangrijke schakel. Ondernemers creëren werkgelegenheid, doen investeringen, hebben lef en initiëren innovatie en creativiteit in de stad. In dit onderdeel van het programma Vitale econome werken we daarom aan (het subdoel van) een krachtiger ondernemersklimaat. We ondersteunen ondernemers optimaal bij hun bedrijfsvraagstukken en heten nieuwe vestigers welkom in Arnhem en helpen ze op weg. Oftewel, we versterken het ondernemersklimaat, zodat bedrijven beter kunnen ondernemen en worden ondersteund in hun ontwikkeling en daarbij behorende vraagstukken. Dit draagt bij aan het vergroten van de concurrentiekracht van de Arnhemse economie en aan de werkgelegenheid voor onze stad en regio.

Professionalisering dienstverlening aan ondernemers en optimale informatievoorziening

De ondernemersdienstverlening van de gemeente werkt integraal en vanuit één-loket gedachte, waarbij de ondernemer ervaart dat vraagstukken efficiënt worden opgepakt en de informatievoorziening van de gemeente aansluit op de behoeftes. De pilotperiode Van Bedrijven Weten (VBW) in coronatijd heeft aangetoond dat het belangrijk is om als organisatie wendbaar te zijn en in te kunnen spelen op datgene wat de ondernemer vraagt en nodig heeft voor de economische ontwikkeling. Daarbij is het van belang om het contact tussen de overheid en de ondernemer nog sterker en directer te maken (één aanspreekpunt) en onderlinge samenwerkingen te faciliteren. De tijdens de pilot geëxperimenteerde werkwijze VBW wordt structureel ingebed in de gemeentelijke organisatie. Dit betekent onder andere dat de Ondernemersdesk verder geoptimaliseerd wordt in samenwerking met de Klantenservice, dat het Multi Disciplinaire Team (met gemeentebrede vertegenwoordiging) complexe vraagstukken van ondernemers oppakt en dat de bestaande informatievoorziening naar ondernemers verder wordt uitgebouwd. Ondernemersdienstverlening is er voor álle ondernemers, zo ook voor mensen aan de

onderkant van de arbeidsmarkt, hierin wordt actief samengewerkt met de programma's Doorbraak naar Werk en Werk & Inkomen.

Ondersteunen en stimuleren van (nieuw) ondernemerschap bij starters en mkb'ers

We werken samen met het georganiseerd bedrijfsleven aan een krachtig ondernemersklimaat waarin bedrijven en starters gefaciliteerd worden in hun ontwikkeling. MKB'ers en starters zijn daarin belangrijke ondernemersgroepen aangezien zij veel (toekomstige) werkgelegenheid creëren en zorgen voor vernieuwing in de Arnhemse economie. We stimuleren en ondersteunen daarbij het vervolg op de StartClub die in 2021 als pilot is uitgevoerd. We continueren onze inzet in de regionale MKB-deal Smart Together en de Digitale Werkplaats Arnhem - Nijmegen. Verder dragen we bij aan het speerpunt van de Groene Metropool Regio (GMR) gericht op versterken van het MKB. Eveneens zet Arnhem, samen met externe vastgoedpartijen, actief in op het bieden van geschikte werkplekken voor creatief ondernemerschap. Tot slot stimuleren we, als onderdeel van de bredere doelstelling om lokale, sociale en duurzame inkoop te bevorderen, het vergroten van de lokale inkoop bij Arnhemse ondernemers.

Verbeteren en verbinden van (ondernemers)netwerken

Het belang van een goed functionerend netwerk tussen de verschillende ondernemersnetwerken onderling én met de gemeente is groot. Als ondernemers elkaar goed kennen, werken ze samen en gunnen ze elkaar opdrachten waarmee ze een grote toegevoegde waarde voor de economie van onze stad leveren. Wij ondersteunen (het ontstaan van) deze netwerken door zichtbaar te zijn voor hen en hun behoeften binnen de gemeentelijke organisatie onder de aandacht te brengen. Een ander, eveneens belangrijk aspect hierbij is een 'sterke organisatiegraad'. Dit stimuleren en faciliteren wij vanuit de gemeente. En dat bevordert ook de bestaande samenwerking met ondernemersverenigingen zoals Ondernemers Kontakt Arnhem (OKA), Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen (StAB) en Verenigd Creatief Arnhem. Kortom: de economie wordt versterkt door netwerken. Daarom is het van belang om deze ontmoetingen te organiseren én te versterken. We nemen daarbij actief deel aan netwerkbijeenkomsten en organiseren zelf ook netwerkbijeenkomsten met voor ondernemers relevante en actuele thema's.

Gericht acquisitie en accountmanagement

Het zittende bedrijfsleven is cruciaal voor de economie van een stad. Dáár zit de meeste werkgelegenheid én groei van werkgelegenheid. Bedrijven moeten het gevoel hebben ‘welkom’ te zijn in Arnhem en ‘goed bediend’ te worden als het gaat om hun behoefte aan huisvesting, financieringsmogelijkheden, vergunningen en contacten/netwerken. Ons accountmanagement is grotendeels gericht op een proactieve houding, meedenken, duidelijkheid, integraliteit en voortgang. Daarbij zetten we in op het verbinden van bedrijven, instellingen en organisaties onderling maar ook aan de doelstellingen van de gemeente Arnhem.
De acquisitie-inspanningen zijn gericht op nieuwe bedrijvigheid naar Arnhem halen, waarbij energy een belangrijke focussector is. De bedrijven, ook buiten de energy-sector, waarop de inspanningen gericht zijn moeten aansluiten op de Arnhemse sectoren en arbeidsmarkt. In onze zoektocht naar nieuwe bedrijven houden we rekening met het feit dat we zoveel mogelijk banen willen genereren voor alle scholingsniveaus. Daarbij wordt ook de verbinding gelegd met bestaande initiatieven uit het sociaal domein om het invullen en creëren van arbeidsplaatsen bij Arnhemse bedrijven te ondersteunen.

Data-gestuurde economische vernieuwing

Door ondernemers mee te laten denken of te laten reflecteren op beoogde beleid en de uitvoering ervan, kan dit getoetst en aangescherpt worden. Dit krijgt vorm met het opzetten van een ondernemerspanel (een MKB-toets) waarin (een selectie van) bedrijven gericht meedenken over vraagstukken die spelen en bij het opstellen/ evalueren van gemeentelijk beleid. Het organiseren van ondernemersenquêtes is een gerichte manier om breed op te halen in de stad welke vraagstukken leven bij ondernemers, hoe men ondernemersdienstverlening ervaart en hoe men het vestigingsklimaat van Arnhem beoordeelt. Deze inspanningen hangen sterk samen met de inspanningen bij 'Professionalisering dienstverlening aan ondernemers en optimale informatievoorziening'. We brengen tot slot de belangrijkste economische data en informatie samen in een economisch dashboard dat zowel ondersteunend als agenderend functioneert voor economisch beleid en daarmee samenhangende opgaven in de stad.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Snelgroeiende bedrijven	19,6	23,1	21,4		

Eenheid: Snelgroeiende bedrijven (10% autonome groei aantal werknemers per jaar, over een periode van drie jaar) per 1.000 vestigingen

Bron: CBS- Lokale economie

Toekomstbestendiger vestigingsklimaat

Een toekomstbestendig vestigingsklimaat gaat over zowel fysieke werklocaties en de bereikbaarheid hiervan, als over de kwalitatieve kant van het vestigingsklimaat. Samen met stakeholders streven we een toekomstbestendig vestigingsklimaat na. De komende periode spelen er grote fysieke ontwikkelingen in de stad die zowel de kwantitatieve als de kwalitatieve aspecten van het vestigingsklimaat raken. Dit zijn ontwikkelingen waarbij het draait om de druk op de ruimte in binnenstedelijk gebied, bijvoorbeeld de ontwikkeling Spoorzone Arnhem-Oost, waar een groot deel van de werklocaties van Arnhem geografisch gezien onder vallen.

Voldoende en kwalitatief aanbod van werklocaties

De druk op de ruimte in de stad is enorm, zowel wonen als werken als verblijven vragen om (extra) ruimte. Vanuit economie wordt in 2022 een visie op werklocaties opgesteld waarin wordt omschreven welke typen werkmilieus Arnhem in de toekomst kent op welke locaties in de stad. Op basis hiervan zal een concretisering plaatsvinden om deze werkmilieus te gaan realiseren voor zover dit nodig is. Daarbij wordt er ook gekeken naar innoveren en transformeren als een impuls voor de ontwikkeling van werkmilieus. Zo is vanuit het ontwikkelperspectief Spoorzone Arnhem-Oost al benoemd dat bedrijvenpark Rijnpark een woon-werkmilieu wordt. Om te bepalen welke vormen van werk en wonen zich hier kunnen vestigen is een verdiepingsslag noodzakelijk. Met het transformeren van Rijnpark, verminderen de beschikbare vierkante meters voor bedrijvigheid. Dit zullen we op andere werklocaties in Arnhem of de regio op moeten vangen, het betreft immers bestaande bedrijven die een belangrijke bijdrage leveren aan de werkgelegenheid in de stad. Voor bedrijventerrein Het Broek willen we een verkenning doen op hoe herontwikkeling in combinatie met verdichting plaats kan vinden.
Tevens zal in 2022 het implementatieplan voor de Nieuwe Haven gereed moeten zijn.

Betere bereikbaarheid van werklocaties

Ook in 2022 wordt op verschillende manieren gewerkt aan het verbeteren van de bereikbaarheid van werklocaties. Dit gebeurt enerzijds door het onderzoeken van herkomst van medewerkers naar de verschillende werklocaties toe. Op basis van deze informatie kunnen pilots en projecten worden opgesteld om woon-werkverkeer met andere modaliteiten te stimuleren, denk aan duurzaam vervoer als (elektrische) fiets of openbaar vervoer in plaats van de auto.
Anderzijds wordt gewerkt aan feitelijke verbetering van OV-verbindingen naar diverse werklocaties, bijvoorbeeld voor IPKW en IJsseloord 2.

Aantrekkelijk woon- en leefklimaat voor werkgevers en werknemers

Een aantrekkelijk woon- en leefklimaat maakt dat studenten na hun studie in Arnhem, graag in Arnhem blijven wonen en werken. Dit zorgt voor behoud van kennis en kunde voor Arnhemse bedrijven. Met name voor de verdere ontwikkeling van het energiecluster is dit van wezenlijk belang.
In 2022 willen we dan ook onderzoeken wat voor werkgevers en werknemers in het energiecluster een aantrekkelijk woon- en leefklimaat is. Hebben zij speciale wensen en behoeften qua wonen en voorzieningen en hoe kunnen we deze informatie verwerken in planvorming voor de 70% vrije sector in de woningbouw en behoud of aantrekken van (culturele en recreatieve) voorzieningen.

Aantrekkelijkere stad in en voor de regio

Met een economisch aantrekkelijke stad en regio zorgen we voor een sterk en competitief vestigingsklimaat voor (nieuwe) bewoners, studenten en bedrijven. Die aantrekkelijke stad zijn met iconen op het gebied van cultuur, sport en toerisme, door een bruisende binnenstad, door veel reuring in de stad en door een goede verbinding met de Veluwe en de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen. Daarmee zijn we ook positief in beeld voor toeristen en bezoekers. We positioneren Arnhem als stevig merk op grond van onze kernwaarden (groen, creatief en vrij), en door ons verleden levend te houden maken we verbinding met de toekomst.

Onze bruisende binnenstad koesteren en versterken

De versnelde transformatie van de binnenstad van place to buy naar place to meet gaat zorgen voor een compacter centrum. Corona heeft dat inzicht zelfs versterkt. We willen bezoekers van de binnenstad en omliggende kwartieren blijvend boeien en binden door een warm en duurzaam gastvrij onthaal.
We dragen bij aan de uitvoering van het herstelplan Bruisende Binnenstad. We zetten volop in op het speerpunt Bruisende Binnensteden Krachtige Kernen binnen de Groene Metropoolregio. We denken mee over ontwikkelingen in de binnenstad op het gebied van leisure, retail, kantoren, wonen en creatief ondernemerschap.

Arnhem stevig positioneren met behulp van de Arnhemse kernwaarden

We positioneren Arnhem als een sterk merk op grond van onze kernwaarden groen, creatief en vrij. Als subsidieverstrekker aan de stichting Citymarketing sturen we op resultaat. Door ons verleden levend te houden maken we verbinding met de toekomst. We stimuleren en faciliteren festivals en evenementen die passen bij onze kernwaarde, zoals Innovate, Fashion + Design Festival (FDFA), State of Fashion, Bridge to Liberation, Sonsbeektentoonstelling. Met ons evenementenprogramma vergroten we de maatschappelijke en de economische impact. We maken een strategie op topsportevenementen.

Stimuleren van een vitale en toekomstbestendige recreatieve sector

We brengen de toeristische vraag en het aanbod op een toekomstbestendige wijze in balans. Hiermee zetten we in op meer werkgelegenheid, hogere bestedingen, meer bezoekers en herhaalbezoeken. We focussen ons op de optimale balans tussen leefbaarheid, leefkwaliteit en bezoekersdruk. Dat doen we door te werken aan een jaarrond, duurzaam programma op herinneringstoerisme en daardoor dit herinneringstoerisme te stimuleren, levend te houden en te verbinden aan de actualiteit. Maar ook door regionaal en subregionaal een sterke positie in te nemen. We leveren een bijdrage aan de Ontspannen Regio binnen de Groene Metropoolregio, aan Veluwe op 1 en de uitvoering van het masterplan Airborne Region. Als subsidieverstrekker aan Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen sturen we direct op de positie van Arnhem als centrumstad in de regio.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal bezoekers binnenstad	346	328	344		

Eenheid: Aantal bezoekers binnenstad x 1000

Bron: Locatus

Arnhem Hotspot Energy

Een sterk energiecluster in termen van economische groei en in de bijdrage aan de maatschappelijke opgaven geeft de stad in economisch opzicht een onderscheidende positie in de regio, nationaal en internationaal. Met Hotspot Energy kan Arnhem zich als innovatieve en duurzame stad in Nederland en internationaal positioneren. Er is een netwerk van bedrijven en kennisinstellingen dat daarvoor de basis legt. Arnhem wil in 2050 een klimaatneutrale en duurzame stad zijn en zet daarom vol in op de energietransitie. Die energietransitie is een vliegwiel voor verdere innovaties, nieuwe bedrijvigheid en extra werkgelegenheid.

Het creëren van inspirerende en innovatieve energiegerelateerde kennis- en werklocaties

De focus ligt op de drie energie hotspots in de stad, te weten Industriepark Kleefse Waard (IPKW) met het in aanbouw zijnde icoon Innovatielab Connectr waar ook de TU Delft een plek moet krijgen, ArnhemsBuiten en kennislandgoed regio Arnhem. We zetten in op het aansluiten en verbinden van deze drie hotspot locaties op de werklocaties in Spoorzone Arnhem Oost, Nieuwe Haven en Arnhem Centraal.

Stimuleren Arnhemse energie-innovaties

Ook in 2022 gaan we verder met de energievouchers waarmee we nieuwe haalbaarheidsstudies voor een drietal speerpunten van de Arnhemse energie-innovaties die vallen binnen het innovatieprogramma van Connectr: waterstof- en brandstoftechnologie, batterij- en laadinfratechnologie en ICT/smartgrids. mogelijk maken. Ook in mogelijke vervolgfases van deze energie-innovaties blijven we actief ondersteunen indien noodzakelijk, zodat deze innovaties bijdragen aan het verdienvermogen en werkgelegenheid in Arnhem. Het project Enowatts dat wij ondersteunen ronden we dit jaar af.

Bouwen aan een dynamisch en groeiend energiecluster

We bouwen samen verder met onze partners aan energieke coalities op thema's zoals profilering, human capital en innovatie. Vanuit deze energieke coalities worden activiteiten opgezet om de dynamiek en groei van het energiecluster te ondersteunen. Ook zetten we in op acquisitie van bedrijven die passen binnen dit ecosysteem. Dit doen we samen met partners uit het energienetwerk.

Betere (inter)nationale positionering van Arnhem als Hotspot Energy

Samen met onze partners blijven we Arnhem als Hotspot Energy profileren. Dit doen we in een energieke coalitie samen met Citymarketing en andere daarbij aangesloten Energypartners. We zorgen voor mooie verhalen over Arnhemse Energie-innovaties en interviews met (nieuwe) ondernemers in de Energiesector en willen daarmee een nationaal publiek bereiken. Daarnaast willen we ook onze (inter)nationale positionering verbeteren door de samenwerking met Noordrijn-Westfalen te versterken en te kijken of we gezamenlijke projecten kunnen initiëren.

Voldoende gekwalificeerd talent energietransitie

We bouwen aan een energieke coalitie op het gebied van human capital om samen initiatieven te ondersteunen om voldoende talent voor de energietransitie te krijgen. We ondersteunen indien gewenst initiatieven vanuit de Human Capital lijn Connectr.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Banen in de EMT sector	7,4%	7,8%	7,9%	7,9%	

Eenheid: Het aantal banen in de sector EMT, als aandeel van de totale werkgelegenheid

Bron: PWE

Voldoende gekwalificeerd personeel aanwezig voor werkgevers

De aanwezigheid van voldoende en goed gekwalificeerd personeel op het juiste moment is een cruciale randvoorwaarde voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven. In de komende jaren zal de arbeidsmarkt verder onder druk komen te staan. Enerzijds door de verwachte impact van de huidige crisis op onder andere het aantal werklozen. Anderzijds zal er een vraag blijven bestaan in sectoren zoals zorg, bouw en installatie en metaalelektro, zakelijke dienstverlening, horeca en toerisme. Door de snel veranderende markten, door energietransitie en circulaire economie en de voortgaande digitalisering, zijn bedrijven continu op zoek naar talent, getraind in de nieuwste vaardigheden.

Door te verbinden, aan te jagen en te stimuleren, netwerken we met elkaar. We realiseren een betere aansluiting tussen onderwijs-/kennisinstellingen en arbeidsmarkt waardoor we Arnhem op de kaart zetten als aantrekkelijke stad voor inwoners, studenten, ondernemers en bezoekers. Waar bedrijven zich genodigd voelen kansen zien en investeren. Waar tevens voldoende gekwalificeerd personeel aanwezig is om de verbinding te maken met de arbeidsmarkt.

Het aantrekken en binden van studenten

Via samenwerkingsverband 'Arnhem studiestad' werken we aan het aantrekken en binden van studenten aan de stad. Daarnaast dragen we via evenementen voor scholieren en studenten bij aan het interesseren van jongeren voor opleidingen in Arnhem. Het gaat hier bijvoorbeeld om evenementen om scholieren kennis te laten maken met de verschillende thema's en opleidingen die Arnhem als stad te bieden heeft.
Daarnaast willen we het onderwijs aantrekkelijker maken door steeds meer onderwijs te verbinden aan maatschappelijke opgaven. Hiervoor wordt samengewerkt door de Arnhemse kennisinstellingen binnen de City Deal Kennis Maken. Daarnaast maken we onderdeel uit van een nauwe samenwerking met de grote onderwijsinstellingen in Arnhem; Hogenschool Arnhem en Nijmegen (HAN), Van Hal Larenstein (VHL), ROC Rijn IJssel.
Tevens zoeken we de verbinding met Stichting Studentenhuis vestiging (SSH&) en de wijkteams om de studenten een thuisgevoel te geven tijdens hun studententijd.

Het bieden van (leer-werk)faciliteiten en een gebundelde kennisinfrastructuur voor het adequaat opleiden van studenten en professionals

We streven naar een wendbare arbeidsmarkt waardoor het aantal banen in de sector Health, Hightech, Energy en food in de regio een impuls krijgt.
Door het netwerk rondom Arnhem Studiestad verder uit te bouwen, realiseren bedrijfsleven en onderwijsinstellingen in de regio steeds meer projecten samen die zorgen voor een betere aansluiting van MBO, HBO en WO op de arbeidsmarkt.
TechGelderland, de denktank van SEECE, Techniek dag zijn initiatieven die bijdrage aan het creëren van een wendbare arbeidsmarkt.

Inzicht op sector specifieke human capital uitdagingen om de krapte op de arbeidsmarkt tegen te gaan

Vanuit het energiecluster in (regio) Arnhem zetten wij onder de noemer Hotspot Energy in op onderwijsinnovatie, praktijkgericht onderzoek en kennisontwikkeling in de driehoek van onderwijs, ondernemers en overheid. Connectr en de komst van universitaire opleidingen zijn mooie voorbeelden hiervan. Hier zijn onder andere de HAN, het centre of expertise SEECE, Kiemt en energiegerelateerde bedrijvigheid in de regio bij betrokken. Er liggen relaties met de Hotspot Energy aanpak en de wijkgerichte energietransitie / aardgasvrije wijken vanuit NemiA. Waar leggen we de verbinding met de groene metropoolregio (GMR), provincie, The Economic Board.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal studenten wat kiest voor Arnhem als MBO en HBO	24.166	23.817	23.941	24.068	

Eenheid: Aantal studenten per jaar

Bron: DUO

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Demografische druk	57,6%	58,3%	58,1%	58,0%	

Eenheid: De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar (%).

Bron: CBS - Bevolkingsstatistiek

Functiemenging	58,3	58,5	58,6		

Eenheid: De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen (%).

Bron: PWE

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig".

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Vol energie zetten wij in op een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat om maximale werkgelegenheid in Arnhem en de regio te creëren, waarbij iedereen zijn talenten benut	**6.999**	**954**	**170**	**700**
Aantrekkelijker stad in en voor de regio	2.464	817	170	400
Toekomstbestendiger vestigingsklimaat voor bedrijven en kennisinstellingen	3.971	137	0	100
Optimaler human capital aanwezig voor werkgevers	61	0	0	0
Arnhem beter op de kaart als energiestad	502	0	0	200
Overig	**33**	**44**	**0**	**0**
Totaal	**7.032**	**998**	**170**	**700**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	6.424	6.556	6.815	7.032	6.487	6.208	6.004
Baten	1.316	935	1.620	998	1.098	1.098	1.098
Saldo lasten en baten	***-5.107***	***-5.622***	***-5.194***	***-6.034***	***-6.034***	***-5.110***	***-4.906***
Toevoegingen aan reserves	249	0	1.010	170	50	50	50
Onttrekkingen aan reserves	401	100	250	700	300	500	300
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***153***	***100***	***-760***	***530***	***530***	***450***	***250***
Gerealiseerd resultaat	**-4.955**	**-5.522**	**-5.954**	**-5.504**	**-5.139**	**-4.660**	**-4.656**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 7,0 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Kosten personeel: € 1,1 miljoen;
- Uitgaven voor evenementen: € 1,0 miljoen;
- Subsidies exclusief herdenken en evenementen: € 1,0 miljoen;
- Uitgaven in het kader van het Fonds Bedrijfsleven: € 0,9 miljoen;
- Uitgaven voor herdenken: € 0,8 miljoen;
- Uitgaven in het kader van ondernemersdienstverlening: € 0,7 miljoen;
- Overige lasten: € 1,5 miljoen.

De totale lasten stijgen ten opzichte van 2021 met € 0,2 miljoen.

Baten
De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 1,0 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- Toeristenbelasting: € 0,5 miljoen;
- Bijdragen en subsidies van derden: € 0,2 miljoen;
- Overige baten: € 0,3 miljoen.

De totale opbrengsten dalen ten opzichte van 2021 met € 0,6 miljoen. Dit komt met name door een daling van de te ontvangen provinciale subsidies met € 0,6 miljoen.

Toevoegingen aan reserves
Aan de Reserve Evenementen wordt € 0,2 miljoen toegevoegd voor het sparen voor evenementen in de toekomst: WK Volleybal en Kroonjaar Slag om Arnhem.

Onttrekkingen aan reserves
- Aan de bestemmingsreserve Evenementen wordt € 0,4 miljoen onttrokken voor uitgaven in het kader van het WK BMX en het WK Volleybal.
- Aan de Algemene Reserve wordt € 0,2 miljoen onttrokken voor uitgaven m.b.t. het Innovatielab; in 2021 is € 0,8 miljoen toegevoegd aan de reserve en deze middelen worden in de jaren 2022 t/m 2025 weer onttrokken aan de reserve.
- Aan de Algemene Reserve wordt € 0,1 miljoen onttrokken voor de uitvoering van het amendement Extra Middelen Accountmanagement.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Facility Point
GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
Recreatieschap Overbetuwe
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
- Economic Board regio Arnhem Nijmegen;
- Ondernemers Kontakt Arnhem (OKA);
- Platform Binnenstad Arnhem (PBA);
- Stichting Arnhemse bedrijventerreinen (StAB);
- Industriepark Kleefse Waard (IPKW);
- GreenBusinessclub Gelderse Poort (GbcGP)
- Overige werklocaties;
- Oost NL;
- Provincie Gelderland;
- VNO NCW;
- Onderwijs- en kennisinstellingen; HAN, Van Hall Larenstein, ROC Rijn IJssel, ArtEZ;
- Stichting Kiemt;
- Stichting Ondernemersfonds Arnhem;
- Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (TVAN);
- Stichting Citymarketing Arnhem;
- Veluwe op 1;
- Stichting Airnborne Region
- DOCKS (Durven Ondernemen Centraal Klarendal & St. Marten);
- Stichting Atelierbeheer SLAK;
- FDFA;
- Ontwerpersplatform Arnhem (OPA);
- Innovate;
- Schakel 025 -Stroomversneller;
- Verenigd Creatief Arnhem
- Gelrestad Sport.

Subsidies
Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- St. Airborne Museum
- St. Citymarketing Arnhem
- St. Ondernemersfonds Arnhem
- Toerisme veluwe arnhem nijmegen

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing
Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Economie. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's
Legesinkomstenderving evenementen

Beleidskaders
- Economische Koers Arnhem;
- Investeringsagenda Arnhem-Nijmegen;
- Evenementenvisie Evenement organiseren - Gemeente Arnhem
- Detailhandelsvisie;
- Mise-en-place - de Arnhemse Horecavisie;
- Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/ Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- New Energy made in Arnhem;
- Standplaatsenbeleid;
- Plan van Aanpak Huisvesting Creatieve en Culturele Sector Arnhem.
- Visie Circulaire Economie en Plan van aanpak CE (juli 2021)
- RPW 2021-2024 (juni 2021 - agendapunt 6.10 bijlage 1)
- Visie Nieuwe Haven (juli 2020 - agendapunt 6.1 bijlage 1)
- Economisch beleid - Gemeente Arnhem (aan de raad aangeboden)

Onderwijs

Goed onderwijs is de basis. Wie gemotiveerd naar school gaat en een goede opleiding kan afronden, heeft later zoveel meer kansen. Vandaar dat we extra inzetten op het voorkomen van vroegtijdig schoolverlaten. Zonder diploma op zak krijgen jongeren het zoveel moeilijker. Dat begint al bij de kinderopvang en de peuterspeelzaal. Kinderen maken een goede start en hebben daar hun leven lang profijt van. Vroegtijdig schoolverlaten staat nooit op zichzelf. Vandaar dat we zorgen voor een goede afstemming tussen jeugdhulp en onderwijs en het tijdens en naschools leren.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Onderwijs: Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen (inclusief onderwijshuisvesting)

Alle kinderen in Arnhem kunnen het onderwijs volgen dat past bij hun mogelijkheden en talenten. Passend onderwijs is op ieder niveau beschikbaar, te beginnen bij de kinderopvang en het peuterspeelzaalwerk. Kinderen maken een goede start en hebben daar hun leven lang profijt van. Preventieve maatregelen worden ontwikkeld en ingezet voor vroegsignalering en later om schooluitval te voorkomen en jongeren een goede aansluiting te bieden op de arbeidsmarkt.

Een goede startpositie op school

Investeringen in de eerste levensjaren van een kind zijn cruciaal voor de verdere ontwikkeling.
Kinderen met een achterstand worden zo vroeg mogelijk gesignaleerd en goed voorbereid op het reguliere onderwijs. Dit gebeurt in de voorschoolse periode in de peuterspeelzalen en de kinderopvang. Deze locaties zijn verder inclusieve locaties, alle kinderen zijn welkom en krijgen er een passend aanbod.
Als kinderen onverhoopt toch met een achterstand aan het onderwijs beginnen, wordt extra ondersteuning geboden om de onderwijskansen van deze kinderen te vergroten. Zo kent Arnhem twee locaties in de stad waar de mogelijkheid is voor asielzoekerskinderen en kinderen van arbeidsmigranten om onderwijs te volgen. Op meerdere scholen zijn er taalschakelklassen. Daarnaast kent Arnhem een Zomer- en Weekendschool en zet Arnhem extra in, met onder andere verlengde leertijd om de gevolgen van de lockdowns door corona te herstellen. Dit sluit ook aan bij de ambities zoals geformuleerd voor de Arnhem-Oost-aanpak.

Doorontwikkeling passende kinderopvang, ontwikkelrecht en onderwijsachterstandenbeleid (OAB)

Voor VVE (Voor- en vroegschoolse educatie) en het ontwikkelrecht kunnen alle peuters 16 uur per week komen. We lopen hiermee voor op landelijke ontwikkelingen. Speerpunten voor komende jaren zijn dat nog meer peuters gebruik maken van het ontwikkelrecht en dat de kwaliteit van de VVE-opvang verder wordt versterkt.
Met Passende Kinderopvang werken we aan inclusieve kinderopvang in de stad. Een stad waar kinderen met een ondersteuningsbehoefte niet naar een specialistisch kinderdagverblijf gaan, maar in hun eigen wijk naar een reguliere kinderopvang kunnen en de specialistische ondersteuning daar wordt geboden. Dit willen we verder uitbreiden naar de buitenschoolse opvang.
Onderwijsachterstandenbeleid vindt plaats op 25 OAB-scholen. Hierbij wordt de ontwikkeling van kinderen in een minder ondersteunende thuisomgeving op school extra ondersteund, onder andere met extra aandacht voor taal.

Aansluiting passend onderwijs en jeugdhulp

Ieder kind heeft recht op een passende plek in het onderwijs. Sommige kinderen hebben hier extra ondersteuning en zorg bij nodig. In 2020 zijn afspraken gemaakt tussen onderwijs en wijkcoaches over de inzet van jeugdhulp op school. Er blijf aandacht nodig voor de afstemming tussen onderwijs en jeugdhulp. Er is sprake van een grijs gebied.

Goede toekomstbestendige (onderwijs)huisvesting

De inzet op onderwijshuisvesting draagt optimaal bij aan kwalitatief goed en toekomstgericht onderwijs.
Na bestuurlijke vaststelling van het Integraal HuisvestingsPlan voor het basisonderwijs in 2017 en het jaarprogramma primair onderwijs 2021 loopt de uitvoering van de huisvestingsprojecten gestaag door. De projecten bevinden zich in verschillende fasen. Volgens planning zal eind 2022 de nieuwbouw van KC Vredenburg (voorheen "De Krakeling") gereed zijn. In hetzelfde jaar wordt gestart met nieuwbouw van Ibn-i Sina - en Parkschool. Tevens zal volgend jaar een aantal nieuwbouw- en uitbreidingsprojecten (Piramide, Panorama, Mozaïek, Johannes, Zyp, Sterrenkring, Heijenoord en Parcivalschool) na afronding van de visiefase in bouwvoorbereiding gaan.
Daarnaast zal onder verantwoordelijkheid van de schoolbesturen uitvoering worden gegeven aan maatregelen ter verbetering van de ventilatie in scholen. Deze maatregelen vallen onder de specifieke uitkering ventilatie scholen (SUVIS).

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Het percentage (doelgroep)peuters dat gebruik maakt van VVE of ontwikkelrecht (verplichte BBV-indicator)		97	86	92	

Eenheid: Doel is om alle peuters met een risico op een taalachterstand (deze kinderen krijgen een VVE- indicatie) te bereiken. Het totaal aantal peuters in Arnhem met deze indicatie was in het schooljaar 2019/2020 488. 2020 staat voor schooljaar 2019/2020.

Bron: Stichting PAS

Minder voortijdig schoolverlaters (VSV)

We streven ernaar de dalende trend van het aantal voortijdig schoolverlaters voort te zetten en we werken toe naar goede kwalitatieve afspraken met partners. Hiermee beogen we de inzet zichtbaar te maken in een verder dalend VSV-percentage.

Uitvoeren van en sturen op het plan voorkomen voortijdig schoolverlaten (VSV)

De aanpak richt zich op de verbetering van de samenwerking, door het netwerk in en om school te versterken. We richten ons bij de aanpak op de doelgroepen waarbij uitval het meeste voorkomt. We hechten veel waarde aan de monitoring van resultaten. Dit stelt ons in staat om de effecten van het VSV-beleid beter in beeld te krijgen en meer grip te krijgen op de VSV-problematiek.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)		2,9%	2,7%	2,5%	
Eenheid: % voortijdig schoolverlaters van totaal aantal leerlingen					
Bron: DUO (verplichte BBV-indicator)					
Voortijdige schoolverlaters VO		0,95%	0,83%	0,61%	
Eenheid: % voortijdig schoolverlaters van totaal aantal leerlingen in het VO					
Bron: DUO					
Voortijdige schoolverlaters MBO		7,2%	7,2%	6,4%	
Eenheid:% voortijdig schoolverlaters van totaal aantal leerlingen in het MBO					
Bron: DUO					

Betere onderlinge samenwerking van partners gericht op VSV

We streven naar gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle betrokken partijen om ervoor te zorgen dat, wanneer een jongere in beeld komt met een hulpvraag, er niet eerder losgelaten mag worden voordat de juiste hulp of ondersteuning is ingezet. Hiermee voorkomen we dat jongeren tussen wal en schip vallen.

Organiseren van netwerkbijeenkomsten

Twee keer per jaar organiseren we een lokale VSV-bijeenkomst waarbij alle partijen vanuit het VSV-netwerk worden uitgenodigd. We bespreken daar nieuwe ontwikkelingen en maken samenwerkingsafspraken om doelgerichter en efficiënter VSV aan te pakken.

Betere uitstroom vanuit het onderwijs naar de arbeidsmarkt

We streven ernaar jongeren te begeleiden die uitstromen uit het voorgezet speciaal onderwijs, praktijk onderwijs VMBO, Entree opleiding en uitvallers op MBO niveau 2 naar een vervolgopleiding. Als een vervolgopleiding geen optie is, begeleiden we deze jongeren naar werk.

Opstellen en uitvoeren regionale aanpak Jeugdwerkloosheid

In samenwerking met onderwijs en het Regionale Meld en Coördinatiepunt (RMC) ontwikkelen we een regionale aanpak Jeugdwerkloosheid. Voor jongeren met een moeizame start op de arbeidsmarkt, bieden we ondersteuning bij een stap naar vervolgonderwijs of werk.

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Absoluut verzuim	0,5	1,1	1,8		

Eenheid: Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019". Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar.

Bron: Ingrado

Relatief verzuim	27	26	32

Eenheid: Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar.
De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019".

Bron: Ingrado

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen	**19.603**	**2.490**	**8.960**	**7.766**
Een goede startpositie op school	17.646	954	8.960	7.766
Kansen voor de toekomst	1.957	1.536	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**19.603**	**2.490**	**8.960**	**7.766**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	19.216	18.895	19.807	19.603	20.900	22.296	23.687
Baten	2.971	2.395	2.617	2.490	2.490	2.490	2.490
Saldo lasten en baten	***-16.245***	***-16.499***	***-17.190***	***-17.113***	***-17.113***	***-19.806***	***-21.197***
Toevoegingen aan reserves	8.187	8.004	8.371	8.960	8.201	7.094	7.181
Onttrekkingen aan reserves	6.473	6.922	7.307	7.766	7.944	8.334	9.212
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.714***	***-1.082***	***-1.065***	***-1.194***	***-1.194***	***1.240***	***2.031***
Gerealiseerd resultaat	**-17.959**	**-17.581**	**-18.255**	**-18.307**	**-18.666**	**-18.566**	**-19.166**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn begroot op € 19,6 miljoen. De verdeling van deze post is als volgt:

- Onderwijshuisvesting: € 13,6 miljoen;
- Bovenwettelijk onderwijs (voornamelijk Natuurcentrum): € 2,2 miljoen;
- Onderwijsachterstandenbeleid: € 1,8 miljoen;
- Volwasseneneducatie (inclusief laaggeletterdheid): € 1,7 miljoen;
- Overige lasten: € 0,3 miljoen.

Het totale budget stijgt ten opzichte van 2021 met € 0,2 miljoen. Dit wordt veroorzaakt het wegvallen van incidentele lasten in 2021 voor voortijdig schoolverlaten.

Baten

Voor de baten is (evenals in 2021) een budget geraamd van € 2,5 miljoen. Dit bedrag bestaat uit:

- Rijksinkomsten voor volwasseneneducatie: € 1,5 miljoen;
- Opbrengsten verhuur panden: € 0,9 miljoen;
- Overige opbrengsten: € 0,1 miljoen.

Toevoegingen aan reserves
In 2022 wordt voor € 8,8 miljoen toegevoegd aan de bestemmingsreserve voor de dekking van kapitaallasten voor onderwijshuisvesting en voor € 0,2 miljoen aan de bestemmingsreserve onderhoud vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves
In 2022 wordt voor € 7,7 miljoen onttrokken aan de bestemmingsreserve voor de dekking van kapitaallasten voor onderwijshuisvesting en voor € 0,1 miljoen aan de bestemmingsreserve onderhoud vastgoed.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Op alle gebieden wordt nauw samengewerkt met besturen en medewerkers van onderwijs (primair onderwijs (PO), voortgezet onderwijs (VO), (voortgezet) speciaal onderwijs (V)SO, middelbaar beroepsonderwijs (MBO) en hoger beroepsonderwijs (HBO), voorschoolse voorzieningen, kinderopvang, maatschappelijke partners en sociaal ondernemers.
In de uitvoering worden maatschappelijke partners betrokken.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- De Onderwijsspecialisten
- IVIO-Opleidingen
- Rijn Ijssel Roc
- St. Natuurcentrum Arnhem
- St. Peutercentra Arnhem
- St. PRAGO

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Onderwijs. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Ontbrekende dekking voor het IHP-VO
Mogelijke constructiefout Stedelijk Gymnasium
BTW Natuurcentrum
Vloer Leerpark Presikhaaf

Beleidskaders

- Subsidieregeling Aanpak voortijdig schoolverlaten;
- Plan van aanpak voortijdig schoolverlaten Arnhem 2021 tot en met 2024;
- Jaarprogramma onderwijshuisvesting 2020;
- Herstelagenda; Arnhemse aanpak onderwijs;
- Subsidieregeling Voorschools Aanbod Arnhem;
- Raadsvoorstel en -besluit Verzelfstandiging Natuurcentrum Arnhem;
- Raadsbesluit om gemeentelijke leerplichttaken regionaal uit te voeren;
- Raadsbesluit om RMC-taken / Team VSV onder te brengen bij het RBL;
- Raadsbesluit d.d. 6 november 2017 wijziging MGR sociaal domein;
- Integraal huisvestingsplan primair onderwijs Arnhem 2017-2026.

Cultuur

Arnhem bruist van de creativiteit en talent. Een stad met een rijk en divers cultureel aanbod is aantrekkelijker om te wonen, te werken en te verblijven. Onze inzet is daarom dat we blijven werken aan de verdere ontwikkeling van ons culturele aanbod. We stimuleren culturele instellingen om meer mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur. Om zoveel mogelijk mensen te laten meedoen. Cultuur is er immers voor iedereen. En we stimuleren cultuurmakers te innoveren en nieuwe dingen uit te proberen. Daar hoort bij dat we zorgen voor voldoende ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden in de stad. Daarnaast verdient cultuurhistorisch erfgoed een prominente plek in de stad. Mensen moeten het kunnen zien, er meer over te weten kunnen komen en kunnen beleven. Ook dit zorgt voor een aantrekkelijke stad.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt Arnhemmers met elkaar

Cultuur prikkelt de verbeelding en zet aan tot denken. We blijven de ontwikkeling en vernieuwing van ons culturele aanbod en de vele makers in de stad stimuleren, proberen meer mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur en er voor te zorgen dat meer mensen gaan participeren. Dat staat centraal in de cultuurnota Stroom (2012), de tussentijdse evaluatie Arnhem Stroomt Door (2016) en de actualisatie: STROOMversnelling (2020). Met de laatste is aangesloten op actuele ontwikkelingen die van invloed zijn op het culturele klimaat in Arnhem en willen we de makers en de culturele organisaties in staat stellen deze uitdagingen aan te gaan en zich nog krachtiger en diverser te manifesteren in de stad. Daarvoor is en wordt gewerkt aan de uitvoering van negen actiepunten. Deze spitsen zich toe op: versterking van het makersklimaat (meer budget, voldoende speelplekken, ateliers en repetitie- en oefenruimten, een gezonde arbeidsmarkt); kunst in de openbare ruimte; de verbinding van cultuur en welzijn; cultuur in de wijken; de culturele samenwerking in de regio Arnhem Nijmegen (025) en de codes Fair Practise, Diversiteit & Inclusie en Governance. Op deze manier willen we kunst en cultuur nog meer laten bijdragen aan de sociaal-maatschappelijke, economische en ruimtelijke opgaven én ontwikkeling van Arnhem.

Met de versoepelingen van begin juni is de culturele sector weer vol in beweging gekomen. Voorstellingen en exposities zijn weer te bezoeken door onze inwoners en bezoekers, culturele festivals zijn georganiseerd en ook de amateurkunst is weer opgestart. Dat het wel spannend is en blijft, blijkt begin juli uit het gedeeltelijk terugdraaien van de versoepelingen met onder andere gevolgen voor de festival- en evenementensector.

De gevolgen van de coronacrisis, waarbij de sector door de landelijke coronamaatregelen steeds hard wordt geraakt, zullen ook in 2022 en verder voelbaar zijn. Denk aan herstel van het publieksbereik en participatie, planning van producties, interen op reserves waardoor er geen ruimte is voor investeringen. Maar ook de positie van de makers en de zzp'ers in de kunsten. Een punt van zorg is een mogelijke 'braindrain' in de culturele sector, doordat mensen ander werk zijn gaan doen. Hierdoor wordt de noodzaak vergroot voor een goede arbeidsmarktagenda voor de culturele sector, waarbij zowel aandacht is voor een eerlijke betaling als voor meer scholingsmogelijkheden. De komende tijd blijft in het teken staan van herstel en van maatregelen om de sector weerbaarder te maken. In de gemeentelijke steunpakketten, waarvoor we ook de rijkscoronamiddelen inzetten, ligt de nadruk steeds meer op innovatie & transitie: het stimuleren van nieuwe vormen van samenwerking en publieksbenadering en andere verdienmodellen. Hiervoor is een aantal tijdelijke subsidieregelingen van kracht. Daarbij kijken we niet alleen naar de stad maar werken we ook samen in onze Cultuurregio 025 waarbij uitgangspunt is om het culturele aanbod voor onze inwoners en publiek zoveel mogelijk te borgen.

Mocht het ook in 2022 nodig zijn om onze coulancemaatregel op het gebied van subsidies voort te zetten, dan zullen we dit bezien op basis van de actuele ontwikkelingen. In dat geval is het uitgangspunt dat onze subsidies op hetzelfde niveau blijven, en we met onze basis- en meerjarenvoorzieningen op basis van ingediende jaarplannen en -begroting in overleg treden over minder, of andere, prestaties.

Verbreding van cultuurbereik en participatie

Cultuur is van en voor iedereen. We streven ernaar de toegankelijkheid en bereikbaarheid van kunst en cultuur in de breedte te vergroten en daarmee actieve en passieve cultuurdeelname te stimuleren. Dit komt de persoonlijke ontwikkeling van mensen ten goede, maar is ook voor de ontwikkeling van de lokale en regionale samenleving belangrijk.

Cultuur is van en voor iedereen

We blijven samen met partners uitvoering geven aan het Convenant Cultuureducatie Primair Onderwijs 2015 - 2023 en gaan in overleg over een vervolg op dit convenant. In het kader van het landelijke programma Cultuureducatie met Kwaliteit (CmK) 2021-2024 is een van de pijlers om cultuureducatie te verbreden naar het buitenschoolse onderwijs en een koppeling te realiseren met het voortgezet onderwijs. Onderdeel van CmK is Meer muziek in de Klas waarvoor in 2021 een muziekakkoord is gesloten voor de regio Gelderland-Midden, waarin de ondertekenende partijen afgesproken hebben zich in te zetten om de kwaliteit van het muziekonderwijs in het basisonderwijs te borgen en te versterken. De financiële dekking van het aandeel van de gemeente in het programma CmK is structureel begroot binnen de cultuurbegroting (in de subsidie voor Rozet).
In 2021 is het tweejarig programma Age Friendly Cultural Cities, bedoeld om de deelname aan cultuur door ouderen een impuls te geven, met een half jaar vertraging vanwege corona afgerond. Samen met de partners onderzoeken wij hoe wij de (succesvolle) resultaten voor de jaren vanaf 2022 kunnen borgen. We blijven gebruik maken van de landelijke regeling combinatiefunctionarissen om deelname aan cultuur voor iedereen mogelijk te maken en cultuuraanbieders te ondersteunen en duurzaam te versterken. Activiteiten in de wijken van onder andere Rozet worden in reguliere contactmomenten vooraf afgestemd en achteraf geëvalueerd met de teams Leefomgeving.

Versterken lokale media

Sterke lokale media zijn essentieel voor het functioneren van de lokale democratie. We zijn een tweejarige proef met een lokaal mediafonds gestart en hebben daarvoor € 130.000 beschikbaar gesteld. In september 2021 ontvangt de gemeente een tussenrapportage Streekomroep Midden Gelderland (voormalig RTV Arnhem)over de ingezette verbeteringen. Op basis daarvan wordt een voorstel voor een mogelijke structurele bijdrage gedaan. Momenteel ontvangt de Streekomroep een extra bijdrage van € 100.000. Zowel het mediafonds als de extra bijdrage voor de Streekomroep komen uit de rijkscoronamiddelen. De zoektocht naar structurele financiële middelen voor lokale media zetten we voort. Zodat we voor het einde van het eerste jaar Streekomroep Midden Gelderland en voor het einde van de pilot met het lokaal mediafonds, bij gebleken succes, kunnen voorzetten (amendement 20A97 Versterken lokale media).

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Rapportcijfer culturele voorzieningen		7,5			
Eenheid: Gemiddelde waardering voor het aanbod van culturele voorzieningen op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijks, door corona vertraging)					
Waardering aanbod culturele voorzieningen	41%		41%		
Eenheid: % (helemaal) eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende voorzieningen voor culturele activiteiten					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijs)					

Versterking van de culturele infrastructuur

Arnhem onderscheidt zich van andere steden door een complete keten educatie-productie-presentatie in nagenoeg alle kunstvormen. Daarin blijven we investeren. Dit is een belangrijke randvoorwaarde voor de doorstroming en vernieuwing van talent, van amateur tot professional.

Stimulering van het makersklimaat

Arnhem is een stad van makers waar talent zich kan ontwikkelen, kan doorgroeien en professionaliseren. Arnhem kent een subsidiegebouw dat zowel laagdrempelig is als groei stimuleert, en we zorgen voor voldoende voorzieningen (podia en presentatiemogelijkheden) en randvoorwaarden als ateliers, repetitieruimte en regelgeving. Daar hoort bij dat we ondernemerschap en professionalisering zoveel mogelijk stimuleren. Schakel 025, het platform dat het culturele veld in de volle breedte ondersteunt en verbindt door het delen van kennis over de beroepspraktijk, onderzoekt verdere samenwerking en het mogelijk samengaan met Cultuur Academy in Nijmegen, dat zich richt op persoonlijk leiderschap en vakmatige ontwikkeling van cultuurprofessionals. Samen wordt één programma in de Cultuurregio 025 vormgegeven waarbij focus ligt op het delen van kennis, nieuwe energie en een sterke culturele sector.
Daarnaast is er sinds 2021 extra aandacht voor het verstrekken van kunstopdrachten, gericht op kunst in de openbare ruimte. Dit maakt een stad aantrekkelijker voor inwoners en bezoekers maar kan ook bijdragen aan actuele maatschappelijke thema's waar we als stad aan werken. Het verstrekken van opdrachten zorgt voor een versterking van het makersklimaat.
De Arnhemse modepartners, ArtEZ, State of Fashion, Fashion + Design Festival Arnhem (FDFA), Museum Arnhem en Rijn IJssel, hebben een gezamenlijke strategie opgesteld om het bewustzijn over de huidige uitdagingen in het modesysteem te vergroten en alternatieve ontwerppraktijken een podium te bieden. Met ondersteuning van de gemeente wordt deze vertaald in een meerjarenuitvoeringsprogramma. De strategie sluit aan op onze eigen ambities om het mode-ecosysteem in Arnhem en regio te versterken en mode steviger te verbinden met maatschappelijke opgaven, zoals duurzaamheid, circulaire economie en inclusie.

Zorg voor voldoende ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden in de stad

De culturele en creatieve sector is van grote toegevoegde waarde voor onze stad. De werkgelegenheid in de sector groeit, waardoor de wachtlijsten voor huisvesting oplopen. Het tijdelijke aanbod neemt tegelijkertijd af, en de groei van nieuw aanbod vlakt af. We geven uitvoering aan het door de raad vastgestelde 'plan van aanpak huisvesting creatieve en culturele sector' en daarmee willen we 12.000 m2 permanente werkruimte voor de sector realiseren in de periode 2021-2024. Concreet wordt er op dit moment gekeken naar de voormalige school op de Doorwerthlaan 2, in Presikhaaf. Het gaat hier om circa 2.500 m2.

Profilering en vitalisering van het culturele klimaat

We zetten in op het versterken en behouden van de toppositie die Arnhem heeft als cultuur- en creatieve stad en dragen zo bij aan werkgelegenheid, innovatie en een aantrekkelijk vestigings- en woonklimaat. Daarbij is ook onze rol, positie en samenwerking in de brede regio van belang.

Toekomstbestendige huisvesting van Museum Arnhem, onze Rijksgezelschappen Oostpool en Introdans en het Stadstheater

Toekomstbestendige huisvesting van onze belangrijke culturele instellingen is van groot belang zodat zij kunnen inspelen op de veranderende samenleving en zo relevant blijven voor hun bestaande en toekomstige publiek. Het vernieuwde Museum zal naar verwachting in de eerste helft van 2022 haar deuren openen. De collectie wordt dan ook ondergebracht in het nieuwe depot. Het museum heeft de tijdelijke sluiting benut om een groot collectieregistratie-project uit te voeren. De eindrapportage zal de nulmeting vormen voor het beheer van de collectie vanaf 2021. De collectiebeheerovereenkomst tussen gemeente en museum wordt geactualiseerd.

Wat betreft de huisvesting van onze rijkgezelschappen Oostpool, Introdans en het Stadstheater (Lauwersgracht Alliantie): dit loopt al meerdere jaren, is zeer complex en kost meer tijd. Er wordt gewerkt aan een definitief voorstel waarvoor het raadsbesluit en amendement uit december 2020 het uitgangspunt is. Na het raadsbesluit op 16 december 2020 is de samenwoonvariant, in samenwerking met de culturele partners, verder uitgewerkt in de vorm van een concept Programma van Eisen (PvE). Deze uitwerking is nagenoeg afgerond. Naar aanleiding van deze uitwerking blijkt dat de geschatte kosten oplopen tot meer dan 100 miljoen euro. Dit past niet binnen de door gemeenteraad vastgestelde financiële kaders, ook het college acht dit bedrag te hoog. De conclusie van het college is dan ook dat er een nieuw raadsvoorstel zal moeten worden voorbereid. De raad is eind september 2021 aanvullend over deze ontwikkeling geïnformeerd middels een raadsbrief.

Versterking van de (samenwerking in de) cultuurregio 025

De samenwerking in Cultuurregio 025 is steeds intensiever en heeft juist door de coronacrisis een versnelling gekregen, onder andere door de vraag van provincie aan regio's om een transformatievoorstel in het kader van de coronacrisis op te stellen. Cultuur maakt nu integraal onderdeel uit van de regionale opgave van de 'Ontspannen Regio' van de Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen. De basis wordt gevormd door het transformatievoorstel. De uitvoering wordt ter hand genomen samen met onze regiogemeenten, culturele instellingen en 025-makelaar, zoals het opstellen van een door alle regiogemeenten en de culturele sector gedragen visie op de versterking van de regionale culturele infrastructuur. Met de provincie zijn en blijven we in overleg over haar rol en bijdrage aan onze regionale ambities.

De Cultuurregio 025 neemt actief deel aan het structureel overleg van de stedelijke regio's met ministerie OCW, IPO en VNG. De komende periode zijn onder andere de evaluatie van de stedelijke regio's, innovatie & transitie van de sector, de codes van de culturele sector en de ontwikkeling van het landelijk cultuurbestel belangrijke onderwerpen.

Erfgoed levert een bijdrage aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren

Het Arnhem van nu is het resultaat van een lange ontwikkelingsgeschiedenis. Deze geschiedenis is dagelijks en vrijwel overal te ervaren en bepaalt voor een belangrijk deel het aanzien van de stad. Het aanwezige erfgoed is in meerdere opzichten betekenisvol en waardevol. In cultuurhistorisch opzicht weerspiegelt het erfgoed de geschiedenis van de stad. Dit erfgoed is niet reproduceerbaar en van onvervangbare waarde. Erfgoed vertegenwoordigt daarnaast identiteitswaarde. Het karakter van een buurt of stad maakt dat mensen zich er thuis of ermee verbonden voelen. Vaak gaat dat om plekken en/of gebouwen, maar ook de verhalen die hierbij horen en eigen belevingen zorgen hiervoor. Erfgoed is ook van belang voor de stadseconomie. Het historische karakter van de binnenstad is een belangrijke basis voor het aantrekkelijke winkel- en verblijfsklimaat. Bezoek aan de binnenstad leidt tot bestedingen. Monumentale parken worden intensief gebruikt en trekken mensen en bedrijven aan die zich graag in de buurt van zo'n park willen vestigen. Erfgoed draagt kortom bij aan een aantrekkelijk klimaat voor bewoners, ondernemers en bezoekers van de stad.
Het is de ambitie om goede erfgoedzorg, niet alleen door bescherming van cultuurhistorisch waardevolle objecten, vooral ook vorm te geven door kennisoverdracht, enthousiasmering en behoud door ontwikkeling. Dit doen we om de cultuurhistorische factor een zichtbare en samenhangende rol te geven in stedelijke ontwikkeling.

Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed

Het Arnhemse erfgoedbeleid richt zich op behoud en versterking van cultuurhistorische waarden en helpt hiermee bij te dragen aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren. Dit wordt bereikt door:

- Cultuurhistorie als inspiratiebron op te nemen in ontwerpopgaven en gebiedsprocessen, hier vorm aan te geven in (ruimtelijke) plannen en projecten waardoor cultuurhistorie zichtbaar en beleefbaar wordt gemaakt. Een voorbeeld is Kamp Koningsweg Noord waarvoor het militair verleden een belangrijk uitgangspunt is.
- (Her-)bestemming van cultuurhistorisch erfgoed, door dit erfgoed een duurzame bestemming te geven en daardoor voor de stad te behouden. Te denken valt hierbij aan de Eusebiuskerk. De restauratie is mede bekostigd door rijkssubsidie en bij de verlening hiervan speelden herbestemmingsplannen een belangrijke rol. Als 'huiskamer' van de stad is een gerestaureerde Eusebiuskerk klaar voor de toekomst. Andere voorbeelden zijn de Walburgiskerk en Ambachtsschool (Boulevard Heuvelink) waarin respectievelijk residenties en een wooncomplex worden of zijn gerealiseerd.
- Het cultuurhistorische erfgoed duurzaam te beschermen, waar de kwetsbaarheid ervan dit noodzakelijk maakt, bijvoorbeeld door plantoetsing en vergunningverlening. Te denken valt hierbij aan de restauratie van het Bio-Herstellingsoord en renovaties van wederopbouwarchitectuur.
- Kennis over het Arnhemse erfgoed toegankelijk te maken en daarmee het publieksbereik en draagvlak voor het behoud van cultuurhistorisch erfgoed te vergroten, bijvoorbeeld door advisering, erfgoedpublicaties, organiseren van lezingen en tentoonstellingen en het onderhouden van Planon, een extern te raadplegen monumentendatabase.

Bescherming en herbestemming van cultuurhistorisch erfgoed

Bescherming van cultuurhistorisch erfgoed maakt deel uit van het dagelijkse werk en wordt doorlopend vormgegeven door vergunningverlening en kennisoverdracht, het leveren van bijdragen aan bestemmingsplannen en deelname in projectgroepen ter voorbereiding op de Omgevingswet. In die projectgroepen is erfgoed/het Arnhemse historische DNA (als input voor de Omgevingsvisie) als mede kwaliteitsbepalend bij ruimtelijke ontwikkelingen gepositioneerd. Herbestemmingen worden eveneens afgewogen binnen het kader van de vergunningverlening, met oog voor kansen die deze kunnen bieden. In de monumentenzorg is grote aandacht voor verduurzaming. Hierbij is het van belang duurzaamheidsmaatregelen te treffen zonder dat cultuurhistorische waarden wezenlijk worden aangetast. Hiervoor wordt landelijk kennis ingewonnen en worden adviezen verstrekt. Bovendien zal het komende jaar verder worden gewerkt aan een beleidskader voor verduurzaming van cultuurhistorisch erfgoed. Andere speerpunten zijn het opstellen van een kerkenvisie en het in kaart brengen van gebieden waar erfgoedwaarden nog niet voldoende in beeld zijn, maar waar mogelijk wel beschermingsvraagstukken spelen. Toetsingskaders voor de archeologie van de Tweede Wereldoorlog zijn gereed en worden voorgelegd voor bestuurlijke afstemming.

Zichtbaar en beleefbaar maken van erfgoed

- Erfgoed wordt waar mogelijk zichtbaar en beleefbaar gemaakt in de stad. Stichting Eusebius Arnhem en de gemeente staan bijvoorbeeld in nauw contact als het gaat om de programmering van de gegraven verbindingsgang tussen de grafkelder van hertog Karel van Gelre en de crypte van de 10e-eeuwse Sint Maartenskerk.
- In projecten gaan wij ontwikkelkansen in projecten agenderen, stakeholders enthousiasmeren en kennis overdragen. Projecten waar dit speelt of op korte termijn kan gaan spelen zijn Meinerswijk fase 2, het Cobercoterrein en De Hes.
- In 2021 is het nominatiedossier voor de Limes aan UNESCO aangeboden. Op 27-7-2021 neemt het werelderfgoedcomité een besluit over de status. Bij een positief besluit start een regionaal 'Limesjaar' ter viering ervan.
- Met behulp van het onderzoek naar functie-scenario's voor de historische kelders wordt gezocht naar een toekomstbestendige herbestemming van dit complex.
- Er wordt Arnhems vondstmateriaal voor archeologische tentoonstellingen geleverd.
- De Open Monumenten Dag wordt ondersteund, onder meer door het geven van rondleidingen en ambtelijk advies.

Ontsluiting van kennis over erfgoed

- Planon, de monumentendatabase die raadpleegbaar is voor monumenten- en andere erfgoedgegevens, wordt, nu hij geactualiseerd is, beheerd, bijgehouden en verder ontsloten.
- Ondersteuning van Stichting Monuscript die jaarlijks boeken uitbrengt in de Arnhemse Monumenten Reeks. In het najaar verschijnt een uitgave over Schaarsbergen.
- Op grond van het geschreven projectplan wordt gestart met het publieksboek archeologie zuidelijke binnenstad. Een uitgever is geselecteerd en als eerste stap wordt een historisch kader vervaardigd. Van start tot publicatie van het publieksboek neemt het proces twee jaar in beslag.
- Rapporten van het archeologische onderzoek ter hoogte van Schuytgraaf Veld 1, Nieuwstraat en Jansplaats komen gereed. Hieraan zijn lezingen gekoppeld.
- De archeohotspot, die in oktober 2020 een herstart beleefde, wordt verder vormgegeven, opengesteld en doorontwikkeld naar een 'archeolab'.
- Archeologisch onderzoek in de stad gaat gepaard met berichtgeving en publiciteit.

Regisseren en uitvoeren van archeologisch onderzoek en archeologisch depotbeheer

- Naar de kwaliteit van het Romeinse grafveld in Schuytgraaf wordt een monitoringsonderzoek uitgevoerd. Dit wordt gecombineerd met proefsleuvenonderzoek om het grafveld beter te kunnen begrenzen.
- Depotbeheer: er wordt verder gewerkt aan het digitaliseren van vondstgegevens met het oog op ontsluiting van het depot. Er is zicht op een applicatie om registratie definitief onder te brengen.
- Bij archeologische projecten wordt vooral ook de regierol aangenomen. Projecten doen zich voor in zowel de historische binnenstad als daarbuiten.

Regioadvisering archeologie

De gemeente Arnhem werkt met zeven omliggende gemeenten samen in regionaal verband. De regio-archeoloog adviseert de gemeenten doorlopend over het meenemen van archeologie in ruimtelijke ontwikkelingen en het beleefbaar maken ervan, formuleert beleid en toetst rapporten en overige adviesdocumenten. De regio-archeologie wordt gefinancierd door de omliggende gemeenten en provinciale subsidie. In 2021 is vanuit de provincie subsidie beschikbaar gesteld tot en met 2024.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt Arnhemmers met elkaar	**33.294**	**5.920**	**1.140**	**821**
Verbreding van cultuurbereik en participatie	21.417	5.920	687	802
Versterking van de culturele infrastructuur	11.877	0	453	19
Profilering en vitalisering van het culturele klimaat				
Erfgoed levert een bijdrage aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren.	**1.386**	**576**	**237**	**198**
Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed	1.386	576	237	198
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**34.680**	**6.496**	**1.377**	**1.018**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	32.652	32.670	36.121	34.680	36.108	36.103	36.079
Baten	5.575	6.381	5.995	6.496	6.496	6.496	6.496
Saldo lasten en baten	***-27.077***	***-26.289***	***-30.127***	***-28.185***	***-28.185***	***-29.607***	***-29.583***
Toevoegingen aan reserves	1.197	1.208	1.256	1.377	1.411	1.446	1.501
Onttrekkingen aan reserves	1.186	837	1.938	1.018	893	868	905
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-10***	***-370***	***682***	***-359***	***-359***	***-577***	***-597***
Gerealiseerd resultaat	**-27.087**	**-26.659**	**-29.445**	**-28.543**	**-30.130**	**-30.185**	**-30.180**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 34,7 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Subsidies en gemeenschappelijke regelingen: € 24,9 miljoen;
- Kapitaallasten: € 5,2 miljoen;
- Uitgaven voor vastgoed: € 2,3 miljoen;
- Kosten personeel: € 0,9 miljoen;
- Overige kosten: € 1,4 miljoen.

De totale lasten dalen ten opzichte van 2021 met € 1,4 miljoen. In 2021 was sprake van een extra kostenpost binnen cultuur van € 3,3 miljoen wegens corona. Verder is in 2022 € 1,2 miljoen extra begroot voor kapitaallasten van het nieuwe Museum Arnhem.

Baten

De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 6,5 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Verhuur panden en accommodaties: € 6,5 miljoen.

De totale opbrengsten stijgen ten opzichte van 2021 met 0,5 miljoen. Dit komt door de huuropbrengst van het nieuwe Museum Arnhem (€ 0,5 miljoen).

Toevoegingen aan reserves

In 2022 wordt voor totaal € 1,4 miljoen toegevoegd aan de reserves.

- € 0,9 miljoen wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Onderhoud Vastgoed;
- € 0,3 miljoen wordt toegevoegd aan de Algemene Reserve;
- € 0,2 miljoen wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves

In 2022 wordt voor totaal € 1,0 miljoen onttrokken aan de reserves.

- € 0,7 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Onderhoud Vastgoed;
- € 0,3 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Cultuur

De culturele basis- en meerjarenvoorzieningen, het culturele middensegment en makers tot aan de amateurkunstverenigingen.

Erfgoed

- Provincie Gelderland;

- Rozet;
- Museum Arnhem;
- Stichting Monuscript;
- Stichting Open Monumenten Dag;
- Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland (AWN), afdeling 17;
- Deelnemende gemeenten regio-archeologie (Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Westervoort, Zevenaar).

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- St. Eusebius
- St. Focus Filmtheater
- St. Het Huis van Puck
- St. Introdans
- St. Jacobiberg
- St. KAB Posttheater
- St. Luxor Live
- St. Museum Arnhem
- St. Musis en Stadstheater
- St. Productiehuis Plaatsmaken
- St. Rijnstad
- St. Rozet
- St. SLAK
- St. Sonsbeek & State of Fashion
- St. Streekomroep Middel Gelderland
- Stichting Schakel025

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Cultuur. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Stadstheater/Lauwersgracht alliantie
Exploitatie gesubsidieerde partijen
Investeren binnenstad

Corona risico's

Cultuur; Extra steun culturele instellingen en kunstenaars

Beleidskaders

- Kadernota ‘STROOM – cultuurbeleid Arnhem’;
- Tussenevaluatie 'Arnhem, Stroomt Door', 2016;
- STROOMversnelling: actualisatie cultuurbeleid, 2020;
- Cultuurprofiel 025 Arnhem Nijmegen;
- Erfgoedagenda gemeente Arnhem.

Participatie en armoedebestrijding

De beste manier om mee te kunnen doen is het hebben van betaald werk. Wanneer je werkt en in je eigen onderhoud kunt voorzien, ben je niet meer afhankelijk van anderen en kun je zelf beslissen hoe je leven er uit ziet. Voor veel Arnhemmers is dat geen gemakkelijke opgave. Zij hebben, naast armoede, een afstand tot werk. Zij kunnen geen werk vinden of behouden, hebben geen of niet de juiste opleiding of hebben een fysieke of sociale beperking waardoor het moeilijker is een passende baan te vinden. Wij vinden het belangrijk dat meer Arnhemmers werk vinden en kunnen behouden. Het liefst een betaalde baan, maar om daar te komen zetten we ook in op werkervaringsplaatsen, leerbanen, activerend werk of begeleid werk. Zodat iedereen de kans krijgt om mee te doen en op termijn zo zelfstandig mogelijk kan leven. Nu is deze inzet belangrijker dan ooit: de coronacrisis zorgt er voor dat de komende tijd nog meer Arnhemmers onze hulp nodig hebben. Juist nu moeten we investeren in werk, werk en nog eens werk. En investeren in opleiding, trainingen, werkervaring, stages, belemmeringen opheffen, werkgevers ontlasten en zo meer. Voor diegenen die een klein duwtje in de rug nodig hebben, maar we moeten juist nu ook zeker investeren in die Arnhemmers die langduriger begeleiding nodig hebben om duurzaam aan het werk te kunnen gaan. Werkgevers spelen een belangrijke rol bij het bieden van deze kansen. Daarom ondersteunen we hen bij het inrichten van hun werk zodat meer werkzoekenden op de arbeidsmarkt een plek vinden. Met advies, met het vinden van geschikte kandidaten voor hun vacatures, met ondersteuning om werk passend te maken, of met tijdelijk werkgeverschap. Zo zorgen wij er voor dat er meer Arnhemmers kunnen uitstromen uit de uitkering en dat het voor steeds minder mensen nodig is om van een uitkering afhankelijk te zijn.

Armoede is meer dan 'geen geld hebben'. Armoede betekent vaak niet meer mee kunnen doen. Met sporten, met evenementen, met de buurt. Armoede zorgt voor veel problemen, van stress tot sociale uitsluiting. Het is een negatieve spiraal waaraan het lastig is je te ontworstelen. Daarnaast is 'Arnhemmers schuldenvrij' onze ambitie. Dat is een bijzonder uitdagende opgave. Zeker nu, in een tijd waar door corona mensen voor het eerst in de schulden raken of de schulden vergroot worden. Iedere Arnhemmer heeft recht op een perspectiefrijke toekomst. Dit doen we door te zorgen dat hun financiële basis op orde is en dat ook de ouders uit deze situatie komen. Vroegtijdig signaleren van een langdurig laag inkomen en schulden, kan zorg dragen dat mensen sneller bereikt en geholpen worden. We richten ons er daarbij op dat voorzieningen niet alleen een vangnet zijn, maar ook worden ingezet als een springplank en activering voor onze inwoners. Tegelijkertijd zetten we in op het creëren van een kansrijk netwerk om deze mensen heen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Doorbraak naar werk

De ambitie van Doorbraak naar Werk blijft de komende jaren onveranderd: Arnhem zet door op de wens om de landelijke trend qua uitstroom te volgen en nog 500 Arnhemmers extra te laten uitstromen uit de uitkering.

Door de coronacrisis zagen wij ons in afgelopen jaren wel geconfronteerd met onverwachte effecten, en vraag is hoe dit op langere termijn uitpakt voor Arnhem. We constateren dat het verloop van de crisis geen vaststaand feit is. Dat vraagt voortdurend beoordelen wat de verwachte prognoses op de arbeidsmarkt zijn en ons instrumentarium daar zo goed mogelijk op bijstellen. We willen instroom in de uitkering voorkomen, en de inwoner die toch in die situatie beland zo snel en duurzaam mogelijk perspectief bieden. Dit doen we door ons dicht bij de inwoner te organiseren en samenwerking met andere partijen, lokaal en regionaal op te zoeken. Ook blijven wij het belang van inclusief werkgeverschap uitdragen en stimuleren in onze stad en regio.

We hebben komende tijd zeker aandacht voor specifieke doelgroepen. Het gaat dan om jongeren in een kwetsbare positie, startende werkende jongeren, vaak met een flexcontract en (startende) zelfstandig ondernemers. Ook nieuwkomers zijn een kwetsbare groep. Daarnaast zien we dat mensen die al langer aan de kant van de arbeidsmarkt staan, nu nog minder kansrijk zijn. Onze uitdaging is vooral flexibel te zijn in de inspanningen die wij plegen en deze doelgroepen zo goed mogelijk te kennen. Zodat wij weten wat nodig is om hen maximaal te faciliteren in de stappen richting werk of maximale participatie.

We investeren in 2022 fors extra om de gevolgen van de coronacrisis op te vangen.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Volumeontwikkeling uitkeringslast BUIG		100	96,5	97,7	
Eenheid: Indexcijfer afgezet tegen andere gemeenten					
Bron: Divosa					
Netto arbeidsparticipatie	65,4%	66,5%	66,4%	67,7%	
Eenheid: Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.					
Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)					

Personen met een bijstandsuitkering	82,5	80,1	76,8	84,3	
Eenheid: Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 10.000 inwoners					
Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)					

Investeren in voorkomen

Wij willen, zeker nu, voorkomen dat nog meer Arnhemmers afhankelijk worden van inkomensondersteuning. We investeren daarom de komende tijd, ook in regionaal verband, in het aan het werk houden van mensen en in het doorgeleiden van mensen van de ene naar de andere baan. Inmiddels is een regionaal mobiliteitsteam (RMT) neergezet, dat zich samen met partners ook richt op begeleiden van werk naar werk. Voor jongeren is het belangrijk dat zij een stage en aansluitend een baan kunnen vinden, zodat zij geen uitkering hoeven aan te vragen. Zeker voor leerlingen in het voorgezet speciaal onderwijs (vso), leerlingen in het praktijkonderwijs (pro) en mbo-studenten is het van groot belang dat we de komende tijd samen met het onderwijs ondersteuning bieden naar vervolgonderwijs of werk.

Doorontwikkelen sluitende aanpak jongeren in kwetsbare posities

We intensiveren en verbeteren de leerlingnetwerken voor leerlingen op het voortgezet speciaal onderwijs (vso) en praktijkonderwijs (pro), wat bijdraagt aan een warme overgang van school naar werk. De preventieve inzet op jongeren met een achtergrond in het vso en pro samen met het UWV, intensiveren en bestendigen we. Samen met het MBO onderzoeken we op welke wijze we MBO-instellingen kunnen ondersteunen bij de overgang van school naar werk om te voorkomen dat jongeren uitvallen. We zetten in op duurzame banen voor jongeren in onze arbeidsmarktregio en zorgen voor ontmoetingen tussen jongeren en werkgevers.
Op regionaal niveau wordt er invulling gegeven aan een plan van aanpak om jeugdwerkloosheid te voorkomen. Er wordt net een brede groep ketenpartners samengewerkt om tot een gezamenlijke ambitie te komen en hier samen de schouders onder te zetten. Met als resultaat een gedragen en actiegericht plan waarbij geen jongeren meer tussen wal en schip vallen.

Herijken aanpak statushouders en nieuwkomers

De nieuwe Wet Inburgering is per januari 2022 van kracht. We sorteerden al voor op deze nieuwe wet en de ondersteuning vanuit werk en inkomen en hebben een bureau nieuwkomers ingericht dat zich komende tijd zal doorontwikkelen. Voor statushouders en nieuwkomers wordt de aanpak herijkt. Daarbij is specifiek aandacht voor gezinsmigranten, zodat ook zij volwaardig mee kunnen doen in Arnhem. Daar komt nu bij dat het juist nu van belang is in nieuwkomers te blijven investeren, zodat ook zij klaar zijn voor de arbeidsmarkt, op het moment dat deze de komende jaren weer zal aantrekken. De komende tijd worden duale trajecten ingericht om statushouders taal en werk te bieden.

Samenwerken met UWV, SVB en Justitie

Als gevolg van de coronacrisis zijn meer Arnhemmers werkloos geworden. Zij hebben een WW-uitkering aangevraagd en zullen (op termijn) mogelijk doorstromen naar een bijstandsuitkering. We hebben samenwerkingsafspraken gemaakt met UWV om in te zetten op preventie en werken gezamenlijk aan toeleiding naar werk direct vanuit de WW en het wegnemen van belemmeringen zoals schulden. Er zijn ook samenwerkingsafspraken met justitie rondom signalering en verwijzing naar het gemeentelijke hulpaanbod. De komende tijd maken we vergelijkbare afspraken met het SVB.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Instroompercentage bijstand			2,4%	2,0%	
Eenheid: Instroompercentage bijstand afgezet tegen andere gemeenten					
Bron: Divosa					
Percentage werkloze jongeren	3%	3%	3%		
Eenheid: Het percentage werkloze jongeren 16-22 jaar					
Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)					

Dichtbij de Arnhemmer en integraal

Arnhemmers die al langere tijd afhankelijk zijn van een uitkering, langdurig in de armoede zitten en/of schulden hebben, verliezen we niet uit het oog. Dit is in lijn met de adviezen van onder meer de werkgroep sociale impact van de coronacrisis. Voor deze mensen blijft het onverminderd van belang dat ze uit de geldzorgen komen en indien hun situatie er om vraagt perspectief krijgen om weer op weg te gaan naar werk. Ons uitgangspunt is om hen actief en op maat te begeleiden bij het zetten van stappen naar (financiële) zelfstandigheid en werk. We kijken daarbij naar de individuele leefsituatie en pakken belemmeringen voor meedoen in Arnhem integraal op. We kijken naar de financiële situatie, de gezinssituatie, de gezondheid en de sociale omgeving. Als bijvoorbeeld blijkt dat er bovenmatig veel vrouwen instromen zal het college haar aanpak, beschikbare instrumenten en middelen op gepaste wijze in zetten om te begeleiden naar (betaalde) arbeid (conform motie 20M193 Pak groeiende economische ongelijkheid tussen mannen en vrouwen door coronacrisis aan). De nieuw ingerichte gebiedsteams van Werk en Inkomen hebben daar samen met de Sociale wijkteams een belangrijke rol in, maar ook onze ketenpartners, scholen en maatschappelijke organisaties, die Arnhemmers dagelijks ontmoeten, helpen daarbij. Binnen het programma ‘investeren in een sociaal sterke stad’, gaan wij actief verbinding zoeken en het gesprek aan met sociaal maatschappelijke instellingen waaronder kerken, Leger des Heils, Moskeeën enz.” Hiermee willen wij pro-actief invulling geven aan de motie 20M176 Investeren in een sociaal sterke stad (amendement 20A80 Investeren in een sociaal sterke stad).

Gebiedsgerichte sturing en integrale wijkaanpak

Onze wijken zijn erg belangrijk in de aanpak van armoede, werk-, zorg en schuldenvraagstukken bij onze inwoners. Om deze vraagstukken integraal aan te kunnen pakken vanuit de perspectief van de inwoner, zetten we de ingezette lijn om de samenwerking, tussen Sociale wijkteams, teams Leefomgeving en Werk en Inkomen, te verstevigen door. Samen kunnen zij er voor zorgen dat op alle leefgebieden van de inwoners één integraal plan van aanpak ontwikkeld wordt. Het netwerk van maatschappelijke initiatieven, participatierotonde én het (in)formele steunnetwerk van de inwoner wordt hierbij maximaal benut.

Om de samenwerking te verstevigen, investeren we in een gezamenlijke huisvesting tussen deze drie partijen in de gebieden. Ook zorgen we ervoor dat de samenwerking tussen de wijkcoach en regisseurs optimaal geborgd is en dat zij elkaar op een gestructureerde manier kunnen vinden en elkaars werk versterken. In 2022 verwachten we wettelijke versoepelingen die mogelijkheden bieden om onze dienstverlening beter op elkaar af te stemmen en bestuderen we de mogelijkheden die dat kan bieden.

Ook investeren we in de doorontwikkeling van gebiedsagenda's tussen de Sociale wijkteams, teams Leefomgeving en Werk en Inkomen, zodat de uitdaging per gebied zichtbaar worden en gezamenlijk de doelstellingen kunnen worden bepaald. De gebiedsagenda's vormen een basis voor de stedelijke aanpak, tegelijkertijd is er ook voor de doorvertaling van de stedelijke ambities richten de gebieden. Met deze vorm sluiten we beter aan op de wensen en behoeften van een gebied of wijk in onze stad.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Percentage bijstandsgerechtigden dat inkomsten heeft uit werk				indicator in ontwikkeling	

Eenheid: percentage inwoners met bijstand dat ook inkomsten uit werk heeft

Bron: administratie W&I

Perspectief bieden

Wij willen Arnhemmers die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet zo snel mogelijk helpen op weg naar zelfredzaamheid. Werk is daarbij cruciaal. Ons motto is dan ook 'aan het werk, tenzij…' Dit is sinds de coronacrisis belangrijker dan ooit, maar ook een grote uitdaging, omdat de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt minder voorspelbaar zijn en er een verschuiving heeft plaatsgevonden in de werkgelegenheid die geschikt is om in te stappen op de arbeidsmarkt. Samen met onze ketenpartners moeten we dus slim en creatief op zoek naar de mogelijkheden, en dat betekent flexibiliteit. We denken perspectief te kunnen gaan bieden door Arnhemmers te faciliteren bij het (om)scholen naar vraagsectoren, door korte trainingen en coaching bij het vinden van ander werk, maar ook door tijdelijk werkgeverschap te bieden zodat arbeidsvaardigheden niet verdwijnen, maar mensen aan de slag kunnen blijven tot de economie weer verbetert en werkgelegenheid behouden blijft.

Een startkwalificatie kan een belangrijk tussendoel zijn om te komen tot een (betaalde) baan. Daarom sturen wij bij jongeren tot 27 jaar aan op het behalen van een startkwalificatie mede door het herijkte VSV programma en het schakelpunt. Voor de leeftijdsgroep daar boven leert de ervaring dat een startkwalificatie niet het enige middel is om te komen tot (duurzame) uitstroom. Soms is andere ondersteuning ook nog veel belangrijker. Door de inzet op bijvoorbeeld kleinere, praktische opleidingen (eventueel met praktijkcertificaat) lukt het om mensen richting een (betaalde) baan te begeleiden. Denk hierbij aan het behalen van een heftruckcertificaat, taxipas, VCA veiligheidscertificaat, MBO niveau 1 in de zorg (thuiszorg en woonassistent). Ook is voor mensen soms het behalen van een startkwalificatie het juiste maatwerk dat van toepassing is. Stuk voor stuk inzet die de kansen vergroot voor mensen op de arbeidsmarkt. Scalabor, het Leer-Werk-Loket en verschillende opleidingsinstituten kunnen ons hier bij helpen. We gaan monitoren hoeveel mensen zonder startkwalificatie in de bijstand zitten en

instromen, hoeveel mensen er met startkwalificatie uitstromen en of het halen van een startkwalificatie bijdraagt aan een duurzame uitstroom uit de uitkering.
We evalueren deze cijfers jaarlijks en vergelijken die met landelijke cijfers en cijfers van vergelijkbare gemeenten. Deze evaluatie delen wij jaarlijks met de raad. Op basis van die evaluatie passen wij ons beleid ten aanzien van het bevorderen van het behalen van een startkwalificatie voor bijstandsgerechtigden aan (amendement 20A76 Iedereen een startkwalificatie).

Verbetering instrumentarium ketenpartners

In 2022 verwachten wij de nodige dynamiek op de arbeidsmarkt. De effecten van de coronacrisis en het groeiende bewustzijn dat wetgeving rondom flexibiliteit en zekerheid op de arbeidsmarkt aanpassing vraagt: deze ontwikkelingen (zoals ook onder andere het advies van de commissie Borstlap) zullen leiden tot veranderingen in wet- en regelgeving en nieuwe initiatieven. Wij richten ons in 2022 op het versterken van de veerkracht van de volgende groepen:

- nieuwe instromers in de arbeidsmarkt (van school naar werk);
- zij-instromers (van werk naar werk);
- herinstromers (van uitkering naar werk).

In 2022 zijn wij in continue dialoog met onze regionale en lokale uitvoeringspartners (zoals Scalabor, onderwijsinstellingen, Werkgevers Service Punt, Leer-Werk-Loket en Centrum Activerend Werk) om ons instrumentarium aan te sluiten op veranderingen en wendbaar te kunnen reageren. Wij doen dit onder andere met initiatieven als:

- het opzetten van het zogenaamde regionale mobiliteitsteam;
- de extra inzet van combinatie-functionarissen voor de aansluiting VSO-PRO;
- het verbreden van het buurtbaanbureau.

Bij het verbeteren van het instrumentarium staan de behoeften van de Arnhemse inwoners centraal. Zo zullen we inwoners die een langere afstand tot de arbeidsmarkt hebben nieuwe instrumenten bieden, gericht op het zetten van tussenstappen richting werk of voor meedoen naar vermogen. Het aanbieden van basisbanen en mobiliseren en activeren van betekenisvol werk in de wijken sluit hierop aan.

Verbetering toeleiding en doorleiding ketenpartners

Het cluster Werk & Inkomen is een belangrijke partij in de toeleiding van inwoners naar de juiste, passende participatieplaatsen of re-integratieplekken en het bepalen van passende ondersteuning daarbij. Dit is vrijwel altijd maatwerk, zeker voor inwoners met verminderd arbeidsvermogen. Het aanbod van instrumenten wordt door diverse ketenpartners verzorgd, waarbij de ene ketenpartner zich meer richt op trajecten voor inwoners met een lage participatiegraad en een andere ketenpartner zich richt op inwoners met een hogere participatiegraad. We werken in 2022 aan een betere kennis binnen cluster Werk & Inkomen over de diverse trajecten en hun onderlinge verschillen en beoogde doelgroepen. Zodat we in de toeleiding beter bij de behoefte van de inwoner aansluiten. Dit proces faciliteren we ook bij de ketenpartners. Door te investeren in meer kennis van elkaars trajecten en onderlinge verbinding vergroten we soepele in- en doorstroommogelijkheden tussen de verschillende aanbieders. Zodat inwoners steeds maximaal gefaciliteerd worden in het zetten van stappen op de participatieladder en een goede samenwerking in de keten ervaren, ook als zij switchen van het ene naar het andere traject.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Uitstroompercentage algemene bijstand			2,1%	1,9%	

Eenheid: Uitstroompercentage algemene bijstand afgezet tegen andere gemeenten

Bron: Divosa

Inclusief werk

Wij willen werkgevers motiveren om hun werk inclusiever te organiseren en een vruchtbare bodem van en voor inclusief werkgeverschap in onze stad en regio stimuleren. Daarom stimuleren wij inclusief ondernemerschap in samenwerking met het programma Vitale Economie, zetten wij in op het lokaal, duurzaam en sociaal aanbesteden van onze gemeentelijke opdrachten, vragen wij onze ketenpartners om gezamenlijk (verder) te bouwen aan een brede werkgeversdienstverlening en bevorderen we de inzet van Participatiewet-instrumenten zoals loonkostensubsidie en jobcoaching.

Stimuleren netwerk Inclusief Midden-Gelderland

Wij stimuleren dat inclusieve werkgevers elkaar en ondersteunende organisaties ontmoeten tijdens speciaal voor dit doel georganiseerde bijeenkomsten. Om inspiratie op te doen, onderlinge samenwerking te stimuleren of kennis over wet- en regelgeving en stimuleringsmaatregelen en - instrumenten te vergroten. Met als uiteindelijk doel dat werkgevers (meer) arbeidsplaatsen bieden voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Arnhem zet zich in als ambassadeur en verbinder voor dit netwerk.

Herijking Social Return On Investment-aanpak

De in 2021 gestarte pilots 'lokaal, sociaal, duurzaam en circulair inkopen in Arnhem' en 'Social Return On Investment regio Midden-Gelderland' zullen in 2022 hun vruchten gaan afwerpen. Wij willen in Arnhem, als centrumgemeente van de regio Midden-Gelderland, met ons inkoop- en aanbestedingsbeleid ook maatschappelijke impact stimuleren door ondernemers in contact te brengen met onze werkzoekende inwoners en zo inclusief werkgeverschap in onze stad en regio realiseren. In 2022 zal Social Return, als onderdeel van maatschappelijk verantwoord inkopen, in iedere aanbesteding van Arnhem worden opgenomen. Dit is voortzetting van het beleid dat in 2021 is ingezet. Ten behoeve van de uitvoering van Social Return on Investment zal het regionale steunpunt, dat in de regionale pilot wordt ingericht, in 2022 opdrachtnemers en opdrachtgevers van Arnhem en de andere regionale gemeenten adviseren en ondersteunen bij de invulling van hun SROI-verplichting.

Gemeente Arnhem als inclusieve werkgever

Wij kunnen onze rol als stimulator voor inclusief werkgeverschap het beste vervullen wanneer wij een goed voorbeeld zijn. Door optimale resultaten te halen en door als werkgever actief deel te nemen aan regionale activiteiten. Het programma 'inclusie en diversiteit' geeft hier invulling aan.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
% gemeentelijke inkoopdossiers met SROI-component				indicator in ontwikkeling	

Bron: inkoopadministratie

Samen sterk

De ambities van de gemeente Arnhem voor haar stad zijn groot! We leggen de lat graag hoog om met partners optimaal samen te werken voor onze inwoners en werkgevers. De acties om deze ambities waar te maken zijn onderdeel van onder andere de Herstelagenda en het programma Vitale economie. We werken lokaal waar nodig en (boven) regionaal om onze ambities te versterken en voor gezamenlijke positionering en lobby richting het Rijk. Dit doen we enerzijds door de uitvoering in de regionale samenwerking te versterken, onder andere door naast de strategische agenda gezamenlijk met onze netwerkpartners in te zetten op Regionaal Mobiliteitsteam en jeugdwerkloosheid. En anderzijds door de bijdrage van de bestuurder als lid van VNG Commissie Integratie, Participatie en Schulden, als voorzitter van het Regionaal Werkbedrijf en haar inzet in de regio dragen bij het vormgeven van lokale en (boven)regionale ambities.

Gezamenlijke lobby

De afgelopen periode is ingezet op een intensievere samenwerking regionaal en bovenregionaal op het gebied van arbeidsmarktbeleid. Inmiddels werken we samen met The Economic Board en de Groene Metropool Regio op het ontwikkelen van een human capital agenda. Daarnaast wordt er verkend of de samenwerking met de provincie, naast regionaal, ook bovenregionaal (zes arbeidsmarktregio's) versterkt kan worden. Door het opzetten van een goede (boven)regionale human capital agenda verstevigen we onze positie en lobby naar het Rijk. Dit alles met als doel om onze inwoners en werkgevers optimaal te faciliteren om meer weer- en wendbaar te zijn.

Ontwikkelen en uitvoeren Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland

De Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland met aanvullende projecten als Perspectief op Werk en Werken aan Werk is actueler dan ooit. De huidige crisis laat zien dat we met onze partners in het Regionaal Werkbedrijf en de regiogemeenten samen sterker staan en meer kunnen voor onze inwoners en werkgevers als we intensief samenwerken. In de komende periode werkt regio Midden Gelderland verder met de extra ontvangen crisismiddelen die ingezet worden op mensen die een kwetsbare arbeidsmarktpositie hebben, jongeren die zelfstandig onvoldoende in staat zijn om hun weg te vinden naar de arbeidsmarkt en de inzet richting ondernemers en werkgevers. Om optimaal in te zetten op vragen van mensen en werkgevers wordt naast de strategische agenda arbeidsmarkt samen gewerkt in een regionaal mobiliteitsteam. Op deze manier investeren we optimaal in mensen die een duwtje in de rug nodig hebben om zelfstandig deel te kunnen nemen op de arbeidsmarkt en de vraag van werkgevers voor het om- en bijscholen van werknemers zodat vraag en aanbod beter op elkaar worden afgestemd.

Meer Arnhemmers zijn financieel zelfredzaam

Het is onze ambitie dat zoveel mogelijk Arnhemmers zo zelfstandig mogelijk kunnen meedoen in de maatschappij. We streven ernaar dat zoveel mogelijk inwoners de financiële basis op orde kunnen hebben, dus voldoende inkomen om in de basisbehoeften te kunnen voorzien. Het is belangrijk dat inwoners deze inkomsten zo zelfstandig mogelijk kunnen verwerven (zoveel als mogelijk vanuit betaald werk) en dat inkomsten en uitgaven in balans zijn. Hierbij bieden wij inwoners ondersteuning waar nodig. We willen (langdurige) armoede en schulden voorkomen en beperken en streven naar een betere uitgangspositie voor de participatie van kinderen die in een armoedesituatie opgroeien.
We zetten nog nadrukkelijker in op preventie, vroegsignalering en activering. Het tijdig vinden en bereiken van deze inwoners met geldzorgen staat hoog op de agenda. Werken moet lonen. Als er schulden zijn ontstaan, is het doel die zo snel en effectief mogelijk op te lossen. In de voortgangsrapportage armoede en schuldenaanpak is hiertoe een pakket van samenhangende acties benoemd. Deze acties voeren we gezamenlijk, deels uit vanuit de schulden- en armoedeportefeuille en deels vanuit andere beleidsterreinen oppakken en uitvoeren. Een deel van de acties in het komende jaar voeren we stedelijk uit, andere acties vragen om een wijkgerichte uitvoering.

De recente coronacrisis maakt het belang van een effectief beleid gericht op financiële zelfredzaamheid nog meer duidelijk. De gevolgen van het coronavirus raakt vele Arnhemmers. Mogelijk zien we meer werkloosheid en een toenemende instroom in de bijstand. Dit raakt de Arnhemmers die al kwetsbaar waren. Het raakt ook nieuwe groepen. Mensen die ineens hun baan (gedeeltelijk) verliezen, een inkomensval maken, hun onderneming kwijtraken of ernstige zorgen hebben over een dreigend faillissement. De afgelopen maanden zijn diverse acties ondernomen. Het college zet ook de komende periode extra in op de aanpak van dit vraagstuk door extra te investeren in betaald werk en op onderdelen de financiële ondersteuning van inwoners met een risico op armoede nog meer te versterken.

Armoede en schulden voorkomen

We willen vanzelfsprekend armoedesituaties en schulden zoveel mogelijk voorkomen. Dit willen we nog beter realiseren door te investeren in onze kinderen en jongeren. De inzet is het realiseren van een betere uitgangspositie voor kinderen en jongeren uit de kwetsbare gezinnen.

Doorontwikkeling gelijke kansen kinderen en jongeren

- We brengen de problematiek van kinderarmoede en de manier waarop we het kunnen doorbreken nog meer in beeld. Ten eerste met een onderzoek naar de wijze waarop verschillende vormen van kinderarmoede (intergenerationele-, situationele of migratiearmoede) duurzaam doorbroken kunnen worden. Daarnaast met verdiepende gesprekken die we gaan voeren met kinderen die in armoede opgroeien. Met de resultaten gaan wij het komend jaar nog gerichter acteren op het vergroten van de ontwikkelingskansen van kinderen die in armoede opgroeien.
- Zo stemmen we het programma Kansrijke start (0-2 jaar), Kansrijk opgroeien (0-18 jaar) en de wijkgerichte aanpak specifiek voor kinderen van 0-4 jaar (cruciale fase) beter op elkaar af.
- Daarnaast bepalen we per wijk, afhankelijk van het type kinderarmoede in de wijk, welk collectief aanbod het best passend is. Ook de Gelrepas ondersteunt deze inzet door meer wijkactiviteiten in het Gelrepasprogramma op te nemen.
- Tegelijkertijd ondersteunen we ouders vanuit de integrale dienstverlening in de wijk zo goed mogelijk naar meer financieel perspectief. Hierbij helpen wij hen bij wat zij nodig hebben om hun kinderen goed te kunnen begeleiden in hun ontwikkeling.
- We sluiten met onze doorontwikkeling ook aan op de Arnhem-Oost aanpak en op de centrale visie van het Jeugdbeleid.
- We gaan in gesprek met scholen over hoe zij kinderen die opgroeien in armoede nog beter mee kunnen laten doen, hoe zij armoede en schulden in gezinnen beter kunnen signaleren en wat zij kunnen doen om de kinderen en hun ouders op weg te helpen naar een financiële goede toekomst.
- Waar mogelijk ontwikkelen we met het basisonderwijs een educatief aanbod om kinderen al zo vroeg mogelijk vaardigheden te leren rondom het omgaan met geld. Ook de ouders betrekken we hierbij. Ook in het voortgezet en beroepsonderwijs benutten we mogelijkheden voor een educatief aanbod voor de overgang van 17 naar 18. Centraal staat het aanleren van vaardigheden en kennis over zaken die je moet regelen als je 18 jaar wordt. Op het MBO Rijn IJssel is Opr€cht aanwezig. Zij zijn betrokken bij de steunfonds aanvragen en bij jongeren waar er geldzorgen of schulden aanwezig zijn.

Invoeren andere werkwijze tegemoetkoming schoolkosten

Vanaf het schooljaar 2022/2023 stopt de huidige schoolkostenregeling. Hiervoor in de plaats komen we leerlingen (primair en voortgezet onderwijs) uit gezinnen met een laag inkomen via de Gelrepas financieel tegemoet voor specifieke schoolkosten. Deze tegemoetkoming is bestemd voor zogenaamde persoonsgebonden schoolspullen. Hiermee geven wij tevens uitvoering aan Motie 20M342 (Geld voor schoolkosten niet anders uitgeven).

Doorgaande lijn preventief aanbod

We zetten in op een doorgaande lijn in het preventief aanbod zodat kinderen en jongeren (en hun ouders) structureel en op maat stappen zetten op het gebied van financiële bewustwording en het aanleren van vaardigheden op dit gebied.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal huishoudens met ten minste 1 jaar inkomen tot 120% sociaal minimum	15.000	14.800	14.700		
Bron: CBS					
Aantal huishoudens met ten minste 4 jaar inkomen tot 120% sociaal minimum	8.500	8.600	8.800		
Bron:CBS					
Aantal kinderen in huishoudens met ten minste 1 jaar inkomen tot 130% sociaal minimum	5.200	5.200	5.100		
Bron: CBS					
Aantal kinderen in huishoudens met ten minste 4 jaar inkomen tot 130% sociaal minimum	3.200	3.000	3.100		
Bron: CBS					

Op tijd erbij; vroeg-signalering en vroeghulp

We willen financiële problemen bij inwoners zo snel mogelijk in beeld hebben. Op tijd erbij dus. Immers, hoe langer iemand in armoede verkeert en of schulden heeft, hoe moeilijker het wordt eruit te komen.

Inzet inkomensondersteuning

- We blijven ons ook in 2022 inzetten voor een nog beter bereik en meer gebruik van onze inkomensregelingen. Specifiek richten we onze aandacht hierbij op de werkende minima. Het verbeteren van de informatievoorziening, het benutten van de diverse vindplaatsen en het stroomlijnen van het aanvraagproces voor minimaregelingen vraagt ook komend jaar de nodige aandacht. Hiermee geven we tevens uitvoering aan Motie 20M353 (hulp bij armoede begrijpen en vinden) en Motie 20M343 (Een keer aanvragen is genoeg).
- De nieuwe Gelrepas is sinds 1 januari 2021 beschikbaar. Door betere monitoring weten we nu beter wat er gebeurt. We gaan het gebruik van de nieuwe Gelrepas in 2021 goed analyseren. In 2022 gaan we het programma-aanbod waar nodig verder versterken met nieuw aanbod. De focus ligt op sport- en cultuuractiviteiten, waarbij we ook het aanbod van sport en cultuur in de wijken een plek willen geven in de Gelrepas. We willen pashouders hierbij betrekken (we denken aan het inrichten van een panel van pashouders) zodat we steeds meer dat aanbieden waar vraag naar is. Ook voeren we een eerste tevredenheidsonderzoek uit. Het streven is een Gelrepasprogramma voor en door pashouders. Waar zinvol verbinden we van andere voorzieningen aan de Gelrepas. Het ondersteunen van gezinnen bij schoolkosten en de korting op de ID kaart voor minima met een Gelrepas zijn hier voorbeelden van. We werken vanuit de Gelrepas samen met Stichting Leergeld en het Jeugdfonds Sport en Cultuur. Verder zetten we in op extra communicatie over de werking van de nieuwe pas, in afstemming met de intermediairs en de aanbieders. Bij de volgende verlenging van de Gelre Pas eind 2021, nodigen we pashouders vrijblijvend uit om de budgetcheck van Rijnstad te doen en kijken we hoe we de conclusies uit de budgetcheck kunnen gebruiken voor acties om mensen duurzaam uit armoede te halen. (overgenomen motie 21M104).
- Met ingang van 1 januari 2022 verhogen we voor gezinnen met kinderen in de leeftijd van 12 tot 18 jaar de inkomensgrens om in aanmerking te komen voor de Individuele Inkomenstoeslag (IIT) van 105% naar 110% van de bijstandsnorm. Hiermee geven we uitvoering aan amendement 21A33 (Perspectief voor gezinnen met kinderen in Armoede).

Inzet energiearmoede

Vanaf de winter 2021/2022 starten we met energiecoaches in het Spijkerkwartier, Immerloo, Presikhaaf en Geitenkamp. Daarnaast starten we komend jaar met een pilot Duurzaam Witgoed voor minima. Hierbij wordt ervaring opgedaan met het verstrekken van duurzaam witgoed op abonnementsbasis vanuit de Bijzondere Bijstand.

Beter benutten van vindplaatsen

Om inwoners met geldzorgen sneller te bereiken en hulp te bieden, maken we al volop gebruik van vindplaatsen. Dat blijven we ook de komende periode verder versterken. Zo zijn Opr€cht en de Erop Af medewerkers van Rijnstad te vinden bij bijvoorbeeld de Rechtbank en het Rijn IJsselcollege. Intern vormt cluster Werk en Inkomen een belangrijke vindplaats. Ook UWV en de SVB zijn vindplaatsen voor inwoners met geldzorgen. We hebben met het UWV samenwerkingsafspraken gemaakt om in te zetten op preventie en werken gezamenlijk aan toeleiding naar werk direct vanuit de wW en het wegnemen van belemmeringen zoals schulden. De komende tijd maken we vergelijkbare afspraken met het SVB.
Aansluiting op de Nederlandse Schuldhulproute (NSR) en de nieuwe Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) bieden nog meer kansen voor vroegsignalering. Aan de hand van de pilots die we in 2021 uitvoeren, maken we keuzes voor een structurele aanpak vroegsignalering. Hierin vormen Vroeg Erop Af en Erop Af de basis. Elementen van onze communicatiecampagne blijven we structureel inzetten en we werken hierbij samen met ervaringsdeskundigen.

Ook zetten we ons actief in om de samenwerking in de stad bij de bestrijding van armoede en schulden te versterken. Zo spelen wij een inhoudelijke en adviserende rol bij het verder ontwikkelen van de Arnhemse Dialoog, met als kern het betrekken van het bedrijfsleven bij de aanpak van de problematiek. Ook kijken we naar de toekomst van de rol van het Armoedepact in het licht van het actuele beleid en beleidsvoornemens.
Binnen het programma ‘investeren in een sociaal sterke stad’, gaan wij actief verbinding zoeken en het gesprek aan met sociaal maatschappelijke instellingen waaronder kerken, Leger des Heils, Moskeeën enz.” Hiermee willen wij proactief invulling geven aan de motie 20M176 Investeren in een sociaal sterke stad en amendement 20A80 Investeren in een sociaal sterke stad.

Huisvesting armoede-initiatieven

Er lijkt zich een serieuze kans voor te doen dat verschillende partijen die zich inzetten voor het armoedevraagstuk in de stad tot gezamenlijke, duurzame huisvesting kunnen komen. Op dit moment vindt met de partijen een verdere oriëntatie plaats, ook over hoe we dit vanuit de gemeente het beste kunnen faciliteren. Afhankelijk van de uitkomst van die oriëntatie gaan we dit proces verder concretiseren.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
% huishoudens dat afgelopen 12 maanden moeite heeft gehad om van het inkomen rond te komen	19%		21%		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijs)					
% huishoudens dat onverwachte noodzakelijke uitgave van € 1.000 kon betalen zonder daarvoor schulden te maken			64%		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijs)					
% bereikte huishoudens bij huisbezoek Vroegsignalering			72%		
Bron:Vroeg Eropaf					

Financieel perspectief vergroten

We maken ons sterk voor meer perspectief voor inwoners op financiële zelfredzaamheid en het doorbreken van (langdurige) armoede. Dat vraagt meer dan financiële hulp (vangnet). Naast toeleiding naar (betaald) werk is het belangrijk dat we met elkaar voor inwoners hiertoe alle noodzakelijke hulpbronnen (zoals opleiding, vaardigheden en een kansrijk netwerk) kunnen mobiliseren. En dat we vanuit alle invalshoeken perspectief en activering stimuleren. Daarnaast is het belangrijk dat problematische schulden duurzaam aangepakt worden.

Regie op integraal werken (gebiedsgerichte sturing en integrale wijkaanpak)

- Armoede en schulden pakken we aan vanuit alle beleidsvelden. Alleen op die manier kunnen alle hulpbronnen die nodig zijn optimaal ingezet worden.
- Welzijnsparagraaf in raadsvoorstellen - Met ingang van januari 2022 voegen we een welzijnsparagraaf toe aan het sjabloon van raadsvoorstellen. In deze paragraaf kan beschreven worden wat het voorstel bijdraagt aan het welbevinden en het financieel/ economisch perspectief van Arnhemmers, specifiek van kinderen en jongeren. Hiermee wordt beoogd de integrale aanpak van armoede en schulden te stimuleren. Hiermee geven we uitvoering aan Motie 20M352 (Armoede aan de orde van de dag).
- Samenwerking in de wijk - We zetten het verstevigen van de samenwerking, tussen sociale wijkteams, teams leefomgeving en werk en inkomen door (zie Doorbraak naar werk) . Zo kunnen we vraagstukken rondom financiële zelfredzaamheid steeds beter integraal en vanuit het perspectief van de inwoner tegemoet treden met als resultaat één integraal plan voor de inwoner.

Gebiedsagenda's - We investeren n de doorontwikkeling van gebiedsagenda's (de sociale wijkteams, teams leefomgeving en werk en inkomen); zie Doorbraak naar werk.

Inkomensondersteuning gericht op perspectief en activering

Naast het verbeteren van de zichtbaarheid en de toegang tot de inkomensregelingen, willen we het pakket aan Arnhemse inkomensregelingen op de (midden)lange termijn meer fundamenteel versterken met het oog op activering en het kunnen realiseren van meer financieel perspectief. Eind 2021 verwachten we de ingrediënten hiervan in beeld te hebben, zodat we in 2022 de eerste stappen kunnen gaan zetten. Gedacht wordt aan het vereenvoudigen van beleidsregels, nog meer toekennen op maat en het verbinden van andere hulpbronnen door aanvragers te wijzen op de mogelijkheden van hulp bij budgetvaardigheden, taalvaardigheden, schulddienstverlening, werk en inkomen. Hiermee willen tevens uitvoering geven aan Motie 20M344.
Bij de prolongatie van de Gelrepas 2021/2022, gaan we pashouders vrijblijvend uitnodigen om gebruik te maken van de budgetcheck van Rijnstad. We gebruiken waar mogelijk de conclusies uit de budgetcheck voor acties om inwoners verder te adviseren. Hiermee geven wij uitvoering aan toezegging 976.

Doorontwikkeling Mobility Mentoring

Momenteel onderzoeken we hoe de methode van Mobility Mentoring structureel en gemeentebreed kan worden gepositioneerd en ingezet. Mobility Mentoring richt zich op het versterken van de zelfredzaamheid en vaardigheden van mensen. Eind 2021 ligt hiervoor een voorstel.

Problematische schulden aanpakken

Na de implementatie van een nieuwe werkwijze in onze schulddienstverlening, blijven we investeren in een optimale samenwerking tussen de Sociale wijkteams, PLANgroep en ketenpartners. De Sociale wijkteams vormen een laagdrempelige en integrale toegang voor mensen met schulden. Na de warme overdracht naar PLANgroep blijft de wijkcoach betrokken tijdens en na het schuldhulptraject. We brengen het Fonds Renteloos herfinancieren nog meer onder de aandacht van inwoners en ketenpartners om inwoners met beginnende, kleine schulden sneller te helpen. Via Collectief Schuldregelen investeren we in een dienstverlening waarbij voor inwoners nog sneller een akkoord met schuldeisers kan worden gerealiseerd. We hebben samenwerkingsafspraken gemaakt tussen schulddienstverlening en de maatschappelijke opvang zoals het JONAhuis. Vergelijkbare afspraken maken we ook met Moviera en de Remisestraat. Via het Meldpunt Kinderopvangtoeslag zetten we volop in op de ondersteuning van gedupeerden van de toeslagaffaire.

Voor jongeren continueren we de succesvolle werkwijze van Opr€cht. Hiervoor maken we met hen nieuwe samenwerkingsafspraken. Daarnaast werkt Opr€cht ook mee met onze communicatiecampagne "Geldzorgen; samen komen we eruit" om de drempel naar hulp te verlagen. Ondernemers met geldzorgen krijgen hulp via het loket Geldzaken en Ondernemers. Deze lopende pilot wordt eind 2021 geëvalueerd waarna een keuze gemaakt wordt voor een structurele inrichting van schulddienstverlening aan ondernemers.

Tenslotte blijven we inzetten op een optimale samenwerking met bewindvoerders. Sinds april 2020 is het aantal bewindvoerders dat het convenant “Samen sterker” ondertekend heeft gegroeid van 6 naar 23. Via deze bewindvoerders wordt meer dan 60 % van de Arnhemse inwoners onder bewind bereikt. In eerste instantie lag de focus op het uitwerken en concretiseren van de afspraken uit het convenant. Hier zijn de consequenties van de Wet adviesrecht gemeenten bij schuldenbewind (Ags) meegenomen. Eind 2021 evalueren we de afspraken uit het convenant en kijken we of we in 2022 gebruik willen maken van de Ags. We maken dan ook zoveel als mogelijk samenwerkingsafspraken met bewindvoerders die (nog) niet aangesloten zijn bij het convenant.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal inwoners met financiële vragen			1.346	849	
Eenheid: Inwoners aangemeld bij Sociale Wijkteams Arnhem					
Bron: Sociale wijkteams					
Aantal aanmeldingen voor Schulddienstverlening			382	922	
Eenheid: Inwoners aangemeld bij PLANgroep					
Bron: PLANgroep					
Gemiddelde schuld van huishouden dat start met een schuldregeling				€ 36.000	
Eenheid: Euro					
Bron: PLANgroep					
Gemiddelde aantal schuldeisers van huishouden dat start met een schuldregeling				13	
Eenheid: Aantal schuldeisers					
Bron: PLANgroep					

Terugval voorkomen

Wij willen dat financiële zelfredzaamheid duurzaam is. Zowel een traject richting betaald werk als een traject richting een schuldenvrije situatie is veelal succesvol. Echter voor de inwoner is het pas echt succesvol als hij of zij aan het werk blijft en schulden zich niet meer zullen voordoen. Om dit beter te borgen is nazorg belangrijk.

Doorontwikkelen nazorg bij uitstroom

- In 2021 is 'WerkloonT' geïmplementeerd. Een rekentool van Stimulansz die de inwoner meer grip geeft op het inkomen bij de uitstroom naar betaald werk. De komende periode gaan we deze nieuwe werkwijze doorontwikkelen.
- Ook de pilot Ondersteuning op Maat is geïmplementeerd. Een maatwerkbudget dat is gekoppeld aan de Nazorg van Werk en Inkomen. Consulenten en regisseurs kunnen dit budget naar eigen inzicht inzetten wanneer bij volledige uitstroom naar betaald werk zaken spelen die een duurzame uitstroom kunnen belemmeren. Denk hierbij aan de armoedeval die in enkele situaties optreedt. We gaan de eerste fase van de pilot evalueren en analyseren. Op basis hiervan kunnen we de pilot waar nodig verbeteren.
- Momenteel wordt Surplus bij wijze van proef uitgevoerd. Daarna wordt duidelijk hoe deze werkwijze komend jaar geïmplementeerd kan worden.

Nazorg na een schuldhulptraject

De zorg na een schuldhulptraject is belegd bij de Sociale wijkteams. Zij blijven tijdens en na een schuldhulptraject betrokken bij de inwoner. Ze ondersteunen de inwoner tijdens het traject, en in de eerste maanden na afloop om terugval te voorkomen. De steunstructuur (familie, vrienden en ketenpartners) vervullen hierin ook een belangrijke rol. Met veel ketenpartners zijn hiervoor samenwerkingsafspraken gemaakt. We blijven hierop investeren. Voor mensen zonder schulden, met een inkomen tot 120 % van het minimuminkomen is het mogelijk om gratis een vorm van Budgetondersteuning op Maat te krijgen (BooM). Dit maatwerkinstrument kan bijvoorbeeld worden ingezet bij uitstroom uit een bijstandsuitkering of bij beëindiging van beschermingsbewind.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal huishoudens schuldenvrij uitgestroomd na traject Schulddienstverlening			180	333	

Eenheid: Aantal per jaar

Bron: PLANgroep

Slim monitoren en sturen

Wij willen doen wat nodig is. Wij willen instroom voorkomen en uitstroom bevorderen, inwoners ondersteunen in hun arbeidsontwikkeling, hen naar vermogen (en loonwaarde) aan werk helpen of hen ondersteunen bij activering en participatie en hen tijdig de juiste ondersteuning bieden bij vragen rondom inkomen, schulden en armoede. Wij willen ook weten wat werkt. Wij willen deze kerntaken binnen het domein Werk en Inkomen dan ook beter monitoren en er slimmer op bijsturen en handhaven. Daarom investeren we in 2022 in het verder opbouwen van ons inwonersbeeld, waarbij we de wijk als uitgangspunt nemen. Zodat we vanuit die informatie instrumenten kunnen ontwikkelen die goed aansluiten bij de behoefte van inwoners en de effectiviteit van onze bestaande inspanningen beter kunnen beoordelen. We bewegen van sturen op input naar sturen op (maatschappelijke) impact.

Inrichten monitor programma Doorbraak Naar Werk

Wij willen de rechtmatigheid, rechtvaardigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid van de gemeentelijke inzet in het kader van het programma Doorbraak Naar Werk goed kunnen volgen. In 2022 is de monitoring van het programma in de lijn geborgd. Jaarlijks brengen we op drie momenten een bestuursrapportage uit. Op de volle breedte van resultaten en inspanningen op werk, schulddienstverlening en armoedebestrijding. De rapportages brengen we parallel uit aan die van Zorg Dichterbij. Om op die manier steeds meer naar samenhang toe te werken. Op inhoud en kwaliteit van de indicatoren blijven we schaven. We streven naar de best bruikbare informatie om onze inspanningen te kunnen meten en te sturen. De komende tijd zal daarbij de nadruk liggen op het digitaliseren van interne processen, maar ook op het genereren van input van onze ketenpartners.

Doorontwikkelen prestatie-indicatoren

Voor de verschillende sturingsniveaus (beleid en uitvoering, op wijkniveau en stedelijk) en perspectieven (inwoners, werkgevers, financieel, organisatorisch) worden passende indicatoren ontwikkeld. In lijn met de gefaseerde ontwikkeling van de monitor worden de indicatoren continue in overleg met de gebruikers doorontwikkeld en aangescherpt.

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Lopende re-integratievoorzieningen	9,8	6,4	6,7	6,5	
Eenheid: Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar					
Bron: CBS- Participatiewet					
Kinderen in uitkeringsgezin	12%	11%	11%		
Eenheid: Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.					
Bron: Verweij Jonker Instituut - Kinderen in Tel					

Hierboven zijn bij de verschillende doelstellingen een aantal effectindicatoren opgenomen. In de bestuursrapportage Doorbraak naar Werk is meer informatie te vinden, is de voortgang op alle indicatoren opgenomen en zijn de trends en duiding hiervan beschreven.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Doorbraak naar werk	**35.333**	**46**	**554**	**1.516**
Investeren in voorkomen	35.333	46	554	1.516
Dichtbij de Arnhemmer en integraal				
Perspectief bieden				
Inclusief werk				
Samen sterk				
Slim monitoren en sturen				
Meer Arnhemmers zijn financieel zelfredzaam	**131.091**	**114.058**	**0**	**0**
Financiële basis op orde	131.055	114.058	0	0
Voorkomen en beperken (langdurige) armoede				
Doorbreken Generatiearmoede				
Inkomen en uitgaven in balans: minder financiële problemen en problematische schulden bij inwoners	37	0	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**166.425**	**114.104**	**554**	**1.516**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	195.488	173.395	182.950	166.425	164.723	161.928	161.928
Baten	143.602	112.334	118.118	114.104	115.404	115.404	115.404
Saldo lasten en baten	***-51.885***	***-61.061***	***-64.833***	***-52.320***	***-52.320***	***-46.524***	***-46.524***
Toevoegingen aan reserves	4.991	554	554	554	554	0	0
Onttrekkingen aan reserves	6.385	1.344	9.348	1.516	739	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.394***	***790***	***8.794***	***962***	***962***	***0***	***0***
Gerealiseerd resultaat	**-50.492**	**-60.271**	**-56.039**	**-51.358**	**-49.134**	**-46.524**	**-46.524**

Toelichting

Lasten

De begrote lasten bedragen in 2022 € 166,4 miljoen, onderverdeeld in de volgende onderwerpen:

- Bijstandsverstrekking: € 124,6 miljoen;
- Participatie: € 35,2 miljoen;
- Armoedebeleid: € 6,5 miljoen;
- Overige lasten: € 0,1 miljoen.

De totale lasten van programma S06 Participatie en armoedebestrijding zijn in 2022 € 16,5 miljoen lager dan in 2021. Dit komt door:

- Bijstandsverstrekking € 4,5 miljoen lager dan 2021: Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt doordat in 2021 incidenteel de ToZo uitkering staat begroot (€ 7,0 miljoen lager dan 2021). Daar tegenover staat dat de verwachte uitkeringslasten BUIG in 2022 € 2,5 miljoen hoger zullen zijn dan in 2021.
- Participatie € 12,2 miljoen lager dan 2021: Deze daling van het budget wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door afloop van incidentele budgetten te weten: middelen Arbeidsmarktregio (€ 4,6 miljoen lager dan 2021), middelen actieplan werk (€ 2,6 miljoen lager dan 2021, Organisatieontwikkeling Werk en Inkomen (€ 2,0 miljoen lager dan 2021). Daarnaast nemen de lasten voor WSW jaarlijks af als gevolg van uitstroom SW-medewerkers (€ 1,8 miljoen lager dan in 2021).
- Armoedebeleid € 0,1 miljoen hoger dan 2021: Dit wordt veroorzaakt door een klein incidenteel verschil op diverse bijdragen TONK, nominale compensatie, Coronamiddelen en een overschrijding op Kansrijk Opgroeien en Gelrepas in 2021.
- Schulddienstverlening € 0,3 miljoen lager dan 2021: Dit wordt veroorzaakt door incidentele uitgaven in 2021 voor de Kinderopvangtoeslagaffaire, corona en doorgeschoven budgetten uit 2020 voor preventie en Geldzaken & Ondernemers.

Baten

De begrote baten van programma S06 Participatie en armoedebestrijding zijn in 2022 € 114,1 miljoen, onderverdeeld in de volgende onderwerpen:

- Bijstandsverstrekking: € 114,0 miljoen;
- Participatie: € 46 duizend;
- Armoedebeleid: € 0,1 mln.

In totaal zijn de begrote baten in 2022 circa € 4,0 miljoen lager dan in 2021. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door:

- Bijstandsverstrekking € 2,9 miljoen lager dan 2021: Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt doordat in 2021 sprake is van een incidentele bijdrage vanuit het Rijk ten behoeve van de Tozo uitkering (€ 5,2 miljoen lager dan 2021). Daar tegenover wordt de komende jaren een stijging van de Rijksbijdrage van de gebundelde uitkering (BUIG) verwacht (€ 2,4 miljoen hoger dan 2021).
- Participatie € 1,1 miljoen lager dan 2021: In 2021 sprake is van een incidentele provinciale subsidie ten behoeve van de Arbeidsmarktregio (€ 0,7 miljoen lager dan 2021)
- Armoedebeleid € 0,1 miljoen hoger dan 2021: De bijdrage vanuit eurobudget van Menzis is in 2021 eenmalig ingezet op diverse andere programma's.

- Schulddienstverlening: € 0,2 miljoen lager dan 2021: In 2021 zijn er incidentele baten beschikbaar voor Kinderopvangtoeslagaffaire en bijdragen vanuit Dullertsstichting voor diverse initiatieven.

Toevoegingen aan reserves
Zowel in 2022 als in 2021 is de begrote toevoeging aan reserves € 0,6 miljoen. Dit betreft een toevoeging aan de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering in het kader van de organisatieontwikkeling Werk en Inkomen. Tot en met 2023 blijft de begrote toevoeging aan de BR Bedrijfsvoering € 0,6 miljoen.

Onttrekkingen aan reserves
In 2022 bedraagt de begrote onttrekkingen aan reserves € 1,5 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- BR Bedrijfsvoering in het kader van de organisatieontwikkeling Werk en Inkomen: € 0,8 miljoen;
- BR Werkinvesteringsfonds bestedingsplan 2022: € 0,7 miljoen.

De onttrekkingen zijn € 8,4 miljoen lager dan in 2021. Dit komt door:
- Een € 2,0 miljoen lagere onttrekking uit de BR Bedrijfsvoering voor de reorganisatie Werk en Inkomen;
- In 2021 is een onttrekking begroot aan de BR Taakmutaties Overloop in verband met de budgetoverheveling vanuit 2020. Voor 2022 is nog geen onttrekking begroot, dit resulteert in € 2,6 miljoen lagere onttrekking in 2022.
- Een € 0,8 miljoen lagere onttrekking aan de BR Transitie Presikhaaf Scalabor;
- € 0,9 miljoen lagere onttrekking aan BR Taakmutaties Overloop in verband met resultaatbestemming herstelagenda 2020.
- Een € 0,7 miljoen hogere onttrekking ten behoeve van het bestedingsplan Werkinvesteringsfonds uit de BR Werkinvesteringsfonds in 2022.
- Een € 0,3 miljoen lagere onttrekking uit de BR Participatie.
- Een € 1,7 miljoen lagere onttrekking uit de BR Taakmutaties Overloop ten behoeve van de TOZO regeling;
- een € 0,7 miljoen lagere onttrekking schulddienstverlening BR Taakmutaties Overloop voor preventie, vroegsignalering, schulddienstverlening voor ondernemers en lagere onttrekking aan Jongerenperspectieffonds.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)
Scalabor B.V.
MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Participatie
- Werkgeversorganisaties;
- Werknemersorganisaties;
- Onderwijsorganisaties;
- Regionaal Werkbedrijf;
- Economic Board;
- Regiogemeenten;
- UWV;
- Stichting Inclusief Midden Gelderland;
- Inclusief Werkgeven Midden Gelderland;
- Woningbouwcorporaties;
- Leerwerkloket Midden Gelderland;
- Werkgeversservicepunt Midden Gelderland;
- Scalabor;
- Centrum voor Activerend Werk;
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem.

Armoede en schulddienstverlening
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem;
- Dullertsstichting;
- Stichting Leergeld;

- Jeugdfonds Sport en Cultuur;
- Arnhemse Dialoog;
- De Voedselbank Arnhem, De Kledingbank;
- Partners van Vroeg Eropaf (woningcorporaties, energiebedrijven, zorgverzekeraars, waterbedrijven);
- Stichting Rijnstad, Humanitas, SWOA;
- PLANgroep;
- Opr€cht;
- Bewindvoerders aangesloten bij het convenant;
- Zuidweg en Partners;
- Over Rood;
- Landelijke partners (Schuldenlab, Schouders Eronder).

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- St. Leergeld Arnhem
- St. Rijnstad

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Participatie en armoedebestrijding. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Inkomensregelingen (BUIG); maximaal eigen risico
Aanpassing financiering BUIG door het Rijk
Re-integratiebudget - Rijksontwikkelingen
Scalabor Afwaarderingsrisico
Scalabor Detacheringsvergoeding

Corona risico's

Schulddienstverlening
Armoede; toename gebruik inkomensondersteunende maatregelen
Omzetderving Scalabor

Beleidskaders

Participatie

- Programmaplan Doorbraak Naar Werk.

Armoede en schulddienstverlening

- Doorontwikkeling Armoedeagenda en schulddienstverlening;
- Zij aan zij: schuldenvrij - De Arnhemse visie op schulddienstverlening;
- De weg uit armoede: werken aan perspectief Arnhemse armoedeaanpak - 2020 e.v.;
- Uitvoeringsagenda Schulddienstverlening 2020-2021.

Zorg

We willen alle Arnhemmers een stabiele basis bieden. Daarbij bieden we ondersteuning, begeleiding en zorg aan inwoners met een beperking of chronische ziekte die zichzelf niet kunnen redden in het dagelijks leven. We doen dit bij voorkeur samen met het eigen netwerk zodat inwoners niet afhankelijk worden van (alleen) specialistische hulp. Waar dat ontbreekt investeren we in het organiseren van sterke netwerken - formeel en informeel - zo dicht mogelijk bij huis, in de eigen woonomgeving. Op deze manier is hulp snel beschikbaar en ondersteuning dichtbij. Daarbij werken we intensief samen met Sociale wijkteams, zorgaanbieders, huisartsen, scholen en welzijnsorganisaties in een gebied. Omdat gebieden van elkaar verschillen kan onze aanpak ook per gebied verschillen. Prioriteiten, accenten, werkwijzen en samenwerkingspartners worden daarop aangepast.

Tijdens de coronaperiode hebben aanbieders veel aandacht gegeven aan het voortzetten van de ondersteuning en zorg aan onze inwoners en zijn alternatieven gevonden om de zorg zoveel mogelijk te continueren. In veel gevallen is gebruik gemaakt van digitale vormen van ondersteuning. Zo kregen inwoners bijvoorbeeld begeleiding via beeldbellen. Digitale zorgverlening zal, los van corona, in de toekomst meer worden ingezet omdat het een waardevolle aanvulling is gebleken op de al bestaande zorg en ondersteuning en door veel inwoners wordt gewaardeerd. Door de inzet en flexibiliteit van onze aanbieders konden veel inwoners goed worden geholpen. Inmiddels is het gebruik van zorg bijna overal weer op het niveau van vóór corona. We zien echter ook dat sommige problemen zijn toegenomen en dat hierop extra inzet nodig is om deze op te lossen. Dit geldt bijvoorbeeld voor de geestelijke gezondheid van jongeren.

De komende jaren gebruiken we om de stabiele basis voor onze inwoners te versterken. Daarbij willen we verder gaan met de ingezette transformatie van zorg. Preventie staat voorop om zoveel mogelijk problemen te voorkomen maar we zetten ook in op het bieden van lichtere zorg om zwaardere problemen te voorkomen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is een inclusieve stad waarin alle inwoners, ook met een beperking of chronische ziekte, zo zelfstandig als mogelijk leven in de wijk en meedoen aan de samenleving

We vinden het belangrijk dat alle Arnhemmers zo zelfstandig mogelijk kunnen leven, ook wanneer zij daarbij, vanwege beperkingen of chronische ziekte, een steuntje in de rug nodig hebben. We richten ons op een 'Inclusieve stad' waarin alle inwoners kunnen meedoen. Waar dat nodig is bieden we passende zorg en ondersteuning, maar daarbij zorgen we ook dat inwoners zoveel mogelijk zelf regie houden over hun leven en de kwaliteit daarvan kunnen verbeteren of op peil kunnen houden. Daarbij zetten we in op het versterken van de eigen kracht, het sociaal netwerk van inwoners en het benutten van algemene voorzieningen in de wijken. We werken preventief en zetten in op het normaliseren van zorg waar dat kan. Dat betekent dat we minder snel willen diagnosticeren en etiketteren en niet altijd direct een specialistische hulpverlener in willen zetten. Liever maken we gebruik van het netwerk en versterken dit waar dat nodig is waarbij we verschillen tussen Arnhemmers accepteren en omarmen. Inwoners met zorg, jong en oud, blijven zoveel mogelijk thuis wonen met de nodige ondersteuning, of maken eerder de overstap van een instelling naar zelfstandig wonen in de wijk. Wanneer inwoners zorg met verblijf nodig hebben zoeken we naar oplossingen die zoveel mogelijk op de thuissituatie lijken; uit huis maar zo 'thuis' mogelijk. Zo bieden we onze inwoners duurzame, passende, effectieve en efficiënte ondersteuning op maat, zo tijdig mogelijk en zo dicht mogelijk bij huis. Ook stimuleren we daarmee de actieve deelname van inwoners aan de Arnhemse samenleving.
We zorgen ervoor dat de toegang naar ondersteuning en zorg transparant en laagdrempelig is ingericht. Om kwalitatief goede zorg beschikbaar te hebben en te houden zetten we, met name in de jeugdzorg, extra maatregelen in.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Gemiddelde zorgkosten per inwoner		€ 835	€ 887	€ 847	

Eenheid: Euro

Bron: Gemeente Arnhem

Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis

Wanneer inwoners door een beperking of chronische ziekte er (tijdelijk) niet in slagen zichzelf te redden in het dagelijks leven bieden we ondersteuning, begeleiding en zorg. We bereiken steeds meer Arnhemmers en uit het inwonerservaringsonderzoek blijkt dat veel Arnhemmers tevreden zijn over de geboden zorg. Tegelijkertijd is de ervaring, met name van de Sociale wijkteams, dat inwoners vaak langdurig afhankelijk blijven van specialistische zorg en ondersteuning. We gaan ons inspannen om deze inwoners zo zelfstandig mogelijk te maken, zodat zijzelf de regie over hun leven terug krijgen en de kwaliteit van leven verbetert. We zetten in op het versterken van de eigen kracht en investeren in het (sociaal) netwerk rondom inwoners waarbij we het gebruik van algemene voorzieningen in de wijken stimuleren. Daarbij streven we ernaar dat inwoners weer zo zelfstandig mogelijk verder kunnen leven en niet onnodig, langdurig afhankelijk worden van zorg en ondersteuning. We

hebben ook aandacht voor de groeiende groep inwoners (en hun naasten) met een vorm van dementie. We gaan van Arnhem een dementievriendelijke samenleving maken door onder andere bewustwording en trainingen van Arnhemmers en Arnhemse ondernemers over de omgang van inwoners met dementie zodat ook deze groep zo lang mogelijk mee kan blijven doen in Arnhem.

We versterken de (veer)kracht van onze inwoners thuis en in instellingen met een integrale aanpak

We lichten onze inwoners beter voor hoe ze hun zelfstandigheid kunnen behouden; dit doen we met inzet van het eigen netwerk en een betere benutting van algemene voorzieningen in de wijk. We stimuleren het gebruik van deze algemene voorzieningen en we zorgen dat het aanbod bekend is en aansluit bij de behoefte van de inwoners van de wijk. Daarbij wordt onder andere gebruik gemaakt van een website waarop het aanbod aan algemene voorzieningen staat vermeld; deze website ontwikkelen we verder door.

Wijkcoaches gaan zelf meer begeleiding bieden aan inwoners. We verwachten dat daardoor beter gebruik wordt gemaakt van algemene voorzieningen en sociale netwerken in wijken, zodat de begeleiding effectiever wordt. Ook wordt de huidige versnippering van begeleiding over veel verschillende aanbieders teruggebracht door een sterk netwerk per wijk te organiseren waarin hulpverleners elkaar kennen en intensiever met elkaar samenwerken rondom inwoners. Dit bevordert collectieve en integrale oplossingen voor inwoners. Deze nieuwe werkwijze wordt, zowel voor jeugdzorg als Wmo, toegepast in pilots in vier verschillende wijken: Kronenburg, Malburgen, Schuytgraaf en Spijkerkwartier.

Er is veel samenhang in de opgaven waarvoor we staan. In de jeugdzorg bijvoorbeeld, zien we relaties tussen het opgroeien in armoede, schulden, schooluitval en de inzet van jeugdzorg. Daarnaast heeft een groot deel van de zwerfjongeren een verleden in de jeugdzorg. Om deze reden is een samenhangend jeugdbeleid ontwikkeld als uitwerking van een integrale visie op het sociaal domein. De komende jaren gaan we zorgen dat dit beleid in samenspraak met de betrokken partijen wordt opgepakt en uitgevoerd. Daarbij betrekken we onze gebruikers, jongeren, ouders/verzorgers, ervaringsdeskundigen, om te toetsen of dit goed gebeurt.

Ook ondersteunen we gezinnen waar meerdere problemen bestaan vanuit de doorbraakmethode, dit doen we samen met het Instituut voor Publieke Waarden. Deze methode houdt in dat we de problemen in samenhang benaderen. Hiermee hopen we tot duurzamere oplossingen te komen voor alle gezinsleden. We starten met die gezinnen, waarbij de jeugdigen veel zorg nodig hebben. Het instituut voor Publieke Waarden zorgt dat onze Sociale wijkteams straks zelf de doorbraakmethode kunnen toepassen.

Voor jeugdigen en volwassenen die vanuit een zorginstelling zelfstandig gaan wonen, moeten voldoende, passende en betaalbare woningen beschikbaar zijn. Om dit te bereiken leggen we verbinding met andere programma's en werken we samen om voor verschillende doelgroepen zelfstandige woonruimte te realiseren.

We versterken de zorgtoewijzing

De Sociale wijkteams vormen de toegang naar de Wmo, beschermd wonen en Jeugdzorg. Wijkcoaches beoordelen welke ondersteuning onze Arnhemmers nodig hebben om zelfstandig te kunnen wonen en participeren. Daarbij wordt altijd gekozen voor de meest passende, effectieve en efficiënte hulp en ondersteuning vanuit de gedachte dat inwoners zoveel mogelijk zelf de regie houden over hun eigen leven.
We hebben beleidsregels opgesteld die de wijkcoaches gebruiken om te kunnen bepalen welke vorm van ondersteuning of zorg passend is. Binnen de Sociale wijkteams wordt gewerkt met expertiseteams en aandachtsfunctionarissen om te borgen dat er voldoende kennis is om passende ondersteuning in te zetten. Eind 2021 evalueren we de beleidsregels, die deels in februari 2020 en deels medio 2020 zijn ingegaan. Waar nodig passen we deze beleidsregels aan om nog beter passende, effectieve en efficiënte zorg te kunnen bieden.

Bij de toegang naar de Jeugdzorg richten we ons op het intensiveren van de samenwerking met geautoriseerde verwijzers en aanbieders. We zetten de Praktijk Ondersteuner Huisartsen Jeugd (POH-Jeugd) in bij huisartspraktijken om de samenwerking tussen Sociale wijkteams, huisartsen (geautoriseerde verwijzers) en aanbieders te versterken. Afhankelijk van het succes van deze maatregelen breiden we in 2021 deze werkwijze uit naar meer huisartspraktijken. Met de Gecertificeerde Instellingen (jeugdbescherming) hebben we een gezamenlijke verbeteragenda opgesteld om te zorgen dat kinderen in onveilige situaties eerder worden geholpen. Deze verbeteragenda voeren we het komende jaar uit.
We verbeteren de samenhang tussen het onderwijs- en het zorgdomein door betere afstemming te realiseren tussen wijkteams, onderwijs en het samenwerkingsverband. Ook kijken we daarbij naar de rol van aanbieders en het aanbod aan hulp en ondersteuning op scholen.

We bakenen de inzet van de Wmo en Jeugdwet beter af door vaker te kijken naar de inzet van voorliggende voorzieningen zoals de Wet langdurige zorg (Wlz), Zorgverzekeringswet (Zvw) en Passend Onderwijs.

We sturen op kwaliteit en resultaat

In 2020 zijn via de aanbesteding de kwaliteitseisen voor zorgaanbieders verhoogd. Er zijn minder aanbieders gecontracteerd en er is een overzichtelijker aantal producten. Gecontracteerde aanbieders werken zoveel mogelijk wijkgericht, waardoor zij zorg kunnen afschalen naar voorzieningen dicht bij de inwoner. Aanbieders die actief bijdragen aan de transformatie van zorg en kwalitatief goede zorg leveren, krijgen meer toewijzingen dan aanbieders die dit niet doen. Uiteraard houden we rekening met de keuzevrijheid van onze inwoners. We stimuleren preventief werken, samenwerking tussen aanbieders en bevorderen innovatie.

In samenwerking met de regionale inkooporganisatie (Inkoop-SDCG) en Sociale wijkteams monitoren we of aanbieders goede kwaliteit van zorg leveren en de gewenste resultaten realiseren. Het toezicht op rechtmatigheid en kwaliteit van de geleverde zorg wordt verder geïntensiveerd. Niet alleen op basis van signalen, maar ook via een steekproef worden aanbieders getoetst. Daarbij werken we nauw samen met de Inkoop-SDCG, VGGM (toezicht op kwaliteit), afdeling Handhaving (toezicht rechtmatigheid) en de partners in het RIEC (Regionale Informatie- en Expertise Centra, gericht op bestrijding ondermijnende criminaliteit).

Met Medipoint hebben we het contract voor hulpmiddelen voor een periode van twee jaar verlengd. Dit om stabiliteit te bieden voor alle inwoners van Arnhem na ontbinding van het contract met leverancier HMC. Met Medipoint en de Sociale wijkteams kijken we naar verdere innovatie van het gebruik van hulpmiddelen.

Het Persoonsgebonden Budget (PGB) ontwikkelen we door op basis van de uitgevoerde, kwalitatieve evaluatie in 2021. In 2022 gaan we samen met betrokken partners aan de slag met de aanbevelingen van deze evaluatie en verbeteren we het PGB-beleid waar dat nodig is. Ook volgen we de landelijke ontwikkelingen over PGB en nemen deze mee in het vervolgtraject.

We vergroten het inzicht of passende zorg wordt ingezet (monitoring)

We verbeteren het inzicht in de ontwikkeling van de zorg. We gebruiken een goed ontsloten zorgmonitor waarbij we de ingezette zorg lokaal en op wijkniveau kunnen volgen. Periodiek leveren we (bestuurlijke) rapportages op, om de gewenste transformatie van zorg te monitoren. Dit biedt mogelijkheden om, waar nodig, bij te sturen.

Op wijkniveau ondersteunen we Sociale wijkteams bij het analyseren van de ontwikkelingen in toegewezen zorg en het uitzetten van acties. Op wijkniveau is een dashboard beschikbaar waarin we de zorg(kosten) tot op detail kunnen monitoren. Zogenaamde Analyse en Actieteams (A2-teams) werken met deze data (bijvoorbeeld volumes, producten, duur, kosten, aanbieders, zorgpaden en verwijzers). Het team is samengesteld vanuit verschillende disciplines (inhoudelijk, financieel en data-analisten) en zij gaan op wijkniveau of per zorgvorm in gesprek met het Sociale wijkteam over de data. Daarbij wordt gekeken naar de resultaten en ontwikkelingen in de wijk en de stad en wordt actie ondernomen als dat nodig is.

We voeren het inwonerservaringsonderzoek uit om meer inzicht te krijgen in het resultaat van en tevredenheid over de geleverde zorg. Met de verbeterde monitoring kunnen we volgen of aanbieders met de ingezette zorg resultaat bereiken en de doelen van de inwoner behalen.

We ontschotten zorgsystemen en verkrijgen toereikend rijksbudget

We dragen via de G-40, VNG en NDSD (Netwerk directeuren sociaal domein) bij aan een actieve lobby om voldoende rijksmiddelen te krijgen om de Wmo en Jeugdwet goed uit te kunnen voeren. We ondersteunen de lobby van VNG en G40 om structureel, ook na 2022, voldoende middelen voor de (jeugd)zorg te krijgen.

Landelijk wordt gewerkt aan een nieuw verdeelmodel voor beschermd wonen, maatschappelijke opvang (voorlopig uitgesloten) en begeleiding uit de Wmo. Inzet is een verdeelmodel van middelen op basis van objectieve criteria. De implementatie van het nieuwe model gaat in per 2023. De effecten zijn nog onduidelijk maar we verwachten dat onze regio Centraal Gelderland een ‘nadeelregio’ is. Wij monitoren deze ontwikkeling en lobbyen voor een redelijke uitkomst voor onze regio.

We werken met diverse partijen, zoals het Sociaal wijkteam, zorgaanbieders, zorgverzekeraar en justitie aan een meer gezamenlijk beleid voor de GGZ-doelgroep. We onderzoeken onder andere hoe we een betere aansluiting kunnen realiseren tussen de forensische zorg en de Wmo-zorg en onderzoeken de mogelijkheden voor een meer wijkgerichte GGZ-ondersteuning. Daarbij zetten we ook in op preventie van problemen en een grotere acceptatie van de GGZ doelgroep.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Inwonerstevredenheid over kwaliteit geboden ondersteuning				79%	73%
Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel basis		40	41	47	50
Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel specialistisch		49	44	31	30

Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel basis+specialistisch	11	15	22	20
Verhouding Huishoudelijke Ondersteuning, maatwerk vs. algemene voorziening, aandeel maatwerk	81%	84%	65%	46%
Verhouding Huishoudelijke Ondersteuning, maatwerk vs. algemene voorziening, aandeel algemeen	19%	16%	35%	54%

Bron: Gemeente Arnhem

Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij

We bieden Arnhemmers die niet participeren als gevolg van persoonlijke omstandigheden de mogelijkheid om deel te nemen aan de maatschappij, bij voorkeur via betaald werk. Als dit niet haalbaar blijkt, participeren zij via vrijwilligerswerk of activerend werk. We bevorderen de doorstroming vanuit activerend werk richting betaald werk/ opleidingen of vrijwilligerswerk. Hier ligt een nauwe samenhang en samenwerking met het programma Doorbraak naar werk.

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis'

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Percentage inwoners in AW met een ontwikkelarrangement		49%	45%	42%	47%

Bron: Gemeente Arnhem

Meer jeugdigen ontwikkelen zich naar zelfredzaamheid en ontvangen waar nodig passende zorg

We willen dat meer kinderen in Arnhem zich ontwikkelen naar zelfstandigheid en een gezond volwassen leven. Als zij dat zelf niet kunnen en ook het eigen netwerk onvoldoende is, ontvangen zij daarbij tijdig passende hulp. Passende hulp betekent dat de hulp kwalitatief goed is en kinderen (of hun ouders) helpt om weer zelf verder te kunnen. Ook willen we deze hulp zo licht mogelijk en zo dicht mogelijk bij huis of thuis inzetten zodat het kind zoveel mogelijk een normaal leven kan blijven leiden. Om dat te bereiken werken we preventief en willen we problemen zo vroeg mogelijk signaleren en tijdig passende zorg inzetten om erger te voorkomen. We richten ons op kinderen in kwetsbare situaties: kinderen die de zorg het hardst nodig hebben om zich te kunnen (blijven) ontwikkelen. Daarbij houden we oog voor normalisering van zorg en voorkomen we het onnodig "plakken van etiketten". Ook bespreken we met ouders hoe we ze kunnen ondersteunen bij de opvoeding van hun kinderen; wat kunnen zij zelf doen en wat is 'normaal' bij het opgroeien van hun kind.
Wij zorgen per wijk voor een sterk netwerk waarbij een beperkt aantal jeugdhulpaanbieders samenwerkt met andere professionals en betrokken partijen in de wijk en met hun aanbod aansluiten bij de zorgvragen van kinderen en jongeren in die wijk.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing CSA		89	105	114	101
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Elden en De Laar		115	123	128	114
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Malburgen		132	156	160	130
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Noord-Oost		124	138	136	110
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Noord-West		139	172	176	142
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Presikhaaf		105	104	119	101
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Schuytgraaf-Elderveld		142	154	159	132
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing VKR		138	151	147	115

Bron: Gemeente Arnhem

Meer jeugdigen kunnen meedoen aan het dagelijks leven

We willen dat kinderen zo veel mogelijk op eigen kracht meedoen aan het dagelijkse leven. Daarvoor hebben zij een goede sociale basis in de buurt nodig waar ze op kunnen terugvallen. Bijvoorbeeld op school, bij de sport- of cultuurvereniging. Als het netwerk en de sociale basis bij een kind niet toereikend zijn een voor de ontwikkeling, zetten wij (tijdelijk) specialistische jeugdzorg.

Versterken eigen kracht van jeugdigen, sociaal netwerk en inzet algemene voorzieningen

- Samen met professionals uit onderwijs, zorg, sport, cultuur en welzijn ontwikkelen we samenhangend aanbod van voorzieningen dat past bij de fases die kinderen (en hun ouders) doorlopen bij het opgroeien en opvoeden en aansluit bij de hulpvraag. We baseren dit voorliggende aanbod op de behoeften van kinderen en jongeren zelf (onder andere met de resultaten van het onderzoek Goed Geschut).
- Dit aanbod baseren we ook op input uit onze stadsgesprekken met kinderen, jongeren en ouders. We voeren deze stadsgesprekken drie keer per jaar. Tijdens deze gesprekken mogen de kinderen, jongeren en ouders zelf thema's agenderen. Hiermee checken we of ons aanbod aansluit bij de kansen en uitdagingen waar zij mee te maken krijgen. Wij sturen ons beleid bij op basis van de input uit deze gesprekken.
- We stimuleren passend aanbod van algemene voorzieningen dat preventief op, of in combinatie met specialistische jeugdzorg ingezet kan worden. Denk bijvoorbeeld aan 'steungezinnen', waarbij ouders een kind tijdelijk opvangen zodat de biologische ouders op adem kunnen komen of een ondersteuningsplan waarin interventies in onderwijs en zorg logisch samenhangen. Een ander voorbeeld is het versterken van de aansluiting tussen onderwijs en Jeugdhulp, waarbij kinderen tijdig de juiste ondersteuning krijgen en waarbij onderwijs, zorg en welzijn gezamenlijk hebben gekeken naar de doelen en betrokken zijn in de uitvoering.

Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis

Veel jeugdigen hebben helaas te maken met een onveilige thuissituatie. Dit komt onder andere voort uit psychische problematiek, vechtscheidingen, huiselijk geweld of andere sociale problemen. We willen onveilige situaties zoveel mogelijk voorkomen, sneller signaleren als deze zich voordoen en meer jeugdigen in een kwetsbare situatie een veilig thuis bieden. We plaatsen kinderen alleen uit huis als het echt niet anders kan. Daarbij organiseren we liever ambulante zorg bij kinderen thuis of, als dat niet kan, bij pleegouders of gezinshuizen. Jeugdhulp met verblijf is een laatste optie die we graag zoveel mogelijk willen voorkomen.

- We versnellen en verbeteren de veiligheidsketen: Veilig Thuis, Sociale wijkteams, jeugdbescherming en de Raad voor de Kinderbescherming. Zodat kinderen en hun ouders sneller passend hulpaanbod krijgen om de veiligheid in het gezin te herstellen (Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming).
- We zetten de doorbraakmethode in om te werken aan een beter perspectief voor gezinnen met complexe, meervoudige problemen in een kwetsbare, onveilige situatie.
- We voorkomen uithuisplaatsingen vaker door de inzet van Team VAV (Vertrouwd, Aanwezig en Veilig) dat snel en flexibel bij kwetsbare gezinnen thuis ingezet kan worden en escalatie helpt te voorkomen.
- We verminderen het aantal jongeren in verblijf, door casuïstiek tijdig te bespreken in het Perspectiefoverleg en tijdig ambulante zorg in te zetten om zo uithuisplaatsing te voorkomen.
- We werven ouders voor pleegzorg en zetten groepswonen in als alternatieven voor jeugdhulp met verblijf.
- We voorkomen complexe scheidingen door ouders vroegtijdig de juiste informatie en hulp op één plaats aan te bieden (Digitaal Scheidingsloket). Ook kinderen waarvan de ouders uit elkaar gaan of gaan scheiden kunnen hier terecht voor informatie en hulp. Bij geëscaleerde situaties helpen professionals van het Digitaal Scheidingsloket mee om de gezinssituatie terug te brengen naar het normale.
- In de afgelopen twee jaar is het aantal jeugdbeschermingsmaatregelen en het aantal jongeren in verblijf licht afgenomen. Komende jaren zetten we het bovenstaande beleid voort om verdere daling mogelijk te maken.

Regionale aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling

Arnhem is centrumgemeente voor de regio Arnhem-Achterhoek voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. De prioriteiten uit de regioaanpak zijn 1) meer inzetten op vroegsignalering en preventie van huiselijk geweld (onder andere door gebruik Meldcode) 2) huiselijk geweld stoppen en duurzaam oplossen en 3) aandacht voor specifieke aanpakken (denk bijvoorbeeld aan eergerelateerd geweld en ouderenmishandeling). Samenwerking met regionale en lokale partners is hiervoor cruciaal. Denk hierbij aan regiogemeenten, Sociale wijkteams, Veilig Thuis, jeugdzorgaanbieders en Moviera. Maar bijvoorbeeld ook aan scholen en (huis)artsen, de jeugdgezondheidszorg en andere partners die dichtbij inwoners staan.
We houden de lokale aanpak actueel en verwerken daarin de uitkomsten van het onderzoek naar de gevolgen van de coronacrisis op huiselijk geweld (motie 20M205 Meer aandacht voor huiselijk geweld). Daarbij blijven de prioriteiten en acties uit de bestaande Regioaanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 'Samen Veilig' 2019-2023 van kracht. Vanuit onze rol als centrumgemeente hebben we een voorbeeldfunctie en faciliteren we vanuit de beschikbare (DUVO) middelen de gemeenten in de regio Arnhem-Achterhoek.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal jeugdbeschermingsmaatregelen		401	427	395	322
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal jeugdigen in verblijf		571	610	562	423
Bron: Gemeente Arnhem					

Minder jeugdigen zijn van zorg afhankelijk

Als kinderen vast lopen in hun ontwikkeling naar zelfstandigheid, dan ontvangen zij passende hulp. Hiervoor kijken we eerst met de ouders, het netwerk en de sociale basis van een kind wat de mogelijkheden zijn. Als deze niet toereikend zijn voor de ontwikkeling, zetten wij (tijdelijk) specialistische hulp in. Een kind mag zijn wie het is, ook als het afwijkt van de norm. Bijvoorbeeld omdat een kind druk is of moeite heeft met leren. We stoppen met onnodig problematiseren van gedrag en normaliseren het gebruik van zorg. Daarbij accepteren we dat sommige problemen horen bij het opgroeien.

We zorgen voor een wijknetwerk met algemene voorzieningen en zorgaanbod dat aansluit bij de problemen van kinderen en jongeren

- We zetten jeugdhulp zo dichtbij als mogelijk in en vormen wijknetwerken om dat mogelijk te maken. Hulp wordt gegeven bij het kind thuis, op school of in de wijk. Bijvoorbeeld door wijkcoaches die kinderen met een hulpvraag zelf begeleiden. En door de inzet van praktijkondersteuners jeugd bij de huisarts die kunnen helpen bij psychische problematiek.
- Alle Arnhemse huisartsenpraktijken die dat willen, ondersteunen wij door de inzet van een praktijkondersteuner jeugd. Door de lichte hulp van de wijkcoach of praktijkondersteuner bij de huisarts zijn kinderen en jongeren minder afhankelijk van specialistische jeugdzorg.
- Wanneer deze lichtere hulp niet voldoet, zetten de Sociale wijkteams specialistische jeugdzorg in. Wij zorgen per wijk voor jeugdhulpaanbieders die samenwerken met andere professionals in de wijk en met hun aanbod aansluiten bij de zorgvragen van kinderen en jongeren in die wijk.
- We dringen de wachtlijsten bij jeugdhulpaanbieders terug door oplossingen te zoeken met ouders en aanbieders, zodat kinderen met een zorgvraag tijdig een goed passend hulpaanbod krijgen. Bijvoorbeeld de praktijkondersteuners jeugd bij de huisarts kunnen kinderen op de wachtlijst helpen met hun vraag, voordat zij hun traject kunnen beginnen. We zetten extra middelen in om de wachtlijsten voor GGZ problematiek bij aanbieders terug te dringen en bedenken samen met jongeren en aanbieders oplossingen voor deze wachtlijst problematiek. Via de bestuursrapportages rapporteren wij over deze wachtlijsten.
- We geven extra aandacht aan mentale gezondheid en het ontwikkelen van veerkracht, zodat kinderen en ouders beter kunnen omgaan met problemen en tegenslag. Dat doen we door ondersteuningsbijeenkomsten voor ouders te organiseren en in begeleidingsgesprekken aandacht te besteden aan het begrijpen van gedrag en daarmee leren omgaan. Ook praten we met ouders over wat gebruikelijke zorg is en wat van hen wordt verwacht.
- We geven de Sociale wijkteams duidelijke kaders mee wanneer zij jeugdhulp wel of niet in mogen zetten. Deze kaders houden we up-to-date, op basis van wat er speelt bij kinderen en jongeren. In deze kaders stellen we altijd kritisch de vraag of jeugdhulp de beste oplossing is voor het kind, ouders goed toegerust zijn om zelf hun kind te ondersteunen en het netwerk of voorzieningen in de buurt al ingezet zijn. Wij vragen ouders hun kinderen meer zelf te ondersteunen, bijvoorbeeld bij opgroeiproblemen, druk gedrag of verdriet in plaats van specialistische begeleiding of behandeling te zetten. Daardoor ervaren kinderen dat tegenslag en moeilijke periodes bij het leven horen en leren zij daar mee om te gaan.
- We bakenen de inzet van de Jeugdwet en de Verlengde Jeugdwet beter af door afspraken met aanbieders te maken en houden zo de zorg beschikbaar voor de jeugdigen die het nodig hebben. We vergroten de kennis van de Wet langdurige zorg en de Zorgverzekeringswet zodat deze wetten voorliggend aan de Jeugdwet ingezet worden waar dat beter past.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal 0-17-jarigen met een JW-toewijzing		5.048	5.346	5.150	4.461
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal 18+ers met een JW-toewijzing		467	679	609	469
Bron: Gemeente Arnhem					

Een meer inclusief Arnhem, waarbij meer kwetsbare Arnhemmers (blijven) wonen in de wijk

Arnhemmers die dat nodig hebben bieden we een Beschermd Thuis. Dit doen we lokaal en regionaal, op grond van het Transformatieplan Beschermd Thuis. We zetten in op doorstroom vanuit beschermde woonvormen naar zelfstandig wonen en op goede GGZ-zorg in de wijken. Daarmee voorkomen we zwaardere instellingszorg. Met de inkoop van zorg en ondersteuning hebben we rekening gehouden met de mogelijkheid flexibel op en af te schalen.
De transformatie geven we samen met de regio Centraal Gelderland verder vorm. Alle betrokken gemeenten zorgen voor een breed palet aan (basis)voorzieningen; lichte vormen van zorg voor wie daarmee toe kan en gespecialiseerde opvang en beschermd wonen voor wie dit (tijdelijk) nodig is. We doen dit in nauwe samenwerking met en tussen gemeenten, met woningcorporaties, zorgaanbieders en de zorgverzekeraar.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Beschermd Wonen, aantal inwoners met verblijf		1.071	1.013	958	524

Bron: Gemeente Arnhem

Er zijn voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers

We willen voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare inwoners, zodat zij kunnen uitstromen uit beschermd wonen, maatschappelijke opvang en jeugdvoorzieningen. Om dit te bereiken intensiveren we de samenwerking met de Arnhemse woningcorporaties.

We koppelen zorg(behoeften) aan wonen

We voeren de woonafspraken met woningcorporaties uit, waarvoor jaarlijks maximaal 120 woningen beschikbaar worden gesteld voor uitstroom uit Beschermd wonen (BW), Maatschappelijke opvang (MO) en intramurale jeugdvoorzieningen. De gemeente coördineert deze aanvragen, zodat Arnhemmers die niet zelfstandig aan een woning kunnen komen, toch uit kunnen stromen. Daarnaast blijven we met corporaties in gesprek over huisvesting van doelgroepen.
We gebruiken daarvoor het doelgroepenonderzoek 'wonen en zorg', waarin de behoefte en het aanbod aan zorggerelateerd wonen in Arnhem gekwantificeerd is. We komen samen met partners in de stad tot een visie op wonen, welzijn en zorg.

Zorggerelateerde woonoverlast wordt minder

We pakken zorggerelateerde overlast in de stad adequaat aan. Er is een meldpunt woonoverlast, zodat inwoners (ook zorggerelateerde) woonoverlast kunnen melden. We blijven, mede op basis van deze meldingen, in gesprek met zorgaanbieders over het treffen van maatregelen om woonoverlast door hun bewoners te beperken. Indien nodig treffen we maatregelen bijvoorbeeld via de inkoop en contractering van aanbieders. We werken samen met het zorgkantoor en de DJI (Dienst Justitiële Inrichtingen) om aanbieders te weren waarvan de bewoners overlast veroorzaken en er onvoldoende wordt ingegrepen. Daarbij werken we samen met de teams Leefomgeving en het programma Veiligheid.
Van zorgaanbieders die intensief Beschermd Wonen bieden, verwachten we dat zij ook mensen met meerdere en complexe zorgvragen de noodzakelijke zorg kunnen bieden. Daarvoor is een casusoverleg met zorgaanbieders ingericht. Zo nodig nemen we maatregelen via de toewijzing, de inkoop en contractering.

Meer bewoners met een kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen

We stellen meer mensen in staat om met de juiste ondersteuning, zelfstandig te wonen en mee te doen in onze samenleving. Uitgangspunt is zoveel mogelijk een beschermd thuis te bieden door zorg en ondersteuning zo flexibel mogelijk op- en af- te kunnen schalen, in plaats van wonen in een instelling. Tegelijkertijd zorgen we ervoor dat er een regionaal vangnet van intramurale zorg in stand blijft voor wie dat toch nodig heeft.

We ontwikkelen meer preventieve activiteiten

Iedere gemeente in de regio Centraal Gelderland werkt aan het op orde brengen van de lokale basisinfrastructuur. Dat betekent dat we zorgen voor plekken in de buurt waar inwoners met beschermd wonen elkaar kunnen ontmoeten en onderling steun kunnen vinden (zoveel mogelijk gespreid over de stad). We realiseren voldoende aanbod voor een zinvolle daginvulling (onder andere via Activerend Werk) en zorgen dat deze doelgroep kan wonen op een passende plek (onder andere door woonafspraken met corporaties).
We zorgen voor lokale samenwerking (een inwoner moet zo min mogelijk last hebben van verschillende organisaties of financieringen) en werken samen met andere gemeenten en aanbieders, zorgverzekeraars en woningcorporaties.
We breiden de inzet van buurtcirkels (wonen met een steuntje in de rug) uit. Hiermee kunnen inwoners met een psychische kwetsbaarheid die vanuit een intramurale instelling zelfstandig gaan wonen, een sociaal netwerk in de wijk opbouwen. Met de inzet van buurtcirkels voorkomen we naar verwachting terugval.

Er zijn regionaal sluitende afspraken Beschermd Thuis

Per 1 januari 2022 wordt gestart met de inhoudelijke door-decentralisatie van beschermd wonen. Dat betekent dat niet alleen de 43 centrumgemeenten, maar alle 355 gemeenten zich gaan inzetten en verantwoordelijk worden voor inwoners met een toewijzing voor beschermd wonen. Daarover worden op regionaal niveau samenwerkingsafspraken gemaakt.
Vanaf 1 januari 2023 komt er een nieuwe financiële verdeling over gemeenten. Dit betekent dat de komende jaren (2023-2032) de middelen voor Beschermd Wonen worden overgeheveld van centrumgemeenten naar de regio-gemeenten. Daarmee wordt ook financieel geregeld dat gemeenten voortaan verantwoordelijk zijn voor beschermd wonen voor de eigen inwoners.
De gemeenten in de regio Centraal Gelderland zetten de transformatie naar Beschermd Thuis door in de richting zoals verwoord in het Transformatieplan Samen aan Zet (2019) en de bestuurlijke uitgangspunten zoals regionaal geformuleerd in 2021.
Er wordt een convenant voor 2022 en de daarop volgende jaren gesloten, waarin afspraken worden vastgelegd over de regionale besluitvorming omtrent de uitvoering van beschermd wonen, financiële afspraken, de toegang, contractering, beleid, toezicht, lokale basisvoorzieningen, monitoring en woonafspraken.

Er is een integrale aanpak voor mensen met verward gedrag

In 2022 evalueren we de bemoeizorg, die we in 2021 aanvullend hebben ingezet en zorgen voor borging. Vanaf 2021 worden de politiemeldingen over personen met verward gedrag opgepakt door VGGM. Zij leggen daarbij de verbinding met het sociaal domein. Dit meldpunt wordt het komend jaar uitgebreid met een telefoonnummer voor niet-acute meldingen waar inwoners van Arnhem hun zorgen over medebewoners kunnen neerleggen. Ook hier zorgt VGGM weer voor de verbinding naar het sociaal domein.
Ook wordt in 2022 de pilot 'Noodbed voor mensen met verward gedrag' geëvalueerd. Onderdeel van deze pilot is de vraag of er voldoende bereikbare en beschikbare opvolgende Wmo zorg en ondersteuning aanwezig is, waaronder spoedzorg.
De pilot 'Welkom in je wijk!', om stigmatisering tegen te gaan en mensen handvatten te geven om beter om te kunnen gaan met onbegrepen gedrag wordt ook in 2022 geëvalueerd.
Met de Veiligheidshuizen Arnhem en West Veluwe Vallei, Pro Persona, regiogemeenten en zorgverzekeraar onderzoeken we of we de 'Ketenveldnorm / levensloopregeling' in onze regio kunnen implementeren. Hierbij staat integrale, levensbrede en continue ondersteuning centraal van mensen met veelal multiproblematiek (én psychiatrie, én verslaving, én lichte verstandelijke beperking) die frequent delinquent gedrag vertonen maar die (nog) geen forensische titel ontvangen.
Met name de Wet zorg en dwang heeft het afgelopen jaar voor een aantal uitvoeringsknelpunten gezorgd. Met het Zorgkantoor, Pro Persona, de Verpleging- en Verzorgingssector en de Verstandelijk Gehandicaptensector werken we aan werkafspraken en voeren we een landelijke lobby, voor verbetering van de uitvoering.

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	790	870	780	820	
Eenheid: Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					
Jongeren met jeugdhulp	11,4%	12,8%	12,9%	12,2%	
Eenheid: Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					
Jongeren met jeugdreclassering	0,8%	0,8%	0,7%	0,6%	
Eenheid: Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					
Jongeren met jeugdbescherming	1,2%	1,2%	1,4%	1,3%	
Eenheid: Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					

Hierboven zijn bij de verschillende doelstellingen een aantal effectindicatoren opgenomen. In de bestuursrapportage Zorg Dichterbij is meer informatie te vinden, is de voortgang op alle indicatoren opgenomen en zijn de trends en duiding hiervan beschreven.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem is een inclusieve stad waarin alle inwoners, ook met een beperking of chronische ziekte, zo zelfstandig als mogelijk leven in de wijk en meedoen aan de samenleving	**28.190**	**4.883**	**0**	**255**
Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis	28.190	4.883	0	255
Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij				
Een meer inclusief Arnhem, waarbij meer kwetsbare Arnhemmers (blijven) wonen in de wijk	**16.887**	**57**	**0**	**0**
Er zijn voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers	141	57	0	0
Meer bewoners met een kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen	16.746	0	0	0
Meer jeugdigen krijgen passende zorg gericht op ontwikkelen van zelfredzaamheid	**13.472**	**0**	**12.530**	**99**
Meer jeugdigen kunnen meedoen aan het dagelijks leven	11.529	0	12.530	99
Minder jeugdigen zijn van zorg afhankelijk				
Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis	1.943	0	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**58.550**	**4.940**	**12.530**	**354**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	60.704	49.793	56.084	58.550	58.161	58.273	58.905
Baten	5.222	4.940	4.940	4.940	4.940	4.940	4.940
Saldo lasten en baten	***-55.482***	***-44.853***	***-51.144***	***-53.610***	***-53.610***	***-53.333***	***-53.965***
Toevoegingen aan reserves	2.009	628	628	12.530	1.082	1.000	1.000
Onttrekkingen aan reserves	3.425	1.512	2.843	354	81	498	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.416***	***884***	***2.215***	***-12.177***	***-12.177***	***-502***	***-1.000***
Gerealiseerd resultaat	**-54.066**	**-43.969**	**-48.929**	**-65.786**	**-54.222**	**-53.836**	**-54.965**

Toelichting

Lasten

De totale lasten voor 2022 voor het stedelijk programma zijn begroot op € 58,5 miljoen. De overige lasten voor zorg van € 121,3 miljoen worden vermeld in de wijkbudgetten. De lasten zijn te verdelen in de volgende categorieën:

- € 28,3 miljoen wordt besteed aan zorg in natura en persoonsgebonden budgetten, verdeeld over Beschermd wonen (€ 15,3 miljoen), Jeugdzorg en jeugdbescherming (€ 10,2 miljoen), Wmo (€ 1,6 miljoen) en Huishoudelijke hulp toelage (€ 1,2 miljoen);
- € 22,4 miljoen wordt besteed aan uitbestede taken, zoals Stichting Sociale wijkteams (€ 16,8 miljoen), Ambulantisering GGZ (€ 3,0 miljoen), Zorg-lokaal (€ 1,1 miljoen), Inkoop Sociaal Domein Centraal Gelderland (€ 0,6 miljoen), De Connectie (€ 0,6 miljoen) en Sociaal Hospitaal kosten (€ 0,3 miljoen);
- € 0,9 miljoen wordt besteed aan het realiseren van de maatregelen binnen de jeugdzorg, zoals POH Jeugd;
- € 0,3 miljoen dient ter uitvoering van de motie transformatiebudget;
- € 1,8 miljoen wordt besteed aan begrote subsidies, zoals aan Stichting Veilig Thuis (€ 1,1 miljoen);
- € 1,1 miljoen wordt besteed aan beleidsuren;
- Hiernaast zijn er € 3,7 miljoen overige lasten, zoals Mantelzorgcompliment (€ 0,7 miljoen) en backoffice (€ 0,7 miljoen).

De begroting is in 2022 ten opzichte van 2021 € 2,5 miljoen hoger.

- De begroting voor overige goederen diensten stijgt met € 0,9 miljoen en dit bedrag is toegekend om de maatregelen binnen de Jeugdzorg , zoals de POH Jeugd te realiseren;
- De begroting stijgt met € 0,3 miljoen door de toevoeging van het transformatiebudget conform de raadsmotie;
- De begroting voor jeugdbescherming stijgt met € 0,3 miljoen ten behoeve van de verbeteragenda jeugdbescherming;
- De begroting voor specialistische zorg stijgt met € 1,0 miljoen. Dit is te verklaren door de toevoeging van de extra rijksmiddelen jeugdzorg.

Baten

De totale baten voor 2021 zijn begroot op € 4,9 miljoen. De baten zijn te verdelen in de volgende categorieën:

- € 4,0 miljoen betreft de inning van de eigen bijdrage bij de Wmo en Beschermd wonen.
- € 0,9 miljoen betreft de bijdrage LVB (Licht Verstandelijke Beperkten) die we als centrumgemeente voor Beschermd wonen ontvangen vanuit de regio.

De baten blijven in 2022 gelijk aan 2021.

Toevoegingen aan reserves

De totale toevoegingen aan de reserves 2022 is € 12,4 miljoen. Het betreft hier toevoegingen aan de bestemmingsreserve Transformatie Zorgbudgetten (€ 0,3 miljoen) en de bestemmingsreserve Wmo en Jeugdzorg (€ 12,1 miljoen).

Onttrekkingen aan reserves

In 2022 wordt er aan de bestemmingsreserve Transformatie zorgbudgetten en bestemmingsreserve Wmo en Jeugdzorg € 0,4 miljoen onttrokken. Deze onttrekkingen dienen ter dekking van kostenbesparende maatregelen en transformatie-uitgaven.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen
MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Stichting Sociale wijkteams;
- Zorgaanbieders en welzijnsorganisaties;
- Onze Huisartsen en Arts en Zorg
- Cliënten- en Adviesraden Sociaal Domein;
- Zorgbelang Gelderland.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Centrum voor Activerend Werk
- RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
- St. Vitale Verbindingen
- Zorgbelang Inclusief

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Zorg. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Aanpassing tarieven Wmo en Jeugdwet
Lvb middelen (Licht verstandelijke beperkten)
Uitname Wlz
Aanpassing het woonplaatsbeginsel Jeugdzorg

Corona risico's

Grotere zorgvraag na crisis
Spoedeisende zorg (SEZ) van Jeugdbescherming Gelderland

Beleidskaders

- Visie sociaal domein 'Sociaal domein in beweging'
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Geconsolideerde versie van de Verordening Jeugdhulp gemeente Arnhem 2019;
- Beleidsregels Leerlingenvervoer gemeente Arnhem;
- Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg.
- Kadernota De veerkrachtige samenleving Arnhem;
- Beleidsregels Wmo (2019);
- Beleidsregels Jeugd (2019);
- Beleidsplan Jeugd Wmo;
- Uitvoeringsplan deel Wmo;
- Jeugdbeleid 2021-2025. Oprgroeien in Arnhem: een toekomst vol kansen.
- Inrichtingsplan Jeugdhulp;
- Regionaal Transformatieplan Jeugd;
- Regioaanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 'Samen Veilig' 2019-2023
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Verordening Jeugdzorg Arnhem 2019;
- Verordening doelgroepenvervoer 2020;
- Raadsbrief Ontwikkelingen zorgdomein (december 2018);
- Transformatieplan Beschermd Thuis 2019-2021;
- Raadsbrief bestuurlijke uitgangspunten doordecentralisatie beschermd wonen (maart 2020);
- Raadsbrief kwaliteit, toezicht en handhaving (juni 2019);
- Raadsbrief Voortgang regionale samenwerking beschermd wonen (februari 2021);
- Raadsbrief Voortgang regionale samenwerking beschermd wonen vanaf 2022 (juni 2021);
- Raadsbrief afspraken en contracten jeugdbescherming, juli 2021.

Welzijn en inclusie

In Arnhem is iedereen gelijk en krijgt iedereen gelijke kansen. Dat is onze ambitie. We willen een stad zijn waar inwoners kunnen zijn wie ze willen zijn en een ieder zijn identiteit en eigenheid met trots kan uitdragen. In veiligheid en vrijheid. Om te borgen dat iedereen gelijkwaardige kansen heeft om zich te ontwikkelen en om mee te doen is een stevige sociale basis nodig. Daarbij hebben we speciale aandacht voor het voorkomen en tegengaan van discriminatie. Ook willen de positie van inwoners met een beperking versterken. We ondersteunen burgerinitiatieven, zetten in op jeugdpreventie en geven ondersteuning bij opgroei- en opvoedvragen. Mantelzorgers verdienen onze bijzondere aandacht en ondersteuning, net als mensen die informele zorg en vrijwilligerswerk doen. We zorgen voor goede algemene voorzieningen, zoals ontmoetingsplekken. We bieden statushouders en vluchtelingen een nieuw thuis en toekomstperspectief. En zetten stevig in op de beweging van maatschappelijke opvang naar wonen. We stimuleren Arnhemmers om open te staan voor elkaar en elkaar te helpen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhemmers voelen zich thuis en kunnen meedoen in hun stad

We vinden het belangrijk dat iedere Arnhemmer, ongeacht culturele achtergrond, levensbeschouwing, seksuele geaardheid, beperking en/of chronische ziekte, leeftijd en geslacht, moet mee kunnen doen en zich thuis kunnen voelen in Arnhem. Kinderen moeten zich goed kunnen ontwikkelen. We vinden het belangrijk dat ouderen zo lang mogelijk gezond blijven en actief meedoen. Dat nieuwkomers snel hun plek vinden en hun leven opbouwen. Dat er een passend vangnet wordt geboden als het even niet vanzelf gaat. We zetten in op jeugdpreventie, ondersteuning en algemene voorzieningen en duurzame inburgering.
Meer specifiek zetten we in op het bestrijden van discriminatie en acceptatie op diverse gronden, op Arnhem als toegankelijke gemeente voor mensen met een beperking en/of chronische ziekte en op nieuwkomers die hun plek moeten vinden. De gemeente draagt actief uit dat samenleven in diversiteit niet kan zonder gemeenschappelijkheid, wederzijds vertrouwen en respect waarbij eenieder zichzelf moet kunnen zijn. Er wordt ingezet op bewustwording, en activering in de eigen organisatie, de stad en in de wijken.

Opvoeden en opgroeien

Alle kinderen in Arnhem groeien gezond en veilig op en kunnen zich ontwikkelen en ontplooien zodat zij nu en later een positieve binding hebben met hun omgeving en ook een positieve bijdrage leveren aan de samenleving. Opgroeien en opvoeden is een belangrijk inhoudelijk thema binnen de herijking van de welzijnsopgave (een sterke sociale basis).

Sluitende aanpak ketenpartners voor vroegsignalering

Kinderen zijn goed en zo vroeg mogelijk in beeld zodat tijdig een eventuele hulp- of ondersteuningsvraag duidelijk wordt. Met ketenpartners organiseren we een gezamenlijke aanpak om het kind en ouders heen. Ouders hoeven zo niet van de ene naar de andere instantie. We zijn gestart bij de voorschoolse locaties.

Ontwikkelen van voorliggende voorzieningen

De aanwezigheid van een voorliggend aanbod is een onderdeel voor een verandering van inzet van jeugdhulp. De voorliggende voorziening moet van goede kwaliteit zijn om vroegtijdig te signaleren en snel passende hulp of ondersteuning aan te kunnen bieden. Hierop blijven we inzetten en we ontwikkelen hiervoor nieuwe of hernieuwde producten.

Maatschappelijke verbindingen

Arnhem kent levendige wijken waarin bewoners elkaar accepteren en zich veilig en prettig voelen.
De verbinding en samenwerking die ontstaan is tussen organisaties in de coronacrisis willen we verstevigen.

Netwerkaanpak eenzaamheid

In aansluiting op het landelijke programma 'Een tegen eenzaamheid' hebben we een lokale aanpak van eenzaamheid ontwikkeld, ook versterkt door de gevolgen van de coronacrisis. We zetten in op netwerkverbinding in wijken en pilots in Arnhemse wijken. We gebruiken het landelijk ontwikkelde instrumentarium. In de opdrachten aan onze welzijnspartners hebben we eenzaamheid ook expliciet als thema meegenomen. We werken samen met het Ministerie van VWS en met de organisaties en initiatieven in de wijken.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Kengetal sociale cohesie	5,7		5,7		

Eenheid: Het kengetal sociale cohesie geeft aan in hoeverre er sprake is van binding met de buurt en buurtbewoners.

Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)

Actief als vrijwilligers	32%	33%
Eenheid: % inwoners dat actief is als vrijwilliger		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		
Kengetal emotioneel eenzaam	2,5	2,8
Eenheid: Het kengetal emotioneel eenzaam geeft aan in hoeverre inwoners onvoldoende netwerk om zich heen hebben zoals familie, vrienden, buren. Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		
Kengetal sociaal eenzaam	2,7	2,6
Eenheid: Het kengetal sociaal eenzaam geeft aan in hoeverre inwoners zich eenzaam voelen.		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		
Waardering aanbod voorzieningen ouderen		27%
Eenheid: % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor ouderen		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		
Waardering aanbod voorzieningen jongeren		22%
Eenheid: % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor jongeren		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		

Zelf- en samenredzaamheid

De Arnhemse burger is zoveel mogelijk zelfredzaam en maakt gebruik van eigen kracht en van eigen sociale netwerk.

Ondersteuning mantelzorgers

Met verschillende partners is een mantelzorgakkoord gesloten. We ondersteunen mantelzorgers op maat, zetten in op (h)erkenning van en bewustwording over mantelzorg en de kwetsbare positie van mantelzorgers bij inwoners, professionals en intermediairs en faciliteren ontmoeting in de wijken tussen mantelzorgers. Arnhemmers zorgen vaak voor hun geliefden, voor familie, voor buren. Deze informele zorg is van groot belang voor de Arnhemmers die hulp nodig hebben en helpt bij het beperken van het beroep op maatwerkvoorzieningen. Daarom willen wij informele zorg stimuleren en helpen hierbij waar dat kan. Niet alleen door informele zorgverleners direct te ondersteunen, maar ook door bijvoorbeeld de professionele zorgverleners en de Sociale wijkteams te helpen bij de manier waarop zij het beste met informele zorg om kunnen gaan. Mantelzorgers en informele zorg verdienen een expliciete ‘plek’ aan de zorgtafel.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Mantelzorg	19%		22%		
Eenheid: % inwoners dat het afgelopen jaar mantelzorg heeft gegeven					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					

Duurzame inburgering

Nieuwkomers voelen zich welkom in Arnhem. Ze kunnen zo snel mogelijk een zelfstandig leven opbouwen. Werk wordt gezien als de beste manier om mee te doen in de maatschappij. We combineren begeleiding naar werk met het leren van taal, persoonlijke ontwikkeling en de juiste zorg en ondersteuning.

Nieuwkomers doen mee

Ons uitgangspunt is dat werk de beste manier is om de taal te leren, te integreren en een duurzaam bestaan op te bouwen. Participeren in een werkomgeving wordt door nieuwkomers gezien als het meest leerzaam. Zelfs als je de taal nog niet spreekt, is meedoen positief voor de algehele gezondheid.

Nieuwkomers voelen zich thuis

Je thuisvoelen is een belangrijke voorwaarde om je plek te vinden in de samenleving. Een nieuwkomer komt terecht in een nieuwe wijk, in een nieuwe woning en moet nog een sociaal netwerk opbouwen.

Een passend vangnet

Niemand hoeft op straat te slapen of in een onveilige thuissituatie te leven. Onze focus ligt bij het zoveel mogelijk voorkomen dat opvang nodig is en het bieden van een perspectief. Als opvang toch nodig is, wordt snel opvang en persoonsgerichte ondersteuning geboden, gericht op duurzame uitstroom. Nazorg is belangrijk om terugval te voorkomen. Dit geldt voor iedereen die opvang behoeft: dak- en thuislozen, slachtoffers van huiselijk en eergerelateerd geweld, uitgeprocedeerde asielzoekers en alleenstaande minderjarige vluchtelingen.
De komende jaren zetten we extra in op de transitie van maatschappelijke opvang naar wonen. Voor dak- en thuislozen gaan we extra woonplekken realiseren.

Actieprogramma dak- en thuisloze jongeren

Arnhem is een van de veertien pilotgemeentes in het landelijke Actieprogramma dak- en thuisloze jongeren. De ambitie is om het aantal dak- en thuisloze jongeren eind 2021 te minimaliseren. Als opvang toch nodig is, dan zo kort mogelijk. Om de ambitie te realiseren wordt maximaal gebruik gemaakt van de regelruimte in de wet, en wordt gewerkt met de doorbraakmethode. Knellende regels worden zowel landelijk als op lokaal niveau zoveel mogelijk aangepast. De sleutel ligt bij preventie: het voorkomen van dak- en thuisloosheid.

Regionale aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling

Arnhem is centrumgemeente voor de regio Arnhem-Achterhoek. De prioriteiten uit de regioaanpak zijn gebaseerd op 1) meer inzetten op vroegsignalering en preventie van huiselijk geweld, 2) huiselijk geweld stoppen en duurzaam oplossen en 3) aandacht voor specifieke aanpakken (denk bijvoorbeeld aan eergerelateerd geweld en ouderenmishandeling). Om te kunnen ontwikkelen op deze prioriteiten is samenwerking met regionale en lokale partners cruciaal. Denk hierbij aan regiogemeenten, de Sociale wijkteams, Veilig Thuis, jeugdgezondheidszorg, jeugdzorgaanbieders en Moviera. In de uitvoering van de regioaanpak is de subsidie aan Moviera (vrouwenopvang) en Veilig Thuis van belang.

Versterken ketensamenwerking OGGz-partners

In de OGGz-structuur werken heel veel partners samen. De regie ligt bij VGGM en is gericht op professionele en naadloze samenwerking waarbij de cliënt centraal staat. Doel is het bieden van een passend vangnet.

Aanpak terugdringing dakloosheid

De brede, landelijke, aanpak terugdringing dakloosheid richt zich op drie sporen:

- preventie (voorkomen dakloosheid);
- vernieuwing opvang (afbouw capaciteit opvang; opvang in 1- of 2 persoonskamers);
- zelfstandig wonen (eventueel met begeleiding).

Arnhem zet, met de coronacrisis als versneller en zoals opgenomen in de Herstelagenda, maximaal in op het creëren van woonplekken, uitstroom uit de (nood)opvang en ombouw en afbouw van de capaciteit van de maatschappelijke opvang. Deze laatste is afhankelijk van de realisatie van het aantal woonplekken. Lukt dit niet tijdig of onvoldoende, dan wordt ingezet op tijdelijke en/of permanente uitbreiding van de bestaande opvangcapaciteit.
Verder wordt onverminderd ingezet op preventie. Dit krijgt vorm in nauwe samenwerking met het programma Doorbraak naar Werk (armoede en schulden, werk en inkomen) en het programma Zorg Dichterbij (voorkomen uitval).

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal dak- en thuislozen					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					
Tijd tot opvang (zowel direct als langdurig)					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					
Duur van opvang (zowel direct als langdurig)					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					
Mate van terugval					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					
Aantal gerealiseerde woonplekken t.b.v. uitstroom uit de maatschappelijke opvang					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					

Inclusief Arnhem

Arnhem moet een stad zijn van en voor alle inwoners, ongeacht culturele achtergrond, levensbeschouwing, seksuele geaardheid, beperking en/of chronische ziekte, leeftijd en geslacht. We richten ons op de volgende vijf focuspunten die we samen met de stad willen realiseren:

1. Voorkomen en tegengaan van discriminatie;
2. Positie inwoners met beperking versterken;
3. Diversiteit in organisaties;
4. Inclusieve gemeentelijke organisatie;
5. Inclusieve gemeentelijke communicatie.

We kijken ook nadrukkelijk naar onszelf als gemeente en werkgever: op welke vlakken kunnen wij onszelf verbeteren en de stad en onze partners inspireren om met ons mee te doen?

Voorkomen en tegengaan van discriminatie en racisme

Met het actieplan 'Vrij zijn in Arnhem' binden we de strijd aan tegen discriminatie en racisme. In het actieplan staan 37 acties waarmee discriminatie en racisme de komende twee jaar moeten worden teruggedrongen. Centraal hierbij staan de volgende drie pijlers:

- de kracht van diversiteit laten zien,
- meer besef van discriminatie en racisme,
- zero tolerance tegen discriminatie en racisme.

Het plan is samen met de stad tot stand gekomen en wordt ook samen met de stad uitgevoerd. Een vertegenwoordiging uit de stad blijft nauw betrokken bij het ontwikkelen en bijsturen van de plannen. Er zit veel energie in de stad op dit thema. Deze energie gebruiken we als kickstart voor een stadsbrede beweging richting een inclusieve en diverse stad.

Bestendigen regenboogaanpak

De LHBTIQ+ gemeenschap heeft een prominente plek in het actieplan discriminatie en racisme. We streven naar een integrale en intersectionele aanpak. Dit doen we onder andere door de motie ‘Met de regenboogdoelgroep samenwerken aan de Regenboogdoelen’ (20M278) met partner InDifferent uit te voeren. Hierin streven we naar een dekkend netwerk op VO-scholen binnen 2 jaar. InDifferent is een Arnhemse organisatie die zich inzet voor inclusie, diversiteit en respect op middelbare scholen in Arnhem. Daarnaast gaan we verder in gesprek met geloofsgemeenschappen over Inclusie en de LHBTIQ+ gemeenschap (20M268). In het actieplan 'Vrij zijn in Arnhem' zetten we, ook voor de LHBTIQ+ gemeenschap, extra in op zichtbaarheid van de gemeenschap en de partijen in de stad, meer besef en bewustwording en zero tolerance tegen discriminatie van LHBTIQ+-personen. Openstaande acties uit de bestaande regenboogagenda nemen we hierin mee.

Positie inwoners met een beperking versterken

Als koplopergemeente van het VN-verdrag Handicap nemen we passende maatregelen, zodat personen met een beperking zo zelfstandig en onafhankelijk mogelijk kunnen leven. Maatregelen zoals uitbreiding van de semiopenbare toiletten, toegankelijke stembureaus, inclusieve speeltuinen en inclusieve voorschoolse of vroegschoolse educatie. De Arnhemse Standaard Toegankelijkheid is hiervoor een belangrijk instrument. Uiteraard voeren we de aanpassingen en inrichting uit in nauwe samenspraak met belanghebbenden en ervaringsdeskundigen (onder wie het Arnhems Platform Chronisch Zieken en Gehandicapten). Hierbij gebruiken we de in 2021 ontwikkelde meerjarige Inclusieagenda VN-verdrag Handicap als leidraad.

Diversiteit in organisaties

Arnhem gelooft dat organisaties die de samenleving representeren, die samenleving ook het beste kunnen dienen. Daarom werkt de gemeente samen met meerdere Arnhemse organisaties hard om de diversiteit van de stad meer terug te laten komen in het personeelsbestand. Organisaties die werk maken van, of aan de slag gaan met, diversiteit en inclusie hebben veelal dezelfde uitdagingen. Met een stedelijke aanpak op dit thema bundelen meerdere Arnhemse organisaties de krachten. Met het doel om elkaar te versterken en te stimuleren in het realiseren van diverse en inclusieve organisaties. We willen zo het aanwezige cultureel diverse talent binden aan de organisatie en de stad, zodat vraag en aanbod beter samen komen. We werken samen aan een stad met inclusief werkgeverschap, waarbij de Arnhemse werkgevers ruimte maken voor elk talent. Ook wij als gemeente hebben deze ambitie (zie onderstaand punt 'Inclusieve gemeentelijke organisatie') als het gaat om het zijn van een diverse en inclusieve organisatie. De gemeente faciliteert deze aanpak.

Inclusieve gemeentelijke organisatie

In april 2021 is de bestuursopdracht 'Diverse en inclusieve organisatie' vastgesteld. Hierin staat dat de gemeente Arnhem momenteel nog onvoldoende een afspiegeling van de stad is als het gaat om mensen met een niet-westerse achtergrond of een (arbeids)beperking. Binnen vijf jaar willen we een inclusieve en diverse organisatie zijn, die op alle niveaus binnen de organisatie een afspiegeling is van de Arnhemse beroepsbevolking. Dit willen we realiseren door te streven naar een divers personeelsbestand en door het inrichten van een inclusieve (werk)cultuur.

De bestuursopdracht kan alleen gerealiseerd worden met inzet van de gehele ambtelijke organisatie. Om hier goed sturing aan te geven is een manager Inclusie en Diversiteit aangesteld, die de organisatie op weg helpt om een verandering/cultuuromslag te maken en inclusie onderdeel van het DNA te maken. Hiervoor hebben we voor 3 jaar €100.000 (jaarlijks) opgenomen.

Inclusieve gemeentelijke communicatie

Als gemeente gaan we voor communicatie die begrijpelijk is en waarbij iedereen zich gezien en begrepen voelt. Dat doen we langs de volgende lijnen:

Schrijven in voor iedereen begrijpelijke taal
Wij gaan verder met bewustwording en training van de gemeentelijke organisatie. We gaan het gesprek aan met onze gemeenschappelijke regelingen en uitvoeringsorganisaties, om hen ertoe te bewegen om ook taalniveau B1 als norm te nemen. We zetten een Lezerspanel op. De deelnemers worden breed geworven onder de inwoners van Arnhem. Zij gaan een aantal keren per jaar feedback geven op onze schriftelijke communicatie. En ten slotte gaan we een proef houden met beeldbrieven.

Verdere verbeteren toegankelijkheid websites
We werken door aan de verbeterslag van www.arnhem.nl en gaan andere aan de gemeente verbonden sites (laten) toetsen aan de wettelijke eisen. We richten een proces in om ervoor te zorgen dat de eisen op het gebied van toegankelijkheid (en beveiliging) voor toekomstige websites vooraf zijn geborgd.

Communicatie waarin alle Arnhemmers zich herkennen
We onderzoeken of we in onze communicatie aansprekend zijn voor álle Arnhemmers en wat we eventueel beter kunnen doen. Op basis van de input die we in de tweede helft van 2021 verzamelen, maken we in 2022 een plan om de gemeentelijke communicatie nog inclusiever te maken.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhemmers voelen zich thuis en kunnen meedoen in hun stad	**23.794**	**872**	**0**	**200**
Veilig en positief opgroeien	717	0	0	0
Meedoen en openstaan voor elkaar	1.597	125	0	200
Een passend vangnet	19.000	747	0	0
Inclusief Arnhem	831	0	0	0
Duurzame inburgering	1.649	0	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**23.794**	**872**	**0**	**200**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	21.088	19.859	25.753	23.794	23.408	22.641	22.620
Baten	1.227	754	1.558	872	747	747	747
Saldo lasten en baten	***-19.860***	***-19.105***	***-24.196***	***-22.922***	***-22.922***	***-21.894***	***-21.873***
Toevoegingen aan reserves	880	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	2.930	200	1.084	200	200	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***2.051***	***200***	***1.084***	***200***	***200***	***0***	***0***
Gerealiseerd resultaat	**-17.810**	**-18.905**	**-23.112**	**-22.722**	**-22.461**	**-21.894**	**-21.873**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 23,8 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- uitgaven en subsidies voor maatschappelijke opvang/verslavingszorg/OGGz: € 10,8 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor vrouwenopvang en huiselijke geweld incl. Veilig Thuis: € 8,2 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor welzijn incl. preventief jeugdbeleid: € 2,3 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor asiel-vluchtelingenzaken: € 1,6 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor integratie, anti-discriminatie en inclusie: € 0,8 miljoen;

De totale lasten dalen ten opzichte van 2021 met € 2,0 miljoen. Dat is grotendeels als volgt te verklaren:

- De uitgaven voor Maatschappelijk Opvang dalen met € 0,9 miljoen, door incidentele rijksmiddelen in het budget van 2021.
- De uitgaven voor Asiel- en vluchtelingenzaken dalen met € 0,7 miljoen. Dit wordt veroorzaakt doordat er incidentele middelen uit 2021 wegvallen.

Baten

De totale baten voor 2022 zijn begroot op € 0,9 miljoen. Deze baten hebben grotendeels betrekking op de Maatschappelijke opvang/verslavingszorg en betreffen de specifieke rijksvergoeding voor de Heroïne-unit (€ 0,7 miljoen) en overige opbrengsten waaronder eigen bijdragen (€ 0,2 miljoen).

Onttrekkingen aan reserves

In 2022 (en voor 2023) is een onttrekking aan de bestemmingsreserve Transformatie Zorg begroot van € 0,2 miljoen in het kader van de herijkingsopgave Welzijn.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Passend Vangnet: Naast subsidiepartners werken we vooral samen met VGGM, Veilig Thuis, COA en Sociale wijkteams en woningcorporaties.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Arnh Platf Chronisch zieken Gehand
- Leger des Heils Gelderland
- Pactum
- RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei
- Scalabor
- St. IrisZorg
- St. Kruispunt
- St. Moviera
- St. Rijnstad
- St. Stoelenproject De Duif
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
- St. Vluchtelingenwerk Oost-Ned

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Welzijn en inclusie. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Inburgering

Corona risico's

Extra locaties beschermd wonen en maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona
Toename meldingen Veilig Thuis
Inzet vrouwenopvang bij Moviera

Beleidskaders

- Eindevaluatie Minder Opvang Beter Leven;
- Actieprogramma Dak- en thuisloze jongeren;
- Kamerbrief over Een (t)huis, een toekomst, De aanpak van dak- en thuisloosheid;
- Plan van Opvang naar wonen
- Herijking welzijnsopdracht. Samen werken aan een sterke sociale basis. Richtinggevende notitie;
- Meedoen en Thuis voelen, een nieuw bestaan in Arnhem;
- Arnhemse standaard toegankelijkheid;
- Uitvoeringsplan inclusief Arnhem.

Gezondheid en sport

Een goede gezondheid is de basis voor een gelukkig leven en daarmee de basis voor participatie van inwoners in onze maatschappij. Daarom vinden wij dat alle Arnhemmers gelijke kansen moeten krijgen om te sporten, bewegen en hun gezondheidspotentieel zo goed mogelijk te benutten. Dit betekent dat elke Arnhemmer de mogelijkheden moet hebben om zichzelf een gezonde leefstijl eigen te maken en zich deze vaardigheden zo jong mogelijk aan te leren. Hierbij willen we oog hebben voor mensen voor wie dit geen vanzelfsprekendheid is.
We richten ons daarbij op het stimuleren van gezond gedrag en het tegengaan van ongezond gedrag, zoals roken, te weinig bewegen, ongezonde voeding en problematisch alcoholgebruik. Met verschillende programma's helpen we onze inwoners een gezonde leefstijl eigen te maken. We stimuleren bewegen voor iedereen, bijvoorbeeld door activiteiten te organiseren en sportaccommodaties te realiseren.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhemmers gezonder en fitter

Een goede gezondheid vormt de basis voor een gelukkig leven en is daarmee ook de basis voor deelname van inwoners aan onze samenleving. Alle Arnhemmers moeten gelijke kansen krijgen om hun gezondheidspotentieel optimaal te benutten, zeker ook in tijden van corona. Een gezonde leefstijl en een goed ingerichte woonomgeving, met oog voor gezondheid en bewegen, zijn daarvoor belangrijke voorwaarden. Dit is de kern van het plan 'Gezond en Fit; Aanpak voor een gezonde leefstijl in Arnhem' (mei 2020) waarin we als gemeente onze ambities voor gezondere en fittere Arnhemmers presenteren. De aandacht gaat daarbij vooral uit naar die inwoners voor wie een goede gezondheid niet vanzelfsprekend is. Dit sluit aan bij de Arnhem-Oost-aanpak.

Achter een verminderde gezondheid van inwoners gaan vaak problemen schuil die zich manifesteren buiten het gezondheidsdomein. Armoede en schulden, problemen rondom huisvesting, een lage opleiding, werkloosheid en ook de kwaliteit en inrichting van de woonomgeving kunnen van invloed zijn op de gezondheid. Dit vraagt om een aanpak die beleidsdomeinen overstijgt. Om die reden betrekken we bij onze plannen diverse partijen in de stad: beheerders openbare ruimte, zorginstellingen, het Sportbedrijf en sportaanbieders, wijkteams, onderwijs en het bedrijfsleven.

We sluiten aan bij het Nationaal Preventieakkoord (2018) en kiezen ervoor te investeren vooral in preventieve maatregelen, ook omdat dit op lange termijn ertoe kan bijdragen dat minder inwoners gebruik (moeten) maken van zorg. We bouwen voort op de stappen die in het verleden al zijn gezet en continueren de interventies op het vlak van bewegen en publieke gezondheid die effectief zijn gebleken.
We continueren het Arnhems Lokaal Sportakkoord waarmee we inzetten op samenwerking met betrokken partijen om bewegen te stimuleren voor alle Arnhemmers. De uitvoeringsfase loopt door in de komende jaren. Daarnaast blijven we inzetten op Urban Sports. Breder dan voor de doelgroep die Urban Sport interessant vindt (10-30 jaar), zetten we in op het beter benutten van de openbare ruimte voor bewegen. Een voorbeeld hiervan zijn de beweegroutes die in de Arnhemse parken gerealiseerd gaan worden.

Corona
De coronacrisis heeft gevolgen gehad voor de gezondheid van Arnhemmers, op allerlei vlak. Hoewel de gevolgen voor de infrastructuur (sportaanbieders, samenwerkingspartners) beperkt blijven, door onder andere steun van de overheid, is het langdurige effect op onze inwoners nog niet te overzien. Juist omdat de coronapandemie heeft aangetoond hoe belangrijk een goede (basis)gezondheid is, is er werk aan de winkel voor ons programma Gezond en Fit. (Extra) investeren in preventie blijkt noodzakelijk om onze inwoners weerbaar te houden. In 2022 intensiveren we daarom onze inspanningen waar we dat kunnen, om zoveel mogelijk mensen te bereiken. De coronacrisis blijkt harder toe te slaan onder kwetsbare groepen. Daarom blijven wij de focus richten op preventie en het stimuleren van een gezonde leefstijl vooral onder kwetsbare groepen. Nadat de acute crisisperiode voorbij is, blijven we de vinger aan de pols houden wat betreft de gevolgen voor de sport(verenigingen).
Tijdens de coronacrisis is het belang gebleken van een gezondheidsdienst (GGD) die goed is toegerust voor zijn basistaken maar ook snel kan opschalen wanneer de omstandigheden in een crisissituatie dat vereisen. In 2022 bekijken we in nauw overleg met de GGD wat er mogelijk extra nodig is en op welke wijze wij als gemeente extra kunnen investeren om de slagkracht van de GGD te vergroten waar het gaat om gezondheidspreventie, infectieziektebestrijding en publieke gezondheid in het algemeen (motie 21M52g, Investeren in preventie en publieke gezondheid loont).

Gezonde levensstijl

Iedere Arnhemmer moet in staat zijn zichzelf een gezonde leefstijl eigen te maken en zich deze vaardigheden zo jong mogelijk aan te leren, zoals gezond eten en drinken. Onze focus ligt op een rookvrije generatie, het voorkomen en verminderen van overgewicht en het tegengaan van problematisch alcoholgebruik. Om een gezonde levensstijl laagdrempelig en toegankelijk te maken voor iedereen komt er een ‘actieplan voetganger’, met als doel wandelen en joggen door de gehele stad veiliger en aantrekkelijker te maken (amendement 20A74 Actieplan voetganger).

Kinderen hebben rond en na hun geboorte een kansrijke start

We willen dat alle kinderen opgroeien in een gezonde en veilige leefomgeving. Gezondheidsverschillen ontstaan vaak al op jonge leeftijd. Daarom leggen we bij onze inzet de focus op een gezonde start voor kinderen met hun ouders in de eerste fase van hun bestaan. We willen kwetsbare zwangerschappen en ouderschappen, samenhangend met sociale risicofactoren, tijdig op het spoor komen en passende ondersteuning bieden aan (jonge) ouders en gezinnen. We leveren daartoe een passend en vraaggestuurd aanbod aan interventies voor, tijdens en na de zwangerschap. Met het uitbouwen en versterken van de in 2021 in het leven geroepen Lokale coalitie Kansrijke Start, beogen we een sluitende aanpak te creëren in de zorg rondom kwetsbare zwangeren en jonge ouders, met name waar het gaat om de aansluiting van het medische op het sociale domein. Zo dragen we bij aan het voorkomen van ernstiger problemen en gezondheidsachterstanden op latere leeftijd.

Minder inwoners hebben overgewicht

Het programma GO! (Gezond Onderweg), een wijkgericht behandelprogramma met als component een passend sport- en beweegaanbod voor de doelgroep, is effectief gebleken in de aanpak van overgewicht bij kinderen. Het programma wordt, na een pilot in de wijken Malburgen en Presikhaaf, uitgebreid naar nog drie aandachtswijken: Geitenkamp, Klarendal en het Arnhemse Broek.
Het programma JOGG richt de aandacht op een gezonde leefstijl bij kinderen in het algemeen en een gezond gewicht in het bijzonder. Het programma stimuleert gezonder eten en drinken in de omgeving waarin kinderen dagelijks verkeren, zoals op scholen, in kindercentra, bij sportverenigingen, en bevordert een leefomgeving die uitnodigt tot activiteit en tot sportief bewegen. We hebben het voornemen om JOGG in 2022 uit te breiden.

Meer (jonge) Arnhemmers voldoen aan de beweegnorm

De grootste bijdrage die de gemeente levert aan dit doel is nog steeds door middel van het faciliteren van bewegen. Dit gebeurt door middel van subsidie aan het Sportbedrijf Arnhem, dat voor de gemeente de sportparken, wijkvoorzieningen en zwembaden beheert en exploiteert.

Daarnaast volgen uit het plan Gezond en Fit de volgende speerpunten: In samenspraak met het primair onderwijs in Arnhem is de 2+1+2 aanpak ontwikkeld, met het oogmerk dat meer kinderen in de leeftijd van de basisschool gaan voldoen aan de landelijke beweegnorm, namelijk 5 uur per week bewegen. De aanpak behelst dat kinderen 2 uur per week bewegingsonderwijs ontvangen op school, 1 uur per week onder schooltijd bewegen op en rond school en 2 uur bewegen direct na school, bijvoorbeeld in de naschoolse opvang of bij een sportvereniging.

De afgelopen twee jaar heeft de gemeente meer aandacht voor Urban Sport gehad. Door middel van de pilot 'Urban Sports Coalition' is de doelgroep en haar behoeften in kaart gebracht. Er worden twee BMX-pumptracks gerealiseerd evenals een nieuwe skatebaan. In 2022 zullen hierop ook activiteiten georganiseerd worden ter stimulering van het gebruik.

Problematisch alcohol- en druggebruik terugdringen/ Kinderen en jongeren kunnen rookvrij opgroeien

We sluiten aan op de landelijke campagne NIX-18, en willen voorkomen dat jongeren onder 18 jaar gaan roken en alcohol drinken. Bij jongeren ouder dan 18 jaar en volwassenen willen we alcohol- en middelengebruik ontmoedigen. Hiervoor maken we afspraken met onze contractpartners over niet-roken bij jeugdactiviteiten en het beperken van de zichtbaarheid van alcoholmarketing en de schenktijden tijdens dagen dat de jeugd sport. We willen bevorderen dat kinderen opgroeien in een rookvrije omgeving: sportaccommodaties in Arnhem zijn rookvrij. We geven voorlichting aan zwangere vrouwen en jongeren in het voortgezet onderwijs over de risico's van roken. Met relevante partijen sluiten we een convenant voor een rookvrije generatie. Zo willen we het vanzelfsprekend maken dat kinderen en jongeren geheel rookvrij kunnen opgroeien.

Voor zover in het voorgaande nog niet benoemd, gaan we in 2022 ook aan de slag met de opgaven en de ambities die het Rijk formuleert in de recent verschenen Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024 ‘Gezondheid breed op de agenda’ (mei 2020), die het kabinet in de komende beleidsperiode met voorrang wil aanpakken:

- gezondheid in de fysieke en sociale leefomgeving;
- gezondheidsachterstanden verkleinen;
- druk op het dagelijks leven bij jeugd en jongvolwassenen verminderen;
- vitaal ouder worden.

Wij geven uitvoering aan het vastgestelde Initiatiefvoorstel Arnhems preventieplan mondzorg voor kinderen in onze rol als aanjager en verbinder tussen betrokken partijen, onder meer VGGM, Sociale wijkteams, scholen en zorgverzekeraar.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
% voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen				54%	
Eenheid: Percentage inwoners dat voldoet aan de Nederlands Norm Gezond Bewegen (19 en ouder)					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
% roken				21%	
Eenheid: Percentage inwoners dat rookt					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
% voldoet aan alcoholrichtlijn				43%	
Eenheid: Percentage inwoners dat voldoet aan de alcoholrichtlijn					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
% kinderen eet minstens elke dag fruit	70%				
Eenheid: Percentage kinderen (0 tot 11 jaar) dat minstens elke dag fruit eet					
Bron: Kindmonitor GGD					
% lid van sportvereniging	20%	20%			
Eenheid: Percentage inwoners dat is aangesloten bij een sportvereniging					
Bron: Sportbonden en NOC*NSF. Kennis- en Informatiesysteem Sport (KISS).					
% goed/ zeer goed ervaren gezondheid				80%	
Eenheid: Percentage inwoners dat de gezondheid als goed of zeer goed ervaart					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
Waardering sportvoorziening	60%		61%		
Eenheid:% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende sportvoorzieningen					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					
Waardering speelvoorzieningen kinderen			60%		
Eenheid:% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende speelplekken voor kinderen					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					
Waardering voorzieningen om te bewegen			73%		
Eenheid:% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende mogelijkheden om te bewegen					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					
Niet sporters				46,9%	
Eenheid: Het percentage niet-wekelijkse sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD's, CBS en RIVM (vierjaarlijks, verplichte BBV-indicator)					

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhemmers gezonder en fitter	**22.326**	**3.076**	**470**	**343**
Gezonde levensstijl	22.326	3.076	470	343
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**22.326**	**3.076**	**470**	**343**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	24.062	20.157	21.450	22.326	22.825	22.499	22.514
Baten	6.454	2.674	3.338	3.076	3.076	3.076	3.076
Saldo lasten en baten	***-17.608***	***-17.483***	***-18.112***	***-19.251***	***-19.251***	***-19.423***	***-19.438***
Toevoegingen aan reserves	397	354	470	470	470	470	470
Onttrekkingen aan reserves	989	260	432	343	423	379	414
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***592***	***-94***	***-37***	***-126***	***-126***	***-91***	***-56***
Gerealiseerd resultaat	**-17.016**	**-17.577**	**-18.149**	**-19.377**	**-19.797**	**-19.514**	**-19.494**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 22,3 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Subsidie Sportbedrijf: € 11,4 miljoen;
- Kosten voor collectieve preventie volksgezondheid: € 2,7 miljoen;
- Kapitaallasten: € 2,1 miljoen;
- Kosten voor uniforme deel van de jeugdgezondheidszorg: € 2,1 miljoen;
- Overige subsidies sport: € 0,9 miljoen;
- Overige lasten: € 3,1 miljoen.

De totale lasten stijgen ten opzichte van 2021 met € 0,9 miljoen.
Dit komt met name door:

- de begrote kapitaallasten voor het Zwembad Valkenhuizen € 0,6 miljoen;
- een verhoging van het budget VGGM met € 0,4 miljoen) op basis van raadsmotie 21m52g

Baten

De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 3,1 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Verhuur panden en accommodaties: € 3,0 miljoen;
- Overige opbrengsten: € 0,1 miljoen.

De totale baten stijgen met € 0,3 miljoen ten opzichte van 2021, door een opbrengst vanuit openbare ruimte ter dekking voor de verhoging van de subsidie aan Sportbedrijf.

Toevoegingen aan reserves

In 2022 wordt voor totaal € 0,5 miljoen toegevoegd aan de reserves.

- € 0,5 miljoen wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Onderhoud Vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves

In 2022 wordt voor totaal € 0,3 miljoen onttrokken aan de reserves.

- € 0,2 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Kapitaallasten;
- € 0,1 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Onderhoud Vastgoed.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Sportbedrijf Arnhem
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Sportbedrijf Arnhem;
- Eerstelijnsgezondheidszorg (onder andere huisartsen);
- Rijnstate;

- Onderwijsinstellingen;
- Sociale Wijkteams;
- Menzis;
- Iriszorg verslavingspreventie;
- Indigo;
- Provincie Gelderland;
- Sportaanbieders;
- Partners uit het Verloskundig Samenwerkingsverband Kracht (Arnhem e.o.).

Daarnaast zijn er nog een aantal kleinere partijen die een preventief aanbod hebben in Arnhem.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Sportcentrum Rijkerswoerd
- St. Zwembad Klarenbeek

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Gezondheid en sport. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Verrekening BTW op sport

Corona risico's

Sportbedrijf; terugloop inkomsten
Wegvallen inkomsten Sportverenigingen

Beleidskaders

- Plan Gezond en fit;
- Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024 ‘Gezondheid breed op de agenda’ (mei 2020);
- Nationaal Preventieakkoord;
- Sport- en beweegakkoord Gemeente Arnhem (juni 2020).

Klimaat en energie

Arnhem heeft de ambitie om in 2050 een klimaatneutrale gemeente te zijn. Hoe we dat gaan doen, hebben we vastgelegd in het programma New Energy Made in Arnhem. We streven naar een fikse CO2-reductie door energiebesparing in de bebouwde omgeving en bij bedrijven en het opwekken van duurzame elektriciteit (met zonnepanelen en windmolens) en duurzame warmte als alternatief voor aardgas. En ook door schone mobiliteit zoals zero emissie openbaar vervoer, elektrische deelauto's en fietsen en de aanleg van laadinfrastructuur voor elektrische voertuigen. Bewustwording en gedrag spelen daarbij een belangrijke rol. Met 'Arnhem Aan' willen we mensen enthousiasmeren en motiveren om aan de slag te gaan met energie besparen en hernieuwbare energie opwekken.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

In 2030 61% CO2-reductie t.o.v. 2017, dit is 572 kT CO2, verdeeld: 130 kT autonome ontwikkelingen, 191 kT (in)direct binnen actieprogramma NemiA, 5 kT (in)direct binnen andere programma's Arnhem en 246 kT buiten de gemeentegrens (in de regio)

Arnhem volgt in haar ambities internationale afspraken, het klimaatakkoord en het Gelders Energieakkoord. Arnhem werkt toe naar een klimaatneutrale gemeente in 2050. Om dit te bereiken moet de komende jaren veel gebeuren. De doelstelling van het actieprogramma New energy made in Arnhem (NemiA) 2020-2030 is 61% CO2-reductie ten opzichte van 2017, met als tussendoelstelling 25% in 2023. Deze reductie wordt grotendeels gerealiseerd door het actieprogramma NemiA 2030 en overige programma's binnen de gemeente. Een deel van de reductie komt van autonome ontwikkeling, de resterende opgave zullen wij van buiten de gemeentegrens moeten halen of hier in de komende jaren aanvullende ambities op formuleren.
Gemeenten hebben, vanuit het klimaatakkoord, een grote (regie)rol bij het realiseren van de klimaatdoelen. We hebben als voorwaarde gesteld dat deze transitie haalbaar en betaalbaar is voor inwoners en bedrijven. In de praktijk blijkt nu al in veel gevallen dat het verduurzamen van woningen en gebouwen naar aardgasvrij en/of energieneutraal onvoldoende rendabel en financierbaar is. Via G40 en VNG vragen we als gemeenten daarom van het Rijk stevige ruggensteun op:

- Adequaat instrumentarium, financieringsruimte en de juiste condities voor de grote investeringen, zowel in de verduurzaming als in de benodigde infrastructuur.
- Meer dwingende en richtinggevende instrumenten en bevoegdheden, die in het Klimaatakkoord al zijn afgesproken, maar nog onvoldoende of geheel niet zijn doorgevoerd. Denk hierbij aan de bevoegdheid tot beëindigen van aardgaslevering door gemeenten - na gereedkomen van betaalbare, alternatieve warmtevoorziening -, spelregels voor collectieve warmtenetten (Wet Collectieve Warmte) en de inzet van de standaard- en streefwaarden voor versnelling van isolatie van bestaande woningen.
- Uitvoeringslasten: de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) heeft de kosten voor deze nieuwe taken en bijhorende extra lasten in de bestuurlijke en ambtelijke uitvoering van gemeenten vanuit het Klimaatakkoord in beeld gebracht. Hieruit blijkt dat de uitvoeringslasten voor gemeenten in 2022 €450 miljoen bedragen en dat deze oplopen tot € 599 miljoen in 2024. Voor G40 gemeenten wordt hierbij rekening gehouden met 39 – 43 extra fte aan personeelslasten. Aanvullend hierop worden er substantiële extra materiële kosten voorzien, vooral voor technisch onderzoek.

Zonder deze ondersteuning vanuit het Rijk zijn de ambities niet haalbaar.

Gebouwde omgeving: 77 kT CO2-reductie in 2030 ten opzichte van 2017

Binnen de gebouwde omgeving werken wij met een wijkgerichte aanpak aan het 'transitiegereed' maken van woningen en overige gebouwen. We gaan werken aan besparing door energiebewustwording en door bewoners aan te zetten om te isoleren. Hiernaast stimuleren wij woningeigenaren met collectieve inkoopacties voor het plaatsen van zonnepanelen. Met corporaties maken wij in de Prestatieafspraken wederom afspraken over de opwek met zonnepanelen op daken van corporatiebezit. In de kansrijke wijken en buurten gaan wij samen met bewoners onderzoek doen naar de kansen om voor 2030 van het aardgas af te gaan door middel van duurzame decentrale bronnen met restwarmte of een all-electric oplossing.

Uitvoeringsplan per wijk opstellen (8 jaar voor aardgasvrij)

In 2022 gaan we verder met verdiepende onderzoeken in de kansrijke wijken/buurten naar het meest aannemelijke alternatief voor aardgas. In drie kansrijke buurten die geschikt zijn voor een collectief warmtenet (Kronenburg, Elderveld-noord en Hoogkamp) wordt in 2022 verder gewerkt aan het opstellen van een integrale businesscase, waarin de verschillende investeringen die gedaan moeten worden vanuit de diverse stakeholders (corporaties, provincie/BZK, gemeente, netbeheerder en bewoners) samenkomen. Het participatieproces is een essentieel onderdeel van het uitvoeringsplan. Het eerste wijkuitvoeringsplan wordt naar verwachting eind 2022 ter vaststelling aangeboden aan de raad.

15% energiebesparing in gebouwde omgeving in 2030

In 2022 worden op diverse manieren gesprekken gevoerd in alle wijken over verduurzaming en wat bewoners zelf kunnen doen om energie te besparen. Dit is een vervolg op de wijkgesprekken die in 2021 zijn gevoerd. Hierbij is extra aandacht voor de Arnhemmers die we nu nog niet of nauwelijks bereiken. Om bewoners tot energiebesparing en -opwekking aan te zetten zijn verschillende financiële, adviserende en actie-instrumenten beschikbaar, zoals het Aanjaagfonds om duurzame wijkinitiatieven te ondersteunen, een toekomst bestendig wonen lening en het energieloket. Ook laten we goede voorbeelden zien van Arnhemmers, die inspireren om ook de slag te gaan.
In de kansrijke wijken werken wij aan de aardgasvrije opgave waarbij het transitiegereed maken (door isolatie) van de woningen en gebouwen een belangrijk onderdeel is, wat leidt tot energiebesparing. Voor de Arnhem-Oost wijken hebben wij vanuit BZK middelen ontvangen uit het Volkshuisvestingsfonds als financiële impuls om particulier woningbezit te verduurzamen. Met de corporaties zijn er doorlopende prestatieafspraken rondom isoleren van en het energie opwekken op het corporatiebezit.

250.000 zonnepanelen op daken in 2030

De acties voor dit doel vallen samen met de acties die genoemd zijn onder 15% energiebesparing in 2030.

6.500 woningen en publieke gebouwen aardgasvrij in 2030

Naar aanleiding van de warmteverkenning zijn in 2020 12 wijken/buurten benoemd die wij kansrijk achten om voor 2030 van het aardgas af te gaan. De onderzoeken en het participatieproces in deze buurten in 2021 hebben ertoe geleid dat de buurten Rijkerswoerd, Arnhem-West en Vredenburg (was Vredenburg/Kronenburg, nu alleen Kronenburg) zijn afgevallen. Vijf buurten die geschikt zijn voor een individuele all-electric oplossing en vijf buurten die geschikt zijn voor een warmtenet worden opgenomen in de Transitievisie warmte, als buurten die kansrijk zijn om verder te onderzoeken of ze van het aardgas af kunnen. Voor de wijken waarvan de conclusie is dat dit technisch en financieel kan, wordt een uitvoeringsplan uitgewerkt en voorgelegd aan de raad. In de Transitievisie warmte worden mogelijk nog nieuwe wijken/buurten aangewezen als kansrijk voor de overschakeling van fossiele naar duurzame warmtevoorziening. Zie hiervoor het raadsbesluit met betrekking tot de Transitievisie warmte.

2.500 huishoudens in energiearmoede geholpen in 2023

Met de Arnhemse aanpak energiearmoede, die de raad in 2021 heeft vastgesteld, zullen in 3 jaar tijd minimaal 2.500 huishoudens met een laag inkomen worden geholpen om hun energierekening te verlagen. We werken samen met een netwerk van partijen om de doelgroep te bereiken, deelnemers te werven, energiecoaches op te leiden en in te zetten, deelnemers met andere problemen door te verwijzen naar andere hulpverleners, en zo mogelijk werkgelegenheid te creëren. De aanpak is deels wijkgericht en deels stadsbreed. In de Arnhem-Oost wijken wordt de energiearmoede-aanpak afgestemd met betrokken partners en de verduurzaming van particulier bezit.

10 Arnhemse innovaties in wijken getest in 2030

In het traject 'om Arnhemse innovaties naar de wijken te brengen' maken we onderscheid tussen het proces ernaartoe en de daadwerkelijke projecten.
Het proces van 'de weg ernaartoe' heeft in 2020 en 2021 vorm gekregen. Er is inzicht verkregen in welke innovaties er zijn en in het bouwen van een netwerk waarin kennis wordt gedeeld. In 2021 is de kansrijkheid voor het eerste project 'Buurtbatterijen in Arnhem' onderzocht en is de eerste mijlpaal bereikt: het opleveren van een set randvoorwaarden voor de inzet van een buurtbatterij. Het plaatsen van een buurtbatterij in een daarvoor geschikte wijk kan in 2022 concreet worden, mits daar financiële middelen/subsidies voor gevonden worden. Verder onderzoeken we de bruikbaarheid van innovaties op het gebied van aquathermie, restwarmte uit industrie, een buurtenergiecentrale en zonnefolie, die in ontwikkeling zijn.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
CO2 uitstoot gebouwde omgeving	936	919			
Eenheid: kiloton					
Bron: Klimaatmonitor					
CO2 reductie gebouwde omgeving t.o.v. peiljaar 2017	0	17			
Eenheid: vermindering in C02 uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor					

Bedrijven en Industrie: 38kT CO2-reductie in 2030 ten opzichte van 2017

De doelstelling bij bedrijven en industrie is reductie van minimaal 38KT CO2-uitstoot tot 2030. Om tot deze reductie te komen, wordt gewerkt in twee sporen: stimuleren en handhaven. Bedrijven worden aangespoord om vanuit maatschappelijke verantwoordelijkheid en/of kostenbesparing duurzaamheidsmaatregelen door te voeren. Voor bedrijven gelden al enkele verplichtingen. Door inzet van (extra) handhaving wordt hierop gecontroleerd en worden bedrijven aangespoord om actie te ondernemen.

Communicatie en bewustwording intensiveren: 100% van bedrijven bekend met verduurzamingsmaatregelen in 2030

In 2022 voeren we het communicatieplan verder uit, waarbij we ons richten op communicatie over energie besparen en energie-opwek, en stimuleren we met behulp van financiële en adviserende instrumenten. We zorgen ervoor dat het zakelijke gedeelte van de website Arnhem Aan is gevuld met actuele informatie en inspirerende voorbeelden. Daarnaast organiseren we informatiebijeenkomsten voor bijvoorbeeld de SDE - subsidie en voeren we maatwerkgesprekken met ondernemers.

Energiebesparing bevorderen: 15% energiebesparing bij bedrijven en industrie in 2030

In 2022 zetten we vol in op de opgave van het verplichte energielabel C voor kantoren per 2023. Dit doen we via informeren en stimuleren. Met een gebiedsgerichte aanpak via Green Deals stimuleren we bedrijven op werklocaties om energiebesparende maatregelen te nemen. Daarnaast zetten we ook de extra handhaving door middel van energiecontroles bij bedrijven voort, via de ODRA.

Opwek en hergebruik van energie bevorderen: 75.000 zonnepanelen op daken bij bedrijven en industrie en 2 pilots met gebruik restwarmte in 2030

In 2022 blijven we stimuleren dat bedrijven hun daken gaan benutten voor zonnepanelen. Dit doen we door bij hen de SDE-regeling te promoten. Ook gaan we door met het benaderen van bedrijven met een toegekende SDE-subsidie om hen te stimuleren tot het daadwerkelijk realiseren van hun zon op dak-project. En met een gebiedsgerichte aanpak via Green Deals stimuleren we bedrijven op werklocaties om zonnepanelen op hun daken te nemen.

Meer bedrijven en industrie aardgasvrij maken: 500 extra bedrijven aardgasvrij in 2030

Met Arnhemse bedrijven die in de RES benoemd zijn als kansrijk qua levering van restwarmte, gaan we in gesprek. Indien mogelijk bereiden we een pilot restwarmte voor. Bedrijven die binnen kansrijke buurten vallen, worden meegenomen in de businesscases, genoemd onder het doel 'uitvoeringsplan per wijk opstellen'.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
CO2 uitstoot bedrijven en industrie	171	160	150		
Eenheid: kiloton					
Bron: Klimaatmonitor					
CO2 reductie bedrijven en industrie t.o.v. peiljaar 2017	0	11	21		
Eenheid: vermindering in C02 uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor					

Duurzame mobiliteit: reductie van 42 kT CO2 in 2030

De focus van de CO2-reductie bij duurzame mobiliteit ligt op twee vlakken: gedragsverandering en zero emissie voertuigen. Gedragsverandering speelt een rol bij de werkgeversaanpak, aanpak mobiliteitsbewegingen stadslogistiek en het stimuleren van deelvervoer. Daarnaast zet Arnhem in op zero emissie voertuigen en de benodigde infrastructuur.

Werkgevers-aanpak modalshift: doelstelling voor 2023 25% minder autogebruik bij 10 bedrijven

In 2022 starten we met de ondernemers die al hebben aangegeven hieraan te willen meewerken (netwerk NemiA). Ook bouwen we verder aan de benodigde infrastructuur. De voorzieningen die in 2020 zijn geïnstalleerd in het kader van het eHubs-project (elektrische deelfietsen bij station Arnhem-Zuid, GelreDome en Arnhem Centraal) zijn in 2021 uitgebreid met stallingen van elektrische deelbakfietsen in verschillende wijken rondom de eHubs. In 2022 worden er nieuwe hubs aangelegd bij station Velperpoort en station Presikhaaf, en bij de bedrijventerreinen Gelderse Poort, IJsseloord I en IJsseloord II.

Uitbreiden gebruik zero emissie deelmobiliteit: in 2030 1000 deelauto's en 2000 deelfietsen

In 2022 wordt de plaatsing van elektrische deelauto's en elektrische deelfietsen verder uitgebreid, conform het Beleidskader Deelmobiliteit Arnhem en het plaatsingsplan. In 2022 gaan we experimenteren met een free floating systeem van elektrische deelscooters.

Vergroten aandeel elektrische voertuigen: in 2023 1000 laadpunten en 20 snelladers

In 2021 is een begin gemaakt met de plaatsing van laadvoorzieningen volgens het Uitvoeringskader laden (strategisch plaatsen van laadpunten en -pleinen, gericht op toekomstig verwachte vraag). In 2022 en verder worden de nieuwe velden in Schuytgraaf op voorhand al voorzien van laadpleinen. De laadvoorzieningen in bestaande wijken worden uitgebreid.

Verduurzamen/verminderen mobiliteitsbewegingen stadslogistiek: doel 2025 100% zero emissie bestelvoertuigen in de binnenstad en 25% minder stadslogistieke bewegingen.

Op basis van het besluit in 2020 over de zero emissie zone (binnenstad), is in 2021 een begin gemaakt met de voorbereiding van de handhavingstechniek (camera's met kentekenherkenning). In 2022 wordt in samenwerking met de HAN Logistiek, de provincie Gelderland, de Rechtbank en de politie gezocht naar een samenwerking in de vorm van een goederenhub voor deze 'launching customers' en werken we aan flankerend beleid om ondernemers die al zero emissie de binnenstad bevoorraden te faciliteren.

Taxibeleid verduurzamen: doel 2030 is 100% zero emissie taxi's in de binnenstad

In 2022 gaan we samen met de provincie werken aan een dekkend snellaadnetwerk voor onder andere elektrische taxi's. Dit is ook onderdeel van de inspanningen onder het doel 'vergroten aandeel elektrische voertuigen'.

Zero emissie concessie doelgroepenvervoer: doel in 2030 is 100% zero emissie doelgroepenvervoer

In 2022 wordt de nieuwe aanbesteding voorbereid. Dit betekent het uitvoeren van een marktonderzoek en gesprekken voeren met alle potentiële aanbieders.

Vergroten aandeel zero emissie voertuigen leveranciers gemeente: doel 2023 is 100% van nieuw in te zetten bestel- en personenauto's moet zero emissie zijn.

In 2022 bepalen we bij welke aanbestedingen we zero emissie vervoer kunnen eisen. Deze actie sluit aan bij de stadslogistieke aanpak (launching customer goederenhub).

Zero emissie openbaar vervoer concessie: doel in 2023 is een volledig zero emissie OV concessie

In overleg met de provincie Gelderland zorgen we in 2022 voor aanbestedingsdocumenten ten behoeve van de volgende concessie, waarin de zero emissie eisen zijn opgenomen. Dit doen we samen met de andere regiogemeenten en op basis van een haalbaarheidsonderzoek.

Stimulering waterstofmobiliteit: in 2022 80 waterstof-elektrische personenwagens in Arnhem

In 2022 gaan we ten behoeve van het verminderen van de stikstofproblematiek op zoek naar partners die samen met de gemeente willen werken aan het ombouwen van een graafmachine naar waterstof. We zoeken hiervoor tevens EU subsidies.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
CO2 uitstoot verkeer en vervoer	383	388			
Eenheid: kiloton					
Bron: Klimaatmonitor					
CO2 reductie verkeer en vervoer t.o.v. 2017	0	+5			
Eenheid: vermindering in C02 uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor					

Grootschalige opwek: 34 KT CO2-reductie in 2030

'Zon op dak' is niet voldoende om aan de Arnhemse elektriciteitsvraag te voldoen. We hebben daarom ook grootschalige opwek op land nodig. De focus hierbij ligt, in ieder geval voor de komende 10 tot 20 jaar, op grondgebonden zonnevelden en windmolens. Dit zijn bewezen technologieën die binnen een afzienbare termijn veel elektriciteit kunnen opwekken. Doel is dus het realiseren van windmolens en zonnevelden. Voor een deel van de elektriciteitsopwekking die we nodig hebben, zijn we afhankelijk van de regio, omdat we een gemeente zijn met een stedelijk karakter en een beperkt beschikbare ruimte in het buitengebied.

5 windmolens in Arnhem in 2030 gerealiseerd

In 2022:

- Start exploitatie van windpark Koningspleij noord - 4 windmolens (circa 12 kT CO2-reductie).
- Voorbereiding windturbine Drielsedijk wacht op nader onderzoek naar het voorkomen van de wespendief op de Veluwe.

42 MWp (circa 45 ha) zonnevelden gerealiseerd

In 2022:

- Exploitatie zonneveld Koningspleij-noord (circa 4,7 kT CO2-reductie)
- Voorbereiding, bouw en in exploitatie nemen van diverse zonneveld/zonnecarport locaties.
- Uitwerking haalbaarheid zoeklocatie zon Deelen.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Vermeden CO2 uitstoot door duurzame opwek elektriciteit	0	4			
Eenheid: vermindering in C02 uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor					

Meer bewustwording en gedragsverandering

Energie besparen, het opwekken van hernieuwbare energie en het afkoppelen van het aardgas zijn grote opgaven. Het zijn opgaven die we alleen maar succesvol kunnen uitvoeren als we dit samen doen met alle Arnhemmers: inwoners, ondernemers, instellingen, overheden en bezoekers. Met de communicatiecampagne Arnhem Aan bieden we zoveel mogelijk handelingsperspectief voor al deze doelgroepen. Het aanbod wordt aangepast naar aanleiding van wat we ophalen bij de bewoners en ondernemers.

Voortzetten communicatiecampagne Arnhem AAN

Arnhem Aan is de communicatie-campagne voor het programma New energy made in Arnhem. Met Arnhem Aan willen we mensen enthousiasmeren en motiveren om aan de slag te gaan met energie besparen en hernieuwbare energie opwekken. Dit doen wij doelgroep gericht met een aanpak voor bedrijven, woningeigenaren en -huurders, ook specifiek voor huishoudens met (energie)armoede en huishoudens met een migratieachtergrond.
In de Arnhem Aan campagne gaan we in 2022 twee grote acties en meerdere kleinere acties uitvoeren, goede voorbeelden uitdragen, aanhaken op natuurlijke momenten, in samenwerking met diverse partijen. De campagne Arnhem Aan zal verder geladen worden en bij de Arnhemmers onder de aandacht worden gebracht, ondermeer met Lijn2030 in de wijken en via social media.

Bij alle thema's van het programma New energy made in Arnhem (gebouwde omgeving, duurzame mobiliteit, bedrijven en industrie, en grootschalige opwek) zijn communicatie- en bewustwordingsacties en inspanningen nodig. Al deze communicatie-activiteiten worden onder de vlag van Arnhem Aan gelanceerd.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal unieke bezoekers website Arnhem Aan		9.459	12.802	15.369	

Eenheid: aantal bezoekers

Bron: Gemeente Arnhem

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Hernieuwbare elektriciteit		2,90%			

Eenheid: Deel van de energie die afkomstig is uit natuurlijke hulpbronnen die constant worden aangevuld, zoals uit wind, zon en waterkracht (%)

Bron: Rjikswaterstaat - Klimaatmonitor

In het programmaplan NemiA 2020-2030 staat een groot aantal inspanningen bij bovenstaande doelstellingen benoemd, met bijbehorende prestatie-indicatoren. Hierboven zijn bij de verschillende doelstellingen de effectindicatoren opgenomen.
In de voortgangsrapportage NemiA, die ieder jaar ter informatie aan de raad wordt aangeboden, is de voortgang op alle indicatoren opgenomen en zijn de trends en duiding hiervan beschreven.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
In 2030 61% CO2-reductie t.o.v. 2017, dit is 572 kT CO2, verdeeld: 130 kT autonome ontwikkelingen, 191 kT (in)direct binnen actieprogramma NemiA, 5 kT (in)direct binnen andere programma's Arnhem en 246 kT buiten de gemeentegrens (in de regio)	**5.387**	**232**	**0**	**3.114**
Gebouwde omgeving: 77 kT CO2-reductie in 2030	5.387	232	0	3.114
Bedrijven en Industrie: 38kT CO2-reductie in 2030				
Grootschalige opwek: 34 KT CO2-reductie in 2030				
Duurzame mobiliteit: reductie van 42 kT CO2 in 2030				
Meer bewustwording en gedragsverandering				
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**5.387**	**232**	**0**	**3.114**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	5.901	5.495	6.236	5.387	1.968	4.125	1.927
Baten	2.381	473	1.264	232	13	2.200	0
Saldo lasten en baten	***-3.520***	***-5.022***	***-4.973***	***-5.155***	***-5.155***	***-1.925***	***-1.927***
Toevoegingen aan reserves	2.595	0	55	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	3.970	3.200	3.203	3.114	40	15	14
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.375***	***3.200***	***3.148***	***3.114***	***3.114***	***15***	***14***
Gerealiseerd resultaat	**-2.145**	**-1.823**	**-1.825**	**-2.041**	**-1.915**	**-1.910**	**-1.913**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 5,4 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Uitgaven in het kader van het klimaatfonds: € 3,0 miljoen;
- Uitgaven in het kader van reguliere werkzaamheden New Energy Made in Arnhem: € 1,8 miljoen;
- Kosten personeel: € 0,6 miljoen.

De totale lasten dalen ten opzichte van 2021 met € 0.9 miljoen. DIt komt met name door lagere lasten in het kader van het klimaatfonds (€ 0,5 miljoen). Daarnaast lopen een aantal incidentele projecten af in 2021 (€ 0,4 miljoen).

Baten

De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 0,2 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Subsidies van het Rijk en uit Europa.

De totale baten dalen ten opzichte van 2021 met € 1,0 miljoen. Dit komt doordat een aantal subsidieprojecten in 2021 afgerond zal worden.

Toevoegingen aan reserves
Niet van toepassing.

Onttrekkingen aan reserves
In 2021 wordt voor totaal € 3,1 miljoen onttrokken aan de reserves.

- € 3,0 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Duurzaam Arnhem (Klimaatfonds);
- € 0,1 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Klimaat en Energie**.**

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
Triple helix partners uit het netwerk Energy made in Arnhem, zoals: woningbouwcorporaties, Alliander, Firan, ENGIE, Vattenfall, provincie Gelderland, Rijkswaterstaat, Waterschappen, Rijksvastgoedbedrijf, Rijn- en IJssel Energiecoöperatie, VNO/NCW, HAN, RijnIJssel College, wijkinitiatieven, Clean Mobility Centre, Stichting KiemT, Ondernemersverenigingen, Allego, stichting E-laad, Oost Nederland Energiek, Natuur- en Milieu Gelderland, regiogemeenten, G40 gemeenten.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Vanuit het programma Klimaat en energie zijn geen risico's met een grote financiële impact op de begroting. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Beleidskaders

- Programmaplan New Energy Made in Arnhem 2020-2030;
- Luchtagenda gemeente Arnhem;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie;
- Kaders voor besteding van het klimaatfonds;
- Arnhemse aanpak Energiearmoede;
- Regionale energiestrategie 1.0.

Ruimtelijke ontwikkeling

De regio Arnhem Nijmegen groeit sterk. Vooral de steden Arnhem en Nijmegen zijn relatief sneller gegroeid dan andere steden in het land. Daarom hebben Rijk, provincie en deze regio een woondeal gesloten. Het doel daarvan is het structureel verbeteren van de woningmarkt, op een duurzame en circulaire manier. De regio Arnhem-Nijmegen en regio Foodvalley vormen samen de groenste metropoolregio van het land. Om naast de groei van deze regio ook het groene profiel te versterken zijn er met het Rijk en provincie eveneens afspraken gemaakt om een verstedelijkingsstrategie op te stellen met als doel een integrale visie op de relatie tussen leefomgeving, wonen, economie en bereikbaarheid. De verstedelijkingsstrategie geeft richting aan de ruimtelijke ontwikkeling in breder regionaal verband en wordt voor Arnhem vertaald in onder andere de Omgevingsvisie en gebiedsgerichte ontwikkelperspectieven voor versnellingslocaties zoals benoemd in de woondeal.
De wetgeving, en het bijbehorende instrumentarium in het ruimtelijke domein gaat met de invoering van de Omgevingswet (per 1 juli 2022) veranderen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en waarden in stand houdt of verbetert

Het motto van de Omgevingswet is: 'ruimte voor ontwikkeling, waarborgen van kwaliteit'. We grijpen de toekomstige Omgevingswet aan om onze leefomgeving te verbeteren, de dienstverlening aan Arnhemmers te verbeteren en bij te dragen aan het behoud van een leefbare en groene stad. We zorgen dat Arnhemmers van het begin af aan kunnen meedenken in de ontwikkeling van onze ruimtelijke plannen en dat deze gemakkelijk digitaal raadpleegbaar zijn.

Conform het plan van aanpak werken we aan de invoering van de Omgevingswet langs 5 lijnen:
- ontwikkelen omgevingsvisie en - programma's;
- ontwikkelen omgevingsplan;
- wat mag waar digitaal;
- verandering organiseren;
- het gesprek voeren.

Door met ketenpartners stappen te zetten op deze lijnen geven we samen invulling aan het motto van de wet en zijn we klaar voor de implementatie van de Omgevingswet.

Er ligt een belangrijke verbinding tussen de Herstelagenda en de invoering van de Omgevingswet. Met de omgevingsvisie en het omgevingsplan brengen we meer samenhang en focus in ons beleid voor de fysieke leefomgeving. Samen met een sterkere "ja, mits" houding draagt dit bij aan betere en snellere besluitvorming en ondersteuning van onze ondernemers en initiatiefnemers in de stad. Omdat we vergunningen straks sneller kunnen verlenen kunnen we de fysieke investeringen in de stad voor onder andere wonen, mobiliteit, energie en klimaat eerder realiseren.

Arnhem geeft richting

We willen ruimte bieden aan de ontwikkeling van de stad vanuit de unieke kwaliteiten van Arnhem. We bepalen kaders en geven richting aan grote stedelijke opgaven, gebiedsontwikkelingen en initiatieven vanuit de stad. Dit doen we door het opstellen van de Omgevingsvisie 2040 en gebiedsgerichte ontwikkelperspectieven die richting geven aan de ontwikkeling en versterking van deze gebieden waar belangrijke transities samen komen. Denk hierbij aan: duurzame mobiliteit, circulaire economie, energietransitie en klimaatadaptatie.

We bepalen een streefbeeld voor Arnhem 2040, waar we samen met de stad naartoe willen ontwikkelen. Dit is een strategische langetermijnvisie, waar opgaven en ambities voor de fysieke leefomgeving samenkomen. In dit streefbeeld wordt aangegeven waar de stad zich verder kan ontwikkelen, waarbij functiemenging en het bijdragen aan een gezonde, veilige en groene leefomgeving voorop staat.
Door in te zetten op een integrale gebiedsgerichte aanpak voor de versnellingslocaties bundelen we onze doelen, inspanningen en investeringsmogelijkheden met die van het Rijk, de provincie en andere partners in de stad. Daarmee versnellen we de gewenste stedelijke ontwikkeling in het licht van onze ambities.

De omgevingsvisie stellen we vast voor een langere periode maar het is geen statisch verhaal, want deze maakt onderdeel uit van de beleidscyclus en kan periodiek worden aangepast. De visie omvat de koers voor Arnhem 2040. Tempo, (politiek) accent, en factoren als conjunctuur en (technologische) ontwikkelingen bepalen de exacte invulling bij de uitvoering. Bij het opstellen van de omgevingsvisie wordt de stad intensief betrokken.

Doorwerking omgevingsvisie

De omgevingsvisie is een integrale visie voor de leefomgeving om de stad in samenhang te ontwikkelen, keuzes te maken in ruimtegebruik en balans te houden tussen allerlei functies en doelen. Om deze visie uit te voeren gaan we de komende jaren onze instrumenten doorontwikkelen, zodat ze in lijn zijn met de ambities uit de omgevingsvisie. De thematische omgevingsprogramma's kunnen in de loop van het proces nog wijzigen, mochten de opgaven in de stad daarom vragen. We gaan werken aan:

- Arnhem aantrekkelijke stad;
- Arnhem groene, gezonde en leefbare stad;
- Arnhem vitale stad;
- Stad waar het goed wonen is;
- Bereikbare stad met ruimte voor schone mobiliteit;
- Stad met nieuwe energie.

Gebiedsuitwerking in ontwikkelperspectieven en gebiedsvisies
Dit betreffen kaderstellende ambitienota's welke richting geven en ontwikkelingen mogelijk maken. Het kan gaan om strategische gebieden of beeldbepalende locaties. Door vooraf ambities te bepalen willen we met de ontwikkeling bijdragen aan een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving voor iedereen. Dit gaat altijd gepaard met participatie door de directe omgeving.
De recent gesloten Woondeal met Rijk en provincie betekent een extra impuls. Door de gebiedsgerichte aanpak willen we met fysieke verbeteringen (kwalitatief en kwantitatief) ook de leefbaarheid van de wijk verbeteren. Deze visies worden in nauwe samenwerking met de directe bewoners, eventuele eigenaren en onze partners in de stad ontwikkeld. Dit zijn voorbeelden van een integrale gebiedsgerichte aanpak in de gedachte van de Omgevingswet, waarvoor de omgevingsvisie het kader biedt, de omgevingsprogramma's de uitwerking vormen en het omgevingsplan het juridisch direct bindend instrument is.
Er is gekozen speciale aandacht te besteden aan deelgebieden, waar sprake is van een nieuwe meervoudige opgave en/of een afwijking van de huidige koers. Het gaat om de volgende gebiedsuitwerkingen:

- Centrum;
- Arnhem Oost;
- Centrum Zuid;
- Arnhem Noord.

Arnhem is fysiek op orde

We werken de komende jaren toe naar één integraal omgevingsplan voor het hele grondgebied van de gemeente. Het omgevingsplan bevat alle regels over de fysieke leefomgeving en geeft invulling aan de maatschappelijke opgaven uit de omgevingsvisie. Het omgevingsplan richt zich niet alleen op functies en bouwmogelijkheden maar ook op andere aspecten van de fysieke leefomgeving, zoals welstand, erfgoed, milieu, duurzaamheid en grote delen van de APV. Naast onze eigen regels bevat het omgevingsplan regels die het Rijk overhevelt naar gemeenten, zoals bijvoorbeeld vergunningsvrij bouwen en delen van het Activiteitenbesluit.

De samenhangende en gebiedsgerichte benadering van het omgevingsplan gaat bijdragen aan het verbeteren van onze dienstverlening. Inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners kunnen regelgeving, die nu nog verspreid is over verschillende plannen en verordeningen, straks op één digitale locatie raadplegen. Op die manier geven we sneller inzicht in de haalbaarheid van een initiatief. We bieden meer maatwerk en ruimte in onze regels zodat initiatieven die bijdragen aan onze maatschappelijke doelen sneller gerealiseerd kunnen worden.

Toewerken naar integraal omgevingsplan

De ontwikkeling van het Arnhemse omgevingsplan beschouwen we als een transitieproces waarin we gefaseerd onze bestemmingsplannen en andere regels die zich richten op de fysieke leefomgeving omvormen tot één omgevingsplan voor het hele gemeentelijke grondgebied.

Voorbereidingen omgevingsplan (2021-2022)
In 2021 en 2022 brengen we het totaal aantal (beheergerichte) plannen terug tot een behapbaar aantal met een hoge(re) mate van uniformiteit. Daarnaast doen we ervaring op met het maken van een integraal omgevingsplan. Dit doen we door met toepassing van de Crisis- en herstelwet regels uit verordeningen nu al toe te voegen aan onze bestemmingsplannen. Een ander belangrijk onderdeel van de voorbereidingsfase is het gebiedsgericht digitaliseren van alle regels zodat we deze straks eenvoudig in het omgevingsplan kunnen integreren.

Daarnaast leggen we (conform het in 2021 door de raad vastgestelde Plan van Aanpak Omgevingsplan) verschillende voorbereidende besluiten aan de raad voor die straks nodig zijn om onze procedures aan te laten sluiten bij de Omgevingswet, zoals de spelregels voor participatie, het delegatiebesluit en het bindend adviesrecht.

Integreren van regels en vertalen omgevingsvisie in het omgevingsplan (vanaf juli 2022)
Op 1 juli 2022 treedt de Omgevingswet in werking en gaan we verder met het integreren van verordeningen en rijksregels in het omgevingsplan. Daarnaast geven we sturing aan onze doelen door de ambities uit de omgevingsvisie te vertalen in het omgevingsplan.

Arnhem maakt mogelijk

Een initiatiefnemer vindt op één (digitale) plek snel en makkelijk duidelijkheid. Waar overleg noodzakelijk is, vindt dit integraal en met de initiatiefnemer aan tafel plaats, vanuit het credo: ja, mits.

We gaan de dienstverlening aan inwoners en bedrijven verbeteren. Dit doen we door het inrichten van één digitaal loket. Hierdoor is de informatie over de wettelijke kaders en besluiten met betrekking tot de fysieke leefomgeving digitaal goed vindbaar, betrouwbaar en volledig, voor een initiatiefnemer en het betreffende bevoegd gezag. De digitale werkwijze met betrekking tot de Omgevingswet is geborgd in de organisatie en de mogelijkheid is gecreëerd dat ketenpartners kunnen samenwerken.

Inrichting van de aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet

We werken stapsgewijs aan de Arnhemse aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) met de volgende inspanningen:

- we richten onze aansluiting op het DSO verder in;
- we richten onze softwaresystemen in;
- we organiseren overleg en afstemming met ketenpartners om elkaar beter te leren kennen om ons voor te bereiden op de komst van de Omgevingswet, onder andere met de ODRA;
- we brengen de processen onder de Omgevingswet in kaart en implementeren die;
- we ontwikkelen het initiatievenproces door (onder andere door het in stand houden van de werkwijze van het transformatieteam);
- we passen de Arnhemse website aan zodat de inwoners snel en makkelijk hun nieuwe weg kunnen vinden.

Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte

Milieubeheer en -handhaving (externe veiligheid, duurzaamheid, lucht, bodem en grondwater, geluid, geur, energie en klimaat) leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte.

Activiteiten energie, duurzaamheid en luchtkwaliteit uitvoeren

De ambities voor energie, duurzaamheid en luchtkwaliteit zijn vastgelegd in het programmaplan New energy made in Arnhem 2015-2020 (september 2015). De focus hierin ligt primair op versterking van de Energie- en Milieutechnologiesector (EMT), energiebesparing, een toename van het aandeel duurzame energie en de voorbeeldige gemeente.
Het programmaplan New energy made in Arnhem 2020-2030 is in januari 2020 door de raad vastgesteld. Zie voor meer informatie het programma S10 Klimaat en Energie.
In februari 2019 is de uitvoeringsagenda luchtkwaliteit (Luchtagenda) door de raad vastgesteld. De Luchtagenda geeft invulling aan het verminderen van stikstof en fijnstof in de stad, en heeft impact op de uitstoot van CO2, met onder andere een milieuzone, het stimuleren van elektrisch (deel)vervoer en duurzame stadslogistiek.

Activiteiten bodem en ondergrond uitvoeren

Het is een gemeentelijke taak vanuit de Wet bodembescherming (Wbb) en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) te zorgen voor de instandhouding en het verbeteren van een bodem die geschikt is om op te wonen en om op te werken. Ook draagt de Wbb bij aan de bescherming van kwetsbare gebieden in verband met natuur en drinkwaterwinning. Onder de Omgevingswet houdt Arnhem deze taken, en werkt daarbij samen met provincie en omgevingsdienst.
In afwachting van duidelijkheid over de structurele financiering en bestuurlijke afspraken vanaf 2022, wordt in 2022 het huidige beleid voortgezet. Dit betekent dat naast beschikkingen, toezicht en handhaving, ook onderzoek/sanering van huidige en latente spoedlocaties worden uitgevoerd (met name loodtuinen). Zo mogelijk worden beleidsvoorstellen gedaan in verband met nieuwe verontreinigingen (zoals zeer zorgwekkende stoffen als PFAS) en overlap met andere thema's (klimaatadaptatie, duurzame energie en biodiversiteit).

Activiteiten externe veiligheid uitvoeren

Externe veiligheid gaat over het beheersen van risico’s die mensen lopen door opslag, productie, gebruik en vervoer van gevaarlijke stoffen in hun omgeving. Arnhem heeft de risicovolle activiteiten in beeld en bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt er rekening gehouden met het aspect externe veiligheid.

Activiteiten geluidshinder uitvoeren

Geluidshinder wordt steeds meer via een programmatische aanpak onder controle gehouden. Het Actieplan Omgevingslawaai 2021-2023 voor bestaande woningen en wegen is daar een belangrijke stap in. Door bij het onderhoud van de gemeentelijke hoofdwegen stil asfalt toe te passen, worden de hinder van en gezondheidsklachten door omgevingslawaai langs gemeentelijke wegen verminderd.
De aanpak van nieuwe situaties bestaat uit het voorkomen van nieuwe geluidgehinderden.
We onderzoeken de mogelijkheden om ook na 2023 standaard stil asfalt toe te passen.
Door het beheersen van het omgevingslawaai dragen we bij aan een gezonde fysieke leefomgeving.

Activiteiten milieuhandhaving uitvoeren

Vergunningverlening en handhaving dragen bij aan het behalen van de landelijke doelstellingen op het gebied van milieu en gezondheid. Deze taken worden uitgevoerd door de ODRA. De prioriteit ligt op een actueel vergunningenbestand en goed naleefgedrag van bedrijven.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig". Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en waarden in stand houdt of verbetert	**9.806**	**4.152**	**0**	**62**
Arnhem geeft richting	7.221	4.152	0	0
Arnhem is fysiek op orde				
Arnhem maakt mogelijk				
Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte	2.585	0	0	62
Overig	**28.825**	**29.737**	**176**	**27**
Totaal	**38.631**	**33.889**	**176**	**90**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	46.930	37.600	43.259	38.631	42.062	31.433	28.397
Baten	48.028	36.731	34.665	33.889	38.863	28.372	25.445
Saldo lasten en baten	***1.098***	***-869***	***-8.594***	***-4.742***	***-4.742***	***-3.060***	***-2.952***
Toevoegingen aan reserves	7.874	2.758	5.077	176	950	675	15.786
Onttrekkingen aan reserves	3.893	0	8.240	90	210	345	15.556
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-3.981***	***-2.758***	***3.162***	***-86***	***-86***	***-330***	***-229***
Gerealiseerd resultaat	**-2.883**	**-3.627**	**-5.431**	**-4.829**	**-3.939**	**-3.390**	**-3.181**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 38,6 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- kosten van jaarschijf 2022 voor bouwgronden in exploitatie (BIE), waaronder civiele werken, plankosten, verwerving- en rentekosten: € 25,9 miljoen (inclusief overboeking van het onderhanden werk ultimo 2022 naar de balans);
- kosten van de Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA) : € 5,4 miljoen;
- kosten civiele werken en plankosten van jaarschijf 2022 op de overige meerjarige projecten € 1,9 miljoen;
- kosten voor de ambtelijke capaciteit voor dit programma € 1,9 miljoen;
- kosten voor de verstedelijkingsopgave € 1,0 miljoen, voor het op niveau brengen van de organisatiecapaciteit om te komen tot een verstedelijkingsstrategie en uitvoering van gebiedsontwikkelingen;
- kosten voor schadeloosstellen woonbooteigenaren De Nieuwe Haven € 0,8 miljoen;
- overige lasten € 1,7 miljoen.

De lasten dalen in 2022 ten opzichte van 2021 met € 4,6 miljoen. Dit bestaat uit een stijging van de lasten met € 4,7 miljoen voor de bouwgronden in exploitatie en een daling van de lasten op de overige meerjarige projecten met € 3,7 miljoen. Dit heeft te maken met de fasering binnen de projecten, waarbij de uitgaven de planning binnen de projecten volgen. Daarnaast stond in 2021 een eenmalig, uit 2020 doorgeschoven, budget geraamd voor de sanering van het woonwagenkamp Bethaniënstraat. Dit geeft een daling in 2022 van € 3,9 miljoen. Verder dalen de lasten voor De Nieuwe Haven met € 1,7 miljoen (totaal € 3,5 miljoen beschikbaar; € 0,27 miljoen in 2020, € 2,48 miljoen in 2021 en € 0,75 miljoen in 2022). Daarnaast was er in 2021 nog een eenmalig budget beschikbaar voor bodemtaken. Dit geeft nog een daling van de lasten met € 0,5 miljoen. Tot slot staat er in 2022 een incidenteel bedrag voor de verstedelijkingsopgave, wat een stijging van € 1,0 miljoen geeft.

Baten
De baten voor 2022 zijn in totaal begroot op € 33,9 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- verkopen en bijdragen voor bouwgronden in exploitatie (BIE): € 25,9 miljoen (inclusief overboeking van het onderhanden werk ultimo 2022 naar de balans);
- bijdragen en overige baten op de overige meerjarige projecten; € 2,0 miljoen (inclusief overboeking van het onderhanden werk ultimo 2022 naar de balans);
- baten uit bouwvergunningen en andere leges € 4,0 miljoen;
- canons erfpachten € 1,5 miljoen;
- overige baten € 0,5 miljoen.

De baten dalen in 2022 ten opzichte van 2021 met € 0,8 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door een stijging op de baten 2021 in de bouwgronden in exploitatie met € 4,7 miljoen en een daling op de overige meerjarige projecten van € 3,7 miljoen. Dit heeft te maken met de fasering binnen de projecten. Verder is in 2021 een eenmalige subsidie ontvangen van € 1,0 miljoen voor de sanering van het woonwagenkamp Bethaniënstraat en daalt het resultaat op afgesloten projecten met € 0,7 miljoen.

Toevoegingen aan reserves
In 2022 wordt € 0,2 miljoen gedoteerd aan de bestemmingsreserves Grondexploitatie. Dit is het resultaat van de in 2022 af te sluiten bouwgronden in exploitatie. In 2021 was de toevoeging € 4,9 miljoen hoger door een eenmalige dotatie aan de BR Zuidelijke Binnenstad en een hoger voordeel uit afgesloten projecten.

Onttrekking aan reserves
In 2022 wordt € 0,1 miljoen onttrokken aan de reserves. In 2021 was de onttrekking € 8,1 miljoen hoger door eenmalige onttrekkingen voor het woonwagenkamp Bethaniënstraat, De Nieuwe Haven en voor bodemonderzoek en sanering. Daar staan in 2022 ook lagere lasten tegenover.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Ruimte
- ODRA;
- Provincie Gelderland;
- Regio gemeenten;
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden(VGGM);
- VNG (Vereniging Nederlandse gemeenten);
- Ministerie van BZK;
- CASA;
- Groenforum.

Milieu
- Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA);
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.

Subsidies
Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing
Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Ruimtelijke ontwikkeling. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's
Gronddepot Oude Veerweg
Financiering bodemtaken
Woonboten Nieuwe Haven
Kosten bouwtaken Odra
Bouwleges (niet realiseren van de verwachte hogere legesinkomsten)

Corona risico's
Faillissement/ surseance/ financiële tegenvallers bij contractpartijen (leveranciers, afnemers)

Beleidskaders
Ruimte
- Structuurvisie Arnhem 2020;
- Groenvisie 2017-2035;
- Welstandsnota;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie.

Milieu
- Luchtagenda gemeente Arnhem;
- Actieplan Omgevingslawaai;
- Rapportage geluidskaarten;
- Beleidsnota bodem 2012, Provincie Gelderland, gemeente Arnhem en gemeente Nijmegen;
- Nota Bodembeheer;
- Notitie Herijking loodbeleid 2020
- Actualisatie Nota Bodembeheer- addendum 2014 ;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-2017-2018;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK2020;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK- PFAS;
- Beleidsplan externe veiligheid.

Wonen en leefomgeving

Onze stad is een groene, levendige, ondernemende en inclusieve stad waar Arnhemmers fijn en betaalbaar kunnen wonen. Grote 'nieuwe' overstijgende opgaven, zoals de energietransitie, klimaatadaptatie en levensloopbestendigheid, zijn uitdagingen waar Arnhem voor staat. In de Arnhemse woonprincipes 2016-2025 wil Arnhem haar positie als aantrekkelijke woonstad, onderscheidend in de regio, versterken. Arnhem is een groene stad met een unieke ligging aan de Rijn. Zij geeft prioriteit aan ontmoetingsruimte in stadsparken, wijkparken en buurtgroen. Dit programma omvat de volgende onderdelen: wonen en een aantal aspecten van de openbare ruimte, zoals water, havenbeheer, stadsreiniging, bossen, parken en ecologie, stedelijk groen, spelen, dierenwelzijn, afval en riolering. Daarbij is klimaatadaptatie een belangrijk aandachtspunt. Met klimaatadaptatie bereiden we Arnhem voor op de effecten van de klimaatverandering, op heviger weer. We passen de stad aan zodat deze minder kwetsbaar is voor hoog en laag water, extreme regenval, hitte en langdurige droogte. We willen het Arnhemse groen versterken. Dat levert een prettige buurt op, maar draagt bijvoorbeeld met verkoeling en wateropname bij aan klimaatadaptatie.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem biedt woonruimte

De regio Arnhem-Nijmegen groeit op dit moment snel. Sneller dan andere steden in het land. Mocht de groei doorzetten, dan moeten we zorgen dat we daarvoor klaar zijn. Alle inspanningen die hiervoor nodig zijn, staan in het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling. Dat is onder meer de Woondeal die we in de regio Arnhem Nijmegen samen met het Rijk hebben gesloten. We weten niet of deze groei zich op eenzelfde manier zal doorzetten. De impact van de coronacrisis onderzoeken we samen met onze partners in de stad. Daarbij kijken wij ook naar het effect van de coronacrisis op de woningbehoefte. In het woonbehoefteonderzoek staat bijvoorbeeld een berekening bij de economische groei zoals die was voordat de crisis startte en een berekening bij een lagere groei. We verwachten dat de behoefte niet zal afnemen, mogelijk heeft de situatie wel effect op het type woningen dat wij moeten realiseren.

Prioriteit geven wij aan acties en initiatieven die niet alleen woningbouw mogelijk maken, maar die ook verbonden zijn met de sociale opgaven in onze wijken, die de leefomgeving verbeteren, die bijdragen aan lokale werkgelegenheid en de economische kracht van onze stad versterken. Dit sluit ook aan bij de afspraken die gemaakt zijn in de Woondeal en vertaald zijn in de Arnhem-Oost-aanpak. Dit is meer dan alleen maar sneller meer woningen bouwen. We willen daarmee vooral de leefbaarheid van de wijken en de kansen van de inwoners vergroten. Dat doen we door in te zetten op het bouwen van betaalbare, duurzame en energiezuinige woningen. Daarnaast streven we naar een zo circulair mogelijke woningbouw, kijken we hoe we de leefomgeving groen houden of groener maken en hoe we de sociale structuur van wijken kunnen verbeteren. Daarbij is goede bereikbaarheid belangrijk.

Beschikbare en betaalbare woningen

Iedereen moet goed kunnen wonen in onze stad. Om beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen in Arnhem op peil te houden moeten er meer woningen worden gerealiseerd in de komende jaren. Dit geldt voor alle soorten woningen. In de woningbouwplannen wordt rekening gehouden met de werkelijke vraag en behoefte van de Arnhemse woonconsument. Dat betekent: aantrekkelijke, levensloopbestendige woningen voor ouderen, woningen voor kleine huishoudens, en sociale woningbouw en koopwoningen in de verschillende segmenten. Het vergt een inspanning van de gemeente om samen met de ontwikkelaars en corporaties te zorgen voor een evenwichtig aanbod dat enerzijds aansluit bij de woningbehoefte de komende jaren en anderzijds bij het streefbeleid en de gewenste ruimtelijke kwaliteiten uit de omgevingsvisie. Wij kunnen dit niet alleen.

Naast vergroten van de woningvoorraad willen we ook de bestaande voorraad benutten voor deze opgave. Dit betekent dat we doorstroming willen bevorderen en de markt waar nodig reguleren zodat bepaalde doelgroepen niet worden verdrongen in de bestaande woningvoorraad.

Voor de verdeling van vrijkomende schaarse sociale woonruimte van toegelaten instellingen, hanteren we een rechtvaardige en evenwichtige verdelingssystematiek. Daarnaast willen we gebruik maken van een aantal privaatrechtelijke en publiekrechtelijke mogelijkheden die voorkomen dat woningen worden opgekocht en prijzen worden opgedreven. Concreet werken we hiervoor privaatrechtelijk de mogelijkheden uit om een 'zelfbewoningsplicht' zo breed mogelijk toe te passen. Daarnaast zullen we de gemeenteraad een voorstel doen om gebruik te maken van de mogelijkheden rondom het bieden van 'opkoopbescherming'. De wetgever maakt het per 1-1-2022 mogelijk deze bescherming te bieden.

Bovengenoemde opgaven op het gebied van wonen hebben veelal een ruimtelijke component en zorgen voor een toenemende druk op de handhavingscapaciteit van de ODRA en de gemeente. Hiertoe is het budget voor handhaving met € 0,1 miljoen verhoogd. Dit budget zal bijdragen aan de realisatie van onderstaande inspanningen.

Versnellen en doorprogrammeren van (betaalbare) woningen

De woningmarkt van Arnhem staat onder druk. Versnellen van productie en meer woningen programmeren is daarom noodzakelijk. Het Plan van Aanpak woningbouwontwikkeling dat in juli 2020 is vastgesteld in de raad is hierbij het vertrekpunt. We sturen op een evenwichtig aanbod van woningen. Belangrijk daarbij is dat we streven naar meer gemengde wijken, waarbij er meer spreiding ontstaat van kwetsbare mensen over de stad. We doen dit door:

1. Stimuleren van het realiseren van koop- en huurwoningen in de verschillende categorieën, zoals opgenomen in het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling. We sturen daarbij onder andere op minimaal 30% sociale huurwoningen over de nieuw te realiseren projecten waarbij gekeken wordt naar differentiatie in de wijken en we monitoren de nieuwbouw en de behoefte.
2. We onderzoeken de mogelijkheden om projecten te versnellen en zoeken naar locaties voor doorprogrammeren. Hiervoor betrekken we actief partners; bijvoorbeeld via de prestatieafspraken met de corporaties en via het stadsakkoord. Ook leggen we verbindingen met andere overheden, kennisinstituten en marktpartijen. Zo benutten we de kansen die de regionale samenwerking binnen de Groene Metropoolregio ons biedt en zijn we actief in de Woondeal Arnhem-Nijmegen en de Verstedelijkingsstrategie.

Doorstroming bevorderen

Om relatief grote eengezinswoningen vrij te kunnen spelen, die momenteel door een- of tweepersoonshuishoudens worden bewoond, verkennen we of we de doorstroming actief kunnen stimuleren. We zetten in op pilots met behulp van provinciale doorstroommakelaars en/of gemeentelijke verhuiscoaches.

Voldoende woningen voor alle Arnhemmers/ voor bijzondere doelgroepen

De bestaande afspraken met de corporaties zijn niet meer geheel toereikend om de uitstroom uit instellingen te organiseren. Dit betreft de huisvesting voor mensen die uitstromen uit intramurale voorzieningen vanuit de jeugdzorg, voor jonge statushouders, voor beschermd wonen (BW), voor maatschappelijke opvang (MO, dat wil zeggen dak- en thuisloze jeugdigen, volwassenen en gezinnen), vanuit de vrouwenopvang, mensen die rolstoelafhankelijk zijn en sociaal en medisch urgenten. Mede door de enorm krappe woningmarkt en de coronapandemie is de uitstroom in 2020 zelfs afgenomen. Er zijn extra inspanningen nodig om voor alle mensen die toe zijn aan zelfstandig wonen een juiste, veilige plek te vinden. We zijn hierover in gesprek met de corporaties. Concepten voor flexwonen kunnen hierin bijdragen.

Door de geconcentreerde woningvoorraad van de corporaties zijn kwetsbare wijken ontstaan waar de leefbaarheid onder druk staat. Om de uitstroom goed te organiseren, zoeken gemeente en corporaties, gezamenlijk met andere partners de samenwerking, onder andere in de Arnhem-Oost aanpak. Daarnaast wordt, mede vanuit de Woondeal, ingezet op nieuwbouw die bijdraagt aan de evenwichtige opbouw van de wijken in Arnhem.

In 2022 geven we uitvoering aan de woonzorgvisie die in de 2e helft van 2021 wordt aangeboden aan de gemeenteraad.

Collectieven, zelfbouw en flexwonen bevorderen

Er is een vraag naar collectieven, zelfbouw en flexwonen. Voor deze concepten pakt de markt nieuwbouwontwikkeling niet automatisch op. Het vergt een inspanning van de gemeente om samen met ontwikkelaars en corporaties te komen tot aanbod voor deze groepen en om praktische belemmeringen voor wooninitiatieven zoveel mogelijk weg te nemen. Collectief wonen levert een bijdrage aan de sociale cohesie, vaak niet alleen binnen het collectief maar ook voor de omgeving. Zelfbouw geeft mensen de kans hun droom te realiseren en zal hen stevig verankeren in de wijk.

Voor het Merwedeterrein zijn de gesprekken gestart voor de invulling met flexibele woonvormen, onder andere voor bijzondere doelgroepen. Hiervoor is een subsidie van het Rijk beschikbaar. Bij de voorwaarden voor deze subsidieverstrekking is uitgegaan van realisatie eind 2022.

In 2022 bevorderen we wederom de realisatie van twee CPO-locaties. Dit levert een bijdrage aan leefbare en heterogene wijken.

Uitbreiden woonwagenlocaties

We geven uitwerking aan het plan van aanpak uitbreiden woonwagenlocaties (juni 2020). Eind 2021 gaan twee pilot-locaties van start. Ook wordt een nieuw toewijzingssysteem in samenwerking met de woningcorporaties en Huurdersvereniging woonwagenbewoners Arnhem gemaakt. Dit is een uitwerking van de vigerende Huisvestingsverordening.

Huisvesting arbeidsmigranten

De komende jaren verwachten we een groei van het aantal in de regio woonachtige en werkzame arbeidsmigranten. Hoewel deze werknemers van groot belang zijn voor onze lokale economie, is er veelal nog geen geschikte huisvesting voorhanden. In Arnhem merken we dat dit gebrek aan geschikte huisvesting tot gevolg heeft dat woningen in woonwijken worden opgekocht voor deze doelgroep en dat dit in sommige gevallen overlast voor omwonenden met zich meebrengt, en woningen van een beperkte woonkwaliteit voor de arbeidsmigranten. Omdat dit bovenal een regionaal vraagstuk is, werken we in regionaal verband aan een plan van aanpak en beleidskader. Dit beleidskader wordt naar verwachting in 2022 aan alle gemeenteraden aangeboden.

Studentenhuisvesting en starters

We zetten blijvend in op voldoende woningen voor studenten en starters. We werken hiervoor onder andere samen met de SSH& om tot vergroting van hun marktaandeel in Arnhem te komen, en zetten in op de bouw van voldoende nieuwbouwwoningen voor kleinere huishoudens. Daarnaast maken we splitsingen en verkameringen onder voorwaarden mogelijk in de stad.

Doelgroepenverordening

We actualiseren onze doelgroepenverordening. Hiermee maken we het mogelijk in bestemmingsplannen de segmenten 'sociale huur', 'middenhuur' en 'sociale koop' op te nemen en zorgen we dat de woningen binnen deze categorieën enkel bewoond kunnen worden door een bepaalde doelgroep, en dat de woningen onder een bepaald prijsniveau blijven.

Beleid op splitsen en verkameren

Om beter te kunnen sturen op de negatieve effecten van woningsplitsing en verkamering, zoals de negatieve effecten op de leefbaarheid in bepaalde wijken en om grip te houden op de ruimtedruk in bepaalde wijken, geven we verder uitvoering aan de activiteiten uit het Plan van Aanpak woningsplitsing en verkamering. Hierbij maken we het enerzijds mogelijk dat initiatiefnemers voldoende woonruimte in onze stad kunnen realiseren, maar gaan we anderzijds ook overlast tegen en borgen we een hoogwaardige ruimtelijke kwaliteit.

Discriminatie op de woningmarkt

Uit verschillende landelijke onderzoeken blijkt dat discriminatie op de woningmarkt een serieus probleem is. Als gemeente Arnhem vinden we discriminatie onaanvaardbaar en maken we ons hard voor een inclusieve samenleving. Hoewel we ons via verschillende lijnen al inzetten om discriminatie zoveel als mogelijk tegen te gaan, hebben we nog onvoldoende zicht op de mate van de problematiek omtrent discriminatie op de woningmarkt. We zullen een onderzoek presenteren waarin inzicht wordt geboden in de problematiek. Een mogelijkheid is om het thema binnen de aanpak 'goed verhuurderschap' op te nemen.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Woningvoorraad	73.640	74.416	75.632	76.737	77.839
Eenheid: Aantal woningen					
Bron: CBS					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: nieuw gebouwde woningen	8,7	11,1	9,2	11,8	
Eenheid: Het aantal nieuwbouwwoningen per 1000 woningen					
Bron: CBS (Verplichte BBV-indicator)					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: overige toevoegingen	295	551	561	297	
Eenheid: Het aantal overig toegevoegde woningen (meestal transformatie)					
Bron: CBS					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: aandeel eigendom corporaties nieuwbouwwoningen		6,4%	16,3%		
Eenheid: % corporatiewoningen van totaal toegevoegde woningen					
Bron: CBS					
Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen koop	43%	43%	44%	43%	
Eenheid:% koopwoningen van de totale woningvoorraad					
Bron: CBS					

Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen corporatiebezit	36%	36%	36%	36%

Eenheid:% corporatiewoningen van de totale woningvoorraad

Bron: CBS

Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen particuliere huur	19%	19%	20%	20%

Eenheid:% woningen particuliere verhuur van de totale woningvoorraad

Bron: CBS

Afgegeven woningbouwvergunningen (nieuwbouw & verbouw)/ transformatie	1.528	1.327	1.204	872

Eenheid: Aantal woningbouwvergunningen per jaar

Bron: ODRA/CBS

Kwalitatieve en toekomstbestendige woningvoorraad

Naast de betaalbaarheid van de woning is de juiste kwaliteit belangrijk voor de woonbeleving van onze inwoners. Onder woonkwaliteit verstaan we een duurzame, gezonde woning die levensloopgeschikt is en de juiste omvang heeft voor de doelgroep die erin woont en voor de plek waar de woning staat.

Woningen verduurzamen

Met woningcorporaties maken we afspraken over verduurzamen van woningen en het aansluiten bij de aanpak van de wijkgerichte energietransitie. Het gaat om isolatie en om de stap van fossiele naar duurzame warmtevoorziening. In het najaar van 2021 stellen we de Transitievisie warmte vast. Op basis daarvan maken we concrete afspraken met de corporaties voor 2022 en verder. Met behulp van het Volkshuisvestingsfonds maken we een begin met het verduurzamen van particuliere woningen in Arnhem-Oost. Omdat dit voor een belangrijk deel om 'gespikkeld bezit' gaat, werken we hiertoe nauw samen met de corporaties. De corporaties en de gemeente werken samen in de aanpak energiearmoede en in het aanbod specifiek voor huurders (gebaseerd op de RREW-subsidie van het Rijk).

Levensloopgeschikte woningen ontwikkelen en bestaande woningen levensloopgeschikt maken

Bij nieuwbouwontwikkelingen maken we afspraken over levensloopgeschikte woningen in een levensloopgeschikte omgeving. Samen met corporaties proberen we doorstroming van ouderen uit eengezinswoningen te bevorderen (zie de inspanning 'doorstroming bevorderen' onder beschikbare en betaalbare woningen) en maken we afspraken over de juiste portefeuille in de stad die aansluit bij de doelgroep.

Gezond binnenklimaat

In samenwerking met stakeholders brengen wij de aandachtspunten in beeld die spelen op het gebied van gezond wonen. Met corporaties verkennen wij de problematiek van vocht en schimmel in woningen, in samenwerking met de GGD verkennen we in brede zin de (samenhang van) aspecten die horen bij een gezond binnenklimaat, zoals temperatuur, geluid en luchtkwaliteit.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Rapportcijfer woning	7,7		7,7		

Eenheid: Gemiddeld rapportcijfer voor de woning op een schaal van 0-10

Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)

Leefbare woonomgeving

Arnhem staat voor het versterken van de identiteit van wijken en het vergroten van de verscheidenheid binnen wijken. Een zekere differentiatie en variatie in huishoudens, inkomens en woningen biedt ruimte aan het maken van een wooncarrière in de wijken. Onze focus ligt op verminderen van de druk op de kwetsbare wijken en voorkomen dat wijken afnemen in leefbaarheid. We werken hiertoe samen met onze partners: corporaties, maatschappelijke partners en mede-overheden. Met ontwikkelende partijen gaan we in het kader van het stadsakkoord het gesprek aan hoe nieuwbouwinitiatieven kunnen bijdragen aan het creëren van diverse woonmilieus.

Goed verhuurderschap

Huurders hebben op de huurmarkt nog vaak te maken met vervelende excessen. Het stimuleren van goed verhuurderschap moet hierbij een oplossing bieden. Net als in 2021 geven we in 2022 uitvoering aan de 'Arnhemse aanpak goed verhuurderschap'. Binnen deze aanpak staat niet enkel het stellen van regels centraal en het handhaven van deze regels, maar vooral een samenwerking tussen gemeente, huurders en verhuurders waarbij we goed verhuurderschap gezamenlijk willen stimuleren. Belangrijke lijnen binnen de aanpak zijn dat we het Huurdershuis een aanvullende opdracht geven om huurders derdelijnshulp te bieden. Ook subsidiëren we stichting KKVV. Via KKVV bieden we verhuurders kosteloos een beheerapplicatie aan, die tevens kan dienen als communicatieplatform voor verhuurders, huurders en omwonenden.

Opkoopbescherming

Per 1 januari 2022 worden gemeenten in staat gesteld om bij specifieke gebieden een zogeheten 'opkoopbescherming' toe te passen. Deze opkoopbescherming geldt alleen voor goedkope en middeldure koopwoningen in gebieden waar de leefbaarheid onder druk staat, of waar veel schaarste is aan goedkopere koopwoningen. De opkoopbescherming wordt hiermee een middel om de leefbaarheid in wijken te verbeteren of op peil te houden. We doen uw raad in 2022 een voorstel voor toepassing van de opkoopbescherming.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Leefbaarheid in eigen buurt	7,2		7,2		
Eenheid: Gemiddeld rapportcijfer voor de leefbaarheid in de buurt op een schaal van 0-10					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					
Woonomgeving	7,3		7,4		
Eenheid: Gemiddeld rapportcijfer voor de woonomgeving op een schaal van 0-10					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					

Arnhem-Oost

De wijken Geitenkamp, Klarendal, Presikhaaf-West, Arnhemse Broek en Malburgen (samen 'Arnhem-Oost') kampen met aanzienlijke problemen en kennen veel kwetsbare bewoners. Bewoners met verminderde zelfredzaamheid die veel zorg, ondersteuning of begeleiding nodig hebben. Tegelijkertijd met een toename van kwetsbare groepen neemt ook de overlast van bewoners onderling toe. Corona versterkt deze trends. Er is sprake van toename van schulden, toename van werkloosheid, nieuwe kwetsbare groepen, een toename van faillissementen, krimp van innovatieve sectoren en uitstel of afstel van investeringen. De problematiek in kwetsbare wijken wordt steeds scherper zichtbaar, geconcentreerder, en de noodzaak voor oplossingen wordt urgenter.

De hoofdambitie van de Arnhem-Oost-aanpak is dat iedere jongere in Arnhem-Oost dezelfde kansen heeft als elke andere jongere in Arnhem en Nederland. Daarvoor is een langjarige beweging nodig. We kiezen hiervoor een termijn van 18 jaar. Centraal hierbij staat het perspectief van jongeren. Onze doelen zijn gebiedsgericht, bedoeld als extra om achterstanden in te halen en daarbij soms onorthodox.

Doelen Arnhem-Oost

Over 18 jaar zien wij dan ook graag in Arnhem-Oost het volgende voor ons:

- Het aantal kinderen dat opgroeit in armoede is aanzienlijk gezakt.
- Alle jongeren die de mogelijkheden hebben om een startkwalificatie te hebben, halen die ook.
- Jongeren zijn gezond, zowel fysiek als mentaal en maken minder gebruik van Jeugdzorg.
- Jongeren kunnen en willen blijven wonen in de wijk waar ze zijn opgegroeid.
- Jongeren spreken en schrijven Nederlands (B1 niveau) naar hun beste kunnen.
- Alle kinderen in Arnhem-Oost groeien op in een omgeving waar werken loont en normaal is.
- De ouders, leraren, buren, vrienden en werkgevers zijn trots op wat er in hun wijk met hun jeugd is gebeurd.

Vier ontwikkellijnen

Deze ambitie moet werkelijkheid worden doordat opeenvolgende colleges, gemeenteraden, bewoners, partners en andere bondgenoten in de stad, de provincie en op rijksniveau zich hebben toegelegd op langjarig commitment. Het betekent dan ook niet dat alle doorbraken al bedacht zijn. Deze willen we juist samen verder ontwikkelen en er ruimte voor geven.

Het langetermijnperspectief van 18 jaar maakt de Arnhem-Oost-aanpak uniek. Het nodigt uit tot een andere manier van denken en kijken naar oplossingen. Het maakt oplossingen mogelijk die veel verder in de tijd liggen. Er moet ruimte zijn om na te denken en te experimenteren. Ook voor het bouwen van netwerken die het verschil maken moet je tijd en het vertrouwen hebben.

De Arnhem-Oost-aanpak is vertaald in 4 ontwikkellijnen die tezamen een integraal perspectief vormen op de uitdagingen in de vijf wijken van Arnhem en die alle ten goede komen aan meer kansen en perspectief voor een nieuwe generatie. De nadruk ligt in deze wijkaanpak op de combinatie tussen sociaal en fysiek. De

ontwikkellijnen vormen samen met de wijkanalyses en andere analyses een leidraad om te komen tot de ambities over 18 jaar. De doelen en bijbehorende indicatoren voor de komende vier jaar worden opgenomen in de wijkuitvoeringsplannen. De ontwikkellijnen zijn niet alleen een doel om naartoe te werken, maar zijn iets waar wij elke dag in de buurt mee bezig willen zijn. De vier ontwikkellijnen zijn:

1. Bewoners voelen zich vrij, veilig en verbonden met elkaar in hun wijk, waar zij trots op zijn.
2. Alle jongeren kunnen zich ontwikkelen in een cultuur waarin de persoonlijke ontwikkeling centraal staat en alle bewoners zijn aan het werk als ze dat kunnen of ze doen mee.
3. Iedere bewoner kan rondkomen, en leeft gezond, zowel fysiek als mentaal.
4. Ieder kan opgroeien en leven in kwalitatief goede woningen in een prettige en veilige openbare ruimte.

Een schone, groene én klimaatbestendige openbare ruimte

Een aantrekkelijke openbare ruimte vormt een belangrijke basis voor een leefbare stad waarin je prettig kunt wonen, werken en recreëren. Vanwege de mooie landschappelijke ligging en de ontstaansgeschiedenis van de stad beschikt Arnhem over fraaie openbare ruimtes waarvan de vele parken natuurlijk toonaangevend zijn. Maar ook in de wijken is veel en aantrekkelijk groen aanwezig, waar de bewoners terecht trots op zijn. Tijdens de coronacrisis en de hittegolven van de afgelopen jaren is steeds duidelijker geworden dat het vele groen essentieel is om de stad ook in moeilijke tijden leefbaar te houden.
Vertrekpunt voor de openbare ruimte is dat deze in ieder geval schoon, heel en veilig moet zijn. Het onderhoud is daar in de eerste plaats op gericht. Maar ook toezicht, controle en handhaving leveren daaraan een belangrijke bijdrage. Daarnaast zijn leefbaarheid, klimaatadaptatie en groen leidende thema's voor inrichting en beheer van de openbare ruimte.
We zien dat in sommige wijken de leefbaarheid onder druk staat. Dit uit zich onder andere in een sleetse openbare ruimte. Daarnaast lopen we er tegen aan dat het aanleggen van extra groen ook leidt tot jaarlijks terugkerende hogere beheerkosten. Om deze problemen het hoofd te bieden zijn onlangs extra middelen in de begroting opgenomen. Hiermee kan het dagelijks onderhoud op sleetse plekken worden geïntensiveerd en kan extra groen op een gewenst niveau in stand worden gehouden. Daarnaast biedt de Arnhem-Oost aanpak mogelijkheden om de openbare ruimte te verbeteren en te vergroenen in een aantal kwetsbare wijken.
Met klimaatadaptatie bereiden we Arnhem voor op de effecten van de klimaatverandering, op meer en heviger weersextremen. Het gaat dan om het (ruimtelijk) aanpassen van de stad en het dusdanig ontwerpen van nieuw stedelijk gebied dat dit minder kwetsbaar is voor hoog en laag water, extreme regenval, hitte en langdurige droogte. Dit is verwoord in de strategie Klimaatadaptatie die begin 2021 is vastgesteld. In samenhang met de klimaatadaptatie hebben we de ambitie om het Arnhemse groen te versterken. Deze ambitie is verder uitgewerkt in de groenvisie. Daarnaast gaan we in Arnhem meer bomen aanplanten, zoals is aangegeven in het bomenplan. De opgaven voor klimaatadaptatie en versterken van het groen pakken we op samen met de bewoners en onze partners.
Voor de openbare ruimte geldt dat de gemeente een bepalende invloed heeft op inrichting en beheer. De ambities die we daarbij nastreven verschillen per type gebied en per aspect. Een nadere uitwerking daarvan is terug te vinden in de paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen.

Naar een klimaatadaptieve stad

Ook in 2021 zijn de gevolgen van de klimaatverandering veelvuldig in het nieuws geweest. Vooral de rampzalige overstromingen en extreme hittegolven met bosbranden maakten veel slachtoffers. De Strategie Klimaatadaptatie geeft aan hoe we Arnhem willen aanpassen aan de extreme weersomstandigheden in het toekomstige klimaat. Uitgangspunt van deze strategie is dat we samen met de bewoners en onze partners werken aan de opgaven voor klimaatadaptatie.
Met het oog hierop is een intentieverklaring opgesteld die medio 2021 al door meer dan 20 partijen was ondertekend: ontwikkelaars, woningcorporaties, onderwijsinstellingen, bewonersorganisaties, provincie en waterschappen. Samen met deze partijen is de 'Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie Arnhem' opgesteld. Dit document geeft een overzicht van de vele maatregelen die we in de komende jaren samen met onze partners nemen om Arnhem klimaatbestendig te maken.

Stimuleren en faciliteren

Er is in Arnhem veel draagvlak en enthousiasme om de stad klimaatbestendig te maken. Veel Arnhemmers willen zelf voor hun stad zorgen en vergroenen hun eigen dak, tuin of woonomgeving. De gemeente stimuleert dit door bewoners te ondersteunen bij het maken van plannen en met een subsidieregeling om de plannen te helpen financieren. De behoefte hieraan is zo groot dat extra geld is vrijgemaakt om de ondersteuning te verbeteren en ook de subsidiemogelijkheden (opnieuw) te vergroten.

Klimaattoets

De al aanwezige bouwstenen die ervoor zorgen dat bij nieuwe projecten de klimaatadaptatie wordt meegenomen worden verder uitgebouwd tot een klimaattoets. Met deze toets zorgen we ervoor dat alle projecten (gebiedsontwikkelingen, herinrichtingen en onderhoudsmaatregelen) gaan bijdragen aan een klimaatbestendig Arnhem en dat daarbij alle aanwezige kansen optimaal worden benut.

Gebiedsgerichte maatregelen

Met het uitvoeren van gebiedsgerichte maatregelen brengen we een klimaatbestendig Arnhem stap voor stap dichterbij. De nadruk ligt daarbij op de focusgebieden: de gebieden waar de risico's voor wateroverlast, hitte en droogte het grootst zijn. In deze gebieden worden extra middelen ingezet uit het Klimaatfonds. Maar ook buiten deze focusgebieden nemen we maatregelen om de gevolgen van de klimaatverandering tegen te gaan. We liften hier mee met gebiedsontwikkelingen en herinrichtingen die met behulp van de klimaattoets maximaal zullen bijdragen aan klimaatadaptatie.

Minder verharding

Veel verharding leidt tot een grotere opwarming en meer wateroverlast. In de Strategie Klimaatadaptatie is daarom de ambitie benoemd om de hoeveelheid verharding in Arnhem met 10% terug te dringen. Er is inmiddels een werkwijze ontwikkeld waarmee we deze ambitie realiseren. Bij maatregelen aan de hoofdinfrastructuur en woonomgeving zullen we steeds kijken welke mogelijkheden er zijn om de hoeveelheid verharding terug te dringen. Ook richten we ons op het terugdringen van de verharding in particuliere tuinen. Met een monitoringssysteem kunnen we bijhouden in welke mate de hoeveelheid verharding daadwerkelijk afneemt.

Arnhem als koploper

Met het voortvarende beleid heeft Arnhem op het gebied van klimaatadaptatie een toppositie verworven. Deze positie willen we behouden en uitdragen. We spelen daarbij een belangrijke rol in het vergroten van de kennis op het gebied van klimaatadaptatie en werken daarbij samen met onderwijsinstellingen waaronder de Wageningen University en Research, de Hogeschool Arnhem-Nijmegen en van Hall - Larenstein.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Vergroening/ verstening van tuinen					
Eenheid:					
Bron: Eigen data; deze indicator wordt vanaf dit jaar voor het eerst gemeten (Uitvoeringsagenda klimaatadaptatie).					

Arnhems groen versterken

Arnhem is één van de groenste steden van Nederland en dat willen we ook zo houden. Meer dan ooit blijkt hoe belangrijk het groen is om de stad leefbaar en aantrekkelijk te houden. Het beleid voor het Arnhemse groen is geformuleerd in de Groenvisie. Het beleid voor bomen is onlangs uitgewerkt in het Bomenplan. De komende jaren zullen we ons vooral richten op de volgende thema's:

Herkenbare stad: Vergroten van de waarden van bossen en parken
Kenmerkend voor Arnhem zijn de bossen, de natuurgebieden en de vele parken. En ook de lanen in de buitengebieden en de grote groenzones in en om de wijken, bijvoorbeeld moeraszone Schuytgraaf, ecozones Presikhaaf of de Huissensedijk.

Natuurvriendelijke stad: Vergroten van de biodiversiteit
Onze stad is ook een natuurvriendelijke stad. Sinds 2019 zijn we bijvriendelijke gemeente. Door een natuurlijke inrichting en beheer van het groen houden we rekening met dier- en plantensoorten die kenmerkend zijn voor Arnhem. Waar mogelijk verbinden we groengebieden met elkaar: dit is belangrijk voor de migratie van dieren en ook van planten. En we bouwen en beheren natuurinclusief. Zo komt de natuur tot diep in de stad, vergroten we de biodiversiteit en verbeteren we de ecosystemen in de stad (bijvoorbeeld bos, bloemrijk grasland, poel, moeras).

Groene gezonde stad: Vergroenen van de stad
Groen zorgt ervoor dat bewoners zich prettiger en gezonder voelen. Het nodigt ook uit tot bewegen en sporten. Groen vermindert wateroverlast en hittestress en zorgt voor een schonere lucht. En zorgt voor meer biodiversiteit.

Duurzaam beheerde stad: Toekomstbestendig beheer
Ons groen wordt toekomstbestendig beheerd. We willen het groen langdurig in stand te houden. Bomen moeten vitaal oud kunnen worden. Ook het beperken en voorkomen van verspreiding van soorten die de biodiversiteit verstoren (onder andere Japanse duizendknoop) hoort daar bij.

Samenwerkende stad: Samen de stad vergroenen
Het vergroenen van de stad kunnen we niet alleen. We doen dat samen met onze groene partners in de stad en ook onze inwoners.

Herkenbare stad: Alle (verpachte) agrarische gronden in eigendom van gemeente Arnhem kennen biologische landbouw / veeteelt, met een SKAL certificering

Met de pachters van onze agrarische gronden zijn we in gesprek over het overgaan van reguliere landbouw naar biologische landbouw en veeteelt. Dat vergroot de waarde van het landschap voor mens (gezondheid), dier en plant (biodiversiteit). En het draagt bij aan het toekomstbestendig houden van de stad op het gebied van klimaat: verbeteren van de ecosystemen (bijvoorbeeld bos, heide, hooiland, beek, poel) en het voorkomen van wateroverlast, hittestress en vervuilde lucht.
Deze gesprekken lopen samen op met een nieuw natuurontwikkelingsproces rondom de Kemperheide met stichting ARK en de revitalisering van de kazerne Schaarsbergen. Zo maken we met een integrale aanpak het hele gebied natuurinclusiever. Naast biologische landbouw betekent dit ook een gevarieerder, biodiverser en klimaatbestendiger bos en een beter aaneengesloten natuurgebied met minder hekken en andere barrières zodat het leefgebied voor dieren wordt vergroot.

Herkenbare stad: Vergroten groenmassa bomen en bos in Arnhem

Bij het streven naar een groene stad kijken we niet alleen naar de hoeveelheid bomen, maar ook naar de 'groenmassa': de omvang van de boomkronen en andere groenelementen. We gaan extra bomen aanplanten op hitteplekken, in de wijken, in park en buitengebied. Deze bomen krijgen voldoende ondergrondse en bovengrondse groeiruimte op basis van het Bomenplan Arnhem.
In 2022 zijn potentiële plantlocaties voor extra bomen in beeld. Aanplant van extra bomen wordt uitgevoerd in het plantseizoen 2022 (november - maart) en in de komende jaren. Het streven is in 2020 een groot aantal extra straatbomen, plantsoen- en parkbomen aan te planten.
We gaan extra bos en Tiny Forest aanplanten. Dit doen we in afstemming en overleg met bewoners.
In de wijk Elderveld wordt in overleg met initiatiefnemers en bewoners voorbereidingen getroffen voor de realisatie van een voedselbos. In Rijkerswoerd leggen bewoners in goed overleg met de gemeente circa 800m² Tiny Forest aan. In Presikhaaf wordt op een buiten gebruik geraakt sportveld een wijkklimaatbosje gerealiseerd.
Op 50 locaties worden de groeiplaatsomstandigheden van Waardevolle bomen verbeterd zodat ze gezond en vitaal blijven en nog ouder kunnen worden. Stadsbomen en lanen, zoals de Beukenlaan, krijgen extra zorg en aandacht zodat ze uit kunnen groeien tot Buitengewone bomen.
Jaarlijks monitoren we de voortgang van het boomkroonvolume. Dit is uitgewerkt in de uitvoeringsagenda van het Bomenplan Arnhem.

Herkenbare stad: In stand houden van gezonde bossen en parken

De kwaliteit van onze bossen en parken staan onder druk. Oorzaken hiervan zijn het intensiever gebruik, overmatige stikstofdepositie, klimaatverandering en biodiversiteitsverlies. Bij het beheer en onderhoud van onze bossen en parken houden we hier rekening mee door zeer gericht en soms intensiever onderhoud uit te voeren.

Door de extra middelen in te zetten voor Bossen & Parken kunnen we dit noodzakelijk aanvullend onderhoud uitvoeren. Tevens biedt dit de mogelijkheid extra capaciteit in te zetten om genoemd kwaliteitsverlies en de uitdagingen die hiermee gemoeid gaan, op te pakken en zorgvuldig te communiceren van onze inwoners.

Natuurvriendelijke stad: Bij ruimtelijke projecten is natuurinclusief bouwen en ontwerpen de norm

We willen dat natuurinclusief bouwen en ontwerpen standaard wordt meegenomen in projecten. Dit is ook benoemd in de woondeal. Hiervoor hebben we een Puntensysteem Natuurinclusief Bouwen ontwikkeld dat verplicht wordt bij nieuwe bestemmingsplannen. Via dit Puntensysteem moeten bij nieuwbouwwoningen zowel nestvoorzieningen worden ingebouwd voor gebouwbewonende diersoorten als groene maatregelen worden getroffen in/aan/om de woning. We gaan dit Puntensysteem verder doorontwikkelen zodat het ook bij andere gebouwen van toepassing kan worden verklaard.

Natuurvriendelijke stad: Kennis van de biodiversiteit en verbeteren leefgebieden kenmerkende soorten

In 2021 hebben we een Biodiversiteitsagenda opgesteld. Er staat in hoe de biodiversiteit in Arnhem ervoor staat, wat we al doen om het biodiversiteitsverlies in onze gemeente tegen te gaan en wat we nog extra gaan doen. Zo hebben we afgesproken de biodiversiteit in de stad structureel te gaan monitoren en van daar uit te vergroten. Want wanneer we weten hoe het ervoor staat met de biodiversiteit, weten we gerichter welke maatregelen we moeten uitvoeren. Vanaf 2021 gebeurt dit op 14 plekken in Arnhem. Na elk jaar volgt een beheer- en ontwikkeladvies van de in dat jaar gemonitorde gebieden, dat de gemeente gaat uitvoeren.

Natuurvriendelijke stad: Verbeteren van het natuurvriendelijke beheer en inrichting ons van groen

Arnhem heeft ten opzichte van veel andere gemeenten een koppositie op het gebied van ecologisch beheer. Bij de inrichting van onze terreinen gebruiken we grotendeels inheemse en biologische zaaimengsels en inheemse bomen en struiken. En ook soorten die dracht- en waardplant zijn voor insecten, waaronder vlinders en bijen. We willen deze koppositie behouden. Daarom zijn we continue bezig om ons te verbeteren, door ons natuurvriendelijk beheer uit te breiden, te versterken en te verfijnen. Denk aan meer maatwerk in het gefaseerd maaibeheer van de bermen en graslanden en het gebruik van duurzaam materieel en materiaal. En we zoeken kansen om nog meer terreinen natuurvriendelijk te beheren. Daarbij werken we samen met stichting Arnhem Zoemt en de Imkersvereniging Arnhem, Velp.

Natuurvriendelijke stad: Onderzoek naar het naast elkaar leven van de honingbij en de wilde bij

Met een aantal omliggende gemeenten en in samenwerking met kennisinstituten gaan we onderzoeken in hoeverre de honingbij een bedreiging kan vormen voor de wilde bij, met name op onze kwetsbare heideterreinen. Aan de hand van de resultaten nemen we eventueel maatregelen om het leefgebied van de wilde bijen in Arnhem te behouden en te versterken.

Samenwerkende stad: Wijkgroenagenda's

Ook in de wijken liggen ambities om te vergroenen. In 2021 en 2022 stellen we met de inwoners van een aantal wijken Wijkgroenagenda's op waarbij de gemeente ondersteuning levert. De wensen en ideeën van deze inwoners zetten we vervolgens om in acties en maatregelen die we samen met hen en andere stakeholders, zoals corporaties en sociale wijkondernemingen, realiseren. De eerste acties voor Klarendal en Arnhemse Broek zullen in het najaar van 2021 worden uitgevoerd.

Samenwerkende stad: Het vergroten van het bewustzijn onder de inwoners voor groen en vergroenen (onder andere tuinen)

Samen met onze groene partners in de stad willen we de inwoners van Arnhem kennis en ervaring op laten doen over de waarden van ons groen. Dit maakt de kans groter dat inwoners meer zorg hebben voor hun eigen groene omgeving en hun tuin willen gaan vergroenen. Stichting Natuurcentrum Arnhem, inclusief de Molenplaats, en platform Arnhem Klimaatbestendig spelen daarbij een belangrijke rol. In 2021 starten we ook met de biodiversiteitscampagne 'Andere Arnhemmers', waarin we het verhaal rond biodiversiteit vertellen en waaraan activiteiten worden gekoppeld van de verschillende groene organisaties in onze stad, zoals excursies, struintochten en lezingen.

Aandacht voor dierenwelzijn

In en om onze stad leven ook dieren. Dieren hebben recht op een goed leven. En we vinden het belangrijk dat mens en dier in harmonie samen kunnen leven. Alle dieren, zowel gehouden dieren als in het wild levende dieren, verdienen daarbij onze zorg en aandacht. Maar dieren kunnen ook gevaar, schade of overlast opleveren. We hebben onze ambities op dit gebied neergelegd in de Visie Dierenwelzijn 2021-2030 en de doelen en inspanningen voor 2021 en 2022 in de Uitvoeringsagenda 2021-2022. Wij noemen hier de belangrijke aandachtspunten voor 2022.

Bevorderen van het welzijn van gehouden dieren

We vinden het belangrijk dat gehouden dieren een zo prettig mogelijk leven hebben. Soms komt het welzijn van gehouden dieren in de knel omdat de verzorgers niet (meer) in staat zijn om hun dier goed te verzorgen. We nemen daarom een aantal maatregelen om in die gevallen de verzorgers te ondersteunen.

Helpen van eigenaren met informatie over het correct houden van huisdieren

We vinden het belangrijk dat eigenaren van dieren geïnformeerd zijn over het correct houden van huisdieren en dat de aankoop van een dier een weloverwogen beslissing is. Hierdoor kan dieren veel leed bespaard blijven en komen er minder dieren in het asiel terecht. We gaan hiertoe een actievere rol spelen in het voorlichten van onze inwoners over verantwoord bezit van gezelschapsdieren en over de mogelijkheden om een dier op te halen in het dierenasiel en zo een beter leven te geven. We verstrekken hierover informatie op onze dierenwelzijnspagina en werken met onze partners voor dierenwelzijn.

Zorgen voor opvang van huisdieren waarvoor niet (meer) wordt gezorgd

Het dierenasiel is gevestigd in Velp. Dit complex is verouderd. Het is bouwkundig slecht en de ruimtes voldoen niet meer aan de eisen van deze tijd. Het Dierentehuis Arnhem e.o. zal binnenkort beginnen met een grondige renovatie. Hierdoor zullen de dierenverblijven ook beter aansluiten bij de huidige eisen op het gebied van dierenwelzijn. We ondersteunen de Stichting Dierentehuis Arnhem e.o. bij het realiseren van de nieuwbouw van het asiel te Velp (geplande oplevering: 2023).

Op diervriendelijke wijze voorkomen of bestrijden van schade, overlast en gevaar door dieren

Ofschoon veel mensen groot plezier beleven van hun hond kan het voorkomen dat honden overlast en schade veroorzaken voor mens, andere dieren en natuur. We gaan dit zoveel mogelijk voorkomen. We zoeken daartoe een goede oplossing voor honden rond gebieden met grazers en/of broed- of rustplaatsen voor vogels, zoals hondenspeel- en -losloopplaatsen in de directe omgeving en indien nodig een hondenverbod (hiervoor moet de APV worden aangepast). Verder verbeteren we de informatie over honden op onze dierenwelzijnspagina, waaronder over wat te doen bij bijtincidenten en het voorkomen ervan.

Bevorderen van het welzijn van in het wild levende dieren

Ook voor in het wild levende dieren vinden we dierenwelzijn belangrijk, ook als deze dieren overlast veroorzaken waartegen opgetreden moet worden. We besteden daarom aandacht aan het zo diervriendelijk tegengaan van overlast en aan het bestrijden van dierenleed.

Op zo diervriendelijk mogelijke wijze voorkomen of bestrijden van schade, overlast en gevaar voor dieren

Veel organisaties vangen zwerfkatten op, neutraliseren ze en zetten ze weer terug (volgens de TNR-methode: Trap, Neuter and Return). Deze methode is echter in Arnhem niet langer mogelijk omdat de provincie sinds kort geen ontheffingen meer verleent van het verbod om katten uit te zetten gezien de negatieve effecten van verwilderde katten op de natuur. We gaan in gesprek met de provincie over dit verbod, samen met Dierenbescherming, Stichting Zwerfkatten Nederland en Dierentehuis Arnhem. Ook willen we samen met andere Gelderse gemeenten buiten het leefgebied van de wolf in gesprek met de provincie over vergoeding van preventieve maatregelen als er sprake is van regelmatig voorkomende schade door (trekkende) wolven. Verder doen we onderzoek naar de toepasbaarheid van diervriendelijke methoden van populatiebeheer voor grootwild. Tenslotte willen we ons inspannen om een meer preventieve plaagdierbeheersing mogelijk te maken.

Voorkomen, beperken en bestraffen van door mensen toegebracht dierenleed

Stroperij is strafbaar. Vissen is niet in alle wateren toegestaan. In onze stadsparken en natuurgebieden mag over het algemeen niet worden gevist. Hengelsport Federatie Midden Nederland houdt in de regio Midden-Nederland toezicht op het visverbod. We willen een jaarlijks overleg met de Hengelsport Federatie Midden-Nederland over hoe zij hierop toezicht hebben gehouden.

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling is een essentieel onderdeel van een duurzame woon- en leefomgeving.

De gemeentelijke ambitie die past in het landelijk beleid blijft om afval zoveel mogelijk her te gebruiken en de hoeveelheid restafval die verbrand moet worden, verder te verkleinen. De criteria die gebruikt worden bij de keuzes voor de manier waarop de afvalinzameling is ingericht, zijn naast dit milieubelang, de gebruiksvriendelijkheid en service voor de inwoner en de kosten die hiermee gemoeid zijn.

Reductie hoeveelheid restafval

Het is de ambitie om de hoeveelheid restafval die verbrand moet worden naar beneden te brengen.
De keuze voor het instrument diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder afval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt.

Beleidsontwikkeling afvalreductie

De ontwikkeling van nieuwe sturingsinstrumenten om de doelstelling op afvalreductie te bereiken, vraagt een nieuwe aanpak die in de komende begrotingsperiode verder wordt uitgewerkt.
Bij het onderzoeken naar alternatieve systemen die bijdragen aan de milieudoelen zal nadrukkelijker de inbreng, medewerking en betrokkenheid van de inwoners gevraagd worden.

Er ligt een belangrijke uitdaging om de basis die is gelegd met het systeem van Omgekeerd Inzamelen verder te optimaliseren en de scheidingsresultaten op het gebied van PBD, GFT en papier en herbruikbaar grofvuil, verder te verbeteren.
Het verbeteren van de service aan bewoners, duidelijker informeren en communiceren over de mogelijkheden van hergebruik zijn de beleidsinstrumenten waar we de komende periode op gaan inzetten.

Na het stoppen met Diftar zijn door het college toezeggingen gedaan om te onderzoeken op welke wijze de afvalstoffenheffing nog verder kan worden gedifferentieerd naar huishoudgrootte. Indien de raad kiest voor een andere grondslag voor toerekening dan zal dit in de verordening op de afvalstoffenheffing (in november) worden vastgelegd.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Omvang huishoudelijk afval	203,6	209,5	200,7		

Eenheid: kg per inwoner

Bron: CBS

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig". Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem biedt woonruimte	**2.967**	**314**	**43**	**219**
Beschikbare en betaalbare woningen	2.967	314	43	219
Duurzame en levensloopgeschikte woningen				
Leefbare woonomgeving				
Een schone, groene én klimaatbestendige openbare ruimte	**9.003**	**692**	**0**	**1.060**
Naar een klimaatadaptieve stad	9.003	692	0	1.060
Arnhems groen versterken				
Aandacht voor dierenwelzijn	**184**	**0**	**0**	**0**
het voorkomen van dierenleed en waar nodig het verbeteren van de leefomstandigheden van zowel huisdieren als in het wild levende dieren	184	0	0	0
Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling	**12.495**	**21.392**	**0**	**0**
Minder restafval	12.495	21.392	0	0
Overig	**16.377**	**18.567**	**3.995**	**4.275**
Totaal	**41.026**	**40.965**	**4.039**	**5.554**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	36.268	36.058	39.652	41.026	41.203	40.793	40.855
Baten	39.403	39.814	41.881	40.965	40.933	40.903	40.903
Saldo lasten en baten	***3.135***	***3.756***	***2.229***	***-61***	***-61***	***111***	***48***
Toevoegingen aan reserves	930	371	462	4.039	593	593	690
Onttrekkingen aan reserves	1.257	1.799	3.186	5.554	1.527	1.240	1.306
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***327***	***1.428***	***2.724***	***1.516***	***1.516***	***646***	***616***
Gerealiseerd resultaat	**3.462**	**5.184**	**4.953**	**1.454**	**665**	**757**	**664**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn in totaal begroot op € 41,0 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:

- Riolering: €13,2 miljoen;
- Afval: € 12,5 miljoen;
- Stedelijk groen: € 5,1 miljoen;
- Parken, bossen en ecologie: € 3,0 miljoen;
- Wonen: € 3,0 miljoen;
- Overige lasten: € 4,2 miljoen.

De totale begrote lasten zijn in 2022 € 1,4 miljoen hoger dan in 2021:

- € + 0,4 miljoen ontwikkeling kapitaallasten;
- € + 0,4 miljoen Parken & Bossen;
- € + 1,5 miljoen uitvoering Arnhem-Oost;
- € - 0,6 miljoen incidentele lasten 2021 voor de woondeal en woonwagenlocaties;
- € - 0,3 miljoen Overigen.

Baten
De begrote baten bedragen in 2022 € 40,9 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:
- Afval: € 21,4 miljoen;
- Riolering: €17,2 miljoen;
- Parken, bossen en ecologie: € 0,7 miljoen;
- Havenbeheer: € 0,9 miljoen;
- Kabels en leidingen: € 0,5 miljoen;
- Wonen: € 0,3 miljoen.

Toevoegingen aan reserves
De totale toevoeging aan de reserves is begroot op € 3,68 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- BR Kapitaallasten € 3,1 miljoen;
- BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte € 0,5 miljoen;
- Overig € 0,08 miljoen.

Onttrekkingen aan reserves
De totale onttrekking aan de reserves is begroot op € 4,4 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- BR Grondexploitatie € 3 miljoen;
- BR Grond onderhoud en vervanging openbare ruimte € 0,6 miljoen;
- BR Groenfonds € 0,28 miljoen;
- BR Volkshuisvestingsfonds € 0,19 miljoen;
- BR Werk-Investeringsfonds € 0,2 miljoen;
- Overig € 0,13 miljoen.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Lingezegen
GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Wonen
- Woningcorporaties;
- Particuliere verhuurders;
- Beleggers/ontwikkelaars;
- Provincie Gelderland;
- Ministerie van BZK;
- Zorgpartijen.

Arnhem-Oost
Met de Arnhem-Oost-aanpak willen wij de situatie in onze meest kwetsbare wijken langjarig aanpakken en duurzaam verbeteren. In de wijken, mét de wijken en in samenwerking met maatschappelijke partners en andere overheden. Hieronder, zonder uitputtend te zijn, onze belangrijkste partners:
- Ministerie van BZK;
- Provincie Gelderland;
- Partners van de samenwerkingskring Arnhem-Oost;
- Bewoners;
- Woningcorporaties;
- Primair en voorgezet onderwijs;
- Werkgeversorganisaties;
- The Economic Board.

Openbare ruimte

- Wijkteams;
- Schouwgroepen en belangengroepen;
- Waterschappen;
- Grondeigenaren (onder andere woningcorporaties, provincie, Hoge Veluwe, Gelders Landschap, Staatsbosbeheer);
- Groen Forum;
- Klimaatbestendig Arnhem;
- Triple Helix partners.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Wonen en leefomgeving. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Niet halen gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal / ontbreken voldoende dekking voor plankosten
Beheerskosten Arnhem Centraal
Planschade plan van aanpak woningsplitsing en verkamering
Extreme weersomstandigheden
GFT-voorzieningen

Beleidskaders

Wonen

- Arnhemse woonprincipes (Woonvisie);
- Volkshuisvestelijk kader 2019-2022;
- Huisvestingsverordening;
- Plan van aanpak woningbouwontwikkeling;
- Plan van aanpak Woningsplitsing en Verkamering;
- Woondeal Regio Arnhem- Nijmegen.

Openbare ruimte

- Structuurvisie 2020-2040;
- Groenvisie 2017-2035;
- Bomenplan Arnhem;
- Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2016-2020;
- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010 - 2020;
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen;
- Aanpak wateroverlast Arnhem Noord 2015.
- Visie en Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2021-2030;
- Strategie klimaatadaptatie Arnhem 2020 - 2030.

Paragrafen

De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting, bezien vanuit een bepaald perspectief. Een aantal paragrafen is in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

In de paragrafen worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. De wijze waarop invulling wordt gegeven aan de paragrafen verschilt per onderwerp.

De volgende paragrafen zijn opgenomen:

1. Lokale heffingen
2. Risicomanagement en weerstandsvermogen
3. Onderhoud kapitaalgoederen
4. Financiering
5. Bedrijfsvoering
6. Verbonden partijen
7. Grondbeleid
8. Investeringen
9. Subsidies

Lokale heffingen

De gemeente legt heffingen op. Die zijn onder te verdelen in algemene belastingen, bestemmingsbelastingen en retributies. Bij algemene belastingen is sprake van een gedwongen bijdrage, waar geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de overheid tegenover hoeft te staan. De opbrengsten dienen als algemeen dekkingsmiddel. Voorbeelden zijn de OZB en de toeristenbelasting. Bestemmingsbelastingen zijn belastingen waarvan de opbrengsten zijn bestemd voor specifieke taken of voorzieningen met een duidelijk algemeen belang. De riool- en afvalstoffenheffing zijn bestemmingsbelastingen. Bij retributies wordt er door de overheid een individuele tegenprestatie tegenover de bijdrage gesteld. Het gaat hierbij om leges en rechten.

Uitgangspunten van beleid

Afspraken uit het Coalitieakkoord 2018-2022

In het Coalitieakkoord 2018-2022 is afgesproken dat de inkomsten uit OZB met ingang van 2019 niet stijgen.
Voor de OZB-tarieven 2022 geldt dat deze (gemiddeld) gelijk zijn aan de tarieven 2021.
Voor de OZB geldt daarnaast dat ieder jaar een herwaarderingsjaar is. Dat betekent dat de WOZ-waarden gebaseerd worden op een nieuwe waardepeildatum (voor 2022 is dat 1 januari 2021).
Het gemiddelde herwaarderingscijfer leidt tot een tariefaanpassing zodat de herwaardering geen lastenontwikkeling tot gevolg heeft. Om te voorkomen dat de opbrengst OZB te hoog of te laag wordt, wordt de gemiddelde waarde-ontwikkeling gecompenseerd door een tariefswijziging. Uiteraard kan de werkelijke waardestijging per individueel object afwijken van de gemiddelde waardestijging, met als gevolg een andere individuele ontwikkeling van de lasten dan hier gepresenteerd.

In het coalitieakkoord 2018-2022 is tevens opgenomen dat de parkeertarieven en legestarieven niet stijgen en dat de heffingen (riool en afvalstoffen) kostendekkend worden gemaakt. Voor de legestarieven 2021 is van deze afspraak afgeweken. De stijging in kosten die het Rijk ons berekent is doorberekend in de legestarieven en enkele legestarieven zijn meer in lijn gebracht met tarieven elders in de regio. Ook voor de legestarieven 2022 geldt dat, indien van toepassing, de stijging van rijksleges wordt doorberekend in het tarief.

Afvalstoffenheffing

Het is de ambitie om de hoeveelheid restafval die verbrand moet worden naar beneden te brengen.
De keuze voor het instrument Diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder afval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt. Huishoudens betalen sindsdien weer een vast tarief voor afvalverwerking, waarbij de hoogte van dit tarief voor eenpersoonshuishoudens lager ligt dan voor meerpersoonshuishoudens.

De ontwikkeling van nieuwe sturingsinstrumenten om de doelstelling op afvalreductie te bereiken, vraagt een nieuwe aanpak die in de komende begrotingsperiode verder wordt uitgewerkt. Bij het onderzoeken naar alternatieve systemen die bijdragen aan de milieudoelen zal nadrukkelijker de inbreng, medewerking en betrokkenheid van de inwoners gevraagd worden.

Na het stoppen met Diftar zijn door het college toezeggingen gedaan om te onderzoeken op welke wijze de afvalstoffenheffing nog verder kan worden gedifferentieerd naar huishoudgrootte. Indien de raad kiest voor een andere grondslag voor toerekening dan zal dit in de verordening op de afvalstoffenheffing in november worden vastgelegd.

Rioolheffing

In het Coalitieakkoord 2018-2022 is afgesproken om de heffingen kostendekkend te maken. Voor de rioolheffing werd daarbij uitgegaan van een jaarlijkse groei van 1,5%.

Voor 2022 geldt dat de kosten van beheer en onderhoud van riolering naar verwachting lager uitvallen dan eerder meerjarig geraamd. Dit komt voornamelijk door verlaging van de rentekosten over de investeringen (rekenrente) en door verschuiving van lasten als gevolg van gewijzigd activeringsbeleid (financieel administratief). Aangezien de tarieven voor rioolheffing maximaal kostendekkend mogen zijn, zou dit voor 2022 een verlaging van de tarieven betekenen.
Vanaf 2023 wordt echter een toename verwacht van de vervangingsopgave van rioleringen. De hogere investeringen voor herstel en vervanging van het riool zullen nodig zijn om een adequaat rioolstelsel te behouden. Gezien de grote vervangingsopgave in met name de naoorlogse wijken in Arnhem-Zuid wordt voor de verdere toekomst nog een verdere stijging van de rioolinvesteringen verwacht.

Schommeling van tarieven is niet wenselijk. Het naar voren halen van investeringen naar 2022 heeft geen effect op het niveau van de kosten in 2022, omdat de stijgende kapitaallasten als gevolg van de extra investeringen pas in latere jaren zichtbaar zijn.
Voor een meer gelijkmatige tariefontwikkeling wordt daarom vanaf 2022 een spaarelement opgenomen in het tarief rioolheffing. De inkomsten op grond van dit spaarelement worden toegevoegd aan een voorziening en ingezet bij toekomstige vervangingsinvesteringen riolering. Door het inzetten van deze voorziening kan forse stijging van kapitaallasten in de toekomst worden afgevlakt. De hoogte van het spaarelement wordt bepaald op basis van een onderliggend investeringsplan. Geraamd wordt dat jaarlijks een spaarbedrag van € 700.000 nodig is om de extra investeringen op de langere termijn (deels) te kunnen dekken. De geplande investeringen zullen zoals gebruikelijk onderdeel uitmaken van het begrotingsproces.

Een deel van de lagere lasten in 2022 (€ 300.000) wordt wel doorberekend in het tarief. Per saldo betekent dit dat de (gemiddelde) lasten voor de burger in 2022 gelijk zijn aan 2021.

Bedrijveninvesteringszones
De verwachting is dat de gemeenteraad nog voor januari 2022 een verordening vaststelt, waarmee het voor ondernemers in het Korenkwartier mogelijk wordt om een Bedrijveninvesteringszone (BIZ) op te richten. Een BIZ betreft een afgebakend gebied binnen de gemeente, waarin ondernemers samen zorgen voor een veilige en leefbare bedrijfsomgeving. De gemeente int van de ondernemers in de BIZ een bijdrage en keert deze vervolgens als subsidie uit aan de BIZ als uitvoeringsorganisatie. In de verordening kan worden opgenomen dat de perceptiekosten op de subsidie in mindering worden gebracht; in dat geval is de BIZ-bijdrage voor de gemeente volledig budgetneutraal. De verordening treedt pas in werking bij voldoende draagvlak onder de ondernemers in de BIZ. Deze draagvlakmeting zal plaatsvinden na het vaststellen van de verordening.

Effecten corona
Om ondernemers tijdens de coronacrisis te ondersteunen in hun liquiditeit is aan hen de mogelijkheid geboden tot uitstel van betaling van gemeentelijke belastingen. Dit uitstel van betaling loopt tot 1 september 2021, waarna een betalingsregeling geldt tot 1 januari 2022 (toeristenbelasting) en tot 1 maart 2022 (OZB en rioolheffing).

Het is nog onzeker hoe de coronacrisis zich gaat ontwikkelen, maar met het vervallen van de meeste beperkingen in het najaar van 2021 is het vooralsnog de verwachting dat het merendeel van de ondernemers vanaf september 2021 alsnog de openstaande belastingaanslagen zal betalen en dat opnieuw uitstel in 2022 niet nodig zal zijn.

De effecten van corona op leegstand en faillissementen en de impact hiervan op de gemeentelijke begroting zullen de komende periode meer helder worden.

Geraamde inkomsten en een overzicht op hoofdlijnen

	2021	2022
Bedragen x € 1.000		
Belastingsoorten		
Onroerend zaakbelasting	55.558	55.834
Afvalstoffenheffing	19.132	19.853
Rioolheffing	17.117	17.148
Toeristenbelasting	470	525
	92.277	***93.360***
Overige heffingssoorten		
Parkeerbelasting	8.186	9.054
Leges burgerlijke stand	2.115	2.064
Bouw- en sloopvergunningen (Wabo)	4.037	4.037
	14.338	***15.155***
Totaal	**106.615**	**108.515**

Lokale lastendruk en kwijtscheldingsbeleid

Gemiddelde lastenontwikkeling per woning (eigenaar)	2021	2022	%
Onroerend zaakbelasting	€ 342	€ 342	0,00%
Rioolheffing	€ 177	€ 177	0,0%
Afvalstoffenheffing gemiddeld	€ 260	€ 265	2,0%
	€ 779	**€ 784**	**0,67%**

Gemiddelde lastenontwikkeling per woning (gebruiker/huurder)	2021	2022	%
Onroerend zaakbelasting	€ 0	€ 0	0,0%
Rioolheffing	€ 89	€ 89	0,0%
Afvalstoffenheffing gemiddeld	€ 260	€ 265	2,0%
	€ 349	**€ 354**	**1,49%**

Ontwikkeling lokale lastendruk in landelijk perspectief

Het Centrum voor onderzoek van de economie van de lagere overheden (Coelo) meet jaarlijks de lokale lastendruk van de Nederlandse gemeenten. De indicator 'Woonlasten meerpersoonshuishouden' geeft inzicht in de ontwikkeling van de Arnhemse woonlasten in relatie tot die van de overige gemeenten. De indicator bestaat uit de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing.

Uit een analyse is gebleken dat bij de berekening van de waarde van een gemiddelde woning in Arnhem andere aannames worden gehanteerd dan waarmee door het Coelo wordt gerekend. Bij de berekening van de gemiddelde WOZ-waarde van een woning in Arnhem wordt ook de categorie recreatiewoningen en overige woningen betrokken, terwijl deze categorie bij de berekening van het Coelo buiten beschouwing blijft. Omdat deze categorie een lagere gemiddelde WOZ-waarde heeft dan de overige categorieën, heeft dit een verlagend effect op de berekende gemiddelde WOZ-waarde voor een woning in Arnhem. Een vergelijking met de gegevens van het Coelo levert hierdoor een afwijking op.

Kwijtscheldingsbeleid

Inwoners van Arnhem (particulieren en kleine zelfstandigen) komen in aanmerking voor kwijtschelding als onder andere het zogenaamde gecorrigeerde inkomen lager uitvalt dan 100% van het bijstandsniveau. Arnhem kiest met het hanteren van een bovengrens van 100% van het bijstandsniveau voor de maximale invulling van het kwijtscheldingsbeleid die de wet biedt.

Kwijtschelding kan worden aangevraagd voor de (on)roerende zaakbelasting, afvalstoffenheffing en rioolheffing.

Kostendekkendheid leges en heffingen

In de gemeentewet (artikel 229b, lid 1) is opgenomen dat de tarieven die worden geheven voor de bestemmingsheffingen en retributies maximaal kostendekkend mogen zijn. Dit betekent dat de opbrengsten niet hoger mogen zijn dan de kosten. Zo wordt voorkomen dat de gemeente 'winst' maakt op deze heffingen en met de ontvangen specifieke inkomsten ook andere gemeenteactiviteiten financiert.
Het gaat bij de kostendekkendheid om geraamde bedragen, omdat op het moment van het vaststellen van de tarieven alleen nog de verwachtingen bekend zijn.

Hieronder wordt inzicht gegeven in de berekening van de kostendekkendheid van de rioolheffing, afvalstoffenheffing en leges.

Kosten van overhead

Kosten worden zoveel mogelijk direct toegerekend aan de betreffende activiteit, maar dat gaat niet altijd. Bijvoorbeeld bij de kosten van huisvesting, (algemene) communicatie en bestuursondersteuning. Dit zijn overheadkosten; alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Deze definitie van overheadkosten is vastgelegd in het BBV. Welke kosten de gemeenten als overheadkosten mogen zien, is dus in regelgeving vastgelegd. Gemeenten zijn wel vrij in de keuze van de methodiek voor toerekening van overheadkosten aan de lokale heffingen. Bij de gemeente Arnhem rekenen we de kosten van overhead aan de heffingen toe met behulp van een opslag op de ingezette uren.

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing is een bestemmingsbelasting. De inkomsten uit afvalstoffenheffing mogen alleen ingezet worden voor kosten van inzameling en verwerking van huishoudelijk afval.

De kostendekkendheid van 84% is gelijk aan die van 2021. Dit geldt voor zowel de periode dat Diftar van kracht was (januari tot en met mei 2021), als voor de periode van juni tot en met december 2021 waarin al een vast tarief per huishouden gold.
De frictiekosten als gevolg van het stoppen met Diftar zijn in 2021 doorberekend in de vaste tarieven die golden vanaf juni 2021. In 2022 zijn deze frictiekosten er niet.
De tarieven voor 2022 stijgen met 2% in vergelijking met de tarieven die een huishouden in 2021 gemiddeld kon verwachten. Om de vergelijking met 2021 te kunnen maken is voor de eerste 5 maanden Diftar een inschatting gemaakt van het aantal tariefzakken dat per huishouden werd aangeboden. Deze kosten zijn opgeteld bij het vaste tarief in de diftarmaanden en de 7 maanden niet-diftar.

Berekening kostendekkenheid t.b.v. Afvalstoffenheffing	
Bedragen x € 1.000	
Kosten Taakveld(en),incl. (omslag) rente	21.250
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	-1.539
Netto kosten taakvelden	***19.711***
Toe te rekenen kosten:	
Overhead incl. (omslag)rente	689
BTW	3.339
Totale kosten	***23.739***
Opbrengst heffingen	19.853
Dekkingspercentage	**84%**

Rioolheffing

De rioolheffing is een bestemmingsbelasting. De inkomsten uit rioolheffing mogen alleen ingezet worden voor de kosten van beheer en onderhoud van riolering.

De kostendekkendheid van 98% is vrijwel gelijk aan die van 2021 (97%). Zowel de begrote opbrengsten als de begrote kosten bevinden zich op hetzelfde niveau als in 2021. De samenstelling van de kosten is wel gewijzigd, omdat er vanaf 2022 een spaarelement in het tarief wordt opgenomen (zie verder bij 'Uitgangspunten beleid').

Berekening kostendekkenheid t.b.v. Rioolheffing	
Bedragen x € 1.000	
Kosten Taakveld(en),incl. (omslag) rente	14.542
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	-
Netto kosten taakvelden	***14.542***
Toe te rekenen kosten:	
Overhead incl. (omslag)rente	1013
BTW	1.642
Totale kosten	***17.197***
Opbrengst heffingen	17.148
Dekkingspercentage	**100%**

Leges

De kostendekkendheid leges Burgerzaken 2022 is lager dan in 2021 (van 61,9% in 2021 naar 52,7% in 2022). De kostendekkendheid van deze leges wordt bepaald op basis van begrote kosten- en opbrengstenbudgetten van de afdeling Burgerzaken in een specifiek jaar. Uiteraard gaat het hierbij om budgetten die voor het legesproces relevant zijn. Een aantal van de componenten voor deze berekening is - onder meer vanwege de toekenning van middelen voor het project doorontwikkeling Burgerzaken - bijgesteld. Denk hierbij aan het kostenbudget voor formatie en inhuur. De begrote opbrengsten zijn daarentegen voldoende constant gebleven. Hierdoor is de verhouding begrote kosten / begrote opbrengsten anders dan voorgaande jaren.

Legesverordening	Lasten 2022	Baten 2022	Kosten-dekkendheid
Bedragen x € 1.000			
Algemene dienstverlening			
PD-Burgerlijke stand	3.915	2.064	53%
Parkeren	106	88	83%
Overige APV	104	97	93%
Subtotaal Algemene dienstverlening	**4.125**	**2.249**	**55%**
Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning			
Huisvesting en Wabo	5.003	4.037	81%
Kabels/leidingen	430	350	81%
Subtotaal Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning	**5.433**	**4.387**	**81%**
Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn			
Drank- en Horeca	218	191	88%
Evenementen	191	130	68%
Prostitutiebedrijven	8	7	88%
Winkeltijden	-	-	0%
Subtotaal Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn	**417**	**328**	**79%**
Totaal	**9.975**	**6.964**	**70%**
Scheepvaartrechten Bedragen x € 1.000	905	536	59%
Reinigingsrechten Bedragen x € 1.000	53	53	100%

Overzicht lokale heffingen

Onroerendzaakbelasting

2021	Tarieven			WOZ-waarde	Begroot 2021		
	gebruiker	eigenaar	totaal	totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Bedragen x € 1.000							
Woningen		0,1466%	0,1466%	17.820.596		26.122	26.122
Niet-woningen	0,2060%	0,6180%	0,8240%	3.527.414	7.267	21.801	29.067
Totaal				**21.348.009**	**7.267**	**47.923**	**55.190**

2022	Tarieven			Stijgings-perc. tarief	WOZ-waarde	Begroot 2022		
	gebruiker	eigenaar	totaal		totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Bedragen x € 1.000								
Woningen		0,1308%	0,1308%	-10,74%	20.246.280		26.491	26.491
Niet-woningen	0,2024%	0,6073%	0,8098%	-1,73%	3.609.455	7.307	21.922	29.229
Totaal					**23.855.735**	**7.307**	**48.412**	**55.719**

Onroerend zaakbelasting	gemiddelde woning	gemiddelde niet-woning
Lasten 2021	342	4.856
Indexatie 0%	*0*	*0*
Lasten 2022	**342**	**4.856**

Afvalstoffenheffing

Bedragen x € 1.000

	Totaal-		Vast		Aantal huishoudens		Begroot	
	Tarief	2021	Tarief	2022	2021	2022	2021	2022
Eenpersoonshuishouden		214,90		220,80	29.583	29.175	6.357	6.442
Meerpersoonshuishouden		288,95		294,00	44.210	45.664	12.774	13.425
Totaal					**73.793**	**74.839**	**19.132**	**19.867**

Rioolheffing

Rioolheffing	Tarieven	Tarieven		aansluiting op riool	Begroot 2021		
2021	eigenaar	gebruiker	Totaal	totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Bedragen x € 1.000							
Woningen	0,0356%	0,0356%	0,0711%	17.770.596	6.318	6.318	12.636
Niet-woningen	0,0644%	0,0644%	0,1289%	3.477.414	2.241	2.241	4.481
Totaal				**21.248.009**	**8.559**	**8.559**	**17.117**

Rioolheffing	Tarieven	Tarieven		Stijgings-perc. tarief	Aansluiting op riool	Begroot 2022		
2022	eigenaar	gebruiker	Totaal		totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Bedragen x € 1.000								
Woningen	0,0313%	0,0313%	0,0625%	-12,04%	20.203.780	6.318	6.318	12.636
Niet-woningen	0,0643%	0,0643%	0,1286%	-0,23%	3.509.455	2.256	2.256	4.512
Totaal					**23.713.235**	**8.574**	**8.574**	**17.148**

Rioolheffing	gemiddelde woning		gemiddelde niet-woning	
Lasten 2021	**€ 177**		**€ 779**	
Indexatie 0%	€ 0,0	0,00%	€ 0,00	0,00%
Lasten 2022	**€ 177**		**€ 779**	

De opgenomen tarieven OZB en rioolheffing zijn gebaseerd op de waardeontwikkeling zoals die bij het opstellen van de Begroting bekend was. Medio oktober vindt een verbijzondering van de verwachte waarde-ontwikkeling plaats ten aanzien van de lokale markt. Indien dit gevolgen heeft voor de opgenomen tarieven, zullen deze tarieven worden bijgesteld. Een wijziging van de tarieven heeft echter geen gevolgen voor de belastingopbrengsten en de te betalen lasten, die blijven ongewijzigd. De tarieven worden ter vaststelling aan de gemeenteraad aangeboden in de betreffende verordeningen.

Voor de tarieven afvalstoffenheffing geldt dat deze wellicht nog verder worden gedifferentieerd naar huishoudgrootte (zie ook bij 'Uitgangspunten ven beleid'). Indien de raad hiervoor kiest, dan zal dit in de verordening op de afvalstoffenheffing in november worden vastgelegd.

Risicomanagement en weerstandsvermogen

Het is van belang om inzicht te hebben in de financiële positie (hoe financieel gezond is de gemeente) en de financiële weerbaarheid (welke mogelijkheden zijn er financieel). Met andere woorden hoe financieel robuust is de gemeente Arnhem?
Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre de gemeente Arnhem in staat is om risico's op te vangen.
De financiële positie van Arnhem wordt met een aantal financiële kengetallen (zoals solvabiliteit en schuldquote) in samenhang met het weerstandsvermogen in beeld gebracht en beoordeeld.

Samenvatting financiële positie

In deze paragraaf gaan we, in aansluiting op de toelichting in deel 1 van deze begroting, verder in op de financiële positie van de gemeente Arnhem. Allereerst een samenvatting van de belangrijkste punten uit deze paragraaf en aansluitend een toelichting op:

- de prognose van een aantal financiële kengetallen;
- de uitgangspunten voor beleid;
- het risicoprofiel en het beschikbare weerstandsvermogen;
- de belangrijkste risico's.

Om op een eenvoudige manier uit te leggen hoe de gemeente naar haar financiële positie kijkt, gebruiken we de metafoor van een privépersoon, die naar zijn of haar eigen financiële positie kijkt en vooruit kijkt naar de komende jaren. Hoe zeker zal mijn inkomen de komende jaren naar verwachting zijn? Zullen daarin schommelingen plaatsvinden waarmee ik rekening moet houden? Hoe zullen naar verwachting mijn uitgaven zich de komende jaren ontwikkelen? Stijgen of dalen de vaste lasten? Moet ik rekening houden met extra kosten voor de studie van de kinderen? Als daar een beeld van is hoe ziet dan naar verwachting het totale beeld van mijn inkomsten en uitgaven eruit? Zal dit in evenwicht zijn? Kan ik nog wat sparen of moet ik tijdelijk wat geld van mijn spaarrekening halen?
Heb ik wat extra middelen achter de hand als er zich tegenvallers voordoen? Bijvoorbeeld als mijn wasmachine kapot gaat of als mijn auto niet door de APK komt? Als een privépersoon een goed en zeker inkomen heeft om zijn huur of hypotheek te betalen, verder geen grote schulden heeft en ook nog over een spaarsaldo beschikt, is de conclusie dat zijn of haar financiële positie robuust en solide is.

Zo is het ook bij gemeenten. Hoe ziet het gemeentelijk huishoudboekje er voor de komende jaren uit? Hoe zullen onze inkomsten en uitgaven zich ontwikkelen? Denken we dat we de komende jaren een tekort of een overschot gaan krijgen of zijn onze inkomsten en uitgaven vrijwel in evenwicht?
Als we zien dat de schulden zich niet negatief ontwikkelen, er een goed gevulde 'bankrekening' (algemene reserve) is en de baten vrijwel ieder jaar even hoog of iets hoger zijn dan de lasten, dan staat een gemeente er over het algemeen goed voor. Het weerstandsvermogen geeft aan in welke mate de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's (plotselinge tegenvallers) op te vangen zonder dat het beleid of de uitvoering hiervan in gevaar komt. Door in samenhang te kijken naar een aantal kengetallen kunnen we zien hoe robuust de financiële positie van een gemeente is. Dat is waar we in deze paragraaf bij stilstaan.
Een belangrijke randvoorwaarde daarbij is dat het gemeentelijke huishoudboekje in evenwicht moet zijn. De raad moet erop toezien dat de begroting 'structureel en reëel in evenwicht is' dan wel er voor zorgen dat dit evenwicht in de daarop volgende jaren wordt bereikt (art. 189, lid 2 gemeentewet). De begroting moet vervolgens goedgekeurd worden door Gedeputeerde Staten (GS). Als de begroting niet sluitend zou zijn, komt de gemeente onder toezicht van GS en moet de gemeente alsnog maatregelen nemen om de begroting sluitend te maken.

Hoe ziet het financieel beeld voor de Begroting 2022 en daarop volgende jaren eruit? Precies midden in deze raadsperiode, maart 2020, kwam de wereld terecht in de coronacrisis. Die crisis had grote gevolgen voor Nederland en ook voor Arnhem. In (financiële) zin hielden we de vinger aan de pols met behulp van Impactanalyses en het corona dashboard. Op 2 september 2020 nam de raad de voorstellen aan in de "Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis". Deze zomer informeerden we de raad hierover in de vorm van de 'First year review Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis". Het Rijk sprong bij en hield de economie zoveel mogelijk op gang door uitgebreide steunmaatregelen. Financiële hulp van het Rijk kwam er ook voor gemeenten. Het Rijk trad als buffer op en ving zo de ergste financiële klappen voor de gemeente op. Als gemeente konden wij zo hulp bieden in de stad.

Bij de voorbereiding van deze Begroting was de situatie van het aantal besmettingen wisselend. Vóór de zomer daalde het besmettingen sterk en werden de coronamaatregelen versoepeld. Korte tijd later nam het aantal besmettingen opnieuw toe om vervolgens weer te dalen. Eind augustus is er weer sprake van een lichte stijging. Duidelijk is dat we in de komende tijd rekening moeten houden met nieuwe onzekerheden: Komen er nog meer

nieuwe virusvarianten? Loopt de immuniteit wellicht terug? Wat zal komend najaar en komende winter het effect zijn van seizoensinvloeden? Wat zullen de mogelijke gevolgen zijn voor de burgers, bedrijven en organisaties in de stad? Blijft het Rijk verder gaan met pakketten steunmaatregelen en blijven ze de gemeenten daarin ook steunen?

Zoals we eerder aangaven sluiten we aan bij de ramingen van het Centraal Plan Bureau (CPB). De meest recente raming is die van augustus 2021. Ook het CPB geeft aan dat de ontwikkeling van de corona pandemie de belangrijkste onzekerheid is. Sommige sectoren zullen hier blijvend last van houden. Het CPB voorziet dat in die sectoren bedrijfsbeëindigingen onvermijdelijk zullen zijn. De vooruitzichten in de zogenaamde 'basisraming' zijn positief. Door het wegvallen van coronabeperkingen voorspelt het CPB een krachtig herstel en een groei van de economie in 2021 en 2022 van meer dan 3%. Ook loopt naar verwachting, zelfs bij de afloop van de steunmaatregelen van het Rijk, de werkloosheid nauwelijks op. Het overheidstekort zal in 2022 dalen tot 1,8%. Door de groei van de economie daalt ook de relatieve overheidsschuld.
Hoe betrekkelijk de betekenis van dit soort cijfers is blijkt als we kijken naar de vertaling van CPB-cijfers door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten in een drietal scenario's voor gemeenten begin 2021. Toen werd nog rekening gehouden met een veel hogere werkloosheid.
Het CPB adviseerde overigens eerder de financiën van de Rijksoverheid niet extra te belasten met structurele nieuwe uitgaven of lastenverlichtingen. Het CPB geeft aan dat die dan opgevangen moeten worden door bezuinigingen of lastenverzwaringen.

De snel wisselende perspectieven werken ook door in onze stad. De eerste sectoren waar we dan aan denken zijn horeca en evenementen. Maar ook breder heeft het terugdraaien van maatregelen effect. Denk daarbij onder andere aan thuiswerken en niet in de laatste plaats natuurlijk de impact van het virus op de gezondheid van de inwoners van onze stad en de zorg.
Om goed zicht te krijgen en te houden de betekenis van wisselende perspectieven voor het bestuur van onze stad en eventuele noodzakelijke (financiële) bijstellingen gaan we door op de eerder ingeslagen weg:

- we blijven de impact op onze begroting volgen en actualiseren ook de risico's in het risicoprofiel;
- we volgen nauwlettend de mate waarin het Rijk met maatregelen compenseert;
- we gaan behoedzaam om met onze financiële positie gelet op onzekerheden over de inkomsten van het Rijk op langere termijn;
- we monitoren de voortgang van de Arnhemse Herstelagenda corona en vullen, als dat nodig is, de aanpak daarin aan.

We lopen het beeld van onze financiën, zoals in deze begroting opgenomen door aan de hand van de drie niveaus van robuustheid, zoals we die steeds in begroting en jaarverslag laten zien:

1. De robuustheid van de begroting
   De begroting 2022 is niet sluitend. Dat geldt ook voor de jaarschijf 2023. Voor 2024 en 2025 is er sprake van een overschot en daarmee is de begroting structureel sluitend. Belangrijk is ook hierbij te vermelden dat in alle jaarschijven rekening is gehouden met de toevoegingen aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit;
2. De mate van robuustheid om risico's op te vangen
   Het risicoprofiel is opnieuw geactualiseerd en ook het beeld van de beschikbare weerstandscapaciteit is opnieuw bepaald. Dit levert een weerstandsfactor op van 1,4 in 2022 oplopend tot 1,5 in 2025. Een uitvoerige toelichting hierop is verderop in deze paragraaf opgenomen.
3. De mate van robuustheid van de balans.
   Hierbij gaat het onder andere om de omvang van de schulden van de gemeente (netto schuldquote) en de verhouding tussen eigen en vreemd vermogen (solvabiliteit). De uitkomsten van de financiële kengetallen worden verder in deze paragraaf toegelicht.

Op basis van het beeld, zoals opgenomen in deze Begroting 2022, kan geconcludeerd worden dat de gemeente financieel redelijk robuust is. Dat beeld zet zich verder door in de volgende jaren. Deze Begroting en zeker het beeld voor de daarop volgende jaren zijn echter een momentopname. Het financieel beeld van de begroting zal komende jaren steeds opnieuw geactualiseerd moeten worden. Het risicoprofiel en de beschikbare buffers en de daaraan gekoppelde weerstandsfactor zullen steeds weer opnieuw worden berekend. Risico's die zich voordoen kunnen grote effecten hebben. Inkomsten van het Rijk en daaraan gekoppelde regelgeving kunnen van grote invloed zijn op de financiële positie van onze stad.
Belangrijk is ook dat de raad zich in onze stad steeds weer opnieuw gesteld ziet worden voor nieuwe uitdagingen en nieuwe ambities die handelen en sturen noodzakelijk maken. De aanpak van die nieuwe uitdagingen en ambities zal ook in de komende raadsperiode centraal staan in het bestuur van onze stad. Met deze Begroting

2022 en het meerjarenbeeld 2023-2025 ligt er ook voor een nieuwe raad een goede financiële basis om aan de slag te gaan.

Toelichting uitkomsten financiële kengetallen

Voor de beoordeling van de financiële positie van onze gemeente wordt gebruik gemaakt van de kengetallen, zoals genoemd in art. 11 van de begrotingsvoorschriften (BBV). Ook de weerstandsfactor is uitgedrukt in de vorm van een kengetal.

Een goede toelichting op deze kengetallen en de betekenis daarvan voor de sturing door de raad is opgenomen in de publicatie 'Meerjarig financieel inzicht voor de raad - de samenhang tussen beleid en kengetallen' van de commissie BBV.

De kengetallen volgens art. 11 van de BBV voor 2022 en volgende jaren laten het volgende beeld zien:

Netto schuldquote	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	79%	107%	97%	99%	98%	94%

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	71%	98%	90%	93%	92%	89%

Solvabiliteitsratio	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	19%	12%	14%	15%	16%	17%

Weerstandsvermogen (factor)	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	1,0	1,0	1,4	1,4	1,5	1,5

Kengetal grondexploitatie	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	5%	7%	6%	4%	3%	2%

Structurele exploitatieruimte	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	0%	-3%	-4%	0%	1%	5%

Woonlasten meerpersoonshuishouden	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	102%	98%	94%	94%	94%	94%

De financiële kengetallen laten ten opzichte van de Begroting 2021, zoals die een jaar geleden door de raad is vastgesteld, een positieve ontwikkeling zien. De coronacrisis heeft geen directe weerslag gehad op de Arnhemse financiële positie. De belangrijkste reden hiervoor is het ruimhartige compensatiebeleid van het Rijk, waarmee incidentele tegenvallers opgevangen zijn. Naar verhouding van de omvang van de Arnhemse begroting is de schuld gedaald. Dit blijkt uit de schuldquote die voor de Begroting 2022 met 97% tien procentpunt gedaald is ten opzichte van de schuldquote in de begroting van vorig jaar. Gecorrigeerd voor de verstrekte leningen is de daling acht procentpunt. Ook is de schuld per inwoner gedaald.

Behalve dat de relatieve schuld is gedaald, is het eigen vermogen gestegen. Hierdoor is de solvabiliteit toegenomen. In de primitieve Begroting 2021 lag deze nog op 12%. In deze begroting stijgt deze naar 14%. In alle komende begrotingsjaren zet deze verbetering door. Ook de weerstandsfactor is verbeterd. In de primitieve Begroting 2021 bedroeg deze 1,0 en steeg door naar 1,2 in het laatste begrotingsjaar. In deze begroting herstelt de weerstandsfactor zich naar 1,5.

De grondexploitaties leggen geen groot beslag op de Arnhemse begroting. Dit was in de Begroting 2021 al niet het geval en in de Begroting 2022 daalt dit ook nog licht. Het risico van het afwaarderen van grondexploitaties heeft daarmee slecht een beperkte impact op de Arnhemse financiële positie.

In 2022 is de begroting niet in structureel evenwicht doordat een deel van de structurele lasten via bestemmingsreserves incidenteel gedekt worden. In de latere jaren komt de begroting ook in structureel evenwicht en worden alle structurele lasten gedekt met structurele inkomsten.

De woonlasten stijgen in Arnhem veel minder hard dan in de rest van Nederland. Hierdoor bedragen de woonlasten in de Begroting 2022 94% van het landelijk gemiddelde waar dan in de Begroting 2021 nog 98% was.

In de raadsbrief van 11 mei 2021 hebben we aangegeven de financiële kengetallen te vergelijken met de risico-indeling van de provincie. De provincie hanteert daarbij drie categorieën. Categorie A is het minst risicovol en categorie C is het meest risicovol. De uitkomsten voor de begroting 2022 zijn onderstaand vermeld. De kolom 'Gelders gemiddelde' is ontleend aan de begrotingsbrief 2021. Er zijn nog geen kengetallen beschikbaar voor het jaar 2022.

Tabel gehanteerd door de Provincie:

Kengetal	Gelders gemiddelde	Waarde Arnhem Begroting 2022	Categorie A	Categorie B	Categorie C
1. Netto schuldquote	67%	97%	<90%	90-135%	>135%
2. Netto schuldquote gecorrigeerd	59%	90%	<90%	90-135%	>135%
3. Solvabiliteitsratio	30%	14%	>50%	20-50%	<20%
4. Grondexploitatie	9%	6%	<20%	20-35%	>35%
5a. Structureel exploitatieruimte Begr.	0,20%	-4,00%	Begr. en MJR	Begr. en MJR	Begr. en MJR
5b. Structureel exploitatieruimte MJR	0,11%	5,00%	> 0%	> 0%	> 0%
6. Belastingcapaciteit	104%	94%	<95%	95-105%	>105%
7. Weerstandsvermogen	1,73	1,4	> 1,0	0,8 - 1,0	< 0,8

Als aanvulling op deze verplichte kengetallen worden in de begroting en jaarrekening in aansluiting op de zogenaamde stresstesten van de 100.000+ gemeenten op vier aandachtsvelden nog een aantal andere kengetallen doorgerekend. Bij elk kengetal wordt door middel van een kleur aangegeven hoe hierop wordt gescoord: rood is kwetsbaar, oranje is punt van aandacht en groen is voldoende.

Aanvullende kengetallen tav schuldquote	rek. 2020	begr. 2021	begr. 2022
a Netto schuld per inwoner	€ 3.566	€ 4.316	€ 4.279
b Schuldevolutie	0%	9%	6%
c Netto rentelasten/exploitatie	1,53%	1,61%	1,56%
d Aanwezigheid rentereserve/buffer	ja	ja	ja
e Zekerheden leningen, garantstellingen en waarborgen	94,23%	94,9%	94%

Aanvullende kengetallen tav solvabiliteit	rek. 2020	begr. 2021	begr. 2022
a Weerstandsfactor	1,0	1,0	1,4
b Mogelijkheden om weerstandscapaciteit te verbeteren	ja	ja	ja

Aanvullende kengetallen tav grondexploitatie	rek. 2020	begr. 2021	begr. 2022
a Afhankelijkheid van grondexploitatie voor sluitende begroting	nee	nee	nee
b Winstverwachting grondexploitatie	14.084	13.868	13.868
c Toekomstig nog te realiseren baten en lasten in relatie tot de BIE	1,9	1,9	1,5

Aanvullende kengetallen tav structurele exploitatieruimte	rek. 2020	begr. 2021	begr. 2022
a Toereikenheid onderhoudsbudgetten openbare ruimte	0,34%	0,30%	0,30%
b Ombuigingen, taakstellingen	0%	0,05%	0,05%
c Meerjarig sluitende begroting	ja	ja	ja

Aanvullende kengetallen tav woonlasten	begr. 2019	begr. 2021	begr. 2022
a Onbenutte belastingcapaciteit OZB	0,25%	0,21%	0,21%
b Derving OZB i.v.m. leegstand	2,03%	2,06%	2,06%

Uit deze kengetallen blijkt dat Arnhem op veel onderdelen goed scoort. De netto schuld per inwoner is wel rood, maar is verbeterd ten opzichte van de begroting van een jaar geleden.
Bij het beoordelen van de bovenstaande kengetallen is belangrijk de kengetallen in onderlinge samenhang te bezien om uitspraken te kunnen doen over én de robuustheid van de begroting/rekening, én de robuustheid van de risicobuffers én de robuustheid van de balans.

Robuustheid van de begroting:

- De belangrijkste conclusie is dat de begroting vanaf 2023 structureel in evenwicht is;
- De begroting van de gemeente Arnhem is niet afhankelijk van de uitkomsten van de grondexploitaties;
- De Arnhemse belastingen bevinden zich onder het landelijk gemiddelde en bieden ruimte om in een uiterst geval de financiële positie te verbeteren.

Robuustheid van de buffers voor risico's in relatie tot het beschikbare weerstandsvermogen:

- Een belangrijke indicator is de weerstandsfactor die de verhouding uitdrukt tussen de beschikbare buffers (reserves die het weerstandsvermogen van de gemeente vormen) en de benodigde weerstandscapaciteit (het totaal van de berekende mogelijke nadelige financiële gevolgen van de risico's). De weerstandsfactor is gestegen en bevindt zich boven de 1,4. De daling van het risicoprofiel en de stijging van de algemene reserve dragen hieraan bij. De uitkomst van de weerstandsfactor voor de jaren 2023 - 2025 is relatief. Nieuwe risico's en mogelijke tegen- of meevallers die doorwerken op de omvang van de beschikbare weerstandscapaciteit kunnen invloed hebben op de weerstandsfactor. Er is voor wat betreft de weerstandsfactor geen sprake van een meerjarig bevroren situatie, maar een momentopname op basis van de inzichten op dit moment;
- Naast de directe buffers voor risico's zijn in de raad afspraken gemaakt over de toevoegingen aan de bestemmingsreserve solvabiliteit als extra versteviging van de financiële positie. Op basis van de huidige inzichten en voorziene toevoegingen loopt deze reserve op tot € 32 miljoen eind 2025.

Robuustheid van de balans:

- De solvabiliteit van onze gemeente bevond zich een aantal jaren op een zorgelijk niveau Een groeiend eigen vermogen, mede met de bestemmingsreserve solvabiliteit en de aanwezige risicobuffers hebben gezorgd voor een gestaag toenemende solvabiliteit.
- Voor een goede beoordeling van de solvabiliteit is het van belang de relatie met de kengetallen voor grondexploitatie te vermelden. De verliesname van meer dan € 100 miljoen op de grondexploitaties in de economische crisis van 2008 - 2013 heeft de balans structureel robuuster gemaakt. Het aandeel van de grondexploitatie op de totale begroting blijft beperkt waardoor een dergelijke verliesname nu geen risico is.
- Arnhem verbetert haar schuldpositie in de Begroting 2022. De schuldquote daalt aanzienlijk ten opzichte van de begroting van vorig jaar De verbetering van de schuldpositie zorgt voor een lagere druk van de rentelast op de Arnhemse begroting.

Jaartal	Solvabiliteit	
	primitieve begroting	rekening
2016	12%	15%
2017	10%	16%
2018	12%	16%
2019	14%	17%
2020	15%	19%
2021	12%	
2022	14%	

Toelichting uitgangspunten van beleid

Tijdens deze raadsperiode is in nauwe samenwerking met de raad veel aandacht besteed aan de uitgangspunten en spelregels voor risicomanagement en weerstandsvermogen.
In 2020 is een nieuwe beleidsnota Risicomanagement en weerstandsvermogen (nota van 12 mei 2020, zaaknummer 466760) uitgebracht.
In de raad is een tweetal moties aangenomen over de spelregels voor het weerstandsvermogen in samenhang met de financiële kengetallen (de motie 'Realistischer inschatten en bewuster beleid' (nummer 20M209, zaaknummer 466760) en motie 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen' (nummer 20M255, zaaknummer 504479). Via het uitvoeren van onderzoek, een technische bijeenkomst met de financiële woordvoerders en een drietal experts op 24 maart 2021 en een aansluitende raadsbrief (11 mei 2021, zaaknummer 566585) heeft het college deze moties uitgevoerd.

De raad heeft op 16 september de uitgangspunten voor risicomanagement en spelregels voor weerstandsvermogen vastgesteld. Daarin is onder andere opgenomen dat:

- bij het werken aan gemeentelijke doelstellingen raad, college en ambtelijke organisatie zich bewust zijn van risico's en kansen en deze in beeld gebracht worden. Vervolgens worden maatregelen getroffen om risico's te beperken. Risicomanagement is een hulpmiddel om als gemeente doelstellingen te bereiken;
- de belangrijkste pijler van een goede risicocultuur daarbij is dat in het samenspel tussen raad, college en ambtelijke organisatie transparant wordt omgegaan met risico's en maatregelen;
- de realiteit is dat het niet mogelijk is alle risico's op voorhand in te schatten;
- over de invulling van specifieke afspraken met betrekking tot de risico's voor grote projecten/voorstellen zal nog met de auditcommissie worden overlegd;
- om goed zicht te krijgen op de mogelijkheden om risico's op te vangen als die zich voordoen kijkt de raad naar de begroting, het risicoprofiel versus de beschikbare buffers en de balans. De stand van zaken wordt toegelicht in de begroting en het jaarverslag;
- in de nota is een stappenplan opgenomen dat de raad kan helpen afwegingen te maken over risico's en benodigde buffers. De technische uitwerking kan plaatsvinden door gebruik te maken van een aantal knoppen, waaraan kan worden gedraaid;
- het risicoprofiel wordt periodiek bekeken en op basis daarvan wordt door middel van risicosimulaties bepaald wat de omvang van de benodigde risicobuffers is. Vastgelegd is welke onderdelen van de gemeentelijke reserves de buffers zijn om niet begrote tegenvallers op te vangen. De verhouding tussen risico's en buffers wordt uitgedrukt in een zogenaamde weerstandsfactor waarvoor de spelregels vastliggen in de verordening Financieel beleid en beheer 2020;
- voor niet voorspelbare gebeurtenissen heeft de gemeente een extra buffer in de vorm van de bestemmingsreserve solvabiliteit. Ook hiervoor liggen de spelregels vast in de verordening;
- de ontwikkelingen met betrekking tot risico's en buffers worden geëvalueerd door middel van onderzoek. Op basis hiervan kunnen afspraken worden gemaakt.

Het samenvattend beeld van het onderzoek, de bijeenkomst met de financiële woordvoerders en de experts en de raadsbrief is als volgt:

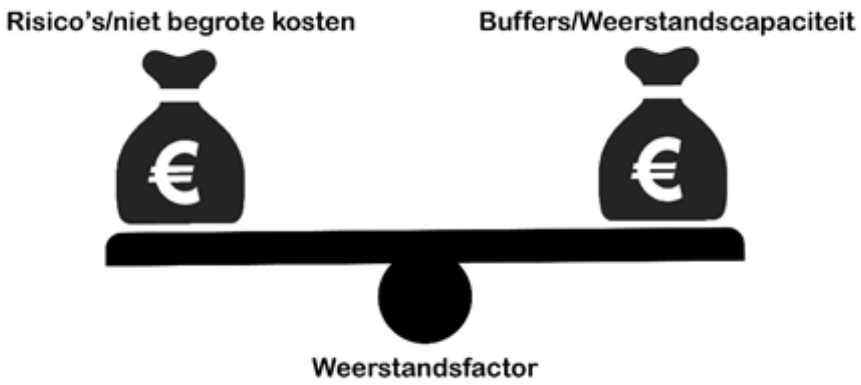
- de uitkomsten van een vergelijkend onderzoek naar weerstandsvermogen en financiële kengetallen zijn beschikbaar. Op basis daarvan is zichtbaar gemaakt welke keuzes er zijn voor de verschillende instelling van de knoppen voor weerstandsvermogen en spelregels voor solvabiliteit en schuldquote;
- expliciete afwegingen over de mate van bereidheid risico's te nemen worden in deze paragraaf weerstandsvermogen toegelicht;
- in aansluiting op het advies van de experts is het belangrijk ten aanzien van de spelregels voor de berekening van de benodigde- en beschikbare weerstandscapaciteit te kiezen voor een bestendige gedragslijn;
- uitgaande van de positieve beoordeling van de experts van de kwaliteit van het risicomanagement en het hieruit voortvloeiende risicoprofiel in onze gemeente is het niet noodzakelijke risico's op structurele budgetten extra zwaar mee te rekenen;
- gegeven het goede risicoprofiel, voldoende solvabiliteit en mogelijke ondersteuning van het Rijk bij het optreden van zgn. zwarte zwanen (grote externe risico's met een zeer incidenteel karakter en met een kleine kans, bijvoorbeeld een aardbeving) is het niet noodzakelijk hiermee rekening te houden in het risicoprofiel;
- aan de knop van de weerstandsfactor zou wel kunnen worden gedraaid. Door het hanteren van een lagere weerstandsfactor dan 1,0, (bijvoorbeeld 0,8), zou incidenteel een bedrag aan de algemene reserve onttrokken kunnen worden. Gelet op de inhoud van de motie, waarbij wordt aangedrongen op herstel van de reserves ligt dit niet voor de hand;
- financiële kengetallen met betrekking tot solvabiliteit en schuldquote in Arnhem zijn ten opzichte van andere gemeenten relatief ongunstig, maar hebben zich wel deze raadsperiode in positieve zin ontwikkeld. De

gemaakte afspraken voor toevoegingen aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit hebben daaraan bijgedragen;
- de beschikbare weerstandscapaciteit maakt het alleen mogelijk om op incidentele basis mogelijke tegenvallers op te vangen. Tegenvallers zullen uiteindelijk in de begroting moeten worden verwerkt. Om die reden is het belangrijk een goed inzicht te hebben in de flexibiliteit/wendbaarheid van de begroting. Ter voorbereiding van de nieuwe raadsperiode zal hiervan een beeld worden gegeven;
- een concrete doelstelling over een minimaal gewenste solvabiliteit en een maximaal gewenste netto-schuldquote ligt niet vast in de huidige financiële spelregels. Wel worden de uitkomsten van deze kengetallen steeds in samenhang met de ontwikkeling van het weerstandsvermogen in de begroting en jaarrekening toegelicht;
- om een goed beeld te geven van financiële kengetallen en de weerstandsfactor worden deze ingaande deze begroting gespiegeld aan de risico-indeling van de provincie en de beoordelingstabel die Naris hanteert;
- over goed risicomanagement bij projecten wordt de raad nog aanvullend geïnformeerd. Hierover is inmiddels al met de auditcommissie gesproken.

Toelichting weerstandsvermogen

In dit deel van de paragraaf is het totaalbeeld opgenomen van de benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit, het weerstandsvermogen:
- als vast onderdeel van de voorbereiding van de jaarrekening zijn de gemeentelijke risico's die gevolgen kunnen hebben voor de financiële positie opnieuw bezien, waar nodig aangepast en aangevuld. Op basis van het nieuwe risicoprofiel is met behulp van statistische berekeningen bepaald wat de omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is;
- bij het opmaken van de jaarrekening wordt ook nagegaan wat de omvang is van de reserves waarvan is afgesproken dat deze de beschikbare weerstandscapaciteit vormen;
- door de beschikbare weerstandscapaciteit (reserves als buffer) te delen door de benodigde weerstandscapaciteit (risico's) wordt de weerstandsfactor berekend.

Het volgende plaatje illustreert dit:

Hoe hoger de weerstandsfactor is hoe robuuster de gemeente is om risico's die zich voordoen op te kunnen vangen. Daalt de weerstandsfactor beneden de 1,0 dan zijn de financiële buffers lager dan het benodigde weerstandsvermogen en kan de gemeente in de financiële problemen komen als zich risico's voordoen. Over de hoogte van de weerstandsfactor liggen afspraken vast in de verordening Financieel beleid en beheer:
'Voor een robuuste financiële positie mag de weerstandsfactor niet lager zijn dan 1. Indien de weerstandsfactor lager is dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor hoger is dan 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor (nieuw) beleid (art. 11.3). Binnen de gemeente Arnhem kijken we, zoals gezegd, niet alleen naar de weerstandsfactor, maar doen dit in onderlinge samenhang met andere financiële kengetallen. Wanneer er sprake zou zijn van een weerstandsfactor boven de 1,4 en deze ruimte zou worden ingezet voor nieuw beleid dan heeft dit ook een ander effect: Het eigen vermogen van de gemeente vermindert en de solvabiliteit verslechtert.

De prognose van het beeld bij deze begroting voor het weerstandsvermogen ziet er voor 2022 tot en met 2025 als volgt uit:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	Begroting 2021-2024	JV 2020	Prognose 2021	Begroting 2022	2023	2024	2025
	90%	90%	90%	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000							
Benodigde weerstandscapaciteit							
1. Gemeentebrede risico's	26.417	40.952	34.146	34.146	34.146	34.146	34.146
2. Corona risico's	4.834	4.161	2.987	2.987	0	0	0
Gemeentebrede risico's totaal	**31.251**	**45.113**	**37.133**	**37.133**	**34.146**	**34.146**	**34.146**
3. Risico's grondexploitatie	11.420	13.406	13.406	13.406	13.406	13.406	13.406
Totaal	**42.671**	**58.519**	**50.539**	**50.539**	**47.552**	**47.552**	**47.552**
Beschikbare weerstandscapaciteit							
1. Algemene reserve	25.139	44.067	59.320	51.600	49.316	53.180	55.065
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	16.445	16.509	16.509	16.509	16.509	16.509	16.509
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	1.039	0	889	1.039	1.039	1.039	1.039
Totaal	**42.623**	**60.576**	**76.718**	**69.148**	**66.864**	**70.728**	**72.613**
Benodigd versus beschikbare ruimte irt aanzuivering	**-48**	**2.057**	**26.179**	**18.609**	**19.312**	**23.176**	**25.061**
Verschil (> factor 1,4)	**-17.116**	**-21.351**	**5.964**	**-1.606**	**291**	**4.155**	**6.040**
Weerstandsfactor	**1,0**	**1,0**	**1,5**	**1,4**	**1,4**	**1,5**	**1,5**

De coronacrisis is op deze berekening van invloed. Door corona ontstonden er nieuwe risico's voor de gemeente. Ook deze risico's zijn bij de opstelling van deze begroting geactualiseerd, zoals uit bovenstaande tabel blijkt. Het opnemen van deze risico's heeft het risicoprofiel verhoogd en dat werkt weer door in een lagere weerstandsfactor. Door de coronarisico's is de financiële positie qua buffers voor risico's minder robuust dan deze had kunnen zijn:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	Begroting 2022
	90%
Weerstandsfactor	**1,4**
Weerstandsfactor zonder coronarisico's	**1,5**

Zoals toegezegd in de eerdergenoemde raadsbrief van 11 mei 2021 vergelijken we de weerstandsfactor van onze gemeente ook met de beoordelingstabel van Naris.

Beoordelingstabel weerstandsvermogen		
	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	>2	Uitstekend
B	1,4 < x < 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 < x < 1,4	Voldoende
D	0,8 < x < 1,0	Matig
E	0,6 < x < 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

De weerstandsfactor bevindt zich voor de periode 2022-2025 in categorie B 'ruim voldoende'.
Doordat we daarmee volgens onze eigen spelregels in de verordening Financieel beleid en beheer vanaf 2024 boven de 1,4 zitten, is er geen aanleiding de reserves aan te vullen en zou de ruimte boven de 1,4 ingezet kunnen worden voor nieuw beleid. Een belangrijk aandachtspunt daarbij is echter dat dit alleen mogelijk is zolang de begroting een structureel sluitend beeld laat zien. De toelichting op de verschillende onderdelen die de weerstandsfactor bepalen, is opgenomen in volgende onderdelen van dit deel van deze paragraaf.

Toelichting benodigde weerstandscapaciteit en risicoprofiel

Het risicoprofiel wordt bepaald door te inventariseren welke risico's er bestaan, en wanneer ze zich voor doen welke nadelige financiële effecten ze voor onze gemeente zouden kunnen hebben. Om te kunnen bepalen wat de financieel nadelige gevolgen van deze risico's zijn, wordt van ieder risico een schatting gemaakt van de kans dat een risico zich voordoet en van het mogelijk financieel gevolg. Daarbij wordt voor de risico's in de exploitatie gebruik gemaakt van de volgende indeling:

Risicoscore				
Klasse	Kans		Klasse	Geldgevolg
1	< of 1 x per 10 jaar	10%	1	< € 50.000
2	1 x per 5-10 jaar	30%	2	€ 50.000 - € 200.000
3	1 x per 2-5 jaar	50%	3	€ 200.000 - € 500.000
4	1 x per 1-2 jaar	70%	4	€ 500.000 - € 1.000.000
5	1 x per jaar of >	90%	5	> € 1.000.000

Op basis van een inschatting voor alle risico's van de kans dat het risico zal optreden en het mogelijk financieel gevolg hiervan wordt met behulp van statistische kansberekeningen het mogelijke financieel gevolg van het risicoprofiel van alle risico's samen gesimuleerd. Die kansberekeningen zijn een hulpmiddel om te bepalen wat het bedrag is dat we als buffer aan moeten houden om risico's te kunnen afdekken, de zogenaamde benodigde weerstandscapaciteit.
Het grote voordeel van deze rekenmethodiek is dat gebruik gemaakt kan worden van het gegeven dat niet alle risico's zich tegelijkertijd voor zullen doen. Daardoor is het bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit lager dan de optelsom van alle risicobedragen bij elkaar. Deze berekeningen zijn in combinatie met de beschikbare weerstandscapaciteit (de buffers voor risico's) de basis voor de hoogte van de weerstandsfactor.
Bij de bespreking van de begroting is het de gewoonte om grote betekenis toe te kennen aan de hoogte van de weerstandsfactor. Dat is ook logisch, omdat het een belangrijke indicator vormt voor de financiële positie. Hierbij past wel een duidelijke kanttekening. Het inschatten van risico's met daarbij behorende bedragen en kansen is per definitie geen exacte wetenschap. Ook de berekeningen die op basis daarvan plaats vinden zijn dat dus niet. Ze zijn een hulpmiddel om in totaliteit een bedrag te bepalen om als buffer voor risico's aan te houden. Enige relativering van de waarde van dit gegeven zeker tijdens deze coronacrisis is op zijn plaats.
Ook voor deze begroting zijn de risico's zijn geïnventariseerd om op die manier een beeld te krijgen van het risicoprofiel en benodigde buffer. In aanvulling op de gemeentebrede risico's en risico's van het grondbedrijf zijn daaraan de risico's die samenhangen met corona toegevoegd.

In de volgende tabel laat zien wat het totale beeld van de benodigde weerstandscapaciteit is:

Benodigde weerstandscapaciteit	Begroting 2021-2024	JV 2020	Prognose 2021	Begroting 2022
	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000				
Benodigde weerstandscapaciteit				
1. Gemeentebrede risico's	**26.417**	**40.952**	**34.146**	**34.146**
2. Corona risico's	**4.834**	**4.161**	**2.987**	**2.987**
Gemeentebrede risico's totaal	**31.251**	**45.113**	**37.133**	**37.133**
Conjuncturele (marktrisico) en project specifieke risico's grondexploitatie	9.810	11.763	11.763	11.763
Strategisch bezit (mva)	1.480	1.533	1.533	1.533
Anterieure overeenkomsten	130	110	110	110
3. Risico's grondexploitatie	**11.420**	**13.406**	**13.406**	**13.406**
Totaal	**42.671**	**58.519**	**50.539**	**50.539**

Onderstaand worden de drie onderdelen van het risicoprofiel doorgelopen.

Gemeentebrede risico's

De actualisatie van gemeentebrede risico's voor de begroting 2022 levert in vergelijking met de risico's bij de jaarrekening 2020 het volgende beeld op:

- het risicoprofiel voor de begroting bestaat uit 95 risico's terwijl het risicoprofiel bij de jaarrekening 2020 bestond uit 85 risico's;
- de verschillen zijn daarbij als volgt:
  - er zijn 15 nieuwe risico's;
  - 1 risico is opnieuw opgenomen;
  - 6 risico's zijn vervallen.
- voor de jaarrekening zijn er 75 financiële risico's die een effect hebben op de omvang van het weerstandsvermogen;
- van 20 risico's is geen financieel gevolg ingeschat, omdat dit nog niet duidelijk is of omdat beheersmaatregelen ervoor zorgen dat het financieel effect nihil is;
- een overzicht van 15 grote begrotingsrisico's die met name bepalend zijn voor de financiële omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is opgenomen aan het einde van deze paragraaf. Deze risico's hebben op basis van de inschatting van de kans op voorkomen en het financieel gevolg de meeste invloed op het totale risicoprofiel.

Het risicoprofiel voor de gemeentebrede risico's is bij deze begroting met € 6,8 miljoen afgenomen ten opzichte van de jaarrekening 2020.
Deze daling is vooral veroorzaakt door de belangrijkste dalers en stijgers met een grote financiële impact, dit zijn:
Dalers:

- *BENG-eisen onderwijshuisvesting*
  Het risico is vervallen, omdat de lasten hiervan zijn verwerkt in de begroting 2022;
- *Herijking gemeentefonds en beschermd wonen*
  Het maximale herverdeeleffect is bijgesteld van € 18 miljoen naar € 15 miljoen. Dit is het verwachte nadeel op beschermd Wonen.
- *Juridisch risico*
  Op basis van een juridische procedure is een uitspraak door de rechter gedaan waarbij de gemeente schadeplichtig is gesteld. Het risico is verlaagd doordat een deel van de aansprakelijkheidstelling door de verzekering wordt gedekt.
- *Rijksmiddelen jeugd*
  Vanuit richtlijnen van het Rijk en Provincie zijn deze middelen opgenomen in de begroting en is het risico vervallen.
- *Diftar lagere inkomsten*
  Het risico is vervallen. De systematiek van diftar is niet voortgezet.

- *Fiscale risico Loonheffing*
  Het risico is vervallen, omdat er inmiddels een akkoord is bereikt met de Belastingdienst;
- *Scalabor afwaarderingsrisic*o
  De kans op voorkomen van het risico is naar beneden bijgesteld van 50% naar 30%.
- *Benodigde capaciteit SBR niet in lijn met begroting*
  Het risico is meegenomen met een kans van 50% en een bedrag zoals meegenomen bij de Perspectiefnota van € 1,5 miljoen.

Stijgers:

- *Niet halen gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal /onrendabele top /ontbreken voldoende dekking voor plankosten*
  In het risicoprofiel is rekening gehouden met twee risico's met betrekking tot de verstedelijkingsopgave. Eén in relatie tot een mogelijke gemeentelijke bijdrage voor onrendabele top woningbouwontwikkeling (ongekwantificeerd). Met de kosten voor dekking van plankosten is deels rekening gehouden in de begroting deels is hiermee rekening gehouden in het risicoprofiel.
- *Aanpassing financiering BUIG door het Rijk onderdeel loonkostensubsidie*
  Als nieuw risico meegenomen met een kans van 90% en een bedrag van € 2,5 miljoen.
- *Inkomensregelingen (BUIG); maximaal eigen risico*
  De kans van het risico is omhoog bijgesteld naar 70%.
- *Scalabor detacheringsvergoeding*
  Dit risico was ongekwantificeerd, en is nu meegenomen met een kans van 50% en een bedrag van € 1,5 miljoen.

Nieuwe risico's zonder geldgevolg
Van de 20 in het risicoprofiel opgenomen risico's zonder geldgevolg zijn er bij deze begroting 3 nieuwe ongekwantificeerde risico's opgenomen. Bij deze risico's is nog niet duidelijk of en in welke mate ze zich zouden kunnen voordoen, verkort weergegeven zijn dit:

- *Investeren binnenstad*
  Het risico van na-ijl effecten van de coronacrisis voor ondernemers in de Arnhemse binnenstad.
- *Niet halen gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal / onrendabele top*
  Het risico van ontbrekende middelen voor de onrendabele top.
- *Stijging kosten van gemeentelijke vastgoedprojecten*
  De productie van bouwmaterialen is o.b.v. verwachting door de coronacrisis naar beneden bijgesteld. In de bouw blijft echter de vraag naar woningen en de daarvoor benodigde bouwmaterialen groot. Gevolg is dat de prijzen van bouwmaterialen en de kosten van gemeentelijke vastgoedprojecten kunnen gaan stijgen.

Coronarisico's
De financiële impactanalyse van juli bevat het meest recente overzicht van de impact van de corona crisis. Naast de concrete directe financiële impact is er nog altijd onzekerheid over de gevolgen van corona en het verdere verloop van de crisis. Bij de voorbereiding van de Begroting 2022 is de impact van corona voor 2021 dan ook opnieuw bezien en zijn ook de financiële effecten voor 2022 ingeschat. Tevens is nagegaan welke corona risico's nog in het risicoprofiel moeten blijven staan.
Dit levert het volgende beeld op:

- van de 29 risico's uit de vorige impactanalyse zijn er 13 komen te vervallen;
- het corona-risicoprofiel bij de begroting bestaat uit 16 risico's;
- voor de Begroting 2022 zijn er 14 risico's die een financieel effect hebben op de omvang van het weerstandsvermogen;
- voor 2 risico's is geen financieel gevolg ingeschat, omdat dit nog niet duidelijk is;
- een overzicht van de 5 grootste coronarisico's die met name bepalend zijn voor de financiële omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is opgenomen aan het einde van deze paragraaf.

De impact van de totale coronarisico's is afgenomen met € 1,2 miljoen benodigde weerstandscapaciteit bij de Begroting 2022 ten opzichte van de Jaarrekening 2020.

De coronarisico's zijn in de begroting 2022 nog als een apart onderdeel opgenomen, bij volgende jaren worden deze risico's in het reguliere gemeentebrede risicoprofiel meegenomen.

Grondexploitatie risico's
In het Jaarverslag 2020 en de Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2020 is ingegaan op de wijzigingen in de regelgeving voor de grondexploitaties mede in relatie tot de verplichte tussentijdse winstnemingen. Dit zorgt ervoor dat er een onderscheid moet worden gemaakt tussen conjuncturele risico's (marktrisico's) en specifieke risico's per project. Om dit op een verantwoorde manier te doen wordt gebruik gemaakt van een checklist die aansluit bij de landelijke regelgeving van de Commissie BBV en het Handboek van de accountant.
Zoals gebruikelijk wordt het risicoprofiel van de grondexploitaties geactualiseerd bij de voorbereiding van het Jaarverslag 2021 en de FJP 2021. Het risicoprofiel, zoals opgenomen in deze begroting sluit aan bij het Jaarverslag 2020.
Conclusie risicoprofiel
Zoals toegelicht is het totale risicoprofiel, ten opzichte van eerdere inschattingen bij de Jaarrekening 2020, met € 8,0 miljoen gedaald.

Toelichting beschikbare weerstandscapaciteit

Na de toelichting op de benodigde weerstandscapaciteit is in dit onderdeel van de paragraaf een korte toelichting opgenomen op de beschikbare weerstandscapaciteit.

In de volgende tabel is het totale beeld van de beschikbare weerstandscapaciteit opgenomen:

Beschikbare weerstandscapaciteit	**Begroting 2021-2024**	**JV 2020**	**Prognose 2021**	**Begroting 2022**
	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000				
Beschikbare weerstandscapaciteit				
Stand Algemene reserve per 1-1	27.301	29.878	44.067	59.320
+ Toevoegingen	9.807	16.330	29.475	10.780
- Onttrekkingen	-11.968	-15.181	-14.222	-18.499
Resultaat 2020		13.039		
1. Algemene reserve per 31-12	**25.139**	**44.067**	**59.320**	**51.600**
BR Grondexploitatie	14.662	14.747	14.747	14.747
BR Strategische posities	1.500	1.500	1.500	1.500
BR Voorstudies	283	262	262	262
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	**16.445**	**16.509**	**16.509**	**16.509**
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	**1.039**	**0**	**889**	**1.039**
Totaal	**42.623**	**60.576**	**76.718**	**69.148**

Algemene reserve
De verwachte stand begin 2022 en het meerjarig verloop van de algemene reserve wordt bepaald door de volgende factoren:

- Besluitvorming uit vorige begrotingsjaren die doorwerkt in het verloop van de algemene reserve;
- De prognose van de uitkomst van het jaarresultaat voor 2021, zoals opgenomen in Turap-2 en Turap-1. Als gevolg van het totale verwachte jaarresultaat neemt de algemene reserve in 2021 (per 31-12) toe met € 17,9 miljoen;
- Voorstellen voor verrekening met de algemene middelen in deze Begroting 2022.

In de paragraaf reëel en structureel sluitende begroting is het totale meerjarige verloop van de algemene reserve opgenomen, hetgeen belangrijk is voor het oordeel over een structureel sluitende begroting.

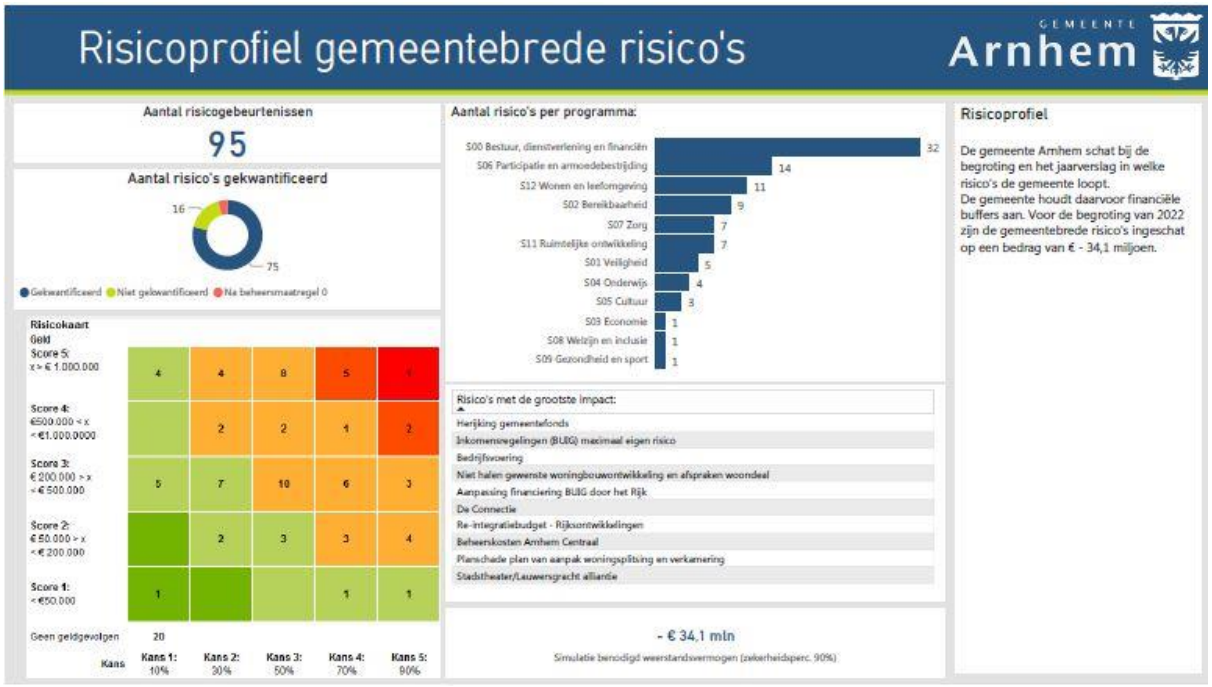
Reserves grondexploitaties
De ontwikkeling van het weerstandsvermogen van het grondbedrijf wordt in de paragraaf Grondbeleid toegelicht. In het verloop van de BR grondexploitatie zijn herziene ramingen van de grondexploitaties conform de Financiële Jaarrapportage Projecten 2020 verwerkt.

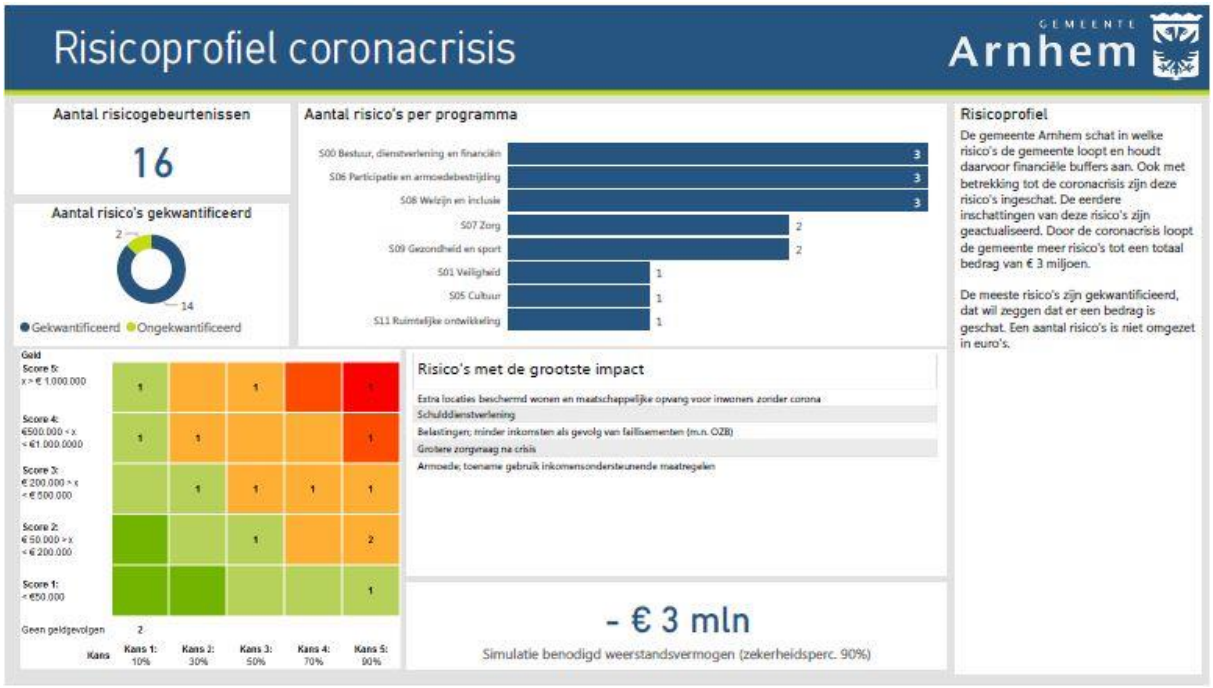
Onvoorzien en strikt onvermijdbaar
De post onvoorzien en strikt onvermijdbaar van € 1,0 miljoen is bij de begroting 2022 ingezet als beschikbare weerstandscapaciteit.

Conclusies beschikbare weerstandscapaciteit
De totale beschikbare weerstandscapaciteit is gestegen ten opzichte van de vorige stand bij de Jaarrekening 2020.

Toelichting belangrijkste risico's

In onderstaande afbeeldingen worden de gegevens van het gemeentebrede risicoprofiel en het risicoprofiel coronacrisis samengevat weergegeven:

Hieronder worden de belangrijke risico's toegelicht, die samen ongeveer 70% uitmaken van de totale omvang van de benodigde weerstandscapaciteit van € 37,1 miljoen voor het risicoprofiel.
Er wordt een onderverdeling gemaakt van de belangrijke risico's per programma:

Risicogebeurtenis	Kans	Geld	Geld (Max)	Risico score	Invloed (%)	Gewijzigd t.o.v. Jaarrekening 2020
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën						
Herijking gemeentefonds						
begrotingsrisico: Met ingang van 2023 wordt de herijking van het gemeentefonds geeffectueerd. Er worden aparte onderzoeken uitgevoerd op drie onderdelen. De klassieke taken, het sociaal domein (samen de algemene uitkering) en beschermd wonen. De verschillende onderdelen zullen verschillende herverdeeleffecten kennen, maar omdat alle gemeentefondsmiddelen vrij besteedbaar zijn, is met name het totaaleffect van belang. Volgens de laatste inzichten zal uit het onderzoek naar de verdeling de algemene uitkering een voordelig herverdeeleffect volgen. Uit het onderzoek naar de verdeling van beschermd wonen zal een negatief herverdeeleffect volgen. In het weerstandsvermogen houden we rekening met een maximaal herverdeeleffect van € 15 miljoen. Dit is het verwachte nadeel in de begrotingsperiode op Beschermd Wonen, rekening houdend met ingangsjaar 2023 en het ingroeipad op Beschermd Wonen. De kans dat dit optreedt wordt ingeschat op 50%.	3	5	€ 15.000.000	15	13,8%	Gewijzigd (-)
Bedrijfsvoering						
begrotingsrisico: Voor het opvangen van resultaten in de Bedrijfsvoering is de BR Bedrijfsvoering ingericht. Met deze BR moeten incidentele afwijkingen op personeel worden opgevangen. Het risico bestaat dat onvoorziene tegenvallers binnen bedrijfsvoering niet kunnen worden opgevangen binnen de BR Bedrijfsvoering. Daarnaast doet het risico zich voor dat de reeds ingeboekte taakstelling op De Connectie niet wordt gerealiseerd.	3	5	€ 5.000.000	15	6,8%	Ongewijzigd
De Connectie						
begrotingsrisico: De begroting van de BVO De Connectie kent een aantal onzekerheden dat een risico vormt: - Grote projecten zoals de investeringen in de ICT infrastructuur leiden mogelijk tot meerkosten (maximaal financieel gevolg € 300.000); - Frictie: risico op frictiekosten als gevolg van: boventalligheid; wegvallen dienstverlening aan De Connectie; afbouw formatie door harmonisering. (maximaal financieel gevolg € 350.000); - Desintegratie Huisvesting: risico als gevolg van leegstaande panden doordat De Connectie een andere vestigingsplaats kiest. (ongekwantificeerd); - Outputfinanciering: risico dat de invoering van outputfinanciering een hogere bijdrage voor Arnhem tot gevolg heeft. (ongekwantificeerd); - Overige risico's die samenhangen met de Connectie (maximaal financieel gevolg € 2.000.000,-).	4	5	€ 2.650.000	20	4,0%	Gewijzigd (+)
Overhead-dekking						
begrotingsrisico: Minder overhead-dekking als gevolg van marktconforme tarieven voor verzelfstandigde onderdelen en derden.	5	3	€ 480.000	15	1,6%	Ongewijzigd
Faillissementen in relatie tot lokale heffingen						
coronarisico: Minder belastingopbrengsten (m.n. OZB) als gevolg van een stijging van het aantal faillissementen. Het risico bestaat dat het aantal faillissementen als gevolg van de coronacrisis toeneemt.	5	3	€ 400.000	15	0,7%	Ongewijzigd
S02 Bereikbaarheid						
Aflopen OV-concessie RijnWaal eind 2022						
begrotingsrisico: Op dit moment krijgt de gemeente Arnhem een jaarlijkse vergoeding voor de trolley gerelateerde kosten binnen de huidige OV-concessie afspraken. De huidige OV-concessie loopt tot eind 2022. Het aanbesteden van de nieuwe OV-concessie is uitgesteld tot 2024. Voor de periode 2022-2024 gaat de provincie met een noodconcessie werken. De verwachting is dat de jaarlijkse vergoeding van € 1,3 miljoen van de provincie tijdens de noodconcessie gecontinueerd wordt. Voor de nieuwe concessieperiode vanaf december 2024 zullen in 2022/2023 nieuwe afspraken gemaakt worden met de provincie.	2	5	€ 1.300.000	10	1,4%	Ongewijzigd

S05 Cultuur

Stadstheater/Lauwersgracht alliantie

begrotingsrisico:
Er moeten mogelijk extra kosten worden gemaakt voor het onderhoud aan pand en installaties van het Stadstheater om deze langer in de lucht te houden. Zolang nog niet is gestart met de bouw, kunnen er gebreken zijn die acuut moeten worden verholpen. Dit kan zelfs zover gaan dat er voorstellingen moeten worden geannuleerd door (technische) gebreken. Nu de bouw langer op zich laat wachten, waarschijnlijk vijf tot zes jaar, wordt het risico actueler.

4	5	€ 1.500.000	20	1,9%	Ongewijzigd

S06 Participatie en armoedebestrijding

Inkomensregelingen (BUIG); maximaal eigen risico

begrotingsrisico:
Op BUIG geldt, middels de vangnetregeling, een maximaal eigen risico van 10% (gekoppeld aan de hoogte van het budget). Het maximaal eigen risico bedraagt op basis van het nader voorlopige BUIG 2021 € 11,3 miljoen. Op basis van de begrotingssystematiek BUIG van Arnhem wordt voorgesteld in de exploitatie 2021 rekening te houden met een tekort van € 2,2 miljoen. Het verschil tussen het maximale eigen risico en het tekort in de begroting a € 9,1 miljoen is opgenomen.

4	5	€ 9.100.000	20	11,7%	Gewijzigd (+)

Aanpassing financiering BUIG door het Rijk

begrotingsrisico:
Het rijk is bezig om met ingang van 2022 het onderdeel LKS (Loon Kosten Subsidie) binnen het BUIG budget te financieren op basis van realisatie. Arnhem zit wat betreft het aantal loonkostensubsidies laag. Dit houdt in dat we voor 2022 te maken kunnen/zullen krijgen met een BUIG budget wat fors naar beneden gaat.

5	5	€ 2.500.000	25	4,1%	Nieuw

Re-integratiebudget - Rijksontwikkelingen

begrotingsrisico:
Het re-integratiebudget staat onder druk. Er is geen ruimte voor extra zaken. De participatiemiddelen zijn onder andere nodig om de ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Onder andere vanwege rijksontwikkelingen bestaat het risico dat niet op het juiste moment geld beschikbaar is om in te zetten:
- Mocht het aantal indicaties beschut werk fors gaan toenemen dan is voor het uitvoeren van Beschut Werk geen financiële dekking binnen de huidige middelen. Op basis van de taakstelling 2021 bedraagt het risico circa € 2,5 miljoen.
- Om de doelstellingen rondom de banenafspraak te halen zal het aantal mensen dat in aanmerking komt voor de banenafspraak de komende jaren toenemen. Het risico is dat ook hiervoor geen ruimte is in het re-integratiebudget. Op dit moment is hiervoor nog geen financiële vertaling gemaakt.
- Door de op 1 januari 2020 in werking getreden Wet Arbeidsmarkt in balans (WAB) bestaat de kans dat de financiële ruimte voor de grote opgave van de verschillende doelgroepen uit de participatiewet steeds kleiner wordt.
- Er zijn landelijk ideeën over het toewerken naar een regionaal sociaal werkbedrijf. Dit kan effect hebben op Scalabor en de roep om invloed vanuit de regio kan dan groter worden.

4	5	€ 2.500.000	20	3,2%	Ongewijzigd

Scalabor Afwaarderingsrisico

begrotingsrisico:
Het risico bestaat dat de gemeente de deelneming Scalabor als gevolg van een toekomstig negatief resultaat zal moeten afwaarderen. Mogelijke oorzaken:
- onvoldoende verandervermogen binnen het werkbedrijf leidt tot onvoldoende resultaten op het punt van arbeidsontwikkeling, doorstroming naar werk en financiële resultaten;
- onvoldoende benutting SW-werkplekken en onvoldoende rendabel maken van een SW-werkplek;
- onvoldoende inkoop P-wet trajecten (inwoners met een bijstandsuitkering) door gemeenten. Het bedrijfsplan Scalabor biedt arbeidsontwikkeldiensten aan voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet. Dit is noodzakelijk voor een gezond verdienmodel van Scalabor door de afloop van SW;
- onvoldoende aanbod van werk, oorzaken: 1. gemeente koopt groen en schoonmaak liever elders in, 2. mogelijke beperkingen in het aanbestedingsrecht;
- overige gemeenten zouden ervoor kunnen kiezen om het aanwijsbesluit niet te verlengen.

2	5	€ 3.500.000	10	1,9%	Gewijzigd (-)

Schulddienstverlening

coronarisico:
Er zijn nog geen signalen dat er meer inwoners in de schulden zijn gekomen door Corona. Het aantal aanvragen was zelfs door Corona afgenomen, omdat het aantal "live" gesprekken met inwoners is afgenomen, en telefonische afspraken als drempel kunnen worden gezien bij een hulpvraag.
Verwacht wordt dat komende periode meer aanvragen zullen komen, onder andere vanuit ondernemers. Voor 2021 bedraagt het risico € 750.000, omdat we verwachten dat het merendeel van de kosten in 2021 zal komen.

5	4	€ 750.000	20	1,2%	Ongewijzigd

Armoede; toename gebruik inkomensondersteunende maatregelen

coronarisico:

Aangezien de coronacrisis tot economische teruggang leidt, neemt het aantal bijstandsuitkeringen, de instroom vanuit WW en dus ook het gebruik van armoederegelingen toe. De omvang van de toename is zeer afhankelijk van de verdere economische ontwikkelingen. De scenario's lopen hierin uiteen. Effecten zullen zich voor doen vanaf 2021. Er zijn nog geen signalen dat er al meer aanvragen voor armoederegelingen binnenkomen. In het risicoprofiel hebben we opgenomen dat er wel een grotere vraag wordt verwacht, impact voor 2021 tot € 250.000.

4	3	€ 250.000	12	0,3%	Gewijzigd (-)

S07 Zorg

Opbrengst Taskforce jeugd

begrotingsrisico:

Omdat de kosten van Jeugdzorg in eerdere jaren meer zijn gestegen dan voorzien en hoger zijn dan begroot, is begin 2020 een taskforce opgericht die aanvullende maatregelen geformuleerd heeft ter hoogte van € 5 miljoen. Vooruitlopend op een integrale visie sociaal domein zijn diverse maatregelen al door de Raad vastgesteld en opgestart. In de prognoses voor 2022 en verder gaan we uit van een kostenbesparend effect van deze maatregelen van ca. € 2 miljoen per jaar. Zolang de maatregelen nog niet volledig geëffectueerd zijn, blijft het risico bestaan dat niet het gewenste maatschappelijk effect en/of de berekende financiële besparing wordt bereikt.

3	5	€ 2.000.000	15	1,8%	Ongewijzigd

Aanpassing tarieven Wmo en Jeugdwet

begrotingsrisico:

Aanpassing tarieven Wmo en Jeugdwet
Medio 2020 is de zorg in het kader van de Wmo en de Jeugdwet opnieuw ingekocht. Daarbij zijn verschillende tarieven aangescherpt. Bij enkele zorgvormen hebben aanbieders aangegeven dat de bijbehorende tarieven niet kostendekkend zijn. Voor Groepsbegeleiding Wmo is het tarief inmiddels bijgesteld. De tarieven voor Jeugdbescherming en Groepsbegeleiding Jeugdwet worden op dit moment nader bekeken.

5	4	€ 900.000	20	1,5%	Gewijzigd (+)

Grotere zorgvraag na crisis

coronarisico:

Naarmate de coronacrisis langer duurt stijgt de verwachting dat het aantal zorgvragen toeneemt. Bij jeugdzorg bestaan hiervoor al signalen. Na de coronacrisis ontstaat mogelijk ook een verdere toename van overige zorgvragen (Wmo en ook mantelzorg). Dit bijvoorbeeld door verergering van hulpvragen die niet konden worden opgepakt, een stuwmeer aan achterstallige hulpvragen of terugval van cliënten. Door de voorziene '1.5-meter-samenleving' bestaat er zelfs een risico dat de zorg duurder wordt.
Het genoemde bedrag gaat uit van een tijdelijke toename van 10% van de ambulante zorgvormen (begeleiding Wmo en Jeugdwet en behandeling Jeugdwet) in de drie tot zes maanden gedurende en na de coronacrisis. We kunnen op dit moment nog niet voorzien welke periode reëel is. Het kan ook langer of zelfs blijvend van aard zijn, met name bij jeugdzorg.

3	5	€ 1.400.000	15	1,3%	Ongewijzigd

S08 Welzijn en inclusie

Extra locaties beschermd wonen en maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona

coronarisico:

Naast de huidige voorzieningen is in 2020 een grote extra locatie geopend om opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM te verlenen. Het gaat om opvang in een passagiersschip. Het Rijk heeft toegezegd gemeenten hiervoor te compenseren voor 2021. Met de huidige ontwikkelingen is het streven dat het passagiersschip tot en met het derde kwartaal van 2021 nodig zal zijn voor opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM.
Ingezet wordt op preventie (het voorkomen van dakloosheid), op de beweging van opvang naar wonen en op om- en afbouw van de opvang (minder opvangcapaciteit; opvang op eenpersoonskamers). Afhankelijk van de snelheid van met name de ontwikkelingen in de beweging van opvang naar wonen is het waarschijnlijk nodig om in plaats van het passagiersschip tijdelijk een andere, kleinere extra opvanglocatie te openen.

5	5	€ 2.000.000	25	2,7%	Gewijzigd (-)

S12 Wonen en leefomgeving

Niet halen gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal /ontbreken voldoende dekking voor plankosten

begrotingsrisico:

De gemeente Arnhem heeft afspraken gemaakt over de realisatie van de woondeal en daarin opgenomen verstedelijkingsopgave. De bouw van woningen vergt voorbereidingskosten.
Op basis van recente projecten in Arnhem en ervaringen bij andere gemeenten kunnen bedragen en aantallen woningen als indicatief worden gezien voor de omvang van voorbereidingskosten door de gemeente tot aan het vaststellen van een grondexploitatie. Uitgaande van de woningbouwopgave van 16.000 woningen en een gemiddelde van 2.000 euro per woning wordt uitgekomen op ca. € 32 miljoen aan voorbereidingskosten. Op basis hiervan zal een budget van € 1,5 miljoen per jaar beschikbaar moeten zijn voor organisatiecapaciteit (periode 2020-2040). In de Perspectiefnota was al rekening gehouden met een bedrag aan plankosten voor 2022 en 2023 van € 1,0 miljoen. In de begroting 2022 is ingaande 2024 een bedrag van € 500.000 ten laste van de algemene middelen opgenomen voor structurele plancapaciteit. Gelet op het feit dat een definitieve onderbouwing nog niet mogelijk is, is rekening gehouden met een risicobedrag voor 2022-2023 van een € 0,5 miljoen en voor 2024-2026 met een bedrag van € 1 miljoen, en met een kans van 70%.

4	5	€ 3.500.000	20	4,8%	Nieuw

Beheerskosten Arnhem Centraal

begrotingsrisico:

Naar aanleiding van de stand van het onderzoek dat wordt uitgevoerd naar alle lekkages op AC is het aannemelijker dat er verregaande herstelmaatregelen noodzakelijk zijn. Het 'slechts' treffen van beheer(s)maatregelen is niet afdoende en kan op de lange termijn naar verwachting ook teveel schade toebrengen aan de levensduur en kwaliteit van het beton. Daarnaast lijken veel herstelmaatregelen noodzakelijk te zijn in het gebied wat wordt toegerekend aan de openbare ruimte en daarmee ook onder de verantwoordelijkheid van de gemeente ondanks dat ProRail en NS Stations ook nadrukkelijk partij zijn in het verhelpen van de lekkages.

3	5	€ 3.000.000	15	2,7%	Gewijzigd (+)

Planschade plan van aanpak woningsplitsing en verkamering

begrotingsrisico:

Op 16 december 2020 is het facetbestemmingsplan woningsplitsing en verkamering onherroepelijk geworden. Dit bestemmingsplan beperkt de bouw- en gebruiksmogelijkheden van eigenaren. Hierdoor bestaat er een risico op planschadeclaims van eigenaren en andere rechthebbenden. Het verzoek om planschade kan tot vijf jaar na het onherroepelijk worden van het bestemmingsplan worden ingediend (tot eind 2025). Het risico op planschadeclaims is aan de orde voor het gebied (Spijkerkwartier e.o) waarvoor per juli 2019 een Voorbereidingsbesluit gold. Omdat voor de rest van de stad geldt dat het college tijdig kenbaar maakte dat een facetbestemmingsplan in voorbereiding was, konden eigenaren anticiperen op het nieuwe beleid, en is het risico voor het grootste deel van de stad gemitigeerd.

3	5	€ 2.700.000	15	2,5%	Ongewijzigd

Onderhoud kapitaalgoederen

De kapitaalgoederen bestaan uit wegen en civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de openbare verlichting, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de riolering, het water en het groen in de stad gemeentelijk vastgoed. Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijke deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en deels uit investeringsbudgetten.

Inleiding

De Rekenkamer heeft de raad in mei 2020 geadviseerd de om de beheerplannen een meer integrale plaats te geven in begroting en jaarstukken. Daarmee kan beter worden bereikt dat de kapitaalgoederen duurzaam in stand blijven en dat speerpunten van beleid rond bijvoorbeeld de leefbaarheid in de wijken en de klimaatdoelen daarmee ondersteund kunnen worden. Om hier invulling aan te geven is de paragraaf kapitaalgoederen in deze begroting wat uitgebreider opgezet dan voorgaande jaren er wordt nader ingegaan op de beheerstrategie, de omvang- en huidige status van het beheerde areaal.

Deze paragraaf beschrijft de onderhoudstoestand van de kapitaalgoederen die gezamenlijk de openbare ruimte van Arnhem vormen. Dit betreft de wegen en civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de openbare verlichting, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de riolering, het water en het groen, de bossen en parken en de speeltoestellen. Dit jaar is daar ook de trolley infrastructuur aan toegevoegd. Daarnaast wordt ingegaan op de status van het gemeentelijk vastgoed. Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijke deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en, daar waar het gaat om vervanging of levensduur verlengend (groot)onderhoud, uit investeringsbudgetten. In het laatste deel van de paragraaf is het financiële beeld per onderdeel weergegeven.

De kapitaalgoederen (assets) maken een groot deel uit van de openbare ruimte, zij vormen de openbare ruimte. De kapitaalgoederen maken goed gebruik van de openbare ruimte mogelijk en maken deze aantrekkelijk. Onderstaande tabel geeft een globale indruk van de omvang van kapitaalgoederen in de openbare ruimte van Arnhem.

kapitaalgoederen in de openbare ruimte van Arnhem.

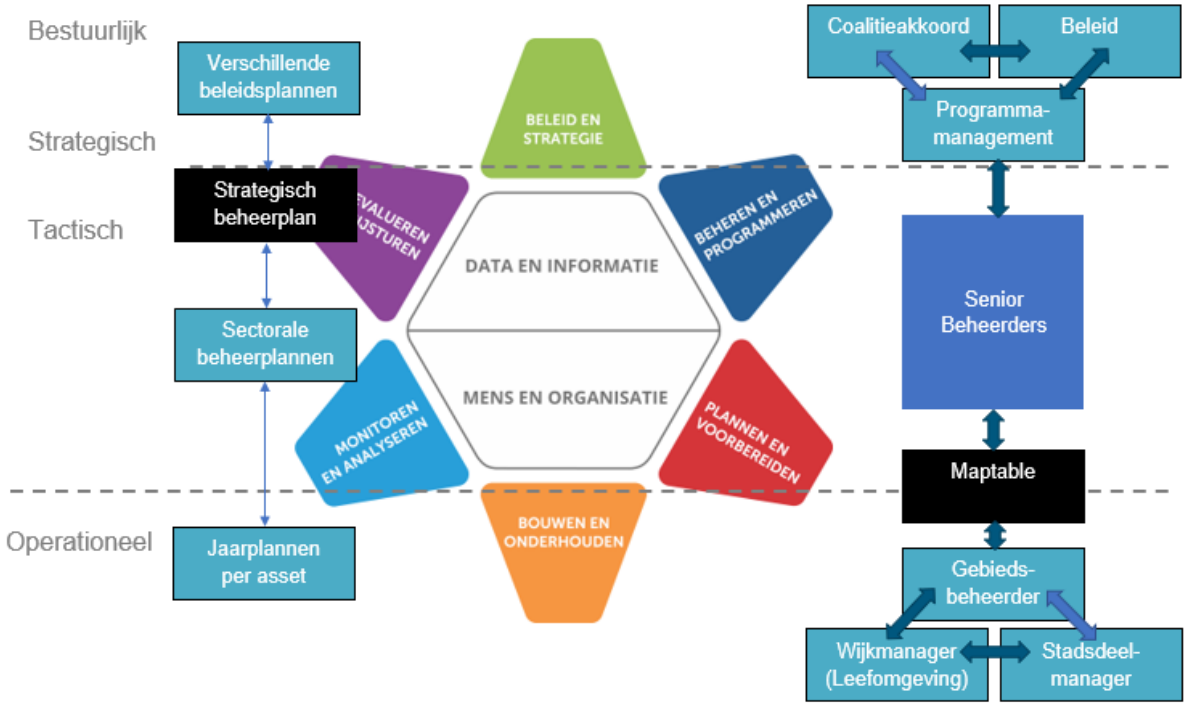
Asset	Areaal (afgerond)
Stedelijk Waterbeheer	800 km (vrij verval) riolering 70 km persleiding 9 km infiltratieriool 51 km drukriolering 24.600 putten
Wegen	2.850.000 m2 gesloten verharding (asfalt) 4.500.000 m2 open verharding (klinkers, tegels etc.) 280.000 m2 half verharding
Groen, incl. Bossen en parken	5.850.000 m2 gazon en gras 2.365.000 m2 bos 660.000 m2 struweel 300.000 m2 heesters 130.000 m2 hagen
Bomen	21.300 individueel beheerde bomen, waarvan 576 buitengewone/toekomst bomen 29.400 bomen in structuur
Openbare verlichting (OVL)	27.000 lichtmasten 24.000 traditionele armaturen 8.500 LED armaturen 930 km OVL netwerk
Civieltechnische kunstwerken	266 bruggen en viaducten 16 tunnels 466 grondwerende constructies 395 trappen
Verkeer	85 verkeersregel installaties 29 verkeerscamera's 790 bewegwijzeringsobjecten

Trolley	3.700 masten 57 km bovenleiding 25 km voedingskabel
Spelen	365 speellocaties 2000 speeltoestellen 124 sportvelden
Inzamelvoorzieningen	Verzamelcontainers : 209 GFT 113 glas 311 papier 315 PMD 1284 Restafval Minicontainers aan huis: 130.000 (GFT, PBD, papier)
Beeldende kunst	134 kunstwerken 28 herdenkingsmonumenten

Van beleid naar beheer

Met het beheer van de OR kunnen we naast het in stand houden van de bestaande functionaliteiten ook bijdragen aan het realiseren van de vele ambities die Arnhem heeft. We willen de openbare ruimte waarde gestuurd en toekomstgericht beheren, waarbij de gebruiker centraal staat. Daarnaast willen we met het beheer van de openbare ruimte bijdragen aan de hoofddoelen uit het Coalitieakkoord 2018 - 2022 namelijk: levendige en leefbare wijken, veiligheid, vitale lokale en regionale economie, bereikbare en aantrekkelijke stad, cultuur en toerisme.
De doelen voor de openbare ruimte zijn afgeleid van wet- en regelgeving, de missie van de gemeente, zoals bepaald door de speerpunten van het college van B&W, het coalitieakkoord en door de Raad vastgestelde vigerende visie- en beleidsdocumenten. Volgens het Besluit Begroten en Verantwoording (BBV) moet er een structureel sluitende begroting zijn waarbij voldoende middelen moeten worden geraamd voor onderhoud van de kapitaalgoederen.

Naast het voldoen aan de gestelde kaders is het van belang om bij het beheer en onderhoud in te spelen op de dynamiek die de stad kent. In de overleggen rondom de ‘Maptable’ wordt de ruimtelijke samenloop van de beheeropgaven in kaart gebracht en de samenhang met andere ruimtelijke ontwikkelingen beoordeeld. Daarna worden vervolgens kosten, kansen en risico’s afgewogen. Op basis daarvan komt een onderhoudsplanning tot stand. De vertaling van beleid naar beheer naar uitvoering wordt in onderstaande afbeelding weergegeven.

Assetmanagement Model en de vertaling van beleid naar beheer

Samen geven beleid en beheer vorm aan de openbare ruimte. We werken hierin samen met de inwoners van Arnhem, bedrijven en andere stakeholders in de openbare ruimte. Een complex proces, waarbij ‘beheerbewust ontwerpen’ en ‘ontwerpbewust beheren’ de kern ingrediënten moeten zijn. Ambities en transities die hierin expliciet meegenomen worden zijn niet alleen politieke keuzes/ambities binnen de gemeente Arnhem, maar hebben ook betrekking op landelijke opgaven zoals energietransitie, klimaatadaptatie, duurzaamheid, gezondheid, en burgerparticipatie.

Meetbare kwaliteit openbare ruimte (beeldkwaliteit)

Met de basiskwaliteit geeft gemeente Arnhem aan wat de organisatie nastreeft met de openbare ruimte. Deze basiswaarden zijn stabiel en veranderen niet zo snel. De vastgestelde basiskwaliteit vormt de basis voor het bepalen van de beheerstrategie. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de beeldkwaliteit systematiek van CROW om te meten of de openbare ruimte kwalitatief op orde is. In deze systematiek wordt m.b.v. beeld meetlatten vastgelegd aan welke beeldkwaliteit de openbare ruimte moet voldoen. In onderstaande tabel wordt weergegeven welke kwaliteiten er voor de openbare ruimte door Arnhem als basis worden gehanteerd. Het is echter wel mogelijk om af te spreken hier lokaal van af te wijken.
Met uitzondering van het centrum en de winkelcentra is het onderhoud sober en doelmatig te noemen waarbij met zo weinig mogelijk middelen de stad schoon heel en veilig wordt gehouden.

Asset	Centrum	Winkelcentra	Wijken	Bedrijfs terreinen	Bossen Parken	Hoofd infra	Fietspaden
Groen / bomen	A	A	B / C	B / C	A / B	-	-
Speelvoorzieningen	B	B	B	B	B	-	-
Verhardingen*	A	A	C / D	B	B	B	A /B
Verkeerregelinstallaties	B	B	B	B	B	B	B
Verkeersvoorzieningen	B	B	B	B	B	B	B
Civieltechnische Kunstwerken	B	B	B	B	B	B	B
Beeldende Kunst	B	B	B	B	B	B	B
Openbare Verlichting	B	B	B	B	B	B	B
Stedelijk Waterbeheer	B	B	B	B	B	B	B
Trolley Infrastructuur	A	A	B	-	-	B	-

Tabel Overzicht beeldkwaliteit die in de gemeente Arnhem worden nagestreefd per asset uitgesplitst naar gebiedstypen.
* Toelichting beeldkwaliteit D bij verhardingen; deze beeldkwaliteit wordt toegestaan bij de parkeervakken in de woonwijken.

Beeldkwaliteitsniveau		Technische kwaliteit
Zeer goed	A+	(Zo goed als) nieuw; perfect onderhouden
Goed	A	Technisch goed in orde
Voldoende	B	Heel en veilig
Matig	C	Discomfort; enige hinder; veiligheid komt in het geding
Slecht	D	kans op kapitaalvernietiging; functieverlies

Beeldkwaliteitsniveaus conform CROW Beeldkwaliteit Systematiek

Samenvattend beeld

Onderstaand is per asset een beschrijving gegeven van de huidige onderhoudssituatie en geplande inzet om de kwaliteit op peil te houden. Samenvattend kan worden gesteld dat het op dit moment redelijk lukt om met de beschikbare middelen het areaal op het gewenste niveau te onderhouden. Daarbij streven we er naar hierbij tevens bij te dragen aan de vele ambities die we in de stad willen realiseren. Het combineren van opgaven maakt de projecten echter ook steeds complexer en daarmee moeilijker te plannen.

Het beheer van veel elementen in de openbare ruimte heeft een sterke relatie met de het stedelijk programma Wonen en leefomgeving (S12). De specifieke ambities en plannen op dit vlak zijn in dat onderdeel van de deze begroting nader beschreven
De beleidsmatige invulling voor de kapitaalgoederen die een relatie hebben met mobiliteit (zoals verhardingen, verkeersvoorzieningen openbare verlichting en kunstwerken) is te vinden in programma Bereikbaarheid (S02).
Voor de assets afval en riolering is er een relatie met de afvalstoffen heffing en de rioolheffing. Hierover is nadere informatie te vinden in de paragraaf lokale heffingen.

Wegen

Goed onderhoud van wegen is van belang voor de bereikbaarheid en leefbaarheid van de stad en de verkeersveiligheid. De keuzes die voor wegenonderhoud gemaakt worden dragen in toenemende mate ook bij aan andere ambities m.b.t. klimaatadaptatie (bv 10%minder verharding) en duurzaamheid.
Zoals vanuit de wegbeheersystematiek gebruikelijk spreken we over gesloten verhardingen (asfalt en beton) open verhardingen (klinkers, tegels etc.) en half verhardingen en onverhard. Onverharde wegen zitten niet in dit overzicht. Deze vallen bij de gemeente Arnhem onder groenbeheer en zijn dus ook niet opgenomen in het beheersysteem wegen. Het merendeel van de asfaltverhardingen bevindt zich in de hoofdinfrastructuur en wijk- of gebiedsontsluitingswegen. De open elementverhardingen zijn vooral te vinden in de wijken, winkelgebieden en stadscentrum. Half verhardingen wordt in Arnhem vooral toegepast op wandel- en fietspaden. Met name in Arnhem Zuid worden steeds meer recreatieve asfaltpaden omgevormd naar halfverharding paden.

In onderstaande tabel is de huidige kwaliteit van het areaal vergeleken met de kwaliteit van het areaal in 2017.

Kwaliteit per thema						
	% Voldoende		% Matig		% Onvoldoende	
Beleidsthema	2017	2020	2017	2020	2017	2020
Duurzaamheid	90	96	2	1	8	3
Veiligheid	87	92	3	2	11	6
Comfort	87	91	3	3	10	6
Aanzien	83	91	2	2	15	7
Rapportage op Beeldkwaliteitsniveau						
Ambitie = A/B/C/D	% A+	% A	% B	% C	% D	% Voldoet aan ambitie
2017	35,85	39,89	4,9	0,75	14.35	83,81 (B)
2020	46,15	32,11	14,23	0,41	7,1	92,49 (B)

Er is een verbetering van de kwaliteit t.o.v. 2017 zichtbaar.
Het is nu vooral van belang deze kwaliteit te handhaven en het percentage onvoldoende (ca. 7%) te verlagen naar 1-5%, wat landelijk gezien als norm gehanteerd wordt.
Het zorgen voor goede fietsvoorzieningen heeft hoge prioriteit. Het ambitieniveau voor het onderhoud van fietspaden ligt daarom op het hoogste niveau.

In de afgelopen jaren is steeds aangegeven dat extra middelen voor wegenonderhoud nodig zijn om hoge meerkosten in de toekomst te voorkomen. Hier is in de actuele begroting ten dele in voorzien. Dit betekent dat het wegenonderhoud wordt geprogrammeerd binnen het huidige financiële kader waarbij kapitaalvernietiging zo veel mogelijk wordt voorkomen door als eerste die wegen aan te pakken waar dit dreigt.

Planning

Voor 2022 staat onder andere groot onderhoud op de planning op de volgende wegen:
Airborneplein, Velperweg, Westervoortsedijk /oude Zevenaarseweg, van Muijlwijkstraat, Hommelseweg en wegenonderhoud in combinatie met rioolvervanging in de wijk Sterrenberg.

Openbare Verlichting (OVL)

Een goed functionerende openbare verlichting levert een belangrijke bijdrage aan het realiseren van sociale- en verkeersveiligheid. Daarnaast is de verlichting van invloed op de uitstraling van de openbare ruimte. De hoofdelementen van de openbare verlichting zijn de masten, de armaturen en de kabels en kasten. Het beheersysteem laat zien dat er een flink aantal lichtmasten, door het bereiken van de technische levensduur van

40 jaar, aan vervanging toe zijn. Ook de leeftijdsopbouw van de armaturen laat zien, zal er een groot deel van de armaturen, vanwege de technische levensduur van 20 jaar, de aankomende jaren vervangen moeten worden. Deze armaturen zullen dan vervangen worden door energiezuinige LED armaturen.

Leeftijdsopbouw Lichtmasten	Aantal
Tot 1980	310
1981 tot 1990	6435
1991 tot 2000	6354
2001 tot 2010	7281
2011 tot 2020	6751

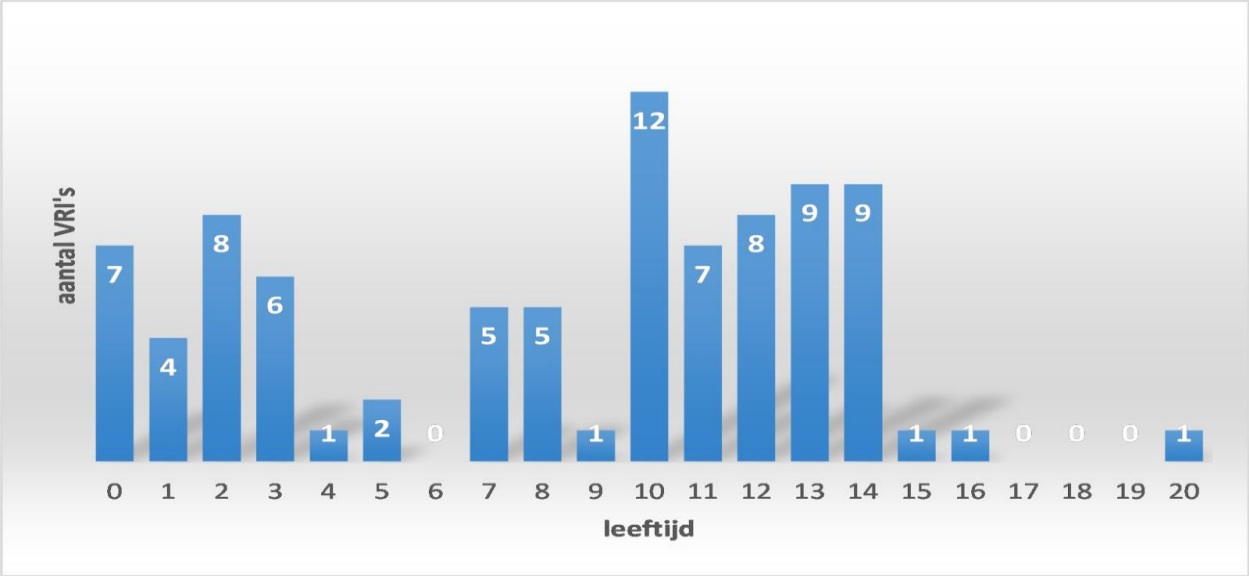
Leeftijdsopbouw Armaturen	Aantal
Tot 1990	416
1991 - 2000	7645
2001 - 2010	10687
2011 tot 2020	13692

Tracés van het kabelnet worden zo nodig vervangen wanneer sprake is van groot onderhoud of wanneer zich herhaaldelijk kabelstoringen voordoen. Het onderhoud van OVL-kasten wordt gebaseerd op elektrische inspecties.
De leeftijd van het overgrote deel de OVL kasten is moeilijk vast te stellen. Er is een groot aantal OVL kasten van voor 1980. We weten welke OVL kasten dat zijn, maar weten daarvan niet de exacte leeftijd. De leeftijdsopbouw en kwaliteit zal moeten blijken uit de elektrische inspecties van de OVL kasten die voor de aankomende jaren gepland staat. Inmiddels zijn wel alle OVL kasten uitgerust met een slimme energiemeter. Hierdoor kunnen we het energieverbruik op ieder moment van de dag monitoren. Op basis van deze energiegegevens kunnen we een nog betere planning maken welke locaties voor vervanging van LED armaturen in aanmerking komen om het energieverbruik en de daaraan gekoppelde CO2 uitstoot te reduceren. Ook zijn we gestart met een aantal projecten waarin "slimme" armaturen gebruikt worden. Dit concept van dynamische verlichting op maat biedt verschillende mogelijkheden. Het licht brandt wanneer dat nodig is d.m.v. sensoren. Daardoor wordt er een energiereductie behaald, maar ook lichtvervuiling reduceert hierdoor. Er zullen meerdere projecten volgen in de aankomende jaren.
Vervangingen worden gefinancierd uit een investeringsbudget. De in de Meerjareninvesteringsplanning (MIP) gereserveerde budgetten zijn toereikend voor de verwachte vervangingen.

Planning
De planning voor de vervanging van de masten, armaturen en kabels wordt zo mogelijk afgestemd op samenloop met overige werkzaamheden voor groot onderhoud in de openbare ruimte. Met behulp van LED-verlichtingsarmaturen wordt gestreefd naar een reductie van 50% op de energiekosten. Hiermee wordt bijgedragen aan de duurzaamheidsambities. In het kader van anticyclisch investeren is vorig jaar besloten de uitrol van LED- armaturen te versnellen met realisatie in 2021, 2022 en 2023). Hierdoor worden de huidige armaturen voor het einde van de levensduur vervangen maar kan eerder bespaard worden op energie en onderhoudskosten. De extra kapitaallasten die dit met zich mee brengt zijn in deze begroting verwerkt.

Verkeersregelinstallaties (VRI)
Het goed functioneren van Verkeer Regel Installaties (VRI) is van groot belang voor de verkeersveiligheid en bereikbaarheid van Arnhem. Het beheer en onderhoud richt zich op:
-Doelmatige inzet en beheer van verkeersregelinstallaties (VRI) en andere verkeersmanagement-installaties zoals het parkeerverwijssysteem en het DBSA (Dynamisch Busstation Systeem Arnhem).
-Een goede technische staat en functionaliteit, vooral gericht op het handhaven van de verkeersveiligheid en doorstroming.
-Bijdrage aan leefbaarheid en bereikbaarheid, met een nadruk op het bevorderen van het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer.

Er is geen eenduidige maat voor de kwaliteit van het areaal. Deze wordt dan ook niet bijgehouden.
De leeftijd van de objecten is wel bekend. Deze zegt echter niet alles over de daadwerkelijke kwaliteit. Door technisch onderhoud en tussentijdse updates blijft de kwaliteit goed ondanks de hoger wordende leeftijd. In onderstaand figuur is de leeftijdsopbouw van de verkeerslichten weergegeven (gegevens 2020). De levensduur van een verkeersregelautomaat is gemiddeld ongeveer 15 jaar.

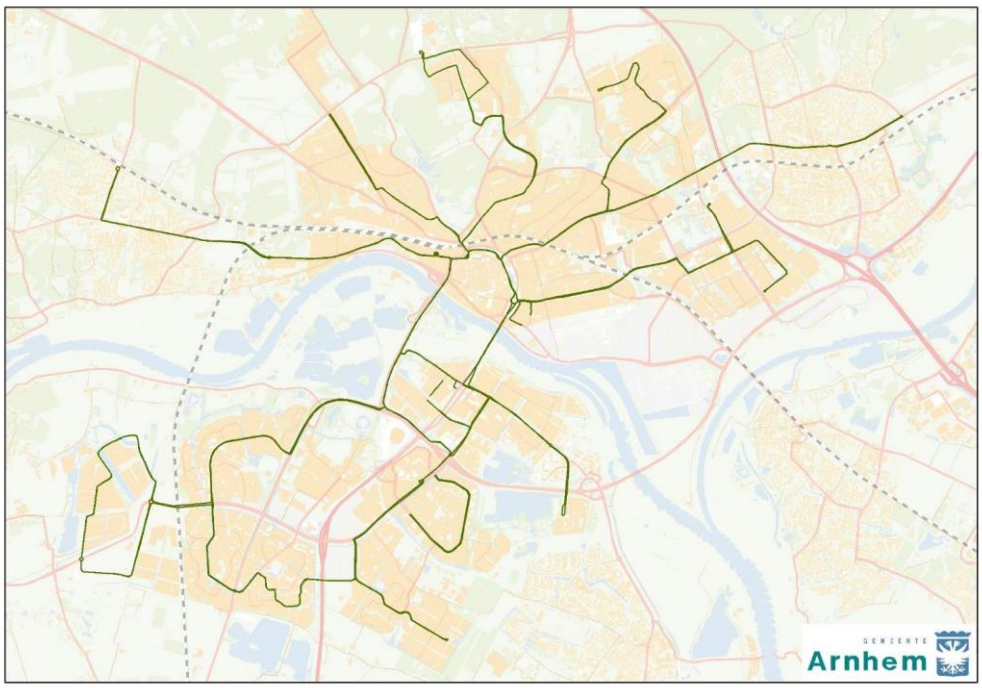

Het huidige areaal is zowel technisch als functioneel (verkeerskundig) op orde. Vervangingen worden gefinancierd uit een investeringsbudget. De in de Meerjareninvesteringsplanning (MIP) gereserveerde budgetten zijn toereikend voor de verwachte vervangingen. Bij vervangingen wordt direct gekozen voor de laatste technologie (iVRI) om voorbereid te zijn op verdergaande data uitwisseling tussen verkeerslicht en voertuigen.

Voor de vervanging van overige verkeerssystemen (zoals telkasten, digitale borden en het parkeer verwijssysteem) is in de investeringsplanning vooralsnog geen rekening gehouden met eventuele vervanging. Aan het einde van de technische levensduur moet worden beoordeeld of vervanging gewenst/noodzakelijk is.

Planning
Voor 2022 vervanging van de volgende VRI's op de planning: Rodenburgstraat Eusebiusplein, Weertjesstraat / Vossenstraat, Schelmseweg - De Wolfflaan (Burgers Zoo), Nieuwstraat / Weerdjesstraat, VOP Honingkamp / Lange Water, Apeldoornseweg / Weg achter het bos

Trolley
Het trolley netwerk is van belang voor een groot deel van het Openbaarvervoer in Arnhem.
De trolleyinfrastructuur van de gemeente Arnhem bestaat uit de technische ondergrondse en bovengrondse infrastructuur. In tegenstelling tot de overige assets strekt de trolleyinfrastructuur zich ook uit over andere gemeentes namelijk Gemeente Renkum en Gemeente Rheden. Voor die delen van de infrastructuur op het grondgebied van de gemeenten Renkum en Rheden verzorgt Gemeente Arnhem de trolleyinfrastructuur.
De trolleyinfrastructuur omvat bovenleiding (inclusief de bovenleiding en de wissels welke zich bevinden in het bedrijvencomplex Westervoortsedijk 4 te Arnhem), masten, gelijkrichterstations, onderstations, kabelnet e.d. in de gemeenten Arnhem, Rheden en Renkum en is 57 km lang.
Onderstaand plaatje geeft een indruk van het complete net.

Afbeelding: het trolleynetwerk in Gemeente Arnhem, Gemeente Renkum en Velp (Gemeente Rheden)

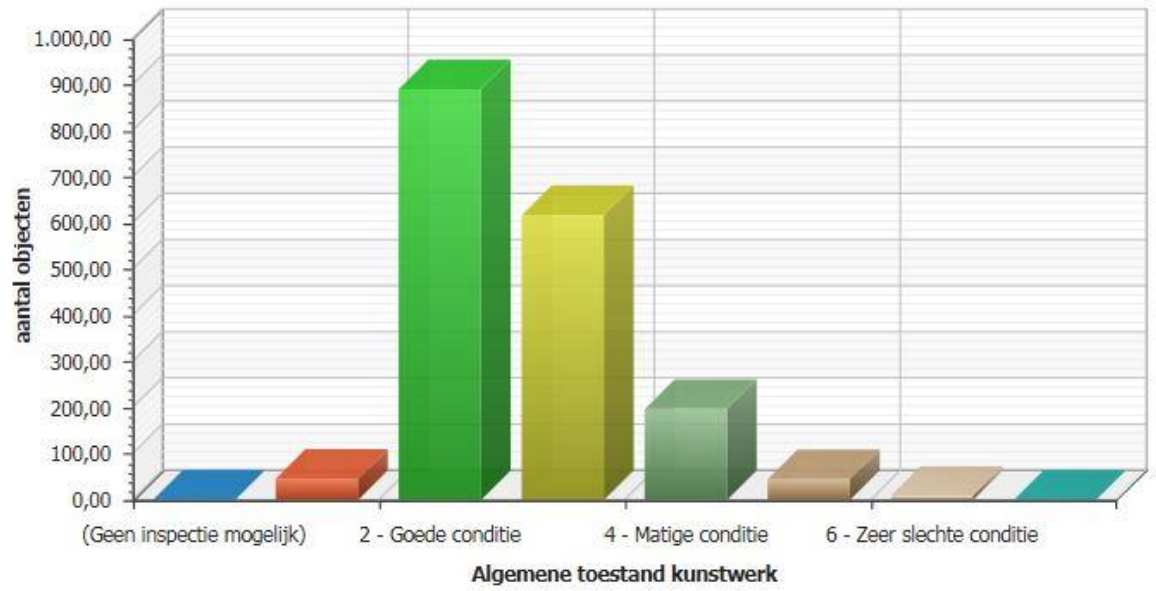
Het openbaar vervoer in Arnhem wordt aanbesteed door Provincie Gelderland door middel van een concessie met een lange looptijd (ca. 10 jaar). De huidige concessie loopt tot december 2022. Het ziet er naar uit dat er na deze concessie een overbruggingsconcessie komt van 2 jaar. De concessie omvat al het openbaar vervoer per (trolley)bus en auto in de regio Arnhem-Nijmegen en het openbaar vervoer per trein tussen de stations Arnhem en Doetinchem. Na de overbruggingsconcessie is het waarschijnlijk dat opnieuw een concessie van 10 jaar wordt aanbesteed.
De concessiehouder krijgt van Gemeente Arnhem de infrastructuur in bruikleen. Daarvoor is een Bruikleenovereenkomst getekend tussen de concessiehouder en Gemeente Arnhem.
Het betreft een overeenkomst van bruikleen, waarin de gemeente de infrastructuur om niet ter beschikking stelt. Dit betekent dat grote delen van de beheertaak bij de concessiehouder belegd zijn, dit in tegenstelling tot bijna alle andere assets waarbij de gemeente ook het beheer daadwerkelijk verzorgt.
Het vervangen van trolleymasten, aan het einde van de technische levensduur, valt niet onder de verantwoordelijkheid van de concessiehouder aangezien dit een investering betreft die veel verder gaat dan de looptijd van de concessie.

Planning
De oudste masten zijn de komende jaren aan vervanging toe. (ca 700 masten en muurankers, allen ouder dan 60 jaar). Dit speelt in eerste instantie bij de geplande reconstructie van de Velperweg (in 2022/23). De verwachte investering voor bedraagt € 0,8 miljoen. Deze investering zal leiden tot een structurele kapitaallast van € 40.000 vanaf 2023 is reeds opgenomen in deze begroting.
Naast de masten zijn de komende jaren (tot 2034) 17 gelijkrichterstations aan vervanging toe. De kosten hiervan worden geraamd op ca € 6 miljoen, en kunnen over de gehele concessieperiode worden uitgesmeerd. De te vervangen stations dateren uit de jaren 70 -80 van de vorige eeuw.
Ook zullen enkele delen van het ondergrondse kabelnet vervangen moeten worden.
In de huidige begroting zijn in het MIP (afgezien van de hierboven genoemde 0,8 miljoen voor de Velperweg) geen middelen gereserveerd voor deze vervangingsinvestering. De komende periode zal een vervangingsplanning voor de trolley uitgewerkt worden met een bijbehorende investeringsplanning. Uitgangspunt hierbij zal zijn dat de kapitaalslasten die hiermee gemoeid zijn onderdeel worden van de afspraken in de OV-concessie

Civieltechnische kunstwerken
Onder de noemer van civieltechnische kunstwerken vallen bruggen, viaducten, tunnels, grondkerende constructies, trappartijen etc.

Jaarlijks is er een visuele inspectie waarbij de inspecteur voornamelijk kijkt naar de ambities schoon, netjes, heel en veilig. Daarnaast is er 5-jaarlijks een technische inspectie. Het inspecterende bureau kijkt naar het uitgevoerde regulier onderhoud en geeft waar nodig schades, maatregelen, prijs per maatregel en uiterste datum van uitvoering aan. Indien nodig zal de cyclus van het reeds ingeplande reguliere onderhoud worden aangepast. Dit vormt de input voor de integrale programmering en dient als basis voor de monodisciplinaire meerjarenplanning. Aan de hand van gegevens uit onder meer de inspecties wordt getracht het duurzame onderhoudsniveau zo goed mogelijk te benaderen. De beschikbare middelen lijken op dit moment hiervoor toereikend

De kwaliteit van het areaal op basis van de laatste inspecties is redelijk tot goed. Een samenvatting is hieronder weergegeven. Er zijn 6 objecten als zeer slecht benoemd, maar deze vormen geen gevaar.

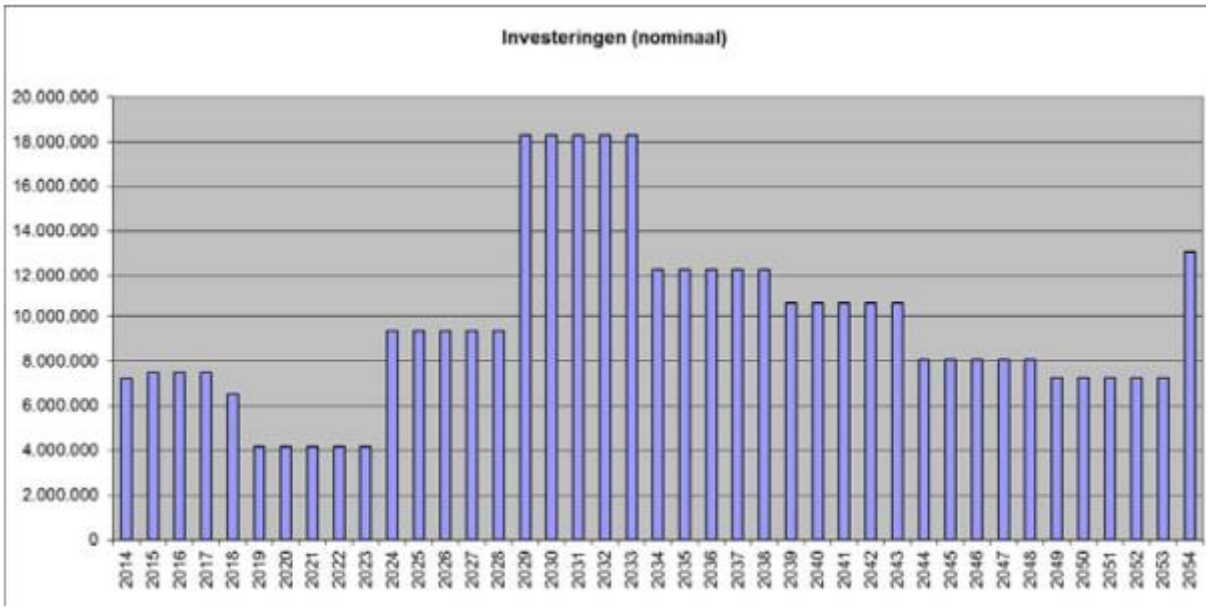
Planning
In 2022 is naast enkele kleine zaken met name onderhoud aan de John Frostbrug gepland.

Aandachtspunt bij de toekomstige vervangingsinvesteringen is het viaduct Rijkerswoerdsestraat (over A325). Indien dit viaduct vervangen moet worden zal dit een investering vragen van circa 900.000 euro. Deze investering is nog niet opgenomen in de Meerjaren Investerings Planning. De noodzaak van vervanging is afhankelijk van het soort verkeer dat van het viaduct gebruik mag maken. Het komende jaar zal dit mede in overleg met de provincie en buurgemeenten bepaald moeten worden.

Riolering
Een goed functionerend rioolstelsel is van essentieel belang voor de volksgezondheid en het voorkomen van wateroverlast. Het beheer van het rioolstelsel heeft betrekking op een groot aantal verschillende onderdelen zoals, de vrij vervalriolering met bijbehorende (infiltatie)putten, persleidingen en gemalen, huisaansluitingen, drainage, kolken en lijngoten. Maar ook het aanpassen van de bovengrondse inrichting kan bijdragen aan het beter afvoeren of bufferen van regenwater. Waar zich hiervoor goede kansen voordoen met beperkte meerkosten wordt hierin geïnvesteerd.
Gelet op de omvang van het netwerk is de vrij verval riolering met de putten voor wat betreft de benodigde beheerkosten, personele inzet en behoefte aan strategie de belangrijkste voorziening van de riolering. Een belangrijk aspect in het beheer van de vrij verval riolering is de vaststelling van de omvang van de noodzakelijke werkzaamheden om het stelsel goed te laten functioneren. Daarbij wordt altijd gezocht naar afstemming en samenloop met projecten binnen en buiten de gemeentelijke organisatie.

In totaal ligt er circa 800 kilometer vrij verval riolering in Arnhem. Hiervan is bijna 170 km gemengd (vuilwater en regenwater).
In het beheersysteem maken we onderscheid in gemengde-, vuil- en regenwaterriolen, ieder onderverdeeld in hoofd-/transportriolen en "gewone" riolen (typering). Daarnaast wordt aangegeven welke riolen onder doorgaande

wegen liggen (classificering). Op de hoofd-/transportriolen en de riolen onder doorgaande wegen gaan we eerder over tot het nemen van maatregelen dan op andere locaties omdat de risico's daar groter zijn.
Voor de lange termijnplanning wordt voor het verwachte moment van vervangen uitgegaan van de theoretische levensduur (dit is de verwachte levensduur voor vrij verval riolen, de economische afschrijving gebeurt in 40 jaar).Voor de theoretische levensduur van de riolering wordt uitgegaan van een periode van 60 jaar. Er liggen echter ook nog vrij veel riolen uit de periode 1870-1930 met een actuele leeftijd van 90 tot 150 jaar. De lange termijnplanning is dan ook niet meer dan een indicatie van de opgaven die op langere termijn in het verschiet liggen.
Onderstaand figuur uit het Gemeentelijk Rioleringsplan van 2014 laat zien dat er nog een grote vervangsopgave aan komt.

Voor de korte termijnplanning wordt uitgegaan van de technische levensduur, de werkelijke toestand van de riolering. Deze werkelijke toestand wordt bepaald door middel van video-inspecties van de rioolstelsels en het beoordelen en classificeren van de leidingen.
De vrijvervalriolen worden periodiek gereinigd en geïnspecteerd. Jaarlijks wordt hiervoor een inspectieplan opgesteld. Reiniging en inspectie is een wijk gebonden activiteit. Doelstelling is om de kans op falen van de riolering te minimaliseren. Gemiddeld genomen worden de riolen eens per 13 jaar geïnspecteerd.

Planning
Voor 2022 staan de volgende grote rioolvervanginsprojecten op de planning:
Kroonsewal, Hommelseweg, Velperweg en Dalweg. Daarnaast lopen de rioolprojecten in Geitenkamp, Sterrenberg en Spijkerbuurt nog door.

De komende jaren wordt een toename verwacht van de vervangingsopgave van rioleringen. De hogere investeringen voor herstel en vervanging van het riool zullen nodig zijn om een adequaat rioolstelsel te behouden. In deze begroting is een toename van de rioolinvesteringen voorzien in vanaf 2023. Gezien de grote vervanginsopgave in met name de naoorlogse wijken in Arnhem zuid wordt voor de verdere toekomst nog een verdere stijging van de rioolinvesteringen verwacht.
De investeringen in riolering zijn zoals gebruikelijk langjarig verwerkt in de begroting. De verwachte toename van de investeringen voor de jaren 2022-2025 wordt gedekt vanuit de rioolheffing. Nadere toelichting op de kostendekkendheid van de rioolheffing is opgenomen in de paragraaf lokale heffingen.

Water
Het onderdeel water omvat onder meer beheer en onderhoud van afkoppelvoorzieningen (deze voorzieningen zorgen er voor dat regenwater niet in het riool terecht komt maar in de bodem zakt), ecozones, moerassen,

sloten, paddenpoelen én oppervlaktewater(bodems) zoals de Immerlooplas, Nieuwehaven, Defensiehaven, haven van Coers, Rijnkade, Nieuwe kade en de dijkdoorbraakkolken. Ook het onderhoud aan civieltechnische water gerelateerde werken, zoals beekriolen, duikers, beschoeiingen en fonteinen hoort in deze categorie
De ambitie is:

- het watersysteem op orde brengen en houden;
- met de (water)partners de water gerelateerde opgaven oplossen door zoveel mogelijk voor ruimtelijke oplossingen te kiezen waarbij het water tegelijk een rol kan spelen in het vergroenen en verkoelen van de stad.

In de afgelopen periode is veel energie gestoken in het controleren en corrigeren van de bestaande beheergegevens van de duikers en beekriolen. De locatie, de ouderdom en de onderhoudstoestand van bijna alle duikers en beekriolen onder de hoofdstructuur zijn de afgelopen jaren in kaart gebracht. Daar waar nodig is inmiddels ook groot onderhoud uitgevoerd. Het beheer van de oppervlaktewater(bodems) wordt nu nog projectgewijs vormgegeven en wordt, na deze inhaalslag, omgevormd tot een systematische aanpak.
Aan de fonteinen op het Willemsplein (AKU) en het Roermondsplein (Blauwe golven) is geen groot onderhoud geprogrammeerd en gebudgetteerd gezien de verwachte herinrichting van deze locaties.

Planning

Het voornemen was om in de periode 2022-23 alle nog niet gebaggerde havens uit te baggeren.
Het baggeren van Onderlangs wat voor 2020 op de planning stond heeft vertraging opgelopen door de Pfas problematiek (mogelijke verontreiniging van het slib). Het was vervolgens de bedoeling dit 2021 uit te voeren. Er is echter nog discussie met de huurders van de ligplaatsen over de manier waarop hier invulling aan kan worden gegeven. Dit zal naar verwachting verdere vertraging opleveren. Vervolgens zal de Praets en de Rosandepolder nog worden aangepakt. Bij de uitvoering van de baggerwerkzaamheden in de Praets zal aansluiting gezocht worden bij de te graven nevengeul als gevolg van werkzaamheden inzake de ontwikkeling van Meinerswijk.
Het benodigde onderhoud zoals hierboven omschreven wordt gefinancierd uit het exploitatiebudget.
Na deze baggerwerkzaamheden zijn de havens weer op orde voor de komende 20 jaar en kan het jaarlijks baggeronderhoud worden gerealiseerd uit het regulier beschikbare jaarlijkse budget.

Wijkgroen

Het groen is van grote waarde in onze stad. Verbetering van het leef- en woonklimaat vraagt vaak ook om het toevoegen van meer groen. Hiervoor lopen verschillende initiatieven die toegelicht worden in de paragraaf Wonen en Leefomgeving (S12).

Voor het onderhoud van het wijkgroen zijn per wijk exploitatiebudgetten gereserveerd. De teams Leefomgeving hebben een sturende rol bij de inzet van deze middelen.
Het dagelijks onderhoud van het groen in en om de wijken resulteert in een beeld op B/C- niveau. Het onderhoud van het groen in de binnenstad en winkelcentra gebeurt op A-niveau.

Om het groen te kunnen beheren is het beleid over het groen vertaald naar beheertypen. Elk beheertype heeft haar eigen streefbeeld en bijpassende beheermaatregelen. De functie, het gebruik en de ecologische waarde bepalen het streefbeeld van een beheertype
Een aantal parken zijn aangewezen als rijksmonument; Sonsbeek, Zijpendaal, Gulden Bodem en Moscowa. Voor deze parken gelden extra instandhoudingsvoorwaarden. Park Angerenstein is aangewezen als gemeentelijk monument.

De technische kwaliteit van het areaal wordt nu niet gemonitord. Aan de hand van het algemene beeld is dat de kwaliteit van het vlakgroen matig tot voldoende is als je kijkt naar de landelijke normering, zoals de CROW normen (B/C niveau). Het lage ambitieniveau voor het dagelijks onderhoud maakt het, door de onkruid druk, lastig de plantvakken in goede staat te houden.
De gevolgen van de extreme droogte van de laatste jaren worden als calamiteit beschouwd. Veel bomen en beplantingen ondervinden hier schade van. De lange termijn effecten hiervan zullen de komende jaren verder duidelijk worden en mogelijk tot extra kosten leiden.

Planning

Arnhem heeft veel ambities op het gebied van groen (zie programma Wonen en Leefomgeving S12). Deze ambities zullen mede sturing geven aan de planning van het groenonderhoud.
Naast het reguliere onderhoud staan de volgende projecten op de planning voor 2022:

- Herstel beplantingen (groot onderhoud) in de parken Angerenstein, Westerveld, Park Onderlangs en Sonsbeek.

- Vergroenen Groningensingel in samenloop met wegenproject.
  In de wijken aanplanten van extra heesters en struweelgroepen in het kader van biodiversiteit en bestrijden hittestress.

Speelvoorzieningen

Om een aantrekkelijke leefomgeving te kunnen bieden is de aanwezigheid van speelplekken met name voor gezinnen met (kleine) kinderen van belang. Daarnaast zijn speelplekken vaak ontmoetingsplekken voor de wijkbewoners.
Het beheer van de speelvoorzieningen ligt op niveau B en is er vooral op gericht om de speelvoorziening veilig bespeelbaar te houden. Dat houdt in dat kapotte speeltoestellen worden gerepareerd zolang dat opweegt tegen de levensduur van het toestel. Zo niet, dan komt het speeltoestel in aanmerking voor vervanging. Dit laatste wordt met teams Leefomgeving overlegd om de wensen uit de buurt hierin mee te kunnen nemen zodat er eventueel een ander soort speeltoestel of geen speeltoestel wordt teruggeplaatst.
In de Beheervisie Spelen en Ontmoeten is de ambitie opgenomen om 8 van de 20 Grote (groene) Speel- en Ontmoetingsruimtes te verbeteren. Deze opgave willen we invullen in samenwerking met de Teams Leefomgeving. Deze ambitie wordt projectmatig opgepakt. Dat houdt in dat met de betreffende Teams Leefomgeving en de buurt wordt bepaald wat de plek nodig heeft om de ambitie te realiseren. Het initiatief ligt bij de Teams Leefomgeving omdat het belangrijk is dat de buurt hierin mee participeert en mogelijk ook andere wensen en ideeën uit de buurt hierin gecombineerd kunnen worden.

Alle speeltoestellen moeten veilig bespeelbaar zijn. Dit wordt in de technische inspectie gecontroleerd. Uit de resultaten van de technische inspectie van 2020 blijkt dat ongeveer 10% van de speeltoestellen iets mankeert. Deze mankementen zijn binnen de gestelde termijnen opgelost, wat inhoud dat de kwaliteit van areaal op orde is, dus B kwaliteit.

Daarnaast kan de kwaliteit van het areaal bepaald worden op basis van de leeftijd en de theoretische levensduur van de speeltoestellen. Gemiddeld gaat een speeltoestel 10 tot 15 jaar mee. Hieronder is een overzicht van de leeftijd van de speeltoestellen. Opvallend is het aantal ouder dan 15 jaar. Ongeveer 27% van het areaal heeft haar theoretische levensduur behaald maar is technisch nog wel in orde. De oorzaak hiervan is dat de speeltoestellen van duurzame en kwalitatieve materialen zijn gemaakt. Dit wil niet zeggen dat of de speelvoorziening nog voldoet aan z'n functie. Mogelijk dat kinderen uitgekeken zijn op deze oude speeltoestellen en deze niet meer gebruiken, wat aanleiding zou kunnen zijn om tot vervanging over te gaan. Hierover is afstemming met de teams Leefomgeving

Leeftijd speeltoestellen	Aantal
Ouder dan 15 jaar	537
10-15 jaar	491
5-10 jaar	511
1-5 jaar	455

De beschikbare budgetten voor beheer en vervanging van de speeltoestellen blijken in de praktijk toereikend.

Planning

Jaarlijks worden de speeltoestellen geïnspecteerd en vindt het noodzakelijk onderhoud plaats. Vervangen of plaatsen van toestellen gebeurt in samenspraak met de teams leefomgeving.

Bomen

Bomen zijn belangrijk voor een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving en leveren een bijdrage aan een klimaat adaptieve stad. Hittestress en wateroverlast zijn onderwerpen waar bomen een onderdeel van de oplossing kan zijn. Daarom zijn in het Bomenplan onderstaande doelen beschreven:

- Arnhem wil een groenere stad: meer (buitengewone) bomen en meer groenmassa
- Arnhem gaat voor kwaliteit en toekomstbestendigheid (juiste boom op de juiste plek), gezonde, veilige en duurzame bomen
- Arnhem wil bomen beter beschermen
- Arnhem wil meer biodiversiteit en groen met elkaar verbinden

Het beheer van de bomen in Arnhem is erop gericht om een jonge boom tot volwassenheid te brengen en daarna zo lang mogelijk te behouden, afgewogen tegen de kosten die daarvoor nodig zijn.
Het bomen Areaal is als volgt opgebouwd:

Categorie	Aantal
Individueel beheerde bomen Waarvan: Buitengewone/toekomst boom Vrijstaande/solitaire boom	21280 576 20704
Bomen in een structuur Waarvan: Structuurboom of Groepsboom Laanboom of Boom in Groen-Blauwe lijnen of groene hoofdstructuur	29390 5935 23455
Totaal	50670
Bossen	2.365.000 m2
Struweel	660.000 m2

Tijdens de Boom Veiligheids Controle worden 'onderhoudsstaat', 'toekomstverwachting' en 'ziekte en aantastingen' van de bomen opgenomen. Deze kenmerken geven een indicatie van de kwaliteit van het bomenbestand maar is niet 1 op 1 terug te leiden naar de CROW beeldkwaliteitscatalogus. In de tabellen hieronder zijn de resultaten opgenomen waarbij als indicatie een beeldkwaliteitsniveau is vermeld.

Onderhoudsstaat	Te vergelijken met beeldkwaliteitsniveau	Aantal	Percentage
Aanvaard	B	23691	47%
Regulier	B	20296	40%
Achterstallig	C	3031	6%
Verwaarloosd	D	121	<1%
Overig (niet beoordeeld)	nvt	3231	nvt

Afgelopen jaren zijn bij 30 buitengewone bomen en 30 parkbomen extra maatregelen uitgevoerd ten gunste van de levensverwachting van deze bomen. Er zijn nog 400 bomen die een soortgelijke behandeling kunnen gebruiken. De planning is om elk jaar 50 aantal bomen te behandelen en dit in een cyclus van 7 jaar te herhalen, waarbij elk jaar wordt gekeken waar de maatregel het meest noodzakelijk is. Dit is maatwerk.
De planning en prioritering van onderhoud aan bomenlanen zoals bijvoorbeeld dunning en/of vervanging is nog niet gereed. Naar aanleiding van het nieuwe bomenbeleid is er een nieuwe werkwijze en prioritering gewenst. Dit wordt verder uitgewerkt en afgestemd met het BoomKwaliteitsteam Arnhem.

Jaarlijks monitoren we de voortgang van het boomkroonvolume. Dit is uitgewerkt in de uitvoeringsagenda van het Bomenplan Arnhem

Financiering bomenonderhoud
De raad heeft op 16 juni 2021 de nota investeren, waarderen en afschrijven vastgesteld. Hiermee is met terugwerkende kracht per 1 januari 2021 het activeringsbeleid op een aantal punten gewijzigd. Een van deze wijzigingen betreft het opnemen van nieuw aangeplante bomen op de balans en het afschrijven van deze bomen in 50 jaar. Voor deze wijziging werden de kosten van bomenaanplant direct ten laste van de exploitatie gebracht in het jaar van aanschaf. Deze manier van financieren biedt tevens kansen voor het toevoegen van extra groen aan de stad omdat er extra middelen beschikbaar zijn gekomen voor het toevoegen van bomen.
Bij het vaststellen van hiervoor genoemde nota is de motie 'Kappen en dunnen bomen in de begroting' aangenomen (21M56). Deze motie roept het college op om expliciet melding te maken van benodigde afboekingen als gevolg van kappen of dunnen van bomen.
Aangezien bomen in de financiële administratie niet per stuk worden geregistreerd, dient de benodigde afboeking van bomen (de waarde van een boom op de balans op het moment van kap) te worden benaderd aan de hand van gegevens die in het bomenregistratiesysteem beschikbaar zijn. Het bepalen van die afboeking doen we als volgt:

- Voor individuele bomen (straat- en laanbomen, bomen in een park) hanteren we een klasse-indeling, met per klasse de gemiddelde kosten van aanplant. Afhankelijk van soort en locatie wordt een boom ingedeeld in een

klasse. Mocht een boom voor de (administratieve) levensduur van 50 jaar worden gekapt, dan wordt op basis van de gemiddelde kosten van aanplant en het jaar van aanplant de benodigde afboeking bepaald.
- In het geval enkele bomen in een bos worden gekapt (dunnen) hanteren we het uitgangspunt dat er geen sprake is van vernietiging van op de balans opgenomen investeringen in bomen. Het verwijderen van bomen in een bos heeft namelijk een gunstig effect op de overblijvende bomen, waardoor het kroonoppervlakte toeneemt. Direct na dunning ontstaat er daarnaast licht op de bosbodem. De natuurlijke zadenbank komt hierdoor tot kieming en er gaan jonge bomen groeien; herplant is dan niet nodig.
- Bij kap van een groot deel van, of een volledig bos wordt de boekwaarde benaderd op basis van de gemiddelde kosten van aanplant per vierkante meter en het jaar van aanplant.

Met het oog op dit financieel technische aspect kunnen we opmerken dat in 2022 er geen kap wordt voorzien van bomen die een waarde op de balans hebben; afboeking van bomen zal dan ook niet aan de orde zijn.

Planning
In 2022 worden bij 30-50 buitengewone bomen extra maatregelen uitgevoerd ten gunste van de levensduur van de bomen.
Het aanvullen van boomlanen en bomen in de groene hoofdstructuur zullen projectmatig worden aangepakt waarbij het BoomKwaliteitsTeam adviseert.
De onderhoudsachterstand bij een kleine 7% van de bomen zal verder ingelopen worden en het reguliere onderhoud zal volgens planning worden uitgevoerd.
De jaarlijkse en 3-jaarlijkse boomveiligheidscontrole zal worden uitgevoerd en maatregelen die hieruit voortkomen worden opgepakt binnen de gestelde termijnen.
Boomziektes en plagen worden gevolgd. Beheersmaatregelen worden uitgevoerd en waar nodig wordt bestrijdingsmaatregelen ingezet.

Voor aanplant en groeiplaatsverbetering van bomen is een investeringskrediet beschikbaar.
De volgende projecten staan hiervoor in 2022 op de planning:
- Revitalisering parkbos;
- Aanplant bomen museumpark Onderlangs;
- Aanplant extra bomen op diverse hitte plekken;
- Aanplant extra bomen in diverse stadparken;
- Groeiplaatsverbetering diverse buitengewone bomen;
- Aanplant bomen en realisatie groeiplaatsen Steenstraat;
- Groeiplaatsen en aanplanten bomen Velperweg;
- Groeiplaatsverbetering bomen Burgemeester Matsersingel irt verbeteren fietspaden;
- HOV Metamorfoseallee levensduurverlenging, verplanten en aanplant bomen.

Parken en bossen
Kenmerkend voor Arnhem zijn de bossen, de natuurterreinen en de vele parken en ook de lanen in de buitengebieden en de grote groenzones in en om de wijken, bijvoorbeeld moeraszone Schuytgraaf, ecozones Presikhaaf of de Huissensedijk. We zijn trots op dit groene kapitaal. Daarom zetten we sterk in op het behouden en verbeteren hiervan.

Bossen en parken vallen beheertechnisch uiteen in verschillende onderdelen omdat deze zijn opgebouwd uit verschillende elementen die apart in deze paragraaf worden beschreven zoals: Bomen, groen, wegen, speelvoorzieningen en verlichting.
Het onderhouden van de parken doen we aan de hand van beheervisies.

De bossen en parken hebben een robuuste basis. Desalniettemin staat de kwaliteit van onze bossen en parken onder druk. Oorzaken hiervan zijn het intensiever gebruik, overmatige stikstofdepositie, klimaatverandering en biodiversiteitsverlies. Bij het beheer en onderhoud van onze bossen en parken houden we hier rekening mee door zeer gericht en soms intensiever onderhoud uit te voeren.
Door de extra middelen die zijn vrijgemaakt voor Bossen & Parken kunnen we dit noodzakelijk aanvullend onderhoud uitvoeren. Tevens biedt dit de mogelijkheid extra capaciteit in te zetten om genoemd kwaliteitsverlies en de uitdagingen die hiermee gemoeid gaan, op te pakken en zorgvuldig te communiceren met onze inwoners.
Specifieke ambities m.b.t. tot groen en bomen waaronder bossen en parken in de stad zijn uitgewerkt in het programma S12 Wonen en leefomgeving

Planning
In 2022 zal extra worden ingezet op de revitalisering van de bossen en parken en het verbeteren van de biodiversiteit.

Voor de parken Sonsbeek, Zypendaal en de Gulden Bodem, park Angerenstein en Park Klarenbeek zullen nieuwe beheervisies worden opgesteld.

Inzamelvoorzieningen

De afgelopen jaren is er veel discussie geweest over het te voeren afvalbeleid in de gemeente. De komende periode zal nieuw beleid worden uitgewerkt wat tevens van invloed zal zijn op de beheer- en vervangingsopgave van de afval inzamel voorzieningen. Voor de inzamelvoorzieningen is daarom nog geen beheerplan uitgewerkt volgens de nieuwe opzet. Dit zal de komende tijd nog worden opgepakt.
Omgekeerd Inzamelen is het basisprincipe voor de inzameling van huishoudelijk afval in Arnhem. Dit betekent dat de inwoners van Arnhem hun afval goed moeten kunnen scheiden. Een deel van de herbruikbare reststromen worden bij laagbouw aan huis opgehaald. Daarnaast is een uitgebreid netwerk van inzamelvoorzieningen in de stad aanwezig. Het restafval moet naar een ondergrondse container in de buurt worden gebracht.
De keuze voor het instrument diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder restafval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt. De hiervoor ingevoerde toegangscontrole met pasjes op de containers voor restafval is buiten werking gesteld. Ook de eerder ingevoerde trommelverkleining is terug gedraaid. Dit heeft geleid tot een versneld afschrijving in 2021 van de investeringen die hiervoor waren gedaan.

Zowel het preventief als correctief onderhoud van de inzamelmiddelen is uitbesteed. De staat van onderhoud van de ondergrondse containers is voldoende tot goed en de containers zijn voorzien van een veiligheidskeurmerk. Er worden periodiek controles uitgevoerd. Met betrekking tot de inzamelvoorzieningen geldt:

- Zorg voor een geborgde functionaliteit (geen storingen aan de voorzieningen).
- Te allen tijde een veilige situatie bij de inzamelvoorzieningen voor gebruikers en passanten.
- Hoogwaardige infrastructuur van inzamelmiddelen, collectief en individueel, waarmee afvalscheiding op elke locatie in Arnhem mogelijk is.

Planning

Het reguliere onderhoud aan de inzamelmiddelen wordt planmatig uitgevoerd.
Noodzakelijk onderhoud aan het Ondergronds Afval Transportsysteem(OAT) is voorzien in de exploitatie.

Het instrument diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder afval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt. De ontwikkeling van nieuwe sturingsinstrumenten om de doelstelling op afvalreductie te bereiken, vraagt een nieuwe aanpak die in de komende begrotingsperiode verder wordt uitgewerkt. Afhankelijk van de keuzes die hierbij gemaakt worden zal bekeken worden wat dit betekent voor het beheer en onderhoud van de inzamelmiddelen waaronder ook de afvalbrengstations in Noord en Zuid

Vastgoed

Actuele beleidskaders

- Het uitvoeringsbeleid vastgoedbedrijf.
- Voor alle panden in permanent beheer zijn er 40-jarige onderhoudsplannen die jaarlijks worden geactualiseerd en opgenomen in de meerjarenprogrammabegroting.
- Bij het vastgoed gelden als deelportefeuilles onderwijsgebouwen, culturele-, erfgoed- en sportvoorzieningen, welzijnsvoorzieningen, gemeentelijke huisvesting, bijzonder vastgoed en vastgoed in de openbare ruimte.

Ambitie

De ambitie voor de technische staat van het vastgoed is een NEN2767-conditie score van 3 of beter. NEN 2767 is een methode voor het objectief en uniform meten van de fysieke kwaliteit van bouw- en installatiedelen van gebouwen en/of infrastructuur. De score loopt van 1 tot 6, daarbij is 1 zeer goed en 6 zeer slecht. Conditiescore 3 staat gelijk aan een redelijke conditie. Het door de gemeente aangekochte vastgoed voor stedelijke ontwikkelingsprojecten wordt niet op een conditiegerichte manier onderhouden, omdat deze panden tijdelijk in beheer zijn.
Het gemeentelijk vastgoed wordt fasegewijs verduurzaamd met de Trias Energetica (eerst energie besparen, restbehoefte zoveel mogelijk duurzaam invullen) als kompas.

Uitgangssituatie

Het gemeentelijk vastgoed voldoet aan het gewenste kwaliteitsniveau, met uitzondering van gebouwen die op korte termijn hun functie verliezen of gebouwen die op korte termijn gerenoveerd worden.

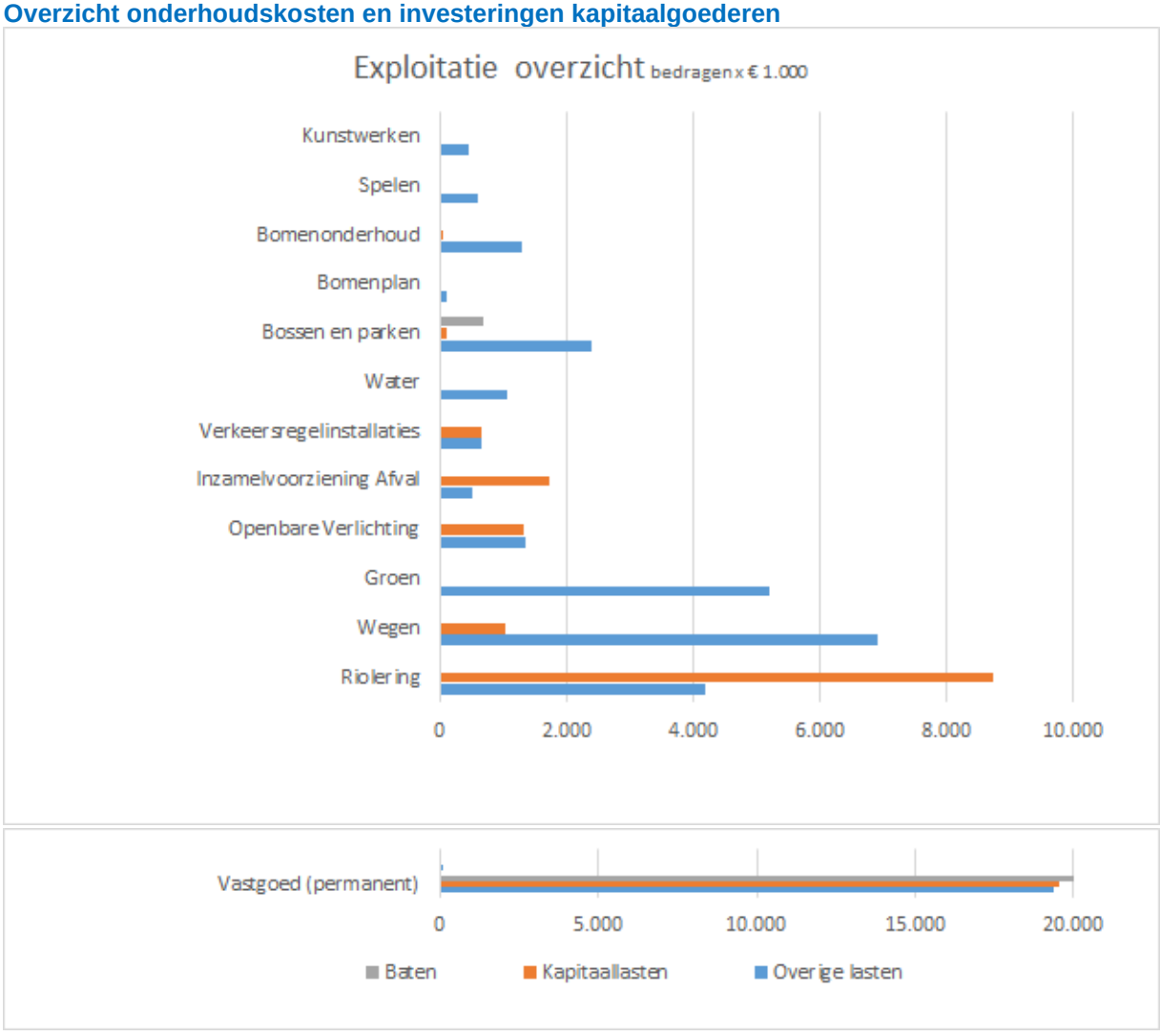
Planning

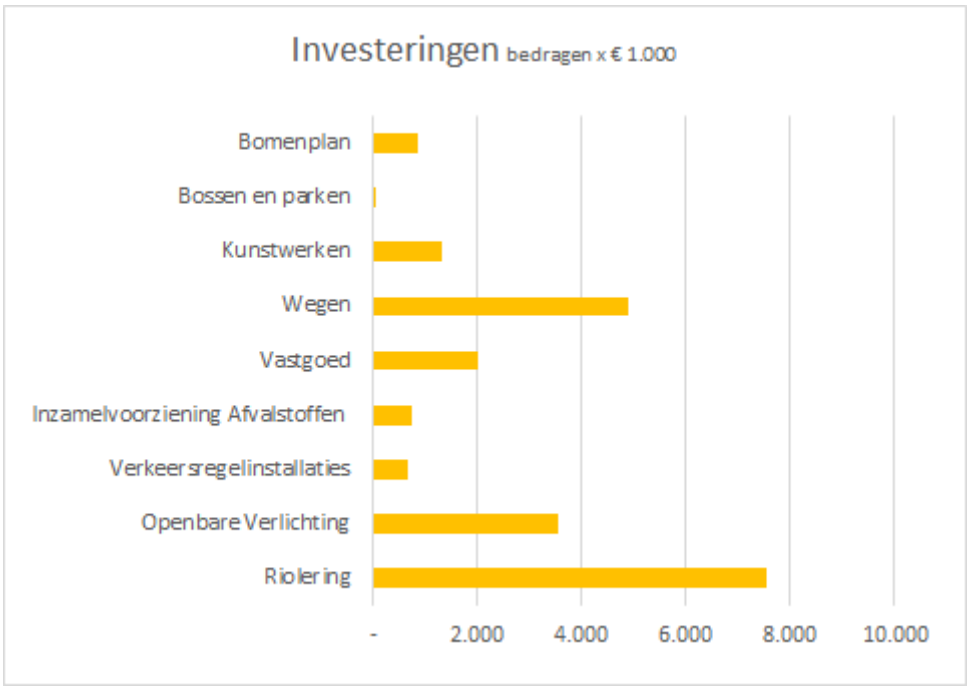
Lasten en baten voor beheer en onderhoud van het permanente vastgoed maken onderdeel uit van diverse programma's in de gemeentebegroting. Jaarlijks wordt er gemiddeld € 1,5 miljoen geïnvesteerd in vervangingsonderhoud en verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed. In de periode 2022-2025 wordt er gemiddeld € 4,1 miljoen uitgegeven aan planmatig en storingsonderhoud.

De cijfers voor begroting 2022 zijn afwijkend ten opzichte van vorig jaar. Dit is vooral te verklaren door de bouwkostenstijging. Daarnaast zijn er enkele nieuwe panden opgenomen. Daar tegenover staat een stijging van de baten.

Daarnaast is er een investeringsbedrag van jaarlijks € 800.000 begroot voor het verduurzamen van het gemeentelijke vastgoed. Voorheen moesten deze investeringen zichzelf volledig terugverdienen. Dit bleek in de praktijk niet realistisch. Met ingang van 2022 is het de bedoeling dat deze investeringen niet meer volledig hoeven worden terugverdiend maar slechts voor 60%. Daarmee worden ze beter haalbaard en zullen ze sneller worden uitgevoerd. De klimaatdoelstelling wordt eveneens eerder bereikt.
Voor het aanpassen van de ventilatie in een groot aantal schoolgebouwen heeft de gemeente Suvis-subsidie van het Rijk ontvangen. Daaronder ook een 3-tal MFC's. Daarvoor wordt een subsidie ontvangen van € 650.000. De eigen investering van de gemeente voor deze 3 gebouwen bedraagt € 1,5 miljoen.

Overzicht onderhoudskosten en investeringen kapitaalgoederen

Investeringen bedragen x € 1.000
Bomenplan
Bossen en parken
Kunstwerken
Wegen
Vastgoed
Inzamelvoorziening Afvalstoffen
Verkeersregelinstallaties
Openbare Verlichting
Riolering
-
2.000
4.000
6.000
8.000
10.000

Financiering

Voor de financieringsfunctie worden de missie en de doelstellingen beschreven in het treasurystatuut gemeente Arnhem. In dit statuut wordt ingegaan op de kaderstelling van de werkorganisatie (taken, bevoegdheden, verantwoordelijkheden, mandatering) en op het instrumentarium om de doelstellingen te realiseren.

Deze paragraaf richt zich op de uitwerking van het treasurystatuut naar de begroting voor 2022 en te hanteren normeringen. Hierbij komen de onderstaande onderwerpen aan de orde:

- Risicomanagement financiering;
- Financieringsvolume (inclusief delegatie / mandatering);
- Kasgeldlimiet;
- Renterisiconorm;
- Overige risico's.

Risicomanagement financiering

Voor wat betreft de financiering wordt onderscheid gemaakt tussen:
a. Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte;
b. Financiering van de sociale woningbouw;
c. Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen.

Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte (a)

Bij de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte gaat het om de financiering van de investeringen van de gemeente Arnhem, de overgedragen investeringen aan geprivatiseerde onderdelen van de gemeente en de exploitatie van lasten en baten. Bij de investeringen moet naast de reguliere financieringen van de gemeentelijke taken worden gedacht aan grote stedelijke projecten, zoals Arnhem Centraal, stadsvernieuwing in de binnenstad, grondexploitatie en onderhoud in de infrastructurele sfeer. Als 'inkoop' van geld (de funding) wordt gebruik gemaakt van de volgende financieringsmiddelen (stand per 31-12-2022):

- de kapitaalmarkt voor langlopende financieringsmiddelen: € 776,5 miljoen. Het betreft hier de leningenportefeuille opgenomen gelden (O/G);
- de geldmarkt voor kortlopende financiering (< 1 jaar): Naar verwachting zal per ultimo 2022 geen kortlopende financiering nodig zijn voor investeringen en projecten. De ruimte binnen het beschikbare kasgeld kan worden aangewend voor de (goedkope) financiering van de dagelijkse activiteiten van de gemeente: het werkkapitaal;
- de binnen Arnhem beschikbare reserves en voorzieningen met een volume van € 136,5 miljoen.

Binnen de gemeente wordt voor de financiering een omslagrente van 1,4% in rekening gebracht bij de investeringen en de projecten.

De portefeuille door de financieringsfunctie uitgezette gelden (U/G), heeft per 31-12-2022 een volume van € 30,5 miljoen. Het betreft hier leningen aan instellingen en verzelfstandigde organisatie-onderdelen.
Hieronder vallen niet de verstrekte leningen in het kader van de inkomensondersteuning.

Arnhem en de wereldeconomie

De verwachting van veel analisten en wetenschappers dat de economie in 2021 weer zal aantrekken is uitgekomen, de economie herstelt zich wereldwijd onverwacht snel van de coronacrisis.
Waar een aantrekkende economie normaal gesproken ervoor zorgt dat de rente gaat oplopen, is dat nu (nog) niet het geval. Naast een toename in de vraag naar nieuwe leningen, wat de rente kan opdrijven, houdt de ECB het opkoopprogramma van staatsobligaties (de zogeheten kwantitatieve verruiming) in stand om te voorkomen dat een stijgende rente het economisch herstel een halt toeroept. Deze kwantitatieve verruiming zorgt ervoor dat er meer geld beschikbaar komt op de kapitaalmarkt, wat als doel heeft dat de rente laag blijft. De praktijk zal moeten uitwijzen welke van deze twee factoren de doorslag zal gaan geven, al is bekend dat de ECB het opkoopprogramma niet vol zal blijven houden en dat de rente dus weer zal gaan stijgen.
Alle analisten en economen zijn daarnaast van mening dat het huidige lage renteniveau voor de kapitaalmarkt op termijn onhoudbaar is, maar voor de gemeente betekent dit dat financiering goedkoop blijft.

Financiering van de sociale woningbouw (b)

De financiering van de sociale woningbouw vindt bijna volledig plaats door leningen door corporaties, die geborgd worden door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Dit landelijke fonds fungeert als waarborg ten aanzien van risico's van wanbetaling en vervult daarmee de garantstellende rol die gemeenten van oudsher hadden. Het WSW kan bij gemeenten en het Rijk aankloppen wanneer de eigen borgingscapaciteit niet meer

toereikend is (wat nog nooit is gebeurd). Daarvoor heeft ook de gemeente Arnhem een achtervangovereenkomst met het WSW gesloten. Het bestaan van het WSW samen met ontwikkelingen op het gebied van schaalvergroting en regionalisering van de woningcorporaties verklaart waarom de rol van de gemeente op het terrein van de financiering van woningbouw de afgelopen jaren kleiner is geworden en nu zo goed als uitgespeeld is. In 2022 heeft de gemeente nog maar één lening van € 9.000 aan de woningcorporatie Omnia Wonen op de balans.

Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen (c)

Bij de financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen gaat het om activiteiten die nauw grenzen aan het beleid van de gemeente Arnhem. Het gaat hier vooral om instellingen in de sectoren zorg, sport en cultuur. Ook bij deze financiering wordt de laatste jaren een terughoudend beleid gevoerd.
Bij de directe (eigen) financiering van de activiteiten van de instellingen heeft de gemeente Arnhem een gericht toezicht op het reilen en zeilen van de betreffende instellingen. Door aan de te verstrekken leningen waarborgen te verbinden kan bij calamiteiten direct worden gereageerd (voorbeeld: executie bij recht van eerste hypotheek). Tevens bestaan er bij de sectoren zorg en sport waarborgfondsen. Met borgstelling door deze waarborgfondsen kunnen instellingen bij banken een lagere rente bedingen en hoeft de gemeente zelf geen lening te verstrekken. De stichting waarborgfonds voor de sport (SWS) garandeert maximaal de helft van de lening en eist een garantie van de gemeente voor het resterende deel van de lening.
In 2020 heeft de economie harde klappen gekregen, maar trekt in 2021 weer aan. Dat gebeurt niet op alle fronten in een gelijk tempo, waardoor het mogelijk is dat de ene instelling langer geconfronteerd zal worden met de gevolgen van de recessie dan de andere en alsnog in moeilijkheden komt en bij de gemeente aan moet kloppen voor ondersteuning. Dat risico wordt substantieel verkleind door de garanties van de waarborgfondsen.

Financieringsvolume (delegatie/mandaat)

Bij het vaststellen van de Begroting neemt de gemeenteraad een besluit over de omvang van de gemeentelijke activiteiten en daarmee over het financieringsvolume. Afgezien van de eigen middelen in reserves en voorzieningen wordt in de financieringsbehoefte voorzien door middel van leningen voor de lange termijn (vaste financiering) en voor de korte termijn (vlottende financiering).

Lange termijn financiering (vaste financiering)

Zoals reeds toegelicht gaat het hier om de benodigde geldmiddelen voor de eigen gemeentelijke investeringen en projecten; de financiering van sociale woningbouw (indien nodig) en de verstrekking van geldleningen aan instellingen, gelieerd aan het beleid van de gemeente Arnhem.

Korte termijn financiering (vlottende financiering)

Bij de kortlopende financiering gaat het om de financiering van de lopende activiteiten en werkzaamheden van de gemeente. Hiervoor wordt geld geleend of (in geval van een tijdelijk overschot) uitgezet bij de schatkist voor een periode van maximaal een jaar. Als een extra zekerheid, bijvoorbeeld voor het opvangen van onverwachte fluctuaties in de behoefte aan kasgeld, is een arrangement afgesloten met de Bank Nederlandse Gemeenten waarbij tot een beperkt bedrag (€ 4 miljoen) de gemeente een negatief saldo mag hebben. Insteek is hiervan zo weinig mogelijk gebruik te maken, een kasgeldlening is goedkoper dan rood staan bij de bank.
In voorkomende situaties zal een deel van de opgenomen kas-/callgelden (O/G) worden omgezet in langlopende financiering, de zogenoemde consolidatie. Een en ander past binnen de regels, zoals vastgelegd in het treasurystatuut.

Financieringsbehoefte per 31-12-2022

Onderstaand schema geeft inzicht in de benodigde geldmiddelen voor de langlopende financiering en de manier waarop deze beschikbaar komen (de funding).

Het totaalvolume van de benodigde financieringen bedraagt € 912 miljoen. Vanuit de beschikbare aanwezige middelen (reserves en voorzieningen en obligo's en waarborgsommen) en de leningenportefeuille voor de vaste financiering is meer dan dit bedrag beschikbaar. Per ultimo 2022 zal zelfs een bedrag van € 4,4 miljoen in de schatkist van het Ministerie van Financiën gestald moeten worden.
De financieringsfunctie is ruimschoots in staat om voldoende middelen aan te trekken en beschikbaar te stellen voor dekking van de reeds gepleegde investeringen, de kosten in de grondexploitatie en voor de in 2022 begrote investeringen.

Benodigd voor	Bedrag	Financiering middels	Bedrag
Bedragen x € 1.000			
Activa gemeente Arnhem en grondexploitatie	840.375	Reserves en voorzieningen	136.546
Uitgezette gelden aan gelieerde instellingen en woningcorporaties (kapitaalverstrekking en leningen u/g)	35.286	Opgenomen gelden in de kapitaalmarkt (leningen o/g)	776.525
		Obligo's waarborgsommen en vooruitontvangen erfpacht	3.374
Overige uitgezette middelen (o.a. nog te ontvangen erfpacht en bijdragen aan activa van derden)	36.401	Rekening courant BNG en kasgeldleningen	-4.383
Totaal langlopend te financieren	**912.062**	**Totaal financiering**	**912.062**

Leningenportefeuille 2022

Onderstaand schema geeft inzicht in de samenstelling van de volumes in het jaar 2022 van de huidige leningenportefeuille van de financieringsfunctie. Het betreft leningen opgenomen gelden (O/G) en leningen uitgezette gelden (U/G).

Leningen portefeuille	Stand 01.01.2022	Opname	Aflossing	Stand 31.12.2022
Bedragen x € 1.000				
Leningen O/G				
Leningen portefeuille	621.528	174.349	-133.421	662.456
Nog aan te trekken financiering in 2021	114.061			114.061
Leningen t.b.v. woningcorporaties	9		-1	8
Totaal leningen O/G	**735.598**	**174.349**	**-133.422**	**776.525**
Leningen U/G				
Vaste leningen uitstaand	35.423		-4.887	30.536
Woningcorporaties	9		-1	8
Totaal leningen U/G	**35.432**	**0**	**-4.888**	**30.544**

Van de nieuwe financiering in 2021 heeft een bedrag van € 42,7 miljoen betrekking op herfinanciering van de bestaande leningenportefeuille. De overige € 71,4 miljoen is nodig voor de begrote investeringen.

Rentevisie

In recente jaren is als gevolg van de lage rentestand de gemiddeld te betalen rente voor de gemeente gestaag gedaald. Als gevolg van gewijzigde wetgeving in het BBV moet de omslagrente binnen marges de gemiddelde marktrente volgen en is de gemeente niet meer vrij in het bepalen van deze intern in rekening te brengen rente. Een omslagrente van 4%, zoals de gemeente hanteerde voor het jaar 2018, is niet meer toegestaan. Deze bedroeg in 2020 2% en in 2021 1,7% en daalt in 2022 naar 1,4%.
Om meerjarig gebruik te blijven maken van de lage marktrente kiest de gemeente ervoor om nu en in de komende jaren leningen met lange looptijden aan te trekken waarvan de rente nog steeds laag is (momenteel onder de 1%). Wanneer de rente ook na 2022 zo laag blijft is het bijna een zekerheid dat de omslagrente verder verlaagd moeten worden om te voldoen aan de eisen uit het BBV.
De gemeente heeft al een aantal jaren leningen aangetrokken met lange looptijden van 20 à 30 jaar. Hiermee is ruimte gecreëerd om in toekomstige jaren, wanneer de rente voor nieuwe leningen mogelijk weer op een hoger niveau terecht zal komen, met behulp van nieuwe leningen met kortere looptijden toch een lage gemiddelde rente te realiseren binnen de wettelijke mogelijkheden. Het moment waarop de rente substantieel gaat stijgen kan niemand voorspellen, het is zaak waakzaam te blijven om niet verrast te worden.
Als gevolg van de renterisiconorm (zie hieronder) mag de gemeente geen leningenportefeuille hebben met een gemiddelde looptijd van leningen van korter dan ongeveer vijf jaar. De gemeente zou dan in een jaar meer leningen moeten herfinancieren dan is toegestaan.

Mandaat (voor nieuw aan te trekken financieringsmiddelen)

Met het vaststellen van deze Begroting 2022 inclusief de paragraaf financiering mandateert de gemeenteraad het college om voor de financieringsbehoefte per onderscheiden categorie in 2022 leningen aan te gaan tot de volgende maximumtotalen:

Maximaal toegestane leningen 2022	Maximaal
Bedragen x € 1.000	
Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte	250.000
Financieringsbehoefte sociale woningbouw	100.000
Financieringsbehoefte aan gemeente gelieerde instellingen	50.000

Kasgeldlimiet

De Wet FIDO geeft concrete richtlijnen voor gemeenten voor het beheersen van het renterisico in verband met de korte termijn financiering. De kasgeldlimiet is een wettelijk maximum (plafond) voor het volume geldleningen in de vorm van zogenaamde call- en kasgeldtransacties.
De bovengrens is bij ministeriële regeling voor het jaar 2022 vastgesteld op 8,5 % van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting. De begroting van de gemeente Arnhem voor het jaar 2022 heeft een omvang van € 727,5 miljoen en daarmee komt de kasgeldlimiet uit op € 61,8 miljoen.
Het Rijk geeft gemeenten veel ruimte om maximaal gebruik te maken van (goedkope) financiering met kasgeld. Hoewel het gemeenten formeel niet is toegestaan de kasgeldlimiet te overschrijden (Wet FIDO, art. 4, lid 1), hoeven deze pas aan de toezichthouder te rapporteren wanneer de kasgeldlimiet drie kwartalen op rij wordt overschreden (art. 4, lid 2). Hiermee wordt gedoogd de kasgeldlimiet twee kwartalen op rij te overschrijden.
De gemeente Arnhem stuurt er desondanks op onder de kasgeldlimiet te blijven en deze niet te overschrijden.

Renterisiconorm

Het renterisico betreft het risico dat de begroting van de gemeente geconfronteerd wordt met een verzwaring van de rentelasten als gevolg van herfinancieringen van bestaande activa of van herziening van rente van bestaande leningen.
Het doel van de renterisiconorm is om dit risico te beperken tot een handelbaar niveau. Bij een gelijkmatig opgebouwde leningenportefeuille blijft het renterisico binnen verantwoorde marges en zullen de renteaanpassingen zich geleidelijk voordoen en binnen de begroting opgevangen kunnen worden.
In de Wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO) is vastgelegd dat jaarlijks een volume ter grootte van 20 % van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting (peildatum 1 januari) mag worden geherfinancierd of een renteherziening mag ondergaan. Omdat de gemeente voor de eigen financiering geen leningen heeft aangetrokken waarvan periodiek de rente wordt herzien, heeft voor Arnhem de renterisiconorm alleen betrekking op herfinanciering van aflopende leningen. Op basis van het begrote lastentotaal voor 2022 van € 727,5 miljoen mogen leningen tot een bedrag van € 145,5 miljoen worden geherfinancierd.
Voor het jaar 2022 komt de prognose van het renterisico uit op 17,7 %. Vergeleken met voorgaande en toekomstige jaren zal in 2022 een relatief hoog leningenbedrag worden geherfinancierd. De maximale noodzaak tot herfinanciering wordt volledig bepaald door beslissingen in het verleden, er is geen risico dat het renterisico van de gemeente Arnhem in 2022 hoger zal uitvallen.

Schatkistbankieren

Sinds het najaar van 2013 kennen gemeenten en andere decentrale overheden verplicht schatkistbankieren. Decentrale overheden dienen banktegoeden, die een vooraf bepaalde drempelwaarde te boven gaan, af te storten naar een rekening-courant bij het ministerie van Financiën. In 2021 is de drempelwaarde voor schatkistbankieren verhoogd, gemeenten mogen een hoger banksaldo aanhouden voordat afroming naar de schatkist verplicht is. Het Rijk hoopt de administratieve lastendruk op dit gebied te verlagen omdat minder boekingen naar (en van) de schatkist nodig zijn.
Voor de gemeente Arnhem bedraagt de drempelwaarde in 2022 € 10,46 miljoen.
Omdat inkomende en uitgaande kasstromen niet op elkaar zijn afgestemd, kunnen hoge positieve of negatieve kassaldi ontstaan. Om ruimte te bieden voor zulke bewegingen moet het gemiddelde van de banksaldi van de gemeente in een kwartaal worden afgezet tegen deze drempelwaarde, niet de dagelijkse stand. Het banksaldo hoeft dus niet continu beneden de drempelwaarde te blijven. Een banksaldo boven de drempelwaarde kan binnen het kwartaal worden gecompenseerd met banksaldi, die lager zijn dan de drempelwaarde.
Bij de controle van de jaarrekening neemt de accountant de verplichting tot schatkistbankieren mee.

Overige risico's

Gezien de samenstelling van de gemeentelijke leningenportefeuille en de kaderstelling vanuit de wet en het treasurystatuut (leningen worden alleen afgesloten in euro’s) is binnen de gemeente Arnhem geen sprake van valutarisico en/of koersrisico.

Bedrijfsvoering

Wij zijn een organisatie die midden in de samenleving staat, in verbinding is met de stad en een afspiegeling van de stad wil zijn. De gemeentelijke bedrijfsvoering verandert mee met de eisen die worden gesteld door de samenleving, het bestuur, de raad en onze eigen professionaliteit.

1.1 Ontwikkelingen binnen de bedrijfsvoering

De komende jaren zetten we in op de volgende grotere thema's:

Diversiteit en Inclusie

De gemeente wil een diverse, inclusieve organisatie zijn die de kracht van verschillen weet te waarderen, weet te benutten en kan inzetten in het belang van de stad. Iedereen moet binnen de organisatie dezelfde kansen krijgen, ongeacht leeftijd, achtergrond, seksuele geaardheid of beperking.

Informatievoorziening

Goede informatiestromen in termen van juist, volledig en tijdig zijn een essentieel element van het democratisch proces en dragen er tevens aan bij dat raad en college de besluiten die zij nemen goed kunnen uitleggen aan de stad. Inwoners hebben daar recht op. Verantwoorden wat je als overheid doet, is belangrijk voor het vertrouwen dat de samenleving in de overheid heeft.

Hybride werken

Hybride werken staat voor daar werken waar dat het meest passend is. Op de juiste plek, met de juiste mensen, op het juiste moment. Het gaat erom ons werk slim en effectief te organiseren, waarbij het doel van de activiteit, het type werk en de mate van interactie leidend zijn in de keuze waar we werken.

Weerbaarheid

Weerbaarheid is een breed thema: het heeft betrekking op professionele stevigheid en grenzen kunnen stellen. Als organisatie staan wij midden in de samenleving, dat vraagt om sensitiviteit en rolvastheid in ons handelen. Richting bestuur en raad adviseren wij onafhankelijk en vanuit onze professionaliteit.

1.2 Reguliere bedrijfsvoering

Personeel en organisatie

Het streven naar een divers samengesteld personeelsbestand en een inclusieve organisatie, waar iedereen op gelijkwaardige wijze kan deelnemen, zijn of haar talenten kan inzetten en zich welkom voelt, staat met stip op nummer één in het personeelsbeleid. Er is een bestuursopdracht geformuleerd en er is intussen een verandermanager Diversiteit en Inclusie aangesteld. De meting van de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor laat een hoge respons zien. Organisatiebreed worden themasessies belegd om meer aandacht te vragen voor het onderwerp en te komen tot concrete acties om het doel zoals geformuleerd in de bestuursopdracht te gaan behalen.

Ondanks de uitstroom door pensionering en instroom van jongeren is de gemiddelde leeftijd in onze organisatie bijna 50 jaar. De stevige investering op strategische personeelsplanning blijft overeind. Bovendien wordt de aandacht gericht op het binden en boeien van jonge collega's die al bij ons aan het werk zijn.

Het ziekteverzuim is, ondanks de hectische coronaperiode, organisatie breed gezien, dalende en het is belangrijk om dit in het komende jaar vast te houden. Verzuimmanagement en verzuimpreventie blijven heel belangrijke instrumenten. Ook in de nieuwe aanbesteding van de arbo-dienstverlening die gaat lopen is hier aandacht voor. De meldingsfrequentie en het kortdurend verzuim zijn prima op orde en zelfs aan de lage kant. Dit duidt op een grote bevlogenheid en betrokkenheid bij medewerkers. Vooral het langdurig, psychisch verzuim in de organisatie blijft het komende jaar onze aandacht vragen.

De coronacrisis heeft laten zien dat diverse aspecten van 'Het Nieuwe Werken' aan urgentie hebben gewonnen. Online samenwerken, hybride vergaderen, flexibel en meer plaats- en tijdonafhankelijk werken hebben een enorme vlucht genomen en zijn ook niet meer weg te denken. Het project Hybride werken is goed van de grond gekomen en loopt actief. Binnen dit project zijn diverse taskforces opgericht om alle deelaspecten samen op te laten lopen. Denk hierbij aan communicatie, thuiswerkplekken, cultuur en gedrag.

SBR
In de afgelopen jaren is een onevenwichtigheid ontstaan tussen de formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR). Er is een plan van aanpak opgesteld om de opgaven en de bezetting in verband met elkaar te bezien. De resultaten van de doorlichting worden in het vierde kwartaal verwacht. Dan is er, zo goed als mogelijk, inzicht in de capaciteit die nodig is om de opgaven binnen de programma's te kunnen realiseren, zijn er aandachtspunten in beeld gebracht wat betreft kwaliteit van processen en zijn richtingen voor verbetering benoemd. Parallel aan de doorlichting is gestart met de eerste stap van strategische personeelsplanning, namelijk de talentreview; een proces dat ons helpt in de 'match' vinden tussen ons menselijk kapitaal en de opgaven die gerealiseerd moeten met daarbij de juiste sturing op, en ontwikkeling van, ons menselijk kapitaal. Op basis van de doorlichting en talentreview wordt een ontwikkeltraject voor het cluster SBR geformuleerd en uitgevoerd. Algemene onderwerpen als samenwerken in een hybride en inclusieve organisatie zullen onze aandacht daarbij ook vragen.
In 2021 is ook gestart met een project om het management van SBR te voorzien van bruikbare managementinformatie. We werken aan het verder op orde brengen van de basis, zoals uit voorgaande blijkt. Streven is de tekorten niet verder op te laten lopen, en liefst te laten dalen. Tevens wordt ingezet op het laten afnemen van de beleving van werkdruk. Belangrijk is te constateren dat de opgave groot is en dat het op orde brengen van het cluster een lange adem vraagt en daarmee enkele jaren in beslag zal nemen. 2022 zal in het teken staan van de implementatie van het plan van aanpak dat in het najaar van 2021 gemaakt wordt.

Informatie en automatisering
Afdeling informatie werkt vanuit een meerjarige visie en strategie aan drie thema's: informatiegestuurde organisatie, uitbreiding digitale dienstverlening & zaakgericht werken en modernisering van de werkplek. Dit alles vanuit een robuuste basis, met bijzondere aandacht en continue ontwikkeling op het gebied van informatieveiligheid, privacy en aantoonbaarheid.

Uitbreiding digitale dienstverlening
De gemeentelijke informatievoorziening, een belangrijke basis voor de dienstverlening, wordt blijvend gemonitord en bijgesteld met het oog op continuïteit, kwaliteitsverbetering én meer doelmatigheid. Dit omvat onder andere:
- We werken aan optimale dienstverlening met effectieve processen en informatiestromen.
- Informatiehuishouding met betrekking tot het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Hiermee sorteren we ook voor op de beoogde ondernemers-dienstverlening binnen het Programma Vitale Economie onder de noemer 'van bedrijven weten'.
- Sturing op de kwaliteit van archivering en duurzame bewaring om de preservering en toegankelijkheid van de analoge en digitale informatie te waarborgen.
- Afdeling Informatie werkt samen met ICT De Connectie aan de versterking van de regionale informatievoorziening. Vanuit een regionale harmonisatieagenda op het niveau van de procesondersteunende applicaties wordt de kwaliteit versterkt en de kwetsbaarheid op beheer verminderd. Hiertoe zal de informatiestrategie ook op regionaal niveau vormkrijgen en de samenwerking versterken.
- Als één van de eerste applicaties is de applicatie die onze dienstverlening door middel van het zaakgericht ondersteunt aan de beurt. De landelijke ontwikkeling 'Common Ground' krijgt een prominente plek in de aanbesteding hiervan, als eerste stap in een grote transitie die in de komende jaren verder vorm zal krijgen. De impact van deze vervanging op de organisatie zal groot zijn.

Informatiegestuurde organisatie
Informatiegestuurd werken versterken we dit jaar weer verder, onder de noemer "Informatiegestuurd Arnhem". We zetten verder in op een monitor per beleidsprogramma, op basis van indicatoren. Hiermee zorgen we dat de programma's de sturing op de doelen met meer feitelijke basis kunnen vormgeven. Het coronadashboard, de rapportage Nemia en de bestuursrapportages Zorg Dichterbij en Doorbraak naar Werk zijn hiervan reeds voorbeelden. In een stapsgewijs proces pakken we dit de komende jaren verder op. De uitvoering ervan sluit aan op de motie 'Voortaan wel meetbare doelen' 20M277.
Verder focussen wij aankomend jaar op:
- het verder vormgeven van het Arnhems dataplatform, de 'centrale waarheid' en gegevensbasis voor de monitoren;
- het verder bouwen aan analyseteams waar multidisciplinaire teams werken aan analyse en ontwikkeling van de monitoren;
- meer open data.

Modernisering werkplek

- Corona heeft de ontwikkeling van online werken in een stroomversnelling gebracht. De ondersteuning van het online samenwerken krijgt steeds verder vorm.
- Het nieuwe sociale intranet wordt een nieuwe online ontmoetingsplek die het kennisdelen en ontmoeten zal vergemakkelijken.
- Door genoemde ontwikkelingen zal het gebruik van het stadskantoor en het stadhuis in de toekomst anders zijn dan voorheen. Hybride werken in de vergaderruimtes zal verdere investeringen vragen en de facilitering van de thuiswerkplek zal verdere aandacht vragen.

Informatieveiligheid, privacy & auditing

De gemeente heeft steeds meer gegevens. Enerzijds gaat het hier om persoonsgegevens. Inwoners mogen erop vertrouwen dat hun privacy bij ons geborgd is: we gaan goed om met gegevens en vragen alleen wat nodig is. Anderzijds hebben we veel informatiestromen die belangrijk zijn voor de continuïteit van onze bedrijfsvoering en dus veilig moeten zijn. De veranderende wetgeving zorgt ook voor aanpassingen in ons informatiebeleid. Met auditing wordt aantoonbaar gemaakt dat de gemeente hierop in control is. De in 2021 uitgevoerde nulmeting op het gebied van bewustzijn bij medewerkers zal leiden tot acties die medewerkers beter in staat stellen goed met de gegevens van de inwoners en organisatie om te gaan.

Financiën en control

De afdeling Financiën en Control acteert vanuit het visiedocument dat medio 2020 door de afdeling is opgesteld. Centraal thema hierbij is "wij brengen Arnhem verder, met betrokkenheid, onafhankelijk advies en ondersteuning, met kennis en innovaties."
In het afgelopen jaar zijn goede stappen gezet, bijvoorbeeld op het terrein van de actualisatie van het financieel beleidskader, het voorzien in stuurinformatie, de verdere verbetering van ondersteuning en advies bij de producten uit de P&C cyclus en het versterken van de administratieve organisatie.
Onder andere door een pilot Robotic Process Automation is invulling gegeven aan de ambitie op het gebied van innovatie.
In 2022 geven we dit een vervolg en bouwen we dit uit zowel binnen de afdeling als ook naar onze stakeholders toe. In onze financiële administratie en processen brengen we samen met De Connectie de basis verder op orde. We werken in nauwe samenwerking met Informatie verder aan 'Informatiegestuurd Arnhem'.
Ten slotte willen we meer structuur en eenduidigheid aanbrengen in de rollen en werkzaamheden van Gegevensmanagers en Business Control. Invoering van Strategische Personeelsplanning is daaraan ondersteunend en zullen we in 2022 afronden en inzetten.

Auditing en risicomanagement

In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt ingegaan op het beleid voor risicomanagement, het risicoprofiel en de benodigde weerstandscapaciteit, de relatie met de financiële kengetallen en de belangrijkste risico's. De aanpak van risicomanagement is gebaseerd op de nota Risicomanagement en weerstandsvermogen, zoals vastgesteld in de raad van 16 september 2020.
Speerpunten voor de aanpak in 2021 zijn:

- een betere sturing op de maatregelen voor met name de belangrijkste risico's;
- extra aandacht in de vorm van risicosessies voor een aantal grote projecten (bijvoorbeeld de aanpak van Arnhem Oost en de Lauwersgrachtalliantie);
- evaluatie van de jaarresultaten 2021 ten opzichte van het risicoprofiel 2021;
- trainingen risicomanagement van medewerkers om deze goed te faciliteren om risico's goed in beeld te kunnen brengen en hierop te sturen.

In de gemeentewet is in art. 213a vastgelegd dat gemeenten onderzoeken doen naar de doeltreffendheid en doelmatigheid en hierover de raad informeren. Bij de bespreking van de Perspectiefnota 2022-2025 is door de raad onderstreept dat het belangrijk is dit soort onderzoeken ook in Arnhem uit te voeren.
Sinds begin van dit jaar ontvangt de raad ieder kwartaal een overzicht van lopende externe onderzoeken. Enkele onderzoeken dragen kenmerken van onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid, maar deze onderzoeken worden op dit moment niet expliciet als 213a onderzoeken geduid.
In september 2021 is de raad geïnformeerd over de vernieuwde aanpak van 213a onderzoeken in Arnhem vanaf 2022. In dezelfde brief is ook het vervolg op de onderzoeken volgens de methode Duisenberg en de aanpak voor het actueel houden van de begroting (zero based opbouwen programma's) opgenomen. Het college heeft in deze Begroting middelen vrijgemaakt voor het kunnen (laten) uitvoeren alle hiervoor genoemde onderzoeken.

Rechtmatigheid en financial audits
Op 26 mei j.l. heeft de gemeenteraad ingestemd met het raadsbesluit 'intern controleplan'. Hiermee heeft de raad het normenkader voor de rechtmatigheidsverantwoording, de controletoleranties en de te benoemen onderdelen in de bedrijfsvoeringsparagraaf vastgesteld. In het intern controleplan en het raadsvoorstel is aangegeven dat het invoeren van de rechtmatigheidsverantwoording per 2021 waarschijnlijk, maar niet zeker is. Informatie die na het vaststellen beschikbaar is gekomen wijst uit dat de rechtmatigheidsverantwoording per 2021 niet door gaat en dat deze (waarschijnlijk) vanaf 2022 afgegeven moet worden.

Over het uitstellen van de rechtmatigheidsverantwoording is de raad op 7 september geïnformeerd. In deze raadsbrief is eveneens aangegeven dat het college de voorbereidingen en de werkzaamheden die gepland zijn middels het interne controleplan 2021 gedurende 2021 wel zal blijven uitvoeren alsof de rechtmatigheidsverantwoording al afgegeven moet worden. Dit zogenaamde 'proefdraaien' is op dit moment in volle gang en gebeurt gedurende heel 2021 in afstemming met de externe accountant. Over de uitkomsten van deze controlewerkzaamheden wordt de raad geïnformeerd via de paragraaf bedrijfsvoering in de jaarstukken 2021.

Juridische zaken

Advisering
Arnhem heeft de ambitie in besluitvorming meer transparantie te bereiken waar het gaat om de (voorbereiding van) raadsvoorstellen. Vanuit de afdeling Juridische Zaken wordt dit proces ondersteund.
Het specifieke terrein van de burgemeestersbevoegdheden Openbare Orde en Veiligheid heeft in het afgelopen jaar veel prioriteit gevraagd. Dit zal gelet op de conclusies in het onderzoek van de Rekenkamer van 19 juni 2021 "De wet van de stimulerende achterstand" de komende jaren nog meer het geval zijn. De gemeente Arnhem zal verder deelnemen aan het Experiment gesloten coffeeshopketen (wietexperiment). Daarbij is recentelijk het project BOTOC (Breed Offensief Tegen Ondermijnende Criminaliteit) van start gegaan. Naast de normale werkzaamheden voor de Afdeling Veiligheid, neemt Juridische Zaken in beide projecten intensief deel.
Ook dit jaar zal weer veel aandacht blijven gaan naar de invoering van de nieuwe Omgevingswet, die wederom is vertraagd. Ook hier wordt door Juridische Zaken intensief samengewerkt met beleidsafdelingen en in dit geval ook ICT. De verwachting is verder dat dit jaar de energietransitie, het hybride werken en ondersteuning van wijkinitiatieven ook de nodige aandacht zullen vragen van Juridische Zaken.

Juridische procedures
De afdeling Juridische Zaken hecht vanzelfsprekend aan de grondbeginselen van de rechtsstaat. Daarom werd ook al vóór de Toeslagenaffaire bij advisering in concrete zaken en afwikkeling van procedures niet alleen gekeken naar de rechtmatigheid van de beslissingen, maar ook naar mogelijke concrete maatwerkoplossingen. De medewerkers die bezwaren en klachten afhandelen hebben op dit moment extra aandacht voor de gedupeerden van de toeslagenaffaire.

Het afgelopen jaar hebben de medewerkers van Juridische Zaken zich verdiept in de wijze waarop in juridische stukken meer inclusief kan worden gecommuniceerd. Ter ondersteuning van dit proces heeft een groot deel van de afdeling Juridische Zaken in het kader van Direct Duidelijk trainingen op dit gebied gevolgd. Behalve dat individuele medewerkers kennis in deze sessies hebben opgedaan, wordt er de komende tijd gewerkt aan een verdere verbeterslag van stukken van de afdeling. Dit proces zal de komende jaren blijvende aandacht krijgen.

Control
De afdeling Juridische Zaken hecht aan transparantie zodat de burger op de hoogte kan zijn van zijn rechten en plichten. Al jaren kunnen burgers via www.overheid.nl bijvoorbeeld de lokale regelgeving van de gemeente Arnhem en zijn mandaten vinden. Met de inwerkingtreding van de Wet electronische publicaties op 1 juli 2021 is er nog betere ontsluiting van informatie voor de burger mogelijk. Zo moeten bijvoorbeeld ook kennisgevingen van vergunningen worden gepubliceerd. Burgers die in het bezit zijn van een account "Berichten over uw buurt" krijgen deze meldingen automatisch in hun mailbox. Juridische Zaken is opdrachtgever en neemt deel aan projectteam samen met projectleden uit Vergunning & Handhaving, Strategie Beleid en Regie. Zij leiden de invoering van deze wet in goede banen, voorzien medewerkers van informatie en bekijken waar processen nog verder kunnen worden verbeterd.

Ook openheid van informatie voor de burger is van belang. Juridische Zaken adviseert al jaren lang medewerkers die verzoeken in het kader van de Wet openbaarheid van bestuur behandelen en gaat daar in het nieuwe jaar ook mee door. Door te participeren in het kernteam Open Data van de gemeente Arnhem is ook vanuit Juridische Zaken prioriteit gegeven aan het beschikbaar stellen van Wob-verzoeken, besluiten en bijlagen als Open Data.

Open data zijn gegevens en informatie van de gemeente die voor iedereen beschikbaar en toegankelijk zijn gemaakt in een digitaal formaat. Deze werkwijze past bij een transparante, betrouwbare en goed controleerbare overheid. Halverwege 2021 hebben medewerkers van Juridische Zaken tevens de taak gekregen om als Wob-coördinator de behandelaar in het Wob-proces te ondersteunen. En vanzelfsprekend worden de ontwikkelingen ten aanzien van de Wet open overheid nauwgezet vanuit Juridische Zaken gevolgd.

Communicatie

Inclusieve gemeentelijke communicatie

Als gemeente gaan we voor communicatie die begrijpelijk is en waarbij iedereen zich gezien en begrepen voelt. Dat doen we langs de volgende lijnen:

Schrijven in voor iedereen begrijpelijke taal

Wij gaan verder met bewustwording en training van de gemeentelijke organisatie. We gaan het gesprek aan met onze gemeenschappelijke regelingen en uitvoeringsorganisaties, om hen ertoe te bewegen om ook taalniveau B1 als norm te nemen. We zetten een Lezerspanel op. De deelnemers worden breed geworven onder de inwoners van Arnhem. Zij gaan een aantal keren per jaar feedback geven op onze schriftelijke communicatie. En ten slotte gaan we een proef houden met beeldbrieven.

Verdere verbeteren toegankelijkheid websites

We werken door aan de verbeterslag van www.arnhem.nl en gaan andere aan de gemeente verbonden sites (laten) toetsen aan de wettelijke eisen. We richten een proces in om ervoor te zorgen dat de eisen op het gebied van toegankelijkheid (en beveiliging) voor toekomstige websites vooraf zijn geborgd.

Communicatie waarin alle Arnhemmers zich herkennen

We onderzoeken of we in onze communicatie aansprekend zijn voor álle Arnhemmers en wat we eventueel beter kunnen doen. Op basis van de input die we in de tweede helft van 2021 verzamelen, maken we in 2022 een plan om de gemeentelijke communicatie nog inclusiever te maken.

Overzicht formatie

Totaal aantal FTE Arnhem	Realisatie Bezetting 31.12.2020	Begroting Formatie 2021	Begroting Formatie 2022	Begroting Formatie 2023	Begroting Formatie 2024	Begroting Formatie 2025
Bestuur						
Aantal FTE Raad	39	39	39	39	39	39
Aantal FTE College B&W	7	7	7	7	7	7
Personeel						
Aantal FTE ambtelijke organisatie formatie	949	981	960	938	937	935
Totaal personeel gemeente Arnhem	**949**	**981**	**960**	**938**	**937**	**935**

Verloop formatie

	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Aantal FTE ambtelijke organisatie Begroting 2021-2024	**916**	**912**	**912**	**912**	**912**
Bij: consulent W&I-Handhaving: zorgfraude	2	2	2	2	2
Bij: integraal handhaver 0,6 fte areaal	1	1	1	1	1
Bij: bijdrage economie SBR	1	1	1	1	1
Bij: 2e jaar 11 trainees 1/3/21 tot 1/3/22	9	2			
Bij: formatie Bedrijfsvoering	15	15	13	12	10
Bij: 8,0 fte doorontwikkeling burgerzaken	8	8	5	5	5
Bij: straatcoaches	4	4	4	4	4
Bij: participatiecoaches bureau Nieuwkomers - pilot - 2021	4				
Bij: kredietadviseur duurzaamheidsleningen 21-25	1	1	1	1	1
Bij: uitbreiding vaste formatie PIM (vermindering inhuur)	2	2	2	2	2
Bij: interventiespecialist Zorg en Veiligheid	1	1	1	1	1
Bij: netwerkmanager arbeidsmarkt regio Midden Gelderland	0	0			
Bij: capaciteit cluster Strategie Beleid en Regie	20	15			
Af: invulling taakstelling Gelrepas	-3	-3	-3	-3	-3
Afronding	-1	-1	-1	-1	-1
Aantal FTE ambtelijke organisatie Begroting 2022-2025	**981**	**960**	**938**	**937**	**935**

Toelichting bij de grootste mutaties:

- Gedurende de periode 1 maart 2021 tot 1 maart 2022 zijn er 11 trainees aan de formatie toegevoegd. Omgerekend op jaarbasis is dit gemiddeld 9 fte in 2021 en gemiddeld 2 fte in 2022. Dekking hiervoor vindt plaats uit het jongerenbudget.
- Om te kunnen anticiperen op de toenemende vraag naar hoogwaardige en complexe producten zijn voor de verdere doorontwikkeling van het cluster Bedrijfsvoering vanaf 2021 bestaande budgetten omgezet naar formatie. In 2022 gaat het hierbij om 15 fte, aflopend naar 10 fte in 2025. Deze formatieve uitbreiding is als volgt vertaald:
  - 2,0 fte voor capaciteit artikel 44 vragen
  - 1,0 fte voor P&O
  - 4,0 fte voor Informatie
  - 3,0 fte voor F&C
  - 3,5 fte voor het oplossen van een eerder opgelegde formatieve taakstelling

  Daarnaast is er in de Perspectiefnota 2022-2025 voor de jaren 2022 en 2023 € 150.000 beschikbaar gesteld ten behoeve van een inclusieve gemeentelijke organisatie en € 50.000 voor 2024. Dit is circa 1,5 fte in 2022 en 2023 en 0,5 fte in 2024.
- Voor de doorontwikkeling van Burgerzaken is bij de Perspectiefnota 2021-2024 budget beschikbaar gesteld. Naar verwachting zal dit rond de 8 fte formatie-uitbreiding betreffen in 2021 en 2022, aflopend naar structureel circa 5 fte vanaf 2023.
- In de Perspectiefnota 2022 zijn voor de jaren 2021 en 2022 extra middelen beschikbaar gesteld voor het cluster Strategie, Beleid en Regie om het cluster in staat te stellen de personele formatie in evenwicht te brengen met de gevraagde inzet op de gemeentelijke programma's. Voor 2021 is € 2 miljoen beschikbaar gesteld en voor 2022 € 1,5 miljoen. Dit is globaal vertaald naar formatie 20 fte in 2021 en 15 fte in 2022.

	Realisatie 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Aantal FTE ambtelijke organisatie	949	981	960	938	937	935
Saldo personeelsbudget loonsom (in € 1.000)	75.416	82.723	81.261	79.128	79.028	79.028
Gemiddelde loonsom (in €)	79.459	84.325	84.638	84.377	84.361	84.496

Verbonden partijen

De gemeente neemt deel in diverse rechtsvormen zowel publiek als privaat. Wanneer de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft in een andere partij, is dat voor de gemeente een verbonden partij. Samenwerking met andere partijen is een manier om publieke taken uit te voeren, die bijdragen aan het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen. Deelnemingen in andere partijen brengen risico's met zich mee zowel bestuurlijk, maatschappelijk als financieel.

Verbonden partijen twee gemeentelijke rollen

De gemeente vervult twee rollen richting de verbonden partijen: de rol van eigenaar en de rol van opdrachtgever. Tussen beide rollen en de belangen die daaruit voortvloeien, kan een spanningsveld bestaan.

In de eigenaarsrol beslist de gemeente over de oprichting, de missie, de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verbonden partij. Het gemeentebestuur is mede eigenaar van de verbonden partij en draagt bestuurlijke verantwoordelijkheid (de gemeente neemt deel aan het bestuur). De eigenaarsrol richt zich vooral op de continuïteit en de levensvatbaarheid van de (samenwerkings)organisatie.

De gemeente is ook opdrachtgever van de verbonden partij. De verbonden partij levert diensten of producten of is uitvoerder van gemeentelijk beleid. Veelal in de vorm van een basispakket dat door alle deelnemers in de samenwerking wordt afgenomen, met daarnaast een aanvullend pakket dat voor afzonderlijke deelnemers op maat wordt afgesproken.

Het financieel belang is gekoppeld aan beide rollen. Als opdrachtgever heeft de gemeente belang bij een zo goed mogelijke prijs-/kwaliteitsverhouding voor de afgesproken dienstverlening en deze moet passen binnen de kaders van de gemeentebegroting. Als eigenaar draagt de gemeente het 'ondernemersrisico' van de samenwerking. Als de financiële resultaten tegenvallen, zal de gemeente de tekorten moeten aanvullen.

Actuele kaders

Kadernota verbonden partijen gemeente Arnhem

In 2016 is de visie van de gemeente Arnhem op de verbonden partijen vastgelegd in de kadernota verbonden partijen 2016 gemeente Arnhem, met daarin uitvoeringsrichtlijnen over de wijze van sturen en beheersen. Uitgangspunt is om hierbij uit te gaan van een risicogerichte aanpak, onder andere door het instellen van een governance code en het toepassen van een 'risicokompas'.

BBV-Notitie verbonden partijen

Ook de Notitie verbonden partijen van de Commissie BBV uit oktober 2016 geeft verplichte en aanbevolen kaders ten aanzien van verbonden partijen. In deze notitie wordt uiteengezet wanneer sprake is van een financieel en bestuurlijk belang. Van een financieel belang is sprake als de gemeente de middelen zoals vermogen of leningen, die aan een partij ter beschikking zijn gesteld, niet terugkrijgt bij faillissement van die partij of indien financiële problemen bij de derde partij kunnen worden verhaald bij de gemeente. Bij een bestuurlijk belang gaat het om het hebben van zeggenschap van de gemeente in een derde partij, hetzij omdat de gemeente een zetel in het bestuur heeft, hetzij omdat ze via aandelen mee kan stemmen.

Wet gemeenschappelijke regeling

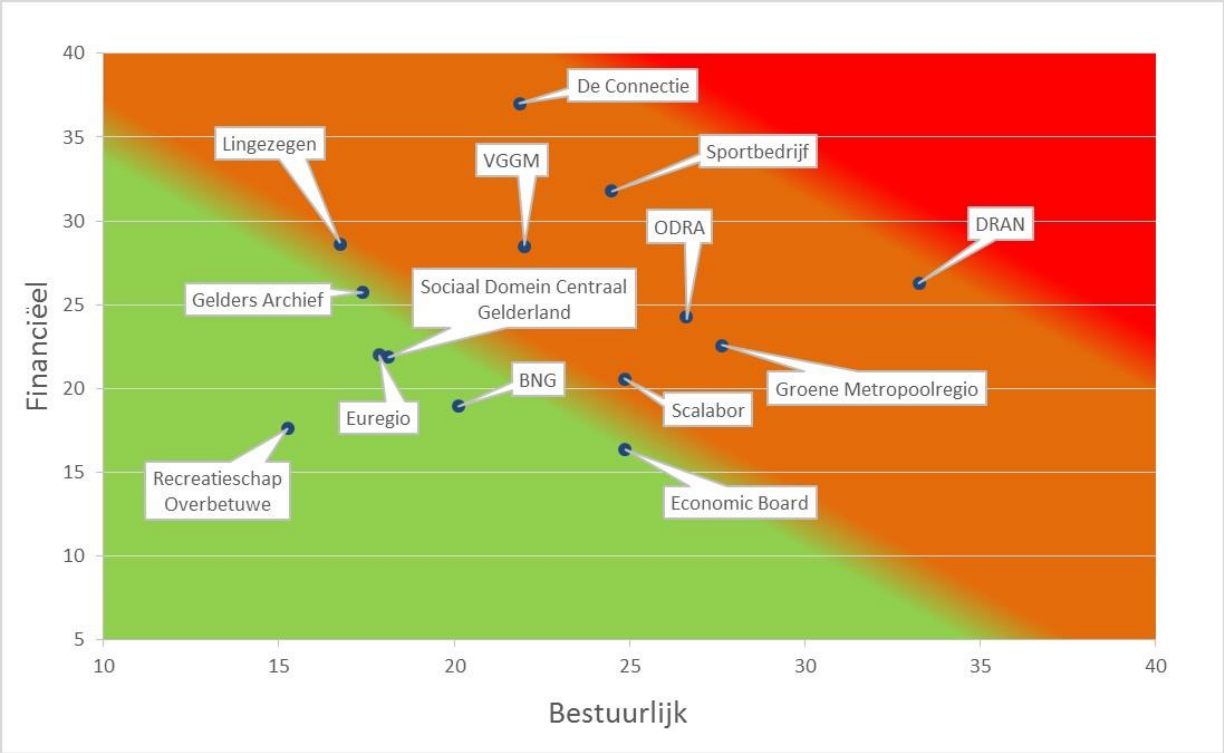
Een ander extern kader betreft de Wet gemeenschappelijke regeling (Wgr). In juli 2020 is door de minister van Binnenlandse zaken een voorstel tot wijziging van deze wet ingediend die erop gericht is de kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraad bij taken die in gemeenschappelijke regelingen worden uitgevoerd te versterken. Op 1 juni 2021 heeft de Tweede Kamer het wetsvoorstel aangenomen. De Eerste Kamer zal naar verwachting in het najaar van 2021 stemmen over het wetsvoorstel.

Diversiteit en inclusiviteit

Binnen de gemeentelijke organisatie worden stappen gezet om te komen tot een diverse en inclusieve organisatie. We vinden het belangrijk dat ook onze verbonden partijen het onderwerp diversiteit en inclusie als speerpunt van beleid hebben. Tijdens het raadsdebat op 14 juli 2021 is daarom door wethouder Jan van Dellen de toezegging gedaan dat in de jaarplannen van de verbonden partijen een paragraaf komt over inclusie. In het najaar van 2021 wordt hierover het gesprek gevoerd met de verbonden partijen.

Ontwikkelingen risicovolle verbonden partijen

Niet alle verbonden partijen vragen om even veel betrokkenheid. Om de aandacht te geven aan die verbonden partijen die voor de gemeente van het grootste belang zijn, dan wel een belangrijk risico vormen (beleidsmatig of financieel) is het risicokompas toegepast. Het risicokompas is een risicoanalyse die bestaat uit een beoordeling op acht maatstaven. Deze acht maatstaven geven vorm aan de bestuurlijke en financiële verbondenheid met de partij. Door alle verbonden partijen op dezelfde wijze te beoordelen, is het mogelijk de verbonden partijen onderling te vergelijken en te bepalen welke verbonden partijen in verhouding tot elkaar een hoog risicoprofiel hebben. In de aanloop naar de Begroting 2022 heeft een actualisatie plaatsgevonden van het risicokompas. Dit heeft geresulteerd in de volgende risicokaart:

Voor de verbonden partijen, die op basis van de risicokaart in onderlinge vergelijking het hoogste scoren is een beheersstrategie opgesteld. Het betreft de volgende partijen:

- DRAN (Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen);
- Sportbedrijf Arnhem;
- De Connectie;
- ODRA (Omgevingsdienst Regio Arnhem;
- Groene Metropoolregio;
- VGGM (Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.

In het hierna volgende overzicht met verbonden partijen wordt aangegeven in welke verbonden partijen de gemeente Arnhem deelneemt en aan welke programma's hiermee een bijdrage wordt geleverd. De hierboven genoemde partijen maken onderdeel uit van dit overzicht. De beheersstrategie op deze partijen wordt in het overzicht nader toegelicht.

Relatie met paragraaf Weerstandsvermogen

De risico's die samenhangen met de verbonden partijen zijn meegewogen in de bepaling van de gewenste weerstandscapaciteit (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Toelichting bij overzicht verbonden partijen

Hierna wordt per verbonden partij een aantal gegevens weergegeven. Naast stamgegevens zijn dit het bestuurlijke en financiële belang, financiële gegevens over het vermogen en resultaat, actuele ontwikkelingen en de beheersstrategie (indien van toepassing).

Aanvullend op de hierna weergegeven verbonden partijen neemt de gemeente Arnhem tevens deel in twee Verenigingen van Eigenaars (VVE's). Het betreft de volgende VVE's:

- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 46 en 47 te Arnhem.
- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 27, 28-1 en 28-2 te Arnhem.

De gemeente heeft als eigenaar van een gedeelte van de panden zitting in het bestuur van de VVE's en heeft tevens een (gering) financieel belang. Het risicoprofiel is als laag aan te merken.

Scalabor B.V.			
Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S06 Participatie en armoedebestrijding		
Doel verbonden partij	Scalabor B.V. is een arbeidsontwikkelbedrijf dat inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de arbeidsmarktregio Midden-Gelderland ondersteunt bij het overbruggen van die afstand. Scalabor begeleidt inwoners die dat nodig hebben - in opdracht van gemeenten - naar passend en zo regulier mogelijk werk. Scalabor richt zich op het ontdekken en ontwikkelen van talenten van mensen in een werksituatie. Een belangrijke dienstverlening is het begeleiden van SW-medewerkersvan de modulaire gemeenschappelijke regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (MGR), module Werkgeverschap SW (WGSW).		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van Scalabor B.V. De gemeenschappelijke regeling Presikhaaf Bedrijven detacheert SW-medewerkers, in opdracht van de deelnemende gemeenten, bij Scalabor B.V. Daarnaast koopt gemeente Arnhem (als klant) ook ontwikkeltrajecten in bij Scalabor B.V. voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet.		
Bestuurlijk belang	De concerndirecteur van gemeente Arnhem is gemachtigd om namens de gemeente Arnhem stemrecht uit te oefenen in de vergadering van aandeelhouders.		
Financieel belang	100%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	8.138.780
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	3.603.913
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	
Ontwikkelingen	Voor 2022 en verder zien wij dat: - De termijn van het huidige aanwijsbesluit voor de Sw-medewerkers afloopt en nieuwe besluitvorming daarop moet plaatsvinden; - Een snelle terugloop van het aantal SW-medewerkers (door pensionering ed.); - Door ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en het ontbreken van benodigde vaardigheden van medewerkers het steeds lastiger voor SW-medewerkers wordt om door te stromen naar externe werkgevers; - Landelijke ontwikkelingen rondom sociale ontwikkelbedrijven (SW 2.0) een rol gaan spelen qua positionering; - De invoering van de nieuwe cao Aan de slag gevolgen kan hebben als het gaat om het beleggen van risico's van werkgeverschap. - Voor de inkoop van diensten en producten vanaf 2023 mogelijk een aanbestedingsprocedure moet worden opgestart.		
Risico profiel	Middel		

Beheersstrategie	Bij de start van het bedrijf hebben gemeenten Scalabor aangewezen als begeleider van de SW-medewerkers. De financiële afspreken onderliggend aan dit aanwijzingsbesluit hebben een looptijd van 5 jaar dus tot en met 2022, waarbij een jaar voor afloop, dus eind 2021, bekend moet zijn hoe gemeenten verder gaan. Dit is een onzekere factor voor het bedrijf, waarbij eventueel risico in geval van het niet verlengen van de aanwijzing (en de dan benodigde afbouw van het bedrijf) volledig bij het bedrijf/ de aandeelhouder ligt. Vanuit de module WGSW van MGR, waar het feitelijk werkgeverschap voor de SW-medewerkers is belegd, is reeds nu gestart met de zorgvuldige voorbereiding van het besluitvormingsproces. Om op die manier gemeenten te begeleiden in een tijdig en goed afgewogen besluit, waar mogelijk vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Sportbedrijf Arnhem

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	Het Sportbedrijf voert het sportbeleid uit. Arnhem stimuleert en faciliteert bewegen en sporten en Arnhem benut de kracht van beide, voor een beter welzijn van de stad.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem		
Bestuurlijk belang	De gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van de BV Sportbedrijf Arnhem. Als aandeelhouder is de gemeente Arnhem lid van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Het mandaat om als aandeelhouder op te treden is door het college neergelegd bij de concerndirecteur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft het volledige eigendom.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	1.626.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	21.500.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	16.634.265
Ontwikkelingen	De opdracht aan het sportbedrijf krijgt meer focus op gezondheid en bewegen en de inzet van de openbare ruimte ten behoeve van sport.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	**Sturing** Het Sportbedrijf is de grootste uitvoerder van het sportbeleid van de gemeente Arnhem. Bij de verzelfstandiging van het Sportbedrijf, zijn vanuit de gemeente als opdrachtgever en eigenaar van het Sportbedrijf, afspraken gemaakt over de informatie- en stuurmogelijkheden voor de gemeente. Om de verwachtingen over en weer beter in beeld te hebben voeren de gemeente als eigenaar en opdrachtgever en het sportbedrijf gezamenlijk, buiten de kwartaalgesprekken om, gedurende 2022, regelmatig overleg. De organisatie van het Sportbedrijf en de samenwerking met de gemeente Arnhem moet de komende jaren nog verder professionaliseren. In navolging van 2021 waar we stappen hebben gezet in werkwijze en gezamenlijk opdrachtgeverschap wordt hier in 2022 vervolg aan gegeven. De afstemming tussen de teams Leefomgeving en het Sportbedrijf komt op gang, waarmee beter invulling wordt gegeven aan het uitgangspunt van 'van wijken weten'. Het opdrachtgeverschap wordt meer gestroomlijnd. De informatievoorziening van het Sportbedrijf aan de gemeente Arnhem als opdrachtgever, is in ontwikkeling. Het betreft hier een samenspel van vraagstelling in combinatie met beantwoording van de vragen. Het Sportbedrijf heeft in de kwartaalrapportages steeds conform afgesproken format gerapporteerd. Over de kwaliteit en met name over de (on)mogelijkheden van rapportage over effectiviteit en efficiëntie van interventies in de stad wordt nog met elkaar gesproken, alsmede wensen voor de toekomst op wijkniveau. Dit is een doorlopend proces, waarin we in 2021 duidelijk stappen hebben gezet en waarmee we verder gaan in 2022. Het inzicht in de kostprijs van de producten is nog onvoldoende. In het tweede kwartaal 2019 is het sportbedrijf gekomen met een eerste aanzet ten aanzien van de kostprijs van de verschillende producten. Dit is echter nog niet volgens verwachting. In 2020 hebben we helaas weinig voortgang kunnen boeken op dit onderdeel. Voor 2021 zal de focus komen te liggen bij, inhoudelijk logische product/dienstgroepen met bijhorende activiteiten en daaraan		

gekoppelde financieel inzicht, ter verbetering van de sturing door de opdrachtgever. Dit proces is volop in gang en zal voortgezet worden in 2022 e.v..

Financieel
De financiële ratio's van het Sportbedrijf, gebaseerd op de jaarrekeningen waren onvoldoende tot 2020. In 2020 is de algemene reserve van het Sportbedrijf vergroot tot het afgesproken en gewenste niveau (€ 1,8 miljoen). Tegelijkertijd heeft corona impact gehad op het (beperkte) resultaat van het Sportbedrijf in 2020. Het eigen vermogen is daardoor afgenomen naar € 1,6 miljoen. Dit wordt nog steeds ruim voldoende geacht.

Sportbedrijf heeft 2020 afgesloten met een negatief resultaat van bijna € 0,2 miljoen. Dit valt mee, gezien de omstandigheden (sterk teruggelopen inkomsten in verband met corona). Dit is mede te danken aan kostenbesparing, uitgestelde investeringen en compensatieregelingen vanuit het Rijk. Het beperkte negatieve resultaat kan zonder zorgen opgevangen worden door het verhoogde eigen vermogen.

Voor 2021 laten de eerste prognoses zien (Q1) dat het Sportbedrijf naar verwachting een nagenoeg neutraal, of licht negatief resultaat behaalt. Eveneens door de begroting te versoberen en door steun vanuit het Rijk. Voor 2021 wordt tegelijkertijd voldaan aan de taakstelling van € 0,5 miljoen op subsidie Sportbedrijf. Voor 2022 is er een taakstelling van € 0,75 miljoen. Op dit moment wordt onderzocht hoe dit in te vullen, en of dit in de huidige situatie reëel is.

Samenwerking
De verzelfstandiging en daarmee nieuwe manier van samenwerken, veranderde rollen, verantwoordelijkheden etc. heeft tijd nodig gehad om uit te werken. In de eerste jaren van verzelfstandiging lag de nadruk voornamelijk op bedrijfsmatige aspecten en de ontvlechting van de gemeente. Het inhoudelijke gesprek over de maatschappelijke invulling van de opdracht en bijdrage aan gemeentelijke doelstellingen werd daardoor onvoldoende gevoerd. Dit werd bemoeilijkt door het wennen aan nieuwe verhoudingen, 'losse eindjes' van de verzelfstandiging en een verschillende interpretatie van bepaalde begrippen. Het Sportbedrijf was voornamelijk bezig met zelfstandig op eigen benen staan, terwijl de gemeente zocht naar het houden van de juiste mate van regie.

Vooral in de jaren na verzelfstandiging was dit het geval. Nu het Sportbedrijf na 4 jaar redelijk stabiel staat, is er weer meer ruimte gekomen om de focus te verleggen naar het gesprek op inhoud en gezamenlijke belangen. Het afgelopen jaar is de samenwerking tussen gemeente en Sportbedrijf sterk verbeterd en is er minder sprake van 'strijd' en meer sprake van samenwerking. De samenwerking blijft een onderwerp waarin continu geïnvesteerd wordt, ook in 2022 e.v..

We verwachten deze ontwikkeling met het nieuwe MT van het Sportbedrijf in 2022 voort te kunnen zetten. Deze verbeterde verstandhouding zorgt ervoor dat het risicoprofiel van het Sportbedrijf als verbonden partij lager ingeschat wordt.

NV Bank Nederlandse Gemeenten

Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	De BNG is de 'bankier ten dienste van overheden', waaronder voor gemeenten.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeente heeft minder dan 1% van de aandelen. De andere aandeelhouders zijn de Staat der Nederlanden (50%), provincies en gemeenten.		
Bestuurlijk belang	De concerntreasurer is gemachtigde voor de aandeelhoudersvergadering.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft 496.470 aandelen van de BNG in bezit (bijna 1%) en is daarmee een van de grootste gemeentelijke aandeelhouders van de BNG		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	5.097.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	155.262.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	
Ontwikkelingen	Niet van toepassing.		

Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Economic Board regio Arnhem-Nijmegen

Vestigingsplaats	Nijmegen		
Rechtsvorm	Stichting		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie		
Doel verbonden partij	Het versterken van de samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheden op de groeisectoren health, energy en food en de cross-overs daartussen, om daarmee de economische slagkracht van de regio Arnhem-Nijmegen verder te ontwikkelen en regionale groeikansen te benutten met alle voor dat doel dienstige middelen.		
Deelnemers in samenwerking	The Economic Board wordt gevormd door achttien leden vanuit de kennisinstellingen, het bedrijfsleven en de overheden.		
Bestuurlijk belang	Burgemeester A. Marcouch (voorzitter) en wethouder J. van Dellen hebben zitting in de board.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft geen rechtstreekse financiële relatie met The Economic Board. Van onze bijdrage aan de regio wordt 1 euro per inwoner door het GR doorgegeven aan The Economic Board.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	142.850
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	133.981
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	162.000
Ontwikkelingen	The Economic Board heeft zich in 2020 op diverse manieren ingezet voor economische ontwikkeling, innovatie en werkgelegenheid in de regio. Samen met overheidsinstellingen, het bedrijfsleven en de kennisinstellingen stimuleert The Economic Board innovaties in de topsectoren Energy, Health, Hightech en Food en de cross-overs daartussen. The Economic Board richt zich daarbij onder meer op het versterken van het Energy cluster in Arnhem: het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid (start-ups en scale-ups) en het stimuleren van innovaties op het gebied van energievoorziening en batterijopslag. Meer specifiek heeft The Economic Board in 2020 bijgedragen aan de realisatie van het Connectr Energy Innovation Lab als flagshipproject van het Energycluster. The Economic Board droeg in 2020 ook bij aan de nieuwe regionale agenda Groene Metropoolregio in het kader van het versterkingsproces van de regio Arnhem-Nijmegen. The Economic Board scherpte zijn eigen strategie en agenda ook aan: de focus is allereerst gericht op de versterking van de economische clusters health, hightech, food en energy; op slimme duurzaamheid (innovaties), lobby en acquisitie en specifiek op human capital/arbeidsmarkt in de regio. The Economic Board is een van de partners in de nieuwe regionale investeringsagenda met de provincie en de Groene metropoolregio, waarvoor in 2021 de eerste stappen zijn gezet. De Economic Board ontwikkelde zich verder als netwerk in de regio. Kennis, kunde en ervaring vanuit de regiogemeenten, kennisinstellingen en bedrijfsleven werden steeds meer gedeeld en ingezet voor belangrijke maatschappelijke opgaven.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

BVO De Connectie

Vestigingsplaats	Arnhem
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën
Doel verbonden partij	De Connectie is een gemeenschappelijke regeling met de gemeenten Rheden en Renkum op het gebied van bedrijfsvoering.
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem, gemeente Renkum en gemeente Rheden
Bestuurlijk belang	Opdrachtgever is de concerndirecteur, wethouder Jan van Dellen is lid van het bestuur.

Financieel belang	Het Arnhems aandeel in De Connectie bedraagt 72%.* Het hieronder opgenomen begrote resultaat betreft het resultaat na mutaties reserves.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	-352.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	14.213.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	-21.000
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	30.254.000

Ontwikkelingen

Uit onderzoek blijkt dat bij een samenwerking binnen de gemeentelijke context het 3 tot 5 jaar kost (afhankelijk van de beginsituatie) om weer op het startniveau te komen in termen van opbrengsten, klanttevredenheid, organisatie-volwassenheid en medewerkertevredenheid. Bij de start van De Connectie is onvoldoende rekening gehouden met deze zogenaamde ‘servicedip’.
Het bestuur van de Connectie onderschrijft het belang van een betaalbare bedrijfsvoering en heeft daarom een bestuursopdracht geformuleerd. De Connectie krijgt daarin de opdracht om het ontwikkelperspectief, de MJPB en het financieel perspectief 2023 e.v. te herzien en zorg te dragen voor een voorstel om tot een passend financieel kader te komen.

Risico profiel

Middel

Beheersstrategie

De Connectie is een organisatie in die volop in ontwikkeling is en waar de komende jaren veel moet gebeuren. Het is evident dat beheersing en control hierin belangrijk zijn. De beheersing is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen met de belangen van een goede bedrijfsvoeringsorganisatie. Op verschillende niveaus en vanuit verschillende perspectieven wordt er actief samengewerkt. Het bestuur, het OGO (opdrachtgeversoverleg) en de demandorganisatie zijn hierin belangrijke gremia waarin sturing en beheersing nadrukkelijk terugkomen. Het controllersoverleg vervult hierin een belangrijke adviesrol ten aanzien van de P&C-producten van de Connectie.

Er wordt in de begroting een aantal risico's beschreven die significant zijn in financiële termen, maar ook voor de dienstverlening. De beschreven risico's hebben voor een deel te maken met de uitgevoerde onderzoeken naar de totale ICT-keten van De Connectie. In samenspraak met de drie gemeenten zijn er negen verbeterpaden opgesteld die ertoe moeten leiden dat: 1. Het gewenste niveau van de informatievoorziening wordt bereikt (basis op orde). 2. De governancestructuur verder wordt ingericht waarbij afspraken worden vastgelegd over rollen, verantwoordelijkheden en de wijze van samenwerking. Gelet op de MJPB 2022-2025 en de ontwikkeling van de financiële positie is het belang van een betaalbare bedrijfsvoering groot. Het bestuur van de Connectie onderschrijft dit en heeft daarom een bestuursopdracht geformuleerd. De Connectie krijgt daarin de opdracht om het ontwikkelperspectief, de MJPB en het financieel perspectief 2023 e.v. te herzien en zorg te dragen voor een voorstel om tot een passend financieel kader te komen. De Connectie wordt gevraagd om voor de MJPB 2023 te komen met reële voorstellen tot heroriëntatie van beleid en uitgangspunten en de daarbij behorende consequenties voor de dienstverlening, financiën en risico’s in beeld te brengen.

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen

Vestigingsplaats	Arnhem
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S07 Zorg
Doel verbonden partij	In april 2016 is de Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen opgericht ten behoeve van het aanvullend vervoer Arnhem Nijmegen (Avan). Het is een gemeenschappelijke regeling, gebaseerd op een bedrijfsvoeringsorganisatie. Eén van de taken van deze Vervoersorganisatie is het regelen van het doelgroepenvervoer, waarbij sprake is van een bundeling van het doelgroepenvervoer (Wmo-vervoer, leerlingenvervoer en instellingsvervoer). Gezamenlijke sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer voor de deelnemers.
Deelnemers in samenwerking	Regio Arnhem en regio Nijmegen
Bestuurlijk belang	Wethouder R. van der Zee is lid van het bestuur

Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt volgens een verdeelsleutel bij aan de exploitatie. De kosten van de bedrijfsvoeringsorganisatie worden bepaald op basis van het inwoneraantal. De vervoerskosten op basis van rekeneenheden van het vervoer. De vervoersorganisatie heeft geen weerstandscapaciteit; tekorten komen voor rekening van de deelnemende gemeenten.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	13.002.611
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	6.743.581

Ontwikkelingen

In 2020 zijn er beleidsregels Wmo en Jeugdwet op- en vastgesteld. Ook is er een nieuwe Verordening Leerlingenvervoer aangenomen. Deze dragen bij aan het beheersen van kosten op het gebied van Doelgroepenvervoer.
Corona heeft in 2020 en 2021 effect gehad op het routegebonden en vraagafhankelijk vervoer. Met het oplopen van de vaccinatiegraad en het versoepelen van de maatregelen is het vervoer weer aangetrokken. De verwachting is dat dit weer naar het begrotingsniveau gaat. De gewijzigde verordeningen en beleidsregels zijn vanaf zomer 2020 langzaam doorgevoerd. Daarnaast lijkt de nieuwe aanbesteding positiever uit te werken dan in eerste instantie verwacht. Dit maakt dat voor 2020 de jaarcijfers doelgroepenvervoer met een positief resultaat afgesloten zijn. In 2022 verwachten we terug te gaan naar de oorspronkelijke begroting met daarbij in lijn horende kosten.

Risico profiel

Middel

Beheersstrategie

De risico's waarmee BVO DRAN te maken heeft zijn een veranderende relatie met de Provincie, een zeer dynamische omgeving, kwetsbare burgers en daarmee politieke gevoeligheid.

De risicoklasse is van hoog naar middel gezakt. Het in 2018 verschenen knoppenplan heeft ertoe geleid dat de kostenbesparingen die mogelijk waren in regionaal verband inmiddels zijn doorgevoerd en een aantal zaken zijn meegenomen in de inmiddels afgeronde aanbesteding. Aan een aantal knoppen binnen het vraagafhankelijk vervoer zal vanaf 2021 een verder vervolg worden gegeven. Een aantal knoppen kunnen enkel door de gemeente zelf beleidsmatig worden opgepakt.

De gemeente Arnhem heeft in 2020 aan een aantal van deze knoppen gedraaid door zowel beleidsregels Wmo als ook beleidsregels Leerlingenvervoer op- en vast te stellen. Dit om te kunnen blijven doen wat nodig is, maar ook een gemeentelijk kader als vertrekpunt te kunnen nemen. Het effect van deze aanpassing zal door geleidelijke invoering in 2021 beter zichtbaar worden.

De inrichting van het doelgroepenvervoer is gebaseerd op een 'open einde' systematiek. Hierom is de sturingsinformatie frequenter en gericht op continue monitoring. Structureel ontvangen we van de BVO DRAN managementinformatie en zogenaamde rittenbakken. Er is ongeveer tien keer per jaar ambtelijk en 6 keer per jaar bestuurlijk overleg. In 2021 zal informatie omtrent doelgroepenvervoer worden verwerkt in PowerBI waardoor dit onderdeel uit zal gaan maken van de komende bestuursrapportages.

Euregio Rijn-Waal

Vestigingsplaats

Kleve (D)

Rechtsvorm

Openbaar lichaam naar Duits recht

Programma

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie

Doel verbonden partij

De Euregio Rijn-Waal is een Nederlands-Duits openbaar lichaam waarbij ca 55 gemeenten en regionale overheden en Kamer van Koophandels uit de grensregio zijn aangesloten. De bevordering van de integratie van Europa en het slechten van nationale grenzen zijn centrale doelen van deze samenwerking (sinds 1 november 1993). De Euregio Rijn-Waal zet in op verbetering en intensiveren van grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie en maatschappij. In het werkgebied van de Euregio bestaan veel mogelijkheden voor een sterke economische en maatschappelijke ontwikkeling. De Euregio Rijn-Waal brengt partners bij elkaar om gezamenlijke initiatieven te starten en zo gebruik te maken van synergie-effecten. De Euregio verzorgt het programmamanagement voor het EU-programma INTERREG Duitsland-Nederland.De Euregio is geen verbonden partij in de zin van de Wet gemeenschappelijke regelingen. De Euregio is een openbaar lichaam gebaseerd op het Verdrag van Anholt. In overeenstemming met artikel 3 lid 3 van dit verdrag is voor de Euregio het Duitse recht van toepassing. Dit betekent dat voor de Euregio niet dezelfde plichten

	gelden ten aanzien van bijvoorbeeld de verzending van de begroting aan deelnemende gemeenten. In de statuten van de Euregio is vastgelegd dat de begroting een maand voor het begin van het nieuwe begrotingsjaar een begroting wordt opgeleverd. De vergaderstukken van de Euregioraad worden door de Euregio aan de gemeenteraad verzonden.		
Deelnemers in samenwerking	55 leden, te weten 30 Nederlandse en 20 Duitse gemeenten, 3 regionale instanties en 2 Kamers van Koophandel		
Bestuurlijk belang	In de Euregio Raad zitten namens de gemeente Arnhem burgemeester A. Marcouch en raadsleden V. Bouma, mw. K. Kalthoff, Y. Usta en M. Venhoek.		
Financieel belang	Beperkt. De leden betalen een (inwoneraantal gerelateerde) contributie.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	1.762.724
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	3.395.350
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	28.000
Ontwikkelingen	De Euregio geeft uitvoering aan de Strategische Agenda 2025+ die de Euregioraad in november 2020 heeft vastgesteld. Daarin zijn vier grensuitdagingen geformuleerd: economie en klimaat, arbeidsmarkt en opleiding, leefbaarheid alsmede Euregionale identiteit. Het Europees Interreg-programma VI 2021-2027 vormt de belangrijkste financieringsbron voor de projecten die hieruit voortkomen. In 2022 worden de eerste projectvoorstellen goedgekeurd, waarmee uitvoering wordt gegeven aan de Strategische Agenda. In samenwerking met de Groene Metropoolregio en Bureau Brussel worden nieuwe projectmogelijkheden onderzocht. Vanuit o.a. de duurzaamheidsagenda, die is opgesteld door het 100.000+ stedennetwerk wordt gewerkt aan projectvoorstellen met Nederlandse en Duitse projectpartners.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S02 Bereikbaarheid; S03 Economie; S10 Klimaat en energie; S12 Wonen en leefomgeving		
Doel verbonden partij	De ambitie van de Groene metropoolregio is gericht op de welvaart van de inwoners in de regio. De Groene metropoolregio werkt aan maatschappelijke opgaven op het gebied van werken, wonen, duurzaamheid, bereikbaarheid en leefbaarheid. De regio staat voor kwalitatieve groei en dus voor balans tussen groei en leefbaarheid. De ambitie is om de omvangrijke groeiopgave (huisvesting, werk en bereikbaarheid) te faciliteren en de groene leefomgeving en ontspannen leefkwaliteit in de regio te behouden en te versterken. De regio wil zich sterker profileren naar het rijk en Europa als groene, circulaire metropoolregio. De regionale agenda is hierop gericht.		
Deelnemers in samenwerking	Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar		
Bestuurlijk belang	Burgemeester Marcouch is lid van het Algemeen Bestuur van de Groene Metropolregio. Wethouder Van Dellen is voorzitter van het bestuurlijk team Productieve Regio. De wethouders van der Zee, Bouwkamp en Roelofs nemen deel aan respectievelijk de bestuurlijke teams Verbonden regio, Groene Groeiregio en Ontspannen regio.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt naar rato van inwonertal bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. * Het bedrag dat is opgenomen bij 'begrote bijdrage Arnhem' betreft de bijdrage voor de organisatiekosten. De bijdrage voor de inhoudelijke opgaven hangt samen met de regionale agenda en is nog afhankelijk van besluitvorming in de raad.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	

Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022 € 280.303
Ontwikkelingen	De Groene Metropoolregio is 1 januari 2021 als Gemeenschappelijke Regeling gestart en is de opvolger van het Gemeenschappelijk Orgaan regio Arnhem-Nijmegen. De regio wil met een sterkere regio slagvaardiger zijn in zijn bestuur en transparanter naar de colleges en gemeenteraden van de 18 regiogemeenten en koestert daarbij een stevige ambitie: - samen doorgroeien naar een groene metropoolregio met internationale betekenis en allure. - zichtbaar zijn als dé circulaire topregio van ons land en van Europa, in alle facetten van de leefomgeving. - hét voorbeeld zijn voor kwalitatieve groei met een goede balans tussen levendige stedelijkheid en ontspannen leefkwaliteit. De regionale agenda is hierop gericht. De Groene Metropoolregio gaat via de regionale agenda werken aan een groene, groeiende en bloeiende regio. De regionale agenda bevat vijf opgaven: Verbonden regio, Productieve regio, Circulaire regio, Ontspannen regio en Groene groeiregio. De regio wil samen met partners als de provincie Gelderland en The Economic Board bijdragen aan de regionale opgaven, aan nationale opgaven, aan de nieuwe Europese doelen. Deze ontwikkeling heeft financiële gevolgen. College en raad hebben in respectievelijk oktober en december 2020 ingestemd met een verhoging van de bijdrage aan de regio Arnhem-Nijmegen van €0,88 naar €2,50 per inwoner en de voorzetting van de bijdrage van de Economic Board à €1,- per inwoner. In 2021 en 2022 worden de kosten gedempt naar €1,73 per inwoner door een bijdrage van de provincie Gelderland aan de Groene Metropoolregio. Voor 2022 is een extra bedrag nodig van €157.842. Vanaf 2023 zijn de totale kosten €564.788 per jaar. Dit inclusief de bijdrage Economie Board. Via de perspectiefnota 2021 zijn de meerkosten vanaf 2022 geregeld (raadsbesluit Perspectiefnota d.d.30 juni 2021).
Risico profiel	Middel
Beheersstrategie	De gemeenteraad heeft op 16 december 2020 met de versterkte samenwerking in de regio Arnhem-Nijmegen ingestemd, onder de noemer Groene Metropoolregio en heeft hiertoe een nieuwe gemeenschappelijke regeling in het leven geroepen. Daarbij is het gemeenschappelijk orgaan regio Arnhem-Nijmegen ingetrokken. Het versterkingsproces heeft geleid tot een versterkte regio Arnhem-Nijmegen en een hogere bijdrage vanuit de 18 regiogemeenten. De raad heeft ingestemd met een bijdrage per inwoner van €2,50 ten behoeve van de basisfinanciering van de Groene Metropoolregio en continueren van de bijdrage van €1,- voor The Economic Board. De raad heeft eerder besloten om het bedrag van €101.946,-, dat in 2020 is uitgekeerd aan Arnhem bij het eindrapport vereffening van de voormalige Stadsregio, over te hevelen naar 2021 om daar in te zetten voor de meerkosten van de nieuwe gemeenschappelijke regeling. Omdat de provincie in 2021 en 2022 bijdraagt in de kosten van de basisfinanciering, heeft het college in hetzelfde raadsvoorstel aan de raad vermeld dat het verwacht in 2021 een dekkend financieel plaatje te hebben. De regio heeft medio september de definitieve regionale agenda gepresenteerd. De agenda bevat vijf regionale opgaven op het gebied van duurzaamheid, mobiliteit, ruimte en wonen, economie en toerisme, recreatie, cultuur en erfgoed met een bijpassende begroting. De gemeenteraden van de 18 regiogemeenten wordt gevraagd te besluiten over het al dan niet meedoen ('intekenen') op de verschillende opgaven. Arnhem koerst op intekenen op alle vijf de opgaven uit de regionale agenda. Dit wordt expliciet aan de raad voorgelegd via een apart raadsvoorstel. De nieuwe middelen die de uitvoering van deze regionale agenda met zich meebrengt à €412.000,- worden dit jaar nog gepresenteerd via het begrotingsprogramma S00. De bedoeling is om deze vanaf de begroting 2023 te presenteren via de betreffende inhoudelijke programma's. De raad zal via deze begroting besluiten over het al dan niet intekenen op de opgaven en het beschikbaar stellen van de middelen. Een raadsvoorstel over de regionale agenda en het intekenen op de opgaven wordt zoals gezegd separaat aangeboden.

Lingezegen

Vestigingsplaats	Arnhem
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S12 Wonen en leefomgeving

Doel verbonden partij	De realisatie en coördinatie van het beheer van Park Lingezegen op basis van het Masterplan, Intergemeentelijke structuurvisie, het Uitvoeringsprogramma en het AB-besluit 2015-004 over de Afronding van de basisuitrusting en de doorontwikkeling (AB, 04 12 2015).		
Deelnemers in samenwerking	Provincie Gelderland, Waterschap Rivierenland, gemeenten Lingewaard, Overbetuwe, Nijmegen en Arnhem.		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het Dagelijks bestuur, Wethouder R. van der Zee is lid van het Algemeen bestuur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt voor 25% bij aan de gemeenschappelijke regeling.Het hieronder opgenomen begrote resultaat (0) betreft het resultaat na onttrekking uit het beheerfonds.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	4.409.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	236.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	257.200
Ontwikkelingen	De parkorganisatie stelt in 2021 een visie 'doorontwikkeling' op. Thema's zoals natuur, recreatie, erfgoed, voedsel, landbouw, kunst en evenementen krijgen hierin een plek. De begroting in 2022 is gericht op het beheer en de doorontwikkeling. Voor een sluitende begroting 2022 wordt een beroep gedaan op het beheerfonds van het park. Het bedrag dat in het beheerfonds zit, is tezamen met de jaarlijkse bijdragen van de deelnemende gemeentes nog ruim voldoende om 20 jaar vooruit te kunnen.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S04 Onderwijs; S06 Participatie en armoedebestrijding; S07 Zorg		
Doel verbonden partij	De Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Regio Centraal Gelderland is in 2017 opgericht voor de uitvoering van taken op het terrein van het sociaal domein. De MGR bestaat uit vier modules: 'Inkoop van specialistische zorg' (aanbesteding, contractmanagement m.b.t. Jeugdzorg en WMO), Werkgeversservicepunt, Onderwijszaken en Werkgeverschap SW met daarboven een kleine beheerorganisatie.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort en Zevenaar (niet alle gemeenten doen aan alle modules mee) alsmede het UWV (Werkgeverservicepunt).		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het bestuur. In de bestuurscommissies zitten wethouders mw. M. Louwers (Werkgeversservicepunt en Werkgeverschap SW), R. van der Zee (Inkoop zorg) en B. Roelofs (Onderwijszaken).		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. Over de wijze waarop de bijdrage over de deelnemende gemeenten worden verdeeld zijn per module specifieke afspraken vastgelegd. Bij de onderwijsmodule geldt bijvoorbeeld het criterium 'leerlingaantallen en VsV-cijfers van de afgelopen 3 jaren' en bij de module WgSW het aantal inwoners met een SW-verband. * Het hieronder opgenomen begrote resultaat (0) betreft het resultaat na mutatie reserves.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	724.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	7.288.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	29.587.326

Ontwikkelingen	Ondanks de COVID-crisis heeft de MGR goede resultaten geboekt die binnen de begroting zijn gerealiseerd. In opdracht van de deelnemende gemeenten levert de MGR-organisatie een belangrijke bijdrage aan het versterken van de regionale samenwerking, meer integraliteit en ketenoptimalisering in het sociaal domein. De MGR is gevraagd alert te zijn op ontwikkelingen en opgaven die hieraan verder kunnen bijdragen. In 2022 zijn geen beleidswijzigingen met een betekenisvolle financiële impact voorzien. De MGR zet de afgesproken werkzaamheden conform haar meerjarig uitvoeringsprogramma voort. Mogelijke samenwerking op het gebied van inburgering en beschermd wonen worden onderzocht.
Risico profiel	Laag
Beheersstrategie	De MGR bestaat uit vier modules met daarboven een kleine beheerorganisatie, die efficiënt en kostenbewust opereert. Arnhem neemt deel aan alle modules en is in verhouding een grote 'klant' van de uitvoeringsorganisatie. De arbeidsovereenkomsten van medewerkers met een indicatie voor de WSW zijn per 1-1-2019 bij de nieuwe module Werkgeverschap SW ondergebracht. Daardoor is de financiële bijdrage, die eerder via Presikhaaf Bedrijven liep, in de begroting van de MGR ingebracht. In de verschillende bestuurscommissies, waarvan Arnhemse wethouders deel uitmaken, wordt inhoudelijk gesproken en gestuurd op de modules. Ook in het DB en AB van deze gemeenschappelijke regeling heeft Arnhem een stevige stem. De MGR beschikt over een meerjarig uitvoeringsplan alsmede een uitvoeringsprogramma die jaarlijks worden geactualiseerd. De tussentijdse informatievoorziening over de MGR in de vorm van onder andere periodieke bestuursrapportages is op orde. De MGR heeft zich kortom verder ontwikkeld tot een stabiele organisatie hetgeen in 2022 zal worden gecontinueerd.

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S11 Ruimtelijke ontwikkeling		
Doel verbonden partij	Goede en efficiënte vergunningverlening en handhaving op het gebied van milieu, bouwen, natuur en water.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Zevenaar en provincie Gelderland.		
Bestuurlijk belang	Wethouder Bouwkamp is lid van dagelijks bestuur en algemeen bestuur		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatiebegroting van deze gemeenschappelijke regeling. De jaarlijkse bijdrage is afhankelijk van het afgesproken werkprogramma.* Het hieronder opgenomen begrote resultaat (0) betreft het resultaat na mutaties reserves.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	932.400
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	4.838.500
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	5.634.000
Ontwikkelingen	Landelijke ontwikkelingen: invoering omgevingswet, invoering particulier bouwtoezicht. Outputsturing per 2020. Vervanging zaaksysteem in 2021.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Landelijke ontwikkelingen in wet- en regelgeving kunnen grote invloed hebben op de taakomvang en -inhoud van de omgevingsdienst ODRA. De impact van de Omgevingswet is nog steeds moeilijk in te schatten maar deze heeft waarschijnlijk een groot effect op het takenpakket ODRA. De Wet kwaliteitsborging bouwen (WKB) zal invloed hebben op de werkzaamheden die met bouw hebben te maken. Deze wet heeft een gefaseerde invoering. ODRA is samen met de deelnemende gemeenten actief bezig met de invoering van de Omgevingswet en WKB en rapporteert hier geregeld over. Door actief met komende ontwikkelingen bezig te zijn kan beter geanticipeerd worden op eventuele grote consequenties voor het personeelsbestand van ODRA. De omvang van het takenpakket van ODRA op het gebied van bouw, vergunningverlening en toezicht is direct afhankelijk van initiatieven van particulieren en bedrijven in de stad. Er kunnen grote verschillen zitten tussen jaren. Om hierop te anticiperen houdt ODRA een flexibele schil met personeel aan. Met de systematiek van outputfinanciering en een prognose		

van de gemeente op de bouwontwikkelingen wordt het beter mogelijk om de kosten voor de gemeente vooraf in te schatten.
De invoering van outputgericht sturen en betalen per 2020 heeft niet geleid tot onverwachte financiële effecten of andere ongewenste neveneffecten. Door de corona crisis is het echter nog niet mogelijk om op basis van de cijfers conclusies te trekken voor latere jaren. In het najaar 2021 zal ODRA een eerste evaluatie van de outputsturing opstellen.
De bij omgevingsdienst ODRA onderkende risico's voor gemeente Arnhem worden op de volgende wijzen beheerst. Allereerst is er maandelijks werkoverleg tussen de accounthouders van beide partijen. Relevante ontwikkelingen kunnen daar als eerste gesignaleerd worden. ODRA levert maandelijks productiecijfers en urenoverzichten. De cijfers worden met deze frequentie ook in het accountoverleg besproken. Realisatie van producten en uren kan zo getoetst worden aan planning en budget, zonodig kan worden bijgestuurd en zullen relevante ontwikkelingen gemeld worden in de financiële cyclus van de gemeente.
De portefeuillehouder heeft zitting in het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur van ODRA. Meerdere keren per jaar worden financiële tussenrapportages van ODRA in de vorm van een financieel dashboard in de bestuursvergaderingen besproken. De business controler Arnhem adviseert de portefeuillehouder op deze rapportages en kan risico's vroegtijdig signaleren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan oplopende personeelskosten door schaarste op de arbeidsmarkt of bevindingen van de accountant.

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S05 Cultuur		
Doel verbonden partij	Het gezamenlijk vorm en inhoud geven aan het Gelders Archief, een samenwerking van de gemeentelijke archieven van Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal, Provincie en het Rijksarchief Gelderland. Aanvullend zijn taken afgesproken op het terrein van het beheer, het behoud, de presentatie en informatieverstrekking van de historie van de stad Arnhem en de omgeving daarvan.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeenten Renkum, Rheden en Rozendaal en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Met de Provincie Gelderland vinden onderhandelingen plaats over toetreding tot de Gemeenschappelijke Regeling.		
Bestuurlijk belang	Wethouders J. van Dellen en B.Roelofs maken deel uit van het bestuur		
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	368.453
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	20.140.960
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	1.110.339
Ontwikkelingen	De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen heeft aangegeven op termijn (voorzien op 1 januari 2024) uit te willen treden uit de Gemeenschappelijke Regelingen ten behoeve van de Regionale Historische Centra (RHC's), waaronder het Gelders Archief. Het Rijk wil wel de financiering op niveau houden voor het behoud en beheer van de fysieke rijksarchieven binnen de RHC's. De digitale rijksarchieven gaan volledig naar het e-depot van het Nationaal Archief. Daarnaast heeft het Ministerie van OCW eind 2020 aangegeven niet te willen dat de RHC's gebruik blijven maken van het e-depot van het Nationaal Archief, maar dat zij hiervoor een eigen voorziening dienen op te richten.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S01 Veiligheid; S07 Zorg; S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	In deze regeling participeren (inclusief Arnhem) 15 gemeenten. Het betreft hier een wettelijk aangewezen organisatie met taken op het terrein van de brandweer (hulpverlening), volksgezondheid en rampenbestrijding. Veiligheid en gezondheid zijn in de regio de kerntaken.		
Deelnemers in samenwerking	15 gemeenten (inclusief Arnhem) participeren in de gemeenschappelijke regeling.		
Bestuurlijk belang	Burgemeester A. Marcouch en wethouder R. van der Zee maken deel uit van het (dagelijks) bestuur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. Over de wijze waarop de bijdrage over de deelnemende gemeenten is verdeeld zijn per onderdeel specifieke afspraken gemaakt en vastgelegd. * Het hieronder opgenomen begrote resultaat (0) betreft het resultaat na mutaties reserves.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	9.884.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	49.663.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	17.405.000

Ontwikkelingen

Volksgezondheid
GGD Gelderland Midden heeft ook in 2021 een centrale rol in de bestrijding van de coronapandemie. Daarvoor is een apart organisatieonderdeel ingericht. De extra inzet (testen, bron- en contactonderzoek en vaccineren) vraagt een grote inspanning van de organisatie. Met aanpassingen in de werkwijze (contacten niet altijd face-to-face maar ook telefonisch of via beeldbellen) blijft de reguliere zorg zoveel mogelijk gehandhaafd. Speciale aandacht is daarbij gericht op het voorkomen van situaties waarin kinderen ernstig ziek kunnen worden of in een onveilige situatie terecht kunnen komen.
Het Rijksvaccinatieprogramma wordt conform opzet uitgevoerd.

De bestrijding van het coronavirus heeft forse financiële gevolgen voor VGGM. Ook in 2021 compenseert het Rijk de extra kosten die door GGD'en en Veiligheidsregio's worden gemaakt. Voor 2022 zijn hierover nog geen afspraken gemaakt.

De aanpak van de coronapandemie zal, zo voorziet het bestuur, meerjarige effecten hebben op de dienstverlening van VGGM. Uitdagingen voor de komende jaren zijn gelegen o.a. in het versterken van de infectieziektenbestrijding en de preventie en gezondheidsbevordering van kwetsbare groepen.

In 2021 is de regionale visie op publieke gezondheid geactualiseerd, op basis van de kaders van onder meer de landelijke nota gezondheidsbeleid, de Volksgezondheid Toekomstverkenning (VTV) en het Nationaal Programma Preventie. Deze regionale visie is richtinggevend voor de inzet van VGGM in 2022 en volgende jaren.

Brandweer / Crisisbeheersing
Op het vlak van brandweer en crisisbeheersing zijn, vanwege de coronapandemie, de ambities vanuit 2020 en 2021 doorgeschoven naar 2022. Gepland is dat eind 2022 de centrale meldkamer Oost-Nederland in Apeldoorn operationeel wordt. Vanaf dat moment vinden de meldkameractiviteiten voor de regio Gelderland-Midden vanuit deze meldkamer plaats. De 5 Veiligheidsregio's die vanaf eind 2022 samenwerken in de Meldkamer Oost-Nederland hebben gezamenlijk informatievoorziening en informatie delen als een belangrijk thema voor de nieuwe meldkamer benoemd.
Informatievoorziening en informatiegestuurd werken om beter beleid te kunnen maken, beter te kunnen managen, meer risico's te kunnen voorspellen en veiliger en efficiënter te kunnen werken, vormt daarnaast ook een centraal thema binnen de VGGM zelf. Het Programma Informatievoorziening 2020-2025, dat in 2020 is vastgesteld door het veiligheidsberaad, is daarbij leidend.

Op 20 januari 2021 heeft het Algemeen Bestuur de verdeelsleutel Gemeentefonds Cluster Openbare Orde en Veiligheid sub cluster brandweer gekozen als nieuwe verdeelsleutel voor de gemeentelijke bijdragen brandweer. Deze verdeelsleutel voldoet aan de criteria die zijn gesteld, namelijk eerlijk, robuust en solidair.

De nieuwe verdeelsleutel en het overgangsmodel leiden tot herverdeeleffecten. Sommige gemeenten hebben nadeel van deze nieuwe verdeelsleutel, anderen weer voordeel. Voor Arnhem leidt deze nieuwe verdeelsleutel niet tot een hogere bijdrage in 2022.
De financiële gevolgen van deze verdeelsleutel en het daarbij gekozen overgangsmodel zijn verwerkt in deze begroting 2022.
Het Algemeen Bestuur heeft de wens uitgesproken de huisvestingskosten van de brandweerkazernes ook te regionaliseren. Het betreft hier een complex vraagstuk wat de nodige tijd en aandacht zal vragen. Komende periode wordt nader onderzocht wanneer en op welke wijze gekomen kan worden tot een beleidsmatig en financieel huisvestingskader, inclusief mogelijke overgangsmodellen. Ook moet helder worden wat dit nieuwe huisvestingskader voor ons eigen huisvestingskader gaat betekenen.

Risico profiel

Middel

Beheersstrategie

De veiligheids- en gezondheidsregio Gelderland Midden is een wettelijk aangewezen regeling waarin wordt samengewerkt met 15 verschillende gemeenten. De taken zijn onder verdeeld in een vijftal programma's (crisisbeheersing, brandweerzorg, GGD, ambulancezorg en bedrijfsvoering). VGGM wijst in haar begroting 2022 op de volgende risico's :
- Meerjarig effect van het COVID19 virus; preventie ten aanzien van kwetsbare groepen, advisering van hygiënemaatregelen, versterking infectieziektebestrijding, terug op niveau van reguliere diensten voor derden zoals reizigersvaccinaties en binden van medewerkers en vrijwilligers aan de organisatie;
- Naar aanleiding van de implementatie van de Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren (WNRA) is een complexiteit met betrekking tot de positie van de vrijwilligers ontstaan. Op basis van de huidige wet- en regelgeving is het onderscheid tussen een brandweervrijwilliger en een brandweermedewerker nauwelijks te maken. Hiermee heeft de invoering van WNRA een groot financieel risico op de betaalbaarheid van het huidige brandweermodel. Landelijk heeft een Denktank een oplossing voor deze ontstane situatie bedacht in de vorm van taakdifferentiatie. De financiële consequenties van de taakdifferentiatie worden nog nader geanalyseerd;
- Verdeelsleutel huisvestingskosten brandweer. De gemeentelijke bijdragen aan de brandweer zijn op basis van een nieuwe verdeelsleutel vastgesteld. De (regionale) huisvestingskosten van de kazernes en andere brandweeronderdelen zijn daarvan vooralsnog uitgezonderd;
- Arbeidsontwikkelingen, waaronder functiewaardering van verpleegkundigen. Vergelijkbare organisaties hebben verpleegkundigen hoger ingeschaald. Een aanpassing van de functiewaardering heeft grote consequenties op het budget of op de dienstverlening van de Jeugdgezondheidszorg en Algemene gezondheidszorg. Hiervoor is in de gemeentelijke begroting een extra budget opgenomen. Dat geldt ook voor de ICT-lasten;
- Toenemende ICT-lasten als gevolg van verdere digitalisering en plaats onafhankelijk werken. Meerdere (verouderde) systemen dienen op korte termijn vernieuwd te worden gebracht en toenemende gebruikerswensen gebaseerd op maatschappelijke 0ntwikkelingen zijn niet passend binnen de huidige ICTbudgetten.
- De grote druk op (gemeentelijke)financiën en bij andere opdrachtgevers leidt tot continuïteitsrisico’s van niet door gemeentelijke bijdrage gefinancierde activiteiten.

De beheersing van bovenstaande risico's is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen. Het regionaal controllersoverleg en de Financiële Commissie die regelmatig bijeen komen vervullen hierin een belangrijke adviesrol, ook ten aanzien van de P&C-producten van de VGGM. Daarnaast wordt er actief samengewerkt bij bestuurlijke opdrachten. Per programma is door de VGGM een doelenboom opgesteld waarbij tevens de belangrijkste risicofactoren en mitiganten zijn genoemd.
Aan de hand van de zogenaamde “kans x effect”-methode wordt jaarlijks door VGGM een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijke risico’s en een kwantificering daarvan. Bij benadering wordt er een indicatie gegeven van het voor de organisatie benodigde weerstandsvermogen. Dit weerstandsvermogen wordt gevormd door de totale impact van de gekwantificeerde risico’s te relateren aan de weerstands-capaciteit (zijnde het beschikbare eigen vermogen).

Daarnaast ontvangen de deelnemende gemeenten gedurende het jaar tussenrapportages van VGGM waarin wordt stilgestaan bij de actuele ontwikkelingen en de verwachtingen m.b.t. de risico's worden beschreven.

Zowel de burgemeester als de wethouder publieke gezondheid zijn lid van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur van VGGM. Het dagelijks bestuur en algemeen bestuur komen afzonderlijk van elkaar jaarlijks 5 keer bij elkaar. Onderwerp van gesprek is onder andere de P&C cyclus. Begrotingen en jaarrekeningen worden daar vastgesteld. Ook inhoudelijke ontwikkelingen/ risico's worden daar gedeeld.
Ondersteunende ambtenaren adviseren de burgemeester en wethouder als het gaat om de inhoud van de agenda. Deze ondersteunende ambtenaren zijn ook aangesloten op het controllersoverleg zoals eerder genoemd.

De raad krijgt de mogelijkheid om een zienswijze uit te brengen ten aanzien van de begroting en de jaarrekening van VGGM. De raad houdt waar nodig rekening met eventuele financiële risico's in de eigen begroting.

In de afgelopen jaren is gebleken dat deze beheersstrategie volstaat. De VGGM is al jaren een betrouwbare en stabiele partner.

Recreatieschap Overbetuwe

Vestigingsplaats	Kerk - Avezaath	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Programma	S03 Economie	
Doel verbonden partij	Het Recreatieschap heeft tot taak de gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemende gemeenten op het terrein van de openluchtrecreatie en het toerisme in het rivierengebied. Samen met het Natuur- en Recreatieschap Lingegebied en het Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal wordt deelgenomen in de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied (handelsnaam Uiterwaarde). Uiterwaarde ontwikkelt de recreatiegebieden en land- en routegebonden voorzieningen in het rivierengebied en houdt ze in stand.	
Deelnemers in samenwerking	Samen met de gemeenten Lingewaard en Overbetuwe heeft de gemeente Arnhem zitting in het bestuur van het Recreatieschap Overbetuwe. Het recreatieschap Overbetuwe is aandeelhouder van de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied.	
Bestuurlijk belang	Vanuit de gemeente Arnhem participeren wethouder Van Dellen en raadslid Manders in het algemeen bestuur van Recreatieschap Overbetuwe.	
Financieel belang	Eigen vermogen en vreemd vermogen liggen bij de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierenland. Het Recreatieschap Overbetuwe beschikt niet over vermogen.	
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€
	Per 31-12-2021	€
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€
	Per 31-12-2021	€
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€
Ontwikkelingen	Er wordt gewerkt aan de komst van een Eco-recreatiepark bij Rijkerswoerdse Plassen. De beoogde locatie is Overbetuws grondgebied, maar vanwege de nabijheid van Arnhemse woonwijken heeft Arnhem ook een belang	
Risico profiel	Laag	
Beheersstrategie	Niet van toepassing.	

Grondbeleid

Grondbeleid is voor de raad om twee redenen van belang. In de eerste plaats vanwege de relatie met de doelstellingen van de programma's en in de tweede plaats vanwege het financiële belang en de risico's. Deze paragraaf geeft een kort overzicht van de visie op het gemeentelijk grondbeleid, de uitvoering daarvan, de financiële resultaten en risico's van de grondexploitaties.

Visie op grondbeleid

Grondbeleid is geen doel op zich maar een middel om maatschappelijke en ruimtelijke doelstellingen te verwezenlijken. De gemeente heeft haar ruimtelijke ambities voor de langere termijn vastgelegd in onder andere het 'Ontwerp structuurvisie Arnhem 2020 - doorkijk 2040'. Het gemeentelijk grondbeleid staat in dienst van deze ambities. De uitgangspunten en kaders van het grondbeleid zijn door de raad vastgesteld in 2013 in het document 'Zicht op gegronde keuzes'. In dat document wordt beschreven hoe de gemeente haar grondbeleid voert. In de nota staat het uitgangspunt om per situatie te kijken wat voor type grondbeleid het beste past, ook wel situationeel grondbeleid genoemd.

Uitvoering

Wonen

Op basis van de resultaten van het woonbehoefteonderzoek zijn keuzes voor de programmering gemaakt. Om vorm te geven aan de woningbouwontwikkeling heeft de gemeenteraad in juli 2020 het 'Plan van Aanpak: Woningbouwontwikkeling vastgesteld'. Hierin is opgenomen hoe de gemeente uitvoering wenst te geven aan de woningbouwontwikkeling.

Binnen de lopende gemeentelijke grondexploitaties ligt de focus vooral op het afronden van de al langer bestaande grote projecten. Dit betreffen vooral de Zuidelijke Binnenstad en Schuytgraaf. Tevens worden projecten opgestart die toezien op de realisatie van woningbouw op gemeentelijke strategische gronden, zoals de Nijmeegseweg. Daarnaast zijn, met betrekking tot de Woondeal, locaties opgenomen (onder andere Arnhem West, Spoorzone Arnhem-Oost, Presikhaaf III, Vredenburg/Kronenburg en Elderveld) waar kansen voor verstedelijking en het toevoegen van woningen liggen. Voor deze locaties worden ontwikkelperspectieven en gebiedsvisies opgesteld om te komen tot het realiseren van de woningbouwopgaven.

Kantoren

In Arnhem is de kantorenmarkt voor het eerst in vijf jaar iets verruimd.(1) De kantorenmarkt in de Gelderse hoofdstad wordt al jaren gekenmerkt door krapte. De vraag naar kantoorruimte bleef de afgelopen jaren alsmaar stijgen terwijl het aanbod juist afnam. Deze ontwikkeling lijkt in 2020 een halt te zijn toegeroepen. Met name in de tweede helft van het jaar is de krappe markt iets verruimd door minder opnames. Toch blijft de vraag naar kwalitatief goede kantoren in Arnhem centrum veel groter dan het aanbod. Grote partijen wijken daarom noodgedwongen uit naar Arnhem-West en Arnhem-Zuid.

De komende jaren zullen nog een beperkt aantal kavels worden uitgegeven in bestaande projecten. De ontwikkeling van nieuwe gronden ten behoeve van kantoren is vooralsnog niet voorzien.

Bedrijven

De regionale markt voor bedrijfsruimte toonde voor de uitbraak van de coronacrisis nog een bijzonder hoge vraag.(2) Er is echter sprake van een kwalitatieve mismatch en met name de vraag naar kwalitatief hoogwaardige en grootschalige opslag en logistieke bedrijfsruimte kan niet gefaciliteerd worden door de regio. De sterke groei van de e-commerce als gevolg van de coronacrisis, zorgt ervoor dat de vraag naar logistieke ruimten, zowel in de stad (last-mile delivery) als aan de rand van de stad blijvend hoog is.
De komende jaren zullen nog een beperkt aantal kavels worden uitgegeven in bestaande projecten. De ontwikkeling van nieuwe gronden ten behoeve van bedrijfsruimte is vooralsnog niet voorzien.

Retail

Voor wat betreft winkelvastgoed is de leegstand het afgelopen jaar toegenomen en de verwachting is dat de leegstand onder winkels en horeca landelijk gezien toeneemt. Er zijn een aantal sectoren die hierbij buiten schot blijven zoals bouwmarkten, woonwinkels en supermarkten. Over het algemeen is de verwachting dat de markthuren voor winkelvastgoed dalen en de leegstand verder zal toenemen.

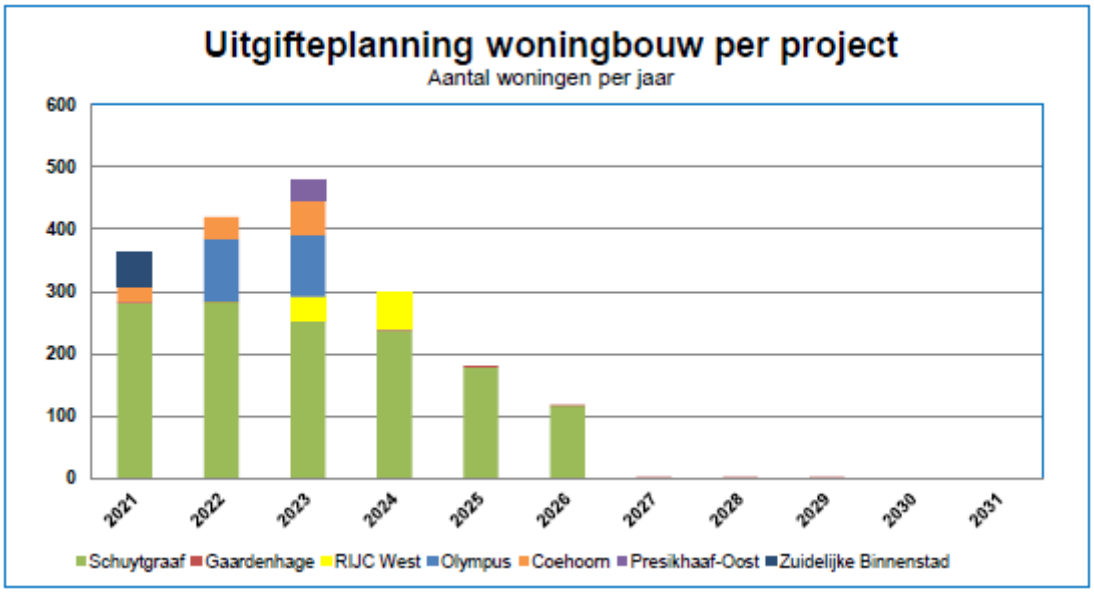
1 Dynamis (2021) Sprekende cijfers kantorenmarkten Arnhem
2 Dynamis (2020) Sprekende cijfers bedrijfsruimtemarkten Arnhem

Prognoses

Arnhem groeit door tot circa 175.000 inwoners in 2030, dit betreft een groei van circa 15.000 inwoners. Het aantal huishoudens zal in deze periode naar verwachting met 10.000 toenemen.(3) De verwachting is dat deze groei ook na 2030 doorzet. De prognoses laten daarmee een sterke bevolkingsgroei voor de gemeente Arnhem zien. Uit de cijfers blijkt een urgentie om op korte termijn een flinke bouwproductie te realiseren. De woningbehoefte is dermate groot dat een tempoversnelling in productie noodzakelijk is. Het zwaartepunt voor de korte termijn ligt op het zorgen voor voldoende nieuwbouw om in te spelen op de acute woningvraag. In Arnhem is in het sociale segment de behoefte aan met name huurappartementen het grootst. In de vrije sector is er een tekort in vrijwel alle woningbouwsegmenten.

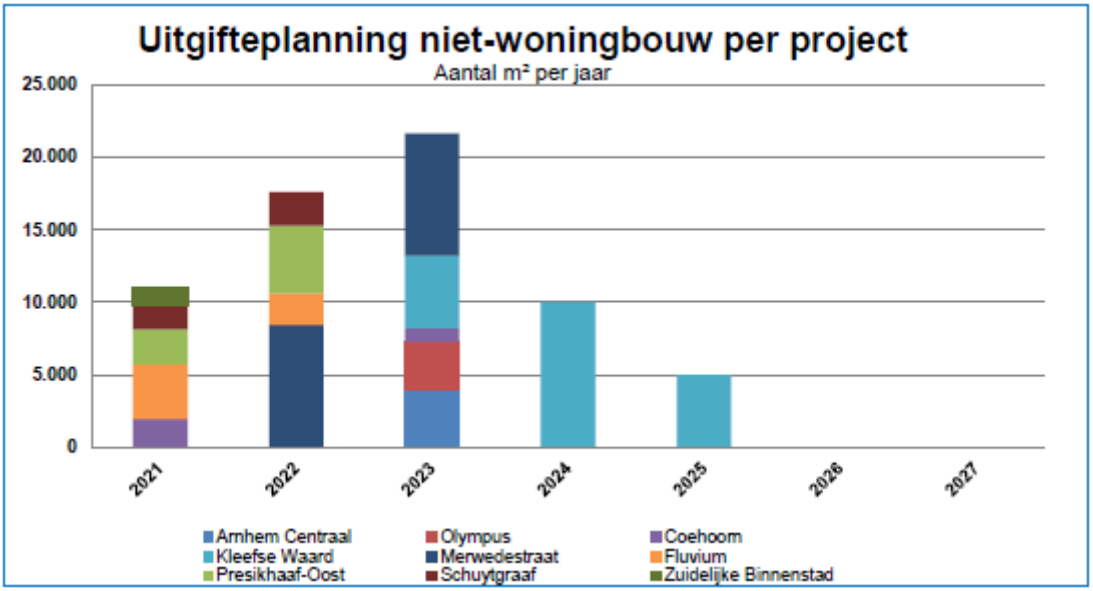
Verwachte resultaten

In onderstaande grafieken zijn het programma en de planning van de vastgestelde grondexploitatieprojecten weergegeven, allereerst voor woningbouw en daarna voor overige functies. Programma en planning zijn conform FJP 2020 en geven de stand per 1 januari 2021 weer.

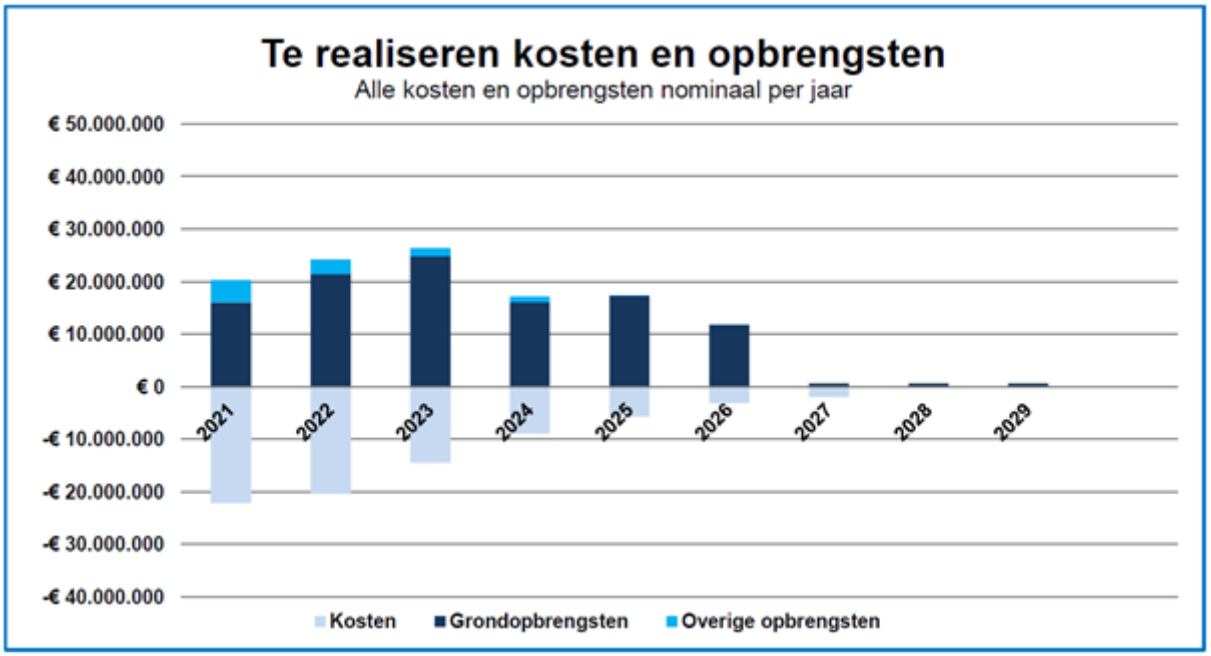

Uit de grafiek voor de geplande woningbouw valt op te maken dat de gemeente een gering aantal locaties in eigendom heeft waar actief zelf de toevoeging van woningen aan de woningvoorraad wordt gerealiseerd. Vanaf 2024 heeft de gemeente alleen nog Schuytgraaf waar actief een woningbouwprogramma wordt toegevoegd. Om niet volledig afhankelijk te zijn van particuliere initiatieven en ontwikkelingen ten aanzien van (gewenste) ruimtelijke ontwikkelingen wordt nadrukkelijk gekeken naar strategische gronden van de gemeente Arnhem en de mogelijkheid om deze in te zetten voor toevoeging van nieuw programma.

3 Primos 2020, prognose van bevolking, huishoudens en woningbehoefte 2018-2050, p25, Staat van de Stad, gemeente Arnhem 2019

Raming programma en grondopbrengsten 2022

Winstneming

Bij het voeren van actief grondbeleid, en daarmee het voeren van een grondexploitatie, komen winsten ten goede van de gemeente. De commissie BBV noemt in haar notitie Grondbeleid in begroting en jaarstukken (2019) dat gemeenten die winst niet pas kunnen nemen op het moment dat de grondexploitatie wordt afgesloten. Gemeenten moeten winsten uit hun grondexploitaties nemen zodra er voldoende zekerheid over het resultaat bestaat. De commissie BBV stelt dat er voldoende zekerheid over de grondexploitatie bestaat om winst te nemen indien:

1. het resultaat op de grondexploitatie betrouwbaar kan worden ingeschat; én
2. de grond (of het deelperceel) is verkocht; én
3. de kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie genomen).

De hoeveelheid te nemen winst wordt berekend middels de percentage of completion methode (POC-methode). Met het gebruik van deze methode wordt rekening gehouden met het voorzichtigheidsprincipe. Allereerst moet worden berekend welk percentage van de kosten en welk percentage van de opbrengsten al is gerealiseerd. Vervolgens wordt rekening gehouden met de onzekerheden in de grondexploitaties door te kijken naar verwachte risico's die direct samenhangen met het project. De uitkomst is dan de voortgang van het project, uitgedrukt in een percentage. Dat percentage wordt gebruikt om de winst tussentijds te nemen.

Wanneer voor een in exploitatie te nemen, dan wel reeds in exploitatie genomen complex een verlies wordt voorzien, wordt direct een voorziening getroffen (conform het voorzichtigheidsprincipe). Daarover wordt in het FJP gerapporteerd.

Tot en met 2021 zijn winstnemingen van de individuele grondexploitaties niet geraamd in de begroting. Dit leidt tot een afwijking in de jaarrekening. Met ingang van 2022 wordt een eventuele winstneming geraamd bij het opstellen van de FJP. Na vaststellen van de FJP (jaarverantwoording 2021) zal dit worden opgenomen in de begroting 2022. De winsten worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve Grex. Dit is een proceswijziging ten opzichte van voorgaande jaren.

Reserves en risico's
Per project worden projectspecifieke risico's (zoals bedoeld in het BBV) geïnventariseerd en gekwantificeerd. Daarnaast zijn de projectspecifieke risico's samen met de conjuncturele en programmatische risico's van belang voor het financiële risico dat het grondbedrijf loopt. De wijze waarop met de risico's wordt omgegaan en de relatie met het weerstandsvermogen is beschreven in nota grondbeleid.

Voor een uitgebreide toelichting op de individuele grondexploitaties verwijzen wij u naar de vastgestelde FJP 2021.

Risico's ten aanzien van verstedelijkingsopgave

De gemeente Arnhem heeft afspraken gemaakt over de realisatie van de woondeal en de daarin opgenomen verstedelijkingsopgave. De bouw van woningen vergt voorbereidingskosten.
Voor de komende jaren zijn de plankosten voor realisatie van deze plannen grotendeels gedekt maar niet toereikend. Hierdoor lopen we risico op het niet halen van de gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal.

De gemeente heeft hoge ambities op tal van maatschappelijke opgaven, zoals betaalbare woningen, een groene leefomgeving, duurzame mobiliteit, parkeren, energievoorziening, klimaatadaptatie. Al deze ambities komen samen in gebiedsontwikkelingen en kennen een publieke onrendabele top. De markt gaat deze onrendabele top niet oplossen, daarvoor is publieke financiering noodzakelijk, waarbij Rijk en provincie altijd vragen om cofinanciering. Dat vraagt dus om gemeentelijk budget.

Vervolgens zijn er, na 2023, geen plankosten opgenomen in de begroting voor de stedelijke ontwikkelingen. Op basis van ervaringen van vorige projecten en andere gemeenten zijn er voorbereidingskredieten nodig om de plannen te realiseren.

Investeringen

De raad autoriseert op grond van zijn budgetrecht de middelen voor de beleidsuitvoering. Hieronder vallen ook de investeringen. Investeringen vragen – anders dan reguliere begrotingsposten – meerjarig budgetruimte en dienen afzonderlijk te worden vastgesteld door de raad. In de Verordening financieel beleid en beheer van de gemeente Arnhem is opgenomen dat de raad de investeringsruimte autoriseert met het vaststellen van de meerjarenprogrammabegroting.

Inleiding

In het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) wordt expliciet aandacht gevraagd voor de investeringen. In artikel 20 van het BBV staat dat de uiteenzetting van de financiële positie een raming moet bevatten voor het begrotingsjaar van de financiële gevolgen van het bestaande en het nieuwe beleid dat in de programma's is opgenomen. Afzonderlijke aandacht moet hierbij worden besteed aan de investeringen. Naast de wettelijke taak om specifiek aandacht te besteden aan de investeringen is er ook bestuurlijk veel behoefte aan transparantie rond de gemeentelijke investeringsportefeuille. In deze paragraaf wordt de investeringsplanning 2022 – 2025 toegelicht.

Beleid

Het huidige meerjarig investeringsplan is een gedetailleerd plan waarin afzonderlijke investeringen per programma zijn gerangschikt. Hiermee hebben gemeentebestuur en management een middel in handen om goed onderbouwde afwegingen te maken en de realisatie van investeringen door de tijd nauwgezet te volgen.
In deze investeringsplanning is het voor de gemeenteraad mogelijk om investeringen over de programma's tegen elkaar af te wegen om – wanneer nodig – ruimte te creëren voor de ambities met onze stad. De gemeente beschikt daarnaast over een gedetailleerde afschrijvingstabel met daarbij een aangescherpte set van regels rond activering van investeringen.

In de investeringsplanning 2022 - 2025 zijn alle voorgenomen investeringen opgenomen, zowel de programma- als de bedrijfsvoeringsinvesteringen. Bedrijfsvoeringsinvesteringen betreffen veelal de vervanging van bedrijfsmiddelen, zoals het vervangen van de computers, de ICT-infrastructuur, meubilair en dergelijke. Investeringen in de grondexploitatie en in grootschalige projecten zijn in de meerjarenprogrammabegroting niet opgenomen. Hierover vindt besluitvorming plaats in de gemeenteraad op basis van afzonderlijke raadsvoorstellen.

Investeringen 2021-2025

Bijgaande tabel bevat naast de geplande investeringen in de periode 2022 - 2025 de geactualiseerde jaarschijf 2021 uit het MIP 2021 - 2024. Omdat het geactualiseerde overzicht leidt tot andere kapitaallasten in 2022 dan oorspronkelijk begroot in de Begroting 2021, wordt ook deze jaarschijf ter goedkeuring en vaststelling aan de gemeenteraad voorgelegd.

- Voor het geactualiseerde begrotingsjaar 2021 zijn kredieten beschikbaar tot een bedrag van € 82,5 miljoen. Voor de jaren 2022 t/m 2025 worden in deze begroting kredieten aangevraagd van € 195 miljoen. De nadruk ligt op het jaar 2022 met geplande investeringen van € 68 miljoen;
- Voor de hele planperiode van deze begroting incl. 2021 wordt uitgegaan van investeringen tot een totaalbedrag van € 277,6 miljoen. In het MIP 2020 - 2024 was dit € 257 miljoen. De stijging wordt in grote lijnen verklaard door: Blauwe Golven (€ 9,6 miljoen), GRP (€ 9 miljoen extra) en ventilatie van scholen (€ 3,6 miljoen).
- Waar in het verleden het beeld vaak was dat de piek van investeringen lag in het eerste jaar van de Begroting (in dit geval 2022), zien we nu dat de verwachte piek op het jaar 2021 blijft liggen. Dit heeft vooral te maken met de investeringen in Museum Arnhem en Valkenhuizen in 2021, die ook vorig jaar voorzien waren voor 2021;
- Voor de jaren 2024 en 2025 worden geen grote, nieuwe investeringen begroot. Alleen een aantal min of meer reguliere investeringen (o.a. verkeer, onderwijshuisvestingsplan, riolering en bedrijfsvoering) is voorzien. Hiermee wordt ruimte gelaten voor nieuwe investeringsplannen door de nieuwe gemeenteraad en het nieuwe college na de gemeenteraadsverkiezingen van 16 maart 2022;
- In de voorliggende investeringsplanning is geen rekening gehouden met ontwikkelingen in de uitvoering en handhaving van de wet Houdbare overheidsfinanciën (wet Hof), die het niveau van investeringen kan gaan beperken. Zie voor een nadere toelichting op de gevolgen van deze wet voor de gemeente Arnhem de paragraaf over het EMU-saldo van de gemeente.

- Aanvullend op de investeringen in het MIP 2021 - 2025 zullen in de periode van deze Begroting investeringen plaatsvinden op basis van de herstelagenda Coronacrisis. In deze herstelagenda is een budget voor kapitaallasten van investeringen opgenomen, dat nog niet voldoende is vertaald in concrete plannen.

Toelichting investeringen in gebouwen

In de nota waarderen en afschrijven is als gemeentelijke regel vastgesteld dat van voornemens tot investeren in een gebouw van meer dan € 2 miljoen in de paragraaf Investeringen een tekstuele toelichting wordt gegeven, zo ook in deze Begroting 2022. Op de investeringen voor basisschool De Binnenstad en scholengemeenschap Guido na zijn de hier toegelichte investeringen reeds door de gemeenteraad vastgesteld.

Nieuwbouw Prisma Heijenoordseweg	
Programma	Het vervangen van de huidige verouderde school voor Speciaal onderwijs op een naastgelegen perceel, inclusief sportvoorziening.
Betrokkenen	De onderwijsspecialisten
Planning	Realisatie in 2022
Raming	Bruto investering: 11,1 mln. Netto investering: 10,7 mln.
Beschikbare middelen	€ 10,7 mln. is beschikbaar in het totale financieringspakket toekomstige huisvesting (V)SO. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur voor frisse scholen

Renovatie Mariëndaal aan de Middachtensingel	
Programma	Deze locatie was oorspronkelijk slechts tijdelijk. Nu is besloten om deze school voor Voortgezet speciaal onderwijs te renoveren zodat deze weer een groot aantal jaren mee kan. Bestaande sporthal aan de Kinderkamp wordt vervangen door nieuwbouw en zal ook worden gebruikt door basisscholen uit de omgeving.
Betrokkenen	De onderwijsspecialisten en Sportbedrijf Arnhem
Planning	Realisatie in 2022
Raming	Bruto investering: 5,2 mln. Netto investering: 5,2 mln.
Beschikbare middelen	€ 5,2 mln. is beschikbaar in het totale financieringspakket toekomstige huisvesting (V)SO. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur voor frisse scholen en renovatie

Vervangende nieuwbouw De Krakeling in Vredenburg	
Programma	Vervanging op bestaande locatie voor een drietal basisscholen (Ommelander, Aletta Jacobs en de Troubadour)
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Delta, Flores
Planning	Realisatie in 2022
Raming	Bruto investering: 8,9 mln. Netto investering: 8,2 mln.
Beschikbare middelen	€ 8,2 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Dr. Bosschool	
Programma	Koninklijke Kentalis verzorgt in Arnhem aan de Dr. P.C.M. Bosschool en De Stijgbeugel onderwijs voor kinderen en jongeren met een auditieve en/of communicatieve beperking. Daarnaast heeft zij voorzieningen voor diagnostiek,behandeling en begeleiding. Om haar activiteiten optimaal af te kunnen stemmen op de behoeften van de doelgroep heeft zij besloten tot het ontwikkelen van brede regionale Zorg Onderwijs Combinaties (ZOC) op verschillende locaties in Nederland, onder andere in Arnhem.
Betrokkenen	Kentalis
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 8,7 mln; Netto investering 7,9 mln.
Beschikbare middelen	Investeringskrediet van 7,9 mln
Randvoorwaarden	Bijdrage van Kentalis voor renovatie Dr. Bosschool/De Stijgbeugel en tevens bijdrage in kader van frisse scholen

Vervangende nieuwbouw De Piramide	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor De Piramide op de locatie aan de Groningensingel
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 3,7 mln. Netto investering: 3,4 mln.
Beschikbare middelen	€ 3,4 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van het schoolbestuur

Vervangende nieuwbouw voor drietal scholen in Presikhaaf Oost	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor een drietal scholen (Willem Drees, John F. Kennedy en IBN- i Sina)
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores en Simon
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 8,3 mln. Netto investering: 7,6 mln.
Beschikbare middelen	€ 7,6 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Vervangende nieuwbouw voor tweetal scholen in Eimersingel-Oost	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor een tweetal scholen (Mozaïk en Johannes)
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores, Delta
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 7,2 mln. Netto investering: 6,5 mln.
Beschikbare middelen	€ 6,5 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Nieuwbouw voor scholen Alteveer	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor Basisschool De Zyp
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 4,8 mln. Netto investering: 4,3 mln.
Beschikbare middelen	€ 4,3 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur

Nieuwbouw en renovatie voor basisschool De Sterrenkring	
Programma	Renovatie en vervangende nieuwbouw voor Jenaplanschool De Sterrenkring
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2024
Raming	Netto investering: 3,3 mln.
Beschikbare middelen	€ 3,3 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur

Nieuwbouw en renovatie voor Parcivalschool-Noord in Heijenoord	
Programma	Renovatie en vervangende nieuwbouw voor Vrije school Parcivalschool, vestiging Noord.
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Stichting vrije scholen Athena
Planning	Realisatie in 2024
Raming	Netto investering: 10 mln.
Beschikbare middelen	€ 10 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur

Nieuwbouw voor scholengemeenschap Guido in Arnhem-Noord	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor Gereformeerde Scholengemeenschap Guido, vestiging Arnhem.
	De planvorming voor deze nieuwbouw is nog in een vroeg stadium. In dit MIP wordt de gemeenteraad gevraagd vanuit de investeringsbudgetten voor onderwijs een bedrag van € 7 miljoen te reserveren.
Betrokkenen	Schoolbestuur vereniging Guido
Planning	Realisatie in 2024
Raming	Netto investering: 7 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn formeel nog niet beschikbaar. T.z.t zal een uitgewerkt investeringsvoorstel aan de gemeenteraad worden voorgelegd ter vaststelling.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur
Nieuwbouw voor basisschool De Binnenstad	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor Montessorischool De Binnenstad.
	De planvorming voor deze nieuwbouw is nog in een vroeg stadium. In dit MIP wordt de gemeenteraad gevraagd vanuit de investeringsbudgetten voor onderwijs een bedrag van € 4,1 miljoen te reserveren.
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2025
Raming	Netto investering: 4 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn formeel nog niet beschikbaar. T.z.t zal een uitgewerkt investeringsvoorstel aan de gemeenteraad worden voorgelegd ter vaststelling.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur

Meerjareninvesteringsplan (MIP) gemeente Arnhem 2021-2025

Nr.	Programma Omschrijving	Omschrijving investering	E / M nut ')	Investeringsbedragen 2021 geactualiseerd	2022	2023	2024	2025
S00	**Bestuur, dienstverlening en financiën**	Overige Huisvesting en facilitaire zaken	E	697	1.324	2.129	3.188	285
		Overige ICT	E	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
		Regulier onderhoud vastgoed	E	1.089	879	917	837	918
S01	**Veiligheid**	Overige Brandbestrijding	E					
		Regulier onderhoud vastgoed	E	9	9	9	9	9
S02	**Bereikbaarheid**	Wegen ontwikkeling	M	1.500	1.500	3.088	986	986
		Wegen groot onderhoud	M	1.559	4.908	2.750	2.750	2.750
		Verkeersregelinstallaties	M	1.017	681	620	700	700
		Verkeerskrediet	M	80	80	80	80	80
		Overige Mobiliteit & OR beheer	M					
		Wegen beheer	M	80	800	50	50	50
		Openbare verlichting Overige	M	3.300	3.571	2.614	1.552	1.500
		Kunstwerken	M	800	1.320	610	650	650
		Blauwe Golven	M		9.576			
		Parkeerexploitatie	E	3.870	1.133	724	420	170
		Regulier onderhoud vastgoed	E	438	284	156	18	14
S03	**Economie**	Brandstore en Steenstraat	M	470				
S04	**Onderwijs**	Overige huisvesting onderwijs	E	640	600	600	600	600
		Huisvesting Primair onderwijs	E		837			4.095
		Huisvesting Speciaal onderwijs	E	12.883	24.157	31.149	20.278	
		Ventilatie bestaande schoolgebouwen	E	1.815	1.815			
		Sporthal Middachtensingel grond	E		432			
		Regulier onderhoud vastgoed	E	773	88	392	157	426
S05	**Cultuur**	Culturele activiteiten	E					
		Bomen en groenstructuur	E	990	990	990	990	390
		Erfgoed en welstand	E	197				
		Museum Arnhem	E	22.503				

		Regulier onderhoud vastgoed	E	334	226	1.288	69	94
S09	**Gezondheid en sport**	Overige Zwembaden	E					
		Overige Binnensport	E					
		Overige Buitensport	E	314	200			
		Sportontwikkeling	E					
		Sporthal Middachtensingel	E		1.600			
		Zwembad Valkenhuizen	E	12.693				
		Regulier onderhoud vastgoed	E	1.589	94	95	77	298
S12	**Wonen en leefomgeving**	Overige Oppervlaktewater en Havenbeheer	M	550				
		Parken & bossen	E	230	50	50	50	55
		Overige Afval	E	300	20	55	55	60
		Afvalbeheer	E	2.975	2.250	400	400	400
		GRP Initatieffase	E	7.400	7.536	8.216	8.742	9.242
		Overige Milieubeheer	E	431				
		Regulier onderhoud vastgoed	E			669		
				82.523	**67.958**	**58.651**	**43.659**	**24.772**

Subsidies

De gemeente Arnhem heeft per programma haar doelstellingen met de daarbij behorende beoogde effecten en resultaten geformuleerd. Deze doelen kunnen op verschillende manieren worden bereikt. Een van deze manieren is het verlenen van subsidies. Subsidies zijn financiële bijdragen aan burgers en/of organisaties voor activiteiten die bijdragen aan de realisatie van de -door de gemeenteraad vastgestelde- beleidsdoelen van de gemeente.

Overzicht

Subsidies kunnen op verschillende manieren worden verleend:

1. Subsidies op basis van subsidieregelingen
Volgens de Algemene wet bestuursrecht mag een bestuursorgaan alleen subsidie voor activiteiten verstrekken op grond van een wettelijk voorschrift. Dat kan een rijksregeling, provinciale regeling of een gemeentelijke (subsidie)verordening zijn. Op basis van de Algemene Subsidieverordening Arnhem 2016 (ASV) zijn in Arnhem verschillende subsidieregelingen vastgesteld. Hiermee is een wettelijke en rechtmatige grondslag gecreëerd voor de subsidieverstrekking. Aan de hand van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verdeeld en toegewezen aan de betrokken instellingen.

2. Begrotingssubsidies
Het is niet altijd zinvol om een aparte regeling op te zetten voor het verstrekken van een subsidie. Bijvoorbeeld wanneer er maar één instelling is die een bepaalde gesubsidieerde activiteit kan voeren. Voor die gevallen is in de Algemene wet bestuursrecht een uitzondering gemaakt. Wanneer in de begroting een subsidieontvanger vermeld staat én het bedrag waarop de subsidie ten hoogste kan worden vastgesteld, is geen nader wettelijk voorschrift nodig. Met name de subsidies aan grote organisaties worden op deze wijze verstrekt.

Als het bij onvoorziene omstandigheden wenselijk is om een subsidie te verstrekken, maar zowel een subsidieregeling als een begrotingssubsidie behoren niet tot de mogelijkheden, biedt de wet daarnaast onder andere de mogelijkheid om op incidentele basis subsidie te verstrekken.

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000					
Grondslag					
Begroting	**76.618**	**79.301**	**79.349**	**79.249**	**79.441**
STAD	*57.041*	*59.004*	*59.052*	*59.052*	*59.244*
WIJK	*19.577*	*20.297*	*20.297*	*20.197*	*20.197*
Incidenteel	**3.568**	**1.035**	**405**	**405**	**405**
STAD	*2.716*	*804*	*374*	*374*	*374*
WIJK	*853*	*231*	*31*	*31*	*31*
Subsidieregeling	**7.178**	**5.450**	**5.520**	**5.520**	**5.520**
STAD	*3.323*	*1.723*	*1.793*	*1.793*	*1.793*
WIJK	*3.855*	*3.727*	*3.727*	*3.727*	*3.727*
Totaal Subsidies	**87.364**	**85.786**	**85.274**	**85.175**	**85.366**

In bovenstaande tabel is de voor 2022 begrote subsidieverstrekking per grondslag weergegeven, op basis van gegevens per augustus 2021.

Het geraamde bedrag aan te verstrekken subsidies met de grondslag begroting is enigszins (3,5%) hoger dan in 2021. Ten tijde van het opstellen van deze begroting dienen de subsidieaanvragen voor 2022 nog te worden ingediend en toegekend. De begrote bedragen kunnen naar aanleiding hiervan nog wijzigen.
Bij wijziging van activiteiten door de subsidieontvanger wordt het bedrag aan begrotingssubsidie hiermee in lijn gebracht en naar boven of beneden bijgesteld t.o.v. 2021. Er kan ook de wens zijn om een begrotingssubsidie te verstrekken aan een organisatie die niet eerder begrotingssubsidie heeft ontvangen, of om juist de begrotingssubsidie aan een organisatie stop te zetten.

In (vrijwel) alle gevallen betreft het bij de hiervoor beschreven situaties het omzetten van regulier programmabudget in subsidiebudget en vice versa, of om een verschuiving van subsidiebudget van de ene naar de andere organisatie. De gevolgen van beide wijzigingen voor het financieel beeld zijn neutraal.

Een aantal subsidieregelingen dat in 2021 actueel was, vervalt per 2022. De afname in aantal regelingen verklaart de daling in het begrote bedrag aan subsidieverstrekking op grond van een regeling. Gedurende het jaar kunnen door het college nieuwe regelingen worden ingesteld. Middelen hiervoor worden gedekt uit regulier programmabudget, of onttrokken aan een bestemmingsreserve.

Gezien de aard (onvoorziene omstandigheden) geldt voor incidentele subsidies dat deze voorafgaand aan het boekjaar lastig te begroten zijn. Enkel in die gevallen waarbij de subsidie meerjarig (voor een beperkt aantal jaar) wordt toegekend, is vooraf duidelijk dat deze verstrekt gaat worden. Het in de begroting opgenomen bedrag voor incidentele subsidieverstrekking betreft dan ook grotendeels een nog niet aan specifieke organisaties gelabeld budget, dat gedurende het jaar ingezet kan worden voor het verstrekken van incidentele subsidies.

Subsidieregelingen

In Arnhem wordt een deel van de subsidies verleend op basis van een subsidieregeling. Hiermee is een wettelijke en rechtmatige grondslag gecreëerd voor de subsidieverstrekking. Op basis van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verleend aan de betrokken instellingen.
Ten tijde van het opstellen van deze begroting is van onderstaande regelingen bekend dat deze actueel zijn in 2022:

- Aanjaagfonds
- Aanpak voortijdig schoolverlaten
- Amateurkunstregeling
- Burgerkracht
- Creatieve bedrijfsverzamelgebouwen
- Duurzame projecten
- Eetbare stad
- Energiescan bedrijven
- Initiatieven klimaatadaptatie
- Non formele educatie regio midden-Gelderland
- Preventie huiselijk geweld en kindermishandeling
- Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 1; Publieksevenementen, producties en presentaties
- Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 2; Culturele producties en presentaties en culturele festivals
- Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 3, Artistieke producties en presentaties en artistieke festivals
- Scouting
- Sport
- Stimuleringsregeling inzet conciërges basisscholen
- Transitie cultuur Arnhem
- Voorschools aanbod
- Werkinvesteringsfonds
- Wijkinitiatieven

Begrotingssubsidies

In onderstaande lijst zijn de namen opgenomen van organisaties die naar verwachting in 2022 begrotingssubsidie ontvangen, met daarbij het geraamde bedrag. Met het vaststellen van de begroting c.q. deze lijst wordt per organisatie het maximale bedrag aan begrotingssubsidie voor 2022 bepaald. Binnen het maximale bedrag mag het college (programmamanager in mandaat) besluiten over het verstrekken van begrotingssubsidie.
Bij aanzienlijke mutaties in het geraamde bedrag aan begrotingssubsidie voor 2022 ten opzichte van 2021, wordt hierna een toelichting gegeven.

- Pactum
  In 2021 is er een aanvullende subsidie verleend vanwege toename in de vraag naar opvang. Inmiddels is de ontwikkeling is in gang gezet om te bewegen van opvanglocaties naar woningen, waarvan de verwachting is dat dit de toename van dak- en thuislozen kan tegengaan. Voor 2022 wordt er dan ook van uitgegaan dat de aanvullende subsidie niet meer nodig is.

- Partou BV
  Partou ontvangt enkel subsidie op grond van een subsidieregeling (Voorschools aanbod). De begroting voor 2021 wordt hier nog op aangepast, waarna ook voor 2021 het geraamde bedrag aan begrotingssubsidie nihil zal zijn.
- Sportbedrijf Arnhem BV
  Toename betreft grotendeels accres (indexatie voor (loon)kostenstijgingen).
- St. Leergeld Arnhem
  Een deel van de in 2021 verstrekte subsidies is begroot als incidentele subsidieverstrekking. In de begroting 2022 zijn deze middelen opgenomen als begrotingssubsidies. Het betreft geen wijziging van activiteiten.
- St. Moviera
  Met verzamelbesluit 3-2021 volgt wijziging van de begroting 2021, waarmee 2021 en 2022 op hetzelfde niveau liggen. Het subsidiebedrag voor 2021 valt hoger uit dan in eerste instantie begroot, door uitbreiding van formatie in de crisisopvang en door uitbreiding van de aanpak voor kinderen in de opvang.
- St. Museum Arnhem
  In 2022 wordt het nieuwe gebouw in gebruik genomen, waardoor de huurlasten stijgen. Deze gestegen huurlasten worden verrekend in het subsidiebedrag.
- St. Musis en Stadstheater
  Toename betreft grotendeels accres (indexatie voor (loon)kostenstijgingen).
- St. Peutercentra Arnhem
  St. Peutercentra Arnhem ontvangt grotendeels subsidie op grond van een subsidieregeling (Voorschools aanbod) en de bedragen die in onderstaande lijst als begrotingssubsidie zijn geraamd zullen bij de realisatie dan ook lager uitvallen. De begrotingen van zowel 2021 als 2022 worden hier nog op aangepast.
- St. Rijnstad
  Een deel van de in 2021 verstrekte subsidies is begroot als incidentele subsidieverstrekking. Voor de begroting 2022 zijn deze middelen opgenomen als begrotingssubsidies. Het betreft geen wijziging van activiteiten.
- St. Rozet
  Toename betreft grotendeels accres (indexatie voor (loon)kostenstijgingen).
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
  Met verzamelbesluit 3-2021 volgt wijziging van de begroting 2021, waarmee 2021 en 2022 op hetzelfde niveau liggen. De bijdrage van Arnhem als centrumgemeente Vrouwenopvang is met bijna € 0,5 miljoen verhoogd ten gunste van de bijdragen die de andere regiogemeenten betalen aan Veilig Thuis. Arnhem ontvangt hiervoor ook extra rijksmiddelen binnen de decentralisatie-uitkering vrouwenopvang (DUVO). Dit was nog niet in de begroting 2021 verwerkt.
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
  Het hogere bedrag voor 2021 is grotendeels te verklaren doordat in 2021 een aanvullende subsidie is verleend voor de activiteiten voor "Voor Elkaar in Arnhem 2.0".

Op de open data portaal van de gemeente, te bereiken via Open Data (arnhem.nl) wordt na afloop van het boekjaar een register gepubliceerd met de verstrekte subsidie per organisatie. De gegevens over 2020 zijn reeds als open data beschikbaar.

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1					
Grondslag					
Begroting	**76.617.588**	**79.300.943**	**79.349.081**	**79.249.220**	**79.441.032**
Arnh Platf Chronisch zieken Gehand	*123.535*	*125.389*	*125.389*	*125.389*	*125.389*
Arnhems Fed van Muziekgezelschappen	*5.706*	*5.855*	*5.855*	*5.855*	*5.855*
Arnhemse Sport Federatie	*12.137*	*12.319*	*12.319*	*12.319*	*12.319*
Centrum voor Activerend Werk	*135.413*	*137.445*	*97.445*	*97.445*	*97.445*
De Helling Exp.Werkplaats	*90.998*	*90.999*	*90.999*	*90.999*	*90.999*
De Nieuwe Oost	*82.470*	*84.615*	*84.615*	*84.615*	*84.615*
De Onderwijsspecialisten	*122.000*	*122.000*	*122.000*	*122.000*	*122.000*
De Opgroeiwinkel	*11.240*	*11.241*	*11.241*	*11.241*	*11.241*

Diverzo, COC Midden-Gelderland	*10.810*	*10.810*	*10.810*	*10.810*	*10.810*
Groepspraktijk van Verloskundigen	*17.760*	*0*	*0*	*0*	*0*
Indigo	*133.456*	*135.266*	*135.266*	*135.266*	*135.266*
IVIO-Opleidingen	*179.025*	*179.025*	*179.025*	*179.025*	*179.025*
Kinderopvang Twins	*13.020*	*0*	*0*	*0*	*0*
Kluppluz BV	*282.037*	*282.037*	*282.037*	*282.037*	*282.037*
Leger des Heils Gelderland	*484.461*	*491.728*	*491.728*	*491.728*	*491.728*
LeukOmteLeren Weekendschool Arnhem	*34.786*	*34.786*	*34.786*	*34.786*	*34.786*
Mantelzorg en Vrijwillige Thuishulp	*374.051*	*381.565*	*381.565*	*381.565*	*381.565*
MEE Gelderse Poort	*139.109*	*139.114*	*139.114*	*139.114*	*139.114*
Pactum	*1.806.474*	*1.728.045*	*1.728.045*	*1.728.045*	*1.728.045*
Partou BV	*125.801*	*0*	*0*	*0*	*0*
Pro Persona Arnhem	*31.162*	*31.163*	*31.163*	*31.163*	*31.163*
Radboud Universiteit Nijmegen	*2.500*	*0*	*0*	*0*	*0*
Reg Opleids.centr Graafschap College	*40.905*	*40.905*	*40.905*	*40.905*	*40.905*
RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei	*273.112*	*280.170*	*280.170*	*280.170*	*280.170*
Rijn Ijssel Roc	*967.264*	*967.264*	*967.264*	*967.264*	*967.264*
Rooms Kathol Parochie St. Eusebius	*10.500*	*10.500*	*10.500*	*10.500*	*10.500*
Scalabor	*200.000*	*203.001*	*203.001*	*203.001*	*203.001*
SIMON scholen	*59.129*	*59.129*	*59.129*	*59.129*	*59.129*
Slachtofferhulp Nederland, Reg Oost	*33.044*	*33.044*	*33.044*	*33.044*	*33.044*
Sportbedrijf Arnhem BV	*16.487.152*	*16.634.265*	*16.722.465*	*16.722.665*	*16.722.865*
ST Toneelgroep Oostpool	*67.588*	*69.347*	*69.347*	*69.347*	*69.347*
St. 2GetThere Arnhem	*365.539*	*365.539*	*365.539*	*365.539*	*365.539*
St. Airborne Herdenkingen	*7.310*	*0*	*0*	*0*	*0*
St. Airborne Museum	*249.010*	*253.637*	*253.575*	*253.514*	*253.514*
St. Arnh Stadsprijs v. Vrijwilligers	*10.489*	*10.489*	*10.489*	*10.489*	*10.489*
St. BBA	*102.328*	*103.872*	*103.872*	*103.872*	*103.872*
St. Beheer Wijk Sportac Vredenburcht	*51.592*	*52.366*	*52.366*	*52.366*	*52.366*
St. Bouwspeelplaats De Leuke Linde	*147.580*	*149.454*	*149.454*	*149.454*	*149.454*
St. CASA	*20.460*	*21.191*	*21.191*	*21.191*	*21.191*
St. Catharina	*860*	*865*	*865*	*865*	*865*
St. Citymarketing Arnhem	*325.000*	*329.875*	*329.875*	*329.875*	*329.875*
St. Culturele Evenementen Arnhem	*35.805*	*36.342*	*36.342*	*36.342*	*36.342*
St. De Innovatiefabriek Arnhem	*50.000*	*50.000*	*50.000*	*50.000*	*50.000*
St. De Instap	*43.743*	*43.743*	*43.743*	*43.743*	*43.743*
St. De Klup	*15.999*	*16.000*	*16.000*	*16.000*	*16.000*
St. Delta Kath.- en prot onderwijs	*418.527*	*418.527*	*418.527*	*418.527*	*418.527*
St. Die Blide Incomst Sinterniclaesz	*3.133*	*0*	*0*	*0*	*0*
St. Eusebius	*293.506*	*293.506*	*293.506*	*293.506*	*293.506*
St. Fashion Festival Arnhem	*50.000*	*50.000*	*50.000*	*50.000*	*50.000*
St. Flores Onderwijs	*726.656*	*726.656*	*726.656*	*726.656*	*726.656*
St. Focus Filmtheater	*687.610*	*706.501*	*706.501*	*706.501*	*706.501*
St. Gym & Turnen Arnhem	*119.000*	*119.000*	*119.000*	*119.000*	*119.000*
St. Halt, team Gelderland	*21.093*	*21.093*	*21.093*	*21.093*	*21.093*
St. Het Huis van Puck	*212.749*	*218.283*	*218.283*	*218.283*	*218.283*
St. Het Huurdershuis	*23*	*23*	*23*	*23*	*23*
St. Humanitas	*50.849*	*50.856*	*50.856*	*50.856*	*50.856*
St. Inloophuis Sint Marten Klarendal	*28.500*	*29.096*	*29.096*	*29.096*	*29.096*
St. Introdans	*116.844*	*119.883*	*119.883*	*119.883*	*119.883*
St. IrisZorg	*4.662.951*	*4.732.942*	*4.732.942*	*4.732.942*	*4.732.942*
St. Jacobiberg	*222.995*	*228.796*	*228.796*	*228.796*	*228.796*
St. Jeugdland	*66.369*	*66.369*	*66.369*	*66.369*	*66.369*
St. Jumelage Arnhem	*5.222*	*0*	*0*	*0*	*0*

St. KAB Posttheater	*198.339*	*203.498*	*203.498*	*203.498*	*203.498*
St. Kruispunt	*207.879*	*210.998*	*210.998*	*210.998*	*210.998*
St. Leergeld Arnhem	*239.390*	*319.890*	*319.890*	*319.890*	*319.890*
St. Luxor Live	*409.487*	*420.337*	*420.337*	*420.337*	*420.337*
St. Moviera	*3.274.919*	*3.459.806*	*3.459.806*	*3.459.806*	*3.459.806*
St. Museum Arnhem	*3.029.264*	*3.594.349*	*3.594.349*	*3.594.349*	*3.594.349*
St. Musis en Stadstheater	*7.092.889*	*7.277.140*	*7.277.140*	*7.277.140*	*7.277.140*
St. Natuurcentrum Arnhem	*1.960.777*	*1.989.587*	*1.989.587*	*1.989.587*	*1.989.587*
St. Omars Gym	*22.314*	*22.649*	*22.649*	*22.649*	*22.649*
St. Ome Joop's Tour	*21.818*	*21.819*	*21.819*	*21.819*	*21.819*
St. Ondernemersfonds Arnhem	*380.000*	*380.000*	*380.000*	*380.000*	*380.000*
St. Pas	*2.156.556*	*2.156.556*	*2.156.556*	*2.156.556*	*2.156.556*
St. Peutercentra Arnhem	*1.265.172*	*1.425.440*	*1.425.440*	*1.425.440*	*1.425.440*
St. Phion	*67.980*	*69.748*	*69.748*	*69.748*	*69.748*
St. Platform Binnenstad Arnhem	*51.647*	*52.422*	*52.422*	*52.422*	*52.422*
St. PRAGO	*101.162*	*101.162*	*101.162*	*101.162*	*101.162*
St. Productiehuis Plaatsmaken	*182.204*	*187.142*	*187.142*	*187.142*	*187.142*
St. Rijnstad	*7.288.081*	*8.134.414*	*8.134.414*	*8.034.414*	*8.034.414*
St. Rijnstate Ziekenhuis	*52.958*	*52.965*	*52.965*	*52.965*	*52.965*
St. Rozet	*8.721.438*	*8.938.446*	*8.938.446*	*8.938.446*	*9.130.058*
St. School's cool Arnhem	*40.204*	*704*	*704*	*704*	*704*
St. Sinterklaasintocht Arnhem	*0*	*3.133*	*3.133*	*3.133*	*3.133*
St. SLAK	*201.106*	*206.337*	*206.337*	*206.337*	*206.337*
St. Sonsbeek & State of Fashion	*422.071*	*433.168*	*433.168*	*433.168*	*433.168*
St. Sportcentrum Rijkerswoerd	*501.878*	*509.406*	*509.406*	*509.406*	*509.406*
St. Stoelenproject De Duif	*225.467*	*228.850*	*228.850*	*228.850*	*228.850*
St. Streekomroep Middel Gelderland	*127.485*	*130.802*	*130.802*	*130.802*	*130.802*
St. VanHarte	*9.235*	*9.238*	*9.238*	*9.238*	*9.238*
St. Veilig Thuis Gelderland Midden	*2.378.531*	*2.966.594*	*2.966.594*	*2.966.594*	*2.966.594*
St. Viering Nat Feest en Gedenkdagen	*18.852*	*18.852*	*18.852*	*18.852*	*18.852*
St. Vitale Verbindingen	*177.174*	*179.785*	*179.785*	*179.785*	*179.785*
St. Vitesse Betrokken	*59.000*	*59.000*	*59.000*	*59.000*	*59.000*
St. Vluchtelingenwerk Oost-Ned	*286.710*	*294.465*	*294.465*	*294.465*	*294.465*
St. Vrijwillige Terminale Zorg Arnh	*2.157*	*2.163*	*2.163*	*2.163*	*2.163*
St. Welzijn Ouderen Arnhem	*2.298.645*	*2.158.701*	*2.158.701*	*2.158.701*	*2.158.701*
St. Zwembad Klarenbeek	*325.577*	*330.461*	*330.461*	*330.461*	*330.461*
Stichting Het Huurdershuis	*52.351*	*52.351*	*52.351*	*52.351*	*52.351*
Stichting Schakel025	*122.000*	*126.356*	*126.356*	*126.356*	*126.356*
Subsidies Alg	*375.708*	*309.578*	*309.578*	*309.578*	*309.578*
Toerisme veluwe arnhem nijmegen	*351.090*	*356.356*	*356.356*	*356.356*	*356.356*
Verloskundig centr Puur Vroedvrouwen	*19.650*	*0*	*0*	*0*	*0*
VGGM	*1.083*	*1.083*	*1.083*	*1.083*	*1.083*
VMBO 'T Venster	*79.700*	*9.996*	*9.996*	*9.996*	*9.996*
Voedselbank Arnhem	*0*	*30.000*	*30.000*	*30.000*	*30.000*
Wijkvereniging Elderveld	*15.860*	*15.860*	*15.860*	*15.860*	*15.860*
Wijkvereniging Schuytgraaf	*15.950*	*15.954*	*15.954*	*15.954*	*15.954*
Youth for Christ Nederland	*83.964*	*83.968*	*83.968*	*83.968*	*83.968*
Zorgbelang Inclusief	*233.479*	*233.483*	*233.483*	*233.483*	*233.483*
Totaal Subsidie	**76.617.588**	**79.300.943**	**79.349.081**	**79.249.220**	**79.441.032**

Subsidies per programma

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000					
Grondslag					
Begroting	**57.041**	**59.004**	**59.052**	**59.052**	**59.244**
Bestuur, dienstverlening en financiën	*39*	*27*	*27*	*27*	*27*
Veiligheid	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*
Economie	*1.482*	*1.497*	*1.497*	*1.497*	*1.497*
Onderwijs	*4.876*	*4.846*	*4.846*	*4.846*	*4.846*
Cultuur	*22.078*	*23.125*	*23.125*	*23.125*	*23.316*
Participatie en armoedebestrijding	*519*	*553*	*553*	*553*	*553*
Zorg	*1.808*	*1.835*	*1.795*	*1.795*	*1.795*
Welzijn en inclusie	*13.847*	*14.635*	*14.635*	*14.635*	*14.635*
Gezondheid en sport	*12.291*	*12.386*	*12.474*	*12.474*	*12.474*
Klimaat, energie en milieu	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
Totaal Subsidies	**57.041**	**59.004**	**59.052**	**59.052**	**59.244**

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000					
Grondslag					
Begroting	**19.577**	**20.297**	**20.297**	**20.197**	**20.197**
CSA	*2.157*	*2.276*	*2.276*	*2.259*	*2.259*
Noordwest	*3.076*	*3.148*	*3.148*	*3.138*	*3.138*
Noordoost	*2.657*	*2.768*	*2.768*	*2.754*	*2.754*
Presikhaaf	*2.515*	*2.613*	*2.613*	*2.598*	*2.598*
Malburgen	*3.173*	*3.319*	*3.319*	*3.302*	*3.302*
Schuytgraaf/Elderveld	*1.829*	*1.890*	*1.890*	*1.881*	*1.881*
De Laar/Elden	*1.408*	*1.445*	*1.445*	*1.438*	*1.438*
RKV	*2.762*	*2.839*	*2.839*	*2.828*	*2.828*
Gerealiseerd resultaat	**19.577**	**20.297**	**20.297**	**20.197**	**20.197**

Ontwikkelingen

Al vanaf het begin van de coronacrisis is scherp in het oog gehouden dat er veel Arnhemse organisaties zijn, die een maatschappelijke bijdrage leveren en die van belang zijn om doelen op het gebied van zorg, een sterke samenleving en een sterke economie in de stad te realiseren. Per sector is steeds verkend wat de risico's zijn. Veel huurders van gemeentelijk vastgoed in Arnhem zijn getroffen door de maatregelen om verspreiding van het virus te voorkomen. Zij vragen om uitstel, verlaging of kwijtschelding van betalingen van huur.
In maart 2021 is een hernieuwd afwegingskader opgesteld, bestaande uit twee onderdelen: een kader voor organisaties en instellingen waarmee de gemeente Arnhem een bestuursrechtelijke (subsidie)relatie heeft en een kader voor partijen waarmee de gemeente een privaatrechtelijke relatie heeft. Dit hernieuwde afwegingskader heeft betrekking op 2021 en heeft een looptijd tot 31 december 2021.
In 2022 bij de subsidievaststellingen hebben we een totaal beeld van de effecten. Mogelijk dat bepaalde maatschappelijk effecten ook pas op langere termijn zichtbaar zijn.
We willen coulant omgaan met subsidieverstrekking en ervoor zorgen dat Arnhemse organisaties hun werk zo goed mogelijk kunnen blijven doen ten behoeve van de stad en de inwoners.

Overig programmaplan

Overzicht lastenontwikkeling gemiddelde woning	2021	2022	% Lasten-ontwikkeling
Onroerend zaakbelasting	€ 342	€ 342	0,0%
Rioolheffing	€ 177	€ 177	0,0%
Afvalstoffenheffing	€ 260	€ 265	2,0%
Totaal	**€ 779**	**€ 784**	**0,67%**

Algemene dekkingsmiddelen	2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Treasury	-3.197	2.390	5.587
OZB-woningen	0	28.016	28.016
OZB niet-woningen	3.985	28.706	24.721
Belastingen overig	5	906	901
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	453.138	453.138
Totaal	**793**	**513.155**	**512.363**

Overhead	2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Overhead	70.151	4.715	-65.436
Totaal	**70.151**	**4.715**	**-65.436**

Heffing VPB	2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Vennootschapsbelasting	600	0	-600
Totaal	**600**	**0**	**-600**

Onvoorzien	2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Onvoorzien	1.039	0	-1.039
Totaal	**1.039**	**0**	**-1.039**

Deel 3 Financiële begroting

De financiële begroting is opgebouwd uit de volgende onderdelen:

Overzicht van baten en lasten per programma
In het overzicht van baten en lasten wordt aangegeven tot welke bedragen de raad het college autoriseert door middel van het vaststellen van de begroting per programma.

Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten
Tot de incidentele baten en lasten worden de lasten en baten gerekend die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Ook de post onvoorzien wordt tot de incidentele lasten gerekend.

Financiële Staten

- Geprognosticeerde balans;
- Verloop van reserves en voorzieningen;
- EMU-saldo 2022;
- Overzicht van geraamde baten en lasten per taakveld.

Vanuit het Besluit begroting en verantwoording (BBV) is ten behoeve van de onderlinge vergelijkbaarheid van gemeenten voorgeschreven om een taakveldenbegroting op te stellen.

Mutaties circulaires Gemeentefonds

Overzicht van baten en lasten per programma

		Lasten						
		Rekening	Begroting 2021			Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	30.646	29.846	28.146	30.614	30.606	30.436	30.231
GEB2	Noordwest	28.962	28.754	29.422	29.295	29.266	29.224	29.072
GEB3	Noordoost	23.835	23.475	24.081	23.949	23.949	23.871	23.724
GEB4	Presikhaaf	22.882	23.787	24.656	23.749	23.768	23.692	23.645
GEB5	Malburgen	34.363	35.570	33.254	36.318	36.245	36.063	35.831
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	23.909	25.587	25.333	23.854	23.674	23.648	23.507
GEB7	De Laar/Elden	16.484	16.948	17.253	17.219	17.218	17.148	17.103
GEB8	RKV	26.734	24.969	27.436	27.403	27.452	27.299	27.084
Totaal		207.816	208.935	209.582	212.402	212.178	211.380	210.198
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	92.532	85.575	86.543	88.886	84.797	86.325	88.771
S01	Veiligheid	16.727	16.477	20.265	19.380	18.871	18.870	18.854
S02	Bereikbaarheid	21.575	21.873	22.051	22.911	22.827	22.867	22.889
S03	Economie	6.424	6.556	6.815	7.032	6.487	6.208	6.004
S04	Onderwijs	19.216	18.895	19.807	19.603	20.900	22.296	23.687
S05	Cultuur	32.652	32.670	36.121	34.680	36.108	36.103	36.079
S06	Participatie en armoedebestrijding	195.488	173.395	182.950	166.425	164.723	161.928	161.928
S07	Zorg	60.704	49.793	56.084	58.550	58.161	58.273	58.905
S08	Welzijn en inclusie	21.088	19.859	25.753	23.794	23.408	22.641	22.620
S09	Gezondheid en sport	24.062	20.157	21.450	22.326	22.825	22.499	22.514
S10	Klimaat, energie en milieu	5.901	5.495	6.236	5.387	1.968	4.125	1.927
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	46.930	37.600	43.259	38.631	42.062	31.433	28.397
S12	Wonen en leefomgeving	36.268	36.058	39.652	41.026	41.203	40.793	40.855
Totaal		579.566	524.403	566.987	548.631	544.340	534.360	533.430
Eind Totaal		787.382	733.338	776.569	761.032	756.518	745.741	743.628

		Baten						
		Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	9.595	9.566	10.255	10.482	10.440	10.397	10.355
GEB2	Noordwest	1.898	1.768	1.817	1.792	1.793	1.793	1.793
GEB3	Noordoost	1.650	1.622	1.681	1.650	1.650	1.650	1.650
GEB4	Presikhaaf	2.141	1.962	2.091	2.051	2.052	2.052	2.052
GEB5	Malburgen	4.112	3.894	4.017	3.977	3.978	3.978	3.978
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	2.738	2.541	2.591	2.571	2.571	2.571	2.571
GEB7	De Laar/Elden	1.330	1.246	1.301	1.280	1.280	1.280	1.280
GEB8	RKV	1.265	1.123	1.162	1.136	1.137	1.137	1.137
Totaal		24.728	23.721	24.914	24.938	24.901	24.858	24.816
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	518.807	482.692	503.719	521.831	514.844	514.289	515.281
S01	Veiligheid	2.168	1.694	4.747	2.494	1.994	1.994	1.994
S02	Bereikbaarheid	5.316	7.683	7.714	7.663	7.613	7.564	7.515
S03	Economie	1.316	935	1.620	998	1.098	1.098	1.098
S04	Onderwijs	2.971	2.395	2.617	2.490	2.490	2.490	2.490
S05	Cultuur	5.575	6.381	5.995	6.496	6.496	6.496	6.496
S06	Participatie en armoedebestrijding	143.602	112.334	118.118	114.104	115.404	115.404	115.404
S07	Zorg	5.222	4.940	4.940	4.940	4.940	4.940	4.940
S08	Welzijn en inclusie	1.227	754	1.558	872	747	747	747
S09	Gezondheid en sport	6.454	2.674	3.338	3.076	3.076	3.076	3.076
S10	Klimaat, energie en milieu	2.381	473	1.264	232	13	2.200	0
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	48.028	36.731	34.665	33.889	38.863	28.372	25.445
S12	Wonen en leefomgeving	39.403	39.814	41.881	40.965	40.933	40.903	40.903
Totaal		782.471	699.499	732.175	740.049	738.511	729.572	725.388
Eind Totaal		807.199	723.220	757.089	764.987	763.412	754.430	750.204

		Exploitatieresultaat						
		Rekening	Begroting 2021			Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	21.051	20.280	17.892	20.132	20.166	20.038	19.876
GEB2	Noordwest	27.064	26.986	27.605	27.503	27.474	27.431	27.279
GEB3	Noordoost	22.186	21.853	22.400	22.299	22.298	22.221	22.074
GEB4	Presikhaaf	20.741	21.825	22.565	21.698	21.716	21.639	21.593
GEB5	Malburgen	30.252	31.676	29.237	32.342	32.267	32.085	31.853
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	21.172	23.046	22.742	21.283	21.103	21.077	20.936
GEB7	De Laar/Elden	15.154	15.701	15.952	15.939	15.938	15.868	15.823
GEB8	RKV	25.469	23.846	26.274	26.267	26.315	26.163	25.948
Totaal		183.088	185.213	184.667	187.464	187.276	186.522	185.382
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	-426.275	-397.116	-417.175	-432.945	-430.047	-427.964	-426.509
S01	Veiligheid	14.559	14.783	15.518	16.886	16.877	16.875	16.860
S02	Bereikbaarheid	16.259	14.190	14.338	15.248	15.213	15.304	15.374
S03	Economie	5.107	5.622	5.194	6.034	5.389	5.110	4.906
S04	Onderwijs	16.245	16.499	17.190	17.113	18.410	19.806	21.197
S05	Cultuur	27.077	26.289	30.127	28.185	29.612	29.607	29.583
S06	Participatie en armoedebestrijding	51.885	61.061	64.833	52.320	49.319	46.524	46.524
S07	Zorg	55.482	44.853	51.144	53.610	53.221	53.333	53.965
S08	Welzijn en inclusie	19.860	19.105	24.196	22.922	22.661	21.894	21.873
S09	Gezondheid en sport	17.608	17.483	18.112	19.251	19.749	19.423	19.438
S10	Klimaat, energie en milieu	3.520	5.022	4.973	5.155	1.955	1.925	1.927
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	-1.098	869	8.594	4.742	3.199	3.060	2.952
S12	Wonen en leefomgeving	-3.135	-3.756	-2.229	61	270	-111	-48
Totaal		-202.905	-175.096	-165.187	-191.418	-194.171	-195.212	-191.957
Eind Totaal		-19.817	10.118	19.480	-3.954	-6.894	-8.690	-6.576

		Toevoegingen aan reserve						
		Rekening	Begroting 2021			Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	534	20	561	826	826	826	827
GEB2	Noordwest	416	100	102	102	102	102	102
GEB3	Noordoost	375	66	72	72	72	72	72
GEB4	Presikhaaf	378	117	95	95	95	95	95
GEB5	Malburgen	548	193	197	197	197	197	197
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	914	242	292	292	292	292	292
GEB7	De Laar/Elden	434	52	61	61	61	61	61
GEB8	RKV	681	60	64	64	64	64	64
Totaal		4.279	851	1.443	1.708	1.708	1.709	1.709
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	37.858	13.478	28.762	19.864	21.111	22.391	20.655
S01	Veiligheid	432	72	71	71	71	71	71
S02	Bereikbaarheid	7.785	6.950	7.183	6.837	6.767	6.763	6.735
S03	Economie	249	0	1.010	170	50	50	50
S04	Onderwijs	8.187	8.004	8.371	8.960	8.201	7.094	7.181
S05	Cultuur	1.197	1.208	1.256	1.377	1.411	1.446	1.501
S06	Participatie en armoedebestrijding	4.991	554	554	554	554	0	0
S07	Zorg	2.009	628	628	12.530	1.082	1.000	1.000
S08	Welzijn en inclusie	880	0	0	0	0	0	0
S09	Gezondheid en sport	397	354	470	470	470	470	470
S10	Klimaat, energie en milieu	2.595	0	55	0	0	0	0
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	7.874	2.758	5.077	176	950	675	15.786
S12	Wonen en leefomgeving	930	371	462	4.039	593	593	690
Totaal		75.382	34.375	53.898	55.047	41.258	40.552	54.138
Eind Totaal		79.661	35.226	55.342	56.755	42.967	42.260	55.847

		Onttrekkingen aan reserves						
		Rekening	Begroting 2021			Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	35	8	575	187	191	182	11
GEB2	Noordwest	177	44	284	50	28	67	34
GEB3	Noordoost	168	29	337	31	25	44	34
GEB4	Presikhaaf	256	74	191	10	39	70	169
GEB5	Malburgen	417	73	326	123	50	28	229
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	266	104	770	180	34	136	174
GEB7	De Laar/Elden	142	15	287	65	28	26	104
GEB8	RKV	243	12	524	22	43	43	34
Totaal		1.703	360	3.294	667	437	595	790
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	18.321	20.549	24.273	23.028	15.751	13.646	13.886
S01	Veiligheid	1.055	350	706	343	343	349	342
S02	Bereikbaarheid	7.856	7.911	8.720	8.106	7.184	6.802	6.546
S03	Economie	401	100	250	700	300	500	300
S04	Onderwijs	6.473	6.922	7.307	7.766	7.944	8.334	9.212
S05	Cultuur	1.186	837	1.938	1.018	893	868	905
S06	Participatie en armoedebestrijding	6.385	1.344	9.348	1.516	739	0	0
S07	Zorg	3.425	1.512	2.843	354	81	498	0
S08	Welzijn en inclusie	2.930	200	1.084	200	200	0	0
S09	Gezondheid en sport	989	260	432	343	423	379	414
S10	Klimaat, energie en milieu	3.970	3.200	3.203	3.114	40	15	14
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	3.893	0	8.240	90	210	345	15.556
S12	Wonen en leefomgeving	1.257	1.799	3.186	5.554	1.527	1.240	1.306
Totaal		58.141	44.984	71.528	52.134	35.635	32.975	48.481
Eind Totaal		59.844	45.344	74.822	52.801	36.073	33.571	49.271

		Saldo Totaal						
		Rekening		Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	21.550	20.292	17.877	20.770	20.801	20.682	20.692
GEB2	Noordwest	27.303	27.042	27.424	27.555	27.548	27.466	27.347
GEB3	Noordoost	22.392	21.890	22.134	22.340	22.345	22.249	22.111
GEB4	Presikhaaf	20.863	21.868	22.469	21.783	21.773	21.665	21.519
GEB5	Malburgen	30.383	31.796	29.108	32.415	32.413	32.253	31.820
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	21.819	23.184	22.264	21.396	21.361	21.233	21.054
GEB7	De Laar/Elden	15.445	15.738	15.726	15.935	15.971	15.903	15.779
GEB8	RKV	25.908	23.893	25.815	26.309	26.337	26.184	25.979
Totaal		185.664	185.704	182.817	188.504	188.548	187.636	186.301
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	-406.739	-404.187	-412.687	-436.110	-424.688	-419.219	-419.741
S01	Veiligheid	13.936	14.505	14.883	16.613	16.605	16.597	16.588
S02	Bereikbaarheid	16.188	13.229	12.801	13.979	14.795	15.264	15.563
S03	Economie	4.955	5.522	5.954	5.504	5.139	4.660	4.656
S04	Onderwijs	17.959	17.581	18.255	18.307	18.666	18.566	19.166
S05	Cultuur	27.087	26.659	29.445	28.543	30.130	30.185	30.180
S06	Participatie en armoedebestrijding	50.492	60.271	56.039	51.358	49.134	46.524	46.524
S07	Zorg	54.066	43.969	48.929	65.786	54.222	53.836	54.965
S08	Welzijn en inclusie	17.810	18.905	23.112	22.722	22.461	21.894	21.873
S09	Gezondheid en sport	17.016	17.577	18.149	19.377	19.797	19.514	19.494
S10	Klimaat, energie en milieu	2.145	1.823	1.825	2.041	1.915	1.910	1.913
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	2.883	3.627	5.431	4.829	3.939	3.390	3.181
S12	Wonen en leefomgeving	-3.462	-5.184	-4.953	-1.454	-665	-757	-664
Totaal		-185.664	-185.704	-182.817	-188.504	-188.548	-187.636	-186.301
Eind Totaal		0	0	0	0	0	0	0

Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten

Bedragen x € 1.000

Incidentele baten	2021	2022	2023	2024	2025	Toelichting
Algemene Reserve	14.222	22.139	16.324	14.642	15.839	In de mutaties van de Algemene Reserve zijn alle begrote dotaties en onttrekkingen verwerkt. De afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn meegenomen in het gerealiseerd resultaat. De Algemene Reserve staat vrij te besteden door de gemeente en vormt een buffer voor financiële tegenvallers.
Buitengewoon Beter		900	380	0	0	Het bestedingsplan van deze reserve loopt tot en met 2023. Het resterende budget zal worden ingezet voor de afronding van de projecten Geitenkamp en Spijkerkwartier en een bijdrage aan het project Gele Rijdersplein.
Bereikbaarheid		6.696	5.990	6.082	6.105	Deze bestemmingsreserve is ingesteld ten behoeve van het verhogen van de bereikbaarheid van de binnenstad, het ontwikkelen van parkeervoorzieningen en het onderhoud van de hoofdwegen die betrekking hebben op de bereikbaarheid van het stadscentrum.
Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte		1.499	1.298	1.182	1.242	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt voor het flexibeler inzetten van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Met name op de onderwerpen riolering, wegen en fietspaden, groen, spelen, bomen, verkeersregelinstallaties, civieltechnische kunstwerken, openbare verlichting en water.
Evenementen		400	0	200	0	De uitgaven voor het WK BMX en het WK Volleybal worden gedekt vanuit de bestemmingsreserve evenementen.
Onderwijs		7.674	7.814	8.237	9.093	De bestemmingsreserve zal ingezet worden ter dekking van de kapitaallasten voor de nieuwbouwprojecten basisonderwijs, voortgezet onderwijs en speciaalonderwijs.
Cultureel Vastgoed		261	257	252	248	In 2021 valt incidenteel € 5,0 miljoen uit de reserve cultureel vastgoed vrij die gereserveerd was voor onderhoud. Voor het onderhoud worden structurele middelen opgenomen. Overige vrijval dient ter dekking van de kapitaallasten van cultureel vastgoed.

Incidentele baten	2021	2022	2023	2024	2025	Toelichting
Groenfonds		280	178	0	0	In 2021 wordt € 0,1 miljoen uit het Groenfonds ingezet voor de dekking van het bomenbeleid.
WMO en Jeugdzorg		325	81	498	0	In 2019 wordt ten laste van het geprognosticeerde resultaat € 2,7 miljoen toegevoegd aan een nieuw te creëren BR Wmo en Jeugdzorg. Deze middelen zijn beschikbaar om de zorgmaatregelen zoals aangekondigd in de Perspectiefnota te mitigeren, indachtig de motie (19M98) Zorgmaatregelen. Doel van deze reserve is om het negatief effect van de zorgmaatregelen tijdelijk opvangen of reduceren
Transformatie Zorg		229	200	0	0	Arnhem is actief met de transformatie van zorg, deze bestemmingsreserve heeft tot doel om initiatieven die leiden tot transformatie van zorg te financieren.
Klimaat en energie		99	25	0	0	De bestemmingsreserve dient ter dekking van het bereiken van de doelen van New energy made in Arnhem 2015-2020 en het dekken van fluctuaties in het uitgavenpatroon die voortvloeien uit de veranderopgave Klimaat en Energie.
Duurzaamheidsleningen		16	15	15	14	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund.
Duurzaam Arnhem		3.000	0	0	0	De bestemmingsreserve duurzaam Arnhem wordt ingezet voor het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met de bestemmingsreserve worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund.
Zuidelijke Binnenstad		3.000	0	0	0	Uit de reserve zuidelijke binnenstad wordt € 3,0 miljoen ingezet voor de restauratie van de blauwe golven en de herinrichting van het gebied er omheen.
Volkshuisvesting		188	43	43	43	De reserve volkshuisvesting is het uitvoeringsinstrument van de Nota Wonen. Overeenkomstig besluit van de raad d.d. 30 juni 2014, wordt deze reserve deels ingezet om een redelijke compensatie te bieden voor de gedupeerden van de WOS-fraude. De reserve wordt jaarlijks gevoed met het renteresultaat dat wordt behaald op de uit te zetten Startersleningen.

Incidentele baten	2021	2022	2023	2024	2025	Toelichting
Vastgoed		2.615	2.191	2.679	2.390	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van onvoorziene uitgaven bij onderhoud vastgoed. Voeding van de bestemmingsreserve kan de komende jaren door toevoeging uit verkoopopbrengsten en eventuele positieve resultaten op het onderhoudsbudget als gevolg van gunstige aanbestedingen.
Bedrijfsvoering		1.597	936	0	0	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie.
ICT		15	0	0	0	De middelen uit de bestemmingsreserve ICT worden ingezet om de ICT-omgeving up-to-date en stabiel te houden.
Totaal	**61.391**	**50.934**	**35.732**	**33.831**	**34.975**	

Incidentele lasten	2021	2021	2022	2023	2024	Toelichting
Algemene Reserve	22.650	14.419	14.039	18.506	17.724	zie baten
Bereikbaarheid		6.848	6.778	6.775	6.747	zie baten
Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte		504	508	509	605	zie baten
Evenementen		170	50	50	50	zie baten
Onderwijs		8.768	8.008	6.901	6.988	zie baten
Cultureel Vastgoed		231	265	299	355	zie baten
WMO en Jeugdzorg		5.611	0	0	0	zie baten
Jeugdfonds		6.591	1.000	1.000	1.000	Het Jeugdfonds is gevuld met de extra jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld zorg worden ingezet. Hiermee krijgt het integraal jeugdbeleid de komende jaren een impuls.
Transformatie Zorg		328	82	0	0	zie baten
Grondexploitatie		170	950	524	15.433	De reserve grondexploitatie is de beschikbare weerstandscapaciteit van het grondbedrijf. Deze bestemmingsreserve is conform raadsbesluit 30 juni 2014 niet opgeheven, maar zal blijven bestaan om toekomstige schommelingen in de grondexploitatie op te vangen (voor zover er weer sprake is van een positief saldo).
Vastgoed		3.553	3.553	3.553	3.553	zie baten
Bedrijfsvoering		1.722	1.580	406	406	zie baten
Post onvoorzien	272	272	272	272	272	
Totaal	**48.340**	**49.187**	**37.086**	**38.796**	**53.134**	
Saldo	**-13.051**	**-1.747**	**1.354**	**4.965**	**18.160**	

Geprognosticeerde balans 2022-2025

Activa	2022	2023	2024	2025
Vaste Activa				
Immateriële vaste activa	**10.017**	**9.707**	**9.397**	**9.087**
Materiële vaste activa	**804.052**	**830.476**	**839.412**	**828.369**
Investeringen met een economisch nut	717.964	744.388	753.324	742.281
Gronden uitgegeven in erfpacht	14.951	14.951	14.951	14.951
Investeringen met een maatschappelijk nut	71.137	71.137	71.137	71.137
Financiële vaste activa	**61.670**	**56.647**	**50.980**	**47.627**
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkingen	4.742	4.742	4.742	4.742
Financiële vaste activa: Leningen	48.052	43.179	37.662	34.459
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	8.876	8.726	8.576	8.426
Totaal Vaste Activa	**875.739**	**896.830**	**899.789**	**885.083**
Vlottende Activa				
Gereed product en handelsgoederen	**326**	**326**	**326**	**326**
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	**36.164**	**23.596**	**12.389**	**8.045**
Uitzettingen < 1 jaar	**50.000**	**50.000**	**50.000**	**50.000**
Liquide middelen	**1.000**	**1.000**	**1.000**	**1.000**
Overlopende activa	**80.000**	**80.000**	**80.000**	**80.000**
Totaal Vlottende Activa	**167.490**	**154.922**	**143.715**	**139.371**
Totaal Activa	**1.043.229**	**1.051.752**	**1.043.504**	**1.024.454**

Passiva	2022	2023	2024	2025
Vaste Passiva				
Eigen vermogen	**148.623**	**154.763**	**165.131**	**176.873**
Voorzieningen	**11.000**	**11.000**	**11.000**	**11.000**
Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar	**779.900**	**781.196**	**765.224**	**739.165**
Totaal Vaste Passiva	**939.523**	**946.959**	**941.355**	**927.038**
Vlottende Passiva				
Netto vlottende schulden < 1 jaar	**28.706**	**29.793**	**27.149**	**22.415**
Overlopende passiva	**75.000**	**75.000**	**75.000**	**75.000**
Totaal Vlottende Passiva	**103.706**	**104.793**	**102.149**	**97.415**
Totaal Passiva	**1.043.229**	**1.051.752**	**1.043.504**	**1.024.454**

In deze balansen houden we rekening met de in de Begroting meegenomen mutaties in de investeringen, reserves en voorzieningen, grondexploitatie en als resultante daarvan de vaste schuld van de gemeente. Mutaties in de vlottende activa en passiva begroten we niet, deze posten blijven in de geprognosticeerde balansen constant.

De reden hiervoor is dat deze balansposten vooral voortvloeien uit het ritme van doen van betalingen en ontvangen van geldmiddelen. Hierop wordt in de Begroting niet expliciet gestuurd.

Reserves en voorzieningen

Omschrijving	JV 2020	Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			Begroot 2024			Begroot 2025			
	Stand per 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2023 / 01-01-2024	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2024 / 01-01-2025	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2025 / 01-01-2026
																Bedragen € 1.000
Algemene Reserve (AR)	44.066	22.650	14.222	52.495	14.419	22.139	44.775	14.039	16.324	42.490	18.506	14.642	46.354	17.724	15.839	48.239
Bestemmingsreserves (BR's)	135.742	32.941	59.720	108.964	42.336	30.441	120.859	28.928	19.999	129.789	23.755	19.585	133.959	38.123	34.560	137.521
Totaal Reserves	**179.809**	**55.592**	**73.942**	**161.459**	**56.755**	**52.581**	**165.634**	**42.967**	**36.322**	**172.279**	**42.260**	**34.227**	**180.312**	**55.847**	**50.399**	**185.760**
Totaal Voorzieningen	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**

Verloop Bestemmingsreserves Omschrijving	JV 2020	Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			Begroot 2024			Begroot 2025			
	Stand per 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2023 / 01-01-2024	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2024 / 01-01-2025	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2025 / 01-01-2026
																Bedragen € 1.000
Bedrijfsvoering	4.113	1.316	4.238	1.191	1.722	1.597	1.743	1.580	936	2.387	406	0	2.793	406	0	3.200
Beeldbepalende culturele manifestaties	368	0	368	0												
Beeldende en Monumentale Kunst	95	0	95	0												
Bereikbaarheid	4.364	6.929	6.809	4.484	6.848	6.696	4.636	6.778	5.990	5.424	6.775	6.082	6.117	6.747	6.105	6.759
Beschermd en Weerbaar	2.163	0	0	2.163	0	0	2.163	0	0	2.163	0	0	2.163	0	0	2.163
Buitengewoon Beter	1.781	0	501	1.280	0	900	380	0	380	0						
Burgerinitiatieven sociaal Domein	365	400	0	765	0	175	590	0	175	415	0	175	240	0	0	240
Burgerparticipatie	0	330	90	240	0	240	0									
Cultureel Vastgoed	12.198	232	5.244	7.187	231	261	7.156	265	257	7.165	299	252	7.212	355	248	7.319

Verloop Bestemmingsreserves		Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			Begroot 2024			Begroot 2025			
Omschrijving	JV 2020			Stand per			Stand per			Stand per			Stand per				Stand per
	Stand per 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2023 / 01-01-2024	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2024 / 01-01-2025	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2025 / 01-01-2026
Duurzaam Arnhem	9.737	0	3.040	6.697	0	3.000	3.697	0	0	3.697	0	0	3.697	0	0	3.697
Duurzaamheidsleningen	363	55	13	405	0	16	389	0	15	374	0	15	359	0	14	345
Evenementen	408	210	150	468	170	400	238	50	0	288	50	200	138	50	0	188
Fractie-ondersteuning	233	0	0	233	0	0	233	0	0	233	0	0	233	0	0	233
Frictiekosten en organisatieontwikkeling	21	406	0	427												
Groenfonds	710	0	252	458	0	280	178	0	178	0	0	0	0	0	0	0
Grondexploitatie	14.747	2.755	2.516	14.986	170	18	15.137	950	0	16.087	524	0	16.612	15.433	15.204	16.841
Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte	4.866	277	1.804	3.339	504	1.499	2.344	508	1.298	1.554	509	1.182	881	605	1.242	244
Herstructurering OGGz	456	0	456	0												
ICT	69	0	55	14	0	15	0									
Inburgering, Integratie en asiel	1.169	0	0	1.169	0	0	1.169	0	0	1.169	0	0	1.169	0	0	1.169
Jongerenperspectieffonds Arnhem	1.246	0	1.246	0												
Kapitaallasten	1.679	100	208	1.571	3.450	208	4.813	0	208	4.605	0	208	4.397	0	208	4.189
Klimaat en energie	1.281	0	151	1.130	0	99	1.032	0	25	1.007	0	0	1.007	0	0	1.007
Maatschappelijke opvang	179	0	179	0												
Omgevingslawaai	412	0	0	412	0	62	349	0	207	142	0	0	142	0	0	142
Onderwijs	24.102	8.179	6.875	25.405	8.768	7.674	26.499	8.008	7.814	26.693	6.901	8.237	25.357	6.988	9.093	23.252
Onderzoek Rekenkamer	271	0	0	271	0	0	271	0	0	271	0	0	271	0	0	271
Participatie	380	0	341	39	0	0	39	0	0	39	0	0	39	0	0	39
Raad	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12
Revolverend fonds (duurzaam)	680	0	0	680	0	0	680	0	0	680	0	0	680	0	0	680
Risicobeheer Arnhem Centraal	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469
Sociaal Economisch Fonds	455	0	0	455	0	0	455	0	0	455	0	0	455	0	0	455

Verloop Bestemmingsreserves		Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			Begroot 2024			Begroot 2025			
Omschrijving	JV 2020			Stand per			Stand per			Stand per			Stand per				Stand per
	Stand per 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2023 / 01-01-2024	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2024 / 01-01-2025	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2025 / 01-01-2026
Solvabiliteit	10.573	5.527	0	16.100	4.347	0	20.446	6.110	0	26.556	3.693	0	30.250	2.941	0	33.191
Startersleningen	1.527	0	29	1.498	0	31	1.467	0	0	1.467	0	13	1.454	0	13	1.441
Strategische posities	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500
Taakmutaties Gemeentefonds-Overloop	16.768	0	16.768	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Toezicht peuterspeelzalen en gastouderopvang	100	0	100	0												
Transformatie Zorg	388	428	475	341	328	229	440	82	200	322	0	0	322	0	0	322
Noodfonds	799	0	799	0												
Vastgoed	2.126	3.553	4.795	884	3.553	2.615	1.822	3.553	2.191	3.184	3.553	2.679	4.058	3.553	2.390	5.221
Volkshuisvesting	1.154	43	885	312	43	188	167	43	43	167	43	43	167	43	43	167
Voorstudies	262	0	0	262	0	0	262	0	0	262	0	0	262	0	0	262
Werk-Investeringsfonds	1.912	0	0	1.912	0	912	1.000	0	0	1.000	0	0	1.000	0	0	1.000
Wijkfondsen	359	0	0	359	0	0	359	0	0	359	0	0	359	0	0	359
WMO en Jeugdzorg	1.481	200	1.238	443	5.602	325	5.720	0	81	5.639	0	498	5.141	0	0	5.141
Jeugdfonds				0	6.600	0	6.600	1.000	0	7.600	1.000	0	8.600	1.000	0	9.600
Zuidelijke Binnenstad	4.405	2.000	0	6.405	0	3.000	3.405	0	0	3.405	0	0	3.405	0	0	3.405
Totaal	**135.742**	**32.941**	**59.720**	**108.964**	**42.336**	**30.441**	**120.859**	**28.928**	**19.999**	**129.789**	**23.755**	**19.585**	**133.959**	**38.123**	**34.560**	**137.521**

Doelstelling per bestemmingsreserve.

Naam	**BR Onderzoek Rekenkamer (S00)**
Doel	In het jaarbudget van de Rekenkamer is ruimte voor het uitvoeren van ongeveer twee grote onderzoeken per jaar. Echter, de Rekenkamer is de afgelopen jaren, mede door een actieve gemeenteraad, op ad-hoc basis verzocht aanvullende onderzoeken uit te voeren. Het karakter van dit soort onderzoeken in combinatie met de gewenste korte doorlooptijd noodzaken inhuur van externen. Toevoeging van onderbestedingen op het reguliere onderzoeksbudget en eventueel positief saldo op het product Rekenkamer geven Raad en Rekenkamer iets meer ruimte om snel en adequaat onderzoeken op te pakken.
Naam	**BR Raad (S00)**
Doel	Ervaringen in den lande wijzen uit dat de kosten voor het uitvoeren van een raadsonderzoek / enquête een veelvoud bedragen van het budget dat de Griffie jaarlijks hiervoor te besteden heeft van € 15.000. Zodoende wordt dit budget, voor zover het niet wordt aangewend, jaarlijks toegevoegd aan de bestemmingsreserve totdat het plafond (ingesteld op € 75.000) hiervoor is bereikt. Als er zich dan in enig jaar een raadsonderzoek wordt uitgevoerd, dan kan deze reserve hiervoor aangewend worden.
Naam	**BR Taakmutaties gemeentefonds-overloop (S00)**
Doel	Conform de spelregels gemeentefonds wordt bij elke toevoeging van nieuwe middelen (taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen) aan de raad voorgelegd of deze middelen ingezet mogen worden voor een onderliggend beleidsdoel of dat de middelen deel uitmaken van de algemene middelen in het gemeentefonds. In deze bestemmingsreserve worden nieuwe toegevoegde middelen aan het Gemeentefonds gereserveerd die gedurende het jaar niet aan de raad voorgelegd kunnen worden. Vooral van de nieuwe toevoegingen die bekend gemaakt zijn in de septembercirculaire en in de november/decembercirculaire is het niet altijd mogelijk om voor het einde van het jaar een raadsvoorstel met begrotingswijziging aan de raad voor te leggen. In het daarop volgende jaar doen de betreffende beleidsvelden een beroep op deze middelen via een raadsvoorstel en een begrotingswijziging, waarbij voorgesteld wordt de middelen aan de bestemmingsreserve Taakmutaties gemeentefonds te onttrekken. Middelen die na een jaar nog niet via een raadsvoorstel geclaimd zijn voor uitvoering van een bepaald beleid, vallen vrij ten gunste van de Algemene Reserve. (Raadsbesluit 8 februari 2010). In 2010 is het doel van deze bestemmingsreserve uitgebreid ten behoeve van niet bestede budgetten die gereserveerd moeten blijven om bestaand beleid uit te voeren in volgende jaren (raadsbesluit 13 december 2010).
Naam	**BR Bedrijfsvoering (S00)**
Doel	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie.
Naam	**BR Solvabiliteit (S00)**
Doel	In de bestemmingsreserve wordt een buffer opgebouwd voor een robuustere financiële positie. Naast de algemene reserve die direct meetelt in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit, vormt de BR Solvabiliteit een belangrijke bijdrage in de vergroting van het eigen vermogen.
Naam	**BR Fractie-ondersteuning (S00)**
Doel	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt ter dekking van de extra kosten die worden veroorzaakt door de afsplitsing van een fractie. Deze extra kosten worden voor 50% betaald uit de bestemmingsreserve en voor 50% uit een korting op de ondersteuning van de af te splitsen fractie en de oorspronkelijke fractie. Hierbij wordt voorkomen dat bij afsplitsingen de financiële gevolgen volledig bij de fracties worden neergelegd.
Naam	**BR Kapitaallasten (S00)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van diverse kapitaallasten. Het bedrag van de dotatie is gelijk aan het bedrag van de investering. Het bedrag van de onttrekkingen is gelijk aan het bedrag van de afschrijvingen. Om ook de rentelasten te kunnen dekken wordt de reserve aangemerkt als een rentedragende reserve.
Naam	**BR Buitengewoon Beter (S02)**
Doel	De middelen uit deze bestemmingsreserve waren bedoeld ter financiering van de incidentele component van het Buiten Gewoon Beter Programma (€ 19,4 miljoen) voor de periode 2009-2016. Tevens is de bestemmingsreserve ontstaan om tempoverschillen in de uitvoering op te kunnen vangen. Het programma bestaat uit een scala aan meerjarige projecten. Bij een jaarovergang bleven op deze wijze de middelen beschikbaar voor het programma Buitengewoon Beter. Bij de Begroting 2021 is besloten deze reserve ultimo 2023 op te heffen.

Naam	**BR Bereikbaarheid (S02)**
Doel	Deze bestemmingsreserve heeft als doel het verbeteren van de bereikbaarheid van de binnenstad en het ontwikkelen van parkeervoorzieningen. Het exploitatiesaldo van parkeren wordt met deze reserve verrekend.

Naam	**BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte (S02)**
Doel	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Hierbij worden geen schotten gehanteerd tussen de verschillende onderwerpen (Riolering, Buitengewoon Beter, Wegen, Groen, Spelen, Bomen, Verkeersregelinstallaties, Civieltechnische Kunstwerken, Openbare Verlichting, Water). Hierdoor ontstaat flexibiliteit en kan beter worden geanticipeerd op de onderhoudsbehoefte in de stad.

Naam	**BR Evenementen (S03)**
Doel	In de begroting is een budget van € 0,6 miljoen beschikbaar gesteld voor bijdragen in evenementen. De uitgaven worden gebruikt voor evenementen waarvan een groot deel al vastligt. Het overige deel is voor bijdragen welke op ad-hoc basis beschikbaar worden gesteld. Verschillen tussen werkelijkheid en budget worden met deze reserve verrekend.

Naam	**BR Sociaal Economisch Fonds (S03)**
Doel	Deze reserve is bestemd voor uitgaven in het kader van het faciliteren van economische stimuleringsprojecten. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.

Naam	**BR Onderwijs (S04)**
Doel	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie voor nieuwbouw- en renovatieprojecten in het basisonderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs. Alle in de begroting vrijvallende middelen voor onderwijshuisvesting (door afnemende kapitaallasten en daling van andere onderwijshuisvestingslasten) worden aan deze reserve toegevoegd. Hierdoor blijven alle middelen die in de begroting zijn geraamd voor kapitaallasten onderwijs en voor overige onderwijshuisvestingsbudgetten beschikbaar voor onderwijshuisvesting.

Naam	**BR Cultureel Vastgoed (S05)**
Doel	De bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed (voorheen BR Cultuur in Rijnboog) dient ter dekking van kapitaallasten en andere eigenaarslasten van cultureel vastgoed in Arnhem. Eénmalige bijdragen, opbrengsten vertreklocaties en onderbesteding en vrijval van kapitaallasten worden gedoteerd aan deze bestemmingsreserve. Met ingang van de begroting 2021 heeft deze bestemmingsreserve nog uitsluitend betrekking op de vernieuwing van het Stadstheater Arnhem. De baten en lasten van de recente ver- c.q. nieuwbouw van Rozet, Musis, Focus Filmtheater en Museum Arnhem worden vanaf 2021 niet meer met deze bestemmingsreserve verrekend.

Naam	**BR Participatie (S06)**
Doel	De bestemmingreserve is gevormd om diverse kosten op te kunnen vangen die samenhangen met de uitvoering van de participatiewet en het bereiken van de doelstellingen. Het re-integratiebudget staat onder druk. De door het Rijk verstrekte budgetten voor re-integratie zijn in aanloop naar invoering van de nieuwe wetgeving in 2015 sterk teruggelopen. Daarbij is tevens gekozen geen directe koppeling te maken tussen de financiering vanuit het Rijk en de Arnhemse begroting voor re-integratie (extra middelen worden niet automatisch toegevoegd aan het beleidsveld). De huidige re-integratiemiddelen zijn volledig nodig voor inzet op de doelgroep om de huidige ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Er is geen geld in de begroting voor doorontwikkeling beleid, onderzoeken of extra inspanningen binnen het programma participatie en armoedebestrijding. De reserve dient om incidentele kosten voor bijvoorbeeld doorontwikkeling op beleid of kosten voor onderzoek uit te betalen.

Naam	**BR Werk-Investeringsfonds (S06)**
Doel	Het werkinvesteringsfonds is ingericht om mensen naar werk toe te begeleiden. Om een goede match te maken zorgt de gemeente voor goede contacten met werkgevers en gaat mensen met een bijstandsuitkering intensiever begeleiden. Maatwerk is daarbij het uitgangspunt. De gemeente wil de landelijke trend qua uitstroom gaan volgen en daarnaast gedurende een periode van 4 jaar (2019-2022) nog 500 Arnhemmers extra aan het werk helpen. In dit Werk-Investeringsfonds is bij aanvang (2018) € 2,5 miljoen gestort. De resultaten van deze investering worden jaarlijks geëvalueerd.

Naam	**BR Transformatie Zorg (S07)**
Doel	De bestemmingsreserve heeft als doel om nieuwe voorzieningen te financieren die voorkomen dat inwoners een beroep moeten doen op specialistische maatwerkvoorzieningen.

Naam	**BR Burgerinitiatieven Sociaal Domein (S07)**
Doel	Het stimuleren en organiseren van activiteiten om de betrokkenheid en invloed van inwoners en/of organisaties op hun wijk/buurt in Arnhem te vergroten.

Naam	**BR Wmo en Jeugdzorg (S07)**
Doel	De inkomsten en uitgaven op het beleidsveld Zorg zijn nog niet in evenwicht. Dit komt omdat gemeenten nog actief zijn met het ontwikkelen en uitvoeren van de transformatie van de zorg, nog in afwachting zijn van de hervormingsagenda Jeugd en de doorontwikkeling beschermd wonen en maatschappelijke opvang nog afwachten. Naast de dotatie vanuit de extra middelen jeugdzorg (2021 - 2025) worden de voordelen van het beleidsveld Zorg tijdelijk toegevoegd aan deze reserve, zodat extra maatregelen en (mogelijke) tekorten op het beleidsveld Zorg verrekend kunnen worden met deze reserve.

Naam	**BR Beschermd en Weerbaar (S08)**
Doel	Arnhem ontvangt als centrumgemeente voor de regio's Arnhem en Achterhoek (tezamen 19 regiogemeenten) via de decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang van het Rijk jaarlijks middelen ten behoeve van de bestrijding van huiselijk geweld en seksueel geweld, de uitvoering van de vrouwenopvang, en voor de uitvoering van de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Het betreft hier wettelijke taken die zijn vastgelegd in het Rijksprogramma Geweld in afhankelijkheidsrelaties (GIA) en Geweld hoort nergens thuis (GHNT). De bestemmingsreserve dient om deze (regionale) middelen beschikbaar te houden voor de doelen en activiteiten die daarvoor zijn vastgelegd in de Regiovisie Samen Veilig 2019 - 2022 (aanpak Huiselijk Geweld en Kindermishandeling in de regio Arnhem en Achterhoek). Voor- en nadelige jaarrekeningresultaten op het regionale budget worden verrekend met de bestemmingsreserve.

Naam	**BR Inburgering, integratie en asiel (S08)**
Doel	Deze reserve is primair bestemd voor de voorbereidende taken op de nieuwe wet Inburgering die in 2022 ingaat en voor de doelen in het actieplan nieuwkomers. Met de nieuwe wet komen structurele middelen over en de reserve zal beschikbaar blijven tot één jaar na de invoering van de wet.

Naam	**BR Risicobeheer Arnhem Centraal (S11)**
Doel	Deze bestemmingsreserve heeft een dekkingsfunctie voor kosten en andere onverwachte ontwikkeling binnen het project Arnhem Centraal. Daar onder vallen de transferhal, het ondergronds afval transport systeem en de grondexploitatie. Als alle projectonderdelen zijn afgerond kan deze bestemmingsreserve worden opgeheven.

Naam	**BR Strategische Posities (S11)**
Doel	Deze reserve dient ter dekking van mogelijke exploitatietekorten op het beheren en onderhouden van strategisch vastgoed (vooruitlopend op beslissingen om te gaan ontwikkelen) en tevens voor het opvangen van waardeverminderingen van het strategisch vastgoed door hertaxatie of bij eventuele verkoop. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.

Naam	**BR Vastgoed (S11)**
Doel	Deze egalisatiereserve dient om de kosten van onderhoud van het gemeentelijke vastgoed te egaliseren en om daarmee schommelingen in de jaarlijkse begroting tegen te gaan. De hoogte van deze reserve is gebaseerd op het 40-jarige Meerjarige OnderhoudsPlan (MJOP).

Naam	**BR Grondexploitatie (S11)**
Doel	Deze reserve heeft tot doel risico's in de grondexploitatie op te vangen. De gewenste en tevens maximale omvang wordt bepaald op basis van het benodigde weerstandsvermogen van het grondbedrijf. Het jaarresultaat van het grondbedrijf wordt aan deze reserve toegevoegd (totdat de maximale omvang is bereikt), dan wel onttrokken. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.

Naam	**BR Voorstudies (S11)**
Doel	Deze reserve is bedoeld om fluctuaties op te vangen in de uitgaven van voorstudies voor potentiële grondexploitatieprojecten. Op het moment dat een grondexploitatie wordt vastgesteld, worden deze voorstudie-kosten ten laste van het desbetreffende project gebracht en vloeit de bijdrage die vanuit deze reserve is gedaan weer terug in de reserve. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.

Naam	**BR Zuidelijke Binnenstad (S11)**
Doel	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie t.b.v. de financiering van ruimtelijke plannen in de zuidelijke binnenstad.

Naam	**BR Omgevingslawaai (S11)**
Doel	De gemeente Arnhem heeft deze middelen van het ministerie van Infrastructuur & Milieu (I&M) ontvangen en ze worden ingezet voor maatregelen om het omgevingslawaai terug te dringen, zoals door geluidarm asfalt op de hoofdinvalswegen van Arnhem (zoals Velperweg en Huissensestraat), investeringen in geluidsschermen langs het spoor en andere bronmaatregelen.

Naam	**BR Duurzaamheidsleningen (S11)**
Doel	Ter dekking van de jaarlijkse beheerskosten en soms ook rentelasten van de duurzaamheidslening en Toekomstbestendigwonen lening (TWL) binnen de gemeente Arnhem. Deze leningen worden verstrekt voor maatregelen op het gebied van energiebesparing en duurzame opwek bij particuliere woningen en de TWL kan ook aanvullend gebruikt worden voor het levensloop bestendig maken van de woning.

Naam	**BR Klimaat en Energie (S11)**
Doel	De BR klimaat en energie is een egalisatiereserve, bedoeld om fluctuaties in de uitgaves die de veranderopgave klimaat en energie met zich meebrengt op te vangen. Het zorgt op deze manier voor dekking, van in de toekomst voorziene en noodzakelijke grote uitgaven, om de doelen van het NemiA programma te kunnen realiseren.

Naam	**BR Revolverendfonds (Duurzaam) (S11)**
Doel	Uit deze Revolverend Fonds reserve worden duurzaamheidsleningen verstrekt volgens de bredere regeling Toekomst bestendig wonen lening. De leningen worden ten laste gebracht van de reserve en de aflossingen vloeien weer terug.

Naam	**BR Duurzaam Arnhem (S11)**
Doel	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund. Voor deze reserve gelden aparte kaders zoals vastgesteld in de raadsvergadering van 15 mei 2019.

Naam	**BR Groenfonds (S12)**
Doel	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor het bomenbeleid, en voor andere groene investeringen in gebieden die dringend aan een impuls toe zijn. Opbrengsten uit herplantplicht voor bomen waarbij herplant ter plekke niet mogelijk of wenselijk is, worden toegevoegd aan deze reserve.

Naam	**BR Startersleningen (S12)**
Doel	De gemeente heeft leningen verstrekt aan starters op de woningmarkt. Deze reserve dekt de jaarlijkse beheerkosten en rentelasten van de lopende startersleningen.

Naam	**BR Volkshuisvesting (S12)**
Doel	Deze reserve is bestemd om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor de inspanningen die bijdragen aan het behalen van de doelen op gebied van wonen. Deze doelen zijn vastgelegd in woonprincipes en in het volkshuisvestelijk kader.

Naam	**BR Burgerparticipatie (W1;W2;W3;W4;W5;W6;W7;W8)**
Doel	Dekking van de afspraken uit het addendum op het coalitieakkoord - Uitbreiding van de griffie met een communicatiemedewerker (2021-2022) - Verlenging bewonersondersteuning (2022) - pilot digitaal wijkpanel (2021)

Naam	**BR Wijkfondsen (W1;W2;W3;W4;W5;W6;W7;W8)**
Doel	In uitzondering op reguliere begrotingsuitgangspunten is budgetoverheveling voor de wijkfondsen naar een volgend jaar toegestaan. Jaarlijks wordt het surplus of tekort op wijkfondsen gestort respectievelijk onttrokken aan de reserve.

EMU-saldo 2022

Sinds 1999 bestaat de Economische en Monetaire Unie (EMU), die in Europa verantwoordelijk is voor het gezamenlijke monetaire beleid van de deelnemende landen. Deze EMU-landen zijn gehouden aan de –met elkaar afgesproken- eis om het begrotingstekort van de overheid niet te laten stijgen boven de 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Deze grens van 3% geldt voor de gehele overheid, dus inclusief de gemeenten, provincies en waterschappen.
Europese afspraken over de realisatie van genoemde 3% zijn in Nederland vertaald in de wet Houdbare Overheidsfinanciën (wet Hof). Hierin is benadrukt dat Rijk en decentrale overheden gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor de beheersing van het Nederlandse EMU-tekort. Eén van de uitwerkingen van de wet Hof is de verplichting voor decentrale overheden, waaronder gemeenten, in de begroting het EMU-saldo te presenteren, dat voortvloeit uit die begroting.
In Europees verband is afgesproken dat in verband met de uitzonderlijke omstandigheden, de bestrijding van de gevolgen van de coronacrisis, de afspraken over het EMU-saldo en de maximale EMU-schuld van landen (60% van het BBP) tijdelijk buiten werking worden gesteld. De verplichting uit de wet Hof voor gemeenten om het EMU-saldo te presenteren valt daar niet onder. Deze blijft overeind staan.
Het EMU-saldo wordt berekend op een manier die afwijkt van de manier waarop bij gemeenten het begrotingsresultaat wordt bepaald. Decentrale overheden zijn gehouden aan de regelgeving in het BBV, dat uitgaat van een stelsel van baten en lasten. Het zogenaamde EMU-saldo is een saldo van inkomsten en uitgaven (dus op kasbasis) en om dat te kunnen bepalen is bovenop het begrote saldo van lasten en baten een aanvullende berekening nodig. Uitgangspunt is het exploitatiesaldo vóór toevoegingen aan of dekking uit reserves vermeerderd met het saldo van investeringen -/- afschrijvingen
In het overzicht is het EMU-saldo berekend voor de jaren 2021 tot en met 2023, zoals dat voortvloeit uit deze begroting.

	Omschrijving	2021 x € 1000,- Volgens realisatie tot en met sept. 2021	2022 x € 1000,- Volgens begroting 2022	2023 x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2022
1.	Exploitatiesaldo **vóór** toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	19.480	-12.898	5.597
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	55.621	38.140	26.194
3.	Mutatie voorzieningen			
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)			
5.	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa			
Berekend EMU-saldo		**-36.141**	**-51.038**	**-20.597**

Mutaties in voorzieningen en in voorraden (inclusief GREX) lopen in Arnhem via de reguliere begroting en zijn dus al opgenomen in het exploitatiesaldo.

Voor de jaren 2019 tot en met 2022 is voor de decentrale overheden (gemeenten, provincies en waterschappen) een zogeheten macronorm vastgesteld van 0,4% van het BBP, wat neerkomt op een bedrag van € 3,579 miljard. De decentrale overheden hebben in overleg bepaald dat van deze macronorm aan gemeenten een norm van 0,27% wordt toegewezen .Op basis van de vastgestelde Begroting 2021 is deze macronorm voor de gemeente Arnhem vertaald in een individuele EMU-referentiewaarde van € 28,64 miljoen. Hierbij moet worden opgemerkt

dat de individuele referentiewaarde geen norm is in de zin dat die niet mag worden overschreden, maar een indicatie van het aandeel dat de gemeente mag hebben in het genoemde toegestane gezamenlijke EMU-tekort voor decentrale overheden van € 3,579 miljard.

Naar verwachting zal het EMU-tekort van de gemeente in 2021 en 2022 het toegestane maximum overschrijden. De overschrijdingen in 2021 wordt voornamelijk verklaard door de investeringen in Valkenhuizen en Museum Arnhem. Eénmalige uitbijters die in 2022 en 2023 niet voorkomen.
In 2022 wordt de overschrijding vooral verklaard door het voorziene begrotingstekort (voor reserves) en de investering van € 10 miljoen in de restauratie van de Blauwe Golven.
Voor het jaar 2023 wordt geen overschrijding voorzien, maar hier moet de kanttekening bij worden geplaatst dat in de voorliggende MJPB (en dan vooral de planning van investeringen) nog geen zgn. anticyclische investeringen in het kader van het Herstelplan Corona zijn opgenomen.

Overzicht geraamde lasten en baten per taakveld

	Lasten						
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	20.664	17.909	19.266	18.966	19.164	19.179	18.819
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	5	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	13.570	16.864	23.316	17.446	15.372	13.933	13.912
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	183	78	78	739	554	79	79
Begeleide participatie	40.423	38.580	41.131	36.982	35.755	34.294	33.664
Begraafplaatsen en crematoria	50	48	48	48	48	48	48
Beheer overige gebouwen en gronden	1.471	1.924	1.877	2.005	2.100	2.144	1.853
Belastingen overig	2	5	5	5	5	5	5
Bestuur	7.725	6.993	7.650	7.593	7.623	7.623	7.623
Burgerzaken	5.296	6.152	6.507	6.551	6.595	6.502	6.502
Crisisbeheersing en brandweer	12.562	13.093	13.336	13.664	13.656	13.655	13.641
Cultureel erfgoed	1.719	1.399	1.466	1.254	1.239	1.246	1.246
Cultuurpresentatie, -prod en -part	18.093	17.947	21.727	19.698	21.141	21.129	21.105
Economische havens en waterwegen	1.168	641	1.081	1.076	1.071	1.067	1.062
Economische ontwikkeling	3.872	3.994	3.659	3.498	3.420	3.417	3.413
Economische promotie (Arnhem promo)	2.369	2.484	3.078	2.794	2.513	2.712	2.511
Geëscaleerde zorg jeugd	5.086	5.264	5.368	5.790	5.790	5.710	5.710
Geëscaleerde zorg volwassenen	71.845	55.629	59.970	59.730	59.773	59.773	59.773
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	37.397	29.050	28.258	28.800	32.976	22.764	20.276
Inkomensregelingen	163.570	142.158	142.869	139.020	140.240	140.241	140.241
Maatwerkdienstverlening jeugd	51.998	50.072	52.688	56.951	56.668	56.634	57.633
Maatwerkdienstverlening volwassenen	45.046	49.985	51.638	50.196	50.534	50.149	49.651
Maatwerkvoorziening WMO	5.655	5.261	5.586	5.641	5.641	5.641	5.641
Media	9.044	9.086	9.086	9.302	9.302	9.302	9.302
Milieubeheer	9.684	8.627	13.586	8.418	5.143	7.092	4.867
Musea	4.415	4.756	4.360	4.954	4.954	4.954	4.954
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	18.394	17.062	18.364	17.906	17.917	17.905	17.915
Onderwijshuisvesting	18.222	19.455	19.586	19.258	20.289	21.755	23.326
Openb groen en (openlucht) recreatie	10.780	12.027	13.230	12.944	12.152	11.947	11.860
Openbaar vervoer	1.089	879	872	893	888	884	880
Openbare orde en veiligheid	5.833	5.056	8.602	7.388	6.887	6.887	6.886
Overhead	74.498	65.969	69.096	70.151	67.978	68.834	69.170
Overige baten en lasten	878	1.279	-312	2.759	2.411	3.231	4.633
OZB Niet-Woningen	1.068	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	2.930	4.085	4.085	3.985	3.985	3.985	3.985
Parkeren	9.825	10.258	11.537	10.493	10.428	10.415	10.142
Riolering	12.390	13.336	12.892	13.222	13.470	13.323	13.461
Ruimtelijke ordening	1.285	1.510	3.743	3.142	2.292	1.824	1.824
Samenkracht en burgerparticipattie	17.129	18.099	18.225	17.511	16.524	15.593	15.549
Sportaccommodaties	4.733	3.402	3.897	4.090	4.343	4.205	4.252
Sportbeleid en activering	21.355	17.108	17.825	17.866	17.914	17.914	17.915
Treasury	-1.488	-1.449	-1.449	-3.197	-4.100	-4.197	-3.197
Vennootschapsbelasting VpB	288	600	600	600	600	600	600
Verkeer en vervoer	22.796	23.563	23.092	25.191	25.468	25.531	25.569
Volksgezondheid	6.337	6.819	7.390	7.416	7.570	7.404	7.439
Wijkteams	20.282	20.765	21.250	21.221	21.221	21.222	21.222
Wonen en bouwen	5.847	5.515	6.411	7.071	7.000	7.188	6.670
Eindtotaal	787.382	733.338	776.569	761.032	756.518	745.741	743.628

	Baten						
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	19.220	20.640	21.985	21.392	21.392	21.392	21.392
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	449.997	415.275	434.826	453.138	446.221	445.107	446.216
Arbeidsparticipatie	507	0	390	46	0	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	37	59	44	44	44	44	44
Begeleide participatie	1.003	0	712	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	24	16	16	16	16	16	16
Beheer overige gebouwen en gronden	284	250	579	780	780	780	579
Belastingen overig	-244	381	381	381	381	381	381
Bestuur	2.063	1.555	1.924	1.562	1.562	1.562	1.562
Burgerzaken	1.769	2.112	2.112	2.127	2.013	2.553	2.553
Crisisbeheersing en brandweer	1.477	1.234	1.572	1.256	1.256	1.256	1.256
Cultureel erfgoed	516	546	558	558	558	558	558
Cultuurpresentatie, -prod en -part	4.822	5.717	5.319	5.820	5.820	5.820	5.820
Economische havens en waterwegen	978	474	913	913	913	913	913
Economische ontwikkeling	151	137	137	137	137	137	137
Economische promotie (Arnhem promo)	1.128	739	1.440	817	917	917	917
Geëscaleerde zorg jeugd	126	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	1.891	1.612	1.771	1.665	1.665	1.665	1.665
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	43.316	32.565	29.132	29.727	34.701	24.060	21.284
Inkomensregelingen	142.734	112.773	117.309	114.526	115.877	115.877	115.877
Maatwerkdienstverlening jeugd	31	7	7	7	7	7	7
Maatwerkdienstverlening volwassenen	4.082	3.985	4.193	3.965	3.965	3.965	3.965
Maatwerkvoorziening WMO	23	50	50	50	50	50	50
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	4.280	1.953	3.775	1.693	1.475	3.662	1.462
Musea	237	118	118	118	118	118	118
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	10.038	9.299	9.866	9.657	9.657	9.657	9.657
Onderwijshuisvesting	4.799	4.259	4.406	4.307	4.307	4.307	4.307
Openb groen en (openlucht) recreatie	1.434	692	975	692	692	692	692
Openbaar vervoer	1.281	1.292	1.314	1.314	1.314	1.314	1.314
Openbare orde en veiligheid	697	501	3.215	1.278	778	778	778
Overhead	5.994	4.121	5.299	4.715	4.715	4.715	4.716
Overige baten en lasten	589	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	29.732	28.706	28.706	28.706	28.706	28.706	28.706
OZB Woningen	26.572	27.739	27.739	28.016	28.060	28.078	28.161
Parkeren	11.387	14.635	15.229	15.452	15.359	15.267	15.176
Riolering	16.435	17.161	17.161	17.148	17.156	17.161	17.161
Ruimtelijke ordening	38	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	349	60	704	125	0	0	0
Sportaccommodaties	4.616	4.292	4.675	4.727	4.727	4.727	4.727
Sportbeleid en activering	3.563	0	163	0	0	0	0
Treasury	2.050	2.537	2.136	2.390	2.390	2.390	2.390
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	1.798	586	595	606	606	606	606
Volksgezondheid	587	613	788	622	622	622	622
Wijkteams	12	18	18	18	18	18	18
Wonen en bouwen	4.773	4.515	4.837	4.476	4.436	4.551	4.401
Eindtotaal	807.199	723.220	757.089	764.987	763.412	754.430	750.204

	Exploitatieresultaat						
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	1.444	-2.731	-2.719	-2.426	-2.228	-2.213	-2.573
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	-449.992	-415.275	-434.826	-453.138	-446.221	-445.107	-446.216
Arbeidsparticipatie	13.062	16.864	22.926	17.400	15.372	13.934	13.912
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	146	19	34	695	510	35	35
Begeleide participatie	39.421	38.580	40.419	36.982	35.755	34.294	33.664
Begraafplaatsen en crematoria	26	32	32	32	32	32	32
Beheer overige gebouwen en gronden	1.187	1.674	1.297	1.224	1.320	1.364	1.274
Belastingen overig	246	-376	-376	-376	-376	-376	-376
Bestuur	5.662	5.439	5.726	6.032	6.061	6.061	6.061
Burgerzaken	3.527	4.040	4.396	4.425	4.582	3.948	3.948
Crisisbeheersing en brandweer	11.085	11.860	11.764	12.408	12.400	12.399	12.384
Cultureel erfgoed	1.203	853	908	696	681	688	688
Cultuurpresentatie, -prod en -part	13.271	12.229	16.409	13.878	15.321	15.309	15.285
Economische havens en waterwegen	190	167	167	163	158	153	149
Economische ontwikkeling	3.721	3.857	3.522	3.362	3.283	3.280	3.277
Economische promotie (Arnhem promo)	1.241	1.745	1.638	1.977	1.596	1.795	1.594
Geëscaleerde zorg jeugd	4.959	5.264	5.368	5.790	5.790	5.710	5.710
Geëscaleerde zorg volwassenen	69.954	54.016	58.198	58.066	58.108	58.108	58.108
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	-5.919	-3.515	-874	-927	-1.725	-1.296	-1.008
Inkomensregelingen	20.836	29.385	25.560	24.494	24.363	24.364	24.364
Maatwerkdienstverlening jeugd	51.967	50.065	52.681	56.944	56.661	56.627	57.626
Maatwerkdienstverlening volwassenen	40.964	46.000	47.445	46.231	46.569	46.184	45.686
Maatwerkvoorziening WMO	5.632	5.211	5.536	5.591	5.591	5.591	5.591
Media	9.044	9.086	9.086	9.302	9.302	9.302	9.302
Milieubeheer	5.405	6.674	9.811	6.725	3.668	3.430	3.405
Musea	4.177	4.638	4.242	4.836	4.836	4.836	4.836
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	8.356	7.763	8.498	8.249	8.259	8.248	8.258
Onderwijshuisvesting	13.423	15.196	15.180	14.951	15.982	17.448	19.019
Openb groen en (openlucht) recreatie	9.346	11.335	12.255	12.252	11.460	11.255	11.168
Openbaar vervoer	-192	-413	-442	-421	-426	-430	-435
Openbare orde en veiligheid	5.135	4.556	5.387	6.110	6.109	6.109	6.108
Overhead	68.504	61.848	63.797	65.436	63.263	64.119	64.453
Overige baten en lasten	289	1.279	-312	2.759	2.411	3.231	4.633
OZB Niet-Woningen	-28.664	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706
OZB Woningen	-23.643	-23.655	-23.655	-24.031	-24.075	-24.094	-24.176
Parkeren	-1.563	-4.377	-3.693	-4.959	-4.931	-4.852	-5.034
Riolering	-4.045	-3.824	-4.269	-3.926	-3.686	-3.839	-3.701
Ruimtelijke ordening	1.247	1.510	3.743	3.142	2.292	1.824	1.824
Samenkracht en burgerparticipattie	16.780	18.039	17.521	17.387	16.524	15.593	15.549
Sportaccommodaties	117	-889	-778	-637	-384	-523	-475
Sportbeleid en activering	17.792	17.108	17.662	17.866	17.914	17.914	17.915
Treasury	-3.538	-3.986	-3.585	-5.587	-6.490	-6.587	-5.587
Vennootschapsbelasting VpB	288	600	600	600	600	600	600
Verkeer en vervoer	20.998	22.977	22.497	24.585	24.862	24.925	24.962
Volksgezondheid	5.751	6.206	6.602	6.794	6.948	6.782	6.817
Wijkteams	20.270	20.747	21.233	21.203	21.204	21.204	21.204
Wonen en bouwen	1.074	1.000	1.574	2.595	2.564	2.637	2.269
Eindtotaal	-19.817	10.118	19.480	-3.954	-6.894	-8.690	-6.576

	Toevoegingen aan reserve						
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	505	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	2.904	554	554	554	554	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	2.107	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	0
Bestuur	318	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	72	72	71	71	71	71	71
Cultureel erfgoed	209	209	237	237	237	237	237
Cultuurpresentatie, -prod en -part	988	999	1.019	1.140	1.174	1.208	1.264
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	134	0	800	0	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	114	0	210	170	50	50	50
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	1.024	0	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	2.185	2.758	2.755	170	950	524	15.433
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening jeugd	985	628	628	12.530	1.082	1.000	1.000
Maatwerkdienstverlening volwassenen	554	0	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	6.939	1	56	1	1	1	1
Musea	0	0	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	38	38	63	63	63	63	63
Onderwijshuisvesting	9.747	8.500	8.845	9.434	8.674	7.568	7.654
Openb groen en (openlucht) recreatie	963	0	83	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	360	0	0	0	0	0	0
Overhead	271	546	655	655	655	655	655
Overige baten en lasten	36.763	12.932	28.107	19.209	20.456	21.736	20.000
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	0
Parkeren	6.786	6.129	6.893	6.812	6.742	6.739	6.711
Riolering	349	227	236	545	549	550	646
Ruimtelijke ordening	876	0	2.000	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	1.963	0	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	518	518	650	650	650	650	650
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	999	921	926	4.276	826	826	826
Volksgezondheid	285	151	188	188	188	188	188
Wijkteams	19	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	686	43	365	50	43	194	396
Eindtotaal	79.661	35.226	55.342	56.755	42.967	42.260	55.847

Onttrekkingen aan reserves							
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	385	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	2.571	554	4.081	1.516	739	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	2.262	790	3.353	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	0
Bestuur	414	21	339	21	21	21	21
Burgerzaken	0	671	671	599	303	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	71	50	46	43	43	49	42
Cultureel erfgoed	357	226	411	198	188	199	204
Cultuurpresentatie, -prod en -part	779	561	1.477	771	655	620	651
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	388	100	100	300	300	300	300
Economische promotie (Arnhem promo)	13	0	150	400	0	200	0
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	1.603	0	1.338	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	175	0	2.660	21	3	7	15.204
Inkomensregelingen	523	0	1.803	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening jeugd	1.700	750	1.057	99	81	498	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	1.499	0	669	0	0	0	0
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0	0	0
Media	50	50	50	50	50	50	50
Milieubeheer	6.266	3.200	7.587	3.180	248	15	17
Musea	0	0	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	574	18	67	21	33	22	33
Onderwijshuisvesting	6.695	7.131	7.840	8.020	7.991	8.517	9.668
Openb groen en (openlucht) recreatie	593	762	1.783	1.135	638	412	330
Openbaar vervoer	120	0	0	25	25	25	25
Openbare orde en veiligheid	984	300	660	300	300	300	300
Overhead	3.376	1.167	1.357	1.228	468	688	212
Overige baten en lasten	14.472	18.674	21.890	21.340	15.118	13.095	13.637
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	0
Parkeren	4.893	4.849	6.352	4.921	4.790	4.752	4.508
Riolering	161	735	379	850	848	771	919
Ruimtelijke ordening	1.150	0	876	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	2.759	863	2.342	455	200	0	0
Sportaccommodaties	734	241	826	392	284	435	509
Sportbeleid en activering	370	85	85	85	85	85	85
Treasury	0	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	2.843	3.062	2.830	6.510	2.369	2.025	2.013
Volksgezondheid	512	67	285	80	235	73	118
Wijkteams	159	116	116	16	16	16	16
Wonen en bouwen	392	301	1.345	226	41	394	409
Eindtotaal	59.844	45.344	74.822	52.801	36.073	33.571	49.271

Saldo Totaal							
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	1.059	-2.731	-2.719	-2.426	-2.228	-2.213	-2.573
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	-449.487	-415.275	-434.826	-453.138	-446.221	-445.107	-446.216
Arbeidsparticipatie	13.396	16.864	19.399	16.437	15.187	13.934	13.912
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	146	19	34	695	510	35	35
Begeleide participatie	39.266	37.790	37.066	36.982	35.755	34.294	33.664
Begraafplaatsen en crematoria	26	32	32	32	32	32	32
Beheer overige gebouwen en gronden	1.187	1.674	1.297	1.224	1.320	1.364	1.274
Belastingen overig	246	-376	-376	-376	-376	-376	-376
Bestuur	5.566	5.418	5.387	6.011	6.040	6.040	6.040
Burgerzaken	3.527	3.370	3.725	3.826	4.279	3.948	3.948
Crisisbeheersing en brandweer	11.086	11.882	11.789	12.436	12.428	12.420	12.412
Cultureel erfgoed	1.054	836	734	735	730	726	722
Cultuurpresentatie, -prod en -part	13.480	12.667	15.951	14.247	15.840	15.898	15.898
Economische havens en waterwegen	190	167	167	163	158	153	149
Economische ontwikkeling	3.466	3.757	4.222	3.062	2.983	2.980	2.977
Economische promotie (Arnhem promo)	1.342	1.745	1.698	1.747	1.646	1.645	1.644
Geëscaleerde zorg jeugd	4.959	5.264	5.368	5.790	5.790	5.710	5.710
Geëscaleerde zorg volwassenen	69.374	54.016	56.861	58.066	58.108	58.108	58.108
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	-3.909	-758	-778	-778	-778	-778	-778
Inkomensregelingen	20.313	29.385	23.757	24.494	24.363	24.364	24.364
Maatwerkdienstverlening jeugd	51.252	49.943	52.252	69.375	57.662	57.129	58.626
Maatwerkdienstverlening volwassenen	40.019	46.000	46.776	46.231	46.569	46.184	45.686
Maatwerkvoorziening WMO	5.632	5.211	5.536	5.591	5.591	5.591	5.591
Media	8.994	9.036	9.036	9.252	9.252	9.252	9.252
Milieubeheer	6.078	3.475	2.281	3.547	3.421	3.416	3.390
Musea	4.177	4.638	4.242	4.836	4.836	4.836	4.836
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	7.820	7.783	8.494	8.290	8.290	8.289	8.288
Onderwijshuisvesting	16.475	16.565	16.185	16.364	16.665	16.498	17.006
Openb groen en (openlucht) recreatie	9.716	10.573	10.555	11.117	10.822	10.843	10.838
Openbaar vervoer	-312	-413	-442	-446	-451	-455	-460
Openbare orde en veiligheid	4.512	4.256	4.727	5.810	5.809	5.809	5.808
Overhead	65.399	61.227	63.094	64.862	63.450	64.085	64.896
Overige baten en lasten	22.581	-4.463	5.905	628	7.749	11.872	10.996
OZB Niet-Woningen	-28.664	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706
OZB Woningen	-23.643	-23.655	-23.655	-24.031	-24.075	-24.094	-24.176
Parkeren	331	-3.097	-3.151	-3.068	-2.979	-2.866	-2.831
Riolering	-3.857	-4.332	-4.412	-4.231	-3.985	-4.060	-3.973
Ruimtelijke ordening	973	1.510	4.867	3.142	2.292	1.824	1.824
Samenkracht en burgerparticipattie	15.983	17.177	15.179	16.932	16.324	15.593	15.549
Sportaccommodaties	-99	-612	-954	-380	-18	-308	-335
Sportbeleid en activering	17.422	17.023	17.577	17.781	17.829	17.829	17.830
Treasury	-3.538	-3.986	-3.585	-5.587	-6.490	-6.587	-5.587
Vennootschapsbelasting VpB	288	600	600	600	600	600	600
Verkeer en vervoer	19.154	20.836	20.594	22.351	23.320	23.726	23.776
Volksgezondheid	5.523	6.290	6.505	6.902	6.901	6.897	6.887
Wijkteams	20.130	20.631	21.117	21.187	21.188	21.188	21.188
Wonen en bouwen	1.369	742	594	2.419	2.566	2.436	2.256
Eindtotaal	0	0	0	0	0	0	0

Overzicht taakvelden per programma (lasten)

	Lasten						
	S00	S01	S02	S03	S04	S05	S06
	Bestuur Dienstverlening en financiën	Veiligheid	Bereikbaarheid	Economie	Onderwijs	Cultuur	Patricipatie en armoedebestrijding
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	6.071
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	739	0	0	0
Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0	29.392
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	2.005	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	5	0	0	0	0	0	0
Bestuur	7.593	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	6.551	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	13.664	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	1.254	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	19.543	0
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	3.498	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	2.794	0	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	126.784
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	0	0	4.178
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0	8.930	0
Milieubeheer	51	0	0	0	0	0	0
Musea	0	0	0	0	0	4.954	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	5.992	0	0
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	13.611	0	0
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	893	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	0	5.715	0	0	0	0	0
Overhead	67.992	0	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	2.759	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	3.985	0	0	0	0	0	0
Parkeren	0	0	7.304	0	0	0	0
Riolering	0	0	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	0	0	0	0	0	0	0
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	-3.197	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	600	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	0	14.715	0	0	0	0
Volksgezondheid	0	0	0	0	0	0	0
Wijkteams	541	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0	0
Eindtotaal	88.886	19.380	22.911	7.032	19.603	34.680	166.425

	Lasten						
	S07	S08	S09	S10	S11	S12	
	Zorg	Welzijn en inclusie	Gezondheid en sport	Klimaat energie en milieu	Ruimtelijke ontwikkeling	Wonen en leefomgeving	Totaal Stad
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	12.495	12.495
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	1.292	0	0	0	0	7.363
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	739
Begeleide participatie	192	0	0	0	0	0	29.584
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	48	0	0	0	48
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	2.005
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	5
Bestuur	0	0	0	0	0	0	7.593
Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	6.551
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0	13.664
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	1.254
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	0	19.543
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	1.076	1.076
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	3.498
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0	0	2.794
Geëscaleerde zorg jeugd	1.943	0	0	0	0	0	1.943
Geëscaleerde zorg volwassenen	18.909	18.936	0	0	0	0	37.845
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	28.800	0	28.800
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	126.784
Maatwerkdienstverlening jeugd	11.604	2	0	0	0	0	11.606
Maatwerkdienstverlening volwassenen	2.388	0	0	0	0	0	6.566
Maatwerkvoorziening WMO	-1.116	0	0	0	0	0	-1.116
Media	0	0	0	0	0	0	8.930
Milieubeheer	0	0	0	5.387	2.585	0	8.023
Musea	0	0	0	0	0	0	4.954
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	0	0	5.992
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0	13.611
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	9.213	9.213
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	893
Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	0	0	5.715
Overhead	0	0	0	0	0	0	67.992
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	2.759
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	3.985
Parkeren	0	0	0	0	0	0	7.304
Riolering	0	0	0	0	0	13.222	13.222
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	3.142	0	3.142
Samenkracht en burgerparticipattie	7.883	3.564	0	0	0	0	11.447
Sportaccommodaties	0	0	2.721	0	0	0	2.721
Sportbeleid en activering	0	0	12.643	0	0	0	12.643
Treasury	0	0	0	0	0	0	-3.197
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	600
Verkeer en vervoer	0	0	0	0	0	2.053	16.767
Volksgezondheid	0	0	6.913	0	0	0	6.913
Wijkteams	16.746	0	0	0	0	0	17.287
Wonen en bouwen	0	0	0	0	4.104	2.967	7.071
Eindtotaal	58.550	23.794	22.326	5.387	38.631	41.026	548.631

	Lasten				
	GEB 1	GEB 2	GEB 3	GEB 4	GEB 5
	CSA	Noordwest	Noordoost	Presikhaaf	Malburgen
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Afval	745	1.124	860	620	1.020
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	1.714	1.412	1.008	1.412	2.117
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	1.022	884	985	980	1.109
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0
Bestuur	0	0	0	0	0
Burgerzaken	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	58	29	2	24	26
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	305	703	292	467	846
Geëscaleerde zorg volwassenen	4.812	2.406	2.691	1.972	4.892
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	1.777	1.573	1.222	1.723	2.841
Maatwerkdienstverlening jeugd	3.891	7.327	4.673	3.951	6.634
Maatwerkdienstverlening volwassenen	6.847	6.091	4.954	5.438	7.249
Maatwerkvoorziening WMO	725	764	1.193	757	1.253
Media	46	46	46	46	46
Milieubeheer	51	46	45	43	40
Musea	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.373	1.201	1.194	1.567	3.116
Onderwijshuisvesting	0	822	108	734	1.161
Openb groen en (openlucht) recreatie	339	386	417	451	473
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	135	220	220	220	220
Overhead	256	269	238	222	312
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0
Parkeren	3.145	3	2	1	2
Riolering	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	726	1.029	768	707	854
Sportaccommodaties	66	133	204	35	81
Sportbeleid en activering	417	1.078	1.031	581	413
Treasury	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	1.665	1.204	960	1.097	964
Volksgezondheid	14	17	253	70	113
Wijkteams	483	528	583	630	537
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0
Eindtotaal	30.614	29.295	23.949	23.749	36.318

	Lasten				
	GEB 6	GEB 7	GEB 8	Totaal	Totaal
	Schuytgraaf Elderveld	De Laar Elden	Rijkerswoerd Kornenburg Vreedeburg	wijk	Lasten
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Afval	660	604	838	6.471	18.966
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	605	706	1.109	10.083	17.446
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	739
Begeleide participatie	557	802	1.059	7.398	36.982
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	48
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	2.005
Belastingen overig	0	0	0	0	5
Bestuur	0	0	0	0	7.593
Burgerzaken	0	0	0	0	6.551
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	13.664
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	1.254
Cultuurpresentatie, -prod en -part	11	7	0	156	19.698
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	1.076
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	3.498
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	2.794
Geëscaleerde zorg jeugd	534	310	389	3.847	5.790
Geëscaleerde zorg volwassenen	1.293	758	3.062	21.886	59.730
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	28.800
Inkomensregelingen	883	872	1.344	12.236	139.020
Maatwerkdienstverlening jeugd	7.128	4.732	7.008	45.345	56.951
Maatwerkdienstverlening volwassenen	3.551	3.519	5.980	43.630	50.196
Maatwerkvoorziening WMO	664	592	807	6.757	5.641
Media	46	46	46	372	9.302
Milieubeheer	65	42	63	396	8.418
Musea	0	0	0	0	4.954
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.265	1.162	1.036	11.914	17.906
Onderwijshuisvesting	2.823	0	0	5.647	19.258
Openb groen en (openlucht) recreatie	603	431	631	3.731	12.944
Openbaar vervoer	0	0	0	0	893
Openbare orde en veiligheid	220	220	220	1.673	7.388
Overhead	273	237	352	2.159	70.151
Overige baten en lasten	0	0	0	0	2.759
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	3.985
Parkeren	26	1	9	3.190	10.493
Riolering	0	0	0	0	13.222
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	3.142
Samenkracht en burgerparticipattie	682	601	697	6.064	17.511
Sportaccommodaties	306	198	347	1.369	4.090
Sportbeleid en activering	567	282	854	5.223	17.866
Treasury	0	0	0	0	-3.197
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	600
Verkeer en vervoer	757	755	1.020	8.424	25.191
Volksgezondheid	3	23	9	502	7.416
Wijkteams	331	319	522	3.933	21.221
Wonen en bouwen	0	0	0	0	7.071
Eindtotaal	23.854	17.219	27.403	212.402	761.032

Overzicht taakvelden per programma (baten)

	Baten						
	S00	S01	S02	S03	S04	S05	S06
	Bestuur Dienstverlening en financiën	Veiligheid	Bereikbaarheid	Economie	Onderwijs	Cultuur	Patricipatie en armoedebestrijding
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	453.138	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	46
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	44	0	0	0
Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	780	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	381	0	0	0	0	0	0
Bestuur	1.562	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	2.127	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	1.256	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	558	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	5.820	0
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	137	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	817	0	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	114.058
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	17	0	0	0	0	0	0
Musea	0	0	0	0	0	118	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	1.786	0	0
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	704	0	0
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	1.314	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	0	1.238	0	0	0	0	0
Overhead	4.715	0	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	28.706	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	28.016	0	0	0	0	0	0
Parkeren	0	0	6.304	0	0	0	0
Riolering	0	0	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	0	0	0	0	0	0	0
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	2.390	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	0	45	0	0	0	0
Volksgezondheid	0	0	0	0	0	0	0
Wijkteams	0	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0	0
Eindtotaal	521.831	2.494	7.663	998	2.490	6.496	114.104

	Lasten						
	S07	S08	S09	S10	S11	S12	
	Zorg	Welzijn en inclusie	Gezondheid en sport	Klimaat energie en milieu	Ruimtelijke ontwikkeling	Wonen en leefomgeving	Totaal Stad
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	21.392	21.392
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	453.138
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	46
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	44
Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	16	0	0	0	16
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	780
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	381
Bestuur	0	0	0	0	0	0	1.562
Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	2.127
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0	1.256
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	558
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	0	5.820
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	913	913
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	137
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0	0	817
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	918	747	0	0	0	0	1.665
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	29.727	0	29.727
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	114.058
Maatwerkdienstverlening jeugd	7	0	0	0	0	0	7
Maatwerkdienstverlening volwassenen	3.965	0	0	0	0	0	3.965
Maatwerkvoorziening WMO	50	0	0	0	0	0	50
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	0	0	0	232	0	0	249
Musea	0	0	0	0	0	0	118
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	0	0	1.786
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0	704
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	692	692
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	1.314
Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	0	0	1.238
Overhead	0	0	0	0	0	0	4.715
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	28.706
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	28.016
Parkeren	0	0	0	0	0	0	6.304
Riolering	0	0	0	0	0	17.148	17.148
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	125	0	0	0	0	125
Sportaccommodaties	0	0	2.905	0	0	0	2.905
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	0	0	2.390
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	0	0	0	0	506	550
Volksgezondheid	0	0	154	0	0	0	154
Wijkteams	0	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	0	0	0	4.162	314	4.476
Eindtotaal	4.940	23.794	3.076	232	33.889	40.965	740.049

	Baten				
	GEB 1	GEB 2	GEB 3	GEB 4	GEB 5
	CSA	Noordwest	Noordoost	Presikhaaf	Malburgen
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Afval	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0
Bestuur	0	0	0	0	0
Burgerzaken	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	77	64	47	65	100
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0
Milieubeheer	261	278	171	125	180
Musea	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	877	634	713	1.119	2.502
Onderwijshuisvesting	0	531	97	569	925
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	5	5	5	5	5
Overhead	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0
Parkeren	9.143	1	1	1	1
Riolering	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	53	252	390	100	165
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	38	3	3	3	3
Volksgezondheid	27	21	222	62	95
Wijkteams	2	2	2	2	2
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0
Eindtotaal	10.482	1.792	1.650	2.051	3.977

	Baten				
	GEB 6	GEB 7	GEB 8	Totaal	Totaal
	Schuytgraaf Elderveld	De Laar Elden	Rijkerswoerd Kornenburg Vreedeburg	wijk	Baten
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Afval	0	0	0	0	21.392
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	453.138
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	46
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	44
Begeleide participatie	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	16
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	780
Belastingen overig	0	0	0	0	381
Bestuur	0	0	0	0	1.562
Burgerzaken	0	0	0	0	2.127
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	1.256
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	558
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	5.820
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	913
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	137
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	817
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	1.665
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	29.727
Inkomensregelingen	29	33	51	467	114.526
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	7
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	3.965
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	50
Media	0	0	0	0	0
Milieubeheer	110	104	216	1.445	1.693
Musea	0	0	0	0	118
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	704	744	578	7.871	9.657
Onderwijshuisvesting	1.482	0	0	3.603	4.307
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	692
Openbaar vervoer	0	0	0	0	1.314
Openbare orde en veiligheid	5	5	5	40	1.278
Overhead	0	0	0	0	4.715
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	28.706
OZB Woningen	0	0	0	0	28.016
Parkeren	1	1	1	9.148	15.452
Riolering	0	0	0	0	17.148
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	125
Sportaccommodaties	235	348	279	1.822	4.727
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	2.390
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	3	3	3	56	606
Volksgezondheid	0	41	0	467	622
Wijkteams	2	2	2	18	18
Wonen en bouwen	0	0	0	0	4.476
Eindtotaal	2.571	1.280	1.136	24.938	764.987

Mutaties circulaires

Overzicht (mutaties in) decentralisatieuitkeringen (DU), integratieuitkeringen (IU) en taakmutaties die verrekend worden met programma's.

DU Vrouwenopvang
Voor de vrouwenopvang zijn in de septembercirculaire 2020 structurele middelen (jaarlijks € 38,6 miljoen) toegevoegd aan het objectieve verdeelmodel voor de versterking van Veilig Thuis. Deze bijdrage is toegekend omdat door de vernieuwde wettelijke meldcode per 1-1-2019 een hogere stijging van meldingen en adviezen plaatsvindt dan dat van tevoren is ingeschat. Voor acute crisissituaties in de vrouwenopvang en voor het aanpakken van door- en uitstroomproblematiek is structureel € 14 miljoen toegevoegd aan het objectieve verdeelmodel. Arnhem ontvangt ruim € 1,8 meer ter dekking van de kosten die hiermee samenhangen.

De middelen in de DU Vrouwenopvang wijzigen in de meicirculaire 2021 op grond van extra kosten die voortkomen uit de stijging van het aantal slachtoffers dat contact legt met het Centrum Seksueel Geweld (structureel vanaf 2021). Sinds enkele jaren betalen wij als centrumgemeente mee aan het voortbestaan van de Centra Seksueel Geweld Enschede en Nijmegen. Geconstateerd moet worden dat er door slachtoffers van seksueel geweld steeds meer gebruik wordt gemaakt van de dienst- en hulpverlening van de CSG's. Dit resulteert er daaropvolgend in dat er ook meer geld geïnvesteerd moet worden.
Daarnaast is er voor 2021 sprake van een incidentele verhoging in het kader van schadelijke praktijken, waaronder eergerelateerd geweld, gedwongen huwelijken en vrouwelijke genitale verminking. Tot slot dragen gemeenten middels een uitname van landelijk € 0,17 miljoen bij aan de financiering van het Landelijk Knooppunt Huwelijksdwang en Achterlating. De gepresenteerde reeks wordt overgeheveld naar het beleidsveld. De afgelopen jaren is de nodige inzet m.b.t. eergerelateerd geweld en huwelijksdwang & achterlating gepleegd. Inmiddels is de aanpak van VGV hieraan toegevoegd. Hiervoor moeten de volgende zaken worden ontwikkeld:

- Sluitend netwerk van professionals, welke beschikbaar is voor het signaleren en bespreken van signalen VGV.
- Eenduidige werkwijze rondom registratie van VGV.
- Nazorg beschikbaar voor reeds besneden vrouwen en bij wie dit is voorkomen.
- Preventieplan t.b.v. trainingen en voorlichtingen voor zowel professionals als personen uit de doelgroep.

DU Versterking omgevingsveiligheidsdiensten
Gemeenten ontvangen jaarlijks in het kader van cluster 4 van de meerjaren agenda omgevingsveiligheid 2021-2024 een bedrag van in totaal € 3,825 miljoen. De middelen zijn bedoeld voor lokale versterking omgevingsveiligheid. Dit geeft gemeenten de ruimte om te komen tot lokale prioriteiten bij de uitvoering van omgevingsveiligheidsbeleid. Op die wijze wordt omgevingsveiligheid goed lokaal ingebed. Arnhem ontvangt voor de jaren 2021 tot en met 2014 een bedrag van € 29.000.

DU Uitstapprogramma prostituees
Het kabinet heeft vanaf 2021 structureel geld beschikbaar heeft gesteld voor een landelijk dekkend netwerk van uitstapprogramma’s om mensen die de prostitutie willen verlaten, hierbij te ondersteunen. Het gaat structureel om € 3 miljoen per jaar en om eenmalig € 1 miljoen extra in 2021. De middelen zullen worden toegekend aan de 18 aangewezen DUUP-gemeenten (decentralisatie-uitkering voor uitstapprogramma’s voor prostituees) voor het (laten) ontwikkelen en (laten) uitvoeren van regionale uitstapprogramma’s voor prostituees vanaf 1 januari 2021. Een uitstapprogramma is een programma waarbinnen begeleiding van prostituees plaatsvindt bij het vinden van werk of overige dagbesteding buiten de prostitutie. De programma’s hebben nadrukkelijk als doel om de stap naar ander werk dan prostitutie te vergemakkelijken en daarin ondersteuning te bieden. Arnhem ontvangt in 2021 € 165.000 en vanaf 2022 structureel € 123.000 voor het ontwikkelen en uitvoeren van een regionaal uitstapprogramma voor prostituees in samenwerking met Doetinchem en Apeldoorn.

IU Voogdij/18+
Zoals reeds in de vorige tweedaagse is aangegeven, wordt per 2022 het huidige woonplaatsbeginsel in de Jeugdwet aangepast. Het woonplaatsbeginsel bepaalt welke gemeente inhoudelijk en financieel verantwoordelijk is voor de jeugdzorg van een jeugdige. Uitgangspunt in de nieuwe definitie van het woonplaatsbeginsel is de gemeente waar de jeugdige zijn woonadres heeft volgens de Basisregistratie Personen. Voor Arnhem betekent dit extra middelen van circa € 2,6 miljoen in het gemeentefonds, die in het beleidsveld nodig zijn om de toename van het aantal jeugdigen te kunnen dekken. In de Perspectiefnota was gerekend met een bedrag van € 2,1 miljoen (zowel aan de baten als de lastenkant).

IU Inburgering
De inwerkingtreding van de nieuwe inburgeringswet is met een half jaar uitgesteld naar 1 januari 2022. Om die reden wordt de IU in 2021 verlaagd en als gevolg van het uitstel wordt een aanvullend bedrag ter beschikking gesteld voor de jaren 2021 tot en met 2026. Dit is bedoelt voor de zogenaamde ondertussen-groep, nieuwe instroom vanaf 1 juli 2021 en extra implementatiekosten voor gemeenten.

Taakmutatie rijksvaccinatieprogramma meningokokken en informed consent
Met ingang van 1 januari 2021 is de uitvoering van de vaccinatie tegen meningokokken overgedragen aan gemeenten. De daarmee gemoeide middelen worden toegevoegd aan het reeds eerder overgehevelde budget voor uitvoering van het rijksvaccinatieprogramma. Tot 1 januari 2022 zijn deze vaccinaties rechtstreeks door het RIVM aan de JGZ organisaties betaald. Afgesproken met VGGM is om deze financiële middelen 1 op 1 over te hevelen naar de VGGM/JGZ die het RVP in opdracht van de gemeenten uitvoert.
Daarnaast is in 2021 eenmalig een budget toegevoegd voor de uitvoering van de zogenoemde 'informed consent procedure RVP'. Deze procedure richt zich op het inbouwen van de toestemmingsverklaring in de registratie van het RVP, waarmee ouders (en kinderen vanaf 12 jaar) gevraagd worden om toestemming voor het delen van vaccinatiegegevens met het RIVM. Er wordt een bekostiging gegeven voor ICT. Dit heeft ermee te maken dat de overheid niet rechtstreeks een opdracht kan geven aan ICT leveranciers ivm Europese wetgeving. De lokale GGD'en krijgen nu via de gemeenten geld om hun eigen kinddossier leveranciers te betalen voor het inbouwen van 'informed consent'. Dit gaat om digitale toestemming van ouders om hun kinderen te vaccineren en de vaccinatiegegevens te verstrekken aan het RIVM voor epidemiologische doeleinden.

Taakmutatie prenataal huisbezoek door jeugdgezondheidszorg
Om een gezonde ontwikkeling van het ongeboren kind te bevorderen en het ontstaan van gezondheids- en ontwikkelingsrisico's voor het kind te beperken, is het van belang tijdig hulp en ondersteuning tijdens de zwangerschap te bieden. Vanaf 2022 krijgen gemeenten de taak een prenataal huisbezoek aan te bieden aan zwangere vrouwen en/of gezinnen in een kwetsbare situatie.

Taakmutatie Wet open overheid
Op 26 januari 2021 heet de Tweede Kamer de Wet open overheid aangenomen. Deze wet beoogt de gehele overheid transparanter en toegankelijker te maken. De financiële middelen bestaan zowel uit incidentele als structurele middelen. De incidentele middelen zijn bestemd voor het verbeteren van systemen, het opleiden van medewerkers en het aanpassen van processen in de organisatie. De structurele middelen zijn bedoeld voor de actieve openbaarmaking van de informatiecategorieën zoals bedoeld in de nieuwe wet, het aanwijzen van een contactfunctionaris en het beheer en onderhoud van de systemen. Het structurele budget vanaf 2026 bedraagt € 2 ton voor Arnhem.

Taakmutatie versterking gemeentelijke anti-discriminatievoorziening
Vanaf 2021 worden meer middelen toegevoegd aan de gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen (ADV's), omdat deze op dit moment zeer krap bemeten zijn en bij het grote publiek relatief onbekend zijn. De ruimere budgetten zijn ook nodig om de door de uitvoeringsorganisaties doorverwezen melders te kunnen bijstaan. Met deze middelen kan het ADV steviger neergezet worden, kan de meldingsbereidheid vergroot worden en draagt dit positief bij aan de ambitie in het plan 'Vrij zijn in Arnhem" gericht op het tegengaan en voorkomen van racisme en discriminatie.

Taakmutatie handhaving energielabel C kantoren
In het Bouwbesluit is vastgelegd dat per 1 januari 2023 een kantoor energielabel C of beter moet hebben om nog als kantoor gebruikt te mogen worden. De gemeente is het bevoegde gezag en handhaaft de wetgeving. De uitvoering zal bij de Odra te plaatsvinden. Deze taak zit nu nog niet in het werkprogramma van de Odra. Om deze aanvullende opdracht te kunnen verstrekken zijn deze middelen nodig.

Bijlagen

Bijlage 1	:	Normenkader
Bijlage 2	:	Overzicht onderdelen stad/wijk
Bijlage 3	:	Afkortingenlijst
Bijlage 4	:	Begrippenlijst

Normenkader

Proces	Programma	Externe wet- en regelgeving
Gemeentefonds (Financiën)	S00-S12	Circulaires gemeentefonds
Treasury (Financiën)	S00-S12	Wet financiering decentrale overheden (Fido) Besluit leningvoorwaarden decentrale overheden (Bldo) Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden (Ufdo) Regeling schatkistbankieren decentrale overheden Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo)
Investeringen (Financiën)	S00-S12	Burgerlijk Wetboek Gemeentewet (artikel 212) Algemene wet bestuursrecht Besluit begroting en Verantwoording
Jaarrekening (Financiën)	S00-S12	Besluit Begroting en Verantwoording Wet Normering Topinkomens Kadernota rechtmatigheid BADO (Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden) Wet markt en overheid Regeling beleidsindicatoren gemeenten Regeling vaststelling wijze waarop kengetallen worden vastgesteld en opgenomen in begroting en jaarverslag provincies en gemeenten Regeling vaststelling taakvelden en verstrekking informatie voor derden
Relatiebeheer	S00-S12	Geen specifieke wet- en regelgeving
Verplichtingen administratie (Financiën)	S00-S12	
Begroting (MJPB) en budgetbeheer	S00-S12	Besluit Begroting en Verantwoording
Aanbestedingen (Financiën)	S00-S12	Aanbestedingsreglement Werken Europese aanbestedingsregels en -richtlijnen Aanbestedingswet en -besluit
Fiscaal, pensioen, personeel	S00-S12	Fiscale Wet- en regelgeving Wet op het BTW compensatiefonds Wet inkomstenbelasting 2001 Wet op de loonbelasting 1964 Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen Pensioenwetgeving (gericht op een juiste, volledige en tijdige inhouding en afdracht van pensioenpremies Pensioenreglement ABP Wet Normering Topinkomens Wet financiering sociale verzekeringen CAR/UWO Algemene Verordening Gegevensbescherming Wet minimumloon Wetboek burgerlijke rechtsvordering
Verhuur accommodaties (o.a. sport, cultuur etc)	S00-S12	Gemeentewet (art. 160 lid 1 sub e en art. 171) Burgerlijk Wetboek deel 7, titel 4 (Huur) Algemene wet bestuursrecht
Subsidies	S00-S12	Algemene wet bestuursrecht (Awb) Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009)
Verhuur vastgoed	S00-S12	Burgerlijk Wetboek (deel 6 en 7) Gemeentewet (artikel 160 lid 1sub e en artikel 170) Leegstandswet Uitvoeringswet huurprijzen woonruimte

Proces	Programma	Externe wet- en regelgeving
		Besluit huurprijzen woonruimte
Opbrengsten parkeergelden	S00-S12	
WMO / Jeugd (Zorg)	S00-S12	Wet Maatschappelijke Ondersteuning 2015 Burgerlijk Wetboek Boek 1 Algemene wet bestuursrecht (Awb) Wet langdurige zorg Zorgverzekeringswet Uitvoeringsbesluit Wmo 2015 Wet op de Jeugdzorg, jeugdhulp bij gemeenten Jeugdwet Met bijbehorende regelingen en besluiten
Participatiewet	S00-S12	Participatiewet (Pw) IOAW IOAZ BUIG SUWI Algemene wet bestuursrecht (Awb) AOW Wet taaleis participatiewet Wijzigingswet participatiewet TOZO TONK Met bijbehorende regelingen en besluiten
Belastingen - Riool	S00-S12	Gemeentewet (artikel 229) Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009)
Belastingen - afval	S00-S12	Gemeentewet (artikel 229) Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009)
Bouwleges, lokale heffingen (ODRA)	S00-S12	Gemeentewet (art. 229) Algemene termijnenwet
Aankoop gronden, Grex	S00-S12	Burgerlijk Wetboek Wet Voorkeursrecht Gemeenten Onteigeningswet Wet Ruimtelijke Ordening Gemeentewet Wet Inrichting Landelijk Gebied BTW Compensatiefonds Besluit Begroting en Verantwoording
Belastingen	S00-S12	Gemeentewet Wet WOZ Algemene wet bestuursrecht Algemene wet inzake rijksbelastingen Invorderingswet 1990 Algemene termijnenwet Kostenwet Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009) Besluit Begroting en Verantwoording; Faillissementswet.
Waardebepaling woningen (WOZ proces)	S00-S12	Wet WOZ Hoofdstuk III artikel 16 t/m Art 29;
Belastingen – OZB (Financiën)	S00-S12	Gemeentewet (artikel 220). Gemeentelijke bevoegdheid tot het heffen van OZB
SiSa		Regeling informatieverstrekking SiSa Financiële verhoudingswet

Overzicht onderdelen stad/wijk

		STAD					WIJK					TOTAAL
		Lasten	Baten	Toevoegingen	Onttrekkingen	Totaal	Lasten	Baten	Toevoegingen	Onttrekkingen	Totaal	
Bedragen x € 1.000												
Bestuur, dienstverlening en financien		**88.886**	**521.831**	**19.864**	**23.028**	**436.110**	**6.734**	**18**	**0**	**175**	**-6.541**	**429.569**
	Automatisering	27.979	1.379	0	15	-26.584	37	0	0	0	-37	-26.621
	Bedrijfsvoering	13.989	5.059	249	1.213	-7.966	2.121	0	0	0	-2.121	-10.088
	College	1.832	0	0	0	-1.832	0	0	0	0	0	-1.832
	Financiën	4.454	511.330	19.209	21.165	508.832	0	0	0	175	175	509.007
	Herdenken	33	0	0	0	-33	0	0	0	0	0	-33
	Personeel en Organisatie	27.779	374	406	0	-27.810	0	0	0	0	0	-27.810
	Publieke dienstverlening	6.551	2.127	0	599	-3.826	0	0	0	0	0	-3.826
	Raad	2.571	0	0	21	-2.550	0	0	0	0	0	-2.550
	Regionale samenwerking	3.158	1.562	0	0	-1.596	0	0	0	0	0	-1.596
	Wijksturing en Wijkzaken	541	0	0	16	-525	4.575	18	0	0	-4.557	-5.083
Veiligheid		**19.380**	**2.494**	**71**	**343**	**-16.613**	**1.673**	**40**	**0**	**0**	**-1.632**	**-18.246**
	Openbare orde en veiligheid	18.338	2.124	71	343	-15.942	1.673	40	0	0	-1.632	-17.574
	Veiligheidshuis	1.042	370	0	0	-671	0	0	0	0	0	-671
Bereikbaarheid		**22.911**	**7.663**	**6.837**	**8.106**	**-13.979**	**8.786**	**9.148**	**802**	**0**	**-440**	**-14.419**
	Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	22.911	7.663	6.837	8.106	-13.979	8.786	9.148	802	0	-440	-14.419
Economie		**7.032**	**998**	**170**	**700**	**-5.504**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**-5.504**
	Economische Zaken / Acquisitie	4.567	181	0	300	-4.087	0	0	0	0	0	-4.087
	Evenementen	1.024	35	120	400	-709	0	0	0	0	0	-709
	Toerisme en recreatie	1.440	782	50	0	-708	0	0	0	0	0	-708
Onderwijs		**19.603**	**2.490**	**8.960**	**7.766**	**-18.307**	**17.561**	**11.474**	**537**	**276**	**-6.348**	**-24.655**
	Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	19.603	2.490	8.960	7.766	-18.307	17.561	11.474	537	276	-6.348	-24.655
Cultuur		**34.680**	**6.496**	**1.377**	**1.018**	**-28.543**	**527**	**0**	**0**	**0**	**-527**	**-29.071**
	Cultuur	33.294	5.920	1.140	821	-27.693	527	0	0	0	-527	-28.220
	Erfgoed	1.386	576	237	198	-850	0	0	0	0	0	-850
Participatie en armoedebestrijding		**166.425**	**114.104**	**554**	**1.516**	**-51.358**	**25.378**	**467**	**0**	**0**	**-24.911**	**-76.269**
	Armoedebeleid	6.457	100	0	0	-6.357	11.868	100	0	0	-11.768	-18.125
	Schulddienstverlening	37	0	0	0	-37	3.060	0	0	0	-3.060	-3.096

	Werk en Inkomen	159.931	114.004	554	1.516	-44.965	10.450	367	0	0	-10.083	-55.048
Zorg		**58.550**	**4.940**	**12.530**	**354**	**-65.786**	**121.295**	**0**	**0**	**0**	**-121.295**	**-187.082**
	Jeugd /Jeugdzorg	13.472	0	12.530	99	-25.903	41.604	0	0	0	-41.604	-67.507
	Zorg	45.078	4.940	0	255	-39.883	79.691	0	0	0	-79.691	-119.574
Welzijn en inclusie		**23.794**	**872**	**0**	**200**	**-22.722**	**9.929**	**0**	**0**	**0**	**-9.929**	**-32.651**
	Asielzaken	1.649	0	0	0	-1.649	14	0	0	0	-14	-1.663
	Inclusie	831	0	0	0	-831	184	0	0	0	-184	-1.015
	Welzijn	21.314	872	0	200	-20.242	9.731	0	0	0	-9.731	-29.974
Gezondheid en sport		**22.326**	**3.076**	**470**	**343**	**-19.377**	**7.094**	**2.290**	**368**	**214**	**-4.959**	**-24.336**
	Publieke gezondheid	6.961	170	79	36	-6.834	502	467	110	44	-100	-6.934
	Sport	15.365	2.905	391	307	-12.543	6.591	1.822	259	170	-4.858	-17.401
Klimaat, energie en milieu		**5.387**	**232**	**0**	**3.114**	**-2.041**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**-2.041**
	Duurzaamheid	5.387	232	0	3.114	-2.041	0	0	0	0	0	-2.041
Ruimtelijke ontwikkeling		**38.631**	**33.889**	**176**	**90**	**-4.829**	**396**	**1.445**	**1**	**3**	**1.051**	**-3.778**
	Grondzaken	28.825	29.737	176	27	763	0	0	0	0	0	763
	Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	9.806	4.152	0	62	-5.592	396	1.445	1	3	1.051	-4.541
Wonen en leefomgeving		**41.026**	**40.965**	**4.039**	**5.554**	**1.454**	**13.029**	**56**	**0**	**0**	**-12.973**	**-11.519**
	Dierenwelzijn	184	0	0	0	-184	184	0	0	0	-184	-368
	Groen	9.003	692	0	1.060	-7.251	2.970	0	0	0	-2.970	-10.221
	Openbare ruimte	28.872	39.959	3.995	4.275	11.366	9.875	56	0	0	-9.819	1.547
	Wonen	2.967	314	43	219	-2.477	0	0	0	0	0	-2.477
Totaal		548.631	740.049	55.047	52.134	188.504	212.402	24.938	1.708	667	-188.504	0

Afkortingenlijst

A.
APV – Algemene Plaatselijke Verordening
AR – Algemene Reserve
AST - Arnhemse standaard voor toegankelijkheid
ASV – Algemene Subsidieverordening Arnhem
AVG - Algemene Verordening Gegevensbescherming
AWB – Algemene Wet bestuursrecht

B.
B&W – Burgemeester & Wethouders
BBV – Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BBZ - Bijstandsbesluit Zelfstandigen
BEVI - Besluit externe veiligheid inrichtingen
BNG – Bank Nederlandse Gemeenten
BOTOC - Breed offensief tegen ondermijnende criminaliteit
BR – Bestemmingsreserve
BUIG – Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten
BV – Besloten Vennootschap
BVO - Bedrijfsvoeringsorganisatie

C.
CAO – Collectieve arbeidsovereenkomst
CBS – Centraal Bureau voor de Statistiek
CmK - Cultuureducatie met Kwaliteit
COELO – Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CPI - Consumentenprijsindex
CSA – Centrum, Spijkerkwartier en het Arnhemse Broek

D.
DB – Dagelijks Bestuur
DJI - Dienst Justitiële Inrichtingen
DU - Decentralisatie Uitkering
DVO – Dienstverleningsovereenkomst

E.
EV – Eigen Vermogen
EN – Europese Norm
EMU – Economische en Monetaire Unie

F.
FDFA - Fashion + Design Festival Arnhem
FIDO – Financiering Decentrale Overheden
FJP – Financiële Jaarrapportage Projecten
FTE – fulltime-equivalent (formatieplaats)

G.
GGZ - Geestelijke gezondheidszorg
GO – Georganiseerd Overleg
GR – Gemeenschappelijke Regeling
GRP – Gemeentelijk Rioleringsplan
G40 - Netwerk van 40 (middel)grote steden

H.
HAN - Hogeschool Arnhem Nijmegen
HOV - Hoogwaardig Openbaar Vervoer

I.
ICT – Informatie- en communicatietechnologie
IHP - Integraal Huisvestingsplan
IPKW- Industriepark Kleefse Waard

J.
JGZ – Jeugdgezondheidszorg
JOGG – Jongeren Op Gezond Gewicht
JOP - Jongeren Ontmoetingsplek

M.
MBO – Middelbaar beroepsonderwijs
MFC – Multi Functioneel Centrum
MIP – Meerjareninvesteringsplanning
MJPB – Meerjarenprogrammabegroting
MKB - Midden- en Kleinbedrijf

N.
NDSD - Netwerk Directeuren sociaal domein
NEN – Nederlandse Norm
NF2- Nederlands als tweede taal
NV – Naamloze Vennootschap

O.
OAB - Onderwijsachterstandenbeleid
OAT – Ondergronds Afval Transport
ODRA – Omgevingsdienst Regio Arnhem
OCW – Ministerie Onderwijs Cultuur en Wetenschap
OGGz – Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
OKA - OndernemersKontact Arnhem
OM - Openbaar Ministerie
OR – Openbare Ruimte
OV – Openbaar Vervoer
OZB – Onroerend Zaak Belasting
OZO - Overlast en Zorg Overleggen

P.
PAS - Programma Aanpak Stikstof
P&O – Personeel & Organisatie
PBA - Platform Binnenstad Arnhem
PGB - Persoonsgebondenbudget
PMD - Plastic-, metaalverpakkingen en drankenkartons
PO – Primair onderwijs
PvE - Programma van eisen

R.
RBL - Regionaal Bureau Leerlingzaken
RIEC - Regionale Informatie- en Expertise Centra
RKV – Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg
RMC – Regionaal Meld- en Coördinatiepunt
ROB - Raad voor het Openbaar Bestuur
ROC – Regionaal opleidingscentrum
RPW - Regionaal Programma Werklocaties

S.
SKK - Standaardsystematiek voor Kostenramingen
SO – speciaal onderwijs
StAB - Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen

SW – Sociale Werkvoorziening
SWT - Sociale wijkteams
SWOA – Stichting Welzijn Ouderen Arnhem
SZW – Sociale Zaken en Werkgelegenheid

T.
TLO - teams Leefomgeving

U.
UWV – Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen

V.
VGGM – Veiligheid- en Gezondheidsregio Gelderland Midden
VMBO – Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
Vpb - Vennootschapsbelasting
VNG – Vereniging Nederlandse Gemeenten
VO – Voortgezet Onderwijs
VRI – Verkeersregeling installatie
VSO – Voortgezet Speciaal Onderwijs
Vsv – Voortijdig schoolverlaten
VV - Vreemd vermogen
VVE – Voor- en vroegschoolse educatie
VWO – Voorbereidend wetenschappelijk onderwijs
VWS – Volksgezondheid welzijn en sport

W.
Wabo – Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
Wet hof – Wet houdbare overheidsfinanciën
WGR – Wet gemeenschappelijke regelingen
Wlz - Wet langdurige zorg
Wmo – Wet maatschappelijke ondersteuning
WOZ – Wet waardering onroerende zaken
Wsp - Werkgeversservicepunt
Wsw – Wet sociale werkvoorziening
WSW - Waarborgfonds Sociale Woningbouw
Wvggz - Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg

Z.
Zzp - Zelfstandige zonder personeel

Begrippenlijst

A.

Accress
Groei/daling van het gemeentefonds (zie ook trap-op-trap-afmethodiek).

Activa (vaste)
Bezittingen die langer dan één jaar meegaan en die in meerdere jaren worden afgeschreven (bijvoorbeeld gebouwen). Activa staan op de balans.

Afvalstoffenheffing
Betreft een heffing voor het inzamelen en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen. De heffing wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar gebruiker is van een woning (waarvoor een verplichting tot inzamelen geldt). De grondslag voor de heffing is het aantal inwoners (betreft twee categorieën: eenpersoons- of meerpersoonshuishouden). De heffing is een tijdvak-belasting en komt in aanmerking voor de ontheffingsregeling. Bij verhuizing naar een woning binnen of buiten Arnhem wordt ontheffing verleend voor de resterende volle maanden, dat de inwoner verhuisd is. Zodra er nieuwe bewoners ingeschreven worden, ontvangen deze bewoners een aanslag afvalstoffenheffing voor de resterende maanden.

Algemene dekkingsmiddelen
Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten zonder vooraf bepaald bestedingsdoel. De gemeente kan deze vrij besteden. Het gaat om de uitkeringen vanuit het Gemeentefonds, om bepaalde gemeentelijke belastingen (zoals OZB-belasting) en deelnemingen/dividend.

Algemene uitkering
Uitkering uit het gemeentefonds van het Rijk dat de gemeente geheel vrij mag besteden.

Algemene reserve
Het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente. Dit vormt een buffer voor financiële tegenvallers.

Auditing
Het controleren van een organisatie.

B.

Balans
De balans toont een overzicht van de bezittingen, schulden en eigen vermogen van de gemeente op een bepaald moment.

Baten
Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.

Baten en lasten (stelsel van)
Gemeenten werken met een stelsel van baten en lasten. Dit betekent dat inkomsten en uitgaven moeten worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben (dat wil zeggen het jaar waarin de prestatie geleverd is).

Bedrijfsvoering
De beheersing van, het toezicht op en de verantwoording over de bedrijfsprocessen binnen de gemeentelijke organisatie op basis van een bedrijfsvoeringsfilosofie.

Begroting
Een begroting geeft aan welke beleidsvoornemens de gemeente heeft, hoeveel middelen daarmee gemoeid zijn en uit welke bronnen die middelen afkomstig zijn.

Begrotingsresultaat
Financieel verschil tussen het bedrag dat volgens de begroting is toegestaan en het te verwachten bestede bedrag.

Begrotingstekort
Een begrotingstekort treedt op wanneer de lasten hoger zijn dan de baten.

Beheersmaatregel
Een activiteit die zich richt op het elimineren, vermijden of verkleinen van de oorzaak of het gevolg van een ongewenste gebeurtenis.

Belastingcapaciteit
De OZB is voor gemeenten de belangrijkste eigen belastinginkomsten. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. In dit geval de landelijk gemiddelde tarieven. Voor gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Naast de OZB wordt tevens gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing omdat de heffing niet kostendekkend hoeft te zijn, maar ook lager mag worden vastgesteld (er is dan sprake van belastingcapaciteit die niet benut wordt).
Benodigde weerstandscapaciteit
Het bedrag dat benodigd is om alle risico's in de begroting waarvoor geen maatregelen zijn getroffen, in financiële zin af te dekken.

Beschikbare weerstandscapaciteit
De middelen die beschikbaar zijn om eventuele tegenvallers (risico's) op te kunnen vangen.

Bestaand beleid
Beleid waarover al besluitvorming heeft plaatsgevonden.

Bestemmingsreserve
Naast de Algemene reserve zijn er buffers gevormd die niet worden meegerekend tot de weerstandscapaciteit. Het gaat hier om de bestemmingsreserves. Bestemmingsreserves zijn voor specifieke doeleinden gevormd op basis van een raadsbesluit. Bestemmingsreserves zijn gebonden aan de bestemmingen die door de raad zijn vastgesteld. Wanneer de nood echt hoog is kan er door de raad aan de betreffende bestemmingsreserve een andere bestemming worden gegeven. Aan een deel van de bestemmingsreserves hangen verplichtingen tot bestedingen waarbij er beperkte sprake is sprake is van beleidsvrijheid.

Besluit begroting en verantwoording (BBV)
Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) beschrijft de regels waaraan onder andere begroting van een gemeente aan moet voldoen.

Bestuurlijk belang
Een gemeente kan een bestuurlijk belang hebben in een verbonden partij doordat zij in het bestuur is vertegenwoordigd. De gemeente kan het ook hebben doordat zij stemrecht heeft in de verbonden partij.

BTW-compensatiefonds
Rijksfonds waaruit gemeenten een bepaald deel van de door hen betaalde BTW kunnen terugvorderen.

C.

Circulaire
Een circulaire informeert de gemeenten over de omvang en de verdeling van de algemene uitkering, de integratie-uitkeringen - inclusief die voor het sociaal domein - en de decentralisatie-uitkeringen uit het gemeentefonds.

Compabiliteitsvoorschriften
Dit zijn de wettelijke voorschriften voor de inrichting van de gemeentelijke begroting en rekening. Sinds 2004 zijn de nieuwe voorschriften volgens het Besluit Begroting en Verantwoording van kracht.

D.

Deelneming
Participatie in een besloten of naamloze vennootschap, waarin de gemeente aandelen heeft.

Dividend
Een vergoeding die wordt uitbetaald aan aandeelhouders.

Doeluitkering
Uitkering door het Rijk aan een lagere overheid voor een nauw omschreven wettelijk vastgesteld doel of taak. De gelden zijn niet vrij besteedbaar.

E.

EMU-saldo
Het geraamde of het gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven van een gemeente. Dit bedrag wordt berekend op transactiebasis en volgens Europese voorschriften.

F.

Financieel belang
Van financieel belang is sprake als de gemeente de middelen die ze ter beschikking stelt verloren gaan in geval van faillissement van de verbonden partij (een derde rechtspersoon) en/ of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Financiële kengetallen
Getallen waarmee inzicht verkregen kan worden in de financiële positie van de gemeente.

Financieringsmiddelen
Kort- of langlopende geldmiddelen die nodig zijn om de kosten van uitgaven te betalen.

G.

Gemeenschappelijke regeling
Is het publiekrechtelijk juridisch kader waarbinnen twee of meer gemeentebesturen kunnen samenwerken.

Gemeentefonds
Uitkering van het Rijk die de gemeenten in principe vrij mogen besteden.

Grondexploitatie
De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. Indien gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de verkochte gronden kan immers de schuld worden afgelost. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

K.

Kans
De mogelijkheid dat een gebeurtenis zich voordoet uitgedrukt in een waarde tussen 0 en 1.

Kapitaalgoederen
Spullen die de gemeente nodig heeft om de diensten en goederen die zij levert aan inwoners te kunnen produceren. Daarbij gaat het om grotere zaken zoals wegen, riolering, water, groen en gebouwen.

Kapitaallasten
Afschrijvingen en toegerekende rente op activa. De afschrijvingen betreffen de jaarlijkse waardevermindering van de investering. Door middel van de afschrijving worden lasten van de investering uitgespreid over de jaren dat er van de investering gebruik wordt gemaakt. De rente betreft het eigen of geleende geld dat besteed wordt om de investering te financieren.

L.

Lasten
De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.

Leges
Leges zijn vergoedingen voor het genot van diensten of producten, die de gemeente levert. Dat zijn bijvoorbeeld paspoorten, uittreksels uit registers, vergunningen e.d. Daarbij geldt dat de totale opbrengst van de leges niet hoger mogen zijn dan de kosten die de gemeente voor het geheel van de legesplichtige diensten of producten maakt. De leges worden in rekening gebracht bij de aanvrager van de dienst of het product. Voor sommige leges geldt een wettelijk maximum tarief (bijvoorbeeld voor paspoorten).

Lokale heffingen
Een type gemeentelijke belasting. Voorbeelden van heffingen zijn de rioolheffing of de afvalstoffenheffing. Het geld dat gemeenten met heffingen ophalen, moeten gebruikt worden om de kosten te dekken van datgene waarvoor ze in rekening worden gebracht.

M.

Meerjareninvesteringsplanning (MIP)
In de meerjareninvesteringsplanning wordt de planning van de investeringen voor de komende jaren inzichtelijk gemaakt.

Meerjarenraming
Een prognose van de voor meerdere jaren, na het begrotingsjaar, te verwachten baten en lasten alsmede mutaties in reserves.

N.

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

O.

Onroerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom hebben van onroerende zaken in de gemeente Arnhem.
De grondslag van de belasting is de WOZ-waarde van de woning of niet-woning. Het geldende tarief voor eigenaars van woningen of eigenaars en gebruikers van niet-woningen is gebaseerd op een percentage van de WOZ-waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van een onroerende zaak.

Overhead
De kosten van de werkzaamheden of faciliteiten die slechts een indirecte relatie vertonen met de prestaties (bijvoorbeeld leidinggeven, afdelingsadministratie of huisvesting).

Overzicht lasten en baten
Lasten: De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.
Baten: Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.
Toevoeging aan reserve: toevoegingen aan een reserve zijn weergegeven met een minteken (negatief). Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten stijgen.
Onttrekkingen aan reserve: onttrekkingen aan een reserve zijn zonder teken (positief) weergegeven. Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten dalen.

Saldo toevoegingen en onttrekkingen: Bij negatief saldo verwachten we een verhoging van de reserve binnen dit programma. Bij een positief saldo verwachten we een verlaging van de reserve binnen het programma.

P.

Paragrafen
Geven volgens het BBV een dwarsdoorsnede van de begroting op financiële aspecten. Het gaat dan om de beleidslijnen van beheersmatige aspecten die belangrijk zijn, financieel, politiek of anderszins. De paragrafen zijn onderdeel van zowel de beleidsbegroting als het jaarverslag.

Parkeerbelasting
Betreft een belasting voor het parkeren van een voertuig op een plaats waar volgens de belastingverordening parkeerbelasting verschuldigd is. De grondslag is de duur van het parkeren. De parkeertijd maal het tarief bepaalt de hoogte van het bedrag. De belasting wordt geheven door in te loggen op een centrale computer via een GSM, het kopen van een parkeerticket of een parkeervergunning.

Planning- en controlcyclus
De jaarlijks terugkerende werkzaamheden die samenhangen met het opstellen, bespreken, bewaken, bijstellen en verifiëren van budgetten.

Prestatie-indicator
Kwantitatieve en kwalitatieve gegevens die inzicht geven in de resultaten van het gevoerde beleid van de gemeente.

Programma
Is een samenhangende verzameling van activiteiten en geldmiddelen gericht op het bereiken van vooraf bepaalde maatschappelijke effecten.

Programmabegroting
Dit is de typering voor de begroting waarin de programma's centraal staan. Een gemeente is vrij in de keuze van de programma's en het aantal.

R.

Reserve
Bedrag dat is gereserveerd voor toekomstige uitgaven, zonder dat de aard en de omvang van deze uitgaven al bekend zijn. Reserves worden onderverdeeld in algemene reserves en reserves met een specifieke bestemming (bestemmingsreserves).

Restrisico
De inschatting van het risico met medeneming van de effecten van beheersmaatregelen. Risico dat overblijft na risicobeheersing. (netto risico)

Risico
Gebeurtenis die zich al dan niet kan voordoen en die kan leiden tot schade met een financieel gevolg of afwijking van een te behalen beleidsdoel.

Risicobeheersing
Zijn activiteiten (beheersmaatregelen) die de kans op het optreden van risico's dan wel de gevolgen van risico's beïnvloeden (voorkomen of reduceren)

Risico-eigenaar
De persoon of het organisatieonderdeel aan wie het risico gealloceerd is.

Risico in relatie tot weerstandsvermogen
De kans op een gebeurtenis die leidt tot een directe financiële tegenvaller van materiële betekenis, die niet is afgedekt in de begroting.

Risicokaart
De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg.

Risicomanagement
Het geheel aan activiteiten en maatregelen gericht op het expliciet en systematisch omgaan met en beheersen van risico's.

Risicoparagraaf
Is een door het college verstrekt overzicht van alle bekende risico's tot het moment van aanbieden van de begroting.

Risicoprofiel
Overzicht van het geheel aan risico's van het betreffende proces, project, programma of beleidstraject.

Risicoscore
Per risico te bepalen score op basis van kans op voorkomen en gevolg.

Roerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom van roerende zaken, zoals woonboten in de gemeente Arnhem. De grondslag van de belasting is een percentage van de RZB- waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van de roerende zaak.

S.

Solvabiliteit
Is de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen.

Solvabiliteitsratio
Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een gemeente.

Stelpost
Schatting van uitgaven, opgenomen in de begroting terwijl de werkelijke kosten nog niet exact bepaald kunnen worden.

Structurele exploitatieruimte
Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting OZB. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

T.

Taakmutatie
Extra geld uit het gemeentefonds voor de uitvoering van nieuwe en/of bestaande taken.

Taakveld
Eenheid waarin de programma's zijn onderverdeeld.

Trap-op-trap-af systematiek/ accresmethode
Om het totaal beschikbare bedrag te bepalen dat aan de gemeenten wordt uitgekeerd, gebruikt het Rijk de accresmethode, ook wel de 'trap-op-trap-af systematiek' genoemd. Het accress is gekoppeld aan de ontwikkeling van rijksuitgaven (niet van alle uitgaven). Stijgen de uitgaven dan stijgt het accres, dalen de uitgaven dan daalt het accress.

Treasury
Is het geheel van activiteiten in verband met het beheren van de geldstromen.

V.

Verbonden partij
Is een partij waarmee de gemeente een bestuurlijke relatie onderhoudt en waarin zij een financieel belang heeft.

Voorziening
Dit is een reservering (geoormerkte gelden) met als doel het bedrag aan te wenden in de toekomst waar de voorziening oorspronkelijk voor is gecreëerd.

W.

Weerstandsfactor
= Beschikbare weerstandscapaciteit : Benodigde weerstandscapaciteit. Bij een lagere factor dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor uitkomt boven de 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor nieuw beleid.

Weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Het weerstandsvermogen is de verhouding (ratio) tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit.

Z.

Zekerheidspercentage
Voor het bepalen van het benodigde weerstandsvermogen moet met behulp van de risicosimulatie een keuze worden gemaakt met welke mate van zekerheid de geïdentificeerde risico's worden afgedekt. We noemen dit ook wel het zekerheidspercentage.

Notitie

Voorstel betreffende behandeling Begroting 2022, Turap 2 en de belastingverordeningen

Datum	:	15 september 2021
Aan	:	Agendacommissie
Van	:	K. Vons tel. 377 4087
Betreft	:	Voorstel betreffende behandeling Begroting 2022, Turap 2 en de belastingverordeningen.

Inleiding en doel notitie

Deze notitie behandelt de planning en procedure van behandeling van de Begroting 2022, Turap 2 en de belastingverordeningen. De Begroting, die voorheen MJPB werd genoemd, is een uitwerking van de vastgestelde Perspectiefnota. Bij de uitwerking van onderdelen van het onderstaande proces zal met zorg naar de inachtneming van de maatregelen rondom Corona gekeken worden. Tevens treft u twee voorstellen aan om het vergaderrooster te wijzigen. Deze wijzigingen zijn nodig om het voorgestelde begrotingsproces te laten plaatsvinden.

Het proces is gestoeld op de ervaringen van het afgelopen Perspectiefnota proces en het voorgaande Begrotingsproces. Dit jaar zal de Begroting één week later dan voorgaande jaren worden aangeboden aan de raad. De reden voor deze aanleverdatum is vanwege het feit dat het vakantiereces in de regio Zuid dit jaar laat valt. Dat betekent dat het bespreekproces van het college één week opschuift en de consequentie daarvan is dat de raad de begroting één week later ontvangt. Dat is ongelukkig voor de raad, omdat zij minder voorbereidingstijd heeft om de begroting te kunnen lezen. Hierdoor ontstaat een krappe planning om het begrotingsproces op dezelfde manier als voorgaande jaren te laten plaatsvinden. Het college voldoet echter met deze aanleverdatum aan de verordening, waarin opgenomen is dat de Begroting vóór 1 oktober aan de raad moet worden aangeleverd.

Er is gezocht naar een tegemoetkoming voor de krappe leestijd van de raad. Enerzijds is die gevonden door de tijdspanne van het *beantwoorden* van de schriftelijk technische vragen door het college te verkleinen en anderzijds door de technische bijeenkomst te verplaatsen naar een later moment om zo de fracties voldoende tijd te geven de vele pagina's te kunnen lezen en hun technische vragen te kunnen voorbereiden. Vanwege de krapte in de planning vindt deze bijeenkomst op een andere dag dan een woensdag plaats. Voor fracties die niet bij de technische bijeenkomst aanwezig kunnen zijn, is er de gebruikelijke mogelijkheid van het stellen van *schriftelijke* technische vragen.

Chronologische planning

Streefdatum woensdag 29 september, uiterlijk donderdag 30 september

De Begroting verschijnt digitaal woensdag 29, uiterlijk donderdag 30 september. De papierenversie zal, indien gewenst, naar de raadsleden op hun thuisadres gestuurd worden. Het boekwerk zal op vrijdag 1 oktober danwel zaterdag 2 oktober op de deurmat vallen.

Woensdag 29 september t/m 8 oktober c.q. 11 oktober

Periode van indiening van *schriftelijke technische* vragen. Vragen ingediend vóór vrijdag 8 oktober 09.00 uur (in uitzonderlijke gevallen geldt maandag 11 oktober) zullen z.s.m. worden beantwoord, met

als uiterlijke datum woensdag 13 oktober. Schriftelijke technische vragen die na afloop van deze periode worden gesteld, worden beantwoord, doch de termijn waarop is onzeker.

Maandag 11 oktober
Raadsleden en fractievolgers voeren *mondelinge technisch* overleg met beleids- en financiële ambtenaren. Deze mogelijkheid wordt geboden om druk op het aantal schriftelijke technische vragen te verminderen. Er zijn geen leden van het college betrokken, het is technisch van aard. De technische briefing neemt niet de hele avond in beslag.

Woensdag 13 oktober
Bespreking Begroting Meningsvorming 1, in raadskamers geordend per wethouder. Er zal begonnen worden met het inspreekmoment, waarbij insprekers 5 minuten het woord krijgen en daarna kan de raadskamer vragen stellen. Nadat alle insprekers gehoord zijn, zal de raadskamer starten met de meningsvorming 1. Deze behandeling wijkt af van de gangbare Meningsvorming 1. Het doel van de behandeling is het stellen van politieke vragen en daar een antwoord op krijgen. De behandeling zal plaatsvinden in twee termijnen, waarbij woordvoerders in hun termijn vragen kunnen stellen en standpunten kunnen uitspreken. Interrupties zijn toegestaan. In de tweede termijn kunnen woordvoerders nog reageren op de eerste termijn van de wethouder en daarnaast aangeven of en zo ja op welke onderwerpen zij moties en/of amendementen overwegen in te dienen. Ruime vergadertijd is noodzakelijk om de M1 af te kunnen ronden.

Voorstel 1: In het vergaderrooster staat deze vergadering gepland als halve besluitvorming. Het voorstel is om deze vergadering te wijzigen in een hele meningsvormende 1 vergadering i.v.m. het begrotingsproces.

Donderdag 14 oktober tot en met vrijdag 29 oktober
De fracties dienen hun concept moties en amendementen in voor de Meningsvorming 2 bespreking.

Woensdag 20 oktober
Eventuele uitloop bespreking Begroting in meningsvorming 1 / eventuele bespreking andere onderwerpen in raadskamers / besluitvormingsmoment voor onderwerpen in raad.

Voorstel 2: In het vergaderrooster staat deze vergadering gepland als gewone raadsvergadering. Het voorstel is om deze vergadering te wijzigen in een halve besluitvormende vergadering i.v.m. het begrotingsproces. Kortom de aard van de vergaderingen van 13 oktober en 20 oktober om te draaien.

Maandag 25 oktober tot vrijdag 29 oktober
Herfstreces

Woensdag 3 november
Bespreking Begroting in fase meningsvorming 2. Volledige avond. Plenair.
Spreektijden 12 minuten per fractie, 75 minuten voor het college. Er is geen uitloopmogelijkheid en meerdere woordvoerders zijn toegestaan. De bespreking zal verlopen via thema's die aan de orde zijn

in de ingediende moties en amendementen. Het college zal per portefeuille een pre-advies geven op de wijzigingsvoorstellen die in het desbetreffende thema aan bod zijn. Zo zullen één voor één de thema's met de toebedeelde wijzigingsvoorstellen behandeld worden.

Donderdag 4 november tot en met maandag 8 november 09.00 uur
Periode waarin fracties hun definitieve moties en amendementen indienen en/of aangeven of zij de door hen reeds ingediende concept moties en amendementen handhaven danwel intrekken.

Woensdag 10 november
Begrotingsraad. Aanvang 17.00 uur. Stamppotmaaltijd. Spreektijden: + 5 min voor fracties, + 20 min voor college. Spreekvolgorde: grootste oppositie fractie, grootste coalitiefractie etc.
Twee woordvoerders per fractie zijn toegestaan waarbij één algemeen en één financieel.

Voorstel:
Instemmen met het in deze notitie geschetste agendering/besluitvormingsproces van de Begroting 2022 en de belastingverordeningen.
Tevens instemmen met de twee voorstellen voor het wijzigen van het vergaderschema.

Beantwoording vragen Denk/VA en D66 door portefeuillehouder Van der Zee, zoals afgesproken tijdens de M1 behandeling van 13 oktober 2021

Vragen + antwoorden Talip Aydemir, DENK/VA

1. Geen antwoord op de vraag: Top 10 meest verkeersonveilige punten? Staat het kruispunt Pieter Calandweg en de Driepoortenweg daar bij? Waarom wel of niet? Volgens bedrijven in de buurt is het daar bijna wekelijks raak.

Dit kruispunt staat in de top10 meest verkeersonveilige kruispunten. De locatie is ook genoemd in de brief over verkeersonveilige die begin dit jaar naar de raad is gestuurd. In die brief is ook aangegeven dat we nader naar deze locatie zullen kijken.

2. Met name bezoekers van de Steenstraat, Spijkerlaan en de Hommelseweg hebben veel last van opstoppingen en onnodig lange files vanwege laden en lossen door leveranciers. Dit probleem lijkt groter te zijn dan het al is. In uw paragraaf mobiliteit is hier geen aandacht voor. Hoe komt dat?

We hebben hier aandacht voor. In het kader van het actieprogramma Steenstraat, waarover u voor de zomer bent geïnformeerd, wordt de verkeer- en laad en los situatie in de Steenstraat verbeterd. In de Spijkerlaan hebben we de laad en los situatie de afgelopen jaren verbeterd en ook op de Hommelseweg is recentelijk de situatie aangepast en zijn wij hierover in gesprek met de ondernemers.

3. Moeten we niet overgaan tot bredere fietspaden, nu steeds meer mensen gebruik maken van elektrische fietsen. Vooral bij diverse knooppunten in het centrum van Arnhem is het drukker en gevaarlijker. Herkent het college dit ook?

Ja. In de accentnota fiets benoemen we niet alleen dat er nieuwe (snel)fietsroutes moeten komen, maar ook dat onze fietsroutes voldoende kwaliteit moeten hebben. Belangrijke aspecten daarbij zijn de verharding en de breedte van de fietspaden.

4. We scoren ook niet heel goed met autoparkeermogelijkheden nabij de binnenstad. Hoe ziet het college dit als we dit weer naast de waardering voor de bereikbaarheid van de binnenstad plaatsen per OV en fiets?

We willen graag een hogere score. Daarom werken we ook aan de verbetering van de Rozet garage, blauwe golven, een parkeer verwijssysteem en aan het onderzoek naar een nieuwe Singelgarage.

5. Uitspraak wethouder, is dit geen toezegging? : ‘We willen van iedereen een ruime voldoende, ongeacht hoe ze komen!’

Dit is een ambitie.

Vragen + antwoorden Maarten Venhoek, D66

D66-1
Arnhem wil een dementievriendelijke gemeente worden. Een belangrijk knelpunt op dit vlak is de beschikbaarheid van passende, specialistische dagbesteding voor deze doelgroep dicht bij huis. Hoe gaat de wethouder – die dit dossier naar zich toe heeft getrokken – zich

hiervoor inzetten?
Respijtzorg bij mantelzorg voor mensen met dementie (bijvoorbeeld een tijdelijke opname in een verpleeghuis als de partner een operatie moet ondergaan) is in Arnhem niet standaard geregeld, maar maatwerk dat lang duurt om te regelen. Wat gaat het college hieraan doen in het licht van de dementievriendelijke gemeente?

Antwoord:
Het Netwerk Dementie Arnhem en Omstreken (NDAO) is gestart in 2021. De eerste stap is vroegsignalering en preventie. Samen met partners in de stad werken we aan meer bewustwording en alertheid van dementie onder professionals én inwoners. Dit doen we door kosteloos trainingen aan te bieden voor de hele maatschappij. We zetten ook stevig in op de samenwerking met casemanagers dementie, wijkverpleegkundigen, sociale wijkteams en de gemeente. Met als doel gezamenlijk het netwerk vormgeven, zorgdomeinen (Wmo, Wlz en Zvw) verbinden en expertise delen. De volgende stap van het netwerk is te onderzoeken of er voldoende passende aanbod is aan dagbestedingen. In combinatie met Wmo en Wlz. Daarnaast gaan we aanvullend gemeentelijk op verzoek van de raad (motie 21M40 Behoefte aan ontmoeting een plek geven) op lokaal niveau een quick-scan uitvoeren, waarbij de behoeften van ouderen voor ontmoeten en activiteiten in de Arnhemse wijken, waaronder voor mensen met dementie inzichtelijk worden gemaakt. Daarbij besteden wij ook aandacht aan wat wordt er gemist of onevenwichtig is verdeeld over de wijken.

In Arnhem vinden we het belangrijk dat mantelzorgers - als het nodig is - tijdig een beroep kunnen doen op ondersteuning voor henzelf en voor hun naasten. De gemeente ondersteunt mantelzorgers op verschillende manieren. Een belangrijke vorm van ondersteuning kan zijn het bieden van respijtzorg. Er bestaan verschillende vormen van respijtzorg. Respijtzorg via maatwerk biedt de gemeente de mogelijkheid om per situatie de meest passende respijtzorgactiviteit dicht bij huis aan te bieden. De vraag van de mantelzorger is het vertrekpunt. De sociale wijkteams hebben jaarlijks een budget van € 25.000 voor mantelzorgondersteuning beschikbaar om in te spelen op acute situaties in de vorm van respijtzorg of andere ondersteuning die op dat moment voor de mantelzorger nodig is.
In navolging van de motie 21M123 Ook mantelzorg vraagt zorg gaan we onderzoeken wat er nog verder nodig is aan ondersteuningsbehoefte van mantelzorgers (waaronder jonge mantelzorgers). We blijven - ook in het licht van de dementievriendelijke gemeente - monitoren dat er snelle toegang is en blijft tot respijtzorg op maat.

D66-2
Het college wil met Medipoint en de sociale wijkteams kijken naar verdere innovatie van het gebruik van hulpmiddelen. We krijgen signalen dat regelmatig duurdere en minder passende hulpmiddelen worden aangeboden, omdat een ander hulpmiddel (bijvoorbeeld een lichtere rolstoel) niet standaard zou zijn. Gaat het college ook op zoek naar mogelijkheden voor meer maatwerk en daardoor meer passende oplossingen? Of acht het college het haalbaar dat inwoners zelf een voorstel mogen doen voor een alternatief, mits dit voordeliger is?

Antwoord: Wanneer een inwoner een hulpmiddel nodig heeft onderzoekt Medipoint altijd de situatie van de inwoner en hoe hij/zij het hulpmiddel wil gaan gebruiken.
Als een inwoner een lichtgewicht rolstoel verzoekt, dan wordt dit serieus opgepakt in het passingsonderzoek (past het hulpmiddel bij de inwoner). Hierbij behoort ook de achterliggende vraag; wordt dit gevraagd om het product makkelijker uit de auto te kunnen tillen of wordt dit gevraagd om iemand makkelijker te kunnen voortduwen. Hier passen namelijk 2 verschillende producten bij.
Daarnaast kijkt Medipoint naar de lichamelijke gesteldheid van een inwoner en of dit daadwerkelijk past bij de door de inwoner gewenste rolstoel.

Dan het prijselement uit deze vraag; Medipoint heeft als hulpmiddelenleverancier schaalvoordelen voor inkoop bij een producent. Meer inkoop is meer korting. Dus de consumentenprijzen kunnen niet vergeleken worden met de prijzen die Medipoint voor een hulpmiddel betaald bij hun preferred partners.

Als laatste is er ook nog het veiligheidselement; de producten die Medipoint voor de Arnhemmers selecteert voldoen aan strenge veiligheidseisen. Hulpmiddelen die inwoners soms op een online webshop vinden, zouden van mindere kwaliteit kunnen zijn.

D66-3

De Gelderlander, 2-10-2021: In Arnhem bestaat het autoverkeer voor een relatief groot deel (34%) uit ritten binnen de stad. Ook zien we het aandeel fiets in de modal split (zie MJPB) afnemen. Welke ambitie heeft de wethouder in het ontmoedigen van binnenstedelijk autoverkeer? (Wat dus iets anders is dan het stimuleren van fiets- of OV-gebruik), en heeft de begroting nu voldoende middelen om deze activiteiten te kunnen uitvoeren?

Antwoord:

We willen goed bereikbaar zijn voor alle modaliteiten. We gaan daarom niet actief autoverkeer dat herkomst en/of bestemming in Arnhem heeft ontmoedigen. We zijn ervan overtuigd dat het bieden van goede alternatieven ertoe zal leiden dat meer (onnodige, korte) autoritten met de (deel)fiets of het OV worden gedaan, waardoor het autogebruik zal afnemen.

D66-4

Over alle portefeuilles heen is alleen rekening gehouden met de prijsstijging van bouwmaterialen van komend jaar en alleen over de al lopende projecten (D66-36), en wordt bovendien niet aangegeven met hoeveel prijsstijging rekening is gehouden. Kan de wethouder aangeven in hoeverre de begroting op dat punt nog actueel is gezien de ontwikkelingen in de laatste maanden? En indien keuzes gemaakt moeten worden over welke projecten kunnen worden uitgevoerd (antwoord D66-36), hoe worden deze keuzes dan door het college gemaakt?

Antwoord:

We zien dat projecten die recent zijn aanbesteed (bijvoorbeeld Westervoortsedijk) nog binnen de begroting passen. Daarnaast geldt dat de voorbereiding en realisatie van ieder project een samenspel van beschikbare budgetten, subsidies en ontwerpwensen is die op elkaar moeten passen. Dit is per project een uitdaging, maar hierdoor zijn er ook altijd mogelijkheden om te schuiven met deze aspecten (aan zowel de kostenkant als de inkomstenkant). We zien hierdoor nog geen noodzaak om prioriteringskeuzes te maken.

BEHANDELRESULTAAT

Politieke Avond 13 oktober 2021, meningsvormend (1)

Begroting 2022, portefeuille van wethouder Van der Zee

Zaaknummer:	
Portefeuillehouder:	R. van der Zee

Resultaat van bespreking:

Aanwezige raadsleden/fractievolgers: Van der Broek (CDA), Visser (PvdA), Nede (ChristenUnie), Kalthoff (VVD), Prinsen (GroenLinks), Venhoek (D66), Dobbe (SP), Manders (Arnhem Centraal), De Groot (Partij voor de Dieren), Aydemir (DENK/VA), Hobbelen (AOP).
De fractie van de PVV was niet vertegenwoordigd.

Bespreking
Besproken zijn onderdelen van de portefeuille van wethouder Van der Zee.

Toezeggingen
Huishoudelijke hulp
Wethouder Van der Zee zegt toe de raad te informeren over de uitkomst van de gesprekken met de zorgaanbieders over het aanbieden van huishoudelijke hulp.

Conclusie
De nog resterende politieke vragen van de fracties D66 en DENK/VA zullen voor het weekend schriftelijk worden beantwoord door de wethouder.
De voorzitter concludeert dat de meningsvorming 1 behandeling is afgerond.

De raadsadviseur

E.J.S. Dirksen

De voorzitter,

M.P. Simonis

Titel/onderwerp: **Vaststellen van de Begroting 2022**

Raadsadviseur: W. Lammers Telefoonnr: 3773851 Willem.Lammers@arnhem.nl

Van:	College	Ambtenaar:	Jeroen Kompier
Portefeuillehouder:	Dhr. R. Paping	Telefoonnr:	0625331112
	Portefeuille wethouder Paping - Wonen - Armoedebeleid - Vergunningen en handhaving - Project Malburgen - Park Lingezegen	E-mailadres:	Jeroen.kompier@arnhem.nl
Doel activiteit	Informatief (I) & Meningsvormend (M1)		
Toelichting	**Begroting 2022** Het college biedt de raad ter vaststelling de laatste begroting aan van de huidige raadsperiode. De begroting laat een herstel zien van de financiële positie. In de Perspectiefnota 2022-2025 zijn al belangrijke keuzes gemaakt. In deze begroting worden de kaders uitgewerkt en wordt invulling gegeven aan diverse moties en amendementen. **Solide financieel beeld** De totale uitgaven in 2022 zijn begroot op € 818 miljoen. € 214 Miljoen daarvan wordt rechtstreeks in de wijken uitgegeven, de overige € 604 miljoen komt voor rekening van de diverse stedelijke programma's, zoals klimaat & energie, participatie & armoede, economie en zorg. De inkomsten, eveneens € 818 miljoen, komen van het Rijk, lokale heffingen, overige inkomsten en reserves. De begroting is structureel sluitend. In 2021 wordt een positief resultaat verwacht ten opzichte van de begroting van € 17,9 miljoen. De financiële positie van de gemeente blijft solide: de weerstandsfactor loopt op naar 1,5 in 2025, het solvabiliteitsfonds groeit naar € 33 miljoen aan het einde van 2025. **Perspectiefnota 2022-2025, actualiteiten en meicirculaire** De begroting 2022 bouwt verder op de Perspectiefnota 2022-2025 die uw raad op 30 juni heeft aangenomen. In deze begroting zijn tevens een aantal actualiteiten, zoals de middelen jeugdzorg en de meicirculaire, verwerkt. Vanwege een aantal urgente opgaven heeft het college daarnaast besloten in aanvulling op de Perspectiefnota middelen vrij te maken. **Aangenomen moties verwerkt** Voor het zomerreces is tot slot een aantal moties aangenomen die een effect hebben op het in de Perspectiefnota gepresenteerde beeld: 21M52g Investeren in preventie en publieke gezondheid loont 21M102 Actieplan overlast 21M105 Online bewustwordingsaanpak voor jongeren 21M168 Goedkope identiteitskaart. In het financieel meerjarige beeld in deze begroting is invulling gegeven aan deze moties. **Behandeling begroting in samenhang met twee andere raadsvoorstellen** De behandeling van de begroting vindt in samenhang plaats met het raadsvoorstel "Turap 2 2021 " en het raadsvoorstel "Belastingverordeningen 2022". **Proces** • Op 11 oktober vindt de technische bijeenkomst plaats van raadsleden en fractievolgers met beleids- en financiële ambtenaren.		

	• Op 13 oktober vindt de Meningsvorming 1 plaats in de raadskamers geordend per portefeuille/wethouder. • Op 3 november vindt plenair de Meningsvorming 2 plaats aan de hand van de op dat moment ingediende concept-moties en amendementen. • Op 10 november vindt (vanaf 17h00) de besluitvormende vergadering over Begroting 2022, Turap 2 2021 en belastingverordeningen 2022 plaats.
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Beslissen of het voorstel kan worden doorgeleid naar de meningsvorming 2.
Spreekrecht publiek	Ja
Behandeladvies	Technische vragen dienen voorafgaand aan de bespreking te worden gesteld. **Inspreken** • De bespreking (M1) van de begroting vindt plaats in raadskamers geordend per wethouder. Indien er een inspreker is, krijgt diegene vijf minuten het woord en krijgt de raadskamer de gelegenheid tot het stellen van vragen. • Nadat insprekers gehoord zijn start de raadskamer met de meningsvorming 1. **Meningsvorming I** • Bij deze M1 behandeling zal de orde van de vergadering iets afwijken van de gangbare M1. Het doel van de behandeling is het stellen van politieke vragen en daar een antwoord op krijgen. Daarom zal de behandeling vooral vraaggericht zijn en vindt plaats in twee termijnen/rondes. • In de eerste termijn krijgen de woordvoerders van de fracties, de gelegenheid om hun belangrijkste vragen te stellen over alle beleidsvelden uit de portefeuille van het betreffende lid van het college (dus niet 'per blokje'). • De portefeuillehouder reageert aan het eind van de eerste termijn van de gehele raadskamer. • In de tweede termijn kunnen woordvoerders reageren op de eerste termijn van de portefeuillehouder en op elkaar en aangeven of zij moties en/of amendementen overwegen in te dienen. • Interrupties zijn toegestaan, kort en to the point. Wel kan de voorzitter afhankelijk van de beschikbare tijd aan het aantal interrupties beperkingen stellen.
Bijlagen	

Raadsvoorstel Ontwerp-Begroting 2022			
Bijlage Overzicht doel, type, looptijd en plafond bestemmingsreserves			
Bijlage Ontwerp Begroting 2022			
Notitie betreffende behandeling Begroting 2022 d.d. 15 september Agendacommissie			
Bundel met schriftelijke technische vragen			
Raadsvoorstel Turap 2 2021			
Bijlage 1 - Turap 2 2021			
Bijlage - Begrotingswijziging 21-009			
Raadsvoorstel Belastingverordeningen 2022 inclusief 14 bijlagen.			

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 605166

Onderwerp: Ontwerp-Begroting 2022

Voorstel

1. De ontwerp-Begroting 2022 vast te stellen.
2. Het mandaat van het college tot het aankopen van strategische gronden en vastgoed te verhogen van € 10 miljoen naar € 25 miljoen.
3. De bestemmingsreserve Jeugdfonds in te stellen.
4. De bestemmingsreserve Jongerenperspectieffonds Arnhem ultimo 2021 op te heffen.
5. De bestemmingsreserve Frictiekosten en organisatieontwikkeling ultimo 2021 op te heffen en het resterend saldo toe te voegen aan de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering.
6. De bestemmingsreserves Stimulering Woningbouw en Volkshuisvesting samen te voegen in de bestemmingsreserve Volkshuisvesting.
7. De doelen en functies van de bestemmingsreserves vast te stellen conform bijlage 1.

Inleiding

Met dit raadsvoorstel ontvangt u de Begroting 2022. Dit is de laatste begroting van de huidige raadsperiode. Deze laat een herstel zien van de financiële positie. Belangrijke keuzes zijn al in de Perspectiefnota 2022-2025 gemaakt. In de Begroting 2022 worden deze kaders uitgewerkt en geven we invulling aan diverse moties en amendementen.

Conform het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) moet voor 15 november 2021 een door de raad vastgestelde, sluitende Begroting 2022 worden aangeleverd bij de toezichthouder op de gemeentefinanciën, de provincie Gelderland.

De Begroting 2022 bouwt verder op de Perspectiefnota 2022-2025 die op 30 juni is aangenomen. In deze Begroting zijn tevens een aantal actualiteiten, zoals de middelen jeugdzorg en de meicirculaire, verwerkt. Vanwege een aantal urgente opgaven heeft het college daarnaast besloten in aanvulling op de Perspectiefnota middelen vrij te maken. Voor het zomerreces is tot slot een aantal moties aangenomen welke een effect hebben op het in de Perspectiefnota gepresenteerde beeld:

21M52g Investeren in preventie en publieke gezondheid loont
21M102 Actieplan overlast
21M105 Online bewustwordingsaanpak voor jongeren
21M168 Goedkope identiteitskaart

In het financieel meerjarige beeld in deze begroting is invulling gegeven aan deze moties en wordt dit toegelicht. Daarmee beschouwen we de moties als afgedaan.

GEMEENTE Arnhem

Doorontwikkeling cyclusdocumenten
In het vervolg van het plan van aanpak doorontwikkeling cyclusdocumenten en motie 20M277 Voortaan wel meetbare doelen, waaraan ook in de Begroting 2021 aandacht is besteed, zijn er ook in deze Begroting stappen gemaakt in de verdere ontwikkeling van de cyclusdocumenten. Zo zijn in diverse programma's doelen concreter geformuleerd en indicatoren aan de doelen gekoppeld. In programma S02 Bereikbaarheid is hier de grootste stap gemaakt. In de programma's S06 Participatie en armoedebestrijding, S07 Zorg en S10 Klimaat en energie is een aantal indicatoren uit de betreffende bestuursrapportages in de begroting opgenomen. Hiermee is de motie 20M277 Voortaan wel meetbare doelen gedeeltelijk afgedaan. We gaan uiteraard door met de doorontwikkeling en meetbaarheid van de doelenboom.
In het afwegingsproces van de indicatoren zijn ook de tevredenheids-, ecologische en sportindicatoren bij de meetbare doelen meegenomen bij de Begroting van 2022 (toezeggingen 958 en 960). Bij het onderdeel Dienstverlening is een indicator 'tevredenheid' toegevoegd. Bij de doorontwikkeling van de doelenboom zal de 'set van indicatoren' verder uitgebreid worden en zullen bovengenoemde indicatoren meegenomen worden.
Daarnaast zijn in deze Begroting de budgetten ook op het één na laagste administratieve niveau (het subproduct) aan de doelen gekoppeld. Via financiën.arnhem.nl kan binnen een begrotingsprogramma ook naar dit niveau worden doorgeklikt om kennis te nemen van de budgetten binnen een programma.

Beoogd effect

Het beleids- en financiële kader van de gemeente Arnhem voor het jaar 2022 definitief en voor de volgende drie jaren indicatief vast te stellen.

Argumenten

1.1 *Dan kan de provincie Gelderland tijdig een begroting worden aangeboden, die voldoet aan de wettelijke vereisten*
Met de voorliggende begroting voldoen we aan de voorwaarden voor repressief provinciaal toezicht. De begroting is structureel in evenwicht. Daarmee blijft wederom repressief toezicht (de minst belaste vorm van toezicht) van toepassing.

1.2 *Het Rijk keert de komende jaren extra middelen voor de jeugdzorg uit.* Om deze middelen beschikbaar te houden voor de jeugdzorg wordt voorgesteld om deze middelen aan een nieuwe bestemmingsreserve met dekkingsfunctie toe te voegen. Het bestedingsplan voor deze reserve zal worden uitgewerkt in de Begroting 2023. Voorgesteld wordt om deze reserve een looptijd te geven tot ultimo 2026. Het doel van de reserve wordt als volgt geformuleerd:
Om het integraal Jeugdbeleid de komende jaren een impuls te geven worden de extra Jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld Zorg ingezet worden (€ 6,59 miljoen in 2022, € 1 miljoen in de jaren 2023, 2024 en 2025), gedoteerd aan deze bestemmingsreserve.
Het jeugdbeleid en daarmee de inzet van het jeugdfonds wordt stadsbreed en in samenhang met Arnhem Oost bezien. Extra inzet op Jeugd kan incidenteel gedekt worden uit deze reserve. Een eventueel overschot aan middelen in het jeugdfonds kan overgeheveld worden naar de BR WMO en Jeugdzorg.

1.3 In de nota grondbeleid wordt door de raad het mandaat gegeven aan het college om in het kader van actief grondbeleid strategische gronden en vastgoed te verwerven tot een maximum van € 25 miljoen per jaar.
Enkele jaren geleden is dit mandaat teruggebracht tot jaarlijks € 10 miljoen omdat er vanwege de bouwcrisis nog nauwelijks sprake was van een actief grondbeleid.
Nu er echter weer sprake is van een grote woningbehoefte (o.a. vastgelegd in de woondeal) is er behoefte om het mandaat voor het doen van strategische aankopen weer terug te brengen naar de oorspronkelijke € 25 miljoen.

1.4 De bestemmingsreserve Jongerenperspectieffonds Arnhem wordt in 2021 uitgeput. Voor 2022 en verder zijn geen mutaties op deze reserve begroot. Er is geen voornemen in de toekomst verder gebruik van deze reserve te maken, de middelen zijn structureel in de begroting opgenomen. Daarmee kan deze reserve worden opgeheven.

1.5 De bestemmingsreserve Frictiekosten en organisatieontwikkeling is ingesteld om de gevolgen van de reorganisatie van 2012 op te vangen. Deze reorganisatie is reeds afgerond, waardoor deze reserve niet meer gebruikt zal worden voor het oorspronkelijke doel. Het saldo ultimo 2021 bedraagt € 12.000.

1.6 De bestemmingsreserve Stimulering woningbouw is tijdens de kredietcrisis ingesteld. Het doel van deze reserve is overlapt door de Nota Wonen waarvoor de bestemmingsreserve Volkshuisvesting het uitvoeringsinstrument is. Daarmee is het efficiënter om deze reserves samen te voegen.

1.7 In de op 26 mei 2021 door uw raad vastgestelde nota Reserves en voorzieningen is het beleidskader ten aanzien van de reserves geactualiseerd en aangescherpt. De doelen en functies van de bestaande bestemmingsreserves zijn door de jaren heen niet consequent vastgesteld. Naar aanleiding van de beleidsnota en het daarbij aangenomen amendement 21A19 worden met dit besluit voor alle bestemmingsreserves in één keer alle doelen en overige kaders (her)bevestigd door uw gemeenteraad. In de Begroting 2022 zelf is daarnaast het verwachte verloop van de reserves opgenomen op grond van de onderliggende bestedingsplannen.

Kanttekeningen en risico's

1.1 *Besluitvorming door de raad heeft mogelijk invloed op het structurele begrotingsevenwicht*

Er bestaat een mogelijkheid dat er niet vóór 15 november a.s. een vastgestelde begroting aan de provincie kan worden aangeboden. Wanneer het structureel evenwicht als gevolg van de vaststelling van de begroting niet wordt gerealiseerd, kan Arnhem onder preventief in plaats van repressief provinciaal toezicht worden gesteld.

Financiën

In de volgende tabel is samengevat weergegeven hoe de Begroting 2022 zich ontwikkelt ten opzichte van de vorige begroting. In hoofdstuk 2 van de ontwerp Begroting 2022 worden de betreffende posten met uitzondering van de uitgangspositie (stand van Begroting 2021) verder uitgewerkt en toegelicht.

Financieel beeld 2022-2025	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Uitgangspositie Begroting 2020	0	0	0	0
Gemeentefonds en overige rijksontwikkelingen	28.746	21.424	19.514	20.645
Beleidsontwikkelingen				
Meedoen in een socialer Arnhem	-13.682	-4.240	-2.996	-5.515
Wonen in een duurzamer Arnhem	-5.097	-4.137	-4.953	-4.816
Genieten van een nog mooier Arnhem	-550	-435	-435	-435
Open en verantwoord besturen	-2.407	-807	-33	-1.694
Impact corona				
Jaarlijkse bijstellingen	-13.236	-13.314	-11.880	-11.271
Toevoeging (-) of onttrekking (+) aan de algemene reserve cf Begroting 2022	6.225	1.508	783	3.086
Totaal Financieel beeld	**0**	**0**	**0**	**0**

Hieruit blijkt dat deze Begroting 2022 in alle jaren leidt tot een onttrekking aan de algemene reserve. Als gevolg van besluitvorming uit eerdere jaren zijn reeds meerjarige onttrekkingen en dotaties aan de algemene reserve begroot. Na verwerking van de hierboven gepresenteerde verrekeningen uit de Begroting 2022 voegen we in totaal vanaf 2025 structureel jaarlijks nog € 1,9 miljoen toe aan de algemene reserve. In onderstaande tabel is te zien hoe de algemene reserve zich ontwikkelt:

Mutatie algemene reserve inclusief Begroting 2022	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Onttrekking	18.499	13.274	12.656	14.848
Toevoeging	10.780	10.989	16.520	16.733
Mutatie	**-7.720**	**-2.285**	**3.864**	**1.885**

In het overzicht reserves en voorzieningen in deel 3 van deze begroting is de ontwikkeling van de algemene reserve over alle jaren in beeld gebracht. In de paragraaf weerstandsvermogen is te lezen dat de positieve ontwikkeling van de algemene reserve zorgt voor een groei van het beschikbare weerstandsvermogen. De groei van de bestemmingsreserve Solvabiliteit zorgt daarnaast voor een nog robuustere financiële positie.

Naast een reëel sluitende begroting, dient de (meerjaren)begroting ook structureel sluitend te zijn. Dit is het geval wanneer de structurele lasten in de begroting voor 2022 volledig worden gedekt door structurele baten of aannemelijk is gemaakt dat dit structurele evenwicht in later jaren (uiterlijk 2025) weer tot stand wordt gebracht. De structurele baten in deze begroting dekken de structurele lasten in alle jaren. Er is daarmee sprake van structureel evenwicht. We presenteren ook een reëel evenwicht, omdat de geraamde bedragen in het meerjarenbeeld volledig, realistisch en haalbaar zijn. De in de begroting opgenomen maatregelen zijn aannemelijk en hard of voorzien van dekking uit een bestemmingsreserve.

Uitvoering

Uitvoering van de vastgestelde begroting is aan het college van burgemeester en wethouders en de haar ondersteunende organisatie. Over de realisatie wordt zoals gebruikelijk in Arnhem gerapporteerd middels Turaps (tussenrapportages) en uiteraard zoals wettelijk verplicht door middel van een Jaarverslag en een Jaarrekening. Tussentijdse voorstellen voor wijziging van de begroting worden aan u voorgelegd. Aldus zijn uitvoering en evaluatie van de Begroting 2022 geborgd.
Na vaststelling van de ontwerp-Begroting 2022 wordt deze aan de toezichthouder op de besluitvorming gemeentefinanciën, de provincie Gelderland, aangeboden

Communicatie

De Begroting 2022 wordt evenals vorig jaar ook in de vorm van een webbegroting gepresenteerd. Via een link op de website www.arnhem.nl wordt u doorverwezen naar de website financien.arnhem.nl. Op deze webbegroting treft u meer informatie aan dan in de door u vast te stellen ontwerp-Begroting 2022. U treft hier onder andere informatie aan over de taakvelden en (sub)producten.

Om de toegankelijkheid van de begroting voor onze bewoners te vergroten is een infographic (begroting in 1 oogopslag) gemaakt. Bij de behandeling van de Begroting 2021 is verzocht om bij elke Begroting een infographic af te drukken in de Arnhemse Koerier. Dit is bij de Jaarstukken 2020 en Perspectiefnota 2022 al gedaan en bij de publicatie van deze Begroting zal ook een infographic in de Arnhemse Koerier geplaatst worden. Hiermee is de motie 20M276 Een overzichtelijke begroting in de media afgedaan. Tevens is een korte animatie opgesteld die wordt gedeeld via social media.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Bijlage 1 Overzicht doel, type, looptijd en plafond bestemmingsreserves
- Bijlage 2 Ontwerp-Begroting 2022

RAADSVOORSTEL

Besluit van	10 november 2021
Zaaknummer	605166

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 28 september 2021, Cluster Bedrijfsvoering nummer: 605166;

gelet op artikel 190 en artikel 191 van de Gemeentewet;

besluit:

1. De ontwerp-Begroting 2022 vast te stellen
2. Het mandaat van het college tot het aankopen van strategische gronden en vastgoed te verhogen van € 10 miljoen naar € 25 miljoen.
3. De bestemmingsreserve Jeugdfonds in te stellen.
4. De bestemmingsreserve Jongerenperspectieffonds Arnhem ultimo 2021 op te heffen.
5. De bestemmingsreserve Frictiekosten en organisatieontwikkeling ultimo 2021 op te heffen en het resterend saldo toe te voegen aan de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering.
6. De bestemmingsreserves Stimulering Woningbouw en Volkshuisvesting samen te voegen in de bestemmingsreserve Volkshuisvesting.
7. De doelen en functies van de bestemmingsreserves vast te stellen conform bijlage 1.

De griffier, De voorzitter,

Arnhem GEMEENTE

Bijlage 1 Overzicht doelen en typen bestemmingsreserves

In onderstaande overzicht zijn van alle bestemmingsreserves waarvoor nog geen besluit tot opheffing is genomen of aan de raad is voorgesteld het doel, type, looptijd en plafond opgenomen. Voor egalisatiereserves hoeft, zoals in de nota reserves en voorzieningen is vastgesteld, geen einddatum te worden vastgesteld. Voor reserves met een dekkingsfunctie hoeft geen plafond te worden vastgesteld. In die gevallen is in de laatste kolommen van dit overzicht "niet van toepassing" opgenomen.
De gemeenteraad heeft bij het instellen van de reserves Raad, Fractie-ondersteuning en Onderzoek Rekenkamer geen looptijd vastgesteld. Aangezien deze reserves specifiek aan de raad zijn, is de looptijd hiervoor onbepaald.
Voor een aantal reserves met dekkingsfunctie wordt voorgesteld om in uitzondering op de nota Reserves en Voorzieningen een onbeperkte looptijd vast te stellen. Dit betreft de reserve Taakmutaties gemeentefonds-overloop. De looptijd van deze reserve is één jaar. Echter zou deze reserve ieder jaar opnieuw ingesteld moeten worden om middelen van het lopende begrotingsjaar naar het komende over te hevelen. De reserves die kapitaallasten dekken (Kapitaallasten, Onderwijs en Cultureel Vastgoed) hebben een theoretische einddatum wanneer de kapitaallasten waarvoor de dekking is gereserveerd zijn gerealiseerd. Doordat er steed dekking voor nieuwe investeringen aan deze reserves wordt toegevoegd, schuift de looptijd ieder jaar een jaar naar achteren.
Een gelijksoortig effect speelt bij de reserve Bereikbaarheid die ieder jaar gevoed wordt met het exploitatiesaldo van parkeren.
De reserves Solvabiliteit, Grondexploitatie, Voorstudies en Strategische posities vormen vanwege hun aard reeds een uitzondering op de nota reserves en voorzieningen.

Naam	Doel	Type	Looptijd Bij egalisatie: n.v.t.	Plafond Bij dekking n.v.t.
BR Solvabiliteit	In de bestemmingsreserve wordt een buffer opgebouwd voor een robuustere financiële positie. Naast de algemene reserve die direct meetelt in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit, vormt de BR Solvabiliteit een belangrijke bijdrage in de vergroting van het eigen vermogen.	Uitzondering	Uitzondering: Onbeperkt	Niet vastgesteld
BR Raad	Ervaringen in den lande wijzen uit dat de kosten voor het uitvoeren van een raadsonderzoek / enquête een veelvoud bedragen van het budget dat de Griffie jaarlijks hiervoor te besteden heeft van € 15.000. Zodoende wordt dit budget, voor zover het niet wordt aangewend, jaarlijks toegevoegd aan de bestemmingsreserve totdat het plafond (ingesteld op € 75.000) hiervoor is bereikt. Als er zich dan in enig jaar een raadsonderzoek wordt uitgevoerd, dan kan deze reserve hiervoor aangewend worden.	Dekking	Onbepaald	Niet van toepassing
BR Fractie-ondersteuning	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt ter dekking van de extra kosten die worden veroorzaakt door de afsplitsing van een fractie. Deze extra kosten worden voor 50% betaald uit de bestemmingsreserve en voor 50% uit een korting op de ondersteuning van de af te splitsen fractie en de oorspronkelijke fractie. Hierbij wordt voorkomen dat bij afsplitsingen de financiële gevolgen volledig bij de fracties worden neergelegd.	Dekking	Onbepaald	Niet van toepassing
BR Onderzoek Rekenkamer	In het jaarbudget van de Rekenkamer is ruimte voor het uitvoeren van ongeveer twee grote onderzoeken per jaar. Echter, de Rekenkamer is de afgelopen jaren, mede door een actieve gemeenteraad, op ad-hoc basis verzocht aanvullende onderzoeken uit te voeren. Het karakter van dit soort onderzoeken in combinatie met de gewenste korte doorlooptijd noodzaken inhuur van externen. Toevoeging van onderbestedingen op het reguliere onderzoeksbudget en eventueel positief saldo op het product Rekenkamer geven Raad en Rekenkamer iets meer ruimte om snel en adequaat onderzoeken op te pakken.	Dekking	Onbepaald	Niet van toepassing
BR Taakmutaties gemeentefonds-overloop	Conform de spelregels gemeentefonds wordt bij elke toevoeging van nieuwe middelen (taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen) aan de raad voorgelegd of deze middelen ingezet mogen worden voor een onderliggend beleidsdoel of dat de middelen deel uitmaken van de algemene middelen in het gemeentefonds. In deze bestemmingsreserve worden nieuwe toegevoegde middelen aan het Gemeentefonds gereserveerd die gedurende het jaar niet aan de raad voorgelegd kunnen worden. Vooral van de nieuwe toevoegingen die bekend gemaakt zijn in de septembercirculaire en in de november/decembercirculaire is het niet altijd mogelijk om voor het einde van het jaar een raadsvoorstel met begrotingswijziging aan de raad voor te leggen. In het daarop volgende jaar doen de betreffende beleidsvelden een beroep op deze middelen via een raadsvoorstel en een begrotingswijziging, waarbij voorgesteld wordt de middelen aan de bestemmingsreserve Taakmutaties gemeentefonds te onttrekken. Middelen die na een jaar nog niet via een raadsvoorstel geclaimd zijn voor uitvoering van een bepaald beleid, vallen vrij ten gunste van de Algemene Reserve. (Raadsbesluit 8 februari 2010).In 2010 is het doel van deze bestemmingsreserve uitgebreid ten behoeve van niet bestede budgetten die gereserveerd moeten blijven om bestaand beleid uit te voeren in volgende jaren (raadsbesluit 13 december 2010).	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Bedrijfsvoering	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.500.000

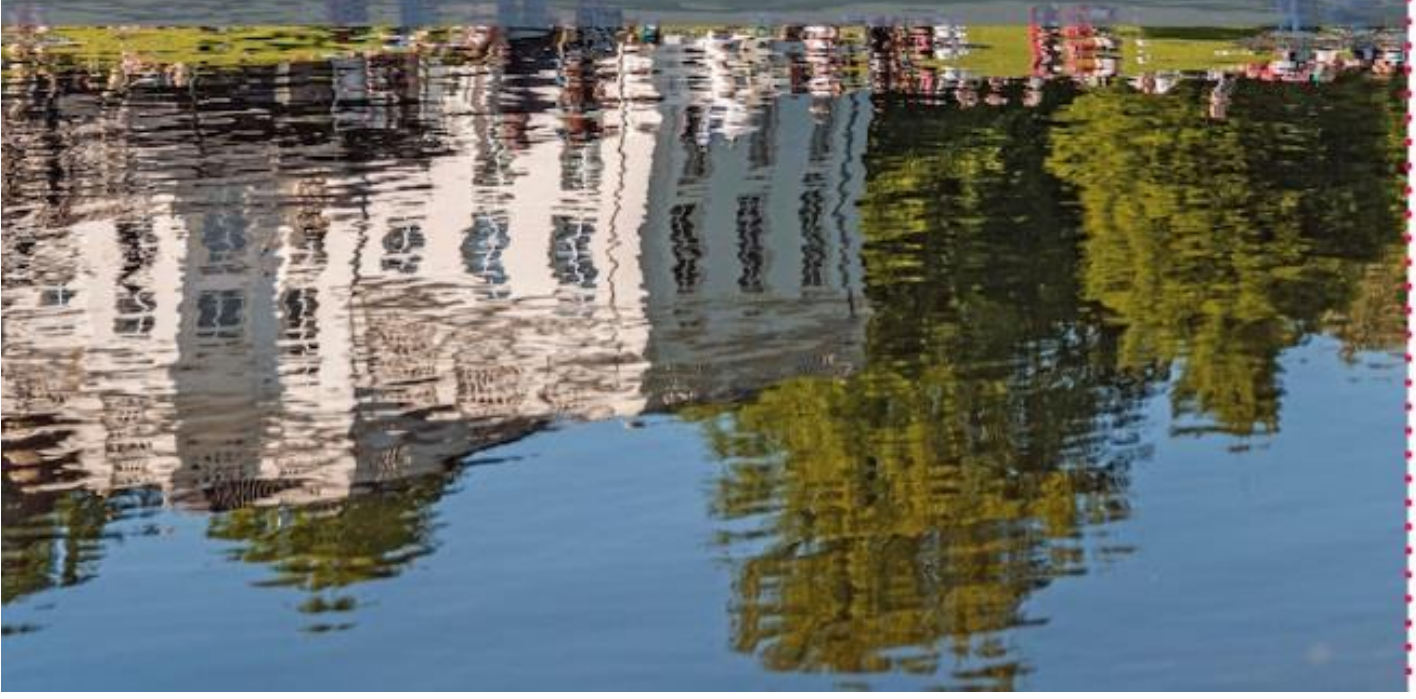
Naam	Doel	Type	Looptijd Bij egalisatie: n.v.t.	Plafond Bij dekking n.v.t.
BR Kapitaallasten	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van diverse kapitaallasten. Het bedrag van de dotatie is gelijk aan het bedrag van de investering. Het bedrag van de onttrekkingen is gelijk aan het bedrag van de afschrijvingen. Om ook de rentelasten te kunnen dekken wordt de reserve aangemerkt als een rentedragende reserve.	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Hierbij worden geen schotten gehanteerd tussen de verschillende onderwerpen (Riolering, Buitengewoon Beter, Wegen, Groen, Spelen, Bomen, Verkeersregelinstallaties, Civieltechnische Kunstwerken, Openbare Verlichting, Water). Hierdoor ontstaat flexibiliteit en kan beter worden geanticipeerd op de onderhoudsbehoefte in de stad.	Egalisatie	Niet van toepassing	7.500.000
BR Bereikbaarheid	Deze bestemmingsreserve heeft als doel het verbeteren van de bereikbaarheid van de binnenstad en het ontwikkelen van parkeervoorzieningen. Het exploitatiesaldo van parkeren wordt met deze reserve verrekend.	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Sociaal Economisch Fonds	Deze reserve is bestemd voor uitgaven in het kader van het faciliteren van economische stimuleringsprojecten. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.000.000
BR Evenementen	In de begroting is een budget van € 0,6 miljoen beschikbaar gesteld voor bijdragen in evenementen. De uitgaven worden gebruikt voor evenementen waarvan een groot deel al vastligt. Het overige deel is voor bijdragen welke op ad-hoc basis beschikbaar worden gesteld. Verschillen tussen werkelijkheid en budget worden met deze reserve verrekend.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.200.000
BR Onderwijs	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie voor nieuwbouw- en renovatieprojecten in het basisonderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs. Alle in de begroting vrijvallende middelen voor onderwijshuisvesting (door afnemende kapitaallasten en daling van andere onderwijshuisvestingslasten) worden aan deze reserve toegevoegd. Hierdoor blijven alle middelen die in de begroting zijn geraamd voor kapitaallasten onderwijs en voor overige onderwijshuisvestingsbudgetten beschikbaar voor onderwijshuisvesting.	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Cultureel Vastgoed	De bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed (voorheen BR Cultuur in Rijnboog) dient ter dekking van kapitaallasten en andere eigenaarslasten van cultureel vastgoed in Arnhem. Eénmalige bijdragen, opbrengsten vertreklocaties en onderbesteding en vrijval van kapitaallasten worden gedoteerd aan deze bestemmingsreserve. Met ingang van de begroting 2021 heeft deze bestemmingsreserve nog uitsluitend betrekking op de vernieuwing van het Stadstheater Arnhem. De baten en lasten van de recente ver- c.q. nieuwbouw van Rozet, Musis, Focus Filmtheater en Museum Arnhem worden vanaf 2021 niet meer met deze bestemmingsreserve verrekend.	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Werk-Investeringsfonds	Het werkinvesteringsfonds is ingericht om mensen naar werk toe te begeleiden. Om een goede match te maken zorgt de gemeente voor goede contacten met werkgevers en gaat mensen met een bijstandsuitkering intensiever begeleiden. Maatwerk is daarbij het uitgangspunt. De gemeente wil de landelijke trend qua uitstroom gaan volgen en daarnaast gedurende een periode van 4 jaar (2019-2022) nog 500 Arnhemmers extra aan het werk helpen. In dit Werk-Investeringsfonds is bij aanvang (2018) € 2,5 miljoen gestort. De resultaten van deze investering worden jaarlijks geëvalueerd.	Dekking	2022	Niet van toepassing
BR Participatie	De bestemmingreserve is gevormd om diverse kosten op te kunnen vangen die samenhangen met de uitvoering van de participatiewet en het bereiken van de doelstellingen. Het re-integratiebudget staat onder druk. De door het Rijk verstrekte budgetten voor re-integratie zijn in aanloop naar invoering van de nieuwe wetgeving in 2015 sterk teruggelopen. Daarbij is tevens gekozen geen directe koppeling te maken tussen de financiering vanuit het Rijk en de Arnhemse begroting voor re-integratie (extra middelen worden niet automatisch toegevoegd aan het beleidsveld). De huidige re-integratiemiddelen zijn volledig nodig voor inzet op de doelgroep om de huidige ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Er is geen geld in de begroting voor doorontwikkeling beleid, onderzoeken of extra inspanningen binnen het programma participatie en armoedebestrijding. De reserve dient om incidentele kosten voor bijvoorbeeld doorontwikkeling op beleid of kosten voor onderzoek uit te betalen.	Dekking	2021	Niet van toepassing
BR Transformatie Zorg	De bestemmingsreserve heeft als doel om nieuwe voorzieningen te financieren die voorkomen dat inwoners een beroep moeten doen op specialistische maatwerkvoorzieningen.	Dekking	2024	Niet van toepassing

Naam	Doel	Type	Looptijd Bij egalisatie: n.v.t.	Plafond Bij dekking n.v.t.
BR Wmo en Jeugdzorg	De inkomsten en uitgaven op het beleidsveld Zorg zijn nog niet in evenwicht. Dit komt omdat gemeenten nog actief zijn met het ontwikkelen en uitvoeren van de transformatie van de zorg, nog in afwachting zijn van de hervormingsagenda Jeugd en de doorontwikkeling beschermd wonen en maatschappelijke opvang nog afwachten. Naast de dotatie vanuit de extra middelen jeugdzorg (2021 - 2025) worden de voordelen van het beleidsveld Zorg tijdelijk toegevoegd aan deze reserve, zodat extra maatregelen en (mogelijke) tekorten op het beleidsveld Zorg verrekend kunnen worden met deze reserve.	Dekking	2026	Niet van toepassing
BR Jeugdfonds	Om het integraal Jeugdbeleid de komende jaren een impuls te geven worden de extra Jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld Zorg ingezet worden (€ 6,59 miljoen in 2022, € 1 miljoen in de jaren 2023, 2024 en 2025), gedoteerd aan deze bestemmingsreserve. Het jeugdbeleid en daarmee de inzet van het jeugdfonds wordt stadsbreed en in samenhang met Arnhem Oost bezien. Extra inzet op Jeugd kan incidenteel gedekt worden uit deze reserve. Een eventueel overschot aan middelen in het jeugdfonds kan overgeheveld worden naar de BR WMO en Jeugdzorg.	Dekking	2026	Niet van toepassing
BR Burgerinitiatieven Sociaal Domein	Het stimuleren en organiseren van activiteiten om de betrokkenheid en invloed van inwoners en/of organisaties op hun wijk/buurt in Arnhem te vergroten.	Dekking	2024	Niet van toepassing
BR Inburgering, integratie en asiel	Deze reserve is primair bestemd voor de voorbereidende taken op de nieuwe wet Inburgering die in 2022 ingaat en voor de doelen in het actieplan nieuwkomers. Met de nieuwe wet komen structurele middelen over en de reserve zal beschikbaar blijven tot één jaar na de invoering van de wet.	Dekking	2023	Niet van toepassing
BR Beschermd en Weerbaar	Arnhem ontvangt als centrumgemeente voor de regio's Arnhem en Achterhoek (tezamen 19 regiogemeenten) via de decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang van het Rijk jaarlijks middelen ten behoeve van de bestrijding van huiselijk geweld en seksueel geweld, de uitvoering van de vrouwenopvang, en voor de uitvoering van de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Het betreft hier wettelijke taken die zijn vastgelegd in het Rijksprogramma Geweld in afhankelijkheidsrelaties (GIA) en Geweld hoort nergens thuis (GHNT). De bestemmingsreserve dient om deze (regionale) middelen beschikbaar te houden voor de doelen en activiteiten die daarvoor zijn vastgelegd in de Regiovisie Samen Veilig 2019 - 2022 (aanpak Huiselijk Geweld en Kindermishandeling in de regio Arnhem en Achterhoek). Voor- en nadelige jaarrekeningresultaten op het regionale budget worden verrekend met de bestemmingsreserve.	Egalisatie	Niet van toepassing	5.000.000
BR Klimaat en Energie	De BR klimaat en energie is een egalisatiereserve, bedoeld om fluctuaties in de uitgaves die de veranderopgave klimaat en energie met zich meebrengt op te vangen. Het zorgt op deze manier voor dekking, van in de toekomst voorziene en noodzakelijke grote uitgaven, om de doelen van het NemiA programma te kunnen realiseren.	Egalisatie	Niet van toepassing	3.000.000
BR Duurzaamheidsleningen	Ter dekking van de jaarlijkse beheerskosten en soms ook rentelasten van de duurzaamheidslening en Toekomstbestendigwonen lening (TWL) binnen de gemeente Arnhem. Deze leningen worden verstrekt voor maatregelen op het gebied van energiebesparing en duurzame opwek bij particuliere woningen en de TWL kan ook aanvullend gebruikt worden voor het levensloop bestendig maken van de woning.	Dekking	Ultimo 2065	Niet van toepassing
BR Revolverendfonds (Duurzaam)	Uit deze Revolverend Fonds reserve worden duurzaamheidsleningen verstrekt volgens de bredere regeling Toekomst bestendig wonen lening. De leningen worden ten laste gebracht van de reserve en de aflossingen vloeien weer terug.	Egalisatie	Niet van toepassing	3.000.000
BR Duurzaam Arnhem	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund. Voor deze reserve gelden aparte kaders zoals vastgesteld in de raadsvergadering van 15 mei 2019.	Dekking	2022	Niet van toepassing
BR Omgevingslawaai	De gemeente Arnhem heeft deze middelen van het ministerie van Infrastructuur & Milieu (I&M) ontvangen en ze worden ingezet voor maatregelen om het omgevingslawaai terug te dringen, zoals door geluidarm asfalt op de hoofdinvalswegen van Arnhem (zoals Velperweg en Huissensestraat), investeringen in geluidsschermen langs het spoor en andere bronmaatregelen.	Dekking	2025	Niet van toepassing

Naam	Doel	Type	Looptijd Bij egalisatie: n.v.t.	Plafond Bij dekking n.v.t.
BR Vastgoed	Deze egalisatiereserve dient om de kosten van onderhoud van het gemeentelijke vastgoed te egaliseren en om daarmee schommelingen in de jaarlijkse begroting tegen te gaan. De hoogte van deze reserve is gebaseerd op het 40-jarige Meerjarige OnderhoudsPlan (MJOP).	Egalisatie	Niet van toepassing	10.000.000
BR Grondexploitatie	Deze reserve heeft tot doel risico's in de grondexploitatie op te vangen. De gewenste en tevens maximale omvang wordt bepaald op basis van het benodigde weerstandsvermogen van het grondbedrijf. Het jaarresultaat van het grondbedrijf wordt aan deze reserve toegevoegd (totdat de maximale omvang is bereikt), dan wel onttrokken. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.	Uitzondering	Uitzondering: Onbeperkt	Afhankelijk van het gewenste weerstands-vermogen
BR Voorstudies	Deze reserve is bedoeld om fluctuaties op te vangen in de uitgaven van voorstudies voor potentiële grondexploitatieprojecten. Op het moment dat een grondexploitatie wordt vastgesteld, worden deze voorstudie-kosten ten laste van het desbetreffende project gebracht en vloeit de bijdrage die vanuit deze reserve is gedaan weer terug in de reserve. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.	Uitzondering	Uitzondering: Onbeperkt	500.000
BR Strategische Posities	Deze reserve dient ter dekking van mogelijke exploitatietekorten op het beheren en onderhouden van strategisch vastgoed (vooruitlopend op beslissingen om te gaan ontwikkelen) en tevens voor het opvangen van waardeverminderingen van het strategisch vastgoed door hertaxatie of bij eventuele verkoop. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.	Uitzondering	Uitzondering: Onbeperkt	1.500.000
BR Zuidelijke Binnenstad	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie t.b.v. de financiering van ruimtelijke plannen in de zuidelijke binnenstad.	Dekking	2024	Niet van toepassing
BR Risicobeheer Arnhem Centraal	Deze bestemmingsreserve heeft een dekkingsfunctie voor kosten en andere onverwachte ontwikkeling binnen het project Arnhem Centraal. Daar onder vallen de transferhal, het ondergronds afval transport systeem en de grondexploitatie. Als alle projectonderdelen zijn afgerond kan deze bestemmingsreserve worden opgeheven.	Dekking	2022	Niet van toepassing
BR Groenfonds	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor het bomenbeleid, en voor andere groene investeringen in gebieden die dringend aan een impuls toe zijn. Opbrengsten uit herplantplicht voor bomen waarbij herplant ter plekke niet mogelijk of wenselijk is, worden toegevoegd aan deze reserve.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.500.000
BR Volkshuisvesting	Deze reserve is bestemd om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor de inspanningen die bijdragen aan het behalen van de doelen op gebied van wonen. Deze doelen zijn vastgelegd in woonprincipes en in het volkshuisvestelijk kader.	Egalisatie	Niet van toepassing	3.000.000
BR Startersleningen	De gemeente heeft leningen verstrekt aan starters op de woningmarkt. Deze reserve dekt de jaarlijkse beheerkosten en rentelasten van de lopende startersleningen.	Dekking	2040	Niet van toepassing
BR Burgerparticipatie	Dekking van de afspraken uit het addendum op het coalitieakkoord - Uitbreiding van de griffie met een communicatiemedewerker (2021-2022) - Verlenging bewonersondersteuning (2022) - pilot digitaal wijkpanel (2021)	Dekking	2022	Niet van toepassing
BR Wijkfondsen	In uitzondering op reguliere begrotingsuitgangspunten is budgetoverheveling voor de wijkfondsen naar een volgend jaar toegestaan. Jaarlijks wordt het surplus of tekort op wijkfondsen gestort respectievelijk onttrokken aan de reserve.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.000.000

Begroting 2022

Begroting 2022

Gemeente Arnhem

Ontwerp Begroting 2022

Inhoudsopgave

Deel 1 Hoofdlijnen van beleid en financieel kader ... 1
Hoofdlijnen van beleid ... 2
Ontwikkelingen in het financieel kader ... 4
Leeswijzer ... 17

Deel 2 Beleidsbegroting ... 20
Wijkprogramma's ... 21
Wijken Algemeen ... 22
Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek ... 26
Noordwest ... 32
Noordoost ... 37
Presikhaaf ... 44
Malburgen ... 49
Schuytgraaf/Elderveld ... 53
De Laar/Elden ... 58
Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg ... 62

Stedelijke programma's ... 67
Bestuur, dienstverlening en financiën ... 68
Veiligheid ... 75
Bereikbaarheid ... 81
Economie ... 87
Onderwijs ... 95
Cultuur ... 99
Participatie en armoedebestrijding ... 106
Zorg ... 120
Welzijn en inclusie ... 131
Gezondheid en sport ... 138
Klimaat en energie ... 143
Ruimtelijke ontwikkeling ... 150
Wonen en leefomgeving ... 156

Paragrafen ... 169
Lokale heffingen ... 170
Risicomanagement en weerstandsvermogen ... 177
Onderhoud kapitaalgoederen ... 195
Financiering ... 211
Bedrijfsvoering ... 216
Verbonden partijen ... 223
Grondbeleid ... 239
Investeringen ... 243
Subsidies ... 250
Overig programmaplan ... 256

Deel 3 Financiële begroting ... 257
Overzicht van baten en lasten per programma ... 258
Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten ... 264
Geprognosticeerde balans 2022-2025 ... 268
Reserves en voorzieningen ... 269
EMU-saldo 2022 ... 276
Overzicht geraamde lasten en baten per taakveld ... 278
Overzicht taakvelden per programma (lasten) ... 284
Overzicht taakvelden per programma (baten) ... 288
Mutaties circulaires ... 292

Bijlagen ... 294
Normenkader ... 295
Overzicht onderdelen stad/wijk ... 297
Afkortingenlijst ... 299
Begrippenlijst ... 302

Deel 1 Hoofdlijnen van beleid en financieel kader

Deel 1 bestaat uit:

1. Bestuurlijke hoofdlijnen van beleid
2. Ontwikkelingen in het financieel kader
3. Leeswijzer

Hoofdlijnen van beleid

We hebben mooie en goede dingen bereikt voor Arnhem. Dat is overal in de stad zichtbaar. Door de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis hebben we eraan bijgedragen dat Arnhem sterker uit de crisis komt. We hebben de bouw van woningen versneld en we zijn gestart met een grootschalige stadsvernieuwing: de Arnhem Oost Aanpak. We helpen meer Arnhemmers aan werk, ook degenen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Steeds minder Arnhemmers zijn afhankelijk van de bijstand en we kunnen steeds meer mensen helpen met het oplossen van hun schulden. Overal in de stad worden steeds meer maatregelen voor klimaatadaptatie zichtbaar. Diverse plannen gaan van de tekentafel naar uitvoering, zoals de Blauwe Golven en Coehoorn.

We staan er ook financieel goed voor, onze financiële positie is verbeterd. Zonder dat we de lasten hebben verhoogd. De kosten in de zorg hebben we beteugeld. Alle seinen staan op groen om nieuwe stappen te zetten. Nieuwe ontwikkelingen in te zetten. Waar alle Arnhemmers van kunnen profiteren. Dat doen we op alle fronten.

Met een nieuwe visie op het sociaal domein bieden we alle Arnhemmers dezelfde kansen op persoonlijke ontwikkeling. Alle Arnhemmers hebben voldoende inkomen, een goede woning een veilige en gezonde leefomgeving en een gezonde leefstijl. En alle Arnhemmers kunnen in veiligheid en vrijheid leven. Deze visie vindt zijn weg naar de diverse beleid- en uitvoeringsplannen. Bijvoorbeeld dat we ernaar streven dat daklozen uiteindelijk een passende woonplek krijgen en niet alleen maar zijn aangewezen op maatschappelijke opvang. Dat we bij jeugdzorg blijven sturen op preventie en vroegtijdige inzet, waardoor uiteindelijk minder specialistische zorg nodig is. En dat we Arnhemse scholen helpen hun leerlingen les te geven in goede en frisse gebouwen

We gaan onverkort verder met het bouwen van nieuwe woningen in alle segmenten. Waar mogelijk versnellen we en bouwen we meer woningen dan aanvankelijk de bedoeling was. Zoals recent met de plannen voor de Nijmeegseweg, Whemedreef en Malburgen-West. Het gaat niet om bouwen alleen. We kiezen voor een grootschalige samenhangende aanpak van stadsvernieuwing, waarbij de woningbouwplannen en de verduurzamingsopgave hand in hand gaan om de leefbaarheid van de wijken en de kwaliteit van leven van onze inwoners te verbeteren: de Arnhem-Oost aanpak. Daarbij pakken we woningen bouwen, de leefomgeving verbeteren en de sociale problematiek integraal aan.

We gaan verder aan de slag met het renoveren en verduurzamen van woningen van particuliere woningeigenaren met de laagste energielabels. Veel inwoners hebben zelf nauwelijks geld hebben om hun woning te verbeteren. Daarom vragen we een bijdrage van ruim € 25 miljoen aan bij het Rijk om daarmee met provincie, gemeente en inwoners zelf voor meer dan € 47 miljoen te kunnen investeren in de wijken. Daar waar particuliere woningen worden opgeknapt, is het de bedoeling dat ook corporaties kijken of zij hun woningen kunnen renoveren en duurzamer kunnen maken.

Groen in de stad wordt steeds belangrijker. In de vele parken die Arnhem rijk is, maar vooral ook in de wijken en in het centrum. Een gezonde leefomgeving kan niet zonder een goede groene openbare ruimte. Dus gaan we aan de slag voor meer plekken voor buitensport, parken geschikt maken voor meer bezoekers en meer groen in de wijken. Dat is ook broodnodig om voorbereid te zijn op de veranderingen van het klimaat. Zodat we minder last hebben van hevige regenval en er meer koelteplekken zijn. Investeren in een groene stedelijke omgeving draagt zo bij aan klimaatadaptatie en biodiversiteit, maar ook aan een gezonde leefomgeving voor onze inwoners.

We gaan verder met het verbeteren van de bereikbaarheid van de stad. Dat doen we bijvoorbeeld met de fietsagenda, maar ook met betere parkeerfaciliteiten, zoals de Rozetgarage en de Blauwe Golven. We gaan verder met investeren in de economische kracht van de stad, met het thema 'duurzaamheid en energie' als belangrijk vlaggenschip. Met de uitvoering van onze economische agenda, die inzet op circulaire economie en waterstof. We ondersteunen innovatieve initiatieven als IPKW en Connectr. We gaan verder met 'van bedrijven weten', waardoor we naast inwoners ook bedrijven beter kunnen ondersteunen.

Daarnaast blijven we Arnhem als sportstad op de kaart zetten. We willen gaststad zijn voor internationale sportevenementen, zoals het WK Volleybal in 2022. Dat levert extra internationale aandacht op, trekt extra toeristen naar de stad en verleidt Arnhemmers om zelf ook te gaan sporten. We blijven investeren in cultuur, mede met tijdelijke coronamiddelen van het Rijk. Want ook een rijk cultureel aanbod maakt ons als stad aantrekkelijk voor inwoners en toeristen, en de vestiging van bedrijven. We stimuleren culturele instellingen om meer mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur. Om zoveel mogelijk mensen te laten meedoen. Cultuur is er immers voor iedereen.

Bij al onze inspanningen krijgt burgerparticipatie een steeds grotere rol. Bewoners krijgen en nemen steeds vaker de gelegenheid om mee te denken over plannen van de gemeente. En terecht, want de gemeente is er immers voor zijn inwoners. De afgelopen jaren zijn inwoners bijvoorbeeld betrokken geweest bij het opstellen van het bomenplan, het referendum over diftar, bij diverse woningbouwplannen, bij de wijkgerichte energietransitie en bij de ontwikkeling van de omgevingsvisie. Daar gaan we verder mee. Zo zijn we inmiddels begonnen om samen met de wijkbewoners voor alle wijken een groenvisie op te stellen. Bij de uitvoering van het jeugdbeleid betrekken we Arnhemse kinderen, jongeren, ouders en samenwerkingspartners. En bij nieuwe woningbouwplannen blijven we onze inwoners betrekken.

Nu de gemeenteraad naar aanleiding van de uitkomsten van het referendum heeft besloten te stoppen met Diftar, gaan we op zoek naar andere manieren om de stroom restafval te verminderen. Dat blijft het doel, ook met een ander afvalsysteem. Intussen zijn de ondergrondse containers van het slot en wordt de stad steeds schoner. Ook is de milieukar ingevoerd, waar Arnhemmers klein grofvuil kunnen inleveren.

De gemeente is er voor alle Arnhemmers. Daarom werken we aan een diverse en inclusieve stad: een stad waarin iedereen zichzelf mag en kan zijn en niemand uitgesloten wordt. Daarin moeten wij zelf het goede voorbeeld geven. We zijn al hard op weg om onze gemeentelijke organisatie inclusiever te maken. We zijn goed op weg. Mede dankzij de inzet van een Verandermanager Diversiteit en Inclusie wordt de samenstelling van onze organisatie steeds meer een afspiegeling van onze stad. We zijn ambitieus en dat moet ook: dit willen we binnen vijf jaar realiseren.

We hebben veel bereikt. En we hebben nog veel te doen. Arnhem ís mooier, duurzamer en economisch sterker. Steeds meer mensen kunnen meedoen. En we zijn er nog niet. Het kan altijd beter. Dat laten we onder meer zien in deze begroting. Maar we gaan dat vooral laten zien in de stad. Zichtbaar en voelbaar voor onze inwoners. We doen het voor hen.

Ontwikkelingen in het financieel kader

Hoofdlijnen financiën

De Begroting 2021 werd sterk gekleurd door de coronacrisis. De Begroting 2022 laat een herstel van de financiële positie zien. Net zoals de stad herstelt van de coronacrisis. We zijn er nog niet. Daarom wordt het werk van de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis doorgezet. Met het snelle optreden na het uitbreken van de coronacrisis hebben we de gemeentelijke financiën in de greep kunnen houden en toch kunnen investeren in de stad. Bijvoorbeeld door met de periodieke impactanalyse de gevolgen van de crisis in kaart te brengen, maar ook door dankbaar gebruik te maken van de steunpakketten die het Rijk ter beschikking stelt en heeft gesteld.

De investeringen worden in de Begroting 2022 doorgezet. Belangrijke keuzes zijn al in de Perspectiefnota 2022-2025 gemaakt met onder andere de Arnhem Oost aanpak. In deze begroting werken we de kaders van de Perspectiefnota uit en geven we invulling aan diverse moties en amendementen. Daarnaast stellen we de begroting bij op basis van de actuele informatie van het Rijk met niet alleen de meicirculaire van het gemeentefonds, maar ook de toezegging met betrekking tot de extra middelen voor de jeugdzorg. Binnen de kaders die door onze toezichthouder, de provincie, zijn gegeven nemen we deze extra middelen waarover nog geen formeel besluit is genomen, wel op in de begroting om op die manier de tekorten die de laatste jaren op jeugdzorg zijn ontstaan zo goed mogelijk op te lossen.

In deze begroting brengen we de weerbaarheid weer op peil. Met een begroting in evenwicht, waarvan de weerstandsfactor de komende jaren niet onder de 1,3 zakt en in het laatste jaar groeit naar 1,5, is deze begroting een goed fundament om in de volgende coalitieperiode op verder te bouwen.

Reëel en structureel sluitende begroting

In onderstaande tabel is samengevat weergegeven hoe de Begroting 2022 zich ontwikkelt ten opzichte van de vorige begroting. Verder in dit hoofdstuk volgt de toelichting op de wijzigingen die zich na de Perspectiefnota hebben voorgedaan.

Financieel beeld 2022-2025	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Uitgangspositie Begroting 2021	0	0	0	0
Gemeentefonds en overige rijksontwikkelingen	28.746	21.424	19.514	20.645
Beleidsontwikkelingen				
Meedoen in een socialer Arnhem	-13.682	-4.240	-2.996	-5.515
Wonen in een duurzamer Arnhem	-5.097	-4.137	-4.953	-4.816
Genieten van een nog mooier Arnhem	-550	-435	-435	-435
Open en verantwoord besturen	-2.407	-807	-33	-1.694
Impact corona				
Jaarlijkse bijstellingen	-13.236	-13.314	-11.880	-11.271
Toevoeging (-) of onttrekking (+) aan de algemene reserve cf Begroting 2022	6.225	1.508	783	3.086
Totaal Financieel beeld	**0**	**0**	**0**	**0**

Hieruit blijkt dat deze Begroting 2022 in alle jaren leidt tot een onttrekking aan de algemene reserve. Ten opzichte van de Begroting 2021 wordt vanaf 2025 per saldo structureel € 3,1 miljoen minder aan de algemene reserve toegevoegd. Als gevolg van besluitvorming uit eerdere jaren zijn echter reeds meerjarige onttrekkingen en dotaties aan de algemene reserve begroot. Na verwerking van de hierboven gepresenteerde wijzigingen voegen we vanaf 2025 nog jaarlijks structureel € 1,9 miljoen toe aan de algemene reserve. In de onderstaande tabel zijn de totale toevoegingen en onttrekkingen aan de algemene reserve na verwerking van het meerjarenbeeld opgenomen. Hierin zitten dus ook de toevoegingen en onttrekkingen die in eerdere begrotingen zijn vastgesteld.

Totale mutatie algemene reserve Begroting 2022 inclusief eerdere aanpassingen	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000				
Onttrekking	22.139	16.324	14.642	15.839
Toevoeging	14.419	14.039	18.506	17.724
Mutatie	**-7.720**	**-2.285**	**3.864**	**1.885**

In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen is te lezen dat de weerstandsfactor oploopt tot 1,5. De coronacrisis heeft, zeker op de middellange termijn, wel een aanzienlijke invloed op de begroting. Dankzij het ruimhartige compensatiebeleid van het Rijk en het spoedige economische herstel, herstelt de weerbaarheid van de Arnhemse begroting zich ten opzichte van vorig jaar. De groei van de bestemmingsreserve solvabiliteit zorgt daarnaast voor een nog robuustere financiële positie.

Naast een reëel sluitende begroting, moet de begroting ook structureel sluitend zijn. Dit is het geval wanneer de structurele lasten, dus de lasten die langjarig doorlopen, voor 2022 volledig worden gedekt door structurele baten of aannemelijk is gemaakt dat dit structurele evenwicht in latere jaren (uiterlijk 2025) bereikt wordt.
In 2022 is er sprake van een structureel tekort in deze begroting, 2023 is in evenwicht en vanaf 2024 ontstaat er structurele begrotingsruimte in de begroting die oploopt tot 5%. Daarmee is er dus een structureel evenwicht. De begroting 2021 is reëel in evenwicht, omdat de opgenomen bedragen voor de komende jaren volledig, realistisch en haalbaar zijn. De in de begroting opgenomen maatregelen zijn aannemelijk hard of voorzien van dekking uit een bestemmingsreserve.

Gemeentefonds

In deze begroting is de raming van het gemeentefonds bijgesteld op basis van de meicirculaire 2021. In de Perspectiefnota zijn reeds de september- en decembercirculaire 2020 verwerkt. Ten opzichte van de Begroting 2021 stijgt de gemeentefondsuitkering over alle jaren. Een groot deel daarvan betreft de nominale indexatie van de gemeentefondsuitkering en deze is reeds verwerkt in de Perspectiefnota. Als gevolg van de coronacrisis is het accres over 2020 en 2021 bevroren, maar vanaf 2022 wordt het accres geactualiseerd op basis van de bestaande normeringssystematiek. Het accres laat in de meicirculaire vanaf 2022 een daling zien. De daling vanaf 2022 wordt verklaard doordat de lonen en prijzen minder hard stijgen dan in de vorige circulaire was verwacht. Ook andere uitgaven bij het Rijk stijgen minder hard (lagere rentelasten en EU-afdrachten). Hierdoor stijgen de uitgaven van het Rijk minder hard en dat werkt als gevolg van de trap-op-trap-af systematiek door in de algemene uitkering van gemeenten. Aan de andere kant zijn de volumina van de verdeelmaatstaven (zoals bijvoorbeeld het aantal inwoners en bijstandsontvangers) landelijk geactualiseerd. Dit heeft een positief effect op de hoogte van de algemene uitkering.

Op 3 juni is besloten door het Kabinet dat gemeenten in 2022 voor jeugdzorg € 1,314 miljard extra zullen ontvangen. Voor Arnhem betekent dit een bijdrage in het gemeentefonds van € 16,6 miljoen. Dit wordt pas in de septembercirculaire 2021 verwerkt, maar is omwille van de forse impact op de Begroting 2022 alvast in de raming van de budgetten verwerkt. Over de structurele toekenning van de middelen voor jeugd vanaf 2023 zijn in juli afspraken gemaakt. De provinciaal toezichthouders hebben onderling afgesproken dat gemeenten in hun meerjarenbegroting 75% van de bedragen die de Arbitragecommissie heeft berekend, zouden mogen opnemen. In deze Begroting 2022 is de eerder opgenomen stelpost van € 3,9 miljoen om die reden verhoogd tot het afgesproken niveau. In programma S07 Zorg en verderop in dit hoofdstuk wordt nader toegelicht op welke wijze de extra middelen voor jeugdzorg zullen worden ingezet. De overige aanpassingen in het gemeentefonds die leiden tot aanpassingen in de lasten zijn toegelicht in deel 3 (Financiële begroting).

Gemeentefonds en overige rijksontwikkelingen	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000				
Ontwikkelingen gemeentefonds sept.- en dec.circulaire	10.749	11.894	13.085	16.422
Doorgegeven mutaties decentralisatie-uitkeringen sept.- en dec.circulaire	-1.991	-1.991	-1.991	-1.962
Gemeentefonds totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*8.758*	*9.903*	*11.094*	*14.460*
Ontwikkelingen gemeentefonds meicirculaire	4.453	2.703	458	-752
Doorgegeven mutaties decentralisatie-uitkeringen meicirculaire	-1.065	-1.050	-1.063	-1.076
Extra middelen Jeugdzorg	16.600	9.869	9.026	8.013
Gemeentefonds totaal aanvullend op Perspectiefnota	*19.988*	*11.521*	*8.421*	*6.185*
Totaal ontwikkelingen gemeentefonds	**28.746**	**21.424**	**19.514**	**20.645**

Herverdeling gemeentefonds
Begin juli 2021 is het nieuwe verdeelvoorstel voor herijking van het gemeentefonds gepubliceerd. De Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) verwacht eind september of begin oktober zijn advies over de herverdeling van het gemeentefonds uit te brengen. Besluitvorming over de invoering van de nieuwe verdeling (per 2023) is aan het nieuwe Kabinet. Begin juni is daarnaast een advies van de ROB gepubliceerd over de toekomst van de normeringssystematiek (het accres). Ook dit is aan het nieuwe Kabinet om daarin een besluit te nemen.
Voor het nieuwe verdeelmodel van de algemene uitkering verwachten we een voordeel (met de kennis van nu structureel ruim € 7 miljoen), maar voor het nieuwe verdeelmodel Beschermd Wonen verwachten we een nadeel. In de risicoparagraaf is een risico van € 15 miljoen opgenomen voor de effecten van het verdeelmodel Beschermd Wonen. Daarnaast kan het verwachte nadeel op Beschermd Wonen deels opgevangen worden met het te verwachten voordeel op de algemene uitkering. Beide modellen worden vanaf 2023 stapsgewijs ingevoerd.

Financiële koers van de beleidsontwikkelingen

De financiële koers is in dit hoofdstuk in vier onderwerpen samengevat:

- Meedoen in een socialer Arnhem: Wmo & jeugdzorg, werk & inkomen, armoede & schulden en onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang
- Wonen in een duurzamer Arnhem: wonen, ruimtelijke ontwikkeling, grondbeleid, openbare ruimte en klimaat & energie
- Genieten van een nog mooier Arnhem: cultuur, bruisende binnenstad en veiligheid
- Open en verantwoord besturen: samenwerking met burgers en organisaties, bedrijfsvoering en concernfinanciën

In onderstaande tabel wordt duidelijk wat de mutaties zijn op deze onderwerpen ten opzichte van de vorige begroting:

Beleidsontwikkelingen	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000				
Meedoen in een socialer Arnhem	-13.682	-4.240	-2.996	-5.515
Wonen in een duurzamer Arnhem	-5.097	-4.137	-4.953	-4.816
Genieten van een nog mooier Arnhem	-550	-435	-435	-435
Open en verantwoord besturen	-2.407	-807	-33	-1.694
Totaal beleidsontwikkelingen	**-21.736**	**-9.618**	**-8.418**	**-12.459**

In de volgende paragrafen worden per onderwerp de financiële ontwikkelingen ten opzichte van de vorige begroting weergegeven. Daarbij zijn in elke tabel telkens eerst de ontwikkelingen zoals vermeld in de Perspectiefnota benoemd en worden daaronder de ontwikkelingen die zich na de Perspectiefnota hebben voorgedaan. De ontwikkelingen na de Perspectiefnota worden in de paragrafen toegelicht.

Meedoen in een socialer Arnhem

Ontwikkelingen Meedoen in een socialer Arnhem	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000				
Wmo en jeugdzorg				
Wijziging woonplaatsbeginsel jeugd	-2.100	-2.100	-2.100	-2.100
Wijziging woonplaatsbeginsel jeugd dekking vanuit GF	2.100	2.100	2.100	2.100
Nieuw preventief beleid en investeringen t.b.v. invoer taskforce maatregelen jeugd	99			
Wmo en jeugd totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*99*	*0*	*0*	*0*
Inzet extra middelen jeugd		-4.722	-4.608	-5.608
Reservering extra middelen jeugd	-16.600	-1.000	-1.000	-1.000
Actualisatie WMO middelen	1.200	1.700	2.200	1.700
Wmo en jeugd totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-15.400*	*-4.022*	*-3.408*	*-4.908*
Werk en inkomen				
BUIG actualisatie	5.800	4.900	3.900	3.900
Werk: Herstelagenda en landelijke middelen	-875	-1.125		
Werk en inkomen totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*4.925*	*3.775*	*3.900*	*3.900*
WSW Actualisatie	316	570	797	2.306
Vrijval WSW ten behoeve van beschut werk		-570	-797	-2.306
Dividend Scalabor	-690	-690	-690	-690
Werk en inkomen totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-374*	*-690*	*-690*	*-690*
Armoede en schulden				
Armoede- Bijzondere Bijstand < 21 jaar	-231	-231	-231	-231
Wetswijziging WGS tav Vroeg erop af	-207	-207	-207	-207
Perspectief voor gezinnen met kinderen in armoede (21A33)	-81	-81	-81	-81
Armoede en schulden totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-438*	*-438*	*-438*	*-438*
Onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang				
Addendum coalitieakkoord: Burgerkracht	-175	-175	-175	
Onttrekking BR Burgerinitiatieven Sociaal domein	175	175	175	
Opschorten bezuiniging sociale basis (herijking welzijnsopgave)	-350	-350		
Integraal plan voor aanpak racisme, veiligheid en acceptatie LHBTIQ+ en vrouwenemancipatie	-200	-200	-36	-36
Arnhemse standaard toegankelijkheid openbare ruimte	-100			
Suïcidepreventie		-40	-40	-40
Huisvesting maatschappelijke initatieven	-80	-80	-80	-80
Vluchtelingen en statushouders Pilot Shelter City	-35	-35		
Veiligheid: Aanpak mensenhandel	-175	-175	-175	-175
Veiligheid: Datagedreven werken voor de aanpak van criminaliteit en onveiligheid	-150	-150	-150	-150
Veiligheid: Strategische advisering programma Veiligheid	-120	-120	-120	-120
VGGM: Verdeling kosten kazerne Ede	-400	-400	-400	-400
Sport: exploitatie Bethanienstraat en de Opmaat	-83	-83	-83	-83
Sport: Middachtensingel		-88	-88	-88
Investeringen in scholen en sport	-121	-513	-607	-1.026
Onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-1.814*	*-2.234*	*-1.779*	*-2.198*

VGGM Functiewaardering (motie 21m52g)	-350	-350	-350	-350
Onderwijshuisvesting				-600
Beheer MFC's	-150	-100	-50	-50
Ventilatie basisscholen (21A41)	-100	-100	-100	-100
Onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-600*	*-550*	*-500*	*-1.100*
Totaal ontwikkelingen meedoen in een socialer Arnhem	**-13.682**	**-4.240**	**-2.996**	**-5.515**

Wmo en jeugdzorg
Op 3 juni is door het kabinet besloten dat gemeenten voor jeugdzorg € 1,314 miljard extra (bovenop de reeds toegekende € 300 miljoen) voor 2022 zullen ontvangen. Arnhem ontvangt hiervan in 2022 een bedrag van circa € 16,6 miljoen. Dit zal in de septembercirculaire 2021 worden toegekend. Daarnaast mag er ook rekening gehouden worden dat een volgend kabinet drie kwart van het structurele tekort zal dekken waarmee ruimte ontstaat om extra uitgaven te ramen. In deze begroting wordt van de € 16,6 miljoen aan extra middelen in 2022 € 10,0 miljoen toegevoegd aan de reserve Wmo & Jeugdzorg. De extra Jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld Zorg ingezet worden (€ 6,6 miljoen in 2022, € 1,0 miljoen in de jaren 2023, 2024 en 2025) worden gedoteerd aan de nieuwe bestemmingsreserve Jeugdfonds. Het jeugdbeleid en daarmee de inzet van het jeugdfonds wordt stadsbreed en in samenhang met Arnhem Oost bezien. Extra inzet op Jeugd kan incidenteel gedekt worden uit deze reserve. Een eventueel overschot aan middelen in het jeugdfonds kan overgeheveld worden naar de BR WMO en Jeugdzorg.

Van de structurele compensatie wordt in 2023 € 4,7 miljoen ingezet voor onder andere de dekking van het bestaande tekort op de Jeugdzorg conform de raadsbrief van 15 juni 2021 en de besparingen op begeleiding door de sociale wijkteams voor € 1,0 miljoen structureel en de transformatie verblijfszorg voor € 0,8 miljoen structureel terug te draaien. Door deze extra middelen voor jeugdzorg kan daarnaast een overschot dat ontstaat bij de Wmo middelen van structureel € 1,7 miljoen vrijvallen.

Werk en inkomen
Sinds de Perspectiefnota is de WSW-raming geactualiseerd. Er stromen geen nieuwe WSW-ers meer in. De kosten voor de huidige groep SW-medewerkers lopen nog jarenlang door, deze zijn niet beïnvloedbaar. De Rijksbijdrage is niet dekkend voor deze kosten. De meerjarige financiële consequenties van deze rijkskorting zijn gedekt in de begroting. Voor de zomer heeft de MGR de meerjarenbegroting 2022-2025 aan de raad ter zienswijze voorgelegd. Daarnaast is in de meicirculaire de aangepaste rijksbijdrage voor WSW bekend gemaakt. Het voordeel voor 2022 van € 316.000 valt vrij. Het overig budget blijft ingezet worden voor beschut werk voor WSW-ers en inwoners die niet meer in de WSW kunnen instromen, maar wel recht hebben op beschut werk.

In de begroting was vanaf 2022 structureel rekening gehouden met een dividenduitkering van Scalabor van jaarlijks € 690.000. De toekomstige financiële ontwikkeling van Scalabor is echter op dit moment onzeker, waardoor we niet uit kunnen gaan van een jaarlijkse dividenduitkering van deze hoogte. Daarom wordt deze dividendverwachting voor nu uit de begroting gehaald.

Armoede en schulden
Bij de behandeling van de Perspectiefnota is op 30 juni 2021 amendement 21A33 'Perspectief voor gezinnen met kinderen in armoede' aangenomen en verwerkt in deze begroting. Aanvullend op de Perspectiefnota worden in deze begroting geen mutaties voor armoede en schulden voorgesteld.

Onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang
Motie 21m52g roept het college op om te investeren in preventie en publieke gezondheid en daartoe onder andere de VGGM een inschatting te laten maken van de financiële effecten van de functiewaardering van haar personeel. Voor de Arnhemse bijdrage wordt het effect hiervan ingeschat op structureel € 350.000.

Om toekomstige investeringen in onderwijshuisvesting mogelijk te maken, wordt vooruitlopend op de vaststelling van een nieuw integraal huisvestingsplan voortgezet onderwijs een structurele stelpost van € 600.000 vanaf 2025 opgenomen in de begroting ter dekking van verwachte kapitaallasten. In de komende periode zal op basis van een analyse van de huidige en toekomstige situatie rondom het aantal leerlingen, trends en ontwikkelingen, opgaven, kwaliteit van de gebouwen en toekomst van het onderwijs een plan worden opgesteld. Inschatting is dat

de benodigde investeringen in onderwijshuisvesting vanaf 2024 in elk geval tot € 600.000 aan kapitaallasten leiden vanaf 2025.

De MFC's worden in de avonduren en tijdens de weekenden veelal gebruikt voor diverse activiteiten die zijn ontstaan uit bewonersinitiatieven. Hierbij kan worden gedacht aan samenkomsten van bewoners, taal-, dans-muzieklessen, vergaderingen, biljarten, etc. Daarvoor is het noodzakelijk dat het beheer van de MFC's ook gedurende die tijden goed op orde is, zodat wordt voldaan aan wettelijke verplichtingen en gebruiksvoorwaarden vanuit de afgegeven vergunning. Op korte termijn wordt daarvoor gebruik gemaakt van professionele en flexibel inzetbare menskracht voor toezicht en beheer. Omdat het hier gaat om gebruik van de MFC's door bewoners en andere niet-professioneel gebruik, kunnen de kosten hiervan niet of onvoldoende bij hen in rekening worden gebracht. Dit 'sociaal beheer' zal samen met de wijken (teams Leefomgeving) worden uitgewerkt om op termijn, bijvoorbeeld met inzet van vrijwilligers en in samenhang met de doorontwikkeling van de buurthuizen, dit knelpunt structureel op te lossen.

Bij de behandeling van de gemeentelijke bijdrage SUVIS-regeling is op 21 juli 2021 amendement 21A41 'Meer geld voor ventilatie basisscholen door apart budget voor MFC's' aangenomen. Het structurele budget aan kapitaallasten van deze investering van € 100.000 is in deze begroting opgenomen.

Wonen in een duurzamer Arnhem

Ontwikkelingen Wonen in een duurzamer Arnhem	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Arnhem Oost aanpak	-1.533	-2.000	-2.000	-2.000
Verstedelijkingsopgave	-470	-600		
Uitvoeringskosten motie Voorkom stadsvernieuwing 4.0	-125		-125	
Participatieproces Nemia	-125			
Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen	-45	-59	-77	-91
Buurtconcierges	-200			
Bossen en parken	-200	-200	-200	-200
Woonboten Nieuwe Haven	50	750		
Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten	-50	-50	-50	-50
Investeringen in openbare ruimte	-24	-88	-111	-135
Totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-2.722*	*-2.247*	*-2.563*	*-2.476*
Hogere prijsstijging bouwmaterialen	-350	-40	-40	-40
Nieuwe Haven	-13	-13	-13	-13
Veiligheid en openbare ruimte Nieuwe Haven	-75			
Kostendekkendheid rioolheffing	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
Voorbereidingskosten klimaatadaptatie	-75	-75	-75	-75
Groene metropoolregio Arnhem-Nijmegen	-412	-412	-412	-412
Extra capaciteit bossen en parken	-200	-200	-200	-200
Wonen - opgaven en middelen voor handhaving	-100	-100	-100	-100
Stikstofagenda	-100			
Verstedelijking			-500	-500
Gemeentelijke adviescommissie ruimtelijke kwaliteit	-50	-50	-50	
Totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-2.375*	*-1.890*	*-2.390*	*-2.340*
Totaal ontwikkelingen Wonen in een duurzamer Arnhem	**-5.097**	**-4.137**	**-4.953**	**-4.816**

Hogere prijsstijging bouwmaterialen
Een flink aantal producenten van bouwmaterialen zoals staal, hout en pvc heeft op basis van de verwachtingen van economische malaise door de coronacrisis de productie naar beneden bijgesteld. In de bouw is tot nu echter weinig van de coronacrisis te merken en de vraag naar bouwmaterialen blijft groot. Gevolg is dat de prijzen van bouwmaterialen fors zijn gestegen en dat sommige materialen niet of veel later worden geleverd. Om de gevolgen van de bovenmatige prijsstijgingen van bouwmaterialen te kunnen opvangen, wordt voor 2022 een

buffer van € 350.000 gevormd. Een aantal bouwprojecten die in 2021 worden aanbesteed, wordt al direct beïnvloed. Hierdoor stijgen de kapitaallasten structureel met € 40.000.

Nieuwe Haven
Om de nautische veiligheid van de Nieuwe Haven op orde te maken middels het plaatsen van buispalen is in december 2018 een investeringskrediet van € 200.000 miljoen beschikbaar gesteld. Nu blijkt uit nader technisch onderzoek dat het beschikbaar gestelde investeringskrediet ontoereikend is, dit mede als gevolg van de sterk gestegen staalprijzen en technische complicaties. Een aanvullend investeringskrediet van € 350.000 is benodigd om de nautische veiligheid van de Nieuwe Haven op orde te brengen. De jaarlijkse extra kapitaallasten bedragen vanaf 2022 € 13.000.

Veiligheid en openbare ruimte Nieuwe Haven
Om de veiligheid en openbare ruimte van De Nieuwe Haven te verbeteren wordt in 2022 € 75.000 uitgegeven aan onder andere bebording, groen en verlichting.

Kostendekkendheid rioolheffing
In het Coalitieakkoord 2018-2022 is afgesproken om de heffingen kostendekkend te maken. Voor de rioolheffing werd daarbij uitgegaan van een jaarlijkse groei van 1,5%.

Voor 2022 geldt dat de kosten van beheer en onderhoud van riolering naar verwachting lager uitvallen dan eerder meerjarig geraamd. Aangezien de tarieven maximaal kostendekkend mogen zijn, zou dit lagere opbrengsten tot gevolg hebben. In de toekomst wordt echter een toename verwacht van de vervangingsopgave van rioleringen. Om schommeling van tarieven te voorkomen wordt daarom vanaf 2022 een spaarelement opgenomen in het tarief, geraamd op € 700.000 per jaar. De inkomsten op grond van dit spaarelement worden toegevoegd aan een voorziening en ingezet bij toekomstige vervangingsinvesteringen riolering.
Een deel van de lagere lasten in 2022 wordt wel doorberekend in het tarief (€ 300.000). Per saldo betekent dit dat de (gemiddelde) lasten voor de burger in 2022 gelijk zijn aan 2021. De opbrengsten rioolheffing zijn hierdoor € 300.000 lager dan in eerste instantie meerjarig geraamd, omdat wordt afgeweken van de jaarlijkse groei van 1,5%.

Voorbereidingskosten klimaatadaptatie
Om de klimaatadaptatie te kunnen realiseren worden kosten gemaakt die conform de huidige spelregels niet gedekt kunnen worden uit de middelen in het klimaatfonds. Het gaat hier over algemene kosten (zoals stadsbrede onderzoeken, bijdragen aan samenwerkingsverbanden, lidmaatschappen e.d.) die niet aan een project toe te schrijven zijn, maar meer algemeen samenhangen met klimaatadaptatie. Om deze voorbereidingskosten te kunnen dekken, wordt een jaarlijks bedrag van € 75.000 ingezet.

Groene metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Arnhem neemt deel in de Groene metropoolregio Arnhem-Nijmegen. Hierbinnen liggen diverse opgaven voor de komende jaren. Voor de opgaven rond *Productieve regio*, *Circulaire regio*, *Ontspannen regio* en *Groene groeiregio* wordt in totaal € 412.000 vrijgemaakt. Dit bedrag zal nog over de betreffende programma's verdeeld gaan worden.

Extra capaciteit bossen en parken
De bossen en parken van Arnhem worden steeds intensiever gebruikt. Een bijkomstigheid hierbij is dat hierdoor de betrokkenheid van de Arnhemmer ook enorm is toegenomen. Om ons dagelijks onderhoud uit te kunnen voeren moeten we veel meer en intensiever communiceren en ook de slijtage van materieel is veel groter. Voor ons dagelijks onderhoud en om de diverse beleidsopgaven (klimaatbestendig, biodiversiteit, Bomenplan, groenvisie etc.) uit te werken, worden 2 fte capaciteit bossen en parken toegevoegd.

Wonen - opgaven en middelen voor handhaving
In de stad zien we steeds vaker dat woningen worden opgekocht door beleggers, dat woningen gebruikt worden in strijd met gemeentelijke regels en dat het steeds lastiger is voor mensen met een bescheiden inkomen om een woning te bemachtigen. Instrumenten die kunnen worden ingezet om deze problemen te verhelpen, hebben veelal een ruimtelijke component en zorgen voor een toenemende druk op de handhavingscapaciteit van de ODRA en de gemeente. Om dit mogelijk te maken wordt dit budget met € 100.000 verhoogd.

Stikstofagenda
De te grote stikstofuitstoot is een groot probleem. Maatregelen om de stikstofdepositie te verminderen en/of de natuur te herstellen komen samen in de Arnhemse stikstofagenda. Voor de uitwerking van deze agenda wordt in 2022 een budget van € 100.000 vrijgemaakt.

Verstedelijking
De verstedelijkingsopgave kent de komende jaren grote uitdagingen. In de Perspectiefnota zijn voor de jaren 2022 en 2023 reeds middelen opgenomen om deze opgave te realiseren. In deze Begroting wordt voorgesteld om dit door te trekken en vanaf 2024 extra budget van jaarlijks € 500.000 in te ramen om de verstedelijksopgave ook structureel op te kunnen pakken.

Gemeentelijke adviescommissie ruimtelijke kwaliteit
Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet (beoogd 1-7-2022) dienen gemeenten te beschikken over een gemeentelijke adviescommissie voor omgevingskwaliteit. Deze wordt gevormd door omvorming van het team welstand en monumenten. De dekking hiervoor bedraagt vanaf 2022 tot en met 2024 jaarlijks € 50.000.

Genieten van een nog mooier Arnhem

Ontwikkelingen Genieten van een nog mooier Arnhem	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Regionaal mobiliteitsfonds	-210	-210	-210	-210
Topsportevenementenbudget	-100	-100	-100	-100
Versterking public affairs	-125	-125	-125	-125
Totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-435*	*-435*	*-435*	*-435*
Arnhemse sportdag (21M103)	-40			
Uitvoering wijkgroenagenda's	-75			
Totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-115*	*0*	*0*	*0*
Totaal ontwikkelingen Genieten van een nog mooier Arnhem	**-550**	**-435**	**-435**	**-435**

Arnhemse sportdag
Bij de behandeling van de Perspectiefnota is op 30 juni 2021 de motie 21M103 *Een Arnhemse Sportdag* aangenomen. De kosten voor het organiseren van een éénmalige Arnhemse sportdag voor alle Arnhemse scholen op Papendal bedragen € 10.000 voor de inzet van capaciteit en € 30.000 voor de uitvoering en worden in deze begroting vrijgemaakt.

Uitvoering wijkgroenagenda's
Momenteel stellen we samen met bewoners en andere stakeholders voor alle wijken een wijkgroenagenda op. Dat levert tal van kansen op om samen met de wijk te investeren in het groen in de wijk. Voor lang niet alle maatregelen is binnen de huidige reguliere budgetten voldoende dekking. Om de kansen te benutten die zich langs deze weg aandienen, wordt een bedrag € 75.000 ingezet in 2022.

Open en verantwoord besturen

Ontwikkelingen Open en verantwoord besturen	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Bestuur, dienstverlening en financiën				
Addendum coalitieakkoord: burgerparticipatie	-240			
Onttrekking BR Burgerparticipatie	240			
Ondersteuning raad	-70	-20	-20	-20
Begrijpelijke taal voor iedereen	-40			
Inclusieve gemeentelijke organisatie	-150	-150	-50	-50
Aanpassen gemeentelijke websites aan wettelijke eis inclusief communiceren	-60	-40	-40	-40
Klantenservice: gratis telefoonnummer, verbetering dienstverlening	-400	-360	-360	-360
Hybride werken	-125	-125	-125	-125
Versterken regionale samenwerking	-140	-260	-260	-260
Formatie Strategie, Beleid en Regie	-1.500			
De Connectie	-64	76	-251	-251
Vrijval rentebuffer			1.000	
Bestuur, dienstverlening en financiën totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-2.549*	*-879*	*-106*	*-1.106*
Actieplan overlast (21M102)	-80	-80	-80	-80
Art 213a / zero based	-50	-50	-50	-50
Onderzoek volgens methode Duisenberg	-15	-15	-15	-15
Ondermijning	-500	-500	-500	-500
Financieel-administratieve verwerking nota IWA	370	300	300	290
Gecorrigeerde meeropbrengsten leges	40	40	40	40
Office 365	-66	-66	-66	-66
Migratie businessapplicaties	-184	-184	-184	-184
Voordeel eigen huisvesting	650	650	650	
Goedkope identiteitskaart (21M168)	-23	-23	-23	-23
Bestuur, dienstverlening en financiën totaal aanvullend op Perspectiefnota	*143*	*73*	*73*	*-588*
Totaal ontwikkelingen Open en verantwoord besturen	**-2.407**	**-807**	**-33**	**-1.694**

Actieplan overlast
Bij de behandeling van de Perspectiefnota is het college met motie 21M102 opgedragen een Actieplan overlast op te stellen. Voor de uitvoering van de actieplan wordt een structurele last geraamd van € 80.000.

Artikel 213a / zero based opbouwen programma's in de begroting
Op verzoek van de raad worden de onderzoeken die op grond van artikel 213a uit de gemeentewet worden uitgevoerd naar doelmatigheid en doeltreffendheid van het beleid geïntensiveerd. Daarnaast is toegezegd de komende jaren stapsgewijs de programma's van de begroting zero based op te bouwen. Voor deze intensiveringen wordt een structureel budget geraamd van € 50.000.

Onderzoek volgens methode Duisenberg
Bij de Jaarstukken 2020 is op verzoek van de raad een onderzoek gedaan op grond van de zogenaamde Duisenbergmethode. De raad wil hieraan graag een structureel vervolg geven door dit jaarlijks uit te (laten) voeren. Hiervoor wordt jaarlijks € 15.000 aan het budget van de Griffie/raad toegevoegd.

Ondermijning
Onlangs is er een Rekenkamerrapport gepresenteerd over de aanpak van ondermijning (specifiek) en veiligheid (algemeen). De opgave is in Arnhem als fors bestempeld en tegelijkertijd is de organisatiegraad als te mager bestempeld. De gemeente moet daarin stappen zetten. Om de aanpak van ondermijning te intensiveren, wordt structureel € 500.000 ingezet voor extra formatie.

Financieel-administratieve verwerking nota IWA
De nieuwe nota Investeren, Waarderen en Afschrijven is op 16 juni door de raad vastgesteld. De effecten van de nota IWA worden met terugwerkende kracht per 1 januari 2021 in de begroting verwerkt en zijn als volgt samen te vatten:

- Met het volledig activeren van voorbereidingskosten en het activeren van bomen verschuiven de lasten in de exploitatie naar achteren; de als gevolg van de stijgende investeringsbudgetten toenemende kapitaallasten zijn pas in latere jaren zichtbaar.
- Met het verhogen van het minimumbedrag voor activeren worden de lasten in de exploitatie juist naar voren gehaald.

Het effect hiervan op de begroting bedraagt € 370.000 in 2022, aflopend naar € 290.000 in 2025.

Gecorrigeerde meeropbrengsten leges
In de Perspectiefnota 2021-2024 is aangekaart dat er als gevolg van een combinatie van bezuinigingen, onvermijdelijke kostenstijgingen en inkomstendalingen bij Burgerzaken een structureel knelpunt is ontstaan. Ter dekking hier is onder meer voorgesteld een aantal leges aan te passen. Deze aanpassingen zijn per 1-1-2021 geëffectueerd. In de Perspectiefnota en in de Begroting 2021 is aangegeven dat door aanpassing van de leges de inkomsten zouden stijgen met een bedrag van € 119.000 (in 2021), oplopend tot € 270.000 (in 2024). Nu blijkt dat de gecorrigeerde meeropbrengsten circa € 40.000 per jaar hoger zijn.

Office 365 en migratie businessapplicaties
We investeren extra in een betrouwbare en voorspelbare ICT-infrastructuur. Daarvoor wordt Office 365 geïmplementeerd en worden de ICT-omgevingen van verschillende organisatieonderdelen geconsolideerd tot één centrale moderne omgeving. Hiervoor wordt € 250.000 extra geïnvesteerd. Dit wordt vrijwel volledig gedekt door het investeringsbudget voor ICT te verlagen, waarmee € 200.000 binnen de meerjareninvesteringsplanning (MIP) vrijvalt.

Voordeel eigen huisvesting
In de Jaarrekening 2020 is een meevaller op de eigen huisvesting gemeld. Deze meevaller van € 650.000 doet zich jaarlijks voor, voor de rest van de duur van het huurcontract van het stadskantoor tot en met 2024. In 2 amendementen en 1 motie (21A33 *Perspectief voor gezinnen met kinderen in armoede*, 21A41 *Ventilatie basisscholen* en 21M168 *Goedkope identiteitskaart*) wordt dekking gevonden in dit voordeel. Doordat de meevaller zich echter tot en met 2024 voordoet, worden deze amendementen en de motie vanaf 2025 structureel gedekt uit de algemene middelen.

Goedkope identiteitskaart
Op 21 juli 2021 is de motie 21M168 *Identiteitskaart bereikbaar voor iedereen* aangenomen. De lasten voor de uitvoering van deze motie van € 22.500 worden opgenomen in de begroting.

Impact corona en Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis

Met enige regelmaat wordt de impactanalyse corona geactualiseerd en gepubliceerd op het coronadashboard. De laatste actualisatie dateert van 6 juli. In de jaren 2020 en 2021 zijn vrijwel alle nadelen in de exploitatie gecompenseerd door steunpakketten van het Rijk. Vooralsnog wordt voor het jaar 2022 en verder geen direct effect meer op de exploitatie voorzien. Wel is in het risicoprofiel voor € 3,0 miljoen aan coronarisico's meegenomen. Dit is een daling ten opzichte van de vorige begroting en is nader toegelicht in de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen.

In de begroting 2021 is de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis verwerkt. Hierin is vastgelegd hoe Arnhem de bedrijvigheid, leefbaarheid, werkgelegenheid en aantrekkelijkheid van de stad wil beschermen en het herstel wil bevorderen en versterken. Verdeeld over de vier thema's anticyclisch investeren, sociaal sterke stad, leefbare en groene stad en innovatie en vernieuwing is in de stad geïnvesteerd.
Met de raadsbrief van 20 juli is door middel van een *first year review* toegelicht hoe de uitvoering van de Herstelagenda verloopt. Scherp kijkend naar de Herstelagenda zoals wij die formuleerden, zien wij dat we in het algemeen aardig in lijn lopen met de intenties die wij hadden. Ruim een jaar na de start van de coronacrisis zien we een stadsbestuur en gemeentelijke organisatie die enigszins gewend zijn geraakt aan de onzekerheid van de voortdurende coronacrisis. Het moment dat "het stof is neergedaald" is echt nog niet aangebroken, maar wel wordt voorzichtig duidelijk waar de klappen vallen, waar het enorm meevalt, en waar eigenlijk niet veel valt te merken van de coronacrisis.

Daar waar de klappen het hardst vallen, blijft het exacte effect soms nog lastig precies te duiden. Het Centraal Planbureau schetst een trend van groeiende ongelijkheid: leerachterstanden en gezondheidsverschillen, schuldenproblematiek, mensen met een vast contract en mensen zonder. Zij verwachten dat deze crisis leidt tot een toename van de tweedeling, die zich waarschijnlijk in komende tijd nog verder doorzet. Tegelijkertijd zien we dit op dit moment in onze cijfers nog niet terug. Om goed zicht te hebben op de cijfermatige effecten van corona op verschillende beleidsterreinen hebben we het coronadashboard ontwikkeld en deze actualiseren we nog steeds. Na de zomer blikken we in het coronadashboard op de afgelopen 1,5 jaar terug en duiden we deze ontwikkelingen, mede op basis van landelijke onderzoeken.

Jaarlijkse bijstellingen

Voor elke begroting wordt een actualisatie gemaakt van de prijs- en volumeontwikkelingen, de belasting- en legesopbrengsten, het gemeentelijk investeringsplan en de raming van de BR Solvabiliteit. In totaal leidt dit, zoals zichtbaar in de volgende tabel, tot een nadeel in het algemeen beeld:

Jaarlijkse bijstellingen	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Prijs- en volumeontwikkeling	-12.400	-12.400	-12.400	-12.400
Ontwikkeling belastingen en legesopbrengsten	115	105	93	175
Ontwikkelingen Meerjareninvesteringsplanning	935	990	1.674	501
Toevoeging BR Solvabiliteit	-1.886	-2.009	-1.246	453
Totaal jaarlijkse bijstellingen	**-13.236**	**-13.314**	**-11.880**	**-11.271**

Prijs- en volumeontwikkeling

In de Perspectiefnota is de prijs- en volumeontwikkeling toegelicht. In de Begroting 2022 is deze niet bijgesteld. Wel is deze bijstelling nu over de programma's verdeeld.

Ontwikkeling belastingen en legesopbrengsten

Hierna is in hoofdlijnen de ontwikkeling in belasting- en legesopbrengsten opgenomen.
Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf lokale heffingen.

Onroerend zaak belasting (OZB)

Met ingang van waardepeildatum 1 januari 2021 (aanslag 2022) wordt de WOZ-waarde gebaseerd op het aantal vierkante meters (oppervlakte), in plaats van op het aantal kubieke meters (inhoud). Deze wettelijk verplichte wijziging van methodiek heeft een beperkte invloed op de herwaarderingcijfers. Aangezien de coalitieafspraak is dat de inkomsten uit OZB niet stijgen (behoudens areaalontwikkeling) worden de tarieven aangepast op basis van de herwaarderingscijfers en heeft de gewijzigde waarderingsmethodiek geen effect op de totale OZB-opbrengsten 2022.
Op basis van de groei van het aantal inwoners (areaalontwikkeling) kan een stijging van de belastinginkomsten worden verwacht van € 115.000.

Afvalstoffenheffing

De keuze voor het instrument diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder afval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt. Huishoudens betalen sindsdien weer een vast tarief voor afvalverwerking, waarbij de hoogte van dit tarief voor eenpersoonshuishoudens lager ligt dan voor meerpersoonshuishoudens.
De structurele effecten in de opbrengsten en kosten als gevolg van de per juni 2021 gewijzigde systematiek van afvalinzameling en tariefstelling zijn conform coalitieakkoord doorberekend in de afvalstoffenheffing. Zowel de begrote kosten als de begrote opbrengsten zijn hierdoor in 2022 hoger dan in 2021. De kostendekkendheid van 84% is gelijk aan die van 2021. Dit geldt voor zowel de periode dat diftar van kracht was (januari tot en met mei 2021), als voor de periode van juni tot en met december 2021 waarin al een vast tarief per huishouden gold.

Reinigingsrecht

Op dit moment maken 80 bedrijven in de binnenstad gebruik van reinigingsrecht. Voor 2022 gaan we ervan uit dat dit aantal gebruikers stabiel blijft. Door het openstellen van de ondergrondse containers, ook in de binnenstad, is de verwachting dat er niet meer bedrijven gebruik zullen gaan maken van reinigingsrecht. Er zijn echter ook

geen signalen op basis waarvan een afname zou moeten worden verwacht. De kostentoerekening naar reinigingsrecht is aangepast op de verwachte gebruikersaantallen.
Voor 2022 wordt voorgesteld om de huidige twee staffels: 1 tot 5 en 6 tot 10 zakken per week te handhaven. De tarieven handhaven we op het niveau van 2021, deze zijn kostendekkend en marktconform.

Rioolheffing
De bijstelling van de rioolheffing is hierboven in de paragraaf *Wonen in een duurzamer Arnhem* onder het kopje *Kostendekkendheid rioolheffing* beschreven.

Leges
In het coalitieakkoord 2018-2022 is opgenomen dat de parkeertarieven en legestarieven niet stijgen. Voor de legestarieven 2021 is van deze afspraak afgeweken. De stijging in kosten die het Rijk ons berekent is doorberekend in de legestarieven en enkele legestarieven zijn meer in lijn gebracht met tarieven elders in de regio. Ook voor de legestarieven 2022 geldt dat, indien van toepassing, de stijging van rijksleges wordt doorberekend in het tarief.

Ontwikkelingen Meerjareninvesteringsplanning (MIP)
In de Perspectiefnota 2021-2025 is een voordeel vanuit het MIP getoond als gevolg van de temporisering van diverse investeringen. In deze begroting worden een aantal nieuwe investeringen toegevoegd, waaronder de investeringen in de ventilatie van schoolgebouwen. In de paragraaf Investeringen wordt het totale MIP toegelicht.

Toevoeging BR Solvabiliteit
Ten opzichte van de Begroting 2021 wordt in de Begroting 2022 over de jaren € 4,7 miljoen extra toegevoegd aan de BR Solvabiliteit. Dit komt doordat in deze begroting diverse investeringen worden gedaan met een lange afschrijvingstermijn, zoals onderwijshuisvesting. Wanneer een investering namelijk een afschrijvingstermijn van meer dan 20 jaar heeft, moet er extra worden toegevoegd aan de BR Solvabiliteit alsof deze investering in 20 jaar afgeschreven zou worden. Als gevolg hiervan groeit de BR Solvabiliteit in deze begroting door naar € 32,2 miljoen.

Robuustheid van de begroting
De onderstaande tabel geeft op hoofdlijnen inzicht in de financiële weerbaarheid van de Arnhemse begroting. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt dit uitgebreid toegelicht. De verrekeningen met de algemene reserve zoals die in de overzichten hiervoor staan, zijn hierin verwerkt.

De weerstandscapaciteit bedraagt in 2022 € 69,1 miljoen. Dat betekent dat er € 69,1 miljoen beschikbaar kan worden gemaakt om financiële tegenvallers op te vangen. Een belangrijk onderdeel hiervan is de algemene reserve. Het vermogen dat nodig is om alle gemeentebrede risico's met een zekerheid van 90 procent op te vangen bedraagt in 2022 € 50,5 miljoen, de benodigde weerstandscapaciteit. De buffers zijn daarmee € 18,6 miljoen hoger dan de opgetelde risico's, waarmee de weerstandsfactor in 2022 uitkomt op 1,4. Dit ligt 0,4 boven het minimaal vastgestelde niveau. Vanaf 2022 neemt de weerbaarheid van de begroting jaarlijks toe tot een weerstandsfactor van 1,5 in 2025. Hiermee is de Arnhemse begroting robuust genoeg om tegenvallers op te vangen.

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	**JV 2020**	**Prognose 2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
	90%	90%	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000						
Benodigde weerstandscapaciteit	58.519	50.539	50.539	47.552	47.552	47.552
Beschikbare weerstandscapaciteit	60.576	76.718	69.148	66.864	70.728	72.613
Benodigde versus beschikbare ruimte irt aanzuivering	**2.057**	**26.179**	**18.609**	**19.312**	**23.176**	**25.061**
Verschil (> factor 1,4)	-21.351	5.964	-1.606	291	4.155	6.040
Weerstandsfactor	**1,0**	**1,5**	**1,4**	**1,4**	**1,5**	**1,5**

Een belangrijk doel naast een robuuste begroting en daarmee buffers om risico's op te vangen is een robuustere financiële positie. Hiervoor wordt gespaard in de bestemmingsreserve solvabiliteit. Doel is om deze reserve groot

genoeg te laten zijn om in 20 jaar de voor investeringen aangegane leningen te kunnen aflossen. Daarmee worden toekomstige generaties niet opgezadeld met een forse schuldenlast. De ontwikkeling van deze bestemmingsreserve staat in de tabel hieronder.

Bestemmingsreserve solvabiliteit	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Stand per 1-1	**16.100**	**20.446**	**26.556**	**30.250**
Toevoeging aan reserve o.b.v. MIP Begroting 2021	7.047	6.110	3.693	2.941
Inzetten t.b.v. financieel beeld	-2.700			
Stand per 31-12	**20.446**	**26.556**	**30.250**	**33.191**

In 2022 wordt de groei van de reserve geremd door de eerder met de raad afgesproken inzet van een deel van deze middelen. Toch groeit de reserve door tot een stand van € 33,2 miljoen in 2025 waarmee de schulden eerder afgelost kunnen worden en de robuustheid van de financiële positie verbetert.

Het brede beeld van de financiële positie wordt beschreven in de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen. Dit wordt verder toegelicht met financiële kengetallen en de duiding daarvan. De financiële positie wordt beïnvloed door verschillende ontwikkelingen. Zoals bij alle gemeenten is de afhankelijkheid van de inkomsten van het Rijk groot. De schommelingen hierin zorgen voor een kwetsbaarheid van de financiële positie. De komende herijking van het gemeentefonds laat dit goed zien, waarbij het laatste beeld voor Arnhem dan weer gunstig is.
Ondanks de coronacrisis staat Arnhem er goed voor. Er wordt de komende jaren verder geïnvesteerd in het versterken van de stad met de Arnhemse Herstelagenda coronacrisis en ook wordt de financiële positie de komende jaren verder verstevigd. Wel blijft het belangrijk om de kerngegevens te blijven monitoren en vooral te sturen op de trends voor de langere termijn die we daarin zien.

Leeswijzer

Na het lezen van de hoofdlijnen van deze begroting, vindt u voor uw leesgemak een korte toelichting op de bouw van deze begroting. De begroting is een onderdeel uit de P&C-cyclus. In de begroting wordt het gemeentelijk beleid op hoofdlijnen toegelicht. Dit doen we aan de hand van de drie w-vragen:

- *wat willen we bereiken?*
- *wat gaan we doen?*
- *wat mag het kosten?*

Inleiding

Op 3 juli 2019 is het raadsvoorstel 'Plan van aanpak doorontwikkeling cyclusdocumenten' geamendeerd vastgesteld. Dit betreft het plan om in de komende jaren tot beter leesbare en toegankelijke cyclusdocumenten te komen. Deze ambitie is in de Begroting 2022 weer verder vertaald. We hebben met name ingezet op een verdere ontwikkeling van de doelenboom met een toevoeging van indicatoren en hiermee uitvoering gegeven aan de motie Voortaan wel meetbare doelen (20M277).

Aanpak uitvoering motie 'Voortaan wel meetbare doelen'

Voor de zomer over de aanpak een raadsbrief gestuurd. We hebben de afgelopen periode de volgende stappen uitgevoerd:

1. Inzichtelijk maken welke doelen en indicatoren in de begroting 2021 en de bestuursrapportages zijn opgenomen.
2. Een vergelijking maken met de P&C-producten van andere gemeenten.
3. Een pilot binnen één programma uitvoeren om te onderzoeken wat nodig is om de doelen meetbaar te maken.
4. Op basis van de conclusies van stap 3, dit stapsgewijs bij andere programma's toepassen.

Over stap 1 en 2 is direct in de Perspectiefnota gerapporteerd.

Pilot programma S02 Bereikbaarheid

We hebben voor de zomer de pilot van stap 3 voor het programma S02 Bereikbaarheid uitgevoerd. We hebben hierbij gewerkt met de volgende aanpak:

- Er wordt zichtbaar gemaakt, welke concrete resultaten we binnen het programma willen bereiken.
- Hierbij wordt een concreet doel geformuleerd, waarin duidelijk wordt wat we willen bereiken in de stad.
- Bij deze doelen en resultaten worden inspanningen benoemd. De inspanningen maken duidelijk wat we als gemeente zelf gaan doen om de doelen en resultaten te bereiken.
- Vervolgens wordt een indicator gezocht die de concrete resultaten goed in beeld brengt en kan worden opgenomen in de begroting (zoals; zijn ze inhoudelijk relevant, is er politiek draagvlak voor, van welke partijen zijn we afhankelijk).

Het kost tijd om bovengenoemde aanpak met collega's uit te voeren om te komen tot concrete resultaten, doelen en indicatoren. Het is een manier van denken die eigen gemaakt moet worden. Vanuit informatiegestuurd werken worden dergelijke trajecten op meerdere plekken binnen de organisatie uitgevoerd. Deze trajecten helpen ons bij het opstellen van beleid en het scherper stellen van de beleidsdoelen.
In programma S02 is het resultaat van deze pilot aangegeven. Hierbij geldt dat in deze begroting een eerste verbeterslag is gemaakt en dat dit programma zich de komende jaren verder zal doorontwikkelen.

Wat hebben we verder gedaan in deze Begroting

De gemeenteraad ontvangt periodiek verschillende bestuursrapportages waarin een groot aantal indicatoren en veel informatie is opgenomen. Bij de volgende programma's is een koppeling tussen de indicatoren uit de bestuursrapportages en de ambities/doelen in de Begroting gemaakt:

- S06 Participatie en armoedebestrijding
- S07 Zorg
- S10 Klimaat en energie

Bij de overige programma's is gekeken of de indicatoren die in Begroting 2021 al waren opgenomen aan de doelen gekoppeld kunnen worden en/of dat bij doelen extra indicatoren beschikbaar zijn. Hierbij gaat het om een eerste aanzet en zal de komende jaren verder uitgewerkt worden.

Indicatoren

In deze begroting staan effectindicatoren opgenomen. Effectindicatoren vertellen iets over de het effect dat beoogd wordt met de inspanningen van de gemeente. Zij gaan over de vraag: 'wat willen we bereiken'. Hierbij

past de kanttekening dat het al dan niet realiseren van de effecten in de meeste gevallen van meer factoren afhankelijk is dan alleen het gemeentelijke beleid. Op dit moment hebben we geen prestatie-indicatoren opgenomen. Prestatie-indicatoren gaan over 'hoe bereiken we onze doelstellingen?' en richten zich op het resultaat van de ingezette activiteiten/ inspanningen. In tegenstelling tot effectindicatoren, verandert de aard van prestatie-indicatoren regelmatig; bijvoorbeeld doordat inspanningen afgerond zijn of nieuwe inspanningen worden ontwikkeld. In deze Begroting staan de inspanningen voor 2022 benoemd. In verschillende bestuurs- en voortgangsrapportages (zie bijvoorbeeld de monitor New Energy Made in Arnhem) worden zowel effect- als prestatie-indicatoren gepresenteerd.

Onderzoek rekenkamer Jaarstukken 2019
In mei 2020 heeft de Rekenkamer een onderzoek gedaan naar de vraag of de jaarstukken 2019 de gemeenteraad in voldoende mate zicht geven op de financiële positie en de geleverde inhoudelijke prestaties. De Rekenkamer heeft hierbij aangegeven dat de mate waarin over het college de raad informeert over het realiseren van de doelen op inhoudelijk gebied beter zou kunnen. We hebben met bovengenoemde aanpak hierin weer stappen gezet. Tevens heeft de rekenkamer in dit onderzoek aangegeven dat de beheerplannen een duidelijkere plek in de begroting mogen krijgen. In de paragraaf Kapitaalgoederen is een eerste stap gemaakt om aan deze aanbeveling uitvoering te geven en zal de komende jaren verder doorontwikkeld worden.

Opbouw van de Begroting 2022

Deel 1 - hoofdlijnen van beleid en ontwikkelingen in het financieel kader

In de stedelijke en wijkprogramma's worden de prioriteiten van het beleid aangegeven. Een samenvatting van de prioriteiten krijgt een plek in hoofdstuk 1.

In het hoofdstuk Ontwikkelingen in het financieel kader worden de belangrijkste financiële ontwikkelingen weergegeven. Ook wordt in dit hoofdstuk een verklaring van de mutaties gegeven.

Deel 2 - beleidsbegroting

De beleidsbegroting is opgebouwd uit vier onderdelen:

Acht wijkprogramma's (W)
Sinds 2017 zijn acht wijkprogramma's ingesteld. De 24 wijken zijn geclusterd in acht gebieden: Noord-West, Noord-Oost, Presikhaaf, Centrum/Spijkerkwartier/Arnhemse Broek, Malburgen, Rijkerswoerd/ Kronenburg/ Vredenburg, Elden/ De Laar en Schuytgraaf/ Elderveld.

Dertien stedelijke programma's (S)
In de stedelijke programma's zijn de ambities, doelen, inspanningen en de daarbij behorende budgetten op stedelijk niveau opgenomen.

Negen paragrafen
De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting. Er worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. Een deel van de paragrafen zijn in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

De volgende verplichte paragrafen vanuit het BBV zijn opgenomen:

1. Lokale heffingen - In deze paragraaf wordt stilgestaan bij de diverse gemeentelijke belastingen en heffingen en de consequenties daarvan voor de inwoners.
2. Risicomanagement en weerstandsvermogen - Het weerstandsvermogen geeft aan hoe solide de financiële positie van de gemeente is. In deze paragraaf zijn ook financiële kengetallen opgenomen, zoals het weerstandsvermogen, de solvabiliteit en de schuldquote
3. Onderhoud kapitaalgoederen - In deze paragraaf wordt toegelicht op welke wijze het onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen (zoals wegen, riolering, gebouwen) gewaarborgd is.
4. Financiering - Hier wordt toegelicht op welke wijze met de financieringsbehoefte van de gemeente is omgegaan.
5. Bedrijfsvoering - In de paragraaf wordt gerapporteerd over de voortgang van interne ontwikkelingen binnen de gemeentelijke organisatie.
6. Verbonden partijen - De gemeente werkt samen met andere partijen om bepaalde doelen te bereiken. Als de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft bij een partij, is dit een zogenoemde verbonden partij. In deze paragraaf worden alle verbonden partijen toegelicht.

7. Grondbeleid - De gemeente speelt een rol in het kopen en verkopen van gronden. Hier wordt verder ingegaan op het gevoerde grondbeleid.

Op verzoek van uw raad zijn twee niet verplichte paragrafen in de begroting opgenomen:

8. Investeringen - In deze paragraaf wordt over de realisatie van de investeringen gerapporteerd.
9. Subsidies - De gemeente verstrekt subsidies aan instellingen die een bijdrage leveren aan gemeentelijke doelstellingen. In deze paragraaf wordt aangegeven welke instellingen subsidie hebben ontvangen inclusief de subsidiebedragen.

Overig programmaplan
Hierin wordt duidelijk gemaakt op welke wijze de overhead in het overzicht baten en lasten tot uitdrukking komt.

Deel 3 - Financiële begroting
In dit onderdeel wordt ingegaan op de ontwikkelingen in het financieel kader, mutaties circulaires van het gemeentefonds en de financiële begroting met de financiële tabellen.

Bijlagen
In de bijlagen is informatie te vinden over het normenkader, aanvullende financiële tabellen en informatie over de programma's en de afkortingen- en begrippenlijst.

Interactieve website
De Begroting is digitaal beschikbaar op: financien.arnhem.nl. Op deze website is in de wijk- en stedelijke programma's ook de volgende extra informatie te vinden:

- Verdeling budgetten in kostensoorten
- Verdeling budgetten taakvelden
- Verdeling budgetten portefeuilleonderdelen
- Verdeling budgetten producten
- Totaaloverzicht subsidies
- Totaaloverzicht reserves

Deel 2 Beleidsbegroting

De beleidsbegroting bestaat uit vier onderdelen:

1. Wijkprogramma's (W)
2. Stedelijke programma's (S)
3. Paragrafen
4. Overig programmaplan

Wijkprogramma's

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op wijkniveau plaatsvinden, zijn opgenomen in de volgende 8 wijkprogramma's (bundeling van logisch samenhangende wijken):

W1 **Wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek (CSA)**
Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek

W2 **Wijkprogramma Noordwest**
Burgemeesterswijk, Hoogkamp, Transvaal, Heijenoord, Lombok, Klarendal, Klingelbeek e.o., Schaarsbergen e.o., Sint Marten en Sonsbeekkwartier

W3 **Wijkprogramma Noordoost**
Alteveer, Cranevelt, Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o.

W4 **Wijkprogramma Presikhaaf**
Presikhaaf West en Presikhaaf Oost

W5 **Wijkprogramma Malburgen**
Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder Het Duifje en Immerloo

W6 **Wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld**
Schuytgraaf en Elderveld

W7 **Wijkprogramma De Laar/Elden**
De Laar en Elden

W8 **Wijkprogramma Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg (RKV)**
Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg

Wijken Algemeen

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is / wordt een levendige en vitale stad waar het volgens inwoners en ondernemers fijn wonen, werken en verblijven is.

Samen met de wijken
In de Arnhemse wijken zijn medewerkers van de gemeente verbonden aan de gebieden, om samen met burgers en bedrijven vorm te geven aan de uitvoering van het beleid in de betreffende wijken. Wijkgericht werken is het samenwerken met partners aan leefbaarheid en sociale samenhang binnen wijken. Vanuit en voor de wijken worden trends en (strategische) ambities gesignaleerd die bijdragen aan de stadsbrede doelen. Wijksturing sluit aan bij de identiteit en dynamiek van de wijk of gebied. Geen wijk is hetzelfde, verschillen mogen er zijn of ontstaan. Een belangrijk onderdeel hiervan is dat gezamenlijke belangen samen met inwoners en wijkpartners worden geformuleerd en focus wordt aangegeven en hierop concrete acties worden ingezet. Met als uiteindelijk doel om gezamenlijk maatschappelijke meerwaarde in de wijken te creëren, een gedeelde verantwoordelijkheid voor je leefomgeving, door inzichten, krachten en investeringen te bundelen. De wijkmanagers hebben hierin een cruciale rol omdat ze niet alleen partners in projecten en beleidsopgaven zijn, maar vooral een bekend gezicht en aanspreekpunt in de wijken zijn.

De Arnhemse wijkaanpak Van Wijken Weten is succesvol, zo bleek uit uitgevoerde evaluatie in 2021. Sinds de start in 2017 zijn in de wijken (nieuwe) netwerken opgebouwd en verstevigd. Jaarlijks zijn met inbreng van inwoners en professionals acht wijkprogramma's tot stand gekomen. Vanaf 2020 is door de teams Leefomgeving vanuit de opgaven en behoeften een vertaling gemaakt naar thema's die in meerdere gebieden spelen en aandacht vergen. Resultaat hiervan zijn acht stadsbrede thema's. De sturing vanuit teams Leefomgeving verloopt voor deze acht thema's via drie pijlers van leefbaarheid: sociale domein, fysiek domein en veiligheid.

Sociaal	Fysiek	Veiligheid
Meedoen	Openbare ruimte	Veiligheid
Kansengelijkheid	Duurzaamheid	
Gezondheid	Wonen	
	Wijkeconomie	

Voor elk wijkprogramma is deze begroting opgebouwd uit de stadsbrede thema's die in de betreffende wijk van toepassing zijn. Aan deze thema's zijn de inspanningen per team Leefomgeving geformuleerd.

Betekenis stadsbrede thema's
- Meedoen: Inwoners zijn financieel en sociaal zelfredzaam.
- Kansengelijkheid: Iedere inwoner heeft gelijke kansen.
- Gezondheid: Inwoners kunnen voldoende bewegen en worden geholpen bij het creëren van een gezond levenspatroon.
- Openbare ruimte: De openbare ruimte is schoon, heel en veilig en draagt bij tot gebruik door de inwoners. In samenwerking met bewoners wordt gewerkt aan de vergroening van de wijken.
- Duurzaamheid: De stad is beschermd tegen hitte, regenoverlast en is energie-neutraal.
- Wonen: Inwoners hebben een veilig onderdak, wonen prettig in een huis, een buurt en een wijk die bij hen past.
- Wijkeconomie: De bedrijven in de wijk krijgen ondersteuning die zij nodig hebben.
- Veiligheid: Inwoners van Arnhem voelen zich prettig en veilig in Arnhem, binnenshuis en buitenshuis. Deze veiligheid zorgt voor ontspanning en vrijheid en laat inwoners onbelemmerd maatschappelijk deelnemen.

Samen met inwoners - Het inzicht en de kracht van burgers wordt maatgevend voor gemeentelijk handelen

Onderstaand worden de doelen van de teams Leefomgeving voor de komende jaren geschetst. Daaraan zijn de acht stadsbrede thema's gekoppeld.

De gemeente als wijkgerichte organisatie
Het college gaat op basis van de evaluatie en de Rekenkamerbrief onderzoek Van Wijken Weten en de wensen van de raad aan de slag met de aanpak Van Wijken Weten 2.0. Wijkgericht werken is herkenbaar in het handelen van de hele gemeentelijke organisatie. De wijkbudgetten van de gemeente worden ontschot ingezet, zodat maatwerk per wijk mogelijk is. Bij vraagstukken die in meerdere wijken spelen wordt gekeken naar combinaties en gezamenlijke inzet van budgetten. Ook bij stedelijke projecten, voorzieningen en oplossingen wordt zorg gedragen dat de uitvoering aansluit bij situaties en behoeften in de verschillende wijken.

Gekoppelde thema's: alle acht thema's.

Leefbare wijken
In sommige wijken staat de leefbaarheid meer onder druk dan in andere wijken. Deze buurten hebben extra aandacht nodig. Op plekken waar dit speelt, ontwikkelen we samen met bewoners en professionals een aanpak. Zo is in Arnhem-Oost een buurtaanpak in combinatie met stadsvernieuwing 3.0, de Woondeal en de wijkveiligheidsagenda ontwikkeld. Daarnaast is, als onderdeel van prestatieafspraken van het college met woningcorporaties, in enkele wijken gestart met het opstellen van gezamenlijke en integrale handelingskaders. Als uitvloeisel van de motie Voorkomen Stadsvernieuwing 4.0 gaan we in 2022 verder met het uitwerken van de aanpak leefbare wijken.

Gekoppelde thema's (7): meedoen, kansengelijkheid, gezondheid, openbare ruimte, duurzaamheid, wonen en veiligheid.

Stadsvernieuwing 3.0 (Woondeal)
De Woondeal kent twee delen, het gedeelte met woningbouwversnelling en verdichting en het onderdeel Stadsvernieuwing 3.0 (Arnhem-Oost-aanpak). Stadsvernieuwing 3.0 richt zich op 5 wijken: Geitenkamp, Klarendal, het Arnhemse Broek, Malburgen en Presikhaaf West (Arnhem-Oost). Dit zijn wijken die vaak al jaren bovenaan staan op lijstjes van cijfers van werkeloosheid, armoede, opleidingsniveau, veiligheid en leefbaarheid in de breedste zin van het woord. In een aantal wijken is een lichte opgaande lijn te bespeuren, maar veel minder sterk dan in de andere wijken in Arnhem. Teveel mensen hebben te weinig gemerkt van de jaren dat er sprake was van economische opleving en worden nu in deze periode van crisis harder getroffen. Er is dus nog veel te doen.

Gekoppelde thema's (4): meedoen, kansengelijkheid, wonen en veiligheid.

Ontmoeten en verbinden
In Arnhem bestaan al allerlei initiatieven in de wijken waarbij mensen elkaar tegenkomen. 'Ontmoeten' kan bijdragen aan het tegengaan van sociaal isolement en aan vergroting van zelfstandigheid van Arnhemmers. Gelijke kansen voor iedereen voor toegang tot voorzieningen in de wijk. In vrijwel alle wijkprogramma's is ontmoeten benoemd als speerpunt. Ook in de opdrachten aan welzijnsorganisaties komt het thema herhaaldelijk terug.

Gekoppelde thema's (3): meedoen, kansengelijkheid en openbare ruimte.

Netwerken en infrastructuur
Iedere Arnhemse wijk heeft netwerken en een (sociale) infrastructuur die passen bij de wijk en haar inwoners. In de ene wijk betekent dit dat diverse bewonersgroepen en -initiatieven elkaar weten te vinden, samenwerken en kennis delen. In een andere wijk wordt meer ingezet op een ketenaanpak van diverse maatschappelijke organisaties en vrijwilligersinzet. De gemeente heeft hierin een stimulerende en faciliterende rol. Ook stellen de teams Leefomgeving als opdrachtgever en subsidieverstrekker voorwaarden aan onderlinge samenwerking en samenhang in het aanbod. Netwerken worden versterkt in de wijken langs de pijlers sociaal, fysiek en veiligheid.

Gekoppelde thema's: alle acht thema's.

Invloed en betrokkenheid van bewoners
Inwoners hebben invloed op hun leefomgeving en wat daar gebeurt. Inwoners krijgen en nemen ruimte in om zelf initiatieven in en voor hun wijk te organiseren. Ze kunnen daarbij indien nodig rekenen op advies en ondersteuning vanuit de gemeente. Beschikbare (openbare) data en kennis wordt gedeeld, zodat bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties daar gebruik van kunnen maken. Gemeentelijk beleid komt tot stand in samenspraak met inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. We verbinden (groepen) bewoners en partijen in de wijk aan elkaar.
Door in alle acht gebieden in Arnhem met een wijkprogramma te werken, waarin het bewonersperspectief en het perspectief van professionals en partners in de wijk is ingebracht, worden thema's aangepakt die aandacht vragen. Burgerparticipatie is verankerd in gemeentelijke processen en projecten waarbij inwoners op verschillende manieren worden betrokken. En met het wijkgericht werken wordt de mogelijkheid geboden met inwoners zaken slimmer en anders aan te pakken.

Gekoppelde thema's: alle acht thema's.

De gemeente als wijkgerichte organisatie en vergroten van invloed en betrokkenheid inwoners: De kracht, kennis en kunde van inwoners en ondernemers benutten
Het college gaat op basis van de evaluatie en de Rekenkamerbrief onderzoek Van Wijken Weten en de wensen van de raad aan de slag met de aanpak Van Wijken Weten 2.0. Hierin heeft het college conform de aanbevelingen onder andere aandacht voor de verwachtingen van inwoners, partners, bestuur en werkorganisatie. Daarbij is ook belangrijk dat deze partijen weten hoeveel geld er daadwerkelijk beschikbaar is voor hun wijk. Daarnaast wil het college de stedelijke aanpak beter laten aansluiten op de wijkaanpak

Leefbare wijken: Opstellen stedelijke monitor leefbare Wijken (2021 / 2022)
Om achteruitgang in wijken tijdig te kunnen signaleren en dus tijdig op ontwikkelingen in te springen, is behoefte aan continue monitoring van alle Arnhemse wijken als uitvloeisel van de motie voorkomen stadsvernieuwing 4.0. De monitor wordt in het najaar van 2021 / begin 2022 uitgevoerd in alle Arnhemse wijken. Dit betekent concreet dat we niet alleen kijken naar de genoemde preventiewijken maar dat we ook de wijken in Arnhem-Oost en andere wijken betrekken. Achteruitgang meten werkt alleen maar als we ook trends kunnen signaleren. Op het terrein van veiligheid werken we momenteel bijvoorbeeld met een specifiek dashboard om gegevens over overlast te monitoren.
We werken verder aan een set interventies die stadsbreed inzetbaar zijn, waarbij de vorm en uitvoering kan verschillen, omdat per buurt wordt gedaan wat nodig en passend is. Naast de aanpak van bestaande problemen willen we ook voorkomen dat de kwetsbaarheid van wijken en bewoners toeneemt. Daarom wordt er ingezet op kansengelijkheid, preventie en het doorbreken van generatiepatronen bij sociale problematiek. Met het programma Kansrijk Opgroeien wordt het perspectief van kinderen en jongeren (0-27 jaar) vergroot en wordt de sociale omgeving van deze kinderen en jongeren versterkt (onder andere ouders en verzorgers). Dit vanuit de gedachte 'It takes a village to raise a child'.

Ontmoeten en verbinden: een visie ontwikkelen
Een belangrijke inspanning is het bevorderen van maatschappelijk vastgoed en het kwalitatief goede beheer van buurthuizen en MFC's. Samen met de buurthuizen wordt er een visie ontwikkelt op buurthuizen en onderzocht hoe het beheer buurthuizen en MFC's kan worden verbeterd. Een ander belangrijk punt is de ondersteuning van initiatieven en draagkracht in de wijken voor programmering en de inzet van vrijwilligers. De ambitie is om de komende jaren een adequate, kwalitatieve spreiding van ontmoetingslocaties in de wijken te realiseren. Het gaat dan om buurthuizen en MFC's, maar ook om mogelijkheden voor ontmoeting in de publieke ruimte, onder andere in combinatie met sport en bewegen en particuliere locaties zoals cafés en (sport)verenigingen.

Stadsvernieuwing 3.0: integraal werken aan wijkopgaves
De Arnhem-Oost-aanpak (Stadsvernieuwing 3.0) biedt de kans om integraal bewoners- en gebiedsgericht te gaan kijken en werken om de opgaven van iedere wijk aan te pakken. Daarbij bouwen we voort op wat er al is: want er is al veel goeds. In Arnhem-Oost willen we goede aanpakken versnellen en intensiveren. En wat niet werkt, anders gaan doen en/of anders gaan organiseren (door bijvoorbeeld kritisch te kijken naar onze eigen regels/afspraken, maar ook landelijk). Tegelijkertijd realiseren we ons dat problemen niet zo maar opgelost zijn en vaak wel een generatie kost voordat fundamentele veranderingen beklijven. Daarom hanteren we ook het perspectief van 18 jaar.

Op basis van de in het najaar van 2021 uitgevoerde monitor Leefbare Wijken (raadsbrief 1 juni 2021, zaaknummer : 575517) gaan we veranderingen volgen in preventiewijken en ook wijken in Arnhem Oost en andere wijken betrekken.
Op buurt- en wijkniveau is soms meer verdieping nodig om de effecten van de aanpak goed inzichtelijk te maken.

Op basis van de uitkomsten van de nieuwe monitor gaan we in 2022 in alle preventiewijken nieuwe wijkgesprekken voeren. Deze gesprekken stemmen we door middel van een goede agenda af met lopende trajecten. Daar waar grote fysieke projecten lopen proberen we dubbelingen te voorkomen. Team Leefomgeving speelt een belangrijke rol in de communicatie en planning (voorjaar 2022).

De uitkomsten van de monitor en de wijkgesprekken gebruiken we voor het verder versterken van (bestaande) wijkvisies. Een wijkvisie beschrijft hoe we voorkomen dat wijken afglijden. De visie kijkt vooruit en geeft richting aan beleid op lange termijn.
De wijkvisie bevat in elk geval de volgende elementen:

1. Een goede analyse: welke factoren maken een wijk kwetsbaar en welke factoren versterken de wijk?
2. Inzicht in de factoren voor een succesvolle preventieve aanpak in de wijk
3. Er wordt samengewerkt tussen inwoners en wijkinitiatieven, gemeente en woningbouwverenigingen/ vastgoedbezitters.
4. Burgerparticipatie is van groot belang bij de uitwerking in de wijken. Belangrijk is om bij de analyse met bewoners in gesprek te gaan. Zij zijn ervaringsdeskundigen en kennen de wijk goed. Hoe zien zij de wijk? Welke kansen zien zij in de wijk? Welke positieve krachten zien zij in de wijk? Dit kan door directe interactie met bewoners uit de wijk, maar ook professionals uit de wijk kunnen hierin een rol hebben.
5. Toetsing van uitwerking: het is goed om een visie ook aan bewoners voor te leggen en te controleren of bewoners hierin hun input terug zien. De visie gaat over de langere termijn, en is overkoepelend over wijken, terwijl inwoners vaak meer in het nu kijken en juist vooral gericht zijn op de eigen wijk. Belangrijk is het om in de gaten te houden dat bij betrekken van wijkprofessionals/ vertegenwoordigers een juiste afspiegeling ontstaat van de wijk bij de mensen die betrokken zijn.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Wijken Algemeen per thema *Wordt niet als afzonderlijk kader vastgesteld.*	**Lasten**	**Baten**	**Toevoe-gingen**	**Onttrek-kingen**
Bedragen x € 1.000				
Meedoen	17.495	-367	0	0
Kansengelijkheid	26.842	-7.971	0	0
Gezondheid	122.541	-467	110	-44
Openbare ruimte	18.789	-1.466	1	-3
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	9.297	-12.745	1.338	-276
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	1.673	-40	0	0
Bedrijfsvoering	38	0	0	0
Totaal	**196.674**	**-23.057**	**1.449**	**-322**

Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek

In het wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek (CSA) bevinden zich de wijken Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Versterken van de plekken in de wijk voor ontmoeting

De vraag naar laagdrempelige plekken om in de wijk te ontmoeten komt vanuit bewoners en organisaties. De ontmoeting kan zowel georganiseerd als ongeorganiseerd zijn. De locaties zijn flexibel of vast, bijvoorbeeld een buurthuis/huiskamer of in de buitenruimte.

Inspanningen 2022

- Waar kansen zich voortdoen inzetten op versterken van ontmoeting in binnenruimtes en de buitenruimte.
- Verbeteren buurtcentra de Symfonie en De Lommerd.

Versterken van sociale cohesie

Onderlinge betrokkenheid is belangrijk voor een leefbare wijk. Elkaar kennen in de buurt en bereid zijn je buurtgenoten te helpen hoort daarbij. CSA is een divers gebied waarin iedereen mee kan doen. Ook ouderen willen langer zelfstandig kunnen wonen. Een goed netwerk is daarbij belangrijk. Passende initiatieven zijn nodig om verbindingen tussen bewoners te leggen en daarmee de veerkracht van de wijk te versterken.

Inspanningen 2022

- Bewonersinitiatieven waar nodig ondersteunen.
- Samenwerking met de Sociale wijkteams om de voorliggende/ algemene voorzieningen in het gebied in beeld te hebben en waar nodig te versterken of om te vormen.
- Inzet van bewonersondersteuning (ook in relatie met versterking wijkdemocratie).

Meer (financiële) zelfredzaamheid

Alle mensen moeten mee kunnen doen in de samenleving. Veel mensen willen zich ontwikkelen en ervaringen op kunnen doen. In CSA zijn buurten waar naar verhouding tot de andere wijken in Arnhem meer gezinnen leven in armoede. Zij kunnen zich, om diverse redenen, financieel zelf niet redden.

Inspanningen 2022

- Nauwe aansluiting op het stedelijk programma Armoede en Schulden.
- Sturen op samenwerking van organisaties in de wijk/buurt.
- Samenwerking met de Sociale wijkteams en Werk en Inkomen versterken (gezamenlijke afspraakruimte in de Symfonie).

Kansengelijkheid

Bevorderen kansengelijkheid: bewoners zijn zelfstandiger en staan steviger in de maatschappij

De inzet van verschillende projecten in krachtwijken op kwetsbare doelgroepen laat positieve resultaten zien. Omdat we willen inzetten op een duurzame verandering en terugval van oude patronen willen voorkomen, sturen we sterk op de duurzaamheid van interventies.

Inspanningen 2022

- Verzilveren van de kansen die ontstaan vanuit de Arnhem-Oost aanpak. Investeringen/interventies hieruit moeten op duurzaamheid worden getoetst alvorens te worden uitgevoerd.
- Ondersteunen van diverse initiatieven op het gebied van kansengelijkheid (onder andere Stichting Raak, Broek Omhoog, de Kansen en buurtschakels).

Minder onderwijsterugval

Er is een grote groep die na de overgang van Basisonderwijs (PO) naar Voortgezet onderwijs (VO) terugvalt in niveau. Dit komt omdat er met name gefocust wordt op de cognitieve vakken die belangrijk zijn voor de stap richting het VO. Hiermee hebben ze onvoldoende basis en een achterstand op de andere competenties die nodig zijn op het niveau van het VO.

Vanuit de basisscholen in het Arnhemse Broek is er vanaf begin 2019 een programma opgesteld om kinderen gelijke kansen te bieden. De scholen hebben zicht op de behoeftes van de leerlingen en stemmen zaken af met de gemeente en de partners in de wijk zoals Rijnstad, Sportbedrijf en het Sociale wijkteam.

Inspanningen 2022

Het continueren van het programma kansrijk opgroeien (Het Fort, De Blokhut, Doorgaande schoollijn Hugo de Groot school en Paulusschool en Fridayschool).

Gezondheid

Meer sport en beweegmogelijkheden in de wijk voor 0 - 100 jaar

In het gebied CSA zijn weinig sportfaciliteiten. Op de commerciële sportscholen na, is er geen actieve sportvereniging. In samenwerking met het Sportbedrijf Arnhem kijken wij naar een herijking van de inzet op sport en bewegen in de wijk, zodat deze beter aansluit op behoefte en vraag van bewoners.

Inspanningen 2022

- Onderzoek faciliteren.
- Sturen op bredere en flexibele inzet van uitvoeringsplan Sportbedrijf.
- Realisatie van een wandelpad en tijdelijke schaatsbaan in het Arnhemse Broek.

Integrale aanpak gezonde leefstijl

Het percentage kinderen met ernstig overgewicht ligt ruim boven het Arnhems gemiddelde in 't Arnhemse Broek. De redenen hiervoor zijn divers. De cijfers zijn de afgelopen jaren toegenomen en in het belang van de toekomstige gezondheid van de kinderen zullen we hier op prioriteren.

Inspanningen 2022

- Inzet Go in samenwerking met het basisonderwijs.
- JOGG programma vanuit Sportbedrijf.
- Integrale aanpak en monitoring.

Openbare Ruimte

Aantrekkelijkere buitenruimte

In CSA is er veel verharding en verstening, mede omdat het een centrumwijk is met weinig ruimte en veel bebouwing en belangrijke infrastructuur. Vergroening zorgt voor een mooiere en aantrekkelijkere buitenruimte. Dit gaat voor een belangrijk deel hand in hand met het thema Duurzaamheid. Ook biedt het parkeerplan in het Spijkerkwartier mogelijkheden om de buitenruimte aantrekkelijker te maken.

Inspanningen 2022

- We combineren vergroeningswensen vanuit de wijk met de ontwikkeling van onder andere de Ir. J.P. Van Muijlwijkstraat en de Steenstraat.
- Ondersteuning van diverse (groene) bewonersinitiatieven (zoals Groen van Prinsterenstraat en Transformatorplein).

Duurzaamheid

De wijk is meer klimaatbestendig

Het gebied CSA heeft door de verstening en verharding een grote hittestress opgave. Ook de infrastructuur en de ringweg rond het centrum zorgt voor een hoog percentage aan fijnstof. Door inzet vanuit de wijken en door actief vergroeningsprojecten te stimuleren en te ondersteunen dragen we bij aan de klimaatopgave van de gemeente Arnhem. In het Spijkerkwartier en Arnhemse Broek is wateroverlast een probleem door veel verharding en weinig groen in de straat, maar ook door de natuurlijke loop van regenwater dat vanuit het hoger gelegen Klarendal de lager liggende wijken instroomt.

Inspanningen 2022

Groeninitiatieven stimuleren en ondersteunen.

Meer aandacht voor energietransitie (Wijk van de toekomst)

In het gebied speelt ook de grotere opgave met betrekking tot de energietransitie. Dit is een stedelijk programma ingegeven door landelijk beleid. Vanuit De Blauwe Wijk Economie (DBWE) wordt in samenwerking met de gemeente, naar alternatieven en mogelijkheden gekeken. Vanuit het Sparkcentre in de wijk dragen ook de HAN en WUR hier aan bij.

Inspanningen 2022

Ondersteuning van DBWE door verbinding vanuit de centrale organisatie met de wijk.

Wonen

Meer diversiteit in de woningvoorraad

Veel ouderen verlaten de wijk omdat de woning niet meer voldoet aan de behoefte. Zij worden hierdoor gedwongen de wijk te verlaten terwijl juist hun netwerk kan helpen bij het langer zelfstandig thuis en zelfredzaam blijven. Ook zijn het Centrum en het Spijkerkwartier niet aantrekkelijk voor gezinnen met kinderen. Diversiteit van groepen is belangrijk voor de wijken.
De grote hoeveelheid kamerverhuur is ook een punt van aandacht. Handhaving van het beleid van het nieuwe Facetplan is van belang om de groei van kamerverhuur tegen te gaan en de overlast te verminderen.

Inspanningen 2022

- Aandacht vragen voor beschikbaarheid van woningen voor gezinnen en ouderen bij de transitie van woningen en nieuwbouwprojecten bij woningcorporaties, projectontwikkelaars en bestuur.
- Aanpak van overlast door kamerverhuur met aandacht voor adequate signalering, inzet van handhavingsacties en door bewoners vooraan in vergunningsprocessen te betrekken.

Wijkeconomie

Verbeteren van de samenwerking in leefomgeving in relatie tot ondernemers en bewoners

In de wijk CSA zijn veel ondernemers te vinden die daardoor onderdeel uitmaken van de wijk en de leefomgeving. Het centrum is de laatste jaren in het aantal bewoners enorm gegroeid, daardoor vindt er een verschuiving plaats in de functionaliteit. Naast een wijk met winkels wordt het steeds meer ook een woonwijk en dan is een prettige woonomgeving belangrijk. In het Spijkerkwartier zoeken de ondernemers naar diversificatie van het aanbod van winkels. Lokaal winkelen wordt extra aantrekkelijk en trekt andere ondernemers naar de Steenstraat. Er zijn zorgen over de veiligheid en leefbaarheid in de Steenstraat. Ondernemers en bewoners zijn verenigd en pakken dit gezamenlijk op met stakeholders.

De belangen en wensen van ondernemers zijn soms anders dan die van bewoners. Maar er zijn ook veel overeenkomsten op de thema's veiligheid, openbare ruimte (vergroening) en duurzaamheid. Belangen raken elkaar en kunnen worden versterkt door het verbeteren van de samenwerking.

Inspanningen 2022

- Het team Leefomgeving is partner om mee te denken in kansen.
- Ontwikkeling van de Steenstraat gericht op veiligheid en diversiteit.
- Vernieuwing van Keurmerk Veilig Ondernemen.

Goed functionerende wijkorganisaties

Het gebied kent een aantal wijkorganisaties die werken aan een verbetering van de wijk en bijdragen aan diverse doelstellingen. Denk hierbij aan meedoen/ activering, sociale cohesie, duurzaamheid en leefbaarheid/openbare ruimte.

De Blauwe WijkEconomie is een vernieuwend en experimenteel initiatief. De visie van DBWE is in grote lijnen: het behouden en verzilveren van waarden die er in de wijk te vinden zijn. Vanuit deze gedachte worden er verschillende projecten opgezet en doorontwikkeld. Een aantal voorbeelden zijn Spijkerbikes, wormenhotels, buurtbaanbedrijf en Sparkcenter. DBWE is een livinglab voor heel Arnhem dat begint in het Spijkerkwartier.

Het Buurtgroenbedrijf begon als klein burgerinitiatief vanuit DBWE en is nu ontwikkeld tot een professioneel sociaal bedrijf dat vergroeningsprojecten oppakt, uitwerkt en uitvoert. Door het Buurtgroenbedrijf kunnen er veel meer vergroeningsinitiatieven worden uitgevoerd dan de gemeente zou kunnen aanpakken.

In het Arnhemse Broek zijn Broek Omhoog en De Kansen actief. In het Centrum is de Buurtkeuken gevestigd die voor veel sociale binding zorgt. Al deze initiatieven vinden plaats door en met bewoners van de wijk.

Inspanningen 2022

- Ondersteuning van de wijkorganisaties als partner vanuit de gemeente. Meedenken in mogelijkheden en het grijpen van kansen die in relatie staan met de Arnhemse ambities.
- Kennisdeling met andere wijken.
- Inzet om wijkorganisaties maximaal zelfstandig te laten functioneren (organisatorisch en financieel).

Veiligheid

Minder overlast

In het gebied is leefbaarheid een belangrijk thema. Op sommige plekken is sprake van (een gevoel van) onveiligheid. Bewoners vragen aandacht voor verkeersveiligheid, overlast door kamerbewoning en de aanwezigheid van criminaliteit en drugshandel. Het actieprogramma Schoon Heel Veilig is met deze thema’s bezig. Met gerichte acties willen we afrekenen met de verloedering, overlast en criminaliteit in de wijk. Het doel is om ondernemen en wonen in het gebied prettiger en aantrekkelijker te maken.
In de wijken zien we een toename van psychisch kwetsbare mensen en dak- en thuislozen (volwassenen en jongeren). Extra inzet en voorzieningen zijn nodig.

Inspanningen 2022

- Het vasthouden van de behaalde resultaten van het actieprogramma Schoon Heel en Veilig.
- Verbreden Project Centrum naar het Spijkerkwartier (aanpak van overlastgevende personen op straat).
- Toezien op een goede inbedding van Straatcoaches bij de afdeling handhaving en preventie.
- Uitvoering project wonen zonder stigma.
- Aanpak op het verminderen van weesfietsen, graffiti en zwerfafval.
- Goed functionerende wijkveiligheidsoverleggen en Overleg Zorg en Overlast (OZO).

Participatie

Op diverse wijze is er inbreng verzameld voor het wijkprogramma. Het hele jaar wordt een beeld van de wijk gevormd onder andere door middel van gesprekken met bewoners, inbreng van professionals, de diverse bewonersinitiatieven, cijfers van de wijk, wijkoverleggen. Specifiek voor het wijkprogramma is er ook input verzameld. In het Spijkerkwartier heeft de Spijkerbrigade samen met team Leefomgeving de tekst voor het wijkprogramma geschreven. Deze is vervolgens besproken in het wijkoverleg, en daarna gepubliceerd in de wijkkrant en op mijnspijkerkwartier.nl. De ontvangen reacties waren positief en leidden niet tot wijzigingen.
In het Arnhemse Broek is het proces nog gaande. Het wijkplatform heeft samen met het team Leefomgeving een proces in gang gezet om zoveel mogelijk mensen mee te laten denken. Door het jaar heen zijn er participatietrajecten met bewoners geweest, over wonen, groen, afval, verkeer en speeltuintjes.
In het Centrum is voor het wijkprogramma gebruik gemaakt van de mailadressen van bewoners van de binnenstad (naar aanleiding van enquête 2020). 156 inwoners zijn vervolgens benaderd met vragen. Tevens is de ondernemers vereniging en het kernteam Arnhem 6811 gevraagd om input.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek per thema	**Lasten**	**Baten**	**Toevoe-gingen**	**Onttrek-kingen**
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget CSA				
Meedoen	240	0	0	-175
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	515	-53	19	-6
Openbare ruimte	-117	-35	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	338	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	838	-2	0	0
Totaal Wijkbudget CSA	1.814	-91	19	-181
Wijken Algemeen CSA				
Meedoen	2.652	-62	0	0
Kansengelijkheid	3.608	-892	0	0
Gezondheid	16.538	-27	4	-3
Openbare ruimte	2.860	-264	1	-3
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	2.971	-9.142	802	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	135	-5	0	0
Bedrijfsvoering	37	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen CSA	*28.800*	*-10.392*	*807*	*-5*
Totaal Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek	**30.614**	**-10.482**	**826**	**-187**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	30.646	29.846	28.146	30.614	30.606	30.436	30.231
Baten	9.595	9.566	10.255	10.482	10.440	10.397	10.355
Saldo lasten en baten	***-21.051***	***-20.280***	***-17.892***	***-20.132***	***-20.132***	***-20.038***	***-19.876***
Toevoegingen aan reserves	534	20	561	826	826	826	827
Onttrekkingen aan reserves	35	8	575	187	191	182	11
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-499***	***-12***	***14***	***-639***	***-639***	***-644***	***-816***
Gerealiseerd resultaat	**-21.550**	**-20.292**	**-17.877**	**-20.770**	**-20.801**	**-20.682**	**-20.692**

Toelichting

Lasten

Voor gebied CSA is totaal € 30,6 miljoen aan lasten begroot. € 28,8 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,8 miljoen specifiek binnen CSA. Het grootste deel van de lasten (€ 16,5 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams. Daarnaast wordt voor de thema's meedoen (€ 2,7 miljoen), kansengelijkheid (€ 3,6 miljoen), openbare ruimte (€ 2,7 miljoen) en wonen (€ 3,2 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 stijgen de lasten met € 2,4 miljoen. Dit komt voornamelijk door Gezondheid (stijging WMO lasten 3.1 miljoen) Openbare Ruimte (daling €200.000) en Wonen (daling € 600.00).

Baten

Totaal is een bedrag van € 10,5 miljoen aan baten begroot, € 10,5 miljoen voor Wijken Algemeen en € 0,01 miljoen specifiek voor CSA. De grootste baten van 9,1 miljoen betreft inkomsten voor straatparkeren binnen het thema wonen. Voor kansengelijkheid is € 0,9 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,6 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema openbare ruimte is € 0,3 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten) naar CSA doorberekend.

Ten opzichte van 2021 stijgen de inkomsten met € 0,2 miljoen vanwege inkomsten straatparkeren.
De inkomsten vanaf 2022 voor CSA blijven over de daarop volgende jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen CSA van € 0,9 miljoen betreft de baten van straatparkeren (thema Wonen).

Onttrekkingen aan reserve

De onttrekkingen aan de reserves binnen CSA zijn nagenoeg nihil en worden daarom niet apart toegelicht.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Noordwest

In het wijkprogramma Noordwest bevinden zich de wijken Klarendal, Burgemeesterswijk/ Hoogkamp, Schaarsbergen en omgeving, Sint Marten/ Sonsbeekkwartier, Heijenoord en Lombok, Hoogstede/Klingelbeek en omgeving.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Ontmoetingsplekken zijn vraagbaak in de wijk

In alle wijken is een ontmoetingsplek. Ons doel is om deze plekken meer als centrale vraagbaak te laten functioneren voor de wijk: toegankelijk, nabij en laagdrempelig. Alles is gericht op vindbaarheid en korte lijnen tussen professionals en bewoners onderling. Hierbij bouwen we op team Leefomgeving-niveau verder aan Voor Elkaar in Arnhem.

Inspanningen 2022

- Voorliggende voorzieningen beter koppelen aan de ontmoetingsplekken.
- Stimuleren (gezamenlijke) inloop/spreekuren van de belangrijkste partners in de wijk (onder andere team Leefomgeving, Werk en Inkomen en Sociaal wijkteam) op het gebied van financiële zelfredzaamheid, zorg en activiteiten.

Versterken sociale netwerken en inzicht in voorzieningen in de wijk

Het voorliggende aanbod van voorzieningen en activiteiten is beter inzichtelijk voor bewoners en professionals/partners en beter passend bij de behoefte in het gebied.

Inspanningen 2022

- Uitbouwen van samenwerking binnen kernteam Sociaal domein met wijkteam Arnhem en Werk en Inkomen. Inhoud geven aan een gezamenlijk (op inhoud) opdrachtgeverschap naar de professionele partijen.
- Bevorderen dat professionele partijen een samenhangend aanbod van voorliggende voorzieningen aanbieden en daarin samenwerken.
- Bevorderen dat het aanbod deel uitmaakt van de programmering in de ontmoetingslocaties.
- Verkenning van mogelijkheden voor ondersteuning van vrijwilligers in het voorliggende veld als meer mensen met een rugzakje gebruikmaken van voorliggende voorzieningen.

Ondersteuning ontmoetingsplekken

Ontmoetingsplekken zijn van belang voor binding en betrokkenheid bij de buurt /wijk. Ze hebben indirect een functie in het beperken van zorgkosten en kunnen bijvoorbeeld eenzaamheid tegengaan. Het zijn plekken waar ook minder zelfredzame mensen mogelijkheden vinden om deel te nemen aan activiteiten of ondersteuning krijgen bij hun ontwikkeling.

De gemeente Arnhem stimuleert dat de exploitatie en het beheer van buurthuizen door bewoners, in de vorm van een rechtsvorm wordt opgepakt.
Het blijkt in de praktijk lastig om de aspecten die samenhangen met zelfbestuur en zelfbeheer te organiseren. De druk op besturen en vrijwilligers is groot doordat zij in feite een bedrijf runnen zonder professionals.
Ons doel is dat besturen zich meer kunnen richten op programmering en de sociale opgave in de wijk en hen te ontlasten op het gebied van bedrijfsvoering.

Inspanningen 2022

- Faciliteren en stimuleren van samenwerking tussen buurthuizen op gebied van programmering en sociale opgave. Om zo successen te delen, van elkaar te leren en het netwerk te versterken (denk aan werven en vasthouden van vrijwilligers, communicatie). Inzet van bewonersondersteuning om samenwerkingsmogelijkheden te verkennen en uit te werken.
- Financiële en beleidsmatige/inhoudelijke ondersteuning van de buurthuizen rondom zelfbestuur en zelfbeheer. Verlagen van administratieve lasten voor de besturen.
- Stimuleren dat buurthuizen aansluiten bij het project 'Arnhemse buurthuizen - waarde en voorwaarden'.

Aansluiten bij de behoefte van jongeren aan voorzieningen in de wijk

De behoefte van jongeren aan voorzieningen in de wijk is niet helder. De behoefte wordt in 2021 stadsbreed onderzocht.

Inspanningen 2022

- Vertaling onderzoek behoefte jongeren (onderzoek goed geschud) naar voorzieningen in de wijk in samenwerking met wijkpartijen. Als mogelijkheid zien we het instellen van een jeugdraad.

Verbetering sociaal-economische situatie van gezinnen

Er is een verbetering van de sociaal-economische situatie van gezinnen met kinderen die een bijstandsuitkering of hoge schulden hebben en zij zijn meer financieel zelfredzaam. Dit doel sluit aan bij het thema kansengelijkheid om kinderen meer mogelijkheden te bieden voor zelfontplooiing.

Inspanningen 2022

- Op basis van de uitkomsten van de pilot 2021, van Werk & Inkomen en Sociaal wijkteam, een vervolg geven aan de aanpak voor gezinnen met hoge schulden of afhankelijkheid van bijstand, waarbij wordt gekeken naar en gewerkt wordt aan de verschillende levensdomeinen en gebruik wordt gemaakt van alle beschikbare kindvoorzieningen.
- Onderzoek naar mogelijkheden kinderopvang in de voorschoolse periode voor gezinnen in de bijstand.

Kansengelijkheid

Meer ontplooiingskansen voor kinderen die extra ondersteuning nodig hebben waaronder het verminderen overgewicht van kinderen.

In Noord-West willen we achterstanden bij kinderen voorkomen en aanpakken. We focussen daarbij op het verbeteren van de ontplooiingskansen van kinderen in Klarendal en St. Marten. Dit doen we door vroegtijdig achterstanden op te sporen en kinderen een ontwikkelingsprogramma aan te bieden. De ouderbetrokkenheid is van cruciaal belang voor de ontwikkeling van het kind en voor het boeken van resultaten met het programma. We werken hierin samen met de Arnhem-Oost aanpak.

Inspanningen 2022

We bieden voor de kinderen op het primair onderwijs een dagelijks naschools programma gericht op vier pijlers die belangrijk zijn bij de ontwikkeling van het kind. Onze focus ligt op de doelgroep van kinderen van 0-16, waarbij vanuit de samenwerkende partners meer aandacht is voor de problematiek rondom de leeftijdsgroep van 10-14 jarigen, zoals de overgang van primair naar vervolgonderwijs. De doelgroep breiden we op langere termijn uit naar 0-18 jaar.

Het dagelijks naschools programma bestaat uit diverse onderdelen die afhankelijk van de behoeften van het kind worden ingezet zoals: taalontwikkeling, huiswerkbegeleiding, sport, voeding en bewegen, creativiteit en muzikale ontwikkeling.

- Versterken netwerken rondom kinderen en jeugd om een beter inzicht te krijgen in de aanpak en activiteiten van de verschillende partijen en die te verbinden.
- Creëren basisvoorziening voor ook de wat oudere jeugd voor ontmoeten, bewegen, cultuur in de wijk, in samenwerking met Sportbedrijf en Rijnstad gebruik maken van bestaande locaties zoals Mix en de Sporthal. Dit maakt ook onderdeel uit van de Arnhem-Oost aanpak.
- Vergroten ouderbetrokkenheid bij programma kansrijk opgroeien.

Openbare Ruimte

Tijdig in gesprek met bewoners bij plannen en besluiten in de openbare ruimte

De opvattingen en inbreng van bewoners worden meegewogen bij besluiten over de inrichting van de openbare ruimte.

Inspanningen 2022

- Organiseren inbreng inwoners bij herinrichting Hommelseweg.
- Met inwoners ontwikkelen plan parkeeroverlast in Klarendal Zuid indien stadsbrede visie gereed is.
- Bespreken uitkomsten verkeersplan Arnhem-West met kernorganisatie /mobiliteit en bepalen lange termijn visie en bepalen mogelijke maatregelen op korte termijn. Dit communiceren met bewoners.
- Organiseren van het bepalen van de locaties deelvervoer en elektrisch laden in samenwerking met bewoners.

Veiligheid

Bewoners hebben minder last van gevoelens van onveiligheid

In een deel van het gebied ervaren bewoners gevoelens van onveiligheid omdat zij met diverse problemen worden geconfronteerd. Het gaat dan om onderwerpen als drugsoverlast door dealen en gebruik op straat, overlast van verwarde personen en vervuiling van de omgeving.

Inspanningen 2022

- Voortzetten kernteam veiligheid waarin alle handhavingspartners vertegenwoordigd zijn en gezamenlijk actuele veiligheidssituaties in de wijk aanpakken.
- Aanpak overlast, verbeteren leefomgeving in het gebied Hommelseweg/Sonsbeeksingel
- Uitkomsten pilot 2021 welkome wijk (samen sterk zonder stigma) vertalen naar concrete acties in Klarendal/Sint Marten.
- Met GGZ-partijen in de wijk nagaan welke mogelijkheden er zijn om meer grip te krijgen op de overlast van verwarde personen in de wijk.
- Stedelijk agenderen vraagstukken:
  - overlast van concentraties van opvang van kwetsbare bewoners in de wijk
  - maatschappelijke opvang in de wijk en de daaruit voortkomende overlast voor omwonenden met name ingeval van particulier eigendom.

Participatie

Het wijkprogramma 2022 is op hoofdlijnen een voortzetting van het programma 2021. Input is opgehaald door: fysiek met de bus "lijn 2030" in de wijk te zijn en via bewonersoverleggen. In Klarendal en Sint-Maarten-Sonsbeek is samen met inwoners een enquête opgesteld en verspreid via de wijkkrant. Voor de zomer is gesproken met vertegenwoordigers van buurtinitiatieven, waaronder de buurthuizen, besproken wat zij belangrijk vinden voor de wijk, hoe de samenwerking tussen de initiatieven nog meer vorm kan krijgen en hoe wij als team Leefomgeving hen daarbij kunnen ondersteunen. Met alle partners in het sociaal domein is via een netwerkbijeenkomst opgehaald wat de belangrijkste doelen en resultaten voor 2022 moeten worden. Deze opbrengsten zijn gebruikt en door vertaald naar thema's.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Noordwest per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Noordwest				
Meedoen	284	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	1.234	-252	41	-30
Openbare ruimte	-9	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	32	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	886	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Noordwest	2.426	-256	41	-30
Wijken Algemeen Noordwest				
Meedoen	2.495	-51	0	0
Kansengelijkheid	3.029	-647	0	0
Gezondheid	17.488	-21	4	-2
Openbare ruimte	2.712	-280	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	926	-531	57	-19
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Noordwest	*26.869*	*-1.536*	*61*	*-21*
Totaal Noordwest	**29.295**	**-1.792**	**102**	**-50**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	28.962	28.754	29.422	29.295	29.266	29.224	29.072
Baten	1.898	1.768	1.817	1.792	1.793	1.793	1.793
Saldo lasten en baten	***-27.064***	***-26.986***	***-27.605***	***-27.503***	***-27.503***	***-27.431***	***-27.279***
Toevoegingen aan reserves	416	100	102	102	102	102	102
Onttrekkingen aan reserves	177	44	284	50	28	67	34
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-239***	***-56***	***182***	***-52***	***-52***	***-35***	***-68***
Gerealiseerd resultaat	**-27.303**	**-27.042**	**-27.424**	**-27.555**	**-27.548**	**-27.466**	**-27.347**

Toelichting

Lasten

Voor gebied Noordwest is totaal € 28,8 miljoen aan lasten begroot. € 26,6 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 2,1 miljoen specifiek binnen Noordwest. Het grootste deel van de lasten (€ 18,0 miljoen) valt binnen het thema gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams. Daarnaast wordt voor de thema's kansengelijkheid (€ 3,0 miljoen), openbare ruimte (€ 2,7 miljoen) en meedoen (€ 2,5 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,1 miljoen. In 2023 dalen de lasten met € 0,05 miljoen. Dit komt voornamelijk door een verlaging van de uitgaven voor het thema Gezondheid € 0,6 miljoen en Kansgelijkheid € 0,1 miljoen. De begrote lasten blijven vanaf 2022 op een stabiel niveau van € 28,5 miljoen.

Baten

Totaal is een bedrag van € 1,8 miljoen aan baten begroot, € 1,5 miljoen voor Wijken Algemeen en € 0,3 miljoen specifiek voor Noordwest. Voor kansengelijkheid is € 0,6 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,5 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema wonen is € 0,5 miljoen aan inkomsten uit vastgoed naar Noordwest doorberekend.

De inkomsten van Noordwest blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De bestemmingen aan de reserves zijn begroot op € 0,1 miljoen, vanwege lager begroot onderhoud en verlaging rentelasten bij vastgoed (sporthallen en MFC's).

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen CSA bedragen € 0,05 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Bouwspeelplaats De Leuke Linde
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Noordoost

In het wijkprogramma Noordoost bevinden zich de wijken Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o., Alteveer en Cranevelt.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer bewoners zijn sociaal zelfredzaam

Bewoners willen ontmoetingsplekken die beter passen bij hun behoefte: dichtbij, kleinschalig en laagdrempelig. Ontmoeting draagt bij aan het algemeen welbevinden en kan ervoor zorgen dat minder snel een beroep wordt gedaan op specialistische voorzieningen. Samen met het sociaal wijkteam Noord-Oost onderzoeken we verschillende vormen van samenwerking met zorgaanbieders in het gebied Noord-Oost.
De afgelopen tijd heeft behoorlijke impact gehad op het ontmoeten, ontmoetingscentra waren lange tijd gesloten. Hierdoor is een inhaalslag nodig. De aanloop van de mensen moet weer terugkomen.
Eenzaamheid is een belangrijke thema. In de wijk Alteveer-Cranevelt, Monnikenhuizen en Plattenburg wonen relatief veel ouderen die behoefte hebben aan ontmoeting. In het gebied Noord-Oost zijn verschillende locaties waar bewoners elkaar kunnen ontmoeten, soms gerund door bewoners zelf, soms met ondersteuning van professionals, locaties met en zonder dak, voor volwassenen en voor de jeugd. Door wisseling van jeugdprofessionals in de wijk is extra inzet nodig om de sociale basis voor de jongeren 12+ opnieuw op te bouwen.

Samen met bewoners en partners in de wijk creëren, verbeteren of behouden we ontmoetingsplekken:

- Buurtfabriek (inclusief moestuin) in Alteveer-Craneveld: door en voor bewoners.
- Koffie Kaffee de Beijer in Geitenkamp: door en voor bewoners.
- De Vlindertuin in Geitenkamp: sociaal ondernemers met leer-werkervaringsplekken en kunstenaars richt zich mee - doen en werk
- Buurtmoestuin de Vlindertuin: door en voor bewoners, voor jong en oud.
- MFC De Wetering in Geitenkamp: Ontmoeting ondersteunt door professionals (Rijnstad en stichting Stevig).
- De vriendenkring in Plattenburg: door en voor bewoners en verenigingen. Deze plek is ook in beeld als 2e locatie voor de Noord-Oost Academy.

- De fruitpluktuin op de Paasberg: de kleine Johannes.
- Trapveldje in Nieuw Monnikenhuizen voor de jeugd.
- Rommelkist in Geitenkamp: playground voor de jeugd, gerund door Sportbedrijf Arnhem
- Jongerencentrum de Sperwer: voor de jeugd 12+ .
- Marktplein Geitenkamp.
- Kantine van de korfbalvereniging de Paasberg.
- Buurthonk Olmstraat: door en voor bewoners.

Ook speelplekken zijn belangrijke ontmoetingsplekken. De behoefte om elkaar buiten te ontmoeten is de afgelopen periode vergroot. Verschillende speelplekken worden aangepast (plaatsen picknicktafels) en aantrekkelijker gemaakt om ontmoeting op deze plekken te vergroten.

Inspanningen 2022

- Wij ondersteunen en faciliteren de verschillende ontmoetingscentra.

Meer bewoners participeren in de vorm van (vrijwilligers)werk

Leer- en werkervaringsplekken
De werkloosheid en bijstandsdichtheid in de Geitenkamp zijn op het hoogste niveau van de gemeente Arnhem. Een hoog percentage heeft geen of onvoldoende opleiding, waardoor er onvoldoende aansluiting is op de arbeidsmarkt. Een kwart van de huishoudens heeft een inkomen lager dan 120% van het wettelijk minimum, twee keer zo veel als gemiddeld in Arnhem. Er wordt ingezet op het creëren van werkervaringsplekken in een vertrouwde omgeving dichtbij huis, waar bewoners hun eerste stappen kunnen zetten, op weg naar betaald werk. De focus ligt op ouders met kinderen tot en met 12 jaar.
De Vlindertuin wil de 'kweekplaats' en thuisbasis zijn voor een 'wijk-netwerk' van creatief en sociaal ondernemers in de Geitenkamp; vinden, verbinden en samen-werken (als middel) staan hierin centraal. Met de verbouwing van de Vlindertuin is er nog meer ruimte voor sociaal ondernemers.

Inspanningen 2022

- Uitbreiden van aantal sociaal ondernemers met leer- en werkervaringsplekken in de Vlindertuin.
- Inzetten op versterken identiteit Vlindertuin als kweekplaats voor een 'wijk-netwerk' van creatief en sociaal ondernemers.
- Opstellen gebiedsagenda armoede schulden werk in samenwerking met het Sociaal wijkteam en Werk & Inkomen.
- Doorontwikkelen training Eigen-Wijs: een training basisvaardigheden voor onder andere laaggeletterden. Het betreft een samenwerking tussen Rijnstad participatiewerk en ROC RijnIJssel. De training wordt twee keer per jaar gegeven aan een groep van ongeveer 12 inwoners.

De zelfstandigheid en zelfredzaamheid van bewoners is vergroot

We zetten in op innovatieve methodieken om inwoners schuldenvrij te maken en perspectief te bieden.

Inspanningen 2022

- Doorontwikkeling van de pilot ‘Social Coin’ als experiment waarbij inwoners op vrijwillige basis schulden kunnen aflossen door maatschappelijke inzet /waardewisseling binnen de wijk.

Kansengelijkheid

Meer kinderen hebben de mogelijkheid om hun talent te ontdekken en te ontwikkelen

In de wijk Geitenkamp en Plattenburg groeien veel kinderen in armoede op. Meer dan een derde van de huishoudens heeft een besteedbaar inkomen ≤ 120% van het minimumloon. Er is sprake van generatie-armoede. Het percentage kinderen tot 18 jaar met een toewijzing op grond van de Jeugdwet is hoger dan gemiddeld in Arnhem.
Goed nieuws is dat het consultatiebureau in januari 2022 terugkomt in de wijk en ouders gestimuleerd worden om meer gebruik te maken van het Peuterspeelzaalwerk.
De Noord-Oost academie is gestart in 2020. In deze academie gaan kinderen (groep 7+8 basisonderwijs) samen met jongeren vanuit het Voortgezet Onderwijs leren en ontwikkelen in een heterogene doelgroep uit Noord-Oost ter voorbereiding op VO.
Met partners in de wijk bouwen we aan het versterken van het pedagogische klimaat in de wijk, te starten bij de Rommelkist en de Sperwer. De methodiek ‘vreedzame wijk’ is de kapstok.

Inspanningen 2022

- Opstellen van een jaarlijks uitvoeringsprogramma Kansrijk Opgroeien in samenwerking met het wijknetwerk van basisscholen, jeugdverpleegkundigen, sportbedrijf Arnhem, Rijnstad, Rozet en het Sociaal wijkteam. Het programma richt zich op de onderdelen onderwijs, vrije tijd en thuis.
- Doorontwikkeling van in- en naschoolse sport- en cultuureducatie met basisschool de Witte Vlinder in samenwerking met het Sportbedrijf Arnhem en Rozet naar een verlengde leertijd.
- Vergroten pedagogisch klimaat op de Rommelkist en het vergroten van de kring van vrijwilligers in samenwerking met het Sportbedrijf Arnhem.
- Ondersteunen Noord-Oost Academy.
- Monitoren of extra inzet van VGGM (huisbezoeken bij kinderen van 18 maanden) leidt tot meer gebruik van het peuterspeelzaalwerk.

Gezondheid

De sociaaleconomische gezondheidsverschillen in de wijk Geitenkamp worden kleiner

Mensen met lager opleidingsniveau (basisonderwijs + vmbo) leven gemiddeld zes jaar korter en vijftien jaar minder in goede gezondheid, dan mensen met een HBO- of universitaire opleiding. Mensen met een lage maatschappelijke positie hebben meer chronische aandoeningen, een ongezondere leefstijl, meer psychische klachten en voelen zich ongezonder dan mensen met een hogere opleiding en meer inkomen.
Het WRR-rapport ‘Weten is nog geen doen’ (2017) beschrijft wat een slechte gezondheid met een mens kan doen, en welke factoren de gezondheid beïnvloeden.

In samenwerking met de WUR, de HAN, en GGD gaan we samen met het Sociaal wijkteam aan de slag om de sociaaleconomische gezondheidsverschillen te verkleinen in de wijk Geitenkamp.
We willen een beweging in gang zetten, dat mensen weer trots op hun wijk zijn, en de leefomgeving als positieve stimulans ervaren om verder te komen in het leven.

Inspanningen 2022

- Ten minste 3 watertappunten plaatsen in de wijk Geitenkamp.
- Experimenteren met laagdrempelige gezondheidschecks.
- Faciliteren van het programma 2Diabeat.
- Meedoen in het onderzoek van de WUR naar vergroening wijk en gezondheid.
- We meten of deze inspanningen bijdragen aan positieve gevoelens.

Openbare ruimte

De wijk Geitenkamp is klimaatbestendiger

Doordat het klimaat verandert, is er wateroverlast tijdens hevige regenbuien en watertekort tijdens droge periodes. We spelen in op klimaatadaptatie, zoals wateroverlast maar ook steeds meer op mogelijkheden om water vast te houden in de wijk.

Samenwerken met de woningcorporaties om de woningen in de Geitenkamp energiezuiniger te maken. Verder bouwen op het project energie-armoede.

Inspanningen 2022

- Boomspiegels vergroten en/of verfraaien.
- Onderzoek naar mogelijkheden om in samenwerking met de corporaties bewoners een regenreservoir (gemaakt van afvalplastic) aan te bieden om water vast te houden in de wijk.
- Tegengaan van hittestress door gevels en de openbare ruimte (pleintjes) in samenwerking met bewoners te vergroenen. (Bewoners stimuleren met de actie: tegeltje eruit, plantje erin.)
- Vergroenen van de wijk Geitenkamp door 'oude' ligusterhagen' terug te plaatsen in het straatbeeld samen met corporaties en afdeling erfgoed.
- Ondersteunen van het duurzaamheidsproject Paasberg; op de Paasberg is een actieve bewonersgroep bezig met het verduurzamen en energiezuinig maken van de wijk, zij delen hun kennis actief met andere geïnteresseerden uit de wijk.
- Samenwerken in het project 'Jouw Thuis' van Portaal. In de Geitenkamp gaat Portaal op een bijzondere manier werken aan verduurzamen.

Minder wateroverlast

Waterberging in Beekdal realiseren om water bij hevige regenval vast te houden en zo de wateroverlast benedenstrooms, onder andere op de Vondellaan, Bernardlaan en Velperweg, te beperken.

Inspanningen 2022

Ondersteunen van de initiatiefgroep Beek op de Paasberg bij realiseren van hun plannen om het gebied aantrekkelijker en toegankelijker te maken (blauw-groene netwerken in de wijk).

Een schoner Geitenkamp

In de wijk Geitenkamp is het bijplaatsen van grof afval bij de ondergrondse afvalcontainers een probleem. Inwoners brengen het grof afval niet weg naar het afvalbrengstation of bellen niet om het aan huis te laten ophalen. Wat wel werkt zijn containerdagen, straatopruimdagen, zoals de afgelopen jaren zijn georganiseerd in de Troelstrastraat en Dr. Bosstraat, een samenwerking tussen bewoners, woningbouwcorporaties, opbouwwerk en gemeente.

Inspanningen 2022

In samenwerking met bewoners en partners in de wijk en gemeente onderzoeken hoe ophalen van afval beter kan aansluiten bij de wijk en zijn inwoners.

Wonen

Plattenburg wordt leefbaarder

In de wijk Plattenburg zijn zorgen over een aantal onderwerpen zoals herstructurering van terrein AKZO, hittestress, verkamering, leegstand en een toenemend gevoel van onveiligheid.

Inspanningen 2022

Samen met inwoners van Plattenburg wordt uitvoering gegeven aan het plan leefbaarheid (opgesteld op basis van uitkomsten maptable-sessie 2021).

De wijk Geitenkamp wordt vitaler

Eind 2019 is het handelingskader Geitenkamp opgesteld, een praatplaat met de belangrijkste opgave voor de wijk: het doorbreken van generatiepatronen (afhankelijkheid van uitkering, werkloosheid, armoede, schulden). De wijk verloedert. Wijkprofessionals en -bewoners willen zich gezamenlijk inzetten om de leefbaarheid en de veiligheid in de wijk te vergroten en daarmee de wijk vitaler te maken.

We zetten in op een aantal vliegwielen: 1. Diversiteit, 2. Trots (aan het werk, bruisend marktplein,) en 3. Socialer en veiliger Geitenkamp.
In samenwerking met woningbouwcorporaties, Sociaal wijkteam, politie en Werk & Inkomen, zijn de hotspots op de Geitenkamp benoemd. Het gaat om buurtjes/straten waar de leefbaarheid onder druk staat.
Per hotspot is benoemd welke strategie we inzetten; de interventies zijn gericht op het beperken van de instroom van kwetsbare inwoners of op het omgaan met kwetsbare inwoners.

Geitenkamp is een van de wijken van de Arnhem-Oost aanpak, waarin samen met het Rijk en de provincie onder andere wordt ingezet op het versterken en leefbaarder maken van kwetsbare wijken.
De verwachting is dat de Arnhem-Oost aanpak de ingezette koers vanuit het Handelingskader versterkt en een impuls geeft.

Inspanningen 2022

- Inzet op het reguleren instroom nieuwe inwoners.
- Inzetten op verlaging aantal sociale huurwoningen.

Wijkeconomie

Bruisender marktplein Geitenkamp

Bewoners van Geitenkamp - Monnikenhuizen en ook de Paasberg maken zich zorgen over het verschralen van het winkelaanbod op het winkelplein Geitenkamp. Zij hebben behoefte aan een bruisend marktplein met een gevarieerd winkel- en horeca-aanbod waar ook ruimte is om te verblijven. De wijk Geitenkamp is in het verleden opgezet om zelfvoorzienend te zijn, de wijk had een geïsoleerde ligging. De panden zijn corporatiebezit, het is voor hen geen corebusiness en het heeft voor hen geen prioriteit het marktplein aantrekkelijker te maken met voldoende winkels.
In samenwerking met de drie woningcorporaties, ondernemers, vertegenwoordiging van bewoners wordt met inzet van Seinpost gewerkt aan een duurzaam concept om te komen tot een bruisender marktplein.
Met partners in de wijk willen we zo veel mogelijk werk in de wijk houden. De intentie is om bij grootschalige (onderhouds)projecten zoveel mogelijk inwoners aan het werk te zetten.

Inspanningen 2022

In samenwerking met bewoners, ondernemers, winkeliers, corporaties uitvoering geven aan het uitvoeringsplan Marktplein Geitenkamp.

Veiligheid

Bewoners ervaren minder parkeeroverlast

Een van de leefbaarheids- en veiligheidsthema's is parkeeroverlast, dit is onderdeel van de veiligheidsagenda. In de wijk Alteveer-Cranevelt is de verkeersdruk hoog (als gevolg van samenloop Rijnstate, Openluchtmuseum en Burgers' Zoo). In Velperweg e.o. is door herontwikkeling van het voormalig AKZO-terrein en omgeving, de transformatie van het oude ING-pand naar appartementen en komst van het Rijn IJsselcollege zorg over toename van de verkeersintensiteit op de Velperweg.

Inspanningen 2022

- Monitoren van verkeersintensiteit Velperweg e.o. als gevolg van allerlei ontwikkelingen (AKZO, High Park, Rijn IJsselcollege) en Molenbeke.
- Monitoren burgerparticipatieproces herinrichting Velperweg.
- Maatregelen treffen om de parkeerdruk in Alteveer-Cranevelt te verlagen.
- Monitoren effect verkeersremmende maatregelen aan de Bronbeeklaan, Monnikensteeg.

Bewoners ervaren meer veiligheid in hun directe omgeving

Wij zien graag dat Arnhemmers zich nog veiliger gaan voelen in hun stad en in hun eigen woonwijk. Want veiligheid is, samen met een nette en schone omgeving, voorwaarde voor een prettig woon- en leefklimaat. Het gevoel veilig te zijn, maakt bewoners ook vaker sociaal betrokken met de buurt en met de buurtbewoners. De leefbaarheid- en veiligheidsthema's die spelen zijn parkeeroverlast en overlast van jongeren. Overlast jongeren speelt met name in Geitenkamp en aangrenzende wijken. We zetten in op het versterken van het pedagogische klimaat en jongeren 12+.
Sinds medio 2020 is er een maandelijks wijkveiligheidsoverleg waarin met partners in de wijk. De thema's die spelen worden besproken en eventuele acties worden afgesproken.

Inspanningen 2022

- Continueren van de persoonsgerichte aanpak om ondermijning tegen te gaan.
- Extra inzetten op vermindering jeugdoverlast in samenwerking met jongerenwerk, straathoekwerk, wijkagent, wijkteam en gemeente.

Participatie

Het wijkprogramma 2021 is als vertrekpunt genomen. Met de bewonersoverleggen is teruggeblikt en is het wijkprogramma geactualiseerd. Standaard wordt in de bewonersoverleggen gesproken over de ontwikkelingen in de wijk en worden signalen uit de wijk besproken.
Naast de consultatieronde van het wijkprogramma lopen er verschillende initiatieven/projecten in de wijk, waarin bewoners worden gesproken en betrokken.
De verschillende wijken in Noord-oost kennen allemaal hun eigen dynamiek en tijdspad inspraak. Dit speelt vooral in de wijk Alteveer-Cranevelt. Daar wordt na de zomer gewerkt aan het wijkprogramma (2023).

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Noordoost per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Noordoost				
Meedoen	231	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	1.262	-390	30	-13
Openbare ruimte	-3	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	4	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	895	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Noordoost	2.389	-393	30	-13

Wijken Algemeen Noordoost				
Meedoen	1.887	-37	0	0
Kansengelijkheid	2.808	-723	0	0
Gezondheid	14.206	-222	41	-18
Openbare ruimte	2.243	-173	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	197	-97	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Noordoost	*21.561*	*-1.257*	*41*	*-18*
Totaal Noordoost	**23.949**	**-1.650**	**72**	**-31**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	23.835	23.475	24.081	23.949	23.949	23.871	23.724
Baten	1.650	1.622	1.681	1.650	1.650	1.650	1.650
Saldo lasten en baten	***-22.186***	***-21.853***	***-22.400***	***-22.299***	***-22.299***	***-22.221***	***-22.074***
Toevoegingen aan reserves	375	66	72	72	72	72	72
Onttrekkingen aan reserves	168	29	337	31	25	44	34
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-207***	***-37***	***266***	***-41***	***-41***	***-28***	***-37***
Gerealiseerd resultaat	**-22.392**	**-21.890**	**-22.134**	**-22.340**	**-22.345**	**-22.249**	**-22.111**

Toelichting

Lasten

Voor gebied Noordoost is totaal € 23,6 miljoen aan lasten begroot. € 21,5 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 2,1 miljoen specifiek binnen Noordoost. Het grootste deel van de lasten (€ 15,0 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema's meedoen (€ 1,9miljoen), kansengelijkheid (€ 2,8 miljoen) en openbare ruimte (€ 2,2 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,1miljoen.

Baten

Totaal is een bedrag van € 1,65 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 0,7 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,6 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema gezondheid is € 0,6 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten) naar Noordoost doorberekend.

De inkomsten voor Noordoost blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen Noordoost bedragen minder dan € 0,1 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen Noordoost bedragen minder dan € 0,1 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.

Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,3 minder onttrokken uit de reserves als gevolg van WMO budgetten die lager worden als gevolg van een verschuiving naar stad. De daling komt ook mede tot stand door thema Kansgelijkheid en Gezondheid.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Presikhaaf

In het wijkprogramma Presikhaaf bevinden zich de wijken Presikhaaf West en Presikhaaf Oost.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer Presikhavers zijn sociaal zelf- en samenredzaam (er is meer sociale cohesie)

Bewoners geven vaak aan dat zij hun buren niet kennen en/of nauwelijks contacten hebben in hun directe leefomgeving. Ze weten niet wat er wanneer te doen is en hoe dat te betalen, waar ze informatie, advies of hulp kunnen krijgen bij bijvoorbeeld het vinden van werk, bij schulden, over het opvoeden van de kinderen en bij het (beter) leren van de Nederlandse taal. Vaak gaan bewoners wel naar de huisarts toe omdat ze lichamelijke klachten ervaren. Lang niet altijd is er sprake van medische problemen, vaak zijn andere problemen oorzaak van de klachten. Denk aan geldproblemen, eenzaamheid, verveling, gebrekkig of geen Nederlands kunnen spreken en schrijven of een ongezonde leefstijl. Veel signalen komen binnen via sleutelfiguren uit de verschillende gemeenschappen, die vaak overbelast zijn door de grote hoeveelheid vragen die zij krijgen van zowel bewoners als professionals.

Inspanningen 2022

- Blijvend investeren in ruimte voor ontmoeting, verbinding en ontwikkeling.
- Bewonersinitiatieven ondersteunen, onderling en aan professioneel aanbod verbinden.
- Vanuit gedeelde kennis samenwerken: het beter doen tegen dezelfde kosten.

Minder kinderen tot 4 jaar die op het basisonderwijs starten hebben een taalachterstand

Er is inzicht in de behoefte van voorschoolse voorzieningen en het ondersteuningsaanbod is voldoende en passend bij de behoefte van de doelgroep.

Inspanningen 2022

- Investeren in Nulmeting op taalniveau voor kinderen tot 4 jaar.
- Inventariseren van behoeften op het gebied van voorschoolse voorzieningen om taalachterstand voor kinderen tot 4 jaar te beperken.

Meer bewoners kunnen zichzelf financieel redden

Bewoners kunnen hun eigen financiële situatie overzien, vinden tijdig passende en laagdrempelige ondersteuning bij hun financiële/ administratieve problemen en kunnen verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen financiële administratie. Het aantal bewoners met schulden neemt af.

Inspanningen 2022

- Gebiedsteam Werk & Inkomen, Rijnstad en Sociaal wijkteam hebben spreekuur in de wijk.
- Preventiecursus (Eigenwijs) organiseren om financiële problemen te voorkomen.
- Project opstellen om vroegtijdige schooluitval jongeren te voorkomen met onderwijs en wijkpartijen.

Meer Presikhaafse kinderen hebben een gezonde leefstijl

Meer kinderen spelen zelf buiten, bijvoorbeeld met hun ouders of buurtkinderen (zonder dat er aanbod is van professionals). Het aantal kinderen met een gezonde BMI stijgt door inzet op hun eet- en beweeg/sportgewoontes.

Inspanningen 2022

- Stimuleren gebruik van speel-, beweeg- en ontmoetplekken in de openbare ruimte.
- Handhaven inzet JOGG en GO aanpak met wijkpartijen.
- We drinken water bij onze activiteiten.

Meer bewoners nemen deel aan activiteiten, wat resulteert in een betere sociale cohesie in de wijk

Bewoners krijgen een groter sociaal netwerk en we vergroten de zelf- en samenredzaamheid van bewoners. Bewoners die eenzaamheid ervaren hebben een netwerk.

Inspanningen 2022

- Versterken en indien nodig uitbreiden van ontmoetingsplekken.
- Met werkers en sleutelfiguren in de wijk individuele bewoners ondersteunen bij het vergroten van hun netwerk.
- Verbeteren communicatie over aanbod activiteiten in Presikhaaf.

Kansengelijkheid

Meer ouders zijn in staat om hun rol en verantwoordelijkheid te nemen als het gaat om opvoedingsvraagstukken

We willen meer kansengelijkheid voor de jeugd in Presikhaaf.
Meer ouderbetrokkenheid bij de activiteiten voor en door hun kinderen realiseren en de positieve inzet van vaders verder stimuleren.

Er zijn nieuwe ouders actief betrokken bij activiteiten voor hun kinderen, bijvoorbeeld bij speelplekken De Regenboog, De Mammoet, De Oosthof en De Overkant.
Meer kinderen die ondersteuning nodig hebben zijn in beeld.
Professionals zijn vindbaar en weten ouders te verwijzen naar plekken waar hulp is op hun vragen.

Inspanningen 2022

- Investeren in het verstevigen van het netwerk tussen werkers en ouders bijvoorbeeld bij speelplekken de Regenboog, de Mammoet, Molecatestraat, de Oosthof en bij De Overkant.
- Delen expertise en ervaringen in het netwerk Kansen voor Kinderen Presikhaaf.
- In de kwartaalgesprekken met partners in Presikhaaf, zoals PU, Sportbedrijf Arnhem, Rozet, JAM en Rijnstad, kijken we actief naar wat ouders nodig hebben en hoe ze betrokken worden bij activiteiten met kinderen.

Presikhaafse kinderen worden meer ondersteund bij de ontwikkeling van sociaal-emotionele vaardigheden

Presikhaafse kinderen worden meer ondersteund bij de ontwikkeling van een positief zelfbeeld,
het verplaatsen in en omgaan met anderen en het ontwikkelen van hun talenten.
Professionals zijn getraind in mediawijsheid.
Uit GGD-monitor blijkt dat meer kinderen en jongeren in Presikhaaf een positief zelfbeeld hebben.

Inspanningen 2022

- Pilot mediawijsheid om werkers te trainen in hoe sociale media in elkaar zitten en hoe je kinderen en jongeren daarbij kunt ondersteunen.
- We volgen wat de werkers inzetten om kinderen en jongeren te laten ervaren wat hun verschillende achtergronden kunnen betekenen voor de samenleving. We delen de opgedane ervaringen in het netwerk Kansen voor Kinderen Presikhaaf.

Presikhaafse jongeren zijn meer weerbaar en ontwikkelen hun eigen identiteit

Presikhaafse jongeren kunnen zich verplaatsen in en omgaan met anderen en zien hun meerwaarde voor de samenleving.
Uitkomsten van gesprekken tussen jongeren en professionals zijn vastgelegd en gedeeld; we weten met elkaar beter waar deze groepen behoefte aan hebben en passen het aanbod aan op de vraag.

Inspanningen 2022

- Inzicht krijgen in de behoeften van specifieke doelgroepen in de wijk. Denk aan groepen die nog niet of nauwelijks worden bereikt met het reguliere jongerenwerk zoals: tienermeiden, autochtone jongeren en jongeren met een beperking die een specifieke aandacht verdienen.
- Project opstellen om vroegtijdige schooluitval jongeren te voorkomen met onderwijs en wijkpartijen.

Veiligheid

Bewoners ervaren minder overlast (jeugdoverlast, verward gedrag en drugscriminaliteit) in hun buurt

De sociale cohesie, saamhorigheid in de buurten en in Presikhaaf is toegenomen (zie thema meedoen)
Mensen durven elkaar om hulp te vragen
Bewoners weten waar ze terecht kunnen om overlast te melden
Er is meer saamhorigheid en betrokkenheid bij bewoners, gemeten aan de meldingsbereidheid (fixi en politie)
In de leefbaarheidsmonitor is de sociale cohesie gestegen.

Inspanningen 2022

- Bewoners betrekken via vindplaatsen, sleutelfiguren en activiteiten in de wijk.
- Wijkveiligheidsagenda opstellen en uitvoeren samen met professionals en bewoners.
- Professionals in de wijk werken goed samen om de overlast aan te pakken (onder andere via ozo en wijkveiligheidsoverleg).

Er wordt minder hard gereden in Presikhaaf

Afwaarderen wegen
Er is duidelijkheid voor bewoners over de (on)mogelijkheden van aanpassingen aan het wegprofiel.

Inspanningen 2022

- Visie op mobiliteit maken en uitdragen (waarom welke wegen afgewaardeerd worden).
- Een van deze wegen afwaarderen naar 30 km: Keulseslag, Middachtensingel, Bethaniënstraat.

Bewoners ervaren minder last van zwerfafval

Minder zwerfafval bij buurtwinkelcentra
Het onderhoudsniveau van de wijkwinkelcentra gaat met één onderhoudsklasse omhoog.

Inspanningen 2022

Alle partijen betrekken bij het opstellen van een aanpak om buurtwinkelcentra schoner te krijgen.

Participatie

Bewonersparticipatie is een doorlopend proces. De informatie uit de contacten met inwoners en professionals wordt gebruikt als input voor het wijkprogramma van 2022 met een doorkijk naar de daaropvolgende jaren.
Voor de totstandkoming van het wijkprogramma 2022 zijn er gesprekken gevoerd met de verschillende bewonersoverleggen in Presikhaaf, met jongeren (georganiseerde gesprekken) en wijkprofessionals. Via de social media van team Leefomgeving en de wijkwebsite is een oproep gedaan aan inwoners een bijdrage te leveren aan het wijkprogramma.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Presikhaaf per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Presikhaaf				
Meedoen	226	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	647	-100	0	0
Openbare ruimte	270	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	25	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	930	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Presikhaaf	2.098	-103	0	0
Wijken Algemeen Presikhaaf				
Meedoen	2.288	-51	0	0
Kansengelijkheid	3.697	-1.133	0	0
Gezondheid	12.724	-62	25	-8
Openbare ruimte	1.902	-127	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	820	-569	70	-2
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Presikhaaf	*21.651*	*-1.948*	*95*	*-10*
Totaal Presikhaaf	**23.749**	**-2.051**	**95**	**-10**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	22.882	23.787	24.656	23.749	23.768	23.692	23.645
Baten	2.141	1.962	2.091	2.051	2.052	2.052	2.052
Saldo lasten en baten	***-20.741***	***-21.825***	***-22.565***	***-21.698***	***-21.698***	***-21.639***	***-21.593***
Toevoegingen aan reserves	378	117	95	95	95	95	95
Onttrekkingen aan reserves	256	74	191	10	39	70	169
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-123***	***-43***	***96***	***-85***	***-85***	***-25***	***73***
Gerealiseerd resultaat	**-20.863**	**-21.868**	**-22.469**	**-21.783**	**-21.773**	**-21.665**	**-21.519**

Toelichting

Lasten

Voor gebied Presikhaaf is totaal € 23,4 miljoen aan lasten begroot. € 21,6 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,9 miljoen specifiek binnen Presikhaaf. Het grootste deel van de lasten (€ 13,2 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema Meedoen (€ 2,3 miljoen), Kansengelijkheid (€ 3,7 miljoen) en Openbare Ruimte (€ 2,2 miljoen) een bedrag groter dan € 2,0 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,9 miljoen. Daarna blijven de lasten gelijk. Dit komt voornamelijk door een verlaging van het thema Gezondheid € 0,6 miljoen (WMO beschermd wonen) en Openbare ruimte € 0,2 miljoen.

Baten

Totaal is een bedrag van € 2,0 miljoen aan baten begroot. € 2,0 miljoen voor Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 1,1 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,9 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema wonen is € 0,6 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten en servicekosten) naar Presikhaaf doorberekend.

De inkomsten voor Presikhaaf blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen Presikhaaf bedragen minder dan € 0,1 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen Presikhaaf bedragen minder dan € 0,1 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.
Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,2 miljoen minder onttrokken uit de reserves. De lagere onttrekking wordt veroorzaakt door vastgoed en schulddienstverlening.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Flores Onderwijs
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Malburgen

In het wijkprogramma Malburgen bevinden zich de wijken Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder het Duifje en Immerloo.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer Malburgers doen mee door arbeidsparticipatie en/of maatschappelijke participatie.

Malburgers die drempels ervaren bij het meedoen worden aangemoedigd en zo nodig ondersteund om die drempels structureel te overwinnen. Malburgers die niet in staat zijn om de drempels bij het meedoen structureel te overwinnen vinden makkelijk en dichtbij de ondersteuning (hulp en informatie) om daarmee om te gaan.

Inspanningen 2022

Wij vragen voorzieningen in de wijk expliciet om problematiek bij bewoners te signaleren en te adresseren, al dan niet met inzet van andere partners in de wijk. Ook vragen we deze voorzieningen om in de ondersteuning die zij bieden bewoners zoveel als mogelijk te activeren richting maatschappelijke participatie en arbeidsparticipatie. We geven inwoners een rol in buurthuizen, bijvoorbeeld als gastheer/gastvrouw, helpen met de schoonmaak en koffie te schenken.

Meer Malburgers zijn (meer) financieel zelf- of samenredzaam

Malburgers die zichzelf financieel niet of onvoldoende kunnen redden worden aangemoedigd en zo nodig ondersteund om dit te verbeteren. Malburgers die structureel niet in staat zijn om zichzelf financieel voldoende te redden vinden makkelijk en dichtbij de hierbij noodzakelijke ondersteuning binnen het netwerk of wijk- en stedelijke voorzieningen.

Inspanningen 2022

- Wij vragen voorzieningen en partijen die zich in de wijk richten op financiële vragen van inwoners om zich gezamenlijk op een eenduidige, toegankelijke en samenhangende wijze te organiseren, waarbij deze voorzieningen de focus leggen op het (meer) financieel zelf- of samenredzaam maken van de inwoner.
- De outreachende aanpak van de achter-de-voordeur projecten in de wijk wordt voortgezet.

Malburgers voelen zich gezamenlijk meer verantwoordelijk voor elkaar en de wijk

Malburgers worden aangemoedigd en ondersteund om elkaar te ontmoeten en initiatieven te ontplooien.
Er wonen relatief veel mensen met een niet-westerse achtergrond in Malburgen. Zij helpen elkaar maar weten niet altijd goed waar ze informatie of hulp kunnen krijgen op divers gebied.
In Buurthuiskamer de Duiventil is tot nu toe ingezet op ontwikkeling en realisatie van een idee van buurtbewoners.

Inspanningen 2022

- Verbeteren sociale cohesie door inzet buurthuizen met aanbod aansluitend op behoeften in de wijk. Daarmee wordt de betrokkenheid vergroot.
- Buurthuiskamer de Duiventil: inzetten op verzelfstandiging (oprichten stichting) en ondersteunen bij het totaalpakket waardoor de programmering goed aansluit op de behoefte in de wijk.
- Ontwikkelingen Sportpark de Bakenhof.

Kansengelijkheid

De Malburgse jeugd heeft en krijgt, ook in het verdere leven, zoveel als mogelijk de kans om mee te doen.

- In de Malburgse jeugd wordt op een dusdanige manier geïnvesteerd dat eventuele achterstanden in de kansen op meedoen tijdig worden bestreden.
- Extra aandacht voor (talent)ontwikkeling van kinderen uit arme gezinnen (lager dan 130% sociaal minimum).
- In Malburgen wonen veel kinderen met een anderstalige achtergrond. Mede door corona zien professionals dat veel van deze kinderen moeite hebben om mee te komen.

Inspanningen 2022

- Basisactiviteiten als kinder- en jongerenwerk op orde brengen in samenwerking met gemeente en jongerenwerkorganisaties.
- De wijkprogramma's Kansrijk Opgroeien die in samenwerking met regiegroepen in de wijk zijn vormgegeven (moeilijke start in verband met corona) uitvoeren en volgen.
- Het actief betrekken van het sociale netwerk (familie) bij kansen en problemen samen met de professionals in de wijk.
- Onderzoeken hoe de kloof tussen de wereld op straat en thuis overbrugd kan worden en daardoor het gezin effectief ondersteunen.
- Streven om het taalaanbod verder door te ontwikkelen en achterstanden opgelopen tijdens de pandemie in te lopen.

Meer Malburgers met een migratieachtergrond hebben, krijgen en pakken zoveel als mogelijk hun kans om mee te doen

Malburgers met een migratieachtergrond worden aangemoedigd en zo nodig ondersteund om hun kansen op meedoen te verbeteren.

Inspanningen 2022

Passend informeel aanbod van NT2 taalactiviteiten (Nederlands als tweede taal) in de wijk en (door)verwijzing naar dit aanbod. Extra aandacht voor deze doelgroep.

Gezondheid

Meer Malburgers zijn gezond en maken minder gebruik van specialistische zorg

Malburgers zijn zich meer bewust van hun gezondheid en zijn meer zelfredzaam in het verbeteren van hun eigen gezondheid.

Inspanningen 2022

Stimuleren gebruik beweegopties openbare ruimte: beweegtuin en wandelroutes Malburgen West, openbare ruimte Olympusgebied, onder de aandacht brengen van gezonde voeding in buurthuizen en ontmoetingsplekken in de wijk.

Veiligheid

Meer Malburgers voelen zich veilig in hun buurt, in hun straat en in hun woning

Malburgers denken en werken mee aan het verbeteren van hun leefomgeving; bijvoorbeeld het melden van misstanden en ondermijning maar ook het tegengaan van de verloedering van de leefomgeving.

Inspanningen 2022

Overleg tussen werkgroepen Veiligheid en bijvoorbeeld de Wijkbeheergroepen en Wijkplatforms continueren om gebruik te maken van elkaars expertise. Het zoeken naar (creatieve) oplossingen.

Meer Malburgers voelen zich beschermd tegen het gevaar van (kwalijk) menselijk handelen in hun leefomgeving

In Malburgen is er meer aandacht voor een veilige thuissituatie, school en ontmoetingsplekken.

Inspanningen 2022

- De wijkveiligheidsagenda verder uitwerken, evalueren en uitvoeren.
- De professionals in de wijk werken goed samen om de woonoverlast aan te pakken. Dit door onder andere het nog te concretiseren handelingskader en escalatiemodel uit het stedelijk programma Veiligheid.

Meer Malburgers voelen zich veilig in de openbare ruimte

In Malburgen zijn specifieke plekken bekend en aangewezen waar de fysieke veiligheid verbeterd kan worden.

Inspanningen 2022

Voortzetten acties vanuit veiligheid met betrekking tot winkelcentrum De Drieslag.

Participatie

De thema's in het wijkprogramma gelden voor meerdere jaren. Voor 2022 is hier geen extra actie opgezet, anders dat men continu met inwoners en wijkpartijen in gesprek is.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Malburgen per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Malburgen				
Meedoen	274	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	530	-165	9	-4
Openbare ruimte	-91	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	39	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	935	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Malburgen	1.687	-168	9	-4
Wijken Algemeen Malburgen				
Meedoen	3.191	-77	0	0
Kansengelijkheid	6.400	-2.525	0	0
Gezondheid	21.037	-95	19	-6
Openbare ruimte	2.542	-183	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	1.242	-925	169	-113
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	1	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Malburgen	*34.631*	*-3.809*	*188*	*-119*
Totaal Malburgen	**36.318**	**-3.977**	**197**	**-123**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	34.363	35.570	33.254	36.318	36.245	36.063	35.831
Baten	4.112	3.894	4.017	3.977	3.978	3.978	3.978
Saldo lasten en baten	***-30.252***	***-31.676***	***-29.237***	***-32.342***	***-32.342***	***-32.085***	***-31.853***
Toevoegingen aan reserves	548	193	197	197	197	197	197
Onttrekkingen aan reserves	417	73	326	123	50	28	229
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-131***	***-120***	***129***	***-74***	***-74***	***-168***	***33***
Gerealiseerd resultaat	**-30.383**	**-31.796**	**-29.108**	**-32.415**	**-32.413**	**-32.253**	**-31.820**

Toelichting

Lasten
Voor gebied Malburgen is totaal € 35,8 miljoen aan lasten begroot. € 34,4 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,4 miljoen specifiek binnen Malburgen. Het grootste deel van de lasten (€ 21,4 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema's meedoen (€ 3,2 miljoen), kansengelijkheid (€ 6,4 miljoen) en openbare ruimte (€ 2,5 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 stijgen de lasten met € 3,1 miljoen. De stijgingen van de lasten zit voornamelijk in thema Gezondheid € 3,0 miljoen.
In 2023 en verder blijven de lasten nagenoeg gelijk. Dit komt voornamelijk door een stijging van de WMO budgetten binnen het thema gezondheid (WMO beschermd wonen).

Baten
Totaal is een bedrag van € 4,0 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 2,5 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 2,2 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema wonen is € 0,9 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten en servicekosten) naar Malburgen doorberekend.
De inkomsten voor Malburgen blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves
De toevoegingen aan de reserves binnen Malburgen bedragen € 0,2 miljoen en bestaan uit huurinkosten vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves
De onttrekkingen aan de reserves binnen Malburgen fluctueert maar schommelt rond de € 0,1 miljoen.
Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,2 minder onttrokken uit vastgoed primair onderwijs (huurinkomsten).

Subsidies
Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Delta Kath.- en prot onderwijs
- St. Flores Onderwijs
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Schuytgraaf/Elderveld

In het wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld bevinden zich de wijken Schuytgraaf en Elderveld.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer bewoners zijn sociaal zelf- en samenredzaam (er is meer sociale cohesie)

Meer bewoners hebben contacten in de buurt en nemen deel aan activiteiten en/of zijn hier actief in, zodat er meer sociale cohesie is. Meer bewoners kennen de mensen in hun directe leefomgeving en kijken naar elkaar om. Bewoners weten waar ze elkaar kunnen ontmoeten en aan activiteiten kunnen deelnemen en/of organiseren. Het aanbod voorzieningen en activiteiten voldoet aan de behoefte van bewoners.

Inspanningen 2022

- Stichting Rijnstad, Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA), Sportbedrijf Arnhem, Rozet, Vitanos en andere partijen zorgen voor maatwerk activiteiten in de wijken voor diverse doelgroepen op het gebied van ontmoeten, sporten & bewegen en kunst & cultuur, zodat bewoners mee kunnen doen aan activiteiten en/of hierin een bijdrage leveren.
- Team Leefomgeving zorgt dat activiteiten van wijkinitiatieven en bewoners waar nodig worden ondersteund door bijvoorbeeld een bewonersondersteuner, jongeren- of ouderenwerker.
- Er is een 'eenzaamheidscoalitie Elderveld' actief, waarin professionals, vrijwilligers en bewoners samen kijken hoe er voldoende voorzieningen en activiteiten zijn voor ouderen en zorgen dat ouderen weten bij wie en waar ze terecht kunnen.
- Op het gebied van ontmoeten wordt een plan van aanpak vastgesteld en team Leefomgeving, bewonersondersteuning, jeugdwerkers en bewoners gaan samen aan de slag met de uitvoering hiervan. Een aantrekkelijk beweeg- en sportaanbod, zowel binnen als buiten, maakt onderdeel uit van dit plan.
- In beide wijken is een bewonersondersteuner van stichting Rijnstad actief ter bevordering van het netwerk tussen bewoners, professionals en de gemeente. De bewonersondersteuner verbindt wijkinitiatieven, ondersteunt wijkbewoners hierbij en jaagt initiatieven aan.

Er is een sociale tafel, waar met vaste partners gebiedsteam werk & inkomen en het sociaal wijkteam en partners op thema (zoals Sportbedrijf Arnhem, Rozet, stichting Rijnstad, Vitanos, Youth for Christ, SWOA, Pactum/Rijnside) bepaald wordt wat er in beide wijken prioriteit heeft en hoe daarin samen actie kan worden ondernomen.

Meer bewoners kunnen zichzelf financieel redden

Bewoners zijn sneller in beeld als er sprake is van schulden en/of werkloosheid. Bewoners weten waar ze met hun vragen op het gebied van Werk, Inkomen en zorg terecht kunnen in de wijk.

Inspanningen 2022

- Team Leefomgeving, het Sociale wijkteam en het gebiedsteam Werk & Inkomen vertalen trends en signalen over bewoners met een uitkering in Elderveld. Er wordt onderzocht welke ondersteuning bewoners nodig hebben om zich beter financieel te kunnen redden. Daarnaast sluiten we aan bij de stedelijke ontwikkelingen en aanpak van Werk en Inkomen of kiezen we voor een specifieke maatwerkaanpak. Dit doen we zodat wijkbewoners geholpen worden werk te vinden, of vergroten de kans hierop, en zich beter financieel kunnen redden.
- Het organiseren van frequente inloopspreekuren voor bewoners in beide wijken door in ieder geval het Sociaal wijkteam en het gebiedsteam Werk & Inkomen, waar men terecht kan met vragen of advies over zorg, schulden, Werk & Inkomen.

Meer wijkbewoners wonen zo lang mogelijk thuis

Bewoners kunnen leeftijdsbestendig wonen. Bewoners kunnen dichtbij huis zorg en ondersteuning krijgen.
De openbare ruimte is geschikt voor gebruik voor kwetsbare doelgroepen.

Inspanningen 2022

Korte termijn acties uit het plan 'oud worden in Elderveld' worden uitgevoerd en lange termijn acties worden in gang gezet.

Kansengelijkheid

Meer ouders zijn in staat om hun rol en verantwoordelijkheid te nemen als het gaat om opvoedingsvraagstukken

Ouders weten waar ze handvatten worden geboden ter informatie en ondersteuning in de opvoeding. Er wordt samengewerkt met ouders door jeugdprofessionals en het verenigingsleven. Ouders worden ondersteund bij het zelf vormgeven van hun sociale netwerk.

Inspanningen 2022

- Het doorontwikkelen van sociale netwerken voor ouders in Schuytgraaf en Elderveld, zoals bijvoorbeeld bij de speelmorgen.
- De behoeften van ouders in kaart brengen voor ondersteuning/informatie op het gebied van opvoeden.
- Het samenwerken met ouders verankeren in (subsidie-)opdrachten en samenwerkingsafspraken met partners als stichting Rijnstad, Sportbedrijf Arnhem, Rozet, het onderwijs, zodat ouders altijd betrokken zijn bij wat er met en voor hun kinderen en henzelf ondernomen wordt.
- Het aanbod van scholen onder schooltijd en naschools versterken en aansluiten op activiteiten in de vrije tijd, zodat kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen.

Kinderen worden meer ondersteund bij de ontwikkeling van sociaal-emotionele vaardigheden

Meer jeugdigen kunnen zich op cognitief, motorisch en sociaal-emotioneel vlak ontwikkelen tot zelfredzame bewoners. Jeugdigen weten waar hun talenten liggen en kunnen die ontwikkelen. Jeugdigen weten waar ze terecht kunnen voor informatie en advies.
Jeugdigen weten wat er van hen in deze samenleving verwacht wordt qua houding en gedrag.
Jeugdigen weerbaar maken voor hun identiteitsontwikkeling.

Inspanningen 2022

- Het netwerk van jeugdprofessionals en het verenigingsleven versterken en waar nodig uitbreiden, zodat signalen en mogelijke problemen bij jeugdigen of in hun gezinnen zo vroeg mogelijk gesignaleerd worden en aanbod elkaar versterkt.
- Jeugdigen begeleiden in bijvoorbeeld gebruik van social media, omgang met scheiding ouders of prestatiedruk Hierbij wordt gebruik gemaakt van bijvoorbeeld KIES-trainingen, steungezinnen, trainingen social media en coachingsgesprekken.

Openbare Ruimte

Bewoners zijn meer tevreden over de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte

Bewoners weten waar zij met hun vragen en hun ideeën terechtkunnen. Bewoners worden waar nodig ondersteund.
Met regelmaat monitoren of de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte nog voldoen.

Inspanningen 2022

- In de fysieke tafel stemmen team Leefomgeving, de stadsdeelmanager en andere relevante gemeentelijke afdelingen af hoe vragen en ideeën van bewoners kunnen worden ondersteund en/of opgepakt.
- Er vinden regelmatig schouwen plaats in de wijk met bewoners en partners als woningcorporaties, politie, handhaving en bewoners om te inventariseren waar wensen en behoeften met betrekking tot de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte liggen.
- Bewonersinitiatieven, zoals voedselbos Elderveld, vergroenen Briellehof en Kaaghof, kapschuur Schuytgraaf en inrichting buurttuin Slikkeveerstraat, worden waar nodig (financieel) ondersteund. Concreet voorbeeld: het Briellehof wordt vergroend met een groene gevel en er wordt een plantsoen met bomen en struiken aangelegd. Dit gebeurt in opdracht van team Leefomgeving, bewoners en de groengroep, zodat de hittestress afneemt en de biodiversiteit toeneemt. Bovendien krijgt de Briellehof een groenere uitstraling.
- Er wordt een groenvisie Elderveld doorontwikkeld, waarbij team Leefomgeving adviseert en bewaakt dat bewoners voldoende betrokken zijn.

Veiligheid

Bewoners ervaren minder last van fysieke verloedering

Bewoners voelen zich verantwoordelijk voor hun fysieke leefomgeving. Er is minder sprake van overlast en vernielingen.
De fysieke leefomgeving is schoon, heel en veilig

Inspanningen 2022

- Het wijkveiligheidsoverleg (politie, handhaving, gemeente, overlast- en zorgcoördinator, jongerenwerkers) stellen een actieplan op voor de belangrijkste veiligheidspunten in het gebied. Er wordt afgestemd over de uitvoering hiervan en gemonitord hoe de voortgang is en wat bewoners er van merken.
- Bij dagelijks en groot onderhoud van de openbare ruimte is er extra aandacht voor de aanpak van hotspots (hoeveelheid zwerfafval) in de wijk, de hotspots worden bepaald op basis van meldingen en signalen uit de wijk.
- Signalen uit de wijken en de specifieke wijkcontext worden meegegeven in het opstellen en uitvoeren van het afvalbeleid en mobiliteitsbeleid van de gemeente.
- Signalen en trends uit de wijken met betrekking tot verloedering en overlast worden ingebracht in langdurige trajecten als het Ontwikkelperspectief Elderveld, voorkomen Stadsvernieuwing 4.0 Elderveld en de Groenvisie Elderveld, zodat waar mogelijk fysieke ingrepen meegenomen kunnen worden of sociale projecten gestart kunnen worden.

Bewoners ervaren minder woonoverlast

Bewoners durven elkaar aan te spreken op gedrag (zie ook thema meedoen) en weten hoe ze hierin ondersteund kunnen worden.
Bewoners weten waar ze overlast kunnen melden en doen dit ook.
Bewoners merken dat hun meldingen en zorgen worden opgepakt en dat overlast vermindert.

Inspanningen 2022

Het professionele netwerk communiceert actief, zowel persoonlijk als via (sociale) media over meldmogelijkheden en ondersteuningsmogelijkheden voor bewoners als bijvoorbeeld buurtbemiddeling.
Signalen en meldingen over woonoverlast worden met partners in het overlast- en zorgoverleg opgepakt en waar nodig opgeschaald naar bijvoorbeeld het Veiligheidshuis.

Participatie

Op verschillende manier is informatie opgehaald voor het wijkprogramma: het uitvoeren van een wijkanalyse, fysiek bij het winkelcentrum van Schuytgraaf en Elderveld, in april via een digitaal wijkgesprek met Elderveld, via een enquête door het wijkplatform Elderveld en is in Schuytgraaf via internet een enquête over ontmoeten gehouden. Ook is gesproken met wijkorganisaties over wat zij signaleren en welke gezamenlijke aanpak nodig is (bijvoorbeeld de sociale-, fysieke- en veiligheidstafel en het netwerk jeugd Schuytgraaf).
Deze input is vertaald naar doelen en inspanningen. Het concept wijkprogramma is de afgelopen periode teruggelegd bij bewoners via wijkwebsites en social media. Ook is het concept besproken in alle overlegtafels in de wijken.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Schuytgraaf / Elderveld per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Schuytgraaf / Elderveld				
Meedoen	195	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	892	-235	52	-38
Openbare ruimte	-148	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	13	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	664	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Schuytgraaf / Elderveld	1.615	-238	52	-38
Wijken Algemeen Schuytgraaf / Elderveld				
Meedoen	1.342	-22	0	0
Kansengelijkheid	2.402	-711	0	0
Gezondheid	13.148	0	0	0
Openbare ruimte	2.192	-113	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	2.935	-1.482	240	-142
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Schuytgraaf / Elderveld	*22.239*	*-2.333*	*240*	*-142*
Totaal Schuytgraaf / Elderveld	**23.854**	**-2.571**	**292**	**-180**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	23.909	25.587	25.333	23.854	23.674	23.648	23.507
Baten	2.738	2.541	2.591	2.571	2.571	2.571	2.571
Saldo lasten en baten	***-21.172***	***-23.046***	***-22.742***	***-21.283***	***-21.283***	***-21.077***	***-20.936***
Toevoegingen aan reserves	914	242	292	292	292	292	292
Onttrekkingen aan reserves	266	104	770	180	34	136	174
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-648***	***-138***	***478***	***-112***	***-112***	***-156***	***-117***
Gerealiseerd resultaat	**-21.819**	**-23.184**	**-22.264**	**-21.396**	**-21.361**	**-21.233**	**-21.054**

Toelichting

Lasten

Voor gebied Schuytgraaf/ Elderveld is totaal € 23,5 miljoen aan lasten begroot. € 22,1 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,4 miljoen specifiek binnen Schuytgraaf/ Elderveld. Het grootste deel van de lasten (€ 13,8 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema's wonen (€ 2,9 miljoen), kansengelijkheid (€ 2,4 miljoen) en openbare ruimte (€ 2,2 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 1,5 miljoen. In 2022 en de komende jaren blijven de lasten nagenoeg gelijk. De daling zit voor het grootste deel binnen het thema gezondheid € 1.4 miljoen.

Baten

Totaal is een bedrag van € 2,6 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 0,7 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,6 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema wonen is € 1,5 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten en servicekosten) naar Schuytgraaf/ Elderveld doorberekend.

De inkomsten voor Schuytgraaf/ Elderveld blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen Schuytgraaf/ Elderveld bedragen € 0,3 miljoen en bestaan uit reserve onderhoud vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen Schuytgraaf/ Elderveld € 0,2 miljoen bestaat uit onderhoud vastgoed. Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,6 minder onttrokken door met name daling planmatig onderhoud en rente en afschrijvingskosten van de panden in eigendom. De daling zit voor € 0,4 in thema Gezondheid.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

De Laar/Elden

In het wijkprogramma De Laar/Elden bevinden zich de wijken De Laar en Elden.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Bewoners voelen zich prettig en kunnen meedoen in hun omgeving (sociaal zelfredzaam)

In het gebied is er ruimte voor meer ontmoetingslocaties. Alle bewoners moeten mee kunnen doen in de samenleving. Een goed netwerk is daarvoor randvoorwaardelijk. Daarom zijn bewonersinitiatieven, verenigingen en ontmoetingsplekken belangrijk.

Inspanningen 2022

- Het aanbod bij ontmoetingslocaties wordt op elkaar afgestemd en geborgd. Bewonersinitiatieven krijgen een maximale rol bij de programmering en uitvoering.
- Er worden samen met bewoners plannen ontwikkeld die buitenruimtes aantrekkelijker maken voor intensiever gebruik.
- Vanuit de nieuwe wijkvisie op spelen en bewegen worden de speel- en beweeglocaties in de wijk indien nodig aangepakt en verbonden.
- Werkgroepen en bewonersinitiatieven worden waar nodig ondersteund. Er wordt gewerkt aan een goede onderlinge verbinding tussen de actieve groepen en meer betrokkenheid op de wijk als geheel.
- In samenwerking met het Sociaal wijkteam en andere wijkpartners worden kansen in de eigen omgeving vergroot door het versterken van het aanbod van voorliggende voorzieningen.

Sterker zelforganiserend vermogen van bewoners (financieel zelfredzaam)

Er is een praktische samenwerking tussen het Sociaal wijkteam, het gebiedsteam Werk & Inkomen en team Leefomgeving. Onder andere door gezamenlijke centrale huisvesting en gezamenlijke spreekruimtes. En wij zetten in op een intensieve samenwerking met andere wijkpartners op het gebied van (arbeids)participatie en financiën.

Inspanningen 2022

- Verdere professionalisering en borging van de wijksamenwerking tussen het Sociaal wijkteam en Werk & Inkomen.
- Doorontwikkeling en uitbreiding van spreekuren.
- Samen met de partners specifieke gebiedsdoelstellingen benoemen rondom financiën en (arbeids)participatie, een gebiedsaanpak ontwikkelen en starten met de uitvoering hiervan.

Kansengelijkheid

Bewoners de mogelijkheid bieden om zelfstandiger en steviger in de maatschappij te staan en indien nodig meer zelf de regie te kunnen voeren over hun leven

In samenwerking met het Sociale wijkteam, Werk en Inkomen en andere partners in de wijk kansengelijkheid bevorderen en ondersteuning bieden voor wie dit nodig heeft. Onze partners hebben een goed inzicht in wie ondersteuning kan gebruiken en wat de behoeftes zijn. Deze ondersteuning vindt zoveel mogelijk plaats in de eigen wijk/omgeving.

Inspanningen 2022

- In samenwerking met de partners in de wijk kansen in de eigen omgeving vergroten.
- Het organiseren van buurtschakels.
- Het faciliteren van cursussen om bovengenoemde doelstellingen te bereiken zoals bijvoorbeeld taalvaardigheidstrainingen maar ook op het gebied van gezondheid (zowel fysiek als mentaal).

Meer kinderen bereiken die extra ondersteuning kunnen gebruiken in hun ontwikkeling en hier een goed en passend programma voor aan te bieden

Het continueren van het programma kansrijk opgroeien door basisscholen (4-12 jarigen) en Rijnstad/Motion (12-18 jaar). Inzetten op een doorgaande lijn (0-18 jaar).
We gaan een buurtsportcoach aanstellen.

Inspanningen 2022

- We ondersteunen de coördinatoren om ervoor te zorgen dat het programma "kansrijk opgroeien" zo optimaal mogelijk wordt uitgevoerd en benut.
- Afstemming stimuleren met en tussen de partners in de wijk.
- Borgen dat de buurtsportcoach een rol krijgt binnen de doorgaande lijn.

Openbare ruimte

Bewoners zijn tevreden over hun leefomgeving

Een veilige en leefbare openbare ruimte is belangrijk om prettig te kunnen wonen. Het is van belang dat kinderen binnen de eigen buurt voldoende speel- en beweegmogelijkheden hebben en dat er mogelijkheden zijn om elkaar te ontmoeten.
Er zijn veel bewonersinitiatieven die zich richten op de kwaliteit en het (gezamenlijk) gebruik van de openbare ruimte en in het verlengde daarvan de sociale cohesie. Bewoners, werkgroepen, buurtconciërge (groenaannemer) en gemeente trekken samen op.

Inspanningen 2022

- We zetten in op een integrale aanpak van overlast en verloedering met een preventieve insteek.
- We stimuleren meer bewoners, jong en oud om te bewegen en te spelen.
- Aanvragen voor adoptie van groenstroken worden actief opgepakt.

Veiligheid

Bewoners voelen zich veilig en zijn betrokken in hun buurt

Op locaties waar onveiligheid wordt ervaren springen we actief in. In de aanpak van buurt- en jeugdoverlast trekken we intensief op met onze professionele partners in de wijk.

Inspanningen 2022

- Bewonersgroepen die zich actief inzetten voor veiligheid en buurtpreventie worden ondersteund.
- De ingezette aanpak van buurtoverlast en jeugdoverlast wordt doorontwikkeld van een curatieve naar een preventieve aanpak.
- We hebben doorlopend aandacht voor verkeersknelpunten. Samen met bewoners brengen we die in beeld en wordt naar oplossingen gezocht.

Participatie

De thema's in het wijkprogramma gelden voor meerdere jaren. Voor 2022 is hier geen extra actie opgezet, anders dat men continu met inwoners en wijkpartijen in gesprek is.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 De Laar / Elden per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget De Laar / Elden				
Meedoen	173	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	494	-348	44	-58
Openbare ruimte	-49	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	8	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	609	-2	0	0
Totaal Wijkbudget De Laar / Elden	1.236	-351	44	-58
Wijken Algemeen De Laar / Elden				
Meedoen	1.370	-26	0	0
Kansengelijkheid	2.222	-751	0	0
Gezondheid	10.244	-41	17	-7
Openbare ruimte	1.831	-106	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	96	0	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen De Laar / Elden	*15.984*	*-929*	*17*	*-7*
Totaal De Laar / Elden	**17.219**	**-1.280**	**61**	**-65**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	16.484	16.948	17.253	17.219	17.218	17.148	17.103
Baten	1.330	1.246	1.301	1.280	1.280	1.280	1.280
Saldo lasten en baten	***-15.154***	***-15.701***	***-15.952***	***-15.939***	***-15.939***	***-15.868***	***-15.823***
Toevoegingen aan reserves	434	52	61	61	61	61	61
Onttrekkingen aan reserves	142	15	287	65	28	26	104
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-292***	***-37***	***226***	***4***	***4***	***-35***	***43***
Gerealiseerd resultaat	**-15.445**	**-15.738**	**-15.726**	**-15.935**	**-15.971**	**-15.903**	**-15.779**

Toelichting

Lasten

Voor gebied De Laar / Elden is totaal € 16,9 miljoen aan lasten begroot. € 15,8 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,0 miljoen specifiek binnen De Laar/ Elden. Het grootste deel van de lasten (€ 10,6 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale Wijk Teams.
Daarnaast wordt voor het thema's kansengelijkheid € 2,2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,3 miljoen. De daling heeft betrekking op € 0,3 op thema Gezondheid en een stijging van € 0,1 miljoen op Openbare Ruimte en een daling van € 0,1 miljoen op thema Meedoen. De daling in het thema Gezondheid zit hem voornamelijk in Jeugdzorg. In 2023 en verder blijven de lasten nagenoeg gelijk.

Baten

Totaal is een bedrag van € 1,3 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 0,8 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,6 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Verder bestaat € 0,4 miljoen aan inkomsten uit huurinkomsten vastgoed.

De inkomsten voor De Laar / Elden blijven over de jaren gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen De Laar / Elden bedragen € 0,06 miljoen en bestaat uit onderhoud vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen De Laar / Elden bedragen € 0,065 miljoen.
Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,2 miljoen minder onttrokken. De onttrekking is binnen het thema Gezondheid.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg

In het wijkprogramma RKV bevinden zich de wijken Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer ontmoetingsplekken

Op het thema meedoen is de wens voor ontmoetingsplekken in alle wijken duidelijk naar voren gekomen. Ontmoeten is belangrijk om je onderling met elkaar verbonden te voelen. Als advies is meegegeven om vooral ook te kijken naar plekken waar bewoners elkaar van nature al treffen en deze te faciliteren. Plekken die bijvoorbeeld genoemd worden zijn het braakliggende terrein bij Pleyade en hondenuitlaatplekken. De wens is ook om een ontmoetingsplek te realiseren waar gezellig een kopje koffie of een biertje/wijntje gedronken kan worden, muziek kan worden gedraaid, exposities gehouden kunnen worden.

Inspanningen 2022

- Verder vormgeven van de ontmoetingsplek aan het Croydonplein in Kronenburg.
- Realisatie van het Immerlokaal in Immerloopark.
- Mogelijkheden voor een ontmoetingsplek in Rijkerswoerd onderzoeken.

Meer ommetjes

Naast een fysieke plek om te ontmoeten bestaat ook de wens voor ommetjes, om gezellig met elkaar een rondje door de wijk te kunnen maken. Goed voor de gezondheid, maar zeker ook voor de verbinding in de wijk. Ontmoeten bestaat niet alleen uit de fysieke locatie, er is ook behoefte aan een programma met activiteiten voor de wijk.

Inspanningen 2022

- Plaatsen van bankjes voor ontmoeting.
- Uitwerken van een programma met activiteiten voor de wijken.

Kansengelijkheid

Bevorderen kansengelijkheid

Thema's waarop binnen Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg acties nodig zijn ten aanzien van kansengelijkheid zijn:

- Armoede en schulden;
- Huiselijk geweld en kindermishandeling;
- Complexe echtscheidingen;
- Gevoel van veiligheid;
- Eenzaamheid en zingevingsvraagstukken;
- Efficiënt en effectief inzetten van zorg.

Inspanningen 2022

- Verder vormgeven van Kansrijk opgroeien, hierbij zijn alle basisscholen in de wijk aangesloten.
- Ondersteuning van Sociaal wijkteam bij het project huiselijk geweld en kindermishandeling.
- Eenzaamheid en zingevingsvraagstukken nemen we mee in de actie onder het thema Meedoen.
- Verder willen we een pilot vormgeven om te kijken of de zorg in de wijk efficiënter ingezet kan worden.
- De regisseurs van Werk & Inkomen zijn meer in de wijk aanwezig. We zoeken naar plekken in de wijk waar zij kunnen werken.

Openbare ruimte

Vergroenen van de wijk

Veel bewoners geven aan het prettig te vinden om te wonen in een groene omgeving. De wijk wordt als 'stenig' ervaren, over het algemeen is men voorstander van 'minder stenen en meer groen'. Dit zal tevens een positieve bijdrage leveren aan het verminderen van de huidige problemen van de klimaatverandering zoals wateroverlast en hittestress.

Inspanningen 2022

Ondersteunen van bewonersinitiatieven om versteende pleinen/hofjes te vergroenen.

Verbeteren algehele gesteldheid van de wijk

Een ander punt is de algehele gesteldheid van de openbare ruimte. Veel plekken kunnen een opknapbeurt gebruiken. De zaken die hier worden genoemd zijn zeer divers, van straten, fiets- en voetpaden, van openbaar groen tot voor- en achtertuinen van bewoners zelf. Wanneer dit niet goed wordt bijgehouden geeft dit een beeld van verloedering en verrommeling.

Inspanningen 2022

- Ondersteunen van bewonersinitiatieven om de openbare ruimte te verbeteren.
- Samen met bewoners een overzicht maken van de belangrijkste plekken om eerst aan te pakken.

Betere balans in het speelaanbod

Speelaanbod in de wijken is een punt van aandacht. Het aanbod sluit niet altijd aan bij de leeftijd van de kinderen. De speeltuinen zouden een natuurlijker, avontuurlijker en uitdagender karakter mogen hebben. Daarnaast zouden er voor de 12+ kinderen meer plekken moeten komen zodat zij zich meer verspreiden over de wijk.

Inspanningen 2022

Op basis van de input van jongeren een plan van aanpak maken om een betere balans te krijgen in het speelaanbod.

Parkeerkrapte en foutparkeren

Het is helaas een grote uitdaging om een oplossing te vinden voor de parkeerkrapte in verschillende buurten. Het creëren van meer parkeerplekken is vaak in strijd met andere wensen waaronder meer groen in de wijk. Foutparkeerders, die daardoor niet alleen de doorgang van trottoirs blokkeren maar ook het groen vernielen, dragen bij aan het gevoel van toenemende verloedering.

Inspanningen 2022

Uitvoeren van een verkeersonderzoek met aandacht voor het tekort aan parkeerplaatsen.

Meer handhaving en stimuleren eigen verantwoordelijkheid

Veelgenoemde ergernissen die er bij de meldingen duidelijk uitspringen zijn de aanwezigheid van hondenpoep en afval in de wijk. Om het hondenpoepprobleem te verminderen wordt gevraagd beter te faciliteren bij het opruimen ervan door bijvoorbeeld prullenbakken met zakjes te plaatsen of uitlaatstroken aan te leggen. Bij afval moet gedacht worden aan zowel zwerfafval als het afval dat naast de daarvoor aanwezige containers gegooid wordt. Bewoners geven aan op beide onderwerpen verloedering van hun leefomgeving te ervaren.
Fietsers op wandelpaden en spookrijders op de fietspaden zouden beter gecontroleerd en aangepakt moeten worden.

Inspanningen 2022

- Inzet van meer handhaving in de wijk.
- Onderzoek doen naar en opstarten van een schoonmaakploeg zwerfafval.
- Plaatsen van prullenbakken met hondenpoepzakjes.

Duurzaamheid

Meer kennis ten aanzien van duurzaamheidsacties

Steeds meer bewoners zijn bewuster bezig met het thema duurzaamheid.

Inspanningen 2022

Adviseren van de kernorganisatie vanuit onze kennis over de wijk en de verbinding met de bewoners op dit thema.

Veiligheid

Minder overlast

Als het gaat om de veiligheid in de zin van overlast wordt aangegeven dat er behoefte is aan meer toezicht en zichtbaarheid van onder andere handhavers in de wijk. Er wordt o.a. melding gemaakt van overlast bij de Playground Rijkerswoerd en van drugshandel op diverse plaatsen.

Inspanningen 2022

- Problematiek rondom ervaren overlast playground monitoren en, door het inrichten van andere ontmoetingsplaatsen in de wijk voor jongeren, verminderen.
- Plekken drugshandel in kaart brengen en aanpak ervan faciliteren.

Meer verkeersveiligheid

Het te hard rijden door de wijk zelf, met de nadruk op enkele straten in het bijzonder, baart de bewoners ook grote zorgen. Het oversteken op onder andere de Marga Klompélaan en nog een aantal andere verkeerswegen in de wijk wordt als gevaarlijk ervaren en zou beter gefaciliteerd moeten worden door het aanleggen van oversteekplaatsen.

Inspanningen 2022

- Mogelijkheid tot het aanleggen van oversteekplekken onderzoeken.
- Inzet van meer handhaving in de wijk.

Participatie

Het opstellen van het wijkprogramma is een continue proces. Het jaarrond is men laagdrempelig in gesprek met inwoners met de bus lijn. Vanuit andere hoeken komen ook signalen binnen gebruikt worden als input: via bewonersoverleggen, professionals in de wijk en inwoners die team Leefomgeving rechtstreeks benaderen. Ook is een wijkanalyse uitgevoerd.
Naast dit proces is een huis aan huis uitvraag gedaan. Dit heeft geresulteerd in circa 700 verbetervoorstellen. Vanuit al deze gegevens is een concept wijkprogramma opgesteld, 5 thema's met daaraan gekoppeld gebiedsbrede acties. Dit is teruggekoppeld door middel van een A3 flyer, waarop men input kon geven. Met de 3 wijkplatforms en inwoners wordt samen gewerkt om acties te concretiseren voor een specifieke wijk of buurt.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget RKV				
Meedoen	308	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	1.227	-279	64	-22
Openbare ruimte	-13	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	2	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	938	-2	0	0
Totaal Wijkbudget RKV	2.463	-282	64	-22
Wijken Algemeen RKV				
Meedoen	2.268	-40	0	0
Kansengelijkheid	2.677	-589	0	0
Gezondheid	17.156	0	0	0
Openbare ruimte	2.508	-219	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	111	0	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen RKV	*24.940*	*-854*	*0*	*0*
Totaal Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg	**27.403**	**-1.136**	**64**	**-22**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	26.734	24.969	27.436	27.403	27.452	27.299	27.084
Baten	1.265	1.123	1.162	1.136	1.137	1.137	1.137
Saldo lasten en baten	***-25.469***	***-23.846***	***-26.274***	***-26.267***	***-26.267***	***-26.163***	***-25.948***
Toevoegingen aan reserves	681	60	64	64	64	64	64
Onttrekkingen aan reserves	243	12	524	22	43	43	34
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-438***	***-48***	***460***	***-43***	***-43***	***-21***	***-31***
Gerealiseerd resultaat	**-25.908**	**-23.893**	**-25.815**	**-26.309**	**-26.337**	**-26.184**	**-25.979**

Toelichting

Lasten
Voor gebied Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg (RKV) is totaal € 26,8 miljoen aan lasten begroot. € 24,7 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 2,1 miljoen specifiek binnen RKV. Het grootste deel van de lasten (€ 16,9 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema's meedoen (€ 2,3 miljoen), kansengelijkheid (€ 2,6 miljoen) en openbare ruimte (€ 2,5 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,6 miljoen. Een deel van de daling wordt verklaard door de niet bestede middelen thema bedrijfsvoering (€ 0,3 miljoen), die in 2022 niet zijn begroot. Daarnaast dalen de lasten van thema Gezondheid met € 0,4 miljoen en Kansengelijkheid met € 0,2 miljoen. De daling van thema Gezondheid heeft betrekking op een daling € 0,7 miljoen op WMO en € 0,3 miljoen op Maatschappelijke ondersteuning. Bij het thema kansengelijkheid zie je een daling van € 0,2 miljoen op Schulddienstverlening. In 2023 en verder blijven de lasten nagenoeg gelijk.

Baten
Totaal is een bedrag van € 1,1 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 0,9 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,5 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen de thema's gezondheid en openbare ruimte is € 0,5 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten en servicekosten) naar RKV doorberekend.
De inkomsten voor RKV blijven over de jaren gelijk.

Toevoegingen aan reserves
De toevoegingen aan reserves is ten opzichte met vorig jaar gelijk gebleven (€ 0,06 miljoen).

Onttrekkingen aan reserves
Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,5 miljoen minder onttrokken. De daling heeft betrekking op € 0,3 miljoen op Bedrijfsvoering, € 0,2 miljoen op Gezondheid en € 0,08 miljoen op Kansengelijkheid. De daling in thema Kansengelijkheid heeft te maken met een daling aan WMO en Jeugdzorg. Bij Kansengelijkheid heeft de daling te maken met Schulddienstverlening.

Subsidies
Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Stedelijke programma's

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op stedelijk niveau plaatsvinden, zijn opgenomen in 13 stedelijke programma's:

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

S01 Veiligheid

S02 Bereikbaarheid

S03 Economie

S04 Onderwijs

S05 Cultuur

S06 Participatie en armoedebestrijding

S07 Zorg

S08 Welzijn en inclusie

S09 Gezondheid en sport

S10 Klimaat en energie

S11 Ruimtelijke ontwikkeling

S12 Wonen en leefomgeving

Bestuur, dienstverlening en financiën

Wat we ook doen, we doen het voor onze inwoners, voor onze bedrijven. Voor mensen die de stad bezoeken. Het is niet meer dan logisch dan dat we bij het verwezenlijken van onze ambities zoveel mogelijk de samenwerking zoeken. Met inwoners en bedrijven en met de regio Arnhem-Nijmegen. De wereld houdt immers niet op bij de gemeentegrens. We willen goed bereikbaar zijn. Dat betekent niet alleen een gastvrij stadhuis, maar ook goede digitale dienstverlening, zodat mensen zoveel mogelijk en makkelijk op afstand dingen kunnen regelen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is een dienstverlenende en herkenbare netwerkgemeente, die open staat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken

Samen met de stad
We willen bereiken dat inwoners en ondernemers eerder betrokken raken bij beleidsinitiatieven in de stad, in wijken en buurten. We hebben er vertrouwen in dat daarmee de kwaliteit van de uitvoering van beleidsinitiatieven toeneemt en de lokale democratie wordt versterkt. Of het nu gaat om een nieuw parkje met bomen of om nieuw jeugdbeleid.

Samen met de regio
Arnhem wil haar ambities samen met haar partners in de regio bereiken. Arnhem versterkt haar positie in bestuurlijke organen in regionaal, landelijk en Europees verband en maakt de stad en regio sterker door verder te bouwen aan een partnerschap met provincie Gelderland (onder meer via de investeringsagenda) en bij te dragen aan het werken aan een sterkere regionale samenwerking Arnhem-Nijmegen.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar
Arnhemmers kunnen rekenen op een laagdrempelige en betrouwbare publieke dienstverlening die steeds meer gericht is op digitale dienstverlening. Bij contacten met inwoners en ondernemers ligt de focus op een klantvriendelijke benadering. Wij gaan met inwoners en ondernemers in gesprek over hun vragen (of klachten) om daarmee sneller tot een oplossing te komen. Wij zijn als bestuurders en ambtenaren voor inwoners en ondernemers herkenbaar in de stad.

Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven

Raad
De raad gaat voort op de weg van de versterking van zijn kaderstellende rol versterken, mede door onverminderd in te zetten op een begroting die smart vorm gegeven is. De raad streeft naar een positieve, constructieve samenwerking tussen de raadsfracties onderling en tussen raad en college. De raad zet in op betekenisvolle burgerparticipatie op basis van een raadsbrede, eensgezinde opvatting over het belang hiervan en de wijze waarop hieraan uitvoering dient te worden gegeven. Gegeven het dynamische politieke karakter van de gemeenteraad blijft de raad aandacht besteden aan een respectvolle wijze van het omgaan met elkaar en aan het investeren in de persoonlijke relaties.
2022 is een bijzonder jaar voor de raad. Op 16 maart 2022 vinden de gemeenteraadsverkiezingen plaats. De nieuwe raad zal in een uitgebreid start- en kennismakingsprogramma voorbereid worden op de nieuwe zittingsperiode. De (nieuwe) raad zal richting geven aan het proces dat leidt tot de totstandkoming van een nieuw politiek akkoord.

Rekenkamer
De rekenkamer ondersteunt vanuit een onafhankelijke positie de gemeenteraad door elk jaar enkele grote en kleine onderzoeken uit te (laten) voeren op basis van gesprekken met de raadsfracties en de politieke actualiteit.

College
Een divers Arnhem: meer verschillende Arnhemmers kunnen meedoen
Met participatie willen we de bewoners en andere betrokkenen die mee willen denken en doen in de gelegenheid stellen samen met ons de stad, wijken en buurten vorm te geven. Er zijn steeds meer mensen die vanuit betrokkenheid bij hun buurt of bij grote thema's als de energietransitie en klimaatverandering, mee willen werken aan de toekomst van de stad. Zij willen actief invloed uitoefenen op de totstandkoming van plannen en besluiten. Wij werken graag samen met hen zodat besluiten en plannen breed kunnen worden gedragen en deze kwalitatief beter zijn. We dagen andere partners die werken aan de stad uit, zoals ontwikkelaars en andere initiatiefnemers, dit voorbeeld te volgen.

Betrokkenheid: meer mensen voelen zich betrokken bij de stad Arnhem
We willen een toegankelijke gemeente zijn. Hiermee bedoelen we dat iedereen die wil meedenken of meedoen, zich gehoord en gezien moet voelen. We proberen ook de Arnhemmers te bereiken die niet snel uit zichzelf meedoen of meepraten. We communiceren daarom op een heldere manier die voor iedereen toegankelijk is.

Daarnaast faciliteren we zelforganisatie en verbinden we vraag en aanbod van initiatieven in de wijk. Op deze manier vergroten we de betrokkenheid en invloed van inwoners op de sociale en fysieke leefbaarheid.

Samen sterker en wijzer worden: kwaliteitsimpuls in plannen, beleid en projecten
Met participatie willen we de kwaliteit van plannen en besluiten verbeteren door de kennis en ervaring aan te boren van inwoners en andere maatschappelijke betrokkenen. Besluiten worden doorgaans beter als belanghebbenden betrokken zijn. We weten wat er speelt en wat er leeft en spelen daarop in en stellen de opgave centraal. De inzet van effectieve burgerparticipatie hoort in het Arnhems DNA en daarbij in de genen van alle medewerkers van de gemeente Arnhem.

Rekenkamer: Uitvoeren onderzoeksprogramma

De Rekenkamer houdt bij het opstellen van de plannen voor 2022 rekening met het feit dat het een gemeentelijk verkiezingsjaar is. Dit betekent dat wij een publicatieluwe periode hanteren in de maanden februari en maart. Nadat de nieuwe raad geïnstalleerd maakt de rekenkamer kennis met de fracties en haalt daar nieuwe onderwerpen op. De onderzoeken naar armoede en communicatie burgers worden naar alle waarschijnlijkheid halverwege 2022 afgerond en aangeboden aan de raad. In 2022 staan daarnaast de onderwerpen wijkteams, omgevingsdienst regio Arnhem, duurzaamheid (doorwerkingsonderzoek) en grondbeleid op de planning om opgestart te worden. Het is mogelijk dat de Rekenkamer op basis van de kennismaking met de nieuwe gemeenteraad komt tot een herzien onderzoeksprogramma voor 2022.

College: De kracht, kennis en kunde van inwoners en ondernemers benutten

Het college gaat op basis van de evaluatie en de Rekenkamerbrief over onderzoek Van Wijken Weten en de wensen van de raad aan de slag met de aanpak Van Wijken Weten 2.0. Hierin heeft het college conform de aanbevelingen onder andere aandacht voor de verwachtingen van inwoners, partners, bestuur en werkorganisatie. Daarbij is ook belangrijk dat deze partijen weten hoeveel geld er daadwerkelijk beschikbaar is voor hun wijk. Daarnaast wil het college de stedelijke aanpak beter laten aansluiten op de wijkaanpak.

College: Eenduidige werkwijze leveren

We willen dat inwoners en ondernemers betrokken zijn bij de stad, wijk en buurt: bij plannen van de gemeente, ontwikkelaars en bewonersgroepen. Dit doen we door een ieder in de gelegenheid te stellen om meer invloed te hebben op wat er in een buurt of wijk nodig is. Onder andere door vooraf heldere kaders te stellen over samenwerking en door het ondersteunen van bewoners in hun participatie en het opzetten van initiatieven. Om helder te maken hoe we samen werken zal een digitaal handvat worden gemaakt (inspiratiegids) om eenieder, initiatiefnemer, ontwikkelaar of ambtenaar te helpen een zorgvuldig participatieproces te organiseren.

Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken

Arnhem werkt in 2022 in de Groene Metropoolregio onder meer samen aan de bereikbaarheid van de regio, een sterkere economie, een betere aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt, de gezamenlijke aanpak van de woningbouwopgave, de energietransitie en aan een goede verdeling van het culturele aanbod en duurzaam toerisme. In het stedennetwerk G40 en in de VNG wil Arnhem in de nieuwe bestuursperiode haar netwerkpositie behouden en versterken. Arnhem werkt ook stevig door aan de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio en met de steden in Noordrijn-Westfalen (NRW).

Arnhem werkt in de Groene Metropoolregio samen aan maatschappelijke opgaven die om een regionale aanpak vragen

In januari 2021 is de Groene Metropoolregio (GMR) Arnhem-Nijmegen van start gegaan. In 2022 gaat de GMR volop uitvoering geven aan de regionale agenda, na het overgangsjaar 2021. De regio heeft medio september de regionale agenda 2022 gepresenteerd, met vijf grote regionale opgaven. De gemeenteraden van de 18 regiogemeenten wordt daarbij gevraagd te besluiten over het al dan niet meedoen ('intekenen') op de verschillende opgaven. Arnhem koerst op intekenen op alle vijf de opgaven uit de regionale agenda. Dit wordt expliciet aan de raad voorgelegd via een apart raadsvoorstel.

- In de opgave Verbonden regio werkt Arnhem samen met de regiogemeenten aan betere en duurzame verbindingen en vervoersmogelijkheden in en rond de stad, bijvoorbeeld het realiseren van een beter regionaal fietspadennetwerk; ook aan goede verbindingen voor spoor- en wegvervoer met de Randstad en Duitsland. In regioverband wordt gelobbyd en gewerkt aan goede afspraken met het Rijk hierover.
- Hier ligt ook een verbinding met de regionale opgave Groene Groeiregio, die gericht is op een goede ruimtelijke inpassing van woon- en werklocaties en de bijbehorende infrastructuur in samenhang met een gezonde leefomgeving. Via de Woondeal wordt samengewerkt aan de woningbouwopgave. In en om de steden en kleinere gemeenten moeten meer woningen komen. De regiogemeenten trekken hierin samen op.
- Binnen de opgave Productieve regio werkt Arnhem samen met de regiogemeenten, kennisinstellingen en bedrijfsleven aan meer banen en aan een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Arnhem is sterk in energie en duurzaamheid. Veel innovaties komen hier vandaan en zorgen ook voor nieuwe bedrijvigheid en werk. De Economic Board, die regionaal werkt levert hier een bijdrage aan door ondernemerschap en kennis bij elkaar te brengen. De samenwerking moet er voor zorgen dat meer Arnhemmers kunnen doorstromen naar werk in of dicht bij de stad.
- Met de opgave circulaire regio voeren we een deel van onze duurzaamheidsopgave gezamenlijk uit met de regiogemeenten, onder andere via de Regionale energiestrategie (RES).

- De opgave Ontspannen regio herbergt onder andere de samenwerking op het gebied van cultuur en toerisme, en ook de versterking van de binnensteden.

De nieuwe middelen die de uitvoering van deze regionale agenda met zich meebrengt à €412.000 worden dit jaar nog gepresenteerd via het begrotingsprogramma S00. De bedoeling is om deze vanaf de begroting 2023 te presenteren via de betreffende inhoudelijke programma's. De raad zal via deze Begroting besluiten over het al dan niet beschikbaar stellen van de middelen. Een raadsvoorstel over de regionale agenda en het intekenen op de opgaven wordt zoals gezegd separaat aangeboden.

De provincie Gelderland trekt via de investeringsagenda samen op bij de realisering van de regionale agenda omdat deze mede uitvoering geeft aan de Gelderse ambities, zoals verwoord in de omgevingsvisie Gaaf Gelderland en andere documenten. Via Bureau Brussel en een versterkte lobby richting Den Haag werkt de GMR samen met de Economic Board en andere regio's aan de profilering, belangenbehartiging en fondsenwerving in Europa en bij het Rijk.

Arnhem werkt in netwerken van steden in Nederland en de Euregio én in belangenorganisaties als VNG en G40 samen aan beleidsafstemming en -beïnvloeding en draagt bij aan lobbydossiers richting het Rijk en Europa

Arnhem speelt een rol in landelijke netwerken als de G40 en de VNG. Door deelname in verschillende werkgroepen en commissies dragen Arnhemse bestuurders bij aan kennisontwikkeling en diverse lobbytrajecten, onder andere met betrekking tot gemeentefinanciën en specifieke dossiers in de pijlers Fysiek, Sociaal en Economie & Werk. Arnhem werkt in netwerken van steden intensief samen waar nodig en nuttig, bijvoorbeeld op het gebied van beleidsafstemming, subsidies en verordeningen, lobby richting het Rijk en kennisdeling. Door deelname aan deze organisaties versterkt Arnhem haar netwerk met de andere grote steden in Nederland en in Den Haag.

Arnhem krijgt daarnaast toegang tot kennis en nieuwe ontwikkelingen bij het Rijk. Deze worden vaak via de sporen VNG en G40 met de steden en regio's opgepakt. De kernboodschappen uit de Strategische Agenda 2019 - 2022 van de G40 die met oog op de Tweede Kamerverkiezingen gestuurd zijn naar de Tweede Kamerfracties zijn daar een voorbeeld van. Alle Arnhemse wethouders zijn betrokken bij de VNG en G40 door deelname aan commissies of themagroepen. Bij de bestuurswisseling blijft onze inzet gericht op een goede Arnhemse bestuurlijke vertegenwoordiging in landelijke netwerken zoals van de VNG en G40.

Arnhem versterkt de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio en met steden in Noordrijn-Westfalen (NRW)

We versterken de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio Rijn-Waal. Evenzo geldt dat voor de relatie met de grote steden in Noordrijn-Westfalen (NRW) via het Euregionale stedennetwerk van 100.000+ steden dat sinds 2017 bestaat. In dit Nederlands-Duitse stedennetwerk werkt Arnhem samen met Nijmegen, Ede en Apeldoorn samen met drie Duitse steden in Noordrijn-Westfalen: Duisburg, Düsseldorf en Moers. Dit is nuttig vanwege gezamenlijke belangenbehartiging en kennisdeling; Arnhem kan samen met andere steden optrekken in specifieke lobbytrajecten.
In 2022 wordt verder gewerkt aan onder andere de gezamenlijke duurzaamheids- en mobiliteitsagenda. Met de start van een nieuwe Interreg-periode wordt ingezet op het ontwikkelen van nieuwe projecten met Duitse partners.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers

We zorgen ervoor dat informatie online beschikbaar is en waar wettelijk mogelijk producten digitaal kunnen worden aangevraagd. De afhandeling van deze aanvragen gaan we steeds verder automatiseren. Voor minder digitaalvaardige inwoners en ondernemers wordt met partners in de stad ondersteuning georganiseerd of worden alternatieve kanalen geboden. Het streven is te voldoen aan de kwaliteitsnormen van het Rijk en aan de wens dat inwoners en ondernemers tevreden zijn over deze dienstverlening.

Digitaliseren van het klantproces

We verkennen de mogelijkheden om burgers meer regie over hun persoonlijke gegevens te geven en alleen gegevens te verstrekken en te vragen, die echt nodig zijn. Daarnaast worden de voorbereidingen getroffen voor verdere digitalisering, in afwachting van verruiming van de wettelijke mogelijkheden (bijvoorbeeld digitale erkenning). Het beveiligen van informatie heeft daarbij onze bijzondere aandacht. Wij zetten verder in op datagestuurde dienstverlening: het volgen en sturen van het klantproces van begin tot eind. Met het invoeren van de Omgevingswet en het digitaal stelsel zal de dienstverlening aan inwoners en ondernemers verder worden verbeterd. De concrete plannen vanuit publieke dienstverlening voor 2022 zijn:

- We zorgen ervoor dat de gemeenteraadsverkiezingen veilig verlopen en voor alle kiezers toegankelijk zijn.
- We gaan klantreizen in beeld brengen.
- We gaan meer inzetten op kanaalsturing en betere klantgeleiding.
- We zetten de implementatie van eDiensten voor burgerzaken voort.
- We zorgen dat verbetering van de informatieveiligheid van de digitale dienstverlening niet ten koste gaat van de toegankelijkheid ervan en ondersteunen inwoners waar nodig en mogelijk.
- We houden doorlopend klanttevredenheidsonderzoek en voeren naar aanleiding daarvan verbeteringen door, bijvoorbeeld in de informatievoorziening aan laaggeletterden of aan dak- of thuislozen.
- Arnhemmers geregistreerd in Basisregistratie Personen (BRP) met 'nationaliteit onbekend' wordt een vreemde nationaliteit (gelijk aan nationaliteit bekend bij IND) of staatloosheid toegekend.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Klanttevredenheid					
Bron: KTO - Streefcijfer is minimaal 8, deze indicator wordt vanaf dit jaar voor het eerst gemeten.					
Toegankelijkheid stemlokalen					
Bron: Bureau Verkiezingen. Streefcijfer: 75% volledig toegankelijk / 0% niet toegankelijk voor mensen met een lichamelijke beperking. Deze indicator wordt vanaf dit jaar voor het eerst gemeten.					
Opkomst verkiezingen	TK 76,9%	GR 49,6%	PS 50,7%, WS 45,5%, EP 39,2%		TK 73,6%
Bron: Centraal stembureau. Streefcijfer: minimaal 49,6%. Afkortingen: Tweede Kamer (TK), gemeenteraad (GR), Provinciale staten (GR), waterschappen (WS) en Europees Parlement (EP).					

Een goede bedrijfsvoering

Wij zijn een organisatie die midden in de samenleving staat, in verbinding met de stad, een afspiegeling van de stad en een organisatie die actief meebeweegt met de tijdsgeest. De gemeentelijke bedrijfsvoering verandert mee met de eisen die worden gesteld door de samenleving, het bestuur, de raad en onze eigen professionaliteit. In de paragraaf Bedrijfsvoering wordt verder ingegaan op de ontwikkelingen op het gebied van bedrijfsvoering.

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Woonlasten éénpersoonshuishouden	704	695	700	707	694
Eenheid: Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.					
Bron: COELO, Groningen					
Woonlasten meerpersoonshuishouden	768	759	763	750	711
Eenheid: Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.					
Bron: COELO, Groningen					
WOZ-waarde woningen	175	187	204	217	239
Eenheid: De gemiddelde WOZ waarde van woningen x €1.000.					
Bron: CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken					

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Formatie ambtelijk apparaat	5,9	5,8	5,8	5,6	5,9
Eenheid: Toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat van eigen organisatie voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari. In fte per 1.000 inwoners. Bron: Eigen gegevens gemeente					
Bezetting ambtelijk apparaat	5,8	5,7	5,9	5,6	6,0
Eenheid: Werkelijk aantal fte dat werkzaam is binnen eigen organisatie. In fte per 1.000 inwoners. Bron: Eigen gegevens gemeente					
Apparaatskosten per inwoner	646	490	490	406	429
Eenheid: De noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor het uitvoeren van de organisatorische taken. Bron: Eigen gegevens gemeente					
Kosten inhuur externen als % van de loonsom	13%	21%	17%	2%	0%
Eenheid: Inzet van uitzendkrachten, zzp'ers of detacheringsovereenkomsten in procenten. Bron: Eigen gegevens gemeente					
Overhead % van totale lasten	7,0%	5,0%	9,5%	9,0%	9,3%
Eenheid: Overheadkosten zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces in procenten. Bron: Eigen gegevens gemeente					

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig".

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem is een dienstverlenende en herkenbare netwerkgemeente, die open staat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken	**14.112**	**3.688**	**0**	**620**
Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven	4.615	0	0	21
Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken	3.158	1.562	0	0
Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers	6.339	2.127	0	599
Een goede bedrijfsvoering	**69.746**	**6.812**	**655**	**1.228**
Overig	**5.028**	**511.330**	**19.209**	**21.181**
Totaal	**88.886**	**521.831**	**19.864**	**23.028**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	92.532	85.575	86.543	88.886	84.797	86.325	88.771
Baten	518.807	482.692	503.719	521.831	514.844	514.289	515.281
Saldo lasten en baten	***426.275***	***397.116***	***417.175***	***432.945***	***432.945***	***427.964***	***426.509***
Toevoegingen aan reserves	37.858	13.478	28.762	19.864	21.111	22.391	20.655
Onttrekkingen aan reserves	18.321	20.549	24.273	23.028	15.751	13.646	13.886
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-19.536***	***7.071***	***-4.489***	***3.165***	***3.165***	***-8.745***	***-6.768***
Gerealiseerd resultaat	**406.739**	**404.187**	**412.687**	**436.110**	**424.688**	**419.219**	**419.741**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 88,9 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- € 42,0 miljoen voor kosten ICT en facilitaire zaken;
- € 27,8 miljoen voor kosten personeel en organisatie;
- € 6,3 miljoen voor kosten burgerzaken en publieke dienstverlening;
- € 4,6 miljoen voor kosten raad, griffie, rekenkamer, verkiezingen en college van burgemeester en wethouders;
- € 8,2 miljoen voor overige lasten.

De lasten stijgen ten opzichte van 2021 met € 2,3 miljoen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een stijging van de kosten op stelposten met € 3,1 miljoen. Ook is er een stijging in lasten te zien in de huisvesting en facilitaire zaken met € 0,2 miljoen. Hier staat een daling van lasten op langlopende geldleningen tegen over met € 1,7 miljoen.

Baten

De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 521,8 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- € 453,1 miljoen gemeentefonds;
- € 57,1 miljoen OZB belastingen;
- € 2,1 miljoen ontvangsten burgerzaken en publieke dienstverlening;
- € 9,5 miljoen overige inkomsten (onder andere verzekeringen, beleggingen, geldleningen, ICT en facilitaire zaken).

De baten stijgen ten opzichte van 2021 met € 18,1 miljoen. De inkomsten vanuit het Gemeentefonds zijn met €18,3 miljoen gestegen.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan reserves voor 2022 zijn totaal begroot op € 19,9 miljoen. De grootste toevoegingen zijn:

- € 14,4 miljoen algemene reserve;
- € 4,3 miljoen bestemmingsreserve solvabiliteit;
- € 0,8 miljoen bestemmingsreserve bedrijfsvoering.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan reserves voor 2022 zijn totaal begroot op € 23,0 miljoen. De belangrijkste onderdelen hierbinnen zijn:

- € 22,1 miljoen algemene reserve;
- € 0,7 miljoen bestemmingsreserve bedrijfsvoering.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

NV Bank Nederlandse Gemeenten
Dataland
BVO De Connectie
GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Regionale en andere bovenlokale lichamen

- Economic Board;
- Euregio Rijn-Waal.

Publieke dienstverlening

- Werkgroep Tegengaan Identiteitsfraude (WTI);
- Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA);
- Samenwerking met Vreemdelingenketen in de BRP-straat Zevenaar.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Bestuur, dienstverlening en financiën. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Herijking gemeentefonds
Bedrijfsvoering
De Connectie
Overhead-dekking
Benodigde capaciteit beleid SBR niet in lijn met begroting

Corona risico's

Betalingsproblemen bij leningen aan instellingen
Faillissementen in relatie tot lokale heffingen
Betalingsproblemen bij leningen aan instellingen bij Sportbedrijf en MSSA

Beleidskaders

- Coalitieakkoord 2018-2022:
- Evaluatie van de Rekenkamer Arnhem 2015;
- nota Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- MIRT Agenda stedelijk netwerk Arnhem Nijmegen;
- Discussienotitie Regionale Samenwerking samen steviger en sterker;
- Contourennotitie regio Arnhem-Nijmegen via raadsbrief d.d.21-01-2020;
- Visie Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Regionale agenda Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Gemeenschappelijke regeling regio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Wijzigingsbesluit Gemeenschappelijke regeling Arnhem-Nijmegen (2021);
- Bedrijfsplan versterkte regio (2020);
- Beleid internationale betrekkingen (2021).

Veiligheid

Veiligheid is de grond onder onze voeten en een basiswaarde om je te kunnen ontwikkelen. Iedereen moet in Arnhem prettig kunnen leven, wonen en werken en zich daarbij veilig kunnen voelen. Waar misdaad niet loont en criminaliteit en ondermijning geen kans maken. Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. We zetten dus volop in op het aanpakken van criminaliteit als diefstal en overval. Ook in de digitale wereld neemt de criminaliteit toe: hacken, phishing, identiteitsfraude. Er ligt in Arnhem een forse opgave, want we scoren als het gaat om veiligheid simpelweg niet goed genoeg.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem: een veilige stad!

Veiligheid is een belangrijke voorwaarde voor een prettig leven, wonen en werken in Arnhem. In een stad waar iedereen zich kan ontwikkelen zonder buitengesloten te worden; door vrij te zijn in denken en te mogen zijn wie je bent zonder te worden gediscrimineerd. In een stad waar misdaad niet loont en slachtoffers worden gesteund. In een stad waarin veiligheid een bijdrage levert aan een prettig woon- en leefklimaat voor bewoners in de wijken, aan een prettig verblijf van bezoekers en aan een florerende economie zonder oneerlijke concurrentie. En waar adequaat wordt gehandeld bij het voorkomen en bestrijden van calamiteiten waaronder aandacht voor risicobeheersing en veiligheid bij grote evenementen om schade te beperken.

De veiligheidsagenda zoals die is vastgelegd in de kadernota veiligheid 2018-2022 is hierin leidend.
Met de ambities neergelegd in de perspectiefnota 2022 - 2025 wordt een impuls gegeven aan de veiligheidsagenda. Veiligheid werkt door in vrijwel alle andere beleidsterreinen. Veiligheid is de basis van ons bestaan. Wijkveiligheid krijgt te maken met steeds grotere opgaven. Politie en justitie zien een toename in de georganiseerde misdaad. Het recentelijke rapport van de Rekenkamer over de lokale aanpak van ondermijning onderschrijft dit beeld en de noodzaak tot doorpakken. De Nationaal Rapporteur Mensenhandel waarschuwt ons over de ernstige situatie in Arnhem en vraagt om een gedegen aanpak.
Met een goed georganiseerd Arnhems veiligheidsteam, dat optimaal gebruik maakt van bevoegdheden zetten we ons samen met politie en justitie en met andere relevante partners in om het Arnhems veiligheidsniveau naar een normaal Nederlands peil te brengen. Dit kan onder meer dankzij de provincie en de ministeries die de inzet van Arnhem zien en waarderen met investeringen.

Criminaliteit maakt geen kans

Arnhem staat hoog op de lijst van 100.000+ gemeenten met de meeste delicten per 1000 inwoners. Ondanks een daling van het aantal in de afgelopen jaren. Het aantal in Arnhem (73) lijkt meer op het aantal dat past bij een gemeente van 300.000+ (81,4) dan bij het landelijke gemiddelde van gemeenten met 100.000 - 300.000 inwoners (54,6). Deze situatie is niet te koppelen aan één of twee veiligheidsincidenten, maar ontstaat door een breed scala aan misdrijven. Voor de komende jaren zetten we in op een daling van het aantal delicten naar een niveau dat aansluit bij het landelijke gemiddelde van steden met de omvang van 100.000 - 300.000 inwoners. Tegen ondermijnende criminaliteit wordt stevig opgetreden en worden barrières opgeworpen waaronder het toepassen van de Bibob. Er wordt een norm gesteld door handhavend op te treden. In preventieve zin door het regelmatig en structureel controleren van kwetsbare branches maar ook bij speciale integrale acties naar aanleiding van signalen en onderzoek.

Omvang criminaliteit in verhouding tot centrumstad van 100.000+

Er zijn in Arnhem nog ruim elfduizend slachtoffers van een misdrijf per jaar. De inzet is gericht op het verder terugdringen van het aantal delicten per 1000 inwoners, door middel van voorlichting en door het in gezamenlijkheid met politie en OM prioriteit te geven aan het oplossen en vervolgen. Daarbij is vooral aandacht voor het voorkomen en oplossen van de High Impact Crime delicten (inbraak, overval). Cameratoezicht, waaronder de inzet van mobiel/tijdelijk cameratoezicht, wordt ingezet als onderdeel van de aanpak om de openbare orde te handhaven en incidenten en delicten te voorkomen of tijdig hierop te acteren.

Misdaad mag niet lonen

Witwassen, drugshandel in welke vorm dan ook, illegaal gokken, mensenhandel en illegale prostitutie zijn vormen van criminaliteit die direct of indirect de openbare orde aantasten en de samenleving ontwrichten.
Met het intrekken van vergunningen en sluiting van (horeca)panden wordt onder andere een norm gesteld om te voorkomen dat criminelen voet aan de grond krijgen in Arnhem. Bij de horeca- en exploitatievergunningen worden ondernemers gescreend. Het ruimer toepassen van de mogelijkheden die de wet Bibob biedt, werpt een extra barrière op voor criminelen. De aandacht voor ondermijning wordt vanuit de praktijk doorontwikkeld en doorgezet. Het recentelijk uitgebrachte rapport van de Rekenkamer over de lokale aanpak onderschrijft deze noodzaak. De Rekenkamer stelt dat Arnhem voor wat betreft de omvang van ondermijning niet onderdoet aan de G4-steden. Als oorzaak wordt gesteld dat de gemeente de afgelopen jaren zowel bestuurlijk als organisatorisch weinig heeft geïnvesteerd in de aanpak van ondermijning. Het rapport benadrukt het belang van een gecoördineerde en integrale meerjarenaanpak. Arnhem heeft de laatste jaren een goede beweging gemaakt, die in de aankomende jaren sneller en structureler wordt opgezet. Dit wordt mogelijk gemaakt door de investering die het college en de Raad gaan doen op dit onderwerp:

- Er wordt een data-analist aangesteld om slimmer gebruik te maken van beschikbare informatie, te kunnen selecteren en prioriteren.
- Er wordt structureel budget beschikbaar gesteld om mensenhandel in Arnhem te voorkomen, aan te pakken en slachtoffers te helpen (zorg en opvang). Er wordt een uitvoeringsplan Mensenhandel opgesteld en er wordt gekeken naar het lokale prostitutie (handhavings)beleid. Daarbij wordt gekeken naar de aanstaande Wet regulering sekswerk die dit jaar aan de kamer is aangeboden en mede dient ter bestrijding van mensenhandel.
- Er komt, ook ter uitvoering van de motie vanuit de raad, een meerjarenplan van aanpak op ondermijning. Het plan omvat ambitie, duidelijke doelstellingen, stelt prioriteiten en geeft een uitwerking van de noodzakelijke extra capaciteit en middelen op dit onderwerp.
- Er wordt geïnvesteerd in de informatiepositie van de gemeente Arnhem door middel van een meldpunt ondermijning, informatietools om sneller te kunnen screenen en informatie te verbinden, radar modules om ontwikkelingen te volgen en meer inzicht te krijgen in potentiële risicovolle criminele fenomenen. Bij dit laatste wordt ook gebruik gemaakt van de inzichten van het landelijke platform 'Zicht op Ondermijning'.

Onder de regie van de gemeente worden de inspanningen en controles van het Interventieteam Ondermijning Arnhem samen met justitie, politie, handhaving en andere relevante partners voortgezet in de strijd tegen ondermijnende activiteiten. Jeugdcriminaliteit krijgt de aandacht met het project 'ondermijnende drugscriminaliteit onder jeugdigen' (BOTOC). Met de aanpak wordt voorkomen dat jongeren vroegtijdig in de criminaliteit belanden. Het experiment gesloten coffeeshopketen, waaraan Arnhem deelneemt, bevindt zich in de opstartfase en zal in 2021 tot uitvoering komen.

Online criminaliteit voorkomen

In toenemende mate verschuift de criminaliteit naar de digitale wereld. Hacken, phishing, afpersing en identiteitsfraude zijn enkele verschijningsvormen. Sexting en grooming zijn vormen die kunnen leiden tot seksuele uitbuiting. Om inwoners en bedrijven te wapenen, worden zij bewust gemaakt van de risico's en geïnformeerd over de mogelijkheden om te voorkomen dat ze slachtoffer worden. Jongeren worden geïnformeerd om hen te beschermen tegenover daders van online seksueel misbruik, sextortion (afpersing met naaktbeelden), en grooming (digitaal kinderlokken). Op verzoek van de raad wordt hiertoe in het najaar een onderzoek uitgevoerd (uitvoering Motie 21M105) om precies te duiden wat er hierin gedaan kan worden en wat dit voor een investering vraagt voor de langere termijn.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Misdrijven per 10.000 inwoners	731	674	731	690	
Eenheid: Aantal per 10.000 inwoners					
Bron: waarstaatjegemeente					
Aantal overvallen	0,45	0,95	0,88	0,68	
Eenheid: overvallen per 10.000 inwoners					
Bron: waarstaatjegemeente					
Aantal straatroof	1,7	1,8	3,0	2,5	
Eenheid: straatroof per 10.000 inwoners					
Bron: waarstaatjegemeente					
Drugsdelicten	10,9	10,8	15,4	14,3	
Eenheid: aantal drugsdelicten per 10.000 inwoners					
Bron: Waarstaatjegemeente					

Politieregistraties overlast jeugd	41,8	31,1	42,8	100,6
Eenheid: politieregistraties overlast jeugd per 10.000 inwoners				
Bron: Waarstaatjegemeente				
Verwijzigingen Halt	12	11	10	13
Eenheid: Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar				
Bron: Waarstaatjegemeente (verplichte BBV-indicator)				
Politieregistraties overlast door verwarde personen	74,9	89,4	102,2	111,9
Eenheid: Per 10.000 inwoners				
Bron: Waarstaatjegemeente				

Crisisbeheersing op orde

In het belang van onze inwoners is er aandacht voor het voorkomen van rampen en calamiteiten. Bij activiteiten en stedelijke ontwikkelingen is veiligheid onderdeel van de planvorming en uitvoering. Mocht er ondanks de voorzorgsmaatregelen toch een calamiteit zijn, dan staat er een crisisorganisatie paraat om de risico's en schade voor mens en natuur zo veel mogelijk te beperken. Vanzelfsprekend heeft de coronacrisis een grote impact op de totale crisisorganisatie.

Beschermd tegen calamiteiten en rampen

In samenwerkingsverband van de Veiligheidsregio Gelderland Midden worden maatregelen getroffen om calamiteiten en rampen te voorkomen en zo nodig snel en juist te handelen. De basis voor een effectieve en efficiënte uitvoering zijn het Beleidsplan Brandweer 2020-2023 en het Beleidsplan Veiligheidsregio Gelderland Midden 2020-2023. Lokaal zijn de risicolocaties in beeld en deze worden opgenomen in de nieuw op te stellen Omgevingsplannen. De inzet voor bevolkingszorg (opvang, registratie, nazorg) bij calamiteiten door de gemeente is geborgd. Door de brandweer wordt ingezet op brandveiligheid door aandacht te vragen voor preventieve woningaanpassingen. Er blijft aandacht voor het op een juiste manier ruimen van aangetroffen niet-ontplofte explosieven. Vanaf 2022 krijgt de VGGM het toezicht op de BEVI (Besluit externe veiligheid inrichtingen) instellingen overgedragen van de omgevingsdiensten (ODRA). Ook is de wetgever voornemens om in het Besluit Bouwen en Leefomgeving rekening te houden met "Wonen met zorg" onder andere door advisering en toezicht vanuit de brandweerorganisatie. Dit wordt verder uitgewerkt op de landelijke tafels.

Veiligheid voor de wijk en als persoon

Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. Het gevoel van veiligheid per wijk loopt uiteen van matig tot zeer goed. De inzet is gericht op wijken die achterblijven bij het gemiddelde Arnhemse niveau. Ook persoonlijk moet men zich veilig voelen om deel te nemen aan de Arnhemse samenleving. Daarom wordt ingezet op het tegengaan van discriminatie en geweld in afhankelijkheidsrelaties en wordt er aandacht geschonken aan personen met verward gedrag met een veiligheidsrisico voor zichzelf of de omgeving. Jeugdcriminaliteit kan jonge levens in hun ontwikkeling remmen en verdient tijdig ingrijpen. Met het project BOTOC (Breed offensief tegen ondermijnende criminaliteit) gaan we drie jaar een aanpak vorm geven die in die wijken invulling krijgt die hiervan het meeste hinder ervaren. We richten ons daarbij op het vroegtijdig ingrijpen om te voorkomen dat jongeren afglijden in de criminaliteit.

Steun bij aanpak woonoverlast

Woonoverlast geeft een onveilig gevoel en belemmert een prettig woonklimaat. Het bestrijden van woonoverlast vindt plaats door de inzet van het wijkgerichte Overlast- en Zorgoverleg, integrale handhaving op overlastgevende panden en door gebruik te maken van de Wet aanpak woonoverlast (gedragsaanwijzing). Er wordt projectmatig en integraal ingezet op het aanpakken van 'wijkkoningen en windhappers' om de leefbaarheid in een buurt te verbeteren en een heldere norm te stellen.

Veiligheid als basis voor persoonlijke ontwikkeling

Discriminatie, polarisatie en radicalisering dragen bij aan vijandigheid, bedreiging en geweld en maken dat mensen zich niet welkom voelen in onze samenleving. Met het meldpunt Discriminatie en Pesten en het vergroten van de aangiftebereidheid en een professionele afhandeling bij politie en het Openbaar Ministerie (OM) worden slachtoffers gehoord en gesteund. We bestrijden seksuele intimidatie en bieden steun aan slachtoffers. Hiervoor is een uitvoeringsplan opgesteld. We blijven inzetten op tegengaan van radicalisering met preventieve maatregelen. Hiervoor wordt een uitvoeringsplan 2022 opgesteld. Slachtoffers van geweld in een afhankelijkheidsrelatie kunnen op steun rekenen door zorg, opvang en het toepassen van het 'tijdelijk huisverbod'. In het Veiligheidshuis wordt met ketenpartners in zorg en justitie in een persoonsgerichte aanpak toegewerkt naar een duurzame oplossing voor onder meer risicojeugd met crimineel gedrag en plegers van High Impact Crime delicten. Criminele jeugdgroepen worden geprioriteerd in de lokale driehoek voor een aanpak op maat. Voor de aanpak van personen met verward gedrag wordt ingezet op een sluitende aanpak van zorg en veiligheid. Vanaf 2020 wordt gebruik gemaakt van de mogelijkheden van de nieuwe Wvggz (Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg).

Iedere wijk heeft evenveel recht op veiligheid

De wijkaanpak is een concrete uitwerking in de oproep om een beschavingsoffensief door te laten zien wat we met elkaar normaal gedrag vinden, juist ook door zichtbaar het niet-normale gedrag aan te pakken. De uitkomsten van de gepubliceerde Veiligheidsmonitor 2019 (april 2020) heeft de urgentie voor de wijkaanpak bekrachtigd. De wijkbezoeken van de burgemeester in het kader van de wijkveiligheid hebben een inventarisatie opgeleverd van een veelheid aan veiligheidsonderwerpen. Deze worden omgezet in activiteiten en initiatieven om de veiligheid en het veiligheidsgevoel van bewoners te verbeteren. Het veiligheidsgevoel van de bewoners wordt door meer dan criminaliteit en misdaad bepaald. Ook verloedering van de openbare ruimte en aanwezige sociale problematiek is hierop van invloed. In nauwe samenwerking met de teams Leefomgeving wordt met relevante partners en met de bewoners de problematiek aangepakt en gaan we periodiek in gesprek om te bezien of we ook daadwerkelijk de gewenste voortgang boeken en welke bijstelling of extra aandacht nodig is. Dit heeft al geresulteerd in projecten in diverse wijken. Onder aansturing van Veiligheid en teams Leefomgeving is er een wijkveiligheidsoverleg per gebied om de problematiek te bespreken en om te zetten in actie. De druk en roep vanuit de wijken voor handhaving om normerend op te treden blijft onverminderd aanwezig. De aandacht voor de veiligheid in de wijken roept verwachtingen op en meer vragen vanuit de (wijk)bewoners. Beperkte capaciteit vraagt om scherpe prioritering en optimale samenwerking met relevante partners om verschil te kunnen maken in het leefbaarheid- en veiligheidsniveau in de wijken. Op detailniveau kennen wij de overlastplekken en de overlastgezinnen en die gaan we op een treffende wijze van een aanpak voorzien. Er wordt een Radar wijkveiligheid en leefbaarheid ontwikkeld. Op basis van verzamelde real-time informatie wordt zicht gekregen op de actuele veiligheids- en leefbaarheidsvraagstukken in de wijk.
De overlastproblematiek in de wijken is groot en het aantal meldingen daarover (van jeugdoverlast, overlast verwarde personen tot aan drugsoverlast) neemt enkel toe. Om die reden is er vanuit de raad bij de behandeling van de Perspectiefnota 2022-2025 ook de motie aangenomen om een breed actieplan voor het tegengaan van overlast vorm te geven. Met als opgave om deze problematiek stedelijk te coördineren en daarbij ook onder regie van de burgemeester dit goed te organiseren zodat er snel en vroegtijdig kan worden ingegrepen.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
% Onveiligheidsgevoel algemeen	36		37		
Bron: waarstaatjegemeente					
% Onveiligheidsgevoel in de buurt	28		29		
Bron: waarstaatjegemeente					
Tijdelijk huisverbod	17	28	27	28	
Eenheid: Aantal huisverboden op jaarbasis					
Bron: Gemeente Arnhem					

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Diefstal uit woning	34,6	25,3	28,4	21,8	
Eenheid: Aantal winkeldiefstallen per 10.000 inwoners					
Bron: CBS					
Winkeldiefstal	45,2	47,3	56,5	47,7	
Eenheid: Aantal winkeldiefstallen per 10.000 inwoners					
Bron: CBS					
Geweldsmisdrijven	8,0	8,2	7,6	7,0	
Eenheid: Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling).					
Bron:CBS					
Vernieling	9,2	8,3	10,0	10,8	
Eenheid: Aantal vernielingen en beschadigingen per 1.000 inwoners					
Bron:CBS					
Jongeren met een delict voor de rechter	0,8%	0,8%	0,7%	0,6%	
Eenheid: Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.					
Bron: CBS					

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem: een veilige stad!	**19.380**	**2.494**	**71**	**343**
Criminaliteit maakt geen kans	845	52	0	300
Crisisbeheersing op orde	13.664	1.256	71	43
Veiligheid voor de wijk en als persoon	4.871	1.186	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**19.380**	**2.494**	**71**	**343**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	16.727	16.477	20.265	19.380	18.871	18.870	18.854
Baten	2.168	1.694	4.747	2.494	1.994	1.994	1.994
Saldo lasten en baten	***-14.559***	***-14.783***	***-15.518***	***-16.886***	***-16.886***	***-16.875***	***-16.860***
Toevoegingen aan reserves	432	72	71	71	71	71	71
Onttrekkingen aan reserves	1.055	350	706	343	343	349	342
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***623***	***278***	***635***	***272***	***272***	***279***	***272***
Gerealiseerd resultaat	**-13.936**	**-14.505**	**-14.883**	**-16.613**	**-16.605**	**-16.597**	**-16.588**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 19,4 miljoen. Dit is grotendeels als volgt opgebouwd:

- uitgaven voor VGGM brandbestrijding: € 13,6 miljoen;
- uitgaven voor handhaving: € 0,8 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor openbare veiligheid, cameratoezicht en veiligheidshuis: € 3,6 miljoen;
- uitgaven voor aanpak mensenhandel: € 0,2 miljoen;
- uitgaven voor drugsondermijning Botoc: € 1 miljoen;
- uitgaven voor vergunningverlening: € 0,2 miljoen.

De totale lasten dalen ten opzichte van 2021 met € 0,9 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door de

- De uitgaven voor openbare veiligheid stijgen met € 0,3 miljoen. Dit komt voort uit de perspectiefnota 2022. Deze stijging betreft een verhoging van het loonkostenbudget met €320.000 welke onder meer wordt veroorzaakt door de aanstelling van 1 fte strategisch adviseur programma veiligheid. Aanpak mensenhandel: € 0,2 miljoen. Dit bedrag is afkomstig uit de perspectief nota 2022; structurele toekenning voor aanpak van mensenhandel en uitbuiting in de volle breedte.
- De uitgaven voor aanpak radicalisering dalen met € 1,0 miljoen, omdat in 2022 minder Rijksmiddelen zijn ontvangen. De regeling vanuit het Rijk liep tot 2021
- De uitgaven voor Botoc / drugsondermijning dalen met € 0,2 miljoen, omdat in 2022 eveneens minder Rijksmiddelen zijn ontvangen

Baten
Totaal is voor 2022 € 2,5 miljoen aan baten begroot. Dit is opgebouwd uit:

- Verhuur brandweerkazerne: € 1,3 miljoen;
- Opbrengst leges en vergunningen: € 0,4 miljoen.
- Ontvangen rijkssubsidie drugsondermijning wijken: € 0,5 miljoen
- Verwachte opbrengst deelnemende gemeentes Veiligheidshuis € 0,3 miljoen

De totale baten zijn ten opzichte van 2021 met € 0,8 miljoen gestegen. Dit wordt met name verklaard door ontvangen rijksmiddelen voor drugsondermijning.

Toevoegingen aan reserves
In 2022 wordt voor totaal € 71.000 toegevoegd aan de reserves voor de dekking van onderhoudskosten aan het vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves
In 2022 wordt voor € 0,4 miljoen onttrokken aan de bestemmingsreserves.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Politie;
- Brandweer;
- Openbaar Ministerie;
- Veiligheidshuis regio Arnhem;
- Veilig Thuis.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend uit het programma Veiligheid. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

VGGM continuering paraatheid
Radicalisering
Toezichthoudende taak VGGM
Herziening van de verdeelsleutels van de gemeentelijke bijdragen aan VGGM
Evenementen

Corona risico's

Inzet op handhaving noodverordening en voor jeugd- en jongerenwerk / straatwerk

Beleidskaders

- Kadernota veiligheid 2018-2022;
- Meerjarenbeleidsplan politie 2019-2022;
- Uitvoeringsplan aanpak radicalisering Arnhem 2019;
- Een evaluatie van de Arnhemse radicaliseringsaanpak;
- APV wijziging bevoegdheid inzet mobiel cameratoezicht;
- Experiment gesloten coffeeshopketen;
- Regionaal beleidsplan Rampenbestrijding en Crisisbeheersing 2020-2023.

Bereikbaarheid

Een van de voorwaarden van een leefbare en gezonde stad is dat die bereikbaar is. Voor inwoners én voor bezoekers. Of het nu met de auto, met het openbaar vervoer, met de fiets of te voet is. Het busvervoer is op orde: schoon, frequent, comfortabel en inclusief. Daar blijven we naar streven en dat is ook onze inzet bij de nieuwe concessie voor het openbaar vervoer in deze regio. We onderzoeken de parkeervoorzieningen voor nu en in de toekomst en hoe we met slimme verkeerslichten de doorstroming op de ring kunnen verbeteren. Schone, elektrische auto's faciliteren we door meer laadpunten in de stad te realiseren, mogelijk gekoppeld aan tijdelijke opslag van energie.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Comfortabele, toegankelijke, veilige, logische, schone en duurzame mobiliteit voor Arnhemmers

Mobiliteit heeft betrekking op toegankelijke, economische en duurzame mobiliteit. Mobiliteit moet voor alle doelgroepen toegankelijk en bereikbaar zijn. We streven immers naar een inclusieve, sociale, gewilde en leefbare stad. Mobiliteit moet daarnaast de economische hotspots/kerngebieden in de stad en de regio met elkaar verbinden. Mobiliteit dient daarbij zoveel mogelijk slim en schoon vorm te worden gegeven om de stad leefbaar en duurzaam te houden.

Vergroten van het aandeel fiets en (H)OV om de stad bereikbaar en leefbaar te houden

We willen meer mensen (hoogwaardig) openbaar vervoer of de fiets laten nemen door dit alternatief aantrekkelijker te maken. Het vervoersysteem is er voor iedereen en reistijden zijn betrouwbaar en concurrerend met de reistijden met de auto. Door meer mensen met de fiets en het openbaar vervoer te laten reizen wordt de leefbaarheid in de stad beter maar blijft de stad ook bereikbaar voor mensen die wel met de auto moeten of willen komen.

Uitvoeren van concrete fiets- en hoogwaardig openbaar vervoer projecten

Voor 2022 staan de volgende fietsprojecten op de planning:

- Snelfietsroute Arnhem - Wageningen;
- Snelfietsroute Arnhem Noord - Alteveer;
- Verbeterplan RijnWaalpad;
- Verbeterplan fietsparkeren Arnhem Centraal;
- Fietsparkeerplan binnenstad.

En de volgende hoogwaardig OV projecten:

- Westervoortsedijk;
- Westervoortsedijk - Lelyweg;
- Westervoortsedijk - Eusebiusbuitensingel;
- Velperweg.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aandeel fiets in modal spit	21%	26%	21%	25%	
Eenheid: Percentage t.o.v. totale mobiliteit voor ritten van alle Arnhemmers					
Bron: Odin (Onderweg in Nederland, CBS)					
Waardering bereikbaarheid binnenstad fiets		8,4			
Eenheid: Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					
Aandeel openbaar vervoer in modal split	10%	9%	7%	5%	
Eenheid: Percentage t.o.v. totale mobiliteit voor ritten van alle Arnhemmers					
Bron: Odin (Ondwerweg in Nederland, CBS)					
Waardering bereikbaarheid binnenstad OV		8,2			
Eenheid: Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					

Ontwikkelen van een netwerk van overstaplocaties om een alternatieve, duurzame mogelijkheid te bieden om de stad te bereiken

Een goede aansluiting van de verschillende vormen van mobiliteit (auto, trein, bus en (deel)fiets) op elkaar wordt steeds belangrijker. Hubs spelen bij deze overgang een belangrijke rol. Een (mobiliteits)hub kan het beste worden gedefinieerd als een fysieke plek waar verschillende vormen van vervoer en vervoersaanbod samenkomen. We hebben een visie op de Arnhemse hubs opgesteld. We hebben inzichtelijk welke maatregelen nodig zijn om een goed netwerk te krijgen voor reigers om eenvoudig naar en door de stad te kunnen reizen met verschillende modaliteiten.

Uitvoeren van de visie Arnhemse hubs

In 2022 willen we de Arnhems visie op hubs hebben vastgesteld en vervolgens de volgende zaken gaan uitvoeren. We willen enkele locaties gaan uitwerken. Uitwerking bestaat uit een inrichtingsplan (schetsontwerp), een kostenraming op SSK-niveau (Standaardsystematiek voor Kostenramingen) en een planning van de uitvoering en procedures. De locaties zullen volgen uit de visie, maar daarnaast zijn er al enkele locaties in beeld:

- Rozet (is al grotendeels uitgewerkt);
- Kronenburg (is al grotendeels uitgewerkt);
- GelreDome;
- IPKW;
- Station Velperpoort;
- Arnhem Waterberg.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal mobiliteitshubs in voorbereiding	0	0	0	2	2
Eenheid: aantal hubs in initiatieffase of verdere voorbereiding					
Bron: gemeente Arnhem					
Aantal gerealiseerde mobiliteitshubs	0	0	0	0	0
Eenheid: aantal hubs gerealiseerd					
Bron: gemeente Arnhem					
Aantal gebruikers mobiliteitshubs	0	0	0	0	0
Eenheid: Aantal gebruikers per jaar					
Bron: gemeente Arnhem					

Arnhem is optimaal aangesloten op een robuust (inter)nationaal spoornetwerk

We willen meer mensen het openbaar vervoer laten nemen voor (inter)nationale reizen door dit alternatief aantrekkelijker te maken. Dit willen we realiseren door in te zetten op de volgende doelen:

- de ICE naar Berlijn rijdt via Arnhem;
- er een robuuste oplossing voor de spoorinfrastructuur aan de oostzijde van Arnhem is;
- de capaciteit van de spoorcorridor Randstad- Arnhem- Rhein/ Ruhr wordt uitgebreid.

Lobbyen met betrekking tot het spoordossier

We blijven onze lobby bij het ministerie van Infrastructuur & Waterstaat (I&W) continueren en proberen dit op te pakken met andere belangrijke partners langs de A12-corridor (Vervoerregio Amsterdam, G4, provincies Gelderland en Utrecht, NS en NS Internationaal, Foodvalley, The Economic Board). Bij deze lobby richting het ministerie richten wij ons op:

- Het geven van rijksprioriteit aan een integrale gebiedsontwikkeling A12-corridor Utrecht-Arnhem-Duitse grens.
- Het verbeteren van de huidige ICE naar Frankfurt en op een nieuwe ICE-verbinding (Berlijnlijn) via Arnhem (ook als duurzaam alternatief voor het vliegverkeer).
- Het realiseren van een oplossing voor de spoorknoop Oost in combinatie met de ontwikkeling van de verstedelijkingslocatie Arnhem Oost.
- Een Noordtak Betuweroute die niet via Arnhem loopt in verband met de aantasting van de leefbaarheid in Arnhem (en omliggende kernen) en het belemmeren van de woningbouwlocatie Arnhem Oost.
- Mogelijke bijdragen aan de A12 vanuit het Groeifonds (of EU fondsen).

Arnhem heeft een goede autobereikbaarheid met minder doorgaand verkeer over de centrumring

Het is belangrijk dat het verkeer dat in Arnhem moet zijn, goed kan doorstromen en dat we van het verkeer dat hier niet moet zijn zo weinig mogelijk last hebben. Om dit te bereiken willen we de knelpunten voor de auto oppakken en geen autoverkeer meer in de stad dat de herkomst en bestemming buiten Arnhem heeft liggen.

Uitvoeren automaatregelenpakket

In 2022 gaan we de plannen uitvoeren die we hebben opgesteld in samenspraak met de provincie en Rijkswaterstaat om gericht onnodig autoverkeer uit Arnhem te weren. Concreet houdt dit het volgende in:

- Opstellen van een toolbox om met behulp van dynamisch verkeersmanagement het doorgaand verkeer door Arnhem te verminderen.
- Realiseren eerste maatregelen uit deze toolbox.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Bereikbaarheid van de binnenstad per auto		6,3			
Eenheid: Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad per auto op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					

Het parkeerbeleid van de gemeente draagt bij aan een duurzame verstedelijkingsopgave en borgt tegelijkertijd het economische vestigings- en winkelklimaat

De inzet is dat het parkeerbeleid van de gemeente naast de verkeerskundige belangen in samenhang met de overige grote ambities van de stad worden beschouwd.

Opstellen en uitwerken parkeervisie

Momenteel wordt gewerkt aan de parkeervisie. We willen deze parkeervisie uitwerken in concreet parkeerbeleid, waarbij de (hoogte van de) parkeernormen en het parkeerregime in de wijken prioriteit hebben. We nemen hierbij in ogenschouw wat de functie en het nut van een extra Singelgarage kan zijn.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Kwaliteit van de parkeergarages	7,1	7,1			
Eenheid: Gemiddelde kwaliteit van de parkeergarages op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					
Autoparkeermogelijkheden nabij de binnenstad	6,5	6,5			
Eenheid: Gemiddelde autoparkeermogelijkheden nabij binnenstad op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					

Verbeteren verkeersveiligheid

Het verkeersveiligheidsgevoel op de weg en in het openbaar vervoer moet omhoog. We gaan voor 'nul' verkeersslachtoffers, onder andere door het aanpakken van plekken waar veel ongelukken gebeuren.

Uitvoeren projecten verkeersveiligheid

We bekijken wederom de top-10 meest verkeersonveilige punten op het Arnhemse wegennet. Deze locaties worden geanalyseerd en er worden verbetervoorstellen gedaan om de locaties veiliger te maken. Indien technisch en financieel haalbaar worden deze locaties aangepast. Er wordt hierbij zowel naar de objectief verkeersonveilige locaties als de subjectief verkeersonveilige locaties gekeken. Daarnaast gaan we de schoolomgeving veiliger maken en leveren we een bijdrage aan de verkeerseducatie.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal verkeersongevallen	1.181	1.203	1.137	957	
Eenheid: Aantal verkeersongevallen in de gemeente Arnhem					
Bron: BLIQ rapportage					
Aantal aangepakte knelpunten		1	2	1	4
Eenheid: aantal knelpunten uit de top verkeersonveilige locaties dat wordt aangepast					
Bron: gemeente Arnhem					

Beter en schoner taxivervoer

De taxiverordening wordt geïmplementeerd. We gaan aan de slag met de verduurzaming van de taxibranche. We gaan samen met de taxibranche, Stichting Kwaliteitstaxi Arnhem (SKTA) en hun chauffeurs stappen zetten richting de inzet van zero emissie voertuigen.

Maatregelen uitvoeren uit taxiverordening

In 2022 willen we, nadat we de coronacrisis achter ons hebben gelaten en er bij de taxibranche weer draagvlak is voor de implementatie van de taxiverordening, overgaan tot de implementatie van de taxiverordening en de daarbij behorende maatregelen uitvoeren.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal kwaliteitstaxi's met keurmerk	0	0	0	0	0
Eenheid: Aantal taxi's					
Bron: aantal vergunningen					

De infrastructuur is op orde

Goed onderhoud van de infrastructuur is een belangrijke voorwaarde voor goede bereikbaarheid. In de paragraaf kapitaalgoederen wordt nader ingegaan op het onderhoud aan wegen, openbare verlichting, verkeersregelinstallaties en kunstwerken. Bij de planning van het beheer en onderhoud zoeken we zo veel mogelijk afstemming met de bovengenoemde bereikbaarheidsambities maar houden we ook rekening met doelstellingen op het gebied van duurzaamheid en klimaatadaptatie. Ook de in de wijkvisies opgenomen wensen geven sturing aan de beheeropgave.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem is beter bereikbaar	**4.458**	**0**	**600**	**2.290**
Vergroten van het aandeel fiets en (H)OV	4.458	0	600	2.290
Ontwikkelen van een netwerk overstaplocaties				
Arnhem is optimaal aangesloten op een robuust (inter)nationaal spoornetwerk				
Arnhem heeft een goede autobereikbaarheid met minder doorgaand verkeer over de centrumring				
Het parkeerbeleid van de gemeente draagt bij aan een duurzame verstedelijkingsopgave en borgt tegelijkertijd het economische vestigings- en winkelklimaat				
Verbeteren verkeersveiligheid				
Beter en schoner taxivervoer				
Infrastructuur is op orde	**18.454**	**7.663**	**6.237**	**5.816**
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**22.911**	**7.663**	**6.837**	**8.106**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	21.575	21.873	22.051	22.911	22.827	22.867	22.889
Baten	5.316	7.683	7.714	7.663	7.613	7.564	7.515
Saldo lasten en baten	***-16.259***	***-14.190***	***-14.338***	***-15.248***	***-15.248***	***-15.304***	***-15.374***
Toevoegingen aan reserves	7.785	6.950	7.183	6.837	6.767	6.763	6.735
Onttrekkingen aan reserves	7.856	7.911	8.720	8.106	7.184	6.802	6.546
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***71***	***961***	***1.537***	***1.269***	***1.269***	***40***	***-189***
Gerealiseerd resultaat	**-16.188**	**-13.229**	**-12.801**	**-13.979**	**-14.795**	**-15.264**	**-15.563**

Toelichting

Lasten

- De begrote lasten bedragen in 2022 € 22,9 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:
- Beheer wegen: € 11,5 miljoen;
- Parkeren: € 7,0 miljoen;
- Mobiliteit en openbaar vervoer: € 4,4 miljoen.

De totale lasten van programma S02 Bereikbaarheid zijn in 2022 € 0,9 miljoen hoger dan in 2021:

- € + 0,7 miljoen Ontwikkeling kapitaallasten;
- € + 0,5 miljoen Mobiliteit en openbaar Vervoer: ontwikkeling Gele Rijdersplein;
- € + 0,2 miljoen bijdrage Regionaal mobiliteitsfonds (GR Groene Metropoolregio);
- € - 0,8 miljoen lagere kosten onderhoud garages;
- € + 0,3 miljoen Overigen.

Baten

De baten in 2022 zijn in totaal begroot op € 7,7 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:

- Parkeren: € 6,3 miljoen;
- Beheer wegen: € 1,3 miljoen.

Toevoegingen aan reserves

De totale toevoeging aan de reserves in 2022 is begroot op € 6,8 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- BR Bereikbaarheid € 6,0 miljoen;
- BR Onderhoud parkeergarages € 0,6 miljoen;
- BR Onderhoud vastgoed € 0,2 miljoen.

Onttrekkingen aan reserves

De totale onttrekking aan de reserves in 2022 is begroot op € 8,1 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- BR Bereikbaarheid € 6,3 miljoen;
- BR Buitengewoon beter € 0,9 miljoen;
- BR Onderhoud parkeergarages € 0,5 miljoen;
- BR Onderhoud Vastgoed € 0,3 miljoen;
- Overig € 0,1 miljoen.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Provincie Gelderland;
- Rijkswaterstaat;
- Regio Arnhem-Nijmegen;
- Wijkplatforms en wijkteams;
- Gecontracteerde partijen.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Bereikbaarheid. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Aflopen OV-concessie RijnWaal eind 2022
Trolleyinfrastructuur
Diverse duikers dienen de komende jaren geïnspecteerd te worden op hun staat van onderhoud
Risico op kapitaalvernietiging Groot Onderhoud wegen
Nadeelcompensatie bij infrastructurele maatregelen

Beleidskaders

- Accentnota Fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024 (januari 2020);
- Toekomstbeeld stedelijk OV Arnhem en Nijmegen;
- Accentnota fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024;
- De Arnhemse Binnenstad 2015;
- Visie "Ruimte voor beleving in de Arnhemse binnenstad";
- Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV)-Actieplan.

Economie

Arnhem is een stad met energie! Een stad met innovatieve en creatieve ondernemers, een krachtig MKB, toekomstig talent dat opgeleid wordt en ondernemende inwoners. Daarbij is Arnhem een stad met een goed woon-werkklimaat door haar groene landschappelijke ligging, aantrekkelijke binnenstad en korte verbindingen met de regio en de rest van het land. Dit draagt bij aan een sterk economisch klimaat. Een klimaat dat we verder willen uitbouwen en versterken.

Dit is nog urgenter geworden doordat we sinds het voorjaar van 2020 als gevolg van Covid-19 van het ene moment op het andere moment in een economische crisis zitten. Veel Arnhemse bedrijven hebben het zwaar en de banen van Arnhemmers staan onder druk. De crisis brengt enorme economische uitdagingen met zich mee. De eerste schok hebben we opgevangen door ondernemers op weg te helpen met onze dienstverlening zoals Van Bedrijven Weten en het 1,5 meter loket. Inmiddels kijken we ook verder en werken we aan het herstel en versterken van de economie. We willen dit doen vanuit een stevige koers met een duidelijke focus.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Vol energie zetten wij in op een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat om maximale werkgelegenheid in Arnhem en de regio te creëren, waarbij iedereen zijn talenten benut

We willen Arnhem op de kaart zetten als aantrekkelijke stad voor inwoners, studenten en bezoekers. Waar bedrijven zich uitgenodigd voelen, kansen zien en investeren. En waar partners samen meerwaarde creëren, passend bij de ambities van Arnhem. We zetten in op verschillende soorten werkgelegenheid en op bedrijven met een duurzaam en innovatief karakter. Dynamische werklocaties en -clusters nodigen nieuwe bedrijven uit om zich in Arnhem te vestigen, met nieuwe werkgelegenheid tot gevolg. Arnhem als Hotspot Energy versterken is een belangrijke kans en uitdaging, zeker met de komst van een universiteit. Met de Bruisende Binnenstad, het vele groen in de stad, de verbinding met de Veluwe en de regio, de historie (herinneringstoerisme), het kunst- en culturele aanbod en de vele evenementen hebben we een aantrekkelijk toeristisch en recreatief aanbod. We zetten in op de versterking van de samenwerking van bedrijven en kennisinstellingen rondom human capital, zodat we samen met hen kunnen anticiperen op wat de maatschappij 'straks' nodig heeft.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal banen	958,6	968,5	975,7	967,1	
Eenheid: Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.					
Bron: PWE (BBV-indicator)					
Aantal vestigingen	135,8	142,3	147,0	156,5	
Eenheid: Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar					
Bron: PWE (BBV-indicator)					

Krachtiger ondernemersklimaat

In de ontwikkeling van Arnhem als groene, levendige, ondernemende en inclusieve stad is ondernemerschap een belangrijke schakel. Ondernemers creëren werkgelegenheid, doen investeringen, hebben lef en initiëren innovatie en creativiteit in de stad. In dit onderdeel van het programma Vitale econome werken we daarom aan (het subdoel van) een krachtiger ondernemersklimaat. We ondersteunen ondernemers optimaal bij hun bedrijfsvraagstukken en heten nieuwe vestigers welkom in Arnhem en helpen ze op weg. Oftewel, we versterken het ondernemersklimaat, zodat bedrijven beter kunnen ondernemen en worden ondersteund in hun ontwikkeling en daarbij behorende vraagstukken. Dit draagt bij aan het vergroten van de concurrentiekracht van de Arnhemse economie en aan de werkgelegenheid voor onze stad en regio.

Professionalisering dienstverlening aan ondernemers en optimale informatievoorziening

De ondernemersdienstverlening van de gemeente werkt integraal en vanuit één-loket gedachte, waarbij de ondernemer ervaart dat vraagstukken efficiënt worden opgepakt en de informatievoorziening van de gemeente aansluit op de behoeftes. De pilotperiode Van Bedrijven Weten (VBW) in coronatijd heeft aangetoond dat het belangrijk is om als organisatie wendbaar te zijn en in te kunnen spelen op datgene wat de ondernemer vraagt en nodig heeft voor de economische ontwikkeling. Daarbij is het van belang om het contact tussen de overheid en de ondernemer nog sterker en directer te maken (één aanspreekpunt) en onderlinge samenwerkingen te faciliteren. De tijdens de pilot geëxperimenteerde werkwijze VBW wordt structureel ingebed in de gemeentelijke organisatie. Dit betekent onder andere dat de Ondernemersdesk verder geoptimaliseerd wordt in samenwerking met de Klantenservice, dat het Multi Disciplinaire Team (met gemeentebrede vertegenwoordiging) complexe vraagstukken van ondernemers oppakt en dat de bestaande informatievoorziening naar ondernemers verder wordt uitgebouwd. Ondernemersdienstverlening is er voor álle ondernemers, zo ook voor mensen aan de

onderkant van de arbeidsmarkt, hierin wordt actief samengewerkt met de programma's Doorbraak naar Werk en Werk & Inkomen.

Ondersteunen en stimuleren van (nieuw) ondernemerschap bij starters en mkb'ers

We werken samen met het georganiseerd bedrijfsleven aan een krachtig ondernemersklimaat waarin bedrijven en starters gefaciliteerd worden in hun ontwikkeling. MKB'ers en starters zijn daarin belangrijke ondernemersgroepen aangezien zij veel (toekomstige) werkgelegenheid creëren en zorgen voor vernieuwing in de Arnhemse economie. We stimuleren en ondersteunen daarbij het vervolg op de StartClub die in 2021 als pilot is uitgevoerd. We continueren onze inzet in de regionale MKB-deal Smart Together en de Digitale Werkplaats Arnhem - Nijmegen. Verder dragen we bij aan het speerpunt van de Groene Metropool Regio (GMR) gericht op versterken van het MKB. Eveneens zet Arnhem, samen met externe vastgoedpartijen, actief in op het bieden van geschikte werkplekken voor creatief ondernemerschap. Tot slot stimuleren we, als onderdeel van de bredere doelstelling om lokale, sociale en duurzame inkoop te bevorderen, het vergroten van de lokale inkoop bij Arnhemse ondernemers.

Verbeteren en verbinden van (ondernemers)netwerken

Het belang van een goed functionerend netwerk tussen de verschillende ondernemersnetwerken onderling én met de gemeente is groot. Als ondernemers elkaar goed kennen, werken ze samen en gunnen ze elkaar opdrachten waarmee ze een grote toegevoegde waarde voor de economie van onze stad leveren. Wij ondersteunen (het ontstaan van) deze netwerken door zichtbaar te zijn voor hen en hun behoeften binnen de gemeentelijke organisatie onder de aandacht te brengen. Een ander, eveneens belangrijk aspect hierbij is een 'sterke organisatiegraad'. Dit stimuleren en faciliteren wij vanuit de gemeente. En dat bevordert ook de bestaande samenwerking met ondernemersverenigingen zoals Ondernemers Kontakt Arnhem (OKA), Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen (StAB) en Verenigd Creatief Arnhem. Kortom: de economie wordt versterkt door netwerken. Daarom is het van belang om deze ontmoetingen te organiseren én te versterken. We nemen daarbij actief deel aan netwerkbijeenkomsten en organiseren zelf ook netwerkbijeenkomsten met voor ondernemers relevante en actuele thema's.

Gericht acquisitie en accountmanagement

Het zittende bedrijfsleven is cruciaal voor de economie van een stad. Dáár zit de meeste werkgelegenheid én groei van werkgelegenheid. Bedrijven moeten het gevoel hebben ‘welkom’ te zijn in Arnhem en ‘goed bediend’ te worden als het gaat om hun behoefte aan huisvesting, financieringsmogelijkheden, vergunningen en contacten/netwerken. Ons accountmanagement is grotendeels gericht op een proactieve houding, meedenken, duidelijkheid, integraliteit en voortgang. Daarbij zetten we in op het verbinden van bedrijven, instellingen en organisaties onderling maar ook aan de doelstellingen van de gemeente Arnhem.
De acquisitie-inspanningen zijn gericht op nieuwe bedrijvigheid naar Arnhem halen, waarbij energy een belangrijke focussector is. De bedrijven, ook buiten de energy-sector, waarop de inspanningen gericht zijn moeten aansluiten op de Arnhemse sectoren en arbeidsmarkt. In onze zoektocht naar nieuwe bedrijven houden we rekening met het feit dat we zoveel mogelijk banen willen genereren voor alle scholingsniveaus. Daarbij wordt ook de verbinding gelegd met bestaande initiatieven uit het sociaal domein om het invullen en creëren van arbeidsplaatsen bij Arnhemse bedrijven te ondersteunen.

Data-gestuurde economische vernieuwing

Door ondernemers mee te laten denken of te laten reflecteren op beoogde beleid en de uitvoering ervan, kan dit getoetst en aangescherpt worden. Dit krijgt vorm met het opzetten van een ondernemerspanel (een MKB-toets) waarin (een selectie van) bedrijven gericht meedenken over vraagstukken die spelen en bij het opstellen/ evalueren van gemeentelijk beleid. Het organiseren van ondernemersenquêtes is een gerichte manier om breed op te halen in de stad welke vraagstukken leven bij ondernemers, hoe men ondernemersdienstverlening ervaart en hoe men het vestigingsklimaat van Arnhem beoordeelt. Deze inspanningen hangen sterk samen met de inspanningen bij 'Professionalisering dienstverlening aan ondernemers en optimale informatievoorziening'. We brengen tot slot de belangrijkste economische data en informatie samen in een economisch dashboard dat zowel ondersteunend als agenderend functioneert voor economisch beleid en daarmee samenhangende opgaven in de stad.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Snelgroeiende bedrijven	19,6	23,1	21,4		

Eenheid: Snelgroeiende bedrijven (10% autonome groei aantal werknemers per jaar, over een periode van drie jaar) per 1.000 vestigingen

Bron: CBS- Lokale economie

Toekomstbestendiger vestigingsklimaat

Een toekomstbestendig vestigingsklimaat gaat over zowel fysieke werklocaties en de bereikbaarheid hiervan, als over de kwalitatieve kant van het vestigingsklimaat. Samen met stakeholders streven we een toekomstbestendig vestigingsklimaat na. De komende periode spelen er grote fysieke ontwikkelingen in de stad die zowel de kwantitatieve als de kwalitatieve aspecten van het vestigingsklimaat raken. Dit zijn ontwikkelingen waarbij het draait om de druk op de ruimte in binnenstedelijk gebied, bijvoorbeeld de ontwikkeling Spoorzone Arnhem-Oost, waar een groot deel van de werklocaties van Arnhem geografisch gezien onder vallen.

Voldoende en kwalitatief aanbod van werklocaties

De druk op de ruimte in de stad is enorm, zowel wonen als werken als verblijven vragen om (extra) ruimte. Vanuit economie wordt in 2022 een visie op werklocaties opgesteld waarin wordt omschreven welke typen werkmilieus Arnhem in de toekomst kent op welke locaties in de stad. Op basis hiervan zal een concretisering plaatsvinden om deze werkmilieus te gaan realiseren voor zover dit nodig is. Daarbij wordt er ook gekeken naar innoveren en transformeren als een impuls voor de ontwikkeling van werkmilieus. Zo is vanuit het ontwikkelperspectief Spoorzone Arnhem-Oost al benoemd dat bedrijvenpark Rijnpark een woon-werkmilieu wordt. Om te bepalen welke vormen van werk en wonen zich hier kunnen vestigen is een verdiepingsslag noodzakelijk. Met het transformeren van Rijnpark, verminderen de beschikbare vierkante meters voor bedrijvigheid. Dit zullen we op andere werklocaties in Arnhem of de regio op moeten vangen, het betreft immers bestaande bedrijven die een belangrijke bijdrage leveren aan de werkgelegenheid in de stad. Voor bedrijventerrein Het Broek willen we een verkenning doen op hoe herontwikkeling in combinatie met verdichting plaats kan vinden.
Tevens zal in 2022 het implementatieplan voor de Nieuwe Haven gereed moeten zijn.

Betere bereikbaarheid van werklocaties

Ook in 2022 wordt op verschillende manieren gewerkt aan het verbeteren van de bereikbaarheid van werklocaties. Dit gebeurt enerzijds door het onderzoeken van herkomst van medewerkers naar de verschillende werklocaties toe. Op basis van deze informatie kunnen pilots en projecten worden opgesteld om woon-werkverkeer met andere modaliteiten te stimuleren, denk aan duurzaam vervoer als (elektrische) fiets of openbaar vervoer in plaats van de auto.
Anderzijds wordt gewerkt aan feitelijke verbetering van OV-verbindingen naar diverse werklocaties, bijvoorbeeld voor IPKW en IJsseloord 2.

Aantrekkelijk woon- en leefklimaat voor werkgevers en werknemers

Een aantrekkelijk woon- en leefklimaat maakt dat studenten na hun studie in Arnhem, graag in Arnhem blijven wonen en werken. Dit zorgt voor behoud van kennis en kunde voor Arnhemse bedrijven. Met name voor de verdere ontwikkeling van het energiecluster is dit van wezenlijk belang.
In 2022 willen we dan ook onderzoeken wat voor werkgevers en werknemers in het energiecluster een aantrekkelijk woon- en leefklimaat is. Hebben zij speciale wensen en behoeften qua wonen en voorzieningen en hoe kunnen we deze informatie verwerken in planvorming voor de 70% vrije sector in de woningbouw en behoud of aantrekken van (culturele en recreatieve) voorzieningen.

Aantrekkelijkere stad in en voor de regio

Met een economisch aantrekkelijke stad en regio zorgen we voor een sterk en competitief vestigingsklimaat voor (nieuwe) bewoners, studenten en bedrijven. Die aantrekkelijke stad zijn met iconen op het gebied van cultuur, sport en toerisme, door een bruisende binnenstad, door veel reuring in de stad en door een goede verbinding met de Veluwe en de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen. Daarmee zijn we ook positief in beeld voor toeristen en bezoekers. We positioneren Arnhem als stevig merk op grond van onze kernwaarden (groen, creatief en vrij), en door ons verleden levend te houden maken we verbinding met de toekomst.

Onze bruisende binnenstad koesteren en versterken

De versnelde transformatie van de binnenstad van place to buy naar place to meet gaat zorgen voor een compacter centrum. Corona heeft dat inzicht zelfs versterkt. We willen bezoekers van de binnenstad en omliggende kwartieren blijvend boeien en binden door een warm en duurzaam gastvrij onthaal.
We dragen bij aan de uitvoering van het herstelplan Bruisende Binnenstad. We zetten volop in op het speerpunt Bruisende Binnensteden Krachtige Kernen binnen de Groene Metropoolregio. We denken mee over ontwikkelingen in de binnenstad op het gebied van leisure, retail, kantoren, wonen en creatief ondernemerschap.

Arnhem stevig positioneren met behulp van de Arnhemse kernwaarden

We positioneren Arnhem als een sterk merk op grond van onze kernwaarden groen, creatief en vrij. Als subsidieverstrekker aan de stichting Citymarketing sturen we op resultaat. Door ons verleden levend te houden maken we verbinding met de toekomst. We stimuleren en faciliteren festivals en evenementen die passen bij onze kernwaarde, zoals Innovate, Fashion + Design Festival (FDFA), State of Fashion, Bridge to Liberation, Sonsbeektentoonstelling. Met ons evenementenprogramma vergroten we de maatschappelijke en de economische impact. We maken een strategie op topsportevenementen.

Stimuleren van een vitale en toekomstbestendige recreatieve sector

We brengen de toeristische vraag en het aanbod op een toekomstbestendige wijze in balans. Hiermee zetten we in op meer werkgelegenheid, hogere bestedingen, meer bezoekers en herhaalbezoeken. We focussen ons op de optimale balans tussen leefbaarheid, leefkwaliteit en bezoekersdruk. Dat doen we door te werken aan een jaarrond, duurzaam programma op herinneringstoerisme en daardoor dit herinneringstoerisme te stimuleren, levend te houden en te verbinden aan de actualiteit. Maar ook door regionaal en subregionaal een sterke positie in te nemen. We leveren een bijdrage aan de Ontspannen Regio binnen de Groene Metropoolregio, aan Veluwe op 1 en de uitvoering van het masterplan Airborne Region. Als subsidieverstrekker aan Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen sturen we direct op de positie van Arnhem als centrumstad in de regio.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal bezoekers binnenstad	346	328	344		

Eenheid: Aantal bezoekers binnenstad x 1000

Bron: Locatus

Arnhem Hotspot Energy

Een sterk energiecluster in termen van economische groei en in de bijdrage aan de maatschappelijke opgaven geeft de stad in economisch opzicht een onderscheidende positie in de regio, nationaal en internationaal. Met Hotspot Energy kan Arnhem zich als innovatieve en duurzame stad in Nederland en internationaal positioneren. Er is een netwerk van bedrijven en kennisinstellingen dat daarvoor de basis legt. Arnhem wil in 2050 een klimaatneutrale en duurzame stad zijn en zet daarom vol in op de energietransitie. Die energietransitie is een vliegwiel voor verdere innovaties, nieuwe bedrijvigheid en extra werkgelegenheid.

Het creëren van inspirerende en innovatieve energiegerelateerde kennis- en werklocaties

De focus ligt op de drie energie hotspots in de stad, te weten Industriepark Kleefse Waard (IPKW) met het in aanbouw zijnde icoon Innovatielab Connectr waar ook de TU Delft een plek moet krijgen, ArnhemsBuiten en kennislandgoed regio Arnhem. We zetten in op het aansluiten en verbinden van deze drie hotspot locaties op de werklocaties in Spoorzone Arnhem Oost, Nieuwe Haven en Arnhem Centraal.

Stimuleren Arnhemse energie-innovaties

Ook in 2022 gaan we verder met de energievouchers waarmee we nieuwe haalbaarheidsstudies voor een drietal speerpunten van de Arnhemse energie-innovaties die vallen binnen het innovatieprogramma van Connectr: waterstof- en brandstoftechnologie, batterij- en laadinfratechnologie en ICT/smartgrids. mogelijk maken. Ook in mogelijke vervolgfases van deze energie-innovaties blijven we actief ondersteunen indien noodzakelijk, zodat deze innovaties bijdragen aan het verdienvermogen en werkgelegenheid in Arnhem. Het project Enowatts dat wij ondersteunen ronden we dit jaar af.

Bouwen aan een dynamisch en groeiend energiecluster

We bouwen samen verder met onze partners aan energieke coalities op thema's zoals profilering, human capital en innovatie. Vanuit deze energieke coalities worden activiteiten opgezet om de dynamiek en groei van het energiecluster te ondersteunen. Ook zetten we in op acquisitie van bedrijven die passen binnen dit ecosysteem. Dit doen we samen met partners uit het energienetwerk.

Betere (inter)nationale positionering van Arnhem als Hotspot Energy

Samen met onze partners blijven we Arnhem als Hotspot Energy profileren. Dit doen we in een energieke coalitie samen met Citymarketing en andere daarbij aangesloten Energypartners. We zorgen voor mooie verhalen over Arnhemse Energie-innovaties en interviews met (nieuwe) ondernemers in de Energiesector en willen daarmee een nationaal publiek bereiken. Daarnaast willen we ook onze (inter)nationale positionering verbeteren door de samenwerking met Noordrijn-Westfalen te versterken en te kijken of we gezamenlijke projecten kunnen initiëren.

Voldoende gekwalificeerd talent energietransitie

We bouwen aan een energieke coalitie op het gebied van human capital om samen initiatieven te ondersteunen om voldoende talent voor de energietransitie te krijgen. We ondersteunen indien gewenst initiatieven vanuit de Human Capital lijn Connectr.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Banen in de EMT sector	7,4%	7,8%	7,9%	7,9%	

Eenheid: Het aantal banen in de sector EMT, als aandeel van de totale werkgelegenheid

Bron: PWE

Voldoende gekwalificeerd personeel aanwezig voor werkgevers

De aanwezigheid van voldoende en goed gekwalificeerd personeel op het juiste moment is een cruciale randvoorwaarde voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven. In de komende jaren zal de arbeidsmarkt verder onder druk komen te staan. Enerzijds door de verwachte impact van de huidige crisis op onder andere het aantal werklozen. Anderzijds zal er een vraag blijven bestaan in sectoren zoals zorg, bouw en installatie en metaalelektro, zakelijke dienstverlening, horeca en toerisme. Door de snel veranderende markten, door energietransitie en circulaire economie en de voortgaande digitalisering, zijn bedrijven continu op zoek naar talent, getraind in de nieuwste vaardigheden.

Door te verbinden, aan te jagen en te stimuleren, netwerken we met elkaar. We realiseren een betere aansluiting tussen onderwijs-/kennisinstellingen en arbeidsmarkt waardoor we Arnhem op de kaart zetten als aantrekkelijke stad voor inwoners, studenten, ondernemers en bezoekers. Waar bedrijven zich genodigd voelen kansen zien en investeren. Waar tevens voldoende gekwalificeerd personeel aanwezig is om de verbinding te maken met de arbeidsmarkt.

Het aantrekken en binden van studenten

Via samenwerkingsverband 'Arnhem studiestad' werken we aan het aantrekken en binden van studenten aan de stad. Daarnaast dragen we via evenementen voor scholieren en studenten bij aan het interesseren van jongeren voor opleidingen in Arnhem. Het gaat hier bijvoorbeeld om evenementen om scholieren kennis te laten maken met de verschillende thema's en opleidingen die Arnhem als stad te bieden heeft.
Daarnaast willen we het onderwijs aantrekkelijker maken door steeds meer onderwijs te verbinden aan maatschappelijke opgaven. Hiervoor wordt samengewerkt door de Arnhemse kennisinstellingen binnen de City Deal Kennis Maken. Daarnaast maken we onderdeel uit van een nauwe samenwerking met de grote onderwijsinstellingen in Arnhem; Hogenschool Arnhem en Nijmegen (HAN), Van Hal Larenstein (VHL), ROC Rijn IJssel.
Tevens zoeken we de verbinding met Stichting Studentenhuis vestiging (SSH&) en de wijkteams om de studenten een thuisgevoel te geven tijdens hun studententijd.

Het bieden van (leer-werk)faciliteiten en een gebundelde kennisinfrastructuur voor het adequaat opleiden van studenten en professionals

We streven naar een wendbare arbeidsmarkt waardoor het aantal banen in de sector Health, Hightech, Energy en food in de regio een impuls krijgt.
Door het netwerk rondom Arnhem Studiestad verder uit te bouwen, realiseren bedrijfsleven en onderwijsinstellingen in de regio steeds meer projecten samen die zorgen voor een betere aansluiting van MBO, HBO en WO op de arbeidsmarkt.
TechGelderland, de denktank van SEECE, Techniek dag zijn initiatieven die bijdrage aan het creëren van een wendbare arbeidsmarkt.

Inzicht op sector specifieke human capital uitdagingen om de krapte op de arbeidsmarkt tegen te gaan

Vanuit het energiecluster in (regio) Arnhem zetten wij onder de noemer Hotspot Energy in op onderwijsinnovatie, praktijkgericht onderzoek en kennisontwikkeling in de driehoek van onderwijs, ondernemers en overheid. Connectr en de komst van universitaire opleidingen zijn mooie voorbeelden hiervan. Hier zijn onder andere de HAN, het centre of expertise SEECE, Kiemt en energiegerelateerde bedrijvigheid in de regio bij betrokken. Er liggen relaties met de Hotspot Energy aanpak en de wijkgerichte energietransitie / aardgasvrije wijken vanuit NemiA. Waar leggen we de verbinding met de groene metropoolregio (GMR), provincie, The Economic Board.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal studenten wat kiest voor Arnhem als MBO en HBO	24.166	23.817	23.941	24.068	

Eenheid: Aantal studenten per jaar

Bron: DUO

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Demografische druk	57,6%	58,3%	58,1%	58,0%	

Eenheid: De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar (%).

Bron: CBS - Bevolkingsstatistiek

Functiemenging	58,3	58,5	58,6		

Eenheid: De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen (%).

Bron: PWE

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig".

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Vol energie zetten wij in op een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat om maximale werkgelegenheid in Arnhem en de regio te creëren, waarbij iedereen zijn talenten benut	**6.999**	**954**	**170**	**700**
Aantrekkelijker stad in en voor de regio	2.464	817	170	400
Toekomstbestendiger vestigingsklimaat voor bedrijven en kennisinstellingen	3.971	137	0	100
Optimaler human capital aanwezig voor werkgevers	61	0	0	0
Arnhem beter op de kaart als energiestad	502	0	0	200
Overig	**33**	**44**	**0**	**0**
Totaal	**7.032**	**998**	**170**	**700**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	6.424	6.556	6.815	7.032	6.487	6.208	6.004
Baten	1.316	935	1.620	998	1.098	1.098	1.098
Saldo lasten en baten	***-5.107***	***-5.622***	***-5.194***	***-6.034***	***-6.034***	***-5.110***	***-4.906***
Toevoegingen aan reserves	249	0	1.010	170	50	50	50
Onttrekkingen aan reserves	401	100	250	700	300	500	300
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***153***	***100***	***-760***	***530***	***530***	***450***	***250***
Gerealiseerd resultaat	**-4.955**	**-5.522**	**-5.954**	**-5.504**	**-5.139**	**-4.660**	**-4.656**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 7,0 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Kosten personeel: € 1,1 miljoen;
- Uitgaven voor evenementen: € 1,0 miljoen;
- Subsidies exclusief herdenken en evenementen: € 1,0 miljoen;
- Uitgaven in het kader van het Fonds Bedrijfsleven: € 0,9 miljoen;
- Uitgaven voor herdenken: € 0,8 miljoen;
- Uitgaven in het kader van ondernemersdienstverlening: € 0,7 miljoen;
- Overige lasten: € 1,5 miljoen.

De totale lasten stijgen ten opzichte van 2021 met € 0,2 miljoen.

Baten
De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 1,0 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- Toeristenbelasting: € 0,5 miljoen;
- Bijdragen en subsidies van derden: € 0,2 miljoen;
- Overige baten: € 0,3 miljoen.

De totale opbrengsten dalen ten opzichte van 2021 met € 0,6 miljoen. Dit komt met name door een daling van de te ontvangen provinciale subsidies met € 0,6 miljoen.

Toevoegingen aan reserves
Aan de Reserve Evenementen wordt € 0,2 miljoen toegevoegd voor het sparen voor evenementen in de toekomst: WK Volleybal en Kroonjaar Slag om Arnhem.

Onttrekkingen aan reserves
- Aan de bestemmingsreserve Evenementen wordt € 0,4 miljoen onttrokken voor uitgaven in het kader van het WK BMX en het WK Volleybal.
- Aan de Algemene Reserve wordt € 0,2 miljoen onttrokken voor uitgaven m.b.t. het Innovatielab; in 2021 is € 0,8 miljoen toegevoegd aan de reserve en deze middelen worden in de jaren 2022 t/m 2025 weer onttrokken aan de reserve.
- Aan de Algemene Reserve wordt € 0,1 miljoen onttrokken voor de uitvoering van het amendement Extra Middelen Accountmanagement.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Facility Point
GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
Recreatieschap Overbetuwe
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
- Economic Board regio Arnhem Nijmegen;
- Ondernemers Kontakt Arnhem (OKA);
- Platform Binnenstad Arnhem (PBA);
- Stichting Arnhemse bedrijventerreinen (StAB);
- Industriepark Kleefse Waard (IPKW);
- GreenBusinessclub Gelderse Poort (GbcGP)
- Overige werklocaties;
- Oost NL;
- Provincie Gelderland;
- VNO NCW;
- Onderwijs- en kennisinstellingen; HAN, Van Hall Larenstein, ROC Rijn IJssel, ArtEZ;
- Stichting Kiemt;
- Stichting Ondernemersfonds Arnhem;
- Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (TVAN);
- Stichting Citymarketing Arnhem;
- Veluwe op 1;
- Stichting Airnborne Region
- DOCKS (Durven Ondernemen Centraal Klarendal & St. Marten);
- Stichting Atelierbeheer SLAK;
- FDFA;
- Ontwerpersplatform Arnhem (OPA);
- Innovate;
- Schakel 025 -Stroomversneller;
- Verenigd Creatief Arnhem
- Gelrestad Sport.

Subsidies
Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- St. Airborne Museum
- St. Citymarketing Arnhem
- St. Ondernemersfonds Arnhem
- Toerisme veluwe arnhem nijmegen

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing
Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Economie. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's
Legesinkomstenderving evenementen

Beleidskaders
- Economische Koers Arnhem;
- Investeringsagenda Arnhem-Nijmegen;
- Evenementenvisie Evenement organiseren - Gemeente Arnhem
- Detailhandelsvisie;
- Mise-en-place - de Arnhemse Horecavisie;
- Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/ Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- New Energy made in Arnhem;
- Standplaatsenbeleid;
- Plan van Aanpak Huisvesting Creatieve en Culturele Sector Arnhem.
- Visie Circulaire Economie en Plan van aanpak CE (juli 2021)
- RPW 2021-2024 (juni 2021 - agendapunt 6.10 bijlage 1)
- Visie Nieuwe Haven (juli 2020 - agendapunt 6.1 bijlage 1)
- Economisch beleid - Gemeente Arnhem (aan de raad aangeboden)

Onderwijs

Goed onderwijs is de basis. Wie gemotiveerd naar school gaat en een goede opleiding kan afronden, heeft later zoveel meer kansen. Vandaar dat we extra inzetten op het voorkomen van vroegtijdig schoolverlaten. Zonder diploma op zak krijgen jongeren het zoveel moeilijker. Dat begint al bij de kinderopvang en de peuterspeelzaal. Kinderen maken een goede start en hebben daar hun leven lang profijt van. Vroegtijdig schoolverlaten staat nooit op zichzelf. Vandaar dat we zorgen voor een goede afstemming tussen jeugdhulp en onderwijs en het tijdens en naschools leren.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Onderwijs: Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen (inclusief onderwijshuisvesting)

Alle kinderen in Arnhem kunnen het onderwijs volgen dat past bij hun mogelijkheden en talenten. Passend onderwijs is op ieder niveau beschikbaar, te beginnen bij de kinderopvang en het peuterspeelzaalwerk. Kinderen maken een goede start en hebben daar hun leven lang profijt van. Preventieve maatregelen worden ontwikkeld en ingezet voor vroegsignalering en later om schooluitval te voorkomen en jongeren een goede aansluiting te bieden op de arbeidsmarkt.

Een goede startpositie op school

Investeringen in de eerste levensjaren van een kind zijn cruciaal voor de verdere ontwikkeling.
Kinderen met een achterstand worden zo vroeg mogelijk gesignaleerd en goed voorbereid op het reguliere onderwijs. Dit gebeurt in de voorschoolse periode in de peuterspeelzalen en de kinderopvang. Deze locaties zijn verder inclusieve locaties, alle kinderen zijn welkom en krijgen er een passend aanbod.
Als kinderen onverhoopt toch met een achterstand aan het onderwijs beginnen, wordt extra ondersteuning geboden om de onderwijskansen van deze kinderen te vergroten. Zo kent Arnhem twee locaties in de stad waar de mogelijkheid is voor asielzoekerskinderen en kinderen van arbeidsmigranten om onderwijs te volgen. Op meerdere scholen zijn er taalschakelklassen. Daarnaast kent Arnhem een Zomer- en Weekendschool en zet Arnhem extra in, met onder andere verlengde leertijd om de gevolgen van de lockdowns door corona te herstellen. Dit sluit ook aan bij de ambities zoals geformuleerd voor de Arnhem-Oost-aanpak.

Doorontwikkeling passende kinderopvang, ontwikkelrecht en onderwijsachterstandenbeleid (OAB)

Voor VVE (Voor- en vroegschoolse educatie) en het ontwikkelrecht kunnen alle peuters 16 uur per week komen. We lopen hiermee voor op landelijke ontwikkelingen. Speerpunten voor komende jaren zijn dat nog meer peuters gebruik maken van het ontwikkelrecht en dat de kwaliteit van de VVE-opvang verder wordt versterkt.
Met Passende Kinderopvang werken we aan inclusieve kinderopvang in de stad. Een stad waar kinderen met een ondersteuningsbehoefte niet naar een specialistisch kinderdagverblijf gaan, maar in hun eigen wijk naar een reguliere kinderopvang kunnen en de specialistische ondersteuning daar wordt geboden. Dit willen we verder uitbreiden naar de buitenschoolse opvang.
Onderwijsachterstandenbeleid vindt plaats op 25 OAB-scholen. Hierbij wordt de ontwikkeling van kinderen in een minder ondersteunende thuisomgeving op school extra ondersteund, onder andere met extra aandacht voor taal.

Aansluiting passend onderwijs en jeugdhulp

Ieder kind heeft recht op een passende plek in het onderwijs. Sommige kinderen hebben hier extra ondersteuning en zorg bij nodig. In 2020 zijn afspraken gemaakt tussen onderwijs en wijkcoaches over de inzet van jeugdhulp op school. Er blijf aandacht nodig voor de afstemming tussen onderwijs en jeugdhulp. Er is sprake van een grijs gebied.

Goede toekomstbestendige (onderwijs)huisvesting

De inzet op onderwijshuisvesting draagt optimaal bij aan kwalitatief goed en toekomstgericht onderwijs.
Na bestuurlijke vaststelling van het Integraal HuisvestingsPlan voor het basisonderwijs in 2017 en het jaarprogramma primair onderwijs 2021 loopt de uitvoering van de huisvestingsprojecten gestaag door. De projecten bevinden zich in verschillende fasen. Volgens planning zal eind 2022 de nieuwbouw van KC Vredenburg (voorheen "De Krakeling") gereed zijn. In hetzelfde jaar wordt gestart met nieuwbouw van Ibn-i Sina - en Parkschool. Tevens zal volgend jaar een aantal nieuwbouw- en uitbreidingsprojecten (Piramide, Panorama, Mozaïek, Johannes, Zyp, Sterrenkring, Heijenoord en Parcivalschool) na afronding van de visiefase in bouwvoorbereiding gaan.
Daarnaast zal onder verantwoordelijkheid van de schoolbesturen uitvoering worden gegeven aan maatregelen ter verbetering van de ventilatie in scholen. Deze maatregelen vallen onder de specifieke uitkering ventilatie scholen (SUVIS).

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Het percentage (doelgroep)peuters dat gebruik maakt van VVE of ontwikkelrecht (verplichte BBV-indicator)		97	86	92	

Eenheid: Doel is om alle peuters met een risico op een taalachterstand (deze kinderen krijgen een VVE- indicatie) te bereiken. Het totaal aantal peuters in Arnhem met deze indicatie was in het schooljaar 2019/2020 488. 2020 staat voor schooljaar 2019/2020.

Bron: Stichting PAS

Minder voortijdig schoolverlaters (VSV)

We streven ernaar de dalende trend van het aantal voortijdig schoolverlaters voort te zetten en we werken toe naar goede kwalitatieve afspraken met partners. Hiermee beogen we de inzet zichtbaar te maken in een verder dalend VSV-percentage.

Uitvoeren van en sturen op het plan voorkomen voortijdig schoolverlaten (VSV)

De aanpak richt zich op de verbetering van de samenwerking, door het netwerk in en om school te versterken. We richten ons bij de aanpak op de doelgroepen waarbij uitval het meeste voorkomt. We hechten veel waarde aan de monitoring van resultaten. Dit stelt ons in staat om de effecten van het VSV-beleid beter in beeld te krijgen en meer grip te krijgen op de VSV-problematiek.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)		2,9%	2,7%	2,5%	
Eenheid: % voortijdig schoolverlaters van totaal aantal leerlingen					
Bron: DUO (verplichte BBV-indicator)					
Voortijdige schoolverlaters VO		0,95%	0,83%	0,61%	
Eenheid: % voortijdig schoolverlaters van totaal aantal leerlingen in het VO					
Bron: DUO					
Voortijdige schoolverlaters MBO		7,2%	7,2%	6,4%	
Eenheid:% voortijdig schoolverlaters van totaal aantal leerlingen in het MBO					
Bron: DUO					

Betere onderlinge samenwerking van partners gericht op VSV

We streven naar gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle betrokken partijen om ervoor te zorgen dat, wanneer een jongere in beeld komt met een hulpvraag, er niet eerder losgelaten mag worden voordat de juiste hulp of ondersteuning is ingezet. Hiermee voorkomen we dat jongeren tussen wal en schip vallen.

Organiseren van netwerkbijeenkomsten

Twee keer per jaar organiseren we een lokale VSV-bijeenkomst waarbij alle partijen vanuit het VSV-netwerk worden uitgenodigd. We bespreken daar nieuwe ontwikkelingen en maken samenwerkingsafspraken om doelgerichter en efficiënter VSV aan te pakken.

Betere uitstroom vanuit het onderwijs naar de arbeidsmarkt

We streven ernaar jongeren te begeleiden die uitstromen uit het voorgezet speciaal onderwijs, praktijk onderwijs VMBO, Entree opleiding en uitvallers op MBO niveau 2 naar een vervolgopleiding. Als een vervolgopleiding geen optie is, begeleiden we deze jongeren naar werk.

Opstellen en uitvoeren regionale aanpak Jeugdwerkloosheid

In samenwerking met onderwijs en het Regionale Meld en Coördinatiepunt (RMC) ontwikkelen we een regionale aanpak Jeugdwerkloosheid. Voor jongeren met een moeizame start op de arbeidsmarkt, bieden we ondersteuning bij een stap naar vervolgonderwijs of werk.

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Absoluut verzuim	0,5	1,1	1,8		

Eenheid: Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019". Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar.

Bron: Ingrado

Relatief verzuim	27	26	32

Eenheid: Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar.
De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019".

Bron: Ingrado

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen	**19.603**	**2.490**	**8.960**	**7.766**
Een goede startpositie op school	17.646	954	8.960	7.766
Kansen voor de toekomst	1.957	1.536	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**19.603**	**2.490**	**8.960**	**7.766**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	19.216	18.895	19.807	19.603	20.900	22.296	23.687
Baten	2.971	2.395	2.617	2.490	2.490	2.490	2.490
Saldo lasten en baten	***-16.245***	***-16.499***	***-17.190***	***-17.113***	***-17.113***	***-19.806***	***-21.197***
Toevoegingen aan reserves	8.187	8.004	8.371	8.960	8.201	7.094	7.181
Onttrekkingen aan reserves	6.473	6.922	7.307	7.766	7.944	8.334	9.212
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.714***	***-1.082***	***-1.065***	***-1.194***	***-1.194***	***1.240***	***2.031***
Gerealiseerd resultaat	**-17.959**	**-17.581**	**-18.255**	**-18.307**	**-18.666**	**-18.566**	**-19.166**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn begroot op € 19,6 miljoen. De verdeling van deze post is als volgt:

- Onderwijshuisvesting: € 13,6 miljoen;
- Bovenwettelijk onderwijs (voornamelijk Natuurcentrum): € 2,2 miljoen;
- Onderwijsachterstandenbeleid: € 1,8 miljoen;
- Volwasseneneducatie (inclusief laaggeletterdheid): € 1,7 miljoen;
- Overige lasten: € 0,3 miljoen.

Het totale budget stijgt ten opzichte van 2021 met € 0,2 miljoen. Dit wordt veroorzaakt het wegvallen van incidentele lasten in 2021 voor voortijdig schoolverlaten.

Baten

Voor de baten is (evenals in 2021) een budget geraamd van € 2,5 miljoen. Dit bedrag bestaat uit:

- Rijksinkomsten voor volwasseneneducatie: € 1,5 miljoen;
- Opbrengsten verhuur panden: € 0,9 miljoen;
- Overige opbrengsten: € 0,1 miljoen.

Toevoegingen aan reserves
In 2022 wordt voor € 8,8 miljoen toegevoegd aan de bestemmingsreserve voor de dekking van kapitaallasten voor onderwijshuisvesting en voor € 0,2 miljoen aan de bestemmingsreserve onderhoud vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves
In 2022 wordt voor € 7,7 miljoen onttrokken aan de bestemmingsreserve voor de dekking van kapitaallasten voor onderwijshuisvesting en voor € 0,1 miljoen aan de bestemmingsreserve onderhoud vastgoed.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Op alle gebieden wordt nauw samengewerkt met besturen en medewerkers van onderwijs (primair onderwijs (PO), voortgezet onderwijs (VO), (voortgezet) speciaal onderwijs (V)SO, middelbaar beroepsonderwijs (MBO) en hoger beroepsonderwijs (HBO), voorschoolse voorzieningen, kinderopvang, maatschappelijke partners en sociaal ondernemers.
In de uitvoering worden maatschappelijke partners betrokken.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- De Onderwijsspecialisten
- IVIO-Opleidingen
- Rijn Ijssel Roc
- St. Natuurcentrum Arnhem
- St. Peutercentra Arnhem
- St. PRAGO

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Onderwijs. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Ontbrekende dekking voor het IHP-VO
Mogelijke constructiefout Stedelijk Gymnasium
BTW Natuurcentrum
Vloer Leerpark Presikhaaf

Beleidskaders

- Subsidieregeling Aanpak voortijdig schoolverlaten;
- Plan van aanpak voortijdig schoolverlaten Arnhem 2021 tot en met 2024;
- Jaarprogramma onderwijshuisvesting 2020;
- Herstelagenda; Arnhemse aanpak onderwijs;
- Subsidieregeling Voorschools Aanbod Arnhem;
- Raadsvoorstel en -besluit Verzelfstandiging Natuurcentrum Arnhem;
- Raadsbesluit om gemeentelijke leerplichttaken regionaal uit te voeren;
- Raadsbesluit om RMC-taken / Team VSV onder te brengen bij het RBL;
- Raadsbesluit d.d. 6 november 2017 wijziging MGR sociaal domein;
- Integraal huisvestingsplan primair onderwijs Arnhem 2017-2026.

Cultuur

Arnhem bruist van de creativiteit en talent. Een stad met een rijk en divers cultureel aanbod is aantrekkelijker om te wonen, te werken en te verblijven. Onze inzet is daarom dat we blijven werken aan de verdere ontwikkeling van ons culturele aanbod. We stimuleren culturele instellingen om meer mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur. Om zoveel mogelijk mensen te laten meedoen. Cultuur is er immers voor iedereen. En we stimuleren cultuurmakers te innoveren en nieuwe dingen uit te proberen. Daar hoort bij dat we zorgen voor voldoende ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden in de stad. Daarnaast verdient cultuurhistorisch erfgoed een prominente plek in de stad. Mensen moeten het kunnen zien, er meer over te weten kunnen komen en kunnen beleven. Ook dit zorgt voor een aantrekkelijke stad.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt Arnhemmers met elkaar

Cultuur prikkelt de verbeelding en zet aan tot denken. We blijven de ontwikkeling en vernieuwing van ons culturele aanbod en de vele makers in de stad stimuleren, proberen meer mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur en er voor te zorgen dat meer mensen gaan participeren. Dat staat centraal in de cultuurnota Stroom (2012), de tussentijdse evaluatie Arnhem Stroomt Door (2016) en de actualisatie: STROOMversnelling (2020). Met de laatste is aangesloten op actuele ontwikkelingen die van invloed zijn op het culturele klimaat in Arnhem en willen we de makers en de culturele organisaties in staat stellen deze uitdagingen aan te gaan en zich nog krachtiger en diverser te manifesteren in de stad. Daarvoor is en wordt gewerkt aan de uitvoering van negen actiepunten. Deze spitsen zich toe op: versterking van het makersklimaat (meer budget, voldoende speelplekken, ateliers en repetitie- en oefenruimten, een gezonde arbeidsmarkt); kunst in de openbare ruimte; de verbinding van cultuur en welzijn; cultuur in de wijken; de culturele samenwerking in de regio Arnhem Nijmegen (025) en de codes Fair Practise, Diversiteit & Inclusie en Governance. Op deze manier willen we kunst en cultuur nog meer laten bijdragen aan de sociaal-maatschappelijke, economische en ruimtelijke opgaven én ontwikkeling van Arnhem.

Met de versoepelingen van begin juni is de culturele sector weer vol in beweging gekomen. Voorstellingen en exposities zijn weer te bezoeken door onze inwoners en bezoekers, culturele festivals zijn georganiseerd en ook de amateurkunst is weer opgestart. Dat het wel spannend is en blijft, blijkt begin juli uit het gedeeltelijk terugdraaien van de versoepelingen met onder andere gevolgen voor de festival- en evenementensector.

De gevolgen van de coronacrisis, waarbij de sector door de landelijke coronamaatregelen steeds hard wordt geraakt, zullen ook in 2022 en verder voelbaar zijn. Denk aan herstel van het publieksbereik en participatie, planning van producties, interen op reserves waardoor er geen ruimte is voor investeringen. Maar ook de positie van de makers en de zzp'ers in de kunsten. Een punt van zorg is een mogelijke 'braindrain' in de culturele sector, doordat mensen ander werk zijn gaan doen. Hierdoor wordt de noodzaak vergroot voor een goede arbeidsmarktagenda voor de culturele sector, waarbij zowel aandacht is voor een eerlijke betaling als voor meer scholingsmogelijkheden. De komende tijd blijft in het teken staan van herstel en van maatregelen om de sector weerbaarder te maken. In de gemeentelijke steunpakketten, waarvoor we ook de rijkscoronamiddelen inzetten, ligt de nadruk steeds meer op innovatie & transitie: het stimuleren van nieuwe vormen van samenwerking en publieksbenadering en andere verdienmodellen. Hiervoor is een aantal tijdelijke subsidieregelingen van kracht. Daarbij kijken we niet alleen naar de stad maar werken we ook samen in onze Cultuurregio 025 waarbij uitgangspunt is om het culturele aanbod voor onze inwoners en publiek zoveel mogelijk te borgen.

Mocht het ook in 2022 nodig zijn om onze coulancemaatregel op het gebied van subsidies voort te zetten, dan zullen we dit bezien op basis van de actuele ontwikkelingen. In dat geval is het uitgangspunt dat onze subsidies op hetzelfde niveau blijven, en we met onze basis- en meerjarenvoorzieningen op basis van ingediende jaarplannen en -begroting in overleg treden over minder, of andere, prestaties.

Verbreding van cultuurbereik en participatie

Cultuur is van en voor iedereen. We streven ernaar de toegankelijkheid en bereikbaarheid van kunst en cultuur in de breedte te vergroten en daarmee actieve en passieve cultuurdeelname te stimuleren. Dit komt de persoonlijke ontwikkeling van mensen ten goede, maar is ook voor de ontwikkeling van de lokale en regionale samenleving belangrijk.

Cultuur is van en voor iedereen

We blijven samen met partners uitvoering geven aan het Convenant Cultuureducatie Primair Onderwijs 2015 - 2023 en gaan in overleg over een vervolg op dit convenant. In het kader van het landelijke programma Cultuureducatie met Kwaliteit (CmK) 2021-2024 is een van de pijlers om cultuureducatie te verbreden naar het buitenschoolse onderwijs en een koppeling te realiseren met het voortgezet onderwijs. Onderdeel van CmK is Meer muziek in de Klas waarvoor in 2021 een muziekakkoord is gesloten voor de regio Gelderland-Midden, waarin de ondertekenende partijen afgesproken hebben zich in te zetten om de kwaliteit van het muziekonderwijs in het basisonderwijs te borgen en te versterken. De financiële dekking van het aandeel van de gemeente in het programma CmK is structureel begroot binnen de cultuurbegroting (in de subsidie voor Rozet).
In 2021 is het tweejarig programma Age Friendly Cultural Cities, bedoeld om de deelname aan cultuur door ouderen een impuls te geven, met een half jaar vertraging vanwege corona afgerond. Samen met de partners onderzoeken wij hoe wij de (succesvolle) resultaten voor de jaren vanaf 2022 kunnen borgen. We blijven gebruik maken van de landelijke regeling combinatiefunctionarissen om deelname aan cultuur voor iedereen mogelijk te maken en cultuuraanbieders te ondersteunen en duurzaam te versterken. Activiteiten in de wijken van onder andere Rozet worden in reguliere contactmomenten vooraf afgestemd en achteraf geëvalueerd met de teams Leefomgeving.

Versterken lokale media

Sterke lokale media zijn essentieel voor het functioneren van de lokale democratie. We zijn een tweejarige proef met een lokaal mediafonds gestart en hebben daarvoor € 130.000 beschikbaar gesteld. In september 2021 ontvangt de gemeente een tussenrapportage Streekomroep Midden Gelderland (voormalig RTV Arnhem)over de ingezette verbeteringen. Op basis daarvan wordt een voorstel voor een mogelijke structurele bijdrage gedaan. Momenteel ontvangt de Streekomroep een extra bijdrage van € 100.000. Zowel het mediafonds als de extra bijdrage voor de Streekomroep komen uit de rijkscoronamiddelen. De zoektocht naar structurele financiële middelen voor lokale media zetten we voort. Zodat we voor het einde van het eerste jaar Streekomroep Midden Gelderland en voor het einde van de pilot met het lokaal mediafonds, bij gebleken succes, kunnen voorzetten (amendement 20A97 Versterken lokale media).

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Rapportcijfer culturele voorzieningen		7,5			
Eenheid: Gemiddelde waardering voor het aanbod van culturele voorzieningen op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijks, door corona vertraging)					
Waardering aanbod culturele voorzieningen	41%		41%		
Eenheid: % (helemaal) eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende voorzieningen voor culturele activiteiten					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijs)					

Versterking van de culturele infrastructuur

Arnhem onderscheidt zich van andere steden door een complete keten educatie-productie-presentatie in nagenoeg alle kunstvormen. Daarin blijven we investeren. Dit is een belangrijke randvoorwaarde voor de doorstroming en vernieuwing van talent, van amateur tot professional.

Stimulering van het makersklimaat

Arnhem is een stad van makers waar talent zich kan ontwikkelen, kan doorgroeien en professionaliseren. Arnhem kent een subsidiegebouw dat zowel laagdrempelig is als groei stimuleert, en we zorgen voor voldoende voorzieningen (podia en presentatiemogelijkheden) en randvoorwaarden als ateliers, repetitieruimte en regelgeving. Daar hoort bij dat we ondernemerschap en professionalisering zoveel mogelijk stimuleren. Schakel 025, het platform dat het culturele veld in de volle breedte ondersteunt en verbindt door het delen van kennis over de beroepspraktijk, onderzoekt verdere samenwerking en het mogelijk samengaan met Cultuur Academy in Nijmegen, dat zich richt op persoonlijk leiderschap en vakmatige ontwikkeling van cultuurprofessionals. Samen wordt één programma in de Cultuurregio 025 vormgegeven waarbij focus ligt op het delen van kennis, nieuwe energie en een sterke culturele sector.
Daarnaast is er sinds 2021 extra aandacht voor het verstrekken van kunstopdrachten, gericht op kunst in de openbare ruimte. Dit maakt een stad aantrekkelijker voor inwoners en bezoekers maar kan ook bijdragen aan actuele maatschappelijke thema's waar we als stad aan werken. Het verstrekken van opdrachten zorgt voor een versterking van het makersklimaat.
De Arnhemse modepartners, ArtEZ, State of Fashion, Fashion + Design Festival Arnhem (FDFA), Museum Arnhem en Rijn IJssel, hebben een gezamenlijke strategie opgesteld om het bewustzijn over de huidige uitdagingen in het modesysteem te vergroten en alternatieve ontwerppraktijken een podium te bieden. Met ondersteuning van de gemeente wordt deze vertaald in een meerjarenuitvoeringsprogramma. De strategie sluit aan op onze eigen ambities om het mode-ecosysteem in Arnhem en regio te versterken en mode steviger te verbinden met maatschappelijke opgaven, zoals duurzaamheid, circulaire economie en inclusie.

Zorg voor voldoende ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden in de stad

De culturele en creatieve sector is van grote toegevoegde waarde voor onze stad. De werkgelegenheid in de sector groeit, waardoor de wachtlijsten voor huisvesting oplopen. Het tijdelijke aanbod neemt tegelijkertijd af, en de groei van nieuw aanbod vlakt af. We geven uitvoering aan het door de raad vastgestelde 'plan van aanpak huisvesting creatieve en culturele sector' en daarmee willen we 12.000 m2 permanente werkruimte voor de sector realiseren in de periode 2021-2024. Concreet wordt er op dit moment gekeken naar de voormalige school op de Doorwerthlaan 2, in Presikhaaf. Het gaat hier om circa 2.500 m2.

Profilering en vitalisering van het culturele klimaat

We zetten in op het versterken en behouden van de toppositie die Arnhem heeft als cultuur- en creatieve stad en dragen zo bij aan werkgelegenheid, innovatie en een aantrekkelijk vestigings- en woonklimaat. Daarbij is ook onze rol, positie en samenwerking in de brede regio van belang.

Toekomstbestendige huisvesting van Museum Arnhem, onze Rijksgezelschappen Oostpool en Introdans en het Stadstheater

Toekomstbestendige huisvesting van onze belangrijke culturele instellingen is van groot belang zodat zij kunnen inspelen op de veranderende samenleving en zo relevant blijven voor hun bestaande en toekomstige publiek. Het vernieuwde Museum zal naar verwachting in de eerste helft van 2022 haar deuren openen. De collectie wordt dan ook ondergebracht in het nieuwe depot. Het museum heeft de tijdelijke sluiting benut om een groot collectieregistratie-project uit te voeren. De eindrapportage zal de nulmeting vormen voor het beheer van de collectie vanaf 2021. De collectiebeheerovereenkomst tussen gemeente en museum wordt geactualiseerd.

Wat betreft de huisvesting van onze rijkgezelschappen Oostpool, Introdans en het Stadstheater (Lauwersgracht Alliantie): dit loopt al meerdere jaren, is zeer complex en kost meer tijd. Er wordt gewerkt aan een definitief voorstel waarvoor het raadsbesluit en amendement uit december 2020 het uitgangspunt is. Na het raadsbesluit op 16 december 2020 is de samenwoonvariant, in samenwerking met de culturele partners, verder uitgewerkt in de vorm van een concept Programma van Eisen (PvE). Deze uitwerking is nagenoeg afgerond. Naar aanleiding van deze uitwerking blijkt dat de geschatte kosten oplopen tot meer dan 100 miljoen euro. Dit past niet binnen de door gemeenteraad vastgestelde financiële kaders, ook het college acht dit bedrag te hoog. De conclusie van het college is dan ook dat er een nieuw raadsvoorstel zal moeten worden voorbereid. De raad is eind september 2021 aanvullend over deze ontwikkeling geïnformeerd middels een raadsbrief.

Versterking van de (samenwerking in de) cultuurregio 025

De samenwerking in Cultuurregio 025 is steeds intensiever en heeft juist door de coronacrisis een versnelling gekregen, onder andere door de vraag van provincie aan regio's om een transformatievoorstel in het kader van de coronacrisis op te stellen. Cultuur maakt nu integraal onderdeel uit van de regionale opgave van de 'Ontspannen Regio' van de Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen. De basis wordt gevormd door het transformatievoorstel. De uitvoering wordt ter hand genomen samen met onze regiogemeenten, culturele instellingen en 025-makelaar, zoals het opstellen van een door alle regiogemeenten en de culturele sector gedragen visie op de versterking van de regionale culturele infrastructuur. Met de provincie zijn en blijven we in overleg over haar rol en bijdrage aan onze regionale ambities.

De Cultuurregio 025 neemt actief deel aan het structureel overleg van de stedelijke regio's met ministerie OCW, IPO en VNG. De komende periode zijn onder andere de evaluatie van de stedelijke regio's, innovatie & transitie van de sector, de codes van de culturele sector en de ontwikkeling van het landelijk cultuurbestel belangrijke onderwerpen.

Erfgoed levert een bijdrage aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren

Het Arnhem van nu is het resultaat van een lange ontwikkelingsgeschiedenis. Deze geschiedenis is dagelijks en vrijwel overal te ervaren en bepaalt voor een belangrijk deel het aanzien van de stad. Het aanwezige erfgoed is in meerdere opzichten betekenisvol en waardevol. In cultuurhistorisch opzicht weerspiegelt het erfgoed de geschiedenis van de stad. Dit erfgoed is niet reproduceerbaar en van onvervangbare waarde. Erfgoed vertegenwoordigt daarnaast identiteitswaarde. Het karakter van een buurt of stad maakt dat mensen zich er thuis of ermee verbonden voelen. Vaak gaat dat om plekken en/of gebouwen, maar ook de verhalen die hierbij horen en eigen belevingen zorgen hiervoor. Erfgoed is ook van belang voor de stadseconomie. Het historische karakter van de binnenstad is een belangrijke basis voor het aantrekkelijke winkel- en verblijfsklimaat. Bezoek aan de binnenstad leidt tot bestedingen. Monumentale parken worden intensief gebruikt en trekken mensen en bedrijven aan die zich graag in de buurt van zo'n park willen vestigen. Erfgoed draagt kortom bij aan een aantrekkelijk klimaat voor bewoners, ondernemers en bezoekers van de stad.
Het is de ambitie om goede erfgoedzorg, niet alleen door bescherming van cultuurhistorisch waardevolle objecten, vooral ook vorm te geven door kennisoverdracht, enthousiasmering en behoud door ontwikkeling. Dit doen we om de cultuurhistorische factor een zichtbare en samenhangende rol te geven in stedelijke ontwikkeling.

Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed

Het Arnhemse erfgoedbeleid richt zich op behoud en versterking van cultuurhistorische waarden en helpt hiermee bij te dragen aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren. Dit wordt bereikt door:

- Cultuurhistorie als inspiratiebron op te nemen in ontwerpopgaven en gebiedsprocessen, hier vorm aan te geven in (ruimtelijke) plannen en projecten waardoor cultuurhistorie zichtbaar en beleefbaar wordt gemaakt. Een voorbeeld is Kamp Koningsweg Noord waarvoor het militair verleden een belangrijk uitgangspunt is.
- (Her-)bestemming van cultuurhistorisch erfgoed, door dit erfgoed een duurzame bestemming te geven en daardoor voor de stad te behouden. Te denken valt hierbij aan de Eusebiuskerk. De restauratie is mede bekostigd door rijkssubsidie en bij de verlening hiervan speelden herbestemmingsplannen een belangrijke rol. Als 'huiskamer' van de stad is een gerestaureerde Eusebiuskerk klaar voor de toekomst. Andere voorbeelden zijn de Walburgiskerk en Ambachtsschool (Boulevard Heuvelink) waarin respectievelijk residenties en een wooncomplex worden of zijn gerealiseerd.
- Het cultuurhistorische erfgoed duurzaam te beschermen, waar de kwetsbaarheid ervan dit noodzakelijk maakt, bijvoorbeeld door plantoetsing en vergunningverlening. Te denken valt hierbij aan de restauratie van het Bio-Herstellingsoord en renovaties van wederopbouwarchitectuur.
- Kennis over het Arnhemse erfgoed toegankelijk te maken en daarmee het publieksbereik en draagvlak voor het behoud van cultuurhistorisch erfgoed te vergroten, bijvoorbeeld door advisering, erfgoedpublicaties, organiseren van lezingen en tentoonstellingen en het onderhouden van Planon, een extern te raadplegen monumentendatabase.

Bescherming en herbestemming van cultuurhistorisch erfgoed

Bescherming van cultuurhistorisch erfgoed maakt deel uit van het dagelijkse werk en wordt doorlopend vormgegeven door vergunningverlening en kennisoverdracht, het leveren van bijdragen aan bestemmingsplannen en deelname in projectgroepen ter voorbereiding op de Omgevingswet. In die projectgroepen is erfgoed/het Arnhemse historische DNA (als input voor de Omgevingsvisie) als mede kwaliteitsbepalend bij ruimtelijke ontwikkelingen gepositioneerd. Herbestemmingen worden eveneens afgewogen binnen het kader van de vergunningverlening, met oog voor kansen die deze kunnen bieden. In de monumentenzorg is grote aandacht voor verduurzaming. Hierbij is het van belang duurzaamheidsmaatregelen te treffen zonder dat cultuurhistorische waarden wezenlijk worden aangetast. Hiervoor wordt landelijk kennis ingewonnen en worden adviezen verstrekt. Bovendien zal het komende jaar verder worden gewerkt aan een beleidskader voor verduurzaming van cultuurhistorisch erfgoed. Andere speerpunten zijn het opstellen van een kerkenvisie en het in kaart brengen van gebieden waar erfgoedwaarden nog niet voldoende in beeld zijn, maar waar mogelijk wel beschermingsvraagstukken spelen. Toetsingskaders voor de archeologie van de Tweede Wereldoorlog zijn gereed en worden voorgelegd voor bestuurlijke afstemming.

Zichtbaar en beleefbaar maken van erfgoed

- Erfgoed wordt waar mogelijk zichtbaar en beleefbaar gemaakt in de stad. Stichting Eusebius Arnhem en de gemeente staan bijvoorbeeld in nauw contact als het gaat om de programmering van de gegraven verbindingsgang tussen de grafkelder van hertog Karel van Gelre en de crypte van de 10e-eeuwse Sint Maartenskerk.
- In projecten gaan wij ontwikkelkansen in projecten agenderen, stakeholders enthousiasmeren en kennis overdragen. Projecten waar dit speelt of op korte termijn kan gaan spelen zijn Meinerswijk fase 2, het Cobercoterrein en De Hes.
- In 2021 is het nominatiedossier voor de Limes aan UNESCO aangeboden. Op 27-7-2021 neemt het werelderfgoedcomité een besluit over de status. Bij een positief besluit start een regionaal 'Limesjaar' ter viering ervan.
- Met behulp van het onderzoek naar functie-scenario's voor de historische kelders wordt gezocht naar een toekomstbestendige herbestemming van dit complex.
- Er wordt Arnhems vondstmateriaal voor archeologische tentoonstellingen geleverd.
- De Open Monumenten Dag wordt ondersteund, onder meer door het geven van rondleidingen en ambtelijk advies.

Ontsluiting van kennis over erfgoed

- Planon, de monumentendatabase die raadpleegbaar is voor monumenten- en andere erfgoedgegevens, wordt, nu hij geactualiseerd is, beheerd, bijgehouden en verder ontsloten.
- Ondersteuning van Stichting Monuscript die jaarlijks boeken uitbrengt in de Arnhemse Monumenten Reeks. In het najaar verschijnt een uitgave over Schaarsbergen.
- Op grond van het geschreven projectplan wordt gestart met het publieksboek archeologie zuidelijke binnenstad. Een uitgever is geselecteerd en als eerste stap wordt een historisch kader vervaardigd. Van start tot publicatie van het publieksboek neemt het proces twee jaar in beslag.
- Rapporten van het archeologische onderzoek ter hoogte van Schuytgraaf Veld 1, Nieuwstraat en Jansplaats komen gereed. Hieraan zijn lezingen gekoppeld.
- De archeohotspot, die in oktober 2020 een herstart beleefde, wordt verder vormgegeven, opengesteld en doorontwikkeld naar een 'archeolab'.
- Archeologisch onderzoek in de stad gaat gepaard met berichtgeving en publiciteit.

Regisseren en uitvoeren van archeologisch onderzoek en archeologisch depotbeheer

- Naar de kwaliteit van het Romeinse grafveld in Schuytgraaf wordt een monitoringsonderzoek uitgevoerd. Dit wordt gecombineerd met proefsleuvenonderzoek om het grafveld beter te kunnen begrenzen.
- Depotbeheer: er wordt verder gewerkt aan het digitaliseren van vondstgegevens met het oog op ontsluiting van het depot. Er is zicht op een applicatie om registratie definitief onder te brengen.
- Bij archeologische projecten wordt vooral ook de regierol aangenomen. Projecten doen zich voor in zowel de historische binnenstad als daarbuiten.

Regioadvisering archeologie

De gemeente Arnhem werkt met zeven omliggende gemeenten samen in regionaal verband. De regio-archeoloog adviseert de gemeenten doorlopend over het meenemen van archeologie in ruimtelijke ontwikkelingen en het beleefbaar maken ervan, formuleert beleid en toetst rapporten en overige adviesdocumenten. De regio-archeologie wordt gefinancierd door de omliggende gemeenten en provinciale subsidie. In 2021 is vanuit de provincie subsidie beschikbaar gesteld tot en met 2024.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt Arnhemmers met elkaar	**33.294**	**5.920**	**1.140**	**821**
Verbreding van cultuurbereik en participatie	21.417	5.920	687	802
Versterking van de culturele infrastructuur	11.877	0	453	19
Profilering en vitalisering van het culturele klimaat				
Erfgoed levert een bijdrage aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren.	**1.386**	**576**	**237**	**198**
Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed	1.386	576	237	198
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**34.680**	**6.496**	**1.377**	**1.018**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	32.652	32.670	36.121	34.680	36.108	36.103	36.079
Baten	5.575	6.381	5.995	6.496	6.496	6.496	6.496
Saldo lasten en baten	***-27.077***	***-26.289***	***-30.127***	***-28.185***	***-28.185***	***-29.607***	***-29.583***
Toevoegingen aan reserves	1.197	1.208	1.256	1.377	1.411	1.446	1.501
Onttrekkingen aan reserves	1.186	837	1.938	1.018	893	868	905
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-10***	***-370***	***682***	***-359***	***-359***	***-577***	***-597***
Gerealiseerd resultaat	**-27.087**	**-26.659**	**-29.445**	**-28.543**	**-30.130**	**-30.185**	**-30.180**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 34,7 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Subsidies en gemeenschappelijke regelingen: € 24,9 miljoen;
- Kapitaallasten: € 5,2 miljoen;
- Uitgaven voor vastgoed: € 2,3 miljoen;
- Kosten personeel: € 0,9 miljoen;
- Overige kosten: € 1,4 miljoen.

De totale lasten dalen ten opzichte van 2021 met € 1,4 miljoen. In 2021 was sprake van een extra kostenpost binnen cultuur van € 3,3 miljoen wegens corona. Verder is in 2022 € 1,2 miljoen extra begroot voor kapitaallasten van het nieuwe Museum Arnhem.

Baten

De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 6,5 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Verhuur panden en accommodaties: € 6,5 miljoen.

De totale opbrengsten stijgen ten opzichte van 2021 met 0,5 miljoen. Dit komt door de huuropbrengst van het nieuwe Museum Arnhem (€ 0,5 miljoen).

Toevoegingen aan reserves

In 2022 wordt voor totaal € 1,4 miljoen toegevoegd aan de reserves.

- € 0,9 miljoen wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Onderhoud Vastgoed;
- € 0,3 miljoen wordt toegevoegd aan de Algemene Reserve;
- € 0,2 miljoen wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves

In 2022 wordt voor totaal € 1,0 miljoen onttrokken aan de reserves.

- € 0,7 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Onderhoud Vastgoed;
- € 0,3 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Cultuur

De culturele basis- en meerjarenvoorzieningen, het culturele middensegment en makers tot aan de amateurkunstverenigingen.

Erfgoed

- Provincie Gelderland;

- Rozet;
- Museum Arnhem;
- Stichting Monuscript;
- Stichting Open Monumenten Dag;
- Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland (AWN), afdeling 17;
- Deelnemende gemeenten regio-archeologie (Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Westervoort, Zevenaar).

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- St. Eusebius
- St. Focus Filmtheater
- St. Het Huis van Puck
- St. Introdans
- St. Jacobiberg
- St. KAB Posttheater
- St. Luxor Live
- St. Museum Arnhem
- St. Musis en Stadstheater
- St. Productiehuis Plaatsmaken
- St. Rijnstad
- St. Rozet
- St. SLAK
- St. Sonsbeek & State of Fashion
- St. Streekomroep Middel Gelderland
- Stichting Schakel025

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Cultuur. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Stadstheater/Lauwersgracht alliantie
Exploitatie gesubsidieerde partijen
Investeren binnenstad

Corona risico's

Cultuur; Extra steun culturele instellingen en kunstenaars

Beleidskaders

- Kadernota ‘STROOM – cultuurbeleid Arnhem’;
- Tussenevaluatie 'Arnhem, Stroomt Door', 2016;
- STROOMversnelling: actualisatie cultuurbeleid, 2020;
- Cultuurprofiel 025 Arnhem Nijmegen;
- Erfgoedagenda gemeente Arnhem.

Participatie en armoedebestrijding

De beste manier om mee te kunnen doen is het hebben van betaald werk. Wanneer je werkt en in je eigen onderhoud kunt voorzien, ben je niet meer afhankelijk van anderen en kun je zelf beslissen hoe je leven er uit ziet. Voor veel Arnhemmers is dat geen gemakkelijke opgave. Zij hebben, naast armoede, een afstand tot werk. Zij kunnen geen werk vinden of behouden, hebben geen of niet de juiste opleiding of hebben een fysieke of sociale beperking waardoor het moeilijker is een passende baan te vinden. Wij vinden het belangrijk dat meer Arnhemmers werk vinden en kunnen behouden. Het liefst een betaalde baan, maar om daar te komen zetten we ook in op werkervaringsplaatsen, leerbanen, activerend werk of begeleid werk. Zodat iedereen de kans krijgt om mee te doen en op termijn zo zelfstandig mogelijk kan leven. Nu is deze inzet belangrijker dan ooit: de coronacrisis zorgt er voor dat de komende tijd nog meer Arnhemmers onze hulp nodig hebben. Juist nu moeten we investeren in werk, werk en nog eens werk. En investeren in opleiding, trainingen, werkervaring, stages, belemmeringen opheffen, werkgevers ontlasten en zo meer. Voor diegenen die een klein duwtje in de rug nodig hebben, maar we moeten juist nu ook zeker investeren in die Arnhemmers die langduriger begeleiding nodig hebben om duurzaam aan het werk te kunnen gaan. Werkgevers spelen een belangrijke rol bij het bieden van deze kansen. Daarom ondersteunen we hen bij het inrichten van hun werk zodat meer werkzoekenden op de arbeidsmarkt een plek vinden. Met advies, met het vinden van geschikte kandidaten voor hun vacatures, met ondersteuning om werk passend te maken, of met tijdelijk werkgeverschap. Zo zorgen wij er voor dat er meer Arnhemmers kunnen uitstromen uit de uitkering en dat het voor steeds minder mensen nodig is om van een uitkering afhankelijk te zijn.

Armoede is meer dan 'geen geld hebben'. Armoede betekent vaak niet meer mee kunnen doen. Met sporten, met evenementen, met de buurt. Armoede zorgt voor veel problemen, van stress tot sociale uitsluiting. Het is een negatieve spiraal waaraan het lastig is je te ontworstelen. Daarnaast is 'Arnhemmers schuldenvrij' onze ambitie. Dat is een bijzonder uitdagende opgave. Zeker nu, in een tijd waar door corona mensen voor het eerst in de schulden raken of de schulden vergroot worden. Iedere Arnhemmer heeft recht op een perspectiefrijke toekomst. Dit doen we door te zorgen dat hun financiële basis op orde is en dat ook de ouders uit deze situatie komen. Vroegtijdig signaleren van een langdurig laag inkomen en schulden, kan zorg dragen dat mensen sneller bereikt en geholpen worden. We richten ons er daarbij op dat voorzieningen niet alleen een vangnet zijn, maar ook worden ingezet als een springplank en activering voor onze inwoners. Tegelijkertijd zetten we in op het creëren van een kansrijk netwerk om deze mensen heen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Doorbraak naar werk

De ambitie van Doorbraak naar Werk blijft de komende jaren onveranderd: Arnhem zet door op de wens om de landelijke trend qua uitstroom te volgen en nog 500 Arnhemmers extra te laten uitstromen uit de uitkering.

Door de coronacrisis zagen wij ons in afgelopen jaren wel geconfronteerd met onverwachte effecten, en vraag is hoe dit op langere termijn uitpakt voor Arnhem. We constateren dat het verloop van de crisis geen vaststaand feit is. Dat vraagt voortdurend beoordelen wat de verwachte prognoses op de arbeidsmarkt zijn en ons instrumentarium daar zo goed mogelijk op bijstellen. We willen instroom in de uitkering voorkomen, en de inwoner die toch in die situatie beland zo snel en duurzaam mogelijk perspectief bieden. Dit doen we door ons dicht bij de inwoner te organiseren en samenwerking met andere partijen, lokaal en regionaal op te zoeken. Ook blijven wij het belang van inclusief werkgeverschap uitdragen en stimuleren in onze stad en regio.

We hebben komende tijd zeker aandacht voor specifieke doelgroepen. Het gaat dan om jongeren in een kwetsbare positie, startende werkende jongeren, vaak met een flexcontract en (startende) zelfstandig ondernemers. Ook nieuwkomers zijn een kwetsbare groep. Daarnaast zien we dat mensen die al langer aan de kant van de arbeidsmarkt staan, nu nog minder kansrijk zijn. Onze uitdaging is vooral flexibel te zijn in de inspanningen die wij plegen en deze doelgroepen zo goed mogelijk te kennen. Zodat wij weten wat nodig is om hen maximaal te faciliteren in de stappen richting werk of maximale participatie.

We investeren in 2022 fors extra om de gevolgen van de coronacrisis op te vangen.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Volumeontwikkeling uitkeringslast BUIG		100	96,5	97,7	
Eenheid: Indexcijfer afgezet tegen andere gemeenten					
Bron: Divosa					
Netto arbeidsparticipatie	65,4%	66,5%	66,4%	67,7%	
Eenheid: Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.					
Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)					

Personen met een bijstandsuitkering	82,5	80,1	76,8	84,3	
Eenheid: Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 10.000 inwoners					
Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)					

Investeren in voorkomen

Wij willen, zeker nu, voorkomen dat nog meer Arnhemmers afhankelijk worden van inkomensondersteuning. We investeren daarom de komende tijd, ook in regionaal verband, in het aan het werk houden van mensen en in het doorgeleiden van mensen van de ene naar de andere baan. Inmiddels is een regionaal mobiliteitsteam (RMT) neergezet, dat zich samen met partners ook richt op begeleiden van werk naar werk. Voor jongeren is het belangrijk dat zij een stage en aansluitend een baan kunnen vinden, zodat zij geen uitkering hoeven aan te vragen. Zeker voor leerlingen in het voorgezet speciaal onderwijs (vso), leerlingen in het praktijkonderwijs (pro) en mbo-studenten is het van groot belang dat we de komende tijd samen met het onderwijs ondersteuning bieden naar vervolgonderwijs of werk.

Doorontwikkelen sluitende aanpak jongeren in kwetsbare posities

We intensiveren en verbeteren de leerlingnetwerken voor leerlingen op het voortgezet speciaal onderwijs (vso) en praktijkonderwijs (pro), wat bijdraagt aan een warme overgang van school naar werk. De preventieve inzet op jongeren met een achtergrond in het vso en pro samen met het UWV, intensiveren en bestendigen we. Samen met het MBO onderzoeken we op welke wijze we MBO-instellingen kunnen ondersteunen bij de overgang van school naar werk om te voorkomen dat jongeren uitvallen. We zetten in op duurzame banen voor jongeren in onze arbeidsmarktregio en zorgen voor ontmoetingen tussen jongeren en werkgevers.
Op regionaal niveau wordt er invulling gegeven aan een plan van aanpak om jeugdwerkloosheid te voorkomen. Er wordt net een brede groep ketenpartners samengewerkt om tot een gezamenlijke ambitie te komen en hier samen de schouders onder te zetten. Met als resultaat een gedragen en actiegericht plan waarbij geen jongeren meer tussen wal en schip vallen.

Herijken aanpak statushouders en nieuwkomers

De nieuwe Wet Inburgering is per januari 2022 van kracht. We sorteerden al voor op deze nieuwe wet en de ondersteuning vanuit werk en inkomen en hebben een bureau nieuwkomers ingericht dat zich komende tijd zal doorontwikkelen. Voor statushouders en nieuwkomers wordt de aanpak herijkt. Daarbij is specifiek aandacht voor gezinsmigranten, zodat ook zij volwaardig mee kunnen doen in Arnhem. Daar komt nu bij dat het juist nu van belang is in nieuwkomers te blijven investeren, zodat ook zij klaar zijn voor de arbeidsmarkt, op het moment dat deze de komende jaren weer zal aantrekken. De komende tijd worden duale trajecten ingericht om statushouders taal en werk te bieden.

Samenwerken met UWV, SVB en Justitie

Als gevolg van de coronacrisis zijn meer Arnhemmers werkloos geworden. Zij hebben een WW-uitkering aangevraagd en zullen (op termijn) mogelijk doorstromen naar een bijstandsuitkering. We hebben samenwerkingsafspraken gemaakt met UWV om in te zetten op preventie en werken gezamenlijk aan toeleiding naar werk direct vanuit de WW en het wegnemen van belemmeringen zoals schulden. Er zijn ook samenwerkingsafspraken met justitie rondom signalering en verwijzing naar het gemeentelijke hulpaanbod. De komende tijd maken we vergelijkbare afspraken met het SVB.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Instroompercentage bijstand			2,4%	2,0%	
Eenheid: Instroompercentage bijstand afgezet tegen andere gemeenten					
Bron: Divosa					
Percentage werkloze jongeren	3%	3%	3%		
Eenheid: Het percentage werkloze jongeren 16-22 jaar					
Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)					

Dichtbij de Arnhemmer en integraal

Arnhemmers die al langere tijd afhankelijk zijn van een uitkering, langdurig in de armoede zitten en/of schulden hebben, verliezen we niet uit het oog. Dit is in lijn met de adviezen van onder meer de werkgroep sociale impact van de coronacrisis. Voor deze mensen blijft het onverminderd van belang dat ze uit de geldzorgen komen en indien hun situatie er om vraagt perspectief krijgen om weer op weg te gaan naar werk. Ons uitgangspunt is om hen actief en op maat te begeleiden bij het zetten van stappen naar (financiële) zelfstandigheid en werk. We kijken daarbij naar de individuele leefsituatie en pakken belemmeringen voor meedoen in Arnhem integraal op. We kijken naar de financiële situatie, de gezinssituatie, de gezondheid en de sociale omgeving. Als bijvoorbeeld blijkt dat er bovenmatig veel vrouwen instromen zal het college haar aanpak, beschikbare instrumenten en middelen op gepaste wijze in zetten om te begeleiden naar (betaalde) arbeid (conform motie 20M193 Pak groeiende economische ongelijkheid tussen mannen en vrouwen door coronacrisis aan). De nieuw ingerichte gebiedsteams van Werk en Inkomen hebben daar samen met de Sociale wijkteams een belangrijke rol in, maar ook onze ketenpartners, scholen en maatschappelijke organisaties, die Arnhemmers dagelijks ontmoeten, helpen daarbij. Binnen het programma ‘investeren in een sociaal sterke stad’, gaan wij actief verbinding zoeken en het gesprek aan met sociaal maatschappelijke instellingen waaronder kerken, Leger des Heils, Moskeeën enz.” Hiermee willen wij pro-actief invulling geven aan de motie 20M176 Investeren in een sociaal sterke stad (amendement 20A80 Investeren in een sociaal sterke stad).

Gebiedsgerichte sturing en integrale wijkaanpak

Onze wijken zijn erg belangrijk in de aanpak van armoede, werk-, zorg en schuldenvraagstukken bij onze inwoners. Om deze vraagstukken integraal aan te kunnen pakken vanuit de perspectief van de inwoner, zetten we de ingezette lijn om de samenwerking, tussen Sociale wijkteams, teams Leefomgeving en Werk en Inkomen, te verstevigen door. Samen kunnen zij er voor zorgen dat op alle leefgebieden van de inwoners één integraal plan van aanpak ontwikkeld wordt. Het netwerk van maatschappelijke initiatieven, participatierotonde én het (in)formele steunnetwerk van de inwoner wordt hierbij maximaal benut.

Om de samenwerking te verstevigen, investeren we in een gezamenlijke huisvesting tussen deze drie partijen in de gebieden. Ook zorgen we ervoor dat de samenwerking tussen de wijkcoach en regisseurs optimaal geborgd is en dat zij elkaar op een gestructureerde manier kunnen vinden en elkaars werk versterken. In 2022 verwachten we wettelijke versoepelingen die mogelijkheden bieden om onze dienstverlening beter op elkaar af te stemmen en bestuderen we de mogelijkheden die dat kan bieden.

Ook investeren we in de doorontwikkeling van gebiedsagenda's tussen de Sociale wijkteams, teams Leefomgeving en Werk en Inkomen, zodat de uitdaging per gebied zichtbaar worden en gezamenlijk de doelstellingen kunnen worden bepaald. De gebiedsagenda's vormen een basis voor de stedelijke aanpak, tegelijkertijd is er ook voor de doorvertaling van de stedelijke ambities richten de gebieden. Met deze vorm sluiten we beter aan op de wensen en behoeften van een gebied of wijk in onze stad.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Percentage bijstandsgerechtigden dat inkomsten heeft uit werk				indicator in ontwikkeling	

Eenheid: percentage inwoners met bijstand dat ook inkomsten uit werk heeft

Bron: administratie W&I

Perspectief bieden

Wij willen Arnhemmers die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet zo snel mogelijk helpen op weg naar zelfredzaamheid. Werk is daarbij cruciaal. Ons motto is dan ook 'aan het werk, tenzij…' Dit is sinds de coronacrisis belangrijker dan ooit, maar ook een grote uitdaging, omdat de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt minder voorspelbaar zijn en er een verschuiving heeft plaatsgevonden in de werkgelegenheid die geschikt is om in te stappen op de arbeidsmarkt. Samen met onze ketenpartners moeten we dus slim en creatief op zoek naar de mogelijkheden, en dat betekent flexibiliteit. We denken perspectief te kunnen gaan bieden door Arnhemmers te faciliteren bij het (om)scholen naar vraagsectoren, door korte trainingen en coaching bij het vinden van ander werk, maar ook door tijdelijk werkgeverschap te bieden zodat arbeidsvaardigheden niet verdwijnen, maar mensen aan de slag kunnen blijven tot de economie weer verbetert en werkgelegenheid behouden blijft.

Een startkwalificatie kan een belangrijk tussendoel zijn om te komen tot een (betaalde) baan. Daarom sturen wij bij jongeren tot 27 jaar aan op het behalen van een startkwalificatie mede door het herijkte VSV programma en het schakelpunt. Voor de leeftijdsgroep daar boven leert de ervaring dat een startkwalificatie niet het enige middel is om te komen tot (duurzame) uitstroom. Soms is andere ondersteuning ook nog veel belangrijker. Door de inzet op bijvoorbeeld kleinere, praktische opleidingen (eventueel met praktijkcertificaat) lukt het om mensen richting een (betaalde) baan te begeleiden. Denk hierbij aan het behalen van een heftruckcertificaat, taxipas, VCA veiligheidscertificaat, MBO niveau 1 in de zorg (thuiszorg en woonassistent). Ook is voor mensen soms het behalen van een startkwalificatie het juiste maatwerk dat van toepassing is. Stuk voor stuk inzet die de kansen vergroot voor mensen op de arbeidsmarkt. Scalabor, het Leer-Werk-Loket en verschillende opleidingsinstituten kunnen ons hier bij helpen. We gaan monitoren hoeveel mensen zonder startkwalificatie in de bijstand zitten en

instromen, hoeveel mensen er met startkwalificatie uitstromen en of het halen van een startkwalificatie bijdraagt aan een duurzame uitstroom uit de uitkering.
We evalueren deze cijfers jaarlijks en vergelijken die met landelijke cijfers en cijfers van vergelijkbare gemeenten. Deze evaluatie delen wij jaarlijks met de raad. Op basis van die evaluatie passen wij ons beleid ten aanzien van het bevorderen van het behalen van een startkwalificatie voor bijstandsgerechtigden aan (amendement 20A76 Iedereen een startkwalificatie).

Verbetering instrumentarium ketenpartners

In 2022 verwachten wij de nodige dynamiek op de arbeidsmarkt. De effecten van de coronacrisis en het groeiende bewustzijn dat wetgeving rondom flexibiliteit en zekerheid op de arbeidsmarkt aanpassing vraagt: deze ontwikkelingen (zoals ook onder andere het advies van de commissie Borstlap) zullen leiden tot veranderingen in wet- en regelgeving en nieuwe initiatieven. Wij richten ons in 2022 op het versterken van de veerkracht van de volgende groepen:

- nieuwe instromers in de arbeidsmarkt (van school naar werk);
- zij-instromers (van werk naar werk);
- herinstromers (van uitkering naar werk).

In 2022 zijn wij in continue dialoog met onze regionale en lokale uitvoeringspartners (zoals Scalabor, onderwijsinstellingen, Werkgevers Service Punt, Leer-Werk-Loket en Centrum Activerend Werk) om ons instrumentarium aan te sluiten op veranderingen en wendbaar te kunnen reageren. Wij doen dit onder andere met initiatieven als:

- het opzetten van het zogenaamde regionale mobiliteitsteam;
- de extra inzet van combinatie-functionarissen voor de aansluiting VSO-PRO;
- het verbreden van het buurtbaanbureau.

Bij het verbeteren van het instrumentarium staan de behoeften van de Arnhemse inwoners centraal. Zo zullen we inwoners die een langere afstand tot de arbeidsmarkt hebben nieuwe instrumenten bieden, gericht op het zetten van tussenstappen richting werk of voor meedoen naar vermogen. Het aanbieden van basisbanen en mobiliseren en activeren van betekenisvol werk in de wijken sluit hierop aan.

Verbetering toeleiding en doorleiding ketenpartners

Het cluster Werk & Inkomen is een belangrijke partij in de toeleiding van inwoners naar de juiste, passende participatieplaatsen of re-integratieplekken en het bepalen van passende ondersteuning daarbij. Dit is vrijwel altijd maatwerk, zeker voor inwoners met verminderd arbeidsvermogen. Het aanbod van instrumenten wordt door diverse ketenpartners verzorgd, waarbij de ene ketenpartner zich meer richt op trajecten voor inwoners met een lage participatiegraad en een andere ketenpartner zich richt op inwoners met een hogere participatiegraad. We werken in 2022 aan een betere kennis binnen cluster Werk & Inkomen over de diverse trajecten en hun onderlinge verschillen en beoogde doelgroepen. Zodat we in de toeleiding beter bij de behoefte van de inwoner aansluiten. Dit proces faciliteren we ook bij de ketenpartners. Door te investeren in meer kennis van elkaars trajecten en onderlinge verbinding vergroten we soepele in- en doorstroommogelijkheden tussen de verschillende aanbieders. Zodat inwoners steeds maximaal gefaciliteerd worden in het zetten van stappen op de participatieladder en een goede samenwerking in de keten ervaren, ook als zij switchen van het ene naar het andere traject.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Uitstroompercentage algemene bijstand			2,1%	1,9%	

Eenheid: Uitstroompercentage algemene bijstand afgezet tegen andere gemeenten

Bron: Divosa

Inclusief werk

Wij willen werkgevers motiveren om hun werk inclusiever te organiseren en een vruchtbare bodem van en voor inclusief werkgeverschap in onze stad en regio stimuleren. Daarom stimuleren wij inclusief ondernemerschap in samenwerking met het programma Vitale Economie, zetten wij in op het lokaal, duurzaam en sociaal aanbesteden van onze gemeentelijke opdrachten, vragen wij onze ketenpartners om gezamenlijk (verder) te bouwen aan een brede werkgeversdienstverlening en bevorderen we de inzet van Participatiewet-instrumenten zoals loonkostensubsidie en jobcoaching.

Stimuleren netwerk Inclusief Midden-Gelderland

Wij stimuleren dat inclusieve werkgevers elkaar en ondersteunende organisaties ontmoeten tijdens speciaal voor dit doel georganiseerde bijeenkomsten. Om inspiratie op te doen, onderlinge samenwerking te stimuleren of kennis over wet- en regelgeving en stimuleringsmaatregelen en - instrumenten te vergroten. Met als uiteindelijk doel dat werkgevers (meer) arbeidsplaatsen bieden voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Arnhem zet zich in als ambassadeur en verbinder voor dit netwerk.

Herijking Social Return On Investment-aanpak

De in 2021 gestarte pilots 'lokaal, sociaal, duurzaam en circulair inkopen in Arnhem' en 'Social Return On Investment regio Midden-Gelderland' zullen in 2022 hun vruchten gaan afwerpen. Wij willen in Arnhem, als centrumgemeente van de regio Midden-Gelderland, met ons inkoop- en aanbestedingsbeleid ook maatschappelijke impact stimuleren door ondernemers in contact te brengen met onze werkzoekende inwoners en zo inclusief werkgeverschap in onze stad en regio realiseren. In 2022 zal Social Return, als onderdeel van maatschappelijk verantwoord inkopen, in iedere aanbesteding van Arnhem worden opgenomen. Dit is voortzetting van het beleid dat in 2021 is ingezet. Ten behoeve van de uitvoering van Social Return on Investment zal het regionale steunpunt, dat in de regionale pilot wordt ingericht, in 2022 opdrachtnemers en opdrachtgevers van Arnhem en de andere regionale gemeenten adviseren en ondersteunen bij de invulling van hun SROI-verplichting.

Gemeente Arnhem als inclusieve werkgever

Wij kunnen onze rol als stimulator voor inclusief werkgeverschap het beste vervullen wanneer wij een goed voorbeeld zijn. Door optimale resultaten te halen en door als werkgever actief deel te nemen aan regionale activiteiten. Het programma 'inclusie en diversiteit' geeft hier invulling aan.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
% gemeentelijke inkoopdossiers met SROI-component				indicator in ontwikkeling	

Bron: inkoopadministratie

Samen sterk

De ambities van de gemeente Arnhem voor haar stad zijn groot! We leggen de lat graag hoog om met partners optimaal samen te werken voor onze inwoners en werkgevers. De acties om deze ambities waar te maken zijn onderdeel van onder andere de Herstelagenda en het programma Vitale economie. We werken lokaal waar nodig en (boven) regionaal om onze ambities te versterken en voor gezamenlijke positionering en lobby richting het Rijk. Dit doen we enerzijds door de uitvoering in de regionale samenwerking te versterken, onder andere door naast de strategische agenda gezamenlijk met onze netwerkpartners in te zetten op Regionaal Mobiliteitsteam en jeugdwerkloosheid. En anderzijds door de bijdrage van de bestuurder als lid van VNG Commissie Integratie, Participatie en Schulden, als voorzitter van het Regionaal Werkbedrijf en haar inzet in de regio dragen bij het vormgeven van lokale en (boven)regionale ambities.

Gezamenlijke lobby

De afgelopen periode is ingezet op een intensievere samenwerking regionaal en bovenregionaal op het gebied van arbeidsmarktbeleid. Inmiddels werken we samen met The Economic Board en de Groene Metropool Regio op het ontwikkelen van een human capital agenda. Daarnaast wordt er verkend of de samenwerking met de provincie, naast regionaal, ook bovenregionaal (zes arbeidsmarktregio's) versterkt kan worden. Door het opzetten van een goede (boven)regionale human capital agenda verstevigen we onze positie en lobby naar het Rijk. Dit alles met als doel om onze inwoners en werkgevers optimaal te faciliteren om meer weer- en wendbaar te zijn.

Ontwikkelen en uitvoeren Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland

De Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland met aanvullende projecten als Perspectief op Werk en Werken aan Werk is actueler dan ooit. De huidige crisis laat zien dat we met onze partners in het Regionaal Werkbedrijf en de regiogemeenten samen sterker staan en meer kunnen voor onze inwoners en werkgevers als we intensief samenwerken. In de komende periode werkt regio Midden Gelderland verder met de extra ontvangen crisismiddelen die ingezet worden op mensen die een kwetsbare arbeidsmarktpositie hebben, jongeren die zelfstandig onvoldoende in staat zijn om hun weg te vinden naar de arbeidsmarkt en de inzet richting ondernemers en werkgevers. Om optimaal in te zetten op vragen van mensen en werkgevers wordt naast de strategische agenda arbeidsmarkt samen gewerkt in een regionaal mobiliteitsteam. Op deze manier investeren we optimaal in mensen die een duwtje in de rug nodig hebben om zelfstandig deel te kunnen nemen op de arbeidsmarkt en de vraag van werkgevers voor het om- en bijscholen van werknemers zodat vraag en aanbod beter op elkaar worden afgestemd.

Meer Arnhemmers zijn financieel zelfredzaam

Het is onze ambitie dat zoveel mogelijk Arnhemmers zo zelfstandig mogelijk kunnen meedoen in de maatschappij. We streven ernaar dat zoveel mogelijk inwoners de financiële basis op orde kunnen hebben, dus voldoende inkomen om in de basisbehoeften te kunnen voorzien. Het is belangrijk dat inwoners deze inkomsten zo zelfstandig mogelijk kunnen verwerven (zoveel als mogelijk vanuit betaald werk) en dat inkomsten en uitgaven in balans zijn. Hierbij bieden wij inwoners ondersteuning waar nodig. We willen (langdurige) armoede en schulden voorkomen en beperken en streven naar een betere uitgangspositie voor de participatie van kinderen die in een armoedesituatie opgroeien.
We zetten nog nadrukkelijker in op preventie, vroegsignalering en activering. Het tijdig vinden en bereiken van deze inwoners met geldzorgen staat hoog op de agenda. Werken moet lonen. Als er schulden zijn ontstaan, is het doel die zo snel en effectief mogelijk op te lossen. In de voortgangsrapportage armoede en schuldenaanpak is hiertoe een pakket van samenhangende acties benoemd. Deze acties voeren we gezamenlijk, deels uit vanuit de schulden- en armoedeportefeuille en deels vanuit andere beleidsterreinen oppakken en uitvoeren. Een deel van de acties in het komende jaar voeren we stedelijk uit, andere acties vragen om een wijkgerichte uitvoering.

De recente coronacrisis maakt het belang van een effectief beleid gericht op financiële zelfredzaamheid nog meer duidelijk. De gevolgen van het coronavirus raakt vele Arnhemmers. Mogelijk zien we meer werkloosheid en een toenemende instroom in de bijstand. Dit raakt de Arnhemmers die al kwetsbaar waren. Het raakt ook nieuwe groepen. Mensen die ineens hun baan (gedeeltelijk) verliezen, een inkomensval maken, hun onderneming kwijtraken of ernstige zorgen hebben over een dreigend faillissement. De afgelopen maanden zijn diverse acties ondernomen. Het college zet ook de komende periode extra in op de aanpak van dit vraagstuk door extra te investeren in betaald werk en op onderdelen de financiële ondersteuning van inwoners met een risico op armoede nog meer te versterken.

Armoede en schulden voorkomen

We willen vanzelfsprekend armoedesituaties en schulden zoveel mogelijk voorkomen. Dit willen we nog beter realiseren door te investeren in onze kinderen en jongeren. De inzet is het realiseren van een betere uitgangspositie voor kinderen en jongeren uit de kwetsbare gezinnen.

Doorontwikkeling gelijke kansen kinderen en jongeren

- We brengen de problematiek van kinderarmoede en de manier waarop we het kunnen doorbreken nog meer in beeld. Ten eerste met een onderzoek naar de wijze waarop verschillende vormen van kinderarmoede (intergenerationele-, situationele of migratiearmoede) duurzaam doorbroken kunnen worden. Daarnaast met verdiepende gesprekken die we gaan voeren met kinderen die in armoede opgroeien. Met de resultaten gaan wij het komend jaar nog gerichter acteren op het vergroten van de ontwikkelingskansen van kinderen die in armoede opgroeien.
- Zo stemmen we het programma Kansrijke start (0-2 jaar), Kansrijk opgroeien (0-18 jaar) en de wijkgerichte aanpak specifiek voor kinderen van 0-4 jaar (cruciale fase) beter op elkaar af.
- Daarnaast bepalen we per wijk, afhankelijk van het type kinderarmoede in de wijk, welk collectief aanbod het best passend is. Ook de Gelrepas ondersteunt deze inzet door meer wijkactiviteiten in het Gelrepasprogramma op te nemen.
- Tegelijkertijd ondersteunen we ouders vanuit de integrale dienstverlening in de wijk zo goed mogelijk naar meer financieel perspectief. Hierbij helpen wij hen bij wat zij nodig hebben om hun kinderen goed te kunnen begeleiden in hun ontwikkeling.
- We sluiten met onze doorontwikkeling ook aan op de Arnhem-Oost aanpak en op de centrale visie van het Jeugdbeleid.
- We gaan in gesprek met scholen over hoe zij kinderen die opgroeien in armoede nog beter mee kunnen laten doen, hoe zij armoede en schulden in gezinnen beter kunnen signaleren en wat zij kunnen doen om de kinderen en hun ouders op weg te helpen naar een financiële goede toekomst.
- Waar mogelijk ontwikkelen we met het basisonderwijs een educatief aanbod om kinderen al zo vroeg mogelijk vaardigheden te leren rondom het omgaan met geld. Ook de ouders betrekken we hierbij. Ook in het voortgezet en beroepsonderwijs benutten we mogelijkheden voor een educatief aanbod voor de overgang van 17 naar 18. Centraal staat het aanleren van vaardigheden en kennis over zaken die je moet regelen als je 18 jaar wordt. Op het MBO Rijn IJssel is Opr€cht aanwezig. Zij zijn betrokken bij de steunfonds aanvragen en bij jongeren waar er geldzorgen of schulden aanwezig zijn.

Invoeren andere werkwijze tegemoetkoming schoolkosten

Vanaf het schooljaar 2022/2023 stopt de huidige schoolkostenregeling. Hiervoor in de plaats komen we leerlingen (primair en voortgezet onderwijs) uit gezinnen met een laag inkomen via de Gelrepas financieel tegemoet voor specifieke schoolkosten. Deze tegemoetkoming is bestemd voor zogenaamde persoonsgebonden schoolspullen. Hiermee geven wij tevens uitvoering aan Motie 20M342 (Geld voor schoolkosten niet anders uitgeven).

Doorgaande lijn preventief aanbod

We zetten in op een doorgaande lijn in het preventief aanbod zodat kinderen en jongeren (en hun ouders) structureel en op maat stappen zetten op het gebied van financiële bewustwording en het aanleren van vaardigheden op dit gebied.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal huishoudens met ten minste 1 jaar inkomen tot 120% sociaal minimum	15.000	14.800	14.700		
Bron: CBS					
Aantal huishoudens met ten minste 4 jaar inkomen tot 120% sociaal minimum	8.500	8.600	8.800		
Bron:CBS					
Aantal kinderen in huishoudens met ten minste 1 jaar inkomen tot 130% sociaal minimum	5.200	5.200	5.100		
Bron: CBS					
Aantal kinderen in huishoudens met ten minste 4 jaar inkomen tot 130% sociaal minimum	3.200	3.000	3.100		
Bron: CBS					

Op tijd erbij; vroeg-signalering en vroeghulp

We willen financiële problemen bij inwoners zo snel mogelijk in beeld hebben. Op tijd erbij dus. Immers, hoe langer iemand in armoede verkeert en of schulden heeft, hoe moeilijker het wordt eruit te komen.

Inzet inkomensondersteuning

- We blijven ons ook in 2022 inzetten voor een nog beter bereik en meer gebruik van onze inkomensregelingen. Specifiek richten we onze aandacht hierbij op de werkende minima. Het verbeteren van de informatievoorziening, het benutten van de diverse vindplaatsen en het stroomlijnen van het aanvraagproces voor minimaregelingen vraagt ook komend jaar de nodige aandacht. Hiermee geven we tevens uitvoering aan Motie 20M353 (hulp bij armoede begrijpen en vinden) en Motie 20M343 (Een keer aanvragen is genoeg).
- De nieuwe Gelrepas is sinds 1 januari 2021 beschikbaar. Door betere monitoring weten we nu beter wat er gebeurt. We gaan het gebruik van de nieuwe Gelrepas in 2021 goed analyseren. In 2022 gaan we het programma-aanbod waar nodig verder versterken met nieuw aanbod. De focus ligt op sport- en cultuuractiviteiten, waarbij we ook het aanbod van sport en cultuur in de wijken een plek willen geven in de Gelrepas. We willen pashouders hierbij betrekken (we denken aan het inrichten van een panel van pashouders) zodat we steeds meer dat aanbieden waar vraag naar is. Ook voeren we een eerste tevredenheidsonderzoek uit. Het streven is een Gelrepasprogramma voor en door pashouders. Waar zinvol verbinden we van andere voorzieningen aan de Gelrepas. Het ondersteunen van gezinnen bij schoolkosten en de korting op de ID kaart voor minima met een Gelrepas zijn hier voorbeelden van. We werken vanuit de Gelrepas samen met Stichting Leergeld en het Jeugdfonds Sport en Cultuur. Verder zetten we in op extra communicatie over de werking van de nieuwe pas, in afstemming met de intermediairs en de aanbieders. Bij de volgende verlenging van de Gelre Pas eind 2021, nodigen we pashouders vrijblijvend uit om de budgetcheck van Rijnstad te doen en kijken we hoe we de conclusies uit de budgetcheck kunnen gebruiken voor acties om mensen duurzaam uit armoede te halen. (overgenomen motie 21M104).
- Met ingang van 1 januari 2022 verhogen we voor gezinnen met kinderen in de leeftijd van 12 tot 18 jaar de inkomensgrens om in aanmerking te komen voor de Individuele Inkomenstoeslag (IIT) van 105% naar 110% van de bijstandsnorm. Hiermee geven we uitvoering aan amendement 21A33 (Perspectief voor gezinnen met kinderen in Armoede).

Inzet energiearmoede

Vanaf de winter 2021/2022 starten we met energiecoaches in het Spijkerkwartier, Immerloo, Presikhaaf en Geitenkamp. Daarnaast starten we komend jaar met een pilot Duurzaam Witgoed voor minima. Hierbij wordt ervaring opgedaan met het verstrekken van duurzaam witgoed op abonnementsbasis vanuit de Bijzondere Bijstand.

Beter benutten van vindplaatsen

Om inwoners met geldzorgen sneller te bereiken en hulp te bieden, maken we al volop gebruik van vindplaatsen. Dat blijven we ook de komende periode verder versterken. Zo zijn Opr€cht en de Erop Af medewerkers van Rijnstad te vinden bij bijvoorbeeld de Rechtbank en het Rijn IJsselcollege. Intern vormt cluster Werk en Inkomen een belangrijke vindplaats. Ook UWV en de SVB zijn vindplaatsen voor inwoners met geldzorgen. We hebben met het UWV samenwerkingsafspraken gemaakt om in te zetten op preventie en werken gezamenlijk aan toeleiding naar werk direct vanuit de wW en het wegnemen van belemmeringen zoals schulden. De komende tijd maken we vergelijkbare afspraken met het SVB.
Aansluiting op de Nederlandse Schuldhulproute (NSR) en de nieuwe Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) bieden nog meer kansen voor vroegsignalering. Aan de hand van de pilots die we in 2021 uitvoeren, maken we keuzes voor een structurele aanpak vroegsignalering. Hierin vormen Vroeg Erop Af en Erop Af de basis. Elementen van onze communicatiecampagne blijven we structureel inzetten en we werken hierbij samen met ervaringsdeskundigen.

Ook zetten we ons actief in om de samenwerking in de stad bij de bestrijding van armoede en schulden te versterken. Zo spelen wij een inhoudelijke en adviserende rol bij het verder ontwikkelen van de Arnhemse Dialoog, met als kern het betrekken van het bedrijfsleven bij de aanpak van de problematiek. Ook kijken we naar de toekomst van de rol van het Armoedepact in het licht van het actuele beleid en beleidsvoornemens.
Binnen het programma ‘investeren in een sociaal sterke stad’, gaan wij actief verbinding zoeken en het gesprek aan met sociaal maatschappelijke instellingen waaronder kerken, Leger des Heils, Moskeeën enz.” Hiermee willen wij proactief invulling geven aan de motie 20M176 Investeren in een sociaal sterke stad en amendement 20A80 Investeren in een sociaal sterke stad.

Huisvesting armoede-initiatieven

Er lijkt zich een serieuze kans voor te doen dat verschillende partijen die zich inzetten voor het armoedevraagstuk in de stad tot gezamenlijke, duurzame huisvesting kunnen komen. Op dit moment vindt met de partijen een verdere oriëntatie plaats, ook over hoe we dit vanuit de gemeente het beste kunnen faciliteren. Afhankelijk van de uitkomst van die oriëntatie gaan we dit proces verder concretiseren.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
% huishoudens dat afgelopen 12 maanden moeite heeft gehad om van het inkomen rond te komen	19%		21%		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijs)					
% huishoudens dat onverwachte noodzakelijke uitgave van € 1.000 kon betalen zonder daarvoor schulden te maken			64%		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijs)					
% bereikte huishoudens bij huisbezoek Vroegsignalering			72%		
Bron:Vroeg Eropaf					

Financieel perspectief vergroten

We maken ons sterk voor meer perspectief voor inwoners op financiële zelfredzaamheid en het doorbreken van (langdurige) armoede. Dat vraagt meer dan financiële hulp (vangnet). Naast toeleiding naar (betaald) werk is het belangrijk dat we met elkaar voor inwoners hiertoe alle noodzakelijke hulpbronnen (zoals opleiding, vaardigheden en een kansrijk netwerk) kunnen mobiliseren. En dat we vanuit alle invalshoeken perspectief en activering stimuleren. Daarnaast is het belangrijk dat problematische schulden duurzaam aangepakt worden.

Regie op integraal werken (gebiedsgerichte sturing en integrale wijkaanpak)

- Armoede en schulden pakken we aan vanuit alle beleidsvelden. Alleen op die manier kunnen alle hulpbronnen die nodig zijn optimaal ingezet worden.
- Welzijnsparagraaf in raadsvoorstellen - Met ingang van januari 2022 voegen we een welzijnsparagraaf toe aan het sjabloon van raadsvoorstellen. In deze paragraaf kan beschreven worden wat het voorstel bijdraagt aan het welbevinden en het financieel/ economisch perspectief van Arnhemmers, specifiek van kinderen en jongeren. Hiermee wordt beoogd de integrale aanpak van armoede en schulden te stimuleren. Hiermee geven we uitvoering aan Motie 20M352 (Armoede aan de orde van de dag).
- Samenwerking in de wijk - We zetten het verstevigen van de samenwerking, tussen sociale wijkteams, teams leefomgeving en werk en inkomen door (zie Doorbraak naar werk) . Zo kunnen we vraagstukken rondom financiële zelfredzaamheid steeds beter integraal en vanuit het perspectief van de inwoner tegemoet treden met als resultaat één integraal plan voor de inwoner.

Gebiedsagenda's - We investeren n de doorontwikkeling van gebiedsagenda's (de sociale wijkteams, teams leefomgeving en werk en inkomen); zie Doorbraak naar werk.

Inkomensondersteuning gericht op perspectief en activering

Naast het verbeteren van de zichtbaarheid en de toegang tot de inkomensregelingen, willen we het pakket aan Arnhemse inkomensregelingen op de (midden)lange termijn meer fundamenteel versterken met het oog op activering en het kunnen realiseren van meer financieel perspectief. Eind 2021 verwachten we de ingrediënten hiervan in beeld te hebben, zodat we in 2022 de eerste stappen kunnen gaan zetten. Gedacht wordt aan het vereenvoudigen van beleidsregels, nog meer toekennen op maat en het verbinden van andere hulpbronnen door aanvragers te wijzen op de mogelijkheden van hulp bij budgetvaardigheden, taalvaardigheden, schulddienstverlening, werk en inkomen. Hiermee willen tevens uitvoering geven aan Motie 20M344.
Bij de prolongatie van de Gelrepas 2021/2022, gaan we pashouders vrijblijvend uitnodigen om gebruik te maken van de budgetcheck van Rijnstad. We gebruiken waar mogelijk de conclusies uit de budgetcheck voor acties om inwoners verder te adviseren. Hiermee geven wij uitvoering aan toezegging 976.

Doorontwikkeling Mobility Mentoring

Momenteel onderzoeken we hoe de methode van Mobility Mentoring structureel en gemeentebreed kan worden gepositioneerd en ingezet. Mobility Mentoring richt zich op het versterken van de zelfredzaamheid en vaardigheden van mensen. Eind 2021 ligt hiervoor een voorstel.

Problematische schulden aanpakken

Na de implementatie van een nieuwe werkwijze in onze schulddienstverlening, blijven we investeren in een optimale samenwerking tussen de Sociale wijkteams, PLANgroep en ketenpartners. De Sociale wijkteams vormen een laagdrempelige en integrale toegang voor mensen met schulden. Na de warme overdracht naar PLANgroep blijft de wijkcoach betrokken tijdens en na het schuldhulptraject. We brengen het Fonds Renteloos herfinancieren nog meer onder de aandacht van inwoners en ketenpartners om inwoners met beginnende, kleine schulden sneller te helpen. Via Collectief Schuldregelen investeren we in een dienstverlening waarbij voor inwoners nog sneller een akkoord met schuldeisers kan worden gerealiseerd. We hebben samenwerkingsafspraken gemaakt tussen schulddienstverlening en de maatschappelijke opvang zoals het JONAhuis. Vergelijkbare afspraken maken we ook met Moviera en de Remisestraat. Via het Meldpunt Kinderopvangtoeslag zetten we volop in op de ondersteuning van gedupeerden van de toeslagaffaire.

Voor jongeren continueren we de succesvolle werkwijze van Opr€cht. Hiervoor maken we met hen nieuwe samenwerkingsafspraken. Daarnaast werkt Opr€cht ook mee met onze communicatiecampagne "Geldzorgen; samen komen we eruit" om de drempel naar hulp te verlagen. Ondernemers met geldzorgen krijgen hulp via het loket Geldzaken en Ondernemers. Deze lopende pilot wordt eind 2021 geëvalueerd waarna een keuze gemaakt wordt voor een structurele inrichting van schulddienstverlening aan ondernemers.

Tenslotte blijven we inzetten op een optimale samenwerking met bewindvoerders. Sinds april 2020 is het aantal bewindvoerders dat het convenant “Samen sterker” ondertekend heeft gegroeid van 6 naar 23. Via deze bewindvoerders wordt meer dan 60 % van de Arnhemse inwoners onder bewind bereikt. In eerste instantie lag de focus op het uitwerken en concretiseren van de afspraken uit het convenant. Hier zijn de consequenties van de Wet adviesrecht gemeenten bij schuldenbewind (Ags) meegenomen. Eind 2021 evalueren we de afspraken uit het convenant en kijken we of we in 2022 gebruik willen maken van de Ags. We maken dan ook zoveel als mogelijk samenwerkingsafspraken met bewindvoerders die (nog) niet aangesloten zijn bij het convenant.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal inwoners met financiële vragen			1.346	849	
Eenheid: Inwoners aangemeld bij Sociale Wijkteams Arnhem					
Bron: Sociale wijkteams					
Aantal aanmeldingen voor Schulddienstverlening			382	922	
Eenheid: Inwoners aangemeld bij PLANgroep					
Bron: PLANgroep					
Gemiddelde schuld van huishouden dat start met een schuldregeling				€ 36.000	
Eenheid: Euro					
Bron: PLANgroep					
Gemiddelde aantal schuldeisers van huishouden dat start met een schuldregeling				13	
Eenheid: Aantal schuldeisers					
Bron: PLANgroep					

Terugval voorkomen

Wij willen dat financiële zelfredzaamheid duurzaam is. Zowel een traject richting betaald werk als een traject richting een schuldenvrije situatie is veelal succesvol. Echter voor de inwoner is het pas echt succesvol als hij of zij aan het werk blijft en schulden zich niet meer zullen voordoen. Om dit beter te borgen is nazorg belangrijk.

Doorontwikkelen nazorg bij uitstroom

- In 2021 is 'WerkloonT' geïmplementeerd. Een rekentool van Stimulansz die de inwoner meer grip geeft op het inkomen bij de uitstroom naar betaald werk. De komende periode gaan we deze nieuwe werkwijze doorontwikkelen.
- Ook de pilot Ondersteuning op Maat is geïmplementeerd. Een maatwerkbudget dat is gekoppeld aan de Nazorg van Werk en Inkomen. Consulenten en regisseurs kunnen dit budget naar eigen inzicht inzetten wanneer bij volledige uitstroom naar betaald werk zaken spelen die een duurzame uitstroom kunnen belemmeren. Denk hierbij aan de armoedeval die in enkele situaties optreedt. We gaan de eerste fase van de pilot evalueren en analyseren. Op basis hiervan kunnen we de pilot waar nodig verbeteren.
- Momenteel wordt Surplus bij wijze van proef uitgevoerd. Daarna wordt duidelijk hoe deze werkwijze komend jaar geïmplementeerd kan worden.

Nazorg na een schuldhulptraject

De zorg na een schuldhulptraject is belegd bij de Sociale wijkteams. Zij blijven tijdens en na een schuldhulptraject betrokken bij de inwoner. Ze ondersteunen de inwoner tijdens het traject, en in de eerste maanden na afloop om terugval te voorkomen. De steunstructuur (familie, vrienden en ketenpartners) vervullen hierin ook een belangrijke rol. Met veel ketenpartners zijn hiervoor samenwerkingsafspraken gemaakt. We blijven hierop investeren. Voor mensen zonder schulden, met een inkomen tot 120 % van het minimuminkomen is het mogelijk om gratis een vorm van Budgetondersteuning op Maat te krijgen (BooM). Dit maatwerkinstrument kan bijvoorbeeld worden ingezet bij uitstroom uit een bijstandsuitkering of bij beëindiging van beschermingsbewind.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal huishoudens schuldenvrij uitgestroomd na traject Schulddienstverlening			180	333	

Eenheid: Aantal per jaar

Bron: PLANgroep

Slim monitoren en sturen

Wij willen doen wat nodig is. Wij willen instroom voorkomen en uitstroom bevorderen, inwoners ondersteunen in hun arbeidsontwikkeling, hen naar vermogen (en loonwaarde) aan werk helpen of hen ondersteunen bij activering en participatie en hen tijdig de juiste ondersteuning bieden bij vragen rondom inkomen, schulden en armoede. Wij willen ook weten wat werkt. Wij willen deze kerntaken binnen het domein Werk en Inkomen dan ook beter monitoren en er slimmer op bijsturen en handhaven. Daarom investeren we in 2022 in het verder opbouwen van ons inwonersbeeld, waarbij we de wijk als uitgangspunt nemen. Zodat we vanuit die informatie instrumenten kunnen ontwikkelen die goed aansluiten bij de behoefte van inwoners en de effectiviteit van onze bestaande inspanningen beter kunnen beoordelen. We bewegen van sturen op input naar sturen op (maatschappelijke) impact.

Inrichten monitor programma Doorbraak Naar Werk

Wij willen de rechtmatigheid, rechtvaardigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid van de gemeentelijke inzet in het kader van het programma Doorbraak Naar Werk goed kunnen volgen. In 2022 is de monitoring van het programma in de lijn geborgd. Jaarlijks brengen we op drie momenten een bestuursrapportage uit. Op de volle breedte van resultaten en inspanningen op werk, schulddienstverlening en armoedebestrijding. De rapportages brengen we parallel uit aan die van Zorg Dichterbij. Om op die manier steeds meer naar samenhang toe te werken. Op inhoud en kwaliteit van de indicatoren blijven we schaven. We streven naar de best bruikbare informatie om onze inspanningen te kunnen meten en te sturen. De komende tijd zal daarbij de nadruk liggen op het digitaliseren van interne processen, maar ook op het genereren van input van onze ketenpartners.

Doorontwikkelen prestatie-indicatoren

Voor de verschillende sturingsniveaus (beleid en uitvoering, op wijkniveau en stedelijk) en perspectieven (inwoners, werkgevers, financieel, organisatorisch) worden passende indicatoren ontwikkeld. In lijn met de gefaseerde ontwikkeling van de monitor worden de indicatoren continue in overleg met de gebruikers doorontwikkeld en aangescherpt.

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Lopende re-integratievoorzieningen	9,8	6,4	6,7	6,5	
Eenheid: Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar					
Bron: CBS- Participatiewet					
Kinderen in uitkeringsgezin	12%	11%	11%		
Eenheid: Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.					
Bron: Verweij Jonker Instituut - Kinderen in Tel					

Hierboven zijn bij de verschillende doelstellingen een aantal effectindicatoren opgenomen. In de bestuursrapportage Doorbraak naar Werk is meer informatie te vinden, is de voortgang op alle indicatoren opgenomen en zijn de trends en duiding hiervan beschreven.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Doorbraak naar werk	**35.333**	**46**	**554**	**1.516**
Investeren in voorkomen	35.333	46	554	1.516
Dichtbij de Arnhemmer en integraal				
Perspectief bieden				
Inclusief werk				
Samen sterk				
Slim monitoren en sturen				
Meer Arnhemmers zijn financieel zelfredzaam	**131.091**	**114.058**	**0**	**0**
Financiële basis op orde	131.055	114.058	0	0
Voorkomen en beperken (langdurige) armoede				
Doorbreken Generatiearmoede				
Inkomen en uitgaven in balans: minder financiële problemen en problematische schulden bij inwoners	37	0	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**166.425**	**114.104**	**554**	**1.516**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	195.488	173.395	182.950	166.425	164.723	161.928	161.928
Baten	143.602	112.334	118.118	114.104	115.404	115.404	115.404
Saldo lasten en baten	***-51.885***	***-61.061***	***-64.833***	***-52.320***	***-52.320***	***-46.524***	***-46.524***
Toevoegingen aan reserves	4.991	554	554	554	554	0	0
Onttrekkingen aan reserves	6.385	1.344	9.348	1.516	739	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.394***	***790***	***8.794***	***962***	***962***	***0***	***0***
Gerealiseerd resultaat	**-50.492**	**-60.271**	**-56.039**	**-51.358**	**-49.134**	**-46.524**	**-46.524**

Toelichting

Lasten

De begrote lasten bedragen in 2022 € 166,4 miljoen, onderverdeeld in de volgende onderwerpen:

- Bijstandsverstrekking: € 124,6 miljoen;
- Participatie: € 35,2 miljoen;
- Armoedebeleid: € 6,5 miljoen;
- Overige lasten: € 0,1 miljoen.

De totale lasten van programma S06 Participatie en armoedebestrijding zijn in 2022 € 16,5 miljoen lager dan in 2021. Dit komt door:

- Bijstandsverstrekking € 4,5 miljoen lager dan 2021: Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt doordat in 2021 incidenteel de ToZo uitkering staat begroot (€ 7,0 miljoen lager dan 2021). Daar tegenover staat dat de verwachte uitkeringslasten BUIG in 2022 € 2,5 miljoen hoger zullen zijn dan in 2021.
- Participatie € 12,2 miljoen lager dan 2021: Deze daling van het budget wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door afloop van incidentele budgetten te weten: middelen Arbeidsmarktregio (€ 4,6 miljoen lager dan 2021), middelen actieplan werk (€ 2,6 miljoen lager dan 2021, Organisatieontwikkeling Werk en Inkomen (€ 2,0 miljoen lager dan 2021). Daarnaast nemen de lasten voor WSW jaarlijks af als gevolg van uitstroom SW-medewerkers (€ 1,8 miljoen lager dan in 2021).
- Armoedebeleid € 0,1 miljoen hoger dan 2021: Dit wordt veroorzaakt door een klein incidenteel verschil op diverse bijdragen TONK, nominale compensatie, Coronamiddelen en een overschrijding op Kansrijk Opgroeien en Gelrepas in 2021.
- Schulddienstverlening € 0,3 miljoen lager dan 2021: Dit wordt veroorzaakt door incidentele uitgaven in 2021 voor de Kinderopvangtoeslagaffaire, corona en doorgeschoven budgetten uit 2020 voor preventie en Geldzaken & Ondernemers.

Baten

De begrote baten van programma S06 Participatie en armoedebestrijding zijn in 2022 € 114,1 miljoen, onderverdeeld in de volgende onderwerpen:

- Bijstandsverstrekking: € 114,0 miljoen;
- Participatie: € 46 duizend;
- Armoedebeleid: € 0,1 mln.

In totaal zijn de begrote baten in 2022 circa € 4,0 miljoen lager dan in 2021. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door:

- Bijstandsverstrekking € 2,9 miljoen lager dan 2021: Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt doordat in 2021 sprake is van een incidentele bijdrage vanuit het Rijk ten behoeve van de Tozo uitkering (€ 5,2 miljoen lager dan 2021). Daar tegenover wordt de komende jaren een stijging van de Rijksbijdrage van de gebundelde uitkering (BUIG) verwacht (€ 2,4 miljoen hoger dan 2021).
- Participatie € 1,1 miljoen lager dan 2021: In 2021 sprake is van een incidentele provinciale subsidie ten behoeve van de Arbeidsmarktregio (€ 0,7 miljoen lager dan 2021)
- Armoedebeleid € 0,1 miljoen hoger dan 2021: De bijdrage vanuit eurobudget van Menzis is in 2021 eenmalig ingezet op diverse andere programma's.

- Schulddienstverlening: € 0,2 miljoen lager dan 2021: In 2021 zijn er incidentele baten beschikbaar voor Kinderopvangtoeslagaffaire en bijdragen vanuit Dullertsstichting voor diverse initiatieven.

Toevoegingen aan reserves
Zowel in 2022 als in 2021 is de begrote toevoeging aan reserves € 0,6 miljoen. Dit betreft een toevoeging aan de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering in het kader van de organisatieontwikkeling Werk en Inkomen. Tot en met 2023 blijft de begrote toevoeging aan de BR Bedrijfsvoering € 0,6 miljoen.

Onttrekkingen aan reserves
In 2022 bedraagt de begrote onttrekkingen aan reserves € 1,5 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- BR Bedrijfsvoering in het kader van de organisatieontwikkeling Werk en Inkomen: € 0,8 miljoen;
- BR Werkinvesteringsfonds bestedingsplan 2022: € 0,7 miljoen.

De onttrekkingen zijn € 8,4 miljoen lager dan in 2021. Dit komt door:
- Een € 2,0 miljoen lagere onttrekking uit de BR Bedrijfsvoering voor de reorganisatie Werk en Inkomen;
- In 2021 is een onttrekking begroot aan de BR Taakmutaties Overloop in verband met de budgetoverheveling vanuit 2020. Voor 2022 is nog geen onttrekking begroot, dit resulteert in € 2,6 miljoen lagere onttrekking in 2022.
- Een € 0,8 miljoen lagere onttrekking aan de BR Transitie Presikhaaf Scalabor;
- € 0,9 miljoen lagere onttrekking aan BR Taakmutaties Overloop in verband met resultaatbestemming herstelagenda 2020.
- Een € 0,7 miljoen hogere onttrekking ten behoeve van het bestedingsplan Werkinvesteringsfonds uit de BR Werkinvesteringsfonds in 2022.
- Een € 0,3 miljoen lagere onttrekking uit de BR Participatie.
- Een € 1,7 miljoen lagere onttrekking uit de BR Taakmutaties Overloop ten behoeve van de TOZO regeling;
- een € 0,7 miljoen lagere onttrekking schulddienstverlening BR Taakmutaties Overloop voor preventie, vroegsignalering, schulddienstverlening voor ondernemers en lagere onttrekking aan Jongerenperspectieffonds.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)
Scalabor B.V.
MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Participatie
- Werkgeversorganisaties;
- Werknemersorganisaties;
- Onderwijsorganisaties;
- Regionaal Werkbedrijf;
- Economic Board;
- Regiogemeenten;
- UWV;
- Stichting Inclusief Midden Gelderland;
- Inclusief Werkgeven Midden Gelderland;
- Woningbouwcorporaties;
- Leerwerkloket Midden Gelderland;
- Werkgeversservicepunt Midden Gelderland;
- Scalabor;
- Centrum voor Activerend Werk;
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem.

Armoede en schulddienstverlening
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem;
- Dullertsstichting;
- Stichting Leergeld;

- Jeugdfonds Sport en Cultuur;
- Arnhemse Dialoog;
- De Voedselbank Arnhem, De Kledingbank;
- Partners van Vroeg Eropaf (woningcorporaties, energiebedrijven, zorgverzekeraars, waterbedrijven);
- Stichting Rijnstad, Humanitas, SWOA;
- PLANgroep;
- Opr€cht;
- Bewindvoerders aangesloten bij het convenant;
- Zuidweg en Partners;
- Over Rood;
- Landelijke partners (Schuldenlab, Schouders Eronder).

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- St. Leergeld Arnhem
- St. Rijnstad

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Participatie en armoedebestrijding. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Inkomensregelingen (BUIG); maximaal eigen risico
Aanpassing financiering BUIG door het Rijk
Re-integratiebudget - Rijksontwikkelingen
Scalabor Afwaarderingsrisico
Scalabor Detacheringsvergoeding

Corona risico's

Schulddienstverlening
Armoede; toename gebruik inkomensondersteunende maatregelen
Omzetderving Scalabor

Beleidskaders

Participatie

- Programmaplan Doorbraak Naar Werk.

Armoede en schulddienstverlening

- Doorontwikkeling Armoedeagenda en schulddienstverlening;
- Zij aan zij: schuldenvrij - De Arnhemse visie op schulddienstverlening;
- De weg uit armoede: werken aan perspectief Arnhemse armoedeaanpak - 2020 e.v.;
- Uitvoeringsagenda Schulddienstverlening 2020-2021.

Zorg

We willen alle Arnhemmers een stabiele basis bieden. Daarbij bieden we ondersteuning, begeleiding en zorg aan inwoners met een beperking of chronische ziekte die zichzelf niet kunnen redden in het dagelijks leven. We doen dit bij voorkeur samen met het eigen netwerk zodat inwoners niet afhankelijk worden van (alleen) specialistische hulp. Waar dat ontbreekt investeren we in het organiseren van sterke netwerken - formeel en informeel - zo dicht mogelijk bij huis, in de eigen woonomgeving. Op deze manier is hulp snel beschikbaar en ondersteuning dichtbij. Daarbij werken we intensief samen met Sociale wijkteams, zorgaanbieders, huisartsen, scholen en welzijnsorganisaties in een gebied. Omdat gebieden van elkaar verschillen kan onze aanpak ook per gebied verschillen. Prioriteiten, accenten, werkwijzen en samenwerkingspartners worden daarop aangepast.

Tijdens de coronaperiode hebben aanbieders veel aandacht gegeven aan het voortzetten van de ondersteuning en zorg aan onze inwoners en zijn alternatieven gevonden om de zorg zoveel mogelijk te continueren. In veel gevallen is gebruik gemaakt van digitale vormen van ondersteuning. Zo kregen inwoners bijvoorbeeld begeleiding via beeldbellen. Digitale zorgverlening zal, los van corona, in de toekomst meer worden ingezet omdat het een waardevolle aanvulling is gebleken op de al bestaande zorg en ondersteuning en door veel inwoners wordt gewaardeerd. Door de inzet en flexibiliteit van onze aanbieders konden veel inwoners goed worden geholpen. Inmiddels is het gebruik van zorg bijna overal weer op het niveau van vóór corona. We zien echter ook dat sommige problemen zijn toegenomen en dat hierop extra inzet nodig is om deze op te lossen. Dit geldt bijvoorbeeld voor de geestelijke gezondheid van jongeren.

De komende jaren gebruiken we om de stabiele basis voor onze inwoners te versterken. Daarbij willen we verder gaan met de ingezette transformatie van zorg. Preventie staat voorop om zoveel mogelijk problemen te voorkomen maar we zetten ook in op het bieden van lichtere zorg om zwaardere problemen te voorkomen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is een inclusieve stad waarin alle inwoners, ook met een beperking of chronische ziekte, zo zelfstandig als mogelijk leven in de wijk en meedoen aan de samenleving

We vinden het belangrijk dat alle Arnhemmers zo zelfstandig mogelijk kunnen leven, ook wanneer zij daarbij, vanwege beperkingen of chronische ziekte, een steuntje in de rug nodig hebben. We richten ons op een 'Inclusieve stad' waarin alle inwoners kunnen meedoen. Waar dat nodig is bieden we passende zorg en ondersteuning, maar daarbij zorgen we ook dat inwoners zoveel mogelijk zelf regie houden over hun leven en de kwaliteit daarvan kunnen verbeteren of op peil kunnen houden. Daarbij zetten we in op het versterken van de eigen kracht, het sociaal netwerk van inwoners en het benutten van algemene voorzieningen in de wijken. We werken preventief en zetten in op het normaliseren van zorg waar dat kan. Dat betekent dat we minder snel willen diagnosticeren en etiketteren en niet altijd direct een specialistische hulpverlener in willen zetten. Liever maken we gebruik van het netwerk en versterken dit waar dat nodig is waarbij we verschillen tussen Arnhemmers accepteren en omarmen. Inwoners met zorg, jong en oud, blijven zoveel mogelijk thuis wonen met de nodige ondersteuning, of maken eerder de overstap van een instelling naar zelfstandig wonen in de wijk. Wanneer inwoners zorg met verblijf nodig hebben zoeken we naar oplossingen die zoveel mogelijk op de thuissituatie lijken; uit huis maar zo 'thuis' mogelijk. Zo bieden we onze inwoners duurzame, passende, effectieve en efficiënte ondersteuning op maat, zo tijdig mogelijk en zo dicht mogelijk bij huis. Ook stimuleren we daarmee de actieve deelname van inwoners aan de Arnhemse samenleving.
We zorgen ervoor dat de toegang naar ondersteuning en zorg transparant en laagdrempelig is ingericht. Om kwalitatief goede zorg beschikbaar te hebben en te houden zetten we, met name in de jeugdzorg, extra maatregelen in.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Gemiddelde zorgkosten per inwoner		€ 835	€ 887	€ 847	

Eenheid: Euro

Bron: Gemeente Arnhem

Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis

Wanneer inwoners door een beperking of chronische ziekte er (tijdelijk) niet in slagen zichzelf te redden in het dagelijks leven bieden we ondersteuning, begeleiding en zorg. We bereiken steeds meer Arnhemmers en uit het inwonerservaringsonderzoek blijkt dat veel Arnhemmers tevreden zijn over de geboden zorg. Tegelijkertijd is de ervaring, met name van de Sociale wijkteams, dat inwoners vaak langdurig afhankelijk blijven van specialistische zorg en ondersteuning. We gaan ons inspannen om deze inwoners zo zelfstandig mogelijk te maken, zodat zijzelf de regie over hun leven terug krijgen en de kwaliteit van leven verbetert. We zetten in op het versterken van de eigen kracht en investeren in het (sociaal) netwerk rondom inwoners waarbij we het gebruik van algemene voorzieningen in de wijken stimuleren. Daarbij streven we ernaar dat inwoners weer zo zelfstandig mogelijk verder kunnen leven en niet onnodig, langdurig afhankelijk worden van zorg en ondersteuning. We

hebben ook aandacht voor de groeiende groep inwoners (en hun naasten) met een vorm van dementie. We gaan van Arnhem een dementievriendelijke samenleving maken door onder andere bewustwording en trainingen van Arnhemmers en Arnhemse ondernemers over de omgang van inwoners met dementie zodat ook deze groep zo lang mogelijk mee kan blijven doen in Arnhem.

We versterken de (veer)kracht van onze inwoners thuis en in instellingen met een integrale aanpak

We lichten onze inwoners beter voor hoe ze hun zelfstandigheid kunnen behouden; dit doen we met inzet van het eigen netwerk en een betere benutting van algemene voorzieningen in de wijk. We stimuleren het gebruik van deze algemene voorzieningen en we zorgen dat het aanbod bekend is en aansluit bij de behoefte van de inwoners van de wijk. Daarbij wordt onder andere gebruik gemaakt van een website waarop het aanbod aan algemene voorzieningen staat vermeld; deze website ontwikkelen we verder door.

Wijkcoaches gaan zelf meer begeleiding bieden aan inwoners. We verwachten dat daardoor beter gebruik wordt gemaakt van algemene voorzieningen en sociale netwerken in wijken, zodat de begeleiding effectiever wordt. Ook wordt de huidige versnippering van begeleiding over veel verschillende aanbieders teruggebracht door een sterk netwerk per wijk te organiseren waarin hulpverleners elkaar kennen en intensiever met elkaar samenwerken rondom inwoners. Dit bevordert collectieve en integrale oplossingen voor inwoners. Deze nieuwe werkwijze wordt, zowel voor jeugdzorg als Wmo, toegepast in pilots in vier verschillende wijken: Kronenburg, Malburgen, Schuytgraaf en Spijkerkwartier.

Er is veel samenhang in de opgaven waarvoor we staan. In de jeugdzorg bijvoorbeeld, zien we relaties tussen het opgroeien in armoede, schulden, schooluitval en de inzet van jeugdzorg. Daarnaast heeft een groot deel van de zwerfjongeren een verleden in de jeugdzorg. Om deze reden is een samenhangend jeugdbeleid ontwikkeld als uitwerking van een integrale visie op het sociaal domein. De komende jaren gaan we zorgen dat dit beleid in samenspraak met de betrokken partijen wordt opgepakt en uitgevoerd. Daarbij betrekken we onze gebruikers, jongeren, ouders/verzorgers, ervaringsdeskundigen, om te toetsen of dit goed gebeurt.

Ook ondersteunen we gezinnen waar meerdere problemen bestaan vanuit de doorbraakmethode, dit doen we samen met het Instituut voor Publieke Waarden. Deze methode houdt in dat we de problemen in samenhang benaderen. Hiermee hopen we tot duurzamere oplossingen te komen voor alle gezinsleden. We starten met die gezinnen, waarbij de jeugdigen veel zorg nodig hebben. Het instituut voor Publieke Waarden zorgt dat onze Sociale wijkteams straks zelf de doorbraakmethode kunnen toepassen.

Voor jeugdigen en volwassenen die vanuit een zorginstelling zelfstandig gaan wonen, moeten voldoende, passende en betaalbare woningen beschikbaar zijn. Om dit te bereiken leggen we verbinding met andere programma's en werken we samen om voor verschillende doelgroepen zelfstandige woonruimte te realiseren.

We versterken de zorgtoewijzing

De Sociale wijkteams vormen de toegang naar de Wmo, beschermd wonen en Jeugdzorg. Wijkcoaches beoordelen welke ondersteuning onze Arnhemmers nodig hebben om zelfstandig te kunnen wonen en participeren. Daarbij wordt altijd gekozen voor de meest passende, effectieve en efficiënte hulp en ondersteuning vanuit de gedachte dat inwoners zoveel mogelijk zelf de regie houden over hun eigen leven.
We hebben beleidsregels opgesteld die de wijkcoaches gebruiken om te kunnen bepalen welke vorm van ondersteuning of zorg passend is. Binnen de Sociale wijkteams wordt gewerkt met expertiseteams en aandachtsfunctionarissen om te borgen dat er voldoende kennis is om passende ondersteuning in te zetten. Eind 2021 evalueren we de beleidsregels, die deels in februari 2020 en deels medio 2020 zijn ingegaan. Waar nodig passen we deze beleidsregels aan om nog beter passende, effectieve en efficiënte zorg te kunnen bieden.

Bij de toegang naar de Jeugdzorg richten we ons op het intensiveren van de samenwerking met geautoriseerde verwijzers en aanbieders. We zetten de Praktijk Ondersteuner Huisartsen Jeugd (POH-Jeugd) in bij huisartspraktijken om de samenwerking tussen Sociale wijkteams, huisartsen (geautoriseerde verwijzers) en aanbieders te versterken. Afhankelijk van het succes van deze maatregelen breiden we in 2021 deze werkwijze uit naar meer huisartspraktijken. Met de Gecertificeerde Instellingen (jeugdbescherming) hebben we een gezamenlijke verbeteragenda opgesteld om te zorgen dat kinderen in onveilige situaties eerder worden geholpen. Deze verbeteragenda voeren we het komende jaar uit.
We verbeteren de samenhang tussen het onderwijs- en het zorgdomein door betere afstemming te realiseren tussen wijkteams, onderwijs en het samenwerkingsverband. Ook kijken we daarbij naar de rol van aanbieders en het aanbod aan hulp en ondersteuning op scholen.

We bakenen de inzet van de Wmo en Jeugdwet beter af door vaker te kijken naar de inzet van voorliggende voorzieningen zoals de Wet langdurige zorg (Wlz), Zorgverzekeringswet (Zvw) en Passend Onderwijs.

We sturen op kwaliteit en resultaat

In 2020 zijn via de aanbesteding de kwaliteitseisen voor zorgaanbieders verhoogd. Er zijn minder aanbieders gecontracteerd en er is een overzichtelijker aantal producten. Gecontracteerde aanbieders werken zoveel mogelijk wijkgericht, waardoor zij zorg kunnen afschalen naar voorzieningen dicht bij de inwoner. Aanbieders die actief bijdragen aan de transformatie van zorg en kwalitatief goede zorg leveren, krijgen meer toewijzingen dan aanbieders die dit niet doen. Uiteraard houden we rekening met de keuzevrijheid van onze inwoners. We stimuleren preventief werken, samenwerking tussen aanbieders en bevorderen innovatie.

In samenwerking met de regionale inkooporganisatie (Inkoop-SDCG) en Sociale wijkteams monitoren we of aanbieders goede kwaliteit van zorg leveren en de gewenste resultaten realiseren. Het toezicht op rechtmatigheid en kwaliteit van de geleverde zorg wordt verder geïntensiveerd. Niet alleen op basis van signalen, maar ook via een steekproef worden aanbieders getoetst. Daarbij werken we nauw samen met de Inkoop-SDCG, VGGM (toezicht op kwaliteit), afdeling Handhaving (toezicht rechtmatigheid) en de partners in het RIEC (Regionale Informatie- en Expertise Centra, gericht op bestrijding ondermijnende criminaliteit).

Met Medipoint hebben we het contract voor hulpmiddelen voor een periode van twee jaar verlengd. Dit om stabiliteit te bieden voor alle inwoners van Arnhem na ontbinding van het contract met leverancier HMC. Met Medipoint en de Sociale wijkteams kijken we naar verdere innovatie van het gebruik van hulpmiddelen.

Het Persoonsgebonden Budget (PGB) ontwikkelen we door op basis van de uitgevoerde, kwalitatieve evaluatie in 2021. In 2022 gaan we samen met betrokken partners aan de slag met de aanbevelingen van deze evaluatie en verbeteren we het PGB-beleid waar dat nodig is. Ook volgen we de landelijke ontwikkelingen over PGB en nemen deze mee in het vervolgtraject.

We vergroten het inzicht of passende zorg wordt ingezet (monitoring)

We verbeteren het inzicht in de ontwikkeling van de zorg. We gebruiken een goed ontsloten zorgmonitor waarbij we de ingezette zorg lokaal en op wijkniveau kunnen volgen. Periodiek leveren we (bestuurlijke) rapportages op, om de gewenste transformatie van zorg te monitoren. Dit biedt mogelijkheden om, waar nodig, bij te sturen.

Op wijkniveau ondersteunen we Sociale wijkteams bij het analyseren van de ontwikkelingen in toegewezen zorg en het uitzetten van acties. Op wijkniveau is een dashboard beschikbaar waarin we de zorg(kosten) tot op detail kunnen monitoren. Zogenaamde Analyse en Actieteams (A2-teams) werken met deze data (bijvoorbeeld volumes, producten, duur, kosten, aanbieders, zorgpaden en verwijzers). Het team is samengesteld vanuit verschillende disciplines (inhoudelijk, financieel en data-analisten) en zij gaan op wijkniveau of per zorgvorm in gesprek met het Sociale wijkteam over de data. Daarbij wordt gekeken naar de resultaten en ontwikkelingen in de wijk en de stad en wordt actie ondernomen als dat nodig is.

We voeren het inwonerservaringsonderzoek uit om meer inzicht te krijgen in het resultaat van en tevredenheid over de geleverde zorg. Met de verbeterde monitoring kunnen we volgen of aanbieders met de ingezette zorg resultaat bereiken en de doelen van de inwoner behalen.

We ontschotten zorgsystemen en verkrijgen toereikend rijksbudget

We dragen via de G-40, VNG en NDSD (Netwerk directeuren sociaal domein) bij aan een actieve lobby om voldoende rijksmiddelen te krijgen om de Wmo en Jeugdwet goed uit te kunnen voeren. We ondersteunen de lobby van VNG en G40 om structureel, ook na 2022, voldoende middelen voor de (jeugd)zorg te krijgen.

Landelijk wordt gewerkt aan een nieuw verdeelmodel voor beschermd wonen, maatschappelijke opvang (voorlopig uitgesloten) en begeleiding uit de Wmo. Inzet is een verdeelmodel van middelen op basis van objectieve criteria. De implementatie van het nieuwe model gaat in per 2023. De effecten zijn nog onduidelijk maar we verwachten dat onze regio Centraal Gelderland een ‘nadeelregio’ is. Wij monitoren deze ontwikkeling en lobbyen voor een redelijke uitkomst voor onze regio.

We werken met diverse partijen, zoals het Sociaal wijkteam, zorgaanbieders, zorgverzekeraar en justitie aan een meer gezamenlijk beleid voor de GGZ-doelgroep. We onderzoeken onder andere hoe we een betere aansluiting kunnen realiseren tussen de forensische zorg en de Wmo-zorg en onderzoeken de mogelijkheden voor een meer wijkgerichte GGZ-ondersteuning. Daarbij zetten we ook in op preventie van problemen en een grotere acceptatie van de GGZ doelgroep.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Inwonerstevredenheid over kwaliteit geboden ondersteuning				79%	73%
Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel basis		40	41	47	50
Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel specialistisch		49	44	31	30

Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel basis+specialistisch	11	15	22	20
Verhouding Huishoudelijke Ondersteuning, maatwerk vs. algemene voorziening, aandeel maatwerk	81%	84%	65%	46%
Verhouding Huishoudelijke Ondersteuning, maatwerk vs. algemene voorziening, aandeel algemeen	19%	16%	35%	54%

Bron: Gemeente Arnhem

Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij

We bieden Arnhemmers die niet participeren als gevolg van persoonlijke omstandigheden de mogelijkheid om deel te nemen aan de maatschappij, bij voorkeur via betaald werk. Als dit niet haalbaar blijkt, participeren zij via vrijwilligerswerk of activerend werk. We bevorderen de doorstroming vanuit activerend werk richting betaald werk/ opleidingen of vrijwilligerswerk. Hier ligt een nauwe samenhang en samenwerking met het programma Doorbraak naar werk.

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis'

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Percentage inwoners in AW met een ontwikkelarrangement		49%	45%	42%	47%

Bron: Gemeente Arnhem

Meer jeugdigen ontwikkelen zich naar zelfredzaamheid en ontvangen waar nodig passende zorg

We willen dat meer kinderen in Arnhem zich ontwikkelen naar zelfstandigheid en een gezond volwassen leven. Als zij dat zelf niet kunnen en ook het eigen netwerk onvoldoende is, ontvangen zij daarbij tijdig passende hulp. Passende hulp betekent dat de hulp kwalitatief goed is en kinderen (of hun ouders) helpt om weer zelf verder te kunnen. Ook willen we deze hulp zo licht mogelijk en zo dicht mogelijk bij huis of thuis inzetten zodat het kind zoveel mogelijk een normaal leven kan blijven leiden. Om dat te bereiken werken we preventief en willen we problemen zo vroeg mogelijk signaleren en tijdig passende zorg inzetten om erger te voorkomen. We richten ons op kinderen in kwetsbare situaties: kinderen die de zorg het hardst nodig hebben om zich te kunnen (blijven) ontwikkelen. Daarbij houden we oog voor normalisering van zorg en voorkomen we het onnodig "plakken van etiketten". Ook bespreken we met ouders hoe we ze kunnen ondersteunen bij de opvoeding van hun kinderen; wat kunnen zij zelf doen en wat is 'normaal' bij het opgroeien van hun kind.
Wij zorgen per wijk voor een sterk netwerk waarbij een beperkt aantal jeugdhulpaanbieders samenwerkt met andere professionals en betrokken partijen in de wijk en met hun aanbod aansluiten bij de zorgvragen van kinderen en jongeren in die wijk.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing CSA		89	105	114	101
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Elden en De Laar		115	123	128	114
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Malburgen		132	156	160	130
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Noord-Oost		124	138	136	110
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Noord-West		139	172	176	142
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Presikhaaf		105	104	119	101
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Schuytgraaf-Elderveld		142	154	159	132
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing VKR		138	151	147	115

Bron: Gemeente Arnhem

Meer jeugdigen kunnen meedoen aan het dagelijks leven

We willen dat kinderen zo veel mogelijk op eigen kracht meedoen aan het dagelijkse leven. Daarvoor hebben zij een goede sociale basis in de buurt nodig waar ze op kunnen terugvallen. Bijvoorbeeld op school, bij de sport- of cultuurvereniging. Als het netwerk en de sociale basis bij een kind niet toereikend zijn een voor de ontwikkeling, zetten wij (tijdelijk) specialistische jeugdzorg.

Versterken eigen kracht van jeugdigen, sociaal netwerk en inzet algemene voorzieningen

- Samen met professionals uit onderwijs, zorg, sport, cultuur en welzijn ontwikkelen we samenhangend aanbod van voorzieningen dat past bij de fases die kinderen (en hun ouders) doorlopen bij het opgroeien en opvoeden en aansluit bij de hulpvraag. We baseren dit voorliggende aanbod op de behoeften van kinderen en jongeren zelf (onder andere met de resultaten van het onderzoek Goed Geschut).
- Dit aanbod baseren we ook op input uit onze stadsgesprekken met kinderen, jongeren en ouders. We voeren deze stadsgesprekken drie keer per jaar. Tijdens deze gesprekken mogen de kinderen, jongeren en ouders zelf thema's agenderen. Hiermee checken we of ons aanbod aansluit bij de kansen en uitdagingen waar zij mee te maken krijgen. Wij sturen ons beleid bij op basis van de input uit deze gesprekken.
- We stimuleren passend aanbod van algemene voorzieningen dat preventief op, of in combinatie met specialistische jeugdzorg ingezet kan worden. Denk bijvoorbeeld aan 'steungezinnen', waarbij ouders een kind tijdelijk opvangen zodat de biologische ouders op adem kunnen komen of een ondersteuningsplan waarin interventies in onderwijs en zorg logisch samenhangen. Een ander voorbeeld is het versterken van de aansluiting tussen onderwijs en Jeugdhulp, waarbij kinderen tijdig de juiste ondersteuning krijgen en waarbij onderwijs, zorg en welzijn gezamenlijk hebben gekeken naar de doelen en betrokken zijn in de uitvoering.

Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis

Veel jeugdigen hebben helaas te maken met een onveilige thuissituatie. Dit komt onder andere voort uit psychische problematiek, vechtscheidingen, huiselijk geweld of andere sociale problemen. We willen onveilige situaties zoveel mogelijk voorkomen, sneller signaleren als deze zich voordoen en meer jeugdigen in een kwetsbare situatie een veilig thuis bieden. We plaatsen kinderen alleen uit huis als het echt niet anders kan. Daarbij organiseren we liever ambulante zorg bij kinderen thuis of, als dat niet kan, bij pleegouders of gezinshuizen. Jeugdhulp met verblijf is een laatste optie die we graag zoveel mogelijk willen voorkomen.

- We versnellen en verbeteren de veiligheidsketen: Veilig Thuis, Sociale wijkteams, jeugdbescherming en de Raad voor de Kinderbescherming. Zodat kinderen en hun ouders sneller passend hulpaanbod krijgen om de veiligheid in het gezin te herstellen (Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming).
- We zetten de doorbraakmethode in om te werken aan een beter perspectief voor gezinnen met complexe, meervoudige problemen in een kwetsbare, onveilige situatie.
- We voorkomen uithuisplaatsingen vaker door de inzet van Team VAV (Vertrouwd, Aanwezig en Veilig) dat snel en flexibel bij kwetsbare gezinnen thuis ingezet kan worden en escalatie helpt te voorkomen.
- We verminderen het aantal jongeren in verblijf, door casuïstiek tijdig te bespreken in het Perspectiefoverleg en tijdig ambulante zorg in te zetten om zo uithuisplaatsing te voorkomen.
- We werven ouders voor pleegzorg en zetten groepswonen in als alternatieven voor jeugdhulp met verblijf.
- We voorkomen complexe scheidingen door ouders vroegtijdig de juiste informatie en hulp op één plaats aan te bieden (Digitaal Scheidingsloket). Ook kinderen waarvan de ouders uit elkaar gaan of gaan scheiden kunnen hier terecht voor informatie en hulp. Bij geëscaleerde situaties helpen professionals van het Digitaal Scheidingsloket mee om de gezinssituatie terug te brengen naar het normale.
- In de afgelopen twee jaar is het aantal jeugdbeschermingsmaatregelen en het aantal jongeren in verblijf licht afgenomen. Komende jaren zetten we het bovenstaande beleid voort om verdere daling mogelijk te maken.

Regionale aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling

Arnhem is centrumgemeente voor de regio Arnhem-Achterhoek voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. De prioriteiten uit de regioaanpak zijn 1) meer inzetten op vroegsignalering en preventie van huiselijk geweld (onder andere door gebruik Meldcode) 2) huiselijk geweld stoppen en duurzaam oplossen en 3) aandacht voor specifieke aanpakken (denk bijvoorbeeld aan eergerelateerd geweld en ouderenmishandeling). Samenwerking met regionale en lokale partners is hiervoor cruciaal. Denk hierbij aan regiogemeenten, Sociale wijkteams, Veilig Thuis, jeugdzorgaanbieders en Moviera. Maar bijvoorbeeld ook aan scholen en (huis)artsen, de jeugdgezondheidszorg en andere partners die dichtbij inwoners staan.
We houden de lokale aanpak actueel en verwerken daarin de uitkomsten van het onderzoek naar de gevolgen van de coronacrisis op huiselijk geweld (motie 20M205 Meer aandacht voor huiselijk geweld). Daarbij blijven de prioriteiten en acties uit de bestaande Regioaanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 'Samen Veilig' 2019-2023 van kracht. Vanuit onze rol als centrumgemeente hebben we een voorbeeldfunctie en faciliteren we vanuit de beschikbare (DUVO) middelen de gemeenten in de regio Arnhem-Achterhoek.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal jeugdbeschermingsmaatregelen		401	427	395	322
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal jeugdigen in verblijf		571	610	562	423
Bron: Gemeente Arnhem					

Minder jeugdigen zijn van zorg afhankelijk

Als kinderen vast lopen in hun ontwikkeling naar zelfstandigheid, dan ontvangen zij passende hulp. Hiervoor kijken we eerst met de ouders, het netwerk en de sociale basis van een kind wat de mogelijkheden zijn. Als deze niet toereikend zijn voor de ontwikkeling, zetten wij (tijdelijk) specialistische hulp in. Een kind mag zijn wie het is, ook als het afwijkt van de norm. Bijvoorbeeld omdat een kind druk is of moeite heeft met leren. We stoppen met onnodig problematiseren van gedrag en normaliseren het gebruik van zorg. Daarbij accepteren we dat sommige problemen horen bij het opgroeien.

We zorgen voor een wijknetwerk met algemene voorzieningen en zorgaanbod dat aansluit bij de problemen van kinderen en jongeren

- We zetten jeugdhulp zo dichtbij als mogelijk in en vormen wijknetwerken om dat mogelijk te maken. Hulp wordt gegeven bij het kind thuis, op school of in de wijk. Bijvoorbeeld door wijkcoaches die kinderen met een hulpvraag zelf begeleiden. En door de inzet van praktijkondersteuners jeugd bij de huisarts die kunnen helpen bij psychische problematiek.
- Alle Arnhemse huisartsenpraktijken die dat willen, ondersteunen wij door de inzet van een praktijkondersteuner jeugd. Door de lichte hulp van de wijkcoach of praktijkondersteuner bij de huisarts zijn kinderen en jongeren minder afhankelijk van specialistische jeugdzorg.
- Wanneer deze lichtere hulp niet voldoet, zetten de Sociale wijkteams specialistische jeugdzorg in. Wij zorgen per wijk voor jeugdhulpaanbieders die samenwerken met andere professionals in de wijk en met hun aanbod aansluiten bij de zorgvragen van kinderen en jongeren in die wijk.
- We dringen de wachtlijsten bij jeugdhulpaanbieders terug door oplossingen te zoeken met ouders en aanbieders, zodat kinderen met een zorgvraag tijdig een goed passend hulpaanbod krijgen. Bijvoorbeeld de praktijkondersteuners jeugd bij de huisarts kunnen kinderen op de wachtlijst helpen met hun vraag, voordat zij hun traject kunnen beginnen. We zetten extra middelen in om de wachtlijsten voor GGZ problematiek bij aanbieders terug te dringen en bedenken samen met jongeren en aanbieders oplossingen voor deze wachtlijst problematiek. Via de bestuursrapportages rapporteren wij over deze wachtlijsten.
- We geven extra aandacht aan mentale gezondheid en het ontwikkelen van veerkracht, zodat kinderen en ouders beter kunnen omgaan met problemen en tegenslag. Dat doen we door ondersteuningsbijeenkomsten voor ouders te organiseren en in begeleidingsgesprekken aandacht te besteden aan het begrijpen van gedrag en daarmee leren omgaan. Ook praten we met ouders over wat gebruikelijke zorg is en wat van hen wordt verwacht.
- We geven de Sociale wijkteams duidelijke kaders mee wanneer zij jeugdhulp wel of niet in mogen zetten. Deze kaders houden we up-to-date, op basis van wat er speelt bij kinderen en jongeren. In deze kaders stellen we altijd kritisch de vraag of jeugdhulp de beste oplossing is voor het kind, ouders goed toegerust zijn om zelf hun kind te ondersteunen en het netwerk of voorzieningen in de buurt al ingezet zijn. Wij vragen ouders hun kinderen meer zelf te ondersteunen, bijvoorbeeld bij opgroeiproblemen, druk gedrag of verdriet in plaats van specialistische begeleiding of behandeling te zetten. Daardoor ervaren kinderen dat tegenslag en moeilijke periodes bij het leven horen en leren zij daar mee om te gaan.
- We bakenen de inzet van de Jeugdwet en de Verlengde Jeugdwet beter af door afspraken met aanbieders te maken en houden zo de zorg beschikbaar voor de jeugdigen die het nodig hebben. We vergroten de kennis van de Wet langdurige zorg en de Zorgverzekeringswet zodat deze wetten voorliggend aan de Jeugdwet ingezet worden waar dat beter past.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal 0-17-jarigen met een JW-toewijzing		5.048	5.346	5.150	4.461
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal 18+ers met een JW-toewijzing		467	679	609	469
Bron: Gemeente Arnhem					

Een meer inclusief Arnhem, waarbij meer kwetsbare Arnhemmers (blijven) wonen in de wijk

Arnhemmers die dat nodig hebben bieden we een Beschermd Thuis. Dit doen we lokaal en regionaal, op grond van het Transformatieplan Beschermd Thuis. We zetten in op doorstroom vanuit beschermde woonvormen naar zelfstandig wonen en op goede GGZ-zorg in de wijken. Daarmee voorkomen we zwaardere instellingszorg. Met de inkoop van zorg en ondersteuning hebben we rekening gehouden met de mogelijkheid flexibel op en af te schalen.
De transformatie geven we samen met de regio Centraal Gelderland verder vorm. Alle betrokken gemeenten zorgen voor een breed palet aan (basis)voorzieningen; lichte vormen van zorg voor wie daarmee toe kan en gespecialiseerde opvang en beschermd wonen voor wie dit (tijdelijk) nodig is. We doen dit in nauwe samenwerking met en tussen gemeenten, met woningcorporaties, zorgaanbieders en de zorgverzekeraar.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Beschermd Wonen, aantal inwoners met verblijf		1.071	1.013	958	524

Bron: Gemeente Arnhem

Er zijn voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers

We willen voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare inwoners, zodat zij kunnen uitstromen uit beschermd wonen, maatschappelijke opvang en jeugdvoorzieningen. Om dit te bereiken intensiveren we de samenwerking met de Arnhemse woningcorporaties.

We koppelen zorg(behoeften) aan wonen

We voeren de woonafspraken met woningcorporaties uit, waarvoor jaarlijks maximaal 120 woningen beschikbaar worden gesteld voor uitstroom uit Beschermd wonen (BW), Maatschappelijke opvang (MO) en intramurale jeugdvoorzieningen. De gemeente coördineert deze aanvragen, zodat Arnhemmers die niet zelfstandig aan een woning kunnen komen, toch uit kunnen stromen. Daarnaast blijven we met corporaties in gesprek over huisvesting van doelgroepen.
We gebruiken daarvoor het doelgroepenonderzoek 'wonen en zorg', waarin de behoefte en het aanbod aan zorggerelateerd wonen in Arnhem gekwantificeerd is. We komen samen met partners in de stad tot een visie op wonen, welzijn en zorg.

Zorggerelateerde woonoverlast wordt minder

We pakken zorggerelateerde overlast in de stad adequaat aan. Er is een meldpunt woonoverlast, zodat inwoners (ook zorggerelateerde) woonoverlast kunnen melden. We blijven, mede op basis van deze meldingen, in gesprek met zorgaanbieders over het treffen van maatregelen om woonoverlast door hun bewoners te beperken. Indien nodig treffen we maatregelen bijvoorbeeld via de inkoop en contractering van aanbieders. We werken samen met het zorgkantoor en de DJI (Dienst Justitiële Inrichtingen) om aanbieders te weren waarvan de bewoners overlast veroorzaken en er onvoldoende wordt ingegrepen. Daarbij werken we samen met de teams Leefomgeving en het programma Veiligheid.
Van zorgaanbieders die intensief Beschermd Wonen bieden, verwachten we dat zij ook mensen met meerdere en complexe zorgvragen de noodzakelijke zorg kunnen bieden. Daarvoor is een casusoverleg met zorgaanbieders ingericht. Zo nodig nemen we maatregelen via de toewijzing, de inkoop en contractering.

Meer bewoners met een kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen

We stellen meer mensen in staat om met de juiste ondersteuning, zelfstandig te wonen en mee te doen in onze samenleving. Uitgangspunt is zoveel mogelijk een beschermd thuis te bieden door zorg en ondersteuning zo flexibel mogelijk op- en af- te kunnen schalen, in plaats van wonen in een instelling. Tegelijkertijd zorgen we ervoor dat er een regionaal vangnet van intramurale zorg in stand blijft voor wie dat toch nodig heeft.

We ontwikkelen meer preventieve activiteiten

Iedere gemeente in de regio Centraal Gelderland werkt aan het op orde brengen van de lokale basisinfrastructuur. Dat betekent dat we zorgen voor plekken in de buurt waar inwoners met beschermd wonen elkaar kunnen ontmoeten en onderling steun kunnen vinden (zoveel mogelijk gespreid over de stad). We realiseren voldoende aanbod voor een zinvolle daginvulling (onder andere via Activerend Werk) en zorgen dat deze doelgroep kan wonen op een passende plek (onder andere door woonafspraken met corporaties).
We zorgen voor lokale samenwerking (een inwoner moet zo min mogelijk last hebben van verschillende organisaties of financieringen) en werken samen met andere gemeenten en aanbieders, zorgverzekeraars en woningcorporaties.
We breiden de inzet van buurtcirkels (wonen met een steuntje in de rug) uit. Hiermee kunnen inwoners met een psychische kwetsbaarheid die vanuit een intramurale instelling zelfstandig gaan wonen, een sociaal netwerk in de wijk opbouwen. Met de inzet van buurtcirkels voorkomen we naar verwachting terugval.

Er zijn regionaal sluitende afspraken Beschermd Thuis

Per 1 januari 2022 wordt gestart met de inhoudelijke door-decentralisatie van beschermd wonen. Dat betekent dat niet alleen de 43 centrumgemeenten, maar alle 355 gemeenten zich gaan inzetten en verantwoordelijk worden voor inwoners met een toewijzing voor beschermd wonen. Daarover worden op regionaal niveau samenwerkingsafspraken gemaakt.
Vanaf 1 januari 2023 komt er een nieuwe financiële verdeling over gemeenten. Dit betekent dat de komende jaren (2023-2032) de middelen voor Beschermd Wonen worden overgeheveld van centrumgemeenten naar de regio-gemeenten. Daarmee wordt ook financieel geregeld dat gemeenten voortaan verantwoordelijk zijn voor beschermd wonen voor de eigen inwoners.
De gemeenten in de regio Centraal Gelderland zetten de transformatie naar Beschermd Thuis door in de richting zoals verwoord in het Transformatieplan Samen aan Zet (2019) en de bestuurlijke uitgangspunten zoals regionaal geformuleerd in 2021.
Er wordt een convenant voor 2022 en de daarop volgende jaren gesloten, waarin afspraken worden vastgelegd over de regionale besluitvorming omtrent de uitvoering van beschermd wonen, financiële afspraken, de toegang, contractering, beleid, toezicht, lokale basisvoorzieningen, monitoring en woonafspraken.

Er is een integrale aanpak voor mensen met verward gedrag

In 2022 evalueren we de bemoeizorg, die we in 2021 aanvullend hebben ingezet en zorgen voor borging. Vanaf 2021 worden de politiemeldingen over personen met verward gedrag opgepakt door VGGM. Zij leggen daarbij de verbinding met het sociaal domein. Dit meldpunt wordt het komend jaar uitgebreid met een telefoonnummer voor niet-acute meldingen waar inwoners van Arnhem hun zorgen over medebewoners kunnen neerleggen. Ook hier zorgt VGGM weer voor de verbinding naar het sociaal domein.
Ook wordt in 2022 de pilot 'Noodbed voor mensen met verward gedrag' geëvalueerd. Onderdeel van deze pilot is de vraag of er voldoende bereikbare en beschikbare opvolgende Wmo zorg en ondersteuning aanwezig is, waaronder spoedzorg.
De pilot 'Welkom in je wijk!', om stigmatisering tegen te gaan en mensen handvatten te geven om beter om te kunnen gaan met onbegrepen gedrag wordt ook in 2022 geëvalueerd.
Met de Veiligheidshuizen Arnhem en West Veluwe Vallei, Pro Persona, regiogemeenten en zorgverzekeraar onderzoeken we of we de 'Ketenveldnorm / levensloopregeling' in onze regio kunnen implementeren. Hierbij staat integrale, levensbrede en continue ondersteuning centraal van mensen met veelal multiproblematiek (én psychiatrie, én verslaving, én lichte verstandelijke beperking) die frequent delinquent gedrag vertonen maar die (nog) geen forensische titel ontvangen.
Met name de Wet zorg en dwang heeft het afgelopen jaar voor een aantal uitvoeringsknelpunten gezorgd. Met het Zorgkantoor, Pro Persona, de Verpleging- en Verzorgingssector en de Verstandelijk Gehandicaptensector werken we aan werkafspraken en voeren we een landelijke lobby, voor verbetering van de uitvoering.

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	790	870	780	820	
Eenheid: Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					
Jongeren met jeugdhulp	11,4%	12,8%	12,9%	12,2%	
Eenheid: Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					
Jongeren met jeugdreclassering	0,8%	0,8%	0,7%	0,6%	
Eenheid: Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					
Jongeren met jeugdbescherming	1,2%	1,2%	1,4%	1,3%	
Eenheid: Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					

Hierboven zijn bij de verschillende doelstellingen een aantal effectindicatoren opgenomen. In de bestuursrapportage Zorg Dichterbij is meer informatie te vinden, is de voortgang op alle indicatoren opgenomen en zijn de trends en duiding hiervan beschreven.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem is een inclusieve stad waarin alle inwoners, ook met een beperking of chronische ziekte, zo zelfstandig als mogelijk leven in de wijk en meedoen aan de samenleving	**28.190**	**4.883**	**0**	**255**
Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis	28.190	4.883	0	255
Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij				
Een meer inclusief Arnhem, waarbij meer kwetsbare Arnhemmers (blijven) wonen in de wijk	**16.887**	**57**	**0**	**0**
Er zijn voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers	141	57	0	0
Meer bewoners met een kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen	16.746	0	0	0
Meer jeugdigen krijgen passende zorg gericht op ontwikkelen van zelfredzaamheid	**13.472**	**0**	**12.530**	**99**
Meer jeugdigen kunnen meedoen aan het dagelijks leven	11.529	0	12.530	99
Minder jeugdigen zijn van zorg afhankelijk				
Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis	1.943	0	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**58.550**	**4.940**	**12.530**	**354**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	60.704	49.793	56.084	58.550	58.161	58.273	58.905
Baten	5.222	4.940	4.940	4.940	4.940	4.940	4.940
Saldo lasten en baten	***-55.482***	***-44.853***	***-51.144***	***-53.610***	***-53.610***	***-53.333***	***-53.965***
Toevoegingen aan reserves	2.009	628	628	12.530	1.082	1.000	1.000
Onttrekkingen aan reserves	3.425	1.512	2.843	354	81	498	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.416***	***884***	***2.215***	***-12.177***	***-12.177***	***-502***	***-1.000***
Gerealiseerd resultaat	**-54.066**	**-43.969**	**-48.929**	**-65.786**	**-54.222**	**-53.836**	**-54.965**

Toelichting

Lasten

De totale lasten voor 2022 voor het stedelijk programma zijn begroot op € 58,5 miljoen. De overige lasten voor zorg van € 121,3 miljoen worden vermeld in de wijkbudgetten. De lasten zijn te verdelen in de volgende categorieën:

- € 28,3 miljoen wordt besteed aan zorg in natura en persoonsgebonden budgetten, verdeeld over Beschermd wonen (€ 15,3 miljoen), Jeugdzorg en jeugdbescherming (€ 10,2 miljoen), Wmo (€ 1,6 miljoen) en Huishoudelijke hulp toelage (€ 1,2 miljoen);
- € 22,4 miljoen wordt besteed aan uitbestede taken, zoals Stichting Sociale wijkteams (€ 16,8 miljoen), Ambulantisering GGZ (€ 3,0 miljoen), Zorg-lokaal (€ 1,1 miljoen), Inkoop Sociaal Domein Centraal Gelderland (€ 0,6 miljoen), De Connectie (€ 0,6 miljoen) en Sociaal Hospitaal kosten (€ 0,3 miljoen);
- € 0,9 miljoen wordt besteed aan het realiseren van de maatregelen binnen de jeugdzorg, zoals POH Jeugd;
- € 0,3 miljoen dient ter uitvoering van de motie transformatiebudget;
- € 1,8 miljoen wordt besteed aan begrote subsidies, zoals aan Stichting Veilig Thuis (€ 1,1 miljoen);
- € 1,1 miljoen wordt besteed aan beleidsuren;
- Hiernaast zijn er € 3,7 miljoen overige lasten, zoals Mantelzorgcompliment (€ 0,7 miljoen) en backoffice (€ 0,7 miljoen).

De begroting is in 2022 ten opzichte van 2021 € 2,5 miljoen hoger.

- De begroting voor overige goederen diensten stijgt met € 0,9 miljoen en dit bedrag is toegekend om de maatregelen binnen de Jeugdzorg , zoals de POH Jeugd te realiseren;
- De begroting stijgt met € 0,3 miljoen door de toevoeging van het transformatiebudget conform de raadsmotie;
- De begroting voor jeugdbescherming stijgt met € 0,3 miljoen ten behoeve van de verbeteragenda jeugdbescherming;
- De begroting voor specialistische zorg stijgt met € 1,0 miljoen. Dit is te verklaren door de toevoeging van de extra rijksmiddelen jeugdzorg.

Baten

De totale baten voor 2021 zijn begroot op € 4,9 miljoen. De baten zijn te verdelen in de volgende categorieën:

- € 4,0 miljoen betreft de inning van de eigen bijdrage bij de Wmo en Beschermd wonen.
- € 0,9 miljoen betreft de bijdrage LVB (Licht Verstandelijke Beperkten) die we als centrumgemeente voor Beschermd wonen ontvangen vanuit de regio.

De baten blijven in 2022 gelijk aan 2021.

Toevoegingen aan reserves

De totale toevoegingen aan de reserves 2022 is € 12,4 miljoen. Het betreft hier toevoegingen aan de bestemmingsreserve Transformatie Zorgbudgetten (€ 0,3 miljoen) en de bestemmingsreserve Wmo en Jeugdzorg (€ 12,1 miljoen).

Onttrekkingen aan reserves

In 2022 wordt er aan de bestemmingsreserve Transformatie zorgbudgetten en bestemmingsreserve Wmo en Jeugdzorg € 0,4 miljoen onttrokken. Deze onttrekkingen dienen ter dekking van kostenbesparende maatregelen en transformatie-uitgaven.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen
MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Stichting Sociale wijkteams;
- Zorgaanbieders en welzijnsorganisaties;
- Onze Huisartsen en Arts en Zorg
- Cliënten- en Adviesraden Sociaal Domein;
- Zorgbelang Gelderland.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Centrum voor Activerend Werk
- RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
- St. Vitale Verbindingen
- Zorgbelang Inclusief

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Zorg. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Aanpassing tarieven Wmo en Jeugdwet
Lvb middelen (Licht verstandelijke beperkten)
Uitname Wlz
Aanpassing het woonplaatsbeginsel Jeugdzorg

Corona risico's

Grotere zorgvraag na crisis
Spoedeisende zorg (SEZ) van Jeugdbescherming Gelderland

Beleidskaders

- Visie sociaal domein 'Sociaal domein in beweging'
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Geconsolideerde versie van de Verordening Jeugdhulp gemeente Arnhem 2019;
- Beleidsregels Leerlingenvervoer gemeente Arnhem;
- Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg.
- Kadernota De veerkrachtige samenleving Arnhem;
- Beleidsregels Wmo (2019);
- Beleidsregels Jeugd (2019);
- Beleidsplan Jeugd Wmo;
- Uitvoeringsplan deel Wmo;
- Jeugdbeleid 2021-2025. Oprgroeien in Arnhem: een toekomst vol kansen.
- Inrichtingsplan Jeugdhulp;
- Regionaal Transformatieplan Jeugd;
- Regioaanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 'Samen Veilig' 2019-2023
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Verordening Jeugdzorg Arnhem 2019;
- Verordening doelgroepenvervoer 2020;
- Raadsbrief Ontwikkelingen zorgdomein (december 2018);
- Transformatieplan Beschermd Thuis 2019-2021;
- Raadsbrief bestuurlijke uitgangspunten doordecentralisatie beschermd wonen (maart 2020);
- Raadsbrief kwaliteit, toezicht en handhaving (juni 2019);
- Raadsbrief Voortgang regionale samenwerking beschermd wonen (februari 2021);
- Raadsbrief Voortgang regionale samenwerking beschermd wonen vanaf 2022 (juni 2021);
- Raadsbrief afspraken en contracten jeugdbescherming, juli 2021.

Welzijn en inclusie

In Arnhem is iedereen gelijk en krijgt iedereen gelijke kansen. Dat is onze ambitie. We willen een stad zijn waar inwoners kunnen zijn wie ze willen zijn en een ieder zijn identiteit en eigenheid met trots kan uitdragen. In veiligheid en vrijheid. Om te borgen dat iedereen gelijkwaardige kansen heeft om zich te ontwikkelen en om mee te doen is een stevige sociale basis nodig. Daarbij hebben we speciale aandacht voor het voorkomen en tegengaan van discriminatie. Ook willen de positie van inwoners met een beperking versterken. We ondersteunen burgerinitiatieven, zetten in op jeugdpreventie en geven ondersteuning bij opgroei- en opvoedvragen. Mantelzorgers verdienen onze bijzondere aandacht en ondersteuning, net als mensen die informele zorg en vrijwilligerswerk doen. We zorgen voor goede algemene voorzieningen, zoals ontmoetingsplekken. We bieden statushouders en vluchtelingen een nieuw thuis en toekomstperspectief. En zetten stevig in op de beweging van maatschappelijke opvang naar wonen. We stimuleren Arnhemmers om open te staan voor elkaar en elkaar te helpen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhemmers voelen zich thuis en kunnen meedoen in hun stad

We vinden het belangrijk dat iedere Arnhemmer, ongeacht culturele achtergrond, levensbeschouwing, seksuele geaardheid, beperking en/of chronische ziekte, leeftijd en geslacht, moet mee kunnen doen en zich thuis kunnen voelen in Arnhem. Kinderen moeten zich goed kunnen ontwikkelen. We vinden het belangrijk dat ouderen zo lang mogelijk gezond blijven en actief meedoen. Dat nieuwkomers snel hun plek vinden en hun leven opbouwen. Dat er een passend vangnet wordt geboden als het even niet vanzelf gaat. We zetten in op jeugdpreventie, ondersteuning en algemene voorzieningen en duurzame inburgering.
Meer specifiek zetten we in op het bestrijden van discriminatie en acceptatie op diverse gronden, op Arnhem als toegankelijke gemeente voor mensen met een beperking en/of chronische ziekte en op nieuwkomers die hun plek moeten vinden. De gemeente draagt actief uit dat samenleven in diversiteit niet kan zonder gemeenschappelijkheid, wederzijds vertrouwen en respect waarbij eenieder zichzelf moet kunnen zijn. Er wordt ingezet op bewustwording, en activering in de eigen organisatie, de stad en in de wijken.

Opvoeden en opgroeien

Alle kinderen in Arnhem groeien gezond en veilig op en kunnen zich ontwikkelen en ontplooien zodat zij nu en later een positieve binding hebben met hun omgeving en ook een positieve bijdrage leveren aan de samenleving. Opgroeien en opvoeden is een belangrijk inhoudelijk thema binnen de herijking van de welzijnsopgave (een sterke sociale basis).

Sluitende aanpak ketenpartners voor vroegsignalering

Kinderen zijn goed en zo vroeg mogelijk in beeld zodat tijdig een eventuele hulp- of ondersteuningsvraag duidelijk wordt. Met ketenpartners organiseren we een gezamenlijke aanpak om het kind en ouders heen. Ouders hoeven zo niet van de ene naar de andere instantie. We zijn gestart bij de voorschoolse locaties.

Ontwikkelen van voorliggende voorzieningen

De aanwezigheid van een voorliggend aanbod is een onderdeel voor een verandering van inzet van jeugdhulp. De voorliggende voorziening moet van goede kwaliteit zijn om vroegtijdig te signaleren en snel passende hulp of ondersteuning aan te kunnen bieden. Hierop blijven we inzetten en we ontwikkelen hiervoor nieuwe of hernieuwde producten.

Maatschappelijke verbindingen

Arnhem kent levendige wijken waarin bewoners elkaar accepteren en zich veilig en prettig voelen.
De verbinding en samenwerking die ontstaan is tussen organisaties in de coronacrisis willen we verstevigen.

Netwerkaanpak eenzaamheid

In aansluiting op het landelijke programma 'Een tegen eenzaamheid' hebben we een lokale aanpak van eenzaamheid ontwikkeld, ook versterkt door de gevolgen van de coronacrisis. We zetten in op netwerkverbinding in wijken en pilots in Arnhemse wijken. We gebruiken het landelijk ontwikkelde instrumentarium. In de opdrachten aan onze welzijnspartners hebben we eenzaamheid ook expliciet als thema meegenomen. We werken samen met het Ministerie van VWS en met de organisaties en initiatieven in de wijken.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Kengetal sociale cohesie	5,7		5,7		

Eenheid: Het kengetal sociale cohesie geeft aan in hoeverre er sprake is van binding met de buurt en buurtbewoners.

Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)

Actief als vrijwilligers	32%	33%
Eenheid: % inwoners dat actief is als vrijwilliger		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		
Kengetal emotioneel eenzaam	2,5	2,8
Eenheid: Het kengetal emotioneel eenzaam geeft aan in hoeverre inwoners onvoldoende netwerk om zich heen hebben zoals familie, vrienden, buren. Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		
Kengetal sociaal eenzaam	2,7	2,6
Eenheid: Het kengetal sociaal eenzaam geeft aan in hoeverre inwoners zich eenzaam voelen.		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		
Waardering aanbod voorzieningen ouderen		27%
Eenheid: % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor ouderen		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		
Waardering aanbod voorzieningen jongeren		22%
Eenheid: % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor jongeren		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		

Zelf- en samenredzaamheid

De Arnhemse burger is zoveel mogelijk zelfredzaam en maakt gebruik van eigen kracht en van eigen sociale netwerk.

Ondersteuning mantelzorgers

Met verschillende partners is een mantelzorgakkoord gesloten. We ondersteunen mantelzorgers op maat, zetten in op (h)erkenning van en bewustwording over mantelzorg en de kwetsbare positie van mantelzorgers bij inwoners, professionals en intermediairs en faciliteren ontmoeting in de wijken tussen mantelzorgers. Arnhemmers zorgen vaak voor hun geliefden, voor familie, voor buren. Deze informele zorg is van groot belang voor de Arnhemmers die hulp nodig hebben en helpt bij het beperken van het beroep op maatwerkvoorzieningen. Daarom willen wij informele zorg stimuleren en helpen hierbij waar dat kan. Niet alleen door informele zorgverleners direct te ondersteunen, maar ook door bijvoorbeeld de professionele zorgverleners en de Sociale wijkteams te helpen bij de manier waarop zij het beste met informele zorg om kunnen gaan. Mantelzorgers en informele zorg verdienen een expliciete ‘plek’ aan de zorgtafel.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Mantelzorg	19%		22%		
Eenheid: % inwoners dat het afgelopen jaar mantelzorg heeft gegeven					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					

Duurzame inburgering

Nieuwkomers voelen zich welkom in Arnhem. Ze kunnen zo snel mogelijk een zelfstandig leven opbouwen. Werk wordt gezien als de beste manier om mee te doen in de maatschappij. We combineren begeleiding naar werk met het leren van taal, persoonlijke ontwikkeling en de juiste zorg en ondersteuning.

Nieuwkomers doen mee

Ons uitgangspunt is dat werk de beste manier is om de taal te leren, te integreren en een duurzaam bestaan op te bouwen. Participeren in een werkomgeving wordt door nieuwkomers gezien als het meest leerzaam. Zelfs als je de taal nog niet spreekt, is meedoen positief voor de algehele gezondheid.

Nieuwkomers voelen zich thuis

Je thuisvoelen is een belangrijke voorwaarde om je plek te vinden in de samenleving. Een nieuwkomer komt terecht in een nieuwe wijk, in een nieuwe woning en moet nog een sociaal netwerk opbouwen.

Een passend vangnet

Niemand hoeft op straat te slapen of in een onveilige thuissituatie te leven. Onze focus ligt bij het zoveel mogelijk voorkomen dat opvang nodig is en het bieden van een perspectief. Als opvang toch nodig is, wordt snel opvang en persoonsgerichte ondersteuning geboden, gericht op duurzame uitstroom. Nazorg is belangrijk om terugval te voorkomen. Dit geldt voor iedereen die opvang behoeft: dak- en thuislozen, slachtoffers van huiselijk en eergerelateerd geweld, uitgeprocedeerde asielzoekers en alleenstaande minderjarige vluchtelingen.
De komende jaren zetten we extra in op de transitie van maatschappelijke opvang naar wonen. Voor dak- en thuislozen gaan we extra woonplekken realiseren.

Actieprogramma dak- en thuisloze jongeren

Arnhem is een van de veertien pilotgemeentes in het landelijke Actieprogramma dak- en thuisloze jongeren. De ambitie is om het aantal dak- en thuisloze jongeren eind 2021 te minimaliseren. Als opvang toch nodig is, dan zo kort mogelijk. Om de ambitie te realiseren wordt maximaal gebruik gemaakt van de regelruimte in de wet, en wordt gewerkt met de doorbraakmethode. Knellende regels worden zowel landelijk als op lokaal niveau zoveel mogelijk aangepast. De sleutel ligt bij preventie: het voorkomen van dak- en thuisloosheid.

Regionale aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling

Arnhem is centrumgemeente voor de regio Arnhem-Achterhoek. De prioriteiten uit de regioaanpak zijn gebaseerd op 1) meer inzetten op vroegsignalering en preventie van huiselijk geweld, 2) huiselijk geweld stoppen en duurzaam oplossen en 3) aandacht voor specifieke aanpakken (denk bijvoorbeeld aan eergerelateerd geweld en ouderenmishandeling). Om te kunnen ontwikkelen op deze prioriteiten is samenwerking met regionale en lokale partners cruciaal. Denk hierbij aan regiogemeenten, de Sociale wijkteams, Veilig Thuis, jeugdgezondheidszorg, jeugdzorgaanbieders en Moviera. In de uitvoering van de regioaanpak is de subsidie aan Moviera (vrouwenopvang) en Veilig Thuis van belang.

Versterken ketensamenwerking OGGz-partners

In de OGGz-structuur werken heel veel partners samen. De regie ligt bij VGGM en is gericht op professionele en naadloze samenwerking waarbij de cliënt centraal staat. Doel is het bieden van een passend vangnet.

Aanpak terugdringing dakloosheid

De brede, landelijke, aanpak terugdringing dakloosheid richt zich op drie sporen:

- preventie (voorkomen dakloosheid);
- vernieuwing opvang (afbouw capaciteit opvang; opvang in 1- of 2 persoonskamers);
- zelfstandig wonen (eventueel met begeleiding).

Arnhem zet, met de coronacrisis als versneller en zoals opgenomen in de Herstelagenda, maximaal in op het creëren van woonplekken, uitstroom uit de (nood)opvang en ombouw en afbouw van de capaciteit van de maatschappelijke opvang. Deze laatste is afhankelijk van de realisatie van het aantal woonplekken. Lukt dit niet tijdig of onvoldoende, dan wordt ingezet op tijdelijke en/of permanente uitbreiding van de bestaande opvangcapaciteit.
Verder wordt onverminderd ingezet op preventie. Dit krijgt vorm in nauwe samenwerking met het programma Doorbraak naar Werk (armoede en schulden, werk en inkomen) en het programma Zorg Dichterbij (voorkomen uitval).

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal dak- en thuislozen					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					
Tijd tot opvang (zowel direct als langdurig)					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					
Duur van opvang (zowel direct als langdurig)					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					
Mate van terugval					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					
Aantal gerealiseerde woonplekken t.b.v. uitstroom uit de maatschappelijke opvang					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					

Inclusief Arnhem

Arnhem moet een stad zijn van en voor alle inwoners, ongeacht culturele achtergrond, levensbeschouwing, seksuele geaardheid, beperking en/of chronische ziekte, leeftijd en geslacht. We richten ons op de volgende vijf focuspunten die we samen met de stad willen realiseren:

1. Voorkomen en tegengaan van discriminatie;
2. Positie inwoners met beperking versterken;
3. Diversiteit in organisaties;
4. Inclusieve gemeentelijke organisatie;
5. Inclusieve gemeentelijke communicatie.

We kijken ook nadrukkelijk naar onszelf als gemeente en werkgever: op welke vlakken kunnen wij onszelf verbeteren en de stad en onze partners inspireren om met ons mee te doen?

Voorkomen en tegengaan van discriminatie en racisme

Met het actieplan 'Vrij zijn in Arnhem' binden we de strijd aan tegen discriminatie en racisme. In het actieplan staan 37 acties waarmee discriminatie en racisme de komende twee jaar moeten worden teruggedrongen. Centraal hierbij staan de volgende drie pijlers:

- de kracht van diversiteit laten zien,
- meer besef van discriminatie en racisme,
- zero tolerance tegen discriminatie en racisme.

Het plan is samen met de stad tot stand gekomen en wordt ook samen met de stad uitgevoerd. Een vertegenwoordiging uit de stad blijft nauw betrokken bij het ontwikkelen en bijsturen van de plannen. Er zit veel energie in de stad op dit thema. Deze energie gebruiken we als kickstart voor een stadsbrede beweging richting een inclusieve en diverse stad.

Bestendigen regenboogaanpak

De LHBTIQ+ gemeenschap heeft een prominente plek in het actieplan discriminatie en racisme. We streven naar een integrale en intersectionele aanpak. Dit doen we onder andere door de motie ‘Met de regenboogdoelgroep samenwerken aan de Regenboogdoelen’ (20M278) met partner InDifferent uit te voeren. Hierin streven we naar een dekkend netwerk op VO-scholen binnen 2 jaar. InDifferent is een Arnhemse organisatie die zich inzet voor inclusie, diversiteit en respect op middelbare scholen in Arnhem. Daarnaast gaan we verder in gesprek met geloofsgemeenschappen over Inclusie en de LHBTIQ+ gemeenschap (20M268). In het actieplan 'Vrij zijn in Arnhem' zetten we, ook voor de LHBTIQ+ gemeenschap, extra in op zichtbaarheid van de gemeenschap en de partijen in de stad, meer besef en bewustwording en zero tolerance tegen discriminatie van LHBTIQ+-personen. Openstaande acties uit de bestaande regenboogagenda nemen we hierin mee.

Positie inwoners met een beperking versterken

Als koplopergemeente van het VN-verdrag Handicap nemen we passende maatregelen, zodat personen met een beperking zo zelfstandig en onafhankelijk mogelijk kunnen leven. Maatregelen zoals uitbreiding van de semiopenbare toiletten, toegankelijke stembureaus, inclusieve speeltuinen en inclusieve voorschoolse of vroegschoolse educatie. De Arnhemse Standaard Toegankelijkheid is hiervoor een belangrijk instrument. Uiteraard voeren we de aanpassingen en inrichting uit in nauwe samenspraak met belanghebbenden en ervaringsdeskundigen (onder wie het Arnhems Platform Chronisch Zieken en Gehandicapten). Hierbij gebruiken we de in 2021 ontwikkelde meerjarige Inclusieagenda VN-verdrag Handicap als leidraad.

Diversiteit in organisaties

Arnhem gelooft dat organisaties die de samenleving representeren, die samenleving ook het beste kunnen dienen. Daarom werkt de gemeente samen met meerdere Arnhemse organisaties hard om de diversiteit van de stad meer terug te laten komen in het personeelsbestand. Organisaties die werk maken van, of aan de slag gaan met, diversiteit en inclusie hebben veelal dezelfde uitdagingen. Met een stedelijke aanpak op dit thema bundelen meerdere Arnhemse organisaties de krachten. Met het doel om elkaar te versterken en te stimuleren in het realiseren van diverse en inclusieve organisaties. We willen zo het aanwezige cultureel diverse talent binden aan de organisatie en de stad, zodat vraag en aanbod beter samen komen. We werken samen aan een stad met inclusief werkgeverschap, waarbij de Arnhemse werkgevers ruimte maken voor elk talent. Ook wij als gemeente hebben deze ambitie (zie onderstaand punt 'Inclusieve gemeentelijke organisatie') als het gaat om het zijn van een diverse en inclusieve organisatie. De gemeente faciliteert deze aanpak.

Inclusieve gemeentelijke organisatie

In april 2021 is de bestuursopdracht 'Diverse en inclusieve organisatie' vastgesteld. Hierin staat dat de gemeente Arnhem momenteel nog onvoldoende een afspiegeling van de stad is als het gaat om mensen met een niet-westerse achtergrond of een (arbeids)beperking. Binnen vijf jaar willen we een inclusieve en diverse organisatie zijn, die op alle niveaus binnen de organisatie een afspiegeling is van de Arnhemse beroepsbevolking. Dit willen we realiseren door te streven naar een divers personeelsbestand en door het inrichten van een inclusieve (werk)cultuur.

De bestuursopdracht kan alleen gerealiseerd worden met inzet van de gehele ambtelijke organisatie. Om hier goed sturing aan te geven is een manager Inclusie en Diversiteit aangesteld, die de organisatie op weg helpt om een verandering/cultuuromslag te maken en inclusie onderdeel van het DNA te maken. Hiervoor hebben we voor 3 jaar €100.000 (jaarlijks) opgenomen.

Inclusieve gemeentelijke communicatie

Als gemeente gaan we voor communicatie die begrijpelijk is en waarbij iedereen zich gezien en begrepen voelt. Dat doen we langs de volgende lijnen:

Schrijven in voor iedereen begrijpelijke taal
Wij gaan verder met bewustwording en training van de gemeentelijke organisatie. We gaan het gesprek aan met onze gemeenschappelijke regelingen en uitvoeringsorganisaties, om hen ertoe te bewegen om ook taalniveau B1 als norm te nemen. We zetten een Lezerspanel op. De deelnemers worden breed geworven onder de inwoners van Arnhem. Zij gaan een aantal keren per jaar feedback geven op onze schriftelijke communicatie. En ten slotte gaan we een proef houden met beeldbrieven.

Verdere verbeteren toegankelijkheid websites
We werken door aan de verbeterslag van www.arnhem.nl en gaan andere aan de gemeente verbonden sites (laten) toetsen aan de wettelijke eisen. We richten een proces in om ervoor te zorgen dat de eisen op het gebied van toegankelijkheid (en beveiliging) voor toekomstige websites vooraf zijn geborgd.

Communicatie waarin alle Arnhemmers zich herkennen
We onderzoeken of we in onze communicatie aansprekend zijn voor álle Arnhemmers en wat we eventueel beter kunnen doen. Op basis van de input die we in de tweede helft van 2021 verzamelen, maken we in 2022 een plan om de gemeentelijke communicatie nog inclusiever te maken.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhemmers voelen zich thuis en kunnen meedoen in hun stad	**23.794**	**872**	**0**	**200**
Veilig en positief opgroeien	717	0	0	0
Meedoen en openstaan voor elkaar	1.597	125	0	200
Een passend vangnet	19.000	747	0	0
Inclusief Arnhem	831	0	0	0
Duurzame inburgering	1.649	0	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**23.794**	**872**	**0**	**200**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	21.088	19.859	25.753	23.794	23.408	22.641	22.620
Baten	1.227	754	1.558	872	747	747	747
Saldo lasten en baten	***-19.860***	***-19.105***	***-24.196***	***-22.922***	***-22.922***	***-21.894***	***-21.873***
Toevoegingen aan reserves	880	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	2.930	200	1.084	200	200	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***2.051***	***200***	***1.084***	***200***	***200***	***0***	***0***
Gerealiseerd resultaat	**-17.810**	**-18.905**	**-23.112**	**-22.722**	**-22.461**	**-21.894**	**-21.873**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 23,8 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- uitgaven en subsidies voor maatschappelijke opvang/verslavingszorg/OGGz: € 10,8 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor vrouwenopvang en huiselijke geweld incl. Veilig Thuis: € 8,2 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor welzijn incl. preventief jeugdbeleid: € 2,3 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor asiel-vluchtelingenzaken: € 1,6 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor integratie, anti-discriminatie en inclusie: € 0,8 miljoen;

De totale lasten dalen ten opzichte van 2021 met € 2,0 miljoen. Dat is grotendeels als volgt te verklaren:

- De uitgaven voor Maatschappelijk Opvang dalen met € 0,9 miljoen, door incidentele rijksmiddelen in het budget van 2021.
- De uitgaven voor Asiel- en vluchtelingenzaken dalen met € 0,7 miljoen. Dit wordt veroorzaakt doordat er incidentele middelen uit 2021 wegvallen.

Baten

De totale baten voor 2022 zijn begroot op € 0,9 miljoen. Deze baten hebben grotendeels betrekking op de Maatschappelijke opvang/verslavingszorg en betreffen de specifieke rijksvergoeding voor de Heroïne-unit (€ 0,7 miljoen) en overige opbrengsten waaronder eigen bijdragen (€ 0,2 miljoen).

Onttrekkingen aan reserves

In 2022 (en voor 2023) is een onttrekking aan de bestemmingsreserve Transformatie Zorg begroot van € 0,2 miljoen in het kader van de herijkingsopgave Welzijn.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Passend Vangnet: Naast subsidiepartners werken we vooral samen met VGGM, Veilig Thuis, COA en Sociale wijkteams en woningcorporaties.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Arnh Platf Chronisch zieken Gehand
- Leger des Heils Gelderland
- Pactum
- RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei
- Scalabor
- St. IrisZorg
- St. Kruispunt
- St. Moviera
- St. Rijnstad
- St. Stoelenproject De Duif
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
- St. Vluchtelingenwerk Oost-Ned

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Welzijn en inclusie. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Inburgering

Corona risico's

Extra locaties beschermd wonen en maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona
Toename meldingen Veilig Thuis
Inzet vrouwenopvang bij Moviera

Beleidskaders

- Eindevaluatie Minder Opvang Beter Leven;
- Actieprogramma Dak- en thuisloze jongeren;
- Kamerbrief over Een (t)huis, een toekomst, De aanpak van dak- en thuisloosheid;
- Plan van Opvang naar wonen
- Herijking welzijnsopdracht. Samen werken aan een sterke sociale basis. Richtinggevende notitie;
- Meedoen en Thuis voelen, een nieuw bestaan in Arnhem;
- Arnhemse standaard toegankelijkheid;
- Uitvoeringsplan inclusief Arnhem.

Gezondheid en sport

Een goede gezondheid is de basis voor een gelukkig leven en daarmee de basis voor participatie van inwoners in onze maatschappij. Daarom vinden wij dat alle Arnhemmers gelijke kansen moeten krijgen om te sporten, bewegen en hun gezondheidspotentieel zo goed mogelijk te benutten. Dit betekent dat elke Arnhemmer de mogelijkheden moet hebben om zichzelf een gezonde leefstijl eigen te maken en zich deze vaardigheden zo jong mogelijk aan te leren. Hierbij willen we oog hebben voor mensen voor wie dit geen vanzelfsprekendheid is.
We richten ons daarbij op het stimuleren van gezond gedrag en het tegengaan van ongezond gedrag, zoals roken, te weinig bewegen, ongezonde voeding en problematisch alcoholgebruik. Met verschillende programma's helpen we onze inwoners een gezonde leefstijl eigen te maken. We stimuleren bewegen voor iedereen, bijvoorbeeld door activiteiten te organiseren en sportaccommodaties te realiseren.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhemmers gezonder en fitter

Een goede gezondheid vormt de basis voor een gelukkig leven en is daarmee ook de basis voor deelname van inwoners aan onze samenleving. Alle Arnhemmers moeten gelijke kansen krijgen om hun gezondheidspotentieel optimaal te benutten, zeker ook in tijden van corona. Een gezonde leefstijl en een goed ingerichte woonomgeving, met oog voor gezondheid en bewegen, zijn daarvoor belangrijke voorwaarden. Dit is de kern van het plan 'Gezond en Fit; Aanpak voor een gezonde leefstijl in Arnhem' (mei 2020) waarin we als gemeente onze ambities voor gezondere en fittere Arnhemmers presenteren. De aandacht gaat daarbij vooral uit naar die inwoners voor wie een goede gezondheid niet vanzelfsprekend is. Dit sluit aan bij de Arnhem-Oost-aanpak.

Achter een verminderde gezondheid van inwoners gaan vaak problemen schuil die zich manifesteren buiten het gezondheidsdomein. Armoede en schulden, problemen rondom huisvesting, een lage opleiding, werkloosheid en ook de kwaliteit en inrichting van de woonomgeving kunnen van invloed zijn op de gezondheid. Dit vraagt om een aanpak die beleidsdomeinen overstijgt. Om die reden betrekken we bij onze plannen diverse partijen in de stad: beheerders openbare ruimte, zorginstellingen, het Sportbedrijf en sportaanbieders, wijkteams, onderwijs en het bedrijfsleven.

We sluiten aan bij het Nationaal Preventieakkoord (2018) en kiezen ervoor te investeren vooral in preventieve maatregelen, ook omdat dit op lange termijn ertoe kan bijdragen dat minder inwoners gebruik (moeten) maken van zorg. We bouwen voort op de stappen die in het verleden al zijn gezet en continueren de interventies op het vlak van bewegen en publieke gezondheid die effectief zijn gebleken.
We continueren het Arnhems Lokaal Sportakkoord waarmee we inzetten op samenwerking met betrokken partijen om bewegen te stimuleren voor alle Arnhemmers. De uitvoeringsfase loopt door in de komende jaren. Daarnaast blijven we inzetten op Urban Sports. Breder dan voor de doelgroep die Urban Sport interessant vindt (10-30 jaar), zetten we in op het beter benutten van de openbare ruimte voor bewegen. Een voorbeeld hiervan zijn de beweegroutes die in de Arnhemse parken gerealiseerd gaan worden.

Corona
De coronacrisis heeft gevolgen gehad voor de gezondheid van Arnhemmers, op allerlei vlak. Hoewel de gevolgen voor de infrastructuur (sportaanbieders, samenwerkingspartners) beperkt blijven, door onder andere steun van de overheid, is het langdurige effect op onze inwoners nog niet te overzien. Juist omdat de coronapandemie heeft aangetoond hoe belangrijk een goede (basis)gezondheid is, is er werk aan de winkel voor ons programma Gezond en Fit. (Extra) investeren in preventie blijkt noodzakelijk om onze inwoners weerbaar te houden. In 2022 intensiveren we daarom onze inspanningen waar we dat kunnen, om zoveel mogelijk mensen te bereiken. De coronacrisis blijkt harder toe te slaan onder kwetsbare groepen. Daarom blijven wij de focus richten op preventie en het stimuleren van een gezonde leefstijl vooral onder kwetsbare groepen. Nadat de acute crisisperiode voorbij is, blijven we de vinger aan de pols houden wat betreft de gevolgen voor de sport(verenigingen).
Tijdens de coronacrisis is het belang gebleken van een gezondheidsdienst (GGD) die goed is toegerust voor zijn basistaken maar ook snel kan opschalen wanneer de omstandigheden in een crisissituatie dat vereisen. In 2022 bekijken we in nauw overleg met de GGD wat er mogelijk extra nodig is en op welke wijze wij als gemeente extra kunnen investeren om de slagkracht van de GGD te vergroten waar het gaat om gezondheidspreventie, infectieziektebestrijding en publieke gezondheid in het algemeen (motie 21M52g, Investeren in preventie en publieke gezondheid loont).

Gezonde levensstijl

Iedere Arnhemmer moet in staat zijn zichzelf een gezonde leefstijl eigen te maken en zich deze vaardigheden zo jong mogelijk aan te leren, zoals gezond eten en drinken. Onze focus ligt op een rookvrije generatie, het voorkomen en verminderen van overgewicht en het tegengaan van problematisch alcoholgebruik. Om een gezonde levensstijl laagdrempelig en toegankelijk te maken voor iedereen komt er een ‘actieplan voetganger’, met als doel wandelen en joggen door de gehele stad veiliger en aantrekkelijker te maken (amendement 20A74 Actieplan voetganger).

Kinderen hebben rond en na hun geboorte een kansrijke start

We willen dat alle kinderen opgroeien in een gezonde en veilige leefomgeving. Gezondheidsverschillen ontstaan vaak al op jonge leeftijd. Daarom leggen we bij onze inzet de focus op een gezonde start voor kinderen met hun ouders in de eerste fase van hun bestaan. We willen kwetsbare zwangerschappen en ouderschappen, samenhangend met sociale risicofactoren, tijdig op het spoor komen en passende ondersteuning bieden aan (jonge) ouders en gezinnen. We leveren daartoe een passend en vraaggestuurd aanbod aan interventies voor, tijdens en na de zwangerschap. Met het uitbouwen en versterken van de in 2021 in het leven geroepen Lokale coalitie Kansrijke Start, beogen we een sluitende aanpak te creëren in de zorg rondom kwetsbare zwangeren en jonge ouders, met name waar het gaat om de aansluiting van het medische op het sociale domein. Zo dragen we bij aan het voorkomen van ernstiger problemen en gezondheidsachterstanden op latere leeftijd.

Minder inwoners hebben overgewicht

Het programma GO! (Gezond Onderweg), een wijkgericht behandelprogramma met als component een passend sport- en beweegaanbod voor de doelgroep, is effectief gebleken in de aanpak van overgewicht bij kinderen. Het programma wordt, na een pilot in de wijken Malburgen en Presikhaaf, uitgebreid naar nog drie aandachtswijken: Geitenkamp, Klarendal en het Arnhemse Broek.
Het programma JOGG richt de aandacht op een gezonde leefstijl bij kinderen in het algemeen en een gezond gewicht in het bijzonder. Het programma stimuleert gezonder eten en drinken in de omgeving waarin kinderen dagelijks verkeren, zoals op scholen, in kindercentra, bij sportverenigingen, en bevordert een leefomgeving die uitnodigt tot activiteit en tot sportief bewegen. We hebben het voornemen om JOGG in 2022 uit te breiden.

Meer (jonge) Arnhemmers voldoen aan de beweegnorm

De grootste bijdrage die de gemeente levert aan dit doel is nog steeds door middel van het faciliteren van bewegen. Dit gebeurt door middel van subsidie aan het Sportbedrijf Arnhem, dat voor de gemeente de sportparken, wijkvoorzieningen en zwembaden beheert en exploiteert.

Daarnaast volgen uit het plan Gezond en Fit de volgende speerpunten: In samenspraak met het primair onderwijs in Arnhem is de 2+1+2 aanpak ontwikkeld, met het oogmerk dat meer kinderen in de leeftijd van de basisschool gaan voldoen aan de landelijke beweegnorm, namelijk 5 uur per week bewegen. De aanpak behelst dat kinderen 2 uur per week bewegingsonderwijs ontvangen op school, 1 uur per week onder schooltijd bewegen op en rond school en 2 uur bewegen direct na school, bijvoorbeeld in de naschoolse opvang of bij een sportvereniging.

De afgelopen twee jaar heeft de gemeente meer aandacht voor Urban Sport gehad. Door middel van de pilot 'Urban Sports Coalition' is de doelgroep en haar behoeften in kaart gebracht. Er worden twee BMX-pumptracks gerealiseerd evenals een nieuwe skatebaan. In 2022 zullen hierop ook activiteiten georganiseerd worden ter stimulering van het gebruik.

Problematisch alcohol- en druggebruik terugdringen/ Kinderen en jongeren kunnen rookvrij opgroeien

We sluiten aan op de landelijke campagne NIX-18, en willen voorkomen dat jongeren onder 18 jaar gaan roken en alcohol drinken. Bij jongeren ouder dan 18 jaar en volwassenen willen we alcohol- en middelengebruik ontmoedigen. Hiervoor maken we afspraken met onze contractpartners over niet-roken bij jeugdactiviteiten en het beperken van de zichtbaarheid van alcoholmarketing en de schenktijden tijdens dagen dat de jeugd sport. We willen bevorderen dat kinderen opgroeien in een rookvrije omgeving: sportaccommodaties in Arnhem zijn rookvrij. We geven voorlichting aan zwangere vrouwen en jongeren in het voortgezet onderwijs over de risico's van roken. Met relevante partijen sluiten we een convenant voor een rookvrije generatie. Zo willen we het vanzelfsprekend maken dat kinderen en jongeren geheel rookvrij kunnen opgroeien.

Voor zover in het voorgaande nog niet benoemd, gaan we in 2022 ook aan de slag met de opgaven en de ambities die het Rijk formuleert in de recent verschenen Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024 ‘Gezondheid breed op de agenda’ (mei 2020), die het kabinet in de komende beleidsperiode met voorrang wil aanpakken:

- gezondheid in de fysieke en sociale leefomgeving;
- gezondheidsachterstanden verkleinen;
- druk op het dagelijks leven bij jeugd en jongvolwassenen verminderen;
- vitaal ouder worden.

Wij geven uitvoering aan het vastgestelde Initiatiefvoorstel Arnhems preventieplan mondzorg voor kinderen in onze rol als aanjager en verbinder tussen betrokken partijen, onder meer VGGM, Sociale wijkteams, scholen en zorgverzekeraar.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
% voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen				54%	
Eenheid: Percentage inwoners dat voldoet aan de Nederlands Norm Gezond Bewegen (19 en ouder)					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
% roken				21%	
Eenheid: Percentage inwoners dat rookt					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
% voldoet aan alcoholrichtlijn				43%	
Eenheid: Percentage inwoners dat voldoet aan de alcoholrichtlijn					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
% kinderen eet minstens elke dag fruit	70%				
Eenheid: Percentage kinderen (0 tot 11 jaar) dat minstens elke dag fruit eet					
Bron: Kindmonitor GGD					
% lid van sportvereniging	20%	20%			
Eenheid: Percentage inwoners dat is aangesloten bij een sportvereniging					
Bron: Sportbonden en NOC*NSF. Kennis- en Informatiesysteem Sport (KISS).					
% goed/ zeer goed ervaren gezondheid				80%	
Eenheid: Percentage inwoners dat de gezondheid als goed of zeer goed ervaart					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
Waardering sportvoorziening	60%		61%		
Eenheid:% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende sportvoorzieningen					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					
Waardering speelvoorzieningen kinderen			60%		
Eenheid:% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende speelplekken voor kinderen					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					
Waardering voorzieningen om te bewegen			73%		
Eenheid:% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende mogelijkheden om te bewegen					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					
Niet sporters				46,9%	
Eenheid: Het percentage niet-wekelijkse sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD's, CBS en RIVM (vierjaarlijks, verplichte BBV-indicator)					

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhemmers gezonder en fitter	**22.326**	**3.076**	**470**	**343**
Gezonde levensstijl	22.326	3.076	470	343
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**22.326**	**3.076**	**470**	**343**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	24.062	20.157	21.450	22.326	22.825	22.499	22.514
Baten	6.454	2.674	3.338	3.076	3.076	3.076	3.076
Saldo lasten en baten	***-17.608***	***-17.483***	***-18.112***	***-19.251***	***-19.251***	***-19.423***	***-19.438***
Toevoegingen aan reserves	397	354	470	470	470	470	470
Onttrekkingen aan reserves	989	260	432	343	423	379	414
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***592***	***-94***	***-37***	***-126***	***-126***	***-91***	***-56***
Gerealiseerd resultaat	**-17.016**	**-17.577**	**-18.149**	**-19.377**	**-19.797**	**-19.514**	**-19.494**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 22,3 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Subsidie Sportbedrijf: € 11,4 miljoen;
- Kosten voor collectieve preventie volksgezondheid: € 2,7 miljoen;
- Kapitaallasten: € 2,1 miljoen;
- Kosten voor uniforme deel van de jeugdgezondheidszorg: € 2,1 miljoen;
- Overige subsidies sport: € 0,9 miljoen;
- Overige lasten: € 3,1 miljoen.

De totale lasten stijgen ten opzichte van 2021 met € 0,9 miljoen.
Dit komt met name door:

- de begrote kapitaallasten voor het Zwembad Valkenhuizen € 0,6 miljoen;
- een verhoging van het budget VGGM met € 0,4 miljoen) op basis van raadsmotie 21m52g

Baten

De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 3,1 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Verhuur panden en accommodaties: € 3,0 miljoen;
- Overige opbrengsten: € 0,1 miljoen.

De totale baten stijgen met € 0,3 miljoen ten opzichte van 2021, door een opbrengst vanuit openbare ruimte ter dekking voor de verhoging van de subsidie aan Sportbedrijf.

Toevoegingen aan reserves

In 2022 wordt voor totaal € 0,5 miljoen toegevoegd aan de reserves.

- € 0,5 miljoen wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Onderhoud Vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves

In 2022 wordt voor totaal € 0,3 miljoen onttrokken aan de reserves.

- € 0,2 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Kapitaallasten;
- € 0,1 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Onderhoud Vastgoed.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Sportbedrijf Arnhem
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Sportbedrijf Arnhem;
- Eerstelijnsgezondheidszorg (onder andere huisartsen);
- Rijnstate;

- Onderwijsinstellingen;
- Sociale Wijkteams;
- Menzis;
- Iriszorg verslavingspreventie;
- Indigo;
- Provincie Gelderland;
- Sportaanbieders;
- Partners uit het Verloskundig Samenwerkingsverband Kracht (Arnhem e.o.).

Daarnaast zijn er nog een aantal kleinere partijen die een preventief aanbod hebben in Arnhem.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Sportcentrum Rijkerswoerd
- St. Zwembad Klarenbeek

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Gezondheid en sport. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Verrekening BTW op sport

Corona risico's

Sportbedrijf; terugloop inkomsten
Wegvallen inkomsten Sportverenigingen

Beleidskaders

- Plan Gezond en fit;
- Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024 ‘Gezondheid breed op de agenda’ (mei 2020);
- Nationaal Preventieakkoord;
- Sport- en beweegakkoord Gemeente Arnhem (juni 2020).

Klimaat en energie

Arnhem heeft de ambitie om in 2050 een klimaatneutrale gemeente te zijn. Hoe we dat gaan doen, hebben we vastgelegd in het programma New Energy Made in Arnhem. We streven naar een fikse CO2-reductie door energiebesparing in de bebouwde omgeving en bij bedrijven en het opwekken van duurzame elektriciteit (met zonnepanelen en windmolens) en duurzame warmte als alternatief voor aardgas. En ook door schone mobiliteit zoals zero emissie openbaar vervoer, elektrische deelauto's en fietsen en de aanleg van laadinfrastructuur voor elektrische voertuigen. Bewustwording en gedrag spelen daarbij een belangrijke rol. Met 'Arnhem Aan' willen we mensen enthousiasmeren en motiveren om aan de slag te gaan met energie besparen en hernieuwbare energie opwekken.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

In 2030 61% CO2-reductie t.o.v. 2017, dit is 572 kT CO2, verdeeld: 130 kT autonome ontwikkelingen, 191 kT (in)direct binnen actieprogramma NemiA, 5 kT (in)direct binnen andere programma's Arnhem en 246 kT buiten de gemeentegrens (in de regio)

Arnhem volgt in haar ambities internationale afspraken, het klimaatakkoord en het Gelders Energieakkoord. Arnhem werkt toe naar een klimaatneutrale gemeente in 2050. Om dit te bereiken moet de komende jaren veel gebeuren. De doelstelling van het actieprogramma New energy made in Arnhem (NemiA) 2020-2030 is 61% CO2-reductie ten opzichte van 2017, met als tussendoelstelling 25% in 2023. Deze reductie wordt grotendeels gerealiseerd door het actieprogramma NemiA 2030 en overige programma's binnen de gemeente. Een deel van de reductie komt van autonome ontwikkeling, de resterende opgave zullen wij van buiten de gemeentegrens moeten halen of hier in de komende jaren aanvullende ambities op formuleren.
Gemeenten hebben, vanuit het klimaatakkoord, een grote (regie)rol bij het realiseren van de klimaatdoelen. We hebben als voorwaarde gesteld dat deze transitie haalbaar en betaalbaar is voor inwoners en bedrijven. In de praktijk blijkt nu al in veel gevallen dat het verduurzamen van woningen en gebouwen naar aardgasvrij en/of energieneutraal onvoldoende rendabel en financierbaar is. Via G40 en VNG vragen we als gemeenten daarom van het Rijk stevige ruggensteun op:

- Adequaat instrumentarium, financieringsruimte en de juiste condities voor de grote investeringen, zowel in de verduurzaming als in de benodigde infrastructuur.
- Meer dwingende en richtinggevende instrumenten en bevoegdheden, die in het Klimaatakkoord al zijn afgesproken, maar nog onvoldoende of geheel niet zijn doorgevoerd. Denk hierbij aan de bevoegdheid tot beëindigen van aardgaslevering door gemeenten - na gereedkomen van betaalbare, alternatieve warmtevoorziening -, spelregels voor collectieve warmtenetten (Wet Collectieve Warmte) en de inzet van de standaard- en streefwaarden voor versnelling van isolatie van bestaande woningen.
- Uitvoeringslasten: de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) heeft de kosten voor deze nieuwe taken en bijhorende extra lasten in de bestuurlijke en ambtelijke uitvoering van gemeenten vanuit het Klimaatakkoord in beeld gebracht. Hieruit blijkt dat de uitvoeringslasten voor gemeenten in 2022 €450 miljoen bedragen en dat deze oplopen tot € 599 miljoen in 2024. Voor G40 gemeenten wordt hierbij rekening gehouden met 39 – 43 extra fte aan personeelslasten. Aanvullend hierop worden er substantiële extra materiële kosten voorzien, vooral voor technisch onderzoek.

Zonder deze ondersteuning vanuit het Rijk zijn de ambities niet haalbaar.

Gebouwde omgeving: 77 kT CO2-reductie in 2030 ten opzichte van 2017

Binnen de gebouwde omgeving werken wij met een wijkgerichte aanpak aan het 'transitiegereed' maken van woningen en overige gebouwen. We gaan werken aan besparing door energiebewustwording en door bewoners aan te zetten om te isoleren. Hiernaast stimuleren wij woningeigenaren met collectieve inkoopacties voor het plaatsen van zonnepanelen. Met corporaties maken wij in de Prestatieafspraken wederom afspraken over de opwek met zonnepanelen op daken van corporatiebezit. In de kansrijke wijken en buurten gaan wij samen met bewoners onderzoek doen naar de kansen om voor 2030 van het aardgas af te gaan door middel van duurzame decentrale bronnen met restwarmte of een all-electric oplossing.

Uitvoeringsplan per wijk opstellen (8 jaar voor aardgasvrij)

In 2022 gaan we verder met verdiepende onderzoeken in de kansrijke wijken/buurten naar het meest aannemelijke alternatief voor aardgas. In drie kansrijke buurten die geschikt zijn voor een collectief warmtenet (Kronenburg, Elderveld-noord en Hoogkamp) wordt in 2022 verder gewerkt aan het opstellen van een integrale businesscase, waarin de verschillende investeringen die gedaan moeten worden vanuit de diverse stakeholders (corporaties, provincie/BZK, gemeente, netbeheerder en bewoners) samenkomen. Het participatieproces is een essentieel onderdeel van het uitvoeringsplan. Het eerste wijkuitvoeringsplan wordt naar verwachting eind 2022 ter vaststelling aangeboden aan de raad.

15% energiebesparing in gebouwde omgeving in 2030

In 2022 worden op diverse manieren gesprekken gevoerd in alle wijken over verduurzaming en wat bewoners zelf kunnen doen om energie te besparen. Dit is een vervolg op de wijkgesprekken die in 2021 zijn gevoerd. Hierbij is extra aandacht voor de Arnhemmers die we nu nog niet of nauwelijks bereiken. Om bewoners tot energiebesparing en -opwekking aan te zetten zijn verschillende financiële, adviserende en actie-instrumenten beschikbaar, zoals het Aanjaagfonds om duurzame wijkinitiatieven te ondersteunen, een toekomst bestendig wonen lening en het energieloket. Ook laten we goede voorbeelden zien van Arnhemmers, die inspireren om ook de slag te gaan.
In de kansrijke wijken werken wij aan de aardgasvrije opgave waarbij het transitiegereed maken (door isolatie) van de woningen en gebouwen een belangrijk onderdeel is, wat leidt tot energiebesparing. Voor de Arnhem-Oost wijken hebben wij vanuit BZK middelen ontvangen uit het Volkshuisvestingsfonds als financiële impuls om particulier woningbezit te verduurzamen. Met de corporaties zijn er doorlopende prestatieafspraken rondom isoleren van en het energie opwekken op het corporatiebezit.

250.000 zonnepanelen op daken in 2030

De acties voor dit doel vallen samen met de acties die genoemd zijn onder 15% energiebesparing in 2030.

6.500 woningen en publieke gebouwen aardgasvrij in 2030

Naar aanleiding van de warmteverkenning zijn in 2020 12 wijken/buurten benoemd die wij kansrijk achten om voor 2030 van het aardgas af te gaan. De onderzoeken en het participatieproces in deze buurten in 2021 hebben ertoe geleid dat de buurten Rijkerswoerd, Arnhem-West en Vredenburg (was Vredenburg/Kronenburg, nu alleen Kronenburg) zijn afgevallen. Vijf buurten die geschikt zijn voor een individuele all-electric oplossing en vijf buurten die geschikt zijn voor een warmtenet worden opgenomen in de Transitievisie warmte, als buurten die kansrijk zijn om verder te onderzoeken of ze van het aardgas af kunnen. Voor de wijken waarvan de conclusie is dat dit technisch en financieel kan, wordt een uitvoeringsplan uitgewerkt en voorgelegd aan de raad. In de Transitievisie warmte worden mogelijk nog nieuwe wijken/buurten aangewezen als kansrijk voor de overschakeling van fossiele naar duurzame warmtevoorziening. Zie hiervoor het raadsbesluit met betrekking tot de Transitievisie warmte.

2.500 huishoudens in energiearmoede geholpen in 2023

Met de Arnhemse aanpak energiearmoede, die de raad in 2021 heeft vastgesteld, zullen in 3 jaar tijd minimaal 2.500 huishoudens met een laag inkomen worden geholpen om hun energierekening te verlagen. We werken samen met een netwerk van partijen om de doelgroep te bereiken, deelnemers te werven, energiecoaches op te leiden en in te zetten, deelnemers met andere problemen door te verwijzen naar andere hulpverleners, en zo mogelijk werkgelegenheid te creëren. De aanpak is deels wijkgericht en deels stadsbreed. In de Arnhem-Oost wijken wordt de energiearmoede-aanpak afgestemd met betrokken partners en de verduurzaming van particulier bezit.

10 Arnhemse innovaties in wijken getest in 2030

In het traject 'om Arnhemse innovaties naar de wijken te brengen' maken we onderscheid tussen het proces ernaartoe en de daadwerkelijke projecten.
Het proces van 'de weg ernaartoe' heeft in 2020 en 2021 vorm gekregen. Er is inzicht verkregen in welke innovaties er zijn en in het bouwen van een netwerk waarin kennis wordt gedeeld. In 2021 is de kansrijkheid voor het eerste project 'Buurtbatterijen in Arnhem' onderzocht en is de eerste mijlpaal bereikt: het opleveren van een set randvoorwaarden voor de inzet van een buurtbatterij. Het plaatsen van een buurtbatterij in een daarvoor geschikte wijk kan in 2022 concreet worden, mits daar financiële middelen/subsidies voor gevonden worden. Verder onderzoeken we de bruikbaarheid van innovaties op het gebied van aquathermie, restwarmte uit industrie, een buurtenergiecentrale en zonnefolie, die in ontwikkeling zijn.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
CO2 uitstoot gebouwde omgeving	936	919			
Eenheid: kiloton					
Bron: Klimaatmonitor					
CO2 reductie gebouwde omgeving t.o.v. peiljaar 2017	0	17			
Eenheid: vermindering in C02 uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor					

Bedrijven en Industrie: 38kT CO2-reductie in 2030 ten opzichte van 2017

De doelstelling bij bedrijven en industrie is reductie van minimaal 38KT CO2-uitstoot tot 2030. Om tot deze reductie te komen, wordt gewerkt in twee sporen: stimuleren en handhaven. Bedrijven worden aangespoord om vanuit maatschappelijke verantwoordelijkheid en/of kostenbesparing duurzaamheidsmaatregelen door te voeren. Voor bedrijven gelden al enkele verplichtingen. Door inzet van (extra) handhaving wordt hierop gecontroleerd en worden bedrijven aangespoord om actie te ondernemen.

Communicatie en bewustwording intensiveren: 100% van bedrijven bekend met verduurzamingsmaatregelen in 2030

In 2022 voeren we het communicatieplan verder uit, waarbij we ons richten op communicatie over energie besparen en energie-opwek, en stimuleren we met behulp van financiële en adviserende instrumenten. We zorgen ervoor dat het zakelijke gedeelte van de website Arnhem Aan is gevuld met actuele informatie en inspirerende voorbeelden. Daarnaast organiseren we informatiebijeenkomsten voor bijvoorbeeld de SDE - subsidie en voeren we maatwerkgesprekken met ondernemers.

Energiebesparing bevorderen: 15% energiebesparing bij bedrijven en industrie in 2030

In 2022 zetten we vol in op de opgave van het verplichte energielabel C voor kantoren per 2023. Dit doen we via informeren en stimuleren. Met een gebiedsgerichte aanpak via Green Deals stimuleren we bedrijven op werklocaties om energiebesparende maatregelen te nemen. Daarnaast zetten we ook de extra handhaving door middel van energiecontroles bij bedrijven voort, via de ODRA.

Opwek en hergebruik van energie bevorderen: 75.000 zonnepanelen op daken bij bedrijven en industrie en 2 pilots met gebruik restwarmte in 2030

In 2022 blijven we stimuleren dat bedrijven hun daken gaan benutten voor zonnepanelen. Dit doen we door bij hen de SDE-regeling te promoten. Ook gaan we door met het benaderen van bedrijven met een toegekende SDE-subsidie om hen te stimuleren tot het daadwerkelijk realiseren van hun zon op dak-project. En met een gebiedsgerichte aanpak via Green Deals stimuleren we bedrijven op werklocaties om zonnepanelen op hun daken te nemen.

Meer bedrijven en industrie aardgasvrij maken: 500 extra bedrijven aardgasvrij in 2030

Met Arnhemse bedrijven die in de RES benoemd zijn als kansrijk qua levering van restwarmte, gaan we in gesprek. Indien mogelijk bereiden we een pilot restwarmte voor. Bedrijven die binnen kansrijke buurten vallen, worden meegenomen in de businesscases, genoemd onder het doel 'uitvoeringsplan per wijk opstellen'.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
CO2 uitstoot bedrijven en industrie	171	160	150		
Eenheid: kiloton					
Bron: Klimaatmonitor					
CO2 reductie bedrijven en industrie t.o.v. peiljaar 2017	0	11	21		
Eenheid: vermindering in C02 uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor					

Duurzame mobiliteit: reductie van 42 kT CO2 in 2030

De focus van de CO2-reductie bij duurzame mobiliteit ligt op twee vlakken: gedragsverandering en zero emissie voertuigen. Gedragsverandering speelt een rol bij de werkgeversaanpak, aanpak mobiliteitsbewegingen stadslogistiek en het stimuleren van deelvervoer. Daarnaast zet Arnhem in op zero emissie voertuigen en de benodigde infrastructuur.

Werkgevers-aanpak modalshift: doelstelling voor 2023 25% minder autogebruik bij 10 bedrijven

In 2022 starten we met de ondernemers die al hebben aangegeven hieraan te willen meewerken (netwerk NemiA). Ook bouwen we verder aan de benodigde infrastructuur. De voorzieningen die in 2020 zijn geïnstalleerd in het kader van het eHubs-project (elektrische deelfietsen bij station Arnhem-Zuid, GelreDome en Arnhem Centraal) zijn in 2021 uitgebreid met stallingen van elektrische deelbakfietsen in verschillende wijken rondom de eHubs. In 2022 worden er nieuwe hubs aangelegd bij station Velperpoort en station Presikhaaf, en bij de bedrijventerreinen Gelderse Poort, IJsseloord I en IJsseloord II.

Uitbreiden gebruik zero emissie deelmobiliteit: in 2030 1000 deelauto's en 2000 deelfietsen

In 2022 wordt de plaatsing van elektrische deelauto's en elektrische deelfietsen verder uitgebreid, conform het Beleidskader Deelmobiliteit Arnhem en het plaatsingsplan. In 2022 gaan we experimenteren met een free floating systeem van elektrische deelscooters.

Vergroten aandeel elektrische voertuigen: in 2023 1000 laadpunten en 20 snelladers

In 2021 is een begin gemaakt met de plaatsing van laadvoorzieningen volgens het Uitvoeringskader laden (strategisch plaatsen van laadpunten en -pleinen, gericht op toekomstig verwachte vraag). In 2022 en verder worden de nieuwe velden in Schuytgraaf op voorhand al voorzien van laadpleinen. De laadvoorzieningen in bestaande wijken worden uitgebreid.

Verduurzamen/verminderen mobiliteitsbewegingen stadslogistiek: doel 2025 100% zero emissie bestelvoertuigen in de binnenstad en 25% minder stadslogistieke bewegingen.

Op basis van het besluit in 2020 over de zero emissie zone (binnenstad), is in 2021 een begin gemaakt met de voorbereiding van de handhavingstechniek (camera's met kentekenherkenning). In 2022 wordt in samenwerking met de HAN Logistiek, de provincie Gelderland, de Rechtbank en de politie gezocht naar een samenwerking in de vorm van een goederenhub voor deze 'launching customers' en werken we aan flankerend beleid om ondernemers die al zero emissie de binnenstad bevoorraden te faciliteren.

Taxibeleid verduurzamen: doel 2030 is 100% zero emissie taxi's in de binnenstad

In 2022 gaan we samen met de provincie werken aan een dekkend snellaadnetwerk voor onder andere elektrische taxi's. Dit is ook onderdeel van de inspanningen onder het doel 'vergroten aandeel elektrische voertuigen'.

Zero emissie concessie doelgroepenvervoer: doel in 2030 is 100% zero emissie doelgroepenvervoer

In 2022 wordt de nieuwe aanbesteding voorbereid. Dit betekent het uitvoeren van een marktonderzoek en gesprekken voeren met alle potentiële aanbieders.

Vergroten aandeel zero emissie voertuigen leveranciers gemeente: doel 2023 is 100% van nieuw in te zetten bestel- en personenauto's moet zero emissie zijn.

In 2022 bepalen we bij welke aanbestedingen we zero emissie vervoer kunnen eisen. Deze actie sluit aan bij de stadslogistieke aanpak (launching customer goederenhub).

Zero emissie openbaar vervoer concessie: doel in 2023 is een volledig zero emissie OV concessie

In overleg met de provincie Gelderland zorgen we in 2022 voor aanbestedingsdocumenten ten behoeve van de volgende concessie, waarin de zero emissie eisen zijn opgenomen. Dit doen we samen met de andere regiogemeenten en op basis van een haalbaarheidsonderzoek.

Stimulering waterstofmobiliteit: in 2022 80 waterstof-elektrische personenwagens in Arnhem

In 2022 gaan we ten behoeve van het verminderen van de stikstofproblematiek op zoek naar partners die samen met de gemeente willen werken aan het ombouwen van een graafmachine naar waterstof. We zoeken hiervoor tevens EU subsidies.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
CO2 uitstoot verkeer en vervoer	383	388			
Eenheid: kiloton					
Bron: Klimaatmonitor					
CO2 reductie verkeer en vervoer t.o.v. 2017	0	+5			
Eenheid: vermindering in C02 uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor					

Grootschalige opwek: 34 KT CO2-reductie in 2030

'Zon op dak' is niet voldoende om aan de Arnhemse elektriciteitsvraag te voldoen. We hebben daarom ook grootschalige opwek op land nodig. De focus hierbij ligt, in ieder geval voor de komende 10 tot 20 jaar, op grondgebonden zonnevelden en windmolens. Dit zijn bewezen technologieën die binnen een afzienbare termijn veel elektriciteit kunnen opwekken. Doel is dus het realiseren van windmolens en zonnevelden. Voor een deel van de elektriciteitsopwekking die we nodig hebben, zijn we afhankelijk van de regio, omdat we een gemeente zijn met een stedelijk karakter en een beperkt beschikbare ruimte in het buitengebied.

5 windmolens in Arnhem in 2030 gerealiseerd

In 2022:

- Start exploitatie van windpark Koningspleij noord - 4 windmolens (circa 12 kT CO2-reductie).
- Voorbereiding windturbine Drielsedijk wacht op nader onderzoek naar het voorkomen van de wespendief op de Veluwe.

42 MWp (circa 45 ha) zonnevelden gerealiseerd

In 2022:

- Exploitatie zonneveld Koningspleij-noord (circa 4,7 kT CO2-reductie)
- Voorbereiding, bouw en in exploitatie nemen van diverse zonneveld/zonnecarport locaties.
- Uitwerking haalbaarheid zoeklocatie zon Deelen.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Vermeden CO2 uitstoot door duurzame opwek elektriciteit	0	4			
Eenheid: vermindering in C02 uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor					

Meer bewustwording en gedragsverandering

Energie besparen, het opwekken van hernieuwbare energie en het afkoppelen van het aardgas zijn grote opgaven. Het zijn opgaven die we alleen maar succesvol kunnen uitvoeren als we dit samen doen met alle Arnhemmers: inwoners, ondernemers, instellingen, overheden en bezoekers. Met de communicatiecampagne Arnhem Aan bieden we zoveel mogelijk handelingsperspectief voor al deze doelgroepen. Het aanbod wordt aangepast naar aanleiding van wat we ophalen bij de bewoners en ondernemers.

Voortzetten communicatiecampagne Arnhem AAN

Arnhem Aan is de communicatie-campagne voor het programma New energy made in Arnhem. Met Arnhem Aan willen we mensen enthousiasmeren en motiveren om aan de slag te gaan met energie besparen en hernieuwbare energie opwekken. Dit doen wij doelgroep gericht met een aanpak voor bedrijven, woningeigenaren en -huurders, ook specifiek voor huishoudens met (energie)armoede en huishoudens met een migratieachtergrond.
In de Arnhem Aan campagne gaan we in 2022 twee grote acties en meerdere kleinere acties uitvoeren, goede voorbeelden uitdragen, aanhaken op natuurlijke momenten, in samenwerking met diverse partijen. De campagne Arnhem Aan zal verder geladen worden en bij de Arnhemmers onder de aandacht worden gebracht, ondermeer met Lijn2030 in de wijken en via social media.

Bij alle thema's van het programma New energy made in Arnhem (gebouwde omgeving, duurzame mobiliteit, bedrijven en industrie, en grootschalige opwek) zijn communicatie- en bewustwordingsacties en inspanningen nodig. Al deze communicatie-activiteiten worden onder de vlag van Arnhem Aan gelanceerd.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal unieke bezoekers website Arnhem Aan		9.459	12.802	15.369	

Eenheid: aantal bezoekers

Bron: Gemeente Arnhem

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Hernieuwbare elektriciteit		2,90%			

Eenheid: Deel van de energie die afkomstig is uit natuurlijke hulpbronnen die constant worden aangevuld, zoals uit wind, zon en waterkracht (%)

Bron: Rjikswaterstaat - Klimaatmonitor

In het programmaplan NemiA 2020-2030 staat een groot aantal inspanningen bij bovenstaande doelstellingen benoemd, met bijbehorende prestatie-indicatoren. Hierboven zijn bij de verschillende doelstellingen de effectindicatoren opgenomen.
In de voortgangsrapportage NemiA, die ieder jaar ter informatie aan de raad wordt aangeboden, is de voortgang op alle indicatoren opgenomen en zijn de trends en duiding hiervan beschreven.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
In 2030 61% CO2-reductie t.o.v. 2017, dit is 572 kT CO2, verdeeld: 130 kT autonome ontwikkelingen, 191 kT (in)direct binnen actieprogramma NemiA, 5 kT (in)direct binnen andere programma's Arnhem en 246 kT buiten de gemeentegrens (in de regio)	**5.387**	**232**	**0**	**3.114**
Gebouwde omgeving: 77 kT CO2-reductie in 2030	5.387	232	0	3.114
Bedrijven en Industrie: 38kT CO2-reductie in 2030				
Grootschalige opwek: 34 KT CO2-reductie in 2030				
Duurzame mobiliteit: reductie van 42 kT CO2 in 2030				
Meer bewustwording en gedragsverandering				
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**5.387**	**232**	**0**	**3.114**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	5.901	5.495	6.236	5.387	1.968	4.125	1.927
Baten	2.381	473	1.264	232	13	2.200	0
Saldo lasten en baten	***-3.520***	***-5.022***	***-4.973***	***-5.155***	***-5.155***	***-1.925***	***-1.927***
Toevoegingen aan reserves	2.595	0	55	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	3.970	3.200	3.203	3.114	40	15	14
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.375***	***3.200***	***3.148***	***3.114***	***3.114***	***15***	***14***
Gerealiseerd resultaat	**-2.145**	**-1.823**	**-1.825**	**-2.041**	**-1.915**	**-1.910**	**-1.913**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 5,4 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Uitgaven in het kader van het klimaatfonds: € 3,0 miljoen;
- Uitgaven in het kader van reguliere werkzaamheden New Energy Made in Arnhem: € 1,8 miljoen;
- Kosten personeel: € 0,6 miljoen.

De totale lasten dalen ten opzichte van 2021 met € 0.9 miljoen. DIt komt met name door lagere lasten in het kader van het klimaatfonds (€ 0,5 miljoen). Daarnaast lopen een aantal incidentele projecten af in 2021 (€ 0,4 miljoen).

Baten

De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 0,2 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Subsidies van het Rijk en uit Europa.

De totale baten dalen ten opzichte van 2021 met € 1,0 miljoen. Dit komt doordat een aantal subsidieprojecten in 2021 afgerond zal worden.

Toevoegingen aan reserves
Niet van toepassing.

Onttrekkingen aan reserves
In 2021 wordt voor totaal € 3,1 miljoen onttrokken aan de reserves.

- € 3,0 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Duurzaam Arnhem (Klimaatfonds);
- € 0,1 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Klimaat en Energie**.**

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
Triple helix partners uit het netwerk Energy made in Arnhem, zoals: woningbouwcorporaties, Alliander, Firan, ENGIE, Vattenfall, provincie Gelderland, Rijkswaterstaat, Waterschappen, Rijksvastgoedbedrijf, Rijn- en IJssel Energiecoöperatie, VNO/NCW, HAN, RijnIJssel College, wijkinitiatieven, Clean Mobility Centre, Stichting KiemT, Ondernemersverenigingen, Allego, stichting E-laad, Oost Nederland Energiek, Natuur- en Milieu Gelderland, regiogemeenten, G40 gemeenten.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Vanuit het programma Klimaat en energie zijn geen risico's met een grote financiële impact op de begroting. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Beleidskaders

- Programmaplan New Energy Made in Arnhem 2020-2030;
- Luchtagenda gemeente Arnhem;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie;
- Kaders voor besteding van het klimaatfonds;
- Arnhemse aanpak Energiearmoede;
- Regionale energiestrategie 1.0.

Ruimtelijke ontwikkeling

De regio Arnhem Nijmegen groeit sterk. Vooral de steden Arnhem en Nijmegen zijn relatief sneller gegroeid dan andere steden in het land. Daarom hebben Rijk, provincie en deze regio een woondeal gesloten. Het doel daarvan is het structureel verbeteren van de woningmarkt, op een duurzame en circulaire manier. De regio Arnhem-Nijmegen en regio Foodvalley vormen samen de groenste metropoolregio van het land. Om naast de groei van deze regio ook het groene profiel te versterken zijn er met het Rijk en provincie eveneens afspraken gemaakt om een verstedelijkingsstrategie op te stellen met als doel een integrale visie op de relatie tussen leefomgeving, wonen, economie en bereikbaarheid. De verstedelijkingsstrategie geeft richting aan de ruimtelijke ontwikkeling in breder regionaal verband en wordt voor Arnhem vertaald in onder andere de Omgevingsvisie en gebiedsgerichte ontwikkelperspectieven voor versnellingslocaties zoals benoemd in de woondeal.
De wetgeving, en het bijbehorende instrumentarium in het ruimtelijke domein gaat met de invoering van de Omgevingswet (per 1 juli 2022) veranderen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en waarden in stand houdt of verbetert

Het motto van de Omgevingswet is: 'ruimte voor ontwikkeling, waarborgen van kwaliteit'. We grijpen de toekomstige Omgevingswet aan om onze leefomgeving te verbeteren, de dienstverlening aan Arnhemmers te verbeteren en bij te dragen aan het behoud van een leefbare en groene stad. We zorgen dat Arnhemmers van het begin af aan kunnen meedenken in de ontwikkeling van onze ruimtelijke plannen en dat deze gemakkelijk digitaal raadpleegbaar zijn.

Conform het plan van aanpak werken we aan de invoering van de Omgevingswet langs 5 lijnen:
- ontwikkelen omgevingsvisie en - programma's;
- ontwikkelen omgevingsplan;
- wat mag waar digitaal;
- verandering organiseren;
- het gesprek voeren.

Door met ketenpartners stappen te zetten op deze lijnen geven we samen invulling aan het motto van de wet en zijn we klaar voor de implementatie van de Omgevingswet.

Er ligt een belangrijke verbinding tussen de Herstelagenda en de invoering van de Omgevingswet. Met de omgevingsvisie en het omgevingsplan brengen we meer samenhang en focus in ons beleid voor de fysieke leefomgeving. Samen met een sterkere "ja, mits" houding draagt dit bij aan betere en snellere besluitvorming en ondersteuning van onze ondernemers en initiatiefnemers in de stad. Omdat we vergunningen straks sneller kunnen verlenen kunnen we de fysieke investeringen in de stad voor onder andere wonen, mobiliteit, energie en klimaat eerder realiseren.

Arnhem geeft richting

We willen ruimte bieden aan de ontwikkeling van de stad vanuit de unieke kwaliteiten van Arnhem. We bepalen kaders en geven richting aan grote stedelijke opgaven, gebiedsontwikkelingen en initiatieven vanuit de stad. Dit doen we door het opstellen van de Omgevingsvisie 2040 en gebiedsgerichte ontwikkelperspectieven die richting geven aan de ontwikkeling en versterking van deze gebieden waar belangrijke transities samen komen. Denk hierbij aan: duurzame mobiliteit, circulaire economie, energietransitie en klimaatadaptatie.

We bepalen een streefbeeld voor Arnhem 2040, waar we samen met de stad naartoe willen ontwikkelen. Dit is een strategische langetermijnvisie, waar opgaven en ambities voor de fysieke leefomgeving samenkomen. In dit streefbeeld wordt aangegeven waar de stad zich verder kan ontwikkelen, waarbij functiemenging en het bijdragen aan een gezonde, veilige en groene leefomgeving voorop staat.
Door in te zetten op een integrale gebiedsgerichte aanpak voor de versnellingslocaties bundelen we onze doelen, inspanningen en investeringsmogelijkheden met die van het Rijk, de provincie en andere partners in de stad. Daarmee versnellen we de gewenste stedelijke ontwikkeling in het licht van onze ambities.

De omgevingsvisie stellen we vast voor een langere periode maar het is geen statisch verhaal, want deze maakt onderdeel uit van de beleidscyclus en kan periodiek worden aangepast. De visie omvat de koers voor Arnhem 2040. Tempo, (politiek) accent, en factoren als conjunctuur en (technologische) ontwikkelingen bepalen de exacte invulling bij de uitvoering. Bij het opstellen van de omgevingsvisie wordt de stad intensief betrokken.

Doorwerking omgevingsvisie

De omgevingsvisie is een integrale visie voor de leefomgeving om de stad in samenhang te ontwikkelen, keuzes te maken in ruimtegebruik en balans te houden tussen allerlei functies en doelen. Om deze visie uit te voeren gaan we de komende jaren onze instrumenten doorontwikkelen, zodat ze in lijn zijn met de ambities uit de omgevingsvisie. De thematische omgevingsprogramma's kunnen in de loop van het proces nog wijzigen, mochten de opgaven in de stad daarom vragen. We gaan werken aan:

- Arnhem aantrekkelijke stad;
- Arnhem groene, gezonde en leefbare stad;
- Arnhem vitale stad;
- Stad waar het goed wonen is;
- Bereikbare stad met ruimte voor schone mobiliteit;
- Stad met nieuwe energie.

Gebiedsuitwerking in ontwikkelperspectieven en gebiedsvisies
Dit betreffen kaderstellende ambitienota's welke richting geven en ontwikkelingen mogelijk maken. Het kan gaan om strategische gebieden of beeldbepalende locaties. Door vooraf ambities te bepalen willen we met de ontwikkeling bijdragen aan een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving voor iedereen. Dit gaat altijd gepaard met participatie door de directe omgeving.
De recent gesloten Woondeal met Rijk en provincie betekent een extra impuls. Door de gebiedsgerichte aanpak willen we met fysieke verbeteringen (kwalitatief en kwantitatief) ook de leefbaarheid van de wijk verbeteren. Deze visies worden in nauwe samenwerking met de directe bewoners, eventuele eigenaren en onze partners in de stad ontwikkeld. Dit zijn voorbeelden van een integrale gebiedsgerichte aanpak in de gedachte van de Omgevingswet, waarvoor de omgevingsvisie het kader biedt, de omgevingsprogramma's de uitwerking vormen en het omgevingsplan het juridisch direct bindend instrument is.
Er is gekozen speciale aandacht te besteden aan deelgebieden, waar sprake is van een nieuwe meervoudige opgave en/of een afwijking van de huidige koers. Het gaat om de volgende gebiedsuitwerkingen:

- Centrum;
- Arnhem Oost;
- Centrum Zuid;
- Arnhem Noord.

Arnhem is fysiek op orde

We werken de komende jaren toe naar één integraal omgevingsplan voor het hele grondgebied van de gemeente. Het omgevingsplan bevat alle regels over de fysieke leefomgeving en geeft invulling aan de maatschappelijke opgaven uit de omgevingsvisie. Het omgevingsplan richt zich niet alleen op functies en bouwmogelijkheden maar ook op andere aspecten van de fysieke leefomgeving, zoals welstand, erfgoed, milieu, duurzaamheid en grote delen van de APV. Naast onze eigen regels bevat het omgevingsplan regels die het Rijk overhevelt naar gemeenten, zoals bijvoorbeeld vergunningsvrij bouwen en delen van het Activiteitenbesluit.

De samenhangende en gebiedsgerichte benadering van het omgevingsplan gaat bijdragen aan het verbeteren van onze dienstverlening. Inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners kunnen regelgeving, die nu nog verspreid is over verschillende plannen en verordeningen, straks op één digitale locatie raadplegen. Op die manier geven we sneller inzicht in de haalbaarheid van een initiatief. We bieden meer maatwerk en ruimte in onze regels zodat initiatieven die bijdragen aan onze maatschappelijke doelen sneller gerealiseerd kunnen worden.

Toewerken naar integraal omgevingsplan

De ontwikkeling van het Arnhemse omgevingsplan beschouwen we als een transitieproces waarin we gefaseerd onze bestemmingsplannen en andere regels die zich richten op de fysieke leefomgeving omvormen tot één omgevingsplan voor het hele gemeentelijke grondgebied.

Voorbereidingen omgevingsplan (2021-2022)
In 2021 en 2022 brengen we het totaal aantal (beheergerichte) plannen terug tot een behapbaar aantal met een hoge(re) mate van uniformiteit. Daarnaast doen we ervaring op met het maken van een integraal omgevingsplan. Dit doen we door met toepassing van de Crisis- en herstelwet regels uit verordeningen nu al toe te voegen aan onze bestemmingsplannen. Een ander belangrijk onderdeel van de voorbereidingsfase is het gebiedsgericht digitaliseren van alle regels zodat we deze straks eenvoudig in het omgevingsplan kunnen integreren.

Daarnaast leggen we (conform het in 2021 door de raad vastgestelde Plan van Aanpak Omgevingsplan) verschillende voorbereidende besluiten aan de raad voor die straks nodig zijn om onze procedures aan te laten sluiten bij de Omgevingswet, zoals de spelregels voor participatie, het delegatiebesluit en het bindend adviesrecht.

Integreren van regels en vertalen omgevingsvisie in het omgevingsplan (vanaf juli 2022)
Op 1 juli 2022 treedt de Omgevingswet in werking en gaan we verder met het integreren van verordeningen en rijksregels in het omgevingsplan. Daarnaast geven we sturing aan onze doelen door de ambities uit de omgevingsvisie te vertalen in het omgevingsplan.

Arnhem maakt mogelijk

Een initiatiefnemer vindt op één (digitale) plek snel en makkelijk duidelijkheid. Waar overleg noodzakelijk is, vindt dit integraal en met de initiatiefnemer aan tafel plaats, vanuit het credo: ja, mits.

We gaan de dienstverlening aan inwoners en bedrijven verbeteren. Dit doen we door het inrichten van één digitaal loket. Hierdoor is de informatie over de wettelijke kaders en besluiten met betrekking tot de fysieke leefomgeving digitaal goed vindbaar, betrouwbaar en volledig, voor een initiatiefnemer en het betreffende bevoegd gezag. De digitale werkwijze met betrekking tot de Omgevingswet is geborgd in de organisatie en de mogelijkheid is gecreëerd dat ketenpartners kunnen samenwerken.

Inrichting van de aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet

We werken stapsgewijs aan de Arnhemse aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) met de volgende inspanningen:

- we richten onze aansluiting op het DSO verder in;
- we richten onze softwaresystemen in;
- we organiseren overleg en afstemming met ketenpartners om elkaar beter te leren kennen om ons voor te bereiden op de komst van de Omgevingswet, onder andere met de ODRA;
- we brengen de processen onder de Omgevingswet in kaart en implementeren die;
- we ontwikkelen het initiatievenproces door (onder andere door het in stand houden van de werkwijze van het transformatieteam);
- we passen de Arnhemse website aan zodat de inwoners snel en makkelijk hun nieuwe weg kunnen vinden.

Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte

Milieubeheer en -handhaving (externe veiligheid, duurzaamheid, lucht, bodem en grondwater, geluid, geur, energie en klimaat) leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte.

Activiteiten energie, duurzaamheid en luchtkwaliteit uitvoeren

De ambities voor energie, duurzaamheid en luchtkwaliteit zijn vastgelegd in het programmaplan New energy made in Arnhem 2015-2020 (september 2015). De focus hierin ligt primair op versterking van de Energie- en Milieutechnologiesector (EMT), energiebesparing, een toename van het aandeel duurzame energie en de voorbeeldige gemeente.
Het programmaplan New energy made in Arnhem 2020-2030 is in januari 2020 door de raad vastgesteld. Zie voor meer informatie het programma S10 Klimaat en Energie.
In februari 2019 is de uitvoeringsagenda luchtkwaliteit (Luchtagenda) door de raad vastgesteld. De Luchtagenda geeft invulling aan het verminderen van stikstof en fijnstof in de stad, en heeft impact op de uitstoot van CO2, met onder andere een milieuzone, het stimuleren van elektrisch (deel)vervoer en duurzame stadslogistiek.

Activiteiten bodem en ondergrond uitvoeren

Het is een gemeentelijke taak vanuit de Wet bodembescherming (Wbb) en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) te zorgen voor de instandhouding en het verbeteren van een bodem die geschikt is om op te wonen en om op te werken. Ook draagt de Wbb bij aan de bescherming van kwetsbare gebieden in verband met natuur en drinkwaterwinning. Onder de Omgevingswet houdt Arnhem deze taken, en werkt daarbij samen met provincie en omgevingsdienst.
In afwachting van duidelijkheid over de structurele financiering en bestuurlijke afspraken vanaf 2022, wordt in 2022 het huidige beleid voortgezet. Dit betekent dat naast beschikkingen, toezicht en handhaving, ook onderzoek/sanering van huidige en latente spoedlocaties worden uitgevoerd (met name loodtuinen). Zo mogelijk worden beleidsvoorstellen gedaan in verband met nieuwe verontreinigingen (zoals zeer zorgwekkende stoffen als PFAS) en overlap met andere thema's (klimaatadaptatie, duurzame energie en biodiversiteit).

Activiteiten externe veiligheid uitvoeren

Externe veiligheid gaat over het beheersen van risico’s die mensen lopen door opslag, productie, gebruik en vervoer van gevaarlijke stoffen in hun omgeving. Arnhem heeft de risicovolle activiteiten in beeld en bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt er rekening gehouden met het aspect externe veiligheid.

Activiteiten geluidshinder uitvoeren

Geluidshinder wordt steeds meer via een programmatische aanpak onder controle gehouden. Het Actieplan Omgevingslawaai 2021-2023 voor bestaande woningen en wegen is daar een belangrijke stap in. Door bij het onderhoud van de gemeentelijke hoofdwegen stil asfalt toe te passen, worden de hinder van en gezondheidsklachten door omgevingslawaai langs gemeentelijke wegen verminderd.
De aanpak van nieuwe situaties bestaat uit het voorkomen van nieuwe geluidgehinderden.
We onderzoeken de mogelijkheden om ook na 2023 standaard stil asfalt toe te passen.
Door het beheersen van het omgevingslawaai dragen we bij aan een gezonde fysieke leefomgeving.

Activiteiten milieuhandhaving uitvoeren

Vergunningverlening en handhaving dragen bij aan het behalen van de landelijke doelstellingen op het gebied van milieu en gezondheid. Deze taken worden uitgevoerd door de ODRA. De prioriteit ligt op een actueel vergunningenbestand en goed naleefgedrag van bedrijven.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig". Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en waarden in stand houdt of verbetert	**9.806**	**4.152**	**0**	**62**
Arnhem geeft richting	7.221	4.152	0	0
Arnhem is fysiek op orde				
Arnhem maakt mogelijk				
Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte	2.585	0	0	62
Overig	**28.825**	**29.737**	**176**	**27**
Totaal	**38.631**	**33.889**	**176**	**90**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	46.930	37.600	43.259	38.631	42.062	31.433	28.397
Baten	48.028	36.731	34.665	33.889	38.863	28.372	25.445
Saldo lasten en baten	***1.098***	***-869***	***-8.594***	***-4.742***	***-4.742***	***-3.060***	***-2.952***
Toevoegingen aan reserves	7.874	2.758	5.077	176	950	675	15.786
Onttrekkingen aan reserves	3.893	0	8.240	90	210	345	15.556
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-3.981***	***-2.758***	***3.162***	***-86***	***-86***	***-330***	***-229***
Gerealiseerd resultaat	**-2.883**	**-3.627**	**-5.431**	**-4.829**	**-3.939**	**-3.390**	**-3.181**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 38,6 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- kosten van jaarschijf 2022 voor bouwgronden in exploitatie (BIE), waaronder civiele werken, plankosten, verwerving- en rentekosten: € 25,9 miljoen (inclusief overboeking van het onderhanden werk ultimo 2022 naar de balans);
- kosten van de Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA) : € 5,4 miljoen;
- kosten civiele werken en plankosten van jaarschijf 2022 op de overige meerjarige projecten € 1,9 miljoen;
- kosten voor de ambtelijke capaciteit voor dit programma € 1,9 miljoen;
- kosten voor de verstedelijkingsopgave € 1,0 miljoen, voor het op niveau brengen van de organisatiecapaciteit om te komen tot een verstedelijkingsstrategie en uitvoering van gebiedsontwikkelingen;
- kosten voor schadeloosstellen woonbooteigenaren De Nieuwe Haven € 0,8 miljoen;
- overige lasten € 1,7 miljoen.

De lasten dalen in 2022 ten opzichte van 2021 met € 4,6 miljoen. Dit bestaat uit een stijging van de lasten met € 4,7 miljoen voor de bouwgronden in exploitatie en een daling van de lasten op de overige meerjarige projecten met € 3,7 miljoen. Dit heeft te maken met de fasering binnen de projecten, waarbij de uitgaven de planning binnen de projecten volgen. Daarnaast stond in 2021 een eenmalig, uit 2020 doorgeschoven, budget geraamd voor de sanering van het woonwagenkamp Bethaniënstraat. Dit geeft een daling in 2022 van € 3,9 miljoen. Verder dalen de lasten voor De Nieuwe Haven met € 1,7 miljoen (totaal € 3,5 miljoen beschikbaar; € 0,27 miljoen in 2020, € 2,48 miljoen in 2021 en € 0,75 miljoen in 2022). Daarnaast was er in 2021 nog een eenmalig budget beschikbaar voor bodemtaken. Dit geeft nog een daling van de lasten met € 0,5 miljoen. Tot slot staat er in 2022 een incidenteel bedrag voor de verstedelijkingsopgave, wat een stijging van € 1,0 miljoen geeft.

Baten
De baten voor 2022 zijn in totaal begroot op € 33,9 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- verkopen en bijdragen voor bouwgronden in exploitatie (BIE): € 25,9 miljoen (inclusief overboeking van het onderhanden werk ultimo 2022 naar de balans);
- bijdragen en overige baten op de overige meerjarige projecten; € 2,0 miljoen (inclusief overboeking van het onderhanden werk ultimo 2022 naar de balans);
- baten uit bouwvergunningen en andere leges € 4,0 miljoen;
- canons erfpachten € 1,5 miljoen;
- overige baten € 0,5 miljoen.

De baten dalen in 2022 ten opzichte van 2021 met € 0,8 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door een stijging op de baten 2021 in de bouwgronden in exploitatie met € 4,7 miljoen en een daling op de overige meerjarige projecten van € 3,7 miljoen. Dit heeft te maken met de fasering binnen de projecten. Verder is in 2021 een eenmalige subsidie ontvangen van € 1,0 miljoen voor de sanering van het woonwagenkamp Bethaniënstraat en daalt het resultaat op afgesloten projecten met € 0,7 miljoen.

Toevoegingen aan reserves
In 2022 wordt € 0,2 miljoen gedoteerd aan de bestemmingsreserves Grondexploitatie. Dit is het resultaat van de in 2022 af te sluiten bouwgronden in exploitatie. In 2021 was de toevoeging € 4,9 miljoen hoger door een eenmalige dotatie aan de BR Zuidelijke Binnenstad en een hoger voordeel uit afgesloten projecten.

Onttrekking aan reserves
In 2022 wordt € 0,1 miljoen onttrokken aan de reserves. In 2021 was de onttrekking € 8,1 miljoen hoger door eenmalige onttrekkingen voor het woonwagenkamp Bethaniënstraat, De Nieuwe Haven en voor bodemonderzoek en sanering. Daar staan in 2022 ook lagere lasten tegenover.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Ruimte
- ODRA;
- Provincie Gelderland;
- Regio gemeenten;
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden(VGGM);
- VNG (Vereniging Nederlandse gemeenten);
- Ministerie van BZK;
- CASA;
- Groenforum.

Milieu
- Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA);
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.

Subsidies
Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing
Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Ruimtelijke ontwikkeling. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's
Gronddepot Oude Veerweg
Financiering bodemtaken
Woonboten Nieuwe Haven
Kosten bouwtaken Odra
Bouwleges (niet realiseren van de verwachte hogere legesinkomsten)

Corona risico's
Faillissement/ surseance/ financiële tegenvallers bij contractpartijen (leveranciers, afnemers)

Beleidskaders
Ruimte
- Structuurvisie Arnhem 2020;
- Groenvisie 2017-2035;
- Welstandsnota;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie.

Milieu
- Luchtagenda gemeente Arnhem;
- Actieplan Omgevingslawaai;
- Rapportage geluidskaarten;
- Beleidsnota bodem 2012, Provincie Gelderland, gemeente Arnhem en gemeente Nijmegen;
- Nota Bodembeheer;
- Notitie Herijking loodbeleid 2020
- Actualisatie Nota Bodembeheer- addendum 2014 ;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-2017-2018;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK2020;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK- PFAS;
- Beleidsplan externe veiligheid.

Wonen en leefomgeving

Onze stad is een groene, levendige, ondernemende en inclusieve stad waar Arnhemmers fijn en betaalbaar kunnen wonen. Grote 'nieuwe' overstijgende opgaven, zoals de energietransitie, klimaatadaptatie en levensloopbestendigheid, zijn uitdagingen waar Arnhem voor staat. In de Arnhemse woonprincipes 2016-2025 wil Arnhem haar positie als aantrekkelijke woonstad, onderscheidend in de regio, versterken. Arnhem is een groene stad met een unieke ligging aan de Rijn. Zij geeft prioriteit aan ontmoetingsruimte in stadsparken, wijkparken en buurtgroen. Dit programma omvat de volgende onderdelen: wonen en een aantal aspecten van de openbare ruimte, zoals water, havenbeheer, stadsreiniging, bossen, parken en ecologie, stedelijk groen, spelen, dierenwelzijn, afval en riolering. Daarbij is klimaatadaptatie een belangrijk aandachtspunt. Met klimaatadaptatie bereiden we Arnhem voor op de effecten van de klimaatverandering, op heviger weer. We passen de stad aan zodat deze minder kwetsbaar is voor hoog en laag water, extreme regenval, hitte en langdurige droogte. We willen het Arnhemse groen versterken. Dat levert een prettige buurt op, maar draagt bijvoorbeeld met verkoeling en wateropname bij aan klimaatadaptatie.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem biedt woonruimte

De regio Arnhem-Nijmegen groeit op dit moment snel. Sneller dan andere steden in het land. Mocht de groei doorzetten, dan moeten we zorgen dat we daarvoor klaar zijn. Alle inspanningen die hiervoor nodig zijn, staan in het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling. Dat is onder meer de Woondeal die we in de regio Arnhem Nijmegen samen met het Rijk hebben gesloten. We weten niet of deze groei zich op eenzelfde manier zal doorzetten. De impact van de coronacrisis onderzoeken we samen met onze partners in de stad. Daarbij kijken wij ook naar het effect van de coronacrisis op de woningbehoefte. In het woonbehoefteonderzoek staat bijvoorbeeld een berekening bij de economische groei zoals die was voordat de crisis startte en een berekening bij een lagere groei. We verwachten dat de behoefte niet zal afnemen, mogelijk heeft de situatie wel effect op het type woningen dat wij moeten realiseren.

Prioriteit geven wij aan acties en initiatieven die niet alleen woningbouw mogelijk maken, maar die ook verbonden zijn met de sociale opgaven in onze wijken, die de leefomgeving verbeteren, die bijdragen aan lokale werkgelegenheid en de economische kracht van onze stad versterken. Dit sluit ook aan bij de afspraken die gemaakt zijn in de Woondeal en vertaald zijn in de Arnhem-Oost-aanpak. Dit is meer dan alleen maar sneller meer woningen bouwen. We willen daarmee vooral de leefbaarheid van de wijken en de kansen van de inwoners vergroten. Dat doen we door in te zetten op het bouwen van betaalbare, duurzame en energiezuinige woningen. Daarnaast streven we naar een zo circulair mogelijke woningbouw, kijken we hoe we de leefomgeving groen houden of groener maken en hoe we de sociale structuur van wijken kunnen verbeteren. Daarbij is goede bereikbaarheid belangrijk.

Beschikbare en betaalbare woningen

Iedereen moet goed kunnen wonen in onze stad. Om beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen in Arnhem op peil te houden moeten er meer woningen worden gerealiseerd in de komende jaren. Dit geldt voor alle soorten woningen. In de woningbouwplannen wordt rekening gehouden met de werkelijke vraag en behoefte van de Arnhemse woonconsument. Dat betekent: aantrekkelijke, levensloopbestendige woningen voor ouderen, woningen voor kleine huishoudens, en sociale woningbouw en koopwoningen in de verschillende segmenten. Het vergt een inspanning van de gemeente om samen met de ontwikkelaars en corporaties te zorgen voor een evenwichtig aanbod dat enerzijds aansluit bij de woningbehoefte de komende jaren en anderzijds bij het streefbeleid en de gewenste ruimtelijke kwaliteiten uit de omgevingsvisie. Wij kunnen dit niet alleen.

Naast vergroten van de woningvoorraad willen we ook de bestaande voorraad benutten voor deze opgave. Dit betekent dat we doorstroming willen bevorderen en de markt waar nodig reguleren zodat bepaalde doelgroepen niet worden verdrongen in de bestaande woningvoorraad.

Voor de verdeling van vrijkomende schaarse sociale woonruimte van toegelaten instellingen, hanteren we een rechtvaardige en evenwichtige verdelingssystematiek. Daarnaast willen we gebruik maken van een aantal privaatrechtelijke en publiekrechtelijke mogelijkheden die voorkomen dat woningen worden opgekocht en prijzen worden opgedreven. Concreet werken we hiervoor privaatrechtelijk de mogelijkheden uit om een 'zelfbewoningsplicht' zo breed mogelijk toe te passen. Daarnaast zullen we de gemeenteraad een voorstel doen om gebruik te maken van de mogelijkheden rondom het bieden van 'opkoopbescherming'. De wetgever maakt het per 1-1-2022 mogelijk deze bescherming te bieden.

Bovengenoemde opgaven op het gebied van wonen hebben veelal een ruimtelijke component en zorgen voor een toenemende druk op de handhavingscapaciteit van de ODRA en de gemeente. Hiertoe is het budget voor handhaving met € 0,1 miljoen verhoogd. Dit budget zal bijdragen aan de realisatie van onderstaande inspanningen.

Versnellen en doorprogrammeren van (betaalbare) woningen

De woningmarkt van Arnhem staat onder druk. Versnellen van productie en meer woningen programmeren is daarom noodzakelijk. Het Plan van Aanpak woningbouwontwikkeling dat in juli 2020 is vastgesteld in de raad is hierbij het vertrekpunt. We sturen op een evenwichtig aanbod van woningen. Belangrijk daarbij is dat we streven naar meer gemengde wijken, waarbij er meer spreiding ontstaat van kwetsbare mensen over de stad. We doen dit door:

1. Stimuleren van het realiseren van koop- en huurwoningen in de verschillende categorieën, zoals opgenomen in het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling. We sturen daarbij onder andere op minimaal 30% sociale huurwoningen over de nieuw te realiseren projecten waarbij gekeken wordt naar differentiatie in de wijken en we monitoren de nieuwbouw en de behoefte.
2. We onderzoeken de mogelijkheden om projecten te versnellen en zoeken naar locaties voor doorprogrammeren. Hiervoor betrekken we actief partners; bijvoorbeeld via de prestatieafspraken met de corporaties en via het stadsakkoord. Ook leggen we verbindingen met andere overheden, kennisinstituten en marktpartijen. Zo benutten we de kansen die de regionale samenwerking binnen de Groene Metropoolregio ons biedt en zijn we actief in de Woondeal Arnhem-Nijmegen en de Verstedelijkingsstrategie.

Doorstroming bevorderen

Om relatief grote eengezinswoningen vrij te kunnen spelen, die momenteel door een- of tweepersoonshuishoudens worden bewoond, verkennen we of we de doorstroming actief kunnen stimuleren. We zetten in op pilots met behulp van provinciale doorstroommakelaars en/of gemeentelijke verhuiscoaches.

Voldoende woningen voor alle Arnhemmers/ voor bijzondere doelgroepen

De bestaande afspraken met de corporaties zijn niet meer geheel toereikend om de uitstroom uit instellingen te organiseren. Dit betreft de huisvesting voor mensen die uitstromen uit intramurale voorzieningen vanuit de jeugdzorg, voor jonge statushouders, voor beschermd wonen (BW), voor maatschappelijke opvang (MO, dat wil zeggen dak- en thuisloze jeugdigen, volwassenen en gezinnen), vanuit de vrouwenopvang, mensen die rolstoelafhankelijk zijn en sociaal en medisch urgenten. Mede door de enorm krappe woningmarkt en de coronapandemie is de uitstroom in 2020 zelfs afgenomen. Er zijn extra inspanningen nodig om voor alle mensen die toe zijn aan zelfstandig wonen een juiste, veilige plek te vinden. We zijn hierover in gesprek met de corporaties. Concepten voor flexwonen kunnen hierin bijdragen.

Door de geconcentreerde woningvoorraad van de corporaties zijn kwetsbare wijken ontstaan waar de leefbaarheid onder druk staat. Om de uitstroom goed te organiseren, zoeken gemeente en corporaties, gezamenlijk met andere partners de samenwerking, onder andere in de Arnhem-Oost aanpak. Daarnaast wordt, mede vanuit de Woondeal, ingezet op nieuwbouw die bijdraagt aan de evenwichtige opbouw van de wijken in Arnhem.

In 2022 geven we uitvoering aan de woonzorgvisie die in de 2e helft van 2021 wordt aangeboden aan de gemeenteraad.

Collectieven, zelfbouw en flexwonen bevorderen

Er is een vraag naar collectieven, zelfbouw en flexwonen. Voor deze concepten pakt de markt nieuwbouwontwikkeling niet automatisch op. Het vergt een inspanning van de gemeente om samen met ontwikkelaars en corporaties te komen tot aanbod voor deze groepen en om praktische belemmeringen voor wooninitiatieven zoveel mogelijk weg te nemen. Collectief wonen levert een bijdrage aan de sociale cohesie, vaak niet alleen binnen het collectief maar ook voor de omgeving. Zelfbouw geeft mensen de kans hun droom te realiseren en zal hen stevig verankeren in de wijk.

Voor het Merwedeterrein zijn de gesprekken gestart voor de invulling met flexibele woonvormen, onder andere voor bijzondere doelgroepen. Hiervoor is een subsidie van het Rijk beschikbaar. Bij de voorwaarden voor deze subsidieverstrekking is uitgegaan van realisatie eind 2022.

In 2022 bevorderen we wederom de realisatie van twee CPO-locaties. Dit levert een bijdrage aan leefbare en heterogene wijken.

Uitbreiden woonwagenlocaties

We geven uitwerking aan het plan van aanpak uitbreiden woonwagenlocaties (juni 2020). Eind 2021 gaan twee pilot-locaties van start. Ook wordt een nieuw toewijzingssysteem in samenwerking met de woningcorporaties en Huurdersvereniging woonwagenbewoners Arnhem gemaakt. Dit is een uitwerking van de vigerende Huisvestingsverordening.

Huisvesting arbeidsmigranten

De komende jaren verwachten we een groei van het aantal in de regio woonachtige en werkzame arbeidsmigranten. Hoewel deze werknemers van groot belang zijn voor onze lokale economie, is er veelal nog geen geschikte huisvesting voorhanden. In Arnhem merken we dat dit gebrek aan geschikte huisvesting tot gevolg heeft dat woningen in woonwijken worden opgekocht voor deze doelgroep en dat dit in sommige gevallen overlast voor omwonenden met zich meebrengt, en woningen van een beperkte woonkwaliteit voor de arbeidsmigranten. Omdat dit bovenal een regionaal vraagstuk is, werken we in regionaal verband aan een plan van aanpak en beleidskader. Dit beleidskader wordt naar verwachting in 2022 aan alle gemeenteraden aangeboden.

Studentenhuisvesting en starters

We zetten blijvend in op voldoende woningen voor studenten en starters. We werken hiervoor onder andere samen met de SSH& om tot vergroting van hun marktaandeel in Arnhem te komen, en zetten in op de bouw van voldoende nieuwbouwwoningen voor kleinere huishoudens. Daarnaast maken we splitsingen en verkameringen onder voorwaarden mogelijk in de stad.

Doelgroepenverordening

We actualiseren onze doelgroepenverordening. Hiermee maken we het mogelijk in bestemmingsplannen de segmenten 'sociale huur', 'middenhuur' en 'sociale koop' op te nemen en zorgen we dat de woningen binnen deze categorieën enkel bewoond kunnen worden door een bepaalde doelgroep, en dat de woningen onder een bepaald prijsniveau blijven.

Beleid op splitsen en verkameren

Om beter te kunnen sturen op de negatieve effecten van woningsplitsing en verkamering, zoals de negatieve effecten op de leefbaarheid in bepaalde wijken en om grip te houden op de ruimtedruk in bepaalde wijken, geven we verder uitvoering aan de activiteiten uit het Plan van Aanpak woningsplitsing en verkamering. Hierbij maken we het enerzijds mogelijk dat initiatiefnemers voldoende woonruimte in onze stad kunnen realiseren, maar gaan we anderzijds ook overlast tegen en borgen we een hoogwaardige ruimtelijke kwaliteit.

Discriminatie op de woningmarkt

Uit verschillende landelijke onderzoeken blijkt dat discriminatie op de woningmarkt een serieus probleem is. Als gemeente Arnhem vinden we discriminatie onaanvaardbaar en maken we ons hard voor een inclusieve samenleving. Hoewel we ons via verschillende lijnen al inzetten om discriminatie zoveel als mogelijk tegen te gaan, hebben we nog onvoldoende zicht op de mate van de problematiek omtrent discriminatie op de woningmarkt. We zullen een onderzoek presenteren waarin inzicht wordt geboden in de problematiek. Een mogelijkheid is om het thema binnen de aanpak 'goed verhuurderschap' op te nemen.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Woningvoorraad	73.640	74.416	75.632	76.737	77.839
Eenheid: Aantal woningen					
Bron: CBS					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: nieuw gebouwde woningen	8,7	11,1	9,2	11,8	
Eenheid: Het aantal nieuwbouwwoningen per 1000 woningen					
Bron: CBS (Verplichte BBV-indicator)					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: overige toevoegingen	295	551	561	297	
Eenheid: Het aantal overig toegevoegde woningen (meestal transformatie)					
Bron: CBS					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: aandeel eigendom corporaties nieuwbouwwoningen		6,4%	16,3%		
Eenheid: % corporatiewoningen van totaal toegevoegde woningen					
Bron: CBS					
Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen koop	43%	43%	44%	43%	
Eenheid:% koopwoningen van de totale woningvoorraad					
Bron: CBS					

Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen corporatiebezit	36%	36%	36%	36%

Eenheid:% corporatiewoningen van de totale woningvoorraad

Bron: CBS

Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen particuliere huur	19%	19%	20%	20%

Eenheid:% woningen particuliere verhuur van de totale woningvoorraad

Bron: CBS

Afgegeven woningbouwvergunningen (nieuwbouw & verbouw)/ transformatie	1.528	1.327	1.204	872

Eenheid: Aantal woningbouwvergunningen per jaar

Bron: ODRA/CBS

Kwalitatieve en toekomstbestendige woningvoorraad

Naast de betaalbaarheid van de woning is de juiste kwaliteit belangrijk voor de woonbeleving van onze inwoners. Onder woonkwaliteit verstaan we een duurzame, gezonde woning die levensloopgeschikt is en de juiste omvang heeft voor de doelgroep die erin woont en voor de plek waar de woning staat.

Woningen verduurzamen

Met woningcorporaties maken we afspraken over verduurzamen van woningen en het aansluiten bij de aanpak van de wijkgerichte energietransitie. Het gaat om isolatie en om de stap van fossiele naar duurzame warmtevoorziening. In het najaar van 2021 stellen we de Transitievisie warmte vast. Op basis daarvan maken we concrete afspraken met de corporaties voor 2022 en verder. Met behulp van het Volkshuisvestingsfonds maken we een begin met het verduurzamen van particuliere woningen in Arnhem-Oost. Omdat dit voor een belangrijk deel om 'gespikkeld bezit' gaat, werken we hiertoe nauw samen met de corporaties. De corporaties en de gemeente werken samen in de aanpak energiearmoede en in het aanbod specifiek voor huurders (gebaseerd op de RREW-subsidie van het Rijk).

Levensloopgeschikte woningen ontwikkelen en bestaande woningen levensloopgeschikt maken

Bij nieuwbouwontwikkelingen maken we afspraken over levensloopgeschikte woningen in een levensloopgeschikte omgeving. Samen met corporaties proberen we doorstroming van ouderen uit eengezinswoningen te bevorderen (zie de inspanning 'doorstroming bevorderen' onder beschikbare en betaalbare woningen) en maken we afspraken over de juiste portefeuille in de stad die aansluit bij de doelgroep.

Gezond binnenklimaat

In samenwerking met stakeholders brengen wij de aandachtspunten in beeld die spelen op het gebied van gezond wonen. Met corporaties verkennen wij de problematiek van vocht en schimmel in woningen, in samenwerking met de GGD verkennen we in brede zin de (samenhang van) aspecten die horen bij een gezond binnenklimaat, zoals temperatuur, geluid en luchtkwaliteit.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Rapportcijfer woning	7,7		7,7		

Eenheid: Gemiddeld rapportcijfer voor de woning op een schaal van 0-10

Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)

Leefbare woonomgeving

Arnhem staat voor het versterken van de identiteit van wijken en het vergroten van de verscheidenheid binnen wijken. Een zekere differentiatie en variatie in huishoudens, inkomens en woningen biedt ruimte aan het maken van een wooncarrière in de wijken. Onze focus ligt op verminderen van de druk op de kwetsbare wijken en voorkomen dat wijken afnemen in leefbaarheid. We werken hiertoe samen met onze partners: corporaties, maatschappelijke partners en mede-overheden. Met ontwikkelende partijen gaan we in het kader van het stadsakkoord het gesprek aan hoe nieuwbouwinitiatieven kunnen bijdragen aan het creëren van diverse woonmilieus.

Goed verhuurderschap

Huurders hebben op de huurmarkt nog vaak te maken met vervelende excessen. Het stimuleren van goed verhuurderschap moet hierbij een oplossing bieden. Net als in 2021 geven we in 2022 uitvoering aan de 'Arnhemse aanpak goed verhuurderschap'. Binnen deze aanpak staat niet enkel het stellen van regels centraal en het handhaven van deze regels, maar vooral een samenwerking tussen gemeente, huurders en verhuurders waarbij we goed verhuurderschap gezamenlijk willen stimuleren. Belangrijke lijnen binnen de aanpak zijn dat we het Huurdershuis een aanvullende opdracht geven om huurders derdelijnshulp te bieden. Ook subsidiëren we stichting KKVV. Via KKVV bieden we verhuurders kosteloos een beheerapplicatie aan, die tevens kan dienen als communicatieplatform voor verhuurders, huurders en omwonenden.

Opkoopbescherming

Per 1 januari 2022 worden gemeenten in staat gesteld om bij specifieke gebieden een zogeheten 'opkoopbescherming' toe te passen. Deze opkoopbescherming geldt alleen voor goedkope en middeldure koopwoningen in gebieden waar de leefbaarheid onder druk staat, of waar veel schaarste is aan goedkopere koopwoningen. De opkoopbescherming wordt hiermee een middel om de leefbaarheid in wijken te verbeteren of op peil te houden. We doen uw raad in 2022 een voorstel voor toepassing van de opkoopbescherming.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Leefbaarheid in eigen buurt	7,2		7,2		
Eenheid: Gemiddeld rapportcijfer voor de leefbaarheid in de buurt op een schaal van 0-10					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					
Woonomgeving	7,3		7,4		
Eenheid: Gemiddeld rapportcijfer voor de woonomgeving op een schaal van 0-10					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					

Arnhem-Oost

De wijken Geitenkamp, Klarendal, Presikhaaf-West, Arnhemse Broek en Malburgen (samen 'Arnhem-Oost') kampen met aanzienlijke problemen en kennen veel kwetsbare bewoners. Bewoners met verminderde zelfredzaamheid die veel zorg, ondersteuning of begeleiding nodig hebben. Tegelijkertijd met een toename van kwetsbare groepen neemt ook de overlast van bewoners onderling toe. Corona versterkt deze trends. Er is sprake van toename van schulden, toename van werkloosheid, nieuwe kwetsbare groepen, een toename van faillissementen, krimp van innovatieve sectoren en uitstel of afstel van investeringen. De problematiek in kwetsbare wijken wordt steeds scherper zichtbaar, geconcentreerder, en de noodzaak voor oplossingen wordt urgenter.

De hoofdambitie van de Arnhem-Oost-aanpak is dat iedere jongere in Arnhem-Oost dezelfde kansen heeft als elke andere jongere in Arnhem en Nederland. Daarvoor is een langjarige beweging nodig. We kiezen hiervoor een termijn van 18 jaar. Centraal hierbij staat het perspectief van jongeren. Onze doelen zijn gebiedsgericht, bedoeld als extra om achterstanden in te halen en daarbij soms onorthodox.

Doelen Arnhem-Oost

Over 18 jaar zien wij dan ook graag in Arnhem-Oost het volgende voor ons:

- Het aantal kinderen dat opgroeit in armoede is aanzienlijk gezakt.
- Alle jongeren die de mogelijkheden hebben om een startkwalificatie te hebben, halen die ook.
- Jongeren zijn gezond, zowel fysiek als mentaal en maken minder gebruik van Jeugdzorg.
- Jongeren kunnen en willen blijven wonen in de wijk waar ze zijn opgegroeid.
- Jongeren spreken en schrijven Nederlands (B1 niveau) naar hun beste kunnen.
- Alle kinderen in Arnhem-Oost groeien op in een omgeving waar werken loont en normaal is.
- De ouders, leraren, buren, vrienden en werkgevers zijn trots op wat er in hun wijk met hun jeugd is gebeurd.

Vier ontwikkellijnen

Deze ambitie moet werkelijkheid worden doordat opeenvolgende colleges, gemeenteraden, bewoners, partners en andere bondgenoten in de stad, de provincie en op rijksniveau zich hebben toegelegd op langjarig commitment. Het betekent dan ook niet dat alle doorbraken al bedacht zijn. Deze willen we juist samen verder ontwikkelen en er ruimte voor geven.

Het langetermijnperspectief van 18 jaar maakt de Arnhem-Oost-aanpak uniek. Het nodigt uit tot een andere manier van denken en kijken naar oplossingen. Het maakt oplossingen mogelijk die veel verder in de tijd liggen. Er moet ruimte zijn om na te denken en te experimenteren. Ook voor het bouwen van netwerken die het verschil maken moet je tijd en het vertrouwen hebben.

De Arnhem-Oost-aanpak is vertaald in 4 ontwikkellijnen die tezamen een integraal perspectief vormen op de uitdagingen in de vijf wijken van Arnhem en die alle ten goede komen aan meer kansen en perspectief voor een nieuwe generatie. De nadruk ligt in deze wijkaanpak op de combinatie tussen sociaal en fysiek. De

ontwikkellijnen vormen samen met de wijkanalyses en andere analyses een leidraad om te komen tot de ambities over 18 jaar. De doelen en bijbehorende indicatoren voor de komende vier jaar worden opgenomen in de wijkuitvoeringsplannen. De ontwikkellijnen zijn niet alleen een doel om naartoe te werken, maar zijn iets waar wij elke dag in de buurt mee bezig willen zijn. De vier ontwikkellijnen zijn:

1. Bewoners voelen zich vrij, veilig en verbonden met elkaar in hun wijk, waar zij trots op zijn.
2. Alle jongeren kunnen zich ontwikkelen in een cultuur waarin de persoonlijke ontwikkeling centraal staat en alle bewoners zijn aan het werk als ze dat kunnen of ze doen mee.
3. Iedere bewoner kan rondkomen, en leeft gezond, zowel fysiek als mentaal.
4. Ieder kan opgroeien en leven in kwalitatief goede woningen in een prettige en veilige openbare ruimte.

Een schone, groene én klimaatbestendige openbare ruimte

Een aantrekkelijke openbare ruimte vormt een belangrijke basis voor een leefbare stad waarin je prettig kunt wonen, werken en recreëren. Vanwege de mooie landschappelijke ligging en de ontstaansgeschiedenis van de stad beschikt Arnhem over fraaie openbare ruimtes waarvan de vele parken natuurlijk toonaangevend zijn. Maar ook in de wijken is veel en aantrekkelijk groen aanwezig, waar de bewoners terecht trots op zijn. Tijdens de coronacrisis en de hittegolven van de afgelopen jaren is steeds duidelijker geworden dat het vele groen essentieel is om de stad ook in moeilijke tijden leefbaar te houden.
Vertrekpunt voor de openbare ruimte is dat deze in ieder geval schoon, heel en veilig moet zijn. Het onderhoud is daar in de eerste plaats op gericht. Maar ook toezicht, controle en handhaving leveren daaraan een belangrijke bijdrage. Daarnaast zijn leefbaarheid, klimaatadaptatie en groen leidende thema's voor inrichting en beheer van de openbare ruimte.
We zien dat in sommige wijken de leefbaarheid onder druk staat. Dit uit zich onder andere in een sleetse openbare ruimte. Daarnaast lopen we er tegen aan dat het aanleggen van extra groen ook leidt tot jaarlijks terugkerende hogere beheerkosten. Om deze problemen het hoofd te bieden zijn onlangs extra middelen in de begroting opgenomen. Hiermee kan het dagelijks onderhoud op sleetse plekken worden geïntensiveerd en kan extra groen op een gewenst niveau in stand worden gehouden. Daarnaast biedt de Arnhem-Oost aanpak mogelijkheden om de openbare ruimte te verbeteren en te vergroenen in een aantal kwetsbare wijken.
Met klimaatadaptatie bereiden we Arnhem voor op de effecten van de klimaatverandering, op meer en heviger weersextremen. Het gaat dan om het (ruimtelijk) aanpassen van de stad en het dusdanig ontwerpen van nieuw stedelijk gebied dat dit minder kwetsbaar is voor hoog en laag water, extreme regenval, hitte en langdurige droogte. Dit is verwoord in de strategie Klimaatadaptatie die begin 2021 is vastgesteld. In samenhang met de klimaatadaptatie hebben we de ambitie om het Arnhemse groen te versterken. Deze ambitie is verder uitgewerkt in de groenvisie. Daarnaast gaan we in Arnhem meer bomen aanplanten, zoals is aangegeven in het bomenplan. De opgaven voor klimaatadaptatie en versterken van het groen pakken we op samen met de bewoners en onze partners.
Voor de openbare ruimte geldt dat de gemeente een bepalende invloed heeft op inrichting en beheer. De ambities die we daarbij nastreven verschillen per type gebied en per aspect. Een nadere uitwerking daarvan is terug te vinden in de paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen.

Naar een klimaatadaptieve stad

Ook in 2021 zijn de gevolgen van de klimaatverandering veelvuldig in het nieuws geweest. Vooral de rampzalige overstromingen en extreme hittegolven met bosbranden maakten veel slachtoffers. De Strategie Klimaatadaptatie geeft aan hoe we Arnhem willen aanpassen aan de extreme weersomstandigheden in het toekomstige klimaat. Uitgangspunt van deze strategie is dat we samen met de bewoners en onze partners werken aan de opgaven voor klimaatadaptatie.
Met het oog hierop is een intentieverklaring opgesteld die medio 2021 al door meer dan 20 partijen was ondertekend: ontwikkelaars, woningcorporaties, onderwijsinstellingen, bewonersorganisaties, provincie en waterschappen. Samen met deze partijen is de 'Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie Arnhem' opgesteld. Dit document geeft een overzicht van de vele maatregelen die we in de komende jaren samen met onze partners nemen om Arnhem klimaatbestendig te maken.

Stimuleren en faciliteren

Er is in Arnhem veel draagvlak en enthousiasme om de stad klimaatbestendig te maken. Veel Arnhemmers willen zelf voor hun stad zorgen en vergroenen hun eigen dak, tuin of woonomgeving. De gemeente stimuleert dit door bewoners te ondersteunen bij het maken van plannen en met een subsidieregeling om de plannen te helpen financieren. De behoefte hieraan is zo groot dat extra geld is vrijgemaakt om de ondersteuning te verbeteren en ook de subsidiemogelijkheden (opnieuw) te vergroten.

Klimaattoets

De al aanwezige bouwstenen die ervoor zorgen dat bij nieuwe projecten de klimaatadaptatie wordt meegenomen worden verder uitgebouwd tot een klimaattoets. Met deze toets zorgen we ervoor dat alle projecten (gebiedsontwikkelingen, herinrichtingen en onderhoudsmaatregelen) gaan bijdragen aan een klimaatbestendig Arnhem en dat daarbij alle aanwezige kansen optimaal worden benut.

Gebiedsgerichte maatregelen

Met het uitvoeren van gebiedsgerichte maatregelen brengen we een klimaatbestendig Arnhem stap voor stap dichterbij. De nadruk ligt daarbij op de focusgebieden: de gebieden waar de risico's voor wateroverlast, hitte en droogte het grootst zijn. In deze gebieden worden extra middelen ingezet uit het Klimaatfonds. Maar ook buiten deze focusgebieden nemen we maatregelen om de gevolgen van de klimaatverandering tegen te gaan. We liften hier mee met gebiedsontwikkelingen en herinrichtingen die met behulp van de klimaattoets maximaal zullen bijdragen aan klimaatadaptatie.

Minder verharding

Veel verharding leidt tot een grotere opwarming en meer wateroverlast. In de Strategie Klimaatadaptatie is daarom de ambitie benoemd om de hoeveelheid verharding in Arnhem met 10% terug te dringen. Er is inmiddels een werkwijze ontwikkeld waarmee we deze ambitie realiseren. Bij maatregelen aan de hoofdinfrastructuur en woonomgeving zullen we steeds kijken welke mogelijkheden er zijn om de hoeveelheid verharding terug te dringen. Ook richten we ons op het terugdringen van de verharding in particuliere tuinen. Met een monitoringssysteem kunnen we bijhouden in welke mate de hoeveelheid verharding daadwerkelijk afneemt.

Arnhem als koploper

Met het voortvarende beleid heeft Arnhem op het gebied van klimaatadaptatie een toppositie verworven. Deze positie willen we behouden en uitdragen. We spelen daarbij een belangrijke rol in het vergroten van de kennis op het gebied van klimaatadaptatie en werken daarbij samen met onderwijsinstellingen waaronder de Wageningen University en Research, de Hogeschool Arnhem-Nijmegen en van Hall - Larenstein.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Vergroening/ verstening van tuinen					
Eenheid:					
Bron: Eigen data; deze indicator wordt vanaf dit jaar voor het eerst gemeten (Uitvoeringsagenda klimaatadaptatie).					

Arnhems groen versterken

Arnhem is één van de groenste steden van Nederland en dat willen we ook zo houden. Meer dan ooit blijkt hoe belangrijk het groen is om de stad leefbaar en aantrekkelijk te houden. Het beleid voor het Arnhemse groen is geformuleerd in de Groenvisie. Het beleid voor bomen is onlangs uitgewerkt in het Bomenplan. De komende jaren zullen we ons vooral richten op de volgende thema's:

Herkenbare stad: Vergroten van de waarden van bossen en parken
Kenmerkend voor Arnhem zijn de bossen, de natuurgebieden en de vele parken. En ook de lanen in de buitengebieden en de grote groenzones in en om de wijken, bijvoorbeeld moeraszone Schuytgraaf, ecozones Presikhaaf of de Huissensedijk.

Natuurvriendelijke stad: Vergroten van de biodiversiteit
Onze stad is ook een natuurvriendelijke stad. Sinds 2019 zijn we bijvriendelijke gemeente. Door een natuurlijke inrichting en beheer van het groen houden we rekening met dier- en plantensoorten die kenmerkend zijn voor Arnhem. Waar mogelijk verbinden we groengebieden met elkaar: dit is belangrijk voor de migratie van dieren en ook van planten. En we bouwen en beheren natuurinclusief. Zo komt de natuur tot diep in de stad, vergroten we de biodiversiteit en verbeteren we de ecosystemen in de stad (bijvoorbeeld bos, bloemrijk grasland, poel, moeras).

Groene gezonde stad: Vergroenen van de stad
Groen zorgt ervoor dat bewoners zich prettiger en gezonder voelen. Het nodigt ook uit tot bewegen en sporten. Groen vermindert wateroverlast en hittestress en zorgt voor een schonere lucht. En zorgt voor meer biodiversiteit.

Duurzaam beheerde stad: Toekomstbestendig beheer
Ons groen wordt toekomstbestendig beheerd. We willen het groen langdurig in stand te houden. Bomen moeten vitaal oud kunnen worden. Ook het beperken en voorkomen van verspreiding van soorten die de biodiversiteit verstoren (onder andere Japanse duizendknoop) hoort daar bij.

Samenwerkende stad: Samen de stad vergroenen
Het vergroenen van de stad kunnen we niet alleen. We doen dat samen met onze groene partners in de stad en ook onze inwoners.

Herkenbare stad: Alle (verpachte) agrarische gronden in eigendom van gemeente Arnhem kennen biologische landbouw / veeteelt, met een SKAL certificering

Met de pachters van onze agrarische gronden zijn we in gesprek over het overgaan van reguliere landbouw naar biologische landbouw en veeteelt. Dat vergroot de waarde van het landschap voor mens (gezondheid), dier en plant (biodiversiteit). En het draagt bij aan het toekomstbestendig houden van de stad op het gebied van klimaat: verbeteren van de ecosystemen (bijvoorbeeld bos, heide, hooiland, beek, poel) en het voorkomen van wateroverlast, hittestress en vervuilde lucht.
Deze gesprekken lopen samen op met een nieuw natuurontwikkelingsproces rondom de Kemperheide met stichting ARK en de revitalisering van de kazerne Schaarsbergen. Zo maken we met een integrale aanpak het hele gebied natuurinclusiever. Naast biologische landbouw betekent dit ook een gevarieerder, biodiverser en klimaatbestendiger bos en een beter aaneengesloten natuurgebied met minder hekken en andere barrières zodat het leefgebied voor dieren wordt vergroot.

Herkenbare stad: Vergroten groenmassa bomen en bos in Arnhem

Bij het streven naar een groene stad kijken we niet alleen naar de hoeveelheid bomen, maar ook naar de 'groenmassa': de omvang van de boomkronen en andere groenelementen. We gaan extra bomen aanplanten op hitteplekken, in de wijken, in park en buitengebied. Deze bomen krijgen voldoende ondergrondse en bovengrondse groeiruimte op basis van het Bomenplan Arnhem.
In 2022 zijn potentiële plantlocaties voor extra bomen in beeld. Aanplant van extra bomen wordt uitgevoerd in het plantseizoen 2022 (november - maart) en in de komende jaren. Het streven is in 2020 een groot aantal extra straatbomen, plantsoen- en parkbomen aan te planten.
We gaan extra bos en Tiny Forest aanplanten. Dit doen we in afstemming en overleg met bewoners.
In de wijk Elderveld wordt in overleg met initiatiefnemers en bewoners voorbereidingen getroffen voor de realisatie van een voedselbos. In Rijkerswoerd leggen bewoners in goed overleg met de gemeente circa 800m² Tiny Forest aan. In Presikhaaf wordt op een buiten gebruik geraakt sportveld een wijkklimaatbosje gerealiseerd.
Op 50 locaties worden de groeiplaatsomstandigheden van Waardevolle bomen verbeterd zodat ze gezond en vitaal blijven en nog ouder kunnen worden. Stadsbomen en lanen, zoals de Beukenlaan, krijgen extra zorg en aandacht zodat ze uit kunnen groeien tot Buitengewone bomen.
Jaarlijks monitoren we de voortgang van het boomkroonvolume. Dit is uitgewerkt in de uitvoeringsagenda van het Bomenplan Arnhem.

Herkenbare stad: In stand houden van gezonde bossen en parken

De kwaliteit van onze bossen en parken staan onder druk. Oorzaken hiervan zijn het intensiever gebruik, overmatige stikstofdepositie, klimaatverandering en biodiversiteitsverlies. Bij het beheer en onderhoud van onze bossen en parken houden we hier rekening mee door zeer gericht en soms intensiever onderhoud uit te voeren.

Door de extra middelen in te zetten voor Bossen & Parken kunnen we dit noodzakelijk aanvullend onderhoud uitvoeren. Tevens biedt dit de mogelijkheid extra capaciteit in te zetten om genoemd kwaliteitsverlies en de uitdagingen die hiermee gemoeid gaan, op te pakken en zorgvuldig te communiceren van onze inwoners.

Natuurvriendelijke stad: Bij ruimtelijke projecten is natuurinclusief bouwen en ontwerpen de norm

We willen dat natuurinclusief bouwen en ontwerpen standaard wordt meegenomen in projecten. Dit is ook benoemd in de woondeal. Hiervoor hebben we een Puntensysteem Natuurinclusief Bouwen ontwikkeld dat verplicht wordt bij nieuwe bestemmingsplannen. Via dit Puntensysteem moeten bij nieuwbouwwoningen zowel nestvoorzieningen worden ingebouwd voor gebouwbewonende diersoorten als groene maatregelen worden getroffen in/aan/om de woning. We gaan dit Puntensysteem verder doorontwikkelen zodat het ook bij andere gebouwen van toepassing kan worden verklaard.

Natuurvriendelijke stad: Kennis van de biodiversiteit en verbeteren leefgebieden kenmerkende soorten

In 2021 hebben we een Biodiversiteitsagenda opgesteld. Er staat in hoe de biodiversiteit in Arnhem ervoor staat, wat we al doen om het biodiversiteitsverlies in onze gemeente tegen te gaan en wat we nog extra gaan doen. Zo hebben we afgesproken de biodiversiteit in de stad structureel te gaan monitoren en van daar uit te vergroten. Want wanneer we weten hoe het ervoor staat met de biodiversiteit, weten we gerichter welke maatregelen we moeten uitvoeren. Vanaf 2021 gebeurt dit op 14 plekken in Arnhem. Na elk jaar volgt een beheer- en ontwikkeladvies van de in dat jaar gemonitorde gebieden, dat de gemeente gaat uitvoeren.

Natuurvriendelijke stad: Verbeteren van het natuurvriendelijke beheer en inrichting ons van groen

Arnhem heeft ten opzichte van veel andere gemeenten een koppositie op het gebied van ecologisch beheer. Bij de inrichting van onze terreinen gebruiken we grotendeels inheemse en biologische zaaimengsels en inheemse bomen en struiken. En ook soorten die dracht- en waardplant zijn voor insecten, waaronder vlinders en bijen. We willen deze koppositie behouden. Daarom zijn we continue bezig om ons te verbeteren, door ons natuurvriendelijk beheer uit te breiden, te versterken en te verfijnen. Denk aan meer maatwerk in het gefaseerd maaibeheer van de bermen en graslanden en het gebruik van duurzaam materieel en materiaal. En we zoeken kansen om nog meer terreinen natuurvriendelijk te beheren. Daarbij werken we samen met stichting Arnhem Zoemt en de Imkersvereniging Arnhem, Velp.

Natuurvriendelijke stad: Onderzoek naar het naast elkaar leven van de honingbij en de wilde bij

Met een aantal omliggende gemeenten en in samenwerking met kennisinstituten gaan we onderzoeken in hoeverre de honingbij een bedreiging kan vormen voor de wilde bij, met name op onze kwetsbare heideterreinen. Aan de hand van de resultaten nemen we eventueel maatregelen om het leefgebied van de wilde bijen in Arnhem te behouden en te versterken.

Samenwerkende stad: Wijkgroenagenda's

Ook in de wijken liggen ambities om te vergroenen. In 2021 en 2022 stellen we met de inwoners van een aantal wijken Wijkgroenagenda's op waarbij de gemeente ondersteuning levert. De wensen en ideeën van deze inwoners zetten we vervolgens om in acties en maatregelen die we samen met hen en andere stakeholders, zoals corporaties en sociale wijkondernemingen, realiseren. De eerste acties voor Klarendal en Arnhemse Broek zullen in het najaar van 2021 worden uitgevoerd.

Samenwerkende stad: Het vergroten van het bewustzijn onder de inwoners voor groen en vergroenen (onder andere tuinen)

Samen met onze groene partners in de stad willen we de inwoners van Arnhem kennis en ervaring op laten doen over de waarden van ons groen. Dit maakt de kans groter dat inwoners meer zorg hebben voor hun eigen groene omgeving en hun tuin willen gaan vergroenen. Stichting Natuurcentrum Arnhem, inclusief de Molenplaats, en platform Arnhem Klimaatbestendig spelen daarbij een belangrijke rol. In 2021 starten we ook met de biodiversiteitscampagne 'Andere Arnhemmers', waarin we het verhaal rond biodiversiteit vertellen en waaraan activiteiten worden gekoppeld van de verschillende groene organisaties in onze stad, zoals excursies, struintochten en lezingen.

Aandacht voor dierenwelzijn

In en om onze stad leven ook dieren. Dieren hebben recht op een goed leven. En we vinden het belangrijk dat mens en dier in harmonie samen kunnen leven. Alle dieren, zowel gehouden dieren als in het wild levende dieren, verdienen daarbij onze zorg en aandacht. Maar dieren kunnen ook gevaar, schade of overlast opleveren. We hebben onze ambities op dit gebied neergelegd in de Visie Dierenwelzijn 2021-2030 en de doelen en inspanningen voor 2021 en 2022 in de Uitvoeringsagenda 2021-2022. Wij noemen hier de belangrijke aandachtspunten voor 2022.

Bevorderen van het welzijn van gehouden dieren

We vinden het belangrijk dat gehouden dieren een zo prettig mogelijk leven hebben. Soms komt het welzijn van gehouden dieren in de knel omdat de verzorgers niet (meer) in staat zijn om hun dier goed te verzorgen. We nemen daarom een aantal maatregelen om in die gevallen de verzorgers te ondersteunen.

Helpen van eigenaren met informatie over het correct houden van huisdieren

We vinden het belangrijk dat eigenaren van dieren geïnformeerd zijn over het correct houden van huisdieren en dat de aankoop van een dier een weloverwogen beslissing is. Hierdoor kan dieren veel leed bespaard blijven en komen er minder dieren in het asiel terecht. We gaan hiertoe een actievere rol spelen in het voorlichten van onze inwoners over verantwoord bezit van gezelschapsdieren en over de mogelijkheden om een dier op te halen in het dierenasiel en zo een beter leven te geven. We verstrekken hierover informatie op onze dierenwelzijnspagina en werken met onze partners voor dierenwelzijn.

Zorgen voor opvang van huisdieren waarvoor niet (meer) wordt gezorgd

Het dierenasiel is gevestigd in Velp. Dit complex is verouderd. Het is bouwkundig slecht en de ruimtes voldoen niet meer aan de eisen van deze tijd. Het Dierentehuis Arnhem e.o. zal binnenkort beginnen met een grondige renovatie. Hierdoor zullen de dierenverblijven ook beter aansluiten bij de huidige eisen op het gebied van dierenwelzijn. We ondersteunen de Stichting Dierentehuis Arnhem e.o. bij het realiseren van de nieuwbouw van het asiel te Velp (geplande oplevering: 2023).

Op diervriendelijke wijze voorkomen of bestrijden van schade, overlast en gevaar door dieren

Ofschoon veel mensen groot plezier beleven van hun hond kan het voorkomen dat honden overlast en schade veroorzaken voor mens, andere dieren en natuur. We gaan dit zoveel mogelijk voorkomen. We zoeken daartoe een goede oplossing voor honden rond gebieden met grazers en/of broed- of rustplaatsen voor vogels, zoals hondenspeel- en -losloopplaatsen in de directe omgeving en indien nodig een hondenverbod (hiervoor moet de APV worden aangepast). Verder verbeteren we de informatie over honden op onze dierenwelzijnspagina, waaronder over wat te doen bij bijtincidenten en het voorkomen ervan.

Bevorderen van het welzijn van in het wild levende dieren

Ook voor in het wild levende dieren vinden we dierenwelzijn belangrijk, ook als deze dieren overlast veroorzaken waartegen opgetreden moet worden. We besteden daarom aandacht aan het zo diervriendelijk tegengaan van overlast en aan het bestrijden van dierenleed.

Op zo diervriendelijk mogelijke wijze voorkomen of bestrijden van schade, overlast en gevaar voor dieren

Veel organisaties vangen zwerfkatten op, neutraliseren ze en zetten ze weer terug (volgens de TNR-methode: Trap, Neuter and Return). Deze methode is echter in Arnhem niet langer mogelijk omdat de provincie sinds kort geen ontheffingen meer verleent van het verbod om katten uit te zetten gezien de negatieve effecten van verwilderde katten op de natuur. We gaan in gesprek met de provincie over dit verbod, samen met Dierenbescherming, Stichting Zwerfkatten Nederland en Dierentehuis Arnhem. Ook willen we samen met andere Gelderse gemeenten buiten het leefgebied van de wolf in gesprek met de provincie over vergoeding van preventieve maatregelen als er sprake is van regelmatig voorkomende schade door (trekkende) wolven. Verder doen we onderzoek naar de toepasbaarheid van diervriendelijke methoden van populatiebeheer voor grootwild. Tenslotte willen we ons inspannen om een meer preventieve plaagdierbeheersing mogelijk te maken.

Voorkomen, beperken en bestraffen van door mensen toegebracht dierenleed

Stroperij is strafbaar. Vissen is niet in alle wateren toegestaan. In onze stadsparken en natuurgebieden mag over het algemeen niet worden gevist. Hengelsport Federatie Midden Nederland houdt in de regio Midden-Nederland toezicht op het visverbod. We willen een jaarlijks overleg met de Hengelsport Federatie Midden-Nederland over hoe zij hierop toezicht hebben gehouden.

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling is een essentieel onderdeel van een duurzame woon- en leefomgeving.

De gemeentelijke ambitie die past in het landelijk beleid blijft om afval zoveel mogelijk her te gebruiken en de hoeveelheid restafval die verbrand moet worden, verder te verkleinen. De criteria die gebruikt worden bij de keuzes voor de manier waarop de afvalinzameling is ingericht, zijn naast dit milieubelang, de gebruiksvriendelijkheid en service voor de inwoner en de kosten die hiermee gemoeid zijn.

Reductie hoeveelheid restafval

Het is de ambitie om de hoeveelheid restafval die verbrand moet worden naar beneden te brengen.
De keuze voor het instrument diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder afval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt.

Beleidsontwikkeling afvalreductie

De ontwikkeling van nieuwe sturingsinstrumenten om de doelstelling op afvalreductie te bereiken, vraagt een nieuwe aanpak die in de komende begrotingsperiode verder wordt uitgewerkt.
Bij het onderzoeken naar alternatieve systemen die bijdragen aan de milieudoelen zal nadrukkelijker de inbreng, medewerking en betrokkenheid van de inwoners gevraagd worden.

Er ligt een belangrijke uitdaging om de basis die is gelegd met het systeem van Omgekeerd Inzamelen verder te optimaliseren en de scheidingsresultaten op het gebied van PBD, GFT en papier en herbruikbaar grofvuil, verder te verbeteren.
Het verbeteren van de service aan bewoners, duidelijker informeren en communiceren over de mogelijkheden van hergebruik zijn de beleidsinstrumenten waar we de komende periode op gaan inzetten.

Na het stoppen met Diftar zijn door het college toezeggingen gedaan om te onderzoeken op welke wijze de afvalstoffenheffing nog verder kan worden gedifferentieerd naar huishoudgrootte. Indien de raad kiest voor een andere grondslag voor toerekening dan zal dit in de verordening op de afvalstoffenheffing (in november) worden vastgelegd.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Omvang huishoudelijk afval	203,6	209,5	200,7		

Eenheid: kg per inwoner

Bron: CBS

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig". Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem biedt woonruimte	**2.967**	**314**	**43**	**219**
Beschikbare en betaalbare woningen	2.967	314	43	219
Duurzame en levensloopgeschikte woningen				
Leefbare woonomgeving				
Een schone, groene én klimaatbestendige openbare ruimte	**9.003**	**692**	**0**	**1.060**
Naar een klimaatadaptieve stad	9.003	692	0	1.060
Arnhems groen versterken				
Aandacht voor dierenwelzijn	**184**	**0**	**0**	**0**
het voorkomen van dierenleed en waar nodig het verbeteren van de leefomstandigheden van zowel huisdieren als in het wild levende dieren	184	0	0	0
Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling	**12.495**	**21.392**	**0**	**0**
Minder restafval	12.495	21.392	0	0
Overig	**16.377**	**18.567**	**3.995**	**4.275**
Totaal	**41.026**	**40.965**	**4.039**	**5.554**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	36.268	36.058	39.652	41.026	41.203	40.793	40.855
Baten	39.403	39.814	41.881	40.965	40.933	40.903	40.903
Saldo lasten en baten	***3.135***	***3.756***	***2.229***	***-61***	***-61***	***111***	***48***
Toevoegingen aan reserves	930	371	462	4.039	593	593	690
Onttrekkingen aan reserves	1.257	1.799	3.186	5.554	1.527	1.240	1.306
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***327***	***1.428***	***2.724***	***1.516***	***1.516***	***646***	***616***
Gerealiseerd resultaat	**3.462**	**5.184**	**4.953**	**1.454**	**665**	**757**	**664**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn in totaal begroot op € 41,0 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:

- Riolering: €13,2 miljoen;
- Afval: € 12,5 miljoen;
- Stedelijk groen: € 5,1 miljoen;
- Parken, bossen en ecologie: € 3,0 miljoen;
- Wonen: € 3,0 miljoen;
- Overige lasten: € 4,2 miljoen.

De totale begrote lasten zijn in 2022 € 1,4 miljoen hoger dan in 2021:

- € + 0,4 miljoen ontwikkeling kapitaallasten;
- € + 0,4 miljoen Parken & Bossen;
- € + 1,5 miljoen uitvoering Arnhem-Oost;
- € - 0,6 miljoen incidentele lasten 2021 voor de woondeal en woonwagenlocaties;
- € - 0,3 miljoen Overigen.

Baten
De begrote baten bedragen in 2022 € 40,9 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:
- Afval: € 21,4 miljoen;
- Riolering: €17,2 miljoen;
- Parken, bossen en ecologie: € 0,7 miljoen;
- Havenbeheer: € 0,9 miljoen;
- Kabels en leidingen: € 0,5 miljoen;
- Wonen: € 0,3 miljoen.

Toevoegingen aan reserves
De totale toevoeging aan de reserves is begroot op € 3,68 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- BR Kapitaallasten € 3,1 miljoen;
- BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte € 0,5 miljoen;
- Overig € 0,08 miljoen.

Onttrekkingen aan reserves
De totale onttrekking aan de reserves is begroot op € 4,4 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- BR Grondexploitatie € 3 miljoen;
- BR Grond onderhoud en vervanging openbare ruimte € 0,6 miljoen;
- BR Groenfonds € 0,28 miljoen;
- BR Volkshuisvestingsfonds € 0,19 miljoen;
- BR Werk-Investeringsfonds € 0,2 miljoen;
- Overig € 0,13 miljoen.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Lingezegen
GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Wonen
- Woningcorporaties;
- Particuliere verhuurders;
- Beleggers/ontwikkelaars;
- Provincie Gelderland;
- Ministerie van BZK;
- Zorgpartijen.

Arnhem-Oost
Met de Arnhem-Oost-aanpak willen wij de situatie in onze meest kwetsbare wijken langjarig aanpakken en duurzaam verbeteren. In de wijken, mét de wijken en in samenwerking met maatschappelijke partners en andere overheden. Hieronder, zonder uitputtend te zijn, onze belangrijkste partners:
- Ministerie van BZK;
- Provincie Gelderland;
- Partners van de samenwerkingskring Arnhem-Oost;
- Bewoners;
- Woningcorporaties;
- Primair en voorgezet onderwijs;
- Werkgeversorganisaties;
- The Economic Board.

Openbare ruimte

- Wijkteams;
- Schouwgroepen en belangengroepen;
- Waterschappen;
- Grondeigenaren (onder andere woningcorporaties, provincie, Hoge Veluwe, Gelders Landschap, Staatsbosbeheer);
- Groen Forum;
- Klimaatbestendig Arnhem;
- Triple Helix partners.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Wonen en leefomgeving. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Niet halen gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal / ontbreken voldoende dekking voor plankosten
Beheerskosten Arnhem Centraal
Planschade plan van aanpak woningsplitsing en verkamering
Extreme weersomstandigheden
GFT-voorzieningen

Beleidskaders

Wonen

- Arnhemse woonprincipes (Woonvisie);
- Volkshuisvestelijk kader 2019-2022;
- Huisvestingsverordening;
- Plan van aanpak woningbouwontwikkeling;
- Plan van aanpak Woningsplitsing en Verkamering;
- Woondeal Regio Arnhem- Nijmegen.

Openbare ruimte

- Structuurvisie 2020-2040;
- Groenvisie 2017-2035;
- Bomenplan Arnhem;
- Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2016-2020;
- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010 - 2020;
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen;
- Aanpak wateroverlast Arnhem Noord 2015.
- Visie en Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2021-2030;
- Strategie klimaatadaptatie Arnhem 2020 - 2030.

Paragrafen

De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting, bezien vanuit een bepaald perspectief. Een aantal paragrafen is in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

In de paragrafen worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. De wijze waarop invulling wordt gegeven aan de paragrafen verschilt per onderwerp.

De volgende paragrafen zijn opgenomen:

1. Lokale heffingen
2. Risicomanagement en weerstandsvermogen
3. Onderhoud kapitaalgoederen
4. Financiering
5. Bedrijfsvoering
6. Verbonden partijen
7. Grondbeleid
8. Investeringen
9. Subsidies

Lokale heffingen

De gemeente legt heffingen op. Die zijn onder te verdelen in algemene belastingen, bestemmingsbelastingen en retributies. Bij algemene belastingen is sprake van een gedwongen bijdrage, waar geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de overheid tegenover hoeft te staan. De opbrengsten dienen als algemeen dekkingsmiddel. Voorbeelden zijn de OZB en de toeristenbelasting. Bestemmingsbelastingen zijn belastingen waarvan de opbrengsten zijn bestemd voor specifieke taken of voorzieningen met een duidelijk algemeen belang. De riool- en afvalstoffenheffing zijn bestemmingsbelastingen. Bij retributies wordt er door de overheid een individuele tegenprestatie tegenover de bijdrage gesteld. Het gaat hierbij om leges en rechten.

Uitgangspunten van beleid

Afspraken uit het Coalitieakkoord 2018-2022

In het Coalitieakkoord 2018-2022 is afgesproken dat de inkomsten uit OZB met ingang van 2019 niet stijgen.
Voor de OZB-tarieven 2022 geldt dat deze (gemiddeld) gelijk zijn aan de tarieven 2021.
Voor de OZB geldt daarnaast dat ieder jaar een herwaarderingsjaar is. Dat betekent dat de WOZ-waarden gebaseerd worden op een nieuwe waardepeildatum (voor 2022 is dat 1 januari 2021).
Het gemiddelde herwaarderingscijfer leidt tot een tariefaanpassing zodat de herwaardering geen lastenontwikkeling tot gevolg heeft. Om te voorkomen dat de opbrengst OZB te hoog of te laag wordt, wordt de gemiddelde waarde-ontwikkeling gecompenseerd door een tariefswijziging. Uiteraard kan de werkelijke waardestijging per individueel object afwijken van de gemiddelde waardestijging, met als gevolg een andere individuele ontwikkeling van de lasten dan hier gepresenteerd.

In het coalitieakkoord 2018-2022 is tevens opgenomen dat de parkeertarieven en legestarieven niet stijgen en dat de heffingen (riool en afvalstoffen) kostendekkend worden gemaakt. Voor de legestarieven 2021 is van deze afspraak afgeweken. De stijging in kosten die het Rijk ons berekent is doorberekend in de legestarieven en enkele legestarieven zijn meer in lijn gebracht met tarieven elders in de regio. Ook voor de legestarieven 2022 geldt dat, indien van toepassing, de stijging van rijksleges wordt doorberekend in het tarief.

Afvalstoffenheffing

Het is de ambitie om de hoeveelheid restafval die verbrand moet worden naar beneden te brengen.
De keuze voor het instrument Diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder afval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt. Huishoudens betalen sindsdien weer een vast tarief voor afvalverwerking, waarbij de hoogte van dit tarief voor eenpersoonshuishoudens lager ligt dan voor meerpersoonshuishoudens.

De ontwikkeling van nieuwe sturingsinstrumenten om de doelstelling op afvalreductie te bereiken, vraagt een nieuwe aanpak die in de komende begrotingsperiode verder wordt uitgewerkt. Bij het onderzoeken naar alternatieve systemen die bijdragen aan de milieudoelen zal nadrukkelijker de inbreng, medewerking en betrokkenheid van de inwoners gevraagd worden.

Na het stoppen met Diftar zijn door het college toezeggingen gedaan om te onderzoeken op welke wijze de afvalstoffenheffing nog verder kan worden gedifferentieerd naar huishoudgrootte. Indien de raad kiest voor een andere grondslag voor toerekening dan zal dit in de verordening op de afvalstoffenheffing in november worden vastgelegd.

Rioolheffing

In het Coalitieakkoord 2018-2022 is afgesproken om de heffingen kostendekkend te maken. Voor de rioolheffing werd daarbij uitgegaan van een jaarlijkse groei van 1,5%.

Voor 2022 geldt dat de kosten van beheer en onderhoud van riolering naar verwachting lager uitvallen dan eerder meerjarig geraamd. Dit komt voornamelijk door verlaging van de rentekosten over de investeringen (rekenrente) en door verschuiving van lasten als gevolg van gewijzigd activeringsbeleid (financieel administratief). Aangezien de tarieven voor rioolheffing maximaal kostendekkend mogen zijn, zou dit voor 2022 een verlaging van de tarieven betekenen.
Vanaf 2023 wordt echter een toename verwacht van de vervangingsopgave van rioleringen. De hogere investeringen voor herstel en vervanging van het riool zullen nodig zijn om een adequaat rioolstelsel te behouden. Gezien de grote vervangingsopgave in met name de naoorlogse wijken in Arnhem-Zuid wordt voor de verdere toekomst nog een verdere stijging van de rioolinvesteringen verwacht.

Schommeling van tarieven is niet wenselijk. Het naar voren halen van investeringen naar 2022 heeft geen effect op het niveau van de kosten in 2022, omdat de stijgende kapitaallasten als gevolg van de extra investeringen pas in latere jaren zichtbaar zijn.
Voor een meer gelijkmatige tariefontwikkeling wordt daarom vanaf 2022 een spaarelement opgenomen in het tarief rioolheffing. De inkomsten op grond van dit spaarelement worden toegevoegd aan een voorziening en ingezet bij toekomstige vervangingsinvesteringen riolering. Door het inzetten van deze voorziening kan forse stijging van kapitaallasten in de toekomst worden afgevlakt. De hoogte van het spaarelement wordt bepaald op basis van een onderliggend investeringsplan. Geraamd wordt dat jaarlijks een spaarbedrag van € 700.000 nodig is om de extra investeringen op de langere termijn (deels) te kunnen dekken. De geplande investeringen zullen zoals gebruikelijk onderdeel uitmaken van het begrotingsproces.

Een deel van de lagere lasten in 2022 (€ 300.000) wordt wel doorberekend in het tarief. Per saldo betekent dit dat de (gemiddelde) lasten voor de burger in 2022 gelijk zijn aan 2021.

Bedrijveninvesteringszones
De verwachting is dat de gemeenteraad nog voor januari 2022 een verordening vaststelt, waarmee het voor ondernemers in het Korenkwartier mogelijk wordt om een Bedrijveninvesteringszone (BIZ) op te richten. Een BIZ betreft een afgebakend gebied binnen de gemeente, waarin ondernemers samen zorgen voor een veilige en leefbare bedrijfsomgeving. De gemeente int van de ondernemers in de BIZ een bijdrage en keert deze vervolgens als subsidie uit aan de BIZ als uitvoeringsorganisatie. In de verordening kan worden opgenomen dat de perceptiekosten op de subsidie in mindering worden gebracht; in dat geval is de BIZ-bijdrage voor de gemeente volledig budgetneutraal. De verordening treedt pas in werking bij voldoende draagvlak onder de ondernemers in de BIZ. Deze draagvlakmeting zal plaatsvinden na het vaststellen van de verordening.

Effecten corona
Om ondernemers tijdens de coronacrisis te ondersteunen in hun liquiditeit is aan hen de mogelijkheid geboden tot uitstel van betaling van gemeentelijke belastingen. Dit uitstel van betaling loopt tot 1 september 2021, waarna een betalingsregeling geldt tot 1 januari 2022 (toeristenbelasting) en tot 1 maart 2022 (OZB en rioolheffing).

Het is nog onzeker hoe de coronacrisis zich gaat ontwikkelen, maar met het vervallen van de meeste beperkingen in het najaar van 2021 is het vooralsnog de verwachting dat het merendeel van de ondernemers vanaf september 2021 alsnog de openstaande belastingaanslagen zal betalen en dat opnieuw uitstel in 2022 niet nodig zal zijn.

De effecten van corona op leegstand en faillissementen en de impact hiervan op de gemeentelijke begroting zullen de komende periode meer helder worden.

Geraamde inkomsten en een overzicht op hoofdlijnen

	2021	2022
Bedragen x € 1.000		
Belastingsoorten		
Onroerend zaakbelasting	55.558	55.834
Afvalstoffenheffing	19.132	19.853
Rioolheffing	17.117	17.148
Toeristenbelasting	470	525
	92.277	***93.360***
Overige heffingssoorten		
Parkeerbelasting	8.186	9.054
Leges burgerlijke stand	2.115	2.064
Bouw- en sloopvergunningen (Wabo)	4.037	4.037
	14.338	***15.155***
Totaal	**106.615**	**108.515**

Lokale lastendruk en kwijtscheldingsbeleid

Gemiddelde lastenontwikkeling per woning (eigenaar)	2021	2022	%
Onroerend zaakbelasting	€ 342	€ 342	0,00%
Rioolheffing	€ 177	€ 177	0,0%
Afvalstoffenheffing gemiddeld	€ 260	€ 265	2,0%
	€ 779	**€ 784**	**0,67%**

Gemiddelde lastenontwikkeling per woning (gebruiker/huurder)	2021	2022	%
Onroerend zaakbelasting	€ 0	€ 0	0,0%
Rioolheffing	€ 89	€ 89	0,0%
Afvalstoffenheffing gemiddeld	€ 260	€ 265	2,0%
	€ 349	**€ 354**	**1,49%**

Ontwikkeling lokale lastendruk in landelijk perspectief

Het Centrum voor onderzoek van de economie van de lagere overheden (Coelo) meet jaarlijks de lokale lastendruk van de Nederlandse gemeenten. De indicator 'Woonlasten meerpersoonshuishouden' geeft inzicht in de ontwikkeling van de Arnhemse woonlasten in relatie tot die van de overige gemeenten. De indicator bestaat uit de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing.

Uit een analyse is gebleken dat bij de berekening van de waarde van een gemiddelde woning in Arnhem andere aannames worden gehanteerd dan waarmee door het Coelo wordt gerekend. Bij de berekening van de gemiddelde WOZ-waarde van een woning in Arnhem wordt ook de categorie recreatiewoningen en overige woningen betrokken, terwijl deze categorie bij de berekening van het Coelo buiten beschouwing blijft. Omdat deze categorie een lagere gemiddelde WOZ-waarde heeft dan de overige categorieën, heeft dit een verlagend effect op de berekende gemiddelde WOZ-waarde voor een woning in Arnhem. Een vergelijking met de gegevens van het Coelo levert hierdoor een afwijking op.

Kwijtscheldingsbeleid

Inwoners van Arnhem (particulieren en kleine zelfstandigen) komen in aanmerking voor kwijtschelding als onder andere het zogenaamde gecorrigeerde inkomen lager uitvalt dan 100% van het bijstandsniveau. Arnhem kiest met het hanteren van een bovengrens van 100% van het bijstandsniveau voor de maximale invulling van het kwijtscheldingsbeleid die de wet biedt.

Kwijtschelding kan worden aangevraagd voor de (on)roerende zaakbelasting, afvalstoffenheffing en rioolheffing.

Kostendekkendheid leges en heffingen

In de gemeentewet (artikel 229b, lid 1) is opgenomen dat de tarieven die worden geheven voor de bestemmingsheffingen en retributies maximaal kostendekkend mogen zijn. Dit betekent dat de opbrengsten niet hoger mogen zijn dan de kosten. Zo wordt voorkomen dat de gemeente 'winst' maakt op deze heffingen en met de ontvangen specifieke inkomsten ook andere gemeenteactiviteiten financiert.
Het gaat bij de kostendekkendheid om geraamde bedragen, omdat op het moment van het vaststellen van de tarieven alleen nog de verwachtingen bekend zijn.

Hieronder wordt inzicht gegeven in de berekening van de kostendekkendheid van de rioolheffing, afvalstoffenheffing en leges.

Kosten van overhead

Kosten worden zoveel mogelijk direct toegerekend aan de betreffende activiteit, maar dat gaat niet altijd. Bijvoorbeeld bij de kosten van huisvesting, (algemene) communicatie en bestuursondersteuning. Dit zijn overheadkosten; alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Deze definitie van overheadkosten is vastgelegd in het BBV. Welke kosten de gemeenten als overheadkosten mogen zien, is dus in regelgeving vastgelegd. Gemeenten zijn wel vrij in de keuze van de methodiek voor toerekening van overheadkosten aan de lokale heffingen. Bij de gemeente Arnhem rekenen we de kosten van overhead aan de heffingen toe met behulp van een opslag op de ingezette uren.

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing is een bestemmingsbelasting. De inkomsten uit afvalstoffenheffing mogen alleen ingezet worden voor kosten van inzameling en verwerking van huishoudelijk afval.

De kostendekkendheid van 84% is gelijk aan die van 2021. Dit geldt voor zowel de periode dat Diftar van kracht was (januari tot en met mei 2021), als voor de periode van juni tot en met december 2021 waarin al een vast tarief per huishouden gold.
De frictiekosten als gevolg van het stoppen met Diftar zijn in 2021 doorberekend in de vaste tarieven die golden vanaf juni 2021. In 2022 zijn deze frictiekosten er niet.
De tarieven voor 2022 stijgen met 2% in vergelijking met de tarieven die een huishouden in 2021 gemiddeld kon verwachten. Om de vergelijking met 2021 te kunnen maken is voor de eerste 5 maanden Diftar een inschatting gemaakt van het aantal tariefzakken dat per huishouden werd aangeboden. Deze kosten zijn opgeteld bij het vaste tarief in de diftarmaanden en de 7 maanden niet-diftar.

Berekening kostendekkenheid t.b.v. Afvalstoffenheffing	
Bedragen x € 1.000	
Kosten Taakveld(en),incl. (omslag) rente	21.250
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	-1.539
Netto kosten taakvelden	***19.711***
Toe te rekenen kosten:	
Overhead incl. (omslag)rente	689
BTW	3.339
Totale kosten	***23.739***
Opbrengst heffingen	19.853
Dekkingspercentage	**84%**

Rioolheffing

De rioolheffing is een bestemmingsbelasting. De inkomsten uit rioolheffing mogen alleen ingezet worden voor de kosten van beheer en onderhoud van riolering.

De kostendekkendheid van 98% is vrijwel gelijk aan die van 2021 (97%). Zowel de begrote opbrengsten als de begrote kosten bevinden zich op hetzelfde niveau als in 2021. De samenstelling van de kosten is wel gewijzigd, omdat er vanaf 2022 een spaarelement in het tarief wordt opgenomen (zie verder bij 'Uitgangspunten beleid').

Berekening kostendekkenheid t.b.v. Rioolheffing	
Bedragen x € 1.000	
Kosten Taakveld(en),incl. (omslag) rente	14.542
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	-
Netto kosten taakvelden	***14.542***
Toe te rekenen kosten:	
Overhead incl. (omslag)rente	1013
BTW	1.642
Totale kosten	***17.197***
Opbrengst heffingen	17.148
Dekkingspercentage	**100%**

Leges

De kostendekkendheid leges Burgerzaken 2022 is lager dan in 2021 (van 61,9% in 2021 naar 52,7% in 2022). De kostendekkendheid van deze leges wordt bepaald op basis van begrote kosten- en opbrengstenbudgetten van de afdeling Burgerzaken in een specifiek jaar. Uiteraard gaat het hierbij om budgetten die voor het legesproces relevant zijn. Een aantal van de componenten voor deze berekening is - onder meer vanwege de toekenning van middelen voor het project doorontwikkeling Burgerzaken - bijgesteld. Denk hierbij aan het kostenbudget voor formatie en inhuur. De begrote opbrengsten zijn daarentegen voldoende constant gebleven. Hierdoor is de verhouding begrote kosten / begrote opbrengsten anders dan voorgaande jaren.

Legesverordening	Lasten 2022	Baten 2022	Kosten-dekkendheid
Bedragen x € 1.000			
Algemene dienstverlening			
PD-Burgerlijke stand	3.915	2.064	53%
Parkeren	106	88	83%
Overige APV	104	97	93%
Subtotaal Algemene dienstverlening	**4.125**	**2.249**	**55%**
Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning			
Huisvesting en Wabo	5.003	4.037	81%
Kabels/leidingen	430	350	81%
Subtotaal Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning	**5.433**	**4.387**	**81%**
Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn			
Drank- en Horeca	218	191	88%
Evenementen	191	130	68%
Prostitutiebedrijven	8	7	88%
Winkeltijden	-	-	0%
Subtotaal Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn	**417**	**328**	**79%**
Totaal	**9.975**	**6.964**	**70%**
Scheepvaartrechten Bedragen x € 1.000	905	536	59%
Reinigingsrechten Bedragen x € 1.000	53	53	100%

Overzicht lokale heffingen

Onroerendzaakbelasting

2021	Tarieven			WOZ-waarde	Begroot 2021		
	gebruiker	eigenaar	totaal	totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Bedragen x € 1.000							
Woningen		0,1466%	0,1466%	17.820.596		26.122	26.122
Niet-woningen	0,2060%	0,6180%	0,8240%	3.527.414	7.267	21.801	29.067
Totaal				**21.348.009**	**7.267**	**47.923**	**55.190**

2022	Tarieven			Stijgings-perc. tarief	WOZ-waarde	Begroot 2022		
	gebruiker	eigenaar	totaal		totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Bedragen x € 1.000								
Woningen		0,1308%	0,1308%	-10,74%	20.246.280		26.491	26.491
Niet-woningen	0,2024%	0,6073%	0,8098%	-1,73%	3.609.455	7.307	21.922	29.229
Totaal					**23.855.735**	**7.307**	**48.412**	**55.719**

Onroerend zaakbelasting	gemiddelde woning	gemiddelde niet-woning
Lasten 2021	342	4.856
Indexatie 0%	*0*	*0*
Lasten 2022	**342**	**4.856**

Afvalstoffenheffing

Bedragen x € 1.000

	Totaal-		Vast		Aantal huishoudens		Begroot	
	Tarief	2021	Tarief	2022	2021	2022	2021	2022
Eenpersoonshuishouden		214,90		220,80	29.583	29.175	6.357	6.442
Meerpersoonshuishouden		288,95		294,00	44.210	45.664	12.774	13.425
Totaal					**73.793**	**74.839**	**19.132**	**19.867**

Rioolheffing

Rioolheffing	Tarieven	Tarieven		aansluiting op riool	Begroot 2021		
2021	eigenaar	gebruiker	Totaal	totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Bedragen x € 1.000							
Woningen	0,0356%	0,0356%	0,0711%	17.770.596	6.318	6.318	12.636
Niet-woningen	0,0644%	0,0644%	0,1289%	3.477.414	2.241	2.241	4.481
Totaal				**21.248.009**	**8.559**	**8.559**	**17.117**

Rioolheffing	Tarieven	Tarieven		Stijgings-perc. tarief	Aansluiting op riool	Begroot 2022		
2022	eigenaar	gebruiker	Totaal		totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Bedragen x € 1.000								
Woningen	0,0313%	0,0313%	0,0625%	-12,04%	20.203.780	6.318	6.318	12.636
Niet-woningen	0,0643%	0,0643%	0,1286%	-0,23%	3.509.455	2.256	2.256	4.512
Totaal					**23.713.235**	**8.574**	**8.574**	**17.148**

Rioolheffing	gemiddelde woning		gemiddelde niet-woning	
Lasten 2021	**€ 177**		**€ 779**	
Indexatie 0%	€ 0,0	0,00%	€ 0,00	0,00%
Lasten 2022	**€ 177**		**€ 779**	

De opgenomen tarieven OZB en rioolheffing zijn gebaseerd op de waardeontwikkeling zoals die bij het opstellen van de Begroting bekend was. Medio oktober vindt een verbijzondering van de verwachte waarde-ontwikkeling plaats ten aanzien van de lokale markt. Indien dit gevolgen heeft voor de opgenomen tarieven, zullen deze tarieven worden bijgesteld. Een wijziging van de tarieven heeft echter geen gevolgen voor de belastingopbrengsten en de te betalen lasten, die blijven ongewijzigd. De tarieven worden ter vaststelling aan de gemeenteraad aangeboden in de betreffende verordeningen.

Voor de tarieven afvalstoffenheffing geldt dat deze wellicht nog verder worden gedifferentieerd naar huishoudgrootte (zie ook bij 'Uitgangspunten ven beleid'). Indien de raad hiervoor kiest, dan zal dit in de verordening op de afvalstoffenheffing in november worden vastgelegd.

Risicomanagement en weerstandsvermogen

Het is van belang om inzicht te hebben in de financiële positie (hoe financieel gezond is de gemeente) en de financiële weerbaarheid (welke mogelijkheden zijn er financieel). Met andere woorden hoe financieel robuust is de gemeente Arnhem?
Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre de gemeente Arnhem in staat is om risico's op te vangen.
De financiële positie van Arnhem wordt met een aantal financiële kengetallen (zoals solvabiliteit en schuldquote) in samenhang met het weerstandsvermogen in beeld gebracht en beoordeeld.

Samenvatting financiële positie

In deze paragraaf gaan we, in aansluiting op de toelichting in deel 1 van deze begroting, verder in op de financiële positie van de gemeente Arnhem. Allereerst een samenvatting van de belangrijkste punten uit deze paragraaf en aansluitend een toelichting op:

- de prognose van een aantal financiële kengetallen;
- de uitgangspunten voor beleid;
- het risicoprofiel en het beschikbare weerstandsvermogen;
- de belangrijkste risico's.

Om op een eenvoudige manier uit te leggen hoe de gemeente naar haar financiële positie kijkt, gebruiken we de metafoor van een privépersoon, die naar zijn of haar eigen financiële positie kijkt en vooruit kijkt naar de komende jaren. Hoe zeker zal mijn inkomen de komende jaren naar verwachting zijn? Zullen daarin schommelingen plaatsvinden waarmee ik rekening moet houden? Hoe zullen naar verwachting mijn uitgaven zich de komende jaren ontwikkelen? Stijgen of dalen de vaste lasten? Moet ik rekening houden met extra kosten voor de studie van de kinderen? Als daar een beeld van is hoe ziet dan naar verwachting het totale beeld van mijn inkomsten en uitgaven eruit? Zal dit in evenwicht zijn? Kan ik nog wat sparen of moet ik tijdelijk wat geld van mijn spaarrekening halen?
Heb ik wat extra middelen achter de hand als er zich tegenvallers voordoen? Bijvoorbeeld als mijn wasmachine kapot gaat of als mijn auto niet door de APK komt? Als een privépersoon een goed en zeker inkomen heeft om zijn huur of hypotheek te betalen, verder geen grote schulden heeft en ook nog over een spaarsaldo beschikt, is de conclusie dat zijn of haar financiële positie robuust en solide is.

Zo is het ook bij gemeenten. Hoe ziet het gemeentelijk huishoudboekje er voor de komende jaren uit? Hoe zullen onze inkomsten en uitgaven zich ontwikkelen? Denken we dat we de komende jaren een tekort of een overschot gaan krijgen of zijn onze inkomsten en uitgaven vrijwel in evenwicht?
Als we zien dat de schulden zich niet negatief ontwikkelen, er een goed gevulde 'bankrekening' (algemene reserve) is en de baten vrijwel ieder jaar even hoog of iets hoger zijn dan de lasten, dan staat een gemeente er over het algemeen goed voor. Het weerstandsvermogen geeft aan in welke mate de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's (plotselinge tegenvallers) op te vangen zonder dat het beleid of de uitvoering hiervan in gevaar komt. Door in samenhang te kijken naar een aantal kengetallen kunnen we zien hoe robuust de financiële positie van een gemeente is. Dat is waar we in deze paragraaf bij stilstaan.
Een belangrijke randvoorwaarde daarbij is dat het gemeentelijke huishoudboekje in evenwicht moet zijn. De raad moet erop toezien dat de begroting 'structureel en reëel in evenwicht is' dan wel er voor zorgen dat dit evenwicht in de daarop volgende jaren wordt bereikt (art. 189, lid 2 gemeentewet). De begroting moet vervolgens goedgekeurd worden door Gedeputeerde Staten (GS). Als de begroting niet sluitend zou zijn, komt de gemeente onder toezicht van GS en moet de gemeente alsnog maatregelen nemen om de begroting sluitend te maken.

Hoe ziet het financieel beeld voor de Begroting 2022 en daarop volgende jaren eruit? Precies midden in deze raadsperiode, maart 2020, kwam de wereld terecht in de coronacrisis. Die crisis had grote gevolgen voor Nederland en ook voor Arnhem. In (financiële) zin hielden we de vinger aan de pols met behulp van Impactanalyses en het corona dashboard. Op 2 september 2020 nam de raad de voorstellen aan in de "Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis". Deze zomer informeerden we de raad hierover in de vorm van de 'First year review Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis". Het Rijk sprong bij en hield de economie zoveel mogelijk op gang door uitgebreide steunmaatregelen. Financiële hulp van het Rijk kwam er ook voor gemeenten. Het Rijk trad als buffer op en ving zo de ergste financiële klappen voor de gemeente op. Als gemeente konden wij zo hulp bieden in de stad.

Bij de voorbereiding van deze Begroting was de situatie van het aantal besmettingen wisselend. Vóór de zomer daalde het besmettingen sterk en werden de coronamaatregelen versoepeld. Korte tijd later nam het aantal besmettingen opnieuw toe om vervolgens weer te dalen. Eind augustus is er weer sprake van een lichte stijging. Duidelijk is dat we in de komende tijd rekening moeten houden met nieuwe onzekerheden: Komen er nog meer

nieuwe virusvarianten? Loopt de immuniteit wellicht terug? Wat zal komend najaar en komende winter het effect zijn van seizoensinvloeden? Wat zullen de mogelijke gevolgen zijn voor de burgers, bedrijven en organisaties in de stad? Blijft het Rijk verder gaan met pakketten steunmaatregelen en blijven ze de gemeenten daarin ook steunen?

Zoals we eerder aangaven sluiten we aan bij de ramingen van het Centraal Plan Bureau (CPB). De meest recente raming is die van augustus 2021. Ook het CPB geeft aan dat de ontwikkeling van de corona pandemie de belangrijkste onzekerheid is. Sommige sectoren zullen hier blijvend last van houden. Het CPB voorziet dat in die sectoren bedrijfsbeëindigingen onvermijdelijk zullen zijn. De vooruitzichten in de zogenaamde 'basisraming' zijn positief. Door het wegvallen van coronabeperkingen voorspelt het CPB een krachtig herstel en een groei van de economie in 2021 en 2022 van meer dan 3%. Ook loopt naar verwachting, zelfs bij de afloop van de steunmaatregelen van het Rijk, de werkloosheid nauwelijks op. Het overheidstekort zal in 2022 dalen tot 1,8%. Door de groei van de economie daalt ook de relatieve overheidsschuld.
Hoe betrekkelijk de betekenis van dit soort cijfers is blijkt als we kijken naar de vertaling van CPB-cijfers door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten in een drietal scenario's voor gemeenten begin 2021. Toen werd nog rekening gehouden met een veel hogere werkloosheid.
Het CPB adviseerde overigens eerder de financiën van de Rijksoverheid niet extra te belasten met structurele nieuwe uitgaven of lastenverlichtingen. Het CPB geeft aan dat die dan opgevangen moeten worden door bezuinigingen of lastenverzwaringen.

De snel wisselende perspectieven werken ook door in onze stad. De eerste sectoren waar we dan aan denken zijn horeca en evenementen. Maar ook breder heeft het terugdraaien van maatregelen effect. Denk daarbij onder andere aan thuiswerken en niet in de laatste plaats natuurlijk de impact van het virus op de gezondheid van de inwoners van onze stad en de zorg.
Om goed zicht te krijgen en te houden de betekenis van wisselende perspectieven voor het bestuur van onze stad en eventuele noodzakelijke (financiële) bijstellingen gaan we door op de eerder ingeslagen weg:

- we blijven de impact op onze begroting volgen en actualiseren ook de risico's in het risicoprofiel;
- we volgen nauwlettend de mate waarin het Rijk met maatregelen compenseert;
- we gaan behoedzaam om met onze financiële positie gelet op onzekerheden over de inkomsten van het Rijk op langere termijn;
- we monitoren de voortgang van de Arnhemse Herstelagenda corona en vullen, als dat nodig is, de aanpak daarin aan.

We lopen het beeld van onze financiën, zoals in deze begroting opgenomen door aan de hand van de drie niveaus van robuustheid, zoals we die steeds in begroting en jaarverslag laten zien:

1. De robuustheid van de begroting
   De begroting 2022 is niet sluitend. Dat geldt ook voor de jaarschijf 2023. Voor 2024 en 2025 is er sprake van een overschot en daarmee is de begroting structureel sluitend. Belangrijk is ook hierbij te vermelden dat in alle jaarschijven rekening is gehouden met de toevoegingen aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit;
2. De mate van robuustheid om risico's op te vangen
   Het risicoprofiel is opnieuw geactualiseerd en ook het beeld van de beschikbare weerstandscapaciteit is opnieuw bepaald. Dit levert een weerstandsfactor op van 1,4 in 2022 oplopend tot 1,5 in 2025. Een uitvoerige toelichting hierop is verderop in deze paragraaf opgenomen.
3. De mate van robuustheid van de balans.
   Hierbij gaat het onder andere om de omvang van de schulden van de gemeente (netto schuldquote) en de verhouding tussen eigen en vreemd vermogen (solvabiliteit). De uitkomsten van de financiële kengetallen worden verder in deze paragraaf toegelicht.

Op basis van het beeld, zoals opgenomen in deze Begroting 2022, kan geconcludeerd worden dat de gemeente financieel redelijk robuust is. Dat beeld zet zich verder door in de volgende jaren. Deze Begroting en zeker het beeld voor de daarop volgende jaren zijn echter een momentopname. Het financieel beeld van de begroting zal komende jaren steeds opnieuw geactualiseerd moeten worden. Het risicoprofiel en de beschikbare buffers en de daaraan gekoppelde weerstandsfactor zullen steeds weer opnieuw worden berekend. Risico's die zich voordoen kunnen grote effecten hebben. Inkomsten van het Rijk en daaraan gekoppelde regelgeving kunnen van grote invloed zijn op de financiële positie van onze stad.
Belangrijk is ook dat de raad zich in onze stad steeds weer opnieuw gesteld ziet worden voor nieuwe uitdagingen en nieuwe ambities die handelen en sturen noodzakelijk maken. De aanpak van die nieuwe uitdagingen en ambities zal ook in de komende raadsperiode centraal staan in het bestuur van onze stad. Met deze Begroting

2022 en het meerjarenbeeld 2023-2025 ligt er ook voor een nieuwe raad een goede financiële basis om aan de slag te gaan.

Toelichting uitkomsten financiële kengetallen

Voor de beoordeling van de financiële positie van onze gemeente wordt gebruik gemaakt van de kengetallen, zoals genoemd in art. 11 van de begrotingsvoorschriften (BBV). Ook de weerstandsfactor is uitgedrukt in de vorm van een kengetal.

Een goede toelichting op deze kengetallen en de betekenis daarvan voor de sturing door de raad is opgenomen in de publicatie 'Meerjarig financieel inzicht voor de raad - de samenhang tussen beleid en kengetallen' van de commissie BBV.

De kengetallen volgens art. 11 van de BBV voor 2022 en volgende jaren laten het volgende beeld zien:

Netto schuldquote	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	79%	107%	97%	99%	98%	94%

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	71%	98%	90%	93%	92%	89%

Solvabiliteitsratio	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	19%	12%	14%	15%	16%	17%

Weerstandsvermogen (factor)	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	1,0	1,0	1,4	1,4	1,5	1,5

Kengetal grondexploitatie	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	5%	7%	6%	4%	3%	2%

Structurele exploitatieruimte	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	0%	-3%	-4%	0%	1%	5%

Woonlasten meerpersoonshuishouden	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	102%	98%	94%	94%	94%	94%

De financiële kengetallen laten ten opzichte van de Begroting 2021, zoals die een jaar geleden door de raad is vastgesteld, een positieve ontwikkeling zien. De coronacrisis heeft geen directe weerslag gehad op de Arnhemse financiële positie. De belangrijkste reden hiervoor is het ruimhartige compensatiebeleid van het Rijk, waarmee incidentele tegenvallers opgevangen zijn. Naar verhouding van de omvang van de Arnhemse begroting is de schuld gedaald. Dit blijkt uit de schuldquote die voor de Begroting 2022 met 97% tien procentpunt gedaald is ten opzichte van de schuldquote in de begroting van vorig jaar. Gecorrigeerd voor de verstrekte leningen is de daling acht procentpunt. Ook is de schuld per inwoner gedaald.

Behalve dat de relatieve schuld is gedaald, is het eigen vermogen gestegen. Hierdoor is de solvabiliteit toegenomen. In de primitieve Begroting 2021 lag deze nog op 12%. In deze begroting stijgt deze naar 14%. In alle komende begrotingsjaren zet deze verbetering door. Ook de weerstandsfactor is verbeterd. In de primitieve Begroting 2021 bedroeg deze 1,0 en steeg door naar 1,2 in het laatste begrotingsjaar. In deze begroting herstelt de weerstandsfactor zich naar 1,5.

De grondexploitaties leggen geen groot beslag op de Arnhemse begroting. Dit was in de Begroting 2021 al niet het geval en in de Begroting 2022 daalt dit ook nog licht. Het risico van het afwaarderen van grondexploitaties heeft daarmee slecht een beperkte impact op de Arnhemse financiële positie.

In 2022 is de begroting niet in structureel evenwicht doordat een deel van de structurele lasten via bestemmingsreserves incidenteel gedekt worden. In de latere jaren komt de begroting ook in structureel evenwicht en worden alle structurele lasten gedekt met structurele inkomsten.

De woonlasten stijgen in Arnhem veel minder hard dan in de rest van Nederland. Hierdoor bedragen de woonlasten in de Begroting 2022 94% van het landelijk gemiddelde waar dan in de Begroting 2021 nog 98% was.

In de raadsbrief van 11 mei 2021 hebben we aangegeven de financiële kengetallen te vergelijken met de risico-indeling van de provincie. De provincie hanteert daarbij drie categorieën. Categorie A is het minst risicovol en categorie C is het meest risicovol. De uitkomsten voor de begroting 2022 zijn onderstaand vermeld. De kolom 'Gelders gemiddelde' is ontleend aan de begrotingsbrief 2021. Er zijn nog geen kengetallen beschikbaar voor het jaar 2022.

Tabel gehanteerd door de Provincie:

Kengetal	Gelders gemiddelde	Waarde Arnhem Begroting 2022	Categorie A	Categorie B	Categorie C
1. Netto schuldquote	67%	97%	<90%	90-135%	>135%
2. Netto schuldquote gecorrigeerd	59%	90%	<90%	90-135%	>135%
3. Solvabiliteitsratio	30%	14%	>50%	20-50%	<20%
4. Grondexploitatie	9%	6%	<20%	20-35%	>35%
5a. Structureel exploitatieruimte Begr.	0,20%	-4,00%	Begr. en MJR	Begr. en MJR	Begr. en MJR
5b. Structureel exploitatieruimte MJR	0,11%	5,00%	> 0%	> 0%	> 0%
6. Belastingcapaciteit	104%	94%	<95%	95-105%	>105%
7. Weerstandsvermogen	1,73	1,4	> 1,0	0,8 - 1,0	< 0,8

Als aanvulling op deze verplichte kengetallen worden in de begroting en jaarrekening in aansluiting op de zogenaamde stresstesten van de 100.000+ gemeenten op vier aandachtsvelden nog een aantal andere kengetallen doorgerekend. Bij elk kengetal wordt door middel van een kleur aangegeven hoe hierop wordt gescoord: rood is kwetsbaar, oranje is punt van aandacht en groen is voldoende.

Aanvullende kengetallen tav schuldquote	rek. 2020	begr. 2021	begr. 2022
a Netto schuld per inwoner	€ 3.566	€ 4.316	€ 4.279
b Schuldevolutie	0%	9%	6%
c Netto rentelasten/exploitatie	1,53%	1,61%	1,56%
d Aanwezigheid rentereserve/buffer	ja	ja	ja
e Zekerheden leningen, garantstellingen en waarborgen	94,23%	94,9%	94%

Aanvullende kengetallen tav solvabiliteit	rek. 2020	begr. 2021	begr. 2022
a Weerstandsfactor	1,0	1,0	1,4
b Mogelijkheden om weerstandscapaciteit te verbeteren	ja	ja	ja

Aanvullende kengetallen tav grondexploitatie	rek. 2020	begr. 2021	begr. 2022
a Afhankelijkheid van grondexploitatie voor sluitende begroting	nee	nee	nee
b Winstverwachting grondexploitatie	14.084	13.868	13.868
c Toekomstig nog te realiseren baten en lasten in relatie tot de BIE	1,9	1,9	1,5

Aanvullende kengetallen tav structurele exploitatieruimte	rek. 2020	begr. 2021	begr. 2022
a Toereikenheid onderhoudsbudgetten openbare ruimte	0,34%	0,30%	0,30%
b Ombuigingen, taakstellingen	0%	0,05%	0,05%
c Meerjarig sluitende begroting	ja	ja	ja

Aanvullende kengetallen tav woonlasten	begr. 2019	begr. 2021	begr. 2022
a Onbenutte belastingcapaciteit OZB	0,25%	0,21%	0,21%
b Derving OZB i.v.m. leegstand	2,03%	2,06%	2,06%

Uit deze kengetallen blijkt dat Arnhem op veel onderdelen goed scoort. De netto schuld per inwoner is wel rood, maar is verbeterd ten opzichte van de begroting van een jaar geleden.
Bij het beoordelen van de bovenstaande kengetallen is belangrijk de kengetallen in onderlinge samenhang te bezien om uitspraken te kunnen doen over én de robuustheid van de begroting/rekening, én de robuustheid van de risicobuffers én de robuustheid van de balans.

Robuustheid van de begroting:

- De belangrijkste conclusie is dat de begroting vanaf 2023 structureel in evenwicht is;
- De begroting van de gemeente Arnhem is niet afhankelijk van de uitkomsten van de grondexploitaties;
- De Arnhemse belastingen bevinden zich onder het landelijk gemiddelde en bieden ruimte om in een uiterst geval de financiële positie te verbeteren.

Robuustheid van de buffers voor risico's in relatie tot het beschikbare weerstandsvermogen:

- Een belangrijke indicator is de weerstandsfactor die de verhouding uitdrukt tussen de beschikbare buffers (reserves die het weerstandsvermogen van de gemeente vormen) en de benodigde weerstandscapaciteit (het totaal van de berekende mogelijke nadelige financiële gevolgen van de risico's). De weerstandsfactor is gestegen en bevindt zich boven de 1,4. De daling van het risicoprofiel en de stijging van de algemene reserve dragen hieraan bij. De uitkomst van de weerstandsfactor voor de jaren 2023 - 2025 is relatief. Nieuwe risico's en mogelijke tegen- of meevallers die doorwerken op de omvang van de beschikbare weerstandscapaciteit kunnen invloed hebben op de weerstandsfactor. Er is voor wat betreft de weerstandsfactor geen sprake van een meerjarig bevroren situatie, maar een momentopname op basis van de inzichten op dit moment;
- Naast de directe buffers voor risico's zijn in de raad afspraken gemaakt over de toevoegingen aan de bestemmingsreserve solvabiliteit als extra versteviging van de financiële positie. Op basis van de huidige inzichten en voorziene toevoegingen loopt deze reserve op tot € 32 miljoen eind 2025.

Robuustheid van de balans:

- De solvabiliteit van onze gemeente bevond zich een aantal jaren op een zorgelijk niveau Een groeiend eigen vermogen, mede met de bestemmingsreserve solvabiliteit en de aanwezige risicobuffers hebben gezorgd voor een gestaag toenemende solvabiliteit.
- Voor een goede beoordeling van de solvabiliteit is het van belang de relatie met de kengetallen voor grondexploitatie te vermelden. De verliesname van meer dan € 100 miljoen op de grondexploitaties in de economische crisis van 2008 - 2013 heeft de balans structureel robuuster gemaakt. Het aandeel van de grondexploitatie op de totale begroting blijft beperkt waardoor een dergelijke verliesname nu geen risico is.
- Arnhem verbetert haar schuldpositie in de Begroting 2022. De schuldquote daalt aanzienlijk ten opzichte van de begroting van vorig jaar De verbetering van de schuldpositie zorgt voor een lagere druk van de rentelast op de Arnhemse begroting.

Jaartal	Solvabiliteit	
	primitieve begroting	rekening
2016	12%	15%
2017	10%	16%
2018	12%	16%
2019	14%	17%
2020	15%	19%
2021	12%	
2022	14%	

Toelichting uitgangspunten van beleid

Tijdens deze raadsperiode is in nauwe samenwerking met de raad veel aandacht besteed aan de uitgangspunten en spelregels voor risicomanagement en weerstandsvermogen.
In 2020 is een nieuwe beleidsnota Risicomanagement en weerstandsvermogen (nota van 12 mei 2020, zaaknummer 466760) uitgebracht.
In de raad is een tweetal moties aangenomen over de spelregels voor het weerstandsvermogen in samenhang met de financiële kengetallen (de motie 'Realistischer inschatten en bewuster beleid' (nummer 20M209, zaaknummer 466760) en motie 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen' (nummer 20M255, zaaknummer 504479). Via het uitvoeren van onderzoek, een technische bijeenkomst met de financiële woordvoerders en een drietal experts op 24 maart 2021 en een aansluitende raadsbrief (11 mei 2021, zaaknummer 566585) heeft het college deze moties uitgevoerd.

De raad heeft op 16 september de uitgangspunten voor risicomanagement en spelregels voor weerstandsvermogen vastgesteld. Daarin is onder andere opgenomen dat:

- bij het werken aan gemeentelijke doelstellingen raad, college en ambtelijke organisatie zich bewust zijn van risico's en kansen en deze in beeld gebracht worden. Vervolgens worden maatregelen getroffen om risico's te beperken. Risicomanagement is een hulpmiddel om als gemeente doelstellingen te bereiken;
- de belangrijkste pijler van een goede risicocultuur daarbij is dat in het samenspel tussen raad, college en ambtelijke organisatie transparant wordt omgegaan met risico's en maatregelen;
- de realiteit is dat het niet mogelijk is alle risico's op voorhand in te schatten;
- over de invulling van specifieke afspraken met betrekking tot de risico's voor grote projecten/voorstellen zal nog met de auditcommissie worden overlegd;
- om goed zicht te krijgen op de mogelijkheden om risico's op te vangen als die zich voordoen kijkt de raad naar de begroting, het risicoprofiel versus de beschikbare buffers en de balans. De stand van zaken wordt toegelicht in de begroting en het jaarverslag;
- in de nota is een stappenplan opgenomen dat de raad kan helpen afwegingen te maken over risico's en benodigde buffers. De technische uitwerking kan plaatsvinden door gebruik te maken van een aantal knoppen, waaraan kan worden gedraaid;
- het risicoprofiel wordt periodiek bekeken en op basis daarvan wordt door middel van risicosimulaties bepaald wat de omvang van de benodigde risicobuffers is. Vastgelegd is welke onderdelen van de gemeentelijke reserves de buffers zijn om niet begrote tegenvallers op te vangen. De verhouding tussen risico's en buffers wordt uitgedrukt in een zogenaamde weerstandsfactor waarvoor de spelregels vastliggen in de verordening Financieel beleid en beheer 2020;
- voor niet voorspelbare gebeurtenissen heeft de gemeente een extra buffer in de vorm van de bestemmingsreserve solvabiliteit. Ook hiervoor liggen de spelregels vast in de verordening;
- de ontwikkelingen met betrekking tot risico's en buffers worden geëvalueerd door middel van onderzoek. Op basis hiervan kunnen afspraken worden gemaakt.

Het samenvattend beeld van het onderzoek, de bijeenkomst met de financiële woordvoerders en de experts en de raadsbrief is als volgt:

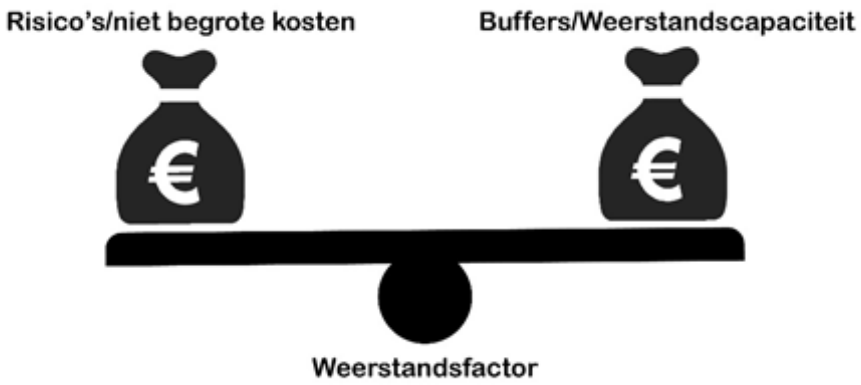
- de uitkomsten van een vergelijkend onderzoek naar weerstandsvermogen en financiële kengetallen zijn beschikbaar. Op basis daarvan is zichtbaar gemaakt welke keuzes er zijn voor de verschillende instelling van de knoppen voor weerstandsvermogen en spelregels voor solvabiliteit en schuldquote;
- expliciete afwegingen over de mate van bereidheid risico's te nemen worden in deze paragraaf weerstandsvermogen toegelicht;
- in aansluiting op het advies van de experts is het belangrijk ten aanzien van de spelregels voor de berekening van de benodigde- en beschikbare weerstandscapaciteit te kiezen voor een bestendige gedragslijn;
- uitgaande van de positieve beoordeling van de experts van de kwaliteit van het risicomanagement en het hieruit voortvloeiende risicoprofiel in onze gemeente is het niet noodzakelijke risico's op structurele budgetten extra zwaar mee te rekenen;
- gegeven het goede risicoprofiel, voldoende solvabiliteit en mogelijke ondersteuning van het Rijk bij het optreden van zgn. zwarte zwanen (grote externe risico's met een zeer incidenteel karakter en met een kleine kans, bijvoorbeeld een aardbeving) is het niet noodzakelijk hiermee rekening te houden in het risicoprofiel;
- aan de knop van de weerstandsfactor zou wel kunnen worden gedraaid. Door het hanteren van een lagere weerstandsfactor dan 1,0, (bijvoorbeeld 0,8), zou incidenteel een bedrag aan de algemene reserve onttrokken kunnen worden. Gelet op de inhoud van de motie, waarbij wordt aangedrongen op herstel van de reserves ligt dit niet voor de hand;
- financiële kengetallen met betrekking tot solvabiliteit en schuldquote in Arnhem zijn ten opzichte van andere gemeenten relatief ongunstig, maar hebben zich wel deze raadsperiode in positieve zin ontwikkeld. De

gemaakte afspraken voor toevoegingen aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit hebben daaraan bijgedragen;
- de beschikbare weerstandscapaciteit maakt het alleen mogelijk om op incidentele basis mogelijke tegenvallers op te vangen. Tegenvallers zullen uiteindelijk in de begroting moeten worden verwerkt. Om die reden is het belangrijk een goed inzicht te hebben in de flexibiliteit/wendbaarheid van de begroting. Ter voorbereiding van de nieuwe raadsperiode zal hiervan een beeld worden gegeven;
- een concrete doelstelling over een minimaal gewenste solvabiliteit en een maximaal gewenste netto-schuldquote ligt niet vast in de huidige financiële spelregels. Wel worden de uitkomsten van deze kengetallen steeds in samenhang met de ontwikkeling van het weerstandsvermogen in de begroting en jaarrekening toegelicht;
- om een goed beeld te geven van financiële kengetallen en de weerstandsfactor worden deze ingaande deze begroting gespiegeld aan de risico-indeling van de provincie en de beoordelingstabel die Naris hanteert;
- over goed risicomanagement bij projecten wordt de raad nog aanvullend geïnformeerd. Hierover is inmiddels al met de auditcommissie gesproken.

Toelichting weerstandsvermogen

In dit deel van de paragraaf is het totaalbeeld opgenomen van de benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit, het weerstandsvermogen:
- als vast onderdeel van de voorbereiding van de jaarrekening zijn de gemeentelijke risico's die gevolgen kunnen hebben voor de financiële positie opnieuw bezien, waar nodig aangepast en aangevuld. Op basis van het nieuwe risicoprofiel is met behulp van statistische berekeningen bepaald wat de omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is;
- bij het opmaken van de jaarrekening wordt ook nagegaan wat de omvang is van de reserves waarvan is afgesproken dat deze de beschikbare weerstandscapaciteit vormen;
- door de beschikbare weerstandscapaciteit (reserves als buffer) te delen door de benodigde weerstandscapaciteit (risico's) wordt de weerstandsfactor berekend.

Het volgende plaatje illustreert dit:

Hoe hoger de weerstandsfactor is hoe robuuster de gemeente is om risico's die zich voordoen op te kunnen vangen. Daalt de weerstandsfactor beneden de 1,0 dan zijn de financiële buffers lager dan het benodigde weerstandsvermogen en kan de gemeente in de financiële problemen komen als zich risico's voordoen. Over de hoogte van de weerstandsfactor liggen afspraken vast in de verordening Financieel beleid en beheer:
'Voor een robuuste financiële positie mag de weerstandsfactor niet lager zijn dan 1. Indien de weerstandsfactor lager is dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor hoger is dan 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor (nieuw) beleid (art. 11.3). Binnen de gemeente Arnhem kijken we, zoals gezegd, niet alleen naar de weerstandsfactor, maar doen dit in onderlinge samenhang met andere financiële kengetallen. Wanneer er sprake zou zijn van een weerstandsfactor boven de 1,4 en deze ruimte zou worden ingezet voor nieuw beleid dan heeft dit ook een ander effect: Het eigen vermogen van de gemeente vermindert en de solvabiliteit verslechtert.

De prognose van het beeld bij deze begroting voor het weerstandsvermogen ziet er voor 2022 tot en met 2025 als volgt uit:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	Begroting 2021-2024	JV 2020	Prognose 2021	Begroting 2022	2023	2024	2025
	90%	90%	90%	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000							
Benodigde weerstandscapaciteit							
1. Gemeentebrede risico's	26.417	40.952	34.146	34.146	34.146	34.146	34.146
2. Corona risico's	4.834	4.161	2.987	2.987	0	0	0
Gemeentebrede risico's totaal	**31.251**	**45.113**	**37.133**	**37.133**	**34.146**	**34.146**	**34.146**
3. Risico's grondexploitatie	11.420	13.406	13.406	13.406	13.406	13.406	13.406
Totaal	**42.671**	**58.519**	**50.539**	**50.539**	**47.552**	**47.552**	**47.552**
Beschikbare weerstandscapaciteit							
1. Algemene reserve	25.139	44.067	59.320	51.600	49.316	53.180	55.065
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	16.445	16.509	16.509	16.509	16.509	16.509	16.509
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	1.039	0	889	1.039	1.039	1.039	1.039
Totaal	**42.623**	**60.576**	**76.718**	**69.148**	**66.864**	**70.728**	**72.613**
Benodigd versus beschikbare ruimte irt aanzuivering	**-48**	**2.057**	**26.179**	**18.609**	**19.312**	**23.176**	**25.061**
Verschil (> factor 1,4)	**-17.116**	**-21.351**	**5.964**	**-1.606**	**291**	**4.155**	**6.040**
Weerstandsfactor	**1,0**	**1,0**	**1,5**	**1,4**	**1,4**	**1,5**	**1,5**

De coronacrisis is op deze berekening van invloed. Door corona ontstonden er nieuwe risico's voor de gemeente. Ook deze risico's zijn bij de opstelling van deze begroting geactualiseerd, zoals uit bovenstaande tabel blijkt. Het opnemen van deze risico's heeft het risicoprofiel verhoogd en dat werkt weer door in een lagere weerstandsfactor. Door de coronarisico's is de financiële positie qua buffers voor risico's minder robuust dan deze had kunnen zijn:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	Begroting 2022
	90%
Weerstandsfactor	**1,4**
Weerstandsfactor zonder coronarisico's	**1,5**

Zoals toegezegd in de eerdergenoemde raadsbrief van 11 mei 2021 vergelijken we de weerstandsfactor van onze gemeente ook met de beoordelingstabel van Naris.

Beoordelingstabel weerstandsvermogen		
	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	>2	Uitstekend
B	1,4 < x < 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 < x < 1,4	Voldoende
D	0,8 < x < 1,0	Matig
E	0,6 < x < 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

De weerstandsfactor bevindt zich voor de periode 2022-2025 in categorie B 'ruim voldoende'.
Doordat we daarmee volgens onze eigen spelregels in de verordening Financieel beleid en beheer vanaf 2024 boven de 1,4 zitten, is er geen aanleiding de reserves aan te vullen en zou de ruimte boven de 1,4 ingezet kunnen worden voor nieuw beleid. Een belangrijk aandachtspunt daarbij is echter dat dit alleen mogelijk is zolang de begroting een structureel sluitend beeld laat zien. De toelichting op de verschillende onderdelen die de weerstandsfactor bepalen, is opgenomen in volgende onderdelen van dit deel van deze paragraaf.

Toelichting benodigde weerstandscapaciteit en risicoprofiel

Het risicoprofiel wordt bepaald door te inventariseren welke risico's er bestaan, en wanneer ze zich voor doen welke nadelige financiële effecten ze voor onze gemeente zouden kunnen hebben. Om te kunnen bepalen wat de financieel nadelige gevolgen van deze risico's zijn, wordt van ieder risico een schatting gemaakt van de kans dat een risico zich voordoet en van het mogelijk financieel gevolg. Daarbij wordt voor de risico's in de exploitatie gebruik gemaakt van de volgende indeling:

Risicoscore				
Klasse	Kans		Klasse	Geldgevolg
1	< of 1 x per 10 jaar	10%	1	< € 50.000
2	1 x per 5-10 jaar	30%	2	€ 50.000 - € 200.000
3	1 x per 2-5 jaar	50%	3	€ 200.000 - € 500.000
4	1 x per 1-2 jaar	70%	4	€ 500.000 - € 1.000.000
5	1 x per jaar of >	90%	5	> € 1.000.000

Op basis van een inschatting voor alle risico's van de kans dat het risico zal optreden en het mogelijk financieel gevolg hiervan wordt met behulp van statistische kansberekeningen het mogelijke financieel gevolg van het risicoprofiel van alle risico's samen gesimuleerd. Die kansberekeningen zijn een hulpmiddel om te bepalen wat het bedrag is dat we als buffer aan moeten houden om risico's te kunnen afdekken, de zogenaamde benodigde weerstandscapaciteit.
Het grote voordeel van deze rekenmethodiek is dat gebruik gemaakt kan worden van het gegeven dat niet alle risico's zich tegelijkertijd voor zullen doen. Daardoor is het bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit lager dan de optelsom van alle risicobedragen bij elkaar. Deze berekeningen zijn in combinatie met de beschikbare weerstandscapaciteit (de buffers voor risico's) de basis voor de hoogte van de weerstandsfactor.
Bij de bespreking van de begroting is het de gewoonte om grote betekenis toe te kennen aan de hoogte van de weerstandsfactor. Dat is ook logisch, omdat het een belangrijke indicator vormt voor de financiële positie. Hierbij past wel een duidelijke kanttekening. Het inschatten van risico's met daarbij behorende bedragen en kansen is per definitie geen exacte wetenschap. Ook de berekeningen die op basis daarvan plaats vinden zijn dat dus niet. Ze zijn een hulpmiddel om in totaliteit een bedrag te bepalen om als buffer voor risico's aan te houden. Enige relativering van de waarde van dit gegeven zeker tijdens deze coronacrisis is op zijn plaats.
Ook voor deze begroting zijn de risico's zijn geïnventariseerd om op die manier een beeld te krijgen van het risicoprofiel en benodigde buffer. In aanvulling op de gemeentebrede risico's en risico's van het grondbedrijf zijn daaraan de risico's die samenhangen met corona toegevoegd.

In de volgende tabel laat zien wat het totale beeld van de benodigde weerstandscapaciteit is:

Benodigde weerstandscapaciteit	Begroting 2021-2024	JV 2020	Prognose 2021	Begroting 2022
	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000				
Benodigde weerstandscapaciteit				
1. Gemeentebrede risico's	**26.417**	**40.952**	**34.146**	**34.146**
2. Corona risico's	**4.834**	**4.161**	**2.987**	**2.987**
Gemeentebrede risico's totaal	**31.251**	**45.113**	**37.133**	**37.133**
Conjuncturele (marktrisico) en project specifieke risico's grondexploitatie	9.810	11.763	11.763	11.763
Strategisch bezit (mva)	1.480	1.533	1.533	1.533
Anterieure overeenkomsten	130	110	110	110
3. Risico's grondexploitatie	**11.420**	**13.406**	**13.406**	**13.406**
Totaal	**42.671**	**58.519**	**50.539**	**50.539**

Onderstaand worden de drie onderdelen van het risicoprofiel doorgelopen.

Gemeentebrede risico's

De actualisatie van gemeentebrede risico's voor de begroting 2022 levert in vergelijking met de risico's bij de jaarrekening 2020 het volgende beeld op:

- het risicoprofiel voor de begroting bestaat uit 95 risico's terwijl het risicoprofiel bij de jaarrekening 2020 bestond uit 85 risico's;
- de verschillen zijn daarbij als volgt:
  - er zijn 15 nieuwe risico's;
  - 1 risico is opnieuw opgenomen;
  - 6 risico's zijn vervallen.
- voor de jaarrekening zijn er 75 financiële risico's die een effect hebben op de omvang van het weerstandsvermogen;
- van 20 risico's is geen financieel gevolg ingeschat, omdat dit nog niet duidelijk is of omdat beheersmaatregelen ervoor zorgen dat het financieel effect nihil is;
- een overzicht van 15 grote begrotingsrisico's die met name bepalend zijn voor de financiële omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is opgenomen aan het einde van deze paragraaf. Deze risico's hebben op basis van de inschatting van de kans op voorkomen en het financieel gevolg de meeste invloed op het totale risicoprofiel.

Het risicoprofiel voor de gemeentebrede risico's is bij deze begroting met € 6,8 miljoen afgenomen ten opzichte van de jaarrekening 2020.
Deze daling is vooral veroorzaakt door de belangrijkste dalers en stijgers met een grote financiële impact, dit zijn:
Dalers:

- *BENG-eisen onderwijshuisvesting*
  Het risico is vervallen, omdat de lasten hiervan zijn verwerkt in de begroting 2022;
- *Herijking gemeentefonds en beschermd wonen*
  Het maximale herverdeeleffect is bijgesteld van € 18 miljoen naar € 15 miljoen. Dit is het verwachte nadeel op beschermd Wonen.
- *Juridisch risico*
  Op basis van een juridische procedure is een uitspraak door de rechter gedaan waarbij de gemeente schadeplichtig is gesteld. Het risico is verlaagd doordat een deel van de aansprakelijkheidstelling door de verzekering wordt gedekt.
- *Rijksmiddelen jeugd*
  Vanuit richtlijnen van het Rijk en Provincie zijn deze middelen opgenomen in de begroting en is het risico vervallen.
- *Diftar lagere inkomsten*
  Het risico is vervallen. De systematiek van diftar is niet voortgezet.

- *Fiscale risico Loonheffing*
  Het risico is vervallen, omdat er inmiddels een akkoord is bereikt met de Belastingdienst;
- *Scalabor afwaarderingsrisic*o
  De kans op voorkomen van het risico is naar beneden bijgesteld van 50% naar 30%.
- *Benodigde capaciteit SBR niet in lijn met begroting*
  Het risico is meegenomen met een kans van 50% en een bedrag zoals meegenomen bij de Perspectiefnota van € 1,5 miljoen.

Stijgers:

- *Niet halen gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal /onrendabele top /ontbreken voldoende dekking voor plankosten*
  In het risicoprofiel is rekening gehouden met twee risico's met betrekking tot de verstedelijkingsopgave. Eén in relatie tot een mogelijke gemeentelijke bijdrage voor onrendabele top woningbouwontwikkeling (ongekwantificeerd). Met de kosten voor dekking van plankosten is deels rekening gehouden in de begroting deels is hiermee rekening gehouden in het risicoprofiel.
- *Aanpassing financiering BUIG door het Rijk onderdeel loonkostensubsidie*
  Als nieuw risico meegenomen met een kans van 90% en een bedrag van € 2,5 miljoen.
- *Inkomensregelingen (BUIG); maximaal eigen risico*
  De kans van het risico is omhoog bijgesteld naar 70%.
- *Scalabor detacheringsvergoeding*
  Dit risico was ongekwantificeerd, en is nu meegenomen met een kans van 50% en een bedrag van € 1,5 miljoen.

Nieuwe risico's zonder geldgevolg
Van de 20 in het risicoprofiel opgenomen risico's zonder geldgevolg zijn er bij deze begroting 3 nieuwe ongekwantificeerde risico's opgenomen. Bij deze risico's is nog niet duidelijk of en in welke mate ze zich zouden kunnen voordoen, verkort weergegeven zijn dit:

- *Investeren binnenstad*
  Het risico van na-ijl effecten van de coronacrisis voor ondernemers in de Arnhemse binnenstad.
- *Niet halen gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal / onrendabele top*
  Het risico van ontbrekende middelen voor de onrendabele top.
- *Stijging kosten van gemeentelijke vastgoedprojecten*
  De productie van bouwmaterialen is o.b.v. verwachting door de coronacrisis naar beneden bijgesteld. In de bouw blijft echter de vraag naar woningen en de daarvoor benodigde bouwmaterialen groot. Gevolg is dat de prijzen van bouwmaterialen en de kosten van gemeentelijke vastgoedprojecten kunnen gaan stijgen.

Coronarisico's
De financiële impactanalyse van juli bevat het meest recente overzicht van de impact van de corona crisis. Naast de concrete directe financiële impact is er nog altijd onzekerheid over de gevolgen van corona en het verdere verloop van de crisis. Bij de voorbereiding van de Begroting 2022 is de impact van corona voor 2021 dan ook opnieuw bezien en zijn ook de financiële effecten voor 2022 ingeschat. Tevens is nagegaan welke corona risico's nog in het risicoprofiel moeten blijven staan.
Dit levert het volgende beeld op:

- van de 29 risico's uit de vorige impactanalyse zijn er 13 komen te vervallen;
- het corona-risicoprofiel bij de begroting bestaat uit 16 risico's;
- voor de Begroting 2022 zijn er 14 risico's die een financieel effect hebben op de omvang van het weerstandsvermogen;
- voor 2 risico's is geen financieel gevolg ingeschat, omdat dit nog niet duidelijk is;
- een overzicht van de 5 grootste coronarisico's die met name bepalend zijn voor de financiële omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is opgenomen aan het einde van deze paragraaf.

De impact van de totale coronarisico's is afgenomen met € 1,2 miljoen benodigde weerstandscapaciteit bij de Begroting 2022 ten opzichte van de Jaarrekening 2020.

De coronarisico's zijn in de begroting 2022 nog als een apart onderdeel opgenomen, bij volgende jaren worden deze risico's in het reguliere gemeentebrede risicoprofiel meegenomen.

Grondexploitatie risico's
In het Jaarverslag 2020 en de Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2020 is ingegaan op de wijzigingen in de regelgeving voor de grondexploitaties mede in relatie tot de verplichte tussentijdse winstnemingen. Dit zorgt ervoor dat er een onderscheid moet worden gemaakt tussen conjuncturele risico's (marktrisico's) en specifieke risico's per project. Om dit op een verantwoorde manier te doen wordt gebruik gemaakt van een checklist die aansluit bij de landelijke regelgeving van de Commissie BBV en het Handboek van de accountant.
Zoals gebruikelijk wordt het risicoprofiel van de grondexploitaties geactualiseerd bij de voorbereiding van het Jaarverslag 2021 en de FJP 2021. Het risicoprofiel, zoals opgenomen in deze begroting sluit aan bij het Jaarverslag 2020.
Conclusie risicoprofiel
Zoals toegelicht is het totale risicoprofiel, ten opzichte van eerdere inschattingen bij de Jaarrekening 2020, met € 8,0 miljoen gedaald.

Toelichting beschikbare weerstandscapaciteit

Na de toelichting op de benodigde weerstandscapaciteit is in dit onderdeel van de paragraaf een korte toelichting opgenomen op de beschikbare weerstandscapaciteit.

In de volgende tabel is het totale beeld van de beschikbare weerstandscapaciteit opgenomen:

Beschikbare weerstandscapaciteit	**Begroting 2021-2024**	**JV 2020**	**Prognose 2021**	**Begroting 2022**
	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000				
Beschikbare weerstandscapaciteit				
Stand Algemene reserve per 1-1	27.301	29.878	44.067	59.320
+ Toevoegingen	9.807	16.330	29.475	10.780
- Onttrekkingen	-11.968	-15.181	-14.222	-18.499
Resultaat 2020		13.039		
1. Algemene reserve per 31-12	**25.139**	**44.067**	**59.320**	**51.600**
BR Grondexploitatie	14.662	14.747	14.747	14.747
BR Strategische posities	1.500	1.500	1.500	1.500
BR Voorstudies	283	262	262	262
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	**16.445**	**16.509**	**16.509**	**16.509**
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	**1.039**	**0**	**889**	**1.039**
Totaal	**42.623**	**60.576**	**76.718**	**69.148**

Algemene reserve
De verwachte stand begin 2022 en het meerjarig verloop van de algemene reserve wordt bepaald door de volgende factoren:

- Besluitvorming uit vorige begrotingsjaren die doorwerkt in het verloop van de algemene reserve;
- De prognose van de uitkomst van het jaarresultaat voor 2021, zoals opgenomen in Turap-2 en Turap-1. Als gevolg van het totale verwachte jaarresultaat neemt de algemene reserve in 2021 (per 31-12) toe met € 17,9 miljoen;
- Voorstellen voor verrekening met de algemene middelen in deze Begroting 2022.

In de paragraaf reëel en structureel sluitende begroting is het totale meerjarige verloop van de algemene reserve opgenomen, hetgeen belangrijk is voor het oordeel over een structureel sluitende begroting.

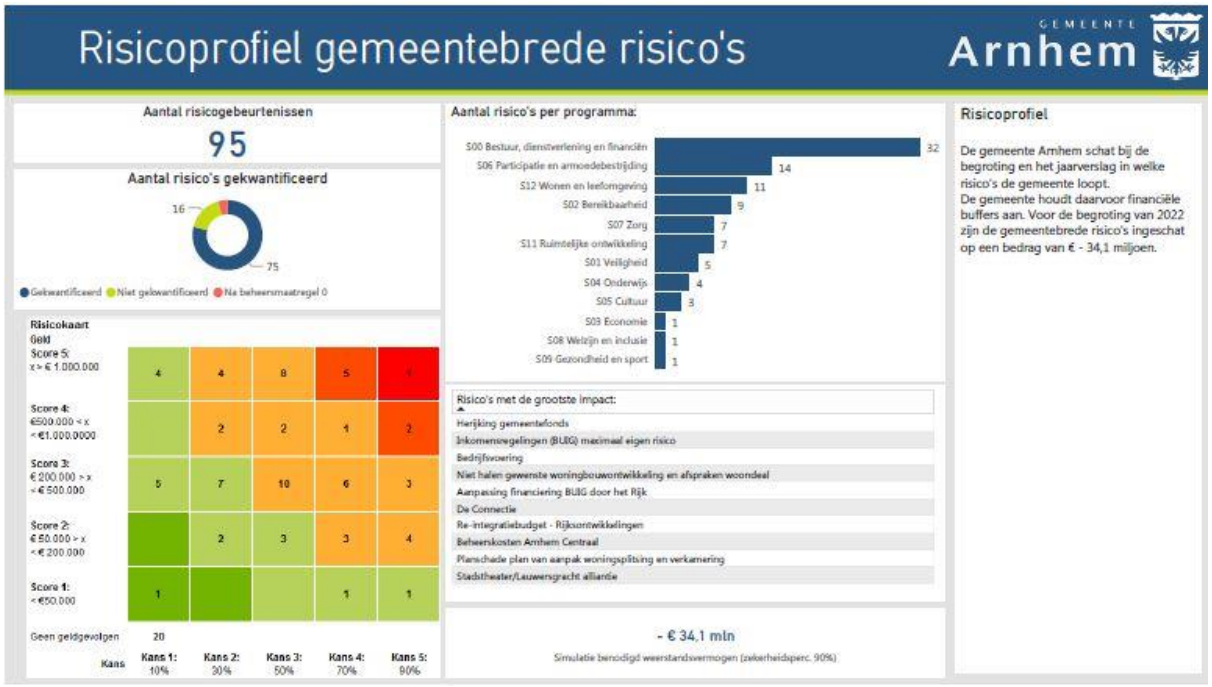
Reserves grondexploitaties
De ontwikkeling van het weerstandsvermogen van het grondbedrijf wordt in de paragraaf Grondbeleid toegelicht. In het verloop van de BR grondexploitatie zijn herziene ramingen van de grondexploitaties conform de Financiële Jaarrapportage Projecten 2020 verwerkt.

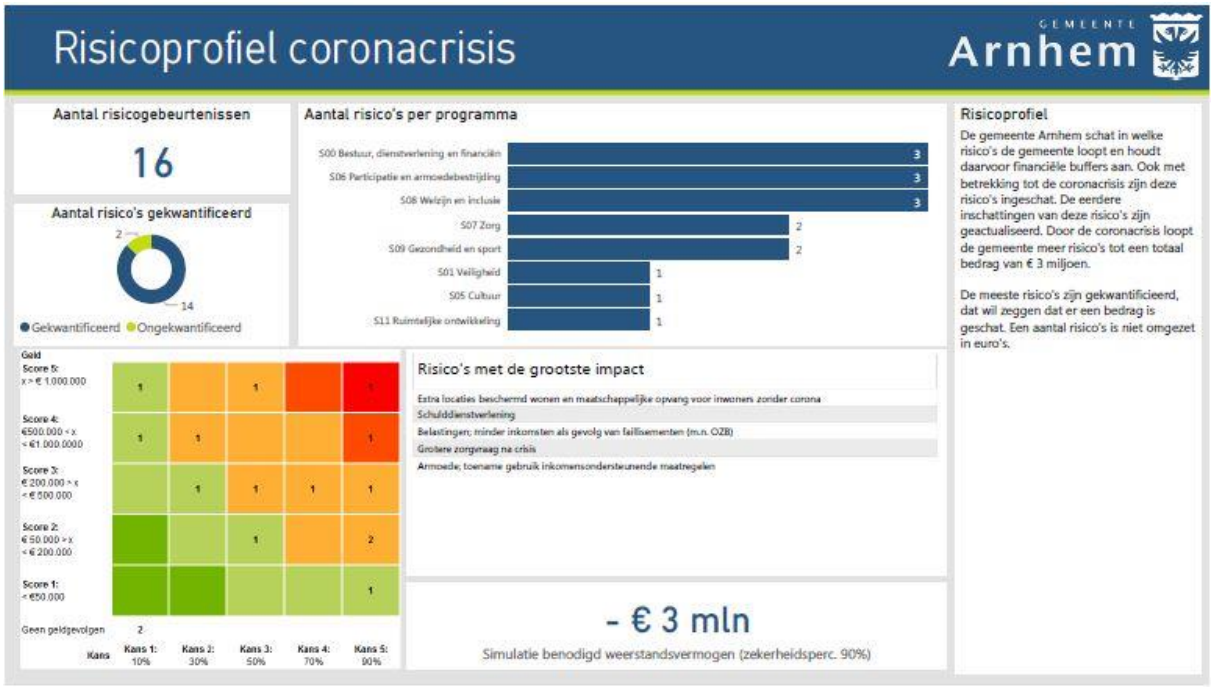
Onvoorzien en strikt onvermijdbaar
De post onvoorzien en strikt onvermijdbaar van € 1,0 miljoen is bij de begroting 2022 ingezet als beschikbare weerstandscapaciteit.

Conclusies beschikbare weerstandscapaciteit
De totale beschikbare weerstandscapaciteit is gestegen ten opzichte van de vorige stand bij de Jaarrekening 2020.

Toelichting belangrijkste risico's

In onderstaande afbeeldingen worden de gegevens van het gemeentebrede risicoprofiel en het risicoprofiel coronacrisis samengevat weergegeven:

Hieronder worden de belangrijke risico's toegelicht, die samen ongeveer 70% uitmaken van de totale omvang van de benodigde weerstandscapaciteit van € 37,1 miljoen voor het risicoprofiel.
Er wordt een onderverdeling gemaakt van de belangrijke risico's per programma:

Risicogebeurtenis	Kans	Geld	Geld (Max)	Risico score	Invloed (%)	Gewijzigd t.o.v. Jaarrekening 2020
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën						
Herijking gemeentefonds						
begrotingsrisico: Met ingang van 2023 wordt de herijking van het gemeentefonds geeffectueerd. Er worden aparte onderzoeken uitgevoerd op drie onderdelen. De klassieke taken, het sociaal domein (samen de algemene uitkering) en beschermd wonen. De verschillende onderdelen zullen verschillende herverdeeleffecten kennen, maar omdat alle gemeentefondsmiddelen vrij besteedbaar zijn, is met name het totaaleffect van belang. Volgens de laatste inzichten zal uit het onderzoek naar de verdeling de algemene uitkering een voordelig herverdeeleffect volgen. Uit het onderzoek naar de verdeling van beschermd wonen zal een negatief herverdeeleffect volgen. In het weerstandsvermogen houden we rekening met een maximaal herverdeeleffect van € 15 miljoen. Dit is het verwachte nadeel in de begrotingsperiode op Beschermd Wonen, rekening houdend met ingangsjaar 2023 en het ingroeipad op Beschermd Wonen. De kans dat dit optreedt wordt ingeschat op 50%.	3	5	€ 15.000.000	15	13,8%	Gewijzigd (-)
Bedrijfsvoering						
begrotingsrisico: Voor het opvangen van resultaten in de Bedrijfsvoering is de BR Bedrijfsvoering ingericht. Met deze BR moeten incidentele afwijkingen op personeel worden opgevangen. Het risico bestaat dat onvoorziene tegenvallers binnen bedrijfsvoering niet kunnen worden opgevangen binnen de BR Bedrijfsvoering. Daarnaast doet het risico zich voor dat de reeds ingeboekte taakstelling op De Connectie niet wordt gerealiseerd.	3	5	€ 5.000.000	15	6,8%	Ongewijzigd
De Connectie						
begrotingsrisico: De begroting van de BVO De Connectie kent een aantal onzekerheden dat een risico vormt: - Grote projecten zoals de investeringen in de ICT infrastructuur leiden mogelijk tot meerkosten (maximaal financieel gevolg € 300.000); - Frictie: risico op frictiekosten als gevolg van: boventalligheid; wegvallen dienstverlening aan De Connectie; afbouw formatie door harmonisering. (maximaal financieel gevolg € 350.000); - Desintegratie Huisvesting: risico als gevolg van leegstaande panden doordat De Connectie een andere vestigingsplaats kiest. (ongekwantificeerd); - Outputfinanciering: risico dat de invoering van outputfinanciering een hogere bijdrage voor Arnhem tot gevolg heeft. (ongekwantificeerd); - Overige risico's die samenhangen met de Connectie (maximaal financieel gevolg € 2.000.000,-).	4	5	€ 2.650.000	20	4,0%	Gewijzigd (+)
Overhead-dekking						
begrotingsrisico: Minder overhead-dekking als gevolg van marktconforme tarieven voor verzelfstandigde onderdelen en derden.	5	3	€ 480.000	15	1,6%	Ongewijzigd
Faillissementen in relatie tot lokale heffingen						
coronarisico: Minder belastingopbrengsten (m.n. OZB) als gevolg van een stijging van het aantal faillissementen. Het risico bestaat dat het aantal faillissementen als gevolg van de coronacrisis toeneemt.	5	3	€ 400.000	15	0,7%	Ongewijzigd
S02 Bereikbaarheid						
Aflopen OV-concessie RijnWaal eind 2022						
begrotingsrisico: Op dit moment krijgt de gemeente Arnhem een jaarlijkse vergoeding voor de trolley gerelateerde kosten binnen de huidige OV-concessie afspraken. De huidige OV-concessie loopt tot eind 2022. Het aanbesteden van de nieuwe OV-concessie is uitgesteld tot 2024. Voor de periode 2022-2024 gaat de provincie met een noodconcessie werken. De verwachting is dat de jaarlijkse vergoeding van € 1,3 miljoen van de provincie tijdens de noodconcessie gecontinueerd wordt. Voor de nieuwe concessieperiode vanaf december 2024 zullen in 2022/2023 nieuwe afspraken gemaakt worden met de provincie.	2	5	€ 1.300.000	10	1,4%	Ongewijzigd

S05 Cultuur

Stadstheater/Lauwersgracht alliantie

begrotingsrisico:
Er moeten mogelijk extra kosten worden gemaakt voor het onderhoud aan pand en installaties van het Stadstheater om deze langer in de lucht te houden. Zolang nog niet is gestart met de bouw, kunnen er gebreken zijn die acuut moeten worden verholpen. Dit kan zelfs zover gaan dat er voorstellingen moeten worden geannuleerd door (technische) gebreken. Nu de bouw langer op zich laat wachten, waarschijnlijk vijf tot zes jaar, wordt het risico actueler.

4	5	€ 1.500.000	20	1,9%	Ongewijzigd

S06 Participatie en armoedebestrijding

Inkomensregelingen (BUIG); maximaal eigen risico

begrotingsrisico:
Op BUIG geldt, middels de vangnetregeling, een maximaal eigen risico van 10% (gekoppeld aan de hoogte van het budget). Het maximaal eigen risico bedraagt op basis van het nader voorlopige BUIG 2021 € 11,3 miljoen. Op basis van de begrotingssystematiek BUIG van Arnhem wordt voorgesteld in de exploitatie 2021 rekening te houden met een tekort van € 2,2 miljoen. Het verschil tussen het maximale eigen risico en het tekort in de begroting a € 9,1 miljoen is opgenomen.

4	5	€ 9.100.000	20	11,7%	Gewijzigd (+)

Aanpassing financiering BUIG door het Rijk

begrotingsrisico:
Het rijk is bezig om met ingang van 2022 het onderdeel LKS (Loon Kosten Subsidie) binnen het BUIG budget te financieren op basis van realisatie. Arnhem zit wat betreft het aantal loonkostensubsidies laag. Dit houdt in dat we voor 2022 te maken kunnen/zullen krijgen met een BUIG budget wat fors naar beneden gaat.

5	5	€ 2.500.000	25	4,1%	Nieuw

Re-integratiebudget - Rijksontwikkelingen

begrotingsrisico:
Het re-integratiebudget staat onder druk. Er is geen ruimte voor extra zaken. De participatiemiddelen zijn onder andere nodig om de ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Onder andere vanwege rijksontwikkelingen bestaat het risico dat niet op het juiste moment geld beschikbaar is om in te zetten:
- Mocht het aantal indicaties beschut werk fors gaan toenemen dan is voor het uitvoeren van Beschut Werk geen financiële dekking binnen de huidige middelen. Op basis van de taakstelling 2021 bedraagt het risico circa € 2,5 miljoen.
- Om de doelstellingen rondom de banenafspraak te halen zal het aantal mensen dat in aanmerking komt voor de banenafspraak de komende jaren toenemen. Het risico is dat ook hiervoor geen ruimte is in het re-integratiebudget. Op dit moment is hiervoor nog geen financiële vertaling gemaakt.
- Door de op 1 januari 2020 in werking getreden Wet Arbeidsmarkt in balans (WAB) bestaat de kans dat de financiële ruimte voor de grote opgave van de verschillende doelgroepen uit de participatiewet steeds kleiner wordt.
- Er zijn landelijk ideeën over het toewerken naar een regionaal sociaal werkbedrijf. Dit kan effect hebben op Scalabor en de roep om invloed vanuit de regio kan dan groter worden.

4	5	€ 2.500.000	20	3,2%	Ongewijzigd

Scalabor Afwaarderingsrisico

begrotingsrisico:
Het risico bestaat dat de gemeente de deelneming Scalabor als gevolg van een toekomstig negatief resultaat zal moeten afwaarderen. Mogelijke oorzaken:
- onvoldoende verandervermogen binnen het werkbedrijf leidt tot onvoldoende resultaten op het punt van arbeidsontwikkeling, doorstroming naar werk en financiële resultaten;
- onvoldoende benutting SW-werkplekken en onvoldoende rendabel maken van een SW-werkplek;
- onvoldoende inkoop P-wet trajecten (inwoners met een bijstandsuitkering) door gemeenten. Het bedrijfsplan Scalabor biedt arbeidsontwikkeldiensten aan voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet. Dit is noodzakelijk voor een gezond verdienmodel van Scalabor door de afloop van SW;
- onvoldoende aanbod van werk, oorzaken: 1. gemeente koopt groen en schoonmaak liever elders in, 2. mogelijke beperkingen in het aanbestedingsrecht;
- overige gemeenten zouden ervoor kunnen kiezen om het aanwijsbesluit niet te verlengen.

2	5	€ 3.500.000	10	1,9%	Gewijzigd (-)

Schulddienstverlening

coronarisico:
Er zijn nog geen signalen dat er meer inwoners in de schulden zijn gekomen door Corona. Het aantal aanvragen was zelfs door Corona afgenomen, omdat het aantal "live" gesprekken met inwoners is afgenomen, en telefonische afspraken als drempel kunnen worden gezien bij een hulpvraag.
Verwacht wordt dat komende periode meer aanvragen zullen komen, onder andere vanuit ondernemers. Voor 2021 bedraagt het risico € 750.000, omdat we verwachten dat het merendeel van de kosten in 2021 zal komen.

5	4	€ 750.000	20	1,2%	Ongewijzigd

Armoede; toename gebruik inkomensondersteunende maatregelen

coronarisico:

Aangezien de coronacrisis tot economische teruggang leidt, neemt het aantal bijstandsuitkeringen, de instroom vanuit WW en dus ook het gebruik van armoederegelingen toe. De omvang van de toename is zeer afhankelijk van de verdere economische ontwikkelingen. De scenario's lopen hierin uiteen. Effecten zullen zich voor doen vanaf 2021. Er zijn nog geen signalen dat er al meer aanvragen voor armoederegelingen binnenkomen. In het risicoprofiel hebben we opgenomen dat er wel een grotere vraag wordt verwacht, impact voor 2021 tot € 250.000.

4	3	€ 250.000	12	0,3%	Gewijzigd (-)

S07 Zorg

Opbrengst Taskforce jeugd

begrotingsrisico:

Omdat de kosten van Jeugdzorg in eerdere jaren meer zijn gestegen dan voorzien en hoger zijn dan begroot, is begin 2020 een taskforce opgericht die aanvullende maatregelen geformuleerd heeft ter hoogte van € 5 miljoen. Vooruitlopend op een integrale visie sociaal domein zijn diverse maatregelen al door de Raad vastgesteld en opgestart. In de prognoses voor 2022 en verder gaan we uit van een kostenbesparend effect van deze maatregelen van ca. € 2 miljoen per jaar. Zolang de maatregelen nog niet volledig geëffectueerd zijn, blijft het risico bestaan dat niet het gewenste maatschappelijk effect en/of de berekende financiële besparing wordt bereikt.

3	5	€ 2.000.000	15	1,8%	Ongewijzigd

Aanpassing tarieven Wmo en Jeugdwet

begrotingsrisico:

Aanpassing tarieven Wmo en Jeugdwet
Medio 2020 is de zorg in het kader van de Wmo en de Jeugdwet opnieuw ingekocht. Daarbij zijn verschillende tarieven aangescherpt. Bij enkele zorgvormen hebben aanbieders aangegeven dat de bijbehorende tarieven niet kostendekkend zijn. Voor Groepsbegeleiding Wmo is het tarief inmiddels bijgesteld. De tarieven voor Jeugdbescherming en Groepsbegeleiding Jeugdwet worden op dit moment nader bekeken.

5	4	€ 900.000	20	1,5%	Gewijzigd (+)

Grotere zorgvraag na crisis

coronarisico:

Naarmate de coronacrisis langer duurt stijgt de verwachting dat het aantal zorgvragen toeneemt. Bij jeugdzorg bestaan hiervoor al signalen. Na de coronacrisis ontstaat mogelijk ook een verdere toename van overige zorgvragen (Wmo en ook mantelzorg). Dit bijvoorbeeld door verergering van hulpvragen die niet konden worden opgepakt, een stuwmeer aan achterstallige hulpvragen of terugval van cliënten. Door de voorziene '1.5-meter-samenleving' bestaat er zelfs een risico dat de zorg duurder wordt.
Het genoemde bedrag gaat uit van een tijdelijke toename van 10% van de ambulante zorgvormen (begeleiding Wmo en Jeugdwet en behandeling Jeugdwet) in de drie tot zes maanden gedurende en na de coronacrisis. We kunnen op dit moment nog niet voorzien welke periode reëel is. Het kan ook langer of zelfs blijvend van aard zijn, met name bij jeugdzorg.

3	5	€ 1.400.000	15	1,3%	Ongewijzigd

S08 Welzijn en inclusie

Extra locaties beschermd wonen en maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona

coronarisico:

Naast de huidige voorzieningen is in 2020 een grote extra locatie geopend om opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM te verlenen. Het gaat om opvang in een passagiersschip. Het Rijk heeft toegezegd gemeenten hiervoor te compenseren voor 2021. Met de huidige ontwikkelingen is het streven dat het passagiersschip tot en met het derde kwartaal van 2021 nodig zal zijn voor opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM.
Ingezet wordt op preventie (het voorkomen van dakloosheid), op de beweging van opvang naar wonen en op om- en afbouw van de opvang (minder opvangcapaciteit; opvang op eenpersoonskamers). Afhankelijk van de snelheid van met name de ontwikkelingen in de beweging van opvang naar wonen is het waarschijnlijk nodig om in plaats van het passagiersschip tijdelijk een andere, kleinere extra opvanglocatie te openen.

5	5	€ 2.000.000	25	2,7%	Gewijzigd (-)

S12 Wonen en leefomgeving

Niet halen gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal /ontbreken voldoende dekking voor plankosten

begrotingsrisico:

De gemeente Arnhem heeft afspraken gemaakt over de realisatie van de woondeal en daarin opgenomen verstedelijkingsopgave. De bouw van woningen vergt voorbereidingskosten.
Op basis van recente projecten in Arnhem en ervaringen bij andere gemeenten kunnen bedragen en aantallen woningen als indicatief worden gezien voor de omvang van voorbereidingskosten door de gemeente tot aan het vaststellen van een grondexploitatie. Uitgaande van de woningbouwopgave van 16.000 woningen en een gemiddelde van 2.000 euro per woning wordt uitgekomen op ca. € 32 miljoen aan voorbereidingskosten. Op basis hiervan zal een budget van € 1,5 miljoen per jaar beschikbaar moeten zijn voor organisatiecapaciteit (periode 2020-2040). In de Perspectiefnota was al rekening gehouden met een bedrag aan plankosten voor 2022 en 2023 van € 1,0 miljoen. In de begroting 2022 is ingaande 2024 een bedrag van € 500.000 ten laste van de algemene middelen opgenomen voor structurele plancapaciteit. Gelet op het feit dat een definitieve onderbouwing nog niet mogelijk is, is rekening gehouden met een risicobedrag voor 2022-2023 van een € 0,5 miljoen en voor 2024-2026 met een bedrag van € 1 miljoen, en met een kans van 70%.

4	5	€ 3.500.000	20	4,8%	Nieuw

Beheerskosten Arnhem Centraal

begrotingsrisico:

Naar aanleiding van de stand van het onderzoek dat wordt uitgevoerd naar alle lekkages op AC is het aannemelijker dat er verregaande herstelmaatregelen noodzakelijk zijn. Het 'slechts' treffen van beheer(s)maatregelen is niet afdoende en kan op de lange termijn naar verwachting ook teveel schade toebrengen aan de levensduur en kwaliteit van het beton. Daarnaast lijken veel herstelmaatregelen noodzakelijk te zijn in het gebied wat wordt toegerekend aan de openbare ruimte en daarmee ook onder de verantwoordelijkheid van de gemeente ondanks dat ProRail en NS Stations ook nadrukkelijk partij zijn in het verhelpen van de lekkages.

3	5	€ 3.000.000	15	2,7%	Gewijzigd (+)

Planschade plan van aanpak woningsplitsing en verkamering

begrotingsrisico:

Op 16 december 2020 is het facetbestemmingsplan woningsplitsing en verkamering onherroepelijk geworden. Dit bestemmingsplan beperkt de bouw- en gebruiksmogelijkheden van eigenaren. Hierdoor bestaat er een risico op planschadeclaims van eigenaren en andere rechthebbenden. Het verzoek om planschade kan tot vijf jaar na het onherroepelijk worden van het bestemmingsplan worden ingediend (tot eind 2025). Het risico op planschadeclaims is aan de orde voor het gebied (Spijkerkwartier e.o) waarvoor per juli 2019 een Voorbereidingsbesluit gold. Omdat voor de rest van de stad geldt dat het college tijdig kenbaar maakte dat een facetbestemmingsplan in voorbereiding was, konden eigenaren anticiperen op het nieuwe beleid, en is het risico voor het grootste deel van de stad gemitigeerd.

3	5	€ 2.700.000	15	2,5%	Ongewijzigd

Onderhoud kapitaalgoederen

De kapitaalgoederen bestaan uit wegen en civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de openbare verlichting, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de riolering, het water en het groen in de stad gemeentelijk vastgoed. Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijke deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en deels uit investeringsbudgetten.

Inleiding

De Rekenkamer heeft de raad in mei 2020 geadviseerd de om de beheerplannen een meer integrale plaats te geven in begroting en jaarstukken. Daarmee kan beter worden bereikt dat de kapitaalgoederen duurzaam in stand blijven en dat speerpunten van beleid rond bijvoorbeeld de leefbaarheid in de wijken en de klimaatdoelen daarmee ondersteund kunnen worden. Om hier invulling aan te geven is de paragraaf kapitaalgoederen in deze begroting wat uitgebreider opgezet dan voorgaande jaren er wordt nader ingegaan op de beheerstrategie, de omvang- en huidige status van het beheerde areaal.

Deze paragraaf beschrijft de onderhoudstoestand van de kapitaalgoederen die gezamenlijk de openbare ruimte van Arnhem vormen. Dit betreft de wegen en civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de openbare verlichting, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de riolering, het water en het groen, de bossen en parken en de speeltoestellen. Dit jaar is daar ook de trolley infrastructuur aan toegevoegd. Daarnaast wordt ingegaan op de status van het gemeentelijk vastgoed. Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijke deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en, daar waar het gaat om vervanging of levensduur verlengend (groot)onderhoud, uit investeringsbudgetten. In het laatste deel van de paragraaf is het financiële beeld per onderdeel weergegeven.

De kapitaalgoederen (assets) maken een groot deel uit van de openbare ruimte, zij vormen de openbare ruimte. De kapitaalgoederen maken goed gebruik van de openbare ruimte mogelijk en maken deze aantrekkelijk. Onderstaande tabel geeft een globale indruk van de omvang van kapitaalgoederen in de openbare ruimte van Arnhem.

kapitaalgoederen in de openbare ruimte van Arnhem.

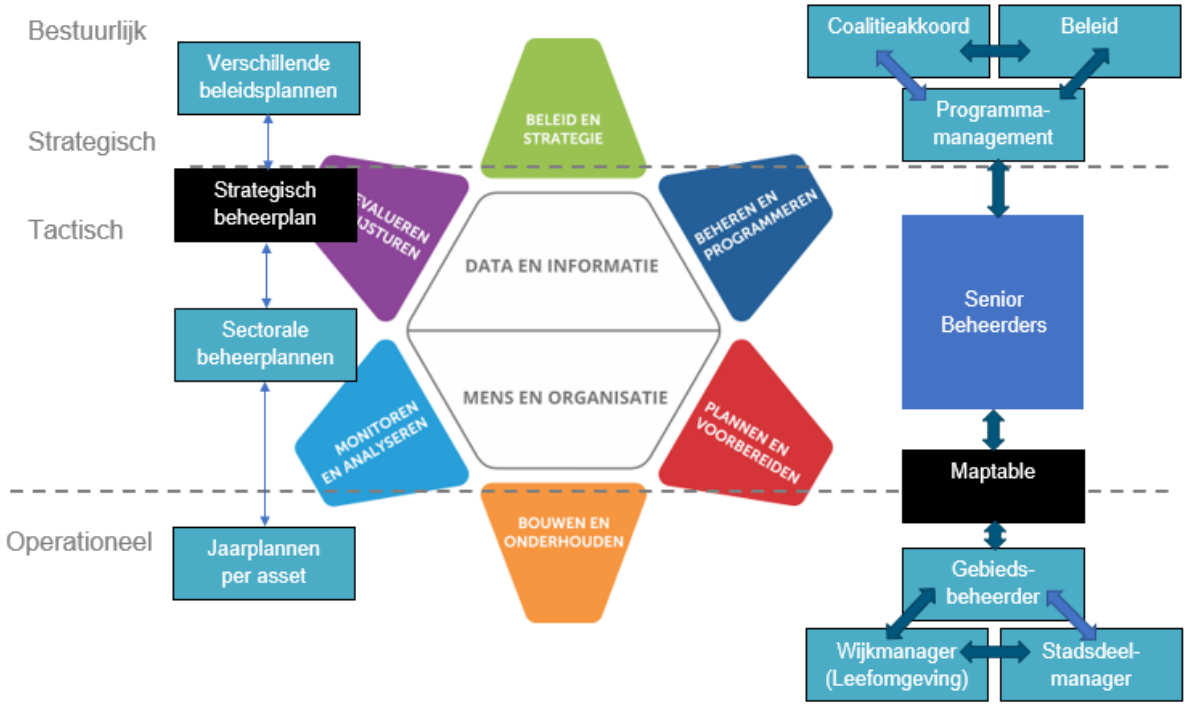
Asset	Areaal (afgerond)
Stedelijk Waterbeheer	800 km (vrij verval) riolering 70 km persleiding 9 km infiltratieriool 51 km drukriolering 24.600 putten
Wegen	2.850.000 m2 gesloten verharding (asfalt) 4.500.000 m2 open verharding (klinkers, tegels etc.) 280.000 m2 half verharding
Groen, incl. Bossen en parken	5.850.000 m2 gazon en gras 2.365.000 m2 bos 660.000 m2 struweel 300.000 m2 heesters 130.000 m2 hagen
Bomen	21.300 individueel beheerde bomen, waarvan 576 buitengewone/toekomst bomen 29.400 bomen in structuur
Openbare verlichting (OVL)	27.000 lichtmasten 24.000 traditionele armaturen 8.500 LED armaturen 930 km OVL netwerk
Civieltechnische kunstwerken	266 bruggen en viaducten 16 tunnels 466 grondwerende constructies 395 trappen
Verkeer	85 verkeersregel installaties 29 verkeerscamera's 790 bewegwijzeringsobjecten

Trolley	3.700 masten 57 km bovenleiding 25 km voedingskabel
Spelen	365 speellocaties 2000 speeltoestellen 124 sportvelden
Inzamelvoorzieningen	Verzamelcontainers : 209 GFT 113 glas 311 papier 315 PMD 1284 Restafval Minicontainers aan huis: 130.000 (GFT, PBD, papier)
Beeldende kunst	134 kunstwerken 28 herdenkingsmonumenten

Van beleid naar beheer

Met het beheer van de OR kunnen we naast het in stand houden van de bestaande functionaliteiten ook bijdragen aan het realiseren van de vele ambities die Arnhem heeft. We willen de openbare ruimte waarde gestuurd en toekomstgericht beheren, waarbij de gebruiker centraal staat. Daarnaast willen we met het beheer van de openbare ruimte bijdragen aan de hoofddoelen uit het Coalitieakkoord 2018 - 2022 namelijk: levendige en leefbare wijken, veiligheid, vitale lokale en regionale economie, bereikbare en aantrekkelijke stad, cultuur en toerisme.
De doelen voor de openbare ruimte zijn afgeleid van wet- en regelgeving, de missie van de gemeente, zoals bepaald door de speerpunten van het college van B&W, het coalitieakkoord en door de Raad vastgestelde vigerende visie- en beleidsdocumenten. Volgens het Besluit Begroten en Verantwoording (BBV) moet er een structureel sluitende begroting zijn waarbij voldoende middelen moeten worden geraamd voor onderhoud van de kapitaalgoederen.

Naast het voldoen aan de gestelde kaders is het van belang om bij het beheer en onderhoud in te spelen op de dynamiek die de stad kent. In de overleggen rondom de ‘Maptable’ wordt de ruimtelijke samenloop van de beheeropgaven in kaart gebracht en de samenhang met andere ruimtelijke ontwikkelingen beoordeeld. Daarna worden vervolgens kosten, kansen en risico’s afgewogen. Op basis daarvan komt een onderhoudsplanning tot stand. De vertaling van beleid naar beheer naar uitvoering wordt in onderstaande afbeelding weergegeven.

Assetmanagement Model en de vertaling van beleid naar beheer

Samen geven beleid en beheer vorm aan de openbare ruimte. We werken hierin samen met de inwoners van Arnhem, bedrijven en andere stakeholders in de openbare ruimte. Een complex proces, waarbij ‘beheerbewust ontwerpen’ en ‘ontwerpbewust beheren’ de kern ingrediënten moeten zijn. Ambities en transities die hierin expliciet meegenomen worden zijn niet alleen politieke keuzes/ambities binnen de gemeente Arnhem, maar hebben ook betrekking op landelijke opgaven zoals energietransitie, klimaatadaptatie, duurzaamheid, gezondheid, en burgerparticipatie.

Meetbare kwaliteit openbare ruimte (beeldkwaliteit)

Met de basiskwaliteit geeft gemeente Arnhem aan wat de organisatie nastreeft met de openbare ruimte. Deze basiswaarden zijn stabiel en veranderen niet zo snel. De vastgestelde basiskwaliteit vormt de basis voor het bepalen van de beheerstrategie. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de beeldkwaliteit systematiek van CROW om te meten of de openbare ruimte kwalitatief op orde is. In deze systematiek wordt m.b.v. beeld meetlatten vastgelegd aan welke beeldkwaliteit de openbare ruimte moet voldoen. In onderstaande tabel wordt weergegeven welke kwaliteiten er voor de openbare ruimte door Arnhem als basis worden gehanteerd. Het is echter wel mogelijk om af te spreken hier lokaal van af te wijken.
Met uitzondering van het centrum en de winkelcentra is het onderhoud sober en doelmatig te noemen waarbij met zo weinig mogelijk middelen de stad schoon heel en veilig wordt gehouden.

Asset	Centrum	Winkelcentra	Wijken	Bedrijfs terreinen	Bossen Parken	Hoofd infra	Fietspaden
Groen / bomen	A	A	B / C	B / C	A / B	-	-
Speelvoorzieningen	B	B	B	B	B	-	-
Verhardingen*	A	A	C / D	B	B	B	A /B
Verkeerregelinstallaties	B	B	B	B	B	B	B
Verkeersvoorzieningen	B	B	B	B	B	B	B
Civieltechnische Kunstwerken	B	B	B	B	B	B	B
Beeldende Kunst	B	B	B	B	B	B	B
Openbare Verlichting	B	B	B	B	B	B	B
Stedelijk Waterbeheer	B	B	B	B	B	B	B
Trolley Infrastructuur	A	A	B	-	-	B	-

Tabel Overzicht beeldkwaliteit die in de gemeente Arnhem worden nagestreefd per asset uitgesplitst naar gebiedstypen.
* Toelichting beeldkwaliteit D bij verhardingen; deze beeldkwaliteit wordt toegestaan bij de parkeervakken in de woonwijken.

Beeldkwaliteitsniveau		Technische kwaliteit
Zeer goed	A+	(Zo goed als) nieuw; perfect onderhouden
Goed	A	Technisch goed in orde
Voldoende	B	Heel en veilig
Matig	C	Discomfort; enige hinder; veiligheid komt in het geding
Slecht	D	kans op kapitaalvernietiging; functieverlies

Beeldkwaliteitsniveaus conform CROW Beeldkwaliteit Systematiek

Samenvattend beeld

Onderstaand is per asset een beschrijving gegeven van de huidige onderhoudssituatie en geplande inzet om de kwaliteit op peil te houden. Samenvattend kan worden gesteld dat het op dit moment redelijk lukt om met de beschikbare middelen het areaal op het gewenste niveau te onderhouden. Daarbij streven we er naar hierbij tevens bij te dragen aan de vele ambities die we in de stad willen realiseren. Het combineren van opgaven maakt de projecten echter ook steeds complexer en daarmee moeilijker te plannen.

Het beheer van veel elementen in de openbare ruimte heeft een sterke relatie met de het stedelijk programma Wonen en leefomgeving (S12). De specifieke ambities en plannen op dit vlak zijn in dat onderdeel van de deze begroting nader beschreven
De beleidsmatige invulling voor de kapitaalgoederen die een relatie hebben met mobiliteit (zoals verhardingen, verkeersvoorzieningen openbare verlichting en kunstwerken) is te vinden in programma Bereikbaarheid (S02).
Voor de assets afval en riolering is er een relatie met de afvalstoffen heffing en de rioolheffing. Hierover is nadere informatie te vinden in de paragraaf lokale heffingen.

Wegen

Goed onderhoud van wegen is van belang voor de bereikbaarheid en leefbaarheid van de stad en de verkeersveiligheid. De keuzes die voor wegenonderhoud gemaakt worden dragen in toenemende mate ook bij aan andere ambities m.b.t. klimaatadaptatie (bv 10%minder verharding) en duurzaamheid.
Zoals vanuit de wegbeheersystematiek gebruikelijk spreken we over gesloten verhardingen (asfalt en beton) open verhardingen (klinkers, tegels etc.) en half verhardingen en onverhard. Onverharde wegen zitten niet in dit overzicht. Deze vallen bij de gemeente Arnhem onder groenbeheer en zijn dus ook niet opgenomen in het beheersysteem wegen. Het merendeel van de asfaltverhardingen bevindt zich in de hoofdinfrastructuur en wijk- of gebiedsontsluitingswegen. De open elementverhardingen zijn vooral te vinden in de wijken, winkelgebieden en stadscentrum. Half verhardingen wordt in Arnhem vooral toegepast op wandel- en fietspaden. Met name in Arnhem Zuid worden steeds meer recreatieve asfaltpaden omgevormd naar halfverharding paden.

In onderstaande tabel is de huidige kwaliteit van het areaal vergeleken met de kwaliteit van het areaal in 2017.

Kwaliteit per thema						
	% Voldoende		% Matig		% Onvoldoende	
Beleidsthema	2017	2020	2017	2020	2017	2020
Duurzaamheid	90	96	2	1	8	3
Veiligheid	87	92	3	2	11	6
Comfort	87	91	3	3	10	6
Aanzien	83	91	2	2	15	7
Rapportage op Beeldkwaliteitsniveau						
Ambitie = A/B/C/D	% A+	% A	% B	% C	% D	% Voldoet aan ambitie
2017	35,85	39,89	4,9	0,75	14.35	83,81 (B)
2020	46,15	32,11	14,23	0,41	7,1	92,49 (B)

Er is een verbetering van de kwaliteit t.o.v. 2017 zichtbaar.
Het is nu vooral van belang deze kwaliteit te handhaven en het percentage onvoldoende (ca. 7%) te verlagen naar 1-5%, wat landelijk gezien als norm gehanteerd wordt.
Het zorgen voor goede fietsvoorzieningen heeft hoge prioriteit. Het ambitieniveau voor het onderhoud van fietspaden ligt daarom op het hoogste niveau.

In de afgelopen jaren is steeds aangegeven dat extra middelen voor wegenonderhoud nodig zijn om hoge meerkosten in de toekomst te voorkomen. Hier is in de actuele begroting ten dele in voorzien. Dit betekent dat het wegenonderhoud wordt geprogrammeerd binnen het huidige financiële kader waarbij kapitaalvernietiging zo veel mogelijk wordt voorkomen door als eerste die wegen aan te pakken waar dit dreigt.

Planning

Voor 2022 staat onder andere groot onderhoud op de planning op de volgende wegen:
Airborneplein, Velperweg, Westervoortsedijk /oude Zevenaarseweg, van Muijlwijkstraat, Hommelseweg en wegenonderhoud in combinatie met rioolvervanging in de wijk Sterrenberg.

Openbare Verlichting (OVL)

Een goed functionerende openbare verlichting levert een belangrijke bijdrage aan het realiseren van sociale- en verkeersveiligheid. Daarnaast is de verlichting van invloed op de uitstraling van de openbare ruimte. De hoofdelementen van de openbare verlichting zijn de masten, de armaturen en de kabels en kasten. Het beheersysteem laat zien dat er een flink aantal lichtmasten, door het bereiken van de technische levensduur van

40 jaar, aan vervanging toe zijn. Ook de leeftijdsopbouw van de armaturen laat zien, zal er een groot deel van de armaturen, vanwege de technische levensduur van 20 jaar, de aankomende jaren vervangen moeten worden. Deze armaturen zullen dan vervangen worden door energiezuinige LED armaturen.

Leeftijdsopbouw Lichtmasten	Aantal
Tot 1980	310
1981 tot 1990	6435
1991 tot 2000	6354
2001 tot 2010	7281
2011 tot 2020	6751

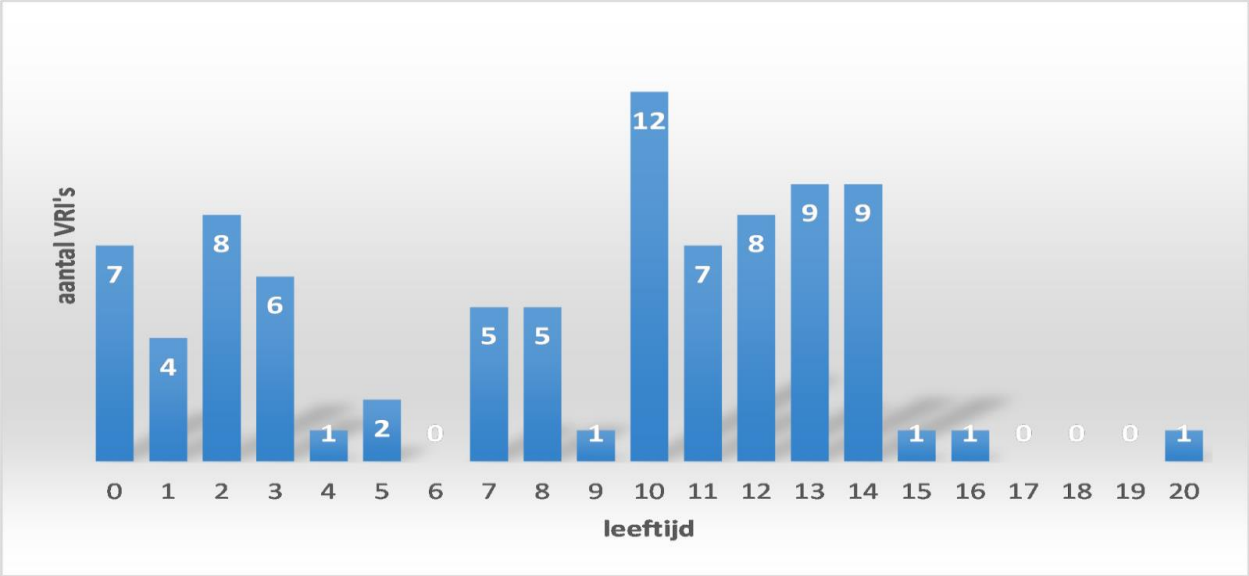
Leeftijdsopbouw Armaturen	Aantal
Tot 1990	416
1991 - 2000	7645
2001 - 2010	10687
2011 tot 2020	13692

Tracés van het kabelnet worden zo nodig vervangen wanneer sprake is van groot onderhoud of wanneer zich herhaaldelijk kabelstoringen voordoen. Het onderhoud van OVL-kasten wordt gebaseerd op elektrische inspecties.
De leeftijd van het overgrote deel de OVL kasten is moeilijk vast te stellen. Er is een groot aantal OVL kasten van voor 1980. We weten welke OVL kasten dat zijn, maar weten daarvan niet de exacte leeftijd. De leeftijdsopbouw en kwaliteit zal moeten blijken uit de elektrische inspecties van de OVL kasten die voor de aankomende jaren gepland staat. Inmiddels zijn wel alle OVL kasten uitgerust met een slimme energiemeter. Hierdoor kunnen we het energieverbruik op ieder moment van de dag monitoren. Op basis van deze energiegegevens kunnen we een nog betere planning maken welke locaties voor vervanging van LED armaturen in aanmerking komen om het energieverbruik en de daaraan gekoppelde CO2 uitstoot te reduceren. Ook zijn we gestart met een aantal projecten waarin "slimme" armaturen gebruikt worden. Dit concept van dynamische verlichting op maat biedt verschillende mogelijkheden. Het licht brandt wanneer dat nodig is d.m.v. sensoren. Daardoor wordt er een energiereductie behaald, maar ook lichtvervuiling reduceert hierdoor. Er zullen meerdere projecten volgen in de aankomende jaren.
Vervangingen worden gefinancierd uit een investeringsbudget. De in de Meerjareninvesteringsplanning (MIP) gereserveerde budgetten zijn toereikend voor de verwachte vervangingen.

Planning
De planning voor de vervanging van de masten, armaturen en kabels wordt zo mogelijk afgestemd op samenloop met overige werkzaamheden voor groot onderhoud in de openbare ruimte. Met behulp van LED-verlichtingsarmaturen wordt gestreefd naar een reductie van 50% op de energiekosten. Hiermee wordt bijgedragen aan de duurzaamheidsambities. In het kader van anticyclisch investeren is vorig jaar besloten de uitrol van LED- armaturen te versnellen met realisatie in 2021, 2022 en 2023). Hierdoor worden de huidige armaturen voor het einde van de levensduur vervangen maar kan eerder bespaard worden op energie en onderhoudskosten. De extra kapitaallasten die dit met zich mee brengt zijn in deze begroting verwerkt.

Verkeersregelinstallaties (VRI)
Het goed functioneren van Verkeer Regel Installaties (VRI) is van groot belang voor de verkeersveiligheid en bereikbaarheid van Arnhem. Het beheer en onderhoud richt zich op:
-Doelmatige inzet en beheer van verkeersregelinstallaties (VRI) en andere verkeersmanagement-installaties zoals het parkeerverwijssysteem en het DBSA (Dynamisch Busstation Systeem Arnhem).
-Een goede technische staat en functionaliteit, vooral gericht op het handhaven van de verkeersveiligheid en doorstroming.
-Bijdrage aan leefbaarheid en bereikbaarheid, met een nadruk op het bevorderen van het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer.

Er is geen eenduidige maat voor de kwaliteit van het areaal. Deze wordt dan ook niet bijgehouden.
De leeftijd van de objecten is wel bekend. Deze zegt echter niet alles over de daadwerkelijke kwaliteit. Door technisch onderhoud en tussentijdse updates blijft de kwaliteit goed ondanks de hoger wordende leeftijd. In onderstaand figuur is de leeftijdsopbouw van de verkeerslichten weergegeven (gegevens 2020). De levensduur van een verkeersregelautomaat is gemiddeld ongeveer 15 jaar.

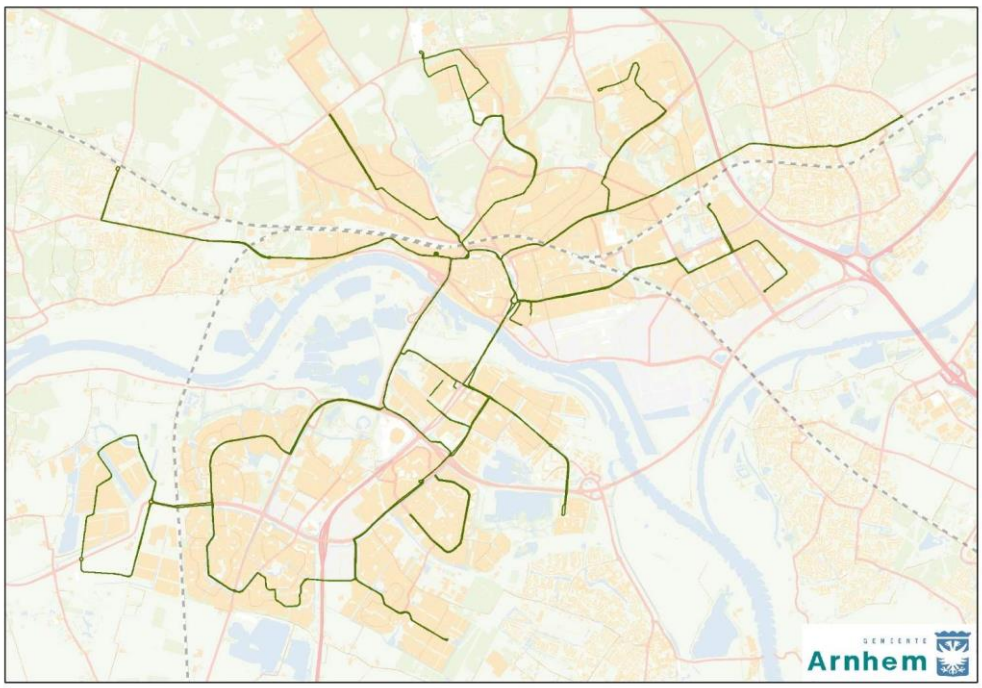

Het huidige areaal is zowel technisch als functioneel (verkeerskundig) op orde. Vervangingen worden gefinancierd uit een investeringsbudget. De in de Meerjareninvesteringsplanning (MIP) gereserveerde budgetten zijn toereikend voor de verwachte vervangingen. Bij vervangingen wordt direct gekozen voor de laatste technologie (iVRI) om voorbereid te zijn op verdergaande data uitwisseling tussen verkeerslicht en voertuigen.

Voor de vervanging van overige verkeerssystemen (zoals telkasten, digitale borden en het parkeer verwijssysteem) is in de investeringsplanning vooralsnog geen rekening gehouden met eventuele vervanging. Aan het einde van de technische levensduur moet worden beoordeeld of vervanging gewenst/noodzakelijk is.

Planning
Voor 2022 vervanging van de volgende VRI's op de planning: Rodenburgstraat Eusebiusplein, Weertjesstraat / Vossenstraat, Schelmseweg - De Wolfflaan (Burgers Zoo), Nieuwstraat / Weerdjesstraat, VOP Honingkamp / Lange Water, Apeldoornseweg / Weg achter het bos

Trolley
Het trolley netwerk is van belang voor een groot deel van het Openbaarvervoer in Arnhem.
De trolleyinfrastructuur van de gemeente Arnhem bestaat uit de technische ondergrondse en bovengrondse infrastructuur. In tegenstelling tot de overige assets strekt de trolleyinfrastructuur zich ook uit over andere gemeentes namelijk Gemeente Renkum en Gemeente Rheden. Voor die delen van de infrastructuur op het grondgebied van de gemeenten Renkum en Rheden verzorgt Gemeente Arnhem de trolleyinfrastructuur.
De trolleyinfrastructuur omvat bovenleiding (inclusief de bovenleiding en de wissels welke zich bevinden in het bedrijvencomplex Westervoortsedijk 4 te Arnhem), masten, gelijkrichterstations, onderstations, kabelnet e.d. in de gemeenten Arnhem, Rheden en Renkum en is 57 km lang.
Onderstaand plaatje geeft een indruk van het complete net.

Afbeelding: het trolleynetwerk in Gemeente Arnhem, Gemeente Renkum en Velp (Gemeente Rheden)

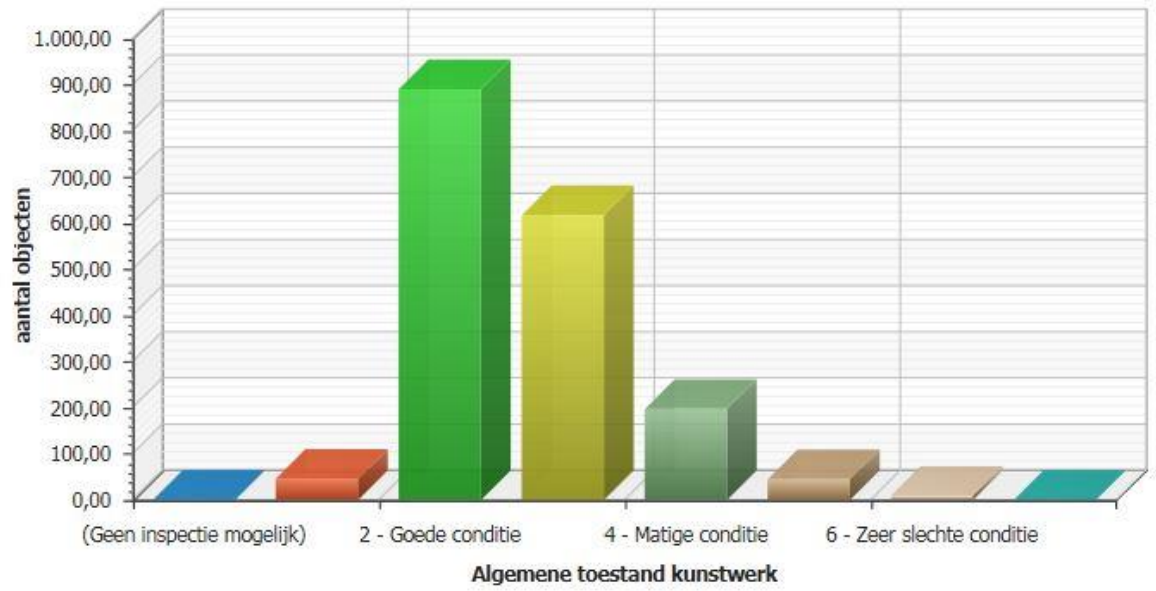
Het openbaar vervoer in Arnhem wordt aanbesteed door Provincie Gelderland door middel van een concessie met een lange looptijd (ca. 10 jaar). De huidige concessie loopt tot december 2022. Het ziet er naar uit dat er na deze concessie een overbruggingsconcessie komt van 2 jaar. De concessie omvat al het openbaar vervoer per (trolley)bus en auto in de regio Arnhem-Nijmegen en het openbaar vervoer per trein tussen de stations Arnhem en Doetinchem. Na de overbruggingsconcessie is het waarschijnlijk dat opnieuw een concessie van 10 jaar wordt aanbesteed.
De concessiehouder krijgt van Gemeente Arnhem de infrastructuur in bruikleen. Daarvoor is een Bruikleenovereenkomst getekend tussen de concessiehouder en Gemeente Arnhem.
Het betreft een overeenkomst van bruikleen, waarin de gemeente de infrastructuur om niet ter beschikking stelt. Dit betekent dat grote delen van de beheertaak bij de concessiehouder belegd zijn, dit in tegenstelling tot bijna alle andere assets waarbij de gemeente ook het beheer daadwerkelijk verzorgt.
Het vervangen van trolleymasten, aan het einde van de technische levensduur, valt niet onder de verantwoordelijkheid van de concessiehouder aangezien dit een investering betreft die veel verder gaat dan de looptijd van de concessie.

Planning
De oudste masten zijn de komende jaren aan vervanging toe. (ca 700 masten en muurankers, allen ouder dan 60 jaar). Dit speelt in eerste instantie bij de geplande reconstructie van de Velperweg (in 2022/23). De verwachte investering voor bedraagt € 0,8 miljoen. Deze investering zal leiden tot een structurele kapitaallast van € 40.000 vanaf 2023 is reeds opgenomen in deze begroting.
Naast de masten zijn de komende jaren (tot 2034) 17 gelijkrichterstations aan vervanging toe. De kosten hiervan worden geraamd op ca € 6 miljoen, en kunnen over de gehele concessieperiode worden uitgesmeerd. De te vervangen stations dateren uit de jaren 70 -80 van de vorige eeuw.
Ook zullen enkele delen van het ondergrondse kabelnet vervangen moeten worden.
In de huidige begroting zijn in het MIP (afgezien van de hierboven genoemde 0,8 miljoen voor de Velperweg) geen middelen gereserveerd voor deze vervangingsinvestering. De komende periode zal een vervangingsplanning voor de trolley uitgewerkt worden met een bijbehorende investeringsplanning. Uitgangspunt hierbij zal zijn dat de kapitaalslasten die hiermee gemoeid zijn onderdeel worden van de afspraken in de OV-concessie

Civieltechnische kunstwerken
Onder de noemer van civieltechnische kunstwerken vallen bruggen, viaducten, tunnels, grondkerende constructies, trappartijen etc.

Jaarlijks is er een visuele inspectie waarbij de inspecteur voornamelijk kijkt naar de ambities schoon, netjes, heel en veilig. Daarnaast is er 5-jaarlijks een technische inspectie. Het inspecterende bureau kijkt naar het uitgevoerde regulier onderhoud en geeft waar nodig schades, maatregelen, prijs per maatregel en uiterste datum van uitvoering aan. Indien nodig zal de cyclus van het reeds ingeplande reguliere onderhoud worden aangepast. Dit vormt de input voor de integrale programmering en dient als basis voor de monodisciplinaire meerjarenplanning. Aan de hand van gegevens uit onder meer de inspecties wordt getracht het duurzame onderhoudsniveau zo goed mogelijk te benaderen. De beschikbare middelen lijken op dit moment hiervoor toereikend

De kwaliteit van het areaal op basis van de laatste inspecties is redelijk tot goed. Een samenvatting is hieronder weergegeven. Er zijn 6 objecten als zeer slecht benoemd, maar deze vormen geen gevaar.

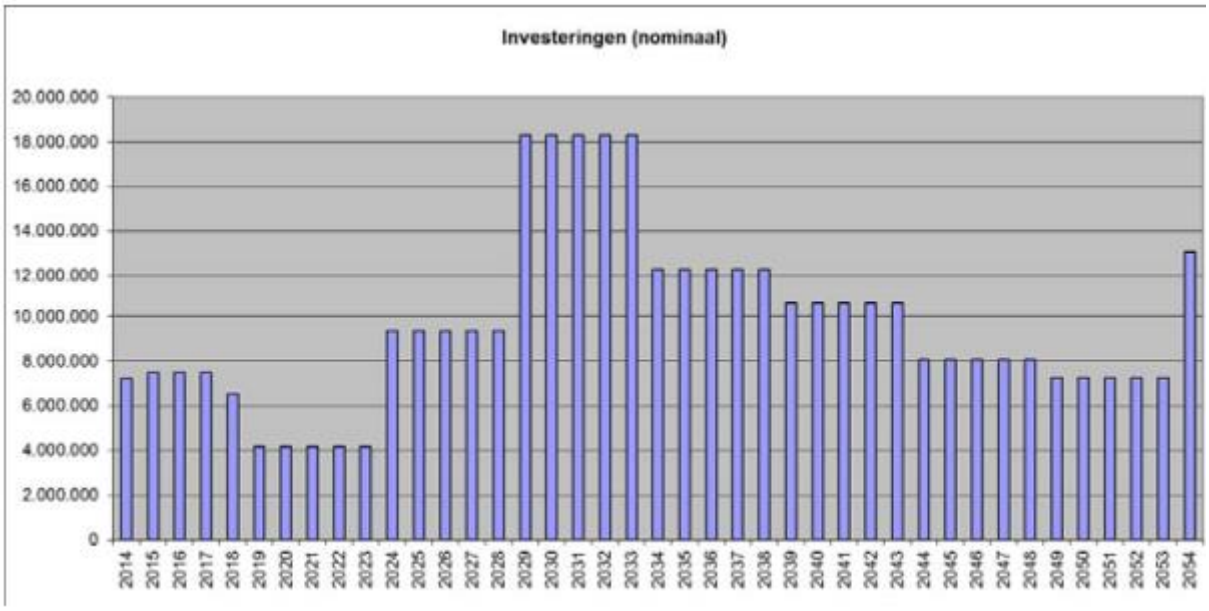
Planning
In 2022 is naast enkele kleine zaken met name onderhoud aan de John Frostbrug gepland.

Aandachtspunt bij de toekomstige vervangingsinvesteringen is het viaduct Rijkerswoerdsestraat (over A325). Indien dit viaduct vervangen moet worden zal dit een investering vragen van circa 900.000 euro. Deze investering is nog niet opgenomen in de Meerjaren Investerings Planning. De noodzaak van vervanging is afhankelijk van het soort verkeer dat van het viaduct gebruik mag maken. Het komende jaar zal dit mede in overleg met de provincie en buurgemeenten bepaald moeten worden.

Riolering
Een goed functionerend rioolstelsel is van essentieel belang voor de volksgezondheid en het voorkomen van wateroverlast. Het beheer van het rioolstelsel heeft betrekking op een groot aantal verschillende onderdelen zoals, de vrij vervalriolering met bijbehorende (infiltatie)putten, persleidingen en gemalen, huisaansluitingen, drainage, kolken en lijngoten. Maar ook het aanpassen van de bovengrondse inrichting kan bijdragen aan het beter afvoeren of bufferen van regenwater. Waar zich hiervoor goede kansen voordoen met beperkte meerkosten wordt hierin geïnvesteerd.
Gelet op de omvang van het netwerk is de vrij verval riolering met de putten voor wat betreft de benodigde beheerkosten, personele inzet en behoefte aan strategie de belangrijkste voorziening van de riolering. Een belangrijk aspect in het beheer van de vrij verval riolering is de vaststelling van de omvang van de noodzakelijke werkzaamheden om het stelsel goed te laten functioneren. Daarbij wordt altijd gezocht naar afstemming en samenloop met projecten binnen en buiten de gemeentelijke organisatie.

In totaal ligt er circa 800 kilometer vrij verval riolering in Arnhem. Hiervan is bijna 170 km gemengd (vuilwater en regenwater).
In het beheersysteem maken we onderscheid in gemengde-, vuil- en regenwaterriolen, ieder onderverdeeld in hoofd-/transportriolen en "gewone" riolen (typering). Daarnaast wordt aangegeven welke riolen onder doorgaande

wegen liggen (classificering). Op de hoofd-/transportriolen en de riolen onder doorgaande wegen gaan we eerder over tot het nemen van maatregelen dan op andere locaties omdat de risico's daar groter zijn.
Voor de lange termijnplanning wordt voor het verwachte moment van vervangen uitgegaan van de theoretische levensduur (dit is de verwachte levensduur voor vrij verval riolen, de economische afschrijving gebeurt in 40 jaar).Voor de theoretische levensduur van de riolering wordt uitgegaan van een periode van 60 jaar. Er liggen echter ook nog vrij veel riolen uit de periode 1870-1930 met een actuele leeftijd van 90 tot 150 jaar. De lange termijnplanning is dan ook niet meer dan een indicatie van de opgaven die op langere termijn in het verschiet liggen.
Onderstaand figuur uit het Gemeentelijk Rioleringsplan van 2014 laat zien dat er nog een grote vervangsopgave aan komt.

Voor de korte termijnplanning wordt uitgegaan van de technische levensduur, de werkelijke toestand van de riolering. Deze werkelijke toestand wordt bepaald door middel van video-inspecties van de rioolstelsels en het beoordelen en classificeren van de leidingen.
De vrijvervalriolen worden periodiek gereinigd en geïnspecteerd. Jaarlijks wordt hiervoor een inspectieplan opgesteld. Reiniging en inspectie is een wijk gebonden activiteit. Doelstelling is om de kans op falen van de riolering te minimaliseren. Gemiddeld genomen worden de riolen eens per 13 jaar geïnspecteerd.

Planning
Voor 2022 staan de volgende grote rioolvervanginsprojecten op de planning:
Kroonsewal, Hommelseweg, Velperweg en Dalweg. Daarnaast lopen de rioolprojecten in Geitenkamp, Sterrenberg en Spijkerbuurt nog door.

De komende jaren wordt een toename verwacht van de vervangingsopgave van rioleringen. De hogere investeringen voor herstel en vervanging van het riool zullen nodig zijn om een adequaat rioolstelsel te behouden. In deze begroting is een toename van de rioolinvesteringen voorzien in vanaf 2023. Gezien de grote vervanginsopgave in met name de naoorlogse wijken in Arnhem zuid wordt voor de verdere toekomst nog een verdere stijging van de rioolinvesteringen verwacht.
De investeringen in riolering zijn zoals gebruikelijk langjarig verwerkt in de begroting. De verwachte toename van de investeringen voor de jaren 2022-2025 wordt gedekt vanuit de rioolheffing. Nadere toelichting op de kostendekkendheid van de rioolheffing is opgenomen in de paragraaf lokale heffingen.

Water
Het onderdeel water omvat onder meer beheer en onderhoud van afkoppelvoorzieningen (deze voorzieningen zorgen er voor dat regenwater niet in het riool terecht komt maar in de bodem zakt), ecozones, moerassen,

sloten, paddenpoelen én oppervlaktewater(bodems) zoals de Immerlooplas, Nieuwehaven, Defensiehaven, haven van Coers, Rijnkade, Nieuwe kade en de dijkdoorbraakkolken. Ook het onderhoud aan civieltechnische water gerelateerde werken, zoals beekriolen, duikers, beschoeiingen en fonteinen hoort in deze categorie
De ambitie is:

- het watersysteem op orde brengen en houden;
- met de (water)partners de water gerelateerde opgaven oplossen door zoveel mogelijk voor ruimtelijke oplossingen te kiezen waarbij het water tegelijk een rol kan spelen in het vergroenen en verkoelen van de stad.

In de afgelopen periode is veel energie gestoken in het controleren en corrigeren van de bestaande beheergegevens van de duikers en beekriolen. De locatie, de ouderdom en de onderhoudstoestand van bijna alle duikers en beekriolen onder de hoofdstructuur zijn de afgelopen jaren in kaart gebracht. Daar waar nodig is inmiddels ook groot onderhoud uitgevoerd. Het beheer van de oppervlaktewater(bodems) wordt nu nog projectgewijs vormgegeven en wordt, na deze inhaalslag, omgevormd tot een systematische aanpak.
Aan de fonteinen op het Willemsplein (AKU) en het Roermondsplein (Blauwe golven) is geen groot onderhoud geprogrammeerd en gebudgetteerd gezien de verwachte herinrichting van deze locaties.

Planning

Het voornemen was om in de periode 2022-23 alle nog niet gebaggerde havens uit te baggeren.
Het baggeren van Onderlangs wat voor 2020 op de planning stond heeft vertraging opgelopen door de Pfas problematiek (mogelijke verontreiniging van het slib). Het was vervolgens de bedoeling dit 2021 uit te voeren. Er is echter nog discussie met de huurders van de ligplaatsen over de manier waarop hier invulling aan kan worden gegeven. Dit zal naar verwachting verdere vertraging opleveren. Vervolgens zal de Praets en de Rosandepolder nog worden aangepakt. Bij de uitvoering van de baggerwerkzaamheden in de Praets zal aansluiting gezocht worden bij de te graven nevengeul als gevolg van werkzaamheden inzake de ontwikkeling van Meinerswijk.
Het benodigde onderhoud zoals hierboven omschreven wordt gefinancierd uit het exploitatiebudget.
Na deze baggerwerkzaamheden zijn de havens weer op orde voor de komende 20 jaar en kan het jaarlijks baggeronderhoud worden gerealiseerd uit het regulier beschikbare jaarlijkse budget.

Wijkgroen

Het groen is van grote waarde in onze stad. Verbetering van het leef- en woonklimaat vraagt vaak ook om het toevoegen van meer groen. Hiervoor lopen verschillende initiatieven die toegelicht worden in de paragraaf Wonen en Leefomgeving (S12).

Voor het onderhoud van het wijkgroen zijn per wijk exploitatiebudgetten gereserveerd. De teams Leefomgeving hebben een sturende rol bij de inzet van deze middelen.
Het dagelijks onderhoud van het groen in en om de wijken resulteert in een beeld op B/C- niveau. Het onderhoud van het groen in de binnenstad en winkelcentra gebeurt op A-niveau.

Om het groen te kunnen beheren is het beleid over het groen vertaald naar beheertypen. Elk beheertype heeft haar eigen streefbeeld en bijpassende beheermaatregelen. De functie, het gebruik en de ecologische waarde bepalen het streefbeeld van een beheertype
Een aantal parken zijn aangewezen als rijksmonument; Sonsbeek, Zijpendaal, Gulden Bodem en Moscowa. Voor deze parken gelden extra instandhoudingsvoorwaarden. Park Angerenstein is aangewezen als gemeentelijk monument.

De technische kwaliteit van het areaal wordt nu niet gemonitord. Aan de hand van het algemene beeld is dat de kwaliteit van het vlakgroen matig tot voldoende is als je kijkt naar de landelijke normering, zoals de CROW normen (B/C niveau). Het lage ambitieniveau voor het dagelijks onderhoud maakt het, door de onkruid druk, lastig de plantvakken in goede staat te houden.
De gevolgen van de extreme droogte van de laatste jaren worden als calamiteit beschouwd. Veel bomen en beplantingen ondervinden hier schade van. De lange termijn effecten hiervan zullen de komende jaren verder duidelijk worden en mogelijk tot extra kosten leiden.

Planning

Arnhem heeft veel ambities op het gebied van groen (zie programma Wonen en Leefomgeving S12). Deze ambities zullen mede sturing geven aan de planning van het groenonderhoud.
Naast het reguliere onderhoud staan de volgende projecten op de planning voor 2022:

- Herstel beplantingen (groot onderhoud) in de parken Angerenstein, Westerveld, Park Onderlangs en Sonsbeek.

- Vergroenen Groningensingel in samenloop met wegenproject.
  In de wijken aanplanten van extra heesters en struweelgroepen in het kader van biodiversiteit en bestrijden hittestress.

Speelvoorzieningen

Om een aantrekkelijke leefomgeving te kunnen bieden is de aanwezigheid van speelplekken met name voor gezinnen met (kleine) kinderen van belang. Daarnaast zijn speelplekken vaak ontmoetingsplekken voor de wijkbewoners.
Het beheer van de speelvoorzieningen ligt op niveau B en is er vooral op gericht om de speelvoorziening veilig bespeelbaar te houden. Dat houdt in dat kapotte speeltoestellen worden gerepareerd zolang dat opweegt tegen de levensduur van het toestel. Zo niet, dan komt het speeltoestel in aanmerking voor vervanging. Dit laatste wordt met teams Leefomgeving overlegd om de wensen uit de buurt hierin mee te kunnen nemen zodat er eventueel een ander soort speeltoestel of geen speeltoestel wordt teruggeplaatst.
In de Beheervisie Spelen en Ontmoeten is de ambitie opgenomen om 8 van de 20 Grote (groene) Speel- en Ontmoetingsruimtes te verbeteren. Deze opgave willen we invullen in samenwerking met de Teams Leefomgeving. Deze ambitie wordt projectmatig opgepakt. Dat houdt in dat met de betreffende Teams Leefomgeving en de buurt wordt bepaald wat de plek nodig heeft om de ambitie te realiseren. Het initiatief ligt bij de Teams Leefomgeving omdat het belangrijk is dat de buurt hierin mee participeert en mogelijk ook andere wensen en ideeën uit de buurt hierin gecombineerd kunnen worden.

Alle speeltoestellen moeten veilig bespeelbaar zijn. Dit wordt in de technische inspectie gecontroleerd. Uit de resultaten van de technische inspectie van 2020 blijkt dat ongeveer 10% van de speeltoestellen iets mankeert. Deze mankementen zijn binnen de gestelde termijnen opgelost, wat inhoud dat de kwaliteit van areaal op orde is, dus B kwaliteit.

Daarnaast kan de kwaliteit van het areaal bepaald worden op basis van de leeftijd en de theoretische levensduur van de speeltoestellen. Gemiddeld gaat een speeltoestel 10 tot 15 jaar mee. Hieronder is een overzicht van de leeftijd van de speeltoestellen. Opvallend is het aantal ouder dan 15 jaar. Ongeveer 27% van het areaal heeft haar theoretische levensduur behaald maar is technisch nog wel in orde. De oorzaak hiervan is dat de speeltoestellen van duurzame en kwalitatieve materialen zijn gemaakt. Dit wil niet zeggen dat of de speelvoorziening nog voldoet aan z'n functie. Mogelijk dat kinderen uitgekeken zijn op deze oude speeltoestellen en deze niet meer gebruiken, wat aanleiding zou kunnen zijn om tot vervanging over te gaan. Hierover is afstemming met de teams Leefomgeving

Leeftijd speeltoestellen	Aantal
Ouder dan 15 jaar	537
10-15 jaar	491
5-10 jaar	511
1-5 jaar	455

De beschikbare budgetten voor beheer en vervanging van de speeltoestellen blijken in de praktijk toereikend.

Planning

Jaarlijks worden de speeltoestellen geïnspecteerd en vindt het noodzakelijk onderhoud plaats. Vervangen of plaatsen van toestellen gebeurt in samenspraak met de teams leefomgeving.

Bomen

Bomen zijn belangrijk voor een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving en leveren een bijdrage aan een klimaat adaptieve stad. Hittestress en wateroverlast zijn onderwerpen waar bomen een onderdeel van de oplossing kan zijn. Daarom zijn in het Bomenplan onderstaande doelen beschreven:

- Arnhem wil een groenere stad: meer (buitengewone) bomen en meer groenmassa
- Arnhem gaat voor kwaliteit en toekomstbestendigheid (juiste boom op de juiste plek), gezonde, veilige en duurzame bomen
- Arnhem wil bomen beter beschermen
- Arnhem wil meer biodiversiteit en groen met elkaar verbinden

Het beheer van de bomen in Arnhem is erop gericht om een jonge boom tot volwassenheid te brengen en daarna zo lang mogelijk te behouden, afgewogen tegen de kosten die daarvoor nodig zijn.
Het bomen Areaal is als volgt opgebouwd:

Categorie	Aantal
Individueel beheerde bomen Waarvan: Buitengewone/toekomst boom Vrijstaande/solitaire boom	21280 576 20704
Bomen in een structuur Waarvan: Structuurboom of Groepsboom Laanboom of Boom in Groen-Blauwe lijnen of groene hoofdstructuur	29390 5935 23455
Totaal	50670
Bossen	2.365.000 m2
Struweel	660.000 m2

Tijdens de Boom Veiligheids Controle worden 'onderhoudsstaat', 'toekomstverwachting' en 'ziekte en aantastingen' van de bomen opgenomen. Deze kenmerken geven een indicatie van de kwaliteit van het bomenbestand maar is niet 1 op 1 terug te leiden naar de CROW beeldkwaliteitscatalogus. In de tabellen hieronder zijn de resultaten opgenomen waarbij als indicatie een beeldkwaliteitsniveau is vermeld.

Onderhoudsstaat	Te vergelijken met beeldkwaliteitsniveau	Aantal	Percentage
Aanvaard	B	23691	47%
Regulier	B	20296	40%
Achterstallig	C	3031	6%
Verwaarloosd	D	121	<1%
Overig (niet beoordeeld)	nvt	3231	nvt

Afgelopen jaren zijn bij 30 buitengewone bomen en 30 parkbomen extra maatregelen uitgevoerd ten gunste van de levensverwachting van deze bomen. Er zijn nog 400 bomen die een soortgelijke behandeling kunnen gebruiken. De planning is om elk jaar 50 aantal bomen te behandelen en dit in een cyclus van 7 jaar te herhalen, waarbij elk jaar wordt gekeken waar de maatregel het meest noodzakelijk is. Dit is maatwerk.
De planning en prioritering van onderhoud aan bomenlanen zoals bijvoorbeeld dunning en/of vervanging is nog niet gereed. Naar aanleiding van het nieuwe bomenbeleid is er een nieuwe werkwijze en prioritering gewenst. Dit wordt verder uitgewerkt en afgestemd met het BoomKwaliteitsteam Arnhem.

Jaarlijks monitoren we de voortgang van het boomkroonvolume. Dit is uitgewerkt in de uitvoeringsagenda van het Bomenplan Arnhem

Financiering bomenonderhoud
De raad heeft op 16 juni 2021 de nota investeren, waarderen en afschrijven vastgesteld. Hiermee is met terugwerkende kracht per 1 januari 2021 het activeringsbeleid op een aantal punten gewijzigd. Een van deze wijzigingen betreft het opnemen van nieuw aangeplante bomen op de balans en het afschrijven van deze bomen in 50 jaar. Voor deze wijziging werden de kosten van bomenaanplant direct ten laste van de exploitatie gebracht in het jaar van aanschaf. Deze manier van financieren biedt tevens kansen voor het toevoegen van extra groen aan de stad omdat er extra middelen beschikbaar zijn gekomen voor het toevoegen van bomen.
Bij het vaststellen van hiervoor genoemde nota is de motie 'Kappen en dunnen bomen in de begroting' aangenomen (21M56). Deze motie roept het college op om expliciet melding te maken van benodigde afboekingen als gevolg van kappen of dunnen van bomen.
Aangezien bomen in de financiële administratie niet per stuk worden geregistreerd, dient de benodigde afboeking van bomen (de waarde van een boom op de balans op het moment van kap) te worden benaderd aan de hand van gegevens die in het bomenregistratiesysteem beschikbaar zijn. Het bepalen van die afboeking doen we als volgt:

- Voor individuele bomen (straat- en laanbomen, bomen in een park) hanteren we een klasse-indeling, met per klasse de gemiddelde kosten van aanplant. Afhankelijk van soort en locatie wordt een boom ingedeeld in een

klasse. Mocht een boom voor de (administratieve) levensduur van 50 jaar worden gekapt, dan wordt op basis van de gemiddelde kosten van aanplant en het jaar van aanplant de benodigde afboeking bepaald.
- In het geval enkele bomen in een bos worden gekapt (dunnen) hanteren we het uitgangspunt dat er geen sprake is van vernietiging van op de balans opgenomen investeringen in bomen. Het verwijderen van bomen in een bos heeft namelijk een gunstig effect op de overblijvende bomen, waardoor het kroonoppervlakte toeneemt. Direct na dunning ontstaat er daarnaast licht op de bosbodem. De natuurlijke zadenbank komt hierdoor tot kieming en er gaan jonge bomen groeien; herplant is dan niet nodig.
- Bij kap van een groot deel van, of een volledig bos wordt de boekwaarde benaderd op basis van de gemiddelde kosten van aanplant per vierkante meter en het jaar van aanplant.

Met het oog op dit financieel technische aspect kunnen we opmerken dat in 2022 er geen kap wordt voorzien van bomen die een waarde op de balans hebben; afboeking van bomen zal dan ook niet aan de orde zijn.

Planning
In 2022 worden bij 30-50 buitengewone bomen extra maatregelen uitgevoerd ten gunste van de levensduur van de bomen.
Het aanvullen van boomlanen en bomen in de groene hoofdstructuur zullen projectmatig worden aangepakt waarbij het BoomKwaliteitsTeam adviseert.
De onderhoudsachterstand bij een kleine 7% van de bomen zal verder ingelopen worden en het reguliere onderhoud zal volgens planning worden uitgevoerd.
De jaarlijkse en 3-jaarlijkse boomveiligheidscontrole zal worden uitgevoerd en maatregelen die hieruit voortkomen worden opgepakt binnen de gestelde termijnen.
Boomziektes en plagen worden gevolgd. Beheersmaatregelen worden uitgevoerd en waar nodig wordt bestrijdingsmaatregelen ingezet.

Voor aanplant en groeiplaatsverbetering van bomen is een investeringskrediet beschikbaar.
De volgende projecten staan hiervoor in 2022 op de planning:
- Revitalisering parkbos;
- Aanplant bomen museumpark Onderlangs;
- Aanplant extra bomen op diverse hitte plekken;
- Aanplant extra bomen in diverse stadparken;
- Groeiplaatsverbetering diverse buitengewone bomen;
- Aanplant bomen en realisatie groeiplaatsen Steenstraat;
- Groeiplaatsen en aanplanten bomen Velperweg;
- Groeiplaatsverbetering bomen Burgemeester Matsersingel irt verbeteren fietspaden;
- HOV Metamorfoseallee levensduurverlenging, verplanten en aanplant bomen.

Parken en bossen
Kenmerkend voor Arnhem zijn de bossen, de natuurterreinen en de vele parken en ook de lanen in de buitengebieden en de grote groenzones in en om de wijken, bijvoorbeeld moeraszone Schuytgraaf, ecozones Presikhaaf of de Huissensedijk. We zijn trots op dit groene kapitaal. Daarom zetten we sterk in op het behouden en verbeteren hiervan.

Bossen en parken vallen beheertechnisch uiteen in verschillende onderdelen omdat deze zijn opgebouwd uit verschillende elementen die apart in deze paragraaf worden beschreven zoals: Bomen, groen, wegen, speelvoorzieningen en verlichting.
Het onderhouden van de parken doen we aan de hand van beheervisies.

De bossen en parken hebben een robuuste basis. Desalniettemin staat de kwaliteit van onze bossen en parken onder druk. Oorzaken hiervan zijn het intensiever gebruik, overmatige stikstofdepositie, klimaatverandering en biodiversiteitsverlies. Bij het beheer en onderhoud van onze bossen en parken houden we hier rekening mee door zeer gericht en soms intensiever onderhoud uit te voeren.
Door de extra middelen die zijn vrijgemaakt voor Bossen & Parken kunnen we dit noodzakelijk aanvullend onderhoud uitvoeren. Tevens biedt dit de mogelijkheid extra capaciteit in te zetten om genoemd kwaliteitsverlies en de uitdagingen die hiermee gemoeid gaan, op te pakken en zorgvuldig te communiceren met onze inwoners.
Specifieke ambities m.b.t. tot groen en bomen waaronder bossen en parken in de stad zijn uitgewerkt in het programma S12 Wonen en leefomgeving

Planning
In 2022 zal extra worden ingezet op de revitalisering van de bossen en parken en het verbeteren van de biodiversiteit.

Voor de parken Sonsbeek, Zypendaal en de Gulden Bodem, park Angerenstein en Park Klarenbeek zullen nieuwe beheervisies worden opgesteld.

Inzamelvoorzieningen

De afgelopen jaren is er veel discussie geweest over het te voeren afvalbeleid in de gemeente. De komende periode zal nieuw beleid worden uitgewerkt wat tevens van invloed zal zijn op de beheer- en vervangingsopgave van de afval inzamel voorzieningen. Voor de inzamelvoorzieningen is daarom nog geen beheerplan uitgewerkt volgens de nieuwe opzet. Dit zal de komende tijd nog worden opgepakt.
Omgekeerd Inzamelen is het basisprincipe voor de inzameling van huishoudelijk afval in Arnhem. Dit betekent dat de inwoners van Arnhem hun afval goed moeten kunnen scheiden. Een deel van de herbruikbare reststromen worden bij laagbouw aan huis opgehaald. Daarnaast is een uitgebreid netwerk van inzamelvoorzieningen in de stad aanwezig. Het restafval moet naar een ondergrondse container in de buurt worden gebracht.
De keuze voor het instrument diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder restafval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt. De hiervoor ingevoerde toegangscontrole met pasjes op de containers voor restafval is buiten werking gesteld. Ook de eerder ingevoerde trommelverkleining is terug gedraaid. Dit heeft geleid tot een versneld afschrijving in 2021 van de investeringen die hiervoor waren gedaan.

Zowel het preventief als correctief onderhoud van de inzamelmiddelen is uitbesteed. De staat van onderhoud van de ondergrondse containers is voldoende tot goed en de containers zijn voorzien van een veiligheidskeurmerk. Er worden periodiek controles uitgevoerd. Met betrekking tot de inzamelvoorzieningen geldt:

- Zorg voor een geborgde functionaliteit (geen storingen aan de voorzieningen).
- Te allen tijde een veilige situatie bij de inzamelvoorzieningen voor gebruikers en passanten.
- Hoogwaardige infrastructuur van inzamelmiddelen, collectief en individueel, waarmee afvalscheiding op elke locatie in Arnhem mogelijk is.

Planning

Het reguliere onderhoud aan de inzamelmiddelen wordt planmatig uitgevoerd.
Noodzakelijk onderhoud aan het Ondergronds Afval Transportsysteem(OAT) is voorzien in de exploitatie.

Het instrument diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder afval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt. De ontwikkeling van nieuwe sturingsinstrumenten om de doelstelling op afvalreductie te bereiken, vraagt een nieuwe aanpak die in de komende begrotingsperiode verder wordt uitgewerkt. Afhankelijk van de keuzes die hierbij gemaakt worden zal bekeken worden wat dit betekent voor het beheer en onderhoud van de inzamelmiddelen waaronder ook de afvalbrengstations in Noord en Zuid

Vastgoed

Actuele beleidskaders

- Het uitvoeringsbeleid vastgoedbedrijf.
- Voor alle panden in permanent beheer zijn er 40-jarige onderhoudsplannen die jaarlijks worden geactualiseerd en opgenomen in de meerjarenprogrammabegroting.
- Bij het vastgoed gelden als deelportefeuilles onderwijsgebouwen, culturele-, erfgoed- en sportvoorzieningen, welzijnsvoorzieningen, gemeentelijke huisvesting, bijzonder vastgoed en vastgoed in de openbare ruimte.

Ambitie

De ambitie voor de technische staat van het vastgoed is een NEN2767-conditie score van 3 of beter. NEN 2767 is een methode voor het objectief en uniform meten van de fysieke kwaliteit van bouw- en installatiedelen van gebouwen en/of infrastructuur. De score loopt van 1 tot 6, daarbij is 1 zeer goed en 6 zeer slecht. Conditiescore 3 staat gelijk aan een redelijke conditie. Het door de gemeente aangekochte vastgoed voor stedelijke ontwikkelingsprojecten wordt niet op een conditiegerichte manier onderhouden, omdat deze panden tijdelijk in beheer zijn.
Het gemeentelijk vastgoed wordt fasegewijs verduurzaamd met de Trias Energetica (eerst energie besparen, restbehoefte zoveel mogelijk duurzaam invullen) als kompas.

Uitgangssituatie

Het gemeentelijk vastgoed voldoet aan het gewenste kwaliteitsniveau, met uitzondering van gebouwen die op korte termijn hun functie verliezen of gebouwen die op korte termijn gerenoveerd worden.

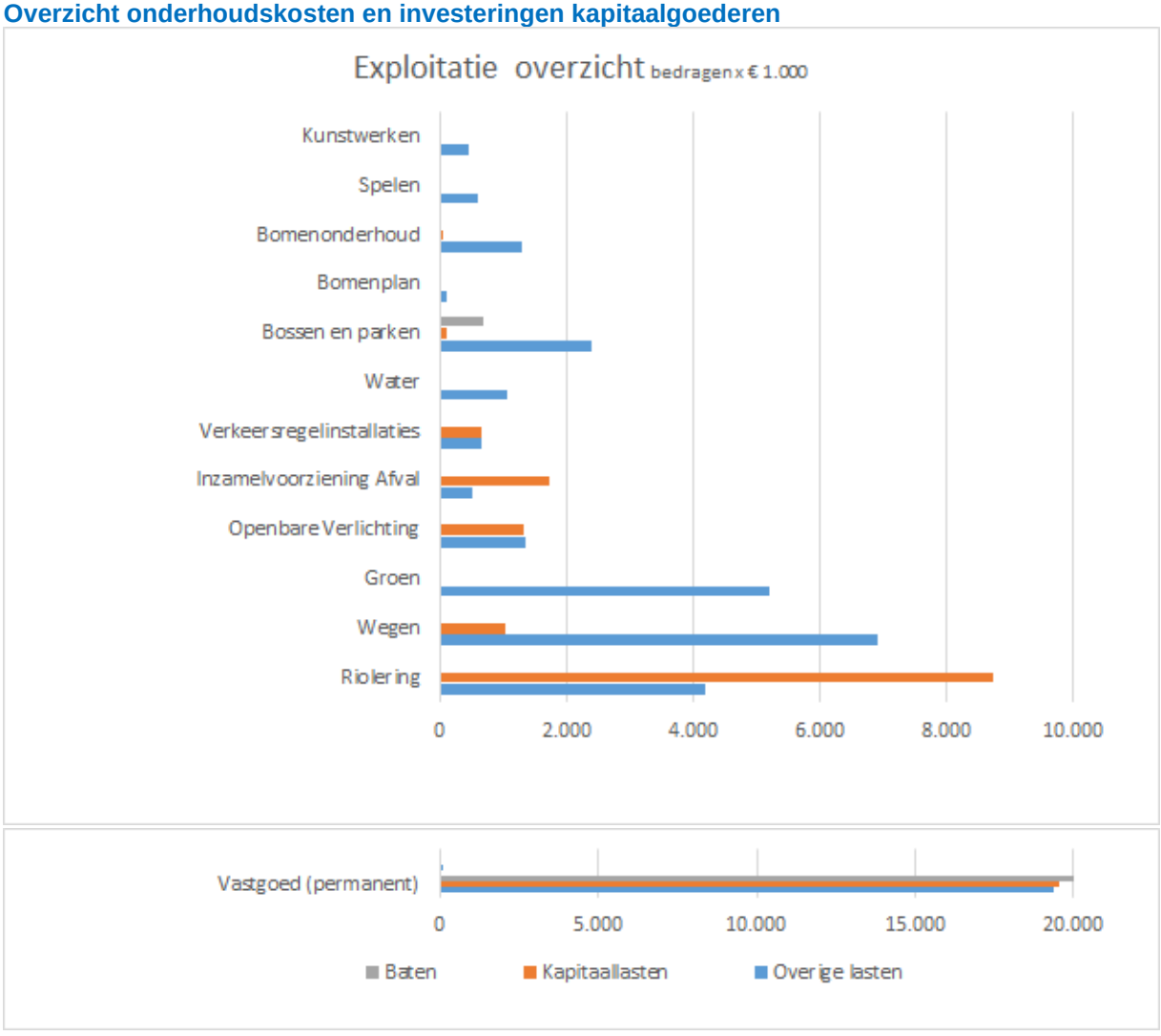
Planning

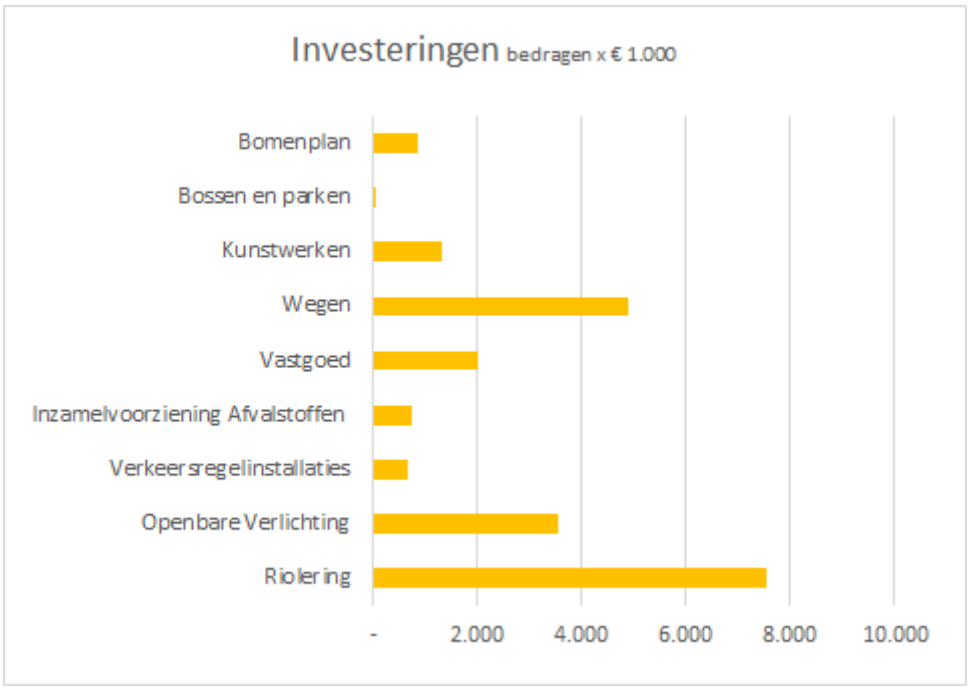
Lasten en baten voor beheer en onderhoud van het permanente vastgoed maken onderdeel uit van diverse programma's in de gemeentebegroting. Jaarlijks wordt er gemiddeld € 1,5 miljoen geïnvesteerd in vervangingsonderhoud en verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed. In de periode 2022-2025 wordt er gemiddeld € 4,1 miljoen uitgegeven aan planmatig en storingsonderhoud.

De cijfers voor begroting 2022 zijn afwijkend ten opzichte van vorig jaar. Dit is vooral te verklaren door de bouwkostenstijging. Daarnaast zijn er enkele nieuwe panden opgenomen. Daar tegenover staat een stijging van de baten.

Daarnaast is er een investeringsbedrag van jaarlijks € 800.000 begroot voor het verduurzamen van het gemeentelijke vastgoed. Voorheen moesten deze investeringen zichzelf volledig terugverdienen. Dit bleek in de praktijk niet realistisch. Met ingang van 2022 is het de bedoeling dat deze investeringen niet meer volledig hoeven worden terugverdiend maar slechts voor 60%. Daarmee worden ze beter haalbaard en zullen ze sneller worden uitgevoerd. De klimaatdoelstelling wordt eveneens eerder bereikt.
Voor het aanpassen van de ventilatie in een groot aantal schoolgebouwen heeft de gemeente Suvis-subsidie van het Rijk ontvangen. Daaronder ook een 3-tal MFC's. Daarvoor wordt een subsidie ontvangen van € 650.000. De eigen investering van de gemeente voor deze 3 gebouwen bedraagt € 1,5 miljoen.

Overzicht onderhoudskosten en investeringen kapitaalgoederen

Investeringen bedragen x € 1.000
Bomenplan
Bossen en parken
Kunstwerken
Wegen
Vastgoed
Inzamelvoorziening Afvalstoffen
Verkeersregelinstallaties
Openbare Verlichting
Riolering
-
2.000
4.000
6.000
8.000
10.000

Financiering

Voor de financieringsfunctie worden de missie en de doelstellingen beschreven in het treasurystatuut gemeente Arnhem. In dit statuut wordt ingegaan op de kaderstelling van de werkorganisatie (taken, bevoegdheden, verantwoordelijkheden, mandatering) en op het instrumentarium om de doelstellingen te realiseren.

Deze paragraaf richt zich op de uitwerking van het treasurystatuut naar de begroting voor 2022 en te hanteren normeringen. Hierbij komen de onderstaande onderwerpen aan de orde:

- Risicomanagement financiering;
- Financieringsvolume (inclusief delegatie / mandatering);
- Kasgeldlimiet;
- Renterisiconorm;
- Overige risico's.

Risicomanagement financiering

Voor wat betreft de financiering wordt onderscheid gemaakt tussen:
a. Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte;
b. Financiering van de sociale woningbouw;
c. Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen.

Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte (a)

Bij de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte gaat het om de financiering van de investeringen van de gemeente Arnhem, de overgedragen investeringen aan geprivatiseerde onderdelen van de gemeente en de exploitatie van lasten en baten. Bij de investeringen moet naast de reguliere financieringen van de gemeentelijke taken worden gedacht aan grote stedelijke projecten, zoals Arnhem Centraal, stadsvernieuwing in de binnenstad, grondexploitatie en onderhoud in de infrastructurele sfeer. Als 'inkoop' van geld (de funding) wordt gebruik gemaakt van de volgende financieringsmiddelen (stand per 31-12-2022):

- de kapitaalmarkt voor langlopende financieringsmiddelen: € 776,5 miljoen. Het betreft hier de leningenportefeuille opgenomen gelden (O/G);
- de geldmarkt voor kortlopende financiering (< 1 jaar): Naar verwachting zal per ultimo 2022 geen kortlopende financiering nodig zijn voor investeringen en projecten. De ruimte binnen het beschikbare kasgeld kan worden aangewend voor de (goedkope) financiering van de dagelijkse activiteiten van de gemeente: het werkkapitaal;
- de binnen Arnhem beschikbare reserves en voorzieningen met een volume van € 136,5 miljoen.

Binnen de gemeente wordt voor de financiering een omslagrente van 1,4% in rekening gebracht bij de investeringen en de projecten.

De portefeuille door de financieringsfunctie uitgezette gelden (U/G), heeft per 31-12-2022 een volume van € 30,5 miljoen. Het betreft hier leningen aan instellingen en verzelfstandigde organisatie-onderdelen.
Hieronder vallen niet de verstrekte leningen in het kader van de inkomensondersteuning.

Arnhem en de wereldeconomie

De verwachting van veel analisten en wetenschappers dat de economie in 2021 weer zal aantrekken is uitgekomen, de economie herstelt zich wereldwijd onverwacht snel van de coronacrisis.
Waar een aantrekkende economie normaal gesproken ervoor zorgt dat de rente gaat oplopen, is dat nu (nog) niet het geval. Naast een toename in de vraag naar nieuwe leningen, wat de rente kan opdrijven, houdt de ECB het opkoopprogramma van staatsobligaties (de zogeheten kwantitatieve verruiming) in stand om te voorkomen dat een stijgende rente het economisch herstel een halt toeroept. Deze kwantitatieve verruiming zorgt ervoor dat er meer geld beschikbaar komt op de kapitaalmarkt, wat als doel heeft dat de rente laag blijft. De praktijk zal moeten uitwijzen welke van deze twee factoren de doorslag zal gaan geven, al is bekend dat de ECB het opkoopprogramma niet vol zal blijven houden en dat de rente dus weer zal gaan stijgen.
Alle analisten en economen zijn daarnaast van mening dat het huidige lage renteniveau voor de kapitaalmarkt op termijn onhoudbaar is, maar voor de gemeente betekent dit dat financiering goedkoop blijft.

Financiering van de sociale woningbouw (b)

De financiering van de sociale woningbouw vindt bijna volledig plaats door leningen door corporaties, die geborgd worden door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Dit landelijke fonds fungeert als waarborg ten aanzien van risico's van wanbetaling en vervult daarmee de garantstellende rol die gemeenten van oudsher hadden. Het WSW kan bij gemeenten en het Rijk aankloppen wanneer de eigen borgingscapaciteit niet meer

toereikend is (wat nog nooit is gebeurd). Daarvoor heeft ook de gemeente Arnhem een achtervangovereenkomst met het WSW gesloten. Het bestaan van het WSW samen met ontwikkelingen op het gebied van schaalvergroting en regionalisering van de woningcorporaties verklaart waarom de rol van de gemeente op het terrein van de financiering van woningbouw de afgelopen jaren kleiner is geworden en nu zo goed als uitgespeeld is. In 2022 heeft de gemeente nog maar één lening van € 9.000 aan de woningcorporatie Omnia Wonen op de balans.

Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen (c)

Bij de financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen gaat het om activiteiten die nauw grenzen aan het beleid van de gemeente Arnhem. Het gaat hier vooral om instellingen in de sectoren zorg, sport en cultuur. Ook bij deze financiering wordt de laatste jaren een terughoudend beleid gevoerd.
Bij de directe (eigen) financiering van de activiteiten van de instellingen heeft de gemeente Arnhem een gericht toezicht op het reilen en zeilen van de betreffende instellingen. Door aan de te verstrekken leningen waarborgen te verbinden kan bij calamiteiten direct worden gereageerd (voorbeeld: executie bij recht van eerste hypotheek). Tevens bestaan er bij de sectoren zorg en sport waarborgfondsen. Met borgstelling door deze waarborgfondsen kunnen instellingen bij banken een lagere rente bedingen en hoeft de gemeente zelf geen lening te verstrekken. De stichting waarborgfonds voor de sport (SWS) garandeert maximaal de helft van de lening en eist een garantie van de gemeente voor het resterende deel van de lening.
In 2020 heeft de economie harde klappen gekregen, maar trekt in 2021 weer aan. Dat gebeurt niet op alle fronten in een gelijk tempo, waardoor het mogelijk is dat de ene instelling langer geconfronteerd zal worden met de gevolgen van de recessie dan de andere en alsnog in moeilijkheden komt en bij de gemeente aan moet kloppen voor ondersteuning. Dat risico wordt substantieel verkleind door de garanties van de waarborgfondsen.

Financieringsvolume (delegatie/mandaat)

Bij het vaststellen van de Begroting neemt de gemeenteraad een besluit over de omvang van de gemeentelijke activiteiten en daarmee over het financieringsvolume. Afgezien van de eigen middelen in reserves en voorzieningen wordt in de financieringsbehoefte voorzien door middel van leningen voor de lange termijn (vaste financiering) en voor de korte termijn (vlottende financiering).

Lange termijn financiering (vaste financiering)

Zoals reeds toegelicht gaat het hier om de benodigde geldmiddelen voor de eigen gemeentelijke investeringen en projecten; de financiering van sociale woningbouw (indien nodig) en de verstrekking van geldleningen aan instellingen, gelieerd aan het beleid van de gemeente Arnhem.

Korte termijn financiering (vlottende financiering)

Bij de kortlopende financiering gaat het om de financiering van de lopende activiteiten en werkzaamheden van de gemeente. Hiervoor wordt geld geleend of (in geval van een tijdelijk overschot) uitgezet bij de schatkist voor een periode van maximaal een jaar. Als een extra zekerheid, bijvoorbeeld voor het opvangen van onverwachte fluctuaties in de behoefte aan kasgeld, is een arrangement afgesloten met de Bank Nederlandse Gemeenten waarbij tot een beperkt bedrag (€ 4 miljoen) de gemeente een negatief saldo mag hebben. Insteek is hiervan zo weinig mogelijk gebruik te maken, een kasgeldlening is goedkoper dan rood staan bij de bank.
In voorkomende situaties zal een deel van de opgenomen kas-/callgelden (O/G) worden omgezet in langlopende financiering, de zogenoemde consolidatie. Een en ander past binnen de regels, zoals vastgelegd in het treasurystatuut.

Financieringsbehoefte per 31-12-2022

Onderstaand schema geeft inzicht in de benodigde geldmiddelen voor de langlopende financiering en de manier waarop deze beschikbaar komen (de funding).

Het totaalvolume van de benodigde financieringen bedraagt € 912 miljoen. Vanuit de beschikbare aanwezige middelen (reserves en voorzieningen en obligo's en waarborgsommen) en de leningenportefeuille voor de vaste financiering is meer dan dit bedrag beschikbaar. Per ultimo 2022 zal zelfs een bedrag van € 4,4 miljoen in de schatkist van het Ministerie van Financiën gestald moeten worden.
De financieringsfunctie is ruimschoots in staat om voldoende middelen aan te trekken en beschikbaar te stellen voor dekking van de reeds gepleegde investeringen, de kosten in de grondexploitatie en voor de in 2022 begrote investeringen.

Benodigd voor	Bedrag	Financiering middels	Bedrag
Bedragen x € 1.000			
Activa gemeente Arnhem en grondexploitatie	840.375	Reserves en voorzieningen	136.546
Uitgezette gelden aan gelieerde instellingen en woningcorporaties (kapitaalverstrekking en leningen u/g)	35.286	Opgenomen gelden in de kapitaalmarkt (leningen o/g)	776.525
		Obligo's waarborgsommen en vooruitontvangen erfpacht	3.374
Overige uitgezette middelen (o.a. nog te ontvangen erfpacht en bijdragen aan activa van derden)	36.401	Rekening courant BNG en kasgeldleningen	-4.383
Totaal langlopend te financieren	**912.062**	**Totaal financiering**	**912.062**

Leningenportefeuille 2022

Onderstaand schema geeft inzicht in de samenstelling van de volumes in het jaar 2022 van de huidige leningenportefeuille van de financieringsfunctie. Het betreft leningen opgenomen gelden (O/G) en leningen uitgezette gelden (U/G).

Leningen portefeuille	Stand 01.01.2022	Opname	Aflossing	Stand 31.12.2022
Bedragen x € 1.000				
Leningen O/G				
Leningen portefeuille	621.528	174.349	-133.421	662.456
Nog aan te trekken financiering in 2021	114.061			114.061
Leningen t.b.v. woningcorporaties	9		-1	8
Totaal leningen O/G	**735.598**	**174.349**	**-133.422**	**776.525**
Leningen U/G				
Vaste leningen uitstaand	35.423		-4.887	30.536
Woningcorporaties	9		-1	8
Totaal leningen U/G	**35.432**	**0**	**-4.888**	**30.544**

Van de nieuwe financiering in 2021 heeft een bedrag van € 42,7 miljoen betrekking op herfinanciering van de bestaande leningenportefeuille. De overige € 71,4 miljoen is nodig voor de begrote investeringen.

Rentevisie

In recente jaren is als gevolg van de lage rentestand de gemiddeld te betalen rente voor de gemeente gestaag gedaald. Als gevolg van gewijzigde wetgeving in het BBV moet de omslagrente binnen marges de gemiddelde marktrente volgen en is de gemeente niet meer vrij in het bepalen van deze intern in rekening te brengen rente. Een omslagrente van 4%, zoals de gemeente hanteerde voor het jaar 2018, is niet meer toegestaan. Deze bedroeg in 2020 2% en in 2021 1,7% en daalt in 2022 naar 1,4%.
Om meerjarig gebruik te blijven maken van de lage marktrente kiest de gemeente ervoor om nu en in de komende jaren leningen met lange looptijden aan te trekken waarvan de rente nog steeds laag is (momenteel onder de 1%). Wanneer de rente ook na 2022 zo laag blijft is het bijna een zekerheid dat de omslagrente verder verlaagd moeten worden om te voldoen aan de eisen uit het BBV.
De gemeente heeft al een aantal jaren leningen aangetrokken met lange looptijden van 20 à 30 jaar. Hiermee is ruimte gecreëerd om in toekomstige jaren, wanneer de rente voor nieuwe leningen mogelijk weer op een hoger niveau terecht zal komen, met behulp van nieuwe leningen met kortere looptijden toch een lage gemiddelde rente te realiseren binnen de wettelijke mogelijkheden. Het moment waarop de rente substantieel gaat stijgen kan niemand voorspellen, het is zaak waakzaam te blijven om niet verrast te worden.
Als gevolg van de renterisiconorm (zie hieronder) mag de gemeente geen leningenportefeuille hebben met een gemiddelde looptijd van leningen van korter dan ongeveer vijf jaar. De gemeente zou dan in een jaar meer leningen moeten herfinancieren dan is toegestaan.

Mandaat (voor nieuw aan te trekken financieringsmiddelen)

Met het vaststellen van deze Begroting 2022 inclusief de paragraaf financiering mandateert de gemeenteraad het college om voor de financieringsbehoefte per onderscheiden categorie in 2022 leningen aan te gaan tot de volgende maximumtotalen:

Maximaal toegestane leningen 2022	Maximaal
Bedragen x € 1.000	
Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte	250.000
Financieringsbehoefte sociale woningbouw	100.000
Financieringsbehoefte aan gemeente gelieerde instellingen	50.000

Kasgeldlimiet

De Wet FIDO geeft concrete richtlijnen voor gemeenten voor het beheersen van het renterisico in verband met de korte termijn financiering. De kasgeldlimiet is een wettelijk maximum (plafond) voor het volume geldleningen in de vorm van zogenaamde call- en kasgeldtransacties.
De bovengrens is bij ministeriële regeling voor het jaar 2022 vastgesteld op 8,5 % van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting. De begroting van de gemeente Arnhem voor het jaar 2022 heeft een omvang van € 727,5 miljoen en daarmee komt de kasgeldlimiet uit op € 61,8 miljoen.
Het Rijk geeft gemeenten veel ruimte om maximaal gebruik te maken van (goedkope) financiering met kasgeld. Hoewel het gemeenten formeel niet is toegestaan de kasgeldlimiet te overschrijden (Wet FIDO, art. 4, lid 1), hoeven deze pas aan de toezichthouder te rapporteren wanneer de kasgeldlimiet drie kwartalen op rij wordt overschreden (art. 4, lid 2). Hiermee wordt gedoogd de kasgeldlimiet twee kwartalen op rij te overschrijden.
De gemeente Arnhem stuurt er desondanks op onder de kasgeldlimiet te blijven en deze niet te overschrijden.

Renterisiconorm

Het renterisico betreft het risico dat de begroting van de gemeente geconfronteerd wordt met een verzwaring van de rentelasten als gevolg van herfinancieringen van bestaande activa of van herziening van rente van bestaande leningen.
Het doel van de renterisiconorm is om dit risico te beperken tot een handelbaar niveau. Bij een gelijkmatig opgebouwde leningenportefeuille blijft het renterisico binnen verantwoorde marges en zullen de renteaanpassingen zich geleidelijk voordoen en binnen de begroting opgevangen kunnen worden.
In de Wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO) is vastgelegd dat jaarlijks een volume ter grootte van 20 % van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting (peildatum 1 januari) mag worden geherfinancierd of een renteherziening mag ondergaan. Omdat de gemeente voor de eigen financiering geen leningen heeft aangetrokken waarvan periodiek de rente wordt herzien, heeft voor Arnhem de renterisiconorm alleen betrekking op herfinanciering van aflopende leningen. Op basis van het begrote lastentotaal voor 2022 van € 727,5 miljoen mogen leningen tot een bedrag van € 145,5 miljoen worden geherfinancierd.
Voor het jaar 2022 komt de prognose van het renterisico uit op 17,7 %. Vergeleken met voorgaande en toekomstige jaren zal in 2022 een relatief hoog leningenbedrag worden geherfinancierd. De maximale noodzaak tot herfinanciering wordt volledig bepaald door beslissingen in het verleden, er is geen risico dat het renterisico van de gemeente Arnhem in 2022 hoger zal uitvallen.

Schatkistbankieren

Sinds het najaar van 2013 kennen gemeenten en andere decentrale overheden verplicht schatkistbankieren. Decentrale overheden dienen banktegoeden, die een vooraf bepaalde drempelwaarde te boven gaan, af te storten naar een rekening-courant bij het ministerie van Financiën. In 2021 is de drempelwaarde voor schatkistbankieren verhoogd, gemeenten mogen een hoger banksaldo aanhouden voordat afroming naar de schatkist verplicht is. Het Rijk hoopt de administratieve lastendruk op dit gebied te verlagen omdat minder boekingen naar (en van) de schatkist nodig zijn.
Voor de gemeente Arnhem bedraagt de drempelwaarde in 2022 € 10,46 miljoen.
Omdat inkomende en uitgaande kasstromen niet op elkaar zijn afgestemd, kunnen hoge positieve of negatieve kassaldi ontstaan. Om ruimte te bieden voor zulke bewegingen moet het gemiddelde van de banksaldi van de gemeente in een kwartaal worden afgezet tegen deze drempelwaarde, niet de dagelijkse stand. Het banksaldo hoeft dus niet continu beneden de drempelwaarde te blijven. Een banksaldo boven de drempelwaarde kan binnen het kwartaal worden gecompenseerd met banksaldi, die lager zijn dan de drempelwaarde.
Bij de controle van de jaarrekening neemt de accountant de verplichting tot schatkistbankieren mee.

Overige risico's

Gezien de samenstelling van de gemeentelijke leningenportefeuille en de kaderstelling vanuit de wet en het treasurystatuut (leningen worden alleen afgesloten in euro’s) is binnen de gemeente Arnhem geen sprake van valutarisico en/of koersrisico.

Bedrijfsvoering

Wij zijn een organisatie die midden in de samenleving staat, in verbinding is met de stad en een afspiegeling van de stad wil zijn. De gemeentelijke bedrijfsvoering verandert mee met de eisen die worden gesteld door de samenleving, het bestuur, de raad en onze eigen professionaliteit.

1.1 Ontwikkelingen binnen de bedrijfsvoering

De komende jaren zetten we in op de volgende grotere thema's:

Diversiteit en Inclusie

De gemeente wil een diverse, inclusieve organisatie zijn die de kracht van verschillen weet te waarderen, weet te benutten en kan inzetten in het belang van de stad. Iedereen moet binnen de organisatie dezelfde kansen krijgen, ongeacht leeftijd, achtergrond, seksuele geaardheid of beperking.

Informatievoorziening

Goede informatiestromen in termen van juist, volledig en tijdig zijn een essentieel element van het democratisch proces en dragen er tevens aan bij dat raad en college de besluiten die zij nemen goed kunnen uitleggen aan de stad. Inwoners hebben daar recht op. Verantwoorden wat je als overheid doet, is belangrijk voor het vertrouwen dat de samenleving in de overheid heeft.

Hybride werken

Hybride werken staat voor daar werken waar dat het meest passend is. Op de juiste plek, met de juiste mensen, op het juiste moment. Het gaat erom ons werk slim en effectief te organiseren, waarbij het doel van de activiteit, het type werk en de mate van interactie leidend zijn in de keuze waar we werken.

Weerbaarheid

Weerbaarheid is een breed thema: het heeft betrekking op professionele stevigheid en grenzen kunnen stellen. Als organisatie staan wij midden in de samenleving, dat vraagt om sensitiviteit en rolvastheid in ons handelen. Richting bestuur en raad adviseren wij onafhankelijk en vanuit onze professionaliteit.

1.2 Reguliere bedrijfsvoering

Personeel en organisatie

Het streven naar een divers samengesteld personeelsbestand en een inclusieve organisatie, waar iedereen op gelijkwaardige wijze kan deelnemen, zijn of haar talenten kan inzetten en zich welkom voelt, staat met stip op nummer één in het personeelsbeleid. Er is een bestuursopdracht geformuleerd en er is intussen een verandermanager Diversiteit en Inclusie aangesteld. De meting van de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor laat een hoge respons zien. Organisatiebreed worden themasessies belegd om meer aandacht te vragen voor het onderwerp en te komen tot concrete acties om het doel zoals geformuleerd in de bestuursopdracht te gaan behalen.

Ondanks de uitstroom door pensionering en instroom van jongeren is de gemiddelde leeftijd in onze organisatie bijna 50 jaar. De stevige investering op strategische personeelsplanning blijft overeind. Bovendien wordt de aandacht gericht op het binden en boeien van jonge collega's die al bij ons aan het werk zijn.

Het ziekteverzuim is, ondanks de hectische coronaperiode, organisatie breed gezien, dalende en het is belangrijk om dit in het komende jaar vast te houden. Verzuimmanagement en verzuimpreventie blijven heel belangrijke instrumenten. Ook in de nieuwe aanbesteding van de arbo-dienstverlening die gaat lopen is hier aandacht voor. De meldingsfrequentie en het kortdurend verzuim zijn prima op orde en zelfs aan de lage kant. Dit duidt op een grote bevlogenheid en betrokkenheid bij medewerkers. Vooral het langdurig, psychisch verzuim in de organisatie blijft het komende jaar onze aandacht vragen.

De coronacrisis heeft laten zien dat diverse aspecten van 'Het Nieuwe Werken' aan urgentie hebben gewonnen. Online samenwerken, hybride vergaderen, flexibel en meer plaats- en tijdonafhankelijk werken hebben een enorme vlucht genomen en zijn ook niet meer weg te denken. Het project Hybride werken is goed van de grond gekomen en loopt actief. Binnen dit project zijn diverse taskforces opgericht om alle deelaspecten samen op te laten lopen. Denk hierbij aan communicatie, thuiswerkplekken, cultuur en gedrag.

SBR
In de afgelopen jaren is een onevenwichtigheid ontstaan tussen de formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR). Er is een plan van aanpak opgesteld om de opgaven en de bezetting in verband met elkaar te bezien. De resultaten van de doorlichting worden in het vierde kwartaal verwacht. Dan is er, zo goed als mogelijk, inzicht in de capaciteit die nodig is om de opgaven binnen de programma's te kunnen realiseren, zijn er aandachtspunten in beeld gebracht wat betreft kwaliteit van processen en zijn richtingen voor verbetering benoemd. Parallel aan de doorlichting is gestart met de eerste stap van strategische personeelsplanning, namelijk de talentreview; een proces dat ons helpt in de 'match' vinden tussen ons menselijk kapitaal en de opgaven die gerealiseerd moeten met daarbij de juiste sturing op, en ontwikkeling van, ons menselijk kapitaal. Op basis van de doorlichting en talentreview wordt een ontwikkeltraject voor het cluster SBR geformuleerd en uitgevoerd. Algemene onderwerpen als samenwerken in een hybride en inclusieve organisatie zullen onze aandacht daarbij ook vragen.
In 2021 is ook gestart met een project om het management van SBR te voorzien van bruikbare managementinformatie. We werken aan het verder op orde brengen van de basis, zoals uit voorgaande blijkt. Streven is de tekorten niet verder op te laten lopen, en liefst te laten dalen. Tevens wordt ingezet op het laten afnemen van de beleving van werkdruk. Belangrijk is te constateren dat de opgave groot is en dat het op orde brengen van het cluster een lange adem vraagt en daarmee enkele jaren in beslag zal nemen. 2022 zal in het teken staan van de implementatie van het plan van aanpak dat in het najaar van 2021 gemaakt wordt.

Informatie en automatisering
Afdeling informatie werkt vanuit een meerjarige visie en strategie aan drie thema's: informatiegestuurde organisatie, uitbreiding digitale dienstverlening & zaakgericht werken en modernisering van de werkplek. Dit alles vanuit een robuuste basis, met bijzondere aandacht en continue ontwikkeling op het gebied van informatieveiligheid, privacy en aantoonbaarheid.

Uitbreiding digitale dienstverlening
De gemeentelijke informatievoorziening, een belangrijke basis voor de dienstverlening, wordt blijvend gemonitord en bijgesteld met het oog op continuïteit, kwaliteitsverbetering én meer doelmatigheid. Dit omvat onder andere:
- We werken aan optimale dienstverlening met effectieve processen en informatiestromen.
- Informatiehuishouding met betrekking tot het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Hiermee sorteren we ook voor op de beoogde ondernemers-dienstverlening binnen het Programma Vitale Economie onder de noemer 'van bedrijven weten'.
- Sturing op de kwaliteit van archivering en duurzame bewaring om de preservering en toegankelijkheid van de analoge en digitale informatie te waarborgen.
- Afdeling Informatie werkt samen met ICT De Connectie aan de versterking van de regionale informatievoorziening. Vanuit een regionale harmonisatieagenda op het niveau van de procesondersteunende applicaties wordt de kwaliteit versterkt en de kwetsbaarheid op beheer verminderd. Hiertoe zal de informatiestrategie ook op regionaal niveau vormkrijgen en de samenwerking versterken.
- Als één van de eerste applicaties is de applicatie die onze dienstverlening door middel van het zaakgericht ondersteunt aan de beurt. De landelijke ontwikkeling 'Common Ground' krijgt een prominente plek in de aanbesteding hiervan, als eerste stap in een grote transitie die in de komende jaren verder vorm zal krijgen. De impact van deze vervanging op de organisatie zal groot zijn.

Informatiegestuurde organisatie
Informatiegestuurd werken versterken we dit jaar weer verder, onder de noemer "Informatiegestuurd Arnhem". We zetten verder in op een monitor per beleidsprogramma, op basis van indicatoren. Hiermee zorgen we dat de programma's de sturing op de doelen met meer feitelijke basis kunnen vormgeven. Het coronadashboard, de rapportage Nemia en de bestuursrapportages Zorg Dichterbij en Doorbraak naar Werk zijn hiervan reeds voorbeelden. In een stapsgewijs proces pakken we dit de komende jaren verder op. De uitvoering ervan sluit aan op de motie 'Voortaan wel meetbare doelen' 20M277.
Verder focussen wij aankomend jaar op:
- het verder vormgeven van het Arnhems dataplatform, de 'centrale waarheid' en gegevensbasis voor de monitoren;
- het verder bouwen aan analyseteams waar multidisciplinaire teams werken aan analyse en ontwikkeling van de monitoren;
- meer open data.

Modernisering werkplek

- Corona heeft de ontwikkeling van online werken in een stroomversnelling gebracht. De ondersteuning van het online samenwerken krijgt steeds verder vorm.
- Het nieuwe sociale intranet wordt een nieuwe online ontmoetingsplek die het kennisdelen en ontmoeten zal vergemakkelijken.
- Door genoemde ontwikkelingen zal het gebruik van het stadskantoor en het stadhuis in de toekomst anders zijn dan voorheen. Hybride werken in de vergaderruimtes zal verdere investeringen vragen en de facilitering van de thuiswerkplek zal verdere aandacht vragen.

Informatieveiligheid, privacy & auditing

De gemeente heeft steeds meer gegevens. Enerzijds gaat het hier om persoonsgegevens. Inwoners mogen erop vertrouwen dat hun privacy bij ons geborgd is: we gaan goed om met gegevens en vragen alleen wat nodig is. Anderzijds hebben we veel informatiestromen die belangrijk zijn voor de continuïteit van onze bedrijfsvoering en dus veilig moeten zijn. De veranderende wetgeving zorgt ook voor aanpassingen in ons informatiebeleid. Met auditing wordt aantoonbaar gemaakt dat de gemeente hierop in control is. De in 2021 uitgevoerde nulmeting op het gebied van bewustzijn bij medewerkers zal leiden tot acties die medewerkers beter in staat stellen goed met de gegevens van de inwoners en organisatie om te gaan.

Financiën en control

De afdeling Financiën en Control acteert vanuit het visiedocument dat medio 2020 door de afdeling is opgesteld. Centraal thema hierbij is "wij brengen Arnhem verder, met betrokkenheid, onafhankelijk advies en ondersteuning, met kennis en innovaties."
In het afgelopen jaar zijn goede stappen gezet, bijvoorbeeld op het terrein van de actualisatie van het financieel beleidskader, het voorzien in stuurinformatie, de verdere verbetering van ondersteuning en advies bij de producten uit de P&C cyclus en het versterken van de administratieve organisatie.
Onder andere door een pilot Robotic Process Automation is invulling gegeven aan de ambitie op het gebied van innovatie.
In 2022 geven we dit een vervolg en bouwen we dit uit zowel binnen de afdeling als ook naar onze stakeholders toe. In onze financiële administratie en processen brengen we samen met De Connectie de basis verder op orde. We werken in nauwe samenwerking met Informatie verder aan 'Informatiegestuurd Arnhem'.
Ten slotte willen we meer structuur en eenduidigheid aanbrengen in de rollen en werkzaamheden van Gegevensmanagers en Business Control. Invoering van Strategische Personeelsplanning is daaraan ondersteunend en zullen we in 2022 afronden en inzetten.

Auditing en risicomanagement

In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt ingegaan op het beleid voor risicomanagement, het risicoprofiel en de benodigde weerstandscapaciteit, de relatie met de financiële kengetallen en de belangrijkste risico's. De aanpak van risicomanagement is gebaseerd op de nota Risicomanagement en weerstandsvermogen, zoals vastgesteld in de raad van 16 september 2020.
Speerpunten voor de aanpak in 2021 zijn:

- een betere sturing op de maatregelen voor met name de belangrijkste risico's;
- extra aandacht in de vorm van risicosessies voor een aantal grote projecten (bijvoorbeeld de aanpak van Arnhem Oost en de Lauwersgrachtalliantie);
- evaluatie van de jaarresultaten 2021 ten opzichte van het risicoprofiel 2021;
- trainingen risicomanagement van medewerkers om deze goed te faciliteren om risico's goed in beeld te kunnen brengen en hierop te sturen.

In de gemeentewet is in art. 213a vastgelegd dat gemeenten onderzoeken doen naar de doeltreffendheid en doelmatigheid en hierover de raad informeren. Bij de bespreking van de Perspectiefnota 2022-2025 is door de raad onderstreept dat het belangrijk is dit soort onderzoeken ook in Arnhem uit te voeren.
Sinds begin van dit jaar ontvangt de raad ieder kwartaal een overzicht van lopende externe onderzoeken. Enkele onderzoeken dragen kenmerken van onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid, maar deze onderzoeken worden op dit moment niet expliciet als 213a onderzoeken geduid.
In september 2021 is de raad geïnformeerd over de vernieuwde aanpak van 213a onderzoeken in Arnhem vanaf 2022. In dezelfde brief is ook het vervolg op de onderzoeken volgens de methode Duisenberg en de aanpak voor het actueel houden van de begroting (zero based opbouwen programma's) opgenomen. Het college heeft in deze Begroting middelen vrijgemaakt voor het kunnen (laten) uitvoeren alle hiervoor genoemde onderzoeken.

Rechtmatigheid en financial audits
Op 26 mei j.l. heeft de gemeenteraad ingestemd met het raadsbesluit 'intern controleplan'. Hiermee heeft de raad het normenkader voor de rechtmatigheidsverantwoording, de controletoleranties en de te benoemen onderdelen in de bedrijfsvoeringsparagraaf vastgesteld. In het intern controleplan en het raadsvoorstel is aangegeven dat het invoeren van de rechtmatigheidsverantwoording per 2021 waarschijnlijk, maar niet zeker is. Informatie die na het vaststellen beschikbaar is gekomen wijst uit dat de rechtmatigheidsverantwoording per 2021 niet door gaat en dat deze (waarschijnlijk) vanaf 2022 afgegeven moet worden.

Over het uitstellen van de rechtmatigheidsverantwoording is de raad op 7 september geïnformeerd. In deze raadsbrief is eveneens aangegeven dat het college de voorbereidingen en de werkzaamheden die gepland zijn middels het interne controleplan 2021 gedurende 2021 wel zal blijven uitvoeren alsof de rechtmatigheidsverantwoording al afgegeven moet worden. Dit zogenaamde 'proefdraaien' is op dit moment in volle gang en gebeurt gedurende heel 2021 in afstemming met de externe accountant. Over de uitkomsten van deze controlewerkzaamheden wordt de raad geïnformeerd via de paragraaf bedrijfsvoering in de jaarstukken 2021.

Juridische zaken

Advisering
Arnhem heeft de ambitie in besluitvorming meer transparantie te bereiken waar het gaat om de (voorbereiding van) raadsvoorstellen. Vanuit de afdeling Juridische Zaken wordt dit proces ondersteund.
Het specifieke terrein van de burgemeestersbevoegdheden Openbare Orde en Veiligheid heeft in het afgelopen jaar veel prioriteit gevraagd. Dit zal gelet op de conclusies in het onderzoek van de Rekenkamer van 19 juni 2021 "De wet van de stimulerende achterstand" de komende jaren nog meer het geval zijn. De gemeente Arnhem zal verder deelnemen aan het Experiment gesloten coffeeshopketen (wietexperiment). Daarbij is recentelijk het project BOTOC (Breed Offensief Tegen Ondermijnende Criminaliteit) van start gegaan. Naast de normale werkzaamheden voor de Afdeling Veiligheid, neemt Juridische Zaken in beide projecten intensief deel.
Ook dit jaar zal weer veel aandacht blijven gaan naar de invoering van de nieuwe Omgevingswet, die wederom is vertraagd. Ook hier wordt door Juridische Zaken intensief samengewerkt met beleidsafdelingen en in dit geval ook ICT. De verwachting is verder dat dit jaar de energietransitie, het hybride werken en ondersteuning van wijkinitiatieven ook de nodige aandacht zullen vragen van Juridische Zaken.

Juridische procedures
De afdeling Juridische Zaken hecht vanzelfsprekend aan de grondbeginselen van de rechtsstaat. Daarom werd ook al vóór de Toeslagenaffaire bij advisering in concrete zaken en afwikkeling van procedures niet alleen gekeken naar de rechtmatigheid van de beslissingen, maar ook naar mogelijke concrete maatwerkoplossingen. De medewerkers die bezwaren en klachten afhandelen hebben op dit moment extra aandacht voor de gedupeerden van de toeslagenaffaire.

Het afgelopen jaar hebben de medewerkers van Juridische Zaken zich verdiept in de wijze waarop in juridische stukken meer inclusief kan worden gecommuniceerd. Ter ondersteuning van dit proces heeft een groot deel van de afdeling Juridische Zaken in het kader van Direct Duidelijk trainingen op dit gebied gevolgd. Behalve dat individuele medewerkers kennis in deze sessies hebben opgedaan, wordt er de komende tijd gewerkt aan een verdere verbeterslag van stukken van de afdeling. Dit proces zal de komende jaren blijvende aandacht krijgen.

Control
De afdeling Juridische Zaken hecht aan transparantie zodat de burger op de hoogte kan zijn van zijn rechten en plichten. Al jaren kunnen burgers via www.overheid.nl bijvoorbeeld de lokale regelgeving van de gemeente Arnhem en zijn mandaten vinden. Met de inwerkingtreding van de Wet electronische publicaties op 1 juli 2021 is er nog betere ontsluiting van informatie voor de burger mogelijk. Zo moeten bijvoorbeeld ook kennisgevingen van vergunningen worden gepubliceerd. Burgers die in het bezit zijn van een account "Berichten over uw buurt" krijgen deze meldingen automatisch in hun mailbox. Juridische Zaken is opdrachtgever en neemt deel aan projectteam samen met projectleden uit Vergunning & Handhaving, Strategie Beleid en Regie. Zij leiden de invoering van deze wet in goede banen, voorzien medewerkers van informatie en bekijken waar processen nog verder kunnen worden verbeterd.

Ook openheid van informatie voor de burger is van belang. Juridische Zaken adviseert al jaren lang medewerkers die verzoeken in het kader van de Wet openbaarheid van bestuur behandelen en gaat daar in het nieuwe jaar ook mee door. Door te participeren in het kernteam Open Data van de gemeente Arnhem is ook vanuit Juridische Zaken prioriteit gegeven aan het beschikbaar stellen van Wob-verzoeken, besluiten en bijlagen als Open Data.

Open data zijn gegevens en informatie van de gemeente die voor iedereen beschikbaar en toegankelijk zijn gemaakt in een digitaal formaat. Deze werkwijze past bij een transparante, betrouwbare en goed controleerbare overheid. Halverwege 2021 hebben medewerkers van Juridische Zaken tevens de taak gekregen om als Wob-coördinator de behandelaar in het Wob-proces te ondersteunen. En vanzelfsprekend worden de ontwikkelingen ten aanzien van de Wet open overheid nauwgezet vanuit Juridische Zaken gevolgd.

Communicatie

Inclusieve gemeentelijke communicatie

Als gemeente gaan we voor communicatie die begrijpelijk is en waarbij iedereen zich gezien en begrepen voelt. Dat doen we langs de volgende lijnen:

Schrijven in voor iedereen begrijpelijke taal

Wij gaan verder met bewustwording en training van de gemeentelijke organisatie. We gaan het gesprek aan met onze gemeenschappelijke regelingen en uitvoeringsorganisaties, om hen ertoe te bewegen om ook taalniveau B1 als norm te nemen. We zetten een Lezerspanel op. De deelnemers worden breed geworven onder de inwoners van Arnhem. Zij gaan een aantal keren per jaar feedback geven op onze schriftelijke communicatie. En ten slotte gaan we een proef houden met beeldbrieven.

Verdere verbeteren toegankelijkheid websites

We werken door aan de verbeterslag van www.arnhem.nl en gaan andere aan de gemeente verbonden sites (laten) toetsen aan de wettelijke eisen. We richten een proces in om ervoor te zorgen dat de eisen op het gebied van toegankelijkheid (en beveiliging) voor toekomstige websites vooraf zijn geborgd.

Communicatie waarin alle Arnhemmers zich herkennen

We onderzoeken of we in onze communicatie aansprekend zijn voor álle Arnhemmers en wat we eventueel beter kunnen doen. Op basis van de input die we in de tweede helft van 2021 verzamelen, maken we in 2022 een plan om de gemeentelijke communicatie nog inclusiever te maken.

Overzicht formatie

Totaal aantal FTE Arnhem	Realisatie Bezetting 31.12.2020	Begroting Formatie 2021	Begroting Formatie 2022	Begroting Formatie 2023	Begroting Formatie 2024	Begroting Formatie 2025
Bestuur						
Aantal FTE Raad	39	39	39	39	39	39
Aantal FTE College B&W	7	7	7	7	7	7
Personeel						
Aantal FTE ambtelijke organisatie formatie	949	981	960	938	937	935
Totaal personeel gemeente Arnhem	**949**	**981**	**960**	**938**	**937**	**935**

Verloop formatie

	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Aantal FTE ambtelijke organisatie Begroting 2021-2024	**916**	**912**	**912**	**912**	**912**
Bij: consulent W&I-Handhaving: zorgfraude	2	2	2	2	2
Bij: integraal handhaver 0,6 fte areaal	1	1	1	1	1
Bij: bijdrage economie SBR	1	1	1	1	1
Bij: 2e jaar 11 trainees 1/3/21 tot 1/3/22	9	2			
Bij: formatie Bedrijfsvoering	15	15	13	12	10
Bij: 8,0 fte doorontwikkeling burgerzaken	8	8	5	5	5
Bij: straatcoaches	4	4	4	4	4
Bij: participatiecoaches bureau Nieuwkomers - pilot - 2021	4				
Bij: kredietadviseur duurzaamheidsleningen 21-25	1	1	1	1	1
Bij: uitbreiding vaste formatie PIM (vermindering inhuur)	2	2	2	2	2
Bij: interventiespecialist Zorg en Veiligheid	1	1	1	1	1
Bij: netwerkmanager arbeidsmarkt regio Midden Gelderland	0	0			
Bij: capaciteit cluster Strategie Beleid en Regie	20	15			
Af: invulling taakstelling Gelrepas	-3	-3	-3	-3	-3
Afronding	-1	-1	-1	-1	-1
Aantal FTE ambtelijke organisatie Begroting 2022-2025	**981**	**960**	**938**	**937**	**935**

Toelichting bij de grootste mutaties:

- Gedurende de periode 1 maart 2021 tot 1 maart 2022 zijn er 11 trainees aan de formatie toegevoegd. Omgerekend op jaarbasis is dit gemiddeld 9 fte in 2021 en gemiddeld 2 fte in 2022. Dekking hiervoor vindt plaats uit het jongerenbudget.
- Om te kunnen anticiperen op de toenemende vraag naar hoogwaardige en complexe producten zijn voor de verdere doorontwikkeling van het cluster Bedrijfsvoering vanaf 2021 bestaande budgetten omgezet naar formatie. In 2022 gaat het hierbij om 15 fte, aflopend naar 10 fte in 2025. Deze formatieve uitbreiding is als volgt vertaald:
  - 2,0 fte voor capaciteit artikel 44 vragen
  - 1,0 fte voor P&O
  - 4,0 fte voor Informatie
  - 3,0 fte voor F&C
  - 3,5 fte voor het oplossen van een eerder opgelegde formatieve taakstelling

  Daarnaast is er in de Perspectiefnota 2022-2025 voor de jaren 2022 en 2023 € 150.000 beschikbaar gesteld ten behoeve van een inclusieve gemeentelijke organisatie en € 50.000 voor 2024. Dit is circa 1,5 fte in 2022 en 2023 en 0,5 fte in 2024.
- Voor de doorontwikkeling van Burgerzaken is bij de Perspectiefnota 2021-2024 budget beschikbaar gesteld. Naar verwachting zal dit rond de 8 fte formatie-uitbreiding betreffen in 2021 en 2022, aflopend naar structureel circa 5 fte vanaf 2023.
- In de Perspectiefnota 2022 zijn voor de jaren 2021 en 2022 extra middelen beschikbaar gesteld voor het cluster Strategie, Beleid en Regie om het cluster in staat te stellen de personele formatie in evenwicht te brengen met de gevraagde inzet op de gemeentelijke programma's. Voor 2021 is € 2 miljoen beschikbaar gesteld en voor 2022 € 1,5 miljoen. Dit is globaal vertaald naar formatie 20 fte in 2021 en 15 fte in 2022.

	Realisatie 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Aantal FTE ambtelijke organisatie	949	981	960	938	937	935
Saldo personeelsbudget loonsom (in € 1.000)	75.416	82.723	81.261	79.128	79.028	79.028
Gemiddelde loonsom (in €)	79.459	84.325	84.638	84.377	84.361	84.496

Verbonden partijen

De gemeente neemt deel in diverse rechtsvormen zowel publiek als privaat. Wanneer de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft in een andere partij, is dat voor de gemeente een verbonden partij. Samenwerking met andere partijen is een manier om publieke taken uit te voeren, die bijdragen aan het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen. Deelnemingen in andere partijen brengen risico's met zich mee zowel bestuurlijk, maatschappelijk als financieel.

Verbonden partijen twee gemeentelijke rollen

De gemeente vervult twee rollen richting de verbonden partijen: de rol van eigenaar en de rol van opdrachtgever. Tussen beide rollen en de belangen die daaruit voortvloeien, kan een spanningsveld bestaan.

In de eigenaarsrol beslist de gemeente over de oprichting, de missie, de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verbonden partij. Het gemeentebestuur is mede eigenaar van de verbonden partij en draagt bestuurlijke verantwoordelijkheid (de gemeente neemt deel aan het bestuur). De eigenaarsrol richt zich vooral op de continuïteit en de levensvatbaarheid van de (samenwerkings)organisatie.

De gemeente is ook opdrachtgever van de verbonden partij. De verbonden partij levert diensten of producten of is uitvoerder van gemeentelijk beleid. Veelal in de vorm van een basispakket dat door alle deelnemers in de samenwerking wordt afgenomen, met daarnaast een aanvullend pakket dat voor afzonderlijke deelnemers op maat wordt afgesproken.

Het financieel belang is gekoppeld aan beide rollen. Als opdrachtgever heeft de gemeente belang bij een zo goed mogelijke prijs-/kwaliteitsverhouding voor de afgesproken dienstverlening en deze moet passen binnen de kaders van de gemeentebegroting. Als eigenaar draagt de gemeente het 'ondernemersrisico' van de samenwerking. Als de financiële resultaten tegenvallen, zal de gemeente de tekorten moeten aanvullen.

Actuele kaders

Kadernota verbonden partijen gemeente Arnhem

In 2016 is de visie van de gemeente Arnhem op de verbonden partijen vastgelegd in de kadernota verbonden partijen 2016 gemeente Arnhem, met daarin uitvoeringsrichtlijnen over de wijze van sturen en beheersen. Uitgangspunt is om hierbij uit te gaan van een risicogerichte aanpak, onder andere door het instellen van een governance code en het toepassen van een 'risicokompas'.

BBV-Notitie verbonden partijen

Ook de Notitie verbonden partijen van de Commissie BBV uit oktober 2016 geeft verplichte en aanbevolen kaders ten aanzien van verbonden partijen. In deze notitie wordt uiteengezet wanneer sprake is van een financieel en bestuurlijk belang. Van een financieel belang is sprake als de gemeente de middelen zoals vermogen of leningen, die aan een partij ter beschikking zijn gesteld, niet terugkrijgt bij faillissement van die partij of indien financiële problemen bij de derde partij kunnen worden verhaald bij de gemeente. Bij een bestuurlijk belang gaat het om het hebben van zeggenschap van de gemeente in een derde partij, hetzij omdat de gemeente een zetel in het bestuur heeft, hetzij omdat ze via aandelen mee kan stemmen.

Wet gemeenschappelijke regeling

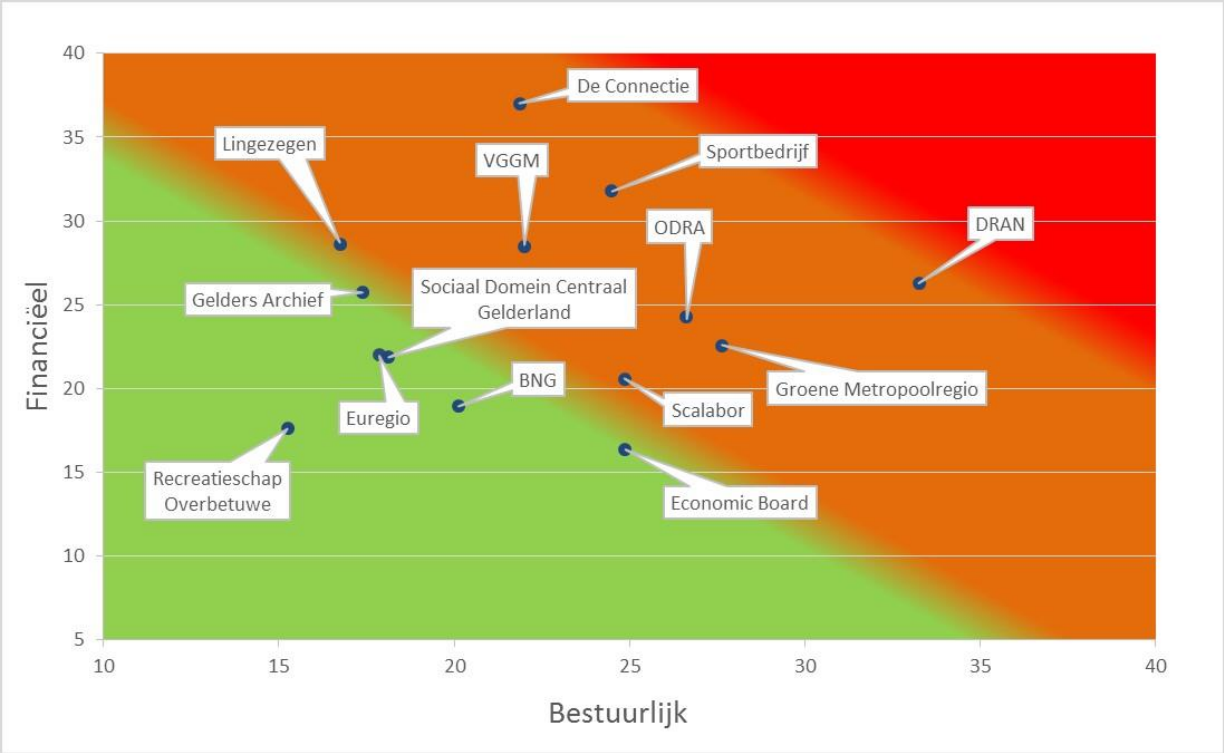
Een ander extern kader betreft de Wet gemeenschappelijke regeling (Wgr). In juli 2020 is door de minister van Binnenlandse zaken een voorstel tot wijziging van deze wet ingediend die erop gericht is de kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraad bij taken die in gemeenschappelijke regelingen worden uitgevoerd te versterken. Op 1 juni 2021 heeft de Tweede Kamer het wetsvoorstel aangenomen. De Eerste Kamer zal naar verwachting in het najaar van 2021 stemmen over het wetsvoorstel.

Diversiteit en inclusiviteit

Binnen de gemeentelijke organisatie worden stappen gezet om te komen tot een diverse en inclusieve organisatie. We vinden het belangrijk dat ook onze verbonden partijen het onderwerp diversiteit en inclusie als speerpunt van beleid hebben. Tijdens het raadsdebat op 14 juli 2021 is daarom door wethouder Jan van Dellen de toezegging gedaan dat in de jaarplannen van de verbonden partijen een paragraaf komt over inclusie. In het najaar van 2021 wordt hierover het gesprek gevoerd met de verbonden partijen.

Ontwikkelingen risicovolle verbonden partijen

Niet alle verbonden partijen vragen om even veel betrokkenheid. Om de aandacht te geven aan die verbonden partijen die voor de gemeente van het grootste belang zijn, dan wel een belangrijk risico vormen (beleidsmatig of financieel) is het risicokompas toegepast. Het risicokompas is een risicoanalyse die bestaat uit een beoordeling op acht maatstaven. Deze acht maatstaven geven vorm aan de bestuurlijke en financiële verbondenheid met de partij. Door alle verbonden partijen op dezelfde wijze te beoordelen, is het mogelijk de verbonden partijen onderling te vergelijken en te bepalen welke verbonden partijen in verhouding tot elkaar een hoog risicoprofiel hebben. In de aanloop naar de Begroting 2022 heeft een actualisatie plaatsgevonden van het risicokompas. Dit heeft geresulteerd in de volgende risicokaart:

Voor de verbonden partijen, die op basis van de risicokaart in onderlinge vergelijking het hoogste scoren is een beheersstrategie opgesteld. Het betreft de volgende partijen:

- DRAN (Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen);
- Sportbedrijf Arnhem;
- De Connectie;
- ODRA (Omgevingsdienst Regio Arnhem;
- Groene Metropoolregio;
- VGGM (Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.

In het hierna volgende overzicht met verbonden partijen wordt aangegeven in welke verbonden partijen de gemeente Arnhem deelneemt en aan welke programma's hiermee een bijdrage wordt geleverd. De hierboven genoemde partijen maken onderdeel uit van dit overzicht. De beheersstrategie op deze partijen wordt in het overzicht nader toegelicht.

Relatie met paragraaf Weerstandsvermogen

De risico's die samenhangen met de verbonden partijen zijn meegewogen in de bepaling van de gewenste weerstandscapaciteit (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Toelichting bij overzicht verbonden partijen

Hierna wordt per verbonden partij een aantal gegevens weergegeven. Naast stamgegevens zijn dit het bestuurlijke en financiële belang, financiële gegevens over het vermogen en resultaat, actuele ontwikkelingen en de beheersstrategie (indien van toepassing).

Aanvullend op de hierna weergegeven verbonden partijen neemt de gemeente Arnhem tevens deel in twee Verenigingen van Eigenaars (VVE's). Het betreft de volgende VVE's:

- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 46 en 47 te Arnhem.
- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 27, 28-1 en 28-2 te Arnhem.

De gemeente heeft als eigenaar van een gedeelte van de panden zitting in het bestuur van de VVE's en heeft tevens een (gering) financieel belang. Het risicoprofiel is als laag aan te merken.

Scalabor B.V.			
Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S06 Participatie en armoedebestrijding		
Doel verbonden partij	Scalabor B.V. is een arbeidsontwikkelbedrijf dat inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de arbeidsmarktregio Midden-Gelderland ondersteunt bij het overbruggen van die afstand. Scalabor begeleidt inwoners die dat nodig hebben - in opdracht van gemeenten - naar passend en zo regulier mogelijk werk. Scalabor richt zich op het ontdekken en ontwikkelen van talenten van mensen in een werksituatie. Een belangrijke dienstverlening is het begeleiden van SW-medewerkersvan de modulaire gemeenschappelijke regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (MGR), module Werkgeverschap SW (WGSW).		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van Scalabor B.V. De gemeenschappelijke regeling Presikhaaf Bedrijven detacheert SW-medewerkers, in opdracht van de deelnemende gemeenten, bij Scalabor B.V. Daarnaast koopt gemeente Arnhem (als klant) ook ontwikkeltrajecten in bij Scalabor B.V. voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet.		
Bestuurlijk belang	De concerndirecteur van gemeente Arnhem is gemachtigd om namens de gemeente Arnhem stemrecht uit te oefenen in de vergadering van aandeelhouders.		
Financieel belang	100%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	8.138.780
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	3.603.913
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	
Ontwikkelingen	Voor 2022 en verder zien wij dat: - De termijn van het huidige aanwijsbesluit voor de Sw-medewerkers afloopt en nieuwe besluitvorming daarop moet plaatsvinden; - Een snelle terugloop van het aantal SW-medewerkers (door pensionering ed.); - Door ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en het ontbreken van benodigde vaardigheden van medewerkers het steeds lastiger voor SW-medewerkers wordt om door te stromen naar externe werkgevers; - Landelijke ontwikkelingen rondom sociale ontwikkelbedrijven (SW 2.0) een rol gaan spelen qua positionering; - De invoering van de nieuwe cao Aan de slag gevolgen kan hebben als het gaat om het beleggen van risico's van werkgeverschap. - Voor de inkoop van diensten en producten vanaf 2023 mogelijk een aanbestedingsprocedure moet worden opgestart.		
Risico profiel	Middel		

Beheersstrategie	Bij de start van het bedrijf hebben gemeenten Scalabor aangewezen als begeleider van de SW-medewerkers. De financiële afspreken onderliggend aan dit aanwijzingsbesluit hebben een looptijd van 5 jaar dus tot en met 2022, waarbij een jaar voor afloop, dus eind 2021, bekend moet zijn hoe gemeenten verder gaan. Dit is een onzekere factor voor het bedrijf, waarbij eventueel risico in geval van het niet verlengen van de aanwijzing (en de dan benodigde afbouw van het bedrijf) volledig bij het bedrijf/ de aandeelhouder ligt. Vanuit de module WGSW van MGR, waar het feitelijk werkgeverschap voor de SW-medewerkers is belegd, is reeds nu gestart met de zorgvuldige voorbereiding van het besluitvormingsproces. Om op die manier gemeenten te begeleiden in een tijdig en goed afgewogen besluit, waar mogelijk vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Sportbedrijf Arnhem

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	Het Sportbedrijf voert het sportbeleid uit. Arnhem stimuleert en faciliteert bewegen en sporten en Arnhem benut de kracht van beide, voor een beter welzijn van de stad.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem		
Bestuurlijk belang	De gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van de BV Sportbedrijf Arnhem. Als aandeelhouder is de gemeente Arnhem lid van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Het mandaat om als aandeelhouder op te treden is door het college neergelegd bij de concerndirecteur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft het volledige eigendom.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	1.626.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	21.500.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	16.634.265
Ontwikkelingen	De opdracht aan het sportbedrijf krijgt meer focus op gezondheid en bewegen en de inzet van de openbare ruimte ten behoeve van sport.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	**Sturing** Het Sportbedrijf is de grootste uitvoerder van het sportbeleid van de gemeente Arnhem. Bij de verzelfstandiging van het Sportbedrijf, zijn vanuit de gemeente als opdrachtgever en eigenaar van het Sportbedrijf, afspraken gemaakt over de informatie- en stuurmogelijkheden voor de gemeente. Om de verwachtingen over en weer beter in beeld te hebben voeren de gemeente als eigenaar en opdrachtgever en het sportbedrijf gezamenlijk, buiten de kwartaalgesprekken om, gedurende 2022, regelmatig overleg. De organisatie van het Sportbedrijf en de samenwerking met de gemeente Arnhem moet de komende jaren nog verder professionaliseren. In navolging van 2021 waar we stappen hebben gezet in werkwijze en gezamenlijk opdrachtgeverschap wordt hier in 2022 vervolg aan gegeven. De afstemming tussen de teams Leefomgeving en het Sportbedrijf komt op gang, waarmee beter invulling wordt gegeven aan het uitgangspunt van 'van wijken weten'. Het opdrachtgeverschap wordt meer gestroomlijnd. De informatievoorziening van het Sportbedrijf aan de gemeente Arnhem als opdrachtgever, is in ontwikkeling. Het betreft hier een samenspel van vraagstelling in combinatie met beantwoording van de vragen. Het Sportbedrijf heeft in de kwartaalrapportages steeds conform afgesproken format gerapporteerd. Over de kwaliteit en met name over de (on)mogelijkheden van rapportage over effectiviteit en efficiëntie van interventies in de stad wordt nog met elkaar gesproken, alsmede wensen voor de toekomst op wijkniveau. Dit is een doorlopend proces, waarin we in 2021 duidelijk stappen hebben gezet en waarmee we verder gaan in 2022. Het inzicht in de kostprijs van de producten is nog onvoldoende. In het tweede kwartaal 2019 is het sportbedrijf gekomen met een eerste aanzet ten aanzien van de kostprijs van de verschillende producten. Dit is echter nog niet volgens verwachting. In 2020 hebben we helaas weinig voortgang kunnen boeken op dit onderdeel. Voor 2021 zal de focus komen te liggen bij, inhoudelijk logische product/dienstgroepen met bijhorende activiteiten en daaraan		

gekoppelde financieel inzicht, ter verbetering van de sturing door de opdrachtgever. Dit proces is volop in gang en zal voortgezet worden in 2022 e.v..

Financieel
De financiële ratio's van het Sportbedrijf, gebaseerd op de jaarrekeningen waren onvoldoende tot 2020. In 2020 is de algemene reserve van het Sportbedrijf vergroot tot het afgesproken en gewenste niveau (€ 1,8 miljoen). Tegelijkertijd heeft corona impact gehad op het (beperkte) resultaat van het Sportbedrijf in 2020. Het eigen vermogen is daardoor afgenomen naar € 1,6 miljoen. Dit wordt nog steeds ruim voldoende geacht.

Sportbedrijf heeft 2020 afgesloten met een negatief resultaat van bijna € 0,2 miljoen. Dit valt mee, gezien de omstandigheden (sterk teruggelopen inkomsten in verband met corona). Dit is mede te danken aan kostenbesparing, uitgestelde investeringen en compensatieregelingen vanuit het Rijk. Het beperkte negatieve resultaat kan zonder zorgen opgevangen worden door het verhoogde eigen vermogen.

Voor 2021 laten de eerste prognoses zien (Q1) dat het Sportbedrijf naar verwachting een nagenoeg neutraal, of licht negatief resultaat behaalt. Eveneens door de begroting te versoberen en door steun vanuit het Rijk. Voor 2021 wordt tegelijkertijd voldaan aan de taakstelling van € 0,5 miljoen op subsidie Sportbedrijf. Voor 2022 is er een taakstelling van € 0,75 miljoen. Op dit moment wordt onderzocht hoe dit in te vullen, en of dit in de huidige situatie reëel is.

Samenwerking
De verzelfstandiging en daarmee nieuwe manier van samenwerken, veranderde rollen, verantwoordelijkheden etc. heeft tijd nodig gehad om uit te werken. In de eerste jaren van verzelfstandiging lag de nadruk voornamelijk op bedrijfsmatige aspecten en de ontvlechting van de gemeente. Het inhoudelijke gesprek over de maatschappelijke invulling van de opdracht en bijdrage aan gemeentelijke doelstellingen werd daardoor onvoldoende gevoerd. Dit werd bemoeilijkt door het wennen aan nieuwe verhoudingen, 'losse eindjes' van de verzelfstandiging en een verschillende interpretatie van bepaalde begrippen. Het Sportbedrijf was voornamelijk bezig met zelfstandig op eigen benen staan, terwijl de gemeente zocht naar het houden van de juiste mate van regie.

Vooral in de jaren na verzelfstandiging was dit het geval. Nu het Sportbedrijf na 4 jaar redelijk stabiel staat, is er weer meer ruimte gekomen om de focus te verleggen naar het gesprek op inhoud en gezamenlijke belangen. Het afgelopen jaar is de samenwerking tussen gemeente en Sportbedrijf sterk verbeterd en is er minder sprake van 'strijd' en meer sprake van samenwerking. De samenwerking blijft een onderwerp waarin continu geïnvesteerd wordt, ook in 2022 e.v..

We verwachten deze ontwikkeling met het nieuwe MT van het Sportbedrijf in 2022 voort te kunnen zetten. Deze verbeterde verstandhouding zorgt ervoor dat het risicoprofiel van het Sportbedrijf als verbonden partij lager ingeschat wordt.

NV Bank Nederlandse Gemeenten

Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	De BNG is de 'bankier ten dienste van overheden', waaronder voor gemeenten.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeente heeft minder dan 1% van de aandelen. De andere aandeelhouders zijn de Staat der Nederlanden (50%), provincies en gemeenten.		
Bestuurlijk belang	De concerntreasurer is gemachtigde voor de aandeelhoudersvergadering.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft 496.470 aandelen van de BNG in bezit (bijna 1%) en is daarmee een van de grootste gemeentelijke aandeelhouders van de BNG		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	5.097.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	155.262.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	
Ontwikkelingen	Niet van toepassing.		

Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Economic Board regio Arnhem-Nijmegen

Vestigingsplaats	Nijmegen		
Rechtsvorm	Stichting		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie		
Doel verbonden partij	Het versterken van de samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheden op de groeisectoren health, energy en food en de cross-overs daartussen, om daarmee de economische slagkracht van de regio Arnhem-Nijmegen verder te ontwikkelen en regionale groeikansen te benutten met alle voor dat doel dienstige middelen.		
Deelnemers in samenwerking	The Economic Board wordt gevormd door achttien leden vanuit de kennisinstellingen, het bedrijfsleven en de overheden.		
Bestuurlijk belang	Burgemeester A. Marcouch (voorzitter) en wethouder J. van Dellen hebben zitting in de board.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft geen rechtstreekse financiële relatie met The Economic Board. Van onze bijdrage aan de regio wordt 1 euro per inwoner door het GR doorgegeven aan The Economic Board.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	142.850
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	133.981
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	162.000
Ontwikkelingen	The Economic Board heeft zich in 2020 op diverse manieren ingezet voor economische ontwikkeling, innovatie en werkgelegenheid in de regio. Samen met overheidsinstellingen, het bedrijfsleven en de kennisinstellingen stimuleert The Economic Board innovaties in de topsectoren Energy, Health, Hightech en Food en de cross-overs daartussen. The Economic Board richt zich daarbij onder meer op het versterken van het Energy cluster in Arnhem: het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid (start-ups en scale-ups) en het stimuleren van innovaties op het gebied van energievoorziening en batterijopslag. Meer specifiek heeft The Economic Board in 2020 bijgedragen aan de realisatie van het Connectr Energy Innovation Lab als flagshipproject van het Energycluster. The Economic Board droeg in 2020 ook bij aan de nieuwe regionale agenda Groene Metropoolregio in het kader van het versterkingsproces van de regio Arnhem-Nijmegen. The Economic Board scherpte zijn eigen strategie en agenda ook aan: de focus is allereerst gericht op de versterking van de economische clusters health, hightech, food en energy; op slimme duurzaamheid (innovaties), lobby en acquisitie en specifiek op human capital/arbeidsmarkt in de regio. The Economic Board is een van de partners in de nieuwe regionale investeringsagenda met de provincie en de Groene metropoolregio, waarvoor in 2021 de eerste stappen zijn gezet. De Economic Board ontwikkelde zich verder als netwerk in de regio. Kennis, kunde en ervaring vanuit de regiogemeenten, kennisinstellingen en bedrijfsleven werden steeds meer gedeeld en ingezet voor belangrijke maatschappelijke opgaven.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

BVO De Connectie

Vestigingsplaats	Arnhem
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën
Doel verbonden partij	De Connectie is een gemeenschappelijke regeling met de gemeenten Rheden en Renkum op het gebied van bedrijfsvoering.
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem, gemeente Renkum en gemeente Rheden
Bestuurlijk belang	Opdrachtgever is de concerndirecteur, wethouder Jan van Dellen is lid van het bestuur.

Financieel belang	Het Arnhems aandeel in De Connectie bedraagt 72%.* Het hieronder opgenomen begrote resultaat betreft het resultaat na mutaties reserves.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	-352.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	14.213.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	-21.000
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	30.254.000

Ontwikkelingen

Uit onderzoek blijkt dat bij een samenwerking binnen de gemeentelijke context het 3 tot 5 jaar kost (afhankelijk van de beginsituatie) om weer op het startniveau te komen in termen van opbrengsten, klanttevredenheid, organisatie-volwassenheid en medewerkertevredenheid. Bij de start van De Connectie is onvoldoende rekening gehouden met deze zogenaamde ‘servicedip’.
Het bestuur van de Connectie onderschrijft het belang van een betaalbare bedrijfsvoering en heeft daarom een bestuursopdracht geformuleerd. De Connectie krijgt daarin de opdracht om het ontwikkelperspectief, de MJPB en het financieel perspectief 2023 e.v. te herzien en zorg te dragen voor een voorstel om tot een passend financieel kader te komen.

Risico profiel

Middel

Beheersstrategie

De Connectie is een organisatie in die volop in ontwikkeling is en waar de komende jaren veel moet gebeuren. Het is evident dat beheersing en control hierin belangrijk zijn. De beheersing is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen met de belangen van een goede bedrijfsvoeringsorganisatie. Op verschillende niveaus en vanuit verschillende perspectieven wordt er actief samengewerkt. Het bestuur, het OGO (opdrachtgeversoverleg) en de demandorganisatie zijn hierin belangrijke gremia waarin sturing en beheersing nadrukkelijk terugkomen. Het controllersoverleg vervult hierin een belangrijke adviesrol ten aanzien van de P&C-producten van de Connectie.

Er wordt in de begroting een aantal risico's beschreven die significant zijn in financiële termen, maar ook voor de dienstverlening. De beschreven risico's hebben voor een deel te maken met de uitgevoerde onderzoeken naar de totale ICT-keten van De Connectie. In samenspraak met de drie gemeenten zijn er negen verbeterpaden opgesteld die ertoe moeten leiden dat: 1. Het gewenste niveau van de informatievoorziening wordt bereikt (basis op orde). 2. De governancestructuur verder wordt ingericht waarbij afspraken worden vastgelegd over rollen, verantwoordelijkheden en de wijze van samenwerking. Gelet op de MJPB 2022-2025 en de ontwikkeling van de financiële positie is het belang van een betaalbare bedrijfsvoering groot. Het bestuur van de Connectie onderschrijft dit en heeft daarom een bestuursopdracht geformuleerd. De Connectie krijgt daarin de opdracht om het ontwikkelperspectief, de MJPB en het financieel perspectief 2023 e.v. te herzien en zorg te dragen voor een voorstel om tot een passend financieel kader te komen. De Connectie wordt gevraagd om voor de MJPB 2023 te komen met reële voorstellen tot heroriëntatie van beleid en uitgangspunten en de daarbij behorende consequenties voor de dienstverlening, financiën en risico’s in beeld te brengen.

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen

Vestigingsplaats	Arnhem
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S07 Zorg
Doel verbonden partij	In april 2016 is de Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen opgericht ten behoeve van het aanvullend vervoer Arnhem Nijmegen (Avan). Het is een gemeenschappelijke regeling, gebaseerd op een bedrijfsvoeringsorganisatie. Eén van de taken van deze Vervoersorganisatie is het regelen van het doelgroepenvervoer, waarbij sprake is van een bundeling van het doelgroepenvervoer (Wmo-vervoer, leerlingenvervoer en instellingsvervoer). Gezamenlijke sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer voor de deelnemers.
Deelnemers in samenwerking	Regio Arnhem en regio Nijmegen
Bestuurlijk belang	Wethouder R. van der Zee is lid van het bestuur

Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt volgens een verdeelsleutel bij aan de exploitatie. De kosten van de bedrijfsvoeringsorganisatie worden bepaald op basis van het inwoneraantal. De vervoerskosten op basis van rekeneenheden van het vervoer. De vervoersorganisatie heeft geen weerstandscapaciteit; tekorten komen voor rekening van de deelnemende gemeenten.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	13.002.611
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	6.743.581

Ontwikkelingen

In 2020 zijn er beleidsregels Wmo en Jeugdwet op- en vastgesteld. Ook is er een nieuwe Verordening Leerlingenvervoer aangenomen. Deze dragen bij aan het beheersen van kosten op het gebied van Doelgroepenvervoer.
Corona heeft in 2020 en 2021 effect gehad op het routegebonden en vraagafhankelijk vervoer. Met het oplopen van de vaccinatiegraad en het versoepelen van de maatregelen is het vervoer weer aangetrokken. De verwachting is dat dit weer naar het begrotingsniveau gaat. De gewijzigde verordeningen en beleidsregels zijn vanaf zomer 2020 langzaam doorgevoerd. Daarnaast lijkt de nieuwe aanbesteding positiever uit te werken dan in eerste instantie verwacht. Dit maakt dat voor 2020 de jaarcijfers doelgroepenvervoer met een positief resultaat afgesloten zijn. In 2022 verwachten we terug te gaan naar de oorspronkelijke begroting met daarbij in lijn horende kosten.

Risico profiel

Middel

Beheersstrategie

De risico's waarmee BVO DRAN te maken heeft zijn een veranderende relatie met de Provincie, een zeer dynamische omgeving, kwetsbare burgers en daarmee politieke gevoeligheid.

De risicoklasse is van hoog naar middel gezakt. Het in 2018 verschenen knoppenplan heeft ertoe geleid dat de kostenbesparingen die mogelijk waren in regionaal verband inmiddels zijn doorgevoerd en een aantal zaken zijn meegenomen in de inmiddels afgeronde aanbesteding. Aan een aantal knoppen binnen het vraagafhankelijk vervoer zal vanaf 2021 een verder vervolg worden gegeven. Een aantal knoppen kunnen enkel door de gemeente zelf beleidsmatig worden opgepakt.

De gemeente Arnhem heeft in 2020 aan een aantal van deze knoppen gedraaid door zowel beleidsregels Wmo als ook beleidsregels Leerlingenvervoer op- en vast te stellen. Dit om te kunnen blijven doen wat nodig is, maar ook een gemeentelijk kader als vertrekpunt te kunnen nemen. Het effect van deze aanpassing zal door geleidelijke invoering in 2021 beter zichtbaar worden.

De inrichting van het doelgroepenvervoer is gebaseerd op een 'open einde' systematiek. Hierom is de sturingsinformatie frequenter en gericht op continue monitoring. Structureel ontvangen we van de BVO DRAN managementinformatie en zogenaamde rittenbakken. Er is ongeveer tien keer per jaar ambtelijk en 6 keer per jaar bestuurlijk overleg. In 2021 zal informatie omtrent doelgroepenvervoer worden verwerkt in PowerBI waardoor dit onderdeel uit zal gaan maken van de komende bestuursrapportages.

Euregio Rijn-Waal

Vestigingsplaats

Kleve (D)

Rechtsvorm

Openbaar lichaam naar Duits recht

Programma

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie

Doel verbonden partij

De Euregio Rijn-Waal is een Nederlands-Duits openbaar lichaam waarbij ca 55 gemeenten en regionale overheden en Kamer van Koophandels uit de grensregio zijn aangesloten. De bevordering van de integratie van Europa en het slechten van nationale grenzen zijn centrale doelen van deze samenwerking (sinds 1 november 1993). De Euregio Rijn-Waal zet in op verbetering en intensiveren van grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie en maatschappij. In het werkgebied van de Euregio bestaan veel mogelijkheden voor een sterke economische en maatschappelijke ontwikkeling. De Euregio Rijn-Waal brengt partners bij elkaar om gezamenlijke initiatieven te starten en zo gebruik te maken van synergie-effecten. De Euregio verzorgt het programmamanagement voor het EU-programma INTERREG Duitsland-Nederland.De Euregio is geen verbonden partij in de zin van de Wet gemeenschappelijke regelingen. De Euregio is een openbaar lichaam gebaseerd op het Verdrag van Anholt. In overeenstemming met artikel 3 lid 3 van dit verdrag is voor de Euregio het Duitse recht van toepassing. Dit betekent dat voor de Euregio niet dezelfde plichten

	gelden ten aanzien van bijvoorbeeld de verzending van de begroting aan deelnemende gemeenten. In de statuten van de Euregio is vastgelegd dat de begroting een maand voor het begin van het nieuwe begrotingsjaar een begroting wordt opgeleverd. De vergaderstukken van de Euregioraad worden door de Euregio aan de gemeenteraad verzonden.		
Deelnemers in samenwerking	55 leden, te weten 30 Nederlandse en 20 Duitse gemeenten, 3 regionale instanties en 2 Kamers van Koophandel		
Bestuurlijk belang	In de Euregio Raad zitten namens de gemeente Arnhem burgemeester A. Marcouch en raadsleden V. Bouma, mw. K. Kalthoff, Y. Usta en M. Venhoek.		
Financieel belang	Beperkt. De leden betalen een (inwoneraantal gerelateerde) contributie.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	1.762.724
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	3.395.350
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	28.000
Ontwikkelingen	De Euregio geeft uitvoering aan de Strategische Agenda 2025+ die de Euregioraad in november 2020 heeft vastgesteld. Daarin zijn vier grensuitdagingen geformuleerd: economie en klimaat, arbeidsmarkt en opleiding, leefbaarheid alsmede Euregionale identiteit. Het Europees Interreg-programma VI 2021-2027 vormt de belangrijkste financieringsbron voor de projecten die hieruit voortkomen. In 2022 worden de eerste projectvoorstellen goedgekeurd, waarmee uitvoering wordt gegeven aan de Strategische Agenda. In samenwerking met de Groene Metropoolregio en Bureau Brussel worden nieuwe projectmogelijkheden onderzocht. Vanuit o.a. de duurzaamheidsagenda, die is opgesteld door het 100.000+ stedennetwerk wordt gewerkt aan projectvoorstellen met Nederlandse en Duitse projectpartners.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S02 Bereikbaarheid; S03 Economie; S10 Klimaat en energie; S12 Wonen en leefomgeving		
Doel verbonden partij	De ambitie van de Groene metropoolregio is gericht op de welvaart van de inwoners in de regio. De Groene metropoolregio werkt aan maatschappelijke opgaven op het gebied van werken, wonen, duurzaamheid, bereikbaarheid en leefbaarheid. De regio staat voor kwalitatieve groei en dus voor balans tussen groei en leefbaarheid. De ambitie is om de omvangrijke groeiopgave (huisvesting, werk en bereikbaarheid) te faciliteren en de groene leefomgeving en ontspannen leefkwaliteit in de regio te behouden en te versterken. De regio wil zich sterker profileren naar het rijk en Europa als groene, circulaire metropoolregio. De regionale agenda is hierop gericht.		
Deelnemers in samenwerking	Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar		
Bestuurlijk belang	Burgemeester Marcouch is lid van het Algemeen Bestuur van de Groene Metropolregio. Wethouder Van Dellen is voorzitter van het bestuurlijk team Productieve Regio. De wethouders van der Zee, Bouwkamp en Roelofs nemen deel aan respectievelijk de bestuurlijke teams Verbonden regio, Groene Groeiregio en Ontspannen regio.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt naar rato van inwonertal bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. * Het bedrag dat is opgenomen bij 'begrote bijdrage Arnhem' betreft de bijdrage voor de organisatiekosten. De bijdrage voor de inhoudelijke opgaven hangt samen met de regionale agenda en is nog afhankelijk van besluitvorming in de raad.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	

Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022 € 280.303
Ontwikkelingen	De Groene Metropoolregio is 1 januari 2021 als Gemeenschappelijke Regeling gestart en is de opvolger van het Gemeenschappelijk Orgaan regio Arnhem-Nijmegen. De regio wil met een sterkere regio slagvaardiger zijn in zijn bestuur en transparanter naar de colleges en gemeenteraden van de 18 regiogemeenten en koestert daarbij een stevige ambitie: - samen doorgroeien naar een groene metropoolregio met internationale betekenis en allure. - zichtbaar zijn als dé circulaire topregio van ons land en van Europa, in alle facetten van de leefomgeving. - hét voorbeeld zijn voor kwalitatieve groei met een goede balans tussen levendige stedelijkheid en ontspannen leefkwaliteit. De regionale agenda is hierop gericht. De Groene Metropoolregio gaat via de regionale agenda werken aan een groene, groeiende en bloeiende regio. De regionale agenda bevat vijf opgaven: Verbonden regio, Productieve regio, Circulaire regio, Ontspannen regio en Groene groeiregio. De regio wil samen met partners als de provincie Gelderland en The Economic Board bijdragen aan de regionale opgaven, aan nationale opgaven, aan de nieuwe Europese doelen. Deze ontwikkeling heeft financiële gevolgen. College en raad hebben in respectievelijk oktober en december 2020 ingestemd met een verhoging van de bijdrage aan de regio Arnhem-Nijmegen van €0,88 naar €2,50 per inwoner en de voorzetting van de bijdrage van de Economic Board à €1,- per inwoner. In 2021 en 2022 worden de kosten gedempt naar €1,73 per inwoner door een bijdrage van de provincie Gelderland aan de Groene Metropoolregio. Voor 2022 is een extra bedrag nodig van €157.842. Vanaf 2023 zijn de totale kosten €564.788 per jaar. Dit inclusief de bijdrage Economie Board. Via de perspectiefnota 2021 zijn de meerkosten vanaf 2022 geregeld (raadsbesluit Perspectiefnota d.d.30 juni 2021).
Risico profiel	Middel
Beheersstrategie	De gemeenteraad heeft op 16 december 2020 met de versterkte samenwerking in de regio Arnhem-Nijmegen ingestemd, onder de noemer Groene Metropoolregio en heeft hiertoe een nieuwe gemeenschappelijke regeling in het leven geroepen. Daarbij is het gemeenschappelijk orgaan regio Arnhem-Nijmegen ingetrokken. Het versterkingsproces heeft geleid tot een versterkte regio Arnhem-Nijmegen en een hogere bijdrage vanuit de 18 regiogemeenten. De raad heeft ingestemd met een bijdrage per inwoner van €2,50 ten behoeve van de basisfinanciering van de Groene Metropoolregio en continueren van de bijdrage van €1,- voor The Economic Board. De raad heeft eerder besloten om het bedrag van €101.946,-, dat in 2020 is uitgekeerd aan Arnhem bij het eindrapport vereffening van de voormalige Stadsregio, over te hevelen naar 2021 om daar in te zetten voor de meerkosten van de nieuwe gemeenschappelijke regeling. Omdat de provincie in 2021 en 2022 bijdraagt in de kosten van de basisfinanciering, heeft het college in hetzelfde raadsvoorstel aan de raad vermeld dat het verwacht in 2021 een dekkend financieel plaatje te hebben. De regio heeft medio september de definitieve regionale agenda gepresenteerd. De agenda bevat vijf regionale opgaven op het gebied van duurzaamheid, mobiliteit, ruimte en wonen, economie en toerisme, recreatie, cultuur en erfgoed met een bijpassende begroting. De gemeenteraden van de 18 regiogemeenten wordt gevraagd te besluiten over het al dan niet meedoen ('intekenen') op de verschillende opgaven. Arnhem koerst op intekenen op alle vijf de opgaven uit de regionale agenda. Dit wordt expliciet aan de raad voorgelegd via een apart raadsvoorstel. De nieuwe middelen die de uitvoering van deze regionale agenda met zich meebrengt à €412.000,- worden dit jaar nog gepresenteerd via het begrotingsprogramma S00. De bedoeling is om deze vanaf de begroting 2023 te presenteren via de betreffende inhoudelijke programma's. De raad zal via deze begroting besluiten over het al dan niet intekenen op de opgaven en het beschikbaar stellen van de middelen. Een raadsvoorstel over de regionale agenda en het intekenen op de opgaven wordt zoals gezegd separaat aangeboden.

Lingezegen

Vestigingsplaats	Arnhem
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S12 Wonen en leefomgeving

Doel verbonden partij	De realisatie en coördinatie van het beheer van Park Lingezegen op basis van het Masterplan, Intergemeentelijke structuurvisie, het Uitvoeringsprogramma en het AB-besluit 2015-004 over de Afronding van de basisuitrusting en de doorontwikkeling (AB, 04 12 2015).		
Deelnemers in samenwerking	Provincie Gelderland, Waterschap Rivierenland, gemeenten Lingewaard, Overbetuwe, Nijmegen en Arnhem.		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het Dagelijks bestuur, Wethouder R. van der Zee is lid van het Algemeen bestuur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt voor 25% bij aan de gemeenschappelijke regeling.Het hieronder opgenomen begrote resultaat (0) betreft het resultaat na onttrekking uit het beheerfonds.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	4.409.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	236.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	257.200
Ontwikkelingen	De parkorganisatie stelt in 2021 een visie 'doorontwikkeling' op. Thema's zoals natuur, recreatie, erfgoed, voedsel, landbouw, kunst en evenementen krijgen hierin een plek. De begroting in 2022 is gericht op het beheer en de doorontwikkeling. Voor een sluitende begroting 2022 wordt een beroep gedaan op het beheerfonds van het park. Het bedrag dat in het beheerfonds zit, is tezamen met de jaarlijkse bijdragen van de deelnemende gemeentes nog ruim voldoende om 20 jaar vooruit te kunnen.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S04 Onderwijs; S06 Participatie en armoedebestrijding; S07 Zorg		
Doel verbonden partij	De Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Regio Centraal Gelderland is in 2017 opgericht voor de uitvoering van taken op het terrein van het sociaal domein. De MGR bestaat uit vier modules: 'Inkoop van specialistische zorg' (aanbesteding, contractmanagement m.b.t. Jeugdzorg en WMO), Werkgeversservicepunt, Onderwijszaken en Werkgeverschap SW met daarboven een kleine beheerorganisatie.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort en Zevenaar (niet alle gemeenten doen aan alle modules mee) alsmede het UWV (Werkgeverservicepunt).		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het bestuur. In de bestuurscommissies zitten wethouders mw. M. Louwers (Werkgeversservicepunt en Werkgeverschap SW), R. van der Zee (Inkoop zorg) en B. Roelofs (Onderwijszaken).		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. Over de wijze waarop de bijdrage over de deelnemende gemeenten worden verdeeld zijn per module specifieke afspraken vastgelegd. Bij de onderwijsmodule geldt bijvoorbeeld het criterium 'leerlingaantallen en VsV-cijfers van de afgelopen 3 jaren' en bij de module WgSW het aantal inwoners met een SW-verband. * Het hieronder opgenomen begrote resultaat (0) betreft het resultaat na mutatie reserves.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	724.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	7.288.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	29.587.326

Ontwikkelingen	Ondanks de COVID-crisis heeft de MGR goede resultaten geboekt die binnen de begroting zijn gerealiseerd. In opdracht van de deelnemende gemeenten levert de MGR-organisatie een belangrijke bijdrage aan het versterken van de regionale samenwerking, meer integraliteit en ketenoptimalisering in het sociaal domein. De MGR is gevraagd alert te zijn op ontwikkelingen en opgaven die hieraan verder kunnen bijdragen. In 2022 zijn geen beleidswijzigingen met een betekenisvolle financiële impact voorzien. De MGR zet de afgesproken werkzaamheden conform haar meerjarig uitvoeringsprogramma voort. Mogelijke samenwerking op het gebied van inburgering en beschermd wonen worden onderzocht.
Risico profiel	Laag
Beheersstrategie	De MGR bestaat uit vier modules met daarboven een kleine beheerorganisatie, die efficiënt en kostenbewust opereert. Arnhem neemt deel aan alle modules en is in verhouding een grote 'klant' van de uitvoeringsorganisatie. De arbeidsovereenkomsten van medewerkers met een indicatie voor de WSW zijn per 1-1-2019 bij de nieuwe module Werkgeverschap SW ondergebracht. Daardoor is de financiële bijdrage, die eerder via Presikhaaf Bedrijven liep, in de begroting van de MGR ingebracht. In de verschillende bestuurscommissies, waarvan Arnhemse wethouders deel uitmaken, wordt inhoudelijk gesproken en gestuurd op de modules. Ook in het DB en AB van deze gemeenschappelijke regeling heeft Arnhem een stevige stem. De MGR beschikt over een meerjarig uitvoeringsplan alsmede een uitvoeringsprogramma die jaarlijks worden geactualiseerd. De tussentijdse informatievoorziening over de MGR in de vorm van onder andere periodieke bestuursrapportages is op orde. De MGR heeft zich kortom verder ontwikkeld tot een stabiele organisatie hetgeen in 2022 zal worden gecontinueerd.

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S11 Ruimtelijke ontwikkeling		
Doel verbonden partij	Goede en efficiënte vergunningverlening en handhaving op het gebied van milieu, bouwen, natuur en water.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Zevenaar en provincie Gelderland.		
Bestuurlijk belang	Wethouder Bouwkamp is lid van dagelijks bestuur en algemeen bestuur		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatiebegroting van deze gemeenschappelijke regeling. De jaarlijkse bijdrage is afhankelijk van het afgesproken werkprogramma.* Het hieronder opgenomen begrote resultaat (0) betreft het resultaat na mutaties reserves.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	932.400
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	4.838.500
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	5.634.000
Ontwikkelingen	Landelijke ontwikkelingen: invoering omgevingswet, invoering particulier bouwtoezicht. Outputsturing per 2020. Vervanging zaaksysteem in 2021.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Landelijke ontwikkelingen in wet- en regelgeving kunnen grote invloed hebben op de taakomvang en -inhoud van de omgevingsdienst ODRA. De impact van de Omgevingswet is nog steeds moeilijk in te schatten maar deze heeft waarschijnlijk een groot effect op het takenpakket ODRA. De Wet kwaliteitsborging bouwen (WKB) zal invloed hebben op de werkzaamheden die met bouw hebben te maken. Deze wet heeft een gefaseerde invoering. ODRA is samen met de deelnemende gemeenten actief bezig met de invoering van de Omgevingswet en WKB en rapporteert hier geregeld over. Door actief met komende ontwikkelingen bezig te zijn kan beter geanticipeerd worden op eventuele grote consequenties voor het personeelsbestand van ODRA. De omvang van het takenpakket van ODRA op het gebied van bouw, vergunningverlening en toezicht is direct afhankelijk van initiatieven van particulieren en bedrijven in de stad. Er kunnen grote verschillen zitten tussen jaren. Om hierop te anticiperen houdt ODRA een flexibele schil met personeel aan. Met de systematiek van outputfinanciering en een prognose		

van de gemeente op de bouwontwikkelingen wordt het beter mogelijk om de kosten voor de gemeente vooraf in te schatten.
De invoering van outputgericht sturen en betalen per 2020 heeft niet geleid tot onverwachte financiële effecten of andere ongewenste neveneffecten. Door de corona crisis is het echter nog niet mogelijk om op basis van de cijfers conclusies te trekken voor latere jaren. In het najaar 2021 zal ODRA een eerste evaluatie van de outputsturing opstellen.
De bij omgevingsdienst ODRA onderkende risico's voor gemeente Arnhem worden op de volgende wijzen beheerst. Allereerst is er maandelijks werkoverleg tussen de accounthouders van beide partijen. Relevante ontwikkelingen kunnen daar als eerste gesignaleerd worden. ODRA levert maandelijks productiecijfers en urenoverzichten. De cijfers worden met deze frequentie ook in het accountoverleg besproken. Realisatie van producten en uren kan zo getoetst worden aan planning en budget, zonodig kan worden bijgestuurd en zullen relevante ontwikkelingen gemeld worden in de financiële cyclus van de gemeente.
De portefeuillehouder heeft zitting in het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur van ODRA. Meerdere keren per jaar worden financiële tussenrapportages van ODRA in de vorm van een financieel dashboard in de bestuursvergaderingen besproken. De business controler Arnhem adviseert de portefeuillehouder op deze rapportages en kan risico's vroegtijdig signaleren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan oplopende personeelskosten door schaarste op de arbeidsmarkt of bevindingen van de accountant.

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S05 Cultuur		
Doel verbonden partij	Het gezamenlijk vorm en inhoud geven aan het Gelders Archief, een samenwerking van de gemeentelijke archieven van Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal, Provincie en het Rijksarchief Gelderland. Aanvullend zijn taken afgesproken op het terrein van het beheer, het behoud, de presentatie en informatieverstrekking van de historie van de stad Arnhem en de omgeving daarvan.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeenten Renkum, Rheden en Rozendaal en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Met de Provincie Gelderland vinden onderhandelingen plaats over toetreding tot de Gemeenschappelijke Regeling.		
Bestuurlijk belang	Wethouders J. van Dellen en B.Roelofs maken deel uit van het bestuur		
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	368.453
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	20.140.960
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	1.110.339
Ontwikkelingen	De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen heeft aangegeven op termijn (voorzien op 1 januari 2024) uit te willen treden uit de Gemeenschappelijke Regelingen ten behoeve van de Regionale Historische Centra (RHC's), waaronder het Gelders Archief. Het Rijk wil wel de financiering op niveau houden voor het behoud en beheer van de fysieke rijksarchieven binnen de RHC's. De digitale rijksarchieven gaan volledig naar het e-depot van het Nationaal Archief. Daarnaast heeft het Ministerie van OCW eind 2020 aangegeven niet te willen dat de RHC's gebruik blijven maken van het e-depot van het Nationaal Archief, maar dat zij hiervoor een eigen voorziening dienen op te richten.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S01 Veiligheid; S07 Zorg; S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	In deze regeling participeren (inclusief Arnhem) 15 gemeenten. Het betreft hier een wettelijk aangewezen organisatie met taken op het terrein van de brandweer (hulpverlening), volksgezondheid en rampenbestrijding. Veiligheid en gezondheid zijn in de regio de kerntaken.		
Deelnemers in samenwerking	15 gemeenten (inclusief Arnhem) participeren in de gemeenschappelijke regeling.		
Bestuurlijk belang	Burgemeester A. Marcouch en wethouder R. van der Zee maken deel uit van het (dagelijks) bestuur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. Over de wijze waarop de bijdrage over de deelnemende gemeenten is verdeeld zijn per onderdeel specifieke afspraken gemaakt en vastgelegd. * Het hieronder opgenomen begrote resultaat (0) betreft het resultaat na mutaties reserves.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	9.884.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	49.663.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	17.405.000

Ontwikkelingen

Volksgezondheid
GGD Gelderland Midden heeft ook in 2021 een centrale rol in de bestrijding van de coronapandemie. Daarvoor is een apart organisatieonderdeel ingericht. De extra inzet (testen, bron- en contactonderzoek en vaccineren) vraagt een grote inspanning van de organisatie. Met aanpassingen in de werkwijze (contacten niet altijd face-to-face maar ook telefonisch of via beeldbellen) blijft de reguliere zorg zoveel mogelijk gehandhaafd. Speciale aandacht is daarbij gericht op het voorkomen van situaties waarin kinderen ernstig ziek kunnen worden of in een onveilige situatie terecht kunnen komen.
Het Rijksvaccinatieprogramma wordt conform opzet uitgevoerd.

De bestrijding van het coronavirus heeft forse financiële gevolgen voor VGGM. Ook in 2021 compenseert het Rijk de extra kosten die door GGD'en en Veiligheidsregio's worden gemaakt. Voor 2022 zijn hierover nog geen afspraken gemaakt.

De aanpak van de coronapandemie zal, zo voorziet het bestuur, meerjarige effecten hebben op de dienstverlening van VGGM. Uitdagingen voor de komende jaren zijn gelegen o.a. in het versterken van de infectieziektenbestrijding en de preventie en gezondheidsbevordering van kwetsbare groepen.

In 2021 is de regionale visie op publieke gezondheid geactualiseerd, op basis van de kaders van onder meer de landelijke nota gezondheidsbeleid, de Volksgezondheid Toekomstverkenning (VTV) en het Nationaal Programma Preventie. Deze regionale visie is richtinggevend voor de inzet van VGGM in 2022 en volgende jaren.

Brandweer / Crisisbeheersing
Op het vlak van brandweer en crisisbeheersing zijn, vanwege de coronapandemie, de ambities vanuit 2020 en 2021 doorgeschoven naar 2022. Gepland is dat eind 2022 de centrale meldkamer Oost-Nederland in Apeldoorn operationeel wordt. Vanaf dat moment vinden de meldkameractiviteiten voor de regio Gelderland-Midden vanuit deze meldkamer plaats. De 5 Veiligheidsregio's die vanaf eind 2022 samenwerken in de Meldkamer Oost-Nederland hebben gezamenlijk informatievoorziening en informatie delen als een belangrijk thema voor de nieuwe meldkamer benoemd.
Informatievoorziening en informatiegestuurd werken om beter beleid te kunnen maken, beter te kunnen managen, meer risico's te kunnen voorspellen en veiliger en efficiënter te kunnen werken, vormt daarnaast ook een centraal thema binnen de VGGM zelf. Het Programma Informatievoorziening 2020-2025, dat in 2020 is vastgesteld door het veiligheidsberaad, is daarbij leidend.

Op 20 januari 2021 heeft het Algemeen Bestuur de verdeelsleutel Gemeentefonds Cluster Openbare Orde en Veiligheid sub cluster brandweer gekozen als nieuwe verdeelsleutel voor de gemeentelijke bijdragen brandweer. Deze verdeelsleutel voldoet aan de criteria die zijn gesteld, namelijk eerlijk, robuust en solidair.

De nieuwe verdeelsleutel en het overgangsmodel leiden tot herverdeeleffecten. Sommige gemeenten hebben nadeel van deze nieuwe verdeelsleutel, anderen weer voordeel. Voor Arnhem leidt deze nieuwe verdeelsleutel niet tot een hogere bijdrage in 2022.
De financiële gevolgen van deze verdeelsleutel en het daarbij gekozen overgangsmodel zijn verwerkt in deze begroting 2022.
Het Algemeen Bestuur heeft de wens uitgesproken de huisvestingskosten van de brandweerkazernes ook te regionaliseren. Het betreft hier een complex vraagstuk wat de nodige tijd en aandacht zal vragen. Komende periode wordt nader onderzocht wanneer en op welke wijze gekomen kan worden tot een beleidsmatig en financieel huisvestingskader, inclusief mogelijke overgangsmodellen. Ook moet helder worden wat dit nieuwe huisvestingskader voor ons eigen huisvestingskader gaat betekenen.

Risico profiel

Middel

Beheersstrategie

De veiligheids- en gezondheidsregio Gelderland Midden is een wettelijk aangewezen regeling waarin wordt samengewerkt met 15 verschillende gemeenten. De taken zijn onder verdeeld in een vijftal programma's (crisisbeheersing, brandweerzorg, GGD, ambulancezorg en bedrijfsvoering). VGGM wijst in haar begroting 2022 op de volgende risico's :
- Meerjarig effect van het COVID19 virus; preventie ten aanzien van kwetsbare groepen, advisering van hygiënemaatregelen, versterking infectieziektebestrijding, terug op niveau van reguliere diensten voor derden zoals reizigersvaccinaties en binden van medewerkers en vrijwilligers aan de organisatie;
- Naar aanleiding van de implementatie van de Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren (WNRA) is een complexiteit met betrekking tot de positie van de vrijwilligers ontstaan. Op basis van de huidige wet- en regelgeving is het onderscheid tussen een brandweervrijwilliger en een brandweermedewerker nauwelijks te maken. Hiermee heeft de invoering van WNRA een groot financieel risico op de betaalbaarheid van het huidige brandweermodel. Landelijk heeft een Denktank een oplossing voor deze ontstane situatie bedacht in de vorm van taakdifferentiatie. De financiële consequenties van de taakdifferentiatie worden nog nader geanalyseerd;
- Verdeelsleutel huisvestingskosten brandweer. De gemeentelijke bijdragen aan de brandweer zijn op basis van een nieuwe verdeelsleutel vastgesteld. De (regionale) huisvestingskosten van de kazernes en andere brandweeronderdelen zijn daarvan vooralsnog uitgezonderd;
- Arbeidsontwikkelingen, waaronder functiewaardering van verpleegkundigen. Vergelijkbare organisaties hebben verpleegkundigen hoger ingeschaald. Een aanpassing van de functiewaardering heeft grote consequenties op het budget of op de dienstverlening van de Jeugdgezondheidszorg en Algemene gezondheidszorg. Hiervoor is in de gemeentelijke begroting een extra budget opgenomen. Dat geldt ook voor de ICT-lasten;
- Toenemende ICT-lasten als gevolg van verdere digitalisering en plaats onafhankelijk werken. Meerdere (verouderde) systemen dienen op korte termijn vernieuwd te worden gebracht en toenemende gebruikerswensen gebaseerd op maatschappelijke 0ntwikkelingen zijn niet passend binnen de huidige ICTbudgetten.
- De grote druk op (gemeentelijke)financiën en bij andere opdrachtgevers leidt tot continuïteitsrisico’s van niet door gemeentelijke bijdrage gefinancierde activiteiten.

De beheersing van bovenstaande risico's is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen. Het regionaal controllersoverleg en de Financiële Commissie die regelmatig bijeen komen vervullen hierin een belangrijke adviesrol, ook ten aanzien van de P&C-producten van de VGGM. Daarnaast wordt er actief samengewerkt bij bestuurlijke opdrachten. Per programma is door de VGGM een doelenboom opgesteld waarbij tevens de belangrijkste risicofactoren en mitiganten zijn genoemd.
Aan de hand van de zogenaamde “kans x effect”-methode wordt jaarlijks door VGGM een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijke risico’s en een kwantificering daarvan. Bij benadering wordt er een indicatie gegeven van het voor de organisatie benodigde weerstandsvermogen. Dit weerstandsvermogen wordt gevormd door de totale impact van de gekwantificeerde risico’s te relateren aan de weerstands-capaciteit (zijnde het beschikbare eigen vermogen).

Daarnaast ontvangen de deelnemende gemeenten gedurende het jaar tussenrapportages van VGGM waarin wordt stilgestaan bij de actuele ontwikkelingen en de verwachtingen m.b.t. de risico's worden beschreven.

Zowel de burgemeester als de wethouder publieke gezondheid zijn lid van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur van VGGM. Het dagelijks bestuur en algemeen bestuur komen afzonderlijk van elkaar jaarlijks 5 keer bij elkaar. Onderwerp van gesprek is onder andere de P&C cyclus. Begrotingen en jaarrekeningen worden daar vastgesteld. Ook inhoudelijke ontwikkelingen/ risico's worden daar gedeeld.
Ondersteunende ambtenaren adviseren de burgemeester en wethouder als het gaat om de inhoud van de agenda. Deze ondersteunende ambtenaren zijn ook aangesloten op het controllersoverleg zoals eerder genoemd.

De raad krijgt de mogelijkheid om een zienswijze uit te brengen ten aanzien van de begroting en de jaarrekening van VGGM. De raad houdt waar nodig rekening met eventuele financiële risico's in de eigen begroting.

In de afgelopen jaren is gebleken dat deze beheersstrategie volstaat. De VGGM is al jaren een betrouwbare en stabiele partner.

Recreatieschap Overbetuwe

Vestigingsplaats	Kerk - Avezaath	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Programma	S03 Economie	
Doel verbonden partij	Het Recreatieschap heeft tot taak de gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemende gemeenten op het terrein van de openluchtrecreatie en het toerisme in het rivierengebied. Samen met het Natuur- en Recreatieschap Lingegebied en het Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal wordt deelgenomen in de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied (handelsnaam Uiterwaarde). Uiterwaarde ontwikkelt de recreatiegebieden en land- en routegebonden voorzieningen in het rivierengebied en houdt ze in stand.	
Deelnemers in samenwerking	Samen met de gemeenten Lingewaard en Overbetuwe heeft de gemeente Arnhem zitting in het bestuur van het Recreatieschap Overbetuwe. Het recreatieschap Overbetuwe is aandeelhouder van de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied.	
Bestuurlijk belang	Vanuit de gemeente Arnhem participeren wethouder Van Dellen en raadslid Manders in het algemeen bestuur van Recreatieschap Overbetuwe.	
Financieel belang	Eigen vermogen en vreemd vermogen liggen bij de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierenland. Het Recreatieschap Overbetuwe beschikt niet over vermogen.	
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€
	Per 31-12-2021	€
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€
	Per 31-12-2021	€
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€
Ontwikkelingen	Er wordt gewerkt aan de komst van een Eco-recreatiepark bij Rijkerswoerdse Plassen. De beoogde locatie is Overbetuws grondgebied, maar vanwege de nabijheid van Arnhemse woonwijken heeft Arnhem ook een belang	
Risico profiel	Laag	
Beheersstrategie	Niet van toepassing.	

Grondbeleid

Grondbeleid is voor de raad om twee redenen van belang. In de eerste plaats vanwege de relatie met de doelstellingen van de programma's en in de tweede plaats vanwege het financiële belang en de risico's. Deze paragraaf geeft een kort overzicht van de visie op het gemeentelijk grondbeleid, de uitvoering daarvan, de financiële resultaten en risico's van de grondexploitaties.

Visie op grondbeleid

Grondbeleid is geen doel op zich maar een middel om maatschappelijke en ruimtelijke doelstellingen te verwezenlijken. De gemeente heeft haar ruimtelijke ambities voor de langere termijn vastgelegd in onder andere het 'Ontwerp structuurvisie Arnhem 2020 - doorkijk 2040'. Het gemeentelijk grondbeleid staat in dienst van deze ambities. De uitgangspunten en kaders van het grondbeleid zijn door de raad vastgesteld in 2013 in het document 'Zicht op gegronde keuzes'. In dat document wordt beschreven hoe de gemeente haar grondbeleid voert. In de nota staat het uitgangspunt om per situatie te kijken wat voor type grondbeleid het beste past, ook wel situationeel grondbeleid genoemd.

Uitvoering

Wonen

Op basis van de resultaten van het woonbehoefteonderzoek zijn keuzes voor de programmering gemaakt. Om vorm te geven aan de woningbouwontwikkeling heeft de gemeenteraad in juli 2020 het 'Plan van Aanpak: Woningbouwontwikkeling vastgesteld'. Hierin is opgenomen hoe de gemeente uitvoering wenst te geven aan de woningbouwontwikkeling.

Binnen de lopende gemeentelijke grondexploitaties ligt de focus vooral op het afronden van de al langer bestaande grote projecten. Dit betreffen vooral de Zuidelijke Binnenstad en Schuytgraaf. Tevens worden projecten opgestart die toezien op de realisatie van woningbouw op gemeentelijke strategische gronden, zoals de Nijmeegseweg. Daarnaast zijn, met betrekking tot de Woondeal, locaties opgenomen (onder andere Arnhem West, Spoorzone Arnhem-Oost, Presikhaaf III, Vredenburg/Kronenburg en Elderveld) waar kansen voor verstedelijking en het toevoegen van woningen liggen. Voor deze locaties worden ontwikkelperspectieven en gebiedsvisies opgesteld om te komen tot het realiseren van de woningbouwopgaven.

Kantoren

In Arnhem is de kantorenmarkt voor het eerst in vijf jaar iets verruimd.(1) De kantorenmarkt in de Gelderse hoofdstad wordt al jaren gekenmerkt door krapte. De vraag naar kantoorruimte bleef de afgelopen jaren alsmaar stijgen terwijl het aanbod juist afnam. Deze ontwikkeling lijkt in 2020 een halt te zijn toegeroepen. Met name in de tweede helft van het jaar is de krappe markt iets verruimd door minder opnames. Toch blijft de vraag naar kwalitatief goede kantoren in Arnhem centrum veel groter dan het aanbod. Grote partijen wijken daarom noodgedwongen uit naar Arnhem-West en Arnhem-Zuid.

De komende jaren zullen nog een beperkt aantal kavels worden uitgegeven in bestaande projecten. De ontwikkeling van nieuwe gronden ten behoeve van kantoren is vooralsnog niet voorzien.

Bedrijven

De regionale markt voor bedrijfsruimte toonde voor de uitbraak van de coronacrisis nog een bijzonder hoge vraag.(2) Er is echter sprake van een kwalitatieve mismatch en met name de vraag naar kwalitatief hoogwaardige en grootschalige opslag en logistieke bedrijfsruimte kan niet gefaciliteerd worden door de regio. De sterke groei van de e-commerce als gevolg van de coronacrisis, zorgt ervoor dat de vraag naar logistieke ruimten, zowel in de stad (last-mile delivery) als aan de rand van de stad blijvend hoog is.
De komende jaren zullen nog een beperkt aantal kavels worden uitgegeven in bestaande projecten. De ontwikkeling van nieuwe gronden ten behoeve van bedrijfsruimte is vooralsnog niet voorzien.

Retail

Voor wat betreft winkelvastgoed is de leegstand het afgelopen jaar toegenomen en de verwachting is dat de leegstand onder winkels en horeca landelijk gezien toeneemt. Er zijn een aantal sectoren die hierbij buiten schot blijven zoals bouwmarkten, woonwinkels en supermarkten. Over het algemeen is de verwachting dat de markthuren voor winkelvastgoed dalen en de leegstand verder zal toenemen.

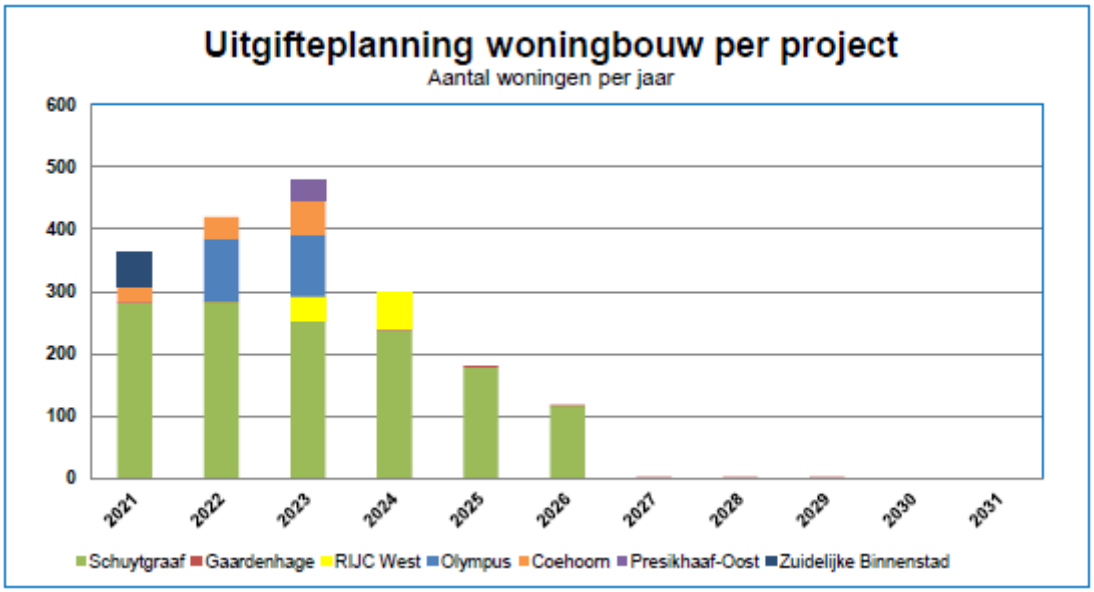
1 Dynamis (2021) Sprekende cijfers kantorenmarkten Arnhem
2 Dynamis (2020) Sprekende cijfers bedrijfsruimtemarkten Arnhem

Prognoses

Arnhem groeit door tot circa 175.000 inwoners in 2030, dit betreft een groei van circa 15.000 inwoners. Het aantal huishoudens zal in deze periode naar verwachting met 10.000 toenemen.(3) De verwachting is dat deze groei ook na 2030 doorzet. De prognoses laten daarmee een sterke bevolkingsgroei voor de gemeente Arnhem zien. Uit de cijfers blijkt een urgentie om op korte termijn een flinke bouwproductie te realiseren. De woningbehoefte is dermate groot dat een tempoversnelling in productie noodzakelijk is. Het zwaartepunt voor de korte termijn ligt op het zorgen voor voldoende nieuwbouw om in te spelen op de acute woningvraag. In Arnhem is in het sociale segment de behoefte aan met name huurappartementen het grootst. In de vrije sector is er een tekort in vrijwel alle woningbouwsegmenten.

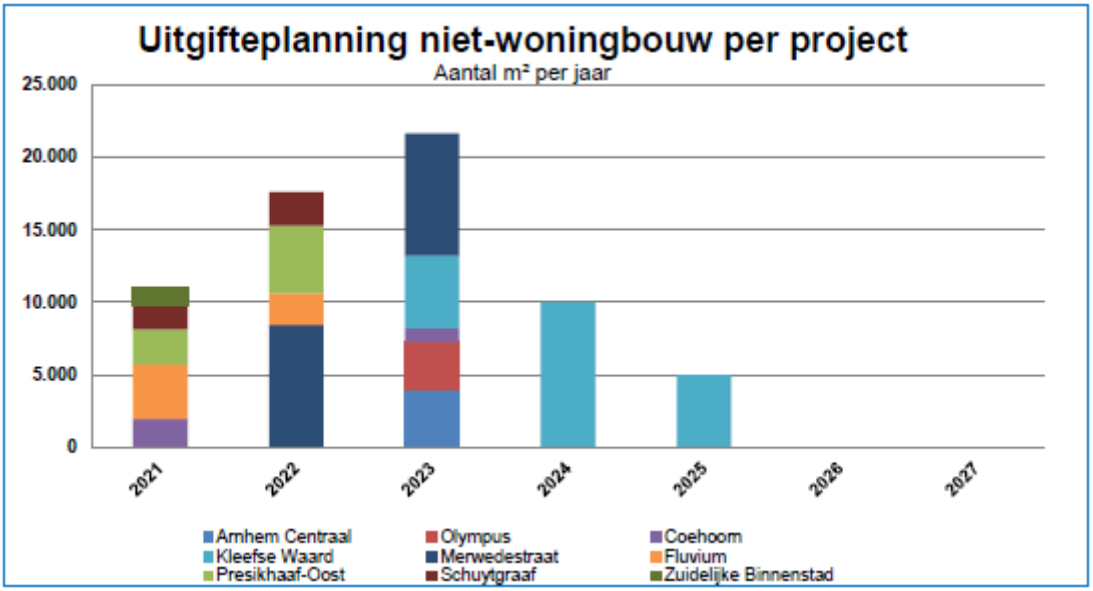
Verwachte resultaten

In onderstaande grafieken zijn het programma en de planning van de vastgestelde grondexploitatieprojecten weergegeven, allereerst voor woningbouw en daarna voor overige functies. Programma en planning zijn conform FJP 2020 en geven de stand per 1 januari 2021 weer.

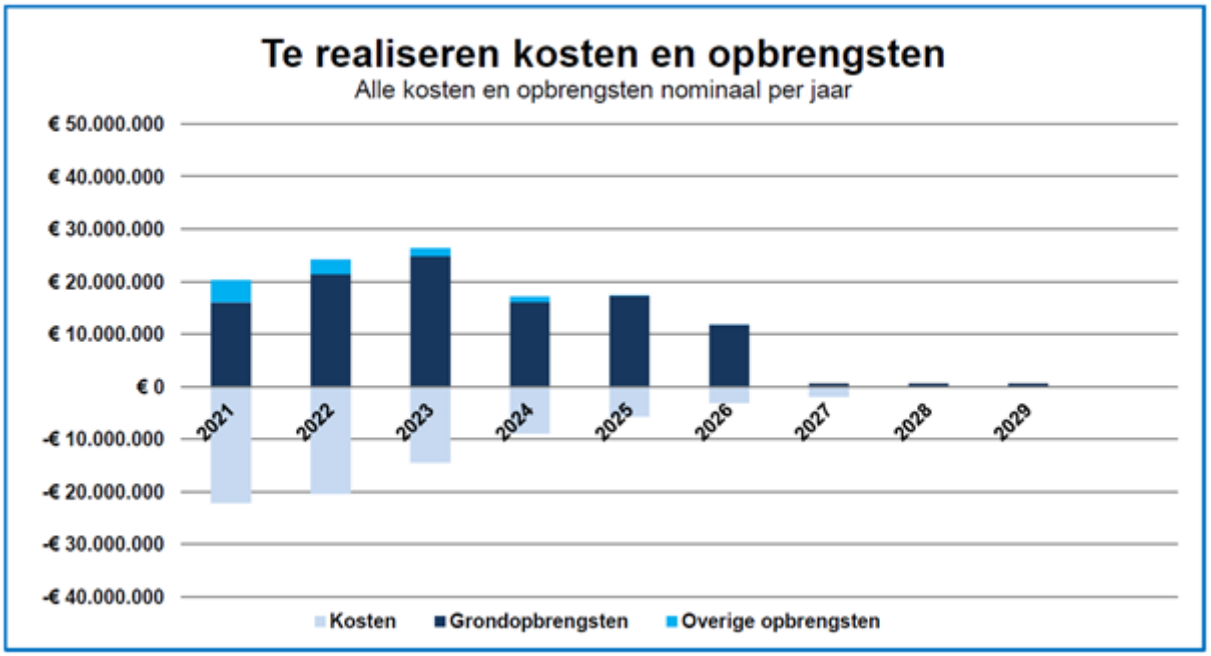

Uit de grafiek voor de geplande woningbouw valt op te maken dat de gemeente een gering aantal locaties in eigendom heeft waar actief zelf de toevoeging van woningen aan de woningvoorraad wordt gerealiseerd. Vanaf 2024 heeft de gemeente alleen nog Schuytgraaf waar actief een woningbouwprogramma wordt toegevoegd. Om niet volledig afhankelijk te zijn van particuliere initiatieven en ontwikkelingen ten aanzien van (gewenste) ruimtelijke ontwikkelingen wordt nadrukkelijk gekeken naar strategische gronden van de gemeente Arnhem en de mogelijkheid om deze in te zetten voor toevoeging van nieuw programma.

3 Primos 2020, prognose van bevolking, huishoudens en woningbehoefte 2018-2050, p25, Staat van de Stad, gemeente Arnhem 2019

Raming programma en grondopbrengsten 2022

Winstneming

Bij het voeren van actief grondbeleid, en daarmee het voeren van een grondexploitatie, komen winsten ten goede van de gemeente. De commissie BBV noemt in haar notitie Grondbeleid in begroting en jaarstukken (2019) dat gemeenten die winst niet pas kunnen nemen op het moment dat de grondexploitatie wordt afgesloten. Gemeenten moeten winsten uit hun grondexploitaties nemen zodra er voldoende zekerheid over het resultaat bestaat. De commissie BBV stelt dat er voldoende zekerheid over de grondexploitatie bestaat om winst te nemen indien:

1. het resultaat op de grondexploitatie betrouwbaar kan worden ingeschat; én
2. de grond (of het deelperceel) is verkocht; én
3. de kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie genomen).

De hoeveelheid te nemen winst wordt berekend middels de percentage of completion methode (POC-methode). Met het gebruik van deze methode wordt rekening gehouden met het voorzichtigheidsprincipe. Allereerst moet worden berekend welk percentage van de kosten en welk percentage van de opbrengsten al is gerealiseerd. Vervolgens wordt rekening gehouden met de onzekerheden in de grondexploitaties door te kijken naar verwachte risico's die direct samenhangen met het project. De uitkomst is dan de voortgang van het project, uitgedrukt in een percentage. Dat percentage wordt gebruikt om de winst tussentijds te nemen.

Wanneer voor een in exploitatie te nemen, dan wel reeds in exploitatie genomen complex een verlies wordt voorzien, wordt direct een voorziening getroffen (conform het voorzichtigheidsprincipe). Daarover wordt in het FJP gerapporteerd.

Tot en met 2021 zijn winstnemingen van de individuele grondexploitaties niet geraamd in de begroting. Dit leidt tot een afwijking in de jaarrekening. Met ingang van 2022 wordt een eventuele winstneming geraamd bij het opstellen van de FJP. Na vaststellen van de FJP (jaarverantwoording 2021) zal dit worden opgenomen in de begroting 2022. De winsten worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve Grex. Dit is een proceswijziging ten opzichte van voorgaande jaren.

Reserves en risico's
Per project worden projectspecifieke risico's (zoals bedoeld in het BBV) geïnventariseerd en gekwantificeerd. Daarnaast zijn de projectspecifieke risico's samen met de conjuncturele en programmatische risico's van belang voor het financiële risico dat het grondbedrijf loopt. De wijze waarop met de risico's wordt omgegaan en de relatie met het weerstandsvermogen is beschreven in nota grondbeleid.

Voor een uitgebreide toelichting op de individuele grondexploitaties verwijzen wij u naar de vastgestelde FJP 2021.

Risico's ten aanzien van verstedelijkingsopgave

De gemeente Arnhem heeft afspraken gemaakt over de realisatie van de woondeal en de daarin opgenomen verstedelijkingsopgave. De bouw van woningen vergt voorbereidingskosten.
Voor de komende jaren zijn de plankosten voor realisatie van deze plannen grotendeels gedekt maar niet toereikend. Hierdoor lopen we risico op het niet halen van de gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal.

De gemeente heeft hoge ambities op tal van maatschappelijke opgaven, zoals betaalbare woningen, een groene leefomgeving, duurzame mobiliteit, parkeren, energievoorziening, klimaatadaptatie. Al deze ambities komen samen in gebiedsontwikkelingen en kennen een publieke onrendabele top. De markt gaat deze onrendabele top niet oplossen, daarvoor is publieke financiering noodzakelijk, waarbij Rijk en provincie altijd vragen om cofinanciering. Dat vraagt dus om gemeentelijk budget.

Vervolgens zijn er, na 2023, geen plankosten opgenomen in de begroting voor de stedelijke ontwikkelingen. Op basis van ervaringen van vorige projecten en andere gemeenten zijn er voorbereidingskredieten nodig om de plannen te realiseren.

Investeringen

De raad autoriseert op grond van zijn budgetrecht de middelen voor de beleidsuitvoering. Hieronder vallen ook de investeringen. Investeringen vragen – anders dan reguliere begrotingsposten – meerjarig budgetruimte en dienen afzonderlijk te worden vastgesteld door de raad. In de Verordening financieel beleid en beheer van de gemeente Arnhem is opgenomen dat de raad de investeringsruimte autoriseert met het vaststellen van de meerjarenprogrammabegroting.

Inleiding

In het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) wordt expliciet aandacht gevraagd voor de investeringen. In artikel 20 van het BBV staat dat de uiteenzetting van de financiële positie een raming moet bevatten voor het begrotingsjaar van de financiële gevolgen van het bestaande en het nieuwe beleid dat in de programma's is opgenomen. Afzonderlijke aandacht moet hierbij worden besteed aan de investeringen. Naast de wettelijke taak om specifiek aandacht te besteden aan de investeringen is er ook bestuurlijk veel behoefte aan transparantie rond de gemeentelijke investeringsportefeuille. In deze paragraaf wordt de investeringsplanning 2022 – 2025 toegelicht.

Beleid

Het huidige meerjarig investeringsplan is een gedetailleerd plan waarin afzonderlijke investeringen per programma zijn gerangschikt. Hiermee hebben gemeentebestuur en management een middel in handen om goed onderbouwde afwegingen te maken en de realisatie van investeringen door de tijd nauwgezet te volgen.
In deze investeringsplanning is het voor de gemeenteraad mogelijk om investeringen over de programma's tegen elkaar af te wegen om – wanneer nodig – ruimte te creëren voor de ambities met onze stad. De gemeente beschikt daarnaast over een gedetailleerde afschrijvingstabel met daarbij een aangescherpte set van regels rond activering van investeringen.

In de investeringsplanning 2022 - 2025 zijn alle voorgenomen investeringen opgenomen, zowel de programma- als de bedrijfsvoeringsinvesteringen. Bedrijfsvoeringsinvesteringen betreffen veelal de vervanging van bedrijfsmiddelen, zoals het vervangen van de computers, de ICT-infrastructuur, meubilair en dergelijke. Investeringen in de grondexploitatie en in grootschalige projecten zijn in de meerjarenprogrammabegroting niet opgenomen. Hierover vindt besluitvorming plaats in de gemeenteraad op basis van afzonderlijke raadsvoorstellen.

Investeringen 2021-2025

Bijgaande tabel bevat naast de geplande investeringen in de periode 2022 - 2025 de geactualiseerde jaarschijf 2021 uit het MIP 2021 - 2024. Omdat het geactualiseerde overzicht leidt tot andere kapitaallasten in 2022 dan oorspronkelijk begroot in de Begroting 2021, wordt ook deze jaarschijf ter goedkeuring en vaststelling aan de gemeenteraad voorgelegd.

- Voor het geactualiseerde begrotingsjaar 2021 zijn kredieten beschikbaar tot een bedrag van € 82,5 miljoen. Voor de jaren 2022 t/m 2025 worden in deze begroting kredieten aangevraagd van € 195 miljoen. De nadruk ligt op het jaar 2022 met geplande investeringen van € 68 miljoen;
- Voor de hele planperiode van deze begroting incl. 2021 wordt uitgegaan van investeringen tot een totaalbedrag van € 277,6 miljoen. In het MIP 2020 - 2024 was dit € 257 miljoen. De stijging wordt in grote lijnen verklaard door: Blauwe Golven (€ 9,6 miljoen), GRP (€ 9 miljoen extra) en ventilatie van scholen (€ 3,6 miljoen).
- Waar in het verleden het beeld vaak was dat de piek van investeringen lag in het eerste jaar van de Begroting (in dit geval 2022), zien we nu dat de verwachte piek op het jaar 2021 blijft liggen. Dit heeft vooral te maken met de investeringen in Museum Arnhem en Valkenhuizen in 2021, die ook vorig jaar voorzien waren voor 2021;
- Voor de jaren 2024 en 2025 worden geen grote, nieuwe investeringen begroot. Alleen een aantal min of meer reguliere investeringen (o.a. verkeer, onderwijshuisvestingsplan, riolering en bedrijfsvoering) is voorzien. Hiermee wordt ruimte gelaten voor nieuwe investeringsplannen door de nieuwe gemeenteraad en het nieuwe college na de gemeenteraadsverkiezingen van 16 maart 2022;
- In de voorliggende investeringsplanning is geen rekening gehouden met ontwikkelingen in de uitvoering en handhaving van de wet Houdbare overheidsfinanciën (wet Hof), die het niveau van investeringen kan gaan beperken. Zie voor een nadere toelichting op de gevolgen van deze wet voor de gemeente Arnhem de paragraaf over het EMU-saldo van de gemeente.

- Aanvullend op de investeringen in het MIP 2021 - 2025 zullen in de periode van deze Begroting investeringen plaatsvinden op basis van de herstelagenda Coronacrisis. In deze herstelagenda is een budget voor kapitaallasten van investeringen opgenomen, dat nog niet voldoende is vertaald in concrete plannen.

Toelichting investeringen in gebouwen

In de nota waarderen en afschrijven is als gemeentelijke regel vastgesteld dat van voornemens tot investeren in een gebouw van meer dan € 2 miljoen in de paragraaf Investeringen een tekstuele toelichting wordt gegeven, zo ook in deze Begroting 2022. Op de investeringen voor basisschool De Binnenstad en scholengemeenschap Guido na zijn de hier toegelichte investeringen reeds door de gemeenteraad vastgesteld.

Nieuwbouw Prisma Heijenoordseweg	
Programma	Het vervangen van de huidige verouderde school voor Speciaal onderwijs op een naastgelegen perceel, inclusief sportvoorziening.
Betrokkenen	De onderwijsspecialisten
Planning	Realisatie in 2022
Raming	Bruto investering: 11,1 mln. Netto investering: 10,7 mln.
Beschikbare middelen	€ 10,7 mln. is beschikbaar in het totale financieringspakket toekomstige huisvesting (V)SO. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur voor frisse scholen

Renovatie Mariëndaal aan de Middachtensingel	
Programma	Deze locatie was oorspronkelijk slechts tijdelijk. Nu is besloten om deze school voor Voortgezet speciaal onderwijs te renoveren zodat deze weer een groot aantal jaren mee kan. Bestaande sporthal aan de Kinderkamp wordt vervangen door nieuwbouw en zal ook worden gebruikt door basisscholen uit de omgeving.
Betrokkenen	De onderwijsspecialisten en Sportbedrijf Arnhem
Planning	Realisatie in 2022
Raming	Bruto investering: 5,2 mln. Netto investering: 5,2 mln.
Beschikbare middelen	€ 5,2 mln. is beschikbaar in het totale financieringspakket toekomstige huisvesting (V)SO. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur voor frisse scholen en renovatie

Vervangende nieuwbouw De Krakeling in Vredenburg	
Programma	Vervanging op bestaande locatie voor een drietal basisscholen (Ommelander, Aletta Jacobs en de Troubadour)
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Delta, Flores
Planning	Realisatie in 2022
Raming	Bruto investering: 8,9 mln. Netto investering: 8,2 mln.
Beschikbare middelen	€ 8,2 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Dr. Bosschool	
Programma	Koninklijke Kentalis verzorgt in Arnhem aan de Dr. P.C.M. Bosschool en De Stijgbeugel onderwijs voor kinderen en jongeren met een auditieve en/of communicatieve beperking. Daarnaast heeft zij voorzieningen voor diagnostiek,behandeling en begeleiding. Om haar activiteiten optimaal af te kunnen stemmen op de behoeften van de doelgroep heeft zij besloten tot het ontwikkelen van brede regionale Zorg Onderwijs Combinaties (ZOC) op verschillende locaties in Nederland, onder andere in Arnhem.
Betrokkenen	Kentalis
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 8,7 mln; Netto investering 7,9 mln.
Beschikbare middelen	Investeringskrediet van 7,9 mln
Randvoorwaarden	Bijdrage van Kentalis voor renovatie Dr. Bosschool/De Stijgbeugel en tevens bijdrage in kader van frisse scholen

Vervangende nieuwbouw De Piramide	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor De Piramide op de locatie aan de Groningensingel
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 3,7 mln. Netto investering: 3,4 mln.
Beschikbare middelen	€ 3,4 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van het schoolbestuur

Vervangende nieuwbouw voor drietal scholen in Presikhaaf Oost	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor een drietal scholen (Willem Drees, John F. Kennedy en IBN- i Sina)
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores en Simon
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 8,3 mln. Netto investering: 7,6 mln.
Beschikbare middelen	€ 7,6 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Vervangende nieuwbouw voor tweetal scholen in Eimersingel-Oost	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor een tweetal scholen (Mozaïk en Johannes)
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores, Delta
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 7,2 mln. Netto investering: 6,5 mln.
Beschikbare middelen	€ 6,5 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Nieuwbouw voor scholen Alteveer	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor Basisschool De Zyp
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 4,8 mln. Netto investering: 4,3 mln.
Beschikbare middelen	€ 4,3 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur

Nieuwbouw en renovatie voor basisschool De Sterrenkring	
Programma	Renovatie en vervangende nieuwbouw voor Jenaplanschool De Sterrenkring
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2024
Raming	Netto investering: 3,3 mln.
Beschikbare middelen	€ 3,3 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur

Nieuwbouw en renovatie voor Parcivalschool-Noord in Heijenoord	
Programma	Renovatie en vervangende nieuwbouw voor Vrije school Parcivalschool, vestiging Noord.
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Stichting vrije scholen Athena
Planning	Realisatie in 2024
Raming	Netto investering: 10 mln.
Beschikbare middelen	€ 10 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur

Nieuwbouw voor scholengemeenschap Guido in Arnhem-Noord	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor Gereformeerde Scholengemeenschap Guido, vestiging Arnhem.
	De planvorming voor deze nieuwbouw is nog in een vroeg stadium. In dit MIP wordt de gemeenteraad gevraagd vanuit de investeringsbudgetten voor onderwijs een bedrag van € 7 miljoen te reserveren.
Betrokkenen	Schoolbestuur vereniging Guido
Planning	Realisatie in 2024
Raming	Netto investering: 7 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn formeel nog niet beschikbaar. T.z.t zal een uitgewerkt investeringsvoorstel aan de gemeenteraad worden voorgelegd ter vaststelling.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur
Nieuwbouw voor basisschool De Binnenstad	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor Montessorischool De Binnenstad.
	De planvorming voor deze nieuwbouw is nog in een vroeg stadium. In dit MIP wordt de gemeenteraad gevraagd vanuit de investeringsbudgetten voor onderwijs een bedrag van € 4,1 miljoen te reserveren.
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2025
Raming	Netto investering: 4 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn formeel nog niet beschikbaar. T.z.t zal een uitgewerkt investeringsvoorstel aan de gemeenteraad worden voorgelegd ter vaststelling.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur

Meerjareninvesteringsplan (MIP) gemeente Arnhem 2021-2025

Nr.	Programma Omschrijving	Omschrijving investering	E / M nut ')	Investeringsbedragen 2021 geactualiseerd	2022	2023	2024	2025
S00	**Bestuur, dienstverlening en financiën**	Overige Huisvesting en facilitaire zaken	E	697	1.324	2.129	3.188	285
		Overige ICT	E	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
		Regulier onderhoud vastgoed	E	1.089	879	917	837	918
S01	**Veiligheid**	Overige Brandbestrijding	E					
		Regulier onderhoud vastgoed	E	9	9	9	9	9
S02	**Bereikbaarheid**	Wegen ontwikkeling	M	1.500	1.500	3.088	986	986
		Wegen groot onderhoud	M	1.559	4.908	2.750	2.750	2.750
		Verkeersregelinstallaties	M	1.017	681	620	700	700
		Verkeerskrediet	M	80	80	80	80	80
		Overige Mobiliteit & OR beheer	M					
		Wegen beheer	M	80	800	50	50	50
		Openbare verlichting Overige	M	3.300	3.571	2.614	1.552	1.500
		Kunstwerken	M	800	1.320	610	650	650
		Blauwe Golven	M		9.576			
		Parkeerexploitatie	E	3.870	1.133	724	420	170
		Regulier onderhoud vastgoed	E	438	284	156	18	14
S03	**Economie**	Brandstore en Steenstraat	M	470				
S04	**Onderwijs**	Overige huisvesting onderwijs	E	640	600	600	600	600
		Huisvesting Primair onderwijs	E		837			4.095
		Huisvesting Speciaal onderwijs	E	12.883	24.157	31.149	20.278	
		Ventilatie bestaande schoolgebouwen	E	1.815	1.815			
		Sporthal Middachtensingel grond	E		432			
		Regulier onderhoud vastgoed	E	773	88	392	157	426
S05	**Cultuur**	Culturele activiteiten	E					
		Bomen en groenstructuur	E	990	990	990	990	390
		Erfgoed en welstand	E	197				
		Museum Arnhem	E	22.503				

		Regulier onderhoud vastgoed	E	334	226	1.288	69	94
S09	**Gezondheid en sport**	Overige Zwembaden	E					
		Overige Binnensport	E					
		Overige Buitensport	E	314	200			
		Sportontwikkeling	E					
		Sporthal Middachtensingel	E		1.600			
		Zwembad Valkenhuizen	E	12.693				
		Regulier onderhoud vastgoed	E	1.589	94	95	77	298
S12	**Wonen en leefomgeving**	Overige Oppervlaktewater en Havenbeheer	M	550				
		Parken & bossen	E	230	50	50	50	55
		Overige Afval	E	300	20	55	55	60
		Afvalbeheer	E	2.975	2.250	400	400	400
		GRP Initatieffase	E	7.400	7.536	8.216	8.742	9.242
		Overige Milieubeheer	E	431				
		Regulier onderhoud vastgoed	E			669		
				82.523	**67.958**	**58.651**	**43.659**	**24.772**

Subsidies

De gemeente Arnhem heeft per programma haar doelstellingen met de daarbij behorende beoogde effecten en resultaten geformuleerd. Deze doelen kunnen op verschillende manieren worden bereikt. Een van deze manieren is het verlenen van subsidies. Subsidies zijn financiële bijdragen aan burgers en/of organisaties voor activiteiten die bijdragen aan de realisatie van de -door de gemeenteraad vastgestelde- beleidsdoelen van de gemeente.

Overzicht

Subsidies kunnen op verschillende manieren worden verleend:

1. Subsidies op basis van subsidieregelingen
Volgens de Algemene wet bestuursrecht mag een bestuursorgaan alleen subsidie voor activiteiten verstrekken op grond van een wettelijk voorschrift. Dat kan een rijksregeling, provinciale regeling of een gemeentelijke (subsidie)verordening zijn. Op basis van de Algemene Subsidieverordening Arnhem 2016 (ASV) zijn in Arnhem verschillende subsidieregelingen vastgesteld. Hiermee is een wettelijke en rechtmatige grondslag gecreëerd voor de subsidieverstrekking. Aan de hand van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verdeeld en toegewezen aan de betrokken instellingen.

2. Begrotingssubsidies
Het is niet altijd zinvol om een aparte regeling op te zetten voor het verstrekken van een subsidie. Bijvoorbeeld wanneer er maar één instelling is die een bepaalde gesubsidieerde activiteit kan voeren. Voor die gevallen is in de Algemene wet bestuursrecht een uitzondering gemaakt. Wanneer in de begroting een subsidieontvanger vermeld staat én het bedrag waarop de subsidie ten hoogste kan worden vastgesteld, is geen nader wettelijk voorschrift nodig. Met name de subsidies aan grote organisaties worden op deze wijze verstrekt.

Als het bij onvoorziene omstandigheden wenselijk is om een subsidie te verstrekken, maar zowel een subsidieregeling als een begrotingssubsidie behoren niet tot de mogelijkheden, biedt de wet daarnaast onder andere de mogelijkheid om op incidentele basis subsidie te verstrekken.

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000					
Grondslag					
Begroting	**76.618**	**79.301**	**79.349**	**79.249**	**79.441**
STAD	*57.041*	*59.004*	*59.052*	*59.052*	*59.244*
WIJK	*19.577*	*20.297*	*20.297*	*20.197*	*20.197*
Incidenteel	**3.568**	**1.035**	**405**	**405**	**405**
STAD	*2.716*	*804*	*374*	*374*	*374*
WIJK	*853*	*231*	*31*	*31*	*31*
Subsidieregeling	**7.178**	**5.450**	**5.520**	**5.520**	**5.520**
STAD	*3.323*	*1.723*	*1.793*	*1.793*	*1.793*
WIJK	*3.855*	*3.727*	*3.727*	*3.727*	*3.727*
Totaal Subsidies	**87.364**	**85.786**	**85.274**	**85.175**	**85.366**

In bovenstaande tabel is de voor 2022 begrote subsidieverstrekking per grondslag weergegeven, op basis van gegevens per augustus 2021.

Het geraamde bedrag aan te verstrekken subsidies met de grondslag begroting is enigszins (3,5%) hoger dan in 2021. Ten tijde van het opstellen van deze begroting dienen de subsidieaanvragen voor 2022 nog te worden ingediend en toegekend. De begrote bedragen kunnen naar aanleiding hiervan nog wijzigen.
Bij wijziging van activiteiten door de subsidieontvanger wordt het bedrag aan begrotingssubsidie hiermee in lijn gebracht en naar boven of beneden bijgesteld t.o.v. 2021. Er kan ook de wens zijn om een begrotingssubsidie te verstrekken aan een organisatie die niet eerder begrotingssubsidie heeft ontvangen, of om juist de begrotingssubsidie aan een organisatie stop te zetten.

In (vrijwel) alle gevallen betreft het bij de hiervoor beschreven situaties het omzetten van regulier programmabudget in subsidiebudget en vice versa, of om een verschuiving van subsidiebudget van de ene naar de andere organisatie. De gevolgen van beide wijzigingen voor het financieel beeld zijn neutraal.

Een aantal subsidieregelingen dat in 2021 actueel was, vervalt per 2022. De afname in aantal regelingen verklaart de daling in het begrote bedrag aan subsidieverstrekking op grond van een regeling. Gedurende het jaar kunnen door het college nieuwe regelingen worden ingesteld. Middelen hiervoor worden gedekt uit regulier programmabudget, of onttrokken aan een bestemmingsreserve.

Gezien de aard (onvoorziene omstandigheden) geldt voor incidentele subsidies dat deze voorafgaand aan het boekjaar lastig te begroten zijn. Enkel in die gevallen waarbij de subsidie meerjarig (voor een beperkt aantal jaar) wordt toegekend, is vooraf duidelijk dat deze verstrekt gaat worden. Het in de begroting opgenomen bedrag voor incidentele subsidieverstrekking betreft dan ook grotendeels een nog niet aan specifieke organisaties gelabeld budget, dat gedurende het jaar ingezet kan worden voor het verstrekken van incidentele subsidies.

Subsidieregelingen

In Arnhem wordt een deel van de subsidies verleend op basis van een subsidieregeling. Hiermee is een wettelijke en rechtmatige grondslag gecreëerd voor de subsidieverstrekking. Op basis van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verleend aan de betrokken instellingen.
Ten tijde van het opstellen van deze begroting is van onderstaande regelingen bekend dat deze actueel zijn in 2022:

- Aanjaagfonds
- Aanpak voortijdig schoolverlaten
- Amateurkunstregeling
- Burgerkracht
- Creatieve bedrijfsverzamelgebouwen
- Duurzame projecten
- Eetbare stad
- Energiescan bedrijven
- Initiatieven klimaatadaptatie
- Non formele educatie regio midden-Gelderland
- Preventie huiselijk geweld en kindermishandeling
- Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 1; Publieksevenementen, producties en presentaties
- Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 2; Culturele producties en presentaties en culturele festivals
- Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 3, Artistieke producties en presentaties en artistieke festivals
- Scouting
- Sport
- Stimuleringsregeling inzet conciërges basisscholen
- Transitie cultuur Arnhem
- Voorschools aanbod
- Werkinvesteringsfonds
- Wijkinitiatieven

Begrotingssubsidies

In onderstaande lijst zijn de namen opgenomen van organisaties die naar verwachting in 2022 begrotingssubsidie ontvangen, met daarbij het geraamde bedrag. Met het vaststellen van de begroting c.q. deze lijst wordt per organisatie het maximale bedrag aan begrotingssubsidie voor 2022 bepaald. Binnen het maximale bedrag mag het college (programmamanager in mandaat) besluiten over het verstrekken van begrotingssubsidie.
Bij aanzienlijke mutaties in het geraamde bedrag aan begrotingssubsidie voor 2022 ten opzichte van 2021, wordt hierna een toelichting gegeven.

- Pactum
  In 2021 is er een aanvullende subsidie verleend vanwege toename in de vraag naar opvang. Inmiddels is de ontwikkeling is in gang gezet om te bewegen van opvanglocaties naar woningen, waarvan de verwachting is dat dit de toename van dak- en thuislozen kan tegengaan. Voor 2022 wordt er dan ook van uitgegaan dat de aanvullende subsidie niet meer nodig is.

- Partou BV
  Partou ontvangt enkel subsidie op grond van een subsidieregeling (Voorschools aanbod). De begroting voor 2021 wordt hier nog op aangepast, waarna ook voor 2021 het geraamde bedrag aan begrotingssubsidie nihil zal zijn.
- Sportbedrijf Arnhem BV
  Toename betreft grotendeels accres (indexatie voor (loon)kostenstijgingen).
- St. Leergeld Arnhem
  Een deel van de in 2021 verstrekte subsidies is begroot als incidentele subsidieverstrekking. In de begroting 2022 zijn deze middelen opgenomen als begrotingssubsidies. Het betreft geen wijziging van activiteiten.
- St. Moviera
  Met verzamelbesluit 3-2021 volgt wijziging van de begroting 2021, waarmee 2021 en 2022 op hetzelfde niveau liggen. Het subsidiebedrag voor 2021 valt hoger uit dan in eerste instantie begroot, door uitbreiding van formatie in de crisisopvang en door uitbreiding van de aanpak voor kinderen in de opvang.
- St. Museum Arnhem
  In 2022 wordt het nieuwe gebouw in gebruik genomen, waardoor de huurlasten stijgen. Deze gestegen huurlasten worden verrekend in het subsidiebedrag.
- St. Musis en Stadstheater
  Toename betreft grotendeels accres (indexatie voor (loon)kostenstijgingen).
- St. Peutercentra Arnhem
  St. Peutercentra Arnhem ontvangt grotendeels subsidie op grond van een subsidieregeling (Voorschools aanbod) en de bedragen die in onderstaande lijst als begrotingssubsidie zijn geraamd zullen bij de realisatie dan ook lager uitvallen. De begrotingen van zowel 2021 als 2022 worden hier nog op aangepast.
- St. Rijnstad
  Een deel van de in 2021 verstrekte subsidies is begroot als incidentele subsidieverstrekking. Voor de begroting 2022 zijn deze middelen opgenomen als begrotingssubsidies. Het betreft geen wijziging van activiteiten.
- St. Rozet
  Toename betreft grotendeels accres (indexatie voor (loon)kostenstijgingen).
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
  Met verzamelbesluit 3-2021 volgt wijziging van de begroting 2021, waarmee 2021 en 2022 op hetzelfde niveau liggen. De bijdrage van Arnhem als centrumgemeente Vrouwenopvang is met bijna € 0,5 miljoen verhoogd ten gunste van de bijdragen die de andere regiogemeenten betalen aan Veilig Thuis. Arnhem ontvangt hiervoor ook extra rijksmiddelen binnen de decentralisatie-uitkering vrouwenopvang (DUVO). Dit was nog niet in de begroting 2021 verwerkt.
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
  Het hogere bedrag voor 2021 is grotendeels te verklaren doordat in 2021 een aanvullende subsidie is verleend voor de activiteiten voor "Voor Elkaar in Arnhem 2.0".

Op de open data portaal van de gemeente, te bereiken via Open Data (arnhem.nl) wordt na afloop van het boekjaar een register gepubliceerd met de verstrekte subsidie per organisatie. De gegevens over 2020 zijn reeds als open data beschikbaar.

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1					
Grondslag					
Begroting	**76.617.588**	**79.300.943**	**79.349.081**	**79.249.220**	**79.441.032**
Arnh Platf Chronisch zieken Gehand	*123.535*	*125.389*	*125.389*	*125.389*	*125.389*
Arnhems Fed van Muziekgezelschappen	*5.706*	*5.855*	*5.855*	*5.855*	*5.855*
Arnhemse Sport Federatie	*12.137*	*12.319*	*12.319*	*12.319*	*12.319*
Centrum voor Activerend Werk	*135.413*	*137.445*	*97.445*	*97.445*	*97.445*
De Helling Exp.Werkplaats	*90.998*	*90.999*	*90.999*	*90.999*	*90.999*
De Nieuwe Oost	*82.470*	*84.615*	*84.615*	*84.615*	*84.615*
De Onderwijsspecialisten	*122.000*	*122.000*	*122.000*	*122.000*	*122.000*
De Opgroeiwinkel	*11.240*	*11.241*	*11.241*	*11.241*	*11.241*

Diverzo, COC Midden-Gelderland	*10.810*	*10.810*	*10.810*	*10.810*	*10.810*
Groepspraktijk van Verloskundigen	*17.760*	*0*	*0*	*0*	*0*
Indigo	*133.456*	*135.266*	*135.266*	*135.266*	*135.266*
IVIO-Opleidingen	*179.025*	*179.025*	*179.025*	*179.025*	*179.025*
Kinderopvang Twins	*13.020*	*0*	*0*	*0*	*0*
Kluppluz BV	*282.037*	*282.037*	*282.037*	*282.037*	*282.037*
Leger des Heils Gelderland	*484.461*	*491.728*	*491.728*	*491.728*	*491.728*
LeukOmteLeren Weekendschool Arnhem	*34.786*	*34.786*	*34.786*	*34.786*	*34.786*
Mantelzorg en Vrijwillige Thuishulp	*374.051*	*381.565*	*381.565*	*381.565*	*381.565*
MEE Gelderse Poort	*139.109*	*139.114*	*139.114*	*139.114*	*139.114*
Pactum	*1.806.474*	*1.728.045*	*1.728.045*	*1.728.045*	*1.728.045*
Partou BV	*125.801*	*0*	*0*	*0*	*0*
Pro Persona Arnhem	*31.162*	*31.163*	*31.163*	*31.163*	*31.163*
Radboud Universiteit Nijmegen	*2.500*	*0*	*0*	*0*	*0*
Reg Opleids.centr Graafschap College	*40.905*	*40.905*	*40.905*	*40.905*	*40.905*
RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei	*273.112*	*280.170*	*280.170*	*280.170*	*280.170*
Rijn Ijssel Roc	*967.264*	*967.264*	*967.264*	*967.264*	*967.264*
Rooms Kathol Parochie St. Eusebius	*10.500*	*10.500*	*10.500*	*10.500*	*10.500*
Scalabor	*200.000*	*203.001*	*203.001*	*203.001*	*203.001*
SIMON scholen	*59.129*	*59.129*	*59.129*	*59.129*	*59.129*
Slachtofferhulp Nederland, Reg Oost	*33.044*	*33.044*	*33.044*	*33.044*	*33.044*
Sportbedrijf Arnhem BV	*16.487.152*	*16.634.265*	*16.722.465*	*16.722.665*	*16.722.865*
ST Toneelgroep Oostpool	*67.588*	*69.347*	*69.347*	*69.347*	*69.347*
St. 2GetThere Arnhem	*365.539*	*365.539*	*365.539*	*365.539*	*365.539*
St. Airborne Herdenkingen	*7.310*	*0*	*0*	*0*	*0*
St. Airborne Museum	*249.010*	*253.637*	*253.575*	*253.514*	*253.514*
St. Arnh Stadsprijs v. Vrijwilligers	*10.489*	*10.489*	*10.489*	*10.489*	*10.489*
St. BBA	*102.328*	*103.872*	*103.872*	*103.872*	*103.872*
St. Beheer Wijk Sportac Vredenburcht	*51.592*	*52.366*	*52.366*	*52.366*	*52.366*
St. Bouwspeelplaats De Leuke Linde	*147.580*	*149.454*	*149.454*	*149.454*	*149.454*
St. CASA	*20.460*	*21.191*	*21.191*	*21.191*	*21.191*
St. Catharina	*860*	*865*	*865*	*865*	*865*
St. Citymarketing Arnhem	*325.000*	*329.875*	*329.875*	*329.875*	*329.875*
St. Culturele Evenementen Arnhem	*35.805*	*36.342*	*36.342*	*36.342*	*36.342*
St. De Innovatiefabriek Arnhem	*50.000*	*50.000*	*50.000*	*50.000*	*50.000*
St. De Instap	*43.743*	*43.743*	*43.743*	*43.743*	*43.743*
St. De Klup	*15.999*	*16.000*	*16.000*	*16.000*	*16.000*
St. Delta Kath.- en prot onderwijs	*418.527*	*418.527*	*418.527*	*418.527*	*418.527*
St. Die Blide Incomst Sinterniclaesz	*3.133*	*0*	*0*	*0*	*0*
St. Eusebius	*293.506*	*293.506*	*293.506*	*293.506*	*293.506*
St. Fashion Festival Arnhem	*50.000*	*50.000*	*50.000*	*50.000*	*50.000*
St. Flores Onderwijs	*726.656*	*726.656*	*726.656*	*726.656*	*726.656*
St. Focus Filmtheater	*687.610*	*706.501*	*706.501*	*706.501*	*706.501*
St. Gym & Turnen Arnhem	*119.000*	*119.000*	*119.000*	*119.000*	*119.000*
St. Halt, team Gelderland	*21.093*	*21.093*	*21.093*	*21.093*	*21.093*
St. Het Huis van Puck	*212.749*	*218.283*	*218.283*	*218.283*	*218.283*
St. Het Huurdershuis	*23*	*23*	*23*	*23*	*23*
St. Humanitas	*50.849*	*50.856*	*50.856*	*50.856*	*50.856*
St. Inloophuis Sint Marten Klarendal	*28.500*	*29.096*	*29.096*	*29.096*	*29.096*
St. Introdans	*116.844*	*119.883*	*119.883*	*119.883*	*119.883*
St. IrisZorg	*4.662.951*	*4.732.942*	*4.732.942*	*4.732.942*	*4.732.942*
St. Jacobiberg	*222.995*	*228.796*	*228.796*	*228.796*	*228.796*
St. Jeugdland	*66.369*	*66.369*	*66.369*	*66.369*	*66.369*
St. Jumelage Arnhem	*5.222*	*0*	*0*	*0*	*0*

St. KAB Posttheater	*198.339*	*203.498*	*203.498*	*203.498*	*203.498*
St. Kruispunt	*207.879*	*210.998*	*210.998*	*210.998*	*210.998*
St. Leergeld Arnhem	*239.390*	*319.890*	*319.890*	*319.890*	*319.890*
St. Luxor Live	*409.487*	*420.337*	*420.337*	*420.337*	*420.337*
St. Moviera	*3.274.919*	*3.459.806*	*3.459.806*	*3.459.806*	*3.459.806*
St. Museum Arnhem	*3.029.264*	*3.594.349*	*3.594.349*	*3.594.349*	*3.594.349*
St. Musis en Stadstheater	*7.092.889*	*7.277.140*	*7.277.140*	*7.277.140*	*7.277.140*
St. Natuurcentrum Arnhem	*1.960.777*	*1.989.587*	*1.989.587*	*1.989.587*	*1.989.587*
St. Omars Gym	*22.314*	*22.649*	*22.649*	*22.649*	*22.649*
St. Ome Joop's Tour	*21.818*	*21.819*	*21.819*	*21.819*	*21.819*
St. Ondernemersfonds Arnhem	*380.000*	*380.000*	*380.000*	*380.000*	*380.000*
St. Pas	*2.156.556*	*2.156.556*	*2.156.556*	*2.156.556*	*2.156.556*
St. Peutercentra Arnhem	*1.265.172*	*1.425.440*	*1.425.440*	*1.425.440*	*1.425.440*
St. Phion	*67.980*	*69.748*	*69.748*	*69.748*	*69.748*
St. Platform Binnenstad Arnhem	*51.647*	*52.422*	*52.422*	*52.422*	*52.422*
St. PRAGO	*101.162*	*101.162*	*101.162*	*101.162*	*101.162*
St. Productiehuis Plaatsmaken	*182.204*	*187.142*	*187.142*	*187.142*	*187.142*
St. Rijnstad	*7.288.081*	*8.134.414*	*8.134.414*	*8.034.414*	*8.034.414*
St. Rijnstate Ziekenhuis	*52.958*	*52.965*	*52.965*	*52.965*	*52.965*
St. Rozet	*8.721.438*	*8.938.446*	*8.938.446*	*8.938.446*	*9.130.058*
St. School's cool Arnhem	*40.204*	*704*	*704*	*704*	*704*
St. Sinterklaasintocht Arnhem	*0*	*3.133*	*3.133*	*3.133*	*3.133*
St. SLAK	*201.106*	*206.337*	*206.337*	*206.337*	*206.337*
St. Sonsbeek & State of Fashion	*422.071*	*433.168*	*433.168*	*433.168*	*433.168*
St. Sportcentrum Rijkerswoerd	*501.878*	*509.406*	*509.406*	*509.406*	*509.406*
St. Stoelenproject De Duif	*225.467*	*228.850*	*228.850*	*228.850*	*228.850*
St. Streekomroep Middel Gelderland	*127.485*	*130.802*	*130.802*	*130.802*	*130.802*
St. VanHarte	*9.235*	*9.238*	*9.238*	*9.238*	*9.238*
St. Veilig Thuis Gelderland Midden	*2.378.531*	*2.966.594*	*2.966.594*	*2.966.594*	*2.966.594*
St. Viering Nat Feest en Gedenkdagen	*18.852*	*18.852*	*18.852*	*18.852*	*18.852*
St. Vitale Verbindingen	*177.174*	*179.785*	*179.785*	*179.785*	*179.785*
St. Vitesse Betrokken	*59.000*	*59.000*	*59.000*	*59.000*	*59.000*
St. Vluchtelingenwerk Oost-Ned	*286.710*	*294.465*	*294.465*	*294.465*	*294.465*
St. Vrijwillige Terminale Zorg Arnh	*2.157*	*2.163*	*2.163*	*2.163*	*2.163*
St. Welzijn Ouderen Arnhem	*2.298.645*	*2.158.701*	*2.158.701*	*2.158.701*	*2.158.701*
St. Zwembad Klarenbeek	*325.577*	*330.461*	*330.461*	*330.461*	*330.461*
Stichting Het Huurdershuis	*52.351*	*52.351*	*52.351*	*52.351*	*52.351*
Stichting Schakel025	*122.000*	*126.356*	*126.356*	*126.356*	*126.356*
Subsidies Alg	*375.708*	*309.578*	*309.578*	*309.578*	*309.578*
Toerisme veluwe arnhem nijmegen	*351.090*	*356.356*	*356.356*	*356.356*	*356.356*
Verloskundig centr Puur Vroedvrouwen	*19.650*	*0*	*0*	*0*	*0*
VGGM	*1.083*	*1.083*	*1.083*	*1.083*	*1.083*
VMBO 'T Venster	*79.700*	*9.996*	*9.996*	*9.996*	*9.996*
Voedselbank Arnhem	*0*	*30.000*	*30.000*	*30.000*	*30.000*
Wijkvereniging Elderveld	*15.860*	*15.860*	*15.860*	*15.860*	*15.860*
Wijkvereniging Schuytgraaf	*15.950*	*15.954*	*15.954*	*15.954*	*15.954*
Youth for Christ Nederland	*83.964*	*83.968*	*83.968*	*83.968*	*83.968*
Zorgbelang Inclusief	*233.479*	*233.483*	*233.483*	*233.483*	*233.483*
Totaal Subsidie	**76.617.588**	**79.300.943**	**79.349.081**	**79.249.220**	**79.441.032**

Subsidies per programma

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000					
Grondslag					
Begroting	**57.041**	**59.004**	**59.052**	**59.052**	**59.244**
Bestuur, dienstverlening en financiën	*39*	*27*	*27*	*27*	*27*
Veiligheid	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*
Economie	*1.482*	*1.497*	*1.497*	*1.497*	*1.497*
Onderwijs	*4.876*	*4.846*	*4.846*	*4.846*	*4.846*
Cultuur	*22.078*	*23.125*	*23.125*	*23.125*	*23.316*
Participatie en armoedebestrijding	*519*	*553*	*553*	*553*	*553*
Zorg	*1.808*	*1.835*	*1.795*	*1.795*	*1.795*
Welzijn en inclusie	*13.847*	*14.635*	*14.635*	*14.635*	*14.635*
Gezondheid en sport	*12.291*	*12.386*	*12.474*	*12.474*	*12.474*
Klimaat, energie en milieu	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
Totaal Subsidies	**57.041**	**59.004**	**59.052**	**59.052**	**59.244**

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000					
Grondslag					
Begroting	**19.577**	**20.297**	**20.297**	**20.197**	**20.197**
CSA	*2.157*	*2.276*	*2.276*	*2.259*	*2.259*
Noordwest	*3.076*	*3.148*	*3.148*	*3.138*	*3.138*
Noordoost	*2.657*	*2.768*	*2.768*	*2.754*	*2.754*
Presikhaaf	*2.515*	*2.613*	*2.613*	*2.598*	*2.598*
Malburgen	*3.173*	*3.319*	*3.319*	*3.302*	*3.302*
Schuytgraaf/Elderveld	*1.829*	*1.890*	*1.890*	*1.881*	*1.881*
De Laar/Elden	*1.408*	*1.445*	*1.445*	*1.438*	*1.438*
RKV	*2.762*	*2.839*	*2.839*	*2.828*	*2.828*
Gerealiseerd resultaat	**19.577**	**20.297**	**20.297**	**20.197**	**20.197**

Ontwikkelingen

Al vanaf het begin van de coronacrisis is scherp in het oog gehouden dat er veel Arnhemse organisaties zijn, die een maatschappelijke bijdrage leveren en die van belang zijn om doelen op het gebied van zorg, een sterke samenleving en een sterke economie in de stad te realiseren. Per sector is steeds verkend wat de risico's zijn. Veel huurders van gemeentelijk vastgoed in Arnhem zijn getroffen door de maatregelen om verspreiding van het virus te voorkomen. Zij vragen om uitstel, verlaging of kwijtschelding van betalingen van huur.
In maart 2021 is een hernieuwd afwegingskader opgesteld, bestaande uit twee onderdelen: een kader voor organisaties en instellingen waarmee de gemeente Arnhem een bestuursrechtelijke (subsidie)relatie heeft en een kader voor partijen waarmee de gemeente een privaatrechtelijke relatie heeft. Dit hernieuwde afwegingskader heeft betrekking op 2021 en heeft een looptijd tot 31 december 2021.
In 2022 bij de subsidievaststellingen hebben we een totaal beeld van de effecten. Mogelijk dat bepaalde maatschappelijk effecten ook pas op langere termijn zichtbaar zijn.
We willen coulant omgaan met subsidieverstrekking en ervoor zorgen dat Arnhemse organisaties hun werk zo goed mogelijk kunnen blijven doen ten behoeve van de stad en de inwoners.

Overig programmaplan

Overzicht lastenontwikkeling gemiddelde woning	2021	2022	% Lasten-ontwikkeling
Onroerend zaakbelasting	€ 342	€ 342	0,0%
Rioolheffing	€ 177	€ 177	0,0%
Afvalstoffenheffing	€ 260	€ 265	2,0%
Totaal	**€ 779**	**€ 784**	**0,67%**

Algemene dekkingsmiddelen	2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Treasury	-3.197	2.390	5.587
OZB-woningen	0	28.016	28.016
OZB niet-woningen	3.985	28.706	24.721
Belastingen overig	5	906	901
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	453.138	453.138
Totaal	**793**	**513.155**	**512.363**

Overhead	2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Overhead	70.151	4.715	-65.436
Totaal	**70.151**	**4.715**	**-65.436**

Heffing VPB	2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Vennootschapsbelasting	600	0	-600
Totaal	**600**	**0**	**-600**

Onvoorzien	2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Onvoorzien	1.039	0	-1.039
Totaal	**1.039**	**0**	**-1.039**

Deel 3 Financiële begroting

De financiële begroting is opgebouwd uit de volgende onderdelen:

Overzicht van baten en lasten per programma
In het overzicht van baten en lasten wordt aangegeven tot welke bedragen de raad het college autoriseert door middel van het vaststellen van de begroting per programma.

Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten
Tot de incidentele baten en lasten worden de lasten en baten gerekend die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Ook de post onvoorzien wordt tot de incidentele lasten gerekend.

Financiële Staten

- Geprognosticeerde balans;
- Verloop van reserves en voorzieningen;
- EMU-saldo 2022;
- Overzicht van geraamde baten en lasten per taakveld.

Vanuit het Besluit begroting en verantwoording (BBV) is ten behoeve van de onderlinge vergelijkbaarheid van gemeenten voorgeschreven om een taakveldenbegroting op te stellen.

Mutaties circulaires Gemeentefonds

Overzicht van baten en lasten per programma

		Lasten						
		Rekening	Begroting 2021			Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	30.646	29.846	28.146	30.614	30.606	30.436	30.231
GEB2	Noordwest	28.962	28.754	29.422	29.295	29.266	29.224	29.072
GEB3	Noordoost	23.835	23.475	24.081	23.949	23.949	23.871	23.724
GEB4	Presikhaaf	22.882	23.787	24.656	23.749	23.768	23.692	23.645
GEB5	Malburgen	34.363	35.570	33.254	36.318	36.245	36.063	35.831
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	23.909	25.587	25.333	23.854	23.674	23.648	23.507
GEB7	De Laar/Elden	16.484	16.948	17.253	17.219	17.218	17.148	17.103
GEB8	RKV	26.734	24.969	27.436	27.403	27.452	27.299	27.084
Totaal		207.816	208.935	209.582	212.402	212.178	211.380	210.198
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	92.532	85.575	86.543	88.886	84.797	86.325	88.771
S01	Veiligheid	16.727	16.477	20.265	19.380	18.871	18.870	18.854
S02	Bereikbaarheid	21.575	21.873	22.051	22.911	22.827	22.867	22.889
S03	Economie	6.424	6.556	6.815	7.032	6.487	6.208	6.004
S04	Onderwijs	19.216	18.895	19.807	19.603	20.900	22.296	23.687
S05	Cultuur	32.652	32.670	36.121	34.680	36.108	36.103	36.079
S06	Participatie en armoedebestrijding	195.488	173.395	182.950	166.425	164.723	161.928	161.928
S07	Zorg	60.704	49.793	56.084	58.550	58.161	58.273	58.905
S08	Welzijn en inclusie	21.088	19.859	25.753	23.794	23.408	22.641	22.620
S09	Gezondheid en sport	24.062	20.157	21.450	22.326	22.825	22.499	22.514
S10	Klimaat, energie en milieu	5.901	5.495	6.236	5.387	1.968	4.125	1.927
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	46.930	37.600	43.259	38.631	42.062	31.433	28.397
S12	Wonen en leefomgeving	36.268	36.058	39.652	41.026	41.203	40.793	40.855
Totaal		579.566	524.403	566.987	548.631	544.340	534.360	533.430
Eind Totaal		787.382	733.338	776.569	761.032	756.518	745.741	743.628

		Baten						
		Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	9.595	9.566	10.255	10.482	10.440	10.397	10.355
GEB2	Noordwest	1.898	1.768	1.817	1.792	1.793	1.793	1.793
GEB3	Noordoost	1.650	1.622	1.681	1.650	1.650	1.650	1.650
GEB4	Presikhaaf	2.141	1.962	2.091	2.051	2.052	2.052	2.052
GEB5	Malburgen	4.112	3.894	4.017	3.977	3.978	3.978	3.978
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	2.738	2.541	2.591	2.571	2.571	2.571	2.571
GEB7	De Laar/Elden	1.330	1.246	1.301	1.280	1.280	1.280	1.280
GEB8	RKV	1.265	1.123	1.162	1.136	1.137	1.137	1.137
Totaal		24.728	23.721	24.914	24.938	24.901	24.858	24.816
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	518.807	482.692	503.719	521.831	514.844	514.289	515.281
S01	Veiligheid	2.168	1.694	4.747	2.494	1.994	1.994	1.994
S02	Bereikbaarheid	5.316	7.683	7.714	7.663	7.613	7.564	7.515
S03	Economie	1.316	935	1.620	998	1.098	1.098	1.098
S04	Onderwijs	2.971	2.395	2.617	2.490	2.490	2.490	2.490
S05	Cultuur	5.575	6.381	5.995	6.496	6.496	6.496	6.496
S06	Participatie en armoedebestrijding	143.602	112.334	118.118	114.104	115.404	115.404	115.404
S07	Zorg	5.222	4.940	4.940	4.940	4.940	4.940	4.940
S08	Welzijn en inclusie	1.227	754	1.558	872	747	747	747
S09	Gezondheid en sport	6.454	2.674	3.338	3.076	3.076	3.076	3.076
S10	Klimaat, energie en milieu	2.381	473	1.264	232	13	2.200	0
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	48.028	36.731	34.665	33.889	38.863	28.372	25.445
S12	Wonen en leefomgeving	39.403	39.814	41.881	40.965	40.933	40.903	40.903
Totaal		782.471	699.499	732.175	740.049	738.511	729.572	725.388
Eind Totaal		807.199	723.220	757.089	764.987	763.412	754.430	750.204

		Exploitatieresultaat						
		Rekening	Begroting 2021			Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	21.051	20.280	17.892	20.132	20.166	20.038	19.876
GEB2	Noordwest	27.064	26.986	27.605	27.503	27.474	27.431	27.279
GEB3	Noordoost	22.186	21.853	22.400	22.299	22.298	22.221	22.074
GEB4	Presikhaaf	20.741	21.825	22.565	21.698	21.716	21.639	21.593
GEB5	Malburgen	30.252	31.676	29.237	32.342	32.267	32.085	31.853
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	21.172	23.046	22.742	21.283	21.103	21.077	20.936
GEB7	De Laar/Elden	15.154	15.701	15.952	15.939	15.938	15.868	15.823
GEB8	RKV	25.469	23.846	26.274	26.267	26.315	26.163	25.948
Totaal		183.088	185.213	184.667	187.464	187.276	186.522	185.382
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	-426.275	-397.116	-417.175	-432.945	-430.047	-427.964	-426.509
S01	Veiligheid	14.559	14.783	15.518	16.886	16.877	16.875	16.860
S02	Bereikbaarheid	16.259	14.190	14.338	15.248	15.213	15.304	15.374
S03	Economie	5.107	5.622	5.194	6.034	5.389	5.110	4.906
S04	Onderwijs	16.245	16.499	17.190	17.113	18.410	19.806	21.197
S05	Cultuur	27.077	26.289	30.127	28.185	29.612	29.607	29.583
S06	Participatie en armoedebestrijding	51.885	61.061	64.833	52.320	49.319	46.524	46.524
S07	Zorg	55.482	44.853	51.144	53.610	53.221	53.333	53.965
S08	Welzijn en inclusie	19.860	19.105	24.196	22.922	22.661	21.894	21.873
S09	Gezondheid en sport	17.608	17.483	18.112	19.251	19.749	19.423	19.438
S10	Klimaat, energie en milieu	3.520	5.022	4.973	5.155	1.955	1.925	1.927
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	-1.098	869	8.594	4.742	3.199	3.060	2.952
S12	Wonen en leefomgeving	-3.135	-3.756	-2.229	61	270	-111	-48
Totaal		-202.905	-175.096	-165.187	-191.418	-194.171	-195.212	-191.957
Eind Totaal		-19.817	10.118	19.480	-3.954	-6.894	-8.690	-6.576

		Toevoegingen aan reserve						
		Rekening	Begroting 2021			Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	534	20	561	826	826	826	827
GEB2	Noordwest	416	100	102	102	102	102	102
GEB3	Noordoost	375	66	72	72	72	72	72
GEB4	Presikhaaf	378	117	95	95	95	95	95
GEB5	Malburgen	548	193	197	197	197	197	197
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	914	242	292	292	292	292	292
GEB7	De Laar/Elden	434	52	61	61	61	61	61
GEB8	RKV	681	60	64	64	64	64	64
Totaal		4.279	851	1.443	1.708	1.708	1.709	1.709
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	37.858	13.478	28.762	19.864	21.111	22.391	20.655
S01	Veiligheid	432	72	71	71	71	71	71
S02	Bereikbaarheid	7.785	6.950	7.183	6.837	6.767	6.763	6.735
S03	Economie	249	0	1.010	170	50	50	50
S04	Onderwijs	8.187	8.004	8.371	8.960	8.201	7.094	7.181
S05	Cultuur	1.197	1.208	1.256	1.377	1.411	1.446	1.501
S06	Participatie en armoedebestrijding	4.991	554	554	554	554	0	0
S07	Zorg	2.009	628	628	12.530	1.082	1.000	1.000
S08	Welzijn en inclusie	880	0	0	0	0	0	0
S09	Gezondheid en sport	397	354	470	470	470	470	470
S10	Klimaat, energie en milieu	2.595	0	55	0	0	0	0
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	7.874	2.758	5.077	176	950	675	15.786
S12	Wonen en leefomgeving	930	371	462	4.039	593	593	690
Totaal		75.382	34.375	53.898	55.047	41.258	40.552	54.138
Eind Totaal		79.661	35.226	55.342	56.755	42.967	42.260	55.847

		Onttrekkingen aan reserves						
		Rekening	Begroting 2021			Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	35	8	575	187	191	182	11
GEB2	Noordwest	177	44	284	50	28	67	34
GEB3	Noordoost	168	29	337	31	25	44	34
GEB4	Presikhaaf	256	74	191	10	39	70	169
GEB5	Malburgen	417	73	326	123	50	28	229
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	266	104	770	180	34	136	174
GEB7	De Laar/Elden	142	15	287	65	28	26	104
GEB8	RKV	243	12	524	22	43	43	34
Totaal		1.703	360	3.294	667	437	595	790
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	18.321	20.549	24.273	23.028	15.751	13.646	13.886
S01	Veiligheid	1.055	350	706	343	343	349	342
S02	Bereikbaarheid	7.856	7.911	8.720	8.106	7.184	6.802	6.546
S03	Economie	401	100	250	700	300	500	300
S04	Onderwijs	6.473	6.922	7.307	7.766	7.944	8.334	9.212
S05	Cultuur	1.186	837	1.938	1.018	893	868	905
S06	Participatie en armoedebestrijding	6.385	1.344	9.348	1.516	739	0	0
S07	Zorg	3.425	1.512	2.843	354	81	498	0
S08	Welzijn en inclusie	2.930	200	1.084	200	200	0	0
S09	Gezondheid en sport	989	260	432	343	423	379	414
S10	Klimaat, energie en milieu	3.970	3.200	3.203	3.114	40	15	14
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	3.893	0	8.240	90	210	345	15.556
S12	Wonen en leefomgeving	1.257	1.799	3.186	5.554	1.527	1.240	1.306
Totaal		58.141	44.984	71.528	52.134	35.635	32.975	48.481
Eind Totaal		59.844	45.344	74.822	52.801	36.073	33.571	49.271

		Saldo Totaal						
		Rekening		Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	21.550	20.292	17.877	20.770	20.801	20.682	20.692
GEB2	Noordwest	27.303	27.042	27.424	27.555	27.548	27.466	27.347
GEB3	Noordoost	22.392	21.890	22.134	22.340	22.345	22.249	22.111
GEB4	Presikhaaf	20.863	21.868	22.469	21.783	21.773	21.665	21.519
GEB5	Malburgen	30.383	31.796	29.108	32.415	32.413	32.253	31.820
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	21.819	23.184	22.264	21.396	21.361	21.233	21.054
GEB7	De Laar/Elden	15.445	15.738	15.726	15.935	15.971	15.903	15.779
GEB8	RKV	25.908	23.893	25.815	26.309	26.337	26.184	25.979
Totaal		185.664	185.704	182.817	188.504	188.548	187.636	186.301
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	-406.739	-404.187	-412.687	-436.110	-424.688	-419.219	-419.741
S01	Veiligheid	13.936	14.505	14.883	16.613	16.605	16.597	16.588
S02	Bereikbaarheid	16.188	13.229	12.801	13.979	14.795	15.264	15.563
S03	Economie	4.955	5.522	5.954	5.504	5.139	4.660	4.656
S04	Onderwijs	17.959	17.581	18.255	18.307	18.666	18.566	19.166
S05	Cultuur	27.087	26.659	29.445	28.543	30.130	30.185	30.180
S06	Participatie en armoedebestrijding	50.492	60.271	56.039	51.358	49.134	46.524	46.524
S07	Zorg	54.066	43.969	48.929	65.786	54.222	53.836	54.965
S08	Welzijn en inclusie	17.810	18.905	23.112	22.722	22.461	21.894	21.873
S09	Gezondheid en sport	17.016	17.577	18.149	19.377	19.797	19.514	19.494
S10	Klimaat, energie en milieu	2.145	1.823	1.825	2.041	1.915	1.910	1.913
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	2.883	3.627	5.431	4.829	3.939	3.390	3.181
S12	Wonen en leefomgeving	-3.462	-5.184	-4.953	-1.454	-665	-757	-664
Totaal		-185.664	-185.704	-182.817	-188.504	-188.548	-187.636	-186.301
Eind Totaal		0	0	0	0	0	0	0

Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten

Bedragen x € 1.000

Incidentele baten	2021	2022	2023	2024	2025	Toelichting
Algemene Reserve	14.222	22.139	16.324	14.642	15.839	In de mutaties van de Algemene Reserve zijn alle begrote dotaties en onttrekkingen verwerkt. De afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn meegenomen in het gerealiseerd resultaat. De Algemene Reserve staat vrij te besteden door de gemeente en vormt een buffer voor financiële tegenvallers.
Buitengewoon Beter		900	380	0	0	Het bestedingsplan van deze reserve loopt tot en met 2023. Het resterende budget zal worden ingezet voor de afronding van de projecten Geitenkamp en Spijkerkwartier en een bijdrage aan het project Gele Rijdersplein.
Bereikbaarheid		6.696	5.990	6.082	6.105	Deze bestemmingsreserve is ingesteld ten behoeve van het verhogen van de bereikbaarheid van de binnenstad, het ontwikkelen van parkeervoorzieningen en het onderhoud van de hoofdwegen die betrekking hebben op de bereikbaarheid van het stadscentrum.
Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte		1.499	1.298	1.182	1.242	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt voor het flexibeler inzetten van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Met name op de onderwerpen riolering, wegen en fietspaden, groen, spelen, bomen, verkeersregelinstallaties, civieltechnische kunstwerken, openbare verlichting en water.
Evenementen		400	0	200	0	De uitgaven voor het WK BMX en het WK Volleybal worden gedekt vanuit de bestemmingsreserve evenementen.
Onderwijs		7.674	7.814	8.237	9.093	De bestemmingsreserve zal ingezet worden ter dekking van de kapitaallasten voor de nieuwbouwprojecten basisonderwijs, voortgezet onderwijs en speciaalonderwijs.
Cultureel Vastgoed		261	257	252	248	In 2021 valt incidenteel € 5,0 miljoen uit de reserve cultureel vastgoed vrij die gereserveerd was voor onderhoud. Voor het onderhoud worden structurele middelen opgenomen. Overige vrijval dient ter dekking van de kapitaallasten van cultureel vastgoed.

Incidentele baten	2021	2022	2023	2024	2025	Toelichting
Groenfonds		280	178	0	0	In 2021 wordt € 0,1 miljoen uit het Groenfonds ingezet voor de dekking van het bomenbeleid.
WMO en Jeugdzorg		325	81	498	0	In 2019 wordt ten laste van het geprognosticeerde resultaat € 2,7 miljoen toegevoegd aan een nieuw te creëren BR Wmo en Jeugdzorg. Deze middelen zijn beschikbaar om de zorgmaatregelen zoals aangekondigd in de Perspectiefnota te mitigeren, indachtig de motie (19M98) Zorgmaatregelen. Doel van deze reserve is om het negatief effect van de zorgmaatregelen tijdelijk opvangen of reduceren
Transformatie Zorg		229	200	0	0	Arnhem is actief met de transformatie van zorg, deze bestemmingsreserve heeft tot doel om initiatieven die leiden tot transformatie van zorg te financieren.
Klimaat en energie		99	25	0	0	De bestemmingsreserve dient ter dekking van het bereiken van de doelen van New energy made in Arnhem 2015-2020 en het dekken van fluctuaties in het uitgavenpatroon die voortvloeien uit de veranderopgave Klimaat en Energie.
Duurzaamheidsleningen		16	15	15	14	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund.
Duurzaam Arnhem		3.000	0	0	0	De bestemmingsreserve duurzaam Arnhem wordt ingezet voor het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met de bestemmingsreserve worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund.
Zuidelijke Binnenstad		3.000	0	0	0	Uit de reserve zuidelijke binnenstad wordt € 3,0 miljoen ingezet voor de restauratie van de blauwe golven en de herinrichting van het gebied er omheen.
Volkshuisvesting		188	43	43	43	De reserve volkshuisvesting is het uitvoeringsinstrument van de Nota Wonen. Overeenkomstig besluit van de raad d.d. 30 juni 2014, wordt deze reserve deels ingezet om een redelijke compensatie te bieden voor de gedupeerden van de WOS-fraude. De reserve wordt jaarlijks gevoed met het renteresultaat dat wordt behaald op de uit te zetten Startersleningen.

Incidentele baten	2021	2022	2023	2024	2025	Toelichting
Vastgoed		2.615	2.191	2.679	2.390	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van onvoorziene uitgaven bij onderhoud vastgoed. Voeding van de bestemmingsreserve kan de komende jaren door toevoeging uit verkoopopbrengsten en eventuele positieve resultaten op het onderhoudsbudget als gevolg van gunstige aanbestedingen.
Bedrijfsvoering		1.597	936	0	0	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie.
ICT		15	0	0	0	De middelen uit de bestemmingsreserve ICT worden ingezet om de ICT-omgeving up-to-date en stabiel te houden.
Totaal	**61.391**	**50.934**	**35.732**	**33.831**	**34.975**	

Incidentele lasten	2021	2021	2022	2023	2024	Toelichting
Algemene Reserve	22.650	14.419	14.039	18.506	17.724	zie baten
Bereikbaarheid		6.848	6.778	6.775	6.747	zie baten
Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte		504	508	509	605	zie baten
Evenementen		170	50	50	50	zie baten
Onderwijs		8.768	8.008	6.901	6.988	zie baten
Cultureel Vastgoed		231	265	299	355	zie baten
WMO en Jeugdzorg		5.611	0	0	0	zie baten
Jeugdfonds		6.591	1.000	1.000	1.000	Het Jeugdfonds is gevuld met de extra jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld zorg worden ingezet. Hiermee krijgt het integraal jeugdbeleid de komende jaren een impuls.
Transformatie Zorg		328	82	0	0	zie baten
Grondexploitatie		170	950	524	15.433	De reserve grondexploitatie is de beschikbare weerstandscapaciteit van het grondbedrijf. Deze bestemmingsreserve is conform raadsbesluit 30 juni 2014 niet opgeheven, maar zal blijven bestaan om toekomstige schommelingen in de grondexploitatie op te vangen (voor zover er weer sprake is van een positief saldo).
Vastgoed		3.553	3.553	3.553	3.553	zie baten
Bedrijfsvoering		1.722	1.580	406	406	zie baten
Post onvoorzien	272	272	272	272	272	
Totaal	**48.340**	**49.187**	**37.086**	**38.796**	**53.134**	
Saldo	**-13.051**	**-1.747**	**1.354**	**4.965**	**18.160**	

Geprognosticeerde balans 2022-2025

Activa	2022	2023	2024	2025
Vaste Activa				
Immateriële vaste activa	**10.017**	**9.707**	**9.397**	**9.087**
Materiële vaste activa	**804.052**	**830.476**	**839.412**	**828.369**
Investeringen met een economisch nut	717.964	744.388	753.324	742.281
Gronden uitgegeven in erfpacht	14.951	14.951	14.951	14.951
Investeringen met een maatschappelijk nut	71.137	71.137	71.137	71.137
Financiële vaste activa	**61.670**	**56.647**	**50.980**	**47.627**
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkingen	4.742	4.742	4.742	4.742
Financiële vaste activa: Leningen	48.052	43.179	37.662	34.459
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	8.876	8.726	8.576	8.426
Totaal Vaste Activa	**875.739**	**896.830**	**899.789**	**885.083**
Vlottende Activa				
Gereed product en handelsgoederen	**326**	**326**	**326**	**326**
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	**36.164**	**23.596**	**12.389**	**8.045**
Uitzettingen < 1 jaar	**50.000**	**50.000**	**50.000**	**50.000**
Liquide middelen	**1.000**	**1.000**	**1.000**	**1.000**
Overlopende activa	**80.000**	**80.000**	**80.000**	**80.000**
Totaal Vlottende Activa	**167.490**	**154.922**	**143.715**	**139.371**
Totaal Activa	**1.043.229**	**1.051.752**	**1.043.504**	**1.024.454**

Passiva	2022	2023	2024	2025
Vaste Passiva				
Eigen vermogen	**148.623**	**154.763**	**165.131**	**176.873**
Voorzieningen	**11.000**	**11.000**	**11.000**	**11.000**
Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar	**779.900**	**781.196**	**765.224**	**739.165**
Totaal Vaste Passiva	**939.523**	**946.959**	**941.355**	**927.038**
Vlottende Passiva				
Netto vlottende schulden < 1 jaar	**28.706**	**29.793**	**27.149**	**22.415**
Overlopende passiva	**75.000**	**75.000**	**75.000**	**75.000**
Totaal Vlottende Passiva	**103.706**	**104.793**	**102.149**	**97.415**
Totaal Passiva	**1.043.229**	**1.051.752**	**1.043.504**	**1.024.454**

In deze balansen houden we rekening met de in de Begroting meegenomen mutaties in de investeringen, reserves en voorzieningen, grondexploitatie en als resultante daarvan de vaste schuld van de gemeente. Mutaties in de vlottende activa en passiva begroten we niet, deze posten blijven in de geprognosticeerde balansen constant.

De reden hiervoor is dat deze balansposten vooral voortvloeien uit het ritme van doen van betalingen en ontvangen van geldmiddelen. Hierop wordt in de Begroting niet expliciet gestuurd.

Reserves en voorzieningen

Omschrijving	JV 2020	Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			Begroot 2024			Begroot 2025			
	Stand per 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2023 / 01-01-2024	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2024 / 01-01-2025	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2025 / 01-01-2026
																Bedragen € 1.000
Algemene Reserve (AR)	44.066	22.650	14.222	52.495	14.419	22.139	44.775	14.039	16.324	42.490	18.506	14.642	46.354	17.724	15.839	48.239
Bestemmingsreserves (BR's)	135.742	32.941	59.720	108.964	42.336	30.441	120.859	28.928	19.999	129.789	23.755	19.585	133.959	38.123	34.560	137.521
Totaal Reserves	**179.809**	**55.592**	**73.942**	**161.459**	**56.755**	**52.581**	**165.634**	**42.967**	**36.322**	**172.279**	**42.260**	**34.227**	**180.312**	**55.847**	**50.399**	**185.760**
Totaal Voorzieningen	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**

Verloop Bestemmingsreserves Omschrijving	JV 2020	Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			Begroot 2024			Begroot 2025			
	Stand per 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2023 / 01-01-2024	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2024 / 01-01-2025	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2025 / 01-01-2026
																Bedragen € 1.000
Bedrijfsvoering	4.113	1.316	4.238	1.191	1.722	1.597	1.743	1.580	936	2.387	406	0	2.793	406	0	3.200
Beeldbepalende culturele manifestaties	368	0	368	0												
Beeldende en Monumentale Kunst	95	0	95	0												
Bereikbaarheid	4.364	6.929	6.809	4.484	6.848	6.696	4.636	6.778	5.990	5.424	6.775	6.082	6.117	6.747	6.105	6.759
Beschermd en Weerbaar	2.163	0	0	2.163	0	0	2.163	0	0	2.163	0	0	2.163	0	0	2.163
Buitengewoon Beter	1.781	0	501	1.280	0	900	380	0	380	0						
Burgerinitiatieven sociaal Domein	365	400	0	765	0	175	590	0	175	415	0	175	240	0	0	240
Burgerparticipatie	0	330	90	240	0	240	0									
Cultureel Vastgoed	12.198	232	5.244	7.187	231	261	7.156	265	257	7.165	299	252	7.212	355	248	7.319

Verloop Bestemmingsreserves		Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			Begroot 2024			Begroot 2025			
Omschrijving	JV 2020			Stand per			Stand per			Stand per			Stand per				Stand per
	Stand per 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2023 / 01-01-2024	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2024 / 01-01-2025	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2025 / 01-01-2026
Duurzaam Arnhem	9.737	0	3.040	6.697	0	3.000	3.697	0	0	3.697	0	0	3.697	0	0	3.697
Duurzaamheidsleningen	363	55	13	405	0	16	389	0	15	374	0	15	359	0	14	345
Evenementen	408	210	150	468	170	400	238	50	0	288	50	200	138	50	0	188
Fractie-ondersteuning	233	0	0	233	0	0	233	0	0	233	0	0	233	0	0	233
Frictiekosten en organisatieontwikkeling	21	406	0	427												
Groenfonds	710	0	252	458	0	280	178	0	178	0	0	0	0	0	0	0
Grondexploitatie	14.747	2.755	2.516	14.986	170	18	15.137	950	0	16.087	524	0	16.612	15.433	15.204	16.841
Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte	4.866	277	1.804	3.339	504	1.499	2.344	508	1.298	1.554	509	1.182	881	605	1.242	244
Herstructurering OGGz	456	0	456	0												
ICT	69	0	55	14	0	15	0									
Inburgering, Integratie en asiel	1.169	0	0	1.169	0	0	1.169	0	0	1.169	0	0	1.169	0	0	1.169
Jongerenperspectieffonds Arnhem	1.246	0	1.246	0												
Kapitaallasten	1.679	100	208	1.571	3.450	208	4.813	0	208	4.605	0	208	4.397	0	208	4.189
Klimaat en energie	1.281	0	151	1.130	0	99	1.032	0	25	1.007	0	0	1.007	0	0	1.007
Maatschappelijke opvang	179	0	179	0												
Omgevingslawaai	412	0	0	412	0	62	349	0	207	142	0	0	142	0	0	142
Onderwijs	24.102	8.179	6.875	25.405	8.768	7.674	26.499	8.008	7.814	26.693	6.901	8.237	25.357	6.988	9.093	23.252
Onderzoek Rekenkamer	271	0	0	271	0	0	271	0	0	271	0	0	271	0	0	271
Participatie	380	0	341	39	0	0	39	0	0	39	0	0	39	0	0	39
Raad	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12
Revolverend fonds (duurzaam)	680	0	0	680	0	0	680	0	0	680	0	0	680	0	0	680
Risicobeheer Arnhem Centraal	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469
Sociaal Economisch Fonds	455	0	0	455	0	0	455	0	0	455	0	0	455	0	0	455

Verloop Bestemmingsreserves		Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			Begroot 2024			Begroot 2025			
Omschrijving	JV 2020			Stand per			Stand per			Stand per			Stand per				Stand per
	Stand per 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2023 / 01-01-2024	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2024 / 01-01-2025	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2025 / 01-01-2026
Solvabiliteit	10.573	5.527	0	16.100	4.347	0	20.446	6.110	0	26.556	3.693	0	30.250	2.941	0	33.191
Startersleningen	1.527	0	29	1.498	0	31	1.467	0	0	1.467	0	13	1.454	0	13	1.441
Strategische posities	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500
Taakmutaties Gemeentefonds-Overloop	16.768	0	16.768	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Toezicht peuterspeelzalen en gastouderopvang	100	0	100	0												
Transformatie Zorg	388	428	475	341	328	229	440	82	200	322	0	0	322	0	0	322
Noodfonds	799	0	799	0												
Vastgoed	2.126	3.553	4.795	884	3.553	2.615	1.822	3.553	2.191	3.184	3.553	2.679	4.058	3.553	2.390	5.221
Volkshuisvesting	1.154	43	885	312	43	188	167	43	43	167	43	43	167	43	43	167
Voorstudies	262	0	0	262	0	0	262	0	0	262	0	0	262	0	0	262
Werk-Investeringsfonds	1.912	0	0	1.912	0	912	1.000	0	0	1.000	0	0	1.000	0	0	1.000
Wijkfondsen	359	0	0	359	0	0	359	0	0	359	0	0	359	0	0	359
WMO en Jeugdzorg	1.481	200	1.238	443	5.602	325	5.720	0	81	5.639	0	498	5.141	0	0	5.141
Jeugdfonds				0	6.600	0	6.600	1.000	0	7.600	1.000	0	8.600	1.000	0	9.600
Zuidelijke Binnenstad	4.405	2.000	0	6.405	0	3.000	3.405	0	0	3.405	0	0	3.405	0	0	3.405
Totaal	**135.742**	**32.941**	**59.720**	**108.964**	**42.336**	**30.441**	**120.859**	**28.928**	**19.999**	**129.789**	**23.755**	**19.585**	**133.959**	**38.123**	**34.560**	**137.521**

Doelstelling per bestemmingsreserve.

Naam	**BR Onderzoek Rekenkamer (S00)**
Doel	In het jaarbudget van de Rekenkamer is ruimte voor het uitvoeren van ongeveer twee grote onderzoeken per jaar. Echter, de Rekenkamer is de afgelopen jaren, mede door een actieve gemeenteraad, op ad-hoc basis verzocht aanvullende onderzoeken uit te voeren. Het karakter van dit soort onderzoeken in combinatie met de gewenste korte doorlooptijd noodzaken inhuur van externen. Toevoeging van onderbestedingen op het reguliere onderzoeksbudget en eventueel positief saldo op het product Rekenkamer geven Raad en Rekenkamer iets meer ruimte om snel en adequaat onderzoeken op te pakken.
Naam	**BR Raad (S00)**
Doel	Ervaringen in den lande wijzen uit dat de kosten voor het uitvoeren van een raadsonderzoek / enquête een veelvoud bedragen van het budget dat de Griffie jaarlijks hiervoor te besteden heeft van € 15.000. Zodoende wordt dit budget, voor zover het niet wordt aangewend, jaarlijks toegevoegd aan de bestemmingsreserve totdat het plafond (ingesteld op € 75.000) hiervoor is bereikt. Als er zich dan in enig jaar een raadsonderzoek wordt uitgevoerd, dan kan deze reserve hiervoor aangewend worden.
Naam	**BR Taakmutaties gemeentefonds-overloop (S00)**
Doel	Conform de spelregels gemeentefonds wordt bij elke toevoeging van nieuwe middelen (taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen) aan de raad voorgelegd of deze middelen ingezet mogen worden voor een onderliggend beleidsdoel of dat de middelen deel uitmaken van de algemene middelen in het gemeentefonds. In deze bestemmingsreserve worden nieuwe toegevoegde middelen aan het Gemeentefonds gereserveerd die gedurende het jaar niet aan de raad voorgelegd kunnen worden. Vooral van de nieuwe toevoegingen die bekend gemaakt zijn in de septembercirculaire en in de november/decembercirculaire is het niet altijd mogelijk om voor het einde van het jaar een raadsvoorstel met begrotingswijziging aan de raad voor te leggen. In het daarop volgende jaar doen de betreffende beleidsvelden een beroep op deze middelen via een raadsvoorstel en een begrotingswijziging, waarbij voorgesteld wordt de middelen aan de bestemmingsreserve Taakmutaties gemeentefonds te onttrekken. Middelen die na een jaar nog niet via een raadsvoorstel geclaimd zijn voor uitvoering van een bepaald beleid, vallen vrij ten gunste van de Algemene Reserve. (Raadsbesluit 8 februari 2010). In 2010 is het doel van deze bestemmingsreserve uitgebreid ten behoeve van niet bestede budgetten die gereserveerd moeten blijven om bestaand beleid uit te voeren in volgende jaren (raadsbesluit 13 december 2010).
Naam	**BR Bedrijfsvoering (S00)**
Doel	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie.
Naam	**BR Solvabiliteit (S00)**
Doel	In de bestemmingsreserve wordt een buffer opgebouwd voor een robuustere financiële positie. Naast de algemene reserve die direct meetelt in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit, vormt de BR Solvabiliteit een belangrijke bijdrage in de vergroting van het eigen vermogen.
Naam	**BR Fractie-ondersteuning (S00)**
Doel	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt ter dekking van de extra kosten die worden veroorzaakt door de afsplitsing van een fractie. Deze extra kosten worden voor 50% betaald uit de bestemmingsreserve en voor 50% uit een korting op de ondersteuning van de af te splitsen fractie en de oorspronkelijke fractie. Hierbij wordt voorkomen dat bij afsplitsingen de financiële gevolgen volledig bij de fracties worden neergelegd.
Naam	**BR Kapitaallasten (S00)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van diverse kapitaallasten. Het bedrag van de dotatie is gelijk aan het bedrag van de investering. Het bedrag van de onttrekkingen is gelijk aan het bedrag van de afschrijvingen. Om ook de rentelasten te kunnen dekken wordt de reserve aangemerkt als een rentedragende reserve.
Naam	**BR Buitengewoon Beter (S02)**
Doel	De middelen uit deze bestemmingsreserve waren bedoeld ter financiering van de incidentele component van het Buiten Gewoon Beter Programma (€ 19,4 miljoen) voor de periode 2009-2016. Tevens is de bestemmingsreserve ontstaan om tempoverschillen in de uitvoering op te kunnen vangen. Het programma bestaat uit een scala aan meerjarige projecten. Bij een jaarovergang bleven op deze wijze de middelen beschikbaar voor het programma Buitengewoon Beter. Bij de Begroting 2021 is besloten deze reserve ultimo 2023 op te heffen.

Naam	**BR Bereikbaarheid (S02)**
Doel	Deze bestemmingsreserve heeft als doel het verbeteren van de bereikbaarheid van de binnenstad en het ontwikkelen van parkeervoorzieningen. Het exploitatiesaldo van parkeren wordt met deze reserve verrekend.

Naam	**BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte (S02)**
Doel	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Hierbij worden geen schotten gehanteerd tussen de verschillende onderwerpen (Riolering, Buitengewoon Beter, Wegen, Groen, Spelen, Bomen, Verkeersregelinstallaties, Civieltechnische Kunstwerken, Openbare Verlichting, Water). Hierdoor ontstaat flexibiliteit en kan beter worden geanticipeerd op de onderhoudsbehoefte in de stad.

Naam	**BR Evenementen (S03)**
Doel	In de begroting is een budget van € 0,6 miljoen beschikbaar gesteld voor bijdragen in evenementen. De uitgaven worden gebruikt voor evenementen waarvan een groot deel al vastligt. Het overige deel is voor bijdragen welke op ad-hoc basis beschikbaar worden gesteld. Verschillen tussen werkelijkheid en budget worden met deze reserve verrekend.

Naam	**BR Sociaal Economisch Fonds (S03)**
Doel	Deze reserve is bestemd voor uitgaven in het kader van het faciliteren van economische stimuleringsprojecten. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.

Naam	**BR Onderwijs (S04)**
Doel	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie voor nieuwbouw- en renovatieprojecten in het basisonderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs. Alle in de begroting vrijvallende middelen voor onderwijshuisvesting (door afnemende kapitaallasten en daling van andere onderwijshuisvestingslasten) worden aan deze reserve toegevoegd. Hierdoor blijven alle middelen die in de begroting zijn geraamd voor kapitaallasten onderwijs en voor overige onderwijshuisvestingsbudgetten beschikbaar voor onderwijshuisvesting.

Naam	**BR Cultureel Vastgoed (S05)**
Doel	De bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed (voorheen BR Cultuur in Rijnboog) dient ter dekking van kapitaallasten en andere eigenaarslasten van cultureel vastgoed in Arnhem. Eénmalige bijdragen, opbrengsten vertreklocaties en onderbesteding en vrijval van kapitaallasten worden gedoteerd aan deze bestemmingsreserve. Met ingang van de begroting 2021 heeft deze bestemmingsreserve nog uitsluitend betrekking op de vernieuwing van het Stadstheater Arnhem. De baten en lasten van de recente ver- c.q. nieuwbouw van Rozet, Musis, Focus Filmtheater en Museum Arnhem worden vanaf 2021 niet meer met deze bestemmingsreserve verrekend.

Naam	**BR Participatie (S06)**
Doel	De bestemmingreserve is gevormd om diverse kosten op te kunnen vangen die samenhangen met de uitvoering van de participatiewet en het bereiken van de doelstellingen. Het re-integratiebudget staat onder druk. De door het Rijk verstrekte budgetten voor re-integratie zijn in aanloop naar invoering van de nieuwe wetgeving in 2015 sterk teruggelopen. Daarbij is tevens gekozen geen directe koppeling te maken tussen de financiering vanuit het Rijk en de Arnhemse begroting voor re-integratie (extra middelen worden niet automatisch toegevoegd aan het beleidsveld). De huidige re-integratiemiddelen zijn volledig nodig voor inzet op de doelgroep om de huidige ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Er is geen geld in de begroting voor doorontwikkeling beleid, onderzoeken of extra inspanningen binnen het programma participatie en armoedebestrijding. De reserve dient om incidentele kosten voor bijvoorbeeld doorontwikkeling op beleid of kosten voor onderzoek uit te betalen.

Naam	**BR Werk-Investeringsfonds (S06)**
Doel	Het werkinvesteringsfonds is ingericht om mensen naar werk toe te begeleiden. Om een goede match te maken zorgt de gemeente voor goede contacten met werkgevers en gaat mensen met een bijstandsuitkering intensiever begeleiden. Maatwerk is daarbij het uitgangspunt. De gemeente wil de landelijke trend qua uitstroom gaan volgen en daarnaast gedurende een periode van 4 jaar (2019-2022) nog 500 Arnhemmers extra aan het werk helpen. In dit Werk-Investeringsfonds is bij aanvang (2018) € 2,5 miljoen gestort. De resultaten van deze investering worden jaarlijks geëvalueerd.

Naam	**BR Transformatie Zorg (S07)**
Doel	De bestemmingsreserve heeft als doel om nieuwe voorzieningen te financieren die voorkomen dat inwoners een beroep moeten doen op specialistische maatwerkvoorzieningen.

Naam	**BR Burgerinitiatieven Sociaal Domein (S07)**
Doel	Het stimuleren en organiseren van activiteiten om de betrokkenheid en invloed van inwoners en/of organisaties op hun wijk/buurt in Arnhem te vergroten.

Naam	**BR Wmo en Jeugdzorg (S07)**
Doel	De inkomsten en uitgaven op het beleidsveld Zorg zijn nog niet in evenwicht. Dit komt omdat gemeenten nog actief zijn met het ontwikkelen en uitvoeren van de transformatie van de zorg, nog in afwachting zijn van de hervormingsagenda Jeugd en de doorontwikkeling beschermd wonen en maatschappelijke opvang nog afwachten. Naast de dotatie vanuit de extra middelen jeugdzorg (2021 - 2025) worden de voordelen van het beleidsveld Zorg tijdelijk toegevoegd aan deze reserve, zodat extra maatregelen en (mogelijke) tekorten op het beleidsveld Zorg verrekend kunnen worden met deze reserve.

Naam	**BR Beschermd en Weerbaar (S08)**
Doel	Arnhem ontvangt als centrumgemeente voor de regio's Arnhem en Achterhoek (tezamen 19 regiogemeenten) via de decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang van het Rijk jaarlijks middelen ten behoeve van de bestrijding van huiselijk geweld en seksueel geweld, de uitvoering van de vrouwenopvang, en voor de uitvoering van de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Het betreft hier wettelijke taken die zijn vastgelegd in het Rijksprogramma Geweld in afhankelijkheidsrelaties (GIA) en Geweld hoort nergens thuis (GHNT). De bestemmingsreserve dient om deze (regionale) middelen beschikbaar te houden voor de doelen en activiteiten die daarvoor zijn vastgelegd in de Regiovisie Samen Veilig 2019 - 2022 (aanpak Huiselijk Geweld en Kindermishandeling in de regio Arnhem en Achterhoek). Voor- en nadelige jaarrekeningresultaten op het regionale budget worden verrekend met de bestemmingsreserve.

Naam	**BR Inburgering, integratie en asiel (S08)**
Doel	Deze reserve is primair bestemd voor de voorbereidende taken op de nieuwe wet Inburgering die in 2022 ingaat en voor de doelen in het actieplan nieuwkomers. Met de nieuwe wet komen structurele middelen over en de reserve zal beschikbaar blijven tot één jaar na de invoering van de wet.

Naam	**BR Risicobeheer Arnhem Centraal (S11)**
Doel	Deze bestemmingsreserve heeft een dekkingsfunctie voor kosten en andere onverwachte ontwikkeling binnen het project Arnhem Centraal. Daar onder vallen de transferhal, het ondergronds afval transport systeem en de grondexploitatie. Als alle projectonderdelen zijn afgerond kan deze bestemmingsreserve worden opgeheven.

Naam	**BR Strategische Posities (S11)**
Doel	Deze reserve dient ter dekking van mogelijke exploitatietekorten op het beheren en onderhouden van strategisch vastgoed (vooruitlopend op beslissingen om te gaan ontwikkelen) en tevens voor het opvangen van waardeverminderingen van het strategisch vastgoed door hertaxatie of bij eventuele verkoop. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.

Naam	**BR Vastgoed (S11)**
Doel	Deze egalisatiereserve dient om de kosten van onderhoud van het gemeentelijke vastgoed te egaliseren en om daarmee schommelingen in de jaarlijkse begroting tegen te gaan. De hoogte van deze reserve is gebaseerd op het 40-jarige Meerjarige OnderhoudsPlan (MJOP).

Naam	**BR Grondexploitatie (S11)**
Doel	Deze reserve heeft tot doel risico's in de grondexploitatie op te vangen. De gewenste en tevens maximale omvang wordt bepaald op basis van het benodigde weerstandsvermogen van het grondbedrijf. Het jaarresultaat van het grondbedrijf wordt aan deze reserve toegevoegd (totdat de maximale omvang is bereikt), dan wel onttrokken. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.

Naam	**BR Voorstudies (S11)**
Doel	Deze reserve is bedoeld om fluctuaties op te vangen in de uitgaven van voorstudies voor potentiële grondexploitatieprojecten. Op het moment dat een grondexploitatie wordt vastgesteld, worden deze voorstudie-kosten ten laste van het desbetreffende project gebracht en vloeit de bijdrage die vanuit deze reserve is gedaan weer terug in de reserve. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.

Naam	**BR Zuidelijke Binnenstad (S11)**
Doel	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie t.b.v. de financiering van ruimtelijke plannen in de zuidelijke binnenstad.

Naam	**BR Omgevingslawaai (S11)**
Doel	De gemeente Arnhem heeft deze middelen van het ministerie van Infrastructuur & Milieu (I&M) ontvangen en ze worden ingezet voor maatregelen om het omgevingslawaai terug te dringen, zoals door geluidarm asfalt op de hoofdinvalswegen van Arnhem (zoals Velperweg en Huissensestraat), investeringen in geluidsschermen langs het spoor en andere bronmaatregelen.

Naam	**BR Duurzaamheidsleningen (S11)**
Doel	Ter dekking van de jaarlijkse beheerskosten en soms ook rentelasten van de duurzaamheidslening en Toekomstbestendigwonen lening (TWL) binnen de gemeente Arnhem. Deze leningen worden verstrekt voor maatregelen op het gebied van energiebesparing en duurzame opwek bij particuliere woningen en de TWL kan ook aanvullend gebruikt worden voor het levensloop bestendig maken van de woning.

Naam	**BR Klimaat en Energie (S11)**
Doel	De BR klimaat en energie is een egalisatiereserve, bedoeld om fluctuaties in de uitgaves die de veranderopgave klimaat en energie met zich meebrengt op te vangen. Het zorgt op deze manier voor dekking, van in de toekomst voorziene en noodzakelijke grote uitgaven, om de doelen van het NemiA programma te kunnen realiseren.

Naam	**BR Revolverendfonds (Duurzaam) (S11)**
Doel	Uit deze Revolverend Fonds reserve worden duurzaamheidsleningen verstrekt volgens de bredere regeling Toekomst bestendig wonen lening. De leningen worden ten laste gebracht van de reserve en de aflossingen vloeien weer terug.

Naam	**BR Duurzaam Arnhem (S11)**
Doel	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund. Voor deze reserve gelden aparte kaders zoals vastgesteld in de raadsvergadering van 15 mei 2019.

Naam	**BR Groenfonds (S12)**
Doel	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor het bomenbeleid, en voor andere groene investeringen in gebieden die dringend aan een impuls toe zijn. Opbrengsten uit herplantplicht voor bomen waarbij herplant ter plekke niet mogelijk of wenselijk is, worden toegevoegd aan deze reserve.

Naam	**BR Startersleningen (S12)**
Doel	De gemeente heeft leningen verstrekt aan starters op de woningmarkt. Deze reserve dekt de jaarlijkse beheerkosten en rentelasten van de lopende startersleningen.

Naam	**BR Volkshuisvesting (S12)**
Doel	Deze reserve is bestemd om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor de inspanningen die bijdragen aan het behalen van de doelen op gebied van wonen. Deze doelen zijn vastgelegd in woonprincipes en in het volkshuisvestelijk kader.

Naam	**BR Burgerparticipatie (W1;W2;W3;W4;W5;W6;W7;W8)**
Doel	Dekking van de afspraken uit het addendum op het coalitieakkoord - Uitbreiding van de griffie met een communicatiemedewerker (2021-2022) - Verlenging bewonersondersteuning (2022) - pilot digitaal wijkpanel (2021)

Naam	**BR Wijkfondsen (W1;W2;W3;W4;W5;W6;W7;W8)**
Doel	In uitzondering op reguliere begrotingsuitgangspunten is budgetoverheveling voor de wijkfondsen naar een volgend jaar toegestaan. Jaarlijks wordt het surplus of tekort op wijkfondsen gestort respectievelijk onttrokken aan de reserve.

EMU-saldo 2022

Sinds 1999 bestaat de Economische en Monetaire Unie (EMU), die in Europa verantwoordelijk is voor het gezamenlijke monetaire beleid van de deelnemende landen. Deze EMU-landen zijn gehouden aan de –met elkaar afgesproken- eis om het begrotingstekort van de overheid niet te laten stijgen boven de 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Deze grens van 3% geldt voor de gehele overheid, dus inclusief de gemeenten, provincies en waterschappen.
Europese afspraken over de realisatie van genoemde 3% zijn in Nederland vertaald in de wet Houdbare Overheidsfinanciën (wet Hof). Hierin is benadrukt dat Rijk en decentrale overheden gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor de beheersing van het Nederlandse EMU-tekort. Eén van de uitwerkingen van de wet Hof is de verplichting voor decentrale overheden, waaronder gemeenten, in de begroting het EMU-saldo te presenteren, dat voortvloeit uit die begroting.
In Europees verband is afgesproken dat in verband met de uitzonderlijke omstandigheden, de bestrijding van de gevolgen van de coronacrisis, de afspraken over het EMU-saldo en de maximale EMU-schuld van landen (60% van het BBP) tijdelijk buiten werking worden gesteld. De verplichting uit de wet Hof voor gemeenten om het EMU-saldo te presenteren valt daar niet onder. Deze blijft overeind staan.
Het EMU-saldo wordt berekend op een manier die afwijkt van de manier waarop bij gemeenten het begrotingsresultaat wordt bepaald. Decentrale overheden zijn gehouden aan de regelgeving in het BBV, dat uitgaat van een stelsel van baten en lasten. Het zogenaamde EMU-saldo is een saldo van inkomsten en uitgaven (dus op kasbasis) en om dat te kunnen bepalen is bovenop het begrote saldo van lasten en baten een aanvullende berekening nodig. Uitgangspunt is het exploitatiesaldo vóór toevoegingen aan of dekking uit reserves vermeerderd met het saldo van investeringen -/- afschrijvingen
In het overzicht is het EMU-saldo berekend voor de jaren 2021 tot en met 2023, zoals dat voortvloeit uit deze begroting.

	Omschrijving	2021 x € 1000,- Volgens realisatie tot en met sept. 2021	2022 x € 1000,- Volgens begroting 2022	2023 x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2022
1.	Exploitatiesaldo **vóór** toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	19.480	-12.898	5.597
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	55.621	38.140	26.194
3.	Mutatie voorzieningen			
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)			
5.	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa			
Berekend EMU-saldo		**-36.141**	**-51.038**	**-20.597**

Mutaties in voorzieningen en in voorraden (inclusief GREX) lopen in Arnhem via de reguliere begroting en zijn dus al opgenomen in het exploitatiesaldo.

Voor de jaren 2019 tot en met 2022 is voor de decentrale overheden (gemeenten, provincies en waterschappen) een zogeheten macronorm vastgesteld van 0,4% van het BBP, wat neerkomt op een bedrag van € 3,579 miljard. De decentrale overheden hebben in overleg bepaald dat van deze macronorm aan gemeenten een norm van 0,27% wordt toegewezen .Op basis van de vastgestelde Begroting 2021 is deze macronorm voor de gemeente Arnhem vertaald in een individuele EMU-referentiewaarde van € 28,64 miljoen. Hierbij moet worden opgemerkt

dat de individuele referentiewaarde geen norm is in de zin dat die niet mag worden overschreden, maar een indicatie van het aandeel dat de gemeente mag hebben in het genoemde toegestane gezamenlijke EMU-tekort voor decentrale overheden van € 3,579 miljard.

Naar verwachting zal het EMU-tekort van de gemeente in 2021 en 2022 het toegestane maximum overschrijden. De overschrijdingen in 2021 wordt voornamelijk verklaard door de investeringen in Valkenhuizen en Museum Arnhem. Eénmalige uitbijters die in 2022 en 2023 niet voorkomen.
In 2022 wordt de overschrijding vooral verklaard door het voorziene begrotingstekort (voor reserves) en de investering van € 10 miljoen in de restauratie van de Blauwe Golven.
Voor het jaar 2023 wordt geen overschrijding voorzien, maar hier moet de kanttekening bij worden geplaatst dat in de voorliggende MJPB (en dan vooral de planning van investeringen) nog geen zgn. anticyclische investeringen in het kader van het Herstelplan Corona zijn opgenomen.

Overzicht geraamde lasten en baten per taakveld

	Lasten						
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	20.664	17.909	19.266	18.966	19.164	19.179	18.819
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	5	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	13.570	16.864	23.316	17.446	15.372	13.933	13.912
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	183	78	78	739	554	79	79
Begeleide participatie	40.423	38.580	41.131	36.982	35.755	34.294	33.664
Begraafplaatsen en crematoria	50	48	48	48	48	48	48
Beheer overige gebouwen en gronden	1.471	1.924	1.877	2.005	2.100	2.144	1.853
Belastingen overig	2	5	5	5	5	5	5
Bestuur	7.725	6.993	7.650	7.593	7.623	7.623	7.623
Burgerzaken	5.296	6.152	6.507	6.551	6.595	6.502	6.502
Crisisbeheersing en brandweer	12.562	13.093	13.336	13.664	13.656	13.655	13.641
Cultureel erfgoed	1.719	1.399	1.466	1.254	1.239	1.246	1.246
Cultuurpresentatie, -prod en -part	18.093	17.947	21.727	19.698	21.141	21.129	21.105
Economische havens en waterwegen	1.168	641	1.081	1.076	1.071	1.067	1.062
Economische ontwikkeling	3.872	3.994	3.659	3.498	3.420	3.417	3.413
Economische promotie (Arnhem promo)	2.369	2.484	3.078	2.794	2.513	2.712	2.511
Geëscaleerde zorg jeugd	5.086	5.264	5.368	5.790	5.790	5.710	5.710
Geëscaleerde zorg volwassenen	71.845	55.629	59.970	59.730	59.773	59.773	59.773
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	37.397	29.050	28.258	28.800	32.976	22.764	20.276
Inkomensregelingen	163.570	142.158	142.869	139.020	140.240	140.241	140.241
Maatwerkdienstverlening jeugd	51.998	50.072	52.688	56.951	56.668	56.634	57.633
Maatwerkdienstverlening volwassenen	45.046	49.985	51.638	50.196	50.534	50.149	49.651
Maatwerkvoorziening WMO	5.655	5.261	5.586	5.641	5.641	5.641	5.641
Media	9.044	9.086	9.086	9.302	9.302	9.302	9.302
Milieubeheer	9.684	8.627	13.586	8.418	5.143	7.092	4.867
Musea	4.415	4.756	4.360	4.954	4.954	4.954	4.954
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	18.394	17.062	18.364	17.906	17.917	17.905	17.915
Onderwijshuisvesting	18.222	19.455	19.586	19.258	20.289	21.755	23.326
Openb groen en (openlucht) recreatie	10.780	12.027	13.230	12.944	12.152	11.947	11.860
Openbaar vervoer	1.089	879	872	893	888	884	880
Openbare orde en veiligheid	5.833	5.056	8.602	7.388	6.887	6.887	6.886
Overhead	74.498	65.969	69.096	70.151	67.978	68.834	69.170
Overige baten en lasten	878	1.279	-312	2.759	2.411	3.231	4.633
OZB Niet-Woningen	1.068	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	2.930	4.085	4.085	3.985	3.985	3.985	3.985
Parkeren	9.825	10.258	11.537	10.493	10.428	10.415	10.142
Riolering	12.390	13.336	12.892	13.222	13.470	13.323	13.461
Ruimtelijke ordening	1.285	1.510	3.743	3.142	2.292	1.824	1.824
Samenkracht en burgerparticipattie	17.129	18.099	18.225	17.511	16.524	15.593	15.549
Sportaccommodaties	4.733	3.402	3.897	4.090	4.343	4.205	4.252
Sportbeleid en activering	21.355	17.108	17.825	17.866	17.914	17.914	17.915
Treasury	-1.488	-1.449	-1.449	-3.197	-4.100	-4.197	-3.197
Vennootschapsbelasting VpB	288	600	600	600	600	600	600
Verkeer en vervoer	22.796	23.563	23.092	25.191	25.468	25.531	25.569
Volksgezondheid	6.337	6.819	7.390	7.416	7.570	7.404	7.439
Wijkteams	20.282	20.765	21.250	21.221	21.221	21.222	21.222
Wonen en bouwen	5.847	5.515	6.411	7.071	7.000	7.188	6.670
Eindtotaal	787.382	733.338	776.569	761.032	756.518	745.741	743.628

	Baten						
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	19.220	20.640	21.985	21.392	21.392	21.392	21.392
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	449.997	415.275	434.826	453.138	446.221	445.107	446.216
Arbeidsparticipatie	507	0	390	46	0	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	37	59	44	44	44	44	44
Begeleide participatie	1.003	0	712	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	24	16	16	16	16	16	16
Beheer overige gebouwen en gronden	284	250	579	780	780	780	579
Belastingen overig	-244	381	381	381	381	381	381
Bestuur	2.063	1.555	1.924	1.562	1.562	1.562	1.562
Burgerzaken	1.769	2.112	2.112	2.127	2.013	2.553	2.553
Crisisbeheersing en brandweer	1.477	1.234	1.572	1.256	1.256	1.256	1.256
Cultureel erfgoed	516	546	558	558	558	558	558
Cultuurpresentatie, -prod en -part	4.822	5.717	5.319	5.820	5.820	5.820	5.820
Economische havens en waterwegen	978	474	913	913	913	913	913
Economische ontwikkeling	151	137	137	137	137	137	137
Economische promotie (Arnhem promo)	1.128	739	1.440	817	917	917	917
Geëscaleerde zorg jeugd	126	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	1.891	1.612	1.771	1.665	1.665	1.665	1.665
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	43.316	32.565	29.132	29.727	34.701	24.060	21.284
Inkomensregelingen	142.734	112.773	117.309	114.526	115.877	115.877	115.877
Maatwerkdienstverlening jeugd	31	7	7	7	7	7	7
Maatwerkdienstverlening volwassenen	4.082	3.985	4.193	3.965	3.965	3.965	3.965
Maatwerkvoorziening WMO	23	50	50	50	50	50	50
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	4.280	1.953	3.775	1.693	1.475	3.662	1.462
Musea	237	118	118	118	118	118	118
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	10.038	9.299	9.866	9.657	9.657	9.657	9.657
Onderwijshuisvesting	4.799	4.259	4.406	4.307	4.307	4.307	4.307
Openb groen en (openlucht) recreatie	1.434	692	975	692	692	692	692
Openbaar vervoer	1.281	1.292	1.314	1.314	1.314	1.314	1.314
Openbare orde en veiligheid	697	501	3.215	1.278	778	778	778
Overhead	5.994	4.121	5.299	4.715	4.715	4.715	4.716
Overige baten en lasten	589	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	29.732	28.706	28.706	28.706	28.706	28.706	28.706
OZB Woningen	26.572	27.739	27.739	28.016	28.060	28.078	28.161
Parkeren	11.387	14.635	15.229	15.452	15.359	15.267	15.176
Riolering	16.435	17.161	17.161	17.148	17.156	17.161	17.161
Ruimtelijke ordening	38	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	349	60	704	125	0	0	0
Sportaccommodaties	4.616	4.292	4.675	4.727	4.727	4.727	4.727
Sportbeleid en activering	3.563	0	163	0	0	0	0
Treasury	2.050	2.537	2.136	2.390	2.390	2.390	2.390
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	1.798	586	595	606	606	606	606
Volksgezondheid	587	613	788	622	622	622	622
Wijkteams	12	18	18	18	18	18	18
Wonen en bouwen	4.773	4.515	4.837	4.476	4.436	4.551	4.401
Eindtotaal	807.199	723.220	757.089	764.987	763.412	754.430	750.204

	Exploitatieresultaat						
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	1.444	-2.731	-2.719	-2.426	-2.228	-2.213	-2.573
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	-449.992	-415.275	-434.826	-453.138	-446.221	-445.107	-446.216
Arbeidsparticipatie	13.062	16.864	22.926	17.400	15.372	13.934	13.912
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	146	19	34	695	510	35	35
Begeleide participatie	39.421	38.580	40.419	36.982	35.755	34.294	33.664
Begraafplaatsen en crematoria	26	32	32	32	32	32	32
Beheer overige gebouwen en gronden	1.187	1.674	1.297	1.224	1.320	1.364	1.274
Belastingen overig	246	-376	-376	-376	-376	-376	-376
Bestuur	5.662	5.439	5.726	6.032	6.061	6.061	6.061
Burgerzaken	3.527	4.040	4.396	4.425	4.582	3.948	3.948
Crisisbeheersing en brandweer	11.085	11.860	11.764	12.408	12.400	12.399	12.384
Cultureel erfgoed	1.203	853	908	696	681	688	688
Cultuurpresentatie, -prod en -part	13.271	12.229	16.409	13.878	15.321	15.309	15.285
Economische havens en waterwegen	190	167	167	163	158	153	149
Economische ontwikkeling	3.721	3.857	3.522	3.362	3.283	3.280	3.277
Economische promotie (Arnhem promo)	1.241	1.745	1.638	1.977	1.596	1.795	1.594
Geëscaleerde zorg jeugd	4.959	5.264	5.368	5.790	5.790	5.710	5.710
Geëscaleerde zorg volwassenen	69.954	54.016	58.198	58.066	58.108	58.108	58.108
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	-5.919	-3.515	-874	-927	-1.725	-1.296	-1.008
Inkomensregelingen	20.836	29.385	25.560	24.494	24.363	24.364	24.364
Maatwerkdienstverlening jeugd	51.967	50.065	52.681	56.944	56.661	56.627	57.626
Maatwerkdienstverlening volwassenen	40.964	46.000	47.445	46.231	46.569	46.184	45.686
Maatwerkvoorziening WMO	5.632	5.211	5.536	5.591	5.591	5.591	5.591
Media	9.044	9.086	9.086	9.302	9.302	9.302	9.302
Milieubeheer	5.405	6.674	9.811	6.725	3.668	3.430	3.405
Musea	4.177	4.638	4.242	4.836	4.836	4.836	4.836
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	8.356	7.763	8.498	8.249	8.259	8.248	8.258
Onderwijshuisvesting	13.423	15.196	15.180	14.951	15.982	17.448	19.019
Openb groen en (openlucht) recreatie	9.346	11.335	12.255	12.252	11.460	11.255	11.168
Openbaar vervoer	-192	-413	-442	-421	-426	-430	-435
Openbare orde en veiligheid	5.135	4.556	5.387	6.110	6.109	6.109	6.108
Overhead	68.504	61.848	63.797	65.436	63.263	64.119	64.453
Overige baten en lasten	289	1.279	-312	2.759	2.411	3.231	4.633
OZB Niet-Woningen	-28.664	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706
OZB Woningen	-23.643	-23.655	-23.655	-24.031	-24.075	-24.094	-24.176
Parkeren	-1.563	-4.377	-3.693	-4.959	-4.931	-4.852	-5.034
Riolering	-4.045	-3.824	-4.269	-3.926	-3.686	-3.839	-3.701
Ruimtelijke ordening	1.247	1.510	3.743	3.142	2.292	1.824	1.824
Samenkracht en burgerparticipattie	16.780	18.039	17.521	17.387	16.524	15.593	15.549
Sportaccommodaties	117	-889	-778	-637	-384	-523	-475
Sportbeleid en activering	17.792	17.108	17.662	17.866	17.914	17.914	17.915
Treasury	-3.538	-3.986	-3.585	-5.587	-6.490	-6.587	-5.587
Vennootschapsbelasting VpB	288	600	600	600	600	600	600
Verkeer en vervoer	20.998	22.977	22.497	24.585	24.862	24.925	24.962
Volksgezondheid	5.751	6.206	6.602	6.794	6.948	6.782	6.817
Wijkteams	20.270	20.747	21.233	21.203	21.204	21.204	21.204
Wonen en bouwen	1.074	1.000	1.574	2.595	2.564	2.637	2.269
Eindtotaal	-19.817	10.118	19.480	-3.954	-6.894	-8.690	-6.576

	Toevoegingen aan reserve						
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	505	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	2.904	554	554	554	554	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	2.107	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	0
Bestuur	318	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	72	72	71	71	71	71	71
Cultureel erfgoed	209	209	237	237	237	237	237
Cultuurpresentatie, -prod en -part	988	999	1.019	1.140	1.174	1.208	1.264
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	134	0	800	0	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	114	0	210	170	50	50	50
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	1.024	0	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	2.185	2.758	2.755	170	950	524	15.433
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening jeugd	985	628	628	12.530	1.082	1.000	1.000
Maatwerkdienstverlening volwassenen	554	0	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	6.939	1	56	1	1	1	1
Musea	0	0	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	38	38	63	63	63	63	63
Onderwijshuisvesting	9.747	8.500	8.845	9.434	8.674	7.568	7.654
Openb groen en (openlucht) recreatie	963	0	83	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	360	0	0	0	0	0	0
Overhead	271	546	655	655	655	655	655
Overige baten en lasten	36.763	12.932	28.107	19.209	20.456	21.736	20.000
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	0
Parkeren	6.786	6.129	6.893	6.812	6.742	6.739	6.711
Riolering	349	227	236	545	549	550	646
Ruimtelijke ordening	876	0	2.000	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	1.963	0	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	518	518	650	650	650	650	650
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	999	921	926	4.276	826	826	826
Volksgezondheid	285	151	188	188	188	188	188
Wijkteams	19	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	686	43	365	50	43	194	396
Eindtotaal	79.661	35.226	55.342	56.755	42.967	42.260	55.847

Onttrekkingen aan reserves							
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	385	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	2.571	554	4.081	1.516	739	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	2.262	790	3.353	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	0
Bestuur	414	21	339	21	21	21	21
Burgerzaken	0	671	671	599	303	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	71	50	46	43	43	49	42
Cultureel erfgoed	357	226	411	198	188	199	204
Cultuurpresentatie, -prod en -part	779	561	1.477	771	655	620	651
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	388	100	100	300	300	300	300
Economische promotie (Arnhem promo)	13	0	150	400	0	200	0
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	1.603	0	1.338	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	175	0	2.660	21	3	7	15.204
Inkomensregelingen	523	0	1.803	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening jeugd	1.700	750	1.057	99	81	498	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	1.499	0	669	0	0	0	0
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0	0	0
Media	50	50	50	50	50	50	50
Milieubeheer	6.266	3.200	7.587	3.180	248	15	17
Musea	0	0	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	574	18	67	21	33	22	33
Onderwijshuisvesting	6.695	7.131	7.840	8.020	7.991	8.517	9.668
Openb groen en (openlucht) recreatie	593	762	1.783	1.135	638	412	330
Openbaar vervoer	120	0	0	25	25	25	25
Openbare orde en veiligheid	984	300	660	300	300	300	300
Overhead	3.376	1.167	1.357	1.228	468	688	212
Overige baten en lasten	14.472	18.674	21.890	21.340	15.118	13.095	13.637
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	0
Parkeren	4.893	4.849	6.352	4.921	4.790	4.752	4.508
Riolering	161	735	379	850	848	771	919
Ruimtelijke ordening	1.150	0	876	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	2.759	863	2.342	455	200	0	0
Sportaccommodaties	734	241	826	392	284	435	509
Sportbeleid en activering	370	85	85	85	85	85	85
Treasury	0	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	2.843	3.062	2.830	6.510	2.369	2.025	2.013
Volksgezondheid	512	67	285	80	235	73	118
Wijkteams	159	116	116	16	16	16	16
Wonen en bouwen	392	301	1.345	226	41	394	409
Eindtotaal	59.844	45.344	74.822	52.801	36.073	33.571	49.271

Saldo Totaal							
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	1.059	-2.731	-2.719	-2.426	-2.228	-2.213	-2.573
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	-449.487	-415.275	-434.826	-453.138	-446.221	-445.107	-446.216
Arbeidsparticipatie	13.396	16.864	19.399	16.437	15.187	13.934	13.912
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	146	19	34	695	510	35	35
Begeleide participatie	39.266	37.790	37.066	36.982	35.755	34.294	33.664
Begraafplaatsen en crematoria	26	32	32	32	32	32	32
Beheer overige gebouwen en gronden	1.187	1.674	1.297	1.224	1.320	1.364	1.274
Belastingen overig	246	-376	-376	-376	-376	-376	-376
Bestuur	5.566	5.418	5.387	6.011	6.040	6.040	6.040
Burgerzaken	3.527	3.370	3.725	3.826	4.279	3.948	3.948
Crisisbeheersing en brandweer	11.086	11.882	11.789	12.436	12.428	12.420	12.412
Cultureel erfgoed	1.054	836	734	735	730	726	722
Cultuurpresentatie, -prod en -part	13.480	12.667	15.951	14.247	15.840	15.898	15.898
Economische havens en waterwegen	190	167	167	163	158	153	149
Economische ontwikkeling	3.466	3.757	4.222	3.062	2.983	2.980	2.977
Economische promotie (Arnhem promo)	1.342	1.745	1.698	1.747	1.646	1.645	1.644
Geëscaleerde zorg jeugd	4.959	5.264	5.368	5.790	5.790	5.710	5.710
Geëscaleerde zorg volwassenen	69.374	54.016	56.861	58.066	58.108	58.108	58.108
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	-3.909	-758	-778	-778	-778	-778	-778
Inkomensregelingen	20.313	29.385	23.757	24.494	24.363	24.364	24.364
Maatwerkdienstverlening jeugd	51.252	49.943	52.252	69.375	57.662	57.129	58.626
Maatwerkdienstverlening volwassenen	40.019	46.000	46.776	46.231	46.569	46.184	45.686
Maatwerkvoorziening WMO	5.632	5.211	5.536	5.591	5.591	5.591	5.591
Media	8.994	9.036	9.036	9.252	9.252	9.252	9.252
Milieubeheer	6.078	3.475	2.281	3.547	3.421	3.416	3.390
Musea	4.177	4.638	4.242	4.836	4.836	4.836	4.836
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	7.820	7.783	8.494	8.290	8.290	8.289	8.288
Onderwijshuisvesting	16.475	16.565	16.185	16.364	16.665	16.498	17.006
Openb groen en (openlucht) recreatie	9.716	10.573	10.555	11.117	10.822	10.843	10.838
Openbaar vervoer	-312	-413	-442	-446	-451	-455	-460
Openbare orde en veiligheid	4.512	4.256	4.727	5.810	5.809	5.809	5.808
Overhead	65.399	61.227	63.094	64.862	63.450	64.085	64.896
Overige baten en lasten	22.581	-4.463	5.905	628	7.749	11.872	10.996
OZB Niet-Woningen	-28.664	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706
OZB Woningen	-23.643	-23.655	-23.655	-24.031	-24.075	-24.094	-24.176
Parkeren	331	-3.097	-3.151	-3.068	-2.979	-2.866	-2.831
Riolering	-3.857	-4.332	-4.412	-4.231	-3.985	-4.060	-3.973
Ruimtelijke ordening	973	1.510	4.867	3.142	2.292	1.824	1.824
Samenkracht en burgerparticipattie	15.983	17.177	15.179	16.932	16.324	15.593	15.549
Sportaccommodaties	-99	-612	-954	-380	-18	-308	-335
Sportbeleid en activering	17.422	17.023	17.577	17.781	17.829	17.829	17.830
Treasury	-3.538	-3.986	-3.585	-5.587	-6.490	-6.587	-5.587
Vennootschapsbelasting VpB	288	600	600	600	600	600	600
Verkeer en vervoer	19.154	20.836	20.594	22.351	23.320	23.726	23.776
Volksgezondheid	5.523	6.290	6.505	6.902	6.901	6.897	6.887
Wijkteams	20.130	20.631	21.117	21.187	21.188	21.188	21.188
Wonen en bouwen	1.369	742	594	2.419	2.566	2.436	2.256
Eindtotaal	0	0	0	0	0	0	0

Overzicht taakvelden per programma (lasten)

	Lasten						
	S00	S01	S02	S03	S04	S05	S06
	Bestuur Dienstverlening en financiën	Veiligheid	Bereikbaarheid	Economie	Onderwijs	Cultuur	Patricipatie en armoedebestrijding
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	6.071
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	739	0	0	0
Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0	29.392
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	2.005	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	5	0	0	0	0	0	0
Bestuur	7.593	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	6.551	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	13.664	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	1.254	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	19.543	0
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	3.498	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	2.794	0	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	126.784
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	0	0	4.178
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0	8.930	0
Milieubeheer	51	0	0	0	0	0	0
Musea	0	0	0	0	0	4.954	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	5.992	0	0
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	13.611	0	0
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	893	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	0	5.715	0	0	0	0	0
Overhead	67.992	0	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	2.759	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	3.985	0	0	0	0	0	0
Parkeren	0	0	7.304	0	0	0	0
Riolering	0	0	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	0	0	0	0	0	0	0
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	-3.197	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	600	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	0	14.715	0	0	0	0
Volksgezondheid	0	0	0	0	0	0	0
Wijkteams	541	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0	0
Eindtotaal	88.886	19.380	22.911	7.032	19.603	34.680	166.425

	Lasten						
	S07	S08	S09	S10	S11	S12	
	Zorg	Welzijn en inclusie	Gezondheid en sport	Klimaat energie en milieu	Ruimtelijke ontwikkeling	Wonen en leefomgeving	Totaal Stad
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	12.495	12.495
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	1.292	0	0	0	0	7.363
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	739
Begeleide participatie	192	0	0	0	0	0	29.584
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	48	0	0	0	48
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	2.005
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	5
Bestuur	0	0	0	0	0	0	7.593
Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	6.551
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0	13.664
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	1.254
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	0	19.543
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	1.076	1.076
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	3.498
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0	0	2.794
Geëscaleerde zorg jeugd	1.943	0	0	0	0	0	1.943
Geëscaleerde zorg volwassenen	18.909	18.936	0	0	0	0	37.845
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	28.800	0	28.800
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	126.784
Maatwerkdienstverlening jeugd	11.604	2	0	0	0	0	11.606
Maatwerkdienstverlening volwassenen	2.388	0	0	0	0	0	6.566
Maatwerkvoorziening WMO	-1.116	0	0	0	0	0	-1.116
Media	0	0	0	0	0	0	8.930
Milieubeheer	0	0	0	5.387	2.585	0	8.023
Musea	0	0	0	0	0	0	4.954
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	0	0	5.992
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0	13.611
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	9.213	9.213
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	893
Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	0	0	5.715
Overhead	0	0	0	0	0	0	67.992
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	2.759
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	3.985
Parkeren	0	0	0	0	0	0	7.304
Riolering	0	0	0	0	0	13.222	13.222
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	3.142	0	3.142
Samenkracht en burgerparticipattie	7.883	3.564	0	0	0	0	11.447
Sportaccommodaties	0	0	2.721	0	0	0	2.721
Sportbeleid en activering	0	0	12.643	0	0	0	12.643
Treasury	0	0	0	0	0	0	-3.197
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	600
Verkeer en vervoer	0	0	0	0	0	2.053	16.767
Volksgezondheid	0	0	6.913	0	0	0	6.913
Wijkteams	16.746	0	0	0	0	0	17.287
Wonen en bouwen	0	0	0	0	4.104	2.967	7.071
Eindtotaal	58.550	23.794	22.326	5.387	38.631	41.026	548.631

	Lasten				
	GEB 1	GEB 2	GEB 3	GEB 4	GEB 5
	CSA	Noordwest	Noordoost	Presikhaaf	Malburgen
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Afval	745	1.124	860	620	1.020
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	1.714	1.412	1.008	1.412	2.117
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	1.022	884	985	980	1.109
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0
Bestuur	0	0	0	0	0
Burgerzaken	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	58	29	2	24	26
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	305	703	292	467	846
Geëscaleerde zorg volwassenen	4.812	2.406	2.691	1.972	4.892
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	1.777	1.573	1.222	1.723	2.841
Maatwerkdienstverlening jeugd	3.891	7.327	4.673	3.951	6.634
Maatwerkdienstverlening volwassenen	6.847	6.091	4.954	5.438	7.249
Maatwerkvoorziening WMO	725	764	1.193	757	1.253
Media	46	46	46	46	46
Milieubeheer	51	46	45	43	40
Musea	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.373	1.201	1.194	1.567	3.116
Onderwijshuisvesting	0	822	108	734	1.161
Openb groen en (openlucht) recreatie	339	386	417	451	473
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	135	220	220	220	220
Overhead	256	269	238	222	312
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0
Parkeren	3.145	3	2	1	2
Riolering	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	726	1.029	768	707	854
Sportaccommodaties	66	133	204	35	81
Sportbeleid en activering	417	1.078	1.031	581	413
Treasury	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	1.665	1.204	960	1.097	964
Volksgezondheid	14	17	253	70	113
Wijkteams	483	528	583	630	537
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0
Eindtotaal	30.614	29.295	23.949	23.749	36.318

	Lasten				
	GEB 6	GEB 7	GEB 8	Totaal	Totaal
	Schuytgraaf Elderveld	De Laar Elden	Rijkerswoerd Kornenburg Vreedeburg	wijk	Lasten
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Afval	660	604	838	6.471	18.966
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	605	706	1.109	10.083	17.446
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	739
Begeleide participatie	557	802	1.059	7.398	36.982
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	48
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	2.005
Belastingen overig	0	0	0	0	5
Bestuur	0	0	0	0	7.593
Burgerzaken	0	0	0	0	6.551
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	13.664
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	1.254
Cultuurpresentatie, -prod en -part	11	7	0	156	19.698
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	1.076
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	3.498
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	2.794
Geëscaleerde zorg jeugd	534	310	389	3.847	5.790
Geëscaleerde zorg volwassenen	1.293	758	3.062	21.886	59.730
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	28.800
Inkomensregelingen	883	872	1.344	12.236	139.020
Maatwerkdienstverlening jeugd	7.128	4.732	7.008	45.345	56.951
Maatwerkdienstverlening volwassenen	3.551	3.519	5.980	43.630	50.196
Maatwerkvoorziening WMO	664	592	807	6.757	5.641
Media	46	46	46	372	9.302
Milieubeheer	65	42	63	396	8.418
Musea	0	0	0	0	4.954
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.265	1.162	1.036	11.914	17.906
Onderwijshuisvesting	2.823	0	0	5.647	19.258
Openb groen en (openlucht) recreatie	603	431	631	3.731	12.944
Openbaar vervoer	0	0	0	0	893
Openbare orde en veiligheid	220	220	220	1.673	7.388
Overhead	273	237	352	2.159	70.151
Overige baten en lasten	0	0	0	0	2.759
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	3.985
Parkeren	26	1	9	3.190	10.493
Riolering	0	0	0	0	13.222
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	3.142
Samenkracht en burgerparticipattie	682	601	697	6.064	17.511
Sportaccommodaties	306	198	347	1.369	4.090
Sportbeleid en activering	567	282	854	5.223	17.866
Treasury	0	0	0	0	-3.197
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	600
Verkeer en vervoer	757	755	1.020	8.424	25.191
Volksgezondheid	3	23	9	502	7.416
Wijkteams	331	319	522	3.933	21.221
Wonen en bouwen	0	0	0	0	7.071
Eindtotaal	23.854	17.219	27.403	212.402	761.032

Overzicht taakvelden per programma (baten)

	Baten						
	S00	S01	S02	S03	S04	S05	S06
	Bestuur Dienstverlening en financiën	Veiligheid	Bereikbaarheid	Economie	Onderwijs	Cultuur	Patricipatie en armoedebestrijding
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	453.138	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	46
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	44	0	0	0
Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	780	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	381	0	0	0	0	0	0
Bestuur	1.562	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	2.127	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	1.256	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	558	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	5.820	0
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	137	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	817	0	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	114.058
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	17	0	0	0	0	0	0
Musea	0	0	0	0	0	118	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	1.786	0	0
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	704	0	0
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	1.314	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	0	1.238	0	0	0	0	0
Overhead	4.715	0	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	28.706	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	28.016	0	0	0	0	0	0
Parkeren	0	0	6.304	0	0	0	0
Riolering	0	0	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	0	0	0	0	0	0	0
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	2.390	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	0	45	0	0	0	0
Volksgezondheid	0	0	0	0	0	0	0
Wijkteams	0	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0	0
Eindtotaal	521.831	2.494	7.663	998	2.490	6.496	114.104

	Lasten						
	S07	S08	S09	S10	S11	S12	
	Zorg	Welzijn en inclusie	Gezondheid en sport	Klimaat energie en milieu	Ruimtelijke ontwikkeling	Wonen en leefomgeving	Totaal Stad
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	21.392	21.392
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	453.138
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	46
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	44
Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	16	0	0	0	16
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	780
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	381
Bestuur	0	0	0	0	0	0	1.562
Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	2.127
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0	1.256
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	558
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	0	5.820
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	913	913
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	137
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0	0	817
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	918	747	0	0	0	0	1.665
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	29.727	0	29.727
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	114.058
Maatwerkdienstverlening jeugd	7	0	0	0	0	0	7
Maatwerkdienstverlening volwassenen	3.965	0	0	0	0	0	3.965
Maatwerkvoorziening WMO	50	0	0	0	0	0	50
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	0	0	0	232	0	0	249
Musea	0	0	0	0	0	0	118
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	0	0	1.786
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0	704
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	692	692
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	1.314
Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	0	0	1.238
Overhead	0	0	0	0	0	0	4.715
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	28.706
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	28.016
Parkeren	0	0	0	0	0	0	6.304
Riolering	0	0	0	0	0	17.148	17.148
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	125	0	0	0	0	125
Sportaccommodaties	0	0	2.905	0	0	0	2.905
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	0	0	2.390
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	0	0	0	0	506	550
Volksgezondheid	0	0	154	0	0	0	154
Wijkteams	0	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	0	0	0	4.162	314	4.476
Eindtotaal	4.940	23.794	3.076	232	33.889	40.965	740.049

	Baten				
	GEB 1	GEB 2	GEB 3	GEB 4	GEB 5
	CSA	Noordwest	Noordoost	Presikhaaf	Malburgen
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Afval	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0
Bestuur	0	0	0	0	0
Burgerzaken	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	77	64	47	65	100
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0
Milieubeheer	261	278	171	125	180
Musea	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	877	634	713	1.119	2.502
Onderwijshuisvesting	0	531	97	569	925
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	5	5	5	5	5
Overhead	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0
Parkeren	9.143	1	1	1	1
Riolering	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	53	252	390	100	165
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	38	3	3	3	3
Volksgezondheid	27	21	222	62	95
Wijkteams	2	2	2	2	2
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0
Eindtotaal	10.482	1.792	1.650	2.051	3.977

	Baten				
	GEB 6	GEB 7	GEB 8	Totaal	Totaal
	Schuytgraaf Elderveld	De Laar Elden	Rijkerswoerd Kornenburg Vreedeburg	wijk	Baten
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Afval	0	0	0	0	21.392
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	453.138
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	46
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	44
Begeleide participatie	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	16
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	780
Belastingen overig	0	0	0	0	381
Bestuur	0	0	0	0	1.562
Burgerzaken	0	0	0	0	2.127
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	1.256
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	558
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	5.820
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	913
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	137
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	817
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	1.665
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	29.727
Inkomensregelingen	29	33	51	467	114.526
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	7
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	3.965
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	50
Media	0	0	0	0	0
Milieubeheer	110	104	216	1.445	1.693
Musea	0	0	0	0	118
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	704	744	578	7.871	9.657
Onderwijshuisvesting	1.482	0	0	3.603	4.307
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	692
Openbaar vervoer	0	0	0	0	1.314
Openbare orde en veiligheid	5	5	5	40	1.278
Overhead	0	0	0	0	4.715
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	28.706
OZB Woningen	0	0	0	0	28.016
Parkeren	1	1	1	9.148	15.452
Riolering	0	0	0	0	17.148
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	125
Sportaccommodaties	235	348	279	1.822	4.727
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	2.390
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	3	3	3	56	606
Volksgezondheid	0	41	0	467	622
Wijkteams	2	2	2	18	18
Wonen en bouwen	0	0	0	0	4.476
Eindtotaal	2.571	1.280	1.136	24.938	764.987

Mutaties circulaires

Overzicht (mutaties in) decentralisatieuitkeringen (DU), integratieuitkeringen (IU) en taakmutaties die verrekend worden met programma's.

DU Vrouwenopvang
Voor de vrouwenopvang zijn in de septembercirculaire 2020 structurele middelen (jaarlijks € 38,6 miljoen) toegevoegd aan het objectieve verdeelmodel voor de versterking van Veilig Thuis. Deze bijdrage is toegekend omdat door de vernieuwde wettelijke meldcode per 1-1-2019 een hogere stijging van meldingen en adviezen plaatsvindt dan dat van tevoren is ingeschat. Voor acute crisissituaties in de vrouwenopvang en voor het aanpakken van door- en uitstroomproblematiek is structureel € 14 miljoen toegevoegd aan het objectieve verdeelmodel. Arnhem ontvangt ruim € 1,8 meer ter dekking van de kosten die hiermee samenhangen.

De middelen in de DU Vrouwenopvang wijzigen in de meicirculaire 2021 op grond van extra kosten die voortkomen uit de stijging van het aantal slachtoffers dat contact legt met het Centrum Seksueel Geweld (structureel vanaf 2021). Sinds enkele jaren betalen wij als centrumgemeente mee aan het voortbestaan van de Centra Seksueel Geweld Enschede en Nijmegen. Geconstateerd moet worden dat er door slachtoffers van seksueel geweld steeds meer gebruik wordt gemaakt van de dienst- en hulpverlening van de CSG's. Dit resulteert er daaropvolgend in dat er ook meer geld geïnvesteerd moet worden.
Daarnaast is er voor 2021 sprake van een incidentele verhoging in het kader van schadelijke praktijken, waaronder eergerelateerd geweld, gedwongen huwelijken en vrouwelijke genitale verminking. Tot slot dragen gemeenten middels een uitname van landelijk € 0,17 miljoen bij aan de financiering van het Landelijk Knooppunt Huwelijksdwang en Achterlating. De gepresenteerde reeks wordt overgeheveld naar het beleidsveld. De afgelopen jaren is de nodige inzet m.b.t. eergerelateerd geweld en huwelijksdwang & achterlating gepleegd. Inmiddels is de aanpak van VGV hieraan toegevoegd. Hiervoor moeten de volgende zaken worden ontwikkeld:

- Sluitend netwerk van professionals, welke beschikbaar is voor het signaleren en bespreken van signalen VGV.
- Eenduidige werkwijze rondom registratie van VGV.
- Nazorg beschikbaar voor reeds besneden vrouwen en bij wie dit is voorkomen.
- Preventieplan t.b.v. trainingen en voorlichtingen voor zowel professionals als personen uit de doelgroep.

DU Versterking omgevingsveiligheidsdiensten
Gemeenten ontvangen jaarlijks in het kader van cluster 4 van de meerjaren agenda omgevingsveiligheid 2021-2024 een bedrag van in totaal € 3,825 miljoen. De middelen zijn bedoeld voor lokale versterking omgevingsveiligheid. Dit geeft gemeenten de ruimte om te komen tot lokale prioriteiten bij de uitvoering van omgevingsveiligheidsbeleid. Op die wijze wordt omgevingsveiligheid goed lokaal ingebed. Arnhem ontvangt voor de jaren 2021 tot en met 2014 een bedrag van € 29.000.

DU Uitstapprogramma prostituees
Het kabinet heeft vanaf 2021 structureel geld beschikbaar heeft gesteld voor een landelijk dekkend netwerk van uitstapprogramma’s om mensen die de prostitutie willen verlaten, hierbij te ondersteunen. Het gaat structureel om € 3 miljoen per jaar en om eenmalig € 1 miljoen extra in 2021. De middelen zullen worden toegekend aan de 18 aangewezen DUUP-gemeenten (decentralisatie-uitkering voor uitstapprogramma’s voor prostituees) voor het (laten) ontwikkelen en (laten) uitvoeren van regionale uitstapprogramma’s voor prostituees vanaf 1 januari 2021. Een uitstapprogramma is een programma waarbinnen begeleiding van prostituees plaatsvindt bij het vinden van werk of overige dagbesteding buiten de prostitutie. De programma’s hebben nadrukkelijk als doel om de stap naar ander werk dan prostitutie te vergemakkelijken en daarin ondersteuning te bieden. Arnhem ontvangt in 2021 € 165.000 en vanaf 2022 structureel € 123.000 voor het ontwikkelen en uitvoeren van een regionaal uitstapprogramma voor prostituees in samenwerking met Doetinchem en Apeldoorn.

IU Voogdij/18+
Zoals reeds in de vorige tweedaagse is aangegeven, wordt per 2022 het huidige woonplaatsbeginsel in de Jeugdwet aangepast. Het woonplaatsbeginsel bepaalt welke gemeente inhoudelijk en financieel verantwoordelijk is voor de jeugdzorg van een jeugdige. Uitgangspunt in de nieuwe definitie van het woonplaatsbeginsel is de gemeente waar de jeugdige zijn woonadres heeft volgens de Basisregistratie Personen. Voor Arnhem betekent dit extra middelen van circa € 2,6 miljoen in het gemeentefonds, die in het beleidsveld nodig zijn om de toename van het aantal jeugdigen te kunnen dekken. In de Perspectiefnota was gerekend met een bedrag van € 2,1 miljoen (zowel aan de baten als de lastenkant).

IU Inburgering
De inwerkingtreding van de nieuwe inburgeringswet is met een half jaar uitgesteld naar 1 januari 2022. Om die reden wordt de IU in 2021 verlaagd en als gevolg van het uitstel wordt een aanvullend bedrag ter beschikking gesteld voor de jaren 2021 tot en met 2026. Dit is bedoelt voor de zogenaamde ondertussen-groep, nieuwe instroom vanaf 1 juli 2021 en extra implementatiekosten voor gemeenten.

Taakmutatie rijksvaccinatieprogramma meningokokken en informed consent
Met ingang van 1 januari 2021 is de uitvoering van de vaccinatie tegen meningokokken overgedragen aan gemeenten. De daarmee gemoeide middelen worden toegevoegd aan het reeds eerder overgehevelde budget voor uitvoering van het rijksvaccinatieprogramma. Tot 1 januari 2022 zijn deze vaccinaties rechtstreeks door het RIVM aan de JGZ organisaties betaald. Afgesproken met VGGM is om deze financiële middelen 1 op 1 over te hevelen naar de VGGM/JGZ die het RVP in opdracht van de gemeenten uitvoert.
Daarnaast is in 2021 eenmalig een budget toegevoegd voor de uitvoering van de zogenoemde 'informed consent procedure RVP'. Deze procedure richt zich op het inbouwen van de toestemmingsverklaring in de registratie van het RVP, waarmee ouders (en kinderen vanaf 12 jaar) gevraagd worden om toestemming voor het delen van vaccinatiegegevens met het RIVM. Er wordt een bekostiging gegeven voor ICT. Dit heeft ermee te maken dat de overheid niet rechtstreeks een opdracht kan geven aan ICT leveranciers ivm Europese wetgeving. De lokale GGD'en krijgen nu via de gemeenten geld om hun eigen kinddossier leveranciers te betalen voor het inbouwen van 'informed consent'. Dit gaat om digitale toestemming van ouders om hun kinderen te vaccineren en de vaccinatiegegevens te verstrekken aan het RIVM voor epidemiologische doeleinden.

Taakmutatie prenataal huisbezoek door jeugdgezondheidszorg
Om een gezonde ontwikkeling van het ongeboren kind te bevorderen en het ontstaan van gezondheids- en ontwikkelingsrisico's voor het kind te beperken, is het van belang tijdig hulp en ondersteuning tijdens de zwangerschap te bieden. Vanaf 2022 krijgen gemeenten de taak een prenataal huisbezoek aan te bieden aan zwangere vrouwen en/of gezinnen in een kwetsbare situatie.

Taakmutatie Wet open overheid
Op 26 januari 2021 heet de Tweede Kamer de Wet open overheid aangenomen. Deze wet beoogt de gehele overheid transparanter en toegankelijker te maken. De financiële middelen bestaan zowel uit incidentele als structurele middelen. De incidentele middelen zijn bestemd voor het verbeteren van systemen, het opleiden van medewerkers en het aanpassen van processen in de organisatie. De structurele middelen zijn bedoeld voor de actieve openbaarmaking van de informatiecategorieën zoals bedoeld in de nieuwe wet, het aanwijzen van een contactfunctionaris en het beheer en onderhoud van de systemen. Het structurele budget vanaf 2026 bedraagt € 2 ton voor Arnhem.

Taakmutatie versterking gemeentelijke anti-discriminatievoorziening
Vanaf 2021 worden meer middelen toegevoegd aan de gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen (ADV's), omdat deze op dit moment zeer krap bemeten zijn en bij het grote publiek relatief onbekend zijn. De ruimere budgetten zijn ook nodig om de door de uitvoeringsorganisaties doorverwezen melders te kunnen bijstaan. Met deze middelen kan het ADV steviger neergezet worden, kan de meldingsbereidheid vergroot worden en draagt dit positief bij aan de ambitie in het plan 'Vrij zijn in Arnhem" gericht op het tegengaan en voorkomen van racisme en discriminatie.

Taakmutatie handhaving energielabel C kantoren
In het Bouwbesluit is vastgelegd dat per 1 januari 2023 een kantoor energielabel C of beter moet hebben om nog als kantoor gebruikt te mogen worden. De gemeente is het bevoegde gezag en handhaaft de wetgeving. De uitvoering zal bij de Odra te plaatsvinden. Deze taak zit nu nog niet in het werkprogramma van de Odra. Om deze aanvullende opdracht te kunnen verstrekken zijn deze middelen nodig.

Bijlagen

Bijlage 1	:	Normenkader
Bijlage 2	:	Overzicht onderdelen stad/wijk
Bijlage 3	:	Afkortingenlijst
Bijlage 4	:	Begrippenlijst

Normenkader

Proces	Programma	Externe wet- en regelgeving
Gemeentefonds (Financiën)	S00-S12	Circulaires gemeentefonds
Treasury (Financiën)	S00-S12	Wet financiering decentrale overheden (Fido) Besluit leningvoorwaarden decentrale overheden (Bldo) Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden (Ufdo) Regeling schatkistbankieren decentrale overheden Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo)
Investeringen (Financiën)	S00-S12	Burgerlijk Wetboek Gemeentewet (artikel 212) Algemene wet bestuursrecht Besluit begroting en Verantwoording
Jaarrekening (Financiën)	S00-S12	Besluit Begroting en Verantwoording Wet Normering Topinkomens Kadernota rechtmatigheid BADO (Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden) Wet markt en overheid Regeling beleidsindicatoren gemeenten Regeling vaststelling wijze waarop kengetallen worden vastgesteld en opgenomen in begroting en jaarverslag provincies en gemeenten Regeling vaststelling taakvelden en verstrekking informatie voor derden
Relatiebeheer	S00-S12	Geen specifieke wet- en regelgeving
Verplichtingen administratie (Financiën)	S00-S12	
Begroting (MJPB) en budgetbeheer	S00-S12	Besluit Begroting en Verantwoording
Aanbestedingen (Financiën)	S00-S12	Aanbestedingsreglement Werken Europese aanbestedingsregels en -richtlijnen Aanbestedingswet en -besluit
Fiscaal, pensioen, personeel	S00-S12	Fiscale Wet- en regelgeving Wet op het BTW compensatiefonds Wet inkomstenbelasting 2001 Wet op de loonbelasting 1964 Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen Pensioenwetgeving (gericht op een juiste, volledige en tijdige inhouding en afdracht van pensioenpremies Pensioenreglement ABP Wet Normering Topinkomens Wet financiering sociale verzekeringen CAR/UWO Algemene Verordening Gegevensbescherming Wet minimumloon Wetboek burgerlijke rechtsvordering
Verhuur accommodaties (o.a. sport, cultuur etc)	S00-S12	Gemeentewet (art. 160 lid 1 sub e en art. 171) Burgerlijk Wetboek deel 7, titel 4 (Huur) Algemene wet bestuursrecht
Subsidies	S00-S12	Algemene wet bestuursrecht (Awb) Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009)
Verhuur vastgoed	S00-S12	Burgerlijk Wetboek (deel 6 en 7) Gemeentewet (artikel 160 lid 1sub e en artikel 170) Leegstandswet Uitvoeringswet huurprijzen woonruimte

Proces	Programma	Externe wet- en regelgeving
		Besluit huurprijzen woonruimte
Opbrengsten parkeergelden	S00-S12	
WMO / Jeugd (Zorg)	S00-S12	Wet Maatschappelijke Ondersteuning 2015 Burgerlijk Wetboek Boek 1 Algemene wet bestuursrecht (Awb) Wet langdurige zorg Zorgverzekeringswet Uitvoeringsbesluit Wmo 2015 Wet op de Jeugdzorg, jeugdhulp bij gemeenten Jeugdwet Met bijbehorende regelingen en besluiten
Participatiewet	S00-S12	Participatiewet (Pw) IOAW IOAZ BUIG SUWI Algemene wet bestuursrecht (Awb) AOW Wet taaleis participatiewet Wijzigingswet participatiewet TOZO TONK Met bijbehorende regelingen en besluiten
Belastingen - Riool	S00-S12	Gemeentewet (artikel 229) Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009)
Belastingen - afval	S00-S12	Gemeentewet (artikel 229) Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009)
Bouwleges, lokale heffingen (ODRA)	S00-S12	Gemeentewet (art. 229) Algemene termijnenwet
Aankoop gronden, Grex	S00-S12	Burgerlijk Wetboek Wet Voorkeursrecht Gemeenten Onteigeningswet Wet Ruimtelijke Ordening Gemeentewet Wet Inrichting Landelijk Gebied BTW Compensatiefonds Besluit Begroting en Verantwoording
Belastingen	S00-S12	Gemeentewet Wet WOZ Algemene wet bestuursrecht Algemene wet inzake rijksbelastingen Invorderingswet 1990 Algemene termijnenwet Kostenwet Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009) Besluit Begroting en Verantwoording; Faillissementswet.
Waardebepaling woningen (WOZ proces)	S00-S12	Wet WOZ Hoofdstuk III artikel 16 t/m Art 29;
Belastingen – OZB (Financiën)	S00-S12	Gemeentewet (artikel 220). Gemeentelijke bevoegdheid tot het heffen van OZB
SiSa		Regeling informatieverstrekking SiSa Financiële verhoudingswet

Overzicht onderdelen stad/wijk

		STAD					WIJK					TOTAAL
		Lasten	Baten	Toevoegingen	Onttrekkingen	Totaal	Lasten	Baten	Toevoegingen	Onttrekkingen	Totaal	
Bedragen x € 1.000												
Bestuur, dienstverlening en financien		**88.886**	**521.831**	**19.864**	**23.028**	**436.110**	**6.734**	**18**	**0**	**175**	**-6.541**	**429.569**
	Automatisering	27.979	1.379	0	15	-26.584	37	0	0	0	-37	-26.621
	Bedrijfsvoering	13.989	5.059	249	1.213	-7.966	2.121	0	0	0	-2.121	-10.088
	College	1.832	0	0	0	-1.832	0	0	0	0	0	-1.832
	Financiën	4.454	511.330	19.209	21.165	508.832	0	0	0	175	175	509.007
	Herdenken	33	0	0	0	-33	0	0	0	0	0	-33
	Personeel en Organisatie	27.779	374	406	0	-27.810	0	0	0	0	0	-27.810
	Publieke dienstverlening	6.551	2.127	0	599	-3.826	0	0	0	0	0	-3.826
	Raad	2.571	0	0	21	-2.550	0	0	0	0	0	-2.550
	Regionale samenwerking	3.158	1.562	0	0	-1.596	0	0	0	0	0	-1.596
	Wijksturing en Wijkzaken	541	0	0	16	-525	4.575	18	0	0	-4.557	-5.083
Veiligheid		**19.380**	**2.494**	**71**	**343**	**-16.613**	**1.673**	**40**	**0**	**0**	**-1.632**	**-18.246**
	Openbare orde en veiligheid	18.338	2.124	71	343	-15.942	1.673	40	0	0	-1.632	-17.574
	Veiligheidshuis	1.042	370	0	0	-671	0	0	0	0	0	-671
Bereikbaarheid		**22.911**	**7.663**	**6.837**	**8.106**	**-13.979**	**8.786**	**9.148**	**802**	**0**	**-440**	**-14.419**
	Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	22.911	7.663	6.837	8.106	-13.979	8.786	9.148	802	0	-440	-14.419
Economie		**7.032**	**998**	**170**	**700**	**-5.504**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**-5.504**
	Economische Zaken / Acquisitie	4.567	181	0	300	-4.087	0	0	0	0	0	-4.087
	Evenementen	1.024	35	120	400	-709	0	0	0	0	0	-709
	Toerisme en recreatie	1.440	782	50	0	-708	0	0	0	0	0	-708
Onderwijs		**19.603**	**2.490**	**8.960**	**7.766**	**-18.307**	**17.561**	**11.474**	**537**	**276**	**-6.348**	**-24.655**
	Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	19.603	2.490	8.960	7.766	-18.307	17.561	11.474	537	276	-6.348	-24.655
Cultuur		**34.680**	**6.496**	**1.377**	**1.018**	**-28.543**	**527**	**0**	**0**	**0**	**-527**	**-29.071**
	Cultuur	33.294	5.920	1.140	821	-27.693	527	0	0	0	-527	-28.220
	Erfgoed	1.386	576	237	198	-850	0	0	0	0	0	-850
Participatie en armoedebestrijding		**166.425**	**114.104**	**554**	**1.516**	**-51.358**	**25.378**	**467**	**0**	**0**	**-24.911**	**-76.269**
	Armoedebeleid	6.457	100	0	0	-6.357	11.868	100	0	0	-11.768	-18.125
	Schulddienstverlening	37	0	0	0	-37	3.060	0	0	0	-3.060	-3.096

	Werk en Inkomen	159.931	114.004	554	1.516	-44.965	10.450	367	0	0	-10.083	-55.048
Zorg		**58.550**	**4.940**	**12.530**	**354**	**-65.786**	**121.295**	**0**	**0**	**0**	**-121.295**	**-187.082**
	Jeugd /Jeugdzorg	13.472	0	12.530	99	-25.903	41.604	0	0	0	-41.604	-67.507
	Zorg	45.078	4.940	0	255	-39.883	79.691	0	0	0	-79.691	-119.574
Welzijn en inclusie		**23.794**	**872**	**0**	**200**	**-22.722**	**9.929**	**0**	**0**	**0**	**-9.929**	**-32.651**
	Asielzaken	1.649	0	0	0	-1.649	14	0	0	0	-14	-1.663
	Inclusie	831	0	0	0	-831	184	0	0	0	-184	-1.015
	Welzijn	21.314	872	0	200	-20.242	9.731	0	0	0	-9.731	-29.974
Gezondheid en sport		**22.326**	**3.076**	**470**	**343**	**-19.377**	**7.094**	**2.290**	**368**	**214**	**-4.959**	**-24.336**
	Publieke gezondheid	6.961	170	79	36	-6.834	502	467	110	44	-100	-6.934
	Sport	15.365	2.905	391	307	-12.543	6.591	1.822	259	170	-4.858	-17.401
Klimaat, energie en milieu		**5.387**	**232**	**0**	**3.114**	**-2.041**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**-2.041**
	Duurzaamheid	5.387	232	0	3.114	-2.041	0	0	0	0	0	-2.041
Ruimtelijke ontwikkeling		**38.631**	**33.889**	**176**	**90**	**-4.829**	**396**	**1.445**	**1**	**3**	**1.051**	**-3.778**
	Grondzaken	28.825	29.737	176	27	763	0	0	0	0	0	763
	Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	9.806	4.152	0	62	-5.592	396	1.445	1	3	1.051	-4.541
Wonen en leefomgeving		**41.026**	**40.965**	**4.039**	**5.554**	**1.454**	**13.029**	**56**	**0**	**0**	**-12.973**	**-11.519**
	Dierenwelzijn	184	0	0	0	-184	184	0	0	0	-184	-368
	Groen	9.003	692	0	1.060	-7.251	2.970	0	0	0	-2.970	-10.221
	Openbare ruimte	28.872	39.959	3.995	4.275	11.366	9.875	56	0	0	-9.819	1.547
	Wonen	2.967	314	43	219	-2.477	0	0	0	0	0	-2.477
Totaal		548.631	740.049	55.047	52.134	188.504	212.402	24.938	1.708	667	-188.504	0

Afkortingenlijst

A.
APV – Algemene Plaatselijke Verordening
AR – Algemene Reserve
AST - Arnhemse standaard voor toegankelijkheid
ASV – Algemene Subsidieverordening Arnhem
AVG - Algemene Verordening Gegevensbescherming
AWB – Algemene Wet bestuursrecht

B.
B&W – Burgemeester & Wethouders
BBV – Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BBZ - Bijstandsbesluit Zelfstandigen
BEVI - Besluit externe veiligheid inrichtingen
BNG – Bank Nederlandse Gemeenten
BOTOC - Breed offensief tegen ondermijnende criminaliteit
BR – Bestemmingsreserve
BUIG – Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten
BV – Besloten Vennootschap
BVO - Bedrijfsvoeringsorganisatie

C.
CAO – Collectieve arbeidsovereenkomst
CBS – Centraal Bureau voor de Statistiek
CmK - Cultuureducatie met Kwaliteit
COELO – Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CPI - Consumentenprijsindex
CSA – Centrum, Spijkerkwartier en het Arnhemse Broek

D.
DB – Dagelijks Bestuur
DJI - Dienst Justitiële Inrichtingen
DU - Decentralisatie Uitkering
DVO – Dienstverleningsovereenkomst

E.
EV – Eigen Vermogen
EN – Europese Norm
EMU – Economische en Monetaire Unie

F.
FDFA - Fashion + Design Festival Arnhem
FIDO – Financiering Decentrale Overheden
FJP – Financiële Jaarrapportage Projecten
FTE – fulltime-equivalent (formatieplaats)

G.
GGZ - Geestelijke gezondheidszorg
GO – Georganiseerd Overleg
GR – Gemeenschappelijke Regeling
GRP – Gemeentelijk Rioleringsplan
G40 - Netwerk van 40 (middel)grote steden

H.
HAN - Hogeschool Arnhem Nijmegen
HOV - Hoogwaardig Openbaar Vervoer

I.
ICT – Informatie- en communicatietechnologie
IHP - Integraal Huisvestingsplan
IPKW- Industriepark Kleefse Waard

J.
JGZ – Jeugdgezondheidszorg
JOGG – Jongeren Op Gezond Gewicht
JOP - Jongeren Ontmoetingsplek

M.
MBO – Middelbaar beroepsonderwijs
MFC – Multi Functioneel Centrum
MIP – Meerjareninvesteringsplanning
MJPB – Meerjarenprogrammabegroting
MKB - Midden- en Kleinbedrijf

N.
NDSD - Netwerk Directeuren sociaal domein
NEN – Nederlandse Norm
NF2- Nederlands als tweede taal
NV – Naamloze Vennootschap

O.
OAB - Onderwijsachterstandenbeleid
OAT – Ondergronds Afval Transport
ODRA – Omgevingsdienst Regio Arnhem
OCW – Ministerie Onderwijs Cultuur en Wetenschap
OGGz – Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
OKA - OndernemersKontact Arnhem
OM - Openbaar Ministerie
OR – Openbare Ruimte
OV – Openbaar Vervoer
OZB – Onroerend Zaak Belasting
OZO - Overlast en Zorg Overleggen

P.
PAS - Programma Aanpak Stikstof
P&O – Personeel & Organisatie
PBA - Platform Binnenstad Arnhem
PGB - Persoonsgebondenbudget
PMD - Plastic-, metaalverpakkingen en drankenkartons
PO – Primair onderwijs
PvE - Programma van eisen

R.
RBL - Regionaal Bureau Leerlingzaken
RIEC - Regionale Informatie- en Expertise Centra
RKV – Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg
RMC – Regionaal Meld- en Coördinatiepunt
ROB - Raad voor het Openbaar Bestuur
ROC – Regionaal opleidingscentrum
RPW - Regionaal Programma Werklocaties

S.
SKK - Standaardsystematiek voor Kostenramingen
SO – speciaal onderwijs
StAB - Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen

SW – Sociale Werkvoorziening
SWT - Sociale wijkteams
SWOA – Stichting Welzijn Ouderen Arnhem
SZW – Sociale Zaken en Werkgelegenheid

T.
TLO - teams Leefomgeving

U.
UWV – Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen

V.
VGGM – Veiligheid- en Gezondheidsregio Gelderland Midden
VMBO – Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
Vpb - Vennootschapsbelasting
VNG – Vereniging Nederlandse Gemeenten
VO – Voortgezet Onderwijs
VRI – Verkeersregeling installatie
VSO – Voortgezet Speciaal Onderwijs
Vsv – Voortijdig schoolverlaten
VV - Vreemd vermogen
VVE – Voor- en vroegschoolse educatie
VWO – Voorbereidend wetenschappelijk onderwijs
VWS – Volksgezondheid welzijn en sport

W.
Wabo – Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
Wet hof – Wet houdbare overheidsfinanciën
WGR – Wet gemeenschappelijke regelingen
Wlz - Wet langdurige zorg
Wmo – Wet maatschappelijke ondersteuning
WOZ – Wet waardering onroerende zaken
Wsp - Werkgeversservicepunt
Wsw – Wet sociale werkvoorziening
WSW - Waarborgfonds Sociale Woningbouw
Wvggz - Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg

Z.
Zzp - Zelfstandige zonder personeel

Begrippenlijst

A.

Accress
Groei/daling van het gemeentefonds (zie ook trap-op-trap-afmethodiek).

Activa (vaste)
Bezittingen die langer dan één jaar meegaan en die in meerdere jaren worden afgeschreven (bijvoorbeeld gebouwen). Activa staan op de balans.

Afvalstoffenheffing
Betreft een heffing voor het inzamelen en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen. De heffing wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar gebruiker is van een woning (waarvoor een verplichting tot inzamelen geldt). De grondslag voor de heffing is het aantal inwoners (betreft twee categorieën: eenpersoons- of meerpersoonshuishouden). De heffing is een tijdvak-belasting en komt in aanmerking voor de ontheffingsregeling. Bij verhuizing naar een woning binnen of buiten Arnhem wordt ontheffing verleend voor de resterende volle maanden, dat de inwoner verhuisd is. Zodra er nieuwe bewoners ingeschreven worden, ontvangen deze bewoners een aanslag afvalstoffenheffing voor de resterende maanden.

Algemene dekkingsmiddelen
Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten zonder vooraf bepaald bestedingsdoel. De gemeente kan deze vrij besteden. Het gaat om de uitkeringen vanuit het Gemeentefonds, om bepaalde gemeentelijke belastingen (zoals OZB-belasting) en deelnemingen/dividend.

Algemene uitkering
Uitkering uit het gemeentefonds van het Rijk dat de gemeente geheel vrij mag besteden.

Algemene reserve
Het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente. Dit vormt een buffer voor financiële tegenvallers.

Auditing
Het controleren van een organisatie.

B.

Balans
De balans toont een overzicht van de bezittingen, schulden en eigen vermogen van de gemeente op een bepaald moment.

Baten
Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.

Baten en lasten (stelsel van)
Gemeenten werken met een stelsel van baten en lasten. Dit betekent dat inkomsten en uitgaven moeten worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben (dat wil zeggen het jaar waarin de prestatie geleverd is).

Bedrijfsvoering
De beheersing van, het toezicht op en de verantwoording over de bedrijfsprocessen binnen de gemeentelijke organisatie op basis van een bedrijfsvoeringsfilosofie.

Begroting
Een begroting geeft aan welke beleidsvoornemens de gemeente heeft, hoeveel middelen daarmee gemoeid zijn en uit welke bronnen die middelen afkomstig zijn.

Begrotingsresultaat
Financieel verschil tussen het bedrag dat volgens de begroting is toegestaan en het te verwachten bestede bedrag.

Begrotingstekort
Een begrotingstekort treedt op wanneer de lasten hoger zijn dan de baten.

Beheersmaatregel
Een activiteit die zich richt op het elimineren, vermijden of verkleinen van de oorzaak of het gevolg van een ongewenste gebeurtenis.

Belastingcapaciteit
De OZB is voor gemeenten de belangrijkste eigen belastinginkomsten. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. In dit geval de landelijk gemiddelde tarieven. Voor gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Naast de OZB wordt tevens gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing omdat de heffing niet kostendekkend hoeft te zijn, maar ook lager mag worden vastgesteld (er is dan sprake van belastingcapaciteit die niet benut wordt).
Benodigde weerstandscapaciteit
Het bedrag dat benodigd is om alle risico's in de begroting waarvoor geen maatregelen zijn getroffen, in financiële zin af te dekken.

Beschikbare weerstandscapaciteit
De middelen die beschikbaar zijn om eventuele tegenvallers (risico's) op te kunnen vangen.

Bestaand beleid
Beleid waarover al besluitvorming heeft plaatsgevonden.

Bestemmingsreserve
Naast de Algemene reserve zijn er buffers gevormd die niet worden meegerekend tot de weerstandscapaciteit. Het gaat hier om de bestemmingsreserves. Bestemmingsreserves zijn voor specifieke doeleinden gevormd op basis van een raadsbesluit. Bestemmingsreserves zijn gebonden aan de bestemmingen die door de raad zijn vastgesteld. Wanneer de nood echt hoog is kan er door de raad aan de betreffende bestemmingsreserve een andere bestemming worden gegeven. Aan een deel van de bestemmingsreserves hangen verplichtingen tot bestedingen waarbij er beperkte sprake is sprake is van beleidsvrijheid.

Besluit begroting en verantwoording (BBV)
Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) beschrijft de regels waaraan onder andere begroting van een gemeente aan moet voldoen.

Bestuurlijk belang
Een gemeente kan een bestuurlijk belang hebben in een verbonden partij doordat zij in het bestuur is vertegenwoordigd. De gemeente kan het ook hebben doordat zij stemrecht heeft in de verbonden partij.

BTW-compensatiefonds
Rijksfonds waaruit gemeenten een bepaald deel van de door hen betaalde BTW kunnen terugvorderen.

C.

Circulaire
Een circulaire informeert de gemeenten over de omvang en de verdeling van de algemene uitkering, de integratie-uitkeringen - inclusief die voor het sociaal domein - en de decentralisatie-uitkeringen uit het gemeentefonds.

Compabiliteitsvoorschriften
Dit zijn de wettelijke voorschriften voor de inrichting van de gemeentelijke begroting en rekening. Sinds 2004 zijn de nieuwe voorschriften volgens het Besluit Begroting en Verantwoording van kracht.

D.

Deelneming
Participatie in een besloten of naamloze vennootschap, waarin de gemeente aandelen heeft.

Dividend
Een vergoeding die wordt uitbetaald aan aandeelhouders.

Doeluitkering
Uitkering door het Rijk aan een lagere overheid voor een nauw omschreven wettelijk vastgesteld doel of taak. De gelden zijn niet vrij besteedbaar.

E.

EMU-saldo
Het geraamde of het gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven van een gemeente. Dit bedrag wordt berekend op transactiebasis en volgens Europese voorschriften.

F.

Financieel belang
Van financieel belang is sprake als de gemeente de middelen die ze ter beschikking stelt verloren gaan in geval van faillissement van de verbonden partij (een derde rechtspersoon) en/ of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Financiële kengetallen
Getallen waarmee inzicht verkregen kan worden in de financiële positie van de gemeente.

Financieringsmiddelen
Kort- of langlopende geldmiddelen die nodig zijn om de kosten van uitgaven te betalen.

G.

Gemeenschappelijke regeling
Is het publiekrechtelijk juridisch kader waarbinnen twee of meer gemeentebesturen kunnen samenwerken.

Gemeentefonds
Uitkering van het Rijk die de gemeenten in principe vrij mogen besteden.

Grondexploitatie
De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. Indien gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de verkochte gronden kan immers de schuld worden afgelost. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

K.

Kans
De mogelijkheid dat een gebeurtenis zich voordoet uitgedrukt in een waarde tussen 0 en 1.

Kapitaalgoederen
Spullen die de gemeente nodig heeft om de diensten en goederen die zij levert aan inwoners te kunnen produceren. Daarbij gaat het om grotere zaken zoals wegen, riolering, water, groen en gebouwen.

Kapitaallasten
Afschrijvingen en toegerekende rente op activa. De afschrijvingen betreffen de jaarlijkse waardevermindering van de investering. Door middel van de afschrijving worden lasten van de investering uitgespreid over de jaren dat er van de investering gebruik wordt gemaakt. De rente betreft het eigen of geleende geld dat besteed wordt om de investering te financieren.

L.

Lasten
De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.

Leges
Leges zijn vergoedingen voor het genot van diensten of producten, die de gemeente levert. Dat zijn bijvoorbeeld paspoorten, uittreksels uit registers, vergunningen e.d. Daarbij geldt dat de totale opbrengst van de leges niet hoger mogen zijn dan de kosten die de gemeente voor het geheel van de legesplichtige diensten of producten maakt. De leges worden in rekening gebracht bij de aanvrager van de dienst of het product. Voor sommige leges geldt een wettelijk maximum tarief (bijvoorbeeld voor paspoorten).

Lokale heffingen
Een type gemeentelijke belasting. Voorbeelden van heffingen zijn de rioolheffing of de afvalstoffenheffing. Het geld dat gemeenten met heffingen ophalen, moeten gebruikt worden om de kosten te dekken van datgene waarvoor ze in rekening worden gebracht.

M.

Meerjareninvesteringsplanning (MIP)
In de meerjareninvesteringsplanning wordt de planning van de investeringen voor de komende jaren inzichtelijk gemaakt.

Meerjarenraming
Een prognose van de voor meerdere jaren, na het begrotingsjaar, te verwachten baten en lasten alsmede mutaties in reserves.

N.

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

O.

Onroerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom hebben van onroerende zaken in de gemeente Arnhem.
De grondslag van de belasting is de WOZ-waarde van de woning of niet-woning. Het geldende tarief voor eigenaars van woningen of eigenaars en gebruikers van niet-woningen is gebaseerd op een percentage van de WOZ-waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van een onroerende zaak.

Overhead
De kosten van de werkzaamheden of faciliteiten die slechts een indirecte relatie vertonen met de prestaties (bijvoorbeeld leidinggeven, afdelingsadministratie of huisvesting).

Overzicht lasten en baten
Lasten: De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.
Baten: Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.
Toevoeging aan reserve: toevoegingen aan een reserve zijn weergegeven met een minteken (negatief). Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten stijgen.
Onttrekkingen aan reserve: onttrekkingen aan een reserve zijn zonder teken (positief) weergegeven. Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten dalen.

Saldo toevoegingen en onttrekkingen: Bij negatief saldo verwachten we een verhoging van de reserve binnen dit programma. Bij een positief saldo verwachten we een verlaging van de reserve binnen het programma.

P.

Paragrafen
Geven volgens het BBV een dwarsdoorsnede van de begroting op financiële aspecten. Het gaat dan om de beleidslijnen van beheersmatige aspecten die belangrijk zijn, financieel, politiek of anderszins. De paragrafen zijn onderdeel van zowel de beleidsbegroting als het jaarverslag.

Parkeerbelasting
Betreft een belasting voor het parkeren van een voertuig op een plaats waar volgens de belastingverordening parkeerbelasting verschuldigd is. De grondslag is de duur van het parkeren. De parkeertijd maal het tarief bepaalt de hoogte van het bedrag. De belasting wordt geheven door in te loggen op een centrale computer via een GSM, het kopen van een parkeerticket of een parkeervergunning.

Planning- en controlcyclus
De jaarlijks terugkerende werkzaamheden die samenhangen met het opstellen, bespreken, bewaken, bijstellen en verifiëren van budgetten.

Prestatie-indicator
Kwantitatieve en kwalitatieve gegevens die inzicht geven in de resultaten van het gevoerde beleid van de gemeente.

Programma
Is een samenhangende verzameling van activiteiten en geldmiddelen gericht op het bereiken van vooraf bepaalde maatschappelijke effecten.

Programmabegroting
Dit is de typering voor de begroting waarin de programma's centraal staan. Een gemeente is vrij in de keuze van de programma's en het aantal.

R.

Reserve
Bedrag dat is gereserveerd voor toekomstige uitgaven, zonder dat de aard en de omvang van deze uitgaven al bekend zijn. Reserves worden onderverdeeld in algemene reserves en reserves met een specifieke bestemming (bestemmingsreserves).

Restrisico
De inschatting van het risico met medeneming van de effecten van beheersmaatregelen. Risico dat overblijft na risicobeheersing. (netto risico)

Risico
Gebeurtenis die zich al dan niet kan voordoen en die kan leiden tot schade met een financieel gevolg of afwijking van een te behalen beleidsdoel.

Risicobeheersing
Zijn activiteiten (beheersmaatregelen) die de kans op het optreden van risico's dan wel de gevolgen van risico's beïnvloeden (voorkomen of reduceren)

Risico-eigenaar
De persoon of het organisatieonderdeel aan wie het risico gealloceerd is.

Risico in relatie tot weerstandsvermogen
De kans op een gebeurtenis die leidt tot een directe financiële tegenvaller van materiële betekenis, die niet is afgedekt in de begroting.

Risicokaart
De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg.

Risicomanagement
Het geheel aan activiteiten en maatregelen gericht op het expliciet en systematisch omgaan met en beheersen van risico's.

Risicoparagraaf
Is een door het college verstrekt overzicht van alle bekende risico's tot het moment van aanbieden van de begroting.

Risicoprofiel
Overzicht van het geheel aan risico's van het betreffende proces, project, programma of beleidstraject.

Risicoscore
Per risico te bepalen score op basis van kans op voorkomen en gevolg.

Roerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom van roerende zaken, zoals woonboten in de gemeente Arnhem. De grondslag van de belasting is een percentage van de RZB- waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van de roerende zaak.

S.

Solvabiliteit
Is de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen.

Solvabiliteitsratio
Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een gemeente.

Stelpost
Schatting van uitgaven, opgenomen in de begroting terwijl de werkelijke kosten nog niet exact bepaald kunnen worden.

Structurele exploitatieruimte
Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting OZB. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

T.

Taakmutatie
Extra geld uit het gemeentefonds voor de uitvoering van nieuwe en/of bestaande taken.

Taakveld
Eenheid waarin de programma's zijn onderverdeeld.

Trap-op-trap-af systematiek/ accresmethode
Om het totaal beschikbare bedrag te bepalen dat aan de gemeenten wordt uitgekeerd, gebruikt het Rijk de accresmethode, ook wel de 'trap-op-trap-af systematiek' genoemd. Het accress is gekoppeld aan de ontwikkeling van rijksuitgaven (niet van alle uitgaven). Stijgen de uitgaven dan stijgt het accres, dalen de uitgaven dan daalt het accress.

Treasury
Is het geheel van activiteiten in verband met het beheren van de geldstromen.

V.

Verbonden partij
Is een partij waarmee de gemeente een bestuurlijke relatie onderhoudt en waarin zij een financieel belang heeft.

Voorziening
Dit is een reservering (geoormerkte gelden) met als doel het bedrag aan te wenden in de toekomst waar de voorziening oorspronkelijk voor is gecreëerd.

W.

Weerstandsfactor
= Beschikbare weerstandscapaciteit : Benodigde weerstandscapaciteit. Bij een lagere factor dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor uitkomt boven de 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor nieuw beleid.

Weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Het weerstandsvermogen is de verhouding (ratio) tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit.

Z.

Zekerheidspercentage
Voor het bepalen van het benodigde weerstandsvermogen moet met behulp van de risicosimulatie een keuze worden gemaakt met welke mate van zekerheid de geïdentificeerde risico's worden afgedekt. We noemen dit ook wel het zekerheidspercentage.

Notitie

Voorstel betreffende behandeling Begroting 2022, Turap 2 en de belastingverordeningen

Datum	:	15 september 2021
Aan	:	Agendacommissie
Van	:	K. Vons tel. 377 4087
Betreft	:	Voorstel betreffende behandeling Begroting 2022, Turap 2 en de belastingverordeningen.

Inleiding en doel notitie

Deze notitie behandelt de planning en procedure van behandeling van de Begroting 2022, Turap 2 en de belastingverordeningen. De Begroting, die voorheen MJPB werd genoemd, is een uitwerking van de vastgestelde Perspectiefnota. Bij de uitwerking van onderdelen van het onderstaande proces zal met zorg naar de inachtneming van de maatregelen rondom Corona gekeken worden. Tevens treft u twee voorstellen aan om het vergaderrooster te wijzigen. Deze wijzigingen zijn nodig om het voorgestelde begrotingsproces te laten plaatsvinden.

Het proces is gestoeld op de ervaringen van het afgelopen Perspectiefnota proces en het voorgaande Begrotingsproces. Dit jaar zal de Begroting één week later dan voorgaande jaren worden aangeboden aan de raad. De reden voor deze aanleverdatum is vanwege het feit dat het vakantiereces in de regio Zuid dit jaar laat valt. Dat betekent dat het bespreekproces van het college één week opschuift en de consequentie daarvan is dat de raad de begroting één week later ontvangt. Dat is ongelukkig voor de raad, omdat zij minder voorbereidingstijd heeft om de begroting te kunnen lezen. Hierdoor ontstaat een krappe planning om het begrotingsproces op dezelfde manier als voorgaande jaren te laten plaatsvinden. Het college voldoet echter met deze aanleverdatum aan de verordening, waarin opgenomen is dat de Begroting vóór 1 oktober aan de raad moet worden aangeleverd.

Er is gezocht naar een tegemoetkoming voor de krappe leestijd van de raad. Enerzijds is die gevonden door de tijdspanne van het *beantwoorden* van de schriftelijk technische vragen door het college te verkleinen en anderzijds door de technische bijeenkomst te verplaatsen naar een later moment om zo de fracties voldoende tijd te geven de vele pagina's te kunnen lezen en hun technische vragen te kunnen voorbereiden. Vanwege de krapte in de planning vindt deze bijeenkomst op een andere dag dan een woensdag plaats. Voor fracties die niet bij de technische bijeenkomst aanwezig kunnen zijn, is er de gebruikelijke mogelijkheid van het stellen van *schriftelijke* technische vragen.

Chronologische planning

Streefdatum woensdag 29 september, uiterlijk donderdag 30 september

De Begroting verschijnt digitaal woensdag 29, uiterlijk donderdag 30 september. De papierenversie zal, indien gewenst, naar de raadsleden op hun thuisadres gestuurd worden. Het boekwerk zal op vrijdag 1 oktober danwel zaterdag 2 oktober op de deurmat vallen.

Woensdag 29 september t/m 8 oktober c.q. 11 oktober

Periode van indiening van *schriftelijke technische* vragen. Vragen ingediend vóór vrijdag 8 oktober 09.00 uur (in uitzonderlijke gevallen geldt maandag 11 oktober) zullen z.s.m. worden beantwoord, met

als uiterlijke datum woensdag 13 oktober. Schriftelijke technische vragen die na afloop van deze periode worden gesteld, worden beantwoord, doch de termijn waarop is onzeker.

Maandag 11 oktober
Raadsleden en fractievolgers voeren *mondelinge technisch* overleg met beleids- en financiële ambtenaren. Deze mogelijkheid wordt geboden om druk op het aantal schriftelijke technische vragen te verminderen. Er zijn geen leden van het college betrokken, het is technisch van aard. De technische briefing neemt niet de hele avond in beslag.

Woensdag 13 oktober
Bespreking Begroting Meningsvorming 1, in raadskamers geordend per wethouder. Er zal begonnen worden met het inspreekmoment, waarbij insprekers 5 minuten het woord krijgen en daarna kan de raadskamer vragen stellen. Nadat alle insprekers gehoord zijn, zal de raadskamer starten met de meningsvorming 1. Deze behandeling wijkt af van de gangbare Meningsvorming 1. Het doel van de behandeling is het stellen van politieke vragen en daar een antwoord op krijgen. De behandeling zal plaatsvinden in twee termijnen, waarbij woordvoerders in hun termijn vragen kunnen stellen en standpunten kunnen uitspreken. Interrupties zijn toegestaan. In de tweede termijn kunnen woordvoerders nog reageren op de eerste termijn van de wethouder en daarnaast aangeven of en zo ja op welke onderwerpen zij moties en/of amendementen overwegen in te dienen. Ruime vergadertijd is noodzakelijk om de M1 af te kunnen ronden.

Voorstel 1: In het vergaderrooster staat deze vergadering gepland als halve besluitvorming. Het voorstel is om deze vergadering te wijzigen in een hele meningsvormende 1 vergadering i.v.m. het begrotingsproces.

Donderdag 14 oktober tot en met vrijdag 29 oktober
De fracties dienen hun concept moties en amendementen in voor de Meningsvorming 2 bespreking.

Woensdag 20 oktober
Eventuele uitloop bespreking Begroting in meningsvorming 1 / eventuele bespreking andere onderwerpen in raadskamers / besluitvormingsmoment voor onderwerpen in raad.

Voorstel 2: In het vergaderrooster staat deze vergadering gepland als gewone raadsvergadering. Het voorstel is om deze vergadering te wijzigen in een halve besluitvormende vergadering i.v.m. het begrotingsproces. Kortom de aard van de vergaderingen van 13 oktober en 20 oktober om te draaien.

Maandag 25 oktober tot vrijdag 29 oktober
Herfstreces

Woensdag 3 november
Bespreking Begroting in fase meningsvorming 2. Volledige avond. Plenair.
Spreektijden 12 minuten per fractie, 75 minuten voor het college. Er is geen uitloopmogelijkheid en meerdere woordvoerders zijn toegestaan. De bespreking zal verlopen via thema's die aan de orde zijn

in de ingediende moties en amendementen. Het college zal per portefeuille een pre-advies geven op de wijzigingsvoorstellen die in het desbetreffende thema aan bod zijn. Zo zullen één voor één de thema's met de toebedeelde wijzigingsvoorstellen behandeld worden.

Donderdag 4 november tot en met maandag 8 november 09.00 uur
Periode waarin fracties hun definitieve moties en amendementen indienen en/of aangeven of zij de door hen reeds ingediende concept moties en amendementen handhaven danwel intrekken.

Woensdag 10 november
Begrotingsraad. Aanvang 17.00 uur. Stamppotmaaltijd. Spreektijden: + 5 min voor fracties, + 20 min voor college. Spreekvolgorde: grootste oppositie fractie, grootste coalitiefractie etc.
Twee woordvoerders per fractie zijn toegestaan waarbij één algemeen en één financieel.

Voorstel:
Instemmen met het in deze notitie geschetste agendering/besluitvormingsproces van de Begroting 2022 en de belastingverordeningen.
Tevens instemmen met de twee voorstellen voor het wijzigen van het vergaderschema.

Vaststellen van de Begroting 2022, de Turap 2 2021 en de Belastingverordeningen 2022
(portefeuille wethouder Paping)

Zaaknummer:	
Portefeuillehouder:	R. Paping

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
Aanwezig: de raadsleden/fractievolgers Loos (VVD), Koorn (CDA), Loor (D66), Eliëns (PvdD), Jansen (ChristenUnie), Coenders (GroenLinks), De Vries (PvdA), Wiggers (Arnhemse Ouderen Partij), Dobbe (SP).
De fracties van Arnhem Centraal, Denk en de PVV waren niet vertegenwoordigd.

Verder aanwezig: Wethouder Paping

Bespreking
Besproken is de portefeuille van wethouder Paping.

Toezeggingen

De portefeuillehouder zegt toe dat de gestelde technische vragen worden opgenomen in de “Bundel met (schriftelijke) technische vragen en antwoorden Begroting 2022.”

We wethouder zegt toe:
- De raad een terugkoppeling te geven over wat er uit de gesprekken is gekomen over de doorstroommakelaars.
- Te onderzoeken hoe we op de website van de gemeente een verwijzing kunnen maken naar het huurdershuis, om de zichtbaarheid te verbeteren.
- Te onderzoeken hoe we op de website van de gemeente duidelijk kunnen maken waar inwoners huurdersklachten kunnen melden in plaats van doorverwijzen naar de ODRA.
- In de raadsbrief over camping Arnhem die binnenkort aangeleverd wordt het aantal nieuwe aanmeldingen bij de gemeente op te nemen en het aantal arbeidsmigranten.
- Een memo te sturen aan de raad, voor 3 november 2021, over de stand van zaken en het tijdspad van de huisvesting van maatschappelijke initiatieven.

Conclusie

Aan het einde van de bespreking heeft de voorzitter de raadskamer de vraag voorgelegd welke vervolgbehandeling het voorstel zou moeten krijgen. Op basis van alle antwoorden concludeert de voorzitter dat de raadskamer de behandeling wil voortzetten in een M2-behandeling waarin de moties en amendementen worden besproken.

De raadsadviseur, De voorzitter,

S. Vos K. Kalthoff

Titel/onderwerp: **Vaststellen van de Begroting 2022, de Turap 2 2021 en de Belastingverordeningen 2022**

Raadsadviseur: Elsebee Dirksen Telefoonnr: 3774712 Elsebee.dirksen@arnhem.nl

Van:	College	Ambtenaar:	Jeroen Kompier
Portefeuillehouder:	Mw. C. Bouwkamp	Telefoonnr:	0625331112
	Portefeuille: Duurzaamheid Groen Bomen Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet Cultuur Asielzaken Vluchtelingenzaken Dierenwelzijn Project Oostelijk centrumgebied	E-mailadres:	Jeroen.kompier@arnhem.nl
Doel activiteit	Informatief (I) & Meningsvormend (M1)		
Toelichting	**Begroting 2022** Het college biedt de raad ter vaststelling de laatste begroting aan van de huidige raadsperiode. De begroting laat een herstel zien van de financiële positie. In de Perspectiefnota 2022-2025 zijn al belangrijke keuzes gemaakt. In deze begroting worden de kaders uitgewerkt en wordt invulling gegeven aan diverse moties en amendementen. **Solide financieel beeld** De totale uitgaven in 2022 zijn begroot op € 818 miljoen. € 214 Miljoen daarvan wordt rechtstreeks in de wijken uitgegeven, de overige € 604 miljoen komt voor rekening van de diverse stedelijke programma's, zoals klimaat & energie, participatie & armoede, economie en zorg. De inkomsten, eveneens € 818 miljoen, komen van het Rijk, lokale heffingen, overige inkomsten en reserves. De begroting is structureel sluitend. In 2021 wordt een positief resultaat verwacht ten opzichte van de begroting van € 17,9 miljoen. De financiële positie van de gemeente blijft solide: de weerstandsfactor loopt op naar 1,5 in 2025, het solvabiliteitsfonds groeit naar € 33 miljoen aan het einde van 2025. **Perspectiefnota 2022-2025, actualiteiten en meicirculaire** De begroting 2022 bouwt verder op de Perspectiefnota 2022-2025 die uw raad op 30 juni heeft aangenomen. In deze begroting zijn tevens een aantal actualiteiten, zoals de middelen jeugdzorg en de meicirculaire, verwerkt. Vanwege een aantal urgente opgaven heeft het college daarnaast besloten in aanvulling op de Perspectiefnota middelen vrij te maken. **Aangenomen moties verwerkt** Voor het zomerreces is tot slot een aantal moties aangenomen die een effect hebben op het in de Perspectiefnota gepresenteerde beeld: 21M52g Investeren in preventie en publieke gezondheid loont 21M102 Actieplan overlast 21M105 Online bewustwordingsaanpak voor jongeren 21M168 Goedkope identiteitskaart. In het financieel meerjarige beeld in deze begroting is invulling gegeven aan deze moties. **Behandeling begroting in samenhang met twee andere raadsvoorstellen** De behandeling van de begroting vindt in samenhang plaats met het raadsvoorstel		

	"Turap 2 2021 " en het raadsvoorstel "Belastingverordeningen 2022". **Proces** • Op 11 oktober vindt de technische bijeenkomst plaats van raadsleden en fractievolgers met beleids- en financiële ambtenaren. • Op 13 oktober vindt de Meningsvorming 1 plaats in de raadskamers geordend per portefeuille/wethouder. • Op 3 november vindt plenair de Meningsvorming 2 plaats aan de hand van de op dat moment ingediende concept-moties en amendementen. • Op 10 november vindt (vanaf 17h00) de besluitvormende vergadering over Begroting 2022, Turap 2 2021 en belastingverordeningen 2022 plaats.
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Beslissen of het voorstel kan worden doorgeleid naar de meningsvorming 2.
Spreekrecht publiek	Ja
Behandeladvies	Technische vragen dienen voorafgaand aan de bespreking te worden gesteld. **Inspreken** • De bespreking (M1) van de begroting vindt plaats in raadskamers geordend per wethouder. Indien er een inspreker is, krijgt diegene vijf minuten het woord en krijgt de raadskamer de gelegenheid tot het stellen van vragen. • Nadat insprekers gehoord zijn start de raadskamer met de meningsvorming 1. **Meningsvorming I** • Bij deze M1 behandeling zal de orde van de vergadering iets afwijken van de gangbare M1. Het doel van de behandeling is het stellen van politieke vragen en daar een antwoord op krijgen. Daarom zal de behandeling vooral vraaggericht zijn en vindt plaats in twee termijnen/rondes. • In de eerste termijn krijgen de woordvoerders van de fracties, de gelegenheid om hun belangrijkste vragen te stellen over alle beleidsvelden uit de portefeuille van het betreffende lid van het college (dus niet 'per blokje'). • De portefeuillehouder reageert aan het eind van de eerste termijn van de gehele raadskamer. • In de tweede termijn kunnen woordvoerders reageren op de eerste termijn van de portefeuillehouder en op elkaar en aangeven of zij moties en/of amendementen overwegen in te dienen. • Interrupties zijn toegestaan, kort en to the point. Wel kan de voorzitter afhankelijk van de beschikbare tijd aan het aantal interrupties beperkingen stellen.
Bijlagen	

Raadsvoorstel Ontwerp-Begroting 2022			
Bijlage Overzicht doel, type, looptijd en plafond bestemmingsreserves			
Bijlage Ontwerp Begroting 2022			
Notitie betreffende behandeling Begroting 2022 d.d. 15 september Agendacommissie			
Bundel met schriftelijke technische vragen			
Raadsvoorstel Turap 2 2021			
Bijlage 1 - Turap 2 2021			
Bijlage - Begrotingswijziging 21-009			
Raadsvoorstel Belastingverordeningen 2022 inclusief 14 bijlagen.			

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 605166

Onderwerp: Ontwerp-Begroting 2022

Voorstel

1. De ontwerp-Begroting 2022 vast te stellen.
2. Het mandaat van het college tot het aankopen van strategische gronden en vastgoed te verhogen van € 10 miljoen naar € 25 miljoen.
3. De bestemmingsreserve Jeugdfonds in te stellen.
4. De bestemmingsreserve Jongerenperspectieffonds Arnhem ultimo 2021 op te heffen.
5. De bestemmingsreserve Frictiekosten en organisatieontwikkeling ultimo 2021 op te heffen en het resterend saldo toe te voegen aan de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering.
6. De bestemmingsreserves Stimulering Woningbouw en Volkshuisvesting samen te voegen in de bestemmingsreserve Volkshuisvesting.
7. De doelen en functies van de bestemmingsreserves vast te stellen conform bijlage 1.

Inleiding

Met dit raadsvoorstel ontvangt u de Begroting 2022. Dit is de laatste begroting van de huidige raadsperiode. Deze laat een herstel zien van de financiële positie. Belangrijke keuzes zijn al in de Perspectiefnota 2022-2025 gemaakt. In de Begroting 2022 worden deze kaders uitgewerkt en geven we invulling aan diverse moties en amendementen.

Conform het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) moet voor 15 november 2021 een door de raad vastgestelde, sluitende Begroting 2022 worden aangeleverd bij de toezichthouder op de gemeentefinanciën, de provincie Gelderland.

De Begroting 2022 bouwt verder op de Perspectiefnota 2022-2025 die op 30 juni is aangenomen. In deze Begroting zijn tevens een aantal actualiteiten, zoals de middelen jeugdzorg en de meicirculaire, verwerkt. Vanwege een aantal urgente opgaven heeft het college daarnaast besloten in aanvulling op de Perspectiefnota middelen vrij te maken. Voor het zomerreces is tot slot een aantal moties aangenomen welke een effect hebben op het in de Perspectiefnota gepresenteerde beeld:

21M52g Investeren in preventie en publieke gezondheid loont
21M102 Actieplan overlast
21M105 Online bewustwordingsaanpak voor jongeren
21M168 Goedkope identiteitskaart

In het financieel meerjarige beeld in deze begroting is invulling gegeven aan deze moties en wordt dit toegelicht. Daarmee beschouwen we de moties als afgedaan.

GEMEENTE Arnhem

Doorontwikkeling cyclusdocumenten
In het vervolg van het plan van aanpak doorontwikkeling cyclusdocumenten en motie 20M277 Voortaan wel meetbare doelen, waaraan ook in de Begroting 2021 aandacht is besteed, zijn er ook in deze Begroting stappen gemaakt in de verdere ontwikkeling van de cyclusdocumenten. Zo zijn in diverse programma's doelen concreter geformuleerd en indicatoren aan de doelen gekoppeld. In programma S02 Bereikbaarheid is hier de grootste stap gemaakt. In de programma's S06 Participatie en armoedebestrijding, S07 Zorg en S10 Klimaat en energie is een aantal indicatoren uit de betreffende bestuursrapportages in de begroting opgenomen. Hiermee is de motie 20M277 Voortaan wel meetbare doelen gedeeltelijk afgedaan. We gaan uiteraard door met de doorontwikkeling en meetbaarheid van de doelenboom.
In het afwegingsproces van de indicatoren zijn ook de tevredenheids-, ecologische en sportindicatoren bij de meetbare doelen meegenomen bij de Begroting van 2022 (toezeggingen 958 en 960). Bij het onderdeel Dienstverlening is een indicator 'tevredenheid' toegevoegd. Bij de doorontwikkeling van de doelenboom zal de 'set van indicatoren' verder uitgebreid worden en zullen bovengenoemde indicatoren meegenomen worden.
Daarnaast zijn in deze Begroting de budgetten ook op het één na laagste administratieve niveau (het subproduct) aan de doelen gekoppeld. Via financiën.arnhem.nl kan binnen een begrotingsprogramma ook naar dit niveau worden doorgeklikt om kennis te nemen van de budgetten binnen een programma.

Beoogd effect

Het beleids- en financiële kader van de gemeente Arnhem voor het jaar 2022 definitief en voor de volgende drie jaren indicatief vast te stellen.

Argumenten

1.1 *Dan kan de provincie Gelderland tijdig een begroting worden aangeboden, die voldoet aan de wettelijke vereisten*
Met de voorliggende begroting voldoen we aan de voorwaarden voor repressief provinciaal toezicht. De begroting is structureel in evenwicht. Daarmee blijft wederom repressief toezicht (de minst belaste vorm van toezicht) van toepassing.

1.2 *Het Rijk keert de komende jaren extra middelen voor de jeugdzorg uit.* Om deze middelen beschikbaar te houden voor de jeugdzorg wordt voorgesteld om deze middelen aan een nieuwe bestemmingsreserve met dekkingsfunctie toe te voegen. Het bestedingsplan voor deze reserve zal worden uitgewerkt in de Begroting 2023. Voorgesteld wordt om deze reserve een looptijd te geven tot ultimo 2026. Het doel van de reserve wordt als volgt geformuleerd:
Om het integraal Jeugdbeleid de komende jaren een impuls te geven worden de extra Jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld Zorg ingezet worden (€ 6,59 miljoen in 2022, € 1 miljoen in de jaren 2023, 2024 en 2025), gedoteerd aan deze bestemmingsreserve.
Het jeugdbeleid en daarmee de inzet van het jeugdfonds wordt stadsbreed en in samenhang met Arnhem Oost bezien. Extra inzet op Jeugd kan incidenteel gedekt worden uit deze reserve. Een eventueel overschot aan middelen in het jeugdfonds kan overgeheveld worden naar de BR WMO en Jeugdzorg.

1.3 In de nota grondbeleid wordt door de raad het mandaat gegeven aan het college om in het kader van actief grondbeleid strategische gronden en vastgoed te verwerven tot een maximum van € 25 miljoen per jaar.
Enkele jaren geleden is dit mandaat teruggebracht tot jaarlijks € 10 miljoen omdat er vanwege de bouwcrisis nog nauwelijks sprake was van een actief grondbeleid.
Nu er echter weer sprake is van een grote woningbehoefte (o.a. vastgelegd in de woondeal) is er behoefte om het mandaat voor het doen van strategische aankopen weer terug te brengen naar de oorspronkelijke € 25 miljoen.

1.4 De bestemmingsreserve Jongerenperspectieffonds Arnhem wordt in 2021 uitgeput. Voor 2022 en verder zijn geen mutaties op deze reserve begroot. Er is geen voornemen in de toekomst verder gebruik van deze reserve te maken, de middelen zijn structureel in de begroting opgenomen. Daarmee kan deze reserve worden opgeheven.

1.5 De bestemmingsreserve Frictiekosten en organisatieontwikkeling is ingesteld om de gevolgen van de reorganisatie van 2012 op te vangen. Deze reorganisatie is reeds afgerond, waardoor deze reserve niet meer gebruikt zal worden voor het oorspronkelijke doel. Het saldo ultimo 2021 bedraagt € 12.000.

1.6 De bestemmingsreserve Stimulering woningbouw is tijdens de kredietcrisis ingesteld. Het doel van deze reserve is overlapt door de Nota Wonen waarvoor de bestemmingsreserve Volkshuisvesting het uitvoeringsinstrument is. Daarmee is het efficiënter om deze reserves samen te voegen.

1.7 In de op 26 mei 2021 door uw raad vastgestelde nota Reserves en voorzieningen is het beleidskader ten aanzien van de reserves geactualiseerd en aangescherpt. De doelen en functies van de bestaande bestemmingsreserves zijn door de jaren heen niet consequent vastgesteld. Naar aanleiding van de beleidsnota en het daarbij aangenomen amendement 21A19 worden met dit besluit voor alle bestemmingsreserves in één keer alle doelen en overige kaders (her)bevestigd door uw gemeenteraad. In de Begroting 2022 zelf is daarnaast het verwachte verloop van de reserves opgenomen op grond van de onderliggende bestedingsplannen.

Kanttekeningen en risico's

1.1 *Besluitvorming door de raad heeft mogelijk invloed op het structurele begrotingsevenwicht*

Er bestaat een mogelijkheid dat er niet vóór 15 november a.s. een vastgestelde begroting aan de provincie kan worden aangeboden. Wanneer het structureel evenwicht als gevolg van de vaststelling van de begroting niet wordt gerealiseerd, kan Arnhem onder preventief in plaats van repressief provinciaal toezicht worden gesteld.

Financiën

In de volgende tabel is samengevat weergegeven hoe de Begroting 2022 zich ontwikkelt ten opzichte van de vorige begroting. In hoofdstuk 2 van de ontwerp Begroting 2022 worden de betreffende posten met uitzondering van de uitgangspositie (stand van Begroting 2021) verder uitgewerkt en toegelicht.

Financieel beeld 2022-2025	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Uitgangspositie Begroting 2020	0	0	0	0
Gemeentefonds en overige rijksontwikkelingen	28.746	21.424	19.514	20.645
Beleidsontwikkelingen				
Meedoen in een socialer Arnhem	-13.682	-4.240	-2.996	-5.515
Wonen in een duurzamer Arnhem	-5.097	-4.137	-4.953	-4.816
Genieten van een nog mooier Arnhem	-550	-435	-435	-435
Open en verantwoord besturen	-2.407	-807	-33	-1.694
Impact corona				
Jaarlijkse bijstellingen	-13.236	-13.314	-11.880	-11.271
Toevoeging (-) of onttrekking (+) aan de algemene reserve cf Begroting 2022	6.225	1.508	783	3.086
Totaal Financieel beeld	**0**	**0**	**0**	**0**

Hieruit blijkt dat deze Begroting 2022 in alle jaren leidt tot een onttrekking aan de algemene reserve. Als gevolg van besluitvorming uit eerdere jaren zijn reeds meerjarige onttrekkingen en dotaties aan de algemene reserve begroot. Na verwerking van de hierboven gepresenteerde verrekeningen uit de Begroting 2022 voegen we in totaal vanaf 2025 structureel jaarlijks nog € 1,9 miljoen toe aan de algemene reserve. In onderstaande tabel is te zien hoe de algemene reserve zich ontwikkelt:

Mutatie algemene reserve inclusief Begroting 2022	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Onttrekking	18.499	13.274	12.656	14.848
Toevoeging	10.780	10.989	16.520	16.733
Mutatie	**-7.720**	**-2.285**	**3.864**	**1.885**

In het overzicht reserves en voorzieningen in deel 3 van deze begroting is de ontwikkeling van de algemene reserve over alle jaren in beeld gebracht. In de paragraaf weerstandsvermogen is te lezen dat de positieve ontwikkeling van de algemene reserve zorgt voor een groei van het beschikbare weerstandsvermogen. De groei van de bestemmingsreserve Solvabiliteit zorgt daarnaast voor een nog robuustere financiële positie.

Naast een reëel sluitende begroting, dient de (meerjaren)begroting ook structureel sluitend te zijn. Dit is het geval wanneer de structurele lasten in de begroting voor 2022 volledig worden gedekt door structurele baten of aannemelijk is gemaakt dat dit structurele evenwicht in later jaren (uiterlijk 2025) weer tot stand wordt gebracht. De structurele baten in deze begroting dekken de structurele lasten in alle jaren. Er is daarmee sprake van structureel evenwicht. We presenteren ook een reëel evenwicht, omdat de geraamde bedragen in het meerjarenbeeld volledig, realistisch en haalbaar zijn. De in de begroting opgenomen maatregelen zijn aannemelijk en hard of voorzien van dekking uit een bestemmingsreserve.

Uitvoering

Uitvoering van de vastgestelde begroting is aan het college van burgemeester en wethouders en de haar ondersteunende organisatie. Over de realisatie wordt zoals gebruikelijk in Arnhem gerapporteerd middels Turaps (tussenrapportages) en uiteraard zoals wettelijk verplicht door middel van een Jaarverslag en een Jaarrekening. Tussentijdse voorstellen voor wijziging van de begroting worden aan u voorgelegd. Aldus zijn uitvoering en evaluatie van de Begroting 2022 geborgd.
Na vaststelling van de ontwerp-Begroting 2022 wordt deze aan de toezichthouder op de besluitvorming gemeentefinanciën, de provincie Gelderland, aangeboden

Communicatie

De Begroting 2022 wordt evenals vorig jaar ook in de vorm van een webbegroting gepresenteerd. Via een link op de website www.arnhem.nl wordt u doorverwezen naar de website financien.arnhem.nl. Op deze webbegroting treft u meer informatie aan dan in de door u vast te stellen ontwerp-Begroting 2022. U treft hier onder andere informatie aan over de taakvelden en (sub)producten.

Om de toegankelijkheid van de begroting voor onze bewoners te vergroten is een infographic (begroting in 1 oogopslag) gemaakt. Bij de behandeling van de Begroting 2021 is verzocht om bij elke Begroting een infographic af te drukken in de Arnhemse Koerier. Dit is bij de Jaarstukken 2020 en Perspectiefnota 2022 al gedaan en bij de publicatie van deze Begroting zal ook een infographic in de Arnhemse Koerier geplaatst worden. Hiermee is de motie 20M276 Een overzichtelijke begroting in de media afgedaan. Tevens is een korte animatie opgesteld die wordt gedeeld via social media.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Bijlage 1 Overzicht doel, type, looptijd en plafond bestemmingsreserves
- Bijlage 2 Ontwerp-Begroting 2022

RAADSVOORSTEL

Besluit van	10 november 2021
Zaaknummer	605166

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 28 september 2021, Cluster Bedrijfsvoering nummer: 605166;

gelet op artikel 190 en artikel 191 van de Gemeentewet;

besluit:

1. De ontwerp-Begroting 2022 vast te stellen
2. Het mandaat van het college tot het aankopen van strategische gronden en vastgoed te verhogen van € 10 miljoen naar € 25 miljoen.
3. De bestemmingsreserve Jeugdfonds in te stellen.
4. De bestemmingsreserve Jongerenperspectieffonds Arnhem ultimo 2021 op te heffen.
5. De bestemmingsreserve Frictiekosten en organisatieontwikkeling ultimo 2021 op te heffen en het resterend saldo toe te voegen aan de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering.
6. De bestemmingsreserves Stimulering Woningbouw en Volkshuisvesting samen te voegen in de bestemmingsreserve Volkshuisvesting.
7. De doelen en functies van de bestemmingsreserves vast te stellen conform bijlage 1.

De griffier, De voorzitter,

Arnhem GEMEENTE

Bijlage 1 Overzicht doelen en typen bestemmingsreserves

In onderstaande overzicht zijn van alle bestemmingsreserves waarvoor nog geen besluit tot opheffing is genomen of aan de raad is voorgesteld het doel, type, looptijd en plafond opgenomen. Voor egalisatiereserves hoeft, zoals in de nota reserves en voorzieningen is vastgesteld, geen einddatum te worden vastgesteld. Voor reserves met een dekkingsfunctie hoeft geen plafond te worden vastgesteld. In die gevallen is in de laatste kolommen van dit overzicht "niet van toepassing" opgenomen.
De gemeenteraad heeft bij het instellen van de reserves Raad, Fractie-ondersteuning en Onderzoek Rekenkamer geen looptijd vastgesteld. Aangezien deze reserves specifiek aan de raad zijn, is de looptijd hiervoor onbepaald.
Voor een aantal reserves met dekkingsfunctie wordt voorgesteld om in uitzondering op de nota Reserves en Voorzieningen een onbeperkte looptijd vast te stellen. Dit betreft de reserve Taakmutaties gemeentefonds-overloop. De looptijd van deze reserve is één jaar. Echter zou deze reserve ieder jaar opnieuw ingesteld moeten worden om middelen van het lopende begrotingsjaar naar het komende over te hevelen. De reserves die kapitaallasten dekken (Kapitaallasten, Onderwijs en Cultureel Vastgoed) hebben een theoretische einddatum wanneer de kapitaallasten waarvoor de dekking is gereserveerd zijn gerealiseerd. Doordat er steed dekking voor nieuwe investeringen aan deze reserves wordt toegevoegd, schuift de looptijd ieder jaar een jaar naar achteren.
Een gelijksoortig effect speelt bij de reserve Bereikbaarheid die ieder jaar gevoed wordt met het exploitatiesaldo van parkeren.
De reserves Solvabiliteit, Grondexploitatie, Voorstudies en Strategische posities vormen vanwege hun aard reeds een uitzondering op de nota reserves en voorzieningen.

Naam	Doel	Type	Looptijd Bij egalisatie: n.v.t.	Plafond Bij dekking n.v.t.
BR Solvabiliteit	In de bestemmingsreserve wordt een buffer opgebouwd voor een robuustere financiële positie. Naast de algemene reserve die direct meetelt in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit, vormt de BR Solvabiliteit een belangrijke bijdrage in de vergroting van het eigen vermogen.	Uitzondering	Uitzondering: Onbeperkt	Niet vastgesteld
BR Raad	Ervaringen in den lande wijzen uit dat de kosten voor het uitvoeren van een raadsonderzoek / enquête een veelvoud bedragen van het budget dat de Griffie jaarlijks hiervoor te besteden heeft van € 15.000. Zodoende wordt dit budget, voor zover het niet wordt aangewend, jaarlijks toegevoegd aan de bestemmingsreserve totdat het plafond (ingesteld op € 75.000) hiervoor is bereikt. Als er zich dan in enig jaar een raadsonderzoek wordt uitgevoerd, dan kan deze reserve hiervoor aangewend worden.	Dekking	Onbepaald	Niet van toepassing
BR Fractie-ondersteuning	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt ter dekking van de extra kosten die worden veroorzaakt door de afsplitsing van een fractie. Deze extra kosten worden voor 50% betaald uit de bestemmingsreserve en voor 50% uit een korting op de ondersteuning van de af te splitsen fractie en de oorspronkelijke fractie. Hierbij wordt voorkomen dat bij afsplitsingen de financiële gevolgen volledig bij de fracties worden neergelegd.	Dekking	Onbepaald	Niet van toepassing
BR Onderzoek Rekenkamer	In het jaarbudget van de Rekenkamer is ruimte voor het uitvoeren van ongeveer twee grote onderzoeken per jaar. Echter, de Rekenkamer is de afgelopen jaren, mede door een actieve gemeenteraad, op ad-hoc basis verzocht aanvullende onderzoeken uit te voeren. Het karakter van dit soort onderzoeken in combinatie met de gewenste korte doorlooptijd noodzaken inhuur van externen. Toevoeging van onderbestedingen op het reguliere onderzoeksbudget en eventueel positief saldo op het product Rekenkamer geven Raad en Rekenkamer iets meer ruimte om snel en adequaat onderzoeken op te pakken.	Dekking	Onbepaald	Niet van toepassing
BR Taakmutaties gemeentefonds-overloop	Conform de spelregels gemeentefonds wordt bij elke toevoeging van nieuwe middelen (taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen) aan de raad voorgelegd of deze middelen ingezet mogen worden voor een onderliggend beleidsdoel of dat de middelen deel uitmaken van de algemene middelen in het gemeentefonds. In deze bestemmingsreserve worden nieuwe toegevoegde middelen aan het Gemeentefonds gereserveerd die gedurende het jaar niet aan de raad voorgelegd kunnen worden. Vooral van de nieuwe toevoegingen die bekend gemaakt zijn in de septembercirculaire en in de november/decembercirculaire is het niet altijd mogelijk om voor het einde van het jaar een raadsvoorstel met begrotingswijziging aan de raad voor te leggen. In het daarop volgende jaar doen de betreffende beleidsvelden een beroep op deze middelen via een raadsvoorstel en een begrotingswijziging, waarbij voorgesteld wordt de middelen aan de bestemmingsreserve Taakmutaties gemeentefonds te onttrekken. Middelen die na een jaar nog niet via een raadsvoorstel geclaimd zijn voor uitvoering van een bepaald beleid, vallen vrij ten gunste van de Algemene Reserve. (Raadsbesluit 8 februari 2010).In 2010 is het doel van deze bestemmingsreserve uitgebreid ten behoeve van niet bestede budgetten die gereserveerd moeten blijven om bestaand beleid uit te voeren in volgende jaren (raadsbesluit 13 december 2010).	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Bedrijfsvoering	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.500.000

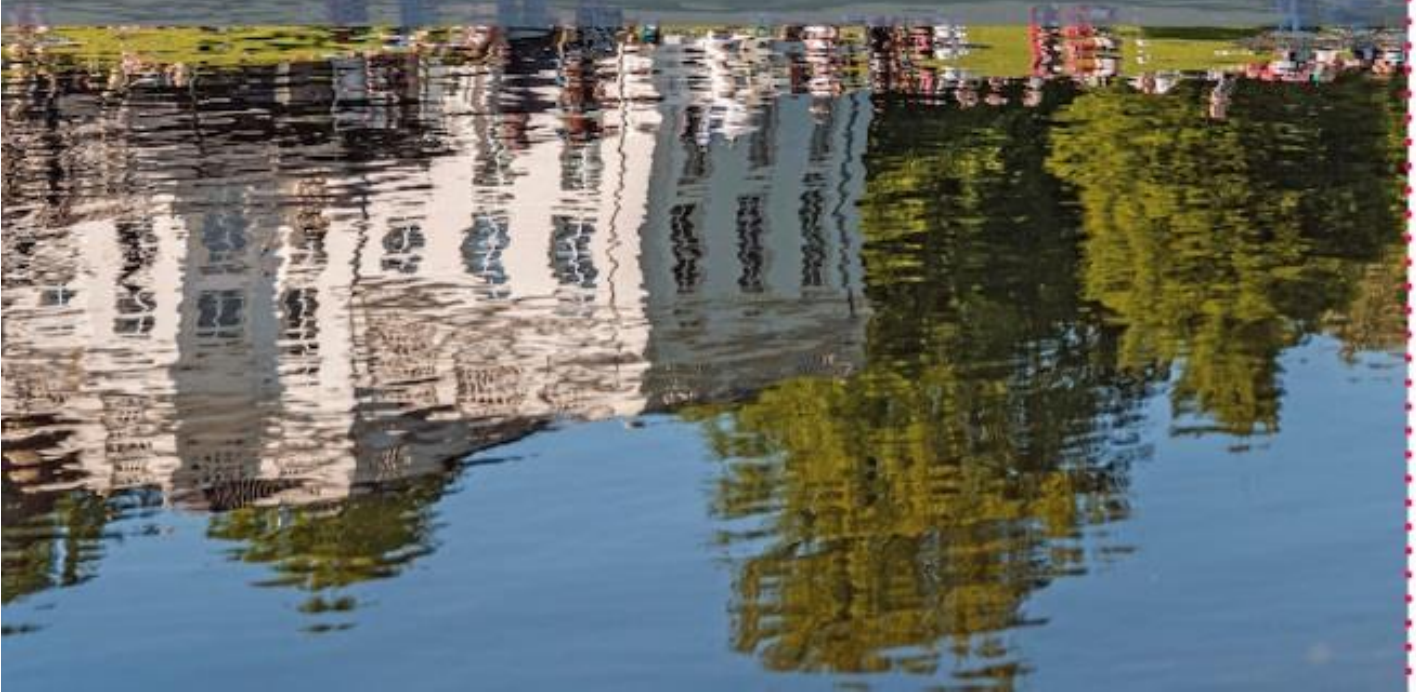
Naam	Doel	Type	Looptijd Bij egalisatie: n.v.t.	Plafond Bij dekking n.v.t.
BR Kapitaallasten	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van diverse kapitaallasten. Het bedrag van de dotatie is gelijk aan het bedrag van de investering. Het bedrag van de onttrekkingen is gelijk aan het bedrag van de afschrijvingen. Om ook de rentelasten te kunnen dekken wordt de reserve aangemerkt als een rentedragende reserve.	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Hierbij worden geen schotten gehanteerd tussen de verschillende onderwerpen (Riolering, Buitengewoon Beter, Wegen, Groen, Spelen, Bomen, Verkeersregelinstallaties, Civieltechnische Kunstwerken, Openbare Verlichting, Water). Hierdoor ontstaat flexibiliteit en kan beter worden geanticipeerd op de onderhoudsbehoefte in de stad.	Egalisatie	Niet van toepassing	7.500.000
BR Bereikbaarheid	Deze bestemmingsreserve heeft als doel het verbeteren van de bereikbaarheid van de binnenstad en het ontwikkelen van parkeervoorzieningen. Het exploitatiesaldo van parkeren wordt met deze reserve verrekend.	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Sociaal Economisch Fonds	Deze reserve is bestemd voor uitgaven in het kader van het faciliteren van economische stimuleringsprojecten. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.000.000
BR Evenementen	In de begroting is een budget van € 0,6 miljoen beschikbaar gesteld voor bijdragen in evenementen. De uitgaven worden gebruikt voor evenementen waarvan een groot deel al vastligt. Het overige deel is voor bijdragen welke op ad-hoc basis beschikbaar worden gesteld. Verschillen tussen werkelijkheid en budget worden met deze reserve verrekend.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.200.000
BR Onderwijs	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie voor nieuwbouw- en renovatieprojecten in het basisonderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs. Alle in de begroting vrijvallende middelen voor onderwijshuisvesting (door afnemende kapitaallasten en daling van andere onderwijshuisvestingslasten) worden aan deze reserve toegevoegd. Hierdoor blijven alle middelen die in de begroting zijn geraamd voor kapitaallasten onderwijs en voor overige onderwijshuisvestingsbudgetten beschikbaar voor onderwijshuisvesting.	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Cultureel Vastgoed	De bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed (voorheen BR Cultuur in Rijnboog) dient ter dekking van kapitaallasten en andere eigenaarslasten van cultureel vastgoed in Arnhem. Eénmalige bijdragen, opbrengsten vertreklocaties en onderbesteding en vrijval van kapitaallasten worden gedoteerd aan deze bestemmingsreserve. Met ingang van de begroting 2021 heeft deze bestemmingsreserve nog uitsluitend betrekking op de vernieuwing van het Stadstheater Arnhem. De baten en lasten van de recente ver- c.q. nieuwbouw van Rozet, Musis, Focus Filmtheater en Museum Arnhem worden vanaf 2021 niet meer met deze bestemmingsreserve verrekend.	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Werk-Investeringsfonds	Het werkinvesteringsfonds is ingericht om mensen naar werk toe te begeleiden. Om een goede match te maken zorgt de gemeente voor goede contacten met werkgevers en gaat mensen met een bijstandsuitkering intensiever begeleiden. Maatwerk is daarbij het uitgangspunt. De gemeente wil de landelijke trend qua uitstroom gaan volgen en daarnaast gedurende een periode van 4 jaar (2019-2022) nog 500 Arnhemmers extra aan het werk helpen. In dit Werk-Investeringsfonds is bij aanvang (2018) € 2,5 miljoen gestort. De resultaten van deze investering worden jaarlijks geëvalueerd.	Dekking	2022	Niet van toepassing
BR Participatie	De bestemmingreserve is gevormd om diverse kosten op te kunnen vangen die samenhangen met de uitvoering van de participatiewet en het bereiken van de doelstellingen. Het re-integratiebudget staat onder druk. De door het Rijk verstrekte budgetten voor re-integratie zijn in aanloop naar invoering van de nieuwe wetgeving in 2015 sterk teruggelopen. Daarbij is tevens gekozen geen directe koppeling te maken tussen de financiering vanuit het Rijk en de Arnhemse begroting voor re-integratie (extra middelen worden niet automatisch toegevoegd aan het beleidsveld). De huidige re-integratiemiddelen zijn volledig nodig voor inzet op de doelgroep om de huidige ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Er is geen geld in de begroting voor doorontwikkeling beleid, onderzoeken of extra inspanningen binnen het programma participatie en armoedebestrijding. De reserve dient om incidentele kosten voor bijvoorbeeld doorontwikkeling op beleid of kosten voor onderzoek uit te betalen.	Dekking	2021	Niet van toepassing
BR Transformatie Zorg	De bestemmingsreserve heeft als doel om nieuwe voorzieningen te financieren die voorkomen dat inwoners een beroep moeten doen op specialistische maatwerkvoorzieningen.	Dekking	2024	Niet van toepassing

Naam	Doel	Type	Looptijd Bij egalisatie: n.v.t.	Plafond Bij dekking n.v.t.
BR Wmo en Jeugdzorg	De inkomsten en uitgaven op het beleidsveld Zorg zijn nog niet in evenwicht. Dit komt omdat gemeenten nog actief zijn met het ontwikkelen en uitvoeren van de transformatie van de zorg, nog in afwachting zijn van de hervormingsagenda Jeugd en de doorontwikkeling beschermd wonen en maatschappelijke opvang nog afwachten. Naast de dotatie vanuit de extra middelen jeugdzorg (2021 - 2025) worden de voordelen van het beleidsveld Zorg tijdelijk toegevoegd aan deze reserve, zodat extra maatregelen en (mogelijke) tekorten op het beleidsveld Zorg verrekend kunnen worden met deze reserve.	Dekking	2026	Niet van toepassing
BR Jeugdfonds	Om het integraal Jeugdbeleid de komende jaren een impuls te geven worden de extra Jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld Zorg ingezet worden (€ 6,59 miljoen in 2022, € 1 miljoen in de jaren 2023, 2024 en 2025), gedoteerd aan deze bestemmingsreserve. Het jeugdbeleid en daarmee de inzet van het jeugdfonds wordt stadsbreed en in samenhang met Arnhem Oost bezien. Extra inzet op Jeugd kan incidenteel gedekt worden uit deze reserve. Een eventueel overschot aan middelen in het jeugdfonds kan overgeheveld worden naar de BR WMO en Jeugdzorg.	Dekking	2026	Niet van toepassing
BR Burgerinitiatieven Sociaal Domein	Het stimuleren en organiseren van activiteiten om de betrokkenheid en invloed van inwoners en/of organisaties op hun wijk/buurt in Arnhem te vergroten.	Dekking	2024	Niet van toepassing
BR Inburgering, integratie en asiel	Deze reserve is primair bestemd voor de voorbereidende taken op de nieuwe wet Inburgering die in 2022 ingaat en voor de doelen in het actieplan nieuwkomers. Met de nieuwe wet komen structurele middelen over en de reserve zal beschikbaar blijven tot één jaar na de invoering van de wet.	Dekking	2023	Niet van toepassing
BR Beschermd en Weerbaar	Arnhem ontvangt als centrumgemeente voor de regio's Arnhem en Achterhoek (tezamen 19 regiogemeenten) via de decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang van het Rijk jaarlijks middelen ten behoeve van de bestrijding van huiselijk geweld en seksueel geweld, de uitvoering van de vrouwenopvang, en voor de uitvoering van de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Het betreft hier wettelijke taken die zijn vastgelegd in het Rijksprogramma Geweld in afhankelijkheidsrelaties (GIA) en Geweld hoort nergens thuis (GHNT). De bestemmingsreserve dient om deze (regionale) middelen beschikbaar te houden voor de doelen en activiteiten die daarvoor zijn vastgelegd in de Regiovisie Samen Veilig 2019 - 2022 (aanpak Huiselijk Geweld en Kindermishandeling in de regio Arnhem en Achterhoek). Voor- en nadelige jaarrekeningresultaten op het regionale budget worden verrekend met de bestemmingsreserve.	Egalisatie	Niet van toepassing	5.000.000
BR Klimaat en Energie	De BR klimaat en energie is een egalisatiereserve, bedoeld om fluctuaties in de uitgaves die de veranderopgave klimaat en energie met zich meebrengt op te vangen. Het zorgt op deze manier voor dekking, van in de toekomst voorziene en noodzakelijke grote uitgaven, om de doelen van het NemiA programma te kunnen realiseren.	Egalisatie	Niet van toepassing	3.000.000
BR Duurzaamheidsleningen	Ter dekking van de jaarlijkse beheerskosten en soms ook rentelasten van de duurzaamheidslening en Toekomstbestendigwonen lening (TWL) binnen de gemeente Arnhem. Deze leningen worden verstrekt voor maatregelen op het gebied van energiebesparing en duurzame opwek bij particuliere woningen en de TWL kan ook aanvullend gebruikt worden voor het levensloop bestendig maken van de woning.	Dekking	Ultimo 2065	Niet van toepassing
BR Revolverendfonds (Duurzaam)	Uit deze Revolverend Fonds reserve worden duurzaamheidsleningen verstrekt volgens de bredere regeling Toekomst bestendig wonen lening. De leningen worden ten laste gebracht van de reserve en de aflossingen vloeien weer terug.	Egalisatie	Niet van toepassing	3.000.000
BR Duurzaam Arnhem	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund. Voor deze reserve gelden aparte kaders zoals vastgesteld in de raadsvergadering van 15 mei 2019.	Dekking	2022	Niet van toepassing
BR Omgevingslawaai	De gemeente Arnhem heeft deze middelen van het ministerie van Infrastructuur & Milieu (I&M) ontvangen en ze worden ingezet voor maatregelen om het omgevingslawaai terug te dringen, zoals door geluidarm asfalt op de hoofdinvalswegen van Arnhem (zoals Velperweg en Huissensestraat), investeringen in geluidsschermen langs het spoor en andere bronmaatregelen.	Dekking	2025	Niet van toepassing

Naam	Doel	Type	Looptijd Bij egalisatie: n.v.t.	Plafond Bij dekking n.v.t.
BR Vastgoed	Deze egalisatiereserve dient om de kosten van onderhoud van het gemeentelijke vastgoed te egaliseren en om daarmee schommelingen in de jaarlijkse begroting tegen te gaan. De hoogte van deze reserve is gebaseerd op het 40-jarige Meerjarige OnderhoudsPlan (MJOP).	Egalisatie	Niet van toepassing	10.000.000
BR Grondexploitatie	Deze reserve heeft tot doel risico's in de grondexploitatie op te vangen. De gewenste en tevens maximale omvang wordt bepaald op basis van het benodigde weerstandsvermogen van het grondbedrijf. Het jaarresultaat van het grondbedrijf wordt aan deze reserve toegevoegd (totdat de maximale omvang is bereikt), dan wel onttrokken. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.	Uitzondering	Uitzondering: Onbeperkt	Afhankelijk van het gewenste weerstands-vermogen
BR Voorstudies	Deze reserve is bedoeld om fluctuaties op te vangen in de uitgaven van voorstudies voor potentiële grondexploitatieprojecten. Op het moment dat een grondexploitatie wordt vastgesteld, worden deze voorstudie-kosten ten laste van het desbetreffende project gebracht en vloeit de bijdrage die vanuit deze reserve is gedaan weer terug in de reserve. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.	Uitzondering	Uitzondering: Onbeperkt	500.000
BR Strategische Posities	Deze reserve dient ter dekking van mogelijke exploitatietekorten op het beheren en onderhouden van strategisch vastgoed (vooruitlopend op beslissingen om te gaan ontwikkelen) en tevens voor het opvangen van waardeverminderingen van het strategisch vastgoed door hertaxatie of bij eventuele verkoop. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.	Uitzondering	Uitzondering: Onbeperkt	1.500.000
BR Zuidelijke Binnenstad	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie t.b.v. de financiering van ruimtelijke plannen in de zuidelijke binnenstad.	Dekking	2024	Niet van toepassing
BR Risicobeheer Arnhem Centraal	Deze bestemmingsreserve heeft een dekkingsfunctie voor kosten en andere onverwachte ontwikkeling binnen het project Arnhem Centraal. Daar onder vallen de transferhal, het ondergronds afval transport systeem en de grondexploitatie. Als alle projectonderdelen zijn afgerond kan deze bestemmingsreserve worden opgeheven.	Dekking	2022	Niet van toepassing
BR Groenfonds	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor het bomenbeleid, en voor andere groene investeringen in gebieden die dringend aan een impuls toe zijn. Opbrengsten uit herplantplicht voor bomen waarbij herplant ter plekke niet mogelijk of wenselijk is, worden toegevoegd aan deze reserve.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.500.000
BR Volkshuisvesting	Deze reserve is bestemd om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor de inspanningen die bijdragen aan het behalen van de doelen op gebied van wonen. Deze doelen zijn vastgelegd in woonprincipes en in het volkshuisvestelijk kader.	Egalisatie	Niet van toepassing	3.000.000
BR Startersleningen	De gemeente heeft leningen verstrekt aan starters op de woningmarkt. Deze reserve dekt de jaarlijkse beheerkosten en rentelasten van de lopende startersleningen.	Dekking	2040	Niet van toepassing
BR Burgerparticipatie	Dekking van de afspraken uit het addendum op het coalitieakkoord - Uitbreiding van de griffie met een communicatiemedewerker (2021-2022) - Verlenging bewonersondersteuning (2022) - pilot digitaal wijkpanel (2021)	Dekking	2022	Niet van toepassing
BR Wijkfondsen	In uitzondering op reguliere begrotingsuitgangspunten is budgetoverheveling voor de wijkfondsen naar een volgend jaar toegestaan. Jaarlijks wordt het surplus of tekort op wijkfondsen gestort respectievelijk onttrokken aan de reserve.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.000.000

Begroting 2022

Begroting 2022

Gemeente Arnhem

Ontwerp Begroting 2022

Inhoudsopgave

Deel 1 Hoofdlijnen van beleid en financieel kader ... 1
Hoofdlijnen van beleid ... 2
Ontwikkelingen in het financieel kader ... 4
Leeswijzer ... 17

Deel 2 Beleidsbegroting ... 20
Wijkprogramma's ... 21
Wijken Algemeen ... 22
Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek ... 26
Noordwest ... 32
Noordoost ... 37
Presikhaaf ... 44
Malburgen ... 49
Schuytgraaf/Elderveld ... 53
De Laar/Elden ... 58
Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg ... 62

Stedelijke programma's ... 67
Bestuur, dienstverlening en financiën ... 68
Veiligheid ... 75
Bereikbaarheid ... 81
Economie ... 87
Onderwijs ... 95
Cultuur ... 99
Participatie en armoedebestrijding ... 106
Zorg ... 120
Welzijn en inclusie ... 131
Gezondheid en sport ... 138
Klimaat en energie ... 143
Ruimtelijke ontwikkeling ... 150
Wonen en leefomgeving ... 156

Paragrafen ... 169
Lokale heffingen ... 170
Risicomanagement en weerstandsvermogen ... 177
Onderhoud kapitaalgoederen ... 195
Financiering ... 211
Bedrijfsvoering ... 216
Verbonden partijen ... 223
Grondbeleid ... 239
Investeringen ... 243
Subsidies ... 250
Overig programmaplan ... 256

Deel 3 Financiële begroting ... 257
Overzicht van baten en lasten per programma ... 258
Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten ... 264
Geprognosticeerde balans 2022-2025 ... 268
Reserves en voorzieningen ... 269
EMU-saldo 2022 ... 276
Overzicht geraamde lasten en baten per taakveld ... 278
Overzicht taakvelden per programma (lasten) ... 284
Overzicht taakvelden per programma (baten) ... 288
Mutaties circulaires ... 292

Bijlagen ... 294
Normenkader ... 295
Overzicht onderdelen stad/wijk ... 297
Afkortingenlijst ... 299
Begrippenlijst ... 302

Deel 1 Hoofdlijnen van beleid en financieel kader

Deel 1 bestaat uit:

1. Bestuurlijke hoofdlijnen van beleid
2. Ontwikkelingen in het financieel kader
3. Leeswijzer

Hoofdlijnen van beleid

We hebben mooie en goede dingen bereikt voor Arnhem. Dat is overal in de stad zichtbaar. Door de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis hebben we eraan bijgedragen dat Arnhem sterker uit de crisis komt. We hebben de bouw van woningen versneld en we zijn gestart met een grootschalige stadsvernieuwing: de Arnhem Oost Aanpak. We helpen meer Arnhemmers aan werk, ook degenen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Steeds minder Arnhemmers zijn afhankelijk van de bijstand en we kunnen steeds meer mensen helpen met het oplossen van hun schulden. Overal in de stad worden steeds meer maatregelen voor klimaatadaptatie zichtbaar. Diverse plannen gaan van de tekentafel naar uitvoering, zoals de Blauwe Golven en Coehoorn.

We staan er ook financieel goed voor, onze financiële positie is verbeterd. Zonder dat we de lasten hebben verhoogd. De kosten in de zorg hebben we beteugeld. Alle seinen staan op groen om nieuwe stappen te zetten. Nieuwe ontwikkelingen in te zetten. Waar alle Arnhemmers van kunnen profiteren. Dat doen we op alle fronten.

Met een nieuwe visie op het sociaal domein bieden we alle Arnhemmers dezelfde kansen op persoonlijke ontwikkeling. Alle Arnhemmers hebben voldoende inkomen, een goede woning een veilige en gezonde leefomgeving en een gezonde leefstijl. En alle Arnhemmers kunnen in veiligheid en vrijheid leven. Deze visie vindt zijn weg naar de diverse beleid- en uitvoeringsplannen. Bijvoorbeeld dat we ernaar streven dat daklozen uiteindelijk een passende woonplek krijgen en niet alleen maar zijn aangewezen op maatschappelijke opvang. Dat we bij jeugdzorg blijven sturen op preventie en vroegtijdige inzet, waardoor uiteindelijk minder specialistische zorg nodig is. En dat we Arnhemse scholen helpen hun leerlingen les te geven in goede en frisse gebouwen

We gaan onverkort verder met het bouwen van nieuwe woningen in alle segmenten. Waar mogelijk versnellen we en bouwen we meer woningen dan aanvankelijk de bedoeling was. Zoals recent met de plannen voor de Nijmeegseweg, Whemedreef en Malburgen-West. Het gaat niet om bouwen alleen. We kiezen voor een grootschalige samenhangende aanpak van stadsvernieuwing, waarbij de woningbouwplannen en de verduurzamingsopgave hand in hand gaan om de leefbaarheid van de wijken en de kwaliteit van leven van onze inwoners te verbeteren: de Arnhem-Oost aanpak. Daarbij pakken we woningen bouwen, de leefomgeving verbeteren en de sociale problematiek integraal aan.

We gaan verder aan de slag met het renoveren en verduurzamen van woningen van particuliere woningeigenaren met de laagste energielabels. Veel inwoners hebben zelf nauwelijks geld hebben om hun woning te verbeteren. Daarom vragen we een bijdrage van ruim € 25 miljoen aan bij het Rijk om daarmee met provincie, gemeente en inwoners zelf voor meer dan € 47 miljoen te kunnen investeren in de wijken. Daar waar particuliere woningen worden opgeknapt, is het de bedoeling dat ook corporaties kijken of zij hun woningen kunnen renoveren en duurzamer kunnen maken.

Groen in de stad wordt steeds belangrijker. In de vele parken die Arnhem rijk is, maar vooral ook in de wijken en in het centrum. Een gezonde leefomgeving kan niet zonder een goede groene openbare ruimte. Dus gaan we aan de slag voor meer plekken voor buitensport, parken geschikt maken voor meer bezoekers en meer groen in de wijken. Dat is ook broodnodig om voorbereid te zijn op de veranderingen van het klimaat. Zodat we minder last hebben van hevige regenval en er meer koelteplekken zijn. Investeren in een groene stedelijke omgeving draagt zo bij aan klimaatadaptatie en biodiversiteit, maar ook aan een gezonde leefomgeving voor onze inwoners.

We gaan verder met het verbeteren van de bereikbaarheid van de stad. Dat doen we bijvoorbeeld met de fietsagenda, maar ook met betere parkeerfaciliteiten, zoals de Rozetgarage en de Blauwe Golven. We gaan verder met investeren in de economische kracht van de stad, met het thema 'duurzaamheid en energie' als belangrijk vlaggenschip. Met de uitvoering van onze economische agenda, die inzet op circulaire economie en waterstof. We ondersteunen innovatieve initiatieven als IPKW en Connectr. We gaan verder met 'van bedrijven weten', waardoor we naast inwoners ook bedrijven beter kunnen ondersteunen.

Daarnaast blijven we Arnhem als sportstad op de kaart zetten. We willen gaststad zijn voor internationale sportevenementen, zoals het WK Volleybal in 2022. Dat levert extra internationale aandacht op, trekt extra toeristen naar de stad en verleidt Arnhemmers om zelf ook te gaan sporten. We blijven investeren in cultuur, mede met tijdelijke coronamiddelen van het Rijk. Want ook een rijk cultureel aanbod maakt ons als stad aantrekkelijk voor inwoners en toeristen, en de vestiging van bedrijven. We stimuleren culturele instellingen om meer mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur. Om zoveel mogelijk mensen te laten meedoen. Cultuur is er immers voor iedereen.

Bij al onze inspanningen krijgt burgerparticipatie een steeds grotere rol. Bewoners krijgen en nemen steeds vaker de gelegenheid om mee te denken over plannen van de gemeente. En terecht, want de gemeente is er immers voor zijn inwoners. De afgelopen jaren zijn inwoners bijvoorbeeld betrokken geweest bij het opstellen van het bomenplan, het referendum over diftar, bij diverse woningbouwplannen, bij de wijkgerichte energietransitie en bij de ontwikkeling van de omgevingsvisie. Daar gaan we verder mee. Zo zijn we inmiddels begonnen om samen met de wijkbewoners voor alle wijken een groenvisie op te stellen. Bij de uitvoering van het jeugdbeleid betrekken we Arnhemse kinderen, jongeren, ouders en samenwerkingspartners. En bij nieuwe woningbouwplannen blijven we onze inwoners betrekken.

Nu de gemeenteraad naar aanleiding van de uitkomsten van het referendum heeft besloten te stoppen met Diftar, gaan we op zoek naar andere manieren om de stroom restafval te verminderen. Dat blijft het doel, ook met een ander afvalsysteem. Intussen zijn de ondergrondse containers van het slot en wordt de stad steeds schoner. Ook is de milieukar ingevoerd, waar Arnhemmers klein grofvuil kunnen inleveren.

De gemeente is er voor alle Arnhemmers. Daarom werken we aan een diverse en inclusieve stad: een stad waarin iedereen zichzelf mag en kan zijn en niemand uitgesloten wordt. Daarin moeten wij zelf het goede voorbeeld geven. We zijn al hard op weg om onze gemeentelijke organisatie inclusiever te maken. We zijn goed op weg. Mede dankzij de inzet van een Verandermanager Diversiteit en Inclusie wordt de samenstelling van onze organisatie steeds meer een afspiegeling van onze stad. We zijn ambitieus en dat moet ook: dit willen we binnen vijf jaar realiseren.

We hebben veel bereikt. En we hebben nog veel te doen. Arnhem ís mooier, duurzamer en economisch sterker. Steeds meer mensen kunnen meedoen. En we zijn er nog niet. Het kan altijd beter. Dat laten we onder meer zien in deze begroting. Maar we gaan dat vooral laten zien in de stad. Zichtbaar en voelbaar voor onze inwoners. We doen het voor hen.

Ontwikkelingen in het financieel kader

Hoofdlijnen financiën

De Begroting 2021 werd sterk gekleurd door de coronacrisis. De Begroting 2022 laat een herstel van de financiële positie zien. Net zoals de stad herstelt van de coronacrisis. We zijn er nog niet. Daarom wordt het werk van de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis doorgezet. Met het snelle optreden na het uitbreken van de coronacrisis hebben we de gemeentelijke financiën in de greep kunnen houden en toch kunnen investeren in de stad. Bijvoorbeeld door met de periodieke impactanalyse de gevolgen van de crisis in kaart te brengen, maar ook door dankbaar gebruik te maken van de steunpakketten die het Rijk ter beschikking stelt en heeft gesteld.

De investeringen worden in de Begroting 2022 doorgezet. Belangrijke keuzes zijn al in de Perspectiefnota 2022-2025 gemaakt met onder andere de Arnhem Oost aanpak. In deze begroting werken we de kaders van de Perspectiefnota uit en geven we invulling aan diverse moties en amendementen. Daarnaast stellen we de begroting bij op basis van de actuele informatie van het Rijk met niet alleen de meicirculaire van het gemeentefonds, maar ook de toezegging met betrekking tot de extra middelen voor de jeugdzorg. Binnen de kaders die door onze toezichthouder, de provincie, zijn gegeven nemen we deze extra middelen waarover nog geen formeel besluit is genomen, wel op in de begroting om op die manier de tekorten die de laatste jaren op jeugdzorg zijn ontstaan zo goed mogelijk op te lossen.

In deze begroting brengen we de weerbaarheid weer op peil. Met een begroting in evenwicht, waarvan de weerstandsfactor de komende jaren niet onder de 1,3 zakt en in het laatste jaar groeit naar 1,5, is deze begroting een goed fundament om in de volgende coalitieperiode op verder te bouwen.

Reëel en structureel sluitende begroting

In onderstaande tabel is samengevat weergegeven hoe de Begroting 2022 zich ontwikkelt ten opzichte van de vorige begroting. Verder in dit hoofdstuk volgt de toelichting op de wijzigingen die zich na de Perspectiefnota hebben voorgedaan.

Financieel beeld 2022-2025	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Uitgangspositie Begroting 2021	0	0	0	0
Gemeentefonds en overige rijksontwikkelingen	28.746	21.424	19.514	20.645
Beleidsontwikkelingen				
Meedoen in een socialer Arnhem	-13.682	-4.240	-2.996	-5.515
Wonen in een duurzamer Arnhem	-5.097	-4.137	-4.953	-4.816
Genieten van een nog mooier Arnhem	-550	-435	-435	-435
Open en verantwoord besturen	-2.407	-807	-33	-1.694
Impact corona				
Jaarlijkse bijstellingen	-13.236	-13.314	-11.880	-11.271
Toevoeging (-) of onttrekking (+) aan de algemene reserve cf Begroting 2022	6.225	1.508	783	3.086
Totaal Financieel beeld	**0**	**0**	**0**	**0**

Hieruit blijkt dat deze Begroting 2022 in alle jaren leidt tot een onttrekking aan de algemene reserve. Ten opzichte van de Begroting 2021 wordt vanaf 2025 per saldo structureel € 3,1 miljoen minder aan de algemene reserve toegevoegd. Als gevolg van besluitvorming uit eerdere jaren zijn echter reeds meerjarige onttrekkingen en dotaties aan de algemene reserve begroot. Na verwerking van de hierboven gepresenteerde wijzigingen voegen we vanaf 2025 nog jaarlijks structureel € 1,9 miljoen toe aan de algemene reserve. In de onderstaande tabel zijn de totale toevoegingen en onttrekkingen aan de algemene reserve na verwerking van het meerjarenbeeld opgenomen. Hierin zitten dus ook de toevoegingen en onttrekkingen die in eerdere begrotingen zijn vastgesteld.

Totale mutatie algemene reserve Begroting 2022 inclusief eerdere aanpassingen	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000				
Onttrekking	22.139	16.324	14.642	15.839
Toevoeging	14.419	14.039	18.506	17.724
Mutatie	**-7.720**	**-2.285**	**3.864**	**1.885**

In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen is te lezen dat de weerstandsfactor oploopt tot 1,5. De coronacrisis heeft, zeker op de middellange termijn, wel een aanzienlijke invloed op de begroting. Dankzij het ruimhartige compensatiebeleid van het Rijk en het spoedige economische herstel, herstelt de weerbaarheid van de Arnhemse begroting zich ten opzichte van vorig jaar. De groei van de bestemmingsreserve solvabiliteit zorgt daarnaast voor een nog robuustere financiële positie.

Naast een reëel sluitende begroting, moet de begroting ook structureel sluitend zijn. Dit is het geval wanneer de structurele lasten, dus de lasten die langjarig doorlopen, voor 2022 volledig worden gedekt door structurele baten of aannemelijk is gemaakt dat dit structurele evenwicht in latere jaren (uiterlijk 2025) bereikt wordt.
In 2022 is er sprake van een structureel tekort in deze begroting, 2023 is in evenwicht en vanaf 2024 ontstaat er structurele begrotingsruimte in de begroting die oploopt tot 5%. Daarmee is er dus een structureel evenwicht. De begroting 2021 is reëel in evenwicht, omdat de opgenomen bedragen voor de komende jaren volledig, realistisch en haalbaar zijn. De in de begroting opgenomen maatregelen zijn aannemelijk hard of voorzien van dekking uit een bestemmingsreserve.

Gemeentefonds

In deze begroting is de raming van het gemeentefonds bijgesteld op basis van de meicirculaire 2021. In de Perspectiefnota zijn reeds de september- en decembercirculaire 2020 verwerkt. Ten opzichte van de Begroting 2021 stijgt de gemeentefondsuitkering over alle jaren. Een groot deel daarvan betreft de nominale indexatie van de gemeentefondsuitkering en deze is reeds verwerkt in de Perspectiefnota. Als gevolg van de coronacrisis is het accres over 2020 en 2021 bevroren, maar vanaf 2022 wordt het accres geactualiseerd op basis van de bestaande normeringssystematiek. Het accres laat in de meicirculaire vanaf 2022 een daling zien. De daling vanaf 2022 wordt verklaard doordat de lonen en prijzen minder hard stijgen dan in de vorige circulaire was verwacht. Ook andere uitgaven bij het Rijk stijgen minder hard (lagere rentelasten en EU-afdrachten). Hierdoor stijgen de uitgaven van het Rijk minder hard en dat werkt als gevolg van de trap-op-trap-af systematiek door in de algemene uitkering van gemeenten. Aan de andere kant zijn de volumina van de verdeelmaatstaven (zoals bijvoorbeeld het aantal inwoners en bijstandsontvangers) landelijk geactualiseerd. Dit heeft een positief effect op de hoogte van de algemene uitkering.

Op 3 juni is besloten door het Kabinet dat gemeenten in 2022 voor jeugdzorg € 1,314 miljard extra zullen ontvangen. Voor Arnhem betekent dit een bijdrage in het gemeentefonds van € 16,6 miljoen. Dit wordt pas in de septembercirculaire 2021 verwerkt, maar is omwille van de forse impact op de Begroting 2022 alvast in de raming van de budgetten verwerkt. Over de structurele toekenning van de middelen voor jeugd vanaf 2023 zijn in juli afspraken gemaakt. De provinciaal toezichthouders hebben onderling afgesproken dat gemeenten in hun meerjarenbegroting 75% van de bedragen die de Arbitragecommissie heeft berekend, zouden mogen opnemen. In deze Begroting 2022 is de eerder opgenomen stelpost van € 3,9 miljoen om die reden verhoogd tot het afgesproken niveau. In programma S07 Zorg en verderop in dit hoofdstuk wordt nader toegelicht op welke wijze de extra middelen voor jeugdzorg zullen worden ingezet. De overige aanpassingen in het gemeentefonds die leiden tot aanpassingen in de lasten zijn toegelicht in deel 3 (Financiële begroting).

Gemeentefonds en overige rijksontwikkelingen	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000				
Ontwikkelingen gemeentefonds sept.- en dec.circulaire	10.749	11.894	13.085	16.422
Doorgegeven mutaties decentralisatie-uitkeringen sept.- en dec.circulaire	-1.991	-1.991	-1.991	-1.962
Gemeentefonds totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*8.758*	*9.903*	*11.094*	*14.460*
Ontwikkelingen gemeentefonds meicirculaire	4.453	2.703	458	-752
Doorgegeven mutaties decentralisatie-uitkeringen meicirculaire	-1.065	-1.050	-1.063	-1.076
Extra middelen Jeugdzorg	16.600	9.869	9.026	8.013
Gemeentefonds totaal aanvullend op Perspectiefnota	*19.988*	*11.521*	*8.421*	*6.185*
Totaal ontwikkelingen gemeentefonds	**28.746**	**21.424**	**19.514**	**20.645**

Herverdeling gemeentefonds
Begin juli 2021 is het nieuwe verdeelvoorstel voor herijking van het gemeentefonds gepubliceerd. De Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) verwacht eind september of begin oktober zijn advies over de herverdeling van het gemeentefonds uit te brengen. Besluitvorming over de invoering van de nieuwe verdeling (per 2023) is aan het nieuwe Kabinet. Begin juni is daarnaast een advies van de ROB gepubliceerd over de toekomst van de normeringssystematiek (het accres). Ook dit is aan het nieuwe Kabinet om daarin een besluit te nemen.
Voor het nieuwe verdeelmodel van de algemene uitkering verwachten we een voordeel (met de kennis van nu structureel ruim € 7 miljoen), maar voor het nieuwe verdeelmodel Beschermd Wonen verwachten we een nadeel. In de risicoparagraaf is een risico van € 15 miljoen opgenomen voor de effecten van het verdeelmodel Beschermd Wonen. Daarnaast kan het verwachte nadeel op Beschermd Wonen deels opgevangen worden met het te verwachten voordeel op de algemene uitkering. Beide modellen worden vanaf 2023 stapsgewijs ingevoerd.

Financiële koers van de beleidsontwikkelingen

De financiële koers is in dit hoofdstuk in vier onderwerpen samengevat:

- Meedoen in een socialer Arnhem: Wmo & jeugdzorg, werk & inkomen, armoede & schulden en onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang
- Wonen in een duurzamer Arnhem: wonen, ruimtelijke ontwikkeling, grondbeleid, openbare ruimte en klimaat & energie
- Genieten van een nog mooier Arnhem: cultuur, bruisende binnenstad en veiligheid
- Open en verantwoord besturen: samenwerking met burgers en organisaties, bedrijfsvoering en concernfinanciën

In onderstaande tabel wordt duidelijk wat de mutaties zijn op deze onderwerpen ten opzichte van de vorige begroting:

Beleidsontwikkelingen	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000				
Meedoen in een socialer Arnhem	-13.682	-4.240	-2.996	-5.515
Wonen in een duurzamer Arnhem	-5.097	-4.137	-4.953	-4.816
Genieten van een nog mooier Arnhem	-550	-435	-435	-435
Open en verantwoord besturen	-2.407	-807	-33	-1.694
Totaal beleidsontwikkelingen	**-21.736**	**-9.618**	**-8.418**	**-12.459**

In de volgende paragrafen worden per onderwerp de financiële ontwikkelingen ten opzichte van de vorige begroting weergegeven. Daarbij zijn in elke tabel telkens eerst de ontwikkelingen zoals vermeld in de Perspectiefnota benoemd en worden daaronder de ontwikkelingen die zich na de Perspectiefnota hebben voorgedaan. De ontwikkelingen na de Perspectiefnota worden in de paragrafen toegelicht.

Meedoen in een socialer Arnhem

Ontwikkelingen Meedoen in een socialer Arnhem	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000				
Wmo en jeugdzorg				
Wijziging woonplaatsbeginsel jeugd	-2.100	-2.100	-2.100	-2.100
Wijziging woonplaatsbeginsel jeugd dekking vanuit GF	2.100	2.100	2.100	2.100
Nieuw preventief beleid en investeringen t.b.v. invoer taskforce maatregelen jeugd	99			
Wmo en jeugd totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*99*	*0*	*0*	*0*
Inzet extra middelen jeugd		-4.722	-4.608	-5.608
Reservering extra middelen jeugd	-16.600	-1.000	-1.000	-1.000
Actualisatie WMO middelen	1.200	1.700	2.200	1.700
Wmo en jeugd totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-15.400*	*-4.022*	*-3.408*	*-4.908*
Werk en inkomen				
BUIG actualisatie	5.800	4.900	3.900	3.900
Werk: Herstelagenda en landelijke middelen	-875	-1.125		
Werk en inkomen totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*4.925*	*3.775*	*3.900*	*3.900*
WSW Actualisatie	316	570	797	2.306
Vrijval WSW ten behoeve van beschut werk		-570	-797	-2.306
Dividend Scalabor	-690	-690	-690	-690
Werk en inkomen totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-374*	*-690*	*-690*	*-690*
Armoede en schulden				
Armoede- Bijzondere Bijstand < 21 jaar	-231	-231	-231	-231
Wetswijziging WGS tav Vroeg erop af	-207	-207	-207	-207
Perspectief voor gezinnen met kinderen in armoede (21A33)	-81	-81	-81	-81
Armoede en schulden totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-438*	*-438*	*-438*	*-438*
Onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang				
Addendum coalitieakkoord: Burgerkracht	-175	-175	-175	
Onttrekking BR Burgerinitiatieven Sociaal domein	175	175	175	
Opschorten bezuiniging sociale basis (herijking welzijnsopgave)	-350	-350		
Integraal plan voor aanpak racisme, veiligheid en acceptatie LHBTIQ+ en vrouwenemancipatie	-200	-200	-36	-36
Arnhemse standaard toegankelijkheid openbare ruimte	-100			
Suïcidepreventie		-40	-40	-40
Huisvesting maatschappelijke initatieven	-80	-80	-80	-80
Vluchtelingen en statushouders Pilot Shelter City	-35	-35		
Veiligheid: Aanpak mensenhandel	-175	-175	-175	-175
Veiligheid: Datagedreven werken voor de aanpak van criminaliteit en onveiligheid	-150	-150	-150	-150
Veiligheid: Strategische advisering programma Veiligheid	-120	-120	-120	-120
VGGM: Verdeling kosten kazerne Ede	-400	-400	-400	-400
Sport: exploitatie Bethanienstraat en de Opmaat	-83	-83	-83	-83
Sport: Middachtensingel		-88	-88	-88
Investeringen in scholen en sport	-121	-513	-607	-1.026
Onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-1.814*	*-2.234*	*-1.779*	*-2.198*

VGGM Functiewaardering (motie 21m52g)	-350	-350	-350	-350
Onderwijshuisvesting				-600
Beheer MFC's	-150	-100	-50	-50
Ventilatie basisscholen (21A41)	-100	-100	-100	-100
Onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-600*	*-550*	*-500*	*-1.100*
Totaal ontwikkelingen meedoen in een socialer Arnhem	**-13.682**	**-4.240**	**-2.996**	**-5.515**

Wmo en jeugdzorg
Op 3 juni is door het kabinet besloten dat gemeenten voor jeugdzorg € 1,314 miljard extra (bovenop de reeds toegekende € 300 miljoen) voor 2022 zullen ontvangen. Arnhem ontvangt hiervan in 2022 een bedrag van circa € 16,6 miljoen. Dit zal in de septembercirculaire 2021 worden toegekend. Daarnaast mag er ook rekening gehouden worden dat een volgend kabinet drie kwart van het structurele tekort zal dekken waarmee ruimte ontstaat om extra uitgaven te ramen. In deze begroting wordt van de € 16,6 miljoen aan extra middelen in 2022 € 10,0 miljoen toegevoegd aan de reserve Wmo & Jeugdzorg. De extra Jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld Zorg ingezet worden (€ 6,6 miljoen in 2022, € 1,0 miljoen in de jaren 2023, 2024 en 2025) worden gedoteerd aan de nieuwe bestemmingsreserve Jeugdfonds. Het jeugdbeleid en daarmee de inzet van het jeugdfonds wordt stadsbreed en in samenhang met Arnhem Oost bezien. Extra inzet op Jeugd kan incidenteel gedekt worden uit deze reserve. Een eventueel overschot aan middelen in het jeugdfonds kan overgeheveld worden naar de BR WMO en Jeugdzorg.

Van de structurele compensatie wordt in 2023 € 4,7 miljoen ingezet voor onder andere de dekking van het bestaande tekort op de Jeugdzorg conform de raadsbrief van 15 juni 2021 en de besparingen op begeleiding door de sociale wijkteams voor € 1,0 miljoen structureel en de transformatie verblijfszorg voor € 0,8 miljoen structureel terug te draaien. Door deze extra middelen voor jeugdzorg kan daarnaast een overschot dat ontstaat bij de Wmo middelen van structureel € 1,7 miljoen vrijvallen.

Werk en inkomen
Sinds de Perspectiefnota is de WSW-raming geactualiseerd. Er stromen geen nieuwe WSW-ers meer in. De kosten voor de huidige groep SW-medewerkers lopen nog jarenlang door, deze zijn niet beïnvloedbaar. De Rijksbijdrage is niet dekkend voor deze kosten. De meerjarige financiële consequenties van deze rijkskorting zijn gedekt in de begroting. Voor de zomer heeft de MGR de meerjarenbegroting 2022-2025 aan de raad ter zienswijze voorgelegd. Daarnaast is in de meicirculaire de aangepaste rijksbijdrage voor WSW bekend gemaakt. Het voordeel voor 2022 van € 316.000 valt vrij. Het overig budget blijft ingezet worden voor beschut werk voor WSW-ers en inwoners die niet meer in de WSW kunnen instromen, maar wel recht hebben op beschut werk.

In de begroting was vanaf 2022 structureel rekening gehouden met een dividenduitkering van Scalabor van jaarlijks € 690.000. De toekomstige financiële ontwikkeling van Scalabor is echter op dit moment onzeker, waardoor we niet uit kunnen gaan van een jaarlijkse dividenduitkering van deze hoogte. Daarom wordt deze dividendverwachting voor nu uit de begroting gehaald.

Armoede en schulden
Bij de behandeling van de Perspectiefnota is op 30 juni 2021 amendement 21A33 'Perspectief voor gezinnen met kinderen in armoede' aangenomen en verwerkt in deze begroting. Aanvullend op de Perspectiefnota worden in deze begroting geen mutaties voor armoede en schulden voorgesteld.

Onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang
Motie 21m52g roept het college op om te investeren in preventie en publieke gezondheid en daartoe onder andere de VGGM een inschatting te laten maken van de financiële effecten van de functiewaardering van haar personeel. Voor de Arnhemse bijdrage wordt het effect hiervan ingeschat op structureel € 350.000.

Om toekomstige investeringen in onderwijshuisvesting mogelijk te maken, wordt vooruitlopend op de vaststelling van een nieuw integraal huisvestingsplan voortgezet onderwijs een structurele stelpost van € 600.000 vanaf 2025 opgenomen in de begroting ter dekking van verwachte kapitaallasten. In de komende periode zal op basis van een analyse van de huidige en toekomstige situatie rondom het aantal leerlingen, trends en ontwikkelingen, opgaven, kwaliteit van de gebouwen en toekomst van het onderwijs een plan worden opgesteld. Inschatting is dat

de benodigde investeringen in onderwijshuisvesting vanaf 2024 in elk geval tot € 600.000 aan kapitaallasten leiden vanaf 2025.

De MFC's worden in de avonduren en tijdens de weekenden veelal gebruikt voor diverse activiteiten die zijn ontstaan uit bewonersinitiatieven. Hierbij kan worden gedacht aan samenkomsten van bewoners, taal-, dans-muzieklessen, vergaderingen, biljarten, etc. Daarvoor is het noodzakelijk dat het beheer van de MFC's ook gedurende die tijden goed op orde is, zodat wordt voldaan aan wettelijke verplichtingen en gebruiksvoorwaarden vanuit de afgegeven vergunning. Op korte termijn wordt daarvoor gebruik gemaakt van professionele en flexibel inzetbare menskracht voor toezicht en beheer. Omdat het hier gaat om gebruik van de MFC's door bewoners en andere niet-professioneel gebruik, kunnen de kosten hiervan niet of onvoldoende bij hen in rekening worden gebracht. Dit 'sociaal beheer' zal samen met de wijken (teams Leefomgeving) worden uitgewerkt om op termijn, bijvoorbeeld met inzet van vrijwilligers en in samenhang met de doorontwikkeling van de buurthuizen, dit knelpunt structureel op te lossen.

Bij de behandeling van de gemeentelijke bijdrage SUVIS-regeling is op 21 juli 2021 amendement 21A41 'Meer geld voor ventilatie basisscholen door apart budget voor MFC's' aangenomen. Het structurele budget aan kapitaallasten van deze investering van € 100.000 is in deze begroting opgenomen.

Wonen in een duurzamer Arnhem

Ontwikkelingen Wonen in een duurzamer Arnhem	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Arnhem Oost aanpak	-1.533	-2.000	-2.000	-2.000
Verstedelijkingsopgave	-470	-600		
Uitvoeringskosten motie Voorkom stadsvernieuwing 4.0	-125		-125	
Participatieproces Nemia	-125			
Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen	-45	-59	-77	-91
Buurtconcierges	-200			
Bossen en parken	-200	-200	-200	-200
Woonboten Nieuwe Haven	50	750		
Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten	-50	-50	-50	-50
Investeringen in openbare ruimte	-24	-88	-111	-135
Totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-2.722*	*-2.247*	*-2.563*	*-2.476*
Hogere prijsstijging bouwmaterialen	-350	-40	-40	-40
Nieuwe Haven	-13	-13	-13	-13
Veiligheid en openbare ruimte Nieuwe Haven	-75			
Kostendekkendheid rioolheffing	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
Voorbereidingskosten klimaatadaptatie	-75	-75	-75	-75
Groene metropoolregio Arnhem-Nijmegen	-412	-412	-412	-412
Extra capaciteit bossen en parken	-200	-200	-200	-200
Wonen - opgaven en middelen voor handhaving	-100	-100	-100	-100
Stikstofagenda	-100			
Verstedelijking			-500	-500
Gemeentelijke adviescommissie ruimtelijke kwaliteit	-50	-50	-50	
Totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-2.375*	*-1.890*	*-2.390*	*-2.340*
Totaal ontwikkelingen Wonen in een duurzamer Arnhem	**-5.097**	**-4.137**	**-4.953**	**-4.816**

Hogere prijsstijging bouwmaterialen
Een flink aantal producenten van bouwmaterialen zoals staal, hout en pvc heeft op basis van de verwachtingen van economische malaise door de coronacrisis de productie naar beneden bijgesteld. In de bouw is tot nu echter weinig van de coronacrisis te merken en de vraag naar bouwmaterialen blijft groot. Gevolg is dat de prijzen van bouwmaterialen fors zijn gestegen en dat sommige materialen niet of veel later worden geleverd. Om de gevolgen van de bovenmatige prijsstijgingen van bouwmaterialen te kunnen opvangen, wordt voor 2022 een

buffer van € 350.000 gevormd. Een aantal bouwprojecten die in 2021 worden aanbesteed, wordt al direct beïnvloed. Hierdoor stijgen de kapitaallasten structureel met € 40.000.

Nieuwe Haven
Om de nautische veiligheid van de Nieuwe Haven op orde te maken middels het plaatsen van buispalen is in december 2018 een investeringskrediet van € 200.000 miljoen beschikbaar gesteld. Nu blijkt uit nader technisch onderzoek dat het beschikbaar gestelde investeringskrediet ontoereikend is, dit mede als gevolg van de sterk gestegen staalprijzen en technische complicaties. Een aanvullend investeringskrediet van € 350.000 is benodigd om de nautische veiligheid van de Nieuwe Haven op orde te brengen. De jaarlijkse extra kapitaallasten bedragen vanaf 2022 € 13.000.

Veiligheid en openbare ruimte Nieuwe Haven
Om de veiligheid en openbare ruimte van De Nieuwe Haven te verbeteren wordt in 2022 € 75.000 uitgegeven aan onder andere bebording, groen en verlichting.

Kostendekkendheid rioolheffing
In het Coalitieakkoord 2018-2022 is afgesproken om de heffingen kostendekkend te maken. Voor de rioolheffing werd daarbij uitgegaan van een jaarlijkse groei van 1,5%.

Voor 2022 geldt dat de kosten van beheer en onderhoud van riolering naar verwachting lager uitvallen dan eerder meerjarig geraamd. Aangezien de tarieven maximaal kostendekkend mogen zijn, zou dit lagere opbrengsten tot gevolg hebben. In de toekomst wordt echter een toename verwacht van de vervangingsopgave van rioleringen. Om schommeling van tarieven te voorkomen wordt daarom vanaf 2022 een spaarelement opgenomen in het tarief, geraamd op € 700.000 per jaar. De inkomsten op grond van dit spaarelement worden toegevoegd aan een voorziening en ingezet bij toekomstige vervangingsinvesteringen riolering.
Een deel van de lagere lasten in 2022 wordt wel doorberekend in het tarief (€ 300.000). Per saldo betekent dit dat de (gemiddelde) lasten voor de burger in 2022 gelijk zijn aan 2021. De opbrengsten rioolheffing zijn hierdoor € 300.000 lager dan in eerste instantie meerjarig geraamd, omdat wordt afgeweken van de jaarlijkse groei van 1,5%.

Voorbereidingskosten klimaatadaptatie
Om de klimaatadaptatie te kunnen realiseren worden kosten gemaakt die conform de huidige spelregels niet gedekt kunnen worden uit de middelen in het klimaatfonds. Het gaat hier over algemene kosten (zoals stadsbrede onderzoeken, bijdragen aan samenwerkingsverbanden, lidmaatschappen e.d.) die niet aan een project toe te schrijven zijn, maar meer algemeen samenhangen met klimaatadaptatie. Om deze voorbereidingskosten te kunnen dekken, wordt een jaarlijks bedrag van € 75.000 ingezet.

Groene metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Arnhem neemt deel in de Groene metropoolregio Arnhem-Nijmegen. Hierbinnen liggen diverse opgaven voor de komende jaren. Voor de opgaven rond *Productieve regio*, *Circulaire regio*, *Ontspannen regio* en *Groene groeiregio* wordt in totaal € 412.000 vrijgemaakt. Dit bedrag zal nog over de betreffende programma's verdeeld gaan worden.

Extra capaciteit bossen en parken
De bossen en parken van Arnhem worden steeds intensiever gebruikt. Een bijkomstigheid hierbij is dat hierdoor de betrokkenheid van de Arnhemmer ook enorm is toegenomen. Om ons dagelijks onderhoud uit te kunnen voeren moeten we veel meer en intensiever communiceren en ook de slijtage van materieel is veel groter. Voor ons dagelijks onderhoud en om de diverse beleidsopgaven (klimaatbestendig, biodiversiteit, Bomenplan, groenvisie etc.) uit te werken, worden 2 fte capaciteit bossen en parken toegevoegd.

Wonen - opgaven en middelen voor handhaving
In de stad zien we steeds vaker dat woningen worden opgekocht door beleggers, dat woningen gebruikt worden in strijd met gemeentelijke regels en dat het steeds lastiger is voor mensen met een bescheiden inkomen om een woning te bemachtigen. Instrumenten die kunnen worden ingezet om deze problemen te verhelpen, hebben veelal een ruimtelijke component en zorgen voor een toenemende druk op de handhavingscapaciteit van de ODRA en de gemeente. Om dit mogelijk te maken wordt dit budget met € 100.000 verhoogd.

Stikstofagenda
De te grote stikstofuitstoot is een groot probleem. Maatregelen om de stikstofdepositie te verminderen en/of de natuur te herstellen komen samen in de Arnhemse stikstofagenda. Voor de uitwerking van deze agenda wordt in 2022 een budget van € 100.000 vrijgemaakt.

Verstedelijking
De verstedelijkingsopgave kent de komende jaren grote uitdagingen. In de Perspectiefnota zijn voor de jaren 2022 en 2023 reeds middelen opgenomen om deze opgave te realiseren. In deze Begroting wordt voorgesteld om dit door te trekken en vanaf 2024 extra budget van jaarlijks € 500.000 in te ramen om de verstedelijksopgave ook structureel op te kunnen pakken.

Gemeentelijke adviescommissie ruimtelijke kwaliteit
Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet (beoogd 1-7-2022) dienen gemeenten te beschikken over een gemeentelijke adviescommissie voor omgevingskwaliteit. Deze wordt gevormd door omvorming van het team welstand en monumenten. De dekking hiervoor bedraagt vanaf 2022 tot en met 2024 jaarlijks € 50.000.

Genieten van een nog mooier Arnhem

Ontwikkelingen Genieten van een nog mooier Arnhem	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Regionaal mobiliteitsfonds	-210	-210	-210	-210
Topsportevenementenbudget	-100	-100	-100	-100
Versterking public affairs	-125	-125	-125	-125
Totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-435*	*-435*	*-435*	*-435*
Arnhemse sportdag (21M103)	-40			
Uitvoering wijkgroenagenda's	-75			
Totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-115*	*0*	*0*	*0*
Totaal ontwikkelingen Genieten van een nog mooier Arnhem	**-550**	**-435**	**-435**	**-435**

Arnhemse sportdag
Bij de behandeling van de Perspectiefnota is op 30 juni 2021 de motie 21M103 *Een Arnhemse Sportdag* aangenomen. De kosten voor het organiseren van een éénmalige Arnhemse sportdag voor alle Arnhemse scholen op Papendal bedragen € 10.000 voor de inzet van capaciteit en € 30.000 voor de uitvoering en worden in deze begroting vrijgemaakt.

Uitvoering wijkgroenagenda's
Momenteel stellen we samen met bewoners en andere stakeholders voor alle wijken een wijkgroenagenda op. Dat levert tal van kansen op om samen met de wijk te investeren in het groen in de wijk. Voor lang niet alle maatregelen is binnen de huidige reguliere budgetten voldoende dekking. Om de kansen te benutten die zich langs deze weg aandienen, wordt een bedrag € 75.000 ingezet in 2022.

Open en verantwoord besturen

Ontwikkelingen Open en verantwoord besturen	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Bestuur, dienstverlening en financiën				
Addendum coalitieakkoord: burgerparticipatie	-240			
Onttrekking BR Burgerparticipatie	240			
Ondersteuning raad	-70	-20	-20	-20
Begrijpelijke taal voor iedereen	-40			
Inclusieve gemeentelijke organisatie	-150	-150	-50	-50
Aanpassen gemeentelijke websites aan wettelijke eis inclusief communiceren	-60	-40	-40	-40
Klantenservice: gratis telefoonnummer, verbetering dienstverlening	-400	-360	-360	-360
Hybride werken	-125	-125	-125	-125
Versterken regionale samenwerking	-140	-260	-260	-260
Formatie Strategie, Beleid en Regie	-1.500			
De Connectie	-64	76	-251	-251
Vrijval rentebuffer			1.000	
Bestuur, dienstverlening en financiën totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-2.549*	*-879*	*-106*	*-1.106*
Actieplan overlast (21M102)	-80	-80	-80	-80
Art 213a / zero based	-50	-50	-50	-50
Onderzoek volgens methode Duisenberg	-15	-15	-15	-15
Ondermijning	-500	-500	-500	-500
Financieel-administratieve verwerking nota IWA	370	300	300	290
Gecorrigeerde meeropbrengsten leges	40	40	40	40
Office 365	-66	-66	-66	-66
Migratie businessapplicaties	-184	-184	-184	-184
Voordeel eigen huisvesting	650	650	650	
Goedkope identiteitskaart (21M168)	-23	-23	-23	-23
Bestuur, dienstverlening en financiën totaal aanvullend op Perspectiefnota	*143*	*73*	*73*	*-588*
Totaal ontwikkelingen Open en verantwoord besturen	**-2.407**	**-807**	**-33**	**-1.694**

Actieplan overlast
Bij de behandeling van de Perspectiefnota is het college met motie 21M102 opgedragen een Actieplan overlast op te stellen. Voor de uitvoering van de actieplan wordt een structurele last geraamd van € 80.000.

Artikel 213a / zero based opbouwen programma's in de begroting
Op verzoek van de raad worden de onderzoeken die op grond van artikel 213a uit de gemeentewet worden uitgevoerd naar doelmatigheid en doeltreffendheid van het beleid geïntensiveerd. Daarnaast is toegezegd de komende jaren stapsgewijs de programma's van de begroting zero based op te bouwen. Voor deze intensiveringen wordt een structureel budget geraamd van € 50.000.

Onderzoek volgens methode Duisenberg
Bij de Jaarstukken 2020 is op verzoek van de raad een onderzoek gedaan op grond van de zogenaamde Duisenbergmethode. De raad wil hieraan graag een structureel vervolg geven door dit jaarlijks uit te (laten) voeren. Hiervoor wordt jaarlijks € 15.000 aan het budget van de Griffie/raad toegevoegd.

Ondermijning
Onlangs is er een Rekenkamerrapport gepresenteerd over de aanpak van ondermijning (specifiek) en veiligheid (algemeen). De opgave is in Arnhem als fors bestempeld en tegelijkertijd is de organisatiegraad als te mager bestempeld. De gemeente moet daarin stappen zetten. Om de aanpak van ondermijning te intensiveren, wordt structureel € 500.000 ingezet voor extra formatie.

Financieel-administratieve verwerking nota IWA
De nieuwe nota Investeren, Waarderen en Afschrijven is op 16 juni door de raad vastgesteld. De effecten van de nota IWA worden met terugwerkende kracht per 1 januari 2021 in de begroting verwerkt en zijn als volgt samen te vatten:

- Met het volledig activeren van voorbereidingskosten en het activeren van bomen verschuiven de lasten in de exploitatie naar achteren; de als gevolg van de stijgende investeringsbudgetten toenemende kapitaallasten zijn pas in latere jaren zichtbaar.
- Met het verhogen van het minimumbedrag voor activeren worden de lasten in de exploitatie juist naar voren gehaald.

Het effect hiervan op de begroting bedraagt € 370.000 in 2022, aflopend naar € 290.000 in 2025.

Gecorrigeerde meeropbrengsten leges
In de Perspectiefnota 2021-2024 is aangekaart dat er als gevolg van een combinatie van bezuinigingen, onvermijdelijke kostenstijgingen en inkomstendalingen bij Burgerzaken een structureel knelpunt is ontstaan. Ter dekking hier is onder meer voorgesteld een aantal leges aan te passen. Deze aanpassingen zijn per 1-1-2021 geëffectueerd. In de Perspectiefnota en in de Begroting 2021 is aangegeven dat door aanpassing van de leges de inkomsten zouden stijgen met een bedrag van € 119.000 (in 2021), oplopend tot € 270.000 (in 2024). Nu blijkt dat de gecorrigeerde meeropbrengsten circa € 40.000 per jaar hoger zijn.

Office 365 en migratie businessapplicaties
We investeren extra in een betrouwbare en voorspelbare ICT-infrastructuur. Daarvoor wordt Office 365 geïmplementeerd en worden de ICT-omgevingen van verschillende organisatieonderdelen geconsolideerd tot één centrale moderne omgeving. Hiervoor wordt € 250.000 extra geïnvesteerd. Dit wordt vrijwel volledig gedekt door het investeringsbudget voor ICT te verlagen, waarmee € 200.000 binnen de meerjareninvesteringsplanning (MIP) vrijvalt.

Voordeel eigen huisvesting
In de Jaarrekening 2020 is een meevaller op de eigen huisvesting gemeld. Deze meevaller van € 650.000 doet zich jaarlijks voor, voor de rest van de duur van het huurcontract van het stadskantoor tot en met 2024. In 2 amendementen en 1 motie (21A33 *Perspectief voor gezinnen met kinderen in armoede*, 21A41 *Ventilatie basisscholen* en 21M168 *Goedkope identiteitskaart*) wordt dekking gevonden in dit voordeel. Doordat de meevaller zich echter tot en met 2024 voordoet, worden deze amendementen en de motie vanaf 2025 structureel gedekt uit de algemene middelen.

Goedkope identiteitskaart
Op 21 juli 2021 is de motie 21M168 *Identiteitskaart bereikbaar voor iedereen* aangenomen. De lasten voor de uitvoering van deze motie van € 22.500 worden opgenomen in de begroting.

Impact corona en Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis

Met enige regelmaat wordt de impactanalyse corona geactualiseerd en gepubliceerd op het coronadashboard. De laatste actualisatie dateert van 6 juli. In de jaren 2020 en 2021 zijn vrijwel alle nadelen in de exploitatie gecompenseerd door steunpakketten van het Rijk. Vooralsnog wordt voor het jaar 2022 en verder geen direct effect meer op de exploitatie voorzien. Wel is in het risicoprofiel voor € 3,0 miljoen aan coronarisico's meegenomen. Dit is een daling ten opzichte van de vorige begroting en is nader toegelicht in de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen.

In de begroting 2021 is de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis verwerkt. Hierin is vastgelegd hoe Arnhem de bedrijvigheid, leefbaarheid, werkgelegenheid en aantrekkelijkheid van de stad wil beschermen en het herstel wil bevorderen en versterken. Verdeeld over de vier thema's anticyclisch investeren, sociaal sterke stad, leefbare en groene stad en innovatie en vernieuwing is in de stad geïnvesteerd.
Met de raadsbrief van 20 juli is door middel van een *first year review* toegelicht hoe de uitvoering van de Herstelagenda verloopt. Scherp kijkend naar de Herstelagenda zoals wij die formuleerden, zien wij dat we in het algemeen aardig in lijn lopen met de intenties die wij hadden. Ruim een jaar na de start van de coronacrisis zien we een stadsbestuur en gemeentelijke organisatie die enigszins gewend zijn geraakt aan de onzekerheid van de voortdurende coronacrisis. Het moment dat "het stof is neergedaald" is echt nog niet aangebroken, maar wel wordt voorzichtig duidelijk waar de klappen vallen, waar het enorm meevalt, en waar eigenlijk niet veel valt te merken van de coronacrisis.

Daar waar de klappen het hardst vallen, blijft het exacte effect soms nog lastig precies te duiden. Het Centraal Planbureau schetst een trend van groeiende ongelijkheid: leerachterstanden en gezondheidsverschillen, schuldenproblematiek, mensen met een vast contract en mensen zonder. Zij verwachten dat deze crisis leidt tot een toename van de tweedeling, die zich waarschijnlijk in komende tijd nog verder doorzet. Tegelijkertijd zien we dit op dit moment in onze cijfers nog niet terug. Om goed zicht te hebben op de cijfermatige effecten van corona op verschillende beleidsterreinen hebben we het coronadashboard ontwikkeld en deze actualiseren we nog steeds. Na de zomer blikken we in het coronadashboard op de afgelopen 1,5 jaar terug en duiden we deze ontwikkelingen, mede op basis van landelijke onderzoeken.

Jaarlijkse bijstellingen

Voor elke begroting wordt een actualisatie gemaakt van de prijs- en volumeontwikkelingen, de belasting- en legesopbrengsten, het gemeentelijk investeringsplan en de raming van de BR Solvabiliteit. In totaal leidt dit, zoals zichtbaar in de volgende tabel, tot een nadeel in het algemeen beeld:

Jaarlijkse bijstellingen	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Prijs- en volumeontwikkeling	-12.400	-12.400	-12.400	-12.400
Ontwikkeling belastingen en legesopbrengsten	115	105	93	175
Ontwikkelingen Meerjareninvesteringsplanning	935	990	1.674	501
Toevoeging BR Solvabiliteit	-1.886	-2.009	-1.246	453
Totaal jaarlijkse bijstellingen	**-13.236**	**-13.314**	**-11.880**	**-11.271**

Prijs- en volumeontwikkeling

In de Perspectiefnota is de prijs- en volumeontwikkeling toegelicht. In de Begroting 2022 is deze niet bijgesteld. Wel is deze bijstelling nu over de programma's verdeeld.

Ontwikkeling belastingen en legesopbrengsten

Hierna is in hoofdlijnen de ontwikkeling in belasting- en legesopbrengsten opgenomen.
Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf lokale heffingen.

Onroerend zaak belasting (OZB)

Met ingang van waardepeildatum 1 januari 2021 (aanslag 2022) wordt de WOZ-waarde gebaseerd op het aantal vierkante meters (oppervlakte), in plaats van op het aantal kubieke meters (inhoud). Deze wettelijk verplichte wijziging van methodiek heeft een beperkte invloed op de herwaarderingcijfers. Aangezien de coalitieafspraak is dat de inkomsten uit OZB niet stijgen (behoudens areaalontwikkeling) worden de tarieven aangepast op basis van de herwaarderingscijfers en heeft de gewijzigde waarderingsmethodiek geen effect op de totale OZB-opbrengsten 2022.
Op basis van de groei van het aantal inwoners (areaalontwikkeling) kan een stijging van de belastinginkomsten worden verwacht van € 115.000.

Afvalstoffenheffing

De keuze voor het instrument diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder afval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt. Huishoudens betalen sindsdien weer een vast tarief voor afvalverwerking, waarbij de hoogte van dit tarief voor eenpersoonshuishoudens lager ligt dan voor meerpersoonshuishoudens.
De structurele effecten in de opbrengsten en kosten als gevolg van de per juni 2021 gewijzigde systematiek van afvalinzameling en tariefstelling zijn conform coalitieakkoord doorberekend in de afvalstoffenheffing. Zowel de begrote kosten als de begrote opbrengsten zijn hierdoor in 2022 hoger dan in 2021. De kostendekkendheid van 84% is gelijk aan die van 2021. Dit geldt voor zowel de periode dat diftar van kracht was (januari tot en met mei 2021), als voor de periode van juni tot en met december 2021 waarin al een vast tarief per huishouden gold.

Reinigingsrecht

Op dit moment maken 80 bedrijven in de binnenstad gebruik van reinigingsrecht. Voor 2022 gaan we ervan uit dat dit aantal gebruikers stabiel blijft. Door het openstellen van de ondergrondse containers, ook in de binnenstad, is de verwachting dat er niet meer bedrijven gebruik zullen gaan maken van reinigingsrecht. Er zijn echter ook

geen signalen op basis waarvan een afname zou moeten worden verwacht. De kostentoerekening naar reinigingsrecht is aangepast op de verwachte gebruikersaantallen.
Voor 2022 wordt voorgesteld om de huidige twee staffels: 1 tot 5 en 6 tot 10 zakken per week te handhaven. De tarieven handhaven we op het niveau van 2021, deze zijn kostendekkend en marktconform.

Rioolheffing
De bijstelling van de rioolheffing is hierboven in de paragraaf *Wonen in een duurzamer Arnhem* onder het kopje *Kostendekkendheid rioolheffing* beschreven.

Leges
In het coalitieakkoord 2018-2022 is opgenomen dat de parkeertarieven en legestarieven niet stijgen. Voor de legestarieven 2021 is van deze afspraak afgeweken. De stijging in kosten die het Rijk ons berekent is doorberekend in de legestarieven en enkele legestarieven zijn meer in lijn gebracht met tarieven elders in de regio. Ook voor de legestarieven 2022 geldt dat, indien van toepassing, de stijging van rijksleges wordt doorberekend in het tarief.

Ontwikkelingen Meerjareninvesteringsplanning (MIP)
In de Perspectiefnota 2021-2025 is een voordeel vanuit het MIP getoond als gevolg van de temporisering van diverse investeringen. In deze begroting worden een aantal nieuwe investeringen toegevoegd, waaronder de investeringen in de ventilatie van schoolgebouwen. In de paragraaf Investeringen wordt het totale MIP toegelicht.

Toevoeging BR Solvabiliteit
Ten opzichte van de Begroting 2021 wordt in de Begroting 2022 over de jaren € 4,7 miljoen extra toegevoegd aan de BR Solvabiliteit. Dit komt doordat in deze begroting diverse investeringen worden gedaan met een lange afschrijvingstermijn, zoals onderwijshuisvesting. Wanneer een investering namelijk een afschrijvingstermijn van meer dan 20 jaar heeft, moet er extra worden toegevoegd aan de BR Solvabiliteit alsof deze investering in 20 jaar afgeschreven zou worden. Als gevolg hiervan groeit de BR Solvabiliteit in deze begroting door naar € 32,2 miljoen.

Robuustheid van de begroting
De onderstaande tabel geeft op hoofdlijnen inzicht in de financiële weerbaarheid van de Arnhemse begroting. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt dit uitgebreid toegelicht. De verrekeningen met de algemene reserve zoals die in de overzichten hiervoor staan, zijn hierin verwerkt.

De weerstandscapaciteit bedraagt in 2022 € 69,1 miljoen. Dat betekent dat er € 69,1 miljoen beschikbaar kan worden gemaakt om financiële tegenvallers op te vangen. Een belangrijk onderdeel hiervan is de algemene reserve. Het vermogen dat nodig is om alle gemeentebrede risico's met een zekerheid van 90 procent op te vangen bedraagt in 2022 € 50,5 miljoen, de benodigde weerstandscapaciteit. De buffers zijn daarmee € 18,6 miljoen hoger dan de opgetelde risico's, waarmee de weerstandsfactor in 2022 uitkomt op 1,4. Dit ligt 0,4 boven het minimaal vastgestelde niveau. Vanaf 2022 neemt de weerbaarheid van de begroting jaarlijks toe tot een weerstandsfactor van 1,5 in 2025. Hiermee is de Arnhemse begroting robuust genoeg om tegenvallers op te vangen.

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	**JV 2020**	**Prognose 2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
	90%	90%	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000						
Benodigde weerstandscapaciteit	58.519	50.539	50.539	47.552	47.552	47.552
Beschikbare weerstandscapaciteit	60.576	76.718	69.148	66.864	70.728	72.613
Benodigde versus beschikbare ruimte irt aanzuivering	**2.057**	**26.179**	**18.609**	**19.312**	**23.176**	**25.061**
Verschil (> factor 1,4)	-21.351	5.964	-1.606	291	4.155	6.040
Weerstandsfactor	**1,0**	**1,5**	**1,4**	**1,4**	**1,5**	**1,5**

Een belangrijk doel naast een robuuste begroting en daarmee buffers om risico's op te vangen is een robuustere financiële positie. Hiervoor wordt gespaard in de bestemmingsreserve solvabiliteit. Doel is om deze reserve groot

genoeg te laten zijn om in 20 jaar de voor investeringen aangegane leningen te kunnen aflossen. Daarmee worden toekomstige generaties niet opgezadeld met een forse schuldenlast. De ontwikkeling van deze bestemmingsreserve staat in de tabel hieronder.

Bestemmingsreserve solvabiliteit	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Stand per 1-1	**16.100**	**20.446**	**26.556**	**30.250**
Toevoeging aan reserve o.b.v. MIP Begroting 2021	7.047	6.110	3.693	2.941
Inzetten t.b.v. financieel beeld	-2.700			
Stand per 31-12	**20.446**	**26.556**	**30.250**	**33.191**

In 2022 wordt de groei van de reserve geremd door de eerder met de raad afgesproken inzet van een deel van deze middelen. Toch groeit de reserve door tot een stand van € 33,2 miljoen in 2025 waarmee de schulden eerder afgelost kunnen worden en de robuustheid van de financiële positie verbetert.

Het brede beeld van de financiële positie wordt beschreven in de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen. Dit wordt verder toegelicht met financiële kengetallen en de duiding daarvan. De financiële positie wordt beïnvloed door verschillende ontwikkelingen. Zoals bij alle gemeenten is de afhankelijkheid van de inkomsten van het Rijk groot. De schommelingen hierin zorgen voor een kwetsbaarheid van de financiële positie. De komende herijking van het gemeentefonds laat dit goed zien, waarbij het laatste beeld voor Arnhem dan weer gunstig is.
Ondanks de coronacrisis staat Arnhem er goed voor. Er wordt de komende jaren verder geïnvesteerd in het versterken van de stad met de Arnhemse Herstelagenda coronacrisis en ook wordt de financiële positie de komende jaren verder verstevigd. Wel blijft het belangrijk om de kerngegevens te blijven monitoren en vooral te sturen op de trends voor de langere termijn die we daarin zien.

Leeswijzer

Na het lezen van de hoofdlijnen van deze begroting, vindt u voor uw leesgemak een korte toelichting op de bouw van deze begroting. De begroting is een onderdeel uit de P&C-cyclus. In de begroting wordt het gemeentelijk beleid op hoofdlijnen toegelicht. Dit doen we aan de hand van de drie w-vragen:

- *wat willen we bereiken?*
- *wat gaan we doen?*
- *wat mag het kosten?*

Inleiding

Op 3 juli 2019 is het raadsvoorstel 'Plan van aanpak doorontwikkeling cyclusdocumenten' geamendeerd vastgesteld. Dit betreft het plan om in de komende jaren tot beter leesbare en toegankelijke cyclusdocumenten te komen. Deze ambitie is in de Begroting 2022 weer verder vertaald. We hebben met name ingezet op een verdere ontwikkeling van de doelenboom met een toevoeging van indicatoren en hiermee uitvoering gegeven aan de motie Voortaan wel meetbare doelen (20M277).

Aanpak uitvoering motie 'Voortaan wel meetbare doelen'

Voor de zomer over de aanpak een raadsbrief gestuurd. We hebben de afgelopen periode de volgende stappen uitgevoerd:

1. Inzichtelijk maken welke doelen en indicatoren in de begroting 2021 en de bestuursrapportages zijn opgenomen.
2. Een vergelijking maken met de P&C-producten van andere gemeenten.
3. Een pilot binnen één programma uitvoeren om te onderzoeken wat nodig is om de doelen meetbaar te maken.
4. Op basis van de conclusies van stap 3, dit stapsgewijs bij andere programma's toepassen.

Over stap 1 en 2 is direct in de Perspectiefnota gerapporteerd.

Pilot programma S02 Bereikbaarheid

We hebben voor de zomer de pilot van stap 3 voor het programma S02 Bereikbaarheid uitgevoerd. We hebben hierbij gewerkt met de volgende aanpak:

- Er wordt zichtbaar gemaakt, welke concrete resultaten we binnen het programma willen bereiken.
- Hierbij wordt een concreet doel geformuleerd, waarin duidelijk wordt wat we willen bereiken in de stad.
- Bij deze doelen en resultaten worden inspanningen benoemd. De inspanningen maken duidelijk wat we als gemeente zelf gaan doen om de doelen en resultaten te bereiken.
- Vervolgens wordt een indicator gezocht die de concrete resultaten goed in beeld brengt en kan worden opgenomen in de begroting (zoals; zijn ze inhoudelijk relevant, is er politiek draagvlak voor, van welke partijen zijn we afhankelijk).

Het kost tijd om bovengenoemde aanpak met collega's uit te voeren om te komen tot concrete resultaten, doelen en indicatoren. Het is een manier van denken die eigen gemaakt moet worden. Vanuit informatiegestuurd werken worden dergelijke trajecten op meerdere plekken binnen de organisatie uitgevoerd. Deze trajecten helpen ons bij het opstellen van beleid en het scherper stellen van de beleidsdoelen.
In programma S02 is het resultaat van deze pilot aangegeven. Hierbij geldt dat in deze begroting een eerste verbeterslag is gemaakt en dat dit programma zich de komende jaren verder zal doorontwikkelen.

Wat hebben we verder gedaan in deze Begroting

De gemeenteraad ontvangt periodiek verschillende bestuursrapportages waarin een groot aantal indicatoren en veel informatie is opgenomen. Bij de volgende programma's is een koppeling tussen de indicatoren uit de bestuursrapportages en de ambities/doelen in de Begroting gemaakt:

- S06 Participatie en armoedebestrijding
- S07 Zorg
- S10 Klimaat en energie

Bij de overige programma's is gekeken of de indicatoren die in Begroting 2021 al waren opgenomen aan de doelen gekoppeld kunnen worden en/of dat bij doelen extra indicatoren beschikbaar zijn. Hierbij gaat het om een eerste aanzet en zal de komende jaren verder uitgewerkt worden.

Indicatoren

In deze begroting staan effectindicatoren opgenomen. Effectindicatoren vertellen iets over de het effect dat beoogd wordt met de inspanningen van de gemeente. Zij gaan over de vraag: 'wat willen we bereiken'. Hierbij

past de kanttekening dat het al dan niet realiseren van de effecten in de meeste gevallen van meer factoren afhankelijk is dan alleen het gemeentelijke beleid. Op dit moment hebben we geen prestatie-indicatoren opgenomen. Prestatie-indicatoren gaan over 'hoe bereiken we onze doelstellingen?' en richten zich op het resultaat van de ingezette activiteiten/ inspanningen. In tegenstelling tot effectindicatoren, verandert de aard van prestatie-indicatoren regelmatig; bijvoorbeeld doordat inspanningen afgerond zijn of nieuwe inspanningen worden ontwikkeld. In deze Begroting staan de inspanningen voor 2022 benoemd. In verschillende bestuurs- en voortgangsrapportages (zie bijvoorbeeld de monitor New Energy Made in Arnhem) worden zowel effect- als prestatie-indicatoren gepresenteerd.

Onderzoek rekenkamer Jaarstukken 2019
In mei 2020 heeft de Rekenkamer een onderzoek gedaan naar de vraag of de jaarstukken 2019 de gemeenteraad in voldoende mate zicht geven op de financiële positie en de geleverde inhoudelijke prestaties. De Rekenkamer heeft hierbij aangegeven dat de mate waarin over het college de raad informeert over het realiseren van de doelen op inhoudelijk gebied beter zou kunnen. We hebben met bovengenoemde aanpak hierin weer stappen gezet. Tevens heeft de rekenkamer in dit onderzoek aangegeven dat de beheerplannen een duidelijkere plek in de begroting mogen krijgen. In de paragraaf Kapitaalgoederen is een eerste stap gemaakt om aan deze aanbeveling uitvoering te geven en zal de komende jaren verder doorontwikkeld worden.

Opbouw van de Begroting 2022

Deel 1 - hoofdlijnen van beleid en ontwikkelingen in het financieel kader

In de stedelijke en wijkprogramma's worden de prioriteiten van het beleid aangegeven. Een samenvatting van de prioriteiten krijgt een plek in hoofdstuk 1.

In het hoofdstuk Ontwikkelingen in het financieel kader worden de belangrijkste financiële ontwikkelingen weergegeven. Ook wordt in dit hoofdstuk een verklaring van de mutaties gegeven.

Deel 2 - beleidsbegroting

De beleidsbegroting is opgebouwd uit vier onderdelen:

Acht wijkprogramma's (W)
Sinds 2017 zijn acht wijkprogramma's ingesteld. De 24 wijken zijn geclusterd in acht gebieden: Noord-West, Noord-Oost, Presikhaaf, Centrum/Spijkerkwartier/Arnhemse Broek, Malburgen, Rijkerswoerd/ Kronenburg/ Vredenburg, Elden/ De Laar en Schuytgraaf/ Elderveld.

Dertien stedelijke programma's (S)
In de stedelijke programma's zijn de ambities, doelen, inspanningen en de daarbij behorende budgetten op stedelijk niveau opgenomen.

Negen paragrafen
De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting. Er worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. Een deel van de paragrafen zijn in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

De volgende verplichte paragrafen vanuit het BBV zijn opgenomen:

1. Lokale heffingen - In deze paragraaf wordt stilgestaan bij de diverse gemeentelijke belastingen en heffingen en de consequenties daarvan voor de inwoners.
2. Risicomanagement en weerstandsvermogen - Het weerstandsvermogen geeft aan hoe solide de financiële positie van de gemeente is. In deze paragraaf zijn ook financiële kengetallen opgenomen, zoals het weerstandsvermogen, de solvabiliteit en de schuldquote
3. Onderhoud kapitaalgoederen - In deze paragraaf wordt toegelicht op welke wijze het onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen (zoals wegen, riolering, gebouwen) gewaarborgd is.
4. Financiering - Hier wordt toegelicht op welke wijze met de financieringsbehoefte van de gemeente is omgegaan.
5. Bedrijfsvoering - In de paragraaf wordt gerapporteerd over de voortgang van interne ontwikkelingen binnen de gemeentelijke organisatie.
6. Verbonden partijen - De gemeente werkt samen met andere partijen om bepaalde doelen te bereiken. Als de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft bij een partij, is dit een zogenoemde verbonden partij. In deze paragraaf worden alle verbonden partijen toegelicht.

7. Grondbeleid - De gemeente speelt een rol in het kopen en verkopen van gronden. Hier wordt verder ingegaan op het gevoerde grondbeleid.

Op verzoek van uw raad zijn twee niet verplichte paragrafen in de begroting opgenomen:

8. Investeringen - In deze paragraaf wordt over de realisatie van de investeringen gerapporteerd.
9. Subsidies - De gemeente verstrekt subsidies aan instellingen die een bijdrage leveren aan gemeentelijke doelstellingen. In deze paragraaf wordt aangegeven welke instellingen subsidie hebben ontvangen inclusief de subsidiebedragen.

Overig programmaplan
Hierin wordt duidelijk gemaakt op welke wijze de overhead in het overzicht baten en lasten tot uitdrukking komt.

Deel 3 - Financiële begroting
In dit onderdeel wordt ingegaan op de ontwikkelingen in het financieel kader, mutaties circulaires van het gemeentefonds en de financiële begroting met de financiële tabellen.

Bijlagen
In de bijlagen is informatie te vinden over het normenkader, aanvullende financiële tabellen en informatie over de programma's en de afkortingen- en begrippenlijst.

Interactieve website
De Begroting is digitaal beschikbaar op: financien.arnhem.nl. Op deze website is in de wijk- en stedelijke programma's ook de volgende extra informatie te vinden:

- Verdeling budgetten in kostensoorten
- Verdeling budgetten taakvelden
- Verdeling budgetten portefeuilleonderdelen
- Verdeling budgetten producten
- Totaaloverzicht subsidies
- Totaaloverzicht reserves

Deel 2 Beleidsbegroting

De beleidsbegroting bestaat uit vier onderdelen:

1. Wijkprogramma's (W)
2. Stedelijke programma's (S)
3. Paragrafen
4. Overig programmaplan

Wijkprogramma's

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op wijkniveau plaatsvinden, zijn opgenomen in de volgende 8 wijkprogramma's (bundeling van logisch samenhangende wijken):

W1 **Wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek (CSA)**
Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek

W2 **Wijkprogramma Noordwest**
Burgemeesterswijk, Hoogkamp, Transvaal, Heijenoord, Lombok, Klarendal, Klingelbeek e.o., Schaarsbergen e.o., Sint Marten en Sonsbeekkwartier

W3 **Wijkprogramma Noordoost**
Alteveer, Cranevelt, Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o.

W4 **Wijkprogramma Presikhaaf**
Presikhaaf West en Presikhaaf Oost

W5 **Wijkprogramma Malburgen**
Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder Het Duifje en Immerloo

W6 **Wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld**
Schuytgraaf en Elderveld

W7 **Wijkprogramma De Laar/Elden**
De Laar en Elden

W8 **Wijkprogramma Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg (RKV)**
Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg

Wijken Algemeen

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is / wordt een levendige en vitale stad waar het volgens inwoners en ondernemers fijn wonen, werken en verblijven is.

Samen met de wijken
In de Arnhemse wijken zijn medewerkers van de gemeente verbonden aan de gebieden, om samen met burgers en bedrijven vorm te geven aan de uitvoering van het beleid in de betreffende wijken. Wijkgericht werken is het samenwerken met partners aan leefbaarheid en sociale samenhang binnen wijken. Vanuit en voor de wijken worden trends en (strategische) ambities gesignaleerd die bijdragen aan de stadsbrede doelen. Wijksturing sluit aan bij de identiteit en dynamiek van de wijk of gebied. Geen wijk is hetzelfde, verschillen mogen er zijn of ontstaan. Een belangrijk onderdeel hiervan is dat gezamenlijke belangen samen met inwoners en wijkpartners worden geformuleerd en focus wordt aangegeven en hierop concrete acties worden ingezet. Met als uiteindelijk doel om gezamenlijk maatschappelijke meerwaarde in de wijken te creëren, een gedeelde verantwoordelijkheid voor je leefomgeving, door inzichten, krachten en investeringen te bundelen. De wijkmanagers hebben hierin een cruciale rol omdat ze niet alleen partners in projecten en beleidsopgaven zijn, maar vooral een bekend gezicht en aanspreekpunt in de wijken zijn.

De Arnhemse wijkaanpak Van Wijken Weten is succesvol, zo bleek uit uitgevoerde evaluatie in 2021. Sinds de start in 2017 zijn in de wijken (nieuwe) netwerken opgebouwd en verstevigd. Jaarlijks zijn met inbreng van inwoners en professionals acht wijkprogramma's tot stand gekomen. Vanaf 2020 is door de teams Leefomgeving vanuit de opgaven en behoeften een vertaling gemaakt naar thema's die in meerdere gebieden spelen en aandacht vergen. Resultaat hiervan zijn acht stadsbrede thema's. De sturing vanuit teams Leefomgeving verloopt voor deze acht thema's via drie pijlers van leefbaarheid: sociale domein, fysiek domein en veiligheid.

Sociaal	Fysiek	Veiligheid
Meedoen	Openbare ruimte	Veiligheid
Kansengelijkheid	Duurzaamheid	
Gezondheid	Wonen	
	Wijkeconomie	

Voor elk wijkprogramma is deze begroting opgebouwd uit de stadsbrede thema's die in de betreffende wijk van toepassing zijn. Aan deze thema's zijn de inspanningen per team Leefomgeving geformuleerd.

Betekenis stadsbrede thema's
- Meedoen: Inwoners zijn financieel en sociaal zelfredzaam.
- Kansengelijkheid: Iedere inwoner heeft gelijke kansen.
- Gezondheid: Inwoners kunnen voldoende bewegen en worden geholpen bij het creëren van een gezond levenspatroon.
- Openbare ruimte: De openbare ruimte is schoon, heel en veilig en draagt bij tot gebruik door de inwoners. In samenwerking met bewoners wordt gewerkt aan de vergroening van de wijken.
- Duurzaamheid: De stad is beschermd tegen hitte, regenoverlast en is energie-neutraal.
- Wonen: Inwoners hebben een veilig onderdak, wonen prettig in een huis, een buurt en een wijk die bij hen past.
- Wijkeconomie: De bedrijven in de wijk krijgen ondersteuning die zij nodig hebben.
- Veiligheid: Inwoners van Arnhem voelen zich prettig en veilig in Arnhem, binnenshuis en buitenshuis. Deze veiligheid zorgt voor ontspanning en vrijheid en laat inwoners onbelemmerd maatschappelijk deelnemen.

Samen met inwoners - Het inzicht en de kracht van burgers wordt maatgevend voor gemeentelijk handelen

Onderstaand worden de doelen van de teams Leefomgeving voor de komende jaren geschetst. Daaraan zijn de acht stadsbrede thema's gekoppeld.

De gemeente als wijkgerichte organisatie
Het college gaat op basis van de evaluatie en de Rekenkamerbrief onderzoek Van Wijken Weten en de wensen van de raad aan de slag met de aanpak Van Wijken Weten 2.0. Wijkgericht werken is herkenbaar in het handelen van de hele gemeentelijke organisatie. De wijkbudgetten van de gemeente worden ontschot ingezet, zodat maatwerk per wijk mogelijk is. Bij vraagstukken die in meerdere wijken spelen wordt gekeken naar combinaties en gezamenlijke inzet van budgetten. Ook bij stedelijke projecten, voorzieningen en oplossingen wordt zorg gedragen dat de uitvoering aansluit bij situaties en behoeften in de verschillende wijken.

Gekoppelde thema's: alle acht thema's.

Leefbare wijken
In sommige wijken staat de leefbaarheid meer onder druk dan in andere wijken. Deze buurten hebben extra aandacht nodig. Op plekken waar dit speelt, ontwikkelen we samen met bewoners en professionals een aanpak. Zo is in Arnhem-Oost een buurtaanpak in combinatie met stadsvernieuwing 3.0, de Woondeal en de wijkveiligheidsagenda ontwikkeld. Daarnaast is, als onderdeel van prestatieafspraken van het college met woningcorporaties, in enkele wijken gestart met het opstellen van gezamenlijke en integrale handelingskaders. Als uitvloeisel van de motie Voorkomen Stadsvernieuwing 4.0 gaan we in 2022 verder met het uitwerken van de aanpak leefbare wijken.

Gekoppelde thema's (7): meedoen, kansengelijkheid, gezondheid, openbare ruimte, duurzaamheid, wonen en veiligheid.

Stadsvernieuwing 3.0 (Woondeal)
De Woondeal kent twee delen, het gedeelte met woningbouwversnelling en verdichting en het onderdeel Stadsvernieuwing 3.0 (Arnhem-Oost-aanpak). Stadsvernieuwing 3.0 richt zich op 5 wijken: Geitenkamp, Klarendal, het Arnhemse Broek, Malburgen en Presikhaaf West (Arnhem-Oost). Dit zijn wijken die vaak al jaren bovenaan staan op lijstjes van cijfers van werkeloosheid, armoede, opleidingsniveau, veiligheid en leefbaarheid in de breedste zin van het woord. In een aantal wijken is een lichte opgaande lijn te bespeuren, maar veel minder sterk dan in de andere wijken in Arnhem. Teveel mensen hebben te weinig gemerkt van de jaren dat er sprake was van economische opleving en worden nu in deze periode van crisis harder getroffen. Er is dus nog veel te doen.

Gekoppelde thema's (4): meedoen, kansengelijkheid, wonen en veiligheid.

Ontmoeten en verbinden
In Arnhem bestaan al allerlei initiatieven in de wijken waarbij mensen elkaar tegenkomen. 'Ontmoeten' kan bijdragen aan het tegengaan van sociaal isolement en aan vergroting van zelfstandigheid van Arnhemmers. Gelijke kansen voor iedereen voor toegang tot voorzieningen in de wijk. In vrijwel alle wijkprogramma's is ontmoeten benoemd als speerpunt. Ook in de opdrachten aan welzijnsorganisaties komt het thema herhaaldelijk terug.

Gekoppelde thema's (3): meedoen, kansengelijkheid en openbare ruimte.

Netwerken en infrastructuur
Iedere Arnhemse wijk heeft netwerken en een (sociale) infrastructuur die passen bij de wijk en haar inwoners. In de ene wijk betekent dit dat diverse bewonersgroepen en -initiatieven elkaar weten te vinden, samenwerken en kennis delen. In een andere wijk wordt meer ingezet op een ketenaanpak van diverse maatschappelijke organisaties en vrijwilligersinzet. De gemeente heeft hierin een stimulerende en faciliterende rol. Ook stellen de teams Leefomgeving als opdrachtgever en subsidieverstrekker voorwaarden aan onderlinge samenwerking en samenhang in het aanbod. Netwerken worden versterkt in de wijken langs de pijlers sociaal, fysiek en veiligheid.

Gekoppelde thema's: alle acht thema's.

Invloed en betrokkenheid van bewoners
Inwoners hebben invloed op hun leefomgeving en wat daar gebeurt. Inwoners krijgen en nemen ruimte in om zelf initiatieven in en voor hun wijk te organiseren. Ze kunnen daarbij indien nodig rekenen op advies en ondersteuning vanuit de gemeente. Beschikbare (openbare) data en kennis wordt gedeeld, zodat bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties daar gebruik van kunnen maken. Gemeentelijk beleid komt tot stand in samenspraak met inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. We verbinden (groepen) bewoners en partijen in de wijk aan elkaar.
Door in alle acht gebieden in Arnhem met een wijkprogramma te werken, waarin het bewonersperspectief en het perspectief van professionals en partners in de wijk is ingebracht, worden thema's aangepakt die aandacht vragen. Burgerparticipatie is verankerd in gemeentelijke processen en projecten waarbij inwoners op verschillende manieren worden betrokken. En met het wijkgericht werken wordt de mogelijkheid geboden met inwoners zaken slimmer en anders aan te pakken.

Gekoppelde thema's: alle acht thema's.

De gemeente als wijkgerichte organisatie en vergroten van invloed en betrokkenheid inwoners: De kracht, kennis en kunde van inwoners en ondernemers benutten
Het college gaat op basis van de evaluatie en de Rekenkamerbrief onderzoek Van Wijken Weten en de wensen van de raad aan de slag met de aanpak Van Wijken Weten 2.0. Hierin heeft het college conform de aanbevelingen onder andere aandacht voor de verwachtingen van inwoners, partners, bestuur en werkorganisatie. Daarbij is ook belangrijk dat deze partijen weten hoeveel geld er daadwerkelijk beschikbaar is voor hun wijk. Daarnaast wil het college de stedelijke aanpak beter laten aansluiten op de wijkaanpak

Leefbare wijken: Opstellen stedelijke monitor leefbare Wijken (2021 / 2022)
Om achteruitgang in wijken tijdig te kunnen signaleren en dus tijdig op ontwikkelingen in te springen, is behoefte aan continue monitoring van alle Arnhemse wijken als uitvloeisel van de motie voorkomen stadsvernieuwing 4.0. De monitor wordt in het najaar van 2021 / begin 2022 uitgevoerd in alle Arnhemse wijken. Dit betekent concreet dat we niet alleen kijken naar de genoemde preventiewijken maar dat we ook de wijken in Arnhem-Oost en andere wijken betrekken. Achteruitgang meten werkt alleen maar als we ook trends kunnen signaleren. Op het terrein van veiligheid werken we momenteel bijvoorbeeld met een specifiek dashboard om gegevens over overlast te monitoren.
We werken verder aan een set interventies die stadsbreed inzetbaar zijn, waarbij de vorm en uitvoering kan verschillen, omdat per buurt wordt gedaan wat nodig en passend is. Naast de aanpak van bestaande problemen willen we ook voorkomen dat de kwetsbaarheid van wijken en bewoners toeneemt. Daarom wordt er ingezet op kansengelijkheid, preventie en het doorbreken van generatiepatronen bij sociale problematiek. Met het programma Kansrijk Opgroeien wordt het perspectief van kinderen en jongeren (0-27 jaar) vergroot en wordt de sociale omgeving van deze kinderen en jongeren versterkt (onder andere ouders en verzorgers). Dit vanuit de gedachte 'It takes a village to raise a child'.

Ontmoeten en verbinden: een visie ontwikkelen
Een belangrijke inspanning is het bevorderen van maatschappelijk vastgoed en het kwalitatief goede beheer van buurthuizen en MFC's. Samen met de buurthuizen wordt er een visie ontwikkelt op buurthuizen en onderzocht hoe het beheer buurthuizen en MFC's kan worden verbeterd. Een ander belangrijk punt is de ondersteuning van initiatieven en draagkracht in de wijken voor programmering en de inzet van vrijwilligers. De ambitie is om de komende jaren een adequate, kwalitatieve spreiding van ontmoetingslocaties in de wijken te realiseren. Het gaat dan om buurthuizen en MFC's, maar ook om mogelijkheden voor ontmoeting in de publieke ruimte, onder andere in combinatie met sport en bewegen en particuliere locaties zoals cafés en (sport)verenigingen.

Stadsvernieuwing 3.0: integraal werken aan wijkopgaves
De Arnhem-Oost-aanpak (Stadsvernieuwing 3.0) biedt de kans om integraal bewoners- en gebiedsgericht te gaan kijken en werken om de opgaven van iedere wijk aan te pakken. Daarbij bouwen we voort op wat er al is: want er is al veel goeds. In Arnhem-Oost willen we goede aanpakken versnellen en intensiveren. En wat niet werkt, anders gaan doen en/of anders gaan organiseren (door bijvoorbeeld kritisch te kijken naar onze eigen regels/afspraken, maar ook landelijk). Tegelijkertijd realiseren we ons dat problemen niet zo maar opgelost zijn en vaak wel een generatie kost voordat fundamentele veranderingen beklijven. Daarom hanteren we ook het perspectief van 18 jaar.

Op basis van de in het najaar van 2021 uitgevoerde monitor Leefbare Wijken (raadsbrief 1 juni 2021, zaaknummer : 575517) gaan we veranderingen volgen in preventiewijken en ook wijken in Arnhem Oost en andere wijken betrekken.
Op buurt- en wijkniveau is soms meer verdieping nodig om de effecten van de aanpak goed inzichtelijk te maken.

Op basis van de uitkomsten van de nieuwe monitor gaan we in 2022 in alle preventiewijken nieuwe wijkgesprekken voeren. Deze gesprekken stemmen we door middel van een goede agenda af met lopende trajecten. Daar waar grote fysieke projecten lopen proberen we dubbelingen te voorkomen. Team Leefomgeving speelt een belangrijke rol in de communicatie en planning (voorjaar 2022).

De uitkomsten van de monitor en de wijkgesprekken gebruiken we voor het verder versterken van (bestaande) wijkvisies. Een wijkvisie beschrijft hoe we voorkomen dat wijken afglijden. De visie kijkt vooruit en geeft richting aan beleid op lange termijn.
De wijkvisie bevat in elk geval de volgende elementen:

1. Een goede analyse: welke factoren maken een wijk kwetsbaar en welke factoren versterken de wijk?
2. Inzicht in de factoren voor een succesvolle preventieve aanpak in de wijk
3. Er wordt samengewerkt tussen inwoners en wijkinitiatieven, gemeente en woningbouwverenigingen/ vastgoedbezitters.
4. Burgerparticipatie is van groot belang bij de uitwerking in de wijken. Belangrijk is om bij de analyse met bewoners in gesprek te gaan. Zij zijn ervaringsdeskundigen en kennen de wijk goed. Hoe zien zij de wijk? Welke kansen zien zij in de wijk? Welke positieve krachten zien zij in de wijk? Dit kan door directe interactie met bewoners uit de wijk, maar ook professionals uit de wijk kunnen hierin een rol hebben.
5. Toetsing van uitwerking: het is goed om een visie ook aan bewoners voor te leggen en te controleren of bewoners hierin hun input terug zien. De visie gaat over de langere termijn, en is overkoepelend over wijken, terwijl inwoners vaak meer in het nu kijken en juist vooral gericht zijn op de eigen wijk. Belangrijk is het om in de gaten te houden dat bij betrekken van wijkprofessionals/ vertegenwoordigers een juiste afspiegeling ontstaat van de wijk bij de mensen die betrokken zijn.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Wijken Algemeen per thema *Wordt niet als afzonderlijk kader vastgesteld.*	**Lasten**	**Baten**	**Toevoe-gingen**	**Onttrek-kingen**
Bedragen x € 1.000				
Meedoen	17.495	-367	0	0
Kansengelijkheid	26.842	-7.971	0	0
Gezondheid	122.541	-467	110	-44
Openbare ruimte	18.789	-1.466	1	-3
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	9.297	-12.745	1.338	-276
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	1.673	-40	0	0
Bedrijfsvoering	38	0	0	0
Totaal	**196.674**	**-23.057**	**1.449**	**-322**

Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek

In het wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek (CSA) bevinden zich de wijken Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Versterken van de plekken in de wijk voor ontmoeting

De vraag naar laagdrempelige plekken om in de wijk te ontmoeten komt vanuit bewoners en organisaties. De ontmoeting kan zowel georganiseerd als ongeorganiseerd zijn. De locaties zijn flexibel of vast, bijvoorbeeld een buurthuis/huiskamer of in de buitenruimte.

Inspanningen 2022

- Waar kansen zich voortdoen inzetten op versterken van ontmoeting in binnenruimtes en de buitenruimte.
- Verbeteren buurtcentra de Symfonie en De Lommerd.

Versterken van sociale cohesie

Onderlinge betrokkenheid is belangrijk voor een leefbare wijk. Elkaar kennen in de buurt en bereid zijn je buurtgenoten te helpen hoort daarbij. CSA is een divers gebied waarin iedereen mee kan doen. Ook ouderen willen langer zelfstandig kunnen wonen. Een goed netwerk is daarbij belangrijk. Passende initiatieven zijn nodig om verbindingen tussen bewoners te leggen en daarmee de veerkracht van de wijk te versterken.

Inspanningen 2022

- Bewonersinitiatieven waar nodig ondersteunen.
- Samenwerking met de Sociale wijkteams om de voorliggende/ algemene voorzieningen in het gebied in beeld te hebben en waar nodig te versterken of om te vormen.
- Inzet van bewonersondersteuning (ook in relatie met versterking wijkdemocratie).

Meer (financiële) zelfredzaamheid

Alle mensen moeten mee kunnen doen in de samenleving. Veel mensen willen zich ontwikkelen en ervaringen op kunnen doen. In CSA zijn buurten waar naar verhouding tot de andere wijken in Arnhem meer gezinnen leven in armoede. Zij kunnen zich, om diverse redenen, financieel zelf niet redden.

Inspanningen 2022

- Nauwe aansluiting op het stedelijk programma Armoede en Schulden.
- Sturen op samenwerking van organisaties in de wijk/buurt.
- Samenwerking met de Sociale wijkteams en Werk en Inkomen versterken (gezamenlijke afspraakruimte in de Symfonie).

Kansengelijkheid

Bevorderen kansengelijkheid: bewoners zijn zelfstandiger en staan steviger in de maatschappij

De inzet van verschillende projecten in krachtwijken op kwetsbare doelgroepen laat positieve resultaten zien. Omdat we willen inzetten op een duurzame verandering en terugval van oude patronen willen voorkomen, sturen we sterk op de duurzaamheid van interventies.

Inspanningen 2022

- Verzilveren van de kansen die ontstaan vanuit de Arnhem-Oost aanpak. Investeringen/interventies hieruit moeten op duurzaamheid worden getoetst alvorens te worden uitgevoerd.
- Ondersteunen van diverse initiatieven op het gebied van kansengelijkheid (onder andere Stichting Raak, Broek Omhoog, de Kansen en buurtschakels).

Minder onderwijsterugval

Er is een grote groep die na de overgang van Basisonderwijs (PO) naar Voortgezet onderwijs (VO) terugvalt in niveau. Dit komt omdat er met name gefocust wordt op de cognitieve vakken die belangrijk zijn voor de stap richting het VO. Hiermee hebben ze onvoldoende basis en een achterstand op de andere competenties die nodig zijn op het niveau van het VO.

Vanuit de basisscholen in het Arnhemse Broek is er vanaf begin 2019 een programma opgesteld om kinderen gelijke kansen te bieden. De scholen hebben zicht op de behoeftes van de leerlingen en stemmen zaken af met de gemeente en de partners in de wijk zoals Rijnstad, Sportbedrijf en het Sociale wijkteam.

Inspanningen 2022

Het continueren van het programma kansrijk opgroeien (Het Fort, De Blokhut, Doorgaande schoollijn Hugo de Groot school en Paulusschool en Fridayschool).

Gezondheid

Meer sport en beweegmogelijkheden in de wijk voor 0 - 100 jaar

In het gebied CSA zijn weinig sportfaciliteiten. Op de commerciële sportscholen na, is er geen actieve sportvereniging. In samenwerking met het Sportbedrijf Arnhem kijken wij naar een herijking van de inzet op sport en bewegen in de wijk, zodat deze beter aansluit op behoefte en vraag van bewoners.

Inspanningen 2022

- Onderzoek faciliteren.
- Sturen op bredere en flexibele inzet van uitvoeringsplan Sportbedrijf.
- Realisatie van een wandelpad en tijdelijke schaatsbaan in het Arnhemse Broek.

Integrale aanpak gezonde leefstijl

Het percentage kinderen met ernstig overgewicht ligt ruim boven het Arnhems gemiddelde in 't Arnhemse Broek. De redenen hiervoor zijn divers. De cijfers zijn de afgelopen jaren toegenomen en in het belang van de toekomstige gezondheid van de kinderen zullen we hier op prioriteren.

Inspanningen 2022

- Inzet Go in samenwerking met het basisonderwijs.
- JOGG programma vanuit Sportbedrijf.
- Integrale aanpak en monitoring.

Openbare Ruimte

Aantrekkelijkere buitenruimte

In CSA is er veel verharding en verstening, mede omdat het een centrumwijk is met weinig ruimte en veel bebouwing en belangrijke infrastructuur. Vergroening zorgt voor een mooiere en aantrekkelijkere buitenruimte. Dit gaat voor een belangrijk deel hand in hand met het thema Duurzaamheid. Ook biedt het parkeerplan in het Spijkerkwartier mogelijkheden om de buitenruimte aantrekkelijker te maken.

Inspanningen 2022

- We combineren vergroeningswensen vanuit de wijk met de ontwikkeling van onder andere de Ir. J.P. Van Muijlwijkstraat en de Steenstraat.
- Ondersteuning van diverse (groene) bewonersinitiatieven (zoals Groen van Prinsterenstraat en Transformatorplein).

Duurzaamheid

De wijk is meer klimaatbestendig

Het gebied CSA heeft door de verstening en verharding een grote hittestress opgave. Ook de infrastructuur en de ringweg rond het centrum zorgt voor een hoog percentage aan fijnstof. Door inzet vanuit de wijken en door actief vergroeningsprojecten te stimuleren en te ondersteunen dragen we bij aan de klimaatopgave van de gemeente Arnhem. In het Spijkerkwartier en Arnhemse Broek is wateroverlast een probleem door veel verharding en weinig groen in de straat, maar ook door de natuurlijke loop van regenwater dat vanuit het hoger gelegen Klarendal de lager liggende wijken instroomt.

Inspanningen 2022

Groeninitiatieven stimuleren en ondersteunen.

Meer aandacht voor energietransitie (Wijk van de toekomst)

In het gebied speelt ook de grotere opgave met betrekking tot de energietransitie. Dit is een stedelijk programma ingegeven door landelijk beleid. Vanuit De Blauwe Wijk Economie (DBWE) wordt in samenwerking met de gemeente, naar alternatieven en mogelijkheden gekeken. Vanuit het Sparkcentre in de wijk dragen ook de HAN en WUR hier aan bij.

Inspanningen 2022

Ondersteuning van DBWE door verbinding vanuit de centrale organisatie met de wijk.

Wonen

Meer diversiteit in de woningvoorraad

Veel ouderen verlaten de wijk omdat de woning niet meer voldoet aan de behoefte. Zij worden hierdoor gedwongen de wijk te verlaten terwijl juist hun netwerk kan helpen bij het langer zelfstandig thuis en zelfredzaam blijven. Ook zijn het Centrum en het Spijkerkwartier niet aantrekkelijk voor gezinnen met kinderen. Diversiteit van groepen is belangrijk voor de wijken.
De grote hoeveelheid kamerverhuur is ook een punt van aandacht. Handhaving van het beleid van het nieuwe Facetplan is van belang om de groei van kamerverhuur tegen te gaan en de overlast te verminderen.

Inspanningen 2022

- Aandacht vragen voor beschikbaarheid van woningen voor gezinnen en ouderen bij de transitie van woningen en nieuwbouwprojecten bij woningcorporaties, projectontwikkelaars en bestuur.
- Aanpak van overlast door kamerverhuur met aandacht voor adequate signalering, inzet van handhavingsacties en door bewoners vooraan in vergunningsprocessen te betrekken.

Wijkeconomie

Verbeteren van de samenwerking in leefomgeving in relatie tot ondernemers en bewoners

In de wijk CSA zijn veel ondernemers te vinden die daardoor onderdeel uitmaken van de wijk en de leefomgeving. Het centrum is de laatste jaren in het aantal bewoners enorm gegroeid, daardoor vindt er een verschuiving plaats in de functionaliteit. Naast een wijk met winkels wordt het steeds meer ook een woonwijk en dan is een prettige woonomgeving belangrijk. In het Spijkerkwartier zoeken de ondernemers naar diversificatie van het aanbod van winkels. Lokaal winkelen wordt extra aantrekkelijk en trekt andere ondernemers naar de Steenstraat. Er zijn zorgen over de veiligheid en leefbaarheid in de Steenstraat. Ondernemers en bewoners zijn verenigd en pakken dit gezamenlijk op met stakeholders.

De belangen en wensen van ondernemers zijn soms anders dan die van bewoners. Maar er zijn ook veel overeenkomsten op de thema's veiligheid, openbare ruimte (vergroening) en duurzaamheid. Belangen raken elkaar en kunnen worden versterkt door het verbeteren van de samenwerking.

Inspanningen 2022

- Het team Leefomgeving is partner om mee te denken in kansen.
- Ontwikkeling van de Steenstraat gericht op veiligheid en diversiteit.
- Vernieuwing van Keurmerk Veilig Ondernemen.

Goed functionerende wijkorganisaties

Het gebied kent een aantal wijkorganisaties die werken aan een verbetering van de wijk en bijdragen aan diverse doelstellingen. Denk hierbij aan meedoen/ activering, sociale cohesie, duurzaamheid en leefbaarheid/openbare ruimte.

De Blauwe WijkEconomie is een vernieuwend en experimenteel initiatief. De visie van DBWE is in grote lijnen: het behouden en verzilveren van waarden die er in de wijk te vinden zijn. Vanuit deze gedachte worden er verschillende projecten opgezet en doorontwikkeld. Een aantal voorbeelden zijn Spijkerbikes, wormenhotels, buurtbaanbedrijf en Sparkcenter. DBWE is een livinglab voor heel Arnhem dat begint in het Spijkerkwartier.

Het Buurtgroenbedrijf begon als klein burgerinitiatief vanuit DBWE en is nu ontwikkeld tot een professioneel sociaal bedrijf dat vergroeningsprojecten oppakt, uitwerkt en uitvoert. Door het Buurtgroenbedrijf kunnen er veel meer vergroeningsinitiatieven worden uitgevoerd dan de gemeente zou kunnen aanpakken.

In het Arnhemse Broek zijn Broek Omhoog en De Kansen actief. In het Centrum is de Buurtkeuken gevestigd die voor veel sociale binding zorgt. Al deze initiatieven vinden plaats door en met bewoners van de wijk.

Inspanningen 2022

- Ondersteuning van de wijkorganisaties als partner vanuit de gemeente. Meedenken in mogelijkheden en het grijpen van kansen die in relatie staan met de Arnhemse ambities.
- Kennisdeling met andere wijken.
- Inzet om wijkorganisaties maximaal zelfstandig te laten functioneren (organisatorisch en financieel).

Veiligheid

Minder overlast

In het gebied is leefbaarheid een belangrijk thema. Op sommige plekken is sprake van (een gevoel van) onveiligheid. Bewoners vragen aandacht voor verkeersveiligheid, overlast door kamerbewoning en de aanwezigheid van criminaliteit en drugshandel. Het actieprogramma Schoon Heel Veilig is met deze thema’s bezig. Met gerichte acties willen we afrekenen met de verloedering, overlast en criminaliteit in de wijk. Het doel is om ondernemen en wonen in het gebied prettiger en aantrekkelijker te maken.
In de wijken zien we een toename van psychisch kwetsbare mensen en dak- en thuislozen (volwassenen en jongeren). Extra inzet en voorzieningen zijn nodig.

Inspanningen 2022

- Het vasthouden van de behaalde resultaten van het actieprogramma Schoon Heel en Veilig.
- Verbreden Project Centrum naar het Spijkerkwartier (aanpak van overlastgevende personen op straat).
- Toezien op een goede inbedding van Straatcoaches bij de afdeling handhaving en preventie.
- Uitvoering project wonen zonder stigma.
- Aanpak op het verminderen van weesfietsen, graffiti en zwerfafval.
- Goed functionerende wijkveiligheidsoverleggen en Overleg Zorg en Overlast (OZO).

Participatie

Op diverse wijze is er inbreng verzameld voor het wijkprogramma. Het hele jaar wordt een beeld van de wijk gevormd onder andere door middel van gesprekken met bewoners, inbreng van professionals, de diverse bewonersinitiatieven, cijfers van de wijk, wijkoverleggen. Specifiek voor het wijkprogramma is er ook input verzameld. In het Spijkerkwartier heeft de Spijkerbrigade samen met team Leefomgeving de tekst voor het wijkprogramma geschreven. Deze is vervolgens besproken in het wijkoverleg, en daarna gepubliceerd in de wijkkrant en op mijnspijkerkwartier.nl. De ontvangen reacties waren positief en leidden niet tot wijzigingen.
In het Arnhemse Broek is het proces nog gaande. Het wijkplatform heeft samen met het team Leefomgeving een proces in gang gezet om zoveel mogelijk mensen mee te laten denken. Door het jaar heen zijn er participatietrajecten met bewoners geweest, over wonen, groen, afval, verkeer en speeltuintjes.
In het Centrum is voor het wijkprogramma gebruik gemaakt van de mailadressen van bewoners van de binnenstad (naar aanleiding van enquête 2020). 156 inwoners zijn vervolgens benaderd met vragen. Tevens is de ondernemers vereniging en het kernteam Arnhem 6811 gevraagd om input.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek per thema	**Lasten**	**Baten**	**Toevoe-gingen**	**Onttrek-kingen**
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget CSA				
Meedoen	240	0	0	-175
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	515	-53	19	-6
Openbare ruimte	-117	-35	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	338	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	838	-2	0	0
Totaal Wijkbudget CSA	1.814	-91	19	-181
Wijken Algemeen CSA				
Meedoen	2.652	-62	0	0
Kansengelijkheid	3.608	-892	0	0
Gezondheid	16.538	-27	4	-3
Openbare ruimte	2.860	-264	1	-3
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	2.971	-9.142	802	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	135	-5	0	0
Bedrijfsvoering	37	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen CSA	*28.800*	*-10.392*	*807*	*-5*
Totaal Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek	**30.614**	**-10.482**	**826**	**-187**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	30.646	29.846	28.146	30.614	30.606	30.436	30.231
Baten	9.595	9.566	10.255	10.482	10.440	10.397	10.355
Saldo lasten en baten	***-21.051***	***-20.280***	***-17.892***	***-20.132***	***-20.132***	***-20.038***	***-19.876***
Toevoegingen aan reserves	534	20	561	826	826	826	827
Onttrekkingen aan reserves	35	8	575	187	191	182	11
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-499***	***-12***	***14***	***-639***	***-639***	***-644***	***-816***
Gerealiseerd resultaat	**-21.550**	**-20.292**	**-17.877**	**-20.770**	**-20.801**	**-20.682**	**-20.692**

Toelichting

Lasten

Voor gebied CSA is totaal € 30,6 miljoen aan lasten begroot. € 28,8 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,8 miljoen specifiek binnen CSA. Het grootste deel van de lasten (€ 16,5 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams. Daarnaast wordt voor de thema's meedoen (€ 2,7 miljoen), kansengelijkheid (€ 3,6 miljoen), openbare ruimte (€ 2,7 miljoen) en wonen (€ 3,2 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 stijgen de lasten met € 2,4 miljoen. Dit komt voornamelijk door Gezondheid (stijging WMO lasten 3.1 miljoen) Openbare Ruimte (daling €200.000) en Wonen (daling € 600.00).

Baten

Totaal is een bedrag van € 10,5 miljoen aan baten begroot, € 10,5 miljoen voor Wijken Algemeen en € 0,01 miljoen specifiek voor CSA. De grootste baten van 9,1 miljoen betreft inkomsten voor straatparkeren binnen het thema wonen. Voor kansengelijkheid is € 0,9 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,6 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema openbare ruimte is € 0,3 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten) naar CSA doorberekend.

Ten opzichte van 2021 stijgen de inkomsten met € 0,2 miljoen vanwege inkomsten straatparkeren.
De inkomsten vanaf 2022 voor CSA blijven over de daarop volgende jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen CSA van € 0,9 miljoen betreft de baten van straatparkeren (thema Wonen).

Onttrekkingen aan reserve

De onttrekkingen aan de reserves binnen CSA zijn nagenoeg nihil en worden daarom niet apart toegelicht.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Noordwest

In het wijkprogramma Noordwest bevinden zich de wijken Klarendal, Burgemeesterswijk/ Hoogkamp, Schaarsbergen en omgeving, Sint Marten/ Sonsbeekkwartier, Heijenoord en Lombok, Hoogstede/Klingelbeek en omgeving.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Ontmoetingsplekken zijn vraagbaak in de wijk

In alle wijken is een ontmoetingsplek. Ons doel is om deze plekken meer als centrale vraagbaak te laten functioneren voor de wijk: toegankelijk, nabij en laagdrempelig. Alles is gericht op vindbaarheid en korte lijnen tussen professionals en bewoners onderling. Hierbij bouwen we op team Leefomgeving-niveau verder aan Voor Elkaar in Arnhem.

Inspanningen 2022

- Voorliggende voorzieningen beter koppelen aan de ontmoetingsplekken.
- Stimuleren (gezamenlijke) inloop/spreekuren van de belangrijkste partners in de wijk (onder andere team Leefomgeving, Werk en Inkomen en Sociaal wijkteam) op het gebied van financiële zelfredzaamheid, zorg en activiteiten.

Versterken sociale netwerken en inzicht in voorzieningen in de wijk

Het voorliggende aanbod van voorzieningen en activiteiten is beter inzichtelijk voor bewoners en professionals/partners en beter passend bij de behoefte in het gebied.

Inspanningen 2022

- Uitbouwen van samenwerking binnen kernteam Sociaal domein met wijkteam Arnhem en Werk en Inkomen. Inhoud geven aan een gezamenlijk (op inhoud) opdrachtgeverschap naar de professionele partijen.
- Bevorderen dat professionele partijen een samenhangend aanbod van voorliggende voorzieningen aanbieden en daarin samenwerken.
- Bevorderen dat het aanbod deel uitmaakt van de programmering in de ontmoetingslocaties.
- Verkenning van mogelijkheden voor ondersteuning van vrijwilligers in het voorliggende veld als meer mensen met een rugzakje gebruikmaken van voorliggende voorzieningen.

Ondersteuning ontmoetingsplekken

Ontmoetingsplekken zijn van belang voor binding en betrokkenheid bij de buurt /wijk. Ze hebben indirect een functie in het beperken van zorgkosten en kunnen bijvoorbeeld eenzaamheid tegengaan. Het zijn plekken waar ook minder zelfredzame mensen mogelijkheden vinden om deel te nemen aan activiteiten of ondersteuning krijgen bij hun ontwikkeling.

De gemeente Arnhem stimuleert dat de exploitatie en het beheer van buurthuizen door bewoners, in de vorm van een rechtsvorm wordt opgepakt.
Het blijkt in de praktijk lastig om de aspecten die samenhangen met zelfbestuur en zelfbeheer te organiseren. De druk op besturen en vrijwilligers is groot doordat zij in feite een bedrijf runnen zonder professionals.
Ons doel is dat besturen zich meer kunnen richten op programmering en de sociale opgave in de wijk en hen te ontlasten op het gebied van bedrijfsvoering.

Inspanningen 2022

- Faciliteren en stimuleren van samenwerking tussen buurthuizen op gebied van programmering en sociale opgave. Om zo successen te delen, van elkaar te leren en het netwerk te versterken (denk aan werven en vasthouden van vrijwilligers, communicatie). Inzet van bewonersondersteuning om samenwerkingsmogelijkheden te verkennen en uit te werken.
- Financiële en beleidsmatige/inhoudelijke ondersteuning van de buurthuizen rondom zelfbestuur en zelfbeheer. Verlagen van administratieve lasten voor de besturen.
- Stimuleren dat buurthuizen aansluiten bij het project 'Arnhemse buurthuizen - waarde en voorwaarden'.

Aansluiten bij de behoefte van jongeren aan voorzieningen in de wijk

De behoefte van jongeren aan voorzieningen in de wijk is niet helder. De behoefte wordt in 2021 stadsbreed onderzocht.

Inspanningen 2022

- Vertaling onderzoek behoefte jongeren (onderzoek goed geschud) naar voorzieningen in de wijk in samenwerking met wijkpartijen. Als mogelijkheid zien we het instellen van een jeugdraad.

Verbetering sociaal-economische situatie van gezinnen

Er is een verbetering van de sociaal-economische situatie van gezinnen met kinderen die een bijstandsuitkering of hoge schulden hebben en zij zijn meer financieel zelfredzaam. Dit doel sluit aan bij het thema kansengelijkheid om kinderen meer mogelijkheden te bieden voor zelfontplooiing.

Inspanningen 2022

- Op basis van de uitkomsten van de pilot 2021, van Werk & Inkomen en Sociaal wijkteam, een vervolg geven aan de aanpak voor gezinnen met hoge schulden of afhankelijkheid van bijstand, waarbij wordt gekeken naar en gewerkt wordt aan de verschillende levensdomeinen en gebruik wordt gemaakt van alle beschikbare kindvoorzieningen.
- Onderzoek naar mogelijkheden kinderopvang in de voorschoolse periode voor gezinnen in de bijstand.

Kansengelijkheid

Meer ontplooiingskansen voor kinderen die extra ondersteuning nodig hebben waaronder het verminderen overgewicht van kinderen.

In Noord-West willen we achterstanden bij kinderen voorkomen en aanpakken. We focussen daarbij op het verbeteren van de ontplooiingskansen van kinderen in Klarendal en St. Marten. Dit doen we door vroegtijdig achterstanden op te sporen en kinderen een ontwikkelingsprogramma aan te bieden. De ouderbetrokkenheid is van cruciaal belang voor de ontwikkeling van het kind en voor het boeken van resultaten met het programma. We werken hierin samen met de Arnhem-Oost aanpak.

Inspanningen 2022

We bieden voor de kinderen op het primair onderwijs een dagelijks naschools programma gericht op vier pijlers die belangrijk zijn bij de ontwikkeling van het kind. Onze focus ligt op de doelgroep van kinderen van 0-16, waarbij vanuit de samenwerkende partners meer aandacht is voor de problematiek rondom de leeftijdsgroep van 10-14 jarigen, zoals de overgang van primair naar vervolgonderwijs. De doelgroep breiden we op langere termijn uit naar 0-18 jaar.

Het dagelijks naschools programma bestaat uit diverse onderdelen die afhankelijk van de behoeften van het kind worden ingezet zoals: taalontwikkeling, huiswerkbegeleiding, sport, voeding en bewegen, creativiteit en muzikale ontwikkeling.

- Versterken netwerken rondom kinderen en jeugd om een beter inzicht te krijgen in de aanpak en activiteiten van de verschillende partijen en die te verbinden.
- Creëren basisvoorziening voor ook de wat oudere jeugd voor ontmoeten, bewegen, cultuur in de wijk, in samenwerking met Sportbedrijf en Rijnstad gebruik maken van bestaande locaties zoals Mix en de Sporthal. Dit maakt ook onderdeel uit van de Arnhem-Oost aanpak.
- Vergroten ouderbetrokkenheid bij programma kansrijk opgroeien.

Openbare Ruimte

Tijdig in gesprek met bewoners bij plannen en besluiten in de openbare ruimte

De opvattingen en inbreng van bewoners worden meegewogen bij besluiten over de inrichting van de openbare ruimte.

Inspanningen 2022

- Organiseren inbreng inwoners bij herinrichting Hommelseweg.
- Met inwoners ontwikkelen plan parkeeroverlast in Klarendal Zuid indien stadsbrede visie gereed is.
- Bespreken uitkomsten verkeersplan Arnhem-West met kernorganisatie /mobiliteit en bepalen lange termijn visie en bepalen mogelijke maatregelen op korte termijn. Dit communiceren met bewoners.
- Organiseren van het bepalen van de locaties deelvervoer en elektrisch laden in samenwerking met bewoners.

Veiligheid

Bewoners hebben minder last van gevoelens van onveiligheid

In een deel van het gebied ervaren bewoners gevoelens van onveiligheid omdat zij met diverse problemen worden geconfronteerd. Het gaat dan om onderwerpen als drugsoverlast door dealen en gebruik op straat, overlast van verwarde personen en vervuiling van de omgeving.

Inspanningen 2022

- Voortzetten kernteam veiligheid waarin alle handhavingspartners vertegenwoordigd zijn en gezamenlijk actuele veiligheidssituaties in de wijk aanpakken.
- Aanpak overlast, verbeteren leefomgeving in het gebied Hommelseweg/Sonsbeeksingel
- Uitkomsten pilot 2021 welkome wijk (samen sterk zonder stigma) vertalen naar concrete acties in Klarendal/Sint Marten.
- Met GGZ-partijen in de wijk nagaan welke mogelijkheden er zijn om meer grip te krijgen op de overlast van verwarde personen in de wijk.
- Stedelijk agenderen vraagstukken:
  - overlast van concentraties van opvang van kwetsbare bewoners in de wijk
  - maatschappelijke opvang in de wijk en de daaruit voortkomende overlast voor omwonenden met name ingeval van particulier eigendom.

Participatie

Het wijkprogramma 2022 is op hoofdlijnen een voortzetting van het programma 2021. Input is opgehaald door: fysiek met de bus "lijn 2030" in de wijk te zijn en via bewonersoverleggen. In Klarendal en Sint-Maarten-Sonsbeek is samen met inwoners een enquête opgesteld en verspreid via de wijkkrant. Voor de zomer is gesproken met vertegenwoordigers van buurtinitiatieven, waaronder de buurthuizen, besproken wat zij belangrijk vinden voor de wijk, hoe de samenwerking tussen de initiatieven nog meer vorm kan krijgen en hoe wij als team Leefomgeving hen daarbij kunnen ondersteunen. Met alle partners in het sociaal domein is via een netwerkbijeenkomst opgehaald wat de belangrijkste doelen en resultaten voor 2022 moeten worden. Deze opbrengsten zijn gebruikt en door vertaald naar thema's.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Noordwest per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Noordwest				
Meedoen	284	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	1.234	-252	41	-30
Openbare ruimte	-9	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	32	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	886	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Noordwest	2.426	-256	41	-30
Wijken Algemeen Noordwest				
Meedoen	2.495	-51	0	0
Kansengelijkheid	3.029	-647	0	0
Gezondheid	17.488	-21	4	-2
Openbare ruimte	2.712	-280	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	926	-531	57	-19
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Noordwest	*26.869*	*-1.536*	*61*	*-21*
Totaal Noordwest	**29.295**	**-1.792**	**102**	**-50**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	28.962	28.754	29.422	29.295	29.266	29.224	29.072
Baten	1.898	1.768	1.817	1.792	1.793	1.793	1.793
Saldo lasten en baten	***-27.064***	***-26.986***	***-27.605***	***-27.503***	***-27.503***	***-27.431***	***-27.279***
Toevoegingen aan reserves	416	100	102	102	102	102	102
Onttrekkingen aan reserves	177	44	284	50	28	67	34
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-239***	***-56***	***182***	***-52***	***-52***	***-35***	***-68***
Gerealiseerd resultaat	**-27.303**	**-27.042**	**-27.424**	**-27.555**	**-27.548**	**-27.466**	**-27.347**

Toelichting

Lasten

Voor gebied Noordwest is totaal € 28,8 miljoen aan lasten begroot. € 26,6 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 2,1 miljoen specifiek binnen Noordwest. Het grootste deel van de lasten (€ 18,0 miljoen) valt binnen het thema gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams. Daarnaast wordt voor de thema's kansengelijkheid (€ 3,0 miljoen), openbare ruimte (€ 2,7 miljoen) en meedoen (€ 2,5 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,1 miljoen. In 2023 dalen de lasten met € 0,05 miljoen. Dit komt voornamelijk door een verlaging van de uitgaven voor het thema Gezondheid € 0,6 miljoen en Kansgelijkheid € 0,1 miljoen. De begrote lasten blijven vanaf 2022 op een stabiel niveau van € 28,5 miljoen.

Baten

Totaal is een bedrag van € 1,8 miljoen aan baten begroot, € 1,5 miljoen voor Wijken Algemeen en € 0,3 miljoen specifiek voor Noordwest. Voor kansengelijkheid is € 0,6 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,5 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema wonen is € 0,5 miljoen aan inkomsten uit vastgoed naar Noordwest doorberekend.

De inkomsten van Noordwest blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De bestemmingen aan de reserves zijn begroot op € 0,1 miljoen, vanwege lager begroot onderhoud en verlaging rentelasten bij vastgoed (sporthallen en MFC's).

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen CSA bedragen € 0,05 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Bouwspeelplaats De Leuke Linde
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Noordoost

In het wijkprogramma Noordoost bevinden zich de wijken Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o., Alteveer en Cranevelt.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer bewoners zijn sociaal zelfredzaam

Bewoners willen ontmoetingsplekken die beter passen bij hun behoefte: dichtbij, kleinschalig en laagdrempelig. Ontmoeting draagt bij aan het algemeen welbevinden en kan ervoor zorgen dat minder snel een beroep wordt gedaan op specialistische voorzieningen. Samen met het sociaal wijkteam Noord-Oost onderzoeken we verschillende vormen van samenwerking met zorgaanbieders in het gebied Noord-Oost.
De afgelopen tijd heeft behoorlijke impact gehad op het ontmoeten, ontmoetingscentra waren lange tijd gesloten. Hierdoor is een inhaalslag nodig. De aanloop van de mensen moet weer terugkomen.
Eenzaamheid is een belangrijke thema. In de wijk Alteveer-Cranevelt, Monnikenhuizen en Plattenburg wonen relatief veel ouderen die behoefte hebben aan ontmoeting. In het gebied Noord-Oost zijn verschillende locaties waar bewoners elkaar kunnen ontmoeten, soms gerund door bewoners zelf, soms met ondersteuning van professionals, locaties met en zonder dak, voor volwassenen en voor de jeugd. Door wisseling van jeugdprofessionals in de wijk is extra inzet nodig om de sociale basis voor de jongeren 12+ opnieuw op te bouwen.

Samen met bewoners en partners in de wijk creëren, verbeteren of behouden we ontmoetingsplekken:

- Buurtfabriek (inclusief moestuin) in Alteveer-Craneveld: door en voor bewoners.
- Koffie Kaffee de Beijer in Geitenkamp: door en voor bewoners.
- De Vlindertuin in Geitenkamp: sociaal ondernemers met leer-werkervaringsplekken en kunstenaars richt zich mee - doen en werk
- Buurtmoestuin de Vlindertuin: door en voor bewoners, voor jong en oud.
- MFC De Wetering in Geitenkamp: Ontmoeting ondersteunt door professionals (Rijnstad en stichting Stevig).
- De vriendenkring in Plattenburg: door en voor bewoners en verenigingen. Deze plek is ook in beeld als 2e locatie voor de Noord-Oost Academy.

- De fruitpluktuin op de Paasberg: de kleine Johannes.
- Trapveldje in Nieuw Monnikenhuizen voor de jeugd.
- Rommelkist in Geitenkamp: playground voor de jeugd, gerund door Sportbedrijf Arnhem
- Jongerencentrum de Sperwer: voor de jeugd 12+ .
- Marktplein Geitenkamp.
- Kantine van de korfbalvereniging de Paasberg.
- Buurthonk Olmstraat: door en voor bewoners.

Ook speelplekken zijn belangrijke ontmoetingsplekken. De behoefte om elkaar buiten te ontmoeten is de afgelopen periode vergroot. Verschillende speelplekken worden aangepast (plaatsen picknicktafels) en aantrekkelijker gemaakt om ontmoeting op deze plekken te vergroten.

Inspanningen 2022

- Wij ondersteunen en faciliteren de verschillende ontmoetingscentra.

Meer bewoners participeren in de vorm van (vrijwilligers)werk

Leer- en werkervaringsplekken
De werkloosheid en bijstandsdichtheid in de Geitenkamp zijn op het hoogste niveau van de gemeente Arnhem. Een hoog percentage heeft geen of onvoldoende opleiding, waardoor er onvoldoende aansluiting is op de arbeidsmarkt. Een kwart van de huishoudens heeft een inkomen lager dan 120% van het wettelijk minimum, twee keer zo veel als gemiddeld in Arnhem. Er wordt ingezet op het creëren van werkervaringsplekken in een vertrouwde omgeving dichtbij huis, waar bewoners hun eerste stappen kunnen zetten, op weg naar betaald werk. De focus ligt op ouders met kinderen tot en met 12 jaar.
De Vlindertuin wil de 'kweekplaats' en thuisbasis zijn voor een 'wijk-netwerk' van creatief en sociaal ondernemers in de Geitenkamp; vinden, verbinden en samen-werken (als middel) staan hierin centraal. Met de verbouwing van de Vlindertuin is er nog meer ruimte voor sociaal ondernemers.

Inspanningen 2022

- Uitbreiden van aantal sociaal ondernemers met leer- en werkervaringsplekken in de Vlindertuin.
- Inzetten op versterken identiteit Vlindertuin als kweekplaats voor een 'wijk-netwerk' van creatief en sociaal ondernemers.
- Opstellen gebiedsagenda armoede schulden werk in samenwerking met het Sociaal wijkteam en Werk & Inkomen.
- Doorontwikkelen training Eigen-Wijs: een training basisvaardigheden voor onder andere laaggeletterden. Het betreft een samenwerking tussen Rijnstad participatiewerk en ROC RijnIJssel. De training wordt twee keer per jaar gegeven aan een groep van ongeveer 12 inwoners.

De zelfstandigheid en zelfredzaamheid van bewoners is vergroot

We zetten in op innovatieve methodieken om inwoners schuldenvrij te maken en perspectief te bieden.

Inspanningen 2022

- Doorontwikkeling van de pilot ‘Social Coin’ als experiment waarbij inwoners op vrijwillige basis schulden kunnen aflossen door maatschappelijke inzet /waardewisseling binnen de wijk.

Kansengelijkheid

Meer kinderen hebben de mogelijkheid om hun talent te ontdekken en te ontwikkelen

In de wijk Geitenkamp en Plattenburg groeien veel kinderen in armoede op. Meer dan een derde van de huishoudens heeft een besteedbaar inkomen ≤ 120% van het minimumloon. Er is sprake van generatie-armoede. Het percentage kinderen tot 18 jaar met een toewijzing op grond van de Jeugdwet is hoger dan gemiddeld in Arnhem.
Goed nieuws is dat het consultatiebureau in januari 2022 terugkomt in de wijk en ouders gestimuleerd worden om meer gebruik te maken van het Peuterspeelzaalwerk.
De Noord-Oost academie is gestart in 2020. In deze academie gaan kinderen (groep 7+8 basisonderwijs) samen met jongeren vanuit het Voortgezet Onderwijs leren en ontwikkelen in een heterogene doelgroep uit Noord-Oost ter voorbereiding op VO.
Met partners in de wijk bouwen we aan het versterken van het pedagogische klimaat in de wijk, te starten bij de Rommelkist en de Sperwer. De methodiek ‘vreedzame wijk’ is de kapstok.

Inspanningen 2022

- Opstellen van een jaarlijks uitvoeringsprogramma Kansrijk Opgroeien in samenwerking met het wijknetwerk van basisscholen, jeugdverpleegkundigen, sportbedrijf Arnhem, Rijnstad, Rozet en het Sociaal wijkteam. Het programma richt zich op de onderdelen onderwijs, vrije tijd en thuis.
- Doorontwikkeling van in- en naschoolse sport- en cultuureducatie met basisschool de Witte Vlinder in samenwerking met het Sportbedrijf Arnhem en Rozet naar een verlengde leertijd.
- Vergroten pedagogisch klimaat op de Rommelkist en het vergroten van de kring van vrijwilligers in samenwerking met het Sportbedrijf Arnhem.
- Ondersteunen Noord-Oost Academy.
- Monitoren of extra inzet van VGGM (huisbezoeken bij kinderen van 18 maanden) leidt tot meer gebruik van het peuterspeelzaalwerk.

Gezondheid

De sociaaleconomische gezondheidsverschillen in de wijk Geitenkamp worden kleiner

Mensen met lager opleidingsniveau (basisonderwijs + vmbo) leven gemiddeld zes jaar korter en vijftien jaar minder in goede gezondheid, dan mensen met een HBO- of universitaire opleiding. Mensen met een lage maatschappelijke positie hebben meer chronische aandoeningen, een ongezondere leefstijl, meer psychische klachten en voelen zich ongezonder dan mensen met een hogere opleiding en meer inkomen.
Het WRR-rapport ‘Weten is nog geen doen’ (2017) beschrijft wat een slechte gezondheid met een mens kan doen, en welke factoren de gezondheid beïnvloeden.

In samenwerking met de WUR, de HAN, en GGD gaan we samen met het Sociaal wijkteam aan de slag om de sociaaleconomische gezondheidsverschillen te verkleinen in de wijk Geitenkamp.
We willen een beweging in gang zetten, dat mensen weer trots op hun wijk zijn, en de leefomgeving als positieve stimulans ervaren om verder te komen in het leven.

Inspanningen 2022

- Ten minste 3 watertappunten plaatsen in de wijk Geitenkamp.
- Experimenteren met laagdrempelige gezondheidschecks.
- Faciliteren van het programma 2Diabeat.
- Meedoen in het onderzoek van de WUR naar vergroening wijk en gezondheid.
- We meten of deze inspanningen bijdragen aan positieve gevoelens.

Openbare ruimte

De wijk Geitenkamp is klimaatbestendiger

Doordat het klimaat verandert, is er wateroverlast tijdens hevige regenbuien en watertekort tijdens droge periodes. We spelen in op klimaatadaptatie, zoals wateroverlast maar ook steeds meer op mogelijkheden om water vast te houden in de wijk.

Samenwerken met de woningcorporaties om de woningen in de Geitenkamp energiezuiniger te maken. Verder bouwen op het project energie-armoede.

Inspanningen 2022

- Boomspiegels vergroten en/of verfraaien.
- Onderzoek naar mogelijkheden om in samenwerking met de corporaties bewoners een regenreservoir (gemaakt van afvalplastic) aan te bieden om water vast te houden in de wijk.
- Tegengaan van hittestress door gevels en de openbare ruimte (pleintjes) in samenwerking met bewoners te vergroenen. (Bewoners stimuleren met de actie: tegeltje eruit, plantje erin.)
- Vergroenen van de wijk Geitenkamp door 'oude' ligusterhagen' terug te plaatsen in het straatbeeld samen met corporaties en afdeling erfgoed.
- Ondersteunen van het duurzaamheidsproject Paasberg; op de Paasberg is een actieve bewonersgroep bezig met het verduurzamen en energiezuinig maken van de wijk, zij delen hun kennis actief met andere geïnteresseerden uit de wijk.
- Samenwerken in het project 'Jouw Thuis' van Portaal. In de Geitenkamp gaat Portaal op een bijzondere manier werken aan verduurzamen.

Minder wateroverlast

Waterberging in Beekdal realiseren om water bij hevige regenval vast te houden en zo de wateroverlast benedenstrooms, onder andere op de Vondellaan, Bernardlaan en Velperweg, te beperken.

Inspanningen 2022

Ondersteunen van de initiatiefgroep Beek op de Paasberg bij realiseren van hun plannen om het gebied aantrekkelijker en toegankelijker te maken (blauw-groene netwerken in de wijk).

Een schoner Geitenkamp

In de wijk Geitenkamp is het bijplaatsen van grof afval bij de ondergrondse afvalcontainers een probleem. Inwoners brengen het grof afval niet weg naar het afvalbrengstation of bellen niet om het aan huis te laten ophalen. Wat wel werkt zijn containerdagen, straatopruimdagen, zoals de afgelopen jaren zijn georganiseerd in de Troelstrastraat en Dr. Bosstraat, een samenwerking tussen bewoners, woningbouwcorporaties, opbouwwerk en gemeente.

Inspanningen 2022

In samenwerking met bewoners en partners in de wijk en gemeente onderzoeken hoe ophalen van afval beter kan aansluiten bij de wijk en zijn inwoners.

Wonen

Plattenburg wordt leefbaarder

In de wijk Plattenburg zijn zorgen over een aantal onderwerpen zoals herstructurering van terrein AKZO, hittestress, verkamering, leegstand en een toenemend gevoel van onveiligheid.

Inspanningen 2022

Samen met inwoners van Plattenburg wordt uitvoering gegeven aan het plan leefbaarheid (opgesteld op basis van uitkomsten maptable-sessie 2021).

De wijk Geitenkamp wordt vitaler

Eind 2019 is het handelingskader Geitenkamp opgesteld, een praatplaat met de belangrijkste opgave voor de wijk: het doorbreken van generatiepatronen (afhankelijkheid van uitkering, werkloosheid, armoede, schulden). De wijk verloedert. Wijkprofessionals en -bewoners willen zich gezamenlijk inzetten om de leefbaarheid en de veiligheid in de wijk te vergroten en daarmee de wijk vitaler te maken.

We zetten in op een aantal vliegwielen: 1. Diversiteit, 2. Trots (aan het werk, bruisend marktplein,) en 3. Socialer en veiliger Geitenkamp.
In samenwerking met woningbouwcorporaties, Sociaal wijkteam, politie en Werk & Inkomen, zijn de hotspots op de Geitenkamp benoemd. Het gaat om buurtjes/straten waar de leefbaarheid onder druk staat.
Per hotspot is benoemd welke strategie we inzetten; de interventies zijn gericht op het beperken van de instroom van kwetsbare inwoners of op het omgaan met kwetsbare inwoners.

Geitenkamp is een van de wijken van de Arnhem-Oost aanpak, waarin samen met het Rijk en de provincie onder andere wordt ingezet op het versterken en leefbaarder maken van kwetsbare wijken.
De verwachting is dat de Arnhem-Oost aanpak de ingezette koers vanuit het Handelingskader versterkt en een impuls geeft.

Inspanningen 2022

- Inzet op het reguleren instroom nieuwe inwoners.
- Inzetten op verlaging aantal sociale huurwoningen.

Wijkeconomie

Bruisender marktplein Geitenkamp

Bewoners van Geitenkamp - Monnikenhuizen en ook de Paasberg maken zich zorgen over het verschralen van het winkelaanbod op het winkelplein Geitenkamp. Zij hebben behoefte aan een bruisend marktplein met een gevarieerd winkel- en horeca-aanbod waar ook ruimte is om te verblijven. De wijk Geitenkamp is in het verleden opgezet om zelfvoorzienend te zijn, de wijk had een geïsoleerde ligging. De panden zijn corporatiebezit, het is voor hen geen corebusiness en het heeft voor hen geen prioriteit het marktplein aantrekkelijker te maken met voldoende winkels.
In samenwerking met de drie woningcorporaties, ondernemers, vertegenwoordiging van bewoners wordt met inzet van Seinpost gewerkt aan een duurzaam concept om te komen tot een bruisender marktplein.
Met partners in de wijk willen we zo veel mogelijk werk in de wijk houden. De intentie is om bij grootschalige (onderhouds)projecten zoveel mogelijk inwoners aan het werk te zetten.

Inspanningen 2022

In samenwerking met bewoners, ondernemers, winkeliers, corporaties uitvoering geven aan het uitvoeringsplan Marktplein Geitenkamp.

Veiligheid

Bewoners ervaren minder parkeeroverlast

Een van de leefbaarheids- en veiligheidsthema's is parkeeroverlast, dit is onderdeel van de veiligheidsagenda. In de wijk Alteveer-Cranevelt is de verkeersdruk hoog (als gevolg van samenloop Rijnstate, Openluchtmuseum en Burgers' Zoo). In Velperweg e.o. is door herontwikkeling van het voormalig AKZO-terrein en omgeving, de transformatie van het oude ING-pand naar appartementen en komst van het Rijn IJsselcollege zorg over toename van de verkeersintensiteit op de Velperweg.

Inspanningen 2022

- Monitoren van verkeersintensiteit Velperweg e.o. als gevolg van allerlei ontwikkelingen (AKZO, High Park, Rijn IJsselcollege) en Molenbeke.
- Monitoren burgerparticipatieproces herinrichting Velperweg.
- Maatregelen treffen om de parkeerdruk in Alteveer-Cranevelt te verlagen.
- Monitoren effect verkeersremmende maatregelen aan de Bronbeeklaan, Monnikensteeg.

Bewoners ervaren meer veiligheid in hun directe omgeving

Wij zien graag dat Arnhemmers zich nog veiliger gaan voelen in hun stad en in hun eigen woonwijk. Want veiligheid is, samen met een nette en schone omgeving, voorwaarde voor een prettig woon- en leefklimaat. Het gevoel veilig te zijn, maakt bewoners ook vaker sociaal betrokken met de buurt en met de buurtbewoners. De leefbaarheid- en veiligheidsthema's die spelen zijn parkeeroverlast en overlast van jongeren. Overlast jongeren speelt met name in Geitenkamp en aangrenzende wijken. We zetten in op het versterken van het pedagogische klimaat en jongeren 12+.
Sinds medio 2020 is er een maandelijks wijkveiligheidsoverleg waarin met partners in de wijk. De thema's die spelen worden besproken en eventuele acties worden afgesproken.

Inspanningen 2022

- Continueren van de persoonsgerichte aanpak om ondermijning tegen te gaan.
- Extra inzetten op vermindering jeugdoverlast in samenwerking met jongerenwerk, straathoekwerk, wijkagent, wijkteam en gemeente.

Participatie

Het wijkprogramma 2021 is als vertrekpunt genomen. Met de bewonersoverleggen is teruggeblikt en is het wijkprogramma geactualiseerd. Standaard wordt in de bewonersoverleggen gesproken over de ontwikkelingen in de wijk en worden signalen uit de wijk besproken.
Naast de consultatieronde van het wijkprogramma lopen er verschillende initiatieven/projecten in de wijk, waarin bewoners worden gesproken en betrokken.
De verschillende wijken in Noord-oost kennen allemaal hun eigen dynamiek en tijdspad inspraak. Dit speelt vooral in de wijk Alteveer-Cranevelt. Daar wordt na de zomer gewerkt aan het wijkprogramma (2023).

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Noordoost per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Noordoost				
Meedoen	231	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	1.262	-390	30	-13
Openbare ruimte	-3	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	4	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	895	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Noordoost	2.389	-393	30	-13

Wijken Algemeen Noordoost				
Meedoen	1.887	-37	0	0
Kansengelijkheid	2.808	-723	0	0
Gezondheid	14.206	-222	41	-18
Openbare ruimte	2.243	-173	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	197	-97	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Noordoost	*21.561*	*-1.257*	*41*	*-18*
Totaal Noordoost	**23.949**	**-1.650**	**72**	**-31**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	23.835	23.475	24.081	23.949	23.949	23.871	23.724
Baten	1.650	1.622	1.681	1.650	1.650	1.650	1.650
Saldo lasten en baten	***-22.186***	***-21.853***	***-22.400***	***-22.299***	***-22.299***	***-22.221***	***-22.074***
Toevoegingen aan reserves	375	66	72	72	72	72	72
Onttrekkingen aan reserves	168	29	337	31	25	44	34
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-207***	***-37***	***266***	***-41***	***-41***	***-28***	***-37***
Gerealiseerd resultaat	**-22.392**	**-21.890**	**-22.134**	**-22.340**	**-22.345**	**-22.249**	**-22.111**

Toelichting

Lasten

Voor gebied Noordoost is totaal € 23,6 miljoen aan lasten begroot. € 21,5 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 2,1 miljoen specifiek binnen Noordoost. Het grootste deel van de lasten (€ 15,0 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema's meedoen (€ 1,9miljoen), kansengelijkheid (€ 2,8 miljoen) en openbare ruimte (€ 2,2 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,1miljoen.

Baten

Totaal is een bedrag van € 1,65 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 0,7 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,6 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema gezondheid is € 0,6 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten) naar Noordoost doorberekend.

De inkomsten voor Noordoost blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen Noordoost bedragen minder dan € 0,1 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen Noordoost bedragen minder dan € 0,1 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.

Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,3 minder onttrokken uit de reserves als gevolg van WMO budgetten die lager worden als gevolg van een verschuiving naar stad. De daling komt ook mede tot stand door thema Kansgelijkheid en Gezondheid.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Presikhaaf

In het wijkprogramma Presikhaaf bevinden zich de wijken Presikhaaf West en Presikhaaf Oost.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer Presikhavers zijn sociaal zelf- en samenredzaam (er is meer sociale cohesie)

Bewoners geven vaak aan dat zij hun buren niet kennen en/of nauwelijks contacten hebben in hun directe leefomgeving. Ze weten niet wat er wanneer te doen is en hoe dat te betalen, waar ze informatie, advies of hulp kunnen krijgen bij bijvoorbeeld het vinden van werk, bij schulden, over het opvoeden van de kinderen en bij het (beter) leren van de Nederlandse taal. Vaak gaan bewoners wel naar de huisarts toe omdat ze lichamelijke klachten ervaren. Lang niet altijd is er sprake van medische problemen, vaak zijn andere problemen oorzaak van de klachten. Denk aan geldproblemen, eenzaamheid, verveling, gebrekkig of geen Nederlands kunnen spreken en schrijven of een ongezonde leefstijl. Veel signalen komen binnen via sleutelfiguren uit de verschillende gemeenschappen, die vaak overbelast zijn door de grote hoeveelheid vragen die zij krijgen van zowel bewoners als professionals.

Inspanningen 2022

- Blijvend investeren in ruimte voor ontmoeting, verbinding en ontwikkeling.
- Bewonersinitiatieven ondersteunen, onderling en aan professioneel aanbod verbinden.
- Vanuit gedeelde kennis samenwerken: het beter doen tegen dezelfde kosten.

Minder kinderen tot 4 jaar die op het basisonderwijs starten hebben een taalachterstand

Er is inzicht in de behoefte van voorschoolse voorzieningen en het ondersteuningsaanbod is voldoende en passend bij de behoefte van de doelgroep.

Inspanningen 2022

- Investeren in Nulmeting op taalniveau voor kinderen tot 4 jaar.
- Inventariseren van behoeften op het gebied van voorschoolse voorzieningen om taalachterstand voor kinderen tot 4 jaar te beperken.

Meer bewoners kunnen zichzelf financieel redden

Bewoners kunnen hun eigen financiële situatie overzien, vinden tijdig passende en laagdrempelige ondersteuning bij hun financiële/ administratieve problemen en kunnen verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen financiële administratie. Het aantal bewoners met schulden neemt af.

Inspanningen 2022

- Gebiedsteam Werk & Inkomen, Rijnstad en Sociaal wijkteam hebben spreekuur in de wijk.
- Preventiecursus (Eigenwijs) organiseren om financiële problemen te voorkomen.
- Project opstellen om vroegtijdige schooluitval jongeren te voorkomen met onderwijs en wijkpartijen.

Meer Presikhaafse kinderen hebben een gezonde leefstijl

Meer kinderen spelen zelf buiten, bijvoorbeeld met hun ouders of buurtkinderen (zonder dat er aanbod is van professionals). Het aantal kinderen met een gezonde BMI stijgt door inzet op hun eet- en beweeg/sportgewoontes.

Inspanningen 2022

- Stimuleren gebruik van speel-, beweeg- en ontmoetplekken in de openbare ruimte.
- Handhaven inzet JOGG en GO aanpak met wijkpartijen.
- We drinken water bij onze activiteiten.

Meer bewoners nemen deel aan activiteiten, wat resulteert in een betere sociale cohesie in de wijk

Bewoners krijgen een groter sociaal netwerk en we vergroten de zelf- en samenredzaamheid van bewoners. Bewoners die eenzaamheid ervaren hebben een netwerk.

Inspanningen 2022

- Versterken en indien nodig uitbreiden van ontmoetingsplekken.
- Met werkers en sleutelfiguren in de wijk individuele bewoners ondersteunen bij het vergroten van hun netwerk.
- Verbeteren communicatie over aanbod activiteiten in Presikhaaf.

Kansengelijkheid

Meer ouders zijn in staat om hun rol en verantwoordelijkheid te nemen als het gaat om opvoedingsvraagstukken

We willen meer kansengelijkheid voor de jeugd in Presikhaaf.
Meer ouderbetrokkenheid bij de activiteiten voor en door hun kinderen realiseren en de positieve inzet van vaders verder stimuleren.

Er zijn nieuwe ouders actief betrokken bij activiteiten voor hun kinderen, bijvoorbeeld bij speelplekken De Regenboog, De Mammoet, De Oosthof en De Overkant.
Meer kinderen die ondersteuning nodig hebben zijn in beeld.
Professionals zijn vindbaar en weten ouders te verwijzen naar plekken waar hulp is op hun vragen.

Inspanningen 2022

- Investeren in het verstevigen van het netwerk tussen werkers en ouders bijvoorbeeld bij speelplekken de Regenboog, de Mammoet, Molecatestraat, de Oosthof en bij De Overkant.
- Delen expertise en ervaringen in het netwerk Kansen voor Kinderen Presikhaaf.
- In de kwartaalgesprekken met partners in Presikhaaf, zoals PU, Sportbedrijf Arnhem, Rozet, JAM en Rijnstad, kijken we actief naar wat ouders nodig hebben en hoe ze betrokken worden bij activiteiten met kinderen.

Presikhaafse kinderen worden meer ondersteund bij de ontwikkeling van sociaal-emotionele vaardigheden

Presikhaafse kinderen worden meer ondersteund bij de ontwikkeling van een positief zelfbeeld,
het verplaatsen in en omgaan met anderen en het ontwikkelen van hun talenten.
Professionals zijn getraind in mediawijsheid.
Uit GGD-monitor blijkt dat meer kinderen en jongeren in Presikhaaf een positief zelfbeeld hebben.

Inspanningen 2022

- Pilot mediawijsheid om werkers te trainen in hoe sociale media in elkaar zitten en hoe je kinderen en jongeren daarbij kunt ondersteunen.
- We volgen wat de werkers inzetten om kinderen en jongeren te laten ervaren wat hun verschillende achtergronden kunnen betekenen voor de samenleving. We delen de opgedane ervaringen in het netwerk Kansen voor Kinderen Presikhaaf.

Presikhaafse jongeren zijn meer weerbaar en ontwikkelen hun eigen identiteit

Presikhaafse jongeren kunnen zich verplaatsen in en omgaan met anderen en zien hun meerwaarde voor de samenleving.
Uitkomsten van gesprekken tussen jongeren en professionals zijn vastgelegd en gedeeld; we weten met elkaar beter waar deze groepen behoefte aan hebben en passen het aanbod aan op de vraag.

Inspanningen 2022

- Inzicht krijgen in de behoeften van specifieke doelgroepen in de wijk. Denk aan groepen die nog niet of nauwelijks worden bereikt met het reguliere jongerenwerk zoals: tienermeiden, autochtone jongeren en jongeren met een beperking die een specifieke aandacht verdienen.
- Project opstellen om vroegtijdige schooluitval jongeren te voorkomen met onderwijs en wijkpartijen.

Veiligheid

Bewoners ervaren minder overlast (jeugdoverlast, verward gedrag en drugscriminaliteit) in hun buurt

De sociale cohesie, saamhorigheid in de buurten en in Presikhaaf is toegenomen (zie thema meedoen)
Mensen durven elkaar om hulp te vragen
Bewoners weten waar ze terecht kunnen om overlast te melden
Er is meer saamhorigheid en betrokkenheid bij bewoners, gemeten aan de meldingsbereidheid (fixi en politie)
In de leefbaarheidsmonitor is de sociale cohesie gestegen.

Inspanningen 2022

- Bewoners betrekken via vindplaatsen, sleutelfiguren en activiteiten in de wijk.
- Wijkveiligheidsagenda opstellen en uitvoeren samen met professionals en bewoners.
- Professionals in de wijk werken goed samen om de overlast aan te pakken (onder andere via ozo en wijkveiligheidsoverleg).

Er wordt minder hard gereden in Presikhaaf

Afwaarderen wegen
Er is duidelijkheid voor bewoners over de (on)mogelijkheden van aanpassingen aan het wegprofiel.

Inspanningen 2022

- Visie op mobiliteit maken en uitdragen (waarom welke wegen afgewaardeerd worden).
- Een van deze wegen afwaarderen naar 30 km: Keulseslag, Middachtensingel, Bethaniënstraat.

Bewoners ervaren minder last van zwerfafval

Minder zwerfafval bij buurtwinkelcentra
Het onderhoudsniveau van de wijkwinkelcentra gaat met één onderhoudsklasse omhoog.

Inspanningen 2022

Alle partijen betrekken bij het opstellen van een aanpak om buurtwinkelcentra schoner te krijgen.

Participatie

Bewonersparticipatie is een doorlopend proces. De informatie uit de contacten met inwoners en professionals wordt gebruikt als input voor het wijkprogramma van 2022 met een doorkijk naar de daaropvolgende jaren.
Voor de totstandkoming van het wijkprogramma 2022 zijn er gesprekken gevoerd met de verschillende bewonersoverleggen in Presikhaaf, met jongeren (georganiseerde gesprekken) en wijkprofessionals. Via de social media van team Leefomgeving en de wijkwebsite is een oproep gedaan aan inwoners een bijdrage te leveren aan het wijkprogramma.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Presikhaaf per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Presikhaaf				
Meedoen	226	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	647	-100	0	0
Openbare ruimte	270	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	25	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	930	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Presikhaaf	2.098	-103	0	0
Wijken Algemeen Presikhaaf				
Meedoen	2.288	-51	0	0
Kansengelijkheid	3.697	-1.133	0	0
Gezondheid	12.724	-62	25	-8
Openbare ruimte	1.902	-127	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	820	-569	70	-2
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Presikhaaf	*21.651*	*-1.948*	*95*	*-10*
Totaal Presikhaaf	**23.749**	**-2.051**	**95**	**-10**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	22.882	23.787	24.656	23.749	23.768	23.692	23.645
Baten	2.141	1.962	2.091	2.051	2.052	2.052	2.052
Saldo lasten en baten	***-20.741***	***-21.825***	***-22.565***	***-21.698***	***-21.698***	***-21.639***	***-21.593***
Toevoegingen aan reserves	378	117	95	95	95	95	95
Onttrekkingen aan reserves	256	74	191	10	39	70	169
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-123***	***-43***	***96***	***-85***	***-85***	***-25***	***73***
Gerealiseerd resultaat	**-20.863**	**-21.868**	**-22.469**	**-21.783**	**-21.773**	**-21.665**	**-21.519**

Toelichting

Lasten

Voor gebied Presikhaaf is totaal € 23,4 miljoen aan lasten begroot. € 21,6 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,9 miljoen specifiek binnen Presikhaaf. Het grootste deel van de lasten (€ 13,2 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema Meedoen (€ 2,3 miljoen), Kansengelijkheid (€ 3,7 miljoen) en Openbare Ruimte (€ 2,2 miljoen) een bedrag groter dan € 2,0 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,9 miljoen. Daarna blijven de lasten gelijk. Dit komt voornamelijk door een verlaging van het thema Gezondheid € 0,6 miljoen (WMO beschermd wonen) en Openbare ruimte € 0,2 miljoen.

Baten

Totaal is een bedrag van € 2,0 miljoen aan baten begroot. € 2,0 miljoen voor Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 1,1 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,9 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema wonen is € 0,6 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten en servicekosten) naar Presikhaaf doorberekend.

De inkomsten voor Presikhaaf blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen Presikhaaf bedragen minder dan € 0,1 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen Presikhaaf bedragen minder dan € 0,1 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.
Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,2 miljoen minder onttrokken uit de reserves. De lagere onttrekking wordt veroorzaakt door vastgoed en schulddienstverlening.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Flores Onderwijs
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Malburgen

In het wijkprogramma Malburgen bevinden zich de wijken Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder het Duifje en Immerloo.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer Malburgers doen mee door arbeidsparticipatie en/of maatschappelijke participatie.

Malburgers die drempels ervaren bij het meedoen worden aangemoedigd en zo nodig ondersteund om die drempels structureel te overwinnen. Malburgers die niet in staat zijn om de drempels bij het meedoen structureel te overwinnen vinden makkelijk en dichtbij de ondersteuning (hulp en informatie) om daarmee om te gaan.

Inspanningen 2022

Wij vragen voorzieningen in de wijk expliciet om problematiek bij bewoners te signaleren en te adresseren, al dan niet met inzet van andere partners in de wijk. Ook vragen we deze voorzieningen om in de ondersteuning die zij bieden bewoners zoveel als mogelijk te activeren richting maatschappelijke participatie en arbeidsparticipatie. We geven inwoners een rol in buurthuizen, bijvoorbeeld als gastheer/gastvrouw, helpen met de schoonmaak en koffie te schenken.

Meer Malburgers zijn (meer) financieel zelf- of samenredzaam

Malburgers die zichzelf financieel niet of onvoldoende kunnen redden worden aangemoedigd en zo nodig ondersteund om dit te verbeteren. Malburgers die structureel niet in staat zijn om zichzelf financieel voldoende te redden vinden makkelijk en dichtbij de hierbij noodzakelijke ondersteuning binnen het netwerk of wijk- en stedelijke voorzieningen.

Inspanningen 2022

- Wij vragen voorzieningen en partijen die zich in de wijk richten op financiële vragen van inwoners om zich gezamenlijk op een eenduidige, toegankelijke en samenhangende wijze te organiseren, waarbij deze voorzieningen de focus leggen op het (meer) financieel zelf- of samenredzaam maken van de inwoner.
- De outreachende aanpak van de achter-de-voordeur projecten in de wijk wordt voortgezet.

Malburgers voelen zich gezamenlijk meer verantwoordelijk voor elkaar en de wijk

Malburgers worden aangemoedigd en ondersteund om elkaar te ontmoeten en initiatieven te ontplooien.
Er wonen relatief veel mensen met een niet-westerse achtergrond in Malburgen. Zij helpen elkaar maar weten niet altijd goed waar ze informatie of hulp kunnen krijgen op divers gebied.
In Buurthuiskamer de Duiventil is tot nu toe ingezet op ontwikkeling en realisatie van een idee van buurtbewoners.

Inspanningen 2022

- Verbeteren sociale cohesie door inzet buurthuizen met aanbod aansluitend op behoeften in de wijk. Daarmee wordt de betrokkenheid vergroot.
- Buurthuiskamer de Duiventil: inzetten op verzelfstandiging (oprichten stichting) en ondersteunen bij het totaalpakket waardoor de programmering goed aansluit op de behoefte in de wijk.
- Ontwikkelingen Sportpark de Bakenhof.

Kansengelijkheid

De Malburgse jeugd heeft en krijgt, ook in het verdere leven, zoveel als mogelijk de kans om mee te doen.

- In de Malburgse jeugd wordt op een dusdanige manier geïnvesteerd dat eventuele achterstanden in de kansen op meedoen tijdig worden bestreden.
- Extra aandacht voor (talent)ontwikkeling van kinderen uit arme gezinnen (lager dan 130% sociaal minimum).
- In Malburgen wonen veel kinderen met een anderstalige achtergrond. Mede door corona zien professionals dat veel van deze kinderen moeite hebben om mee te komen.

Inspanningen 2022

- Basisactiviteiten als kinder- en jongerenwerk op orde brengen in samenwerking met gemeente en jongerenwerkorganisaties.
- De wijkprogramma's Kansrijk Opgroeien die in samenwerking met regiegroepen in de wijk zijn vormgegeven (moeilijke start in verband met corona) uitvoeren en volgen.
- Het actief betrekken van het sociale netwerk (familie) bij kansen en problemen samen met de professionals in de wijk.
- Onderzoeken hoe de kloof tussen de wereld op straat en thuis overbrugd kan worden en daardoor het gezin effectief ondersteunen.
- Streven om het taalaanbod verder door te ontwikkelen en achterstanden opgelopen tijdens de pandemie in te lopen.

Meer Malburgers met een migratieachtergrond hebben, krijgen en pakken zoveel als mogelijk hun kans om mee te doen

Malburgers met een migratieachtergrond worden aangemoedigd en zo nodig ondersteund om hun kansen op meedoen te verbeteren.

Inspanningen 2022

Passend informeel aanbod van NT2 taalactiviteiten (Nederlands als tweede taal) in de wijk en (door)verwijzing naar dit aanbod. Extra aandacht voor deze doelgroep.

Gezondheid

Meer Malburgers zijn gezond en maken minder gebruik van specialistische zorg

Malburgers zijn zich meer bewust van hun gezondheid en zijn meer zelfredzaam in het verbeteren van hun eigen gezondheid.

Inspanningen 2022

Stimuleren gebruik beweegopties openbare ruimte: beweegtuin en wandelroutes Malburgen West, openbare ruimte Olympusgebied, onder de aandacht brengen van gezonde voeding in buurthuizen en ontmoetingsplekken in de wijk.

Veiligheid

Meer Malburgers voelen zich veilig in hun buurt, in hun straat en in hun woning

Malburgers denken en werken mee aan het verbeteren van hun leefomgeving; bijvoorbeeld het melden van misstanden en ondermijning maar ook het tegengaan van de verloedering van de leefomgeving.

Inspanningen 2022

Overleg tussen werkgroepen Veiligheid en bijvoorbeeld de Wijkbeheergroepen en Wijkplatforms continueren om gebruik te maken van elkaars expertise. Het zoeken naar (creatieve) oplossingen.

Meer Malburgers voelen zich beschermd tegen het gevaar van (kwalijk) menselijk handelen in hun leefomgeving

In Malburgen is er meer aandacht voor een veilige thuissituatie, school en ontmoetingsplekken.

Inspanningen 2022

- De wijkveiligheidsagenda verder uitwerken, evalueren en uitvoeren.
- De professionals in de wijk werken goed samen om de woonoverlast aan te pakken. Dit door onder andere het nog te concretiseren handelingskader en escalatiemodel uit het stedelijk programma Veiligheid.

Meer Malburgers voelen zich veilig in de openbare ruimte

In Malburgen zijn specifieke plekken bekend en aangewezen waar de fysieke veiligheid verbeterd kan worden.

Inspanningen 2022

Voortzetten acties vanuit veiligheid met betrekking tot winkelcentrum De Drieslag.

Participatie

De thema's in het wijkprogramma gelden voor meerdere jaren. Voor 2022 is hier geen extra actie opgezet, anders dat men continu met inwoners en wijkpartijen in gesprek is.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Malburgen per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Malburgen				
Meedoen	274	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	530	-165	9	-4
Openbare ruimte	-91	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	39	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	935	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Malburgen	1.687	-168	9	-4
Wijken Algemeen Malburgen				
Meedoen	3.191	-77	0	0
Kansengelijkheid	6.400	-2.525	0	0
Gezondheid	21.037	-95	19	-6
Openbare ruimte	2.542	-183	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	1.242	-925	169	-113
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	1	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Malburgen	*34.631*	*-3.809*	*188*	*-119*
Totaal Malburgen	**36.318**	**-3.977**	**197**	**-123**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	34.363	35.570	33.254	36.318	36.245	36.063	35.831
Baten	4.112	3.894	4.017	3.977	3.978	3.978	3.978
Saldo lasten en baten	***-30.252***	***-31.676***	***-29.237***	***-32.342***	***-32.342***	***-32.085***	***-31.853***
Toevoegingen aan reserves	548	193	197	197	197	197	197
Onttrekkingen aan reserves	417	73	326	123	50	28	229
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-131***	***-120***	***129***	***-74***	***-74***	***-168***	***33***
Gerealiseerd resultaat	**-30.383**	**-31.796**	**-29.108**	**-32.415**	**-32.413**	**-32.253**	**-31.820**

Toelichting

Lasten
Voor gebied Malburgen is totaal € 35,8 miljoen aan lasten begroot. € 34,4 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,4 miljoen specifiek binnen Malburgen. Het grootste deel van de lasten (€ 21,4 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema's meedoen (€ 3,2 miljoen), kansengelijkheid (€ 6,4 miljoen) en openbare ruimte (€ 2,5 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 stijgen de lasten met € 3,1 miljoen. De stijgingen van de lasten zit voornamelijk in thema Gezondheid € 3,0 miljoen.
In 2023 en verder blijven de lasten nagenoeg gelijk. Dit komt voornamelijk door een stijging van de WMO budgetten binnen het thema gezondheid (WMO beschermd wonen).

Baten
Totaal is een bedrag van € 4,0 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 2,5 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 2,2 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema wonen is € 0,9 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten en servicekosten) naar Malburgen doorberekend.
De inkomsten voor Malburgen blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves
De toevoegingen aan de reserves binnen Malburgen bedragen € 0,2 miljoen en bestaan uit huurinkosten vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves
De onttrekkingen aan de reserves binnen Malburgen fluctueert maar schommelt rond de € 0,1 miljoen.
Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,2 minder onttrokken uit vastgoed primair onderwijs (huurinkomsten).

Subsidies
Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Delta Kath.- en prot onderwijs
- St. Flores Onderwijs
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Schuytgraaf/Elderveld

In het wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld bevinden zich de wijken Schuytgraaf en Elderveld.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer bewoners zijn sociaal zelf- en samenredzaam (er is meer sociale cohesie)

Meer bewoners hebben contacten in de buurt en nemen deel aan activiteiten en/of zijn hier actief in, zodat er meer sociale cohesie is. Meer bewoners kennen de mensen in hun directe leefomgeving en kijken naar elkaar om. Bewoners weten waar ze elkaar kunnen ontmoeten en aan activiteiten kunnen deelnemen en/of organiseren. Het aanbod voorzieningen en activiteiten voldoet aan de behoefte van bewoners.

Inspanningen 2022

- Stichting Rijnstad, Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA), Sportbedrijf Arnhem, Rozet, Vitanos en andere partijen zorgen voor maatwerk activiteiten in de wijken voor diverse doelgroepen op het gebied van ontmoeten, sporten & bewegen en kunst & cultuur, zodat bewoners mee kunnen doen aan activiteiten en/of hierin een bijdrage leveren.
- Team Leefomgeving zorgt dat activiteiten van wijkinitiatieven en bewoners waar nodig worden ondersteund door bijvoorbeeld een bewonersondersteuner, jongeren- of ouderenwerker.
- Er is een 'eenzaamheidscoalitie Elderveld' actief, waarin professionals, vrijwilligers en bewoners samen kijken hoe er voldoende voorzieningen en activiteiten zijn voor ouderen en zorgen dat ouderen weten bij wie en waar ze terecht kunnen.
- Op het gebied van ontmoeten wordt een plan van aanpak vastgesteld en team Leefomgeving, bewonersondersteuning, jeugdwerkers en bewoners gaan samen aan de slag met de uitvoering hiervan. Een aantrekkelijk beweeg- en sportaanbod, zowel binnen als buiten, maakt onderdeel uit van dit plan.
- In beide wijken is een bewonersondersteuner van stichting Rijnstad actief ter bevordering van het netwerk tussen bewoners, professionals en de gemeente. De bewonersondersteuner verbindt wijkinitiatieven, ondersteunt wijkbewoners hierbij en jaagt initiatieven aan.

Er is een sociale tafel, waar met vaste partners gebiedsteam werk & inkomen en het sociaal wijkteam en partners op thema (zoals Sportbedrijf Arnhem, Rozet, stichting Rijnstad, Vitanos, Youth for Christ, SWOA, Pactum/Rijnside) bepaald wordt wat er in beide wijken prioriteit heeft en hoe daarin samen actie kan worden ondernomen.

Meer bewoners kunnen zichzelf financieel redden

Bewoners zijn sneller in beeld als er sprake is van schulden en/of werkloosheid. Bewoners weten waar ze met hun vragen op het gebied van Werk, Inkomen en zorg terecht kunnen in de wijk.

Inspanningen 2022

- Team Leefomgeving, het Sociale wijkteam en het gebiedsteam Werk & Inkomen vertalen trends en signalen over bewoners met een uitkering in Elderveld. Er wordt onderzocht welke ondersteuning bewoners nodig hebben om zich beter financieel te kunnen redden. Daarnaast sluiten we aan bij de stedelijke ontwikkelingen en aanpak van Werk en Inkomen of kiezen we voor een specifieke maatwerkaanpak. Dit doen we zodat wijkbewoners geholpen worden werk te vinden, of vergroten de kans hierop, en zich beter financieel kunnen redden.
- Het organiseren van frequente inloopspreekuren voor bewoners in beide wijken door in ieder geval het Sociaal wijkteam en het gebiedsteam Werk & Inkomen, waar men terecht kan met vragen of advies over zorg, schulden, Werk & Inkomen.

Meer wijkbewoners wonen zo lang mogelijk thuis

Bewoners kunnen leeftijdsbestendig wonen. Bewoners kunnen dichtbij huis zorg en ondersteuning krijgen.
De openbare ruimte is geschikt voor gebruik voor kwetsbare doelgroepen.

Inspanningen 2022

Korte termijn acties uit het plan 'oud worden in Elderveld' worden uitgevoerd en lange termijn acties worden in gang gezet.

Kansengelijkheid

Meer ouders zijn in staat om hun rol en verantwoordelijkheid te nemen als het gaat om opvoedingsvraagstukken

Ouders weten waar ze handvatten worden geboden ter informatie en ondersteuning in de opvoeding. Er wordt samengewerkt met ouders door jeugdprofessionals en het verenigingsleven. Ouders worden ondersteund bij het zelf vormgeven van hun sociale netwerk.

Inspanningen 2022

- Het doorontwikkelen van sociale netwerken voor ouders in Schuytgraaf en Elderveld, zoals bijvoorbeeld bij de speelmorgen.
- De behoeften van ouders in kaart brengen voor ondersteuning/informatie op het gebied van opvoeden.
- Het samenwerken met ouders verankeren in (subsidie-)opdrachten en samenwerkingsafspraken met partners als stichting Rijnstad, Sportbedrijf Arnhem, Rozet, het onderwijs, zodat ouders altijd betrokken zijn bij wat er met en voor hun kinderen en henzelf ondernomen wordt.
- Het aanbod van scholen onder schooltijd en naschools versterken en aansluiten op activiteiten in de vrije tijd, zodat kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen.

Kinderen worden meer ondersteund bij de ontwikkeling van sociaal-emotionele vaardigheden

Meer jeugdigen kunnen zich op cognitief, motorisch en sociaal-emotioneel vlak ontwikkelen tot zelfredzame bewoners. Jeugdigen weten waar hun talenten liggen en kunnen die ontwikkelen. Jeugdigen weten waar ze terecht kunnen voor informatie en advies.
Jeugdigen weten wat er van hen in deze samenleving verwacht wordt qua houding en gedrag.
Jeugdigen weerbaar maken voor hun identiteitsontwikkeling.

Inspanningen 2022

- Het netwerk van jeugdprofessionals en het verenigingsleven versterken en waar nodig uitbreiden, zodat signalen en mogelijke problemen bij jeugdigen of in hun gezinnen zo vroeg mogelijk gesignaleerd worden en aanbod elkaar versterkt.
- Jeugdigen begeleiden in bijvoorbeeld gebruik van social media, omgang met scheiding ouders of prestatiedruk Hierbij wordt gebruik gemaakt van bijvoorbeeld KIES-trainingen, steungezinnen, trainingen social media en coachingsgesprekken.

Openbare Ruimte

Bewoners zijn meer tevreden over de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte

Bewoners weten waar zij met hun vragen en hun ideeën terechtkunnen. Bewoners worden waar nodig ondersteund.
Met regelmaat monitoren of de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte nog voldoen.

Inspanningen 2022

- In de fysieke tafel stemmen team Leefomgeving, de stadsdeelmanager en andere relevante gemeentelijke afdelingen af hoe vragen en ideeën van bewoners kunnen worden ondersteund en/of opgepakt.
- Er vinden regelmatig schouwen plaats in de wijk met bewoners en partners als woningcorporaties, politie, handhaving en bewoners om te inventariseren waar wensen en behoeften met betrekking tot de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte liggen.
- Bewonersinitiatieven, zoals voedselbos Elderveld, vergroenen Briellehof en Kaaghof, kapschuur Schuytgraaf en inrichting buurttuin Slikkeveerstraat, worden waar nodig (financieel) ondersteund. Concreet voorbeeld: het Briellehof wordt vergroend met een groene gevel en er wordt een plantsoen met bomen en struiken aangelegd. Dit gebeurt in opdracht van team Leefomgeving, bewoners en de groengroep, zodat de hittestress afneemt en de biodiversiteit toeneemt. Bovendien krijgt de Briellehof een groenere uitstraling.
- Er wordt een groenvisie Elderveld doorontwikkeld, waarbij team Leefomgeving adviseert en bewaakt dat bewoners voldoende betrokken zijn.

Veiligheid

Bewoners ervaren minder last van fysieke verloedering

Bewoners voelen zich verantwoordelijk voor hun fysieke leefomgeving. Er is minder sprake van overlast en vernielingen.
De fysieke leefomgeving is schoon, heel en veilig

Inspanningen 2022

- Het wijkveiligheidsoverleg (politie, handhaving, gemeente, overlast- en zorgcoördinator, jongerenwerkers) stellen een actieplan op voor de belangrijkste veiligheidspunten in het gebied. Er wordt afgestemd over de uitvoering hiervan en gemonitord hoe de voortgang is en wat bewoners er van merken.
- Bij dagelijks en groot onderhoud van de openbare ruimte is er extra aandacht voor de aanpak van hotspots (hoeveelheid zwerfafval) in de wijk, de hotspots worden bepaald op basis van meldingen en signalen uit de wijk.
- Signalen uit de wijken en de specifieke wijkcontext worden meegegeven in het opstellen en uitvoeren van het afvalbeleid en mobiliteitsbeleid van de gemeente.
- Signalen en trends uit de wijken met betrekking tot verloedering en overlast worden ingebracht in langdurige trajecten als het Ontwikkelperspectief Elderveld, voorkomen Stadsvernieuwing 4.0 Elderveld en de Groenvisie Elderveld, zodat waar mogelijk fysieke ingrepen meegenomen kunnen worden of sociale projecten gestart kunnen worden.

Bewoners ervaren minder woonoverlast

Bewoners durven elkaar aan te spreken op gedrag (zie ook thema meedoen) en weten hoe ze hierin ondersteund kunnen worden.
Bewoners weten waar ze overlast kunnen melden en doen dit ook.
Bewoners merken dat hun meldingen en zorgen worden opgepakt en dat overlast vermindert.

Inspanningen 2022

Het professionele netwerk communiceert actief, zowel persoonlijk als via (sociale) media over meldmogelijkheden en ondersteuningsmogelijkheden voor bewoners als bijvoorbeeld buurtbemiddeling.
Signalen en meldingen over woonoverlast worden met partners in het overlast- en zorgoverleg opgepakt en waar nodig opgeschaald naar bijvoorbeeld het Veiligheidshuis.

Participatie

Op verschillende manier is informatie opgehaald voor het wijkprogramma: het uitvoeren van een wijkanalyse, fysiek bij het winkelcentrum van Schuytgraaf en Elderveld, in april via een digitaal wijkgesprek met Elderveld, via een enquête door het wijkplatform Elderveld en is in Schuytgraaf via internet een enquête over ontmoeten gehouden. Ook is gesproken met wijkorganisaties over wat zij signaleren en welke gezamenlijke aanpak nodig is (bijvoorbeeld de sociale-, fysieke- en veiligheidstafel en het netwerk jeugd Schuytgraaf).
Deze input is vertaald naar doelen en inspanningen. Het concept wijkprogramma is de afgelopen periode teruggelegd bij bewoners via wijkwebsites en social media. Ook is het concept besproken in alle overlegtafels in de wijken.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Schuytgraaf / Elderveld per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Schuytgraaf / Elderveld				
Meedoen	195	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	892	-235	52	-38
Openbare ruimte	-148	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	13	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	664	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Schuytgraaf / Elderveld	1.615	-238	52	-38
Wijken Algemeen Schuytgraaf / Elderveld				
Meedoen	1.342	-22	0	0
Kansengelijkheid	2.402	-711	0	0
Gezondheid	13.148	0	0	0
Openbare ruimte	2.192	-113	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	2.935	-1.482	240	-142
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Schuytgraaf / Elderveld	*22.239*	*-2.333*	*240*	*-142*
Totaal Schuytgraaf / Elderveld	**23.854**	**-2.571**	**292**	**-180**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	23.909	25.587	25.333	23.854	23.674	23.648	23.507
Baten	2.738	2.541	2.591	2.571	2.571	2.571	2.571
Saldo lasten en baten	***-21.172***	***-23.046***	***-22.742***	***-21.283***	***-21.283***	***-21.077***	***-20.936***
Toevoegingen aan reserves	914	242	292	292	292	292	292
Onttrekkingen aan reserves	266	104	770	180	34	136	174
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-648***	***-138***	***478***	***-112***	***-112***	***-156***	***-117***
Gerealiseerd resultaat	**-21.819**	**-23.184**	**-22.264**	**-21.396**	**-21.361**	**-21.233**	**-21.054**

Toelichting

Lasten

Voor gebied Schuytgraaf/ Elderveld is totaal € 23,5 miljoen aan lasten begroot. € 22,1 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,4 miljoen specifiek binnen Schuytgraaf/ Elderveld. Het grootste deel van de lasten (€ 13,8 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema's wonen (€ 2,9 miljoen), kansengelijkheid (€ 2,4 miljoen) en openbare ruimte (€ 2,2 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 1,5 miljoen. In 2022 en de komende jaren blijven de lasten nagenoeg gelijk. De daling zit voor het grootste deel binnen het thema gezondheid € 1.4 miljoen.

Baten

Totaal is een bedrag van € 2,6 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 0,7 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,6 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema wonen is € 1,5 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten en servicekosten) naar Schuytgraaf/ Elderveld doorberekend.

De inkomsten voor Schuytgraaf/ Elderveld blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen Schuytgraaf/ Elderveld bedragen € 0,3 miljoen en bestaan uit reserve onderhoud vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen Schuytgraaf/ Elderveld € 0,2 miljoen bestaat uit onderhoud vastgoed. Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,6 minder onttrokken door met name daling planmatig onderhoud en rente en afschrijvingskosten van de panden in eigendom. De daling zit voor € 0,4 in thema Gezondheid.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

De Laar/Elden

In het wijkprogramma De Laar/Elden bevinden zich de wijken De Laar en Elden.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Bewoners voelen zich prettig en kunnen meedoen in hun omgeving (sociaal zelfredzaam)

In het gebied is er ruimte voor meer ontmoetingslocaties. Alle bewoners moeten mee kunnen doen in de samenleving. Een goed netwerk is daarvoor randvoorwaardelijk. Daarom zijn bewonersinitiatieven, verenigingen en ontmoetingsplekken belangrijk.

Inspanningen 2022

- Het aanbod bij ontmoetingslocaties wordt op elkaar afgestemd en geborgd. Bewonersinitiatieven krijgen een maximale rol bij de programmering en uitvoering.
- Er worden samen met bewoners plannen ontwikkeld die buitenruimtes aantrekkelijker maken voor intensiever gebruik.
- Vanuit de nieuwe wijkvisie op spelen en bewegen worden de speel- en beweeglocaties in de wijk indien nodig aangepakt en verbonden.
- Werkgroepen en bewonersinitiatieven worden waar nodig ondersteund. Er wordt gewerkt aan een goede onderlinge verbinding tussen de actieve groepen en meer betrokkenheid op de wijk als geheel.
- In samenwerking met het Sociaal wijkteam en andere wijkpartners worden kansen in de eigen omgeving vergroot door het versterken van het aanbod van voorliggende voorzieningen.

Sterker zelforganiserend vermogen van bewoners (financieel zelfredzaam)

Er is een praktische samenwerking tussen het Sociaal wijkteam, het gebiedsteam Werk & Inkomen en team Leefomgeving. Onder andere door gezamenlijke centrale huisvesting en gezamenlijke spreekruimtes. En wij zetten in op een intensieve samenwerking met andere wijkpartners op het gebied van (arbeids)participatie en financiën.

Inspanningen 2022

- Verdere professionalisering en borging van de wijksamenwerking tussen het Sociaal wijkteam en Werk & Inkomen.
- Doorontwikkeling en uitbreiding van spreekuren.
- Samen met de partners specifieke gebiedsdoelstellingen benoemen rondom financiën en (arbeids)participatie, een gebiedsaanpak ontwikkelen en starten met de uitvoering hiervan.

Kansengelijkheid

Bewoners de mogelijkheid bieden om zelfstandiger en steviger in de maatschappij te staan en indien nodig meer zelf de regie te kunnen voeren over hun leven

In samenwerking met het Sociale wijkteam, Werk en Inkomen en andere partners in de wijk kansengelijkheid bevorderen en ondersteuning bieden voor wie dit nodig heeft. Onze partners hebben een goed inzicht in wie ondersteuning kan gebruiken en wat de behoeftes zijn. Deze ondersteuning vindt zoveel mogelijk plaats in de eigen wijk/omgeving.

Inspanningen 2022

- In samenwerking met de partners in de wijk kansen in de eigen omgeving vergroten.
- Het organiseren van buurtschakels.
- Het faciliteren van cursussen om bovengenoemde doelstellingen te bereiken zoals bijvoorbeeld taalvaardigheidstrainingen maar ook op het gebied van gezondheid (zowel fysiek als mentaal).

Meer kinderen bereiken die extra ondersteuning kunnen gebruiken in hun ontwikkeling en hier een goed en passend programma voor aan te bieden

Het continueren van het programma kansrijk opgroeien door basisscholen (4-12 jarigen) en Rijnstad/Motion (12-18 jaar). Inzetten op een doorgaande lijn (0-18 jaar).
We gaan een buurtsportcoach aanstellen.

Inspanningen 2022

- We ondersteunen de coördinatoren om ervoor te zorgen dat het programma "kansrijk opgroeien" zo optimaal mogelijk wordt uitgevoerd en benut.
- Afstemming stimuleren met en tussen de partners in de wijk.
- Borgen dat de buurtsportcoach een rol krijgt binnen de doorgaande lijn.

Openbare ruimte

Bewoners zijn tevreden over hun leefomgeving

Een veilige en leefbare openbare ruimte is belangrijk om prettig te kunnen wonen. Het is van belang dat kinderen binnen de eigen buurt voldoende speel- en beweegmogelijkheden hebben en dat er mogelijkheden zijn om elkaar te ontmoeten.
Er zijn veel bewonersinitiatieven die zich richten op de kwaliteit en het (gezamenlijk) gebruik van de openbare ruimte en in het verlengde daarvan de sociale cohesie. Bewoners, werkgroepen, buurtconciërge (groenaannemer) en gemeente trekken samen op.

Inspanningen 2022

- We zetten in op een integrale aanpak van overlast en verloedering met een preventieve insteek.
- We stimuleren meer bewoners, jong en oud om te bewegen en te spelen.
- Aanvragen voor adoptie van groenstroken worden actief opgepakt.

Veiligheid

Bewoners voelen zich veilig en zijn betrokken in hun buurt

Op locaties waar onveiligheid wordt ervaren springen we actief in. In de aanpak van buurt- en jeugdoverlast trekken we intensief op met onze professionele partners in de wijk.

Inspanningen 2022

- Bewonersgroepen die zich actief inzetten voor veiligheid en buurtpreventie worden ondersteund.
- De ingezette aanpak van buurtoverlast en jeugdoverlast wordt doorontwikkeld van een curatieve naar een preventieve aanpak.
- We hebben doorlopend aandacht voor verkeersknelpunten. Samen met bewoners brengen we die in beeld en wordt naar oplossingen gezocht.

Participatie

De thema's in het wijkprogramma gelden voor meerdere jaren. Voor 2022 is hier geen extra actie opgezet, anders dat men continu met inwoners en wijkpartijen in gesprek is.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 De Laar / Elden per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget De Laar / Elden				
Meedoen	173	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	494	-348	44	-58
Openbare ruimte	-49	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	8	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	609	-2	0	0
Totaal Wijkbudget De Laar / Elden	1.236	-351	44	-58
Wijken Algemeen De Laar / Elden				
Meedoen	1.370	-26	0	0
Kansengelijkheid	2.222	-751	0	0
Gezondheid	10.244	-41	17	-7
Openbare ruimte	1.831	-106	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	96	0	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen De Laar / Elden	*15.984*	*-929*	*17*	*-7*
Totaal De Laar / Elden	**17.219**	**-1.280**	**61**	**-65**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	16.484	16.948	17.253	17.219	17.218	17.148	17.103
Baten	1.330	1.246	1.301	1.280	1.280	1.280	1.280
Saldo lasten en baten	***-15.154***	***-15.701***	***-15.952***	***-15.939***	***-15.939***	***-15.868***	***-15.823***
Toevoegingen aan reserves	434	52	61	61	61	61	61
Onttrekkingen aan reserves	142	15	287	65	28	26	104
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-292***	***-37***	***226***	***4***	***4***	***-35***	***43***
Gerealiseerd resultaat	**-15.445**	**-15.738**	**-15.726**	**-15.935**	**-15.971**	**-15.903**	**-15.779**

Toelichting

Lasten

Voor gebied De Laar / Elden is totaal € 16,9 miljoen aan lasten begroot. € 15,8 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,0 miljoen specifiek binnen De Laar/ Elden. Het grootste deel van de lasten (€ 10,6 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale Wijk Teams.
Daarnaast wordt voor het thema's kansengelijkheid € 2,2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,3 miljoen. De daling heeft betrekking op € 0,3 op thema Gezondheid en een stijging van € 0,1 miljoen op Openbare Ruimte en een daling van € 0,1 miljoen op thema Meedoen. De daling in het thema Gezondheid zit hem voornamelijk in Jeugdzorg. In 2023 en verder blijven de lasten nagenoeg gelijk.

Baten

Totaal is een bedrag van € 1,3 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 0,8 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,6 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Verder bestaat € 0,4 miljoen aan inkomsten uit huurinkomsten vastgoed.

De inkomsten voor De Laar / Elden blijven over de jaren gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen De Laar / Elden bedragen € 0,06 miljoen en bestaat uit onderhoud vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen De Laar / Elden bedragen € 0,065 miljoen.
Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,2 miljoen minder onttrokken. De onttrekking is binnen het thema Gezondheid.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg

In het wijkprogramma RKV bevinden zich de wijken Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer ontmoetingsplekken

Op het thema meedoen is de wens voor ontmoetingsplekken in alle wijken duidelijk naar voren gekomen. Ontmoeten is belangrijk om je onderling met elkaar verbonden te voelen. Als advies is meegegeven om vooral ook te kijken naar plekken waar bewoners elkaar van nature al treffen en deze te faciliteren. Plekken die bijvoorbeeld genoemd worden zijn het braakliggende terrein bij Pleyade en hondenuitlaatplekken. De wens is ook om een ontmoetingsplek te realiseren waar gezellig een kopje koffie of een biertje/wijntje gedronken kan worden, muziek kan worden gedraaid, exposities gehouden kunnen worden.

Inspanningen 2022

- Verder vormgeven van de ontmoetingsplek aan het Croydonplein in Kronenburg.
- Realisatie van het Immerlokaal in Immerloopark.
- Mogelijkheden voor een ontmoetingsplek in Rijkerswoerd onderzoeken.

Meer ommetjes

Naast een fysieke plek om te ontmoeten bestaat ook de wens voor ommetjes, om gezellig met elkaar een rondje door de wijk te kunnen maken. Goed voor de gezondheid, maar zeker ook voor de verbinding in de wijk. Ontmoeten bestaat niet alleen uit de fysieke locatie, er is ook behoefte aan een programma met activiteiten voor de wijk.

Inspanningen 2022

- Plaatsen van bankjes voor ontmoeting.
- Uitwerken van een programma met activiteiten voor de wijken.

Kansengelijkheid

Bevorderen kansengelijkheid

Thema's waarop binnen Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg acties nodig zijn ten aanzien van kansengelijkheid zijn:

- Armoede en schulden;
- Huiselijk geweld en kindermishandeling;
- Complexe echtscheidingen;
- Gevoel van veiligheid;
- Eenzaamheid en zingevingsvraagstukken;
- Efficiënt en effectief inzetten van zorg.

Inspanningen 2022

- Verder vormgeven van Kansrijk opgroeien, hierbij zijn alle basisscholen in de wijk aangesloten.
- Ondersteuning van Sociaal wijkteam bij het project huiselijk geweld en kindermishandeling.
- Eenzaamheid en zingevingsvraagstukken nemen we mee in de actie onder het thema Meedoen.
- Verder willen we een pilot vormgeven om te kijken of de zorg in de wijk efficiënter ingezet kan worden.
- De regisseurs van Werk & Inkomen zijn meer in de wijk aanwezig. We zoeken naar plekken in de wijk waar zij kunnen werken.

Openbare ruimte

Vergroenen van de wijk

Veel bewoners geven aan het prettig te vinden om te wonen in een groene omgeving. De wijk wordt als 'stenig' ervaren, over het algemeen is men voorstander van 'minder stenen en meer groen'. Dit zal tevens een positieve bijdrage leveren aan het verminderen van de huidige problemen van de klimaatverandering zoals wateroverlast en hittestress.

Inspanningen 2022

Ondersteunen van bewonersinitiatieven om versteende pleinen/hofjes te vergroenen.

Verbeteren algehele gesteldheid van de wijk

Een ander punt is de algehele gesteldheid van de openbare ruimte. Veel plekken kunnen een opknapbeurt gebruiken. De zaken die hier worden genoemd zijn zeer divers, van straten, fiets- en voetpaden, van openbaar groen tot voor- en achtertuinen van bewoners zelf. Wanneer dit niet goed wordt bijgehouden geeft dit een beeld van verloedering en verrommeling.

Inspanningen 2022

- Ondersteunen van bewonersinitiatieven om de openbare ruimte te verbeteren.
- Samen met bewoners een overzicht maken van de belangrijkste plekken om eerst aan te pakken.

Betere balans in het speelaanbod

Speelaanbod in de wijken is een punt van aandacht. Het aanbod sluit niet altijd aan bij de leeftijd van de kinderen. De speeltuinen zouden een natuurlijker, avontuurlijker en uitdagender karakter mogen hebben. Daarnaast zouden er voor de 12+ kinderen meer plekken moeten komen zodat zij zich meer verspreiden over de wijk.

Inspanningen 2022

Op basis van de input van jongeren een plan van aanpak maken om een betere balans te krijgen in het speelaanbod.

Parkeerkrapte en foutparkeren

Het is helaas een grote uitdaging om een oplossing te vinden voor de parkeerkrapte in verschillende buurten. Het creëren van meer parkeerplekken is vaak in strijd met andere wensen waaronder meer groen in de wijk. Foutparkeerders, die daardoor niet alleen de doorgang van trottoirs blokkeren maar ook het groen vernielen, dragen bij aan het gevoel van toenemende verloedering.

Inspanningen 2022

Uitvoeren van een verkeersonderzoek met aandacht voor het tekort aan parkeerplaatsen.

Meer handhaving en stimuleren eigen verantwoordelijkheid

Veelgenoemde ergernissen die er bij de meldingen duidelijk uitspringen zijn de aanwezigheid van hondenpoep en afval in de wijk. Om het hondenpoepprobleem te verminderen wordt gevraagd beter te faciliteren bij het opruimen ervan door bijvoorbeeld prullenbakken met zakjes te plaatsen of uitlaatstroken aan te leggen. Bij afval moet gedacht worden aan zowel zwerfafval als het afval dat naast de daarvoor aanwezige containers gegooid wordt. Bewoners geven aan op beide onderwerpen verloedering van hun leefomgeving te ervaren.
Fietsers op wandelpaden en spookrijders op de fietspaden zouden beter gecontroleerd en aangepakt moeten worden.

Inspanningen 2022

- Inzet van meer handhaving in de wijk.
- Onderzoek doen naar en opstarten van een schoonmaakploeg zwerfafval.
- Plaatsen van prullenbakken met hondenpoepzakjes.

Duurzaamheid

Meer kennis ten aanzien van duurzaamheidsacties

Steeds meer bewoners zijn bewuster bezig met het thema duurzaamheid.

Inspanningen 2022

Adviseren van de kernorganisatie vanuit onze kennis over de wijk en de verbinding met de bewoners op dit thema.

Veiligheid

Minder overlast

Als het gaat om de veiligheid in de zin van overlast wordt aangegeven dat er behoefte is aan meer toezicht en zichtbaarheid van onder andere handhavers in de wijk. Er wordt o.a. melding gemaakt van overlast bij de Playground Rijkerswoerd en van drugshandel op diverse plaatsen.

Inspanningen 2022

- Problematiek rondom ervaren overlast playground monitoren en, door het inrichten van andere ontmoetingsplaatsen in de wijk voor jongeren, verminderen.
- Plekken drugshandel in kaart brengen en aanpak ervan faciliteren.

Meer verkeersveiligheid

Het te hard rijden door de wijk zelf, met de nadruk op enkele straten in het bijzonder, baart de bewoners ook grote zorgen. Het oversteken op onder andere de Marga Klompélaan en nog een aantal andere verkeerswegen in de wijk wordt als gevaarlijk ervaren en zou beter gefaciliteerd moeten worden door het aanleggen van oversteekplaatsen.

Inspanningen 2022

- Mogelijkheid tot het aanleggen van oversteekplekken onderzoeken.
- Inzet van meer handhaving in de wijk.

Participatie

Het opstellen van het wijkprogramma is een continue proces. Het jaarrond is men laagdrempelig in gesprek met inwoners met de bus lijn. Vanuit andere hoeken komen ook signalen binnen gebruikt worden als input: via bewonersoverleggen, professionals in de wijk en inwoners die team Leefomgeving rechtstreeks benaderen. Ook is een wijkanalyse uitgevoerd.
Naast dit proces is een huis aan huis uitvraag gedaan. Dit heeft geresulteerd in circa 700 verbetervoorstellen. Vanuit al deze gegevens is een concept wijkprogramma opgesteld, 5 thema's met daaraan gekoppeld gebiedsbrede acties. Dit is teruggekoppeld door middel van een A3 flyer, waarop men input kon geven. Met de 3 wijkplatforms en inwoners wordt samen gewerkt om acties te concretiseren voor een specifieke wijk of buurt.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget RKV				
Meedoen	308	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	1.227	-279	64	-22
Openbare ruimte	-13	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	2	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	938	-2	0	0
Totaal Wijkbudget RKV	2.463	-282	64	-22
Wijken Algemeen RKV				
Meedoen	2.268	-40	0	0
Kansengelijkheid	2.677	-589	0	0
Gezondheid	17.156	0	0	0
Openbare ruimte	2.508	-219	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	111	0	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen RKV	*24.940*	*-854*	*0*	*0*
Totaal Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg	**27.403**	**-1.136**	**64**	**-22**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	26.734	24.969	27.436	27.403	27.452	27.299	27.084
Baten	1.265	1.123	1.162	1.136	1.137	1.137	1.137
Saldo lasten en baten	***-25.469***	***-23.846***	***-26.274***	***-26.267***	***-26.267***	***-26.163***	***-25.948***
Toevoegingen aan reserves	681	60	64	64	64	64	64
Onttrekkingen aan reserves	243	12	524	22	43	43	34
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-438***	***-48***	***460***	***-43***	***-43***	***-21***	***-31***
Gerealiseerd resultaat	**-25.908**	**-23.893**	**-25.815**	**-26.309**	**-26.337**	**-26.184**	**-25.979**

Toelichting

Lasten
Voor gebied Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg (RKV) is totaal € 26,8 miljoen aan lasten begroot. € 24,7 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 2,1 miljoen specifiek binnen RKV. Het grootste deel van de lasten (€ 16,9 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema's meedoen (€ 2,3 miljoen), kansengelijkheid (€ 2,6 miljoen) en openbare ruimte (€ 2,5 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,6 miljoen. Een deel van de daling wordt verklaard door de niet bestede middelen thema bedrijfsvoering (€ 0,3 miljoen), die in 2022 niet zijn begroot. Daarnaast dalen de lasten van thema Gezondheid met € 0,4 miljoen en Kansengelijkheid met € 0,2 miljoen. De daling van thema Gezondheid heeft betrekking op een daling € 0,7 miljoen op WMO en € 0,3 miljoen op Maatschappelijke ondersteuning. Bij het thema kansengelijkheid zie je een daling van € 0,2 miljoen op Schulddienstverlening. In 2023 en verder blijven de lasten nagenoeg gelijk.

Baten
Totaal is een bedrag van € 1,1 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 0,9 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,5 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen de thema's gezondheid en openbare ruimte is € 0,5 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten en servicekosten) naar RKV doorberekend.
De inkomsten voor RKV blijven over de jaren gelijk.

Toevoegingen aan reserves
De toevoegingen aan reserves is ten opzichte met vorig jaar gelijk gebleven (€ 0,06 miljoen).

Onttrekkingen aan reserves
Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,5 miljoen minder onttrokken. De daling heeft betrekking op € 0,3 miljoen op Bedrijfsvoering, € 0,2 miljoen op Gezondheid en € 0,08 miljoen op Kansengelijkheid. De daling in thema Kansengelijkheid heeft te maken met een daling aan WMO en Jeugdzorg. Bij Kansengelijkheid heeft de daling te maken met Schulddienstverlening.

Subsidies
Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Stedelijke programma's

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op stedelijk niveau plaatsvinden, zijn opgenomen in 13 stedelijke programma's:

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

S01 Veiligheid

S02 Bereikbaarheid

S03 Economie

S04 Onderwijs

S05 Cultuur

S06 Participatie en armoedebestrijding

S07 Zorg

S08 Welzijn en inclusie

S09 Gezondheid en sport

S10 Klimaat en energie

S11 Ruimtelijke ontwikkeling

S12 Wonen en leefomgeving

Bestuur, dienstverlening en financiën

Wat we ook doen, we doen het voor onze inwoners, voor onze bedrijven. Voor mensen die de stad bezoeken. Het is niet meer dan logisch dan dat we bij het verwezenlijken van onze ambities zoveel mogelijk de samenwerking zoeken. Met inwoners en bedrijven en met de regio Arnhem-Nijmegen. De wereld houdt immers niet op bij de gemeentegrens. We willen goed bereikbaar zijn. Dat betekent niet alleen een gastvrij stadhuis, maar ook goede digitale dienstverlening, zodat mensen zoveel mogelijk en makkelijk op afstand dingen kunnen regelen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is een dienstverlenende en herkenbare netwerkgemeente, die open staat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken

Samen met de stad
We willen bereiken dat inwoners en ondernemers eerder betrokken raken bij beleidsinitiatieven in de stad, in wijken en buurten. We hebben er vertrouwen in dat daarmee de kwaliteit van de uitvoering van beleidsinitiatieven toeneemt en de lokale democratie wordt versterkt. Of het nu gaat om een nieuw parkje met bomen of om nieuw jeugdbeleid.

Samen met de regio
Arnhem wil haar ambities samen met haar partners in de regio bereiken. Arnhem versterkt haar positie in bestuurlijke organen in regionaal, landelijk en Europees verband en maakt de stad en regio sterker door verder te bouwen aan een partnerschap met provincie Gelderland (onder meer via de investeringsagenda) en bij te dragen aan het werken aan een sterkere regionale samenwerking Arnhem-Nijmegen.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar
Arnhemmers kunnen rekenen op een laagdrempelige en betrouwbare publieke dienstverlening die steeds meer gericht is op digitale dienstverlening. Bij contacten met inwoners en ondernemers ligt de focus op een klantvriendelijke benadering. Wij gaan met inwoners en ondernemers in gesprek over hun vragen (of klachten) om daarmee sneller tot een oplossing te komen. Wij zijn als bestuurders en ambtenaren voor inwoners en ondernemers herkenbaar in de stad.

Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven

Raad
De raad gaat voort op de weg van de versterking van zijn kaderstellende rol versterken, mede door onverminderd in te zetten op een begroting die smart vorm gegeven is. De raad streeft naar een positieve, constructieve samenwerking tussen de raadsfracties onderling en tussen raad en college. De raad zet in op betekenisvolle burgerparticipatie op basis van een raadsbrede, eensgezinde opvatting over het belang hiervan en de wijze waarop hieraan uitvoering dient te worden gegeven. Gegeven het dynamische politieke karakter van de gemeenteraad blijft de raad aandacht besteden aan een respectvolle wijze van het omgaan met elkaar en aan het investeren in de persoonlijke relaties.
2022 is een bijzonder jaar voor de raad. Op 16 maart 2022 vinden de gemeenteraadsverkiezingen plaats. De nieuwe raad zal in een uitgebreid start- en kennismakingsprogramma voorbereid worden op de nieuwe zittingsperiode. De (nieuwe) raad zal richting geven aan het proces dat leidt tot de totstandkoming van een nieuw politiek akkoord.

Rekenkamer
De rekenkamer ondersteunt vanuit een onafhankelijke positie de gemeenteraad door elk jaar enkele grote en kleine onderzoeken uit te (laten) voeren op basis van gesprekken met de raadsfracties en de politieke actualiteit.

College
Een divers Arnhem: meer verschillende Arnhemmers kunnen meedoen
Met participatie willen we de bewoners en andere betrokkenen die mee willen denken en doen in de gelegenheid stellen samen met ons de stad, wijken en buurten vorm te geven. Er zijn steeds meer mensen die vanuit betrokkenheid bij hun buurt of bij grote thema's als de energietransitie en klimaatverandering, mee willen werken aan de toekomst van de stad. Zij willen actief invloed uitoefenen op de totstandkoming van plannen en besluiten. Wij werken graag samen met hen zodat besluiten en plannen breed kunnen worden gedragen en deze kwalitatief beter zijn. We dagen andere partners die werken aan de stad uit, zoals ontwikkelaars en andere initiatiefnemers, dit voorbeeld te volgen.

Betrokkenheid: meer mensen voelen zich betrokken bij de stad Arnhem
We willen een toegankelijke gemeente zijn. Hiermee bedoelen we dat iedereen die wil meedenken of meedoen, zich gehoord en gezien moet voelen. We proberen ook de Arnhemmers te bereiken die niet snel uit zichzelf meedoen of meepraten. We communiceren daarom op een heldere manier die voor iedereen toegankelijk is.

Daarnaast faciliteren we zelforganisatie en verbinden we vraag en aanbod van initiatieven in de wijk. Op deze manier vergroten we de betrokkenheid en invloed van inwoners op de sociale en fysieke leefbaarheid.

Samen sterker en wijzer worden: kwaliteitsimpuls in plannen, beleid en projecten
Met participatie willen we de kwaliteit van plannen en besluiten verbeteren door de kennis en ervaring aan te boren van inwoners en andere maatschappelijke betrokkenen. Besluiten worden doorgaans beter als belanghebbenden betrokken zijn. We weten wat er speelt en wat er leeft en spelen daarop in en stellen de opgave centraal. De inzet van effectieve burgerparticipatie hoort in het Arnhems DNA en daarbij in de genen van alle medewerkers van de gemeente Arnhem.

Rekenkamer: Uitvoeren onderzoeksprogramma

De Rekenkamer houdt bij het opstellen van de plannen voor 2022 rekening met het feit dat het een gemeentelijk verkiezingsjaar is. Dit betekent dat wij een publicatieluwe periode hanteren in de maanden februari en maart. Nadat de nieuwe raad geïnstalleerd maakt de rekenkamer kennis met de fracties en haalt daar nieuwe onderwerpen op. De onderzoeken naar armoede en communicatie burgers worden naar alle waarschijnlijkheid halverwege 2022 afgerond en aangeboden aan de raad. In 2022 staan daarnaast de onderwerpen wijkteams, omgevingsdienst regio Arnhem, duurzaamheid (doorwerkingsonderzoek) en grondbeleid op de planning om opgestart te worden. Het is mogelijk dat de Rekenkamer op basis van de kennismaking met de nieuwe gemeenteraad komt tot een herzien onderzoeksprogramma voor 2022.

College: De kracht, kennis en kunde van inwoners en ondernemers benutten

Het college gaat op basis van de evaluatie en de Rekenkamerbrief over onderzoek Van Wijken Weten en de wensen van de raad aan de slag met de aanpak Van Wijken Weten 2.0. Hierin heeft het college conform de aanbevelingen onder andere aandacht voor de verwachtingen van inwoners, partners, bestuur en werkorganisatie. Daarbij is ook belangrijk dat deze partijen weten hoeveel geld er daadwerkelijk beschikbaar is voor hun wijk. Daarnaast wil het college de stedelijke aanpak beter laten aansluiten op de wijkaanpak.

College: Eenduidige werkwijze leveren

We willen dat inwoners en ondernemers betrokken zijn bij de stad, wijk en buurt: bij plannen van de gemeente, ontwikkelaars en bewonersgroepen. Dit doen we door een ieder in de gelegenheid te stellen om meer invloed te hebben op wat er in een buurt of wijk nodig is. Onder andere door vooraf heldere kaders te stellen over samenwerking en door het ondersteunen van bewoners in hun participatie en het opzetten van initiatieven. Om helder te maken hoe we samen werken zal een digitaal handvat worden gemaakt (inspiratiegids) om eenieder, initiatiefnemer, ontwikkelaar of ambtenaar te helpen een zorgvuldig participatieproces te organiseren.

Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken

Arnhem werkt in 2022 in de Groene Metropoolregio onder meer samen aan de bereikbaarheid van de regio, een sterkere economie, een betere aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt, de gezamenlijke aanpak van de woningbouwopgave, de energietransitie en aan een goede verdeling van het culturele aanbod en duurzaam toerisme. In het stedennetwerk G40 en in de VNG wil Arnhem in de nieuwe bestuursperiode haar netwerkpositie behouden en versterken. Arnhem werkt ook stevig door aan de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio en met de steden in Noordrijn-Westfalen (NRW).

Arnhem werkt in de Groene Metropoolregio samen aan maatschappelijke opgaven die om een regionale aanpak vragen

In januari 2021 is de Groene Metropoolregio (GMR) Arnhem-Nijmegen van start gegaan. In 2022 gaat de GMR volop uitvoering geven aan de regionale agenda, na het overgangsjaar 2021. De regio heeft medio september de regionale agenda 2022 gepresenteerd, met vijf grote regionale opgaven. De gemeenteraden van de 18 regiogemeenten wordt daarbij gevraagd te besluiten over het al dan niet meedoen ('intekenen') op de verschillende opgaven. Arnhem koerst op intekenen op alle vijf de opgaven uit de regionale agenda. Dit wordt expliciet aan de raad voorgelegd via een apart raadsvoorstel.

- In de opgave Verbonden regio werkt Arnhem samen met de regiogemeenten aan betere en duurzame verbindingen en vervoersmogelijkheden in en rond de stad, bijvoorbeeld het realiseren van een beter regionaal fietspadennetwerk; ook aan goede verbindingen voor spoor- en wegvervoer met de Randstad en Duitsland. In regioverband wordt gelobbyd en gewerkt aan goede afspraken met het Rijk hierover.
- Hier ligt ook een verbinding met de regionale opgave Groene Groeiregio, die gericht is op een goede ruimtelijke inpassing van woon- en werklocaties en de bijbehorende infrastructuur in samenhang met een gezonde leefomgeving. Via de Woondeal wordt samengewerkt aan de woningbouwopgave. In en om de steden en kleinere gemeenten moeten meer woningen komen. De regiogemeenten trekken hierin samen op.
- Binnen de opgave Productieve regio werkt Arnhem samen met de regiogemeenten, kennisinstellingen en bedrijfsleven aan meer banen en aan een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Arnhem is sterk in energie en duurzaamheid. Veel innovaties komen hier vandaan en zorgen ook voor nieuwe bedrijvigheid en werk. De Economic Board, die regionaal werkt levert hier een bijdrage aan door ondernemerschap en kennis bij elkaar te brengen. De samenwerking moet er voor zorgen dat meer Arnhemmers kunnen doorstromen naar werk in of dicht bij de stad.
- Met de opgave circulaire regio voeren we een deel van onze duurzaamheidsopgave gezamenlijk uit met de regiogemeenten, onder andere via de Regionale energiestrategie (RES).

- De opgave Ontspannen regio herbergt onder andere de samenwerking op het gebied van cultuur en toerisme, en ook de versterking van de binnensteden.

De nieuwe middelen die de uitvoering van deze regionale agenda met zich meebrengt à €412.000 worden dit jaar nog gepresenteerd via het begrotingsprogramma S00. De bedoeling is om deze vanaf de begroting 2023 te presenteren via de betreffende inhoudelijke programma's. De raad zal via deze Begroting besluiten over het al dan niet beschikbaar stellen van de middelen. Een raadsvoorstel over de regionale agenda en het intekenen op de opgaven wordt zoals gezegd separaat aangeboden.

De provincie Gelderland trekt via de investeringsagenda samen op bij de realisering van de regionale agenda omdat deze mede uitvoering geeft aan de Gelderse ambities, zoals verwoord in de omgevingsvisie Gaaf Gelderland en andere documenten. Via Bureau Brussel en een versterkte lobby richting Den Haag werkt de GMR samen met de Economic Board en andere regio's aan de profilering, belangenbehartiging en fondsenwerving in Europa en bij het Rijk.

Arnhem werkt in netwerken van steden in Nederland en de Euregio én in belangenorganisaties als VNG en G40 samen aan beleidsafstemming en -beïnvloeding en draagt bij aan lobbydossiers richting het Rijk en Europa

Arnhem speelt een rol in landelijke netwerken als de G40 en de VNG. Door deelname in verschillende werkgroepen en commissies dragen Arnhemse bestuurders bij aan kennisontwikkeling en diverse lobbytrajecten, onder andere met betrekking tot gemeentefinanciën en specifieke dossiers in de pijlers Fysiek, Sociaal en Economie & Werk. Arnhem werkt in netwerken van steden intensief samen waar nodig en nuttig, bijvoorbeeld op het gebied van beleidsafstemming, subsidies en verordeningen, lobby richting het Rijk en kennisdeling. Door deelname aan deze organisaties versterkt Arnhem haar netwerk met de andere grote steden in Nederland en in Den Haag.

Arnhem krijgt daarnaast toegang tot kennis en nieuwe ontwikkelingen bij het Rijk. Deze worden vaak via de sporen VNG en G40 met de steden en regio's opgepakt. De kernboodschappen uit de Strategische Agenda 2019 - 2022 van de G40 die met oog op de Tweede Kamerverkiezingen gestuurd zijn naar de Tweede Kamerfracties zijn daar een voorbeeld van. Alle Arnhemse wethouders zijn betrokken bij de VNG en G40 door deelname aan commissies of themagroepen. Bij de bestuurswisseling blijft onze inzet gericht op een goede Arnhemse bestuurlijke vertegenwoordiging in landelijke netwerken zoals van de VNG en G40.

Arnhem versterkt de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio en met steden in Noordrijn-Westfalen (NRW)

We versterken de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio Rijn-Waal. Evenzo geldt dat voor de relatie met de grote steden in Noordrijn-Westfalen (NRW) via het Euregionale stedennetwerk van 100.000+ steden dat sinds 2017 bestaat. In dit Nederlands-Duitse stedennetwerk werkt Arnhem samen met Nijmegen, Ede en Apeldoorn samen met drie Duitse steden in Noordrijn-Westfalen: Duisburg, Düsseldorf en Moers. Dit is nuttig vanwege gezamenlijke belangenbehartiging en kennisdeling; Arnhem kan samen met andere steden optrekken in specifieke lobbytrajecten.
In 2022 wordt verder gewerkt aan onder andere de gezamenlijke duurzaamheids- en mobiliteitsagenda. Met de start van een nieuwe Interreg-periode wordt ingezet op het ontwikkelen van nieuwe projecten met Duitse partners.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers

We zorgen ervoor dat informatie online beschikbaar is en waar wettelijk mogelijk producten digitaal kunnen worden aangevraagd. De afhandeling van deze aanvragen gaan we steeds verder automatiseren. Voor minder digitaalvaardige inwoners en ondernemers wordt met partners in de stad ondersteuning georganiseerd of worden alternatieve kanalen geboden. Het streven is te voldoen aan de kwaliteitsnormen van het Rijk en aan de wens dat inwoners en ondernemers tevreden zijn over deze dienstverlening.

Digitaliseren van het klantproces

We verkennen de mogelijkheden om burgers meer regie over hun persoonlijke gegevens te geven en alleen gegevens te verstrekken en te vragen, die echt nodig zijn. Daarnaast worden de voorbereidingen getroffen voor verdere digitalisering, in afwachting van verruiming van de wettelijke mogelijkheden (bijvoorbeeld digitale erkenning). Het beveiligen van informatie heeft daarbij onze bijzondere aandacht. Wij zetten verder in op datagestuurde dienstverlening: het volgen en sturen van het klantproces van begin tot eind. Met het invoeren van de Omgevingswet en het digitaal stelsel zal de dienstverlening aan inwoners en ondernemers verder worden verbeterd. De concrete plannen vanuit publieke dienstverlening voor 2022 zijn:

- We zorgen ervoor dat de gemeenteraadsverkiezingen veilig verlopen en voor alle kiezers toegankelijk zijn.
- We gaan klantreizen in beeld brengen.
- We gaan meer inzetten op kanaalsturing en betere klantgeleiding.
- We zetten de implementatie van eDiensten voor burgerzaken voort.
- We zorgen dat verbetering van de informatieveiligheid van de digitale dienstverlening niet ten koste gaat van de toegankelijkheid ervan en ondersteunen inwoners waar nodig en mogelijk.
- We houden doorlopend klanttevredenheidsonderzoek en voeren naar aanleiding daarvan verbeteringen door, bijvoorbeeld in de informatievoorziening aan laaggeletterden of aan dak- of thuislozen.
- Arnhemmers geregistreerd in Basisregistratie Personen (BRP) met 'nationaliteit onbekend' wordt een vreemde nationaliteit (gelijk aan nationaliteit bekend bij IND) of staatloosheid toegekend.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Klanttevredenheid					
Bron: KTO - Streefcijfer is minimaal 8, deze indicator wordt vanaf dit jaar voor het eerst gemeten.					
Toegankelijkheid stemlokalen					
Bron: Bureau Verkiezingen. Streefcijfer: 75% volledig toegankelijk / 0% niet toegankelijk voor mensen met een lichamelijke beperking. Deze indicator wordt vanaf dit jaar voor het eerst gemeten.					
Opkomst verkiezingen	TK 76,9%	GR 49,6%	PS 50,7%, WS 45,5%, EP 39,2%		TK 73,6%
Bron: Centraal stembureau. Streefcijfer: minimaal 49,6%. Afkortingen: Tweede Kamer (TK), gemeenteraad (GR), Provinciale staten (GR), waterschappen (WS) en Europees Parlement (EP).					

Een goede bedrijfsvoering

Wij zijn een organisatie die midden in de samenleving staat, in verbinding met de stad, een afspiegeling van de stad en een organisatie die actief meebeweegt met de tijdsgeest. De gemeentelijke bedrijfsvoering verandert mee met de eisen die worden gesteld door de samenleving, het bestuur, de raad en onze eigen professionaliteit. In de paragraaf Bedrijfsvoering wordt verder ingegaan op de ontwikkelingen op het gebied van bedrijfsvoering.

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Woonlasten éénpersoonshuishouden	704	695	700	707	694
Eenheid: Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.					
Bron: COELO, Groningen					
Woonlasten meerpersoonshuishouden	768	759	763	750	711
Eenheid: Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.					
Bron: COELO, Groningen					
WOZ-waarde woningen	175	187	204	217	239
Eenheid: De gemiddelde WOZ waarde van woningen x €1.000.					
Bron: CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken					

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Formatie ambtelijk apparaat	5,9	5,8	5,8	5,6	5,9
Eenheid: Toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat van eigen organisatie voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari. In fte per 1.000 inwoners. Bron: Eigen gegevens gemeente					
Bezetting ambtelijk apparaat	5,8	5,7	5,9	5,6	6,0
Eenheid: Werkelijk aantal fte dat werkzaam is binnen eigen organisatie. In fte per 1.000 inwoners. Bron: Eigen gegevens gemeente					
Apparaatskosten per inwoner	646	490	490	406	429
Eenheid: De noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor het uitvoeren van de organisatorische taken. Bron: Eigen gegevens gemeente					
Kosten inhuur externen als % van de loonsom	13%	21%	17%	2%	0%
Eenheid: Inzet van uitzendkrachten, zzp'ers of detacheringsovereenkomsten in procenten. Bron: Eigen gegevens gemeente					
Overhead % van totale lasten	7,0%	5,0%	9,5%	9,0%	9,3%
Eenheid: Overheadkosten zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces in procenten. Bron: Eigen gegevens gemeente					

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig".

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem is een dienstverlenende en herkenbare netwerkgemeente, die open staat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken	**14.112**	**3.688**	**0**	**620**
Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven	4.615	0	0	21
Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken	3.158	1.562	0	0
Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers	6.339	2.127	0	599
Een goede bedrijfsvoering	**69.746**	**6.812**	**655**	**1.228**
Overig	**5.028**	**511.330**	**19.209**	**21.181**
Totaal	**88.886**	**521.831**	**19.864**	**23.028**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	92.532	85.575	86.543	88.886	84.797	86.325	88.771
Baten	518.807	482.692	503.719	521.831	514.844	514.289	515.281
Saldo lasten en baten	***426.275***	***397.116***	***417.175***	***432.945***	***432.945***	***427.964***	***426.509***
Toevoegingen aan reserves	37.858	13.478	28.762	19.864	21.111	22.391	20.655
Onttrekkingen aan reserves	18.321	20.549	24.273	23.028	15.751	13.646	13.886
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-19.536***	***7.071***	***-4.489***	***3.165***	***3.165***	***-8.745***	***-6.768***
Gerealiseerd resultaat	**406.739**	**404.187**	**412.687**	**436.110**	**424.688**	**419.219**	**419.741**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 88,9 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- € 42,0 miljoen voor kosten ICT en facilitaire zaken;
- € 27,8 miljoen voor kosten personeel en organisatie;
- € 6,3 miljoen voor kosten burgerzaken en publieke dienstverlening;
- € 4,6 miljoen voor kosten raad, griffie, rekenkamer, verkiezingen en college van burgemeester en wethouders;
- € 8,2 miljoen voor overige lasten.

De lasten stijgen ten opzichte van 2021 met € 2,3 miljoen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een stijging van de kosten op stelposten met € 3,1 miljoen. Ook is er een stijging in lasten te zien in de huisvesting en facilitaire zaken met € 0,2 miljoen. Hier staat een daling van lasten op langlopende geldleningen tegen over met € 1,7 miljoen.

Baten

De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 521,8 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- € 453,1 miljoen gemeentefonds;
- € 57,1 miljoen OZB belastingen;
- € 2,1 miljoen ontvangsten burgerzaken en publieke dienstverlening;
- € 9,5 miljoen overige inkomsten (onder andere verzekeringen, beleggingen, geldleningen, ICT en facilitaire zaken).

De baten stijgen ten opzichte van 2021 met € 18,1 miljoen. De inkomsten vanuit het Gemeentefonds zijn met €18,3 miljoen gestegen.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan reserves voor 2022 zijn totaal begroot op € 19,9 miljoen. De grootste toevoegingen zijn:

- € 14,4 miljoen algemene reserve;
- € 4,3 miljoen bestemmingsreserve solvabiliteit;
- € 0,8 miljoen bestemmingsreserve bedrijfsvoering.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan reserves voor 2022 zijn totaal begroot op € 23,0 miljoen. De belangrijkste onderdelen hierbinnen zijn:

- € 22,1 miljoen algemene reserve;
- € 0,7 miljoen bestemmingsreserve bedrijfsvoering.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

NV Bank Nederlandse Gemeenten
Dataland
BVO De Connectie
GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Regionale en andere bovenlokale lichamen

- Economic Board;
- Euregio Rijn-Waal.

Publieke dienstverlening

- Werkgroep Tegengaan Identiteitsfraude (WTI);
- Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA);
- Samenwerking met Vreemdelingenketen in de BRP-straat Zevenaar.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Bestuur, dienstverlening en financiën. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Herijking gemeentefonds
Bedrijfsvoering
De Connectie
Overhead-dekking
Benodigde capaciteit beleid SBR niet in lijn met begroting

Corona risico's

Betalingsproblemen bij leningen aan instellingen
Faillissementen in relatie tot lokale heffingen
Betalingsproblemen bij leningen aan instellingen bij Sportbedrijf en MSSA

Beleidskaders

- Coalitieakkoord 2018-2022:
- Evaluatie van de Rekenkamer Arnhem 2015;
- nota Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- MIRT Agenda stedelijk netwerk Arnhem Nijmegen;
- Discussienotitie Regionale Samenwerking samen steviger en sterker;
- Contourennotitie regio Arnhem-Nijmegen via raadsbrief d.d.21-01-2020;
- Visie Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Regionale agenda Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Gemeenschappelijke regeling regio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Wijzigingsbesluit Gemeenschappelijke regeling Arnhem-Nijmegen (2021);
- Bedrijfsplan versterkte regio (2020);
- Beleid internationale betrekkingen (2021).

Veiligheid

Veiligheid is de grond onder onze voeten en een basiswaarde om je te kunnen ontwikkelen. Iedereen moet in Arnhem prettig kunnen leven, wonen en werken en zich daarbij veilig kunnen voelen. Waar misdaad niet loont en criminaliteit en ondermijning geen kans maken. Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. We zetten dus volop in op het aanpakken van criminaliteit als diefstal en overval. Ook in de digitale wereld neemt de criminaliteit toe: hacken, phishing, identiteitsfraude. Er ligt in Arnhem een forse opgave, want we scoren als het gaat om veiligheid simpelweg niet goed genoeg.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem: een veilige stad!

Veiligheid is een belangrijke voorwaarde voor een prettig leven, wonen en werken in Arnhem. In een stad waar iedereen zich kan ontwikkelen zonder buitengesloten te worden; door vrij te zijn in denken en te mogen zijn wie je bent zonder te worden gediscrimineerd. In een stad waar misdaad niet loont en slachtoffers worden gesteund. In een stad waarin veiligheid een bijdrage levert aan een prettig woon- en leefklimaat voor bewoners in de wijken, aan een prettig verblijf van bezoekers en aan een florerende economie zonder oneerlijke concurrentie. En waar adequaat wordt gehandeld bij het voorkomen en bestrijden van calamiteiten waaronder aandacht voor risicobeheersing en veiligheid bij grote evenementen om schade te beperken.

De veiligheidsagenda zoals die is vastgelegd in de kadernota veiligheid 2018-2022 is hierin leidend.
Met de ambities neergelegd in de perspectiefnota 2022 - 2025 wordt een impuls gegeven aan de veiligheidsagenda. Veiligheid werkt door in vrijwel alle andere beleidsterreinen. Veiligheid is de basis van ons bestaan. Wijkveiligheid krijgt te maken met steeds grotere opgaven. Politie en justitie zien een toename in de georganiseerde misdaad. Het recentelijke rapport van de Rekenkamer over de lokale aanpak van ondermijning onderschrijft dit beeld en de noodzaak tot doorpakken. De Nationaal Rapporteur Mensenhandel waarschuwt ons over de ernstige situatie in Arnhem en vraagt om een gedegen aanpak.
Met een goed georganiseerd Arnhems veiligheidsteam, dat optimaal gebruik maakt van bevoegdheden zetten we ons samen met politie en justitie en met andere relevante partners in om het Arnhems veiligheidsniveau naar een normaal Nederlands peil te brengen. Dit kan onder meer dankzij de provincie en de ministeries die de inzet van Arnhem zien en waarderen met investeringen.

Criminaliteit maakt geen kans

Arnhem staat hoog op de lijst van 100.000+ gemeenten met de meeste delicten per 1000 inwoners. Ondanks een daling van het aantal in de afgelopen jaren. Het aantal in Arnhem (73) lijkt meer op het aantal dat past bij een gemeente van 300.000+ (81,4) dan bij het landelijke gemiddelde van gemeenten met 100.000 - 300.000 inwoners (54,6). Deze situatie is niet te koppelen aan één of twee veiligheidsincidenten, maar ontstaat door een breed scala aan misdrijven. Voor de komende jaren zetten we in op een daling van het aantal delicten naar een niveau dat aansluit bij het landelijke gemiddelde van steden met de omvang van 100.000 - 300.000 inwoners. Tegen ondermijnende criminaliteit wordt stevig opgetreden en worden barrières opgeworpen waaronder het toepassen van de Bibob. Er wordt een norm gesteld door handhavend op te treden. In preventieve zin door het regelmatig en structureel controleren van kwetsbare branches maar ook bij speciale integrale acties naar aanleiding van signalen en onderzoek.

Omvang criminaliteit in verhouding tot centrumstad van 100.000+

Er zijn in Arnhem nog ruim elfduizend slachtoffers van een misdrijf per jaar. De inzet is gericht op het verder terugdringen van het aantal delicten per 1000 inwoners, door middel van voorlichting en door het in gezamenlijkheid met politie en OM prioriteit te geven aan het oplossen en vervolgen. Daarbij is vooral aandacht voor het voorkomen en oplossen van de High Impact Crime delicten (inbraak, overval). Cameratoezicht, waaronder de inzet van mobiel/tijdelijk cameratoezicht, wordt ingezet als onderdeel van de aanpak om de openbare orde te handhaven en incidenten en delicten te voorkomen of tijdig hierop te acteren.

Misdaad mag niet lonen

Witwassen, drugshandel in welke vorm dan ook, illegaal gokken, mensenhandel en illegale prostitutie zijn vormen van criminaliteit die direct of indirect de openbare orde aantasten en de samenleving ontwrichten.
Met het intrekken van vergunningen en sluiting van (horeca)panden wordt onder andere een norm gesteld om te voorkomen dat criminelen voet aan de grond krijgen in Arnhem. Bij de horeca- en exploitatievergunningen worden ondernemers gescreend. Het ruimer toepassen van de mogelijkheden die de wet Bibob biedt, werpt een extra barrière op voor criminelen. De aandacht voor ondermijning wordt vanuit de praktijk doorontwikkeld en doorgezet. Het recentelijk uitgebrachte rapport van de Rekenkamer over de lokale aanpak onderschrijft deze noodzaak. De Rekenkamer stelt dat Arnhem voor wat betreft de omvang van ondermijning niet onderdoet aan de G4-steden. Als oorzaak wordt gesteld dat de gemeente de afgelopen jaren zowel bestuurlijk als organisatorisch weinig heeft geïnvesteerd in de aanpak van ondermijning. Het rapport benadrukt het belang van een gecoördineerde en integrale meerjarenaanpak. Arnhem heeft de laatste jaren een goede beweging gemaakt, die in de aankomende jaren sneller en structureler wordt opgezet. Dit wordt mogelijk gemaakt door de investering die het college en de Raad gaan doen op dit onderwerp:

- Er wordt een data-analist aangesteld om slimmer gebruik te maken van beschikbare informatie, te kunnen selecteren en prioriteren.
- Er wordt structureel budget beschikbaar gesteld om mensenhandel in Arnhem te voorkomen, aan te pakken en slachtoffers te helpen (zorg en opvang). Er wordt een uitvoeringsplan Mensenhandel opgesteld en er wordt gekeken naar het lokale prostitutie (handhavings)beleid. Daarbij wordt gekeken naar de aanstaande Wet regulering sekswerk die dit jaar aan de kamer is aangeboden en mede dient ter bestrijding van mensenhandel.
- Er komt, ook ter uitvoering van de motie vanuit de raad, een meerjarenplan van aanpak op ondermijning. Het plan omvat ambitie, duidelijke doelstellingen, stelt prioriteiten en geeft een uitwerking van de noodzakelijke extra capaciteit en middelen op dit onderwerp.
- Er wordt geïnvesteerd in de informatiepositie van de gemeente Arnhem door middel van een meldpunt ondermijning, informatietools om sneller te kunnen screenen en informatie te verbinden, radar modules om ontwikkelingen te volgen en meer inzicht te krijgen in potentiële risicovolle criminele fenomenen. Bij dit laatste wordt ook gebruik gemaakt van de inzichten van het landelijke platform 'Zicht op Ondermijning'.

Onder de regie van de gemeente worden de inspanningen en controles van het Interventieteam Ondermijning Arnhem samen met justitie, politie, handhaving en andere relevante partners voortgezet in de strijd tegen ondermijnende activiteiten. Jeugdcriminaliteit krijgt de aandacht met het project 'ondermijnende drugscriminaliteit onder jeugdigen' (BOTOC). Met de aanpak wordt voorkomen dat jongeren vroegtijdig in de criminaliteit belanden. Het experiment gesloten coffeeshopketen, waaraan Arnhem deelneemt, bevindt zich in de opstartfase en zal in 2021 tot uitvoering komen.

Online criminaliteit voorkomen

In toenemende mate verschuift de criminaliteit naar de digitale wereld. Hacken, phishing, afpersing en identiteitsfraude zijn enkele verschijningsvormen. Sexting en grooming zijn vormen die kunnen leiden tot seksuele uitbuiting. Om inwoners en bedrijven te wapenen, worden zij bewust gemaakt van de risico's en geïnformeerd over de mogelijkheden om te voorkomen dat ze slachtoffer worden. Jongeren worden geïnformeerd om hen te beschermen tegenover daders van online seksueel misbruik, sextortion (afpersing met naaktbeelden), en grooming (digitaal kinderlokken). Op verzoek van de raad wordt hiertoe in het najaar een onderzoek uitgevoerd (uitvoering Motie 21M105) om precies te duiden wat er hierin gedaan kan worden en wat dit voor een investering vraagt voor de langere termijn.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Misdrijven per 10.000 inwoners	731	674	731	690	
Eenheid: Aantal per 10.000 inwoners					
Bron: waarstaatjegemeente					
Aantal overvallen	0,45	0,95	0,88	0,68	
Eenheid: overvallen per 10.000 inwoners					
Bron: waarstaatjegemeente					
Aantal straatroof	1,7	1,8	3,0	2,5	
Eenheid: straatroof per 10.000 inwoners					
Bron: waarstaatjegemeente					
Drugsdelicten	10,9	10,8	15,4	14,3	
Eenheid: aantal drugsdelicten per 10.000 inwoners					
Bron: Waarstaatjegemeente					

Politieregistraties overlast jeugd	41,8	31,1	42,8	100,6
Eenheid: politieregistraties overlast jeugd per 10.000 inwoners				
Bron: Waarstaatjegemeente				
Verwijzigingen Halt	12	11	10	13
Eenheid: Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar				
Bron: Waarstaatjegemeente (verplichte BBV-indicator)				
Politieregistraties overlast door verwarde personen	74,9	89,4	102,2	111,9
Eenheid: Per 10.000 inwoners				
Bron: Waarstaatjegemeente				

Crisisbeheersing op orde

In het belang van onze inwoners is er aandacht voor het voorkomen van rampen en calamiteiten. Bij activiteiten en stedelijke ontwikkelingen is veiligheid onderdeel van de planvorming en uitvoering. Mocht er ondanks de voorzorgsmaatregelen toch een calamiteit zijn, dan staat er een crisisorganisatie paraat om de risico's en schade voor mens en natuur zo veel mogelijk te beperken. Vanzelfsprekend heeft de coronacrisis een grote impact op de totale crisisorganisatie.

Beschermd tegen calamiteiten en rampen

In samenwerkingsverband van de Veiligheidsregio Gelderland Midden worden maatregelen getroffen om calamiteiten en rampen te voorkomen en zo nodig snel en juist te handelen. De basis voor een effectieve en efficiënte uitvoering zijn het Beleidsplan Brandweer 2020-2023 en het Beleidsplan Veiligheidsregio Gelderland Midden 2020-2023. Lokaal zijn de risicolocaties in beeld en deze worden opgenomen in de nieuw op te stellen Omgevingsplannen. De inzet voor bevolkingszorg (opvang, registratie, nazorg) bij calamiteiten door de gemeente is geborgd. Door de brandweer wordt ingezet op brandveiligheid door aandacht te vragen voor preventieve woningaanpassingen. Er blijft aandacht voor het op een juiste manier ruimen van aangetroffen niet-ontplofte explosieven. Vanaf 2022 krijgt de VGGM het toezicht op de BEVI (Besluit externe veiligheid inrichtingen) instellingen overgedragen van de omgevingsdiensten (ODRA). Ook is de wetgever voornemens om in het Besluit Bouwen en Leefomgeving rekening te houden met "Wonen met zorg" onder andere door advisering en toezicht vanuit de brandweerorganisatie. Dit wordt verder uitgewerkt op de landelijke tafels.

Veiligheid voor de wijk en als persoon

Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. Het gevoel van veiligheid per wijk loopt uiteen van matig tot zeer goed. De inzet is gericht op wijken die achterblijven bij het gemiddelde Arnhemse niveau. Ook persoonlijk moet men zich veilig voelen om deel te nemen aan de Arnhemse samenleving. Daarom wordt ingezet op het tegengaan van discriminatie en geweld in afhankelijkheidsrelaties en wordt er aandacht geschonken aan personen met verward gedrag met een veiligheidsrisico voor zichzelf of de omgeving. Jeugdcriminaliteit kan jonge levens in hun ontwikkeling remmen en verdient tijdig ingrijpen. Met het project BOTOC (Breed offensief tegen ondermijnende criminaliteit) gaan we drie jaar een aanpak vorm geven die in die wijken invulling krijgt die hiervan het meeste hinder ervaren. We richten ons daarbij op het vroegtijdig ingrijpen om te voorkomen dat jongeren afglijden in de criminaliteit.

Steun bij aanpak woonoverlast

Woonoverlast geeft een onveilig gevoel en belemmert een prettig woonklimaat. Het bestrijden van woonoverlast vindt plaats door de inzet van het wijkgerichte Overlast- en Zorgoverleg, integrale handhaving op overlastgevende panden en door gebruik te maken van de Wet aanpak woonoverlast (gedragsaanwijzing). Er wordt projectmatig en integraal ingezet op het aanpakken van 'wijkkoningen en windhappers' om de leefbaarheid in een buurt te verbeteren en een heldere norm te stellen.

Veiligheid als basis voor persoonlijke ontwikkeling

Discriminatie, polarisatie en radicalisering dragen bij aan vijandigheid, bedreiging en geweld en maken dat mensen zich niet welkom voelen in onze samenleving. Met het meldpunt Discriminatie en Pesten en het vergroten van de aangiftebereidheid en een professionele afhandeling bij politie en het Openbaar Ministerie (OM) worden slachtoffers gehoord en gesteund. We bestrijden seksuele intimidatie en bieden steun aan slachtoffers. Hiervoor is een uitvoeringsplan opgesteld. We blijven inzetten op tegengaan van radicalisering met preventieve maatregelen. Hiervoor wordt een uitvoeringsplan 2022 opgesteld. Slachtoffers van geweld in een afhankelijkheidsrelatie kunnen op steun rekenen door zorg, opvang en het toepassen van het 'tijdelijk huisverbod'. In het Veiligheidshuis wordt met ketenpartners in zorg en justitie in een persoonsgerichte aanpak toegewerkt naar een duurzame oplossing voor onder meer risicojeugd met crimineel gedrag en plegers van High Impact Crime delicten. Criminele jeugdgroepen worden geprioriteerd in de lokale driehoek voor een aanpak op maat. Voor de aanpak van personen met verward gedrag wordt ingezet op een sluitende aanpak van zorg en veiligheid. Vanaf 2020 wordt gebruik gemaakt van de mogelijkheden van de nieuwe Wvggz (Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg).

Iedere wijk heeft evenveel recht op veiligheid

De wijkaanpak is een concrete uitwerking in de oproep om een beschavingsoffensief door te laten zien wat we met elkaar normaal gedrag vinden, juist ook door zichtbaar het niet-normale gedrag aan te pakken. De uitkomsten van de gepubliceerde Veiligheidsmonitor 2019 (april 2020) heeft de urgentie voor de wijkaanpak bekrachtigd. De wijkbezoeken van de burgemeester in het kader van de wijkveiligheid hebben een inventarisatie opgeleverd van een veelheid aan veiligheidsonderwerpen. Deze worden omgezet in activiteiten en initiatieven om de veiligheid en het veiligheidsgevoel van bewoners te verbeteren. Het veiligheidsgevoel van de bewoners wordt door meer dan criminaliteit en misdaad bepaald. Ook verloedering van de openbare ruimte en aanwezige sociale problematiek is hierop van invloed. In nauwe samenwerking met de teams Leefomgeving wordt met relevante partners en met de bewoners de problematiek aangepakt en gaan we periodiek in gesprek om te bezien of we ook daadwerkelijk de gewenste voortgang boeken en welke bijstelling of extra aandacht nodig is. Dit heeft al geresulteerd in projecten in diverse wijken. Onder aansturing van Veiligheid en teams Leefomgeving is er een wijkveiligheidsoverleg per gebied om de problematiek te bespreken en om te zetten in actie. De druk en roep vanuit de wijken voor handhaving om normerend op te treden blijft onverminderd aanwezig. De aandacht voor de veiligheid in de wijken roept verwachtingen op en meer vragen vanuit de (wijk)bewoners. Beperkte capaciteit vraagt om scherpe prioritering en optimale samenwerking met relevante partners om verschil te kunnen maken in het leefbaarheid- en veiligheidsniveau in de wijken. Op detailniveau kennen wij de overlastplekken en de overlastgezinnen en die gaan we op een treffende wijze van een aanpak voorzien. Er wordt een Radar wijkveiligheid en leefbaarheid ontwikkeld. Op basis van verzamelde real-time informatie wordt zicht gekregen op de actuele veiligheids- en leefbaarheidsvraagstukken in de wijk.
De overlastproblematiek in de wijken is groot en het aantal meldingen daarover (van jeugdoverlast, overlast verwarde personen tot aan drugsoverlast) neemt enkel toe. Om die reden is er vanuit de raad bij de behandeling van de Perspectiefnota 2022-2025 ook de motie aangenomen om een breed actieplan voor het tegengaan van overlast vorm te geven. Met als opgave om deze problematiek stedelijk te coördineren en daarbij ook onder regie van de burgemeester dit goed te organiseren zodat er snel en vroegtijdig kan worden ingegrepen.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
% Onveiligheidsgevoel algemeen	36		37		
Bron: waarstaatjegemeente					
% Onveiligheidsgevoel in de buurt	28		29		
Bron: waarstaatjegemeente					
Tijdelijk huisverbod	17	28	27	28	
Eenheid: Aantal huisverboden op jaarbasis					
Bron: Gemeente Arnhem					

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Diefstal uit woning	34,6	25,3	28,4	21,8	
Eenheid: Aantal winkeldiefstallen per 10.000 inwoners					
Bron: CBS					
Winkeldiefstal	45,2	47,3	56,5	47,7	
Eenheid: Aantal winkeldiefstallen per 10.000 inwoners					
Bron: CBS					
Geweldsmisdrijven	8,0	8,2	7,6	7,0	
Eenheid: Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling).					
Bron:CBS					
Vernieling	9,2	8,3	10,0	10,8	
Eenheid: Aantal vernielingen en beschadigingen per 1.000 inwoners					
Bron:CBS					
Jongeren met een delict voor de rechter	0,8%	0,8%	0,7%	0,6%	
Eenheid: Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.					
Bron: CBS					

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem: een veilige stad!	**19.380**	**2.494**	**71**	**343**
Criminaliteit maakt geen kans	845	52	0	300
Crisisbeheersing op orde	13.664	1.256	71	43
Veiligheid voor de wijk en als persoon	4.871	1.186	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**19.380**	**2.494**	**71**	**343**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	16.727	16.477	20.265	19.380	18.871	18.870	18.854
Baten	2.168	1.694	4.747	2.494	1.994	1.994	1.994
Saldo lasten en baten	***-14.559***	***-14.783***	***-15.518***	***-16.886***	***-16.886***	***-16.875***	***-16.860***
Toevoegingen aan reserves	432	72	71	71	71	71	71
Onttrekkingen aan reserves	1.055	350	706	343	343	349	342
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***623***	***278***	***635***	***272***	***272***	***279***	***272***
Gerealiseerd resultaat	**-13.936**	**-14.505**	**-14.883**	**-16.613**	**-16.605**	**-16.597**	**-16.588**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 19,4 miljoen. Dit is grotendeels als volgt opgebouwd:

- uitgaven voor VGGM brandbestrijding: € 13,6 miljoen;
- uitgaven voor handhaving: € 0,8 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor openbare veiligheid, cameratoezicht en veiligheidshuis: € 3,6 miljoen;
- uitgaven voor aanpak mensenhandel: € 0,2 miljoen;
- uitgaven voor drugsondermijning Botoc: € 1 miljoen;
- uitgaven voor vergunningverlening: € 0,2 miljoen.

De totale lasten dalen ten opzichte van 2021 met € 0,9 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door de

- De uitgaven voor openbare veiligheid stijgen met € 0,3 miljoen. Dit komt voort uit de perspectiefnota 2022. Deze stijging betreft een verhoging van het loonkostenbudget met €320.000 welke onder meer wordt veroorzaakt door de aanstelling van 1 fte strategisch adviseur programma veiligheid. Aanpak mensenhandel: € 0,2 miljoen. Dit bedrag is afkomstig uit de perspectief nota 2022; structurele toekenning voor aanpak van mensenhandel en uitbuiting in de volle breedte.
- De uitgaven voor aanpak radicalisering dalen met € 1,0 miljoen, omdat in 2022 minder Rijksmiddelen zijn ontvangen. De regeling vanuit het Rijk liep tot 2021
- De uitgaven voor Botoc / drugsondermijning dalen met € 0,2 miljoen, omdat in 2022 eveneens minder Rijksmiddelen zijn ontvangen

Baten
Totaal is voor 2022 € 2,5 miljoen aan baten begroot. Dit is opgebouwd uit:

- Verhuur brandweerkazerne: € 1,3 miljoen;
- Opbrengst leges en vergunningen: € 0,4 miljoen.
- Ontvangen rijkssubsidie drugsondermijning wijken: € 0,5 miljoen
- Verwachte opbrengst deelnemende gemeentes Veiligheidshuis € 0,3 miljoen

De totale baten zijn ten opzichte van 2021 met € 0,8 miljoen gestegen. Dit wordt met name verklaard door ontvangen rijksmiddelen voor drugsondermijning.

Toevoegingen aan reserves
In 2022 wordt voor totaal € 71.000 toegevoegd aan de reserves voor de dekking van onderhoudskosten aan het vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves
In 2022 wordt voor € 0,4 miljoen onttrokken aan de bestemmingsreserves.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Politie;
- Brandweer;
- Openbaar Ministerie;
- Veiligheidshuis regio Arnhem;
- Veilig Thuis.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend uit het programma Veiligheid. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

VGGM continuering paraatheid
Radicalisering
Toezichthoudende taak VGGM
Herziening van de verdeelsleutels van de gemeentelijke bijdragen aan VGGM
Evenementen

Corona risico's

Inzet op handhaving noodverordening en voor jeugd- en jongerenwerk / straatwerk

Beleidskaders

- Kadernota veiligheid 2018-2022;
- Meerjarenbeleidsplan politie 2019-2022;
- Uitvoeringsplan aanpak radicalisering Arnhem 2019;
- Een evaluatie van de Arnhemse radicaliseringsaanpak;
- APV wijziging bevoegdheid inzet mobiel cameratoezicht;
- Experiment gesloten coffeeshopketen;
- Regionaal beleidsplan Rampenbestrijding en Crisisbeheersing 2020-2023.

Bereikbaarheid

Een van de voorwaarden van een leefbare en gezonde stad is dat die bereikbaar is. Voor inwoners én voor bezoekers. Of het nu met de auto, met het openbaar vervoer, met de fiets of te voet is. Het busvervoer is op orde: schoon, frequent, comfortabel en inclusief. Daar blijven we naar streven en dat is ook onze inzet bij de nieuwe concessie voor het openbaar vervoer in deze regio. We onderzoeken de parkeervoorzieningen voor nu en in de toekomst en hoe we met slimme verkeerslichten de doorstroming op de ring kunnen verbeteren. Schone, elektrische auto's faciliteren we door meer laadpunten in de stad te realiseren, mogelijk gekoppeld aan tijdelijke opslag van energie.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Comfortabele, toegankelijke, veilige, logische, schone en duurzame mobiliteit voor Arnhemmers

Mobiliteit heeft betrekking op toegankelijke, economische en duurzame mobiliteit. Mobiliteit moet voor alle doelgroepen toegankelijk en bereikbaar zijn. We streven immers naar een inclusieve, sociale, gewilde en leefbare stad. Mobiliteit moet daarnaast de economische hotspots/kerngebieden in de stad en de regio met elkaar verbinden. Mobiliteit dient daarbij zoveel mogelijk slim en schoon vorm te worden gegeven om de stad leefbaar en duurzaam te houden.

Vergroten van het aandeel fiets en (H)OV om de stad bereikbaar en leefbaar te houden

We willen meer mensen (hoogwaardig) openbaar vervoer of de fiets laten nemen door dit alternatief aantrekkelijker te maken. Het vervoersysteem is er voor iedereen en reistijden zijn betrouwbaar en concurrerend met de reistijden met de auto. Door meer mensen met de fiets en het openbaar vervoer te laten reizen wordt de leefbaarheid in de stad beter maar blijft de stad ook bereikbaar voor mensen die wel met de auto moeten of willen komen.

Uitvoeren van concrete fiets- en hoogwaardig openbaar vervoer projecten

Voor 2022 staan de volgende fietsprojecten op de planning:

- Snelfietsroute Arnhem - Wageningen;
- Snelfietsroute Arnhem Noord - Alteveer;
- Verbeterplan RijnWaalpad;
- Verbeterplan fietsparkeren Arnhem Centraal;
- Fietsparkeerplan binnenstad.

En de volgende hoogwaardig OV projecten:

- Westervoortsedijk;
- Westervoortsedijk - Lelyweg;
- Westervoortsedijk - Eusebiusbuitensingel;
- Velperweg.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aandeel fiets in modal spit	21%	26%	21%	25%	
Eenheid: Percentage t.o.v. totale mobiliteit voor ritten van alle Arnhemmers					
Bron: Odin (Onderweg in Nederland, CBS)					
Waardering bereikbaarheid binnenstad fiets		8,4			
Eenheid: Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					
Aandeel openbaar vervoer in modal split	10%	9%	7%	5%	
Eenheid: Percentage t.o.v. totale mobiliteit voor ritten van alle Arnhemmers					
Bron: Odin (Ondwerweg in Nederland, CBS)					
Waardering bereikbaarheid binnenstad OV		8,2			
Eenheid: Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					

Ontwikkelen van een netwerk van overstaplocaties om een alternatieve, duurzame mogelijkheid te bieden om de stad te bereiken

Een goede aansluiting van de verschillende vormen van mobiliteit (auto, trein, bus en (deel)fiets) op elkaar wordt steeds belangrijker. Hubs spelen bij deze overgang een belangrijke rol. Een (mobiliteits)hub kan het beste worden gedefinieerd als een fysieke plek waar verschillende vormen van vervoer en vervoersaanbod samenkomen. We hebben een visie op de Arnhemse hubs opgesteld. We hebben inzichtelijk welke maatregelen nodig zijn om een goed netwerk te krijgen voor reigers om eenvoudig naar en door de stad te kunnen reizen met verschillende modaliteiten.

Uitvoeren van de visie Arnhemse hubs

In 2022 willen we de Arnhems visie op hubs hebben vastgesteld en vervolgens de volgende zaken gaan uitvoeren. We willen enkele locaties gaan uitwerken. Uitwerking bestaat uit een inrichtingsplan (schetsontwerp), een kostenraming op SSK-niveau (Standaardsystematiek voor Kostenramingen) en een planning van de uitvoering en procedures. De locaties zullen volgen uit de visie, maar daarnaast zijn er al enkele locaties in beeld:

- Rozet (is al grotendeels uitgewerkt);
- Kronenburg (is al grotendeels uitgewerkt);
- GelreDome;
- IPKW;
- Station Velperpoort;
- Arnhem Waterberg.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal mobiliteitshubs in voorbereiding	0	0	0	2	2
Eenheid: aantal hubs in initiatieffase of verdere voorbereiding					
Bron: gemeente Arnhem					
Aantal gerealiseerde mobiliteitshubs	0	0	0	0	0
Eenheid: aantal hubs gerealiseerd					
Bron: gemeente Arnhem					
Aantal gebruikers mobiliteitshubs	0	0	0	0	0
Eenheid: Aantal gebruikers per jaar					
Bron: gemeente Arnhem					

Arnhem is optimaal aangesloten op een robuust (inter)nationaal spoornetwerk

We willen meer mensen het openbaar vervoer laten nemen voor (inter)nationale reizen door dit alternatief aantrekkelijker te maken. Dit willen we realiseren door in te zetten op de volgende doelen:

- de ICE naar Berlijn rijdt via Arnhem;
- er een robuuste oplossing voor de spoorinfrastructuur aan de oostzijde van Arnhem is;
- de capaciteit van de spoorcorridor Randstad- Arnhem- Rhein/ Ruhr wordt uitgebreid.

Lobbyen met betrekking tot het spoordossier

We blijven onze lobby bij het ministerie van Infrastructuur & Waterstaat (I&W) continueren en proberen dit op te pakken met andere belangrijke partners langs de A12-corridor (Vervoerregio Amsterdam, G4, provincies Gelderland en Utrecht, NS en NS Internationaal, Foodvalley, The Economic Board). Bij deze lobby richting het ministerie richten wij ons op:

- Het geven van rijksprioriteit aan een integrale gebiedsontwikkeling A12-corridor Utrecht-Arnhem-Duitse grens.
- Het verbeteren van de huidige ICE naar Frankfurt en op een nieuwe ICE-verbinding (Berlijnlijn) via Arnhem (ook als duurzaam alternatief voor het vliegverkeer).
- Het realiseren van een oplossing voor de spoorknoop Oost in combinatie met de ontwikkeling van de verstedelijkingslocatie Arnhem Oost.
- Een Noordtak Betuweroute die niet via Arnhem loopt in verband met de aantasting van de leefbaarheid in Arnhem (en omliggende kernen) en het belemmeren van de woningbouwlocatie Arnhem Oost.
- Mogelijke bijdragen aan de A12 vanuit het Groeifonds (of EU fondsen).

Arnhem heeft een goede autobereikbaarheid met minder doorgaand verkeer over de centrumring

Het is belangrijk dat het verkeer dat in Arnhem moet zijn, goed kan doorstromen en dat we van het verkeer dat hier niet moet zijn zo weinig mogelijk last hebben. Om dit te bereiken willen we de knelpunten voor de auto oppakken en geen autoverkeer meer in de stad dat de herkomst en bestemming buiten Arnhem heeft liggen.

Uitvoeren automaatregelenpakket

In 2022 gaan we de plannen uitvoeren die we hebben opgesteld in samenspraak met de provincie en Rijkswaterstaat om gericht onnodig autoverkeer uit Arnhem te weren. Concreet houdt dit het volgende in:

- Opstellen van een toolbox om met behulp van dynamisch verkeersmanagement het doorgaand verkeer door Arnhem te verminderen.
- Realiseren eerste maatregelen uit deze toolbox.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Bereikbaarheid van de binnenstad per auto		6,3			
Eenheid: Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad per auto op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					

Het parkeerbeleid van de gemeente draagt bij aan een duurzame verstedelijkingsopgave en borgt tegelijkertijd het economische vestigings- en winkelklimaat

De inzet is dat het parkeerbeleid van de gemeente naast de verkeerskundige belangen in samenhang met de overige grote ambities van de stad worden beschouwd.

Opstellen en uitwerken parkeervisie

Momenteel wordt gewerkt aan de parkeervisie. We willen deze parkeervisie uitwerken in concreet parkeerbeleid, waarbij de (hoogte van de) parkeernormen en het parkeerregime in de wijken prioriteit hebben. We nemen hierbij in ogenschouw wat de functie en het nut van een extra Singelgarage kan zijn.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Kwaliteit van de parkeergarages	7,1	7,1			
Eenheid: Gemiddelde kwaliteit van de parkeergarages op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					
Autoparkeermogelijkheden nabij de binnenstad	6,5	6,5			
Eenheid: Gemiddelde autoparkeermogelijkheden nabij binnenstad op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					

Verbeteren verkeersveiligheid

Het verkeersveiligheidsgevoel op de weg en in het openbaar vervoer moet omhoog. We gaan voor 'nul' verkeersslachtoffers, onder andere door het aanpakken van plekken waar veel ongelukken gebeuren.

Uitvoeren projecten verkeersveiligheid

We bekijken wederom de top-10 meest verkeersonveilige punten op het Arnhemse wegennet. Deze locaties worden geanalyseerd en er worden verbetervoorstellen gedaan om de locaties veiliger te maken. Indien technisch en financieel haalbaar worden deze locaties aangepast. Er wordt hierbij zowel naar de objectief verkeersonveilige locaties als de subjectief verkeersonveilige locaties gekeken. Daarnaast gaan we de schoolomgeving veiliger maken en leveren we een bijdrage aan de verkeerseducatie.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal verkeersongevallen	1.181	1.203	1.137	957	
Eenheid: Aantal verkeersongevallen in de gemeente Arnhem					
Bron: BLIQ rapportage					
Aantal aangepakte knelpunten		1	2	1	4
Eenheid: aantal knelpunten uit de top verkeersonveilige locaties dat wordt aangepast					
Bron: gemeente Arnhem					

Beter en schoner taxivervoer

De taxiverordening wordt geïmplementeerd. We gaan aan de slag met de verduurzaming van de taxibranche. We gaan samen met de taxibranche, Stichting Kwaliteitstaxi Arnhem (SKTA) en hun chauffeurs stappen zetten richting de inzet van zero emissie voertuigen.

Maatregelen uitvoeren uit taxiverordening

In 2022 willen we, nadat we de coronacrisis achter ons hebben gelaten en er bij de taxibranche weer draagvlak is voor de implementatie van de taxiverordening, overgaan tot de implementatie van de taxiverordening en de daarbij behorende maatregelen uitvoeren.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal kwaliteitstaxi's met keurmerk	0	0	0	0	0
Eenheid: Aantal taxi's					
Bron: aantal vergunningen					

De infrastructuur is op orde

Goed onderhoud van de infrastructuur is een belangrijke voorwaarde voor goede bereikbaarheid. In de paragraaf kapitaalgoederen wordt nader ingegaan op het onderhoud aan wegen, openbare verlichting, verkeersregelinstallaties en kunstwerken. Bij de planning van het beheer en onderhoud zoeken we zo veel mogelijk afstemming met de bovengenoemde bereikbaarheidsambities maar houden we ook rekening met doelstellingen op het gebied van duurzaamheid en klimaatadaptatie. Ook de in de wijkvisies opgenomen wensen geven sturing aan de beheeropgave.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem is beter bereikbaar	**4.458**	**0**	**600**	**2.290**
Vergroten van het aandeel fiets en (H)OV	4.458	0	600	2.290
Ontwikkelen van een netwerk overstaplocaties				
Arnhem is optimaal aangesloten op een robuust (inter)nationaal spoornetwerk				
Arnhem heeft een goede autobereikbaarheid met minder doorgaand verkeer over de centrumring				
Het parkeerbeleid van de gemeente draagt bij aan een duurzame verstedelijkingsopgave en borgt tegelijkertijd het economische vestigings- en winkelklimaat				
Verbeteren verkeersveiligheid				
Beter en schoner taxivervoer				
Infrastructuur is op orde	**18.454**	**7.663**	**6.237**	**5.816**
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**22.911**	**7.663**	**6.837**	**8.106**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	21.575	21.873	22.051	22.911	22.827	22.867	22.889
Baten	5.316	7.683	7.714	7.663	7.613	7.564	7.515
Saldo lasten en baten	***-16.259***	***-14.190***	***-14.338***	***-15.248***	***-15.248***	***-15.304***	***-15.374***
Toevoegingen aan reserves	7.785	6.950	7.183	6.837	6.767	6.763	6.735
Onttrekkingen aan reserves	7.856	7.911	8.720	8.106	7.184	6.802	6.546
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***71***	***961***	***1.537***	***1.269***	***1.269***	***40***	***-189***
Gerealiseerd resultaat	**-16.188**	**-13.229**	**-12.801**	**-13.979**	**-14.795**	**-15.264**	**-15.563**

Toelichting

Lasten

- De begrote lasten bedragen in 2022 € 22,9 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:
- Beheer wegen: € 11,5 miljoen;
- Parkeren: € 7,0 miljoen;
- Mobiliteit en openbaar vervoer: € 4,4 miljoen.

De totale lasten van programma S02 Bereikbaarheid zijn in 2022 € 0,9 miljoen hoger dan in 2021:

- € + 0,7 miljoen Ontwikkeling kapitaallasten;
- € + 0,5 miljoen Mobiliteit en openbaar Vervoer: ontwikkeling Gele Rijdersplein;
- € + 0,2 miljoen bijdrage Regionaal mobiliteitsfonds (GR Groene Metropoolregio);
- € - 0,8 miljoen lagere kosten onderhoud garages;
- € + 0,3 miljoen Overigen.

Baten

De baten in 2022 zijn in totaal begroot op € 7,7 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:

- Parkeren: € 6,3 miljoen;
- Beheer wegen: € 1,3 miljoen.

Toevoegingen aan reserves

De totale toevoeging aan de reserves in 2022 is begroot op € 6,8 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- BR Bereikbaarheid € 6,0 miljoen;
- BR Onderhoud parkeergarages € 0,6 miljoen;
- BR Onderhoud vastgoed € 0,2 miljoen.

Onttrekkingen aan reserves

De totale onttrekking aan de reserves in 2022 is begroot op € 8,1 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- BR Bereikbaarheid € 6,3 miljoen;
- BR Buitengewoon beter € 0,9 miljoen;
- BR Onderhoud parkeergarages € 0,5 miljoen;
- BR Onderhoud Vastgoed € 0,3 miljoen;
- Overig € 0,1 miljoen.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Provincie Gelderland;
- Rijkswaterstaat;
- Regio Arnhem-Nijmegen;
- Wijkplatforms en wijkteams;
- Gecontracteerde partijen.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Bereikbaarheid. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Aflopen OV-concessie RijnWaal eind 2022
Trolleyinfrastructuur
Diverse duikers dienen de komende jaren geïnspecteerd te worden op hun staat van onderhoud
Risico op kapitaalvernietiging Groot Onderhoud wegen
Nadeelcompensatie bij infrastructurele maatregelen

Beleidskaders

- Accentnota Fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024 (januari 2020);
- Toekomstbeeld stedelijk OV Arnhem en Nijmegen;
- Accentnota fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024;
- De Arnhemse Binnenstad 2015;
- Visie "Ruimte voor beleving in de Arnhemse binnenstad";
- Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV)-Actieplan.

Economie

Arnhem is een stad met energie! Een stad met innovatieve en creatieve ondernemers, een krachtig MKB, toekomstig talent dat opgeleid wordt en ondernemende inwoners. Daarbij is Arnhem een stad met een goed woon-werkklimaat door haar groene landschappelijke ligging, aantrekkelijke binnenstad en korte verbindingen met de regio en de rest van het land. Dit draagt bij aan een sterk economisch klimaat. Een klimaat dat we verder willen uitbouwen en versterken.

Dit is nog urgenter geworden doordat we sinds het voorjaar van 2020 als gevolg van Covid-19 van het ene moment op het andere moment in een economische crisis zitten. Veel Arnhemse bedrijven hebben het zwaar en de banen van Arnhemmers staan onder druk. De crisis brengt enorme economische uitdagingen met zich mee. De eerste schok hebben we opgevangen door ondernemers op weg te helpen met onze dienstverlening zoals Van Bedrijven Weten en het 1,5 meter loket. Inmiddels kijken we ook verder en werken we aan het herstel en versterken van de economie. We willen dit doen vanuit een stevige koers met een duidelijke focus.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Vol energie zetten wij in op een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat om maximale werkgelegenheid in Arnhem en de regio te creëren, waarbij iedereen zijn talenten benut

We willen Arnhem op de kaart zetten als aantrekkelijke stad voor inwoners, studenten en bezoekers. Waar bedrijven zich uitgenodigd voelen, kansen zien en investeren. En waar partners samen meerwaarde creëren, passend bij de ambities van Arnhem. We zetten in op verschillende soorten werkgelegenheid en op bedrijven met een duurzaam en innovatief karakter. Dynamische werklocaties en -clusters nodigen nieuwe bedrijven uit om zich in Arnhem te vestigen, met nieuwe werkgelegenheid tot gevolg. Arnhem als Hotspot Energy versterken is een belangrijke kans en uitdaging, zeker met de komst van een universiteit. Met de Bruisende Binnenstad, het vele groen in de stad, de verbinding met de Veluwe en de regio, de historie (herinneringstoerisme), het kunst- en culturele aanbod en de vele evenementen hebben we een aantrekkelijk toeristisch en recreatief aanbod. We zetten in op de versterking van de samenwerking van bedrijven en kennisinstellingen rondom human capital, zodat we samen met hen kunnen anticiperen op wat de maatschappij 'straks' nodig heeft.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal banen	958,6	968,5	975,7	967,1	
Eenheid: Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.					
Bron: PWE (BBV-indicator)					
Aantal vestigingen	135,8	142,3	147,0	156,5	
Eenheid: Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar					
Bron: PWE (BBV-indicator)					

Krachtiger ondernemersklimaat

In de ontwikkeling van Arnhem als groene, levendige, ondernemende en inclusieve stad is ondernemerschap een belangrijke schakel. Ondernemers creëren werkgelegenheid, doen investeringen, hebben lef en initiëren innovatie en creativiteit in de stad. In dit onderdeel van het programma Vitale econome werken we daarom aan (het subdoel van) een krachtiger ondernemersklimaat. We ondersteunen ondernemers optimaal bij hun bedrijfsvraagstukken en heten nieuwe vestigers welkom in Arnhem en helpen ze op weg. Oftewel, we versterken het ondernemersklimaat, zodat bedrijven beter kunnen ondernemen en worden ondersteund in hun ontwikkeling en daarbij behorende vraagstukken. Dit draagt bij aan het vergroten van de concurrentiekracht van de Arnhemse economie en aan de werkgelegenheid voor onze stad en regio.

Professionalisering dienstverlening aan ondernemers en optimale informatievoorziening

De ondernemersdienstverlening van de gemeente werkt integraal en vanuit één-loket gedachte, waarbij de ondernemer ervaart dat vraagstukken efficiënt worden opgepakt en de informatievoorziening van de gemeente aansluit op de behoeftes. De pilotperiode Van Bedrijven Weten (VBW) in coronatijd heeft aangetoond dat het belangrijk is om als organisatie wendbaar te zijn en in te kunnen spelen op datgene wat de ondernemer vraagt en nodig heeft voor de economische ontwikkeling. Daarbij is het van belang om het contact tussen de overheid en de ondernemer nog sterker en directer te maken (één aanspreekpunt) en onderlinge samenwerkingen te faciliteren. De tijdens de pilot geëxperimenteerde werkwijze VBW wordt structureel ingebed in de gemeentelijke organisatie. Dit betekent onder andere dat de Ondernemersdesk verder geoptimaliseerd wordt in samenwerking met de Klantenservice, dat het Multi Disciplinaire Team (met gemeentebrede vertegenwoordiging) complexe vraagstukken van ondernemers oppakt en dat de bestaande informatievoorziening naar ondernemers verder wordt uitgebouwd. Ondernemersdienstverlening is er voor álle ondernemers, zo ook voor mensen aan de

onderkant van de arbeidsmarkt, hierin wordt actief samengewerkt met de programma's Doorbraak naar Werk en Werk & Inkomen.

Ondersteunen en stimuleren van (nieuw) ondernemerschap bij starters en mkb'ers

We werken samen met het georganiseerd bedrijfsleven aan een krachtig ondernemersklimaat waarin bedrijven en starters gefaciliteerd worden in hun ontwikkeling. MKB'ers en starters zijn daarin belangrijke ondernemersgroepen aangezien zij veel (toekomstige) werkgelegenheid creëren en zorgen voor vernieuwing in de Arnhemse economie. We stimuleren en ondersteunen daarbij het vervolg op de StartClub die in 2021 als pilot is uitgevoerd. We continueren onze inzet in de regionale MKB-deal Smart Together en de Digitale Werkplaats Arnhem - Nijmegen. Verder dragen we bij aan het speerpunt van de Groene Metropool Regio (GMR) gericht op versterken van het MKB. Eveneens zet Arnhem, samen met externe vastgoedpartijen, actief in op het bieden van geschikte werkplekken voor creatief ondernemerschap. Tot slot stimuleren we, als onderdeel van de bredere doelstelling om lokale, sociale en duurzame inkoop te bevorderen, het vergroten van de lokale inkoop bij Arnhemse ondernemers.

Verbeteren en verbinden van (ondernemers)netwerken

Het belang van een goed functionerend netwerk tussen de verschillende ondernemersnetwerken onderling én met de gemeente is groot. Als ondernemers elkaar goed kennen, werken ze samen en gunnen ze elkaar opdrachten waarmee ze een grote toegevoegde waarde voor de economie van onze stad leveren. Wij ondersteunen (het ontstaan van) deze netwerken door zichtbaar te zijn voor hen en hun behoeften binnen de gemeentelijke organisatie onder de aandacht te brengen. Een ander, eveneens belangrijk aspect hierbij is een 'sterke organisatiegraad'. Dit stimuleren en faciliteren wij vanuit de gemeente. En dat bevordert ook de bestaande samenwerking met ondernemersverenigingen zoals Ondernemers Kontakt Arnhem (OKA), Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen (StAB) en Verenigd Creatief Arnhem. Kortom: de economie wordt versterkt door netwerken. Daarom is het van belang om deze ontmoetingen te organiseren én te versterken. We nemen daarbij actief deel aan netwerkbijeenkomsten en organiseren zelf ook netwerkbijeenkomsten met voor ondernemers relevante en actuele thema's.

Gericht acquisitie en accountmanagement

Het zittende bedrijfsleven is cruciaal voor de economie van een stad. Dáár zit de meeste werkgelegenheid én groei van werkgelegenheid. Bedrijven moeten het gevoel hebben ‘welkom’ te zijn in Arnhem en ‘goed bediend’ te worden als het gaat om hun behoefte aan huisvesting, financieringsmogelijkheden, vergunningen en contacten/netwerken. Ons accountmanagement is grotendeels gericht op een proactieve houding, meedenken, duidelijkheid, integraliteit en voortgang. Daarbij zetten we in op het verbinden van bedrijven, instellingen en organisaties onderling maar ook aan de doelstellingen van de gemeente Arnhem.
De acquisitie-inspanningen zijn gericht op nieuwe bedrijvigheid naar Arnhem halen, waarbij energy een belangrijke focussector is. De bedrijven, ook buiten de energy-sector, waarop de inspanningen gericht zijn moeten aansluiten op de Arnhemse sectoren en arbeidsmarkt. In onze zoektocht naar nieuwe bedrijven houden we rekening met het feit dat we zoveel mogelijk banen willen genereren voor alle scholingsniveaus. Daarbij wordt ook de verbinding gelegd met bestaande initiatieven uit het sociaal domein om het invullen en creëren van arbeidsplaatsen bij Arnhemse bedrijven te ondersteunen.

Data-gestuurde economische vernieuwing

Door ondernemers mee te laten denken of te laten reflecteren op beoogde beleid en de uitvoering ervan, kan dit getoetst en aangescherpt worden. Dit krijgt vorm met het opzetten van een ondernemerspanel (een MKB-toets) waarin (een selectie van) bedrijven gericht meedenken over vraagstukken die spelen en bij het opstellen/ evalueren van gemeentelijk beleid. Het organiseren van ondernemersenquêtes is een gerichte manier om breed op te halen in de stad welke vraagstukken leven bij ondernemers, hoe men ondernemersdienstverlening ervaart en hoe men het vestigingsklimaat van Arnhem beoordeelt. Deze inspanningen hangen sterk samen met de inspanningen bij 'Professionalisering dienstverlening aan ondernemers en optimale informatievoorziening'. We brengen tot slot de belangrijkste economische data en informatie samen in een economisch dashboard dat zowel ondersteunend als agenderend functioneert voor economisch beleid en daarmee samenhangende opgaven in de stad.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Snelgroeiende bedrijven	19,6	23,1	21,4		

Eenheid: Snelgroeiende bedrijven (10% autonome groei aantal werknemers per jaar, over een periode van drie jaar) per 1.000 vestigingen

Bron: CBS- Lokale economie

Toekomstbestendiger vestigingsklimaat

Een toekomstbestendig vestigingsklimaat gaat over zowel fysieke werklocaties en de bereikbaarheid hiervan, als over de kwalitatieve kant van het vestigingsklimaat. Samen met stakeholders streven we een toekomstbestendig vestigingsklimaat na. De komende periode spelen er grote fysieke ontwikkelingen in de stad die zowel de kwantitatieve als de kwalitatieve aspecten van het vestigingsklimaat raken. Dit zijn ontwikkelingen waarbij het draait om de druk op de ruimte in binnenstedelijk gebied, bijvoorbeeld de ontwikkeling Spoorzone Arnhem-Oost, waar een groot deel van de werklocaties van Arnhem geografisch gezien onder vallen.

Voldoende en kwalitatief aanbod van werklocaties

De druk op de ruimte in de stad is enorm, zowel wonen als werken als verblijven vragen om (extra) ruimte. Vanuit economie wordt in 2022 een visie op werklocaties opgesteld waarin wordt omschreven welke typen werkmilieus Arnhem in de toekomst kent op welke locaties in de stad. Op basis hiervan zal een concretisering plaatsvinden om deze werkmilieus te gaan realiseren voor zover dit nodig is. Daarbij wordt er ook gekeken naar innoveren en transformeren als een impuls voor de ontwikkeling van werkmilieus. Zo is vanuit het ontwikkelperspectief Spoorzone Arnhem-Oost al benoemd dat bedrijvenpark Rijnpark een woon-werkmilieu wordt. Om te bepalen welke vormen van werk en wonen zich hier kunnen vestigen is een verdiepingsslag noodzakelijk. Met het transformeren van Rijnpark, verminderen de beschikbare vierkante meters voor bedrijvigheid. Dit zullen we op andere werklocaties in Arnhem of de regio op moeten vangen, het betreft immers bestaande bedrijven die een belangrijke bijdrage leveren aan de werkgelegenheid in de stad. Voor bedrijventerrein Het Broek willen we een verkenning doen op hoe herontwikkeling in combinatie met verdichting plaats kan vinden.
Tevens zal in 2022 het implementatieplan voor de Nieuwe Haven gereed moeten zijn.

Betere bereikbaarheid van werklocaties

Ook in 2022 wordt op verschillende manieren gewerkt aan het verbeteren van de bereikbaarheid van werklocaties. Dit gebeurt enerzijds door het onderzoeken van herkomst van medewerkers naar de verschillende werklocaties toe. Op basis van deze informatie kunnen pilots en projecten worden opgesteld om woon-werkverkeer met andere modaliteiten te stimuleren, denk aan duurzaam vervoer als (elektrische) fiets of openbaar vervoer in plaats van de auto.
Anderzijds wordt gewerkt aan feitelijke verbetering van OV-verbindingen naar diverse werklocaties, bijvoorbeeld voor IPKW en IJsseloord 2.

Aantrekkelijk woon- en leefklimaat voor werkgevers en werknemers

Een aantrekkelijk woon- en leefklimaat maakt dat studenten na hun studie in Arnhem, graag in Arnhem blijven wonen en werken. Dit zorgt voor behoud van kennis en kunde voor Arnhemse bedrijven. Met name voor de verdere ontwikkeling van het energiecluster is dit van wezenlijk belang.
In 2022 willen we dan ook onderzoeken wat voor werkgevers en werknemers in het energiecluster een aantrekkelijk woon- en leefklimaat is. Hebben zij speciale wensen en behoeften qua wonen en voorzieningen en hoe kunnen we deze informatie verwerken in planvorming voor de 70% vrije sector in de woningbouw en behoud of aantrekken van (culturele en recreatieve) voorzieningen.

Aantrekkelijkere stad in en voor de regio

Met een economisch aantrekkelijke stad en regio zorgen we voor een sterk en competitief vestigingsklimaat voor (nieuwe) bewoners, studenten en bedrijven. Die aantrekkelijke stad zijn met iconen op het gebied van cultuur, sport en toerisme, door een bruisende binnenstad, door veel reuring in de stad en door een goede verbinding met de Veluwe en de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen. Daarmee zijn we ook positief in beeld voor toeristen en bezoekers. We positioneren Arnhem als stevig merk op grond van onze kernwaarden (groen, creatief en vrij), en door ons verleden levend te houden maken we verbinding met de toekomst.

Onze bruisende binnenstad koesteren en versterken

De versnelde transformatie van de binnenstad van place to buy naar place to meet gaat zorgen voor een compacter centrum. Corona heeft dat inzicht zelfs versterkt. We willen bezoekers van de binnenstad en omliggende kwartieren blijvend boeien en binden door een warm en duurzaam gastvrij onthaal.
We dragen bij aan de uitvoering van het herstelplan Bruisende Binnenstad. We zetten volop in op het speerpunt Bruisende Binnensteden Krachtige Kernen binnen de Groene Metropoolregio. We denken mee over ontwikkelingen in de binnenstad op het gebied van leisure, retail, kantoren, wonen en creatief ondernemerschap.

Arnhem stevig positioneren met behulp van de Arnhemse kernwaarden

We positioneren Arnhem als een sterk merk op grond van onze kernwaarden groen, creatief en vrij. Als subsidieverstrekker aan de stichting Citymarketing sturen we op resultaat. Door ons verleden levend te houden maken we verbinding met de toekomst. We stimuleren en faciliteren festivals en evenementen die passen bij onze kernwaarde, zoals Innovate, Fashion + Design Festival (FDFA), State of Fashion, Bridge to Liberation, Sonsbeektentoonstelling. Met ons evenementenprogramma vergroten we de maatschappelijke en de economische impact. We maken een strategie op topsportevenementen.

Stimuleren van een vitale en toekomstbestendige recreatieve sector

We brengen de toeristische vraag en het aanbod op een toekomstbestendige wijze in balans. Hiermee zetten we in op meer werkgelegenheid, hogere bestedingen, meer bezoekers en herhaalbezoeken. We focussen ons op de optimale balans tussen leefbaarheid, leefkwaliteit en bezoekersdruk. Dat doen we door te werken aan een jaarrond, duurzaam programma op herinneringstoerisme en daardoor dit herinneringstoerisme te stimuleren, levend te houden en te verbinden aan de actualiteit. Maar ook door regionaal en subregionaal een sterke positie in te nemen. We leveren een bijdrage aan de Ontspannen Regio binnen de Groene Metropoolregio, aan Veluwe op 1 en de uitvoering van het masterplan Airborne Region. Als subsidieverstrekker aan Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen sturen we direct op de positie van Arnhem als centrumstad in de regio.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal bezoekers binnenstad	346	328	344		

Eenheid: Aantal bezoekers binnenstad x 1000

Bron: Locatus

Arnhem Hotspot Energy

Een sterk energiecluster in termen van economische groei en in de bijdrage aan de maatschappelijke opgaven geeft de stad in economisch opzicht een onderscheidende positie in de regio, nationaal en internationaal. Met Hotspot Energy kan Arnhem zich als innovatieve en duurzame stad in Nederland en internationaal positioneren. Er is een netwerk van bedrijven en kennisinstellingen dat daarvoor de basis legt. Arnhem wil in 2050 een klimaatneutrale en duurzame stad zijn en zet daarom vol in op de energietransitie. Die energietransitie is een vliegwiel voor verdere innovaties, nieuwe bedrijvigheid en extra werkgelegenheid.

Het creëren van inspirerende en innovatieve energiegerelateerde kennis- en werklocaties

De focus ligt op de drie energie hotspots in de stad, te weten Industriepark Kleefse Waard (IPKW) met het in aanbouw zijnde icoon Innovatielab Connectr waar ook de TU Delft een plek moet krijgen, ArnhemsBuiten en kennislandgoed regio Arnhem. We zetten in op het aansluiten en verbinden van deze drie hotspot locaties op de werklocaties in Spoorzone Arnhem Oost, Nieuwe Haven en Arnhem Centraal.

Stimuleren Arnhemse energie-innovaties

Ook in 2022 gaan we verder met de energievouchers waarmee we nieuwe haalbaarheidsstudies voor een drietal speerpunten van de Arnhemse energie-innovaties die vallen binnen het innovatieprogramma van Connectr: waterstof- en brandstoftechnologie, batterij- en laadinfratechnologie en ICT/smartgrids. mogelijk maken. Ook in mogelijke vervolgfases van deze energie-innovaties blijven we actief ondersteunen indien noodzakelijk, zodat deze innovaties bijdragen aan het verdienvermogen en werkgelegenheid in Arnhem. Het project Enowatts dat wij ondersteunen ronden we dit jaar af.

Bouwen aan een dynamisch en groeiend energiecluster

We bouwen samen verder met onze partners aan energieke coalities op thema's zoals profilering, human capital en innovatie. Vanuit deze energieke coalities worden activiteiten opgezet om de dynamiek en groei van het energiecluster te ondersteunen. Ook zetten we in op acquisitie van bedrijven die passen binnen dit ecosysteem. Dit doen we samen met partners uit het energienetwerk.

Betere (inter)nationale positionering van Arnhem als Hotspot Energy

Samen met onze partners blijven we Arnhem als Hotspot Energy profileren. Dit doen we in een energieke coalitie samen met Citymarketing en andere daarbij aangesloten Energypartners. We zorgen voor mooie verhalen over Arnhemse Energie-innovaties en interviews met (nieuwe) ondernemers in de Energiesector en willen daarmee een nationaal publiek bereiken. Daarnaast willen we ook onze (inter)nationale positionering verbeteren door de samenwerking met Noordrijn-Westfalen te versterken en te kijken of we gezamenlijke projecten kunnen initiëren.

Voldoende gekwalificeerd talent energietransitie

We bouwen aan een energieke coalitie op het gebied van human capital om samen initiatieven te ondersteunen om voldoende talent voor de energietransitie te krijgen. We ondersteunen indien gewenst initiatieven vanuit de Human Capital lijn Connectr.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Banen in de EMT sector	7,4%	7,8%	7,9%	7,9%	

Eenheid: Het aantal banen in de sector EMT, als aandeel van de totale werkgelegenheid

Bron: PWE

Voldoende gekwalificeerd personeel aanwezig voor werkgevers

De aanwezigheid van voldoende en goed gekwalificeerd personeel op het juiste moment is een cruciale randvoorwaarde voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven. In de komende jaren zal de arbeidsmarkt verder onder druk komen te staan. Enerzijds door de verwachte impact van de huidige crisis op onder andere het aantal werklozen. Anderzijds zal er een vraag blijven bestaan in sectoren zoals zorg, bouw en installatie en metaalelektro, zakelijke dienstverlening, horeca en toerisme. Door de snel veranderende markten, door energietransitie en circulaire economie en de voortgaande digitalisering, zijn bedrijven continu op zoek naar talent, getraind in de nieuwste vaardigheden.

Door te verbinden, aan te jagen en te stimuleren, netwerken we met elkaar. We realiseren een betere aansluiting tussen onderwijs-/kennisinstellingen en arbeidsmarkt waardoor we Arnhem op de kaart zetten als aantrekkelijke stad voor inwoners, studenten, ondernemers en bezoekers. Waar bedrijven zich genodigd voelen kansen zien en investeren. Waar tevens voldoende gekwalificeerd personeel aanwezig is om de verbinding te maken met de arbeidsmarkt.

Het aantrekken en binden van studenten

Via samenwerkingsverband 'Arnhem studiestad' werken we aan het aantrekken en binden van studenten aan de stad. Daarnaast dragen we via evenementen voor scholieren en studenten bij aan het interesseren van jongeren voor opleidingen in Arnhem. Het gaat hier bijvoorbeeld om evenementen om scholieren kennis te laten maken met de verschillende thema's en opleidingen die Arnhem als stad te bieden heeft.
Daarnaast willen we het onderwijs aantrekkelijker maken door steeds meer onderwijs te verbinden aan maatschappelijke opgaven. Hiervoor wordt samengewerkt door de Arnhemse kennisinstellingen binnen de City Deal Kennis Maken. Daarnaast maken we onderdeel uit van een nauwe samenwerking met de grote onderwijsinstellingen in Arnhem; Hogenschool Arnhem en Nijmegen (HAN), Van Hal Larenstein (VHL), ROC Rijn IJssel.
Tevens zoeken we de verbinding met Stichting Studentenhuis vestiging (SSH&) en de wijkteams om de studenten een thuisgevoel te geven tijdens hun studententijd.

Het bieden van (leer-werk)faciliteiten en een gebundelde kennisinfrastructuur voor het adequaat opleiden van studenten en professionals

We streven naar een wendbare arbeidsmarkt waardoor het aantal banen in de sector Health, Hightech, Energy en food in de regio een impuls krijgt.
Door het netwerk rondom Arnhem Studiestad verder uit te bouwen, realiseren bedrijfsleven en onderwijsinstellingen in de regio steeds meer projecten samen die zorgen voor een betere aansluiting van MBO, HBO en WO op de arbeidsmarkt.
TechGelderland, de denktank van SEECE, Techniek dag zijn initiatieven die bijdrage aan het creëren van een wendbare arbeidsmarkt.

Inzicht op sector specifieke human capital uitdagingen om de krapte op de arbeidsmarkt tegen te gaan

Vanuit het energiecluster in (regio) Arnhem zetten wij onder de noemer Hotspot Energy in op onderwijsinnovatie, praktijkgericht onderzoek en kennisontwikkeling in de driehoek van onderwijs, ondernemers en overheid. Connectr en de komst van universitaire opleidingen zijn mooie voorbeelden hiervan. Hier zijn onder andere de HAN, het centre of expertise SEECE, Kiemt en energiegerelateerde bedrijvigheid in de regio bij betrokken. Er liggen relaties met de Hotspot Energy aanpak en de wijkgerichte energietransitie / aardgasvrije wijken vanuit NemiA. Waar leggen we de verbinding met de groene metropoolregio (GMR), provincie, The Economic Board.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal studenten wat kiest voor Arnhem als MBO en HBO	24.166	23.817	23.941	24.068	

Eenheid: Aantal studenten per jaar

Bron: DUO

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Demografische druk	57,6%	58,3%	58,1%	58,0%	

Eenheid: De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar (%).

Bron: CBS - Bevolkingsstatistiek

Functiemenging	58,3	58,5	58,6		

Eenheid: De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen (%).

Bron: PWE

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig".

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Vol energie zetten wij in op een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat om maximale werkgelegenheid in Arnhem en de regio te creëren, waarbij iedereen zijn talenten benut	**6.999**	**954**	**170**	**700**
Aantrekkelijker stad in en voor de regio	2.464	817	170	400
Toekomstbestendiger vestigingsklimaat voor bedrijven en kennisinstellingen	3.971	137	0	100
Optimaler human capital aanwezig voor werkgevers	61	0	0	0
Arnhem beter op de kaart als energiestad	502	0	0	200
Overig	**33**	**44**	**0**	**0**
Totaal	**7.032**	**998**	**170**	**700**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	6.424	6.556	6.815	7.032	6.487	6.208	6.004
Baten	1.316	935	1.620	998	1.098	1.098	1.098
Saldo lasten en baten	***-5.107***	***-5.622***	***-5.194***	***-6.034***	***-6.034***	***-5.110***	***-4.906***
Toevoegingen aan reserves	249	0	1.010	170	50	50	50
Onttrekkingen aan reserves	401	100	250	700	300	500	300
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***153***	***100***	***-760***	***530***	***530***	***450***	***250***
Gerealiseerd resultaat	**-4.955**	**-5.522**	**-5.954**	**-5.504**	**-5.139**	**-4.660**	**-4.656**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 7,0 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Kosten personeel: € 1,1 miljoen;
- Uitgaven voor evenementen: € 1,0 miljoen;
- Subsidies exclusief herdenken en evenementen: € 1,0 miljoen;
- Uitgaven in het kader van het Fonds Bedrijfsleven: € 0,9 miljoen;
- Uitgaven voor herdenken: € 0,8 miljoen;
- Uitgaven in het kader van ondernemersdienstverlening: € 0,7 miljoen;
- Overige lasten: € 1,5 miljoen.

De totale lasten stijgen ten opzichte van 2021 met € 0,2 miljoen.

Baten
De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 1,0 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- Toeristenbelasting: € 0,5 miljoen;
- Bijdragen en subsidies van derden: € 0,2 miljoen;
- Overige baten: € 0,3 miljoen.

De totale opbrengsten dalen ten opzichte van 2021 met € 0,6 miljoen. Dit komt met name door een daling van de te ontvangen provinciale subsidies met € 0,6 miljoen.

Toevoegingen aan reserves
Aan de Reserve Evenementen wordt € 0,2 miljoen toegevoegd voor het sparen voor evenementen in de toekomst: WK Volleybal en Kroonjaar Slag om Arnhem.

Onttrekkingen aan reserves
- Aan de bestemmingsreserve Evenementen wordt € 0,4 miljoen onttrokken voor uitgaven in het kader van het WK BMX en het WK Volleybal.
- Aan de Algemene Reserve wordt € 0,2 miljoen onttrokken voor uitgaven m.b.t. het Innovatielab; in 2021 is € 0,8 miljoen toegevoegd aan de reserve en deze middelen worden in de jaren 2022 t/m 2025 weer onttrokken aan de reserve.
- Aan de Algemene Reserve wordt € 0,1 miljoen onttrokken voor de uitvoering van het amendement Extra Middelen Accountmanagement.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Facility Point
GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
Recreatieschap Overbetuwe
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
- Economic Board regio Arnhem Nijmegen;
- Ondernemers Kontakt Arnhem (OKA);
- Platform Binnenstad Arnhem (PBA);
- Stichting Arnhemse bedrijventerreinen (StAB);
- Industriepark Kleefse Waard (IPKW);
- GreenBusinessclub Gelderse Poort (GbcGP)
- Overige werklocaties;
- Oost NL;
- Provincie Gelderland;
- VNO NCW;
- Onderwijs- en kennisinstellingen; HAN, Van Hall Larenstein, ROC Rijn IJssel, ArtEZ;
- Stichting Kiemt;
- Stichting Ondernemersfonds Arnhem;
- Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (TVAN);
- Stichting Citymarketing Arnhem;
- Veluwe op 1;
- Stichting Airnborne Region
- DOCKS (Durven Ondernemen Centraal Klarendal & St. Marten);
- Stichting Atelierbeheer SLAK;
- FDFA;
- Ontwerpersplatform Arnhem (OPA);
- Innovate;
- Schakel 025 -Stroomversneller;
- Verenigd Creatief Arnhem
- Gelrestad Sport.

Subsidies
Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- St. Airborne Museum
- St. Citymarketing Arnhem
- St. Ondernemersfonds Arnhem
- Toerisme veluwe arnhem nijmegen

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing
Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Economie. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's
Legesinkomstenderving evenementen

Beleidskaders
- Economische Koers Arnhem;
- Investeringsagenda Arnhem-Nijmegen;
- Evenementenvisie Evenement organiseren - Gemeente Arnhem
- Detailhandelsvisie;
- Mise-en-place - de Arnhemse Horecavisie;
- Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/ Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- New Energy made in Arnhem;
- Standplaatsenbeleid;
- Plan van Aanpak Huisvesting Creatieve en Culturele Sector Arnhem.
- Visie Circulaire Economie en Plan van aanpak CE (juli 2021)
- RPW 2021-2024 (juni 2021 - agendapunt 6.10 bijlage 1)
- Visie Nieuwe Haven (juli 2020 - agendapunt 6.1 bijlage 1)
- Economisch beleid - Gemeente Arnhem (aan de raad aangeboden)

Onderwijs

Goed onderwijs is de basis. Wie gemotiveerd naar school gaat en een goede opleiding kan afronden, heeft later zoveel meer kansen. Vandaar dat we extra inzetten op het voorkomen van vroegtijdig schoolverlaten. Zonder diploma op zak krijgen jongeren het zoveel moeilijker. Dat begint al bij de kinderopvang en de peuterspeelzaal. Kinderen maken een goede start en hebben daar hun leven lang profijt van. Vroegtijdig schoolverlaten staat nooit op zichzelf. Vandaar dat we zorgen voor een goede afstemming tussen jeugdhulp en onderwijs en het tijdens en naschools leren.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Onderwijs: Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen (inclusief onderwijshuisvesting)

Alle kinderen in Arnhem kunnen het onderwijs volgen dat past bij hun mogelijkheden en talenten. Passend onderwijs is op ieder niveau beschikbaar, te beginnen bij de kinderopvang en het peuterspeelzaalwerk. Kinderen maken een goede start en hebben daar hun leven lang profijt van. Preventieve maatregelen worden ontwikkeld en ingezet voor vroegsignalering en later om schooluitval te voorkomen en jongeren een goede aansluiting te bieden op de arbeidsmarkt.

Een goede startpositie op school

Investeringen in de eerste levensjaren van een kind zijn cruciaal voor de verdere ontwikkeling.
Kinderen met een achterstand worden zo vroeg mogelijk gesignaleerd en goed voorbereid op het reguliere onderwijs. Dit gebeurt in de voorschoolse periode in de peuterspeelzalen en de kinderopvang. Deze locaties zijn verder inclusieve locaties, alle kinderen zijn welkom en krijgen er een passend aanbod.
Als kinderen onverhoopt toch met een achterstand aan het onderwijs beginnen, wordt extra ondersteuning geboden om de onderwijskansen van deze kinderen te vergroten. Zo kent Arnhem twee locaties in de stad waar de mogelijkheid is voor asielzoekerskinderen en kinderen van arbeidsmigranten om onderwijs te volgen. Op meerdere scholen zijn er taalschakelklassen. Daarnaast kent Arnhem een Zomer- en Weekendschool en zet Arnhem extra in, met onder andere verlengde leertijd om de gevolgen van de lockdowns door corona te herstellen. Dit sluit ook aan bij de ambities zoals geformuleerd voor de Arnhem-Oost-aanpak.

Doorontwikkeling passende kinderopvang, ontwikkelrecht en onderwijsachterstandenbeleid (OAB)

Voor VVE (Voor- en vroegschoolse educatie) en het ontwikkelrecht kunnen alle peuters 16 uur per week komen. We lopen hiermee voor op landelijke ontwikkelingen. Speerpunten voor komende jaren zijn dat nog meer peuters gebruik maken van het ontwikkelrecht en dat de kwaliteit van de VVE-opvang verder wordt versterkt.
Met Passende Kinderopvang werken we aan inclusieve kinderopvang in de stad. Een stad waar kinderen met een ondersteuningsbehoefte niet naar een specialistisch kinderdagverblijf gaan, maar in hun eigen wijk naar een reguliere kinderopvang kunnen en de specialistische ondersteuning daar wordt geboden. Dit willen we verder uitbreiden naar de buitenschoolse opvang.
Onderwijsachterstandenbeleid vindt plaats op 25 OAB-scholen. Hierbij wordt de ontwikkeling van kinderen in een minder ondersteunende thuisomgeving op school extra ondersteund, onder andere met extra aandacht voor taal.

Aansluiting passend onderwijs en jeugdhulp

Ieder kind heeft recht op een passende plek in het onderwijs. Sommige kinderen hebben hier extra ondersteuning en zorg bij nodig. In 2020 zijn afspraken gemaakt tussen onderwijs en wijkcoaches over de inzet van jeugdhulp op school. Er blijf aandacht nodig voor de afstemming tussen onderwijs en jeugdhulp. Er is sprake van een grijs gebied.

Goede toekomstbestendige (onderwijs)huisvesting

De inzet op onderwijshuisvesting draagt optimaal bij aan kwalitatief goed en toekomstgericht onderwijs.
Na bestuurlijke vaststelling van het Integraal HuisvestingsPlan voor het basisonderwijs in 2017 en het jaarprogramma primair onderwijs 2021 loopt de uitvoering van de huisvestingsprojecten gestaag door. De projecten bevinden zich in verschillende fasen. Volgens planning zal eind 2022 de nieuwbouw van KC Vredenburg (voorheen "De Krakeling") gereed zijn. In hetzelfde jaar wordt gestart met nieuwbouw van Ibn-i Sina - en Parkschool. Tevens zal volgend jaar een aantal nieuwbouw- en uitbreidingsprojecten (Piramide, Panorama, Mozaïek, Johannes, Zyp, Sterrenkring, Heijenoord en Parcivalschool) na afronding van de visiefase in bouwvoorbereiding gaan.
Daarnaast zal onder verantwoordelijkheid van de schoolbesturen uitvoering worden gegeven aan maatregelen ter verbetering van de ventilatie in scholen. Deze maatregelen vallen onder de specifieke uitkering ventilatie scholen (SUVIS).

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Het percentage (doelgroep)peuters dat gebruik maakt van VVE of ontwikkelrecht (verplichte BBV-indicator)		97	86	92	

Eenheid: Doel is om alle peuters met een risico op een taalachterstand (deze kinderen krijgen een VVE- indicatie) te bereiken. Het totaal aantal peuters in Arnhem met deze indicatie was in het schooljaar 2019/2020 488. 2020 staat voor schooljaar 2019/2020.

Bron: Stichting PAS

Minder voortijdig schoolverlaters (VSV)

We streven ernaar de dalende trend van het aantal voortijdig schoolverlaters voort te zetten en we werken toe naar goede kwalitatieve afspraken met partners. Hiermee beogen we de inzet zichtbaar te maken in een verder dalend VSV-percentage.

Uitvoeren van en sturen op het plan voorkomen voortijdig schoolverlaten (VSV)

De aanpak richt zich op de verbetering van de samenwerking, door het netwerk in en om school te versterken. We richten ons bij de aanpak op de doelgroepen waarbij uitval het meeste voorkomt. We hechten veel waarde aan de monitoring van resultaten. Dit stelt ons in staat om de effecten van het VSV-beleid beter in beeld te krijgen en meer grip te krijgen op de VSV-problematiek.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)		2,9%	2,7%	2,5%	
Eenheid: % voortijdig schoolverlaters van totaal aantal leerlingen					
Bron: DUO (verplichte BBV-indicator)					
Voortijdige schoolverlaters VO		0,95%	0,83%	0,61%	
Eenheid: % voortijdig schoolverlaters van totaal aantal leerlingen in het VO					
Bron: DUO					
Voortijdige schoolverlaters MBO		7,2%	7,2%	6,4%	
Eenheid:% voortijdig schoolverlaters van totaal aantal leerlingen in het MBO					
Bron: DUO					

Betere onderlinge samenwerking van partners gericht op VSV

We streven naar gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle betrokken partijen om ervoor te zorgen dat, wanneer een jongere in beeld komt met een hulpvraag, er niet eerder losgelaten mag worden voordat de juiste hulp of ondersteuning is ingezet. Hiermee voorkomen we dat jongeren tussen wal en schip vallen.

Organiseren van netwerkbijeenkomsten

Twee keer per jaar organiseren we een lokale VSV-bijeenkomst waarbij alle partijen vanuit het VSV-netwerk worden uitgenodigd. We bespreken daar nieuwe ontwikkelingen en maken samenwerkingsafspraken om doelgerichter en efficiënter VSV aan te pakken.

Betere uitstroom vanuit het onderwijs naar de arbeidsmarkt

We streven ernaar jongeren te begeleiden die uitstromen uit het voorgezet speciaal onderwijs, praktijk onderwijs VMBO, Entree opleiding en uitvallers op MBO niveau 2 naar een vervolgopleiding. Als een vervolgopleiding geen optie is, begeleiden we deze jongeren naar werk.

Opstellen en uitvoeren regionale aanpak Jeugdwerkloosheid

In samenwerking met onderwijs en het Regionale Meld en Coördinatiepunt (RMC) ontwikkelen we een regionale aanpak Jeugdwerkloosheid. Voor jongeren met een moeizame start op de arbeidsmarkt, bieden we ondersteuning bij een stap naar vervolgonderwijs of werk.

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Absoluut verzuim	0,5	1,1	1,8		

Eenheid: Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019". Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar.

Bron: Ingrado

Relatief verzuim	27	26	32

Eenheid: Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar.
De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019".

Bron: Ingrado

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen	**19.603**	**2.490**	**8.960**	**7.766**
Een goede startpositie op school	17.646	954	8.960	7.766
Kansen voor de toekomst	1.957	1.536	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**19.603**	**2.490**	**8.960**	**7.766**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	19.216	18.895	19.807	19.603	20.900	22.296	23.687
Baten	2.971	2.395	2.617	2.490	2.490	2.490	2.490
Saldo lasten en baten	***-16.245***	***-16.499***	***-17.190***	***-17.113***	***-17.113***	***-19.806***	***-21.197***
Toevoegingen aan reserves	8.187	8.004	8.371	8.960	8.201	7.094	7.181
Onttrekkingen aan reserves	6.473	6.922	7.307	7.766	7.944	8.334	9.212
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.714***	***-1.082***	***-1.065***	***-1.194***	***-1.194***	***1.240***	***2.031***
Gerealiseerd resultaat	**-17.959**	**-17.581**	**-18.255**	**-18.307**	**-18.666**	**-18.566**	**-19.166**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn begroot op € 19,6 miljoen. De verdeling van deze post is als volgt:

- Onderwijshuisvesting: € 13,6 miljoen;
- Bovenwettelijk onderwijs (voornamelijk Natuurcentrum): € 2,2 miljoen;
- Onderwijsachterstandenbeleid: € 1,8 miljoen;
- Volwasseneneducatie (inclusief laaggeletterdheid): € 1,7 miljoen;
- Overige lasten: € 0,3 miljoen.

Het totale budget stijgt ten opzichte van 2021 met € 0,2 miljoen. Dit wordt veroorzaakt het wegvallen van incidentele lasten in 2021 voor voortijdig schoolverlaten.

Baten

Voor de baten is (evenals in 2021) een budget geraamd van € 2,5 miljoen. Dit bedrag bestaat uit:

- Rijksinkomsten voor volwasseneneducatie: € 1,5 miljoen;
- Opbrengsten verhuur panden: € 0,9 miljoen;
- Overige opbrengsten: € 0,1 miljoen.

Toevoegingen aan reserves
In 2022 wordt voor € 8,8 miljoen toegevoegd aan de bestemmingsreserve voor de dekking van kapitaallasten voor onderwijshuisvesting en voor € 0,2 miljoen aan de bestemmingsreserve onderhoud vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves
In 2022 wordt voor € 7,7 miljoen onttrokken aan de bestemmingsreserve voor de dekking van kapitaallasten voor onderwijshuisvesting en voor € 0,1 miljoen aan de bestemmingsreserve onderhoud vastgoed.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Op alle gebieden wordt nauw samengewerkt met besturen en medewerkers van onderwijs (primair onderwijs (PO), voortgezet onderwijs (VO), (voortgezet) speciaal onderwijs (V)SO, middelbaar beroepsonderwijs (MBO) en hoger beroepsonderwijs (HBO), voorschoolse voorzieningen, kinderopvang, maatschappelijke partners en sociaal ondernemers.
In de uitvoering worden maatschappelijke partners betrokken.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- De Onderwijsspecialisten
- IVIO-Opleidingen
- Rijn Ijssel Roc
- St. Natuurcentrum Arnhem
- St. Peutercentra Arnhem
- St. PRAGO

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Onderwijs. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Ontbrekende dekking voor het IHP-VO
Mogelijke constructiefout Stedelijk Gymnasium
BTW Natuurcentrum
Vloer Leerpark Presikhaaf

Beleidskaders

- Subsidieregeling Aanpak voortijdig schoolverlaten;
- Plan van aanpak voortijdig schoolverlaten Arnhem 2021 tot en met 2024;
- Jaarprogramma onderwijshuisvesting 2020;
- Herstelagenda; Arnhemse aanpak onderwijs;
- Subsidieregeling Voorschools Aanbod Arnhem;
- Raadsvoorstel en -besluit Verzelfstandiging Natuurcentrum Arnhem;
- Raadsbesluit om gemeentelijke leerplichttaken regionaal uit te voeren;
- Raadsbesluit om RMC-taken / Team VSV onder te brengen bij het RBL;
- Raadsbesluit d.d. 6 november 2017 wijziging MGR sociaal domein;
- Integraal huisvestingsplan primair onderwijs Arnhem 2017-2026.

Cultuur

Arnhem bruist van de creativiteit en talent. Een stad met een rijk en divers cultureel aanbod is aantrekkelijker om te wonen, te werken en te verblijven. Onze inzet is daarom dat we blijven werken aan de verdere ontwikkeling van ons culturele aanbod. We stimuleren culturele instellingen om meer mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur. Om zoveel mogelijk mensen te laten meedoen. Cultuur is er immers voor iedereen. En we stimuleren cultuurmakers te innoveren en nieuwe dingen uit te proberen. Daar hoort bij dat we zorgen voor voldoende ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden in de stad. Daarnaast verdient cultuurhistorisch erfgoed een prominente plek in de stad. Mensen moeten het kunnen zien, er meer over te weten kunnen komen en kunnen beleven. Ook dit zorgt voor een aantrekkelijke stad.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt Arnhemmers met elkaar

Cultuur prikkelt de verbeelding en zet aan tot denken. We blijven de ontwikkeling en vernieuwing van ons culturele aanbod en de vele makers in de stad stimuleren, proberen meer mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur en er voor te zorgen dat meer mensen gaan participeren. Dat staat centraal in de cultuurnota Stroom (2012), de tussentijdse evaluatie Arnhem Stroomt Door (2016) en de actualisatie: STROOMversnelling (2020). Met de laatste is aangesloten op actuele ontwikkelingen die van invloed zijn op het culturele klimaat in Arnhem en willen we de makers en de culturele organisaties in staat stellen deze uitdagingen aan te gaan en zich nog krachtiger en diverser te manifesteren in de stad. Daarvoor is en wordt gewerkt aan de uitvoering van negen actiepunten. Deze spitsen zich toe op: versterking van het makersklimaat (meer budget, voldoende speelplekken, ateliers en repetitie- en oefenruimten, een gezonde arbeidsmarkt); kunst in de openbare ruimte; de verbinding van cultuur en welzijn; cultuur in de wijken; de culturele samenwerking in de regio Arnhem Nijmegen (025) en de codes Fair Practise, Diversiteit & Inclusie en Governance. Op deze manier willen we kunst en cultuur nog meer laten bijdragen aan de sociaal-maatschappelijke, economische en ruimtelijke opgaven én ontwikkeling van Arnhem.

Met de versoepelingen van begin juni is de culturele sector weer vol in beweging gekomen. Voorstellingen en exposities zijn weer te bezoeken door onze inwoners en bezoekers, culturele festivals zijn georganiseerd en ook de amateurkunst is weer opgestart. Dat het wel spannend is en blijft, blijkt begin juli uit het gedeeltelijk terugdraaien van de versoepelingen met onder andere gevolgen voor de festival- en evenementensector.

De gevolgen van de coronacrisis, waarbij de sector door de landelijke coronamaatregelen steeds hard wordt geraakt, zullen ook in 2022 en verder voelbaar zijn. Denk aan herstel van het publieksbereik en participatie, planning van producties, interen op reserves waardoor er geen ruimte is voor investeringen. Maar ook de positie van de makers en de zzp'ers in de kunsten. Een punt van zorg is een mogelijke 'braindrain' in de culturele sector, doordat mensen ander werk zijn gaan doen. Hierdoor wordt de noodzaak vergroot voor een goede arbeidsmarktagenda voor de culturele sector, waarbij zowel aandacht is voor een eerlijke betaling als voor meer scholingsmogelijkheden. De komende tijd blijft in het teken staan van herstel en van maatregelen om de sector weerbaarder te maken. In de gemeentelijke steunpakketten, waarvoor we ook de rijkscoronamiddelen inzetten, ligt de nadruk steeds meer op innovatie & transitie: het stimuleren van nieuwe vormen van samenwerking en publieksbenadering en andere verdienmodellen. Hiervoor is een aantal tijdelijke subsidieregelingen van kracht. Daarbij kijken we niet alleen naar de stad maar werken we ook samen in onze Cultuurregio 025 waarbij uitgangspunt is om het culturele aanbod voor onze inwoners en publiek zoveel mogelijk te borgen.

Mocht het ook in 2022 nodig zijn om onze coulancemaatregel op het gebied van subsidies voort te zetten, dan zullen we dit bezien op basis van de actuele ontwikkelingen. In dat geval is het uitgangspunt dat onze subsidies op hetzelfde niveau blijven, en we met onze basis- en meerjarenvoorzieningen op basis van ingediende jaarplannen en -begroting in overleg treden over minder, of andere, prestaties.

Verbreding van cultuurbereik en participatie

Cultuur is van en voor iedereen. We streven ernaar de toegankelijkheid en bereikbaarheid van kunst en cultuur in de breedte te vergroten en daarmee actieve en passieve cultuurdeelname te stimuleren. Dit komt de persoonlijke ontwikkeling van mensen ten goede, maar is ook voor de ontwikkeling van de lokale en regionale samenleving belangrijk.

Cultuur is van en voor iedereen

We blijven samen met partners uitvoering geven aan het Convenant Cultuureducatie Primair Onderwijs 2015 - 2023 en gaan in overleg over een vervolg op dit convenant. In het kader van het landelijke programma Cultuureducatie met Kwaliteit (CmK) 2021-2024 is een van de pijlers om cultuureducatie te verbreden naar het buitenschoolse onderwijs en een koppeling te realiseren met het voortgezet onderwijs. Onderdeel van CmK is Meer muziek in de Klas waarvoor in 2021 een muziekakkoord is gesloten voor de regio Gelderland-Midden, waarin de ondertekenende partijen afgesproken hebben zich in te zetten om de kwaliteit van het muziekonderwijs in het basisonderwijs te borgen en te versterken. De financiële dekking van het aandeel van de gemeente in het programma CmK is structureel begroot binnen de cultuurbegroting (in de subsidie voor Rozet).
In 2021 is het tweejarig programma Age Friendly Cultural Cities, bedoeld om de deelname aan cultuur door ouderen een impuls te geven, met een half jaar vertraging vanwege corona afgerond. Samen met de partners onderzoeken wij hoe wij de (succesvolle) resultaten voor de jaren vanaf 2022 kunnen borgen. We blijven gebruik maken van de landelijke regeling combinatiefunctionarissen om deelname aan cultuur voor iedereen mogelijk te maken en cultuuraanbieders te ondersteunen en duurzaam te versterken. Activiteiten in de wijken van onder andere Rozet worden in reguliere contactmomenten vooraf afgestemd en achteraf geëvalueerd met de teams Leefomgeving.

Versterken lokale media

Sterke lokale media zijn essentieel voor het functioneren van de lokale democratie. We zijn een tweejarige proef met een lokaal mediafonds gestart en hebben daarvoor € 130.000 beschikbaar gesteld. In september 2021 ontvangt de gemeente een tussenrapportage Streekomroep Midden Gelderland (voormalig RTV Arnhem)over de ingezette verbeteringen. Op basis daarvan wordt een voorstel voor een mogelijke structurele bijdrage gedaan. Momenteel ontvangt de Streekomroep een extra bijdrage van € 100.000. Zowel het mediafonds als de extra bijdrage voor de Streekomroep komen uit de rijkscoronamiddelen. De zoektocht naar structurele financiële middelen voor lokale media zetten we voort. Zodat we voor het einde van het eerste jaar Streekomroep Midden Gelderland en voor het einde van de pilot met het lokaal mediafonds, bij gebleken succes, kunnen voorzetten (amendement 20A97 Versterken lokale media).

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Rapportcijfer culturele voorzieningen		7,5			
Eenheid: Gemiddelde waardering voor het aanbod van culturele voorzieningen op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijks, door corona vertraging)					
Waardering aanbod culturele voorzieningen	41%		41%		
Eenheid: % (helemaal) eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende voorzieningen voor culturele activiteiten					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijs)					

Versterking van de culturele infrastructuur

Arnhem onderscheidt zich van andere steden door een complete keten educatie-productie-presentatie in nagenoeg alle kunstvormen. Daarin blijven we investeren. Dit is een belangrijke randvoorwaarde voor de doorstroming en vernieuwing van talent, van amateur tot professional.

Stimulering van het makersklimaat

Arnhem is een stad van makers waar talent zich kan ontwikkelen, kan doorgroeien en professionaliseren. Arnhem kent een subsidiegebouw dat zowel laagdrempelig is als groei stimuleert, en we zorgen voor voldoende voorzieningen (podia en presentatiemogelijkheden) en randvoorwaarden als ateliers, repetitieruimte en regelgeving. Daar hoort bij dat we ondernemerschap en professionalisering zoveel mogelijk stimuleren. Schakel 025, het platform dat het culturele veld in de volle breedte ondersteunt en verbindt door het delen van kennis over de beroepspraktijk, onderzoekt verdere samenwerking en het mogelijk samengaan met Cultuur Academy in Nijmegen, dat zich richt op persoonlijk leiderschap en vakmatige ontwikkeling van cultuurprofessionals. Samen wordt één programma in de Cultuurregio 025 vormgegeven waarbij focus ligt op het delen van kennis, nieuwe energie en een sterke culturele sector.
Daarnaast is er sinds 2021 extra aandacht voor het verstrekken van kunstopdrachten, gericht op kunst in de openbare ruimte. Dit maakt een stad aantrekkelijker voor inwoners en bezoekers maar kan ook bijdragen aan actuele maatschappelijke thema's waar we als stad aan werken. Het verstrekken van opdrachten zorgt voor een versterking van het makersklimaat.
De Arnhemse modepartners, ArtEZ, State of Fashion, Fashion + Design Festival Arnhem (FDFA), Museum Arnhem en Rijn IJssel, hebben een gezamenlijke strategie opgesteld om het bewustzijn over de huidige uitdagingen in het modesysteem te vergroten en alternatieve ontwerppraktijken een podium te bieden. Met ondersteuning van de gemeente wordt deze vertaald in een meerjarenuitvoeringsprogramma. De strategie sluit aan op onze eigen ambities om het mode-ecosysteem in Arnhem en regio te versterken en mode steviger te verbinden met maatschappelijke opgaven, zoals duurzaamheid, circulaire economie en inclusie.

Zorg voor voldoende ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden in de stad

De culturele en creatieve sector is van grote toegevoegde waarde voor onze stad. De werkgelegenheid in de sector groeit, waardoor de wachtlijsten voor huisvesting oplopen. Het tijdelijke aanbod neemt tegelijkertijd af, en de groei van nieuw aanbod vlakt af. We geven uitvoering aan het door de raad vastgestelde 'plan van aanpak huisvesting creatieve en culturele sector' en daarmee willen we 12.000 m2 permanente werkruimte voor de sector realiseren in de periode 2021-2024. Concreet wordt er op dit moment gekeken naar de voormalige school op de Doorwerthlaan 2, in Presikhaaf. Het gaat hier om circa 2.500 m2.

Profilering en vitalisering van het culturele klimaat

We zetten in op het versterken en behouden van de toppositie die Arnhem heeft als cultuur- en creatieve stad en dragen zo bij aan werkgelegenheid, innovatie en een aantrekkelijk vestigings- en woonklimaat. Daarbij is ook onze rol, positie en samenwerking in de brede regio van belang.

Toekomstbestendige huisvesting van Museum Arnhem, onze Rijksgezelschappen Oostpool en Introdans en het Stadstheater

Toekomstbestendige huisvesting van onze belangrijke culturele instellingen is van groot belang zodat zij kunnen inspelen op de veranderende samenleving en zo relevant blijven voor hun bestaande en toekomstige publiek. Het vernieuwde Museum zal naar verwachting in de eerste helft van 2022 haar deuren openen. De collectie wordt dan ook ondergebracht in het nieuwe depot. Het museum heeft de tijdelijke sluiting benut om een groot collectieregistratie-project uit te voeren. De eindrapportage zal de nulmeting vormen voor het beheer van de collectie vanaf 2021. De collectiebeheerovereenkomst tussen gemeente en museum wordt geactualiseerd.

Wat betreft de huisvesting van onze rijkgezelschappen Oostpool, Introdans en het Stadstheater (Lauwersgracht Alliantie): dit loopt al meerdere jaren, is zeer complex en kost meer tijd. Er wordt gewerkt aan een definitief voorstel waarvoor het raadsbesluit en amendement uit december 2020 het uitgangspunt is. Na het raadsbesluit op 16 december 2020 is de samenwoonvariant, in samenwerking met de culturele partners, verder uitgewerkt in de vorm van een concept Programma van Eisen (PvE). Deze uitwerking is nagenoeg afgerond. Naar aanleiding van deze uitwerking blijkt dat de geschatte kosten oplopen tot meer dan 100 miljoen euro. Dit past niet binnen de door gemeenteraad vastgestelde financiële kaders, ook het college acht dit bedrag te hoog. De conclusie van het college is dan ook dat er een nieuw raadsvoorstel zal moeten worden voorbereid. De raad is eind september 2021 aanvullend over deze ontwikkeling geïnformeerd middels een raadsbrief.

Versterking van de (samenwerking in de) cultuurregio 025

De samenwerking in Cultuurregio 025 is steeds intensiever en heeft juist door de coronacrisis een versnelling gekregen, onder andere door de vraag van provincie aan regio's om een transformatievoorstel in het kader van de coronacrisis op te stellen. Cultuur maakt nu integraal onderdeel uit van de regionale opgave van de 'Ontspannen Regio' van de Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen. De basis wordt gevormd door het transformatievoorstel. De uitvoering wordt ter hand genomen samen met onze regiogemeenten, culturele instellingen en 025-makelaar, zoals het opstellen van een door alle regiogemeenten en de culturele sector gedragen visie op de versterking van de regionale culturele infrastructuur. Met de provincie zijn en blijven we in overleg over haar rol en bijdrage aan onze regionale ambities.

De Cultuurregio 025 neemt actief deel aan het structureel overleg van de stedelijke regio's met ministerie OCW, IPO en VNG. De komende periode zijn onder andere de evaluatie van de stedelijke regio's, innovatie & transitie van de sector, de codes van de culturele sector en de ontwikkeling van het landelijk cultuurbestel belangrijke onderwerpen.

Erfgoed levert een bijdrage aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren

Het Arnhem van nu is het resultaat van een lange ontwikkelingsgeschiedenis. Deze geschiedenis is dagelijks en vrijwel overal te ervaren en bepaalt voor een belangrijk deel het aanzien van de stad. Het aanwezige erfgoed is in meerdere opzichten betekenisvol en waardevol. In cultuurhistorisch opzicht weerspiegelt het erfgoed de geschiedenis van de stad. Dit erfgoed is niet reproduceerbaar en van onvervangbare waarde. Erfgoed vertegenwoordigt daarnaast identiteitswaarde. Het karakter van een buurt of stad maakt dat mensen zich er thuis of ermee verbonden voelen. Vaak gaat dat om plekken en/of gebouwen, maar ook de verhalen die hierbij horen en eigen belevingen zorgen hiervoor. Erfgoed is ook van belang voor de stadseconomie. Het historische karakter van de binnenstad is een belangrijke basis voor het aantrekkelijke winkel- en verblijfsklimaat. Bezoek aan de binnenstad leidt tot bestedingen. Monumentale parken worden intensief gebruikt en trekken mensen en bedrijven aan die zich graag in de buurt van zo'n park willen vestigen. Erfgoed draagt kortom bij aan een aantrekkelijk klimaat voor bewoners, ondernemers en bezoekers van de stad.
Het is de ambitie om goede erfgoedzorg, niet alleen door bescherming van cultuurhistorisch waardevolle objecten, vooral ook vorm te geven door kennisoverdracht, enthousiasmering en behoud door ontwikkeling. Dit doen we om de cultuurhistorische factor een zichtbare en samenhangende rol te geven in stedelijke ontwikkeling.

Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed

Het Arnhemse erfgoedbeleid richt zich op behoud en versterking van cultuurhistorische waarden en helpt hiermee bij te dragen aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren. Dit wordt bereikt door:

- Cultuurhistorie als inspiratiebron op te nemen in ontwerpopgaven en gebiedsprocessen, hier vorm aan te geven in (ruimtelijke) plannen en projecten waardoor cultuurhistorie zichtbaar en beleefbaar wordt gemaakt. Een voorbeeld is Kamp Koningsweg Noord waarvoor het militair verleden een belangrijk uitgangspunt is.
- (Her-)bestemming van cultuurhistorisch erfgoed, door dit erfgoed een duurzame bestemming te geven en daardoor voor de stad te behouden. Te denken valt hierbij aan de Eusebiuskerk. De restauratie is mede bekostigd door rijkssubsidie en bij de verlening hiervan speelden herbestemmingsplannen een belangrijke rol. Als 'huiskamer' van de stad is een gerestaureerde Eusebiuskerk klaar voor de toekomst. Andere voorbeelden zijn de Walburgiskerk en Ambachtsschool (Boulevard Heuvelink) waarin respectievelijk residenties en een wooncomplex worden of zijn gerealiseerd.
- Het cultuurhistorische erfgoed duurzaam te beschermen, waar de kwetsbaarheid ervan dit noodzakelijk maakt, bijvoorbeeld door plantoetsing en vergunningverlening. Te denken valt hierbij aan de restauratie van het Bio-Herstellingsoord en renovaties van wederopbouwarchitectuur.
- Kennis over het Arnhemse erfgoed toegankelijk te maken en daarmee het publieksbereik en draagvlak voor het behoud van cultuurhistorisch erfgoed te vergroten, bijvoorbeeld door advisering, erfgoedpublicaties, organiseren van lezingen en tentoonstellingen en het onderhouden van Planon, een extern te raadplegen monumentendatabase.

Bescherming en herbestemming van cultuurhistorisch erfgoed

Bescherming van cultuurhistorisch erfgoed maakt deel uit van het dagelijkse werk en wordt doorlopend vormgegeven door vergunningverlening en kennisoverdracht, het leveren van bijdragen aan bestemmingsplannen en deelname in projectgroepen ter voorbereiding op de Omgevingswet. In die projectgroepen is erfgoed/het Arnhemse historische DNA (als input voor de Omgevingsvisie) als mede kwaliteitsbepalend bij ruimtelijke ontwikkelingen gepositioneerd. Herbestemmingen worden eveneens afgewogen binnen het kader van de vergunningverlening, met oog voor kansen die deze kunnen bieden. In de monumentenzorg is grote aandacht voor verduurzaming. Hierbij is het van belang duurzaamheidsmaatregelen te treffen zonder dat cultuurhistorische waarden wezenlijk worden aangetast. Hiervoor wordt landelijk kennis ingewonnen en worden adviezen verstrekt. Bovendien zal het komende jaar verder worden gewerkt aan een beleidskader voor verduurzaming van cultuurhistorisch erfgoed. Andere speerpunten zijn het opstellen van een kerkenvisie en het in kaart brengen van gebieden waar erfgoedwaarden nog niet voldoende in beeld zijn, maar waar mogelijk wel beschermingsvraagstukken spelen. Toetsingskaders voor de archeologie van de Tweede Wereldoorlog zijn gereed en worden voorgelegd voor bestuurlijke afstemming.

Zichtbaar en beleefbaar maken van erfgoed

- Erfgoed wordt waar mogelijk zichtbaar en beleefbaar gemaakt in de stad. Stichting Eusebius Arnhem en de gemeente staan bijvoorbeeld in nauw contact als het gaat om de programmering van de gegraven verbindingsgang tussen de grafkelder van hertog Karel van Gelre en de crypte van de 10e-eeuwse Sint Maartenskerk.
- In projecten gaan wij ontwikkelkansen in projecten agenderen, stakeholders enthousiasmeren en kennis overdragen. Projecten waar dit speelt of op korte termijn kan gaan spelen zijn Meinerswijk fase 2, het Cobercoterrein en De Hes.
- In 2021 is het nominatiedossier voor de Limes aan UNESCO aangeboden. Op 27-7-2021 neemt het werelderfgoedcomité een besluit over de status. Bij een positief besluit start een regionaal 'Limesjaar' ter viering ervan.
- Met behulp van het onderzoek naar functie-scenario's voor de historische kelders wordt gezocht naar een toekomstbestendige herbestemming van dit complex.
- Er wordt Arnhems vondstmateriaal voor archeologische tentoonstellingen geleverd.
- De Open Monumenten Dag wordt ondersteund, onder meer door het geven van rondleidingen en ambtelijk advies.

Ontsluiting van kennis over erfgoed

- Planon, de monumentendatabase die raadpleegbaar is voor monumenten- en andere erfgoedgegevens, wordt, nu hij geactualiseerd is, beheerd, bijgehouden en verder ontsloten.
- Ondersteuning van Stichting Monuscript die jaarlijks boeken uitbrengt in de Arnhemse Monumenten Reeks. In het najaar verschijnt een uitgave over Schaarsbergen.
- Op grond van het geschreven projectplan wordt gestart met het publieksboek archeologie zuidelijke binnenstad. Een uitgever is geselecteerd en als eerste stap wordt een historisch kader vervaardigd. Van start tot publicatie van het publieksboek neemt het proces twee jaar in beslag.
- Rapporten van het archeologische onderzoek ter hoogte van Schuytgraaf Veld 1, Nieuwstraat en Jansplaats komen gereed. Hieraan zijn lezingen gekoppeld.
- De archeohotspot, die in oktober 2020 een herstart beleefde, wordt verder vormgegeven, opengesteld en doorontwikkeld naar een 'archeolab'.
- Archeologisch onderzoek in de stad gaat gepaard met berichtgeving en publiciteit.

Regisseren en uitvoeren van archeologisch onderzoek en archeologisch depotbeheer

- Naar de kwaliteit van het Romeinse grafveld in Schuytgraaf wordt een monitoringsonderzoek uitgevoerd. Dit wordt gecombineerd met proefsleuvenonderzoek om het grafveld beter te kunnen begrenzen.
- Depotbeheer: er wordt verder gewerkt aan het digitaliseren van vondstgegevens met het oog op ontsluiting van het depot. Er is zicht op een applicatie om registratie definitief onder te brengen.
- Bij archeologische projecten wordt vooral ook de regierol aangenomen. Projecten doen zich voor in zowel de historische binnenstad als daarbuiten.

Regioadvisering archeologie

De gemeente Arnhem werkt met zeven omliggende gemeenten samen in regionaal verband. De regio-archeoloog adviseert de gemeenten doorlopend over het meenemen van archeologie in ruimtelijke ontwikkelingen en het beleefbaar maken ervan, formuleert beleid en toetst rapporten en overige adviesdocumenten. De regio-archeologie wordt gefinancierd door de omliggende gemeenten en provinciale subsidie. In 2021 is vanuit de provincie subsidie beschikbaar gesteld tot en met 2024.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt Arnhemmers met elkaar	**33.294**	**5.920**	**1.140**	**821**
Verbreding van cultuurbereik en participatie	21.417	5.920	687	802
Versterking van de culturele infrastructuur	11.877	0	453	19
Profilering en vitalisering van het culturele klimaat				
Erfgoed levert een bijdrage aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren.	**1.386**	**576**	**237**	**198**
Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed	1.386	576	237	198
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**34.680**	**6.496**	**1.377**	**1.018**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	32.652	32.670	36.121	34.680	36.108	36.103	36.079
Baten	5.575	6.381	5.995	6.496	6.496	6.496	6.496
Saldo lasten en baten	***-27.077***	***-26.289***	***-30.127***	***-28.185***	***-28.185***	***-29.607***	***-29.583***
Toevoegingen aan reserves	1.197	1.208	1.256	1.377	1.411	1.446	1.501
Onttrekkingen aan reserves	1.186	837	1.938	1.018	893	868	905
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-10***	***-370***	***682***	***-359***	***-359***	***-577***	***-597***
Gerealiseerd resultaat	**-27.087**	**-26.659**	**-29.445**	**-28.543**	**-30.130**	**-30.185**	**-30.180**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 34,7 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Subsidies en gemeenschappelijke regelingen: € 24,9 miljoen;
- Kapitaallasten: € 5,2 miljoen;
- Uitgaven voor vastgoed: € 2,3 miljoen;
- Kosten personeel: € 0,9 miljoen;
- Overige kosten: € 1,4 miljoen.

De totale lasten dalen ten opzichte van 2021 met € 1,4 miljoen. In 2021 was sprake van een extra kostenpost binnen cultuur van € 3,3 miljoen wegens corona. Verder is in 2022 € 1,2 miljoen extra begroot voor kapitaallasten van het nieuwe Museum Arnhem.

Baten

De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 6,5 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Verhuur panden en accommodaties: € 6,5 miljoen.

De totale opbrengsten stijgen ten opzichte van 2021 met 0,5 miljoen. Dit komt door de huuropbrengst van het nieuwe Museum Arnhem (€ 0,5 miljoen).

Toevoegingen aan reserves

In 2022 wordt voor totaal € 1,4 miljoen toegevoegd aan de reserves.

- € 0,9 miljoen wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Onderhoud Vastgoed;
- € 0,3 miljoen wordt toegevoegd aan de Algemene Reserve;
- € 0,2 miljoen wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves

In 2022 wordt voor totaal € 1,0 miljoen onttrokken aan de reserves.

- € 0,7 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Onderhoud Vastgoed;
- € 0,3 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Cultuur

De culturele basis- en meerjarenvoorzieningen, het culturele middensegment en makers tot aan de amateurkunstverenigingen.

Erfgoed

- Provincie Gelderland;

- Rozet;
- Museum Arnhem;
- Stichting Monuscript;
- Stichting Open Monumenten Dag;
- Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland (AWN), afdeling 17;
- Deelnemende gemeenten regio-archeologie (Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Westervoort, Zevenaar).

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- St. Eusebius
- St. Focus Filmtheater
- St. Het Huis van Puck
- St. Introdans
- St. Jacobiberg
- St. KAB Posttheater
- St. Luxor Live
- St. Museum Arnhem
- St. Musis en Stadstheater
- St. Productiehuis Plaatsmaken
- St. Rijnstad
- St. Rozet
- St. SLAK
- St. Sonsbeek & State of Fashion
- St. Streekomroep Middel Gelderland
- Stichting Schakel025

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Cultuur. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Stadstheater/Lauwersgracht alliantie
Exploitatie gesubsidieerde partijen
Investeren binnenstad

Corona risico's

Cultuur; Extra steun culturele instellingen en kunstenaars

Beleidskaders

- Kadernota ‘STROOM – cultuurbeleid Arnhem’;
- Tussenevaluatie 'Arnhem, Stroomt Door', 2016;
- STROOMversnelling: actualisatie cultuurbeleid, 2020;
- Cultuurprofiel 025 Arnhem Nijmegen;
- Erfgoedagenda gemeente Arnhem.

Participatie en armoedebestrijding

De beste manier om mee te kunnen doen is het hebben van betaald werk. Wanneer je werkt en in je eigen onderhoud kunt voorzien, ben je niet meer afhankelijk van anderen en kun je zelf beslissen hoe je leven er uit ziet. Voor veel Arnhemmers is dat geen gemakkelijke opgave. Zij hebben, naast armoede, een afstand tot werk. Zij kunnen geen werk vinden of behouden, hebben geen of niet de juiste opleiding of hebben een fysieke of sociale beperking waardoor het moeilijker is een passende baan te vinden. Wij vinden het belangrijk dat meer Arnhemmers werk vinden en kunnen behouden. Het liefst een betaalde baan, maar om daar te komen zetten we ook in op werkervaringsplaatsen, leerbanen, activerend werk of begeleid werk. Zodat iedereen de kans krijgt om mee te doen en op termijn zo zelfstandig mogelijk kan leven. Nu is deze inzet belangrijker dan ooit: de coronacrisis zorgt er voor dat de komende tijd nog meer Arnhemmers onze hulp nodig hebben. Juist nu moeten we investeren in werk, werk en nog eens werk. En investeren in opleiding, trainingen, werkervaring, stages, belemmeringen opheffen, werkgevers ontlasten en zo meer. Voor diegenen die een klein duwtje in de rug nodig hebben, maar we moeten juist nu ook zeker investeren in die Arnhemmers die langduriger begeleiding nodig hebben om duurzaam aan het werk te kunnen gaan. Werkgevers spelen een belangrijke rol bij het bieden van deze kansen. Daarom ondersteunen we hen bij het inrichten van hun werk zodat meer werkzoekenden op de arbeidsmarkt een plek vinden. Met advies, met het vinden van geschikte kandidaten voor hun vacatures, met ondersteuning om werk passend te maken, of met tijdelijk werkgeverschap. Zo zorgen wij er voor dat er meer Arnhemmers kunnen uitstromen uit de uitkering en dat het voor steeds minder mensen nodig is om van een uitkering afhankelijk te zijn.

Armoede is meer dan 'geen geld hebben'. Armoede betekent vaak niet meer mee kunnen doen. Met sporten, met evenementen, met de buurt. Armoede zorgt voor veel problemen, van stress tot sociale uitsluiting. Het is een negatieve spiraal waaraan het lastig is je te ontworstelen. Daarnaast is 'Arnhemmers schuldenvrij' onze ambitie. Dat is een bijzonder uitdagende opgave. Zeker nu, in een tijd waar door corona mensen voor het eerst in de schulden raken of de schulden vergroot worden. Iedere Arnhemmer heeft recht op een perspectiefrijke toekomst. Dit doen we door te zorgen dat hun financiële basis op orde is en dat ook de ouders uit deze situatie komen. Vroegtijdig signaleren van een langdurig laag inkomen en schulden, kan zorg dragen dat mensen sneller bereikt en geholpen worden. We richten ons er daarbij op dat voorzieningen niet alleen een vangnet zijn, maar ook worden ingezet als een springplank en activering voor onze inwoners. Tegelijkertijd zetten we in op het creëren van een kansrijk netwerk om deze mensen heen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Doorbraak naar werk

De ambitie van Doorbraak naar Werk blijft de komende jaren onveranderd: Arnhem zet door op de wens om de landelijke trend qua uitstroom te volgen en nog 500 Arnhemmers extra te laten uitstromen uit de uitkering.

Door de coronacrisis zagen wij ons in afgelopen jaren wel geconfronteerd met onverwachte effecten, en vraag is hoe dit op langere termijn uitpakt voor Arnhem. We constateren dat het verloop van de crisis geen vaststaand feit is. Dat vraagt voortdurend beoordelen wat de verwachte prognoses op de arbeidsmarkt zijn en ons instrumentarium daar zo goed mogelijk op bijstellen. We willen instroom in de uitkering voorkomen, en de inwoner die toch in die situatie beland zo snel en duurzaam mogelijk perspectief bieden. Dit doen we door ons dicht bij de inwoner te organiseren en samenwerking met andere partijen, lokaal en regionaal op te zoeken. Ook blijven wij het belang van inclusief werkgeverschap uitdragen en stimuleren in onze stad en regio.

We hebben komende tijd zeker aandacht voor specifieke doelgroepen. Het gaat dan om jongeren in een kwetsbare positie, startende werkende jongeren, vaak met een flexcontract en (startende) zelfstandig ondernemers. Ook nieuwkomers zijn een kwetsbare groep. Daarnaast zien we dat mensen die al langer aan de kant van de arbeidsmarkt staan, nu nog minder kansrijk zijn. Onze uitdaging is vooral flexibel te zijn in de inspanningen die wij plegen en deze doelgroepen zo goed mogelijk te kennen. Zodat wij weten wat nodig is om hen maximaal te faciliteren in de stappen richting werk of maximale participatie.

We investeren in 2022 fors extra om de gevolgen van de coronacrisis op te vangen.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Volumeontwikkeling uitkeringslast BUIG		100	96,5	97,7	
Eenheid: Indexcijfer afgezet tegen andere gemeenten					
Bron: Divosa					
Netto arbeidsparticipatie	65,4%	66,5%	66,4%	67,7%	
Eenheid: Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.					
Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)					

Personen met een bijstandsuitkering	82,5	80,1	76,8	84,3	
Eenheid: Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 10.000 inwoners					
Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)					

Investeren in voorkomen

Wij willen, zeker nu, voorkomen dat nog meer Arnhemmers afhankelijk worden van inkomensondersteuning. We investeren daarom de komende tijd, ook in regionaal verband, in het aan het werk houden van mensen en in het doorgeleiden van mensen van de ene naar de andere baan. Inmiddels is een regionaal mobiliteitsteam (RMT) neergezet, dat zich samen met partners ook richt op begeleiden van werk naar werk. Voor jongeren is het belangrijk dat zij een stage en aansluitend een baan kunnen vinden, zodat zij geen uitkering hoeven aan te vragen. Zeker voor leerlingen in het voorgezet speciaal onderwijs (vso), leerlingen in het praktijkonderwijs (pro) en mbo-studenten is het van groot belang dat we de komende tijd samen met het onderwijs ondersteuning bieden naar vervolgonderwijs of werk.

Doorontwikkelen sluitende aanpak jongeren in kwetsbare posities

We intensiveren en verbeteren de leerlingnetwerken voor leerlingen op het voortgezet speciaal onderwijs (vso) en praktijkonderwijs (pro), wat bijdraagt aan een warme overgang van school naar werk. De preventieve inzet op jongeren met een achtergrond in het vso en pro samen met het UWV, intensiveren en bestendigen we. Samen met het MBO onderzoeken we op welke wijze we MBO-instellingen kunnen ondersteunen bij de overgang van school naar werk om te voorkomen dat jongeren uitvallen. We zetten in op duurzame banen voor jongeren in onze arbeidsmarktregio en zorgen voor ontmoetingen tussen jongeren en werkgevers.
Op regionaal niveau wordt er invulling gegeven aan een plan van aanpak om jeugdwerkloosheid te voorkomen. Er wordt net een brede groep ketenpartners samengewerkt om tot een gezamenlijke ambitie te komen en hier samen de schouders onder te zetten. Met als resultaat een gedragen en actiegericht plan waarbij geen jongeren meer tussen wal en schip vallen.

Herijken aanpak statushouders en nieuwkomers

De nieuwe Wet Inburgering is per januari 2022 van kracht. We sorteerden al voor op deze nieuwe wet en de ondersteuning vanuit werk en inkomen en hebben een bureau nieuwkomers ingericht dat zich komende tijd zal doorontwikkelen. Voor statushouders en nieuwkomers wordt de aanpak herijkt. Daarbij is specifiek aandacht voor gezinsmigranten, zodat ook zij volwaardig mee kunnen doen in Arnhem. Daar komt nu bij dat het juist nu van belang is in nieuwkomers te blijven investeren, zodat ook zij klaar zijn voor de arbeidsmarkt, op het moment dat deze de komende jaren weer zal aantrekken. De komende tijd worden duale trajecten ingericht om statushouders taal en werk te bieden.

Samenwerken met UWV, SVB en Justitie

Als gevolg van de coronacrisis zijn meer Arnhemmers werkloos geworden. Zij hebben een WW-uitkering aangevraagd en zullen (op termijn) mogelijk doorstromen naar een bijstandsuitkering. We hebben samenwerkingsafspraken gemaakt met UWV om in te zetten op preventie en werken gezamenlijk aan toeleiding naar werk direct vanuit de WW en het wegnemen van belemmeringen zoals schulden. Er zijn ook samenwerkingsafspraken met justitie rondom signalering en verwijzing naar het gemeentelijke hulpaanbod. De komende tijd maken we vergelijkbare afspraken met het SVB.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Instroompercentage bijstand			2,4%	2,0%	
Eenheid: Instroompercentage bijstand afgezet tegen andere gemeenten					
Bron: Divosa					
Percentage werkloze jongeren	3%	3%	3%		
Eenheid: Het percentage werkloze jongeren 16-22 jaar					
Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)					

Dichtbij de Arnhemmer en integraal

Arnhemmers die al langere tijd afhankelijk zijn van een uitkering, langdurig in de armoede zitten en/of schulden hebben, verliezen we niet uit het oog. Dit is in lijn met de adviezen van onder meer de werkgroep sociale impact van de coronacrisis. Voor deze mensen blijft het onverminderd van belang dat ze uit de geldzorgen komen en indien hun situatie er om vraagt perspectief krijgen om weer op weg te gaan naar werk. Ons uitgangspunt is om hen actief en op maat te begeleiden bij het zetten van stappen naar (financiële) zelfstandigheid en werk. We kijken daarbij naar de individuele leefsituatie en pakken belemmeringen voor meedoen in Arnhem integraal op. We kijken naar de financiële situatie, de gezinssituatie, de gezondheid en de sociale omgeving. Als bijvoorbeeld blijkt dat er bovenmatig veel vrouwen instromen zal het college haar aanpak, beschikbare instrumenten en middelen op gepaste wijze in zetten om te begeleiden naar (betaalde) arbeid (conform motie 20M193 Pak groeiende economische ongelijkheid tussen mannen en vrouwen door coronacrisis aan). De nieuw ingerichte gebiedsteams van Werk en Inkomen hebben daar samen met de Sociale wijkteams een belangrijke rol in, maar ook onze ketenpartners, scholen en maatschappelijke organisaties, die Arnhemmers dagelijks ontmoeten, helpen daarbij. Binnen het programma ‘investeren in een sociaal sterke stad’, gaan wij actief verbinding zoeken en het gesprek aan met sociaal maatschappelijke instellingen waaronder kerken, Leger des Heils, Moskeeën enz.” Hiermee willen wij pro-actief invulling geven aan de motie 20M176 Investeren in een sociaal sterke stad (amendement 20A80 Investeren in een sociaal sterke stad).

Gebiedsgerichte sturing en integrale wijkaanpak

Onze wijken zijn erg belangrijk in de aanpak van armoede, werk-, zorg en schuldenvraagstukken bij onze inwoners. Om deze vraagstukken integraal aan te kunnen pakken vanuit de perspectief van de inwoner, zetten we de ingezette lijn om de samenwerking, tussen Sociale wijkteams, teams Leefomgeving en Werk en Inkomen, te verstevigen door. Samen kunnen zij er voor zorgen dat op alle leefgebieden van de inwoners één integraal plan van aanpak ontwikkeld wordt. Het netwerk van maatschappelijke initiatieven, participatierotonde én het (in)formele steunnetwerk van de inwoner wordt hierbij maximaal benut.

Om de samenwerking te verstevigen, investeren we in een gezamenlijke huisvesting tussen deze drie partijen in de gebieden. Ook zorgen we ervoor dat de samenwerking tussen de wijkcoach en regisseurs optimaal geborgd is en dat zij elkaar op een gestructureerde manier kunnen vinden en elkaars werk versterken. In 2022 verwachten we wettelijke versoepelingen die mogelijkheden bieden om onze dienstverlening beter op elkaar af te stemmen en bestuderen we de mogelijkheden die dat kan bieden.

Ook investeren we in de doorontwikkeling van gebiedsagenda's tussen de Sociale wijkteams, teams Leefomgeving en Werk en Inkomen, zodat de uitdaging per gebied zichtbaar worden en gezamenlijk de doelstellingen kunnen worden bepaald. De gebiedsagenda's vormen een basis voor de stedelijke aanpak, tegelijkertijd is er ook voor de doorvertaling van de stedelijke ambities richten de gebieden. Met deze vorm sluiten we beter aan op de wensen en behoeften van een gebied of wijk in onze stad.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Percentage bijstandsgerechtigden dat inkomsten heeft uit werk				indicator in ontwikkeling	

Eenheid: percentage inwoners met bijstand dat ook inkomsten uit werk heeft

Bron: administratie W&I

Perspectief bieden

Wij willen Arnhemmers die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet zo snel mogelijk helpen op weg naar zelfredzaamheid. Werk is daarbij cruciaal. Ons motto is dan ook 'aan het werk, tenzij…' Dit is sinds de coronacrisis belangrijker dan ooit, maar ook een grote uitdaging, omdat de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt minder voorspelbaar zijn en er een verschuiving heeft plaatsgevonden in de werkgelegenheid die geschikt is om in te stappen op de arbeidsmarkt. Samen met onze ketenpartners moeten we dus slim en creatief op zoek naar de mogelijkheden, en dat betekent flexibiliteit. We denken perspectief te kunnen gaan bieden door Arnhemmers te faciliteren bij het (om)scholen naar vraagsectoren, door korte trainingen en coaching bij het vinden van ander werk, maar ook door tijdelijk werkgeverschap te bieden zodat arbeidsvaardigheden niet verdwijnen, maar mensen aan de slag kunnen blijven tot de economie weer verbetert en werkgelegenheid behouden blijft.

Een startkwalificatie kan een belangrijk tussendoel zijn om te komen tot een (betaalde) baan. Daarom sturen wij bij jongeren tot 27 jaar aan op het behalen van een startkwalificatie mede door het herijkte VSV programma en het schakelpunt. Voor de leeftijdsgroep daar boven leert de ervaring dat een startkwalificatie niet het enige middel is om te komen tot (duurzame) uitstroom. Soms is andere ondersteuning ook nog veel belangrijker. Door de inzet op bijvoorbeeld kleinere, praktische opleidingen (eventueel met praktijkcertificaat) lukt het om mensen richting een (betaalde) baan te begeleiden. Denk hierbij aan het behalen van een heftruckcertificaat, taxipas, VCA veiligheidscertificaat, MBO niveau 1 in de zorg (thuiszorg en woonassistent). Ook is voor mensen soms het behalen van een startkwalificatie het juiste maatwerk dat van toepassing is. Stuk voor stuk inzet die de kansen vergroot voor mensen op de arbeidsmarkt. Scalabor, het Leer-Werk-Loket en verschillende opleidingsinstituten kunnen ons hier bij helpen. We gaan monitoren hoeveel mensen zonder startkwalificatie in de bijstand zitten en

instromen, hoeveel mensen er met startkwalificatie uitstromen en of het halen van een startkwalificatie bijdraagt aan een duurzame uitstroom uit de uitkering.
We evalueren deze cijfers jaarlijks en vergelijken die met landelijke cijfers en cijfers van vergelijkbare gemeenten. Deze evaluatie delen wij jaarlijks met de raad. Op basis van die evaluatie passen wij ons beleid ten aanzien van het bevorderen van het behalen van een startkwalificatie voor bijstandsgerechtigden aan (amendement 20A76 Iedereen een startkwalificatie).

Verbetering instrumentarium ketenpartners

In 2022 verwachten wij de nodige dynamiek op de arbeidsmarkt. De effecten van de coronacrisis en het groeiende bewustzijn dat wetgeving rondom flexibiliteit en zekerheid op de arbeidsmarkt aanpassing vraagt: deze ontwikkelingen (zoals ook onder andere het advies van de commissie Borstlap) zullen leiden tot veranderingen in wet- en regelgeving en nieuwe initiatieven. Wij richten ons in 2022 op het versterken van de veerkracht van de volgende groepen:

- nieuwe instromers in de arbeidsmarkt (van school naar werk);
- zij-instromers (van werk naar werk);
- herinstromers (van uitkering naar werk).

In 2022 zijn wij in continue dialoog met onze regionale en lokale uitvoeringspartners (zoals Scalabor, onderwijsinstellingen, Werkgevers Service Punt, Leer-Werk-Loket en Centrum Activerend Werk) om ons instrumentarium aan te sluiten op veranderingen en wendbaar te kunnen reageren. Wij doen dit onder andere met initiatieven als:

- het opzetten van het zogenaamde regionale mobiliteitsteam;
- de extra inzet van combinatie-functionarissen voor de aansluiting VSO-PRO;
- het verbreden van het buurtbaanbureau.

Bij het verbeteren van het instrumentarium staan de behoeften van de Arnhemse inwoners centraal. Zo zullen we inwoners die een langere afstand tot de arbeidsmarkt hebben nieuwe instrumenten bieden, gericht op het zetten van tussenstappen richting werk of voor meedoen naar vermogen. Het aanbieden van basisbanen en mobiliseren en activeren van betekenisvol werk in de wijken sluit hierop aan.

Verbetering toeleiding en doorleiding ketenpartners

Het cluster Werk & Inkomen is een belangrijke partij in de toeleiding van inwoners naar de juiste, passende participatieplaatsen of re-integratieplekken en het bepalen van passende ondersteuning daarbij. Dit is vrijwel altijd maatwerk, zeker voor inwoners met verminderd arbeidsvermogen. Het aanbod van instrumenten wordt door diverse ketenpartners verzorgd, waarbij de ene ketenpartner zich meer richt op trajecten voor inwoners met een lage participatiegraad en een andere ketenpartner zich richt op inwoners met een hogere participatiegraad. We werken in 2022 aan een betere kennis binnen cluster Werk & Inkomen over de diverse trajecten en hun onderlinge verschillen en beoogde doelgroepen. Zodat we in de toeleiding beter bij de behoefte van de inwoner aansluiten. Dit proces faciliteren we ook bij de ketenpartners. Door te investeren in meer kennis van elkaars trajecten en onderlinge verbinding vergroten we soepele in- en doorstroommogelijkheden tussen de verschillende aanbieders. Zodat inwoners steeds maximaal gefaciliteerd worden in het zetten van stappen op de participatieladder en een goede samenwerking in de keten ervaren, ook als zij switchen van het ene naar het andere traject.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Uitstroompercentage algemene bijstand			2,1%	1,9%	

Eenheid: Uitstroompercentage algemene bijstand afgezet tegen andere gemeenten

Bron: Divosa

Inclusief werk

Wij willen werkgevers motiveren om hun werk inclusiever te organiseren en een vruchtbare bodem van en voor inclusief werkgeverschap in onze stad en regio stimuleren. Daarom stimuleren wij inclusief ondernemerschap in samenwerking met het programma Vitale Economie, zetten wij in op het lokaal, duurzaam en sociaal aanbesteden van onze gemeentelijke opdrachten, vragen wij onze ketenpartners om gezamenlijk (verder) te bouwen aan een brede werkgeversdienstverlening en bevorderen we de inzet van Participatiewet-instrumenten zoals loonkostensubsidie en jobcoaching.

Stimuleren netwerk Inclusief Midden-Gelderland

Wij stimuleren dat inclusieve werkgevers elkaar en ondersteunende organisaties ontmoeten tijdens speciaal voor dit doel georganiseerde bijeenkomsten. Om inspiratie op te doen, onderlinge samenwerking te stimuleren of kennis over wet- en regelgeving en stimuleringsmaatregelen en - instrumenten te vergroten. Met als uiteindelijk doel dat werkgevers (meer) arbeidsplaatsen bieden voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Arnhem zet zich in als ambassadeur en verbinder voor dit netwerk.

Herijking Social Return On Investment-aanpak

De in 2021 gestarte pilots 'lokaal, sociaal, duurzaam en circulair inkopen in Arnhem' en 'Social Return On Investment regio Midden-Gelderland' zullen in 2022 hun vruchten gaan afwerpen. Wij willen in Arnhem, als centrumgemeente van de regio Midden-Gelderland, met ons inkoop- en aanbestedingsbeleid ook maatschappelijke impact stimuleren door ondernemers in contact te brengen met onze werkzoekende inwoners en zo inclusief werkgeverschap in onze stad en regio realiseren. In 2022 zal Social Return, als onderdeel van maatschappelijk verantwoord inkopen, in iedere aanbesteding van Arnhem worden opgenomen. Dit is voortzetting van het beleid dat in 2021 is ingezet. Ten behoeve van de uitvoering van Social Return on Investment zal het regionale steunpunt, dat in de regionale pilot wordt ingericht, in 2022 opdrachtnemers en opdrachtgevers van Arnhem en de andere regionale gemeenten adviseren en ondersteunen bij de invulling van hun SROI-verplichting.

Gemeente Arnhem als inclusieve werkgever

Wij kunnen onze rol als stimulator voor inclusief werkgeverschap het beste vervullen wanneer wij een goed voorbeeld zijn. Door optimale resultaten te halen en door als werkgever actief deel te nemen aan regionale activiteiten. Het programma 'inclusie en diversiteit' geeft hier invulling aan.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
% gemeentelijke inkoopdossiers met SROI-component				indicator in ontwikkeling	

Bron: inkoopadministratie

Samen sterk

De ambities van de gemeente Arnhem voor haar stad zijn groot! We leggen de lat graag hoog om met partners optimaal samen te werken voor onze inwoners en werkgevers. De acties om deze ambities waar te maken zijn onderdeel van onder andere de Herstelagenda en het programma Vitale economie. We werken lokaal waar nodig en (boven) regionaal om onze ambities te versterken en voor gezamenlijke positionering en lobby richting het Rijk. Dit doen we enerzijds door de uitvoering in de regionale samenwerking te versterken, onder andere door naast de strategische agenda gezamenlijk met onze netwerkpartners in te zetten op Regionaal Mobiliteitsteam en jeugdwerkloosheid. En anderzijds door de bijdrage van de bestuurder als lid van VNG Commissie Integratie, Participatie en Schulden, als voorzitter van het Regionaal Werkbedrijf en haar inzet in de regio dragen bij het vormgeven van lokale en (boven)regionale ambities.

Gezamenlijke lobby

De afgelopen periode is ingezet op een intensievere samenwerking regionaal en bovenregionaal op het gebied van arbeidsmarktbeleid. Inmiddels werken we samen met The Economic Board en de Groene Metropool Regio op het ontwikkelen van een human capital agenda. Daarnaast wordt er verkend of de samenwerking met de provincie, naast regionaal, ook bovenregionaal (zes arbeidsmarktregio's) versterkt kan worden. Door het opzetten van een goede (boven)regionale human capital agenda verstevigen we onze positie en lobby naar het Rijk. Dit alles met als doel om onze inwoners en werkgevers optimaal te faciliteren om meer weer- en wendbaar te zijn.

Ontwikkelen en uitvoeren Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland

De Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland met aanvullende projecten als Perspectief op Werk en Werken aan Werk is actueler dan ooit. De huidige crisis laat zien dat we met onze partners in het Regionaal Werkbedrijf en de regiogemeenten samen sterker staan en meer kunnen voor onze inwoners en werkgevers als we intensief samenwerken. In de komende periode werkt regio Midden Gelderland verder met de extra ontvangen crisismiddelen die ingezet worden op mensen die een kwetsbare arbeidsmarktpositie hebben, jongeren die zelfstandig onvoldoende in staat zijn om hun weg te vinden naar de arbeidsmarkt en de inzet richting ondernemers en werkgevers. Om optimaal in te zetten op vragen van mensen en werkgevers wordt naast de strategische agenda arbeidsmarkt samen gewerkt in een regionaal mobiliteitsteam. Op deze manier investeren we optimaal in mensen die een duwtje in de rug nodig hebben om zelfstandig deel te kunnen nemen op de arbeidsmarkt en de vraag van werkgevers voor het om- en bijscholen van werknemers zodat vraag en aanbod beter op elkaar worden afgestemd.

Meer Arnhemmers zijn financieel zelfredzaam

Het is onze ambitie dat zoveel mogelijk Arnhemmers zo zelfstandig mogelijk kunnen meedoen in de maatschappij. We streven ernaar dat zoveel mogelijk inwoners de financiële basis op orde kunnen hebben, dus voldoende inkomen om in de basisbehoeften te kunnen voorzien. Het is belangrijk dat inwoners deze inkomsten zo zelfstandig mogelijk kunnen verwerven (zoveel als mogelijk vanuit betaald werk) en dat inkomsten en uitgaven in balans zijn. Hierbij bieden wij inwoners ondersteuning waar nodig. We willen (langdurige) armoede en schulden voorkomen en beperken en streven naar een betere uitgangspositie voor de participatie van kinderen die in een armoedesituatie opgroeien.
We zetten nog nadrukkelijker in op preventie, vroegsignalering en activering. Het tijdig vinden en bereiken van deze inwoners met geldzorgen staat hoog op de agenda. Werken moet lonen. Als er schulden zijn ontstaan, is het doel die zo snel en effectief mogelijk op te lossen. In de voortgangsrapportage armoede en schuldenaanpak is hiertoe een pakket van samenhangende acties benoemd. Deze acties voeren we gezamenlijk, deels uit vanuit de schulden- en armoedeportefeuille en deels vanuit andere beleidsterreinen oppakken en uitvoeren. Een deel van de acties in het komende jaar voeren we stedelijk uit, andere acties vragen om een wijkgerichte uitvoering.

De recente coronacrisis maakt het belang van een effectief beleid gericht op financiële zelfredzaamheid nog meer duidelijk. De gevolgen van het coronavirus raakt vele Arnhemmers. Mogelijk zien we meer werkloosheid en een toenemende instroom in de bijstand. Dit raakt de Arnhemmers die al kwetsbaar waren. Het raakt ook nieuwe groepen. Mensen die ineens hun baan (gedeeltelijk) verliezen, een inkomensval maken, hun onderneming kwijtraken of ernstige zorgen hebben over een dreigend faillissement. De afgelopen maanden zijn diverse acties ondernomen. Het college zet ook de komende periode extra in op de aanpak van dit vraagstuk door extra te investeren in betaald werk en op onderdelen de financiële ondersteuning van inwoners met een risico op armoede nog meer te versterken.

Armoede en schulden voorkomen

We willen vanzelfsprekend armoedesituaties en schulden zoveel mogelijk voorkomen. Dit willen we nog beter realiseren door te investeren in onze kinderen en jongeren. De inzet is het realiseren van een betere uitgangspositie voor kinderen en jongeren uit de kwetsbare gezinnen.

Doorontwikkeling gelijke kansen kinderen en jongeren

- We brengen de problematiek van kinderarmoede en de manier waarop we het kunnen doorbreken nog meer in beeld. Ten eerste met een onderzoek naar de wijze waarop verschillende vormen van kinderarmoede (intergenerationele-, situationele of migratiearmoede) duurzaam doorbroken kunnen worden. Daarnaast met verdiepende gesprekken die we gaan voeren met kinderen die in armoede opgroeien. Met de resultaten gaan wij het komend jaar nog gerichter acteren op het vergroten van de ontwikkelingskansen van kinderen die in armoede opgroeien.
- Zo stemmen we het programma Kansrijke start (0-2 jaar), Kansrijk opgroeien (0-18 jaar) en de wijkgerichte aanpak specifiek voor kinderen van 0-4 jaar (cruciale fase) beter op elkaar af.
- Daarnaast bepalen we per wijk, afhankelijk van het type kinderarmoede in de wijk, welk collectief aanbod het best passend is. Ook de Gelrepas ondersteunt deze inzet door meer wijkactiviteiten in het Gelrepasprogramma op te nemen.
- Tegelijkertijd ondersteunen we ouders vanuit de integrale dienstverlening in de wijk zo goed mogelijk naar meer financieel perspectief. Hierbij helpen wij hen bij wat zij nodig hebben om hun kinderen goed te kunnen begeleiden in hun ontwikkeling.
- We sluiten met onze doorontwikkeling ook aan op de Arnhem-Oost aanpak en op de centrale visie van het Jeugdbeleid.
- We gaan in gesprek met scholen over hoe zij kinderen die opgroeien in armoede nog beter mee kunnen laten doen, hoe zij armoede en schulden in gezinnen beter kunnen signaleren en wat zij kunnen doen om de kinderen en hun ouders op weg te helpen naar een financiële goede toekomst.
- Waar mogelijk ontwikkelen we met het basisonderwijs een educatief aanbod om kinderen al zo vroeg mogelijk vaardigheden te leren rondom het omgaan met geld. Ook de ouders betrekken we hierbij. Ook in het voortgezet en beroepsonderwijs benutten we mogelijkheden voor een educatief aanbod voor de overgang van 17 naar 18. Centraal staat het aanleren van vaardigheden en kennis over zaken die je moet regelen als je 18 jaar wordt. Op het MBO Rijn IJssel is Opr€cht aanwezig. Zij zijn betrokken bij de steunfonds aanvragen en bij jongeren waar er geldzorgen of schulden aanwezig zijn.

Invoeren andere werkwijze tegemoetkoming schoolkosten

Vanaf het schooljaar 2022/2023 stopt de huidige schoolkostenregeling. Hiervoor in de plaats komen we leerlingen (primair en voortgezet onderwijs) uit gezinnen met een laag inkomen via de Gelrepas financieel tegemoet voor specifieke schoolkosten. Deze tegemoetkoming is bestemd voor zogenaamde persoonsgebonden schoolspullen. Hiermee geven wij tevens uitvoering aan Motie 20M342 (Geld voor schoolkosten niet anders uitgeven).

Doorgaande lijn preventief aanbod

We zetten in op een doorgaande lijn in het preventief aanbod zodat kinderen en jongeren (en hun ouders) structureel en op maat stappen zetten op het gebied van financiële bewustwording en het aanleren van vaardigheden op dit gebied.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal huishoudens met ten minste 1 jaar inkomen tot 120% sociaal minimum	15.000	14.800	14.700		
Bron: CBS					
Aantal huishoudens met ten minste 4 jaar inkomen tot 120% sociaal minimum	8.500	8.600	8.800		
Bron:CBS					
Aantal kinderen in huishoudens met ten minste 1 jaar inkomen tot 130% sociaal minimum	5.200	5.200	5.100		
Bron: CBS					
Aantal kinderen in huishoudens met ten minste 4 jaar inkomen tot 130% sociaal minimum	3.200	3.000	3.100		
Bron: CBS					

Op tijd erbij; vroeg-signalering en vroeghulp

We willen financiële problemen bij inwoners zo snel mogelijk in beeld hebben. Op tijd erbij dus. Immers, hoe langer iemand in armoede verkeert en of schulden heeft, hoe moeilijker het wordt eruit te komen.

Inzet inkomensondersteuning

- We blijven ons ook in 2022 inzetten voor een nog beter bereik en meer gebruik van onze inkomensregelingen. Specifiek richten we onze aandacht hierbij op de werkende minima. Het verbeteren van de informatievoorziening, het benutten van de diverse vindplaatsen en het stroomlijnen van het aanvraagproces voor minimaregelingen vraagt ook komend jaar de nodige aandacht. Hiermee geven we tevens uitvoering aan Motie 20M353 (hulp bij armoede begrijpen en vinden) en Motie 20M343 (Een keer aanvragen is genoeg).
- De nieuwe Gelrepas is sinds 1 januari 2021 beschikbaar. Door betere monitoring weten we nu beter wat er gebeurt. We gaan het gebruik van de nieuwe Gelrepas in 2021 goed analyseren. In 2022 gaan we het programma-aanbod waar nodig verder versterken met nieuw aanbod. De focus ligt op sport- en cultuuractiviteiten, waarbij we ook het aanbod van sport en cultuur in de wijken een plek willen geven in de Gelrepas. We willen pashouders hierbij betrekken (we denken aan het inrichten van een panel van pashouders) zodat we steeds meer dat aanbieden waar vraag naar is. Ook voeren we een eerste tevredenheidsonderzoek uit. Het streven is een Gelrepasprogramma voor en door pashouders. Waar zinvol verbinden we van andere voorzieningen aan de Gelrepas. Het ondersteunen van gezinnen bij schoolkosten en de korting op de ID kaart voor minima met een Gelrepas zijn hier voorbeelden van. We werken vanuit de Gelrepas samen met Stichting Leergeld en het Jeugdfonds Sport en Cultuur. Verder zetten we in op extra communicatie over de werking van de nieuwe pas, in afstemming met de intermediairs en de aanbieders. Bij de volgende verlenging van de Gelre Pas eind 2021, nodigen we pashouders vrijblijvend uit om de budgetcheck van Rijnstad te doen en kijken we hoe we de conclusies uit de budgetcheck kunnen gebruiken voor acties om mensen duurzaam uit armoede te halen. (overgenomen motie 21M104).
- Met ingang van 1 januari 2022 verhogen we voor gezinnen met kinderen in de leeftijd van 12 tot 18 jaar de inkomensgrens om in aanmerking te komen voor de Individuele Inkomenstoeslag (IIT) van 105% naar 110% van de bijstandsnorm. Hiermee geven we uitvoering aan amendement 21A33 (Perspectief voor gezinnen met kinderen in Armoede).

Inzet energiearmoede

Vanaf de winter 2021/2022 starten we met energiecoaches in het Spijkerkwartier, Immerloo, Presikhaaf en Geitenkamp. Daarnaast starten we komend jaar met een pilot Duurzaam Witgoed voor minima. Hierbij wordt ervaring opgedaan met het verstrekken van duurzaam witgoed op abonnementsbasis vanuit de Bijzondere Bijstand.

Beter benutten van vindplaatsen

Om inwoners met geldzorgen sneller te bereiken en hulp te bieden, maken we al volop gebruik van vindplaatsen. Dat blijven we ook de komende periode verder versterken. Zo zijn Opr€cht en de Erop Af medewerkers van Rijnstad te vinden bij bijvoorbeeld de Rechtbank en het Rijn IJsselcollege. Intern vormt cluster Werk en Inkomen een belangrijke vindplaats. Ook UWV en de SVB zijn vindplaatsen voor inwoners met geldzorgen. We hebben met het UWV samenwerkingsafspraken gemaakt om in te zetten op preventie en werken gezamenlijk aan toeleiding naar werk direct vanuit de wW en het wegnemen van belemmeringen zoals schulden. De komende tijd maken we vergelijkbare afspraken met het SVB.
Aansluiting op de Nederlandse Schuldhulproute (NSR) en de nieuwe Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) bieden nog meer kansen voor vroegsignalering. Aan de hand van de pilots die we in 2021 uitvoeren, maken we keuzes voor een structurele aanpak vroegsignalering. Hierin vormen Vroeg Erop Af en Erop Af de basis. Elementen van onze communicatiecampagne blijven we structureel inzetten en we werken hierbij samen met ervaringsdeskundigen.

Ook zetten we ons actief in om de samenwerking in de stad bij de bestrijding van armoede en schulden te versterken. Zo spelen wij een inhoudelijke en adviserende rol bij het verder ontwikkelen van de Arnhemse Dialoog, met als kern het betrekken van het bedrijfsleven bij de aanpak van de problematiek. Ook kijken we naar de toekomst van de rol van het Armoedepact in het licht van het actuele beleid en beleidsvoornemens.
Binnen het programma ‘investeren in een sociaal sterke stad’, gaan wij actief verbinding zoeken en het gesprek aan met sociaal maatschappelijke instellingen waaronder kerken, Leger des Heils, Moskeeën enz.” Hiermee willen wij proactief invulling geven aan de motie 20M176 Investeren in een sociaal sterke stad en amendement 20A80 Investeren in een sociaal sterke stad.

Huisvesting armoede-initiatieven

Er lijkt zich een serieuze kans voor te doen dat verschillende partijen die zich inzetten voor het armoedevraagstuk in de stad tot gezamenlijke, duurzame huisvesting kunnen komen. Op dit moment vindt met de partijen een verdere oriëntatie plaats, ook over hoe we dit vanuit de gemeente het beste kunnen faciliteren. Afhankelijk van de uitkomst van die oriëntatie gaan we dit proces verder concretiseren.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
% huishoudens dat afgelopen 12 maanden moeite heeft gehad om van het inkomen rond te komen	19%		21%		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijs)					
% huishoudens dat onverwachte noodzakelijke uitgave van € 1.000 kon betalen zonder daarvoor schulden te maken			64%		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijs)					
% bereikte huishoudens bij huisbezoek Vroegsignalering			72%		
Bron:Vroeg Eropaf					

Financieel perspectief vergroten

We maken ons sterk voor meer perspectief voor inwoners op financiële zelfredzaamheid en het doorbreken van (langdurige) armoede. Dat vraagt meer dan financiële hulp (vangnet). Naast toeleiding naar (betaald) werk is het belangrijk dat we met elkaar voor inwoners hiertoe alle noodzakelijke hulpbronnen (zoals opleiding, vaardigheden en een kansrijk netwerk) kunnen mobiliseren. En dat we vanuit alle invalshoeken perspectief en activering stimuleren. Daarnaast is het belangrijk dat problematische schulden duurzaam aangepakt worden.

Regie op integraal werken (gebiedsgerichte sturing en integrale wijkaanpak)

- Armoede en schulden pakken we aan vanuit alle beleidsvelden. Alleen op die manier kunnen alle hulpbronnen die nodig zijn optimaal ingezet worden.
- Welzijnsparagraaf in raadsvoorstellen - Met ingang van januari 2022 voegen we een welzijnsparagraaf toe aan het sjabloon van raadsvoorstellen. In deze paragraaf kan beschreven worden wat het voorstel bijdraagt aan het welbevinden en het financieel/ economisch perspectief van Arnhemmers, specifiek van kinderen en jongeren. Hiermee wordt beoogd de integrale aanpak van armoede en schulden te stimuleren. Hiermee geven we uitvoering aan Motie 20M352 (Armoede aan de orde van de dag).
- Samenwerking in de wijk - We zetten het verstevigen van de samenwerking, tussen sociale wijkteams, teams leefomgeving en werk en inkomen door (zie Doorbraak naar werk) . Zo kunnen we vraagstukken rondom financiële zelfredzaamheid steeds beter integraal en vanuit het perspectief van de inwoner tegemoet treden met als resultaat één integraal plan voor de inwoner.

Gebiedsagenda's - We investeren n de doorontwikkeling van gebiedsagenda's (de sociale wijkteams, teams leefomgeving en werk en inkomen); zie Doorbraak naar werk.

Inkomensondersteuning gericht op perspectief en activering

Naast het verbeteren van de zichtbaarheid en de toegang tot de inkomensregelingen, willen we het pakket aan Arnhemse inkomensregelingen op de (midden)lange termijn meer fundamenteel versterken met het oog op activering en het kunnen realiseren van meer financieel perspectief. Eind 2021 verwachten we de ingrediënten hiervan in beeld te hebben, zodat we in 2022 de eerste stappen kunnen gaan zetten. Gedacht wordt aan het vereenvoudigen van beleidsregels, nog meer toekennen op maat en het verbinden van andere hulpbronnen door aanvragers te wijzen op de mogelijkheden van hulp bij budgetvaardigheden, taalvaardigheden, schulddienstverlening, werk en inkomen. Hiermee willen tevens uitvoering geven aan Motie 20M344.
Bij de prolongatie van de Gelrepas 2021/2022, gaan we pashouders vrijblijvend uitnodigen om gebruik te maken van de budgetcheck van Rijnstad. We gebruiken waar mogelijk de conclusies uit de budgetcheck voor acties om inwoners verder te adviseren. Hiermee geven wij uitvoering aan toezegging 976.

Doorontwikkeling Mobility Mentoring

Momenteel onderzoeken we hoe de methode van Mobility Mentoring structureel en gemeentebreed kan worden gepositioneerd en ingezet. Mobility Mentoring richt zich op het versterken van de zelfredzaamheid en vaardigheden van mensen. Eind 2021 ligt hiervoor een voorstel.

Problematische schulden aanpakken

Na de implementatie van een nieuwe werkwijze in onze schulddienstverlening, blijven we investeren in een optimale samenwerking tussen de Sociale wijkteams, PLANgroep en ketenpartners. De Sociale wijkteams vormen een laagdrempelige en integrale toegang voor mensen met schulden. Na de warme overdracht naar PLANgroep blijft de wijkcoach betrokken tijdens en na het schuldhulptraject. We brengen het Fonds Renteloos herfinancieren nog meer onder de aandacht van inwoners en ketenpartners om inwoners met beginnende, kleine schulden sneller te helpen. Via Collectief Schuldregelen investeren we in een dienstverlening waarbij voor inwoners nog sneller een akkoord met schuldeisers kan worden gerealiseerd. We hebben samenwerkingsafspraken gemaakt tussen schulddienstverlening en de maatschappelijke opvang zoals het JONAhuis. Vergelijkbare afspraken maken we ook met Moviera en de Remisestraat. Via het Meldpunt Kinderopvangtoeslag zetten we volop in op de ondersteuning van gedupeerden van de toeslagaffaire.

Voor jongeren continueren we de succesvolle werkwijze van Opr€cht. Hiervoor maken we met hen nieuwe samenwerkingsafspraken. Daarnaast werkt Opr€cht ook mee met onze communicatiecampagne "Geldzorgen; samen komen we eruit" om de drempel naar hulp te verlagen. Ondernemers met geldzorgen krijgen hulp via het loket Geldzaken en Ondernemers. Deze lopende pilot wordt eind 2021 geëvalueerd waarna een keuze gemaakt wordt voor een structurele inrichting van schulddienstverlening aan ondernemers.

Tenslotte blijven we inzetten op een optimale samenwerking met bewindvoerders. Sinds april 2020 is het aantal bewindvoerders dat het convenant “Samen sterker” ondertekend heeft gegroeid van 6 naar 23. Via deze bewindvoerders wordt meer dan 60 % van de Arnhemse inwoners onder bewind bereikt. In eerste instantie lag de focus op het uitwerken en concretiseren van de afspraken uit het convenant. Hier zijn de consequenties van de Wet adviesrecht gemeenten bij schuldenbewind (Ags) meegenomen. Eind 2021 evalueren we de afspraken uit het convenant en kijken we of we in 2022 gebruik willen maken van de Ags. We maken dan ook zoveel als mogelijk samenwerkingsafspraken met bewindvoerders die (nog) niet aangesloten zijn bij het convenant.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal inwoners met financiële vragen			1.346	849	
Eenheid: Inwoners aangemeld bij Sociale Wijkteams Arnhem					
Bron: Sociale wijkteams					
Aantal aanmeldingen voor Schulddienstverlening			382	922	
Eenheid: Inwoners aangemeld bij PLANgroep					
Bron: PLANgroep					
Gemiddelde schuld van huishouden dat start met een schuldregeling				€ 36.000	
Eenheid: Euro					
Bron: PLANgroep					
Gemiddelde aantal schuldeisers van huishouden dat start met een schuldregeling				13	
Eenheid: Aantal schuldeisers					
Bron: PLANgroep					

Terugval voorkomen

Wij willen dat financiële zelfredzaamheid duurzaam is. Zowel een traject richting betaald werk als een traject richting een schuldenvrije situatie is veelal succesvol. Echter voor de inwoner is het pas echt succesvol als hij of zij aan het werk blijft en schulden zich niet meer zullen voordoen. Om dit beter te borgen is nazorg belangrijk.

Doorontwikkelen nazorg bij uitstroom

- In 2021 is 'WerkloonT' geïmplementeerd. Een rekentool van Stimulansz die de inwoner meer grip geeft op het inkomen bij de uitstroom naar betaald werk. De komende periode gaan we deze nieuwe werkwijze doorontwikkelen.
- Ook de pilot Ondersteuning op Maat is geïmplementeerd. Een maatwerkbudget dat is gekoppeld aan de Nazorg van Werk en Inkomen. Consulenten en regisseurs kunnen dit budget naar eigen inzicht inzetten wanneer bij volledige uitstroom naar betaald werk zaken spelen die een duurzame uitstroom kunnen belemmeren. Denk hierbij aan de armoedeval die in enkele situaties optreedt. We gaan de eerste fase van de pilot evalueren en analyseren. Op basis hiervan kunnen we de pilot waar nodig verbeteren.
- Momenteel wordt Surplus bij wijze van proef uitgevoerd. Daarna wordt duidelijk hoe deze werkwijze komend jaar geïmplementeerd kan worden.

Nazorg na een schuldhulptraject

De zorg na een schuldhulptraject is belegd bij de Sociale wijkteams. Zij blijven tijdens en na een schuldhulptraject betrokken bij de inwoner. Ze ondersteunen de inwoner tijdens het traject, en in de eerste maanden na afloop om terugval te voorkomen. De steunstructuur (familie, vrienden en ketenpartners) vervullen hierin ook een belangrijke rol. Met veel ketenpartners zijn hiervoor samenwerkingsafspraken gemaakt. We blijven hierop investeren. Voor mensen zonder schulden, met een inkomen tot 120 % van het minimuminkomen is het mogelijk om gratis een vorm van Budgetondersteuning op Maat te krijgen (BooM). Dit maatwerkinstrument kan bijvoorbeeld worden ingezet bij uitstroom uit een bijstandsuitkering of bij beëindiging van beschermingsbewind.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal huishoudens schuldenvrij uitgestroomd na traject Schulddienstverlening			180	333	

Eenheid: Aantal per jaar

Bron: PLANgroep

Slim monitoren en sturen

Wij willen doen wat nodig is. Wij willen instroom voorkomen en uitstroom bevorderen, inwoners ondersteunen in hun arbeidsontwikkeling, hen naar vermogen (en loonwaarde) aan werk helpen of hen ondersteunen bij activering en participatie en hen tijdig de juiste ondersteuning bieden bij vragen rondom inkomen, schulden en armoede. Wij willen ook weten wat werkt. Wij willen deze kerntaken binnen het domein Werk en Inkomen dan ook beter monitoren en er slimmer op bijsturen en handhaven. Daarom investeren we in 2022 in het verder opbouwen van ons inwonersbeeld, waarbij we de wijk als uitgangspunt nemen. Zodat we vanuit die informatie instrumenten kunnen ontwikkelen die goed aansluiten bij de behoefte van inwoners en de effectiviteit van onze bestaande inspanningen beter kunnen beoordelen. We bewegen van sturen op input naar sturen op (maatschappelijke) impact.

Inrichten monitor programma Doorbraak Naar Werk

Wij willen de rechtmatigheid, rechtvaardigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid van de gemeentelijke inzet in het kader van het programma Doorbraak Naar Werk goed kunnen volgen. In 2022 is de monitoring van het programma in de lijn geborgd. Jaarlijks brengen we op drie momenten een bestuursrapportage uit. Op de volle breedte van resultaten en inspanningen op werk, schulddienstverlening en armoedebestrijding. De rapportages brengen we parallel uit aan die van Zorg Dichterbij. Om op die manier steeds meer naar samenhang toe te werken. Op inhoud en kwaliteit van de indicatoren blijven we schaven. We streven naar de best bruikbare informatie om onze inspanningen te kunnen meten en te sturen. De komende tijd zal daarbij de nadruk liggen op het digitaliseren van interne processen, maar ook op het genereren van input van onze ketenpartners.

Doorontwikkelen prestatie-indicatoren

Voor de verschillende sturingsniveaus (beleid en uitvoering, op wijkniveau en stedelijk) en perspectieven (inwoners, werkgevers, financieel, organisatorisch) worden passende indicatoren ontwikkeld. In lijn met de gefaseerde ontwikkeling van de monitor worden de indicatoren continue in overleg met de gebruikers doorontwikkeld en aangescherpt.

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Lopende re-integratievoorzieningen	9,8	6,4	6,7	6,5	
Eenheid: Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar					
Bron: CBS- Participatiewet					
Kinderen in uitkeringsgezin	12%	11%	11%		
Eenheid: Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.					
Bron: Verweij Jonker Instituut - Kinderen in Tel					

Hierboven zijn bij de verschillende doelstellingen een aantal effectindicatoren opgenomen. In de bestuursrapportage Doorbraak naar Werk is meer informatie te vinden, is de voortgang op alle indicatoren opgenomen en zijn de trends en duiding hiervan beschreven.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Doorbraak naar werk	**35.333**	**46**	**554**	**1.516**
Investeren in voorkomen	35.333	46	554	1.516
Dichtbij de Arnhemmer en integraal				
Perspectief bieden				
Inclusief werk				
Samen sterk				
Slim monitoren en sturen				
Meer Arnhemmers zijn financieel zelfredzaam	**131.091**	**114.058**	**0**	**0**
Financiële basis op orde	131.055	114.058	0	0
Voorkomen en beperken (langdurige) armoede				
Doorbreken Generatiearmoede				
Inkomen en uitgaven in balans: minder financiële problemen en problematische schulden bij inwoners	37	0	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**166.425**	**114.104**	**554**	**1.516**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	195.488	173.395	182.950	166.425	164.723	161.928	161.928
Baten	143.602	112.334	118.118	114.104	115.404	115.404	115.404
Saldo lasten en baten	***-51.885***	***-61.061***	***-64.833***	***-52.320***	***-52.320***	***-46.524***	***-46.524***
Toevoegingen aan reserves	4.991	554	554	554	554	0	0
Onttrekkingen aan reserves	6.385	1.344	9.348	1.516	739	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.394***	***790***	***8.794***	***962***	***962***	***0***	***0***
Gerealiseerd resultaat	**-50.492**	**-60.271**	**-56.039**	**-51.358**	**-49.134**	**-46.524**	**-46.524**

Toelichting

Lasten

De begrote lasten bedragen in 2022 € 166,4 miljoen, onderverdeeld in de volgende onderwerpen:

- Bijstandsverstrekking: € 124,6 miljoen;
- Participatie: € 35,2 miljoen;
- Armoedebeleid: € 6,5 miljoen;
- Overige lasten: € 0,1 miljoen.

De totale lasten van programma S06 Participatie en armoedebestrijding zijn in 2022 € 16,5 miljoen lager dan in 2021. Dit komt door:

- Bijstandsverstrekking € 4,5 miljoen lager dan 2021: Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt doordat in 2021 incidenteel de ToZo uitkering staat begroot (€ 7,0 miljoen lager dan 2021). Daar tegenover staat dat de verwachte uitkeringslasten BUIG in 2022 € 2,5 miljoen hoger zullen zijn dan in 2021.
- Participatie € 12,2 miljoen lager dan 2021: Deze daling van het budget wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door afloop van incidentele budgetten te weten: middelen Arbeidsmarktregio (€ 4,6 miljoen lager dan 2021), middelen actieplan werk (€ 2,6 miljoen lager dan 2021, Organisatieontwikkeling Werk en Inkomen (€ 2,0 miljoen lager dan 2021). Daarnaast nemen de lasten voor WSW jaarlijks af als gevolg van uitstroom SW-medewerkers (€ 1,8 miljoen lager dan in 2021).
- Armoedebeleid € 0,1 miljoen hoger dan 2021: Dit wordt veroorzaakt door een klein incidenteel verschil op diverse bijdragen TONK, nominale compensatie, Coronamiddelen en een overschrijding op Kansrijk Opgroeien en Gelrepas in 2021.
- Schulddienstverlening € 0,3 miljoen lager dan 2021: Dit wordt veroorzaakt door incidentele uitgaven in 2021 voor de Kinderopvangtoeslagaffaire, corona en doorgeschoven budgetten uit 2020 voor preventie en Geldzaken & Ondernemers.

Baten

De begrote baten van programma S06 Participatie en armoedebestrijding zijn in 2022 € 114,1 miljoen, onderverdeeld in de volgende onderwerpen:

- Bijstandsverstrekking: € 114,0 miljoen;
- Participatie: € 46 duizend;
- Armoedebeleid: € 0,1 mln.

In totaal zijn de begrote baten in 2022 circa € 4,0 miljoen lager dan in 2021. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door:

- Bijstandsverstrekking € 2,9 miljoen lager dan 2021: Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt doordat in 2021 sprake is van een incidentele bijdrage vanuit het Rijk ten behoeve van de Tozo uitkering (€ 5,2 miljoen lager dan 2021). Daar tegenover wordt de komende jaren een stijging van de Rijksbijdrage van de gebundelde uitkering (BUIG) verwacht (€ 2,4 miljoen hoger dan 2021).
- Participatie € 1,1 miljoen lager dan 2021: In 2021 sprake is van een incidentele provinciale subsidie ten behoeve van de Arbeidsmarktregio (€ 0,7 miljoen lager dan 2021)
- Armoedebeleid € 0,1 miljoen hoger dan 2021: De bijdrage vanuit eurobudget van Menzis is in 2021 eenmalig ingezet op diverse andere programma's.

- Schulddienstverlening: € 0,2 miljoen lager dan 2021: In 2021 zijn er incidentele baten beschikbaar voor Kinderopvangtoeslagaffaire en bijdragen vanuit Dullertsstichting voor diverse initiatieven.

Toevoegingen aan reserves
Zowel in 2022 als in 2021 is de begrote toevoeging aan reserves € 0,6 miljoen. Dit betreft een toevoeging aan de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering in het kader van de organisatieontwikkeling Werk en Inkomen. Tot en met 2023 blijft de begrote toevoeging aan de BR Bedrijfsvoering € 0,6 miljoen.

Onttrekkingen aan reserves
In 2022 bedraagt de begrote onttrekkingen aan reserves € 1,5 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- BR Bedrijfsvoering in het kader van de organisatieontwikkeling Werk en Inkomen: € 0,8 miljoen;
- BR Werkinvesteringsfonds bestedingsplan 2022: € 0,7 miljoen.

De onttrekkingen zijn € 8,4 miljoen lager dan in 2021. Dit komt door:
- Een € 2,0 miljoen lagere onttrekking uit de BR Bedrijfsvoering voor de reorganisatie Werk en Inkomen;
- In 2021 is een onttrekking begroot aan de BR Taakmutaties Overloop in verband met de budgetoverheveling vanuit 2020. Voor 2022 is nog geen onttrekking begroot, dit resulteert in € 2,6 miljoen lagere onttrekking in 2022.
- Een € 0,8 miljoen lagere onttrekking aan de BR Transitie Presikhaaf Scalabor;
- € 0,9 miljoen lagere onttrekking aan BR Taakmutaties Overloop in verband met resultaatbestemming herstelagenda 2020.
- Een € 0,7 miljoen hogere onttrekking ten behoeve van het bestedingsplan Werkinvesteringsfonds uit de BR Werkinvesteringsfonds in 2022.
- Een € 0,3 miljoen lagere onttrekking uit de BR Participatie.
- Een € 1,7 miljoen lagere onttrekking uit de BR Taakmutaties Overloop ten behoeve van de TOZO regeling;
- een € 0,7 miljoen lagere onttrekking schulddienstverlening BR Taakmutaties Overloop voor preventie, vroegsignalering, schulddienstverlening voor ondernemers en lagere onttrekking aan Jongerenperspectieffonds.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)
Scalabor B.V.
MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Participatie
- Werkgeversorganisaties;
- Werknemersorganisaties;
- Onderwijsorganisaties;
- Regionaal Werkbedrijf;
- Economic Board;
- Regiogemeenten;
- UWV;
- Stichting Inclusief Midden Gelderland;
- Inclusief Werkgeven Midden Gelderland;
- Woningbouwcorporaties;
- Leerwerkloket Midden Gelderland;
- Werkgeversservicepunt Midden Gelderland;
- Scalabor;
- Centrum voor Activerend Werk;
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem.

Armoede en schulddienstverlening
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem;
- Dullertsstichting;
- Stichting Leergeld;

- Jeugdfonds Sport en Cultuur;
- Arnhemse Dialoog;
- De Voedselbank Arnhem, De Kledingbank;
- Partners van Vroeg Eropaf (woningcorporaties, energiebedrijven, zorgverzekeraars, waterbedrijven);
- Stichting Rijnstad, Humanitas, SWOA;
- PLANgroep;
- Opr€cht;
- Bewindvoerders aangesloten bij het convenant;
- Zuidweg en Partners;
- Over Rood;
- Landelijke partners (Schuldenlab, Schouders Eronder).

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- St. Leergeld Arnhem
- St. Rijnstad

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Participatie en armoedebestrijding. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Inkomensregelingen (BUIG); maximaal eigen risico
Aanpassing financiering BUIG door het Rijk
Re-integratiebudget - Rijksontwikkelingen
Scalabor Afwaarderingsrisico
Scalabor Detacheringsvergoeding

Corona risico's

Schulddienstverlening
Armoede; toename gebruik inkomensondersteunende maatregelen
Omzetderving Scalabor

Beleidskaders

Participatie

- Programmaplan Doorbraak Naar Werk.

Armoede en schulddienstverlening

- Doorontwikkeling Armoedeagenda en schulddienstverlening;
- Zij aan zij: schuldenvrij - De Arnhemse visie op schulddienstverlening;
- De weg uit armoede: werken aan perspectief Arnhemse armoedeaanpak - 2020 e.v.;
- Uitvoeringsagenda Schulddienstverlening 2020-2021.

Zorg

We willen alle Arnhemmers een stabiele basis bieden. Daarbij bieden we ondersteuning, begeleiding en zorg aan inwoners met een beperking of chronische ziekte die zichzelf niet kunnen redden in het dagelijks leven. We doen dit bij voorkeur samen met het eigen netwerk zodat inwoners niet afhankelijk worden van (alleen) specialistische hulp. Waar dat ontbreekt investeren we in het organiseren van sterke netwerken - formeel en informeel - zo dicht mogelijk bij huis, in de eigen woonomgeving. Op deze manier is hulp snel beschikbaar en ondersteuning dichtbij. Daarbij werken we intensief samen met Sociale wijkteams, zorgaanbieders, huisartsen, scholen en welzijnsorganisaties in een gebied. Omdat gebieden van elkaar verschillen kan onze aanpak ook per gebied verschillen. Prioriteiten, accenten, werkwijzen en samenwerkingspartners worden daarop aangepast.

Tijdens de coronaperiode hebben aanbieders veel aandacht gegeven aan het voortzetten van de ondersteuning en zorg aan onze inwoners en zijn alternatieven gevonden om de zorg zoveel mogelijk te continueren. In veel gevallen is gebruik gemaakt van digitale vormen van ondersteuning. Zo kregen inwoners bijvoorbeeld begeleiding via beeldbellen. Digitale zorgverlening zal, los van corona, in de toekomst meer worden ingezet omdat het een waardevolle aanvulling is gebleken op de al bestaande zorg en ondersteuning en door veel inwoners wordt gewaardeerd. Door de inzet en flexibiliteit van onze aanbieders konden veel inwoners goed worden geholpen. Inmiddels is het gebruik van zorg bijna overal weer op het niveau van vóór corona. We zien echter ook dat sommige problemen zijn toegenomen en dat hierop extra inzet nodig is om deze op te lossen. Dit geldt bijvoorbeeld voor de geestelijke gezondheid van jongeren.

De komende jaren gebruiken we om de stabiele basis voor onze inwoners te versterken. Daarbij willen we verder gaan met de ingezette transformatie van zorg. Preventie staat voorop om zoveel mogelijk problemen te voorkomen maar we zetten ook in op het bieden van lichtere zorg om zwaardere problemen te voorkomen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is een inclusieve stad waarin alle inwoners, ook met een beperking of chronische ziekte, zo zelfstandig als mogelijk leven in de wijk en meedoen aan de samenleving

We vinden het belangrijk dat alle Arnhemmers zo zelfstandig mogelijk kunnen leven, ook wanneer zij daarbij, vanwege beperkingen of chronische ziekte, een steuntje in de rug nodig hebben. We richten ons op een 'Inclusieve stad' waarin alle inwoners kunnen meedoen. Waar dat nodig is bieden we passende zorg en ondersteuning, maar daarbij zorgen we ook dat inwoners zoveel mogelijk zelf regie houden over hun leven en de kwaliteit daarvan kunnen verbeteren of op peil kunnen houden. Daarbij zetten we in op het versterken van de eigen kracht, het sociaal netwerk van inwoners en het benutten van algemene voorzieningen in de wijken. We werken preventief en zetten in op het normaliseren van zorg waar dat kan. Dat betekent dat we minder snel willen diagnosticeren en etiketteren en niet altijd direct een specialistische hulpverlener in willen zetten. Liever maken we gebruik van het netwerk en versterken dit waar dat nodig is waarbij we verschillen tussen Arnhemmers accepteren en omarmen. Inwoners met zorg, jong en oud, blijven zoveel mogelijk thuis wonen met de nodige ondersteuning, of maken eerder de overstap van een instelling naar zelfstandig wonen in de wijk. Wanneer inwoners zorg met verblijf nodig hebben zoeken we naar oplossingen die zoveel mogelijk op de thuissituatie lijken; uit huis maar zo 'thuis' mogelijk. Zo bieden we onze inwoners duurzame, passende, effectieve en efficiënte ondersteuning op maat, zo tijdig mogelijk en zo dicht mogelijk bij huis. Ook stimuleren we daarmee de actieve deelname van inwoners aan de Arnhemse samenleving.
We zorgen ervoor dat de toegang naar ondersteuning en zorg transparant en laagdrempelig is ingericht. Om kwalitatief goede zorg beschikbaar te hebben en te houden zetten we, met name in de jeugdzorg, extra maatregelen in.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Gemiddelde zorgkosten per inwoner		€ 835	€ 887	€ 847	

Eenheid: Euro

Bron: Gemeente Arnhem

Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis

Wanneer inwoners door een beperking of chronische ziekte er (tijdelijk) niet in slagen zichzelf te redden in het dagelijks leven bieden we ondersteuning, begeleiding en zorg. We bereiken steeds meer Arnhemmers en uit het inwonerservaringsonderzoek blijkt dat veel Arnhemmers tevreden zijn over de geboden zorg. Tegelijkertijd is de ervaring, met name van de Sociale wijkteams, dat inwoners vaak langdurig afhankelijk blijven van specialistische zorg en ondersteuning. We gaan ons inspannen om deze inwoners zo zelfstandig mogelijk te maken, zodat zijzelf de regie over hun leven terug krijgen en de kwaliteit van leven verbetert. We zetten in op het versterken van de eigen kracht en investeren in het (sociaal) netwerk rondom inwoners waarbij we het gebruik van algemene voorzieningen in de wijken stimuleren. Daarbij streven we ernaar dat inwoners weer zo zelfstandig mogelijk verder kunnen leven en niet onnodig, langdurig afhankelijk worden van zorg en ondersteuning. We

hebben ook aandacht voor de groeiende groep inwoners (en hun naasten) met een vorm van dementie. We gaan van Arnhem een dementievriendelijke samenleving maken door onder andere bewustwording en trainingen van Arnhemmers en Arnhemse ondernemers over de omgang van inwoners met dementie zodat ook deze groep zo lang mogelijk mee kan blijven doen in Arnhem.

We versterken de (veer)kracht van onze inwoners thuis en in instellingen met een integrale aanpak

We lichten onze inwoners beter voor hoe ze hun zelfstandigheid kunnen behouden; dit doen we met inzet van het eigen netwerk en een betere benutting van algemene voorzieningen in de wijk. We stimuleren het gebruik van deze algemene voorzieningen en we zorgen dat het aanbod bekend is en aansluit bij de behoefte van de inwoners van de wijk. Daarbij wordt onder andere gebruik gemaakt van een website waarop het aanbod aan algemene voorzieningen staat vermeld; deze website ontwikkelen we verder door.

Wijkcoaches gaan zelf meer begeleiding bieden aan inwoners. We verwachten dat daardoor beter gebruik wordt gemaakt van algemene voorzieningen en sociale netwerken in wijken, zodat de begeleiding effectiever wordt. Ook wordt de huidige versnippering van begeleiding over veel verschillende aanbieders teruggebracht door een sterk netwerk per wijk te organiseren waarin hulpverleners elkaar kennen en intensiever met elkaar samenwerken rondom inwoners. Dit bevordert collectieve en integrale oplossingen voor inwoners. Deze nieuwe werkwijze wordt, zowel voor jeugdzorg als Wmo, toegepast in pilots in vier verschillende wijken: Kronenburg, Malburgen, Schuytgraaf en Spijkerkwartier.

Er is veel samenhang in de opgaven waarvoor we staan. In de jeugdzorg bijvoorbeeld, zien we relaties tussen het opgroeien in armoede, schulden, schooluitval en de inzet van jeugdzorg. Daarnaast heeft een groot deel van de zwerfjongeren een verleden in de jeugdzorg. Om deze reden is een samenhangend jeugdbeleid ontwikkeld als uitwerking van een integrale visie op het sociaal domein. De komende jaren gaan we zorgen dat dit beleid in samenspraak met de betrokken partijen wordt opgepakt en uitgevoerd. Daarbij betrekken we onze gebruikers, jongeren, ouders/verzorgers, ervaringsdeskundigen, om te toetsen of dit goed gebeurt.

Ook ondersteunen we gezinnen waar meerdere problemen bestaan vanuit de doorbraakmethode, dit doen we samen met het Instituut voor Publieke Waarden. Deze methode houdt in dat we de problemen in samenhang benaderen. Hiermee hopen we tot duurzamere oplossingen te komen voor alle gezinsleden. We starten met die gezinnen, waarbij de jeugdigen veel zorg nodig hebben. Het instituut voor Publieke Waarden zorgt dat onze Sociale wijkteams straks zelf de doorbraakmethode kunnen toepassen.

Voor jeugdigen en volwassenen die vanuit een zorginstelling zelfstandig gaan wonen, moeten voldoende, passende en betaalbare woningen beschikbaar zijn. Om dit te bereiken leggen we verbinding met andere programma's en werken we samen om voor verschillende doelgroepen zelfstandige woonruimte te realiseren.

We versterken de zorgtoewijzing

De Sociale wijkteams vormen de toegang naar de Wmo, beschermd wonen en Jeugdzorg. Wijkcoaches beoordelen welke ondersteuning onze Arnhemmers nodig hebben om zelfstandig te kunnen wonen en participeren. Daarbij wordt altijd gekozen voor de meest passende, effectieve en efficiënte hulp en ondersteuning vanuit de gedachte dat inwoners zoveel mogelijk zelf de regie houden over hun eigen leven.
We hebben beleidsregels opgesteld die de wijkcoaches gebruiken om te kunnen bepalen welke vorm van ondersteuning of zorg passend is. Binnen de Sociale wijkteams wordt gewerkt met expertiseteams en aandachtsfunctionarissen om te borgen dat er voldoende kennis is om passende ondersteuning in te zetten. Eind 2021 evalueren we de beleidsregels, die deels in februari 2020 en deels medio 2020 zijn ingegaan. Waar nodig passen we deze beleidsregels aan om nog beter passende, effectieve en efficiënte zorg te kunnen bieden.

Bij de toegang naar de Jeugdzorg richten we ons op het intensiveren van de samenwerking met geautoriseerde verwijzers en aanbieders. We zetten de Praktijk Ondersteuner Huisartsen Jeugd (POH-Jeugd) in bij huisartspraktijken om de samenwerking tussen Sociale wijkteams, huisartsen (geautoriseerde verwijzers) en aanbieders te versterken. Afhankelijk van het succes van deze maatregelen breiden we in 2021 deze werkwijze uit naar meer huisartspraktijken. Met de Gecertificeerde Instellingen (jeugdbescherming) hebben we een gezamenlijke verbeteragenda opgesteld om te zorgen dat kinderen in onveilige situaties eerder worden geholpen. Deze verbeteragenda voeren we het komende jaar uit.
We verbeteren de samenhang tussen het onderwijs- en het zorgdomein door betere afstemming te realiseren tussen wijkteams, onderwijs en het samenwerkingsverband. Ook kijken we daarbij naar de rol van aanbieders en het aanbod aan hulp en ondersteuning op scholen.

We bakenen de inzet van de Wmo en Jeugdwet beter af door vaker te kijken naar de inzet van voorliggende voorzieningen zoals de Wet langdurige zorg (Wlz), Zorgverzekeringswet (Zvw) en Passend Onderwijs.

We sturen op kwaliteit en resultaat

In 2020 zijn via de aanbesteding de kwaliteitseisen voor zorgaanbieders verhoogd. Er zijn minder aanbieders gecontracteerd en er is een overzichtelijker aantal producten. Gecontracteerde aanbieders werken zoveel mogelijk wijkgericht, waardoor zij zorg kunnen afschalen naar voorzieningen dicht bij de inwoner. Aanbieders die actief bijdragen aan de transformatie van zorg en kwalitatief goede zorg leveren, krijgen meer toewijzingen dan aanbieders die dit niet doen. Uiteraard houden we rekening met de keuzevrijheid van onze inwoners. We stimuleren preventief werken, samenwerking tussen aanbieders en bevorderen innovatie.

In samenwerking met de regionale inkooporganisatie (Inkoop-SDCG) en Sociale wijkteams monitoren we of aanbieders goede kwaliteit van zorg leveren en de gewenste resultaten realiseren. Het toezicht op rechtmatigheid en kwaliteit van de geleverde zorg wordt verder geïntensiveerd. Niet alleen op basis van signalen, maar ook via een steekproef worden aanbieders getoetst. Daarbij werken we nauw samen met de Inkoop-SDCG, VGGM (toezicht op kwaliteit), afdeling Handhaving (toezicht rechtmatigheid) en de partners in het RIEC (Regionale Informatie- en Expertise Centra, gericht op bestrijding ondermijnende criminaliteit).

Met Medipoint hebben we het contract voor hulpmiddelen voor een periode van twee jaar verlengd. Dit om stabiliteit te bieden voor alle inwoners van Arnhem na ontbinding van het contract met leverancier HMC. Met Medipoint en de Sociale wijkteams kijken we naar verdere innovatie van het gebruik van hulpmiddelen.

Het Persoonsgebonden Budget (PGB) ontwikkelen we door op basis van de uitgevoerde, kwalitatieve evaluatie in 2021. In 2022 gaan we samen met betrokken partners aan de slag met de aanbevelingen van deze evaluatie en verbeteren we het PGB-beleid waar dat nodig is. Ook volgen we de landelijke ontwikkelingen over PGB en nemen deze mee in het vervolgtraject.

We vergroten het inzicht of passende zorg wordt ingezet (monitoring)

We verbeteren het inzicht in de ontwikkeling van de zorg. We gebruiken een goed ontsloten zorgmonitor waarbij we de ingezette zorg lokaal en op wijkniveau kunnen volgen. Periodiek leveren we (bestuurlijke) rapportages op, om de gewenste transformatie van zorg te monitoren. Dit biedt mogelijkheden om, waar nodig, bij te sturen.

Op wijkniveau ondersteunen we Sociale wijkteams bij het analyseren van de ontwikkelingen in toegewezen zorg en het uitzetten van acties. Op wijkniveau is een dashboard beschikbaar waarin we de zorg(kosten) tot op detail kunnen monitoren. Zogenaamde Analyse en Actieteams (A2-teams) werken met deze data (bijvoorbeeld volumes, producten, duur, kosten, aanbieders, zorgpaden en verwijzers). Het team is samengesteld vanuit verschillende disciplines (inhoudelijk, financieel en data-analisten) en zij gaan op wijkniveau of per zorgvorm in gesprek met het Sociale wijkteam over de data. Daarbij wordt gekeken naar de resultaten en ontwikkelingen in de wijk en de stad en wordt actie ondernomen als dat nodig is.

We voeren het inwonerservaringsonderzoek uit om meer inzicht te krijgen in het resultaat van en tevredenheid over de geleverde zorg. Met de verbeterde monitoring kunnen we volgen of aanbieders met de ingezette zorg resultaat bereiken en de doelen van de inwoner behalen.

We ontschotten zorgsystemen en verkrijgen toereikend rijksbudget

We dragen via de G-40, VNG en NDSD (Netwerk directeuren sociaal domein) bij aan een actieve lobby om voldoende rijksmiddelen te krijgen om de Wmo en Jeugdwet goed uit te kunnen voeren. We ondersteunen de lobby van VNG en G40 om structureel, ook na 2022, voldoende middelen voor de (jeugd)zorg te krijgen.

Landelijk wordt gewerkt aan een nieuw verdeelmodel voor beschermd wonen, maatschappelijke opvang (voorlopig uitgesloten) en begeleiding uit de Wmo. Inzet is een verdeelmodel van middelen op basis van objectieve criteria. De implementatie van het nieuwe model gaat in per 2023. De effecten zijn nog onduidelijk maar we verwachten dat onze regio Centraal Gelderland een ‘nadeelregio’ is. Wij monitoren deze ontwikkeling en lobbyen voor een redelijke uitkomst voor onze regio.

We werken met diverse partijen, zoals het Sociaal wijkteam, zorgaanbieders, zorgverzekeraar en justitie aan een meer gezamenlijk beleid voor de GGZ-doelgroep. We onderzoeken onder andere hoe we een betere aansluiting kunnen realiseren tussen de forensische zorg en de Wmo-zorg en onderzoeken de mogelijkheden voor een meer wijkgerichte GGZ-ondersteuning. Daarbij zetten we ook in op preventie van problemen en een grotere acceptatie van de GGZ doelgroep.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Inwonerstevredenheid over kwaliteit geboden ondersteuning				79%	73%
Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel basis		40	41	47	50
Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel specialistisch		49	44	31	30

Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel basis+specialistisch	11	15	22	20
Verhouding Huishoudelijke Ondersteuning, maatwerk vs. algemene voorziening, aandeel maatwerk	81%	84%	65%	46%
Verhouding Huishoudelijke Ondersteuning, maatwerk vs. algemene voorziening, aandeel algemeen	19%	16%	35%	54%

Bron: Gemeente Arnhem

Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij

We bieden Arnhemmers die niet participeren als gevolg van persoonlijke omstandigheden de mogelijkheid om deel te nemen aan de maatschappij, bij voorkeur via betaald werk. Als dit niet haalbaar blijkt, participeren zij via vrijwilligerswerk of activerend werk. We bevorderen de doorstroming vanuit activerend werk richting betaald werk/ opleidingen of vrijwilligerswerk. Hier ligt een nauwe samenhang en samenwerking met het programma Doorbraak naar werk.

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis'

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Percentage inwoners in AW met een ontwikkelarrangement		49%	45%	42%	47%

Bron: Gemeente Arnhem

Meer jeugdigen ontwikkelen zich naar zelfredzaamheid en ontvangen waar nodig passende zorg

We willen dat meer kinderen in Arnhem zich ontwikkelen naar zelfstandigheid en een gezond volwassen leven. Als zij dat zelf niet kunnen en ook het eigen netwerk onvoldoende is, ontvangen zij daarbij tijdig passende hulp. Passende hulp betekent dat de hulp kwalitatief goed is en kinderen (of hun ouders) helpt om weer zelf verder te kunnen. Ook willen we deze hulp zo licht mogelijk en zo dicht mogelijk bij huis of thuis inzetten zodat het kind zoveel mogelijk een normaal leven kan blijven leiden. Om dat te bereiken werken we preventief en willen we problemen zo vroeg mogelijk signaleren en tijdig passende zorg inzetten om erger te voorkomen. We richten ons op kinderen in kwetsbare situaties: kinderen die de zorg het hardst nodig hebben om zich te kunnen (blijven) ontwikkelen. Daarbij houden we oog voor normalisering van zorg en voorkomen we het onnodig "plakken van etiketten". Ook bespreken we met ouders hoe we ze kunnen ondersteunen bij de opvoeding van hun kinderen; wat kunnen zij zelf doen en wat is 'normaal' bij het opgroeien van hun kind.
Wij zorgen per wijk voor een sterk netwerk waarbij een beperkt aantal jeugdhulpaanbieders samenwerkt met andere professionals en betrokken partijen in de wijk en met hun aanbod aansluiten bij de zorgvragen van kinderen en jongeren in die wijk.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing CSA		89	105	114	101
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Elden en De Laar		115	123	128	114
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Malburgen		132	156	160	130
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Noord-Oost		124	138	136	110
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Noord-West		139	172	176	142
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Presikhaaf		105	104	119	101
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Schuytgraaf-Elderveld		142	154	159	132
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing VKR		138	151	147	115

Bron: Gemeente Arnhem

Meer jeugdigen kunnen meedoen aan het dagelijks leven

We willen dat kinderen zo veel mogelijk op eigen kracht meedoen aan het dagelijkse leven. Daarvoor hebben zij een goede sociale basis in de buurt nodig waar ze op kunnen terugvallen. Bijvoorbeeld op school, bij de sport- of cultuurvereniging. Als het netwerk en de sociale basis bij een kind niet toereikend zijn een voor de ontwikkeling, zetten wij (tijdelijk) specialistische jeugdzorg.

Versterken eigen kracht van jeugdigen, sociaal netwerk en inzet algemene voorzieningen

- Samen met professionals uit onderwijs, zorg, sport, cultuur en welzijn ontwikkelen we samenhangend aanbod van voorzieningen dat past bij de fases die kinderen (en hun ouders) doorlopen bij het opgroeien en opvoeden en aansluit bij de hulpvraag. We baseren dit voorliggende aanbod op de behoeften van kinderen en jongeren zelf (onder andere met de resultaten van het onderzoek Goed Geschut).
- Dit aanbod baseren we ook op input uit onze stadsgesprekken met kinderen, jongeren en ouders. We voeren deze stadsgesprekken drie keer per jaar. Tijdens deze gesprekken mogen de kinderen, jongeren en ouders zelf thema's agenderen. Hiermee checken we of ons aanbod aansluit bij de kansen en uitdagingen waar zij mee te maken krijgen. Wij sturen ons beleid bij op basis van de input uit deze gesprekken.
- We stimuleren passend aanbod van algemene voorzieningen dat preventief op, of in combinatie met specialistische jeugdzorg ingezet kan worden. Denk bijvoorbeeld aan 'steungezinnen', waarbij ouders een kind tijdelijk opvangen zodat de biologische ouders op adem kunnen komen of een ondersteuningsplan waarin interventies in onderwijs en zorg logisch samenhangen. Een ander voorbeeld is het versterken van de aansluiting tussen onderwijs en Jeugdhulp, waarbij kinderen tijdig de juiste ondersteuning krijgen en waarbij onderwijs, zorg en welzijn gezamenlijk hebben gekeken naar de doelen en betrokken zijn in de uitvoering.

Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis

Veel jeugdigen hebben helaas te maken met een onveilige thuissituatie. Dit komt onder andere voort uit psychische problematiek, vechtscheidingen, huiselijk geweld of andere sociale problemen. We willen onveilige situaties zoveel mogelijk voorkomen, sneller signaleren als deze zich voordoen en meer jeugdigen in een kwetsbare situatie een veilig thuis bieden. We plaatsen kinderen alleen uit huis als het echt niet anders kan. Daarbij organiseren we liever ambulante zorg bij kinderen thuis of, als dat niet kan, bij pleegouders of gezinshuizen. Jeugdhulp met verblijf is een laatste optie die we graag zoveel mogelijk willen voorkomen.

- We versnellen en verbeteren de veiligheidsketen: Veilig Thuis, Sociale wijkteams, jeugdbescherming en de Raad voor de Kinderbescherming. Zodat kinderen en hun ouders sneller passend hulpaanbod krijgen om de veiligheid in het gezin te herstellen (Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming).
- We zetten de doorbraakmethode in om te werken aan een beter perspectief voor gezinnen met complexe, meervoudige problemen in een kwetsbare, onveilige situatie.
- We voorkomen uithuisplaatsingen vaker door de inzet van Team VAV (Vertrouwd, Aanwezig en Veilig) dat snel en flexibel bij kwetsbare gezinnen thuis ingezet kan worden en escalatie helpt te voorkomen.
- We verminderen het aantal jongeren in verblijf, door casuïstiek tijdig te bespreken in het Perspectiefoverleg en tijdig ambulante zorg in te zetten om zo uithuisplaatsing te voorkomen.
- We werven ouders voor pleegzorg en zetten groepswonen in als alternatieven voor jeugdhulp met verblijf.
- We voorkomen complexe scheidingen door ouders vroegtijdig de juiste informatie en hulp op één plaats aan te bieden (Digitaal Scheidingsloket). Ook kinderen waarvan de ouders uit elkaar gaan of gaan scheiden kunnen hier terecht voor informatie en hulp. Bij geëscaleerde situaties helpen professionals van het Digitaal Scheidingsloket mee om de gezinssituatie terug te brengen naar het normale.
- In de afgelopen twee jaar is het aantal jeugdbeschermingsmaatregelen en het aantal jongeren in verblijf licht afgenomen. Komende jaren zetten we het bovenstaande beleid voort om verdere daling mogelijk te maken.

Regionale aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling

Arnhem is centrumgemeente voor de regio Arnhem-Achterhoek voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. De prioriteiten uit de regioaanpak zijn 1) meer inzetten op vroegsignalering en preventie van huiselijk geweld (onder andere door gebruik Meldcode) 2) huiselijk geweld stoppen en duurzaam oplossen en 3) aandacht voor specifieke aanpakken (denk bijvoorbeeld aan eergerelateerd geweld en ouderenmishandeling). Samenwerking met regionale en lokale partners is hiervoor cruciaal. Denk hierbij aan regiogemeenten, Sociale wijkteams, Veilig Thuis, jeugdzorgaanbieders en Moviera. Maar bijvoorbeeld ook aan scholen en (huis)artsen, de jeugdgezondheidszorg en andere partners die dichtbij inwoners staan.
We houden de lokale aanpak actueel en verwerken daarin de uitkomsten van het onderzoek naar de gevolgen van de coronacrisis op huiselijk geweld (motie 20M205 Meer aandacht voor huiselijk geweld). Daarbij blijven de prioriteiten en acties uit de bestaande Regioaanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 'Samen Veilig' 2019-2023 van kracht. Vanuit onze rol als centrumgemeente hebben we een voorbeeldfunctie en faciliteren we vanuit de beschikbare (DUVO) middelen de gemeenten in de regio Arnhem-Achterhoek.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal jeugdbeschermingsmaatregelen		401	427	395	322
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal jeugdigen in verblijf		571	610	562	423
Bron: Gemeente Arnhem					

Minder jeugdigen zijn van zorg afhankelijk

Als kinderen vast lopen in hun ontwikkeling naar zelfstandigheid, dan ontvangen zij passende hulp. Hiervoor kijken we eerst met de ouders, het netwerk en de sociale basis van een kind wat de mogelijkheden zijn. Als deze niet toereikend zijn voor de ontwikkeling, zetten wij (tijdelijk) specialistische hulp in. Een kind mag zijn wie het is, ook als het afwijkt van de norm. Bijvoorbeeld omdat een kind druk is of moeite heeft met leren. We stoppen met onnodig problematiseren van gedrag en normaliseren het gebruik van zorg. Daarbij accepteren we dat sommige problemen horen bij het opgroeien.

We zorgen voor een wijknetwerk met algemene voorzieningen en zorgaanbod dat aansluit bij de problemen van kinderen en jongeren

- We zetten jeugdhulp zo dichtbij als mogelijk in en vormen wijknetwerken om dat mogelijk te maken. Hulp wordt gegeven bij het kind thuis, op school of in de wijk. Bijvoorbeeld door wijkcoaches die kinderen met een hulpvraag zelf begeleiden. En door de inzet van praktijkondersteuners jeugd bij de huisarts die kunnen helpen bij psychische problematiek.
- Alle Arnhemse huisartsenpraktijken die dat willen, ondersteunen wij door de inzet van een praktijkondersteuner jeugd. Door de lichte hulp van de wijkcoach of praktijkondersteuner bij de huisarts zijn kinderen en jongeren minder afhankelijk van specialistische jeugdzorg.
- Wanneer deze lichtere hulp niet voldoet, zetten de Sociale wijkteams specialistische jeugdzorg in. Wij zorgen per wijk voor jeugdhulpaanbieders die samenwerken met andere professionals in de wijk en met hun aanbod aansluiten bij de zorgvragen van kinderen en jongeren in die wijk.
- We dringen de wachtlijsten bij jeugdhulpaanbieders terug door oplossingen te zoeken met ouders en aanbieders, zodat kinderen met een zorgvraag tijdig een goed passend hulpaanbod krijgen. Bijvoorbeeld de praktijkondersteuners jeugd bij de huisarts kunnen kinderen op de wachtlijst helpen met hun vraag, voordat zij hun traject kunnen beginnen. We zetten extra middelen in om de wachtlijsten voor GGZ problematiek bij aanbieders terug te dringen en bedenken samen met jongeren en aanbieders oplossingen voor deze wachtlijst problematiek. Via de bestuursrapportages rapporteren wij over deze wachtlijsten.
- We geven extra aandacht aan mentale gezondheid en het ontwikkelen van veerkracht, zodat kinderen en ouders beter kunnen omgaan met problemen en tegenslag. Dat doen we door ondersteuningsbijeenkomsten voor ouders te organiseren en in begeleidingsgesprekken aandacht te besteden aan het begrijpen van gedrag en daarmee leren omgaan. Ook praten we met ouders over wat gebruikelijke zorg is en wat van hen wordt verwacht.
- We geven de Sociale wijkteams duidelijke kaders mee wanneer zij jeugdhulp wel of niet in mogen zetten. Deze kaders houden we up-to-date, op basis van wat er speelt bij kinderen en jongeren. In deze kaders stellen we altijd kritisch de vraag of jeugdhulp de beste oplossing is voor het kind, ouders goed toegerust zijn om zelf hun kind te ondersteunen en het netwerk of voorzieningen in de buurt al ingezet zijn. Wij vragen ouders hun kinderen meer zelf te ondersteunen, bijvoorbeeld bij opgroeiproblemen, druk gedrag of verdriet in plaats van specialistische begeleiding of behandeling te zetten. Daardoor ervaren kinderen dat tegenslag en moeilijke periodes bij het leven horen en leren zij daar mee om te gaan.
- We bakenen de inzet van de Jeugdwet en de Verlengde Jeugdwet beter af door afspraken met aanbieders te maken en houden zo de zorg beschikbaar voor de jeugdigen die het nodig hebben. We vergroten de kennis van de Wet langdurige zorg en de Zorgverzekeringswet zodat deze wetten voorliggend aan de Jeugdwet ingezet worden waar dat beter past.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal 0-17-jarigen met een JW-toewijzing		5.048	5.346	5.150	4.461
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal 18+ers met een JW-toewijzing		467	679	609	469
Bron: Gemeente Arnhem					

Een meer inclusief Arnhem, waarbij meer kwetsbare Arnhemmers (blijven) wonen in de wijk

Arnhemmers die dat nodig hebben bieden we een Beschermd Thuis. Dit doen we lokaal en regionaal, op grond van het Transformatieplan Beschermd Thuis. We zetten in op doorstroom vanuit beschermde woonvormen naar zelfstandig wonen en op goede GGZ-zorg in de wijken. Daarmee voorkomen we zwaardere instellingszorg. Met de inkoop van zorg en ondersteuning hebben we rekening gehouden met de mogelijkheid flexibel op en af te schalen.
De transformatie geven we samen met de regio Centraal Gelderland verder vorm. Alle betrokken gemeenten zorgen voor een breed palet aan (basis)voorzieningen; lichte vormen van zorg voor wie daarmee toe kan en gespecialiseerde opvang en beschermd wonen voor wie dit (tijdelijk) nodig is. We doen dit in nauwe samenwerking met en tussen gemeenten, met woningcorporaties, zorgaanbieders en de zorgverzekeraar.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Beschermd Wonen, aantal inwoners met verblijf		1.071	1.013	958	524

Bron: Gemeente Arnhem

Er zijn voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers

We willen voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare inwoners, zodat zij kunnen uitstromen uit beschermd wonen, maatschappelijke opvang en jeugdvoorzieningen. Om dit te bereiken intensiveren we de samenwerking met de Arnhemse woningcorporaties.

We koppelen zorg(behoeften) aan wonen

We voeren de woonafspraken met woningcorporaties uit, waarvoor jaarlijks maximaal 120 woningen beschikbaar worden gesteld voor uitstroom uit Beschermd wonen (BW), Maatschappelijke opvang (MO) en intramurale jeugdvoorzieningen. De gemeente coördineert deze aanvragen, zodat Arnhemmers die niet zelfstandig aan een woning kunnen komen, toch uit kunnen stromen. Daarnaast blijven we met corporaties in gesprek over huisvesting van doelgroepen.
We gebruiken daarvoor het doelgroepenonderzoek 'wonen en zorg', waarin de behoefte en het aanbod aan zorggerelateerd wonen in Arnhem gekwantificeerd is. We komen samen met partners in de stad tot een visie op wonen, welzijn en zorg.

Zorggerelateerde woonoverlast wordt minder

We pakken zorggerelateerde overlast in de stad adequaat aan. Er is een meldpunt woonoverlast, zodat inwoners (ook zorggerelateerde) woonoverlast kunnen melden. We blijven, mede op basis van deze meldingen, in gesprek met zorgaanbieders over het treffen van maatregelen om woonoverlast door hun bewoners te beperken. Indien nodig treffen we maatregelen bijvoorbeeld via de inkoop en contractering van aanbieders. We werken samen met het zorgkantoor en de DJI (Dienst Justitiële Inrichtingen) om aanbieders te weren waarvan de bewoners overlast veroorzaken en er onvoldoende wordt ingegrepen. Daarbij werken we samen met de teams Leefomgeving en het programma Veiligheid.
Van zorgaanbieders die intensief Beschermd Wonen bieden, verwachten we dat zij ook mensen met meerdere en complexe zorgvragen de noodzakelijke zorg kunnen bieden. Daarvoor is een casusoverleg met zorgaanbieders ingericht. Zo nodig nemen we maatregelen via de toewijzing, de inkoop en contractering.

Meer bewoners met een kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen

We stellen meer mensen in staat om met de juiste ondersteuning, zelfstandig te wonen en mee te doen in onze samenleving. Uitgangspunt is zoveel mogelijk een beschermd thuis te bieden door zorg en ondersteuning zo flexibel mogelijk op- en af- te kunnen schalen, in plaats van wonen in een instelling. Tegelijkertijd zorgen we ervoor dat er een regionaal vangnet van intramurale zorg in stand blijft voor wie dat toch nodig heeft.

We ontwikkelen meer preventieve activiteiten

Iedere gemeente in de regio Centraal Gelderland werkt aan het op orde brengen van de lokale basisinfrastructuur. Dat betekent dat we zorgen voor plekken in de buurt waar inwoners met beschermd wonen elkaar kunnen ontmoeten en onderling steun kunnen vinden (zoveel mogelijk gespreid over de stad). We realiseren voldoende aanbod voor een zinvolle daginvulling (onder andere via Activerend Werk) en zorgen dat deze doelgroep kan wonen op een passende plek (onder andere door woonafspraken met corporaties).
We zorgen voor lokale samenwerking (een inwoner moet zo min mogelijk last hebben van verschillende organisaties of financieringen) en werken samen met andere gemeenten en aanbieders, zorgverzekeraars en woningcorporaties.
We breiden de inzet van buurtcirkels (wonen met een steuntje in de rug) uit. Hiermee kunnen inwoners met een psychische kwetsbaarheid die vanuit een intramurale instelling zelfstandig gaan wonen, een sociaal netwerk in de wijk opbouwen. Met de inzet van buurtcirkels voorkomen we naar verwachting terugval.

Er zijn regionaal sluitende afspraken Beschermd Thuis

Per 1 januari 2022 wordt gestart met de inhoudelijke door-decentralisatie van beschermd wonen. Dat betekent dat niet alleen de 43 centrumgemeenten, maar alle 355 gemeenten zich gaan inzetten en verantwoordelijk worden voor inwoners met een toewijzing voor beschermd wonen. Daarover worden op regionaal niveau samenwerkingsafspraken gemaakt.
Vanaf 1 januari 2023 komt er een nieuwe financiële verdeling over gemeenten. Dit betekent dat de komende jaren (2023-2032) de middelen voor Beschermd Wonen worden overgeheveld van centrumgemeenten naar de regio-gemeenten. Daarmee wordt ook financieel geregeld dat gemeenten voortaan verantwoordelijk zijn voor beschermd wonen voor de eigen inwoners.
De gemeenten in de regio Centraal Gelderland zetten de transformatie naar Beschermd Thuis door in de richting zoals verwoord in het Transformatieplan Samen aan Zet (2019) en de bestuurlijke uitgangspunten zoals regionaal geformuleerd in 2021.
Er wordt een convenant voor 2022 en de daarop volgende jaren gesloten, waarin afspraken worden vastgelegd over de regionale besluitvorming omtrent de uitvoering van beschermd wonen, financiële afspraken, de toegang, contractering, beleid, toezicht, lokale basisvoorzieningen, monitoring en woonafspraken.

Er is een integrale aanpak voor mensen met verward gedrag

In 2022 evalueren we de bemoeizorg, die we in 2021 aanvullend hebben ingezet en zorgen voor borging. Vanaf 2021 worden de politiemeldingen over personen met verward gedrag opgepakt door VGGM. Zij leggen daarbij de verbinding met het sociaal domein. Dit meldpunt wordt het komend jaar uitgebreid met een telefoonnummer voor niet-acute meldingen waar inwoners van Arnhem hun zorgen over medebewoners kunnen neerleggen. Ook hier zorgt VGGM weer voor de verbinding naar het sociaal domein.
Ook wordt in 2022 de pilot 'Noodbed voor mensen met verward gedrag' geëvalueerd. Onderdeel van deze pilot is de vraag of er voldoende bereikbare en beschikbare opvolgende Wmo zorg en ondersteuning aanwezig is, waaronder spoedzorg.
De pilot 'Welkom in je wijk!', om stigmatisering tegen te gaan en mensen handvatten te geven om beter om te kunnen gaan met onbegrepen gedrag wordt ook in 2022 geëvalueerd.
Met de Veiligheidshuizen Arnhem en West Veluwe Vallei, Pro Persona, regiogemeenten en zorgverzekeraar onderzoeken we of we de 'Ketenveldnorm / levensloopregeling' in onze regio kunnen implementeren. Hierbij staat integrale, levensbrede en continue ondersteuning centraal van mensen met veelal multiproblematiek (én psychiatrie, én verslaving, én lichte verstandelijke beperking) die frequent delinquent gedrag vertonen maar die (nog) geen forensische titel ontvangen.
Met name de Wet zorg en dwang heeft het afgelopen jaar voor een aantal uitvoeringsknelpunten gezorgd. Met het Zorgkantoor, Pro Persona, de Verpleging- en Verzorgingssector en de Verstandelijk Gehandicaptensector werken we aan werkafspraken en voeren we een landelijke lobby, voor verbetering van de uitvoering.

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	790	870	780	820	
Eenheid: Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					
Jongeren met jeugdhulp	11,4%	12,8%	12,9%	12,2%	
Eenheid: Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					
Jongeren met jeugdreclassering	0,8%	0,8%	0,7%	0,6%	
Eenheid: Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					
Jongeren met jeugdbescherming	1,2%	1,2%	1,4%	1,3%	
Eenheid: Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					

Hierboven zijn bij de verschillende doelstellingen een aantal effectindicatoren opgenomen. In de bestuursrapportage Zorg Dichterbij is meer informatie te vinden, is de voortgang op alle indicatoren opgenomen en zijn de trends en duiding hiervan beschreven.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem is een inclusieve stad waarin alle inwoners, ook met een beperking of chronische ziekte, zo zelfstandig als mogelijk leven in de wijk en meedoen aan de samenleving	**28.190**	**4.883**	**0**	**255**
Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis	28.190	4.883	0	255
Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij				
Een meer inclusief Arnhem, waarbij meer kwetsbare Arnhemmers (blijven) wonen in de wijk	**16.887**	**57**	**0**	**0**
Er zijn voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers	141	57	0	0
Meer bewoners met een kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen	16.746	0	0	0
Meer jeugdigen krijgen passende zorg gericht op ontwikkelen van zelfredzaamheid	**13.472**	**0**	**12.530**	**99**
Meer jeugdigen kunnen meedoen aan het dagelijks leven	11.529	0	12.530	99
Minder jeugdigen zijn van zorg afhankelijk				
Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis	1.943	0	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**58.550**	**4.940**	**12.530**	**354**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	60.704	49.793	56.084	58.550	58.161	58.273	58.905
Baten	5.222	4.940	4.940	4.940	4.940	4.940	4.940
Saldo lasten en baten	***-55.482***	***-44.853***	***-51.144***	***-53.610***	***-53.610***	***-53.333***	***-53.965***
Toevoegingen aan reserves	2.009	628	628	12.530	1.082	1.000	1.000
Onttrekkingen aan reserves	3.425	1.512	2.843	354	81	498	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.416***	***884***	***2.215***	***-12.177***	***-12.177***	***-502***	***-1.000***
Gerealiseerd resultaat	**-54.066**	**-43.969**	**-48.929**	**-65.786**	**-54.222**	**-53.836**	**-54.965**

Toelichting

Lasten

De totale lasten voor 2022 voor het stedelijk programma zijn begroot op € 58,5 miljoen. De overige lasten voor zorg van € 121,3 miljoen worden vermeld in de wijkbudgetten. De lasten zijn te verdelen in de volgende categorieën:

- € 28,3 miljoen wordt besteed aan zorg in natura en persoonsgebonden budgetten, verdeeld over Beschermd wonen (€ 15,3 miljoen), Jeugdzorg en jeugdbescherming (€ 10,2 miljoen), Wmo (€ 1,6 miljoen) en Huishoudelijke hulp toelage (€ 1,2 miljoen);
- € 22,4 miljoen wordt besteed aan uitbestede taken, zoals Stichting Sociale wijkteams (€ 16,8 miljoen), Ambulantisering GGZ (€ 3,0 miljoen), Zorg-lokaal (€ 1,1 miljoen), Inkoop Sociaal Domein Centraal Gelderland (€ 0,6 miljoen), De Connectie (€ 0,6 miljoen) en Sociaal Hospitaal kosten (€ 0,3 miljoen);
- € 0,9 miljoen wordt besteed aan het realiseren van de maatregelen binnen de jeugdzorg, zoals POH Jeugd;
- € 0,3 miljoen dient ter uitvoering van de motie transformatiebudget;
- € 1,8 miljoen wordt besteed aan begrote subsidies, zoals aan Stichting Veilig Thuis (€ 1,1 miljoen);
- € 1,1 miljoen wordt besteed aan beleidsuren;
- Hiernaast zijn er € 3,7 miljoen overige lasten, zoals Mantelzorgcompliment (€ 0,7 miljoen) en backoffice (€ 0,7 miljoen).

De begroting is in 2022 ten opzichte van 2021 € 2,5 miljoen hoger.

- De begroting voor overige goederen diensten stijgt met € 0,9 miljoen en dit bedrag is toegekend om de maatregelen binnen de Jeugdzorg , zoals de POH Jeugd te realiseren;
- De begroting stijgt met € 0,3 miljoen door de toevoeging van het transformatiebudget conform de raadsmotie;
- De begroting voor jeugdbescherming stijgt met € 0,3 miljoen ten behoeve van de verbeteragenda jeugdbescherming;
- De begroting voor specialistische zorg stijgt met € 1,0 miljoen. Dit is te verklaren door de toevoeging van de extra rijksmiddelen jeugdzorg.

Baten

De totale baten voor 2021 zijn begroot op € 4,9 miljoen. De baten zijn te verdelen in de volgende categorieën:

- € 4,0 miljoen betreft de inning van de eigen bijdrage bij de Wmo en Beschermd wonen.
- € 0,9 miljoen betreft de bijdrage LVB (Licht Verstandelijke Beperkten) die we als centrumgemeente voor Beschermd wonen ontvangen vanuit de regio.

De baten blijven in 2022 gelijk aan 2021.

Toevoegingen aan reserves

De totale toevoegingen aan de reserves 2022 is € 12,4 miljoen. Het betreft hier toevoegingen aan de bestemmingsreserve Transformatie Zorgbudgetten (€ 0,3 miljoen) en de bestemmingsreserve Wmo en Jeugdzorg (€ 12,1 miljoen).

Onttrekkingen aan reserves

In 2022 wordt er aan de bestemmingsreserve Transformatie zorgbudgetten en bestemmingsreserve Wmo en Jeugdzorg € 0,4 miljoen onttrokken. Deze onttrekkingen dienen ter dekking van kostenbesparende maatregelen en transformatie-uitgaven.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen
MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Stichting Sociale wijkteams;
- Zorgaanbieders en welzijnsorganisaties;
- Onze Huisartsen en Arts en Zorg
- Cliënten- en Adviesraden Sociaal Domein;
- Zorgbelang Gelderland.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Centrum voor Activerend Werk
- RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
- St. Vitale Verbindingen
- Zorgbelang Inclusief

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Zorg. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Aanpassing tarieven Wmo en Jeugdwet
Lvb middelen (Licht verstandelijke beperkten)
Uitname Wlz
Aanpassing het woonplaatsbeginsel Jeugdzorg

Corona risico's

Grotere zorgvraag na crisis
Spoedeisende zorg (SEZ) van Jeugdbescherming Gelderland

Beleidskaders

- Visie sociaal domein 'Sociaal domein in beweging'
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Geconsolideerde versie van de Verordening Jeugdhulp gemeente Arnhem 2019;
- Beleidsregels Leerlingenvervoer gemeente Arnhem;
- Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg.
- Kadernota De veerkrachtige samenleving Arnhem;
- Beleidsregels Wmo (2019);
- Beleidsregels Jeugd (2019);
- Beleidsplan Jeugd Wmo;
- Uitvoeringsplan deel Wmo;
- Jeugdbeleid 2021-2025. Oprgroeien in Arnhem: een toekomst vol kansen.
- Inrichtingsplan Jeugdhulp;
- Regionaal Transformatieplan Jeugd;
- Regioaanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 'Samen Veilig' 2019-2023
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Verordening Jeugdzorg Arnhem 2019;
- Verordening doelgroepenvervoer 2020;
- Raadsbrief Ontwikkelingen zorgdomein (december 2018);
- Transformatieplan Beschermd Thuis 2019-2021;
- Raadsbrief bestuurlijke uitgangspunten doordecentralisatie beschermd wonen (maart 2020);
- Raadsbrief kwaliteit, toezicht en handhaving (juni 2019);
- Raadsbrief Voortgang regionale samenwerking beschermd wonen (februari 2021);
- Raadsbrief Voortgang regionale samenwerking beschermd wonen vanaf 2022 (juni 2021);
- Raadsbrief afspraken en contracten jeugdbescherming, juli 2021.

Welzijn en inclusie

In Arnhem is iedereen gelijk en krijgt iedereen gelijke kansen. Dat is onze ambitie. We willen een stad zijn waar inwoners kunnen zijn wie ze willen zijn en een ieder zijn identiteit en eigenheid met trots kan uitdragen. In veiligheid en vrijheid. Om te borgen dat iedereen gelijkwaardige kansen heeft om zich te ontwikkelen en om mee te doen is een stevige sociale basis nodig. Daarbij hebben we speciale aandacht voor het voorkomen en tegengaan van discriminatie. Ook willen de positie van inwoners met een beperking versterken. We ondersteunen burgerinitiatieven, zetten in op jeugdpreventie en geven ondersteuning bij opgroei- en opvoedvragen. Mantelzorgers verdienen onze bijzondere aandacht en ondersteuning, net als mensen die informele zorg en vrijwilligerswerk doen. We zorgen voor goede algemene voorzieningen, zoals ontmoetingsplekken. We bieden statushouders en vluchtelingen een nieuw thuis en toekomstperspectief. En zetten stevig in op de beweging van maatschappelijke opvang naar wonen. We stimuleren Arnhemmers om open te staan voor elkaar en elkaar te helpen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhemmers voelen zich thuis en kunnen meedoen in hun stad

We vinden het belangrijk dat iedere Arnhemmer, ongeacht culturele achtergrond, levensbeschouwing, seksuele geaardheid, beperking en/of chronische ziekte, leeftijd en geslacht, moet mee kunnen doen en zich thuis kunnen voelen in Arnhem. Kinderen moeten zich goed kunnen ontwikkelen. We vinden het belangrijk dat ouderen zo lang mogelijk gezond blijven en actief meedoen. Dat nieuwkomers snel hun plek vinden en hun leven opbouwen. Dat er een passend vangnet wordt geboden als het even niet vanzelf gaat. We zetten in op jeugdpreventie, ondersteuning en algemene voorzieningen en duurzame inburgering.
Meer specifiek zetten we in op het bestrijden van discriminatie en acceptatie op diverse gronden, op Arnhem als toegankelijke gemeente voor mensen met een beperking en/of chronische ziekte en op nieuwkomers die hun plek moeten vinden. De gemeente draagt actief uit dat samenleven in diversiteit niet kan zonder gemeenschappelijkheid, wederzijds vertrouwen en respect waarbij eenieder zichzelf moet kunnen zijn. Er wordt ingezet op bewustwording, en activering in de eigen organisatie, de stad en in de wijken.

Opvoeden en opgroeien

Alle kinderen in Arnhem groeien gezond en veilig op en kunnen zich ontwikkelen en ontplooien zodat zij nu en later een positieve binding hebben met hun omgeving en ook een positieve bijdrage leveren aan de samenleving. Opgroeien en opvoeden is een belangrijk inhoudelijk thema binnen de herijking van de welzijnsopgave (een sterke sociale basis).

Sluitende aanpak ketenpartners voor vroegsignalering

Kinderen zijn goed en zo vroeg mogelijk in beeld zodat tijdig een eventuele hulp- of ondersteuningsvraag duidelijk wordt. Met ketenpartners organiseren we een gezamenlijke aanpak om het kind en ouders heen. Ouders hoeven zo niet van de ene naar de andere instantie. We zijn gestart bij de voorschoolse locaties.

Ontwikkelen van voorliggende voorzieningen

De aanwezigheid van een voorliggend aanbod is een onderdeel voor een verandering van inzet van jeugdhulp. De voorliggende voorziening moet van goede kwaliteit zijn om vroegtijdig te signaleren en snel passende hulp of ondersteuning aan te kunnen bieden. Hierop blijven we inzetten en we ontwikkelen hiervoor nieuwe of hernieuwde producten.

Maatschappelijke verbindingen

Arnhem kent levendige wijken waarin bewoners elkaar accepteren en zich veilig en prettig voelen.
De verbinding en samenwerking die ontstaan is tussen organisaties in de coronacrisis willen we verstevigen.

Netwerkaanpak eenzaamheid

In aansluiting op het landelijke programma 'Een tegen eenzaamheid' hebben we een lokale aanpak van eenzaamheid ontwikkeld, ook versterkt door de gevolgen van de coronacrisis. We zetten in op netwerkverbinding in wijken en pilots in Arnhemse wijken. We gebruiken het landelijk ontwikkelde instrumentarium. In de opdrachten aan onze welzijnspartners hebben we eenzaamheid ook expliciet als thema meegenomen. We werken samen met het Ministerie van VWS en met de organisaties en initiatieven in de wijken.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Kengetal sociale cohesie	5,7		5,7		

Eenheid: Het kengetal sociale cohesie geeft aan in hoeverre er sprake is van binding met de buurt en buurtbewoners.

Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)

Actief als vrijwilligers	32%	33%
Eenheid: % inwoners dat actief is als vrijwilliger		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		
Kengetal emotioneel eenzaam	2,5	2,8
Eenheid: Het kengetal emotioneel eenzaam geeft aan in hoeverre inwoners onvoldoende netwerk om zich heen hebben zoals familie, vrienden, buren. Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		
Kengetal sociaal eenzaam	2,7	2,6
Eenheid: Het kengetal sociaal eenzaam geeft aan in hoeverre inwoners zich eenzaam voelen.		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		
Waardering aanbod voorzieningen ouderen		27%
Eenheid: % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor ouderen		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		
Waardering aanbod voorzieningen jongeren		22%
Eenheid: % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor jongeren		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		

Zelf- en samenredzaamheid

De Arnhemse burger is zoveel mogelijk zelfredzaam en maakt gebruik van eigen kracht en van eigen sociale netwerk.

Ondersteuning mantelzorgers

Met verschillende partners is een mantelzorgakkoord gesloten. We ondersteunen mantelzorgers op maat, zetten in op (h)erkenning van en bewustwording over mantelzorg en de kwetsbare positie van mantelzorgers bij inwoners, professionals en intermediairs en faciliteren ontmoeting in de wijken tussen mantelzorgers. Arnhemmers zorgen vaak voor hun geliefden, voor familie, voor buren. Deze informele zorg is van groot belang voor de Arnhemmers die hulp nodig hebben en helpt bij het beperken van het beroep op maatwerkvoorzieningen. Daarom willen wij informele zorg stimuleren en helpen hierbij waar dat kan. Niet alleen door informele zorgverleners direct te ondersteunen, maar ook door bijvoorbeeld de professionele zorgverleners en de Sociale wijkteams te helpen bij de manier waarop zij het beste met informele zorg om kunnen gaan. Mantelzorgers en informele zorg verdienen een expliciete ‘plek’ aan de zorgtafel.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Mantelzorg	19%		22%		
Eenheid: % inwoners dat het afgelopen jaar mantelzorg heeft gegeven					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					

Duurzame inburgering

Nieuwkomers voelen zich welkom in Arnhem. Ze kunnen zo snel mogelijk een zelfstandig leven opbouwen. Werk wordt gezien als de beste manier om mee te doen in de maatschappij. We combineren begeleiding naar werk met het leren van taal, persoonlijke ontwikkeling en de juiste zorg en ondersteuning.

Nieuwkomers doen mee

Ons uitgangspunt is dat werk de beste manier is om de taal te leren, te integreren en een duurzaam bestaan op te bouwen. Participeren in een werkomgeving wordt door nieuwkomers gezien als het meest leerzaam. Zelfs als je de taal nog niet spreekt, is meedoen positief voor de algehele gezondheid.

Nieuwkomers voelen zich thuis

Je thuisvoelen is een belangrijke voorwaarde om je plek te vinden in de samenleving. Een nieuwkomer komt terecht in een nieuwe wijk, in een nieuwe woning en moet nog een sociaal netwerk opbouwen.

Een passend vangnet

Niemand hoeft op straat te slapen of in een onveilige thuissituatie te leven. Onze focus ligt bij het zoveel mogelijk voorkomen dat opvang nodig is en het bieden van een perspectief. Als opvang toch nodig is, wordt snel opvang en persoonsgerichte ondersteuning geboden, gericht op duurzame uitstroom. Nazorg is belangrijk om terugval te voorkomen. Dit geldt voor iedereen die opvang behoeft: dak- en thuislozen, slachtoffers van huiselijk en eergerelateerd geweld, uitgeprocedeerde asielzoekers en alleenstaande minderjarige vluchtelingen.
De komende jaren zetten we extra in op de transitie van maatschappelijke opvang naar wonen. Voor dak- en thuislozen gaan we extra woonplekken realiseren.

Actieprogramma dak- en thuisloze jongeren

Arnhem is een van de veertien pilotgemeentes in het landelijke Actieprogramma dak- en thuisloze jongeren. De ambitie is om het aantal dak- en thuisloze jongeren eind 2021 te minimaliseren. Als opvang toch nodig is, dan zo kort mogelijk. Om de ambitie te realiseren wordt maximaal gebruik gemaakt van de regelruimte in de wet, en wordt gewerkt met de doorbraakmethode. Knellende regels worden zowel landelijk als op lokaal niveau zoveel mogelijk aangepast. De sleutel ligt bij preventie: het voorkomen van dak- en thuisloosheid.

Regionale aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling

Arnhem is centrumgemeente voor de regio Arnhem-Achterhoek. De prioriteiten uit de regioaanpak zijn gebaseerd op 1) meer inzetten op vroegsignalering en preventie van huiselijk geweld, 2) huiselijk geweld stoppen en duurzaam oplossen en 3) aandacht voor specifieke aanpakken (denk bijvoorbeeld aan eergerelateerd geweld en ouderenmishandeling). Om te kunnen ontwikkelen op deze prioriteiten is samenwerking met regionale en lokale partners cruciaal. Denk hierbij aan regiogemeenten, de Sociale wijkteams, Veilig Thuis, jeugdgezondheidszorg, jeugdzorgaanbieders en Moviera. In de uitvoering van de regioaanpak is de subsidie aan Moviera (vrouwenopvang) en Veilig Thuis van belang.

Versterken ketensamenwerking OGGz-partners

In de OGGz-structuur werken heel veel partners samen. De regie ligt bij VGGM en is gericht op professionele en naadloze samenwerking waarbij de cliënt centraal staat. Doel is het bieden van een passend vangnet.

Aanpak terugdringing dakloosheid

De brede, landelijke, aanpak terugdringing dakloosheid richt zich op drie sporen:

- preventie (voorkomen dakloosheid);
- vernieuwing opvang (afbouw capaciteit opvang; opvang in 1- of 2 persoonskamers);
- zelfstandig wonen (eventueel met begeleiding).

Arnhem zet, met de coronacrisis als versneller en zoals opgenomen in de Herstelagenda, maximaal in op het creëren van woonplekken, uitstroom uit de (nood)opvang en ombouw en afbouw van de capaciteit van de maatschappelijke opvang. Deze laatste is afhankelijk van de realisatie van het aantal woonplekken. Lukt dit niet tijdig of onvoldoende, dan wordt ingezet op tijdelijke en/of permanente uitbreiding van de bestaande opvangcapaciteit.
Verder wordt onverminderd ingezet op preventie. Dit krijgt vorm in nauwe samenwerking met het programma Doorbraak naar Werk (armoede en schulden, werk en inkomen) en het programma Zorg Dichterbij (voorkomen uitval).

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal dak- en thuislozen					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					
Tijd tot opvang (zowel direct als langdurig)					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					
Duur van opvang (zowel direct als langdurig)					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					
Mate van terugval					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					
Aantal gerealiseerde woonplekken t.b.v. uitstroom uit de maatschappelijke opvang					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					

Inclusief Arnhem

Arnhem moet een stad zijn van en voor alle inwoners, ongeacht culturele achtergrond, levensbeschouwing, seksuele geaardheid, beperking en/of chronische ziekte, leeftijd en geslacht. We richten ons op de volgende vijf focuspunten die we samen met de stad willen realiseren:

1. Voorkomen en tegengaan van discriminatie;
2. Positie inwoners met beperking versterken;
3. Diversiteit in organisaties;
4. Inclusieve gemeentelijke organisatie;
5. Inclusieve gemeentelijke communicatie.

We kijken ook nadrukkelijk naar onszelf als gemeente en werkgever: op welke vlakken kunnen wij onszelf verbeteren en de stad en onze partners inspireren om met ons mee te doen?

Voorkomen en tegengaan van discriminatie en racisme

Met het actieplan 'Vrij zijn in Arnhem' binden we de strijd aan tegen discriminatie en racisme. In het actieplan staan 37 acties waarmee discriminatie en racisme de komende twee jaar moeten worden teruggedrongen. Centraal hierbij staan de volgende drie pijlers:

- de kracht van diversiteit laten zien,
- meer besef van discriminatie en racisme,
- zero tolerance tegen discriminatie en racisme.

Het plan is samen met de stad tot stand gekomen en wordt ook samen met de stad uitgevoerd. Een vertegenwoordiging uit de stad blijft nauw betrokken bij het ontwikkelen en bijsturen van de plannen. Er zit veel energie in de stad op dit thema. Deze energie gebruiken we als kickstart voor een stadsbrede beweging richting een inclusieve en diverse stad.

Bestendigen regenboogaanpak

De LHBTIQ+ gemeenschap heeft een prominente plek in het actieplan discriminatie en racisme. We streven naar een integrale en intersectionele aanpak. Dit doen we onder andere door de motie ‘Met de regenboogdoelgroep samenwerken aan de Regenboogdoelen’ (20M278) met partner InDifferent uit te voeren. Hierin streven we naar een dekkend netwerk op VO-scholen binnen 2 jaar. InDifferent is een Arnhemse organisatie die zich inzet voor inclusie, diversiteit en respect op middelbare scholen in Arnhem. Daarnaast gaan we verder in gesprek met geloofsgemeenschappen over Inclusie en de LHBTIQ+ gemeenschap (20M268). In het actieplan 'Vrij zijn in Arnhem' zetten we, ook voor de LHBTIQ+ gemeenschap, extra in op zichtbaarheid van de gemeenschap en de partijen in de stad, meer besef en bewustwording en zero tolerance tegen discriminatie van LHBTIQ+-personen. Openstaande acties uit de bestaande regenboogagenda nemen we hierin mee.

Positie inwoners met een beperking versterken

Als koplopergemeente van het VN-verdrag Handicap nemen we passende maatregelen, zodat personen met een beperking zo zelfstandig en onafhankelijk mogelijk kunnen leven. Maatregelen zoals uitbreiding van de semiopenbare toiletten, toegankelijke stembureaus, inclusieve speeltuinen en inclusieve voorschoolse of vroegschoolse educatie. De Arnhemse Standaard Toegankelijkheid is hiervoor een belangrijk instrument. Uiteraard voeren we de aanpassingen en inrichting uit in nauwe samenspraak met belanghebbenden en ervaringsdeskundigen (onder wie het Arnhems Platform Chronisch Zieken en Gehandicapten). Hierbij gebruiken we de in 2021 ontwikkelde meerjarige Inclusieagenda VN-verdrag Handicap als leidraad.

Diversiteit in organisaties

Arnhem gelooft dat organisaties die de samenleving representeren, die samenleving ook het beste kunnen dienen. Daarom werkt de gemeente samen met meerdere Arnhemse organisaties hard om de diversiteit van de stad meer terug te laten komen in het personeelsbestand. Organisaties die werk maken van, of aan de slag gaan met, diversiteit en inclusie hebben veelal dezelfde uitdagingen. Met een stedelijke aanpak op dit thema bundelen meerdere Arnhemse organisaties de krachten. Met het doel om elkaar te versterken en te stimuleren in het realiseren van diverse en inclusieve organisaties. We willen zo het aanwezige cultureel diverse talent binden aan de organisatie en de stad, zodat vraag en aanbod beter samen komen. We werken samen aan een stad met inclusief werkgeverschap, waarbij de Arnhemse werkgevers ruimte maken voor elk talent. Ook wij als gemeente hebben deze ambitie (zie onderstaand punt 'Inclusieve gemeentelijke organisatie') als het gaat om het zijn van een diverse en inclusieve organisatie. De gemeente faciliteert deze aanpak.

Inclusieve gemeentelijke organisatie

In april 2021 is de bestuursopdracht 'Diverse en inclusieve organisatie' vastgesteld. Hierin staat dat de gemeente Arnhem momenteel nog onvoldoende een afspiegeling van de stad is als het gaat om mensen met een niet-westerse achtergrond of een (arbeids)beperking. Binnen vijf jaar willen we een inclusieve en diverse organisatie zijn, die op alle niveaus binnen de organisatie een afspiegeling is van de Arnhemse beroepsbevolking. Dit willen we realiseren door te streven naar een divers personeelsbestand en door het inrichten van een inclusieve (werk)cultuur.

De bestuursopdracht kan alleen gerealiseerd worden met inzet van de gehele ambtelijke organisatie. Om hier goed sturing aan te geven is een manager Inclusie en Diversiteit aangesteld, die de organisatie op weg helpt om een verandering/cultuuromslag te maken en inclusie onderdeel van het DNA te maken. Hiervoor hebben we voor 3 jaar €100.000 (jaarlijks) opgenomen.

Inclusieve gemeentelijke communicatie

Als gemeente gaan we voor communicatie die begrijpelijk is en waarbij iedereen zich gezien en begrepen voelt. Dat doen we langs de volgende lijnen:

Schrijven in voor iedereen begrijpelijke taal
Wij gaan verder met bewustwording en training van de gemeentelijke organisatie. We gaan het gesprek aan met onze gemeenschappelijke regelingen en uitvoeringsorganisaties, om hen ertoe te bewegen om ook taalniveau B1 als norm te nemen. We zetten een Lezerspanel op. De deelnemers worden breed geworven onder de inwoners van Arnhem. Zij gaan een aantal keren per jaar feedback geven op onze schriftelijke communicatie. En ten slotte gaan we een proef houden met beeldbrieven.

Verdere verbeteren toegankelijkheid websites
We werken door aan de verbeterslag van www.arnhem.nl en gaan andere aan de gemeente verbonden sites (laten) toetsen aan de wettelijke eisen. We richten een proces in om ervoor te zorgen dat de eisen op het gebied van toegankelijkheid (en beveiliging) voor toekomstige websites vooraf zijn geborgd.

Communicatie waarin alle Arnhemmers zich herkennen
We onderzoeken of we in onze communicatie aansprekend zijn voor álle Arnhemmers en wat we eventueel beter kunnen doen. Op basis van de input die we in de tweede helft van 2021 verzamelen, maken we in 2022 een plan om de gemeentelijke communicatie nog inclusiever te maken.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhemmers voelen zich thuis en kunnen meedoen in hun stad	**23.794**	**872**	**0**	**200**
Veilig en positief opgroeien	717	0	0	0
Meedoen en openstaan voor elkaar	1.597	125	0	200
Een passend vangnet	19.000	747	0	0
Inclusief Arnhem	831	0	0	0
Duurzame inburgering	1.649	0	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**23.794**	**872**	**0**	**200**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	21.088	19.859	25.753	23.794	23.408	22.641	22.620
Baten	1.227	754	1.558	872	747	747	747
Saldo lasten en baten	***-19.860***	***-19.105***	***-24.196***	***-22.922***	***-22.922***	***-21.894***	***-21.873***
Toevoegingen aan reserves	880	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	2.930	200	1.084	200	200	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***2.051***	***200***	***1.084***	***200***	***200***	***0***	***0***
Gerealiseerd resultaat	**-17.810**	**-18.905**	**-23.112**	**-22.722**	**-22.461**	**-21.894**	**-21.873**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 23,8 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- uitgaven en subsidies voor maatschappelijke opvang/verslavingszorg/OGGz: € 10,8 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor vrouwenopvang en huiselijke geweld incl. Veilig Thuis: € 8,2 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor welzijn incl. preventief jeugdbeleid: € 2,3 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor asiel-vluchtelingenzaken: € 1,6 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor integratie, anti-discriminatie en inclusie: € 0,8 miljoen;

De totale lasten dalen ten opzichte van 2021 met € 2,0 miljoen. Dat is grotendeels als volgt te verklaren:

- De uitgaven voor Maatschappelijk Opvang dalen met € 0,9 miljoen, door incidentele rijksmiddelen in het budget van 2021.
- De uitgaven voor Asiel- en vluchtelingenzaken dalen met € 0,7 miljoen. Dit wordt veroorzaakt doordat er incidentele middelen uit 2021 wegvallen.

Baten

De totale baten voor 2022 zijn begroot op € 0,9 miljoen. Deze baten hebben grotendeels betrekking op de Maatschappelijke opvang/verslavingszorg en betreffen de specifieke rijksvergoeding voor de Heroïne-unit (€ 0,7 miljoen) en overige opbrengsten waaronder eigen bijdragen (€ 0,2 miljoen).

Onttrekkingen aan reserves

In 2022 (en voor 2023) is een onttrekking aan de bestemmingsreserve Transformatie Zorg begroot van € 0,2 miljoen in het kader van de herijkingsopgave Welzijn.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Passend Vangnet: Naast subsidiepartners werken we vooral samen met VGGM, Veilig Thuis, COA en Sociale wijkteams en woningcorporaties.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Arnh Platf Chronisch zieken Gehand
- Leger des Heils Gelderland
- Pactum
- RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei
- Scalabor
- St. IrisZorg
- St. Kruispunt
- St. Moviera
- St. Rijnstad
- St. Stoelenproject De Duif
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
- St. Vluchtelingenwerk Oost-Ned

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Welzijn en inclusie. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Inburgering

Corona risico's

Extra locaties beschermd wonen en maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona
Toename meldingen Veilig Thuis
Inzet vrouwenopvang bij Moviera

Beleidskaders

- Eindevaluatie Minder Opvang Beter Leven;
- Actieprogramma Dak- en thuisloze jongeren;
- Kamerbrief over Een (t)huis, een toekomst, De aanpak van dak- en thuisloosheid;
- Plan van Opvang naar wonen
- Herijking welzijnsopdracht. Samen werken aan een sterke sociale basis. Richtinggevende notitie;
- Meedoen en Thuis voelen, een nieuw bestaan in Arnhem;
- Arnhemse standaard toegankelijkheid;
- Uitvoeringsplan inclusief Arnhem.

Gezondheid en sport

Een goede gezondheid is de basis voor een gelukkig leven en daarmee de basis voor participatie van inwoners in onze maatschappij. Daarom vinden wij dat alle Arnhemmers gelijke kansen moeten krijgen om te sporten, bewegen en hun gezondheidspotentieel zo goed mogelijk te benutten. Dit betekent dat elke Arnhemmer de mogelijkheden moet hebben om zichzelf een gezonde leefstijl eigen te maken en zich deze vaardigheden zo jong mogelijk aan te leren. Hierbij willen we oog hebben voor mensen voor wie dit geen vanzelfsprekendheid is.
We richten ons daarbij op het stimuleren van gezond gedrag en het tegengaan van ongezond gedrag, zoals roken, te weinig bewegen, ongezonde voeding en problematisch alcoholgebruik. Met verschillende programma's helpen we onze inwoners een gezonde leefstijl eigen te maken. We stimuleren bewegen voor iedereen, bijvoorbeeld door activiteiten te organiseren en sportaccommodaties te realiseren.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhemmers gezonder en fitter

Een goede gezondheid vormt de basis voor een gelukkig leven en is daarmee ook de basis voor deelname van inwoners aan onze samenleving. Alle Arnhemmers moeten gelijke kansen krijgen om hun gezondheidspotentieel optimaal te benutten, zeker ook in tijden van corona. Een gezonde leefstijl en een goed ingerichte woonomgeving, met oog voor gezondheid en bewegen, zijn daarvoor belangrijke voorwaarden. Dit is de kern van het plan 'Gezond en Fit; Aanpak voor een gezonde leefstijl in Arnhem' (mei 2020) waarin we als gemeente onze ambities voor gezondere en fittere Arnhemmers presenteren. De aandacht gaat daarbij vooral uit naar die inwoners voor wie een goede gezondheid niet vanzelfsprekend is. Dit sluit aan bij de Arnhem-Oost-aanpak.

Achter een verminderde gezondheid van inwoners gaan vaak problemen schuil die zich manifesteren buiten het gezondheidsdomein. Armoede en schulden, problemen rondom huisvesting, een lage opleiding, werkloosheid en ook de kwaliteit en inrichting van de woonomgeving kunnen van invloed zijn op de gezondheid. Dit vraagt om een aanpak die beleidsdomeinen overstijgt. Om die reden betrekken we bij onze plannen diverse partijen in de stad: beheerders openbare ruimte, zorginstellingen, het Sportbedrijf en sportaanbieders, wijkteams, onderwijs en het bedrijfsleven.

We sluiten aan bij het Nationaal Preventieakkoord (2018) en kiezen ervoor te investeren vooral in preventieve maatregelen, ook omdat dit op lange termijn ertoe kan bijdragen dat minder inwoners gebruik (moeten) maken van zorg. We bouwen voort op de stappen die in het verleden al zijn gezet en continueren de interventies op het vlak van bewegen en publieke gezondheid die effectief zijn gebleken.
We continueren het Arnhems Lokaal Sportakkoord waarmee we inzetten op samenwerking met betrokken partijen om bewegen te stimuleren voor alle Arnhemmers. De uitvoeringsfase loopt door in de komende jaren. Daarnaast blijven we inzetten op Urban Sports. Breder dan voor de doelgroep die Urban Sport interessant vindt (10-30 jaar), zetten we in op het beter benutten van de openbare ruimte voor bewegen. Een voorbeeld hiervan zijn de beweegroutes die in de Arnhemse parken gerealiseerd gaan worden.

Corona
De coronacrisis heeft gevolgen gehad voor de gezondheid van Arnhemmers, op allerlei vlak. Hoewel de gevolgen voor de infrastructuur (sportaanbieders, samenwerkingspartners) beperkt blijven, door onder andere steun van de overheid, is het langdurige effect op onze inwoners nog niet te overzien. Juist omdat de coronapandemie heeft aangetoond hoe belangrijk een goede (basis)gezondheid is, is er werk aan de winkel voor ons programma Gezond en Fit. (Extra) investeren in preventie blijkt noodzakelijk om onze inwoners weerbaar te houden. In 2022 intensiveren we daarom onze inspanningen waar we dat kunnen, om zoveel mogelijk mensen te bereiken. De coronacrisis blijkt harder toe te slaan onder kwetsbare groepen. Daarom blijven wij de focus richten op preventie en het stimuleren van een gezonde leefstijl vooral onder kwetsbare groepen. Nadat de acute crisisperiode voorbij is, blijven we de vinger aan de pols houden wat betreft de gevolgen voor de sport(verenigingen).
Tijdens de coronacrisis is het belang gebleken van een gezondheidsdienst (GGD) die goed is toegerust voor zijn basistaken maar ook snel kan opschalen wanneer de omstandigheden in een crisissituatie dat vereisen. In 2022 bekijken we in nauw overleg met de GGD wat er mogelijk extra nodig is en op welke wijze wij als gemeente extra kunnen investeren om de slagkracht van de GGD te vergroten waar het gaat om gezondheidspreventie, infectieziektebestrijding en publieke gezondheid in het algemeen (motie 21M52g, Investeren in preventie en publieke gezondheid loont).

Gezonde levensstijl

Iedere Arnhemmer moet in staat zijn zichzelf een gezonde leefstijl eigen te maken en zich deze vaardigheden zo jong mogelijk aan te leren, zoals gezond eten en drinken. Onze focus ligt op een rookvrije generatie, het voorkomen en verminderen van overgewicht en het tegengaan van problematisch alcoholgebruik. Om een gezonde levensstijl laagdrempelig en toegankelijk te maken voor iedereen komt er een ‘actieplan voetganger’, met als doel wandelen en joggen door de gehele stad veiliger en aantrekkelijker te maken (amendement 20A74 Actieplan voetganger).

Kinderen hebben rond en na hun geboorte een kansrijke start

We willen dat alle kinderen opgroeien in een gezonde en veilige leefomgeving. Gezondheidsverschillen ontstaan vaak al op jonge leeftijd. Daarom leggen we bij onze inzet de focus op een gezonde start voor kinderen met hun ouders in de eerste fase van hun bestaan. We willen kwetsbare zwangerschappen en ouderschappen, samenhangend met sociale risicofactoren, tijdig op het spoor komen en passende ondersteuning bieden aan (jonge) ouders en gezinnen. We leveren daartoe een passend en vraaggestuurd aanbod aan interventies voor, tijdens en na de zwangerschap. Met het uitbouwen en versterken van de in 2021 in het leven geroepen Lokale coalitie Kansrijke Start, beogen we een sluitende aanpak te creëren in de zorg rondom kwetsbare zwangeren en jonge ouders, met name waar het gaat om de aansluiting van het medische op het sociale domein. Zo dragen we bij aan het voorkomen van ernstiger problemen en gezondheidsachterstanden op latere leeftijd.

Minder inwoners hebben overgewicht

Het programma GO! (Gezond Onderweg), een wijkgericht behandelprogramma met als component een passend sport- en beweegaanbod voor de doelgroep, is effectief gebleken in de aanpak van overgewicht bij kinderen. Het programma wordt, na een pilot in de wijken Malburgen en Presikhaaf, uitgebreid naar nog drie aandachtswijken: Geitenkamp, Klarendal en het Arnhemse Broek.
Het programma JOGG richt de aandacht op een gezonde leefstijl bij kinderen in het algemeen en een gezond gewicht in het bijzonder. Het programma stimuleert gezonder eten en drinken in de omgeving waarin kinderen dagelijks verkeren, zoals op scholen, in kindercentra, bij sportverenigingen, en bevordert een leefomgeving die uitnodigt tot activiteit en tot sportief bewegen. We hebben het voornemen om JOGG in 2022 uit te breiden.

Meer (jonge) Arnhemmers voldoen aan de beweegnorm

De grootste bijdrage die de gemeente levert aan dit doel is nog steeds door middel van het faciliteren van bewegen. Dit gebeurt door middel van subsidie aan het Sportbedrijf Arnhem, dat voor de gemeente de sportparken, wijkvoorzieningen en zwembaden beheert en exploiteert.

Daarnaast volgen uit het plan Gezond en Fit de volgende speerpunten: In samenspraak met het primair onderwijs in Arnhem is de 2+1+2 aanpak ontwikkeld, met het oogmerk dat meer kinderen in de leeftijd van de basisschool gaan voldoen aan de landelijke beweegnorm, namelijk 5 uur per week bewegen. De aanpak behelst dat kinderen 2 uur per week bewegingsonderwijs ontvangen op school, 1 uur per week onder schooltijd bewegen op en rond school en 2 uur bewegen direct na school, bijvoorbeeld in de naschoolse opvang of bij een sportvereniging.

De afgelopen twee jaar heeft de gemeente meer aandacht voor Urban Sport gehad. Door middel van de pilot 'Urban Sports Coalition' is de doelgroep en haar behoeften in kaart gebracht. Er worden twee BMX-pumptracks gerealiseerd evenals een nieuwe skatebaan. In 2022 zullen hierop ook activiteiten georganiseerd worden ter stimulering van het gebruik.

Problematisch alcohol- en druggebruik terugdringen/ Kinderen en jongeren kunnen rookvrij opgroeien

We sluiten aan op de landelijke campagne NIX-18, en willen voorkomen dat jongeren onder 18 jaar gaan roken en alcohol drinken. Bij jongeren ouder dan 18 jaar en volwassenen willen we alcohol- en middelengebruik ontmoedigen. Hiervoor maken we afspraken met onze contractpartners over niet-roken bij jeugdactiviteiten en het beperken van de zichtbaarheid van alcoholmarketing en de schenktijden tijdens dagen dat de jeugd sport. We willen bevorderen dat kinderen opgroeien in een rookvrije omgeving: sportaccommodaties in Arnhem zijn rookvrij. We geven voorlichting aan zwangere vrouwen en jongeren in het voortgezet onderwijs over de risico's van roken. Met relevante partijen sluiten we een convenant voor een rookvrije generatie. Zo willen we het vanzelfsprekend maken dat kinderen en jongeren geheel rookvrij kunnen opgroeien.

Voor zover in het voorgaande nog niet benoemd, gaan we in 2022 ook aan de slag met de opgaven en de ambities die het Rijk formuleert in de recent verschenen Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024 ‘Gezondheid breed op de agenda’ (mei 2020), die het kabinet in de komende beleidsperiode met voorrang wil aanpakken:

- gezondheid in de fysieke en sociale leefomgeving;
- gezondheidsachterstanden verkleinen;
- druk op het dagelijks leven bij jeugd en jongvolwassenen verminderen;
- vitaal ouder worden.

Wij geven uitvoering aan het vastgestelde Initiatiefvoorstel Arnhems preventieplan mondzorg voor kinderen in onze rol als aanjager en verbinder tussen betrokken partijen, onder meer VGGM, Sociale wijkteams, scholen en zorgverzekeraar.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
% voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen				54%	
Eenheid: Percentage inwoners dat voldoet aan de Nederlands Norm Gezond Bewegen (19 en ouder)					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
% roken				21%	
Eenheid: Percentage inwoners dat rookt					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
% voldoet aan alcoholrichtlijn				43%	
Eenheid: Percentage inwoners dat voldoet aan de alcoholrichtlijn					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
% kinderen eet minstens elke dag fruit	70%				
Eenheid: Percentage kinderen (0 tot 11 jaar) dat minstens elke dag fruit eet					
Bron: Kindmonitor GGD					
% lid van sportvereniging	20%	20%			
Eenheid: Percentage inwoners dat is aangesloten bij een sportvereniging					
Bron: Sportbonden en NOC*NSF. Kennis- en Informatiesysteem Sport (KISS).					
% goed/ zeer goed ervaren gezondheid				80%	
Eenheid: Percentage inwoners dat de gezondheid als goed of zeer goed ervaart					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
Waardering sportvoorziening	60%		61%		
Eenheid:% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende sportvoorzieningen					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					
Waardering speelvoorzieningen kinderen			60%		
Eenheid:% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende speelplekken voor kinderen					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					
Waardering voorzieningen om te bewegen			73%		
Eenheid:% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende mogelijkheden om te bewegen					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					
Niet sporters				46,9%	
Eenheid: Het percentage niet-wekelijkse sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD's, CBS en RIVM (vierjaarlijks, verplichte BBV-indicator)					

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhemmers gezonder en fitter	**22.326**	**3.076**	**470**	**343**
Gezonde levensstijl	22.326	3.076	470	343
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**22.326**	**3.076**	**470**	**343**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	24.062	20.157	21.450	22.326	22.825	22.499	22.514
Baten	6.454	2.674	3.338	3.076	3.076	3.076	3.076
Saldo lasten en baten	***-17.608***	***-17.483***	***-18.112***	***-19.251***	***-19.251***	***-19.423***	***-19.438***
Toevoegingen aan reserves	397	354	470	470	470	470	470
Onttrekkingen aan reserves	989	260	432	343	423	379	414
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***592***	***-94***	***-37***	***-126***	***-126***	***-91***	***-56***
Gerealiseerd resultaat	**-17.016**	**-17.577**	**-18.149**	**-19.377**	**-19.797**	**-19.514**	**-19.494**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 22,3 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Subsidie Sportbedrijf: € 11,4 miljoen;
- Kosten voor collectieve preventie volksgezondheid: € 2,7 miljoen;
- Kapitaallasten: € 2,1 miljoen;
- Kosten voor uniforme deel van de jeugdgezondheidszorg: € 2,1 miljoen;
- Overige subsidies sport: € 0,9 miljoen;
- Overige lasten: € 3,1 miljoen.

De totale lasten stijgen ten opzichte van 2021 met € 0,9 miljoen.
Dit komt met name door:

- de begrote kapitaallasten voor het Zwembad Valkenhuizen € 0,6 miljoen;
- een verhoging van het budget VGGM met € 0,4 miljoen) op basis van raadsmotie 21m52g

Baten

De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 3,1 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Verhuur panden en accommodaties: € 3,0 miljoen;
- Overige opbrengsten: € 0,1 miljoen.

De totale baten stijgen met € 0,3 miljoen ten opzichte van 2021, door een opbrengst vanuit openbare ruimte ter dekking voor de verhoging van de subsidie aan Sportbedrijf.

Toevoegingen aan reserves

In 2022 wordt voor totaal € 0,5 miljoen toegevoegd aan de reserves.

- € 0,5 miljoen wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Onderhoud Vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves

In 2022 wordt voor totaal € 0,3 miljoen onttrokken aan de reserves.

- € 0,2 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Kapitaallasten;
- € 0,1 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Onderhoud Vastgoed.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Sportbedrijf Arnhem
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Sportbedrijf Arnhem;
- Eerstelijnsgezondheidszorg (onder andere huisartsen);
- Rijnstate;

- Onderwijsinstellingen;
- Sociale Wijkteams;
- Menzis;
- Iriszorg verslavingspreventie;
- Indigo;
- Provincie Gelderland;
- Sportaanbieders;
- Partners uit het Verloskundig Samenwerkingsverband Kracht (Arnhem e.o.).

Daarnaast zijn er nog een aantal kleinere partijen die een preventief aanbod hebben in Arnhem.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Sportcentrum Rijkerswoerd
- St. Zwembad Klarenbeek

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Gezondheid en sport. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Verrekening BTW op sport

Corona risico's

Sportbedrijf; terugloop inkomsten
Wegvallen inkomsten Sportverenigingen

Beleidskaders

- Plan Gezond en fit;
- Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024 ‘Gezondheid breed op de agenda’ (mei 2020);
- Nationaal Preventieakkoord;
- Sport- en beweegakkoord Gemeente Arnhem (juni 2020).

Klimaat en energie

Arnhem heeft de ambitie om in 2050 een klimaatneutrale gemeente te zijn. Hoe we dat gaan doen, hebben we vastgelegd in het programma New Energy Made in Arnhem. We streven naar een fikse CO2-reductie door energiebesparing in de bebouwde omgeving en bij bedrijven en het opwekken van duurzame elektriciteit (met zonnepanelen en windmolens) en duurzame warmte als alternatief voor aardgas. En ook door schone mobiliteit zoals zero emissie openbaar vervoer, elektrische deelauto's en fietsen en de aanleg van laadinfrastructuur voor elektrische voertuigen. Bewustwording en gedrag spelen daarbij een belangrijke rol. Met 'Arnhem Aan' willen we mensen enthousiasmeren en motiveren om aan de slag te gaan met energie besparen en hernieuwbare energie opwekken.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

In 2030 61% CO2-reductie t.o.v. 2017, dit is 572 kT CO2, verdeeld: 130 kT autonome ontwikkelingen, 191 kT (in)direct binnen actieprogramma NemiA, 5 kT (in)direct binnen andere programma's Arnhem en 246 kT buiten de gemeentegrens (in de regio)

Arnhem volgt in haar ambities internationale afspraken, het klimaatakkoord en het Gelders Energieakkoord. Arnhem werkt toe naar een klimaatneutrale gemeente in 2050. Om dit te bereiken moet de komende jaren veel gebeuren. De doelstelling van het actieprogramma New energy made in Arnhem (NemiA) 2020-2030 is 61% CO2-reductie ten opzichte van 2017, met als tussendoelstelling 25% in 2023. Deze reductie wordt grotendeels gerealiseerd door het actieprogramma NemiA 2030 en overige programma's binnen de gemeente. Een deel van de reductie komt van autonome ontwikkeling, de resterende opgave zullen wij van buiten de gemeentegrens moeten halen of hier in de komende jaren aanvullende ambities op formuleren.
Gemeenten hebben, vanuit het klimaatakkoord, een grote (regie)rol bij het realiseren van de klimaatdoelen. We hebben als voorwaarde gesteld dat deze transitie haalbaar en betaalbaar is voor inwoners en bedrijven. In de praktijk blijkt nu al in veel gevallen dat het verduurzamen van woningen en gebouwen naar aardgasvrij en/of energieneutraal onvoldoende rendabel en financierbaar is. Via G40 en VNG vragen we als gemeenten daarom van het Rijk stevige ruggensteun op:

- Adequaat instrumentarium, financieringsruimte en de juiste condities voor de grote investeringen, zowel in de verduurzaming als in de benodigde infrastructuur.
- Meer dwingende en richtinggevende instrumenten en bevoegdheden, die in het Klimaatakkoord al zijn afgesproken, maar nog onvoldoende of geheel niet zijn doorgevoerd. Denk hierbij aan de bevoegdheid tot beëindigen van aardgaslevering door gemeenten - na gereedkomen van betaalbare, alternatieve warmtevoorziening -, spelregels voor collectieve warmtenetten (Wet Collectieve Warmte) en de inzet van de standaard- en streefwaarden voor versnelling van isolatie van bestaande woningen.
- Uitvoeringslasten: de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) heeft de kosten voor deze nieuwe taken en bijhorende extra lasten in de bestuurlijke en ambtelijke uitvoering van gemeenten vanuit het Klimaatakkoord in beeld gebracht. Hieruit blijkt dat de uitvoeringslasten voor gemeenten in 2022 €450 miljoen bedragen en dat deze oplopen tot € 599 miljoen in 2024. Voor G40 gemeenten wordt hierbij rekening gehouden met 39 – 43 extra fte aan personeelslasten. Aanvullend hierop worden er substantiële extra materiële kosten voorzien, vooral voor technisch onderzoek.

Zonder deze ondersteuning vanuit het Rijk zijn de ambities niet haalbaar.

Gebouwde omgeving: 77 kT CO2-reductie in 2030 ten opzichte van 2017

Binnen de gebouwde omgeving werken wij met een wijkgerichte aanpak aan het 'transitiegereed' maken van woningen en overige gebouwen. We gaan werken aan besparing door energiebewustwording en door bewoners aan te zetten om te isoleren. Hiernaast stimuleren wij woningeigenaren met collectieve inkoopacties voor het plaatsen van zonnepanelen. Met corporaties maken wij in de Prestatieafspraken wederom afspraken over de opwek met zonnepanelen op daken van corporatiebezit. In de kansrijke wijken en buurten gaan wij samen met bewoners onderzoek doen naar de kansen om voor 2030 van het aardgas af te gaan door middel van duurzame decentrale bronnen met restwarmte of een all-electric oplossing.

Uitvoeringsplan per wijk opstellen (8 jaar voor aardgasvrij)

In 2022 gaan we verder met verdiepende onderzoeken in de kansrijke wijken/buurten naar het meest aannemelijke alternatief voor aardgas. In drie kansrijke buurten die geschikt zijn voor een collectief warmtenet (Kronenburg, Elderveld-noord en Hoogkamp) wordt in 2022 verder gewerkt aan het opstellen van een integrale businesscase, waarin de verschillende investeringen die gedaan moeten worden vanuit de diverse stakeholders (corporaties, provincie/BZK, gemeente, netbeheerder en bewoners) samenkomen. Het participatieproces is een essentieel onderdeel van het uitvoeringsplan. Het eerste wijkuitvoeringsplan wordt naar verwachting eind 2022 ter vaststelling aangeboden aan de raad.

15% energiebesparing in gebouwde omgeving in 2030

In 2022 worden op diverse manieren gesprekken gevoerd in alle wijken over verduurzaming en wat bewoners zelf kunnen doen om energie te besparen. Dit is een vervolg op de wijkgesprekken die in 2021 zijn gevoerd. Hierbij is extra aandacht voor de Arnhemmers die we nu nog niet of nauwelijks bereiken. Om bewoners tot energiebesparing en -opwekking aan te zetten zijn verschillende financiële, adviserende en actie-instrumenten beschikbaar, zoals het Aanjaagfonds om duurzame wijkinitiatieven te ondersteunen, een toekomst bestendig wonen lening en het energieloket. Ook laten we goede voorbeelden zien van Arnhemmers, die inspireren om ook de slag te gaan.
In de kansrijke wijken werken wij aan de aardgasvrije opgave waarbij het transitiegereed maken (door isolatie) van de woningen en gebouwen een belangrijk onderdeel is, wat leidt tot energiebesparing. Voor de Arnhem-Oost wijken hebben wij vanuit BZK middelen ontvangen uit het Volkshuisvestingsfonds als financiële impuls om particulier woningbezit te verduurzamen. Met de corporaties zijn er doorlopende prestatieafspraken rondom isoleren van en het energie opwekken op het corporatiebezit.

250.000 zonnepanelen op daken in 2030

De acties voor dit doel vallen samen met de acties die genoemd zijn onder 15% energiebesparing in 2030.

6.500 woningen en publieke gebouwen aardgasvrij in 2030

Naar aanleiding van de warmteverkenning zijn in 2020 12 wijken/buurten benoemd die wij kansrijk achten om voor 2030 van het aardgas af te gaan. De onderzoeken en het participatieproces in deze buurten in 2021 hebben ertoe geleid dat de buurten Rijkerswoerd, Arnhem-West en Vredenburg (was Vredenburg/Kronenburg, nu alleen Kronenburg) zijn afgevallen. Vijf buurten die geschikt zijn voor een individuele all-electric oplossing en vijf buurten die geschikt zijn voor een warmtenet worden opgenomen in de Transitievisie warmte, als buurten die kansrijk zijn om verder te onderzoeken of ze van het aardgas af kunnen. Voor de wijken waarvan de conclusie is dat dit technisch en financieel kan, wordt een uitvoeringsplan uitgewerkt en voorgelegd aan de raad. In de Transitievisie warmte worden mogelijk nog nieuwe wijken/buurten aangewezen als kansrijk voor de overschakeling van fossiele naar duurzame warmtevoorziening. Zie hiervoor het raadsbesluit met betrekking tot de Transitievisie warmte.

2.500 huishoudens in energiearmoede geholpen in 2023

Met de Arnhemse aanpak energiearmoede, die de raad in 2021 heeft vastgesteld, zullen in 3 jaar tijd minimaal 2.500 huishoudens met een laag inkomen worden geholpen om hun energierekening te verlagen. We werken samen met een netwerk van partijen om de doelgroep te bereiken, deelnemers te werven, energiecoaches op te leiden en in te zetten, deelnemers met andere problemen door te verwijzen naar andere hulpverleners, en zo mogelijk werkgelegenheid te creëren. De aanpak is deels wijkgericht en deels stadsbreed. In de Arnhem-Oost wijken wordt de energiearmoede-aanpak afgestemd met betrokken partners en de verduurzaming van particulier bezit.

10 Arnhemse innovaties in wijken getest in 2030

In het traject 'om Arnhemse innovaties naar de wijken te brengen' maken we onderscheid tussen het proces ernaartoe en de daadwerkelijke projecten.
Het proces van 'de weg ernaartoe' heeft in 2020 en 2021 vorm gekregen. Er is inzicht verkregen in welke innovaties er zijn en in het bouwen van een netwerk waarin kennis wordt gedeeld. In 2021 is de kansrijkheid voor het eerste project 'Buurtbatterijen in Arnhem' onderzocht en is de eerste mijlpaal bereikt: het opleveren van een set randvoorwaarden voor de inzet van een buurtbatterij. Het plaatsen van een buurtbatterij in een daarvoor geschikte wijk kan in 2022 concreet worden, mits daar financiële middelen/subsidies voor gevonden worden. Verder onderzoeken we de bruikbaarheid van innovaties op het gebied van aquathermie, restwarmte uit industrie, een buurtenergiecentrale en zonnefolie, die in ontwikkeling zijn.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
CO2 uitstoot gebouwde omgeving	936	919			
Eenheid: kiloton					
Bron: Klimaatmonitor					
CO2 reductie gebouwde omgeving t.o.v. peiljaar 2017	0	17			
Eenheid: vermindering in C02 uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor					

Bedrijven en Industrie: 38kT CO2-reductie in 2030 ten opzichte van 2017

De doelstelling bij bedrijven en industrie is reductie van minimaal 38KT CO2-uitstoot tot 2030. Om tot deze reductie te komen, wordt gewerkt in twee sporen: stimuleren en handhaven. Bedrijven worden aangespoord om vanuit maatschappelijke verantwoordelijkheid en/of kostenbesparing duurzaamheidsmaatregelen door te voeren. Voor bedrijven gelden al enkele verplichtingen. Door inzet van (extra) handhaving wordt hierop gecontroleerd en worden bedrijven aangespoord om actie te ondernemen.

Communicatie en bewustwording intensiveren: 100% van bedrijven bekend met verduurzamingsmaatregelen in 2030

In 2022 voeren we het communicatieplan verder uit, waarbij we ons richten op communicatie over energie besparen en energie-opwek, en stimuleren we met behulp van financiële en adviserende instrumenten. We zorgen ervoor dat het zakelijke gedeelte van de website Arnhem Aan is gevuld met actuele informatie en inspirerende voorbeelden. Daarnaast organiseren we informatiebijeenkomsten voor bijvoorbeeld de SDE - subsidie en voeren we maatwerkgesprekken met ondernemers.

Energiebesparing bevorderen: 15% energiebesparing bij bedrijven en industrie in 2030

In 2022 zetten we vol in op de opgave van het verplichte energielabel C voor kantoren per 2023. Dit doen we via informeren en stimuleren. Met een gebiedsgerichte aanpak via Green Deals stimuleren we bedrijven op werklocaties om energiebesparende maatregelen te nemen. Daarnaast zetten we ook de extra handhaving door middel van energiecontroles bij bedrijven voort, via de ODRA.

Opwek en hergebruik van energie bevorderen: 75.000 zonnepanelen op daken bij bedrijven en industrie en 2 pilots met gebruik restwarmte in 2030

In 2022 blijven we stimuleren dat bedrijven hun daken gaan benutten voor zonnepanelen. Dit doen we door bij hen de SDE-regeling te promoten. Ook gaan we door met het benaderen van bedrijven met een toegekende SDE-subsidie om hen te stimuleren tot het daadwerkelijk realiseren van hun zon op dak-project. En met een gebiedsgerichte aanpak via Green Deals stimuleren we bedrijven op werklocaties om zonnepanelen op hun daken te nemen.

Meer bedrijven en industrie aardgasvrij maken: 500 extra bedrijven aardgasvrij in 2030

Met Arnhemse bedrijven die in de RES benoemd zijn als kansrijk qua levering van restwarmte, gaan we in gesprek. Indien mogelijk bereiden we een pilot restwarmte voor. Bedrijven die binnen kansrijke buurten vallen, worden meegenomen in de businesscases, genoemd onder het doel 'uitvoeringsplan per wijk opstellen'.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
CO2 uitstoot bedrijven en industrie	171	160	150		
Eenheid: kiloton					
Bron: Klimaatmonitor					
CO2 reductie bedrijven en industrie t.o.v. peiljaar 2017	0	11	21		
Eenheid: vermindering in C02 uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor					

Duurzame mobiliteit: reductie van 42 kT CO2 in 2030

De focus van de CO2-reductie bij duurzame mobiliteit ligt op twee vlakken: gedragsverandering en zero emissie voertuigen. Gedragsverandering speelt een rol bij de werkgeversaanpak, aanpak mobiliteitsbewegingen stadslogistiek en het stimuleren van deelvervoer. Daarnaast zet Arnhem in op zero emissie voertuigen en de benodigde infrastructuur.

Werkgevers-aanpak modalshift: doelstelling voor 2023 25% minder autogebruik bij 10 bedrijven

In 2022 starten we met de ondernemers die al hebben aangegeven hieraan te willen meewerken (netwerk NemiA). Ook bouwen we verder aan de benodigde infrastructuur. De voorzieningen die in 2020 zijn geïnstalleerd in het kader van het eHubs-project (elektrische deelfietsen bij station Arnhem-Zuid, GelreDome en Arnhem Centraal) zijn in 2021 uitgebreid met stallingen van elektrische deelbakfietsen in verschillende wijken rondom de eHubs. In 2022 worden er nieuwe hubs aangelegd bij station Velperpoort en station Presikhaaf, en bij de bedrijventerreinen Gelderse Poort, IJsseloord I en IJsseloord II.

Uitbreiden gebruik zero emissie deelmobiliteit: in 2030 1000 deelauto's en 2000 deelfietsen

In 2022 wordt de plaatsing van elektrische deelauto's en elektrische deelfietsen verder uitgebreid, conform het Beleidskader Deelmobiliteit Arnhem en het plaatsingsplan. In 2022 gaan we experimenteren met een free floating systeem van elektrische deelscooters.

Vergroten aandeel elektrische voertuigen: in 2023 1000 laadpunten en 20 snelladers

In 2021 is een begin gemaakt met de plaatsing van laadvoorzieningen volgens het Uitvoeringskader laden (strategisch plaatsen van laadpunten en -pleinen, gericht op toekomstig verwachte vraag). In 2022 en verder worden de nieuwe velden in Schuytgraaf op voorhand al voorzien van laadpleinen. De laadvoorzieningen in bestaande wijken worden uitgebreid.

Verduurzamen/verminderen mobiliteitsbewegingen stadslogistiek: doel 2025 100% zero emissie bestelvoertuigen in de binnenstad en 25% minder stadslogistieke bewegingen.

Op basis van het besluit in 2020 over de zero emissie zone (binnenstad), is in 2021 een begin gemaakt met de voorbereiding van de handhavingstechniek (camera's met kentekenherkenning). In 2022 wordt in samenwerking met de HAN Logistiek, de provincie Gelderland, de Rechtbank en de politie gezocht naar een samenwerking in de vorm van een goederenhub voor deze 'launching customers' en werken we aan flankerend beleid om ondernemers die al zero emissie de binnenstad bevoorraden te faciliteren.

Taxibeleid verduurzamen: doel 2030 is 100% zero emissie taxi's in de binnenstad

In 2022 gaan we samen met de provincie werken aan een dekkend snellaadnetwerk voor onder andere elektrische taxi's. Dit is ook onderdeel van de inspanningen onder het doel 'vergroten aandeel elektrische voertuigen'.

Zero emissie concessie doelgroepenvervoer: doel in 2030 is 100% zero emissie doelgroepenvervoer

In 2022 wordt de nieuwe aanbesteding voorbereid. Dit betekent het uitvoeren van een marktonderzoek en gesprekken voeren met alle potentiële aanbieders.

Vergroten aandeel zero emissie voertuigen leveranciers gemeente: doel 2023 is 100% van nieuw in te zetten bestel- en personenauto's moet zero emissie zijn.

In 2022 bepalen we bij welke aanbestedingen we zero emissie vervoer kunnen eisen. Deze actie sluit aan bij de stadslogistieke aanpak (launching customer goederenhub).

Zero emissie openbaar vervoer concessie: doel in 2023 is een volledig zero emissie OV concessie

In overleg met de provincie Gelderland zorgen we in 2022 voor aanbestedingsdocumenten ten behoeve van de volgende concessie, waarin de zero emissie eisen zijn opgenomen. Dit doen we samen met de andere regiogemeenten en op basis van een haalbaarheidsonderzoek.

Stimulering waterstofmobiliteit: in 2022 80 waterstof-elektrische personenwagens in Arnhem

In 2022 gaan we ten behoeve van het verminderen van de stikstofproblematiek op zoek naar partners die samen met de gemeente willen werken aan het ombouwen van een graafmachine naar waterstof. We zoeken hiervoor tevens EU subsidies.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
CO2 uitstoot verkeer en vervoer	383	388			
Eenheid: kiloton					
Bron: Klimaatmonitor					
CO2 reductie verkeer en vervoer t.o.v. 2017	0	+5			
Eenheid: vermindering in C02 uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor					

Grootschalige opwek: 34 KT CO2-reductie in 2030

'Zon op dak' is niet voldoende om aan de Arnhemse elektriciteitsvraag te voldoen. We hebben daarom ook grootschalige opwek op land nodig. De focus hierbij ligt, in ieder geval voor de komende 10 tot 20 jaar, op grondgebonden zonnevelden en windmolens. Dit zijn bewezen technologieën die binnen een afzienbare termijn veel elektriciteit kunnen opwekken. Doel is dus het realiseren van windmolens en zonnevelden. Voor een deel van de elektriciteitsopwekking die we nodig hebben, zijn we afhankelijk van de regio, omdat we een gemeente zijn met een stedelijk karakter en een beperkt beschikbare ruimte in het buitengebied.

5 windmolens in Arnhem in 2030 gerealiseerd

In 2022:

- Start exploitatie van windpark Koningspleij noord - 4 windmolens (circa 12 kT CO2-reductie).
- Voorbereiding windturbine Drielsedijk wacht op nader onderzoek naar het voorkomen van de wespendief op de Veluwe.

42 MWp (circa 45 ha) zonnevelden gerealiseerd

In 2022:

- Exploitatie zonneveld Koningspleij-noord (circa 4,7 kT CO2-reductie)
- Voorbereiding, bouw en in exploitatie nemen van diverse zonneveld/zonnecarport locaties.
- Uitwerking haalbaarheid zoeklocatie zon Deelen.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Vermeden CO2 uitstoot door duurzame opwek elektriciteit	0	4			
Eenheid: vermindering in C02 uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor					

Meer bewustwording en gedragsverandering

Energie besparen, het opwekken van hernieuwbare energie en het afkoppelen van het aardgas zijn grote opgaven. Het zijn opgaven die we alleen maar succesvol kunnen uitvoeren als we dit samen doen met alle Arnhemmers: inwoners, ondernemers, instellingen, overheden en bezoekers. Met de communicatiecampagne Arnhem Aan bieden we zoveel mogelijk handelingsperspectief voor al deze doelgroepen. Het aanbod wordt aangepast naar aanleiding van wat we ophalen bij de bewoners en ondernemers.

Voortzetten communicatiecampagne Arnhem AAN

Arnhem Aan is de communicatie-campagne voor het programma New energy made in Arnhem. Met Arnhem Aan willen we mensen enthousiasmeren en motiveren om aan de slag te gaan met energie besparen en hernieuwbare energie opwekken. Dit doen wij doelgroep gericht met een aanpak voor bedrijven, woningeigenaren en -huurders, ook specifiek voor huishoudens met (energie)armoede en huishoudens met een migratieachtergrond.
In de Arnhem Aan campagne gaan we in 2022 twee grote acties en meerdere kleinere acties uitvoeren, goede voorbeelden uitdragen, aanhaken op natuurlijke momenten, in samenwerking met diverse partijen. De campagne Arnhem Aan zal verder geladen worden en bij de Arnhemmers onder de aandacht worden gebracht, ondermeer met Lijn2030 in de wijken en via social media.

Bij alle thema's van het programma New energy made in Arnhem (gebouwde omgeving, duurzame mobiliteit, bedrijven en industrie, en grootschalige opwek) zijn communicatie- en bewustwordingsacties en inspanningen nodig. Al deze communicatie-activiteiten worden onder de vlag van Arnhem Aan gelanceerd.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal unieke bezoekers website Arnhem Aan		9.459	12.802	15.369	

Eenheid: aantal bezoekers

Bron: Gemeente Arnhem

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Hernieuwbare elektriciteit		2,90%			

Eenheid: Deel van de energie die afkomstig is uit natuurlijke hulpbronnen die constant worden aangevuld, zoals uit wind, zon en waterkracht (%)

Bron: Rjikswaterstaat - Klimaatmonitor

In het programmaplan NemiA 2020-2030 staat een groot aantal inspanningen bij bovenstaande doelstellingen benoemd, met bijbehorende prestatie-indicatoren. Hierboven zijn bij de verschillende doelstellingen de effectindicatoren opgenomen.
In de voortgangsrapportage NemiA, die ieder jaar ter informatie aan de raad wordt aangeboden, is de voortgang op alle indicatoren opgenomen en zijn de trends en duiding hiervan beschreven.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
In 2030 61% CO2-reductie t.o.v. 2017, dit is 572 kT CO2, verdeeld: 130 kT autonome ontwikkelingen, 191 kT (in)direct binnen actieprogramma NemiA, 5 kT (in)direct binnen andere programma's Arnhem en 246 kT buiten de gemeentegrens (in de regio)	**5.387**	**232**	**0**	**3.114**
Gebouwde omgeving: 77 kT CO2-reductie in 2030	5.387	232	0	3.114
Bedrijven en Industrie: 38kT CO2-reductie in 2030				
Grootschalige opwek: 34 KT CO2-reductie in 2030				
Duurzame mobiliteit: reductie van 42 kT CO2 in 2030				
Meer bewustwording en gedragsverandering				
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**5.387**	**232**	**0**	**3.114**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	5.901	5.495	6.236	5.387	1.968	4.125	1.927
Baten	2.381	473	1.264	232	13	2.200	0
Saldo lasten en baten	***-3.520***	***-5.022***	***-4.973***	***-5.155***	***-5.155***	***-1.925***	***-1.927***
Toevoegingen aan reserves	2.595	0	55	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	3.970	3.200	3.203	3.114	40	15	14
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.375***	***3.200***	***3.148***	***3.114***	***3.114***	***15***	***14***
Gerealiseerd resultaat	**-2.145**	**-1.823**	**-1.825**	**-2.041**	**-1.915**	**-1.910**	**-1.913**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 5,4 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Uitgaven in het kader van het klimaatfonds: € 3,0 miljoen;
- Uitgaven in het kader van reguliere werkzaamheden New Energy Made in Arnhem: € 1,8 miljoen;
- Kosten personeel: € 0,6 miljoen.

De totale lasten dalen ten opzichte van 2021 met € 0.9 miljoen. DIt komt met name door lagere lasten in het kader van het klimaatfonds (€ 0,5 miljoen). Daarnaast lopen een aantal incidentele projecten af in 2021 (€ 0,4 miljoen).

Baten

De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 0,2 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Subsidies van het Rijk en uit Europa.

De totale baten dalen ten opzichte van 2021 met € 1,0 miljoen. Dit komt doordat een aantal subsidieprojecten in 2021 afgerond zal worden.

Toevoegingen aan reserves
Niet van toepassing.

Onttrekkingen aan reserves
In 2021 wordt voor totaal € 3,1 miljoen onttrokken aan de reserves.

- € 3,0 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Duurzaam Arnhem (Klimaatfonds);
- € 0,1 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Klimaat en Energie**.**

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
Triple helix partners uit het netwerk Energy made in Arnhem, zoals: woningbouwcorporaties, Alliander, Firan, ENGIE, Vattenfall, provincie Gelderland, Rijkswaterstaat, Waterschappen, Rijksvastgoedbedrijf, Rijn- en IJssel Energiecoöperatie, VNO/NCW, HAN, RijnIJssel College, wijkinitiatieven, Clean Mobility Centre, Stichting KiemT, Ondernemersverenigingen, Allego, stichting E-laad, Oost Nederland Energiek, Natuur- en Milieu Gelderland, regiogemeenten, G40 gemeenten.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Vanuit het programma Klimaat en energie zijn geen risico's met een grote financiële impact op de begroting. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Beleidskaders

- Programmaplan New Energy Made in Arnhem 2020-2030;
- Luchtagenda gemeente Arnhem;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie;
- Kaders voor besteding van het klimaatfonds;
- Arnhemse aanpak Energiearmoede;
- Regionale energiestrategie 1.0.

Ruimtelijke ontwikkeling

De regio Arnhem Nijmegen groeit sterk. Vooral de steden Arnhem en Nijmegen zijn relatief sneller gegroeid dan andere steden in het land. Daarom hebben Rijk, provincie en deze regio een woondeal gesloten. Het doel daarvan is het structureel verbeteren van de woningmarkt, op een duurzame en circulaire manier. De regio Arnhem-Nijmegen en regio Foodvalley vormen samen de groenste metropoolregio van het land. Om naast de groei van deze regio ook het groene profiel te versterken zijn er met het Rijk en provincie eveneens afspraken gemaakt om een verstedelijkingsstrategie op te stellen met als doel een integrale visie op de relatie tussen leefomgeving, wonen, economie en bereikbaarheid. De verstedelijkingsstrategie geeft richting aan de ruimtelijke ontwikkeling in breder regionaal verband en wordt voor Arnhem vertaald in onder andere de Omgevingsvisie en gebiedsgerichte ontwikkelperspectieven voor versnellingslocaties zoals benoemd in de woondeal.
De wetgeving, en het bijbehorende instrumentarium in het ruimtelijke domein gaat met de invoering van de Omgevingswet (per 1 juli 2022) veranderen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en waarden in stand houdt of verbetert

Het motto van de Omgevingswet is: 'ruimte voor ontwikkeling, waarborgen van kwaliteit'. We grijpen de toekomstige Omgevingswet aan om onze leefomgeving te verbeteren, de dienstverlening aan Arnhemmers te verbeteren en bij te dragen aan het behoud van een leefbare en groene stad. We zorgen dat Arnhemmers van het begin af aan kunnen meedenken in de ontwikkeling van onze ruimtelijke plannen en dat deze gemakkelijk digitaal raadpleegbaar zijn.

Conform het plan van aanpak werken we aan de invoering van de Omgevingswet langs 5 lijnen:
- ontwikkelen omgevingsvisie en - programma's;
- ontwikkelen omgevingsplan;
- wat mag waar digitaal;
- verandering organiseren;
- het gesprek voeren.

Door met ketenpartners stappen te zetten op deze lijnen geven we samen invulling aan het motto van de wet en zijn we klaar voor de implementatie van de Omgevingswet.

Er ligt een belangrijke verbinding tussen de Herstelagenda en de invoering van de Omgevingswet. Met de omgevingsvisie en het omgevingsplan brengen we meer samenhang en focus in ons beleid voor de fysieke leefomgeving. Samen met een sterkere "ja, mits" houding draagt dit bij aan betere en snellere besluitvorming en ondersteuning van onze ondernemers en initiatiefnemers in de stad. Omdat we vergunningen straks sneller kunnen verlenen kunnen we de fysieke investeringen in de stad voor onder andere wonen, mobiliteit, energie en klimaat eerder realiseren.

Arnhem geeft richting

We willen ruimte bieden aan de ontwikkeling van de stad vanuit de unieke kwaliteiten van Arnhem. We bepalen kaders en geven richting aan grote stedelijke opgaven, gebiedsontwikkelingen en initiatieven vanuit de stad. Dit doen we door het opstellen van de Omgevingsvisie 2040 en gebiedsgerichte ontwikkelperspectieven die richting geven aan de ontwikkeling en versterking van deze gebieden waar belangrijke transities samen komen. Denk hierbij aan: duurzame mobiliteit, circulaire economie, energietransitie en klimaatadaptatie.

We bepalen een streefbeeld voor Arnhem 2040, waar we samen met de stad naartoe willen ontwikkelen. Dit is een strategische langetermijnvisie, waar opgaven en ambities voor de fysieke leefomgeving samenkomen. In dit streefbeeld wordt aangegeven waar de stad zich verder kan ontwikkelen, waarbij functiemenging en het bijdragen aan een gezonde, veilige en groene leefomgeving voorop staat.
Door in te zetten op een integrale gebiedsgerichte aanpak voor de versnellingslocaties bundelen we onze doelen, inspanningen en investeringsmogelijkheden met die van het Rijk, de provincie en andere partners in de stad. Daarmee versnellen we de gewenste stedelijke ontwikkeling in het licht van onze ambities.

De omgevingsvisie stellen we vast voor een langere periode maar het is geen statisch verhaal, want deze maakt onderdeel uit van de beleidscyclus en kan periodiek worden aangepast. De visie omvat de koers voor Arnhem 2040. Tempo, (politiek) accent, en factoren als conjunctuur en (technologische) ontwikkelingen bepalen de exacte invulling bij de uitvoering. Bij het opstellen van de omgevingsvisie wordt de stad intensief betrokken.

Doorwerking omgevingsvisie

De omgevingsvisie is een integrale visie voor de leefomgeving om de stad in samenhang te ontwikkelen, keuzes te maken in ruimtegebruik en balans te houden tussen allerlei functies en doelen. Om deze visie uit te voeren gaan we de komende jaren onze instrumenten doorontwikkelen, zodat ze in lijn zijn met de ambities uit de omgevingsvisie. De thematische omgevingsprogramma's kunnen in de loop van het proces nog wijzigen, mochten de opgaven in de stad daarom vragen. We gaan werken aan:

- Arnhem aantrekkelijke stad;
- Arnhem groene, gezonde en leefbare stad;
- Arnhem vitale stad;
- Stad waar het goed wonen is;
- Bereikbare stad met ruimte voor schone mobiliteit;
- Stad met nieuwe energie.

Gebiedsuitwerking in ontwikkelperspectieven en gebiedsvisies
Dit betreffen kaderstellende ambitienota's welke richting geven en ontwikkelingen mogelijk maken. Het kan gaan om strategische gebieden of beeldbepalende locaties. Door vooraf ambities te bepalen willen we met de ontwikkeling bijdragen aan een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving voor iedereen. Dit gaat altijd gepaard met participatie door de directe omgeving.
De recent gesloten Woondeal met Rijk en provincie betekent een extra impuls. Door de gebiedsgerichte aanpak willen we met fysieke verbeteringen (kwalitatief en kwantitatief) ook de leefbaarheid van de wijk verbeteren. Deze visies worden in nauwe samenwerking met de directe bewoners, eventuele eigenaren en onze partners in de stad ontwikkeld. Dit zijn voorbeelden van een integrale gebiedsgerichte aanpak in de gedachte van de Omgevingswet, waarvoor de omgevingsvisie het kader biedt, de omgevingsprogramma's de uitwerking vormen en het omgevingsplan het juridisch direct bindend instrument is.
Er is gekozen speciale aandacht te besteden aan deelgebieden, waar sprake is van een nieuwe meervoudige opgave en/of een afwijking van de huidige koers. Het gaat om de volgende gebiedsuitwerkingen:

- Centrum;
- Arnhem Oost;
- Centrum Zuid;
- Arnhem Noord.

Arnhem is fysiek op orde

We werken de komende jaren toe naar één integraal omgevingsplan voor het hele grondgebied van de gemeente. Het omgevingsplan bevat alle regels over de fysieke leefomgeving en geeft invulling aan de maatschappelijke opgaven uit de omgevingsvisie. Het omgevingsplan richt zich niet alleen op functies en bouwmogelijkheden maar ook op andere aspecten van de fysieke leefomgeving, zoals welstand, erfgoed, milieu, duurzaamheid en grote delen van de APV. Naast onze eigen regels bevat het omgevingsplan regels die het Rijk overhevelt naar gemeenten, zoals bijvoorbeeld vergunningsvrij bouwen en delen van het Activiteitenbesluit.

De samenhangende en gebiedsgerichte benadering van het omgevingsplan gaat bijdragen aan het verbeteren van onze dienstverlening. Inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners kunnen regelgeving, die nu nog verspreid is over verschillende plannen en verordeningen, straks op één digitale locatie raadplegen. Op die manier geven we sneller inzicht in de haalbaarheid van een initiatief. We bieden meer maatwerk en ruimte in onze regels zodat initiatieven die bijdragen aan onze maatschappelijke doelen sneller gerealiseerd kunnen worden.

Toewerken naar integraal omgevingsplan

De ontwikkeling van het Arnhemse omgevingsplan beschouwen we als een transitieproces waarin we gefaseerd onze bestemmingsplannen en andere regels die zich richten op de fysieke leefomgeving omvormen tot één omgevingsplan voor het hele gemeentelijke grondgebied.

Voorbereidingen omgevingsplan (2021-2022)
In 2021 en 2022 brengen we het totaal aantal (beheergerichte) plannen terug tot een behapbaar aantal met een hoge(re) mate van uniformiteit. Daarnaast doen we ervaring op met het maken van een integraal omgevingsplan. Dit doen we door met toepassing van de Crisis- en herstelwet regels uit verordeningen nu al toe te voegen aan onze bestemmingsplannen. Een ander belangrijk onderdeel van de voorbereidingsfase is het gebiedsgericht digitaliseren van alle regels zodat we deze straks eenvoudig in het omgevingsplan kunnen integreren.

Daarnaast leggen we (conform het in 2021 door de raad vastgestelde Plan van Aanpak Omgevingsplan) verschillende voorbereidende besluiten aan de raad voor die straks nodig zijn om onze procedures aan te laten sluiten bij de Omgevingswet, zoals de spelregels voor participatie, het delegatiebesluit en het bindend adviesrecht.

Integreren van regels en vertalen omgevingsvisie in het omgevingsplan (vanaf juli 2022)
Op 1 juli 2022 treedt de Omgevingswet in werking en gaan we verder met het integreren van verordeningen en rijksregels in het omgevingsplan. Daarnaast geven we sturing aan onze doelen door de ambities uit de omgevingsvisie te vertalen in het omgevingsplan.

Arnhem maakt mogelijk

Een initiatiefnemer vindt op één (digitale) plek snel en makkelijk duidelijkheid. Waar overleg noodzakelijk is, vindt dit integraal en met de initiatiefnemer aan tafel plaats, vanuit het credo: ja, mits.

We gaan de dienstverlening aan inwoners en bedrijven verbeteren. Dit doen we door het inrichten van één digitaal loket. Hierdoor is de informatie over de wettelijke kaders en besluiten met betrekking tot de fysieke leefomgeving digitaal goed vindbaar, betrouwbaar en volledig, voor een initiatiefnemer en het betreffende bevoegd gezag. De digitale werkwijze met betrekking tot de Omgevingswet is geborgd in de organisatie en de mogelijkheid is gecreëerd dat ketenpartners kunnen samenwerken.

Inrichting van de aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet

We werken stapsgewijs aan de Arnhemse aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) met de volgende inspanningen:

- we richten onze aansluiting op het DSO verder in;
- we richten onze softwaresystemen in;
- we organiseren overleg en afstemming met ketenpartners om elkaar beter te leren kennen om ons voor te bereiden op de komst van de Omgevingswet, onder andere met de ODRA;
- we brengen de processen onder de Omgevingswet in kaart en implementeren die;
- we ontwikkelen het initiatievenproces door (onder andere door het in stand houden van de werkwijze van het transformatieteam);
- we passen de Arnhemse website aan zodat de inwoners snel en makkelijk hun nieuwe weg kunnen vinden.

Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte

Milieubeheer en -handhaving (externe veiligheid, duurzaamheid, lucht, bodem en grondwater, geluid, geur, energie en klimaat) leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte.

Activiteiten energie, duurzaamheid en luchtkwaliteit uitvoeren

De ambities voor energie, duurzaamheid en luchtkwaliteit zijn vastgelegd in het programmaplan New energy made in Arnhem 2015-2020 (september 2015). De focus hierin ligt primair op versterking van de Energie- en Milieutechnologiesector (EMT), energiebesparing, een toename van het aandeel duurzame energie en de voorbeeldige gemeente.
Het programmaplan New energy made in Arnhem 2020-2030 is in januari 2020 door de raad vastgesteld. Zie voor meer informatie het programma S10 Klimaat en Energie.
In februari 2019 is de uitvoeringsagenda luchtkwaliteit (Luchtagenda) door de raad vastgesteld. De Luchtagenda geeft invulling aan het verminderen van stikstof en fijnstof in de stad, en heeft impact op de uitstoot van CO2, met onder andere een milieuzone, het stimuleren van elektrisch (deel)vervoer en duurzame stadslogistiek.

Activiteiten bodem en ondergrond uitvoeren

Het is een gemeentelijke taak vanuit de Wet bodembescherming (Wbb) en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) te zorgen voor de instandhouding en het verbeteren van een bodem die geschikt is om op te wonen en om op te werken. Ook draagt de Wbb bij aan de bescherming van kwetsbare gebieden in verband met natuur en drinkwaterwinning. Onder de Omgevingswet houdt Arnhem deze taken, en werkt daarbij samen met provincie en omgevingsdienst.
In afwachting van duidelijkheid over de structurele financiering en bestuurlijke afspraken vanaf 2022, wordt in 2022 het huidige beleid voortgezet. Dit betekent dat naast beschikkingen, toezicht en handhaving, ook onderzoek/sanering van huidige en latente spoedlocaties worden uitgevoerd (met name loodtuinen). Zo mogelijk worden beleidsvoorstellen gedaan in verband met nieuwe verontreinigingen (zoals zeer zorgwekkende stoffen als PFAS) en overlap met andere thema's (klimaatadaptatie, duurzame energie en biodiversiteit).

Activiteiten externe veiligheid uitvoeren

Externe veiligheid gaat over het beheersen van risico’s die mensen lopen door opslag, productie, gebruik en vervoer van gevaarlijke stoffen in hun omgeving. Arnhem heeft de risicovolle activiteiten in beeld en bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt er rekening gehouden met het aspect externe veiligheid.

Activiteiten geluidshinder uitvoeren

Geluidshinder wordt steeds meer via een programmatische aanpak onder controle gehouden. Het Actieplan Omgevingslawaai 2021-2023 voor bestaande woningen en wegen is daar een belangrijke stap in. Door bij het onderhoud van de gemeentelijke hoofdwegen stil asfalt toe te passen, worden de hinder van en gezondheidsklachten door omgevingslawaai langs gemeentelijke wegen verminderd.
De aanpak van nieuwe situaties bestaat uit het voorkomen van nieuwe geluidgehinderden.
We onderzoeken de mogelijkheden om ook na 2023 standaard stil asfalt toe te passen.
Door het beheersen van het omgevingslawaai dragen we bij aan een gezonde fysieke leefomgeving.

Activiteiten milieuhandhaving uitvoeren

Vergunningverlening en handhaving dragen bij aan het behalen van de landelijke doelstellingen op het gebied van milieu en gezondheid. Deze taken worden uitgevoerd door de ODRA. De prioriteit ligt op een actueel vergunningenbestand en goed naleefgedrag van bedrijven.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig". Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en waarden in stand houdt of verbetert	**9.806**	**4.152**	**0**	**62**
Arnhem geeft richting	7.221	4.152	0	0
Arnhem is fysiek op orde				
Arnhem maakt mogelijk				
Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte	2.585	0	0	62
Overig	**28.825**	**29.737**	**176**	**27**
Totaal	**38.631**	**33.889**	**176**	**90**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	46.930	37.600	43.259	38.631	42.062	31.433	28.397
Baten	48.028	36.731	34.665	33.889	38.863	28.372	25.445
Saldo lasten en baten	***1.098***	***-869***	***-8.594***	***-4.742***	***-4.742***	***-3.060***	***-2.952***
Toevoegingen aan reserves	7.874	2.758	5.077	176	950	675	15.786
Onttrekkingen aan reserves	3.893	0	8.240	90	210	345	15.556
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-3.981***	***-2.758***	***3.162***	***-86***	***-86***	***-330***	***-229***
Gerealiseerd resultaat	**-2.883**	**-3.627**	**-5.431**	**-4.829**	**-3.939**	**-3.390**	**-3.181**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 38,6 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- kosten van jaarschijf 2022 voor bouwgronden in exploitatie (BIE), waaronder civiele werken, plankosten, verwerving- en rentekosten: € 25,9 miljoen (inclusief overboeking van het onderhanden werk ultimo 2022 naar de balans);
- kosten van de Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA) : € 5,4 miljoen;
- kosten civiele werken en plankosten van jaarschijf 2022 op de overige meerjarige projecten € 1,9 miljoen;
- kosten voor de ambtelijke capaciteit voor dit programma € 1,9 miljoen;
- kosten voor de verstedelijkingsopgave € 1,0 miljoen, voor het op niveau brengen van de organisatiecapaciteit om te komen tot een verstedelijkingsstrategie en uitvoering van gebiedsontwikkelingen;
- kosten voor schadeloosstellen woonbooteigenaren De Nieuwe Haven € 0,8 miljoen;
- overige lasten € 1,7 miljoen.

De lasten dalen in 2022 ten opzichte van 2021 met € 4,6 miljoen. Dit bestaat uit een stijging van de lasten met € 4,7 miljoen voor de bouwgronden in exploitatie en een daling van de lasten op de overige meerjarige projecten met € 3,7 miljoen. Dit heeft te maken met de fasering binnen de projecten, waarbij de uitgaven de planning binnen de projecten volgen. Daarnaast stond in 2021 een eenmalig, uit 2020 doorgeschoven, budget geraamd voor de sanering van het woonwagenkamp Bethaniënstraat. Dit geeft een daling in 2022 van € 3,9 miljoen. Verder dalen de lasten voor De Nieuwe Haven met € 1,7 miljoen (totaal € 3,5 miljoen beschikbaar; € 0,27 miljoen in 2020, € 2,48 miljoen in 2021 en € 0,75 miljoen in 2022). Daarnaast was er in 2021 nog een eenmalig budget beschikbaar voor bodemtaken. Dit geeft nog een daling van de lasten met € 0,5 miljoen. Tot slot staat er in 2022 een incidenteel bedrag voor de verstedelijkingsopgave, wat een stijging van € 1,0 miljoen geeft.

Baten
De baten voor 2022 zijn in totaal begroot op € 33,9 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- verkopen en bijdragen voor bouwgronden in exploitatie (BIE): € 25,9 miljoen (inclusief overboeking van het onderhanden werk ultimo 2022 naar de balans);
- bijdragen en overige baten op de overige meerjarige projecten; € 2,0 miljoen (inclusief overboeking van het onderhanden werk ultimo 2022 naar de balans);
- baten uit bouwvergunningen en andere leges € 4,0 miljoen;
- canons erfpachten € 1,5 miljoen;
- overige baten € 0,5 miljoen.

De baten dalen in 2022 ten opzichte van 2021 met € 0,8 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door een stijging op de baten 2021 in de bouwgronden in exploitatie met € 4,7 miljoen en een daling op de overige meerjarige projecten van € 3,7 miljoen. Dit heeft te maken met de fasering binnen de projecten. Verder is in 2021 een eenmalige subsidie ontvangen van € 1,0 miljoen voor de sanering van het woonwagenkamp Bethaniënstraat en daalt het resultaat op afgesloten projecten met € 0,7 miljoen.

Toevoegingen aan reserves
In 2022 wordt € 0,2 miljoen gedoteerd aan de bestemmingsreserves Grondexploitatie. Dit is het resultaat van de in 2022 af te sluiten bouwgronden in exploitatie. In 2021 was de toevoeging € 4,9 miljoen hoger door een eenmalige dotatie aan de BR Zuidelijke Binnenstad en een hoger voordeel uit afgesloten projecten.

Onttrekking aan reserves
In 2022 wordt € 0,1 miljoen onttrokken aan de reserves. In 2021 was de onttrekking € 8,1 miljoen hoger door eenmalige onttrekkingen voor het woonwagenkamp Bethaniënstraat, De Nieuwe Haven en voor bodemonderzoek en sanering. Daar staan in 2022 ook lagere lasten tegenover.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Ruimte
- ODRA;
- Provincie Gelderland;
- Regio gemeenten;
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden(VGGM);
- VNG (Vereniging Nederlandse gemeenten);
- Ministerie van BZK;
- CASA;
- Groenforum.

Milieu
- Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA);
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.

Subsidies
Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing
Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Ruimtelijke ontwikkeling. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's
Gronddepot Oude Veerweg
Financiering bodemtaken
Woonboten Nieuwe Haven
Kosten bouwtaken Odra
Bouwleges (niet realiseren van de verwachte hogere legesinkomsten)

Corona risico's
Faillissement/ surseance/ financiële tegenvallers bij contractpartijen (leveranciers, afnemers)

Beleidskaders
Ruimte
- Structuurvisie Arnhem 2020;
- Groenvisie 2017-2035;
- Welstandsnota;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie.

Milieu
- Luchtagenda gemeente Arnhem;
- Actieplan Omgevingslawaai;
- Rapportage geluidskaarten;
- Beleidsnota bodem 2012, Provincie Gelderland, gemeente Arnhem en gemeente Nijmegen;
- Nota Bodembeheer;
- Notitie Herijking loodbeleid 2020
- Actualisatie Nota Bodembeheer- addendum 2014 ;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-2017-2018;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK2020;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK- PFAS;
- Beleidsplan externe veiligheid.

Wonen en leefomgeving

Onze stad is een groene, levendige, ondernemende en inclusieve stad waar Arnhemmers fijn en betaalbaar kunnen wonen. Grote 'nieuwe' overstijgende opgaven, zoals de energietransitie, klimaatadaptatie en levensloopbestendigheid, zijn uitdagingen waar Arnhem voor staat. In de Arnhemse woonprincipes 2016-2025 wil Arnhem haar positie als aantrekkelijke woonstad, onderscheidend in de regio, versterken. Arnhem is een groene stad met een unieke ligging aan de Rijn. Zij geeft prioriteit aan ontmoetingsruimte in stadsparken, wijkparken en buurtgroen. Dit programma omvat de volgende onderdelen: wonen en een aantal aspecten van de openbare ruimte, zoals water, havenbeheer, stadsreiniging, bossen, parken en ecologie, stedelijk groen, spelen, dierenwelzijn, afval en riolering. Daarbij is klimaatadaptatie een belangrijk aandachtspunt. Met klimaatadaptatie bereiden we Arnhem voor op de effecten van de klimaatverandering, op heviger weer. We passen de stad aan zodat deze minder kwetsbaar is voor hoog en laag water, extreme regenval, hitte en langdurige droogte. We willen het Arnhemse groen versterken. Dat levert een prettige buurt op, maar draagt bijvoorbeeld met verkoeling en wateropname bij aan klimaatadaptatie.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem biedt woonruimte

De regio Arnhem-Nijmegen groeit op dit moment snel. Sneller dan andere steden in het land. Mocht de groei doorzetten, dan moeten we zorgen dat we daarvoor klaar zijn. Alle inspanningen die hiervoor nodig zijn, staan in het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling. Dat is onder meer de Woondeal die we in de regio Arnhem Nijmegen samen met het Rijk hebben gesloten. We weten niet of deze groei zich op eenzelfde manier zal doorzetten. De impact van de coronacrisis onderzoeken we samen met onze partners in de stad. Daarbij kijken wij ook naar het effect van de coronacrisis op de woningbehoefte. In het woonbehoefteonderzoek staat bijvoorbeeld een berekening bij de economische groei zoals die was voordat de crisis startte en een berekening bij een lagere groei. We verwachten dat de behoefte niet zal afnemen, mogelijk heeft de situatie wel effect op het type woningen dat wij moeten realiseren.

Prioriteit geven wij aan acties en initiatieven die niet alleen woningbouw mogelijk maken, maar die ook verbonden zijn met de sociale opgaven in onze wijken, die de leefomgeving verbeteren, die bijdragen aan lokale werkgelegenheid en de economische kracht van onze stad versterken. Dit sluit ook aan bij de afspraken die gemaakt zijn in de Woondeal en vertaald zijn in de Arnhem-Oost-aanpak. Dit is meer dan alleen maar sneller meer woningen bouwen. We willen daarmee vooral de leefbaarheid van de wijken en de kansen van de inwoners vergroten. Dat doen we door in te zetten op het bouwen van betaalbare, duurzame en energiezuinige woningen. Daarnaast streven we naar een zo circulair mogelijke woningbouw, kijken we hoe we de leefomgeving groen houden of groener maken en hoe we de sociale structuur van wijken kunnen verbeteren. Daarbij is goede bereikbaarheid belangrijk.

Beschikbare en betaalbare woningen

Iedereen moet goed kunnen wonen in onze stad. Om beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen in Arnhem op peil te houden moeten er meer woningen worden gerealiseerd in de komende jaren. Dit geldt voor alle soorten woningen. In de woningbouwplannen wordt rekening gehouden met de werkelijke vraag en behoefte van de Arnhemse woonconsument. Dat betekent: aantrekkelijke, levensloopbestendige woningen voor ouderen, woningen voor kleine huishoudens, en sociale woningbouw en koopwoningen in de verschillende segmenten. Het vergt een inspanning van de gemeente om samen met de ontwikkelaars en corporaties te zorgen voor een evenwichtig aanbod dat enerzijds aansluit bij de woningbehoefte de komende jaren en anderzijds bij het streefbeleid en de gewenste ruimtelijke kwaliteiten uit de omgevingsvisie. Wij kunnen dit niet alleen.

Naast vergroten van de woningvoorraad willen we ook de bestaande voorraad benutten voor deze opgave. Dit betekent dat we doorstroming willen bevorderen en de markt waar nodig reguleren zodat bepaalde doelgroepen niet worden verdrongen in de bestaande woningvoorraad.

Voor de verdeling van vrijkomende schaarse sociale woonruimte van toegelaten instellingen, hanteren we een rechtvaardige en evenwichtige verdelingssystematiek. Daarnaast willen we gebruik maken van een aantal privaatrechtelijke en publiekrechtelijke mogelijkheden die voorkomen dat woningen worden opgekocht en prijzen worden opgedreven. Concreet werken we hiervoor privaatrechtelijk de mogelijkheden uit om een 'zelfbewoningsplicht' zo breed mogelijk toe te passen. Daarnaast zullen we de gemeenteraad een voorstel doen om gebruik te maken van de mogelijkheden rondom het bieden van 'opkoopbescherming'. De wetgever maakt het per 1-1-2022 mogelijk deze bescherming te bieden.

Bovengenoemde opgaven op het gebied van wonen hebben veelal een ruimtelijke component en zorgen voor een toenemende druk op de handhavingscapaciteit van de ODRA en de gemeente. Hiertoe is het budget voor handhaving met € 0,1 miljoen verhoogd. Dit budget zal bijdragen aan de realisatie van onderstaande inspanningen.

Versnellen en doorprogrammeren van (betaalbare) woningen

De woningmarkt van Arnhem staat onder druk. Versnellen van productie en meer woningen programmeren is daarom noodzakelijk. Het Plan van Aanpak woningbouwontwikkeling dat in juli 2020 is vastgesteld in de raad is hierbij het vertrekpunt. We sturen op een evenwichtig aanbod van woningen. Belangrijk daarbij is dat we streven naar meer gemengde wijken, waarbij er meer spreiding ontstaat van kwetsbare mensen over de stad. We doen dit door:

1. Stimuleren van het realiseren van koop- en huurwoningen in de verschillende categorieën, zoals opgenomen in het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling. We sturen daarbij onder andere op minimaal 30% sociale huurwoningen over de nieuw te realiseren projecten waarbij gekeken wordt naar differentiatie in de wijken en we monitoren de nieuwbouw en de behoefte.
2. We onderzoeken de mogelijkheden om projecten te versnellen en zoeken naar locaties voor doorprogrammeren. Hiervoor betrekken we actief partners; bijvoorbeeld via de prestatieafspraken met de corporaties en via het stadsakkoord. Ook leggen we verbindingen met andere overheden, kennisinstituten en marktpartijen. Zo benutten we de kansen die de regionale samenwerking binnen de Groene Metropoolregio ons biedt en zijn we actief in de Woondeal Arnhem-Nijmegen en de Verstedelijkingsstrategie.

Doorstroming bevorderen

Om relatief grote eengezinswoningen vrij te kunnen spelen, die momenteel door een- of tweepersoonshuishoudens worden bewoond, verkennen we of we de doorstroming actief kunnen stimuleren. We zetten in op pilots met behulp van provinciale doorstroommakelaars en/of gemeentelijke verhuiscoaches.

Voldoende woningen voor alle Arnhemmers/ voor bijzondere doelgroepen

De bestaande afspraken met de corporaties zijn niet meer geheel toereikend om de uitstroom uit instellingen te organiseren. Dit betreft de huisvesting voor mensen die uitstromen uit intramurale voorzieningen vanuit de jeugdzorg, voor jonge statushouders, voor beschermd wonen (BW), voor maatschappelijke opvang (MO, dat wil zeggen dak- en thuisloze jeugdigen, volwassenen en gezinnen), vanuit de vrouwenopvang, mensen die rolstoelafhankelijk zijn en sociaal en medisch urgenten. Mede door de enorm krappe woningmarkt en de coronapandemie is de uitstroom in 2020 zelfs afgenomen. Er zijn extra inspanningen nodig om voor alle mensen die toe zijn aan zelfstandig wonen een juiste, veilige plek te vinden. We zijn hierover in gesprek met de corporaties. Concepten voor flexwonen kunnen hierin bijdragen.

Door de geconcentreerde woningvoorraad van de corporaties zijn kwetsbare wijken ontstaan waar de leefbaarheid onder druk staat. Om de uitstroom goed te organiseren, zoeken gemeente en corporaties, gezamenlijk met andere partners de samenwerking, onder andere in de Arnhem-Oost aanpak. Daarnaast wordt, mede vanuit de Woondeal, ingezet op nieuwbouw die bijdraagt aan de evenwichtige opbouw van de wijken in Arnhem.

In 2022 geven we uitvoering aan de woonzorgvisie die in de 2e helft van 2021 wordt aangeboden aan de gemeenteraad.

Collectieven, zelfbouw en flexwonen bevorderen

Er is een vraag naar collectieven, zelfbouw en flexwonen. Voor deze concepten pakt de markt nieuwbouwontwikkeling niet automatisch op. Het vergt een inspanning van de gemeente om samen met ontwikkelaars en corporaties te komen tot aanbod voor deze groepen en om praktische belemmeringen voor wooninitiatieven zoveel mogelijk weg te nemen. Collectief wonen levert een bijdrage aan de sociale cohesie, vaak niet alleen binnen het collectief maar ook voor de omgeving. Zelfbouw geeft mensen de kans hun droom te realiseren en zal hen stevig verankeren in de wijk.

Voor het Merwedeterrein zijn de gesprekken gestart voor de invulling met flexibele woonvormen, onder andere voor bijzondere doelgroepen. Hiervoor is een subsidie van het Rijk beschikbaar. Bij de voorwaarden voor deze subsidieverstrekking is uitgegaan van realisatie eind 2022.

In 2022 bevorderen we wederom de realisatie van twee CPO-locaties. Dit levert een bijdrage aan leefbare en heterogene wijken.

Uitbreiden woonwagenlocaties

We geven uitwerking aan het plan van aanpak uitbreiden woonwagenlocaties (juni 2020). Eind 2021 gaan twee pilot-locaties van start. Ook wordt een nieuw toewijzingssysteem in samenwerking met de woningcorporaties en Huurdersvereniging woonwagenbewoners Arnhem gemaakt. Dit is een uitwerking van de vigerende Huisvestingsverordening.

Huisvesting arbeidsmigranten

De komende jaren verwachten we een groei van het aantal in de regio woonachtige en werkzame arbeidsmigranten. Hoewel deze werknemers van groot belang zijn voor onze lokale economie, is er veelal nog geen geschikte huisvesting voorhanden. In Arnhem merken we dat dit gebrek aan geschikte huisvesting tot gevolg heeft dat woningen in woonwijken worden opgekocht voor deze doelgroep en dat dit in sommige gevallen overlast voor omwonenden met zich meebrengt, en woningen van een beperkte woonkwaliteit voor de arbeidsmigranten. Omdat dit bovenal een regionaal vraagstuk is, werken we in regionaal verband aan een plan van aanpak en beleidskader. Dit beleidskader wordt naar verwachting in 2022 aan alle gemeenteraden aangeboden.

Studentenhuisvesting en starters

We zetten blijvend in op voldoende woningen voor studenten en starters. We werken hiervoor onder andere samen met de SSH& om tot vergroting van hun marktaandeel in Arnhem te komen, en zetten in op de bouw van voldoende nieuwbouwwoningen voor kleinere huishoudens. Daarnaast maken we splitsingen en verkameringen onder voorwaarden mogelijk in de stad.

Doelgroepenverordening

We actualiseren onze doelgroepenverordening. Hiermee maken we het mogelijk in bestemmingsplannen de segmenten 'sociale huur', 'middenhuur' en 'sociale koop' op te nemen en zorgen we dat de woningen binnen deze categorieën enkel bewoond kunnen worden door een bepaalde doelgroep, en dat de woningen onder een bepaald prijsniveau blijven.

Beleid op splitsen en verkameren

Om beter te kunnen sturen op de negatieve effecten van woningsplitsing en verkamering, zoals de negatieve effecten op de leefbaarheid in bepaalde wijken en om grip te houden op de ruimtedruk in bepaalde wijken, geven we verder uitvoering aan de activiteiten uit het Plan van Aanpak woningsplitsing en verkamering. Hierbij maken we het enerzijds mogelijk dat initiatiefnemers voldoende woonruimte in onze stad kunnen realiseren, maar gaan we anderzijds ook overlast tegen en borgen we een hoogwaardige ruimtelijke kwaliteit.

Discriminatie op de woningmarkt

Uit verschillende landelijke onderzoeken blijkt dat discriminatie op de woningmarkt een serieus probleem is. Als gemeente Arnhem vinden we discriminatie onaanvaardbaar en maken we ons hard voor een inclusieve samenleving. Hoewel we ons via verschillende lijnen al inzetten om discriminatie zoveel als mogelijk tegen te gaan, hebben we nog onvoldoende zicht op de mate van de problematiek omtrent discriminatie op de woningmarkt. We zullen een onderzoek presenteren waarin inzicht wordt geboden in de problematiek. Een mogelijkheid is om het thema binnen de aanpak 'goed verhuurderschap' op te nemen.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Woningvoorraad	73.640	74.416	75.632	76.737	77.839
Eenheid: Aantal woningen					
Bron: CBS					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: nieuw gebouwde woningen	8,7	11,1	9,2	11,8	
Eenheid: Het aantal nieuwbouwwoningen per 1000 woningen					
Bron: CBS (Verplichte BBV-indicator)					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: overige toevoegingen	295	551	561	297	
Eenheid: Het aantal overig toegevoegde woningen (meestal transformatie)					
Bron: CBS					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: aandeel eigendom corporaties nieuwbouwwoningen		6,4%	16,3%		
Eenheid: % corporatiewoningen van totaal toegevoegde woningen					
Bron: CBS					
Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen koop	43%	43%	44%	43%	
Eenheid:% koopwoningen van de totale woningvoorraad					
Bron: CBS					

Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen corporatiebezit	36%	36%	36%	36%

Eenheid:% corporatiewoningen van de totale woningvoorraad

Bron: CBS

Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen particuliere huur	19%	19%	20%	20%

Eenheid:% woningen particuliere verhuur van de totale woningvoorraad

Bron: CBS

Afgegeven woningbouwvergunningen (nieuwbouw & verbouw)/ transformatie	1.528	1.327	1.204	872

Eenheid: Aantal woningbouwvergunningen per jaar

Bron: ODRA/CBS

Kwalitatieve en toekomstbestendige woningvoorraad

Naast de betaalbaarheid van de woning is de juiste kwaliteit belangrijk voor de woonbeleving van onze inwoners. Onder woonkwaliteit verstaan we een duurzame, gezonde woning die levensloopgeschikt is en de juiste omvang heeft voor de doelgroep die erin woont en voor de plek waar de woning staat.

Woningen verduurzamen

Met woningcorporaties maken we afspraken over verduurzamen van woningen en het aansluiten bij de aanpak van de wijkgerichte energietransitie. Het gaat om isolatie en om de stap van fossiele naar duurzame warmtevoorziening. In het najaar van 2021 stellen we de Transitievisie warmte vast. Op basis daarvan maken we concrete afspraken met de corporaties voor 2022 en verder. Met behulp van het Volkshuisvestingsfonds maken we een begin met het verduurzamen van particuliere woningen in Arnhem-Oost. Omdat dit voor een belangrijk deel om 'gespikkeld bezit' gaat, werken we hiertoe nauw samen met de corporaties. De corporaties en de gemeente werken samen in de aanpak energiearmoede en in het aanbod specifiek voor huurders (gebaseerd op de RREW-subsidie van het Rijk).

Levensloopgeschikte woningen ontwikkelen en bestaande woningen levensloopgeschikt maken

Bij nieuwbouwontwikkelingen maken we afspraken over levensloopgeschikte woningen in een levensloopgeschikte omgeving. Samen met corporaties proberen we doorstroming van ouderen uit eengezinswoningen te bevorderen (zie de inspanning 'doorstroming bevorderen' onder beschikbare en betaalbare woningen) en maken we afspraken over de juiste portefeuille in de stad die aansluit bij de doelgroep.

Gezond binnenklimaat

In samenwerking met stakeholders brengen wij de aandachtspunten in beeld die spelen op het gebied van gezond wonen. Met corporaties verkennen wij de problematiek van vocht en schimmel in woningen, in samenwerking met de GGD verkennen we in brede zin de (samenhang van) aspecten die horen bij een gezond binnenklimaat, zoals temperatuur, geluid en luchtkwaliteit.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Rapportcijfer woning	7,7		7,7		

Eenheid: Gemiddeld rapportcijfer voor de woning op een schaal van 0-10

Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)

Leefbare woonomgeving

Arnhem staat voor het versterken van de identiteit van wijken en het vergroten van de verscheidenheid binnen wijken. Een zekere differentiatie en variatie in huishoudens, inkomens en woningen biedt ruimte aan het maken van een wooncarrière in de wijken. Onze focus ligt op verminderen van de druk op de kwetsbare wijken en voorkomen dat wijken afnemen in leefbaarheid. We werken hiertoe samen met onze partners: corporaties, maatschappelijke partners en mede-overheden. Met ontwikkelende partijen gaan we in het kader van het stadsakkoord het gesprek aan hoe nieuwbouwinitiatieven kunnen bijdragen aan het creëren van diverse woonmilieus.

Goed verhuurderschap

Huurders hebben op de huurmarkt nog vaak te maken met vervelende excessen. Het stimuleren van goed verhuurderschap moet hierbij een oplossing bieden. Net als in 2021 geven we in 2022 uitvoering aan de 'Arnhemse aanpak goed verhuurderschap'. Binnen deze aanpak staat niet enkel het stellen van regels centraal en het handhaven van deze regels, maar vooral een samenwerking tussen gemeente, huurders en verhuurders waarbij we goed verhuurderschap gezamenlijk willen stimuleren. Belangrijke lijnen binnen de aanpak zijn dat we het Huurdershuis een aanvullende opdracht geven om huurders derdelijnshulp te bieden. Ook subsidiëren we stichting KKVV. Via KKVV bieden we verhuurders kosteloos een beheerapplicatie aan, die tevens kan dienen als communicatieplatform voor verhuurders, huurders en omwonenden.

Opkoopbescherming

Per 1 januari 2022 worden gemeenten in staat gesteld om bij specifieke gebieden een zogeheten 'opkoopbescherming' toe te passen. Deze opkoopbescherming geldt alleen voor goedkope en middeldure koopwoningen in gebieden waar de leefbaarheid onder druk staat, of waar veel schaarste is aan goedkopere koopwoningen. De opkoopbescherming wordt hiermee een middel om de leefbaarheid in wijken te verbeteren of op peil te houden. We doen uw raad in 2022 een voorstel voor toepassing van de opkoopbescherming.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Leefbaarheid in eigen buurt	7,2		7,2		
Eenheid: Gemiddeld rapportcijfer voor de leefbaarheid in de buurt op een schaal van 0-10					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					
Woonomgeving	7,3		7,4		
Eenheid: Gemiddeld rapportcijfer voor de woonomgeving op een schaal van 0-10					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					

Arnhem-Oost

De wijken Geitenkamp, Klarendal, Presikhaaf-West, Arnhemse Broek en Malburgen (samen 'Arnhem-Oost') kampen met aanzienlijke problemen en kennen veel kwetsbare bewoners. Bewoners met verminderde zelfredzaamheid die veel zorg, ondersteuning of begeleiding nodig hebben. Tegelijkertijd met een toename van kwetsbare groepen neemt ook de overlast van bewoners onderling toe. Corona versterkt deze trends. Er is sprake van toename van schulden, toename van werkloosheid, nieuwe kwetsbare groepen, een toename van faillissementen, krimp van innovatieve sectoren en uitstel of afstel van investeringen. De problematiek in kwetsbare wijken wordt steeds scherper zichtbaar, geconcentreerder, en de noodzaak voor oplossingen wordt urgenter.

De hoofdambitie van de Arnhem-Oost-aanpak is dat iedere jongere in Arnhem-Oost dezelfde kansen heeft als elke andere jongere in Arnhem en Nederland. Daarvoor is een langjarige beweging nodig. We kiezen hiervoor een termijn van 18 jaar. Centraal hierbij staat het perspectief van jongeren. Onze doelen zijn gebiedsgericht, bedoeld als extra om achterstanden in te halen en daarbij soms onorthodox.

Doelen Arnhem-Oost

Over 18 jaar zien wij dan ook graag in Arnhem-Oost het volgende voor ons:

- Het aantal kinderen dat opgroeit in armoede is aanzienlijk gezakt.
- Alle jongeren die de mogelijkheden hebben om een startkwalificatie te hebben, halen die ook.
- Jongeren zijn gezond, zowel fysiek als mentaal en maken minder gebruik van Jeugdzorg.
- Jongeren kunnen en willen blijven wonen in de wijk waar ze zijn opgegroeid.
- Jongeren spreken en schrijven Nederlands (B1 niveau) naar hun beste kunnen.
- Alle kinderen in Arnhem-Oost groeien op in een omgeving waar werken loont en normaal is.
- De ouders, leraren, buren, vrienden en werkgevers zijn trots op wat er in hun wijk met hun jeugd is gebeurd.

Vier ontwikkellijnen

Deze ambitie moet werkelijkheid worden doordat opeenvolgende colleges, gemeenteraden, bewoners, partners en andere bondgenoten in de stad, de provincie en op rijksniveau zich hebben toegelegd op langjarig commitment. Het betekent dan ook niet dat alle doorbraken al bedacht zijn. Deze willen we juist samen verder ontwikkelen en er ruimte voor geven.

Het langetermijnperspectief van 18 jaar maakt de Arnhem-Oost-aanpak uniek. Het nodigt uit tot een andere manier van denken en kijken naar oplossingen. Het maakt oplossingen mogelijk die veel verder in de tijd liggen. Er moet ruimte zijn om na te denken en te experimenteren. Ook voor het bouwen van netwerken die het verschil maken moet je tijd en het vertrouwen hebben.

De Arnhem-Oost-aanpak is vertaald in 4 ontwikkellijnen die tezamen een integraal perspectief vormen op de uitdagingen in de vijf wijken van Arnhem en die alle ten goede komen aan meer kansen en perspectief voor een nieuwe generatie. De nadruk ligt in deze wijkaanpak op de combinatie tussen sociaal en fysiek. De

ontwikkellijnen vormen samen met de wijkanalyses en andere analyses een leidraad om te komen tot de ambities over 18 jaar. De doelen en bijbehorende indicatoren voor de komende vier jaar worden opgenomen in de wijkuitvoeringsplannen. De ontwikkellijnen zijn niet alleen een doel om naartoe te werken, maar zijn iets waar wij elke dag in de buurt mee bezig willen zijn. De vier ontwikkellijnen zijn:

1. Bewoners voelen zich vrij, veilig en verbonden met elkaar in hun wijk, waar zij trots op zijn.
2. Alle jongeren kunnen zich ontwikkelen in een cultuur waarin de persoonlijke ontwikkeling centraal staat en alle bewoners zijn aan het werk als ze dat kunnen of ze doen mee.
3. Iedere bewoner kan rondkomen, en leeft gezond, zowel fysiek als mentaal.
4. Ieder kan opgroeien en leven in kwalitatief goede woningen in een prettige en veilige openbare ruimte.

Een schone, groene én klimaatbestendige openbare ruimte

Een aantrekkelijke openbare ruimte vormt een belangrijke basis voor een leefbare stad waarin je prettig kunt wonen, werken en recreëren. Vanwege de mooie landschappelijke ligging en de ontstaansgeschiedenis van de stad beschikt Arnhem over fraaie openbare ruimtes waarvan de vele parken natuurlijk toonaangevend zijn. Maar ook in de wijken is veel en aantrekkelijk groen aanwezig, waar de bewoners terecht trots op zijn. Tijdens de coronacrisis en de hittegolven van de afgelopen jaren is steeds duidelijker geworden dat het vele groen essentieel is om de stad ook in moeilijke tijden leefbaar te houden.
Vertrekpunt voor de openbare ruimte is dat deze in ieder geval schoon, heel en veilig moet zijn. Het onderhoud is daar in de eerste plaats op gericht. Maar ook toezicht, controle en handhaving leveren daaraan een belangrijke bijdrage. Daarnaast zijn leefbaarheid, klimaatadaptatie en groen leidende thema's voor inrichting en beheer van de openbare ruimte.
We zien dat in sommige wijken de leefbaarheid onder druk staat. Dit uit zich onder andere in een sleetse openbare ruimte. Daarnaast lopen we er tegen aan dat het aanleggen van extra groen ook leidt tot jaarlijks terugkerende hogere beheerkosten. Om deze problemen het hoofd te bieden zijn onlangs extra middelen in de begroting opgenomen. Hiermee kan het dagelijks onderhoud op sleetse plekken worden geïntensiveerd en kan extra groen op een gewenst niveau in stand worden gehouden. Daarnaast biedt de Arnhem-Oost aanpak mogelijkheden om de openbare ruimte te verbeteren en te vergroenen in een aantal kwetsbare wijken.
Met klimaatadaptatie bereiden we Arnhem voor op de effecten van de klimaatverandering, op meer en heviger weersextremen. Het gaat dan om het (ruimtelijk) aanpassen van de stad en het dusdanig ontwerpen van nieuw stedelijk gebied dat dit minder kwetsbaar is voor hoog en laag water, extreme regenval, hitte en langdurige droogte. Dit is verwoord in de strategie Klimaatadaptatie die begin 2021 is vastgesteld. In samenhang met de klimaatadaptatie hebben we de ambitie om het Arnhemse groen te versterken. Deze ambitie is verder uitgewerkt in de groenvisie. Daarnaast gaan we in Arnhem meer bomen aanplanten, zoals is aangegeven in het bomenplan. De opgaven voor klimaatadaptatie en versterken van het groen pakken we op samen met de bewoners en onze partners.
Voor de openbare ruimte geldt dat de gemeente een bepalende invloed heeft op inrichting en beheer. De ambities die we daarbij nastreven verschillen per type gebied en per aspect. Een nadere uitwerking daarvan is terug te vinden in de paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen.

Naar een klimaatadaptieve stad

Ook in 2021 zijn de gevolgen van de klimaatverandering veelvuldig in het nieuws geweest. Vooral de rampzalige overstromingen en extreme hittegolven met bosbranden maakten veel slachtoffers. De Strategie Klimaatadaptatie geeft aan hoe we Arnhem willen aanpassen aan de extreme weersomstandigheden in het toekomstige klimaat. Uitgangspunt van deze strategie is dat we samen met de bewoners en onze partners werken aan de opgaven voor klimaatadaptatie.
Met het oog hierop is een intentieverklaring opgesteld die medio 2021 al door meer dan 20 partijen was ondertekend: ontwikkelaars, woningcorporaties, onderwijsinstellingen, bewonersorganisaties, provincie en waterschappen. Samen met deze partijen is de 'Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie Arnhem' opgesteld. Dit document geeft een overzicht van de vele maatregelen die we in de komende jaren samen met onze partners nemen om Arnhem klimaatbestendig te maken.

Stimuleren en faciliteren

Er is in Arnhem veel draagvlak en enthousiasme om de stad klimaatbestendig te maken. Veel Arnhemmers willen zelf voor hun stad zorgen en vergroenen hun eigen dak, tuin of woonomgeving. De gemeente stimuleert dit door bewoners te ondersteunen bij het maken van plannen en met een subsidieregeling om de plannen te helpen financieren. De behoefte hieraan is zo groot dat extra geld is vrijgemaakt om de ondersteuning te verbeteren en ook de subsidiemogelijkheden (opnieuw) te vergroten.

Klimaattoets

De al aanwezige bouwstenen die ervoor zorgen dat bij nieuwe projecten de klimaatadaptatie wordt meegenomen worden verder uitgebouwd tot een klimaattoets. Met deze toets zorgen we ervoor dat alle projecten (gebiedsontwikkelingen, herinrichtingen en onderhoudsmaatregelen) gaan bijdragen aan een klimaatbestendig Arnhem en dat daarbij alle aanwezige kansen optimaal worden benut.

Gebiedsgerichte maatregelen

Met het uitvoeren van gebiedsgerichte maatregelen brengen we een klimaatbestendig Arnhem stap voor stap dichterbij. De nadruk ligt daarbij op de focusgebieden: de gebieden waar de risico's voor wateroverlast, hitte en droogte het grootst zijn. In deze gebieden worden extra middelen ingezet uit het Klimaatfonds. Maar ook buiten deze focusgebieden nemen we maatregelen om de gevolgen van de klimaatverandering tegen te gaan. We liften hier mee met gebiedsontwikkelingen en herinrichtingen die met behulp van de klimaattoets maximaal zullen bijdragen aan klimaatadaptatie.

Minder verharding

Veel verharding leidt tot een grotere opwarming en meer wateroverlast. In de Strategie Klimaatadaptatie is daarom de ambitie benoemd om de hoeveelheid verharding in Arnhem met 10% terug te dringen. Er is inmiddels een werkwijze ontwikkeld waarmee we deze ambitie realiseren. Bij maatregelen aan de hoofdinfrastructuur en woonomgeving zullen we steeds kijken welke mogelijkheden er zijn om de hoeveelheid verharding terug te dringen. Ook richten we ons op het terugdringen van de verharding in particuliere tuinen. Met een monitoringssysteem kunnen we bijhouden in welke mate de hoeveelheid verharding daadwerkelijk afneemt.

Arnhem als koploper

Met het voortvarende beleid heeft Arnhem op het gebied van klimaatadaptatie een toppositie verworven. Deze positie willen we behouden en uitdragen. We spelen daarbij een belangrijke rol in het vergroten van de kennis op het gebied van klimaatadaptatie en werken daarbij samen met onderwijsinstellingen waaronder de Wageningen University en Research, de Hogeschool Arnhem-Nijmegen en van Hall - Larenstein.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Vergroening/ verstening van tuinen					
Eenheid:					
Bron: Eigen data; deze indicator wordt vanaf dit jaar voor het eerst gemeten (Uitvoeringsagenda klimaatadaptatie).					

Arnhems groen versterken

Arnhem is één van de groenste steden van Nederland en dat willen we ook zo houden. Meer dan ooit blijkt hoe belangrijk het groen is om de stad leefbaar en aantrekkelijk te houden. Het beleid voor het Arnhemse groen is geformuleerd in de Groenvisie. Het beleid voor bomen is onlangs uitgewerkt in het Bomenplan. De komende jaren zullen we ons vooral richten op de volgende thema's:

Herkenbare stad: Vergroten van de waarden van bossen en parken
Kenmerkend voor Arnhem zijn de bossen, de natuurgebieden en de vele parken. En ook de lanen in de buitengebieden en de grote groenzones in en om de wijken, bijvoorbeeld moeraszone Schuytgraaf, ecozones Presikhaaf of de Huissensedijk.

Natuurvriendelijke stad: Vergroten van de biodiversiteit
Onze stad is ook een natuurvriendelijke stad. Sinds 2019 zijn we bijvriendelijke gemeente. Door een natuurlijke inrichting en beheer van het groen houden we rekening met dier- en plantensoorten die kenmerkend zijn voor Arnhem. Waar mogelijk verbinden we groengebieden met elkaar: dit is belangrijk voor de migratie van dieren en ook van planten. En we bouwen en beheren natuurinclusief. Zo komt de natuur tot diep in de stad, vergroten we de biodiversiteit en verbeteren we de ecosystemen in de stad (bijvoorbeeld bos, bloemrijk grasland, poel, moeras).

Groene gezonde stad: Vergroenen van de stad
Groen zorgt ervoor dat bewoners zich prettiger en gezonder voelen. Het nodigt ook uit tot bewegen en sporten. Groen vermindert wateroverlast en hittestress en zorgt voor een schonere lucht. En zorgt voor meer biodiversiteit.

Duurzaam beheerde stad: Toekomstbestendig beheer
Ons groen wordt toekomstbestendig beheerd. We willen het groen langdurig in stand te houden. Bomen moeten vitaal oud kunnen worden. Ook het beperken en voorkomen van verspreiding van soorten die de biodiversiteit verstoren (onder andere Japanse duizendknoop) hoort daar bij.

Samenwerkende stad: Samen de stad vergroenen
Het vergroenen van de stad kunnen we niet alleen. We doen dat samen met onze groene partners in de stad en ook onze inwoners.

Herkenbare stad: Alle (verpachte) agrarische gronden in eigendom van gemeente Arnhem kennen biologische landbouw / veeteelt, met een SKAL certificering

Met de pachters van onze agrarische gronden zijn we in gesprek over het overgaan van reguliere landbouw naar biologische landbouw en veeteelt. Dat vergroot de waarde van het landschap voor mens (gezondheid), dier en plant (biodiversiteit). En het draagt bij aan het toekomstbestendig houden van de stad op het gebied van klimaat: verbeteren van de ecosystemen (bijvoorbeeld bos, heide, hooiland, beek, poel) en het voorkomen van wateroverlast, hittestress en vervuilde lucht.
Deze gesprekken lopen samen op met een nieuw natuurontwikkelingsproces rondom de Kemperheide met stichting ARK en de revitalisering van de kazerne Schaarsbergen. Zo maken we met een integrale aanpak het hele gebied natuurinclusiever. Naast biologische landbouw betekent dit ook een gevarieerder, biodiverser en klimaatbestendiger bos en een beter aaneengesloten natuurgebied met minder hekken en andere barrières zodat het leefgebied voor dieren wordt vergroot.

Herkenbare stad: Vergroten groenmassa bomen en bos in Arnhem

Bij het streven naar een groene stad kijken we niet alleen naar de hoeveelheid bomen, maar ook naar de 'groenmassa': de omvang van de boomkronen en andere groenelementen. We gaan extra bomen aanplanten op hitteplekken, in de wijken, in park en buitengebied. Deze bomen krijgen voldoende ondergrondse en bovengrondse groeiruimte op basis van het Bomenplan Arnhem.
In 2022 zijn potentiële plantlocaties voor extra bomen in beeld. Aanplant van extra bomen wordt uitgevoerd in het plantseizoen 2022 (november - maart) en in de komende jaren. Het streven is in 2020 een groot aantal extra straatbomen, plantsoen- en parkbomen aan te planten.
We gaan extra bos en Tiny Forest aanplanten. Dit doen we in afstemming en overleg met bewoners.
In de wijk Elderveld wordt in overleg met initiatiefnemers en bewoners voorbereidingen getroffen voor de realisatie van een voedselbos. In Rijkerswoerd leggen bewoners in goed overleg met de gemeente circa 800m² Tiny Forest aan. In Presikhaaf wordt op een buiten gebruik geraakt sportveld een wijkklimaatbosje gerealiseerd.
Op 50 locaties worden de groeiplaatsomstandigheden van Waardevolle bomen verbeterd zodat ze gezond en vitaal blijven en nog ouder kunnen worden. Stadsbomen en lanen, zoals de Beukenlaan, krijgen extra zorg en aandacht zodat ze uit kunnen groeien tot Buitengewone bomen.
Jaarlijks monitoren we de voortgang van het boomkroonvolume. Dit is uitgewerkt in de uitvoeringsagenda van het Bomenplan Arnhem.

Herkenbare stad: In stand houden van gezonde bossen en parken

De kwaliteit van onze bossen en parken staan onder druk. Oorzaken hiervan zijn het intensiever gebruik, overmatige stikstofdepositie, klimaatverandering en biodiversiteitsverlies. Bij het beheer en onderhoud van onze bossen en parken houden we hier rekening mee door zeer gericht en soms intensiever onderhoud uit te voeren.

Door de extra middelen in te zetten voor Bossen & Parken kunnen we dit noodzakelijk aanvullend onderhoud uitvoeren. Tevens biedt dit de mogelijkheid extra capaciteit in te zetten om genoemd kwaliteitsverlies en de uitdagingen die hiermee gemoeid gaan, op te pakken en zorgvuldig te communiceren van onze inwoners.

Natuurvriendelijke stad: Bij ruimtelijke projecten is natuurinclusief bouwen en ontwerpen de norm

We willen dat natuurinclusief bouwen en ontwerpen standaard wordt meegenomen in projecten. Dit is ook benoemd in de woondeal. Hiervoor hebben we een Puntensysteem Natuurinclusief Bouwen ontwikkeld dat verplicht wordt bij nieuwe bestemmingsplannen. Via dit Puntensysteem moeten bij nieuwbouwwoningen zowel nestvoorzieningen worden ingebouwd voor gebouwbewonende diersoorten als groene maatregelen worden getroffen in/aan/om de woning. We gaan dit Puntensysteem verder doorontwikkelen zodat het ook bij andere gebouwen van toepassing kan worden verklaard.

Natuurvriendelijke stad: Kennis van de biodiversiteit en verbeteren leefgebieden kenmerkende soorten

In 2021 hebben we een Biodiversiteitsagenda opgesteld. Er staat in hoe de biodiversiteit in Arnhem ervoor staat, wat we al doen om het biodiversiteitsverlies in onze gemeente tegen te gaan en wat we nog extra gaan doen. Zo hebben we afgesproken de biodiversiteit in de stad structureel te gaan monitoren en van daar uit te vergroten. Want wanneer we weten hoe het ervoor staat met de biodiversiteit, weten we gerichter welke maatregelen we moeten uitvoeren. Vanaf 2021 gebeurt dit op 14 plekken in Arnhem. Na elk jaar volgt een beheer- en ontwikkeladvies van de in dat jaar gemonitorde gebieden, dat de gemeente gaat uitvoeren.

Natuurvriendelijke stad: Verbeteren van het natuurvriendelijke beheer en inrichting ons van groen

Arnhem heeft ten opzichte van veel andere gemeenten een koppositie op het gebied van ecologisch beheer. Bij de inrichting van onze terreinen gebruiken we grotendeels inheemse en biologische zaaimengsels en inheemse bomen en struiken. En ook soorten die dracht- en waardplant zijn voor insecten, waaronder vlinders en bijen. We willen deze koppositie behouden. Daarom zijn we continue bezig om ons te verbeteren, door ons natuurvriendelijk beheer uit te breiden, te versterken en te verfijnen. Denk aan meer maatwerk in het gefaseerd maaibeheer van de bermen en graslanden en het gebruik van duurzaam materieel en materiaal. En we zoeken kansen om nog meer terreinen natuurvriendelijk te beheren. Daarbij werken we samen met stichting Arnhem Zoemt en de Imkersvereniging Arnhem, Velp.

Natuurvriendelijke stad: Onderzoek naar het naast elkaar leven van de honingbij en de wilde bij

Met een aantal omliggende gemeenten en in samenwerking met kennisinstituten gaan we onderzoeken in hoeverre de honingbij een bedreiging kan vormen voor de wilde bij, met name op onze kwetsbare heideterreinen. Aan de hand van de resultaten nemen we eventueel maatregelen om het leefgebied van de wilde bijen in Arnhem te behouden en te versterken.

Samenwerkende stad: Wijkgroenagenda's

Ook in de wijken liggen ambities om te vergroenen. In 2021 en 2022 stellen we met de inwoners van een aantal wijken Wijkgroenagenda's op waarbij de gemeente ondersteuning levert. De wensen en ideeën van deze inwoners zetten we vervolgens om in acties en maatregelen die we samen met hen en andere stakeholders, zoals corporaties en sociale wijkondernemingen, realiseren. De eerste acties voor Klarendal en Arnhemse Broek zullen in het najaar van 2021 worden uitgevoerd.

Samenwerkende stad: Het vergroten van het bewustzijn onder de inwoners voor groen en vergroenen (onder andere tuinen)

Samen met onze groene partners in de stad willen we de inwoners van Arnhem kennis en ervaring op laten doen over de waarden van ons groen. Dit maakt de kans groter dat inwoners meer zorg hebben voor hun eigen groene omgeving en hun tuin willen gaan vergroenen. Stichting Natuurcentrum Arnhem, inclusief de Molenplaats, en platform Arnhem Klimaatbestendig spelen daarbij een belangrijke rol. In 2021 starten we ook met de biodiversiteitscampagne 'Andere Arnhemmers', waarin we het verhaal rond biodiversiteit vertellen en waaraan activiteiten worden gekoppeld van de verschillende groene organisaties in onze stad, zoals excursies, struintochten en lezingen.

Aandacht voor dierenwelzijn

In en om onze stad leven ook dieren. Dieren hebben recht op een goed leven. En we vinden het belangrijk dat mens en dier in harmonie samen kunnen leven. Alle dieren, zowel gehouden dieren als in het wild levende dieren, verdienen daarbij onze zorg en aandacht. Maar dieren kunnen ook gevaar, schade of overlast opleveren. We hebben onze ambities op dit gebied neergelegd in de Visie Dierenwelzijn 2021-2030 en de doelen en inspanningen voor 2021 en 2022 in de Uitvoeringsagenda 2021-2022. Wij noemen hier de belangrijke aandachtspunten voor 2022.

Bevorderen van het welzijn van gehouden dieren

We vinden het belangrijk dat gehouden dieren een zo prettig mogelijk leven hebben. Soms komt het welzijn van gehouden dieren in de knel omdat de verzorgers niet (meer) in staat zijn om hun dier goed te verzorgen. We nemen daarom een aantal maatregelen om in die gevallen de verzorgers te ondersteunen.

Helpen van eigenaren met informatie over het correct houden van huisdieren

We vinden het belangrijk dat eigenaren van dieren geïnformeerd zijn over het correct houden van huisdieren en dat de aankoop van een dier een weloverwogen beslissing is. Hierdoor kan dieren veel leed bespaard blijven en komen er minder dieren in het asiel terecht. We gaan hiertoe een actievere rol spelen in het voorlichten van onze inwoners over verantwoord bezit van gezelschapsdieren en over de mogelijkheden om een dier op te halen in het dierenasiel en zo een beter leven te geven. We verstrekken hierover informatie op onze dierenwelzijnspagina en werken met onze partners voor dierenwelzijn.

Zorgen voor opvang van huisdieren waarvoor niet (meer) wordt gezorgd

Het dierenasiel is gevestigd in Velp. Dit complex is verouderd. Het is bouwkundig slecht en de ruimtes voldoen niet meer aan de eisen van deze tijd. Het Dierentehuis Arnhem e.o. zal binnenkort beginnen met een grondige renovatie. Hierdoor zullen de dierenverblijven ook beter aansluiten bij de huidige eisen op het gebied van dierenwelzijn. We ondersteunen de Stichting Dierentehuis Arnhem e.o. bij het realiseren van de nieuwbouw van het asiel te Velp (geplande oplevering: 2023).

Op diervriendelijke wijze voorkomen of bestrijden van schade, overlast en gevaar door dieren

Ofschoon veel mensen groot plezier beleven van hun hond kan het voorkomen dat honden overlast en schade veroorzaken voor mens, andere dieren en natuur. We gaan dit zoveel mogelijk voorkomen. We zoeken daartoe een goede oplossing voor honden rond gebieden met grazers en/of broed- of rustplaatsen voor vogels, zoals hondenspeel- en -losloopplaatsen in de directe omgeving en indien nodig een hondenverbod (hiervoor moet de APV worden aangepast). Verder verbeteren we de informatie over honden op onze dierenwelzijnspagina, waaronder over wat te doen bij bijtincidenten en het voorkomen ervan.

Bevorderen van het welzijn van in het wild levende dieren

Ook voor in het wild levende dieren vinden we dierenwelzijn belangrijk, ook als deze dieren overlast veroorzaken waartegen opgetreden moet worden. We besteden daarom aandacht aan het zo diervriendelijk tegengaan van overlast en aan het bestrijden van dierenleed.

Op zo diervriendelijk mogelijke wijze voorkomen of bestrijden van schade, overlast en gevaar voor dieren

Veel organisaties vangen zwerfkatten op, neutraliseren ze en zetten ze weer terug (volgens de TNR-methode: Trap, Neuter and Return). Deze methode is echter in Arnhem niet langer mogelijk omdat de provincie sinds kort geen ontheffingen meer verleent van het verbod om katten uit te zetten gezien de negatieve effecten van verwilderde katten op de natuur. We gaan in gesprek met de provincie over dit verbod, samen met Dierenbescherming, Stichting Zwerfkatten Nederland en Dierentehuis Arnhem. Ook willen we samen met andere Gelderse gemeenten buiten het leefgebied van de wolf in gesprek met de provincie over vergoeding van preventieve maatregelen als er sprake is van regelmatig voorkomende schade door (trekkende) wolven. Verder doen we onderzoek naar de toepasbaarheid van diervriendelijke methoden van populatiebeheer voor grootwild. Tenslotte willen we ons inspannen om een meer preventieve plaagdierbeheersing mogelijk te maken.

Voorkomen, beperken en bestraffen van door mensen toegebracht dierenleed

Stroperij is strafbaar. Vissen is niet in alle wateren toegestaan. In onze stadsparken en natuurgebieden mag over het algemeen niet worden gevist. Hengelsport Federatie Midden Nederland houdt in de regio Midden-Nederland toezicht op het visverbod. We willen een jaarlijks overleg met de Hengelsport Federatie Midden-Nederland over hoe zij hierop toezicht hebben gehouden.

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling is een essentieel onderdeel van een duurzame woon- en leefomgeving.

De gemeentelijke ambitie die past in het landelijk beleid blijft om afval zoveel mogelijk her te gebruiken en de hoeveelheid restafval die verbrand moet worden, verder te verkleinen. De criteria die gebruikt worden bij de keuzes voor de manier waarop de afvalinzameling is ingericht, zijn naast dit milieubelang, de gebruiksvriendelijkheid en service voor de inwoner en de kosten die hiermee gemoeid zijn.

Reductie hoeveelheid restafval

Het is de ambitie om de hoeveelheid restafval die verbrand moet worden naar beneden te brengen.
De keuze voor het instrument diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder afval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt.

Beleidsontwikkeling afvalreductie

De ontwikkeling van nieuwe sturingsinstrumenten om de doelstelling op afvalreductie te bereiken, vraagt een nieuwe aanpak die in de komende begrotingsperiode verder wordt uitgewerkt.
Bij het onderzoeken naar alternatieve systemen die bijdragen aan de milieudoelen zal nadrukkelijker de inbreng, medewerking en betrokkenheid van de inwoners gevraagd worden.

Er ligt een belangrijke uitdaging om de basis die is gelegd met het systeem van Omgekeerd Inzamelen verder te optimaliseren en de scheidingsresultaten op het gebied van PBD, GFT en papier en herbruikbaar grofvuil, verder te verbeteren.
Het verbeteren van de service aan bewoners, duidelijker informeren en communiceren over de mogelijkheden van hergebruik zijn de beleidsinstrumenten waar we de komende periode op gaan inzetten.

Na het stoppen met Diftar zijn door het college toezeggingen gedaan om te onderzoeken op welke wijze de afvalstoffenheffing nog verder kan worden gedifferentieerd naar huishoudgrootte. Indien de raad kiest voor een andere grondslag voor toerekening dan zal dit in de verordening op de afvalstoffenheffing (in november) worden vastgelegd.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Omvang huishoudelijk afval	203,6	209,5	200,7		

Eenheid: kg per inwoner

Bron: CBS

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig". Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem biedt woonruimte	**2.967**	**314**	**43**	**219**
Beschikbare en betaalbare woningen	2.967	314	43	219
Duurzame en levensloopgeschikte woningen				
Leefbare woonomgeving				
Een schone, groene én klimaatbestendige openbare ruimte	**9.003**	**692**	**0**	**1.060**
Naar een klimaatadaptieve stad	9.003	692	0	1.060
Arnhems groen versterken				
Aandacht voor dierenwelzijn	**184**	**0**	**0**	**0**
het voorkomen van dierenleed en waar nodig het verbeteren van de leefomstandigheden van zowel huisdieren als in het wild levende dieren	184	0	0	0
Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling	**12.495**	**21.392**	**0**	**0**
Minder restafval	12.495	21.392	0	0
Overig	**16.377**	**18.567**	**3.995**	**4.275**
Totaal	**41.026**	**40.965**	**4.039**	**5.554**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	36.268	36.058	39.652	41.026	41.203	40.793	40.855
Baten	39.403	39.814	41.881	40.965	40.933	40.903	40.903
Saldo lasten en baten	***3.135***	***3.756***	***2.229***	***-61***	***-61***	***111***	***48***
Toevoegingen aan reserves	930	371	462	4.039	593	593	690
Onttrekkingen aan reserves	1.257	1.799	3.186	5.554	1.527	1.240	1.306
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***327***	***1.428***	***2.724***	***1.516***	***1.516***	***646***	***616***
Gerealiseerd resultaat	**3.462**	**5.184**	**4.953**	**1.454**	**665**	**757**	**664**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn in totaal begroot op € 41,0 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:

- Riolering: €13,2 miljoen;
- Afval: € 12,5 miljoen;
- Stedelijk groen: € 5,1 miljoen;
- Parken, bossen en ecologie: € 3,0 miljoen;
- Wonen: € 3,0 miljoen;
- Overige lasten: € 4,2 miljoen.

De totale begrote lasten zijn in 2022 € 1,4 miljoen hoger dan in 2021:

- € + 0,4 miljoen ontwikkeling kapitaallasten;
- € + 0,4 miljoen Parken & Bossen;
- € + 1,5 miljoen uitvoering Arnhem-Oost;
- € - 0,6 miljoen incidentele lasten 2021 voor de woondeal en woonwagenlocaties;
- € - 0,3 miljoen Overigen.

Baten
De begrote baten bedragen in 2022 € 40,9 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:
- Afval: € 21,4 miljoen;
- Riolering: €17,2 miljoen;
- Parken, bossen en ecologie: € 0,7 miljoen;
- Havenbeheer: € 0,9 miljoen;
- Kabels en leidingen: € 0,5 miljoen;
- Wonen: € 0,3 miljoen.

Toevoegingen aan reserves
De totale toevoeging aan de reserves is begroot op € 3,68 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- BR Kapitaallasten € 3,1 miljoen;
- BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte € 0,5 miljoen;
- Overig € 0,08 miljoen.

Onttrekkingen aan reserves
De totale onttrekking aan de reserves is begroot op € 4,4 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- BR Grondexploitatie € 3 miljoen;
- BR Grond onderhoud en vervanging openbare ruimte € 0,6 miljoen;
- BR Groenfonds € 0,28 miljoen;
- BR Volkshuisvestingsfonds € 0,19 miljoen;
- BR Werk-Investeringsfonds € 0,2 miljoen;
- Overig € 0,13 miljoen.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Lingezegen
GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Wonen
- Woningcorporaties;
- Particuliere verhuurders;
- Beleggers/ontwikkelaars;
- Provincie Gelderland;
- Ministerie van BZK;
- Zorgpartijen.

Arnhem-Oost
Met de Arnhem-Oost-aanpak willen wij de situatie in onze meest kwetsbare wijken langjarig aanpakken en duurzaam verbeteren. In de wijken, mét de wijken en in samenwerking met maatschappelijke partners en andere overheden. Hieronder, zonder uitputtend te zijn, onze belangrijkste partners:
- Ministerie van BZK;
- Provincie Gelderland;
- Partners van de samenwerkingskring Arnhem-Oost;
- Bewoners;
- Woningcorporaties;
- Primair en voorgezet onderwijs;
- Werkgeversorganisaties;
- The Economic Board.

Openbare ruimte

- Wijkteams;
- Schouwgroepen en belangengroepen;
- Waterschappen;
- Grondeigenaren (onder andere woningcorporaties, provincie, Hoge Veluwe, Gelders Landschap, Staatsbosbeheer);
- Groen Forum;
- Klimaatbestendig Arnhem;
- Triple Helix partners.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Wonen en leefomgeving. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Niet halen gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal / ontbreken voldoende dekking voor plankosten
Beheerskosten Arnhem Centraal
Planschade plan van aanpak woningsplitsing en verkamering
Extreme weersomstandigheden
GFT-voorzieningen

Beleidskaders

Wonen

- Arnhemse woonprincipes (Woonvisie);
- Volkshuisvestelijk kader 2019-2022;
- Huisvestingsverordening;
- Plan van aanpak woningbouwontwikkeling;
- Plan van aanpak Woningsplitsing en Verkamering;
- Woondeal Regio Arnhem- Nijmegen.

Openbare ruimte

- Structuurvisie 2020-2040;
- Groenvisie 2017-2035;
- Bomenplan Arnhem;
- Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2016-2020;
- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010 - 2020;
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen;
- Aanpak wateroverlast Arnhem Noord 2015.
- Visie en Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2021-2030;
- Strategie klimaatadaptatie Arnhem 2020 - 2030.

Paragrafen

De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting, bezien vanuit een bepaald perspectief. Een aantal paragrafen is in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

In de paragrafen worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. De wijze waarop invulling wordt gegeven aan de paragrafen verschilt per onderwerp.

De volgende paragrafen zijn opgenomen:

1. Lokale heffingen
2. Risicomanagement en weerstandsvermogen
3. Onderhoud kapitaalgoederen
4. Financiering
5. Bedrijfsvoering
6. Verbonden partijen
7. Grondbeleid
8. Investeringen
9. Subsidies

Lokale heffingen

De gemeente legt heffingen op. Die zijn onder te verdelen in algemene belastingen, bestemmingsbelastingen en retributies. Bij algemene belastingen is sprake van een gedwongen bijdrage, waar geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de overheid tegenover hoeft te staan. De opbrengsten dienen als algemeen dekkingsmiddel. Voorbeelden zijn de OZB en de toeristenbelasting. Bestemmingsbelastingen zijn belastingen waarvan de opbrengsten zijn bestemd voor specifieke taken of voorzieningen met een duidelijk algemeen belang. De riool- en afvalstoffenheffing zijn bestemmingsbelastingen. Bij retributies wordt er door de overheid een individuele tegenprestatie tegenover de bijdrage gesteld. Het gaat hierbij om leges en rechten.

Uitgangspunten van beleid

Afspraken uit het Coalitieakkoord 2018-2022

In het Coalitieakkoord 2018-2022 is afgesproken dat de inkomsten uit OZB met ingang van 2019 niet stijgen.
Voor de OZB-tarieven 2022 geldt dat deze (gemiddeld) gelijk zijn aan de tarieven 2021.
Voor de OZB geldt daarnaast dat ieder jaar een herwaarderingsjaar is. Dat betekent dat de WOZ-waarden gebaseerd worden op een nieuwe waardepeildatum (voor 2022 is dat 1 januari 2021).
Het gemiddelde herwaarderingscijfer leidt tot een tariefaanpassing zodat de herwaardering geen lastenontwikkeling tot gevolg heeft. Om te voorkomen dat de opbrengst OZB te hoog of te laag wordt, wordt de gemiddelde waarde-ontwikkeling gecompenseerd door een tariefswijziging. Uiteraard kan de werkelijke waardestijging per individueel object afwijken van de gemiddelde waardestijging, met als gevolg een andere individuele ontwikkeling van de lasten dan hier gepresenteerd.

In het coalitieakkoord 2018-2022 is tevens opgenomen dat de parkeertarieven en legestarieven niet stijgen en dat de heffingen (riool en afvalstoffen) kostendekkend worden gemaakt. Voor de legestarieven 2021 is van deze afspraak afgeweken. De stijging in kosten die het Rijk ons berekent is doorberekend in de legestarieven en enkele legestarieven zijn meer in lijn gebracht met tarieven elders in de regio. Ook voor de legestarieven 2022 geldt dat, indien van toepassing, de stijging van rijksleges wordt doorberekend in het tarief.

Afvalstoffenheffing

Het is de ambitie om de hoeveelheid restafval die verbrand moet worden naar beneden te brengen.
De keuze voor het instrument Diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder afval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt. Huishoudens betalen sindsdien weer een vast tarief voor afvalverwerking, waarbij de hoogte van dit tarief voor eenpersoonshuishoudens lager ligt dan voor meerpersoonshuishoudens.

De ontwikkeling van nieuwe sturingsinstrumenten om de doelstelling op afvalreductie te bereiken, vraagt een nieuwe aanpak die in de komende begrotingsperiode verder wordt uitgewerkt. Bij het onderzoeken naar alternatieve systemen die bijdragen aan de milieudoelen zal nadrukkelijker de inbreng, medewerking en betrokkenheid van de inwoners gevraagd worden.

Na het stoppen met Diftar zijn door het college toezeggingen gedaan om te onderzoeken op welke wijze de afvalstoffenheffing nog verder kan worden gedifferentieerd naar huishoudgrootte. Indien de raad kiest voor een andere grondslag voor toerekening dan zal dit in de verordening op de afvalstoffenheffing in november worden vastgelegd.

Rioolheffing

In het Coalitieakkoord 2018-2022 is afgesproken om de heffingen kostendekkend te maken. Voor de rioolheffing werd daarbij uitgegaan van een jaarlijkse groei van 1,5%.

Voor 2022 geldt dat de kosten van beheer en onderhoud van riolering naar verwachting lager uitvallen dan eerder meerjarig geraamd. Dit komt voornamelijk door verlaging van de rentekosten over de investeringen (rekenrente) en door verschuiving van lasten als gevolg van gewijzigd activeringsbeleid (financieel administratief). Aangezien de tarieven voor rioolheffing maximaal kostendekkend mogen zijn, zou dit voor 2022 een verlaging van de tarieven betekenen.
Vanaf 2023 wordt echter een toename verwacht van de vervangingsopgave van rioleringen. De hogere investeringen voor herstel en vervanging van het riool zullen nodig zijn om een adequaat rioolstelsel te behouden. Gezien de grote vervangingsopgave in met name de naoorlogse wijken in Arnhem-Zuid wordt voor de verdere toekomst nog een verdere stijging van de rioolinvesteringen verwacht.

Schommeling van tarieven is niet wenselijk. Het naar voren halen van investeringen naar 2022 heeft geen effect op het niveau van de kosten in 2022, omdat de stijgende kapitaallasten als gevolg van de extra investeringen pas in latere jaren zichtbaar zijn.
Voor een meer gelijkmatige tariefontwikkeling wordt daarom vanaf 2022 een spaarelement opgenomen in het tarief rioolheffing. De inkomsten op grond van dit spaarelement worden toegevoegd aan een voorziening en ingezet bij toekomstige vervangingsinvesteringen riolering. Door het inzetten van deze voorziening kan forse stijging van kapitaallasten in de toekomst worden afgevlakt. De hoogte van het spaarelement wordt bepaald op basis van een onderliggend investeringsplan. Geraamd wordt dat jaarlijks een spaarbedrag van € 700.000 nodig is om de extra investeringen op de langere termijn (deels) te kunnen dekken. De geplande investeringen zullen zoals gebruikelijk onderdeel uitmaken van het begrotingsproces.

Een deel van de lagere lasten in 2022 (€ 300.000) wordt wel doorberekend in het tarief. Per saldo betekent dit dat de (gemiddelde) lasten voor de burger in 2022 gelijk zijn aan 2021.

Bedrijveninvesteringszones
De verwachting is dat de gemeenteraad nog voor januari 2022 een verordening vaststelt, waarmee het voor ondernemers in het Korenkwartier mogelijk wordt om een Bedrijveninvesteringszone (BIZ) op te richten. Een BIZ betreft een afgebakend gebied binnen de gemeente, waarin ondernemers samen zorgen voor een veilige en leefbare bedrijfsomgeving. De gemeente int van de ondernemers in de BIZ een bijdrage en keert deze vervolgens als subsidie uit aan de BIZ als uitvoeringsorganisatie. In de verordening kan worden opgenomen dat de perceptiekosten op de subsidie in mindering worden gebracht; in dat geval is de BIZ-bijdrage voor de gemeente volledig budgetneutraal. De verordening treedt pas in werking bij voldoende draagvlak onder de ondernemers in de BIZ. Deze draagvlakmeting zal plaatsvinden na het vaststellen van de verordening.

Effecten corona
Om ondernemers tijdens de coronacrisis te ondersteunen in hun liquiditeit is aan hen de mogelijkheid geboden tot uitstel van betaling van gemeentelijke belastingen. Dit uitstel van betaling loopt tot 1 september 2021, waarna een betalingsregeling geldt tot 1 januari 2022 (toeristenbelasting) en tot 1 maart 2022 (OZB en rioolheffing).

Het is nog onzeker hoe de coronacrisis zich gaat ontwikkelen, maar met het vervallen van de meeste beperkingen in het najaar van 2021 is het vooralsnog de verwachting dat het merendeel van de ondernemers vanaf september 2021 alsnog de openstaande belastingaanslagen zal betalen en dat opnieuw uitstel in 2022 niet nodig zal zijn.

De effecten van corona op leegstand en faillissementen en de impact hiervan op de gemeentelijke begroting zullen de komende periode meer helder worden.

Geraamde inkomsten en een overzicht op hoofdlijnen

	2021	2022
Bedragen x € 1.000		
Belastingsoorten		
Onroerend zaakbelasting	55.558	55.834
Afvalstoffenheffing	19.132	19.853
Rioolheffing	17.117	17.148
Toeristenbelasting	470	525
	92.277	***93.360***
Overige heffingssoorten		
Parkeerbelasting	8.186	9.054
Leges burgerlijke stand	2.115	2.064
Bouw- en sloopvergunningen (Wabo)	4.037	4.037
	14.338	***15.155***
Totaal	**106.615**	**108.515**

Lokale lastendruk en kwijtscheldingsbeleid

Gemiddelde lastenontwikkeling per woning (eigenaar)	2021	2022	%
Onroerend zaakbelasting	€ 342	€ 342	0,00%
Rioolheffing	€ 177	€ 177	0,0%
Afvalstoffenheffing gemiddeld	€ 260	€ 265	2,0%
	€ 779	**€ 784**	**0,67%**

Gemiddelde lastenontwikkeling per woning (gebruiker/huurder)	2021	2022	%
Onroerend zaakbelasting	€ 0	€ 0	0,0%
Rioolheffing	€ 89	€ 89	0,0%
Afvalstoffenheffing gemiddeld	€ 260	€ 265	2,0%
	€ 349	**€ 354**	**1,49%**

Ontwikkeling lokale lastendruk in landelijk perspectief

Het Centrum voor onderzoek van de economie van de lagere overheden (Coelo) meet jaarlijks de lokale lastendruk van de Nederlandse gemeenten. De indicator 'Woonlasten meerpersoonshuishouden' geeft inzicht in de ontwikkeling van de Arnhemse woonlasten in relatie tot die van de overige gemeenten. De indicator bestaat uit de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing.

Uit een analyse is gebleken dat bij de berekening van de waarde van een gemiddelde woning in Arnhem andere aannames worden gehanteerd dan waarmee door het Coelo wordt gerekend. Bij de berekening van de gemiddelde WOZ-waarde van een woning in Arnhem wordt ook de categorie recreatiewoningen en overige woningen betrokken, terwijl deze categorie bij de berekening van het Coelo buiten beschouwing blijft. Omdat deze categorie een lagere gemiddelde WOZ-waarde heeft dan de overige categorieën, heeft dit een verlagend effect op de berekende gemiddelde WOZ-waarde voor een woning in Arnhem. Een vergelijking met de gegevens van het Coelo levert hierdoor een afwijking op.

Kwijtscheldingsbeleid

Inwoners van Arnhem (particulieren en kleine zelfstandigen) komen in aanmerking voor kwijtschelding als onder andere het zogenaamde gecorrigeerde inkomen lager uitvalt dan 100% van het bijstandsniveau. Arnhem kiest met het hanteren van een bovengrens van 100% van het bijstandsniveau voor de maximale invulling van het kwijtscheldingsbeleid die de wet biedt.

Kwijtschelding kan worden aangevraagd voor de (on)roerende zaakbelasting, afvalstoffenheffing en rioolheffing.

Kostendekkendheid leges en heffingen

In de gemeentewet (artikel 229b, lid 1) is opgenomen dat de tarieven die worden geheven voor de bestemmingsheffingen en retributies maximaal kostendekkend mogen zijn. Dit betekent dat de opbrengsten niet hoger mogen zijn dan de kosten. Zo wordt voorkomen dat de gemeente 'winst' maakt op deze heffingen en met de ontvangen specifieke inkomsten ook andere gemeenteactiviteiten financiert.
Het gaat bij de kostendekkendheid om geraamde bedragen, omdat op het moment van het vaststellen van de tarieven alleen nog de verwachtingen bekend zijn.

Hieronder wordt inzicht gegeven in de berekening van de kostendekkendheid van de rioolheffing, afvalstoffenheffing en leges.

Kosten van overhead

Kosten worden zoveel mogelijk direct toegerekend aan de betreffende activiteit, maar dat gaat niet altijd. Bijvoorbeeld bij de kosten van huisvesting, (algemene) communicatie en bestuursondersteuning. Dit zijn overheadkosten; alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Deze definitie van overheadkosten is vastgelegd in het BBV. Welke kosten de gemeenten als overheadkosten mogen zien, is dus in regelgeving vastgelegd. Gemeenten zijn wel vrij in de keuze van de methodiek voor toerekening van overheadkosten aan de lokale heffingen. Bij de gemeente Arnhem rekenen we de kosten van overhead aan de heffingen toe met behulp van een opslag op de ingezette uren.

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing is een bestemmingsbelasting. De inkomsten uit afvalstoffenheffing mogen alleen ingezet worden voor kosten van inzameling en verwerking van huishoudelijk afval.

De kostendekkendheid van 84% is gelijk aan die van 2021. Dit geldt voor zowel de periode dat Diftar van kracht was (januari tot en met mei 2021), als voor de periode van juni tot en met december 2021 waarin al een vast tarief per huishouden gold.
De frictiekosten als gevolg van het stoppen met Diftar zijn in 2021 doorberekend in de vaste tarieven die golden vanaf juni 2021. In 2022 zijn deze frictiekosten er niet.
De tarieven voor 2022 stijgen met 2% in vergelijking met de tarieven die een huishouden in 2021 gemiddeld kon verwachten. Om de vergelijking met 2021 te kunnen maken is voor de eerste 5 maanden Diftar een inschatting gemaakt van het aantal tariefzakken dat per huishouden werd aangeboden. Deze kosten zijn opgeteld bij het vaste tarief in de diftarmaanden en de 7 maanden niet-diftar.

Berekening kostendekkenheid t.b.v. Afvalstoffenheffing	
Bedragen x € 1.000	
Kosten Taakveld(en),incl. (omslag) rente	21.250
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	-1.539
Netto kosten taakvelden	***19.711***
Toe te rekenen kosten:	
Overhead incl. (omslag)rente	689
BTW	3.339
Totale kosten	***23.739***
Opbrengst heffingen	19.853
Dekkingspercentage	**84%**

Rioolheffing

De rioolheffing is een bestemmingsbelasting. De inkomsten uit rioolheffing mogen alleen ingezet worden voor de kosten van beheer en onderhoud van riolering.

De kostendekkendheid van 98% is vrijwel gelijk aan die van 2021 (97%). Zowel de begrote opbrengsten als de begrote kosten bevinden zich op hetzelfde niveau als in 2021. De samenstelling van de kosten is wel gewijzigd, omdat er vanaf 2022 een spaarelement in het tarief wordt opgenomen (zie verder bij 'Uitgangspunten beleid').

Berekening kostendekkenheid t.b.v. Rioolheffing	
Bedragen x € 1.000	
Kosten Taakveld(en),incl. (omslag) rente	14.542
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	-
Netto kosten taakvelden	***14.542***
Toe te rekenen kosten:	
Overhead incl. (omslag)rente	1013
BTW	1.642
Totale kosten	***17.197***
Opbrengst heffingen	17.148
Dekkingspercentage	**100%**

Leges

De kostendekkendheid leges Burgerzaken 2022 is lager dan in 2021 (van 61,9% in 2021 naar 52,7% in 2022). De kostendekkendheid van deze leges wordt bepaald op basis van begrote kosten- en opbrengstenbudgetten van de afdeling Burgerzaken in een specifiek jaar. Uiteraard gaat het hierbij om budgetten die voor het legesproces relevant zijn. Een aantal van de componenten voor deze berekening is - onder meer vanwege de toekenning van middelen voor het project doorontwikkeling Burgerzaken - bijgesteld. Denk hierbij aan het kostenbudget voor formatie en inhuur. De begrote opbrengsten zijn daarentegen voldoende constant gebleven. Hierdoor is de verhouding begrote kosten / begrote opbrengsten anders dan voorgaande jaren.

Legesverordening	Lasten 2022	Baten 2022	Kosten-dekkendheid
Bedragen x € 1.000			
Algemene dienstverlening			
PD-Burgerlijke stand	3.915	2.064	53%
Parkeren	106	88	83%
Overige APV	104	97	93%
Subtotaal Algemene dienstverlening	**4.125**	**2.249**	**55%**
Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning			
Huisvesting en Wabo	5.003	4.037	81%
Kabels/leidingen	430	350	81%
Subtotaal Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning	**5.433**	**4.387**	**81%**
Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn			
Drank- en Horeca	218	191	88%
Evenementen	191	130	68%
Prostitutiebedrijven	8	7	88%
Winkeltijden	-	-	0%
Subtotaal Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn	**417**	**328**	**79%**
Totaal	**9.975**	**6.964**	**70%**
Scheepvaartrechten Bedragen x € 1.000	905	536	59%
Reinigingsrechten Bedragen x € 1.000	53	53	100%

Overzicht lokale heffingen

Onroerendzaakbelasting

2021	Tarieven			WOZ-waarde	Begroot 2021		
	gebruiker	eigenaar	totaal	totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Bedragen x € 1.000							
Woningen		0,1466%	0,1466%	17.820.596		26.122	26.122
Niet-woningen	0,2060%	0,6180%	0,8240%	3.527.414	7.267	21.801	29.067
Totaal				**21.348.009**	**7.267**	**47.923**	**55.190**

2022	Tarieven			Stijgings-perc. tarief	WOZ-waarde	Begroot 2022		
	gebruiker	eigenaar	totaal		totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Bedragen x € 1.000								
Woningen		0,1308%	0,1308%	-10,74%	20.246.280		26.491	26.491
Niet-woningen	0,2024%	0,6073%	0,8098%	-1,73%	3.609.455	7.307	21.922	29.229
Totaal					**23.855.735**	**7.307**	**48.412**	**55.719**

Onroerend zaakbelasting	gemiddelde woning	gemiddelde niet-woning
Lasten 2021	342	4.856
Indexatie 0%	*0*	*0*
Lasten 2022	**342**	**4.856**

Afvalstoffenheffing

Bedragen x € 1.000

	Totaal-		Vast		Aantal huishoudens		Begroot	
	Tarief	2021	Tarief	2022	2021	2022	2021	2022
Eenpersoonshuishouden		214,90		220,80	29.583	29.175	6.357	6.442
Meerpersoonshuishouden		288,95		294,00	44.210	45.664	12.774	13.425
Totaal					**73.793**	**74.839**	**19.132**	**19.867**

Rioolheffing

Rioolheffing	Tarieven	Tarieven		aansluiting op riool	Begroot 2021		
2021	eigenaar	gebruiker	Totaal	totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Bedragen x € 1.000							
Woningen	0,0356%	0,0356%	0,0711%	17.770.596	6.318	6.318	12.636
Niet-woningen	0,0644%	0,0644%	0,1289%	3.477.414	2.241	2.241	4.481
Totaal				**21.248.009**	**8.559**	**8.559**	**17.117**

Rioolheffing	Tarieven	Tarieven		Stijgings-perc. tarief	Aansluiting op riool	Begroot 2022		
2022	eigenaar	gebruiker	Totaal		totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Bedragen x € 1.000								
Woningen	0,0313%	0,0313%	0,0625%	-12,04%	20.203.780	6.318	6.318	12.636
Niet-woningen	0,0643%	0,0643%	0,1286%	-0,23%	3.509.455	2.256	2.256	4.512
Totaal					**23.713.235**	**8.574**	**8.574**	**17.148**

Rioolheffing	gemiddelde woning		gemiddelde niet-woning	
Lasten 2021	**€ 177**		**€ 779**	
Indexatie 0%	€ 0,0	0,00%	€ 0,00	0,00%
Lasten 2022	**€ 177**		**€ 779**	

De opgenomen tarieven OZB en rioolheffing zijn gebaseerd op de waardeontwikkeling zoals die bij het opstellen van de Begroting bekend was. Medio oktober vindt een verbijzondering van de verwachte waarde-ontwikkeling plaats ten aanzien van de lokale markt. Indien dit gevolgen heeft voor de opgenomen tarieven, zullen deze tarieven worden bijgesteld. Een wijziging van de tarieven heeft echter geen gevolgen voor de belastingopbrengsten en de te betalen lasten, die blijven ongewijzigd. De tarieven worden ter vaststelling aan de gemeenteraad aangeboden in de betreffende verordeningen.

Voor de tarieven afvalstoffenheffing geldt dat deze wellicht nog verder worden gedifferentieerd naar huishoudgrootte (zie ook bij 'Uitgangspunten ven beleid'). Indien de raad hiervoor kiest, dan zal dit in de verordening op de afvalstoffenheffing in november worden vastgelegd.

Risicomanagement en weerstandsvermogen

Het is van belang om inzicht te hebben in de financiële positie (hoe financieel gezond is de gemeente) en de financiële weerbaarheid (welke mogelijkheden zijn er financieel). Met andere woorden hoe financieel robuust is de gemeente Arnhem?
Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre de gemeente Arnhem in staat is om risico's op te vangen.
De financiële positie van Arnhem wordt met een aantal financiële kengetallen (zoals solvabiliteit en schuldquote) in samenhang met het weerstandsvermogen in beeld gebracht en beoordeeld.

Samenvatting financiële positie

In deze paragraaf gaan we, in aansluiting op de toelichting in deel 1 van deze begroting, verder in op de financiële positie van de gemeente Arnhem. Allereerst een samenvatting van de belangrijkste punten uit deze paragraaf en aansluitend een toelichting op:

- de prognose van een aantal financiële kengetallen;
- de uitgangspunten voor beleid;
- het risicoprofiel en het beschikbare weerstandsvermogen;
- de belangrijkste risico's.

Om op een eenvoudige manier uit te leggen hoe de gemeente naar haar financiële positie kijkt, gebruiken we de metafoor van een privépersoon, die naar zijn of haar eigen financiële positie kijkt en vooruit kijkt naar de komende jaren. Hoe zeker zal mijn inkomen de komende jaren naar verwachting zijn? Zullen daarin schommelingen plaatsvinden waarmee ik rekening moet houden? Hoe zullen naar verwachting mijn uitgaven zich de komende jaren ontwikkelen? Stijgen of dalen de vaste lasten? Moet ik rekening houden met extra kosten voor de studie van de kinderen? Als daar een beeld van is hoe ziet dan naar verwachting het totale beeld van mijn inkomsten en uitgaven eruit? Zal dit in evenwicht zijn? Kan ik nog wat sparen of moet ik tijdelijk wat geld van mijn spaarrekening halen?
Heb ik wat extra middelen achter de hand als er zich tegenvallers voordoen? Bijvoorbeeld als mijn wasmachine kapot gaat of als mijn auto niet door de APK komt? Als een privépersoon een goed en zeker inkomen heeft om zijn huur of hypotheek te betalen, verder geen grote schulden heeft en ook nog over een spaarsaldo beschikt, is de conclusie dat zijn of haar financiële positie robuust en solide is.

Zo is het ook bij gemeenten. Hoe ziet het gemeentelijk huishoudboekje er voor de komende jaren uit? Hoe zullen onze inkomsten en uitgaven zich ontwikkelen? Denken we dat we de komende jaren een tekort of een overschot gaan krijgen of zijn onze inkomsten en uitgaven vrijwel in evenwicht?
Als we zien dat de schulden zich niet negatief ontwikkelen, er een goed gevulde 'bankrekening' (algemene reserve) is en de baten vrijwel ieder jaar even hoog of iets hoger zijn dan de lasten, dan staat een gemeente er over het algemeen goed voor. Het weerstandsvermogen geeft aan in welke mate de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's (plotselinge tegenvallers) op te vangen zonder dat het beleid of de uitvoering hiervan in gevaar komt. Door in samenhang te kijken naar een aantal kengetallen kunnen we zien hoe robuust de financiële positie van een gemeente is. Dat is waar we in deze paragraaf bij stilstaan.
Een belangrijke randvoorwaarde daarbij is dat het gemeentelijke huishoudboekje in evenwicht moet zijn. De raad moet erop toezien dat de begroting 'structureel en reëel in evenwicht is' dan wel er voor zorgen dat dit evenwicht in de daarop volgende jaren wordt bereikt (art. 189, lid 2 gemeentewet). De begroting moet vervolgens goedgekeurd worden door Gedeputeerde Staten (GS). Als de begroting niet sluitend zou zijn, komt de gemeente onder toezicht van GS en moet de gemeente alsnog maatregelen nemen om de begroting sluitend te maken.

Hoe ziet het financieel beeld voor de Begroting 2022 en daarop volgende jaren eruit? Precies midden in deze raadsperiode, maart 2020, kwam de wereld terecht in de coronacrisis. Die crisis had grote gevolgen voor Nederland en ook voor Arnhem. In (financiële) zin hielden we de vinger aan de pols met behulp van Impactanalyses en het corona dashboard. Op 2 september 2020 nam de raad de voorstellen aan in de "Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis". Deze zomer informeerden we de raad hierover in de vorm van de 'First year review Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis". Het Rijk sprong bij en hield de economie zoveel mogelijk op gang door uitgebreide steunmaatregelen. Financiële hulp van het Rijk kwam er ook voor gemeenten. Het Rijk trad als buffer op en ving zo de ergste financiële klappen voor de gemeente op. Als gemeente konden wij zo hulp bieden in de stad.

Bij de voorbereiding van deze Begroting was de situatie van het aantal besmettingen wisselend. Vóór de zomer daalde het besmettingen sterk en werden de coronamaatregelen versoepeld. Korte tijd later nam het aantal besmettingen opnieuw toe om vervolgens weer te dalen. Eind augustus is er weer sprake van een lichte stijging. Duidelijk is dat we in de komende tijd rekening moeten houden met nieuwe onzekerheden: Komen er nog meer

nieuwe virusvarianten? Loopt de immuniteit wellicht terug? Wat zal komend najaar en komende winter het effect zijn van seizoensinvloeden? Wat zullen de mogelijke gevolgen zijn voor de burgers, bedrijven en organisaties in de stad? Blijft het Rijk verder gaan met pakketten steunmaatregelen en blijven ze de gemeenten daarin ook steunen?

Zoals we eerder aangaven sluiten we aan bij de ramingen van het Centraal Plan Bureau (CPB). De meest recente raming is die van augustus 2021. Ook het CPB geeft aan dat de ontwikkeling van de corona pandemie de belangrijkste onzekerheid is. Sommige sectoren zullen hier blijvend last van houden. Het CPB voorziet dat in die sectoren bedrijfsbeëindigingen onvermijdelijk zullen zijn. De vooruitzichten in de zogenaamde 'basisraming' zijn positief. Door het wegvallen van coronabeperkingen voorspelt het CPB een krachtig herstel en een groei van de economie in 2021 en 2022 van meer dan 3%. Ook loopt naar verwachting, zelfs bij de afloop van de steunmaatregelen van het Rijk, de werkloosheid nauwelijks op. Het overheidstekort zal in 2022 dalen tot 1,8%. Door de groei van de economie daalt ook de relatieve overheidsschuld.
Hoe betrekkelijk de betekenis van dit soort cijfers is blijkt als we kijken naar de vertaling van CPB-cijfers door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten in een drietal scenario's voor gemeenten begin 2021. Toen werd nog rekening gehouden met een veel hogere werkloosheid.
Het CPB adviseerde overigens eerder de financiën van de Rijksoverheid niet extra te belasten met structurele nieuwe uitgaven of lastenverlichtingen. Het CPB geeft aan dat die dan opgevangen moeten worden door bezuinigingen of lastenverzwaringen.

De snel wisselende perspectieven werken ook door in onze stad. De eerste sectoren waar we dan aan denken zijn horeca en evenementen. Maar ook breder heeft het terugdraaien van maatregelen effect. Denk daarbij onder andere aan thuiswerken en niet in de laatste plaats natuurlijk de impact van het virus op de gezondheid van de inwoners van onze stad en de zorg.
Om goed zicht te krijgen en te houden de betekenis van wisselende perspectieven voor het bestuur van onze stad en eventuele noodzakelijke (financiële) bijstellingen gaan we door op de eerder ingeslagen weg:

- we blijven de impact op onze begroting volgen en actualiseren ook de risico's in het risicoprofiel;
- we volgen nauwlettend de mate waarin het Rijk met maatregelen compenseert;
- we gaan behoedzaam om met onze financiële positie gelet op onzekerheden over de inkomsten van het Rijk op langere termijn;
- we monitoren de voortgang van de Arnhemse Herstelagenda corona en vullen, als dat nodig is, de aanpak daarin aan.

We lopen het beeld van onze financiën, zoals in deze begroting opgenomen door aan de hand van de drie niveaus van robuustheid, zoals we die steeds in begroting en jaarverslag laten zien:

1. De robuustheid van de begroting
   De begroting 2022 is niet sluitend. Dat geldt ook voor de jaarschijf 2023. Voor 2024 en 2025 is er sprake van een overschot en daarmee is de begroting structureel sluitend. Belangrijk is ook hierbij te vermelden dat in alle jaarschijven rekening is gehouden met de toevoegingen aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit;
2. De mate van robuustheid om risico's op te vangen
   Het risicoprofiel is opnieuw geactualiseerd en ook het beeld van de beschikbare weerstandscapaciteit is opnieuw bepaald. Dit levert een weerstandsfactor op van 1,4 in 2022 oplopend tot 1,5 in 2025. Een uitvoerige toelichting hierop is verderop in deze paragraaf opgenomen.
3. De mate van robuustheid van de balans.
   Hierbij gaat het onder andere om de omvang van de schulden van de gemeente (netto schuldquote) en de verhouding tussen eigen en vreemd vermogen (solvabiliteit). De uitkomsten van de financiële kengetallen worden verder in deze paragraaf toegelicht.

Op basis van het beeld, zoals opgenomen in deze Begroting 2022, kan geconcludeerd worden dat de gemeente financieel redelijk robuust is. Dat beeld zet zich verder door in de volgende jaren. Deze Begroting en zeker het beeld voor de daarop volgende jaren zijn echter een momentopname. Het financieel beeld van de begroting zal komende jaren steeds opnieuw geactualiseerd moeten worden. Het risicoprofiel en de beschikbare buffers en de daaraan gekoppelde weerstandsfactor zullen steeds weer opnieuw worden berekend. Risico's die zich voordoen kunnen grote effecten hebben. Inkomsten van het Rijk en daaraan gekoppelde regelgeving kunnen van grote invloed zijn op de financiële positie van onze stad.
Belangrijk is ook dat de raad zich in onze stad steeds weer opnieuw gesteld ziet worden voor nieuwe uitdagingen en nieuwe ambities die handelen en sturen noodzakelijk maken. De aanpak van die nieuwe uitdagingen en ambities zal ook in de komende raadsperiode centraal staan in het bestuur van onze stad. Met deze Begroting

2022 en het meerjarenbeeld 2023-2025 ligt er ook voor een nieuwe raad een goede financiële basis om aan de slag te gaan.

Toelichting uitkomsten financiële kengetallen

Voor de beoordeling van de financiële positie van onze gemeente wordt gebruik gemaakt van de kengetallen, zoals genoemd in art. 11 van de begrotingsvoorschriften (BBV). Ook de weerstandsfactor is uitgedrukt in de vorm van een kengetal.

Een goede toelichting op deze kengetallen en de betekenis daarvan voor de sturing door de raad is opgenomen in de publicatie 'Meerjarig financieel inzicht voor de raad - de samenhang tussen beleid en kengetallen' van de commissie BBV.

De kengetallen volgens art. 11 van de BBV voor 2022 en volgende jaren laten het volgende beeld zien:

Netto schuldquote	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	79%	107%	97%	99%	98%	94%

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	71%	98%	90%	93%	92%	89%

Solvabiliteitsratio	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	19%	12%	14%	15%	16%	17%

Weerstandsvermogen (factor)	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	1,0	1,0	1,4	1,4	1,5	1,5

Kengetal grondexploitatie	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	5%	7%	6%	4%	3%	2%

Structurele exploitatieruimte	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	0%	-3%	-4%	0%	1%	5%

Woonlasten meerpersoonshuishouden	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	102%	98%	94%	94%	94%	94%

De financiële kengetallen laten ten opzichte van de Begroting 2021, zoals die een jaar geleden door de raad is vastgesteld, een positieve ontwikkeling zien. De coronacrisis heeft geen directe weerslag gehad op de Arnhemse financiële positie. De belangrijkste reden hiervoor is het ruimhartige compensatiebeleid van het Rijk, waarmee incidentele tegenvallers opgevangen zijn. Naar verhouding van de omvang van de Arnhemse begroting is de schuld gedaald. Dit blijkt uit de schuldquote die voor de Begroting 2022 met 97% tien procentpunt gedaald is ten opzichte van de schuldquote in de begroting van vorig jaar. Gecorrigeerd voor de verstrekte leningen is de daling acht procentpunt. Ook is de schuld per inwoner gedaald.

Behalve dat de relatieve schuld is gedaald, is het eigen vermogen gestegen. Hierdoor is de solvabiliteit toegenomen. In de primitieve Begroting 2021 lag deze nog op 12%. In deze begroting stijgt deze naar 14%. In alle komende begrotingsjaren zet deze verbetering door. Ook de weerstandsfactor is verbeterd. In de primitieve Begroting 2021 bedroeg deze 1,0 en steeg door naar 1,2 in het laatste begrotingsjaar. In deze begroting herstelt de weerstandsfactor zich naar 1,5.

De grondexploitaties leggen geen groot beslag op de Arnhemse begroting. Dit was in de Begroting 2021 al niet het geval en in de Begroting 2022 daalt dit ook nog licht. Het risico van het afwaarderen van grondexploitaties heeft daarmee slecht een beperkte impact op de Arnhemse financiële positie.

In 2022 is de begroting niet in structureel evenwicht doordat een deel van de structurele lasten via bestemmingsreserves incidenteel gedekt worden. In de latere jaren komt de begroting ook in structureel evenwicht en worden alle structurele lasten gedekt met structurele inkomsten.

De woonlasten stijgen in Arnhem veel minder hard dan in de rest van Nederland. Hierdoor bedragen de woonlasten in de Begroting 2022 94% van het landelijk gemiddelde waar dan in de Begroting 2021 nog 98% was.

In de raadsbrief van 11 mei 2021 hebben we aangegeven de financiële kengetallen te vergelijken met de risico-indeling van de provincie. De provincie hanteert daarbij drie categorieën. Categorie A is het minst risicovol en categorie C is het meest risicovol. De uitkomsten voor de begroting 2022 zijn onderstaand vermeld. De kolom 'Gelders gemiddelde' is ontleend aan de begrotingsbrief 2021. Er zijn nog geen kengetallen beschikbaar voor het jaar 2022.

Tabel gehanteerd door de Provincie:

Kengetal	Gelders gemiddelde	Waarde Arnhem Begroting 2022	Categorie A	Categorie B	Categorie C
1. Netto schuldquote	67%	97%	<90%	90-135%	>135%
2. Netto schuldquote gecorrigeerd	59%	90%	<90%	90-135%	>135%
3. Solvabiliteitsratio	30%	14%	>50%	20-50%	<20%
4. Grondexploitatie	9%	6%	<20%	20-35%	>35%
5a. Structureel exploitatieruimte Begr.	0,20%	-4,00%	Begr. en MJR	Begr. en MJR	Begr. en MJR
5b. Structureel exploitatieruimte MJR	0,11%	5,00%	> 0%	> 0%	> 0%
6. Belastingcapaciteit	104%	94%	<95%	95-105%	>105%
7. Weerstandsvermogen	1,73	1,4	> 1,0	0,8 - 1,0	< 0,8

Als aanvulling op deze verplichte kengetallen worden in de begroting en jaarrekening in aansluiting op de zogenaamde stresstesten van de 100.000+ gemeenten op vier aandachtsvelden nog een aantal andere kengetallen doorgerekend. Bij elk kengetal wordt door middel van een kleur aangegeven hoe hierop wordt gescoord: rood is kwetsbaar, oranje is punt van aandacht en groen is voldoende.

Aanvullende kengetallen tav schuldquote	rek. 2020	begr. 2021	begr. 2022
a Netto schuld per inwoner	€ 3.566	€ 4.316	€ 4.279
b Schuldevolutie	0%	9%	6%
c Netto rentelasten/exploitatie	1,53%	1,61%	1,56%
d Aanwezigheid rentereserve/buffer	ja	ja	ja
e Zekerheden leningen, garantstellingen en waarborgen	94,23%	94,9%	94%

Aanvullende kengetallen tav solvabiliteit	rek. 2020	begr. 2021	begr. 2022
a Weerstandsfactor	1,0	1,0	1,4
b Mogelijkheden om weerstandscapaciteit te verbeteren	ja	ja	ja

Aanvullende kengetallen tav grondexploitatie	rek. 2020	begr. 2021	begr. 2022
a Afhankelijkheid van grondexploitatie voor sluitende begroting	nee	nee	nee
b Winstverwachting grondexploitatie	14.084	13.868	13.868
c Toekomstig nog te realiseren baten en lasten in relatie tot de BIE	1,9	1,9	1,5

Aanvullende kengetallen tav structurele exploitatieruimte	rek. 2020	begr. 2021	begr. 2022
a Toereikenheid onderhoudsbudgetten openbare ruimte	0,34%	0,30%	0,30%
b Ombuigingen, taakstellingen	0%	0,05%	0,05%
c Meerjarig sluitende begroting	ja	ja	ja

Aanvullende kengetallen tav woonlasten	begr. 2019	begr. 2021	begr. 2022
a Onbenutte belastingcapaciteit OZB	0,25%	0,21%	0,21%
b Derving OZB i.v.m. leegstand	2,03%	2,06%	2,06%

Uit deze kengetallen blijkt dat Arnhem op veel onderdelen goed scoort. De netto schuld per inwoner is wel rood, maar is verbeterd ten opzichte van de begroting van een jaar geleden.
Bij het beoordelen van de bovenstaande kengetallen is belangrijk de kengetallen in onderlinge samenhang te bezien om uitspraken te kunnen doen over én de robuustheid van de begroting/rekening, én de robuustheid van de risicobuffers én de robuustheid van de balans.

Robuustheid van de begroting:

- De belangrijkste conclusie is dat de begroting vanaf 2023 structureel in evenwicht is;
- De begroting van de gemeente Arnhem is niet afhankelijk van de uitkomsten van de grondexploitaties;
- De Arnhemse belastingen bevinden zich onder het landelijk gemiddelde en bieden ruimte om in een uiterst geval de financiële positie te verbeteren.

Robuustheid van de buffers voor risico's in relatie tot het beschikbare weerstandsvermogen:

- Een belangrijke indicator is de weerstandsfactor die de verhouding uitdrukt tussen de beschikbare buffers (reserves die het weerstandsvermogen van de gemeente vormen) en de benodigde weerstandscapaciteit (het totaal van de berekende mogelijke nadelige financiële gevolgen van de risico's). De weerstandsfactor is gestegen en bevindt zich boven de 1,4. De daling van het risicoprofiel en de stijging van de algemene reserve dragen hieraan bij. De uitkomst van de weerstandsfactor voor de jaren 2023 - 2025 is relatief. Nieuwe risico's en mogelijke tegen- of meevallers die doorwerken op de omvang van de beschikbare weerstandscapaciteit kunnen invloed hebben op de weerstandsfactor. Er is voor wat betreft de weerstandsfactor geen sprake van een meerjarig bevroren situatie, maar een momentopname op basis van de inzichten op dit moment;
- Naast de directe buffers voor risico's zijn in de raad afspraken gemaakt over de toevoegingen aan de bestemmingsreserve solvabiliteit als extra versteviging van de financiële positie. Op basis van de huidige inzichten en voorziene toevoegingen loopt deze reserve op tot € 32 miljoen eind 2025.

Robuustheid van de balans:

- De solvabiliteit van onze gemeente bevond zich een aantal jaren op een zorgelijk niveau Een groeiend eigen vermogen, mede met de bestemmingsreserve solvabiliteit en de aanwezige risicobuffers hebben gezorgd voor een gestaag toenemende solvabiliteit.
- Voor een goede beoordeling van de solvabiliteit is het van belang de relatie met de kengetallen voor grondexploitatie te vermelden. De verliesname van meer dan € 100 miljoen op de grondexploitaties in de economische crisis van 2008 - 2013 heeft de balans structureel robuuster gemaakt. Het aandeel van de grondexploitatie op de totale begroting blijft beperkt waardoor een dergelijke verliesname nu geen risico is.
- Arnhem verbetert haar schuldpositie in de Begroting 2022. De schuldquote daalt aanzienlijk ten opzichte van de begroting van vorig jaar De verbetering van de schuldpositie zorgt voor een lagere druk van de rentelast op de Arnhemse begroting.

Jaartal	Solvabiliteit	
	primitieve begroting	rekening
2016	12%	15%
2017	10%	16%
2018	12%	16%
2019	14%	17%
2020	15%	19%
2021	12%	
2022	14%	

Toelichting uitgangspunten van beleid

Tijdens deze raadsperiode is in nauwe samenwerking met de raad veel aandacht besteed aan de uitgangspunten en spelregels voor risicomanagement en weerstandsvermogen.
In 2020 is een nieuwe beleidsnota Risicomanagement en weerstandsvermogen (nota van 12 mei 2020, zaaknummer 466760) uitgebracht.
In de raad is een tweetal moties aangenomen over de spelregels voor het weerstandsvermogen in samenhang met de financiële kengetallen (de motie 'Realistischer inschatten en bewuster beleid' (nummer 20M209, zaaknummer 466760) en motie 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen' (nummer 20M255, zaaknummer 504479). Via het uitvoeren van onderzoek, een technische bijeenkomst met de financiële woordvoerders en een drietal experts op 24 maart 2021 en een aansluitende raadsbrief (11 mei 2021, zaaknummer 566585) heeft het college deze moties uitgevoerd.

De raad heeft op 16 september de uitgangspunten voor risicomanagement en spelregels voor weerstandsvermogen vastgesteld. Daarin is onder andere opgenomen dat:

- bij het werken aan gemeentelijke doelstellingen raad, college en ambtelijke organisatie zich bewust zijn van risico's en kansen en deze in beeld gebracht worden. Vervolgens worden maatregelen getroffen om risico's te beperken. Risicomanagement is een hulpmiddel om als gemeente doelstellingen te bereiken;
- de belangrijkste pijler van een goede risicocultuur daarbij is dat in het samenspel tussen raad, college en ambtelijke organisatie transparant wordt omgegaan met risico's en maatregelen;
- de realiteit is dat het niet mogelijk is alle risico's op voorhand in te schatten;
- over de invulling van specifieke afspraken met betrekking tot de risico's voor grote projecten/voorstellen zal nog met de auditcommissie worden overlegd;
- om goed zicht te krijgen op de mogelijkheden om risico's op te vangen als die zich voordoen kijkt de raad naar de begroting, het risicoprofiel versus de beschikbare buffers en de balans. De stand van zaken wordt toegelicht in de begroting en het jaarverslag;
- in de nota is een stappenplan opgenomen dat de raad kan helpen afwegingen te maken over risico's en benodigde buffers. De technische uitwerking kan plaatsvinden door gebruik te maken van een aantal knoppen, waaraan kan worden gedraaid;
- het risicoprofiel wordt periodiek bekeken en op basis daarvan wordt door middel van risicosimulaties bepaald wat de omvang van de benodigde risicobuffers is. Vastgelegd is welke onderdelen van de gemeentelijke reserves de buffers zijn om niet begrote tegenvallers op te vangen. De verhouding tussen risico's en buffers wordt uitgedrukt in een zogenaamde weerstandsfactor waarvoor de spelregels vastliggen in de verordening Financieel beleid en beheer 2020;
- voor niet voorspelbare gebeurtenissen heeft de gemeente een extra buffer in de vorm van de bestemmingsreserve solvabiliteit. Ook hiervoor liggen de spelregels vast in de verordening;
- de ontwikkelingen met betrekking tot risico's en buffers worden geëvalueerd door middel van onderzoek. Op basis hiervan kunnen afspraken worden gemaakt.

Het samenvattend beeld van het onderzoek, de bijeenkomst met de financiële woordvoerders en de experts en de raadsbrief is als volgt:

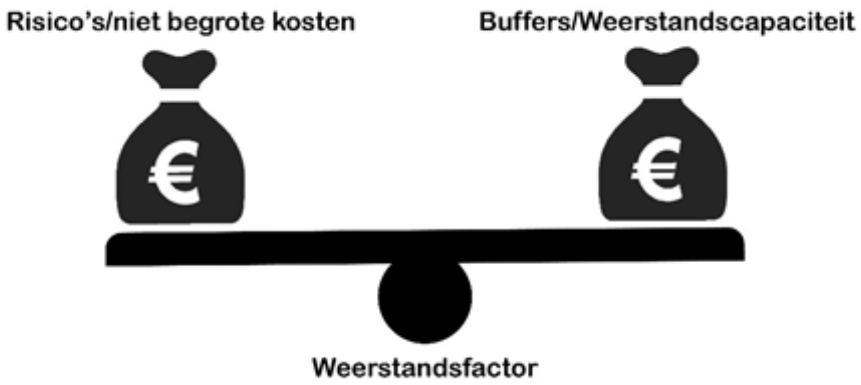
- de uitkomsten van een vergelijkend onderzoek naar weerstandsvermogen en financiële kengetallen zijn beschikbaar. Op basis daarvan is zichtbaar gemaakt welke keuzes er zijn voor de verschillende instelling van de knoppen voor weerstandsvermogen en spelregels voor solvabiliteit en schuldquote;
- expliciete afwegingen over de mate van bereidheid risico's te nemen worden in deze paragraaf weerstandsvermogen toegelicht;
- in aansluiting op het advies van de experts is het belangrijk ten aanzien van de spelregels voor de berekening van de benodigde- en beschikbare weerstandscapaciteit te kiezen voor een bestendige gedragslijn;
- uitgaande van de positieve beoordeling van de experts van de kwaliteit van het risicomanagement en het hieruit voortvloeiende risicoprofiel in onze gemeente is het niet noodzakelijke risico's op structurele budgetten extra zwaar mee te rekenen;
- gegeven het goede risicoprofiel, voldoende solvabiliteit en mogelijke ondersteuning van het Rijk bij het optreden van zgn. zwarte zwanen (grote externe risico's met een zeer incidenteel karakter en met een kleine kans, bijvoorbeeld een aardbeving) is het niet noodzakelijk hiermee rekening te houden in het risicoprofiel;
- aan de knop van de weerstandsfactor zou wel kunnen worden gedraaid. Door het hanteren van een lagere weerstandsfactor dan 1,0, (bijvoorbeeld 0,8), zou incidenteel een bedrag aan de algemene reserve onttrokken kunnen worden. Gelet op de inhoud van de motie, waarbij wordt aangedrongen op herstel van de reserves ligt dit niet voor de hand;
- financiële kengetallen met betrekking tot solvabiliteit en schuldquote in Arnhem zijn ten opzichte van andere gemeenten relatief ongunstig, maar hebben zich wel deze raadsperiode in positieve zin ontwikkeld. De

gemaakte afspraken voor toevoegingen aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit hebben daaraan bijgedragen;
- de beschikbare weerstandscapaciteit maakt het alleen mogelijk om op incidentele basis mogelijke tegenvallers op te vangen. Tegenvallers zullen uiteindelijk in de begroting moeten worden verwerkt. Om die reden is het belangrijk een goed inzicht te hebben in de flexibiliteit/wendbaarheid van de begroting. Ter voorbereiding van de nieuwe raadsperiode zal hiervan een beeld worden gegeven;
- een concrete doelstelling over een minimaal gewenste solvabiliteit en een maximaal gewenste netto-schuldquote ligt niet vast in de huidige financiële spelregels. Wel worden de uitkomsten van deze kengetallen steeds in samenhang met de ontwikkeling van het weerstandsvermogen in de begroting en jaarrekening toegelicht;
- om een goed beeld te geven van financiële kengetallen en de weerstandsfactor worden deze ingaande deze begroting gespiegeld aan de risico-indeling van de provincie en de beoordelingstabel die Naris hanteert;
- over goed risicomanagement bij projecten wordt de raad nog aanvullend geïnformeerd. Hierover is inmiddels al met de auditcommissie gesproken.

Toelichting weerstandsvermogen

In dit deel van de paragraaf is het totaalbeeld opgenomen van de benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit, het weerstandsvermogen:
- als vast onderdeel van de voorbereiding van de jaarrekening zijn de gemeentelijke risico's die gevolgen kunnen hebben voor de financiële positie opnieuw bezien, waar nodig aangepast en aangevuld. Op basis van het nieuwe risicoprofiel is met behulp van statistische berekeningen bepaald wat de omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is;
- bij het opmaken van de jaarrekening wordt ook nagegaan wat de omvang is van de reserves waarvan is afgesproken dat deze de beschikbare weerstandscapaciteit vormen;
- door de beschikbare weerstandscapaciteit (reserves als buffer) te delen door de benodigde weerstandscapaciteit (risico's) wordt de weerstandsfactor berekend.

Het volgende plaatje illustreert dit:

Hoe hoger de weerstandsfactor is hoe robuuster de gemeente is om risico's die zich voordoen op te kunnen vangen. Daalt de weerstandsfactor beneden de 1,0 dan zijn de financiële buffers lager dan het benodigde weerstandsvermogen en kan de gemeente in de financiële problemen komen als zich risico's voordoen. Over de hoogte van de weerstandsfactor liggen afspraken vast in de verordening Financieel beleid en beheer:
'Voor een robuuste financiële positie mag de weerstandsfactor niet lager zijn dan 1. Indien de weerstandsfactor lager is dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor hoger is dan 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor (nieuw) beleid (art. 11.3). Binnen de gemeente Arnhem kijken we, zoals gezegd, niet alleen naar de weerstandsfactor, maar doen dit in onderlinge samenhang met andere financiële kengetallen. Wanneer er sprake zou zijn van een weerstandsfactor boven de 1,4 en deze ruimte zou worden ingezet voor nieuw beleid dan heeft dit ook een ander effect: Het eigen vermogen van de gemeente vermindert en de solvabiliteit verslechtert.

De prognose van het beeld bij deze begroting voor het weerstandsvermogen ziet er voor 2022 tot en met 2025 als volgt uit:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	Begroting 2021-2024	JV 2020	Prognose 2021	Begroting 2022	2023	2024	2025
	90%	90%	90%	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000							
Benodigde weerstandscapaciteit							
1. Gemeentebrede risico's	26.417	40.952	34.146	34.146	34.146	34.146	34.146
2. Corona risico's	4.834	4.161	2.987	2.987	0	0	0
Gemeentebrede risico's totaal	**31.251**	**45.113**	**37.133**	**37.133**	**34.146**	**34.146**	**34.146**
3. Risico's grondexploitatie	11.420	13.406	13.406	13.406	13.406	13.406	13.406
Totaal	**42.671**	**58.519**	**50.539**	**50.539**	**47.552**	**47.552**	**47.552**
Beschikbare weerstandscapaciteit							
1. Algemene reserve	25.139	44.067	59.320	51.600	49.316	53.180	55.065
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	16.445	16.509	16.509	16.509	16.509	16.509	16.509
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	1.039	0	889	1.039	1.039	1.039	1.039
Totaal	**42.623**	**60.576**	**76.718**	**69.148**	**66.864**	**70.728**	**72.613**
Benodigd versus beschikbare ruimte irt aanzuivering	**-48**	**2.057**	**26.179**	**18.609**	**19.312**	**23.176**	**25.061**
Verschil (> factor 1,4)	**-17.116**	**-21.351**	**5.964**	**-1.606**	**291**	**4.155**	**6.040**
Weerstandsfactor	**1,0**	**1,0**	**1,5**	**1,4**	**1,4**	**1,5**	**1,5**

De coronacrisis is op deze berekening van invloed. Door corona ontstonden er nieuwe risico's voor de gemeente. Ook deze risico's zijn bij de opstelling van deze begroting geactualiseerd, zoals uit bovenstaande tabel blijkt. Het opnemen van deze risico's heeft het risicoprofiel verhoogd en dat werkt weer door in een lagere weerstandsfactor. Door de coronarisico's is de financiële positie qua buffers voor risico's minder robuust dan deze had kunnen zijn:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	Begroting 2022
	90%
Weerstandsfactor	**1,4**
Weerstandsfactor zonder coronarisico's	**1,5**

Zoals toegezegd in de eerdergenoemde raadsbrief van 11 mei 2021 vergelijken we de weerstandsfactor van onze gemeente ook met de beoordelingstabel van Naris.

Beoordelingstabel weerstandsvermogen		
	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	>2	Uitstekend
B	1,4 < x < 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 < x < 1,4	Voldoende
D	0,8 < x < 1,0	Matig
E	0,6 < x < 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

De weerstandsfactor bevindt zich voor de periode 2022-2025 in categorie B 'ruim voldoende'.
Doordat we daarmee volgens onze eigen spelregels in de verordening Financieel beleid en beheer vanaf 2024 boven de 1,4 zitten, is er geen aanleiding de reserves aan te vullen en zou de ruimte boven de 1,4 ingezet kunnen worden voor nieuw beleid. Een belangrijk aandachtspunt daarbij is echter dat dit alleen mogelijk is zolang de begroting een structureel sluitend beeld laat zien. De toelichting op de verschillende onderdelen die de weerstandsfactor bepalen, is opgenomen in volgende onderdelen van dit deel van deze paragraaf.

Toelichting benodigde weerstandscapaciteit en risicoprofiel

Het risicoprofiel wordt bepaald door te inventariseren welke risico's er bestaan, en wanneer ze zich voor doen welke nadelige financiële effecten ze voor onze gemeente zouden kunnen hebben. Om te kunnen bepalen wat de financieel nadelige gevolgen van deze risico's zijn, wordt van ieder risico een schatting gemaakt van de kans dat een risico zich voordoet en van het mogelijk financieel gevolg. Daarbij wordt voor de risico's in de exploitatie gebruik gemaakt van de volgende indeling:

Risicoscore				
Klasse	Kans		Klasse	Geldgevolg
1	< of 1 x per 10 jaar	10%	1	< € 50.000
2	1 x per 5-10 jaar	30%	2	€ 50.000 - € 200.000
3	1 x per 2-5 jaar	50%	3	€ 200.000 - € 500.000
4	1 x per 1-2 jaar	70%	4	€ 500.000 - € 1.000.000
5	1 x per jaar of >	90%	5	> € 1.000.000

Op basis van een inschatting voor alle risico's van de kans dat het risico zal optreden en het mogelijk financieel gevolg hiervan wordt met behulp van statistische kansberekeningen het mogelijke financieel gevolg van het risicoprofiel van alle risico's samen gesimuleerd. Die kansberekeningen zijn een hulpmiddel om te bepalen wat het bedrag is dat we als buffer aan moeten houden om risico's te kunnen afdekken, de zogenaamde benodigde weerstandscapaciteit.
Het grote voordeel van deze rekenmethodiek is dat gebruik gemaakt kan worden van het gegeven dat niet alle risico's zich tegelijkertijd voor zullen doen. Daardoor is het bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit lager dan de optelsom van alle risicobedragen bij elkaar. Deze berekeningen zijn in combinatie met de beschikbare weerstandscapaciteit (de buffers voor risico's) de basis voor de hoogte van de weerstandsfactor.
Bij de bespreking van de begroting is het de gewoonte om grote betekenis toe te kennen aan de hoogte van de weerstandsfactor. Dat is ook logisch, omdat het een belangrijke indicator vormt voor de financiële positie. Hierbij past wel een duidelijke kanttekening. Het inschatten van risico's met daarbij behorende bedragen en kansen is per definitie geen exacte wetenschap. Ook de berekeningen die op basis daarvan plaats vinden zijn dat dus niet. Ze zijn een hulpmiddel om in totaliteit een bedrag te bepalen om als buffer voor risico's aan te houden. Enige relativering van de waarde van dit gegeven zeker tijdens deze coronacrisis is op zijn plaats.
Ook voor deze begroting zijn de risico's zijn geïnventariseerd om op die manier een beeld te krijgen van het risicoprofiel en benodigde buffer. In aanvulling op de gemeentebrede risico's en risico's van het grondbedrijf zijn daaraan de risico's die samenhangen met corona toegevoegd.

In de volgende tabel laat zien wat het totale beeld van de benodigde weerstandscapaciteit is:

Benodigde weerstandscapaciteit	Begroting 2021-2024	JV 2020	Prognose 2021	Begroting 2022
	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000				
Benodigde weerstandscapaciteit				
1. Gemeentebrede risico's	**26.417**	**40.952**	**34.146**	**34.146**
2. Corona risico's	**4.834**	**4.161**	**2.987**	**2.987**
Gemeentebrede risico's totaal	**31.251**	**45.113**	**37.133**	**37.133**
Conjuncturele (marktrisico) en project specifieke risico's grondexploitatie	9.810	11.763	11.763	11.763
Strategisch bezit (mva)	1.480	1.533	1.533	1.533
Anterieure overeenkomsten	130	110	110	110
3. Risico's grondexploitatie	**11.420**	**13.406**	**13.406**	**13.406**
Totaal	**42.671**	**58.519**	**50.539**	**50.539**

Onderstaand worden de drie onderdelen van het risicoprofiel doorgelopen.

Gemeentebrede risico's

De actualisatie van gemeentebrede risico's voor de begroting 2022 levert in vergelijking met de risico's bij de jaarrekening 2020 het volgende beeld op:

- het risicoprofiel voor de begroting bestaat uit 95 risico's terwijl het risicoprofiel bij de jaarrekening 2020 bestond uit 85 risico's;
- de verschillen zijn daarbij als volgt:
  - er zijn 15 nieuwe risico's;
  - 1 risico is opnieuw opgenomen;
  - 6 risico's zijn vervallen.
- voor de jaarrekening zijn er 75 financiële risico's die een effect hebben op de omvang van het weerstandsvermogen;
- van 20 risico's is geen financieel gevolg ingeschat, omdat dit nog niet duidelijk is of omdat beheersmaatregelen ervoor zorgen dat het financieel effect nihil is;
- een overzicht van 15 grote begrotingsrisico's die met name bepalend zijn voor de financiële omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is opgenomen aan het einde van deze paragraaf. Deze risico's hebben op basis van de inschatting van de kans op voorkomen en het financieel gevolg de meeste invloed op het totale risicoprofiel.

Het risicoprofiel voor de gemeentebrede risico's is bij deze begroting met € 6,8 miljoen afgenomen ten opzichte van de jaarrekening 2020.
Deze daling is vooral veroorzaakt door de belangrijkste dalers en stijgers met een grote financiële impact, dit zijn:
Dalers:

- *BENG-eisen onderwijshuisvesting*
  Het risico is vervallen, omdat de lasten hiervan zijn verwerkt in de begroting 2022;
- *Herijking gemeentefonds en beschermd wonen*
  Het maximale herverdeeleffect is bijgesteld van € 18 miljoen naar € 15 miljoen. Dit is het verwachte nadeel op beschermd Wonen.
- *Juridisch risico*
  Op basis van een juridische procedure is een uitspraak door de rechter gedaan waarbij de gemeente schadeplichtig is gesteld. Het risico is verlaagd doordat een deel van de aansprakelijkheidstelling door de verzekering wordt gedekt.
- *Rijksmiddelen jeugd*
  Vanuit richtlijnen van het Rijk en Provincie zijn deze middelen opgenomen in de begroting en is het risico vervallen.
- *Diftar lagere inkomsten*
  Het risico is vervallen. De systematiek van diftar is niet voortgezet.

- *Fiscale risico Loonheffing*
  Het risico is vervallen, omdat er inmiddels een akkoord is bereikt met de Belastingdienst;
- *Scalabor afwaarderingsrisic*o
  De kans op voorkomen van het risico is naar beneden bijgesteld van 50% naar 30%.
- *Benodigde capaciteit SBR niet in lijn met begroting*
  Het risico is meegenomen met een kans van 50% en een bedrag zoals meegenomen bij de Perspectiefnota van € 1,5 miljoen.

Stijgers:

- *Niet halen gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal /onrendabele top /ontbreken voldoende dekking voor plankosten*
  In het risicoprofiel is rekening gehouden met twee risico's met betrekking tot de verstedelijkingsopgave. Eén in relatie tot een mogelijke gemeentelijke bijdrage voor onrendabele top woningbouwontwikkeling (ongekwantificeerd). Met de kosten voor dekking van plankosten is deels rekening gehouden in de begroting deels is hiermee rekening gehouden in het risicoprofiel.
- *Aanpassing financiering BUIG door het Rijk onderdeel loonkostensubsidie*
  Als nieuw risico meegenomen met een kans van 90% en een bedrag van € 2,5 miljoen.
- *Inkomensregelingen (BUIG); maximaal eigen risico*
  De kans van het risico is omhoog bijgesteld naar 70%.
- *Scalabor detacheringsvergoeding*
  Dit risico was ongekwantificeerd, en is nu meegenomen met een kans van 50% en een bedrag van € 1,5 miljoen.

Nieuwe risico's zonder geldgevolg
Van de 20 in het risicoprofiel opgenomen risico's zonder geldgevolg zijn er bij deze begroting 3 nieuwe ongekwantificeerde risico's opgenomen. Bij deze risico's is nog niet duidelijk of en in welke mate ze zich zouden kunnen voordoen, verkort weergegeven zijn dit:

- *Investeren binnenstad*
  Het risico van na-ijl effecten van de coronacrisis voor ondernemers in de Arnhemse binnenstad.
- *Niet halen gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal / onrendabele top*
  Het risico van ontbrekende middelen voor de onrendabele top.
- *Stijging kosten van gemeentelijke vastgoedprojecten*
  De productie van bouwmaterialen is o.b.v. verwachting door de coronacrisis naar beneden bijgesteld. In de bouw blijft echter de vraag naar woningen en de daarvoor benodigde bouwmaterialen groot. Gevolg is dat de prijzen van bouwmaterialen en de kosten van gemeentelijke vastgoedprojecten kunnen gaan stijgen.

Coronarisico's
De financiële impactanalyse van juli bevat het meest recente overzicht van de impact van de corona crisis. Naast de concrete directe financiële impact is er nog altijd onzekerheid over de gevolgen van corona en het verdere verloop van de crisis. Bij de voorbereiding van de Begroting 2022 is de impact van corona voor 2021 dan ook opnieuw bezien en zijn ook de financiële effecten voor 2022 ingeschat. Tevens is nagegaan welke corona risico's nog in het risicoprofiel moeten blijven staan.
Dit levert het volgende beeld op:

- van de 29 risico's uit de vorige impactanalyse zijn er 13 komen te vervallen;
- het corona-risicoprofiel bij de begroting bestaat uit 16 risico's;
- voor de Begroting 2022 zijn er 14 risico's die een financieel effect hebben op de omvang van het weerstandsvermogen;
- voor 2 risico's is geen financieel gevolg ingeschat, omdat dit nog niet duidelijk is;
- een overzicht van de 5 grootste coronarisico's die met name bepalend zijn voor de financiële omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is opgenomen aan het einde van deze paragraaf.

De impact van de totale coronarisico's is afgenomen met € 1,2 miljoen benodigde weerstandscapaciteit bij de Begroting 2022 ten opzichte van de Jaarrekening 2020.

De coronarisico's zijn in de begroting 2022 nog als een apart onderdeel opgenomen, bij volgende jaren worden deze risico's in het reguliere gemeentebrede risicoprofiel meegenomen.

Grondexploitatie risico's
In het Jaarverslag 2020 en de Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2020 is ingegaan op de wijzigingen in de regelgeving voor de grondexploitaties mede in relatie tot de verplichte tussentijdse winstnemingen. Dit zorgt ervoor dat er een onderscheid moet worden gemaakt tussen conjuncturele risico's (marktrisico's) en specifieke risico's per project. Om dit op een verantwoorde manier te doen wordt gebruik gemaakt van een checklist die aansluit bij de landelijke regelgeving van de Commissie BBV en het Handboek van de accountant.
Zoals gebruikelijk wordt het risicoprofiel van de grondexploitaties geactualiseerd bij de voorbereiding van het Jaarverslag 2021 en de FJP 2021. Het risicoprofiel, zoals opgenomen in deze begroting sluit aan bij het Jaarverslag 2020.
Conclusie risicoprofiel
Zoals toegelicht is het totale risicoprofiel, ten opzichte van eerdere inschattingen bij de Jaarrekening 2020, met € 8,0 miljoen gedaald.

Toelichting beschikbare weerstandscapaciteit

Na de toelichting op de benodigde weerstandscapaciteit is in dit onderdeel van de paragraaf een korte toelichting opgenomen op de beschikbare weerstandscapaciteit.

In de volgende tabel is het totale beeld van de beschikbare weerstandscapaciteit opgenomen:

Beschikbare weerstandscapaciteit	**Begroting 2021-2024**	**JV 2020**	**Prognose 2021**	**Begroting 2022**
	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000				
Beschikbare weerstandscapaciteit				
Stand Algemene reserve per 1-1	27.301	29.878	44.067	59.320
+ Toevoegingen	9.807	16.330	29.475	10.780
- Onttrekkingen	-11.968	-15.181	-14.222	-18.499
Resultaat 2020		13.039		
1. Algemene reserve per 31-12	**25.139**	**44.067**	**59.320**	**51.600**
BR Grondexploitatie	14.662	14.747	14.747	14.747
BR Strategische posities	1.500	1.500	1.500	1.500
BR Voorstudies	283	262	262	262
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	**16.445**	**16.509**	**16.509**	**16.509**
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	**1.039**	**0**	**889**	**1.039**
Totaal	**42.623**	**60.576**	**76.718**	**69.148**

Algemene reserve
De verwachte stand begin 2022 en het meerjarig verloop van de algemene reserve wordt bepaald door de volgende factoren:

- Besluitvorming uit vorige begrotingsjaren die doorwerkt in het verloop van de algemene reserve;
- De prognose van de uitkomst van het jaarresultaat voor 2021, zoals opgenomen in Turap-2 en Turap-1. Als gevolg van het totale verwachte jaarresultaat neemt de algemene reserve in 2021 (per 31-12) toe met € 17,9 miljoen;
- Voorstellen voor verrekening met de algemene middelen in deze Begroting 2022.

In de paragraaf reëel en structureel sluitende begroting is het totale meerjarige verloop van de algemene reserve opgenomen, hetgeen belangrijk is voor het oordeel over een structureel sluitende begroting.

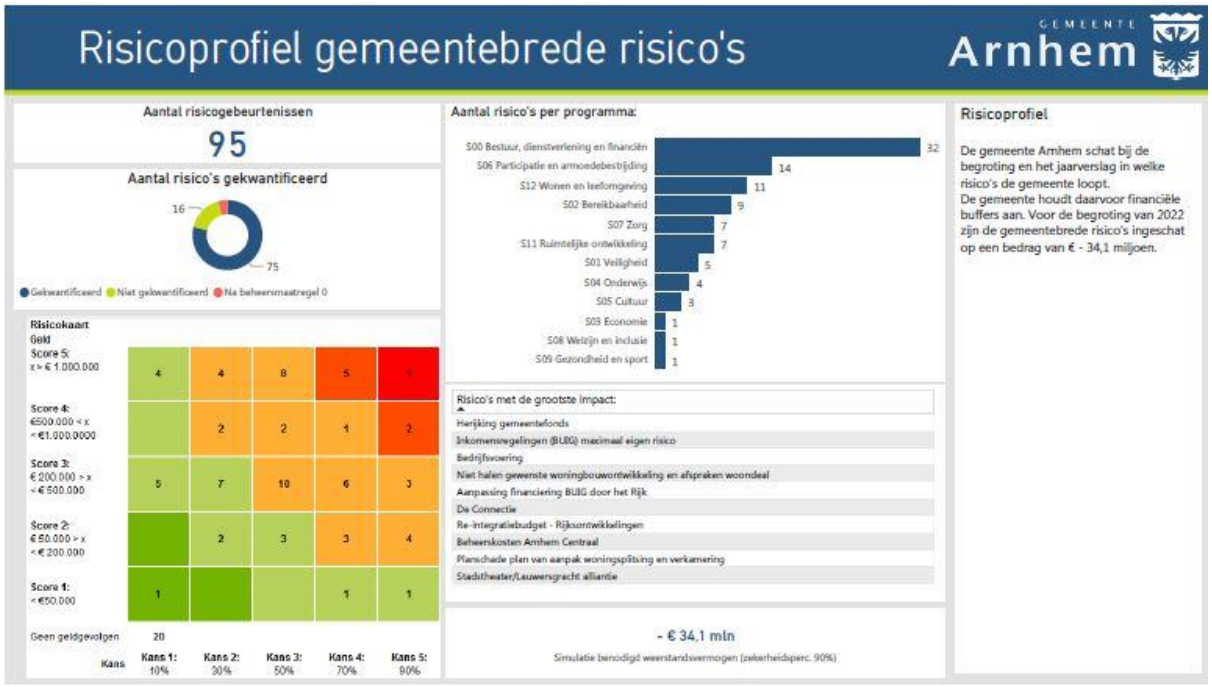
Reserves grondexploitaties
De ontwikkeling van het weerstandsvermogen van het grondbedrijf wordt in de paragraaf Grondbeleid toegelicht. In het verloop van de BR grondexploitatie zijn herziene ramingen van de grondexploitaties conform de Financiële Jaarrapportage Projecten 2020 verwerkt.

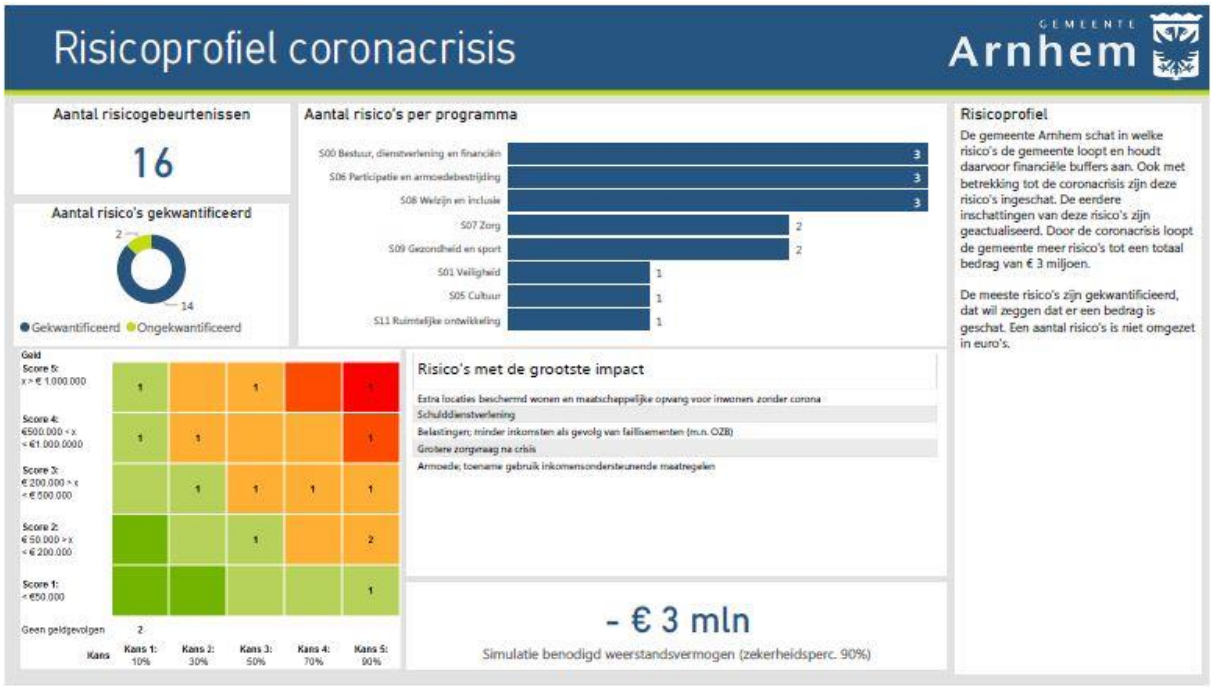
Onvoorzien en strikt onvermijdbaar
De post onvoorzien en strikt onvermijdbaar van € 1,0 miljoen is bij de begroting 2022 ingezet als beschikbare weerstandscapaciteit.

Conclusies beschikbare weerstandscapaciteit
De totale beschikbare weerstandscapaciteit is gestegen ten opzichte van de vorige stand bij de Jaarrekening 2020.

Toelichting belangrijkste risico's

In onderstaande afbeeldingen worden de gegevens van het gemeentebrede risicoprofiel en het risicoprofiel coronacrisis samengevat weergegeven:

Hieronder worden de belangrijke risico's toegelicht, die samen ongeveer 70% uitmaken van de totale omvang van de benodigde weerstandscapaciteit van € 37,1 miljoen voor het risicoprofiel.
Er wordt een onderverdeling gemaakt van de belangrijke risico's per programma:

Risicogebeurtenis	Kans	Geld	Geld (Max)	Risico score	Invloed (%)	Gewijzigd t.o.v. Jaarrekening 2020
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën						
Herijking gemeentefonds						
begrotingsrisico: Met ingang van 2023 wordt de herijking van het gemeentefonds geeffectueerd. Er worden aparte onderzoeken uitgevoerd op drie onderdelen. De klassieke taken, het sociaal domein (samen de algemene uitkering) en beschermd wonen. De verschillende onderdelen zullen verschillende herverdeeleffecten kennen, maar omdat alle gemeentefondsmiddelen vrij besteedbaar zijn, is met name het totaaleffect van belang. Volgens de laatste inzichten zal uit het onderzoek naar de verdeling de algemene uitkering een voordelig herverdeeleffect volgen. Uit het onderzoek naar de verdeling van beschermd wonen zal een negatief herverdeeleffect volgen. In het weerstandsvermogen houden we rekening met een maximaal herverdeeleffect van € 15 miljoen. Dit is het verwachte nadeel in de begrotingsperiode op Beschermd Wonen, rekening houdend met ingangsjaar 2023 en het ingroeipad op Beschermd Wonen. De kans dat dit optreedt wordt ingeschat op 50%.	3	5	€ 15.000.000	15	13,8%	Gewijzigd (-)
Bedrijfsvoering						
begrotingsrisico: Voor het opvangen van resultaten in de Bedrijfsvoering is de BR Bedrijfsvoering ingericht. Met deze BR moeten incidentele afwijkingen op personeel worden opgevangen. Het risico bestaat dat onvoorziene tegenvallers binnen bedrijfsvoering niet kunnen worden opgevangen binnen de BR Bedrijfsvoering. Daarnaast doet het risico zich voor dat de reeds ingeboekte taakstelling op De Connectie niet wordt gerealiseerd.	3	5	€ 5.000.000	15	6,8%	Ongewijzigd
De Connectie						
begrotingsrisico: De begroting van de BVO De Connectie kent een aantal onzekerheden dat een risico vormt: - Grote projecten zoals de investeringen in de ICT infrastructuur leiden mogelijk tot meerkosten (maximaal financieel gevolg € 300.000); - Frictie: risico op frictiekosten als gevolg van: boventalligheid; wegvallen dienstverlening aan De Connectie; afbouw formatie door harmonisering. (maximaal financieel gevolg € 350.000); - Desintegratie Huisvesting: risico als gevolg van leegstaande panden doordat De Connectie een andere vestigingsplaats kiest. (ongekwantificeerd); - Outputfinanciering: risico dat de invoering van outputfinanciering een hogere bijdrage voor Arnhem tot gevolg heeft. (ongekwantificeerd); - Overige risico's die samenhangen met de Connectie (maximaal financieel gevolg € 2.000.000,-).	4	5	€ 2.650.000	20	4,0%	Gewijzigd (+)
Overhead-dekking						
begrotingsrisico: Minder overhead-dekking als gevolg van marktconforme tarieven voor verzelfstandigde onderdelen en derden.	5	3	€ 480.000	15	1,6%	Ongewijzigd
Faillissementen in relatie tot lokale heffingen						
coronarisico: Minder belastingopbrengsten (m.n. OZB) als gevolg van een stijging van het aantal faillissementen. Het risico bestaat dat het aantal faillissementen als gevolg van de coronacrisis toeneemt.	5	3	€ 400.000	15	0,7%	Ongewijzigd
S02 Bereikbaarheid						
Aflopen OV-concessie RijnWaal eind 2022						
begrotingsrisico: Op dit moment krijgt de gemeente Arnhem een jaarlijkse vergoeding voor de trolley gerelateerde kosten binnen de huidige OV-concessie afspraken. De huidige OV-concessie loopt tot eind 2022. Het aanbesteden van de nieuwe OV-concessie is uitgesteld tot 2024. Voor de periode 2022-2024 gaat de provincie met een noodconcessie werken. De verwachting is dat de jaarlijkse vergoeding van € 1,3 miljoen van de provincie tijdens de noodconcessie gecontinueerd wordt. Voor de nieuwe concessieperiode vanaf december 2024 zullen in 2022/2023 nieuwe afspraken gemaakt worden met de provincie.	2	5	€ 1.300.000	10	1,4%	Ongewijzigd

S05 Cultuur

Stadstheater/Lauwersgracht alliantie

begrotingsrisico:
Er moeten mogelijk extra kosten worden gemaakt voor het onderhoud aan pand en installaties van het Stadstheater om deze langer in de lucht te houden. Zolang nog niet is gestart met de bouw, kunnen er gebreken zijn die acuut moeten worden verholpen. Dit kan zelfs zover gaan dat er voorstellingen moeten worden geannuleerd door (technische) gebreken. Nu de bouw langer op zich laat wachten, waarschijnlijk vijf tot zes jaar, wordt het risico actueler.

4	5	€ 1.500.000	20	1,9%	Ongewijzigd

S06 Participatie en armoedebestrijding

Inkomensregelingen (BUIG); maximaal eigen risico

begrotingsrisico:
Op BUIG geldt, middels de vangnetregeling, een maximaal eigen risico van 10% (gekoppeld aan de hoogte van het budget). Het maximaal eigen risico bedraagt op basis van het nader voorlopige BUIG 2021 € 11,3 miljoen. Op basis van de begrotingssystematiek BUIG van Arnhem wordt voorgesteld in de exploitatie 2021 rekening te houden met een tekort van € 2,2 miljoen. Het verschil tussen het maximale eigen risico en het tekort in de begroting a € 9,1 miljoen is opgenomen.

4	5	€ 9.100.000	20	11,7%	Gewijzigd (+)

Aanpassing financiering BUIG door het Rijk

begrotingsrisico:
Het rijk is bezig om met ingang van 2022 het onderdeel LKS (Loon Kosten Subsidie) binnen het BUIG budget te financieren op basis van realisatie. Arnhem zit wat betreft het aantal loonkostensubsidies laag. Dit houdt in dat we voor 2022 te maken kunnen/zullen krijgen met een BUIG budget wat fors naar beneden gaat.

5	5	€ 2.500.000	25	4,1%	Nieuw

Re-integratiebudget - Rijksontwikkelingen

begrotingsrisico:
Het re-integratiebudget staat onder druk. Er is geen ruimte voor extra zaken. De participatiemiddelen zijn onder andere nodig om de ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Onder andere vanwege rijksontwikkelingen bestaat het risico dat niet op het juiste moment geld beschikbaar is om in te zetten:
- Mocht het aantal indicaties beschut werk fors gaan toenemen dan is voor het uitvoeren van Beschut Werk geen financiële dekking binnen de huidige middelen. Op basis van de taakstelling 2021 bedraagt het risico circa € 2,5 miljoen.
- Om de doelstellingen rondom de banenafspraak te halen zal het aantal mensen dat in aanmerking komt voor de banenafspraak de komende jaren toenemen. Het risico is dat ook hiervoor geen ruimte is in het re-integratiebudget. Op dit moment is hiervoor nog geen financiële vertaling gemaakt.
- Door de op 1 januari 2020 in werking getreden Wet Arbeidsmarkt in balans (WAB) bestaat de kans dat de financiële ruimte voor de grote opgave van de verschillende doelgroepen uit de participatiewet steeds kleiner wordt.
- Er zijn landelijk ideeën over het toewerken naar een regionaal sociaal werkbedrijf. Dit kan effect hebben op Scalabor en de roep om invloed vanuit de regio kan dan groter worden.

4	5	€ 2.500.000	20	3,2%	Ongewijzigd

Scalabor Afwaarderingsrisico

begrotingsrisico:
Het risico bestaat dat de gemeente de deelneming Scalabor als gevolg van een toekomstig negatief resultaat zal moeten afwaarderen. Mogelijke oorzaken:
- onvoldoende verandervermogen binnen het werkbedrijf leidt tot onvoldoende resultaten op het punt van arbeidsontwikkeling, doorstroming naar werk en financiële resultaten;
- onvoldoende benutting SW-werkplekken en onvoldoende rendabel maken van een SW-werkplek;
- onvoldoende inkoop P-wet trajecten (inwoners met een bijstandsuitkering) door gemeenten. Het bedrijfsplan Scalabor biedt arbeidsontwikkeldiensten aan voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet. Dit is noodzakelijk voor een gezond verdienmodel van Scalabor door de afloop van SW;
- onvoldoende aanbod van werk, oorzaken: 1. gemeente koopt groen en schoonmaak liever elders in, 2. mogelijke beperkingen in het aanbestedingsrecht;
- overige gemeenten zouden ervoor kunnen kiezen om het aanwijsbesluit niet te verlengen.

2	5	€ 3.500.000	10	1,9%	Gewijzigd (-)

Schulddienstverlening

coronarisico:
Er zijn nog geen signalen dat er meer inwoners in de schulden zijn gekomen door Corona. Het aantal aanvragen was zelfs door Corona afgenomen, omdat het aantal "live" gesprekken met inwoners is afgenomen, en telefonische afspraken als drempel kunnen worden gezien bij een hulpvraag.
Verwacht wordt dat komende periode meer aanvragen zullen komen, onder andere vanuit ondernemers. Voor 2021 bedraagt het risico € 750.000, omdat we verwachten dat het merendeel van de kosten in 2021 zal komen.

5	4	€ 750.000	20	1,2%	Ongewijzigd

Armoede; toename gebruik inkomensondersteunende maatregelen

coronarisico:

Aangezien de coronacrisis tot economische teruggang leidt, neemt het aantal bijstandsuitkeringen, de instroom vanuit WW en dus ook het gebruik van armoederegelingen toe. De omvang van de toename is zeer afhankelijk van de verdere economische ontwikkelingen. De scenario's lopen hierin uiteen. Effecten zullen zich voor doen vanaf 2021. Er zijn nog geen signalen dat er al meer aanvragen voor armoederegelingen binnenkomen. In het risicoprofiel hebben we opgenomen dat er wel een grotere vraag wordt verwacht, impact voor 2021 tot € 250.000.

4	3	€ 250.000	12	0,3%	Gewijzigd (-)

S07 Zorg

Opbrengst Taskforce jeugd

begrotingsrisico:

Omdat de kosten van Jeugdzorg in eerdere jaren meer zijn gestegen dan voorzien en hoger zijn dan begroot, is begin 2020 een taskforce opgericht die aanvullende maatregelen geformuleerd heeft ter hoogte van € 5 miljoen. Vooruitlopend op een integrale visie sociaal domein zijn diverse maatregelen al door de Raad vastgesteld en opgestart. In de prognoses voor 2022 en verder gaan we uit van een kostenbesparend effect van deze maatregelen van ca. € 2 miljoen per jaar. Zolang de maatregelen nog niet volledig geëffectueerd zijn, blijft het risico bestaan dat niet het gewenste maatschappelijk effect en/of de berekende financiële besparing wordt bereikt.

3	5	€ 2.000.000	15	1,8%	Ongewijzigd

Aanpassing tarieven Wmo en Jeugdwet

begrotingsrisico:

Aanpassing tarieven Wmo en Jeugdwet
Medio 2020 is de zorg in het kader van de Wmo en de Jeugdwet opnieuw ingekocht. Daarbij zijn verschillende tarieven aangescherpt. Bij enkele zorgvormen hebben aanbieders aangegeven dat de bijbehorende tarieven niet kostendekkend zijn. Voor Groepsbegeleiding Wmo is het tarief inmiddels bijgesteld. De tarieven voor Jeugdbescherming en Groepsbegeleiding Jeugdwet worden op dit moment nader bekeken.

5	4	€ 900.000	20	1,5%	Gewijzigd (+)

Grotere zorgvraag na crisis

coronarisico:

Naarmate de coronacrisis langer duurt stijgt de verwachting dat het aantal zorgvragen toeneemt. Bij jeugdzorg bestaan hiervoor al signalen. Na de coronacrisis ontstaat mogelijk ook een verdere toename van overige zorgvragen (Wmo en ook mantelzorg). Dit bijvoorbeeld door verergering van hulpvragen die niet konden worden opgepakt, een stuwmeer aan achterstallige hulpvragen of terugval van cliënten. Door de voorziene '1.5-meter-samenleving' bestaat er zelfs een risico dat de zorg duurder wordt.
Het genoemde bedrag gaat uit van een tijdelijke toename van 10% van de ambulante zorgvormen (begeleiding Wmo en Jeugdwet en behandeling Jeugdwet) in de drie tot zes maanden gedurende en na de coronacrisis. We kunnen op dit moment nog niet voorzien welke periode reëel is. Het kan ook langer of zelfs blijvend van aard zijn, met name bij jeugdzorg.

3	5	€ 1.400.000	15	1,3%	Ongewijzigd

S08 Welzijn en inclusie

Extra locaties beschermd wonen en maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona

coronarisico:

Naast de huidige voorzieningen is in 2020 een grote extra locatie geopend om opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM te verlenen. Het gaat om opvang in een passagiersschip. Het Rijk heeft toegezegd gemeenten hiervoor te compenseren voor 2021. Met de huidige ontwikkelingen is het streven dat het passagiersschip tot en met het derde kwartaal van 2021 nodig zal zijn voor opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM.
Ingezet wordt op preventie (het voorkomen van dakloosheid), op de beweging van opvang naar wonen en op om- en afbouw van de opvang (minder opvangcapaciteit; opvang op eenpersoonskamers). Afhankelijk van de snelheid van met name de ontwikkelingen in de beweging van opvang naar wonen is het waarschijnlijk nodig om in plaats van het passagiersschip tijdelijk een andere, kleinere extra opvanglocatie te openen.

5	5	€ 2.000.000	25	2,7%	Gewijzigd (-)

S12 Wonen en leefomgeving

Niet halen gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal /ontbreken voldoende dekking voor plankosten

begrotingsrisico:

De gemeente Arnhem heeft afspraken gemaakt over de realisatie van de woondeal en daarin opgenomen verstedelijkingsopgave. De bouw van woningen vergt voorbereidingskosten.
Op basis van recente projecten in Arnhem en ervaringen bij andere gemeenten kunnen bedragen en aantallen woningen als indicatief worden gezien voor de omvang van voorbereidingskosten door de gemeente tot aan het vaststellen van een grondexploitatie. Uitgaande van de woningbouwopgave van 16.000 woningen en een gemiddelde van 2.000 euro per woning wordt uitgekomen op ca. € 32 miljoen aan voorbereidingskosten. Op basis hiervan zal een budget van € 1,5 miljoen per jaar beschikbaar moeten zijn voor organisatiecapaciteit (periode 2020-2040). In de Perspectiefnota was al rekening gehouden met een bedrag aan plankosten voor 2022 en 2023 van € 1,0 miljoen. In de begroting 2022 is ingaande 2024 een bedrag van € 500.000 ten laste van de algemene middelen opgenomen voor structurele plancapaciteit. Gelet op het feit dat een definitieve onderbouwing nog niet mogelijk is, is rekening gehouden met een risicobedrag voor 2022-2023 van een € 0,5 miljoen en voor 2024-2026 met een bedrag van € 1 miljoen, en met een kans van 70%.

4	5	€ 3.500.000	20	4,8%	Nieuw

Beheerskosten Arnhem Centraal

begrotingsrisico:

Naar aanleiding van de stand van het onderzoek dat wordt uitgevoerd naar alle lekkages op AC is het aannemelijker dat er verregaande herstelmaatregelen noodzakelijk zijn. Het 'slechts' treffen van beheer(s)maatregelen is niet afdoende en kan op de lange termijn naar verwachting ook teveel schade toebrengen aan de levensduur en kwaliteit van het beton. Daarnaast lijken veel herstelmaatregelen noodzakelijk te zijn in het gebied wat wordt toegerekend aan de openbare ruimte en daarmee ook onder de verantwoordelijkheid van de gemeente ondanks dat ProRail en NS Stations ook nadrukkelijk partij zijn in het verhelpen van de lekkages.

3	5	€ 3.000.000	15	2,7%	Gewijzigd (+)

Planschade plan van aanpak woningsplitsing en verkamering

begrotingsrisico:

Op 16 december 2020 is het facetbestemmingsplan woningsplitsing en verkamering onherroepelijk geworden. Dit bestemmingsplan beperkt de bouw- en gebruiksmogelijkheden van eigenaren. Hierdoor bestaat er een risico op planschadeclaims van eigenaren en andere rechthebbenden. Het verzoek om planschade kan tot vijf jaar na het onherroepelijk worden van het bestemmingsplan worden ingediend (tot eind 2025). Het risico op planschadeclaims is aan de orde voor het gebied (Spijkerkwartier e.o) waarvoor per juli 2019 een Voorbereidingsbesluit gold. Omdat voor de rest van de stad geldt dat het college tijdig kenbaar maakte dat een facetbestemmingsplan in voorbereiding was, konden eigenaren anticiperen op het nieuwe beleid, en is het risico voor het grootste deel van de stad gemitigeerd.

3	5	€ 2.700.000	15	2,5%	Ongewijzigd

Onderhoud kapitaalgoederen

De kapitaalgoederen bestaan uit wegen en civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de openbare verlichting, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de riolering, het water en het groen in de stad gemeentelijk vastgoed. Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijke deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en deels uit investeringsbudgetten.

Inleiding

De Rekenkamer heeft de raad in mei 2020 geadviseerd de om de beheerplannen een meer integrale plaats te geven in begroting en jaarstukken. Daarmee kan beter worden bereikt dat de kapitaalgoederen duurzaam in stand blijven en dat speerpunten van beleid rond bijvoorbeeld de leefbaarheid in de wijken en de klimaatdoelen daarmee ondersteund kunnen worden. Om hier invulling aan te geven is de paragraaf kapitaalgoederen in deze begroting wat uitgebreider opgezet dan voorgaande jaren er wordt nader ingegaan op de beheerstrategie, de omvang- en huidige status van het beheerde areaal.

Deze paragraaf beschrijft de onderhoudstoestand van de kapitaalgoederen die gezamenlijk de openbare ruimte van Arnhem vormen. Dit betreft de wegen en civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de openbare verlichting, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de riolering, het water en het groen, de bossen en parken en de speeltoestellen. Dit jaar is daar ook de trolley infrastructuur aan toegevoegd. Daarnaast wordt ingegaan op de status van het gemeentelijk vastgoed. Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijke deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en, daar waar het gaat om vervanging of levensduur verlengend (groot)onderhoud, uit investeringsbudgetten. In het laatste deel van de paragraaf is het financiële beeld per onderdeel weergegeven.

De kapitaalgoederen (assets) maken een groot deel uit van de openbare ruimte, zij vormen de openbare ruimte. De kapitaalgoederen maken goed gebruik van de openbare ruimte mogelijk en maken deze aantrekkelijk. Onderstaande tabel geeft een globale indruk van de omvang van kapitaalgoederen in de openbare ruimte van Arnhem.

kapitaalgoederen in de openbare ruimte van Arnhem.

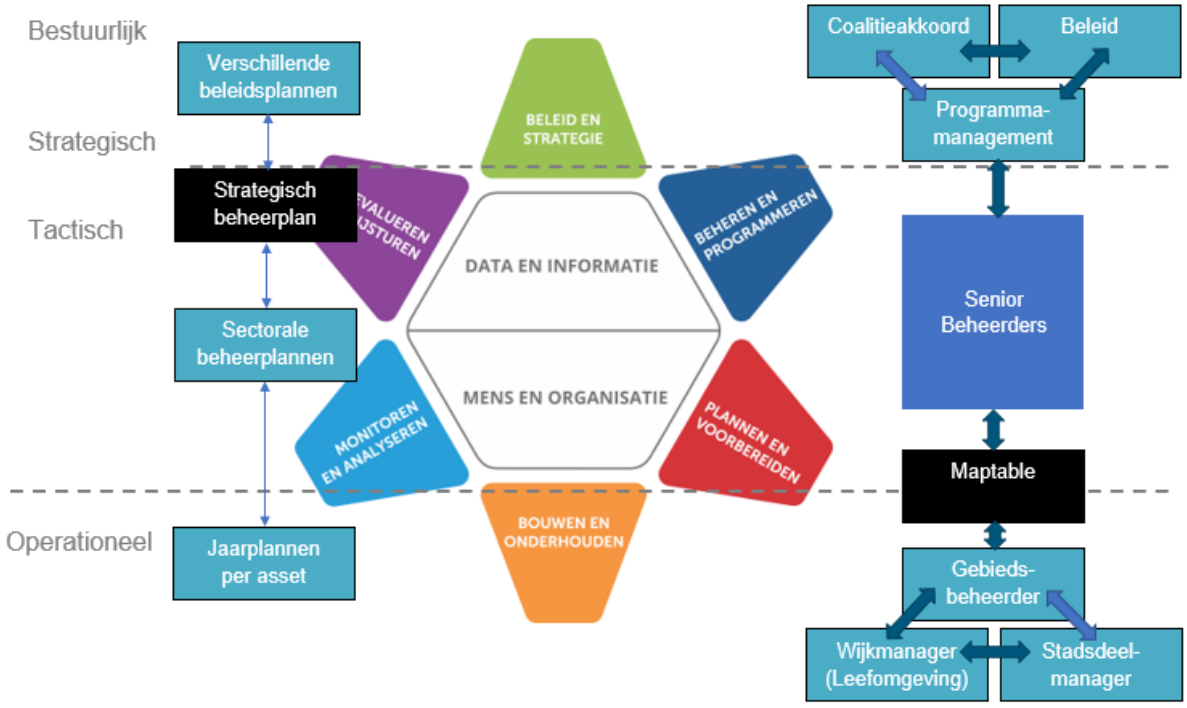
Asset	Areaal (afgerond)
Stedelijk Waterbeheer	800 km (vrij verval) riolering 70 km persleiding 9 km infiltratieriool 51 km drukriolering 24.600 putten
Wegen	2.850.000 m2 gesloten verharding (asfalt) 4.500.000 m2 open verharding (klinkers, tegels etc.) 280.000 m2 half verharding
Groen, incl. Bossen en parken	5.850.000 m2 gazon en gras 2.365.000 m2 bos 660.000 m2 struweel 300.000 m2 heesters 130.000 m2 hagen
Bomen	21.300 individueel beheerde bomen, waarvan 576 buitengewone/toekomst bomen 29.400 bomen in structuur
Openbare verlichting (OVL)	27.000 lichtmasten 24.000 traditionele armaturen 8.500 LED armaturen 930 km OVL netwerk
Civieltechnische kunstwerken	266 bruggen en viaducten 16 tunnels 466 grondwerende constructies 395 trappen
Verkeer	85 verkeersregel installaties 29 verkeerscamera's 790 bewegwijzeringsobjecten

Trolley	3.700 masten 57 km bovenleiding 25 km voedingskabel
Spelen	365 speellocaties 2000 speeltoestellen 124 sportvelden
Inzamelvoorzieningen	Verzamelcontainers : 209 GFT 113 glas 311 papier 315 PMD 1284 Restafval Minicontainers aan huis: 130.000 (GFT, PBD, papier)
Beeldende kunst	134 kunstwerken 28 herdenkingsmonumenten

Van beleid naar beheer

Met het beheer van de OR kunnen we naast het in stand houden van de bestaande functionaliteiten ook bijdragen aan het realiseren van de vele ambities die Arnhem heeft. We willen de openbare ruimte waarde gestuurd en toekomstgericht beheren, waarbij de gebruiker centraal staat. Daarnaast willen we met het beheer van de openbare ruimte bijdragen aan de hoofddoelen uit het Coalitieakkoord 2018 - 2022 namelijk: levendige en leefbare wijken, veiligheid, vitale lokale en regionale economie, bereikbare en aantrekkelijke stad, cultuur en toerisme.
De doelen voor de openbare ruimte zijn afgeleid van wet- en regelgeving, de missie van de gemeente, zoals bepaald door de speerpunten van het college van B&W, het coalitieakkoord en door de Raad vastgestelde vigerende visie- en beleidsdocumenten. Volgens het Besluit Begroten en Verantwoording (BBV) moet er een structureel sluitende begroting zijn waarbij voldoende middelen moeten worden geraamd voor onderhoud van de kapitaalgoederen.

Naast het voldoen aan de gestelde kaders is het van belang om bij het beheer en onderhoud in te spelen op de dynamiek die de stad kent. In de overleggen rondom de ‘Maptable’ wordt de ruimtelijke samenloop van de beheeropgaven in kaart gebracht en de samenhang met andere ruimtelijke ontwikkelingen beoordeeld. Daarna worden vervolgens kosten, kansen en risico’s afgewogen. Op basis daarvan komt een onderhoudsplanning tot stand. De vertaling van beleid naar beheer naar uitvoering wordt in onderstaande afbeelding weergegeven.

Assetmanagement Model en de vertaling van beleid naar beheer

Samen geven beleid en beheer vorm aan de openbare ruimte. We werken hierin samen met de inwoners van Arnhem, bedrijven en andere stakeholders in de openbare ruimte. Een complex proces, waarbij ‘beheerbewust ontwerpen’ en ‘ontwerpbewust beheren’ de kern ingrediënten moeten zijn. Ambities en transities die hierin expliciet meegenomen worden zijn niet alleen politieke keuzes/ambities binnen de gemeente Arnhem, maar hebben ook betrekking op landelijke opgaven zoals energietransitie, klimaatadaptatie, duurzaamheid, gezondheid, en burgerparticipatie.

Meetbare kwaliteit openbare ruimte (beeldkwaliteit)

Met de basiskwaliteit geeft gemeente Arnhem aan wat de organisatie nastreeft met de openbare ruimte. Deze basiswaarden zijn stabiel en veranderen niet zo snel. De vastgestelde basiskwaliteit vormt de basis voor het bepalen van de beheerstrategie. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de beeldkwaliteit systematiek van CROW om te meten of de openbare ruimte kwalitatief op orde is. In deze systematiek wordt m.b.v. beeld meetlatten vastgelegd aan welke beeldkwaliteit de openbare ruimte moet voldoen. In onderstaande tabel wordt weergegeven welke kwaliteiten er voor de openbare ruimte door Arnhem als basis worden gehanteerd. Het is echter wel mogelijk om af te spreken hier lokaal van af te wijken.
Met uitzondering van het centrum en de winkelcentra is het onderhoud sober en doelmatig te noemen waarbij met zo weinig mogelijk middelen de stad schoon heel en veilig wordt gehouden.

Asset	Centrum	Winkelcentra	Wijken	Bedrijfs terreinen	Bossen Parken	Hoofd infra	Fietspaden
Groen / bomen	A	A	B / C	B / C	A / B	-	-
Speelvoorzieningen	B	B	B	B	B	-	-
Verhardingen*	A	A	C / D	B	B	B	A /B
Verkeerregelinstallaties	B	B	B	B	B	B	B
Verkeersvoorzieningen	B	B	B	B	B	B	B
Civieltechnische Kunstwerken	B	B	B	B	B	B	B
Beeldende Kunst	B	B	B	B	B	B	B
Openbare Verlichting	B	B	B	B	B	B	B
Stedelijk Waterbeheer	B	B	B	B	B	B	B
Trolley Infrastructuur	A	A	B	-	-	B	-

Tabel Overzicht beeldkwaliteit die in de gemeente Arnhem worden nagestreefd per asset uitgesplitst naar gebiedstypen.
* Toelichting beeldkwaliteit D bij verhardingen; deze beeldkwaliteit wordt toegestaan bij de parkeervakken in de woonwijken.

Beeldkwaliteitsniveau		Technische kwaliteit
Zeer goed	A+	(Zo goed als) nieuw; perfect onderhouden
Goed	A	Technisch goed in orde
Voldoende	B	Heel en veilig
Matig	C	Discomfort; enige hinder; veiligheid komt in het geding
Slecht	D	kans op kapitaalvernietiging; functieverlies

Beeldkwaliteitsniveaus conform CROW Beeldkwaliteit Systematiek

Samenvattend beeld

Onderstaand is per asset een beschrijving gegeven van de huidige onderhoudssituatie en geplande inzet om de kwaliteit op peil te houden. Samenvattend kan worden gesteld dat het op dit moment redelijk lukt om met de beschikbare middelen het areaal op het gewenste niveau te onderhouden. Daarbij streven we er naar hierbij tevens bij te dragen aan de vele ambities die we in de stad willen realiseren. Het combineren van opgaven maakt de projecten echter ook steeds complexer en daarmee moeilijker te plannen.

Het beheer van veel elementen in de openbare ruimte heeft een sterke relatie met de het stedelijk programma Wonen en leefomgeving (S12). De specifieke ambities en plannen op dit vlak zijn in dat onderdeel van de deze begroting nader beschreven
De beleidsmatige invulling voor de kapitaalgoederen die een relatie hebben met mobiliteit (zoals verhardingen, verkeersvoorzieningen openbare verlichting en kunstwerken) is te vinden in programma Bereikbaarheid (S02).
Voor de assets afval en riolering is er een relatie met de afvalstoffen heffing en de rioolheffing. Hierover is nadere informatie te vinden in de paragraaf lokale heffingen.

Wegen

Goed onderhoud van wegen is van belang voor de bereikbaarheid en leefbaarheid van de stad en de verkeersveiligheid. De keuzes die voor wegenonderhoud gemaakt worden dragen in toenemende mate ook bij aan andere ambities m.b.t. klimaatadaptatie (bv 10%minder verharding) en duurzaamheid.
Zoals vanuit de wegbeheersystematiek gebruikelijk spreken we over gesloten verhardingen (asfalt en beton) open verhardingen (klinkers, tegels etc.) en half verhardingen en onverhard. Onverharde wegen zitten niet in dit overzicht. Deze vallen bij de gemeente Arnhem onder groenbeheer en zijn dus ook niet opgenomen in het beheersysteem wegen. Het merendeel van de asfaltverhardingen bevindt zich in de hoofdinfrastructuur en wijk- of gebiedsontsluitingswegen. De open elementverhardingen zijn vooral te vinden in de wijken, winkelgebieden en stadscentrum. Half verhardingen wordt in Arnhem vooral toegepast op wandel- en fietspaden. Met name in Arnhem Zuid worden steeds meer recreatieve asfaltpaden omgevormd naar halfverharding paden.

In onderstaande tabel is de huidige kwaliteit van het areaal vergeleken met de kwaliteit van het areaal in 2017.

Kwaliteit per thema						
	% Voldoende		% Matig		% Onvoldoende	
Beleidsthema	2017	2020	2017	2020	2017	2020
Duurzaamheid	90	96	2	1	8	3
Veiligheid	87	92	3	2	11	6
Comfort	87	91	3	3	10	6
Aanzien	83	91	2	2	15	7
Rapportage op Beeldkwaliteitsniveau						
Ambitie = A/B/C/D	% A+	% A	% B	% C	% D	% Voldoet aan ambitie
2017	35,85	39,89	4,9	0,75	14.35	83,81 (B)
2020	46,15	32,11	14,23	0,41	7,1	92,49 (B)

Er is een verbetering van de kwaliteit t.o.v. 2017 zichtbaar.
Het is nu vooral van belang deze kwaliteit te handhaven en het percentage onvoldoende (ca. 7%) te verlagen naar 1-5%, wat landelijk gezien als norm gehanteerd wordt.
Het zorgen voor goede fietsvoorzieningen heeft hoge prioriteit. Het ambitieniveau voor het onderhoud van fietspaden ligt daarom op het hoogste niveau.

In de afgelopen jaren is steeds aangegeven dat extra middelen voor wegenonderhoud nodig zijn om hoge meerkosten in de toekomst te voorkomen. Hier is in de actuele begroting ten dele in voorzien. Dit betekent dat het wegenonderhoud wordt geprogrammeerd binnen het huidige financiële kader waarbij kapitaalvernietiging zo veel mogelijk wordt voorkomen door als eerste die wegen aan te pakken waar dit dreigt.

Planning

Voor 2022 staat onder andere groot onderhoud op de planning op de volgende wegen:
Airborneplein, Velperweg, Westervoortsedijk /oude Zevenaarseweg, van Muijlwijkstraat, Hommelseweg en wegenonderhoud in combinatie met rioolvervanging in de wijk Sterrenberg.

Openbare Verlichting (OVL)

Een goed functionerende openbare verlichting levert een belangrijke bijdrage aan het realiseren van sociale- en verkeersveiligheid. Daarnaast is de verlichting van invloed op de uitstraling van de openbare ruimte. De hoofdelementen van de openbare verlichting zijn de masten, de armaturen en de kabels en kasten. Het beheersysteem laat zien dat er een flink aantal lichtmasten, door het bereiken van de technische levensduur van

40 jaar, aan vervanging toe zijn. Ook de leeftijdsopbouw van de armaturen laat zien, zal er een groot deel van de armaturen, vanwege de technische levensduur van 20 jaar, de aankomende jaren vervangen moeten worden. Deze armaturen zullen dan vervangen worden door energiezuinige LED armaturen.

Leeftijdsopbouw Lichtmasten	Aantal
Tot 1980	310
1981 tot 1990	6435
1991 tot 2000	6354
2001 tot 2010	7281
2011 tot 2020	6751

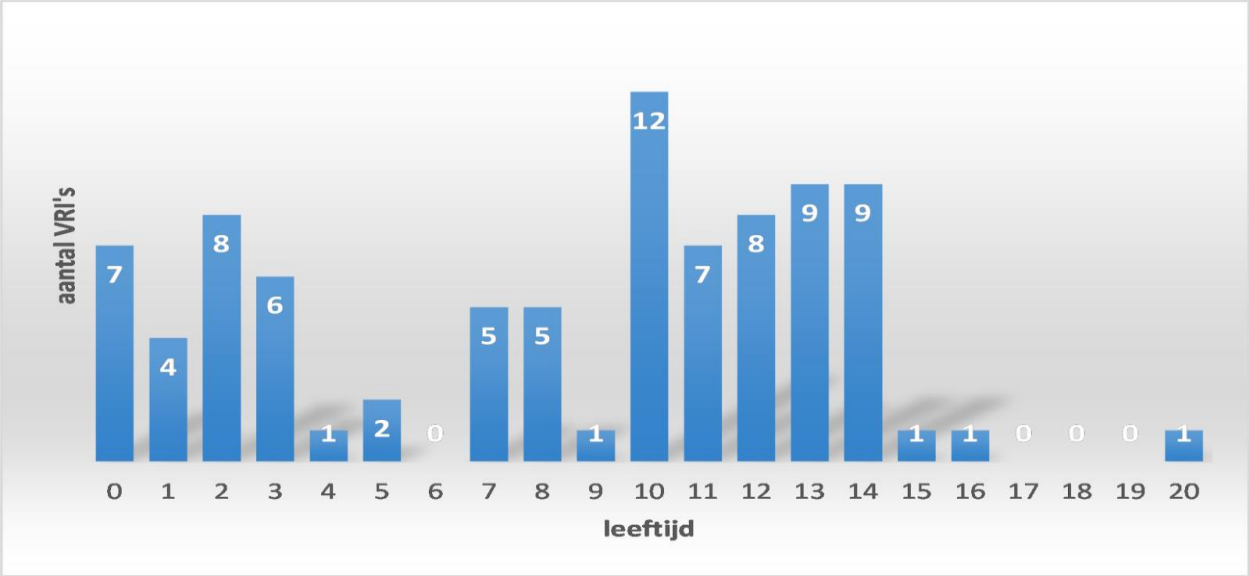
Leeftijdsopbouw Armaturen	Aantal
Tot 1990	416
1991 - 2000	7645
2001 - 2010	10687
2011 tot 2020	13692

Tracés van het kabelnet worden zo nodig vervangen wanneer sprake is van groot onderhoud of wanneer zich herhaaldelijk kabelstoringen voordoen. Het onderhoud van OVL-kasten wordt gebaseerd op elektrische inspecties.
De leeftijd van het overgrote deel de OVL kasten is moeilijk vast te stellen. Er is een groot aantal OVL kasten van voor 1980. We weten welke OVL kasten dat zijn, maar weten daarvan niet de exacte leeftijd. De leeftijdsopbouw en kwaliteit zal moeten blijken uit de elektrische inspecties van de OVL kasten die voor de aankomende jaren gepland staat. Inmiddels zijn wel alle OVL kasten uitgerust met een slimme energiemeter. Hierdoor kunnen we het energieverbruik op ieder moment van de dag monitoren. Op basis van deze energiegegevens kunnen we een nog betere planning maken welke locaties voor vervanging van LED armaturen in aanmerking komen om het energieverbruik en de daaraan gekoppelde CO2 uitstoot te reduceren. Ook zijn we gestart met een aantal projecten waarin "slimme" armaturen gebruikt worden. Dit concept van dynamische verlichting op maat biedt verschillende mogelijkheden. Het licht brandt wanneer dat nodig is d.m.v. sensoren. Daardoor wordt er een energiereductie behaald, maar ook lichtvervuiling reduceert hierdoor. Er zullen meerdere projecten volgen in de aankomende jaren.
Vervangingen worden gefinancierd uit een investeringsbudget. De in de Meerjareninvesteringsplanning (MIP) gereserveerde budgetten zijn toereikend voor de verwachte vervangingen.

Planning
De planning voor de vervanging van de masten, armaturen en kabels wordt zo mogelijk afgestemd op samenloop met overige werkzaamheden voor groot onderhoud in de openbare ruimte. Met behulp van LED-verlichtingsarmaturen wordt gestreefd naar een reductie van 50% op de energiekosten. Hiermee wordt bijgedragen aan de duurzaamheidsambities. In het kader van anticyclisch investeren is vorig jaar besloten de uitrol van LED- armaturen te versnellen met realisatie in 2021, 2022 en 2023). Hierdoor worden de huidige armaturen voor het einde van de levensduur vervangen maar kan eerder bespaard worden op energie en onderhoudskosten. De extra kapitaallasten die dit met zich mee brengt zijn in deze begroting verwerkt.

Verkeersregelinstallaties (VRI)
Het goed functioneren van Verkeer Regel Installaties (VRI) is van groot belang voor de verkeersveiligheid en bereikbaarheid van Arnhem. Het beheer en onderhoud richt zich op:
-Doelmatige inzet en beheer van verkeersregelinstallaties (VRI) en andere verkeersmanagement-installaties zoals het parkeerverwijssysteem en het DBSA (Dynamisch Busstation Systeem Arnhem).
-Een goede technische staat en functionaliteit, vooral gericht op het handhaven van de verkeersveiligheid en doorstroming.
-Bijdrage aan leefbaarheid en bereikbaarheid, met een nadruk op het bevorderen van het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer.

Er is geen eenduidige maat voor de kwaliteit van het areaal. Deze wordt dan ook niet bijgehouden.
De leeftijd van de objecten is wel bekend. Deze zegt echter niet alles over de daadwerkelijke kwaliteit. Door technisch onderhoud en tussentijdse updates blijft de kwaliteit goed ondanks de hoger wordende leeftijd. In onderstaand figuur is de leeftijdsopbouw van de verkeerslichten weergegeven (gegevens 2020). De levensduur van een verkeersregelautomaat is gemiddeld ongeveer 15 jaar.

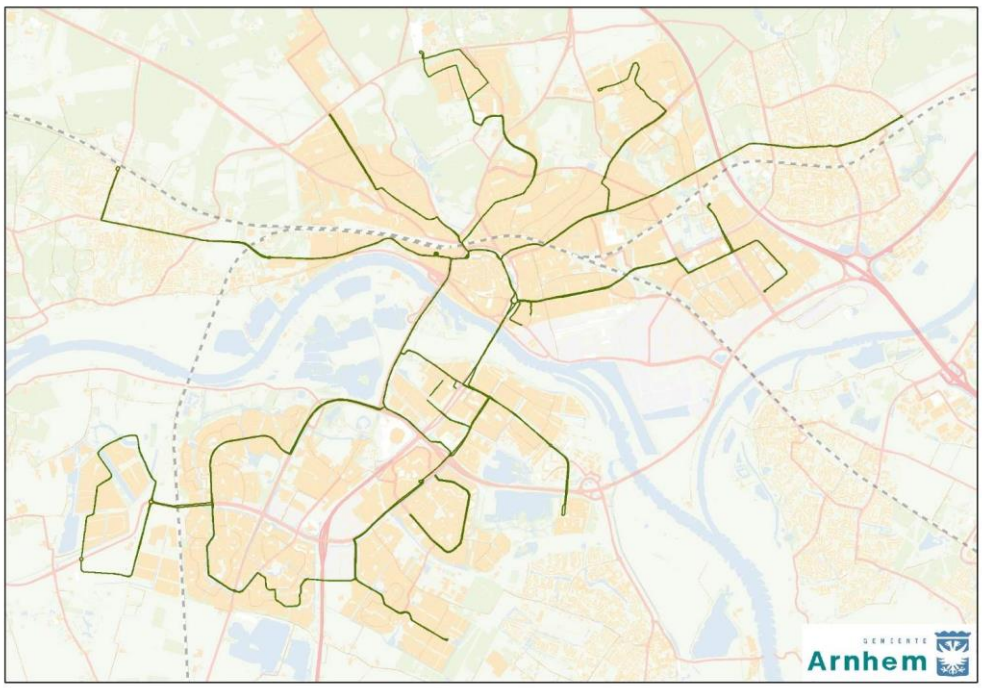

Het huidige areaal is zowel technisch als functioneel (verkeerskundig) op orde. Vervangingen worden gefinancierd uit een investeringsbudget. De in de Meerjareninvesteringsplanning (MIP) gereserveerde budgetten zijn toereikend voor de verwachte vervangingen. Bij vervangingen wordt direct gekozen voor de laatste technologie (iVRI) om voorbereid te zijn op verdergaande data uitwisseling tussen verkeerslicht en voertuigen.

Voor de vervanging van overige verkeerssystemen (zoals telkasten, digitale borden en het parkeer verwijssysteem) is in de investeringsplanning vooralsnog geen rekening gehouden met eventuele vervanging. Aan het einde van de technische levensduur moet worden beoordeeld of vervanging gewenst/noodzakelijk is.

Planning
Voor 2022 vervanging van de volgende VRI's op de planning: Rodenburgstraat Eusebiusplein, Weertjesstraat / Vossenstraat, Schelmseweg - De Wolfflaan (Burgers Zoo), Nieuwstraat / Weerdjesstraat, VOP Honingkamp / Lange Water, Apeldoornseweg / Weg achter het bos

Trolley
Het trolley netwerk is van belang voor een groot deel van het Openbaarvervoer in Arnhem.
De trolleyinfrastructuur van de gemeente Arnhem bestaat uit de technische ondergrondse en bovengrondse infrastructuur. In tegenstelling tot de overige assets strekt de trolleyinfrastructuur zich ook uit over andere gemeentes namelijk Gemeente Renkum en Gemeente Rheden. Voor die delen van de infrastructuur op het grondgebied van de gemeenten Renkum en Rheden verzorgt Gemeente Arnhem de trolleyinfrastructuur.
De trolleyinfrastructuur omvat bovenleiding (inclusief de bovenleiding en de wissels welke zich bevinden in het bedrijvencomplex Westervoortsedijk 4 te Arnhem), masten, gelijkrichterstations, onderstations, kabelnet e.d. in de gemeenten Arnhem, Rheden en Renkum en is 57 km lang.
Onderstaand plaatje geeft een indruk van het complete net.

Afbeelding: het trolleynetwerk in Gemeente Arnhem, Gemeente Renkum en Velp (Gemeente Rheden)

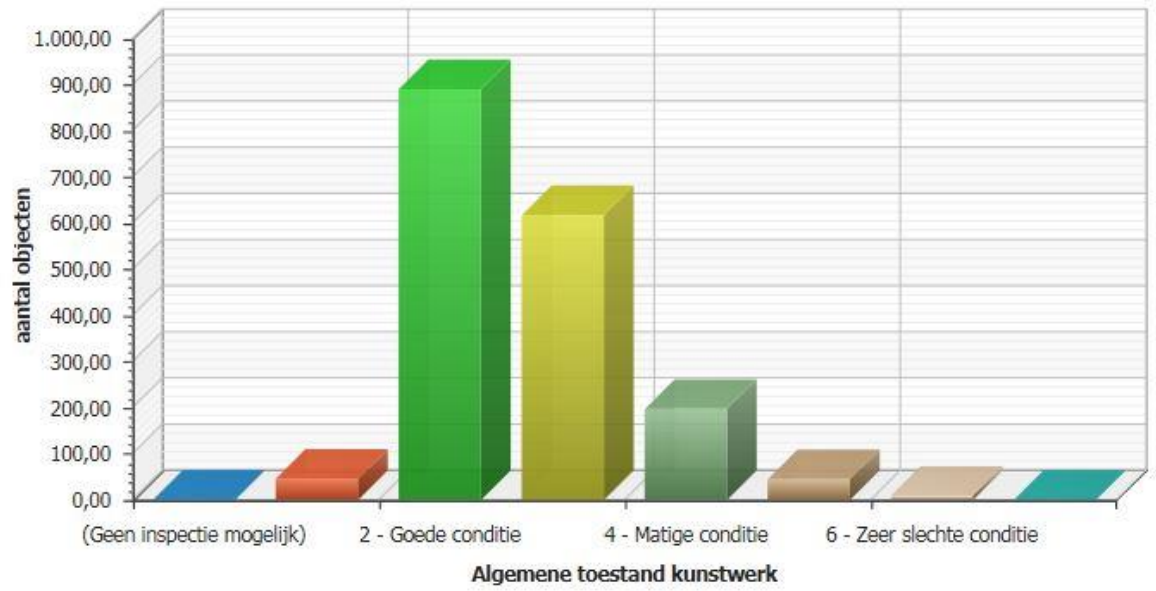
Het openbaar vervoer in Arnhem wordt aanbesteed door Provincie Gelderland door middel van een concessie met een lange looptijd (ca. 10 jaar). De huidige concessie loopt tot december 2022. Het ziet er naar uit dat er na deze concessie een overbruggingsconcessie komt van 2 jaar. De concessie omvat al het openbaar vervoer per (trolley)bus en auto in de regio Arnhem-Nijmegen en het openbaar vervoer per trein tussen de stations Arnhem en Doetinchem. Na de overbruggingsconcessie is het waarschijnlijk dat opnieuw een concessie van 10 jaar wordt aanbesteed.
De concessiehouder krijgt van Gemeente Arnhem de infrastructuur in bruikleen. Daarvoor is een Bruikleenovereenkomst getekend tussen de concessiehouder en Gemeente Arnhem.
Het betreft een overeenkomst van bruikleen, waarin de gemeente de infrastructuur om niet ter beschikking stelt. Dit betekent dat grote delen van de beheertaak bij de concessiehouder belegd zijn, dit in tegenstelling tot bijna alle andere assets waarbij de gemeente ook het beheer daadwerkelijk verzorgt.
Het vervangen van trolleymasten, aan het einde van de technische levensduur, valt niet onder de verantwoordelijkheid van de concessiehouder aangezien dit een investering betreft die veel verder gaat dan de looptijd van de concessie.

Planning
De oudste masten zijn de komende jaren aan vervanging toe. (ca 700 masten en muurankers, allen ouder dan 60 jaar). Dit speelt in eerste instantie bij de geplande reconstructie van de Velperweg (in 2022/23). De verwachte investering voor bedraagt € 0,8 miljoen. Deze investering zal leiden tot een structurele kapitaallast van € 40.000 vanaf 2023 is reeds opgenomen in deze begroting.
Naast de masten zijn de komende jaren (tot 2034) 17 gelijkrichterstations aan vervanging toe. De kosten hiervan worden geraamd op ca € 6 miljoen, en kunnen over de gehele concessieperiode worden uitgesmeerd. De te vervangen stations dateren uit de jaren 70 -80 van de vorige eeuw.
Ook zullen enkele delen van het ondergrondse kabelnet vervangen moeten worden.
In de huidige begroting zijn in het MIP (afgezien van de hierboven genoemde 0,8 miljoen voor de Velperweg) geen middelen gereserveerd voor deze vervangingsinvestering. De komende periode zal een vervangingsplanning voor de trolley uitgewerkt worden met een bijbehorende investeringsplanning. Uitgangspunt hierbij zal zijn dat de kapitaalslasten die hiermee gemoeid zijn onderdeel worden van de afspraken in de OV-concessie

Civieltechnische kunstwerken
Onder de noemer van civieltechnische kunstwerken vallen bruggen, viaducten, tunnels, grondkerende constructies, trappartijen etc.

Jaarlijks is er een visuele inspectie waarbij de inspecteur voornamelijk kijkt naar de ambities schoon, netjes, heel en veilig. Daarnaast is er 5-jaarlijks een technische inspectie. Het inspecterende bureau kijkt naar het uitgevoerde regulier onderhoud en geeft waar nodig schades, maatregelen, prijs per maatregel en uiterste datum van uitvoering aan. Indien nodig zal de cyclus van het reeds ingeplande reguliere onderhoud worden aangepast. Dit vormt de input voor de integrale programmering en dient als basis voor de monodisciplinaire meerjarenplanning. Aan de hand van gegevens uit onder meer de inspecties wordt getracht het duurzame onderhoudsniveau zo goed mogelijk te benaderen. De beschikbare middelen lijken op dit moment hiervoor toereikend

De kwaliteit van het areaal op basis van de laatste inspecties is redelijk tot goed. Een samenvatting is hieronder weergegeven. Er zijn 6 objecten als zeer slecht benoemd, maar deze vormen geen gevaar.

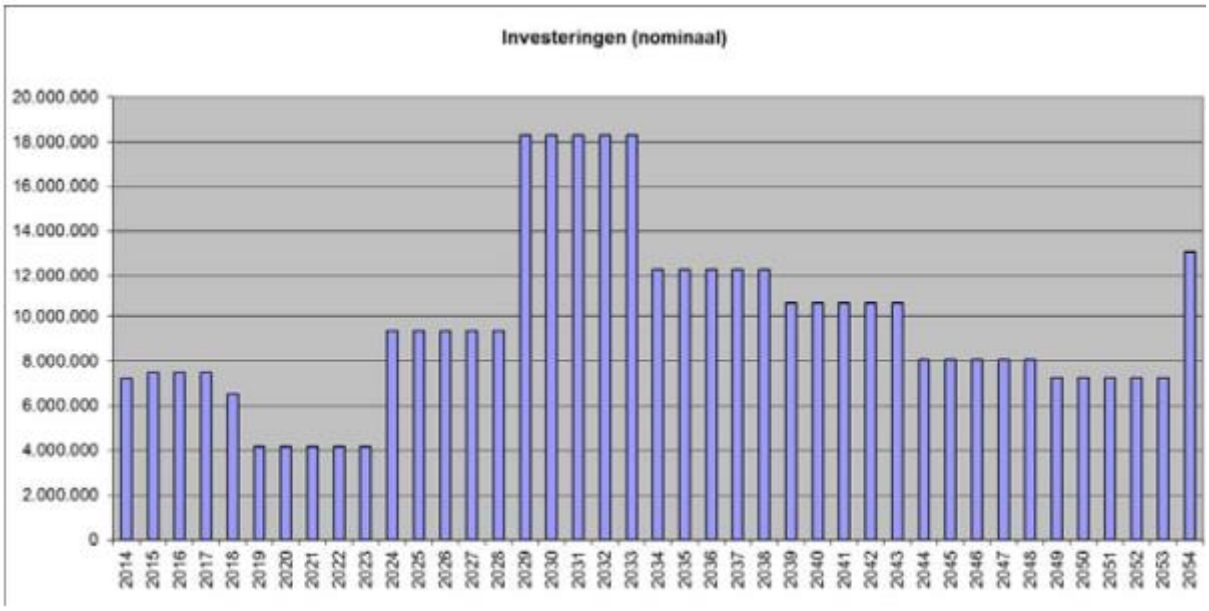
Planning
In 2022 is naast enkele kleine zaken met name onderhoud aan de John Frostbrug gepland.

Aandachtspunt bij de toekomstige vervangingsinvesteringen is het viaduct Rijkerswoerdsestraat (over A325). Indien dit viaduct vervangen moet worden zal dit een investering vragen van circa 900.000 euro. Deze investering is nog niet opgenomen in de Meerjaren Investerings Planning. De noodzaak van vervanging is afhankelijk van het soort verkeer dat van het viaduct gebruik mag maken. Het komende jaar zal dit mede in overleg met de provincie en buurgemeenten bepaald moeten worden.

Riolering
Een goed functionerend rioolstelsel is van essentieel belang voor de volksgezondheid en het voorkomen van wateroverlast. Het beheer van het rioolstelsel heeft betrekking op een groot aantal verschillende onderdelen zoals, de vrij vervalriolering met bijbehorende (infiltatie)putten, persleidingen en gemalen, huisaansluitingen, drainage, kolken en lijngoten. Maar ook het aanpassen van de bovengrondse inrichting kan bijdragen aan het beter afvoeren of bufferen van regenwater. Waar zich hiervoor goede kansen voordoen met beperkte meerkosten wordt hierin geïnvesteerd.
Gelet op de omvang van het netwerk is de vrij verval riolering met de putten voor wat betreft de benodigde beheerkosten, personele inzet en behoefte aan strategie de belangrijkste voorziening van de riolering. Een belangrijk aspect in het beheer van de vrij verval riolering is de vaststelling van de omvang van de noodzakelijke werkzaamheden om het stelsel goed te laten functioneren. Daarbij wordt altijd gezocht naar afstemming en samenloop met projecten binnen en buiten de gemeentelijke organisatie.

In totaal ligt er circa 800 kilometer vrij verval riolering in Arnhem. Hiervan is bijna 170 km gemengd (vuilwater en regenwater).
In het beheersysteem maken we onderscheid in gemengde-, vuil- en regenwaterriolen, ieder onderverdeeld in hoofd-/transportriolen en "gewone" riolen (typering). Daarnaast wordt aangegeven welke riolen onder doorgaande

wegen liggen (classificering). Op de hoofd-/transportriolen en de riolen onder doorgaande wegen gaan we eerder over tot het nemen van maatregelen dan op andere locaties omdat de risico's daar groter zijn.
Voor de lange termijnplanning wordt voor het verwachte moment van vervangen uitgegaan van de theoretische levensduur (dit is de verwachte levensduur voor vrij verval riolen, de economische afschrijving gebeurt in 40 jaar).Voor de theoretische levensduur van de riolering wordt uitgegaan van een periode van 60 jaar. Er liggen echter ook nog vrij veel riolen uit de periode 1870-1930 met een actuele leeftijd van 90 tot 150 jaar. De lange termijnplanning is dan ook niet meer dan een indicatie van de opgaven die op langere termijn in het verschiet liggen.
Onderstaand figuur uit het Gemeentelijk Rioleringsplan van 2014 laat zien dat er nog een grote vervangsopgave aan komt.

Voor de korte termijnplanning wordt uitgegaan van de technische levensduur, de werkelijke toestand van de riolering. Deze werkelijke toestand wordt bepaald door middel van video-inspecties van de rioolstelsels en het beoordelen en classificeren van de leidingen.
De vrijvervalriolen worden periodiek gereinigd en geïnspecteerd. Jaarlijks wordt hiervoor een inspectieplan opgesteld. Reiniging en inspectie is een wijk gebonden activiteit. Doelstelling is om de kans op falen van de riolering te minimaliseren. Gemiddeld genomen worden de riolen eens per 13 jaar geïnspecteerd.

Planning
Voor 2022 staan de volgende grote rioolvervanginsprojecten op de planning:
Kroonsewal, Hommelseweg, Velperweg en Dalweg. Daarnaast lopen de rioolprojecten in Geitenkamp, Sterrenberg en Spijkerbuurt nog door.

De komende jaren wordt een toename verwacht van de vervangingsopgave van rioleringen. De hogere investeringen voor herstel en vervanging van het riool zullen nodig zijn om een adequaat rioolstelsel te behouden. In deze begroting is een toename van de rioolinvesteringen voorzien in vanaf 2023. Gezien de grote vervanginsopgave in met name de naoorlogse wijken in Arnhem zuid wordt voor de verdere toekomst nog een verdere stijging van de rioolinvesteringen verwacht.
De investeringen in riolering zijn zoals gebruikelijk langjarig verwerkt in de begroting. De verwachte toename van de investeringen voor de jaren 2022-2025 wordt gedekt vanuit de rioolheffing. Nadere toelichting op de kostendekkendheid van de rioolheffing is opgenomen in de paragraaf lokale heffingen.

Water
Het onderdeel water omvat onder meer beheer en onderhoud van afkoppelvoorzieningen (deze voorzieningen zorgen er voor dat regenwater niet in het riool terecht komt maar in de bodem zakt), ecozones, moerassen,

sloten, paddenpoelen én oppervlaktewater(bodems) zoals de Immerlooplas, Nieuwehaven, Defensiehaven, haven van Coers, Rijnkade, Nieuwe kade en de dijkdoorbraakkolken. Ook het onderhoud aan civieltechnische water gerelateerde werken, zoals beekriolen, duikers, beschoeiingen en fonteinen hoort in deze categorie
De ambitie is:

- het watersysteem op orde brengen en houden;
- met de (water)partners de water gerelateerde opgaven oplossen door zoveel mogelijk voor ruimtelijke oplossingen te kiezen waarbij het water tegelijk een rol kan spelen in het vergroenen en verkoelen van de stad.

In de afgelopen periode is veel energie gestoken in het controleren en corrigeren van de bestaande beheergegevens van de duikers en beekriolen. De locatie, de ouderdom en de onderhoudstoestand van bijna alle duikers en beekriolen onder de hoofdstructuur zijn de afgelopen jaren in kaart gebracht. Daar waar nodig is inmiddels ook groot onderhoud uitgevoerd. Het beheer van de oppervlaktewater(bodems) wordt nu nog projectgewijs vormgegeven en wordt, na deze inhaalslag, omgevormd tot een systematische aanpak.
Aan de fonteinen op het Willemsplein (AKU) en het Roermondsplein (Blauwe golven) is geen groot onderhoud geprogrammeerd en gebudgetteerd gezien de verwachte herinrichting van deze locaties.

Planning

Het voornemen was om in de periode 2022-23 alle nog niet gebaggerde havens uit te baggeren.
Het baggeren van Onderlangs wat voor 2020 op de planning stond heeft vertraging opgelopen door de Pfas problematiek (mogelijke verontreiniging van het slib). Het was vervolgens de bedoeling dit 2021 uit te voeren. Er is echter nog discussie met de huurders van de ligplaatsen over de manier waarop hier invulling aan kan worden gegeven. Dit zal naar verwachting verdere vertraging opleveren. Vervolgens zal de Praets en de Rosandepolder nog worden aangepakt. Bij de uitvoering van de baggerwerkzaamheden in de Praets zal aansluiting gezocht worden bij de te graven nevengeul als gevolg van werkzaamheden inzake de ontwikkeling van Meinerswijk.
Het benodigde onderhoud zoals hierboven omschreven wordt gefinancierd uit het exploitatiebudget.
Na deze baggerwerkzaamheden zijn de havens weer op orde voor de komende 20 jaar en kan het jaarlijks baggeronderhoud worden gerealiseerd uit het regulier beschikbare jaarlijkse budget.

Wijkgroen

Het groen is van grote waarde in onze stad. Verbetering van het leef- en woonklimaat vraagt vaak ook om het toevoegen van meer groen. Hiervoor lopen verschillende initiatieven die toegelicht worden in de paragraaf Wonen en Leefomgeving (S12).

Voor het onderhoud van het wijkgroen zijn per wijk exploitatiebudgetten gereserveerd. De teams Leefomgeving hebben een sturende rol bij de inzet van deze middelen.
Het dagelijks onderhoud van het groen in en om de wijken resulteert in een beeld op B/C- niveau. Het onderhoud van het groen in de binnenstad en winkelcentra gebeurt op A-niveau.

Om het groen te kunnen beheren is het beleid over het groen vertaald naar beheertypen. Elk beheertype heeft haar eigen streefbeeld en bijpassende beheermaatregelen. De functie, het gebruik en de ecologische waarde bepalen het streefbeeld van een beheertype
Een aantal parken zijn aangewezen als rijksmonument; Sonsbeek, Zijpendaal, Gulden Bodem en Moscowa. Voor deze parken gelden extra instandhoudingsvoorwaarden. Park Angerenstein is aangewezen als gemeentelijk monument.

De technische kwaliteit van het areaal wordt nu niet gemonitord. Aan de hand van het algemene beeld is dat de kwaliteit van het vlakgroen matig tot voldoende is als je kijkt naar de landelijke normering, zoals de CROW normen (B/C niveau). Het lage ambitieniveau voor het dagelijks onderhoud maakt het, door de onkruid druk, lastig de plantvakken in goede staat te houden.
De gevolgen van de extreme droogte van de laatste jaren worden als calamiteit beschouwd. Veel bomen en beplantingen ondervinden hier schade van. De lange termijn effecten hiervan zullen de komende jaren verder duidelijk worden en mogelijk tot extra kosten leiden.

Planning

Arnhem heeft veel ambities op het gebied van groen (zie programma Wonen en Leefomgeving S12). Deze ambities zullen mede sturing geven aan de planning van het groenonderhoud.
Naast het reguliere onderhoud staan de volgende projecten op de planning voor 2022:

- Herstel beplantingen (groot onderhoud) in de parken Angerenstein, Westerveld, Park Onderlangs en Sonsbeek.

- Vergroenen Groningensingel in samenloop met wegenproject.
  In de wijken aanplanten van extra heesters en struweelgroepen in het kader van biodiversiteit en bestrijden hittestress.

Speelvoorzieningen

Om een aantrekkelijke leefomgeving te kunnen bieden is de aanwezigheid van speelplekken met name voor gezinnen met (kleine) kinderen van belang. Daarnaast zijn speelplekken vaak ontmoetingsplekken voor de wijkbewoners.
Het beheer van de speelvoorzieningen ligt op niveau B en is er vooral op gericht om de speelvoorziening veilig bespeelbaar te houden. Dat houdt in dat kapotte speeltoestellen worden gerepareerd zolang dat opweegt tegen de levensduur van het toestel. Zo niet, dan komt het speeltoestel in aanmerking voor vervanging. Dit laatste wordt met teams Leefomgeving overlegd om de wensen uit de buurt hierin mee te kunnen nemen zodat er eventueel een ander soort speeltoestel of geen speeltoestel wordt teruggeplaatst.
In de Beheervisie Spelen en Ontmoeten is de ambitie opgenomen om 8 van de 20 Grote (groene) Speel- en Ontmoetingsruimtes te verbeteren. Deze opgave willen we invullen in samenwerking met de Teams Leefomgeving. Deze ambitie wordt projectmatig opgepakt. Dat houdt in dat met de betreffende Teams Leefomgeving en de buurt wordt bepaald wat de plek nodig heeft om de ambitie te realiseren. Het initiatief ligt bij de Teams Leefomgeving omdat het belangrijk is dat de buurt hierin mee participeert en mogelijk ook andere wensen en ideeën uit de buurt hierin gecombineerd kunnen worden.

Alle speeltoestellen moeten veilig bespeelbaar zijn. Dit wordt in de technische inspectie gecontroleerd. Uit de resultaten van de technische inspectie van 2020 blijkt dat ongeveer 10% van de speeltoestellen iets mankeert. Deze mankementen zijn binnen de gestelde termijnen opgelost, wat inhoud dat de kwaliteit van areaal op orde is, dus B kwaliteit.

Daarnaast kan de kwaliteit van het areaal bepaald worden op basis van de leeftijd en de theoretische levensduur van de speeltoestellen. Gemiddeld gaat een speeltoestel 10 tot 15 jaar mee. Hieronder is een overzicht van de leeftijd van de speeltoestellen. Opvallend is het aantal ouder dan 15 jaar. Ongeveer 27% van het areaal heeft haar theoretische levensduur behaald maar is technisch nog wel in orde. De oorzaak hiervan is dat de speeltoestellen van duurzame en kwalitatieve materialen zijn gemaakt. Dit wil niet zeggen dat of de speelvoorziening nog voldoet aan z'n functie. Mogelijk dat kinderen uitgekeken zijn op deze oude speeltoestellen en deze niet meer gebruiken, wat aanleiding zou kunnen zijn om tot vervanging over te gaan. Hierover is afstemming met de teams Leefomgeving

Leeftijd speeltoestellen	Aantal
Ouder dan 15 jaar	537
10-15 jaar	491
5-10 jaar	511
1-5 jaar	455

De beschikbare budgetten voor beheer en vervanging van de speeltoestellen blijken in de praktijk toereikend.

Planning

Jaarlijks worden de speeltoestellen geïnspecteerd en vindt het noodzakelijk onderhoud plaats. Vervangen of plaatsen van toestellen gebeurt in samenspraak met de teams leefomgeving.

Bomen

Bomen zijn belangrijk voor een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving en leveren een bijdrage aan een klimaat adaptieve stad. Hittestress en wateroverlast zijn onderwerpen waar bomen een onderdeel van de oplossing kan zijn. Daarom zijn in het Bomenplan onderstaande doelen beschreven:

- Arnhem wil een groenere stad: meer (buitengewone) bomen en meer groenmassa
- Arnhem gaat voor kwaliteit en toekomstbestendigheid (juiste boom op de juiste plek), gezonde, veilige en duurzame bomen
- Arnhem wil bomen beter beschermen
- Arnhem wil meer biodiversiteit en groen met elkaar verbinden

Het beheer van de bomen in Arnhem is erop gericht om een jonge boom tot volwassenheid te brengen en daarna zo lang mogelijk te behouden, afgewogen tegen de kosten die daarvoor nodig zijn.
Het bomen Areaal is als volgt opgebouwd:

Categorie	Aantal
Individueel beheerde bomen Waarvan: Buitengewone/toekomst boom Vrijstaande/solitaire boom	21280 576 20704
Bomen in een structuur Waarvan: Structuurboom of Groepsboom Laanboom of Boom in Groen-Blauwe lijnen of groene hoofdstructuur	29390 5935 23455
Totaal	50670
Bossen	2.365.000 m2
Struweel	660.000 m2

Tijdens de Boom Veiligheids Controle worden 'onderhoudsstaat', 'toekomstverwachting' en 'ziekte en aantastingen' van de bomen opgenomen. Deze kenmerken geven een indicatie van de kwaliteit van het bomenbestand maar is niet 1 op 1 terug te leiden naar de CROW beeldkwaliteitscatalogus. In de tabellen hieronder zijn de resultaten opgenomen waarbij als indicatie een beeldkwaliteitsniveau is vermeld.

Onderhoudsstaat	Te vergelijken met beeldkwaliteitsniveau	Aantal	Percentage
Aanvaard	B	23691	47%
Regulier	B	20296	40%
Achterstallig	C	3031	6%
Verwaarloosd	D	121	<1%
Overig (niet beoordeeld)	nvt	3231	nvt

Afgelopen jaren zijn bij 30 buitengewone bomen en 30 parkbomen extra maatregelen uitgevoerd ten gunste van de levensverwachting van deze bomen. Er zijn nog 400 bomen die een soortgelijke behandeling kunnen gebruiken. De planning is om elk jaar 50 aantal bomen te behandelen en dit in een cyclus van 7 jaar te herhalen, waarbij elk jaar wordt gekeken waar de maatregel het meest noodzakelijk is. Dit is maatwerk.
De planning en prioritering van onderhoud aan bomenlanen zoals bijvoorbeeld dunning en/of vervanging is nog niet gereed. Naar aanleiding van het nieuwe bomenbeleid is er een nieuwe werkwijze en prioritering gewenst. Dit wordt verder uitgewerkt en afgestemd met het BoomKwaliteitsteam Arnhem.

Jaarlijks monitoren we de voortgang van het boomkroonvolume. Dit is uitgewerkt in de uitvoeringsagenda van het Bomenplan Arnhem

Financiering bomenonderhoud
De raad heeft op 16 juni 2021 de nota investeren, waarderen en afschrijven vastgesteld. Hiermee is met terugwerkende kracht per 1 januari 2021 het activeringsbeleid op een aantal punten gewijzigd. Een van deze wijzigingen betreft het opnemen van nieuw aangeplante bomen op de balans en het afschrijven van deze bomen in 50 jaar. Voor deze wijziging werden de kosten van bomenaanplant direct ten laste van de exploitatie gebracht in het jaar van aanschaf. Deze manier van financieren biedt tevens kansen voor het toevoegen van extra groen aan de stad omdat er extra middelen beschikbaar zijn gekomen voor het toevoegen van bomen.
Bij het vaststellen van hiervoor genoemde nota is de motie 'Kappen en dunnen bomen in de begroting' aangenomen (21M56). Deze motie roept het college op om expliciet melding te maken van benodigde afboekingen als gevolg van kappen of dunnen van bomen.
Aangezien bomen in de financiële administratie niet per stuk worden geregistreerd, dient de benodigde afboeking van bomen (de waarde van een boom op de balans op het moment van kap) te worden benaderd aan de hand van gegevens die in het bomenregistratiesysteem beschikbaar zijn. Het bepalen van die afboeking doen we als volgt:

- Voor individuele bomen (straat- en laanbomen, bomen in een park) hanteren we een klasse-indeling, met per klasse de gemiddelde kosten van aanplant. Afhankelijk van soort en locatie wordt een boom ingedeeld in een

klasse. Mocht een boom voor de (administratieve) levensduur van 50 jaar worden gekapt, dan wordt op basis van de gemiddelde kosten van aanplant en het jaar van aanplant de benodigde afboeking bepaald.
- In het geval enkele bomen in een bos worden gekapt (dunnen) hanteren we het uitgangspunt dat er geen sprake is van vernietiging van op de balans opgenomen investeringen in bomen. Het verwijderen van bomen in een bos heeft namelijk een gunstig effect op de overblijvende bomen, waardoor het kroonoppervlakte toeneemt. Direct na dunning ontstaat er daarnaast licht op de bosbodem. De natuurlijke zadenbank komt hierdoor tot kieming en er gaan jonge bomen groeien; herplant is dan niet nodig.
- Bij kap van een groot deel van, of een volledig bos wordt de boekwaarde benaderd op basis van de gemiddelde kosten van aanplant per vierkante meter en het jaar van aanplant.

Met het oog op dit financieel technische aspect kunnen we opmerken dat in 2022 er geen kap wordt voorzien van bomen die een waarde op de balans hebben; afboeking van bomen zal dan ook niet aan de orde zijn.

Planning
In 2022 worden bij 30-50 buitengewone bomen extra maatregelen uitgevoerd ten gunste van de levensduur van de bomen.
Het aanvullen van boomlanen en bomen in de groene hoofdstructuur zullen projectmatig worden aangepakt waarbij het BoomKwaliteitsTeam adviseert.
De onderhoudsachterstand bij een kleine 7% van de bomen zal verder ingelopen worden en het reguliere onderhoud zal volgens planning worden uitgevoerd.
De jaarlijkse en 3-jaarlijkse boomveiligheidscontrole zal worden uitgevoerd en maatregelen die hieruit voortkomen worden opgepakt binnen de gestelde termijnen.
Boomziektes en plagen worden gevolgd. Beheersmaatregelen worden uitgevoerd en waar nodig wordt bestrijdingsmaatregelen ingezet.

Voor aanplant en groeiplaatsverbetering van bomen is een investeringskrediet beschikbaar.
De volgende projecten staan hiervoor in 2022 op de planning:
- Revitalisering parkbos;
- Aanplant bomen museumpark Onderlangs;
- Aanplant extra bomen op diverse hitte plekken;
- Aanplant extra bomen in diverse stadparken;
- Groeiplaatsverbetering diverse buitengewone bomen;
- Aanplant bomen en realisatie groeiplaatsen Steenstraat;
- Groeiplaatsen en aanplanten bomen Velperweg;
- Groeiplaatsverbetering bomen Burgemeester Matsersingel irt verbeteren fietspaden;
- HOV Metamorfoseallee levensduurverlenging, verplanten en aanplant bomen.

Parken en bossen
Kenmerkend voor Arnhem zijn de bossen, de natuurterreinen en de vele parken en ook de lanen in de buitengebieden en de grote groenzones in en om de wijken, bijvoorbeeld moeraszone Schuytgraaf, ecozones Presikhaaf of de Huissensedijk. We zijn trots op dit groene kapitaal. Daarom zetten we sterk in op het behouden en verbeteren hiervan.

Bossen en parken vallen beheertechnisch uiteen in verschillende onderdelen omdat deze zijn opgebouwd uit verschillende elementen die apart in deze paragraaf worden beschreven zoals: Bomen, groen, wegen, speelvoorzieningen en verlichting.
Het onderhouden van de parken doen we aan de hand van beheervisies.

De bossen en parken hebben een robuuste basis. Desalniettemin staat de kwaliteit van onze bossen en parken onder druk. Oorzaken hiervan zijn het intensiever gebruik, overmatige stikstofdepositie, klimaatverandering en biodiversiteitsverlies. Bij het beheer en onderhoud van onze bossen en parken houden we hier rekening mee door zeer gericht en soms intensiever onderhoud uit te voeren.
Door de extra middelen die zijn vrijgemaakt voor Bossen & Parken kunnen we dit noodzakelijk aanvullend onderhoud uitvoeren. Tevens biedt dit de mogelijkheid extra capaciteit in te zetten om genoemd kwaliteitsverlies en de uitdagingen die hiermee gemoeid gaan, op te pakken en zorgvuldig te communiceren met onze inwoners.
Specifieke ambities m.b.t. tot groen en bomen waaronder bossen en parken in de stad zijn uitgewerkt in het programma S12 Wonen en leefomgeving

Planning
In 2022 zal extra worden ingezet op de revitalisering van de bossen en parken en het verbeteren van de biodiversiteit.

Voor de parken Sonsbeek, Zypendaal en de Gulden Bodem, park Angerenstein en Park Klarenbeek zullen nieuwe beheervisies worden opgesteld.

Inzamelvoorzieningen

De afgelopen jaren is er veel discussie geweest over het te voeren afvalbeleid in de gemeente. De komende periode zal nieuw beleid worden uitgewerkt wat tevens van invloed zal zijn op de beheer- en vervangingsopgave van de afval inzamel voorzieningen. Voor de inzamelvoorzieningen is daarom nog geen beheerplan uitgewerkt volgens de nieuwe opzet. Dit zal de komende tijd nog worden opgepakt.
Omgekeerd Inzamelen is het basisprincipe voor de inzameling van huishoudelijk afval in Arnhem. Dit betekent dat de inwoners van Arnhem hun afval goed moeten kunnen scheiden. Een deel van de herbruikbare reststromen worden bij laagbouw aan huis opgehaald. Daarnaast is een uitgebreid netwerk van inzamelvoorzieningen in de stad aanwezig. Het restafval moet naar een ondergrondse container in de buurt worden gebracht.
De keuze voor het instrument diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder restafval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt. De hiervoor ingevoerde toegangscontrole met pasjes op de containers voor restafval is buiten werking gesteld. Ook de eerder ingevoerde trommelverkleining is terug gedraaid. Dit heeft geleid tot een versneld afschrijving in 2021 van de investeringen die hiervoor waren gedaan.

Zowel het preventief als correctief onderhoud van de inzamelmiddelen is uitbesteed. De staat van onderhoud van de ondergrondse containers is voldoende tot goed en de containers zijn voorzien van een veiligheidskeurmerk. Er worden periodiek controles uitgevoerd. Met betrekking tot de inzamelvoorzieningen geldt:

- Zorg voor een geborgde functionaliteit (geen storingen aan de voorzieningen).
- Te allen tijde een veilige situatie bij de inzamelvoorzieningen voor gebruikers en passanten.
- Hoogwaardige infrastructuur van inzamelmiddelen, collectief en individueel, waarmee afvalscheiding op elke locatie in Arnhem mogelijk is.

Planning

Het reguliere onderhoud aan de inzamelmiddelen wordt planmatig uitgevoerd.
Noodzakelijk onderhoud aan het Ondergronds Afval Transportsysteem(OAT) is voorzien in de exploitatie.

Het instrument diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder afval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt. De ontwikkeling van nieuwe sturingsinstrumenten om de doelstelling op afvalreductie te bereiken, vraagt een nieuwe aanpak die in de komende begrotingsperiode verder wordt uitgewerkt. Afhankelijk van de keuzes die hierbij gemaakt worden zal bekeken worden wat dit betekent voor het beheer en onderhoud van de inzamelmiddelen waaronder ook de afvalbrengstations in Noord en Zuid

Vastgoed

Actuele beleidskaders

- Het uitvoeringsbeleid vastgoedbedrijf.
- Voor alle panden in permanent beheer zijn er 40-jarige onderhoudsplannen die jaarlijks worden geactualiseerd en opgenomen in de meerjarenprogrammabegroting.
- Bij het vastgoed gelden als deelportefeuilles onderwijsgebouwen, culturele-, erfgoed- en sportvoorzieningen, welzijnsvoorzieningen, gemeentelijke huisvesting, bijzonder vastgoed en vastgoed in de openbare ruimte.

Ambitie

De ambitie voor de technische staat van het vastgoed is een NEN2767-conditie score van 3 of beter. NEN 2767 is een methode voor het objectief en uniform meten van de fysieke kwaliteit van bouw- en installatiedelen van gebouwen en/of infrastructuur. De score loopt van 1 tot 6, daarbij is 1 zeer goed en 6 zeer slecht. Conditiescore 3 staat gelijk aan een redelijke conditie. Het door de gemeente aangekochte vastgoed voor stedelijke ontwikkelingsprojecten wordt niet op een conditiegerichte manier onderhouden, omdat deze panden tijdelijk in beheer zijn.
Het gemeentelijk vastgoed wordt fasegewijs verduurzaamd met de Trias Energetica (eerst energie besparen, restbehoefte zoveel mogelijk duurzaam invullen) als kompas.

Uitgangssituatie

Het gemeentelijk vastgoed voldoet aan het gewenste kwaliteitsniveau, met uitzondering van gebouwen die op korte termijn hun functie verliezen of gebouwen die op korte termijn gerenoveerd worden.

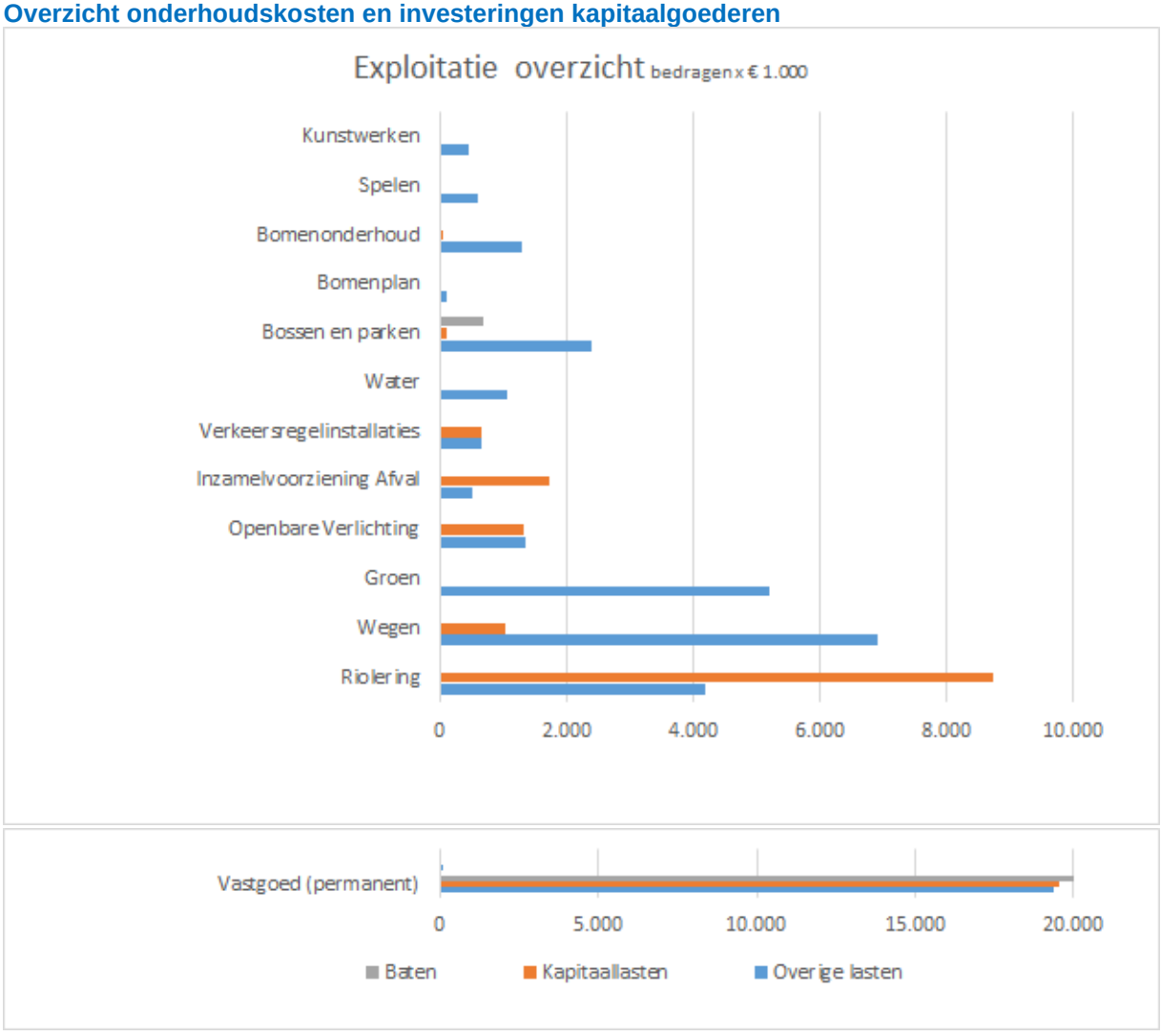
Planning

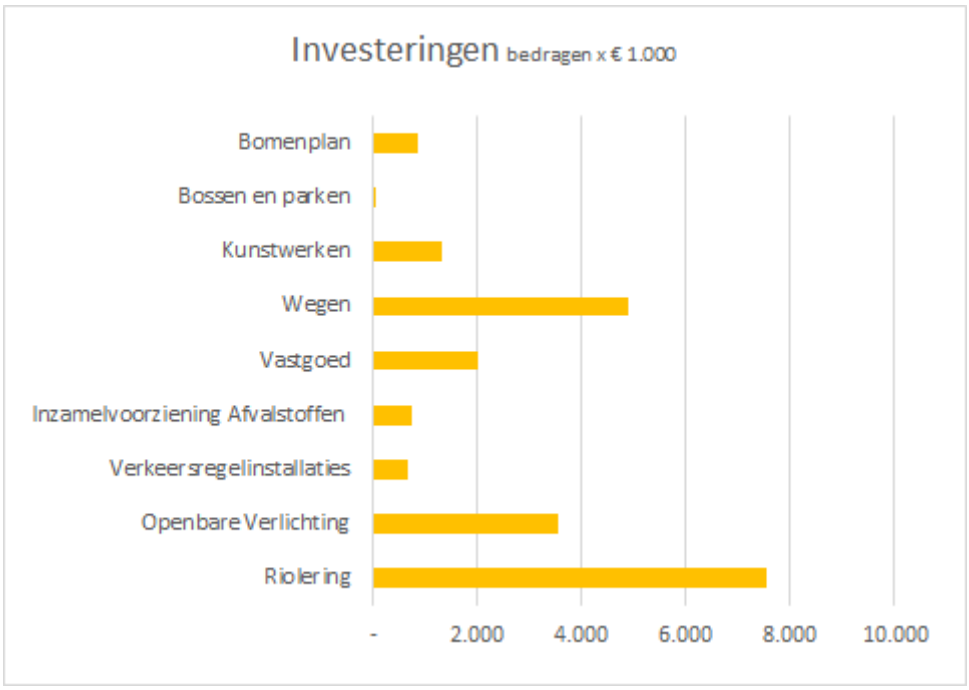
Lasten en baten voor beheer en onderhoud van het permanente vastgoed maken onderdeel uit van diverse programma's in de gemeentebegroting. Jaarlijks wordt er gemiddeld € 1,5 miljoen geïnvesteerd in vervangingsonderhoud en verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed. In de periode 2022-2025 wordt er gemiddeld € 4,1 miljoen uitgegeven aan planmatig en storingsonderhoud.

De cijfers voor begroting 2022 zijn afwijkend ten opzichte van vorig jaar. Dit is vooral te verklaren door de bouwkostenstijging. Daarnaast zijn er enkele nieuwe panden opgenomen. Daar tegenover staat een stijging van de baten.

Daarnaast is er een investeringsbedrag van jaarlijks € 800.000 begroot voor het verduurzamen van het gemeentelijke vastgoed. Voorheen moesten deze investeringen zichzelf volledig terugverdienen. Dit bleek in de praktijk niet realistisch. Met ingang van 2022 is het de bedoeling dat deze investeringen niet meer volledig hoeven worden terugverdiend maar slechts voor 60%. Daarmee worden ze beter haalbaard en zullen ze sneller worden uitgevoerd. De klimaatdoelstelling wordt eveneens eerder bereikt.
Voor het aanpassen van de ventilatie in een groot aantal schoolgebouwen heeft de gemeente Suvis-subsidie van het Rijk ontvangen. Daaronder ook een 3-tal MFC's. Daarvoor wordt een subsidie ontvangen van € 650.000. De eigen investering van de gemeente voor deze 3 gebouwen bedraagt € 1,5 miljoen.

Overzicht onderhoudskosten en investeringen kapitaalgoederen

Investeringen bedragen x € 1.000
Bomenplan
Bossen en parken
Kunstwerken
Wegen
Vastgoed
Inzamelvoorziening Afvalstoffen
Verkeersregelinstallaties
Openbare Verlichting
Riolering
-
2.000
4.000
6.000
8.000
10.000

Financiering

Voor de financieringsfunctie worden de missie en de doelstellingen beschreven in het treasurystatuut gemeente Arnhem. In dit statuut wordt ingegaan op de kaderstelling van de werkorganisatie (taken, bevoegdheden, verantwoordelijkheden, mandatering) en op het instrumentarium om de doelstellingen te realiseren.

Deze paragraaf richt zich op de uitwerking van het treasurystatuut naar de begroting voor 2022 en te hanteren normeringen. Hierbij komen de onderstaande onderwerpen aan de orde:

- Risicomanagement financiering;
- Financieringsvolume (inclusief delegatie / mandatering);
- Kasgeldlimiet;
- Renterisiconorm;
- Overige risico's.

Risicomanagement financiering

Voor wat betreft de financiering wordt onderscheid gemaakt tussen:
a. Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte;
b. Financiering van de sociale woningbouw;
c. Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen.

Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte (a)

Bij de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte gaat het om de financiering van de investeringen van de gemeente Arnhem, de overgedragen investeringen aan geprivatiseerde onderdelen van de gemeente en de exploitatie van lasten en baten. Bij de investeringen moet naast de reguliere financieringen van de gemeentelijke taken worden gedacht aan grote stedelijke projecten, zoals Arnhem Centraal, stadsvernieuwing in de binnenstad, grondexploitatie en onderhoud in de infrastructurele sfeer. Als 'inkoop' van geld (de funding) wordt gebruik gemaakt van de volgende financieringsmiddelen (stand per 31-12-2022):

- de kapitaalmarkt voor langlopende financieringsmiddelen: € 776,5 miljoen. Het betreft hier de leningenportefeuille opgenomen gelden (O/G);
- de geldmarkt voor kortlopende financiering (< 1 jaar): Naar verwachting zal per ultimo 2022 geen kortlopende financiering nodig zijn voor investeringen en projecten. De ruimte binnen het beschikbare kasgeld kan worden aangewend voor de (goedkope) financiering van de dagelijkse activiteiten van de gemeente: het werkkapitaal;
- de binnen Arnhem beschikbare reserves en voorzieningen met een volume van € 136,5 miljoen.

Binnen de gemeente wordt voor de financiering een omslagrente van 1,4% in rekening gebracht bij de investeringen en de projecten.

De portefeuille door de financieringsfunctie uitgezette gelden (U/G), heeft per 31-12-2022 een volume van € 30,5 miljoen. Het betreft hier leningen aan instellingen en verzelfstandigde organisatie-onderdelen.
Hieronder vallen niet de verstrekte leningen in het kader van de inkomensondersteuning.

Arnhem en de wereldeconomie

De verwachting van veel analisten en wetenschappers dat de economie in 2021 weer zal aantrekken is uitgekomen, de economie herstelt zich wereldwijd onverwacht snel van de coronacrisis.
Waar een aantrekkende economie normaal gesproken ervoor zorgt dat de rente gaat oplopen, is dat nu (nog) niet het geval. Naast een toename in de vraag naar nieuwe leningen, wat de rente kan opdrijven, houdt de ECB het opkoopprogramma van staatsobligaties (de zogeheten kwantitatieve verruiming) in stand om te voorkomen dat een stijgende rente het economisch herstel een halt toeroept. Deze kwantitatieve verruiming zorgt ervoor dat er meer geld beschikbaar komt op de kapitaalmarkt, wat als doel heeft dat de rente laag blijft. De praktijk zal moeten uitwijzen welke van deze twee factoren de doorslag zal gaan geven, al is bekend dat de ECB het opkoopprogramma niet vol zal blijven houden en dat de rente dus weer zal gaan stijgen.
Alle analisten en economen zijn daarnaast van mening dat het huidige lage renteniveau voor de kapitaalmarkt op termijn onhoudbaar is, maar voor de gemeente betekent dit dat financiering goedkoop blijft.

Financiering van de sociale woningbouw (b)

De financiering van de sociale woningbouw vindt bijna volledig plaats door leningen door corporaties, die geborgd worden door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Dit landelijke fonds fungeert als waarborg ten aanzien van risico's van wanbetaling en vervult daarmee de garantstellende rol die gemeenten van oudsher hadden. Het WSW kan bij gemeenten en het Rijk aankloppen wanneer de eigen borgingscapaciteit niet meer

toereikend is (wat nog nooit is gebeurd). Daarvoor heeft ook de gemeente Arnhem een achtervangovereenkomst met het WSW gesloten. Het bestaan van het WSW samen met ontwikkelingen op het gebied van schaalvergroting en regionalisering van de woningcorporaties verklaart waarom de rol van de gemeente op het terrein van de financiering van woningbouw de afgelopen jaren kleiner is geworden en nu zo goed als uitgespeeld is. In 2022 heeft de gemeente nog maar één lening van € 9.000 aan de woningcorporatie Omnia Wonen op de balans.

Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen (c)

Bij de financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen gaat het om activiteiten die nauw grenzen aan het beleid van de gemeente Arnhem. Het gaat hier vooral om instellingen in de sectoren zorg, sport en cultuur. Ook bij deze financiering wordt de laatste jaren een terughoudend beleid gevoerd.
Bij de directe (eigen) financiering van de activiteiten van de instellingen heeft de gemeente Arnhem een gericht toezicht op het reilen en zeilen van de betreffende instellingen. Door aan de te verstrekken leningen waarborgen te verbinden kan bij calamiteiten direct worden gereageerd (voorbeeld: executie bij recht van eerste hypotheek). Tevens bestaan er bij de sectoren zorg en sport waarborgfondsen. Met borgstelling door deze waarborgfondsen kunnen instellingen bij banken een lagere rente bedingen en hoeft de gemeente zelf geen lening te verstrekken. De stichting waarborgfonds voor de sport (SWS) garandeert maximaal de helft van de lening en eist een garantie van de gemeente voor het resterende deel van de lening.
In 2020 heeft de economie harde klappen gekregen, maar trekt in 2021 weer aan. Dat gebeurt niet op alle fronten in een gelijk tempo, waardoor het mogelijk is dat de ene instelling langer geconfronteerd zal worden met de gevolgen van de recessie dan de andere en alsnog in moeilijkheden komt en bij de gemeente aan moet kloppen voor ondersteuning. Dat risico wordt substantieel verkleind door de garanties van de waarborgfondsen.

Financieringsvolume (delegatie/mandaat)

Bij het vaststellen van de Begroting neemt de gemeenteraad een besluit over de omvang van de gemeentelijke activiteiten en daarmee over het financieringsvolume. Afgezien van de eigen middelen in reserves en voorzieningen wordt in de financieringsbehoefte voorzien door middel van leningen voor de lange termijn (vaste financiering) en voor de korte termijn (vlottende financiering).

Lange termijn financiering (vaste financiering)

Zoals reeds toegelicht gaat het hier om de benodigde geldmiddelen voor de eigen gemeentelijke investeringen en projecten; de financiering van sociale woningbouw (indien nodig) en de verstrekking van geldleningen aan instellingen, gelieerd aan het beleid van de gemeente Arnhem.

Korte termijn financiering (vlottende financiering)

Bij de kortlopende financiering gaat het om de financiering van de lopende activiteiten en werkzaamheden van de gemeente. Hiervoor wordt geld geleend of (in geval van een tijdelijk overschot) uitgezet bij de schatkist voor een periode van maximaal een jaar. Als een extra zekerheid, bijvoorbeeld voor het opvangen van onverwachte fluctuaties in de behoefte aan kasgeld, is een arrangement afgesloten met de Bank Nederlandse Gemeenten waarbij tot een beperkt bedrag (€ 4 miljoen) de gemeente een negatief saldo mag hebben. Insteek is hiervan zo weinig mogelijk gebruik te maken, een kasgeldlening is goedkoper dan rood staan bij de bank.
In voorkomende situaties zal een deel van de opgenomen kas-/callgelden (O/G) worden omgezet in langlopende financiering, de zogenoemde consolidatie. Een en ander past binnen de regels, zoals vastgelegd in het treasurystatuut.

Financieringsbehoefte per 31-12-2022

Onderstaand schema geeft inzicht in de benodigde geldmiddelen voor de langlopende financiering en de manier waarop deze beschikbaar komen (de funding).

Het totaalvolume van de benodigde financieringen bedraagt € 912 miljoen. Vanuit de beschikbare aanwezige middelen (reserves en voorzieningen en obligo's en waarborgsommen) en de leningenportefeuille voor de vaste financiering is meer dan dit bedrag beschikbaar. Per ultimo 2022 zal zelfs een bedrag van € 4,4 miljoen in de schatkist van het Ministerie van Financiën gestald moeten worden.
De financieringsfunctie is ruimschoots in staat om voldoende middelen aan te trekken en beschikbaar te stellen voor dekking van de reeds gepleegde investeringen, de kosten in de grondexploitatie en voor de in 2022 begrote investeringen.

Benodigd voor	Bedrag	Financiering middels	Bedrag
Bedragen x € 1.000			
Activa gemeente Arnhem en grondexploitatie	840.375	Reserves en voorzieningen	136.546
Uitgezette gelden aan gelieerde instellingen en woningcorporaties (kapitaalverstrekking en leningen u/g)	35.286	Opgenomen gelden in de kapitaalmarkt (leningen o/g)	776.525
		Obligo's waarborgsommen en vooruitontvangen erfpacht	3.374
Overige uitgezette middelen (o.a. nog te ontvangen erfpacht en bijdragen aan activa van derden)	36.401	Rekening courant BNG en kasgeldleningen	-4.383
Totaal langlopend te financieren	**912.062**	**Totaal financiering**	**912.062**

Leningenportefeuille 2022

Onderstaand schema geeft inzicht in de samenstelling van de volumes in het jaar 2022 van de huidige leningenportefeuille van de financieringsfunctie. Het betreft leningen opgenomen gelden (O/G) en leningen uitgezette gelden (U/G).

Leningen portefeuille	Stand 01.01.2022	Opname	Aflossing	Stand 31.12.2022
Bedragen x € 1.000				
Leningen O/G				
Leningen portefeuille	621.528	174.349	-133.421	662.456
Nog aan te trekken financiering in 2021	114.061			114.061
Leningen t.b.v. woningcorporaties	9		-1	8
Totaal leningen O/G	**735.598**	**174.349**	**-133.422**	**776.525**
Leningen U/G				
Vaste leningen uitstaand	35.423		-4.887	30.536
Woningcorporaties	9		-1	8
Totaal leningen U/G	**35.432**	**0**	**-4.888**	**30.544**

Van de nieuwe financiering in 2021 heeft een bedrag van € 42,7 miljoen betrekking op herfinanciering van de bestaande leningenportefeuille. De overige € 71,4 miljoen is nodig voor de begrote investeringen.

Rentevisie

In recente jaren is als gevolg van de lage rentestand de gemiddeld te betalen rente voor de gemeente gestaag gedaald. Als gevolg van gewijzigde wetgeving in het BBV moet de omslagrente binnen marges de gemiddelde marktrente volgen en is de gemeente niet meer vrij in het bepalen van deze intern in rekening te brengen rente. Een omslagrente van 4%, zoals de gemeente hanteerde voor het jaar 2018, is niet meer toegestaan. Deze bedroeg in 2020 2% en in 2021 1,7% en daalt in 2022 naar 1,4%.
Om meerjarig gebruik te blijven maken van de lage marktrente kiest de gemeente ervoor om nu en in de komende jaren leningen met lange looptijden aan te trekken waarvan de rente nog steeds laag is (momenteel onder de 1%). Wanneer de rente ook na 2022 zo laag blijft is het bijna een zekerheid dat de omslagrente verder verlaagd moeten worden om te voldoen aan de eisen uit het BBV.
De gemeente heeft al een aantal jaren leningen aangetrokken met lange looptijden van 20 à 30 jaar. Hiermee is ruimte gecreëerd om in toekomstige jaren, wanneer de rente voor nieuwe leningen mogelijk weer op een hoger niveau terecht zal komen, met behulp van nieuwe leningen met kortere looptijden toch een lage gemiddelde rente te realiseren binnen de wettelijke mogelijkheden. Het moment waarop de rente substantieel gaat stijgen kan niemand voorspellen, het is zaak waakzaam te blijven om niet verrast te worden.
Als gevolg van de renterisiconorm (zie hieronder) mag de gemeente geen leningenportefeuille hebben met een gemiddelde looptijd van leningen van korter dan ongeveer vijf jaar. De gemeente zou dan in een jaar meer leningen moeten herfinancieren dan is toegestaan.

Mandaat (voor nieuw aan te trekken financieringsmiddelen)

Met het vaststellen van deze Begroting 2022 inclusief de paragraaf financiering mandateert de gemeenteraad het college om voor de financieringsbehoefte per onderscheiden categorie in 2022 leningen aan te gaan tot de volgende maximumtotalen:

Maximaal toegestane leningen 2022	Maximaal
Bedragen x € 1.000	
Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte	250.000
Financieringsbehoefte sociale woningbouw	100.000
Financieringsbehoefte aan gemeente gelieerde instellingen	50.000

Kasgeldlimiet

De Wet FIDO geeft concrete richtlijnen voor gemeenten voor het beheersen van het renterisico in verband met de korte termijn financiering. De kasgeldlimiet is een wettelijk maximum (plafond) voor het volume geldleningen in de vorm van zogenaamde call- en kasgeldtransacties.
De bovengrens is bij ministeriële regeling voor het jaar 2022 vastgesteld op 8,5 % van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting. De begroting van de gemeente Arnhem voor het jaar 2022 heeft een omvang van € 727,5 miljoen en daarmee komt de kasgeldlimiet uit op € 61,8 miljoen.
Het Rijk geeft gemeenten veel ruimte om maximaal gebruik te maken van (goedkope) financiering met kasgeld. Hoewel het gemeenten formeel niet is toegestaan de kasgeldlimiet te overschrijden (Wet FIDO, art. 4, lid 1), hoeven deze pas aan de toezichthouder te rapporteren wanneer de kasgeldlimiet drie kwartalen op rij wordt overschreden (art. 4, lid 2). Hiermee wordt gedoogd de kasgeldlimiet twee kwartalen op rij te overschrijden.
De gemeente Arnhem stuurt er desondanks op onder de kasgeldlimiet te blijven en deze niet te overschrijden.

Renterisiconorm

Het renterisico betreft het risico dat de begroting van de gemeente geconfronteerd wordt met een verzwaring van de rentelasten als gevolg van herfinancieringen van bestaande activa of van herziening van rente van bestaande leningen.
Het doel van de renterisiconorm is om dit risico te beperken tot een handelbaar niveau. Bij een gelijkmatig opgebouwde leningenportefeuille blijft het renterisico binnen verantwoorde marges en zullen de renteaanpassingen zich geleidelijk voordoen en binnen de begroting opgevangen kunnen worden.
In de Wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO) is vastgelegd dat jaarlijks een volume ter grootte van 20 % van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting (peildatum 1 januari) mag worden geherfinancierd of een renteherziening mag ondergaan. Omdat de gemeente voor de eigen financiering geen leningen heeft aangetrokken waarvan periodiek de rente wordt herzien, heeft voor Arnhem de renterisiconorm alleen betrekking op herfinanciering van aflopende leningen. Op basis van het begrote lastentotaal voor 2022 van € 727,5 miljoen mogen leningen tot een bedrag van € 145,5 miljoen worden geherfinancierd.
Voor het jaar 2022 komt de prognose van het renterisico uit op 17,7 %. Vergeleken met voorgaande en toekomstige jaren zal in 2022 een relatief hoog leningenbedrag worden geherfinancierd. De maximale noodzaak tot herfinanciering wordt volledig bepaald door beslissingen in het verleden, er is geen risico dat het renterisico van de gemeente Arnhem in 2022 hoger zal uitvallen.

Schatkistbankieren

Sinds het najaar van 2013 kennen gemeenten en andere decentrale overheden verplicht schatkistbankieren. Decentrale overheden dienen banktegoeden, die een vooraf bepaalde drempelwaarde te boven gaan, af te storten naar een rekening-courant bij het ministerie van Financiën. In 2021 is de drempelwaarde voor schatkistbankieren verhoogd, gemeenten mogen een hoger banksaldo aanhouden voordat afroming naar de schatkist verplicht is. Het Rijk hoopt de administratieve lastendruk op dit gebied te verlagen omdat minder boekingen naar (en van) de schatkist nodig zijn.
Voor de gemeente Arnhem bedraagt de drempelwaarde in 2022 € 10,46 miljoen.
Omdat inkomende en uitgaande kasstromen niet op elkaar zijn afgestemd, kunnen hoge positieve of negatieve kassaldi ontstaan. Om ruimte te bieden voor zulke bewegingen moet het gemiddelde van de banksaldi van de gemeente in een kwartaal worden afgezet tegen deze drempelwaarde, niet de dagelijkse stand. Het banksaldo hoeft dus niet continu beneden de drempelwaarde te blijven. Een banksaldo boven de drempelwaarde kan binnen het kwartaal worden gecompenseerd met banksaldi, die lager zijn dan de drempelwaarde.
Bij de controle van de jaarrekening neemt de accountant de verplichting tot schatkistbankieren mee.

Overige risico's

Gezien de samenstelling van de gemeentelijke leningenportefeuille en de kaderstelling vanuit de wet en het treasurystatuut (leningen worden alleen afgesloten in euro’s) is binnen de gemeente Arnhem geen sprake van valutarisico en/of koersrisico.

Bedrijfsvoering

Wij zijn een organisatie die midden in de samenleving staat, in verbinding is met de stad en een afspiegeling van de stad wil zijn. De gemeentelijke bedrijfsvoering verandert mee met de eisen die worden gesteld door de samenleving, het bestuur, de raad en onze eigen professionaliteit.

1.1 Ontwikkelingen binnen de bedrijfsvoering

De komende jaren zetten we in op de volgende grotere thema's:

Diversiteit en Inclusie

De gemeente wil een diverse, inclusieve organisatie zijn die de kracht van verschillen weet te waarderen, weet te benutten en kan inzetten in het belang van de stad. Iedereen moet binnen de organisatie dezelfde kansen krijgen, ongeacht leeftijd, achtergrond, seksuele geaardheid of beperking.

Informatievoorziening

Goede informatiestromen in termen van juist, volledig en tijdig zijn een essentieel element van het democratisch proces en dragen er tevens aan bij dat raad en college de besluiten die zij nemen goed kunnen uitleggen aan de stad. Inwoners hebben daar recht op. Verantwoorden wat je als overheid doet, is belangrijk voor het vertrouwen dat de samenleving in de overheid heeft.

Hybride werken

Hybride werken staat voor daar werken waar dat het meest passend is. Op de juiste plek, met de juiste mensen, op het juiste moment. Het gaat erom ons werk slim en effectief te organiseren, waarbij het doel van de activiteit, het type werk en de mate van interactie leidend zijn in de keuze waar we werken.

Weerbaarheid

Weerbaarheid is een breed thema: het heeft betrekking op professionele stevigheid en grenzen kunnen stellen. Als organisatie staan wij midden in de samenleving, dat vraagt om sensitiviteit en rolvastheid in ons handelen. Richting bestuur en raad adviseren wij onafhankelijk en vanuit onze professionaliteit.

1.2 Reguliere bedrijfsvoering

Personeel en organisatie

Het streven naar een divers samengesteld personeelsbestand en een inclusieve organisatie, waar iedereen op gelijkwaardige wijze kan deelnemen, zijn of haar talenten kan inzetten en zich welkom voelt, staat met stip op nummer één in het personeelsbeleid. Er is een bestuursopdracht geformuleerd en er is intussen een verandermanager Diversiteit en Inclusie aangesteld. De meting van de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor laat een hoge respons zien. Organisatiebreed worden themasessies belegd om meer aandacht te vragen voor het onderwerp en te komen tot concrete acties om het doel zoals geformuleerd in de bestuursopdracht te gaan behalen.

Ondanks de uitstroom door pensionering en instroom van jongeren is de gemiddelde leeftijd in onze organisatie bijna 50 jaar. De stevige investering op strategische personeelsplanning blijft overeind. Bovendien wordt de aandacht gericht op het binden en boeien van jonge collega's die al bij ons aan het werk zijn.

Het ziekteverzuim is, ondanks de hectische coronaperiode, organisatie breed gezien, dalende en het is belangrijk om dit in het komende jaar vast te houden. Verzuimmanagement en verzuimpreventie blijven heel belangrijke instrumenten. Ook in de nieuwe aanbesteding van de arbo-dienstverlening die gaat lopen is hier aandacht voor. De meldingsfrequentie en het kortdurend verzuim zijn prima op orde en zelfs aan de lage kant. Dit duidt op een grote bevlogenheid en betrokkenheid bij medewerkers. Vooral het langdurig, psychisch verzuim in de organisatie blijft het komende jaar onze aandacht vragen.

De coronacrisis heeft laten zien dat diverse aspecten van 'Het Nieuwe Werken' aan urgentie hebben gewonnen. Online samenwerken, hybride vergaderen, flexibel en meer plaats- en tijdonafhankelijk werken hebben een enorme vlucht genomen en zijn ook niet meer weg te denken. Het project Hybride werken is goed van de grond gekomen en loopt actief. Binnen dit project zijn diverse taskforces opgericht om alle deelaspecten samen op te laten lopen. Denk hierbij aan communicatie, thuiswerkplekken, cultuur en gedrag.

SBR
In de afgelopen jaren is een onevenwichtigheid ontstaan tussen de formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR). Er is een plan van aanpak opgesteld om de opgaven en de bezetting in verband met elkaar te bezien. De resultaten van de doorlichting worden in het vierde kwartaal verwacht. Dan is er, zo goed als mogelijk, inzicht in de capaciteit die nodig is om de opgaven binnen de programma's te kunnen realiseren, zijn er aandachtspunten in beeld gebracht wat betreft kwaliteit van processen en zijn richtingen voor verbetering benoemd. Parallel aan de doorlichting is gestart met de eerste stap van strategische personeelsplanning, namelijk de talentreview; een proces dat ons helpt in de 'match' vinden tussen ons menselijk kapitaal en de opgaven die gerealiseerd moeten met daarbij de juiste sturing op, en ontwikkeling van, ons menselijk kapitaal. Op basis van de doorlichting en talentreview wordt een ontwikkeltraject voor het cluster SBR geformuleerd en uitgevoerd. Algemene onderwerpen als samenwerken in een hybride en inclusieve organisatie zullen onze aandacht daarbij ook vragen.
In 2021 is ook gestart met een project om het management van SBR te voorzien van bruikbare managementinformatie. We werken aan het verder op orde brengen van de basis, zoals uit voorgaande blijkt. Streven is de tekorten niet verder op te laten lopen, en liefst te laten dalen. Tevens wordt ingezet op het laten afnemen van de beleving van werkdruk. Belangrijk is te constateren dat de opgave groot is en dat het op orde brengen van het cluster een lange adem vraagt en daarmee enkele jaren in beslag zal nemen. 2022 zal in het teken staan van de implementatie van het plan van aanpak dat in het najaar van 2021 gemaakt wordt.

Informatie en automatisering
Afdeling informatie werkt vanuit een meerjarige visie en strategie aan drie thema's: informatiegestuurde organisatie, uitbreiding digitale dienstverlening & zaakgericht werken en modernisering van de werkplek. Dit alles vanuit een robuuste basis, met bijzondere aandacht en continue ontwikkeling op het gebied van informatieveiligheid, privacy en aantoonbaarheid.

Uitbreiding digitale dienstverlening
De gemeentelijke informatievoorziening, een belangrijke basis voor de dienstverlening, wordt blijvend gemonitord en bijgesteld met het oog op continuïteit, kwaliteitsverbetering én meer doelmatigheid. Dit omvat onder andere:
- We werken aan optimale dienstverlening met effectieve processen en informatiestromen.
- Informatiehuishouding met betrekking tot het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Hiermee sorteren we ook voor op de beoogde ondernemers-dienstverlening binnen het Programma Vitale Economie onder de noemer 'van bedrijven weten'.
- Sturing op de kwaliteit van archivering en duurzame bewaring om de preservering en toegankelijkheid van de analoge en digitale informatie te waarborgen.
- Afdeling Informatie werkt samen met ICT De Connectie aan de versterking van de regionale informatievoorziening. Vanuit een regionale harmonisatieagenda op het niveau van de procesondersteunende applicaties wordt de kwaliteit versterkt en de kwetsbaarheid op beheer verminderd. Hiertoe zal de informatiestrategie ook op regionaal niveau vormkrijgen en de samenwerking versterken.
- Als één van de eerste applicaties is de applicatie die onze dienstverlening door middel van het zaakgericht ondersteunt aan de beurt. De landelijke ontwikkeling 'Common Ground' krijgt een prominente plek in de aanbesteding hiervan, als eerste stap in een grote transitie die in de komende jaren verder vorm zal krijgen. De impact van deze vervanging op de organisatie zal groot zijn.

Informatiegestuurde organisatie
Informatiegestuurd werken versterken we dit jaar weer verder, onder de noemer "Informatiegestuurd Arnhem". We zetten verder in op een monitor per beleidsprogramma, op basis van indicatoren. Hiermee zorgen we dat de programma's de sturing op de doelen met meer feitelijke basis kunnen vormgeven. Het coronadashboard, de rapportage Nemia en de bestuursrapportages Zorg Dichterbij en Doorbraak naar Werk zijn hiervan reeds voorbeelden. In een stapsgewijs proces pakken we dit de komende jaren verder op. De uitvoering ervan sluit aan op de motie 'Voortaan wel meetbare doelen' 20M277.
Verder focussen wij aankomend jaar op:
- het verder vormgeven van het Arnhems dataplatform, de 'centrale waarheid' en gegevensbasis voor de monitoren;
- het verder bouwen aan analyseteams waar multidisciplinaire teams werken aan analyse en ontwikkeling van de monitoren;
- meer open data.

Modernisering werkplek

- Corona heeft de ontwikkeling van online werken in een stroomversnelling gebracht. De ondersteuning van het online samenwerken krijgt steeds verder vorm.
- Het nieuwe sociale intranet wordt een nieuwe online ontmoetingsplek die het kennisdelen en ontmoeten zal vergemakkelijken.
- Door genoemde ontwikkelingen zal het gebruik van het stadskantoor en het stadhuis in de toekomst anders zijn dan voorheen. Hybride werken in de vergaderruimtes zal verdere investeringen vragen en de facilitering van de thuiswerkplek zal verdere aandacht vragen.

Informatieveiligheid, privacy & auditing

De gemeente heeft steeds meer gegevens. Enerzijds gaat het hier om persoonsgegevens. Inwoners mogen erop vertrouwen dat hun privacy bij ons geborgd is: we gaan goed om met gegevens en vragen alleen wat nodig is. Anderzijds hebben we veel informatiestromen die belangrijk zijn voor de continuïteit van onze bedrijfsvoering en dus veilig moeten zijn. De veranderende wetgeving zorgt ook voor aanpassingen in ons informatiebeleid. Met auditing wordt aantoonbaar gemaakt dat de gemeente hierop in control is. De in 2021 uitgevoerde nulmeting op het gebied van bewustzijn bij medewerkers zal leiden tot acties die medewerkers beter in staat stellen goed met de gegevens van de inwoners en organisatie om te gaan.

Financiën en control

De afdeling Financiën en Control acteert vanuit het visiedocument dat medio 2020 door de afdeling is opgesteld. Centraal thema hierbij is "wij brengen Arnhem verder, met betrokkenheid, onafhankelijk advies en ondersteuning, met kennis en innovaties."
In het afgelopen jaar zijn goede stappen gezet, bijvoorbeeld op het terrein van de actualisatie van het financieel beleidskader, het voorzien in stuurinformatie, de verdere verbetering van ondersteuning en advies bij de producten uit de P&C cyclus en het versterken van de administratieve organisatie.
Onder andere door een pilot Robotic Process Automation is invulling gegeven aan de ambitie op het gebied van innovatie.
In 2022 geven we dit een vervolg en bouwen we dit uit zowel binnen de afdeling als ook naar onze stakeholders toe. In onze financiële administratie en processen brengen we samen met De Connectie de basis verder op orde. We werken in nauwe samenwerking met Informatie verder aan 'Informatiegestuurd Arnhem'.
Ten slotte willen we meer structuur en eenduidigheid aanbrengen in de rollen en werkzaamheden van Gegevensmanagers en Business Control. Invoering van Strategische Personeelsplanning is daaraan ondersteunend en zullen we in 2022 afronden en inzetten.

Auditing en risicomanagement

In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt ingegaan op het beleid voor risicomanagement, het risicoprofiel en de benodigde weerstandscapaciteit, de relatie met de financiële kengetallen en de belangrijkste risico's. De aanpak van risicomanagement is gebaseerd op de nota Risicomanagement en weerstandsvermogen, zoals vastgesteld in de raad van 16 september 2020.
Speerpunten voor de aanpak in 2021 zijn:

- een betere sturing op de maatregelen voor met name de belangrijkste risico's;
- extra aandacht in de vorm van risicosessies voor een aantal grote projecten (bijvoorbeeld de aanpak van Arnhem Oost en de Lauwersgrachtalliantie);
- evaluatie van de jaarresultaten 2021 ten opzichte van het risicoprofiel 2021;
- trainingen risicomanagement van medewerkers om deze goed te faciliteren om risico's goed in beeld te kunnen brengen en hierop te sturen.

In de gemeentewet is in art. 213a vastgelegd dat gemeenten onderzoeken doen naar de doeltreffendheid en doelmatigheid en hierover de raad informeren. Bij de bespreking van de Perspectiefnota 2022-2025 is door de raad onderstreept dat het belangrijk is dit soort onderzoeken ook in Arnhem uit te voeren.
Sinds begin van dit jaar ontvangt de raad ieder kwartaal een overzicht van lopende externe onderzoeken. Enkele onderzoeken dragen kenmerken van onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid, maar deze onderzoeken worden op dit moment niet expliciet als 213a onderzoeken geduid.
In september 2021 is de raad geïnformeerd over de vernieuwde aanpak van 213a onderzoeken in Arnhem vanaf 2022. In dezelfde brief is ook het vervolg op de onderzoeken volgens de methode Duisenberg en de aanpak voor het actueel houden van de begroting (zero based opbouwen programma's) opgenomen. Het college heeft in deze Begroting middelen vrijgemaakt voor het kunnen (laten) uitvoeren alle hiervoor genoemde onderzoeken.

Rechtmatigheid en financial audits
Op 26 mei j.l. heeft de gemeenteraad ingestemd met het raadsbesluit 'intern controleplan'. Hiermee heeft de raad het normenkader voor de rechtmatigheidsverantwoording, de controletoleranties en de te benoemen onderdelen in de bedrijfsvoeringsparagraaf vastgesteld. In het intern controleplan en het raadsvoorstel is aangegeven dat het invoeren van de rechtmatigheidsverantwoording per 2021 waarschijnlijk, maar niet zeker is. Informatie die na het vaststellen beschikbaar is gekomen wijst uit dat de rechtmatigheidsverantwoording per 2021 niet door gaat en dat deze (waarschijnlijk) vanaf 2022 afgegeven moet worden.

Over het uitstellen van de rechtmatigheidsverantwoording is de raad op 7 september geïnformeerd. In deze raadsbrief is eveneens aangegeven dat het college de voorbereidingen en de werkzaamheden die gepland zijn middels het interne controleplan 2021 gedurende 2021 wel zal blijven uitvoeren alsof de rechtmatigheidsverantwoording al afgegeven moet worden. Dit zogenaamde 'proefdraaien' is op dit moment in volle gang en gebeurt gedurende heel 2021 in afstemming met de externe accountant. Over de uitkomsten van deze controlewerkzaamheden wordt de raad geïnformeerd via de paragraaf bedrijfsvoering in de jaarstukken 2021.

Juridische zaken

Advisering
Arnhem heeft de ambitie in besluitvorming meer transparantie te bereiken waar het gaat om de (voorbereiding van) raadsvoorstellen. Vanuit de afdeling Juridische Zaken wordt dit proces ondersteund.
Het specifieke terrein van de burgemeestersbevoegdheden Openbare Orde en Veiligheid heeft in het afgelopen jaar veel prioriteit gevraagd. Dit zal gelet op de conclusies in het onderzoek van de Rekenkamer van 19 juni 2021 "De wet van de stimulerende achterstand" de komende jaren nog meer het geval zijn. De gemeente Arnhem zal verder deelnemen aan het Experiment gesloten coffeeshopketen (wietexperiment). Daarbij is recentelijk het project BOTOC (Breed Offensief Tegen Ondermijnende Criminaliteit) van start gegaan. Naast de normale werkzaamheden voor de Afdeling Veiligheid, neemt Juridische Zaken in beide projecten intensief deel.
Ook dit jaar zal weer veel aandacht blijven gaan naar de invoering van de nieuwe Omgevingswet, die wederom is vertraagd. Ook hier wordt door Juridische Zaken intensief samengewerkt met beleidsafdelingen en in dit geval ook ICT. De verwachting is verder dat dit jaar de energietransitie, het hybride werken en ondersteuning van wijkinitiatieven ook de nodige aandacht zullen vragen van Juridische Zaken.

Juridische procedures
De afdeling Juridische Zaken hecht vanzelfsprekend aan de grondbeginselen van de rechtsstaat. Daarom werd ook al vóór de Toeslagenaffaire bij advisering in concrete zaken en afwikkeling van procedures niet alleen gekeken naar de rechtmatigheid van de beslissingen, maar ook naar mogelijke concrete maatwerkoplossingen. De medewerkers die bezwaren en klachten afhandelen hebben op dit moment extra aandacht voor de gedupeerden van de toeslagenaffaire.

Het afgelopen jaar hebben de medewerkers van Juridische Zaken zich verdiept in de wijze waarop in juridische stukken meer inclusief kan worden gecommuniceerd. Ter ondersteuning van dit proces heeft een groot deel van de afdeling Juridische Zaken in het kader van Direct Duidelijk trainingen op dit gebied gevolgd. Behalve dat individuele medewerkers kennis in deze sessies hebben opgedaan, wordt er de komende tijd gewerkt aan een verdere verbeterslag van stukken van de afdeling. Dit proces zal de komende jaren blijvende aandacht krijgen.

Control
De afdeling Juridische Zaken hecht aan transparantie zodat de burger op de hoogte kan zijn van zijn rechten en plichten. Al jaren kunnen burgers via www.overheid.nl bijvoorbeeld de lokale regelgeving van de gemeente Arnhem en zijn mandaten vinden. Met de inwerkingtreding van de Wet electronische publicaties op 1 juli 2021 is er nog betere ontsluiting van informatie voor de burger mogelijk. Zo moeten bijvoorbeeld ook kennisgevingen van vergunningen worden gepubliceerd. Burgers die in het bezit zijn van een account "Berichten over uw buurt" krijgen deze meldingen automatisch in hun mailbox. Juridische Zaken is opdrachtgever en neemt deel aan projectteam samen met projectleden uit Vergunning & Handhaving, Strategie Beleid en Regie. Zij leiden de invoering van deze wet in goede banen, voorzien medewerkers van informatie en bekijken waar processen nog verder kunnen worden verbeterd.

Ook openheid van informatie voor de burger is van belang. Juridische Zaken adviseert al jaren lang medewerkers die verzoeken in het kader van de Wet openbaarheid van bestuur behandelen en gaat daar in het nieuwe jaar ook mee door. Door te participeren in het kernteam Open Data van de gemeente Arnhem is ook vanuit Juridische Zaken prioriteit gegeven aan het beschikbaar stellen van Wob-verzoeken, besluiten en bijlagen als Open Data.

Open data zijn gegevens en informatie van de gemeente die voor iedereen beschikbaar en toegankelijk zijn gemaakt in een digitaal formaat. Deze werkwijze past bij een transparante, betrouwbare en goed controleerbare overheid. Halverwege 2021 hebben medewerkers van Juridische Zaken tevens de taak gekregen om als Wob-coördinator de behandelaar in het Wob-proces te ondersteunen. En vanzelfsprekend worden de ontwikkelingen ten aanzien van de Wet open overheid nauwgezet vanuit Juridische Zaken gevolgd.

Communicatie

Inclusieve gemeentelijke communicatie

Als gemeente gaan we voor communicatie die begrijpelijk is en waarbij iedereen zich gezien en begrepen voelt. Dat doen we langs de volgende lijnen:

Schrijven in voor iedereen begrijpelijke taal

Wij gaan verder met bewustwording en training van de gemeentelijke organisatie. We gaan het gesprek aan met onze gemeenschappelijke regelingen en uitvoeringsorganisaties, om hen ertoe te bewegen om ook taalniveau B1 als norm te nemen. We zetten een Lezerspanel op. De deelnemers worden breed geworven onder de inwoners van Arnhem. Zij gaan een aantal keren per jaar feedback geven op onze schriftelijke communicatie. En ten slotte gaan we een proef houden met beeldbrieven.

Verdere verbeteren toegankelijkheid websites

We werken door aan de verbeterslag van www.arnhem.nl en gaan andere aan de gemeente verbonden sites (laten) toetsen aan de wettelijke eisen. We richten een proces in om ervoor te zorgen dat de eisen op het gebied van toegankelijkheid (en beveiliging) voor toekomstige websites vooraf zijn geborgd.

Communicatie waarin alle Arnhemmers zich herkennen

We onderzoeken of we in onze communicatie aansprekend zijn voor álle Arnhemmers en wat we eventueel beter kunnen doen. Op basis van de input die we in de tweede helft van 2021 verzamelen, maken we in 2022 een plan om de gemeentelijke communicatie nog inclusiever te maken.

Overzicht formatie

Totaal aantal FTE Arnhem	Realisatie Bezetting 31.12.2020	Begroting Formatie 2021	Begroting Formatie 2022	Begroting Formatie 2023	Begroting Formatie 2024	Begroting Formatie 2025
Bestuur						
Aantal FTE Raad	39	39	39	39	39	39
Aantal FTE College B&W	7	7	7	7	7	7
Personeel						
Aantal FTE ambtelijke organisatie formatie	949	981	960	938	937	935
Totaal personeel gemeente Arnhem	**949**	**981**	**960**	**938**	**937**	**935**

Verloop formatie

	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Aantal FTE ambtelijke organisatie Begroting 2021-2024	**916**	**912**	**912**	**912**	**912**
Bij: consulent W&I-Handhaving: zorgfraude	2	2	2	2	2
Bij: integraal handhaver 0,6 fte areaal	1	1	1	1	1
Bij: bijdrage economie SBR	1	1	1	1	1
Bij: 2e jaar 11 trainees 1/3/21 tot 1/3/22	9	2			
Bij: formatie Bedrijfsvoering	15	15	13	12	10
Bij: 8,0 fte doorontwikkeling burgerzaken	8	8	5	5	5
Bij: straatcoaches	4	4	4	4	4
Bij: participatiecoaches bureau Nieuwkomers - pilot - 2021	4				
Bij: kredietadviseur duurzaamheidsleningen 21-25	1	1	1	1	1
Bij: uitbreiding vaste formatie PIM (vermindering inhuur)	2	2	2	2	2
Bij: interventiespecialist Zorg en Veiligheid	1	1	1	1	1
Bij: netwerkmanager arbeidsmarkt regio Midden Gelderland	0	0			
Bij: capaciteit cluster Strategie Beleid en Regie	20	15			
Af: invulling taakstelling Gelrepas	-3	-3	-3	-3	-3
Afronding	-1	-1	-1	-1	-1
Aantal FTE ambtelijke organisatie Begroting 2022-2025	**981**	**960**	**938**	**937**	**935**

Toelichting bij de grootste mutaties:

- Gedurende de periode 1 maart 2021 tot 1 maart 2022 zijn er 11 trainees aan de formatie toegevoegd. Omgerekend op jaarbasis is dit gemiddeld 9 fte in 2021 en gemiddeld 2 fte in 2022. Dekking hiervoor vindt plaats uit het jongerenbudget.
- Om te kunnen anticiperen op de toenemende vraag naar hoogwaardige en complexe producten zijn voor de verdere doorontwikkeling van het cluster Bedrijfsvoering vanaf 2021 bestaande budgetten omgezet naar formatie. In 2022 gaat het hierbij om 15 fte, aflopend naar 10 fte in 2025. Deze formatieve uitbreiding is als volgt vertaald:
  - 2,0 fte voor capaciteit artikel 44 vragen
  - 1,0 fte voor P&O
  - 4,0 fte voor Informatie
  - 3,0 fte voor F&C
  - 3,5 fte voor het oplossen van een eerder opgelegde formatieve taakstelling

  Daarnaast is er in de Perspectiefnota 2022-2025 voor de jaren 2022 en 2023 € 150.000 beschikbaar gesteld ten behoeve van een inclusieve gemeentelijke organisatie en € 50.000 voor 2024. Dit is circa 1,5 fte in 2022 en 2023 en 0,5 fte in 2024.
- Voor de doorontwikkeling van Burgerzaken is bij de Perspectiefnota 2021-2024 budget beschikbaar gesteld. Naar verwachting zal dit rond de 8 fte formatie-uitbreiding betreffen in 2021 en 2022, aflopend naar structureel circa 5 fte vanaf 2023.
- In de Perspectiefnota 2022 zijn voor de jaren 2021 en 2022 extra middelen beschikbaar gesteld voor het cluster Strategie, Beleid en Regie om het cluster in staat te stellen de personele formatie in evenwicht te brengen met de gevraagde inzet op de gemeentelijke programma's. Voor 2021 is € 2 miljoen beschikbaar gesteld en voor 2022 € 1,5 miljoen. Dit is globaal vertaald naar formatie 20 fte in 2021 en 15 fte in 2022.

	Realisatie 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Aantal FTE ambtelijke organisatie	949	981	960	938	937	935
Saldo personeelsbudget loonsom (in € 1.000)	75.416	82.723	81.261	79.128	79.028	79.028
Gemiddelde loonsom (in €)	79.459	84.325	84.638	84.377	84.361	84.496

Verbonden partijen

De gemeente neemt deel in diverse rechtsvormen zowel publiek als privaat. Wanneer de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft in een andere partij, is dat voor de gemeente een verbonden partij. Samenwerking met andere partijen is een manier om publieke taken uit te voeren, die bijdragen aan het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen. Deelnemingen in andere partijen brengen risico's met zich mee zowel bestuurlijk, maatschappelijk als financieel.

Verbonden partijen twee gemeentelijke rollen

De gemeente vervult twee rollen richting de verbonden partijen: de rol van eigenaar en de rol van opdrachtgever. Tussen beide rollen en de belangen die daaruit voortvloeien, kan een spanningsveld bestaan.

In de eigenaarsrol beslist de gemeente over de oprichting, de missie, de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verbonden partij. Het gemeentebestuur is mede eigenaar van de verbonden partij en draagt bestuurlijke verantwoordelijkheid (de gemeente neemt deel aan het bestuur). De eigenaarsrol richt zich vooral op de continuïteit en de levensvatbaarheid van de (samenwerkings)organisatie.

De gemeente is ook opdrachtgever van de verbonden partij. De verbonden partij levert diensten of producten of is uitvoerder van gemeentelijk beleid. Veelal in de vorm van een basispakket dat door alle deelnemers in de samenwerking wordt afgenomen, met daarnaast een aanvullend pakket dat voor afzonderlijke deelnemers op maat wordt afgesproken.

Het financieel belang is gekoppeld aan beide rollen. Als opdrachtgever heeft de gemeente belang bij een zo goed mogelijke prijs-/kwaliteitsverhouding voor de afgesproken dienstverlening en deze moet passen binnen de kaders van de gemeentebegroting. Als eigenaar draagt de gemeente het 'ondernemersrisico' van de samenwerking. Als de financiële resultaten tegenvallen, zal de gemeente de tekorten moeten aanvullen.

Actuele kaders

Kadernota verbonden partijen gemeente Arnhem

In 2016 is de visie van de gemeente Arnhem op de verbonden partijen vastgelegd in de kadernota verbonden partijen 2016 gemeente Arnhem, met daarin uitvoeringsrichtlijnen over de wijze van sturen en beheersen. Uitgangspunt is om hierbij uit te gaan van een risicogerichte aanpak, onder andere door het instellen van een governance code en het toepassen van een 'risicokompas'.

BBV-Notitie verbonden partijen

Ook de Notitie verbonden partijen van de Commissie BBV uit oktober 2016 geeft verplichte en aanbevolen kaders ten aanzien van verbonden partijen. In deze notitie wordt uiteengezet wanneer sprake is van een financieel en bestuurlijk belang. Van een financieel belang is sprake als de gemeente de middelen zoals vermogen of leningen, die aan een partij ter beschikking zijn gesteld, niet terugkrijgt bij faillissement van die partij of indien financiële problemen bij de derde partij kunnen worden verhaald bij de gemeente. Bij een bestuurlijk belang gaat het om het hebben van zeggenschap van de gemeente in een derde partij, hetzij omdat de gemeente een zetel in het bestuur heeft, hetzij omdat ze via aandelen mee kan stemmen.

Wet gemeenschappelijke regeling

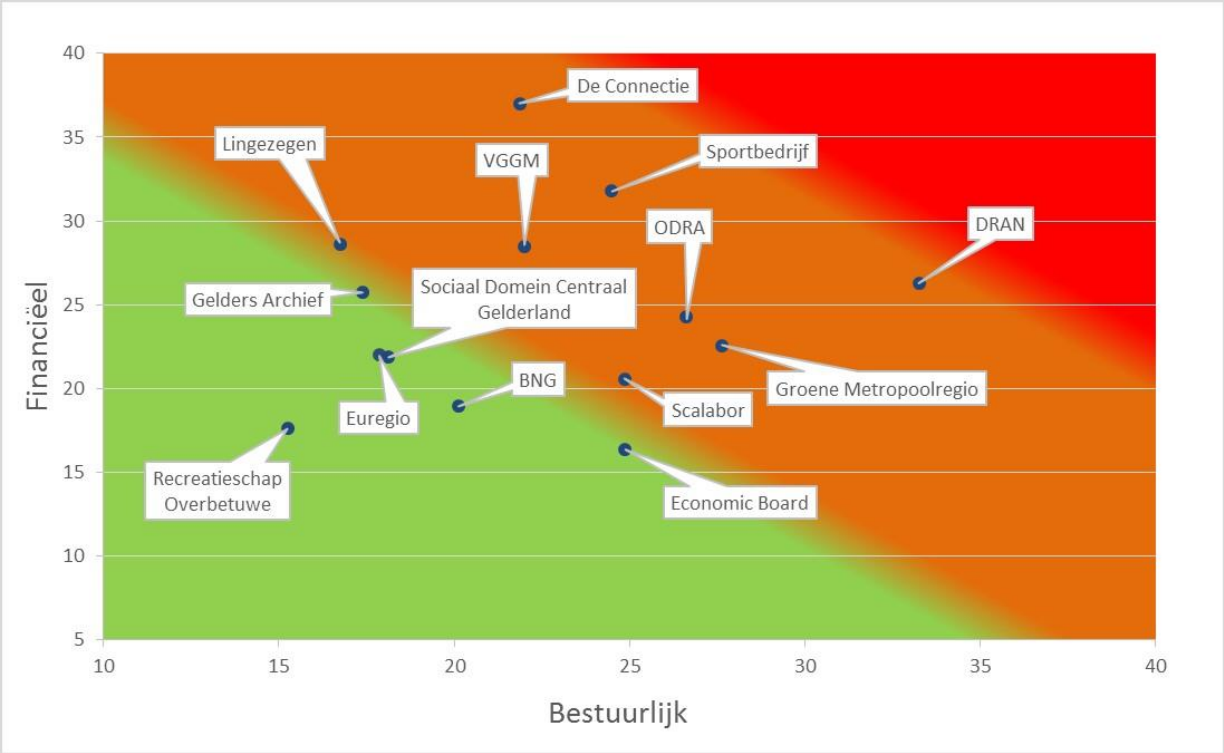
Een ander extern kader betreft de Wet gemeenschappelijke regeling (Wgr). In juli 2020 is door de minister van Binnenlandse zaken een voorstel tot wijziging van deze wet ingediend die erop gericht is de kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraad bij taken die in gemeenschappelijke regelingen worden uitgevoerd te versterken. Op 1 juni 2021 heeft de Tweede Kamer het wetsvoorstel aangenomen. De Eerste Kamer zal naar verwachting in het najaar van 2021 stemmen over het wetsvoorstel.

Diversiteit en inclusiviteit

Binnen de gemeentelijke organisatie worden stappen gezet om te komen tot een diverse en inclusieve organisatie. We vinden het belangrijk dat ook onze verbonden partijen het onderwerp diversiteit en inclusie als speerpunt van beleid hebben. Tijdens het raadsdebat op 14 juli 2021 is daarom door wethouder Jan van Dellen de toezegging gedaan dat in de jaarplannen van de verbonden partijen een paragraaf komt over inclusie. In het najaar van 2021 wordt hierover het gesprek gevoerd met de verbonden partijen.

Ontwikkelingen risicovolle verbonden partijen

Niet alle verbonden partijen vragen om even veel betrokkenheid. Om de aandacht te geven aan die verbonden partijen die voor de gemeente van het grootste belang zijn, dan wel een belangrijk risico vormen (beleidsmatig of financieel) is het risicokompas toegepast. Het risicokompas is een risicoanalyse die bestaat uit een beoordeling op acht maatstaven. Deze acht maatstaven geven vorm aan de bestuurlijke en financiële verbondenheid met de partij. Door alle verbonden partijen op dezelfde wijze te beoordelen, is het mogelijk de verbonden partijen onderling te vergelijken en te bepalen welke verbonden partijen in verhouding tot elkaar een hoog risicoprofiel hebben. In de aanloop naar de Begroting 2022 heeft een actualisatie plaatsgevonden van het risicokompas. Dit heeft geresulteerd in de volgende risicokaart:

Voor de verbonden partijen, die op basis van de risicokaart in onderlinge vergelijking het hoogste scoren is een beheersstrategie opgesteld. Het betreft de volgende partijen:

- DRAN (Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen);
- Sportbedrijf Arnhem;
- De Connectie;
- ODRA (Omgevingsdienst Regio Arnhem;
- Groene Metropoolregio;
- VGGM (Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.

In het hierna volgende overzicht met verbonden partijen wordt aangegeven in welke verbonden partijen de gemeente Arnhem deelneemt en aan welke programma's hiermee een bijdrage wordt geleverd. De hierboven genoemde partijen maken onderdeel uit van dit overzicht. De beheersstrategie op deze partijen wordt in het overzicht nader toegelicht.

Relatie met paragraaf Weerstandsvermogen

De risico's die samenhangen met de verbonden partijen zijn meegewogen in de bepaling van de gewenste weerstandscapaciteit (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Toelichting bij overzicht verbonden partijen

Hierna wordt per verbonden partij een aantal gegevens weergegeven. Naast stamgegevens zijn dit het bestuurlijke en financiële belang, financiële gegevens over het vermogen en resultaat, actuele ontwikkelingen en de beheersstrategie (indien van toepassing).

Aanvullend op de hierna weergegeven verbonden partijen neemt de gemeente Arnhem tevens deel in twee Verenigingen van Eigenaars (VVE's). Het betreft de volgende VVE's:

- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 46 en 47 te Arnhem.
- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 27, 28-1 en 28-2 te Arnhem.

De gemeente heeft als eigenaar van een gedeelte van de panden zitting in het bestuur van de VVE's en heeft tevens een (gering) financieel belang. Het risicoprofiel is als laag aan te merken.

Scalabor B.V.			
Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S06 Participatie en armoedebestrijding		
Doel verbonden partij	Scalabor B.V. is een arbeidsontwikkelbedrijf dat inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de arbeidsmarktregio Midden-Gelderland ondersteunt bij het overbruggen van die afstand. Scalabor begeleidt inwoners die dat nodig hebben - in opdracht van gemeenten - naar passend en zo regulier mogelijk werk. Scalabor richt zich op het ontdekken en ontwikkelen van talenten van mensen in een werksituatie. Een belangrijke dienstverlening is het begeleiden van SW-medewerkersvan de modulaire gemeenschappelijke regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (MGR), module Werkgeverschap SW (WGSW).		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van Scalabor B.V. De gemeenschappelijke regeling Presikhaaf Bedrijven detacheert SW-medewerkers, in opdracht van de deelnemende gemeenten, bij Scalabor B.V. Daarnaast koopt gemeente Arnhem (als klant) ook ontwikkeltrajecten in bij Scalabor B.V. voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet.		
Bestuurlijk belang	De concerndirecteur van gemeente Arnhem is gemachtigd om namens de gemeente Arnhem stemrecht uit te oefenen in de vergadering van aandeelhouders.		
Financieel belang	100%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	8.138.780
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	3.603.913
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	
Ontwikkelingen	Voor 2022 en verder zien wij dat: - De termijn van het huidige aanwijsbesluit voor de Sw-medewerkers afloopt en nieuwe besluitvorming daarop moet plaatsvinden; - Een snelle terugloop van het aantal SW-medewerkers (door pensionering ed.); - Door ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en het ontbreken van benodigde vaardigheden van medewerkers het steeds lastiger voor SW-medewerkers wordt om door te stromen naar externe werkgevers; - Landelijke ontwikkelingen rondom sociale ontwikkelbedrijven (SW 2.0) een rol gaan spelen qua positionering; - De invoering van de nieuwe cao Aan de slag gevolgen kan hebben als het gaat om het beleggen van risico's van werkgeverschap. - Voor de inkoop van diensten en producten vanaf 2023 mogelijk een aanbestedingsprocedure moet worden opgestart.		
Risico profiel	Middel		

Beheersstrategie	Bij de start van het bedrijf hebben gemeenten Scalabor aangewezen als begeleider van de SW-medewerkers. De financiële afspreken onderliggend aan dit aanwijzingsbesluit hebben een looptijd van 5 jaar dus tot en met 2022, waarbij een jaar voor afloop, dus eind 2021, bekend moet zijn hoe gemeenten verder gaan. Dit is een onzekere factor voor het bedrijf, waarbij eventueel risico in geval van het niet verlengen van de aanwijzing (en de dan benodigde afbouw van het bedrijf) volledig bij het bedrijf/ de aandeelhouder ligt. Vanuit de module WGSW van MGR, waar het feitelijk werkgeverschap voor de SW-medewerkers is belegd, is reeds nu gestart met de zorgvuldige voorbereiding van het besluitvormingsproces. Om op die manier gemeenten te begeleiden in een tijdig en goed afgewogen besluit, waar mogelijk vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Sportbedrijf Arnhem

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	Het Sportbedrijf voert het sportbeleid uit. Arnhem stimuleert en faciliteert bewegen en sporten en Arnhem benut de kracht van beide, voor een beter welzijn van de stad.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem		
Bestuurlijk belang	De gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van de BV Sportbedrijf Arnhem. Als aandeelhouder is de gemeente Arnhem lid van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Het mandaat om als aandeelhouder op te treden is door het college neergelegd bij de concerndirecteur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft het volledige eigendom.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	1.626.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	21.500.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	16.634.265
Ontwikkelingen	De opdracht aan het sportbedrijf krijgt meer focus op gezondheid en bewegen en de inzet van de openbare ruimte ten behoeve van sport.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	**Sturing** Het Sportbedrijf is de grootste uitvoerder van het sportbeleid van de gemeente Arnhem. Bij de verzelfstandiging van het Sportbedrijf, zijn vanuit de gemeente als opdrachtgever en eigenaar van het Sportbedrijf, afspraken gemaakt over de informatie- en stuurmogelijkheden voor de gemeente. Om de verwachtingen over en weer beter in beeld te hebben voeren de gemeente als eigenaar en opdrachtgever en het sportbedrijf gezamenlijk, buiten de kwartaalgesprekken om, gedurende 2022, regelmatig overleg. De organisatie van het Sportbedrijf en de samenwerking met de gemeente Arnhem moet de komende jaren nog verder professionaliseren. In navolging van 2021 waar we stappen hebben gezet in werkwijze en gezamenlijk opdrachtgeverschap wordt hier in 2022 vervolg aan gegeven. De afstemming tussen de teams Leefomgeving en het Sportbedrijf komt op gang, waarmee beter invulling wordt gegeven aan het uitgangspunt van 'van wijken weten'. Het opdrachtgeverschap wordt meer gestroomlijnd. De informatievoorziening van het Sportbedrijf aan de gemeente Arnhem als opdrachtgever, is in ontwikkeling. Het betreft hier een samenspel van vraagstelling in combinatie met beantwoording van de vragen. Het Sportbedrijf heeft in de kwartaalrapportages steeds conform afgesproken format gerapporteerd. Over de kwaliteit en met name over de (on)mogelijkheden van rapportage over effectiviteit en efficiëntie van interventies in de stad wordt nog met elkaar gesproken, alsmede wensen voor de toekomst op wijkniveau. Dit is een doorlopend proces, waarin we in 2021 duidelijk stappen hebben gezet en waarmee we verder gaan in 2022. Het inzicht in de kostprijs van de producten is nog onvoldoende. In het tweede kwartaal 2019 is het sportbedrijf gekomen met een eerste aanzet ten aanzien van de kostprijs van de verschillende producten. Dit is echter nog niet volgens verwachting. In 2020 hebben we helaas weinig voortgang kunnen boeken op dit onderdeel. Voor 2021 zal de focus komen te liggen bij, inhoudelijk logische product/dienstgroepen met bijhorende activiteiten en daaraan		

gekoppelde financieel inzicht, ter verbetering van de sturing door de opdrachtgever. Dit proces is volop in gang en zal voortgezet worden in 2022 e.v..

Financieel
De financiële ratio's van het Sportbedrijf, gebaseerd op de jaarrekeningen waren onvoldoende tot 2020. In 2020 is de algemene reserve van het Sportbedrijf vergroot tot het afgesproken en gewenste niveau (€ 1,8 miljoen). Tegelijkertijd heeft corona impact gehad op het (beperkte) resultaat van het Sportbedrijf in 2020. Het eigen vermogen is daardoor afgenomen naar € 1,6 miljoen. Dit wordt nog steeds ruim voldoende geacht.

Sportbedrijf heeft 2020 afgesloten met een negatief resultaat van bijna € 0,2 miljoen. Dit valt mee, gezien de omstandigheden (sterk teruggelopen inkomsten in verband met corona). Dit is mede te danken aan kostenbesparing, uitgestelde investeringen en compensatieregelingen vanuit het Rijk. Het beperkte negatieve resultaat kan zonder zorgen opgevangen worden door het verhoogde eigen vermogen.

Voor 2021 laten de eerste prognoses zien (Q1) dat het Sportbedrijf naar verwachting een nagenoeg neutraal, of licht negatief resultaat behaalt. Eveneens door de begroting te versoberen en door steun vanuit het Rijk. Voor 2021 wordt tegelijkertijd voldaan aan de taakstelling van € 0,5 miljoen op subsidie Sportbedrijf. Voor 2022 is er een taakstelling van € 0,75 miljoen. Op dit moment wordt onderzocht hoe dit in te vullen, en of dit in de huidige situatie reëel is.

Samenwerking
De verzelfstandiging en daarmee nieuwe manier van samenwerken, veranderde rollen, verantwoordelijkheden etc. heeft tijd nodig gehad om uit te werken. In de eerste jaren van verzelfstandiging lag de nadruk voornamelijk op bedrijfsmatige aspecten en de ontvlechting van de gemeente. Het inhoudelijke gesprek over de maatschappelijke invulling van de opdracht en bijdrage aan gemeentelijke doelstellingen werd daardoor onvoldoende gevoerd. Dit werd bemoeilijkt door het wennen aan nieuwe verhoudingen, 'losse eindjes' van de verzelfstandiging en een verschillende interpretatie van bepaalde begrippen. Het Sportbedrijf was voornamelijk bezig met zelfstandig op eigen benen staan, terwijl de gemeente zocht naar het houden van de juiste mate van regie.

Vooral in de jaren na verzelfstandiging was dit het geval. Nu het Sportbedrijf na 4 jaar redelijk stabiel staat, is er weer meer ruimte gekomen om de focus te verleggen naar het gesprek op inhoud en gezamenlijke belangen. Het afgelopen jaar is de samenwerking tussen gemeente en Sportbedrijf sterk verbeterd en is er minder sprake van 'strijd' en meer sprake van samenwerking. De samenwerking blijft een onderwerp waarin continu geïnvesteerd wordt, ook in 2022 e.v..

We verwachten deze ontwikkeling met het nieuwe MT van het Sportbedrijf in 2022 voort te kunnen zetten. Deze verbeterde verstandhouding zorgt ervoor dat het risicoprofiel van het Sportbedrijf als verbonden partij lager ingeschat wordt.

NV Bank Nederlandse Gemeenten

Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	De BNG is de 'bankier ten dienste van overheden', waaronder voor gemeenten.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeente heeft minder dan 1% van de aandelen. De andere aandeelhouders zijn de Staat der Nederlanden (50%), provincies en gemeenten.		
Bestuurlijk belang	De concerntreasurer is gemachtigde voor de aandeelhoudersvergadering.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft 496.470 aandelen van de BNG in bezit (bijna 1%) en is daarmee een van de grootste gemeentelijke aandeelhouders van de BNG		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	5.097.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	155.262.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	
Ontwikkelingen	Niet van toepassing.		

Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Economic Board regio Arnhem-Nijmegen

Vestigingsplaats	Nijmegen		
Rechtsvorm	Stichting		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie		
Doel verbonden partij	Het versterken van de samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheden op de groeisectoren health, energy en food en de cross-overs daartussen, om daarmee de economische slagkracht van de regio Arnhem-Nijmegen verder te ontwikkelen en regionale groeikansen te benutten met alle voor dat doel dienstige middelen.		
Deelnemers in samenwerking	The Economic Board wordt gevormd door achttien leden vanuit de kennisinstellingen, het bedrijfsleven en de overheden.		
Bestuurlijk belang	Burgemeester A. Marcouch (voorzitter) en wethouder J. van Dellen hebben zitting in de board.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft geen rechtstreekse financiële relatie met The Economic Board. Van onze bijdrage aan de regio wordt 1 euro per inwoner door het GR doorgegeven aan The Economic Board.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	142.850
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	133.981
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	162.000
Ontwikkelingen	The Economic Board heeft zich in 2020 op diverse manieren ingezet voor economische ontwikkeling, innovatie en werkgelegenheid in de regio. Samen met overheidsinstellingen, het bedrijfsleven en de kennisinstellingen stimuleert The Economic Board innovaties in de topsectoren Energy, Health, Hightech en Food en de cross-overs daartussen. The Economic Board richt zich daarbij onder meer op het versterken van het Energy cluster in Arnhem: het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid (start-ups en scale-ups) en het stimuleren van innovaties op het gebied van energievoorziening en batterijopslag. Meer specifiek heeft The Economic Board in 2020 bijgedragen aan de realisatie van het Connectr Energy Innovation Lab als flagshipproject van het Energycluster. The Economic Board droeg in 2020 ook bij aan de nieuwe regionale agenda Groene Metropoolregio in het kader van het versterkingsproces van de regio Arnhem-Nijmegen. The Economic Board scherpte zijn eigen strategie en agenda ook aan: de focus is allereerst gericht op de versterking van de economische clusters health, hightech, food en energy; op slimme duurzaamheid (innovaties), lobby en acquisitie en specifiek op human capital/arbeidsmarkt in de regio. The Economic Board is een van de partners in de nieuwe regionale investeringsagenda met de provincie en de Groene metropoolregio, waarvoor in 2021 de eerste stappen zijn gezet. De Economic Board ontwikkelde zich verder als netwerk in de regio. Kennis, kunde en ervaring vanuit de regiogemeenten, kennisinstellingen en bedrijfsleven werden steeds meer gedeeld en ingezet voor belangrijke maatschappelijke opgaven.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

BVO De Connectie

Vestigingsplaats	Arnhem
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën
Doel verbonden partij	De Connectie is een gemeenschappelijke regeling met de gemeenten Rheden en Renkum op het gebied van bedrijfsvoering.
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem, gemeente Renkum en gemeente Rheden
Bestuurlijk belang	Opdrachtgever is de concerndirecteur, wethouder Jan van Dellen is lid van het bestuur.

Financieel belang	Het Arnhems aandeel in De Connectie bedraagt 72%.* Het hieronder opgenomen begrote resultaat betreft het resultaat na mutaties reserves.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	-352.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	14.213.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	-21.000
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	30.254.000

Ontwikkelingen

Uit onderzoek blijkt dat bij een samenwerking binnen de gemeentelijke context het 3 tot 5 jaar kost (afhankelijk van de beginsituatie) om weer op het startniveau te komen in termen van opbrengsten, klanttevredenheid, organisatie-volwassenheid en medewerkertevredenheid. Bij de start van De Connectie is onvoldoende rekening gehouden met deze zogenaamde ‘servicedip’.
Het bestuur van de Connectie onderschrijft het belang van een betaalbare bedrijfsvoering en heeft daarom een bestuursopdracht geformuleerd. De Connectie krijgt daarin de opdracht om het ontwikkelperspectief, de MJPB en het financieel perspectief 2023 e.v. te herzien en zorg te dragen voor een voorstel om tot een passend financieel kader te komen.

Risico profiel

Middel

Beheersstrategie

De Connectie is een organisatie in die volop in ontwikkeling is en waar de komende jaren veel moet gebeuren. Het is evident dat beheersing en control hierin belangrijk zijn. De beheersing is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen met de belangen van een goede bedrijfsvoeringsorganisatie. Op verschillende niveaus en vanuit verschillende perspectieven wordt er actief samengewerkt. Het bestuur, het OGO (opdrachtgeversoverleg) en de demandorganisatie zijn hierin belangrijke gremia waarin sturing en beheersing nadrukkelijk terugkomen. Het controllersoverleg vervult hierin een belangrijke adviesrol ten aanzien van de P&C-producten van de Connectie.

Er wordt in de begroting een aantal risico's beschreven die significant zijn in financiële termen, maar ook voor de dienstverlening. De beschreven risico's hebben voor een deel te maken met de uitgevoerde onderzoeken naar de totale ICT-keten van De Connectie. In samenspraak met de drie gemeenten zijn er negen verbeterpaden opgesteld die ertoe moeten leiden dat: 1. Het gewenste niveau van de informatievoorziening wordt bereikt (basis op orde). 2. De governancestructuur verder wordt ingericht waarbij afspraken worden vastgelegd over rollen, verantwoordelijkheden en de wijze van samenwerking. Gelet op de MJPB 2022-2025 en de ontwikkeling van de financiële positie is het belang van een betaalbare bedrijfsvoering groot. Het bestuur van de Connectie onderschrijft dit en heeft daarom een bestuursopdracht geformuleerd. De Connectie krijgt daarin de opdracht om het ontwikkelperspectief, de MJPB en het financieel perspectief 2023 e.v. te herzien en zorg te dragen voor een voorstel om tot een passend financieel kader te komen. De Connectie wordt gevraagd om voor de MJPB 2023 te komen met reële voorstellen tot heroriëntatie van beleid en uitgangspunten en de daarbij behorende consequenties voor de dienstverlening, financiën en risico’s in beeld te brengen.

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen

Vestigingsplaats	Arnhem
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S07 Zorg
Doel verbonden partij	In april 2016 is de Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen opgericht ten behoeve van het aanvullend vervoer Arnhem Nijmegen (Avan). Het is een gemeenschappelijke regeling, gebaseerd op een bedrijfsvoeringsorganisatie. Eén van de taken van deze Vervoersorganisatie is het regelen van het doelgroepenvervoer, waarbij sprake is van een bundeling van het doelgroepenvervoer (Wmo-vervoer, leerlingenvervoer en instellingsvervoer). Gezamenlijke sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer voor de deelnemers.
Deelnemers in samenwerking	Regio Arnhem en regio Nijmegen
Bestuurlijk belang	Wethouder R. van der Zee is lid van het bestuur

Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt volgens een verdeelsleutel bij aan de exploitatie. De kosten van de bedrijfsvoeringsorganisatie worden bepaald op basis van het inwoneraantal. De vervoerskosten op basis van rekeneenheden van het vervoer. De vervoersorganisatie heeft geen weerstandscapaciteit; tekorten komen voor rekening van de deelnemende gemeenten.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	13.002.611
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	6.743.581

Ontwikkelingen

In 2020 zijn er beleidsregels Wmo en Jeugdwet op- en vastgesteld. Ook is er een nieuwe Verordening Leerlingenvervoer aangenomen. Deze dragen bij aan het beheersen van kosten op het gebied van Doelgroepenvervoer.
Corona heeft in 2020 en 2021 effect gehad op het routegebonden en vraagafhankelijk vervoer. Met het oplopen van de vaccinatiegraad en het versoepelen van de maatregelen is het vervoer weer aangetrokken. De verwachting is dat dit weer naar het begrotingsniveau gaat. De gewijzigde verordeningen en beleidsregels zijn vanaf zomer 2020 langzaam doorgevoerd. Daarnaast lijkt de nieuwe aanbesteding positiever uit te werken dan in eerste instantie verwacht. Dit maakt dat voor 2020 de jaarcijfers doelgroepenvervoer met een positief resultaat afgesloten zijn. In 2022 verwachten we terug te gaan naar de oorspronkelijke begroting met daarbij in lijn horende kosten.

Risico profiel

Middel

Beheersstrategie

De risico's waarmee BVO DRAN te maken heeft zijn een veranderende relatie met de Provincie, een zeer dynamische omgeving, kwetsbare burgers en daarmee politieke gevoeligheid.

De risicoklasse is van hoog naar middel gezakt. Het in 2018 verschenen knoppenplan heeft ertoe geleid dat de kostenbesparingen die mogelijk waren in regionaal verband inmiddels zijn doorgevoerd en een aantal zaken zijn meegenomen in de inmiddels afgeronde aanbesteding. Aan een aantal knoppen binnen het vraagafhankelijk vervoer zal vanaf 2021 een verder vervolg worden gegeven. Een aantal knoppen kunnen enkel door de gemeente zelf beleidsmatig worden opgepakt.

De gemeente Arnhem heeft in 2020 aan een aantal van deze knoppen gedraaid door zowel beleidsregels Wmo als ook beleidsregels Leerlingenvervoer op- en vast te stellen. Dit om te kunnen blijven doen wat nodig is, maar ook een gemeentelijk kader als vertrekpunt te kunnen nemen. Het effect van deze aanpassing zal door geleidelijke invoering in 2021 beter zichtbaar worden.

De inrichting van het doelgroepenvervoer is gebaseerd op een 'open einde' systematiek. Hierom is de sturingsinformatie frequenter en gericht op continue monitoring. Structureel ontvangen we van de BVO DRAN managementinformatie en zogenaamde rittenbakken. Er is ongeveer tien keer per jaar ambtelijk en 6 keer per jaar bestuurlijk overleg. In 2021 zal informatie omtrent doelgroepenvervoer worden verwerkt in PowerBI waardoor dit onderdeel uit zal gaan maken van de komende bestuursrapportages.

Euregio Rijn-Waal

Vestigingsplaats

Kleve (D)

Rechtsvorm

Openbaar lichaam naar Duits recht

Programma

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie

Doel verbonden partij

De Euregio Rijn-Waal is een Nederlands-Duits openbaar lichaam waarbij ca 55 gemeenten en regionale overheden en Kamer van Koophandels uit de grensregio zijn aangesloten. De bevordering van de integratie van Europa en het slechten van nationale grenzen zijn centrale doelen van deze samenwerking (sinds 1 november 1993). De Euregio Rijn-Waal zet in op verbetering en intensiveren van grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie en maatschappij. In het werkgebied van de Euregio bestaan veel mogelijkheden voor een sterke economische en maatschappelijke ontwikkeling. De Euregio Rijn-Waal brengt partners bij elkaar om gezamenlijke initiatieven te starten en zo gebruik te maken van synergie-effecten. De Euregio verzorgt het programmamanagement voor het EU-programma INTERREG Duitsland-Nederland.De Euregio is geen verbonden partij in de zin van de Wet gemeenschappelijke regelingen. De Euregio is een openbaar lichaam gebaseerd op het Verdrag van Anholt. In overeenstemming met artikel 3 lid 3 van dit verdrag is voor de Euregio het Duitse recht van toepassing. Dit betekent dat voor de Euregio niet dezelfde plichten

	gelden ten aanzien van bijvoorbeeld de verzending van de begroting aan deelnemende gemeenten. In de statuten van de Euregio is vastgelegd dat de begroting een maand voor het begin van het nieuwe begrotingsjaar een begroting wordt opgeleverd. De vergaderstukken van de Euregioraad worden door de Euregio aan de gemeenteraad verzonden.		
Deelnemers in samenwerking	55 leden, te weten 30 Nederlandse en 20 Duitse gemeenten, 3 regionale instanties en 2 Kamers van Koophandel		
Bestuurlijk belang	In de Euregio Raad zitten namens de gemeente Arnhem burgemeester A. Marcouch en raadsleden V. Bouma, mw. K. Kalthoff, Y. Usta en M. Venhoek.		
Financieel belang	Beperkt. De leden betalen een (inwoneraantal gerelateerde) contributie.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	1.762.724
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	3.395.350
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	28.000
Ontwikkelingen	De Euregio geeft uitvoering aan de Strategische Agenda 2025+ die de Euregioraad in november 2020 heeft vastgesteld. Daarin zijn vier grensuitdagingen geformuleerd: economie en klimaat, arbeidsmarkt en opleiding, leefbaarheid alsmede Euregionale identiteit. Het Europees Interreg-programma VI 2021-2027 vormt de belangrijkste financieringsbron voor de projecten die hieruit voortkomen. In 2022 worden de eerste projectvoorstellen goedgekeurd, waarmee uitvoering wordt gegeven aan de Strategische Agenda. In samenwerking met de Groene Metropoolregio en Bureau Brussel worden nieuwe projectmogelijkheden onderzocht. Vanuit o.a. de duurzaamheidsagenda, die is opgesteld door het 100.000+ stedennetwerk wordt gewerkt aan projectvoorstellen met Nederlandse en Duitse projectpartners.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S02 Bereikbaarheid; S03 Economie; S10 Klimaat en energie; S12 Wonen en leefomgeving		
Doel verbonden partij	De ambitie van de Groene metropoolregio is gericht op de welvaart van de inwoners in de regio. De Groene metropoolregio werkt aan maatschappelijke opgaven op het gebied van werken, wonen, duurzaamheid, bereikbaarheid en leefbaarheid. De regio staat voor kwalitatieve groei en dus voor balans tussen groei en leefbaarheid. De ambitie is om de omvangrijke groeiopgave (huisvesting, werk en bereikbaarheid) te faciliteren en de groene leefomgeving en ontspannen leefkwaliteit in de regio te behouden en te versterken. De regio wil zich sterker profileren naar het rijk en Europa als groene, circulaire metropoolregio. De regionale agenda is hierop gericht.		
Deelnemers in samenwerking	Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar		
Bestuurlijk belang	Burgemeester Marcouch is lid van het Algemeen Bestuur van de Groene Metropolregio. Wethouder Van Dellen is voorzitter van het bestuurlijk team Productieve Regio. De wethouders van der Zee, Bouwkamp en Roelofs nemen deel aan respectievelijk de bestuurlijke teams Verbonden regio, Groene Groeiregio en Ontspannen regio.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt naar rato van inwonertal bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. * Het bedrag dat is opgenomen bij 'begrote bijdrage Arnhem' betreft de bijdrage voor de organisatiekosten. De bijdrage voor de inhoudelijke opgaven hangt samen met de regionale agenda en is nog afhankelijk van besluitvorming in de raad.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	

Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022 € 280.303
Ontwikkelingen	De Groene Metropoolregio is 1 januari 2021 als Gemeenschappelijke Regeling gestart en is de opvolger van het Gemeenschappelijk Orgaan regio Arnhem-Nijmegen. De regio wil met een sterkere regio slagvaardiger zijn in zijn bestuur en transparanter naar de colleges en gemeenteraden van de 18 regiogemeenten en koestert daarbij een stevige ambitie: - samen doorgroeien naar een groene metropoolregio met internationale betekenis en allure. - zichtbaar zijn als dé circulaire topregio van ons land en van Europa, in alle facetten van de leefomgeving. - hét voorbeeld zijn voor kwalitatieve groei met een goede balans tussen levendige stedelijkheid en ontspannen leefkwaliteit. De regionale agenda is hierop gericht. De Groene Metropoolregio gaat via de regionale agenda werken aan een groene, groeiende en bloeiende regio. De regionale agenda bevat vijf opgaven: Verbonden regio, Productieve regio, Circulaire regio, Ontspannen regio en Groene groeiregio. De regio wil samen met partners als de provincie Gelderland en The Economic Board bijdragen aan de regionale opgaven, aan nationale opgaven, aan de nieuwe Europese doelen. Deze ontwikkeling heeft financiële gevolgen. College en raad hebben in respectievelijk oktober en december 2020 ingestemd met een verhoging van de bijdrage aan de regio Arnhem-Nijmegen van €0,88 naar €2,50 per inwoner en de voorzetting van de bijdrage van de Economic Board à €1,- per inwoner. In 2021 en 2022 worden de kosten gedempt naar €1,73 per inwoner door een bijdrage van de provincie Gelderland aan de Groene Metropoolregio. Voor 2022 is een extra bedrag nodig van €157.842. Vanaf 2023 zijn de totale kosten €564.788 per jaar. Dit inclusief de bijdrage Economie Board. Via de perspectiefnota 2021 zijn de meerkosten vanaf 2022 geregeld (raadsbesluit Perspectiefnota d.d.30 juni 2021).
Risico profiel	Middel
Beheersstrategie	De gemeenteraad heeft op 16 december 2020 met de versterkte samenwerking in de regio Arnhem-Nijmegen ingestemd, onder de noemer Groene Metropoolregio en heeft hiertoe een nieuwe gemeenschappelijke regeling in het leven geroepen. Daarbij is het gemeenschappelijk orgaan regio Arnhem-Nijmegen ingetrokken. Het versterkingsproces heeft geleid tot een versterkte regio Arnhem-Nijmegen en een hogere bijdrage vanuit de 18 regiogemeenten. De raad heeft ingestemd met een bijdrage per inwoner van €2,50 ten behoeve van de basisfinanciering van de Groene Metropoolregio en continueren van de bijdrage van €1,- voor The Economic Board. De raad heeft eerder besloten om het bedrag van €101.946,-, dat in 2020 is uitgekeerd aan Arnhem bij het eindrapport vereffening van de voormalige Stadsregio, over te hevelen naar 2021 om daar in te zetten voor de meerkosten van de nieuwe gemeenschappelijke regeling. Omdat de provincie in 2021 en 2022 bijdraagt in de kosten van de basisfinanciering, heeft het college in hetzelfde raadsvoorstel aan de raad vermeld dat het verwacht in 2021 een dekkend financieel plaatje te hebben. De regio heeft medio september de definitieve regionale agenda gepresenteerd. De agenda bevat vijf regionale opgaven op het gebied van duurzaamheid, mobiliteit, ruimte en wonen, economie en toerisme, recreatie, cultuur en erfgoed met een bijpassende begroting. De gemeenteraden van de 18 regiogemeenten wordt gevraagd te besluiten over het al dan niet meedoen ('intekenen') op de verschillende opgaven. Arnhem koerst op intekenen op alle vijf de opgaven uit de regionale agenda. Dit wordt expliciet aan de raad voorgelegd via een apart raadsvoorstel. De nieuwe middelen die de uitvoering van deze regionale agenda met zich meebrengt à €412.000,- worden dit jaar nog gepresenteerd via het begrotingsprogramma S00. De bedoeling is om deze vanaf de begroting 2023 te presenteren via de betreffende inhoudelijke programma's. De raad zal via deze begroting besluiten over het al dan niet intekenen op de opgaven en het beschikbaar stellen van de middelen. Een raadsvoorstel over de regionale agenda en het intekenen op de opgaven wordt zoals gezegd separaat aangeboden.

Lingezegen

Vestigingsplaats	Arnhem
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S12 Wonen en leefomgeving

Doel verbonden partij	De realisatie en coördinatie van het beheer van Park Lingezegen op basis van het Masterplan, Intergemeentelijke structuurvisie, het Uitvoeringsprogramma en het AB-besluit 2015-004 over de Afronding van de basisuitrusting en de doorontwikkeling (AB, 04 12 2015).		
Deelnemers in samenwerking	Provincie Gelderland, Waterschap Rivierenland, gemeenten Lingewaard, Overbetuwe, Nijmegen en Arnhem.		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het Dagelijks bestuur, Wethouder R. van der Zee is lid van het Algemeen bestuur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt voor 25% bij aan de gemeenschappelijke regeling.Het hieronder opgenomen begrote resultaat (0) betreft het resultaat na onttrekking uit het beheerfonds.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	4.409.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	236.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	257.200
Ontwikkelingen	De parkorganisatie stelt in 2021 een visie 'doorontwikkeling' op. Thema's zoals natuur, recreatie, erfgoed, voedsel, landbouw, kunst en evenementen krijgen hierin een plek. De begroting in 2022 is gericht op het beheer en de doorontwikkeling. Voor een sluitende begroting 2022 wordt een beroep gedaan op het beheerfonds van het park. Het bedrag dat in het beheerfonds zit, is tezamen met de jaarlijkse bijdragen van de deelnemende gemeentes nog ruim voldoende om 20 jaar vooruit te kunnen.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S04 Onderwijs; S06 Participatie en armoedebestrijding; S07 Zorg		
Doel verbonden partij	De Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Regio Centraal Gelderland is in 2017 opgericht voor de uitvoering van taken op het terrein van het sociaal domein. De MGR bestaat uit vier modules: 'Inkoop van specialistische zorg' (aanbesteding, contractmanagement m.b.t. Jeugdzorg en WMO), Werkgeversservicepunt, Onderwijszaken en Werkgeverschap SW met daarboven een kleine beheerorganisatie.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort en Zevenaar (niet alle gemeenten doen aan alle modules mee) alsmede het UWV (Werkgeverservicepunt).		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het bestuur. In de bestuurscommissies zitten wethouders mw. M. Louwers (Werkgeversservicepunt en Werkgeverschap SW), R. van der Zee (Inkoop zorg) en B. Roelofs (Onderwijszaken).		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. Over de wijze waarop de bijdrage over de deelnemende gemeenten worden verdeeld zijn per module specifieke afspraken vastgelegd. Bij de onderwijsmodule geldt bijvoorbeeld het criterium 'leerlingaantallen en VsV-cijfers van de afgelopen 3 jaren' en bij de module WgSW het aantal inwoners met een SW-verband. * Het hieronder opgenomen begrote resultaat (0) betreft het resultaat na mutatie reserves.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	724.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	7.288.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	29.587.326

Ontwikkelingen	Ondanks de COVID-crisis heeft de MGR goede resultaten geboekt die binnen de begroting zijn gerealiseerd. In opdracht van de deelnemende gemeenten levert de MGR-organisatie een belangrijke bijdrage aan het versterken van de regionale samenwerking, meer integraliteit en ketenoptimalisering in het sociaal domein. De MGR is gevraagd alert te zijn op ontwikkelingen en opgaven die hieraan verder kunnen bijdragen. In 2022 zijn geen beleidswijzigingen met een betekenisvolle financiële impact voorzien. De MGR zet de afgesproken werkzaamheden conform haar meerjarig uitvoeringsprogramma voort. Mogelijke samenwerking op het gebied van inburgering en beschermd wonen worden onderzocht.
Risico profiel	Laag
Beheersstrategie	De MGR bestaat uit vier modules met daarboven een kleine beheerorganisatie, die efficiënt en kostenbewust opereert. Arnhem neemt deel aan alle modules en is in verhouding een grote 'klant' van de uitvoeringsorganisatie. De arbeidsovereenkomsten van medewerkers met een indicatie voor de WSW zijn per 1-1-2019 bij de nieuwe module Werkgeverschap SW ondergebracht. Daardoor is de financiële bijdrage, die eerder via Presikhaaf Bedrijven liep, in de begroting van de MGR ingebracht. In de verschillende bestuurscommissies, waarvan Arnhemse wethouders deel uitmaken, wordt inhoudelijk gesproken en gestuurd op de modules. Ook in het DB en AB van deze gemeenschappelijke regeling heeft Arnhem een stevige stem. De MGR beschikt over een meerjarig uitvoeringsplan alsmede een uitvoeringsprogramma die jaarlijks worden geactualiseerd. De tussentijdse informatievoorziening over de MGR in de vorm van onder andere periodieke bestuursrapportages is op orde. De MGR heeft zich kortom verder ontwikkeld tot een stabiele organisatie hetgeen in 2022 zal worden gecontinueerd.

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S11 Ruimtelijke ontwikkeling		
Doel verbonden partij	Goede en efficiënte vergunningverlening en handhaving op het gebied van milieu, bouwen, natuur en water.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Zevenaar en provincie Gelderland.		
Bestuurlijk belang	Wethouder Bouwkamp is lid van dagelijks bestuur en algemeen bestuur		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatiebegroting van deze gemeenschappelijke regeling. De jaarlijkse bijdrage is afhankelijk van het afgesproken werkprogramma.* Het hieronder opgenomen begrote resultaat (0) betreft het resultaat na mutaties reserves.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	932.400
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	4.838.500
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	5.634.000
Ontwikkelingen	Landelijke ontwikkelingen: invoering omgevingswet, invoering particulier bouwtoezicht. Outputsturing per 2020. Vervanging zaaksysteem in 2021.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Landelijke ontwikkelingen in wet- en regelgeving kunnen grote invloed hebben op de taakomvang en -inhoud van de omgevingsdienst ODRA. De impact van de Omgevingswet is nog steeds moeilijk in te schatten maar deze heeft waarschijnlijk een groot effect op het takenpakket ODRA. De Wet kwaliteitsborging bouwen (WKB) zal invloed hebben op de werkzaamheden die met bouw hebben te maken. Deze wet heeft een gefaseerde invoering. ODRA is samen met de deelnemende gemeenten actief bezig met de invoering van de Omgevingswet en WKB en rapporteert hier geregeld over. Door actief met komende ontwikkelingen bezig te zijn kan beter geanticipeerd worden op eventuele grote consequenties voor het personeelsbestand van ODRA. De omvang van het takenpakket van ODRA op het gebied van bouw, vergunningverlening en toezicht is direct afhankelijk van initiatieven van particulieren en bedrijven in de stad. Er kunnen grote verschillen zitten tussen jaren. Om hierop te anticiperen houdt ODRA een flexibele schil met personeel aan. Met de systematiek van outputfinanciering en een prognose		

van de gemeente op de bouwontwikkelingen wordt het beter mogelijk om de kosten voor de gemeente vooraf in te schatten.
De invoering van outputgericht sturen en betalen per 2020 heeft niet geleid tot onverwachte financiële effecten of andere ongewenste neveneffecten. Door de corona crisis is het echter nog niet mogelijk om op basis van de cijfers conclusies te trekken voor latere jaren. In het najaar 2021 zal ODRA een eerste evaluatie van de outputsturing opstellen.
De bij omgevingsdienst ODRA onderkende risico's voor gemeente Arnhem worden op de volgende wijzen beheerst. Allereerst is er maandelijks werkoverleg tussen de accounthouders van beide partijen. Relevante ontwikkelingen kunnen daar als eerste gesignaleerd worden. ODRA levert maandelijks productiecijfers en urenoverzichten. De cijfers worden met deze frequentie ook in het accountoverleg besproken. Realisatie van producten en uren kan zo getoetst worden aan planning en budget, zonodig kan worden bijgestuurd en zullen relevante ontwikkelingen gemeld worden in de financiële cyclus van de gemeente.
De portefeuillehouder heeft zitting in het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur van ODRA. Meerdere keren per jaar worden financiële tussenrapportages van ODRA in de vorm van een financieel dashboard in de bestuursvergaderingen besproken. De business controler Arnhem adviseert de portefeuillehouder op deze rapportages en kan risico's vroegtijdig signaleren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan oplopende personeelskosten door schaarste op de arbeidsmarkt of bevindingen van de accountant.

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S05 Cultuur		
Doel verbonden partij	Het gezamenlijk vorm en inhoud geven aan het Gelders Archief, een samenwerking van de gemeentelijke archieven van Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal, Provincie en het Rijksarchief Gelderland. Aanvullend zijn taken afgesproken op het terrein van het beheer, het behoud, de presentatie en informatieverstrekking van de historie van de stad Arnhem en de omgeving daarvan.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeenten Renkum, Rheden en Rozendaal en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Met de Provincie Gelderland vinden onderhandelingen plaats over toetreding tot de Gemeenschappelijke Regeling.		
Bestuurlijk belang	Wethouders J. van Dellen en B.Roelofs maken deel uit van het bestuur		
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	368.453
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	20.140.960
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	1.110.339
Ontwikkelingen	De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen heeft aangegeven op termijn (voorzien op 1 januari 2024) uit te willen treden uit de Gemeenschappelijke Regelingen ten behoeve van de Regionale Historische Centra (RHC's), waaronder het Gelders Archief. Het Rijk wil wel de financiering op niveau houden voor het behoud en beheer van de fysieke rijksarchieven binnen de RHC's. De digitale rijksarchieven gaan volledig naar het e-depot van het Nationaal Archief. Daarnaast heeft het Ministerie van OCW eind 2020 aangegeven niet te willen dat de RHC's gebruik blijven maken van het e-depot van het Nationaal Archief, maar dat zij hiervoor een eigen voorziening dienen op te richten.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S01 Veiligheid; S07 Zorg; S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	In deze regeling participeren (inclusief Arnhem) 15 gemeenten. Het betreft hier een wettelijk aangewezen organisatie met taken op het terrein van de brandweer (hulpverlening), volksgezondheid en rampenbestrijding. Veiligheid en gezondheid zijn in de regio de kerntaken.		
Deelnemers in samenwerking	15 gemeenten (inclusief Arnhem) participeren in de gemeenschappelijke regeling.		
Bestuurlijk belang	Burgemeester A. Marcouch en wethouder R. van der Zee maken deel uit van het (dagelijks) bestuur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. Over de wijze waarop de bijdrage over de deelnemende gemeenten is verdeeld zijn per onderdeel specifieke afspraken gemaakt en vastgelegd. * Het hieronder opgenomen begrote resultaat (0) betreft het resultaat na mutaties reserves.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	9.884.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	49.663.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	17.405.000

Ontwikkelingen

Volksgezondheid
GGD Gelderland Midden heeft ook in 2021 een centrale rol in de bestrijding van de coronapandemie. Daarvoor is een apart organisatieonderdeel ingericht. De extra inzet (testen, bron- en contactonderzoek en vaccineren) vraagt een grote inspanning van de organisatie. Met aanpassingen in de werkwijze (contacten niet altijd face-to-face maar ook telefonisch of via beeldbellen) blijft de reguliere zorg zoveel mogelijk gehandhaafd. Speciale aandacht is daarbij gericht op het voorkomen van situaties waarin kinderen ernstig ziek kunnen worden of in een onveilige situatie terecht kunnen komen.
Het Rijksvaccinatieprogramma wordt conform opzet uitgevoerd.

De bestrijding van het coronavirus heeft forse financiële gevolgen voor VGGM. Ook in 2021 compenseert het Rijk de extra kosten die door GGD'en en Veiligheidsregio's worden gemaakt. Voor 2022 zijn hierover nog geen afspraken gemaakt.

De aanpak van de coronapandemie zal, zo voorziet het bestuur, meerjarige effecten hebben op de dienstverlening van VGGM. Uitdagingen voor de komende jaren zijn gelegen o.a. in het versterken van de infectieziektenbestrijding en de preventie en gezondheidsbevordering van kwetsbare groepen.

In 2021 is de regionale visie op publieke gezondheid geactualiseerd, op basis van de kaders van onder meer de landelijke nota gezondheidsbeleid, de Volksgezondheid Toekomstverkenning (VTV) en het Nationaal Programma Preventie. Deze regionale visie is richtinggevend voor de inzet van VGGM in 2022 en volgende jaren.

Brandweer / Crisisbeheersing
Op het vlak van brandweer en crisisbeheersing zijn, vanwege de coronapandemie, de ambities vanuit 2020 en 2021 doorgeschoven naar 2022. Gepland is dat eind 2022 de centrale meldkamer Oost-Nederland in Apeldoorn operationeel wordt. Vanaf dat moment vinden de meldkameractiviteiten voor de regio Gelderland-Midden vanuit deze meldkamer plaats. De 5 Veiligheidsregio's die vanaf eind 2022 samenwerken in de Meldkamer Oost-Nederland hebben gezamenlijk informatievoorziening en informatie delen als een belangrijk thema voor de nieuwe meldkamer benoemd.
Informatievoorziening en informatiegestuurd werken om beter beleid te kunnen maken, beter te kunnen managen, meer risico's te kunnen voorspellen en veiliger en efficiënter te kunnen werken, vormt daarnaast ook een centraal thema binnen de VGGM zelf. Het Programma Informatievoorziening 2020-2025, dat in 2020 is vastgesteld door het veiligheidsberaad, is daarbij leidend.

Op 20 januari 2021 heeft het Algemeen Bestuur de verdeelsleutel Gemeentefonds Cluster Openbare Orde en Veiligheid sub cluster brandweer gekozen als nieuwe verdeelsleutel voor de gemeentelijke bijdragen brandweer. Deze verdeelsleutel voldoet aan de criteria die zijn gesteld, namelijk eerlijk, robuust en solidair.

De nieuwe verdeelsleutel en het overgangsmodel leiden tot herverdeeleffecten. Sommige gemeenten hebben nadeel van deze nieuwe verdeelsleutel, anderen weer voordeel. Voor Arnhem leidt deze nieuwe verdeelsleutel niet tot een hogere bijdrage in 2022.
De financiële gevolgen van deze verdeelsleutel en het daarbij gekozen overgangsmodel zijn verwerkt in deze begroting 2022.
Het Algemeen Bestuur heeft de wens uitgesproken de huisvestingskosten van de brandweerkazernes ook te regionaliseren. Het betreft hier een complex vraagstuk wat de nodige tijd en aandacht zal vragen. Komende periode wordt nader onderzocht wanneer en op welke wijze gekomen kan worden tot een beleidsmatig en financieel huisvestingskader, inclusief mogelijke overgangsmodellen. Ook moet helder worden wat dit nieuwe huisvestingskader voor ons eigen huisvestingskader gaat betekenen.

Risico profiel

Middel

Beheersstrategie

De veiligheids- en gezondheidsregio Gelderland Midden is een wettelijk aangewezen regeling waarin wordt samengewerkt met 15 verschillende gemeenten. De taken zijn onder verdeeld in een vijftal programma's (crisisbeheersing, brandweerzorg, GGD, ambulancezorg en bedrijfsvoering). VGGM wijst in haar begroting 2022 op de volgende risico's :
- Meerjarig effect van het COVID19 virus; preventie ten aanzien van kwetsbare groepen, advisering van hygiënemaatregelen, versterking infectieziektebestrijding, terug op niveau van reguliere diensten voor derden zoals reizigersvaccinaties en binden van medewerkers en vrijwilligers aan de organisatie;
- Naar aanleiding van de implementatie van de Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren (WNRA) is een complexiteit met betrekking tot de positie van de vrijwilligers ontstaan. Op basis van de huidige wet- en regelgeving is het onderscheid tussen een brandweervrijwilliger en een brandweermedewerker nauwelijks te maken. Hiermee heeft de invoering van WNRA een groot financieel risico op de betaalbaarheid van het huidige brandweermodel. Landelijk heeft een Denktank een oplossing voor deze ontstane situatie bedacht in de vorm van taakdifferentiatie. De financiële consequenties van de taakdifferentiatie worden nog nader geanalyseerd;
- Verdeelsleutel huisvestingskosten brandweer. De gemeentelijke bijdragen aan de brandweer zijn op basis van een nieuwe verdeelsleutel vastgesteld. De (regionale) huisvestingskosten van de kazernes en andere brandweeronderdelen zijn daarvan vooralsnog uitgezonderd;
- Arbeidsontwikkelingen, waaronder functiewaardering van verpleegkundigen. Vergelijkbare organisaties hebben verpleegkundigen hoger ingeschaald. Een aanpassing van de functiewaardering heeft grote consequenties op het budget of op de dienstverlening van de Jeugdgezondheidszorg en Algemene gezondheidszorg. Hiervoor is in de gemeentelijke begroting een extra budget opgenomen. Dat geldt ook voor de ICT-lasten;
- Toenemende ICT-lasten als gevolg van verdere digitalisering en plaats onafhankelijk werken. Meerdere (verouderde) systemen dienen op korte termijn vernieuwd te worden gebracht en toenemende gebruikerswensen gebaseerd op maatschappelijke 0ntwikkelingen zijn niet passend binnen de huidige ICTbudgetten.
- De grote druk op (gemeentelijke)financiën en bij andere opdrachtgevers leidt tot continuïteitsrisico’s van niet door gemeentelijke bijdrage gefinancierde activiteiten.

De beheersing van bovenstaande risico's is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen. Het regionaal controllersoverleg en de Financiële Commissie die regelmatig bijeen komen vervullen hierin een belangrijke adviesrol, ook ten aanzien van de P&C-producten van de VGGM. Daarnaast wordt er actief samengewerkt bij bestuurlijke opdrachten. Per programma is door de VGGM een doelenboom opgesteld waarbij tevens de belangrijkste risicofactoren en mitiganten zijn genoemd.
Aan de hand van de zogenaamde “kans x effect”-methode wordt jaarlijks door VGGM een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijke risico’s en een kwantificering daarvan. Bij benadering wordt er een indicatie gegeven van het voor de organisatie benodigde weerstandsvermogen. Dit weerstandsvermogen wordt gevormd door de totale impact van de gekwantificeerde risico’s te relateren aan de weerstands-capaciteit (zijnde het beschikbare eigen vermogen).

Daarnaast ontvangen de deelnemende gemeenten gedurende het jaar tussenrapportages van VGGM waarin wordt stilgestaan bij de actuele ontwikkelingen en de verwachtingen m.b.t. de risico's worden beschreven.

Zowel de burgemeester als de wethouder publieke gezondheid zijn lid van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur van VGGM. Het dagelijks bestuur en algemeen bestuur komen afzonderlijk van elkaar jaarlijks 5 keer bij elkaar. Onderwerp van gesprek is onder andere de P&C cyclus. Begrotingen en jaarrekeningen worden daar vastgesteld. Ook inhoudelijke ontwikkelingen/ risico's worden daar gedeeld.
Ondersteunende ambtenaren adviseren de burgemeester en wethouder als het gaat om de inhoud van de agenda. Deze ondersteunende ambtenaren zijn ook aangesloten op het controllersoverleg zoals eerder genoemd.

De raad krijgt de mogelijkheid om een zienswijze uit te brengen ten aanzien van de begroting en de jaarrekening van VGGM. De raad houdt waar nodig rekening met eventuele financiële risico's in de eigen begroting.

In de afgelopen jaren is gebleken dat deze beheersstrategie volstaat. De VGGM is al jaren een betrouwbare en stabiele partner.

Recreatieschap Overbetuwe

Vestigingsplaats	Kerk - Avezaath	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Programma	S03 Economie	
Doel verbonden partij	Het Recreatieschap heeft tot taak de gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemende gemeenten op het terrein van de openluchtrecreatie en het toerisme in het rivierengebied. Samen met het Natuur- en Recreatieschap Lingegebied en het Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal wordt deelgenomen in de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied (handelsnaam Uiterwaarde). Uiterwaarde ontwikkelt de recreatiegebieden en land- en routegebonden voorzieningen in het rivierengebied en houdt ze in stand.	
Deelnemers in samenwerking	Samen met de gemeenten Lingewaard en Overbetuwe heeft de gemeente Arnhem zitting in het bestuur van het Recreatieschap Overbetuwe. Het recreatieschap Overbetuwe is aandeelhouder van de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied.	
Bestuurlijk belang	Vanuit de gemeente Arnhem participeren wethouder Van Dellen en raadslid Manders in het algemeen bestuur van Recreatieschap Overbetuwe.	
Financieel belang	Eigen vermogen en vreemd vermogen liggen bij de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierenland. Het Recreatieschap Overbetuwe beschikt niet over vermogen.	
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€
	Per 31-12-2021	€
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€
	Per 31-12-2021	€
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€
Ontwikkelingen	Er wordt gewerkt aan de komst van een Eco-recreatiepark bij Rijkerswoerdse Plassen. De beoogde locatie is Overbetuws grondgebied, maar vanwege de nabijheid van Arnhemse woonwijken heeft Arnhem ook een belang	
Risico profiel	Laag	
Beheersstrategie	Niet van toepassing.	

Grondbeleid

Grondbeleid is voor de raad om twee redenen van belang. In de eerste plaats vanwege de relatie met de doelstellingen van de programma's en in de tweede plaats vanwege het financiële belang en de risico's. Deze paragraaf geeft een kort overzicht van de visie op het gemeentelijk grondbeleid, de uitvoering daarvan, de financiële resultaten en risico's van de grondexploitaties.

Visie op grondbeleid

Grondbeleid is geen doel op zich maar een middel om maatschappelijke en ruimtelijke doelstellingen te verwezenlijken. De gemeente heeft haar ruimtelijke ambities voor de langere termijn vastgelegd in onder andere het 'Ontwerp structuurvisie Arnhem 2020 - doorkijk 2040'. Het gemeentelijk grondbeleid staat in dienst van deze ambities. De uitgangspunten en kaders van het grondbeleid zijn door de raad vastgesteld in 2013 in het document 'Zicht op gegronde keuzes'. In dat document wordt beschreven hoe de gemeente haar grondbeleid voert. In de nota staat het uitgangspunt om per situatie te kijken wat voor type grondbeleid het beste past, ook wel situationeel grondbeleid genoemd.

Uitvoering

Wonen

Op basis van de resultaten van het woonbehoefteonderzoek zijn keuzes voor de programmering gemaakt. Om vorm te geven aan de woningbouwontwikkeling heeft de gemeenteraad in juli 2020 het 'Plan van Aanpak: Woningbouwontwikkeling vastgesteld'. Hierin is opgenomen hoe de gemeente uitvoering wenst te geven aan de woningbouwontwikkeling.

Binnen de lopende gemeentelijke grondexploitaties ligt de focus vooral op het afronden van de al langer bestaande grote projecten. Dit betreffen vooral de Zuidelijke Binnenstad en Schuytgraaf. Tevens worden projecten opgestart die toezien op de realisatie van woningbouw op gemeentelijke strategische gronden, zoals de Nijmeegseweg. Daarnaast zijn, met betrekking tot de Woondeal, locaties opgenomen (onder andere Arnhem West, Spoorzone Arnhem-Oost, Presikhaaf III, Vredenburg/Kronenburg en Elderveld) waar kansen voor verstedelijking en het toevoegen van woningen liggen. Voor deze locaties worden ontwikkelperspectieven en gebiedsvisies opgesteld om te komen tot het realiseren van de woningbouwopgaven.

Kantoren

In Arnhem is de kantorenmarkt voor het eerst in vijf jaar iets verruimd.(1) De kantorenmarkt in de Gelderse hoofdstad wordt al jaren gekenmerkt door krapte. De vraag naar kantoorruimte bleef de afgelopen jaren alsmaar stijgen terwijl het aanbod juist afnam. Deze ontwikkeling lijkt in 2020 een halt te zijn toegeroepen. Met name in de tweede helft van het jaar is de krappe markt iets verruimd door minder opnames. Toch blijft de vraag naar kwalitatief goede kantoren in Arnhem centrum veel groter dan het aanbod. Grote partijen wijken daarom noodgedwongen uit naar Arnhem-West en Arnhem-Zuid.

De komende jaren zullen nog een beperkt aantal kavels worden uitgegeven in bestaande projecten. De ontwikkeling van nieuwe gronden ten behoeve van kantoren is vooralsnog niet voorzien.

Bedrijven

De regionale markt voor bedrijfsruimte toonde voor de uitbraak van de coronacrisis nog een bijzonder hoge vraag.(2) Er is echter sprake van een kwalitatieve mismatch en met name de vraag naar kwalitatief hoogwaardige en grootschalige opslag en logistieke bedrijfsruimte kan niet gefaciliteerd worden door de regio. De sterke groei van de e-commerce als gevolg van de coronacrisis, zorgt ervoor dat de vraag naar logistieke ruimten, zowel in de stad (last-mile delivery) als aan de rand van de stad blijvend hoog is.
De komende jaren zullen nog een beperkt aantal kavels worden uitgegeven in bestaande projecten. De ontwikkeling van nieuwe gronden ten behoeve van bedrijfsruimte is vooralsnog niet voorzien.

Retail

Voor wat betreft winkelvastgoed is de leegstand het afgelopen jaar toegenomen en de verwachting is dat de leegstand onder winkels en horeca landelijk gezien toeneemt. Er zijn een aantal sectoren die hierbij buiten schot blijven zoals bouwmarkten, woonwinkels en supermarkten. Over het algemeen is de verwachting dat de markthuren voor winkelvastgoed dalen en de leegstand verder zal toenemen.

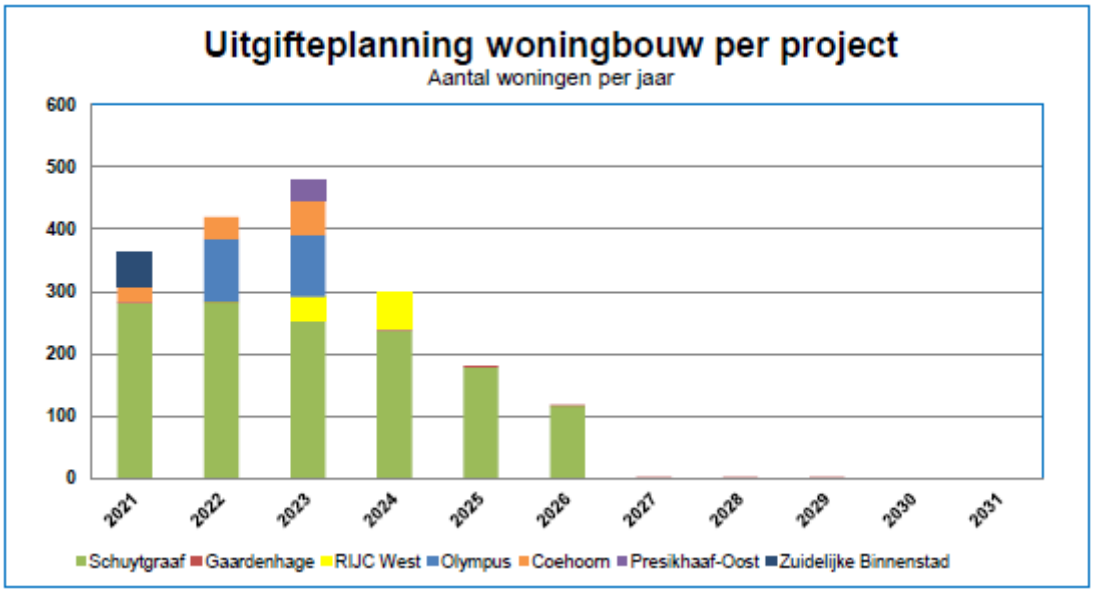
1 Dynamis (2021) Sprekende cijfers kantorenmarkten Arnhem
2 Dynamis (2020) Sprekende cijfers bedrijfsruimtemarkten Arnhem

Prognoses

Arnhem groeit door tot circa 175.000 inwoners in 2030, dit betreft een groei van circa 15.000 inwoners. Het aantal huishoudens zal in deze periode naar verwachting met 10.000 toenemen.(3) De verwachting is dat deze groei ook na 2030 doorzet. De prognoses laten daarmee een sterke bevolkingsgroei voor de gemeente Arnhem zien. Uit de cijfers blijkt een urgentie om op korte termijn een flinke bouwproductie te realiseren. De woningbehoefte is dermate groot dat een tempoversnelling in productie noodzakelijk is. Het zwaartepunt voor de korte termijn ligt op het zorgen voor voldoende nieuwbouw om in te spelen op de acute woningvraag. In Arnhem is in het sociale segment de behoefte aan met name huurappartementen het grootst. In de vrije sector is er een tekort in vrijwel alle woningbouwsegmenten.

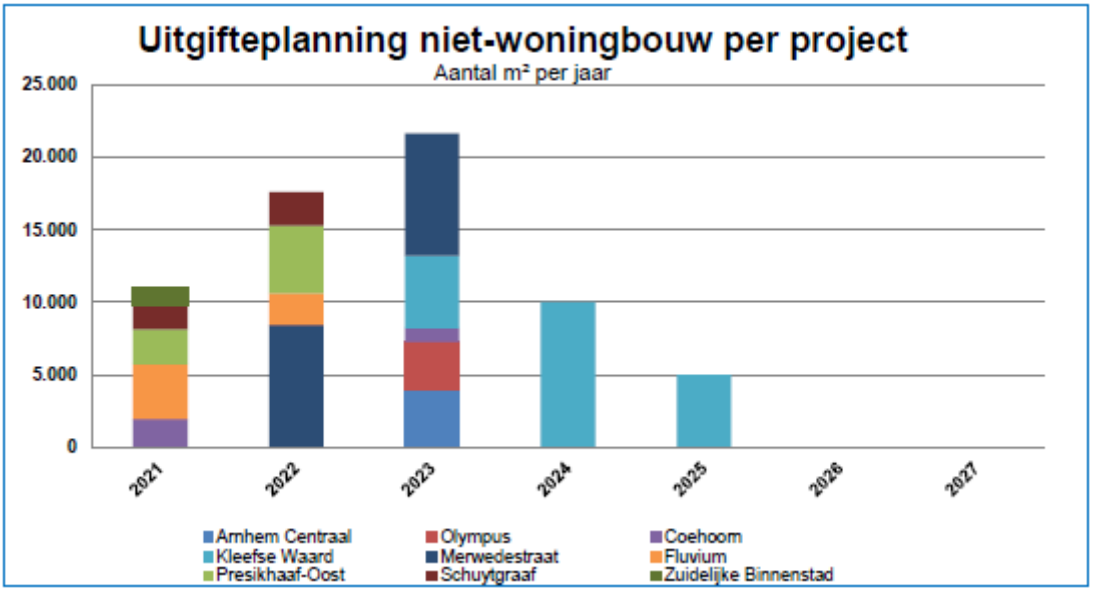
Verwachte resultaten

In onderstaande grafieken zijn het programma en de planning van de vastgestelde grondexploitatieprojecten weergegeven, allereerst voor woningbouw en daarna voor overige functies. Programma en planning zijn conform FJP 2020 en geven de stand per 1 januari 2021 weer.

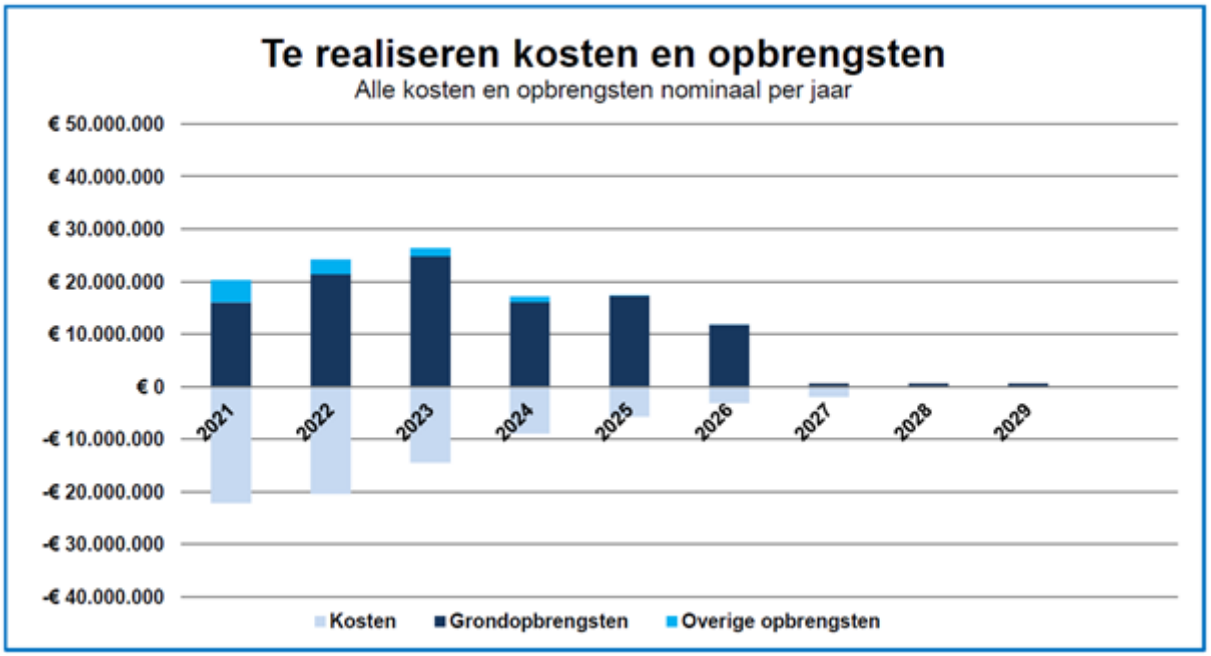

Uit de grafiek voor de geplande woningbouw valt op te maken dat de gemeente een gering aantal locaties in eigendom heeft waar actief zelf de toevoeging van woningen aan de woningvoorraad wordt gerealiseerd. Vanaf 2024 heeft de gemeente alleen nog Schuytgraaf waar actief een woningbouwprogramma wordt toegevoegd. Om niet volledig afhankelijk te zijn van particuliere initiatieven en ontwikkelingen ten aanzien van (gewenste) ruimtelijke ontwikkelingen wordt nadrukkelijk gekeken naar strategische gronden van de gemeente Arnhem en de mogelijkheid om deze in te zetten voor toevoeging van nieuw programma.

3 Primos 2020, prognose van bevolking, huishoudens en woningbehoefte 2018-2050, p25, Staat van de Stad, gemeente Arnhem 2019

Raming programma en grondopbrengsten 2022

Winstneming

Bij het voeren van actief grondbeleid, en daarmee het voeren van een grondexploitatie, komen winsten ten goede van de gemeente. De commissie BBV noemt in haar notitie Grondbeleid in begroting en jaarstukken (2019) dat gemeenten die winst niet pas kunnen nemen op het moment dat de grondexploitatie wordt afgesloten. Gemeenten moeten winsten uit hun grondexploitaties nemen zodra er voldoende zekerheid over het resultaat bestaat. De commissie BBV stelt dat er voldoende zekerheid over de grondexploitatie bestaat om winst te nemen indien:

1. het resultaat op de grondexploitatie betrouwbaar kan worden ingeschat; én
2. de grond (of het deelperceel) is verkocht; én
3. de kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie genomen).

De hoeveelheid te nemen winst wordt berekend middels de percentage of completion methode (POC-methode). Met het gebruik van deze methode wordt rekening gehouden met het voorzichtigheidsprincipe. Allereerst moet worden berekend welk percentage van de kosten en welk percentage van de opbrengsten al is gerealiseerd. Vervolgens wordt rekening gehouden met de onzekerheden in de grondexploitaties door te kijken naar verwachte risico's die direct samenhangen met het project. De uitkomst is dan de voortgang van het project, uitgedrukt in een percentage. Dat percentage wordt gebruikt om de winst tussentijds te nemen.

Wanneer voor een in exploitatie te nemen, dan wel reeds in exploitatie genomen complex een verlies wordt voorzien, wordt direct een voorziening getroffen (conform het voorzichtigheidsprincipe). Daarover wordt in het FJP gerapporteerd.

Tot en met 2021 zijn winstnemingen van de individuele grondexploitaties niet geraamd in de begroting. Dit leidt tot een afwijking in de jaarrekening. Met ingang van 2022 wordt een eventuele winstneming geraamd bij het opstellen van de FJP. Na vaststellen van de FJP (jaarverantwoording 2021) zal dit worden opgenomen in de begroting 2022. De winsten worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve Grex. Dit is een proceswijziging ten opzichte van voorgaande jaren.

Reserves en risico's
Per project worden projectspecifieke risico's (zoals bedoeld in het BBV) geïnventariseerd en gekwantificeerd. Daarnaast zijn de projectspecifieke risico's samen met de conjuncturele en programmatische risico's van belang voor het financiële risico dat het grondbedrijf loopt. De wijze waarop met de risico's wordt omgegaan en de relatie met het weerstandsvermogen is beschreven in nota grondbeleid.

Voor een uitgebreide toelichting op de individuele grondexploitaties verwijzen wij u naar de vastgestelde FJP 2021.

Risico's ten aanzien van verstedelijkingsopgave

De gemeente Arnhem heeft afspraken gemaakt over de realisatie van de woondeal en de daarin opgenomen verstedelijkingsopgave. De bouw van woningen vergt voorbereidingskosten.
Voor de komende jaren zijn de plankosten voor realisatie van deze plannen grotendeels gedekt maar niet toereikend. Hierdoor lopen we risico op het niet halen van de gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal.

De gemeente heeft hoge ambities op tal van maatschappelijke opgaven, zoals betaalbare woningen, een groene leefomgeving, duurzame mobiliteit, parkeren, energievoorziening, klimaatadaptatie. Al deze ambities komen samen in gebiedsontwikkelingen en kennen een publieke onrendabele top. De markt gaat deze onrendabele top niet oplossen, daarvoor is publieke financiering noodzakelijk, waarbij Rijk en provincie altijd vragen om cofinanciering. Dat vraagt dus om gemeentelijk budget.

Vervolgens zijn er, na 2023, geen plankosten opgenomen in de begroting voor de stedelijke ontwikkelingen. Op basis van ervaringen van vorige projecten en andere gemeenten zijn er voorbereidingskredieten nodig om de plannen te realiseren.

Investeringen

De raad autoriseert op grond van zijn budgetrecht de middelen voor de beleidsuitvoering. Hieronder vallen ook de investeringen. Investeringen vragen – anders dan reguliere begrotingsposten – meerjarig budgetruimte en dienen afzonderlijk te worden vastgesteld door de raad. In de Verordening financieel beleid en beheer van de gemeente Arnhem is opgenomen dat de raad de investeringsruimte autoriseert met het vaststellen van de meerjarenprogrammabegroting.

Inleiding

In het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) wordt expliciet aandacht gevraagd voor de investeringen. In artikel 20 van het BBV staat dat de uiteenzetting van de financiële positie een raming moet bevatten voor het begrotingsjaar van de financiële gevolgen van het bestaande en het nieuwe beleid dat in de programma's is opgenomen. Afzonderlijke aandacht moet hierbij worden besteed aan de investeringen. Naast de wettelijke taak om specifiek aandacht te besteden aan de investeringen is er ook bestuurlijk veel behoefte aan transparantie rond de gemeentelijke investeringsportefeuille. In deze paragraaf wordt de investeringsplanning 2022 – 2025 toegelicht.

Beleid

Het huidige meerjarig investeringsplan is een gedetailleerd plan waarin afzonderlijke investeringen per programma zijn gerangschikt. Hiermee hebben gemeentebestuur en management een middel in handen om goed onderbouwde afwegingen te maken en de realisatie van investeringen door de tijd nauwgezet te volgen.
In deze investeringsplanning is het voor de gemeenteraad mogelijk om investeringen over de programma's tegen elkaar af te wegen om – wanneer nodig – ruimte te creëren voor de ambities met onze stad. De gemeente beschikt daarnaast over een gedetailleerde afschrijvingstabel met daarbij een aangescherpte set van regels rond activering van investeringen.

In de investeringsplanning 2022 - 2025 zijn alle voorgenomen investeringen opgenomen, zowel de programma- als de bedrijfsvoeringsinvesteringen. Bedrijfsvoeringsinvesteringen betreffen veelal de vervanging van bedrijfsmiddelen, zoals het vervangen van de computers, de ICT-infrastructuur, meubilair en dergelijke. Investeringen in de grondexploitatie en in grootschalige projecten zijn in de meerjarenprogrammabegroting niet opgenomen. Hierover vindt besluitvorming plaats in de gemeenteraad op basis van afzonderlijke raadsvoorstellen.

Investeringen 2021-2025

Bijgaande tabel bevat naast de geplande investeringen in de periode 2022 - 2025 de geactualiseerde jaarschijf 2021 uit het MIP 2021 - 2024. Omdat het geactualiseerde overzicht leidt tot andere kapitaallasten in 2022 dan oorspronkelijk begroot in de Begroting 2021, wordt ook deze jaarschijf ter goedkeuring en vaststelling aan de gemeenteraad voorgelegd.

- Voor het geactualiseerde begrotingsjaar 2021 zijn kredieten beschikbaar tot een bedrag van € 82,5 miljoen. Voor de jaren 2022 t/m 2025 worden in deze begroting kredieten aangevraagd van € 195 miljoen. De nadruk ligt op het jaar 2022 met geplande investeringen van € 68 miljoen;
- Voor de hele planperiode van deze begroting incl. 2021 wordt uitgegaan van investeringen tot een totaalbedrag van € 277,6 miljoen. In het MIP 2020 - 2024 was dit € 257 miljoen. De stijging wordt in grote lijnen verklaard door: Blauwe Golven (€ 9,6 miljoen), GRP (€ 9 miljoen extra) en ventilatie van scholen (€ 3,6 miljoen).
- Waar in het verleden het beeld vaak was dat de piek van investeringen lag in het eerste jaar van de Begroting (in dit geval 2022), zien we nu dat de verwachte piek op het jaar 2021 blijft liggen. Dit heeft vooral te maken met de investeringen in Museum Arnhem en Valkenhuizen in 2021, die ook vorig jaar voorzien waren voor 2021;
- Voor de jaren 2024 en 2025 worden geen grote, nieuwe investeringen begroot. Alleen een aantal min of meer reguliere investeringen (o.a. verkeer, onderwijshuisvestingsplan, riolering en bedrijfsvoering) is voorzien. Hiermee wordt ruimte gelaten voor nieuwe investeringsplannen door de nieuwe gemeenteraad en het nieuwe college na de gemeenteraadsverkiezingen van 16 maart 2022;
- In de voorliggende investeringsplanning is geen rekening gehouden met ontwikkelingen in de uitvoering en handhaving van de wet Houdbare overheidsfinanciën (wet Hof), die het niveau van investeringen kan gaan beperken. Zie voor een nadere toelichting op de gevolgen van deze wet voor de gemeente Arnhem de paragraaf over het EMU-saldo van de gemeente.

- Aanvullend op de investeringen in het MIP 2021 - 2025 zullen in de periode van deze Begroting investeringen plaatsvinden op basis van de herstelagenda Coronacrisis. In deze herstelagenda is een budget voor kapitaallasten van investeringen opgenomen, dat nog niet voldoende is vertaald in concrete plannen.

Toelichting investeringen in gebouwen

In de nota waarderen en afschrijven is als gemeentelijke regel vastgesteld dat van voornemens tot investeren in een gebouw van meer dan € 2 miljoen in de paragraaf Investeringen een tekstuele toelichting wordt gegeven, zo ook in deze Begroting 2022. Op de investeringen voor basisschool De Binnenstad en scholengemeenschap Guido na zijn de hier toegelichte investeringen reeds door de gemeenteraad vastgesteld.

Nieuwbouw Prisma Heijenoordseweg	
Programma	Het vervangen van de huidige verouderde school voor Speciaal onderwijs op een naastgelegen perceel, inclusief sportvoorziening.
Betrokkenen	De onderwijsspecialisten
Planning	Realisatie in 2022
Raming	Bruto investering: 11,1 mln. Netto investering: 10,7 mln.
Beschikbare middelen	€ 10,7 mln. is beschikbaar in het totale financieringspakket toekomstige huisvesting (V)SO. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur voor frisse scholen

Renovatie Mariëndaal aan de Middachtensingel	
Programma	Deze locatie was oorspronkelijk slechts tijdelijk. Nu is besloten om deze school voor Voortgezet speciaal onderwijs te renoveren zodat deze weer een groot aantal jaren mee kan. Bestaande sporthal aan de Kinderkamp wordt vervangen door nieuwbouw en zal ook worden gebruikt door basisscholen uit de omgeving.
Betrokkenen	De onderwijsspecialisten en Sportbedrijf Arnhem
Planning	Realisatie in 2022
Raming	Bruto investering: 5,2 mln. Netto investering: 5,2 mln.
Beschikbare middelen	€ 5,2 mln. is beschikbaar in het totale financieringspakket toekomstige huisvesting (V)SO. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur voor frisse scholen en renovatie

Vervangende nieuwbouw De Krakeling in Vredenburg	
Programma	Vervanging op bestaande locatie voor een drietal basisscholen (Ommelander, Aletta Jacobs en de Troubadour)
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Delta, Flores
Planning	Realisatie in 2022
Raming	Bruto investering: 8,9 mln. Netto investering: 8,2 mln.
Beschikbare middelen	€ 8,2 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Dr. Bosschool	
Programma	Koninklijke Kentalis verzorgt in Arnhem aan de Dr. P.C.M. Bosschool en De Stijgbeugel onderwijs voor kinderen en jongeren met een auditieve en/of communicatieve beperking. Daarnaast heeft zij voorzieningen voor diagnostiek,behandeling en begeleiding. Om haar activiteiten optimaal af te kunnen stemmen op de behoeften van de doelgroep heeft zij besloten tot het ontwikkelen van brede regionale Zorg Onderwijs Combinaties (ZOC) op verschillende locaties in Nederland, onder andere in Arnhem.
Betrokkenen	Kentalis
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 8,7 mln; Netto investering 7,9 mln.
Beschikbare middelen	Investeringskrediet van 7,9 mln
Randvoorwaarden	Bijdrage van Kentalis voor renovatie Dr. Bosschool/De Stijgbeugel en tevens bijdrage in kader van frisse scholen

Vervangende nieuwbouw De Piramide	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor De Piramide op de locatie aan de Groningensingel
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 3,7 mln. Netto investering: 3,4 mln.
Beschikbare middelen	€ 3,4 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van het schoolbestuur

Vervangende nieuwbouw voor drietal scholen in Presikhaaf Oost	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor een drietal scholen (Willem Drees, John F. Kennedy en IBN- i Sina)
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores en Simon
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 8,3 mln. Netto investering: 7,6 mln.
Beschikbare middelen	€ 7,6 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Vervangende nieuwbouw voor tweetal scholen in Eimersingel-Oost	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor een tweetal scholen (Mozaïk en Johannes)
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores, Delta
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 7,2 mln. Netto investering: 6,5 mln.
Beschikbare middelen	€ 6,5 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Nieuwbouw voor scholen Alteveer	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor Basisschool De Zyp
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 4,8 mln. Netto investering: 4,3 mln.
Beschikbare middelen	€ 4,3 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur

Nieuwbouw en renovatie voor basisschool De Sterrenkring	
Programma	Renovatie en vervangende nieuwbouw voor Jenaplanschool De Sterrenkring
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2024
Raming	Netto investering: 3,3 mln.
Beschikbare middelen	€ 3,3 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur

Nieuwbouw en renovatie voor Parcivalschool-Noord in Heijenoord	
Programma	Renovatie en vervangende nieuwbouw voor Vrije school Parcivalschool, vestiging Noord.
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Stichting vrije scholen Athena
Planning	Realisatie in 2024
Raming	Netto investering: 10 mln.
Beschikbare middelen	€ 10 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur

Nieuwbouw voor scholengemeenschap Guido in Arnhem-Noord	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor Gereformeerde Scholengemeenschap Guido, vestiging Arnhem.
	De planvorming voor deze nieuwbouw is nog in een vroeg stadium. In dit MIP wordt de gemeenteraad gevraagd vanuit de investeringsbudgetten voor onderwijs een bedrag van € 7 miljoen te reserveren.
Betrokkenen	Schoolbestuur vereniging Guido
Planning	Realisatie in 2024
Raming	Netto investering: 7 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn formeel nog niet beschikbaar. T.z.t zal een uitgewerkt investeringsvoorstel aan de gemeenteraad worden voorgelegd ter vaststelling.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur
Nieuwbouw voor basisschool De Binnenstad	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor Montessorischool De Binnenstad.
	De planvorming voor deze nieuwbouw is nog in een vroeg stadium. In dit MIP wordt de gemeenteraad gevraagd vanuit de investeringsbudgetten voor onderwijs een bedrag van € 4,1 miljoen te reserveren.
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2025
Raming	Netto investering: 4 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn formeel nog niet beschikbaar. T.z.t zal een uitgewerkt investeringsvoorstel aan de gemeenteraad worden voorgelegd ter vaststelling.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur

Meerjareninvesteringsplan (MIP) gemeente Arnhem 2021-2025

Nr.	Programma Omschrijving	Omschrijving investering	E / M nut ')	Investeringsbedragen 2021 geactualiseerd	2022	2023	2024	2025
S00	**Bestuur, dienstverlening en financiën**	Overige Huisvesting en facilitaire zaken	E	697	1.324	2.129	3.188	285
		Overige ICT	E	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
		Regulier onderhoud vastgoed	E	1.089	879	917	837	918
S01	**Veiligheid**	Overige Brandbestrijding	E					
		Regulier onderhoud vastgoed	E	9	9	9	9	9
S02	**Bereikbaarheid**	Wegen ontwikkeling	M	1.500	1.500	3.088	986	986
		Wegen groot onderhoud	M	1.559	4.908	2.750	2.750	2.750
		Verkeersregelinstallaties	M	1.017	681	620	700	700
		Verkeerskrediet	M	80	80	80	80	80
		Overige Mobiliteit & OR beheer	M					
		Wegen beheer	M	80	800	50	50	50
		Openbare verlichting Overige	M	3.300	3.571	2.614	1.552	1.500
		Kunstwerken	M	800	1.320	610	650	650
		Blauwe Golven	M		9.576			
		Parkeerexploitatie	E	3.870	1.133	724	420	170
		Regulier onderhoud vastgoed	E	438	284	156	18	14
S03	**Economie**	Brandstore en Steenstraat	M	470				
S04	**Onderwijs**	Overige huisvesting onderwijs	E	640	600	600	600	600
		Huisvesting Primair onderwijs	E		837			4.095
		Huisvesting Speciaal onderwijs	E	12.883	24.157	31.149	20.278	
		Ventilatie bestaande schoolgebouwen	E	1.815	1.815			
		Sporthal Middachtensingel grond	E		432			
		Regulier onderhoud vastgoed	E	773	88	392	157	426
S05	**Cultuur**	Culturele activiteiten	E					
		Bomen en groenstructuur	E	990	990	990	990	390
		Erfgoed en welstand	E	197				
		Museum Arnhem	E	22.503				

		Regulier onderhoud vastgoed	E	334	226	1.288	69	94
S09	**Gezondheid en sport**	Overige Zwembaden	E					
		Overige Binnensport	E					
		Overige Buitensport	E	314	200			
		Sportontwikkeling	E					
		Sporthal Middachtensingel	E		1.600			
		Zwembad Valkenhuizen	E	12.693				
		Regulier onderhoud vastgoed	E	1.589	94	95	77	298
S12	**Wonen en leefomgeving**	Overige Oppervlaktewater en Havenbeheer	M	550				
		Parken & bossen	E	230	50	50	50	55
		Overige Afval	E	300	20	55	55	60
		Afvalbeheer	E	2.975	2.250	400	400	400
		GRP Initatieffase	E	7.400	7.536	8.216	8.742	9.242
		Overige Milieubeheer	E	431				
		Regulier onderhoud vastgoed	E			669		
				82.523	**67.958**	**58.651**	**43.659**	**24.772**

Subsidies

De gemeente Arnhem heeft per programma haar doelstellingen met de daarbij behorende beoogde effecten en resultaten geformuleerd. Deze doelen kunnen op verschillende manieren worden bereikt. Een van deze manieren is het verlenen van subsidies. Subsidies zijn financiële bijdragen aan burgers en/of organisaties voor activiteiten die bijdragen aan de realisatie van de -door de gemeenteraad vastgestelde- beleidsdoelen van de gemeente.

Overzicht

Subsidies kunnen op verschillende manieren worden verleend:

1. Subsidies op basis van subsidieregelingen
Volgens de Algemene wet bestuursrecht mag een bestuursorgaan alleen subsidie voor activiteiten verstrekken op grond van een wettelijk voorschrift. Dat kan een rijksregeling, provinciale regeling of een gemeentelijke (subsidie)verordening zijn. Op basis van de Algemene Subsidieverordening Arnhem 2016 (ASV) zijn in Arnhem verschillende subsidieregelingen vastgesteld. Hiermee is een wettelijke en rechtmatige grondslag gecreëerd voor de subsidieverstrekking. Aan de hand van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verdeeld en toegewezen aan de betrokken instellingen.

2. Begrotingssubsidies
Het is niet altijd zinvol om een aparte regeling op te zetten voor het verstrekken van een subsidie. Bijvoorbeeld wanneer er maar één instelling is die een bepaalde gesubsidieerde activiteit kan voeren. Voor die gevallen is in de Algemene wet bestuursrecht een uitzondering gemaakt. Wanneer in de begroting een subsidieontvanger vermeld staat én het bedrag waarop de subsidie ten hoogste kan worden vastgesteld, is geen nader wettelijk voorschrift nodig. Met name de subsidies aan grote organisaties worden op deze wijze verstrekt.

Als het bij onvoorziene omstandigheden wenselijk is om een subsidie te verstrekken, maar zowel een subsidieregeling als een begrotingssubsidie behoren niet tot de mogelijkheden, biedt de wet daarnaast onder andere de mogelijkheid om op incidentele basis subsidie te verstrekken.

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000					
Grondslag					
Begroting	**76.618**	**79.301**	**79.349**	**79.249**	**79.441**
STAD	*57.041*	*59.004*	*59.052*	*59.052*	*59.244*
WIJK	*19.577*	*20.297*	*20.297*	*20.197*	*20.197*
Incidenteel	**3.568**	**1.035**	**405**	**405**	**405**
STAD	*2.716*	*804*	*374*	*374*	*374*
WIJK	*853*	*231*	*31*	*31*	*31*
Subsidieregeling	**7.178**	**5.450**	**5.520**	**5.520**	**5.520**
STAD	*3.323*	*1.723*	*1.793*	*1.793*	*1.793*
WIJK	*3.855*	*3.727*	*3.727*	*3.727*	*3.727*
Totaal Subsidies	**87.364**	**85.786**	**85.274**	**85.175**	**85.366**

In bovenstaande tabel is de voor 2022 begrote subsidieverstrekking per grondslag weergegeven, op basis van gegevens per augustus 2021.

Het geraamde bedrag aan te verstrekken subsidies met de grondslag begroting is enigszins (3,5%) hoger dan in 2021. Ten tijde van het opstellen van deze begroting dienen de subsidieaanvragen voor 2022 nog te worden ingediend en toegekend. De begrote bedragen kunnen naar aanleiding hiervan nog wijzigen.
Bij wijziging van activiteiten door de subsidieontvanger wordt het bedrag aan begrotingssubsidie hiermee in lijn gebracht en naar boven of beneden bijgesteld t.o.v. 2021. Er kan ook de wens zijn om een begrotingssubsidie te verstrekken aan een organisatie die niet eerder begrotingssubsidie heeft ontvangen, of om juist de begrotingssubsidie aan een organisatie stop te zetten.

In (vrijwel) alle gevallen betreft het bij de hiervoor beschreven situaties het omzetten van regulier programmabudget in subsidiebudget en vice versa, of om een verschuiving van subsidiebudget van de ene naar de andere organisatie. De gevolgen van beide wijzigingen voor het financieel beeld zijn neutraal.

Een aantal subsidieregelingen dat in 2021 actueel was, vervalt per 2022. De afname in aantal regelingen verklaart de daling in het begrote bedrag aan subsidieverstrekking op grond van een regeling. Gedurende het jaar kunnen door het college nieuwe regelingen worden ingesteld. Middelen hiervoor worden gedekt uit regulier programmabudget, of onttrokken aan een bestemmingsreserve.

Gezien de aard (onvoorziene omstandigheden) geldt voor incidentele subsidies dat deze voorafgaand aan het boekjaar lastig te begroten zijn. Enkel in die gevallen waarbij de subsidie meerjarig (voor een beperkt aantal jaar) wordt toegekend, is vooraf duidelijk dat deze verstrekt gaat worden. Het in de begroting opgenomen bedrag voor incidentele subsidieverstrekking betreft dan ook grotendeels een nog niet aan specifieke organisaties gelabeld budget, dat gedurende het jaar ingezet kan worden voor het verstrekken van incidentele subsidies.

Subsidieregelingen

In Arnhem wordt een deel van de subsidies verleend op basis van een subsidieregeling. Hiermee is een wettelijke en rechtmatige grondslag gecreëerd voor de subsidieverstrekking. Op basis van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verleend aan de betrokken instellingen.
Ten tijde van het opstellen van deze begroting is van onderstaande regelingen bekend dat deze actueel zijn in 2022:

- Aanjaagfonds
- Aanpak voortijdig schoolverlaten
- Amateurkunstregeling
- Burgerkracht
- Creatieve bedrijfsverzamelgebouwen
- Duurzame projecten
- Eetbare stad
- Energiescan bedrijven
- Initiatieven klimaatadaptatie
- Non formele educatie regio midden-Gelderland
- Preventie huiselijk geweld en kindermishandeling
- Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 1; Publieksevenementen, producties en presentaties
- Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 2; Culturele producties en presentaties en culturele festivals
- Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 3, Artistieke producties en presentaties en artistieke festivals
- Scouting
- Sport
- Stimuleringsregeling inzet conciërges basisscholen
- Transitie cultuur Arnhem
- Voorschools aanbod
- Werkinvesteringsfonds
- Wijkinitiatieven

Begrotingssubsidies

In onderstaande lijst zijn de namen opgenomen van organisaties die naar verwachting in 2022 begrotingssubsidie ontvangen, met daarbij het geraamde bedrag. Met het vaststellen van de begroting c.q. deze lijst wordt per organisatie het maximale bedrag aan begrotingssubsidie voor 2022 bepaald. Binnen het maximale bedrag mag het college (programmamanager in mandaat) besluiten over het verstrekken van begrotingssubsidie.
Bij aanzienlijke mutaties in het geraamde bedrag aan begrotingssubsidie voor 2022 ten opzichte van 2021, wordt hierna een toelichting gegeven.

- Pactum
  In 2021 is er een aanvullende subsidie verleend vanwege toename in de vraag naar opvang. Inmiddels is de ontwikkeling is in gang gezet om te bewegen van opvanglocaties naar woningen, waarvan de verwachting is dat dit de toename van dak- en thuislozen kan tegengaan. Voor 2022 wordt er dan ook van uitgegaan dat de aanvullende subsidie niet meer nodig is.

- Partou BV
  Partou ontvangt enkel subsidie op grond van een subsidieregeling (Voorschools aanbod). De begroting voor 2021 wordt hier nog op aangepast, waarna ook voor 2021 het geraamde bedrag aan begrotingssubsidie nihil zal zijn.
- Sportbedrijf Arnhem BV
  Toename betreft grotendeels accres (indexatie voor (loon)kostenstijgingen).
- St. Leergeld Arnhem
  Een deel van de in 2021 verstrekte subsidies is begroot als incidentele subsidieverstrekking. In de begroting 2022 zijn deze middelen opgenomen als begrotingssubsidies. Het betreft geen wijziging van activiteiten.
- St. Moviera
  Met verzamelbesluit 3-2021 volgt wijziging van de begroting 2021, waarmee 2021 en 2022 op hetzelfde niveau liggen. Het subsidiebedrag voor 2021 valt hoger uit dan in eerste instantie begroot, door uitbreiding van formatie in de crisisopvang en door uitbreiding van de aanpak voor kinderen in de opvang.
- St. Museum Arnhem
  In 2022 wordt het nieuwe gebouw in gebruik genomen, waardoor de huurlasten stijgen. Deze gestegen huurlasten worden verrekend in het subsidiebedrag.
- St. Musis en Stadstheater
  Toename betreft grotendeels accres (indexatie voor (loon)kostenstijgingen).
- St. Peutercentra Arnhem
  St. Peutercentra Arnhem ontvangt grotendeels subsidie op grond van een subsidieregeling (Voorschools aanbod) en de bedragen die in onderstaande lijst als begrotingssubsidie zijn geraamd zullen bij de realisatie dan ook lager uitvallen. De begrotingen van zowel 2021 als 2022 worden hier nog op aangepast.
- St. Rijnstad
  Een deel van de in 2021 verstrekte subsidies is begroot als incidentele subsidieverstrekking. Voor de begroting 2022 zijn deze middelen opgenomen als begrotingssubsidies. Het betreft geen wijziging van activiteiten.
- St. Rozet
  Toename betreft grotendeels accres (indexatie voor (loon)kostenstijgingen).
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
  Met verzamelbesluit 3-2021 volgt wijziging van de begroting 2021, waarmee 2021 en 2022 op hetzelfde niveau liggen. De bijdrage van Arnhem als centrumgemeente Vrouwenopvang is met bijna € 0,5 miljoen verhoogd ten gunste van de bijdragen die de andere regiogemeenten betalen aan Veilig Thuis. Arnhem ontvangt hiervoor ook extra rijksmiddelen binnen de decentralisatie-uitkering vrouwenopvang (DUVO). Dit was nog niet in de begroting 2021 verwerkt.
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
  Het hogere bedrag voor 2021 is grotendeels te verklaren doordat in 2021 een aanvullende subsidie is verleend voor de activiteiten voor "Voor Elkaar in Arnhem 2.0".

Op de open data portaal van de gemeente, te bereiken via Open Data (arnhem.nl) wordt na afloop van het boekjaar een register gepubliceerd met de verstrekte subsidie per organisatie. De gegevens over 2020 zijn reeds als open data beschikbaar.

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1					
Grondslag					
Begroting	**76.617.588**	**79.300.943**	**79.349.081**	**79.249.220**	**79.441.032**
Arnh Platf Chronisch zieken Gehand	*123.535*	*125.389*	*125.389*	*125.389*	*125.389*
Arnhems Fed van Muziekgezelschappen	*5.706*	*5.855*	*5.855*	*5.855*	*5.855*
Arnhemse Sport Federatie	*12.137*	*12.319*	*12.319*	*12.319*	*12.319*
Centrum voor Activerend Werk	*135.413*	*137.445*	*97.445*	*97.445*	*97.445*
De Helling Exp.Werkplaats	*90.998*	*90.999*	*90.999*	*90.999*	*90.999*
De Nieuwe Oost	*82.470*	*84.615*	*84.615*	*84.615*	*84.615*
De Onderwijsspecialisten	*122.000*	*122.000*	*122.000*	*122.000*	*122.000*
De Opgroeiwinkel	*11.240*	*11.241*	*11.241*	*11.241*	*11.241*

Diverzo, COC Midden-Gelderland	*10.810*	*10.810*	*10.810*	*10.810*	*10.810*
Groepspraktijk van Verloskundigen	*17.760*	*0*	*0*	*0*	*0*
Indigo	*133.456*	*135.266*	*135.266*	*135.266*	*135.266*
IVIO-Opleidingen	*179.025*	*179.025*	*179.025*	*179.025*	*179.025*
Kinderopvang Twins	*13.020*	*0*	*0*	*0*	*0*
Kluppluz BV	*282.037*	*282.037*	*282.037*	*282.037*	*282.037*
Leger des Heils Gelderland	*484.461*	*491.728*	*491.728*	*491.728*	*491.728*
LeukOmteLeren Weekendschool Arnhem	*34.786*	*34.786*	*34.786*	*34.786*	*34.786*
Mantelzorg en Vrijwillige Thuishulp	*374.051*	*381.565*	*381.565*	*381.565*	*381.565*
MEE Gelderse Poort	*139.109*	*139.114*	*139.114*	*139.114*	*139.114*
Pactum	*1.806.474*	*1.728.045*	*1.728.045*	*1.728.045*	*1.728.045*
Partou BV	*125.801*	*0*	*0*	*0*	*0*
Pro Persona Arnhem	*31.162*	*31.163*	*31.163*	*31.163*	*31.163*
Radboud Universiteit Nijmegen	*2.500*	*0*	*0*	*0*	*0*
Reg Opleids.centr Graafschap College	*40.905*	*40.905*	*40.905*	*40.905*	*40.905*
RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei	*273.112*	*280.170*	*280.170*	*280.170*	*280.170*
Rijn Ijssel Roc	*967.264*	*967.264*	*967.264*	*967.264*	*967.264*
Rooms Kathol Parochie St. Eusebius	*10.500*	*10.500*	*10.500*	*10.500*	*10.500*
Scalabor	*200.000*	*203.001*	*203.001*	*203.001*	*203.001*
SIMON scholen	*59.129*	*59.129*	*59.129*	*59.129*	*59.129*
Slachtofferhulp Nederland, Reg Oost	*33.044*	*33.044*	*33.044*	*33.044*	*33.044*
Sportbedrijf Arnhem BV	*16.487.152*	*16.634.265*	*16.722.465*	*16.722.665*	*16.722.865*
ST Toneelgroep Oostpool	*67.588*	*69.347*	*69.347*	*69.347*	*69.347*
St. 2GetThere Arnhem	*365.539*	*365.539*	*365.539*	*365.539*	*365.539*
St. Airborne Herdenkingen	*7.310*	*0*	*0*	*0*	*0*
St. Airborne Museum	*249.010*	*253.637*	*253.575*	*253.514*	*253.514*
St. Arnh Stadsprijs v. Vrijwilligers	*10.489*	*10.489*	*10.489*	*10.489*	*10.489*
St. BBA	*102.328*	*103.872*	*103.872*	*103.872*	*103.872*
St. Beheer Wijk Sportac Vredenburcht	*51.592*	*52.366*	*52.366*	*52.366*	*52.366*
St. Bouwspeelplaats De Leuke Linde	*147.580*	*149.454*	*149.454*	*149.454*	*149.454*
St. CASA	*20.460*	*21.191*	*21.191*	*21.191*	*21.191*
St. Catharina	*860*	*865*	*865*	*865*	*865*
St. Citymarketing Arnhem	*325.000*	*329.875*	*329.875*	*329.875*	*329.875*
St. Culturele Evenementen Arnhem	*35.805*	*36.342*	*36.342*	*36.342*	*36.342*
St. De Innovatiefabriek Arnhem	*50.000*	*50.000*	*50.000*	*50.000*	*50.000*
St. De Instap	*43.743*	*43.743*	*43.743*	*43.743*	*43.743*
St. De Klup	*15.999*	*16.000*	*16.000*	*16.000*	*16.000*
St. Delta Kath.- en prot onderwijs	*418.527*	*418.527*	*418.527*	*418.527*	*418.527*
St. Die Blide Incomst Sinterniclaesz	*3.133*	*0*	*0*	*0*	*0*
St. Eusebius	*293.506*	*293.506*	*293.506*	*293.506*	*293.506*
St. Fashion Festival Arnhem	*50.000*	*50.000*	*50.000*	*50.000*	*50.000*
St. Flores Onderwijs	*726.656*	*726.656*	*726.656*	*726.656*	*726.656*
St. Focus Filmtheater	*687.610*	*706.501*	*706.501*	*706.501*	*706.501*
St. Gym & Turnen Arnhem	*119.000*	*119.000*	*119.000*	*119.000*	*119.000*
St. Halt, team Gelderland	*21.093*	*21.093*	*21.093*	*21.093*	*21.093*
St. Het Huis van Puck	*212.749*	*218.283*	*218.283*	*218.283*	*218.283*
St. Het Huurdershuis	*23*	*23*	*23*	*23*	*23*
St. Humanitas	*50.849*	*50.856*	*50.856*	*50.856*	*50.856*
St. Inloophuis Sint Marten Klarendal	*28.500*	*29.096*	*29.096*	*29.096*	*29.096*
St. Introdans	*116.844*	*119.883*	*119.883*	*119.883*	*119.883*
St. IrisZorg	*4.662.951*	*4.732.942*	*4.732.942*	*4.732.942*	*4.732.942*
St. Jacobiberg	*222.995*	*228.796*	*228.796*	*228.796*	*228.796*
St. Jeugdland	*66.369*	*66.369*	*66.369*	*66.369*	*66.369*
St. Jumelage Arnhem	*5.222*	*0*	*0*	*0*	*0*

St. KAB Posttheater	*198.339*	*203.498*	*203.498*	*203.498*	*203.498*
St. Kruispunt	*207.879*	*210.998*	*210.998*	*210.998*	*210.998*
St. Leergeld Arnhem	*239.390*	*319.890*	*319.890*	*319.890*	*319.890*
St. Luxor Live	*409.487*	*420.337*	*420.337*	*420.337*	*420.337*
St. Moviera	*3.274.919*	*3.459.806*	*3.459.806*	*3.459.806*	*3.459.806*
St. Museum Arnhem	*3.029.264*	*3.594.349*	*3.594.349*	*3.594.349*	*3.594.349*
St. Musis en Stadstheater	*7.092.889*	*7.277.140*	*7.277.140*	*7.277.140*	*7.277.140*
St. Natuurcentrum Arnhem	*1.960.777*	*1.989.587*	*1.989.587*	*1.989.587*	*1.989.587*
St. Omars Gym	*22.314*	*22.649*	*22.649*	*22.649*	*22.649*
St. Ome Joop's Tour	*21.818*	*21.819*	*21.819*	*21.819*	*21.819*
St. Ondernemersfonds Arnhem	*380.000*	*380.000*	*380.000*	*380.000*	*380.000*
St. Pas	*2.156.556*	*2.156.556*	*2.156.556*	*2.156.556*	*2.156.556*
St. Peutercentra Arnhem	*1.265.172*	*1.425.440*	*1.425.440*	*1.425.440*	*1.425.440*
St. Phion	*67.980*	*69.748*	*69.748*	*69.748*	*69.748*
St. Platform Binnenstad Arnhem	*51.647*	*52.422*	*52.422*	*52.422*	*52.422*
St. PRAGO	*101.162*	*101.162*	*101.162*	*101.162*	*101.162*
St. Productiehuis Plaatsmaken	*182.204*	*187.142*	*187.142*	*187.142*	*187.142*
St. Rijnstad	*7.288.081*	*8.134.414*	*8.134.414*	*8.034.414*	*8.034.414*
St. Rijnstate Ziekenhuis	*52.958*	*52.965*	*52.965*	*52.965*	*52.965*
St. Rozet	*8.721.438*	*8.938.446*	*8.938.446*	*8.938.446*	*9.130.058*
St. School's cool Arnhem	*40.204*	*704*	*704*	*704*	*704*
St. Sinterklaasintocht Arnhem	*0*	*3.133*	*3.133*	*3.133*	*3.133*
St. SLAK	*201.106*	*206.337*	*206.337*	*206.337*	*206.337*
St. Sonsbeek & State of Fashion	*422.071*	*433.168*	*433.168*	*433.168*	*433.168*
St. Sportcentrum Rijkerswoerd	*501.878*	*509.406*	*509.406*	*509.406*	*509.406*
St. Stoelenproject De Duif	*225.467*	*228.850*	*228.850*	*228.850*	*228.850*
St. Streekomroep Middel Gelderland	*127.485*	*130.802*	*130.802*	*130.802*	*130.802*
St. VanHarte	*9.235*	*9.238*	*9.238*	*9.238*	*9.238*
St. Veilig Thuis Gelderland Midden	*2.378.531*	*2.966.594*	*2.966.594*	*2.966.594*	*2.966.594*
St. Viering Nat Feest en Gedenkdagen	*18.852*	*18.852*	*18.852*	*18.852*	*18.852*
St. Vitale Verbindingen	*177.174*	*179.785*	*179.785*	*179.785*	*179.785*
St. Vitesse Betrokken	*59.000*	*59.000*	*59.000*	*59.000*	*59.000*
St. Vluchtelingenwerk Oost-Ned	*286.710*	*294.465*	*294.465*	*294.465*	*294.465*
St. Vrijwillige Terminale Zorg Arnh	*2.157*	*2.163*	*2.163*	*2.163*	*2.163*
St. Welzijn Ouderen Arnhem	*2.298.645*	*2.158.701*	*2.158.701*	*2.158.701*	*2.158.701*
St. Zwembad Klarenbeek	*325.577*	*330.461*	*330.461*	*330.461*	*330.461*
Stichting Het Huurdershuis	*52.351*	*52.351*	*52.351*	*52.351*	*52.351*
Stichting Schakel025	*122.000*	*126.356*	*126.356*	*126.356*	*126.356*
Subsidies Alg	*375.708*	*309.578*	*309.578*	*309.578*	*309.578*
Toerisme veluwe arnhem nijmegen	*351.090*	*356.356*	*356.356*	*356.356*	*356.356*
Verloskundig centr Puur Vroedvrouwen	*19.650*	*0*	*0*	*0*	*0*
VGGM	*1.083*	*1.083*	*1.083*	*1.083*	*1.083*
VMBO 'T Venster	*79.700*	*9.996*	*9.996*	*9.996*	*9.996*
Voedselbank Arnhem	*0*	*30.000*	*30.000*	*30.000*	*30.000*
Wijkvereniging Elderveld	*15.860*	*15.860*	*15.860*	*15.860*	*15.860*
Wijkvereniging Schuytgraaf	*15.950*	*15.954*	*15.954*	*15.954*	*15.954*
Youth for Christ Nederland	*83.964*	*83.968*	*83.968*	*83.968*	*83.968*
Zorgbelang Inclusief	*233.479*	*233.483*	*233.483*	*233.483*	*233.483*
Totaal Subsidie	**76.617.588**	**79.300.943**	**79.349.081**	**79.249.220**	**79.441.032**

Subsidies per programma

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000					
Grondslag					
Begroting	**57.041**	**59.004**	**59.052**	**59.052**	**59.244**
Bestuur, dienstverlening en financiën	*39*	*27*	*27*	*27*	*27*
Veiligheid	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*
Economie	*1.482*	*1.497*	*1.497*	*1.497*	*1.497*
Onderwijs	*4.876*	*4.846*	*4.846*	*4.846*	*4.846*
Cultuur	*22.078*	*23.125*	*23.125*	*23.125*	*23.316*
Participatie en armoedebestrijding	*519*	*553*	*553*	*553*	*553*
Zorg	*1.808*	*1.835*	*1.795*	*1.795*	*1.795*
Welzijn en inclusie	*13.847*	*14.635*	*14.635*	*14.635*	*14.635*
Gezondheid en sport	*12.291*	*12.386*	*12.474*	*12.474*	*12.474*
Klimaat, energie en milieu	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
Totaal Subsidies	**57.041**	**59.004**	**59.052**	**59.052**	**59.244**

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000					
Grondslag					
Begroting	**19.577**	**20.297**	**20.297**	**20.197**	**20.197**
CSA	*2.157*	*2.276*	*2.276*	*2.259*	*2.259*
Noordwest	*3.076*	*3.148*	*3.148*	*3.138*	*3.138*
Noordoost	*2.657*	*2.768*	*2.768*	*2.754*	*2.754*
Presikhaaf	*2.515*	*2.613*	*2.613*	*2.598*	*2.598*
Malburgen	*3.173*	*3.319*	*3.319*	*3.302*	*3.302*
Schuytgraaf/Elderveld	*1.829*	*1.890*	*1.890*	*1.881*	*1.881*
De Laar/Elden	*1.408*	*1.445*	*1.445*	*1.438*	*1.438*
RKV	*2.762*	*2.839*	*2.839*	*2.828*	*2.828*
Gerealiseerd resultaat	**19.577**	**20.297**	**20.297**	**20.197**	**20.197**

Ontwikkelingen

Al vanaf het begin van de coronacrisis is scherp in het oog gehouden dat er veel Arnhemse organisaties zijn, die een maatschappelijke bijdrage leveren en die van belang zijn om doelen op het gebied van zorg, een sterke samenleving en een sterke economie in de stad te realiseren. Per sector is steeds verkend wat de risico's zijn. Veel huurders van gemeentelijk vastgoed in Arnhem zijn getroffen door de maatregelen om verspreiding van het virus te voorkomen. Zij vragen om uitstel, verlaging of kwijtschelding van betalingen van huur.
In maart 2021 is een hernieuwd afwegingskader opgesteld, bestaande uit twee onderdelen: een kader voor organisaties en instellingen waarmee de gemeente Arnhem een bestuursrechtelijke (subsidie)relatie heeft en een kader voor partijen waarmee de gemeente een privaatrechtelijke relatie heeft. Dit hernieuwde afwegingskader heeft betrekking op 2021 en heeft een looptijd tot 31 december 2021.
In 2022 bij de subsidievaststellingen hebben we een totaal beeld van de effecten. Mogelijk dat bepaalde maatschappelijk effecten ook pas op langere termijn zichtbaar zijn.
We willen coulant omgaan met subsidieverstrekking en ervoor zorgen dat Arnhemse organisaties hun werk zo goed mogelijk kunnen blijven doen ten behoeve van de stad en de inwoners.

Overig programmaplan

Overzicht lastenontwikkeling gemiddelde woning	2021	2022	% Lasten-ontwikkeling
Onroerend zaakbelasting	€ 342	€ 342	0,0%
Rioolheffing	€ 177	€ 177	0,0%
Afvalstoffenheffing	€ 260	€ 265	2,0%
Totaal	**€ 779**	**€ 784**	**0,67%**

Algemene dekkingsmiddelen	2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Treasury	-3.197	2.390	5.587
OZB-woningen	0	28.016	28.016
OZB niet-woningen	3.985	28.706	24.721
Belastingen overig	5	906	901
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	453.138	453.138
Totaal	**793**	**513.155**	**512.363**

Overhead	2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Overhead	70.151	4.715	-65.436
Totaal	**70.151**	**4.715**	**-65.436**

Heffing VPB	2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Vennootschapsbelasting	600	0	-600
Totaal	**600**	**0**	**-600**

Onvoorzien	2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Onvoorzien	1.039	0	-1.039
Totaal	**1.039**	**0**	**-1.039**

Deel 3 Financiële begroting

De financiële begroting is opgebouwd uit de volgende onderdelen:

Overzicht van baten en lasten per programma
In het overzicht van baten en lasten wordt aangegeven tot welke bedragen de raad het college autoriseert door middel van het vaststellen van de begroting per programma.

Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten
Tot de incidentele baten en lasten worden de lasten en baten gerekend die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Ook de post onvoorzien wordt tot de incidentele lasten gerekend.

Financiële Staten

- Geprognosticeerde balans;
- Verloop van reserves en voorzieningen;
- EMU-saldo 2022;
- Overzicht van geraamde baten en lasten per taakveld.

Vanuit het Besluit begroting en verantwoording (BBV) is ten behoeve van de onderlinge vergelijkbaarheid van gemeenten voorgeschreven om een taakveldenbegroting op te stellen.

Mutaties circulaires Gemeentefonds

Overzicht van baten en lasten per programma

		Lasten						
		Rekening	Begroting 2021			Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	30.646	29.846	28.146	30.614	30.606	30.436	30.231
GEB2	Noordwest	28.962	28.754	29.422	29.295	29.266	29.224	29.072
GEB3	Noordoost	23.835	23.475	24.081	23.949	23.949	23.871	23.724
GEB4	Presikhaaf	22.882	23.787	24.656	23.749	23.768	23.692	23.645
GEB5	Malburgen	34.363	35.570	33.254	36.318	36.245	36.063	35.831
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	23.909	25.587	25.333	23.854	23.674	23.648	23.507
GEB7	De Laar/Elden	16.484	16.948	17.253	17.219	17.218	17.148	17.103
GEB8	RKV	26.734	24.969	27.436	27.403	27.452	27.299	27.084
Totaal		207.816	208.935	209.582	212.402	212.178	211.380	210.198
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	92.532	85.575	86.543	88.886	84.797	86.325	88.771
S01	Veiligheid	16.727	16.477	20.265	19.380	18.871	18.870	18.854
S02	Bereikbaarheid	21.575	21.873	22.051	22.911	22.827	22.867	22.889
S03	Economie	6.424	6.556	6.815	7.032	6.487	6.208	6.004
S04	Onderwijs	19.216	18.895	19.807	19.603	20.900	22.296	23.687
S05	Cultuur	32.652	32.670	36.121	34.680	36.108	36.103	36.079
S06	Participatie en armoedebestrijding	195.488	173.395	182.950	166.425	164.723	161.928	161.928
S07	Zorg	60.704	49.793	56.084	58.550	58.161	58.273	58.905
S08	Welzijn en inclusie	21.088	19.859	25.753	23.794	23.408	22.641	22.620
S09	Gezondheid en sport	24.062	20.157	21.450	22.326	22.825	22.499	22.514
S10	Klimaat, energie en milieu	5.901	5.495	6.236	5.387	1.968	4.125	1.927
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	46.930	37.600	43.259	38.631	42.062	31.433	28.397
S12	Wonen en leefomgeving	36.268	36.058	39.652	41.026	41.203	40.793	40.855
Totaal		579.566	524.403	566.987	548.631	544.340	534.360	533.430
Eind Totaal		787.382	733.338	776.569	761.032	756.518	745.741	743.628

		Baten						
		Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	9.595	9.566	10.255	10.482	10.440	10.397	10.355
GEB2	Noordwest	1.898	1.768	1.817	1.792	1.793	1.793	1.793
GEB3	Noordoost	1.650	1.622	1.681	1.650	1.650	1.650	1.650
GEB4	Presikhaaf	2.141	1.962	2.091	2.051	2.052	2.052	2.052
GEB5	Malburgen	4.112	3.894	4.017	3.977	3.978	3.978	3.978
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	2.738	2.541	2.591	2.571	2.571	2.571	2.571
GEB7	De Laar/Elden	1.330	1.246	1.301	1.280	1.280	1.280	1.280
GEB8	RKV	1.265	1.123	1.162	1.136	1.137	1.137	1.137
Totaal		24.728	23.721	24.914	24.938	24.901	24.858	24.816
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	518.807	482.692	503.719	521.831	514.844	514.289	515.281
S01	Veiligheid	2.168	1.694	4.747	2.494	1.994	1.994	1.994
S02	Bereikbaarheid	5.316	7.683	7.714	7.663	7.613	7.564	7.515
S03	Economie	1.316	935	1.620	998	1.098	1.098	1.098
S04	Onderwijs	2.971	2.395	2.617	2.490	2.490	2.490	2.490
S05	Cultuur	5.575	6.381	5.995	6.496	6.496	6.496	6.496
S06	Participatie en armoedebestrijding	143.602	112.334	118.118	114.104	115.404	115.404	115.404
S07	Zorg	5.222	4.940	4.940	4.940	4.940	4.940	4.940
S08	Welzijn en inclusie	1.227	754	1.558	872	747	747	747
S09	Gezondheid en sport	6.454	2.674	3.338	3.076	3.076	3.076	3.076
S10	Klimaat, energie en milieu	2.381	473	1.264	232	13	2.200	0
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	48.028	36.731	34.665	33.889	38.863	28.372	25.445
S12	Wonen en leefomgeving	39.403	39.814	41.881	40.965	40.933	40.903	40.903
Totaal		782.471	699.499	732.175	740.049	738.511	729.572	725.388
Eind Totaal		807.199	723.220	757.089	764.987	763.412	754.430	750.204

		Exploitatieresultaat						
		Rekening	Begroting 2021			Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	21.051	20.280	17.892	20.132	20.166	20.038	19.876
GEB2	Noordwest	27.064	26.986	27.605	27.503	27.474	27.431	27.279
GEB3	Noordoost	22.186	21.853	22.400	22.299	22.298	22.221	22.074
GEB4	Presikhaaf	20.741	21.825	22.565	21.698	21.716	21.639	21.593
GEB5	Malburgen	30.252	31.676	29.237	32.342	32.267	32.085	31.853
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	21.172	23.046	22.742	21.283	21.103	21.077	20.936
GEB7	De Laar/Elden	15.154	15.701	15.952	15.939	15.938	15.868	15.823
GEB8	RKV	25.469	23.846	26.274	26.267	26.315	26.163	25.948
Totaal		183.088	185.213	184.667	187.464	187.276	186.522	185.382
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	-426.275	-397.116	-417.175	-432.945	-430.047	-427.964	-426.509
S01	Veiligheid	14.559	14.783	15.518	16.886	16.877	16.875	16.860
S02	Bereikbaarheid	16.259	14.190	14.338	15.248	15.213	15.304	15.374
S03	Economie	5.107	5.622	5.194	6.034	5.389	5.110	4.906
S04	Onderwijs	16.245	16.499	17.190	17.113	18.410	19.806	21.197
S05	Cultuur	27.077	26.289	30.127	28.185	29.612	29.607	29.583
S06	Participatie en armoedebestrijding	51.885	61.061	64.833	52.320	49.319	46.524	46.524
S07	Zorg	55.482	44.853	51.144	53.610	53.221	53.333	53.965
S08	Welzijn en inclusie	19.860	19.105	24.196	22.922	22.661	21.894	21.873
S09	Gezondheid en sport	17.608	17.483	18.112	19.251	19.749	19.423	19.438
S10	Klimaat, energie en milieu	3.520	5.022	4.973	5.155	1.955	1.925	1.927
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	-1.098	869	8.594	4.742	3.199	3.060	2.952
S12	Wonen en leefomgeving	-3.135	-3.756	-2.229	61	270	-111	-48
Totaal		-202.905	-175.096	-165.187	-191.418	-194.171	-195.212	-191.957
Eind Totaal		-19.817	10.118	19.480	-3.954	-6.894	-8.690	-6.576

		Toevoegingen aan reserve						
		Rekening	Begroting 2021			Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	534	20	561	826	826	826	827
GEB2	Noordwest	416	100	102	102	102	102	102
GEB3	Noordoost	375	66	72	72	72	72	72
GEB4	Presikhaaf	378	117	95	95	95	95	95
GEB5	Malburgen	548	193	197	197	197	197	197
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	914	242	292	292	292	292	292
GEB7	De Laar/Elden	434	52	61	61	61	61	61
GEB8	RKV	681	60	64	64	64	64	64
Totaal		4.279	851	1.443	1.708	1.708	1.709	1.709
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	37.858	13.478	28.762	19.864	21.111	22.391	20.655
S01	Veiligheid	432	72	71	71	71	71	71
S02	Bereikbaarheid	7.785	6.950	7.183	6.837	6.767	6.763	6.735
S03	Economie	249	0	1.010	170	50	50	50
S04	Onderwijs	8.187	8.004	8.371	8.960	8.201	7.094	7.181
S05	Cultuur	1.197	1.208	1.256	1.377	1.411	1.446	1.501
S06	Participatie en armoedebestrijding	4.991	554	554	554	554	0	0
S07	Zorg	2.009	628	628	12.530	1.082	1.000	1.000
S08	Welzijn en inclusie	880	0	0	0	0	0	0
S09	Gezondheid en sport	397	354	470	470	470	470	470
S10	Klimaat, energie en milieu	2.595	0	55	0	0	0	0
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	7.874	2.758	5.077	176	950	675	15.786
S12	Wonen en leefomgeving	930	371	462	4.039	593	593	690
Totaal		75.382	34.375	53.898	55.047	41.258	40.552	54.138
Eind Totaal		79.661	35.226	55.342	56.755	42.967	42.260	55.847

		Onttrekkingen aan reserves						
		Rekening	Begroting 2021			Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	35	8	575	187	191	182	11
GEB2	Noordwest	177	44	284	50	28	67	34
GEB3	Noordoost	168	29	337	31	25	44	34
GEB4	Presikhaaf	256	74	191	10	39	70	169
GEB5	Malburgen	417	73	326	123	50	28	229
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	266	104	770	180	34	136	174
GEB7	De Laar/Elden	142	15	287	65	28	26	104
GEB8	RKV	243	12	524	22	43	43	34
Totaal		1.703	360	3.294	667	437	595	790
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	18.321	20.549	24.273	23.028	15.751	13.646	13.886
S01	Veiligheid	1.055	350	706	343	343	349	342
S02	Bereikbaarheid	7.856	7.911	8.720	8.106	7.184	6.802	6.546
S03	Economie	401	100	250	700	300	500	300
S04	Onderwijs	6.473	6.922	7.307	7.766	7.944	8.334	9.212
S05	Cultuur	1.186	837	1.938	1.018	893	868	905
S06	Participatie en armoedebestrijding	6.385	1.344	9.348	1.516	739	0	0
S07	Zorg	3.425	1.512	2.843	354	81	498	0
S08	Welzijn en inclusie	2.930	200	1.084	200	200	0	0
S09	Gezondheid en sport	989	260	432	343	423	379	414
S10	Klimaat, energie en milieu	3.970	3.200	3.203	3.114	40	15	14
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	3.893	0	8.240	90	210	345	15.556
S12	Wonen en leefomgeving	1.257	1.799	3.186	5.554	1.527	1.240	1.306
Totaal		58.141	44.984	71.528	52.134	35.635	32.975	48.481
Eind Totaal		59.844	45.344	74.822	52.801	36.073	33.571	49.271

		Saldo Totaal						
		Rekening		Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	21.550	20.292	17.877	20.770	20.801	20.682	20.692
GEB2	Noordwest	27.303	27.042	27.424	27.555	27.548	27.466	27.347
GEB3	Noordoost	22.392	21.890	22.134	22.340	22.345	22.249	22.111
GEB4	Presikhaaf	20.863	21.868	22.469	21.783	21.773	21.665	21.519
GEB5	Malburgen	30.383	31.796	29.108	32.415	32.413	32.253	31.820
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	21.819	23.184	22.264	21.396	21.361	21.233	21.054
GEB7	De Laar/Elden	15.445	15.738	15.726	15.935	15.971	15.903	15.779
GEB8	RKV	25.908	23.893	25.815	26.309	26.337	26.184	25.979
Totaal		185.664	185.704	182.817	188.504	188.548	187.636	186.301
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	-406.739	-404.187	-412.687	-436.110	-424.688	-419.219	-419.741
S01	Veiligheid	13.936	14.505	14.883	16.613	16.605	16.597	16.588
S02	Bereikbaarheid	16.188	13.229	12.801	13.979	14.795	15.264	15.563
S03	Economie	4.955	5.522	5.954	5.504	5.139	4.660	4.656
S04	Onderwijs	17.959	17.581	18.255	18.307	18.666	18.566	19.166
S05	Cultuur	27.087	26.659	29.445	28.543	30.130	30.185	30.180
S06	Participatie en armoedebestrijding	50.492	60.271	56.039	51.358	49.134	46.524	46.524
S07	Zorg	54.066	43.969	48.929	65.786	54.222	53.836	54.965
S08	Welzijn en inclusie	17.810	18.905	23.112	22.722	22.461	21.894	21.873
S09	Gezondheid en sport	17.016	17.577	18.149	19.377	19.797	19.514	19.494
S10	Klimaat, energie en milieu	2.145	1.823	1.825	2.041	1.915	1.910	1.913
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	2.883	3.627	5.431	4.829	3.939	3.390	3.181
S12	Wonen en leefomgeving	-3.462	-5.184	-4.953	-1.454	-665	-757	-664
Totaal		-185.664	-185.704	-182.817	-188.504	-188.548	-187.636	-186.301
Eind Totaal		0	0	0	0	0	0	0

Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten

Bedragen x € 1.000

Incidentele baten	2021	2022	2023	2024	2025	Toelichting
Algemene Reserve	14.222	22.139	16.324	14.642	15.839	In de mutaties van de Algemene Reserve zijn alle begrote dotaties en onttrekkingen verwerkt. De afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn meegenomen in het gerealiseerd resultaat. De Algemene Reserve staat vrij te besteden door de gemeente en vormt een buffer voor financiële tegenvallers.
Buitengewoon Beter		900	380	0	0	Het bestedingsplan van deze reserve loopt tot en met 2023. Het resterende budget zal worden ingezet voor de afronding van de projecten Geitenkamp en Spijkerkwartier en een bijdrage aan het project Gele Rijdersplein.
Bereikbaarheid		6.696	5.990	6.082	6.105	Deze bestemmingsreserve is ingesteld ten behoeve van het verhogen van de bereikbaarheid van de binnenstad, het ontwikkelen van parkeervoorzieningen en het onderhoud van de hoofdwegen die betrekking hebben op de bereikbaarheid van het stadscentrum.
Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte		1.499	1.298	1.182	1.242	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt voor het flexibeler inzetten van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Met name op de onderwerpen riolering, wegen en fietspaden, groen, spelen, bomen, verkeersregelinstallaties, civieltechnische kunstwerken, openbare verlichting en water.
Evenementen		400	0	200	0	De uitgaven voor het WK BMX en het WK Volleybal worden gedekt vanuit de bestemmingsreserve evenementen.
Onderwijs		7.674	7.814	8.237	9.093	De bestemmingsreserve zal ingezet worden ter dekking van de kapitaallasten voor de nieuwbouwprojecten basisonderwijs, voortgezet onderwijs en speciaalonderwijs.
Cultureel Vastgoed		261	257	252	248	In 2021 valt incidenteel € 5,0 miljoen uit de reserve cultureel vastgoed vrij die gereserveerd was voor onderhoud. Voor het onderhoud worden structurele middelen opgenomen. Overige vrijval dient ter dekking van de kapitaallasten van cultureel vastgoed.

Incidentele baten	2021	2022	2023	2024	2025	Toelichting
Groenfonds		280	178	0	0	In 2021 wordt € 0,1 miljoen uit het Groenfonds ingezet voor de dekking van het bomenbeleid.
WMO en Jeugdzorg		325	81	498	0	In 2019 wordt ten laste van het geprognosticeerde resultaat € 2,7 miljoen toegevoegd aan een nieuw te creëren BR Wmo en Jeugdzorg. Deze middelen zijn beschikbaar om de zorgmaatregelen zoals aangekondigd in de Perspectiefnota te mitigeren, indachtig de motie (19M98) Zorgmaatregelen. Doel van deze reserve is om het negatief effect van de zorgmaatregelen tijdelijk opvangen of reduceren
Transformatie Zorg		229	200	0	0	Arnhem is actief met de transformatie van zorg, deze bestemmingsreserve heeft tot doel om initiatieven die leiden tot transformatie van zorg te financieren.
Klimaat en energie		99	25	0	0	De bestemmingsreserve dient ter dekking van het bereiken van de doelen van New energy made in Arnhem 2015-2020 en het dekken van fluctuaties in het uitgavenpatroon die voortvloeien uit de veranderopgave Klimaat en Energie.
Duurzaamheidsleningen		16	15	15	14	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund.
Duurzaam Arnhem		3.000	0	0	0	De bestemmingsreserve duurzaam Arnhem wordt ingezet voor het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met de bestemmingsreserve worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund.
Zuidelijke Binnenstad		3.000	0	0	0	Uit de reserve zuidelijke binnenstad wordt € 3,0 miljoen ingezet voor de restauratie van de blauwe golven en de herinrichting van het gebied er omheen.
Volkshuisvesting		188	43	43	43	De reserve volkshuisvesting is het uitvoeringsinstrument van de Nota Wonen. Overeenkomstig besluit van de raad d.d. 30 juni 2014, wordt deze reserve deels ingezet om een redelijke compensatie te bieden voor de gedupeerden van de WOS-fraude. De reserve wordt jaarlijks gevoed met het renteresultaat dat wordt behaald op de uit te zetten Startersleningen.

Incidentele baten	2021	2022	2023	2024	2025	Toelichting
Vastgoed		2.615	2.191	2.679	2.390	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van onvoorziene uitgaven bij onderhoud vastgoed. Voeding van de bestemmingsreserve kan de komende jaren door toevoeging uit verkoopopbrengsten en eventuele positieve resultaten op het onderhoudsbudget als gevolg van gunstige aanbestedingen.
Bedrijfsvoering		1.597	936	0	0	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie.
ICT		15	0	0	0	De middelen uit de bestemmingsreserve ICT worden ingezet om de ICT-omgeving up-to-date en stabiel te houden.
Totaal	**61.391**	**50.934**	**35.732**	**33.831**	**34.975**	

Incidentele lasten	2021	2021	2022	2023	2024	Toelichting
Algemene Reserve	22.650	14.419	14.039	18.506	17.724	zie baten
Bereikbaarheid		6.848	6.778	6.775	6.747	zie baten
Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte		504	508	509	605	zie baten
Evenementen		170	50	50	50	zie baten
Onderwijs		8.768	8.008	6.901	6.988	zie baten
Cultureel Vastgoed		231	265	299	355	zie baten
WMO en Jeugdzorg		5.611	0	0	0	zie baten
Jeugdfonds		6.591	1.000	1.000	1.000	Het Jeugdfonds is gevuld met de extra jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld zorg worden ingezet. Hiermee krijgt het integraal jeugdbeleid de komende jaren een impuls.
Transformatie Zorg		328	82	0	0	zie baten
Grondexploitatie		170	950	524	15.433	De reserve grondexploitatie is de beschikbare weerstandscapaciteit van het grondbedrijf. Deze bestemmingsreserve is conform raadsbesluit 30 juni 2014 niet opgeheven, maar zal blijven bestaan om toekomstige schommelingen in de grondexploitatie op te vangen (voor zover er weer sprake is van een positief saldo).
Vastgoed		3.553	3.553	3.553	3.553	zie baten
Bedrijfsvoering		1.722	1.580	406	406	zie baten
Post onvoorzien	272	272	272	272	272	
Totaal	**48.340**	**49.187**	**37.086**	**38.796**	**53.134**	
Saldo	**-13.051**	**-1.747**	**1.354**	**4.965**	**18.160**	

Geprognosticeerde balans 2022-2025

Activa	2022	2023	2024	2025
Vaste Activa				
Immateriële vaste activa	**10.017**	**9.707**	**9.397**	**9.087**
Materiële vaste activa	**804.052**	**830.476**	**839.412**	**828.369**
Investeringen met een economisch nut	717.964	744.388	753.324	742.281
Gronden uitgegeven in erfpacht	14.951	14.951	14.951	14.951
Investeringen met een maatschappelijk nut	71.137	71.137	71.137	71.137
Financiële vaste activa	**61.670**	**56.647**	**50.980**	**47.627**
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkingen	4.742	4.742	4.742	4.742
Financiële vaste activa: Leningen	48.052	43.179	37.662	34.459
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	8.876	8.726	8.576	8.426
Totaal Vaste Activa	**875.739**	**896.830**	**899.789**	**885.083**
Vlottende Activa				
Gereed product en handelsgoederen	**326**	**326**	**326**	**326**
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	**36.164**	**23.596**	**12.389**	**8.045**
Uitzettingen < 1 jaar	**50.000**	**50.000**	**50.000**	**50.000**
Liquide middelen	**1.000**	**1.000**	**1.000**	**1.000**
Overlopende activa	**80.000**	**80.000**	**80.000**	**80.000**
Totaal Vlottende Activa	**167.490**	**154.922**	**143.715**	**139.371**
Totaal Activa	**1.043.229**	**1.051.752**	**1.043.504**	**1.024.454**

Passiva	2022	2023	2024	2025
Vaste Passiva				
Eigen vermogen	**148.623**	**154.763**	**165.131**	**176.873**
Voorzieningen	**11.000**	**11.000**	**11.000**	**11.000**
Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar	**779.900**	**781.196**	**765.224**	**739.165**
Totaal Vaste Passiva	**939.523**	**946.959**	**941.355**	**927.038**
Vlottende Passiva				
Netto vlottende schulden < 1 jaar	**28.706**	**29.793**	**27.149**	**22.415**
Overlopende passiva	**75.000**	**75.000**	**75.000**	**75.000**
Totaal Vlottende Passiva	**103.706**	**104.793**	**102.149**	**97.415**
Totaal Passiva	**1.043.229**	**1.051.752**	**1.043.504**	**1.024.454**

In deze balansen houden we rekening met de in de Begroting meegenomen mutaties in de investeringen, reserves en voorzieningen, grondexploitatie en als resultante daarvan de vaste schuld van de gemeente. Mutaties in de vlottende activa en passiva begroten we niet, deze posten blijven in de geprognosticeerde balansen constant.

De reden hiervoor is dat deze balansposten vooral voortvloeien uit het ritme van doen van betalingen en ontvangen van geldmiddelen. Hierop wordt in de Begroting niet expliciet gestuurd.

Reserves en voorzieningen

Omschrijving	JV 2020	Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			Begroot 2024			Begroot 2025			
	Stand per 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2023 / 01-01-2024	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2024 / 01-01-2025	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2025 / 01-01-2026
																Bedragen € 1.000
Algemene Reserve (AR)	44.066	22.650	14.222	52.495	14.419	22.139	44.775	14.039	16.324	42.490	18.506	14.642	46.354	17.724	15.839	48.239
Bestemmingsreserves (BR's)	135.742	32.941	59.720	108.964	42.336	30.441	120.859	28.928	19.999	129.789	23.755	19.585	133.959	38.123	34.560	137.521
Totaal Reserves	**179.809**	**55.592**	**73.942**	**161.459**	**56.755**	**52.581**	**165.634**	**42.967**	**36.322**	**172.279**	**42.260**	**34.227**	**180.312**	**55.847**	**50.399**	**185.760**
Totaal Voorzieningen	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**

Verloop Bestemmingsreserves Omschrijving	JV 2020	Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			Begroot 2024			Begroot 2025			
	Stand per 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2023 / 01-01-2024	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2024 / 01-01-2025	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2025 / 01-01-2026
																Bedragen € 1.000
Bedrijfsvoering	4.113	1.316	4.238	1.191	1.722	1.597	1.743	1.580	936	2.387	406	0	2.793	406	0	3.200
Beeldbepalende culturele manifestaties	368	0	368	0												
Beeldende en Monumentale Kunst	95	0	95	0												
Bereikbaarheid	4.364	6.929	6.809	4.484	6.848	6.696	4.636	6.778	5.990	5.424	6.775	6.082	6.117	6.747	6.105	6.759
Beschermd en Weerbaar	2.163	0	0	2.163	0	0	2.163	0	0	2.163	0	0	2.163	0	0	2.163
Buitengewoon Beter	1.781	0	501	1.280	0	900	380	0	380	0						
Burgerinitiatieven sociaal Domein	365	400	0	765	0	175	590	0	175	415	0	175	240	0	0	240
Burgerparticipatie	0	330	90	240	0	240	0									
Cultureel Vastgoed	12.198	232	5.244	7.187	231	261	7.156	265	257	7.165	299	252	7.212	355	248	7.319

Verloop Bestemmingsreserves		Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			Begroot 2024			Begroot 2025			
Omschrijving	JV 2020			Stand per			Stand per			Stand per			Stand per				Stand per
	Stand per 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2023 / 01-01-2024	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2024 / 01-01-2025	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2025 / 01-01-2026
Duurzaam Arnhem	9.737	0	3.040	6.697	0	3.000	3.697	0	0	3.697	0	0	3.697	0	0	3.697
Duurzaamheidsleningen	363	55	13	405	0	16	389	0	15	374	0	15	359	0	14	345
Evenementen	408	210	150	468	170	400	238	50	0	288	50	200	138	50	0	188
Fractie-ondersteuning	233	0	0	233	0	0	233	0	0	233	0	0	233	0	0	233
Frictiekosten en organisatieontwikkeling	21	406	0	427												
Groenfonds	710	0	252	458	0	280	178	0	178	0	0	0	0	0	0	0
Grondexploitatie	14.747	2.755	2.516	14.986	170	18	15.137	950	0	16.087	524	0	16.612	15.433	15.204	16.841
Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte	4.866	277	1.804	3.339	504	1.499	2.344	508	1.298	1.554	509	1.182	881	605	1.242	244
Herstructurering OGGz	456	0	456	0												
ICT	69	0	55	14	0	15	0									
Inburgering, Integratie en asiel	1.169	0	0	1.169	0	0	1.169	0	0	1.169	0	0	1.169	0	0	1.169
Jongerenperspectieffonds Arnhem	1.246	0	1.246	0												
Kapitaallasten	1.679	100	208	1.571	3.450	208	4.813	0	208	4.605	0	208	4.397	0	208	4.189
Klimaat en energie	1.281	0	151	1.130	0	99	1.032	0	25	1.007	0	0	1.007	0	0	1.007
Maatschappelijke opvang	179	0	179	0												
Omgevingslawaai	412	0	0	412	0	62	349	0	207	142	0	0	142	0	0	142
Onderwijs	24.102	8.179	6.875	25.405	8.768	7.674	26.499	8.008	7.814	26.693	6.901	8.237	25.357	6.988	9.093	23.252
Onderzoek Rekenkamer	271	0	0	271	0	0	271	0	0	271	0	0	271	0	0	271
Participatie	380	0	341	39	0	0	39	0	0	39	0	0	39	0	0	39
Raad	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12
Revolverend fonds (duurzaam)	680	0	0	680	0	0	680	0	0	680	0	0	680	0	0	680
Risicobeheer Arnhem Centraal	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469
Sociaal Economisch Fonds	455	0	0	455	0	0	455	0	0	455	0	0	455	0	0	455

Verloop Bestemmingsreserves		Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			Begroot 2024			Begroot 2025			
Omschrijving	JV 2020			Stand per			Stand per			Stand per			Stand per				Stand per
	Stand per 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2023 / 01-01-2024	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2024 / 01-01-2025	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2025 / 01-01-2026
Solvabiliteit	10.573	5.527	0	16.100	4.347	0	20.446	6.110	0	26.556	3.693	0	30.250	2.941	0	33.191
Startersleningen	1.527	0	29	1.498	0	31	1.467	0	0	1.467	0	13	1.454	0	13	1.441
Strategische posities	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500
Taakmutaties Gemeentefonds-Overloop	16.768	0	16.768	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Toezicht peuterspeelzalen en gastouderopvang	100	0	100	0												
Transformatie Zorg	388	428	475	341	328	229	440	82	200	322	0	0	322	0	0	322
Noodfonds	799	0	799	0												
Vastgoed	2.126	3.553	4.795	884	3.553	2.615	1.822	3.553	2.191	3.184	3.553	2.679	4.058	3.553	2.390	5.221
Volkshuisvesting	1.154	43	885	312	43	188	167	43	43	167	43	43	167	43	43	167
Voorstudies	262	0	0	262	0	0	262	0	0	262	0	0	262	0	0	262
Werk-Investeringsfonds	1.912	0	0	1.912	0	912	1.000	0	0	1.000	0	0	1.000	0	0	1.000
Wijkfondsen	359	0	0	359	0	0	359	0	0	359	0	0	359	0	0	359
WMO en Jeugdzorg	1.481	200	1.238	443	5.602	325	5.720	0	81	5.639	0	498	5.141	0	0	5.141
Jeugdfonds				0	6.600	0	6.600	1.000	0	7.600	1.000	0	8.600	1.000	0	9.600
Zuidelijke Binnenstad	4.405	2.000	0	6.405	0	3.000	3.405	0	0	3.405	0	0	3.405	0	0	3.405
Totaal	**135.742**	**32.941**	**59.720**	**108.964**	**42.336**	**30.441**	**120.859**	**28.928**	**19.999**	**129.789**	**23.755**	**19.585**	**133.959**	**38.123**	**34.560**	**137.521**

Doelstelling per bestemmingsreserve.

Naam	**BR Onderzoek Rekenkamer (S00)**
Doel	In het jaarbudget van de Rekenkamer is ruimte voor het uitvoeren van ongeveer twee grote onderzoeken per jaar. Echter, de Rekenkamer is de afgelopen jaren, mede door een actieve gemeenteraad, op ad-hoc basis verzocht aanvullende onderzoeken uit te voeren. Het karakter van dit soort onderzoeken in combinatie met de gewenste korte doorlooptijd noodzaken inhuur van externen. Toevoeging van onderbestedingen op het reguliere onderzoeksbudget en eventueel positief saldo op het product Rekenkamer geven Raad en Rekenkamer iets meer ruimte om snel en adequaat onderzoeken op te pakken.
Naam	**BR Raad (S00)**
Doel	Ervaringen in den lande wijzen uit dat de kosten voor het uitvoeren van een raadsonderzoek / enquête een veelvoud bedragen van het budget dat de Griffie jaarlijks hiervoor te besteden heeft van € 15.000. Zodoende wordt dit budget, voor zover het niet wordt aangewend, jaarlijks toegevoegd aan de bestemmingsreserve totdat het plafond (ingesteld op € 75.000) hiervoor is bereikt. Als er zich dan in enig jaar een raadsonderzoek wordt uitgevoerd, dan kan deze reserve hiervoor aangewend worden.
Naam	**BR Taakmutaties gemeentefonds-overloop (S00)**
Doel	Conform de spelregels gemeentefonds wordt bij elke toevoeging van nieuwe middelen (taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen) aan de raad voorgelegd of deze middelen ingezet mogen worden voor een onderliggend beleidsdoel of dat de middelen deel uitmaken van de algemene middelen in het gemeentefonds. In deze bestemmingsreserve worden nieuwe toegevoegde middelen aan het Gemeentefonds gereserveerd die gedurende het jaar niet aan de raad voorgelegd kunnen worden. Vooral van de nieuwe toevoegingen die bekend gemaakt zijn in de septembercirculaire en in de november/decembercirculaire is het niet altijd mogelijk om voor het einde van het jaar een raadsvoorstel met begrotingswijziging aan de raad voor te leggen. In het daarop volgende jaar doen de betreffende beleidsvelden een beroep op deze middelen via een raadsvoorstel en een begrotingswijziging, waarbij voorgesteld wordt de middelen aan de bestemmingsreserve Taakmutaties gemeentefonds te onttrekken. Middelen die na een jaar nog niet via een raadsvoorstel geclaimd zijn voor uitvoering van een bepaald beleid, vallen vrij ten gunste van de Algemene Reserve. (Raadsbesluit 8 februari 2010). In 2010 is het doel van deze bestemmingsreserve uitgebreid ten behoeve van niet bestede budgetten die gereserveerd moeten blijven om bestaand beleid uit te voeren in volgende jaren (raadsbesluit 13 december 2010).
Naam	**BR Bedrijfsvoering (S00)**
Doel	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie.
Naam	**BR Solvabiliteit (S00)**
Doel	In de bestemmingsreserve wordt een buffer opgebouwd voor een robuustere financiële positie. Naast de algemene reserve die direct meetelt in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit, vormt de BR Solvabiliteit een belangrijke bijdrage in de vergroting van het eigen vermogen.
Naam	**BR Fractie-ondersteuning (S00)**
Doel	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt ter dekking van de extra kosten die worden veroorzaakt door de afsplitsing van een fractie. Deze extra kosten worden voor 50% betaald uit de bestemmingsreserve en voor 50% uit een korting op de ondersteuning van de af te splitsen fractie en de oorspronkelijke fractie. Hierbij wordt voorkomen dat bij afsplitsingen de financiële gevolgen volledig bij de fracties worden neergelegd.
Naam	**BR Kapitaallasten (S00)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van diverse kapitaallasten. Het bedrag van de dotatie is gelijk aan het bedrag van de investering. Het bedrag van de onttrekkingen is gelijk aan het bedrag van de afschrijvingen. Om ook de rentelasten te kunnen dekken wordt de reserve aangemerkt als een rentedragende reserve.
Naam	**BR Buitengewoon Beter (S02)**
Doel	De middelen uit deze bestemmingsreserve waren bedoeld ter financiering van de incidentele component van het Buiten Gewoon Beter Programma (€ 19,4 miljoen) voor de periode 2009-2016. Tevens is de bestemmingsreserve ontstaan om tempoverschillen in de uitvoering op te kunnen vangen. Het programma bestaat uit een scala aan meerjarige projecten. Bij een jaarovergang bleven op deze wijze de middelen beschikbaar voor het programma Buitengewoon Beter. Bij de Begroting 2021 is besloten deze reserve ultimo 2023 op te heffen.

Naam	**BR Bereikbaarheid (S02)**
Doel	Deze bestemmingsreserve heeft als doel het verbeteren van de bereikbaarheid van de binnenstad en het ontwikkelen van parkeervoorzieningen. Het exploitatiesaldo van parkeren wordt met deze reserve verrekend.

Naam	**BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte (S02)**
Doel	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Hierbij worden geen schotten gehanteerd tussen de verschillende onderwerpen (Riolering, Buitengewoon Beter, Wegen, Groen, Spelen, Bomen, Verkeersregelinstallaties, Civieltechnische Kunstwerken, Openbare Verlichting, Water). Hierdoor ontstaat flexibiliteit en kan beter worden geanticipeerd op de onderhoudsbehoefte in de stad.

Naam	**BR Evenementen (S03)**
Doel	In de begroting is een budget van € 0,6 miljoen beschikbaar gesteld voor bijdragen in evenementen. De uitgaven worden gebruikt voor evenementen waarvan een groot deel al vastligt. Het overige deel is voor bijdragen welke op ad-hoc basis beschikbaar worden gesteld. Verschillen tussen werkelijkheid en budget worden met deze reserve verrekend.

Naam	**BR Sociaal Economisch Fonds (S03)**
Doel	Deze reserve is bestemd voor uitgaven in het kader van het faciliteren van economische stimuleringsprojecten. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.

Naam	**BR Onderwijs (S04)**
Doel	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie voor nieuwbouw- en renovatieprojecten in het basisonderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs. Alle in de begroting vrijvallende middelen voor onderwijshuisvesting (door afnemende kapitaallasten en daling van andere onderwijshuisvestingslasten) worden aan deze reserve toegevoegd. Hierdoor blijven alle middelen die in de begroting zijn geraamd voor kapitaallasten onderwijs en voor overige onderwijshuisvestingsbudgetten beschikbaar voor onderwijshuisvesting.

Naam	**BR Cultureel Vastgoed (S05)**
Doel	De bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed (voorheen BR Cultuur in Rijnboog) dient ter dekking van kapitaallasten en andere eigenaarslasten van cultureel vastgoed in Arnhem. Eénmalige bijdragen, opbrengsten vertreklocaties en onderbesteding en vrijval van kapitaallasten worden gedoteerd aan deze bestemmingsreserve. Met ingang van de begroting 2021 heeft deze bestemmingsreserve nog uitsluitend betrekking op de vernieuwing van het Stadstheater Arnhem. De baten en lasten van de recente ver- c.q. nieuwbouw van Rozet, Musis, Focus Filmtheater en Museum Arnhem worden vanaf 2021 niet meer met deze bestemmingsreserve verrekend.

Naam	**BR Participatie (S06)**
Doel	De bestemmingreserve is gevormd om diverse kosten op te kunnen vangen die samenhangen met de uitvoering van de participatiewet en het bereiken van de doelstellingen. Het re-integratiebudget staat onder druk. De door het Rijk verstrekte budgetten voor re-integratie zijn in aanloop naar invoering van de nieuwe wetgeving in 2015 sterk teruggelopen. Daarbij is tevens gekozen geen directe koppeling te maken tussen de financiering vanuit het Rijk en de Arnhemse begroting voor re-integratie (extra middelen worden niet automatisch toegevoegd aan het beleidsveld). De huidige re-integratiemiddelen zijn volledig nodig voor inzet op de doelgroep om de huidige ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Er is geen geld in de begroting voor doorontwikkeling beleid, onderzoeken of extra inspanningen binnen het programma participatie en armoedebestrijding. De reserve dient om incidentele kosten voor bijvoorbeeld doorontwikkeling op beleid of kosten voor onderzoek uit te betalen.

Naam	**BR Werk-Investeringsfonds (S06)**
Doel	Het werkinvesteringsfonds is ingericht om mensen naar werk toe te begeleiden. Om een goede match te maken zorgt de gemeente voor goede contacten met werkgevers en gaat mensen met een bijstandsuitkering intensiever begeleiden. Maatwerk is daarbij het uitgangspunt. De gemeente wil de landelijke trend qua uitstroom gaan volgen en daarnaast gedurende een periode van 4 jaar (2019-2022) nog 500 Arnhemmers extra aan het werk helpen. In dit Werk-Investeringsfonds is bij aanvang (2018) € 2,5 miljoen gestort. De resultaten van deze investering worden jaarlijks geëvalueerd.

Naam	**BR Transformatie Zorg (S07)**
Doel	De bestemmingsreserve heeft als doel om nieuwe voorzieningen te financieren die voorkomen dat inwoners een beroep moeten doen op specialistische maatwerkvoorzieningen.

Naam	**BR Burgerinitiatieven Sociaal Domein (S07)**
Doel	Het stimuleren en organiseren van activiteiten om de betrokkenheid en invloed van inwoners en/of organisaties op hun wijk/buurt in Arnhem te vergroten.

Naam	**BR Wmo en Jeugdzorg (S07)**
Doel	De inkomsten en uitgaven op het beleidsveld Zorg zijn nog niet in evenwicht. Dit komt omdat gemeenten nog actief zijn met het ontwikkelen en uitvoeren van de transformatie van de zorg, nog in afwachting zijn van de hervormingsagenda Jeugd en de doorontwikkeling beschermd wonen en maatschappelijke opvang nog afwachten. Naast de dotatie vanuit de extra middelen jeugdzorg (2021 - 2025) worden de voordelen van het beleidsveld Zorg tijdelijk toegevoegd aan deze reserve, zodat extra maatregelen en (mogelijke) tekorten op het beleidsveld Zorg verrekend kunnen worden met deze reserve.

Naam	**BR Beschermd en Weerbaar (S08)**
Doel	Arnhem ontvangt als centrumgemeente voor de regio's Arnhem en Achterhoek (tezamen 19 regiogemeenten) via de decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang van het Rijk jaarlijks middelen ten behoeve van de bestrijding van huiselijk geweld en seksueel geweld, de uitvoering van de vrouwenopvang, en voor de uitvoering van de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Het betreft hier wettelijke taken die zijn vastgelegd in het Rijksprogramma Geweld in afhankelijkheidsrelaties (GIA) en Geweld hoort nergens thuis (GHNT). De bestemmingsreserve dient om deze (regionale) middelen beschikbaar te houden voor de doelen en activiteiten die daarvoor zijn vastgelegd in de Regiovisie Samen Veilig 2019 - 2022 (aanpak Huiselijk Geweld en Kindermishandeling in de regio Arnhem en Achterhoek). Voor- en nadelige jaarrekeningresultaten op het regionale budget worden verrekend met de bestemmingsreserve.

Naam	**BR Inburgering, integratie en asiel (S08)**
Doel	Deze reserve is primair bestemd voor de voorbereidende taken op de nieuwe wet Inburgering die in 2022 ingaat en voor de doelen in het actieplan nieuwkomers. Met de nieuwe wet komen structurele middelen over en de reserve zal beschikbaar blijven tot één jaar na de invoering van de wet.

Naam	**BR Risicobeheer Arnhem Centraal (S11)**
Doel	Deze bestemmingsreserve heeft een dekkingsfunctie voor kosten en andere onverwachte ontwikkeling binnen het project Arnhem Centraal. Daar onder vallen de transferhal, het ondergronds afval transport systeem en de grondexploitatie. Als alle projectonderdelen zijn afgerond kan deze bestemmingsreserve worden opgeheven.

Naam	**BR Strategische Posities (S11)**
Doel	Deze reserve dient ter dekking van mogelijke exploitatietekorten op het beheren en onderhouden van strategisch vastgoed (vooruitlopend op beslissingen om te gaan ontwikkelen) en tevens voor het opvangen van waardeverminderingen van het strategisch vastgoed door hertaxatie of bij eventuele verkoop. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.

Naam	**BR Vastgoed (S11)**
Doel	Deze egalisatiereserve dient om de kosten van onderhoud van het gemeentelijke vastgoed te egaliseren en om daarmee schommelingen in de jaarlijkse begroting tegen te gaan. De hoogte van deze reserve is gebaseerd op het 40-jarige Meerjarige OnderhoudsPlan (MJOP).

Naam	**BR Grondexploitatie (S11)**
Doel	Deze reserve heeft tot doel risico's in de grondexploitatie op te vangen. De gewenste en tevens maximale omvang wordt bepaald op basis van het benodigde weerstandsvermogen van het grondbedrijf. Het jaarresultaat van het grondbedrijf wordt aan deze reserve toegevoegd (totdat de maximale omvang is bereikt), dan wel onttrokken. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.

Naam	**BR Voorstudies (S11)**
Doel	Deze reserve is bedoeld om fluctuaties op te vangen in de uitgaven van voorstudies voor potentiële grondexploitatieprojecten. Op het moment dat een grondexploitatie wordt vastgesteld, worden deze voorstudie-kosten ten laste van het desbetreffende project gebracht en vloeit de bijdrage die vanuit deze reserve is gedaan weer terug in de reserve. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.

Naam	**BR Zuidelijke Binnenstad (S11)**
Doel	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie t.b.v. de financiering van ruimtelijke plannen in de zuidelijke binnenstad.

Naam	**BR Omgevingslawaai (S11)**
Doel	De gemeente Arnhem heeft deze middelen van het ministerie van Infrastructuur & Milieu (I&M) ontvangen en ze worden ingezet voor maatregelen om het omgevingslawaai terug te dringen, zoals door geluidarm asfalt op de hoofdinvalswegen van Arnhem (zoals Velperweg en Huissensestraat), investeringen in geluidsschermen langs het spoor en andere bronmaatregelen.

Naam	**BR Duurzaamheidsleningen (S11)**
Doel	Ter dekking van de jaarlijkse beheerskosten en soms ook rentelasten van de duurzaamheidslening en Toekomstbestendigwonen lening (TWL) binnen de gemeente Arnhem. Deze leningen worden verstrekt voor maatregelen op het gebied van energiebesparing en duurzame opwek bij particuliere woningen en de TWL kan ook aanvullend gebruikt worden voor het levensloop bestendig maken van de woning.

Naam	**BR Klimaat en Energie (S11)**
Doel	De BR klimaat en energie is een egalisatiereserve, bedoeld om fluctuaties in de uitgaves die de veranderopgave klimaat en energie met zich meebrengt op te vangen. Het zorgt op deze manier voor dekking, van in de toekomst voorziene en noodzakelijke grote uitgaven, om de doelen van het NemiA programma te kunnen realiseren.

Naam	**BR Revolverendfonds (Duurzaam) (S11)**
Doel	Uit deze Revolverend Fonds reserve worden duurzaamheidsleningen verstrekt volgens de bredere regeling Toekomst bestendig wonen lening. De leningen worden ten laste gebracht van de reserve en de aflossingen vloeien weer terug.

Naam	**BR Duurzaam Arnhem (S11)**
Doel	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund. Voor deze reserve gelden aparte kaders zoals vastgesteld in de raadsvergadering van 15 mei 2019.

Naam	**BR Groenfonds (S12)**
Doel	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor het bomenbeleid, en voor andere groene investeringen in gebieden die dringend aan een impuls toe zijn. Opbrengsten uit herplantplicht voor bomen waarbij herplant ter plekke niet mogelijk of wenselijk is, worden toegevoegd aan deze reserve.

Naam	**BR Startersleningen (S12)**
Doel	De gemeente heeft leningen verstrekt aan starters op de woningmarkt. Deze reserve dekt de jaarlijkse beheerkosten en rentelasten van de lopende startersleningen.

Naam	**BR Volkshuisvesting (S12)**
Doel	Deze reserve is bestemd om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor de inspanningen die bijdragen aan het behalen van de doelen op gebied van wonen. Deze doelen zijn vastgelegd in woonprincipes en in het volkshuisvestelijk kader.

Naam	**BR Burgerparticipatie (W1;W2;W3;W4;W5;W6;W7;W8)**
Doel	Dekking van de afspraken uit het addendum op het coalitieakkoord - Uitbreiding van de griffie met een communicatiemedewerker (2021-2022) - Verlenging bewonersondersteuning (2022) - pilot digitaal wijkpanel (2021)

Naam	**BR Wijkfondsen (W1;W2;W3;W4;W5;W6;W7;W8)**
Doel	In uitzondering op reguliere begrotingsuitgangspunten is budgetoverheveling voor de wijkfondsen naar een volgend jaar toegestaan. Jaarlijks wordt het surplus of tekort op wijkfondsen gestort respectievelijk onttrokken aan de reserve.

EMU-saldo 2022

Sinds 1999 bestaat de Economische en Monetaire Unie (EMU), die in Europa verantwoordelijk is voor het gezamenlijke monetaire beleid van de deelnemende landen. Deze EMU-landen zijn gehouden aan de –met elkaar afgesproken- eis om het begrotingstekort van de overheid niet te laten stijgen boven de 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Deze grens van 3% geldt voor de gehele overheid, dus inclusief de gemeenten, provincies en waterschappen.
Europese afspraken over de realisatie van genoemde 3% zijn in Nederland vertaald in de wet Houdbare Overheidsfinanciën (wet Hof). Hierin is benadrukt dat Rijk en decentrale overheden gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor de beheersing van het Nederlandse EMU-tekort. Eén van de uitwerkingen van de wet Hof is de verplichting voor decentrale overheden, waaronder gemeenten, in de begroting het EMU-saldo te presenteren, dat voortvloeit uit die begroting.
In Europees verband is afgesproken dat in verband met de uitzonderlijke omstandigheden, de bestrijding van de gevolgen van de coronacrisis, de afspraken over het EMU-saldo en de maximale EMU-schuld van landen (60% van het BBP) tijdelijk buiten werking worden gesteld. De verplichting uit de wet Hof voor gemeenten om het EMU-saldo te presenteren valt daar niet onder. Deze blijft overeind staan.
Het EMU-saldo wordt berekend op een manier die afwijkt van de manier waarop bij gemeenten het begrotingsresultaat wordt bepaald. Decentrale overheden zijn gehouden aan de regelgeving in het BBV, dat uitgaat van een stelsel van baten en lasten. Het zogenaamde EMU-saldo is een saldo van inkomsten en uitgaven (dus op kasbasis) en om dat te kunnen bepalen is bovenop het begrote saldo van lasten en baten een aanvullende berekening nodig. Uitgangspunt is het exploitatiesaldo vóór toevoegingen aan of dekking uit reserves vermeerderd met het saldo van investeringen -/- afschrijvingen
In het overzicht is het EMU-saldo berekend voor de jaren 2021 tot en met 2023, zoals dat voortvloeit uit deze begroting.

	Omschrijving	2021 x € 1000,- Volgens realisatie tot en met sept. 2021	2022 x € 1000,- Volgens begroting 2022	2023 x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2022
1.	Exploitatiesaldo **vóór** toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	19.480	-12.898	5.597
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	55.621	38.140	26.194
3.	Mutatie voorzieningen			
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)			
5.	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa			
Berekend EMU-saldo		**-36.141**	**-51.038**	**-20.597**

Mutaties in voorzieningen en in voorraden (inclusief GREX) lopen in Arnhem via de reguliere begroting en zijn dus al opgenomen in het exploitatiesaldo.

Voor de jaren 2019 tot en met 2022 is voor de decentrale overheden (gemeenten, provincies en waterschappen) een zogeheten macronorm vastgesteld van 0,4% van het BBP, wat neerkomt op een bedrag van € 3,579 miljard. De decentrale overheden hebben in overleg bepaald dat van deze macronorm aan gemeenten een norm van 0,27% wordt toegewezen .Op basis van de vastgestelde Begroting 2021 is deze macronorm voor de gemeente Arnhem vertaald in een individuele EMU-referentiewaarde van € 28,64 miljoen. Hierbij moet worden opgemerkt

dat de individuele referentiewaarde geen norm is in de zin dat die niet mag worden overschreden, maar een indicatie van het aandeel dat de gemeente mag hebben in het genoemde toegestane gezamenlijke EMU-tekort voor decentrale overheden van € 3,579 miljard.

Naar verwachting zal het EMU-tekort van de gemeente in 2021 en 2022 het toegestane maximum overschrijden. De overschrijdingen in 2021 wordt voornamelijk verklaard door de investeringen in Valkenhuizen en Museum Arnhem. Eénmalige uitbijters die in 2022 en 2023 niet voorkomen.
In 2022 wordt de overschrijding vooral verklaard door het voorziene begrotingstekort (voor reserves) en de investering van € 10 miljoen in de restauratie van de Blauwe Golven.
Voor het jaar 2023 wordt geen overschrijding voorzien, maar hier moet de kanttekening bij worden geplaatst dat in de voorliggende MJPB (en dan vooral de planning van investeringen) nog geen zgn. anticyclische investeringen in het kader van het Herstelplan Corona zijn opgenomen.

Overzicht geraamde lasten en baten per taakveld

	Lasten						
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	20.664	17.909	19.266	18.966	19.164	19.179	18.819
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	5	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	13.570	16.864	23.316	17.446	15.372	13.933	13.912
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	183	78	78	739	554	79	79
Begeleide participatie	40.423	38.580	41.131	36.982	35.755	34.294	33.664
Begraafplaatsen en crematoria	50	48	48	48	48	48	48
Beheer overige gebouwen en gronden	1.471	1.924	1.877	2.005	2.100	2.144	1.853
Belastingen overig	2	5	5	5	5	5	5
Bestuur	7.725	6.993	7.650	7.593	7.623	7.623	7.623
Burgerzaken	5.296	6.152	6.507	6.551	6.595	6.502	6.502
Crisisbeheersing en brandweer	12.562	13.093	13.336	13.664	13.656	13.655	13.641
Cultureel erfgoed	1.719	1.399	1.466	1.254	1.239	1.246	1.246
Cultuurpresentatie, -prod en -part	18.093	17.947	21.727	19.698	21.141	21.129	21.105
Economische havens en waterwegen	1.168	641	1.081	1.076	1.071	1.067	1.062
Economische ontwikkeling	3.872	3.994	3.659	3.498	3.420	3.417	3.413
Economische promotie (Arnhem promo)	2.369	2.484	3.078	2.794	2.513	2.712	2.511
Geëscaleerde zorg jeugd	5.086	5.264	5.368	5.790	5.790	5.710	5.710
Geëscaleerde zorg volwassenen	71.845	55.629	59.970	59.730	59.773	59.773	59.773
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	37.397	29.050	28.258	28.800	32.976	22.764	20.276
Inkomensregelingen	163.570	142.158	142.869	139.020	140.240	140.241	140.241
Maatwerkdienstverlening jeugd	51.998	50.072	52.688	56.951	56.668	56.634	57.633
Maatwerkdienstverlening volwassenen	45.046	49.985	51.638	50.196	50.534	50.149	49.651
Maatwerkvoorziening WMO	5.655	5.261	5.586	5.641	5.641	5.641	5.641
Media	9.044	9.086	9.086	9.302	9.302	9.302	9.302
Milieubeheer	9.684	8.627	13.586	8.418	5.143	7.092	4.867
Musea	4.415	4.756	4.360	4.954	4.954	4.954	4.954
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	18.394	17.062	18.364	17.906	17.917	17.905	17.915
Onderwijshuisvesting	18.222	19.455	19.586	19.258	20.289	21.755	23.326
Openb groen en (openlucht) recreatie	10.780	12.027	13.230	12.944	12.152	11.947	11.860
Openbaar vervoer	1.089	879	872	893	888	884	880
Openbare orde en veiligheid	5.833	5.056	8.602	7.388	6.887	6.887	6.886
Overhead	74.498	65.969	69.096	70.151	67.978	68.834	69.170
Overige baten en lasten	878	1.279	-312	2.759	2.411	3.231	4.633
OZB Niet-Woningen	1.068	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	2.930	4.085	4.085	3.985	3.985	3.985	3.985
Parkeren	9.825	10.258	11.537	10.493	10.428	10.415	10.142
Riolering	12.390	13.336	12.892	13.222	13.470	13.323	13.461
Ruimtelijke ordening	1.285	1.510	3.743	3.142	2.292	1.824	1.824
Samenkracht en burgerparticipattie	17.129	18.099	18.225	17.511	16.524	15.593	15.549
Sportaccommodaties	4.733	3.402	3.897	4.090	4.343	4.205	4.252
Sportbeleid en activering	21.355	17.108	17.825	17.866	17.914	17.914	17.915
Treasury	-1.488	-1.449	-1.449	-3.197	-4.100	-4.197	-3.197
Vennootschapsbelasting VpB	288	600	600	600	600	600	600
Verkeer en vervoer	22.796	23.563	23.092	25.191	25.468	25.531	25.569
Volksgezondheid	6.337	6.819	7.390	7.416	7.570	7.404	7.439
Wijkteams	20.282	20.765	21.250	21.221	21.221	21.222	21.222
Wonen en bouwen	5.847	5.515	6.411	7.071	7.000	7.188	6.670
Eindtotaal	787.382	733.338	776.569	761.032	756.518	745.741	743.628

	Baten						
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	19.220	20.640	21.985	21.392	21.392	21.392	21.392
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	449.997	415.275	434.826	453.138	446.221	445.107	446.216
Arbeidsparticipatie	507	0	390	46	0	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	37	59	44	44	44	44	44
Begeleide participatie	1.003	0	712	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	24	16	16	16	16	16	16
Beheer overige gebouwen en gronden	284	250	579	780	780	780	579
Belastingen overig	-244	381	381	381	381	381	381
Bestuur	2.063	1.555	1.924	1.562	1.562	1.562	1.562
Burgerzaken	1.769	2.112	2.112	2.127	2.013	2.553	2.553
Crisisbeheersing en brandweer	1.477	1.234	1.572	1.256	1.256	1.256	1.256
Cultureel erfgoed	516	546	558	558	558	558	558
Cultuurpresentatie, -prod en -part	4.822	5.717	5.319	5.820	5.820	5.820	5.820
Economische havens en waterwegen	978	474	913	913	913	913	913
Economische ontwikkeling	151	137	137	137	137	137	137
Economische promotie (Arnhem promo)	1.128	739	1.440	817	917	917	917
Geëscaleerde zorg jeugd	126	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	1.891	1.612	1.771	1.665	1.665	1.665	1.665
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	43.316	32.565	29.132	29.727	34.701	24.060	21.284
Inkomensregelingen	142.734	112.773	117.309	114.526	115.877	115.877	115.877
Maatwerkdienstverlening jeugd	31	7	7	7	7	7	7
Maatwerkdienstverlening volwassenen	4.082	3.985	4.193	3.965	3.965	3.965	3.965
Maatwerkvoorziening WMO	23	50	50	50	50	50	50
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	4.280	1.953	3.775	1.693	1.475	3.662	1.462
Musea	237	118	118	118	118	118	118
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	10.038	9.299	9.866	9.657	9.657	9.657	9.657
Onderwijshuisvesting	4.799	4.259	4.406	4.307	4.307	4.307	4.307
Openb groen en (openlucht) recreatie	1.434	692	975	692	692	692	692
Openbaar vervoer	1.281	1.292	1.314	1.314	1.314	1.314	1.314
Openbare orde en veiligheid	697	501	3.215	1.278	778	778	778
Overhead	5.994	4.121	5.299	4.715	4.715	4.715	4.716
Overige baten en lasten	589	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	29.732	28.706	28.706	28.706	28.706	28.706	28.706
OZB Woningen	26.572	27.739	27.739	28.016	28.060	28.078	28.161
Parkeren	11.387	14.635	15.229	15.452	15.359	15.267	15.176
Riolering	16.435	17.161	17.161	17.148	17.156	17.161	17.161
Ruimtelijke ordening	38	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	349	60	704	125	0	0	0
Sportaccommodaties	4.616	4.292	4.675	4.727	4.727	4.727	4.727
Sportbeleid en activering	3.563	0	163	0	0	0	0
Treasury	2.050	2.537	2.136	2.390	2.390	2.390	2.390
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	1.798	586	595	606	606	606	606
Volksgezondheid	587	613	788	622	622	622	622
Wijkteams	12	18	18	18	18	18	18
Wonen en bouwen	4.773	4.515	4.837	4.476	4.436	4.551	4.401
Eindtotaal	807.199	723.220	757.089	764.987	763.412	754.430	750.204

	Exploitatieresultaat						
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	1.444	-2.731	-2.719	-2.426	-2.228	-2.213	-2.573
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	-449.992	-415.275	-434.826	-453.138	-446.221	-445.107	-446.216
Arbeidsparticipatie	13.062	16.864	22.926	17.400	15.372	13.934	13.912
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	146	19	34	695	510	35	35
Begeleide participatie	39.421	38.580	40.419	36.982	35.755	34.294	33.664
Begraafplaatsen en crematoria	26	32	32	32	32	32	32
Beheer overige gebouwen en gronden	1.187	1.674	1.297	1.224	1.320	1.364	1.274
Belastingen overig	246	-376	-376	-376	-376	-376	-376
Bestuur	5.662	5.439	5.726	6.032	6.061	6.061	6.061
Burgerzaken	3.527	4.040	4.396	4.425	4.582	3.948	3.948
Crisisbeheersing en brandweer	11.085	11.860	11.764	12.408	12.400	12.399	12.384
Cultureel erfgoed	1.203	853	908	696	681	688	688
Cultuurpresentatie, -prod en -part	13.271	12.229	16.409	13.878	15.321	15.309	15.285
Economische havens en waterwegen	190	167	167	163	158	153	149
Economische ontwikkeling	3.721	3.857	3.522	3.362	3.283	3.280	3.277
Economische promotie (Arnhem promo)	1.241	1.745	1.638	1.977	1.596	1.795	1.594
Geëscaleerde zorg jeugd	4.959	5.264	5.368	5.790	5.790	5.710	5.710
Geëscaleerde zorg volwassenen	69.954	54.016	58.198	58.066	58.108	58.108	58.108
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	-5.919	-3.515	-874	-927	-1.725	-1.296	-1.008
Inkomensregelingen	20.836	29.385	25.560	24.494	24.363	24.364	24.364
Maatwerkdienstverlening jeugd	51.967	50.065	52.681	56.944	56.661	56.627	57.626
Maatwerkdienstverlening volwassenen	40.964	46.000	47.445	46.231	46.569	46.184	45.686
Maatwerkvoorziening WMO	5.632	5.211	5.536	5.591	5.591	5.591	5.591
Media	9.044	9.086	9.086	9.302	9.302	9.302	9.302
Milieubeheer	5.405	6.674	9.811	6.725	3.668	3.430	3.405
Musea	4.177	4.638	4.242	4.836	4.836	4.836	4.836
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	8.356	7.763	8.498	8.249	8.259	8.248	8.258
Onderwijshuisvesting	13.423	15.196	15.180	14.951	15.982	17.448	19.019
Openb groen en (openlucht) recreatie	9.346	11.335	12.255	12.252	11.460	11.255	11.168
Openbaar vervoer	-192	-413	-442	-421	-426	-430	-435
Openbare orde en veiligheid	5.135	4.556	5.387	6.110	6.109	6.109	6.108
Overhead	68.504	61.848	63.797	65.436	63.263	64.119	64.453
Overige baten en lasten	289	1.279	-312	2.759	2.411	3.231	4.633
OZB Niet-Woningen	-28.664	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706
OZB Woningen	-23.643	-23.655	-23.655	-24.031	-24.075	-24.094	-24.176
Parkeren	-1.563	-4.377	-3.693	-4.959	-4.931	-4.852	-5.034
Riolering	-4.045	-3.824	-4.269	-3.926	-3.686	-3.839	-3.701
Ruimtelijke ordening	1.247	1.510	3.743	3.142	2.292	1.824	1.824
Samenkracht en burgerparticipattie	16.780	18.039	17.521	17.387	16.524	15.593	15.549
Sportaccommodaties	117	-889	-778	-637	-384	-523	-475
Sportbeleid en activering	17.792	17.108	17.662	17.866	17.914	17.914	17.915
Treasury	-3.538	-3.986	-3.585	-5.587	-6.490	-6.587	-5.587
Vennootschapsbelasting VpB	288	600	600	600	600	600	600
Verkeer en vervoer	20.998	22.977	22.497	24.585	24.862	24.925	24.962
Volksgezondheid	5.751	6.206	6.602	6.794	6.948	6.782	6.817
Wijkteams	20.270	20.747	21.233	21.203	21.204	21.204	21.204
Wonen en bouwen	1.074	1.000	1.574	2.595	2.564	2.637	2.269
Eindtotaal	-19.817	10.118	19.480	-3.954	-6.894	-8.690	-6.576

	Toevoegingen aan reserve						
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	505	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	2.904	554	554	554	554	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	2.107	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	0
Bestuur	318	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	72	72	71	71	71	71	71
Cultureel erfgoed	209	209	237	237	237	237	237
Cultuurpresentatie, -prod en -part	988	999	1.019	1.140	1.174	1.208	1.264
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	134	0	800	0	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	114	0	210	170	50	50	50
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	1.024	0	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	2.185	2.758	2.755	170	950	524	15.433
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening jeugd	985	628	628	12.530	1.082	1.000	1.000
Maatwerkdienstverlening volwassenen	554	0	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	6.939	1	56	1	1	1	1
Musea	0	0	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	38	38	63	63	63	63	63
Onderwijshuisvesting	9.747	8.500	8.845	9.434	8.674	7.568	7.654
Openb groen en (openlucht) recreatie	963	0	83	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	360	0	0	0	0	0	0
Overhead	271	546	655	655	655	655	655
Overige baten en lasten	36.763	12.932	28.107	19.209	20.456	21.736	20.000
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	0
Parkeren	6.786	6.129	6.893	6.812	6.742	6.739	6.711
Riolering	349	227	236	545	549	550	646
Ruimtelijke ordening	876	0	2.000	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	1.963	0	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	518	518	650	650	650	650	650
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	999	921	926	4.276	826	826	826
Volksgezondheid	285	151	188	188	188	188	188
Wijkteams	19	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	686	43	365	50	43	194	396
Eindtotaal	79.661	35.226	55.342	56.755	42.967	42.260	55.847

Onttrekkingen aan reserves							
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	385	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	2.571	554	4.081	1.516	739	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	2.262	790	3.353	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	0
Bestuur	414	21	339	21	21	21	21
Burgerzaken	0	671	671	599	303	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	71	50	46	43	43	49	42
Cultureel erfgoed	357	226	411	198	188	199	204
Cultuurpresentatie, -prod en -part	779	561	1.477	771	655	620	651
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	388	100	100	300	300	300	300
Economische promotie (Arnhem promo)	13	0	150	400	0	200	0
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	1.603	0	1.338	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	175	0	2.660	21	3	7	15.204
Inkomensregelingen	523	0	1.803	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening jeugd	1.700	750	1.057	99	81	498	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	1.499	0	669	0	0	0	0
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0	0	0
Media	50	50	50	50	50	50	50
Milieubeheer	6.266	3.200	7.587	3.180	248	15	17
Musea	0	0	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	574	18	67	21	33	22	33
Onderwijshuisvesting	6.695	7.131	7.840	8.020	7.991	8.517	9.668
Openb groen en (openlucht) recreatie	593	762	1.783	1.135	638	412	330
Openbaar vervoer	120	0	0	25	25	25	25
Openbare orde en veiligheid	984	300	660	300	300	300	300
Overhead	3.376	1.167	1.357	1.228	468	688	212
Overige baten en lasten	14.472	18.674	21.890	21.340	15.118	13.095	13.637
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	0
Parkeren	4.893	4.849	6.352	4.921	4.790	4.752	4.508
Riolering	161	735	379	850	848	771	919
Ruimtelijke ordening	1.150	0	876	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	2.759	863	2.342	455	200	0	0
Sportaccommodaties	734	241	826	392	284	435	509
Sportbeleid en activering	370	85	85	85	85	85	85
Treasury	0	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	2.843	3.062	2.830	6.510	2.369	2.025	2.013
Volksgezondheid	512	67	285	80	235	73	118
Wijkteams	159	116	116	16	16	16	16
Wonen en bouwen	392	301	1.345	226	41	394	409
Eindtotaal	59.844	45.344	74.822	52.801	36.073	33.571	49.271

Saldo Totaal							
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	1.059	-2.731	-2.719	-2.426	-2.228	-2.213	-2.573
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	-449.487	-415.275	-434.826	-453.138	-446.221	-445.107	-446.216
Arbeidsparticipatie	13.396	16.864	19.399	16.437	15.187	13.934	13.912
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	146	19	34	695	510	35	35
Begeleide participatie	39.266	37.790	37.066	36.982	35.755	34.294	33.664
Begraafplaatsen en crematoria	26	32	32	32	32	32	32
Beheer overige gebouwen en gronden	1.187	1.674	1.297	1.224	1.320	1.364	1.274
Belastingen overig	246	-376	-376	-376	-376	-376	-376
Bestuur	5.566	5.418	5.387	6.011	6.040	6.040	6.040
Burgerzaken	3.527	3.370	3.725	3.826	4.279	3.948	3.948
Crisisbeheersing en brandweer	11.086	11.882	11.789	12.436	12.428	12.420	12.412
Cultureel erfgoed	1.054	836	734	735	730	726	722
Cultuurpresentatie, -prod en -part	13.480	12.667	15.951	14.247	15.840	15.898	15.898
Economische havens en waterwegen	190	167	167	163	158	153	149
Economische ontwikkeling	3.466	3.757	4.222	3.062	2.983	2.980	2.977
Economische promotie (Arnhem promo)	1.342	1.745	1.698	1.747	1.646	1.645	1.644
Geëscaleerde zorg jeugd	4.959	5.264	5.368	5.790	5.790	5.710	5.710
Geëscaleerde zorg volwassenen	69.374	54.016	56.861	58.066	58.108	58.108	58.108
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	-3.909	-758	-778	-778	-778	-778	-778
Inkomensregelingen	20.313	29.385	23.757	24.494	24.363	24.364	24.364
Maatwerkdienstverlening jeugd	51.252	49.943	52.252	69.375	57.662	57.129	58.626
Maatwerkdienstverlening volwassenen	40.019	46.000	46.776	46.231	46.569	46.184	45.686
Maatwerkvoorziening WMO	5.632	5.211	5.536	5.591	5.591	5.591	5.591
Media	8.994	9.036	9.036	9.252	9.252	9.252	9.252
Milieubeheer	6.078	3.475	2.281	3.547	3.421	3.416	3.390
Musea	4.177	4.638	4.242	4.836	4.836	4.836	4.836
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	7.820	7.783	8.494	8.290	8.290	8.289	8.288
Onderwijshuisvesting	16.475	16.565	16.185	16.364	16.665	16.498	17.006
Openb groen en (openlucht) recreatie	9.716	10.573	10.555	11.117	10.822	10.843	10.838
Openbaar vervoer	-312	-413	-442	-446	-451	-455	-460
Openbare orde en veiligheid	4.512	4.256	4.727	5.810	5.809	5.809	5.808
Overhead	65.399	61.227	63.094	64.862	63.450	64.085	64.896
Overige baten en lasten	22.581	-4.463	5.905	628	7.749	11.872	10.996
OZB Niet-Woningen	-28.664	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706
OZB Woningen	-23.643	-23.655	-23.655	-24.031	-24.075	-24.094	-24.176
Parkeren	331	-3.097	-3.151	-3.068	-2.979	-2.866	-2.831
Riolering	-3.857	-4.332	-4.412	-4.231	-3.985	-4.060	-3.973
Ruimtelijke ordening	973	1.510	4.867	3.142	2.292	1.824	1.824
Samenkracht en burgerparticipattie	15.983	17.177	15.179	16.932	16.324	15.593	15.549
Sportaccommodaties	-99	-612	-954	-380	-18	-308	-335
Sportbeleid en activering	17.422	17.023	17.577	17.781	17.829	17.829	17.830
Treasury	-3.538	-3.986	-3.585	-5.587	-6.490	-6.587	-5.587
Vennootschapsbelasting VpB	288	600	600	600	600	600	600
Verkeer en vervoer	19.154	20.836	20.594	22.351	23.320	23.726	23.776
Volksgezondheid	5.523	6.290	6.505	6.902	6.901	6.897	6.887
Wijkteams	20.130	20.631	21.117	21.187	21.188	21.188	21.188
Wonen en bouwen	1.369	742	594	2.419	2.566	2.436	2.256
Eindtotaal	0	0	0	0	0	0	0

Overzicht taakvelden per programma (lasten)

	Lasten						
	S00	S01	S02	S03	S04	S05	S06
	Bestuur Dienstverlening en financiën	Veiligheid	Bereikbaarheid	Economie	Onderwijs	Cultuur	Patricipatie en armoedebestrijding
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	6.071
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	739	0	0	0
Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0	29.392
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	2.005	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	5	0	0	0	0	0	0
Bestuur	7.593	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	6.551	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	13.664	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	1.254	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	19.543	0
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	3.498	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	2.794	0	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	126.784
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	0	0	4.178
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0	8.930	0
Milieubeheer	51	0	0	0	0	0	0
Musea	0	0	0	0	0	4.954	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	5.992	0	0
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	13.611	0	0
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	893	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	0	5.715	0	0	0	0	0
Overhead	67.992	0	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	2.759	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	3.985	0	0	0	0	0	0
Parkeren	0	0	7.304	0	0	0	0
Riolering	0	0	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	0	0	0	0	0	0	0
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	-3.197	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	600	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	0	14.715	0	0	0	0
Volksgezondheid	0	0	0	0	0	0	0
Wijkteams	541	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0	0
Eindtotaal	88.886	19.380	22.911	7.032	19.603	34.680	166.425

	Lasten						
	S07	S08	S09	S10	S11	S12	
	Zorg	Welzijn en inclusie	Gezondheid en sport	Klimaat energie en milieu	Ruimtelijke ontwikkeling	Wonen en leefomgeving	Totaal Stad
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	12.495	12.495
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	1.292	0	0	0	0	7.363
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	739
Begeleide participatie	192	0	0	0	0	0	29.584
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	48	0	0	0	48
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	2.005
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	5
Bestuur	0	0	0	0	0	0	7.593
Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	6.551
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0	13.664
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	1.254
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	0	19.543
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	1.076	1.076
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	3.498
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0	0	2.794
Geëscaleerde zorg jeugd	1.943	0	0	0	0	0	1.943
Geëscaleerde zorg volwassenen	18.909	18.936	0	0	0	0	37.845
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	28.800	0	28.800
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	126.784
Maatwerkdienstverlening jeugd	11.604	2	0	0	0	0	11.606
Maatwerkdienstverlening volwassenen	2.388	0	0	0	0	0	6.566
Maatwerkvoorziening WMO	-1.116	0	0	0	0	0	-1.116
Media	0	0	0	0	0	0	8.930
Milieubeheer	0	0	0	5.387	2.585	0	8.023
Musea	0	0	0	0	0	0	4.954
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	0	0	5.992
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0	13.611
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	9.213	9.213
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	893
Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	0	0	5.715
Overhead	0	0	0	0	0	0	67.992
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	2.759
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	3.985
Parkeren	0	0	0	0	0	0	7.304
Riolering	0	0	0	0	0	13.222	13.222
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	3.142	0	3.142
Samenkracht en burgerparticipattie	7.883	3.564	0	0	0	0	11.447
Sportaccommodaties	0	0	2.721	0	0	0	2.721
Sportbeleid en activering	0	0	12.643	0	0	0	12.643
Treasury	0	0	0	0	0	0	-3.197
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	600
Verkeer en vervoer	0	0	0	0	0	2.053	16.767
Volksgezondheid	0	0	6.913	0	0	0	6.913
Wijkteams	16.746	0	0	0	0	0	17.287
Wonen en bouwen	0	0	0	0	4.104	2.967	7.071
Eindtotaal	58.550	23.794	22.326	5.387	38.631	41.026	548.631

	Lasten				
	GEB 1	GEB 2	GEB 3	GEB 4	GEB 5
	CSA	Noordwest	Noordoost	Presikhaaf	Malburgen
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Afval	745	1.124	860	620	1.020
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	1.714	1.412	1.008	1.412	2.117
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	1.022	884	985	980	1.109
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0
Bestuur	0	0	0	0	0
Burgerzaken	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	58	29	2	24	26
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	305	703	292	467	846
Geëscaleerde zorg volwassenen	4.812	2.406	2.691	1.972	4.892
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	1.777	1.573	1.222	1.723	2.841
Maatwerkdienstverlening jeugd	3.891	7.327	4.673	3.951	6.634
Maatwerkdienstverlening volwassenen	6.847	6.091	4.954	5.438	7.249
Maatwerkvoorziening WMO	725	764	1.193	757	1.253
Media	46	46	46	46	46
Milieubeheer	51	46	45	43	40
Musea	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.373	1.201	1.194	1.567	3.116
Onderwijshuisvesting	0	822	108	734	1.161
Openb groen en (openlucht) recreatie	339	386	417	451	473
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	135	220	220	220	220
Overhead	256	269	238	222	312
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0
Parkeren	3.145	3	2	1	2
Riolering	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	726	1.029	768	707	854
Sportaccommodaties	66	133	204	35	81
Sportbeleid en activering	417	1.078	1.031	581	413
Treasury	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	1.665	1.204	960	1.097	964
Volksgezondheid	14	17	253	70	113
Wijkteams	483	528	583	630	537
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0
Eindtotaal	30.614	29.295	23.949	23.749	36.318

	Lasten				
	GEB 6	GEB 7	GEB 8	Totaal	Totaal
	Schuytgraaf Elderveld	De Laar Elden	Rijkerswoerd Kornenburg Vreedeburg	wijk	Lasten
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Afval	660	604	838	6.471	18.966
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	605	706	1.109	10.083	17.446
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	739
Begeleide participatie	557	802	1.059	7.398	36.982
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	48
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	2.005
Belastingen overig	0	0	0	0	5
Bestuur	0	0	0	0	7.593
Burgerzaken	0	0	0	0	6.551
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	13.664
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	1.254
Cultuurpresentatie, -prod en -part	11	7	0	156	19.698
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	1.076
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	3.498
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	2.794
Geëscaleerde zorg jeugd	534	310	389	3.847	5.790
Geëscaleerde zorg volwassenen	1.293	758	3.062	21.886	59.730
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	28.800
Inkomensregelingen	883	872	1.344	12.236	139.020
Maatwerkdienstverlening jeugd	7.128	4.732	7.008	45.345	56.951
Maatwerkdienstverlening volwassenen	3.551	3.519	5.980	43.630	50.196
Maatwerkvoorziening WMO	664	592	807	6.757	5.641
Media	46	46	46	372	9.302
Milieubeheer	65	42	63	396	8.418
Musea	0	0	0	0	4.954
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.265	1.162	1.036	11.914	17.906
Onderwijshuisvesting	2.823	0	0	5.647	19.258
Openb groen en (openlucht) recreatie	603	431	631	3.731	12.944
Openbaar vervoer	0	0	0	0	893
Openbare orde en veiligheid	220	220	220	1.673	7.388
Overhead	273	237	352	2.159	70.151
Overige baten en lasten	0	0	0	0	2.759
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	3.985
Parkeren	26	1	9	3.190	10.493
Riolering	0	0	0	0	13.222
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	3.142
Samenkracht en burgerparticipattie	682	601	697	6.064	17.511
Sportaccommodaties	306	198	347	1.369	4.090
Sportbeleid en activering	567	282	854	5.223	17.866
Treasury	0	0	0	0	-3.197
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	600
Verkeer en vervoer	757	755	1.020	8.424	25.191
Volksgezondheid	3	23	9	502	7.416
Wijkteams	331	319	522	3.933	21.221
Wonen en bouwen	0	0	0	0	7.071
Eindtotaal	23.854	17.219	27.403	212.402	761.032

Overzicht taakvelden per programma (baten)

	Baten						
	S00	S01	S02	S03	S04	S05	S06
	Bestuur Dienstverlening en financiën	Veiligheid	Bereikbaarheid	Economie	Onderwijs	Cultuur	Patricipatie en armoedebestrijding
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	453.138	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	46
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	44	0	0	0
Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	780	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	381	0	0	0	0	0	0
Bestuur	1.562	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	2.127	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	1.256	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	558	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	5.820	0
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	137	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	817	0	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	114.058
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	17	0	0	0	0	0	0
Musea	0	0	0	0	0	118	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	1.786	0	0
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	704	0	0
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	1.314	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	0	1.238	0	0	0	0	0
Overhead	4.715	0	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	28.706	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	28.016	0	0	0	0	0	0
Parkeren	0	0	6.304	0	0	0	0
Riolering	0	0	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	0	0	0	0	0	0	0
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	2.390	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	0	45	0	0	0	0
Volksgezondheid	0	0	0	0	0	0	0
Wijkteams	0	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0	0
Eindtotaal	521.831	2.494	7.663	998	2.490	6.496	114.104

	Lasten						
	S07	S08	S09	S10	S11	S12	
	Zorg	Welzijn en inclusie	Gezondheid en sport	Klimaat energie en milieu	Ruimtelijke ontwikkeling	Wonen en leefomgeving	Totaal Stad
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	21.392	21.392
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	453.138
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	46
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	44
Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	16	0	0	0	16
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	780
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	381
Bestuur	0	0	0	0	0	0	1.562
Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	2.127
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0	1.256
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	558
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	0	5.820
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	913	913
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	137
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0	0	817
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	918	747	0	0	0	0	1.665
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	29.727	0	29.727
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	114.058
Maatwerkdienstverlening jeugd	7	0	0	0	0	0	7
Maatwerkdienstverlening volwassenen	3.965	0	0	0	0	0	3.965
Maatwerkvoorziening WMO	50	0	0	0	0	0	50
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	0	0	0	232	0	0	249
Musea	0	0	0	0	0	0	118
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	0	0	1.786
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0	704
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	692	692
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	1.314
Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	0	0	1.238
Overhead	0	0	0	0	0	0	4.715
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	28.706
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	28.016
Parkeren	0	0	0	0	0	0	6.304
Riolering	0	0	0	0	0	17.148	17.148
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	125	0	0	0	0	125
Sportaccommodaties	0	0	2.905	0	0	0	2.905
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	0	0	2.390
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	0	0	0	0	506	550
Volksgezondheid	0	0	154	0	0	0	154
Wijkteams	0	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	0	0	0	4.162	314	4.476
Eindtotaal	4.940	23.794	3.076	232	33.889	40.965	740.049

	Baten				
	GEB 1	GEB 2	GEB 3	GEB 4	GEB 5
	CSA	Noordwest	Noordoost	Presikhaaf	Malburgen
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Afval	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0
Bestuur	0	0	0	0	0
Burgerzaken	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	77	64	47	65	100
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0
Milieubeheer	261	278	171	125	180
Musea	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	877	634	713	1.119	2.502
Onderwijshuisvesting	0	531	97	569	925
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	5	5	5	5	5
Overhead	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0
Parkeren	9.143	1	1	1	1
Riolering	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	53	252	390	100	165
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	38	3	3	3	3
Volksgezondheid	27	21	222	62	95
Wijkteams	2	2	2	2	2
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0
Eindtotaal	10.482	1.792	1.650	2.051	3.977

	Baten				
	GEB 6	GEB 7	GEB 8	Totaal	Totaal
	Schuytgraaf Elderveld	De Laar Elden	Rijkerswoerd Kornenburg Vreedeburg	wijk	Baten
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Afval	0	0	0	0	21.392
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	453.138
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	46
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	44
Begeleide participatie	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	16
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	780
Belastingen overig	0	0	0	0	381
Bestuur	0	0	0	0	1.562
Burgerzaken	0	0	0	0	2.127
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	1.256
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	558
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	5.820
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	913
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	137
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	817
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	1.665
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	29.727
Inkomensregelingen	29	33	51	467	114.526
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	7
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	3.965
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	50
Media	0	0	0	0	0
Milieubeheer	110	104	216	1.445	1.693
Musea	0	0	0	0	118
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	704	744	578	7.871	9.657
Onderwijshuisvesting	1.482	0	0	3.603	4.307
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	692
Openbaar vervoer	0	0	0	0	1.314
Openbare orde en veiligheid	5	5	5	40	1.278
Overhead	0	0	0	0	4.715
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	28.706
OZB Woningen	0	0	0	0	28.016
Parkeren	1	1	1	9.148	15.452
Riolering	0	0	0	0	17.148
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	125
Sportaccommodaties	235	348	279	1.822	4.727
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	2.390
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	3	3	3	56	606
Volksgezondheid	0	41	0	467	622
Wijkteams	2	2	2	18	18
Wonen en bouwen	0	0	0	0	4.476
Eindtotaal	2.571	1.280	1.136	24.938	764.987

Mutaties circulaires

Overzicht (mutaties in) decentralisatieuitkeringen (DU), integratieuitkeringen (IU) en taakmutaties die verrekend worden met programma's.

DU Vrouwenopvang
Voor de vrouwenopvang zijn in de septembercirculaire 2020 structurele middelen (jaarlijks € 38,6 miljoen) toegevoegd aan het objectieve verdeelmodel voor de versterking van Veilig Thuis. Deze bijdrage is toegekend omdat door de vernieuwde wettelijke meldcode per 1-1-2019 een hogere stijging van meldingen en adviezen plaatsvindt dan dat van tevoren is ingeschat. Voor acute crisissituaties in de vrouwenopvang en voor het aanpakken van door- en uitstroomproblematiek is structureel € 14 miljoen toegevoegd aan het objectieve verdeelmodel. Arnhem ontvangt ruim € 1,8 meer ter dekking van de kosten die hiermee samenhangen.

De middelen in de DU Vrouwenopvang wijzigen in de meicirculaire 2021 op grond van extra kosten die voortkomen uit de stijging van het aantal slachtoffers dat contact legt met het Centrum Seksueel Geweld (structureel vanaf 2021). Sinds enkele jaren betalen wij als centrumgemeente mee aan het voortbestaan van de Centra Seksueel Geweld Enschede en Nijmegen. Geconstateerd moet worden dat er door slachtoffers van seksueel geweld steeds meer gebruik wordt gemaakt van de dienst- en hulpverlening van de CSG's. Dit resulteert er daaropvolgend in dat er ook meer geld geïnvesteerd moet worden.
Daarnaast is er voor 2021 sprake van een incidentele verhoging in het kader van schadelijke praktijken, waaronder eergerelateerd geweld, gedwongen huwelijken en vrouwelijke genitale verminking. Tot slot dragen gemeenten middels een uitname van landelijk € 0,17 miljoen bij aan de financiering van het Landelijk Knooppunt Huwelijksdwang en Achterlating. De gepresenteerde reeks wordt overgeheveld naar het beleidsveld. De afgelopen jaren is de nodige inzet m.b.t. eergerelateerd geweld en huwelijksdwang & achterlating gepleegd. Inmiddels is de aanpak van VGV hieraan toegevoegd. Hiervoor moeten de volgende zaken worden ontwikkeld:

- Sluitend netwerk van professionals, welke beschikbaar is voor het signaleren en bespreken van signalen VGV.
- Eenduidige werkwijze rondom registratie van VGV.
- Nazorg beschikbaar voor reeds besneden vrouwen en bij wie dit is voorkomen.
- Preventieplan t.b.v. trainingen en voorlichtingen voor zowel professionals als personen uit de doelgroep.

DU Versterking omgevingsveiligheidsdiensten
Gemeenten ontvangen jaarlijks in het kader van cluster 4 van de meerjaren agenda omgevingsveiligheid 2021-2024 een bedrag van in totaal € 3,825 miljoen. De middelen zijn bedoeld voor lokale versterking omgevingsveiligheid. Dit geeft gemeenten de ruimte om te komen tot lokale prioriteiten bij de uitvoering van omgevingsveiligheidsbeleid. Op die wijze wordt omgevingsveiligheid goed lokaal ingebed. Arnhem ontvangt voor de jaren 2021 tot en met 2014 een bedrag van € 29.000.

DU Uitstapprogramma prostituees
Het kabinet heeft vanaf 2021 structureel geld beschikbaar heeft gesteld voor een landelijk dekkend netwerk van uitstapprogramma’s om mensen die de prostitutie willen verlaten, hierbij te ondersteunen. Het gaat structureel om € 3 miljoen per jaar en om eenmalig € 1 miljoen extra in 2021. De middelen zullen worden toegekend aan de 18 aangewezen DUUP-gemeenten (decentralisatie-uitkering voor uitstapprogramma’s voor prostituees) voor het (laten) ontwikkelen en (laten) uitvoeren van regionale uitstapprogramma’s voor prostituees vanaf 1 januari 2021. Een uitstapprogramma is een programma waarbinnen begeleiding van prostituees plaatsvindt bij het vinden van werk of overige dagbesteding buiten de prostitutie. De programma’s hebben nadrukkelijk als doel om de stap naar ander werk dan prostitutie te vergemakkelijken en daarin ondersteuning te bieden. Arnhem ontvangt in 2021 € 165.000 en vanaf 2022 structureel € 123.000 voor het ontwikkelen en uitvoeren van een regionaal uitstapprogramma voor prostituees in samenwerking met Doetinchem en Apeldoorn.

IU Voogdij/18+
Zoals reeds in de vorige tweedaagse is aangegeven, wordt per 2022 het huidige woonplaatsbeginsel in de Jeugdwet aangepast. Het woonplaatsbeginsel bepaalt welke gemeente inhoudelijk en financieel verantwoordelijk is voor de jeugdzorg van een jeugdige. Uitgangspunt in de nieuwe definitie van het woonplaatsbeginsel is de gemeente waar de jeugdige zijn woonadres heeft volgens de Basisregistratie Personen. Voor Arnhem betekent dit extra middelen van circa € 2,6 miljoen in het gemeentefonds, die in het beleidsveld nodig zijn om de toename van het aantal jeugdigen te kunnen dekken. In de Perspectiefnota was gerekend met een bedrag van € 2,1 miljoen (zowel aan de baten als de lastenkant).

IU Inburgering
De inwerkingtreding van de nieuwe inburgeringswet is met een half jaar uitgesteld naar 1 januari 2022. Om die reden wordt de IU in 2021 verlaagd en als gevolg van het uitstel wordt een aanvullend bedrag ter beschikking gesteld voor de jaren 2021 tot en met 2026. Dit is bedoelt voor de zogenaamde ondertussen-groep, nieuwe instroom vanaf 1 juli 2021 en extra implementatiekosten voor gemeenten.

Taakmutatie rijksvaccinatieprogramma meningokokken en informed consent
Met ingang van 1 januari 2021 is de uitvoering van de vaccinatie tegen meningokokken overgedragen aan gemeenten. De daarmee gemoeide middelen worden toegevoegd aan het reeds eerder overgehevelde budget voor uitvoering van het rijksvaccinatieprogramma. Tot 1 januari 2022 zijn deze vaccinaties rechtstreeks door het RIVM aan de JGZ organisaties betaald. Afgesproken met VGGM is om deze financiële middelen 1 op 1 over te hevelen naar de VGGM/JGZ die het RVP in opdracht van de gemeenten uitvoert.
Daarnaast is in 2021 eenmalig een budget toegevoegd voor de uitvoering van de zogenoemde 'informed consent procedure RVP'. Deze procedure richt zich op het inbouwen van de toestemmingsverklaring in de registratie van het RVP, waarmee ouders (en kinderen vanaf 12 jaar) gevraagd worden om toestemming voor het delen van vaccinatiegegevens met het RIVM. Er wordt een bekostiging gegeven voor ICT. Dit heeft ermee te maken dat de overheid niet rechtstreeks een opdracht kan geven aan ICT leveranciers ivm Europese wetgeving. De lokale GGD'en krijgen nu via de gemeenten geld om hun eigen kinddossier leveranciers te betalen voor het inbouwen van 'informed consent'. Dit gaat om digitale toestemming van ouders om hun kinderen te vaccineren en de vaccinatiegegevens te verstrekken aan het RIVM voor epidemiologische doeleinden.

Taakmutatie prenataal huisbezoek door jeugdgezondheidszorg
Om een gezonde ontwikkeling van het ongeboren kind te bevorderen en het ontstaan van gezondheids- en ontwikkelingsrisico's voor het kind te beperken, is het van belang tijdig hulp en ondersteuning tijdens de zwangerschap te bieden. Vanaf 2022 krijgen gemeenten de taak een prenataal huisbezoek aan te bieden aan zwangere vrouwen en/of gezinnen in een kwetsbare situatie.

Taakmutatie Wet open overheid
Op 26 januari 2021 heet de Tweede Kamer de Wet open overheid aangenomen. Deze wet beoogt de gehele overheid transparanter en toegankelijker te maken. De financiële middelen bestaan zowel uit incidentele als structurele middelen. De incidentele middelen zijn bestemd voor het verbeteren van systemen, het opleiden van medewerkers en het aanpassen van processen in de organisatie. De structurele middelen zijn bedoeld voor de actieve openbaarmaking van de informatiecategorieën zoals bedoeld in de nieuwe wet, het aanwijzen van een contactfunctionaris en het beheer en onderhoud van de systemen. Het structurele budget vanaf 2026 bedraagt € 2 ton voor Arnhem.

Taakmutatie versterking gemeentelijke anti-discriminatievoorziening
Vanaf 2021 worden meer middelen toegevoegd aan de gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen (ADV's), omdat deze op dit moment zeer krap bemeten zijn en bij het grote publiek relatief onbekend zijn. De ruimere budgetten zijn ook nodig om de door de uitvoeringsorganisaties doorverwezen melders te kunnen bijstaan. Met deze middelen kan het ADV steviger neergezet worden, kan de meldingsbereidheid vergroot worden en draagt dit positief bij aan de ambitie in het plan 'Vrij zijn in Arnhem" gericht op het tegengaan en voorkomen van racisme en discriminatie.

Taakmutatie handhaving energielabel C kantoren
In het Bouwbesluit is vastgelegd dat per 1 januari 2023 een kantoor energielabel C of beter moet hebben om nog als kantoor gebruikt te mogen worden. De gemeente is het bevoegde gezag en handhaaft de wetgeving. De uitvoering zal bij de Odra te plaatsvinden. Deze taak zit nu nog niet in het werkprogramma van de Odra. Om deze aanvullende opdracht te kunnen verstrekken zijn deze middelen nodig.

Bijlagen

Bijlage 1	:	Normenkader
Bijlage 2	:	Overzicht onderdelen stad/wijk
Bijlage 3	:	Afkortingenlijst
Bijlage 4	:	Begrippenlijst

Normenkader

Proces	Programma	Externe wet- en regelgeving
Gemeentefonds (Financiën)	S00-S12	Circulaires gemeentefonds
Treasury (Financiën)	S00-S12	Wet financiering decentrale overheden (Fido) Besluit leningvoorwaarden decentrale overheden (Bldo) Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden (Ufdo) Regeling schatkistbankieren decentrale overheden Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo)
Investeringen (Financiën)	S00-S12	Burgerlijk Wetboek Gemeentewet (artikel 212) Algemene wet bestuursrecht Besluit begroting en Verantwoording
Jaarrekening (Financiën)	S00-S12	Besluit Begroting en Verantwoording Wet Normering Topinkomens Kadernota rechtmatigheid BADO (Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden) Wet markt en overheid Regeling beleidsindicatoren gemeenten Regeling vaststelling wijze waarop kengetallen worden vastgesteld en opgenomen in begroting en jaarverslag provincies en gemeenten Regeling vaststelling taakvelden en verstrekking informatie voor derden
Relatiebeheer	S00-S12	Geen specifieke wet- en regelgeving
Verplichtingen administratie (Financiën)	S00-S12	
Begroting (MJPB) en budgetbeheer	S00-S12	Besluit Begroting en Verantwoording
Aanbestedingen (Financiën)	S00-S12	Aanbestedingsreglement Werken Europese aanbestedingsregels en -richtlijnen Aanbestedingswet en -besluit
Fiscaal, pensioen, personeel	S00-S12	Fiscale Wet- en regelgeving Wet op het BTW compensatiefonds Wet inkomstenbelasting 2001 Wet op de loonbelasting 1964 Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen Pensioenwetgeving (gericht op een juiste, volledige en tijdige inhouding en afdracht van pensioenpremies Pensioenreglement ABP Wet Normering Topinkomens Wet financiering sociale verzekeringen CAR/UWO Algemene Verordening Gegevensbescherming Wet minimumloon Wetboek burgerlijke rechtsvordering
Verhuur accommodaties (o.a. sport, cultuur etc)	S00-S12	Gemeentewet (art. 160 lid 1 sub e en art. 171) Burgerlijk Wetboek deel 7, titel 4 (Huur) Algemene wet bestuursrecht
Subsidies	S00-S12	Algemene wet bestuursrecht (Awb) Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009)
Verhuur vastgoed	S00-S12	Burgerlijk Wetboek (deel 6 en 7) Gemeentewet (artikel 160 lid 1sub e en artikel 170) Leegstandswet Uitvoeringswet huurprijzen woonruimte

Proces	Programma	Externe wet- en regelgeving
		Besluit huurprijzen woonruimte
Opbrengsten parkeergelden	S00-S12	
WMO / Jeugd (Zorg)	S00-S12	Wet Maatschappelijke Ondersteuning 2015 Burgerlijk Wetboek Boek 1 Algemene wet bestuursrecht (Awb) Wet langdurige zorg Zorgverzekeringswet Uitvoeringsbesluit Wmo 2015 Wet op de Jeugdzorg, jeugdhulp bij gemeenten Jeugdwet Met bijbehorende regelingen en besluiten
Participatiewet	S00-S12	Participatiewet (Pw) IOAW IOAZ BUIG SUWI Algemene wet bestuursrecht (Awb) AOW Wet taaleis participatiewet Wijzigingswet participatiewet TOZO TONK Met bijbehorende regelingen en besluiten
Belastingen - Riool	S00-S12	Gemeentewet (artikel 229) Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009)
Belastingen - afval	S00-S12	Gemeentewet (artikel 229) Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009)
Bouwleges, lokale heffingen (ODRA)	S00-S12	Gemeentewet (art. 229) Algemene termijnenwet
Aankoop gronden, Grex	S00-S12	Burgerlijk Wetboek Wet Voorkeursrecht Gemeenten Onteigeningswet Wet Ruimtelijke Ordening Gemeentewet Wet Inrichting Landelijk Gebied BTW Compensatiefonds Besluit Begroting en Verantwoording
Belastingen	S00-S12	Gemeentewet Wet WOZ Algemene wet bestuursrecht Algemene wet inzake rijksbelastingen Invorderingswet 1990 Algemene termijnenwet Kostenwet Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009) Besluit Begroting en Verantwoording; Faillissementswet.
Waardebepaling woningen (WOZ proces)	S00-S12	Wet WOZ Hoofdstuk III artikel 16 t/m Art 29;
Belastingen – OZB (Financiën)	S00-S12	Gemeentewet (artikel 220). Gemeentelijke bevoegdheid tot het heffen van OZB
SiSa		Regeling informatieverstrekking SiSa Financiële verhoudingswet

Overzicht onderdelen stad/wijk

		STAD					WIJK					TOTAAL
		Lasten	Baten	Toevoegingen	Onttrekkingen	Totaal	Lasten	Baten	Toevoegingen	Onttrekkingen	Totaal	
Bedragen x € 1.000												
Bestuur, dienstverlening en financien		**88.886**	**521.831**	**19.864**	**23.028**	**436.110**	**6.734**	**18**	**0**	**175**	**-6.541**	**429.569**
	Automatisering	27.979	1.379	0	15	-26.584	37	0	0	0	-37	-26.621
	Bedrijfsvoering	13.989	5.059	249	1.213	-7.966	2.121	0	0	0	-2.121	-10.088
	College	1.832	0	0	0	-1.832	0	0	0	0	0	-1.832
	Financiën	4.454	511.330	19.209	21.165	508.832	0	0	0	175	175	509.007
	Herdenken	33	0	0	0	-33	0	0	0	0	0	-33
	Personeel en Organisatie	27.779	374	406	0	-27.810	0	0	0	0	0	-27.810
	Publieke dienstverlening	6.551	2.127	0	599	-3.826	0	0	0	0	0	-3.826
	Raad	2.571	0	0	21	-2.550	0	0	0	0	0	-2.550
	Regionale samenwerking	3.158	1.562	0	0	-1.596	0	0	0	0	0	-1.596
	Wijksturing en Wijkzaken	541	0	0	16	-525	4.575	18	0	0	-4.557	-5.083
Veiligheid		**19.380**	**2.494**	**71**	**343**	**-16.613**	**1.673**	**40**	**0**	**0**	**-1.632**	**-18.246**
	Openbare orde en veiligheid	18.338	2.124	71	343	-15.942	1.673	40	0	0	-1.632	-17.574
	Veiligheidshuis	1.042	370	0	0	-671	0	0	0	0	0	-671
Bereikbaarheid		**22.911**	**7.663**	**6.837**	**8.106**	**-13.979**	**8.786**	**9.148**	**802**	**0**	**-440**	**-14.419**
	Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	22.911	7.663	6.837	8.106	-13.979	8.786	9.148	802	0	-440	-14.419
Economie		**7.032**	**998**	**170**	**700**	**-5.504**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**-5.504**
	Economische Zaken / Acquisitie	4.567	181	0	300	-4.087	0	0	0	0	0	-4.087
	Evenementen	1.024	35	120	400	-709	0	0	0	0	0	-709
	Toerisme en recreatie	1.440	782	50	0	-708	0	0	0	0	0	-708
Onderwijs		**19.603**	**2.490**	**8.960**	**7.766**	**-18.307**	**17.561**	**11.474**	**537**	**276**	**-6.348**	**-24.655**
	Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	19.603	2.490	8.960	7.766	-18.307	17.561	11.474	537	276	-6.348	-24.655
Cultuur		**34.680**	**6.496**	**1.377**	**1.018**	**-28.543**	**527**	**0**	**0**	**0**	**-527**	**-29.071**
	Cultuur	33.294	5.920	1.140	821	-27.693	527	0	0	0	-527	-28.220
	Erfgoed	1.386	576	237	198	-850	0	0	0	0	0	-850
Participatie en armoedebestrijding		**166.425**	**114.104**	**554**	**1.516**	**-51.358**	**25.378**	**467**	**0**	**0**	**-24.911**	**-76.269**
	Armoedebeleid	6.457	100	0	0	-6.357	11.868	100	0	0	-11.768	-18.125
	Schulddienstverlening	37	0	0	0	-37	3.060	0	0	0	-3.060	-3.096

	Werk en Inkomen	159.931	114.004	554	1.516	-44.965	10.450	367	0	0	-10.083	-55.048
Zorg		**58.550**	**4.940**	**12.530**	**354**	**-65.786**	**121.295**	**0**	**0**	**0**	**-121.295**	**-187.082**
	Jeugd /Jeugdzorg	13.472	0	12.530	99	-25.903	41.604	0	0	0	-41.604	-67.507
	Zorg	45.078	4.940	0	255	-39.883	79.691	0	0	0	-79.691	-119.574
Welzijn en inclusie		**23.794**	**872**	**0**	**200**	**-22.722**	**9.929**	**0**	**0**	**0**	**-9.929**	**-32.651**
	Asielzaken	1.649	0	0	0	-1.649	14	0	0	0	-14	-1.663
	Inclusie	831	0	0	0	-831	184	0	0	0	-184	-1.015
	Welzijn	21.314	872	0	200	-20.242	9.731	0	0	0	-9.731	-29.974
Gezondheid en sport		**22.326**	**3.076**	**470**	**343**	**-19.377**	**7.094**	**2.290**	**368**	**214**	**-4.959**	**-24.336**
	Publieke gezondheid	6.961	170	79	36	-6.834	502	467	110	44	-100	-6.934
	Sport	15.365	2.905	391	307	-12.543	6.591	1.822	259	170	-4.858	-17.401
Klimaat, energie en milieu		**5.387**	**232**	**0**	**3.114**	**-2.041**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**-2.041**
	Duurzaamheid	5.387	232	0	3.114	-2.041	0	0	0	0	0	-2.041
Ruimtelijke ontwikkeling		**38.631**	**33.889**	**176**	**90**	**-4.829**	**396**	**1.445**	**1**	**3**	**1.051**	**-3.778**
	Grondzaken	28.825	29.737	176	27	763	0	0	0	0	0	763
	Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	9.806	4.152	0	62	-5.592	396	1.445	1	3	1.051	-4.541
Wonen en leefomgeving		**41.026**	**40.965**	**4.039**	**5.554**	**1.454**	**13.029**	**56**	**0**	**0**	**-12.973**	**-11.519**
	Dierenwelzijn	184	0	0	0	-184	184	0	0	0	-184	-368
	Groen	9.003	692	0	1.060	-7.251	2.970	0	0	0	-2.970	-10.221
	Openbare ruimte	28.872	39.959	3.995	4.275	11.366	9.875	56	0	0	-9.819	1.547
	Wonen	2.967	314	43	219	-2.477	0	0	0	0	0	-2.477
Totaal		548.631	740.049	55.047	52.134	188.504	212.402	24.938	1.708	667	-188.504	0

Afkortingenlijst

A.
APV – Algemene Plaatselijke Verordening
AR – Algemene Reserve
AST - Arnhemse standaard voor toegankelijkheid
ASV – Algemene Subsidieverordening Arnhem
AVG - Algemene Verordening Gegevensbescherming
AWB – Algemene Wet bestuursrecht

B.
B&W – Burgemeester & Wethouders
BBV – Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BBZ - Bijstandsbesluit Zelfstandigen
BEVI - Besluit externe veiligheid inrichtingen
BNG – Bank Nederlandse Gemeenten
BOTOC - Breed offensief tegen ondermijnende criminaliteit
BR – Bestemmingsreserve
BUIG – Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten
BV – Besloten Vennootschap
BVO - Bedrijfsvoeringsorganisatie

C.
CAO – Collectieve arbeidsovereenkomst
CBS – Centraal Bureau voor de Statistiek
CmK - Cultuureducatie met Kwaliteit
COELO – Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CPI - Consumentenprijsindex
CSA – Centrum, Spijkerkwartier en het Arnhemse Broek

D.
DB – Dagelijks Bestuur
DJI - Dienst Justitiële Inrichtingen
DU - Decentralisatie Uitkering
DVO – Dienstverleningsovereenkomst

E.
EV – Eigen Vermogen
EN – Europese Norm
EMU – Economische en Monetaire Unie

F.
FDFA - Fashion + Design Festival Arnhem
FIDO – Financiering Decentrale Overheden
FJP – Financiële Jaarrapportage Projecten
FTE – fulltime-equivalent (formatieplaats)

G.
GGZ - Geestelijke gezondheidszorg
GO – Georganiseerd Overleg
GR – Gemeenschappelijke Regeling
GRP – Gemeentelijk Rioleringsplan
G40 - Netwerk van 40 (middel)grote steden

H.
HAN - Hogeschool Arnhem Nijmegen
HOV - Hoogwaardig Openbaar Vervoer

I.
ICT – Informatie- en communicatietechnologie
IHP - Integraal Huisvestingsplan
IPKW- Industriepark Kleefse Waard

J.
JGZ – Jeugdgezondheidszorg
JOGG – Jongeren Op Gezond Gewicht
JOP - Jongeren Ontmoetingsplek

M.
MBO – Middelbaar beroepsonderwijs
MFC – Multi Functioneel Centrum
MIP – Meerjareninvesteringsplanning
MJPB – Meerjarenprogrammabegroting
MKB - Midden- en Kleinbedrijf

N.
NDSD - Netwerk Directeuren sociaal domein
NEN – Nederlandse Norm
NF2- Nederlands als tweede taal
NV – Naamloze Vennootschap

O.
OAB - Onderwijsachterstandenbeleid
OAT – Ondergronds Afval Transport
ODRA – Omgevingsdienst Regio Arnhem
OCW – Ministerie Onderwijs Cultuur en Wetenschap
OGGz – Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
OKA - OndernemersKontact Arnhem
OM - Openbaar Ministerie
OR – Openbare Ruimte
OV – Openbaar Vervoer
OZB – Onroerend Zaak Belasting
OZO - Overlast en Zorg Overleggen

P.
PAS - Programma Aanpak Stikstof
P&O – Personeel & Organisatie
PBA - Platform Binnenstad Arnhem
PGB - Persoonsgebondenbudget
PMD - Plastic-, metaalverpakkingen en drankenkartons
PO – Primair onderwijs
PvE - Programma van eisen

R.
RBL - Regionaal Bureau Leerlingzaken
RIEC - Regionale Informatie- en Expertise Centra
RKV – Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg
RMC – Regionaal Meld- en Coördinatiepunt
ROB - Raad voor het Openbaar Bestuur
ROC – Regionaal opleidingscentrum
RPW - Regionaal Programma Werklocaties

S.
SKK - Standaardsystematiek voor Kostenramingen
SO – speciaal onderwijs
StAB - Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen

SW – Sociale Werkvoorziening
SWT - Sociale wijkteams
SWOA – Stichting Welzijn Ouderen Arnhem
SZW – Sociale Zaken en Werkgelegenheid

T.
TLO - teams Leefomgeving

U.
UWV – Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen

V.
VGGM – Veiligheid- en Gezondheidsregio Gelderland Midden
VMBO – Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
Vpb - Vennootschapsbelasting
VNG – Vereniging Nederlandse Gemeenten
VO – Voortgezet Onderwijs
VRI – Verkeersregeling installatie
VSO – Voortgezet Speciaal Onderwijs
Vsv – Voortijdig schoolverlaten
VV - Vreemd vermogen
VVE – Voor- en vroegschoolse educatie
VWO – Voorbereidend wetenschappelijk onderwijs
VWS – Volksgezondheid welzijn en sport

W.
Wabo – Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
Wet hof – Wet houdbare overheidsfinanciën
WGR – Wet gemeenschappelijke regelingen
Wlz - Wet langdurige zorg
Wmo – Wet maatschappelijke ondersteuning
WOZ – Wet waardering onroerende zaken
Wsp - Werkgeversservicepunt
Wsw – Wet sociale werkvoorziening
WSW - Waarborgfonds Sociale Woningbouw
Wvggz - Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg

Z.
Zzp - Zelfstandige zonder personeel

Begrippenlijst

A.

Accress
Groei/daling van het gemeentefonds (zie ook trap-op-trap-afmethodiek).

Activa (vaste)
Bezittingen die langer dan één jaar meegaan en die in meerdere jaren worden afgeschreven (bijvoorbeeld gebouwen). Activa staan op de balans.

Afvalstoffenheffing
Betreft een heffing voor het inzamelen en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen. De heffing wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar gebruiker is van een woning (waarvoor een verplichting tot inzamelen geldt). De grondslag voor de heffing is het aantal inwoners (betreft twee categorieën: eenpersoons- of meerpersoonshuishouden). De heffing is een tijdvak-belasting en komt in aanmerking voor de ontheffingsregeling. Bij verhuizing naar een woning binnen of buiten Arnhem wordt ontheffing verleend voor de resterende volle maanden, dat de inwoner verhuisd is. Zodra er nieuwe bewoners ingeschreven worden, ontvangen deze bewoners een aanslag afvalstoffenheffing voor de resterende maanden.

Algemene dekkingsmiddelen
Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten zonder vooraf bepaald bestedingsdoel. De gemeente kan deze vrij besteden. Het gaat om de uitkeringen vanuit het Gemeentefonds, om bepaalde gemeentelijke belastingen (zoals OZB-belasting) en deelnemingen/dividend.

Algemene uitkering
Uitkering uit het gemeentefonds van het Rijk dat de gemeente geheel vrij mag besteden.

Algemene reserve
Het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente. Dit vormt een buffer voor financiële tegenvallers.

Auditing
Het controleren van een organisatie.

B.

Balans
De balans toont een overzicht van de bezittingen, schulden en eigen vermogen van de gemeente op een bepaald moment.

Baten
Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.

Baten en lasten (stelsel van)
Gemeenten werken met een stelsel van baten en lasten. Dit betekent dat inkomsten en uitgaven moeten worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben (dat wil zeggen het jaar waarin de prestatie geleverd is).

Bedrijfsvoering
De beheersing van, het toezicht op en de verantwoording over de bedrijfsprocessen binnen de gemeentelijke organisatie op basis van een bedrijfsvoeringsfilosofie.

Begroting
Een begroting geeft aan welke beleidsvoornemens de gemeente heeft, hoeveel middelen daarmee gemoeid zijn en uit welke bronnen die middelen afkomstig zijn.

Begrotingsresultaat
Financieel verschil tussen het bedrag dat volgens de begroting is toegestaan en het te verwachten bestede bedrag.

Begrotingstekort
Een begrotingstekort treedt op wanneer de lasten hoger zijn dan de baten.

Beheersmaatregel
Een activiteit die zich richt op het elimineren, vermijden of verkleinen van de oorzaak of het gevolg van een ongewenste gebeurtenis.

Belastingcapaciteit
De OZB is voor gemeenten de belangrijkste eigen belastinginkomsten. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. In dit geval de landelijk gemiddelde tarieven. Voor gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Naast de OZB wordt tevens gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing omdat de heffing niet kostendekkend hoeft te zijn, maar ook lager mag worden vastgesteld (er is dan sprake van belastingcapaciteit die niet benut wordt).
Benodigde weerstandscapaciteit
Het bedrag dat benodigd is om alle risico's in de begroting waarvoor geen maatregelen zijn getroffen, in financiële zin af te dekken.

Beschikbare weerstandscapaciteit
De middelen die beschikbaar zijn om eventuele tegenvallers (risico's) op te kunnen vangen.

Bestaand beleid
Beleid waarover al besluitvorming heeft plaatsgevonden.

Bestemmingsreserve
Naast de Algemene reserve zijn er buffers gevormd die niet worden meegerekend tot de weerstandscapaciteit. Het gaat hier om de bestemmingsreserves. Bestemmingsreserves zijn voor specifieke doeleinden gevormd op basis van een raadsbesluit. Bestemmingsreserves zijn gebonden aan de bestemmingen die door de raad zijn vastgesteld. Wanneer de nood echt hoog is kan er door de raad aan de betreffende bestemmingsreserve een andere bestemming worden gegeven. Aan een deel van de bestemmingsreserves hangen verplichtingen tot bestedingen waarbij er beperkte sprake is sprake is van beleidsvrijheid.

Besluit begroting en verantwoording (BBV)
Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) beschrijft de regels waaraan onder andere begroting van een gemeente aan moet voldoen.

Bestuurlijk belang
Een gemeente kan een bestuurlijk belang hebben in een verbonden partij doordat zij in het bestuur is vertegenwoordigd. De gemeente kan het ook hebben doordat zij stemrecht heeft in de verbonden partij.

BTW-compensatiefonds
Rijksfonds waaruit gemeenten een bepaald deel van de door hen betaalde BTW kunnen terugvorderen.

C.

Circulaire
Een circulaire informeert de gemeenten over de omvang en de verdeling van de algemene uitkering, de integratie-uitkeringen - inclusief die voor het sociaal domein - en de decentralisatie-uitkeringen uit het gemeentefonds.

Compabiliteitsvoorschriften
Dit zijn de wettelijke voorschriften voor de inrichting van de gemeentelijke begroting en rekening. Sinds 2004 zijn de nieuwe voorschriften volgens het Besluit Begroting en Verantwoording van kracht.

D.

Deelneming
Participatie in een besloten of naamloze vennootschap, waarin de gemeente aandelen heeft.

Dividend
Een vergoeding die wordt uitbetaald aan aandeelhouders.

Doeluitkering
Uitkering door het Rijk aan een lagere overheid voor een nauw omschreven wettelijk vastgesteld doel of taak. De gelden zijn niet vrij besteedbaar.

E.

EMU-saldo
Het geraamde of het gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven van een gemeente. Dit bedrag wordt berekend op transactiebasis en volgens Europese voorschriften.

F.

Financieel belang
Van financieel belang is sprake als de gemeente de middelen die ze ter beschikking stelt verloren gaan in geval van faillissement van de verbonden partij (een derde rechtspersoon) en/ of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Financiële kengetallen
Getallen waarmee inzicht verkregen kan worden in de financiële positie van de gemeente.

Financieringsmiddelen
Kort- of langlopende geldmiddelen die nodig zijn om de kosten van uitgaven te betalen.

G.

Gemeenschappelijke regeling
Is het publiekrechtelijk juridisch kader waarbinnen twee of meer gemeentebesturen kunnen samenwerken.

Gemeentefonds
Uitkering van het Rijk die de gemeenten in principe vrij mogen besteden.

Grondexploitatie
De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. Indien gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de verkochte gronden kan immers de schuld worden afgelost. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

K.

Kans
De mogelijkheid dat een gebeurtenis zich voordoet uitgedrukt in een waarde tussen 0 en 1.

Kapitaalgoederen
Spullen die de gemeente nodig heeft om de diensten en goederen die zij levert aan inwoners te kunnen produceren. Daarbij gaat het om grotere zaken zoals wegen, riolering, water, groen en gebouwen.

Kapitaallasten
Afschrijvingen en toegerekende rente op activa. De afschrijvingen betreffen de jaarlijkse waardevermindering van de investering. Door middel van de afschrijving worden lasten van de investering uitgespreid over de jaren dat er van de investering gebruik wordt gemaakt. De rente betreft het eigen of geleende geld dat besteed wordt om de investering te financieren.

L.

Lasten
De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.

Leges
Leges zijn vergoedingen voor het genot van diensten of producten, die de gemeente levert. Dat zijn bijvoorbeeld paspoorten, uittreksels uit registers, vergunningen e.d. Daarbij geldt dat de totale opbrengst van de leges niet hoger mogen zijn dan de kosten die de gemeente voor het geheel van de legesplichtige diensten of producten maakt. De leges worden in rekening gebracht bij de aanvrager van de dienst of het product. Voor sommige leges geldt een wettelijk maximum tarief (bijvoorbeeld voor paspoorten).

Lokale heffingen
Een type gemeentelijke belasting. Voorbeelden van heffingen zijn de rioolheffing of de afvalstoffenheffing. Het geld dat gemeenten met heffingen ophalen, moeten gebruikt worden om de kosten te dekken van datgene waarvoor ze in rekening worden gebracht.

M.

Meerjareninvesteringsplanning (MIP)
In de meerjareninvesteringsplanning wordt de planning van de investeringen voor de komende jaren inzichtelijk gemaakt.

Meerjarenraming
Een prognose van de voor meerdere jaren, na het begrotingsjaar, te verwachten baten en lasten alsmede mutaties in reserves.

N.

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

O.

Onroerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom hebben van onroerende zaken in de gemeente Arnhem.
De grondslag van de belasting is de WOZ-waarde van de woning of niet-woning. Het geldende tarief voor eigenaars van woningen of eigenaars en gebruikers van niet-woningen is gebaseerd op een percentage van de WOZ-waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van een onroerende zaak.

Overhead
De kosten van de werkzaamheden of faciliteiten die slechts een indirecte relatie vertonen met de prestaties (bijvoorbeeld leidinggeven, afdelingsadministratie of huisvesting).

Overzicht lasten en baten
Lasten: De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.
Baten: Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.
Toevoeging aan reserve: toevoegingen aan een reserve zijn weergegeven met een minteken (negatief). Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten stijgen.
Onttrekkingen aan reserve: onttrekkingen aan een reserve zijn zonder teken (positief) weergegeven. Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten dalen.

Saldo toevoegingen en onttrekkingen: Bij negatief saldo verwachten we een verhoging van de reserve binnen dit programma. Bij een positief saldo verwachten we een verlaging van de reserve binnen het programma.

P.

Paragrafen
Geven volgens het BBV een dwarsdoorsnede van de begroting op financiële aspecten. Het gaat dan om de beleidslijnen van beheersmatige aspecten die belangrijk zijn, financieel, politiek of anderszins. De paragrafen zijn onderdeel van zowel de beleidsbegroting als het jaarverslag.

Parkeerbelasting
Betreft een belasting voor het parkeren van een voertuig op een plaats waar volgens de belastingverordening parkeerbelasting verschuldigd is. De grondslag is de duur van het parkeren. De parkeertijd maal het tarief bepaalt de hoogte van het bedrag. De belasting wordt geheven door in te loggen op een centrale computer via een GSM, het kopen van een parkeerticket of een parkeervergunning.

Planning- en controlcyclus
De jaarlijks terugkerende werkzaamheden die samenhangen met het opstellen, bespreken, bewaken, bijstellen en verifiëren van budgetten.

Prestatie-indicator
Kwantitatieve en kwalitatieve gegevens die inzicht geven in de resultaten van het gevoerde beleid van de gemeente.

Programma
Is een samenhangende verzameling van activiteiten en geldmiddelen gericht op het bereiken van vooraf bepaalde maatschappelijke effecten.

Programmabegroting
Dit is de typering voor de begroting waarin de programma's centraal staan. Een gemeente is vrij in de keuze van de programma's en het aantal.

R.

Reserve
Bedrag dat is gereserveerd voor toekomstige uitgaven, zonder dat de aard en de omvang van deze uitgaven al bekend zijn. Reserves worden onderverdeeld in algemene reserves en reserves met een specifieke bestemming (bestemmingsreserves).

Restrisico
De inschatting van het risico met medeneming van de effecten van beheersmaatregelen. Risico dat overblijft na risicobeheersing. (netto risico)

Risico
Gebeurtenis die zich al dan niet kan voordoen en die kan leiden tot schade met een financieel gevolg of afwijking van een te behalen beleidsdoel.

Risicobeheersing
Zijn activiteiten (beheersmaatregelen) die de kans op het optreden van risico's dan wel de gevolgen van risico's beïnvloeden (voorkomen of reduceren)

Risico-eigenaar
De persoon of het organisatieonderdeel aan wie het risico gealloceerd is.

Risico in relatie tot weerstandsvermogen
De kans op een gebeurtenis die leidt tot een directe financiële tegenvaller van materiële betekenis, die niet is afgedekt in de begroting.

Risicokaart
De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg.

Risicomanagement
Het geheel aan activiteiten en maatregelen gericht op het expliciet en systematisch omgaan met en beheersen van risico's.

Risicoparagraaf
Is een door het college verstrekt overzicht van alle bekende risico's tot het moment van aanbieden van de begroting.

Risicoprofiel
Overzicht van het geheel aan risico's van het betreffende proces, project, programma of beleidstraject.

Risicoscore
Per risico te bepalen score op basis van kans op voorkomen en gevolg.

Roerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom van roerende zaken, zoals woonboten in de gemeente Arnhem. De grondslag van de belasting is een percentage van de RZB- waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van de roerende zaak.

S.

Solvabiliteit
Is de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen.

Solvabiliteitsratio
Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een gemeente.

Stelpost
Schatting van uitgaven, opgenomen in de begroting terwijl de werkelijke kosten nog niet exact bepaald kunnen worden.

Structurele exploitatieruimte
Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting OZB. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

T.

Taakmutatie
Extra geld uit het gemeentefonds voor de uitvoering van nieuwe en/of bestaande taken.

Taakveld
Eenheid waarin de programma's zijn onderverdeeld.

Trap-op-trap-af systematiek/ accresmethode
Om het totaal beschikbare bedrag te bepalen dat aan de gemeenten wordt uitgekeerd, gebruikt het Rijk de accresmethode, ook wel de 'trap-op-trap-af systematiek' genoemd. Het accress is gekoppeld aan de ontwikkeling van rijksuitgaven (niet van alle uitgaven). Stijgen de uitgaven dan stijgt het accres, dalen de uitgaven dan daalt het accress.

Treasury
Is het geheel van activiteiten in verband met het beheren van de geldstromen.

V.

Verbonden partij
Is een partij waarmee de gemeente een bestuurlijke relatie onderhoudt en waarin zij een financieel belang heeft.

Voorziening
Dit is een reservering (geoormerkte gelden) met als doel het bedrag aan te wenden in de toekomst waar de voorziening oorspronkelijk voor is gecreëerd.

W.

Weerstandsfactor
= Beschikbare weerstandscapaciteit : Benodigde weerstandscapaciteit. Bij een lagere factor dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor uitkomt boven de 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor nieuw beleid.

Weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Het weerstandsvermogen is de verhouding (ratio) tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit.

Z.

Zekerheidspercentage
Voor het bepalen van het benodigde weerstandsvermogen moet met behulp van de risicosimulatie een keuze worden gemaakt met welke mate van zekerheid de geïdentificeerde risico's worden afgedekt. We noemen dit ook wel het zekerheidspercentage.

Notitie

Voorstel betreffende behandeling Begroting 2022, Turap 2 en de belastingverordeningen

Datum	:	15 september 2021
Aan	:	Agendacommissie
Van	:	K. Vons tel. 377 4087
Betreft	:	Voorstel betreffende behandeling Begroting 2022, Turap 2 en de belastingverordeningen.

Inleiding en doel notitie

Deze notitie behandelt de planning en procedure van behandeling van de Begroting 2022, Turap 2 en de belastingverordeningen. De Begroting, die voorheen MJPB werd genoemd, is een uitwerking van de vastgestelde Perspectiefnota. Bij de uitwerking van onderdelen van het onderstaande proces zal met zorg naar de inachtneming van de maatregelen rondom Corona gekeken worden. Tevens treft u twee voorstellen aan om het vergaderrooster te wijzigen. Deze wijzigingen zijn nodig om het voorgestelde begrotingsproces te laten plaatsvinden.

Het proces is gestoeld op de ervaringen van het afgelopen Perspectiefnota proces en het voorgaande Begrotingsproces. Dit jaar zal de Begroting één week later dan voorgaande jaren worden aangeboden aan de raad. De reden voor deze aanleverdatum is vanwege het feit dat het vakantiereces in de regio Zuid dit jaar laat valt. Dat betekent dat het bespreekproces van het college één week opschuift en de consequentie daarvan is dat de raad de begroting één week later ontvangt. Dat is ongelukkig voor de raad, omdat zij minder voorbereidingstijd heeft om de begroting te kunnen lezen. Hierdoor ontstaat een krappe planning om het begrotingsproces op dezelfde manier als voorgaande jaren te laten plaatsvinden. Het college voldoet echter met deze aanleverdatum aan de verordening, waarin opgenomen is dat de Begroting vóór 1 oktober aan de raad moet worden aangeleverd.

Er is gezocht naar een tegemoetkoming voor de krappe leestijd van de raad. Enerzijds is die gevonden door de tijdspanne van het *beantwoorden* van de schriftelijk technische vragen door het college te verkleinen en anderzijds door de technische bijeenkomst te verplaatsen naar een later moment om zo de fracties voldoende tijd te geven de vele pagina's te kunnen lezen en hun technische vragen te kunnen voorbereiden. Vanwege de krapte in de planning vindt deze bijeenkomst op een andere dag dan een woensdag plaats. Voor fracties die niet bij de technische bijeenkomst aanwezig kunnen zijn, is er de gebruikelijke mogelijkheid van het stellen van *schriftelijke* technische vragen.

Chronologische planning

Streefdatum woensdag 29 september, uiterlijk donderdag 30 september

De Begroting verschijnt digitaal woensdag 29, uiterlijk donderdag 30 september. De papierenversie zal, indien gewenst, naar de raadsleden op hun thuisadres gestuurd worden. Het boekwerk zal op vrijdag 1 oktober danwel zaterdag 2 oktober op de deurmat vallen.

Woensdag 29 september t/m 8 oktober c.q. 11 oktober

Periode van indiening van *schriftelijke technische* vragen. Vragen ingediend vóór vrijdag 8 oktober 09.00 uur (in uitzonderlijke gevallen geldt maandag 11 oktober) zullen z.s.m. worden beantwoord, met

als uiterlijke datum woensdag 13 oktober. Schriftelijke technische vragen die na afloop van deze periode worden gesteld, worden beantwoord, doch de termijn waarop is onzeker.

Maandag 11 oktober
Raadsleden en fractievolgers voeren *mondelinge technisch* overleg met beleids- en financiële ambtenaren. Deze mogelijkheid wordt geboden om druk op het aantal schriftelijke technische vragen te verminderen. Er zijn geen leden van het college betrokken, het is technisch van aard. De technische briefing neemt niet de hele avond in beslag.

Woensdag 13 oktober
Bespreking Begroting Meningsvorming 1, in raadskamers geordend per wethouder. Er zal begonnen worden met het inspreekmoment, waarbij insprekers 5 minuten het woord krijgen en daarna kan de raadskamer vragen stellen. Nadat alle insprekers gehoord zijn, zal de raadskamer starten met de meningsvorming 1. Deze behandeling wijkt af van de gangbare Meningsvorming 1. Het doel van de behandeling is het stellen van politieke vragen en daar een antwoord op krijgen. De behandeling zal plaatsvinden in twee termijnen, waarbij woordvoerders in hun termijn vragen kunnen stellen en standpunten kunnen uitspreken. Interrupties zijn toegestaan. In de tweede termijn kunnen woordvoerders nog reageren op de eerste termijn van de wethouder en daarnaast aangeven of en zo ja op welke onderwerpen zij moties en/of amendementen overwegen in te dienen. Ruime vergadertijd is noodzakelijk om de M1 af te kunnen ronden.

Voorstel 1: In het vergaderrooster staat deze vergadering gepland als halve besluitvorming. Het voorstel is om deze vergadering te wijzigen in een hele meningsvormende 1 vergadering i.v.m. het begrotingsproces.

Donderdag 14 oktober tot en met vrijdag 29 oktober
De fracties dienen hun concept moties en amendementen in voor de Meningsvorming 2 bespreking.

Woensdag 20 oktober
Eventuele uitloop bespreking Begroting in meningsvorming 1 / eventuele bespreking andere onderwerpen in raadskamers / besluitvormingsmoment voor onderwerpen in raad.

Voorstel 2: In het vergaderrooster staat deze vergadering gepland als gewone raadsvergadering. Het voorstel is om deze vergadering te wijzigen in een halve besluitvormende vergadering i.v.m. het begrotingsproces. Kortom de aard van de vergaderingen van 13 oktober en 20 oktober om te draaien.

Maandag 25 oktober tot vrijdag 29 oktober
Herfstreces

Woensdag 3 november
Bespreking Begroting in fase meningsvorming 2. Volledige avond. Plenair.
Spreektijden 12 minuten per fractie, 75 minuten voor het college. Er is geen uitloopmogelijkheid en meerdere woordvoerders zijn toegestaan. De bespreking zal verlopen via thema's die aan de orde zijn

in de ingediende moties en amendementen. Het college zal per portefeuille een pre-advies geven op de wijzigingsvoorstellen die in het desbetreffende thema aan bod zijn. Zo zullen één voor één de thema's met de toebedeelde wijzigingsvoorstellen behandeld worden.

Donderdag 4 november tot en met maandag 8 november 09.00 uur
Periode waarin fracties hun definitieve moties en amendementen indienen en/of aangeven of zij de door hen reeds ingediende concept moties en amendementen handhaven danwel intrekken.

Woensdag 10 november
Begrotingsraad. Aanvang 17.00 uur. Stamppotmaaltijd. Spreektijden: + 5 min voor fracties, + 20 min voor college. Spreekvolgorde: grootste oppositie fractie, grootste coalitiefractie etc.
Twee woordvoerders per fractie zijn toegestaan waarbij één algemeen en één financieel.

Voorstel:
Instemmen met het in deze notitie geschetste agendering/besluitvormingsproces van de Begroting 2022 en de belastingverordeningen.
Tevens instemmen met de twee voorstellen voor het wijzigen van het vergaderschema.

BEHANDELRESULTAAT

Politieke Avond 13 oktober 2021, meningsvormend (1)

Begroting 2022, portefeuille van wethouder Bouwkamp

Zaaknummer:	
Portefeuillehouder:	C. Bouwkamp

Resultaat van bespreking:

Aanwezige raadsleden/fractievolgers: Van der Broek (CDA), Bouma (PvdA), Zijlstra (ChristenUnie), Maref (VVD), Simonis (GroenLinks), Venhoek (D66), Dobbe (SP), Manders (Arnhem Centraal), De Groot (Partij voor de Dieren), Verheij (PVV) en Hobbelen (AOP).
De fracties van de PVV, SP en DENK/VA waren niet vertegenwoordigd.

Bespreking
Besproken zijn onderdelen van de portefeuille van wethouder Bouwkamp. Een drietal vragen zullen via de "Bundel (schriftelijke) technische vragen en antwoorden Begroting 2022", worden beantwoord:
Partij voor de Dieren:
In het raadsvoorstel stel staat (dictum 2):
Het mandaat van het college tot het aankopen van strategische gronden en vastgoed te vergroten van €10 miljoen naar €25 miljoen euro.
Wat wordt hiermee bedoeld? Vallen hier bv ook bossen en parken onder.
D66:
Uitzoeken/navragen bij Alliander of er op korte termijn beperkingen in het e-net zijn te voorzien die onze ambities op het gebied van woningbouw e/o verduurzaming in de weg staan.
D66:
Kan er een indicatie gegeven worden van de kosten die gemoeid zijn met het aangeduide onderhoud dat boven de markt hangt voor het stadstheater (het college noemde in haar beantwoording de brandmeldinstallatie en de luchtbehandeling.

Conclusie
De voorzitter concludeert dat de meningsvorming 1 behandeling is afgerond.

De raadsadviseur

E.J.S. Dirksen

De voorzitter,

C. Prinsen

Titel/onderwerp: **Vaststellen van de Begroting 2022, de Turap 2 2021 en de Belastingverordeningen 2022**

Raadsadviseur: Petra Wielaard Telefoonnr: 3774836 petra.wielaard@arnhem.nl

Van:	College	Ambtenaar:	Jeroen Kompier
Portefeuillehouder:	Dhr. B. Roelofs	Telefoonnr:	0625331112
	Portefeuille: - Onderwijs - Jeugd/Jeugdzorg - Evenementen - Erfgoed - Privacy - Project binnenstad - Project Gele Rijdersplein/ Jansbeek boven water - Openbare ruimte (inclusief afval) - Burgerparticipatie - Olympuskwartier	E-mailadres:	Jeroen.kompier@arnhem.nl
Doel activiteit	Informatief (I) & Meningsvormend (M1)		
Toelichting	**Begroting 2022** Het college biedt de raad ter vaststelling de laatste begroting aan van de huidige raadsperiode. De begroting laat een herstel zien van de financiële positie. In de Perspectiefnota 2022-2025 zijn al belangrijke keuzes gemaakt. In deze begroting worden de kaders uitgewerkt en wordt invulling gegeven aan diverse moties en amendementen. **Solide financieel beeld** De totale uitgaven in 2022 zijn begroot op € 818 miljoen. € 214 Miljoen daarvan wordt rechtstreeks in de wijken uitgegeven, de overige € 604 miljoen komt voor rekening van de diverse stedelijke programma's, zoals klimaat & energie, participatie & armoede, economie en zorg. De inkomsten, eveneens € 818 miljoen, komen van het Rijk, lokale heffingen, overige inkomsten en reserves. De begroting is structureel sluitend. In 2021 wordt een positief resultaat verwacht ten opzichte van de begroting van € 17,9 miljoen. De financiële positie van de gemeente blijft solide: de weerstandsfactor loopt op naar 1,5 in 2025, het solvabiliteitsfonds groeit naar € 33 miljoen aan het einde van 2025. **Perspectiefnota 2022-2025, actualiteiten en meicirculaire** De begroting 2022 bouwt verder op de Perspectiefnota 2022-2025 die uw raad op 30 juni heeft aangenomen. In deze begroting zijn tevens een aantal actualiteiten, zoals de middelen jeugdzorg en de meicirculaire, verwerkt. Vanwege een aantal urgente opgaven heeft het college daarnaast besloten in aanvulling op de Perspectiefnota middelen vrij te maken. **Aangenomen moties verwerkt** Voor het zomerreces is tot slot een aantal moties aangenomen die een effect hebben op het in de Perspectiefnota gepresenteerde beeld: 21M52g Investeren in preventie en publieke gezondheid loont 21M102 Actieplan overlast 21M105 Online bewustwordingsaanpak voor jongeren 21M168 Goedkope identiteitskaart. In het financieel meerjarige beeld in deze begroting is invulling gegeven aan deze moties.		

	Behandeling begroting in samenhang met twee andere raadsvoorstellen De behandeling van de begroting vindt in samenhang plaats met het raadsvoorstel "Turap 2 2021 " en het raadsvoorstel "Belastingverordeningen 2022". **Proces** • Op 11 oktober vindt de technische bijeenkomst plaats van raadsleden en fractievolgers met beleids- en financiële ambtenaren. • Op 13 oktober vindt de Meningsvorming 1 plaats in de raadskamers geordend per portefeuille/wethouder. • Op 3 november vindt plenair de Meningsvorming 2 plaats aan de hand van de op dat moment ingediende concept-moties en amendementen. • Op 10 november vindt (vanaf 17h00) de besluitvormende vergadering over Begroting 2022, Turap 2 2021 en belastingverordeningen 2022 plaats.
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Beslissen of het voorstel kan worden doorgeleid naar de meningsvorming 2.
Spreekrecht publiek	Ja
Behandeladvies	Technische vragen dienen voorafgaand aan de bespreking te worden gesteld. **Inspreken** • De bespreking (M1) van de begroting vindt plaats in raadskamers geordend per wethouder. Indien er een inspreker is, krijgt diegene vijf minuten het woord en krijgt de raadskamer de gelegenheid tot het stellen van vragen. • Nadat insprekers gehoord zijn start de raadskamer met de meningsvorming 1. **Meningsvorming I** • Bij deze M1 behandeling zal de orde van de vergadering iets afwijken van de gangbare M1. Het doel van de behandeling is het stellen van politieke vragen en daar een antwoord op krijgen. Daarom zal de behandeling vooral vraaggericht zijn en vindt plaats in twee termijnen/rondes. • In de eerste termijn krijgen de woordvoerders van de fracties, de gelegenheid om hun belangrijkste vragen te stellen over alle beleidsvelden uit de portefeuille van het betreffende lid van het college (dus niet 'per blokje'). • De portefeuillehouder reageert aan het eind van de eerste termijn van de gehele raadskamer. • In de tweede termijn kunnen woordvoerders reageren op de eerste termijn van de portefeuillehouder en op elkaar en aangeven of zij moties en/of amendementen overwegen in te dienen. • Interrupties zijn toegestaan, kort en to the point. Wel kan de voorzitter afhankelijk van de beschikbare tijd aan het aantal interrupties beperkingen stellen.
Bijlagen	

Raadsvoorstel Ontwerp-Begroting 2022			
Bijlage Overzicht doel, type, looptijd en plafond bestemmingsreserves			
Bijlage Ontwerp Begroting 2022			
Notitie betreffende behandeling Begroting 2022 d.d. 15 september Agendacommissie			
Bundel met schriftelijke technische vragen			
Raadsvoorstel Turap 2 2021			
Bijlage 1 - Turap 2 2021			
Bijlage - Begrotingswijziging 21-009			
Raadsvoorstel Belastingverordeningen 2022 inclusief 14 bijlagen.			

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 605166

Onderwerp: Ontwerp-Begroting 2022

Voorstel

1. De ontwerp-Begroting 2022 vast te stellen.
2. Het mandaat van het college tot het aankopen van strategische gronden en vastgoed te verhogen van € 10 miljoen naar € 25 miljoen.
3. De bestemmingsreserve Jeugdfonds in te stellen.
4. De bestemmingsreserve Jongerenperspectieffonds Arnhem ultimo 2021 op te heffen.
5. De bestemmingsreserve Frictiekosten en organisatieontwikkeling ultimo 2021 op te heffen en het resterend saldo toe te voegen aan de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering.
6. De bestemmingsreserves Stimulering Woningbouw en Volkshuisvesting samen te voegen in de bestemmingsreserve Volkshuisvesting.
7. De doelen en functies van de bestemmingsreserves vast te stellen conform bijlage 1.

Inleiding

Met dit raadsvoorstel ontvangt u de Begroting 2022. Dit is de laatste begroting van de huidige raadsperiode. Deze laat een herstel zien van de financiële positie. Belangrijke keuzes zijn al in de Perspectiefnota 2022-2025 gemaakt. In de Begroting 2022 worden deze kaders uitgewerkt en geven we invulling aan diverse moties en amendementen.

Conform het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) moet voor 15 november 2021 een door de raad vastgestelde, sluitende Begroting 2022 worden aangeleverd bij de toezichthouder op de gemeentefinanciën, de provincie Gelderland.

De Begroting 2022 bouwt verder op de Perspectiefnota 2022-2025 die op 30 juni is aangenomen. In deze Begroting zijn tevens een aantal actualiteiten, zoals de middelen jeugdzorg en de meicirculaire, verwerkt. Vanwege een aantal urgente opgaven heeft het college daarnaast besloten in aanvulling op de Perspectiefnota middelen vrij te maken. Voor het zomerreces is tot slot een aantal moties aangenomen welke een effect hebben op het in de Perspectiefnota gepresenteerde beeld:

21M52g Investeren in preventie en publieke gezondheid loont
21M102 Actieplan overlast
21M105 Online bewustwordingsaanpak voor jongeren
21M168 Goedkope identiteitskaart

In het financieel meerjarige beeld in deze begroting is invulling gegeven aan deze moties en wordt dit toegelicht. Daarmee beschouwen we de moties als afgedaan.

GEMEENTE Arnhem

Doorontwikkeling cyclusdocumenten
In het vervolg van het plan van aanpak doorontwikkeling cyclusdocumenten en motie 20M277 Voortaan wel meetbare doelen, waaraan ook in de Begroting 2021 aandacht is besteed, zijn er ook in deze Begroting stappen gemaakt in de verdere ontwikkeling van de cyclusdocumenten. Zo zijn in diverse programma's doelen concreter geformuleerd en indicatoren aan de doelen gekoppeld. In programma S02 Bereikbaarheid is hier de grootste stap gemaakt. In de programma's S06 Participatie en armoedebestrijding, S07 Zorg en S10 Klimaat en energie is een aantal indicatoren uit de betreffende bestuursrapportages in de begroting opgenomen. Hiermee is de motie 20M277 Voortaan wel meetbare doelen gedeeltelijk afgedaan. We gaan uiteraard door met de doorontwikkeling en meetbaarheid van de doelenboom.
In het afwegingsproces van de indicatoren zijn ook de tevredenheids-, ecologische en sportindicatoren bij de meetbare doelen meegenomen bij de Begroting van 2022 (toezeggingen 958 en 960). Bij het onderdeel Dienstverlening is een indicator 'tevredenheid' toegevoegd. Bij de doorontwikkeling van de doelenboom zal de 'set van indicatoren' verder uitgebreid worden en zullen bovengenoemde indicatoren meegenomen worden.
Daarnaast zijn in deze Begroting de budgetten ook op het één na laagste administratieve niveau (het subproduct) aan de doelen gekoppeld. Via financiën.arnhem.nl kan binnen een begrotingsprogramma ook naar dit niveau worden doorgeklikt om kennis te nemen van de budgetten binnen een programma.

Beoogd effect

Het beleids- en financiële kader van de gemeente Arnhem voor het jaar 2022 definitief en voor de volgende drie jaren indicatief vast te stellen.

Argumenten

1.1 *Dan kan de provincie Gelderland tijdig een begroting worden aangeboden, die voldoet aan de wettelijke vereisten*
Met de voorliggende begroting voldoen we aan de voorwaarden voor repressief provinciaal toezicht. De begroting is structureel in evenwicht. Daarmee blijft wederom repressief toezicht (de minst belaste vorm van toezicht) van toepassing.

1.2 *Het Rijk keert de komende jaren extra middelen voor de jeugdzorg uit.* Om deze middelen beschikbaar te houden voor de jeugdzorg wordt voorgesteld om deze middelen aan een nieuwe bestemmingsreserve met dekkingsfunctie toe te voegen. Het bestedingsplan voor deze reserve zal worden uitgewerkt in de Begroting 2023. Voorgesteld wordt om deze reserve een looptijd te geven tot ultimo 2026. Het doel van de reserve wordt als volgt geformuleerd:
Om het integraal Jeugdbeleid de komende jaren een impuls te geven worden de extra Jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld Zorg ingezet worden (€ 6,59 miljoen in 2022, € 1 miljoen in de jaren 2023, 2024 en 2025), gedoteerd aan deze bestemmingsreserve.
Het jeugdbeleid en daarmee de inzet van het jeugdfonds wordt stadsbreed en in samenhang met Arnhem Oost bezien. Extra inzet op Jeugd kan incidenteel gedekt worden uit deze reserve. Een eventueel overschot aan middelen in het jeugdfonds kan overgeheveld worden naar de BR WMO en Jeugdzorg.

1.3 In de nota grondbeleid wordt door de raad het mandaat gegeven aan het college om in het kader van actief grondbeleid strategische gronden en vastgoed te verwerven tot een maximum van € 25 miljoen per jaar.
Enkele jaren geleden is dit mandaat teruggebracht tot jaarlijks € 10 miljoen omdat er vanwege de bouwcrisis nog nauwelijks sprake was van een actief grondbeleid.
Nu er echter weer sprake is van een grote woningbehoefte (o.a. vastgelegd in de woondeal) is er behoefte om het mandaat voor het doen van strategische aankopen weer terug te brengen naar de oorspronkelijke € 25 miljoen.

1.4 De bestemmingsreserve Jongerenperspectieffonds Arnhem wordt in 2021 uitgeput. Voor 2022 en verder zijn geen mutaties op deze reserve begroot. Er is geen voornemen in de toekomst verder gebruik van deze reserve te maken, de middelen zijn structureel in de begroting opgenomen. Daarmee kan deze reserve worden opgeheven.

1.5 De bestemmingsreserve Frictiekosten en organisatieontwikkeling is ingesteld om de gevolgen van de reorganisatie van 2012 op te vangen. Deze reorganisatie is reeds afgerond, waardoor deze reserve niet meer gebruikt zal worden voor het oorspronkelijke doel. Het saldo ultimo 2021 bedraagt € 12.000.

1.6 De bestemmingsreserve Stimulering woningbouw is tijdens de kredietcrisis ingesteld. Het doel van deze reserve is overlapt door de Nota Wonen waarvoor de bestemmingsreserve Volkshuisvesting het uitvoeringsinstrument is. Daarmee is het efficiënter om deze reserves samen te voegen.

1.7 In de op 26 mei 2021 door uw raad vastgestelde nota Reserves en voorzieningen is het beleidskader ten aanzien van de reserves geactualiseerd en aangescherpt. De doelen en functies van de bestaande bestemmingsreserves zijn door de jaren heen niet consequent vastgesteld. Naar aanleiding van de beleidsnota en het daarbij aangenomen amendement 21A19 worden met dit besluit voor alle bestemmingsreserves in één keer alle doelen en overige kaders (her)bevestigd door uw gemeenteraad. In de Begroting 2022 zelf is daarnaast het verwachte verloop van de reserves opgenomen op grond van de onderliggende bestedingsplannen.

Kanttekeningen en risico's

1.1 *Besluitvorming door de raad heeft mogelijk invloed op het structurele begrotingsevenwicht*

Er bestaat een mogelijkheid dat er niet vóór 15 november a.s. een vastgestelde begroting aan de provincie kan worden aangeboden. Wanneer het structureel evenwicht als gevolg van de vaststelling van de begroting niet wordt gerealiseerd, kan Arnhem onder preventief in plaats van repressief provinciaal toezicht worden gesteld.

Financiën

In de volgende tabel is samengevat weergegeven hoe de Begroting 2022 zich ontwikkelt ten opzichte van de vorige begroting. In hoofdstuk 2 van de ontwerp Begroting 2022 worden de betreffende posten met uitzondering van de uitgangspositie (stand van Begroting 2021) verder uitgewerkt en toegelicht.

Financieel beeld 2022-2025	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Uitgangspositie Begroting 2020	0	0	0	0
Gemeentefonds en overige rijksontwikkelingen	28.746	21.424	19.514	20.645
Beleidsontwikkelingen				
Meedoen in een socialer Arnhem	-13.682	-4.240	-2.996	-5.515
Wonen in een duurzamer Arnhem	-5.097	-4.137	-4.953	-4.816
Genieten van een nog mooier Arnhem	-550	-435	-435	-435
Open en verantwoord besturen	-2.407	-807	-33	-1.694
Impact corona				
Jaarlijkse bijstellingen	-13.236	-13.314	-11.880	-11.271
Toevoeging (-) of onttrekking (+) aan de algemene reserve cf Begroting 2022	6.225	1.508	783	3.086
Totaal Financieel beeld	**0**	**0**	**0**	**0**

Hieruit blijkt dat deze Begroting 2022 in alle jaren leidt tot een onttrekking aan de algemene reserve. Als gevolg van besluitvorming uit eerdere jaren zijn reeds meerjarige onttrekkingen en dotaties aan de algemene reserve begroot. Na verwerking van de hierboven gepresenteerde verrekeningen uit de Begroting 2022 voegen we in totaal vanaf 2025 structureel jaarlijks nog € 1,9 miljoen toe aan de algemene reserve. In onderstaande tabel is te zien hoe de algemene reserve zich ontwikkelt:

Mutatie algemene reserve inclusief Begroting 2022	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Onttrekking	18.499	13.274	12.656	14.848
Toevoeging	10.780	10.989	16.520	16.733
Mutatie	**-7.720**	**-2.285**	**3.864**	**1.885**

In het overzicht reserves en voorzieningen in deel 3 van deze begroting is de ontwikkeling van de algemene reserve over alle jaren in beeld gebracht. In de paragraaf weerstandsvermogen is te lezen dat de positieve ontwikkeling van de algemene reserve zorgt voor een groei van het beschikbare weerstandsvermogen. De groei van de bestemmingsreserve Solvabiliteit zorgt daarnaast voor een nog robuustere financiële positie.

Naast een reëel sluitende begroting, dient de (meerjaren)begroting ook structureel sluitend te zijn. Dit is het geval wanneer de structurele lasten in de begroting voor 2022 volledig worden gedekt door structurele baten of aannemelijk is gemaakt dat dit structurele evenwicht in later jaren (uiterlijk 2025) weer tot stand wordt gebracht. De structurele baten in deze begroting dekken de structurele lasten in alle jaren. Er is daarmee sprake van structureel evenwicht. We presenteren ook een reëel evenwicht, omdat de geraamde bedragen in het meerjarenbeeld volledig, realistisch en haalbaar zijn. De in de begroting opgenomen maatregelen zijn aannemelijk en hard of voorzien van dekking uit een bestemmingsreserve.

Uitvoering

Uitvoering van de vastgestelde begroting is aan het college van burgemeester en wethouders en de haar ondersteunende organisatie. Over de realisatie wordt zoals gebruikelijk in Arnhem gerapporteerd middels Turaps (tussenrapportages) en uiteraard zoals wettelijk verplicht door middel van een Jaarverslag en een Jaarrekening. Tussentijdse voorstellen voor wijziging van de begroting worden aan u voorgelegd. Aldus zijn uitvoering en evaluatie van de Begroting 2022 geborgd.
Na vaststelling van de ontwerp-Begroting 2022 wordt deze aan de toezichthouder op de besluitvorming gemeentefinanciën, de provincie Gelderland, aangeboden

Communicatie

De Begroting 2022 wordt evenals vorig jaar ook in de vorm van een webbegroting gepresenteerd. Via een link op de website www.arnhem.nl wordt u doorverwezen naar de website financien.arnhem.nl. Op deze webbegroting treft u meer informatie aan dan in de door u vast te stellen ontwerp-Begroting 2022. U treft hier onder andere informatie aan over de taakvelden en (sub)producten.

Om de toegankelijkheid van de begroting voor onze bewoners te vergroten is een infographic (begroting in 1 oogopslag) gemaakt. Bij de behandeling van de Begroting 2021 is verzocht om bij elke Begroting een infographic af te drukken in de Arnhemse Koerier. Dit is bij de Jaarstukken 2020 en Perspectiefnota 2022 al gedaan en bij de publicatie van deze Begroting zal ook een infographic in de Arnhemse Koerier geplaatst worden. Hiermee is de motie 20M276 Een overzichtelijke begroting in de media afgedaan. Tevens is een korte animatie opgesteld die wordt gedeeld via social media.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Bijlage 1 Overzicht doel, type, looptijd en plafond bestemmingsreserves
- Bijlage 2 Ontwerp-Begroting 2022

RAADSVOORSTEL

Besluit van	10 november 2021
Zaaknummer	605166

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 28 september 2021, Cluster Bedrijfsvoering nummer: 605166;

gelet op artikel 190 en artikel 191 van de Gemeentewet;

besluit:

1. De ontwerp-Begroting 2022 vast te stellen
2. Het mandaat van het college tot het aankopen van strategische gronden en vastgoed te verhogen van € 10 miljoen naar € 25 miljoen.
3. De bestemmingsreserve Jeugdfonds in te stellen.
4. De bestemmingsreserve Jongerenperspectieffonds Arnhem ultimo 2021 op te heffen.
5. De bestemmingsreserve Frictiekosten en organisatieontwikkeling ultimo 2021 op te heffen en het resterend saldo toe te voegen aan de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering.
6. De bestemmingsreserves Stimulering Woningbouw en Volkshuisvesting samen te voegen in de bestemmingsreserve Volkshuisvesting.
7. De doelen en functies van de bestemmingsreserves vast te stellen conform bijlage 1.

De griffier, De voorzitter,

Arnhem GEMEENTE

Bijlage 1 Overzicht doelen en typen bestemmingsreserves

In onderstaande overzicht zijn van alle bestemmingsreserves waarvoor nog geen besluit tot opheffing is genomen of aan de raad is voorgesteld het doel, type, looptijd en plafond opgenomen. Voor egalisatiereserves hoeft, zoals in de nota reserves en voorzieningen is vastgesteld, geen einddatum te worden vastgesteld. Voor reserves met een dekkingsfunctie hoeft geen plafond te worden vastgesteld. In die gevallen is in de laatste kolommen van dit overzicht "niet van toepassing" opgenomen.
De gemeenteraad heeft bij het instellen van de reserves Raad, Fractie-ondersteuning en Onderzoek Rekenkamer geen looptijd vastgesteld. Aangezien deze reserves specifiek aan de raad zijn, is de looptijd hiervoor onbepaald.
Voor een aantal reserves met dekkingsfunctie wordt voorgesteld om in uitzondering op de nota Reserves en Voorzieningen een onbeperkte looptijd vast te stellen. Dit betreft de reserve Taakmutaties gemeentefonds-overloop. De looptijd van deze reserve is één jaar. Echter zou deze reserve ieder jaar opnieuw ingesteld moeten worden om middelen van het lopende begrotingsjaar naar het komende over te hevelen. De reserves die kapitaallasten dekken (Kapitaallasten, Onderwijs en Cultureel Vastgoed) hebben een theoretische einddatum wanneer de kapitaallasten waarvoor de dekking is gereserveerd zijn gerealiseerd. Doordat er steed dekking voor nieuwe investeringen aan deze reserves wordt toegevoegd, schuift de looptijd ieder jaar een jaar naar achteren.
Een gelijksoortig effect speelt bij de reserve Bereikbaarheid die ieder jaar gevoed wordt met het exploitatiesaldo van parkeren.
De reserves Solvabiliteit, Grondexploitatie, Voorstudies en Strategische posities vormen vanwege hun aard reeds een uitzondering op de nota reserves en voorzieningen.

Naam	Doel	Type	Looptijd Bij egalisatie: n.v.t.	Plafond Bij dekking n.v.t.
BR Solvabiliteit	In de bestemmingsreserve wordt een buffer opgebouwd voor een robuustere financiële positie. Naast de algemene reserve die direct meetelt in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit, vormt de BR Solvabiliteit een belangrijke bijdrage in de vergroting van het eigen vermogen.	Uitzondering	Uitzondering: Onbeperkt	Niet vastgesteld
BR Raad	Ervaringen in den lande wijzen uit dat de kosten voor het uitvoeren van een raadsonderzoek / enquête een veelvoud bedragen van het budget dat de Griffie jaarlijks hiervoor te besteden heeft van € 15.000. Zodoende wordt dit budget, voor zover het niet wordt aangewend, jaarlijks toegevoegd aan de bestemmingsreserve totdat het plafond (ingesteld op € 75.000) hiervoor is bereikt. Als er zich dan in enig jaar een raadsonderzoek wordt uitgevoerd, dan kan deze reserve hiervoor aangewend worden.	Dekking	Onbepaald	Niet van toepassing
BR Fractie-ondersteuning	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt ter dekking van de extra kosten die worden veroorzaakt door de afsplitsing van een fractie. Deze extra kosten worden voor 50% betaald uit de bestemmingsreserve en voor 50% uit een korting op de ondersteuning van de af te splitsen fractie en de oorspronkelijke fractie. Hierbij wordt voorkomen dat bij afsplitsingen de financiële gevolgen volledig bij de fracties worden neergelegd.	Dekking	Onbepaald	Niet van toepassing
BR Onderzoek Rekenkamer	In het jaarbudget van de Rekenkamer is ruimte voor het uitvoeren van ongeveer twee grote onderzoeken per jaar. Echter, de Rekenkamer is de afgelopen jaren, mede door een actieve gemeenteraad, op ad-hoc basis verzocht aanvullende onderzoeken uit te voeren. Het karakter van dit soort onderzoeken in combinatie met de gewenste korte doorlooptijd noodzaken inhuur van externen. Toevoeging van onderbestedingen op het reguliere onderzoeksbudget en eventueel positief saldo op het product Rekenkamer geven Raad en Rekenkamer iets meer ruimte om snel en adequaat onderzoeken op te pakken.	Dekking	Onbepaald	Niet van toepassing
BR Taakmutaties gemeentefonds-overloop	Conform de spelregels gemeentefonds wordt bij elke toevoeging van nieuwe middelen (taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen) aan de raad voorgelegd of deze middelen ingezet mogen worden voor een onderliggend beleidsdoel of dat de middelen deel uitmaken van de algemene middelen in het gemeentefonds. In deze bestemmingsreserve worden nieuwe toegevoegde middelen aan het Gemeentefonds gereserveerd die gedurende het jaar niet aan de raad voorgelegd kunnen worden. Vooral van de nieuwe toevoegingen die bekend gemaakt zijn in de septembercirculaire en in de november/decembercirculaire is het niet altijd mogelijk om voor het einde van het jaar een raadsvoorstel met begrotingswijziging aan de raad voor te leggen. In het daarop volgende jaar doen de betreffende beleidsvelden een beroep op deze middelen via een raadsvoorstel en een begrotingswijziging, waarbij voorgesteld wordt de middelen aan de bestemmingsreserve Taakmutaties gemeentefonds te onttrekken. Middelen die na een jaar nog niet via een raadsvoorstel geclaimd zijn voor uitvoering van een bepaald beleid, vallen vrij ten gunste van de Algemene Reserve. (Raadsbesluit 8 februari 2010).In 2010 is het doel van deze bestemmingsreserve uitgebreid ten behoeve van niet bestede budgetten die gereserveerd moeten blijven om bestaand beleid uit te voeren in volgende jaren (raadsbesluit 13 december 2010).	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Bedrijfsvoering	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.500.000

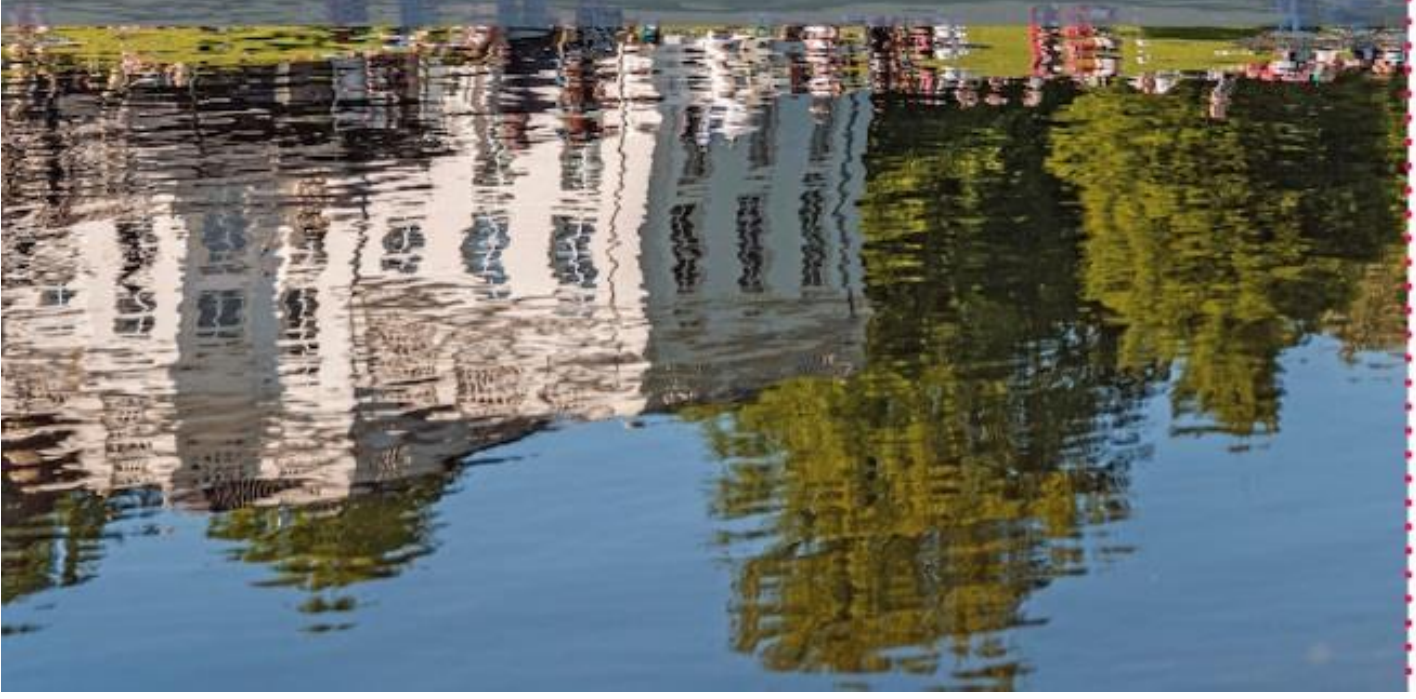
Naam	Doel	Type	Looptijd Bij egalisatie: n.v.t.	Plafond Bij dekking n.v.t.
BR Kapitaallasten	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van diverse kapitaallasten. Het bedrag van de dotatie is gelijk aan het bedrag van de investering. Het bedrag van de onttrekkingen is gelijk aan het bedrag van de afschrijvingen. Om ook de rentelasten te kunnen dekken wordt de reserve aangemerkt als een rentedragende reserve.	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Hierbij worden geen schotten gehanteerd tussen de verschillende onderwerpen (Riolering, Buitengewoon Beter, Wegen, Groen, Spelen, Bomen, Verkeersregelinstallaties, Civieltechnische Kunstwerken, Openbare Verlichting, Water). Hierdoor ontstaat flexibiliteit en kan beter worden geanticipeerd op de onderhoudsbehoefte in de stad.	Egalisatie	Niet van toepassing	7.500.000
BR Bereikbaarheid	Deze bestemmingsreserve heeft als doel het verbeteren van de bereikbaarheid van de binnenstad en het ontwikkelen van parkeervoorzieningen. Het exploitatiesaldo van parkeren wordt met deze reserve verrekend.	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Sociaal Economisch Fonds	Deze reserve is bestemd voor uitgaven in het kader van het faciliteren van economische stimuleringsprojecten. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.000.000
BR Evenementen	In de begroting is een budget van € 0,6 miljoen beschikbaar gesteld voor bijdragen in evenementen. De uitgaven worden gebruikt voor evenementen waarvan een groot deel al vastligt. Het overige deel is voor bijdragen welke op ad-hoc basis beschikbaar worden gesteld. Verschillen tussen werkelijkheid en budget worden met deze reserve verrekend.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.200.000
BR Onderwijs	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie voor nieuwbouw- en renovatieprojecten in het basisonderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs. Alle in de begroting vrijvallende middelen voor onderwijshuisvesting (door afnemende kapitaallasten en daling van andere onderwijshuisvestingslasten) worden aan deze reserve toegevoegd. Hierdoor blijven alle middelen die in de begroting zijn geraamd voor kapitaallasten onderwijs en voor overige onderwijshuisvestingsbudgetten beschikbaar voor onderwijshuisvesting.	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Cultureel Vastgoed	De bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed (voorheen BR Cultuur in Rijnboog) dient ter dekking van kapitaallasten en andere eigenaarslasten van cultureel vastgoed in Arnhem. Eénmalige bijdragen, opbrengsten vertreklocaties en onderbesteding en vrijval van kapitaallasten worden gedoteerd aan deze bestemmingsreserve. Met ingang van de begroting 2021 heeft deze bestemmingsreserve nog uitsluitend betrekking op de vernieuwing van het Stadstheater Arnhem. De baten en lasten van de recente ver- c.q. nieuwbouw van Rozet, Musis, Focus Filmtheater en Museum Arnhem worden vanaf 2021 niet meer met deze bestemmingsreserve verrekend.	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Werk-Investeringsfonds	Het werkinvesteringsfonds is ingericht om mensen naar werk toe te begeleiden. Om een goede match te maken zorgt de gemeente voor goede contacten met werkgevers en gaat mensen met een bijstandsuitkering intensiever begeleiden. Maatwerk is daarbij het uitgangspunt. De gemeente wil de landelijke trend qua uitstroom gaan volgen en daarnaast gedurende een periode van 4 jaar (2019-2022) nog 500 Arnhemmers extra aan het werk helpen. In dit Werk-Investeringsfonds is bij aanvang (2018) € 2,5 miljoen gestort. De resultaten van deze investering worden jaarlijks geëvalueerd.	Dekking	2022	Niet van toepassing
BR Participatie	De bestemmingreserve is gevormd om diverse kosten op te kunnen vangen die samenhangen met de uitvoering van de participatiewet en het bereiken van de doelstellingen. Het re-integratiebudget staat onder druk. De door het Rijk verstrekte budgetten voor re-integratie zijn in aanloop naar invoering van de nieuwe wetgeving in 2015 sterk teruggelopen. Daarbij is tevens gekozen geen directe koppeling te maken tussen de financiering vanuit het Rijk en de Arnhemse begroting voor re-integratie (extra middelen worden niet automatisch toegevoegd aan het beleidsveld). De huidige re-integratiemiddelen zijn volledig nodig voor inzet op de doelgroep om de huidige ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Er is geen geld in de begroting voor doorontwikkeling beleid, onderzoeken of extra inspanningen binnen het programma participatie en armoedebestrijding. De reserve dient om incidentele kosten voor bijvoorbeeld doorontwikkeling op beleid of kosten voor onderzoek uit te betalen.	Dekking	2021	Niet van toepassing
BR Transformatie Zorg	De bestemmingsreserve heeft als doel om nieuwe voorzieningen te financieren die voorkomen dat inwoners een beroep moeten doen op specialistische maatwerkvoorzieningen.	Dekking	2024	Niet van toepassing

Naam	Doel	Type	Looptijd Bij egalisatie: n.v.t.	Plafond Bij dekking n.v.t.
BR Wmo en Jeugdzorg	De inkomsten en uitgaven op het beleidsveld Zorg zijn nog niet in evenwicht. Dit komt omdat gemeenten nog actief zijn met het ontwikkelen en uitvoeren van de transformatie van de zorg, nog in afwachting zijn van de hervormingsagenda Jeugd en de doorontwikkeling beschermd wonen en maatschappelijke opvang nog afwachten. Naast de dotatie vanuit de extra middelen jeugdzorg (2021 - 2025) worden de voordelen van het beleidsveld Zorg tijdelijk toegevoegd aan deze reserve, zodat extra maatregelen en (mogelijke) tekorten op het beleidsveld Zorg verrekend kunnen worden met deze reserve.	Dekking	2026	Niet van toepassing
BR Jeugdfonds	Om het integraal Jeugdbeleid de komende jaren een impuls te geven worden de extra Jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld Zorg ingezet worden (€ 6,59 miljoen in 2022, € 1 miljoen in de jaren 2023, 2024 en 2025), gedoteerd aan deze bestemmingsreserve. Het jeugdbeleid en daarmee de inzet van het jeugdfonds wordt stadsbreed en in samenhang met Arnhem Oost bezien. Extra inzet op Jeugd kan incidenteel gedekt worden uit deze reserve. Een eventueel overschot aan middelen in het jeugdfonds kan overgeheveld worden naar de BR WMO en Jeugdzorg.	Dekking	2026	Niet van toepassing
BR Burgerinitiatieven Sociaal Domein	Het stimuleren en organiseren van activiteiten om de betrokkenheid en invloed van inwoners en/of organisaties op hun wijk/buurt in Arnhem te vergroten.	Dekking	2024	Niet van toepassing
BR Inburgering, integratie en asiel	Deze reserve is primair bestemd voor de voorbereidende taken op de nieuwe wet Inburgering die in 2022 ingaat en voor de doelen in het actieplan nieuwkomers. Met de nieuwe wet komen structurele middelen over en de reserve zal beschikbaar blijven tot één jaar na de invoering van de wet.	Dekking	2023	Niet van toepassing
BR Beschermd en Weerbaar	Arnhem ontvangt als centrumgemeente voor de regio's Arnhem en Achterhoek (tezamen 19 regiogemeenten) via de decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang van het Rijk jaarlijks middelen ten behoeve van de bestrijding van huiselijk geweld en seksueel geweld, de uitvoering van de vrouwenopvang, en voor de uitvoering van de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Het betreft hier wettelijke taken die zijn vastgelegd in het Rijksprogramma Geweld in afhankelijkheidsrelaties (GIA) en Geweld hoort nergens thuis (GHNT). De bestemmingsreserve dient om deze (regionale) middelen beschikbaar te houden voor de doelen en activiteiten die daarvoor zijn vastgelegd in de Regiovisie Samen Veilig 2019 - 2022 (aanpak Huiselijk Geweld en Kindermishandeling in de regio Arnhem en Achterhoek). Voor- en nadelige jaarrekeningresultaten op het regionale budget worden verrekend met de bestemmingsreserve.	Egalisatie	Niet van toepassing	5.000.000
BR Klimaat en Energie	De BR klimaat en energie is een egalisatiereserve, bedoeld om fluctuaties in de uitgaves die de veranderopgave klimaat en energie met zich meebrengt op te vangen. Het zorgt op deze manier voor dekking, van in de toekomst voorziene en noodzakelijke grote uitgaven, om de doelen van het NemiA programma te kunnen realiseren.	Egalisatie	Niet van toepassing	3.000.000
BR Duurzaamheidsleningen	Ter dekking van de jaarlijkse beheerskosten en soms ook rentelasten van de duurzaamheidslening en Toekomstbestendigwonen lening (TWL) binnen de gemeente Arnhem. Deze leningen worden verstrekt voor maatregelen op het gebied van energiebesparing en duurzame opwek bij particuliere woningen en de TWL kan ook aanvullend gebruikt worden voor het levensloop bestendig maken van de woning.	Dekking	Ultimo 2065	Niet van toepassing
BR Revolverendfonds (Duurzaam)	Uit deze Revolverend Fonds reserve worden duurzaamheidsleningen verstrekt volgens de bredere regeling Toekomst bestendig wonen lening. De leningen worden ten laste gebracht van de reserve en de aflossingen vloeien weer terug.	Egalisatie	Niet van toepassing	3.000.000
BR Duurzaam Arnhem	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund. Voor deze reserve gelden aparte kaders zoals vastgesteld in de raadsvergadering van 15 mei 2019.	Dekking	2022	Niet van toepassing
BR Omgevingslawaai	De gemeente Arnhem heeft deze middelen van het ministerie van Infrastructuur & Milieu (I&M) ontvangen en ze worden ingezet voor maatregelen om het omgevingslawaai terug te dringen, zoals door geluidarm asfalt op de hoofdinvalswegen van Arnhem (zoals Velperweg en Huissensestraat), investeringen in geluidsschermen langs het spoor en andere bronmaatregelen.	Dekking	2025	Niet van toepassing

Naam	Doel	Type	Looptijd Bij egalisatie: n.v.t.	Plafond Bij dekking n.v.t.
BR Vastgoed	Deze egalisatiereserve dient om de kosten van onderhoud van het gemeentelijke vastgoed te egaliseren en om daarmee schommelingen in de jaarlijkse begroting tegen te gaan. De hoogte van deze reserve is gebaseerd op het 40-jarige Meerjarige OnderhoudsPlan (MJOP).	Egalisatie	Niet van toepassing	10.000.000
BR Grondexploitatie	Deze reserve heeft tot doel risico's in de grondexploitatie op te vangen. De gewenste en tevens maximale omvang wordt bepaald op basis van het benodigde weerstandsvermogen van het grondbedrijf. Het jaarresultaat van het grondbedrijf wordt aan deze reserve toegevoegd (totdat de maximale omvang is bereikt), dan wel onttrokken. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.	Uitzondering	Uitzondering: Onbeperkt	Afhankelijk van het gewenste weerstands-vermogen
BR Voorstudies	Deze reserve is bedoeld om fluctuaties op te vangen in de uitgaven van voorstudies voor potentiële grondexploitatieprojecten. Op het moment dat een grondexploitatie wordt vastgesteld, worden deze voorstudie-kosten ten laste van het desbetreffende project gebracht en vloeit de bijdrage die vanuit deze reserve is gedaan weer terug in de reserve. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.	Uitzondering	Uitzondering: Onbeperkt	500.000
BR Strategische Posities	Deze reserve dient ter dekking van mogelijke exploitatietekorten op het beheren en onderhouden van strategisch vastgoed (vooruitlopend op beslissingen om te gaan ontwikkelen) en tevens voor het opvangen van waardeverminderingen van het strategisch vastgoed door hertaxatie of bij eventuele verkoop. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.	Uitzondering	Uitzondering: Onbeperkt	1.500.000
BR Zuidelijke Binnenstad	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie t.b.v. de financiering van ruimtelijke plannen in de zuidelijke binnenstad.	Dekking	2024	Niet van toepassing
BR Risicobeheer Arnhem Centraal	Deze bestemmingsreserve heeft een dekkingsfunctie voor kosten en andere onverwachte ontwikkeling binnen het project Arnhem Centraal. Daar onder vallen de transferhal, het ondergronds afval transport systeem en de grondexploitatie. Als alle projectonderdelen zijn afgerond kan deze bestemmingsreserve worden opgeheven.	Dekking	2022	Niet van toepassing
BR Groenfonds	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor het bomenbeleid, en voor andere groene investeringen in gebieden die dringend aan een impuls toe zijn. Opbrengsten uit herplantplicht voor bomen waarbij herplant ter plekke niet mogelijk of wenselijk is, worden toegevoegd aan deze reserve.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.500.000
BR Volkshuisvesting	Deze reserve is bestemd om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor de inspanningen die bijdragen aan het behalen van de doelen op gebied van wonen. Deze doelen zijn vastgelegd in woonprincipes en in het volkshuisvestelijk kader.	Egalisatie	Niet van toepassing	3.000.000
BR Startersleningen	De gemeente heeft leningen verstrekt aan starters op de woningmarkt. Deze reserve dekt de jaarlijkse beheerkosten en rentelasten van de lopende startersleningen.	Dekking	2040	Niet van toepassing
BR Burgerparticipatie	Dekking van de afspraken uit het addendum op het coalitieakkoord - Uitbreiding van de griffie met een communicatiemedewerker (2021-2022) - Verlenging bewonersondersteuning (2022) - pilot digitaal wijkpanel (2021)	Dekking	2022	Niet van toepassing
BR Wijkfondsen	In uitzondering op reguliere begrotingsuitgangspunten is budgetoverheveling voor de wijkfondsen naar een volgend jaar toegestaan. Jaarlijks wordt het surplus of tekort op wijkfondsen gestort respectievelijk onttrokken aan de reserve.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.000.000

Begroting 2022

Begroting 2022

Gemeente Arnhem

Ontwerp Begroting 2022

Inhoudsopgave

Deel 1 Hoofdlijnen van beleid en financieel kader ... 1
Hoofdlijnen van beleid ... 2
Ontwikkelingen in het financieel kader ... 4
Leeswijzer ... 17

Deel 2 Beleidsbegroting ... 20
Wijkprogramma's ... 21
Wijken Algemeen ... 22
Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek ... 26
Noordwest ... 32
Noordoost ... 37
Presikhaaf ... 44
Malburgen ... 49
Schuytgraaf/Elderveld ... 53
De Laar/Elden ... 58
Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg ... 62

Stedelijke programma's ... 67
Bestuur, dienstverlening en financiën ... 68
Veiligheid ... 75
Bereikbaarheid ... 81
Economie ... 87
Onderwijs ... 95
Cultuur ... 99
Participatie en armoedebestrijding ... 106
Zorg ... 120
Welzijn en inclusie ... 131
Gezondheid en sport ... 138
Klimaat en energie ... 143
Ruimtelijke ontwikkeling ... 150
Wonen en leefomgeving ... 156

Paragrafen ... 169
Lokale heffingen ... 170
Risicomanagement en weerstandsvermogen ... 177
Onderhoud kapitaalgoederen ... 195
Financiering ... 211
Bedrijfsvoering ... 216
Verbonden partijen ... 223
Grondbeleid ... 239
Investeringen ... 243
Subsidies ... 250
Overig programmaplan ... 256

Deel 3 Financiële begroting ... 257
Overzicht van baten en lasten per programma ... 258
Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten ... 264
Geprognosticeerde balans 2022-2025 ... 268
Reserves en voorzieningen ... 269
EMU-saldo 2022 ... 276
Overzicht geraamde lasten en baten per taakveld ... 278
Overzicht taakvelden per programma (lasten) ... 284
Overzicht taakvelden per programma (baten) ... 288
Mutaties circulaires ... 292

Bijlagen ... 294
Normenkader ... 295
Overzicht onderdelen stad/wijk ... 297
Afkortingenlijst ... 299
Begrippenlijst ... 302

Deel 1 Hoofdlijnen van beleid en financieel kader

Deel 1 bestaat uit:

1. Bestuurlijke hoofdlijnen van beleid
2. Ontwikkelingen in het financieel kader
3. Leeswijzer

Hoofdlijnen van beleid

We hebben mooie en goede dingen bereikt voor Arnhem. Dat is overal in de stad zichtbaar. Door de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis hebben we eraan bijgedragen dat Arnhem sterker uit de crisis komt. We hebben de bouw van woningen versneld en we zijn gestart met een grootschalige stadsvernieuwing: de Arnhem Oost Aanpak. We helpen meer Arnhemmers aan werk, ook degenen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Steeds minder Arnhemmers zijn afhankelijk van de bijstand en we kunnen steeds meer mensen helpen met het oplossen van hun schulden. Overal in de stad worden steeds meer maatregelen voor klimaatadaptatie zichtbaar. Diverse plannen gaan van de tekentafel naar uitvoering, zoals de Blauwe Golven en Coehoorn.

We staan er ook financieel goed voor, onze financiële positie is verbeterd. Zonder dat we de lasten hebben verhoogd. De kosten in de zorg hebben we beteugeld. Alle seinen staan op groen om nieuwe stappen te zetten. Nieuwe ontwikkelingen in te zetten. Waar alle Arnhemmers van kunnen profiteren. Dat doen we op alle fronten.

Met een nieuwe visie op het sociaal domein bieden we alle Arnhemmers dezelfde kansen op persoonlijke ontwikkeling. Alle Arnhemmers hebben voldoende inkomen, een goede woning een veilige en gezonde leefomgeving en een gezonde leefstijl. En alle Arnhemmers kunnen in veiligheid en vrijheid leven. Deze visie vindt zijn weg naar de diverse beleid- en uitvoeringsplannen. Bijvoorbeeld dat we ernaar streven dat daklozen uiteindelijk een passende woonplek krijgen en niet alleen maar zijn aangewezen op maatschappelijke opvang. Dat we bij jeugdzorg blijven sturen op preventie en vroegtijdige inzet, waardoor uiteindelijk minder specialistische zorg nodig is. En dat we Arnhemse scholen helpen hun leerlingen les te geven in goede en frisse gebouwen

We gaan onverkort verder met het bouwen van nieuwe woningen in alle segmenten. Waar mogelijk versnellen we en bouwen we meer woningen dan aanvankelijk de bedoeling was. Zoals recent met de plannen voor de Nijmeegseweg, Whemedreef en Malburgen-West. Het gaat niet om bouwen alleen. We kiezen voor een grootschalige samenhangende aanpak van stadsvernieuwing, waarbij de woningbouwplannen en de verduurzamingsopgave hand in hand gaan om de leefbaarheid van de wijken en de kwaliteit van leven van onze inwoners te verbeteren: de Arnhem-Oost aanpak. Daarbij pakken we woningen bouwen, de leefomgeving verbeteren en de sociale problematiek integraal aan.

We gaan verder aan de slag met het renoveren en verduurzamen van woningen van particuliere woningeigenaren met de laagste energielabels. Veel inwoners hebben zelf nauwelijks geld hebben om hun woning te verbeteren. Daarom vragen we een bijdrage van ruim € 25 miljoen aan bij het Rijk om daarmee met provincie, gemeente en inwoners zelf voor meer dan € 47 miljoen te kunnen investeren in de wijken. Daar waar particuliere woningen worden opgeknapt, is het de bedoeling dat ook corporaties kijken of zij hun woningen kunnen renoveren en duurzamer kunnen maken.

Groen in de stad wordt steeds belangrijker. In de vele parken die Arnhem rijk is, maar vooral ook in de wijken en in het centrum. Een gezonde leefomgeving kan niet zonder een goede groene openbare ruimte. Dus gaan we aan de slag voor meer plekken voor buitensport, parken geschikt maken voor meer bezoekers en meer groen in de wijken. Dat is ook broodnodig om voorbereid te zijn op de veranderingen van het klimaat. Zodat we minder last hebben van hevige regenval en er meer koelteplekken zijn. Investeren in een groene stedelijke omgeving draagt zo bij aan klimaatadaptatie en biodiversiteit, maar ook aan een gezonde leefomgeving voor onze inwoners.

We gaan verder met het verbeteren van de bereikbaarheid van de stad. Dat doen we bijvoorbeeld met de fietsagenda, maar ook met betere parkeerfaciliteiten, zoals de Rozetgarage en de Blauwe Golven. We gaan verder met investeren in de economische kracht van de stad, met het thema 'duurzaamheid en energie' als belangrijk vlaggenschip. Met de uitvoering van onze economische agenda, die inzet op circulaire economie en waterstof. We ondersteunen innovatieve initiatieven als IPKW en Connectr. We gaan verder met 'van bedrijven weten', waardoor we naast inwoners ook bedrijven beter kunnen ondersteunen.

Daarnaast blijven we Arnhem als sportstad op de kaart zetten. We willen gaststad zijn voor internationale sportevenementen, zoals het WK Volleybal in 2022. Dat levert extra internationale aandacht op, trekt extra toeristen naar de stad en verleidt Arnhemmers om zelf ook te gaan sporten. We blijven investeren in cultuur, mede met tijdelijke coronamiddelen van het Rijk. Want ook een rijk cultureel aanbod maakt ons als stad aantrekkelijk voor inwoners en toeristen, en de vestiging van bedrijven. We stimuleren culturele instellingen om meer mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur. Om zoveel mogelijk mensen te laten meedoen. Cultuur is er immers voor iedereen.

Bij al onze inspanningen krijgt burgerparticipatie een steeds grotere rol. Bewoners krijgen en nemen steeds vaker de gelegenheid om mee te denken over plannen van de gemeente. En terecht, want de gemeente is er immers voor zijn inwoners. De afgelopen jaren zijn inwoners bijvoorbeeld betrokken geweest bij het opstellen van het bomenplan, het referendum over diftar, bij diverse woningbouwplannen, bij de wijkgerichte energietransitie en bij de ontwikkeling van de omgevingsvisie. Daar gaan we verder mee. Zo zijn we inmiddels begonnen om samen met de wijkbewoners voor alle wijken een groenvisie op te stellen. Bij de uitvoering van het jeugdbeleid betrekken we Arnhemse kinderen, jongeren, ouders en samenwerkingspartners. En bij nieuwe woningbouwplannen blijven we onze inwoners betrekken.

Nu de gemeenteraad naar aanleiding van de uitkomsten van het referendum heeft besloten te stoppen met Diftar, gaan we op zoek naar andere manieren om de stroom restafval te verminderen. Dat blijft het doel, ook met een ander afvalsysteem. Intussen zijn de ondergrondse containers van het slot en wordt de stad steeds schoner. Ook is de milieukar ingevoerd, waar Arnhemmers klein grofvuil kunnen inleveren.

De gemeente is er voor alle Arnhemmers. Daarom werken we aan een diverse en inclusieve stad: een stad waarin iedereen zichzelf mag en kan zijn en niemand uitgesloten wordt. Daarin moeten wij zelf het goede voorbeeld geven. We zijn al hard op weg om onze gemeentelijke organisatie inclusiever te maken. We zijn goed op weg. Mede dankzij de inzet van een Verandermanager Diversiteit en Inclusie wordt de samenstelling van onze organisatie steeds meer een afspiegeling van onze stad. We zijn ambitieus en dat moet ook: dit willen we binnen vijf jaar realiseren.

We hebben veel bereikt. En we hebben nog veel te doen. Arnhem ís mooier, duurzamer en economisch sterker. Steeds meer mensen kunnen meedoen. En we zijn er nog niet. Het kan altijd beter. Dat laten we onder meer zien in deze begroting. Maar we gaan dat vooral laten zien in de stad. Zichtbaar en voelbaar voor onze inwoners. We doen het voor hen.

Ontwikkelingen in het financieel kader

Hoofdlijnen financiën

De Begroting 2021 werd sterk gekleurd door de coronacrisis. De Begroting 2022 laat een herstel van de financiële positie zien. Net zoals de stad herstelt van de coronacrisis. We zijn er nog niet. Daarom wordt het werk van de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis doorgezet. Met het snelle optreden na het uitbreken van de coronacrisis hebben we de gemeentelijke financiën in de greep kunnen houden en toch kunnen investeren in de stad. Bijvoorbeeld door met de periodieke impactanalyse de gevolgen van de crisis in kaart te brengen, maar ook door dankbaar gebruik te maken van de steunpakketten die het Rijk ter beschikking stelt en heeft gesteld.

De investeringen worden in de Begroting 2022 doorgezet. Belangrijke keuzes zijn al in de Perspectiefnota 2022-2025 gemaakt met onder andere de Arnhem Oost aanpak. In deze begroting werken we de kaders van de Perspectiefnota uit en geven we invulling aan diverse moties en amendementen. Daarnaast stellen we de begroting bij op basis van de actuele informatie van het Rijk met niet alleen de meicirculaire van het gemeentefonds, maar ook de toezegging met betrekking tot de extra middelen voor de jeugdzorg. Binnen de kaders die door onze toezichthouder, de provincie, zijn gegeven nemen we deze extra middelen waarover nog geen formeel besluit is genomen, wel op in de begroting om op die manier de tekorten die de laatste jaren op jeugdzorg zijn ontstaan zo goed mogelijk op te lossen.

In deze begroting brengen we de weerbaarheid weer op peil. Met een begroting in evenwicht, waarvan de weerstandsfactor de komende jaren niet onder de 1,3 zakt en in het laatste jaar groeit naar 1,5, is deze begroting een goed fundament om in de volgende coalitieperiode op verder te bouwen.

Reëel en structureel sluitende begroting

In onderstaande tabel is samengevat weergegeven hoe de Begroting 2022 zich ontwikkelt ten opzichte van de vorige begroting. Verder in dit hoofdstuk volgt de toelichting op de wijzigingen die zich na de Perspectiefnota hebben voorgedaan.

Financieel beeld 2022-2025	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Uitgangspositie Begroting 2021	0	0	0	0
Gemeentefonds en overige rijksontwikkelingen	28.746	21.424	19.514	20.645
Beleidsontwikkelingen				
Meedoen in een socialer Arnhem	-13.682	-4.240	-2.996	-5.515
Wonen in een duurzamer Arnhem	-5.097	-4.137	-4.953	-4.816
Genieten van een nog mooier Arnhem	-550	-435	-435	-435
Open en verantwoord besturen	-2.407	-807	-33	-1.694
Impact corona				
Jaarlijkse bijstellingen	-13.236	-13.314	-11.880	-11.271
Toevoeging (-) of onttrekking (+) aan de algemene reserve cf Begroting 2022	6.225	1.508	783	3.086
Totaal Financieel beeld	**0**	**0**	**0**	**0**

Hieruit blijkt dat deze Begroting 2022 in alle jaren leidt tot een onttrekking aan de algemene reserve. Ten opzichte van de Begroting 2021 wordt vanaf 2025 per saldo structureel € 3,1 miljoen minder aan de algemene reserve toegevoegd. Als gevolg van besluitvorming uit eerdere jaren zijn echter reeds meerjarige onttrekkingen en dotaties aan de algemene reserve begroot. Na verwerking van de hierboven gepresenteerde wijzigingen voegen we vanaf 2025 nog jaarlijks structureel € 1,9 miljoen toe aan de algemene reserve. In de onderstaande tabel zijn de totale toevoegingen en onttrekkingen aan de algemene reserve na verwerking van het meerjarenbeeld opgenomen. Hierin zitten dus ook de toevoegingen en onttrekkingen die in eerdere begrotingen zijn vastgesteld.

Totale mutatie algemene reserve Begroting 2022 inclusief eerdere aanpassingen	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000				
Onttrekking	22.139	16.324	14.642	15.839
Toevoeging	14.419	14.039	18.506	17.724
Mutatie	**-7.720**	**-2.285**	**3.864**	**1.885**

In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen is te lezen dat de weerstandsfactor oploopt tot 1,5. De coronacrisis heeft, zeker op de middellange termijn, wel een aanzienlijke invloed op de begroting. Dankzij het ruimhartige compensatiebeleid van het Rijk en het spoedige economische herstel, herstelt de weerbaarheid van de Arnhemse begroting zich ten opzichte van vorig jaar. De groei van de bestemmingsreserve solvabiliteit zorgt daarnaast voor een nog robuustere financiële positie.

Naast een reëel sluitende begroting, moet de begroting ook structureel sluitend zijn. Dit is het geval wanneer de structurele lasten, dus de lasten die langjarig doorlopen, voor 2022 volledig worden gedekt door structurele baten of aannemelijk is gemaakt dat dit structurele evenwicht in latere jaren (uiterlijk 2025) bereikt wordt.
In 2022 is er sprake van een structureel tekort in deze begroting, 2023 is in evenwicht en vanaf 2024 ontstaat er structurele begrotingsruimte in de begroting die oploopt tot 5%. Daarmee is er dus een structureel evenwicht. De begroting 2021 is reëel in evenwicht, omdat de opgenomen bedragen voor de komende jaren volledig, realistisch en haalbaar zijn. De in de begroting opgenomen maatregelen zijn aannemelijk hard of voorzien van dekking uit een bestemmingsreserve.

Gemeentefonds

In deze begroting is de raming van het gemeentefonds bijgesteld op basis van de meicirculaire 2021. In de Perspectiefnota zijn reeds de september- en decembercirculaire 2020 verwerkt. Ten opzichte van de Begroting 2021 stijgt de gemeentefondsuitkering over alle jaren. Een groot deel daarvan betreft de nominale indexatie van de gemeentefondsuitkering en deze is reeds verwerkt in de Perspectiefnota. Als gevolg van de coronacrisis is het accres over 2020 en 2021 bevroren, maar vanaf 2022 wordt het accres geactualiseerd op basis van de bestaande normeringssystematiek. Het accres laat in de meicirculaire vanaf 2022 een daling zien. De daling vanaf 2022 wordt verklaard doordat de lonen en prijzen minder hard stijgen dan in de vorige circulaire was verwacht. Ook andere uitgaven bij het Rijk stijgen minder hard (lagere rentelasten en EU-afdrachten). Hierdoor stijgen de uitgaven van het Rijk minder hard en dat werkt als gevolg van de trap-op-trap-af systematiek door in de algemene uitkering van gemeenten. Aan de andere kant zijn de volumina van de verdeelmaatstaven (zoals bijvoorbeeld het aantal inwoners en bijstandsontvangers) landelijk geactualiseerd. Dit heeft een positief effect op de hoogte van de algemene uitkering.

Op 3 juni is besloten door het Kabinet dat gemeenten in 2022 voor jeugdzorg € 1,314 miljard extra zullen ontvangen. Voor Arnhem betekent dit een bijdrage in het gemeentefonds van € 16,6 miljoen. Dit wordt pas in de septembercirculaire 2021 verwerkt, maar is omwille van de forse impact op de Begroting 2022 alvast in de raming van de budgetten verwerkt. Over de structurele toekenning van de middelen voor jeugd vanaf 2023 zijn in juli afspraken gemaakt. De provinciaal toezichthouders hebben onderling afgesproken dat gemeenten in hun meerjarenbegroting 75% van de bedragen die de Arbitragecommissie heeft berekend, zouden mogen opnemen. In deze Begroting 2022 is de eerder opgenomen stelpost van € 3,9 miljoen om die reden verhoogd tot het afgesproken niveau. In programma S07 Zorg en verderop in dit hoofdstuk wordt nader toegelicht op welke wijze de extra middelen voor jeugdzorg zullen worden ingezet. De overige aanpassingen in het gemeentefonds die leiden tot aanpassingen in de lasten zijn toegelicht in deel 3 (Financiële begroting).

Gemeentefonds en overige rijksontwikkelingen	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000				
Ontwikkelingen gemeentefonds sept.- en dec.circulaire	10.749	11.894	13.085	16.422
Doorgegeven mutaties decentralisatie-uitkeringen sept.- en dec.circulaire	-1.991	-1.991	-1.991	-1.962
Gemeentefonds totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*8.758*	*9.903*	*11.094*	*14.460*
Ontwikkelingen gemeentefonds meicirculaire	4.453	2.703	458	-752
Doorgegeven mutaties decentralisatie-uitkeringen meicirculaire	-1.065	-1.050	-1.063	-1.076
Extra middelen Jeugdzorg	16.600	9.869	9.026	8.013
Gemeentefonds totaal aanvullend op Perspectiefnota	*19.988*	*11.521*	*8.421*	*6.185*
Totaal ontwikkelingen gemeentefonds	**28.746**	**21.424**	**19.514**	**20.645**

Herverdeling gemeentefonds
Begin juli 2021 is het nieuwe verdeelvoorstel voor herijking van het gemeentefonds gepubliceerd. De Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) verwacht eind september of begin oktober zijn advies over de herverdeling van het gemeentefonds uit te brengen. Besluitvorming over de invoering van de nieuwe verdeling (per 2023) is aan het nieuwe Kabinet. Begin juni is daarnaast een advies van de ROB gepubliceerd over de toekomst van de normeringssystematiek (het accres). Ook dit is aan het nieuwe Kabinet om daarin een besluit te nemen.
Voor het nieuwe verdeelmodel van de algemene uitkering verwachten we een voordeel (met de kennis van nu structureel ruim € 7 miljoen), maar voor het nieuwe verdeelmodel Beschermd Wonen verwachten we een nadeel. In de risicoparagraaf is een risico van € 15 miljoen opgenomen voor de effecten van het verdeelmodel Beschermd Wonen. Daarnaast kan het verwachte nadeel op Beschermd Wonen deels opgevangen worden met het te verwachten voordeel op de algemene uitkering. Beide modellen worden vanaf 2023 stapsgewijs ingevoerd.

Financiële koers van de beleidsontwikkelingen

De financiële koers is in dit hoofdstuk in vier onderwerpen samengevat:

- Meedoen in een socialer Arnhem: Wmo & jeugdzorg, werk & inkomen, armoede & schulden en onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang
- Wonen in een duurzamer Arnhem: wonen, ruimtelijke ontwikkeling, grondbeleid, openbare ruimte en klimaat & energie
- Genieten van een nog mooier Arnhem: cultuur, bruisende binnenstad en veiligheid
- Open en verantwoord besturen: samenwerking met burgers en organisaties, bedrijfsvoering en concernfinanciën

In onderstaande tabel wordt duidelijk wat de mutaties zijn op deze onderwerpen ten opzichte van de vorige begroting:

Beleidsontwikkelingen	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000				
Meedoen in een socialer Arnhem	-13.682	-4.240	-2.996	-5.515
Wonen in een duurzamer Arnhem	-5.097	-4.137	-4.953	-4.816
Genieten van een nog mooier Arnhem	-550	-435	-435	-435
Open en verantwoord besturen	-2.407	-807	-33	-1.694
Totaal beleidsontwikkelingen	**-21.736**	**-9.618**	**-8.418**	**-12.459**

In de volgende paragrafen worden per onderwerp de financiële ontwikkelingen ten opzichte van de vorige begroting weergegeven. Daarbij zijn in elke tabel telkens eerst de ontwikkelingen zoals vermeld in de Perspectiefnota benoemd en worden daaronder de ontwikkelingen die zich na de Perspectiefnota hebben voorgedaan. De ontwikkelingen na de Perspectiefnota worden in de paragrafen toegelicht.

Meedoen in een socialer Arnhem

Ontwikkelingen Meedoen in een socialer Arnhem	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000				
Wmo en jeugdzorg				
Wijziging woonplaatsbeginsel jeugd	-2.100	-2.100	-2.100	-2.100
Wijziging woonplaatsbeginsel jeugd dekking vanuit GF	2.100	2.100	2.100	2.100
Nieuw preventief beleid en investeringen t.b.v. invoer taskforce maatregelen jeugd	99			
Wmo en jeugd totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*99*	*0*	*0*	*0*
Inzet extra middelen jeugd		-4.722	-4.608	-5.608
Reservering extra middelen jeugd	-16.600	-1.000	-1.000	-1.000
Actualisatie WMO middelen	1.200	1.700	2.200	1.700
Wmo en jeugd totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-15.400*	*-4.022*	*-3.408*	*-4.908*
Werk en inkomen				
BUIG actualisatie	5.800	4.900	3.900	3.900
Werk: Herstelagenda en landelijke middelen	-875	-1.125		
Werk en inkomen totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*4.925*	*3.775*	*3.900*	*3.900*
WSW Actualisatie	316	570	797	2.306
Vrijval WSW ten behoeve van beschut werk		-570	-797	-2.306
Dividend Scalabor	-690	-690	-690	-690
Werk en inkomen totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-374*	*-690*	*-690*	*-690*
Armoede en schulden				
Armoede- Bijzondere Bijstand < 21 jaar	-231	-231	-231	-231
Wetswijziging WGS tav Vroeg erop af	-207	-207	-207	-207
Perspectief voor gezinnen met kinderen in armoede (21A33)	-81	-81	-81	-81
Armoede en schulden totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-438*	*-438*	*-438*	*-438*
Onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang				
Addendum coalitieakkoord: Burgerkracht	-175	-175	-175	
Onttrekking BR Burgerinitiatieven Sociaal domein	175	175	175	
Opschorten bezuiniging sociale basis (herijking welzijnsopgave)	-350	-350		
Integraal plan voor aanpak racisme, veiligheid en acceptatie LHBTIQ+ en vrouwenemancipatie	-200	-200	-36	-36
Arnhemse standaard toegankelijkheid openbare ruimte	-100			
Suïcidepreventie		-40	-40	-40
Huisvesting maatschappelijke initatieven	-80	-80	-80	-80
Vluchtelingen en statushouders Pilot Shelter City	-35	-35		
Veiligheid: Aanpak mensenhandel	-175	-175	-175	-175
Veiligheid: Datagedreven werken voor de aanpak van criminaliteit en onveiligheid	-150	-150	-150	-150
Veiligheid: Strategische advisering programma Veiligheid	-120	-120	-120	-120
VGGM: Verdeling kosten kazerne Ede	-400	-400	-400	-400
Sport: exploitatie Bethanienstraat en de Opmaat	-83	-83	-83	-83
Sport: Middachtensingel		-88	-88	-88
Investeringen in scholen en sport	-121	-513	-607	-1.026
Onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-1.814*	*-2.234*	*-1.779*	*-2.198*

VGGM Functiewaardering (motie 21m52g)	-350	-350	-350	-350
Onderwijshuisvesting				-600
Beheer MFC's	-150	-100	-50	-50
Ventilatie basisscholen (21A41)	-100	-100	-100	-100
Onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-600*	*-550*	*-500*	*-1.100*
Totaal ontwikkelingen meedoen in een socialer Arnhem	**-13.682**	**-4.240**	**-2.996**	**-5.515**

Wmo en jeugdzorg
Op 3 juni is door het kabinet besloten dat gemeenten voor jeugdzorg € 1,314 miljard extra (bovenop de reeds toegekende € 300 miljoen) voor 2022 zullen ontvangen. Arnhem ontvangt hiervan in 2022 een bedrag van circa € 16,6 miljoen. Dit zal in de septembercirculaire 2021 worden toegekend. Daarnaast mag er ook rekening gehouden worden dat een volgend kabinet drie kwart van het structurele tekort zal dekken waarmee ruimte ontstaat om extra uitgaven te ramen. In deze begroting wordt van de € 16,6 miljoen aan extra middelen in 2022 € 10,0 miljoen toegevoegd aan de reserve Wmo & Jeugdzorg. De extra Jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld Zorg ingezet worden (€ 6,6 miljoen in 2022, € 1,0 miljoen in de jaren 2023, 2024 en 2025) worden gedoteerd aan de nieuwe bestemmingsreserve Jeugdfonds. Het jeugdbeleid en daarmee de inzet van het jeugdfonds wordt stadsbreed en in samenhang met Arnhem Oost bezien. Extra inzet op Jeugd kan incidenteel gedekt worden uit deze reserve. Een eventueel overschot aan middelen in het jeugdfonds kan overgeheveld worden naar de BR WMO en Jeugdzorg.

Van de structurele compensatie wordt in 2023 € 4,7 miljoen ingezet voor onder andere de dekking van het bestaande tekort op de Jeugdzorg conform de raadsbrief van 15 juni 2021 en de besparingen op begeleiding door de sociale wijkteams voor € 1,0 miljoen structureel en de transformatie verblijfszorg voor € 0,8 miljoen structureel terug te draaien. Door deze extra middelen voor jeugdzorg kan daarnaast een overschot dat ontstaat bij de Wmo middelen van structureel € 1,7 miljoen vrijvallen.

Werk en inkomen
Sinds de Perspectiefnota is de WSW-raming geactualiseerd. Er stromen geen nieuwe WSW-ers meer in. De kosten voor de huidige groep SW-medewerkers lopen nog jarenlang door, deze zijn niet beïnvloedbaar. De Rijksbijdrage is niet dekkend voor deze kosten. De meerjarige financiële consequenties van deze rijkskorting zijn gedekt in de begroting. Voor de zomer heeft de MGR de meerjarenbegroting 2022-2025 aan de raad ter zienswijze voorgelegd. Daarnaast is in de meicirculaire de aangepaste rijksbijdrage voor WSW bekend gemaakt. Het voordeel voor 2022 van € 316.000 valt vrij. Het overig budget blijft ingezet worden voor beschut werk voor WSW-ers en inwoners die niet meer in de WSW kunnen instromen, maar wel recht hebben op beschut werk.

In de begroting was vanaf 2022 structureel rekening gehouden met een dividenduitkering van Scalabor van jaarlijks € 690.000. De toekomstige financiële ontwikkeling van Scalabor is echter op dit moment onzeker, waardoor we niet uit kunnen gaan van een jaarlijkse dividenduitkering van deze hoogte. Daarom wordt deze dividendverwachting voor nu uit de begroting gehaald.

Armoede en schulden
Bij de behandeling van de Perspectiefnota is op 30 juni 2021 amendement 21A33 'Perspectief voor gezinnen met kinderen in armoede' aangenomen en verwerkt in deze begroting. Aanvullend op de Perspectiefnota worden in deze begroting geen mutaties voor armoede en schulden voorgesteld.

Onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang
Motie 21m52g roept het college op om te investeren in preventie en publieke gezondheid en daartoe onder andere de VGGM een inschatting te laten maken van de financiële effecten van de functiewaardering van haar personeel. Voor de Arnhemse bijdrage wordt het effect hiervan ingeschat op structureel € 350.000.

Om toekomstige investeringen in onderwijshuisvesting mogelijk te maken, wordt vooruitlopend op de vaststelling van een nieuw integraal huisvestingsplan voortgezet onderwijs een structurele stelpost van € 600.000 vanaf 2025 opgenomen in de begroting ter dekking van verwachte kapitaallasten. In de komende periode zal op basis van een analyse van de huidige en toekomstige situatie rondom het aantal leerlingen, trends en ontwikkelingen, opgaven, kwaliteit van de gebouwen en toekomst van het onderwijs een plan worden opgesteld. Inschatting is dat

de benodigde investeringen in onderwijshuisvesting vanaf 2024 in elk geval tot € 600.000 aan kapitaallasten leiden vanaf 2025.

De MFC's worden in de avonduren en tijdens de weekenden veelal gebruikt voor diverse activiteiten die zijn ontstaan uit bewonersinitiatieven. Hierbij kan worden gedacht aan samenkomsten van bewoners, taal-, dans-muzieklessen, vergaderingen, biljarten, etc. Daarvoor is het noodzakelijk dat het beheer van de MFC's ook gedurende die tijden goed op orde is, zodat wordt voldaan aan wettelijke verplichtingen en gebruiksvoorwaarden vanuit de afgegeven vergunning. Op korte termijn wordt daarvoor gebruik gemaakt van professionele en flexibel inzetbare menskracht voor toezicht en beheer. Omdat het hier gaat om gebruik van de MFC's door bewoners en andere niet-professioneel gebruik, kunnen de kosten hiervan niet of onvoldoende bij hen in rekening worden gebracht. Dit 'sociaal beheer' zal samen met de wijken (teams Leefomgeving) worden uitgewerkt om op termijn, bijvoorbeeld met inzet van vrijwilligers en in samenhang met de doorontwikkeling van de buurthuizen, dit knelpunt structureel op te lossen.

Bij de behandeling van de gemeentelijke bijdrage SUVIS-regeling is op 21 juli 2021 amendement 21A41 'Meer geld voor ventilatie basisscholen door apart budget voor MFC's' aangenomen. Het structurele budget aan kapitaallasten van deze investering van € 100.000 is in deze begroting opgenomen.

Wonen in een duurzamer Arnhem

Ontwikkelingen Wonen in een duurzamer Arnhem	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Arnhem Oost aanpak	-1.533	-2.000	-2.000	-2.000
Verstedelijkingsopgave	-470	-600		
Uitvoeringskosten motie Voorkom stadsvernieuwing 4.0	-125		-125	
Participatieproces Nemia	-125			
Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen	-45	-59	-77	-91
Buurtconcierges	-200			
Bossen en parken	-200	-200	-200	-200
Woonboten Nieuwe Haven	50	750		
Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten	-50	-50	-50	-50
Investeringen in openbare ruimte	-24	-88	-111	-135
Totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-2.722*	*-2.247*	*-2.563*	*-2.476*
Hogere prijsstijging bouwmaterialen	-350	-40	-40	-40
Nieuwe Haven	-13	-13	-13	-13
Veiligheid en openbare ruimte Nieuwe Haven	-75			
Kostendekkendheid rioolheffing	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
Voorbereidingskosten klimaatadaptatie	-75	-75	-75	-75
Groene metropoolregio Arnhem-Nijmegen	-412	-412	-412	-412
Extra capaciteit bossen en parken	-200	-200	-200	-200
Wonen - opgaven en middelen voor handhaving	-100	-100	-100	-100
Stikstofagenda	-100			
Verstedelijking			-500	-500
Gemeentelijke adviescommissie ruimtelijke kwaliteit	-50	-50	-50	
Totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-2.375*	*-1.890*	*-2.390*	*-2.340*
Totaal ontwikkelingen Wonen in een duurzamer Arnhem	**-5.097**	**-4.137**	**-4.953**	**-4.816**

Hogere prijsstijging bouwmaterialen
Een flink aantal producenten van bouwmaterialen zoals staal, hout en pvc heeft op basis van de verwachtingen van economische malaise door de coronacrisis de productie naar beneden bijgesteld. In de bouw is tot nu echter weinig van de coronacrisis te merken en de vraag naar bouwmaterialen blijft groot. Gevolg is dat de prijzen van bouwmaterialen fors zijn gestegen en dat sommige materialen niet of veel later worden geleverd. Om de gevolgen van de bovenmatige prijsstijgingen van bouwmaterialen te kunnen opvangen, wordt voor 2022 een

buffer van € 350.000 gevormd. Een aantal bouwprojecten die in 2021 worden aanbesteed, wordt al direct beïnvloed. Hierdoor stijgen de kapitaallasten structureel met € 40.000.

Nieuwe Haven
Om de nautische veiligheid van de Nieuwe Haven op orde te maken middels het plaatsen van buispalen is in december 2018 een investeringskrediet van € 200.000 miljoen beschikbaar gesteld. Nu blijkt uit nader technisch onderzoek dat het beschikbaar gestelde investeringskrediet ontoereikend is, dit mede als gevolg van de sterk gestegen staalprijzen en technische complicaties. Een aanvullend investeringskrediet van € 350.000 is benodigd om de nautische veiligheid van de Nieuwe Haven op orde te brengen. De jaarlijkse extra kapitaallasten bedragen vanaf 2022 € 13.000.

Veiligheid en openbare ruimte Nieuwe Haven
Om de veiligheid en openbare ruimte van De Nieuwe Haven te verbeteren wordt in 2022 € 75.000 uitgegeven aan onder andere bebording, groen en verlichting.

Kostendekkendheid rioolheffing
In het Coalitieakkoord 2018-2022 is afgesproken om de heffingen kostendekkend te maken. Voor de rioolheffing werd daarbij uitgegaan van een jaarlijkse groei van 1,5%.

Voor 2022 geldt dat de kosten van beheer en onderhoud van riolering naar verwachting lager uitvallen dan eerder meerjarig geraamd. Aangezien de tarieven maximaal kostendekkend mogen zijn, zou dit lagere opbrengsten tot gevolg hebben. In de toekomst wordt echter een toename verwacht van de vervangingsopgave van rioleringen. Om schommeling van tarieven te voorkomen wordt daarom vanaf 2022 een spaarelement opgenomen in het tarief, geraamd op € 700.000 per jaar. De inkomsten op grond van dit spaarelement worden toegevoegd aan een voorziening en ingezet bij toekomstige vervangingsinvesteringen riolering.
Een deel van de lagere lasten in 2022 wordt wel doorberekend in het tarief (€ 300.000). Per saldo betekent dit dat de (gemiddelde) lasten voor de burger in 2022 gelijk zijn aan 2021. De opbrengsten rioolheffing zijn hierdoor € 300.000 lager dan in eerste instantie meerjarig geraamd, omdat wordt afgeweken van de jaarlijkse groei van 1,5%.

Voorbereidingskosten klimaatadaptatie
Om de klimaatadaptatie te kunnen realiseren worden kosten gemaakt die conform de huidige spelregels niet gedekt kunnen worden uit de middelen in het klimaatfonds. Het gaat hier over algemene kosten (zoals stadsbrede onderzoeken, bijdragen aan samenwerkingsverbanden, lidmaatschappen e.d.) die niet aan een project toe te schrijven zijn, maar meer algemeen samenhangen met klimaatadaptatie. Om deze voorbereidingskosten te kunnen dekken, wordt een jaarlijks bedrag van € 75.000 ingezet.

Groene metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Arnhem neemt deel in de Groene metropoolregio Arnhem-Nijmegen. Hierbinnen liggen diverse opgaven voor de komende jaren. Voor de opgaven rond *Productieve regio*, *Circulaire regio*, *Ontspannen regio* en *Groene groeiregio* wordt in totaal € 412.000 vrijgemaakt. Dit bedrag zal nog over de betreffende programma's verdeeld gaan worden.

Extra capaciteit bossen en parken
De bossen en parken van Arnhem worden steeds intensiever gebruikt. Een bijkomstigheid hierbij is dat hierdoor de betrokkenheid van de Arnhemmer ook enorm is toegenomen. Om ons dagelijks onderhoud uit te kunnen voeren moeten we veel meer en intensiever communiceren en ook de slijtage van materieel is veel groter. Voor ons dagelijks onderhoud en om de diverse beleidsopgaven (klimaatbestendig, biodiversiteit, Bomenplan, groenvisie etc.) uit te werken, worden 2 fte capaciteit bossen en parken toegevoegd.

Wonen - opgaven en middelen voor handhaving
In de stad zien we steeds vaker dat woningen worden opgekocht door beleggers, dat woningen gebruikt worden in strijd met gemeentelijke regels en dat het steeds lastiger is voor mensen met een bescheiden inkomen om een woning te bemachtigen. Instrumenten die kunnen worden ingezet om deze problemen te verhelpen, hebben veelal een ruimtelijke component en zorgen voor een toenemende druk op de handhavingscapaciteit van de ODRA en de gemeente. Om dit mogelijk te maken wordt dit budget met € 100.000 verhoogd.

Stikstofagenda
De te grote stikstofuitstoot is een groot probleem. Maatregelen om de stikstofdepositie te verminderen en/of de natuur te herstellen komen samen in de Arnhemse stikstofagenda. Voor de uitwerking van deze agenda wordt in 2022 een budget van € 100.000 vrijgemaakt.

Verstedelijking
De verstedelijkingsopgave kent de komende jaren grote uitdagingen. In de Perspectiefnota zijn voor de jaren 2022 en 2023 reeds middelen opgenomen om deze opgave te realiseren. In deze Begroting wordt voorgesteld om dit door te trekken en vanaf 2024 extra budget van jaarlijks € 500.000 in te ramen om de verstedelijksopgave ook structureel op te kunnen pakken.

Gemeentelijke adviescommissie ruimtelijke kwaliteit
Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet (beoogd 1-7-2022) dienen gemeenten te beschikken over een gemeentelijke adviescommissie voor omgevingskwaliteit. Deze wordt gevormd door omvorming van het team welstand en monumenten. De dekking hiervoor bedraagt vanaf 2022 tot en met 2024 jaarlijks € 50.000.

Genieten van een nog mooier Arnhem

Ontwikkelingen Genieten van een nog mooier Arnhem	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Regionaal mobiliteitsfonds	-210	-210	-210	-210
Topsportevenementenbudget	-100	-100	-100	-100
Versterking public affairs	-125	-125	-125	-125
Totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-435*	*-435*	*-435*	*-435*
Arnhemse sportdag (21M103)	-40			
Uitvoering wijkgroenagenda's	-75			
Totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-115*	*0*	*0*	*0*
Totaal ontwikkelingen Genieten van een nog mooier Arnhem	**-550**	**-435**	**-435**	**-435**

Arnhemse sportdag
Bij de behandeling van de Perspectiefnota is op 30 juni 2021 de motie 21M103 *Een Arnhemse Sportdag* aangenomen. De kosten voor het organiseren van een éénmalige Arnhemse sportdag voor alle Arnhemse scholen op Papendal bedragen € 10.000 voor de inzet van capaciteit en € 30.000 voor de uitvoering en worden in deze begroting vrijgemaakt.

Uitvoering wijkgroenagenda's
Momenteel stellen we samen met bewoners en andere stakeholders voor alle wijken een wijkgroenagenda op. Dat levert tal van kansen op om samen met de wijk te investeren in het groen in de wijk. Voor lang niet alle maatregelen is binnen de huidige reguliere budgetten voldoende dekking. Om de kansen te benutten die zich langs deze weg aandienen, wordt een bedrag € 75.000 ingezet in 2022.

Open en verantwoord besturen

Ontwikkelingen Open en verantwoord besturen	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Bestuur, dienstverlening en financiën				
Addendum coalitieakkoord: burgerparticipatie	-240			
Onttrekking BR Burgerparticipatie	240			
Ondersteuning raad	-70	-20	-20	-20
Begrijpelijke taal voor iedereen	-40			
Inclusieve gemeentelijke organisatie	-150	-150	-50	-50
Aanpassen gemeentelijke websites aan wettelijke eis inclusief communiceren	-60	-40	-40	-40
Klantenservice: gratis telefoonnummer, verbetering dienstverlening	-400	-360	-360	-360
Hybride werken	-125	-125	-125	-125
Versterken regionale samenwerking	-140	-260	-260	-260
Formatie Strategie, Beleid en Regie	-1.500			
De Connectie	-64	76	-251	-251
Vrijval rentebuffer			1.000	
Bestuur, dienstverlening en financiën totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-2.549*	*-879*	*-106*	*-1.106*
Actieplan overlast (21M102)	-80	-80	-80	-80
Art 213a / zero based	-50	-50	-50	-50
Onderzoek volgens methode Duisenberg	-15	-15	-15	-15
Ondermijning	-500	-500	-500	-500
Financieel-administratieve verwerking nota IWA	370	300	300	290
Gecorrigeerde meeropbrengsten leges	40	40	40	40
Office 365	-66	-66	-66	-66
Migratie businessapplicaties	-184	-184	-184	-184
Voordeel eigen huisvesting	650	650	650	
Goedkope identiteitskaart (21M168)	-23	-23	-23	-23
Bestuur, dienstverlening en financiën totaal aanvullend op Perspectiefnota	*143*	*73*	*73*	*-588*
Totaal ontwikkelingen Open en verantwoord besturen	**-2.407**	**-807**	**-33**	**-1.694**

Actieplan overlast
Bij de behandeling van de Perspectiefnota is het college met motie 21M102 opgedragen een Actieplan overlast op te stellen. Voor de uitvoering van de actieplan wordt een structurele last geraamd van € 80.000.

Artikel 213a / zero based opbouwen programma's in de begroting
Op verzoek van de raad worden de onderzoeken die op grond van artikel 213a uit de gemeentewet worden uitgevoerd naar doelmatigheid en doeltreffendheid van het beleid geïntensiveerd. Daarnaast is toegezegd de komende jaren stapsgewijs de programma's van de begroting zero based op te bouwen. Voor deze intensiveringen wordt een structureel budget geraamd van € 50.000.

Onderzoek volgens methode Duisenberg
Bij de Jaarstukken 2020 is op verzoek van de raad een onderzoek gedaan op grond van de zogenaamde Duisenbergmethode. De raad wil hieraan graag een structureel vervolg geven door dit jaarlijks uit te (laten) voeren. Hiervoor wordt jaarlijks € 15.000 aan het budget van de Griffie/raad toegevoegd.

Ondermijning
Onlangs is er een Rekenkamerrapport gepresenteerd over de aanpak van ondermijning (specifiek) en veiligheid (algemeen). De opgave is in Arnhem als fors bestempeld en tegelijkertijd is de organisatiegraad als te mager bestempeld. De gemeente moet daarin stappen zetten. Om de aanpak van ondermijning te intensiveren, wordt structureel € 500.000 ingezet voor extra formatie.

Financieel-administratieve verwerking nota IWA
De nieuwe nota Investeren, Waarderen en Afschrijven is op 16 juni door de raad vastgesteld. De effecten van de nota IWA worden met terugwerkende kracht per 1 januari 2021 in de begroting verwerkt en zijn als volgt samen te vatten:

- Met het volledig activeren van voorbereidingskosten en het activeren van bomen verschuiven de lasten in de exploitatie naar achteren; de als gevolg van de stijgende investeringsbudgetten toenemende kapitaallasten zijn pas in latere jaren zichtbaar.
- Met het verhogen van het minimumbedrag voor activeren worden de lasten in de exploitatie juist naar voren gehaald.

Het effect hiervan op de begroting bedraagt € 370.000 in 2022, aflopend naar € 290.000 in 2025.

Gecorrigeerde meeropbrengsten leges
In de Perspectiefnota 2021-2024 is aangekaart dat er als gevolg van een combinatie van bezuinigingen, onvermijdelijke kostenstijgingen en inkomstendalingen bij Burgerzaken een structureel knelpunt is ontstaan. Ter dekking hier is onder meer voorgesteld een aantal leges aan te passen. Deze aanpassingen zijn per 1-1-2021 geëffectueerd. In de Perspectiefnota en in de Begroting 2021 is aangegeven dat door aanpassing van de leges de inkomsten zouden stijgen met een bedrag van € 119.000 (in 2021), oplopend tot € 270.000 (in 2024). Nu blijkt dat de gecorrigeerde meeropbrengsten circa € 40.000 per jaar hoger zijn.

Office 365 en migratie businessapplicaties
We investeren extra in een betrouwbare en voorspelbare ICT-infrastructuur. Daarvoor wordt Office 365 geïmplementeerd en worden de ICT-omgevingen van verschillende organisatieonderdelen geconsolideerd tot één centrale moderne omgeving. Hiervoor wordt € 250.000 extra geïnvesteerd. Dit wordt vrijwel volledig gedekt door het investeringsbudget voor ICT te verlagen, waarmee € 200.000 binnen de meerjareninvesteringsplanning (MIP) vrijvalt.

Voordeel eigen huisvesting
In de Jaarrekening 2020 is een meevaller op de eigen huisvesting gemeld. Deze meevaller van € 650.000 doet zich jaarlijks voor, voor de rest van de duur van het huurcontract van het stadskantoor tot en met 2024. In 2 amendementen en 1 motie (21A33 *Perspectief voor gezinnen met kinderen in armoede*, 21A41 *Ventilatie basisscholen* en 21M168 *Goedkope identiteitskaart*) wordt dekking gevonden in dit voordeel. Doordat de meevaller zich echter tot en met 2024 voordoet, worden deze amendementen en de motie vanaf 2025 structureel gedekt uit de algemene middelen.

Goedkope identiteitskaart
Op 21 juli 2021 is de motie 21M168 *Identiteitskaart bereikbaar voor iedereen* aangenomen. De lasten voor de uitvoering van deze motie van € 22.500 worden opgenomen in de begroting.

Impact corona en Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis

Met enige regelmaat wordt de impactanalyse corona geactualiseerd en gepubliceerd op het coronadashboard. De laatste actualisatie dateert van 6 juli. In de jaren 2020 en 2021 zijn vrijwel alle nadelen in de exploitatie gecompenseerd door steunpakketten van het Rijk. Vooralsnog wordt voor het jaar 2022 en verder geen direct effect meer op de exploitatie voorzien. Wel is in het risicoprofiel voor € 3,0 miljoen aan coronarisico's meegenomen. Dit is een daling ten opzichte van de vorige begroting en is nader toegelicht in de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen.

In de begroting 2021 is de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis verwerkt. Hierin is vastgelegd hoe Arnhem de bedrijvigheid, leefbaarheid, werkgelegenheid en aantrekkelijkheid van de stad wil beschermen en het herstel wil bevorderen en versterken. Verdeeld over de vier thema's anticyclisch investeren, sociaal sterke stad, leefbare en groene stad en innovatie en vernieuwing is in de stad geïnvesteerd.
Met de raadsbrief van 20 juli is door middel van een *first year review* toegelicht hoe de uitvoering van de Herstelagenda verloopt. Scherp kijkend naar de Herstelagenda zoals wij die formuleerden, zien wij dat we in het algemeen aardig in lijn lopen met de intenties die wij hadden. Ruim een jaar na de start van de coronacrisis zien we een stadsbestuur en gemeentelijke organisatie die enigszins gewend zijn geraakt aan de onzekerheid van de voortdurende coronacrisis. Het moment dat "het stof is neergedaald" is echt nog niet aangebroken, maar wel wordt voorzichtig duidelijk waar de klappen vallen, waar het enorm meevalt, en waar eigenlijk niet veel valt te merken van de coronacrisis.

Daar waar de klappen het hardst vallen, blijft het exacte effect soms nog lastig precies te duiden. Het Centraal Planbureau schetst een trend van groeiende ongelijkheid: leerachterstanden en gezondheidsverschillen, schuldenproblematiek, mensen met een vast contract en mensen zonder. Zij verwachten dat deze crisis leidt tot een toename van de tweedeling, die zich waarschijnlijk in komende tijd nog verder doorzet. Tegelijkertijd zien we dit op dit moment in onze cijfers nog niet terug. Om goed zicht te hebben op de cijfermatige effecten van corona op verschillende beleidsterreinen hebben we het coronadashboard ontwikkeld en deze actualiseren we nog steeds. Na de zomer blikken we in het coronadashboard op de afgelopen 1,5 jaar terug en duiden we deze ontwikkelingen, mede op basis van landelijke onderzoeken.

Jaarlijkse bijstellingen

Voor elke begroting wordt een actualisatie gemaakt van de prijs- en volumeontwikkelingen, de belasting- en legesopbrengsten, het gemeentelijk investeringsplan en de raming van de BR Solvabiliteit. In totaal leidt dit, zoals zichtbaar in de volgende tabel, tot een nadeel in het algemeen beeld:

Jaarlijkse bijstellingen	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Prijs- en volumeontwikkeling	-12.400	-12.400	-12.400	-12.400
Ontwikkeling belastingen en legesopbrengsten	115	105	93	175
Ontwikkelingen Meerjareninvesteringsplanning	935	990	1.674	501
Toevoeging BR Solvabiliteit	-1.886	-2.009	-1.246	453
Totaal jaarlijkse bijstellingen	**-13.236**	**-13.314**	**-11.880**	**-11.271**

Prijs- en volumeontwikkeling

In de Perspectiefnota is de prijs- en volumeontwikkeling toegelicht. In de Begroting 2022 is deze niet bijgesteld. Wel is deze bijstelling nu over de programma's verdeeld.

Ontwikkeling belastingen en legesopbrengsten

Hierna is in hoofdlijnen de ontwikkeling in belasting- en legesopbrengsten opgenomen.
Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf lokale heffingen.

Onroerend zaak belasting (OZB)

Met ingang van waardepeildatum 1 januari 2021 (aanslag 2022) wordt de WOZ-waarde gebaseerd op het aantal vierkante meters (oppervlakte), in plaats van op het aantal kubieke meters (inhoud). Deze wettelijk verplichte wijziging van methodiek heeft een beperkte invloed op de herwaarderingcijfers. Aangezien de coalitieafspraak is dat de inkomsten uit OZB niet stijgen (behoudens areaalontwikkeling) worden de tarieven aangepast op basis van de herwaarderingscijfers en heeft de gewijzigde waarderingsmethodiek geen effect op de totale OZB-opbrengsten 2022.
Op basis van de groei van het aantal inwoners (areaalontwikkeling) kan een stijging van de belastinginkomsten worden verwacht van € 115.000.

Afvalstoffenheffing

De keuze voor het instrument diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder afval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt. Huishoudens betalen sindsdien weer een vast tarief voor afvalverwerking, waarbij de hoogte van dit tarief voor eenpersoonshuishoudens lager ligt dan voor meerpersoonshuishoudens.
De structurele effecten in de opbrengsten en kosten als gevolg van de per juni 2021 gewijzigde systematiek van afvalinzameling en tariefstelling zijn conform coalitieakkoord doorberekend in de afvalstoffenheffing. Zowel de begrote kosten als de begrote opbrengsten zijn hierdoor in 2022 hoger dan in 2021. De kostendekkendheid van 84% is gelijk aan die van 2021. Dit geldt voor zowel de periode dat diftar van kracht was (januari tot en met mei 2021), als voor de periode van juni tot en met december 2021 waarin al een vast tarief per huishouden gold.

Reinigingsrecht

Op dit moment maken 80 bedrijven in de binnenstad gebruik van reinigingsrecht. Voor 2022 gaan we ervan uit dat dit aantal gebruikers stabiel blijft. Door het openstellen van de ondergrondse containers, ook in de binnenstad, is de verwachting dat er niet meer bedrijven gebruik zullen gaan maken van reinigingsrecht. Er zijn echter ook

geen signalen op basis waarvan een afname zou moeten worden verwacht. De kostentoerekening naar reinigingsrecht is aangepast op de verwachte gebruikersaantallen.
Voor 2022 wordt voorgesteld om de huidige twee staffels: 1 tot 5 en 6 tot 10 zakken per week te handhaven. De tarieven handhaven we op het niveau van 2021, deze zijn kostendekkend en marktconform.

Rioolheffing
De bijstelling van de rioolheffing is hierboven in de paragraaf *Wonen in een duurzamer Arnhem* onder het kopje *Kostendekkendheid rioolheffing* beschreven.

Leges
In het coalitieakkoord 2018-2022 is opgenomen dat de parkeertarieven en legestarieven niet stijgen. Voor de legestarieven 2021 is van deze afspraak afgeweken. De stijging in kosten die het Rijk ons berekent is doorberekend in de legestarieven en enkele legestarieven zijn meer in lijn gebracht met tarieven elders in de regio. Ook voor de legestarieven 2022 geldt dat, indien van toepassing, de stijging van rijksleges wordt doorberekend in het tarief.

Ontwikkelingen Meerjareninvesteringsplanning (MIP)
In de Perspectiefnota 2021-2025 is een voordeel vanuit het MIP getoond als gevolg van de temporisering van diverse investeringen. In deze begroting worden een aantal nieuwe investeringen toegevoegd, waaronder de investeringen in de ventilatie van schoolgebouwen. In de paragraaf Investeringen wordt het totale MIP toegelicht.

Toevoeging BR Solvabiliteit
Ten opzichte van de Begroting 2021 wordt in de Begroting 2022 over de jaren € 4,7 miljoen extra toegevoegd aan de BR Solvabiliteit. Dit komt doordat in deze begroting diverse investeringen worden gedaan met een lange afschrijvingstermijn, zoals onderwijshuisvesting. Wanneer een investering namelijk een afschrijvingstermijn van meer dan 20 jaar heeft, moet er extra worden toegevoegd aan de BR Solvabiliteit alsof deze investering in 20 jaar afgeschreven zou worden. Als gevolg hiervan groeit de BR Solvabiliteit in deze begroting door naar € 32,2 miljoen.

Robuustheid van de begroting
De onderstaande tabel geeft op hoofdlijnen inzicht in de financiële weerbaarheid van de Arnhemse begroting. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt dit uitgebreid toegelicht. De verrekeningen met de algemene reserve zoals die in de overzichten hiervoor staan, zijn hierin verwerkt.

De weerstandscapaciteit bedraagt in 2022 € 69,1 miljoen. Dat betekent dat er € 69,1 miljoen beschikbaar kan worden gemaakt om financiële tegenvallers op te vangen. Een belangrijk onderdeel hiervan is de algemene reserve. Het vermogen dat nodig is om alle gemeentebrede risico's met een zekerheid van 90 procent op te vangen bedraagt in 2022 € 50,5 miljoen, de benodigde weerstandscapaciteit. De buffers zijn daarmee € 18,6 miljoen hoger dan de opgetelde risico's, waarmee de weerstandsfactor in 2022 uitkomt op 1,4. Dit ligt 0,4 boven het minimaal vastgestelde niveau. Vanaf 2022 neemt de weerbaarheid van de begroting jaarlijks toe tot een weerstandsfactor van 1,5 in 2025. Hiermee is de Arnhemse begroting robuust genoeg om tegenvallers op te vangen.

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	**JV 2020**	**Prognose 2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
	90%	90%	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000						
Benodigde weerstandscapaciteit	58.519	50.539	50.539	47.552	47.552	47.552
Beschikbare weerstandscapaciteit	60.576	76.718	69.148	66.864	70.728	72.613
Benodigde versus beschikbare ruimte irt aanzuivering	**2.057**	**26.179**	**18.609**	**19.312**	**23.176**	**25.061**
Verschil (> factor 1,4)	-21.351	5.964	-1.606	291	4.155	6.040
Weerstandsfactor	**1,0**	**1,5**	**1,4**	**1,4**	**1,5**	**1,5**

Een belangrijk doel naast een robuuste begroting en daarmee buffers om risico's op te vangen is een robuustere financiële positie. Hiervoor wordt gespaard in de bestemmingsreserve solvabiliteit. Doel is om deze reserve groot

genoeg te laten zijn om in 20 jaar de voor investeringen aangegane leningen te kunnen aflossen. Daarmee worden toekomstige generaties niet opgezadeld met een forse schuldenlast. De ontwikkeling van deze bestemmingsreserve staat in de tabel hieronder.

Bestemmingsreserve solvabiliteit	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Stand per 1-1	**16.100**	**20.446**	**26.556**	**30.250**
Toevoeging aan reserve o.b.v. MIP Begroting 2021	7.047	6.110	3.693	2.941
Inzetten t.b.v. financieel beeld	-2.700			
Stand per 31-12	**20.446**	**26.556**	**30.250**	**33.191**

In 2022 wordt de groei van de reserve geremd door de eerder met de raad afgesproken inzet van een deel van deze middelen. Toch groeit de reserve door tot een stand van € 33,2 miljoen in 2025 waarmee de schulden eerder afgelost kunnen worden en de robuustheid van de financiële positie verbetert.

Het brede beeld van de financiële positie wordt beschreven in de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen. Dit wordt verder toegelicht met financiële kengetallen en de duiding daarvan. De financiële positie wordt beïnvloed door verschillende ontwikkelingen. Zoals bij alle gemeenten is de afhankelijkheid van de inkomsten van het Rijk groot. De schommelingen hierin zorgen voor een kwetsbaarheid van de financiële positie. De komende herijking van het gemeentefonds laat dit goed zien, waarbij het laatste beeld voor Arnhem dan weer gunstig is.
Ondanks de coronacrisis staat Arnhem er goed voor. Er wordt de komende jaren verder geïnvesteerd in het versterken van de stad met de Arnhemse Herstelagenda coronacrisis en ook wordt de financiële positie de komende jaren verder verstevigd. Wel blijft het belangrijk om de kerngegevens te blijven monitoren en vooral te sturen op de trends voor de langere termijn die we daarin zien.

Leeswijzer

Na het lezen van de hoofdlijnen van deze begroting, vindt u voor uw leesgemak een korte toelichting op de bouw van deze begroting. De begroting is een onderdeel uit de P&C-cyclus. In de begroting wordt het gemeentelijk beleid op hoofdlijnen toegelicht. Dit doen we aan de hand van de drie w-vragen:

- *wat willen we bereiken?*
- *wat gaan we doen?*
- *wat mag het kosten?*

Inleiding

Op 3 juli 2019 is het raadsvoorstel 'Plan van aanpak doorontwikkeling cyclusdocumenten' geamendeerd vastgesteld. Dit betreft het plan om in de komende jaren tot beter leesbare en toegankelijke cyclusdocumenten te komen. Deze ambitie is in de Begroting 2022 weer verder vertaald. We hebben met name ingezet op een verdere ontwikkeling van de doelenboom met een toevoeging van indicatoren en hiermee uitvoering gegeven aan de motie Voortaan wel meetbare doelen (20M277).

Aanpak uitvoering motie 'Voortaan wel meetbare doelen'

Voor de zomer over de aanpak een raadsbrief gestuurd. We hebben de afgelopen periode de volgende stappen uitgevoerd:

1. Inzichtelijk maken welke doelen en indicatoren in de begroting 2021 en de bestuursrapportages zijn opgenomen.
2. Een vergelijking maken met de P&C-producten van andere gemeenten.
3. Een pilot binnen één programma uitvoeren om te onderzoeken wat nodig is om de doelen meetbaar te maken.
4. Op basis van de conclusies van stap 3, dit stapsgewijs bij andere programma's toepassen.

Over stap 1 en 2 is direct in de Perspectiefnota gerapporteerd.

Pilot programma S02 Bereikbaarheid

We hebben voor de zomer de pilot van stap 3 voor het programma S02 Bereikbaarheid uitgevoerd. We hebben hierbij gewerkt met de volgende aanpak:

- Er wordt zichtbaar gemaakt, welke concrete resultaten we binnen het programma willen bereiken.
- Hierbij wordt een concreet doel geformuleerd, waarin duidelijk wordt wat we willen bereiken in de stad.
- Bij deze doelen en resultaten worden inspanningen benoemd. De inspanningen maken duidelijk wat we als gemeente zelf gaan doen om de doelen en resultaten te bereiken.
- Vervolgens wordt een indicator gezocht die de concrete resultaten goed in beeld brengt en kan worden opgenomen in de begroting (zoals; zijn ze inhoudelijk relevant, is er politiek draagvlak voor, van welke partijen zijn we afhankelijk).

Het kost tijd om bovengenoemde aanpak met collega's uit te voeren om te komen tot concrete resultaten, doelen en indicatoren. Het is een manier van denken die eigen gemaakt moet worden. Vanuit informatiegestuurd werken worden dergelijke trajecten op meerdere plekken binnen de organisatie uitgevoerd. Deze trajecten helpen ons bij het opstellen van beleid en het scherper stellen van de beleidsdoelen.
In programma S02 is het resultaat van deze pilot aangegeven. Hierbij geldt dat in deze begroting een eerste verbeterslag is gemaakt en dat dit programma zich de komende jaren verder zal doorontwikkelen.

Wat hebben we verder gedaan in deze Begroting

De gemeenteraad ontvangt periodiek verschillende bestuursrapportages waarin een groot aantal indicatoren en veel informatie is opgenomen. Bij de volgende programma's is een koppeling tussen de indicatoren uit de bestuursrapportages en de ambities/doelen in de Begroting gemaakt:

- S06 Participatie en armoedebestrijding
- S07 Zorg
- S10 Klimaat en energie

Bij de overige programma's is gekeken of de indicatoren die in Begroting 2021 al waren opgenomen aan de doelen gekoppeld kunnen worden en/of dat bij doelen extra indicatoren beschikbaar zijn. Hierbij gaat het om een eerste aanzet en zal de komende jaren verder uitgewerkt worden.

Indicatoren

In deze begroting staan effectindicatoren opgenomen. Effectindicatoren vertellen iets over de het effect dat beoogd wordt met de inspanningen van de gemeente. Zij gaan over de vraag: 'wat willen we bereiken'. Hierbij

past de kanttekening dat het al dan niet realiseren van de effecten in de meeste gevallen van meer factoren afhankelijk is dan alleen het gemeentelijke beleid. Op dit moment hebben we geen prestatie-indicatoren opgenomen. Prestatie-indicatoren gaan over 'hoe bereiken we onze doelstellingen?' en richten zich op het resultaat van de ingezette activiteiten/ inspanningen. In tegenstelling tot effectindicatoren, verandert de aard van prestatie-indicatoren regelmatig; bijvoorbeeld doordat inspanningen afgerond zijn of nieuwe inspanningen worden ontwikkeld. In deze Begroting staan de inspanningen voor 2022 benoemd. In verschillende bestuurs- en voortgangsrapportages (zie bijvoorbeeld de monitor New Energy Made in Arnhem) worden zowel effect- als prestatie-indicatoren gepresenteerd.

Onderzoek rekenkamer Jaarstukken 2019
In mei 2020 heeft de Rekenkamer een onderzoek gedaan naar de vraag of de jaarstukken 2019 de gemeenteraad in voldoende mate zicht geven op de financiële positie en de geleverde inhoudelijke prestaties. De Rekenkamer heeft hierbij aangegeven dat de mate waarin over het college de raad informeert over het realiseren van de doelen op inhoudelijk gebied beter zou kunnen. We hebben met bovengenoemde aanpak hierin weer stappen gezet. Tevens heeft de rekenkamer in dit onderzoek aangegeven dat de beheerplannen een duidelijkere plek in de begroting mogen krijgen. In de paragraaf Kapitaalgoederen is een eerste stap gemaakt om aan deze aanbeveling uitvoering te geven en zal de komende jaren verder doorontwikkeld worden.

Opbouw van de Begroting 2022

Deel 1 - hoofdlijnen van beleid en ontwikkelingen in het financieel kader

In de stedelijke en wijkprogramma's worden de prioriteiten van het beleid aangegeven. Een samenvatting van de prioriteiten krijgt een plek in hoofdstuk 1.

In het hoofdstuk Ontwikkelingen in het financieel kader worden de belangrijkste financiële ontwikkelingen weergegeven. Ook wordt in dit hoofdstuk een verklaring van de mutaties gegeven.

Deel 2 - beleidsbegroting

De beleidsbegroting is opgebouwd uit vier onderdelen:

Acht wijkprogramma's (W)
Sinds 2017 zijn acht wijkprogramma's ingesteld. De 24 wijken zijn geclusterd in acht gebieden: Noord-West, Noord-Oost, Presikhaaf, Centrum/Spijkerkwartier/Arnhemse Broek, Malburgen, Rijkerswoerd/ Kronenburg/ Vredenburg, Elden/ De Laar en Schuytgraaf/ Elderveld.

Dertien stedelijke programma's (S)
In de stedelijke programma's zijn de ambities, doelen, inspanningen en de daarbij behorende budgetten op stedelijk niveau opgenomen.

Negen paragrafen
De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting. Er worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. Een deel van de paragrafen zijn in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

De volgende verplichte paragrafen vanuit het BBV zijn opgenomen:

1. Lokale heffingen - In deze paragraaf wordt stilgestaan bij de diverse gemeentelijke belastingen en heffingen en de consequenties daarvan voor de inwoners.
2. Risicomanagement en weerstandsvermogen - Het weerstandsvermogen geeft aan hoe solide de financiële positie van de gemeente is. In deze paragraaf zijn ook financiële kengetallen opgenomen, zoals het weerstandsvermogen, de solvabiliteit en de schuldquote
3. Onderhoud kapitaalgoederen - In deze paragraaf wordt toegelicht op welke wijze het onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen (zoals wegen, riolering, gebouwen) gewaarborgd is.
4. Financiering - Hier wordt toegelicht op welke wijze met de financieringsbehoefte van de gemeente is omgegaan.
5. Bedrijfsvoering - In de paragraaf wordt gerapporteerd over de voortgang van interne ontwikkelingen binnen de gemeentelijke organisatie.
6. Verbonden partijen - De gemeente werkt samen met andere partijen om bepaalde doelen te bereiken. Als de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft bij een partij, is dit een zogenoemde verbonden partij. In deze paragraaf worden alle verbonden partijen toegelicht.

7. Grondbeleid - De gemeente speelt een rol in het kopen en verkopen van gronden. Hier wordt verder ingegaan op het gevoerde grondbeleid.

Op verzoek van uw raad zijn twee niet verplichte paragrafen in de begroting opgenomen:

8. Investeringen - In deze paragraaf wordt over de realisatie van de investeringen gerapporteerd.
9. Subsidies - De gemeente verstrekt subsidies aan instellingen die een bijdrage leveren aan gemeentelijke doelstellingen. In deze paragraaf wordt aangegeven welke instellingen subsidie hebben ontvangen inclusief de subsidiebedragen.

Overig programmaplan
Hierin wordt duidelijk gemaakt op welke wijze de overhead in het overzicht baten en lasten tot uitdrukking komt.

Deel 3 - Financiële begroting
In dit onderdeel wordt ingegaan op de ontwikkelingen in het financieel kader, mutaties circulaires van het gemeentefonds en de financiële begroting met de financiële tabellen.

Bijlagen
In de bijlagen is informatie te vinden over het normenkader, aanvullende financiële tabellen en informatie over de programma's en de afkortingen- en begrippenlijst.

Interactieve website
De Begroting is digitaal beschikbaar op: financien.arnhem.nl. Op deze website is in de wijk- en stedelijke programma's ook de volgende extra informatie te vinden:

- Verdeling budgetten in kostensoorten
- Verdeling budgetten taakvelden
- Verdeling budgetten portefeuilleonderdelen
- Verdeling budgetten producten
- Totaaloverzicht subsidies
- Totaaloverzicht reserves

Deel 2 Beleidsbegroting

De beleidsbegroting bestaat uit vier onderdelen:

1. Wijkprogramma's (W)
2. Stedelijke programma's (S)
3. Paragrafen
4. Overig programmaplan

Wijkprogramma's

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op wijkniveau plaatsvinden, zijn opgenomen in de volgende 8 wijkprogramma's (bundeling van logisch samenhangende wijken):

W1 **Wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek (CSA)**
Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek

W2 **Wijkprogramma Noordwest**
Burgemeesterswijk, Hoogkamp, Transvaal, Heijenoord, Lombok, Klarendal, Klingelbeek e.o., Schaarsbergen e.o., Sint Marten en Sonsbeekkwartier

W3 **Wijkprogramma Noordoost**
Alteveer, Cranevelt, Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o.

W4 **Wijkprogramma Presikhaaf**
Presikhaaf West en Presikhaaf Oost

W5 **Wijkprogramma Malburgen**
Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder Het Duifje en Immerloo

W6 **Wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld**
Schuytgraaf en Elderveld

W7 **Wijkprogramma De Laar/Elden**
De Laar en Elden

W8 **Wijkprogramma Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg (RKV)**
Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg

Wijken Algemeen

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is / wordt een levendige en vitale stad waar het volgens inwoners en ondernemers fijn wonen, werken en verblijven is.

Samen met de wijken
In de Arnhemse wijken zijn medewerkers van de gemeente verbonden aan de gebieden, om samen met burgers en bedrijven vorm te geven aan de uitvoering van het beleid in de betreffende wijken. Wijkgericht werken is het samenwerken met partners aan leefbaarheid en sociale samenhang binnen wijken. Vanuit en voor de wijken worden trends en (strategische) ambities gesignaleerd die bijdragen aan de stadsbrede doelen. Wijksturing sluit aan bij de identiteit en dynamiek van de wijk of gebied. Geen wijk is hetzelfde, verschillen mogen er zijn of ontstaan. Een belangrijk onderdeel hiervan is dat gezamenlijke belangen samen met inwoners en wijkpartners worden geformuleerd en focus wordt aangegeven en hierop concrete acties worden ingezet. Met als uiteindelijk doel om gezamenlijk maatschappelijke meerwaarde in de wijken te creëren, een gedeelde verantwoordelijkheid voor je leefomgeving, door inzichten, krachten en investeringen te bundelen. De wijkmanagers hebben hierin een cruciale rol omdat ze niet alleen partners in projecten en beleidsopgaven zijn, maar vooral een bekend gezicht en aanspreekpunt in de wijken zijn.

De Arnhemse wijkaanpak Van Wijken Weten is succesvol, zo bleek uit uitgevoerde evaluatie in 2021. Sinds de start in 2017 zijn in de wijken (nieuwe) netwerken opgebouwd en verstevigd. Jaarlijks zijn met inbreng van inwoners en professionals acht wijkprogramma's tot stand gekomen. Vanaf 2020 is door de teams Leefomgeving vanuit de opgaven en behoeften een vertaling gemaakt naar thema's die in meerdere gebieden spelen en aandacht vergen. Resultaat hiervan zijn acht stadsbrede thema's. De sturing vanuit teams Leefomgeving verloopt voor deze acht thema's via drie pijlers van leefbaarheid: sociale domein, fysiek domein en veiligheid.

Sociaal	Fysiek	Veiligheid
Meedoen	Openbare ruimte	Veiligheid
Kansengelijkheid	Duurzaamheid	
Gezondheid	Wonen	
	Wijkeconomie	

Voor elk wijkprogramma is deze begroting opgebouwd uit de stadsbrede thema's die in de betreffende wijk van toepassing zijn. Aan deze thema's zijn de inspanningen per team Leefomgeving geformuleerd.

Betekenis stadsbrede thema's
- Meedoen: Inwoners zijn financieel en sociaal zelfredzaam.
- Kansengelijkheid: Iedere inwoner heeft gelijke kansen.
- Gezondheid: Inwoners kunnen voldoende bewegen en worden geholpen bij het creëren van een gezond levenspatroon.
- Openbare ruimte: De openbare ruimte is schoon, heel en veilig en draagt bij tot gebruik door de inwoners. In samenwerking met bewoners wordt gewerkt aan de vergroening van de wijken.
- Duurzaamheid: De stad is beschermd tegen hitte, regenoverlast en is energie-neutraal.
- Wonen: Inwoners hebben een veilig onderdak, wonen prettig in een huis, een buurt en een wijk die bij hen past.
- Wijkeconomie: De bedrijven in de wijk krijgen ondersteuning die zij nodig hebben.
- Veiligheid: Inwoners van Arnhem voelen zich prettig en veilig in Arnhem, binnenshuis en buitenshuis. Deze veiligheid zorgt voor ontspanning en vrijheid en laat inwoners onbelemmerd maatschappelijk deelnemen.

Samen met inwoners - Het inzicht en de kracht van burgers wordt maatgevend voor gemeentelijk handelen

Onderstaand worden de doelen van de teams Leefomgeving voor de komende jaren geschetst. Daaraan zijn de acht stadsbrede thema's gekoppeld.

De gemeente als wijkgerichte organisatie
Het college gaat op basis van de evaluatie en de Rekenkamerbrief onderzoek Van Wijken Weten en de wensen van de raad aan de slag met de aanpak Van Wijken Weten 2.0. Wijkgericht werken is herkenbaar in het handelen van de hele gemeentelijke organisatie. De wijkbudgetten van de gemeente worden ontschot ingezet, zodat maatwerk per wijk mogelijk is. Bij vraagstukken die in meerdere wijken spelen wordt gekeken naar combinaties en gezamenlijke inzet van budgetten. Ook bij stedelijke projecten, voorzieningen en oplossingen wordt zorg gedragen dat de uitvoering aansluit bij situaties en behoeften in de verschillende wijken.

Gekoppelde thema's: alle acht thema's.

Leefbare wijken
In sommige wijken staat de leefbaarheid meer onder druk dan in andere wijken. Deze buurten hebben extra aandacht nodig. Op plekken waar dit speelt, ontwikkelen we samen met bewoners en professionals een aanpak. Zo is in Arnhem-Oost een buurtaanpak in combinatie met stadsvernieuwing 3.0, de Woondeal en de wijkveiligheidsagenda ontwikkeld. Daarnaast is, als onderdeel van prestatieafspraken van het college met woningcorporaties, in enkele wijken gestart met het opstellen van gezamenlijke en integrale handelingskaders. Als uitvloeisel van de motie Voorkomen Stadsvernieuwing 4.0 gaan we in 2022 verder met het uitwerken van de aanpak leefbare wijken.

Gekoppelde thema's (7): meedoen, kansengelijkheid, gezondheid, openbare ruimte, duurzaamheid, wonen en veiligheid.

Stadsvernieuwing 3.0 (Woondeal)
De Woondeal kent twee delen, het gedeelte met woningbouwversnelling en verdichting en het onderdeel Stadsvernieuwing 3.0 (Arnhem-Oost-aanpak). Stadsvernieuwing 3.0 richt zich op 5 wijken: Geitenkamp, Klarendal, het Arnhemse Broek, Malburgen en Presikhaaf West (Arnhem-Oost). Dit zijn wijken die vaak al jaren bovenaan staan op lijstjes van cijfers van werkeloosheid, armoede, opleidingsniveau, veiligheid en leefbaarheid in de breedste zin van het woord. In een aantal wijken is een lichte opgaande lijn te bespeuren, maar veel minder sterk dan in de andere wijken in Arnhem. Teveel mensen hebben te weinig gemerkt van de jaren dat er sprake was van economische opleving en worden nu in deze periode van crisis harder getroffen. Er is dus nog veel te doen.

Gekoppelde thema's (4): meedoen, kansengelijkheid, wonen en veiligheid.

Ontmoeten en verbinden
In Arnhem bestaan al allerlei initiatieven in de wijken waarbij mensen elkaar tegenkomen. 'Ontmoeten' kan bijdragen aan het tegengaan van sociaal isolement en aan vergroting van zelfstandigheid van Arnhemmers. Gelijke kansen voor iedereen voor toegang tot voorzieningen in de wijk. In vrijwel alle wijkprogramma's is ontmoeten benoemd als speerpunt. Ook in de opdrachten aan welzijnsorganisaties komt het thema herhaaldelijk terug.

Gekoppelde thema's (3): meedoen, kansengelijkheid en openbare ruimte.

Netwerken en infrastructuur
Iedere Arnhemse wijk heeft netwerken en een (sociale) infrastructuur die passen bij de wijk en haar inwoners. In de ene wijk betekent dit dat diverse bewonersgroepen en -initiatieven elkaar weten te vinden, samenwerken en kennis delen. In een andere wijk wordt meer ingezet op een ketenaanpak van diverse maatschappelijke organisaties en vrijwilligersinzet. De gemeente heeft hierin een stimulerende en faciliterende rol. Ook stellen de teams Leefomgeving als opdrachtgever en subsidieverstrekker voorwaarden aan onderlinge samenwerking en samenhang in het aanbod. Netwerken worden versterkt in de wijken langs de pijlers sociaal, fysiek en veiligheid.

Gekoppelde thema's: alle acht thema's.

Invloed en betrokkenheid van bewoners
Inwoners hebben invloed op hun leefomgeving en wat daar gebeurt. Inwoners krijgen en nemen ruimte in om zelf initiatieven in en voor hun wijk te organiseren. Ze kunnen daarbij indien nodig rekenen op advies en ondersteuning vanuit de gemeente. Beschikbare (openbare) data en kennis wordt gedeeld, zodat bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties daar gebruik van kunnen maken. Gemeentelijk beleid komt tot stand in samenspraak met inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. We verbinden (groepen) bewoners en partijen in de wijk aan elkaar.
Door in alle acht gebieden in Arnhem met een wijkprogramma te werken, waarin het bewonersperspectief en het perspectief van professionals en partners in de wijk is ingebracht, worden thema's aangepakt die aandacht vragen. Burgerparticipatie is verankerd in gemeentelijke processen en projecten waarbij inwoners op verschillende manieren worden betrokken. En met het wijkgericht werken wordt de mogelijkheid geboden met inwoners zaken slimmer en anders aan te pakken.

Gekoppelde thema's: alle acht thema's.

De gemeente als wijkgerichte organisatie en vergroten van invloed en betrokkenheid inwoners: De kracht, kennis en kunde van inwoners en ondernemers benutten
Het college gaat op basis van de evaluatie en de Rekenkamerbrief onderzoek Van Wijken Weten en de wensen van de raad aan de slag met de aanpak Van Wijken Weten 2.0. Hierin heeft het college conform de aanbevelingen onder andere aandacht voor de verwachtingen van inwoners, partners, bestuur en werkorganisatie. Daarbij is ook belangrijk dat deze partijen weten hoeveel geld er daadwerkelijk beschikbaar is voor hun wijk. Daarnaast wil het college de stedelijke aanpak beter laten aansluiten op de wijkaanpak

Leefbare wijken: Opstellen stedelijke monitor leefbare Wijken (2021 / 2022)
Om achteruitgang in wijken tijdig te kunnen signaleren en dus tijdig op ontwikkelingen in te springen, is behoefte aan continue monitoring van alle Arnhemse wijken als uitvloeisel van de motie voorkomen stadsvernieuwing 4.0. De monitor wordt in het najaar van 2021 / begin 2022 uitgevoerd in alle Arnhemse wijken. Dit betekent concreet dat we niet alleen kijken naar de genoemde preventiewijken maar dat we ook de wijken in Arnhem-Oost en andere wijken betrekken. Achteruitgang meten werkt alleen maar als we ook trends kunnen signaleren. Op het terrein van veiligheid werken we momenteel bijvoorbeeld met een specifiek dashboard om gegevens over overlast te monitoren.
We werken verder aan een set interventies die stadsbreed inzetbaar zijn, waarbij de vorm en uitvoering kan verschillen, omdat per buurt wordt gedaan wat nodig en passend is. Naast de aanpak van bestaande problemen willen we ook voorkomen dat de kwetsbaarheid van wijken en bewoners toeneemt. Daarom wordt er ingezet op kansengelijkheid, preventie en het doorbreken van generatiepatronen bij sociale problematiek. Met het programma Kansrijk Opgroeien wordt het perspectief van kinderen en jongeren (0-27 jaar) vergroot en wordt de sociale omgeving van deze kinderen en jongeren versterkt (onder andere ouders en verzorgers). Dit vanuit de gedachte 'It takes a village to raise a child'.

Ontmoeten en verbinden: een visie ontwikkelen
Een belangrijke inspanning is het bevorderen van maatschappelijk vastgoed en het kwalitatief goede beheer van buurthuizen en MFC's. Samen met de buurthuizen wordt er een visie ontwikkelt op buurthuizen en onderzocht hoe het beheer buurthuizen en MFC's kan worden verbeterd. Een ander belangrijk punt is de ondersteuning van initiatieven en draagkracht in de wijken voor programmering en de inzet van vrijwilligers. De ambitie is om de komende jaren een adequate, kwalitatieve spreiding van ontmoetingslocaties in de wijken te realiseren. Het gaat dan om buurthuizen en MFC's, maar ook om mogelijkheden voor ontmoeting in de publieke ruimte, onder andere in combinatie met sport en bewegen en particuliere locaties zoals cafés en (sport)verenigingen.

Stadsvernieuwing 3.0: integraal werken aan wijkopgaves
De Arnhem-Oost-aanpak (Stadsvernieuwing 3.0) biedt de kans om integraal bewoners- en gebiedsgericht te gaan kijken en werken om de opgaven van iedere wijk aan te pakken. Daarbij bouwen we voort op wat er al is: want er is al veel goeds. In Arnhem-Oost willen we goede aanpakken versnellen en intensiveren. En wat niet werkt, anders gaan doen en/of anders gaan organiseren (door bijvoorbeeld kritisch te kijken naar onze eigen regels/afspraken, maar ook landelijk). Tegelijkertijd realiseren we ons dat problemen niet zo maar opgelost zijn en vaak wel een generatie kost voordat fundamentele veranderingen beklijven. Daarom hanteren we ook het perspectief van 18 jaar.

Op basis van de in het najaar van 2021 uitgevoerde monitor Leefbare Wijken (raadsbrief 1 juni 2021, zaaknummer : 575517) gaan we veranderingen volgen in preventiewijken en ook wijken in Arnhem Oost en andere wijken betrekken.
Op buurt- en wijkniveau is soms meer verdieping nodig om de effecten van de aanpak goed inzichtelijk te maken.

Op basis van de uitkomsten van de nieuwe monitor gaan we in 2022 in alle preventiewijken nieuwe wijkgesprekken voeren. Deze gesprekken stemmen we door middel van een goede agenda af met lopende trajecten. Daar waar grote fysieke projecten lopen proberen we dubbelingen te voorkomen. Team Leefomgeving speelt een belangrijke rol in de communicatie en planning (voorjaar 2022).

De uitkomsten van de monitor en de wijkgesprekken gebruiken we voor het verder versterken van (bestaande) wijkvisies. Een wijkvisie beschrijft hoe we voorkomen dat wijken afglijden. De visie kijkt vooruit en geeft richting aan beleid op lange termijn.
De wijkvisie bevat in elk geval de volgende elementen:

1. Een goede analyse: welke factoren maken een wijk kwetsbaar en welke factoren versterken de wijk?
2. Inzicht in de factoren voor een succesvolle preventieve aanpak in de wijk
3. Er wordt samengewerkt tussen inwoners en wijkinitiatieven, gemeente en woningbouwverenigingen/ vastgoedbezitters.
4. Burgerparticipatie is van groot belang bij de uitwerking in de wijken. Belangrijk is om bij de analyse met bewoners in gesprek te gaan. Zij zijn ervaringsdeskundigen en kennen de wijk goed. Hoe zien zij de wijk? Welke kansen zien zij in de wijk? Welke positieve krachten zien zij in de wijk? Dit kan door directe interactie met bewoners uit de wijk, maar ook professionals uit de wijk kunnen hierin een rol hebben.
5. Toetsing van uitwerking: het is goed om een visie ook aan bewoners voor te leggen en te controleren of bewoners hierin hun input terug zien. De visie gaat over de langere termijn, en is overkoepelend over wijken, terwijl inwoners vaak meer in het nu kijken en juist vooral gericht zijn op de eigen wijk. Belangrijk is het om in de gaten te houden dat bij betrekken van wijkprofessionals/ vertegenwoordigers een juiste afspiegeling ontstaat van de wijk bij de mensen die betrokken zijn.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Wijken Algemeen per thema *Wordt niet als afzonderlijk kader vastgesteld.*	**Lasten**	**Baten**	**Toevoe-gingen**	**Onttrek-kingen**
Bedragen x € 1.000				
Meedoen	17.495	-367	0	0
Kansengelijkheid	26.842	-7.971	0	0
Gezondheid	122.541	-467	110	-44
Openbare ruimte	18.789	-1.466	1	-3
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	9.297	-12.745	1.338	-276
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	1.673	-40	0	0
Bedrijfsvoering	38	0	0	0
Totaal	**196.674**	**-23.057**	**1.449**	**-322**

Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek

In het wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek (CSA) bevinden zich de wijken Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Versterken van de plekken in de wijk voor ontmoeting

De vraag naar laagdrempelige plekken om in de wijk te ontmoeten komt vanuit bewoners en organisaties. De ontmoeting kan zowel georganiseerd als ongeorganiseerd zijn. De locaties zijn flexibel of vast, bijvoorbeeld een buurthuis/huiskamer of in de buitenruimte.

Inspanningen 2022

- Waar kansen zich voortdoen inzetten op versterken van ontmoeting in binnenruimtes en de buitenruimte.
- Verbeteren buurtcentra de Symfonie en De Lommerd.

Versterken van sociale cohesie

Onderlinge betrokkenheid is belangrijk voor een leefbare wijk. Elkaar kennen in de buurt en bereid zijn je buurtgenoten te helpen hoort daarbij. CSA is een divers gebied waarin iedereen mee kan doen. Ook ouderen willen langer zelfstandig kunnen wonen. Een goed netwerk is daarbij belangrijk. Passende initiatieven zijn nodig om verbindingen tussen bewoners te leggen en daarmee de veerkracht van de wijk te versterken.

Inspanningen 2022

- Bewonersinitiatieven waar nodig ondersteunen.
- Samenwerking met de Sociale wijkteams om de voorliggende/ algemene voorzieningen in het gebied in beeld te hebben en waar nodig te versterken of om te vormen.
- Inzet van bewonersondersteuning (ook in relatie met versterking wijkdemocratie).

Meer (financiële) zelfredzaamheid

Alle mensen moeten mee kunnen doen in de samenleving. Veel mensen willen zich ontwikkelen en ervaringen op kunnen doen. In CSA zijn buurten waar naar verhouding tot de andere wijken in Arnhem meer gezinnen leven in armoede. Zij kunnen zich, om diverse redenen, financieel zelf niet redden.

Inspanningen 2022

- Nauwe aansluiting op het stedelijk programma Armoede en Schulden.
- Sturen op samenwerking van organisaties in de wijk/buurt.
- Samenwerking met de Sociale wijkteams en Werk en Inkomen versterken (gezamenlijke afspraakruimte in de Symfonie).

Kansengelijkheid

Bevorderen kansengelijkheid: bewoners zijn zelfstandiger en staan steviger in de maatschappij

De inzet van verschillende projecten in krachtwijken op kwetsbare doelgroepen laat positieve resultaten zien. Omdat we willen inzetten op een duurzame verandering en terugval van oude patronen willen voorkomen, sturen we sterk op de duurzaamheid van interventies.

Inspanningen 2022

- Verzilveren van de kansen die ontstaan vanuit de Arnhem-Oost aanpak. Investeringen/interventies hieruit moeten op duurzaamheid worden getoetst alvorens te worden uitgevoerd.
- Ondersteunen van diverse initiatieven op het gebied van kansengelijkheid (onder andere Stichting Raak, Broek Omhoog, de Kansen en buurtschakels).

Minder onderwijsterugval

Er is een grote groep die na de overgang van Basisonderwijs (PO) naar Voortgezet onderwijs (VO) terugvalt in niveau. Dit komt omdat er met name gefocust wordt op de cognitieve vakken die belangrijk zijn voor de stap richting het VO. Hiermee hebben ze onvoldoende basis en een achterstand op de andere competenties die nodig zijn op het niveau van het VO.

Vanuit de basisscholen in het Arnhemse Broek is er vanaf begin 2019 een programma opgesteld om kinderen gelijke kansen te bieden. De scholen hebben zicht op de behoeftes van de leerlingen en stemmen zaken af met de gemeente en de partners in de wijk zoals Rijnstad, Sportbedrijf en het Sociale wijkteam.

Inspanningen 2022

Het continueren van het programma kansrijk opgroeien (Het Fort, De Blokhut, Doorgaande schoollijn Hugo de Groot school en Paulusschool en Fridayschool).

Gezondheid

Meer sport en beweegmogelijkheden in de wijk voor 0 - 100 jaar

In het gebied CSA zijn weinig sportfaciliteiten. Op de commerciële sportscholen na, is er geen actieve sportvereniging. In samenwerking met het Sportbedrijf Arnhem kijken wij naar een herijking van de inzet op sport en bewegen in de wijk, zodat deze beter aansluit op behoefte en vraag van bewoners.

Inspanningen 2022

- Onderzoek faciliteren.
- Sturen op bredere en flexibele inzet van uitvoeringsplan Sportbedrijf.
- Realisatie van een wandelpad en tijdelijke schaatsbaan in het Arnhemse Broek.

Integrale aanpak gezonde leefstijl

Het percentage kinderen met ernstig overgewicht ligt ruim boven het Arnhems gemiddelde in 't Arnhemse Broek. De redenen hiervoor zijn divers. De cijfers zijn de afgelopen jaren toegenomen en in het belang van de toekomstige gezondheid van de kinderen zullen we hier op prioriteren.

Inspanningen 2022

- Inzet Go in samenwerking met het basisonderwijs.
- JOGG programma vanuit Sportbedrijf.
- Integrale aanpak en monitoring.

Openbare Ruimte

Aantrekkelijkere buitenruimte

In CSA is er veel verharding en verstening, mede omdat het een centrumwijk is met weinig ruimte en veel bebouwing en belangrijke infrastructuur. Vergroening zorgt voor een mooiere en aantrekkelijkere buitenruimte. Dit gaat voor een belangrijk deel hand in hand met het thema Duurzaamheid. Ook biedt het parkeerplan in het Spijkerkwartier mogelijkheden om de buitenruimte aantrekkelijker te maken.

Inspanningen 2022

- We combineren vergroeningswensen vanuit de wijk met de ontwikkeling van onder andere de Ir. J.P. Van Muijlwijkstraat en de Steenstraat.
- Ondersteuning van diverse (groene) bewonersinitiatieven (zoals Groen van Prinsterenstraat en Transformatorplein).

Duurzaamheid

De wijk is meer klimaatbestendig

Het gebied CSA heeft door de verstening en verharding een grote hittestress opgave. Ook de infrastructuur en de ringweg rond het centrum zorgt voor een hoog percentage aan fijnstof. Door inzet vanuit de wijken en door actief vergroeningsprojecten te stimuleren en te ondersteunen dragen we bij aan de klimaatopgave van de gemeente Arnhem. In het Spijkerkwartier en Arnhemse Broek is wateroverlast een probleem door veel verharding en weinig groen in de straat, maar ook door de natuurlijke loop van regenwater dat vanuit het hoger gelegen Klarendal de lager liggende wijken instroomt.

Inspanningen 2022

Groeninitiatieven stimuleren en ondersteunen.

Meer aandacht voor energietransitie (Wijk van de toekomst)

In het gebied speelt ook de grotere opgave met betrekking tot de energietransitie. Dit is een stedelijk programma ingegeven door landelijk beleid. Vanuit De Blauwe Wijk Economie (DBWE) wordt in samenwerking met de gemeente, naar alternatieven en mogelijkheden gekeken. Vanuit het Sparkcentre in de wijk dragen ook de HAN en WUR hier aan bij.

Inspanningen 2022

Ondersteuning van DBWE door verbinding vanuit de centrale organisatie met de wijk.

Wonen

Meer diversiteit in de woningvoorraad

Veel ouderen verlaten de wijk omdat de woning niet meer voldoet aan de behoefte. Zij worden hierdoor gedwongen de wijk te verlaten terwijl juist hun netwerk kan helpen bij het langer zelfstandig thuis en zelfredzaam blijven. Ook zijn het Centrum en het Spijkerkwartier niet aantrekkelijk voor gezinnen met kinderen. Diversiteit van groepen is belangrijk voor de wijken.
De grote hoeveelheid kamerverhuur is ook een punt van aandacht. Handhaving van het beleid van het nieuwe Facetplan is van belang om de groei van kamerverhuur tegen te gaan en de overlast te verminderen.

Inspanningen 2022

- Aandacht vragen voor beschikbaarheid van woningen voor gezinnen en ouderen bij de transitie van woningen en nieuwbouwprojecten bij woningcorporaties, projectontwikkelaars en bestuur.
- Aanpak van overlast door kamerverhuur met aandacht voor adequate signalering, inzet van handhavingsacties en door bewoners vooraan in vergunningsprocessen te betrekken.

Wijkeconomie

Verbeteren van de samenwerking in leefomgeving in relatie tot ondernemers en bewoners

In de wijk CSA zijn veel ondernemers te vinden die daardoor onderdeel uitmaken van de wijk en de leefomgeving. Het centrum is de laatste jaren in het aantal bewoners enorm gegroeid, daardoor vindt er een verschuiving plaats in de functionaliteit. Naast een wijk met winkels wordt het steeds meer ook een woonwijk en dan is een prettige woonomgeving belangrijk. In het Spijkerkwartier zoeken de ondernemers naar diversificatie van het aanbod van winkels. Lokaal winkelen wordt extra aantrekkelijk en trekt andere ondernemers naar de Steenstraat. Er zijn zorgen over de veiligheid en leefbaarheid in de Steenstraat. Ondernemers en bewoners zijn verenigd en pakken dit gezamenlijk op met stakeholders.

De belangen en wensen van ondernemers zijn soms anders dan die van bewoners. Maar er zijn ook veel overeenkomsten op de thema's veiligheid, openbare ruimte (vergroening) en duurzaamheid. Belangen raken elkaar en kunnen worden versterkt door het verbeteren van de samenwerking.

Inspanningen 2022

- Het team Leefomgeving is partner om mee te denken in kansen.
- Ontwikkeling van de Steenstraat gericht op veiligheid en diversiteit.
- Vernieuwing van Keurmerk Veilig Ondernemen.

Goed functionerende wijkorganisaties

Het gebied kent een aantal wijkorganisaties die werken aan een verbetering van de wijk en bijdragen aan diverse doelstellingen. Denk hierbij aan meedoen/ activering, sociale cohesie, duurzaamheid en leefbaarheid/openbare ruimte.

De Blauwe WijkEconomie is een vernieuwend en experimenteel initiatief. De visie van DBWE is in grote lijnen: het behouden en verzilveren van waarden die er in de wijk te vinden zijn. Vanuit deze gedachte worden er verschillende projecten opgezet en doorontwikkeld. Een aantal voorbeelden zijn Spijkerbikes, wormenhotels, buurtbaanbedrijf en Sparkcenter. DBWE is een livinglab voor heel Arnhem dat begint in het Spijkerkwartier.

Het Buurtgroenbedrijf begon als klein burgerinitiatief vanuit DBWE en is nu ontwikkeld tot een professioneel sociaal bedrijf dat vergroeningsprojecten oppakt, uitwerkt en uitvoert. Door het Buurtgroenbedrijf kunnen er veel meer vergroeningsinitiatieven worden uitgevoerd dan de gemeente zou kunnen aanpakken.

In het Arnhemse Broek zijn Broek Omhoog en De Kansen actief. In het Centrum is de Buurtkeuken gevestigd die voor veel sociale binding zorgt. Al deze initiatieven vinden plaats door en met bewoners van de wijk.

Inspanningen 2022

- Ondersteuning van de wijkorganisaties als partner vanuit de gemeente. Meedenken in mogelijkheden en het grijpen van kansen die in relatie staan met de Arnhemse ambities.
- Kennisdeling met andere wijken.
- Inzet om wijkorganisaties maximaal zelfstandig te laten functioneren (organisatorisch en financieel).

Veiligheid

Minder overlast

In het gebied is leefbaarheid een belangrijk thema. Op sommige plekken is sprake van (een gevoel van) onveiligheid. Bewoners vragen aandacht voor verkeersveiligheid, overlast door kamerbewoning en de aanwezigheid van criminaliteit en drugshandel. Het actieprogramma Schoon Heel Veilig is met deze thema’s bezig. Met gerichte acties willen we afrekenen met de verloedering, overlast en criminaliteit in de wijk. Het doel is om ondernemen en wonen in het gebied prettiger en aantrekkelijker te maken.
In de wijken zien we een toename van psychisch kwetsbare mensen en dak- en thuislozen (volwassenen en jongeren). Extra inzet en voorzieningen zijn nodig.

Inspanningen 2022

- Het vasthouden van de behaalde resultaten van het actieprogramma Schoon Heel en Veilig.
- Verbreden Project Centrum naar het Spijkerkwartier (aanpak van overlastgevende personen op straat).
- Toezien op een goede inbedding van Straatcoaches bij de afdeling handhaving en preventie.
- Uitvoering project wonen zonder stigma.
- Aanpak op het verminderen van weesfietsen, graffiti en zwerfafval.
- Goed functionerende wijkveiligheidsoverleggen en Overleg Zorg en Overlast (OZO).

Participatie

Op diverse wijze is er inbreng verzameld voor het wijkprogramma. Het hele jaar wordt een beeld van de wijk gevormd onder andere door middel van gesprekken met bewoners, inbreng van professionals, de diverse bewonersinitiatieven, cijfers van de wijk, wijkoverleggen. Specifiek voor het wijkprogramma is er ook input verzameld. In het Spijkerkwartier heeft de Spijkerbrigade samen met team Leefomgeving de tekst voor het wijkprogramma geschreven. Deze is vervolgens besproken in het wijkoverleg, en daarna gepubliceerd in de wijkkrant en op mijnspijkerkwartier.nl. De ontvangen reacties waren positief en leidden niet tot wijzigingen.
In het Arnhemse Broek is het proces nog gaande. Het wijkplatform heeft samen met het team Leefomgeving een proces in gang gezet om zoveel mogelijk mensen mee te laten denken. Door het jaar heen zijn er participatietrajecten met bewoners geweest, over wonen, groen, afval, verkeer en speeltuintjes.
In het Centrum is voor het wijkprogramma gebruik gemaakt van de mailadressen van bewoners van de binnenstad (naar aanleiding van enquête 2020). 156 inwoners zijn vervolgens benaderd met vragen. Tevens is de ondernemers vereniging en het kernteam Arnhem 6811 gevraagd om input.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek per thema	**Lasten**	**Baten**	**Toevoe-gingen**	**Onttrek-kingen**
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget CSA				
Meedoen	240	0	0	-175
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	515	-53	19	-6
Openbare ruimte	-117	-35	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	338	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	838	-2	0	0
Totaal Wijkbudget CSA	1.814	-91	19	-181
Wijken Algemeen CSA				
Meedoen	2.652	-62	0	0
Kansengelijkheid	3.608	-892	0	0
Gezondheid	16.538	-27	4	-3
Openbare ruimte	2.860	-264	1	-3
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	2.971	-9.142	802	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	135	-5	0	0
Bedrijfsvoering	37	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen CSA	*28.800*	*-10.392*	*807*	*-5*
Totaal Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek	**30.614**	**-10.482**	**826**	**-187**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	30.646	29.846	28.146	30.614	30.606	30.436	30.231
Baten	9.595	9.566	10.255	10.482	10.440	10.397	10.355
Saldo lasten en baten	***-21.051***	***-20.280***	***-17.892***	***-20.132***	***-20.132***	***-20.038***	***-19.876***
Toevoegingen aan reserves	534	20	561	826	826	826	827
Onttrekkingen aan reserves	35	8	575	187	191	182	11
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-499***	***-12***	***14***	***-639***	***-639***	***-644***	***-816***
Gerealiseerd resultaat	**-21.550**	**-20.292**	**-17.877**	**-20.770**	**-20.801**	**-20.682**	**-20.692**

Toelichting

Lasten

Voor gebied CSA is totaal € 30,6 miljoen aan lasten begroot. € 28,8 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,8 miljoen specifiek binnen CSA. Het grootste deel van de lasten (€ 16,5 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams. Daarnaast wordt voor de thema's meedoen (€ 2,7 miljoen), kansengelijkheid (€ 3,6 miljoen), openbare ruimte (€ 2,7 miljoen) en wonen (€ 3,2 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 stijgen de lasten met € 2,4 miljoen. Dit komt voornamelijk door Gezondheid (stijging WMO lasten 3.1 miljoen) Openbare Ruimte (daling €200.000) en Wonen (daling € 600.00).

Baten

Totaal is een bedrag van € 10,5 miljoen aan baten begroot, € 10,5 miljoen voor Wijken Algemeen en € 0,01 miljoen specifiek voor CSA. De grootste baten van 9,1 miljoen betreft inkomsten voor straatparkeren binnen het thema wonen. Voor kansengelijkheid is € 0,9 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,6 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema openbare ruimte is € 0,3 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten) naar CSA doorberekend.

Ten opzichte van 2021 stijgen de inkomsten met € 0,2 miljoen vanwege inkomsten straatparkeren.
De inkomsten vanaf 2022 voor CSA blijven over de daarop volgende jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen CSA van € 0,9 miljoen betreft de baten van straatparkeren (thema Wonen).

Onttrekkingen aan reserve

De onttrekkingen aan de reserves binnen CSA zijn nagenoeg nihil en worden daarom niet apart toegelicht.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Noordwest

In het wijkprogramma Noordwest bevinden zich de wijken Klarendal, Burgemeesterswijk/ Hoogkamp, Schaarsbergen en omgeving, Sint Marten/ Sonsbeekkwartier, Heijenoord en Lombok, Hoogstede/Klingelbeek en omgeving.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Ontmoetingsplekken zijn vraagbaak in de wijk

In alle wijken is een ontmoetingsplek. Ons doel is om deze plekken meer als centrale vraagbaak te laten functioneren voor de wijk: toegankelijk, nabij en laagdrempelig. Alles is gericht op vindbaarheid en korte lijnen tussen professionals en bewoners onderling. Hierbij bouwen we op team Leefomgeving-niveau verder aan Voor Elkaar in Arnhem.

Inspanningen 2022

- Voorliggende voorzieningen beter koppelen aan de ontmoetingsplekken.
- Stimuleren (gezamenlijke) inloop/spreekuren van de belangrijkste partners in de wijk (onder andere team Leefomgeving, Werk en Inkomen en Sociaal wijkteam) op het gebied van financiële zelfredzaamheid, zorg en activiteiten.

Versterken sociale netwerken en inzicht in voorzieningen in de wijk

Het voorliggende aanbod van voorzieningen en activiteiten is beter inzichtelijk voor bewoners en professionals/partners en beter passend bij de behoefte in het gebied.

Inspanningen 2022

- Uitbouwen van samenwerking binnen kernteam Sociaal domein met wijkteam Arnhem en Werk en Inkomen. Inhoud geven aan een gezamenlijk (op inhoud) opdrachtgeverschap naar de professionele partijen.
- Bevorderen dat professionele partijen een samenhangend aanbod van voorliggende voorzieningen aanbieden en daarin samenwerken.
- Bevorderen dat het aanbod deel uitmaakt van de programmering in de ontmoetingslocaties.
- Verkenning van mogelijkheden voor ondersteuning van vrijwilligers in het voorliggende veld als meer mensen met een rugzakje gebruikmaken van voorliggende voorzieningen.

Ondersteuning ontmoetingsplekken

Ontmoetingsplekken zijn van belang voor binding en betrokkenheid bij de buurt /wijk. Ze hebben indirect een functie in het beperken van zorgkosten en kunnen bijvoorbeeld eenzaamheid tegengaan. Het zijn plekken waar ook minder zelfredzame mensen mogelijkheden vinden om deel te nemen aan activiteiten of ondersteuning krijgen bij hun ontwikkeling.

De gemeente Arnhem stimuleert dat de exploitatie en het beheer van buurthuizen door bewoners, in de vorm van een rechtsvorm wordt opgepakt.
Het blijkt in de praktijk lastig om de aspecten die samenhangen met zelfbestuur en zelfbeheer te organiseren. De druk op besturen en vrijwilligers is groot doordat zij in feite een bedrijf runnen zonder professionals.
Ons doel is dat besturen zich meer kunnen richten op programmering en de sociale opgave in de wijk en hen te ontlasten op het gebied van bedrijfsvoering.

Inspanningen 2022

- Faciliteren en stimuleren van samenwerking tussen buurthuizen op gebied van programmering en sociale opgave. Om zo successen te delen, van elkaar te leren en het netwerk te versterken (denk aan werven en vasthouden van vrijwilligers, communicatie). Inzet van bewonersondersteuning om samenwerkingsmogelijkheden te verkennen en uit te werken.
- Financiële en beleidsmatige/inhoudelijke ondersteuning van de buurthuizen rondom zelfbestuur en zelfbeheer. Verlagen van administratieve lasten voor de besturen.
- Stimuleren dat buurthuizen aansluiten bij het project 'Arnhemse buurthuizen - waarde en voorwaarden'.

Aansluiten bij de behoefte van jongeren aan voorzieningen in de wijk

De behoefte van jongeren aan voorzieningen in de wijk is niet helder. De behoefte wordt in 2021 stadsbreed onderzocht.

Inspanningen 2022

- Vertaling onderzoek behoefte jongeren (onderzoek goed geschud) naar voorzieningen in de wijk in samenwerking met wijkpartijen. Als mogelijkheid zien we het instellen van een jeugdraad.

Verbetering sociaal-economische situatie van gezinnen

Er is een verbetering van de sociaal-economische situatie van gezinnen met kinderen die een bijstandsuitkering of hoge schulden hebben en zij zijn meer financieel zelfredzaam. Dit doel sluit aan bij het thema kansengelijkheid om kinderen meer mogelijkheden te bieden voor zelfontplooiing.

Inspanningen 2022

- Op basis van de uitkomsten van de pilot 2021, van Werk & Inkomen en Sociaal wijkteam, een vervolg geven aan de aanpak voor gezinnen met hoge schulden of afhankelijkheid van bijstand, waarbij wordt gekeken naar en gewerkt wordt aan de verschillende levensdomeinen en gebruik wordt gemaakt van alle beschikbare kindvoorzieningen.
- Onderzoek naar mogelijkheden kinderopvang in de voorschoolse periode voor gezinnen in de bijstand.

Kansengelijkheid

Meer ontplooiingskansen voor kinderen die extra ondersteuning nodig hebben waaronder het verminderen overgewicht van kinderen.

In Noord-West willen we achterstanden bij kinderen voorkomen en aanpakken. We focussen daarbij op het verbeteren van de ontplooiingskansen van kinderen in Klarendal en St. Marten. Dit doen we door vroegtijdig achterstanden op te sporen en kinderen een ontwikkelingsprogramma aan te bieden. De ouderbetrokkenheid is van cruciaal belang voor de ontwikkeling van het kind en voor het boeken van resultaten met het programma. We werken hierin samen met de Arnhem-Oost aanpak.

Inspanningen 2022

We bieden voor de kinderen op het primair onderwijs een dagelijks naschools programma gericht op vier pijlers die belangrijk zijn bij de ontwikkeling van het kind. Onze focus ligt op de doelgroep van kinderen van 0-16, waarbij vanuit de samenwerkende partners meer aandacht is voor de problematiek rondom de leeftijdsgroep van 10-14 jarigen, zoals de overgang van primair naar vervolgonderwijs. De doelgroep breiden we op langere termijn uit naar 0-18 jaar.

Het dagelijks naschools programma bestaat uit diverse onderdelen die afhankelijk van de behoeften van het kind worden ingezet zoals: taalontwikkeling, huiswerkbegeleiding, sport, voeding en bewegen, creativiteit en muzikale ontwikkeling.

- Versterken netwerken rondom kinderen en jeugd om een beter inzicht te krijgen in de aanpak en activiteiten van de verschillende partijen en die te verbinden.
- Creëren basisvoorziening voor ook de wat oudere jeugd voor ontmoeten, bewegen, cultuur in de wijk, in samenwerking met Sportbedrijf en Rijnstad gebruik maken van bestaande locaties zoals Mix en de Sporthal. Dit maakt ook onderdeel uit van de Arnhem-Oost aanpak.
- Vergroten ouderbetrokkenheid bij programma kansrijk opgroeien.

Openbare Ruimte

Tijdig in gesprek met bewoners bij plannen en besluiten in de openbare ruimte

De opvattingen en inbreng van bewoners worden meegewogen bij besluiten over de inrichting van de openbare ruimte.

Inspanningen 2022

- Organiseren inbreng inwoners bij herinrichting Hommelseweg.
- Met inwoners ontwikkelen plan parkeeroverlast in Klarendal Zuid indien stadsbrede visie gereed is.
- Bespreken uitkomsten verkeersplan Arnhem-West met kernorganisatie /mobiliteit en bepalen lange termijn visie en bepalen mogelijke maatregelen op korte termijn. Dit communiceren met bewoners.
- Organiseren van het bepalen van de locaties deelvervoer en elektrisch laden in samenwerking met bewoners.

Veiligheid

Bewoners hebben minder last van gevoelens van onveiligheid

In een deel van het gebied ervaren bewoners gevoelens van onveiligheid omdat zij met diverse problemen worden geconfronteerd. Het gaat dan om onderwerpen als drugsoverlast door dealen en gebruik op straat, overlast van verwarde personen en vervuiling van de omgeving.

Inspanningen 2022

- Voortzetten kernteam veiligheid waarin alle handhavingspartners vertegenwoordigd zijn en gezamenlijk actuele veiligheidssituaties in de wijk aanpakken.
- Aanpak overlast, verbeteren leefomgeving in het gebied Hommelseweg/Sonsbeeksingel
- Uitkomsten pilot 2021 welkome wijk (samen sterk zonder stigma) vertalen naar concrete acties in Klarendal/Sint Marten.
- Met GGZ-partijen in de wijk nagaan welke mogelijkheden er zijn om meer grip te krijgen op de overlast van verwarde personen in de wijk.
- Stedelijk agenderen vraagstukken:
  - overlast van concentraties van opvang van kwetsbare bewoners in de wijk
  - maatschappelijke opvang in de wijk en de daaruit voortkomende overlast voor omwonenden met name ingeval van particulier eigendom.

Participatie

Het wijkprogramma 2022 is op hoofdlijnen een voortzetting van het programma 2021. Input is opgehaald door: fysiek met de bus "lijn 2030" in de wijk te zijn en via bewonersoverleggen. In Klarendal en Sint-Maarten-Sonsbeek is samen met inwoners een enquête opgesteld en verspreid via de wijkkrant. Voor de zomer is gesproken met vertegenwoordigers van buurtinitiatieven, waaronder de buurthuizen, besproken wat zij belangrijk vinden voor de wijk, hoe de samenwerking tussen de initiatieven nog meer vorm kan krijgen en hoe wij als team Leefomgeving hen daarbij kunnen ondersteunen. Met alle partners in het sociaal domein is via een netwerkbijeenkomst opgehaald wat de belangrijkste doelen en resultaten voor 2022 moeten worden. Deze opbrengsten zijn gebruikt en door vertaald naar thema's.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Noordwest per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Noordwest				
Meedoen	284	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	1.234	-252	41	-30
Openbare ruimte	-9	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	32	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	886	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Noordwest	2.426	-256	41	-30
Wijken Algemeen Noordwest				
Meedoen	2.495	-51	0	0
Kansengelijkheid	3.029	-647	0	0
Gezondheid	17.488	-21	4	-2
Openbare ruimte	2.712	-280	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	926	-531	57	-19
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Noordwest	*26.869*	*-1.536*	*61*	*-21*
Totaal Noordwest	**29.295**	**-1.792**	**102**	**-50**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	28.962	28.754	29.422	29.295	29.266	29.224	29.072
Baten	1.898	1.768	1.817	1.792	1.793	1.793	1.793
Saldo lasten en baten	***-27.064***	***-26.986***	***-27.605***	***-27.503***	***-27.503***	***-27.431***	***-27.279***
Toevoegingen aan reserves	416	100	102	102	102	102	102
Onttrekkingen aan reserves	177	44	284	50	28	67	34
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-239***	***-56***	***182***	***-52***	***-52***	***-35***	***-68***
Gerealiseerd resultaat	**-27.303**	**-27.042**	**-27.424**	**-27.555**	**-27.548**	**-27.466**	**-27.347**

Toelichting

Lasten

Voor gebied Noordwest is totaal € 28,8 miljoen aan lasten begroot. € 26,6 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 2,1 miljoen specifiek binnen Noordwest. Het grootste deel van de lasten (€ 18,0 miljoen) valt binnen het thema gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams. Daarnaast wordt voor de thema's kansengelijkheid (€ 3,0 miljoen), openbare ruimte (€ 2,7 miljoen) en meedoen (€ 2,5 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,1 miljoen. In 2023 dalen de lasten met € 0,05 miljoen. Dit komt voornamelijk door een verlaging van de uitgaven voor het thema Gezondheid € 0,6 miljoen en Kansgelijkheid € 0,1 miljoen. De begrote lasten blijven vanaf 2022 op een stabiel niveau van € 28,5 miljoen.

Baten

Totaal is een bedrag van € 1,8 miljoen aan baten begroot, € 1,5 miljoen voor Wijken Algemeen en € 0,3 miljoen specifiek voor Noordwest. Voor kansengelijkheid is € 0,6 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,5 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema wonen is € 0,5 miljoen aan inkomsten uit vastgoed naar Noordwest doorberekend.

De inkomsten van Noordwest blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De bestemmingen aan de reserves zijn begroot op € 0,1 miljoen, vanwege lager begroot onderhoud en verlaging rentelasten bij vastgoed (sporthallen en MFC's).

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen CSA bedragen € 0,05 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Bouwspeelplaats De Leuke Linde
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Noordoost

In het wijkprogramma Noordoost bevinden zich de wijken Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o., Alteveer en Cranevelt.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer bewoners zijn sociaal zelfredzaam

Bewoners willen ontmoetingsplekken die beter passen bij hun behoefte: dichtbij, kleinschalig en laagdrempelig. Ontmoeting draagt bij aan het algemeen welbevinden en kan ervoor zorgen dat minder snel een beroep wordt gedaan op specialistische voorzieningen. Samen met het sociaal wijkteam Noord-Oost onderzoeken we verschillende vormen van samenwerking met zorgaanbieders in het gebied Noord-Oost.
De afgelopen tijd heeft behoorlijke impact gehad op het ontmoeten, ontmoetingscentra waren lange tijd gesloten. Hierdoor is een inhaalslag nodig. De aanloop van de mensen moet weer terugkomen.
Eenzaamheid is een belangrijke thema. In de wijk Alteveer-Cranevelt, Monnikenhuizen en Plattenburg wonen relatief veel ouderen die behoefte hebben aan ontmoeting. In het gebied Noord-Oost zijn verschillende locaties waar bewoners elkaar kunnen ontmoeten, soms gerund door bewoners zelf, soms met ondersteuning van professionals, locaties met en zonder dak, voor volwassenen en voor de jeugd. Door wisseling van jeugdprofessionals in de wijk is extra inzet nodig om de sociale basis voor de jongeren 12+ opnieuw op te bouwen.

Samen met bewoners en partners in de wijk creëren, verbeteren of behouden we ontmoetingsplekken:

- Buurtfabriek (inclusief moestuin) in Alteveer-Craneveld: door en voor bewoners.
- Koffie Kaffee de Beijer in Geitenkamp: door en voor bewoners.
- De Vlindertuin in Geitenkamp: sociaal ondernemers met leer-werkervaringsplekken en kunstenaars richt zich mee - doen en werk
- Buurtmoestuin de Vlindertuin: door en voor bewoners, voor jong en oud.
- MFC De Wetering in Geitenkamp: Ontmoeting ondersteunt door professionals (Rijnstad en stichting Stevig).
- De vriendenkring in Plattenburg: door en voor bewoners en verenigingen. Deze plek is ook in beeld als 2e locatie voor de Noord-Oost Academy.

- De fruitpluktuin op de Paasberg: de kleine Johannes.
- Trapveldje in Nieuw Monnikenhuizen voor de jeugd.
- Rommelkist in Geitenkamp: playground voor de jeugd, gerund door Sportbedrijf Arnhem
- Jongerencentrum de Sperwer: voor de jeugd 12+ .
- Marktplein Geitenkamp.
- Kantine van de korfbalvereniging de Paasberg.
- Buurthonk Olmstraat: door en voor bewoners.

Ook speelplekken zijn belangrijke ontmoetingsplekken. De behoefte om elkaar buiten te ontmoeten is de afgelopen periode vergroot. Verschillende speelplekken worden aangepast (plaatsen picknicktafels) en aantrekkelijker gemaakt om ontmoeting op deze plekken te vergroten.

Inspanningen 2022

- Wij ondersteunen en faciliteren de verschillende ontmoetingscentra.

Meer bewoners participeren in de vorm van (vrijwilligers)werk

Leer- en werkervaringsplekken
De werkloosheid en bijstandsdichtheid in de Geitenkamp zijn op het hoogste niveau van de gemeente Arnhem. Een hoog percentage heeft geen of onvoldoende opleiding, waardoor er onvoldoende aansluiting is op de arbeidsmarkt. Een kwart van de huishoudens heeft een inkomen lager dan 120% van het wettelijk minimum, twee keer zo veel als gemiddeld in Arnhem. Er wordt ingezet op het creëren van werkervaringsplekken in een vertrouwde omgeving dichtbij huis, waar bewoners hun eerste stappen kunnen zetten, op weg naar betaald werk. De focus ligt op ouders met kinderen tot en met 12 jaar.
De Vlindertuin wil de 'kweekplaats' en thuisbasis zijn voor een 'wijk-netwerk' van creatief en sociaal ondernemers in de Geitenkamp; vinden, verbinden en samen-werken (als middel) staan hierin centraal. Met de verbouwing van de Vlindertuin is er nog meer ruimte voor sociaal ondernemers.

Inspanningen 2022

- Uitbreiden van aantal sociaal ondernemers met leer- en werkervaringsplekken in de Vlindertuin.
- Inzetten op versterken identiteit Vlindertuin als kweekplaats voor een 'wijk-netwerk' van creatief en sociaal ondernemers.
- Opstellen gebiedsagenda armoede schulden werk in samenwerking met het Sociaal wijkteam en Werk & Inkomen.
- Doorontwikkelen training Eigen-Wijs: een training basisvaardigheden voor onder andere laaggeletterden. Het betreft een samenwerking tussen Rijnstad participatiewerk en ROC RijnIJssel. De training wordt twee keer per jaar gegeven aan een groep van ongeveer 12 inwoners.

De zelfstandigheid en zelfredzaamheid van bewoners is vergroot

We zetten in op innovatieve methodieken om inwoners schuldenvrij te maken en perspectief te bieden.

Inspanningen 2022

- Doorontwikkeling van de pilot ‘Social Coin’ als experiment waarbij inwoners op vrijwillige basis schulden kunnen aflossen door maatschappelijke inzet /waardewisseling binnen de wijk.

Kansengelijkheid

Meer kinderen hebben de mogelijkheid om hun talent te ontdekken en te ontwikkelen

In de wijk Geitenkamp en Plattenburg groeien veel kinderen in armoede op. Meer dan een derde van de huishoudens heeft een besteedbaar inkomen ≤ 120% van het minimumloon. Er is sprake van generatie-armoede. Het percentage kinderen tot 18 jaar met een toewijzing op grond van de Jeugdwet is hoger dan gemiddeld in Arnhem.
Goed nieuws is dat het consultatiebureau in januari 2022 terugkomt in de wijk en ouders gestimuleerd worden om meer gebruik te maken van het Peuterspeelzaalwerk.
De Noord-Oost academie is gestart in 2020. In deze academie gaan kinderen (groep 7+8 basisonderwijs) samen met jongeren vanuit het Voortgezet Onderwijs leren en ontwikkelen in een heterogene doelgroep uit Noord-Oost ter voorbereiding op VO.
Met partners in de wijk bouwen we aan het versterken van het pedagogische klimaat in de wijk, te starten bij de Rommelkist en de Sperwer. De methodiek ‘vreedzame wijk’ is de kapstok.

Inspanningen 2022

- Opstellen van een jaarlijks uitvoeringsprogramma Kansrijk Opgroeien in samenwerking met het wijknetwerk van basisscholen, jeugdverpleegkundigen, sportbedrijf Arnhem, Rijnstad, Rozet en het Sociaal wijkteam. Het programma richt zich op de onderdelen onderwijs, vrije tijd en thuis.
- Doorontwikkeling van in- en naschoolse sport- en cultuureducatie met basisschool de Witte Vlinder in samenwerking met het Sportbedrijf Arnhem en Rozet naar een verlengde leertijd.
- Vergroten pedagogisch klimaat op de Rommelkist en het vergroten van de kring van vrijwilligers in samenwerking met het Sportbedrijf Arnhem.
- Ondersteunen Noord-Oost Academy.
- Monitoren of extra inzet van VGGM (huisbezoeken bij kinderen van 18 maanden) leidt tot meer gebruik van het peuterspeelzaalwerk.

Gezondheid

De sociaaleconomische gezondheidsverschillen in de wijk Geitenkamp worden kleiner

Mensen met lager opleidingsniveau (basisonderwijs + vmbo) leven gemiddeld zes jaar korter en vijftien jaar minder in goede gezondheid, dan mensen met een HBO- of universitaire opleiding. Mensen met een lage maatschappelijke positie hebben meer chronische aandoeningen, een ongezondere leefstijl, meer psychische klachten en voelen zich ongezonder dan mensen met een hogere opleiding en meer inkomen.
Het WRR-rapport ‘Weten is nog geen doen’ (2017) beschrijft wat een slechte gezondheid met een mens kan doen, en welke factoren de gezondheid beïnvloeden.

In samenwerking met de WUR, de HAN, en GGD gaan we samen met het Sociaal wijkteam aan de slag om de sociaaleconomische gezondheidsverschillen te verkleinen in de wijk Geitenkamp.
We willen een beweging in gang zetten, dat mensen weer trots op hun wijk zijn, en de leefomgeving als positieve stimulans ervaren om verder te komen in het leven.

Inspanningen 2022

- Ten minste 3 watertappunten plaatsen in de wijk Geitenkamp.
- Experimenteren met laagdrempelige gezondheidschecks.
- Faciliteren van het programma 2Diabeat.
- Meedoen in het onderzoek van de WUR naar vergroening wijk en gezondheid.
- We meten of deze inspanningen bijdragen aan positieve gevoelens.

Openbare ruimte

De wijk Geitenkamp is klimaatbestendiger

Doordat het klimaat verandert, is er wateroverlast tijdens hevige regenbuien en watertekort tijdens droge periodes. We spelen in op klimaatadaptatie, zoals wateroverlast maar ook steeds meer op mogelijkheden om water vast te houden in de wijk.

Samenwerken met de woningcorporaties om de woningen in de Geitenkamp energiezuiniger te maken. Verder bouwen op het project energie-armoede.

Inspanningen 2022

- Boomspiegels vergroten en/of verfraaien.
- Onderzoek naar mogelijkheden om in samenwerking met de corporaties bewoners een regenreservoir (gemaakt van afvalplastic) aan te bieden om water vast te houden in de wijk.
- Tegengaan van hittestress door gevels en de openbare ruimte (pleintjes) in samenwerking met bewoners te vergroenen. (Bewoners stimuleren met de actie: tegeltje eruit, plantje erin.)
- Vergroenen van de wijk Geitenkamp door 'oude' ligusterhagen' terug te plaatsen in het straatbeeld samen met corporaties en afdeling erfgoed.
- Ondersteunen van het duurzaamheidsproject Paasberg; op de Paasberg is een actieve bewonersgroep bezig met het verduurzamen en energiezuinig maken van de wijk, zij delen hun kennis actief met andere geïnteresseerden uit de wijk.
- Samenwerken in het project 'Jouw Thuis' van Portaal. In de Geitenkamp gaat Portaal op een bijzondere manier werken aan verduurzamen.

Minder wateroverlast

Waterberging in Beekdal realiseren om water bij hevige regenval vast te houden en zo de wateroverlast benedenstrooms, onder andere op de Vondellaan, Bernardlaan en Velperweg, te beperken.

Inspanningen 2022

Ondersteunen van de initiatiefgroep Beek op de Paasberg bij realiseren van hun plannen om het gebied aantrekkelijker en toegankelijker te maken (blauw-groene netwerken in de wijk).

Een schoner Geitenkamp

In de wijk Geitenkamp is het bijplaatsen van grof afval bij de ondergrondse afvalcontainers een probleem. Inwoners brengen het grof afval niet weg naar het afvalbrengstation of bellen niet om het aan huis te laten ophalen. Wat wel werkt zijn containerdagen, straatopruimdagen, zoals de afgelopen jaren zijn georganiseerd in de Troelstrastraat en Dr. Bosstraat, een samenwerking tussen bewoners, woningbouwcorporaties, opbouwwerk en gemeente.

Inspanningen 2022

In samenwerking met bewoners en partners in de wijk en gemeente onderzoeken hoe ophalen van afval beter kan aansluiten bij de wijk en zijn inwoners.

Wonen

Plattenburg wordt leefbaarder

In de wijk Plattenburg zijn zorgen over een aantal onderwerpen zoals herstructurering van terrein AKZO, hittestress, verkamering, leegstand en een toenemend gevoel van onveiligheid.

Inspanningen 2022

Samen met inwoners van Plattenburg wordt uitvoering gegeven aan het plan leefbaarheid (opgesteld op basis van uitkomsten maptable-sessie 2021).

De wijk Geitenkamp wordt vitaler

Eind 2019 is het handelingskader Geitenkamp opgesteld, een praatplaat met de belangrijkste opgave voor de wijk: het doorbreken van generatiepatronen (afhankelijkheid van uitkering, werkloosheid, armoede, schulden). De wijk verloedert. Wijkprofessionals en -bewoners willen zich gezamenlijk inzetten om de leefbaarheid en de veiligheid in de wijk te vergroten en daarmee de wijk vitaler te maken.

We zetten in op een aantal vliegwielen: 1. Diversiteit, 2. Trots (aan het werk, bruisend marktplein,) en 3. Socialer en veiliger Geitenkamp.
In samenwerking met woningbouwcorporaties, Sociaal wijkteam, politie en Werk & Inkomen, zijn de hotspots op de Geitenkamp benoemd. Het gaat om buurtjes/straten waar de leefbaarheid onder druk staat.
Per hotspot is benoemd welke strategie we inzetten; de interventies zijn gericht op het beperken van de instroom van kwetsbare inwoners of op het omgaan met kwetsbare inwoners.

Geitenkamp is een van de wijken van de Arnhem-Oost aanpak, waarin samen met het Rijk en de provincie onder andere wordt ingezet op het versterken en leefbaarder maken van kwetsbare wijken.
De verwachting is dat de Arnhem-Oost aanpak de ingezette koers vanuit het Handelingskader versterkt en een impuls geeft.

Inspanningen 2022

- Inzet op het reguleren instroom nieuwe inwoners.
- Inzetten op verlaging aantal sociale huurwoningen.

Wijkeconomie

Bruisender marktplein Geitenkamp

Bewoners van Geitenkamp - Monnikenhuizen en ook de Paasberg maken zich zorgen over het verschralen van het winkelaanbod op het winkelplein Geitenkamp. Zij hebben behoefte aan een bruisend marktplein met een gevarieerd winkel- en horeca-aanbod waar ook ruimte is om te verblijven. De wijk Geitenkamp is in het verleden opgezet om zelfvoorzienend te zijn, de wijk had een geïsoleerde ligging. De panden zijn corporatiebezit, het is voor hen geen corebusiness en het heeft voor hen geen prioriteit het marktplein aantrekkelijker te maken met voldoende winkels.
In samenwerking met de drie woningcorporaties, ondernemers, vertegenwoordiging van bewoners wordt met inzet van Seinpost gewerkt aan een duurzaam concept om te komen tot een bruisender marktplein.
Met partners in de wijk willen we zo veel mogelijk werk in de wijk houden. De intentie is om bij grootschalige (onderhouds)projecten zoveel mogelijk inwoners aan het werk te zetten.

Inspanningen 2022

In samenwerking met bewoners, ondernemers, winkeliers, corporaties uitvoering geven aan het uitvoeringsplan Marktplein Geitenkamp.

Veiligheid

Bewoners ervaren minder parkeeroverlast

Een van de leefbaarheids- en veiligheidsthema's is parkeeroverlast, dit is onderdeel van de veiligheidsagenda. In de wijk Alteveer-Cranevelt is de verkeersdruk hoog (als gevolg van samenloop Rijnstate, Openluchtmuseum en Burgers' Zoo). In Velperweg e.o. is door herontwikkeling van het voormalig AKZO-terrein en omgeving, de transformatie van het oude ING-pand naar appartementen en komst van het Rijn IJsselcollege zorg over toename van de verkeersintensiteit op de Velperweg.

Inspanningen 2022

- Monitoren van verkeersintensiteit Velperweg e.o. als gevolg van allerlei ontwikkelingen (AKZO, High Park, Rijn IJsselcollege) en Molenbeke.
- Monitoren burgerparticipatieproces herinrichting Velperweg.
- Maatregelen treffen om de parkeerdruk in Alteveer-Cranevelt te verlagen.
- Monitoren effect verkeersremmende maatregelen aan de Bronbeeklaan, Monnikensteeg.

Bewoners ervaren meer veiligheid in hun directe omgeving

Wij zien graag dat Arnhemmers zich nog veiliger gaan voelen in hun stad en in hun eigen woonwijk. Want veiligheid is, samen met een nette en schone omgeving, voorwaarde voor een prettig woon- en leefklimaat. Het gevoel veilig te zijn, maakt bewoners ook vaker sociaal betrokken met de buurt en met de buurtbewoners. De leefbaarheid- en veiligheidsthema's die spelen zijn parkeeroverlast en overlast van jongeren. Overlast jongeren speelt met name in Geitenkamp en aangrenzende wijken. We zetten in op het versterken van het pedagogische klimaat en jongeren 12+.
Sinds medio 2020 is er een maandelijks wijkveiligheidsoverleg waarin met partners in de wijk. De thema's die spelen worden besproken en eventuele acties worden afgesproken.

Inspanningen 2022

- Continueren van de persoonsgerichte aanpak om ondermijning tegen te gaan.
- Extra inzetten op vermindering jeugdoverlast in samenwerking met jongerenwerk, straathoekwerk, wijkagent, wijkteam en gemeente.

Participatie

Het wijkprogramma 2021 is als vertrekpunt genomen. Met de bewonersoverleggen is teruggeblikt en is het wijkprogramma geactualiseerd. Standaard wordt in de bewonersoverleggen gesproken over de ontwikkelingen in de wijk en worden signalen uit de wijk besproken.
Naast de consultatieronde van het wijkprogramma lopen er verschillende initiatieven/projecten in de wijk, waarin bewoners worden gesproken en betrokken.
De verschillende wijken in Noord-oost kennen allemaal hun eigen dynamiek en tijdspad inspraak. Dit speelt vooral in de wijk Alteveer-Cranevelt. Daar wordt na de zomer gewerkt aan het wijkprogramma (2023).

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Noordoost per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Noordoost				
Meedoen	231	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	1.262	-390	30	-13
Openbare ruimte	-3	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	4	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	895	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Noordoost	2.389	-393	30	-13

Wijken Algemeen Noordoost				
Meedoen	1.887	-37	0	0
Kansengelijkheid	2.808	-723	0	0
Gezondheid	14.206	-222	41	-18
Openbare ruimte	2.243	-173	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	197	-97	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Noordoost	*21.561*	*-1.257*	*41*	*-18*
Totaal Noordoost	**23.949**	**-1.650**	**72**	**-31**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	23.835	23.475	24.081	23.949	23.949	23.871	23.724
Baten	1.650	1.622	1.681	1.650	1.650	1.650	1.650
Saldo lasten en baten	***-22.186***	***-21.853***	***-22.400***	***-22.299***	***-22.299***	***-22.221***	***-22.074***
Toevoegingen aan reserves	375	66	72	72	72	72	72
Onttrekkingen aan reserves	168	29	337	31	25	44	34
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-207***	***-37***	***266***	***-41***	***-41***	***-28***	***-37***
Gerealiseerd resultaat	**-22.392**	**-21.890**	**-22.134**	**-22.340**	**-22.345**	**-22.249**	**-22.111**

Toelichting

Lasten

Voor gebied Noordoost is totaal € 23,6 miljoen aan lasten begroot. € 21,5 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 2,1 miljoen specifiek binnen Noordoost. Het grootste deel van de lasten (€ 15,0 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema's meedoen (€ 1,9miljoen), kansengelijkheid (€ 2,8 miljoen) en openbare ruimte (€ 2,2 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,1miljoen.

Baten

Totaal is een bedrag van € 1,65 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 0,7 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,6 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema gezondheid is € 0,6 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten) naar Noordoost doorberekend.

De inkomsten voor Noordoost blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen Noordoost bedragen minder dan € 0,1 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen Noordoost bedragen minder dan € 0,1 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.

Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,3 minder onttrokken uit de reserves als gevolg van WMO budgetten die lager worden als gevolg van een verschuiving naar stad. De daling komt ook mede tot stand door thema Kansgelijkheid en Gezondheid.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Presikhaaf

In het wijkprogramma Presikhaaf bevinden zich de wijken Presikhaaf West en Presikhaaf Oost.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer Presikhavers zijn sociaal zelf- en samenredzaam (er is meer sociale cohesie)

Bewoners geven vaak aan dat zij hun buren niet kennen en/of nauwelijks contacten hebben in hun directe leefomgeving. Ze weten niet wat er wanneer te doen is en hoe dat te betalen, waar ze informatie, advies of hulp kunnen krijgen bij bijvoorbeeld het vinden van werk, bij schulden, over het opvoeden van de kinderen en bij het (beter) leren van de Nederlandse taal. Vaak gaan bewoners wel naar de huisarts toe omdat ze lichamelijke klachten ervaren. Lang niet altijd is er sprake van medische problemen, vaak zijn andere problemen oorzaak van de klachten. Denk aan geldproblemen, eenzaamheid, verveling, gebrekkig of geen Nederlands kunnen spreken en schrijven of een ongezonde leefstijl. Veel signalen komen binnen via sleutelfiguren uit de verschillende gemeenschappen, die vaak overbelast zijn door de grote hoeveelheid vragen die zij krijgen van zowel bewoners als professionals.

Inspanningen 2022

- Blijvend investeren in ruimte voor ontmoeting, verbinding en ontwikkeling.
- Bewonersinitiatieven ondersteunen, onderling en aan professioneel aanbod verbinden.
- Vanuit gedeelde kennis samenwerken: het beter doen tegen dezelfde kosten.

Minder kinderen tot 4 jaar die op het basisonderwijs starten hebben een taalachterstand

Er is inzicht in de behoefte van voorschoolse voorzieningen en het ondersteuningsaanbod is voldoende en passend bij de behoefte van de doelgroep.

Inspanningen 2022

- Investeren in Nulmeting op taalniveau voor kinderen tot 4 jaar.
- Inventariseren van behoeften op het gebied van voorschoolse voorzieningen om taalachterstand voor kinderen tot 4 jaar te beperken.

Meer bewoners kunnen zichzelf financieel redden

Bewoners kunnen hun eigen financiële situatie overzien, vinden tijdig passende en laagdrempelige ondersteuning bij hun financiële/ administratieve problemen en kunnen verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen financiële administratie. Het aantal bewoners met schulden neemt af.

Inspanningen 2022

- Gebiedsteam Werk & Inkomen, Rijnstad en Sociaal wijkteam hebben spreekuur in de wijk.
- Preventiecursus (Eigenwijs) organiseren om financiële problemen te voorkomen.
- Project opstellen om vroegtijdige schooluitval jongeren te voorkomen met onderwijs en wijkpartijen.

Meer Presikhaafse kinderen hebben een gezonde leefstijl

Meer kinderen spelen zelf buiten, bijvoorbeeld met hun ouders of buurtkinderen (zonder dat er aanbod is van professionals). Het aantal kinderen met een gezonde BMI stijgt door inzet op hun eet- en beweeg/sportgewoontes.

Inspanningen 2022

- Stimuleren gebruik van speel-, beweeg- en ontmoetplekken in de openbare ruimte.
- Handhaven inzet JOGG en GO aanpak met wijkpartijen.
- We drinken water bij onze activiteiten.

Meer bewoners nemen deel aan activiteiten, wat resulteert in een betere sociale cohesie in de wijk

Bewoners krijgen een groter sociaal netwerk en we vergroten de zelf- en samenredzaamheid van bewoners. Bewoners die eenzaamheid ervaren hebben een netwerk.

Inspanningen 2022

- Versterken en indien nodig uitbreiden van ontmoetingsplekken.
- Met werkers en sleutelfiguren in de wijk individuele bewoners ondersteunen bij het vergroten van hun netwerk.
- Verbeteren communicatie over aanbod activiteiten in Presikhaaf.

Kansengelijkheid

Meer ouders zijn in staat om hun rol en verantwoordelijkheid te nemen als het gaat om opvoedingsvraagstukken

We willen meer kansengelijkheid voor de jeugd in Presikhaaf.
Meer ouderbetrokkenheid bij de activiteiten voor en door hun kinderen realiseren en de positieve inzet van vaders verder stimuleren.

Er zijn nieuwe ouders actief betrokken bij activiteiten voor hun kinderen, bijvoorbeeld bij speelplekken De Regenboog, De Mammoet, De Oosthof en De Overkant.
Meer kinderen die ondersteuning nodig hebben zijn in beeld.
Professionals zijn vindbaar en weten ouders te verwijzen naar plekken waar hulp is op hun vragen.

Inspanningen 2022

- Investeren in het verstevigen van het netwerk tussen werkers en ouders bijvoorbeeld bij speelplekken de Regenboog, de Mammoet, Molecatestraat, de Oosthof en bij De Overkant.
- Delen expertise en ervaringen in het netwerk Kansen voor Kinderen Presikhaaf.
- In de kwartaalgesprekken met partners in Presikhaaf, zoals PU, Sportbedrijf Arnhem, Rozet, JAM en Rijnstad, kijken we actief naar wat ouders nodig hebben en hoe ze betrokken worden bij activiteiten met kinderen.

Presikhaafse kinderen worden meer ondersteund bij de ontwikkeling van sociaal-emotionele vaardigheden

Presikhaafse kinderen worden meer ondersteund bij de ontwikkeling van een positief zelfbeeld,
het verplaatsen in en omgaan met anderen en het ontwikkelen van hun talenten.
Professionals zijn getraind in mediawijsheid.
Uit GGD-monitor blijkt dat meer kinderen en jongeren in Presikhaaf een positief zelfbeeld hebben.

Inspanningen 2022

- Pilot mediawijsheid om werkers te trainen in hoe sociale media in elkaar zitten en hoe je kinderen en jongeren daarbij kunt ondersteunen.
- We volgen wat de werkers inzetten om kinderen en jongeren te laten ervaren wat hun verschillende achtergronden kunnen betekenen voor de samenleving. We delen de opgedane ervaringen in het netwerk Kansen voor Kinderen Presikhaaf.

Presikhaafse jongeren zijn meer weerbaar en ontwikkelen hun eigen identiteit

Presikhaafse jongeren kunnen zich verplaatsen in en omgaan met anderen en zien hun meerwaarde voor de samenleving.
Uitkomsten van gesprekken tussen jongeren en professionals zijn vastgelegd en gedeeld; we weten met elkaar beter waar deze groepen behoefte aan hebben en passen het aanbod aan op de vraag.

Inspanningen 2022

- Inzicht krijgen in de behoeften van specifieke doelgroepen in de wijk. Denk aan groepen die nog niet of nauwelijks worden bereikt met het reguliere jongerenwerk zoals: tienermeiden, autochtone jongeren en jongeren met een beperking die een specifieke aandacht verdienen.
- Project opstellen om vroegtijdige schooluitval jongeren te voorkomen met onderwijs en wijkpartijen.

Veiligheid

Bewoners ervaren minder overlast (jeugdoverlast, verward gedrag en drugscriminaliteit) in hun buurt

De sociale cohesie, saamhorigheid in de buurten en in Presikhaaf is toegenomen (zie thema meedoen)
Mensen durven elkaar om hulp te vragen
Bewoners weten waar ze terecht kunnen om overlast te melden
Er is meer saamhorigheid en betrokkenheid bij bewoners, gemeten aan de meldingsbereidheid (fixi en politie)
In de leefbaarheidsmonitor is de sociale cohesie gestegen.

Inspanningen 2022

- Bewoners betrekken via vindplaatsen, sleutelfiguren en activiteiten in de wijk.
- Wijkveiligheidsagenda opstellen en uitvoeren samen met professionals en bewoners.
- Professionals in de wijk werken goed samen om de overlast aan te pakken (onder andere via ozo en wijkveiligheidsoverleg).

Er wordt minder hard gereden in Presikhaaf

Afwaarderen wegen
Er is duidelijkheid voor bewoners over de (on)mogelijkheden van aanpassingen aan het wegprofiel.

Inspanningen 2022

- Visie op mobiliteit maken en uitdragen (waarom welke wegen afgewaardeerd worden).
- Een van deze wegen afwaarderen naar 30 km: Keulseslag, Middachtensingel, Bethaniënstraat.

Bewoners ervaren minder last van zwerfafval

Minder zwerfafval bij buurtwinkelcentra
Het onderhoudsniveau van de wijkwinkelcentra gaat met één onderhoudsklasse omhoog.

Inspanningen 2022

Alle partijen betrekken bij het opstellen van een aanpak om buurtwinkelcentra schoner te krijgen.

Participatie

Bewonersparticipatie is een doorlopend proces. De informatie uit de contacten met inwoners en professionals wordt gebruikt als input voor het wijkprogramma van 2022 met een doorkijk naar de daaropvolgende jaren.
Voor de totstandkoming van het wijkprogramma 2022 zijn er gesprekken gevoerd met de verschillende bewonersoverleggen in Presikhaaf, met jongeren (georganiseerde gesprekken) en wijkprofessionals. Via de social media van team Leefomgeving en de wijkwebsite is een oproep gedaan aan inwoners een bijdrage te leveren aan het wijkprogramma.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Presikhaaf per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Presikhaaf				
Meedoen	226	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	647	-100	0	0
Openbare ruimte	270	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	25	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	930	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Presikhaaf	2.098	-103	0	0
Wijken Algemeen Presikhaaf				
Meedoen	2.288	-51	0	0
Kansengelijkheid	3.697	-1.133	0	0
Gezondheid	12.724	-62	25	-8
Openbare ruimte	1.902	-127	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	820	-569	70	-2
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Presikhaaf	*21.651*	*-1.948*	*95*	*-10*
Totaal Presikhaaf	**23.749**	**-2.051**	**95**	**-10**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	22.882	23.787	24.656	23.749	23.768	23.692	23.645
Baten	2.141	1.962	2.091	2.051	2.052	2.052	2.052
Saldo lasten en baten	***-20.741***	***-21.825***	***-22.565***	***-21.698***	***-21.698***	***-21.639***	***-21.593***
Toevoegingen aan reserves	378	117	95	95	95	95	95
Onttrekkingen aan reserves	256	74	191	10	39	70	169
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-123***	***-43***	***96***	***-85***	***-85***	***-25***	***73***
Gerealiseerd resultaat	**-20.863**	**-21.868**	**-22.469**	**-21.783**	**-21.773**	**-21.665**	**-21.519**

Toelichting

Lasten

Voor gebied Presikhaaf is totaal € 23,4 miljoen aan lasten begroot. € 21,6 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,9 miljoen specifiek binnen Presikhaaf. Het grootste deel van de lasten (€ 13,2 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema Meedoen (€ 2,3 miljoen), Kansengelijkheid (€ 3,7 miljoen) en Openbare Ruimte (€ 2,2 miljoen) een bedrag groter dan € 2,0 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,9 miljoen. Daarna blijven de lasten gelijk. Dit komt voornamelijk door een verlaging van het thema Gezondheid € 0,6 miljoen (WMO beschermd wonen) en Openbare ruimte € 0,2 miljoen.

Baten

Totaal is een bedrag van € 2,0 miljoen aan baten begroot. € 2,0 miljoen voor Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 1,1 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,9 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema wonen is € 0,6 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten en servicekosten) naar Presikhaaf doorberekend.

De inkomsten voor Presikhaaf blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen Presikhaaf bedragen minder dan € 0,1 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen Presikhaaf bedragen minder dan € 0,1 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.
Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,2 miljoen minder onttrokken uit de reserves. De lagere onttrekking wordt veroorzaakt door vastgoed en schulddienstverlening.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Flores Onderwijs
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Malburgen

In het wijkprogramma Malburgen bevinden zich de wijken Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder het Duifje en Immerloo.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer Malburgers doen mee door arbeidsparticipatie en/of maatschappelijke participatie.

Malburgers die drempels ervaren bij het meedoen worden aangemoedigd en zo nodig ondersteund om die drempels structureel te overwinnen. Malburgers die niet in staat zijn om de drempels bij het meedoen structureel te overwinnen vinden makkelijk en dichtbij de ondersteuning (hulp en informatie) om daarmee om te gaan.

Inspanningen 2022

Wij vragen voorzieningen in de wijk expliciet om problematiek bij bewoners te signaleren en te adresseren, al dan niet met inzet van andere partners in de wijk. Ook vragen we deze voorzieningen om in de ondersteuning die zij bieden bewoners zoveel als mogelijk te activeren richting maatschappelijke participatie en arbeidsparticipatie. We geven inwoners een rol in buurthuizen, bijvoorbeeld als gastheer/gastvrouw, helpen met de schoonmaak en koffie te schenken.

Meer Malburgers zijn (meer) financieel zelf- of samenredzaam

Malburgers die zichzelf financieel niet of onvoldoende kunnen redden worden aangemoedigd en zo nodig ondersteund om dit te verbeteren. Malburgers die structureel niet in staat zijn om zichzelf financieel voldoende te redden vinden makkelijk en dichtbij de hierbij noodzakelijke ondersteuning binnen het netwerk of wijk- en stedelijke voorzieningen.

Inspanningen 2022

- Wij vragen voorzieningen en partijen die zich in de wijk richten op financiële vragen van inwoners om zich gezamenlijk op een eenduidige, toegankelijke en samenhangende wijze te organiseren, waarbij deze voorzieningen de focus leggen op het (meer) financieel zelf- of samenredzaam maken van de inwoner.
- De outreachende aanpak van de achter-de-voordeur projecten in de wijk wordt voortgezet.

Malburgers voelen zich gezamenlijk meer verantwoordelijk voor elkaar en de wijk

Malburgers worden aangemoedigd en ondersteund om elkaar te ontmoeten en initiatieven te ontplooien.
Er wonen relatief veel mensen met een niet-westerse achtergrond in Malburgen. Zij helpen elkaar maar weten niet altijd goed waar ze informatie of hulp kunnen krijgen op divers gebied.
In Buurthuiskamer de Duiventil is tot nu toe ingezet op ontwikkeling en realisatie van een idee van buurtbewoners.

Inspanningen 2022

- Verbeteren sociale cohesie door inzet buurthuizen met aanbod aansluitend op behoeften in de wijk. Daarmee wordt de betrokkenheid vergroot.
- Buurthuiskamer de Duiventil: inzetten op verzelfstandiging (oprichten stichting) en ondersteunen bij het totaalpakket waardoor de programmering goed aansluit op de behoefte in de wijk.
- Ontwikkelingen Sportpark de Bakenhof.

Kansengelijkheid

De Malburgse jeugd heeft en krijgt, ook in het verdere leven, zoveel als mogelijk de kans om mee te doen.

- In de Malburgse jeugd wordt op een dusdanige manier geïnvesteerd dat eventuele achterstanden in de kansen op meedoen tijdig worden bestreden.
- Extra aandacht voor (talent)ontwikkeling van kinderen uit arme gezinnen (lager dan 130% sociaal minimum).
- In Malburgen wonen veel kinderen met een anderstalige achtergrond. Mede door corona zien professionals dat veel van deze kinderen moeite hebben om mee te komen.

Inspanningen 2022

- Basisactiviteiten als kinder- en jongerenwerk op orde brengen in samenwerking met gemeente en jongerenwerkorganisaties.
- De wijkprogramma's Kansrijk Opgroeien die in samenwerking met regiegroepen in de wijk zijn vormgegeven (moeilijke start in verband met corona) uitvoeren en volgen.
- Het actief betrekken van het sociale netwerk (familie) bij kansen en problemen samen met de professionals in de wijk.
- Onderzoeken hoe de kloof tussen de wereld op straat en thuis overbrugd kan worden en daardoor het gezin effectief ondersteunen.
- Streven om het taalaanbod verder door te ontwikkelen en achterstanden opgelopen tijdens de pandemie in te lopen.

Meer Malburgers met een migratieachtergrond hebben, krijgen en pakken zoveel als mogelijk hun kans om mee te doen

Malburgers met een migratieachtergrond worden aangemoedigd en zo nodig ondersteund om hun kansen op meedoen te verbeteren.

Inspanningen 2022

Passend informeel aanbod van NT2 taalactiviteiten (Nederlands als tweede taal) in de wijk en (door)verwijzing naar dit aanbod. Extra aandacht voor deze doelgroep.

Gezondheid

Meer Malburgers zijn gezond en maken minder gebruik van specialistische zorg

Malburgers zijn zich meer bewust van hun gezondheid en zijn meer zelfredzaam in het verbeteren van hun eigen gezondheid.

Inspanningen 2022

Stimuleren gebruik beweegopties openbare ruimte: beweegtuin en wandelroutes Malburgen West, openbare ruimte Olympusgebied, onder de aandacht brengen van gezonde voeding in buurthuizen en ontmoetingsplekken in de wijk.

Veiligheid

Meer Malburgers voelen zich veilig in hun buurt, in hun straat en in hun woning

Malburgers denken en werken mee aan het verbeteren van hun leefomgeving; bijvoorbeeld het melden van misstanden en ondermijning maar ook het tegengaan van de verloedering van de leefomgeving.

Inspanningen 2022

Overleg tussen werkgroepen Veiligheid en bijvoorbeeld de Wijkbeheergroepen en Wijkplatforms continueren om gebruik te maken van elkaars expertise. Het zoeken naar (creatieve) oplossingen.

Meer Malburgers voelen zich beschermd tegen het gevaar van (kwalijk) menselijk handelen in hun leefomgeving

In Malburgen is er meer aandacht voor een veilige thuissituatie, school en ontmoetingsplekken.

Inspanningen 2022

- De wijkveiligheidsagenda verder uitwerken, evalueren en uitvoeren.
- De professionals in de wijk werken goed samen om de woonoverlast aan te pakken. Dit door onder andere het nog te concretiseren handelingskader en escalatiemodel uit het stedelijk programma Veiligheid.

Meer Malburgers voelen zich veilig in de openbare ruimte

In Malburgen zijn specifieke plekken bekend en aangewezen waar de fysieke veiligheid verbeterd kan worden.

Inspanningen 2022

Voortzetten acties vanuit veiligheid met betrekking tot winkelcentrum De Drieslag.

Participatie

De thema's in het wijkprogramma gelden voor meerdere jaren. Voor 2022 is hier geen extra actie opgezet, anders dat men continu met inwoners en wijkpartijen in gesprek is.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Malburgen per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Malburgen				
Meedoen	274	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	530	-165	9	-4
Openbare ruimte	-91	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	39	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	935	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Malburgen	1.687	-168	9	-4
Wijken Algemeen Malburgen				
Meedoen	3.191	-77	0	0
Kansengelijkheid	6.400	-2.525	0	0
Gezondheid	21.037	-95	19	-6
Openbare ruimte	2.542	-183	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	1.242	-925	169	-113
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	1	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Malburgen	*34.631*	*-3.809*	*188*	*-119*
Totaal Malburgen	**36.318**	**-3.977**	**197**	**-123**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	34.363	35.570	33.254	36.318	36.245	36.063	35.831
Baten	4.112	3.894	4.017	3.977	3.978	3.978	3.978
Saldo lasten en baten	***-30.252***	***-31.676***	***-29.237***	***-32.342***	***-32.342***	***-32.085***	***-31.853***
Toevoegingen aan reserves	548	193	197	197	197	197	197
Onttrekkingen aan reserves	417	73	326	123	50	28	229
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-131***	***-120***	***129***	***-74***	***-74***	***-168***	***33***
Gerealiseerd resultaat	**-30.383**	**-31.796**	**-29.108**	**-32.415**	**-32.413**	**-32.253**	**-31.820**

Toelichting

Lasten
Voor gebied Malburgen is totaal € 35,8 miljoen aan lasten begroot. € 34,4 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,4 miljoen specifiek binnen Malburgen. Het grootste deel van de lasten (€ 21,4 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema's meedoen (€ 3,2 miljoen), kansengelijkheid (€ 6,4 miljoen) en openbare ruimte (€ 2,5 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 stijgen de lasten met € 3,1 miljoen. De stijgingen van de lasten zit voornamelijk in thema Gezondheid € 3,0 miljoen.
In 2023 en verder blijven de lasten nagenoeg gelijk. Dit komt voornamelijk door een stijging van de WMO budgetten binnen het thema gezondheid (WMO beschermd wonen).

Baten
Totaal is een bedrag van € 4,0 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 2,5 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 2,2 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema wonen is € 0,9 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten en servicekosten) naar Malburgen doorberekend.
De inkomsten voor Malburgen blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves
De toevoegingen aan de reserves binnen Malburgen bedragen € 0,2 miljoen en bestaan uit huurinkosten vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves
De onttrekkingen aan de reserves binnen Malburgen fluctueert maar schommelt rond de € 0,1 miljoen.
Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,2 minder onttrokken uit vastgoed primair onderwijs (huurinkomsten).

Subsidies
Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Delta Kath.- en prot onderwijs
- St. Flores Onderwijs
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Schuytgraaf/Elderveld

In het wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld bevinden zich de wijken Schuytgraaf en Elderveld.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer bewoners zijn sociaal zelf- en samenredzaam (er is meer sociale cohesie)

Meer bewoners hebben contacten in de buurt en nemen deel aan activiteiten en/of zijn hier actief in, zodat er meer sociale cohesie is. Meer bewoners kennen de mensen in hun directe leefomgeving en kijken naar elkaar om. Bewoners weten waar ze elkaar kunnen ontmoeten en aan activiteiten kunnen deelnemen en/of organiseren. Het aanbod voorzieningen en activiteiten voldoet aan de behoefte van bewoners.

Inspanningen 2022

- Stichting Rijnstad, Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA), Sportbedrijf Arnhem, Rozet, Vitanos en andere partijen zorgen voor maatwerk activiteiten in de wijken voor diverse doelgroepen op het gebied van ontmoeten, sporten & bewegen en kunst & cultuur, zodat bewoners mee kunnen doen aan activiteiten en/of hierin een bijdrage leveren.
- Team Leefomgeving zorgt dat activiteiten van wijkinitiatieven en bewoners waar nodig worden ondersteund door bijvoorbeeld een bewonersondersteuner, jongeren- of ouderenwerker.
- Er is een 'eenzaamheidscoalitie Elderveld' actief, waarin professionals, vrijwilligers en bewoners samen kijken hoe er voldoende voorzieningen en activiteiten zijn voor ouderen en zorgen dat ouderen weten bij wie en waar ze terecht kunnen.
- Op het gebied van ontmoeten wordt een plan van aanpak vastgesteld en team Leefomgeving, bewonersondersteuning, jeugdwerkers en bewoners gaan samen aan de slag met de uitvoering hiervan. Een aantrekkelijk beweeg- en sportaanbod, zowel binnen als buiten, maakt onderdeel uit van dit plan.
- In beide wijken is een bewonersondersteuner van stichting Rijnstad actief ter bevordering van het netwerk tussen bewoners, professionals en de gemeente. De bewonersondersteuner verbindt wijkinitiatieven, ondersteunt wijkbewoners hierbij en jaagt initiatieven aan.

Er is een sociale tafel, waar met vaste partners gebiedsteam werk & inkomen en het sociaal wijkteam en partners op thema (zoals Sportbedrijf Arnhem, Rozet, stichting Rijnstad, Vitanos, Youth for Christ, SWOA, Pactum/Rijnside) bepaald wordt wat er in beide wijken prioriteit heeft en hoe daarin samen actie kan worden ondernomen.

Meer bewoners kunnen zichzelf financieel redden

Bewoners zijn sneller in beeld als er sprake is van schulden en/of werkloosheid. Bewoners weten waar ze met hun vragen op het gebied van Werk, Inkomen en zorg terecht kunnen in de wijk.

Inspanningen 2022

- Team Leefomgeving, het Sociale wijkteam en het gebiedsteam Werk & Inkomen vertalen trends en signalen over bewoners met een uitkering in Elderveld. Er wordt onderzocht welke ondersteuning bewoners nodig hebben om zich beter financieel te kunnen redden. Daarnaast sluiten we aan bij de stedelijke ontwikkelingen en aanpak van Werk en Inkomen of kiezen we voor een specifieke maatwerkaanpak. Dit doen we zodat wijkbewoners geholpen worden werk te vinden, of vergroten de kans hierop, en zich beter financieel kunnen redden.
- Het organiseren van frequente inloopspreekuren voor bewoners in beide wijken door in ieder geval het Sociaal wijkteam en het gebiedsteam Werk & Inkomen, waar men terecht kan met vragen of advies over zorg, schulden, Werk & Inkomen.

Meer wijkbewoners wonen zo lang mogelijk thuis

Bewoners kunnen leeftijdsbestendig wonen. Bewoners kunnen dichtbij huis zorg en ondersteuning krijgen.
De openbare ruimte is geschikt voor gebruik voor kwetsbare doelgroepen.

Inspanningen 2022

Korte termijn acties uit het plan 'oud worden in Elderveld' worden uitgevoerd en lange termijn acties worden in gang gezet.

Kansengelijkheid

Meer ouders zijn in staat om hun rol en verantwoordelijkheid te nemen als het gaat om opvoedingsvraagstukken

Ouders weten waar ze handvatten worden geboden ter informatie en ondersteuning in de opvoeding. Er wordt samengewerkt met ouders door jeugdprofessionals en het verenigingsleven. Ouders worden ondersteund bij het zelf vormgeven van hun sociale netwerk.

Inspanningen 2022

- Het doorontwikkelen van sociale netwerken voor ouders in Schuytgraaf en Elderveld, zoals bijvoorbeeld bij de speelmorgen.
- De behoeften van ouders in kaart brengen voor ondersteuning/informatie op het gebied van opvoeden.
- Het samenwerken met ouders verankeren in (subsidie-)opdrachten en samenwerkingsafspraken met partners als stichting Rijnstad, Sportbedrijf Arnhem, Rozet, het onderwijs, zodat ouders altijd betrokken zijn bij wat er met en voor hun kinderen en henzelf ondernomen wordt.
- Het aanbod van scholen onder schooltijd en naschools versterken en aansluiten op activiteiten in de vrije tijd, zodat kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen.

Kinderen worden meer ondersteund bij de ontwikkeling van sociaal-emotionele vaardigheden

Meer jeugdigen kunnen zich op cognitief, motorisch en sociaal-emotioneel vlak ontwikkelen tot zelfredzame bewoners. Jeugdigen weten waar hun talenten liggen en kunnen die ontwikkelen. Jeugdigen weten waar ze terecht kunnen voor informatie en advies.
Jeugdigen weten wat er van hen in deze samenleving verwacht wordt qua houding en gedrag.
Jeugdigen weerbaar maken voor hun identiteitsontwikkeling.

Inspanningen 2022

- Het netwerk van jeugdprofessionals en het verenigingsleven versterken en waar nodig uitbreiden, zodat signalen en mogelijke problemen bij jeugdigen of in hun gezinnen zo vroeg mogelijk gesignaleerd worden en aanbod elkaar versterkt.
- Jeugdigen begeleiden in bijvoorbeeld gebruik van social media, omgang met scheiding ouders of prestatiedruk Hierbij wordt gebruik gemaakt van bijvoorbeeld KIES-trainingen, steungezinnen, trainingen social media en coachingsgesprekken.

Openbare Ruimte

Bewoners zijn meer tevreden over de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte

Bewoners weten waar zij met hun vragen en hun ideeën terechtkunnen. Bewoners worden waar nodig ondersteund.
Met regelmaat monitoren of de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte nog voldoen.

Inspanningen 2022

- In de fysieke tafel stemmen team Leefomgeving, de stadsdeelmanager en andere relevante gemeentelijke afdelingen af hoe vragen en ideeën van bewoners kunnen worden ondersteund en/of opgepakt.
- Er vinden regelmatig schouwen plaats in de wijk met bewoners en partners als woningcorporaties, politie, handhaving en bewoners om te inventariseren waar wensen en behoeften met betrekking tot de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte liggen.
- Bewonersinitiatieven, zoals voedselbos Elderveld, vergroenen Briellehof en Kaaghof, kapschuur Schuytgraaf en inrichting buurttuin Slikkeveerstraat, worden waar nodig (financieel) ondersteund. Concreet voorbeeld: het Briellehof wordt vergroend met een groene gevel en er wordt een plantsoen met bomen en struiken aangelegd. Dit gebeurt in opdracht van team Leefomgeving, bewoners en de groengroep, zodat de hittestress afneemt en de biodiversiteit toeneemt. Bovendien krijgt de Briellehof een groenere uitstraling.
- Er wordt een groenvisie Elderveld doorontwikkeld, waarbij team Leefomgeving adviseert en bewaakt dat bewoners voldoende betrokken zijn.

Veiligheid

Bewoners ervaren minder last van fysieke verloedering

Bewoners voelen zich verantwoordelijk voor hun fysieke leefomgeving. Er is minder sprake van overlast en vernielingen.
De fysieke leefomgeving is schoon, heel en veilig

Inspanningen 2022

- Het wijkveiligheidsoverleg (politie, handhaving, gemeente, overlast- en zorgcoördinator, jongerenwerkers) stellen een actieplan op voor de belangrijkste veiligheidspunten in het gebied. Er wordt afgestemd over de uitvoering hiervan en gemonitord hoe de voortgang is en wat bewoners er van merken.
- Bij dagelijks en groot onderhoud van de openbare ruimte is er extra aandacht voor de aanpak van hotspots (hoeveelheid zwerfafval) in de wijk, de hotspots worden bepaald op basis van meldingen en signalen uit de wijk.
- Signalen uit de wijken en de specifieke wijkcontext worden meegegeven in het opstellen en uitvoeren van het afvalbeleid en mobiliteitsbeleid van de gemeente.
- Signalen en trends uit de wijken met betrekking tot verloedering en overlast worden ingebracht in langdurige trajecten als het Ontwikkelperspectief Elderveld, voorkomen Stadsvernieuwing 4.0 Elderveld en de Groenvisie Elderveld, zodat waar mogelijk fysieke ingrepen meegenomen kunnen worden of sociale projecten gestart kunnen worden.

Bewoners ervaren minder woonoverlast

Bewoners durven elkaar aan te spreken op gedrag (zie ook thema meedoen) en weten hoe ze hierin ondersteund kunnen worden.
Bewoners weten waar ze overlast kunnen melden en doen dit ook.
Bewoners merken dat hun meldingen en zorgen worden opgepakt en dat overlast vermindert.

Inspanningen 2022

Het professionele netwerk communiceert actief, zowel persoonlijk als via (sociale) media over meldmogelijkheden en ondersteuningsmogelijkheden voor bewoners als bijvoorbeeld buurtbemiddeling.
Signalen en meldingen over woonoverlast worden met partners in het overlast- en zorgoverleg opgepakt en waar nodig opgeschaald naar bijvoorbeeld het Veiligheidshuis.

Participatie

Op verschillende manier is informatie opgehaald voor het wijkprogramma: het uitvoeren van een wijkanalyse, fysiek bij het winkelcentrum van Schuytgraaf en Elderveld, in april via een digitaal wijkgesprek met Elderveld, via een enquête door het wijkplatform Elderveld en is in Schuytgraaf via internet een enquête over ontmoeten gehouden. Ook is gesproken met wijkorganisaties over wat zij signaleren en welke gezamenlijke aanpak nodig is (bijvoorbeeld de sociale-, fysieke- en veiligheidstafel en het netwerk jeugd Schuytgraaf).
Deze input is vertaald naar doelen en inspanningen. Het concept wijkprogramma is de afgelopen periode teruggelegd bij bewoners via wijkwebsites en social media. Ook is het concept besproken in alle overlegtafels in de wijken.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Schuytgraaf / Elderveld per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Schuytgraaf / Elderveld				
Meedoen	195	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	892	-235	52	-38
Openbare ruimte	-148	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	13	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	664	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Schuytgraaf / Elderveld	1.615	-238	52	-38
Wijken Algemeen Schuytgraaf / Elderveld				
Meedoen	1.342	-22	0	0
Kansengelijkheid	2.402	-711	0	0
Gezondheid	13.148	0	0	0
Openbare ruimte	2.192	-113	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	2.935	-1.482	240	-142
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Schuytgraaf / Elderveld	*22.239*	*-2.333*	*240*	*-142*
Totaal Schuytgraaf / Elderveld	**23.854**	**-2.571**	**292**	**-180**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	23.909	25.587	25.333	23.854	23.674	23.648	23.507
Baten	2.738	2.541	2.591	2.571	2.571	2.571	2.571
Saldo lasten en baten	***-21.172***	***-23.046***	***-22.742***	***-21.283***	***-21.283***	***-21.077***	***-20.936***
Toevoegingen aan reserves	914	242	292	292	292	292	292
Onttrekkingen aan reserves	266	104	770	180	34	136	174
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-648***	***-138***	***478***	***-112***	***-112***	***-156***	***-117***
Gerealiseerd resultaat	**-21.819**	**-23.184**	**-22.264**	**-21.396**	**-21.361**	**-21.233**	**-21.054**

Toelichting

Lasten

Voor gebied Schuytgraaf/ Elderveld is totaal € 23,5 miljoen aan lasten begroot. € 22,1 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,4 miljoen specifiek binnen Schuytgraaf/ Elderveld. Het grootste deel van de lasten (€ 13,8 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema's wonen (€ 2,9 miljoen), kansengelijkheid (€ 2,4 miljoen) en openbare ruimte (€ 2,2 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 1,5 miljoen. In 2022 en de komende jaren blijven de lasten nagenoeg gelijk. De daling zit voor het grootste deel binnen het thema gezondheid € 1.4 miljoen.

Baten

Totaal is een bedrag van € 2,6 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 0,7 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,6 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema wonen is € 1,5 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten en servicekosten) naar Schuytgraaf/ Elderveld doorberekend.

De inkomsten voor Schuytgraaf/ Elderveld blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen Schuytgraaf/ Elderveld bedragen € 0,3 miljoen en bestaan uit reserve onderhoud vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen Schuytgraaf/ Elderveld € 0,2 miljoen bestaat uit onderhoud vastgoed. Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,6 minder onttrokken door met name daling planmatig onderhoud en rente en afschrijvingskosten van de panden in eigendom. De daling zit voor € 0,4 in thema Gezondheid.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

De Laar/Elden

In het wijkprogramma De Laar/Elden bevinden zich de wijken De Laar en Elden.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Bewoners voelen zich prettig en kunnen meedoen in hun omgeving (sociaal zelfredzaam)

In het gebied is er ruimte voor meer ontmoetingslocaties. Alle bewoners moeten mee kunnen doen in de samenleving. Een goed netwerk is daarvoor randvoorwaardelijk. Daarom zijn bewonersinitiatieven, verenigingen en ontmoetingsplekken belangrijk.

Inspanningen 2022

- Het aanbod bij ontmoetingslocaties wordt op elkaar afgestemd en geborgd. Bewonersinitiatieven krijgen een maximale rol bij de programmering en uitvoering.
- Er worden samen met bewoners plannen ontwikkeld die buitenruimtes aantrekkelijker maken voor intensiever gebruik.
- Vanuit de nieuwe wijkvisie op spelen en bewegen worden de speel- en beweeglocaties in de wijk indien nodig aangepakt en verbonden.
- Werkgroepen en bewonersinitiatieven worden waar nodig ondersteund. Er wordt gewerkt aan een goede onderlinge verbinding tussen de actieve groepen en meer betrokkenheid op de wijk als geheel.
- In samenwerking met het Sociaal wijkteam en andere wijkpartners worden kansen in de eigen omgeving vergroot door het versterken van het aanbod van voorliggende voorzieningen.

Sterker zelforganiserend vermogen van bewoners (financieel zelfredzaam)

Er is een praktische samenwerking tussen het Sociaal wijkteam, het gebiedsteam Werk & Inkomen en team Leefomgeving. Onder andere door gezamenlijke centrale huisvesting en gezamenlijke spreekruimtes. En wij zetten in op een intensieve samenwerking met andere wijkpartners op het gebied van (arbeids)participatie en financiën.

Inspanningen 2022

- Verdere professionalisering en borging van de wijksamenwerking tussen het Sociaal wijkteam en Werk & Inkomen.
- Doorontwikkeling en uitbreiding van spreekuren.
- Samen met de partners specifieke gebiedsdoelstellingen benoemen rondom financiën en (arbeids)participatie, een gebiedsaanpak ontwikkelen en starten met de uitvoering hiervan.

Kansengelijkheid

Bewoners de mogelijkheid bieden om zelfstandiger en steviger in de maatschappij te staan en indien nodig meer zelf de regie te kunnen voeren over hun leven

In samenwerking met het Sociale wijkteam, Werk en Inkomen en andere partners in de wijk kansengelijkheid bevorderen en ondersteuning bieden voor wie dit nodig heeft. Onze partners hebben een goed inzicht in wie ondersteuning kan gebruiken en wat de behoeftes zijn. Deze ondersteuning vindt zoveel mogelijk plaats in de eigen wijk/omgeving.

Inspanningen 2022

- In samenwerking met de partners in de wijk kansen in de eigen omgeving vergroten.
- Het organiseren van buurtschakels.
- Het faciliteren van cursussen om bovengenoemde doelstellingen te bereiken zoals bijvoorbeeld taalvaardigheidstrainingen maar ook op het gebied van gezondheid (zowel fysiek als mentaal).

Meer kinderen bereiken die extra ondersteuning kunnen gebruiken in hun ontwikkeling en hier een goed en passend programma voor aan te bieden

Het continueren van het programma kansrijk opgroeien door basisscholen (4-12 jarigen) en Rijnstad/Motion (12-18 jaar). Inzetten op een doorgaande lijn (0-18 jaar).
We gaan een buurtsportcoach aanstellen.

Inspanningen 2022

- We ondersteunen de coördinatoren om ervoor te zorgen dat het programma "kansrijk opgroeien" zo optimaal mogelijk wordt uitgevoerd en benut.
- Afstemming stimuleren met en tussen de partners in de wijk.
- Borgen dat de buurtsportcoach een rol krijgt binnen de doorgaande lijn.

Openbare ruimte

Bewoners zijn tevreden over hun leefomgeving

Een veilige en leefbare openbare ruimte is belangrijk om prettig te kunnen wonen. Het is van belang dat kinderen binnen de eigen buurt voldoende speel- en beweegmogelijkheden hebben en dat er mogelijkheden zijn om elkaar te ontmoeten.
Er zijn veel bewonersinitiatieven die zich richten op de kwaliteit en het (gezamenlijk) gebruik van de openbare ruimte en in het verlengde daarvan de sociale cohesie. Bewoners, werkgroepen, buurtconciërge (groenaannemer) en gemeente trekken samen op.

Inspanningen 2022

- We zetten in op een integrale aanpak van overlast en verloedering met een preventieve insteek.
- We stimuleren meer bewoners, jong en oud om te bewegen en te spelen.
- Aanvragen voor adoptie van groenstroken worden actief opgepakt.

Veiligheid

Bewoners voelen zich veilig en zijn betrokken in hun buurt

Op locaties waar onveiligheid wordt ervaren springen we actief in. In de aanpak van buurt- en jeugdoverlast trekken we intensief op met onze professionele partners in de wijk.

Inspanningen 2022

- Bewonersgroepen die zich actief inzetten voor veiligheid en buurtpreventie worden ondersteund.
- De ingezette aanpak van buurtoverlast en jeugdoverlast wordt doorontwikkeld van een curatieve naar een preventieve aanpak.
- We hebben doorlopend aandacht voor verkeersknelpunten. Samen met bewoners brengen we die in beeld en wordt naar oplossingen gezocht.

Participatie

De thema's in het wijkprogramma gelden voor meerdere jaren. Voor 2022 is hier geen extra actie opgezet, anders dat men continu met inwoners en wijkpartijen in gesprek is.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 De Laar / Elden per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget De Laar / Elden				
Meedoen	173	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	494	-348	44	-58
Openbare ruimte	-49	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	8	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	609	-2	0	0
Totaal Wijkbudget De Laar / Elden	1.236	-351	44	-58
Wijken Algemeen De Laar / Elden				
Meedoen	1.370	-26	0	0
Kansengelijkheid	2.222	-751	0	0
Gezondheid	10.244	-41	17	-7
Openbare ruimte	1.831	-106	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	96	0	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen De Laar / Elden	*15.984*	*-929*	*17*	*-7*
Totaal De Laar / Elden	**17.219**	**-1.280**	**61**	**-65**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	16.484	16.948	17.253	17.219	17.218	17.148	17.103
Baten	1.330	1.246	1.301	1.280	1.280	1.280	1.280
Saldo lasten en baten	***-15.154***	***-15.701***	***-15.952***	***-15.939***	***-15.939***	***-15.868***	***-15.823***
Toevoegingen aan reserves	434	52	61	61	61	61	61
Onttrekkingen aan reserves	142	15	287	65	28	26	104
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-292***	***-37***	***226***	***4***	***4***	***-35***	***43***
Gerealiseerd resultaat	**-15.445**	**-15.738**	**-15.726**	**-15.935**	**-15.971**	**-15.903**	**-15.779**

Toelichting

Lasten

Voor gebied De Laar / Elden is totaal € 16,9 miljoen aan lasten begroot. € 15,8 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,0 miljoen specifiek binnen De Laar/ Elden. Het grootste deel van de lasten (€ 10,6 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale Wijk Teams.
Daarnaast wordt voor het thema's kansengelijkheid € 2,2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,3 miljoen. De daling heeft betrekking op € 0,3 op thema Gezondheid en een stijging van € 0,1 miljoen op Openbare Ruimte en een daling van € 0,1 miljoen op thema Meedoen. De daling in het thema Gezondheid zit hem voornamelijk in Jeugdzorg. In 2023 en verder blijven de lasten nagenoeg gelijk.

Baten

Totaal is een bedrag van € 1,3 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 0,8 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,6 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Verder bestaat € 0,4 miljoen aan inkomsten uit huurinkomsten vastgoed.

De inkomsten voor De Laar / Elden blijven over de jaren gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen De Laar / Elden bedragen € 0,06 miljoen en bestaat uit onderhoud vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen De Laar / Elden bedragen € 0,065 miljoen.
Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,2 miljoen minder onttrokken. De onttrekking is binnen het thema Gezondheid.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg

In het wijkprogramma RKV bevinden zich de wijken Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer ontmoetingsplekken

Op het thema meedoen is de wens voor ontmoetingsplekken in alle wijken duidelijk naar voren gekomen. Ontmoeten is belangrijk om je onderling met elkaar verbonden te voelen. Als advies is meegegeven om vooral ook te kijken naar plekken waar bewoners elkaar van nature al treffen en deze te faciliteren. Plekken die bijvoorbeeld genoemd worden zijn het braakliggende terrein bij Pleyade en hondenuitlaatplekken. De wens is ook om een ontmoetingsplek te realiseren waar gezellig een kopje koffie of een biertje/wijntje gedronken kan worden, muziek kan worden gedraaid, exposities gehouden kunnen worden.

Inspanningen 2022

- Verder vormgeven van de ontmoetingsplek aan het Croydonplein in Kronenburg.
- Realisatie van het Immerlokaal in Immerloopark.
- Mogelijkheden voor een ontmoetingsplek in Rijkerswoerd onderzoeken.

Meer ommetjes

Naast een fysieke plek om te ontmoeten bestaat ook de wens voor ommetjes, om gezellig met elkaar een rondje door de wijk te kunnen maken. Goed voor de gezondheid, maar zeker ook voor de verbinding in de wijk. Ontmoeten bestaat niet alleen uit de fysieke locatie, er is ook behoefte aan een programma met activiteiten voor de wijk.

Inspanningen 2022

- Plaatsen van bankjes voor ontmoeting.
- Uitwerken van een programma met activiteiten voor de wijken.

Kansengelijkheid

Bevorderen kansengelijkheid

Thema's waarop binnen Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg acties nodig zijn ten aanzien van kansengelijkheid zijn:

- Armoede en schulden;
- Huiselijk geweld en kindermishandeling;
- Complexe echtscheidingen;
- Gevoel van veiligheid;
- Eenzaamheid en zingevingsvraagstukken;
- Efficiënt en effectief inzetten van zorg.

Inspanningen 2022

- Verder vormgeven van Kansrijk opgroeien, hierbij zijn alle basisscholen in de wijk aangesloten.
- Ondersteuning van Sociaal wijkteam bij het project huiselijk geweld en kindermishandeling.
- Eenzaamheid en zingevingsvraagstukken nemen we mee in de actie onder het thema Meedoen.
- Verder willen we een pilot vormgeven om te kijken of de zorg in de wijk efficiënter ingezet kan worden.
- De regisseurs van Werk & Inkomen zijn meer in de wijk aanwezig. We zoeken naar plekken in de wijk waar zij kunnen werken.

Openbare ruimte

Vergroenen van de wijk

Veel bewoners geven aan het prettig te vinden om te wonen in een groene omgeving. De wijk wordt als 'stenig' ervaren, over het algemeen is men voorstander van 'minder stenen en meer groen'. Dit zal tevens een positieve bijdrage leveren aan het verminderen van de huidige problemen van de klimaatverandering zoals wateroverlast en hittestress.

Inspanningen 2022

Ondersteunen van bewonersinitiatieven om versteende pleinen/hofjes te vergroenen.

Verbeteren algehele gesteldheid van de wijk

Een ander punt is de algehele gesteldheid van de openbare ruimte. Veel plekken kunnen een opknapbeurt gebruiken. De zaken die hier worden genoemd zijn zeer divers, van straten, fiets- en voetpaden, van openbaar groen tot voor- en achtertuinen van bewoners zelf. Wanneer dit niet goed wordt bijgehouden geeft dit een beeld van verloedering en verrommeling.

Inspanningen 2022

- Ondersteunen van bewonersinitiatieven om de openbare ruimte te verbeteren.
- Samen met bewoners een overzicht maken van de belangrijkste plekken om eerst aan te pakken.

Betere balans in het speelaanbod

Speelaanbod in de wijken is een punt van aandacht. Het aanbod sluit niet altijd aan bij de leeftijd van de kinderen. De speeltuinen zouden een natuurlijker, avontuurlijker en uitdagender karakter mogen hebben. Daarnaast zouden er voor de 12+ kinderen meer plekken moeten komen zodat zij zich meer verspreiden over de wijk.

Inspanningen 2022

Op basis van de input van jongeren een plan van aanpak maken om een betere balans te krijgen in het speelaanbod.

Parkeerkrapte en foutparkeren

Het is helaas een grote uitdaging om een oplossing te vinden voor de parkeerkrapte in verschillende buurten. Het creëren van meer parkeerplekken is vaak in strijd met andere wensen waaronder meer groen in de wijk. Foutparkeerders, die daardoor niet alleen de doorgang van trottoirs blokkeren maar ook het groen vernielen, dragen bij aan het gevoel van toenemende verloedering.

Inspanningen 2022

Uitvoeren van een verkeersonderzoek met aandacht voor het tekort aan parkeerplaatsen.

Meer handhaving en stimuleren eigen verantwoordelijkheid

Veelgenoemde ergernissen die er bij de meldingen duidelijk uitspringen zijn de aanwezigheid van hondenpoep en afval in de wijk. Om het hondenpoepprobleem te verminderen wordt gevraagd beter te faciliteren bij het opruimen ervan door bijvoorbeeld prullenbakken met zakjes te plaatsen of uitlaatstroken aan te leggen. Bij afval moet gedacht worden aan zowel zwerfafval als het afval dat naast de daarvoor aanwezige containers gegooid wordt. Bewoners geven aan op beide onderwerpen verloedering van hun leefomgeving te ervaren.
Fietsers op wandelpaden en spookrijders op de fietspaden zouden beter gecontroleerd en aangepakt moeten worden.

Inspanningen 2022

- Inzet van meer handhaving in de wijk.
- Onderzoek doen naar en opstarten van een schoonmaakploeg zwerfafval.
- Plaatsen van prullenbakken met hondenpoepzakjes.

Duurzaamheid

Meer kennis ten aanzien van duurzaamheidsacties

Steeds meer bewoners zijn bewuster bezig met het thema duurzaamheid.

Inspanningen 2022

Adviseren van de kernorganisatie vanuit onze kennis over de wijk en de verbinding met de bewoners op dit thema.

Veiligheid

Minder overlast

Als het gaat om de veiligheid in de zin van overlast wordt aangegeven dat er behoefte is aan meer toezicht en zichtbaarheid van onder andere handhavers in de wijk. Er wordt o.a. melding gemaakt van overlast bij de Playground Rijkerswoerd en van drugshandel op diverse plaatsen.

Inspanningen 2022

- Problematiek rondom ervaren overlast playground monitoren en, door het inrichten van andere ontmoetingsplaatsen in de wijk voor jongeren, verminderen.
- Plekken drugshandel in kaart brengen en aanpak ervan faciliteren.

Meer verkeersveiligheid

Het te hard rijden door de wijk zelf, met de nadruk op enkele straten in het bijzonder, baart de bewoners ook grote zorgen. Het oversteken op onder andere de Marga Klompélaan en nog een aantal andere verkeerswegen in de wijk wordt als gevaarlijk ervaren en zou beter gefaciliteerd moeten worden door het aanleggen van oversteekplaatsen.

Inspanningen 2022

- Mogelijkheid tot het aanleggen van oversteekplekken onderzoeken.
- Inzet van meer handhaving in de wijk.

Participatie

Het opstellen van het wijkprogramma is een continue proces. Het jaarrond is men laagdrempelig in gesprek met inwoners met de bus lijn. Vanuit andere hoeken komen ook signalen binnen gebruikt worden als input: via bewonersoverleggen, professionals in de wijk en inwoners die team Leefomgeving rechtstreeks benaderen. Ook is een wijkanalyse uitgevoerd.
Naast dit proces is een huis aan huis uitvraag gedaan. Dit heeft geresulteerd in circa 700 verbetervoorstellen. Vanuit al deze gegevens is een concept wijkprogramma opgesteld, 5 thema's met daaraan gekoppeld gebiedsbrede acties. Dit is teruggekoppeld door middel van een A3 flyer, waarop men input kon geven. Met de 3 wijkplatforms en inwoners wordt samen gewerkt om acties te concretiseren voor een specifieke wijk of buurt.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget RKV				
Meedoen	308	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	1.227	-279	64	-22
Openbare ruimte	-13	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	2	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	938	-2	0	0
Totaal Wijkbudget RKV	2.463	-282	64	-22
Wijken Algemeen RKV				
Meedoen	2.268	-40	0	0
Kansengelijkheid	2.677	-589	0	0
Gezondheid	17.156	0	0	0
Openbare ruimte	2.508	-219	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	111	0	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen RKV	*24.940*	*-854*	*0*	*0*
Totaal Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg	**27.403**	**-1.136**	**64**	**-22**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	26.734	24.969	27.436	27.403	27.452	27.299	27.084
Baten	1.265	1.123	1.162	1.136	1.137	1.137	1.137
Saldo lasten en baten	***-25.469***	***-23.846***	***-26.274***	***-26.267***	***-26.267***	***-26.163***	***-25.948***
Toevoegingen aan reserves	681	60	64	64	64	64	64
Onttrekkingen aan reserves	243	12	524	22	43	43	34
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-438***	***-48***	***460***	***-43***	***-43***	***-21***	***-31***
Gerealiseerd resultaat	**-25.908**	**-23.893**	**-25.815**	**-26.309**	**-26.337**	**-26.184**	**-25.979**

Toelichting

Lasten
Voor gebied Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg (RKV) is totaal € 26,8 miljoen aan lasten begroot. € 24,7 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 2,1 miljoen specifiek binnen RKV. Het grootste deel van de lasten (€ 16,9 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema's meedoen (€ 2,3 miljoen), kansengelijkheid (€ 2,6 miljoen) en openbare ruimte (€ 2,5 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,6 miljoen. Een deel van de daling wordt verklaard door de niet bestede middelen thema bedrijfsvoering (€ 0,3 miljoen), die in 2022 niet zijn begroot. Daarnaast dalen de lasten van thema Gezondheid met € 0,4 miljoen en Kansengelijkheid met € 0,2 miljoen. De daling van thema Gezondheid heeft betrekking op een daling € 0,7 miljoen op WMO en € 0,3 miljoen op Maatschappelijke ondersteuning. Bij het thema kansengelijkheid zie je een daling van € 0,2 miljoen op Schulddienstverlening. In 2023 en verder blijven de lasten nagenoeg gelijk.

Baten
Totaal is een bedrag van € 1,1 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 0,9 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,5 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen de thema's gezondheid en openbare ruimte is € 0,5 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten en servicekosten) naar RKV doorberekend.
De inkomsten voor RKV blijven over de jaren gelijk.

Toevoegingen aan reserves
De toevoegingen aan reserves is ten opzichte met vorig jaar gelijk gebleven (€ 0,06 miljoen).

Onttrekkingen aan reserves
Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,5 miljoen minder onttrokken. De daling heeft betrekking op € 0,3 miljoen op Bedrijfsvoering, € 0,2 miljoen op Gezondheid en € 0,08 miljoen op Kansengelijkheid. De daling in thema Kansengelijkheid heeft te maken met een daling aan WMO en Jeugdzorg. Bij Kansengelijkheid heeft de daling te maken met Schulddienstverlening.

Subsidies
Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Stedelijke programma's

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op stedelijk niveau plaatsvinden, zijn opgenomen in 13 stedelijke programma's:

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

S01 Veiligheid

S02 Bereikbaarheid

S03 Economie

S04 Onderwijs

S05 Cultuur

S06 Participatie en armoedebestrijding

S07 Zorg

S08 Welzijn en inclusie

S09 Gezondheid en sport

S10 Klimaat en energie

S11 Ruimtelijke ontwikkeling

S12 Wonen en leefomgeving

Bestuur, dienstverlening en financiën

Wat we ook doen, we doen het voor onze inwoners, voor onze bedrijven. Voor mensen die de stad bezoeken. Het is niet meer dan logisch dan dat we bij het verwezenlijken van onze ambities zoveel mogelijk de samenwerking zoeken. Met inwoners en bedrijven en met de regio Arnhem-Nijmegen. De wereld houdt immers niet op bij de gemeentegrens. We willen goed bereikbaar zijn. Dat betekent niet alleen een gastvrij stadhuis, maar ook goede digitale dienstverlening, zodat mensen zoveel mogelijk en makkelijk op afstand dingen kunnen regelen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is een dienstverlenende en herkenbare netwerkgemeente, die open staat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken

Samen met de stad
We willen bereiken dat inwoners en ondernemers eerder betrokken raken bij beleidsinitiatieven in de stad, in wijken en buurten. We hebben er vertrouwen in dat daarmee de kwaliteit van de uitvoering van beleidsinitiatieven toeneemt en de lokale democratie wordt versterkt. Of het nu gaat om een nieuw parkje met bomen of om nieuw jeugdbeleid.

Samen met de regio
Arnhem wil haar ambities samen met haar partners in de regio bereiken. Arnhem versterkt haar positie in bestuurlijke organen in regionaal, landelijk en Europees verband en maakt de stad en regio sterker door verder te bouwen aan een partnerschap met provincie Gelderland (onder meer via de investeringsagenda) en bij te dragen aan het werken aan een sterkere regionale samenwerking Arnhem-Nijmegen.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar
Arnhemmers kunnen rekenen op een laagdrempelige en betrouwbare publieke dienstverlening die steeds meer gericht is op digitale dienstverlening. Bij contacten met inwoners en ondernemers ligt de focus op een klantvriendelijke benadering. Wij gaan met inwoners en ondernemers in gesprek over hun vragen (of klachten) om daarmee sneller tot een oplossing te komen. Wij zijn als bestuurders en ambtenaren voor inwoners en ondernemers herkenbaar in de stad.

Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven

Raad
De raad gaat voort op de weg van de versterking van zijn kaderstellende rol versterken, mede door onverminderd in te zetten op een begroting die smart vorm gegeven is. De raad streeft naar een positieve, constructieve samenwerking tussen de raadsfracties onderling en tussen raad en college. De raad zet in op betekenisvolle burgerparticipatie op basis van een raadsbrede, eensgezinde opvatting over het belang hiervan en de wijze waarop hieraan uitvoering dient te worden gegeven. Gegeven het dynamische politieke karakter van de gemeenteraad blijft de raad aandacht besteden aan een respectvolle wijze van het omgaan met elkaar en aan het investeren in de persoonlijke relaties.
2022 is een bijzonder jaar voor de raad. Op 16 maart 2022 vinden de gemeenteraadsverkiezingen plaats. De nieuwe raad zal in een uitgebreid start- en kennismakingsprogramma voorbereid worden op de nieuwe zittingsperiode. De (nieuwe) raad zal richting geven aan het proces dat leidt tot de totstandkoming van een nieuw politiek akkoord.

Rekenkamer
De rekenkamer ondersteunt vanuit een onafhankelijke positie de gemeenteraad door elk jaar enkele grote en kleine onderzoeken uit te (laten) voeren op basis van gesprekken met de raadsfracties en de politieke actualiteit.

College
Een divers Arnhem: meer verschillende Arnhemmers kunnen meedoen
Met participatie willen we de bewoners en andere betrokkenen die mee willen denken en doen in de gelegenheid stellen samen met ons de stad, wijken en buurten vorm te geven. Er zijn steeds meer mensen die vanuit betrokkenheid bij hun buurt of bij grote thema's als de energietransitie en klimaatverandering, mee willen werken aan de toekomst van de stad. Zij willen actief invloed uitoefenen op de totstandkoming van plannen en besluiten. Wij werken graag samen met hen zodat besluiten en plannen breed kunnen worden gedragen en deze kwalitatief beter zijn. We dagen andere partners die werken aan de stad uit, zoals ontwikkelaars en andere initiatiefnemers, dit voorbeeld te volgen.

Betrokkenheid: meer mensen voelen zich betrokken bij de stad Arnhem
We willen een toegankelijke gemeente zijn. Hiermee bedoelen we dat iedereen die wil meedenken of meedoen, zich gehoord en gezien moet voelen. We proberen ook de Arnhemmers te bereiken die niet snel uit zichzelf meedoen of meepraten. We communiceren daarom op een heldere manier die voor iedereen toegankelijk is.

Daarnaast faciliteren we zelforganisatie en verbinden we vraag en aanbod van initiatieven in de wijk. Op deze manier vergroten we de betrokkenheid en invloed van inwoners op de sociale en fysieke leefbaarheid.

Samen sterker en wijzer worden: kwaliteitsimpuls in plannen, beleid en projecten
Met participatie willen we de kwaliteit van plannen en besluiten verbeteren door de kennis en ervaring aan te boren van inwoners en andere maatschappelijke betrokkenen. Besluiten worden doorgaans beter als belanghebbenden betrokken zijn. We weten wat er speelt en wat er leeft en spelen daarop in en stellen de opgave centraal. De inzet van effectieve burgerparticipatie hoort in het Arnhems DNA en daarbij in de genen van alle medewerkers van de gemeente Arnhem.

Rekenkamer: Uitvoeren onderzoeksprogramma

De Rekenkamer houdt bij het opstellen van de plannen voor 2022 rekening met het feit dat het een gemeentelijk verkiezingsjaar is. Dit betekent dat wij een publicatieluwe periode hanteren in de maanden februari en maart. Nadat de nieuwe raad geïnstalleerd maakt de rekenkamer kennis met de fracties en haalt daar nieuwe onderwerpen op. De onderzoeken naar armoede en communicatie burgers worden naar alle waarschijnlijkheid halverwege 2022 afgerond en aangeboden aan de raad. In 2022 staan daarnaast de onderwerpen wijkteams, omgevingsdienst regio Arnhem, duurzaamheid (doorwerkingsonderzoek) en grondbeleid op de planning om opgestart te worden. Het is mogelijk dat de Rekenkamer op basis van de kennismaking met de nieuwe gemeenteraad komt tot een herzien onderzoeksprogramma voor 2022.

College: De kracht, kennis en kunde van inwoners en ondernemers benutten

Het college gaat op basis van de evaluatie en de Rekenkamerbrief over onderzoek Van Wijken Weten en de wensen van de raad aan de slag met de aanpak Van Wijken Weten 2.0. Hierin heeft het college conform de aanbevelingen onder andere aandacht voor de verwachtingen van inwoners, partners, bestuur en werkorganisatie. Daarbij is ook belangrijk dat deze partijen weten hoeveel geld er daadwerkelijk beschikbaar is voor hun wijk. Daarnaast wil het college de stedelijke aanpak beter laten aansluiten op de wijkaanpak.

College: Eenduidige werkwijze leveren

We willen dat inwoners en ondernemers betrokken zijn bij de stad, wijk en buurt: bij plannen van de gemeente, ontwikkelaars en bewonersgroepen. Dit doen we door een ieder in de gelegenheid te stellen om meer invloed te hebben op wat er in een buurt of wijk nodig is. Onder andere door vooraf heldere kaders te stellen over samenwerking en door het ondersteunen van bewoners in hun participatie en het opzetten van initiatieven. Om helder te maken hoe we samen werken zal een digitaal handvat worden gemaakt (inspiratiegids) om eenieder, initiatiefnemer, ontwikkelaar of ambtenaar te helpen een zorgvuldig participatieproces te organiseren.

Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken

Arnhem werkt in 2022 in de Groene Metropoolregio onder meer samen aan de bereikbaarheid van de regio, een sterkere economie, een betere aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt, de gezamenlijke aanpak van de woningbouwopgave, de energietransitie en aan een goede verdeling van het culturele aanbod en duurzaam toerisme. In het stedennetwerk G40 en in de VNG wil Arnhem in de nieuwe bestuursperiode haar netwerkpositie behouden en versterken. Arnhem werkt ook stevig door aan de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio en met de steden in Noordrijn-Westfalen (NRW).

Arnhem werkt in de Groene Metropoolregio samen aan maatschappelijke opgaven die om een regionale aanpak vragen

In januari 2021 is de Groene Metropoolregio (GMR) Arnhem-Nijmegen van start gegaan. In 2022 gaat de GMR volop uitvoering geven aan de regionale agenda, na het overgangsjaar 2021. De regio heeft medio september de regionale agenda 2022 gepresenteerd, met vijf grote regionale opgaven. De gemeenteraden van de 18 regiogemeenten wordt daarbij gevraagd te besluiten over het al dan niet meedoen ('intekenen') op de verschillende opgaven. Arnhem koerst op intekenen op alle vijf de opgaven uit de regionale agenda. Dit wordt expliciet aan de raad voorgelegd via een apart raadsvoorstel.

- In de opgave Verbonden regio werkt Arnhem samen met de regiogemeenten aan betere en duurzame verbindingen en vervoersmogelijkheden in en rond de stad, bijvoorbeeld het realiseren van een beter regionaal fietspadennetwerk; ook aan goede verbindingen voor spoor- en wegvervoer met de Randstad en Duitsland. In regioverband wordt gelobbyd en gewerkt aan goede afspraken met het Rijk hierover.
- Hier ligt ook een verbinding met de regionale opgave Groene Groeiregio, die gericht is op een goede ruimtelijke inpassing van woon- en werklocaties en de bijbehorende infrastructuur in samenhang met een gezonde leefomgeving. Via de Woondeal wordt samengewerkt aan de woningbouwopgave. In en om de steden en kleinere gemeenten moeten meer woningen komen. De regiogemeenten trekken hierin samen op.
- Binnen de opgave Productieve regio werkt Arnhem samen met de regiogemeenten, kennisinstellingen en bedrijfsleven aan meer banen en aan een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Arnhem is sterk in energie en duurzaamheid. Veel innovaties komen hier vandaan en zorgen ook voor nieuwe bedrijvigheid en werk. De Economic Board, die regionaal werkt levert hier een bijdrage aan door ondernemerschap en kennis bij elkaar te brengen. De samenwerking moet er voor zorgen dat meer Arnhemmers kunnen doorstromen naar werk in of dicht bij de stad.
- Met de opgave circulaire regio voeren we een deel van onze duurzaamheidsopgave gezamenlijk uit met de regiogemeenten, onder andere via de Regionale energiestrategie (RES).

- De opgave Ontspannen regio herbergt onder andere de samenwerking op het gebied van cultuur en toerisme, en ook de versterking van de binnensteden.

De nieuwe middelen die de uitvoering van deze regionale agenda met zich meebrengt à €412.000 worden dit jaar nog gepresenteerd via het begrotingsprogramma S00. De bedoeling is om deze vanaf de begroting 2023 te presenteren via de betreffende inhoudelijke programma's. De raad zal via deze Begroting besluiten over het al dan niet beschikbaar stellen van de middelen. Een raadsvoorstel over de regionale agenda en het intekenen op de opgaven wordt zoals gezegd separaat aangeboden.

De provincie Gelderland trekt via de investeringsagenda samen op bij de realisering van de regionale agenda omdat deze mede uitvoering geeft aan de Gelderse ambities, zoals verwoord in de omgevingsvisie Gaaf Gelderland en andere documenten. Via Bureau Brussel en een versterkte lobby richting Den Haag werkt de GMR samen met de Economic Board en andere regio's aan de profilering, belangenbehartiging en fondsenwerving in Europa en bij het Rijk.

Arnhem werkt in netwerken van steden in Nederland en de Euregio én in belangenorganisaties als VNG en G40 samen aan beleidsafstemming en -beïnvloeding en draagt bij aan lobbydossiers richting het Rijk en Europa

Arnhem speelt een rol in landelijke netwerken als de G40 en de VNG. Door deelname in verschillende werkgroepen en commissies dragen Arnhemse bestuurders bij aan kennisontwikkeling en diverse lobbytrajecten, onder andere met betrekking tot gemeentefinanciën en specifieke dossiers in de pijlers Fysiek, Sociaal en Economie & Werk. Arnhem werkt in netwerken van steden intensief samen waar nodig en nuttig, bijvoorbeeld op het gebied van beleidsafstemming, subsidies en verordeningen, lobby richting het Rijk en kennisdeling. Door deelname aan deze organisaties versterkt Arnhem haar netwerk met de andere grote steden in Nederland en in Den Haag.

Arnhem krijgt daarnaast toegang tot kennis en nieuwe ontwikkelingen bij het Rijk. Deze worden vaak via de sporen VNG en G40 met de steden en regio's opgepakt. De kernboodschappen uit de Strategische Agenda 2019 - 2022 van de G40 die met oog op de Tweede Kamerverkiezingen gestuurd zijn naar de Tweede Kamerfracties zijn daar een voorbeeld van. Alle Arnhemse wethouders zijn betrokken bij de VNG en G40 door deelname aan commissies of themagroepen. Bij de bestuurswisseling blijft onze inzet gericht op een goede Arnhemse bestuurlijke vertegenwoordiging in landelijke netwerken zoals van de VNG en G40.

Arnhem versterkt de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio en met steden in Noordrijn-Westfalen (NRW)

We versterken de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio Rijn-Waal. Evenzo geldt dat voor de relatie met de grote steden in Noordrijn-Westfalen (NRW) via het Euregionale stedennetwerk van 100.000+ steden dat sinds 2017 bestaat. In dit Nederlands-Duitse stedennetwerk werkt Arnhem samen met Nijmegen, Ede en Apeldoorn samen met drie Duitse steden in Noordrijn-Westfalen: Duisburg, Düsseldorf en Moers. Dit is nuttig vanwege gezamenlijke belangenbehartiging en kennisdeling; Arnhem kan samen met andere steden optrekken in specifieke lobbytrajecten.
In 2022 wordt verder gewerkt aan onder andere de gezamenlijke duurzaamheids- en mobiliteitsagenda. Met de start van een nieuwe Interreg-periode wordt ingezet op het ontwikkelen van nieuwe projecten met Duitse partners.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers

We zorgen ervoor dat informatie online beschikbaar is en waar wettelijk mogelijk producten digitaal kunnen worden aangevraagd. De afhandeling van deze aanvragen gaan we steeds verder automatiseren. Voor minder digitaalvaardige inwoners en ondernemers wordt met partners in de stad ondersteuning georganiseerd of worden alternatieve kanalen geboden. Het streven is te voldoen aan de kwaliteitsnormen van het Rijk en aan de wens dat inwoners en ondernemers tevreden zijn over deze dienstverlening.

Digitaliseren van het klantproces

We verkennen de mogelijkheden om burgers meer regie over hun persoonlijke gegevens te geven en alleen gegevens te verstrekken en te vragen, die echt nodig zijn. Daarnaast worden de voorbereidingen getroffen voor verdere digitalisering, in afwachting van verruiming van de wettelijke mogelijkheden (bijvoorbeeld digitale erkenning). Het beveiligen van informatie heeft daarbij onze bijzondere aandacht. Wij zetten verder in op datagestuurde dienstverlening: het volgen en sturen van het klantproces van begin tot eind. Met het invoeren van de Omgevingswet en het digitaal stelsel zal de dienstverlening aan inwoners en ondernemers verder worden verbeterd. De concrete plannen vanuit publieke dienstverlening voor 2022 zijn:

- We zorgen ervoor dat de gemeenteraadsverkiezingen veilig verlopen en voor alle kiezers toegankelijk zijn.
- We gaan klantreizen in beeld brengen.
- We gaan meer inzetten op kanaalsturing en betere klantgeleiding.
- We zetten de implementatie van eDiensten voor burgerzaken voort.
- We zorgen dat verbetering van de informatieveiligheid van de digitale dienstverlening niet ten koste gaat van de toegankelijkheid ervan en ondersteunen inwoners waar nodig en mogelijk.
- We houden doorlopend klanttevredenheidsonderzoek en voeren naar aanleiding daarvan verbeteringen door, bijvoorbeeld in de informatievoorziening aan laaggeletterden of aan dak- of thuislozen.
- Arnhemmers geregistreerd in Basisregistratie Personen (BRP) met 'nationaliteit onbekend' wordt een vreemde nationaliteit (gelijk aan nationaliteit bekend bij IND) of staatloosheid toegekend.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Klanttevredenheid					
Bron: KTO - Streefcijfer is minimaal 8, deze indicator wordt vanaf dit jaar voor het eerst gemeten.					
Toegankelijkheid stemlokalen					
Bron: Bureau Verkiezingen. Streefcijfer: 75% volledig toegankelijk / 0% niet toegankelijk voor mensen met een lichamelijke beperking. Deze indicator wordt vanaf dit jaar voor het eerst gemeten.					
Opkomst verkiezingen	TK 76,9%	GR 49,6%	PS 50,7%, WS 45,5%, EP 39,2%		TK 73,6%
Bron: Centraal stembureau. Streefcijfer: minimaal 49,6%. Afkortingen: Tweede Kamer (TK), gemeenteraad (GR), Provinciale staten (GR), waterschappen (WS) en Europees Parlement (EP).					

Een goede bedrijfsvoering

Wij zijn een organisatie die midden in de samenleving staat, in verbinding met de stad, een afspiegeling van de stad en een organisatie die actief meebeweegt met de tijdsgeest. De gemeentelijke bedrijfsvoering verandert mee met de eisen die worden gesteld door de samenleving, het bestuur, de raad en onze eigen professionaliteit. In de paragraaf Bedrijfsvoering wordt verder ingegaan op de ontwikkelingen op het gebied van bedrijfsvoering.

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Woonlasten éénpersoonshuishouden	704	695	700	707	694
Eenheid: Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.					
Bron: COELO, Groningen					
Woonlasten meerpersoonshuishouden	768	759	763	750	711
Eenheid: Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.					
Bron: COELO, Groningen					
WOZ-waarde woningen	175	187	204	217	239
Eenheid: De gemiddelde WOZ waarde van woningen x €1.000.					
Bron: CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken					

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Formatie ambtelijk apparaat	5,9	5,8	5,8	5,6	5,9
Eenheid: Toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat van eigen organisatie voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari. In fte per 1.000 inwoners. Bron: Eigen gegevens gemeente					
Bezetting ambtelijk apparaat	5,8	5,7	5,9	5,6	6,0
Eenheid: Werkelijk aantal fte dat werkzaam is binnen eigen organisatie. In fte per 1.000 inwoners. Bron: Eigen gegevens gemeente					
Apparaatskosten per inwoner	646	490	490	406	429
Eenheid: De noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor het uitvoeren van de organisatorische taken. Bron: Eigen gegevens gemeente					
Kosten inhuur externen als % van de loonsom	13%	21%	17%	2%	0%
Eenheid: Inzet van uitzendkrachten, zzp'ers of detacheringsovereenkomsten in procenten. Bron: Eigen gegevens gemeente					
Overhead % van totale lasten	7,0%	5,0%	9,5%	9,0%	9,3%
Eenheid: Overheadkosten zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces in procenten. Bron: Eigen gegevens gemeente					

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig".

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem is een dienstverlenende en herkenbare netwerkgemeente, die open staat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken	**14.112**	**3.688**	**0**	**620**
Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven	4.615	0	0	21
Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken	3.158	1.562	0	0
Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers	6.339	2.127	0	599
Een goede bedrijfsvoering	**69.746**	**6.812**	**655**	**1.228**
Overig	**5.028**	**511.330**	**19.209**	**21.181**
Totaal	**88.886**	**521.831**	**19.864**	**23.028**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	92.532	85.575	86.543	88.886	84.797	86.325	88.771
Baten	518.807	482.692	503.719	521.831	514.844	514.289	515.281
Saldo lasten en baten	***426.275***	***397.116***	***417.175***	***432.945***	***432.945***	***427.964***	***426.509***
Toevoegingen aan reserves	37.858	13.478	28.762	19.864	21.111	22.391	20.655
Onttrekkingen aan reserves	18.321	20.549	24.273	23.028	15.751	13.646	13.886
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-19.536***	***7.071***	***-4.489***	***3.165***	***3.165***	***-8.745***	***-6.768***
Gerealiseerd resultaat	**406.739**	**404.187**	**412.687**	**436.110**	**424.688**	**419.219**	**419.741**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 88,9 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- € 42,0 miljoen voor kosten ICT en facilitaire zaken;
- € 27,8 miljoen voor kosten personeel en organisatie;
- € 6,3 miljoen voor kosten burgerzaken en publieke dienstverlening;
- € 4,6 miljoen voor kosten raad, griffie, rekenkamer, verkiezingen en college van burgemeester en wethouders;
- € 8,2 miljoen voor overige lasten.

De lasten stijgen ten opzichte van 2021 met € 2,3 miljoen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een stijging van de kosten op stelposten met € 3,1 miljoen. Ook is er een stijging in lasten te zien in de huisvesting en facilitaire zaken met € 0,2 miljoen. Hier staat een daling van lasten op langlopende geldleningen tegen over met € 1,7 miljoen.

Baten

De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 521,8 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- € 453,1 miljoen gemeentefonds;
- € 57,1 miljoen OZB belastingen;
- € 2,1 miljoen ontvangsten burgerzaken en publieke dienstverlening;
- € 9,5 miljoen overige inkomsten (onder andere verzekeringen, beleggingen, geldleningen, ICT en facilitaire zaken).

De baten stijgen ten opzichte van 2021 met € 18,1 miljoen. De inkomsten vanuit het Gemeentefonds zijn met €18,3 miljoen gestegen.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan reserves voor 2022 zijn totaal begroot op € 19,9 miljoen. De grootste toevoegingen zijn:

- € 14,4 miljoen algemene reserve;
- € 4,3 miljoen bestemmingsreserve solvabiliteit;
- € 0,8 miljoen bestemmingsreserve bedrijfsvoering.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan reserves voor 2022 zijn totaal begroot op € 23,0 miljoen. De belangrijkste onderdelen hierbinnen zijn:

- € 22,1 miljoen algemene reserve;
- € 0,7 miljoen bestemmingsreserve bedrijfsvoering.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

NV Bank Nederlandse Gemeenten
Dataland
BVO De Connectie
GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Regionale en andere bovenlokale lichamen

- Economic Board;
- Euregio Rijn-Waal.

Publieke dienstverlening

- Werkgroep Tegengaan Identiteitsfraude (WTI);
- Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA);
- Samenwerking met Vreemdelingenketen in de BRP-straat Zevenaar.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Bestuur, dienstverlening en financiën. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Herijking gemeentefonds
Bedrijfsvoering
De Connectie
Overhead-dekking
Benodigde capaciteit beleid SBR niet in lijn met begroting

Corona risico's

Betalingsproblemen bij leningen aan instellingen
Faillissementen in relatie tot lokale heffingen
Betalingsproblemen bij leningen aan instellingen bij Sportbedrijf en MSSA

Beleidskaders

- Coalitieakkoord 2018-2022:
- Evaluatie van de Rekenkamer Arnhem 2015;
- nota Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- MIRT Agenda stedelijk netwerk Arnhem Nijmegen;
- Discussienotitie Regionale Samenwerking samen steviger en sterker;
- Contourennotitie regio Arnhem-Nijmegen via raadsbrief d.d.21-01-2020;
- Visie Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Regionale agenda Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Gemeenschappelijke regeling regio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Wijzigingsbesluit Gemeenschappelijke regeling Arnhem-Nijmegen (2021);
- Bedrijfsplan versterkte regio (2020);
- Beleid internationale betrekkingen (2021).

Veiligheid

Veiligheid is de grond onder onze voeten en een basiswaarde om je te kunnen ontwikkelen. Iedereen moet in Arnhem prettig kunnen leven, wonen en werken en zich daarbij veilig kunnen voelen. Waar misdaad niet loont en criminaliteit en ondermijning geen kans maken. Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. We zetten dus volop in op het aanpakken van criminaliteit als diefstal en overval. Ook in de digitale wereld neemt de criminaliteit toe: hacken, phishing, identiteitsfraude. Er ligt in Arnhem een forse opgave, want we scoren als het gaat om veiligheid simpelweg niet goed genoeg.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem: een veilige stad!

Veiligheid is een belangrijke voorwaarde voor een prettig leven, wonen en werken in Arnhem. In een stad waar iedereen zich kan ontwikkelen zonder buitengesloten te worden; door vrij te zijn in denken en te mogen zijn wie je bent zonder te worden gediscrimineerd. In een stad waar misdaad niet loont en slachtoffers worden gesteund. In een stad waarin veiligheid een bijdrage levert aan een prettig woon- en leefklimaat voor bewoners in de wijken, aan een prettig verblijf van bezoekers en aan een florerende economie zonder oneerlijke concurrentie. En waar adequaat wordt gehandeld bij het voorkomen en bestrijden van calamiteiten waaronder aandacht voor risicobeheersing en veiligheid bij grote evenementen om schade te beperken.

De veiligheidsagenda zoals die is vastgelegd in de kadernota veiligheid 2018-2022 is hierin leidend.
Met de ambities neergelegd in de perspectiefnota 2022 - 2025 wordt een impuls gegeven aan de veiligheidsagenda. Veiligheid werkt door in vrijwel alle andere beleidsterreinen. Veiligheid is de basis van ons bestaan. Wijkveiligheid krijgt te maken met steeds grotere opgaven. Politie en justitie zien een toename in de georganiseerde misdaad. Het recentelijke rapport van de Rekenkamer over de lokale aanpak van ondermijning onderschrijft dit beeld en de noodzaak tot doorpakken. De Nationaal Rapporteur Mensenhandel waarschuwt ons over de ernstige situatie in Arnhem en vraagt om een gedegen aanpak.
Met een goed georganiseerd Arnhems veiligheidsteam, dat optimaal gebruik maakt van bevoegdheden zetten we ons samen met politie en justitie en met andere relevante partners in om het Arnhems veiligheidsniveau naar een normaal Nederlands peil te brengen. Dit kan onder meer dankzij de provincie en de ministeries die de inzet van Arnhem zien en waarderen met investeringen.

Criminaliteit maakt geen kans

Arnhem staat hoog op de lijst van 100.000+ gemeenten met de meeste delicten per 1000 inwoners. Ondanks een daling van het aantal in de afgelopen jaren. Het aantal in Arnhem (73) lijkt meer op het aantal dat past bij een gemeente van 300.000+ (81,4) dan bij het landelijke gemiddelde van gemeenten met 100.000 - 300.000 inwoners (54,6). Deze situatie is niet te koppelen aan één of twee veiligheidsincidenten, maar ontstaat door een breed scala aan misdrijven. Voor de komende jaren zetten we in op een daling van het aantal delicten naar een niveau dat aansluit bij het landelijke gemiddelde van steden met de omvang van 100.000 - 300.000 inwoners. Tegen ondermijnende criminaliteit wordt stevig opgetreden en worden barrières opgeworpen waaronder het toepassen van de Bibob. Er wordt een norm gesteld door handhavend op te treden. In preventieve zin door het regelmatig en structureel controleren van kwetsbare branches maar ook bij speciale integrale acties naar aanleiding van signalen en onderzoek.

Omvang criminaliteit in verhouding tot centrumstad van 100.000+

Er zijn in Arnhem nog ruim elfduizend slachtoffers van een misdrijf per jaar. De inzet is gericht op het verder terugdringen van het aantal delicten per 1000 inwoners, door middel van voorlichting en door het in gezamenlijkheid met politie en OM prioriteit te geven aan het oplossen en vervolgen. Daarbij is vooral aandacht voor het voorkomen en oplossen van de High Impact Crime delicten (inbraak, overval). Cameratoezicht, waaronder de inzet van mobiel/tijdelijk cameratoezicht, wordt ingezet als onderdeel van de aanpak om de openbare orde te handhaven en incidenten en delicten te voorkomen of tijdig hierop te acteren.

Misdaad mag niet lonen

Witwassen, drugshandel in welke vorm dan ook, illegaal gokken, mensenhandel en illegale prostitutie zijn vormen van criminaliteit die direct of indirect de openbare orde aantasten en de samenleving ontwrichten.
Met het intrekken van vergunningen en sluiting van (horeca)panden wordt onder andere een norm gesteld om te voorkomen dat criminelen voet aan de grond krijgen in Arnhem. Bij de horeca- en exploitatievergunningen worden ondernemers gescreend. Het ruimer toepassen van de mogelijkheden die de wet Bibob biedt, werpt een extra barrière op voor criminelen. De aandacht voor ondermijning wordt vanuit de praktijk doorontwikkeld en doorgezet. Het recentelijk uitgebrachte rapport van de Rekenkamer over de lokale aanpak onderschrijft deze noodzaak. De Rekenkamer stelt dat Arnhem voor wat betreft de omvang van ondermijning niet onderdoet aan de G4-steden. Als oorzaak wordt gesteld dat de gemeente de afgelopen jaren zowel bestuurlijk als organisatorisch weinig heeft geïnvesteerd in de aanpak van ondermijning. Het rapport benadrukt het belang van een gecoördineerde en integrale meerjarenaanpak. Arnhem heeft de laatste jaren een goede beweging gemaakt, die in de aankomende jaren sneller en structureler wordt opgezet. Dit wordt mogelijk gemaakt door de investering die het college en de Raad gaan doen op dit onderwerp:

- Er wordt een data-analist aangesteld om slimmer gebruik te maken van beschikbare informatie, te kunnen selecteren en prioriteren.
- Er wordt structureel budget beschikbaar gesteld om mensenhandel in Arnhem te voorkomen, aan te pakken en slachtoffers te helpen (zorg en opvang). Er wordt een uitvoeringsplan Mensenhandel opgesteld en er wordt gekeken naar het lokale prostitutie (handhavings)beleid. Daarbij wordt gekeken naar de aanstaande Wet regulering sekswerk die dit jaar aan de kamer is aangeboden en mede dient ter bestrijding van mensenhandel.
- Er komt, ook ter uitvoering van de motie vanuit de raad, een meerjarenplan van aanpak op ondermijning. Het plan omvat ambitie, duidelijke doelstellingen, stelt prioriteiten en geeft een uitwerking van de noodzakelijke extra capaciteit en middelen op dit onderwerp.
- Er wordt geïnvesteerd in de informatiepositie van de gemeente Arnhem door middel van een meldpunt ondermijning, informatietools om sneller te kunnen screenen en informatie te verbinden, radar modules om ontwikkelingen te volgen en meer inzicht te krijgen in potentiële risicovolle criminele fenomenen. Bij dit laatste wordt ook gebruik gemaakt van de inzichten van het landelijke platform 'Zicht op Ondermijning'.

Onder de regie van de gemeente worden de inspanningen en controles van het Interventieteam Ondermijning Arnhem samen met justitie, politie, handhaving en andere relevante partners voortgezet in de strijd tegen ondermijnende activiteiten. Jeugdcriminaliteit krijgt de aandacht met het project 'ondermijnende drugscriminaliteit onder jeugdigen' (BOTOC). Met de aanpak wordt voorkomen dat jongeren vroegtijdig in de criminaliteit belanden. Het experiment gesloten coffeeshopketen, waaraan Arnhem deelneemt, bevindt zich in de opstartfase en zal in 2021 tot uitvoering komen.

Online criminaliteit voorkomen

In toenemende mate verschuift de criminaliteit naar de digitale wereld. Hacken, phishing, afpersing en identiteitsfraude zijn enkele verschijningsvormen. Sexting en grooming zijn vormen die kunnen leiden tot seksuele uitbuiting. Om inwoners en bedrijven te wapenen, worden zij bewust gemaakt van de risico's en geïnformeerd over de mogelijkheden om te voorkomen dat ze slachtoffer worden. Jongeren worden geïnformeerd om hen te beschermen tegenover daders van online seksueel misbruik, sextortion (afpersing met naaktbeelden), en grooming (digitaal kinderlokken). Op verzoek van de raad wordt hiertoe in het najaar een onderzoek uitgevoerd (uitvoering Motie 21M105) om precies te duiden wat er hierin gedaan kan worden en wat dit voor een investering vraagt voor de langere termijn.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Misdrijven per 10.000 inwoners	731	674	731	690	
Eenheid: Aantal per 10.000 inwoners					
Bron: waarstaatjegemeente					
Aantal overvallen	0,45	0,95	0,88	0,68	
Eenheid: overvallen per 10.000 inwoners					
Bron: waarstaatjegemeente					
Aantal straatroof	1,7	1,8	3,0	2,5	
Eenheid: straatroof per 10.000 inwoners					
Bron: waarstaatjegemeente					
Drugsdelicten	10,9	10,8	15,4	14,3	
Eenheid: aantal drugsdelicten per 10.000 inwoners					
Bron: Waarstaatjegemeente					

Politieregistraties overlast jeugd	41,8	31,1	42,8	100,6
Eenheid: politieregistraties overlast jeugd per 10.000 inwoners				
Bron: Waarstaatjegemeente				
Verwijzigingen Halt	12	11	10	13
Eenheid: Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar				
Bron: Waarstaatjegemeente (verplichte BBV-indicator)				
Politieregistraties overlast door verwarde personen	74,9	89,4	102,2	111,9
Eenheid: Per 10.000 inwoners				
Bron: Waarstaatjegemeente				

Crisisbeheersing op orde

In het belang van onze inwoners is er aandacht voor het voorkomen van rampen en calamiteiten. Bij activiteiten en stedelijke ontwikkelingen is veiligheid onderdeel van de planvorming en uitvoering. Mocht er ondanks de voorzorgsmaatregelen toch een calamiteit zijn, dan staat er een crisisorganisatie paraat om de risico's en schade voor mens en natuur zo veel mogelijk te beperken. Vanzelfsprekend heeft de coronacrisis een grote impact op de totale crisisorganisatie.

Beschermd tegen calamiteiten en rampen

In samenwerkingsverband van de Veiligheidsregio Gelderland Midden worden maatregelen getroffen om calamiteiten en rampen te voorkomen en zo nodig snel en juist te handelen. De basis voor een effectieve en efficiënte uitvoering zijn het Beleidsplan Brandweer 2020-2023 en het Beleidsplan Veiligheidsregio Gelderland Midden 2020-2023. Lokaal zijn de risicolocaties in beeld en deze worden opgenomen in de nieuw op te stellen Omgevingsplannen. De inzet voor bevolkingszorg (opvang, registratie, nazorg) bij calamiteiten door de gemeente is geborgd. Door de brandweer wordt ingezet op brandveiligheid door aandacht te vragen voor preventieve woningaanpassingen. Er blijft aandacht voor het op een juiste manier ruimen van aangetroffen niet-ontplofte explosieven. Vanaf 2022 krijgt de VGGM het toezicht op de BEVI (Besluit externe veiligheid inrichtingen) instellingen overgedragen van de omgevingsdiensten (ODRA). Ook is de wetgever voornemens om in het Besluit Bouwen en Leefomgeving rekening te houden met "Wonen met zorg" onder andere door advisering en toezicht vanuit de brandweerorganisatie. Dit wordt verder uitgewerkt op de landelijke tafels.

Veiligheid voor de wijk en als persoon

Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. Het gevoel van veiligheid per wijk loopt uiteen van matig tot zeer goed. De inzet is gericht op wijken die achterblijven bij het gemiddelde Arnhemse niveau. Ook persoonlijk moet men zich veilig voelen om deel te nemen aan de Arnhemse samenleving. Daarom wordt ingezet op het tegengaan van discriminatie en geweld in afhankelijkheidsrelaties en wordt er aandacht geschonken aan personen met verward gedrag met een veiligheidsrisico voor zichzelf of de omgeving. Jeugdcriminaliteit kan jonge levens in hun ontwikkeling remmen en verdient tijdig ingrijpen. Met het project BOTOC (Breed offensief tegen ondermijnende criminaliteit) gaan we drie jaar een aanpak vorm geven die in die wijken invulling krijgt die hiervan het meeste hinder ervaren. We richten ons daarbij op het vroegtijdig ingrijpen om te voorkomen dat jongeren afglijden in de criminaliteit.

Steun bij aanpak woonoverlast

Woonoverlast geeft een onveilig gevoel en belemmert een prettig woonklimaat. Het bestrijden van woonoverlast vindt plaats door de inzet van het wijkgerichte Overlast- en Zorgoverleg, integrale handhaving op overlastgevende panden en door gebruik te maken van de Wet aanpak woonoverlast (gedragsaanwijzing). Er wordt projectmatig en integraal ingezet op het aanpakken van 'wijkkoningen en windhappers' om de leefbaarheid in een buurt te verbeteren en een heldere norm te stellen.

Veiligheid als basis voor persoonlijke ontwikkeling

Discriminatie, polarisatie en radicalisering dragen bij aan vijandigheid, bedreiging en geweld en maken dat mensen zich niet welkom voelen in onze samenleving. Met het meldpunt Discriminatie en Pesten en het vergroten van de aangiftebereidheid en een professionele afhandeling bij politie en het Openbaar Ministerie (OM) worden slachtoffers gehoord en gesteund. We bestrijden seksuele intimidatie en bieden steun aan slachtoffers. Hiervoor is een uitvoeringsplan opgesteld. We blijven inzetten op tegengaan van radicalisering met preventieve maatregelen. Hiervoor wordt een uitvoeringsplan 2022 opgesteld. Slachtoffers van geweld in een afhankelijkheidsrelatie kunnen op steun rekenen door zorg, opvang en het toepassen van het 'tijdelijk huisverbod'. In het Veiligheidshuis wordt met ketenpartners in zorg en justitie in een persoonsgerichte aanpak toegewerkt naar een duurzame oplossing voor onder meer risicojeugd met crimineel gedrag en plegers van High Impact Crime delicten. Criminele jeugdgroepen worden geprioriteerd in de lokale driehoek voor een aanpak op maat. Voor de aanpak van personen met verward gedrag wordt ingezet op een sluitende aanpak van zorg en veiligheid. Vanaf 2020 wordt gebruik gemaakt van de mogelijkheden van de nieuwe Wvggz (Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg).

Iedere wijk heeft evenveel recht op veiligheid

De wijkaanpak is een concrete uitwerking in de oproep om een beschavingsoffensief door te laten zien wat we met elkaar normaal gedrag vinden, juist ook door zichtbaar het niet-normale gedrag aan te pakken. De uitkomsten van de gepubliceerde Veiligheidsmonitor 2019 (april 2020) heeft de urgentie voor de wijkaanpak bekrachtigd. De wijkbezoeken van de burgemeester in het kader van de wijkveiligheid hebben een inventarisatie opgeleverd van een veelheid aan veiligheidsonderwerpen. Deze worden omgezet in activiteiten en initiatieven om de veiligheid en het veiligheidsgevoel van bewoners te verbeteren. Het veiligheidsgevoel van de bewoners wordt door meer dan criminaliteit en misdaad bepaald. Ook verloedering van de openbare ruimte en aanwezige sociale problematiek is hierop van invloed. In nauwe samenwerking met de teams Leefomgeving wordt met relevante partners en met de bewoners de problematiek aangepakt en gaan we periodiek in gesprek om te bezien of we ook daadwerkelijk de gewenste voortgang boeken en welke bijstelling of extra aandacht nodig is. Dit heeft al geresulteerd in projecten in diverse wijken. Onder aansturing van Veiligheid en teams Leefomgeving is er een wijkveiligheidsoverleg per gebied om de problematiek te bespreken en om te zetten in actie. De druk en roep vanuit de wijken voor handhaving om normerend op te treden blijft onverminderd aanwezig. De aandacht voor de veiligheid in de wijken roept verwachtingen op en meer vragen vanuit de (wijk)bewoners. Beperkte capaciteit vraagt om scherpe prioritering en optimale samenwerking met relevante partners om verschil te kunnen maken in het leefbaarheid- en veiligheidsniveau in de wijken. Op detailniveau kennen wij de overlastplekken en de overlastgezinnen en die gaan we op een treffende wijze van een aanpak voorzien. Er wordt een Radar wijkveiligheid en leefbaarheid ontwikkeld. Op basis van verzamelde real-time informatie wordt zicht gekregen op de actuele veiligheids- en leefbaarheidsvraagstukken in de wijk.
De overlastproblematiek in de wijken is groot en het aantal meldingen daarover (van jeugdoverlast, overlast verwarde personen tot aan drugsoverlast) neemt enkel toe. Om die reden is er vanuit de raad bij de behandeling van de Perspectiefnota 2022-2025 ook de motie aangenomen om een breed actieplan voor het tegengaan van overlast vorm te geven. Met als opgave om deze problematiek stedelijk te coördineren en daarbij ook onder regie van de burgemeester dit goed te organiseren zodat er snel en vroegtijdig kan worden ingegrepen.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
% Onveiligheidsgevoel algemeen	36		37		
Bron: waarstaatjegemeente					
% Onveiligheidsgevoel in de buurt	28		29		
Bron: waarstaatjegemeente					
Tijdelijk huisverbod	17	28	27	28	
Eenheid: Aantal huisverboden op jaarbasis					
Bron: Gemeente Arnhem					

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Diefstal uit woning	34,6	25,3	28,4	21,8	
Eenheid: Aantal winkeldiefstallen per 10.000 inwoners					
Bron: CBS					
Winkeldiefstal	45,2	47,3	56,5	47,7	
Eenheid: Aantal winkeldiefstallen per 10.000 inwoners					
Bron: CBS					
Geweldsmisdrijven	8,0	8,2	7,6	7,0	
Eenheid: Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling).					
Bron:CBS					
Vernieling	9,2	8,3	10,0	10,8	
Eenheid: Aantal vernielingen en beschadigingen per 1.000 inwoners					
Bron:CBS					
Jongeren met een delict voor de rechter	0,8%	0,8%	0,7%	0,6%	
Eenheid: Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.					
Bron: CBS					

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem: een veilige stad!	**19.380**	**2.494**	**71**	**343**
Criminaliteit maakt geen kans	845	52	0	300
Crisisbeheersing op orde	13.664	1.256	71	43
Veiligheid voor de wijk en als persoon	4.871	1.186	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**19.380**	**2.494**	**71**	**343**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	16.727	16.477	20.265	19.380	18.871	18.870	18.854
Baten	2.168	1.694	4.747	2.494	1.994	1.994	1.994
Saldo lasten en baten	***-14.559***	***-14.783***	***-15.518***	***-16.886***	***-16.886***	***-16.875***	***-16.860***
Toevoegingen aan reserves	432	72	71	71	71	71	71
Onttrekkingen aan reserves	1.055	350	706	343	343	349	342
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***623***	***278***	***635***	***272***	***272***	***279***	***272***
Gerealiseerd resultaat	**-13.936**	**-14.505**	**-14.883**	**-16.613**	**-16.605**	**-16.597**	**-16.588**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 19,4 miljoen. Dit is grotendeels als volgt opgebouwd:

- uitgaven voor VGGM brandbestrijding: € 13,6 miljoen;
- uitgaven voor handhaving: € 0,8 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor openbare veiligheid, cameratoezicht en veiligheidshuis: € 3,6 miljoen;
- uitgaven voor aanpak mensenhandel: € 0,2 miljoen;
- uitgaven voor drugsondermijning Botoc: € 1 miljoen;
- uitgaven voor vergunningverlening: € 0,2 miljoen.

De totale lasten dalen ten opzichte van 2021 met € 0,9 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door de

- De uitgaven voor openbare veiligheid stijgen met € 0,3 miljoen. Dit komt voort uit de perspectiefnota 2022. Deze stijging betreft een verhoging van het loonkostenbudget met €320.000 welke onder meer wordt veroorzaakt door de aanstelling van 1 fte strategisch adviseur programma veiligheid. Aanpak mensenhandel: € 0,2 miljoen. Dit bedrag is afkomstig uit de perspectief nota 2022; structurele toekenning voor aanpak van mensenhandel en uitbuiting in de volle breedte.
- De uitgaven voor aanpak radicalisering dalen met € 1,0 miljoen, omdat in 2022 minder Rijksmiddelen zijn ontvangen. De regeling vanuit het Rijk liep tot 2021
- De uitgaven voor Botoc / drugsondermijning dalen met € 0,2 miljoen, omdat in 2022 eveneens minder Rijksmiddelen zijn ontvangen

Baten
Totaal is voor 2022 € 2,5 miljoen aan baten begroot. Dit is opgebouwd uit:

- Verhuur brandweerkazerne: € 1,3 miljoen;
- Opbrengst leges en vergunningen: € 0,4 miljoen.
- Ontvangen rijkssubsidie drugsondermijning wijken: € 0,5 miljoen
- Verwachte opbrengst deelnemende gemeentes Veiligheidshuis € 0,3 miljoen

De totale baten zijn ten opzichte van 2021 met € 0,8 miljoen gestegen. Dit wordt met name verklaard door ontvangen rijksmiddelen voor drugsondermijning.

Toevoegingen aan reserves
In 2022 wordt voor totaal € 71.000 toegevoegd aan de reserves voor de dekking van onderhoudskosten aan het vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves
In 2022 wordt voor € 0,4 miljoen onttrokken aan de bestemmingsreserves.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Politie;
- Brandweer;
- Openbaar Ministerie;
- Veiligheidshuis regio Arnhem;
- Veilig Thuis.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend uit het programma Veiligheid. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

VGGM continuering paraatheid
Radicalisering
Toezichthoudende taak VGGM
Herziening van de verdeelsleutels van de gemeentelijke bijdragen aan VGGM
Evenementen

Corona risico's

Inzet op handhaving noodverordening en voor jeugd- en jongerenwerk / straatwerk

Beleidskaders

- Kadernota veiligheid 2018-2022;
- Meerjarenbeleidsplan politie 2019-2022;
- Uitvoeringsplan aanpak radicalisering Arnhem 2019;
- Een evaluatie van de Arnhemse radicaliseringsaanpak;
- APV wijziging bevoegdheid inzet mobiel cameratoezicht;
- Experiment gesloten coffeeshopketen;
- Regionaal beleidsplan Rampenbestrijding en Crisisbeheersing 2020-2023.

Bereikbaarheid

Een van de voorwaarden van een leefbare en gezonde stad is dat die bereikbaar is. Voor inwoners én voor bezoekers. Of het nu met de auto, met het openbaar vervoer, met de fiets of te voet is. Het busvervoer is op orde: schoon, frequent, comfortabel en inclusief. Daar blijven we naar streven en dat is ook onze inzet bij de nieuwe concessie voor het openbaar vervoer in deze regio. We onderzoeken de parkeervoorzieningen voor nu en in de toekomst en hoe we met slimme verkeerslichten de doorstroming op de ring kunnen verbeteren. Schone, elektrische auto's faciliteren we door meer laadpunten in de stad te realiseren, mogelijk gekoppeld aan tijdelijke opslag van energie.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Comfortabele, toegankelijke, veilige, logische, schone en duurzame mobiliteit voor Arnhemmers

Mobiliteit heeft betrekking op toegankelijke, economische en duurzame mobiliteit. Mobiliteit moet voor alle doelgroepen toegankelijk en bereikbaar zijn. We streven immers naar een inclusieve, sociale, gewilde en leefbare stad. Mobiliteit moet daarnaast de economische hotspots/kerngebieden in de stad en de regio met elkaar verbinden. Mobiliteit dient daarbij zoveel mogelijk slim en schoon vorm te worden gegeven om de stad leefbaar en duurzaam te houden.

Vergroten van het aandeel fiets en (H)OV om de stad bereikbaar en leefbaar te houden

We willen meer mensen (hoogwaardig) openbaar vervoer of de fiets laten nemen door dit alternatief aantrekkelijker te maken. Het vervoersysteem is er voor iedereen en reistijden zijn betrouwbaar en concurrerend met de reistijden met de auto. Door meer mensen met de fiets en het openbaar vervoer te laten reizen wordt de leefbaarheid in de stad beter maar blijft de stad ook bereikbaar voor mensen die wel met de auto moeten of willen komen.

Uitvoeren van concrete fiets- en hoogwaardig openbaar vervoer projecten

Voor 2022 staan de volgende fietsprojecten op de planning:

- Snelfietsroute Arnhem - Wageningen;
- Snelfietsroute Arnhem Noord - Alteveer;
- Verbeterplan RijnWaalpad;
- Verbeterplan fietsparkeren Arnhem Centraal;
- Fietsparkeerplan binnenstad.

En de volgende hoogwaardig OV projecten:

- Westervoortsedijk;
- Westervoortsedijk - Lelyweg;
- Westervoortsedijk - Eusebiusbuitensingel;
- Velperweg.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aandeel fiets in modal spit	21%	26%	21%	25%	
Eenheid: Percentage t.o.v. totale mobiliteit voor ritten van alle Arnhemmers					
Bron: Odin (Onderweg in Nederland, CBS)					
Waardering bereikbaarheid binnenstad fiets		8,4			
Eenheid: Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					
Aandeel openbaar vervoer in modal split	10%	9%	7%	5%	
Eenheid: Percentage t.o.v. totale mobiliteit voor ritten van alle Arnhemmers					
Bron: Odin (Ondwerweg in Nederland, CBS)					
Waardering bereikbaarheid binnenstad OV		8,2			
Eenheid: Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					

Ontwikkelen van een netwerk van overstaplocaties om een alternatieve, duurzame mogelijkheid te bieden om de stad te bereiken

Een goede aansluiting van de verschillende vormen van mobiliteit (auto, trein, bus en (deel)fiets) op elkaar wordt steeds belangrijker. Hubs spelen bij deze overgang een belangrijke rol. Een (mobiliteits)hub kan het beste worden gedefinieerd als een fysieke plek waar verschillende vormen van vervoer en vervoersaanbod samenkomen. We hebben een visie op de Arnhemse hubs opgesteld. We hebben inzichtelijk welke maatregelen nodig zijn om een goed netwerk te krijgen voor reigers om eenvoudig naar en door de stad te kunnen reizen met verschillende modaliteiten.

Uitvoeren van de visie Arnhemse hubs

In 2022 willen we de Arnhems visie op hubs hebben vastgesteld en vervolgens de volgende zaken gaan uitvoeren. We willen enkele locaties gaan uitwerken. Uitwerking bestaat uit een inrichtingsplan (schetsontwerp), een kostenraming op SSK-niveau (Standaardsystematiek voor Kostenramingen) en een planning van de uitvoering en procedures. De locaties zullen volgen uit de visie, maar daarnaast zijn er al enkele locaties in beeld:

- Rozet (is al grotendeels uitgewerkt);
- Kronenburg (is al grotendeels uitgewerkt);
- GelreDome;
- IPKW;
- Station Velperpoort;
- Arnhem Waterberg.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal mobiliteitshubs in voorbereiding	0	0	0	2	2
Eenheid: aantal hubs in initiatieffase of verdere voorbereiding					
Bron: gemeente Arnhem					
Aantal gerealiseerde mobiliteitshubs	0	0	0	0	0
Eenheid: aantal hubs gerealiseerd					
Bron: gemeente Arnhem					
Aantal gebruikers mobiliteitshubs	0	0	0	0	0
Eenheid: Aantal gebruikers per jaar					
Bron: gemeente Arnhem					

Arnhem is optimaal aangesloten op een robuust (inter)nationaal spoornetwerk

We willen meer mensen het openbaar vervoer laten nemen voor (inter)nationale reizen door dit alternatief aantrekkelijker te maken. Dit willen we realiseren door in te zetten op de volgende doelen:

- de ICE naar Berlijn rijdt via Arnhem;
- er een robuuste oplossing voor de spoorinfrastructuur aan de oostzijde van Arnhem is;
- de capaciteit van de spoorcorridor Randstad- Arnhem- Rhein/ Ruhr wordt uitgebreid.

Lobbyen met betrekking tot het spoordossier

We blijven onze lobby bij het ministerie van Infrastructuur & Waterstaat (I&W) continueren en proberen dit op te pakken met andere belangrijke partners langs de A12-corridor (Vervoerregio Amsterdam, G4, provincies Gelderland en Utrecht, NS en NS Internationaal, Foodvalley, The Economic Board). Bij deze lobby richting het ministerie richten wij ons op:

- Het geven van rijksprioriteit aan een integrale gebiedsontwikkeling A12-corridor Utrecht-Arnhem-Duitse grens.
- Het verbeteren van de huidige ICE naar Frankfurt en op een nieuwe ICE-verbinding (Berlijnlijn) via Arnhem (ook als duurzaam alternatief voor het vliegverkeer).
- Het realiseren van een oplossing voor de spoorknoop Oost in combinatie met de ontwikkeling van de verstedelijkingslocatie Arnhem Oost.
- Een Noordtak Betuweroute die niet via Arnhem loopt in verband met de aantasting van de leefbaarheid in Arnhem (en omliggende kernen) en het belemmeren van de woningbouwlocatie Arnhem Oost.
- Mogelijke bijdragen aan de A12 vanuit het Groeifonds (of EU fondsen).

Arnhem heeft een goede autobereikbaarheid met minder doorgaand verkeer over de centrumring

Het is belangrijk dat het verkeer dat in Arnhem moet zijn, goed kan doorstromen en dat we van het verkeer dat hier niet moet zijn zo weinig mogelijk last hebben. Om dit te bereiken willen we de knelpunten voor de auto oppakken en geen autoverkeer meer in de stad dat de herkomst en bestemming buiten Arnhem heeft liggen.

Uitvoeren automaatregelenpakket

In 2022 gaan we de plannen uitvoeren die we hebben opgesteld in samenspraak met de provincie en Rijkswaterstaat om gericht onnodig autoverkeer uit Arnhem te weren. Concreet houdt dit het volgende in:

- Opstellen van een toolbox om met behulp van dynamisch verkeersmanagement het doorgaand verkeer door Arnhem te verminderen.
- Realiseren eerste maatregelen uit deze toolbox.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Bereikbaarheid van de binnenstad per auto		6,3			
Eenheid: Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad per auto op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					

Het parkeerbeleid van de gemeente draagt bij aan een duurzame verstedelijkingsopgave en borgt tegelijkertijd het economische vestigings- en winkelklimaat

De inzet is dat het parkeerbeleid van de gemeente naast de verkeerskundige belangen in samenhang met de overige grote ambities van de stad worden beschouwd.

Opstellen en uitwerken parkeervisie

Momenteel wordt gewerkt aan de parkeervisie. We willen deze parkeervisie uitwerken in concreet parkeerbeleid, waarbij de (hoogte van de) parkeernormen en het parkeerregime in de wijken prioriteit hebben. We nemen hierbij in ogenschouw wat de functie en het nut van een extra Singelgarage kan zijn.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Kwaliteit van de parkeergarages	7,1	7,1			
Eenheid: Gemiddelde kwaliteit van de parkeergarages op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					
Autoparkeermogelijkheden nabij de binnenstad	6,5	6,5			
Eenheid: Gemiddelde autoparkeermogelijkheden nabij binnenstad op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					

Verbeteren verkeersveiligheid

Het verkeersveiligheidsgevoel op de weg en in het openbaar vervoer moet omhoog. We gaan voor 'nul' verkeersslachtoffers, onder andere door het aanpakken van plekken waar veel ongelukken gebeuren.

Uitvoeren projecten verkeersveiligheid

We bekijken wederom de top-10 meest verkeersonveilige punten op het Arnhemse wegennet. Deze locaties worden geanalyseerd en er worden verbetervoorstellen gedaan om de locaties veiliger te maken. Indien technisch en financieel haalbaar worden deze locaties aangepast. Er wordt hierbij zowel naar de objectief verkeersonveilige locaties als de subjectief verkeersonveilige locaties gekeken. Daarnaast gaan we de schoolomgeving veiliger maken en leveren we een bijdrage aan de verkeerseducatie.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal verkeersongevallen	1.181	1.203	1.137	957	
Eenheid: Aantal verkeersongevallen in de gemeente Arnhem					
Bron: BLIQ rapportage					
Aantal aangepakte knelpunten		1	2	1	4
Eenheid: aantal knelpunten uit de top verkeersonveilige locaties dat wordt aangepast					
Bron: gemeente Arnhem					

Beter en schoner taxivervoer

De taxiverordening wordt geïmplementeerd. We gaan aan de slag met de verduurzaming van de taxibranche. We gaan samen met de taxibranche, Stichting Kwaliteitstaxi Arnhem (SKTA) en hun chauffeurs stappen zetten richting de inzet van zero emissie voertuigen.

Maatregelen uitvoeren uit taxiverordening

In 2022 willen we, nadat we de coronacrisis achter ons hebben gelaten en er bij de taxibranche weer draagvlak is voor de implementatie van de taxiverordening, overgaan tot de implementatie van de taxiverordening en de daarbij behorende maatregelen uitvoeren.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal kwaliteitstaxi's met keurmerk	0	0	0	0	0
Eenheid: Aantal taxi's					
Bron: aantal vergunningen					

De infrastructuur is op orde

Goed onderhoud van de infrastructuur is een belangrijke voorwaarde voor goede bereikbaarheid. In de paragraaf kapitaalgoederen wordt nader ingegaan op het onderhoud aan wegen, openbare verlichting, verkeersregelinstallaties en kunstwerken. Bij de planning van het beheer en onderhoud zoeken we zo veel mogelijk afstemming met de bovengenoemde bereikbaarheidsambities maar houden we ook rekening met doelstellingen op het gebied van duurzaamheid en klimaatadaptatie. Ook de in de wijkvisies opgenomen wensen geven sturing aan de beheeropgave.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem is beter bereikbaar	**4.458**	**0**	**600**	**2.290**
Vergroten van het aandeel fiets en (H)OV	4.458	0	600	2.290
Ontwikkelen van een netwerk overstaplocaties				
Arnhem is optimaal aangesloten op een robuust (inter)nationaal spoornetwerk				
Arnhem heeft een goede autobereikbaarheid met minder doorgaand verkeer over de centrumring				
Het parkeerbeleid van de gemeente draagt bij aan een duurzame verstedelijkingsopgave en borgt tegelijkertijd het economische vestigings- en winkelklimaat				
Verbeteren verkeersveiligheid				
Beter en schoner taxivervoer				
Infrastructuur is op orde	**18.454**	**7.663**	**6.237**	**5.816**
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**22.911**	**7.663**	**6.837**	**8.106**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	21.575	21.873	22.051	22.911	22.827	22.867	22.889
Baten	5.316	7.683	7.714	7.663	7.613	7.564	7.515
Saldo lasten en baten	***-16.259***	***-14.190***	***-14.338***	***-15.248***	***-15.248***	***-15.304***	***-15.374***
Toevoegingen aan reserves	7.785	6.950	7.183	6.837	6.767	6.763	6.735
Onttrekkingen aan reserves	7.856	7.911	8.720	8.106	7.184	6.802	6.546
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***71***	***961***	***1.537***	***1.269***	***1.269***	***40***	***-189***
Gerealiseerd resultaat	**-16.188**	**-13.229**	**-12.801**	**-13.979**	**-14.795**	**-15.264**	**-15.563**

Toelichting

Lasten

- De begrote lasten bedragen in 2022 € 22,9 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:
- Beheer wegen: € 11,5 miljoen;
- Parkeren: € 7,0 miljoen;
- Mobiliteit en openbaar vervoer: € 4,4 miljoen.

De totale lasten van programma S02 Bereikbaarheid zijn in 2022 € 0,9 miljoen hoger dan in 2021:

- € + 0,7 miljoen Ontwikkeling kapitaallasten;
- € + 0,5 miljoen Mobiliteit en openbaar Vervoer: ontwikkeling Gele Rijdersplein;
- € + 0,2 miljoen bijdrage Regionaal mobiliteitsfonds (GR Groene Metropoolregio);
- € - 0,8 miljoen lagere kosten onderhoud garages;
- € + 0,3 miljoen Overigen.

Baten

De baten in 2022 zijn in totaal begroot op € 7,7 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:

- Parkeren: € 6,3 miljoen;
- Beheer wegen: € 1,3 miljoen.

Toevoegingen aan reserves

De totale toevoeging aan de reserves in 2022 is begroot op € 6,8 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- BR Bereikbaarheid € 6,0 miljoen;
- BR Onderhoud parkeergarages € 0,6 miljoen;
- BR Onderhoud vastgoed € 0,2 miljoen.

Onttrekkingen aan reserves

De totale onttrekking aan de reserves in 2022 is begroot op € 8,1 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- BR Bereikbaarheid € 6,3 miljoen;
- BR Buitengewoon beter € 0,9 miljoen;
- BR Onderhoud parkeergarages € 0,5 miljoen;
- BR Onderhoud Vastgoed € 0,3 miljoen;
- Overig € 0,1 miljoen.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Provincie Gelderland;
- Rijkswaterstaat;
- Regio Arnhem-Nijmegen;
- Wijkplatforms en wijkteams;
- Gecontracteerde partijen.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Bereikbaarheid. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Aflopen OV-concessie RijnWaal eind 2022
Trolleyinfrastructuur
Diverse duikers dienen de komende jaren geïnspecteerd te worden op hun staat van onderhoud
Risico op kapitaalvernietiging Groot Onderhoud wegen
Nadeelcompensatie bij infrastructurele maatregelen

Beleidskaders

- Accentnota Fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024 (januari 2020);
- Toekomstbeeld stedelijk OV Arnhem en Nijmegen;
- Accentnota fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024;
- De Arnhemse Binnenstad 2015;
- Visie "Ruimte voor beleving in de Arnhemse binnenstad";
- Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV)-Actieplan.

Economie

Arnhem is een stad met energie! Een stad met innovatieve en creatieve ondernemers, een krachtig MKB, toekomstig talent dat opgeleid wordt en ondernemende inwoners. Daarbij is Arnhem een stad met een goed woon-werkklimaat door haar groene landschappelijke ligging, aantrekkelijke binnenstad en korte verbindingen met de regio en de rest van het land. Dit draagt bij aan een sterk economisch klimaat. Een klimaat dat we verder willen uitbouwen en versterken.

Dit is nog urgenter geworden doordat we sinds het voorjaar van 2020 als gevolg van Covid-19 van het ene moment op het andere moment in een economische crisis zitten. Veel Arnhemse bedrijven hebben het zwaar en de banen van Arnhemmers staan onder druk. De crisis brengt enorme economische uitdagingen met zich mee. De eerste schok hebben we opgevangen door ondernemers op weg te helpen met onze dienstverlening zoals Van Bedrijven Weten en het 1,5 meter loket. Inmiddels kijken we ook verder en werken we aan het herstel en versterken van de economie. We willen dit doen vanuit een stevige koers met een duidelijke focus.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Vol energie zetten wij in op een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat om maximale werkgelegenheid in Arnhem en de regio te creëren, waarbij iedereen zijn talenten benut

We willen Arnhem op de kaart zetten als aantrekkelijke stad voor inwoners, studenten en bezoekers. Waar bedrijven zich uitgenodigd voelen, kansen zien en investeren. En waar partners samen meerwaarde creëren, passend bij de ambities van Arnhem. We zetten in op verschillende soorten werkgelegenheid en op bedrijven met een duurzaam en innovatief karakter. Dynamische werklocaties en -clusters nodigen nieuwe bedrijven uit om zich in Arnhem te vestigen, met nieuwe werkgelegenheid tot gevolg. Arnhem als Hotspot Energy versterken is een belangrijke kans en uitdaging, zeker met de komst van een universiteit. Met de Bruisende Binnenstad, het vele groen in de stad, de verbinding met de Veluwe en de regio, de historie (herinneringstoerisme), het kunst- en culturele aanbod en de vele evenementen hebben we een aantrekkelijk toeristisch en recreatief aanbod. We zetten in op de versterking van de samenwerking van bedrijven en kennisinstellingen rondom human capital, zodat we samen met hen kunnen anticiperen op wat de maatschappij 'straks' nodig heeft.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal banen	958,6	968,5	975,7	967,1	
Eenheid: Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.					
Bron: PWE (BBV-indicator)					
Aantal vestigingen	135,8	142,3	147,0	156,5	
Eenheid: Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar					
Bron: PWE (BBV-indicator)					

Krachtiger ondernemersklimaat

In de ontwikkeling van Arnhem als groene, levendige, ondernemende en inclusieve stad is ondernemerschap een belangrijke schakel. Ondernemers creëren werkgelegenheid, doen investeringen, hebben lef en initiëren innovatie en creativiteit in de stad. In dit onderdeel van het programma Vitale econome werken we daarom aan (het subdoel van) een krachtiger ondernemersklimaat. We ondersteunen ondernemers optimaal bij hun bedrijfsvraagstukken en heten nieuwe vestigers welkom in Arnhem en helpen ze op weg. Oftewel, we versterken het ondernemersklimaat, zodat bedrijven beter kunnen ondernemen en worden ondersteund in hun ontwikkeling en daarbij behorende vraagstukken. Dit draagt bij aan het vergroten van de concurrentiekracht van de Arnhemse economie en aan de werkgelegenheid voor onze stad en regio.

Professionalisering dienstverlening aan ondernemers en optimale informatievoorziening

De ondernemersdienstverlening van de gemeente werkt integraal en vanuit één-loket gedachte, waarbij de ondernemer ervaart dat vraagstukken efficiënt worden opgepakt en de informatievoorziening van de gemeente aansluit op de behoeftes. De pilotperiode Van Bedrijven Weten (VBW) in coronatijd heeft aangetoond dat het belangrijk is om als organisatie wendbaar te zijn en in te kunnen spelen op datgene wat de ondernemer vraagt en nodig heeft voor de economische ontwikkeling. Daarbij is het van belang om het contact tussen de overheid en de ondernemer nog sterker en directer te maken (één aanspreekpunt) en onderlinge samenwerkingen te faciliteren. De tijdens de pilot geëxperimenteerde werkwijze VBW wordt structureel ingebed in de gemeentelijke organisatie. Dit betekent onder andere dat de Ondernemersdesk verder geoptimaliseerd wordt in samenwerking met de Klantenservice, dat het Multi Disciplinaire Team (met gemeentebrede vertegenwoordiging) complexe vraagstukken van ondernemers oppakt en dat de bestaande informatievoorziening naar ondernemers verder wordt uitgebouwd. Ondernemersdienstverlening is er voor álle ondernemers, zo ook voor mensen aan de

onderkant van de arbeidsmarkt, hierin wordt actief samengewerkt met de programma's Doorbraak naar Werk en Werk & Inkomen.

Ondersteunen en stimuleren van (nieuw) ondernemerschap bij starters en mkb'ers

We werken samen met het georganiseerd bedrijfsleven aan een krachtig ondernemersklimaat waarin bedrijven en starters gefaciliteerd worden in hun ontwikkeling. MKB'ers en starters zijn daarin belangrijke ondernemersgroepen aangezien zij veel (toekomstige) werkgelegenheid creëren en zorgen voor vernieuwing in de Arnhemse economie. We stimuleren en ondersteunen daarbij het vervolg op de StartClub die in 2021 als pilot is uitgevoerd. We continueren onze inzet in de regionale MKB-deal Smart Together en de Digitale Werkplaats Arnhem - Nijmegen. Verder dragen we bij aan het speerpunt van de Groene Metropool Regio (GMR) gericht op versterken van het MKB. Eveneens zet Arnhem, samen met externe vastgoedpartijen, actief in op het bieden van geschikte werkplekken voor creatief ondernemerschap. Tot slot stimuleren we, als onderdeel van de bredere doelstelling om lokale, sociale en duurzame inkoop te bevorderen, het vergroten van de lokale inkoop bij Arnhemse ondernemers.

Verbeteren en verbinden van (ondernemers)netwerken

Het belang van een goed functionerend netwerk tussen de verschillende ondernemersnetwerken onderling én met de gemeente is groot. Als ondernemers elkaar goed kennen, werken ze samen en gunnen ze elkaar opdrachten waarmee ze een grote toegevoegde waarde voor de economie van onze stad leveren. Wij ondersteunen (het ontstaan van) deze netwerken door zichtbaar te zijn voor hen en hun behoeften binnen de gemeentelijke organisatie onder de aandacht te brengen. Een ander, eveneens belangrijk aspect hierbij is een 'sterke organisatiegraad'. Dit stimuleren en faciliteren wij vanuit de gemeente. En dat bevordert ook de bestaande samenwerking met ondernemersverenigingen zoals Ondernemers Kontakt Arnhem (OKA), Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen (StAB) en Verenigd Creatief Arnhem. Kortom: de economie wordt versterkt door netwerken. Daarom is het van belang om deze ontmoetingen te organiseren én te versterken. We nemen daarbij actief deel aan netwerkbijeenkomsten en organiseren zelf ook netwerkbijeenkomsten met voor ondernemers relevante en actuele thema's.

Gericht acquisitie en accountmanagement

Het zittende bedrijfsleven is cruciaal voor de economie van een stad. Dáár zit de meeste werkgelegenheid én groei van werkgelegenheid. Bedrijven moeten het gevoel hebben ‘welkom’ te zijn in Arnhem en ‘goed bediend’ te worden als het gaat om hun behoefte aan huisvesting, financieringsmogelijkheden, vergunningen en contacten/netwerken. Ons accountmanagement is grotendeels gericht op een proactieve houding, meedenken, duidelijkheid, integraliteit en voortgang. Daarbij zetten we in op het verbinden van bedrijven, instellingen en organisaties onderling maar ook aan de doelstellingen van de gemeente Arnhem.
De acquisitie-inspanningen zijn gericht op nieuwe bedrijvigheid naar Arnhem halen, waarbij energy een belangrijke focussector is. De bedrijven, ook buiten de energy-sector, waarop de inspanningen gericht zijn moeten aansluiten op de Arnhemse sectoren en arbeidsmarkt. In onze zoektocht naar nieuwe bedrijven houden we rekening met het feit dat we zoveel mogelijk banen willen genereren voor alle scholingsniveaus. Daarbij wordt ook de verbinding gelegd met bestaande initiatieven uit het sociaal domein om het invullen en creëren van arbeidsplaatsen bij Arnhemse bedrijven te ondersteunen.

Data-gestuurde economische vernieuwing

Door ondernemers mee te laten denken of te laten reflecteren op beoogde beleid en de uitvoering ervan, kan dit getoetst en aangescherpt worden. Dit krijgt vorm met het opzetten van een ondernemerspanel (een MKB-toets) waarin (een selectie van) bedrijven gericht meedenken over vraagstukken die spelen en bij het opstellen/ evalueren van gemeentelijk beleid. Het organiseren van ondernemersenquêtes is een gerichte manier om breed op te halen in de stad welke vraagstukken leven bij ondernemers, hoe men ondernemersdienstverlening ervaart en hoe men het vestigingsklimaat van Arnhem beoordeelt. Deze inspanningen hangen sterk samen met de inspanningen bij 'Professionalisering dienstverlening aan ondernemers en optimale informatievoorziening'. We brengen tot slot de belangrijkste economische data en informatie samen in een economisch dashboard dat zowel ondersteunend als agenderend functioneert voor economisch beleid en daarmee samenhangende opgaven in de stad.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Snelgroeiende bedrijven	19,6	23,1	21,4		

Eenheid: Snelgroeiende bedrijven (10% autonome groei aantal werknemers per jaar, over een periode van drie jaar) per 1.000 vestigingen

Bron: CBS- Lokale economie

Toekomstbestendiger vestigingsklimaat

Een toekomstbestendig vestigingsklimaat gaat over zowel fysieke werklocaties en de bereikbaarheid hiervan, als over de kwalitatieve kant van het vestigingsklimaat. Samen met stakeholders streven we een toekomstbestendig vestigingsklimaat na. De komende periode spelen er grote fysieke ontwikkelingen in de stad die zowel de kwantitatieve als de kwalitatieve aspecten van het vestigingsklimaat raken. Dit zijn ontwikkelingen waarbij het draait om de druk op de ruimte in binnenstedelijk gebied, bijvoorbeeld de ontwikkeling Spoorzone Arnhem-Oost, waar een groot deel van de werklocaties van Arnhem geografisch gezien onder vallen.

Voldoende en kwalitatief aanbod van werklocaties

De druk op de ruimte in de stad is enorm, zowel wonen als werken als verblijven vragen om (extra) ruimte. Vanuit economie wordt in 2022 een visie op werklocaties opgesteld waarin wordt omschreven welke typen werkmilieus Arnhem in de toekomst kent op welke locaties in de stad. Op basis hiervan zal een concretisering plaatsvinden om deze werkmilieus te gaan realiseren voor zover dit nodig is. Daarbij wordt er ook gekeken naar innoveren en transformeren als een impuls voor de ontwikkeling van werkmilieus. Zo is vanuit het ontwikkelperspectief Spoorzone Arnhem-Oost al benoemd dat bedrijvenpark Rijnpark een woon-werkmilieu wordt. Om te bepalen welke vormen van werk en wonen zich hier kunnen vestigen is een verdiepingsslag noodzakelijk. Met het transformeren van Rijnpark, verminderen de beschikbare vierkante meters voor bedrijvigheid. Dit zullen we op andere werklocaties in Arnhem of de regio op moeten vangen, het betreft immers bestaande bedrijven die een belangrijke bijdrage leveren aan de werkgelegenheid in de stad. Voor bedrijventerrein Het Broek willen we een verkenning doen op hoe herontwikkeling in combinatie met verdichting plaats kan vinden.
Tevens zal in 2022 het implementatieplan voor de Nieuwe Haven gereed moeten zijn.

Betere bereikbaarheid van werklocaties

Ook in 2022 wordt op verschillende manieren gewerkt aan het verbeteren van de bereikbaarheid van werklocaties. Dit gebeurt enerzijds door het onderzoeken van herkomst van medewerkers naar de verschillende werklocaties toe. Op basis van deze informatie kunnen pilots en projecten worden opgesteld om woon-werkverkeer met andere modaliteiten te stimuleren, denk aan duurzaam vervoer als (elektrische) fiets of openbaar vervoer in plaats van de auto.
Anderzijds wordt gewerkt aan feitelijke verbetering van OV-verbindingen naar diverse werklocaties, bijvoorbeeld voor IPKW en IJsseloord 2.

Aantrekkelijk woon- en leefklimaat voor werkgevers en werknemers

Een aantrekkelijk woon- en leefklimaat maakt dat studenten na hun studie in Arnhem, graag in Arnhem blijven wonen en werken. Dit zorgt voor behoud van kennis en kunde voor Arnhemse bedrijven. Met name voor de verdere ontwikkeling van het energiecluster is dit van wezenlijk belang.
In 2022 willen we dan ook onderzoeken wat voor werkgevers en werknemers in het energiecluster een aantrekkelijk woon- en leefklimaat is. Hebben zij speciale wensen en behoeften qua wonen en voorzieningen en hoe kunnen we deze informatie verwerken in planvorming voor de 70% vrije sector in de woningbouw en behoud of aantrekken van (culturele en recreatieve) voorzieningen.

Aantrekkelijkere stad in en voor de regio

Met een economisch aantrekkelijke stad en regio zorgen we voor een sterk en competitief vestigingsklimaat voor (nieuwe) bewoners, studenten en bedrijven. Die aantrekkelijke stad zijn met iconen op het gebied van cultuur, sport en toerisme, door een bruisende binnenstad, door veel reuring in de stad en door een goede verbinding met de Veluwe en de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen. Daarmee zijn we ook positief in beeld voor toeristen en bezoekers. We positioneren Arnhem als stevig merk op grond van onze kernwaarden (groen, creatief en vrij), en door ons verleden levend te houden maken we verbinding met de toekomst.

Onze bruisende binnenstad koesteren en versterken

De versnelde transformatie van de binnenstad van place to buy naar place to meet gaat zorgen voor een compacter centrum. Corona heeft dat inzicht zelfs versterkt. We willen bezoekers van de binnenstad en omliggende kwartieren blijvend boeien en binden door een warm en duurzaam gastvrij onthaal.
We dragen bij aan de uitvoering van het herstelplan Bruisende Binnenstad. We zetten volop in op het speerpunt Bruisende Binnensteden Krachtige Kernen binnen de Groene Metropoolregio. We denken mee over ontwikkelingen in de binnenstad op het gebied van leisure, retail, kantoren, wonen en creatief ondernemerschap.

Arnhem stevig positioneren met behulp van de Arnhemse kernwaarden

We positioneren Arnhem als een sterk merk op grond van onze kernwaarden groen, creatief en vrij. Als subsidieverstrekker aan de stichting Citymarketing sturen we op resultaat. Door ons verleden levend te houden maken we verbinding met de toekomst. We stimuleren en faciliteren festivals en evenementen die passen bij onze kernwaarde, zoals Innovate, Fashion + Design Festival (FDFA), State of Fashion, Bridge to Liberation, Sonsbeektentoonstelling. Met ons evenementenprogramma vergroten we de maatschappelijke en de economische impact. We maken een strategie op topsportevenementen.

Stimuleren van een vitale en toekomstbestendige recreatieve sector

We brengen de toeristische vraag en het aanbod op een toekomstbestendige wijze in balans. Hiermee zetten we in op meer werkgelegenheid, hogere bestedingen, meer bezoekers en herhaalbezoeken. We focussen ons op de optimale balans tussen leefbaarheid, leefkwaliteit en bezoekersdruk. Dat doen we door te werken aan een jaarrond, duurzaam programma op herinneringstoerisme en daardoor dit herinneringstoerisme te stimuleren, levend te houden en te verbinden aan de actualiteit. Maar ook door regionaal en subregionaal een sterke positie in te nemen. We leveren een bijdrage aan de Ontspannen Regio binnen de Groene Metropoolregio, aan Veluwe op 1 en de uitvoering van het masterplan Airborne Region. Als subsidieverstrekker aan Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen sturen we direct op de positie van Arnhem als centrumstad in de regio.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal bezoekers binnenstad	346	328	344		

Eenheid: Aantal bezoekers binnenstad x 1000

Bron: Locatus

Arnhem Hotspot Energy

Een sterk energiecluster in termen van economische groei en in de bijdrage aan de maatschappelijke opgaven geeft de stad in economisch opzicht een onderscheidende positie in de regio, nationaal en internationaal. Met Hotspot Energy kan Arnhem zich als innovatieve en duurzame stad in Nederland en internationaal positioneren. Er is een netwerk van bedrijven en kennisinstellingen dat daarvoor de basis legt. Arnhem wil in 2050 een klimaatneutrale en duurzame stad zijn en zet daarom vol in op de energietransitie. Die energietransitie is een vliegwiel voor verdere innovaties, nieuwe bedrijvigheid en extra werkgelegenheid.

Het creëren van inspirerende en innovatieve energiegerelateerde kennis- en werklocaties

De focus ligt op de drie energie hotspots in de stad, te weten Industriepark Kleefse Waard (IPKW) met het in aanbouw zijnde icoon Innovatielab Connectr waar ook de TU Delft een plek moet krijgen, ArnhemsBuiten en kennislandgoed regio Arnhem. We zetten in op het aansluiten en verbinden van deze drie hotspot locaties op de werklocaties in Spoorzone Arnhem Oost, Nieuwe Haven en Arnhem Centraal.

Stimuleren Arnhemse energie-innovaties

Ook in 2022 gaan we verder met de energievouchers waarmee we nieuwe haalbaarheidsstudies voor een drietal speerpunten van de Arnhemse energie-innovaties die vallen binnen het innovatieprogramma van Connectr: waterstof- en brandstoftechnologie, batterij- en laadinfratechnologie en ICT/smartgrids. mogelijk maken. Ook in mogelijke vervolgfases van deze energie-innovaties blijven we actief ondersteunen indien noodzakelijk, zodat deze innovaties bijdragen aan het verdienvermogen en werkgelegenheid in Arnhem. Het project Enowatts dat wij ondersteunen ronden we dit jaar af.

Bouwen aan een dynamisch en groeiend energiecluster

We bouwen samen verder met onze partners aan energieke coalities op thema's zoals profilering, human capital en innovatie. Vanuit deze energieke coalities worden activiteiten opgezet om de dynamiek en groei van het energiecluster te ondersteunen. Ook zetten we in op acquisitie van bedrijven die passen binnen dit ecosysteem. Dit doen we samen met partners uit het energienetwerk.

Betere (inter)nationale positionering van Arnhem als Hotspot Energy

Samen met onze partners blijven we Arnhem als Hotspot Energy profileren. Dit doen we in een energieke coalitie samen met Citymarketing en andere daarbij aangesloten Energypartners. We zorgen voor mooie verhalen over Arnhemse Energie-innovaties en interviews met (nieuwe) ondernemers in de Energiesector en willen daarmee een nationaal publiek bereiken. Daarnaast willen we ook onze (inter)nationale positionering verbeteren door de samenwerking met Noordrijn-Westfalen te versterken en te kijken of we gezamenlijke projecten kunnen initiëren.

Voldoende gekwalificeerd talent energietransitie

We bouwen aan een energieke coalitie op het gebied van human capital om samen initiatieven te ondersteunen om voldoende talent voor de energietransitie te krijgen. We ondersteunen indien gewenst initiatieven vanuit de Human Capital lijn Connectr.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Banen in de EMT sector	7,4%	7,8%	7,9%	7,9%	

Eenheid: Het aantal banen in de sector EMT, als aandeel van de totale werkgelegenheid

Bron: PWE

Voldoende gekwalificeerd personeel aanwezig voor werkgevers

De aanwezigheid van voldoende en goed gekwalificeerd personeel op het juiste moment is een cruciale randvoorwaarde voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven. In de komende jaren zal de arbeidsmarkt verder onder druk komen te staan. Enerzijds door de verwachte impact van de huidige crisis op onder andere het aantal werklozen. Anderzijds zal er een vraag blijven bestaan in sectoren zoals zorg, bouw en installatie en metaalelektro, zakelijke dienstverlening, horeca en toerisme. Door de snel veranderende markten, door energietransitie en circulaire economie en de voortgaande digitalisering, zijn bedrijven continu op zoek naar talent, getraind in de nieuwste vaardigheden.

Door te verbinden, aan te jagen en te stimuleren, netwerken we met elkaar. We realiseren een betere aansluiting tussen onderwijs-/kennisinstellingen en arbeidsmarkt waardoor we Arnhem op de kaart zetten als aantrekkelijke stad voor inwoners, studenten, ondernemers en bezoekers. Waar bedrijven zich genodigd voelen kansen zien en investeren. Waar tevens voldoende gekwalificeerd personeel aanwezig is om de verbinding te maken met de arbeidsmarkt.

Het aantrekken en binden van studenten

Via samenwerkingsverband 'Arnhem studiestad' werken we aan het aantrekken en binden van studenten aan de stad. Daarnaast dragen we via evenementen voor scholieren en studenten bij aan het interesseren van jongeren voor opleidingen in Arnhem. Het gaat hier bijvoorbeeld om evenementen om scholieren kennis te laten maken met de verschillende thema's en opleidingen die Arnhem als stad te bieden heeft.
Daarnaast willen we het onderwijs aantrekkelijker maken door steeds meer onderwijs te verbinden aan maatschappelijke opgaven. Hiervoor wordt samengewerkt door de Arnhemse kennisinstellingen binnen de City Deal Kennis Maken. Daarnaast maken we onderdeel uit van een nauwe samenwerking met de grote onderwijsinstellingen in Arnhem; Hogenschool Arnhem en Nijmegen (HAN), Van Hal Larenstein (VHL), ROC Rijn IJssel.
Tevens zoeken we de verbinding met Stichting Studentenhuis vestiging (SSH&) en de wijkteams om de studenten een thuisgevoel te geven tijdens hun studententijd.

Het bieden van (leer-werk)faciliteiten en een gebundelde kennisinfrastructuur voor het adequaat opleiden van studenten en professionals

We streven naar een wendbare arbeidsmarkt waardoor het aantal banen in de sector Health, Hightech, Energy en food in de regio een impuls krijgt.
Door het netwerk rondom Arnhem Studiestad verder uit te bouwen, realiseren bedrijfsleven en onderwijsinstellingen in de regio steeds meer projecten samen die zorgen voor een betere aansluiting van MBO, HBO en WO op de arbeidsmarkt.
TechGelderland, de denktank van SEECE, Techniek dag zijn initiatieven die bijdrage aan het creëren van een wendbare arbeidsmarkt.

Inzicht op sector specifieke human capital uitdagingen om de krapte op de arbeidsmarkt tegen te gaan

Vanuit het energiecluster in (regio) Arnhem zetten wij onder de noemer Hotspot Energy in op onderwijsinnovatie, praktijkgericht onderzoek en kennisontwikkeling in de driehoek van onderwijs, ondernemers en overheid. Connectr en de komst van universitaire opleidingen zijn mooie voorbeelden hiervan. Hier zijn onder andere de HAN, het centre of expertise SEECE, Kiemt en energiegerelateerde bedrijvigheid in de regio bij betrokken. Er liggen relaties met de Hotspot Energy aanpak en de wijkgerichte energietransitie / aardgasvrije wijken vanuit NemiA. Waar leggen we de verbinding met de groene metropoolregio (GMR), provincie, The Economic Board.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal studenten wat kiest voor Arnhem als MBO en HBO	24.166	23.817	23.941	24.068	

Eenheid: Aantal studenten per jaar

Bron: DUO

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Demografische druk	57,6%	58,3%	58,1%	58,0%	

Eenheid: De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar (%).

Bron: CBS - Bevolkingsstatistiek

Functiemenging	58,3	58,5	58,6		

Eenheid: De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen (%).

Bron: PWE

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig".

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Vol energie zetten wij in op een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat om maximale werkgelegenheid in Arnhem en de regio te creëren, waarbij iedereen zijn talenten benut	**6.999**	**954**	**170**	**700**
Aantrekkelijker stad in en voor de regio	2.464	817	170	400
Toekomstbestendiger vestigingsklimaat voor bedrijven en kennisinstellingen	3.971	137	0	100
Optimaler human capital aanwezig voor werkgevers	61	0	0	0
Arnhem beter op de kaart als energiestad	502	0	0	200
Overig	**33**	**44**	**0**	**0**
Totaal	**7.032**	**998**	**170**	**700**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	6.424	6.556	6.815	7.032	6.487	6.208	6.004
Baten	1.316	935	1.620	998	1.098	1.098	1.098
Saldo lasten en baten	***-5.107***	***-5.622***	***-5.194***	***-6.034***	***-6.034***	***-5.110***	***-4.906***
Toevoegingen aan reserves	249	0	1.010	170	50	50	50
Onttrekkingen aan reserves	401	100	250	700	300	500	300
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***153***	***100***	***-760***	***530***	***530***	***450***	***250***
Gerealiseerd resultaat	**-4.955**	**-5.522**	**-5.954**	**-5.504**	**-5.139**	**-4.660**	**-4.656**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 7,0 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Kosten personeel: € 1,1 miljoen;
- Uitgaven voor evenementen: € 1,0 miljoen;
- Subsidies exclusief herdenken en evenementen: € 1,0 miljoen;
- Uitgaven in het kader van het Fonds Bedrijfsleven: € 0,9 miljoen;
- Uitgaven voor herdenken: € 0,8 miljoen;
- Uitgaven in het kader van ondernemersdienstverlening: € 0,7 miljoen;
- Overige lasten: € 1,5 miljoen.

De totale lasten stijgen ten opzichte van 2021 met € 0,2 miljoen.

Baten
De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 1,0 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- Toeristenbelasting: € 0,5 miljoen;
- Bijdragen en subsidies van derden: € 0,2 miljoen;
- Overige baten: € 0,3 miljoen.

De totale opbrengsten dalen ten opzichte van 2021 met € 0,6 miljoen. Dit komt met name door een daling van de te ontvangen provinciale subsidies met € 0,6 miljoen.

Toevoegingen aan reserves
Aan de Reserve Evenementen wordt € 0,2 miljoen toegevoegd voor het sparen voor evenementen in de toekomst: WK Volleybal en Kroonjaar Slag om Arnhem.

Onttrekkingen aan reserves
- Aan de bestemmingsreserve Evenementen wordt € 0,4 miljoen onttrokken voor uitgaven in het kader van het WK BMX en het WK Volleybal.
- Aan de Algemene Reserve wordt € 0,2 miljoen onttrokken voor uitgaven m.b.t. het Innovatielab; in 2021 is € 0,8 miljoen toegevoegd aan de reserve en deze middelen worden in de jaren 2022 t/m 2025 weer onttrokken aan de reserve.
- Aan de Algemene Reserve wordt € 0,1 miljoen onttrokken voor de uitvoering van het amendement Extra Middelen Accountmanagement.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Facility Point
GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
Recreatieschap Overbetuwe
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
- Economic Board regio Arnhem Nijmegen;
- Ondernemers Kontakt Arnhem (OKA);
- Platform Binnenstad Arnhem (PBA);
- Stichting Arnhemse bedrijventerreinen (StAB);
- Industriepark Kleefse Waard (IPKW);
- GreenBusinessclub Gelderse Poort (GbcGP)
- Overige werklocaties;
- Oost NL;
- Provincie Gelderland;
- VNO NCW;
- Onderwijs- en kennisinstellingen; HAN, Van Hall Larenstein, ROC Rijn IJssel, ArtEZ;
- Stichting Kiemt;
- Stichting Ondernemersfonds Arnhem;
- Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (TVAN);
- Stichting Citymarketing Arnhem;
- Veluwe op 1;
- Stichting Airnborne Region
- DOCKS (Durven Ondernemen Centraal Klarendal & St. Marten);
- Stichting Atelierbeheer SLAK;
- FDFA;
- Ontwerpersplatform Arnhem (OPA);
- Innovate;
- Schakel 025 -Stroomversneller;
- Verenigd Creatief Arnhem
- Gelrestad Sport.

Subsidies
Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- St. Airborne Museum
- St. Citymarketing Arnhem
- St. Ondernemersfonds Arnhem
- Toerisme veluwe arnhem nijmegen

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing
Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Economie. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's
Legesinkomstenderving evenementen

Beleidskaders
- Economische Koers Arnhem;
- Investeringsagenda Arnhem-Nijmegen;
- Evenementenvisie Evenement organiseren - Gemeente Arnhem
- Detailhandelsvisie;
- Mise-en-place - de Arnhemse Horecavisie;
- Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/ Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- New Energy made in Arnhem;
- Standplaatsenbeleid;
- Plan van Aanpak Huisvesting Creatieve en Culturele Sector Arnhem.
- Visie Circulaire Economie en Plan van aanpak CE (juli 2021)
- RPW 2021-2024 (juni 2021 - agendapunt 6.10 bijlage 1)
- Visie Nieuwe Haven (juli 2020 - agendapunt 6.1 bijlage 1)
- Economisch beleid - Gemeente Arnhem (aan de raad aangeboden)

Onderwijs

Goed onderwijs is de basis. Wie gemotiveerd naar school gaat en een goede opleiding kan afronden, heeft later zoveel meer kansen. Vandaar dat we extra inzetten op het voorkomen van vroegtijdig schoolverlaten. Zonder diploma op zak krijgen jongeren het zoveel moeilijker. Dat begint al bij de kinderopvang en de peuterspeelzaal. Kinderen maken een goede start en hebben daar hun leven lang profijt van. Vroegtijdig schoolverlaten staat nooit op zichzelf. Vandaar dat we zorgen voor een goede afstemming tussen jeugdhulp en onderwijs en het tijdens en naschools leren.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Onderwijs: Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen (inclusief onderwijshuisvesting)

Alle kinderen in Arnhem kunnen het onderwijs volgen dat past bij hun mogelijkheden en talenten. Passend onderwijs is op ieder niveau beschikbaar, te beginnen bij de kinderopvang en het peuterspeelzaalwerk. Kinderen maken een goede start en hebben daar hun leven lang profijt van. Preventieve maatregelen worden ontwikkeld en ingezet voor vroegsignalering en later om schooluitval te voorkomen en jongeren een goede aansluiting te bieden op de arbeidsmarkt.

Een goede startpositie op school

Investeringen in de eerste levensjaren van een kind zijn cruciaal voor de verdere ontwikkeling.
Kinderen met een achterstand worden zo vroeg mogelijk gesignaleerd en goed voorbereid op het reguliere onderwijs. Dit gebeurt in de voorschoolse periode in de peuterspeelzalen en de kinderopvang. Deze locaties zijn verder inclusieve locaties, alle kinderen zijn welkom en krijgen er een passend aanbod.
Als kinderen onverhoopt toch met een achterstand aan het onderwijs beginnen, wordt extra ondersteuning geboden om de onderwijskansen van deze kinderen te vergroten. Zo kent Arnhem twee locaties in de stad waar de mogelijkheid is voor asielzoekerskinderen en kinderen van arbeidsmigranten om onderwijs te volgen. Op meerdere scholen zijn er taalschakelklassen. Daarnaast kent Arnhem een Zomer- en Weekendschool en zet Arnhem extra in, met onder andere verlengde leertijd om de gevolgen van de lockdowns door corona te herstellen. Dit sluit ook aan bij de ambities zoals geformuleerd voor de Arnhem-Oost-aanpak.

Doorontwikkeling passende kinderopvang, ontwikkelrecht en onderwijsachterstandenbeleid (OAB)

Voor VVE (Voor- en vroegschoolse educatie) en het ontwikkelrecht kunnen alle peuters 16 uur per week komen. We lopen hiermee voor op landelijke ontwikkelingen. Speerpunten voor komende jaren zijn dat nog meer peuters gebruik maken van het ontwikkelrecht en dat de kwaliteit van de VVE-opvang verder wordt versterkt.
Met Passende Kinderopvang werken we aan inclusieve kinderopvang in de stad. Een stad waar kinderen met een ondersteuningsbehoefte niet naar een specialistisch kinderdagverblijf gaan, maar in hun eigen wijk naar een reguliere kinderopvang kunnen en de specialistische ondersteuning daar wordt geboden. Dit willen we verder uitbreiden naar de buitenschoolse opvang.
Onderwijsachterstandenbeleid vindt plaats op 25 OAB-scholen. Hierbij wordt de ontwikkeling van kinderen in een minder ondersteunende thuisomgeving op school extra ondersteund, onder andere met extra aandacht voor taal.

Aansluiting passend onderwijs en jeugdhulp

Ieder kind heeft recht op een passende plek in het onderwijs. Sommige kinderen hebben hier extra ondersteuning en zorg bij nodig. In 2020 zijn afspraken gemaakt tussen onderwijs en wijkcoaches over de inzet van jeugdhulp op school. Er blijf aandacht nodig voor de afstemming tussen onderwijs en jeugdhulp. Er is sprake van een grijs gebied.

Goede toekomstbestendige (onderwijs)huisvesting

De inzet op onderwijshuisvesting draagt optimaal bij aan kwalitatief goed en toekomstgericht onderwijs.
Na bestuurlijke vaststelling van het Integraal HuisvestingsPlan voor het basisonderwijs in 2017 en het jaarprogramma primair onderwijs 2021 loopt de uitvoering van de huisvestingsprojecten gestaag door. De projecten bevinden zich in verschillende fasen. Volgens planning zal eind 2022 de nieuwbouw van KC Vredenburg (voorheen "De Krakeling") gereed zijn. In hetzelfde jaar wordt gestart met nieuwbouw van Ibn-i Sina - en Parkschool. Tevens zal volgend jaar een aantal nieuwbouw- en uitbreidingsprojecten (Piramide, Panorama, Mozaïek, Johannes, Zyp, Sterrenkring, Heijenoord en Parcivalschool) na afronding van de visiefase in bouwvoorbereiding gaan.
Daarnaast zal onder verantwoordelijkheid van de schoolbesturen uitvoering worden gegeven aan maatregelen ter verbetering van de ventilatie in scholen. Deze maatregelen vallen onder de specifieke uitkering ventilatie scholen (SUVIS).

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Het percentage (doelgroep)peuters dat gebruik maakt van VVE of ontwikkelrecht (verplichte BBV-indicator)		97	86	92	

Eenheid: Doel is om alle peuters met een risico op een taalachterstand (deze kinderen krijgen een VVE- indicatie) te bereiken. Het totaal aantal peuters in Arnhem met deze indicatie was in het schooljaar 2019/2020 488. 2020 staat voor schooljaar 2019/2020.

Bron: Stichting PAS

Minder voortijdig schoolverlaters (VSV)

We streven ernaar de dalende trend van het aantal voortijdig schoolverlaters voort te zetten en we werken toe naar goede kwalitatieve afspraken met partners. Hiermee beogen we de inzet zichtbaar te maken in een verder dalend VSV-percentage.

Uitvoeren van en sturen op het plan voorkomen voortijdig schoolverlaten (VSV)

De aanpak richt zich op de verbetering van de samenwerking, door het netwerk in en om school te versterken. We richten ons bij de aanpak op de doelgroepen waarbij uitval het meeste voorkomt. We hechten veel waarde aan de monitoring van resultaten. Dit stelt ons in staat om de effecten van het VSV-beleid beter in beeld te krijgen en meer grip te krijgen op de VSV-problematiek.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)		2,9%	2,7%	2,5%	
Eenheid: % voortijdig schoolverlaters van totaal aantal leerlingen					
Bron: DUO (verplichte BBV-indicator)					
Voortijdige schoolverlaters VO		0,95%	0,83%	0,61%	
Eenheid: % voortijdig schoolverlaters van totaal aantal leerlingen in het VO					
Bron: DUO					
Voortijdige schoolverlaters MBO		7,2%	7,2%	6,4%	
Eenheid:% voortijdig schoolverlaters van totaal aantal leerlingen in het MBO					
Bron: DUO					

Betere onderlinge samenwerking van partners gericht op VSV

We streven naar gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle betrokken partijen om ervoor te zorgen dat, wanneer een jongere in beeld komt met een hulpvraag, er niet eerder losgelaten mag worden voordat de juiste hulp of ondersteuning is ingezet. Hiermee voorkomen we dat jongeren tussen wal en schip vallen.

Organiseren van netwerkbijeenkomsten

Twee keer per jaar organiseren we een lokale VSV-bijeenkomst waarbij alle partijen vanuit het VSV-netwerk worden uitgenodigd. We bespreken daar nieuwe ontwikkelingen en maken samenwerkingsafspraken om doelgerichter en efficiënter VSV aan te pakken.

Betere uitstroom vanuit het onderwijs naar de arbeidsmarkt

We streven ernaar jongeren te begeleiden die uitstromen uit het voorgezet speciaal onderwijs, praktijk onderwijs VMBO, Entree opleiding en uitvallers op MBO niveau 2 naar een vervolgopleiding. Als een vervolgopleiding geen optie is, begeleiden we deze jongeren naar werk.

Opstellen en uitvoeren regionale aanpak Jeugdwerkloosheid

In samenwerking met onderwijs en het Regionale Meld en Coördinatiepunt (RMC) ontwikkelen we een regionale aanpak Jeugdwerkloosheid. Voor jongeren met een moeizame start op de arbeidsmarkt, bieden we ondersteuning bij een stap naar vervolgonderwijs of werk.

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Absoluut verzuim	0,5	1,1	1,8		

Eenheid: Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019". Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar.

Bron: Ingrado

Relatief verzuim	27	26	32

Eenheid: Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar.
De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019".

Bron: Ingrado

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen	**19.603**	**2.490**	**8.960**	**7.766**
Een goede startpositie op school	17.646	954	8.960	7.766
Kansen voor de toekomst	1.957	1.536	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**19.603**	**2.490**	**8.960**	**7.766**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	19.216	18.895	19.807	19.603	20.900	22.296	23.687
Baten	2.971	2.395	2.617	2.490	2.490	2.490	2.490
Saldo lasten en baten	***-16.245***	***-16.499***	***-17.190***	***-17.113***	***-17.113***	***-19.806***	***-21.197***
Toevoegingen aan reserves	8.187	8.004	8.371	8.960	8.201	7.094	7.181
Onttrekkingen aan reserves	6.473	6.922	7.307	7.766	7.944	8.334	9.212
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.714***	***-1.082***	***-1.065***	***-1.194***	***-1.194***	***1.240***	***2.031***
Gerealiseerd resultaat	**-17.959**	**-17.581**	**-18.255**	**-18.307**	**-18.666**	**-18.566**	**-19.166**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn begroot op € 19,6 miljoen. De verdeling van deze post is als volgt:

- Onderwijshuisvesting: € 13,6 miljoen;
- Bovenwettelijk onderwijs (voornamelijk Natuurcentrum): € 2,2 miljoen;
- Onderwijsachterstandenbeleid: € 1,8 miljoen;
- Volwasseneneducatie (inclusief laaggeletterdheid): € 1,7 miljoen;
- Overige lasten: € 0,3 miljoen.

Het totale budget stijgt ten opzichte van 2021 met € 0,2 miljoen. Dit wordt veroorzaakt het wegvallen van incidentele lasten in 2021 voor voortijdig schoolverlaten.

Baten

Voor de baten is (evenals in 2021) een budget geraamd van € 2,5 miljoen. Dit bedrag bestaat uit:

- Rijksinkomsten voor volwasseneneducatie: € 1,5 miljoen;
- Opbrengsten verhuur panden: € 0,9 miljoen;
- Overige opbrengsten: € 0,1 miljoen.

Toevoegingen aan reserves
In 2022 wordt voor € 8,8 miljoen toegevoegd aan de bestemmingsreserve voor de dekking van kapitaallasten voor onderwijshuisvesting en voor € 0,2 miljoen aan de bestemmingsreserve onderhoud vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves
In 2022 wordt voor € 7,7 miljoen onttrokken aan de bestemmingsreserve voor de dekking van kapitaallasten voor onderwijshuisvesting en voor € 0,1 miljoen aan de bestemmingsreserve onderhoud vastgoed.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Op alle gebieden wordt nauw samengewerkt met besturen en medewerkers van onderwijs (primair onderwijs (PO), voortgezet onderwijs (VO), (voortgezet) speciaal onderwijs (V)SO, middelbaar beroepsonderwijs (MBO) en hoger beroepsonderwijs (HBO), voorschoolse voorzieningen, kinderopvang, maatschappelijke partners en sociaal ondernemers.
In de uitvoering worden maatschappelijke partners betrokken.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- De Onderwijsspecialisten
- IVIO-Opleidingen
- Rijn Ijssel Roc
- St. Natuurcentrum Arnhem
- St. Peutercentra Arnhem
- St. PRAGO

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Onderwijs. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Ontbrekende dekking voor het IHP-VO
Mogelijke constructiefout Stedelijk Gymnasium
BTW Natuurcentrum
Vloer Leerpark Presikhaaf

Beleidskaders

- Subsidieregeling Aanpak voortijdig schoolverlaten;
- Plan van aanpak voortijdig schoolverlaten Arnhem 2021 tot en met 2024;
- Jaarprogramma onderwijshuisvesting 2020;
- Herstelagenda; Arnhemse aanpak onderwijs;
- Subsidieregeling Voorschools Aanbod Arnhem;
- Raadsvoorstel en -besluit Verzelfstandiging Natuurcentrum Arnhem;
- Raadsbesluit om gemeentelijke leerplichttaken regionaal uit te voeren;
- Raadsbesluit om RMC-taken / Team VSV onder te brengen bij het RBL;
- Raadsbesluit d.d. 6 november 2017 wijziging MGR sociaal domein;
- Integraal huisvestingsplan primair onderwijs Arnhem 2017-2026.

Cultuur

Arnhem bruist van de creativiteit en talent. Een stad met een rijk en divers cultureel aanbod is aantrekkelijker om te wonen, te werken en te verblijven. Onze inzet is daarom dat we blijven werken aan de verdere ontwikkeling van ons culturele aanbod. We stimuleren culturele instellingen om meer mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur. Om zoveel mogelijk mensen te laten meedoen. Cultuur is er immers voor iedereen. En we stimuleren cultuurmakers te innoveren en nieuwe dingen uit te proberen. Daar hoort bij dat we zorgen voor voldoende ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden in de stad. Daarnaast verdient cultuurhistorisch erfgoed een prominente plek in de stad. Mensen moeten het kunnen zien, er meer over te weten kunnen komen en kunnen beleven. Ook dit zorgt voor een aantrekkelijke stad.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt Arnhemmers met elkaar

Cultuur prikkelt de verbeelding en zet aan tot denken. We blijven de ontwikkeling en vernieuwing van ons culturele aanbod en de vele makers in de stad stimuleren, proberen meer mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur en er voor te zorgen dat meer mensen gaan participeren. Dat staat centraal in de cultuurnota Stroom (2012), de tussentijdse evaluatie Arnhem Stroomt Door (2016) en de actualisatie: STROOMversnelling (2020). Met de laatste is aangesloten op actuele ontwikkelingen die van invloed zijn op het culturele klimaat in Arnhem en willen we de makers en de culturele organisaties in staat stellen deze uitdagingen aan te gaan en zich nog krachtiger en diverser te manifesteren in de stad. Daarvoor is en wordt gewerkt aan de uitvoering van negen actiepunten. Deze spitsen zich toe op: versterking van het makersklimaat (meer budget, voldoende speelplekken, ateliers en repetitie- en oefenruimten, een gezonde arbeidsmarkt); kunst in de openbare ruimte; de verbinding van cultuur en welzijn; cultuur in de wijken; de culturele samenwerking in de regio Arnhem Nijmegen (025) en de codes Fair Practise, Diversiteit & Inclusie en Governance. Op deze manier willen we kunst en cultuur nog meer laten bijdragen aan de sociaal-maatschappelijke, economische en ruimtelijke opgaven én ontwikkeling van Arnhem.

Met de versoepelingen van begin juni is de culturele sector weer vol in beweging gekomen. Voorstellingen en exposities zijn weer te bezoeken door onze inwoners en bezoekers, culturele festivals zijn georganiseerd en ook de amateurkunst is weer opgestart. Dat het wel spannend is en blijft, blijkt begin juli uit het gedeeltelijk terugdraaien van de versoepelingen met onder andere gevolgen voor de festival- en evenementensector.

De gevolgen van de coronacrisis, waarbij de sector door de landelijke coronamaatregelen steeds hard wordt geraakt, zullen ook in 2022 en verder voelbaar zijn. Denk aan herstel van het publieksbereik en participatie, planning van producties, interen op reserves waardoor er geen ruimte is voor investeringen. Maar ook de positie van de makers en de zzp'ers in de kunsten. Een punt van zorg is een mogelijke 'braindrain' in de culturele sector, doordat mensen ander werk zijn gaan doen. Hierdoor wordt de noodzaak vergroot voor een goede arbeidsmarktagenda voor de culturele sector, waarbij zowel aandacht is voor een eerlijke betaling als voor meer scholingsmogelijkheden. De komende tijd blijft in het teken staan van herstel en van maatregelen om de sector weerbaarder te maken. In de gemeentelijke steunpakketten, waarvoor we ook de rijkscoronamiddelen inzetten, ligt de nadruk steeds meer op innovatie & transitie: het stimuleren van nieuwe vormen van samenwerking en publieksbenadering en andere verdienmodellen. Hiervoor is een aantal tijdelijke subsidieregelingen van kracht. Daarbij kijken we niet alleen naar de stad maar werken we ook samen in onze Cultuurregio 025 waarbij uitgangspunt is om het culturele aanbod voor onze inwoners en publiek zoveel mogelijk te borgen.

Mocht het ook in 2022 nodig zijn om onze coulancemaatregel op het gebied van subsidies voort te zetten, dan zullen we dit bezien op basis van de actuele ontwikkelingen. In dat geval is het uitgangspunt dat onze subsidies op hetzelfde niveau blijven, en we met onze basis- en meerjarenvoorzieningen op basis van ingediende jaarplannen en -begroting in overleg treden over minder, of andere, prestaties.

Verbreding van cultuurbereik en participatie

Cultuur is van en voor iedereen. We streven ernaar de toegankelijkheid en bereikbaarheid van kunst en cultuur in de breedte te vergroten en daarmee actieve en passieve cultuurdeelname te stimuleren. Dit komt de persoonlijke ontwikkeling van mensen ten goede, maar is ook voor de ontwikkeling van de lokale en regionale samenleving belangrijk.

Cultuur is van en voor iedereen

We blijven samen met partners uitvoering geven aan het Convenant Cultuureducatie Primair Onderwijs 2015 - 2023 en gaan in overleg over een vervolg op dit convenant. In het kader van het landelijke programma Cultuureducatie met Kwaliteit (CmK) 2021-2024 is een van de pijlers om cultuureducatie te verbreden naar het buitenschoolse onderwijs en een koppeling te realiseren met het voortgezet onderwijs. Onderdeel van CmK is Meer muziek in de Klas waarvoor in 2021 een muziekakkoord is gesloten voor de regio Gelderland-Midden, waarin de ondertekenende partijen afgesproken hebben zich in te zetten om de kwaliteit van het muziekonderwijs in het basisonderwijs te borgen en te versterken. De financiële dekking van het aandeel van de gemeente in het programma CmK is structureel begroot binnen de cultuurbegroting (in de subsidie voor Rozet).
In 2021 is het tweejarig programma Age Friendly Cultural Cities, bedoeld om de deelname aan cultuur door ouderen een impuls te geven, met een half jaar vertraging vanwege corona afgerond. Samen met de partners onderzoeken wij hoe wij de (succesvolle) resultaten voor de jaren vanaf 2022 kunnen borgen. We blijven gebruik maken van de landelijke regeling combinatiefunctionarissen om deelname aan cultuur voor iedereen mogelijk te maken en cultuuraanbieders te ondersteunen en duurzaam te versterken. Activiteiten in de wijken van onder andere Rozet worden in reguliere contactmomenten vooraf afgestemd en achteraf geëvalueerd met de teams Leefomgeving.

Versterken lokale media

Sterke lokale media zijn essentieel voor het functioneren van de lokale democratie. We zijn een tweejarige proef met een lokaal mediafonds gestart en hebben daarvoor € 130.000 beschikbaar gesteld. In september 2021 ontvangt de gemeente een tussenrapportage Streekomroep Midden Gelderland (voormalig RTV Arnhem)over de ingezette verbeteringen. Op basis daarvan wordt een voorstel voor een mogelijke structurele bijdrage gedaan. Momenteel ontvangt de Streekomroep een extra bijdrage van € 100.000. Zowel het mediafonds als de extra bijdrage voor de Streekomroep komen uit de rijkscoronamiddelen. De zoektocht naar structurele financiële middelen voor lokale media zetten we voort. Zodat we voor het einde van het eerste jaar Streekomroep Midden Gelderland en voor het einde van de pilot met het lokaal mediafonds, bij gebleken succes, kunnen voorzetten (amendement 20A97 Versterken lokale media).

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Rapportcijfer culturele voorzieningen		7,5			
Eenheid: Gemiddelde waardering voor het aanbod van culturele voorzieningen op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijks, door corona vertraging)					
Waardering aanbod culturele voorzieningen	41%		41%		
Eenheid: % (helemaal) eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende voorzieningen voor culturele activiteiten					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijs)					

Versterking van de culturele infrastructuur

Arnhem onderscheidt zich van andere steden door een complete keten educatie-productie-presentatie in nagenoeg alle kunstvormen. Daarin blijven we investeren. Dit is een belangrijke randvoorwaarde voor de doorstroming en vernieuwing van talent, van amateur tot professional.

Stimulering van het makersklimaat

Arnhem is een stad van makers waar talent zich kan ontwikkelen, kan doorgroeien en professionaliseren. Arnhem kent een subsidiegebouw dat zowel laagdrempelig is als groei stimuleert, en we zorgen voor voldoende voorzieningen (podia en presentatiemogelijkheden) en randvoorwaarden als ateliers, repetitieruimte en regelgeving. Daar hoort bij dat we ondernemerschap en professionalisering zoveel mogelijk stimuleren. Schakel 025, het platform dat het culturele veld in de volle breedte ondersteunt en verbindt door het delen van kennis over de beroepspraktijk, onderzoekt verdere samenwerking en het mogelijk samengaan met Cultuur Academy in Nijmegen, dat zich richt op persoonlijk leiderschap en vakmatige ontwikkeling van cultuurprofessionals. Samen wordt één programma in de Cultuurregio 025 vormgegeven waarbij focus ligt op het delen van kennis, nieuwe energie en een sterke culturele sector.
Daarnaast is er sinds 2021 extra aandacht voor het verstrekken van kunstopdrachten, gericht op kunst in de openbare ruimte. Dit maakt een stad aantrekkelijker voor inwoners en bezoekers maar kan ook bijdragen aan actuele maatschappelijke thema's waar we als stad aan werken. Het verstrekken van opdrachten zorgt voor een versterking van het makersklimaat.
De Arnhemse modepartners, ArtEZ, State of Fashion, Fashion + Design Festival Arnhem (FDFA), Museum Arnhem en Rijn IJssel, hebben een gezamenlijke strategie opgesteld om het bewustzijn over de huidige uitdagingen in het modesysteem te vergroten en alternatieve ontwerppraktijken een podium te bieden. Met ondersteuning van de gemeente wordt deze vertaald in een meerjarenuitvoeringsprogramma. De strategie sluit aan op onze eigen ambities om het mode-ecosysteem in Arnhem en regio te versterken en mode steviger te verbinden met maatschappelijke opgaven, zoals duurzaamheid, circulaire economie en inclusie.

Zorg voor voldoende ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden in de stad

De culturele en creatieve sector is van grote toegevoegde waarde voor onze stad. De werkgelegenheid in de sector groeit, waardoor de wachtlijsten voor huisvesting oplopen. Het tijdelijke aanbod neemt tegelijkertijd af, en de groei van nieuw aanbod vlakt af. We geven uitvoering aan het door de raad vastgestelde 'plan van aanpak huisvesting creatieve en culturele sector' en daarmee willen we 12.000 m2 permanente werkruimte voor de sector realiseren in de periode 2021-2024. Concreet wordt er op dit moment gekeken naar de voormalige school op de Doorwerthlaan 2, in Presikhaaf. Het gaat hier om circa 2.500 m2.

Profilering en vitalisering van het culturele klimaat

We zetten in op het versterken en behouden van de toppositie die Arnhem heeft als cultuur- en creatieve stad en dragen zo bij aan werkgelegenheid, innovatie en een aantrekkelijk vestigings- en woonklimaat. Daarbij is ook onze rol, positie en samenwerking in de brede regio van belang.

Toekomstbestendige huisvesting van Museum Arnhem, onze Rijksgezelschappen Oostpool en Introdans en het Stadstheater

Toekomstbestendige huisvesting van onze belangrijke culturele instellingen is van groot belang zodat zij kunnen inspelen op de veranderende samenleving en zo relevant blijven voor hun bestaande en toekomstige publiek. Het vernieuwde Museum zal naar verwachting in de eerste helft van 2022 haar deuren openen. De collectie wordt dan ook ondergebracht in het nieuwe depot. Het museum heeft de tijdelijke sluiting benut om een groot collectieregistratie-project uit te voeren. De eindrapportage zal de nulmeting vormen voor het beheer van de collectie vanaf 2021. De collectiebeheerovereenkomst tussen gemeente en museum wordt geactualiseerd.

Wat betreft de huisvesting van onze rijkgezelschappen Oostpool, Introdans en het Stadstheater (Lauwersgracht Alliantie): dit loopt al meerdere jaren, is zeer complex en kost meer tijd. Er wordt gewerkt aan een definitief voorstel waarvoor het raadsbesluit en amendement uit december 2020 het uitgangspunt is. Na het raadsbesluit op 16 december 2020 is de samenwoonvariant, in samenwerking met de culturele partners, verder uitgewerkt in de vorm van een concept Programma van Eisen (PvE). Deze uitwerking is nagenoeg afgerond. Naar aanleiding van deze uitwerking blijkt dat de geschatte kosten oplopen tot meer dan 100 miljoen euro. Dit past niet binnen de door gemeenteraad vastgestelde financiële kaders, ook het college acht dit bedrag te hoog. De conclusie van het college is dan ook dat er een nieuw raadsvoorstel zal moeten worden voorbereid. De raad is eind september 2021 aanvullend over deze ontwikkeling geïnformeerd middels een raadsbrief.

Versterking van de (samenwerking in de) cultuurregio 025

De samenwerking in Cultuurregio 025 is steeds intensiever en heeft juist door de coronacrisis een versnelling gekregen, onder andere door de vraag van provincie aan regio's om een transformatievoorstel in het kader van de coronacrisis op te stellen. Cultuur maakt nu integraal onderdeel uit van de regionale opgave van de 'Ontspannen Regio' van de Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen. De basis wordt gevormd door het transformatievoorstel. De uitvoering wordt ter hand genomen samen met onze regiogemeenten, culturele instellingen en 025-makelaar, zoals het opstellen van een door alle regiogemeenten en de culturele sector gedragen visie op de versterking van de regionale culturele infrastructuur. Met de provincie zijn en blijven we in overleg over haar rol en bijdrage aan onze regionale ambities.

De Cultuurregio 025 neemt actief deel aan het structureel overleg van de stedelijke regio's met ministerie OCW, IPO en VNG. De komende periode zijn onder andere de evaluatie van de stedelijke regio's, innovatie & transitie van de sector, de codes van de culturele sector en de ontwikkeling van het landelijk cultuurbestel belangrijke onderwerpen.

Erfgoed levert een bijdrage aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren

Het Arnhem van nu is het resultaat van een lange ontwikkelingsgeschiedenis. Deze geschiedenis is dagelijks en vrijwel overal te ervaren en bepaalt voor een belangrijk deel het aanzien van de stad. Het aanwezige erfgoed is in meerdere opzichten betekenisvol en waardevol. In cultuurhistorisch opzicht weerspiegelt het erfgoed de geschiedenis van de stad. Dit erfgoed is niet reproduceerbaar en van onvervangbare waarde. Erfgoed vertegenwoordigt daarnaast identiteitswaarde. Het karakter van een buurt of stad maakt dat mensen zich er thuis of ermee verbonden voelen. Vaak gaat dat om plekken en/of gebouwen, maar ook de verhalen die hierbij horen en eigen belevingen zorgen hiervoor. Erfgoed is ook van belang voor de stadseconomie. Het historische karakter van de binnenstad is een belangrijke basis voor het aantrekkelijke winkel- en verblijfsklimaat. Bezoek aan de binnenstad leidt tot bestedingen. Monumentale parken worden intensief gebruikt en trekken mensen en bedrijven aan die zich graag in de buurt van zo'n park willen vestigen. Erfgoed draagt kortom bij aan een aantrekkelijk klimaat voor bewoners, ondernemers en bezoekers van de stad.
Het is de ambitie om goede erfgoedzorg, niet alleen door bescherming van cultuurhistorisch waardevolle objecten, vooral ook vorm te geven door kennisoverdracht, enthousiasmering en behoud door ontwikkeling. Dit doen we om de cultuurhistorische factor een zichtbare en samenhangende rol te geven in stedelijke ontwikkeling.

Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed

Het Arnhemse erfgoedbeleid richt zich op behoud en versterking van cultuurhistorische waarden en helpt hiermee bij te dragen aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren. Dit wordt bereikt door:

- Cultuurhistorie als inspiratiebron op te nemen in ontwerpopgaven en gebiedsprocessen, hier vorm aan te geven in (ruimtelijke) plannen en projecten waardoor cultuurhistorie zichtbaar en beleefbaar wordt gemaakt. Een voorbeeld is Kamp Koningsweg Noord waarvoor het militair verleden een belangrijk uitgangspunt is.
- (Her-)bestemming van cultuurhistorisch erfgoed, door dit erfgoed een duurzame bestemming te geven en daardoor voor de stad te behouden. Te denken valt hierbij aan de Eusebiuskerk. De restauratie is mede bekostigd door rijkssubsidie en bij de verlening hiervan speelden herbestemmingsplannen een belangrijke rol. Als 'huiskamer' van de stad is een gerestaureerde Eusebiuskerk klaar voor de toekomst. Andere voorbeelden zijn de Walburgiskerk en Ambachtsschool (Boulevard Heuvelink) waarin respectievelijk residenties en een wooncomplex worden of zijn gerealiseerd.
- Het cultuurhistorische erfgoed duurzaam te beschermen, waar de kwetsbaarheid ervan dit noodzakelijk maakt, bijvoorbeeld door plantoetsing en vergunningverlening. Te denken valt hierbij aan de restauratie van het Bio-Herstellingsoord en renovaties van wederopbouwarchitectuur.
- Kennis over het Arnhemse erfgoed toegankelijk te maken en daarmee het publieksbereik en draagvlak voor het behoud van cultuurhistorisch erfgoed te vergroten, bijvoorbeeld door advisering, erfgoedpublicaties, organiseren van lezingen en tentoonstellingen en het onderhouden van Planon, een extern te raadplegen monumentendatabase.

Bescherming en herbestemming van cultuurhistorisch erfgoed

Bescherming van cultuurhistorisch erfgoed maakt deel uit van het dagelijkse werk en wordt doorlopend vormgegeven door vergunningverlening en kennisoverdracht, het leveren van bijdragen aan bestemmingsplannen en deelname in projectgroepen ter voorbereiding op de Omgevingswet. In die projectgroepen is erfgoed/het Arnhemse historische DNA (als input voor de Omgevingsvisie) als mede kwaliteitsbepalend bij ruimtelijke ontwikkelingen gepositioneerd. Herbestemmingen worden eveneens afgewogen binnen het kader van de vergunningverlening, met oog voor kansen die deze kunnen bieden. In de monumentenzorg is grote aandacht voor verduurzaming. Hierbij is het van belang duurzaamheidsmaatregelen te treffen zonder dat cultuurhistorische waarden wezenlijk worden aangetast. Hiervoor wordt landelijk kennis ingewonnen en worden adviezen verstrekt. Bovendien zal het komende jaar verder worden gewerkt aan een beleidskader voor verduurzaming van cultuurhistorisch erfgoed. Andere speerpunten zijn het opstellen van een kerkenvisie en het in kaart brengen van gebieden waar erfgoedwaarden nog niet voldoende in beeld zijn, maar waar mogelijk wel beschermingsvraagstukken spelen. Toetsingskaders voor de archeologie van de Tweede Wereldoorlog zijn gereed en worden voorgelegd voor bestuurlijke afstemming.

Zichtbaar en beleefbaar maken van erfgoed

- Erfgoed wordt waar mogelijk zichtbaar en beleefbaar gemaakt in de stad. Stichting Eusebius Arnhem en de gemeente staan bijvoorbeeld in nauw contact als het gaat om de programmering van de gegraven verbindingsgang tussen de grafkelder van hertog Karel van Gelre en de crypte van de 10e-eeuwse Sint Maartenskerk.
- In projecten gaan wij ontwikkelkansen in projecten agenderen, stakeholders enthousiasmeren en kennis overdragen. Projecten waar dit speelt of op korte termijn kan gaan spelen zijn Meinerswijk fase 2, het Cobercoterrein en De Hes.
- In 2021 is het nominatiedossier voor de Limes aan UNESCO aangeboden. Op 27-7-2021 neemt het werelderfgoedcomité een besluit over de status. Bij een positief besluit start een regionaal 'Limesjaar' ter viering ervan.
- Met behulp van het onderzoek naar functie-scenario's voor de historische kelders wordt gezocht naar een toekomstbestendige herbestemming van dit complex.
- Er wordt Arnhems vondstmateriaal voor archeologische tentoonstellingen geleverd.
- De Open Monumenten Dag wordt ondersteund, onder meer door het geven van rondleidingen en ambtelijk advies.

Ontsluiting van kennis over erfgoed

- Planon, de monumentendatabase die raadpleegbaar is voor monumenten- en andere erfgoedgegevens, wordt, nu hij geactualiseerd is, beheerd, bijgehouden en verder ontsloten.
- Ondersteuning van Stichting Monuscript die jaarlijks boeken uitbrengt in de Arnhemse Monumenten Reeks. In het najaar verschijnt een uitgave over Schaarsbergen.
- Op grond van het geschreven projectplan wordt gestart met het publieksboek archeologie zuidelijke binnenstad. Een uitgever is geselecteerd en als eerste stap wordt een historisch kader vervaardigd. Van start tot publicatie van het publieksboek neemt het proces twee jaar in beslag.
- Rapporten van het archeologische onderzoek ter hoogte van Schuytgraaf Veld 1, Nieuwstraat en Jansplaats komen gereed. Hieraan zijn lezingen gekoppeld.
- De archeohotspot, die in oktober 2020 een herstart beleefde, wordt verder vormgegeven, opengesteld en doorontwikkeld naar een 'archeolab'.
- Archeologisch onderzoek in de stad gaat gepaard met berichtgeving en publiciteit.

Regisseren en uitvoeren van archeologisch onderzoek en archeologisch depotbeheer

- Naar de kwaliteit van het Romeinse grafveld in Schuytgraaf wordt een monitoringsonderzoek uitgevoerd. Dit wordt gecombineerd met proefsleuvenonderzoek om het grafveld beter te kunnen begrenzen.
- Depotbeheer: er wordt verder gewerkt aan het digitaliseren van vondstgegevens met het oog op ontsluiting van het depot. Er is zicht op een applicatie om registratie definitief onder te brengen.
- Bij archeologische projecten wordt vooral ook de regierol aangenomen. Projecten doen zich voor in zowel de historische binnenstad als daarbuiten.

Regioadvisering archeologie

De gemeente Arnhem werkt met zeven omliggende gemeenten samen in regionaal verband. De regio-archeoloog adviseert de gemeenten doorlopend over het meenemen van archeologie in ruimtelijke ontwikkelingen en het beleefbaar maken ervan, formuleert beleid en toetst rapporten en overige adviesdocumenten. De regio-archeologie wordt gefinancierd door de omliggende gemeenten en provinciale subsidie. In 2021 is vanuit de provincie subsidie beschikbaar gesteld tot en met 2024.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt Arnhemmers met elkaar	**33.294**	**5.920**	**1.140**	**821**
Verbreding van cultuurbereik en participatie	21.417	5.920	687	802
Versterking van de culturele infrastructuur	11.877	0	453	19
Profilering en vitalisering van het culturele klimaat				
Erfgoed levert een bijdrage aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren.	**1.386**	**576**	**237**	**198**
Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed	1.386	576	237	198
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**34.680**	**6.496**	**1.377**	**1.018**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	32.652	32.670	36.121	34.680	36.108	36.103	36.079
Baten	5.575	6.381	5.995	6.496	6.496	6.496	6.496
Saldo lasten en baten	***-27.077***	***-26.289***	***-30.127***	***-28.185***	***-28.185***	***-29.607***	***-29.583***
Toevoegingen aan reserves	1.197	1.208	1.256	1.377	1.411	1.446	1.501
Onttrekkingen aan reserves	1.186	837	1.938	1.018	893	868	905
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-10***	***-370***	***682***	***-359***	***-359***	***-577***	***-597***
Gerealiseerd resultaat	**-27.087**	**-26.659**	**-29.445**	**-28.543**	**-30.130**	**-30.185**	**-30.180**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 34,7 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Subsidies en gemeenschappelijke regelingen: € 24,9 miljoen;
- Kapitaallasten: € 5,2 miljoen;
- Uitgaven voor vastgoed: € 2,3 miljoen;
- Kosten personeel: € 0,9 miljoen;
- Overige kosten: € 1,4 miljoen.

De totale lasten dalen ten opzichte van 2021 met € 1,4 miljoen. In 2021 was sprake van een extra kostenpost binnen cultuur van € 3,3 miljoen wegens corona. Verder is in 2022 € 1,2 miljoen extra begroot voor kapitaallasten van het nieuwe Museum Arnhem.

Baten

De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 6,5 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Verhuur panden en accommodaties: € 6,5 miljoen.

De totale opbrengsten stijgen ten opzichte van 2021 met 0,5 miljoen. Dit komt door de huuropbrengst van het nieuwe Museum Arnhem (€ 0,5 miljoen).

Toevoegingen aan reserves

In 2022 wordt voor totaal € 1,4 miljoen toegevoegd aan de reserves.

- € 0,9 miljoen wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Onderhoud Vastgoed;
- € 0,3 miljoen wordt toegevoegd aan de Algemene Reserve;
- € 0,2 miljoen wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves

In 2022 wordt voor totaal € 1,0 miljoen onttrokken aan de reserves.

- € 0,7 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Onderhoud Vastgoed;
- € 0,3 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Cultuur

De culturele basis- en meerjarenvoorzieningen, het culturele middensegment en makers tot aan de amateurkunstverenigingen.

Erfgoed

- Provincie Gelderland;

- Rozet;
- Museum Arnhem;
- Stichting Monuscript;
- Stichting Open Monumenten Dag;
- Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland (AWN), afdeling 17;
- Deelnemende gemeenten regio-archeologie (Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Westervoort, Zevenaar).

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- St. Eusebius
- St. Focus Filmtheater
- St. Het Huis van Puck
- St. Introdans
- St. Jacobiberg
- St. KAB Posttheater
- St. Luxor Live
- St. Museum Arnhem
- St. Musis en Stadstheater
- St. Productiehuis Plaatsmaken
- St. Rijnstad
- St. Rozet
- St. SLAK
- St. Sonsbeek & State of Fashion
- St. Streekomroep Middel Gelderland
- Stichting Schakel025

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Cultuur. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Stadstheater/Lauwersgracht alliantie
Exploitatie gesubsidieerde partijen
Investeren binnenstad

Corona risico's

Cultuur; Extra steun culturele instellingen en kunstenaars

Beleidskaders

- Kadernota ‘STROOM – cultuurbeleid Arnhem’;
- Tussenevaluatie 'Arnhem, Stroomt Door', 2016;
- STROOMversnelling: actualisatie cultuurbeleid, 2020;
- Cultuurprofiel 025 Arnhem Nijmegen;
- Erfgoedagenda gemeente Arnhem.

Participatie en armoedebestrijding

De beste manier om mee te kunnen doen is het hebben van betaald werk. Wanneer je werkt en in je eigen onderhoud kunt voorzien, ben je niet meer afhankelijk van anderen en kun je zelf beslissen hoe je leven er uit ziet. Voor veel Arnhemmers is dat geen gemakkelijke opgave. Zij hebben, naast armoede, een afstand tot werk. Zij kunnen geen werk vinden of behouden, hebben geen of niet de juiste opleiding of hebben een fysieke of sociale beperking waardoor het moeilijker is een passende baan te vinden. Wij vinden het belangrijk dat meer Arnhemmers werk vinden en kunnen behouden. Het liefst een betaalde baan, maar om daar te komen zetten we ook in op werkervaringsplaatsen, leerbanen, activerend werk of begeleid werk. Zodat iedereen de kans krijgt om mee te doen en op termijn zo zelfstandig mogelijk kan leven. Nu is deze inzet belangrijker dan ooit: de coronacrisis zorgt er voor dat de komende tijd nog meer Arnhemmers onze hulp nodig hebben. Juist nu moeten we investeren in werk, werk en nog eens werk. En investeren in opleiding, trainingen, werkervaring, stages, belemmeringen opheffen, werkgevers ontlasten en zo meer. Voor diegenen die een klein duwtje in de rug nodig hebben, maar we moeten juist nu ook zeker investeren in die Arnhemmers die langduriger begeleiding nodig hebben om duurzaam aan het werk te kunnen gaan. Werkgevers spelen een belangrijke rol bij het bieden van deze kansen. Daarom ondersteunen we hen bij het inrichten van hun werk zodat meer werkzoekenden op de arbeidsmarkt een plek vinden. Met advies, met het vinden van geschikte kandidaten voor hun vacatures, met ondersteuning om werk passend te maken, of met tijdelijk werkgeverschap. Zo zorgen wij er voor dat er meer Arnhemmers kunnen uitstromen uit de uitkering en dat het voor steeds minder mensen nodig is om van een uitkering afhankelijk te zijn.

Armoede is meer dan 'geen geld hebben'. Armoede betekent vaak niet meer mee kunnen doen. Met sporten, met evenementen, met de buurt. Armoede zorgt voor veel problemen, van stress tot sociale uitsluiting. Het is een negatieve spiraal waaraan het lastig is je te ontworstelen. Daarnaast is 'Arnhemmers schuldenvrij' onze ambitie. Dat is een bijzonder uitdagende opgave. Zeker nu, in een tijd waar door corona mensen voor het eerst in de schulden raken of de schulden vergroot worden. Iedere Arnhemmer heeft recht op een perspectiefrijke toekomst. Dit doen we door te zorgen dat hun financiële basis op orde is en dat ook de ouders uit deze situatie komen. Vroegtijdig signaleren van een langdurig laag inkomen en schulden, kan zorg dragen dat mensen sneller bereikt en geholpen worden. We richten ons er daarbij op dat voorzieningen niet alleen een vangnet zijn, maar ook worden ingezet als een springplank en activering voor onze inwoners. Tegelijkertijd zetten we in op het creëren van een kansrijk netwerk om deze mensen heen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Doorbraak naar werk

De ambitie van Doorbraak naar Werk blijft de komende jaren onveranderd: Arnhem zet door op de wens om de landelijke trend qua uitstroom te volgen en nog 500 Arnhemmers extra te laten uitstromen uit de uitkering.

Door de coronacrisis zagen wij ons in afgelopen jaren wel geconfronteerd met onverwachte effecten, en vraag is hoe dit op langere termijn uitpakt voor Arnhem. We constateren dat het verloop van de crisis geen vaststaand feit is. Dat vraagt voortdurend beoordelen wat de verwachte prognoses op de arbeidsmarkt zijn en ons instrumentarium daar zo goed mogelijk op bijstellen. We willen instroom in de uitkering voorkomen, en de inwoner die toch in die situatie beland zo snel en duurzaam mogelijk perspectief bieden. Dit doen we door ons dicht bij de inwoner te organiseren en samenwerking met andere partijen, lokaal en regionaal op te zoeken. Ook blijven wij het belang van inclusief werkgeverschap uitdragen en stimuleren in onze stad en regio.

We hebben komende tijd zeker aandacht voor specifieke doelgroepen. Het gaat dan om jongeren in een kwetsbare positie, startende werkende jongeren, vaak met een flexcontract en (startende) zelfstandig ondernemers. Ook nieuwkomers zijn een kwetsbare groep. Daarnaast zien we dat mensen die al langer aan de kant van de arbeidsmarkt staan, nu nog minder kansrijk zijn. Onze uitdaging is vooral flexibel te zijn in de inspanningen die wij plegen en deze doelgroepen zo goed mogelijk te kennen. Zodat wij weten wat nodig is om hen maximaal te faciliteren in de stappen richting werk of maximale participatie.

We investeren in 2022 fors extra om de gevolgen van de coronacrisis op te vangen.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Volumeontwikkeling uitkeringslast BUIG		100	96,5	97,7	
Eenheid: Indexcijfer afgezet tegen andere gemeenten					
Bron: Divosa					
Netto arbeidsparticipatie	65,4%	66,5%	66,4%	67,7%	
Eenheid: Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.					
Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)					

Personen met een bijstandsuitkering	82,5	80,1	76,8	84,3	
Eenheid: Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 10.000 inwoners					
Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)					

Investeren in voorkomen

Wij willen, zeker nu, voorkomen dat nog meer Arnhemmers afhankelijk worden van inkomensondersteuning. We investeren daarom de komende tijd, ook in regionaal verband, in het aan het werk houden van mensen en in het doorgeleiden van mensen van de ene naar de andere baan. Inmiddels is een regionaal mobiliteitsteam (RMT) neergezet, dat zich samen met partners ook richt op begeleiden van werk naar werk. Voor jongeren is het belangrijk dat zij een stage en aansluitend een baan kunnen vinden, zodat zij geen uitkering hoeven aan te vragen. Zeker voor leerlingen in het voorgezet speciaal onderwijs (vso), leerlingen in het praktijkonderwijs (pro) en mbo-studenten is het van groot belang dat we de komende tijd samen met het onderwijs ondersteuning bieden naar vervolgonderwijs of werk.

Doorontwikkelen sluitende aanpak jongeren in kwetsbare posities

We intensiveren en verbeteren de leerlingnetwerken voor leerlingen op het voortgezet speciaal onderwijs (vso) en praktijkonderwijs (pro), wat bijdraagt aan een warme overgang van school naar werk. De preventieve inzet op jongeren met een achtergrond in het vso en pro samen met het UWV, intensiveren en bestendigen we. Samen met het MBO onderzoeken we op welke wijze we MBO-instellingen kunnen ondersteunen bij de overgang van school naar werk om te voorkomen dat jongeren uitvallen. We zetten in op duurzame banen voor jongeren in onze arbeidsmarktregio en zorgen voor ontmoetingen tussen jongeren en werkgevers.
Op regionaal niveau wordt er invulling gegeven aan een plan van aanpak om jeugdwerkloosheid te voorkomen. Er wordt net een brede groep ketenpartners samengewerkt om tot een gezamenlijke ambitie te komen en hier samen de schouders onder te zetten. Met als resultaat een gedragen en actiegericht plan waarbij geen jongeren meer tussen wal en schip vallen.

Herijken aanpak statushouders en nieuwkomers

De nieuwe Wet Inburgering is per januari 2022 van kracht. We sorteerden al voor op deze nieuwe wet en de ondersteuning vanuit werk en inkomen en hebben een bureau nieuwkomers ingericht dat zich komende tijd zal doorontwikkelen. Voor statushouders en nieuwkomers wordt de aanpak herijkt. Daarbij is specifiek aandacht voor gezinsmigranten, zodat ook zij volwaardig mee kunnen doen in Arnhem. Daar komt nu bij dat het juist nu van belang is in nieuwkomers te blijven investeren, zodat ook zij klaar zijn voor de arbeidsmarkt, op het moment dat deze de komende jaren weer zal aantrekken. De komende tijd worden duale trajecten ingericht om statushouders taal en werk te bieden.

Samenwerken met UWV, SVB en Justitie

Als gevolg van de coronacrisis zijn meer Arnhemmers werkloos geworden. Zij hebben een WW-uitkering aangevraagd en zullen (op termijn) mogelijk doorstromen naar een bijstandsuitkering. We hebben samenwerkingsafspraken gemaakt met UWV om in te zetten op preventie en werken gezamenlijk aan toeleiding naar werk direct vanuit de WW en het wegnemen van belemmeringen zoals schulden. Er zijn ook samenwerkingsafspraken met justitie rondom signalering en verwijzing naar het gemeentelijke hulpaanbod. De komende tijd maken we vergelijkbare afspraken met het SVB.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Instroompercentage bijstand			2,4%	2,0%	
Eenheid: Instroompercentage bijstand afgezet tegen andere gemeenten					
Bron: Divosa					
Percentage werkloze jongeren	3%	3%	3%		
Eenheid: Het percentage werkloze jongeren 16-22 jaar					
Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)					

Dichtbij de Arnhemmer en integraal

Arnhemmers die al langere tijd afhankelijk zijn van een uitkering, langdurig in de armoede zitten en/of schulden hebben, verliezen we niet uit het oog. Dit is in lijn met de adviezen van onder meer de werkgroep sociale impact van de coronacrisis. Voor deze mensen blijft het onverminderd van belang dat ze uit de geldzorgen komen en indien hun situatie er om vraagt perspectief krijgen om weer op weg te gaan naar werk. Ons uitgangspunt is om hen actief en op maat te begeleiden bij het zetten van stappen naar (financiële) zelfstandigheid en werk. We kijken daarbij naar de individuele leefsituatie en pakken belemmeringen voor meedoen in Arnhem integraal op. We kijken naar de financiële situatie, de gezinssituatie, de gezondheid en de sociale omgeving. Als bijvoorbeeld blijkt dat er bovenmatig veel vrouwen instromen zal het college haar aanpak, beschikbare instrumenten en middelen op gepaste wijze in zetten om te begeleiden naar (betaalde) arbeid (conform motie 20M193 Pak groeiende economische ongelijkheid tussen mannen en vrouwen door coronacrisis aan). De nieuw ingerichte gebiedsteams van Werk en Inkomen hebben daar samen met de Sociale wijkteams een belangrijke rol in, maar ook onze ketenpartners, scholen en maatschappelijke organisaties, die Arnhemmers dagelijks ontmoeten, helpen daarbij. Binnen het programma ‘investeren in een sociaal sterke stad’, gaan wij actief verbinding zoeken en het gesprek aan met sociaal maatschappelijke instellingen waaronder kerken, Leger des Heils, Moskeeën enz.” Hiermee willen wij pro-actief invulling geven aan de motie 20M176 Investeren in een sociaal sterke stad (amendement 20A80 Investeren in een sociaal sterke stad).

Gebiedsgerichte sturing en integrale wijkaanpak

Onze wijken zijn erg belangrijk in de aanpak van armoede, werk-, zorg en schuldenvraagstukken bij onze inwoners. Om deze vraagstukken integraal aan te kunnen pakken vanuit de perspectief van de inwoner, zetten we de ingezette lijn om de samenwerking, tussen Sociale wijkteams, teams Leefomgeving en Werk en Inkomen, te verstevigen door. Samen kunnen zij er voor zorgen dat op alle leefgebieden van de inwoners één integraal plan van aanpak ontwikkeld wordt. Het netwerk van maatschappelijke initiatieven, participatierotonde én het (in)formele steunnetwerk van de inwoner wordt hierbij maximaal benut.

Om de samenwerking te verstevigen, investeren we in een gezamenlijke huisvesting tussen deze drie partijen in de gebieden. Ook zorgen we ervoor dat de samenwerking tussen de wijkcoach en regisseurs optimaal geborgd is en dat zij elkaar op een gestructureerde manier kunnen vinden en elkaars werk versterken. In 2022 verwachten we wettelijke versoepelingen die mogelijkheden bieden om onze dienstverlening beter op elkaar af te stemmen en bestuderen we de mogelijkheden die dat kan bieden.

Ook investeren we in de doorontwikkeling van gebiedsagenda's tussen de Sociale wijkteams, teams Leefomgeving en Werk en Inkomen, zodat de uitdaging per gebied zichtbaar worden en gezamenlijk de doelstellingen kunnen worden bepaald. De gebiedsagenda's vormen een basis voor de stedelijke aanpak, tegelijkertijd is er ook voor de doorvertaling van de stedelijke ambities richten de gebieden. Met deze vorm sluiten we beter aan op de wensen en behoeften van een gebied of wijk in onze stad.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Percentage bijstandsgerechtigden dat inkomsten heeft uit werk				indicator in ontwikkeling	

Eenheid: percentage inwoners met bijstand dat ook inkomsten uit werk heeft

Bron: administratie W&I

Perspectief bieden

Wij willen Arnhemmers die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet zo snel mogelijk helpen op weg naar zelfredzaamheid. Werk is daarbij cruciaal. Ons motto is dan ook 'aan het werk, tenzij…' Dit is sinds de coronacrisis belangrijker dan ooit, maar ook een grote uitdaging, omdat de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt minder voorspelbaar zijn en er een verschuiving heeft plaatsgevonden in de werkgelegenheid die geschikt is om in te stappen op de arbeidsmarkt. Samen met onze ketenpartners moeten we dus slim en creatief op zoek naar de mogelijkheden, en dat betekent flexibiliteit. We denken perspectief te kunnen gaan bieden door Arnhemmers te faciliteren bij het (om)scholen naar vraagsectoren, door korte trainingen en coaching bij het vinden van ander werk, maar ook door tijdelijk werkgeverschap te bieden zodat arbeidsvaardigheden niet verdwijnen, maar mensen aan de slag kunnen blijven tot de economie weer verbetert en werkgelegenheid behouden blijft.

Een startkwalificatie kan een belangrijk tussendoel zijn om te komen tot een (betaalde) baan. Daarom sturen wij bij jongeren tot 27 jaar aan op het behalen van een startkwalificatie mede door het herijkte VSV programma en het schakelpunt. Voor de leeftijdsgroep daar boven leert de ervaring dat een startkwalificatie niet het enige middel is om te komen tot (duurzame) uitstroom. Soms is andere ondersteuning ook nog veel belangrijker. Door de inzet op bijvoorbeeld kleinere, praktische opleidingen (eventueel met praktijkcertificaat) lukt het om mensen richting een (betaalde) baan te begeleiden. Denk hierbij aan het behalen van een heftruckcertificaat, taxipas, VCA veiligheidscertificaat, MBO niveau 1 in de zorg (thuiszorg en woonassistent). Ook is voor mensen soms het behalen van een startkwalificatie het juiste maatwerk dat van toepassing is. Stuk voor stuk inzet die de kansen vergroot voor mensen op de arbeidsmarkt. Scalabor, het Leer-Werk-Loket en verschillende opleidingsinstituten kunnen ons hier bij helpen. We gaan monitoren hoeveel mensen zonder startkwalificatie in de bijstand zitten en

instromen, hoeveel mensen er met startkwalificatie uitstromen en of het halen van een startkwalificatie bijdraagt aan een duurzame uitstroom uit de uitkering.
We evalueren deze cijfers jaarlijks en vergelijken die met landelijke cijfers en cijfers van vergelijkbare gemeenten. Deze evaluatie delen wij jaarlijks met de raad. Op basis van die evaluatie passen wij ons beleid ten aanzien van het bevorderen van het behalen van een startkwalificatie voor bijstandsgerechtigden aan (amendement 20A76 Iedereen een startkwalificatie).

Verbetering instrumentarium ketenpartners

In 2022 verwachten wij de nodige dynamiek op de arbeidsmarkt. De effecten van de coronacrisis en het groeiende bewustzijn dat wetgeving rondom flexibiliteit en zekerheid op de arbeidsmarkt aanpassing vraagt: deze ontwikkelingen (zoals ook onder andere het advies van de commissie Borstlap) zullen leiden tot veranderingen in wet- en regelgeving en nieuwe initiatieven. Wij richten ons in 2022 op het versterken van de veerkracht van de volgende groepen:

- nieuwe instromers in de arbeidsmarkt (van school naar werk);
- zij-instromers (van werk naar werk);
- herinstromers (van uitkering naar werk).

In 2022 zijn wij in continue dialoog met onze regionale en lokale uitvoeringspartners (zoals Scalabor, onderwijsinstellingen, Werkgevers Service Punt, Leer-Werk-Loket en Centrum Activerend Werk) om ons instrumentarium aan te sluiten op veranderingen en wendbaar te kunnen reageren. Wij doen dit onder andere met initiatieven als:

- het opzetten van het zogenaamde regionale mobiliteitsteam;
- de extra inzet van combinatie-functionarissen voor de aansluiting VSO-PRO;
- het verbreden van het buurtbaanbureau.

Bij het verbeteren van het instrumentarium staan de behoeften van de Arnhemse inwoners centraal. Zo zullen we inwoners die een langere afstand tot de arbeidsmarkt hebben nieuwe instrumenten bieden, gericht op het zetten van tussenstappen richting werk of voor meedoen naar vermogen. Het aanbieden van basisbanen en mobiliseren en activeren van betekenisvol werk in de wijken sluit hierop aan.

Verbetering toeleiding en doorleiding ketenpartners

Het cluster Werk & Inkomen is een belangrijke partij in de toeleiding van inwoners naar de juiste, passende participatieplaatsen of re-integratieplekken en het bepalen van passende ondersteuning daarbij. Dit is vrijwel altijd maatwerk, zeker voor inwoners met verminderd arbeidsvermogen. Het aanbod van instrumenten wordt door diverse ketenpartners verzorgd, waarbij de ene ketenpartner zich meer richt op trajecten voor inwoners met een lage participatiegraad en een andere ketenpartner zich richt op inwoners met een hogere participatiegraad. We werken in 2022 aan een betere kennis binnen cluster Werk & Inkomen over de diverse trajecten en hun onderlinge verschillen en beoogde doelgroepen. Zodat we in de toeleiding beter bij de behoefte van de inwoner aansluiten. Dit proces faciliteren we ook bij de ketenpartners. Door te investeren in meer kennis van elkaars trajecten en onderlinge verbinding vergroten we soepele in- en doorstroommogelijkheden tussen de verschillende aanbieders. Zodat inwoners steeds maximaal gefaciliteerd worden in het zetten van stappen op de participatieladder en een goede samenwerking in de keten ervaren, ook als zij switchen van het ene naar het andere traject.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Uitstroompercentage algemene bijstand			2,1%	1,9%	

Eenheid: Uitstroompercentage algemene bijstand afgezet tegen andere gemeenten

Bron: Divosa

Inclusief werk

Wij willen werkgevers motiveren om hun werk inclusiever te organiseren en een vruchtbare bodem van en voor inclusief werkgeverschap in onze stad en regio stimuleren. Daarom stimuleren wij inclusief ondernemerschap in samenwerking met het programma Vitale Economie, zetten wij in op het lokaal, duurzaam en sociaal aanbesteden van onze gemeentelijke opdrachten, vragen wij onze ketenpartners om gezamenlijk (verder) te bouwen aan een brede werkgeversdienstverlening en bevorderen we de inzet van Participatiewet-instrumenten zoals loonkostensubsidie en jobcoaching.

Stimuleren netwerk Inclusief Midden-Gelderland

Wij stimuleren dat inclusieve werkgevers elkaar en ondersteunende organisaties ontmoeten tijdens speciaal voor dit doel georganiseerde bijeenkomsten. Om inspiratie op te doen, onderlinge samenwerking te stimuleren of kennis over wet- en regelgeving en stimuleringsmaatregelen en - instrumenten te vergroten. Met als uiteindelijk doel dat werkgevers (meer) arbeidsplaatsen bieden voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Arnhem zet zich in als ambassadeur en verbinder voor dit netwerk.

Herijking Social Return On Investment-aanpak

De in 2021 gestarte pilots 'lokaal, sociaal, duurzaam en circulair inkopen in Arnhem' en 'Social Return On Investment regio Midden-Gelderland' zullen in 2022 hun vruchten gaan afwerpen. Wij willen in Arnhem, als centrumgemeente van de regio Midden-Gelderland, met ons inkoop- en aanbestedingsbeleid ook maatschappelijke impact stimuleren door ondernemers in contact te brengen met onze werkzoekende inwoners en zo inclusief werkgeverschap in onze stad en regio realiseren. In 2022 zal Social Return, als onderdeel van maatschappelijk verantwoord inkopen, in iedere aanbesteding van Arnhem worden opgenomen. Dit is voortzetting van het beleid dat in 2021 is ingezet. Ten behoeve van de uitvoering van Social Return on Investment zal het regionale steunpunt, dat in de regionale pilot wordt ingericht, in 2022 opdrachtnemers en opdrachtgevers van Arnhem en de andere regionale gemeenten adviseren en ondersteunen bij de invulling van hun SROI-verplichting.

Gemeente Arnhem als inclusieve werkgever

Wij kunnen onze rol als stimulator voor inclusief werkgeverschap het beste vervullen wanneer wij een goed voorbeeld zijn. Door optimale resultaten te halen en door als werkgever actief deel te nemen aan regionale activiteiten. Het programma 'inclusie en diversiteit' geeft hier invulling aan.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
% gemeentelijke inkoopdossiers met SROI-component				indicator in ontwikkeling	

Bron: inkoopadministratie

Samen sterk

De ambities van de gemeente Arnhem voor haar stad zijn groot! We leggen de lat graag hoog om met partners optimaal samen te werken voor onze inwoners en werkgevers. De acties om deze ambities waar te maken zijn onderdeel van onder andere de Herstelagenda en het programma Vitale economie. We werken lokaal waar nodig en (boven) regionaal om onze ambities te versterken en voor gezamenlijke positionering en lobby richting het Rijk. Dit doen we enerzijds door de uitvoering in de regionale samenwerking te versterken, onder andere door naast de strategische agenda gezamenlijk met onze netwerkpartners in te zetten op Regionaal Mobiliteitsteam en jeugdwerkloosheid. En anderzijds door de bijdrage van de bestuurder als lid van VNG Commissie Integratie, Participatie en Schulden, als voorzitter van het Regionaal Werkbedrijf en haar inzet in de regio dragen bij het vormgeven van lokale en (boven)regionale ambities.

Gezamenlijke lobby

De afgelopen periode is ingezet op een intensievere samenwerking regionaal en bovenregionaal op het gebied van arbeidsmarktbeleid. Inmiddels werken we samen met The Economic Board en de Groene Metropool Regio op het ontwikkelen van een human capital agenda. Daarnaast wordt er verkend of de samenwerking met de provincie, naast regionaal, ook bovenregionaal (zes arbeidsmarktregio's) versterkt kan worden. Door het opzetten van een goede (boven)regionale human capital agenda verstevigen we onze positie en lobby naar het Rijk. Dit alles met als doel om onze inwoners en werkgevers optimaal te faciliteren om meer weer- en wendbaar te zijn.

Ontwikkelen en uitvoeren Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland

De Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland met aanvullende projecten als Perspectief op Werk en Werken aan Werk is actueler dan ooit. De huidige crisis laat zien dat we met onze partners in het Regionaal Werkbedrijf en de regiogemeenten samen sterker staan en meer kunnen voor onze inwoners en werkgevers als we intensief samenwerken. In de komende periode werkt regio Midden Gelderland verder met de extra ontvangen crisismiddelen die ingezet worden op mensen die een kwetsbare arbeidsmarktpositie hebben, jongeren die zelfstandig onvoldoende in staat zijn om hun weg te vinden naar de arbeidsmarkt en de inzet richting ondernemers en werkgevers. Om optimaal in te zetten op vragen van mensen en werkgevers wordt naast de strategische agenda arbeidsmarkt samen gewerkt in een regionaal mobiliteitsteam. Op deze manier investeren we optimaal in mensen die een duwtje in de rug nodig hebben om zelfstandig deel te kunnen nemen op de arbeidsmarkt en de vraag van werkgevers voor het om- en bijscholen van werknemers zodat vraag en aanbod beter op elkaar worden afgestemd.

Meer Arnhemmers zijn financieel zelfredzaam

Het is onze ambitie dat zoveel mogelijk Arnhemmers zo zelfstandig mogelijk kunnen meedoen in de maatschappij. We streven ernaar dat zoveel mogelijk inwoners de financiële basis op orde kunnen hebben, dus voldoende inkomen om in de basisbehoeften te kunnen voorzien. Het is belangrijk dat inwoners deze inkomsten zo zelfstandig mogelijk kunnen verwerven (zoveel als mogelijk vanuit betaald werk) en dat inkomsten en uitgaven in balans zijn. Hierbij bieden wij inwoners ondersteuning waar nodig. We willen (langdurige) armoede en schulden voorkomen en beperken en streven naar een betere uitgangspositie voor de participatie van kinderen die in een armoedesituatie opgroeien.
We zetten nog nadrukkelijker in op preventie, vroegsignalering en activering. Het tijdig vinden en bereiken van deze inwoners met geldzorgen staat hoog op de agenda. Werken moet lonen. Als er schulden zijn ontstaan, is het doel die zo snel en effectief mogelijk op te lossen. In de voortgangsrapportage armoede en schuldenaanpak is hiertoe een pakket van samenhangende acties benoemd. Deze acties voeren we gezamenlijk, deels uit vanuit de schulden- en armoedeportefeuille en deels vanuit andere beleidsterreinen oppakken en uitvoeren. Een deel van de acties in het komende jaar voeren we stedelijk uit, andere acties vragen om een wijkgerichte uitvoering.

De recente coronacrisis maakt het belang van een effectief beleid gericht op financiële zelfredzaamheid nog meer duidelijk. De gevolgen van het coronavirus raakt vele Arnhemmers. Mogelijk zien we meer werkloosheid en een toenemende instroom in de bijstand. Dit raakt de Arnhemmers die al kwetsbaar waren. Het raakt ook nieuwe groepen. Mensen die ineens hun baan (gedeeltelijk) verliezen, een inkomensval maken, hun onderneming kwijtraken of ernstige zorgen hebben over een dreigend faillissement. De afgelopen maanden zijn diverse acties ondernomen. Het college zet ook de komende periode extra in op de aanpak van dit vraagstuk door extra te investeren in betaald werk en op onderdelen de financiële ondersteuning van inwoners met een risico op armoede nog meer te versterken.

Armoede en schulden voorkomen

We willen vanzelfsprekend armoedesituaties en schulden zoveel mogelijk voorkomen. Dit willen we nog beter realiseren door te investeren in onze kinderen en jongeren. De inzet is het realiseren van een betere uitgangspositie voor kinderen en jongeren uit de kwetsbare gezinnen.

Doorontwikkeling gelijke kansen kinderen en jongeren

- We brengen de problematiek van kinderarmoede en de manier waarop we het kunnen doorbreken nog meer in beeld. Ten eerste met een onderzoek naar de wijze waarop verschillende vormen van kinderarmoede (intergenerationele-, situationele of migratiearmoede) duurzaam doorbroken kunnen worden. Daarnaast met verdiepende gesprekken die we gaan voeren met kinderen die in armoede opgroeien. Met de resultaten gaan wij het komend jaar nog gerichter acteren op het vergroten van de ontwikkelingskansen van kinderen die in armoede opgroeien.
- Zo stemmen we het programma Kansrijke start (0-2 jaar), Kansrijk opgroeien (0-18 jaar) en de wijkgerichte aanpak specifiek voor kinderen van 0-4 jaar (cruciale fase) beter op elkaar af.
- Daarnaast bepalen we per wijk, afhankelijk van het type kinderarmoede in de wijk, welk collectief aanbod het best passend is. Ook de Gelrepas ondersteunt deze inzet door meer wijkactiviteiten in het Gelrepasprogramma op te nemen.
- Tegelijkertijd ondersteunen we ouders vanuit de integrale dienstverlening in de wijk zo goed mogelijk naar meer financieel perspectief. Hierbij helpen wij hen bij wat zij nodig hebben om hun kinderen goed te kunnen begeleiden in hun ontwikkeling.
- We sluiten met onze doorontwikkeling ook aan op de Arnhem-Oost aanpak en op de centrale visie van het Jeugdbeleid.
- We gaan in gesprek met scholen over hoe zij kinderen die opgroeien in armoede nog beter mee kunnen laten doen, hoe zij armoede en schulden in gezinnen beter kunnen signaleren en wat zij kunnen doen om de kinderen en hun ouders op weg te helpen naar een financiële goede toekomst.
- Waar mogelijk ontwikkelen we met het basisonderwijs een educatief aanbod om kinderen al zo vroeg mogelijk vaardigheden te leren rondom het omgaan met geld. Ook de ouders betrekken we hierbij. Ook in het voortgezet en beroepsonderwijs benutten we mogelijkheden voor een educatief aanbod voor de overgang van 17 naar 18. Centraal staat het aanleren van vaardigheden en kennis over zaken die je moet regelen als je 18 jaar wordt. Op het MBO Rijn IJssel is Opr€cht aanwezig. Zij zijn betrokken bij de steunfonds aanvragen en bij jongeren waar er geldzorgen of schulden aanwezig zijn.

Invoeren andere werkwijze tegemoetkoming schoolkosten

Vanaf het schooljaar 2022/2023 stopt de huidige schoolkostenregeling. Hiervoor in de plaats komen we leerlingen (primair en voortgezet onderwijs) uit gezinnen met een laag inkomen via de Gelrepas financieel tegemoet voor specifieke schoolkosten. Deze tegemoetkoming is bestemd voor zogenaamde persoonsgebonden schoolspullen. Hiermee geven wij tevens uitvoering aan Motie 20M342 (Geld voor schoolkosten niet anders uitgeven).

Doorgaande lijn preventief aanbod

We zetten in op een doorgaande lijn in het preventief aanbod zodat kinderen en jongeren (en hun ouders) structureel en op maat stappen zetten op het gebied van financiële bewustwording en het aanleren van vaardigheden op dit gebied.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal huishoudens met ten minste 1 jaar inkomen tot 120% sociaal minimum	15.000	14.800	14.700		
Bron: CBS					
Aantal huishoudens met ten minste 4 jaar inkomen tot 120% sociaal minimum	8.500	8.600	8.800		
Bron:CBS					
Aantal kinderen in huishoudens met ten minste 1 jaar inkomen tot 130% sociaal minimum	5.200	5.200	5.100		
Bron: CBS					
Aantal kinderen in huishoudens met ten minste 4 jaar inkomen tot 130% sociaal minimum	3.200	3.000	3.100		
Bron: CBS					

Op tijd erbij; vroeg-signalering en vroeghulp

We willen financiële problemen bij inwoners zo snel mogelijk in beeld hebben. Op tijd erbij dus. Immers, hoe langer iemand in armoede verkeert en of schulden heeft, hoe moeilijker het wordt eruit te komen.

Inzet inkomensondersteuning

- We blijven ons ook in 2022 inzetten voor een nog beter bereik en meer gebruik van onze inkomensregelingen. Specifiek richten we onze aandacht hierbij op de werkende minima. Het verbeteren van de informatievoorziening, het benutten van de diverse vindplaatsen en het stroomlijnen van het aanvraagproces voor minimaregelingen vraagt ook komend jaar de nodige aandacht. Hiermee geven we tevens uitvoering aan Motie 20M353 (hulp bij armoede begrijpen en vinden) en Motie 20M343 (Een keer aanvragen is genoeg).
- De nieuwe Gelrepas is sinds 1 januari 2021 beschikbaar. Door betere monitoring weten we nu beter wat er gebeurt. We gaan het gebruik van de nieuwe Gelrepas in 2021 goed analyseren. In 2022 gaan we het programma-aanbod waar nodig verder versterken met nieuw aanbod. De focus ligt op sport- en cultuuractiviteiten, waarbij we ook het aanbod van sport en cultuur in de wijken een plek willen geven in de Gelrepas. We willen pashouders hierbij betrekken (we denken aan het inrichten van een panel van pashouders) zodat we steeds meer dat aanbieden waar vraag naar is. Ook voeren we een eerste tevredenheidsonderzoek uit. Het streven is een Gelrepasprogramma voor en door pashouders. Waar zinvol verbinden we van andere voorzieningen aan de Gelrepas. Het ondersteunen van gezinnen bij schoolkosten en de korting op de ID kaart voor minima met een Gelrepas zijn hier voorbeelden van. We werken vanuit de Gelrepas samen met Stichting Leergeld en het Jeugdfonds Sport en Cultuur. Verder zetten we in op extra communicatie over de werking van de nieuwe pas, in afstemming met de intermediairs en de aanbieders. Bij de volgende verlenging van de Gelre Pas eind 2021, nodigen we pashouders vrijblijvend uit om de budgetcheck van Rijnstad te doen en kijken we hoe we de conclusies uit de budgetcheck kunnen gebruiken voor acties om mensen duurzaam uit armoede te halen. (overgenomen motie 21M104).
- Met ingang van 1 januari 2022 verhogen we voor gezinnen met kinderen in de leeftijd van 12 tot 18 jaar de inkomensgrens om in aanmerking te komen voor de Individuele Inkomenstoeslag (IIT) van 105% naar 110% van de bijstandsnorm. Hiermee geven we uitvoering aan amendement 21A33 (Perspectief voor gezinnen met kinderen in Armoede).

Inzet energiearmoede

Vanaf de winter 2021/2022 starten we met energiecoaches in het Spijkerkwartier, Immerloo, Presikhaaf en Geitenkamp. Daarnaast starten we komend jaar met een pilot Duurzaam Witgoed voor minima. Hierbij wordt ervaring opgedaan met het verstrekken van duurzaam witgoed op abonnementsbasis vanuit de Bijzondere Bijstand.

Beter benutten van vindplaatsen

Om inwoners met geldzorgen sneller te bereiken en hulp te bieden, maken we al volop gebruik van vindplaatsen. Dat blijven we ook de komende periode verder versterken. Zo zijn Opr€cht en de Erop Af medewerkers van Rijnstad te vinden bij bijvoorbeeld de Rechtbank en het Rijn IJsselcollege. Intern vormt cluster Werk en Inkomen een belangrijke vindplaats. Ook UWV en de SVB zijn vindplaatsen voor inwoners met geldzorgen. We hebben met het UWV samenwerkingsafspraken gemaakt om in te zetten op preventie en werken gezamenlijk aan toeleiding naar werk direct vanuit de wW en het wegnemen van belemmeringen zoals schulden. De komende tijd maken we vergelijkbare afspraken met het SVB.
Aansluiting op de Nederlandse Schuldhulproute (NSR) en de nieuwe Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) bieden nog meer kansen voor vroegsignalering. Aan de hand van de pilots die we in 2021 uitvoeren, maken we keuzes voor een structurele aanpak vroegsignalering. Hierin vormen Vroeg Erop Af en Erop Af de basis. Elementen van onze communicatiecampagne blijven we structureel inzetten en we werken hierbij samen met ervaringsdeskundigen.

Ook zetten we ons actief in om de samenwerking in de stad bij de bestrijding van armoede en schulden te versterken. Zo spelen wij een inhoudelijke en adviserende rol bij het verder ontwikkelen van de Arnhemse Dialoog, met als kern het betrekken van het bedrijfsleven bij de aanpak van de problematiek. Ook kijken we naar de toekomst van de rol van het Armoedepact in het licht van het actuele beleid en beleidsvoornemens.
Binnen het programma ‘investeren in een sociaal sterke stad’, gaan wij actief verbinding zoeken en het gesprek aan met sociaal maatschappelijke instellingen waaronder kerken, Leger des Heils, Moskeeën enz.” Hiermee willen wij proactief invulling geven aan de motie 20M176 Investeren in een sociaal sterke stad en amendement 20A80 Investeren in een sociaal sterke stad.

Huisvesting armoede-initiatieven

Er lijkt zich een serieuze kans voor te doen dat verschillende partijen die zich inzetten voor het armoedevraagstuk in de stad tot gezamenlijke, duurzame huisvesting kunnen komen. Op dit moment vindt met de partijen een verdere oriëntatie plaats, ook over hoe we dit vanuit de gemeente het beste kunnen faciliteren. Afhankelijk van de uitkomst van die oriëntatie gaan we dit proces verder concretiseren.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
% huishoudens dat afgelopen 12 maanden moeite heeft gehad om van het inkomen rond te komen	19%		21%		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijs)					
% huishoudens dat onverwachte noodzakelijke uitgave van € 1.000 kon betalen zonder daarvoor schulden te maken			64%		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijs)					
% bereikte huishoudens bij huisbezoek Vroegsignalering			72%		
Bron:Vroeg Eropaf					

Financieel perspectief vergroten

We maken ons sterk voor meer perspectief voor inwoners op financiële zelfredzaamheid en het doorbreken van (langdurige) armoede. Dat vraagt meer dan financiële hulp (vangnet). Naast toeleiding naar (betaald) werk is het belangrijk dat we met elkaar voor inwoners hiertoe alle noodzakelijke hulpbronnen (zoals opleiding, vaardigheden en een kansrijk netwerk) kunnen mobiliseren. En dat we vanuit alle invalshoeken perspectief en activering stimuleren. Daarnaast is het belangrijk dat problematische schulden duurzaam aangepakt worden.

Regie op integraal werken (gebiedsgerichte sturing en integrale wijkaanpak)

- Armoede en schulden pakken we aan vanuit alle beleidsvelden. Alleen op die manier kunnen alle hulpbronnen die nodig zijn optimaal ingezet worden.
- Welzijnsparagraaf in raadsvoorstellen - Met ingang van januari 2022 voegen we een welzijnsparagraaf toe aan het sjabloon van raadsvoorstellen. In deze paragraaf kan beschreven worden wat het voorstel bijdraagt aan het welbevinden en het financieel/ economisch perspectief van Arnhemmers, specifiek van kinderen en jongeren. Hiermee wordt beoogd de integrale aanpak van armoede en schulden te stimuleren. Hiermee geven we uitvoering aan Motie 20M352 (Armoede aan de orde van de dag).
- Samenwerking in de wijk - We zetten het verstevigen van de samenwerking, tussen sociale wijkteams, teams leefomgeving en werk en inkomen door (zie Doorbraak naar werk) . Zo kunnen we vraagstukken rondom financiële zelfredzaamheid steeds beter integraal en vanuit het perspectief van de inwoner tegemoet treden met als resultaat één integraal plan voor de inwoner.

Gebiedsagenda's - We investeren n de doorontwikkeling van gebiedsagenda's (de sociale wijkteams, teams leefomgeving en werk en inkomen); zie Doorbraak naar werk.

Inkomensondersteuning gericht op perspectief en activering

Naast het verbeteren van de zichtbaarheid en de toegang tot de inkomensregelingen, willen we het pakket aan Arnhemse inkomensregelingen op de (midden)lange termijn meer fundamenteel versterken met het oog op activering en het kunnen realiseren van meer financieel perspectief. Eind 2021 verwachten we de ingrediënten hiervan in beeld te hebben, zodat we in 2022 de eerste stappen kunnen gaan zetten. Gedacht wordt aan het vereenvoudigen van beleidsregels, nog meer toekennen op maat en het verbinden van andere hulpbronnen door aanvragers te wijzen op de mogelijkheden van hulp bij budgetvaardigheden, taalvaardigheden, schulddienstverlening, werk en inkomen. Hiermee willen tevens uitvoering geven aan Motie 20M344.
Bij de prolongatie van de Gelrepas 2021/2022, gaan we pashouders vrijblijvend uitnodigen om gebruik te maken van de budgetcheck van Rijnstad. We gebruiken waar mogelijk de conclusies uit de budgetcheck voor acties om inwoners verder te adviseren. Hiermee geven wij uitvoering aan toezegging 976.

Doorontwikkeling Mobility Mentoring

Momenteel onderzoeken we hoe de methode van Mobility Mentoring structureel en gemeentebreed kan worden gepositioneerd en ingezet. Mobility Mentoring richt zich op het versterken van de zelfredzaamheid en vaardigheden van mensen. Eind 2021 ligt hiervoor een voorstel.

Problematische schulden aanpakken

Na de implementatie van een nieuwe werkwijze in onze schulddienstverlening, blijven we investeren in een optimale samenwerking tussen de Sociale wijkteams, PLANgroep en ketenpartners. De Sociale wijkteams vormen een laagdrempelige en integrale toegang voor mensen met schulden. Na de warme overdracht naar PLANgroep blijft de wijkcoach betrokken tijdens en na het schuldhulptraject. We brengen het Fonds Renteloos herfinancieren nog meer onder de aandacht van inwoners en ketenpartners om inwoners met beginnende, kleine schulden sneller te helpen. Via Collectief Schuldregelen investeren we in een dienstverlening waarbij voor inwoners nog sneller een akkoord met schuldeisers kan worden gerealiseerd. We hebben samenwerkingsafspraken gemaakt tussen schulddienstverlening en de maatschappelijke opvang zoals het JONAhuis. Vergelijkbare afspraken maken we ook met Moviera en de Remisestraat. Via het Meldpunt Kinderopvangtoeslag zetten we volop in op de ondersteuning van gedupeerden van de toeslagaffaire.

Voor jongeren continueren we de succesvolle werkwijze van Opr€cht. Hiervoor maken we met hen nieuwe samenwerkingsafspraken. Daarnaast werkt Opr€cht ook mee met onze communicatiecampagne "Geldzorgen; samen komen we eruit" om de drempel naar hulp te verlagen. Ondernemers met geldzorgen krijgen hulp via het loket Geldzaken en Ondernemers. Deze lopende pilot wordt eind 2021 geëvalueerd waarna een keuze gemaakt wordt voor een structurele inrichting van schulddienstverlening aan ondernemers.

Tenslotte blijven we inzetten op een optimale samenwerking met bewindvoerders. Sinds april 2020 is het aantal bewindvoerders dat het convenant “Samen sterker” ondertekend heeft gegroeid van 6 naar 23. Via deze bewindvoerders wordt meer dan 60 % van de Arnhemse inwoners onder bewind bereikt. In eerste instantie lag de focus op het uitwerken en concretiseren van de afspraken uit het convenant. Hier zijn de consequenties van de Wet adviesrecht gemeenten bij schuldenbewind (Ags) meegenomen. Eind 2021 evalueren we de afspraken uit het convenant en kijken we of we in 2022 gebruik willen maken van de Ags. We maken dan ook zoveel als mogelijk samenwerkingsafspraken met bewindvoerders die (nog) niet aangesloten zijn bij het convenant.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal inwoners met financiële vragen			1.346	849	
Eenheid: Inwoners aangemeld bij Sociale Wijkteams Arnhem					
Bron: Sociale wijkteams					
Aantal aanmeldingen voor Schulddienstverlening			382	922	
Eenheid: Inwoners aangemeld bij PLANgroep					
Bron: PLANgroep					
Gemiddelde schuld van huishouden dat start met een schuldregeling				€ 36.000	
Eenheid: Euro					
Bron: PLANgroep					
Gemiddelde aantal schuldeisers van huishouden dat start met een schuldregeling				13	
Eenheid: Aantal schuldeisers					
Bron: PLANgroep					

Terugval voorkomen

Wij willen dat financiële zelfredzaamheid duurzaam is. Zowel een traject richting betaald werk als een traject richting een schuldenvrije situatie is veelal succesvol. Echter voor de inwoner is het pas echt succesvol als hij of zij aan het werk blijft en schulden zich niet meer zullen voordoen. Om dit beter te borgen is nazorg belangrijk.

Doorontwikkelen nazorg bij uitstroom

- In 2021 is 'WerkloonT' geïmplementeerd. Een rekentool van Stimulansz die de inwoner meer grip geeft op het inkomen bij de uitstroom naar betaald werk. De komende periode gaan we deze nieuwe werkwijze doorontwikkelen.
- Ook de pilot Ondersteuning op Maat is geïmplementeerd. Een maatwerkbudget dat is gekoppeld aan de Nazorg van Werk en Inkomen. Consulenten en regisseurs kunnen dit budget naar eigen inzicht inzetten wanneer bij volledige uitstroom naar betaald werk zaken spelen die een duurzame uitstroom kunnen belemmeren. Denk hierbij aan de armoedeval die in enkele situaties optreedt. We gaan de eerste fase van de pilot evalueren en analyseren. Op basis hiervan kunnen we de pilot waar nodig verbeteren.
- Momenteel wordt Surplus bij wijze van proef uitgevoerd. Daarna wordt duidelijk hoe deze werkwijze komend jaar geïmplementeerd kan worden.

Nazorg na een schuldhulptraject

De zorg na een schuldhulptraject is belegd bij de Sociale wijkteams. Zij blijven tijdens en na een schuldhulptraject betrokken bij de inwoner. Ze ondersteunen de inwoner tijdens het traject, en in de eerste maanden na afloop om terugval te voorkomen. De steunstructuur (familie, vrienden en ketenpartners) vervullen hierin ook een belangrijke rol. Met veel ketenpartners zijn hiervoor samenwerkingsafspraken gemaakt. We blijven hierop investeren. Voor mensen zonder schulden, met een inkomen tot 120 % van het minimuminkomen is het mogelijk om gratis een vorm van Budgetondersteuning op Maat te krijgen (BooM). Dit maatwerkinstrument kan bijvoorbeeld worden ingezet bij uitstroom uit een bijstandsuitkering of bij beëindiging van beschermingsbewind.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal huishoudens schuldenvrij uitgestroomd na traject Schulddienstverlening			180	333	

Eenheid: Aantal per jaar

Bron: PLANgroep

Slim monitoren en sturen

Wij willen doen wat nodig is. Wij willen instroom voorkomen en uitstroom bevorderen, inwoners ondersteunen in hun arbeidsontwikkeling, hen naar vermogen (en loonwaarde) aan werk helpen of hen ondersteunen bij activering en participatie en hen tijdig de juiste ondersteuning bieden bij vragen rondom inkomen, schulden en armoede. Wij willen ook weten wat werkt. Wij willen deze kerntaken binnen het domein Werk en Inkomen dan ook beter monitoren en er slimmer op bijsturen en handhaven. Daarom investeren we in 2022 in het verder opbouwen van ons inwonersbeeld, waarbij we de wijk als uitgangspunt nemen. Zodat we vanuit die informatie instrumenten kunnen ontwikkelen die goed aansluiten bij de behoefte van inwoners en de effectiviteit van onze bestaande inspanningen beter kunnen beoordelen. We bewegen van sturen op input naar sturen op (maatschappelijke) impact.

Inrichten monitor programma Doorbraak Naar Werk

Wij willen de rechtmatigheid, rechtvaardigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid van de gemeentelijke inzet in het kader van het programma Doorbraak Naar Werk goed kunnen volgen. In 2022 is de monitoring van het programma in de lijn geborgd. Jaarlijks brengen we op drie momenten een bestuursrapportage uit. Op de volle breedte van resultaten en inspanningen op werk, schulddienstverlening en armoedebestrijding. De rapportages brengen we parallel uit aan die van Zorg Dichterbij. Om op die manier steeds meer naar samenhang toe te werken. Op inhoud en kwaliteit van de indicatoren blijven we schaven. We streven naar de best bruikbare informatie om onze inspanningen te kunnen meten en te sturen. De komende tijd zal daarbij de nadruk liggen op het digitaliseren van interne processen, maar ook op het genereren van input van onze ketenpartners.

Doorontwikkelen prestatie-indicatoren

Voor de verschillende sturingsniveaus (beleid en uitvoering, op wijkniveau en stedelijk) en perspectieven (inwoners, werkgevers, financieel, organisatorisch) worden passende indicatoren ontwikkeld. In lijn met de gefaseerde ontwikkeling van de monitor worden de indicatoren continue in overleg met de gebruikers doorontwikkeld en aangescherpt.

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Lopende re-integratievoorzieningen	9,8	6,4	6,7	6,5	
Eenheid: Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar					
Bron: CBS- Participatiewet					
Kinderen in uitkeringsgezin	12%	11%	11%		
Eenheid: Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.					
Bron: Verweij Jonker Instituut - Kinderen in Tel					

Hierboven zijn bij de verschillende doelstellingen een aantal effectindicatoren opgenomen. In de bestuursrapportage Doorbraak naar Werk is meer informatie te vinden, is de voortgang op alle indicatoren opgenomen en zijn de trends en duiding hiervan beschreven.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Doorbraak naar werk	**35.333**	**46**	**554**	**1.516**
Investeren in voorkomen	35.333	46	554	1.516
Dichtbij de Arnhemmer en integraal				
Perspectief bieden				
Inclusief werk				
Samen sterk				
Slim monitoren en sturen				
Meer Arnhemmers zijn financieel zelfredzaam	**131.091**	**114.058**	**0**	**0**
Financiële basis op orde	131.055	114.058	0	0
Voorkomen en beperken (langdurige) armoede				
Doorbreken Generatiearmoede				
Inkomen en uitgaven in balans: minder financiële problemen en problematische schulden bij inwoners	37	0	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**166.425**	**114.104**	**554**	**1.516**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	195.488	173.395	182.950	166.425	164.723	161.928	161.928
Baten	143.602	112.334	118.118	114.104	115.404	115.404	115.404
Saldo lasten en baten	***-51.885***	***-61.061***	***-64.833***	***-52.320***	***-52.320***	***-46.524***	***-46.524***
Toevoegingen aan reserves	4.991	554	554	554	554	0	0
Onttrekkingen aan reserves	6.385	1.344	9.348	1.516	739	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.394***	***790***	***8.794***	***962***	***962***	***0***	***0***
Gerealiseerd resultaat	**-50.492**	**-60.271**	**-56.039**	**-51.358**	**-49.134**	**-46.524**	**-46.524**

Toelichting

Lasten

De begrote lasten bedragen in 2022 € 166,4 miljoen, onderverdeeld in de volgende onderwerpen:

- Bijstandsverstrekking: € 124,6 miljoen;
- Participatie: € 35,2 miljoen;
- Armoedebeleid: € 6,5 miljoen;
- Overige lasten: € 0,1 miljoen.

De totale lasten van programma S06 Participatie en armoedebestrijding zijn in 2022 € 16,5 miljoen lager dan in 2021. Dit komt door:

- Bijstandsverstrekking € 4,5 miljoen lager dan 2021: Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt doordat in 2021 incidenteel de ToZo uitkering staat begroot (€ 7,0 miljoen lager dan 2021). Daar tegenover staat dat de verwachte uitkeringslasten BUIG in 2022 € 2,5 miljoen hoger zullen zijn dan in 2021.
- Participatie € 12,2 miljoen lager dan 2021: Deze daling van het budget wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door afloop van incidentele budgetten te weten: middelen Arbeidsmarktregio (€ 4,6 miljoen lager dan 2021), middelen actieplan werk (€ 2,6 miljoen lager dan 2021, Organisatieontwikkeling Werk en Inkomen (€ 2,0 miljoen lager dan 2021). Daarnaast nemen de lasten voor WSW jaarlijks af als gevolg van uitstroom SW-medewerkers (€ 1,8 miljoen lager dan in 2021).
- Armoedebeleid € 0,1 miljoen hoger dan 2021: Dit wordt veroorzaakt door een klein incidenteel verschil op diverse bijdragen TONK, nominale compensatie, Coronamiddelen en een overschrijding op Kansrijk Opgroeien en Gelrepas in 2021.
- Schulddienstverlening € 0,3 miljoen lager dan 2021: Dit wordt veroorzaakt door incidentele uitgaven in 2021 voor de Kinderopvangtoeslagaffaire, corona en doorgeschoven budgetten uit 2020 voor preventie en Geldzaken & Ondernemers.

Baten

De begrote baten van programma S06 Participatie en armoedebestrijding zijn in 2022 € 114,1 miljoen, onderverdeeld in de volgende onderwerpen:

- Bijstandsverstrekking: € 114,0 miljoen;
- Participatie: € 46 duizend;
- Armoedebeleid: € 0,1 mln.

In totaal zijn de begrote baten in 2022 circa € 4,0 miljoen lager dan in 2021. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door:

- Bijstandsverstrekking € 2,9 miljoen lager dan 2021: Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt doordat in 2021 sprake is van een incidentele bijdrage vanuit het Rijk ten behoeve van de Tozo uitkering (€ 5,2 miljoen lager dan 2021). Daar tegenover wordt de komende jaren een stijging van de Rijksbijdrage van de gebundelde uitkering (BUIG) verwacht (€ 2,4 miljoen hoger dan 2021).
- Participatie € 1,1 miljoen lager dan 2021: In 2021 sprake is van een incidentele provinciale subsidie ten behoeve van de Arbeidsmarktregio (€ 0,7 miljoen lager dan 2021)
- Armoedebeleid € 0,1 miljoen hoger dan 2021: De bijdrage vanuit eurobudget van Menzis is in 2021 eenmalig ingezet op diverse andere programma's.

- Schulddienstverlening: € 0,2 miljoen lager dan 2021: In 2021 zijn er incidentele baten beschikbaar voor Kinderopvangtoeslagaffaire en bijdragen vanuit Dullertsstichting voor diverse initiatieven.

Toevoegingen aan reserves
Zowel in 2022 als in 2021 is de begrote toevoeging aan reserves € 0,6 miljoen. Dit betreft een toevoeging aan de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering in het kader van de organisatieontwikkeling Werk en Inkomen. Tot en met 2023 blijft de begrote toevoeging aan de BR Bedrijfsvoering € 0,6 miljoen.

Onttrekkingen aan reserves
In 2022 bedraagt de begrote onttrekkingen aan reserves € 1,5 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- BR Bedrijfsvoering in het kader van de organisatieontwikkeling Werk en Inkomen: € 0,8 miljoen;
- BR Werkinvesteringsfonds bestedingsplan 2022: € 0,7 miljoen.

De onttrekkingen zijn € 8,4 miljoen lager dan in 2021. Dit komt door:
- Een € 2,0 miljoen lagere onttrekking uit de BR Bedrijfsvoering voor de reorganisatie Werk en Inkomen;
- In 2021 is een onttrekking begroot aan de BR Taakmutaties Overloop in verband met de budgetoverheveling vanuit 2020. Voor 2022 is nog geen onttrekking begroot, dit resulteert in € 2,6 miljoen lagere onttrekking in 2022.
- Een € 0,8 miljoen lagere onttrekking aan de BR Transitie Presikhaaf Scalabor;
- € 0,9 miljoen lagere onttrekking aan BR Taakmutaties Overloop in verband met resultaatbestemming herstelagenda 2020.
- Een € 0,7 miljoen hogere onttrekking ten behoeve van het bestedingsplan Werkinvesteringsfonds uit de BR Werkinvesteringsfonds in 2022.
- Een € 0,3 miljoen lagere onttrekking uit de BR Participatie.
- Een € 1,7 miljoen lagere onttrekking uit de BR Taakmutaties Overloop ten behoeve van de TOZO regeling;
- een € 0,7 miljoen lagere onttrekking schulddienstverlening BR Taakmutaties Overloop voor preventie, vroegsignalering, schulddienstverlening voor ondernemers en lagere onttrekking aan Jongerenperspectieffonds.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)
Scalabor B.V.
MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Participatie
- Werkgeversorganisaties;
- Werknemersorganisaties;
- Onderwijsorganisaties;
- Regionaal Werkbedrijf;
- Economic Board;
- Regiogemeenten;
- UWV;
- Stichting Inclusief Midden Gelderland;
- Inclusief Werkgeven Midden Gelderland;
- Woningbouwcorporaties;
- Leerwerkloket Midden Gelderland;
- Werkgeversservicepunt Midden Gelderland;
- Scalabor;
- Centrum voor Activerend Werk;
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem.

Armoede en schulddienstverlening
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem;
- Dullertsstichting;
- Stichting Leergeld;

- Jeugdfonds Sport en Cultuur;
- Arnhemse Dialoog;
- De Voedselbank Arnhem, De Kledingbank;
- Partners van Vroeg Eropaf (woningcorporaties, energiebedrijven, zorgverzekeraars, waterbedrijven);
- Stichting Rijnstad, Humanitas, SWOA;
- PLANgroep;
- Opr€cht;
- Bewindvoerders aangesloten bij het convenant;
- Zuidweg en Partners;
- Over Rood;
- Landelijke partners (Schuldenlab, Schouders Eronder).

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- St. Leergeld Arnhem
- St. Rijnstad

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Participatie en armoedebestrijding. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Inkomensregelingen (BUIG); maximaal eigen risico
Aanpassing financiering BUIG door het Rijk
Re-integratiebudget - Rijksontwikkelingen
Scalabor Afwaarderingsrisico
Scalabor Detacheringsvergoeding

Corona risico's

Schulddienstverlening
Armoede; toename gebruik inkomensondersteunende maatregelen
Omzetderving Scalabor

Beleidskaders

Participatie

- Programmaplan Doorbraak Naar Werk.

Armoede en schulddienstverlening

- Doorontwikkeling Armoedeagenda en schulddienstverlening;
- Zij aan zij: schuldenvrij - De Arnhemse visie op schulddienstverlening;
- De weg uit armoede: werken aan perspectief Arnhemse armoedeaanpak - 2020 e.v.;
- Uitvoeringsagenda Schulddienstverlening 2020-2021.

Zorg

We willen alle Arnhemmers een stabiele basis bieden. Daarbij bieden we ondersteuning, begeleiding en zorg aan inwoners met een beperking of chronische ziekte die zichzelf niet kunnen redden in het dagelijks leven. We doen dit bij voorkeur samen met het eigen netwerk zodat inwoners niet afhankelijk worden van (alleen) specialistische hulp. Waar dat ontbreekt investeren we in het organiseren van sterke netwerken - formeel en informeel - zo dicht mogelijk bij huis, in de eigen woonomgeving. Op deze manier is hulp snel beschikbaar en ondersteuning dichtbij. Daarbij werken we intensief samen met Sociale wijkteams, zorgaanbieders, huisartsen, scholen en welzijnsorganisaties in een gebied. Omdat gebieden van elkaar verschillen kan onze aanpak ook per gebied verschillen. Prioriteiten, accenten, werkwijzen en samenwerkingspartners worden daarop aangepast.

Tijdens de coronaperiode hebben aanbieders veel aandacht gegeven aan het voortzetten van de ondersteuning en zorg aan onze inwoners en zijn alternatieven gevonden om de zorg zoveel mogelijk te continueren. In veel gevallen is gebruik gemaakt van digitale vormen van ondersteuning. Zo kregen inwoners bijvoorbeeld begeleiding via beeldbellen. Digitale zorgverlening zal, los van corona, in de toekomst meer worden ingezet omdat het een waardevolle aanvulling is gebleken op de al bestaande zorg en ondersteuning en door veel inwoners wordt gewaardeerd. Door de inzet en flexibiliteit van onze aanbieders konden veel inwoners goed worden geholpen. Inmiddels is het gebruik van zorg bijna overal weer op het niveau van vóór corona. We zien echter ook dat sommige problemen zijn toegenomen en dat hierop extra inzet nodig is om deze op te lossen. Dit geldt bijvoorbeeld voor de geestelijke gezondheid van jongeren.

De komende jaren gebruiken we om de stabiele basis voor onze inwoners te versterken. Daarbij willen we verder gaan met de ingezette transformatie van zorg. Preventie staat voorop om zoveel mogelijk problemen te voorkomen maar we zetten ook in op het bieden van lichtere zorg om zwaardere problemen te voorkomen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is een inclusieve stad waarin alle inwoners, ook met een beperking of chronische ziekte, zo zelfstandig als mogelijk leven in de wijk en meedoen aan de samenleving

We vinden het belangrijk dat alle Arnhemmers zo zelfstandig mogelijk kunnen leven, ook wanneer zij daarbij, vanwege beperkingen of chronische ziekte, een steuntje in de rug nodig hebben. We richten ons op een 'Inclusieve stad' waarin alle inwoners kunnen meedoen. Waar dat nodig is bieden we passende zorg en ondersteuning, maar daarbij zorgen we ook dat inwoners zoveel mogelijk zelf regie houden over hun leven en de kwaliteit daarvan kunnen verbeteren of op peil kunnen houden. Daarbij zetten we in op het versterken van de eigen kracht, het sociaal netwerk van inwoners en het benutten van algemene voorzieningen in de wijken. We werken preventief en zetten in op het normaliseren van zorg waar dat kan. Dat betekent dat we minder snel willen diagnosticeren en etiketteren en niet altijd direct een specialistische hulpverlener in willen zetten. Liever maken we gebruik van het netwerk en versterken dit waar dat nodig is waarbij we verschillen tussen Arnhemmers accepteren en omarmen. Inwoners met zorg, jong en oud, blijven zoveel mogelijk thuis wonen met de nodige ondersteuning, of maken eerder de overstap van een instelling naar zelfstandig wonen in de wijk. Wanneer inwoners zorg met verblijf nodig hebben zoeken we naar oplossingen die zoveel mogelijk op de thuissituatie lijken; uit huis maar zo 'thuis' mogelijk. Zo bieden we onze inwoners duurzame, passende, effectieve en efficiënte ondersteuning op maat, zo tijdig mogelijk en zo dicht mogelijk bij huis. Ook stimuleren we daarmee de actieve deelname van inwoners aan de Arnhemse samenleving.
We zorgen ervoor dat de toegang naar ondersteuning en zorg transparant en laagdrempelig is ingericht. Om kwalitatief goede zorg beschikbaar te hebben en te houden zetten we, met name in de jeugdzorg, extra maatregelen in.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Gemiddelde zorgkosten per inwoner		€ 835	€ 887	€ 847	

Eenheid: Euro

Bron: Gemeente Arnhem

Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis

Wanneer inwoners door een beperking of chronische ziekte er (tijdelijk) niet in slagen zichzelf te redden in het dagelijks leven bieden we ondersteuning, begeleiding en zorg. We bereiken steeds meer Arnhemmers en uit het inwonerservaringsonderzoek blijkt dat veel Arnhemmers tevreden zijn over de geboden zorg. Tegelijkertijd is de ervaring, met name van de Sociale wijkteams, dat inwoners vaak langdurig afhankelijk blijven van specialistische zorg en ondersteuning. We gaan ons inspannen om deze inwoners zo zelfstandig mogelijk te maken, zodat zijzelf de regie over hun leven terug krijgen en de kwaliteit van leven verbetert. We zetten in op het versterken van de eigen kracht en investeren in het (sociaal) netwerk rondom inwoners waarbij we het gebruik van algemene voorzieningen in de wijken stimuleren. Daarbij streven we ernaar dat inwoners weer zo zelfstandig mogelijk verder kunnen leven en niet onnodig, langdurig afhankelijk worden van zorg en ondersteuning. We

hebben ook aandacht voor de groeiende groep inwoners (en hun naasten) met een vorm van dementie. We gaan van Arnhem een dementievriendelijke samenleving maken door onder andere bewustwording en trainingen van Arnhemmers en Arnhemse ondernemers over de omgang van inwoners met dementie zodat ook deze groep zo lang mogelijk mee kan blijven doen in Arnhem.

We versterken de (veer)kracht van onze inwoners thuis en in instellingen met een integrale aanpak

We lichten onze inwoners beter voor hoe ze hun zelfstandigheid kunnen behouden; dit doen we met inzet van het eigen netwerk en een betere benutting van algemene voorzieningen in de wijk. We stimuleren het gebruik van deze algemene voorzieningen en we zorgen dat het aanbod bekend is en aansluit bij de behoefte van de inwoners van de wijk. Daarbij wordt onder andere gebruik gemaakt van een website waarop het aanbod aan algemene voorzieningen staat vermeld; deze website ontwikkelen we verder door.

Wijkcoaches gaan zelf meer begeleiding bieden aan inwoners. We verwachten dat daardoor beter gebruik wordt gemaakt van algemene voorzieningen en sociale netwerken in wijken, zodat de begeleiding effectiever wordt. Ook wordt de huidige versnippering van begeleiding over veel verschillende aanbieders teruggebracht door een sterk netwerk per wijk te organiseren waarin hulpverleners elkaar kennen en intensiever met elkaar samenwerken rondom inwoners. Dit bevordert collectieve en integrale oplossingen voor inwoners. Deze nieuwe werkwijze wordt, zowel voor jeugdzorg als Wmo, toegepast in pilots in vier verschillende wijken: Kronenburg, Malburgen, Schuytgraaf en Spijkerkwartier.

Er is veel samenhang in de opgaven waarvoor we staan. In de jeugdzorg bijvoorbeeld, zien we relaties tussen het opgroeien in armoede, schulden, schooluitval en de inzet van jeugdzorg. Daarnaast heeft een groot deel van de zwerfjongeren een verleden in de jeugdzorg. Om deze reden is een samenhangend jeugdbeleid ontwikkeld als uitwerking van een integrale visie op het sociaal domein. De komende jaren gaan we zorgen dat dit beleid in samenspraak met de betrokken partijen wordt opgepakt en uitgevoerd. Daarbij betrekken we onze gebruikers, jongeren, ouders/verzorgers, ervaringsdeskundigen, om te toetsen of dit goed gebeurt.

Ook ondersteunen we gezinnen waar meerdere problemen bestaan vanuit de doorbraakmethode, dit doen we samen met het Instituut voor Publieke Waarden. Deze methode houdt in dat we de problemen in samenhang benaderen. Hiermee hopen we tot duurzamere oplossingen te komen voor alle gezinsleden. We starten met die gezinnen, waarbij de jeugdigen veel zorg nodig hebben. Het instituut voor Publieke Waarden zorgt dat onze Sociale wijkteams straks zelf de doorbraakmethode kunnen toepassen.

Voor jeugdigen en volwassenen die vanuit een zorginstelling zelfstandig gaan wonen, moeten voldoende, passende en betaalbare woningen beschikbaar zijn. Om dit te bereiken leggen we verbinding met andere programma's en werken we samen om voor verschillende doelgroepen zelfstandige woonruimte te realiseren.

We versterken de zorgtoewijzing

De Sociale wijkteams vormen de toegang naar de Wmo, beschermd wonen en Jeugdzorg. Wijkcoaches beoordelen welke ondersteuning onze Arnhemmers nodig hebben om zelfstandig te kunnen wonen en participeren. Daarbij wordt altijd gekozen voor de meest passende, effectieve en efficiënte hulp en ondersteuning vanuit de gedachte dat inwoners zoveel mogelijk zelf de regie houden over hun eigen leven.
We hebben beleidsregels opgesteld die de wijkcoaches gebruiken om te kunnen bepalen welke vorm van ondersteuning of zorg passend is. Binnen de Sociale wijkteams wordt gewerkt met expertiseteams en aandachtsfunctionarissen om te borgen dat er voldoende kennis is om passende ondersteuning in te zetten. Eind 2021 evalueren we de beleidsregels, die deels in februari 2020 en deels medio 2020 zijn ingegaan. Waar nodig passen we deze beleidsregels aan om nog beter passende, effectieve en efficiënte zorg te kunnen bieden.

Bij de toegang naar de Jeugdzorg richten we ons op het intensiveren van de samenwerking met geautoriseerde verwijzers en aanbieders. We zetten de Praktijk Ondersteuner Huisartsen Jeugd (POH-Jeugd) in bij huisartspraktijken om de samenwerking tussen Sociale wijkteams, huisartsen (geautoriseerde verwijzers) en aanbieders te versterken. Afhankelijk van het succes van deze maatregelen breiden we in 2021 deze werkwijze uit naar meer huisartspraktijken. Met de Gecertificeerde Instellingen (jeugdbescherming) hebben we een gezamenlijke verbeteragenda opgesteld om te zorgen dat kinderen in onveilige situaties eerder worden geholpen. Deze verbeteragenda voeren we het komende jaar uit.
We verbeteren de samenhang tussen het onderwijs- en het zorgdomein door betere afstemming te realiseren tussen wijkteams, onderwijs en het samenwerkingsverband. Ook kijken we daarbij naar de rol van aanbieders en het aanbod aan hulp en ondersteuning op scholen.

We bakenen de inzet van de Wmo en Jeugdwet beter af door vaker te kijken naar de inzet van voorliggende voorzieningen zoals de Wet langdurige zorg (Wlz), Zorgverzekeringswet (Zvw) en Passend Onderwijs.

We sturen op kwaliteit en resultaat

In 2020 zijn via de aanbesteding de kwaliteitseisen voor zorgaanbieders verhoogd. Er zijn minder aanbieders gecontracteerd en er is een overzichtelijker aantal producten. Gecontracteerde aanbieders werken zoveel mogelijk wijkgericht, waardoor zij zorg kunnen afschalen naar voorzieningen dicht bij de inwoner. Aanbieders die actief bijdragen aan de transformatie van zorg en kwalitatief goede zorg leveren, krijgen meer toewijzingen dan aanbieders die dit niet doen. Uiteraard houden we rekening met de keuzevrijheid van onze inwoners. We stimuleren preventief werken, samenwerking tussen aanbieders en bevorderen innovatie.

In samenwerking met de regionale inkooporganisatie (Inkoop-SDCG) en Sociale wijkteams monitoren we of aanbieders goede kwaliteit van zorg leveren en de gewenste resultaten realiseren. Het toezicht op rechtmatigheid en kwaliteit van de geleverde zorg wordt verder geïntensiveerd. Niet alleen op basis van signalen, maar ook via een steekproef worden aanbieders getoetst. Daarbij werken we nauw samen met de Inkoop-SDCG, VGGM (toezicht op kwaliteit), afdeling Handhaving (toezicht rechtmatigheid) en de partners in het RIEC (Regionale Informatie- en Expertise Centra, gericht op bestrijding ondermijnende criminaliteit).

Met Medipoint hebben we het contract voor hulpmiddelen voor een periode van twee jaar verlengd. Dit om stabiliteit te bieden voor alle inwoners van Arnhem na ontbinding van het contract met leverancier HMC. Met Medipoint en de Sociale wijkteams kijken we naar verdere innovatie van het gebruik van hulpmiddelen.

Het Persoonsgebonden Budget (PGB) ontwikkelen we door op basis van de uitgevoerde, kwalitatieve evaluatie in 2021. In 2022 gaan we samen met betrokken partners aan de slag met de aanbevelingen van deze evaluatie en verbeteren we het PGB-beleid waar dat nodig is. Ook volgen we de landelijke ontwikkelingen over PGB en nemen deze mee in het vervolgtraject.

We vergroten het inzicht of passende zorg wordt ingezet (monitoring)

We verbeteren het inzicht in de ontwikkeling van de zorg. We gebruiken een goed ontsloten zorgmonitor waarbij we de ingezette zorg lokaal en op wijkniveau kunnen volgen. Periodiek leveren we (bestuurlijke) rapportages op, om de gewenste transformatie van zorg te monitoren. Dit biedt mogelijkheden om, waar nodig, bij te sturen.

Op wijkniveau ondersteunen we Sociale wijkteams bij het analyseren van de ontwikkelingen in toegewezen zorg en het uitzetten van acties. Op wijkniveau is een dashboard beschikbaar waarin we de zorg(kosten) tot op detail kunnen monitoren. Zogenaamde Analyse en Actieteams (A2-teams) werken met deze data (bijvoorbeeld volumes, producten, duur, kosten, aanbieders, zorgpaden en verwijzers). Het team is samengesteld vanuit verschillende disciplines (inhoudelijk, financieel en data-analisten) en zij gaan op wijkniveau of per zorgvorm in gesprek met het Sociale wijkteam over de data. Daarbij wordt gekeken naar de resultaten en ontwikkelingen in de wijk en de stad en wordt actie ondernomen als dat nodig is.

We voeren het inwonerservaringsonderzoek uit om meer inzicht te krijgen in het resultaat van en tevredenheid over de geleverde zorg. Met de verbeterde monitoring kunnen we volgen of aanbieders met de ingezette zorg resultaat bereiken en de doelen van de inwoner behalen.

We ontschotten zorgsystemen en verkrijgen toereikend rijksbudget

We dragen via de G-40, VNG en NDSD (Netwerk directeuren sociaal domein) bij aan een actieve lobby om voldoende rijksmiddelen te krijgen om de Wmo en Jeugdwet goed uit te kunnen voeren. We ondersteunen de lobby van VNG en G40 om structureel, ook na 2022, voldoende middelen voor de (jeugd)zorg te krijgen.

Landelijk wordt gewerkt aan een nieuw verdeelmodel voor beschermd wonen, maatschappelijke opvang (voorlopig uitgesloten) en begeleiding uit de Wmo. Inzet is een verdeelmodel van middelen op basis van objectieve criteria. De implementatie van het nieuwe model gaat in per 2023. De effecten zijn nog onduidelijk maar we verwachten dat onze regio Centraal Gelderland een ‘nadeelregio’ is. Wij monitoren deze ontwikkeling en lobbyen voor een redelijke uitkomst voor onze regio.

We werken met diverse partijen, zoals het Sociaal wijkteam, zorgaanbieders, zorgverzekeraar en justitie aan een meer gezamenlijk beleid voor de GGZ-doelgroep. We onderzoeken onder andere hoe we een betere aansluiting kunnen realiseren tussen de forensische zorg en de Wmo-zorg en onderzoeken de mogelijkheden voor een meer wijkgerichte GGZ-ondersteuning. Daarbij zetten we ook in op preventie van problemen en een grotere acceptatie van de GGZ doelgroep.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Inwonerstevredenheid over kwaliteit geboden ondersteuning				79%	73%
Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel basis		40	41	47	50
Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel specialistisch		49	44	31	30

Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel basis+specialistisch	11	15	22	20
Verhouding Huishoudelijke Ondersteuning, maatwerk vs. algemene voorziening, aandeel maatwerk	81%	84%	65%	46%
Verhouding Huishoudelijke Ondersteuning, maatwerk vs. algemene voorziening, aandeel algemeen	19%	16%	35%	54%

Bron: Gemeente Arnhem

Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij

We bieden Arnhemmers die niet participeren als gevolg van persoonlijke omstandigheden de mogelijkheid om deel te nemen aan de maatschappij, bij voorkeur via betaald werk. Als dit niet haalbaar blijkt, participeren zij via vrijwilligerswerk of activerend werk. We bevorderen de doorstroming vanuit activerend werk richting betaald werk/ opleidingen of vrijwilligerswerk. Hier ligt een nauwe samenhang en samenwerking met het programma Doorbraak naar werk.

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis'

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Percentage inwoners in AW met een ontwikkelarrangement		49%	45%	42%	47%

Bron: Gemeente Arnhem

Meer jeugdigen ontwikkelen zich naar zelfredzaamheid en ontvangen waar nodig passende zorg

We willen dat meer kinderen in Arnhem zich ontwikkelen naar zelfstandigheid en een gezond volwassen leven. Als zij dat zelf niet kunnen en ook het eigen netwerk onvoldoende is, ontvangen zij daarbij tijdig passende hulp. Passende hulp betekent dat de hulp kwalitatief goed is en kinderen (of hun ouders) helpt om weer zelf verder te kunnen. Ook willen we deze hulp zo licht mogelijk en zo dicht mogelijk bij huis of thuis inzetten zodat het kind zoveel mogelijk een normaal leven kan blijven leiden. Om dat te bereiken werken we preventief en willen we problemen zo vroeg mogelijk signaleren en tijdig passende zorg inzetten om erger te voorkomen. We richten ons op kinderen in kwetsbare situaties: kinderen die de zorg het hardst nodig hebben om zich te kunnen (blijven) ontwikkelen. Daarbij houden we oog voor normalisering van zorg en voorkomen we het onnodig "plakken van etiketten". Ook bespreken we met ouders hoe we ze kunnen ondersteunen bij de opvoeding van hun kinderen; wat kunnen zij zelf doen en wat is 'normaal' bij het opgroeien van hun kind.
Wij zorgen per wijk voor een sterk netwerk waarbij een beperkt aantal jeugdhulpaanbieders samenwerkt met andere professionals en betrokken partijen in de wijk en met hun aanbod aansluiten bij de zorgvragen van kinderen en jongeren in die wijk.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing CSA		89	105	114	101
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Elden en De Laar		115	123	128	114
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Malburgen		132	156	160	130
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Noord-Oost		124	138	136	110
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Noord-West		139	172	176	142
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Presikhaaf		105	104	119	101
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Schuytgraaf-Elderveld		142	154	159	132
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing VKR		138	151	147	115

Bron: Gemeente Arnhem

Meer jeugdigen kunnen meedoen aan het dagelijks leven

We willen dat kinderen zo veel mogelijk op eigen kracht meedoen aan het dagelijkse leven. Daarvoor hebben zij een goede sociale basis in de buurt nodig waar ze op kunnen terugvallen. Bijvoorbeeld op school, bij de sport- of cultuurvereniging. Als het netwerk en de sociale basis bij een kind niet toereikend zijn een voor de ontwikkeling, zetten wij (tijdelijk) specialistische jeugdzorg.

Versterken eigen kracht van jeugdigen, sociaal netwerk en inzet algemene voorzieningen

- Samen met professionals uit onderwijs, zorg, sport, cultuur en welzijn ontwikkelen we samenhangend aanbod van voorzieningen dat past bij de fases die kinderen (en hun ouders) doorlopen bij het opgroeien en opvoeden en aansluit bij de hulpvraag. We baseren dit voorliggende aanbod op de behoeften van kinderen en jongeren zelf (onder andere met de resultaten van het onderzoek Goed Geschut).
- Dit aanbod baseren we ook op input uit onze stadsgesprekken met kinderen, jongeren en ouders. We voeren deze stadsgesprekken drie keer per jaar. Tijdens deze gesprekken mogen de kinderen, jongeren en ouders zelf thema's agenderen. Hiermee checken we of ons aanbod aansluit bij de kansen en uitdagingen waar zij mee te maken krijgen. Wij sturen ons beleid bij op basis van de input uit deze gesprekken.
- We stimuleren passend aanbod van algemene voorzieningen dat preventief op, of in combinatie met specialistische jeugdzorg ingezet kan worden. Denk bijvoorbeeld aan 'steungezinnen', waarbij ouders een kind tijdelijk opvangen zodat de biologische ouders op adem kunnen komen of een ondersteuningsplan waarin interventies in onderwijs en zorg logisch samenhangen. Een ander voorbeeld is het versterken van de aansluiting tussen onderwijs en Jeugdhulp, waarbij kinderen tijdig de juiste ondersteuning krijgen en waarbij onderwijs, zorg en welzijn gezamenlijk hebben gekeken naar de doelen en betrokken zijn in de uitvoering.

Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis

Veel jeugdigen hebben helaas te maken met een onveilige thuissituatie. Dit komt onder andere voort uit psychische problematiek, vechtscheidingen, huiselijk geweld of andere sociale problemen. We willen onveilige situaties zoveel mogelijk voorkomen, sneller signaleren als deze zich voordoen en meer jeugdigen in een kwetsbare situatie een veilig thuis bieden. We plaatsen kinderen alleen uit huis als het echt niet anders kan. Daarbij organiseren we liever ambulante zorg bij kinderen thuis of, als dat niet kan, bij pleegouders of gezinshuizen. Jeugdhulp met verblijf is een laatste optie die we graag zoveel mogelijk willen voorkomen.

- We versnellen en verbeteren de veiligheidsketen: Veilig Thuis, Sociale wijkteams, jeugdbescherming en de Raad voor de Kinderbescherming. Zodat kinderen en hun ouders sneller passend hulpaanbod krijgen om de veiligheid in het gezin te herstellen (Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming).
- We zetten de doorbraakmethode in om te werken aan een beter perspectief voor gezinnen met complexe, meervoudige problemen in een kwetsbare, onveilige situatie.
- We voorkomen uithuisplaatsingen vaker door de inzet van Team VAV (Vertrouwd, Aanwezig en Veilig) dat snel en flexibel bij kwetsbare gezinnen thuis ingezet kan worden en escalatie helpt te voorkomen.
- We verminderen het aantal jongeren in verblijf, door casuïstiek tijdig te bespreken in het Perspectiefoverleg en tijdig ambulante zorg in te zetten om zo uithuisplaatsing te voorkomen.
- We werven ouders voor pleegzorg en zetten groepswonen in als alternatieven voor jeugdhulp met verblijf.
- We voorkomen complexe scheidingen door ouders vroegtijdig de juiste informatie en hulp op één plaats aan te bieden (Digitaal Scheidingsloket). Ook kinderen waarvan de ouders uit elkaar gaan of gaan scheiden kunnen hier terecht voor informatie en hulp. Bij geëscaleerde situaties helpen professionals van het Digitaal Scheidingsloket mee om de gezinssituatie terug te brengen naar het normale.
- In de afgelopen twee jaar is het aantal jeugdbeschermingsmaatregelen en het aantal jongeren in verblijf licht afgenomen. Komende jaren zetten we het bovenstaande beleid voort om verdere daling mogelijk te maken.

Regionale aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling

Arnhem is centrumgemeente voor de regio Arnhem-Achterhoek voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. De prioriteiten uit de regioaanpak zijn 1) meer inzetten op vroegsignalering en preventie van huiselijk geweld (onder andere door gebruik Meldcode) 2) huiselijk geweld stoppen en duurzaam oplossen en 3) aandacht voor specifieke aanpakken (denk bijvoorbeeld aan eergerelateerd geweld en ouderenmishandeling). Samenwerking met regionale en lokale partners is hiervoor cruciaal. Denk hierbij aan regiogemeenten, Sociale wijkteams, Veilig Thuis, jeugdzorgaanbieders en Moviera. Maar bijvoorbeeld ook aan scholen en (huis)artsen, de jeugdgezondheidszorg en andere partners die dichtbij inwoners staan.
We houden de lokale aanpak actueel en verwerken daarin de uitkomsten van het onderzoek naar de gevolgen van de coronacrisis op huiselijk geweld (motie 20M205 Meer aandacht voor huiselijk geweld). Daarbij blijven de prioriteiten en acties uit de bestaande Regioaanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 'Samen Veilig' 2019-2023 van kracht. Vanuit onze rol als centrumgemeente hebben we een voorbeeldfunctie en faciliteren we vanuit de beschikbare (DUVO) middelen de gemeenten in de regio Arnhem-Achterhoek.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal jeugdbeschermingsmaatregelen		401	427	395	322
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal jeugdigen in verblijf		571	610	562	423
Bron: Gemeente Arnhem					

Minder jeugdigen zijn van zorg afhankelijk

Als kinderen vast lopen in hun ontwikkeling naar zelfstandigheid, dan ontvangen zij passende hulp. Hiervoor kijken we eerst met de ouders, het netwerk en de sociale basis van een kind wat de mogelijkheden zijn. Als deze niet toereikend zijn voor de ontwikkeling, zetten wij (tijdelijk) specialistische hulp in. Een kind mag zijn wie het is, ook als het afwijkt van de norm. Bijvoorbeeld omdat een kind druk is of moeite heeft met leren. We stoppen met onnodig problematiseren van gedrag en normaliseren het gebruik van zorg. Daarbij accepteren we dat sommige problemen horen bij het opgroeien.

We zorgen voor een wijknetwerk met algemene voorzieningen en zorgaanbod dat aansluit bij de problemen van kinderen en jongeren

- We zetten jeugdhulp zo dichtbij als mogelijk in en vormen wijknetwerken om dat mogelijk te maken. Hulp wordt gegeven bij het kind thuis, op school of in de wijk. Bijvoorbeeld door wijkcoaches die kinderen met een hulpvraag zelf begeleiden. En door de inzet van praktijkondersteuners jeugd bij de huisarts die kunnen helpen bij psychische problematiek.
- Alle Arnhemse huisartsenpraktijken die dat willen, ondersteunen wij door de inzet van een praktijkondersteuner jeugd. Door de lichte hulp van de wijkcoach of praktijkondersteuner bij de huisarts zijn kinderen en jongeren minder afhankelijk van specialistische jeugdzorg.
- Wanneer deze lichtere hulp niet voldoet, zetten de Sociale wijkteams specialistische jeugdzorg in. Wij zorgen per wijk voor jeugdhulpaanbieders die samenwerken met andere professionals in de wijk en met hun aanbod aansluiten bij de zorgvragen van kinderen en jongeren in die wijk.
- We dringen de wachtlijsten bij jeugdhulpaanbieders terug door oplossingen te zoeken met ouders en aanbieders, zodat kinderen met een zorgvraag tijdig een goed passend hulpaanbod krijgen. Bijvoorbeeld de praktijkondersteuners jeugd bij de huisarts kunnen kinderen op de wachtlijst helpen met hun vraag, voordat zij hun traject kunnen beginnen. We zetten extra middelen in om de wachtlijsten voor GGZ problematiek bij aanbieders terug te dringen en bedenken samen met jongeren en aanbieders oplossingen voor deze wachtlijst problematiek. Via de bestuursrapportages rapporteren wij over deze wachtlijsten.
- We geven extra aandacht aan mentale gezondheid en het ontwikkelen van veerkracht, zodat kinderen en ouders beter kunnen omgaan met problemen en tegenslag. Dat doen we door ondersteuningsbijeenkomsten voor ouders te organiseren en in begeleidingsgesprekken aandacht te besteden aan het begrijpen van gedrag en daarmee leren omgaan. Ook praten we met ouders over wat gebruikelijke zorg is en wat van hen wordt verwacht.
- We geven de Sociale wijkteams duidelijke kaders mee wanneer zij jeugdhulp wel of niet in mogen zetten. Deze kaders houden we up-to-date, op basis van wat er speelt bij kinderen en jongeren. In deze kaders stellen we altijd kritisch de vraag of jeugdhulp de beste oplossing is voor het kind, ouders goed toegerust zijn om zelf hun kind te ondersteunen en het netwerk of voorzieningen in de buurt al ingezet zijn. Wij vragen ouders hun kinderen meer zelf te ondersteunen, bijvoorbeeld bij opgroeiproblemen, druk gedrag of verdriet in plaats van specialistische begeleiding of behandeling te zetten. Daardoor ervaren kinderen dat tegenslag en moeilijke periodes bij het leven horen en leren zij daar mee om te gaan.
- We bakenen de inzet van de Jeugdwet en de Verlengde Jeugdwet beter af door afspraken met aanbieders te maken en houden zo de zorg beschikbaar voor de jeugdigen die het nodig hebben. We vergroten de kennis van de Wet langdurige zorg en de Zorgverzekeringswet zodat deze wetten voorliggend aan de Jeugdwet ingezet worden waar dat beter past.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal 0-17-jarigen met een JW-toewijzing		5.048	5.346	5.150	4.461
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal 18+ers met een JW-toewijzing		467	679	609	469
Bron: Gemeente Arnhem					

Een meer inclusief Arnhem, waarbij meer kwetsbare Arnhemmers (blijven) wonen in de wijk

Arnhemmers die dat nodig hebben bieden we een Beschermd Thuis. Dit doen we lokaal en regionaal, op grond van het Transformatieplan Beschermd Thuis. We zetten in op doorstroom vanuit beschermde woonvormen naar zelfstandig wonen en op goede GGZ-zorg in de wijken. Daarmee voorkomen we zwaardere instellingszorg. Met de inkoop van zorg en ondersteuning hebben we rekening gehouden met de mogelijkheid flexibel op en af te schalen.
De transformatie geven we samen met de regio Centraal Gelderland verder vorm. Alle betrokken gemeenten zorgen voor een breed palet aan (basis)voorzieningen; lichte vormen van zorg voor wie daarmee toe kan en gespecialiseerde opvang en beschermd wonen voor wie dit (tijdelijk) nodig is. We doen dit in nauwe samenwerking met en tussen gemeenten, met woningcorporaties, zorgaanbieders en de zorgverzekeraar.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Beschermd Wonen, aantal inwoners met verblijf		1.071	1.013	958	524

Bron: Gemeente Arnhem

Er zijn voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers

We willen voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare inwoners, zodat zij kunnen uitstromen uit beschermd wonen, maatschappelijke opvang en jeugdvoorzieningen. Om dit te bereiken intensiveren we de samenwerking met de Arnhemse woningcorporaties.

We koppelen zorg(behoeften) aan wonen

We voeren de woonafspraken met woningcorporaties uit, waarvoor jaarlijks maximaal 120 woningen beschikbaar worden gesteld voor uitstroom uit Beschermd wonen (BW), Maatschappelijke opvang (MO) en intramurale jeugdvoorzieningen. De gemeente coördineert deze aanvragen, zodat Arnhemmers die niet zelfstandig aan een woning kunnen komen, toch uit kunnen stromen. Daarnaast blijven we met corporaties in gesprek over huisvesting van doelgroepen.
We gebruiken daarvoor het doelgroepenonderzoek 'wonen en zorg', waarin de behoefte en het aanbod aan zorggerelateerd wonen in Arnhem gekwantificeerd is. We komen samen met partners in de stad tot een visie op wonen, welzijn en zorg.

Zorggerelateerde woonoverlast wordt minder

We pakken zorggerelateerde overlast in de stad adequaat aan. Er is een meldpunt woonoverlast, zodat inwoners (ook zorggerelateerde) woonoverlast kunnen melden. We blijven, mede op basis van deze meldingen, in gesprek met zorgaanbieders over het treffen van maatregelen om woonoverlast door hun bewoners te beperken. Indien nodig treffen we maatregelen bijvoorbeeld via de inkoop en contractering van aanbieders. We werken samen met het zorgkantoor en de DJI (Dienst Justitiële Inrichtingen) om aanbieders te weren waarvan de bewoners overlast veroorzaken en er onvoldoende wordt ingegrepen. Daarbij werken we samen met de teams Leefomgeving en het programma Veiligheid.
Van zorgaanbieders die intensief Beschermd Wonen bieden, verwachten we dat zij ook mensen met meerdere en complexe zorgvragen de noodzakelijke zorg kunnen bieden. Daarvoor is een casusoverleg met zorgaanbieders ingericht. Zo nodig nemen we maatregelen via de toewijzing, de inkoop en contractering.

Meer bewoners met een kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen

We stellen meer mensen in staat om met de juiste ondersteuning, zelfstandig te wonen en mee te doen in onze samenleving. Uitgangspunt is zoveel mogelijk een beschermd thuis te bieden door zorg en ondersteuning zo flexibel mogelijk op- en af- te kunnen schalen, in plaats van wonen in een instelling. Tegelijkertijd zorgen we ervoor dat er een regionaal vangnet van intramurale zorg in stand blijft voor wie dat toch nodig heeft.

We ontwikkelen meer preventieve activiteiten

Iedere gemeente in de regio Centraal Gelderland werkt aan het op orde brengen van de lokale basisinfrastructuur. Dat betekent dat we zorgen voor plekken in de buurt waar inwoners met beschermd wonen elkaar kunnen ontmoeten en onderling steun kunnen vinden (zoveel mogelijk gespreid over de stad). We realiseren voldoende aanbod voor een zinvolle daginvulling (onder andere via Activerend Werk) en zorgen dat deze doelgroep kan wonen op een passende plek (onder andere door woonafspraken met corporaties).
We zorgen voor lokale samenwerking (een inwoner moet zo min mogelijk last hebben van verschillende organisaties of financieringen) en werken samen met andere gemeenten en aanbieders, zorgverzekeraars en woningcorporaties.
We breiden de inzet van buurtcirkels (wonen met een steuntje in de rug) uit. Hiermee kunnen inwoners met een psychische kwetsbaarheid die vanuit een intramurale instelling zelfstandig gaan wonen, een sociaal netwerk in de wijk opbouwen. Met de inzet van buurtcirkels voorkomen we naar verwachting terugval.

Er zijn regionaal sluitende afspraken Beschermd Thuis

Per 1 januari 2022 wordt gestart met de inhoudelijke door-decentralisatie van beschermd wonen. Dat betekent dat niet alleen de 43 centrumgemeenten, maar alle 355 gemeenten zich gaan inzetten en verantwoordelijk worden voor inwoners met een toewijzing voor beschermd wonen. Daarover worden op regionaal niveau samenwerkingsafspraken gemaakt.
Vanaf 1 januari 2023 komt er een nieuwe financiële verdeling over gemeenten. Dit betekent dat de komende jaren (2023-2032) de middelen voor Beschermd Wonen worden overgeheveld van centrumgemeenten naar de regio-gemeenten. Daarmee wordt ook financieel geregeld dat gemeenten voortaan verantwoordelijk zijn voor beschermd wonen voor de eigen inwoners.
De gemeenten in de regio Centraal Gelderland zetten de transformatie naar Beschermd Thuis door in de richting zoals verwoord in het Transformatieplan Samen aan Zet (2019) en de bestuurlijke uitgangspunten zoals regionaal geformuleerd in 2021.
Er wordt een convenant voor 2022 en de daarop volgende jaren gesloten, waarin afspraken worden vastgelegd over de regionale besluitvorming omtrent de uitvoering van beschermd wonen, financiële afspraken, de toegang, contractering, beleid, toezicht, lokale basisvoorzieningen, monitoring en woonafspraken.

Er is een integrale aanpak voor mensen met verward gedrag

In 2022 evalueren we de bemoeizorg, die we in 2021 aanvullend hebben ingezet en zorgen voor borging. Vanaf 2021 worden de politiemeldingen over personen met verward gedrag opgepakt door VGGM. Zij leggen daarbij de verbinding met het sociaal domein. Dit meldpunt wordt het komend jaar uitgebreid met een telefoonnummer voor niet-acute meldingen waar inwoners van Arnhem hun zorgen over medebewoners kunnen neerleggen. Ook hier zorgt VGGM weer voor de verbinding naar het sociaal domein.
Ook wordt in 2022 de pilot 'Noodbed voor mensen met verward gedrag' geëvalueerd. Onderdeel van deze pilot is de vraag of er voldoende bereikbare en beschikbare opvolgende Wmo zorg en ondersteuning aanwezig is, waaronder spoedzorg.
De pilot 'Welkom in je wijk!', om stigmatisering tegen te gaan en mensen handvatten te geven om beter om te kunnen gaan met onbegrepen gedrag wordt ook in 2022 geëvalueerd.
Met de Veiligheidshuizen Arnhem en West Veluwe Vallei, Pro Persona, regiogemeenten en zorgverzekeraar onderzoeken we of we de 'Ketenveldnorm / levensloopregeling' in onze regio kunnen implementeren. Hierbij staat integrale, levensbrede en continue ondersteuning centraal van mensen met veelal multiproblematiek (én psychiatrie, én verslaving, én lichte verstandelijke beperking) die frequent delinquent gedrag vertonen maar die (nog) geen forensische titel ontvangen.
Met name de Wet zorg en dwang heeft het afgelopen jaar voor een aantal uitvoeringsknelpunten gezorgd. Met het Zorgkantoor, Pro Persona, de Verpleging- en Verzorgingssector en de Verstandelijk Gehandicaptensector werken we aan werkafspraken en voeren we een landelijke lobby, voor verbetering van de uitvoering.

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	790	870	780	820	
Eenheid: Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					
Jongeren met jeugdhulp	11,4%	12,8%	12,9%	12,2%	
Eenheid: Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					
Jongeren met jeugdreclassering	0,8%	0,8%	0,7%	0,6%	
Eenheid: Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					
Jongeren met jeugdbescherming	1,2%	1,2%	1,4%	1,3%	
Eenheid: Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					

Hierboven zijn bij de verschillende doelstellingen een aantal effectindicatoren opgenomen. In de bestuursrapportage Zorg Dichterbij is meer informatie te vinden, is de voortgang op alle indicatoren opgenomen en zijn de trends en duiding hiervan beschreven.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem is een inclusieve stad waarin alle inwoners, ook met een beperking of chronische ziekte, zo zelfstandig als mogelijk leven in de wijk en meedoen aan de samenleving	**28.190**	**4.883**	**0**	**255**
Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis	28.190	4.883	0	255
Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij				
Een meer inclusief Arnhem, waarbij meer kwetsbare Arnhemmers (blijven) wonen in de wijk	**16.887**	**57**	**0**	**0**
Er zijn voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers	141	57	0	0
Meer bewoners met een kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen	16.746	0	0	0
Meer jeugdigen krijgen passende zorg gericht op ontwikkelen van zelfredzaamheid	**13.472**	**0**	**12.530**	**99**
Meer jeugdigen kunnen meedoen aan het dagelijks leven	11.529	0	12.530	99
Minder jeugdigen zijn van zorg afhankelijk				
Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis	1.943	0	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**58.550**	**4.940**	**12.530**	**354**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	60.704	49.793	56.084	58.550	58.161	58.273	58.905
Baten	5.222	4.940	4.940	4.940	4.940	4.940	4.940
Saldo lasten en baten	***-55.482***	***-44.853***	***-51.144***	***-53.610***	***-53.610***	***-53.333***	***-53.965***
Toevoegingen aan reserves	2.009	628	628	12.530	1.082	1.000	1.000
Onttrekkingen aan reserves	3.425	1.512	2.843	354	81	498	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.416***	***884***	***2.215***	***-12.177***	***-12.177***	***-502***	***-1.000***
Gerealiseerd resultaat	**-54.066**	**-43.969**	**-48.929**	**-65.786**	**-54.222**	**-53.836**	**-54.965**

Toelichting

Lasten

De totale lasten voor 2022 voor het stedelijk programma zijn begroot op € 58,5 miljoen. De overige lasten voor zorg van € 121,3 miljoen worden vermeld in de wijkbudgetten. De lasten zijn te verdelen in de volgende categorieën:

- € 28,3 miljoen wordt besteed aan zorg in natura en persoonsgebonden budgetten, verdeeld over Beschermd wonen (€ 15,3 miljoen), Jeugdzorg en jeugdbescherming (€ 10,2 miljoen), Wmo (€ 1,6 miljoen) en Huishoudelijke hulp toelage (€ 1,2 miljoen);
- € 22,4 miljoen wordt besteed aan uitbestede taken, zoals Stichting Sociale wijkteams (€ 16,8 miljoen), Ambulantisering GGZ (€ 3,0 miljoen), Zorg-lokaal (€ 1,1 miljoen), Inkoop Sociaal Domein Centraal Gelderland (€ 0,6 miljoen), De Connectie (€ 0,6 miljoen) en Sociaal Hospitaal kosten (€ 0,3 miljoen);
- € 0,9 miljoen wordt besteed aan het realiseren van de maatregelen binnen de jeugdzorg, zoals POH Jeugd;
- € 0,3 miljoen dient ter uitvoering van de motie transformatiebudget;
- € 1,8 miljoen wordt besteed aan begrote subsidies, zoals aan Stichting Veilig Thuis (€ 1,1 miljoen);
- € 1,1 miljoen wordt besteed aan beleidsuren;
- Hiernaast zijn er € 3,7 miljoen overige lasten, zoals Mantelzorgcompliment (€ 0,7 miljoen) en backoffice (€ 0,7 miljoen).

De begroting is in 2022 ten opzichte van 2021 € 2,5 miljoen hoger.

- De begroting voor overige goederen diensten stijgt met € 0,9 miljoen en dit bedrag is toegekend om de maatregelen binnen de Jeugdzorg , zoals de POH Jeugd te realiseren;
- De begroting stijgt met € 0,3 miljoen door de toevoeging van het transformatiebudget conform de raadsmotie;
- De begroting voor jeugdbescherming stijgt met € 0,3 miljoen ten behoeve van de verbeteragenda jeugdbescherming;
- De begroting voor specialistische zorg stijgt met € 1,0 miljoen. Dit is te verklaren door de toevoeging van de extra rijksmiddelen jeugdzorg.

Baten

De totale baten voor 2021 zijn begroot op € 4,9 miljoen. De baten zijn te verdelen in de volgende categorieën:

- € 4,0 miljoen betreft de inning van de eigen bijdrage bij de Wmo en Beschermd wonen.
- € 0,9 miljoen betreft de bijdrage LVB (Licht Verstandelijke Beperkten) die we als centrumgemeente voor Beschermd wonen ontvangen vanuit de regio.

De baten blijven in 2022 gelijk aan 2021.

Toevoegingen aan reserves

De totale toevoegingen aan de reserves 2022 is € 12,4 miljoen. Het betreft hier toevoegingen aan de bestemmingsreserve Transformatie Zorgbudgetten (€ 0,3 miljoen) en de bestemmingsreserve Wmo en Jeugdzorg (€ 12,1 miljoen).

Onttrekkingen aan reserves

In 2022 wordt er aan de bestemmingsreserve Transformatie zorgbudgetten en bestemmingsreserve Wmo en Jeugdzorg € 0,4 miljoen onttrokken. Deze onttrekkingen dienen ter dekking van kostenbesparende maatregelen en transformatie-uitgaven.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen
MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Stichting Sociale wijkteams;
- Zorgaanbieders en welzijnsorganisaties;
- Onze Huisartsen en Arts en Zorg
- Cliënten- en Adviesraden Sociaal Domein;
- Zorgbelang Gelderland.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Centrum voor Activerend Werk
- RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
- St. Vitale Verbindingen
- Zorgbelang Inclusief

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Zorg. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Aanpassing tarieven Wmo en Jeugdwet
Lvb middelen (Licht verstandelijke beperkten)
Uitname Wlz
Aanpassing het woonplaatsbeginsel Jeugdzorg

Corona risico's

Grotere zorgvraag na crisis
Spoedeisende zorg (SEZ) van Jeugdbescherming Gelderland

Beleidskaders

- Visie sociaal domein 'Sociaal domein in beweging'
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Geconsolideerde versie van de Verordening Jeugdhulp gemeente Arnhem 2019;
- Beleidsregels Leerlingenvervoer gemeente Arnhem;
- Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg.
- Kadernota De veerkrachtige samenleving Arnhem;
- Beleidsregels Wmo (2019);
- Beleidsregels Jeugd (2019);
- Beleidsplan Jeugd Wmo;
- Uitvoeringsplan deel Wmo;
- Jeugdbeleid 2021-2025. Oprgroeien in Arnhem: een toekomst vol kansen.
- Inrichtingsplan Jeugdhulp;
- Regionaal Transformatieplan Jeugd;
- Regioaanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 'Samen Veilig' 2019-2023
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Verordening Jeugdzorg Arnhem 2019;
- Verordening doelgroepenvervoer 2020;
- Raadsbrief Ontwikkelingen zorgdomein (december 2018);
- Transformatieplan Beschermd Thuis 2019-2021;
- Raadsbrief bestuurlijke uitgangspunten doordecentralisatie beschermd wonen (maart 2020);
- Raadsbrief kwaliteit, toezicht en handhaving (juni 2019);
- Raadsbrief Voortgang regionale samenwerking beschermd wonen (februari 2021);
- Raadsbrief Voortgang regionale samenwerking beschermd wonen vanaf 2022 (juni 2021);
- Raadsbrief afspraken en contracten jeugdbescherming, juli 2021.

Welzijn en inclusie

In Arnhem is iedereen gelijk en krijgt iedereen gelijke kansen. Dat is onze ambitie. We willen een stad zijn waar inwoners kunnen zijn wie ze willen zijn en een ieder zijn identiteit en eigenheid met trots kan uitdragen. In veiligheid en vrijheid. Om te borgen dat iedereen gelijkwaardige kansen heeft om zich te ontwikkelen en om mee te doen is een stevige sociale basis nodig. Daarbij hebben we speciale aandacht voor het voorkomen en tegengaan van discriminatie. Ook willen de positie van inwoners met een beperking versterken. We ondersteunen burgerinitiatieven, zetten in op jeugdpreventie en geven ondersteuning bij opgroei- en opvoedvragen. Mantelzorgers verdienen onze bijzondere aandacht en ondersteuning, net als mensen die informele zorg en vrijwilligerswerk doen. We zorgen voor goede algemene voorzieningen, zoals ontmoetingsplekken. We bieden statushouders en vluchtelingen een nieuw thuis en toekomstperspectief. En zetten stevig in op de beweging van maatschappelijke opvang naar wonen. We stimuleren Arnhemmers om open te staan voor elkaar en elkaar te helpen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhemmers voelen zich thuis en kunnen meedoen in hun stad

We vinden het belangrijk dat iedere Arnhemmer, ongeacht culturele achtergrond, levensbeschouwing, seksuele geaardheid, beperking en/of chronische ziekte, leeftijd en geslacht, moet mee kunnen doen en zich thuis kunnen voelen in Arnhem. Kinderen moeten zich goed kunnen ontwikkelen. We vinden het belangrijk dat ouderen zo lang mogelijk gezond blijven en actief meedoen. Dat nieuwkomers snel hun plek vinden en hun leven opbouwen. Dat er een passend vangnet wordt geboden als het even niet vanzelf gaat. We zetten in op jeugdpreventie, ondersteuning en algemene voorzieningen en duurzame inburgering.
Meer specifiek zetten we in op het bestrijden van discriminatie en acceptatie op diverse gronden, op Arnhem als toegankelijke gemeente voor mensen met een beperking en/of chronische ziekte en op nieuwkomers die hun plek moeten vinden. De gemeente draagt actief uit dat samenleven in diversiteit niet kan zonder gemeenschappelijkheid, wederzijds vertrouwen en respect waarbij eenieder zichzelf moet kunnen zijn. Er wordt ingezet op bewustwording, en activering in de eigen organisatie, de stad en in de wijken.

Opvoeden en opgroeien

Alle kinderen in Arnhem groeien gezond en veilig op en kunnen zich ontwikkelen en ontplooien zodat zij nu en later een positieve binding hebben met hun omgeving en ook een positieve bijdrage leveren aan de samenleving. Opgroeien en opvoeden is een belangrijk inhoudelijk thema binnen de herijking van de welzijnsopgave (een sterke sociale basis).

Sluitende aanpak ketenpartners voor vroegsignalering

Kinderen zijn goed en zo vroeg mogelijk in beeld zodat tijdig een eventuele hulp- of ondersteuningsvraag duidelijk wordt. Met ketenpartners organiseren we een gezamenlijke aanpak om het kind en ouders heen. Ouders hoeven zo niet van de ene naar de andere instantie. We zijn gestart bij de voorschoolse locaties.

Ontwikkelen van voorliggende voorzieningen

De aanwezigheid van een voorliggend aanbod is een onderdeel voor een verandering van inzet van jeugdhulp. De voorliggende voorziening moet van goede kwaliteit zijn om vroegtijdig te signaleren en snel passende hulp of ondersteuning aan te kunnen bieden. Hierop blijven we inzetten en we ontwikkelen hiervoor nieuwe of hernieuwde producten.

Maatschappelijke verbindingen

Arnhem kent levendige wijken waarin bewoners elkaar accepteren en zich veilig en prettig voelen.
De verbinding en samenwerking die ontstaan is tussen organisaties in de coronacrisis willen we verstevigen.

Netwerkaanpak eenzaamheid

In aansluiting op het landelijke programma 'Een tegen eenzaamheid' hebben we een lokale aanpak van eenzaamheid ontwikkeld, ook versterkt door de gevolgen van de coronacrisis. We zetten in op netwerkverbinding in wijken en pilots in Arnhemse wijken. We gebruiken het landelijk ontwikkelde instrumentarium. In de opdrachten aan onze welzijnspartners hebben we eenzaamheid ook expliciet als thema meegenomen. We werken samen met het Ministerie van VWS en met de organisaties en initiatieven in de wijken.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Kengetal sociale cohesie	5,7		5,7		

Eenheid: Het kengetal sociale cohesie geeft aan in hoeverre er sprake is van binding met de buurt en buurtbewoners.

Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)

Actief als vrijwilligers	32%	33%
Eenheid: % inwoners dat actief is als vrijwilliger		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		
Kengetal emotioneel eenzaam	2,5	2,8
Eenheid: Het kengetal emotioneel eenzaam geeft aan in hoeverre inwoners onvoldoende netwerk om zich heen hebben zoals familie, vrienden, buren. Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		
Kengetal sociaal eenzaam	2,7	2,6
Eenheid: Het kengetal sociaal eenzaam geeft aan in hoeverre inwoners zich eenzaam voelen.		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		
Waardering aanbod voorzieningen ouderen		27%
Eenheid: % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor ouderen		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		
Waardering aanbod voorzieningen jongeren		22%
Eenheid: % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor jongeren		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		

Zelf- en samenredzaamheid

De Arnhemse burger is zoveel mogelijk zelfredzaam en maakt gebruik van eigen kracht en van eigen sociale netwerk.

Ondersteuning mantelzorgers

Met verschillende partners is een mantelzorgakkoord gesloten. We ondersteunen mantelzorgers op maat, zetten in op (h)erkenning van en bewustwording over mantelzorg en de kwetsbare positie van mantelzorgers bij inwoners, professionals en intermediairs en faciliteren ontmoeting in de wijken tussen mantelzorgers. Arnhemmers zorgen vaak voor hun geliefden, voor familie, voor buren. Deze informele zorg is van groot belang voor de Arnhemmers die hulp nodig hebben en helpt bij het beperken van het beroep op maatwerkvoorzieningen. Daarom willen wij informele zorg stimuleren en helpen hierbij waar dat kan. Niet alleen door informele zorgverleners direct te ondersteunen, maar ook door bijvoorbeeld de professionele zorgverleners en de Sociale wijkteams te helpen bij de manier waarop zij het beste met informele zorg om kunnen gaan. Mantelzorgers en informele zorg verdienen een expliciete ‘plek’ aan de zorgtafel.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Mantelzorg	19%		22%		
Eenheid: % inwoners dat het afgelopen jaar mantelzorg heeft gegeven					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					

Duurzame inburgering

Nieuwkomers voelen zich welkom in Arnhem. Ze kunnen zo snel mogelijk een zelfstandig leven opbouwen. Werk wordt gezien als de beste manier om mee te doen in de maatschappij. We combineren begeleiding naar werk met het leren van taal, persoonlijke ontwikkeling en de juiste zorg en ondersteuning.

Nieuwkomers doen mee

Ons uitgangspunt is dat werk de beste manier is om de taal te leren, te integreren en een duurzaam bestaan op te bouwen. Participeren in een werkomgeving wordt door nieuwkomers gezien als het meest leerzaam. Zelfs als je de taal nog niet spreekt, is meedoen positief voor de algehele gezondheid.

Nieuwkomers voelen zich thuis

Je thuisvoelen is een belangrijke voorwaarde om je plek te vinden in de samenleving. Een nieuwkomer komt terecht in een nieuwe wijk, in een nieuwe woning en moet nog een sociaal netwerk opbouwen.

Een passend vangnet

Niemand hoeft op straat te slapen of in een onveilige thuissituatie te leven. Onze focus ligt bij het zoveel mogelijk voorkomen dat opvang nodig is en het bieden van een perspectief. Als opvang toch nodig is, wordt snel opvang en persoonsgerichte ondersteuning geboden, gericht op duurzame uitstroom. Nazorg is belangrijk om terugval te voorkomen. Dit geldt voor iedereen die opvang behoeft: dak- en thuislozen, slachtoffers van huiselijk en eergerelateerd geweld, uitgeprocedeerde asielzoekers en alleenstaande minderjarige vluchtelingen.
De komende jaren zetten we extra in op de transitie van maatschappelijke opvang naar wonen. Voor dak- en thuislozen gaan we extra woonplekken realiseren.

Actieprogramma dak- en thuisloze jongeren

Arnhem is een van de veertien pilotgemeentes in het landelijke Actieprogramma dak- en thuisloze jongeren. De ambitie is om het aantal dak- en thuisloze jongeren eind 2021 te minimaliseren. Als opvang toch nodig is, dan zo kort mogelijk. Om de ambitie te realiseren wordt maximaal gebruik gemaakt van de regelruimte in de wet, en wordt gewerkt met de doorbraakmethode. Knellende regels worden zowel landelijk als op lokaal niveau zoveel mogelijk aangepast. De sleutel ligt bij preventie: het voorkomen van dak- en thuisloosheid.

Regionale aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling

Arnhem is centrumgemeente voor de regio Arnhem-Achterhoek. De prioriteiten uit de regioaanpak zijn gebaseerd op 1) meer inzetten op vroegsignalering en preventie van huiselijk geweld, 2) huiselijk geweld stoppen en duurzaam oplossen en 3) aandacht voor specifieke aanpakken (denk bijvoorbeeld aan eergerelateerd geweld en ouderenmishandeling). Om te kunnen ontwikkelen op deze prioriteiten is samenwerking met regionale en lokale partners cruciaal. Denk hierbij aan regiogemeenten, de Sociale wijkteams, Veilig Thuis, jeugdgezondheidszorg, jeugdzorgaanbieders en Moviera. In de uitvoering van de regioaanpak is de subsidie aan Moviera (vrouwenopvang) en Veilig Thuis van belang.

Versterken ketensamenwerking OGGz-partners

In de OGGz-structuur werken heel veel partners samen. De regie ligt bij VGGM en is gericht op professionele en naadloze samenwerking waarbij de cliënt centraal staat. Doel is het bieden van een passend vangnet.

Aanpak terugdringing dakloosheid

De brede, landelijke, aanpak terugdringing dakloosheid richt zich op drie sporen:

- preventie (voorkomen dakloosheid);
- vernieuwing opvang (afbouw capaciteit opvang; opvang in 1- of 2 persoonskamers);
- zelfstandig wonen (eventueel met begeleiding).

Arnhem zet, met de coronacrisis als versneller en zoals opgenomen in de Herstelagenda, maximaal in op het creëren van woonplekken, uitstroom uit de (nood)opvang en ombouw en afbouw van de capaciteit van de maatschappelijke opvang. Deze laatste is afhankelijk van de realisatie van het aantal woonplekken. Lukt dit niet tijdig of onvoldoende, dan wordt ingezet op tijdelijke en/of permanente uitbreiding van de bestaande opvangcapaciteit.
Verder wordt onverminderd ingezet op preventie. Dit krijgt vorm in nauwe samenwerking met het programma Doorbraak naar Werk (armoede en schulden, werk en inkomen) en het programma Zorg Dichterbij (voorkomen uitval).

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal dak- en thuislozen					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					
Tijd tot opvang (zowel direct als langdurig)					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					
Duur van opvang (zowel direct als langdurig)					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					
Mate van terugval					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					
Aantal gerealiseerde woonplekken t.b.v. uitstroom uit de maatschappelijke opvang					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					

Inclusief Arnhem

Arnhem moet een stad zijn van en voor alle inwoners, ongeacht culturele achtergrond, levensbeschouwing, seksuele geaardheid, beperking en/of chronische ziekte, leeftijd en geslacht. We richten ons op de volgende vijf focuspunten die we samen met de stad willen realiseren:

1. Voorkomen en tegengaan van discriminatie;
2. Positie inwoners met beperking versterken;
3. Diversiteit in organisaties;
4. Inclusieve gemeentelijke organisatie;
5. Inclusieve gemeentelijke communicatie.

We kijken ook nadrukkelijk naar onszelf als gemeente en werkgever: op welke vlakken kunnen wij onszelf verbeteren en de stad en onze partners inspireren om met ons mee te doen?

Voorkomen en tegengaan van discriminatie en racisme

Met het actieplan 'Vrij zijn in Arnhem' binden we de strijd aan tegen discriminatie en racisme. In het actieplan staan 37 acties waarmee discriminatie en racisme de komende twee jaar moeten worden teruggedrongen. Centraal hierbij staan de volgende drie pijlers:

- de kracht van diversiteit laten zien,
- meer besef van discriminatie en racisme,
- zero tolerance tegen discriminatie en racisme.

Het plan is samen met de stad tot stand gekomen en wordt ook samen met de stad uitgevoerd. Een vertegenwoordiging uit de stad blijft nauw betrokken bij het ontwikkelen en bijsturen van de plannen. Er zit veel energie in de stad op dit thema. Deze energie gebruiken we als kickstart voor een stadsbrede beweging richting een inclusieve en diverse stad.

Bestendigen regenboogaanpak

De LHBTIQ+ gemeenschap heeft een prominente plek in het actieplan discriminatie en racisme. We streven naar een integrale en intersectionele aanpak. Dit doen we onder andere door de motie ‘Met de regenboogdoelgroep samenwerken aan de Regenboogdoelen’ (20M278) met partner InDifferent uit te voeren. Hierin streven we naar een dekkend netwerk op VO-scholen binnen 2 jaar. InDifferent is een Arnhemse organisatie die zich inzet voor inclusie, diversiteit en respect op middelbare scholen in Arnhem. Daarnaast gaan we verder in gesprek met geloofsgemeenschappen over Inclusie en de LHBTIQ+ gemeenschap (20M268). In het actieplan 'Vrij zijn in Arnhem' zetten we, ook voor de LHBTIQ+ gemeenschap, extra in op zichtbaarheid van de gemeenschap en de partijen in de stad, meer besef en bewustwording en zero tolerance tegen discriminatie van LHBTIQ+-personen. Openstaande acties uit de bestaande regenboogagenda nemen we hierin mee.

Positie inwoners met een beperking versterken

Als koplopergemeente van het VN-verdrag Handicap nemen we passende maatregelen, zodat personen met een beperking zo zelfstandig en onafhankelijk mogelijk kunnen leven. Maatregelen zoals uitbreiding van de semiopenbare toiletten, toegankelijke stembureaus, inclusieve speeltuinen en inclusieve voorschoolse of vroegschoolse educatie. De Arnhemse Standaard Toegankelijkheid is hiervoor een belangrijk instrument. Uiteraard voeren we de aanpassingen en inrichting uit in nauwe samenspraak met belanghebbenden en ervaringsdeskundigen (onder wie het Arnhems Platform Chronisch Zieken en Gehandicapten). Hierbij gebruiken we de in 2021 ontwikkelde meerjarige Inclusieagenda VN-verdrag Handicap als leidraad.

Diversiteit in organisaties

Arnhem gelooft dat organisaties die de samenleving representeren, die samenleving ook het beste kunnen dienen. Daarom werkt de gemeente samen met meerdere Arnhemse organisaties hard om de diversiteit van de stad meer terug te laten komen in het personeelsbestand. Organisaties die werk maken van, of aan de slag gaan met, diversiteit en inclusie hebben veelal dezelfde uitdagingen. Met een stedelijke aanpak op dit thema bundelen meerdere Arnhemse organisaties de krachten. Met het doel om elkaar te versterken en te stimuleren in het realiseren van diverse en inclusieve organisaties. We willen zo het aanwezige cultureel diverse talent binden aan de organisatie en de stad, zodat vraag en aanbod beter samen komen. We werken samen aan een stad met inclusief werkgeverschap, waarbij de Arnhemse werkgevers ruimte maken voor elk talent. Ook wij als gemeente hebben deze ambitie (zie onderstaand punt 'Inclusieve gemeentelijke organisatie') als het gaat om het zijn van een diverse en inclusieve organisatie. De gemeente faciliteert deze aanpak.

Inclusieve gemeentelijke organisatie

In april 2021 is de bestuursopdracht 'Diverse en inclusieve organisatie' vastgesteld. Hierin staat dat de gemeente Arnhem momenteel nog onvoldoende een afspiegeling van de stad is als het gaat om mensen met een niet-westerse achtergrond of een (arbeids)beperking. Binnen vijf jaar willen we een inclusieve en diverse organisatie zijn, die op alle niveaus binnen de organisatie een afspiegeling is van de Arnhemse beroepsbevolking. Dit willen we realiseren door te streven naar een divers personeelsbestand en door het inrichten van een inclusieve (werk)cultuur.

De bestuursopdracht kan alleen gerealiseerd worden met inzet van de gehele ambtelijke organisatie. Om hier goed sturing aan te geven is een manager Inclusie en Diversiteit aangesteld, die de organisatie op weg helpt om een verandering/cultuuromslag te maken en inclusie onderdeel van het DNA te maken. Hiervoor hebben we voor 3 jaar €100.000 (jaarlijks) opgenomen.

Inclusieve gemeentelijke communicatie

Als gemeente gaan we voor communicatie die begrijpelijk is en waarbij iedereen zich gezien en begrepen voelt. Dat doen we langs de volgende lijnen:

Schrijven in voor iedereen begrijpelijke taal
Wij gaan verder met bewustwording en training van de gemeentelijke organisatie. We gaan het gesprek aan met onze gemeenschappelijke regelingen en uitvoeringsorganisaties, om hen ertoe te bewegen om ook taalniveau B1 als norm te nemen. We zetten een Lezerspanel op. De deelnemers worden breed geworven onder de inwoners van Arnhem. Zij gaan een aantal keren per jaar feedback geven op onze schriftelijke communicatie. En ten slotte gaan we een proef houden met beeldbrieven.

Verdere verbeteren toegankelijkheid websites
We werken door aan de verbeterslag van www.arnhem.nl en gaan andere aan de gemeente verbonden sites (laten) toetsen aan de wettelijke eisen. We richten een proces in om ervoor te zorgen dat de eisen op het gebied van toegankelijkheid (en beveiliging) voor toekomstige websites vooraf zijn geborgd.

Communicatie waarin alle Arnhemmers zich herkennen
We onderzoeken of we in onze communicatie aansprekend zijn voor álle Arnhemmers en wat we eventueel beter kunnen doen. Op basis van de input die we in de tweede helft van 2021 verzamelen, maken we in 2022 een plan om de gemeentelijke communicatie nog inclusiever te maken.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhemmers voelen zich thuis en kunnen meedoen in hun stad	**23.794**	**872**	**0**	**200**
Veilig en positief opgroeien	717	0	0	0
Meedoen en openstaan voor elkaar	1.597	125	0	200
Een passend vangnet	19.000	747	0	0
Inclusief Arnhem	831	0	0	0
Duurzame inburgering	1.649	0	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**23.794**	**872**	**0**	**200**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	21.088	19.859	25.753	23.794	23.408	22.641	22.620
Baten	1.227	754	1.558	872	747	747	747
Saldo lasten en baten	***-19.860***	***-19.105***	***-24.196***	***-22.922***	***-22.922***	***-21.894***	***-21.873***
Toevoegingen aan reserves	880	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	2.930	200	1.084	200	200	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***2.051***	***200***	***1.084***	***200***	***200***	***0***	***0***
Gerealiseerd resultaat	**-17.810**	**-18.905**	**-23.112**	**-22.722**	**-22.461**	**-21.894**	**-21.873**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 23,8 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- uitgaven en subsidies voor maatschappelijke opvang/verslavingszorg/OGGz: € 10,8 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor vrouwenopvang en huiselijke geweld incl. Veilig Thuis: € 8,2 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor welzijn incl. preventief jeugdbeleid: € 2,3 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor asiel-vluchtelingenzaken: € 1,6 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor integratie, anti-discriminatie en inclusie: € 0,8 miljoen;

De totale lasten dalen ten opzichte van 2021 met € 2,0 miljoen. Dat is grotendeels als volgt te verklaren:

- De uitgaven voor Maatschappelijk Opvang dalen met € 0,9 miljoen, door incidentele rijksmiddelen in het budget van 2021.
- De uitgaven voor Asiel- en vluchtelingenzaken dalen met € 0,7 miljoen. Dit wordt veroorzaakt doordat er incidentele middelen uit 2021 wegvallen.

Baten

De totale baten voor 2022 zijn begroot op € 0,9 miljoen. Deze baten hebben grotendeels betrekking op de Maatschappelijke opvang/verslavingszorg en betreffen de specifieke rijksvergoeding voor de Heroïne-unit (€ 0,7 miljoen) en overige opbrengsten waaronder eigen bijdragen (€ 0,2 miljoen).

Onttrekkingen aan reserves

In 2022 (en voor 2023) is een onttrekking aan de bestemmingsreserve Transformatie Zorg begroot van € 0,2 miljoen in het kader van de herijkingsopgave Welzijn.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Passend Vangnet: Naast subsidiepartners werken we vooral samen met VGGM, Veilig Thuis, COA en Sociale wijkteams en woningcorporaties.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Arnh Platf Chronisch zieken Gehand
- Leger des Heils Gelderland
- Pactum
- RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei
- Scalabor
- St. IrisZorg
- St. Kruispunt
- St. Moviera
- St. Rijnstad
- St. Stoelenproject De Duif
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
- St. Vluchtelingenwerk Oost-Ned

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Welzijn en inclusie. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Inburgering

Corona risico's

Extra locaties beschermd wonen en maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona
Toename meldingen Veilig Thuis
Inzet vrouwenopvang bij Moviera

Beleidskaders

- Eindevaluatie Minder Opvang Beter Leven;
- Actieprogramma Dak- en thuisloze jongeren;
- Kamerbrief over Een (t)huis, een toekomst, De aanpak van dak- en thuisloosheid;
- Plan van Opvang naar wonen
- Herijking welzijnsopdracht. Samen werken aan een sterke sociale basis. Richtinggevende notitie;
- Meedoen en Thuis voelen, een nieuw bestaan in Arnhem;
- Arnhemse standaard toegankelijkheid;
- Uitvoeringsplan inclusief Arnhem.

Gezondheid en sport

Een goede gezondheid is de basis voor een gelukkig leven en daarmee de basis voor participatie van inwoners in onze maatschappij. Daarom vinden wij dat alle Arnhemmers gelijke kansen moeten krijgen om te sporten, bewegen en hun gezondheidspotentieel zo goed mogelijk te benutten. Dit betekent dat elke Arnhemmer de mogelijkheden moet hebben om zichzelf een gezonde leefstijl eigen te maken en zich deze vaardigheden zo jong mogelijk aan te leren. Hierbij willen we oog hebben voor mensen voor wie dit geen vanzelfsprekendheid is.
We richten ons daarbij op het stimuleren van gezond gedrag en het tegengaan van ongezond gedrag, zoals roken, te weinig bewegen, ongezonde voeding en problematisch alcoholgebruik. Met verschillende programma's helpen we onze inwoners een gezonde leefstijl eigen te maken. We stimuleren bewegen voor iedereen, bijvoorbeeld door activiteiten te organiseren en sportaccommodaties te realiseren.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhemmers gezonder en fitter

Een goede gezondheid vormt de basis voor een gelukkig leven en is daarmee ook de basis voor deelname van inwoners aan onze samenleving. Alle Arnhemmers moeten gelijke kansen krijgen om hun gezondheidspotentieel optimaal te benutten, zeker ook in tijden van corona. Een gezonde leefstijl en een goed ingerichte woonomgeving, met oog voor gezondheid en bewegen, zijn daarvoor belangrijke voorwaarden. Dit is de kern van het plan 'Gezond en Fit; Aanpak voor een gezonde leefstijl in Arnhem' (mei 2020) waarin we als gemeente onze ambities voor gezondere en fittere Arnhemmers presenteren. De aandacht gaat daarbij vooral uit naar die inwoners voor wie een goede gezondheid niet vanzelfsprekend is. Dit sluit aan bij de Arnhem-Oost-aanpak.

Achter een verminderde gezondheid van inwoners gaan vaak problemen schuil die zich manifesteren buiten het gezondheidsdomein. Armoede en schulden, problemen rondom huisvesting, een lage opleiding, werkloosheid en ook de kwaliteit en inrichting van de woonomgeving kunnen van invloed zijn op de gezondheid. Dit vraagt om een aanpak die beleidsdomeinen overstijgt. Om die reden betrekken we bij onze plannen diverse partijen in de stad: beheerders openbare ruimte, zorginstellingen, het Sportbedrijf en sportaanbieders, wijkteams, onderwijs en het bedrijfsleven.

We sluiten aan bij het Nationaal Preventieakkoord (2018) en kiezen ervoor te investeren vooral in preventieve maatregelen, ook omdat dit op lange termijn ertoe kan bijdragen dat minder inwoners gebruik (moeten) maken van zorg. We bouwen voort op de stappen die in het verleden al zijn gezet en continueren de interventies op het vlak van bewegen en publieke gezondheid die effectief zijn gebleken.
We continueren het Arnhems Lokaal Sportakkoord waarmee we inzetten op samenwerking met betrokken partijen om bewegen te stimuleren voor alle Arnhemmers. De uitvoeringsfase loopt door in de komende jaren. Daarnaast blijven we inzetten op Urban Sports. Breder dan voor de doelgroep die Urban Sport interessant vindt (10-30 jaar), zetten we in op het beter benutten van de openbare ruimte voor bewegen. Een voorbeeld hiervan zijn de beweegroutes die in de Arnhemse parken gerealiseerd gaan worden.

Corona
De coronacrisis heeft gevolgen gehad voor de gezondheid van Arnhemmers, op allerlei vlak. Hoewel de gevolgen voor de infrastructuur (sportaanbieders, samenwerkingspartners) beperkt blijven, door onder andere steun van de overheid, is het langdurige effect op onze inwoners nog niet te overzien. Juist omdat de coronapandemie heeft aangetoond hoe belangrijk een goede (basis)gezondheid is, is er werk aan de winkel voor ons programma Gezond en Fit. (Extra) investeren in preventie blijkt noodzakelijk om onze inwoners weerbaar te houden. In 2022 intensiveren we daarom onze inspanningen waar we dat kunnen, om zoveel mogelijk mensen te bereiken. De coronacrisis blijkt harder toe te slaan onder kwetsbare groepen. Daarom blijven wij de focus richten op preventie en het stimuleren van een gezonde leefstijl vooral onder kwetsbare groepen. Nadat de acute crisisperiode voorbij is, blijven we de vinger aan de pols houden wat betreft de gevolgen voor de sport(verenigingen).
Tijdens de coronacrisis is het belang gebleken van een gezondheidsdienst (GGD) die goed is toegerust voor zijn basistaken maar ook snel kan opschalen wanneer de omstandigheden in een crisissituatie dat vereisen. In 2022 bekijken we in nauw overleg met de GGD wat er mogelijk extra nodig is en op welke wijze wij als gemeente extra kunnen investeren om de slagkracht van de GGD te vergroten waar het gaat om gezondheidspreventie, infectieziektebestrijding en publieke gezondheid in het algemeen (motie 21M52g, Investeren in preventie en publieke gezondheid loont).

Gezonde levensstijl

Iedere Arnhemmer moet in staat zijn zichzelf een gezonde leefstijl eigen te maken en zich deze vaardigheden zo jong mogelijk aan te leren, zoals gezond eten en drinken. Onze focus ligt op een rookvrije generatie, het voorkomen en verminderen van overgewicht en het tegengaan van problematisch alcoholgebruik. Om een gezonde levensstijl laagdrempelig en toegankelijk te maken voor iedereen komt er een ‘actieplan voetganger’, met als doel wandelen en joggen door de gehele stad veiliger en aantrekkelijker te maken (amendement 20A74 Actieplan voetganger).

Kinderen hebben rond en na hun geboorte een kansrijke start

We willen dat alle kinderen opgroeien in een gezonde en veilige leefomgeving. Gezondheidsverschillen ontstaan vaak al op jonge leeftijd. Daarom leggen we bij onze inzet de focus op een gezonde start voor kinderen met hun ouders in de eerste fase van hun bestaan. We willen kwetsbare zwangerschappen en ouderschappen, samenhangend met sociale risicofactoren, tijdig op het spoor komen en passende ondersteuning bieden aan (jonge) ouders en gezinnen. We leveren daartoe een passend en vraaggestuurd aanbod aan interventies voor, tijdens en na de zwangerschap. Met het uitbouwen en versterken van de in 2021 in het leven geroepen Lokale coalitie Kansrijke Start, beogen we een sluitende aanpak te creëren in de zorg rondom kwetsbare zwangeren en jonge ouders, met name waar het gaat om de aansluiting van het medische op het sociale domein. Zo dragen we bij aan het voorkomen van ernstiger problemen en gezondheidsachterstanden op latere leeftijd.

Minder inwoners hebben overgewicht

Het programma GO! (Gezond Onderweg), een wijkgericht behandelprogramma met als component een passend sport- en beweegaanbod voor de doelgroep, is effectief gebleken in de aanpak van overgewicht bij kinderen. Het programma wordt, na een pilot in de wijken Malburgen en Presikhaaf, uitgebreid naar nog drie aandachtswijken: Geitenkamp, Klarendal en het Arnhemse Broek.
Het programma JOGG richt de aandacht op een gezonde leefstijl bij kinderen in het algemeen en een gezond gewicht in het bijzonder. Het programma stimuleert gezonder eten en drinken in de omgeving waarin kinderen dagelijks verkeren, zoals op scholen, in kindercentra, bij sportverenigingen, en bevordert een leefomgeving die uitnodigt tot activiteit en tot sportief bewegen. We hebben het voornemen om JOGG in 2022 uit te breiden.

Meer (jonge) Arnhemmers voldoen aan de beweegnorm

De grootste bijdrage die de gemeente levert aan dit doel is nog steeds door middel van het faciliteren van bewegen. Dit gebeurt door middel van subsidie aan het Sportbedrijf Arnhem, dat voor de gemeente de sportparken, wijkvoorzieningen en zwembaden beheert en exploiteert.

Daarnaast volgen uit het plan Gezond en Fit de volgende speerpunten: In samenspraak met het primair onderwijs in Arnhem is de 2+1+2 aanpak ontwikkeld, met het oogmerk dat meer kinderen in de leeftijd van de basisschool gaan voldoen aan de landelijke beweegnorm, namelijk 5 uur per week bewegen. De aanpak behelst dat kinderen 2 uur per week bewegingsonderwijs ontvangen op school, 1 uur per week onder schooltijd bewegen op en rond school en 2 uur bewegen direct na school, bijvoorbeeld in de naschoolse opvang of bij een sportvereniging.

De afgelopen twee jaar heeft de gemeente meer aandacht voor Urban Sport gehad. Door middel van de pilot 'Urban Sports Coalition' is de doelgroep en haar behoeften in kaart gebracht. Er worden twee BMX-pumptracks gerealiseerd evenals een nieuwe skatebaan. In 2022 zullen hierop ook activiteiten georganiseerd worden ter stimulering van het gebruik.

Problematisch alcohol- en druggebruik terugdringen/ Kinderen en jongeren kunnen rookvrij opgroeien

We sluiten aan op de landelijke campagne NIX-18, en willen voorkomen dat jongeren onder 18 jaar gaan roken en alcohol drinken. Bij jongeren ouder dan 18 jaar en volwassenen willen we alcohol- en middelengebruik ontmoedigen. Hiervoor maken we afspraken met onze contractpartners over niet-roken bij jeugdactiviteiten en het beperken van de zichtbaarheid van alcoholmarketing en de schenktijden tijdens dagen dat de jeugd sport. We willen bevorderen dat kinderen opgroeien in een rookvrije omgeving: sportaccommodaties in Arnhem zijn rookvrij. We geven voorlichting aan zwangere vrouwen en jongeren in het voortgezet onderwijs over de risico's van roken. Met relevante partijen sluiten we een convenant voor een rookvrije generatie. Zo willen we het vanzelfsprekend maken dat kinderen en jongeren geheel rookvrij kunnen opgroeien.

Voor zover in het voorgaande nog niet benoemd, gaan we in 2022 ook aan de slag met de opgaven en de ambities die het Rijk formuleert in de recent verschenen Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024 ‘Gezondheid breed op de agenda’ (mei 2020), die het kabinet in de komende beleidsperiode met voorrang wil aanpakken:

- gezondheid in de fysieke en sociale leefomgeving;
- gezondheidsachterstanden verkleinen;
- druk op het dagelijks leven bij jeugd en jongvolwassenen verminderen;
- vitaal ouder worden.

Wij geven uitvoering aan het vastgestelde Initiatiefvoorstel Arnhems preventieplan mondzorg voor kinderen in onze rol als aanjager en verbinder tussen betrokken partijen, onder meer VGGM, Sociale wijkteams, scholen en zorgverzekeraar.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
% voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen				54%	
Eenheid: Percentage inwoners dat voldoet aan de Nederlands Norm Gezond Bewegen (19 en ouder)					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
% roken				21%	
Eenheid: Percentage inwoners dat rookt					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
% voldoet aan alcoholrichtlijn				43%	
Eenheid: Percentage inwoners dat voldoet aan de alcoholrichtlijn					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
% kinderen eet minstens elke dag fruit	70%				
Eenheid: Percentage kinderen (0 tot 11 jaar) dat minstens elke dag fruit eet					
Bron: Kindmonitor GGD					
% lid van sportvereniging	20%	20%			
Eenheid: Percentage inwoners dat is aangesloten bij een sportvereniging					
Bron: Sportbonden en NOC*NSF. Kennis- en Informatiesysteem Sport (KISS).					
% goed/ zeer goed ervaren gezondheid				80%	
Eenheid: Percentage inwoners dat de gezondheid als goed of zeer goed ervaart					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
Waardering sportvoorziening	60%		61%		
Eenheid:% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende sportvoorzieningen					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					
Waardering speelvoorzieningen kinderen			60%		
Eenheid:% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende speelplekken voor kinderen					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					
Waardering voorzieningen om te bewegen			73%		
Eenheid:% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende mogelijkheden om te bewegen					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					
Niet sporters				46,9%	
Eenheid: Het percentage niet-wekelijkse sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD's, CBS en RIVM (vierjaarlijks, verplichte BBV-indicator)					

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhemmers gezonder en fitter	**22.326**	**3.076**	**470**	**343**
Gezonde levensstijl	22.326	3.076	470	343
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**22.326**	**3.076**	**470**	**343**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	24.062	20.157	21.450	22.326	22.825	22.499	22.514
Baten	6.454	2.674	3.338	3.076	3.076	3.076	3.076
Saldo lasten en baten	***-17.608***	***-17.483***	***-18.112***	***-19.251***	***-19.251***	***-19.423***	***-19.438***
Toevoegingen aan reserves	397	354	470	470	470	470	470
Onttrekkingen aan reserves	989	260	432	343	423	379	414
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***592***	***-94***	***-37***	***-126***	***-126***	***-91***	***-56***
Gerealiseerd resultaat	**-17.016**	**-17.577**	**-18.149**	**-19.377**	**-19.797**	**-19.514**	**-19.494**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 22,3 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Subsidie Sportbedrijf: € 11,4 miljoen;
- Kosten voor collectieve preventie volksgezondheid: € 2,7 miljoen;
- Kapitaallasten: € 2,1 miljoen;
- Kosten voor uniforme deel van de jeugdgezondheidszorg: € 2,1 miljoen;
- Overige subsidies sport: € 0,9 miljoen;
- Overige lasten: € 3,1 miljoen.

De totale lasten stijgen ten opzichte van 2021 met € 0,9 miljoen.
Dit komt met name door:

- de begrote kapitaallasten voor het Zwembad Valkenhuizen € 0,6 miljoen;
- een verhoging van het budget VGGM met € 0,4 miljoen) op basis van raadsmotie 21m52g

Baten

De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 3,1 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Verhuur panden en accommodaties: € 3,0 miljoen;
- Overige opbrengsten: € 0,1 miljoen.

De totale baten stijgen met € 0,3 miljoen ten opzichte van 2021, door een opbrengst vanuit openbare ruimte ter dekking voor de verhoging van de subsidie aan Sportbedrijf.

Toevoegingen aan reserves

In 2022 wordt voor totaal € 0,5 miljoen toegevoegd aan de reserves.

- € 0,5 miljoen wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Onderhoud Vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves

In 2022 wordt voor totaal € 0,3 miljoen onttrokken aan de reserves.

- € 0,2 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Kapitaallasten;
- € 0,1 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Onderhoud Vastgoed.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Sportbedrijf Arnhem
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Sportbedrijf Arnhem;
- Eerstelijnsgezondheidszorg (onder andere huisartsen);
- Rijnstate;

- Onderwijsinstellingen;
- Sociale Wijkteams;
- Menzis;
- Iriszorg verslavingspreventie;
- Indigo;
- Provincie Gelderland;
- Sportaanbieders;
- Partners uit het Verloskundig Samenwerkingsverband Kracht (Arnhem e.o.).

Daarnaast zijn er nog een aantal kleinere partijen die een preventief aanbod hebben in Arnhem.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Sportcentrum Rijkerswoerd
- St. Zwembad Klarenbeek

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Gezondheid en sport. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Verrekening BTW op sport

Corona risico's

Sportbedrijf; terugloop inkomsten
Wegvallen inkomsten Sportverenigingen

Beleidskaders

- Plan Gezond en fit;
- Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024 ‘Gezondheid breed op de agenda’ (mei 2020);
- Nationaal Preventieakkoord;
- Sport- en beweegakkoord Gemeente Arnhem (juni 2020).

Klimaat en energie

Arnhem heeft de ambitie om in 2050 een klimaatneutrale gemeente te zijn. Hoe we dat gaan doen, hebben we vastgelegd in het programma New Energy Made in Arnhem. We streven naar een fikse CO2-reductie door energiebesparing in de bebouwde omgeving en bij bedrijven en het opwekken van duurzame elektriciteit (met zonnepanelen en windmolens) en duurzame warmte als alternatief voor aardgas. En ook door schone mobiliteit zoals zero emissie openbaar vervoer, elektrische deelauto's en fietsen en de aanleg van laadinfrastructuur voor elektrische voertuigen. Bewustwording en gedrag spelen daarbij een belangrijke rol. Met 'Arnhem Aan' willen we mensen enthousiasmeren en motiveren om aan de slag te gaan met energie besparen en hernieuwbare energie opwekken.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

In 2030 61% CO2-reductie t.o.v. 2017, dit is 572 kT CO2, verdeeld: 130 kT autonome ontwikkelingen, 191 kT (in)direct binnen actieprogramma NemiA, 5 kT (in)direct binnen andere programma's Arnhem en 246 kT buiten de gemeentegrens (in de regio)

Arnhem volgt in haar ambities internationale afspraken, het klimaatakkoord en het Gelders Energieakkoord. Arnhem werkt toe naar een klimaatneutrale gemeente in 2050. Om dit te bereiken moet de komende jaren veel gebeuren. De doelstelling van het actieprogramma New energy made in Arnhem (NemiA) 2020-2030 is 61% CO2-reductie ten opzichte van 2017, met als tussendoelstelling 25% in 2023. Deze reductie wordt grotendeels gerealiseerd door het actieprogramma NemiA 2030 en overige programma's binnen de gemeente. Een deel van de reductie komt van autonome ontwikkeling, de resterende opgave zullen wij van buiten de gemeentegrens moeten halen of hier in de komende jaren aanvullende ambities op formuleren.
Gemeenten hebben, vanuit het klimaatakkoord, een grote (regie)rol bij het realiseren van de klimaatdoelen. We hebben als voorwaarde gesteld dat deze transitie haalbaar en betaalbaar is voor inwoners en bedrijven. In de praktijk blijkt nu al in veel gevallen dat het verduurzamen van woningen en gebouwen naar aardgasvrij en/of energieneutraal onvoldoende rendabel en financierbaar is. Via G40 en VNG vragen we als gemeenten daarom van het Rijk stevige ruggensteun op:

- Adequaat instrumentarium, financieringsruimte en de juiste condities voor de grote investeringen, zowel in de verduurzaming als in de benodigde infrastructuur.
- Meer dwingende en richtinggevende instrumenten en bevoegdheden, die in het Klimaatakkoord al zijn afgesproken, maar nog onvoldoende of geheel niet zijn doorgevoerd. Denk hierbij aan de bevoegdheid tot beëindigen van aardgaslevering door gemeenten - na gereedkomen van betaalbare, alternatieve warmtevoorziening -, spelregels voor collectieve warmtenetten (Wet Collectieve Warmte) en de inzet van de standaard- en streefwaarden voor versnelling van isolatie van bestaande woningen.
- Uitvoeringslasten: de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) heeft de kosten voor deze nieuwe taken en bijhorende extra lasten in de bestuurlijke en ambtelijke uitvoering van gemeenten vanuit het Klimaatakkoord in beeld gebracht. Hieruit blijkt dat de uitvoeringslasten voor gemeenten in 2022 €450 miljoen bedragen en dat deze oplopen tot € 599 miljoen in 2024. Voor G40 gemeenten wordt hierbij rekening gehouden met 39 – 43 extra fte aan personeelslasten. Aanvullend hierop worden er substantiële extra materiële kosten voorzien, vooral voor technisch onderzoek.

Zonder deze ondersteuning vanuit het Rijk zijn de ambities niet haalbaar.

Gebouwde omgeving: 77 kT CO2-reductie in 2030 ten opzichte van 2017

Binnen de gebouwde omgeving werken wij met een wijkgerichte aanpak aan het 'transitiegereed' maken van woningen en overige gebouwen. We gaan werken aan besparing door energiebewustwording en door bewoners aan te zetten om te isoleren. Hiernaast stimuleren wij woningeigenaren met collectieve inkoopacties voor het plaatsen van zonnepanelen. Met corporaties maken wij in de Prestatieafspraken wederom afspraken over de opwek met zonnepanelen op daken van corporatiebezit. In de kansrijke wijken en buurten gaan wij samen met bewoners onderzoek doen naar de kansen om voor 2030 van het aardgas af te gaan door middel van duurzame decentrale bronnen met restwarmte of een all-electric oplossing.

Uitvoeringsplan per wijk opstellen (8 jaar voor aardgasvrij)

In 2022 gaan we verder met verdiepende onderzoeken in de kansrijke wijken/buurten naar het meest aannemelijke alternatief voor aardgas. In drie kansrijke buurten die geschikt zijn voor een collectief warmtenet (Kronenburg, Elderveld-noord en Hoogkamp) wordt in 2022 verder gewerkt aan het opstellen van een integrale businesscase, waarin de verschillende investeringen die gedaan moeten worden vanuit de diverse stakeholders (corporaties, provincie/BZK, gemeente, netbeheerder en bewoners) samenkomen. Het participatieproces is een essentieel onderdeel van het uitvoeringsplan. Het eerste wijkuitvoeringsplan wordt naar verwachting eind 2022 ter vaststelling aangeboden aan de raad.

15% energiebesparing in gebouwde omgeving in 2030

In 2022 worden op diverse manieren gesprekken gevoerd in alle wijken over verduurzaming en wat bewoners zelf kunnen doen om energie te besparen. Dit is een vervolg op de wijkgesprekken die in 2021 zijn gevoerd. Hierbij is extra aandacht voor de Arnhemmers die we nu nog niet of nauwelijks bereiken. Om bewoners tot energiebesparing en -opwekking aan te zetten zijn verschillende financiële, adviserende en actie-instrumenten beschikbaar, zoals het Aanjaagfonds om duurzame wijkinitiatieven te ondersteunen, een toekomst bestendig wonen lening en het energieloket. Ook laten we goede voorbeelden zien van Arnhemmers, die inspireren om ook de slag te gaan.
In de kansrijke wijken werken wij aan de aardgasvrije opgave waarbij het transitiegereed maken (door isolatie) van de woningen en gebouwen een belangrijk onderdeel is, wat leidt tot energiebesparing. Voor de Arnhem-Oost wijken hebben wij vanuit BZK middelen ontvangen uit het Volkshuisvestingsfonds als financiële impuls om particulier woningbezit te verduurzamen. Met de corporaties zijn er doorlopende prestatieafspraken rondom isoleren van en het energie opwekken op het corporatiebezit.

250.000 zonnepanelen op daken in 2030

De acties voor dit doel vallen samen met de acties die genoemd zijn onder 15% energiebesparing in 2030.

6.500 woningen en publieke gebouwen aardgasvrij in 2030

Naar aanleiding van de warmteverkenning zijn in 2020 12 wijken/buurten benoemd die wij kansrijk achten om voor 2030 van het aardgas af te gaan. De onderzoeken en het participatieproces in deze buurten in 2021 hebben ertoe geleid dat de buurten Rijkerswoerd, Arnhem-West en Vredenburg (was Vredenburg/Kronenburg, nu alleen Kronenburg) zijn afgevallen. Vijf buurten die geschikt zijn voor een individuele all-electric oplossing en vijf buurten die geschikt zijn voor een warmtenet worden opgenomen in de Transitievisie warmte, als buurten die kansrijk zijn om verder te onderzoeken of ze van het aardgas af kunnen. Voor de wijken waarvan de conclusie is dat dit technisch en financieel kan, wordt een uitvoeringsplan uitgewerkt en voorgelegd aan de raad. In de Transitievisie warmte worden mogelijk nog nieuwe wijken/buurten aangewezen als kansrijk voor de overschakeling van fossiele naar duurzame warmtevoorziening. Zie hiervoor het raadsbesluit met betrekking tot de Transitievisie warmte.

2.500 huishoudens in energiearmoede geholpen in 2023

Met de Arnhemse aanpak energiearmoede, die de raad in 2021 heeft vastgesteld, zullen in 3 jaar tijd minimaal 2.500 huishoudens met een laag inkomen worden geholpen om hun energierekening te verlagen. We werken samen met een netwerk van partijen om de doelgroep te bereiken, deelnemers te werven, energiecoaches op te leiden en in te zetten, deelnemers met andere problemen door te verwijzen naar andere hulpverleners, en zo mogelijk werkgelegenheid te creëren. De aanpak is deels wijkgericht en deels stadsbreed. In de Arnhem-Oost wijken wordt de energiearmoede-aanpak afgestemd met betrokken partners en de verduurzaming van particulier bezit.

10 Arnhemse innovaties in wijken getest in 2030

In het traject 'om Arnhemse innovaties naar de wijken te brengen' maken we onderscheid tussen het proces ernaartoe en de daadwerkelijke projecten.
Het proces van 'de weg ernaartoe' heeft in 2020 en 2021 vorm gekregen. Er is inzicht verkregen in welke innovaties er zijn en in het bouwen van een netwerk waarin kennis wordt gedeeld. In 2021 is de kansrijkheid voor het eerste project 'Buurtbatterijen in Arnhem' onderzocht en is de eerste mijlpaal bereikt: het opleveren van een set randvoorwaarden voor de inzet van een buurtbatterij. Het plaatsen van een buurtbatterij in een daarvoor geschikte wijk kan in 2022 concreet worden, mits daar financiële middelen/subsidies voor gevonden worden. Verder onderzoeken we de bruikbaarheid van innovaties op het gebied van aquathermie, restwarmte uit industrie, een buurtenergiecentrale en zonnefolie, die in ontwikkeling zijn.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
CO2 uitstoot gebouwde omgeving	936	919			
Eenheid: kiloton					
Bron: Klimaatmonitor					
CO2 reductie gebouwde omgeving t.o.v. peiljaar 2017	0	17			
Eenheid: vermindering in C02 uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor					

Bedrijven en Industrie: 38kT CO2-reductie in 2030 ten opzichte van 2017

De doelstelling bij bedrijven en industrie is reductie van minimaal 38KT CO2-uitstoot tot 2030. Om tot deze reductie te komen, wordt gewerkt in twee sporen: stimuleren en handhaven. Bedrijven worden aangespoord om vanuit maatschappelijke verantwoordelijkheid en/of kostenbesparing duurzaamheidsmaatregelen door te voeren. Voor bedrijven gelden al enkele verplichtingen. Door inzet van (extra) handhaving wordt hierop gecontroleerd en worden bedrijven aangespoord om actie te ondernemen.

Communicatie en bewustwording intensiveren: 100% van bedrijven bekend met verduurzamingsmaatregelen in 2030

In 2022 voeren we het communicatieplan verder uit, waarbij we ons richten op communicatie over energie besparen en energie-opwek, en stimuleren we met behulp van financiële en adviserende instrumenten. We zorgen ervoor dat het zakelijke gedeelte van de website Arnhem Aan is gevuld met actuele informatie en inspirerende voorbeelden. Daarnaast organiseren we informatiebijeenkomsten voor bijvoorbeeld de SDE - subsidie en voeren we maatwerkgesprekken met ondernemers.

Energiebesparing bevorderen: 15% energiebesparing bij bedrijven en industrie in 2030

In 2022 zetten we vol in op de opgave van het verplichte energielabel C voor kantoren per 2023. Dit doen we via informeren en stimuleren. Met een gebiedsgerichte aanpak via Green Deals stimuleren we bedrijven op werklocaties om energiebesparende maatregelen te nemen. Daarnaast zetten we ook de extra handhaving door middel van energiecontroles bij bedrijven voort, via de ODRA.

Opwek en hergebruik van energie bevorderen: 75.000 zonnepanelen op daken bij bedrijven en industrie en 2 pilots met gebruik restwarmte in 2030

In 2022 blijven we stimuleren dat bedrijven hun daken gaan benutten voor zonnepanelen. Dit doen we door bij hen de SDE-regeling te promoten. Ook gaan we door met het benaderen van bedrijven met een toegekende SDE-subsidie om hen te stimuleren tot het daadwerkelijk realiseren van hun zon op dak-project. En met een gebiedsgerichte aanpak via Green Deals stimuleren we bedrijven op werklocaties om zonnepanelen op hun daken te nemen.

Meer bedrijven en industrie aardgasvrij maken: 500 extra bedrijven aardgasvrij in 2030

Met Arnhemse bedrijven die in de RES benoemd zijn als kansrijk qua levering van restwarmte, gaan we in gesprek. Indien mogelijk bereiden we een pilot restwarmte voor. Bedrijven die binnen kansrijke buurten vallen, worden meegenomen in de businesscases, genoemd onder het doel 'uitvoeringsplan per wijk opstellen'.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
CO2 uitstoot bedrijven en industrie	171	160	150		
Eenheid: kiloton					
Bron: Klimaatmonitor					
CO2 reductie bedrijven en industrie t.o.v. peiljaar 2017	0	11	21		
Eenheid: vermindering in C02 uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor					

Duurzame mobiliteit: reductie van 42 kT CO2 in 2030

De focus van de CO2-reductie bij duurzame mobiliteit ligt op twee vlakken: gedragsverandering en zero emissie voertuigen. Gedragsverandering speelt een rol bij de werkgeversaanpak, aanpak mobiliteitsbewegingen stadslogistiek en het stimuleren van deelvervoer. Daarnaast zet Arnhem in op zero emissie voertuigen en de benodigde infrastructuur.

Werkgevers-aanpak modalshift: doelstelling voor 2023 25% minder autogebruik bij 10 bedrijven

In 2022 starten we met de ondernemers die al hebben aangegeven hieraan te willen meewerken (netwerk NemiA). Ook bouwen we verder aan de benodigde infrastructuur. De voorzieningen die in 2020 zijn geïnstalleerd in het kader van het eHubs-project (elektrische deelfietsen bij station Arnhem-Zuid, GelreDome en Arnhem Centraal) zijn in 2021 uitgebreid met stallingen van elektrische deelbakfietsen in verschillende wijken rondom de eHubs. In 2022 worden er nieuwe hubs aangelegd bij station Velperpoort en station Presikhaaf, en bij de bedrijventerreinen Gelderse Poort, IJsseloord I en IJsseloord II.

Uitbreiden gebruik zero emissie deelmobiliteit: in 2030 1000 deelauto's en 2000 deelfietsen

In 2022 wordt de plaatsing van elektrische deelauto's en elektrische deelfietsen verder uitgebreid, conform het Beleidskader Deelmobiliteit Arnhem en het plaatsingsplan. In 2022 gaan we experimenteren met een free floating systeem van elektrische deelscooters.

Vergroten aandeel elektrische voertuigen: in 2023 1000 laadpunten en 20 snelladers

In 2021 is een begin gemaakt met de plaatsing van laadvoorzieningen volgens het Uitvoeringskader laden (strategisch plaatsen van laadpunten en -pleinen, gericht op toekomstig verwachte vraag). In 2022 en verder worden de nieuwe velden in Schuytgraaf op voorhand al voorzien van laadpleinen. De laadvoorzieningen in bestaande wijken worden uitgebreid.

Verduurzamen/verminderen mobiliteitsbewegingen stadslogistiek: doel 2025 100% zero emissie bestelvoertuigen in de binnenstad en 25% minder stadslogistieke bewegingen.

Op basis van het besluit in 2020 over de zero emissie zone (binnenstad), is in 2021 een begin gemaakt met de voorbereiding van de handhavingstechniek (camera's met kentekenherkenning). In 2022 wordt in samenwerking met de HAN Logistiek, de provincie Gelderland, de Rechtbank en de politie gezocht naar een samenwerking in de vorm van een goederenhub voor deze 'launching customers' en werken we aan flankerend beleid om ondernemers die al zero emissie de binnenstad bevoorraden te faciliteren.

Taxibeleid verduurzamen: doel 2030 is 100% zero emissie taxi's in de binnenstad

In 2022 gaan we samen met de provincie werken aan een dekkend snellaadnetwerk voor onder andere elektrische taxi's. Dit is ook onderdeel van de inspanningen onder het doel 'vergroten aandeel elektrische voertuigen'.

Zero emissie concessie doelgroepenvervoer: doel in 2030 is 100% zero emissie doelgroepenvervoer

In 2022 wordt de nieuwe aanbesteding voorbereid. Dit betekent het uitvoeren van een marktonderzoek en gesprekken voeren met alle potentiële aanbieders.

Vergroten aandeel zero emissie voertuigen leveranciers gemeente: doel 2023 is 100% van nieuw in te zetten bestel- en personenauto's moet zero emissie zijn.

In 2022 bepalen we bij welke aanbestedingen we zero emissie vervoer kunnen eisen. Deze actie sluit aan bij de stadslogistieke aanpak (launching customer goederenhub).

Zero emissie openbaar vervoer concessie: doel in 2023 is een volledig zero emissie OV concessie

In overleg met de provincie Gelderland zorgen we in 2022 voor aanbestedingsdocumenten ten behoeve van de volgende concessie, waarin de zero emissie eisen zijn opgenomen. Dit doen we samen met de andere regiogemeenten en op basis van een haalbaarheidsonderzoek.

Stimulering waterstofmobiliteit: in 2022 80 waterstof-elektrische personenwagens in Arnhem

In 2022 gaan we ten behoeve van het verminderen van de stikstofproblematiek op zoek naar partners die samen met de gemeente willen werken aan het ombouwen van een graafmachine naar waterstof. We zoeken hiervoor tevens EU subsidies.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
CO2 uitstoot verkeer en vervoer	383	388			
Eenheid: kiloton					
Bron: Klimaatmonitor					
CO2 reductie verkeer en vervoer t.o.v. 2017	0	+5			
Eenheid: vermindering in C02 uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor					

Grootschalige opwek: 34 KT CO2-reductie in 2030

'Zon op dak' is niet voldoende om aan de Arnhemse elektriciteitsvraag te voldoen. We hebben daarom ook grootschalige opwek op land nodig. De focus hierbij ligt, in ieder geval voor de komende 10 tot 20 jaar, op grondgebonden zonnevelden en windmolens. Dit zijn bewezen technologieën die binnen een afzienbare termijn veel elektriciteit kunnen opwekken. Doel is dus het realiseren van windmolens en zonnevelden. Voor een deel van de elektriciteitsopwekking die we nodig hebben, zijn we afhankelijk van de regio, omdat we een gemeente zijn met een stedelijk karakter en een beperkt beschikbare ruimte in het buitengebied.

5 windmolens in Arnhem in 2030 gerealiseerd

In 2022:

- Start exploitatie van windpark Koningspleij noord - 4 windmolens (circa 12 kT CO2-reductie).
- Voorbereiding windturbine Drielsedijk wacht op nader onderzoek naar het voorkomen van de wespendief op de Veluwe.

42 MWp (circa 45 ha) zonnevelden gerealiseerd

In 2022:

- Exploitatie zonneveld Koningspleij-noord (circa 4,7 kT CO2-reductie)
- Voorbereiding, bouw en in exploitatie nemen van diverse zonneveld/zonnecarport locaties.
- Uitwerking haalbaarheid zoeklocatie zon Deelen.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Vermeden CO2 uitstoot door duurzame opwek elektriciteit	0	4			
Eenheid: vermindering in C02 uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor					

Meer bewustwording en gedragsverandering

Energie besparen, het opwekken van hernieuwbare energie en het afkoppelen van het aardgas zijn grote opgaven. Het zijn opgaven die we alleen maar succesvol kunnen uitvoeren als we dit samen doen met alle Arnhemmers: inwoners, ondernemers, instellingen, overheden en bezoekers. Met de communicatiecampagne Arnhem Aan bieden we zoveel mogelijk handelingsperspectief voor al deze doelgroepen. Het aanbod wordt aangepast naar aanleiding van wat we ophalen bij de bewoners en ondernemers.

Voortzetten communicatiecampagne Arnhem AAN

Arnhem Aan is de communicatie-campagne voor het programma New energy made in Arnhem. Met Arnhem Aan willen we mensen enthousiasmeren en motiveren om aan de slag te gaan met energie besparen en hernieuwbare energie opwekken. Dit doen wij doelgroep gericht met een aanpak voor bedrijven, woningeigenaren en -huurders, ook specifiek voor huishoudens met (energie)armoede en huishoudens met een migratieachtergrond.
In de Arnhem Aan campagne gaan we in 2022 twee grote acties en meerdere kleinere acties uitvoeren, goede voorbeelden uitdragen, aanhaken op natuurlijke momenten, in samenwerking met diverse partijen. De campagne Arnhem Aan zal verder geladen worden en bij de Arnhemmers onder de aandacht worden gebracht, ondermeer met Lijn2030 in de wijken en via social media.

Bij alle thema's van het programma New energy made in Arnhem (gebouwde omgeving, duurzame mobiliteit, bedrijven en industrie, en grootschalige opwek) zijn communicatie- en bewustwordingsacties en inspanningen nodig. Al deze communicatie-activiteiten worden onder de vlag van Arnhem Aan gelanceerd.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal unieke bezoekers website Arnhem Aan		9.459	12.802	15.369	

Eenheid: aantal bezoekers

Bron: Gemeente Arnhem

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Hernieuwbare elektriciteit		2,90%			

Eenheid: Deel van de energie die afkomstig is uit natuurlijke hulpbronnen die constant worden aangevuld, zoals uit wind, zon en waterkracht (%)

Bron: Rjikswaterstaat - Klimaatmonitor

In het programmaplan NemiA 2020-2030 staat een groot aantal inspanningen bij bovenstaande doelstellingen benoemd, met bijbehorende prestatie-indicatoren. Hierboven zijn bij de verschillende doelstellingen de effectindicatoren opgenomen.
In de voortgangsrapportage NemiA, die ieder jaar ter informatie aan de raad wordt aangeboden, is de voortgang op alle indicatoren opgenomen en zijn de trends en duiding hiervan beschreven.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
In 2030 61% CO2-reductie t.o.v. 2017, dit is 572 kT CO2, verdeeld: 130 kT autonome ontwikkelingen, 191 kT (in)direct binnen actieprogramma NemiA, 5 kT (in)direct binnen andere programma's Arnhem en 246 kT buiten de gemeentegrens (in de regio)	**5.387**	**232**	**0**	**3.114**
Gebouwde omgeving: 77 kT CO2-reductie in 2030	5.387	232	0	3.114
Bedrijven en Industrie: 38kT CO2-reductie in 2030				
Grootschalige opwek: 34 KT CO2-reductie in 2030				
Duurzame mobiliteit: reductie van 42 kT CO2 in 2030				
Meer bewustwording en gedragsverandering				
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**5.387**	**232**	**0**	**3.114**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	5.901	5.495	6.236	5.387	1.968	4.125	1.927
Baten	2.381	473	1.264	232	13	2.200	0
Saldo lasten en baten	***-3.520***	***-5.022***	***-4.973***	***-5.155***	***-5.155***	***-1.925***	***-1.927***
Toevoegingen aan reserves	2.595	0	55	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	3.970	3.200	3.203	3.114	40	15	14
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.375***	***3.200***	***3.148***	***3.114***	***3.114***	***15***	***14***
Gerealiseerd resultaat	**-2.145**	**-1.823**	**-1.825**	**-2.041**	**-1.915**	**-1.910**	**-1.913**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 5,4 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Uitgaven in het kader van het klimaatfonds: € 3,0 miljoen;
- Uitgaven in het kader van reguliere werkzaamheden New Energy Made in Arnhem: € 1,8 miljoen;
- Kosten personeel: € 0,6 miljoen.

De totale lasten dalen ten opzichte van 2021 met € 0.9 miljoen. DIt komt met name door lagere lasten in het kader van het klimaatfonds (€ 0,5 miljoen). Daarnaast lopen een aantal incidentele projecten af in 2021 (€ 0,4 miljoen).

Baten

De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 0,2 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Subsidies van het Rijk en uit Europa.

De totale baten dalen ten opzichte van 2021 met € 1,0 miljoen. Dit komt doordat een aantal subsidieprojecten in 2021 afgerond zal worden.

Toevoegingen aan reserves
Niet van toepassing.

Onttrekkingen aan reserves
In 2021 wordt voor totaal € 3,1 miljoen onttrokken aan de reserves.

- € 3,0 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Duurzaam Arnhem (Klimaatfonds);
- € 0,1 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Klimaat en Energie**.**

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
Triple helix partners uit het netwerk Energy made in Arnhem, zoals: woningbouwcorporaties, Alliander, Firan, ENGIE, Vattenfall, provincie Gelderland, Rijkswaterstaat, Waterschappen, Rijksvastgoedbedrijf, Rijn- en IJssel Energiecoöperatie, VNO/NCW, HAN, RijnIJssel College, wijkinitiatieven, Clean Mobility Centre, Stichting KiemT, Ondernemersverenigingen, Allego, stichting E-laad, Oost Nederland Energiek, Natuur- en Milieu Gelderland, regiogemeenten, G40 gemeenten.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Vanuit het programma Klimaat en energie zijn geen risico's met een grote financiële impact op de begroting. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Beleidskaders

- Programmaplan New Energy Made in Arnhem 2020-2030;
- Luchtagenda gemeente Arnhem;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie;
- Kaders voor besteding van het klimaatfonds;
- Arnhemse aanpak Energiearmoede;
- Regionale energiestrategie 1.0.

Ruimtelijke ontwikkeling

De regio Arnhem Nijmegen groeit sterk. Vooral de steden Arnhem en Nijmegen zijn relatief sneller gegroeid dan andere steden in het land. Daarom hebben Rijk, provincie en deze regio een woondeal gesloten. Het doel daarvan is het structureel verbeteren van de woningmarkt, op een duurzame en circulaire manier. De regio Arnhem-Nijmegen en regio Foodvalley vormen samen de groenste metropoolregio van het land. Om naast de groei van deze regio ook het groene profiel te versterken zijn er met het Rijk en provincie eveneens afspraken gemaakt om een verstedelijkingsstrategie op te stellen met als doel een integrale visie op de relatie tussen leefomgeving, wonen, economie en bereikbaarheid. De verstedelijkingsstrategie geeft richting aan de ruimtelijke ontwikkeling in breder regionaal verband en wordt voor Arnhem vertaald in onder andere de Omgevingsvisie en gebiedsgerichte ontwikkelperspectieven voor versnellingslocaties zoals benoemd in de woondeal.
De wetgeving, en het bijbehorende instrumentarium in het ruimtelijke domein gaat met de invoering van de Omgevingswet (per 1 juli 2022) veranderen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en waarden in stand houdt of verbetert

Het motto van de Omgevingswet is: 'ruimte voor ontwikkeling, waarborgen van kwaliteit'. We grijpen de toekomstige Omgevingswet aan om onze leefomgeving te verbeteren, de dienstverlening aan Arnhemmers te verbeteren en bij te dragen aan het behoud van een leefbare en groene stad. We zorgen dat Arnhemmers van het begin af aan kunnen meedenken in de ontwikkeling van onze ruimtelijke plannen en dat deze gemakkelijk digitaal raadpleegbaar zijn.

Conform het plan van aanpak werken we aan de invoering van de Omgevingswet langs 5 lijnen:
- ontwikkelen omgevingsvisie en - programma's;
- ontwikkelen omgevingsplan;
- wat mag waar digitaal;
- verandering organiseren;
- het gesprek voeren.

Door met ketenpartners stappen te zetten op deze lijnen geven we samen invulling aan het motto van de wet en zijn we klaar voor de implementatie van de Omgevingswet.

Er ligt een belangrijke verbinding tussen de Herstelagenda en de invoering van de Omgevingswet. Met de omgevingsvisie en het omgevingsplan brengen we meer samenhang en focus in ons beleid voor de fysieke leefomgeving. Samen met een sterkere "ja, mits" houding draagt dit bij aan betere en snellere besluitvorming en ondersteuning van onze ondernemers en initiatiefnemers in de stad. Omdat we vergunningen straks sneller kunnen verlenen kunnen we de fysieke investeringen in de stad voor onder andere wonen, mobiliteit, energie en klimaat eerder realiseren.

Arnhem geeft richting

We willen ruimte bieden aan de ontwikkeling van de stad vanuit de unieke kwaliteiten van Arnhem. We bepalen kaders en geven richting aan grote stedelijke opgaven, gebiedsontwikkelingen en initiatieven vanuit de stad. Dit doen we door het opstellen van de Omgevingsvisie 2040 en gebiedsgerichte ontwikkelperspectieven die richting geven aan de ontwikkeling en versterking van deze gebieden waar belangrijke transities samen komen. Denk hierbij aan: duurzame mobiliteit, circulaire economie, energietransitie en klimaatadaptatie.

We bepalen een streefbeeld voor Arnhem 2040, waar we samen met de stad naartoe willen ontwikkelen. Dit is een strategische langetermijnvisie, waar opgaven en ambities voor de fysieke leefomgeving samenkomen. In dit streefbeeld wordt aangegeven waar de stad zich verder kan ontwikkelen, waarbij functiemenging en het bijdragen aan een gezonde, veilige en groene leefomgeving voorop staat.
Door in te zetten op een integrale gebiedsgerichte aanpak voor de versnellingslocaties bundelen we onze doelen, inspanningen en investeringsmogelijkheden met die van het Rijk, de provincie en andere partners in de stad. Daarmee versnellen we de gewenste stedelijke ontwikkeling in het licht van onze ambities.

De omgevingsvisie stellen we vast voor een langere periode maar het is geen statisch verhaal, want deze maakt onderdeel uit van de beleidscyclus en kan periodiek worden aangepast. De visie omvat de koers voor Arnhem 2040. Tempo, (politiek) accent, en factoren als conjunctuur en (technologische) ontwikkelingen bepalen de exacte invulling bij de uitvoering. Bij het opstellen van de omgevingsvisie wordt de stad intensief betrokken.

Doorwerking omgevingsvisie

De omgevingsvisie is een integrale visie voor de leefomgeving om de stad in samenhang te ontwikkelen, keuzes te maken in ruimtegebruik en balans te houden tussen allerlei functies en doelen. Om deze visie uit te voeren gaan we de komende jaren onze instrumenten doorontwikkelen, zodat ze in lijn zijn met de ambities uit de omgevingsvisie. De thematische omgevingsprogramma's kunnen in de loop van het proces nog wijzigen, mochten de opgaven in de stad daarom vragen. We gaan werken aan:

- Arnhem aantrekkelijke stad;
- Arnhem groene, gezonde en leefbare stad;
- Arnhem vitale stad;
- Stad waar het goed wonen is;
- Bereikbare stad met ruimte voor schone mobiliteit;
- Stad met nieuwe energie.

Gebiedsuitwerking in ontwikkelperspectieven en gebiedsvisies
Dit betreffen kaderstellende ambitienota's welke richting geven en ontwikkelingen mogelijk maken. Het kan gaan om strategische gebieden of beeldbepalende locaties. Door vooraf ambities te bepalen willen we met de ontwikkeling bijdragen aan een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving voor iedereen. Dit gaat altijd gepaard met participatie door de directe omgeving.
De recent gesloten Woondeal met Rijk en provincie betekent een extra impuls. Door de gebiedsgerichte aanpak willen we met fysieke verbeteringen (kwalitatief en kwantitatief) ook de leefbaarheid van de wijk verbeteren. Deze visies worden in nauwe samenwerking met de directe bewoners, eventuele eigenaren en onze partners in de stad ontwikkeld. Dit zijn voorbeelden van een integrale gebiedsgerichte aanpak in de gedachte van de Omgevingswet, waarvoor de omgevingsvisie het kader biedt, de omgevingsprogramma's de uitwerking vormen en het omgevingsplan het juridisch direct bindend instrument is.
Er is gekozen speciale aandacht te besteden aan deelgebieden, waar sprake is van een nieuwe meervoudige opgave en/of een afwijking van de huidige koers. Het gaat om de volgende gebiedsuitwerkingen:

- Centrum;
- Arnhem Oost;
- Centrum Zuid;
- Arnhem Noord.

Arnhem is fysiek op orde

We werken de komende jaren toe naar één integraal omgevingsplan voor het hele grondgebied van de gemeente. Het omgevingsplan bevat alle regels over de fysieke leefomgeving en geeft invulling aan de maatschappelijke opgaven uit de omgevingsvisie. Het omgevingsplan richt zich niet alleen op functies en bouwmogelijkheden maar ook op andere aspecten van de fysieke leefomgeving, zoals welstand, erfgoed, milieu, duurzaamheid en grote delen van de APV. Naast onze eigen regels bevat het omgevingsplan regels die het Rijk overhevelt naar gemeenten, zoals bijvoorbeeld vergunningsvrij bouwen en delen van het Activiteitenbesluit.

De samenhangende en gebiedsgerichte benadering van het omgevingsplan gaat bijdragen aan het verbeteren van onze dienstverlening. Inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners kunnen regelgeving, die nu nog verspreid is over verschillende plannen en verordeningen, straks op één digitale locatie raadplegen. Op die manier geven we sneller inzicht in de haalbaarheid van een initiatief. We bieden meer maatwerk en ruimte in onze regels zodat initiatieven die bijdragen aan onze maatschappelijke doelen sneller gerealiseerd kunnen worden.

Toewerken naar integraal omgevingsplan

De ontwikkeling van het Arnhemse omgevingsplan beschouwen we als een transitieproces waarin we gefaseerd onze bestemmingsplannen en andere regels die zich richten op de fysieke leefomgeving omvormen tot één omgevingsplan voor het hele gemeentelijke grondgebied.

Voorbereidingen omgevingsplan (2021-2022)
In 2021 en 2022 brengen we het totaal aantal (beheergerichte) plannen terug tot een behapbaar aantal met een hoge(re) mate van uniformiteit. Daarnaast doen we ervaring op met het maken van een integraal omgevingsplan. Dit doen we door met toepassing van de Crisis- en herstelwet regels uit verordeningen nu al toe te voegen aan onze bestemmingsplannen. Een ander belangrijk onderdeel van de voorbereidingsfase is het gebiedsgericht digitaliseren van alle regels zodat we deze straks eenvoudig in het omgevingsplan kunnen integreren.

Daarnaast leggen we (conform het in 2021 door de raad vastgestelde Plan van Aanpak Omgevingsplan) verschillende voorbereidende besluiten aan de raad voor die straks nodig zijn om onze procedures aan te laten sluiten bij de Omgevingswet, zoals de spelregels voor participatie, het delegatiebesluit en het bindend adviesrecht.

Integreren van regels en vertalen omgevingsvisie in het omgevingsplan (vanaf juli 2022)
Op 1 juli 2022 treedt de Omgevingswet in werking en gaan we verder met het integreren van verordeningen en rijksregels in het omgevingsplan. Daarnaast geven we sturing aan onze doelen door de ambities uit de omgevingsvisie te vertalen in het omgevingsplan.

Arnhem maakt mogelijk

Een initiatiefnemer vindt op één (digitale) plek snel en makkelijk duidelijkheid. Waar overleg noodzakelijk is, vindt dit integraal en met de initiatiefnemer aan tafel plaats, vanuit het credo: ja, mits.

We gaan de dienstverlening aan inwoners en bedrijven verbeteren. Dit doen we door het inrichten van één digitaal loket. Hierdoor is de informatie over de wettelijke kaders en besluiten met betrekking tot de fysieke leefomgeving digitaal goed vindbaar, betrouwbaar en volledig, voor een initiatiefnemer en het betreffende bevoegd gezag. De digitale werkwijze met betrekking tot de Omgevingswet is geborgd in de organisatie en de mogelijkheid is gecreëerd dat ketenpartners kunnen samenwerken.

Inrichting van de aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet

We werken stapsgewijs aan de Arnhemse aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) met de volgende inspanningen:

- we richten onze aansluiting op het DSO verder in;
- we richten onze softwaresystemen in;
- we organiseren overleg en afstemming met ketenpartners om elkaar beter te leren kennen om ons voor te bereiden op de komst van de Omgevingswet, onder andere met de ODRA;
- we brengen de processen onder de Omgevingswet in kaart en implementeren die;
- we ontwikkelen het initiatievenproces door (onder andere door het in stand houden van de werkwijze van het transformatieteam);
- we passen de Arnhemse website aan zodat de inwoners snel en makkelijk hun nieuwe weg kunnen vinden.

Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte

Milieubeheer en -handhaving (externe veiligheid, duurzaamheid, lucht, bodem en grondwater, geluid, geur, energie en klimaat) leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte.

Activiteiten energie, duurzaamheid en luchtkwaliteit uitvoeren

De ambities voor energie, duurzaamheid en luchtkwaliteit zijn vastgelegd in het programmaplan New energy made in Arnhem 2015-2020 (september 2015). De focus hierin ligt primair op versterking van de Energie- en Milieutechnologiesector (EMT), energiebesparing, een toename van het aandeel duurzame energie en de voorbeeldige gemeente.
Het programmaplan New energy made in Arnhem 2020-2030 is in januari 2020 door de raad vastgesteld. Zie voor meer informatie het programma S10 Klimaat en Energie.
In februari 2019 is de uitvoeringsagenda luchtkwaliteit (Luchtagenda) door de raad vastgesteld. De Luchtagenda geeft invulling aan het verminderen van stikstof en fijnstof in de stad, en heeft impact op de uitstoot van CO2, met onder andere een milieuzone, het stimuleren van elektrisch (deel)vervoer en duurzame stadslogistiek.

Activiteiten bodem en ondergrond uitvoeren

Het is een gemeentelijke taak vanuit de Wet bodembescherming (Wbb) en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) te zorgen voor de instandhouding en het verbeteren van een bodem die geschikt is om op te wonen en om op te werken. Ook draagt de Wbb bij aan de bescherming van kwetsbare gebieden in verband met natuur en drinkwaterwinning. Onder de Omgevingswet houdt Arnhem deze taken, en werkt daarbij samen met provincie en omgevingsdienst.
In afwachting van duidelijkheid over de structurele financiering en bestuurlijke afspraken vanaf 2022, wordt in 2022 het huidige beleid voortgezet. Dit betekent dat naast beschikkingen, toezicht en handhaving, ook onderzoek/sanering van huidige en latente spoedlocaties worden uitgevoerd (met name loodtuinen). Zo mogelijk worden beleidsvoorstellen gedaan in verband met nieuwe verontreinigingen (zoals zeer zorgwekkende stoffen als PFAS) en overlap met andere thema's (klimaatadaptatie, duurzame energie en biodiversiteit).

Activiteiten externe veiligheid uitvoeren

Externe veiligheid gaat over het beheersen van risico’s die mensen lopen door opslag, productie, gebruik en vervoer van gevaarlijke stoffen in hun omgeving. Arnhem heeft de risicovolle activiteiten in beeld en bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt er rekening gehouden met het aspect externe veiligheid.

Activiteiten geluidshinder uitvoeren

Geluidshinder wordt steeds meer via een programmatische aanpak onder controle gehouden. Het Actieplan Omgevingslawaai 2021-2023 voor bestaande woningen en wegen is daar een belangrijke stap in. Door bij het onderhoud van de gemeentelijke hoofdwegen stil asfalt toe te passen, worden de hinder van en gezondheidsklachten door omgevingslawaai langs gemeentelijke wegen verminderd.
De aanpak van nieuwe situaties bestaat uit het voorkomen van nieuwe geluidgehinderden.
We onderzoeken de mogelijkheden om ook na 2023 standaard stil asfalt toe te passen.
Door het beheersen van het omgevingslawaai dragen we bij aan een gezonde fysieke leefomgeving.

Activiteiten milieuhandhaving uitvoeren

Vergunningverlening en handhaving dragen bij aan het behalen van de landelijke doelstellingen op het gebied van milieu en gezondheid. Deze taken worden uitgevoerd door de ODRA. De prioriteit ligt op een actueel vergunningenbestand en goed naleefgedrag van bedrijven.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig". Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en waarden in stand houdt of verbetert	**9.806**	**4.152**	**0**	**62**
Arnhem geeft richting	7.221	4.152	0	0
Arnhem is fysiek op orde				
Arnhem maakt mogelijk				
Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte	2.585	0	0	62
Overig	**28.825**	**29.737**	**176**	**27**
Totaal	**38.631**	**33.889**	**176**	**90**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	46.930	37.600	43.259	38.631	42.062	31.433	28.397
Baten	48.028	36.731	34.665	33.889	38.863	28.372	25.445
Saldo lasten en baten	***1.098***	***-869***	***-8.594***	***-4.742***	***-4.742***	***-3.060***	***-2.952***
Toevoegingen aan reserves	7.874	2.758	5.077	176	950	675	15.786
Onttrekkingen aan reserves	3.893	0	8.240	90	210	345	15.556
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-3.981***	***-2.758***	***3.162***	***-86***	***-86***	***-330***	***-229***
Gerealiseerd resultaat	**-2.883**	**-3.627**	**-5.431**	**-4.829**	**-3.939**	**-3.390**	**-3.181**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 38,6 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- kosten van jaarschijf 2022 voor bouwgronden in exploitatie (BIE), waaronder civiele werken, plankosten, verwerving- en rentekosten: € 25,9 miljoen (inclusief overboeking van het onderhanden werk ultimo 2022 naar de balans);
- kosten van de Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA) : € 5,4 miljoen;
- kosten civiele werken en plankosten van jaarschijf 2022 op de overige meerjarige projecten € 1,9 miljoen;
- kosten voor de ambtelijke capaciteit voor dit programma € 1,9 miljoen;
- kosten voor de verstedelijkingsopgave € 1,0 miljoen, voor het op niveau brengen van de organisatiecapaciteit om te komen tot een verstedelijkingsstrategie en uitvoering van gebiedsontwikkelingen;
- kosten voor schadeloosstellen woonbooteigenaren De Nieuwe Haven € 0,8 miljoen;
- overige lasten € 1,7 miljoen.

De lasten dalen in 2022 ten opzichte van 2021 met € 4,6 miljoen. Dit bestaat uit een stijging van de lasten met € 4,7 miljoen voor de bouwgronden in exploitatie en een daling van de lasten op de overige meerjarige projecten met € 3,7 miljoen. Dit heeft te maken met de fasering binnen de projecten, waarbij de uitgaven de planning binnen de projecten volgen. Daarnaast stond in 2021 een eenmalig, uit 2020 doorgeschoven, budget geraamd voor de sanering van het woonwagenkamp Bethaniënstraat. Dit geeft een daling in 2022 van € 3,9 miljoen. Verder dalen de lasten voor De Nieuwe Haven met € 1,7 miljoen (totaal € 3,5 miljoen beschikbaar; € 0,27 miljoen in 2020, € 2,48 miljoen in 2021 en € 0,75 miljoen in 2022). Daarnaast was er in 2021 nog een eenmalig budget beschikbaar voor bodemtaken. Dit geeft nog een daling van de lasten met € 0,5 miljoen. Tot slot staat er in 2022 een incidenteel bedrag voor de verstedelijkingsopgave, wat een stijging van € 1,0 miljoen geeft.

Baten
De baten voor 2022 zijn in totaal begroot op € 33,9 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- verkopen en bijdragen voor bouwgronden in exploitatie (BIE): € 25,9 miljoen (inclusief overboeking van het onderhanden werk ultimo 2022 naar de balans);
- bijdragen en overige baten op de overige meerjarige projecten; € 2,0 miljoen (inclusief overboeking van het onderhanden werk ultimo 2022 naar de balans);
- baten uit bouwvergunningen en andere leges € 4,0 miljoen;
- canons erfpachten € 1,5 miljoen;
- overige baten € 0,5 miljoen.

De baten dalen in 2022 ten opzichte van 2021 met € 0,8 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door een stijging op de baten 2021 in de bouwgronden in exploitatie met € 4,7 miljoen en een daling op de overige meerjarige projecten van € 3,7 miljoen. Dit heeft te maken met de fasering binnen de projecten. Verder is in 2021 een eenmalige subsidie ontvangen van € 1,0 miljoen voor de sanering van het woonwagenkamp Bethaniënstraat en daalt het resultaat op afgesloten projecten met € 0,7 miljoen.

Toevoegingen aan reserves
In 2022 wordt € 0,2 miljoen gedoteerd aan de bestemmingsreserves Grondexploitatie. Dit is het resultaat van de in 2022 af te sluiten bouwgronden in exploitatie. In 2021 was de toevoeging € 4,9 miljoen hoger door een eenmalige dotatie aan de BR Zuidelijke Binnenstad en een hoger voordeel uit afgesloten projecten.

Onttrekking aan reserves
In 2022 wordt € 0,1 miljoen onttrokken aan de reserves. In 2021 was de onttrekking € 8,1 miljoen hoger door eenmalige onttrekkingen voor het woonwagenkamp Bethaniënstraat, De Nieuwe Haven en voor bodemonderzoek en sanering. Daar staan in 2022 ook lagere lasten tegenover.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Ruimte
- ODRA;
- Provincie Gelderland;
- Regio gemeenten;
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden(VGGM);
- VNG (Vereniging Nederlandse gemeenten);
- Ministerie van BZK;
- CASA;
- Groenforum.

Milieu
- Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA);
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.

Subsidies
Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing
Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Ruimtelijke ontwikkeling. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's
Gronddepot Oude Veerweg
Financiering bodemtaken
Woonboten Nieuwe Haven
Kosten bouwtaken Odra
Bouwleges (niet realiseren van de verwachte hogere legesinkomsten)

Corona risico's
Faillissement/ surseance/ financiële tegenvallers bij contractpartijen (leveranciers, afnemers)

Beleidskaders
Ruimte
- Structuurvisie Arnhem 2020;
- Groenvisie 2017-2035;
- Welstandsnota;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie.

Milieu
- Luchtagenda gemeente Arnhem;
- Actieplan Omgevingslawaai;
- Rapportage geluidskaarten;
- Beleidsnota bodem 2012, Provincie Gelderland, gemeente Arnhem en gemeente Nijmegen;
- Nota Bodembeheer;
- Notitie Herijking loodbeleid 2020
- Actualisatie Nota Bodembeheer- addendum 2014 ;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-2017-2018;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK2020;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK- PFAS;
- Beleidsplan externe veiligheid.

Wonen en leefomgeving

Onze stad is een groene, levendige, ondernemende en inclusieve stad waar Arnhemmers fijn en betaalbaar kunnen wonen. Grote 'nieuwe' overstijgende opgaven, zoals de energietransitie, klimaatadaptatie en levensloopbestendigheid, zijn uitdagingen waar Arnhem voor staat. In de Arnhemse woonprincipes 2016-2025 wil Arnhem haar positie als aantrekkelijke woonstad, onderscheidend in de regio, versterken. Arnhem is een groene stad met een unieke ligging aan de Rijn. Zij geeft prioriteit aan ontmoetingsruimte in stadsparken, wijkparken en buurtgroen. Dit programma omvat de volgende onderdelen: wonen en een aantal aspecten van de openbare ruimte, zoals water, havenbeheer, stadsreiniging, bossen, parken en ecologie, stedelijk groen, spelen, dierenwelzijn, afval en riolering. Daarbij is klimaatadaptatie een belangrijk aandachtspunt. Met klimaatadaptatie bereiden we Arnhem voor op de effecten van de klimaatverandering, op heviger weer. We passen de stad aan zodat deze minder kwetsbaar is voor hoog en laag water, extreme regenval, hitte en langdurige droogte. We willen het Arnhemse groen versterken. Dat levert een prettige buurt op, maar draagt bijvoorbeeld met verkoeling en wateropname bij aan klimaatadaptatie.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem biedt woonruimte

De regio Arnhem-Nijmegen groeit op dit moment snel. Sneller dan andere steden in het land. Mocht de groei doorzetten, dan moeten we zorgen dat we daarvoor klaar zijn. Alle inspanningen die hiervoor nodig zijn, staan in het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling. Dat is onder meer de Woondeal die we in de regio Arnhem Nijmegen samen met het Rijk hebben gesloten. We weten niet of deze groei zich op eenzelfde manier zal doorzetten. De impact van de coronacrisis onderzoeken we samen met onze partners in de stad. Daarbij kijken wij ook naar het effect van de coronacrisis op de woningbehoefte. In het woonbehoefteonderzoek staat bijvoorbeeld een berekening bij de economische groei zoals die was voordat de crisis startte en een berekening bij een lagere groei. We verwachten dat de behoefte niet zal afnemen, mogelijk heeft de situatie wel effect op het type woningen dat wij moeten realiseren.

Prioriteit geven wij aan acties en initiatieven die niet alleen woningbouw mogelijk maken, maar die ook verbonden zijn met de sociale opgaven in onze wijken, die de leefomgeving verbeteren, die bijdragen aan lokale werkgelegenheid en de economische kracht van onze stad versterken. Dit sluit ook aan bij de afspraken die gemaakt zijn in de Woondeal en vertaald zijn in de Arnhem-Oost-aanpak. Dit is meer dan alleen maar sneller meer woningen bouwen. We willen daarmee vooral de leefbaarheid van de wijken en de kansen van de inwoners vergroten. Dat doen we door in te zetten op het bouwen van betaalbare, duurzame en energiezuinige woningen. Daarnaast streven we naar een zo circulair mogelijke woningbouw, kijken we hoe we de leefomgeving groen houden of groener maken en hoe we de sociale structuur van wijken kunnen verbeteren. Daarbij is goede bereikbaarheid belangrijk.

Beschikbare en betaalbare woningen

Iedereen moet goed kunnen wonen in onze stad. Om beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen in Arnhem op peil te houden moeten er meer woningen worden gerealiseerd in de komende jaren. Dit geldt voor alle soorten woningen. In de woningbouwplannen wordt rekening gehouden met de werkelijke vraag en behoefte van de Arnhemse woonconsument. Dat betekent: aantrekkelijke, levensloopbestendige woningen voor ouderen, woningen voor kleine huishoudens, en sociale woningbouw en koopwoningen in de verschillende segmenten. Het vergt een inspanning van de gemeente om samen met de ontwikkelaars en corporaties te zorgen voor een evenwichtig aanbod dat enerzijds aansluit bij de woningbehoefte de komende jaren en anderzijds bij het streefbeleid en de gewenste ruimtelijke kwaliteiten uit de omgevingsvisie. Wij kunnen dit niet alleen.

Naast vergroten van de woningvoorraad willen we ook de bestaande voorraad benutten voor deze opgave. Dit betekent dat we doorstroming willen bevorderen en de markt waar nodig reguleren zodat bepaalde doelgroepen niet worden verdrongen in de bestaande woningvoorraad.

Voor de verdeling van vrijkomende schaarse sociale woonruimte van toegelaten instellingen, hanteren we een rechtvaardige en evenwichtige verdelingssystematiek. Daarnaast willen we gebruik maken van een aantal privaatrechtelijke en publiekrechtelijke mogelijkheden die voorkomen dat woningen worden opgekocht en prijzen worden opgedreven. Concreet werken we hiervoor privaatrechtelijk de mogelijkheden uit om een 'zelfbewoningsplicht' zo breed mogelijk toe te passen. Daarnaast zullen we de gemeenteraad een voorstel doen om gebruik te maken van de mogelijkheden rondom het bieden van 'opkoopbescherming'. De wetgever maakt het per 1-1-2022 mogelijk deze bescherming te bieden.

Bovengenoemde opgaven op het gebied van wonen hebben veelal een ruimtelijke component en zorgen voor een toenemende druk op de handhavingscapaciteit van de ODRA en de gemeente. Hiertoe is het budget voor handhaving met € 0,1 miljoen verhoogd. Dit budget zal bijdragen aan de realisatie van onderstaande inspanningen.

Versnellen en doorprogrammeren van (betaalbare) woningen

De woningmarkt van Arnhem staat onder druk. Versnellen van productie en meer woningen programmeren is daarom noodzakelijk. Het Plan van Aanpak woningbouwontwikkeling dat in juli 2020 is vastgesteld in de raad is hierbij het vertrekpunt. We sturen op een evenwichtig aanbod van woningen. Belangrijk daarbij is dat we streven naar meer gemengde wijken, waarbij er meer spreiding ontstaat van kwetsbare mensen over de stad. We doen dit door:

1. Stimuleren van het realiseren van koop- en huurwoningen in de verschillende categorieën, zoals opgenomen in het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling. We sturen daarbij onder andere op minimaal 30% sociale huurwoningen over de nieuw te realiseren projecten waarbij gekeken wordt naar differentiatie in de wijken en we monitoren de nieuwbouw en de behoefte.
2. We onderzoeken de mogelijkheden om projecten te versnellen en zoeken naar locaties voor doorprogrammeren. Hiervoor betrekken we actief partners; bijvoorbeeld via de prestatieafspraken met de corporaties en via het stadsakkoord. Ook leggen we verbindingen met andere overheden, kennisinstituten en marktpartijen. Zo benutten we de kansen die de regionale samenwerking binnen de Groene Metropoolregio ons biedt en zijn we actief in de Woondeal Arnhem-Nijmegen en de Verstedelijkingsstrategie.

Doorstroming bevorderen

Om relatief grote eengezinswoningen vrij te kunnen spelen, die momenteel door een- of tweepersoonshuishoudens worden bewoond, verkennen we of we de doorstroming actief kunnen stimuleren. We zetten in op pilots met behulp van provinciale doorstroommakelaars en/of gemeentelijke verhuiscoaches.

Voldoende woningen voor alle Arnhemmers/ voor bijzondere doelgroepen

De bestaande afspraken met de corporaties zijn niet meer geheel toereikend om de uitstroom uit instellingen te organiseren. Dit betreft de huisvesting voor mensen die uitstromen uit intramurale voorzieningen vanuit de jeugdzorg, voor jonge statushouders, voor beschermd wonen (BW), voor maatschappelijke opvang (MO, dat wil zeggen dak- en thuisloze jeugdigen, volwassenen en gezinnen), vanuit de vrouwenopvang, mensen die rolstoelafhankelijk zijn en sociaal en medisch urgenten. Mede door de enorm krappe woningmarkt en de coronapandemie is de uitstroom in 2020 zelfs afgenomen. Er zijn extra inspanningen nodig om voor alle mensen die toe zijn aan zelfstandig wonen een juiste, veilige plek te vinden. We zijn hierover in gesprek met de corporaties. Concepten voor flexwonen kunnen hierin bijdragen.

Door de geconcentreerde woningvoorraad van de corporaties zijn kwetsbare wijken ontstaan waar de leefbaarheid onder druk staat. Om de uitstroom goed te organiseren, zoeken gemeente en corporaties, gezamenlijk met andere partners de samenwerking, onder andere in de Arnhem-Oost aanpak. Daarnaast wordt, mede vanuit de Woondeal, ingezet op nieuwbouw die bijdraagt aan de evenwichtige opbouw van de wijken in Arnhem.

In 2022 geven we uitvoering aan de woonzorgvisie die in de 2e helft van 2021 wordt aangeboden aan de gemeenteraad.

Collectieven, zelfbouw en flexwonen bevorderen

Er is een vraag naar collectieven, zelfbouw en flexwonen. Voor deze concepten pakt de markt nieuwbouwontwikkeling niet automatisch op. Het vergt een inspanning van de gemeente om samen met ontwikkelaars en corporaties te komen tot aanbod voor deze groepen en om praktische belemmeringen voor wooninitiatieven zoveel mogelijk weg te nemen. Collectief wonen levert een bijdrage aan de sociale cohesie, vaak niet alleen binnen het collectief maar ook voor de omgeving. Zelfbouw geeft mensen de kans hun droom te realiseren en zal hen stevig verankeren in de wijk.

Voor het Merwedeterrein zijn de gesprekken gestart voor de invulling met flexibele woonvormen, onder andere voor bijzondere doelgroepen. Hiervoor is een subsidie van het Rijk beschikbaar. Bij de voorwaarden voor deze subsidieverstrekking is uitgegaan van realisatie eind 2022.

In 2022 bevorderen we wederom de realisatie van twee CPO-locaties. Dit levert een bijdrage aan leefbare en heterogene wijken.

Uitbreiden woonwagenlocaties

We geven uitwerking aan het plan van aanpak uitbreiden woonwagenlocaties (juni 2020). Eind 2021 gaan twee pilot-locaties van start. Ook wordt een nieuw toewijzingssysteem in samenwerking met de woningcorporaties en Huurdersvereniging woonwagenbewoners Arnhem gemaakt. Dit is een uitwerking van de vigerende Huisvestingsverordening.

Huisvesting arbeidsmigranten

De komende jaren verwachten we een groei van het aantal in de regio woonachtige en werkzame arbeidsmigranten. Hoewel deze werknemers van groot belang zijn voor onze lokale economie, is er veelal nog geen geschikte huisvesting voorhanden. In Arnhem merken we dat dit gebrek aan geschikte huisvesting tot gevolg heeft dat woningen in woonwijken worden opgekocht voor deze doelgroep en dat dit in sommige gevallen overlast voor omwonenden met zich meebrengt, en woningen van een beperkte woonkwaliteit voor de arbeidsmigranten. Omdat dit bovenal een regionaal vraagstuk is, werken we in regionaal verband aan een plan van aanpak en beleidskader. Dit beleidskader wordt naar verwachting in 2022 aan alle gemeenteraden aangeboden.

Studentenhuisvesting en starters

We zetten blijvend in op voldoende woningen voor studenten en starters. We werken hiervoor onder andere samen met de SSH& om tot vergroting van hun marktaandeel in Arnhem te komen, en zetten in op de bouw van voldoende nieuwbouwwoningen voor kleinere huishoudens. Daarnaast maken we splitsingen en verkameringen onder voorwaarden mogelijk in de stad.

Doelgroepenverordening

We actualiseren onze doelgroepenverordening. Hiermee maken we het mogelijk in bestemmingsplannen de segmenten 'sociale huur', 'middenhuur' en 'sociale koop' op te nemen en zorgen we dat de woningen binnen deze categorieën enkel bewoond kunnen worden door een bepaalde doelgroep, en dat de woningen onder een bepaald prijsniveau blijven.

Beleid op splitsen en verkameren

Om beter te kunnen sturen op de negatieve effecten van woningsplitsing en verkamering, zoals de negatieve effecten op de leefbaarheid in bepaalde wijken en om grip te houden op de ruimtedruk in bepaalde wijken, geven we verder uitvoering aan de activiteiten uit het Plan van Aanpak woningsplitsing en verkamering. Hierbij maken we het enerzijds mogelijk dat initiatiefnemers voldoende woonruimte in onze stad kunnen realiseren, maar gaan we anderzijds ook overlast tegen en borgen we een hoogwaardige ruimtelijke kwaliteit.

Discriminatie op de woningmarkt

Uit verschillende landelijke onderzoeken blijkt dat discriminatie op de woningmarkt een serieus probleem is. Als gemeente Arnhem vinden we discriminatie onaanvaardbaar en maken we ons hard voor een inclusieve samenleving. Hoewel we ons via verschillende lijnen al inzetten om discriminatie zoveel als mogelijk tegen te gaan, hebben we nog onvoldoende zicht op de mate van de problematiek omtrent discriminatie op de woningmarkt. We zullen een onderzoek presenteren waarin inzicht wordt geboden in de problematiek. Een mogelijkheid is om het thema binnen de aanpak 'goed verhuurderschap' op te nemen.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Woningvoorraad	73.640	74.416	75.632	76.737	77.839
Eenheid: Aantal woningen					
Bron: CBS					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: nieuw gebouwde woningen	8,7	11,1	9,2	11,8	
Eenheid: Het aantal nieuwbouwwoningen per 1000 woningen					
Bron: CBS (Verplichte BBV-indicator)					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: overige toevoegingen	295	551	561	297	
Eenheid: Het aantal overig toegevoegde woningen (meestal transformatie)					
Bron: CBS					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: aandeel eigendom corporaties nieuwbouwwoningen		6,4%	16,3%		
Eenheid: % corporatiewoningen van totaal toegevoegde woningen					
Bron: CBS					
Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen koop	43%	43%	44%	43%	
Eenheid:% koopwoningen van de totale woningvoorraad					
Bron: CBS					

Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen corporatiebezit	36%	36%	36%	36%

Eenheid:% corporatiewoningen van de totale woningvoorraad

Bron: CBS

Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen particuliere huur	19%	19%	20%	20%

Eenheid:% woningen particuliere verhuur van de totale woningvoorraad

Bron: CBS

Afgegeven woningbouwvergunningen (nieuwbouw & verbouw)/ transformatie	1.528	1.327	1.204	872

Eenheid: Aantal woningbouwvergunningen per jaar

Bron: ODRA/CBS

Kwalitatieve en toekomstbestendige woningvoorraad

Naast de betaalbaarheid van de woning is de juiste kwaliteit belangrijk voor de woonbeleving van onze inwoners. Onder woonkwaliteit verstaan we een duurzame, gezonde woning die levensloopgeschikt is en de juiste omvang heeft voor de doelgroep die erin woont en voor de plek waar de woning staat.

Woningen verduurzamen

Met woningcorporaties maken we afspraken over verduurzamen van woningen en het aansluiten bij de aanpak van de wijkgerichte energietransitie. Het gaat om isolatie en om de stap van fossiele naar duurzame warmtevoorziening. In het najaar van 2021 stellen we de Transitievisie warmte vast. Op basis daarvan maken we concrete afspraken met de corporaties voor 2022 en verder. Met behulp van het Volkshuisvestingsfonds maken we een begin met het verduurzamen van particuliere woningen in Arnhem-Oost. Omdat dit voor een belangrijk deel om 'gespikkeld bezit' gaat, werken we hiertoe nauw samen met de corporaties. De corporaties en de gemeente werken samen in de aanpak energiearmoede en in het aanbod specifiek voor huurders (gebaseerd op de RREW-subsidie van het Rijk).

Levensloopgeschikte woningen ontwikkelen en bestaande woningen levensloopgeschikt maken

Bij nieuwbouwontwikkelingen maken we afspraken over levensloopgeschikte woningen in een levensloopgeschikte omgeving. Samen met corporaties proberen we doorstroming van ouderen uit eengezinswoningen te bevorderen (zie de inspanning 'doorstroming bevorderen' onder beschikbare en betaalbare woningen) en maken we afspraken over de juiste portefeuille in de stad die aansluit bij de doelgroep.

Gezond binnenklimaat

In samenwerking met stakeholders brengen wij de aandachtspunten in beeld die spelen op het gebied van gezond wonen. Met corporaties verkennen wij de problematiek van vocht en schimmel in woningen, in samenwerking met de GGD verkennen we in brede zin de (samenhang van) aspecten die horen bij een gezond binnenklimaat, zoals temperatuur, geluid en luchtkwaliteit.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Rapportcijfer woning	7,7		7,7		

Eenheid: Gemiddeld rapportcijfer voor de woning op een schaal van 0-10

Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)

Leefbare woonomgeving

Arnhem staat voor het versterken van de identiteit van wijken en het vergroten van de verscheidenheid binnen wijken. Een zekere differentiatie en variatie in huishoudens, inkomens en woningen biedt ruimte aan het maken van een wooncarrière in de wijken. Onze focus ligt op verminderen van de druk op de kwetsbare wijken en voorkomen dat wijken afnemen in leefbaarheid. We werken hiertoe samen met onze partners: corporaties, maatschappelijke partners en mede-overheden. Met ontwikkelende partijen gaan we in het kader van het stadsakkoord het gesprek aan hoe nieuwbouwinitiatieven kunnen bijdragen aan het creëren van diverse woonmilieus.

Goed verhuurderschap

Huurders hebben op de huurmarkt nog vaak te maken met vervelende excessen. Het stimuleren van goed verhuurderschap moet hierbij een oplossing bieden. Net als in 2021 geven we in 2022 uitvoering aan de 'Arnhemse aanpak goed verhuurderschap'. Binnen deze aanpak staat niet enkel het stellen van regels centraal en het handhaven van deze regels, maar vooral een samenwerking tussen gemeente, huurders en verhuurders waarbij we goed verhuurderschap gezamenlijk willen stimuleren. Belangrijke lijnen binnen de aanpak zijn dat we het Huurdershuis een aanvullende opdracht geven om huurders derdelijnshulp te bieden. Ook subsidiëren we stichting KKVV. Via KKVV bieden we verhuurders kosteloos een beheerapplicatie aan, die tevens kan dienen als communicatieplatform voor verhuurders, huurders en omwonenden.

Opkoopbescherming

Per 1 januari 2022 worden gemeenten in staat gesteld om bij specifieke gebieden een zogeheten 'opkoopbescherming' toe te passen. Deze opkoopbescherming geldt alleen voor goedkope en middeldure koopwoningen in gebieden waar de leefbaarheid onder druk staat, of waar veel schaarste is aan goedkopere koopwoningen. De opkoopbescherming wordt hiermee een middel om de leefbaarheid in wijken te verbeteren of op peil te houden. We doen uw raad in 2022 een voorstel voor toepassing van de opkoopbescherming.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Leefbaarheid in eigen buurt	7,2		7,2		
Eenheid: Gemiddeld rapportcijfer voor de leefbaarheid in de buurt op een schaal van 0-10					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					
Woonomgeving	7,3		7,4		
Eenheid: Gemiddeld rapportcijfer voor de woonomgeving op een schaal van 0-10					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					

Arnhem-Oost

De wijken Geitenkamp, Klarendal, Presikhaaf-West, Arnhemse Broek en Malburgen (samen 'Arnhem-Oost') kampen met aanzienlijke problemen en kennen veel kwetsbare bewoners. Bewoners met verminderde zelfredzaamheid die veel zorg, ondersteuning of begeleiding nodig hebben. Tegelijkertijd met een toename van kwetsbare groepen neemt ook de overlast van bewoners onderling toe. Corona versterkt deze trends. Er is sprake van toename van schulden, toename van werkloosheid, nieuwe kwetsbare groepen, een toename van faillissementen, krimp van innovatieve sectoren en uitstel of afstel van investeringen. De problematiek in kwetsbare wijken wordt steeds scherper zichtbaar, geconcentreerder, en de noodzaak voor oplossingen wordt urgenter.

De hoofdambitie van de Arnhem-Oost-aanpak is dat iedere jongere in Arnhem-Oost dezelfde kansen heeft als elke andere jongere in Arnhem en Nederland. Daarvoor is een langjarige beweging nodig. We kiezen hiervoor een termijn van 18 jaar. Centraal hierbij staat het perspectief van jongeren. Onze doelen zijn gebiedsgericht, bedoeld als extra om achterstanden in te halen en daarbij soms onorthodox.

Doelen Arnhem-Oost

Over 18 jaar zien wij dan ook graag in Arnhem-Oost het volgende voor ons:

- Het aantal kinderen dat opgroeit in armoede is aanzienlijk gezakt.
- Alle jongeren die de mogelijkheden hebben om een startkwalificatie te hebben, halen die ook.
- Jongeren zijn gezond, zowel fysiek als mentaal en maken minder gebruik van Jeugdzorg.
- Jongeren kunnen en willen blijven wonen in de wijk waar ze zijn opgegroeid.
- Jongeren spreken en schrijven Nederlands (B1 niveau) naar hun beste kunnen.
- Alle kinderen in Arnhem-Oost groeien op in een omgeving waar werken loont en normaal is.
- De ouders, leraren, buren, vrienden en werkgevers zijn trots op wat er in hun wijk met hun jeugd is gebeurd.

Vier ontwikkellijnen

Deze ambitie moet werkelijkheid worden doordat opeenvolgende colleges, gemeenteraden, bewoners, partners en andere bondgenoten in de stad, de provincie en op rijksniveau zich hebben toegelegd op langjarig commitment. Het betekent dan ook niet dat alle doorbraken al bedacht zijn. Deze willen we juist samen verder ontwikkelen en er ruimte voor geven.

Het langetermijnperspectief van 18 jaar maakt de Arnhem-Oost-aanpak uniek. Het nodigt uit tot een andere manier van denken en kijken naar oplossingen. Het maakt oplossingen mogelijk die veel verder in de tijd liggen. Er moet ruimte zijn om na te denken en te experimenteren. Ook voor het bouwen van netwerken die het verschil maken moet je tijd en het vertrouwen hebben.

De Arnhem-Oost-aanpak is vertaald in 4 ontwikkellijnen die tezamen een integraal perspectief vormen op de uitdagingen in de vijf wijken van Arnhem en die alle ten goede komen aan meer kansen en perspectief voor een nieuwe generatie. De nadruk ligt in deze wijkaanpak op de combinatie tussen sociaal en fysiek. De

ontwikkellijnen vormen samen met de wijkanalyses en andere analyses een leidraad om te komen tot de ambities over 18 jaar. De doelen en bijbehorende indicatoren voor de komende vier jaar worden opgenomen in de wijkuitvoeringsplannen. De ontwikkellijnen zijn niet alleen een doel om naartoe te werken, maar zijn iets waar wij elke dag in de buurt mee bezig willen zijn. De vier ontwikkellijnen zijn:

1. Bewoners voelen zich vrij, veilig en verbonden met elkaar in hun wijk, waar zij trots op zijn.
2. Alle jongeren kunnen zich ontwikkelen in een cultuur waarin de persoonlijke ontwikkeling centraal staat en alle bewoners zijn aan het werk als ze dat kunnen of ze doen mee.
3. Iedere bewoner kan rondkomen, en leeft gezond, zowel fysiek als mentaal.
4. Ieder kan opgroeien en leven in kwalitatief goede woningen in een prettige en veilige openbare ruimte.

Een schone, groene én klimaatbestendige openbare ruimte

Een aantrekkelijke openbare ruimte vormt een belangrijke basis voor een leefbare stad waarin je prettig kunt wonen, werken en recreëren. Vanwege de mooie landschappelijke ligging en de ontstaansgeschiedenis van de stad beschikt Arnhem over fraaie openbare ruimtes waarvan de vele parken natuurlijk toonaangevend zijn. Maar ook in de wijken is veel en aantrekkelijk groen aanwezig, waar de bewoners terecht trots op zijn. Tijdens de coronacrisis en de hittegolven van de afgelopen jaren is steeds duidelijker geworden dat het vele groen essentieel is om de stad ook in moeilijke tijden leefbaar te houden.
Vertrekpunt voor de openbare ruimte is dat deze in ieder geval schoon, heel en veilig moet zijn. Het onderhoud is daar in de eerste plaats op gericht. Maar ook toezicht, controle en handhaving leveren daaraan een belangrijke bijdrage. Daarnaast zijn leefbaarheid, klimaatadaptatie en groen leidende thema's voor inrichting en beheer van de openbare ruimte.
We zien dat in sommige wijken de leefbaarheid onder druk staat. Dit uit zich onder andere in een sleetse openbare ruimte. Daarnaast lopen we er tegen aan dat het aanleggen van extra groen ook leidt tot jaarlijks terugkerende hogere beheerkosten. Om deze problemen het hoofd te bieden zijn onlangs extra middelen in de begroting opgenomen. Hiermee kan het dagelijks onderhoud op sleetse plekken worden geïntensiveerd en kan extra groen op een gewenst niveau in stand worden gehouden. Daarnaast biedt de Arnhem-Oost aanpak mogelijkheden om de openbare ruimte te verbeteren en te vergroenen in een aantal kwetsbare wijken.
Met klimaatadaptatie bereiden we Arnhem voor op de effecten van de klimaatverandering, op meer en heviger weersextremen. Het gaat dan om het (ruimtelijk) aanpassen van de stad en het dusdanig ontwerpen van nieuw stedelijk gebied dat dit minder kwetsbaar is voor hoog en laag water, extreme regenval, hitte en langdurige droogte. Dit is verwoord in de strategie Klimaatadaptatie die begin 2021 is vastgesteld. In samenhang met de klimaatadaptatie hebben we de ambitie om het Arnhemse groen te versterken. Deze ambitie is verder uitgewerkt in de groenvisie. Daarnaast gaan we in Arnhem meer bomen aanplanten, zoals is aangegeven in het bomenplan. De opgaven voor klimaatadaptatie en versterken van het groen pakken we op samen met de bewoners en onze partners.
Voor de openbare ruimte geldt dat de gemeente een bepalende invloed heeft op inrichting en beheer. De ambities die we daarbij nastreven verschillen per type gebied en per aspect. Een nadere uitwerking daarvan is terug te vinden in de paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen.

Naar een klimaatadaptieve stad

Ook in 2021 zijn de gevolgen van de klimaatverandering veelvuldig in het nieuws geweest. Vooral de rampzalige overstromingen en extreme hittegolven met bosbranden maakten veel slachtoffers. De Strategie Klimaatadaptatie geeft aan hoe we Arnhem willen aanpassen aan de extreme weersomstandigheden in het toekomstige klimaat. Uitgangspunt van deze strategie is dat we samen met de bewoners en onze partners werken aan de opgaven voor klimaatadaptatie.
Met het oog hierop is een intentieverklaring opgesteld die medio 2021 al door meer dan 20 partijen was ondertekend: ontwikkelaars, woningcorporaties, onderwijsinstellingen, bewonersorganisaties, provincie en waterschappen. Samen met deze partijen is de 'Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie Arnhem' opgesteld. Dit document geeft een overzicht van de vele maatregelen die we in de komende jaren samen met onze partners nemen om Arnhem klimaatbestendig te maken.

Stimuleren en faciliteren

Er is in Arnhem veel draagvlak en enthousiasme om de stad klimaatbestendig te maken. Veel Arnhemmers willen zelf voor hun stad zorgen en vergroenen hun eigen dak, tuin of woonomgeving. De gemeente stimuleert dit door bewoners te ondersteunen bij het maken van plannen en met een subsidieregeling om de plannen te helpen financieren. De behoefte hieraan is zo groot dat extra geld is vrijgemaakt om de ondersteuning te verbeteren en ook de subsidiemogelijkheden (opnieuw) te vergroten.

Klimaattoets

De al aanwezige bouwstenen die ervoor zorgen dat bij nieuwe projecten de klimaatadaptatie wordt meegenomen worden verder uitgebouwd tot een klimaattoets. Met deze toets zorgen we ervoor dat alle projecten (gebiedsontwikkelingen, herinrichtingen en onderhoudsmaatregelen) gaan bijdragen aan een klimaatbestendig Arnhem en dat daarbij alle aanwezige kansen optimaal worden benut.

Gebiedsgerichte maatregelen

Met het uitvoeren van gebiedsgerichte maatregelen brengen we een klimaatbestendig Arnhem stap voor stap dichterbij. De nadruk ligt daarbij op de focusgebieden: de gebieden waar de risico's voor wateroverlast, hitte en droogte het grootst zijn. In deze gebieden worden extra middelen ingezet uit het Klimaatfonds. Maar ook buiten deze focusgebieden nemen we maatregelen om de gevolgen van de klimaatverandering tegen te gaan. We liften hier mee met gebiedsontwikkelingen en herinrichtingen die met behulp van de klimaattoets maximaal zullen bijdragen aan klimaatadaptatie.

Minder verharding

Veel verharding leidt tot een grotere opwarming en meer wateroverlast. In de Strategie Klimaatadaptatie is daarom de ambitie benoemd om de hoeveelheid verharding in Arnhem met 10% terug te dringen. Er is inmiddels een werkwijze ontwikkeld waarmee we deze ambitie realiseren. Bij maatregelen aan de hoofdinfrastructuur en woonomgeving zullen we steeds kijken welke mogelijkheden er zijn om de hoeveelheid verharding terug te dringen. Ook richten we ons op het terugdringen van de verharding in particuliere tuinen. Met een monitoringssysteem kunnen we bijhouden in welke mate de hoeveelheid verharding daadwerkelijk afneemt.

Arnhem als koploper

Met het voortvarende beleid heeft Arnhem op het gebied van klimaatadaptatie een toppositie verworven. Deze positie willen we behouden en uitdragen. We spelen daarbij een belangrijke rol in het vergroten van de kennis op het gebied van klimaatadaptatie en werken daarbij samen met onderwijsinstellingen waaronder de Wageningen University en Research, de Hogeschool Arnhem-Nijmegen en van Hall - Larenstein.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Vergroening/ verstening van tuinen					
Eenheid:					
Bron: Eigen data; deze indicator wordt vanaf dit jaar voor het eerst gemeten (Uitvoeringsagenda klimaatadaptatie).					

Arnhems groen versterken

Arnhem is één van de groenste steden van Nederland en dat willen we ook zo houden. Meer dan ooit blijkt hoe belangrijk het groen is om de stad leefbaar en aantrekkelijk te houden. Het beleid voor het Arnhemse groen is geformuleerd in de Groenvisie. Het beleid voor bomen is onlangs uitgewerkt in het Bomenplan. De komende jaren zullen we ons vooral richten op de volgende thema's:

Herkenbare stad: Vergroten van de waarden van bossen en parken
Kenmerkend voor Arnhem zijn de bossen, de natuurgebieden en de vele parken. En ook de lanen in de buitengebieden en de grote groenzones in en om de wijken, bijvoorbeeld moeraszone Schuytgraaf, ecozones Presikhaaf of de Huissensedijk.

Natuurvriendelijke stad: Vergroten van de biodiversiteit
Onze stad is ook een natuurvriendelijke stad. Sinds 2019 zijn we bijvriendelijke gemeente. Door een natuurlijke inrichting en beheer van het groen houden we rekening met dier- en plantensoorten die kenmerkend zijn voor Arnhem. Waar mogelijk verbinden we groengebieden met elkaar: dit is belangrijk voor de migratie van dieren en ook van planten. En we bouwen en beheren natuurinclusief. Zo komt de natuur tot diep in de stad, vergroten we de biodiversiteit en verbeteren we de ecosystemen in de stad (bijvoorbeeld bos, bloemrijk grasland, poel, moeras).

Groene gezonde stad: Vergroenen van de stad
Groen zorgt ervoor dat bewoners zich prettiger en gezonder voelen. Het nodigt ook uit tot bewegen en sporten. Groen vermindert wateroverlast en hittestress en zorgt voor een schonere lucht. En zorgt voor meer biodiversiteit.

Duurzaam beheerde stad: Toekomstbestendig beheer
Ons groen wordt toekomstbestendig beheerd. We willen het groen langdurig in stand te houden. Bomen moeten vitaal oud kunnen worden. Ook het beperken en voorkomen van verspreiding van soorten die de biodiversiteit verstoren (onder andere Japanse duizendknoop) hoort daar bij.

Samenwerkende stad: Samen de stad vergroenen
Het vergroenen van de stad kunnen we niet alleen. We doen dat samen met onze groene partners in de stad en ook onze inwoners.

Herkenbare stad: Alle (verpachte) agrarische gronden in eigendom van gemeente Arnhem kennen biologische landbouw / veeteelt, met een SKAL certificering

Met de pachters van onze agrarische gronden zijn we in gesprek over het overgaan van reguliere landbouw naar biologische landbouw en veeteelt. Dat vergroot de waarde van het landschap voor mens (gezondheid), dier en plant (biodiversiteit). En het draagt bij aan het toekomstbestendig houden van de stad op het gebied van klimaat: verbeteren van de ecosystemen (bijvoorbeeld bos, heide, hooiland, beek, poel) en het voorkomen van wateroverlast, hittestress en vervuilde lucht.
Deze gesprekken lopen samen op met een nieuw natuurontwikkelingsproces rondom de Kemperheide met stichting ARK en de revitalisering van de kazerne Schaarsbergen. Zo maken we met een integrale aanpak het hele gebied natuurinclusiever. Naast biologische landbouw betekent dit ook een gevarieerder, biodiverser en klimaatbestendiger bos en een beter aaneengesloten natuurgebied met minder hekken en andere barrières zodat het leefgebied voor dieren wordt vergroot.

Herkenbare stad: Vergroten groenmassa bomen en bos in Arnhem

Bij het streven naar een groene stad kijken we niet alleen naar de hoeveelheid bomen, maar ook naar de 'groenmassa': de omvang van de boomkronen en andere groenelementen. We gaan extra bomen aanplanten op hitteplekken, in de wijken, in park en buitengebied. Deze bomen krijgen voldoende ondergrondse en bovengrondse groeiruimte op basis van het Bomenplan Arnhem.
In 2022 zijn potentiële plantlocaties voor extra bomen in beeld. Aanplant van extra bomen wordt uitgevoerd in het plantseizoen 2022 (november - maart) en in de komende jaren. Het streven is in 2020 een groot aantal extra straatbomen, plantsoen- en parkbomen aan te planten.
We gaan extra bos en Tiny Forest aanplanten. Dit doen we in afstemming en overleg met bewoners.
In de wijk Elderveld wordt in overleg met initiatiefnemers en bewoners voorbereidingen getroffen voor de realisatie van een voedselbos. In Rijkerswoerd leggen bewoners in goed overleg met de gemeente circa 800m² Tiny Forest aan. In Presikhaaf wordt op een buiten gebruik geraakt sportveld een wijkklimaatbosje gerealiseerd.
Op 50 locaties worden de groeiplaatsomstandigheden van Waardevolle bomen verbeterd zodat ze gezond en vitaal blijven en nog ouder kunnen worden. Stadsbomen en lanen, zoals de Beukenlaan, krijgen extra zorg en aandacht zodat ze uit kunnen groeien tot Buitengewone bomen.
Jaarlijks monitoren we de voortgang van het boomkroonvolume. Dit is uitgewerkt in de uitvoeringsagenda van het Bomenplan Arnhem.

Herkenbare stad: In stand houden van gezonde bossen en parken

De kwaliteit van onze bossen en parken staan onder druk. Oorzaken hiervan zijn het intensiever gebruik, overmatige stikstofdepositie, klimaatverandering en biodiversiteitsverlies. Bij het beheer en onderhoud van onze bossen en parken houden we hier rekening mee door zeer gericht en soms intensiever onderhoud uit te voeren.

Door de extra middelen in te zetten voor Bossen & Parken kunnen we dit noodzakelijk aanvullend onderhoud uitvoeren. Tevens biedt dit de mogelijkheid extra capaciteit in te zetten om genoemd kwaliteitsverlies en de uitdagingen die hiermee gemoeid gaan, op te pakken en zorgvuldig te communiceren van onze inwoners.

Natuurvriendelijke stad: Bij ruimtelijke projecten is natuurinclusief bouwen en ontwerpen de norm

We willen dat natuurinclusief bouwen en ontwerpen standaard wordt meegenomen in projecten. Dit is ook benoemd in de woondeal. Hiervoor hebben we een Puntensysteem Natuurinclusief Bouwen ontwikkeld dat verplicht wordt bij nieuwe bestemmingsplannen. Via dit Puntensysteem moeten bij nieuwbouwwoningen zowel nestvoorzieningen worden ingebouwd voor gebouwbewonende diersoorten als groene maatregelen worden getroffen in/aan/om de woning. We gaan dit Puntensysteem verder doorontwikkelen zodat het ook bij andere gebouwen van toepassing kan worden verklaard.

Natuurvriendelijke stad: Kennis van de biodiversiteit en verbeteren leefgebieden kenmerkende soorten

In 2021 hebben we een Biodiversiteitsagenda opgesteld. Er staat in hoe de biodiversiteit in Arnhem ervoor staat, wat we al doen om het biodiversiteitsverlies in onze gemeente tegen te gaan en wat we nog extra gaan doen. Zo hebben we afgesproken de biodiversiteit in de stad structureel te gaan monitoren en van daar uit te vergroten. Want wanneer we weten hoe het ervoor staat met de biodiversiteit, weten we gerichter welke maatregelen we moeten uitvoeren. Vanaf 2021 gebeurt dit op 14 plekken in Arnhem. Na elk jaar volgt een beheer- en ontwikkeladvies van de in dat jaar gemonitorde gebieden, dat de gemeente gaat uitvoeren.

Natuurvriendelijke stad: Verbeteren van het natuurvriendelijke beheer en inrichting ons van groen

Arnhem heeft ten opzichte van veel andere gemeenten een koppositie op het gebied van ecologisch beheer. Bij de inrichting van onze terreinen gebruiken we grotendeels inheemse en biologische zaaimengsels en inheemse bomen en struiken. En ook soorten die dracht- en waardplant zijn voor insecten, waaronder vlinders en bijen. We willen deze koppositie behouden. Daarom zijn we continue bezig om ons te verbeteren, door ons natuurvriendelijk beheer uit te breiden, te versterken en te verfijnen. Denk aan meer maatwerk in het gefaseerd maaibeheer van de bermen en graslanden en het gebruik van duurzaam materieel en materiaal. En we zoeken kansen om nog meer terreinen natuurvriendelijk te beheren. Daarbij werken we samen met stichting Arnhem Zoemt en de Imkersvereniging Arnhem, Velp.

Natuurvriendelijke stad: Onderzoek naar het naast elkaar leven van de honingbij en de wilde bij

Met een aantal omliggende gemeenten en in samenwerking met kennisinstituten gaan we onderzoeken in hoeverre de honingbij een bedreiging kan vormen voor de wilde bij, met name op onze kwetsbare heideterreinen. Aan de hand van de resultaten nemen we eventueel maatregelen om het leefgebied van de wilde bijen in Arnhem te behouden en te versterken.

Samenwerkende stad: Wijkgroenagenda's

Ook in de wijken liggen ambities om te vergroenen. In 2021 en 2022 stellen we met de inwoners van een aantal wijken Wijkgroenagenda's op waarbij de gemeente ondersteuning levert. De wensen en ideeën van deze inwoners zetten we vervolgens om in acties en maatregelen die we samen met hen en andere stakeholders, zoals corporaties en sociale wijkondernemingen, realiseren. De eerste acties voor Klarendal en Arnhemse Broek zullen in het najaar van 2021 worden uitgevoerd.

Samenwerkende stad: Het vergroten van het bewustzijn onder de inwoners voor groen en vergroenen (onder andere tuinen)

Samen met onze groene partners in de stad willen we de inwoners van Arnhem kennis en ervaring op laten doen over de waarden van ons groen. Dit maakt de kans groter dat inwoners meer zorg hebben voor hun eigen groene omgeving en hun tuin willen gaan vergroenen. Stichting Natuurcentrum Arnhem, inclusief de Molenplaats, en platform Arnhem Klimaatbestendig spelen daarbij een belangrijke rol. In 2021 starten we ook met de biodiversiteitscampagne 'Andere Arnhemmers', waarin we het verhaal rond biodiversiteit vertellen en waaraan activiteiten worden gekoppeld van de verschillende groene organisaties in onze stad, zoals excursies, struintochten en lezingen.

Aandacht voor dierenwelzijn

In en om onze stad leven ook dieren. Dieren hebben recht op een goed leven. En we vinden het belangrijk dat mens en dier in harmonie samen kunnen leven. Alle dieren, zowel gehouden dieren als in het wild levende dieren, verdienen daarbij onze zorg en aandacht. Maar dieren kunnen ook gevaar, schade of overlast opleveren. We hebben onze ambities op dit gebied neergelegd in de Visie Dierenwelzijn 2021-2030 en de doelen en inspanningen voor 2021 en 2022 in de Uitvoeringsagenda 2021-2022. Wij noemen hier de belangrijke aandachtspunten voor 2022.

Bevorderen van het welzijn van gehouden dieren

We vinden het belangrijk dat gehouden dieren een zo prettig mogelijk leven hebben. Soms komt het welzijn van gehouden dieren in de knel omdat de verzorgers niet (meer) in staat zijn om hun dier goed te verzorgen. We nemen daarom een aantal maatregelen om in die gevallen de verzorgers te ondersteunen.

Helpen van eigenaren met informatie over het correct houden van huisdieren

We vinden het belangrijk dat eigenaren van dieren geïnformeerd zijn over het correct houden van huisdieren en dat de aankoop van een dier een weloverwogen beslissing is. Hierdoor kan dieren veel leed bespaard blijven en komen er minder dieren in het asiel terecht. We gaan hiertoe een actievere rol spelen in het voorlichten van onze inwoners over verantwoord bezit van gezelschapsdieren en over de mogelijkheden om een dier op te halen in het dierenasiel en zo een beter leven te geven. We verstrekken hierover informatie op onze dierenwelzijnspagina en werken met onze partners voor dierenwelzijn.

Zorgen voor opvang van huisdieren waarvoor niet (meer) wordt gezorgd

Het dierenasiel is gevestigd in Velp. Dit complex is verouderd. Het is bouwkundig slecht en de ruimtes voldoen niet meer aan de eisen van deze tijd. Het Dierentehuis Arnhem e.o. zal binnenkort beginnen met een grondige renovatie. Hierdoor zullen de dierenverblijven ook beter aansluiten bij de huidige eisen op het gebied van dierenwelzijn. We ondersteunen de Stichting Dierentehuis Arnhem e.o. bij het realiseren van de nieuwbouw van het asiel te Velp (geplande oplevering: 2023).

Op diervriendelijke wijze voorkomen of bestrijden van schade, overlast en gevaar door dieren

Ofschoon veel mensen groot plezier beleven van hun hond kan het voorkomen dat honden overlast en schade veroorzaken voor mens, andere dieren en natuur. We gaan dit zoveel mogelijk voorkomen. We zoeken daartoe een goede oplossing voor honden rond gebieden met grazers en/of broed- of rustplaatsen voor vogels, zoals hondenspeel- en -losloopplaatsen in de directe omgeving en indien nodig een hondenverbod (hiervoor moet de APV worden aangepast). Verder verbeteren we de informatie over honden op onze dierenwelzijnspagina, waaronder over wat te doen bij bijtincidenten en het voorkomen ervan.

Bevorderen van het welzijn van in het wild levende dieren

Ook voor in het wild levende dieren vinden we dierenwelzijn belangrijk, ook als deze dieren overlast veroorzaken waartegen opgetreden moet worden. We besteden daarom aandacht aan het zo diervriendelijk tegengaan van overlast en aan het bestrijden van dierenleed.

Op zo diervriendelijk mogelijke wijze voorkomen of bestrijden van schade, overlast en gevaar voor dieren

Veel organisaties vangen zwerfkatten op, neutraliseren ze en zetten ze weer terug (volgens de TNR-methode: Trap, Neuter and Return). Deze methode is echter in Arnhem niet langer mogelijk omdat de provincie sinds kort geen ontheffingen meer verleent van het verbod om katten uit te zetten gezien de negatieve effecten van verwilderde katten op de natuur. We gaan in gesprek met de provincie over dit verbod, samen met Dierenbescherming, Stichting Zwerfkatten Nederland en Dierentehuis Arnhem. Ook willen we samen met andere Gelderse gemeenten buiten het leefgebied van de wolf in gesprek met de provincie over vergoeding van preventieve maatregelen als er sprake is van regelmatig voorkomende schade door (trekkende) wolven. Verder doen we onderzoek naar de toepasbaarheid van diervriendelijke methoden van populatiebeheer voor grootwild. Tenslotte willen we ons inspannen om een meer preventieve plaagdierbeheersing mogelijk te maken.

Voorkomen, beperken en bestraffen van door mensen toegebracht dierenleed

Stroperij is strafbaar. Vissen is niet in alle wateren toegestaan. In onze stadsparken en natuurgebieden mag over het algemeen niet worden gevist. Hengelsport Federatie Midden Nederland houdt in de regio Midden-Nederland toezicht op het visverbod. We willen een jaarlijks overleg met de Hengelsport Federatie Midden-Nederland over hoe zij hierop toezicht hebben gehouden.

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling is een essentieel onderdeel van een duurzame woon- en leefomgeving.

De gemeentelijke ambitie die past in het landelijk beleid blijft om afval zoveel mogelijk her te gebruiken en de hoeveelheid restafval die verbrand moet worden, verder te verkleinen. De criteria die gebruikt worden bij de keuzes voor de manier waarop de afvalinzameling is ingericht, zijn naast dit milieubelang, de gebruiksvriendelijkheid en service voor de inwoner en de kosten die hiermee gemoeid zijn.

Reductie hoeveelheid restafval

Het is de ambitie om de hoeveelheid restafval die verbrand moet worden naar beneden te brengen.
De keuze voor het instrument diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder afval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt.

Beleidsontwikkeling afvalreductie

De ontwikkeling van nieuwe sturingsinstrumenten om de doelstelling op afvalreductie te bereiken, vraagt een nieuwe aanpak die in de komende begrotingsperiode verder wordt uitgewerkt.
Bij het onderzoeken naar alternatieve systemen die bijdragen aan de milieudoelen zal nadrukkelijker de inbreng, medewerking en betrokkenheid van de inwoners gevraagd worden.

Er ligt een belangrijke uitdaging om de basis die is gelegd met het systeem van Omgekeerd Inzamelen verder te optimaliseren en de scheidingsresultaten op het gebied van PBD, GFT en papier en herbruikbaar grofvuil, verder te verbeteren.
Het verbeteren van de service aan bewoners, duidelijker informeren en communiceren over de mogelijkheden van hergebruik zijn de beleidsinstrumenten waar we de komende periode op gaan inzetten.

Na het stoppen met Diftar zijn door het college toezeggingen gedaan om te onderzoeken op welke wijze de afvalstoffenheffing nog verder kan worden gedifferentieerd naar huishoudgrootte. Indien de raad kiest voor een andere grondslag voor toerekening dan zal dit in de verordening op de afvalstoffenheffing (in november) worden vastgelegd.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Omvang huishoudelijk afval	203,6	209,5	200,7		

Eenheid: kg per inwoner

Bron: CBS

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig". Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem biedt woonruimte	**2.967**	**314**	**43**	**219**
Beschikbare en betaalbare woningen	2.967	314	43	219
Duurzame en levensloopgeschikte woningen				
Leefbare woonomgeving				
Een schone, groene én klimaatbestendige openbare ruimte	**9.003**	**692**	**0**	**1.060**
Naar een klimaatadaptieve stad	9.003	692	0	1.060
Arnhems groen versterken				
Aandacht voor dierenwelzijn	**184**	**0**	**0**	**0**
het voorkomen van dierenleed en waar nodig het verbeteren van de leefomstandigheden van zowel huisdieren als in het wild levende dieren	184	0	0	0
Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling	**12.495**	**21.392**	**0**	**0**
Minder restafval	12.495	21.392	0	0
Overig	**16.377**	**18.567**	**3.995**	**4.275**
Totaal	**41.026**	**40.965**	**4.039**	**5.554**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	36.268	36.058	39.652	41.026	41.203	40.793	40.855
Baten	39.403	39.814	41.881	40.965	40.933	40.903	40.903
Saldo lasten en baten	***3.135***	***3.756***	***2.229***	***-61***	***-61***	***111***	***48***
Toevoegingen aan reserves	930	371	462	4.039	593	593	690
Onttrekkingen aan reserves	1.257	1.799	3.186	5.554	1.527	1.240	1.306
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***327***	***1.428***	***2.724***	***1.516***	***1.516***	***646***	***616***
Gerealiseerd resultaat	**3.462**	**5.184**	**4.953**	**1.454**	**665**	**757**	**664**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn in totaal begroot op € 41,0 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:

- Riolering: €13,2 miljoen;
- Afval: € 12,5 miljoen;
- Stedelijk groen: € 5,1 miljoen;
- Parken, bossen en ecologie: € 3,0 miljoen;
- Wonen: € 3,0 miljoen;
- Overige lasten: € 4,2 miljoen.

De totale begrote lasten zijn in 2022 € 1,4 miljoen hoger dan in 2021:

- € + 0,4 miljoen ontwikkeling kapitaallasten;
- € + 0,4 miljoen Parken & Bossen;
- € + 1,5 miljoen uitvoering Arnhem-Oost;
- € - 0,6 miljoen incidentele lasten 2021 voor de woondeal en woonwagenlocaties;
- € - 0,3 miljoen Overigen.

Baten
De begrote baten bedragen in 2022 € 40,9 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:
- Afval: € 21,4 miljoen;
- Riolering: €17,2 miljoen;
- Parken, bossen en ecologie: € 0,7 miljoen;
- Havenbeheer: € 0,9 miljoen;
- Kabels en leidingen: € 0,5 miljoen;
- Wonen: € 0,3 miljoen.

Toevoegingen aan reserves
De totale toevoeging aan de reserves is begroot op € 3,68 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- BR Kapitaallasten € 3,1 miljoen;
- BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte € 0,5 miljoen;
- Overig € 0,08 miljoen.

Onttrekkingen aan reserves
De totale onttrekking aan de reserves is begroot op € 4,4 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- BR Grondexploitatie € 3 miljoen;
- BR Grond onderhoud en vervanging openbare ruimte € 0,6 miljoen;
- BR Groenfonds € 0,28 miljoen;
- BR Volkshuisvestingsfonds € 0,19 miljoen;
- BR Werk-Investeringsfonds € 0,2 miljoen;
- Overig € 0,13 miljoen.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Lingezegen
GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Wonen
- Woningcorporaties;
- Particuliere verhuurders;
- Beleggers/ontwikkelaars;
- Provincie Gelderland;
- Ministerie van BZK;
- Zorgpartijen.

Arnhem-Oost
Met de Arnhem-Oost-aanpak willen wij de situatie in onze meest kwetsbare wijken langjarig aanpakken en duurzaam verbeteren. In de wijken, mét de wijken en in samenwerking met maatschappelijke partners en andere overheden. Hieronder, zonder uitputtend te zijn, onze belangrijkste partners:
- Ministerie van BZK;
- Provincie Gelderland;
- Partners van de samenwerkingskring Arnhem-Oost;
- Bewoners;
- Woningcorporaties;
- Primair en voorgezet onderwijs;
- Werkgeversorganisaties;
- The Economic Board.

Openbare ruimte

- Wijkteams;
- Schouwgroepen en belangengroepen;
- Waterschappen;
- Grondeigenaren (onder andere woningcorporaties, provincie, Hoge Veluwe, Gelders Landschap, Staatsbosbeheer);
- Groen Forum;
- Klimaatbestendig Arnhem;
- Triple Helix partners.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Wonen en leefomgeving. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Niet halen gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal / ontbreken voldoende dekking voor plankosten
Beheerskosten Arnhem Centraal
Planschade plan van aanpak woningsplitsing en verkamering
Extreme weersomstandigheden
GFT-voorzieningen

Beleidskaders

Wonen

- Arnhemse woonprincipes (Woonvisie);
- Volkshuisvestelijk kader 2019-2022;
- Huisvestingsverordening;
- Plan van aanpak woningbouwontwikkeling;
- Plan van aanpak Woningsplitsing en Verkamering;
- Woondeal Regio Arnhem- Nijmegen.

Openbare ruimte

- Structuurvisie 2020-2040;
- Groenvisie 2017-2035;
- Bomenplan Arnhem;
- Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2016-2020;
- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010 - 2020;
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen;
- Aanpak wateroverlast Arnhem Noord 2015.
- Visie en Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2021-2030;
- Strategie klimaatadaptatie Arnhem 2020 - 2030.

Paragrafen

De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting, bezien vanuit een bepaald perspectief. Een aantal paragrafen is in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

In de paragrafen worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. De wijze waarop invulling wordt gegeven aan de paragrafen verschilt per onderwerp.

De volgende paragrafen zijn opgenomen:

1. Lokale heffingen
2. Risicomanagement en weerstandsvermogen
3. Onderhoud kapitaalgoederen
4. Financiering
5. Bedrijfsvoering
6. Verbonden partijen
7. Grondbeleid
8. Investeringen
9. Subsidies

Lokale heffingen

De gemeente legt heffingen op. Die zijn onder te verdelen in algemene belastingen, bestemmingsbelastingen en retributies. Bij algemene belastingen is sprake van een gedwongen bijdrage, waar geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de overheid tegenover hoeft te staan. De opbrengsten dienen als algemeen dekkingsmiddel. Voorbeelden zijn de OZB en de toeristenbelasting. Bestemmingsbelastingen zijn belastingen waarvan de opbrengsten zijn bestemd voor specifieke taken of voorzieningen met een duidelijk algemeen belang. De riool- en afvalstoffenheffing zijn bestemmingsbelastingen. Bij retributies wordt er door de overheid een individuele tegenprestatie tegenover de bijdrage gesteld. Het gaat hierbij om leges en rechten.

Uitgangspunten van beleid

Afspraken uit het Coalitieakkoord 2018-2022

In het Coalitieakkoord 2018-2022 is afgesproken dat de inkomsten uit OZB met ingang van 2019 niet stijgen.
Voor de OZB-tarieven 2022 geldt dat deze (gemiddeld) gelijk zijn aan de tarieven 2021.
Voor de OZB geldt daarnaast dat ieder jaar een herwaarderingsjaar is. Dat betekent dat de WOZ-waarden gebaseerd worden op een nieuwe waardepeildatum (voor 2022 is dat 1 januari 2021).
Het gemiddelde herwaarderingscijfer leidt tot een tariefaanpassing zodat de herwaardering geen lastenontwikkeling tot gevolg heeft. Om te voorkomen dat de opbrengst OZB te hoog of te laag wordt, wordt de gemiddelde waarde-ontwikkeling gecompenseerd door een tariefswijziging. Uiteraard kan de werkelijke waardestijging per individueel object afwijken van de gemiddelde waardestijging, met als gevolg een andere individuele ontwikkeling van de lasten dan hier gepresenteerd.

In het coalitieakkoord 2018-2022 is tevens opgenomen dat de parkeertarieven en legestarieven niet stijgen en dat de heffingen (riool en afvalstoffen) kostendekkend worden gemaakt. Voor de legestarieven 2021 is van deze afspraak afgeweken. De stijging in kosten die het Rijk ons berekent is doorberekend in de legestarieven en enkele legestarieven zijn meer in lijn gebracht met tarieven elders in de regio. Ook voor de legestarieven 2022 geldt dat, indien van toepassing, de stijging van rijksleges wordt doorberekend in het tarief.

Afvalstoffenheffing

Het is de ambitie om de hoeveelheid restafval die verbrand moet worden naar beneden te brengen.
De keuze voor het instrument Diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder afval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt. Huishoudens betalen sindsdien weer een vast tarief voor afvalverwerking, waarbij de hoogte van dit tarief voor eenpersoonshuishoudens lager ligt dan voor meerpersoonshuishoudens.

De ontwikkeling van nieuwe sturingsinstrumenten om de doelstelling op afvalreductie te bereiken, vraagt een nieuwe aanpak die in de komende begrotingsperiode verder wordt uitgewerkt. Bij het onderzoeken naar alternatieve systemen die bijdragen aan de milieudoelen zal nadrukkelijker de inbreng, medewerking en betrokkenheid van de inwoners gevraagd worden.

Na het stoppen met Diftar zijn door het college toezeggingen gedaan om te onderzoeken op welke wijze de afvalstoffenheffing nog verder kan worden gedifferentieerd naar huishoudgrootte. Indien de raad kiest voor een andere grondslag voor toerekening dan zal dit in de verordening op de afvalstoffenheffing in november worden vastgelegd.

Rioolheffing

In het Coalitieakkoord 2018-2022 is afgesproken om de heffingen kostendekkend te maken. Voor de rioolheffing werd daarbij uitgegaan van een jaarlijkse groei van 1,5%.

Voor 2022 geldt dat de kosten van beheer en onderhoud van riolering naar verwachting lager uitvallen dan eerder meerjarig geraamd. Dit komt voornamelijk door verlaging van de rentekosten over de investeringen (rekenrente) en door verschuiving van lasten als gevolg van gewijzigd activeringsbeleid (financieel administratief). Aangezien de tarieven voor rioolheffing maximaal kostendekkend mogen zijn, zou dit voor 2022 een verlaging van de tarieven betekenen.
Vanaf 2023 wordt echter een toename verwacht van de vervangingsopgave van rioleringen. De hogere investeringen voor herstel en vervanging van het riool zullen nodig zijn om een adequaat rioolstelsel te behouden. Gezien de grote vervangingsopgave in met name de naoorlogse wijken in Arnhem-Zuid wordt voor de verdere toekomst nog een verdere stijging van de rioolinvesteringen verwacht.

Schommeling van tarieven is niet wenselijk. Het naar voren halen van investeringen naar 2022 heeft geen effect op het niveau van de kosten in 2022, omdat de stijgende kapitaallasten als gevolg van de extra investeringen pas in latere jaren zichtbaar zijn.
Voor een meer gelijkmatige tariefontwikkeling wordt daarom vanaf 2022 een spaarelement opgenomen in het tarief rioolheffing. De inkomsten op grond van dit spaarelement worden toegevoegd aan een voorziening en ingezet bij toekomstige vervangingsinvesteringen riolering. Door het inzetten van deze voorziening kan forse stijging van kapitaallasten in de toekomst worden afgevlakt. De hoogte van het spaarelement wordt bepaald op basis van een onderliggend investeringsplan. Geraamd wordt dat jaarlijks een spaarbedrag van € 700.000 nodig is om de extra investeringen op de langere termijn (deels) te kunnen dekken. De geplande investeringen zullen zoals gebruikelijk onderdeel uitmaken van het begrotingsproces.

Een deel van de lagere lasten in 2022 (€ 300.000) wordt wel doorberekend in het tarief. Per saldo betekent dit dat de (gemiddelde) lasten voor de burger in 2022 gelijk zijn aan 2021.

Bedrijveninvesteringszones
De verwachting is dat de gemeenteraad nog voor januari 2022 een verordening vaststelt, waarmee het voor ondernemers in het Korenkwartier mogelijk wordt om een Bedrijveninvesteringszone (BIZ) op te richten. Een BIZ betreft een afgebakend gebied binnen de gemeente, waarin ondernemers samen zorgen voor een veilige en leefbare bedrijfsomgeving. De gemeente int van de ondernemers in de BIZ een bijdrage en keert deze vervolgens als subsidie uit aan de BIZ als uitvoeringsorganisatie. In de verordening kan worden opgenomen dat de perceptiekosten op de subsidie in mindering worden gebracht; in dat geval is de BIZ-bijdrage voor de gemeente volledig budgetneutraal. De verordening treedt pas in werking bij voldoende draagvlak onder de ondernemers in de BIZ. Deze draagvlakmeting zal plaatsvinden na het vaststellen van de verordening.

Effecten corona
Om ondernemers tijdens de coronacrisis te ondersteunen in hun liquiditeit is aan hen de mogelijkheid geboden tot uitstel van betaling van gemeentelijke belastingen. Dit uitstel van betaling loopt tot 1 september 2021, waarna een betalingsregeling geldt tot 1 januari 2022 (toeristenbelasting) en tot 1 maart 2022 (OZB en rioolheffing).

Het is nog onzeker hoe de coronacrisis zich gaat ontwikkelen, maar met het vervallen van de meeste beperkingen in het najaar van 2021 is het vooralsnog de verwachting dat het merendeel van de ondernemers vanaf september 2021 alsnog de openstaande belastingaanslagen zal betalen en dat opnieuw uitstel in 2022 niet nodig zal zijn.

De effecten van corona op leegstand en faillissementen en de impact hiervan op de gemeentelijke begroting zullen de komende periode meer helder worden.

Geraamde inkomsten en een overzicht op hoofdlijnen

	2021	2022
Bedragen x € 1.000		
Belastingsoorten		
Onroerend zaakbelasting	55.558	55.834
Afvalstoffenheffing	19.132	19.853
Rioolheffing	17.117	17.148
Toeristenbelasting	470	525
	92.277	***93.360***
Overige heffingssoorten		
Parkeerbelasting	8.186	9.054
Leges burgerlijke stand	2.115	2.064
Bouw- en sloopvergunningen (Wabo)	4.037	4.037
	14.338	***15.155***
Totaal	**106.615**	**108.515**

Lokale lastendruk en kwijtscheldingsbeleid

Gemiddelde lastenontwikkeling per woning (eigenaar)	2021	2022	%
Onroerend zaakbelasting	€ 342	€ 342	0,00%
Rioolheffing	€ 177	€ 177	0,0%
Afvalstoffenheffing gemiddeld	€ 260	€ 265	2,0%
	€ 779	**€ 784**	**0,67%**

Gemiddelde lastenontwikkeling per woning (gebruiker/huurder)	2021	2022	%
Onroerend zaakbelasting	€ 0	€ 0	0,0%
Rioolheffing	€ 89	€ 89	0,0%
Afvalstoffenheffing gemiddeld	€ 260	€ 265	2,0%
	€ 349	**€ 354**	**1,49%**

Ontwikkeling lokale lastendruk in landelijk perspectief

Het Centrum voor onderzoek van de economie van de lagere overheden (Coelo) meet jaarlijks de lokale lastendruk van de Nederlandse gemeenten. De indicator 'Woonlasten meerpersoonshuishouden' geeft inzicht in de ontwikkeling van de Arnhemse woonlasten in relatie tot die van de overige gemeenten. De indicator bestaat uit de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing.

Uit een analyse is gebleken dat bij de berekening van de waarde van een gemiddelde woning in Arnhem andere aannames worden gehanteerd dan waarmee door het Coelo wordt gerekend. Bij de berekening van de gemiddelde WOZ-waarde van een woning in Arnhem wordt ook de categorie recreatiewoningen en overige woningen betrokken, terwijl deze categorie bij de berekening van het Coelo buiten beschouwing blijft. Omdat deze categorie een lagere gemiddelde WOZ-waarde heeft dan de overige categorieën, heeft dit een verlagend effect op de berekende gemiddelde WOZ-waarde voor een woning in Arnhem. Een vergelijking met de gegevens van het Coelo levert hierdoor een afwijking op.

Kwijtscheldingsbeleid

Inwoners van Arnhem (particulieren en kleine zelfstandigen) komen in aanmerking voor kwijtschelding als onder andere het zogenaamde gecorrigeerde inkomen lager uitvalt dan 100% van het bijstandsniveau. Arnhem kiest met het hanteren van een bovengrens van 100% van het bijstandsniveau voor de maximale invulling van het kwijtscheldingsbeleid die de wet biedt.

Kwijtschelding kan worden aangevraagd voor de (on)roerende zaakbelasting, afvalstoffenheffing en rioolheffing.

Kostendekkendheid leges en heffingen

In de gemeentewet (artikel 229b, lid 1) is opgenomen dat de tarieven die worden geheven voor de bestemmingsheffingen en retributies maximaal kostendekkend mogen zijn. Dit betekent dat de opbrengsten niet hoger mogen zijn dan de kosten. Zo wordt voorkomen dat de gemeente 'winst' maakt op deze heffingen en met de ontvangen specifieke inkomsten ook andere gemeenteactiviteiten financiert.
Het gaat bij de kostendekkendheid om geraamde bedragen, omdat op het moment van het vaststellen van de tarieven alleen nog de verwachtingen bekend zijn.

Hieronder wordt inzicht gegeven in de berekening van de kostendekkendheid van de rioolheffing, afvalstoffenheffing en leges.

Kosten van overhead

Kosten worden zoveel mogelijk direct toegerekend aan de betreffende activiteit, maar dat gaat niet altijd. Bijvoorbeeld bij de kosten van huisvesting, (algemene) communicatie en bestuursondersteuning. Dit zijn overheadkosten; alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Deze definitie van overheadkosten is vastgelegd in het BBV. Welke kosten de gemeenten als overheadkosten mogen zien, is dus in regelgeving vastgelegd. Gemeenten zijn wel vrij in de keuze van de methodiek voor toerekening van overheadkosten aan de lokale heffingen. Bij de gemeente Arnhem rekenen we de kosten van overhead aan de heffingen toe met behulp van een opslag op de ingezette uren.

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing is een bestemmingsbelasting. De inkomsten uit afvalstoffenheffing mogen alleen ingezet worden voor kosten van inzameling en verwerking van huishoudelijk afval.

De kostendekkendheid van 84% is gelijk aan die van 2021. Dit geldt voor zowel de periode dat Diftar van kracht was (januari tot en met mei 2021), als voor de periode van juni tot en met december 2021 waarin al een vast tarief per huishouden gold.
De frictiekosten als gevolg van het stoppen met Diftar zijn in 2021 doorberekend in de vaste tarieven die golden vanaf juni 2021. In 2022 zijn deze frictiekosten er niet.
De tarieven voor 2022 stijgen met 2% in vergelijking met de tarieven die een huishouden in 2021 gemiddeld kon verwachten. Om de vergelijking met 2021 te kunnen maken is voor de eerste 5 maanden Diftar een inschatting gemaakt van het aantal tariefzakken dat per huishouden werd aangeboden. Deze kosten zijn opgeteld bij het vaste tarief in de diftarmaanden en de 7 maanden niet-diftar.

Berekening kostendekkenheid t.b.v. Afvalstoffenheffing	
Bedragen x € 1.000	
Kosten Taakveld(en),incl. (omslag) rente	21.250
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	-1.539
Netto kosten taakvelden	***19.711***
Toe te rekenen kosten:	
Overhead incl. (omslag)rente	689
BTW	3.339
Totale kosten	***23.739***
Opbrengst heffingen	19.853
Dekkingspercentage	**84%**

Rioolheffing

De rioolheffing is een bestemmingsbelasting. De inkomsten uit rioolheffing mogen alleen ingezet worden voor de kosten van beheer en onderhoud van riolering.

De kostendekkendheid van 98% is vrijwel gelijk aan die van 2021 (97%). Zowel de begrote opbrengsten als de begrote kosten bevinden zich op hetzelfde niveau als in 2021. De samenstelling van de kosten is wel gewijzigd, omdat er vanaf 2022 een spaarelement in het tarief wordt opgenomen (zie verder bij 'Uitgangspunten beleid').

Berekening kostendekkenheid t.b.v. Rioolheffing	
Bedragen x € 1.000	
Kosten Taakveld(en),incl. (omslag) rente	14.542
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	-
Netto kosten taakvelden	***14.542***
Toe te rekenen kosten:	
Overhead incl. (omslag)rente	1013
BTW	1.642
Totale kosten	***17.197***
Opbrengst heffingen	17.148
Dekkingspercentage	**100%**

Leges

De kostendekkendheid leges Burgerzaken 2022 is lager dan in 2021 (van 61,9% in 2021 naar 52,7% in 2022). De kostendekkendheid van deze leges wordt bepaald op basis van begrote kosten- en opbrengstenbudgetten van de afdeling Burgerzaken in een specifiek jaar. Uiteraard gaat het hierbij om budgetten die voor het legesproces relevant zijn. Een aantal van de componenten voor deze berekening is - onder meer vanwege de toekenning van middelen voor het project doorontwikkeling Burgerzaken - bijgesteld. Denk hierbij aan het kostenbudget voor formatie en inhuur. De begrote opbrengsten zijn daarentegen voldoende constant gebleven. Hierdoor is de verhouding begrote kosten / begrote opbrengsten anders dan voorgaande jaren.

Legesverordening	Lasten 2022	Baten 2022	Kosten-dekkendheid
Bedragen x € 1.000			
Algemene dienstverlening			
PD-Burgerlijke stand	3.915	2.064	53%
Parkeren	106	88	83%
Overige APV	104	97	93%
Subtotaal Algemene dienstverlening	**4.125**	**2.249**	**55%**
Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning			
Huisvesting en Wabo	5.003	4.037	81%
Kabels/leidingen	430	350	81%
Subtotaal Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning	**5.433**	**4.387**	**81%**
Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn			
Drank- en Horeca	218	191	88%
Evenementen	191	130	68%
Prostitutiebedrijven	8	7	88%
Winkeltijden	-	-	0%
Subtotaal Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn	**417**	**328**	**79%**
Totaal	**9.975**	**6.964**	**70%**
Scheepvaartrechten Bedragen x € 1.000	905	536	59%
Reinigingsrechten Bedragen x € 1.000	53	53	100%

Overzicht lokale heffingen

Onroerendzaakbelasting

2021	Tarieven			WOZ-waarde	Begroot 2021		
	gebruiker	eigenaar	totaal	totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Bedragen x € 1.000							
Woningen		0,1466%	0,1466%	17.820.596		26.122	26.122
Niet-woningen	0,2060%	0,6180%	0,8240%	3.527.414	7.267	21.801	29.067
Totaal				**21.348.009**	**7.267**	**47.923**	**55.190**

2022	Tarieven			Stijgings-perc. tarief	WOZ-waarde	Begroot 2022		
	gebruiker	eigenaar	totaal		totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Bedragen x € 1.000								
Woningen		0,1308%	0,1308%	-10,74%	20.246.280		26.491	26.491
Niet-woningen	0,2024%	0,6073%	0,8098%	-1,73%	3.609.455	7.307	21.922	29.229
Totaal					**23.855.735**	**7.307**	**48.412**	**55.719**

Onroerend zaakbelasting	gemiddelde woning	gemiddelde niet-woning
Lasten 2021	342	4.856
Indexatie 0%	*0*	*0*
Lasten 2022	**342**	**4.856**

Afvalstoffenheffing

Bedragen x € 1.000

	Totaal-		Vast		Aantal huishoudens		Begroot	
	Tarief	2021	Tarief	2022	2021	2022	2021	2022
Eenpersoonshuishouden		214,90		220,80	29.583	29.175	6.357	6.442
Meerpersoonshuishouden		288,95		294,00	44.210	45.664	12.774	13.425
Totaal					**73.793**	**74.839**	**19.132**	**19.867**

Rioolheffing

Rioolheffing	Tarieven	Tarieven		aansluiting op riool	Begroot 2021		
2021	eigenaar	gebruiker	Totaal	totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Bedragen x € 1.000							
Woningen	0,0356%	0,0356%	0,0711%	17.770.596	6.318	6.318	12.636
Niet-woningen	0,0644%	0,0644%	0,1289%	3.477.414	2.241	2.241	4.481
Totaal				**21.248.009**	**8.559**	**8.559**	**17.117**

Rioolheffing	Tarieven	Tarieven		Stijgings-perc. tarief	Aansluiting op riool	Begroot 2022		
2022	eigenaar	gebruiker	Totaal		totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Bedragen x € 1.000								
Woningen	0,0313%	0,0313%	0,0625%	-12,04%	20.203.780	6.318	6.318	12.636
Niet-woningen	0,0643%	0,0643%	0,1286%	-0,23%	3.509.455	2.256	2.256	4.512
Totaal					**23.713.235**	**8.574**	**8.574**	**17.148**

Rioolheffing	gemiddelde woning		gemiddelde niet-woning	
Lasten 2021	**€ 177**		**€ 779**	
Indexatie 0%	€ 0,0	0,00%	€ 0,00	0,00%
Lasten 2022	**€ 177**		**€ 779**	

De opgenomen tarieven OZB en rioolheffing zijn gebaseerd op de waardeontwikkeling zoals die bij het opstellen van de Begroting bekend was. Medio oktober vindt een verbijzondering van de verwachte waarde-ontwikkeling plaats ten aanzien van de lokale markt. Indien dit gevolgen heeft voor de opgenomen tarieven, zullen deze tarieven worden bijgesteld. Een wijziging van de tarieven heeft echter geen gevolgen voor de belastingopbrengsten en de te betalen lasten, die blijven ongewijzigd. De tarieven worden ter vaststelling aan de gemeenteraad aangeboden in de betreffende verordeningen.

Voor de tarieven afvalstoffenheffing geldt dat deze wellicht nog verder worden gedifferentieerd naar huishoudgrootte (zie ook bij 'Uitgangspunten ven beleid'). Indien de raad hiervoor kiest, dan zal dit in de verordening op de afvalstoffenheffing in november worden vastgelegd.

Risicomanagement en weerstandsvermogen

Het is van belang om inzicht te hebben in de financiële positie (hoe financieel gezond is de gemeente) en de financiële weerbaarheid (welke mogelijkheden zijn er financieel). Met andere woorden hoe financieel robuust is de gemeente Arnhem?
Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre de gemeente Arnhem in staat is om risico's op te vangen.
De financiële positie van Arnhem wordt met een aantal financiële kengetallen (zoals solvabiliteit en schuldquote) in samenhang met het weerstandsvermogen in beeld gebracht en beoordeeld.

Samenvatting financiële positie

In deze paragraaf gaan we, in aansluiting op de toelichting in deel 1 van deze begroting, verder in op de financiële positie van de gemeente Arnhem. Allereerst een samenvatting van de belangrijkste punten uit deze paragraaf en aansluitend een toelichting op:

- de prognose van een aantal financiële kengetallen;
- de uitgangspunten voor beleid;
- het risicoprofiel en het beschikbare weerstandsvermogen;
- de belangrijkste risico's.

Om op een eenvoudige manier uit te leggen hoe de gemeente naar haar financiële positie kijkt, gebruiken we de metafoor van een privépersoon, die naar zijn of haar eigen financiële positie kijkt en vooruit kijkt naar de komende jaren. Hoe zeker zal mijn inkomen de komende jaren naar verwachting zijn? Zullen daarin schommelingen plaatsvinden waarmee ik rekening moet houden? Hoe zullen naar verwachting mijn uitgaven zich de komende jaren ontwikkelen? Stijgen of dalen de vaste lasten? Moet ik rekening houden met extra kosten voor de studie van de kinderen? Als daar een beeld van is hoe ziet dan naar verwachting het totale beeld van mijn inkomsten en uitgaven eruit? Zal dit in evenwicht zijn? Kan ik nog wat sparen of moet ik tijdelijk wat geld van mijn spaarrekening halen?
Heb ik wat extra middelen achter de hand als er zich tegenvallers voordoen? Bijvoorbeeld als mijn wasmachine kapot gaat of als mijn auto niet door de APK komt? Als een privépersoon een goed en zeker inkomen heeft om zijn huur of hypotheek te betalen, verder geen grote schulden heeft en ook nog over een spaarsaldo beschikt, is de conclusie dat zijn of haar financiële positie robuust en solide is.

Zo is het ook bij gemeenten. Hoe ziet het gemeentelijk huishoudboekje er voor de komende jaren uit? Hoe zullen onze inkomsten en uitgaven zich ontwikkelen? Denken we dat we de komende jaren een tekort of een overschot gaan krijgen of zijn onze inkomsten en uitgaven vrijwel in evenwicht?
Als we zien dat de schulden zich niet negatief ontwikkelen, er een goed gevulde 'bankrekening' (algemene reserve) is en de baten vrijwel ieder jaar even hoog of iets hoger zijn dan de lasten, dan staat een gemeente er over het algemeen goed voor. Het weerstandsvermogen geeft aan in welke mate de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's (plotselinge tegenvallers) op te vangen zonder dat het beleid of de uitvoering hiervan in gevaar komt. Door in samenhang te kijken naar een aantal kengetallen kunnen we zien hoe robuust de financiële positie van een gemeente is. Dat is waar we in deze paragraaf bij stilstaan.
Een belangrijke randvoorwaarde daarbij is dat het gemeentelijke huishoudboekje in evenwicht moet zijn. De raad moet erop toezien dat de begroting 'structureel en reëel in evenwicht is' dan wel er voor zorgen dat dit evenwicht in de daarop volgende jaren wordt bereikt (art. 189, lid 2 gemeentewet). De begroting moet vervolgens goedgekeurd worden door Gedeputeerde Staten (GS). Als de begroting niet sluitend zou zijn, komt de gemeente onder toezicht van GS en moet de gemeente alsnog maatregelen nemen om de begroting sluitend te maken.

Hoe ziet het financieel beeld voor de Begroting 2022 en daarop volgende jaren eruit? Precies midden in deze raadsperiode, maart 2020, kwam de wereld terecht in de coronacrisis. Die crisis had grote gevolgen voor Nederland en ook voor Arnhem. In (financiële) zin hielden we de vinger aan de pols met behulp van Impactanalyses en het corona dashboard. Op 2 september 2020 nam de raad de voorstellen aan in de "Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis". Deze zomer informeerden we de raad hierover in de vorm van de 'First year review Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis". Het Rijk sprong bij en hield de economie zoveel mogelijk op gang door uitgebreide steunmaatregelen. Financiële hulp van het Rijk kwam er ook voor gemeenten. Het Rijk trad als buffer op en ving zo de ergste financiële klappen voor de gemeente op. Als gemeente konden wij zo hulp bieden in de stad.

Bij de voorbereiding van deze Begroting was de situatie van het aantal besmettingen wisselend. Vóór de zomer daalde het besmettingen sterk en werden de coronamaatregelen versoepeld. Korte tijd later nam het aantal besmettingen opnieuw toe om vervolgens weer te dalen. Eind augustus is er weer sprake van een lichte stijging. Duidelijk is dat we in de komende tijd rekening moeten houden met nieuwe onzekerheden: Komen er nog meer

nieuwe virusvarianten? Loopt de immuniteit wellicht terug? Wat zal komend najaar en komende winter het effect zijn van seizoensinvloeden? Wat zullen de mogelijke gevolgen zijn voor de burgers, bedrijven en organisaties in de stad? Blijft het Rijk verder gaan met pakketten steunmaatregelen en blijven ze de gemeenten daarin ook steunen?

Zoals we eerder aangaven sluiten we aan bij de ramingen van het Centraal Plan Bureau (CPB). De meest recente raming is die van augustus 2021. Ook het CPB geeft aan dat de ontwikkeling van de corona pandemie de belangrijkste onzekerheid is. Sommige sectoren zullen hier blijvend last van houden. Het CPB voorziet dat in die sectoren bedrijfsbeëindigingen onvermijdelijk zullen zijn. De vooruitzichten in de zogenaamde 'basisraming' zijn positief. Door het wegvallen van coronabeperkingen voorspelt het CPB een krachtig herstel en een groei van de economie in 2021 en 2022 van meer dan 3%. Ook loopt naar verwachting, zelfs bij de afloop van de steunmaatregelen van het Rijk, de werkloosheid nauwelijks op. Het overheidstekort zal in 2022 dalen tot 1,8%. Door de groei van de economie daalt ook de relatieve overheidsschuld.
Hoe betrekkelijk de betekenis van dit soort cijfers is blijkt als we kijken naar de vertaling van CPB-cijfers door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten in een drietal scenario's voor gemeenten begin 2021. Toen werd nog rekening gehouden met een veel hogere werkloosheid.
Het CPB adviseerde overigens eerder de financiën van de Rijksoverheid niet extra te belasten met structurele nieuwe uitgaven of lastenverlichtingen. Het CPB geeft aan dat die dan opgevangen moeten worden door bezuinigingen of lastenverzwaringen.

De snel wisselende perspectieven werken ook door in onze stad. De eerste sectoren waar we dan aan denken zijn horeca en evenementen. Maar ook breder heeft het terugdraaien van maatregelen effect. Denk daarbij onder andere aan thuiswerken en niet in de laatste plaats natuurlijk de impact van het virus op de gezondheid van de inwoners van onze stad en de zorg.
Om goed zicht te krijgen en te houden de betekenis van wisselende perspectieven voor het bestuur van onze stad en eventuele noodzakelijke (financiële) bijstellingen gaan we door op de eerder ingeslagen weg:

- we blijven de impact op onze begroting volgen en actualiseren ook de risico's in het risicoprofiel;
- we volgen nauwlettend de mate waarin het Rijk met maatregelen compenseert;
- we gaan behoedzaam om met onze financiële positie gelet op onzekerheden over de inkomsten van het Rijk op langere termijn;
- we monitoren de voortgang van de Arnhemse Herstelagenda corona en vullen, als dat nodig is, de aanpak daarin aan.

We lopen het beeld van onze financiën, zoals in deze begroting opgenomen door aan de hand van de drie niveaus van robuustheid, zoals we die steeds in begroting en jaarverslag laten zien:

1. De robuustheid van de begroting
   De begroting 2022 is niet sluitend. Dat geldt ook voor de jaarschijf 2023. Voor 2024 en 2025 is er sprake van een overschot en daarmee is de begroting structureel sluitend. Belangrijk is ook hierbij te vermelden dat in alle jaarschijven rekening is gehouden met de toevoegingen aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit;
2. De mate van robuustheid om risico's op te vangen
   Het risicoprofiel is opnieuw geactualiseerd en ook het beeld van de beschikbare weerstandscapaciteit is opnieuw bepaald. Dit levert een weerstandsfactor op van 1,4 in 2022 oplopend tot 1,5 in 2025. Een uitvoerige toelichting hierop is verderop in deze paragraaf opgenomen.
3. De mate van robuustheid van de balans.
   Hierbij gaat het onder andere om de omvang van de schulden van de gemeente (netto schuldquote) en de verhouding tussen eigen en vreemd vermogen (solvabiliteit). De uitkomsten van de financiële kengetallen worden verder in deze paragraaf toegelicht.

Op basis van het beeld, zoals opgenomen in deze Begroting 2022, kan geconcludeerd worden dat de gemeente financieel redelijk robuust is. Dat beeld zet zich verder door in de volgende jaren. Deze Begroting en zeker het beeld voor de daarop volgende jaren zijn echter een momentopname. Het financieel beeld van de begroting zal komende jaren steeds opnieuw geactualiseerd moeten worden. Het risicoprofiel en de beschikbare buffers en de daaraan gekoppelde weerstandsfactor zullen steeds weer opnieuw worden berekend. Risico's die zich voordoen kunnen grote effecten hebben. Inkomsten van het Rijk en daaraan gekoppelde regelgeving kunnen van grote invloed zijn op de financiële positie van onze stad.
Belangrijk is ook dat de raad zich in onze stad steeds weer opnieuw gesteld ziet worden voor nieuwe uitdagingen en nieuwe ambities die handelen en sturen noodzakelijk maken. De aanpak van die nieuwe uitdagingen en ambities zal ook in de komende raadsperiode centraal staan in het bestuur van onze stad. Met deze Begroting

2022 en het meerjarenbeeld 2023-2025 ligt er ook voor een nieuwe raad een goede financiële basis om aan de slag te gaan.

Toelichting uitkomsten financiële kengetallen

Voor de beoordeling van de financiële positie van onze gemeente wordt gebruik gemaakt van de kengetallen, zoals genoemd in art. 11 van de begrotingsvoorschriften (BBV). Ook de weerstandsfactor is uitgedrukt in de vorm van een kengetal.

Een goede toelichting op deze kengetallen en de betekenis daarvan voor de sturing door de raad is opgenomen in de publicatie 'Meerjarig financieel inzicht voor de raad - de samenhang tussen beleid en kengetallen' van de commissie BBV.

De kengetallen volgens art. 11 van de BBV voor 2022 en volgende jaren laten het volgende beeld zien:

Netto schuldquote	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	79%	107%	97%	99%	98%	94%

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	71%	98%	90%	93%	92%	89%

Solvabiliteitsratio	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	19%	12%	14%	15%	16%	17%

Weerstandsvermogen (factor)	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	1,0	1,0	1,4	1,4	1,5	1,5

Kengetal grondexploitatie	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	5%	7%	6%	4%	3%	2%

Structurele exploitatieruimte	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	0%	-3%	-4%	0%	1%	5%

Woonlasten meerpersoonshuishouden	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	102%	98%	94%	94%	94%	94%

De financiële kengetallen laten ten opzichte van de Begroting 2021, zoals die een jaar geleden door de raad is vastgesteld, een positieve ontwikkeling zien. De coronacrisis heeft geen directe weerslag gehad op de Arnhemse financiële positie. De belangrijkste reden hiervoor is het ruimhartige compensatiebeleid van het Rijk, waarmee incidentele tegenvallers opgevangen zijn. Naar verhouding van de omvang van de Arnhemse begroting is de schuld gedaald. Dit blijkt uit de schuldquote die voor de Begroting 2022 met 97% tien procentpunt gedaald is ten opzichte van de schuldquote in de begroting van vorig jaar. Gecorrigeerd voor de verstrekte leningen is de daling acht procentpunt. Ook is de schuld per inwoner gedaald.

Behalve dat de relatieve schuld is gedaald, is het eigen vermogen gestegen. Hierdoor is de solvabiliteit toegenomen. In de primitieve Begroting 2021 lag deze nog op 12%. In deze begroting stijgt deze naar 14%. In alle komende begrotingsjaren zet deze verbetering door. Ook de weerstandsfactor is verbeterd. In de primitieve Begroting 2021 bedroeg deze 1,0 en steeg door naar 1,2 in het laatste begrotingsjaar. In deze begroting herstelt de weerstandsfactor zich naar 1,5.

De grondexploitaties leggen geen groot beslag op de Arnhemse begroting. Dit was in de Begroting 2021 al niet het geval en in de Begroting 2022 daalt dit ook nog licht. Het risico van het afwaarderen van grondexploitaties heeft daarmee slecht een beperkte impact op de Arnhemse financiële positie.

In 2022 is de begroting niet in structureel evenwicht doordat een deel van de structurele lasten via bestemmingsreserves incidenteel gedekt worden. In de latere jaren komt de begroting ook in structureel evenwicht en worden alle structurele lasten gedekt met structurele inkomsten.

De woonlasten stijgen in Arnhem veel minder hard dan in de rest van Nederland. Hierdoor bedragen de woonlasten in de Begroting 2022 94% van het landelijk gemiddelde waar dan in de Begroting 2021 nog 98% was.

In de raadsbrief van 11 mei 2021 hebben we aangegeven de financiële kengetallen te vergelijken met de risico-indeling van de provincie. De provincie hanteert daarbij drie categorieën. Categorie A is het minst risicovol en categorie C is het meest risicovol. De uitkomsten voor de begroting 2022 zijn onderstaand vermeld. De kolom 'Gelders gemiddelde' is ontleend aan de begrotingsbrief 2021. Er zijn nog geen kengetallen beschikbaar voor het jaar 2022.

Tabel gehanteerd door de Provincie:

Kengetal	Gelders gemiddelde	Waarde Arnhem Begroting 2022	Categorie A	Categorie B	Categorie C
1. Netto schuldquote	67%	97%	<90%	90-135%	>135%
2. Netto schuldquote gecorrigeerd	59%	90%	<90%	90-135%	>135%
3. Solvabiliteitsratio	30%	14%	>50%	20-50%	<20%
4. Grondexploitatie	9%	6%	<20%	20-35%	>35%
5a. Structureel exploitatieruimte Begr.	0,20%	-4,00%	Begr. en MJR	Begr. en MJR	Begr. en MJR
5b. Structureel exploitatieruimte MJR	0,11%	5,00%	> 0%	> 0%	> 0%
6. Belastingcapaciteit	104%	94%	<95%	95-105%	>105%
7. Weerstandsvermogen	1,73	1,4	> 1,0	0,8 - 1,0	< 0,8

Als aanvulling op deze verplichte kengetallen worden in de begroting en jaarrekening in aansluiting op de zogenaamde stresstesten van de 100.000+ gemeenten op vier aandachtsvelden nog een aantal andere kengetallen doorgerekend. Bij elk kengetal wordt door middel van een kleur aangegeven hoe hierop wordt gescoord: rood is kwetsbaar, oranje is punt van aandacht en groen is voldoende.

Aanvullende kengetallen tav schuldquote	rek. 2020	begr. 2021	begr. 2022
a Netto schuld per inwoner	€ 3.566	€ 4.316	€ 4.279
b Schuldevolutie	0%	9%	6%
c Netto rentelasten/exploitatie	1,53%	1,61%	1,56%
d Aanwezigheid rentereserve/buffer	ja	ja	ja
e Zekerheden leningen, garantstellingen en waarborgen	94,23%	94,9%	94%

Aanvullende kengetallen tav solvabiliteit	rek. 2020	begr. 2021	begr. 2022
a Weerstandsfactor	1,0	1,0	1,4
b Mogelijkheden om weerstandscapaciteit te verbeteren	ja	ja	ja

Aanvullende kengetallen tav grondexploitatie	rek. 2020	begr. 2021	begr. 2022
a Afhankelijkheid van grondexploitatie voor sluitende begroting	nee	nee	nee
b Winstverwachting grondexploitatie	14.084	13.868	13.868
c Toekomstig nog te realiseren baten en lasten in relatie tot de BIE	1,9	1,9	1,5

Aanvullende kengetallen tav structurele exploitatieruimte	rek. 2020	begr. 2021	begr. 2022
a Toereikenheid onderhoudsbudgetten openbare ruimte	0,34%	0,30%	0,30%
b Ombuigingen, taakstellingen	0%	0,05%	0,05%
c Meerjarig sluitende begroting	ja	ja	ja

Aanvullende kengetallen tav woonlasten	begr. 2019	begr. 2021	begr. 2022
a Onbenutte belastingcapaciteit OZB	0,25%	0,21%	0,21%
b Derving OZB i.v.m. leegstand	2,03%	2,06%	2,06%

Uit deze kengetallen blijkt dat Arnhem op veel onderdelen goed scoort. De netto schuld per inwoner is wel rood, maar is verbeterd ten opzichte van de begroting van een jaar geleden.
Bij het beoordelen van de bovenstaande kengetallen is belangrijk de kengetallen in onderlinge samenhang te bezien om uitspraken te kunnen doen over én de robuustheid van de begroting/rekening, én de robuustheid van de risicobuffers én de robuustheid van de balans.

Robuustheid van de begroting:

- De belangrijkste conclusie is dat de begroting vanaf 2023 structureel in evenwicht is;
- De begroting van de gemeente Arnhem is niet afhankelijk van de uitkomsten van de grondexploitaties;
- De Arnhemse belastingen bevinden zich onder het landelijk gemiddelde en bieden ruimte om in een uiterst geval de financiële positie te verbeteren.

Robuustheid van de buffers voor risico's in relatie tot het beschikbare weerstandsvermogen:

- Een belangrijke indicator is de weerstandsfactor die de verhouding uitdrukt tussen de beschikbare buffers (reserves die het weerstandsvermogen van de gemeente vormen) en de benodigde weerstandscapaciteit (het totaal van de berekende mogelijke nadelige financiële gevolgen van de risico's). De weerstandsfactor is gestegen en bevindt zich boven de 1,4. De daling van het risicoprofiel en de stijging van de algemene reserve dragen hieraan bij. De uitkomst van de weerstandsfactor voor de jaren 2023 - 2025 is relatief. Nieuwe risico's en mogelijke tegen- of meevallers die doorwerken op de omvang van de beschikbare weerstandscapaciteit kunnen invloed hebben op de weerstandsfactor. Er is voor wat betreft de weerstandsfactor geen sprake van een meerjarig bevroren situatie, maar een momentopname op basis van de inzichten op dit moment;
- Naast de directe buffers voor risico's zijn in de raad afspraken gemaakt over de toevoegingen aan de bestemmingsreserve solvabiliteit als extra versteviging van de financiële positie. Op basis van de huidige inzichten en voorziene toevoegingen loopt deze reserve op tot € 32 miljoen eind 2025.

Robuustheid van de balans:

- De solvabiliteit van onze gemeente bevond zich een aantal jaren op een zorgelijk niveau Een groeiend eigen vermogen, mede met de bestemmingsreserve solvabiliteit en de aanwezige risicobuffers hebben gezorgd voor een gestaag toenemende solvabiliteit.
- Voor een goede beoordeling van de solvabiliteit is het van belang de relatie met de kengetallen voor grondexploitatie te vermelden. De verliesname van meer dan € 100 miljoen op de grondexploitaties in de economische crisis van 2008 - 2013 heeft de balans structureel robuuster gemaakt. Het aandeel van de grondexploitatie op de totale begroting blijft beperkt waardoor een dergelijke verliesname nu geen risico is.
- Arnhem verbetert haar schuldpositie in de Begroting 2022. De schuldquote daalt aanzienlijk ten opzichte van de begroting van vorig jaar De verbetering van de schuldpositie zorgt voor een lagere druk van de rentelast op de Arnhemse begroting.

Jaartal	Solvabiliteit	
	primitieve begroting	rekening
2016	12%	15%
2017	10%	16%
2018	12%	16%
2019	14%	17%
2020	15%	19%
2021	12%	
2022	14%	

Toelichting uitgangspunten van beleid

Tijdens deze raadsperiode is in nauwe samenwerking met de raad veel aandacht besteed aan de uitgangspunten en spelregels voor risicomanagement en weerstandsvermogen.
In 2020 is een nieuwe beleidsnota Risicomanagement en weerstandsvermogen (nota van 12 mei 2020, zaaknummer 466760) uitgebracht.
In de raad is een tweetal moties aangenomen over de spelregels voor het weerstandsvermogen in samenhang met de financiële kengetallen (de motie 'Realistischer inschatten en bewuster beleid' (nummer 20M209, zaaknummer 466760) en motie 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen' (nummer 20M255, zaaknummer 504479). Via het uitvoeren van onderzoek, een technische bijeenkomst met de financiële woordvoerders en een drietal experts op 24 maart 2021 en een aansluitende raadsbrief (11 mei 2021, zaaknummer 566585) heeft het college deze moties uitgevoerd.

De raad heeft op 16 september de uitgangspunten voor risicomanagement en spelregels voor weerstandsvermogen vastgesteld. Daarin is onder andere opgenomen dat:

- bij het werken aan gemeentelijke doelstellingen raad, college en ambtelijke organisatie zich bewust zijn van risico's en kansen en deze in beeld gebracht worden. Vervolgens worden maatregelen getroffen om risico's te beperken. Risicomanagement is een hulpmiddel om als gemeente doelstellingen te bereiken;
- de belangrijkste pijler van een goede risicocultuur daarbij is dat in het samenspel tussen raad, college en ambtelijke organisatie transparant wordt omgegaan met risico's en maatregelen;
- de realiteit is dat het niet mogelijk is alle risico's op voorhand in te schatten;
- over de invulling van specifieke afspraken met betrekking tot de risico's voor grote projecten/voorstellen zal nog met de auditcommissie worden overlegd;
- om goed zicht te krijgen op de mogelijkheden om risico's op te vangen als die zich voordoen kijkt de raad naar de begroting, het risicoprofiel versus de beschikbare buffers en de balans. De stand van zaken wordt toegelicht in de begroting en het jaarverslag;
- in de nota is een stappenplan opgenomen dat de raad kan helpen afwegingen te maken over risico's en benodigde buffers. De technische uitwerking kan plaatsvinden door gebruik te maken van een aantal knoppen, waaraan kan worden gedraaid;
- het risicoprofiel wordt periodiek bekeken en op basis daarvan wordt door middel van risicosimulaties bepaald wat de omvang van de benodigde risicobuffers is. Vastgelegd is welke onderdelen van de gemeentelijke reserves de buffers zijn om niet begrote tegenvallers op te vangen. De verhouding tussen risico's en buffers wordt uitgedrukt in een zogenaamde weerstandsfactor waarvoor de spelregels vastliggen in de verordening Financieel beleid en beheer 2020;
- voor niet voorspelbare gebeurtenissen heeft de gemeente een extra buffer in de vorm van de bestemmingsreserve solvabiliteit. Ook hiervoor liggen de spelregels vast in de verordening;
- de ontwikkelingen met betrekking tot risico's en buffers worden geëvalueerd door middel van onderzoek. Op basis hiervan kunnen afspraken worden gemaakt.

Het samenvattend beeld van het onderzoek, de bijeenkomst met de financiële woordvoerders en de experts en de raadsbrief is als volgt:

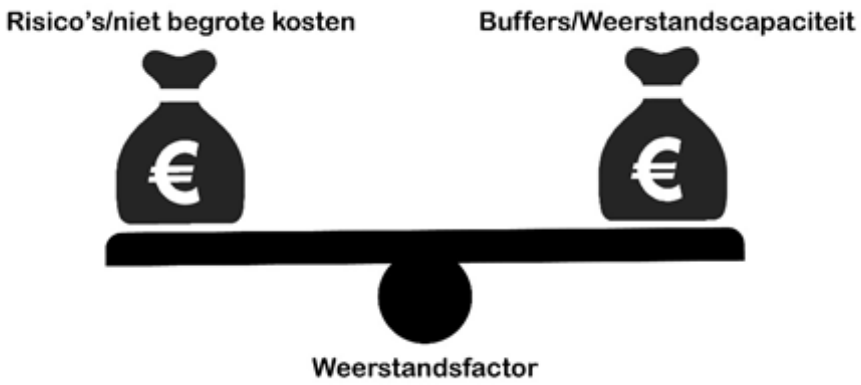
- de uitkomsten van een vergelijkend onderzoek naar weerstandsvermogen en financiële kengetallen zijn beschikbaar. Op basis daarvan is zichtbaar gemaakt welke keuzes er zijn voor de verschillende instelling van de knoppen voor weerstandsvermogen en spelregels voor solvabiliteit en schuldquote;
- expliciete afwegingen over de mate van bereidheid risico's te nemen worden in deze paragraaf weerstandsvermogen toegelicht;
- in aansluiting op het advies van de experts is het belangrijk ten aanzien van de spelregels voor de berekening van de benodigde- en beschikbare weerstandscapaciteit te kiezen voor een bestendige gedragslijn;
- uitgaande van de positieve beoordeling van de experts van de kwaliteit van het risicomanagement en het hieruit voortvloeiende risicoprofiel in onze gemeente is het niet noodzakelijke risico's op structurele budgetten extra zwaar mee te rekenen;
- gegeven het goede risicoprofiel, voldoende solvabiliteit en mogelijke ondersteuning van het Rijk bij het optreden van zgn. zwarte zwanen (grote externe risico's met een zeer incidenteel karakter en met een kleine kans, bijvoorbeeld een aardbeving) is het niet noodzakelijk hiermee rekening te houden in het risicoprofiel;
- aan de knop van de weerstandsfactor zou wel kunnen worden gedraaid. Door het hanteren van een lagere weerstandsfactor dan 1,0, (bijvoorbeeld 0,8), zou incidenteel een bedrag aan de algemene reserve onttrokken kunnen worden. Gelet op de inhoud van de motie, waarbij wordt aangedrongen op herstel van de reserves ligt dit niet voor de hand;
- financiële kengetallen met betrekking tot solvabiliteit en schuldquote in Arnhem zijn ten opzichte van andere gemeenten relatief ongunstig, maar hebben zich wel deze raadsperiode in positieve zin ontwikkeld. De

gemaakte afspraken voor toevoegingen aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit hebben daaraan bijgedragen;
- de beschikbare weerstandscapaciteit maakt het alleen mogelijk om op incidentele basis mogelijke tegenvallers op te vangen. Tegenvallers zullen uiteindelijk in de begroting moeten worden verwerkt. Om die reden is het belangrijk een goed inzicht te hebben in de flexibiliteit/wendbaarheid van de begroting. Ter voorbereiding van de nieuwe raadsperiode zal hiervan een beeld worden gegeven;
- een concrete doelstelling over een minimaal gewenste solvabiliteit en een maximaal gewenste netto-schuldquote ligt niet vast in de huidige financiële spelregels. Wel worden de uitkomsten van deze kengetallen steeds in samenhang met de ontwikkeling van het weerstandsvermogen in de begroting en jaarrekening toegelicht;
- om een goed beeld te geven van financiële kengetallen en de weerstandsfactor worden deze ingaande deze begroting gespiegeld aan de risico-indeling van de provincie en de beoordelingstabel die Naris hanteert;
- over goed risicomanagement bij projecten wordt de raad nog aanvullend geïnformeerd. Hierover is inmiddels al met de auditcommissie gesproken.

Toelichting weerstandsvermogen

In dit deel van de paragraaf is het totaalbeeld opgenomen van de benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit, het weerstandsvermogen:
- als vast onderdeel van de voorbereiding van de jaarrekening zijn de gemeentelijke risico's die gevolgen kunnen hebben voor de financiële positie opnieuw bezien, waar nodig aangepast en aangevuld. Op basis van het nieuwe risicoprofiel is met behulp van statistische berekeningen bepaald wat de omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is;
- bij het opmaken van de jaarrekening wordt ook nagegaan wat de omvang is van de reserves waarvan is afgesproken dat deze de beschikbare weerstandscapaciteit vormen;
- door de beschikbare weerstandscapaciteit (reserves als buffer) te delen door de benodigde weerstandscapaciteit (risico's) wordt de weerstandsfactor berekend.

Het volgende plaatje illustreert dit:

Hoe hoger de weerstandsfactor is hoe robuuster de gemeente is om risico's die zich voordoen op te kunnen vangen. Daalt de weerstandsfactor beneden de 1,0 dan zijn de financiële buffers lager dan het benodigde weerstandsvermogen en kan de gemeente in de financiële problemen komen als zich risico's voordoen. Over de hoogte van de weerstandsfactor liggen afspraken vast in de verordening Financieel beleid en beheer:
'Voor een robuuste financiële positie mag de weerstandsfactor niet lager zijn dan 1. Indien de weerstandsfactor lager is dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor hoger is dan 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor (nieuw) beleid (art. 11.3). Binnen de gemeente Arnhem kijken we, zoals gezegd, niet alleen naar de weerstandsfactor, maar doen dit in onderlinge samenhang met andere financiële kengetallen. Wanneer er sprake zou zijn van een weerstandsfactor boven de 1,4 en deze ruimte zou worden ingezet voor nieuw beleid dan heeft dit ook een ander effect: Het eigen vermogen van de gemeente vermindert en de solvabiliteit verslechtert.

De prognose van het beeld bij deze begroting voor het weerstandsvermogen ziet er voor 2022 tot en met 2025 als volgt uit:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	Begroting 2021-2024	JV 2020	Prognose 2021	Begroting 2022	2023	2024	2025
	90%	90%	90%	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000							
Benodigde weerstandscapaciteit							
1. Gemeentebrede risico's	26.417	40.952	34.146	34.146	34.146	34.146	34.146
2. Corona risico's	4.834	4.161	2.987	2.987	0	0	0
Gemeentebrede risico's totaal	**31.251**	**45.113**	**37.133**	**37.133**	**34.146**	**34.146**	**34.146**
3. Risico's grondexploitatie	11.420	13.406	13.406	13.406	13.406	13.406	13.406
Totaal	**42.671**	**58.519**	**50.539**	**50.539**	**47.552**	**47.552**	**47.552**
Beschikbare weerstandscapaciteit							
1. Algemene reserve	25.139	44.067	59.320	51.600	49.316	53.180	55.065
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	16.445	16.509	16.509	16.509	16.509	16.509	16.509
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	1.039	0	889	1.039	1.039	1.039	1.039
Totaal	**42.623**	**60.576**	**76.718**	**69.148**	**66.864**	**70.728**	**72.613**
Benodigd versus beschikbare ruimte irt aanzuivering	**-48**	**2.057**	**26.179**	**18.609**	**19.312**	**23.176**	**25.061**
Verschil (> factor 1,4)	**-17.116**	**-21.351**	**5.964**	**-1.606**	**291**	**4.155**	**6.040**
Weerstandsfactor	**1,0**	**1,0**	**1,5**	**1,4**	**1,4**	**1,5**	**1,5**

De coronacrisis is op deze berekening van invloed. Door corona ontstonden er nieuwe risico's voor de gemeente. Ook deze risico's zijn bij de opstelling van deze begroting geactualiseerd, zoals uit bovenstaande tabel blijkt. Het opnemen van deze risico's heeft het risicoprofiel verhoogd en dat werkt weer door in een lagere weerstandsfactor. Door de coronarisico's is de financiële positie qua buffers voor risico's minder robuust dan deze had kunnen zijn:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	Begroting 2022
	90%
Weerstandsfactor	**1,4**
Weerstandsfactor zonder coronarisico's	**1,5**

Zoals toegezegd in de eerdergenoemde raadsbrief van 11 mei 2021 vergelijken we de weerstandsfactor van onze gemeente ook met de beoordelingstabel van Naris.

Beoordelingstabel weerstandsvermogen		
	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	>2	Uitstekend
B	1,4 < x < 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 < x < 1,4	Voldoende
D	0,8 < x < 1,0	Matig
E	0,6 < x < 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

De weerstandsfactor bevindt zich voor de periode 2022-2025 in categorie B 'ruim voldoende'.
Doordat we daarmee volgens onze eigen spelregels in de verordening Financieel beleid en beheer vanaf 2024 boven de 1,4 zitten, is er geen aanleiding de reserves aan te vullen en zou de ruimte boven de 1,4 ingezet kunnen worden voor nieuw beleid. Een belangrijk aandachtspunt daarbij is echter dat dit alleen mogelijk is zolang de begroting een structureel sluitend beeld laat zien. De toelichting op de verschillende onderdelen die de weerstandsfactor bepalen, is opgenomen in volgende onderdelen van dit deel van deze paragraaf.

Toelichting benodigde weerstandscapaciteit en risicoprofiel

Het risicoprofiel wordt bepaald door te inventariseren welke risico's er bestaan, en wanneer ze zich voor doen welke nadelige financiële effecten ze voor onze gemeente zouden kunnen hebben. Om te kunnen bepalen wat de financieel nadelige gevolgen van deze risico's zijn, wordt van ieder risico een schatting gemaakt van de kans dat een risico zich voordoet en van het mogelijk financieel gevolg. Daarbij wordt voor de risico's in de exploitatie gebruik gemaakt van de volgende indeling:

Risicoscore				
Klasse	Kans		Klasse	Geldgevolg
1	< of 1 x per 10 jaar	10%	1	< € 50.000
2	1 x per 5-10 jaar	30%	2	€ 50.000 - € 200.000
3	1 x per 2-5 jaar	50%	3	€ 200.000 - € 500.000
4	1 x per 1-2 jaar	70%	4	€ 500.000 - € 1.000.000
5	1 x per jaar of >	90%	5	> € 1.000.000

Op basis van een inschatting voor alle risico's van de kans dat het risico zal optreden en het mogelijk financieel gevolg hiervan wordt met behulp van statistische kansberekeningen het mogelijke financieel gevolg van het risicoprofiel van alle risico's samen gesimuleerd. Die kansberekeningen zijn een hulpmiddel om te bepalen wat het bedrag is dat we als buffer aan moeten houden om risico's te kunnen afdekken, de zogenaamde benodigde weerstandscapaciteit.
Het grote voordeel van deze rekenmethodiek is dat gebruik gemaakt kan worden van het gegeven dat niet alle risico's zich tegelijkertijd voor zullen doen. Daardoor is het bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit lager dan de optelsom van alle risicobedragen bij elkaar. Deze berekeningen zijn in combinatie met de beschikbare weerstandscapaciteit (de buffers voor risico's) de basis voor de hoogte van de weerstandsfactor.
Bij de bespreking van de begroting is het de gewoonte om grote betekenis toe te kennen aan de hoogte van de weerstandsfactor. Dat is ook logisch, omdat het een belangrijke indicator vormt voor de financiële positie. Hierbij past wel een duidelijke kanttekening. Het inschatten van risico's met daarbij behorende bedragen en kansen is per definitie geen exacte wetenschap. Ook de berekeningen die op basis daarvan plaats vinden zijn dat dus niet. Ze zijn een hulpmiddel om in totaliteit een bedrag te bepalen om als buffer voor risico's aan te houden. Enige relativering van de waarde van dit gegeven zeker tijdens deze coronacrisis is op zijn plaats.
Ook voor deze begroting zijn de risico's zijn geïnventariseerd om op die manier een beeld te krijgen van het risicoprofiel en benodigde buffer. In aanvulling op de gemeentebrede risico's en risico's van het grondbedrijf zijn daaraan de risico's die samenhangen met corona toegevoegd.

In de volgende tabel laat zien wat het totale beeld van de benodigde weerstandscapaciteit is:

Benodigde weerstandscapaciteit	Begroting 2021-2024	JV 2020	Prognose 2021	Begroting 2022
	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000				
Benodigde weerstandscapaciteit				
1. Gemeentebrede risico's	**26.417**	**40.952**	**34.146**	**34.146**
2. Corona risico's	**4.834**	**4.161**	**2.987**	**2.987**
Gemeentebrede risico's totaal	**31.251**	**45.113**	**37.133**	**37.133**
Conjuncturele (marktrisico) en project specifieke risico's grondexploitatie	9.810	11.763	11.763	11.763
Strategisch bezit (mva)	1.480	1.533	1.533	1.533
Anterieure overeenkomsten	130	110	110	110
3. Risico's grondexploitatie	**11.420**	**13.406**	**13.406**	**13.406**
Totaal	**42.671**	**58.519**	**50.539**	**50.539**

Onderstaand worden de drie onderdelen van het risicoprofiel doorgelopen.

Gemeentebrede risico's

De actualisatie van gemeentebrede risico's voor de begroting 2022 levert in vergelijking met de risico's bij de jaarrekening 2020 het volgende beeld op:

- het risicoprofiel voor de begroting bestaat uit 95 risico's terwijl het risicoprofiel bij de jaarrekening 2020 bestond uit 85 risico's;
- de verschillen zijn daarbij als volgt:
  - er zijn 15 nieuwe risico's;
  - 1 risico is opnieuw opgenomen;
  - 6 risico's zijn vervallen.
- voor de jaarrekening zijn er 75 financiële risico's die een effect hebben op de omvang van het weerstandsvermogen;
- van 20 risico's is geen financieel gevolg ingeschat, omdat dit nog niet duidelijk is of omdat beheersmaatregelen ervoor zorgen dat het financieel effect nihil is;
- een overzicht van 15 grote begrotingsrisico's die met name bepalend zijn voor de financiële omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is opgenomen aan het einde van deze paragraaf. Deze risico's hebben op basis van de inschatting van de kans op voorkomen en het financieel gevolg de meeste invloed op het totale risicoprofiel.

Het risicoprofiel voor de gemeentebrede risico's is bij deze begroting met € 6,8 miljoen afgenomen ten opzichte van de jaarrekening 2020.
Deze daling is vooral veroorzaakt door de belangrijkste dalers en stijgers met een grote financiële impact, dit zijn:
Dalers:

- *BENG-eisen onderwijshuisvesting*
  Het risico is vervallen, omdat de lasten hiervan zijn verwerkt in de begroting 2022;
- *Herijking gemeentefonds en beschermd wonen*
  Het maximale herverdeeleffect is bijgesteld van € 18 miljoen naar € 15 miljoen. Dit is het verwachte nadeel op beschermd Wonen.
- *Juridisch risico*
  Op basis van een juridische procedure is een uitspraak door de rechter gedaan waarbij de gemeente schadeplichtig is gesteld. Het risico is verlaagd doordat een deel van de aansprakelijkheidstelling door de verzekering wordt gedekt.
- *Rijksmiddelen jeugd*
  Vanuit richtlijnen van het Rijk en Provincie zijn deze middelen opgenomen in de begroting en is het risico vervallen.
- *Diftar lagere inkomsten*
  Het risico is vervallen. De systematiek van diftar is niet voortgezet.

- *Fiscale risico Loonheffing*
  Het risico is vervallen, omdat er inmiddels een akkoord is bereikt met de Belastingdienst;
- *Scalabor afwaarderingsrisic*o
  De kans op voorkomen van het risico is naar beneden bijgesteld van 50% naar 30%.
- *Benodigde capaciteit SBR niet in lijn met begroting*
  Het risico is meegenomen met een kans van 50% en een bedrag zoals meegenomen bij de Perspectiefnota van € 1,5 miljoen.

Stijgers:

- *Niet halen gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal /onrendabele top /ontbreken voldoende dekking voor plankosten*
  In het risicoprofiel is rekening gehouden met twee risico's met betrekking tot de verstedelijkingsopgave. Eén in relatie tot een mogelijke gemeentelijke bijdrage voor onrendabele top woningbouwontwikkeling (ongekwantificeerd). Met de kosten voor dekking van plankosten is deels rekening gehouden in de begroting deels is hiermee rekening gehouden in het risicoprofiel.
- *Aanpassing financiering BUIG door het Rijk onderdeel loonkostensubsidie*
  Als nieuw risico meegenomen met een kans van 90% en een bedrag van € 2,5 miljoen.
- *Inkomensregelingen (BUIG); maximaal eigen risico*
  De kans van het risico is omhoog bijgesteld naar 70%.
- *Scalabor detacheringsvergoeding*
  Dit risico was ongekwantificeerd, en is nu meegenomen met een kans van 50% en een bedrag van € 1,5 miljoen.

Nieuwe risico's zonder geldgevolg
Van de 20 in het risicoprofiel opgenomen risico's zonder geldgevolg zijn er bij deze begroting 3 nieuwe ongekwantificeerde risico's opgenomen. Bij deze risico's is nog niet duidelijk of en in welke mate ze zich zouden kunnen voordoen, verkort weergegeven zijn dit:

- *Investeren binnenstad*
  Het risico van na-ijl effecten van de coronacrisis voor ondernemers in de Arnhemse binnenstad.
- *Niet halen gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal / onrendabele top*
  Het risico van ontbrekende middelen voor de onrendabele top.
- *Stijging kosten van gemeentelijke vastgoedprojecten*
  De productie van bouwmaterialen is o.b.v. verwachting door de coronacrisis naar beneden bijgesteld. In de bouw blijft echter de vraag naar woningen en de daarvoor benodigde bouwmaterialen groot. Gevolg is dat de prijzen van bouwmaterialen en de kosten van gemeentelijke vastgoedprojecten kunnen gaan stijgen.

Coronarisico's
De financiële impactanalyse van juli bevat het meest recente overzicht van de impact van de corona crisis. Naast de concrete directe financiële impact is er nog altijd onzekerheid over de gevolgen van corona en het verdere verloop van de crisis. Bij de voorbereiding van de Begroting 2022 is de impact van corona voor 2021 dan ook opnieuw bezien en zijn ook de financiële effecten voor 2022 ingeschat. Tevens is nagegaan welke corona risico's nog in het risicoprofiel moeten blijven staan.
Dit levert het volgende beeld op:

- van de 29 risico's uit de vorige impactanalyse zijn er 13 komen te vervallen;
- het corona-risicoprofiel bij de begroting bestaat uit 16 risico's;
- voor de Begroting 2022 zijn er 14 risico's die een financieel effect hebben op de omvang van het weerstandsvermogen;
- voor 2 risico's is geen financieel gevolg ingeschat, omdat dit nog niet duidelijk is;
- een overzicht van de 5 grootste coronarisico's die met name bepalend zijn voor de financiële omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is opgenomen aan het einde van deze paragraaf.

De impact van de totale coronarisico's is afgenomen met € 1,2 miljoen benodigde weerstandscapaciteit bij de Begroting 2022 ten opzichte van de Jaarrekening 2020.

De coronarisico's zijn in de begroting 2022 nog als een apart onderdeel opgenomen, bij volgende jaren worden deze risico's in het reguliere gemeentebrede risicoprofiel meegenomen.

Grondexploitatie risico's
In het Jaarverslag 2020 en de Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2020 is ingegaan op de wijzigingen in de regelgeving voor de grondexploitaties mede in relatie tot de verplichte tussentijdse winstnemingen. Dit zorgt ervoor dat er een onderscheid moet worden gemaakt tussen conjuncturele risico's (marktrisico's) en specifieke risico's per project. Om dit op een verantwoorde manier te doen wordt gebruik gemaakt van een checklist die aansluit bij de landelijke regelgeving van de Commissie BBV en het Handboek van de accountant.
Zoals gebruikelijk wordt het risicoprofiel van de grondexploitaties geactualiseerd bij de voorbereiding van het Jaarverslag 2021 en de FJP 2021. Het risicoprofiel, zoals opgenomen in deze begroting sluit aan bij het Jaarverslag 2020.
Conclusie risicoprofiel
Zoals toegelicht is het totale risicoprofiel, ten opzichte van eerdere inschattingen bij de Jaarrekening 2020, met € 8,0 miljoen gedaald.

Toelichting beschikbare weerstandscapaciteit

Na de toelichting op de benodigde weerstandscapaciteit is in dit onderdeel van de paragraaf een korte toelichting opgenomen op de beschikbare weerstandscapaciteit.

In de volgende tabel is het totale beeld van de beschikbare weerstandscapaciteit opgenomen:

Beschikbare weerstandscapaciteit	**Begroting 2021-2024**	**JV 2020**	**Prognose 2021**	**Begroting 2022**
	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000				
Beschikbare weerstandscapaciteit				
Stand Algemene reserve per 1-1	27.301	29.878	44.067	59.320
+ Toevoegingen	9.807	16.330	29.475	10.780
- Onttrekkingen	-11.968	-15.181	-14.222	-18.499
Resultaat 2020		13.039		
1. Algemene reserve per 31-12	**25.139**	**44.067**	**59.320**	**51.600**
BR Grondexploitatie	14.662	14.747	14.747	14.747
BR Strategische posities	1.500	1.500	1.500	1.500
BR Voorstudies	283	262	262	262
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	**16.445**	**16.509**	**16.509**	**16.509**
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	**1.039**	**0**	**889**	**1.039**
Totaal	**42.623**	**60.576**	**76.718**	**69.148**

Algemene reserve
De verwachte stand begin 2022 en het meerjarig verloop van de algemene reserve wordt bepaald door de volgende factoren:

- Besluitvorming uit vorige begrotingsjaren die doorwerkt in het verloop van de algemene reserve;
- De prognose van de uitkomst van het jaarresultaat voor 2021, zoals opgenomen in Turap-2 en Turap-1. Als gevolg van het totale verwachte jaarresultaat neemt de algemene reserve in 2021 (per 31-12) toe met € 17,9 miljoen;
- Voorstellen voor verrekening met de algemene middelen in deze Begroting 2022.

In de paragraaf reëel en structureel sluitende begroting is het totale meerjarige verloop van de algemene reserve opgenomen, hetgeen belangrijk is voor het oordeel over een structureel sluitende begroting.

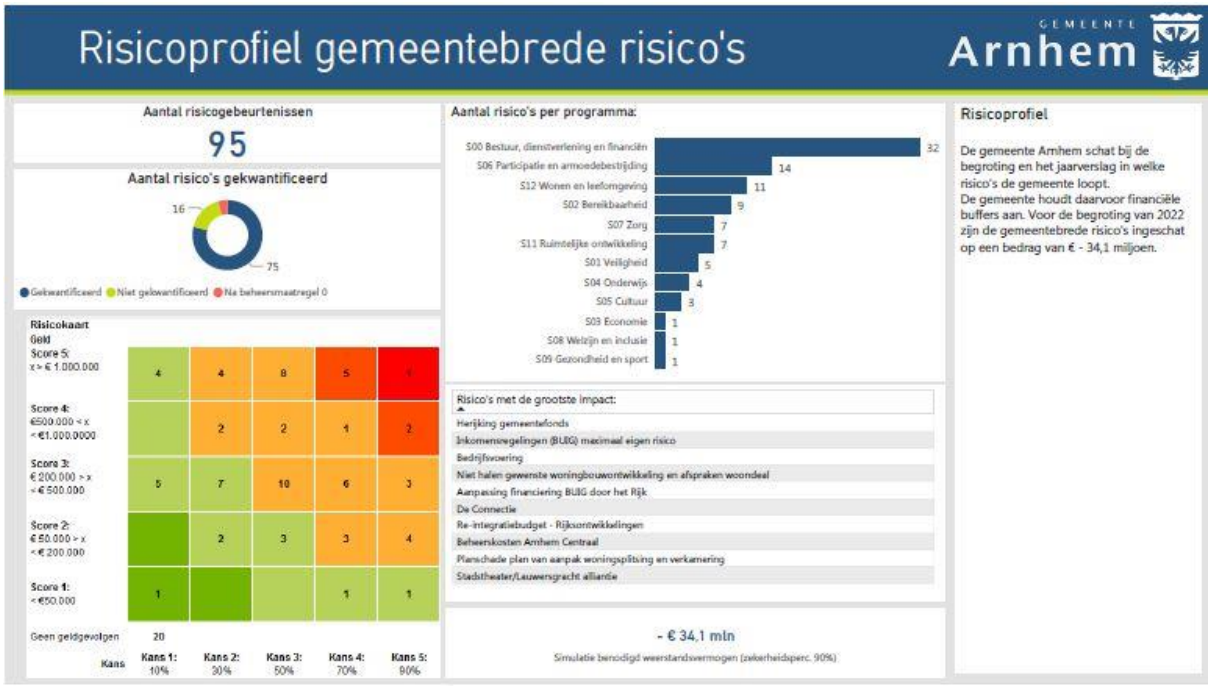
Reserves grondexploitaties
De ontwikkeling van het weerstandsvermogen van het grondbedrijf wordt in de paragraaf Grondbeleid toegelicht. In het verloop van de BR grondexploitatie zijn herziene ramingen van de grondexploitaties conform de Financiële Jaarrapportage Projecten 2020 verwerkt.

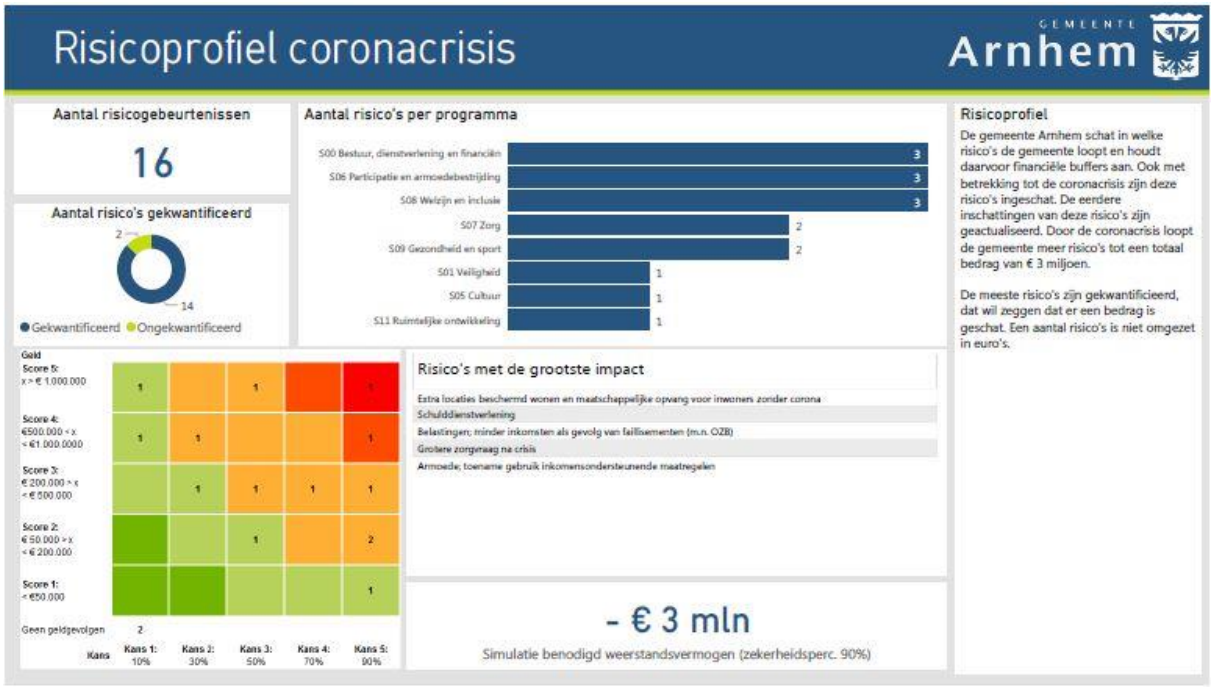
Onvoorzien en strikt onvermijdbaar
De post onvoorzien en strikt onvermijdbaar van € 1,0 miljoen is bij de begroting 2022 ingezet als beschikbare weerstandscapaciteit.

Conclusies beschikbare weerstandscapaciteit
De totale beschikbare weerstandscapaciteit is gestegen ten opzichte van de vorige stand bij de Jaarrekening 2020.

Toelichting belangrijkste risico's

In onderstaande afbeeldingen worden de gegevens van het gemeentebrede risicoprofiel en het risicoprofiel coronacrisis samengevat weergegeven:

Hieronder worden de belangrijke risico's toegelicht, die samen ongeveer 70% uitmaken van de totale omvang van de benodigde weerstandscapaciteit van € 37,1 miljoen voor het risicoprofiel.
Er wordt een onderverdeling gemaakt van de belangrijke risico's per programma:

Risicogebeurtenis	Kans	Geld	Geld (Max)	Risico score	Invloed (%)	Gewijzigd t.o.v. Jaarrekening 2020
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën						
Herijking gemeentefonds						
begrotingsrisico: Met ingang van 2023 wordt de herijking van het gemeentefonds geeffectueerd. Er worden aparte onderzoeken uitgevoerd op drie onderdelen. De klassieke taken, het sociaal domein (samen de algemene uitkering) en beschermd wonen. De verschillende onderdelen zullen verschillende herverdeeleffecten kennen, maar omdat alle gemeentefondsmiddelen vrij besteedbaar zijn, is met name het totaaleffect van belang. Volgens de laatste inzichten zal uit het onderzoek naar de verdeling de algemene uitkering een voordelig herverdeeleffect volgen. Uit het onderzoek naar de verdeling van beschermd wonen zal een negatief herverdeeleffect volgen. In het weerstandsvermogen houden we rekening met een maximaal herverdeeleffect van € 15 miljoen. Dit is het verwachte nadeel in de begrotingsperiode op Beschermd Wonen, rekening houdend met ingangsjaar 2023 en het ingroeipad op Beschermd Wonen. De kans dat dit optreedt wordt ingeschat op 50%.	3	5	€ 15.000.000	15	13,8%	Gewijzigd (-)
Bedrijfsvoering						
begrotingsrisico: Voor het opvangen van resultaten in de Bedrijfsvoering is de BR Bedrijfsvoering ingericht. Met deze BR moeten incidentele afwijkingen op personeel worden opgevangen. Het risico bestaat dat onvoorziene tegenvallers binnen bedrijfsvoering niet kunnen worden opgevangen binnen de BR Bedrijfsvoering. Daarnaast doet het risico zich voor dat de reeds ingeboekte taakstelling op De Connectie niet wordt gerealiseerd.	3	5	€ 5.000.000	15	6,8%	Ongewijzigd
De Connectie						
begrotingsrisico: De begroting van de BVO De Connectie kent een aantal onzekerheden dat een risico vormt: - Grote projecten zoals de investeringen in de ICT infrastructuur leiden mogelijk tot meerkosten (maximaal financieel gevolg € 300.000); - Frictie: risico op frictiekosten als gevolg van: boventalligheid; wegvallen dienstverlening aan De Connectie; afbouw formatie door harmonisering. (maximaal financieel gevolg € 350.000); - Desintegratie Huisvesting: risico als gevolg van leegstaande panden doordat De Connectie een andere vestigingsplaats kiest. (ongekwantificeerd); - Outputfinanciering: risico dat de invoering van outputfinanciering een hogere bijdrage voor Arnhem tot gevolg heeft. (ongekwantificeerd); - Overige risico's die samenhangen met de Connectie (maximaal financieel gevolg € 2.000.000,-).	4	5	€ 2.650.000	20	4,0%	Gewijzigd (+)
Overhead-dekking						
begrotingsrisico: Minder overhead-dekking als gevolg van marktconforme tarieven voor verzelfstandigde onderdelen en derden.	5	3	€ 480.000	15	1,6%	Ongewijzigd
Faillissementen in relatie tot lokale heffingen						
coronarisico: Minder belastingopbrengsten (m.n. OZB) als gevolg van een stijging van het aantal faillissementen. Het risico bestaat dat het aantal faillissementen als gevolg van de coronacrisis toeneemt.	5	3	€ 400.000	15	0,7%	Ongewijzigd
S02 Bereikbaarheid						
Aflopen OV-concessie RijnWaal eind 2022						
begrotingsrisico: Op dit moment krijgt de gemeente Arnhem een jaarlijkse vergoeding voor de trolley gerelateerde kosten binnen de huidige OV-concessie afspraken. De huidige OV-concessie loopt tot eind 2022. Het aanbesteden van de nieuwe OV-concessie is uitgesteld tot 2024. Voor de periode 2022-2024 gaat de provincie met een noodconcessie werken. De verwachting is dat de jaarlijkse vergoeding van € 1,3 miljoen van de provincie tijdens de noodconcessie gecontinueerd wordt. Voor de nieuwe concessieperiode vanaf december 2024 zullen in 2022/2023 nieuwe afspraken gemaakt worden met de provincie.	2	5	€ 1.300.000	10	1,4%	Ongewijzigd

S05 Cultuur

Stadstheater/Lauwersgracht alliantie

begrotingsrisico:
Er moeten mogelijk extra kosten worden gemaakt voor het onderhoud aan pand en installaties van het Stadstheater om deze langer in de lucht te houden. Zolang nog niet is gestart met de bouw, kunnen er gebreken zijn die acuut moeten worden verholpen. Dit kan zelfs zover gaan dat er voorstellingen moeten worden geannuleerd door (technische) gebreken. Nu de bouw langer op zich laat wachten, waarschijnlijk vijf tot zes jaar, wordt het risico actueler.

4	5	€ 1.500.000	20	1,9%	Ongewijzigd

S06 Participatie en armoedebestrijding

Inkomensregelingen (BUIG); maximaal eigen risico

begrotingsrisico:
Op BUIG geldt, middels de vangnetregeling, een maximaal eigen risico van 10% (gekoppeld aan de hoogte van het budget). Het maximaal eigen risico bedraagt op basis van het nader voorlopige BUIG 2021 € 11,3 miljoen. Op basis van de begrotingssystematiek BUIG van Arnhem wordt voorgesteld in de exploitatie 2021 rekening te houden met een tekort van € 2,2 miljoen. Het verschil tussen het maximale eigen risico en het tekort in de begroting a € 9,1 miljoen is opgenomen.

4	5	€ 9.100.000	20	11,7%	Gewijzigd (+)

Aanpassing financiering BUIG door het Rijk

begrotingsrisico:
Het rijk is bezig om met ingang van 2022 het onderdeel LKS (Loon Kosten Subsidie) binnen het BUIG budget te financieren op basis van realisatie. Arnhem zit wat betreft het aantal loonkostensubsidies laag. Dit houdt in dat we voor 2022 te maken kunnen/zullen krijgen met een BUIG budget wat fors naar beneden gaat.

5	5	€ 2.500.000	25	4,1%	Nieuw

Re-integratiebudget - Rijksontwikkelingen

begrotingsrisico:
Het re-integratiebudget staat onder druk. Er is geen ruimte voor extra zaken. De participatiemiddelen zijn onder andere nodig om de ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Onder andere vanwege rijksontwikkelingen bestaat het risico dat niet op het juiste moment geld beschikbaar is om in te zetten:
- Mocht het aantal indicaties beschut werk fors gaan toenemen dan is voor het uitvoeren van Beschut Werk geen financiële dekking binnen de huidige middelen. Op basis van de taakstelling 2021 bedraagt het risico circa € 2,5 miljoen.
- Om de doelstellingen rondom de banenafspraak te halen zal het aantal mensen dat in aanmerking komt voor de banenafspraak de komende jaren toenemen. Het risico is dat ook hiervoor geen ruimte is in het re-integratiebudget. Op dit moment is hiervoor nog geen financiële vertaling gemaakt.
- Door de op 1 januari 2020 in werking getreden Wet Arbeidsmarkt in balans (WAB) bestaat de kans dat de financiële ruimte voor de grote opgave van de verschillende doelgroepen uit de participatiewet steeds kleiner wordt.
- Er zijn landelijk ideeën over het toewerken naar een regionaal sociaal werkbedrijf. Dit kan effect hebben op Scalabor en de roep om invloed vanuit de regio kan dan groter worden.

4	5	€ 2.500.000	20	3,2%	Ongewijzigd

Scalabor Afwaarderingsrisico

begrotingsrisico:
Het risico bestaat dat de gemeente de deelneming Scalabor als gevolg van een toekomstig negatief resultaat zal moeten afwaarderen. Mogelijke oorzaken:
- onvoldoende verandervermogen binnen het werkbedrijf leidt tot onvoldoende resultaten op het punt van arbeidsontwikkeling, doorstroming naar werk en financiële resultaten;
- onvoldoende benutting SW-werkplekken en onvoldoende rendabel maken van een SW-werkplek;
- onvoldoende inkoop P-wet trajecten (inwoners met een bijstandsuitkering) door gemeenten. Het bedrijfsplan Scalabor biedt arbeidsontwikkeldiensten aan voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet. Dit is noodzakelijk voor een gezond verdienmodel van Scalabor door de afloop van SW;
- onvoldoende aanbod van werk, oorzaken: 1. gemeente koopt groen en schoonmaak liever elders in, 2. mogelijke beperkingen in het aanbestedingsrecht;
- overige gemeenten zouden ervoor kunnen kiezen om het aanwijsbesluit niet te verlengen.

2	5	€ 3.500.000	10	1,9%	Gewijzigd (-)

Schulddienstverlening

coronarisico:
Er zijn nog geen signalen dat er meer inwoners in de schulden zijn gekomen door Corona. Het aantal aanvragen was zelfs door Corona afgenomen, omdat het aantal "live" gesprekken met inwoners is afgenomen, en telefonische afspraken als drempel kunnen worden gezien bij een hulpvraag.
Verwacht wordt dat komende periode meer aanvragen zullen komen, onder andere vanuit ondernemers. Voor 2021 bedraagt het risico € 750.000, omdat we verwachten dat het merendeel van de kosten in 2021 zal komen.

5	4	€ 750.000	20	1,2%	Ongewijzigd

Armoede; toename gebruik inkomensondersteunende maatregelen

coronarisico:

Aangezien de coronacrisis tot economische teruggang leidt, neemt het aantal bijstandsuitkeringen, de instroom vanuit WW en dus ook het gebruik van armoederegelingen toe. De omvang van de toename is zeer afhankelijk van de verdere economische ontwikkelingen. De scenario's lopen hierin uiteen. Effecten zullen zich voor doen vanaf 2021. Er zijn nog geen signalen dat er al meer aanvragen voor armoederegelingen binnenkomen. In het risicoprofiel hebben we opgenomen dat er wel een grotere vraag wordt verwacht, impact voor 2021 tot € 250.000.

4	3	€ 250.000	12	0,3%	Gewijzigd (-)

S07 Zorg

Opbrengst Taskforce jeugd

begrotingsrisico:

Omdat de kosten van Jeugdzorg in eerdere jaren meer zijn gestegen dan voorzien en hoger zijn dan begroot, is begin 2020 een taskforce opgericht die aanvullende maatregelen geformuleerd heeft ter hoogte van € 5 miljoen. Vooruitlopend op een integrale visie sociaal domein zijn diverse maatregelen al door de Raad vastgesteld en opgestart. In de prognoses voor 2022 en verder gaan we uit van een kostenbesparend effect van deze maatregelen van ca. € 2 miljoen per jaar. Zolang de maatregelen nog niet volledig geëffectueerd zijn, blijft het risico bestaan dat niet het gewenste maatschappelijk effect en/of de berekende financiële besparing wordt bereikt.

3	5	€ 2.000.000	15	1,8%	Ongewijzigd

Aanpassing tarieven Wmo en Jeugdwet

begrotingsrisico:

Aanpassing tarieven Wmo en Jeugdwet
Medio 2020 is de zorg in het kader van de Wmo en de Jeugdwet opnieuw ingekocht. Daarbij zijn verschillende tarieven aangescherpt. Bij enkele zorgvormen hebben aanbieders aangegeven dat de bijbehorende tarieven niet kostendekkend zijn. Voor Groepsbegeleiding Wmo is het tarief inmiddels bijgesteld. De tarieven voor Jeugdbescherming en Groepsbegeleiding Jeugdwet worden op dit moment nader bekeken.

5	4	€ 900.000	20	1,5%	Gewijzigd (+)

Grotere zorgvraag na crisis

coronarisico:

Naarmate de coronacrisis langer duurt stijgt de verwachting dat het aantal zorgvragen toeneemt. Bij jeugdzorg bestaan hiervoor al signalen. Na de coronacrisis ontstaat mogelijk ook een verdere toename van overige zorgvragen (Wmo en ook mantelzorg). Dit bijvoorbeeld door verergering van hulpvragen die niet konden worden opgepakt, een stuwmeer aan achterstallige hulpvragen of terugval van cliënten. Door de voorziene '1.5-meter-samenleving' bestaat er zelfs een risico dat de zorg duurder wordt.
Het genoemde bedrag gaat uit van een tijdelijke toename van 10% van de ambulante zorgvormen (begeleiding Wmo en Jeugdwet en behandeling Jeugdwet) in de drie tot zes maanden gedurende en na de coronacrisis. We kunnen op dit moment nog niet voorzien welke periode reëel is. Het kan ook langer of zelfs blijvend van aard zijn, met name bij jeugdzorg.

3	5	€ 1.400.000	15	1,3%	Ongewijzigd

S08 Welzijn en inclusie

Extra locaties beschermd wonen en maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona

coronarisico:

Naast de huidige voorzieningen is in 2020 een grote extra locatie geopend om opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM te verlenen. Het gaat om opvang in een passagiersschip. Het Rijk heeft toegezegd gemeenten hiervoor te compenseren voor 2021. Met de huidige ontwikkelingen is het streven dat het passagiersschip tot en met het derde kwartaal van 2021 nodig zal zijn voor opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM.
Ingezet wordt op preventie (het voorkomen van dakloosheid), op de beweging van opvang naar wonen en op om- en afbouw van de opvang (minder opvangcapaciteit; opvang op eenpersoonskamers). Afhankelijk van de snelheid van met name de ontwikkelingen in de beweging van opvang naar wonen is het waarschijnlijk nodig om in plaats van het passagiersschip tijdelijk een andere, kleinere extra opvanglocatie te openen.

5	5	€ 2.000.000	25	2,7%	Gewijzigd (-)

S12 Wonen en leefomgeving

Niet halen gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal /ontbreken voldoende dekking voor plankosten

begrotingsrisico:

De gemeente Arnhem heeft afspraken gemaakt over de realisatie van de woondeal en daarin opgenomen verstedelijkingsopgave. De bouw van woningen vergt voorbereidingskosten.
Op basis van recente projecten in Arnhem en ervaringen bij andere gemeenten kunnen bedragen en aantallen woningen als indicatief worden gezien voor de omvang van voorbereidingskosten door de gemeente tot aan het vaststellen van een grondexploitatie. Uitgaande van de woningbouwopgave van 16.000 woningen en een gemiddelde van 2.000 euro per woning wordt uitgekomen op ca. € 32 miljoen aan voorbereidingskosten. Op basis hiervan zal een budget van € 1,5 miljoen per jaar beschikbaar moeten zijn voor organisatiecapaciteit (periode 2020-2040). In de Perspectiefnota was al rekening gehouden met een bedrag aan plankosten voor 2022 en 2023 van € 1,0 miljoen. In de begroting 2022 is ingaande 2024 een bedrag van € 500.000 ten laste van de algemene middelen opgenomen voor structurele plancapaciteit. Gelet op het feit dat een definitieve onderbouwing nog niet mogelijk is, is rekening gehouden met een risicobedrag voor 2022-2023 van een € 0,5 miljoen en voor 2024-2026 met een bedrag van € 1 miljoen, en met een kans van 70%.

4	5	€ 3.500.000	20	4,8%	Nieuw

Beheerskosten Arnhem Centraal

begrotingsrisico:

Naar aanleiding van de stand van het onderzoek dat wordt uitgevoerd naar alle lekkages op AC is het aannemelijker dat er verregaande herstelmaatregelen noodzakelijk zijn. Het 'slechts' treffen van beheer(s)maatregelen is niet afdoende en kan op de lange termijn naar verwachting ook teveel schade toebrengen aan de levensduur en kwaliteit van het beton. Daarnaast lijken veel herstelmaatregelen noodzakelijk te zijn in het gebied wat wordt toegerekend aan de openbare ruimte en daarmee ook onder de verantwoordelijkheid van de gemeente ondanks dat ProRail en NS Stations ook nadrukkelijk partij zijn in het verhelpen van de lekkages.

3	5	€ 3.000.000	15	2,7%	Gewijzigd (+)

Planschade plan van aanpak woningsplitsing en verkamering

begrotingsrisico:

Op 16 december 2020 is het facetbestemmingsplan woningsplitsing en verkamering onherroepelijk geworden. Dit bestemmingsplan beperkt de bouw- en gebruiksmogelijkheden van eigenaren. Hierdoor bestaat er een risico op planschadeclaims van eigenaren en andere rechthebbenden. Het verzoek om planschade kan tot vijf jaar na het onherroepelijk worden van het bestemmingsplan worden ingediend (tot eind 2025). Het risico op planschadeclaims is aan de orde voor het gebied (Spijkerkwartier e.o) waarvoor per juli 2019 een Voorbereidingsbesluit gold. Omdat voor de rest van de stad geldt dat het college tijdig kenbaar maakte dat een facetbestemmingsplan in voorbereiding was, konden eigenaren anticiperen op het nieuwe beleid, en is het risico voor het grootste deel van de stad gemitigeerd.

3	5	€ 2.700.000	15	2,5%	Ongewijzigd

Onderhoud kapitaalgoederen

De kapitaalgoederen bestaan uit wegen en civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de openbare verlichting, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de riolering, het water en het groen in de stad gemeentelijk vastgoed. Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijke deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en deels uit investeringsbudgetten.

Inleiding

De Rekenkamer heeft de raad in mei 2020 geadviseerd de om de beheerplannen een meer integrale plaats te geven in begroting en jaarstukken. Daarmee kan beter worden bereikt dat de kapitaalgoederen duurzaam in stand blijven en dat speerpunten van beleid rond bijvoorbeeld de leefbaarheid in de wijken en de klimaatdoelen daarmee ondersteund kunnen worden. Om hier invulling aan te geven is de paragraaf kapitaalgoederen in deze begroting wat uitgebreider opgezet dan voorgaande jaren er wordt nader ingegaan op de beheerstrategie, de omvang- en huidige status van het beheerde areaal.

Deze paragraaf beschrijft de onderhoudstoestand van de kapitaalgoederen die gezamenlijk de openbare ruimte van Arnhem vormen. Dit betreft de wegen en civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de openbare verlichting, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de riolering, het water en het groen, de bossen en parken en de speeltoestellen. Dit jaar is daar ook de trolley infrastructuur aan toegevoegd. Daarnaast wordt ingegaan op de status van het gemeentelijk vastgoed. Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijke deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en, daar waar het gaat om vervanging of levensduur verlengend (groot)onderhoud, uit investeringsbudgetten. In het laatste deel van de paragraaf is het financiële beeld per onderdeel weergegeven.

De kapitaalgoederen (assets) maken een groot deel uit van de openbare ruimte, zij vormen de openbare ruimte. De kapitaalgoederen maken goed gebruik van de openbare ruimte mogelijk en maken deze aantrekkelijk. Onderstaande tabel geeft een globale indruk van de omvang van kapitaalgoederen in de openbare ruimte van Arnhem.

kapitaalgoederen in de openbare ruimte van Arnhem.

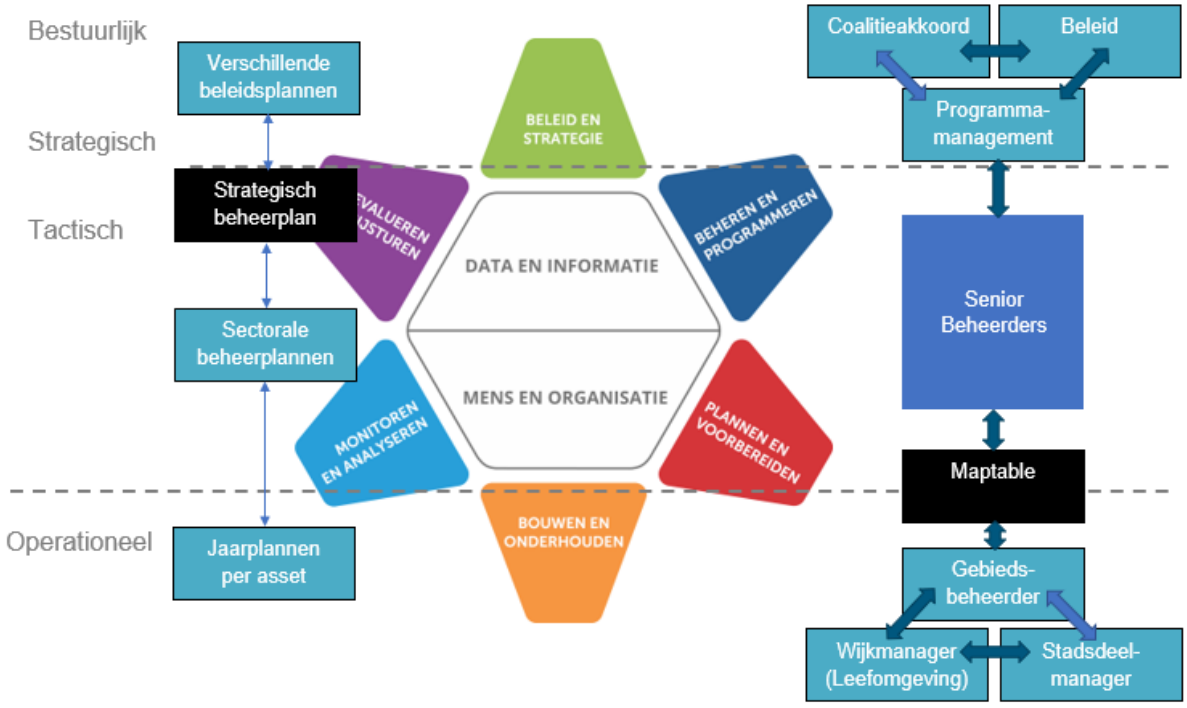
Asset	Areaal (afgerond)
Stedelijk Waterbeheer	800 km (vrij verval) riolering 70 km persleiding 9 km infiltratieriool 51 km drukriolering 24.600 putten
Wegen	2.850.000 m2 gesloten verharding (asfalt) 4.500.000 m2 open verharding (klinkers, tegels etc.) 280.000 m2 half verharding
Groen, incl. Bossen en parken	5.850.000 m2 gazon en gras 2.365.000 m2 bos 660.000 m2 struweel 300.000 m2 heesters 130.000 m2 hagen
Bomen	21.300 individueel beheerde bomen, waarvan 576 buitengewone/toekomst bomen 29.400 bomen in structuur
Openbare verlichting (OVL)	27.000 lichtmasten 24.000 traditionele armaturen 8.500 LED armaturen 930 km OVL netwerk
Civieltechnische kunstwerken	266 bruggen en viaducten 16 tunnels 466 grondwerende constructies 395 trappen
Verkeer	85 verkeersregel installaties 29 verkeerscamera's 790 bewegwijzeringsobjecten

Trolley	3.700 masten 57 km bovenleiding 25 km voedingskabel
Spelen	365 speellocaties 2000 speeltoestellen 124 sportvelden
Inzamelvoorzieningen	Verzamelcontainers : 209 GFT 113 glas 311 papier 315 PMD 1284 Restafval Minicontainers aan huis: 130.000 (GFT, PBD, papier)
Beeldende kunst	134 kunstwerken 28 herdenkingsmonumenten

Van beleid naar beheer

Met het beheer van de OR kunnen we naast het in stand houden van de bestaande functionaliteiten ook bijdragen aan het realiseren van de vele ambities die Arnhem heeft. We willen de openbare ruimte waarde gestuurd en toekomstgericht beheren, waarbij de gebruiker centraal staat. Daarnaast willen we met het beheer van de openbare ruimte bijdragen aan de hoofddoelen uit het Coalitieakkoord 2018 - 2022 namelijk: levendige en leefbare wijken, veiligheid, vitale lokale en regionale economie, bereikbare en aantrekkelijke stad, cultuur en toerisme.
De doelen voor de openbare ruimte zijn afgeleid van wet- en regelgeving, de missie van de gemeente, zoals bepaald door de speerpunten van het college van B&W, het coalitieakkoord en door de Raad vastgestelde vigerende visie- en beleidsdocumenten. Volgens het Besluit Begroten en Verantwoording (BBV) moet er een structureel sluitende begroting zijn waarbij voldoende middelen moeten worden geraamd voor onderhoud van de kapitaalgoederen.

Naast het voldoen aan de gestelde kaders is het van belang om bij het beheer en onderhoud in te spelen op de dynamiek die de stad kent. In de overleggen rondom de ‘Maptable’ wordt de ruimtelijke samenloop van de beheeropgaven in kaart gebracht en de samenhang met andere ruimtelijke ontwikkelingen beoordeeld. Daarna worden vervolgens kosten, kansen en risico’s afgewogen. Op basis daarvan komt een onderhoudsplanning tot stand. De vertaling van beleid naar beheer naar uitvoering wordt in onderstaande afbeelding weergegeven.

Assetmanagement Model en de vertaling van beleid naar beheer

Samen geven beleid en beheer vorm aan de openbare ruimte. We werken hierin samen met de inwoners van Arnhem, bedrijven en andere stakeholders in de openbare ruimte. Een complex proces, waarbij ‘beheerbewust ontwerpen’ en ‘ontwerpbewust beheren’ de kern ingrediënten moeten zijn. Ambities en transities die hierin expliciet meegenomen worden zijn niet alleen politieke keuzes/ambities binnen de gemeente Arnhem, maar hebben ook betrekking op landelijke opgaven zoals energietransitie, klimaatadaptatie, duurzaamheid, gezondheid, en burgerparticipatie.

Meetbare kwaliteit openbare ruimte (beeldkwaliteit)

Met de basiskwaliteit geeft gemeente Arnhem aan wat de organisatie nastreeft met de openbare ruimte. Deze basiswaarden zijn stabiel en veranderen niet zo snel. De vastgestelde basiskwaliteit vormt de basis voor het bepalen van de beheerstrategie. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de beeldkwaliteit systematiek van CROW om te meten of de openbare ruimte kwalitatief op orde is. In deze systematiek wordt m.b.v. beeld meetlatten vastgelegd aan welke beeldkwaliteit de openbare ruimte moet voldoen. In onderstaande tabel wordt weergegeven welke kwaliteiten er voor de openbare ruimte door Arnhem als basis worden gehanteerd. Het is echter wel mogelijk om af te spreken hier lokaal van af te wijken.
Met uitzondering van het centrum en de winkelcentra is het onderhoud sober en doelmatig te noemen waarbij met zo weinig mogelijk middelen de stad schoon heel en veilig wordt gehouden.

Asset	Centrum	Winkelcentra	Wijken	Bedrijfs terreinen	Bossen Parken	Hoofd infra	Fietspaden
Groen / bomen	A	A	B / C	B / C	A / B	-	-
Speelvoorzieningen	B	B	B	B	B	-	-
Verhardingen*	A	A	C / D	B	B	B	A /B
Verkeerregelinstallaties	B	B	B	B	B	B	B
Verkeersvoorzieningen	B	B	B	B	B	B	B
Civieltechnische Kunstwerken	B	B	B	B	B	B	B
Beeldende Kunst	B	B	B	B	B	B	B
Openbare Verlichting	B	B	B	B	B	B	B
Stedelijk Waterbeheer	B	B	B	B	B	B	B
Trolley Infrastructuur	A	A	B	-	-	B	-

Tabel Overzicht beeldkwaliteit die in de gemeente Arnhem worden nagestreefd per asset uitgesplitst naar gebiedstypen.
* Toelichting beeldkwaliteit D bij verhardingen; deze beeldkwaliteit wordt toegestaan bij de parkeervakken in de woonwijken.

Beeldkwaliteitsniveau		Technische kwaliteit
Zeer goed	A+	(Zo goed als) nieuw; perfect onderhouden
Goed	A	Technisch goed in orde
Voldoende	B	Heel en veilig
Matig	C	Discomfort; enige hinder; veiligheid komt in het geding
Slecht	D	kans op kapitaalvernietiging; functieverlies

Beeldkwaliteitsniveaus conform CROW Beeldkwaliteit Systematiek

Samenvattend beeld

Onderstaand is per asset een beschrijving gegeven van de huidige onderhoudssituatie en geplande inzet om de kwaliteit op peil te houden. Samenvattend kan worden gesteld dat het op dit moment redelijk lukt om met de beschikbare middelen het areaal op het gewenste niveau te onderhouden. Daarbij streven we er naar hierbij tevens bij te dragen aan de vele ambities die we in de stad willen realiseren. Het combineren van opgaven maakt de projecten echter ook steeds complexer en daarmee moeilijker te plannen.

Het beheer van veel elementen in de openbare ruimte heeft een sterke relatie met de het stedelijk programma Wonen en leefomgeving (S12). De specifieke ambities en plannen op dit vlak zijn in dat onderdeel van de deze begroting nader beschreven
De beleidsmatige invulling voor de kapitaalgoederen die een relatie hebben met mobiliteit (zoals verhardingen, verkeersvoorzieningen openbare verlichting en kunstwerken) is te vinden in programma Bereikbaarheid (S02).
Voor de assets afval en riolering is er een relatie met de afvalstoffen heffing en de rioolheffing. Hierover is nadere informatie te vinden in de paragraaf lokale heffingen.

Wegen

Goed onderhoud van wegen is van belang voor de bereikbaarheid en leefbaarheid van de stad en de verkeersveiligheid. De keuzes die voor wegenonderhoud gemaakt worden dragen in toenemende mate ook bij aan andere ambities m.b.t. klimaatadaptatie (bv 10%minder verharding) en duurzaamheid.
Zoals vanuit de wegbeheersystematiek gebruikelijk spreken we over gesloten verhardingen (asfalt en beton) open verhardingen (klinkers, tegels etc.) en half verhardingen en onverhard. Onverharde wegen zitten niet in dit overzicht. Deze vallen bij de gemeente Arnhem onder groenbeheer en zijn dus ook niet opgenomen in het beheersysteem wegen. Het merendeel van de asfaltverhardingen bevindt zich in de hoofdinfrastructuur en wijk- of gebiedsontsluitingswegen. De open elementverhardingen zijn vooral te vinden in de wijken, winkelgebieden en stadscentrum. Half verhardingen wordt in Arnhem vooral toegepast op wandel- en fietspaden. Met name in Arnhem Zuid worden steeds meer recreatieve asfaltpaden omgevormd naar halfverharding paden.

In onderstaande tabel is de huidige kwaliteit van het areaal vergeleken met de kwaliteit van het areaal in 2017.

Kwaliteit per thema						
	% Voldoende		% Matig		% Onvoldoende	
Beleidsthema	2017	2020	2017	2020	2017	2020
Duurzaamheid	90	96	2	1	8	3
Veiligheid	87	92	3	2	11	6
Comfort	87	91	3	3	10	6
Aanzien	83	91	2	2	15	7
Rapportage op Beeldkwaliteitsniveau						
Ambitie = A/B/C/D	% A+	% A	% B	% C	% D	% Voldoet aan ambitie
2017	35,85	39,89	4,9	0,75	14.35	83,81 (B)
2020	46,15	32,11	14,23	0,41	7,1	92,49 (B)

Er is een verbetering van de kwaliteit t.o.v. 2017 zichtbaar.
Het is nu vooral van belang deze kwaliteit te handhaven en het percentage onvoldoende (ca. 7%) te verlagen naar 1-5%, wat landelijk gezien als norm gehanteerd wordt.
Het zorgen voor goede fietsvoorzieningen heeft hoge prioriteit. Het ambitieniveau voor het onderhoud van fietspaden ligt daarom op het hoogste niveau.

In de afgelopen jaren is steeds aangegeven dat extra middelen voor wegenonderhoud nodig zijn om hoge meerkosten in de toekomst te voorkomen. Hier is in de actuele begroting ten dele in voorzien. Dit betekent dat het wegenonderhoud wordt geprogrammeerd binnen het huidige financiële kader waarbij kapitaalvernietiging zo veel mogelijk wordt voorkomen door als eerste die wegen aan te pakken waar dit dreigt.

Planning

Voor 2022 staat onder andere groot onderhoud op de planning op de volgende wegen:
Airborneplein, Velperweg, Westervoortsedijk /oude Zevenaarseweg, van Muijlwijkstraat, Hommelseweg en wegenonderhoud in combinatie met rioolvervanging in de wijk Sterrenberg.

Openbare Verlichting (OVL)

Een goed functionerende openbare verlichting levert een belangrijke bijdrage aan het realiseren van sociale- en verkeersveiligheid. Daarnaast is de verlichting van invloed op de uitstraling van de openbare ruimte. De hoofdelementen van de openbare verlichting zijn de masten, de armaturen en de kabels en kasten. Het beheersysteem laat zien dat er een flink aantal lichtmasten, door het bereiken van de technische levensduur van

40 jaar, aan vervanging toe zijn. Ook de leeftijdsopbouw van de armaturen laat zien, zal er een groot deel van de armaturen, vanwege de technische levensduur van 20 jaar, de aankomende jaren vervangen moeten worden. Deze armaturen zullen dan vervangen worden door energiezuinige LED armaturen.

Leeftijdsopbouw Lichtmasten	Aantal
Tot 1980	310
1981 tot 1990	6435
1991 tot 2000	6354
2001 tot 2010	7281
2011 tot 2020	6751

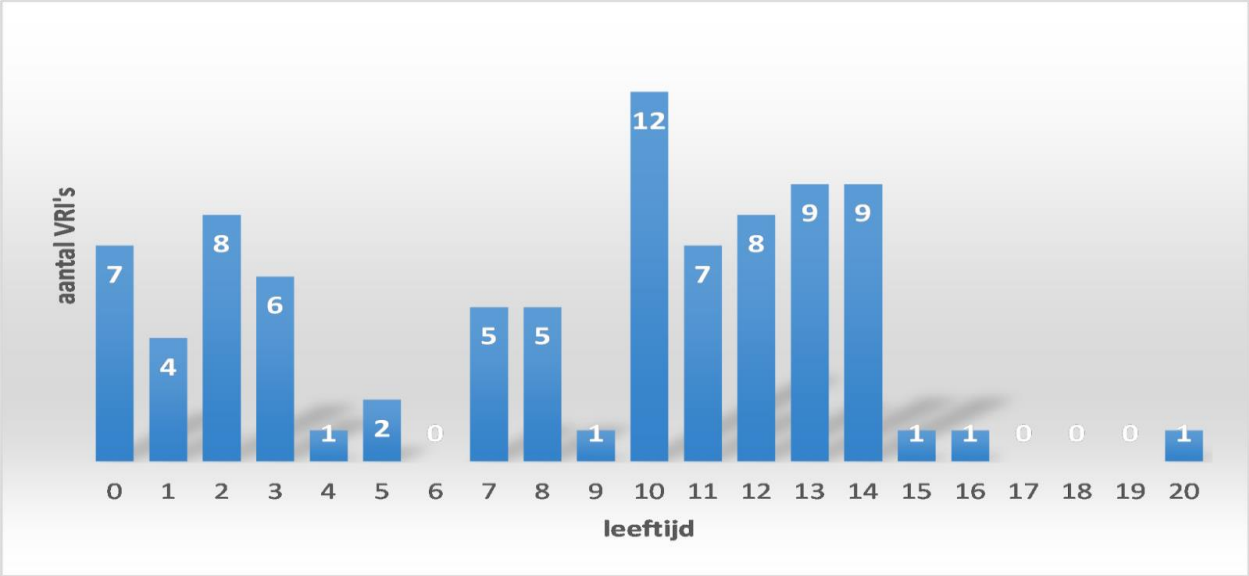
Leeftijdsopbouw Armaturen	Aantal
Tot 1990	416
1991 - 2000	7645
2001 - 2010	10687
2011 tot 2020	13692

Tracés van het kabelnet worden zo nodig vervangen wanneer sprake is van groot onderhoud of wanneer zich herhaaldelijk kabelstoringen voordoen. Het onderhoud van OVL-kasten wordt gebaseerd op elektrische inspecties.
De leeftijd van het overgrote deel de OVL kasten is moeilijk vast te stellen. Er is een groot aantal OVL kasten van voor 1980. We weten welke OVL kasten dat zijn, maar weten daarvan niet de exacte leeftijd. De leeftijdsopbouw en kwaliteit zal moeten blijken uit de elektrische inspecties van de OVL kasten die voor de aankomende jaren gepland staat. Inmiddels zijn wel alle OVL kasten uitgerust met een slimme energiemeter. Hierdoor kunnen we het energieverbruik op ieder moment van de dag monitoren. Op basis van deze energiegegevens kunnen we een nog betere planning maken welke locaties voor vervanging van LED armaturen in aanmerking komen om het energieverbruik en de daaraan gekoppelde CO2 uitstoot te reduceren. Ook zijn we gestart met een aantal projecten waarin "slimme" armaturen gebruikt worden. Dit concept van dynamische verlichting op maat biedt verschillende mogelijkheden. Het licht brandt wanneer dat nodig is d.m.v. sensoren. Daardoor wordt er een energiereductie behaald, maar ook lichtvervuiling reduceert hierdoor. Er zullen meerdere projecten volgen in de aankomende jaren.
Vervangingen worden gefinancierd uit een investeringsbudget. De in de Meerjareninvesteringsplanning (MIP) gereserveerde budgetten zijn toereikend voor de verwachte vervangingen.

Planning
De planning voor de vervanging van de masten, armaturen en kabels wordt zo mogelijk afgestemd op samenloop met overige werkzaamheden voor groot onderhoud in de openbare ruimte. Met behulp van LED-verlichtingsarmaturen wordt gestreefd naar een reductie van 50% op de energiekosten. Hiermee wordt bijgedragen aan de duurzaamheidsambities. In het kader van anticyclisch investeren is vorig jaar besloten de uitrol van LED- armaturen te versnellen met realisatie in 2021, 2022 en 2023). Hierdoor worden de huidige armaturen voor het einde van de levensduur vervangen maar kan eerder bespaard worden op energie en onderhoudskosten. De extra kapitaallasten die dit met zich mee brengt zijn in deze begroting verwerkt.

Verkeersregelinstallaties (VRI)
Het goed functioneren van Verkeer Regel Installaties (VRI) is van groot belang voor de verkeersveiligheid en bereikbaarheid van Arnhem. Het beheer en onderhoud richt zich op:
-Doelmatige inzet en beheer van verkeersregelinstallaties (VRI) en andere verkeersmanagement-installaties zoals het parkeerverwijssysteem en het DBSA (Dynamisch Busstation Systeem Arnhem).
-Een goede technische staat en functionaliteit, vooral gericht op het handhaven van de verkeersveiligheid en doorstroming.
-Bijdrage aan leefbaarheid en bereikbaarheid, met een nadruk op het bevorderen van het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer.

Er is geen eenduidige maat voor de kwaliteit van het areaal. Deze wordt dan ook niet bijgehouden.
De leeftijd van de objecten is wel bekend. Deze zegt echter niet alles over de daadwerkelijke kwaliteit. Door technisch onderhoud en tussentijdse updates blijft de kwaliteit goed ondanks de hoger wordende leeftijd. In onderstaand figuur is de leeftijdsopbouw van de verkeerslichten weergegeven (gegevens 2020). De levensduur van een verkeersregelautomaat is gemiddeld ongeveer 15 jaar.

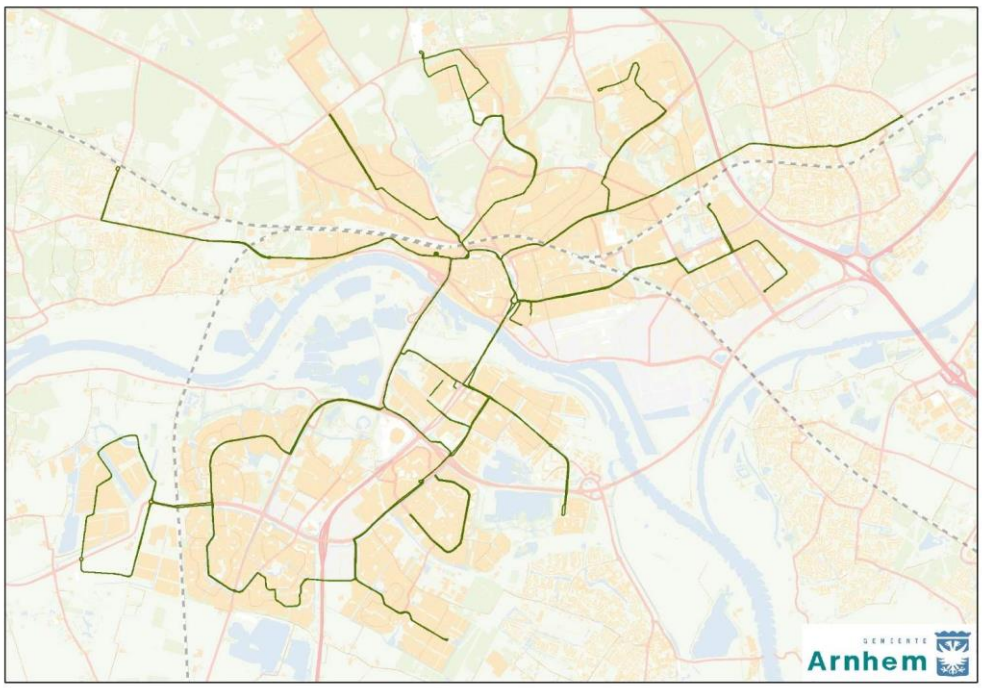

Het huidige areaal is zowel technisch als functioneel (verkeerskundig) op orde. Vervangingen worden gefinancierd uit een investeringsbudget. De in de Meerjareninvesteringsplanning (MIP) gereserveerde budgetten zijn toereikend voor de verwachte vervangingen. Bij vervangingen wordt direct gekozen voor de laatste technologie (iVRI) om voorbereid te zijn op verdergaande data uitwisseling tussen verkeerslicht en voertuigen.

Voor de vervanging van overige verkeerssystemen (zoals telkasten, digitale borden en het parkeer verwijssysteem) is in de investeringsplanning vooralsnog geen rekening gehouden met eventuele vervanging. Aan het einde van de technische levensduur moet worden beoordeeld of vervanging gewenst/noodzakelijk is.

Planning
Voor 2022 vervanging van de volgende VRI's op de planning: Rodenburgstraat Eusebiusplein, Weertjesstraat / Vossenstraat, Schelmseweg - De Wolfflaan (Burgers Zoo), Nieuwstraat / Weerdjesstraat, VOP Honingkamp / Lange Water, Apeldoornseweg / Weg achter het bos

Trolley
Het trolley netwerk is van belang voor een groot deel van het Openbaarvervoer in Arnhem.
De trolleyinfrastructuur van de gemeente Arnhem bestaat uit de technische ondergrondse en bovengrondse infrastructuur. In tegenstelling tot de overige assets strekt de trolleyinfrastructuur zich ook uit over andere gemeentes namelijk Gemeente Renkum en Gemeente Rheden. Voor die delen van de infrastructuur op het grondgebied van de gemeenten Renkum en Rheden verzorgt Gemeente Arnhem de trolleyinfrastructuur.
De trolleyinfrastructuur omvat bovenleiding (inclusief de bovenleiding en de wissels welke zich bevinden in het bedrijvencomplex Westervoortsedijk 4 te Arnhem), masten, gelijkrichterstations, onderstations, kabelnet e.d. in de gemeenten Arnhem, Rheden en Renkum en is 57 km lang.
Onderstaand plaatje geeft een indruk van het complete net.

Afbeelding: het trolleynetwerk in Gemeente Arnhem, Gemeente Renkum en Velp (Gemeente Rheden)

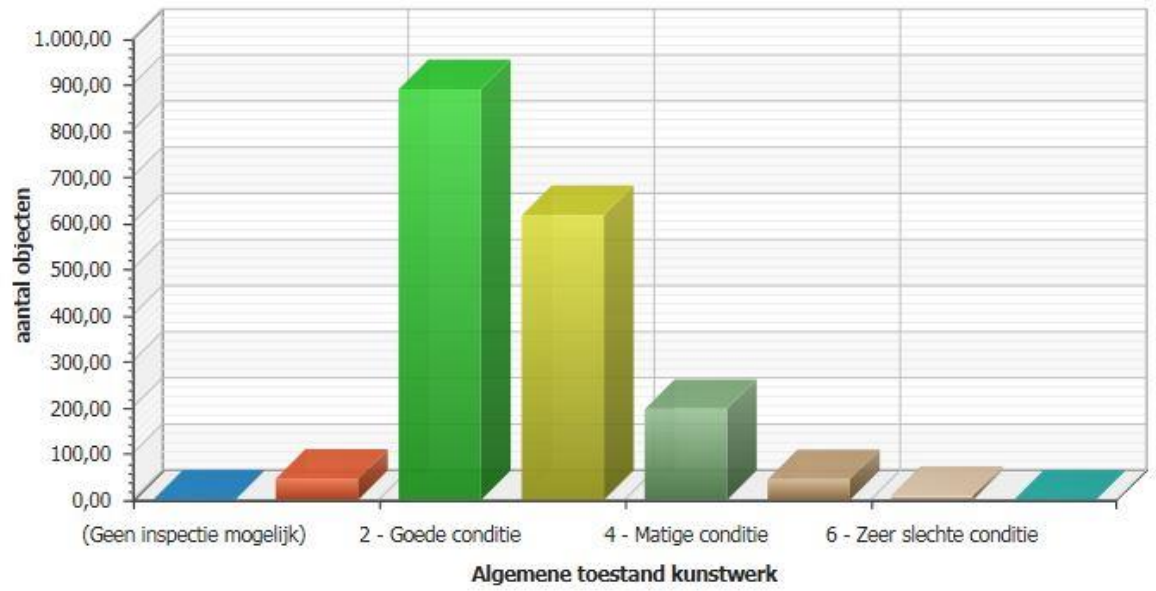
Het openbaar vervoer in Arnhem wordt aanbesteed door Provincie Gelderland door middel van een concessie met een lange looptijd (ca. 10 jaar). De huidige concessie loopt tot december 2022. Het ziet er naar uit dat er na deze concessie een overbruggingsconcessie komt van 2 jaar. De concessie omvat al het openbaar vervoer per (trolley)bus en auto in de regio Arnhem-Nijmegen en het openbaar vervoer per trein tussen de stations Arnhem en Doetinchem. Na de overbruggingsconcessie is het waarschijnlijk dat opnieuw een concessie van 10 jaar wordt aanbesteed.
De concessiehouder krijgt van Gemeente Arnhem de infrastructuur in bruikleen. Daarvoor is een Bruikleenovereenkomst getekend tussen de concessiehouder en Gemeente Arnhem.
Het betreft een overeenkomst van bruikleen, waarin de gemeente de infrastructuur om niet ter beschikking stelt. Dit betekent dat grote delen van de beheertaak bij de concessiehouder belegd zijn, dit in tegenstelling tot bijna alle andere assets waarbij de gemeente ook het beheer daadwerkelijk verzorgt.
Het vervangen van trolleymasten, aan het einde van de technische levensduur, valt niet onder de verantwoordelijkheid van de concessiehouder aangezien dit een investering betreft die veel verder gaat dan de looptijd van de concessie.

Planning
De oudste masten zijn de komende jaren aan vervanging toe. (ca 700 masten en muurankers, allen ouder dan 60 jaar). Dit speelt in eerste instantie bij de geplande reconstructie van de Velperweg (in 2022/23). De verwachte investering voor bedraagt € 0,8 miljoen. Deze investering zal leiden tot een structurele kapitaallast van € 40.000 vanaf 2023 is reeds opgenomen in deze begroting.
Naast de masten zijn de komende jaren (tot 2034) 17 gelijkrichterstations aan vervanging toe. De kosten hiervan worden geraamd op ca € 6 miljoen, en kunnen over de gehele concessieperiode worden uitgesmeerd. De te vervangen stations dateren uit de jaren 70 -80 van de vorige eeuw.
Ook zullen enkele delen van het ondergrondse kabelnet vervangen moeten worden.
In de huidige begroting zijn in het MIP (afgezien van de hierboven genoemde 0,8 miljoen voor de Velperweg) geen middelen gereserveerd voor deze vervangingsinvestering. De komende periode zal een vervangingsplanning voor de trolley uitgewerkt worden met een bijbehorende investeringsplanning. Uitgangspunt hierbij zal zijn dat de kapitaalslasten die hiermee gemoeid zijn onderdeel worden van de afspraken in de OV-concessie

Civieltechnische kunstwerken
Onder de noemer van civieltechnische kunstwerken vallen bruggen, viaducten, tunnels, grondkerende constructies, trappartijen etc.

Jaarlijks is er een visuele inspectie waarbij de inspecteur voornamelijk kijkt naar de ambities schoon, netjes, heel en veilig. Daarnaast is er 5-jaarlijks een technische inspectie. Het inspecterende bureau kijkt naar het uitgevoerde regulier onderhoud en geeft waar nodig schades, maatregelen, prijs per maatregel en uiterste datum van uitvoering aan. Indien nodig zal de cyclus van het reeds ingeplande reguliere onderhoud worden aangepast. Dit vormt de input voor de integrale programmering en dient als basis voor de monodisciplinaire meerjarenplanning. Aan de hand van gegevens uit onder meer de inspecties wordt getracht het duurzame onderhoudsniveau zo goed mogelijk te benaderen. De beschikbare middelen lijken op dit moment hiervoor toereikend

De kwaliteit van het areaal op basis van de laatste inspecties is redelijk tot goed. Een samenvatting is hieronder weergegeven. Er zijn 6 objecten als zeer slecht benoemd, maar deze vormen geen gevaar.

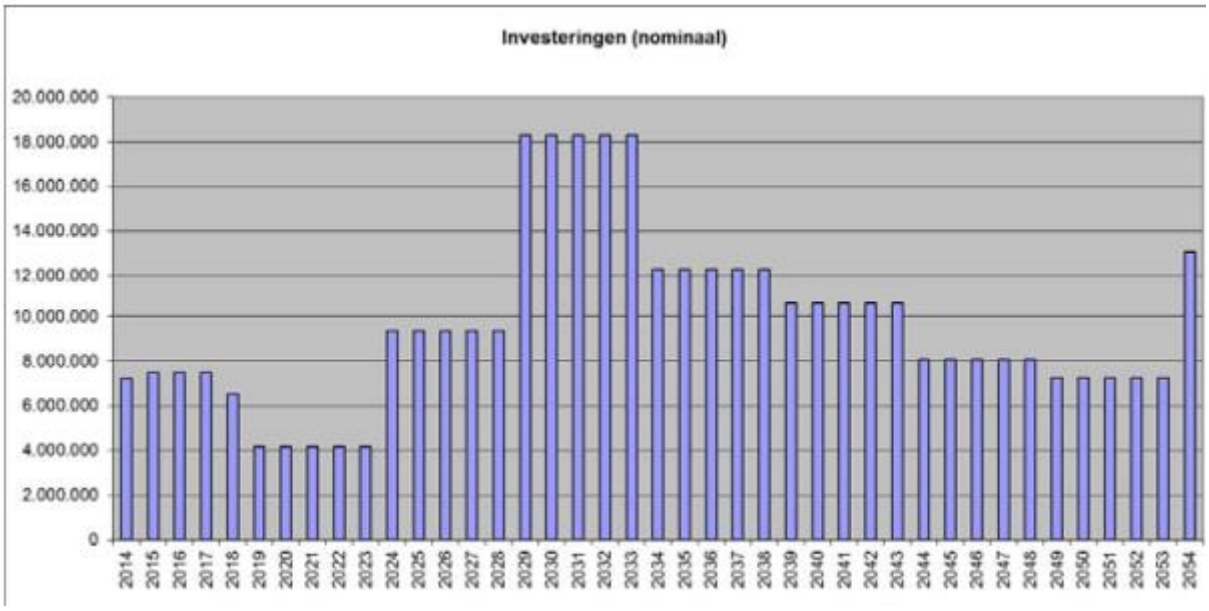
Planning
In 2022 is naast enkele kleine zaken met name onderhoud aan de John Frostbrug gepland.

Aandachtspunt bij de toekomstige vervangingsinvesteringen is het viaduct Rijkerswoerdsestraat (over A325). Indien dit viaduct vervangen moet worden zal dit een investering vragen van circa 900.000 euro. Deze investering is nog niet opgenomen in de Meerjaren Investerings Planning. De noodzaak van vervanging is afhankelijk van het soort verkeer dat van het viaduct gebruik mag maken. Het komende jaar zal dit mede in overleg met de provincie en buurgemeenten bepaald moeten worden.

Riolering
Een goed functionerend rioolstelsel is van essentieel belang voor de volksgezondheid en het voorkomen van wateroverlast. Het beheer van het rioolstelsel heeft betrekking op een groot aantal verschillende onderdelen zoals, de vrij vervalriolering met bijbehorende (infiltatie)putten, persleidingen en gemalen, huisaansluitingen, drainage, kolken en lijngoten. Maar ook het aanpassen van de bovengrondse inrichting kan bijdragen aan het beter afvoeren of bufferen van regenwater. Waar zich hiervoor goede kansen voordoen met beperkte meerkosten wordt hierin geïnvesteerd.
Gelet op de omvang van het netwerk is de vrij verval riolering met de putten voor wat betreft de benodigde beheerkosten, personele inzet en behoefte aan strategie de belangrijkste voorziening van de riolering. Een belangrijk aspect in het beheer van de vrij verval riolering is de vaststelling van de omvang van de noodzakelijke werkzaamheden om het stelsel goed te laten functioneren. Daarbij wordt altijd gezocht naar afstemming en samenloop met projecten binnen en buiten de gemeentelijke organisatie.

In totaal ligt er circa 800 kilometer vrij verval riolering in Arnhem. Hiervan is bijna 170 km gemengd (vuilwater en regenwater).
In het beheersysteem maken we onderscheid in gemengde-, vuil- en regenwaterriolen, ieder onderverdeeld in hoofd-/transportriolen en "gewone" riolen (typering). Daarnaast wordt aangegeven welke riolen onder doorgaande

wegen liggen (classificering). Op de hoofd-/transportriolen en de riolen onder doorgaande wegen gaan we eerder over tot het nemen van maatregelen dan op andere locaties omdat de risico's daar groter zijn.
Voor de lange termijnplanning wordt voor het verwachte moment van vervangen uitgegaan van de theoretische levensduur (dit is de verwachte levensduur voor vrij verval riolen, de economische afschrijving gebeurt in 40 jaar).Voor de theoretische levensduur van de riolering wordt uitgegaan van een periode van 60 jaar. Er liggen echter ook nog vrij veel riolen uit de periode 1870-1930 met een actuele leeftijd van 90 tot 150 jaar. De lange termijnplanning is dan ook niet meer dan een indicatie van de opgaven die op langere termijn in het verschiet liggen.
Onderstaand figuur uit het Gemeentelijk Rioleringsplan van 2014 laat zien dat er nog een grote vervangsopgave aan komt.

Voor de korte termijnplanning wordt uitgegaan van de technische levensduur, de werkelijke toestand van de riolering. Deze werkelijke toestand wordt bepaald door middel van video-inspecties van de rioolstelsels en het beoordelen en classificeren van de leidingen.
De vrijvervalriolen worden periodiek gereinigd en geïnspecteerd. Jaarlijks wordt hiervoor een inspectieplan opgesteld. Reiniging en inspectie is een wijk gebonden activiteit. Doelstelling is om de kans op falen van de riolering te minimaliseren. Gemiddeld genomen worden de riolen eens per 13 jaar geïnspecteerd.

Planning
Voor 2022 staan de volgende grote rioolvervanginsprojecten op de planning:
Kroonsewal, Hommelseweg, Velperweg en Dalweg. Daarnaast lopen de rioolprojecten in Geitenkamp, Sterrenberg en Spijkerbuurt nog door.

De komende jaren wordt een toename verwacht van de vervangingsopgave van rioleringen. De hogere investeringen voor herstel en vervanging van het riool zullen nodig zijn om een adequaat rioolstelsel te behouden. In deze begroting is een toename van de rioolinvesteringen voorzien in vanaf 2023. Gezien de grote vervanginsopgave in met name de naoorlogse wijken in Arnhem zuid wordt voor de verdere toekomst nog een verdere stijging van de rioolinvesteringen verwacht.
De investeringen in riolering zijn zoals gebruikelijk langjarig verwerkt in de begroting. De verwachte toename van de investeringen voor de jaren 2022-2025 wordt gedekt vanuit de rioolheffing. Nadere toelichting op de kostendekkendheid van de rioolheffing is opgenomen in de paragraaf lokale heffingen.

Water
Het onderdeel water omvat onder meer beheer en onderhoud van afkoppelvoorzieningen (deze voorzieningen zorgen er voor dat regenwater niet in het riool terecht komt maar in de bodem zakt), ecozones, moerassen,

sloten, paddenpoelen én oppervlaktewater(bodems) zoals de Immerlooplas, Nieuwehaven, Defensiehaven, haven van Coers, Rijnkade, Nieuwe kade en de dijkdoorbraakkolken. Ook het onderhoud aan civieltechnische water gerelateerde werken, zoals beekriolen, duikers, beschoeiingen en fonteinen hoort in deze categorie
De ambitie is:

- het watersysteem op orde brengen en houden;
- met de (water)partners de water gerelateerde opgaven oplossen door zoveel mogelijk voor ruimtelijke oplossingen te kiezen waarbij het water tegelijk een rol kan spelen in het vergroenen en verkoelen van de stad.

In de afgelopen periode is veel energie gestoken in het controleren en corrigeren van de bestaande beheergegevens van de duikers en beekriolen. De locatie, de ouderdom en de onderhoudstoestand van bijna alle duikers en beekriolen onder de hoofdstructuur zijn de afgelopen jaren in kaart gebracht. Daar waar nodig is inmiddels ook groot onderhoud uitgevoerd. Het beheer van de oppervlaktewater(bodems) wordt nu nog projectgewijs vormgegeven en wordt, na deze inhaalslag, omgevormd tot een systematische aanpak.
Aan de fonteinen op het Willemsplein (AKU) en het Roermondsplein (Blauwe golven) is geen groot onderhoud geprogrammeerd en gebudgetteerd gezien de verwachte herinrichting van deze locaties.

Planning

Het voornemen was om in de periode 2022-23 alle nog niet gebaggerde havens uit te baggeren.
Het baggeren van Onderlangs wat voor 2020 op de planning stond heeft vertraging opgelopen door de Pfas problematiek (mogelijke verontreiniging van het slib). Het was vervolgens de bedoeling dit 2021 uit te voeren. Er is echter nog discussie met de huurders van de ligplaatsen over de manier waarop hier invulling aan kan worden gegeven. Dit zal naar verwachting verdere vertraging opleveren. Vervolgens zal de Praets en de Rosandepolder nog worden aangepakt. Bij de uitvoering van de baggerwerkzaamheden in de Praets zal aansluiting gezocht worden bij de te graven nevengeul als gevolg van werkzaamheden inzake de ontwikkeling van Meinerswijk.
Het benodigde onderhoud zoals hierboven omschreven wordt gefinancierd uit het exploitatiebudget.
Na deze baggerwerkzaamheden zijn de havens weer op orde voor de komende 20 jaar en kan het jaarlijks baggeronderhoud worden gerealiseerd uit het regulier beschikbare jaarlijkse budget.

Wijkgroen

Het groen is van grote waarde in onze stad. Verbetering van het leef- en woonklimaat vraagt vaak ook om het toevoegen van meer groen. Hiervoor lopen verschillende initiatieven die toegelicht worden in de paragraaf Wonen en Leefomgeving (S12).

Voor het onderhoud van het wijkgroen zijn per wijk exploitatiebudgetten gereserveerd. De teams Leefomgeving hebben een sturende rol bij de inzet van deze middelen.
Het dagelijks onderhoud van het groen in en om de wijken resulteert in een beeld op B/C- niveau. Het onderhoud van het groen in de binnenstad en winkelcentra gebeurt op A-niveau.

Om het groen te kunnen beheren is het beleid over het groen vertaald naar beheertypen. Elk beheertype heeft haar eigen streefbeeld en bijpassende beheermaatregelen. De functie, het gebruik en de ecologische waarde bepalen het streefbeeld van een beheertype
Een aantal parken zijn aangewezen als rijksmonument; Sonsbeek, Zijpendaal, Gulden Bodem en Moscowa. Voor deze parken gelden extra instandhoudingsvoorwaarden. Park Angerenstein is aangewezen als gemeentelijk monument.

De technische kwaliteit van het areaal wordt nu niet gemonitord. Aan de hand van het algemene beeld is dat de kwaliteit van het vlakgroen matig tot voldoende is als je kijkt naar de landelijke normering, zoals de CROW normen (B/C niveau). Het lage ambitieniveau voor het dagelijks onderhoud maakt het, door de onkruid druk, lastig de plantvakken in goede staat te houden.
De gevolgen van de extreme droogte van de laatste jaren worden als calamiteit beschouwd. Veel bomen en beplantingen ondervinden hier schade van. De lange termijn effecten hiervan zullen de komende jaren verder duidelijk worden en mogelijk tot extra kosten leiden.

Planning

Arnhem heeft veel ambities op het gebied van groen (zie programma Wonen en Leefomgeving S12). Deze ambities zullen mede sturing geven aan de planning van het groenonderhoud.
Naast het reguliere onderhoud staan de volgende projecten op de planning voor 2022:

- Herstel beplantingen (groot onderhoud) in de parken Angerenstein, Westerveld, Park Onderlangs en Sonsbeek.

- Vergroenen Groningensingel in samenloop met wegenproject.
  In de wijken aanplanten van extra heesters en struweelgroepen in het kader van biodiversiteit en bestrijden hittestress.

Speelvoorzieningen

Om een aantrekkelijke leefomgeving te kunnen bieden is de aanwezigheid van speelplekken met name voor gezinnen met (kleine) kinderen van belang. Daarnaast zijn speelplekken vaak ontmoetingsplekken voor de wijkbewoners.
Het beheer van de speelvoorzieningen ligt op niveau B en is er vooral op gericht om de speelvoorziening veilig bespeelbaar te houden. Dat houdt in dat kapotte speeltoestellen worden gerepareerd zolang dat opweegt tegen de levensduur van het toestel. Zo niet, dan komt het speeltoestel in aanmerking voor vervanging. Dit laatste wordt met teams Leefomgeving overlegd om de wensen uit de buurt hierin mee te kunnen nemen zodat er eventueel een ander soort speeltoestel of geen speeltoestel wordt teruggeplaatst.
In de Beheervisie Spelen en Ontmoeten is de ambitie opgenomen om 8 van de 20 Grote (groene) Speel- en Ontmoetingsruimtes te verbeteren. Deze opgave willen we invullen in samenwerking met de Teams Leefomgeving. Deze ambitie wordt projectmatig opgepakt. Dat houdt in dat met de betreffende Teams Leefomgeving en de buurt wordt bepaald wat de plek nodig heeft om de ambitie te realiseren. Het initiatief ligt bij de Teams Leefomgeving omdat het belangrijk is dat de buurt hierin mee participeert en mogelijk ook andere wensen en ideeën uit de buurt hierin gecombineerd kunnen worden.

Alle speeltoestellen moeten veilig bespeelbaar zijn. Dit wordt in de technische inspectie gecontroleerd. Uit de resultaten van de technische inspectie van 2020 blijkt dat ongeveer 10% van de speeltoestellen iets mankeert. Deze mankementen zijn binnen de gestelde termijnen opgelost, wat inhoud dat de kwaliteit van areaal op orde is, dus B kwaliteit.

Daarnaast kan de kwaliteit van het areaal bepaald worden op basis van de leeftijd en de theoretische levensduur van de speeltoestellen. Gemiddeld gaat een speeltoestel 10 tot 15 jaar mee. Hieronder is een overzicht van de leeftijd van de speeltoestellen. Opvallend is het aantal ouder dan 15 jaar. Ongeveer 27% van het areaal heeft haar theoretische levensduur behaald maar is technisch nog wel in orde. De oorzaak hiervan is dat de speeltoestellen van duurzame en kwalitatieve materialen zijn gemaakt. Dit wil niet zeggen dat of de speelvoorziening nog voldoet aan z'n functie. Mogelijk dat kinderen uitgekeken zijn op deze oude speeltoestellen en deze niet meer gebruiken, wat aanleiding zou kunnen zijn om tot vervanging over te gaan. Hierover is afstemming met de teams Leefomgeving

Leeftijd speeltoestellen	Aantal
Ouder dan 15 jaar	537
10-15 jaar	491
5-10 jaar	511
1-5 jaar	455

De beschikbare budgetten voor beheer en vervanging van de speeltoestellen blijken in de praktijk toereikend.

Planning

Jaarlijks worden de speeltoestellen geïnspecteerd en vindt het noodzakelijk onderhoud plaats. Vervangen of plaatsen van toestellen gebeurt in samenspraak met de teams leefomgeving.

Bomen

Bomen zijn belangrijk voor een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving en leveren een bijdrage aan een klimaat adaptieve stad. Hittestress en wateroverlast zijn onderwerpen waar bomen een onderdeel van de oplossing kan zijn. Daarom zijn in het Bomenplan onderstaande doelen beschreven:

- Arnhem wil een groenere stad: meer (buitengewone) bomen en meer groenmassa
- Arnhem gaat voor kwaliteit en toekomstbestendigheid (juiste boom op de juiste plek), gezonde, veilige en duurzame bomen
- Arnhem wil bomen beter beschermen
- Arnhem wil meer biodiversiteit en groen met elkaar verbinden

Het beheer van de bomen in Arnhem is erop gericht om een jonge boom tot volwassenheid te brengen en daarna zo lang mogelijk te behouden, afgewogen tegen de kosten die daarvoor nodig zijn.
Het bomen Areaal is als volgt opgebouwd:

Categorie	Aantal
Individueel beheerde bomen Waarvan: Buitengewone/toekomst boom Vrijstaande/solitaire boom	21280 576 20704
Bomen in een structuur Waarvan: Structuurboom of Groepsboom Laanboom of Boom in Groen-Blauwe lijnen of groene hoofdstructuur	29390 5935 23455
Totaal	50670
Bossen	2.365.000 m2
Struweel	660.000 m2

Tijdens de Boom Veiligheids Controle worden 'onderhoudsstaat', 'toekomstverwachting' en 'ziekte en aantastingen' van de bomen opgenomen. Deze kenmerken geven een indicatie van de kwaliteit van het bomenbestand maar is niet 1 op 1 terug te leiden naar de CROW beeldkwaliteitscatalogus. In de tabellen hieronder zijn de resultaten opgenomen waarbij als indicatie een beeldkwaliteitsniveau is vermeld.

Onderhoudsstaat	Te vergelijken met beeldkwaliteitsniveau	Aantal	Percentage
Aanvaard	B	23691	47%
Regulier	B	20296	40%
Achterstallig	C	3031	6%
Verwaarloosd	D	121	<1%
Overig (niet beoordeeld)	nvt	3231	nvt

Afgelopen jaren zijn bij 30 buitengewone bomen en 30 parkbomen extra maatregelen uitgevoerd ten gunste van de levensverwachting van deze bomen. Er zijn nog 400 bomen die een soortgelijke behandeling kunnen gebruiken. De planning is om elk jaar 50 aantal bomen te behandelen en dit in een cyclus van 7 jaar te herhalen, waarbij elk jaar wordt gekeken waar de maatregel het meest noodzakelijk is. Dit is maatwerk.
De planning en prioritering van onderhoud aan bomenlanen zoals bijvoorbeeld dunning en/of vervanging is nog niet gereed. Naar aanleiding van het nieuwe bomenbeleid is er een nieuwe werkwijze en prioritering gewenst. Dit wordt verder uitgewerkt en afgestemd met het BoomKwaliteitsteam Arnhem.

Jaarlijks monitoren we de voortgang van het boomkroonvolume. Dit is uitgewerkt in de uitvoeringsagenda van het Bomenplan Arnhem

Financiering bomenonderhoud
De raad heeft op 16 juni 2021 de nota investeren, waarderen en afschrijven vastgesteld. Hiermee is met terugwerkende kracht per 1 januari 2021 het activeringsbeleid op een aantal punten gewijzigd. Een van deze wijzigingen betreft het opnemen van nieuw aangeplante bomen op de balans en het afschrijven van deze bomen in 50 jaar. Voor deze wijziging werden de kosten van bomenaanplant direct ten laste van de exploitatie gebracht in het jaar van aanschaf. Deze manier van financieren biedt tevens kansen voor het toevoegen van extra groen aan de stad omdat er extra middelen beschikbaar zijn gekomen voor het toevoegen van bomen.
Bij het vaststellen van hiervoor genoemde nota is de motie 'Kappen en dunnen bomen in de begroting' aangenomen (21M56). Deze motie roept het college op om expliciet melding te maken van benodigde afboekingen als gevolg van kappen of dunnen van bomen.
Aangezien bomen in de financiële administratie niet per stuk worden geregistreerd, dient de benodigde afboeking van bomen (de waarde van een boom op de balans op het moment van kap) te worden benaderd aan de hand van gegevens die in het bomenregistratiesysteem beschikbaar zijn. Het bepalen van die afboeking doen we als volgt:

- Voor individuele bomen (straat- en laanbomen, bomen in een park) hanteren we een klasse-indeling, met per klasse de gemiddelde kosten van aanplant. Afhankelijk van soort en locatie wordt een boom ingedeeld in een

klasse. Mocht een boom voor de (administratieve) levensduur van 50 jaar worden gekapt, dan wordt op basis van de gemiddelde kosten van aanplant en het jaar van aanplant de benodigde afboeking bepaald.
- In het geval enkele bomen in een bos worden gekapt (dunnen) hanteren we het uitgangspunt dat er geen sprake is van vernietiging van op de balans opgenomen investeringen in bomen. Het verwijderen van bomen in een bos heeft namelijk een gunstig effect op de overblijvende bomen, waardoor het kroonoppervlakte toeneemt. Direct na dunning ontstaat er daarnaast licht op de bosbodem. De natuurlijke zadenbank komt hierdoor tot kieming en er gaan jonge bomen groeien; herplant is dan niet nodig.
- Bij kap van een groot deel van, of een volledig bos wordt de boekwaarde benaderd op basis van de gemiddelde kosten van aanplant per vierkante meter en het jaar van aanplant.

Met het oog op dit financieel technische aspect kunnen we opmerken dat in 2022 er geen kap wordt voorzien van bomen die een waarde op de balans hebben; afboeking van bomen zal dan ook niet aan de orde zijn.

Planning
In 2022 worden bij 30-50 buitengewone bomen extra maatregelen uitgevoerd ten gunste van de levensduur van de bomen.
Het aanvullen van boomlanen en bomen in de groene hoofdstructuur zullen projectmatig worden aangepakt waarbij het BoomKwaliteitsTeam adviseert.
De onderhoudsachterstand bij een kleine 7% van de bomen zal verder ingelopen worden en het reguliere onderhoud zal volgens planning worden uitgevoerd.
De jaarlijkse en 3-jaarlijkse boomveiligheidscontrole zal worden uitgevoerd en maatregelen die hieruit voortkomen worden opgepakt binnen de gestelde termijnen.
Boomziektes en plagen worden gevolgd. Beheersmaatregelen worden uitgevoerd en waar nodig wordt bestrijdingsmaatregelen ingezet.

Voor aanplant en groeiplaatsverbetering van bomen is een investeringskrediet beschikbaar.
De volgende projecten staan hiervoor in 2022 op de planning:
- Revitalisering parkbos;
- Aanplant bomen museumpark Onderlangs;
- Aanplant extra bomen op diverse hitte plekken;
- Aanplant extra bomen in diverse stadparken;
- Groeiplaatsverbetering diverse buitengewone bomen;
- Aanplant bomen en realisatie groeiplaatsen Steenstraat;
- Groeiplaatsen en aanplanten bomen Velperweg;
- Groeiplaatsverbetering bomen Burgemeester Matsersingel irt verbeteren fietspaden;
- HOV Metamorfoseallee levensduurverlenging, verplanten en aanplant bomen.

Parken en bossen
Kenmerkend voor Arnhem zijn de bossen, de natuurterreinen en de vele parken en ook de lanen in de buitengebieden en de grote groenzones in en om de wijken, bijvoorbeeld moeraszone Schuytgraaf, ecozones Presikhaaf of de Huissensedijk. We zijn trots op dit groene kapitaal. Daarom zetten we sterk in op het behouden en verbeteren hiervan.

Bossen en parken vallen beheertechnisch uiteen in verschillende onderdelen omdat deze zijn opgebouwd uit verschillende elementen die apart in deze paragraaf worden beschreven zoals: Bomen, groen, wegen, speelvoorzieningen en verlichting.
Het onderhouden van de parken doen we aan de hand van beheervisies.

De bossen en parken hebben een robuuste basis. Desalniettemin staat de kwaliteit van onze bossen en parken onder druk. Oorzaken hiervan zijn het intensiever gebruik, overmatige stikstofdepositie, klimaatverandering en biodiversiteitsverlies. Bij het beheer en onderhoud van onze bossen en parken houden we hier rekening mee door zeer gericht en soms intensiever onderhoud uit te voeren.
Door de extra middelen die zijn vrijgemaakt voor Bossen & Parken kunnen we dit noodzakelijk aanvullend onderhoud uitvoeren. Tevens biedt dit de mogelijkheid extra capaciteit in te zetten om genoemd kwaliteitsverlies en de uitdagingen die hiermee gemoeid gaan, op te pakken en zorgvuldig te communiceren met onze inwoners.
Specifieke ambities m.b.t. tot groen en bomen waaronder bossen en parken in de stad zijn uitgewerkt in het programma S12 Wonen en leefomgeving

Planning
In 2022 zal extra worden ingezet op de revitalisering van de bossen en parken en het verbeteren van de biodiversiteit.

Voor de parken Sonsbeek, Zypendaal en de Gulden Bodem, park Angerenstein en Park Klarenbeek zullen nieuwe beheervisies worden opgesteld.

Inzamelvoorzieningen

De afgelopen jaren is er veel discussie geweest over het te voeren afvalbeleid in de gemeente. De komende periode zal nieuw beleid worden uitgewerkt wat tevens van invloed zal zijn op de beheer- en vervangingsopgave van de afval inzamel voorzieningen. Voor de inzamelvoorzieningen is daarom nog geen beheerplan uitgewerkt volgens de nieuwe opzet. Dit zal de komende tijd nog worden opgepakt.
Omgekeerd Inzamelen is het basisprincipe voor de inzameling van huishoudelijk afval in Arnhem. Dit betekent dat de inwoners van Arnhem hun afval goed moeten kunnen scheiden. Een deel van de herbruikbare reststromen worden bij laagbouw aan huis opgehaald. Daarnaast is een uitgebreid netwerk van inzamelvoorzieningen in de stad aanwezig. Het restafval moet naar een ondergrondse container in de buurt worden gebracht.
De keuze voor het instrument diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder restafval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt. De hiervoor ingevoerde toegangscontrole met pasjes op de containers voor restafval is buiten werking gesteld. Ook de eerder ingevoerde trommelverkleining is terug gedraaid. Dit heeft geleid tot een versneld afschrijving in 2021 van de investeringen die hiervoor waren gedaan.

Zowel het preventief als correctief onderhoud van de inzamelmiddelen is uitbesteed. De staat van onderhoud van de ondergrondse containers is voldoende tot goed en de containers zijn voorzien van een veiligheidskeurmerk. Er worden periodiek controles uitgevoerd. Met betrekking tot de inzamelvoorzieningen geldt:

- Zorg voor een geborgde functionaliteit (geen storingen aan de voorzieningen).
- Te allen tijde een veilige situatie bij de inzamelvoorzieningen voor gebruikers en passanten.
- Hoogwaardige infrastructuur van inzamelmiddelen, collectief en individueel, waarmee afvalscheiding op elke locatie in Arnhem mogelijk is.

Planning

Het reguliere onderhoud aan de inzamelmiddelen wordt planmatig uitgevoerd.
Noodzakelijk onderhoud aan het Ondergronds Afval Transportsysteem(OAT) is voorzien in de exploitatie.

Het instrument diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder afval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt. De ontwikkeling van nieuwe sturingsinstrumenten om de doelstelling op afvalreductie te bereiken, vraagt een nieuwe aanpak die in de komende begrotingsperiode verder wordt uitgewerkt. Afhankelijk van de keuzes die hierbij gemaakt worden zal bekeken worden wat dit betekent voor het beheer en onderhoud van de inzamelmiddelen waaronder ook de afvalbrengstations in Noord en Zuid

Vastgoed

Actuele beleidskaders

- Het uitvoeringsbeleid vastgoedbedrijf.
- Voor alle panden in permanent beheer zijn er 40-jarige onderhoudsplannen die jaarlijks worden geactualiseerd en opgenomen in de meerjarenprogrammabegroting.
- Bij het vastgoed gelden als deelportefeuilles onderwijsgebouwen, culturele-, erfgoed- en sportvoorzieningen, welzijnsvoorzieningen, gemeentelijke huisvesting, bijzonder vastgoed en vastgoed in de openbare ruimte.

Ambitie

De ambitie voor de technische staat van het vastgoed is een NEN2767-conditie score van 3 of beter. NEN 2767 is een methode voor het objectief en uniform meten van de fysieke kwaliteit van bouw- en installatiedelen van gebouwen en/of infrastructuur. De score loopt van 1 tot 6, daarbij is 1 zeer goed en 6 zeer slecht. Conditiescore 3 staat gelijk aan een redelijke conditie. Het door de gemeente aangekochte vastgoed voor stedelijke ontwikkelingsprojecten wordt niet op een conditiegerichte manier onderhouden, omdat deze panden tijdelijk in beheer zijn.
Het gemeentelijk vastgoed wordt fasegewijs verduurzaamd met de Trias Energetica (eerst energie besparen, restbehoefte zoveel mogelijk duurzaam invullen) als kompas.

Uitgangssituatie

Het gemeentelijk vastgoed voldoet aan het gewenste kwaliteitsniveau, met uitzondering van gebouwen die op korte termijn hun functie verliezen of gebouwen die op korte termijn gerenoveerd worden.

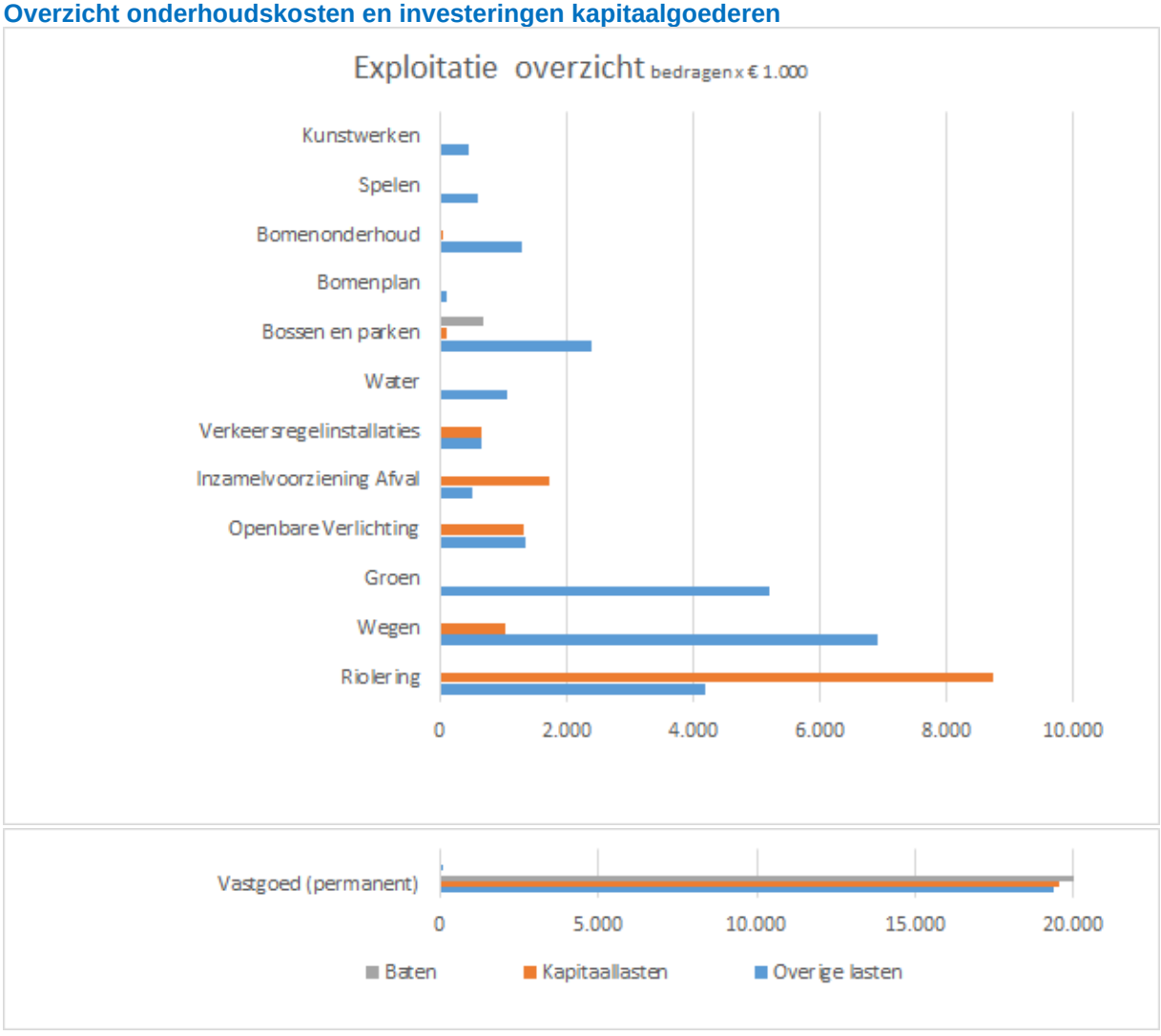
Planning

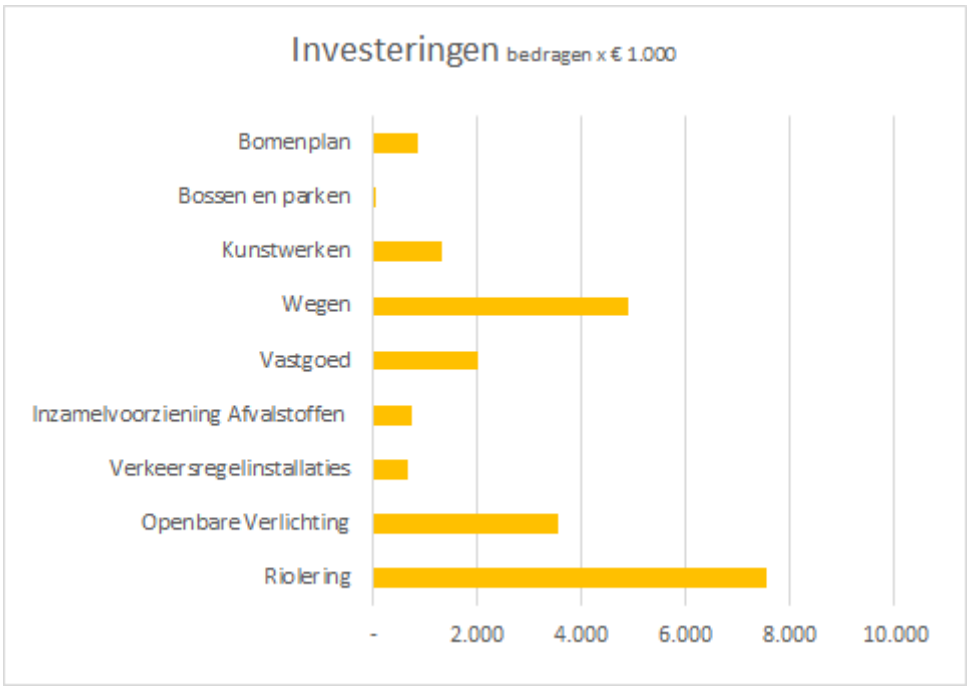
Lasten en baten voor beheer en onderhoud van het permanente vastgoed maken onderdeel uit van diverse programma's in de gemeentebegroting. Jaarlijks wordt er gemiddeld € 1,5 miljoen geïnvesteerd in vervangingsonderhoud en verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed. In de periode 2022-2025 wordt er gemiddeld € 4,1 miljoen uitgegeven aan planmatig en storingsonderhoud.

De cijfers voor begroting 2022 zijn afwijkend ten opzichte van vorig jaar. Dit is vooral te verklaren door de bouwkostenstijging. Daarnaast zijn er enkele nieuwe panden opgenomen. Daar tegenover staat een stijging van de baten.

Daarnaast is er een investeringsbedrag van jaarlijks € 800.000 begroot voor het verduurzamen van het gemeentelijke vastgoed. Voorheen moesten deze investeringen zichzelf volledig terugverdienen. Dit bleek in de praktijk niet realistisch. Met ingang van 2022 is het de bedoeling dat deze investeringen niet meer volledig hoeven worden terugverdiend maar slechts voor 60%. Daarmee worden ze beter haalbaard en zullen ze sneller worden uitgevoerd. De klimaatdoelstelling wordt eveneens eerder bereikt.
Voor het aanpassen van de ventilatie in een groot aantal schoolgebouwen heeft de gemeente Suvis-subsidie van het Rijk ontvangen. Daaronder ook een 3-tal MFC's. Daarvoor wordt een subsidie ontvangen van € 650.000. De eigen investering van de gemeente voor deze 3 gebouwen bedraagt € 1,5 miljoen.

Overzicht onderhoudskosten en investeringen kapitaalgoederen

Investeringen bedragen x € 1.000
Bomenplan
Bossen en parken
Kunstwerken
Wegen
Vastgoed
Inzamelvoorziening Afvalstoffen
Verkeersregelinstallaties
Openbare Verlichting
Riolering
-
2.000
4.000
6.000
8.000
10.000

Financiering

Voor de financieringsfunctie worden de missie en de doelstellingen beschreven in het treasurystatuut gemeente Arnhem. In dit statuut wordt ingegaan op de kaderstelling van de werkorganisatie (taken, bevoegdheden, verantwoordelijkheden, mandatering) en op het instrumentarium om de doelstellingen te realiseren.

Deze paragraaf richt zich op de uitwerking van het treasurystatuut naar de begroting voor 2022 en te hanteren normeringen. Hierbij komen de onderstaande onderwerpen aan de orde:

- Risicomanagement financiering;
- Financieringsvolume (inclusief delegatie / mandatering);
- Kasgeldlimiet;
- Renterisiconorm;
- Overige risico's.

Risicomanagement financiering

Voor wat betreft de financiering wordt onderscheid gemaakt tussen:
a. Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte;
b. Financiering van de sociale woningbouw;
c. Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen.

Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte (a)

Bij de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte gaat het om de financiering van de investeringen van de gemeente Arnhem, de overgedragen investeringen aan geprivatiseerde onderdelen van de gemeente en de exploitatie van lasten en baten. Bij de investeringen moet naast de reguliere financieringen van de gemeentelijke taken worden gedacht aan grote stedelijke projecten, zoals Arnhem Centraal, stadsvernieuwing in de binnenstad, grondexploitatie en onderhoud in de infrastructurele sfeer. Als 'inkoop' van geld (de funding) wordt gebruik gemaakt van de volgende financieringsmiddelen (stand per 31-12-2022):

- de kapitaalmarkt voor langlopende financieringsmiddelen: € 776,5 miljoen. Het betreft hier de leningenportefeuille opgenomen gelden (O/G);
- de geldmarkt voor kortlopende financiering (< 1 jaar): Naar verwachting zal per ultimo 2022 geen kortlopende financiering nodig zijn voor investeringen en projecten. De ruimte binnen het beschikbare kasgeld kan worden aangewend voor de (goedkope) financiering van de dagelijkse activiteiten van de gemeente: het werkkapitaal;
- de binnen Arnhem beschikbare reserves en voorzieningen met een volume van € 136,5 miljoen.

Binnen de gemeente wordt voor de financiering een omslagrente van 1,4% in rekening gebracht bij de investeringen en de projecten.

De portefeuille door de financieringsfunctie uitgezette gelden (U/G), heeft per 31-12-2022 een volume van € 30,5 miljoen. Het betreft hier leningen aan instellingen en verzelfstandigde organisatie-onderdelen.
Hieronder vallen niet de verstrekte leningen in het kader van de inkomensondersteuning.

Arnhem en de wereldeconomie

De verwachting van veel analisten en wetenschappers dat de economie in 2021 weer zal aantrekken is uitgekomen, de economie herstelt zich wereldwijd onverwacht snel van de coronacrisis.
Waar een aantrekkende economie normaal gesproken ervoor zorgt dat de rente gaat oplopen, is dat nu (nog) niet het geval. Naast een toename in de vraag naar nieuwe leningen, wat de rente kan opdrijven, houdt de ECB het opkoopprogramma van staatsobligaties (de zogeheten kwantitatieve verruiming) in stand om te voorkomen dat een stijgende rente het economisch herstel een halt toeroept. Deze kwantitatieve verruiming zorgt ervoor dat er meer geld beschikbaar komt op de kapitaalmarkt, wat als doel heeft dat de rente laag blijft. De praktijk zal moeten uitwijzen welke van deze twee factoren de doorslag zal gaan geven, al is bekend dat de ECB het opkoopprogramma niet vol zal blijven houden en dat de rente dus weer zal gaan stijgen.
Alle analisten en economen zijn daarnaast van mening dat het huidige lage renteniveau voor de kapitaalmarkt op termijn onhoudbaar is, maar voor de gemeente betekent dit dat financiering goedkoop blijft.

Financiering van de sociale woningbouw (b)

De financiering van de sociale woningbouw vindt bijna volledig plaats door leningen door corporaties, die geborgd worden door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Dit landelijke fonds fungeert als waarborg ten aanzien van risico's van wanbetaling en vervult daarmee de garantstellende rol die gemeenten van oudsher hadden. Het WSW kan bij gemeenten en het Rijk aankloppen wanneer de eigen borgingscapaciteit niet meer

toereikend is (wat nog nooit is gebeurd). Daarvoor heeft ook de gemeente Arnhem een achtervangovereenkomst met het WSW gesloten. Het bestaan van het WSW samen met ontwikkelingen op het gebied van schaalvergroting en regionalisering van de woningcorporaties verklaart waarom de rol van de gemeente op het terrein van de financiering van woningbouw de afgelopen jaren kleiner is geworden en nu zo goed als uitgespeeld is. In 2022 heeft de gemeente nog maar één lening van € 9.000 aan de woningcorporatie Omnia Wonen op de balans.

Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen (c)

Bij de financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen gaat het om activiteiten die nauw grenzen aan het beleid van de gemeente Arnhem. Het gaat hier vooral om instellingen in de sectoren zorg, sport en cultuur. Ook bij deze financiering wordt de laatste jaren een terughoudend beleid gevoerd.
Bij de directe (eigen) financiering van de activiteiten van de instellingen heeft de gemeente Arnhem een gericht toezicht op het reilen en zeilen van de betreffende instellingen. Door aan de te verstrekken leningen waarborgen te verbinden kan bij calamiteiten direct worden gereageerd (voorbeeld: executie bij recht van eerste hypotheek). Tevens bestaan er bij de sectoren zorg en sport waarborgfondsen. Met borgstelling door deze waarborgfondsen kunnen instellingen bij banken een lagere rente bedingen en hoeft de gemeente zelf geen lening te verstrekken. De stichting waarborgfonds voor de sport (SWS) garandeert maximaal de helft van de lening en eist een garantie van de gemeente voor het resterende deel van de lening.
In 2020 heeft de economie harde klappen gekregen, maar trekt in 2021 weer aan. Dat gebeurt niet op alle fronten in een gelijk tempo, waardoor het mogelijk is dat de ene instelling langer geconfronteerd zal worden met de gevolgen van de recessie dan de andere en alsnog in moeilijkheden komt en bij de gemeente aan moet kloppen voor ondersteuning. Dat risico wordt substantieel verkleind door de garanties van de waarborgfondsen.

Financieringsvolume (delegatie/mandaat)

Bij het vaststellen van de Begroting neemt de gemeenteraad een besluit over de omvang van de gemeentelijke activiteiten en daarmee over het financieringsvolume. Afgezien van de eigen middelen in reserves en voorzieningen wordt in de financieringsbehoefte voorzien door middel van leningen voor de lange termijn (vaste financiering) en voor de korte termijn (vlottende financiering).

Lange termijn financiering (vaste financiering)

Zoals reeds toegelicht gaat het hier om de benodigde geldmiddelen voor de eigen gemeentelijke investeringen en projecten; de financiering van sociale woningbouw (indien nodig) en de verstrekking van geldleningen aan instellingen, gelieerd aan het beleid van de gemeente Arnhem.

Korte termijn financiering (vlottende financiering)

Bij de kortlopende financiering gaat het om de financiering van de lopende activiteiten en werkzaamheden van de gemeente. Hiervoor wordt geld geleend of (in geval van een tijdelijk overschot) uitgezet bij de schatkist voor een periode van maximaal een jaar. Als een extra zekerheid, bijvoorbeeld voor het opvangen van onverwachte fluctuaties in de behoefte aan kasgeld, is een arrangement afgesloten met de Bank Nederlandse Gemeenten waarbij tot een beperkt bedrag (€ 4 miljoen) de gemeente een negatief saldo mag hebben. Insteek is hiervan zo weinig mogelijk gebruik te maken, een kasgeldlening is goedkoper dan rood staan bij de bank.
In voorkomende situaties zal een deel van de opgenomen kas-/callgelden (O/G) worden omgezet in langlopende financiering, de zogenoemde consolidatie. Een en ander past binnen de regels, zoals vastgelegd in het treasurystatuut.

Financieringsbehoefte per 31-12-2022

Onderstaand schema geeft inzicht in de benodigde geldmiddelen voor de langlopende financiering en de manier waarop deze beschikbaar komen (de funding).

Het totaalvolume van de benodigde financieringen bedraagt € 912 miljoen. Vanuit de beschikbare aanwezige middelen (reserves en voorzieningen en obligo's en waarborgsommen) en de leningenportefeuille voor de vaste financiering is meer dan dit bedrag beschikbaar. Per ultimo 2022 zal zelfs een bedrag van € 4,4 miljoen in de schatkist van het Ministerie van Financiën gestald moeten worden.
De financieringsfunctie is ruimschoots in staat om voldoende middelen aan te trekken en beschikbaar te stellen voor dekking van de reeds gepleegde investeringen, de kosten in de grondexploitatie en voor de in 2022 begrote investeringen.

Benodigd voor	Bedrag	Financiering middels	Bedrag
Bedragen x € 1.000			
Activa gemeente Arnhem en grondexploitatie	840.375	Reserves en voorzieningen	136.546
Uitgezette gelden aan gelieerde instellingen en woningcorporaties (kapitaalverstrekking en leningen u/g)	35.286	Opgenomen gelden in de kapitaalmarkt (leningen o/g)	776.525
		Obligo's waarborgsommen en vooruitontvangen erfpacht	3.374
Overige uitgezette middelen (o.a. nog te ontvangen erfpacht en bijdragen aan activa van derden)	36.401	Rekening courant BNG en kasgeldleningen	-4.383
Totaal langlopend te financieren	**912.062**	**Totaal financiering**	**912.062**

Leningenportefeuille 2022

Onderstaand schema geeft inzicht in de samenstelling van de volumes in het jaar 2022 van de huidige leningenportefeuille van de financieringsfunctie. Het betreft leningen opgenomen gelden (O/G) en leningen uitgezette gelden (U/G).

Leningen portefeuille	Stand 01.01.2022	Opname	Aflossing	Stand 31.12.2022
Bedragen x € 1.000				
Leningen O/G				
Leningen portefeuille	621.528	174.349	-133.421	662.456
Nog aan te trekken financiering in 2021	114.061			114.061
Leningen t.b.v. woningcorporaties	9		-1	8
Totaal leningen O/G	**735.598**	**174.349**	**-133.422**	**776.525**
Leningen U/G				
Vaste leningen uitstaand	35.423		-4.887	30.536
Woningcorporaties	9		-1	8
Totaal leningen U/G	**35.432**	**0**	**-4.888**	**30.544**

Van de nieuwe financiering in 2021 heeft een bedrag van € 42,7 miljoen betrekking op herfinanciering van de bestaande leningenportefeuille. De overige € 71,4 miljoen is nodig voor de begrote investeringen.

Rentevisie

In recente jaren is als gevolg van de lage rentestand de gemiddeld te betalen rente voor de gemeente gestaag gedaald. Als gevolg van gewijzigde wetgeving in het BBV moet de omslagrente binnen marges de gemiddelde marktrente volgen en is de gemeente niet meer vrij in het bepalen van deze intern in rekening te brengen rente. Een omslagrente van 4%, zoals de gemeente hanteerde voor het jaar 2018, is niet meer toegestaan. Deze bedroeg in 2020 2% en in 2021 1,7% en daalt in 2022 naar 1,4%.
Om meerjarig gebruik te blijven maken van de lage marktrente kiest de gemeente ervoor om nu en in de komende jaren leningen met lange looptijden aan te trekken waarvan de rente nog steeds laag is (momenteel onder de 1%). Wanneer de rente ook na 2022 zo laag blijft is het bijna een zekerheid dat de omslagrente verder verlaagd moeten worden om te voldoen aan de eisen uit het BBV.
De gemeente heeft al een aantal jaren leningen aangetrokken met lange looptijden van 20 à 30 jaar. Hiermee is ruimte gecreëerd om in toekomstige jaren, wanneer de rente voor nieuwe leningen mogelijk weer op een hoger niveau terecht zal komen, met behulp van nieuwe leningen met kortere looptijden toch een lage gemiddelde rente te realiseren binnen de wettelijke mogelijkheden. Het moment waarop de rente substantieel gaat stijgen kan niemand voorspellen, het is zaak waakzaam te blijven om niet verrast te worden.
Als gevolg van de renterisiconorm (zie hieronder) mag de gemeente geen leningenportefeuille hebben met een gemiddelde looptijd van leningen van korter dan ongeveer vijf jaar. De gemeente zou dan in een jaar meer leningen moeten herfinancieren dan is toegestaan.

Mandaat (voor nieuw aan te trekken financieringsmiddelen)

Met het vaststellen van deze Begroting 2022 inclusief de paragraaf financiering mandateert de gemeenteraad het college om voor de financieringsbehoefte per onderscheiden categorie in 2022 leningen aan te gaan tot de volgende maximumtotalen:

Maximaal toegestane leningen 2022	Maximaal
Bedragen x € 1.000	
Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte	250.000
Financieringsbehoefte sociale woningbouw	100.000
Financieringsbehoefte aan gemeente gelieerde instellingen	50.000

Kasgeldlimiet

De Wet FIDO geeft concrete richtlijnen voor gemeenten voor het beheersen van het renterisico in verband met de korte termijn financiering. De kasgeldlimiet is een wettelijk maximum (plafond) voor het volume geldleningen in de vorm van zogenaamde call- en kasgeldtransacties.
De bovengrens is bij ministeriële regeling voor het jaar 2022 vastgesteld op 8,5 % van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting. De begroting van de gemeente Arnhem voor het jaar 2022 heeft een omvang van € 727,5 miljoen en daarmee komt de kasgeldlimiet uit op € 61,8 miljoen.
Het Rijk geeft gemeenten veel ruimte om maximaal gebruik te maken van (goedkope) financiering met kasgeld. Hoewel het gemeenten formeel niet is toegestaan de kasgeldlimiet te overschrijden (Wet FIDO, art. 4, lid 1), hoeven deze pas aan de toezichthouder te rapporteren wanneer de kasgeldlimiet drie kwartalen op rij wordt overschreden (art. 4, lid 2). Hiermee wordt gedoogd de kasgeldlimiet twee kwartalen op rij te overschrijden.
De gemeente Arnhem stuurt er desondanks op onder de kasgeldlimiet te blijven en deze niet te overschrijden.

Renterisiconorm

Het renterisico betreft het risico dat de begroting van de gemeente geconfronteerd wordt met een verzwaring van de rentelasten als gevolg van herfinancieringen van bestaande activa of van herziening van rente van bestaande leningen.
Het doel van de renterisiconorm is om dit risico te beperken tot een handelbaar niveau. Bij een gelijkmatig opgebouwde leningenportefeuille blijft het renterisico binnen verantwoorde marges en zullen de renteaanpassingen zich geleidelijk voordoen en binnen de begroting opgevangen kunnen worden.
In de Wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO) is vastgelegd dat jaarlijks een volume ter grootte van 20 % van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting (peildatum 1 januari) mag worden geherfinancierd of een renteherziening mag ondergaan. Omdat de gemeente voor de eigen financiering geen leningen heeft aangetrokken waarvan periodiek de rente wordt herzien, heeft voor Arnhem de renterisiconorm alleen betrekking op herfinanciering van aflopende leningen. Op basis van het begrote lastentotaal voor 2022 van € 727,5 miljoen mogen leningen tot een bedrag van € 145,5 miljoen worden geherfinancierd.
Voor het jaar 2022 komt de prognose van het renterisico uit op 17,7 %. Vergeleken met voorgaande en toekomstige jaren zal in 2022 een relatief hoog leningenbedrag worden geherfinancierd. De maximale noodzaak tot herfinanciering wordt volledig bepaald door beslissingen in het verleden, er is geen risico dat het renterisico van de gemeente Arnhem in 2022 hoger zal uitvallen.

Schatkistbankieren

Sinds het najaar van 2013 kennen gemeenten en andere decentrale overheden verplicht schatkistbankieren. Decentrale overheden dienen banktegoeden, die een vooraf bepaalde drempelwaarde te boven gaan, af te storten naar een rekening-courant bij het ministerie van Financiën. In 2021 is de drempelwaarde voor schatkistbankieren verhoogd, gemeenten mogen een hoger banksaldo aanhouden voordat afroming naar de schatkist verplicht is. Het Rijk hoopt de administratieve lastendruk op dit gebied te verlagen omdat minder boekingen naar (en van) de schatkist nodig zijn.
Voor de gemeente Arnhem bedraagt de drempelwaarde in 2022 € 10,46 miljoen.
Omdat inkomende en uitgaande kasstromen niet op elkaar zijn afgestemd, kunnen hoge positieve of negatieve kassaldi ontstaan. Om ruimte te bieden voor zulke bewegingen moet het gemiddelde van de banksaldi van de gemeente in een kwartaal worden afgezet tegen deze drempelwaarde, niet de dagelijkse stand. Het banksaldo hoeft dus niet continu beneden de drempelwaarde te blijven. Een banksaldo boven de drempelwaarde kan binnen het kwartaal worden gecompenseerd met banksaldi, die lager zijn dan de drempelwaarde.
Bij de controle van de jaarrekening neemt de accountant de verplichting tot schatkistbankieren mee.

Overige risico's

Gezien de samenstelling van de gemeentelijke leningenportefeuille en de kaderstelling vanuit de wet en het treasurystatuut (leningen worden alleen afgesloten in euro’s) is binnen de gemeente Arnhem geen sprake van valutarisico en/of koersrisico.

Bedrijfsvoering

Wij zijn een organisatie die midden in de samenleving staat, in verbinding is met de stad en een afspiegeling van de stad wil zijn. De gemeentelijke bedrijfsvoering verandert mee met de eisen die worden gesteld door de samenleving, het bestuur, de raad en onze eigen professionaliteit.

1.1 Ontwikkelingen binnen de bedrijfsvoering

De komende jaren zetten we in op de volgende grotere thema's:

Diversiteit en Inclusie

De gemeente wil een diverse, inclusieve organisatie zijn die de kracht van verschillen weet te waarderen, weet te benutten en kan inzetten in het belang van de stad. Iedereen moet binnen de organisatie dezelfde kansen krijgen, ongeacht leeftijd, achtergrond, seksuele geaardheid of beperking.

Informatievoorziening

Goede informatiestromen in termen van juist, volledig en tijdig zijn een essentieel element van het democratisch proces en dragen er tevens aan bij dat raad en college de besluiten die zij nemen goed kunnen uitleggen aan de stad. Inwoners hebben daar recht op. Verantwoorden wat je als overheid doet, is belangrijk voor het vertrouwen dat de samenleving in de overheid heeft.

Hybride werken

Hybride werken staat voor daar werken waar dat het meest passend is. Op de juiste plek, met de juiste mensen, op het juiste moment. Het gaat erom ons werk slim en effectief te organiseren, waarbij het doel van de activiteit, het type werk en de mate van interactie leidend zijn in de keuze waar we werken.

Weerbaarheid

Weerbaarheid is een breed thema: het heeft betrekking op professionele stevigheid en grenzen kunnen stellen. Als organisatie staan wij midden in de samenleving, dat vraagt om sensitiviteit en rolvastheid in ons handelen. Richting bestuur en raad adviseren wij onafhankelijk en vanuit onze professionaliteit.

1.2 Reguliere bedrijfsvoering

Personeel en organisatie

Het streven naar een divers samengesteld personeelsbestand en een inclusieve organisatie, waar iedereen op gelijkwaardige wijze kan deelnemen, zijn of haar talenten kan inzetten en zich welkom voelt, staat met stip op nummer één in het personeelsbeleid. Er is een bestuursopdracht geformuleerd en er is intussen een verandermanager Diversiteit en Inclusie aangesteld. De meting van de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor laat een hoge respons zien. Organisatiebreed worden themasessies belegd om meer aandacht te vragen voor het onderwerp en te komen tot concrete acties om het doel zoals geformuleerd in de bestuursopdracht te gaan behalen.

Ondanks de uitstroom door pensionering en instroom van jongeren is de gemiddelde leeftijd in onze organisatie bijna 50 jaar. De stevige investering op strategische personeelsplanning blijft overeind. Bovendien wordt de aandacht gericht op het binden en boeien van jonge collega's die al bij ons aan het werk zijn.

Het ziekteverzuim is, ondanks de hectische coronaperiode, organisatie breed gezien, dalende en het is belangrijk om dit in het komende jaar vast te houden. Verzuimmanagement en verzuimpreventie blijven heel belangrijke instrumenten. Ook in de nieuwe aanbesteding van de arbo-dienstverlening die gaat lopen is hier aandacht voor. De meldingsfrequentie en het kortdurend verzuim zijn prima op orde en zelfs aan de lage kant. Dit duidt op een grote bevlogenheid en betrokkenheid bij medewerkers. Vooral het langdurig, psychisch verzuim in de organisatie blijft het komende jaar onze aandacht vragen.

De coronacrisis heeft laten zien dat diverse aspecten van 'Het Nieuwe Werken' aan urgentie hebben gewonnen. Online samenwerken, hybride vergaderen, flexibel en meer plaats- en tijdonafhankelijk werken hebben een enorme vlucht genomen en zijn ook niet meer weg te denken. Het project Hybride werken is goed van de grond gekomen en loopt actief. Binnen dit project zijn diverse taskforces opgericht om alle deelaspecten samen op te laten lopen. Denk hierbij aan communicatie, thuiswerkplekken, cultuur en gedrag.

SBR
In de afgelopen jaren is een onevenwichtigheid ontstaan tussen de formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR). Er is een plan van aanpak opgesteld om de opgaven en de bezetting in verband met elkaar te bezien. De resultaten van de doorlichting worden in het vierde kwartaal verwacht. Dan is er, zo goed als mogelijk, inzicht in de capaciteit die nodig is om de opgaven binnen de programma's te kunnen realiseren, zijn er aandachtspunten in beeld gebracht wat betreft kwaliteit van processen en zijn richtingen voor verbetering benoemd. Parallel aan de doorlichting is gestart met de eerste stap van strategische personeelsplanning, namelijk de talentreview; een proces dat ons helpt in de 'match' vinden tussen ons menselijk kapitaal en de opgaven die gerealiseerd moeten met daarbij de juiste sturing op, en ontwikkeling van, ons menselijk kapitaal. Op basis van de doorlichting en talentreview wordt een ontwikkeltraject voor het cluster SBR geformuleerd en uitgevoerd. Algemene onderwerpen als samenwerken in een hybride en inclusieve organisatie zullen onze aandacht daarbij ook vragen.
In 2021 is ook gestart met een project om het management van SBR te voorzien van bruikbare managementinformatie. We werken aan het verder op orde brengen van de basis, zoals uit voorgaande blijkt. Streven is de tekorten niet verder op te laten lopen, en liefst te laten dalen. Tevens wordt ingezet op het laten afnemen van de beleving van werkdruk. Belangrijk is te constateren dat de opgave groot is en dat het op orde brengen van het cluster een lange adem vraagt en daarmee enkele jaren in beslag zal nemen. 2022 zal in het teken staan van de implementatie van het plan van aanpak dat in het najaar van 2021 gemaakt wordt.

Informatie en automatisering
Afdeling informatie werkt vanuit een meerjarige visie en strategie aan drie thema's: informatiegestuurde organisatie, uitbreiding digitale dienstverlening & zaakgericht werken en modernisering van de werkplek. Dit alles vanuit een robuuste basis, met bijzondere aandacht en continue ontwikkeling op het gebied van informatieveiligheid, privacy en aantoonbaarheid.

Uitbreiding digitale dienstverlening
De gemeentelijke informatievoorziening, een belangrijke basis voor de dienstverlening, wordt blijvend gemonitord en bijgesteld met het oog op continuïteit, kwaliteitsverbetering én meer doelmatigheid. Dit omvat onder andere:
- We werken aan optimale dienstverlening met effectieve processen en informatiestromen.
- Informatiehuishouding met betrekking tot het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Hiermee sorteren we ook voor op de beoogde ondernemers-dienstverlening binnen het Programma Vitale Economie onder de noemer 'van bedrijven weten'.
- Sturing op de kwaliteit van archivering en duurzame bewaring om de preservering en toegankelijkheid van de analoge en digitale informatie te waarborgen.
- Afdeling Informatie werkt samen met ICT De Connectie aan de versterking van de regionale informatievoorziening. Vanuit een regionale harmonisatieagenda op het niveau van de procesondersteunende applicaties wordt de kwaliteit versterkt en de kwetsbaarheid op beheer verminderd. Hiertoe zal de informatiestrategie ook op regionaal niveau vormkrijgen en de samenwerking versterken.
- Als één van de eerste applicaties is de applicatie die onze dienstverlening door middel van het zaakgericht ondersteunt aan de beurt. De landelijke ontwikkeling 'Common Ground' krijgt een prominente plek in de aanbesteding hiervan, als eerste stap in een grote transitie die in de komende jaren verder vorm zal krijgen. De impact van deze vervanging op de organisatie zal groot zijn.

Informatiegestuurde organisatie
Informatiegestuurd werken versterken we dit jaar weer verder, onder de noemer "Informatiegestuurd Arnhem". We zetten verder in op een monitor per beleidsprogramma, op basis van indicatoren. Hiermee zorgen we dat de programma's de sturing op de doelen met meer feitelijke basis kunnen vormgeven. Het coronadashboard, de rapportage Nemia en de bestuursrapportages Zorg Dichterbij en Doorbraak naar Werk zijn hiervan reeds voorbeelden. In een stapsgewijs proces pakken we dit de komende jaren verder op. De uitvoering ervan sluit aan op de motie 'Voortaan wel meetbare doelen' 20M277.
Verder focussen wij aankomend jaar op:
- het verder vormgeven van het Arnhems dataplatform, de 'centrale waarheid' en gegevensbasis voor de monitoren;
- het verder bouwen aan analyseteams waar multidisciplinaire teams werken aan analyse en ontwikkeling van de monitoren;
- meer open data.

Modernisering werkplek

- Corona heeft de ontwikkeling van online werken in een stroomversnelling gebracht. De ondersteuning van het online samenwerken krijgt steeds verder vorm.
- Het nieuwe sociale intranet wordt een nieuwe online ontmoetingsplek die het kennisdelen en ontmoeten zal vergemakkelijken.
- Door genoemde ontwikkelingen zal het gebruik van het stadskantoor en het stadhuis in de toekomst anders zijn dan voorheen. Hybride werken in de vergaderruimtes zal verdere investeringen vragen en de facilitering van de thuiswerkplek zal verdere aandacht vragen.

Informatieveiligheid, privacy & auditing

De gemeente heeft steeds meer gegevens. Enerzijds gaat het hier om persoonsgegevens. Inwoners mogen erop vertrouwen dat hun privacy bij ons geborgd is: we gaan goed om met gegevens en vragen alleen wat nodig is. Anderzijds hebben we veel informatiestromen die belangrijk zijn voor de continuïteit van onze bedrijfsvoering en dus veilig moeten zijn. De veranderende wetgeving zorgt ook voor aanpassingen in ons informatiebeleid. Met auditing wordt aantoonbaar gemaakt dat de gemeente hierop in control is. De in 2021 uitgevoerde nulmeting op het gebied van bewustzijn bij medewerkers zal leiden tot acties die medewerkers beter in staat stellen goed met de gegevens van de inwoners en organisatie om te gaan.

Financiën en control

De afdeling Financiën en Control acteert vanuit het visiedocument dat medio 2020 door de afdeling is opgesteld. Centraal thema hierbij is "wij brengen Arnhem verder, met betrokkenheid, onafhankelijk advies en ondersteuning, met kennis en innovaties."
In het afgelopen jaar zijn goede stappen gezet, bijvoorbeeld op het terrein van de actualisatie van het financieel beleidskader, het voorzien in stuurinformatie, de verdere verbetering van ondersteuning en advies bij de producten uit de P&C cyclus en het versterken van de administratieve organisatie.
Onder andere door een pilot Robotic Process Automation is invulling gegeven aan de ambitie op het gebied van innovatie.
In 2022 geven we dit een vervolg en bouwen we dit uit zowel binnen de afdeling als ook naar onze stakeholders toe. In onze financiële administratie en processen brengen we samen met De Connectie de basis verder op orde. We werken in nauwe samenwerking met Informatie verder aan 'Informatiegestuurd Arnhem'.
Ten slotte willen we meer structuur en eenduidigheid aanbrengen in de rollen en werkzaamheden van Gegevensmanagers en Business Control. Invoering van Strategische Personeelsplanning is daaraan ondersteunend en zullen we in 2022 afronden en inzetten.

Auditing en risicomanagement

In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt ingegaan op het beleid voor risicomanagement, het risicoprofiel en de benodigde weerstandscapaciteit, de relatie met de financiële kengetallen en de belangrijkste risico's. De aanpak van risicomanagement is gebaseerd op de nota Risicomanagement en weerstandsvermogen, zoals vastgesteld in de raad van 16 september 2020.
Speerpunten voor de aanpak in 2021 zijn:

- een betere sturing op de maatregelen voor met name de belangrijkste risico's;
- extra aandacht in de vorm van risicosessies voor een aantal grote projecten (bijvoorbeeld de aanpak van Arnhem Oost en de Lauwersgrachtalliantie);
- evaluatie van de jaarresultaten 2021 ten opzichte van het risicoprofiel 2021;
- trainingen risicomanagement van medewerkers om deze goed te faciliteren om risico's goed in beeld te kunnen brengen en hierop te sturen.

In de gemeentewet is in art. 213a vastgelegd dat gemeenten onderzoeken doen naar de doeltreffendheid en doelmatigheid en hierover de raad informeren. Bij de bespreking van de Perspectiefnota 2022-2025 is door de raad onderstreept dat het belangrijk is dit soort onderzoeken ook in Arnhem uit te voeren.
Sinds begin van dit jaar ontvangt de raad ieder kwartaal een overzicht van lopende externe onderzoeken. Enkele onderzoeken dragen kenmerken van onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid, maar deze onderzoeken worden op dit moment niet expliciet als 213a onderzoeken geduid.
In september 2021 is de raad geïnformeerd over de vernieuwde aanpak van 213a onderzoeken in Arnhem vanaf 2022. In dezelfde brief is ook het vervolg op de onderzoeken volgens de methode Duisenberg en de aanpak voor het actueel houden van de begroting (zero based opbouwen programma's) opgenomen. Het college heeft in deze Begroting middelen vrijgemaakt voor het kunnen (laten) uitvoeren alle hiervoor genoemde onderzoeken.

Rechtmatigheid en financial audits
Op 26 mei j.l. heeft de gemeenteraad ingestemd met het raadsbesluit 'intern controleplan'. Hiermee heeft de raad het normenkader voor de rechtmatigheidsverantwoording, de controletoleranties en de te benoemen onderdelen in de bedrijfsvoeringsparagraaf vastgesteld. In het intern controleplan en het raadsvoorstel is aangegeven dat het invoeren van de rechtmatigheidsverantwoording per 2021 waarschijnlijk, maar niet zeker is. Informatie die na het vaststellen beschikbaar is gekomen wijst uit dat de rechtmatigheidsverantwoording per 2021 niet door gaat en dat deze (waarschijnlijk) vanaf 2022 afgegeven moet worden.

Over het uitstellen van de rechtmatigheidsverantwoording is de raad op 7 september geïnformeerd. In deze raadsbrief is eveneens aangegeven dat het college de voorbereidingen en de werkzaamheden die gepland zijn middels het interne controleplan 2021 gedurende 2021 wel zal blijven uitvoeren alsof de rechtmatigheidsverantwoording al afgegeven moet worden. Dit zogenaamde 'proefdraaien' is op dit moment in volle gang en gebeurt gedurende heel 2021 in afstemming met de externe accountant. Over de uitkomsten van deze controlewerkzaamheden wordt de raad geïnformeerd via de paragraaf bedrijfsvoering in de jaarstukken 2021.

Juridische zaken

Advisering
Arnhem heeft de ambitie in besluitvorming meer transparantie te bereiken waar het gaat om de (voorbereiding van) raadsvoorstellen. Vanuit de afdeling Juridische Zaken wordt dit proces ondersteund.
Het specifieke terrein van de burgemeestersbevoegdheden Openbare Orde en Veiligheid heeft in het afgelopen jaar veel prioriteit gevraagd. Dit zal gelet op de conclusies in het onderzoek van de Rekenkamer van 19 juni 2021 "De wet van de stimulerende achterstand" de komende jaren nog meer het geval zijn. De gemeente Arnhem zal verder deelnemen aan het Experiment gesloten coffeeshopketen (wietexperiment). Daarbij is recentelijk het project BOTOC (Breed Offensief Tegen Ondermijnende Criminaliteit) van start gegaan. Naast de normale werkzaamheden voor de Afdeling Veiligheid, neemt Juridische Zaken in beide projecten intensief deel.
Ook dit jaar zal weer veel aandacht blijven gaan naar de invoering van de nieuwe Omgevingswet, die wederom is vertraagd. Ook hier wordt door Juridische Zaken intensief samengewerkt met beleidsafdelingen en in dit geval ook ICT. De verwachting is verder dat dit jaar de energietransitie, het hybride werken en ondersteuning van wijkinitiatieven ook de nodige aandacht zullen vragen van Juridische Zaken.

Juridische procedures
De afdeling Juridische Zaken hecht vanzelfsprekend aan de grondbeginselen van de rechtsstaat. Daarom werd ook al vóór de Toeslagenaffaire bij advisering in concrete zaken en afwikkeling van procedures niet alleen gekeken naar de rechtmatigheid van de beslissingen, maar ook naar mogelijke concrete maatwerkoplossingen. De medewerkers die bezwaren en klachten afhandelen hebben op dit moment extra aandacht voor de gedupeerden van de toeslagenaffaire.

Het afgelopen jaar hebben de medewerkers van Juridische Zaken zich verdiept in de wijze waarop in juridische stukken meer inclusief kan worden gecommuniceerd. Ter ondersteuning van dit proces heeft een groot deel van de afdeling Juridische Zaken in het kader van Direct Duidelijk trainingen op dit gebied gevolgd. Behalve dat individuele medewerkers kennis in deze sessies hebben opgedaan, wordt er de komende tijd gewerkt aan een verdere verbeterslag van stukken van de afdeling. Dit proces zal de komende jaren blijvende aandacht krijgen.

Control
De afdeling Juridische Zaken hecht aan transparantie zodat de burger op de hoogte kan zijn van zijn rechten en plichten. Al jaren kunnen burgers via www.overheid.nl bijvoorbeeld de lokale regelgeving van de gemeente Arnhem en zijn mandaten vinden. Met de inwerkingtreding van de Wet electronische publicaties op 1 juli 2021 is er nog betere ontsluiting van informatie voor de burger mogelijk. Zo moeten bijvoorbeeld ook kennisgevingen van vergunningen worden gepubliceerd. Burgers die in het bezit zijn van een account "Berichten over uw buurt" krijgen deze meldingen automatisch in hun mailbox. Juridische Zaken is opdrachtgever en neemt deel aan projectteam samen met projectleden uit Vergunning & Handhaving, Strategie Beleid en Regie. Zij leiden de invoering van deze wet in goede banen, voorzien medewerkers van informatie en bekijken waar processen nog verder kunnen worden verbeterd.

Ook openheid van informatie voor de burger is van belang. Juridische Zaken adviseert al jaren lang medewerkers die verzoeken in het kader van de Wet openbaarheid van bestuur behandelen en gaat daar in het nieuwe jaar ook mee door. Door te participeren in het kernteam Open Data van de gemeente Arnhem is ook vanuit Juridische Zaken prioriteit gegeven aan het beschikbaar stellen van Wob-verzoeken, besluiten en bijlagen als Open Data.

Open data zijn gegevens en informatie van de gemeente die voor iedereen beschikbaar en toegankelijk zijn gemaakt in een digitaal formaat. Deze werkwijze past bij een transparante, betrouwbare en goed controleerbare overheid. Halverwege 2021 hebben medewerkers van Juridische Zaken tevens de taak gekregen om als Wob-coördinator de behandelaar in het Wob-proces te ondersteunen. En vanzelfsprekend worden de ontwikkelingen ten aanzien van de Wet open overheid nauwgezet vanuit Juridische Zaken gevolgd.

Communicatie

Inclusieve gemeentelijke communicatie

Als gemeente gaan we voor communicatie die begrijpelijk is en waarbij iedereen zich gezien en begrepen voelt. Dat doen we langs de volgende lijnen:

Schrijven in voor iedereen begrijpelijke taal

Wij gaan verder met bewustwording en training van de gemeentelijke organisatie. We gaan het gesprek aan met onze gemeenschappelijke regelingen en uitvoeringsorganisaties, om hen ertoe te bewegen om ook taalniveau B1 als norm te nemen. We zetten een Lezerspanel op. De deelnemers worden breed geworven onder de inwoners van Arnhem. Zij gaan een aantal keren per jaar feedback geven op onze schriftelijke communicatie. En ten slotte gaan we een proef houden met beeldbrieven.

Verdere verbeteren toegankelijkheid websites

We werken door aan de verbeterslag van www.arnhem.nl en gaan andere aan de gemeente verbonden sites (laten) toetsen aan de wettelijke eisen. We richten een proces in om ervoor te zorgen dat de eisen op het gebied van toegankelijkheid (en beveiliging) voor toekomstige websites vooraf zijn geborgd.

Communicatie waarin alle Arnhemmers zich herkennen

We onderzoeken of we in onze communicatie aansprekend zijn voor álle Arnhemmers en wat we eventueel beter kunnen doen. Op basis van de input die we in de tweede helft van 2021 verzamelen, maken we in 2022 een plan om de gemeentelijke communicatie nog inclusiever te maken.

Overzicht formatie

Totaal aantal FTE Arnhem	Realisatie Bezetting 31.12.2020	Begroting Formatie 2021	Begroting Formatie 2022	Begroting Formatie 2023	Begroting Formatie 2024	Begroting Formatie 2025
Bestuur						
Aantal FTE Raad	39	39	39	39	39	39
Aantal FTE College B&W	7	7	7	7	7	7
Personeel						
Aantal FTE ambtelijke organisatie formatie	949	981	960	938	937	935
Totaal personeel gemeente Arnhem	**949**	**981**	**960**	**938**	**937**	**935**

Verloop formatie

	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Aantal FTE ambtelijke organisatie Begroting 2021-2024	**916**	**912**	**912**	**912**	**912**
Bij: consulent W&I-Handhaving: zorgfraude	2	2	2	2	2
Bij: integraal handhaver 0,6 fte areaal	1	1	1	1	1
Bij: bijdrage economie SBR	1	1	1	1	1
Bij: 2e jaar 11 trainees 1/3/21 tot 1/3/22	9	2			
Bij: formatie Bedrijfsvoering	15	15	13	12	10
Bij: 8,0 fte doorontwikkeling burgerzaken	8	8	5	5	5
Bij: straatcoaches	4	4	4	4	4
Bij: participatiecoaches bureau Nieuwkomers - pilot - 2021	4				
Bij: kredietadviseur duurzaamheidsleningen 21-25	1	1	1	1	1
Bij: uitbreiding vaste formatie PIM (vermindering inhuur)	2	2	2	2	2
Bij: interventiespecialist Zorg en Veiligheid	1	1	1	1	1
Bij: netwerkmanager arbeidsmarkt regio Midden Gelderland	0	0			
Bij: capaciteit cluster Strategie Beleid en Regie	20	15			
Af: invulling taakstelling Gelrepas	-3	-3	-3	-3	-3
Afronding	-1	-1	-1	-1	-1
Aantal FTE ambtelijke organisatie Begroting 2022-2025	**981**	**960**	**938**	**937**	**935**

Toelichting bij de grootste mutaties:

- Gedurende de periode 1 maart 2021 tot 1 maart 2022 zijn er 11 trainees aan de formatie toegevoegd. Omgerekend op jaarbasis is dit gemiddeld 9 fte in 2021 en gemiddeld 2 fte in 2022. Dekking hiervoor vindt plaats uit het jongerenbudget.
- Om te kunnen anticiperen op de toenemende vraag naar hoogwaardige en complexe producten zijn voor de verdere doorontwikkeling van het cluster Bedrijfsvoering vanaf 2021 bestaande budgetten omgezet naar formatie. In 2022 gaat het hierbij om 15 fte, aflopend naar 10 fte in 2025. Deze formatieve uitbreiding is als volgt vertaald:
  - 2,0 fte voor capaciteit artikel 44 vragen
  - 1,0 fte voor P&O
  - 4,0 fte voor Informatie
  - 3,0 fte voor F&C
  - 3,5 fte voor het oplossen van een eerder opgelegde formatieve taakstelling

  Daarnaast is er in de Perspectiefnota 2022-2025 voor de jaren 2022 en 2023 € 150.000 beschikbaar gesteld ten behoeve van een inclusieve gemeentelijke organisatie en € 50.000 voor 2024. Dit is circa 1,5 fte in 2022 en 2023 en 0,5 fte in 2024.
- Voor de doorontwikkeling van Burgerzaken is bij de Perspectiefnota 2021-2024 budget beschikbaar gesteld. Naar verwachting zal dit rond de 8 fte formatie-uitbreiding betreffen in 2021 en 2022, aflopend naar structureel circa 5 fte vanaf 2023.
- In de Perspectiefnota 2022 zijn voor de jaren 2021 en 2022 extra middelen beschikbaar gesteld voor het cluster Strategie, Beleid en Regie om het cluster in staat te stellen de personele formatie in evenwicht te brengen met de gevraagde inzet op de gemeentelijke programma's. Voor 2021 is € 2 miljoen beschikbaar gesteld en voor 2022 € 1,5 miljoen. Dit is globaal vertaald naar formatie 20 fte in 2021 en 15 fte in 2022.

	Realisatie 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Aantal FTE ambtelijke organisatie	949	981	960	938	937	935
Saldo personeelsbudget loonsom (in € 1.000)	75.416	82.723	81.261	79.128	79.028	79.028
Gemiddelde loonsom (in €)	79.459	84.325	84.638	84.377	84.361	84.496

Verbonden partijen

De gemeente neemt deel in diverse rechtsvormen zowel publiek als privaat. Wanneer de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft in een andere partij, is dat voor de gemeente een verbonden partij. Samenwerking met andere partijen is een manier om publieke taken uit te voeren, die bijdragen aan het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen. Deelnemingen in andere partijen brengen risico's met zich mee zowel bestuurlijk, maatschappelijk als financieel.

Verbonden partijen twee gemeentelijke rollen

De gemeente vervult twee rollen richting de verbonden partijen: de rol van eigenaar en de rol van opdrachtgever. Tussen beide rollen en de belangen die daaruit voortvloeien, kan een spanningsveld bestaan.

In de eigenaarsrol beslist de gemeente over de oprichting, de missie, de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verbonden partij. Het gemeentebestuur is mede eigenaar van de verbonden partij en draagt bestuurlijke verantwoordelijkheid (de gemeente neemt deel aan het bestuur). De eigenaarsrol richt zich vooral op de continuïteit en de levensvatbaarheid van de (samenwerkings)organisatie.

De gemeente is ook opdrachtgever van de verbonden partij. De verbonden partij levert diensten of producten of is uitvoerder van gemeentelijk beleid. Veelal in de vorm van een basispakket dat door alle deelnemers in de samenwerking wordt afgenomen, met daarnaast een aanvullend pakket dat voor afzonderlijke deelnemers op maat wordt afgesproken.

Het financieel belang is gekoppeld aan beide rollen. Als opdrachtgever heeft de gemeente belang bij een zo goed mogelijke prijs-/kwaliteitsverhouding voor de afgesproken dienstverlening en deze moet passen binnen de kaders van de gemeentebegroting. Als eigenaar draagt de gemeente het 'ondernemersrisico' van de samenwerking. Als de financiële resultaten tegenvallen, zal de gemeente de tekorten moeten aanvullen.

Actuele kaders

Kadernota verbonden partijen gemeente Arnhem

In 2016 is de visie van de gemeente Arnhem op de verbonden partijen vastgelegd in de kadernota verbonden partijen 2016 gemeente Arnhem, met daarin uitvoeringsrichtlijnen over de wijze van sturen en beheersen. Uitgangspunt is om hierbij uit te gaan van een risicogerichte aanpak, onder andere door het instellen van een governance code en het toepassen van een 'risicokompas'.

BBV-Notitie verbonden partijen

Ook de Notitie verbonden partijen van de Commissie BBV uit oktober 2016 geeft verplichte en aanbevolen kaders ten aanzien van verbonden partijen. In deze notitie wordt uiteengezet wanneer sprake is van een financieel en bestuurlijk belang. Van een financieel belang is sprake als de gemeente de middelen zoals vermogen of leningen, die aan een partij ter beschikking zijn gesteld, niet terugkrijgt bij faillissement van die partij of indien financiële problemen bij de derde partij kunnen worden verhaald bij de gemeente. Bij een bestuurlijk belang gaat het om het hebben van zeggenschap van de gemeente in een derde partij, hetzij omdat de gemeente een zetel in het bestuur heeft, hetzij omdat ze via aandelen mee kan stemmen.

Wet gemeenschappelijke regeling

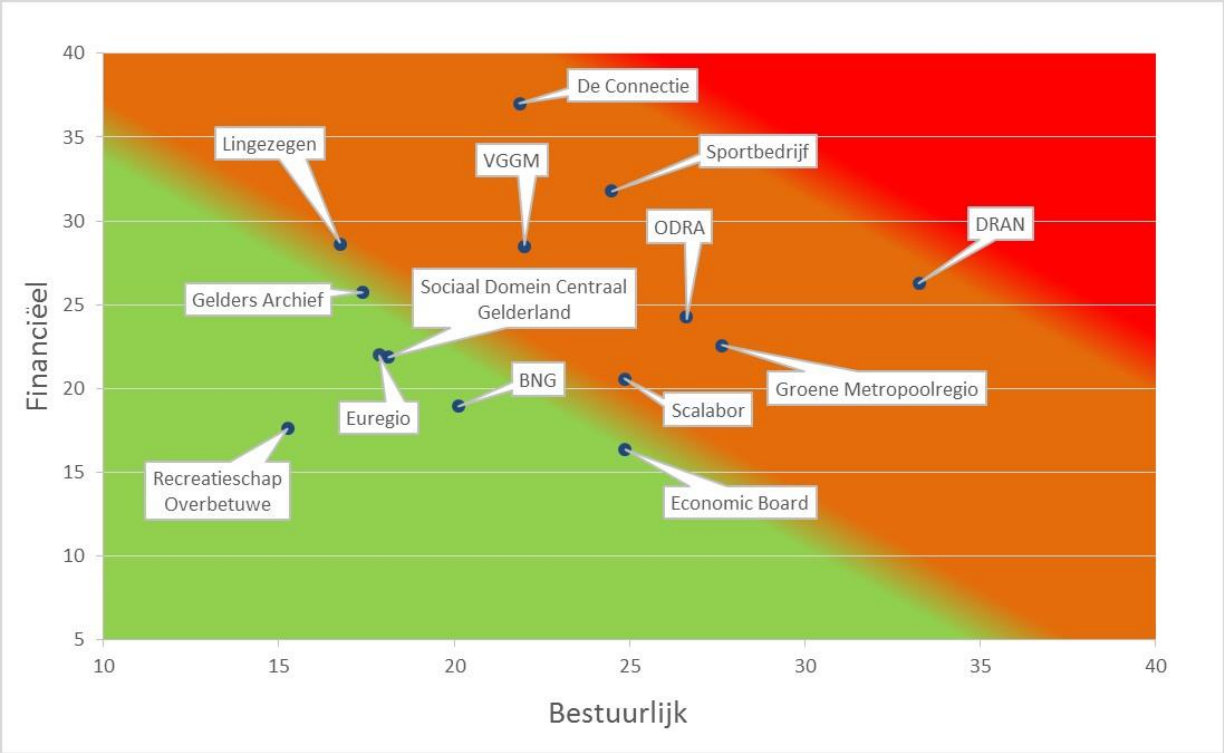
Een ander extern kader betreft de Wet gemeenschappelijke regeling (Wgr). In juli 2020 is door de minister van Binnenlandse zaken een voorstel tot wijziging van deze wet ingediend die erop gericht is de kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraad bij taken die in gemeenschappelijke regelingen worden uitgevoerd te versterken. Op 1 juni 2021 heeft de Tweede Kamer het wetsvoorstel aangenomen. De Eerste Kamer zal naar verwachting in het najaar van 2021 stemmen over het wetsvoorstel.

Diversiteit en inclusiviteit

Binnen de gemeentelijke organisatie worden stappen gezet om te komen tot een diverse en inclusieve organisatie. We vinden het belangrijk dat ook onze verbonden partijen het onderwerp diversiteit en inclusie als speerpunt van beleid hebben. Tijdens het raadsdebat op 14 juli 2021 is daarom door wethouder Jan van Dellen de toezegging gedaan dat in de jaarplannen van de verbonden partijen een paragraaf komt over inclusie. In het najaar van 2021 wordt hierover het gesprek gevoerd met de verbonden partijen.

Ontwikkelingen risicovolle verbonden partijen

Niet alle verbonden partijen vragen om even veel betrokkenheid. Om de aandacht te geven aan die verbonden partijen die voor de gemeente van het grootste belang zijn, dan wel een belangrijk risico vormen (beleidsmatig of financieel) is het risicokompas toegepast. Het risicokompas is een risicoanalyse die bestaat uit een beoordeling op acht maatstaven. Deze acht maatstaven geven vorm aan de bestuurlijke en financiële verbondenheid met de partij. Door alle verbonden partijen op dezelfde wijze te beoordelen, is het mogelijk de verbonden partijen onderling te vergelijken en te bepalen welke verbonden partijen in verhouding tot elkaar een hoog risicoprofiel hebben. In de aanloop naar de Begroting 2022 heeft een actualisatie plaatsgevonden van het risicokompas. Dit heeft geresulteerd in de volgende risicokaart:

Voor de verbonden partijen, die op basis van de risicokaart in onderlinge vergelijking het hoogste scoren is een beheersstrategie opgesteld. Het betreft de volgende partijen:

- DRAN (Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen);
- Sportbedrijf Arnhem;
- De Connectie;
- ODRA (Omgevingsdienst Regio Arnhem;
- Groene Metropoolregio;
- VGGM (Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.

In het hierna volgende overzicht met verbonden partijen wordt aangegeven in welke verbonden partijen de gemeente Arnhem deelneemt en aan welke programma's hiermee een bijdrage wordt geleverd. De hierboven genoemde partijen maken onderdeel uit van dit overzicht. De beheersstrategie op deze partijen wordt in het overzicht nader toegelicht.

Relatie met paragraaf Weerstandsvermogen

De risico's die samenhangen met de verbonden partijen zijn meegewogen in de bepaling van de gewenste weerstandscapaciteit (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Toelichting bij overzicht verbonden partijen

Hierna wordt per verbonden partij een aantal gegevens weergegeven. Naast stamgegevens zijn dit het bestuurlijke en financiële belang, financiële gegevens over het vermogen en resultaat, actuele ontwikkelingen en de beheersstrategie (indien van toepassing).

Aanvullend op de hierna weergegeven verbonden partijen neemt de gemeente Arnhem tevens deel in twee Verenigingen van Eigenaars (VVE's). Het betreft de volgende VVE's:

- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 46 en 47 te Arnhem.
- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 27, 28-1 en 28-2 te Arnhem.

De gemeente heeft als eigenaar van een gedeelte van de panden zitting in het bestuur van de VVE's en heeft tevens een (gering) financieel belang. Het risicoprofiel is als laag aan te merken.

Scalabor B.V.			
Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S06 Participatie en armoedebestrijding		
Doel verbonden partij	Scalabor B.V. is een arbeidsontwikkelbedrijf dat inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de arbeidsmarktregio Midden-Gelderland ondersteunt bij het overbruggen van die afstand. Scalabor begeleidt inwoners die dat nodig hebben - in opdracht van gemeenten - naar passend en zo regulier mogelijk werk. Scalabor richt zich op het ontdekken en ontwikkelen van talenten van mensen in een werksituatie. Een belangrijke dienstverlening is het begeleiden van SW-medewerkersvan de modulaire gemeenschappelijke regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (MGR), module Werkgeverschap SW (WGSW).		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van Scalabor B.V. De gemeenschappelijke regeling Presikhaaf Bedrijven detacheert SW-medewerkers, in opdracht van de deelnemende gemeenten, bij Scalabor B.V. Daarnaast koopt gemeente Arnhem (als klant) ook ontwikkeltrajecten in bij Scalabor B.V. voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet.		
Bestuurlijk belang	De concerndirecteur van gemeente Arnhem is gemachtigd om namens de gemeente Arnhem stemrecht uit te oefenen in de vergadering van aandeelhouders.		
Financieel belang	100%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	8.138.780
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	3.603.913
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	
Ontwikkelingen	Voor 2022 en verder zien wij dat: - De termijn van het huidige aanwijsbesluit voor de Sw-medewerkers afloopt en nieuwe besluitvorming daarop moet plaatsvinden; - Een snelle terugloop van het aantal SW-medewerkers (door pensionering ed.); - Door ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en het ontbreken van benodigde vaardigheden van medewerkers het steeds lastiger voor SW-medewerkers wordt om door te stromen naar externe werkgevers; - Landelijke ontwikkelingen rondom sociale ontwikkelbedrijven (SW 2.0) een rol gaan spelen qua positionering; - De invoering van de nieuwe cao Aan de slag gevolgen kan hebben als het gaat om het beleggen van risico's van werkgeverschap. - Voor de inkoop van diensten en producten vanaf 2023 mogelijk een aanbestedingsprocedure moet worden opgestart.		
Risico profiel	Middel		

Beheersstrategie	Bij de start van het bedrijf hebben gemeenten Scalabor aangewezen als begeleider van de SW-medewerkers. De financiële afspreken onderliggend aan dit aanwijzingsbesluit hebben een looptijd van 5 jaar dus tot en met 2022, waarbij een jaar voor afloop, dus eind 2021, bekend moet zijn hoe gemeenten verder gaan. Dit is een onzekere factor voor het bedrijf, waarbij eventueel risico in geval van het niet verlengen van de aanwijzing (en de dan benodigde afbouw van het bedrijf) volledig bij het bedrijf/ de aandeelhouder ligt. Vanuit de module WGSW van MGR, waar het feitelijk werkgeverschap voor de SW-medewerkers is belegd, is reeds nu gestart met de zorgvuldige voorbereiding van het besluitvormingsproces. Om op die manier gemeenten te begeleiden in een tijdig en goed afgewogen besluit, waar mogelijk vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Sportbedrijf Arnhem

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	Het Sportbedrijf voert het sportbeleid uit. Arnhem stimuleert en faciliteert bewegen en sporten en Arnhem benut de kracht van beide, voor een beter welzijn van de stad.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem		
Bestuurlijk belang	De gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van de BV Sportbedrijf Arnhem. Als aandeelhouder is de gemeente Arnhem lid van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Het mandaat om als aandeelhouder op te treden is door het college neergelegd bij de concerndirecteur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft het volledige eigendom.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	1.626.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	21.500.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	16.634.265
Ontwikkelingen	De opdracht aan het sportbedrijf krijgt meer focus op gezondheid en bewegen en de inzet van de openbare ruimte ten behoeve van sport.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	**Sturing** Het Sportbedrijf is de grootste uitvoerder van het sportbeleid van de gemeente Arnhem. Bij de verzelfstandiging van het Sportbedrijf, zijn vanuit de gemeente als opdrachtgever en eigenaar van het Sportbedrijf, afspraken gemaakt over de informatie- en stuurmogelijkheden voor de gemeente. Om de verwachtingen over en weer beter in beeld te hebben voeren de gemeente als eigenaar en opdrachtgever en het sportbedrijf gezamenlijk, buiten de kwartaalgesprekken om, gedurende 2022, regelmatig overleg. De organisatie van het Sportbedrijf en de samenwerking met de gemeente Arnhem moet de komende jaren nog verder professionaliseren. In navolging van 2021 waar we stappen hebben gezet in werkwijze en gezamenlijk opdrachtgeverschap wordt hier in 2022 vervolg aan gegeven. De afstemming tussen de teams Leefomgeving en het Sportbedrijf komt op gang, waarmee beter invulling wordt gegeven aan het uitgangspunt van 'van wijken weten'. Het opdrachtgeverschap wordt meer gestroomlijnd. De informatievoorziening van het Sportbedrijf aan de gemeente Arnhem als opdrachtgever, is in ontwikkeling. Het betreft hier een samenspel van vraagstelling in combinatie met beantwoording van de vragen. Het Sportbedrijf heeft in de kwartaalrapportages steeds conform afgesproken format gerapporteerd. Over de kwaliteit en met name over de (on)mogelijkheden van rapportage over effectiviteit en efficiëntie van interventies in de stad wordt nog met elkaar gesproken, alsmede wensen voor de toekomst op wijkniveau. Dit is een doorlopend proces, waarin we in 2021 duidelijk stappen hebben gezet en waarmee we verder gaan in 2022. Het inzicht in de kostprijs van de producten is nog onvoldoende. In het tweede kwartaal 2019 is het sportbedrijf gekomen met een eerste aanzet ten aanzien van de kostprijs van de verschillende producten. Dit is echter nog niet volgens verwachting. In 2020 hebben we helaas weinig voortgang kunnen boeken op dit onderdeel. Voor 2021 zal de focus komen te liggen bij, inhoudelijk logische product/dienstgroepen met bijhorende activiteiten en daaraan		

gekoppelde financieel inzicht, ter verbetering van de sturing door de opdrachtgever. Dit proces is volop in gang en zal voortgezet worden in 2022 e.v..

Financieel
De financiële ratio's van het Sportbedrijf, gebaseerd op de jaarrekeningen waren onvoldoende tot 2020. In 2020 is de algemene reserve van het Sportbedrijf vergroot tot het afgesproken en gewenste niveau (€ 1,8 miljoen). Tegelijkertijd heeft corona impact gehad op het (beperkte) resultaat van het Sportbedrijf in 2020. Het eigen vermogen is daardoor afgenomen naar € 1,6 miljoen. Dit wordt nog steeds ruim voldoende geacht.

Sportbedrijf heeft 2020 afgesloten met een negatief resultaat van bijna € 0,2 miljoen. Dit valt mee, gezien de omstandigheden (sterk teruggelopen inkomsten in verband met corona). Dit is mede te danken aan kostenbesparing, uitgestelde investeringen en compensatieregelingen vanuit het Rijk. Het beperkte negatieve resultaat kan zonder zorgen opgevangen worden door het verhoogde eigen vermogen.

Voor 2021 laten de eerste prognoses zien (Q1) dat het Sportbedrijf naar verwachting een nagenoeg neutraal, of licht negatief resultaat behaalt. Eveneens door de begroting te versoberen en door steun vanuit het Rijk. Voor 2021 wordt tegelijkertijd voldaan aan de taakstelling van € 0,5 miljoen op subsidie Sportbedrijf. Voor 2022 is er een taakstelling van € 0,75 miljoen. Op dit moment wordt onderzocht hoe dit in te vullen, en of dit in de huidige situatie reëel is.

Samenwerking
De verzelfstandiging en daarmee nieuwe manier van samenwerken, veranderde rollen, verantwoordelijkheden etc. heeft tijd nodig gehad om uit te werken. In de eerste jaren van verzelfstandiging lag de nadruk voornamelijk op bedrijfsmatige aspecten en de ontvlechting van de gemeente. Het inhoudelijke gesprek over de maatschappelijke invulling van de opdracht en bijdrage aan gemeentelijke doelstellingen werd daardoor onvoldoende gevoerd. Dit werd bemoeilijkt door het wennen aan nieuwe verhoudingen, 'losse eindjes' van de verzelfstandiging en een verschillende interpretatie van bepaalde begrippen. Het Sportbedrijf was voornamelijk bezig met zelfstandig op eigen benen staan, terwijl de gemeente zocht naar het houden van de juiste mate van regie.

Vooral in de jaren na verzelfstandiging was dit het geval. Nu het Sportbedrijf na 4 jaar redelijk stabiel staat, is er weer meer ruimte gekomen om de focus te verleggen naar het gesprek op inhoud en gezamenlijke belangen. Het afgelopen jaar is de samenwerking tussen gemeente en Sportbedrijf sterk verbeterd en is er minder sprake van 'strijd' en meer sprake van samenwerking. De samenwerking blijft een onderwerp waarin continu geïnvesteerd wordt, ook in 2022 e.v..

We verwachten deze ontwikkeling met het nieuwe MT van het Sportbedrijf in 2022 voort te kunnen zetten. Deze verbeterde verstandhouding zorgt ervoor dat het risicoprofiel van het Sportbedrijf als verbonden partij lager ingeschat wordt.

NV Bank Nederlandse Gemeenten

Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	De BNG is de 'bankier ten dienste van overheden', waaronder voor gemeenten.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeente heeft minder dan 1% van de aandelen. De andere aandeelhouders zijn de Staat der Nederlanden (50%), provincies en gemeenten.		
Bestuurlijk belang	De concerntreasurer is gemachtigde voor de aandeelhoudersvergadering.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft 496.470 aandelen van de BNG in bezit (bijna 1%) en is daarmee een van de grootste gemeentelijke aandeelhouders van de BNG		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	5.097.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	155.262.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	
Ontwikkelingen	Niet van toepassing.		

Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Economic Board regio Arnhem-Nijmegen

Vestigingsplaats	Nijmegen		
Rechtsvorm	Stichting		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie		
Doel verbonden partij	Het versterken van de samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheden op de groeisectoren health, energy en food en de cross-overs daartussen, om daarmee de economische slagkracht van de regio Arnhem-Nijmegen verder te ontwikkelen en regionale groeikansen te benutten met alle voor dat doel dienstige middelen.		
Deelnemers in samenwerking	The Economic Board wordt gevormd door achttien leden vanuit de kennisinstellingen, het bedrijfsleven en de overheden.		
Bestuurlijk belang	Burgemeester A. Marcouch (voorzitter) en wethouder J. van Dellen hebben zitting in de board.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft geen rechtstreekse financiële relatie met The Economic Board. Van onze bijdrage aan de regio wordt 1 euro per inwoner door het GR doorgegeven aan The Economic Board.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	142.850
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	133.981
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	162.000
Ontwikkelingen	The Economic Board heeft zich in 2020 op diverse manieren ingezet voor economische ontwikkeling, innovatie en werkgelegenheid in de regio. Samen met overheidsinstellingen, het bedrijfsleven en de kennisinstellingen stimuleert The Economic Board innovaties in de topsectoren Energy, Health, Hightech en Food en de cross-overs daartussen. The Economic Board richt zich daarbij onder meer op het versterken van het Energy cluster in Arnhem: het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid (start-ups en scale-ups) en het stimuleren van innovaties op het gebied van energievoorziening en batterijopslag. Meer specifiek heeft The Economic Board in 2020 bijgedragen aan de realisatie van het Connectr Energy Innovation Lab als flagshipproject van het Energycluster. The Economic Board droeg in 2020 ook bij aan de nieuwe regionale agenda Groene Metropoolregio in het kader van het versterkingsproces van de regio Arnhem-Nijmegen. The Economic Board scherpte zijn eigen strategie en agenda ook aan: de focus is allereerst gericht op de versterking van de economische clusters health, hightech, food en energy; op slimme duurzaamheid (innovaties), lobby en acquisitie en specifiek op human capital/arbeidsmarkt in de regio. The Economic Board is een van de partners in de nieuwe regionale investeringsagenda met de provincie en de Groene metropoolregio, waarvoor in 2021 de eerste stappen zijn gezet. De Economic Board ontwikkelde zich verder als netwerk in de regio. Kennis, kunde en ervaring vanuit de regiogemeenten, kennisinstellingen en bedrijfsleven werden steeds meer gedeeld en ingezet voor belangrijke maatschappelijke opgaven.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

BVO De Connectie

Vestigingsplaats	Arnhem
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën
Doel verbonden partij	De Connectie is een gemeenschappelijke regeling met de gemeenten Rheden en Renkum op het gebied van bedrijfsvoering.
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem, gemeente Renkum en gemeente Rheden
Bestuurlijk belang	Opdrachtgever is de concerndirecteur, wethouder Jan van Dellen is lid van het bestuur.

Financieel belang	Het Arnhems aandeel in De Connectie bedraagt 72%.* Het hieronder opgenomen begrote resultaat betreft het resultaat na mutaties reserves.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	-352.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	14.213.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	-21.000
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	30.254.000

Ontwikkelingen

Uit onderzoek blijkt dat bij een samenwerking binnen de gemeentelijke context het 3 tot 5 jaar kost (afhankelijk van de beginsituatie) om weer op het startniveau te komen in termen van opbrengsten, klanttevredenheid, organisatie-volwassenheid en medewerkertevredenheid. Bij de start van De Connectie is onvoldoende rekening gehouden met deze zogenaamde ‘servicedip’.
Het bestuur van de Connectie onderschrijft het belang van een betaalbare bedrijfsvoering en heeft daarom een bestuursopdracht geformuleerd. De Connectie krijgt daarin de opdracht om het ontwikkelperspectief, de MJPB en het financieel perspectief 2023 e.v. te herzien en zorg te dragen voor een voorstel om tot een passend financieel kader te komen.

Risico profiel

Middel

Beheersstrategie

De Connectie is een organisatie in die volop in ontwikkeling is en waar de komende jaren veel moet gebeuren. Het is evident dat beheersing en control hierin belangrijk zijn. De beheersing is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen met de belangen van een goede bedrijfsvoeringsorganisatie. Op verschillende niveaus en vanuit verschillende perspectieven wordt er actief samengewerkt. Het bestuur, het OGO (opdrachtgeversoverleg) en de demandorganisatie zijn hierin belangrijke gremia waarin sturing en beheersing nadrukkelijk terugkomen. Het controllersoverleg vervult hierin een belangrijke adviesrol ten aanzien van de P&C-producten van de Connectie.

Er wordt in de begroting een aantal risico's beschreven die significant zijn in financiële termen, maar ook voor de dienstverlening. De beschreven risico's hebben voor een deel te maken met de uitgevoerde onderzoeken naar de totale ICT-keten van De Connectie. In samenspraak met de drie gemeenten zijn er negen verbeterpaden opgesteld die ertoe moeten leiden dat: 1. Het gewenste niveau van de informatievoorziening wordt bereikt (basis op orde). 2. De governancestructuur verder wordt ingericht waarbij afspraken worden vastgelegd over rollen, verantwoordelijkheden en de wijze van samenwerking. Gelet op de MJPB 2022-2025 en de ontwikkeling van de financiële positie is het belang van een betaalbare bedrijfsvoering groot. Het bestuur van de Connectie onderschrijft dit en heeft daarom een bestuursopdracht geformuleerd. De Connectie krijgt daarin de opdracht om het ontwikkelperspectief, de MJPB en het financieel perspectief 2023 e.v. te herzien en zorg te dragen voor een voorstel om tot een passend financieel kader te komen. De Connectie wordt gevraagd om voor de MJPB 2023 te komen met reële voorstellen tot heroriëntatie van beleid en uitgangspunten en de daarbij behorende consequenties voor de dienstverlening, financiën en risico’s in beeld te brengen.

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen

Vestigingsplaats	Arnhem
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S07 Zorg
Doel verbonden partij	In april 2016 is de Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen opgericht ten behoeve van het aanvullend vervoer Arnhem Nijmegen (Avan). Het is een gemeenschappelijke regeling, gebaseerd op een bedrijfsvoeringsorganisatie. Eén van de taken van deze Vervoersorganisatie is het regelen van het doelgroepenvervoer, waarbij sprake is van een bundeling van het doelgroepenvervoer (Wmo-vervoer, leerlingenvervoer en instellingsvervoer). Gezamenlijke sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer voor de deelnemers.
Deelnemers in samenwerking	Regio Arnhem en regio Nijmegen
Bestuurlijk belang	Wethouder R. van der Zee is lid van het bestuur

Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt volgens een verdeelsleutel bij aan de exploitatie. De kosten van de bedrijfsvoeringsorganisatie worden bepaald op basis van het inwoneraantal. De vervoerskosten op basis van rekeneenheden van het vervoer. De vervoersorganisatie heeft geen weerstandscapaciteit; tekorten komen voor rekening van de deelnemende gemeenten.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	13.002.611
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	6.743.581

Ontwikkelingen

In 2020 zijn er beleidsregels Wmo en Jeugdwet op- en vastgesteld. Ook is er een nieuwe Verordening Leerlingenvervoer aangenomen. Deze dragen bij aan het beheersen van kosten op het gebied van Doelgroepenvervoer.
Corona heeft in 2020 en 2021 effect gehad op het routegebonden en vraagafhankelijk vervoer. Met het oplopen van de vaccinatiegraad en het versoepelen van de maatregelen is het vervoer weer aangetrokken. De verwachting is dat dit weer naar het begrotingsniveau gaat. De gewijzigde verordeningen en beleidsregels zijn vanaf zomer 2020 langzaam doorgevoerd. Daarnaast lijkt de nieuwe aanbesteding positiever uit te werken dan in eerste instantie verwacht. Dit maakt dat voor 2020 de jaarcijfers doelgroepenvervoer met een positief resultaat afgesloten zijn. In 2022 verwachten we terug te gaan naar de oorspronkelijke begroting met daarbij in lijn horende kosten.

Risico profiel

Middel

Beheersstrategie

De risico's waarmee BVO DRAN te maken heeft zijn een veranderende relatie met de Provincie, een zeer dynamische omgeving, kwetsbare burgers en daarmee politieke gevoeligheid.

De risicoklasse is van hoog naar middel gezakt. Het in 2018 verschenen knoppenplan heeft ertoe geleid dat de kostenbesparingen die mogelijk waren in regionaal verband inmiddels zijn doorgevoerd en een aantal zaken zijn meegenomen in de inmiddels afgeronde aanbesteding. Aan een aantal knoppen binnen het vraagafhankelijk vervoer zal vanaf 2021 een verder vervolg worden gegeven. Een aantal knoppen kunnen enkel door de gemeente zelf beleidsmatig worden opgepakt.

De gemeente Arnhem heeft in 2020 aan een aantal van deze knoppen gedraaid door zowel beleidsregels Wmo als ook beleidsregels Leerlingenvervoer op- en vast te stellen. Dit om te kunnen blijven doen wat nodig is, maar ook een gemeentelijk kader als vertrekpunt te kunnen nemen. Het effect van deze aanpassing zal door geleidelijke invoering in 2021 beter zichtbaar worden.

De inrichting van het doelgroepenvervoer is gebaseerd op een 'open einde' systematiek. Hierom is de sturingsinformatie frequenter en gericht op continue monitoring. Structureel ontvangen we van de BVO DRAN managementinformatie en zogenaamde rittenbakken. Er is ongeveer tien keer per jaar ambtelijk en 6 keer per jaar bestuurlijk overleg. In 2021 zal informatie omtrent doelgroepenvervoer worden verwerkt in PowerBI waardoor dit onderdeel uit zal gaan maken van de komende bestuursrapportages.

Euregio Rijn-Waal

Vestigingsplaats

Kleve (D)

Rechtsvorm

Openbaar lichaam naar Duits recht

Programma

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie

Doel verbonden partij

De Euregio Rijn-Waal is een Nederlands-Duits openbaar lichaam waarbij ca 55 gemeenten en regionale overheden en Kamer van Koophandels uit de grensregio zijn aangesloten. De bevordering van de integratie van Europa en het slechten van nationale grenzen zijn centrale doelen van deze samenwerking (sinds 1 november 1993). De Euregio Rijn-Waal zet in op verbetering en intensiveren van grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie en maatschappij. In het werkgebied van de Euregio bestaan veel mogelijkheden voor een sterke economische en maatschappelijke ontwikkeling. De Euregio Rijn-Waal brengt partners bij elkaar om gezamenlijke initiatieven te starten en zo gebruik te maken van synergie-effecten. De Euregio verzorgt het programmamanagement voor het EU-programma INTERREG Duitsland-Nederland.De Euregio is geen verbonden partij in de zin van de Wet gemeenschappelijke regelingen. De Euregio is een openbaar lichaam gebaseerd op het Verdrag van Anholt. In overeenstemming met artikel 3 lid 3 van dit verdrag is voor de Euregio het Duitse recht van toepassing. Dit betekent dat voor de Euregio niet dezelfde plichten

	gelden ten aanzien van bijvoorbeeld de verzending van de begroting aan deelnemende gemeenten. In de statuten van de Euregio is vastgelegd dat de begroting een maand voor het begin van het nieuwe begrotingsjaar een begroting wordt opgeleverd. De vergaderstukken van de Euregioraad worden door de Euregio aan de gemeenteraad verzonden.		
Deelnemers in samenwerking	55 leden, te weten 30 Nederlandse en 20 Duitse gemeenten, 3 regionale instanties en 2 Kamers van Koophandel		
Bestuurlijk belang	In de Euregio Raad zitten namens de gemeente Arnhem burgemeester A. Marcouch en raadsleden V. Bouma, mw. K. Kalthoff, Y. Usta en M. Venhoek.		
Financieel belang	Beperkt. De leden betalen een (inwoneraantal gerelateerde) contributie.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	1.762.724
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	3.395.350
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	28.000
Ontwikkelingen	De Euregio geeft uitvoering aan de Strategische Agenda 2025+ die de Euregioraad in november 2020 heeft vastgesteld. Daarin zijn vier grensuitdagingen geformuleerd: economie en klimaat, arbeidsmarkt en opleiding, leefbaarheid alsmede Euregionale identiteit. Het Europees Interreg-programma VI 2021-2027 vormt de belangrijkste financieringsbron voor de projecten die hieruit voortkomen. In 2022 worden de eerste projectvoorstellen goedgekeurd, waarmee uitvoering wordt gegeven aan de Strategische Agenda. In samenwerking met de Groene Metropoolregio en Bureau Brussel worden nieuwe projectmogelijkheden onderzocht. Vanuit o.a. de duurzaamheidsagenda, die is opgesteld door het 100.000+ stedennetwerk wordt gewerkt aan projectvoorstellen met Nederlandse en Duitse projectpartners.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S02 Bereikbaarheid; S03 Economie; S10 Klimaat en energie; S12 Wonen en leefomgeving		
Doel verbonden partij	De ambitie van de Groene metropoolregio is gericht op de welvaart van de inwoners in de regio. De Groene metropoolregio werkt aan maatschappelijke opgaven op het gebied van werken, wonen, duurzaamheid, bereikbaarheid en leefbaarheid. De regio staat voor kwalitatieve groei en dus voor balans tussen groei en leefbaarheid. De ambitie is om de omvangrijke groeiopgave (huisvesting, werk en bereikbaarheid) te faciliteren en de groene leefomgeving en ontspannen leefkwaliteit in de regio te behouden en te versterken. De regio wil zich sterker profileren naar het rijk en Europa als groene, circulaire metropoolregio. De regionale agenda is hierop gericht.		
Deelnemers in samenwerking	Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar		
Bestuurlijk belang	Burgemeester Marcouch is lid van het Algemeen Bestuur van de Groene Metropolregio. Wethouder Van Dellen is voorzitter van het bestuurlijk team Productieve Regio. De wethouders van der Zee, Bouwkamp en Roelofs nemen deel aan respectievelijk de bestuurlijke teams Verbonden regio, Groene Groeiregio en Ontspannen regio.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt naar rato van inwonertal bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. * Het bedrag dat is opgenomen bij 'begrote bijdrage Arnhem' betreft de bijdrage voor de organisatiekosten. De bijdrage voor de inhoudelijke opgaven hangt samen met de regionale agenda en is nog afhankelijk van besluitvorming in de raad.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	

Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022 € 280.303
Ontwikkelingen	De Groene Metropoolregio is 1 januari 2021 als Gemeenschappelijke Regeling gestart en is de opvolger van het Gemeenschappelijk Orgaan regio Arnhem-Nijmegen. De regio wil met een sterkere regio slagvaardiger zijn in zijn bestuur en transparanter naar de colleges en gemeenteraden van de 18 regiogemeenten en koestert daarbij een stevige ambitie: - samen doorgroeien naar een groene metropoolregio met internationale betekenis en allure. - zichtbaar zijn als dé circulaire topregio van ons land en van Europa, in alle facetten van de leefomgeving. - hét voorbeeld zijn voor kwalitatieve groei met een goede balans tussen levendige stedelijkheid en ontspannen leefkwaliteit. De regionale agenda is hierop gericht. De Groene Metropoolregio gaat via de regionale agenda werken aan een groene, groeiende en bloeiende regio. De regionale agenda bevat vijf opgaven: Verbonden regio, Productieve regio, Circulaire regio, Ontspannen regio en Groene groeiregio. De regio wil samen met partners als de provincie Gelderland en The Economic Board bijdragen aan de regionale opgaven, aan nationale opgaven, aan de nieuwe Europese doelen. Deze ontwikkeling heeft financiële gevolgen. College en raad hebben in respectievelijk oktober en december 2020 ingestemd met een verhoging van de bijdrage aan de regio Arnhem-Nijmegen van €0,88 naar €2,50 per inwoner en de voorzetting van de bijdrage van de Economic Board à €1,- per inwoner. In 2021 en 2022 worden de kosten gedempt naar €1,73 per inwoner door een bijdrage van de provincie Gelderland aan de Groene Metropoolregio. Voor 2022 is een extra bedrag nodig van €157.842. Vanaf 2023 zijn de totale kosten €564.788 per jaar. Dit inclusief de bijdrage Economie Board. Via de perspectiefnota 2021 zijn de meerkosten vanaf 2022 geregeld (raadsbesluit Perspectiefnota d.d.30 juni 2021).
Risico profiel	Middel
Beheersstrategie	De gemeenteraad heeft op 16 december 2020 met de versterkte samenwerking in de regio Arnhem-Nijmegen ingestemd, onder de noemer Groene Metropoolregio en heeft hiertoe een nieuwe gemeenschappelijke regeling in het leven geroepen. Daarbij is het gemeenschappelijk orgaan regio Arnhem-Nijmegen ingetrokken. Het versterkingsproces heeft geleid tot een versterkte regio Arnhem-Nijmegen en een hogere bijdrage vanuit de 18 regiogemeenten. De raad heeft ingestemd met een bijdrage per inwoner van €2,50 ten behoeve van de basisfinanciering van de Groene Metropoolregio en continueren van de bijdrage van €1,- voor The Economic Board. De raad heeft eerder besloten om het bedrag van €101.946,-, dat in 2020 is uitgekeerd aan Arnhem bij het eindrapport vereffening van de voormalige Stadsregio, over te hevelen naar 2021 om daar in te zetten voor de meerkosten van de nieuwe gemeenschappelijke regeling. Omdat de provincie in 2021 en 2022 bijdraagt in de kosten van de basisfinanciering, heeft het college in hetzelfde raadsvoorstel aan de raad vermeld dat het verwacht in 2021 een dekkend financieel plaatje te hebben. De regio heeft medio september de definitieve regionale agenda gepresenteerd. De agenda bevat vijf regionale opgaven op het gebied van duurzaamheid, mobiliteit, ruimte en wonen, economie en toerisme, recreatie, cultuur en erfgoed met een bijpassende begroting. De gemeenteraden van de 18 regiogemeenten wordt gevraagd te besluiten over het al dan niet meedoen ('intekenen') op de verschillende opgaven. Arnhem koerst op intekenen op alle vijf de opgaven uit de regionale agenda. Dit wordt expliciet aan de raad voorgelegd via een apart raadsvoorstel. De nieuwe middelen die de uitvoering van deze regionale agenda met zich meebrengt à €412.000,- worden dit jaar nog gepresenteerd via het begrotingsprogramma S00. De bedoeling is om deze vanaf de begroting 2023 te presenteren via de betreffende inhoudelijke programma's. De raad zal via deze begroting besluiten over het al dan niet intekenen op de opgaven en het beschikbaar stellen van de middelen. Een raadsvoorstel over de regionale agenda en het intekenen op de opgaven wordt zoals gezegd separaat aangeboden.

Lingezegen

Vestigingsplaats	Arnhem
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S12 Wonen en leefomgeving

Doel verbonden partij	De realisatie en coördinatie van het beheer van Park Lingezegen op basis van het Masterplan, Intergemeentelijke structuurvisie, het Uitvoeringsprogramma en het AB-besluit 2015-004 over de Afronding van de basisuitrusting en de doorontwikkeling (AB, 04 12 2015).		
Deelnemers in samenwerking	Provincie Gelderland, Waterschap Rivierenland, gemeenten Lingewaard, Overbetuwe, Nijmegen en Arnhem.		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het Dagelijks bestuur, Wethouder R. van der Zee is lid van het Algemeen bestuur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt voor 25% bij aan de gemeenschappelijke regeling.Het hieronder opgenomen begrote resultaat (0) betreft het resultaat na onttrekking uit het beheerfonds.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	4.409.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	236.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	257.200
Ontwikkelingen	De parkorganisatie stelt in 2021 een visie 'doorontwikkeling' op. Thema's zoals natuur, recreatie, erfgoed, voedsel, landbouw, kunst en evenementen krijgen hierin een plek. De begroting in 2022 is gericht op het beheer en de doorontwikkeling. Voor een sluitende begroting 2022 wordt een beroep gedaan op het beheerfonds van het park. Het bedrag dat in het beheerfonds zit, is tezamen met de jaarlijkse bijdragen van de deelnemende gemeentes nog ruim voldoende om 20 jaar vooruit te kunnen.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S04 Onderwijs; S06 Participatie en armoedebestrijding; S07 Zorg		
Doel verbonden partij	De Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Regio Centraal Gelderland is in 2017 opgericht voor de uitvoering van taken op het terrein van het sociaal domein. De MGR bestaat uit vier modules: 'Inkoop van specialistische zorg' (aanbesteding, contractmanagement m.b.t. Jeugdzorg en WMO), Werkgeversservicepunt, Onderwijszaken en Werkgeverschap SW met daarboven een kleine beheerorganisatie.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort en Zevenaar (niet alle gemeenten doen aan alle modules mee) alsmede het UWV (Werkgeverservicepunt).		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het bestuur. In de bestuurscommissies zitten wethouders mw. M. Louwers (Werkgeversservicepunt en Werkgeverschap SW), R. van der Zee (Inkoop zorg) en B. Roelofs (Onderwijszaken).		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. Over de wijze waarop de bijdrage over de deelnemende gemeenten worden verdeeld zijn per module specifieke afspraken vastgelegd. Bij de onderwijsmodule geldt bijvoorbeeld het criterium 'leerlingaantallen en VsV-cijfers van de afgelopen 3 jaren' en bij de module WgSW het aantal inwoners met een SW-verband. * Het hieronder opgenomen begrote resultaat (0) betreft het resultaat na mutatie reserves.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	724.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	7.288.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	29.587.326

Ontwikkelingen	Ondanks de COVID-crisis heeft de MGR goede resultaten geboekt die binnen de begroting zijn gerealiseerd. In opdracht van de deelnemende gemeenten levert de MGR-organisatie een belangrijke bijdrage aan het versterken van de regionale samenwerking, meer integraliteit en ketenoptimalisering in het sociaal domein. De MGR is gevraagd alert te zijn op ontwikkelingen en opgaven die hieraan verder kunnen bijdragen. In 2022 zijn geen beleidswijzigingen met een betekenisvolle financiële impact voorzien. De MGR zet de afgesproken werkzaamheden conform haar meerjarig uitvoeringsprogramma voort. Mogelijke samenwerking op het gebied van inburgering en beschermd wonen worden onderzocht.
Risico profiel	Laag
Beheersstrategie	De MGR bestaat uit vier modules met daarboven een kleine beheerorganisatie, die efficiënt en kostenbewust opereert. Arnhem neemt deel aan alle modules en is in verhouding een grote 'klant' van de uitvoeringsorganisatie. De arbeidsovereenkomsten van medewerkers met een indicatie voor de WSW zijn per 1-1-2019 bij de nieuwe module Werkgeverschap SW ondergebracht. Daardoor is de financiële bijdrage, die eerder via Presikhaaf Bedrijven liep, in de begroting van de MGR ingebracht. In de verschillende bestuurscommissies, waarvan Arnhemse wethouders deel uitmaken, wordt inhoudelijk gesproken en gestuurd op de modules. Ook in het DB en AB van deze gemeenschappelijke regeling heeft Arnhem een stevige stem. De MGR beschikt over een meerjarig uitvoeringsplan alsmede een uitvoeringsprogramma die jaarlijks worden geactualiseerd. De tussentijdse informatievoorziening over de MGR in de vorm van onder andere periodieke bestuursrapportages is op orde. De MGR heeft zich kortom verder ontwikkeld tot een stabiele organisatie hetgeen in 2022 zal worden gecontinueerd.

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S11 Ruimtelijke ontwikkeling		
Doel verbonden partij	Goede en efficiënte vergunningverlening en handhaving op het gebied van milieu, bouwen, natuur en water.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Zevenaar en provincie Gelderland.		
Bestuurlijk belang	Wethouder Bouwkamp is lid van dagelijks bestuur en algemeen bestuur		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatiebegroting van deze gemeenschappelijke regeling. De jaarlijkse bijdrage is afhankelijk van het afgesproken werkprogramma.* Het hieronder opgenomen begrote resultaat (0) betreft het resultaat na mutaties reserves.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	932.400
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	4.838.500
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	5.634.000
Ontwikkelingen	Landelijke ontwikkelingen: invoering omgevingswet, invoering particulier bouwtoezicht. Outputsturing per 2020. Vervanging zaaksysteem in 2021.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Landelijke ontwikkelingen in wet- en regelgeving kunnen grote invloed hebben op de taakomvang en -inhoud van de omgevingsdienst ODRA. De impact van de Omgevingswet is nog steeds moeilijk in te schatten maar deze heeft waarschijnlijk een groot effect op het takenpakket ODRA. De Wet kwaliteitsborging bouwen (WKB) zal invloed hebben op de werkzaamheden die met bouw hebben te maken. Deze wet heeft een gefaseerde invoering. ODRA is samen met de deelnemende gemeenten actief bezig met de invoering van de Omgevingswet en WKB en rapporteert hier geregeld over. Door actief met komende ontwikkelingen bezig te zijn kan beter geanticipeerd worden op eventuele grote consequenties voor het personeelsbestand van ODRA. De omvang van het takenpakket van ODRA op het gebied van bouw, vergunningverlening en toezicht is direct afhankelijk van initiatieven van particulieren en bedrijven in de stad. Er kunnen grote verschillen zitten tussen jaren. Om hierop te anticiperen houdt ODRA een flexibele schil met personeel aan. Met de systematiek van outputfinanciering en een prognose		

van de gemeente op de bouwontwikkelingen wordt het beter mogelijk om de kosten voor de gemeente vooraf in te schatten.
De invoering van outputgericht sturen en betalen per 2020 heeft niet geleid tot onverwachte financiële effecten of andere ongewenste neveneffecten. Door de corona crisis is het echter nog niet mogelijk om op basis van de cijfers conclusies te trekken voor latere jaren. In het najaar 2021 zal ODRA een eerste evaluatie van de outputsturing opstellen.
De bij omgevingsdienst ODRA onderkende risico's voor gemeente Arnhem worden op de volgende wijzen beheerst. Allereerst is er maandelijks werkoverleg tussen de accounthouders van beide partijen. Relevante ontwikkelingen kunnen daar als eerste gesignaleerd worden. ODRA levert maandelijks productiecijfers en urenoverzichten. De cijfers worden met deze frequentie ook in het accountoverleg besproken. Realisatie van producten en uren kan zo getoetst worden aan planning en budget, zonodig kan worden bijgestuurd en zullen relevante ontwikkelingen gemeld worden in de financiële cyclus van de gemeente.
De portefeuillehouder heeft zitting in het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur van ODRA. Meerdere keren per jaar worden financiële tussenrapportages van ODRA in de vorm van een financieel dashboard in de bestuursvergaderingen besproken. De business controler Arnhem adviseert de portefeuillehouder op deze rapportages en kan risico's vroegtijdig signaleren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan oplopende personeelskosten door schaarste op de arbeidsmarkt of bevindingen van de accountant.

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S05 Cultuur		
Doel verbonden partij	Het gezamenlijk vorm en inhoud geven aan het Gelders Archief, een samenwerking van de gemeentelijke archieven van Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal, Provincie en het Rijksarchief Gelderland. Aanvullend zijn taken afgesproken op het terrein van het beheer, het behoud, de presentatie en informatieverstrekking van de historie van de stad Arnhem en de omgeving daarvan.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeenten Renkum, Rheden en Rozendaal en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Met de Provincie Gelderland vinden onderhandelingen plaats over toetreding tot de Gemeenschappelijke Regeling.		
Bestuurlijk belang	Wethouders J. van Dellen en B.Roelofs maken deel uit van het bestuur		
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	368.453
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	20.140.960
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	1.110.339
Ontwikkelingen	De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen heeft aangegeven op termijn (voorzien op 1 januari 2024) uit te willen treden uit de Gemeenschappelijke Regelingen ten behoeve van de Regionale Historische Centra (RHC's), waaronder het Gelders Archief. Het Rijk wil wel de financiering op niveau houden voor het behoud en beheer van de fysieke rijksarchieven binnen de RHC's. De digitale rijksarchieven gaan volledig naar het e-depot van het Nationaal Archief. Daarnaast heeft het Ministerie van OCW eind 2020 aangegeven niet te willen dat de RHC's gebruik blijven maken van het e-depot van het Nationaal Archief, maar dat zij hiervoor een eigen voorziening dienen op te richten.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S01 Veiligheid; S07 Zorg; S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	In deze regeling participeren (inclusief Arnhem) 15 gemeenten. Het betreft hier een wettelijk aangewezen organisatie met taken op het terrein van de brandweer (hulpverlening), volksgezondheid en rampenbestrijding. Veiligheid en gezondheid zijn in de regio de kerntaken.		
Deelnemers in samenwerking	15 gemeenten (inclusief Arnhem) participeren in de gemeenschappelijke regeling.		
Bestuurlijk belang	Burgemeester A. Marcouch en wethouder R. van der Zee maken deel uit van het (dagelijks) bestuur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. Over de wijze waarop de bijdrage over de deelnemende gemeenten is verdeeld zijn per onderdeel specifieke afspraken gemaakt en vastgelegd. * Het hieronder opgenomen begrote resultaat (0) betreft het resultaat na mutaties reserves.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	9.884.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	49.663.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	17.405.000

Ontwikkelingen

Volksgezondheid
GGD Gelderland Midden heeft ook in 2021 een centrale rol in de bestrijding van de coronapandemie. Daarvoor is een apart organisatieonderdeel ingericht. De extra inzet (testen, bron- en contactonderzoek en vaccineren) vraagt een grote inspanning van de organisatie. Met aanpassingen in de werkwijze (contacten niet altijd face-to-face maar ook telefonisch of via beeldbellen) blijft de reguliere zorg zoveel mogelijk gehandhaafd. Speciale aandacht is daarbij gericht op het voorkomen van situaties waarin kinderen ernstig ziek kunnen worden of in een onveilige situatie terecht kunnen komen.
Het Rijksvaccinatieprogramma wordt conform opzet uitgevoerd.

De bestrijding van het coronavirus heeft forse financiële gevolgen voor VGGM. Ook in 2021 compenseert het Rijk de extra kosten die door GGD'en en Veiligheidsregio's worden gemaakt. Voor 2022 zijn hierover nog geen afspraken gemaakt.

De aanpak van de coronapandemie zal, zo voorziet het bestuur, meerjarige effecten hebben op de dienstverlening van VGGM. Uitdagingen voor de komende jaren zijn gelegen o.a. in het versterken van de infectieziektenbestrijding en de preventie en gezondheidsbevordering van kwetsbare groepen.

In 2021 is de regionale visie op publieke gezondheid geactualiseerd, op basis van de kaders van onder meer de landelijke nota gezondheidsbeleid, de Volksgezondheid Toekomstverkenning (VTV) en het Nationaal Programma Preventie. Deze regionale visie is richtinggevend voor de inzet van VGGM in 2022 en volgende jaren.

Brandweer / Crisisbeheersing
Op het vlak van brandweer en crisisbeheersing zijn, vanwege de coronapandemie, de ambities vanuit 2020 en 2021 doorgeschoven naar 2022. Gepland is dat eind 2022 de centrale meldkamer Oost-Nederland in Apeldoorn operationeel wordt. Vanaf dat moment vinden de meldkameractiviteiten voor de regio Gelderland-Midden vanuit deze meldkamer plaats. De 5 Veiligheidsregio's die vanaf eind 2022 samenwerken in de Meldkamer Oost-Nederland hebben gezamenlijk informatievoorziening en informatie delen als een belangrijk thema voor de nieuwe meldkamer benoemd.
Informatievoorziening en informatiegestuurd werken om beter beleid te kunnen maken, beter te kunnen managen, meer risico's te kunnen voorspellen en veiliger en efficiënter te kunnen werken, vormt daarnaast ook een centraal thema binnen de VGGM zelf. Het Programma Informatievoorziening 2020-2025, dat in 2020 is vastgesteld door het veiligheidsberaad, is daarbij leidend.

Op 20 januari 2021 heeft het Algemeen Bestuur de verdeelsleutel Gemeentefonds Cluster Openbare Orde en Veiligheid sub cluster brandweer gekozen als nieuwe verdeelsleutel voor de gemeentelijke bijdragen brandweer. Deze verdeelsleutel voldoet aan de criteria die zijn gesteld, namelijk eerlijk, robuust en solidair.

De nieuwe verdeelsleutel en het overgangsmodel leiden tot herverdeeleffecten. Sommige gemeenten hebben nadeel van deze nieuwe verdeelsleutel, anderen weer voordeel. Voor Arnhem leidt deze nieuwe verdeelsleutel niet tot een hogere bijdrage in 2022.
De financiële gevolgen van deze verdeelsleutel en het daarbij gekozen overgangsmodel zijn verwerkt in deze begroting 2022.
Het Algemeen Bestuur heeft de wens uitgesproken de huisvestingskosten van de brandweerkazernes ook te regionaliseren. Het betreft hier een complex vraagstuk wat de nodige tijd en aandacht zal vragen. Komende periode wordt nader onderzocht wanneer en op welke wijze gekomen kan worden tot een beleidsmatig en financieel huisvestingskader, inclusief mogelijke overgangsmodellen. Ook moet helder worden wat dit nieuwe huisvestingskader voor ons eigen huisvestingskader gaat betekenen.

Risico profiel

Middel

Beheersstrategie

De veiligheids- en gezondheidsregio Gelderland Midden is een wettelijk aangewezen regeling waarin wordt samengewerkt met 15 verschillende gemeenten. De taken zijn onder verdeeld in een vijftal programma's (crisisbeheersing, brandweerzorg, GGD, ambulancezorg en bedrijfsvoering). VGGM wijst in haar begroting 2022 op de volgende risico's :
- Meerjarig effect van het COVID19 virus; preventie ten aanzien van kwetsbare groepen, advisering van hygiënemaatregelen, versterking infectieziektebestrijding, terug op niveau van reguliere diensten voor derden zoals reizigersvaccinaties en binden van medewerkers en vrijwilligers aan de organisatie;
- Naar aanleiding van de implementatie van de Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren (WNRA) is een complexiteit met betrekking tot de positie van de vrijwilligers ontstaan. Op basis van de huidige wet- en regelgeving is het onderscheid tussen een brandweervrijwilliger en een brandweermedewerker nauwelijks te maken. Hiermee heeft de invoering van WNRA een groot financieel risico op de betaalbaarheid van het huidige brandweermodel. Landelijk heeft een Denktank een oplossing voor deze ontstane situatie bedacht in de vorm van taakdifferentiatie. De financiële consequenties van de taakdifferentiatie worden nog nader geanalyseerd;
- Verdeelsleutel huisvestingskosten brandweer. De gemeentelijke bijdragen aan de brandweer zijn op basis van een nieuwe verdeelsleutel vastgesteld. De (regionale) huisvestingskosten van de kazernes en andere brandweeronderdelen zijn daarvan vooralsnog uitgezonderd;
- Arbeidsontwikkelingen, waaronder functiewaardering van verpleegkundigen. Vergelijkbare organisaties hebben verpleegkundigen hoger ingeschaald. Een aanpassing van de functiewaardering heeft grote consequenties op het budget of op de dienstverlening van de Jeugdgezondheidszorg en Algemene gezondheidszorg. Hiervoor is in de gemeentelijke begroting een extra budget opgenomen. Dat geldt ook voor de ICT-lasten;
- Toenemende ICT-lasten als gevolg van verdere digitalisering en plaats onafhankelijk werken. Meerdere (verouderde) systemen dienen op korte termijn vernieuwd te worden gebracht en toenemende gebruikerswensen gebaseerd op maatschappelijke 0ntwikkelingen zijn niet passend binnen de huidige ICTbudgetten.
- De grote druk op (gemeentelijke)financiën en bij andere opdrachtgevers leidt tot continuïteitsrisico’s van niet door gemeentelijke bijdrage gefinancierde activiteiten.

De beheersing van bovenstaande risico's is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen. Het regionaal controllersoverleg en de Financiële Commissie die regelmatig bijeen komen vervullen hierin een belangrijke adviesrol, ook ten aanzien van de P&C-producten van de VGGM. Daarnaast wordt er actief samengewerkt bij bestuurlijke opdrachten. Per programma is door de VGGM een doelenboom opgesteld waarbij tevens de belangrijkste risicofactoren en mitiganten zijn genoemd.
Aan de hand van de zogenaamde “kans x effect”-methode wordt jaarlijks door VGGM een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijke risico’s en een kwantificering daarvan. Bij benadering wordt er een indicatie gegeven van het voor de organisatie benodigde weerstandsvermogen. Dit weerstandsvermogen wordt gevormd door de totale impact van de gekwantificeerde risico’s te relateren aan de weerstands-capaciteit (zijnde het beschikbare eigen vermogen).

Daarnaast ontvangen de deelnemende gemeenten gedurende het jaar tussenrapportages van VGGM waarin wordt stilgestaan bij de actuele ontwikkelingen en de verwachtingen m.b.t. de risico's worden beschreven.

Zowel de burgemeester als de wethouder publieke gezondheid zijn lid van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur van VGGM. Het dagelijks bestuur en algemeen bestuur komen afzonderlijk van elkaar jaarlijks 5 keer bij elkaar. Onderwerp van gesprek is onder andere de P&C cyclus. Begrotingen en jaarrekeningen worden daar vastgesteld. Ook inhoudelijke ontwikkelingen/ risico's worden daar gedeeld.
Ondersteunende ambtenaren adviseren de burgemeester en wethouder als het gaat om de inhoud van de agenda. Deze ondersteunende ambtenaren zijn ook aangesloten op het controllersoverleg zoals eerder genoemd.

De raad krijgt de mogelijkheid om een zienswijze uit te brengen ten aanzien van de begroting en de jaarrekening van VGGM. De raad houdt waar nodig rekening met eventuele financiële risico's in de eigen begroting.

In de afgelopen jaren is gebleken dat deze beheersstrategie volstaat. De VGGM is al jaren een betrouwbare en stabiele partner.

Recreatieschap Overbetuwe

Vestigingsplaats	Kerk - Avezaath	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Programma	S03 Economie	
Doel verbonden partij	Het Recreatieschap heeft tot taak de gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemende gemeenten op het terrein van de openluchtrecreatie en het toerisme in het rivierengebied. Samen met het Natuur- en Recreatieschap Lingegebied en het Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal wordt deelgenomen in de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied (handelsnaam Uiterwaarde). Uiterwaarde ontwikkelt de recreatiegebieden en land- en routegebonden voorzieningen in het rivierengebied en houdt ze in stand.	
Deelnemers in samenwerking	Samen met de gemeenten Lingewaard en Overbetuwe heeft de gemeente Arnhem zitting in het bestuur van het Recreatieschap Overbetuwe. Het recreatieschap Overbetuwe is aandeelhouder van de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied.	
Bestuurlijk belang	Vanuit de gemeente Arnhem participeren wethouder Van Dellen en raadslid Manders in het algemeen bestuur van Recreatieschap Overbetuwe.	
Financieel belang	Eigen vermogen en vreemd vermogen liggen bij de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierenland. Het Recreatieschap Overbetuwe beschikt niet over vermogen.	
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€
	Per 31-12-2021	€
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€
	Per 31-12-2021	€
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€
Ontwikkelingen	Er wordt gewerkt aan de komst van een Eco-recreatiepark bij Rijkerswoerdse Plassen. De beoogde locatie is Overbetuws grondgebied, maar vanwege de nabijheid van Arnhemse woonwijken heeft Arnhem ook een belang	
Risico profiel	Laag	
Beheersstrategie	Niet van toepassing.	

Grondbeleid

Grondbeleid is voor de raad om twee redenen van belang. In de eerste plaats vanwege de relatie met de doelstellingen van de programma's en in de tweede plaats vanwege het financiële belang en de risico's. Deze paragraaf geeft een kort overzicht van de visie op het gemeentelijk grondbeleid, de uitvoering daarvan, de financiële resultaten en risico's van de grondexploitaties.

Visie op grondbeleid

Grondbeleid is geen doel op zich maar een middel om maatschappelijke en ruimtelijke doelstellingen te verwezenlijken. De gemeente heeft haar ruimtelijke ambities voor de langere termijn vastgelegd in onder andere het 'Ontwerp structuurvisie Arnhem 2020 - doorkijk 2040'. Het gemeentelijk grondbeleid staat in dienst van deze ambities. De uitgangspunten en kaders van het grondbeleid zijn door de raad vastgesteld in 2013 in het document 'Zicht op gegronde keuzes'. In dat document wordt beschreven hoe de gemeente haar grondbeleid voert. In de nota staat het uitgangspunt om per situatie te kijken wat voor type grondbeleid het beste past, ook wel situationeel grondbeleid genoemd.

Uitvoering

Wonen

Op basis van de resultaten van het woonbehoefteonderzoek zijn keuzes voor de programmering gemaakt. Om vorm te geven aan de woningbouwontwikkeling heeft de gemeenteraad in juli 2020 het 'Plan van Aanpak: Woningbouwontwikkeling vastgesteld'. Hierin is opgenomen hoe de gemeente uitvoering wenst te geven aan de woningbouwontwikkeling.

Binnen de lopende gemeentelijke grondexploitaties ligt de focus vooral op het afronden van de al langer bestaande grote projecten. Dit betreffen vooral de Zuidelijke Binnenstad en Schuytgraaf. Tevens worden projecten opgestart die toezien op de realisatie van woningbouw op gemeentelijke strategische gronden, zoals de Nijmeegseweg. Daarnaast zijn, met betrekking tot de Woondeal, locaties opgenomen (onder andere Arnhem West, Spoorzone Arnhem-Oost, Presikhaaf III, Vredenburg/Kronenburg en Elderveld) waar kansen voor verstedelijking en het toevoegen van woningen liggen. Voor deze locaties worden ontwikkelperspectieven en gebiedsvisies opgesteld om te komen tot het realiseren van de woningbouwopgaven.

Kantoren

In Arnhem is de kantorenmarkt voor het eerst in vijf jaar iets verruimd.(1) De kantorenmarkt in de Gelderse hoofdstad wordt al jaren gekenmerkt door krapte. De vraag naar kantoorruimte bleef de afgelopen jaren alsmaar stijgen terwijl het aanbod juist afnam. Deze ontwikkeling lijkt in 2020 een halt te zijn toegeroepen. Met name in de tweede helft van het jaar is de krappe markt iets verruimd door minder opnames. Toch blijft de vraag naar kwalitatief goede kantoren in Arnhem centrum veel groter dan het aanbod. Grote partijen wijken daarom noodgedwongen uit naar Arnhem-West en Arnhem-Zuid.

De komende jaren zullen nog een beperkt aantal kavels worden uitgegeven in bestaande projecten. De ontwikkeling van nieuwe gronden ten behoeve van kantoren is vooralsnog niet voorzien.

Bedrijven

De regionale markt voor bedrijfsruimte toonde voor de uitbraak van de coronacrisis nog een bijzonder hoge vraag.(2) Er is echter sprake van een kwalitatieve mismatch en met name de vraag naar kwalitatief hoogwaardige en grootschalige opslag en logistieke bedrijfsruimte kan niet gefaciliteerd worden door de regio. De sterke groei van de e-commerce als gevolg van de coronacrisis, zorgt ervoor dat de vraag naar logistieke ruimten, zowel in de stad (last-mile delivery) als aan de rand van de stad blijvend hoog is.
De komende jaren zullen nog een beperkt aantal kavels worden uitgegeven in bestaande projecten. De ontwikkeling van nieuwe gronden ten behoeve van bedrijfsruimte is vooralsnog niet voorzien.

Retail

Voor wat betreft winkelvastgoed is de leegstand het afgelopen jaar toegenomen en de verwachting is dat de leegstand onder winkels en horeca landelijk gezien toeneemt. Er zijn een aantal sectoren die hierbij buiten schot blijven zoals bouwmarkten, woonwinkels en supermarkten. Over het algemeen is de verwachting dat de markthuren voor winkelvastgoed dalen en de leegstand verder zal toenemen.

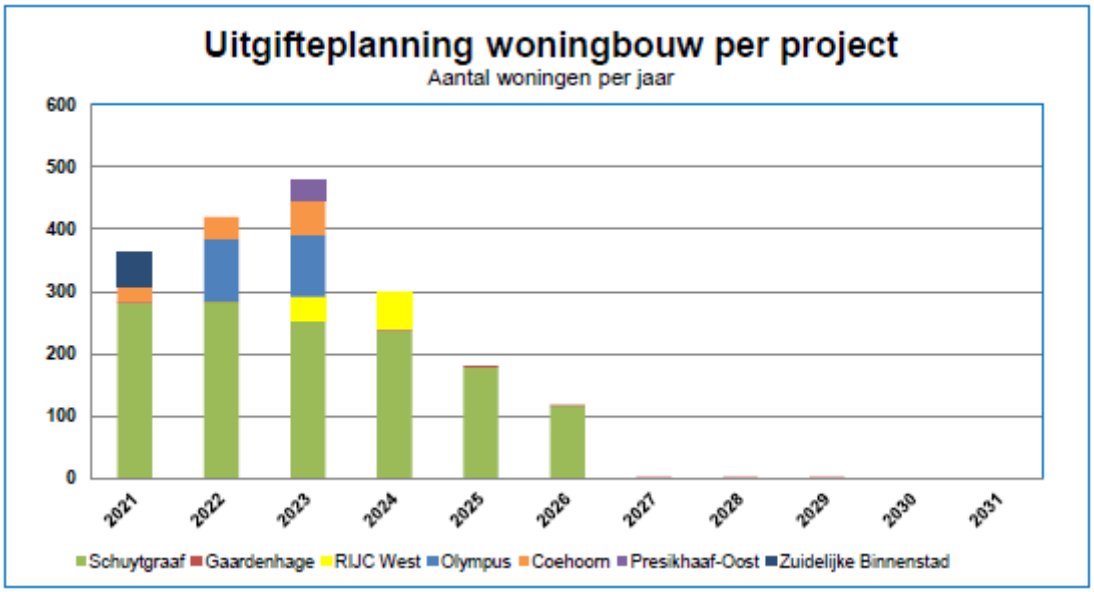
1 Dynamis (2021) Sprekende cijfers kantorenmarkten Arnhem
2 Dynamis (2020) Sprekende cijfers bedrijfsruimtemarkten Arnhem

Prognoses

Arnhem groeit door tot circa 175.000 inwoners in 2030, dit betreft een groei van circa 15.000 inwoners. Het aantal huishoudens zal in deze periode naar verwachting met 10.000 toenemen.(3) De verwachting is dat deze groei ook na 2030 doorzet. De prognoses laten daarmee een sterke bevolkingsgroei voor de gemeente Arnhem zien. Uit de cijfers blijkt een urgentie om op korte termijn een flinke bouwproductie te realiseren. De woningbehoefte is dermate groot dat een tempoversnelling in productie noodzakelijk is. Het zwaartepunt voor de korte termijn ligt op het zorgen voor voldoende nieuwbouw om in te spelen op de acute woningvraag. In Arnhem is in het sociale segment de behoefte aan met name huurappartementen het grootst. In de vrije sector is er een tekort in vrijwel alle woningbouwsegmenten.

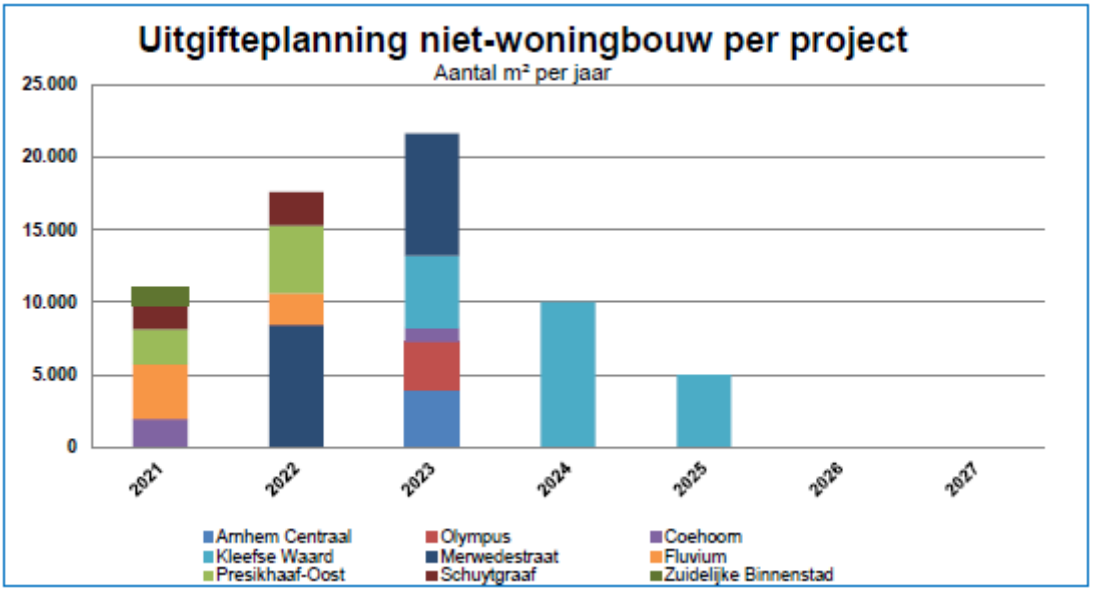
Verwachte resultaten

In onderstaande grafieken zijn het programma en de planning van de vastgestelde grondexploitatieprojecten weergegeven, allereerst voor woningbouw en daarna voor overige functies. Programma en planning zijn conform FJP 2020 en geven de stand per 1 januari 2021 weer.

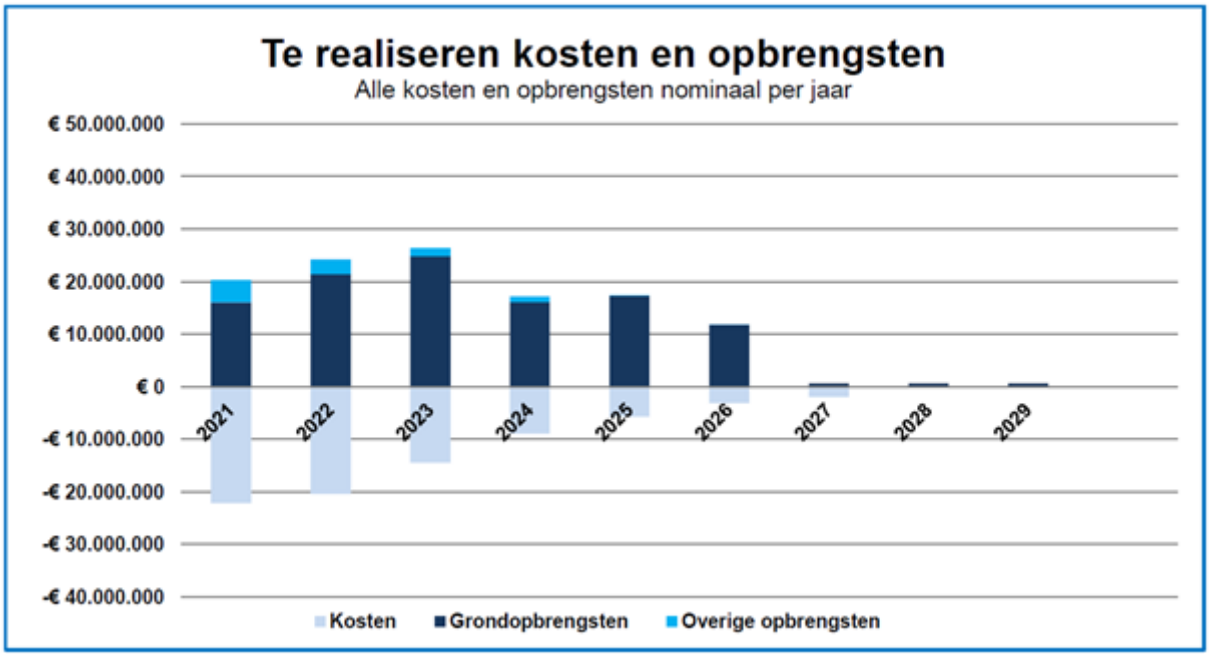

Uit de grafiek voor de geplande woningbouw valt op te maken dat de gemeente een gering aantal locaties in eigendom heeft waar actief zelf de toevoeging van woningen aan de woningvoorraad wordt gerealiseerd. Vanaf 2024 heeft de gemeente alleen nog Schuytgraaf waar actief een woningbouwprogramma wordt toegevoegd. Om niet volledig afhankelijk te zijn van particuliere initiatieven en ontwikkelingen ten aanzien van (gewenste) ruimtelijke ontwikkelingen wordt nadrukkelijk gekeken naar strategische gronden van de gemeente Arnhem en de mogelijkheid om deze in te zetten voor toevoeging van nieuw programma.

3 Primos 2020, prognose van bevolking, huishoudens en woningbehoefte 2018-2050, p25, Staat van de Stad, gemeente Arnhem 2019

Raming programma en grondopbrengsten 2022

Winstneming

Bij het voeren van actief grondbeleid, en daarmee het voeren van een grondexploitatie, komen winsten ten goede van de gemeente. De commissie BBV noemt in haar notitie Grondbeleid in begroting en jaarstukken (2019) dat gemeenten die winst niet pas kunnen nemen op het moment dat de grondexploitatie wordt afgesloten. Gemeenten moeten winsten uit hun grondexploitaties nemen zodra er voldoende zekerheid over het resultaat bestaat. De commissie BBV stelt dat er voldoende zekerheid over de grondexploitatie bestaat om winst te nemen indien:

1. het resultaat op de grondexploitatie betrouwbaar kan worden ingeschat; én
2. de grond (of het deelperceel) is verkocht; én
3. de kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie genomen).

De hoeveelheid te nemen winst wordt berekend middels de percentage of completion methode (POC-methode). Met het gebruik van deze methode wordt rekening gehouden met het voorzichtigheidsprincipe. Allereerst moet worden berekend welk percentage van de kosten en welk percentage van de opbrengsten al is gerealiseerd. Vervolgens wordt rekening gehouden met de onzekerheden in de grondexploitaties door te kijken naar verwachte risico's die direct samenhangen met het project. De uitkomst is dan de voortgang van het project, uitgedrukt in een percentage. Dat percentage wordt gebruikt om de winst tussentijds te nemen.

Wanneer voor een in exploitatie te nemen, dan wel reeds in exploitatie genomen complex een verlies wordt voorzien, wordt direct een voorziening getroffen (conform het voorzichtigheidsprincipe). Daarover wordt in het FJP gerapporteerd.

Tot en met 2021 zijn winstnemingen van de individuele grondexploitaties niet geraamd in de begroting. Dit leidt tot een afwijking in de jaarrekening. Met ingang van 2022 wordt een eventuele winstneming geraamd bij het opstellen van de FJP. Na vaststellen van de FJP (jaarverantwoording 2021) zal dit worden opgenomen in de begroting 2022. De winsten worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve Grex. Dit is een proceswijziging ten opzichte van voorgaande jaren.

Reserves en risico's
Per project worden projectspecifieke risico's (zoals bedoeld in het BBV) geïnventariseerd en gekwantificeerd. Daarnaast zijn de projectspecifieke risico's samen met de conjuncturele en programmatische risico's van belang voor het financiële risico dat het grondbedrijf loopt. De wijze waarop met de risico's wordt omgegaan en de relatie met het weerstandsvermogen is beschreven in nota grondbeleid.

Voor een uitgebreide toelichting op de individuele grondexploitaties verwijzen wij u naar de vastgestelde FJP 2021.

Risico's ten aanzien van verstedelijkingsopgave

De gemeente Arnhem heeft afspraken gemaakt over de realisatie van de woondeal en de daarin opgenomen verstedelijkingsopgave. De bouw van woningen vergt voorbereidingskosten.
Voor de komende jaren zijn de plankosten voor realisatie van deze plannen grotendeels gedekt maar niet toereikend. Hierdoor lopen we risico op het niet halen van de gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal.

De gemeente heeft hoge ambities op tal van maatschappelijke opgaven, zoals betaalbare woningen, een groene leefomgeving, duurzame mobiliteit, parkeren, energievoorziening, klimaatadaptatie. Al deze ambities komen samen in gebiedsontwikkelingen en kennen een publieke onrendabele top. De markt gaat deze onrendabele top niet oplossen, daarvoor is publieke financiering noodzakelijk, waarbij Rijk en provincie altijd vragen om cofinanciering. Dat vraagt dus om gemeentelijk budget.

Vervolgens zijn er, na 2023, geen plankosten opgenomen in de begroting voor de stedelijke ontwikkelingen. Op basis van ervaringen van vorige projecten en andere gemeenten zijn er voorbereidingskredieten nodig om de plannen te realiseren.

Investeringen

De raad autoriseert op grond van zijn budgetrecht de middelen voor de beleidsuitvoering. Hieronder vallen ook de investeringen. Investeringen vragen – anders dan reguliere begrotingsposten – meerjarig budgetruimte en dienen afzonderlijk te worden vastgesteld door de raad. In de Verordening financieel beleid en beheer van de gemeente Arnhem is opgenomen dat de raad de investeringsruimte autoriseert met het vaststellen van de meerjarenprogrammabegroting.

Inleiding

In het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) wordt expliciet aandacht gevraagd voor de investeringen. In artikel 20 van het BBV staat dat de uiteenzetting van de financiële positie een raming moet bevatten voor het begrotingsjaar van de financiële gevolgen van het bestaande en het nieuwe beleid dat in de programma's is opgenomen. Afzonderlijke aandacht moet hierbij worden besteed aan de investeringen. Naast de wettelijke taak om specifiek aandacht te besteden aan de investeringen is er ook bestuurlijk veel behoefte aan transparantie rond de gemeentelijke investeringsportefeuille. In deze paragraaf wordt de investeringsplanning 2022 – 2025 toegelicht.

Beleid

Het huidige meerjarig investeringsplan is een gedetailleerd plan waarin afzonderlijke investeringen per programma zijn gerangschikt. Hiermee hebben gemeentebestuur en management een middel in handen om goed onderbouwde afwegingen te maken en de realisatie van investeringen door de tijd nauwgezet te volgen.
In deze investeringsplanning is het voor de gemeenteraad mogelijk om investeringen over de programma's tegen elkaar af te wegen om – wanneer nodig – ruimte te creëren voor de ambities met onze stad. De gemeente beschikt daarnaast over een gedetailleerde afschrijvingstabel met daarbij een aangescherpte set van regels rond activering van investeringen.

In de investeringsplanning 2022 - 2025 zijn alle voorgenomen investeringen opgenomen, zowel de programma- als de bedrijfsvoeringsinvesteringen. Bedrijfsvoeringsinvesteringen betreffen veelal de vervanging van bedrijfsmiddelen, zoals het vervangen van de computers, de ICT-infrastructuur, meubilair en dergelijke. Investeringen in de grondexploitatie en in grootschalige projecten zijn in de meerjarenprogrammabegroting niet opgenomen. Hierover vindt besluitvorming plaats in de gemeenteraad op basis van afzonderlijke raadsvoorstellen.

Investeringen 2021-2025

Bijgaande tabel bevat naast de geplande investeringen in de periode 2022 - 2025 de geactualiseerde jaarschijf 2021 uit het MIP 2021 - 2024. Omdat het geactualiseerde overzicht leidt tot andere kapitaallasten in 2022 dan oorspronkelijk begroot in de Begroting 2021, wordt ook deze jaarschijf ter goedkeuring en vaststelling aan de gemeenteraad voorgelegd.

- Voor het geactualiseerde begrotingsjaar 2021 zijn kredieten beschikbaar tot een bedrag van € 82,5 miljoen. Voor de jaren 2022 t/m 2025 worden in deze begroting kredieten aangevraagd van € 195 miljoen. De nadruk ligt op het jaar 2022 met geplande investeringen van € 68 miljoen;
- Voor de hele planperiode van deze begroting incl. 2021 wordt uitgegaan van investeringen tot een totaalbedrag van € 277,6 miljoen. In het MIP 2020 - 2024 was dit € 257 miljoen. De stijging wordt in grote lijnen verklaard door: Blauwe Golven (€ 9,6 miljoen), GRP (€ 9 miljoen extra) en ventilatie van scholen (€ 3,6 miljoen).
- Waar in het verleden het beeld vaak was dat de piek van investeringen lag in het eerste jaar van de Begroting (in dit geval 2022), zien we nu dat de verwachte piek op het jaar 2021 blijft liggen. Dit heeft vooral te maken met de investeringen in Museum Arnhem en Valkenhuizen in 2021, die ook vorig jaar voorzien waren voor 2021;
- Voor de jaren 2024 en 2025 worden geen grote, nieuwe investeringen begroot. Alleen een aantal min of meer reguliere investeringen (o.a. verkeer, onderwijshuisvestingsplan, riolering en bedrijfsvoering) is voorzien. Hiermee wordt ruimte gelaten voor nieuwe investeringsplannen door de nieuwe gemeenteraad en het nieuwe college na de gemeenteraadsverkiezingen van 16 maart 2022;
- In de voorliggende investeringsplanning is geen rekening gehouden met ontwikkelingen in de uitvoering en handhaving van de wet Houdbare overheidsfinanciën (wet Hof), die het niveau van investeringen kan gaan beperken. Zie voor een nadere toelichting op de gevolgen van deze wet voor de gemeente Arnhem de paragraaf over het EMU-saldo van de gemeente.

- Aanvullend op de investeringen in het MIP 2021 - 2025 zullen in de periode van deze Begroting investeringen plaatsvinden op basis van de herstelagenda Coronacrisis. In deze herstelagenda is een budget voor kapitaallasten van investeringen opgenomen, dat nog niet voldoende is vertaald in concrete plannen.

Toelichting investeringen in gebouwen

In de nota waarderen en afschrijven is als gemeentelijke regel vastgesteld dat van voornemens tot investeren in een gebouw van meer dan € 2 miljoen in de paragraaf Investeringen een tekstuele toelichting wordt gegeven, zo ook in deze Begroting 2022. Op de investeringen voor basisschool De Binnenstad en scholengemeenschap Guido na zijn de hier toegelichte investeringen reeds door de gemeenteraad vastgesteld.

Nieuwbouw Prisma Heijenoordseweg	
Programma	Het vervangen van de huidige verouderde school voor Speciaal onderwijs op een naastgelegen perceel, inclusief sportvoorziening.
Betrokkenen	De onderwijsspecialisten
Planning	Realisatie in 2022
Raming	Bruto investering: 11,1 mln. Netto investering: 10,7 mln.
Beschikbare middelen	€ 10,7 mln. is beschikbaar in het totale financieringspakket toekomstige huisvesting (V)SO. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur voor frisse scholen

Renovatie Mariëndaal aan de Middachtensingel	
Programma	Deze locatie was oorspronkelijk slechts tijdelijk. Nu is besloten om deze school voor Voortgezet speciaal onderwijs te renoveren zodat deze weer een groot aantal jaren mee kan. Bestaande sporthal aan de Kinderkamp wordt vervangen door nieuwbouw en zal ook worden gebruikt door basisscholen uit de omgeving.
Betrokkenen	De onderwijsspecialisten en Sportbedrijf Arnhem
Planning	Realisatie in 2022
Raming	Bruto investering: 5,2 mln. Netto investering: 5,2 mln.
Beschikbare middelen	€ 5,2 mln. is beschikbaar in het totale financieringspakket toekomstige huisvesting (V)SO. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur voor frisse scholen en renovatie

Vervangende nieuwbouw De Krakeling in Vredenburg	
Programma	Vervanging op bestaande locatie voor een drietal basisscholen (Ommelander, Aletta Jacobs en de Troubadour)
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Delta, Flores
Planning	Realisatie in 2022
Raming	Bruto investering: 8,9 mln. Netto investering: 8,2 mln.
Beschikbare middelen	€ 8,2 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Dr. Bosschool	
Programma	Koninklijke Kentalis verzorgt in Arnhem aan de Dr. P.C.M. Bosschool en De Stijgbeugel onderwijs voor kinderen en jongeren met een auditieve en/of communicatieve beperking. Daarnaast heeft zij voorzieningen voor diagnostiek,behandeling en begeleiding. Om haar activiteiten optimaal af te kunnen stemmen op de behoeften van de doelgroep heeft zij besloten tot het ontwikkelen van brede regionale Zorg Onderwijs Combinaties (ZOC) op verschillende locaties in Nederland, onder andere in Arnhem.
Betrokkenen	Kentalis
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 8,7 mln; Netto investering 7,9 mln.
Beschikbare middelen	Investeringskrediet van 7,9 mln
Randvoorwaarden	Bijdrage van Kentalis voor renovatie Dr. Bosschool/De Stijgbeugel en tevens bijdrage in kader van frisse scholen

Vervangende nieuwbouw De Piramide	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor De Piramide op de locatie aan de Groningensingel
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 3,7 mln. Netto investering: 3,4 mln.
Beschikbare middelen	€ 3,4 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van het schoolbestuur

Vervangende nieuwbouw voor drietal scholen in Presikhaaf Oost	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor een drietal scholen (Willem Drees, John F. Kennedy en IBN- i Sina)
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores en Simon
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 8,3 mln. Netto investering: 7,6 mln.
Beschikbare middelen	€ 7,6 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Vervangende nieuwbouw voor tweetal scholen in Eimersingel-Oost	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor een tweetal scholen (Mozaïk en Johannes)
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores, Delta
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 7,2 mln. Netto investering: 6,5 mln.
Beschikbare middelen	€ 6,5 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Nieuwbouw voor scholen Alteveer	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor Basisschool De Zyp
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 4,8 mln. Netto investering: 4,3 mln.
Beschikbare middelen	€ 4,3 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur

Nieuwbouw en renovatie voor basisschool De Sterrenkring	
Programma	Renovatie en vervangende nieuwbouw voor Jenaplanschool De Sterrenkring
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2024
Raming	Netto investering: 3,3 mln.
Beschikbare middelen	€ 3,3 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur

Nieuwbouw en renovatie voor Parcivalschool-Noord in Heijenoord	
Programma	Renovatie en vervangende nieuwbouw voor Vrije school Parcivalschool, vestiging Noord.
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Stichting vrije scholen Athena
Planning	Realisatie in 2024
Raming	Netto investering: 10 mln.
Beschikbare middelen	€ 10 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur

Nieuwbouw voor scholengemeenschap Guido in Arnhem-Noord	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor Gereformeerde Scholengemeenschap Guido, vestiging Arnhem.
	De planvorming voor deze nieuwbouw is nog in een vroeg stadium. In dit MIP wordt de gemeenteraad gevraagd vanuit de investeringsbudgetten voor onderwijs een bedrag van € 7 miljoen te reserveren.
Betrokkenen	Schoolbestuur vereniging Guido
Planning	Realisatie in 2024
Raming	Netto investering: 7 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn formeel nog niet beschikbaar. T.z.t zal een uitgewerkt investeringsvoorstel aan de gemeenteraad worden voorgelegd ter vaststelling.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur
Nieuwbouw voor basisschool De Binnenstad	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor Montessorischool De Binnenstad.
	De planvorming voor deze nieuwbouw is nog in een vroeg stadium. In dit MIP wordt de gemeenteraad gevraagd vanuit de investeringsbudgetten voor onderwijs een bedrag van € 4,1 miljoen te reserveren.
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2025
Raming	Netto investering: 4 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn formeel nog niet beschikbaar. T.z.t zal een uitgewerkt investeringsvoorstel aan de gemeenteraad worden voorgelegd ter vaststelling.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur

Meerjareninvesteringsplan (MIP) gemeente Arnhem 2021-2025

Nr.	Programma Omschrijving	Omschrijving investering	E / M nut ')	Investeringsbedragen 2021 geactualiseerd	2022	2023	2024	2025
S00	**Bestuur, dienstverlening en financiën**	Overige Huisvesting en facilitaire zaken	E	697	1.324	2.129	3.188	285
		Overige ICT	E	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
		Regulier onderhoud vastgoed	E	1.089	879	917	837	918
S01	**Veiligheid**	Overige Brandbestrijding	E					
		Regulier onderhoud vastgoed	E	9	9	9	9	9
S02	**Bereikbaarheid**	Wegen ontwikkeling	M	1.500	1.500	3.088	986	986
		Wegen groot onderhoud	M	1.559	4.908	2.750	2.750	2.750
		Verkeersregelinstallaties	M	1.017	681	620	700	700
		Verkeerskrediet	M	80	80	80	80	80
		Overige Mobiliteit & OR beheer	M					
		Wegen beheer	M	80	800	50	50	50
		Openbare verlichting Overige	M	3.300	3.571	2.614	1.552	1.500
		Kunstwerken	M	800	1.320	610	650	650
		Blauwe Golven	M		9.576			
		Parkeerexploitatie	E	3.870	1.133	724	420	170
		Regulier onderhoud vastgoed	E	438	284	156	18	14
S03	**Economie**	Brandstore en Steenstraat	M	470				
S04	**Onderwijs**	Overige huisvesting onderwijs	E	640	600	600	600	600
		Huisvesting Primair onderwijs	E		837			4.095
		Huisvesting Speciaal onderwijs	E	12.883	24.157	31.149	20.278	
		Ventilatie bestaande schoolgebouwen	E	1.815	1.815			
		Sporthal Middachtensingel grond	E		432			
		Regulier onderhoud vastgoed	E	773	88	392	157	426
S05	**Cultuur**	Culturele activiteiten	E					
		Bomen en groenstructuur	E	990	990	990	990	390
		Erfgoed en welstand	E	197				
		Museum Arnhem	E	22.503				

		Regulier onderhoud vastgoed	E	334	226	1.288	69	94
S09	**Gezondheid en sport**	Overige Zwembaden	E					
		Overige Binnensport	E					
		Overige Buitensport	E	314	200			
		Sportontwikkeling	E					
		Sporthal Middachtensingel	E		1.600			
		Zwembad Valkenhuizen	E	12.693				
		Regulier onderhoud vastgoed	E	1.589	94	95	77	298
S12	**Wonen en leefomgeving**	Overige Oppervlaktewater en Havenbeheer	M	550				
		Parken & bossen	E	230	50	50	50	55
		Overige Afval	E	300	20	55	55	60
		Afvalbeheer	E	2.975	2.250	400	400	400
		GRP Initatieffase	E	7.400	7.536	8.216	8.742	9.242
		Overige Milieubeheer	E	431				
		Regulier onderhoud vastgoed	E			669		
				82.523	**67.958**	**58.651**	**43.659**	**24.772**

Subsidies

De gemeente Arnhem heeft per programma haar doelstellingen met de daarbij behorende beoogde effecten en resultaten geformuleerd. Deze doelen kunnen op verschillende manieren worden bereikt. Een van deze manieren is het verlenen van subsidies. Subsidies zijn financiële bijdragen aan burgers en/of organisaties voor activiteiten die bijdragen aan de realisatie van de -door de gemeenteraad vastgestelde- beleidsdoelen van de gemeente.

Overzicht

Subsidies kunnen op verschillende manieren worden verleend:

1. Subsidies op basis van subsidieregelingen
Volgens de Algemene wet bestuursrecht mag een bestuursorgaan alleen subsidie voor activiteiten verstrekken op grond van een wettelijk voorschrift. Dat kan een rijksregeling, provinciale regeling of een gemeentelijke (subsidie)verordening zijn. Op basis van de Algemene Subsidieverordening Arnhem 2016 (ASV) zijn in Arnhem verschillende subsidieregelingen vastgesteld. Hiermee is een wettelijke en rechtmatige grondslag gecreëerd voor de subsidieverstrekking. Aan de hand van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verdeeld en toegewezen aan de betrokken instellingen.

2. Begrotingssubsidies
Het is niet altijd zinvol om een aparte regeling op te zetten voor het verstrekken van een subsidie. Bijvoorbeeld wanneer er maar één instelling is die een bepaalde gesubsidieerde activiteit kan voeren. Voor die gevallen is in de Algemene wet bestuursrecht een uitzondering gemaakt. Wanneer in de begroting een subsidieontvanger vermeld staat én het bedrag waarop de subsidie ten hoogste kan worden vastgesteld, is geen nader wettelijk voorschrift nodig. Met name de subsidies aan grote organisaties worden op deze wijze verstrekt.

Als het bij onvoorziene omstandigheden wenselijk is om een subsidie te verstrekken, maar zowel een subsidieregeling als een begrotingssubsidie behoren niet tot de mogelijkheden, biedt de wet daarnaast onder andere de mogelijkheid om op incidentele basis subsidie te verstrekken.

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000					
Grondslag					
Begroting	**76.618**	**79.301**	**79.349**	**79.249**	**79.441**
STAD	*57.041*	*59.004*	*59.052*	*59.052*	*59.244*
WIJK	*19.577*	*20.297*	*20.297*	*20.197*	*20.197*
Incidenteel	**3.568**	**1.035**	**405**	**405**	**405**
STAD	*2.716*	*804*	*374*	*374*	*374*
WIJK	*853*	*231*	*31*	*31*	*31*
Subsidieregeling	**7.178**	**5.450**	**5.520**	**5.520**	**5.520**
STAD	*3.323*	*1.723*	*1.793*	*1.793*	*1.793*
WIJK	*3.855*	*3.727*	*3.727*	*3.727*	*3.727*
Totaal Subsidies	**87.364**	**85.786**	**85.274**	**85.175**	**85.366**

In bovenstaande tabel is de voor 2022 begrote subsidieverstrekking per grondslag weergegeven, op basis van gegevens per augustus 2021.

Het geraamde bedrag aan te verstrekken subsidies met de grondslag begroting is enigszins (3,5%) hoger dan in 2021. Ten tijde van het opstellen van deze begroting dienen de subsidieaanvragen voor 2022 nog te worden ingediend en toegekend. De begrote bedragen kunnen naar aanleiding hiervan nog wijzigen.
Bij wijziging van activiteiten door de subsidieontvanger wordt het bedrag aan begrotingssubsidie hiermee in lijn gebracht en naar boven of beneden bijgesteld t.o.v. 2021. Er kan ook de wens zijn om een begrotingssubsidie te verstrekken aan een organisatie die niet eerder begrotingssubsidie heeft ontvangen, of om juist de begrotingssubsidie aan een organisatie stop te zetten.

In (vrijwel) alle gevallen betreft het bij de hiervoor beschreven situaties het omzetten van regulier programmabudget in subsidiebudget en vice versa, of om een verschuiving van subsidiebudget van de ene naar de andere organisatie. De gevolgen van beide wijzigingen voor het financieel beeld zijn neutraal.

Een aantal subsidieregelingen dat in 2021 actueel was, vervalt per 2022. De afname in aantal regelingen verklaart de daling in het begrote bedrag aan subsidieverstrekking op grond van een regeling. Gedurende het jaar kunnen door het college nieuwe regelingen worden ingesteld. Middelen hiervoor worden gedekt uit regulier programmabudget, of onttrokken aan een bestemmingsreserve.

Gezien de aard (onvoorziene omstandigheden) geldt voor incidentele subsidies dat deze voorafgaand aan het boekjaar lastig te begroten zijn. Enkel in die gevallen waarbij de subsidie meerjarig (voor een beperkt aantal jaar) wordt toegekend, is vooraf duidelijk dat deze verstrekt gaat worden. Het in de begroting opgenomen bedrag voor incidentele subsidieverstrekking betreft dan ook grotendeels een nog niet aan specifieke organisaties gelabeld budget, dat gedurende het jaar ingezet kan worden voor het verstrekken van incidentele subsidies.

Subsidieregelingen

In Arnhem wordt een deel van de subsidies verleend op basis van een subsidieregeling. Hiermee is een wettelijke en rechtmatige grondslag gecreëerd voor de subsidieverstrekking. Op basis van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verleend aan de betrokken instellingen.
Ten tijde van het opstellen van deze begroting is van onderstaande regelingen bekend dat deze actueel zijn in 2022:

- Aanjaagfonds
- Aanpak voortijdig schoolverlaten
- Amateurkunstregeling
- Burgerkracht
- Creatieve bedrijfsverzamelgebouwen
- Duurzame projecten
- Eetbare stad
- Energiescan bedrijven
- Initiatieven klimaatadaptatie
- Non formele educatie regio midden-Gelderland
- Preventie huiselijk geweld en kindermishandeling
- Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 1; Publieksevenementen, producties en presentaties
- Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 2; Culturele producties en presentaties en culturele festivals
- Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 3, Artistieke producties en presentaties en artistieke festivals
- Scouting
- Sport
- Stimuleringsregeling inzet conciërges basisscholen
- Transitie cultuur Arnhem
- Voorschools aanbod
- Werkinvesteringsfonds
- Wijkinitiatieven

Begrotingssubsidies

In onderstaande lijst zijn de namen opgenomen van organisaties die naar verwachting in 2022 begrotingssubsidie ontvangen, met daarbij het geraamde bedrag. Met het vaststellen van de begroting c.q. deze lijst wordt per organisatie het maximale bedrag aan begrotingssubsidie voor 2022 bepaald. Binnen het maximale bedrag mag het college (programmamanager in mandaat) besluiten over het verstrekken van begrotingssubsidie.
Bij aanzienlijke mutaties in het geraamde bedrag aan begrotingssubsidie voor 2022 ten opzichte van 2021, wordt hierna een toelichting gegeven.

- Pactum
  In 2021 is er een aanvullende subsidie verleend vanwege toename in de vraag naar opvang. Inmiddels is de ontwikkeling is in gang gezet om te bewegen van opvanglocaties naar woningen, waarvan de verwachting is dat dit de toename van dak- en thuislozen kan tegengaan. Voor 2022 wordt er dan ook van uitgegaan dat de aanvullende subsidie niet meer nodig is.

- Partou BV
  Partou ontvangt enkel subsidie op grond van een subsidieregeling (Voorschools aanbod). De begroting voor 2021 wordt hier nog op aangepast, waarna ook voor 2021 het geraamde bedrag aan begrotingssubsidie nihil zal zijn.
- Sportbedrijf Arnhem BV
  Toename betreft grotendeels accres (indexatie voor (loon)kostenstijgingen).
- St. Leergeld Arnhem
  Een deel van de in 2021 verstrekte subsidies is begroot als incidentele subsidieverstrekking. In de begroting 2022 zijn deze middelen opgenomen als begrotingssubsidies. Het betreft geen wijziging van activiteiten.
- St. Moviera
  Met verzamelbesluit 3-2021 volgt wijziging van de begroting 2021, waarmee 2021 en 2022 op hetzelfde niveau liggen. Het subsidiebedrag voor 2021 valt hoger uit dan in eerste instantie begroot, door uitbreiding van formatie in de crisisopvang en door uitbreiding van de aanpak voor kinderen in de opvang.
- St. Museum Arnhem
  In 2022 wordt het nieuwe gebouw in gebruik genomen, waardoor de huurlasten stijgen. Deze gestegen huurlasten worden verrekend in het subsidiebedrag.
- St. Musis en Stadstheater
  Toename betreft grotendeels accres (indexatie voor (loon)kostenstijgingen).
- St. Peutercentra Arnhem
  St. Peutercentra Arnhem ontvangt grotendeels subsidie op grond van een subsidieregeling (Voorschools aanbod) en de bedragen die in onderstaande lijst als begrotingssubsidie zijn geraamd zullen bij de realisatie dan ook lager uitvallen. De begrotingen van zowel 2021 als 2022 worden hier nog op aangepast.
- St. Rijnstad
  Een deel van de in 2021 verstrekte subsidies is begroot als incidentele subsidieverstrekking. Voor de begroting 2022 zijn deze middelen opgenomen als begrotingssubsidies. Het betreft geen wijziging van activiteiten.
- St. Rozet
  Toename betreft grotendeels accres (indexatie voor (loon)kostenstijgingen).
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
  Met verzamelbesluit 3-2021 volgt wijziging van de begroting 2021, waarmee 2021 en 2022 op hetzelfde niveau liggen. De bijdrage van Arnhem als centrumgemeente Vrouwenopvang is met bijna € 0,5 miljoen verhoogd ten gunste van de bijdragen die de andere regiogemeenten betalen aan Veilig Thuis. Arnhem ontvangt hiervoor ook extra rijksmiddelen binnen de decentralisatie-uitkering vrouwenopvang (DUVO). Dit was nog niet in de begroting 2021 verwerkt.
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
  Het hogere bedrag voor 2021 is grotendeels te verklaren doordat in 2021 een aanvullende subsidie is verleend voor de activiteiten voor "Voor Elkaar in Arnhem 2.0".

Op de open data portaal van de gemeente, te bereiken via Open Data (arnhem.nl) wordt na afloop van het boekjaar een register gepubliceerd met de verstrekte subsidie per organisatie. De gegevens over 2020 zijn reeds als open data beschikbaar.

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1					
Grondslag					
Begroting	**76.617.588**	**79.300.943**	**79.349.081**	**79.249.220**	**79.441.032**
Arnh Platf Chronisch zieken Gehand	*123.535*	*125.389*	*125.389*	*125.389*	*125.389*
Arnhems Fed van Muziekgezelschappen	*5.706*	*5.855*	*5.855*	*5.855*	*5.855*
Arnhemse Sport Federatie	*12.137*	*12.319*	*12.319*	*12.319*	*12.319*
Centrum voor Activerend Werk	*135.413*	*137.445*	*97.445*	*97.445*	*97.445*
De Helling Exp.Werkplaats	*90.998*	*90.999*	*90.999*	*90.999*	*90.999*
De Nieuwe Oost	*82.470*	*84.615*	*84.615*	*84.615*	*84.615*
De Onderwijsspecialisten	*122.000*	*122.000*	*122.000*	*122.000*	*122.000*
De Opgroeiwinkel	*11.240*	*11.241*	*11.241*	*11.241*	*11.241*

Diverzo, COC Midden-Gelderland	*10.810*	*10.810*	*10.810*	*10.810*	*10.810*
Groepspraktijk van Verloskundigen	*17.760*	*0*	*0*	*0*	*0*
Indigo	*133.456*	*135.266*	*135.266*	*135.266*	*135.266*
IVIO-Opleidingen	*179.025*	*179.025*	*179.025*	*179.025*	*179.025*
Kinderopvang Twins	*13.020*	*0*	*0*	*0*	*0*
Kluppluz BV	*282.037*	*282.037*	*282.037*	*282.037*	*282.037*
Leger des Heils Gelderland	*484.461*	*491.728*	*491.728*	*491.728*	*491.728*
LeukOmteLeren Weekendschool Arnhem	*34.786*	*34.786*	*34.786*	*34.786*	*34.786*
Mantelzorg en Vrijwillige Thuishulp	*374.051*	*381.565*	*381.565*	*381.565*	*381.565*
MEE Gelderse Poort	*139.109*	*139.114*	*139.114*	*139.114*	*139.114*
Pactum	*1.806.474*	*1.728.045*	*1.728.045*	*1.728.045*	*1.728.045*
Partou BV	*125.801*	*0*	*0*	*0*	*0*
Pro Persona Arnhem	*31.162*	*31.163*	*31.163*	*31.163*	*31.163*
Radboud Universiteit Nijmegen	*2.500*	*0*	*0*	*0*	*0*
Reg Opleids.centr Graafschap College	*40.905*	*40.905*	*40.905*	*40.905*	*40.905*
RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei	*273.112*	*280.170*	*280.170*	*280.170*	*280.170*
Rijn Ijssel Roc	*967.264*	*967.264*	*967.264*	*967.264*	*967.264*
Rooms Kathol Parochie St. Eusebius	*10.500*	*10.500*	*10.500*	*10.500*	*10.500*
Scalabor	*200.000*	*203.001*	*203.001*	*203.001*	*203.001*
SIMON scholen	*59.129*	*59.129*	*59.129*	*59.129*	*59.129*
Slachtofferhulp Nederland, Reg Oost	*33.044*	*33.044*	*33.044*	*33.044*	*33.044*
Sportbedrijf Arnhem BV	*16.487.152*	*16.634.265*	*16.722.465*	*16.722.665*	*16.722.865*
ST Toneelgroep Oostpool	*67.588*	*69.347*	*69.347*	*69.347*	*69.347*
St. 2GetThere Arnhem	*365.539*	*365.539*	*365.539*	*365.539*	*365.539*
St. Airborne Herdenkingen	*7.310*	*0*	*0*	*0*	*0*
St. Airborne Museum	*249.010*	*253.637*	*253.575*	*253.514*	*253.514*
St. Arnh Stadsprijs v. Vrijwilligers	*10.489*	*10.489*	*10.489*	*10.489*	*10.489*
St. BBA	*102.328*	*103.872*	*103.872*	*103.872*	*103.872*
St. Beheer Wijk Sportac Vredenburcht	*51.592*	*52.366*	*52.366*	*52.366*	*52.366*
St. Bouwspeelplaats De Leuke Linde	*147.580*	*149.454*	*149.454*	*149.454*	*149.454*
St. CASA	*20.460*	*21.191*	*21.191*	*21.191*	*21.191*
St. Catharina	*860*	*865*	*865*	*865*	*865*
St. Citymarketing Arnhem	*325.000*	*329.875*	*329.875*	*329.875*	*329.875*
St. Culturele Evenementen Arnhem	*35.805*	*36.342*	*36.342*	*36.342*	*36.342*
St. De Innovatiefabriek Arnhem	*50.000*	*50.000*	*50.000*	*50.000*	*50.000*
St. De Instap	*43.743*	*43.743*	*43.743*	*43.743*	*43.743*
St. De Klup	*15.999*	*16.000*	*16.000*	*16.000*	*16.000*
St. Delta Kath.- en prot onderwijs	*418.527*	*418.527*	*418.527*	*418.527*	*418.527*
St. Die Blide Incomst Sinterniclaesz	*3.133*	*0*	*0*	*0*	*0*
St. Eusebius	*293.506*	*293.506*	*293.506*	*293.506*	*293.506*
St. Fashion Festival Arnhem	*50.000*	*50.000*	*50.000*	*50.000*	*50.000*
St. Flores Onderwijs	*726.656*	*726.656*	*726.656*	*726.656*	*726.656*
St. Focus Filmtheater	*687.610*	*706.501*	*706.501*	*706.501*	*706.501*
St. Gym & Turnen Arnhem	*119.000*	*119.000*	*119.000*	*119.000*	*119.000*
St. Halt, team Gelderland	*21.093*	*21.093*	*21.093*	*21.093*	*21.093*
St. Het Huis van Puck	*212.749*	*218.283*	*218.283*	*218.283*	*218.283*
St. Het Huurdershuis	*23*	*23*	*23*	*23*	*23*
St. Humanitas	*50.849*	*50.856*	*50.856*	*50.856*	*50.856*
St. Inloophuis Sint Marten Klarendal	*28.500*	*29.096*	*29.096*	*29.096*	*29.096*
St. Introdans	*116.844*	*119.883*	*119.883*	*119.883*	*119.883*
St. IrisZorg	*4.662.951*	*4.732.942*	*4.732.942*	*4.732.942*	*4.732.942*
St. Jacobiberg	*222.995*	*228.796*	*228.796*	*228.796*	*228.796*
St. Jeugdland	*66.369*	*66.369*	*66.369*	*66.369*	*66.369*
St. Jumelage Arnhem	*5.222*	*0*	*0*	*0*	*0*

St. KAB Posttheater	*198.339*	*203.498*	*203.498*	*203.498*	*203.498*
St. Kruispunt	*207.879*	*210.998*	*210.998*	*210.998*	*210.998*
St. Leergeld Arnhem	*239.390*	*319.890*	*319.890*	*319.890*	*319.890*
St. Luxor Live	*409.487*	*420.337*	*420.337*	*420.337*	*420.337*
St. Moviera	*3.274.919*	*3.459.806*	*3.459.806*	*3.459.806*	*3.459.806*
St. Museum Arnhem	*3.029.264*	*3.594.349*	*3.594.349*	*3.594.349*	*3.594.349*
St. Musis en Stadstheater	*7.092.889*	*7.277.140*	*7.277.140*	*7.277.140*	*7.277.140*
St. Natuurcentrum Arnhem	*1.960.777*	*1.989.587*	*1.989.587*	*1.989.587*	*1.989.587*
St. Omars Gym	*22.314*	*22.649*	*22.649*	*22.649*	*22.649*
St. Ome Joop's Tour	*21.818*	*21.819*	*21.819*	*21.819*	*21.819*
St. Ondernemersfonds Arnhem	*380.000*	*380.000*	*380.000*	*380.000*	*380.000*
St. Pas	*2.156.556*	*2.156.556*	*2.156.556*	*2.156.556*	*2.156.556*
St. Peutercentra Arnhem	*1.265.172*	*1.425.440*	*1.425.440*	*1.425.440*	*1.425.440*
St. Phion	*67.980*	*69.748*	*69.748*	*69.748*	*69.748*
St. Platform Binnenstad Arnhem	*51.647*	*52.422*	*52.422*	*52.422*	*52.422*
St. PRAGO	*101.162*	*101.162*	*101.162*	*101.162*	*101.162*
St. Productiehuis Plaatsmaken	*182.204*	*187.142*	*187.142*	*187.142*	*187.142*
St. Rijnstad	*7.288.081*	*8.134.414*	*8.134.414*	*8.034.414*	*8.034.414*
St. Rijnstate Ziekenhuis	*52.958*	*52.965*	*52.965*	*52.965*	*52.965*
St. Rozet	*8.721.438*	*8.938.446*	*8.938.446*	*8.938.446*	*9.130.058*
St. School's cool Arnhem	*40.204*	*704*	*704*	*704*	*704*
St. Sinterklaasintocht Arnhem	*0*	*3.133*	*3.133*	*3.133*	*3.133*
St. SLAK	*201.106*	*206.337*	*206.337*	*206.337*	*206.337*
St. Sonsbeek & State of Fashion	*422.071*	*433.168*	*433.168*	*433.168*	*433.168*
St. Sportcentrum Rijkerswoerd	*501.878*	*509.406*	*509.406*	*509.406*	*509.406*
St. Stoelenproject De Duif	*225.467*	*228.850*	*228.850*	*228.850*	*228.850*
St. Streekomroep Middel Gelderland	*127.485*	*130.802*	*130.802*	*130.802*	*130.802*
St. VanHarte	*9.235*	*9.238*	*9.238*	*9.238*	*9.238*
St. Veilig Thuis Gelderland Midden	*2.378.531*	*2.966.594*	*2.966.594*	*2.966.594*	*2.966.594*
St. Viering Nat Feest en Gedenkdagen	*18.852*	*18.852*	*18.852*	*18.852*	*18.852*
St. Vitale Verbindingen	*177.174*	*179.785*	*179.785*	*179.785*	*179.785*
St. Vitesse Betrokken	*59.000*	*59.000*	*59.000*	*59.000*	*59.000*
St. Vluchtelingenwerk Oost-Ned	*286.710*	*294.465*	*294.465*	*294.465*	*294.465*
St. Vrijwillige Terminale Zorg Arnh	*2.157*	*2.163*	*2.163*	*2.163*	*2.163*
St. Welzijn Ouderen Arnhem	*2.298.645*	*2.158.701*	*2.158.701*	*2.158.701*	*2.158.701*
St. Zwembad Klarenbeek	*325.577*	*330.461*	*330.461*	*330.461*	*330.461*
Stichting Het Huurdershuis	*52.351*	*52.351*	*52.351*	*52.351*	*52.351*
Stichting Schakel025	*122.000*	*126.356*	*126.356*	*126.356*	*126.356*
Subsidies Alg	*375.708*	*309.578*	*309.578*	*309.578*	*309.578*
Toerisme veluwe arnhem nijmegen	*351.090*	*356.356*	*356.356*	*356.356*	*356.356*
Verloskundig centr Puur Vroedvrouwen	*19.650*	*0*	*0*	*0*	*0*
VGGM	*1.083*	*1.083*	*1.083*	*1.083*	*1.083*
VMBO 'T Venster	*79.700*	*9.996*	*9.996*	*9.996*	*9.996*
Voedselbank Arnhem	*0*	*30.000*	*30.000*	*30.000*	*30.000*
Wijkvereniging Elderveld	*15.860*	*15.860*	*15.860*	*15.860*	*15.860*
Wijkvereniging Schuytgraaf	*15.950*	*15.954*	*15.954*	*15.954*	*15.954*
Youth for Christ Nederland	*83.964*	*83.968*	*83.968*	*83.968*	*83.968*
Zorgbelang Inclusief	*233.479*	*233.483*	*233.483*	*233.483*	*233.483*
Totaal Subsidie	**76.617.588**	**79.300.943**	**79.349.081**	**79.249.220**	**79.441.032**

Subsidies per programma

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000					
Grondslag					
Begroting	**57.041**	**59.004**	**59.052**	**59.052**	**59.244**
Bestuur, dienstverlening en financiën	*39*	*27*	*27*	*27*	*27*
Veiligheid	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*
Economie	*1.482*	*1.497*	*1.497*	*1.497*	*1.497*
Onderwijs	*4.876*	*4.846*	*4.846*	*4.846*	*4.846*
Cultuur	*22.078*	*23.125*	*23.125*	*23.125*	*23.316*
Participatie en armoedebestrijding	*519*	*553*	*553*	*553*	*553*
Zorg	*1.808*	*1.835*	*1.795*	*1.795*	*1.795*
Welzijn en inclusie	*13.847*	*14.635*	*14.635*	*14.635*	*14.635*
Gezondheid en sport	*12.291*	*12.386*	*12.474*	*12.474*	*12.474*
Klimaat, energie en milieu	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
Totaal Subsidies	**57.041**	**59.004**	**59.052**	**59.052**	**59.244**

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000					
Grondslag					
Begroting	**19.577**	**20.297**	**20.297**	**20.197**	**20.197**
CSA	*2.157*	*2.276*	*2.276*	*2.259*	*2.259*
Noordwest	*3.076*	*3.148*	*3.148*	*3.138*	*3.138*
Noordoost	*2.657*	*2.768*	*2.768*	*2.754*	*2.754*
Presikhaaf	*2.515*	*2.613*	*2.613*	*2.598*	*2.598*
Malburgen	*3.173*	*3.319*	*3.319*	*3.302*	*3.302*
Schuytgraaf/Elderveld	*1.829*	*1.890*	*1.890*	*1.881*	*1.881*
De Laar/Elden	*1.408*	*1.445*	*1.445*	*1.438*	*1.438*
RKV	*2.762*	*2.839*	*2.839*	*2.828*	*2.828*
Gerealiseerd resultaat	**19.577**	**20.297**	**20.297**	**20.197**	**20.197**

Ontwikkelingen

Al vanaf het begin van de coronacrisis is scherp in het oog gehouden dat er veel Arnhemse organisaties zijn, die een maatschappelijke bijdrage leveren en die van belang zijn om doelen op het gebied van zorg, een sterke samenleving en een sterke economie in de stad te realiseren. Per sector is steeds verkend wat de risico's zijn. Veel huurders van gemeentelijk vastgoed in Arnhem zijn getroffen door de maatregelen om verspreiding van het virus te voorkomen. Zij vragen om uitstel, verlaging of kwijtschelding van betalingen van huur.
In maart 2021 is een hernieuwd afwegingskader opgesteld, bestaande uit twee onderdelen: een kader voor organisaties en instellingen waarmee de gemeente Arnhem een bestuursrechtelijke (subsidie)relatie heeft en een kader voor partijen waarmee de gemeente een privaatrechtelijke relatie heeft. Dit hernieuwde afwegingskader heeft betrekking op 2021 en heeft een looptijd tot 31 december 2021.
In 2022 bij de subsidievaststellingen hebben we een totaal beeld van de effecten. Mogelijk dat bepaalde maatschappelijk effecten ook pas op langere termijn zichtbaar zijn.
We willen coulant omgaan met subsidieverstrekking en ervoor zorgen dat Arnhemse organisaties hun werk zo goed mogelijk kunnen blijven doen ten behoeve van de stad en de inwoners.

Overig programmaplan

Overzicht lastenontwikkeling gemiddelde woning	2021	2022	% Lasten-ontwikkeling
Onroerend zaakbelasting	€ 342	€ 342	0,0%
Rioolheffing	€ 177	€ 177	0,0%
Afvalstoffenheffing	€ 260	€ 265	2,0%
Totaal	**€ 779**	**€ 784**	**0,67%**

Algemene dekkingsmiddelen	2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Treasury	-3.197	2.390	5.587
OZB-woningen	0	28.016	28.016
OZB niet-woningen	3.985	28.706	24.721
Belastingen overig	5	906	901
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	453.138	453.138
Totaal	**793**	**513.155**	**512.363**

Overhead	2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Overhead	70.151	4.715	-65.436
Totaal	**70.151**	**4.715**	**-65.436**

Heffing VPB	2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Vennootschapsbelasting	600	0	-600
Totaal	**600**	**0**	**-600**

Onvoorzien	2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Onvoorzien	1.039	0	-1.039
Totaal	**1.039**	**0**	**-1.039**

Deel 3 Financiële begroting

De financiële begroting is opgebouwd uit de volgende onderdelen:

Overzicht van baten en lasten per programma
In het overzicht van baten en lasten wordt aangegeven tot welke bedragen de raad het college autoriseert door middel van het vaststellen van de begroting per programma.

Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten
Tot de incidentele baten en lasten worden de lasten en baten gerekend die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Ook de post onvoorzien wordt tot de incidentele lasten gerekend.

Financiële Staten

- Geprognosticeerde balans;
- Verloop van reserves en voorzieningen;
- EMU-saldo 2022;
- Overzicht van geraamde baten en lasten per taakveld.

Vanuit het Besluit begroting en verantwoording (BBV) is ten behoeve van de onderlinge vergelijkbaarheid van gemeenten voorgeschreven om een taakveldenbegroting op te stellen.

Mutaties circulaires Gemeentefonds

Overzicht van baten en lasten per programma

		Lasten						
		Rekening	Begroting 2021			Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	30.646	29.846	28.146	30.614	30.606	30.436	30.231
GEB2	Noordwest	28.962	28.754	29.422	29.295	29.266	29.224	29.072
GEB3	Noordoost	23.835	23.475	24.081	23.949	23.949	23.871	23.724
GEB4	Presikhaaf	22.882	23.787	24.656	23.749	23.768	23.692	23.645
GEB5	Malburgen	34.363	35.570	33.254	36.318	36.245	36.063	35.831
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	23.909	25.587	25.333	23.854	23.674	23.648	23.507
GEB7	De Laar/Elden	16.484	16.948	17.253	17.219	17.218	17.148	17.103
GEB8	RKV	26.734	24.969	27.436	27.403	27.452	27.299	27.084
Totaal		207.816	208.935	209.582	212.402	212.178	211.380	210.198
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	92.532	85.575	86.543	88.886	84.797	86.325	88.771
S01	Veiligheid	16.727	16.477	20.265	19.380	18.871	18.870	18.854
S02	Bereikbaarheid	21.575	21.873	22.051	22.911	22.827	22.867	22.889
S03	Economie	6.424	6.556	6.815	7.032	6.487	6.208	6.004
S04	Onderwijs	19.216	18.895	19.807	19.603	20.900	22.296	23.687
S05	Cultuur	32.652	32.670	36.121	34.680	36.108	36.103	36.079
S06	Participatie en armoedebestrijding	195.488	173.395	182.950	166.425	164.723	161.928	161.928
S07	Zorg	60.704	49.793	56.084	58.550	58.161	58.273	58.905
S08	Welzijn en inclusie	21.088	19.859	25.753	23.794	23.408	22.641	22.620
S09	Gezondheid en sport	24.062	20.157	21.450	22.326	22.825	22.499	22.514
S10	Klimaat, energie en milieu	5.901	5.495	6.236	5.387	1.968	4.125	1.927
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	46.930	37.600	43.259	38.631	42.062	31.433	28.397
S12	Wonen en leefomgeving	36.268	36.058	39.652	41.026	41.203	40.793	40.855
Totaal		579.566	524.403	566.987	548.631	544.340	534.360	533.430
Eind Totaal		787.382	733.338	776.569	761.032	756.518	745.741	743.628

		Baten						
		Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	9.595	9.566	10.255	10.482	10.440	10.397	10.355
GEB2	Noordwest	1.898	1.768	1.817	1.792	1.793	1.793	1.793
GEB3	Noordoost	1.650	1.622	1.681	1.650	1.650	1.650	1.650
GEB4	Presikhaaf	2.141	1.962	2.091	2.051	2.052	2.052	2.052
GEB5	Malburgen	4.112	3.894	4.017	3.977	3.978	3.978	3.978
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	2.738	2.541	2.591	2.571	2.571	2.571	2.571
GEB7	De Laar/Elden	1.330	1.246	1.301	1.280	1.280	1.280	1.280
GEB8	RKV	1.265	1.123	1.162	1.136	1.137	1.137	1.137
Totaal		24.728	23.721	24.914	24.938	24.901	24.858	24.816
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	518.807	482.692	503.719	521.831	514.844	514.289	515.281
S01	Veiligheid	2.168	1.694	4.747	2.494	1.994	1.994	1.994
S02	Bereikbaarheid	5.316	7.683	7.714	7.663	7.613	7.564	7.515
S03	Economie	1.316	935	1.620	998	1.098	1.098	1.098
S04	Onderwijs	2.971	2.395	2.617	2.490	2.490	2.490	2.490
S05	Cultuur	5.575	6.381	5.995	6.496	6.496	6.496	6.496
S06	Participatie en armoedebestrijding	143.602	112.334	118.118	114.104	115.404	115.404	115.404
S07	Zorg	5.222	4.940	4.940	4.940	4.940	4.940	4.940
S08	Welzijn en inclusie	1.227	754	1.558	872	747	747	747
S09	Gezondheid en sport	6.454	2.674	3.338	3.076	3.076	3.076	3.076
S10	Klimaat, energie en milieu	2.381	473	1.264	232	13	2.200	0
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	48.028	36.731	34.665	33.889	38.863	28.372	25.445
S12	Wonen en leefomgeving	39.403	39.814	41.881	40.965	40.933	40.903	40.903
Totaal		782.471	699.499	732.175	740.049	738.511	729.572	725.388
Eind Totaal		807.199	723.220	757.089	764.987	763.412	754.430	750.204

		Exploitatieresultaat						
		Rekening	Begroting 2021			Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	21.051	20.280	17.892	20.132	20.166	20.038	19.876
GEB2	Noordwest	27.064	26.986	27.605	27.503	27.474	27.431	27.279
GEB3	Noordoost	22.186	21.853	22.400	22.299	22.298	22.221	22.074
GEB4	Presikhaaf	20.741	21.825	22.565	21.698	21.716	21.639	21.593
GEB5	Malburgen	30.252	31.676	29.237	32.342	32.267	32.085	31.853
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	21.172	23.046	22.742	21.283	21.103	21.077	20.936
GEB7	De Laar/Elden	15.154	15.701	15.952	15.939	15.938	15.868	15.823
GEB8	RKV	25.469	23.846	26.274	26.267	26.315	26.163	25.948
Totaal		183.088	185.213	184.667	187.464	187.276	186.522	185.382
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	-426.275	-397.116	-417.175	-432.945	-430.047	-427.964	-426.509
S01	Veiligheid	14.559	14.783	15.518	16.886	16.877	16.875	16.860
S02	Bereikbaarheid	16.259	14.190	14.338	15.248	15.213	15.304	15.374
S03	Economie	5.107	5.622	5.194	6.034	5.389	5.110	4.906
S04	Onderwijs	16.245	16.499	17.190	17.113	18.410	19.806	21.197
S05	Cultuur	27.077	26.289	30.127	28.185	29.612	29.607	29.583
S06	Participatie en armoedebestrijding	51.885	61.061	64.833	52.320	49.319	46.524	46.524
S07	Zorg	55.482	44.853	51.144	53.610	53.221	53.333	53.965
S08	Welzijn en inclusie	19.860	19.105	24.196	22.922	22.661	21.894	21.873
S09	Gezondheid en sport	17.608	17.483	18.112	19.251	19.749	19.423	19.438
S10	Klimaat, energie en milieu	3.520	5.022	4.973	5.155	1.955	1.925	1.927
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	-1.098	869	8.594	4.742	3.199	3.060	2.952
S12	Wonen en leefomgeving	-3.135	-3.756	-2.229	61	270	-111	-48
Totaal		-202.905	-175.096	-165.187	-191.418	-194.171	-195.212	-191.957
Eind Totaal		-19.817	10.118	19.480	-3.954	-6.894	-8.690	-6.576

		Toevoegingen aan reserve						
		Rekening	Begroting 2021			Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	534	20	561	826	826	826	827
GEB2	Noordwest	416	100	102	102	102	102	102
GEB3	Noordoost	375	66	72	72	72	72	72
GEB4	Presikhaaf	378	117	95	95	95	95	95
GEB5	Malburgen	548	193	197	197	197	197	197
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	914	242	292	292	292	292	292
GEB7	De Laar/Elden	434	52	61	61	61	61	61
GEB8	RKV	681	60	64	64	64	64	64
Totaal		4.279	851	1.443	1.708	1.708	1.709	1.709
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	37.858	13.478	28.762	19.864	21.111	22.391	20.655
S01	Veiligheid	432	72	71	71	71	71	71
S02	Bereikbaarheid	7.785	6.950	7.183	6.837	6.767	6.763	6.735
S03	Economie	249	0	1.010	170	50	50	50
S04	Onderwijs	8.187	8.004	8.371	8.960	8.201	7.094	7.181
S05	Cultuur	1.197	1.208	1.256	1.377	1.411	1.446	1.501
S06	Participatie en armoedebestrijding	4.991	554	554	554	554	0	0
S07	Zorg	2.009	628	628	12.530	1.082	1.000	1.000
S08	Welzijn en inclusie	880	0	0	0	0	0	0
S09	Gezondheid en sport	397	354	470	470	470	470	470
S10	Klimaat, energie en milieu	2.595	0	55	0	0	0	0
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	7.874	2.758	5.077	176	950	675	15.786
S12	Wonen en leefomgeving	930	371	462	4.039	593	593	690
Totaal		75.382	34.375	53.898	55.047	41.258	40.552	54.138
Eind Totaal		79.661	35.226	55.342	56.755	42.967	42.260	55.847

		Onttrekkingen aan reserves						
		Rekening	Begroting 2021			Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	35	8	575	187	191	182	11
GEB2	Noordwest	177	44	284	50	28	67	34
GEB3	Noordoost	168	29	337	31	25	44	34
GEB4	Presikhaaf	256	74	191	10	39	70	169
GEB5	Malburgen	417	73	326	123	50	28	229
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	266	104	770	180	34	136	174
GEB7	De Laar/Elden	142	15	287	65	28	26	104
GEB8	RKV	243	12	524	22	43	43	34
Totaal		1.703	360	3.294	667	437	595	790
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	18.321	20.549	24.273	23.028	15.751	13.646	13.886
S01	Veiligheid	1.055	350	706	343	343	349	342
S02	Bereikbaarheid	7.856	7.911	8.720	8.106	7.184	6.802	6.546
S03	Economie	401	100	250	700	300	500	300
S04	Onderwijs	6.473	6.922	7.307	7.766	7.944	8.334	9.212
S05	Cultuur	1.186	837	1.938	1.018	893	868	905
S06	Participatie en armoedebestrijding	6.385	1.344	9.348	1.516	739	0	0
S07	Zorg	3.425	1.512	2.843	354	81	498	0
S08	Welzijn en inclusie	2.930	200	1.084	200	200	0	0
S09	Gezondheid en sport	989	260	432	343	423	379	414
S10	Klimaat, energie en milieu	3.970	3.200	3.203	3.114	40	15	14
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	3.893	0	8.240	90	210	345	15.556
S12	Wonen en leefomgeving	1.257	1.799	3.186	5.554	1.527	1.240	1.306
Totaal		58.141	44.984	71.528	52.134	35.635	32.975	48.481
Eind Totaal		59.844	45.344	74.822	52.801	36.073	33.571	49.271

		Saldo Totaal						
		Rekening		Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	21.550	20.292	17.877	20.770	20.801	20.682	20.692
GEB2	Noordwest	27.303	27.042	27.424	27.555	27.548	27.466	27.347
GEB3	Noordoost	22.392	21.890	22.134	22.340	22.345	22.249	22.111
GEB4	Presikhaaf	20.863	21.868	22.469	21.783	21.773	21.665	21.519
GEB5	Malburgen	30.383	31.796	29.108	32.415	32.413	32.253	31.820
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	21.819	23.184	22.264	21.396	21.361	21.233	21.054
GEB7	De Laar/Elden	15.445	15.738	15.726	15.935	15.971	15.903	15.779
GEB8	RKV	25.908	23.893	25.815	26.309	26.337	26.184	25.979
Totaal		185.664	185.704	182.817	188.504	188.548	187.636	186.301
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	-406.739	-404.187	-412.687	-436.110	-424.688	-419.219	-419.741
S01	Veiligheid	13.936	14.505	14.883	16.613	16.605	16.597	16.588
S02	Bereikbaarheid	16.188	13.229	12.801	13.979	14.795	15.264	15.563
S03	Economie	4.955	5.522	5.954	5.504	5.139	4.660	4.656
S04	Onderwijs	17.959	17.581	18.255	18.307	18.666	18.566	19.166
S05	Cultuur	27.087	26.659	29.445	28.543	30.130	30.185	30.180
S06	Participatie en armoedebestrijding	50.492	60.271	56.039	51.358	49.134	46.524	46.524
S07	Zorg	54.066	43.969	48.929	65.786	54.222	53.836	54.965
S08	Welzijn en inclusie	17.810	18.905	23.112	22.722	22.461	21.894	21.873
S09	Gezondheid en sport	17.016	17.577	18.149	19.377	19.797	19.514	19.494
S10	Klimaat, energie en milieu	2.145	1.823	1.825	2.041	1.915	1.910	1.913
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	2.883	3.627	5.431	4.829	3.939	3.390	3.181
S12	Wonen en leefomgeving	-3.462	-5.184	-4.953	-1.454	-665	-757	-664
Totaal		-185.664	-185.704	-182.817	-188.504	-188.548	-187.636	-186.301
Eind Totaal		0	0	0	0	0	0	0

Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten

Bedragen x € 1.000

Incidentele baten	2021	2022	2023	2024	2025	Toelichting
Algemene Reserve	14.222	22.139	16.324	14.642	15.839	In de mutaties van de Algemene Reserve zijn alle begrote dotaties en onttrekkingen verwerkt. De afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn meegenomen in het gerealiseerd resultaat. De Algemene Reserve staat vrij te besteden door de gemeente en vormt een buffer voor financiële tegenvallers.
Buitengewoon Beter		900	380	0	0	Het bestedingsplan van deze reserve loopt tot en met 2023. Het resterende budget zal worden ingezet voor de afronding van de projecten Geitenkamp en Spijkerkwartier en een bijdrage aan het project Gele Rijdersplein.
Bereikbaarheid		6.696	5.990	6.082	6.105	Deze bestemmingsreserve is ingesteld ten behoeve van het verhogen van de bereikbaarheid van de binnenstad, het ontwikkelen van parkeervoorzieningen en het onderhoud van de hoofdwegen die betrekking hebben op de bereikbaarheid van het stadscentrum.
Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte		1.499	1.298	1.182	1.242	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt voor het flexibeler inzetten van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Met name op de onderwerpen riolering, wegen en fietspaden, groen, spelen, bomen, verkeersregelinstallaties, civieltechnische kunstwerken, openbare verlichting en water.
Evenementen		400	0	200	0	De uitgaven voor het WK BMX en het WK Volleybal worden gedekt vanuit de bestemmingsreserve evenementen.
Onderwijs		7.674	7.814	8.237	9.093	De bestemmingsreserve zal ingezet worden ter dekking van de kapitaallasten voor de nieuwbouwprojecten basisonderwijs, voortgezet onderwijs en speciaalonderwijs.
Cultureel Vastgoed		261	257	252	248	In 2021 valt incidenteel € 5,0 miljoen uit de reserve cultureel vastgoed vrij die gereserveerd was voor onderhoud. Voor het onderhoud worden structurele middelen opgenomen. Overige vrijval dient ter dekking van de kapitaallasten van cultureel vastgoed.

Incidentele baten	2021	2022	2023	2024	2025	Toelichting
Groenfonds		280	178	0	0	In 2021 wordt € 0,1 miljoen uit het Groenfonds ingezet voor de dekking van het bomenbeleid.
WMO en Jeugdzorg		325	81	498	0	In 2019 wordt ten laste van het geprognosticeerde resultaat € 2,7 miljoen toegevoegd aan een nieuw te creëren BR Wmo en Jeugdzorg. Deze middelen zijn beschikbaar om de zorgmaatregelen zoals aangekondigd in de Perspectiefnota te mitigeren, indachtig de motie (19M98) Zorgmaatregelen. Doel van deze reserve is om het negatief effect van de zorgmaatregelen tijdelijk opvangen of reduceren
Transformatie Zorg		229	200	0	0	Arnhem is actief met de transformatie van zorg, deze bestemmingsreserve heeft tot doel om initiatieven die leiden tot transformatie van zorg te financieren.
Klimaat en energie		99	25	0	0	De bestemmingsreserve dient ter dekking van het bereiken van de doelen van New energy made in Arnhem 2015-2020 en het dekken van fluctuaties in het uitgavenpatroon die voortvloeien uit de veranderopgave Klimaat en Energie.
Duurzaamheidsleningen		16	15	15	14	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund.
Duurzaam Arnhem		3.000	0	0	0	De bestemmingsreserve duurzaam Arnhem wordt ingezet voor het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met de bestemmingsreserve worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund.
Zuidelijke Binnenstad		3.000	0	0	0	Uit de reserve zuidelijke binnenstad wordt € 3,0 miljoen ingezet voor de restauratie van de blauwe golven en de herinrichting van het gebied er omheen.
Volkshuisvesting		188	43	43	43	De reserve volkshuisvesting is het uitvoeringsinstrument van de Nota Wonen. Overeenkomstig besluit van de raad d.d. 30 juni 2014, wordt deze reserve deels ingezet om een redelijke compensatie te bieden voor de gedupeerden van de WOS-fraude. De reserve wordt jaarlijks gevoed met het renteresultaat dat wordt behaald op de uit te zetten Startersleningen.

Incidentele baten	2021	2022	2023	2024	2025	Toelichting
Vastgoed		2.615	2.191	2.679	2.390	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van onvoorziene uitgaven bij onderhoud vastgoed. Voeding van de bestemmingsreserve kan de komende jaren door toevoeging uit verkoopopbrengsten en eventuele positieve resultaten op het onderhoudsbudget als gevolg van gunstige aanbestedingen.
Bedrijfsvoering		1.597	936	0	0	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie.
ICT		15	0	0	0	De middelen uit de bestemmingsreserve ICT worden ingezet om de ICT-omgeving up-to-date en stabiel te houden.
Totaal	**61.391**	**50.934**	**35.732**	**33.831**	**34.975**	

Incidentele lasten	2021	2021	2022	2023	2024	Toelichting
Algemene Reserve	22.650	14.419	14.039	18.506	17.724	zie baten
Bereikbaarheid		6.848	6.778	6.775	6.747	zie baten
Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte		504	508	509	605	zie baten
Evenementen		170	50	50	50	zie baten
Onderwijs		8.768	8.008	6.901	6.988	zie baten
Cultureel Vastgoed		231	265	299	355	zie baten
WMO en Jeugdzorg		5.611	0	0	0	zie baten
Jeugdfonds		6.591	1.000	1.000	1.000	Het Jeugdfonds is gevuld met de extra jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld zorg worden ingezet. Hiermee krijgt het integraal jeugdbeleid de komende jaren een impuls.
Transformatie Zorg		328	82	0	0	zie baten
Grondexploitatie		170	950	524	15.433	De reserve grondexploitatie is de beschikbare weerstandscapaciteit van het grondbedrijf. Deze bestemmingsreserve is conform raadsbesluit 30 juni 2014 niet opgeheven, maar zal blijven bestaan om toekomstige schommelingen in de grondexploitatie op te vangen (voor zover er weer sprake is van een positief saldo).
Vastgoed		3.553	3.553	3.553	3.553	zie baten
Bedrijfsvoering		1.722	1.580	406	406	zie baten
Post onvoorzien	272	272	272	272	272	
Totaal	**48.340**	**49.187**	**37.086**	**38.796**	**53.134**	
Saldo	**-13.051**	**-1.747**	**1.354**	**4.965**	**18.160**	

Geprognosticeerde balans 2022-2025

Activa	2022	2023	2024	2025
Vaste Activa				
Immateriële vaste activa	**10.017**	**9.707**	**9.397**	**9.087**
Materiële vaste activa	**804.052**	**830.476**	**839.412**	**828.369**
Investeringen met een economisch nut	717.964	744.388	753.324	742.281
Gronden uitgegeven in erfpacht	14.951	14.951	14.951	14.951
Investeringen met een maatschappelijk nut	71.137	71.137	71.137	71.137
Financiële vaste activa	**61.670**	**56.647**	**50.980**	**47.627**
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkingen	4.742	4.742	4.742	4.742
Financiële vaste activa: Leningen	48.052	43.179	37.662	34.459
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	8.876	8.726	8.576	8.426
Totaal Vaste Activa	**875.739**	**896.830**	**899.789**	**885.083**
Vlottende Activa				
Gereed product en handelsgoederen	**326**	**326**	**326**	**326**
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	**36.164**	**23.596**	**12.389**	**8.045**
Uitzettingen < 1 jaar	**50.000**	**50.000**	**50.000**	**50.000**
Liquide middelen	**1.000**	**1.000**	**1.000**	**1.000**
Overlopende activa	**80.000**	**80.000**	**80.000**	**80.000**
Totaal Vlottende Activa	**167.490**	**154.922**	**143.715**	**139.371**
Totaal Activa	**1.043.229**	**1.051.752**	**1.043.504**	**1.024.454**

Passiva	2022	2023	2024	2025
Vaste Passiva				
Eigen vermogen	**148.623**	**154.763**	**165.131**	**176.873**
Voorzieningen	**11.000**	**11.000**	**11.000**	**11.000**
Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar	**779.900**	**781.196**	**765.224**	**739.165**
Totaal Vaste Passiva	**939.523**	**946.959**	**941.355**	**927.038**
Vlottende Passiva				
Netto vlottende schulden < 1 jaar	**28.706**	**29.793**	**27.149**	**22.415**
Overlopende passiva	**75.000**	**75.000**	**75.000**	**75.000**
Totaal Vlottende Passiva	**103.706**	**104.793**	**102.149**	**97.415**
Totaal Passiva	**1.043.229**	**1.051.752**	**1.043.504**	**1.024.454**

In deze balansen houden we rekening met de in de Begroting meegenomen mutaties in de investeringen, reserves en voorzieningen, grondexploitatie en als resultante daarvan de vaste schuld van de gemeente. Mutaties in de vlottende activa en passiva begroten we niet, deze posten blijven in de geprognosticeerde balansen constant.

De reden hiervoor is dat deze balansposten vooral voortvloeien uit het ritme van doen van betalingen en ontvangen van geldmiddelen. Hierop wordt in de Begroting niet expliciet gestuurd.

Reserves en voorzieningen

Omschrijving	JV 2020	Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			Begroot 2024			Begroot 2025			
	Stand per 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2023 / 01-01-2024	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2024 / 01-01-2025	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2025 / 01-01-2026
																Bedragen € 1.000
Algemene Reserve (AR)	44.066	22.650	14.222	52.495	14.419	22.139	44.775	14.039	16.324	42.490	18.506	14.642	46.354	17.724	15.839	48.239
Bestemmingsreserves (BR's)	135.742	32.941	59.720	108.964	42.336	30.441	120.859	28.928	19.999	129.789	23.755	19.585	133.959	38.123	34.560	137.521
Totaal Reserves	**179.809**	**55.592**	**73.942**	**161.459**	**56.755**	**52.581**	**165.634**	**42.967**	**36.322**	**172.279**	**42.260**	**34.227**	**180.312**	**55.847**	**50.399**	**185.760**
Totaal Voorzieningen	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**

Verloop Bestemmingsreserves Omschrijving	JV 2020	Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			Begroot 2024			Begroot 2025			
	Stand per 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2023 / 01-01-2024	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2024 / 01-01-2025	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2025 / 01-01-2026
																Bedragen € 1.000
Bedrijfsvoering	4.113	1.316	4.238	1.191	1.722	1.597	1.743	1.580	936	2.387	406	0	2.793	406	0	3.200
Beeldbepalende culturele manifestaties	368	0	368	0												
Beeldende en Monumentale Kunst	95	0	95	0												
Bereikbaarheid	4.364	6.929	6.809	4.484	6.848	6.696	4.636	6.778	5.990	5.424	6.775	6.082	6.117	6.747	6.105	6.759
Beschermd en Weerbaar	2.163	0	0	2.163	0	0	2.163	0	0	2.163	0	0	2.163	0	0	2.163
Buitengewoon Beter	1.781	0	501	1.280	0	900	380	0	380	0						
Burgerinitiatieven sociaal Domein	365	400	0	765	0	175	590	0	175	415	0	175	240	0	0	240
Burgerparticipatie	0	330	90	240	0	240	0									
Cultureel Vastgoed	12.198	232	5.244	7.187	231	261	7.156	265	257	7.165	299	252	7.212	355	248	7.319

Verloop Bestemmingsreserves		Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			Begroot 2024			Begroot 2025			
Omschrijving	JV 2020			Stand per			Stand per			Stand per			Stand per				Stand per
	Stand per 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2023 / 01-01-2024	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2024 / 01-01-2025	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2025 / 01-01-2026
Duurzaam Arnhem	9.737	0	3.040	6.697	0	3.000	3.697	0	0	3.697	0	0	3.697	0	0	3.697
Duurzaamheidsleningen	363	55	13	405	0	16	389	0	15	374	0	15	359	0	14	345
Evenementen	408	210	150	468	170	400	238	50	0	288	50	200	138	50	0	188
Fractie-ondersteuning	233	0	0	233	0	0	233	0	0	233	0	0	233	0	0	233
Frictiekosten en organisatieontwikkeling	21	406	0	427												
Groenfonds	710	0	252	458	0	280	178	0	178	0	0	0	0	0	0	0
Grondexploitatie	14.747	2.755	2.516	14.986	170	18	15.137	950	0	16.087	524	0	16.612	15.433	15.204	16.841
Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte	4.866	277	1.804	3.339	504	1.499	2.344	508	1.298	1.554	509	1.182	881	605	1.242	244
Herstructurering OGGz	456	0	456	0												
ICT	69	0	55	14	0	15	0									
Inburgering, Integratie en asiel	1.169	0	0	1.169	0	0	1.169	0	0	1.169	0	0	1.169	0	0	1.169
Jongerenperspectieffonds Arnhem	1.246	0	1.246	0												
Kapitaallasten	1.679	100	208	1.571	3.450	208	4.813	0	208	4.605	0	208	4.397	0	208	4.189
Klimaat en energie	1.281	0	151	1.130	0	99	1.032	0	25	1.007	0	0	1.007	0	0	1.007
Maatschappelijke opvang	179	0	179	0												
Omgevingslawaai	412	0	0	412	0	62	349	0	207	142	0	0	142	0	0	142
Onderwijs	24.102	8.179	6.875	25.405	8.768	7.674	26.499	8.008	7.814	26.693	6.901	8.237	25.357	6.988	9.093	23.252
Onderzoek Rekenkamer	271	0	0	271	0	0	271	0	0	271	0	0	271	0	0	271
Participatie	380	0	341	39	0	0	39	0	0	39	0	0	39	0	0	39
Raad	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12
Revolverend fonds (duurzaam)	680	0	0	680	0	0	680	0	0	680	0	0	680	0	0	680
Risicobeheer Arnhem Centraal	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469
Sociaal Economisch Fonds	455	0	0	455	0	0	455	0	0	455	0	0	455	0	0	455

Verloop Bestemmingsreserves		Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			Begroot 2024			Begroot 2025			
Omschrijving	JV 2020			Stand per			Stand per			Stand per			Stand per				Stand per
	Stand per 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2023 / 01-01-2024	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2024 / 01-01-2025	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2025 / 01-01-2026
Solvabiliteit	10.573	5.527	0	16.100	4.347	0	20.446	6.110	0	26.556	3.693	0	30.250	2.941	0	33.191
Startersleningen	1.527	0	29	1.498	0	31	1.467	0	0	1.467	0	13	1.454	0	13	1.441
Strategische posities	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500
Taakmutaties Gemeentefonds-Overloop	16.768	0	16.768	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Toezicht peuterspeelzalen en gastouderopvang	100	0	100	0												
Transformatie Zorg	388	428	475	341	328	229	440	82	200	322	0	0	322	0	0	322
Noodfonds	799	0	799	0												
Vastgoed	2.126	3.553	4.795	884	3.553	2.615	1.822	3.553	2.191	3.184	3.553	2.679	4.058	3.553	2.390	5.221
Volkshuisvesting	1.154	43	885	312	43	188	167	43	43	167	43	43	167	43	43	167
Voorstudies	262	0	0	262	0	0	262	0	0	262	0	0	262	0	0	262
Werk-Investeringsfonds	1.912	0	0	1.912	0	912	1.000	0	0	1.000	0	0	1.000	0	0	1.000
Wijkfondsen	359	0	0	359	0	0	359	0	0	359	0	0	359	0	0	359
WMO en Jeugdzorg	1.481	200	1.238	443	5.602	325	5.720	0	81	5.639	0	498	5.141	0	0	5.141
Jeugdfonds				0	6.600	0	6.600	1.000	0	7.600	1.000	0	8.600	1.000	0	9.600
Zuidelijke Binnenstad	4.405	2.000	0	6.405	0	3.000	3.405	0	0	3.405	0	0	3.405	0	0	3.405
Totaal	**135.742**	**32.941**	**59.720**	**108.964**	**42.336**	**30.441**	**120.859**	**28.928**	**19.999**	**129.789**	**23.755**	**19.585**	**133.959**	**38.123**	**34.560**	**137.521**

Doelstelling per bestemmingsreserve.

Naam	**BR Onderzoek Rekenkamer (S00)**
Doel	In het jaarbudget van de Rekenkamer is ruimte voor het uitvoeren van ongeveer twee grote onderzoeken per jaar. Echter, de Rekenkamer is de afgelopen jaren, mede door een actieve gemeenteraad, op ad-hoc basis verzocht aanvullende onderzoeken uit te voeren. Het karakter van dit soort onderzoeken in combinatie met de gewenste korte doorlooptijd noodzaken inhuur van externen. Toevoeging van onderbestedingen op het reguliere onderzoeksbudget en eventueel positief saldo op het product Rekenkamer geven Raad en Rekenkamer iets meer ruimte om snel en adequaat onderzoeken op te pakken.
Naam	**BR Raad (S00)**
Doel	Ervaringen in den lande wijzen uit dat de kosten voor het uitvoeren van een raadsonderzoek / enquête een veelvoud bedragen van het budget dat de Griffie jaarlijks hiervoor te besteden heeft van € 15.000. Zodoende wordt dit budget, voor zover het niet wordt aangewend, jaarlijks toegevoegd aan de bestemmingsreserve totdat het plafond (ingesteld op € 75.000) hiervoor is bereikt. Als er zich dan in enig jaar een raadsonderzoek wordt uitgevoerd, dan kan deze reserve hiervoor aangewend worden.
Naam	**BR Taakmutaties gemeentefonds-overloop (S00)**
Doel	Conform de spelregels gemeentefonds wordt bij elke toevoeging van nieuwe middelen (taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen) aan de raad voorgelegd of deze middelen ingezet mogen worden voor een onderliggend beleidsdoel of dat de middelen deel uitmaken van de algemene middelen in het gemeentefonds. In deze bestemmingsreserve worden nieuwe toegevoegde middelen aan het Gemeentefonds gereserveerd die gedurende het jaar niet aan de raad voorgelegd kunnen worden. Vooral van de nieuwe toevoegingen die bekend gemaakt zijn in de septembercirculaire en in de november/decembercirculaire is het niet altijd mogelijk om voor het einde van het jaar een raadsvoorstel met begrotingswijziging aan de raad voor te leggen. In het daarop volgende jaar doen de betreffende beleidsvelden een beroep op deze middelen via een raadsvoorstel en een begrotingswijziging, waarbij voorgesteld wordt de middelen aan de bestemmingsreserve Taakmutaties gemeentefonds te onttrekken. Middelen die na een jaar nog niet via een raadsvoorstel geclaimd zijn voor uitvoering van een bepaald beleid, vallen vrij ten gunste van de Algemene Reserve. (Raadsbesluit 8 februari 2010). In 2010 is het doel van deze bestemmingsreserve uitgebreid ten behoeve van niet bestede budgetten die gereserveerd moeten blijven om bestaand beleid uit te voeren in volgende jaren (raadsbesluit 13 december 2010).
Naam	**BR Bedrijfsvoering (S00)**
Doel	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie.
Naam	**BR Solvabiliteit (S00)**
Doel	In de bestemmingsreserve wordt een buffer opgebouwd voor een robuustere financiële positie. Naast de algemene reserve die direct meetelt in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit, vormt de BR Solvabiliteit een belangrijke bijdrage in de vergroting van het eigen vermogen.
Naam	**BR Fractie-ondersteuning (S00)**
Doel	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt ter dekking van de extra kosten die worden veroorzaakt door de afsplitsing van een fractie. Deze extra kosten worden voor 50% betaald uit de bestemmingsreserve en voor 50% uit een korting op de ondersteuning van de af te splitsen fractie en de oorspronkelijke fractie. Hierbij wordt voorkomen dat bij afsplitsingen de financiële gevolgen volledig bij de fracties worden neergelegd.
Naam	**BR Kapitaallasten (S00)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van diverse kapitaallasten. Het bedrag van de dotatie is gelijk aan het bedrag van de investering. Het bedrag van de onttrekkingen is gelijk aan het bedrag van de afschrijvingen. Om ook de rentelasten te kunnen dekken wordt de reserve aangemerkt als een rentedragende reserve.
Naam	**BR Buitengewoon Beter (S02)**
Doel	De middelen uit deze bestemmingsreserve waren bedoeld ter financiering van de incidentele component van het Buiten Gewoon Beter Programma (€ 19,4 miljoen) voor de periode 2009-2016. Tevens is de bestemmingsreserve ontstaan om tempoverschillen in de uitvoering op te kunnen vangen. Het programma bestaat uit een scala aan meerjarige projecten. Bij een jaarovergang bleven op deze wijze de middelen beschikbaar voor het programma Buitengewoon Beter. Bij de Begroting 2021 is besloten deze reserve ultimo 2023 op te heffen.

Naam	**BR Bereikbaarheid (S02)**
Doel	Deze bestemmingsreserve heeft als doel het verbeteren van de bereikbaarheid van de binnenstad en het ontwikkelen van parkeervoorzieningen. Het exploitatiesaldo van parkeren wordt met deze reserve verrekend.

Naam	**BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte (S02)**
Doel	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Hierbij worden geen schotten gehanteerd tussen de verschillende onderwerpen (Riolering, Buitengewoon Beter, Wegen, Groen, Spelen, Bomen, Verkeersregelinstallaties, Civieltechnische Kunstwerken, Openbare Verlichting, Water). Hierdoor ontstaat flexibiliteit en kan beter worden geanticipeerd op de onderhoudsbehoefte in de stad.

Naam	**BR Evenementen (S03)**
Doel	In de begroting is een budget van € 0,6 miljoen beschikbaar gesteld voor bijdragen in evenementen. De uitgaven worden gebruikt voor evenementen waarvan een groot deel al vastligt. Het overige deel is voor bijdragen welke op ad-hoc basis beschikbaar worden gesteld. Verschillen tussen werkelijkheid en budget worden met deze reserve verrekend.

Naam	**BR Sociaal Economisch Fonds (S03)**
Doel	Deze reserve is bestemd voor uitgaven in het kader van het faciliteren van economische stimuleringsprojecten. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.

Naam	**BR Onderwijs (S04)**
Doel	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie voor nieuwbouw- en renovatieprojecten in het basisonderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs. Alle in de begroting vrijvallende middelen voor onderwijshuisvesting (door afnemende kapitaallasten en daling van andere onderwijshuisvestingslasten) worden aan deze reserve toegevoegd. Hierdoor blijven alle middelen die in de begroting zijn geraamd voor kapitaallasten onderwijs en voor overige onderwijshuisvestingsbudgetten beschikbaar voor onderwijshuisvesting.

Naam	**BR Cultureel Vastgoed (S05)**
Doel	De bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed (voorheen BR Cultuur in Rijnboog) dient ter dekking van kapitaallasten en andere eigenaarslasten van cultureel vastgoed in Arnhem. Eénmalige bijdragen, opbrengsten vertreklocaties en onderbesteding en vrijval van kapitaallasten worden gedoteerd aan deze bestemmingsreserve. Met ingang van de begroting 2021 heeft deze bestemmingsreserve nog uitsluitend betrekking op de vernieuwing van het Stadstheater Arnhem. De baten en lasten van de recente ver- c.q. nieuwbouw van Rozet, Musis, Focus Filmtheater en Museum Arnhem worden vanaf 2021 niet meer met deze bestemmingsreserve verrekend.

Naam	**BR Participatie (S06)**
Doel	De bestemmingreserve is gevormd om diverse kosten op te kunnen vangen die samenhangen met de uitvoering van de participatiewet en het bereiken van de doelstellingen. Het re-integratiebudget staat onder druk. De door het Rijk verstrekte budgetten voor re-integratie zijn in aanloop naar invoering van de nieuwe wetgeving in 2015 sterk teruggelopen. Daarbij is tevens gekozen geen directe koppeling te maken tussen de financiering vanuit het Rijk en de Arnhemse begroting voor re-integratie (extra middelen worden niet automatisch toegevoegd aan het beleidsveld). De huidige re-integratiemiddelen zijn volledig nodig voor inzet op de doelgroep om de huidige ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Er is geen geld in de begroting voor doorontwikkeling beleid, onderzoeken of extra inspanningen binnen het programma participatie en armoedebestrijding. De reserve dient om incidentele kosten voor bijvoorbeeld doorontwikkeling op beleid of kosten voor onderzoek uit te betalen.

Naam	**BR Werk-Investeringsfonds (S06)**
Doel	Het werkinvesteringsfonds is ingericht om mensen naar werk toe te begeleiden. Om een goede match te maken zorgt de gemeente voor goede contacten met werkgevers en gaat mensen met een bijstandsuitkering intensiever begeleiden. Maatwerk is daarbij het uitgangspunt. De gemeente wil de landelijke trend qua uitstroom gaan volgen en daarnaast gedurende een periode van 4 jaar (2019-2022) nog 500 Arnhemmers extra aan het werk helpen. In dit Werk-Investeringsfonds is bij aanvang (2018) € 2,5 miljoen gestort. De resultaten van deze investering worden jaarlijks geëvalueerd.

Naam	**BR Transformatie Zorg (S07)**
Doel	De bestemmingsreserve heeft als doel om nieuwe voorzieningen te financieren die voorkomen dat inwoners een beroep moeten doen op specialistische maatwerkvoorzieningen.

Naam	**BR Burgerinitiatieven Sociaal Domein (S07)**
Doel	Het stimuleren en organiseren van activiteiten om de betrokkenheid en invloed van inwoners en/of organisaties op hun wijk/buurt in Arnhem te vergroten.

Naam	**BR Wmo en Jeugdzorg (S07)**
Doel	De inkomsten en uitgaven op het beleidsveld Zorg zijn nog niet in evenwicht. Dit komt omdat gemeenten nog actief zijn met het ontwikkelen en uitvoeren van de transformatie van de zorg, nog in afwachting zijn van de hervormingsagenda Jeugd en de doorontwikkeling beschermd wonen en maatschappelijke opvang nog afwachten. Naast de dotatie vanuit de extra middelen jeugdzorg (2021 - 2025) worden de voordelen van het beleidsveld Zorg tijdelijk toegevoegd aan deze reserve, zodat extra maatregelen en (mogelijke) tekorten op het beleidsveld Zorg verrekend kunnen worden met deze reserve.

Naam	**BR Beschermd en Weerbaar (S08)**
Doel	Arnhem ontvangt als centrumgemeente voor de regio's Arnhem en Achterhoek (tezamen 19 regiogemeenten) via de decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang van het Rijk jaarlijks middelen ten behoeve van de bestrijding van huiselijk geweld en seksueel geweld, de uitvoering van de vrouwenopvang, en voor de uitvoering van de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Het betreft hier wettelijke taken die zijn vastgelegd in het Rijksprogramma Geweld in afhankelijkheidsrelaties (GIA) en Geweld hoort nergens thuis (GHNT). De bestemmingsreserve dient om deze (regionale) middelen beschikbaar te houden voor de doelen en activiteiten die daarvoor zijn vastgelegd in de Regiovisie Samen Veilig 2019 - 2022 (aanpak Huiselijk Geweld en Kindermishandeling in de regio Arnhem en Achterhoek). Voor- en nadelige jaarrekeningresultaten op het regionale budget worden verrekend met de bestemmingsreserve.

Naam	**BR Inburgering, integratie en asiel (S08)**
Doel	Deze reserve is primair bestemd voor de voorbereidende taken op de nieuwe wet Inburgering die in 2022 ingaat en voor de doelen in het actieplan nieuwkomers. Met de nieuwe wet komen structurele middelen over en de reserve zal beschikbaar blijven tot één jaar na de invoering van de wet.

Naam	**BR Risicobeheer Arnhem Centraal (S11)**
Doel	Deze bestemmingsreserve heeft een dekkingsfunctie voor kosten en andere onverwachte ontwikkeling binnen het project Arnhem Centraal. Daar onder vallen de transferhal, het ondergronds afval transport systeem en de grondexploitatie. Als alle projectonderdelen zijn afgerond kan deze bestemmingsreserve worden opgeheven.

Naam	**BR Strategische Posities (S11)**
Doel	Deze reserve dient ter dekking van mogelijke exploitatietekorten op het beheren en onderhouden van strategisch vastgoed (vooruitlopend op beslissingen om te gaan ontwikkelen) en tevens voor het opvangen van waardeverminderingen van het strategisch vastgoed door hertaxatie of bij eventuele verkoop. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.

Naam	**BR Vastgoed (S11)**
Doel	Deze egalisatiereserve dient om de kosten van onderhoud van het gemeentelijke vastgoed te egaliseren en om daarmee schommelingen in de jaarlijkse begroting tegen te gaan. De hoogte van deze reserve is gebaseerd op het 40-jarige Meerjarige OnderhoudsPlan (MJOP).

Naam	**BR Grondexploitatie (S11)**
Doel	Deze reserve heeft tot doel risico's in de grondexploitatie op te vangen. De gewenste en tevens maximale omvang wordt bepaald op basis van het benodigde weerstandsvermogen van het grondbedrijf. Het jaarresultaat van het grondbedrijf wordt aan deze reserve toegevoegd (totdat de maximale omvang is bereikt), dan wel onttrokken. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.

Naam	**BR Voorstudies (S11)**
Doel	Deze reserve is bedoeld om fluctuaties op te vangen in de uitgaven van voorstudies voor potentiële grondexploitatieprojecten. Op het moment dat een grondexploitatie wordt vastgesteld, worden deze voorstudie-kosten ten laste van het desbetreffende project gebracht en vloeit de bijdrage die vanuit deze reserve is gedaan weer terug in de reserve. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.

Naam	**BR Zuidelijke Binnenstad (S11)**
Doel	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie t.b.v. de financiering van ruimtelijke plannen in de zuidelijke binnenstad.

Naam	**BR Omgevingslawaai (S11)**
Doel	De gemeente Arnhem heeft deze middelen van het ministerie van Infrastructuur & Milieu (I&M) ontvangen en ze worden ingezet voor maatregelen om het omgevingslawaai terug te dringen, zoals door geluidarm asfalt op de hoofdinvalswegen van Arnhem (zoals Velperweg en Huissensestraat), investeringen in geluidsschermen langs het spoor en andere bronmaatregelen.

Naam	**BR Duurzaamheidsleningen (S11)**
Doel	Ter dekking van de jaarlijkse beheerskosten en soms ook rentelasten van de duurzaamheidslening en Toekomstbestendigwonen lening (TWL) binnen de gemeente Arnhem. Deze leningen worden verstrekt voor maatregelen op het gebied van energiebesparing en duurzame opwek bij particuliere woningen en de TWL kan ook aanvullend gebruikt worden voor het levensloop bestendig maken van de woning.

Naam	**BR Klimaat en Energie (S11)**
Doel	De BR klimaat en energie is een egalisatiereserve, bedoeld om fluctuaties in de uitgaves die de veranderopgave klimaat en energie met zich meebrengt op te vangen. Het zorgt op deze manier voor dekking, van in de toekomst voorziene en noodzakelijke grote uitgaven, om de doelen van het NemiA programma te kunnen realiseren.

Naam	**BR Revolverendfonds (Duurzaam) (S11)**
Doel	Uit deze Revolverend Fonds reserve worden duurzaamheidsleningen verstrekt volgens de bredere regeling Toekomst bestendig wonen lening. De leningen worden ten laste gebracht van de reserve en de aflossingen vloeien weer terug.

Naam	**BR Duurzaam Arnhem (S11)**
Doel	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund. Voor deze reserve gelden aparte kaders zoals vastgesteld in de raadsvergadering van 15 mei 2019.

Naam	**BR Groenfonds (S12)**
Doel	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor het bomenbeleid, en voor andere groene investeringen in gebieden die dringend aan een impuls toe zijn. Opbrengsten uit herplantplicht voor bomen waarbij herplant ter plekke niet mogelijk of wenselijk is, worden toegevoegd aan deze reserve.

Naam	**BR Startersleningen (S12)**
Doel	De gemeente heeft leningen verstrekt aan starters op de woningmarkt. Deze reserve dekt de jaarlijkse beheerkosten en rentelasten van de lopende startersleningen.

Naam	**BR Volkshuisvesting (S12)**
Doel	Deze reserve is bestemd om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor de inspanningen die bijdragen aan het behalen van de doelen op gebied van wonen. Deze doelen zijn vastgelegd in woonprincipes en in het volkshuisvestelijk kader.

Naam	**BR Burgerparticipatie (W1;W2;W3;W4;W5;W6;W7;W8)**
Doel	Dekking van de afspraken uit het addendum op het coalitieakkoord - Uitbreiding van de griffie met een communicatiemedewerker (2021-2022) - Verlenging bewonersondersteuning (2022) - pilot digitaal wijkpanel (2021)

Naam	**BR Wijkfondsen (W1;W2;W3;W4;W5;W6;W7;W8)**
Doel	In uitzondering op reguliere begrotingsuitgangspunten is budgetoverheveling voor de wijkfondsen naar een volgend jaar toegestaan. Jaarlijks wordt het surplus of tekort op wijkfondsen gestort respectievelijk onttrokken aan de reserve.

EMU-saldo 2022

Sinds 1999 bestaat de Economische en Monetaire Unie (EMU), die in Europa verantwoordelijk is voor het gezamenlijke monetaire beleid van de deelnemende landen. Deze EMU-landen zijn gehouden aan de –met elkaar afgesproken- eis om het begrotingstekort van de overheid niet te laten stijgen boven de 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Deze grens van 3% geldt voor de gehele overheid, dus inclusief de gemeenten, provincies en waterschappen.
Europese afspraken over de realisatie van genoemde 3% zijn in Nederland vertaald in de wet Houdbare Overheidsfinanciën (wet Hof). Hierin is benadrukt dat Rijk en decentrale overheden gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor de beheersing van het Nederlandse EMU-tekort. Eén van de uitwerkingen van de wet Hof is de verplichting voor decentrale overheden, waaronder gemeenten, in de begroting het EMU-saldo te presenteren, dat voortvloeit uit die begroting.
In Europees verband is afgesproken dat in verband met de uitzonderlijke omstandigheden, de bestrijding van de gevolgen van de coronacrisis, de afspraken over het EMU-saldo en de maximale EMU-schuld van landen (60% van het BBP) tijdelijk buiten werking worden gesteld. De verplichting uit de wet Hof voor gemeenten om het EMU-saldo te presenteren valt daar niet onder. Deze blijft overeind staan.
Het EMU-saldo wordt berekend op een manier die afwijkt van de manier waarop bij gemeenten het begrotingsresultaat wordt bepaald. Decentrale overheden zijn gehouden aan de regelgeving in het BBV, dat uitgaat van een stelsel van baten en lasten. Het zogenaamde EMU-saldo is een saldo van inkomsten en uitgaven (dus op kasbasis) en om dat te kunnen bepalen is bovenop het begrote saldo van lasten en baten een aanvullende berekening nodig. Uitgangspunt is het exploitatiesaldo vóór toevoegingen aan of dekking uit reserves vermeerderd met het saldo van investeringen -/- afschrijvingen
In het overzicht is het EMU-saldo berekend voor de jaren 2021 tot en met 2023, zoals dat voortvloeit uit deze begroting.

	Omschrijving	2021 x € 1000,- Volgens realisatie tot en met sept. 2021	2022 x € 1000,- Volgens begroting 2022	2023 x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2022
1.	Exploitatiesaldo **vóór** toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	19.480	-12.898	5.597
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	55.621	38.140	26.194
3.	Mutatie voorzieningen			
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)			
5.	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa			
Berekend EMU-saldo		**-36.141**	**-51.038**	**-20.597**

Mutaties in voorzieningen en in voorraden (inclusief GREX) lopen in Arnhem via de reguliere begroting en zijn dus al opgenomen in het exploitatiesaldo.

Voor de jaren 2019 tot en met 2022 is voor de decentrale overheden (gemeenten, provincies en waterschappen) een zogeheten macronorm vastgesteld van 0,4% van het BBP, wat neerkomt op een bedrag van € 3,579 miljard. De decentrale overheden hebben in overleg bepaald dat van deze macronorm aan gemeenten een norm van 0,27% wordt toegewezen .Op basis van de vastgestelde Begroting 2021 is deze macronorm voor de gemeente Arnhem vertaald in een individuele EMU-referentiewaarde van € 28,64 miljoen. Hierbij moet worden opgemerkt

dat de individuele referentiewaarde geen norm is in de zin dat die niet mag worden overschreden, maar een indicatie van het aandeel dat de gemeente mag hebben in het genoemde toegestane gezamenlijke EMU-tekort voor decentrale overheden van € 3,579 miljard.

Naar verwachting zal het EMU-tekort van de gemeente in 2021 en 2022 het toegestane maximum overschrijden. De overschrijdingen in 2021 wordt voornamelijk verklaard door de investeringen in Valkenhuizen en Museum Arnhem. Eénmalige uitbijters die in 2022 en 2023 niet voorkomen.
In 2022 wordt de overschrijding vooral verklaard door het voorziene begrotingstekort (voor reserves) en de investering van € 10 miljoen in de restauratie van de Blauwe Golven.
Voor het jaar 2023 wordt geen overschrijding voorzien, maar hier moet de kanttekening bij worden geplaatst dat in de voorliggende MJPB (en dan vooral de planning van investeringen) nog geen zgn. anticyclische investeringen in het kader van het Herstelplan Corona zijn opgenomen.

Overzicht geraamde lasten en baten per taakveld

	Lasten						
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	20.664	17.909	19.266	18.966	19.164	19.179	18.819
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	5	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	13.570	16.864	23.316	17.446	15.372	13.933	13.912
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	183	78	78	739	554	79	79
Begeleide participatie	40.423	38.580	41.131	36.982	35.755	34.294	33.664
Begraafplaatsen en crematoria	50	48	48	48	48	48	48
Beheer overige gebouwen en gronden	1.471	1.924	1.877	2.005	2.100	2.144	1.853
Belastingen overig	2	5	5	5	5	5	5
Bestuur	7.725	6.993	7.650	7.593	7.623	7.623	7.623
Burgerzaken	5.296	6.152	6.507	6.551	6.595	6.502	6.502
Crisisbeheersing en brandweer	12.562	13.093	13.336	13.664	13.656	13.655	13.641
Cultureel erfgoed	1.719	1.399	1.466	1.254	1.239	1.246	1.246
Cultuurpresentatie, -prod en -part	18.093	17.947	21.727	19.698	21.141	21.129	21.105
Economische havens en waterwegen	1.168	641	1.081	1.076	1.071	1.067	1.062
Economische ontwikkeling	3.872	3.994	3.659	3.498	3.420	3.417	3.413
Economische promotie (Arnhem promo)	2.369	2.484	3.078	2.794	2.513	2.712	2.511
Geëscaleerde zorg jeugd	5.086	5.264	5.368	5.790	5.790	5.710	5.710
Geëscaleerde zorg volwassenen	71.845	55.629	59.970	59.730	59.773	59.773	59.773
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	37.397	29.050	28.258	28.800	32.976	22.764	20.276
Inkomensregelingen	163.570	142.158	142.869	139.020	140.240	140.241	140.241
Maatwerkdienstverlening jeugd	51.998	50.072	52.688	56.951	56.668	56.634	57.633
Maatwerkdienstverlening volwassenen	45.046	49.985	51.638	50.196	50.534	50.149	49.651
Maatwerkvoorziening WMO	5.655	5.261	5.586	5.641	5.641	5.641	5.641
Media	9.044	9.086	9.086	9.302	9.302	9.302	9.302
Milieubeheer	9.684	8.627	13.586	8.418	5.143	7.092	4.867
Musea	4.415	4.756	4.360	4.954	4.954	4.954	4.954
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	18.394	17.062	18.364	17.906	17.917	17.905	17.915
Onderwijshuisvesting	18.222	19.455	19.586	19.258	20.289	21.755	23.326
Openb groen en (openlucht) recreatie	10.780	12.027	13.230	12.944	12.152	11.947	11.860
Openbaar vervoer	1.089	879	872	893	888	884	880
Openbare orde en veiligheid	5.833	5.056	8.602	7.388	6.887	6.887	6.886
Overhead	74.498	65.969	69.096	70.151	67.978	68.834	69.170
Overige baten en lasten	878	1.279	-312	2.759	2.411	3.231	4.633
OZB Niet-Woningen	1.068	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	2.930	4.085	4.085	3.985	3.985	3.985	3.985
Parkeren	9.825	10.258	11.537	10.493	10.428	10.415	10.142
Riolering	12.390	13.336	12.892	13.222	13.470	13.323	13.461
Ruimtelijke ordening	1.285	1.510	3.743	3.142	2.292	1.824	1.824
Samenkracht en burgerparticipattie	17.129	18.099	18.225	17.511	16.524	15.593	15.549
Sportaccommodaties	4.733	3.402	3.897	4.090	4.343	4.205	4.252
Sportbeleid en activering	21.355	17.108	17.825	17.866	17.914	17.914	17.915
Treasury	-1.488	-1.449	-1.449	-3.197	-4.100	-4.197	-3.197
Vennootschapsbelasting VpB	288	600	600	600	600	600	600
Verkeer en vervoer	22.796	23.563	23.092	25.191	25.468	25.531	25.569
Volksgezondheid	6.337	6.819	7.390	7.416	7.570	7.404	7.439
Wijkteams	20.282	20.765	21.250	21.221	21.221	21.222	21.222
Wonen en bouwen	5.847	5.515	6.411	7.071	7.000	7.188	6.670
Eindtotaal	787.382	733.338	776.569	761.032	756.518	745.741	743.628

	Baten						
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	19.220	20.640	21.985	21.392	21.392	21.392	21.392
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	449.997	415.275	434.826	453.138	446.221	445.107	446.216
Arbeidsparticipatie	507	0	390	46	0	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	37	59	44	44	44	44	44
Begeleide participatie	1.003	0	712	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	24	16	16	16	16	16	16
Beheer overige gebouwen en gronden	284	250	579	780	780	780	579
Belastingen overig	-244	381	381	381	381	381	381
Bestuur	2.063	1.555	1.924	1.562	1.562	1.562	1.562
Burgerzaken	1.769	2.112	2.112	2.127	2.013	2.553	2.553
Crisisbeheersing en brandweer	1.477	1.234	1.572	1.256	1.256	1.256	1.256
Cultureel erfgoed	516	546	558	558	558	558	558
Cultuurpresentatie, -prod en -part	4.822	5.717	5.319	5.820	5.820	5.820	5.820
Economische havens en waterwegen	978	474	913	913	913	913	913
Economische ontwikkeling	151	137	137	137	137	137	137
Economische promotie (Arnhem promo)	1.128	739	1.440	817	917	917	917
Geëscaleerde zorg jeugd	126	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	1.891	1.612	1.771	1.665	1.665	1.665	1.665
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	43.316	32.565	29.132	29.727	34.701	24.060	21.284
Inkomensregelingen	142.734	112.773	117.309	114.526	115.877	115.877	115.877
Maatwerkdienstverlening jeugd	31	7	7	7	7	7	7
Maatwerkdienstverlening volwassenen	4.082	3.985	4.193	3.965	3.965	3.965	3.965
Maatwerkvoorziening WMO	23	50	50	50	50	50	50
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	4.280	1.953	3.775	1.693	1.475	3.662	1.462
Musea	237	118	118	118	118	118	118
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	10.038	9.299	9.866	9.657	9.657	9.657	9.657
Onderwijshuisvesting	4.799	4.259	4.406	4.307	4.307	4.307	4.307
Openb groen en (openlucht) recreatie	1.434	692	975	692	692	692	692
Openbaar vervoer	1.281	1.292	1.314	1.314	1.314	1.314	1.314
Openbare orde en veiligheid	697	501	3.215	1.278	778	778	778
Overhead	5.994	4.121	5.299	4.715	4.715	4.715	4.716
Overige baten en lasten	589	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	29.732	28.706	28.706	28.706	28.706	28.706	28.706
OZB Woningen	26.572	27.739	27.739	28.016	28.060	28.078	28.161
Parkeren	11.387	14.635	15.229	15.452	15.359	15.267	15.176
Riolering	16.435	17.161	17.161	17.148	17.156	17.161	17.161
Ruimtelijke ordening	38	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	349	60	704	125	0	0	0
Sportaccommodaties	4.616	4.292	4.675	4.727	4.727	4.727	4.727
Sportbeleid en activering	3.563	0	163	0	0	0	0
Treasury	2.050	2.537	2.136	2.390	2.390	2.390	2.390
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	1.798	586	595	606	606	606	606
Volksgezondheid	587	613	788	622	622	622	622
Wijkteams	12	18	18	18	18	18	18
Wonen en bouwen	4.773	4.515	4.837	4.476	4.436	4.551	4.401
Eindtotaal	807.199	723.220	757.089	764.987	763.412	754.430	750.204

	Exploitatieresultaat						
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	1.444	-2.731	-2.719	-2.426	-2.228	-2.213	-2.573
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	-449.992	-415.275	-434.826	-453.138	-446.221	-445.107	-446.216
Arbeidsparticipatie	13.062	16.864	22.926	17.400	15.372	13.934	13.912
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	146	19	34	695	510	35	35
Begeleide participatie	39.421	38.580	40.419	36.982	35.755	34.294	33.664
Begraafplaatsen en crematoria	26	32	32	32	32	32	32
Beheer overige gebouwen en gronden	1.187	1.674	1.297	1.224	1.320	1.364	1.274
Belastingen overig	246	-376	-376	-376	-376	-376	-376
Bestuur	5.662	5.439	5.726	6.032	6.061	6.061	6.061
Burgerzaken	3.527	4.040	4.396	4.425	4.582	3.948	3.948
Crisisbeheersing en brandweer	11.085	11.860	11.764	12.408	12.400	12.399	12.384
Cultureel erfgoed	1.203	853	908	696	681	688	688
Cultuurpresentatie, -prod en -part	13.271	12.229	16.409	13.878	15.321	15.309	15.285
Economische havens en waterwegen	190	167	167	163	158	153	149
Economische ontwikkeling	3.721	3.857	3.522	3.362	3.283	3.280	3.277
Economische promotie (Arnhem promo)	1.241	1.745	1.638	1.977	1.596	1.795	1.594
Geëscaleerde zorg jeugd	4.959	5.264	5.368	5.790	5.790	5.710	5.710
Geëscaleerde zorg volwassenen	69.954	54.016	58.198	58.066	58.108	58.108	58.108
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	-5.919	-3.515	-874	-927	-1.725	-1.296	-1.008
Inkomensregelingen	20.836	29.385	25.560	24.494	24.363	24.364	24.364
Maatwerkdienstverlening jeugd	51.967	50.065	52.681	56.944	56.661	56.627	57.626
Maatwerkdienstverlening volwassenen	40.964	46.000	47.445	46.231	46.569	46.184	45.686
Maatwerkvoorziening WMO	5.632	5.211	5.536	5.591	5.591	5.591	5.591
Media	9.044	9.086	9.086	9.302	9.302	9.302	9.302
Milieubeheer	5.405	6.674	9.811	6.725	3.668	3.430	3.405
Musea	4.177	4.638	4.242	4.836	4.836	4.836	4.836
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	8.356	7.763	8.498	8.249	8.259	8.248	8.258
Onderwijshuisvesting	13.423	15.196	15.180	14.951	15.982	17.448	19.019
Openb groen en (openlucht) recreatie	9.346	11.335	12.255	12.252	11.460	11.255	11.168
Openbaar vervoer	-192	-413	-442	-421	-426	-430	-435
Openbare orde en veiligheid	5.135	4.556	5.387	6.110	6.109	6.109	6.108
Overhead	68.504	61.848	63.797	65.436	63.263	64.119	64.453
Overige baten en lasten	289	1.279	-312	2.759	2.411	3.231	4.633
OZB Niet-Woningen	-28.664	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706
OZB Woningen	-23.643	-23.655	-23.655	-24.031	-24.075	-24.094	-24.176
Parkeren	-1.563	-4.377	-3.693	-4.959	-4.931	-4.852	-5.034
Riolering	-4.045	-3.824	-4.269	-3.926	-3.686	-3.839	-3.701
Ruimtelijke ordening	1.247	1.510	3.743	3.142	2.292	1.824	1.824
Samenkracht en burgerparticipattie	16.780	18.039	17.521	17.387	16.524	15.593	15.549
Sportaccommodaties	117	-889	-778	-637	-384	-523	-475
Sportbeleid en activering	17.792	17.108	17.662	17.866	17.914	17.914	17.915
Treasury	-3.538	-3.986	-3.585	-5.587	-6.490	-6.587	-5.587
Vennootschapsbelasting VpB	288	600	600	600	600	600	600
Verkeer en vervoer	20.998	22.977	22.497	24.585	24.862	24.925	24.962
Volksgezondheid	5.751	6.206	6.602	6.794	6.948	6.782	6.817
Wijkteams	20.270	20.747	21.233	21.203	21.204	21.204	21.204
Wonen en bouwen	1.074	1.000	1.574	2.595	2.564	2.637	2.269
Eindtotaal	-19.817	10.118	19.480	-3.954	-6.894	-8.690	-6.576

	Toevoegingen aan reserve						
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	505	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	2.904	554	554	554	554	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	2.107	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	0
Bestuur	318	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	72	72	71	71	71	71	71
Cultureel erfgoed	209	209	237	237	237	237	237
Cultuurpresentatie, -prod en -part	988	999	1.019	1.140	1.174	1.208	1.264
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	134	0	800	0	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	114	0	210	170	50	50	50
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	1.024	0	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	2.185	2.758	2.755	170	950	524	15.433
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening jeugd	985	628	628	12.530	1.082	1.000	1.000
Maatwerkdienstverlening volwassenen	554	0	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	6.939	1	56	1	1	1	1
Musea	0	0	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	38	38	63	63	63	63	63
Onderwijshuisvesting	9.747	8.500	8.845	9.434	8.674	7.568	7.654
Openb groen en (openlucht) recreatie	963	0	83	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	360	0	0	0	0	0	0
Overhead	271	546	655	655	655	655	655
Overige baten en lasten	36.763	12.932	28.107	19.209	20.456	21.736	20.000
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	0
Parkeren	6.786	6.129	6.893	6.812	6.742	6.739	6.711
Riolering	349	227	236	545	549	550	646
Ruimtelijke ordening	876	0	2.000	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	1.963	0	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	518	518	650	650	650	650	650
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	999	921	926	4.276	826	826	826
Volksgezondheid	285	151	188	188	188	188	188
Wijkteams	19	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	686	43	365	50	43	194	396
Eindtotaal	79.661	35.226	55.342	56.755	42.967	42.260	55.847

Onttrekkingen aan reserves							
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	385	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	2.571	554	4.081	1.516	739	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	2.262	790	3.353	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	0
Bestuur	414	21	339	21	21	21	21
Burgerzaken	0	671	671	599	303	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	71	50	46	43	43	49	42
Cultureel erfgoed	357	226	411	198	188	199	204
Cultuurpresentatie, -prod en -part	779	561	1.477	771	655	620	651
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	388	100	100	300	300	300	300
Economische promotie (Arnhem promo)	13	0	150	400	0	200	0
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	1.603	0	1.338	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	175	0	2.660	21	3	7	15.204
Inkomensregelingen	523	0	1.803	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening jeugd	1.700	750	1.057	99	81	498	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	1.499	0	669	0	0	0	0
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0	0	0
Media	50	50	50	50	50	50	50
Milieubeheer	6.266	3.200	7.587	3.180	248	15	17
Musea	0	0	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	574	18	67	21	33	22	33
Onderwijshuisvesting	6.695	7.131	7.840	8.020	7.991	8.517	9.668
Openb groen en (openlucht) recreatie	593	762	1.783	1.135	638	412	330
Openbaar vervoer	120	0	0	25	25	25	25
Openbare orde en veiligheid	984	300	660	300	300	300	300
Overhead	3.376	1.167	1.357	1.228	468	688	212
Overige baten en lasten	14.472	18.674	21.890	21.340	15.118	13.095	13.637
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	0
Parkeren	4.893	4.849	6.352	4.921	4.790	4.752	4.508
Riolering	161	735	379	850	848	771	919
Ruimtelijke ordening	1.150	0	876	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	2.759	863	2.342	455	200	0	0
Sportaccommodaties	734	241	826	392	284	435	509
Sportbeleid en activering	370	85	85	85	85	85	85
Treasury	0	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	2.843	3.062	2.830	6.510	2.369	2.025	2.013
Volksgezondheid	512	67	285	80	235	73	118
Wijkteams	159	116	116	16	16	16	16
Wonen en bouwen	392	301	1.345	226	41	394	409
Eindtotaal	59.844	45.344	74.822	52.801	36.073	33.571	49.271

Saldo Totaal							
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	1.059	-2.731	-2.719	-2.426	-2.228	-2.213	-2.573
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	-449.487	-415.275	-434.826	-453.138	-446.221	-445.107	-446.216
Arbeidsparticipatie	13.396	16.864	19.399	16.437	15.187	13.934	13.912
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	146	19	34	695	510	35	35
Begeleide participatie	39.266	37.790	37.066	36.982	35.755	34.294	33.664
Begraafplaatsen en crematoria	26	32	32	32	32	32	32
Beheer overige gebouwen en gronden	1.187	1.674	1.297	1.224	1.320	1.364	1.274
Belastingen overig	246	-376	-376	-376	-376	-376	-376
Bestuur	5.566	5.418	5.387	6.011	6.040	6.040	6.040
Burgerzaken	3.527	3.370	3.725	3.826	4.279	3.948	3.948
Crisisbeheersing en brandweer	11.086	11.882	11.789	12.436	12.428	12.420	12.412
Cultureel erfgoed	1.054	836	734	735	730	726	722
Cultuurpresentatie, -prod en -part	13.480	12.667	15.951	14.247	15.840	15.898	15.898
Economische havens en waterwegen	190	167	167	163	158	153	149
Economische ontwikkeling	3.466	3.757	4.222	3.062	2.983	2.980	2.977
Economische promotie (Arnhem promo)	1.342	1.745	1.698	1.747	1.646	1.645	1.644
Geëscaleerde zorg jeugd	4.959	5.264	5.368	5.790	5.790	5.710	5.710
Geëscaleerde zorg volwassenen	69.374	54.016	56.861	58.066	58.108	58.108	58.108
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	-3.909	-758	-778	-778	-778	-778	-778
Inkomensregelingen	20.313	29.385	23.757	24.494	24.363	24.364	24.364
Maatwerkdienstverlening jeugd	51.252	49.943	52.252	69.375	57.662	57.129	58.626
Maatwerkdienstverlening volwassenen	40.019	46.000	46.776	46.231	46.569	46.184	45.686
Maatwerkvoorziening WMO	5.632	5.211	5.536	5.591	5.591	5.591	5.591
Media	8.994	9.036	9.036	9.252	9.252	9.252	9.252
Milieubeheer	6.078	3.475	2.281	3.547	3.421	3.416	3.390
Musea	4.177	4.638	4.242	4.836	4.836	4.836	4.836
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	7.820	7.783	8.494	8.290	8.290	8.289	8.288
Onderwijshuisvesting	16.475	16.565	16.185	16.364	16.665	16.498	17.006
Openb groen en (openlucht) recreatie	9.716	10.573	10.555	11.117	10.822	10.843	10.838
Openbaar vervoer	-312	-413	-442	-446	-451	-455	-460
Openbare orde en veiligheid	4.512	4.256	4.727	5.810	5.809	5.809	5.808
Overhead	65.399	61.227	63.094	64.862	63.450	64.085	64.896
Overige baten en lasten	22.581	-4.463	5.905	628	7.749	11.872	10.996
OZB Niet-Woningen	-28.664	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706
OZB Woningen	-23.643	-23.655	-23.655	-24.031	-24.075	-24.094	-24.176
Parkeren	331	-3.097	-3.151	-3.068	-2.979	-2.866	-2.831
Riolering	-3.857	-4.332	-4.412	-4.231	-3.985	-4.060	-3.973
Ruimtelijke ordening	973	1.510	4.867	3.142	2.292	1.824	1.824
Samenkracht en burgerparticipattie	15.983	17.177	15.179	16.932	16.324	15.593	15.549
Sportaccommodaties	-99	-612	-954	-380	-18	-308	-335
Sportbeleid en activering	17.422	17.023	17.577	17.781	17.829	17.829	17.830
Treasury	-3.538	-3.986	-3.585	-5.587	-6.490	-6.587	-5.587
Vennootschapsbelasting VpB	288	600	600	600	600	600	600
Verkeer en vervoer	19.154	20.836	20.594	22.351	23.320	23.726	23.776
Volksgezondheid	5.523	6.290	6.505	6.902	6.901	6.897	6.887
Wijkteams	20.130	20.631	21.117	21.187	21.188	21.188	21.188
Wonen en bouwen	1.369	742	594	2.419	2.566	2.436	2.256
Eindtotaal	0	0	0	0	0	0	0

Overzicht taakvelden per programma (lasten)

	Lasten						
	S00	S01	S02	S03	S04	S05	S06
	Bestuur Dienstverlening en financiën	Veiligheid	Bereikbaarheid	Economie	Onderwijs	Cultuur	Patricipatie en armoedebestrijding
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	6.071
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	739	0	0	0
Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0	29.392
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	2.005	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	5	0	0	0	0	0	0
Bestuur	7.593	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	6.551	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	13.664	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	1.254	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	19.543	0
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	3.498	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	2.794	0	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	126.784
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	0	0	4.178
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0	8.930	0
Milieubeheer	51	0	0	0	0	0	0
Musea	0	0	0	0	0	4.954	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	5.992	0	0
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	13.611	0	0
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	893	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	0	5.715	0	0	0	0	0
Overhead	67.992	0	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	2.759	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	3.985	0	0	0	0	0	0
Parkeren	0	0	7.304	0	0	0	0
Riolering	0	0	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	0	0	0	0	0	0	0
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	-3.197	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	600	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	0	14.715	0	0	0	0
Volksgezondheid	0	0	0	0	0	0	0
Wijkteams	541	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0	0
Eindtotaal	88.886	19.380	22.911	7.032	19.603	34.680	166.425

	Lasten						
	S07	S08	S09	S10	S11	S12	
	Zorg	Welzijn en inclusie	Gezondheid en sport	Klimaat energie en milieu	Ruimtelijke ontwikkeling	Wonen en leefomgeving	Totaal Stad
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	12.495	12.495
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	1.292	0	0	0	0	7.363
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	739
Begeleide participatie	192	0	0	0	0	0	29.584
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	48	0	0	0	48
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	2.005
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	5
Bestuur	0	0	0	0	0	0	7.593
Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	6.551
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0	13.664
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	1.254
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	0	19.543
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	1.076	1.076
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	3.498
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0	0	2.794
Geëscaleerde zorg jeugd	1.943	0	0	0	0	0	1.943
Geëscaleerde zorg volwassenen	18.909	18.936	0	0	0	0	37.845
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	28.800	0	28.800
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	126.784
Maatwerkdienstverlening jeugd	11.604	2	0	0	0	0	11.606
Maatwerkdienstverlening volwassenen	2.388	0	0	0	0	0	6.566
Maatwerkvoorziening WMO	-1.116	0	0	0	0	0	-1.116
Media	0	0	0	0	0	0	8.930
Milieubeheer	0	0	0	5.387	2.585	0	8.023
Musea	0	0	0	0	0	0	4.954
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	0	0	5.992
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0	13.611
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	9.213	9.213
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	893
Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	0	0	5.715
Overhead	0	0	0	0	0	0	67.992
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	2.759
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	3.985
Parkeren	0	0	0	0	0	0	7.304
Riolering	0	0	0	0	0	13.222	13.222
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	3.142	0	3.142
Samenkracht en burgerparticipattie	7.883	3.564	0	0	0	0	11.447
Sportaccommodaties	0	0	2.721	0	0	0	2.721
Sportbeleid en activering	0	0	12.643	0	0	0	12.643
Treasury	0	0	0	0	0	0	-3.197
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	600
Verkeer en vervoer	0	0	0	0	0	2.053	16.767
Volksgezondheid	0	0	6.913	0	0	0	6.913
Wijkteams	16.746	0	0	0	0	0	17.287
Wonen en bouwen	0	0	0	0	4.104	2.967	7.071
Eindtotaal	58.550	23.794	22.326	5.387	38.631	41.026	548.631

	Lasten				
	GEB 1	GEB 2	GEB 3	GEB 4	GEB 5
	CSA	Noordwest	Noordoost	Presikhaaf	Malburgen
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Afval	745	1.124	860	620	1.020
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	1.714	1.412	1.008	1.412	2.117
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	1.022	884	985	980	1.109
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0
Bestuur	0	0	0	0	0
Burgerzaken	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	58	29	2	24	26
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	305	703	292	467	846
Geëscaleerde zorg volwassenen	4.812	2.406	2.691	1.972	4.892
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	1.777	1.573	1.222	1.723	2.841
Maatwerkdienstverlening jeugd	3.891	7.327	4.673	3.951	6.634
Maatwerkdienstverlening volwassenen	6.847	6.091	4.954	5.438	7.249
Maatwerkvoorziening WMO	725	764	1.193	757	1.253
Media	46	46	46	46	46
Milieubeheer	51	46	45	43	40
Musea	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.373	1.201	1.194	1.567	3.116
Onderwijshuisvesting	0	822	108	734	1.161
Openb groen en (openlucht) recreatie	339	386	417	451	473
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	135	220	220	220	220
Overhead	256	269	238	222	312
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0
Parkeren	3.145	3	2	1	2
Riolering	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	726	1.029	768	707	854
Sportaccommodaties	66	133	204	35	81
Sportbeleid en activering	417	1.078	1.031	581	413
Treasury	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	1.665	1.204	960	1.097	964
Volksgezondheid	14	17	253	70	113
Wijkteams	483	528	583	630	537
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0
Eindtotaal	30.614	29.295	23.949	23.749	36.318

	Lasten				
	GEB 6	GEB 7	GEB 8	Totaal	Totaal
	Schuytgraaf Elderveld	De Laar Elden	Rijkerswoerd Kornenburg Vreedeburg	wijk	Lasten
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Afval	660	604	838	6.471	18.966
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	605	706	1.109	10.083	17.446
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	739
Begeleide participatie	557	802	1.059	7.398	36.982
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	48
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	2.005
Belastingen overig	0	0	0	0	5
Bestuur	0	0	0	0	7.593
Burgerzaken	0	0	0	0	6.551
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	13.664
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	1.254
Cultuurpresentatie, -prod en -part	11	7	0	156	19.698
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	1.076
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	3.498
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	2.794
Geëscaleerde zorg jeugd	534	310	389	3.847	5.790
Geëscaleerde zorg volwassenen	1.293	758	3.062	21.886	59.730
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	28.800
Inkomensregelingen	883	872	1.344	12.236	139.020
Maatwerkdienstverlening jeugd	7.128	4.732	7.008	45.345	56.951
Maatwerkdienstverlening volwassenen	3.551	3.519	5.980	43.630	50.196
Maatwerkvoorziening WMO	664	592	807	6.757	5.641
Media	46	46	46	372	9.302
Milieubeheer	65	42	63	396	8.418
Musea	0	0	0	0	4.954
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.265	1.162	1.036	11.914	17.906
Onderwijshuisvesting	2.823	0	0	5.647	19.258
Openb groen en (openlucht) recreatie	603	431	631	3.731	12.944
Openbaar vervoer	0	0	0	0	893
Openbare orde en veiligheid	220	220	220	1.673	7.388
Overhead	273	237	352	2.159	70.151
Overige baten en lasten	0	0	0	0	2.759
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	3.985
Parkeren	26	1	9	3.190	10.493
Riolering	0	0	0	0	13.222
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	3.142
Samenkracht en burgerparticipattie	682	601	697	6.064	17.511
Sportaccommodaties	306	198	347	1.369	4.090
Sportbeleid en activering	567	282	854	5.223	17.866
Treasury	0	0	0	0	-3.197
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	600
Verkeer en vervoer	757	755	1.020	8.424	25.191
Volksgezondheid	3	23	9	502	7.416
Wijkteams	331	319	522	3.933	21.221
Wonen en bouwen	0	0	0	0	7.071
Eindtotaal	23.854	17.219	27.403	212.402	761.032

Overzicht taakvelden per programma (baten)

	Baten						
	S00	S01	S02	S03	S04	S05	S06
	Bestuur Dienstverlening en financiën	Veiligheid	Bereikbaarheid	Economie	Onderwijs	Cultuur	Patricipatie en armoedebestrijding
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	453.138	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	46
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	44	0	0	0
Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	780	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	381	0	0	0	0	0	0
Bestuur	1.562	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	2.127	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	1.256	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	558	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	5.820	0
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	137	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	817	0	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	114.058
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	17	0	0	0	0	0	0
Musea	0	0	0	0	0	118	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	1.786	0	0
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	704	0	0
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	1.314	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	0	1.238	0	0	0	0	0
Overhead	4.715	0	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	28.706	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	28.016	0	0	0	0	0	0
Parkeren	0	0	6.304	0	0	0	0
Riolering	0	0	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	0	0	0	0	0	0	0
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	2.390	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	0	45	0	0	0	0
Volksgezondheid	0	0	0	0	0	0	0
Wijkteams	0	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0	0
Eindtotaal	521.831	2.494	7.663	998	2.490	6.496	114.104

	Lasten						
	S07	S08	S09	S10	S11	S12	
	Zorg	Welzijn en inclusie	Gezondheid en sport	Klimaat energie en milieu	Ruimtelijke ontwikkeling	Wonen en leefomgeving	Totaal Stad
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	21.392	21.392
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	453.138
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	46
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	44
Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	16	0	0	0	16
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	780
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	381
Bestuur	0	0	0	0	0	0	1.562
Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	2.127
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0	1.256
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	558
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	0	5.820
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	913	913
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	137
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0	0	817
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	918	747	0	0	0	0	1.665
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	29.727	0	29.727
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	114.058
Maatwerkdienstverlening jeugd	7	0	0	0	0	0	7
Maatwerkdienstverlening volwassenen	3.965	0	0	0	0	0	3.965
Maatwerkvoorziening WMO	50	0	0	0	0	0	50
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	0	0	0	232	0	0	249
Musea	0	0	0	0	0	0	118
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	0	0	1.786
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0	704
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	692	692
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	1.314
Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	0	0	1.238
Overhead	0	0	0	0	0	0	4.715
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	28.706
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	28.016
Parkeren	0	0	0	0	0	0	6.304
Riolering	0	0	0	0	0	17.148	17.148
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	125	0	0	0	0	125
Sportaccommodaties	0	0	2.905	0	0	0	2.905
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	0	0	2.390
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	0	0	0	0	506	550
Volksgezondheid	0	0	154	0	0	0	154
Wijkteams	0	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	0	0	0	4.162	314	4.476
Eindtotaal	4.940	23.794	3.076	232	33.889	40.965	740.049

	Baten				
	GEB 1	GEB 2	GEB 3	GEB 4	GEB 5
	CSA	Noordwest	Noordoost	Presikhaaf	Malburgen
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Afval	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0
Bestuur	0	0	0	0	0
Burgerzaken	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	77	64	47	65	100
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0
Milieubeheer	261	278	171	125	180
Musea	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	877	634	713	1.119	2.502
Onderwijshuisvesting	0	531	97	569	925
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	5	5	5	5	5
Overhead	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0
Parkeren	9.143	1	1	1	1
Riolering	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	53	252	390	100	165
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	38	3	3	3	3
Volksgezondheid	27	21	222	62	95
Wijkteams	2	2	2	2	2
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0
Eindtotaal	10.482	1.792	1.650	2.051	3.977

	Baten				
	GEB 6	GEB 7	GEB 8	Totaal	Totaal
	Schuytgraaf Elderveld	De Laar Elden	Rijkerswoerd Kornenburg Vreedeburg	wijk	Baten
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Afval	0	0	0	0	21.392
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	453.138
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	46
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	44
Begeleide participatie	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	16
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	780
Belastingen overig	0	0	0	0	381
Bestuur	0	0	0	0	1.562
Burgerzaken	0	0	0	0	2.127
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	1.256
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	558
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	5.820
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	913
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	137
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	817
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	1.665
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	29.727
Inkomensregelingen	29	33	51	467	114.526
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	7
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	3.965
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	50
Media	0	0	0	0	0
Milieubeheer	110	104	216	1.445	1.693
Musea	0	0	0	0	118
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	704	744	578	7.871	9.657
Onderwijshuisvesting	1.482	0	0	3.603	4.307
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	692
Openbaar vervoer	0	0	0	0	1.314
Openbare orde en veiligheid	5	5	5	40	1.278
Overhead	0	0	0	0	4.715
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	28.706
OZB Woningen	0	0	0	0	28.016
Parkeren	1	1	1	9.148	15.452
Riolering	0	0	0	0	17.148
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	125
Sportaccommodaties	235	348	279	1.822	4.727
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	2.390
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	3	3	3	56	606
Volksgezondheid	0	41	0	467	622
Wijkteams	2	2	2	18	18
Wonen en bouwen	0	0	0	0	4.476
Eindtotaal	2.571	1.280	1.136	24.938	764.987

Mutaties circulaires

Overzicht (mutaties in) decentralisatieuitkeringen (DU), integratieuitkeringen (IU) en taakmutaties die verrekend worden met programma's.

DU Vrouwenopvang
Voor de vrouwenopvang zijn in de septembercirculaire 2020 structurele middelen (jaarlijks € 38,6 miljoen) toegevoegd aan het objectieve verdeelmodel voor de versterking van Veilig Thuis. Deze bijdrage is toegekend omdat door de vernieuwde wettelijke meldcode per 1-1-2019 een hogere stijging van meldingen en adviezen plaatsvindt dan dat van tevoren is ingeschat. Voor acute crisissituaties in de vrouwenopvang en voor het aanpakken van door- en uitstroomproblematiek is structureel € 14 miljoen toegevoegd aan het objectieve verdeelmodel. Arnhem ontvangt ruim € 1,8 meer ter dekking van de kosten die hiermee samenhangen.

De middelen in de DU Vrouwenopvang wijzigen in de meicirculaire 2021 op grond van extra kosten die voortkomen uit de stijging van het aantal slachtoffers dat contact legt met het Centrum Seksueel Geweld (structureel vanaf 2021). Sinds enkele jaren betalen wij als centrumgemeente mee aan het voortbestaan van de Centra Seksueel Geweld Enschede en Nijmegen. Geconstateerd moet worden dat er door slachtoffers van seksueel geweld steeds meer gebruik wordt gemaakt van de dienst- en hulpverlening van de CSG's. Dit resulteert er daaropvolgend in dat er ook meer geld geïnvesteerd moet worden.
Daarnaast is er voor 2021 sprake van een incidentele verhoging in het kader van schadelijke praktijken, waaronder eergerelateerd geweld, gedwongen huwelijken en vrouwelijke genitale verminking. Tot slot dragen gemeenten middels een uitname van landelijk € 0,17 miljoen bij aan de financiering van het Landelijk Knooppunt Huwelijksdwang en Achterlating. De gepresenteerde reeks wordt overgeheveld naar het beleidsveld. De afgelopen jaren is de nodige inzet m.b.t. eergerelateerd geweld en huwelijksdwang & achterlating gepleegd. Inmiddels is de aanpak van VGV hieraan toegevoegd. Hiervoor moeten de volgende zaken worden ontwikkeld:

- Sluitend netwerk van professionals, welke beschikbaar is voor het signaleren en bespreken van signalen VGV.
- Eenduidige werkwijze rondom registratie van VGV.
- Nazorg beschikbaar voor reeds besneden vrouwen en bij wie dit is voorkomen.
- Preventieplan t.b.v. trainingen en voorlichtingen voor zowel professionals als personen uit de doelgroep.

DU Versterking omgevingsveiligheidsdiensten
Gemeenten ontvangen jaarlijks in het kader van cluster 4 van de meerjaren agenda omgevingsveiligheid 2021-2024 een bedrag van in totaal € 3,825 miljoen. De middelen zijn bedoeld voor lokale versterking omgevingsveiligheid. Dit geeft gemeenten de ruimte om te komen tot lokale prioriteiten bij de uitvoering van omgevingsveiligheidsbeleid. Op die wijze wordt omgevingsveiligheid goed lokaal ingebed. Arnhem ontvangt voor de jaren 2021 tot en met 2014 een bedrag van € 29.000.

DU Uitstapprogramma prostituees
Het kabinet heeft vanaf 2021 structureel geld beschikbaar heeft gesteld voor een landelijk dekkend netwerk van uitstapprogramma’s om mensen die de prostitutie willen verlaten, hierbij te ondersteunen. Het gaat structureel om € 3 miljoen per jaar en om eenmalig € 1 miljoen extra in 2021. De middelen zullen worden toegekend aan de 18 aangewezen DUUP-gemeenten (decentralisatie-uitkering voor uitstapprogramma’s voor prostituees) voor het (laten) ontwikkelen en (laten) uitvoeren van regionale uitstapprogramma’s voor prostituees vanaf 1 januari 2021. Een uitstapprogramma is een programma waarbinnen begeleiding van prostituees plaatsvindt bij het vinden van werk of overige dagbesteding buiten de prostitutie. De programma’s hebben nadrukkelijk als doel om de stap naar ander werk dan prostitutie te vergemakkelijken en daarin ondersteuning te bieden. Arnhem ontvangt in 2021 € 165.000 en vanaf 2022 structureel € 123.000 voor het ontwikkelen en uitvoeren van een regionaal uitstapprogramma voor prostituees in samenwerking met Doetinchem en Apeldoorn.

IU Voogdij/18+
Zoals reeds in de vorige tweedaagse is aangegeven, wordt per 2022 het huidige woonplaatsbeginsel in de Jeugdwet aangepast. Het woonplaatsbeginsel bepaalt welke gemeente inhoudelijk en financieel verantwoordelijk is voor de jeugdzorg van een jeugdige. Uitgangspunt in de nieuwe definitie van het woonplaatsbeginsel is de gemeente waar de jeugdige zijn woonadres heeft volgens de Basisregistratie Personen. Voor Arnhem betekent dit extra middelen van circa € 2,6 miljoen in het gemeentefonds, die in het beleidsveld nodig zijn om de toename van het aantal jeugdigen te kunnen dekken. In de Perspectiefnota was gerekend met een bedrag van € 2,1 miljoen (zowel aan de baten als de lastenkant).

IU Inburgering
De inwerkingtreding van de nieuwe inburgeringswet is met een half jaar uitgesteld naar 1 januari 2022. Om die reden wordt de IU in 2021 verlaagd en als gevolg van het uitstel wordt een aanvullend bedrag ter beschikking gesteld voor de jaren 2021 tot en met 2026. Dit is bedoelt voor de zogenaamde ondertussen-groep, nieuwe instroom vanaf 1 juli 2021 en extra implementatiekosten voor gemeenten.

Taakmutatie rijksvaccinatieprogramma meningokokken en informed consent
Met ingang van 1 januari 2021 is de uitvoering van de vaccinatie tegen meningokokken overgedragen aan gemeenten. De daarmee gemoeide middelen worden toegevoegd aan het reeds eerder overgehevelde budget voor uitvoering van het rijksvaccinatieprogramma. Tot 1 januari 2022 zijn deze vaccinaties rechtstreeks door het RIVM aan de JGZ organisaties betaald. Afgesproken met VGGM is om deze financiële middelen 1 op 1 over te hevelen naar de VGGM/JGZ die het RVP in opdracht van de gemeenten uitvoert.
Daarnaast is in 2021 eenmalig een budget toegevoegd voor de uitvoering van de zogenoemde 'informed consent procedure RVP'. Deze procedure richt zich op het inbouwen van de toestemmingsverklaring in de registratie van het RVP, waarmee ouders (en kinderen vanaf 12 jaar) gevraagd worden om toestemming voor het delen van vaccinatiegegevens met het RIVM. Er wordt een bekostiging gegeven voor ICT. Dit heeft ermee te maken dat de overheid niet rechtstreeks een opdracht kan geven aan ICT leveranciers ivm Europese wetgeving. De lokale GGD'en krijgen nu via de gemeenten geld om hun eigen kinddossier leveranciers te betalen voor het inbouwen van 'informed consent'. Dit gaat om digitale toestemming van ouders om hun kinderen te vaccineren en de vaccinatiegegevens te verstrekken aan het RIVM voor epidemiologische doeleinden.

Taakmutatie prenataal huisbezoek door jeugdgezondheidszorg
Om een gezonde ontwikkeling van het ongeboren kind te bevorderen en het ontstaan van gezondheids- en ontwikkelingsrisico's voor het kind te beperken, is het van belang tijdig hulp en ondersteuning tijdens de zwangerschap te bieden. Vanaf 2022 krijgen gemeenten de taak een prenataal huisbezoek aan te bieden aan zwangere vrouwen en/of gezinnen in een kwetsbare situatie.

Taakmutatie Wet open overheid
Op 26 januari 2021 heet de Tweede Kamer de Wet open overheid aangenomen. Deze wet beoogt de gehele overheid transparanter en toegankelijker te maken. De financiële middelen bestaan zowel uit incidentele als structurele middelen. De incidentele middelen zijn bestemd voor het verbeteren van systemen, het opleiden van medewerkers en het aanpassen van processen in de organisatie. De structurele middelen zijn bedoeld voor de actieve openbaarmaking van de informatiecategorieën zoals bedoeld in de nieuwe wet, het aanwijzen van een contactfunctionaris en het beheer en onderhoud van de systemen. Het structurele budget vanaf 2026 bedraagt € 2 ton voor Arnhem.

Taakmutatie versterking gemeentelijke anti-discriminatievoorziening
Vanaf 2021 worden meer middelen toegevoegd aan de gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen (ADV's), omdat deze op dit moment zeer krap bemeten zijn en bij het grote publiek relatief onbekend zijn. De ruimere budgetten zijn ook nodig om de door de uitvoeringsorganisaties doorverwezen melders te kunnen bijstaan. Met deze middelen kan het ADV steviger neergezet worden, kan de meldingsbereidheid vergroot worden en draagt dit positief bij aan de ambitie in het plan 'Vrij zijn in Arnhem" gericht op het tegengaan en voorkomen van racisme en discriminatie.

Taakmutatie handhaving energielabel C kantoren
In het Bouwbesluit is vastgelegd dat per 1 januari 2023 een kantoor energielabel C of beter moet hebben om nog als kantoor gebruikt te mogen worden. De gemeente is het bevoegde gezag en handhaaft de wetgeving. De uitvoering zal bij de Odra te plaatsvinden. Deze taak zit nu nog niet in het werkprogramma van de Odra. Om deze aanvullende opdracht te kunnen verstrekken zijn deze middelen nodig.

Bijlagen

Bijlage 1	:	Normenkader
Bijlage 2	:	Overzicht onderdelen stad/wijk
Bijlage 3	:	Afkortingenlijst
Bijlage 4	:	Begrippenlijst

Normenkader

Proces	Programma	Externe wet- en regelgeving
Gemeentefonds (Financiën)	S00-S12	Circulaires gemeentefonds
Treasury (Financiën)	S00-S12	Wet financiering decentrale overheden (Fido) Besluit leningvoorwaarden decentrale overheden (Bldo) Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden (Ufdo) Regeling schatkistbankieren decentrale overheden Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo)
Investeringen (Financiën)	S00-S12	Burgerlijk Wetboek Gemeentewet (artikel 212) Algemene wet bestuursrecht Besluit begroting en Verantwoording
Jaarrekening (Financiën)	S00-S12	Besluit Begroting en Verantwoording Wet Normering Topinkomens Kadernota rechtmatigheid BADO (Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden) Wet markt en overheid Regeling beleidsindicatoren gemeenten Regeling vaststelling wijze waarop kengetallen worden vastgesteld en opgenomen in begroting en jaarverslag provincies en gemeenten Regeling vaststelling taakvelden en verstrekking informatie voor derden
Relatiebeheer	S00-S12	Geen specifieke wet- en regelgeving
Verplichtingen administratie (Financiën)	S00-S12	
Begroting (MJPB) en budgetbeheer	S00-S12	Besluit Begroting en Verantwoording
Aanbestedingen (Financiën)	S00-S12	Aanbestedingsreglement Werken Europese aanbestedingsregels en -richtlijnen Aanbestedingswet en -besluit
Fiscaal, pensioen, personeel	S00-S12	Fiscale Wet- en regelgeving Wet op het BTW compensatiefonds Wet inkomstenbelasting 2001 Wet op de loonbelasting 1964 Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen Pensioenwetgeving (gericht op een juiste, volledige en tijdige inhouding en afdracht van pensioenpremies Pensioenreglement ABP Wet Normering Topinkomens Wet financiering sociale verzekeringen CAR/UWO Algemene Verordening Gegevensbescherming Wet minimumloon Wetboek burgerlijke rechtsvordering
Verhuur accommodaties (o.a. sport, cultuur etc)	S00-S12	Gemeentewet (art. 160 lid 1 sub e en art. 171) Burgerlijk Wetboek deel 7, titel 4 (Huur) Algemene wet bestuursrecht
Subsidies	S00-S12	Algemene wet bestuursrecht (Awb) Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009)
Verhuur vastgoed	S00-S12	Burgerlijk Wetboek (deel 6 en 7) Gemeentewet (artikel 160 lid 1sub e en artikel 170) Leegstandswet Uitvoeringswet huurprijzen woonruimte

Proces	Programma	Externe wet- en regelgeving
		Besluit huurprijzen woonruimte
Opbrengsten parkeergelden	S00-S12	
WMO / Jeugd (Zorg)	S00-S12	Wet Maatschappelijke Ondersteuning 2015 Burgerlijk Wetboek Boek 1 Algemene wet bestuursrecht (Awb) Wet langdurige zorg Zorgverzekeringswet Uitvoeringsbesluit Wmo 2015 Wet op de Jeugdzorg, jeugdhulp bij gemeenten Jeugdwet Met bijbehorende regelingen en besluiten
Participatiewet	S00-S12	Participatiewet (Pw) IOAW IOAZ BUIG SUWI Algemene wet bestuursrecht (Awb) AOW Wet taaleis participatiewet Wijzigingswet participatiewet TOZO TONK Met bijbehorende regelingen en besluiten
Belastingen - Riool	S00-S12	Gemeentewet (artikel 229) Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009)
Belastingen - afval	S00-S12	Gemeentewet (artikel 229) Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009)
Bouwleges, lokale heffingen (ODRA)	S00-S12	Gemeentewet (art. 229) Algemene termijnenwet
Aankoop gronden, Grex	S00-S12	Burgerlijk Wetboek Wet Voorkeursrecht Gemeenten Onteigeningswet Wet Ruimtelijke Ordening Gemeentewet Wet Inrichting Landelijk Gebied BTW Compensatiefonds Besluit Begroting en Verantwoording
Belastingen	S00-S12	Gemeentewet Wet WOZ Algemene wet bestuursrecht Algemene wet inzake rijksbelastingen Invorderingswet 1990 Algemene termijnenwet Kostenwet Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009) Besluit Begroting en Verantwoording; Faillissementswet.
Waardebepaling woningen (WOZ proces)	S00-S12	Wet WOZ Hoofdstuk III artikel 16 t/m Art 29;
Belastingen – OZB (Financiën)	S00-S12	Gemeentewet (artikel 220). Gemeentelijke bevoegdheid tot het heffen van OZB
SiSa		Regeling informatieverstrekking SiSa Financiële verhoudingswet

Overzicht onderdelen stad/wijk

		STAD					WIJK					TOTAAL
		Lasten	Baten	Toevoegingen	Onttrekkingen	Totaal	Lasten	Baten	Toevoegingen	Onttrekkingen	Totaal	
Bedragen x € 1.000												
Bestuur, dienstverlening en financien		**88.886**	**521.831**	**19.864**	**23.028**	**436.110**	**6.734**	**18**	**0**	**175**	**-6.541**	**429.569**
	Automatisering	27.979	1.379	0	15	-26.584	37	0	0	0	-37	-26.621
	Bedrijfsvoering	13.989	5.059	249	1.213	-7.966	2.121	0	0	0	-2.121	-10.088
	College	1.832	0	0	0	-1.832	0	0	0	0	0	-1.832
	Financiën	4.454	511.330	19.209	21.165	508.832	0	0	0	175	175	509.007
	Herdenken	33	0	0	0	-33	0	0	0	0	0	-33
	Personeel en Organisatie	27.779	374	406	0	-27.810	0	0	0	0	0	-27.810
	Publieke dienstverlening	6.551	2.127	0	599	-3.826	0	0	0	0	0	-3.826
	Raad	2.571	0	0	21	-2.550	0	0	0	0	0	-2.550
	Regionale samenwerking	3.158	1.562	0	0	-1.596	0	0	0	0	0	-1.596
	Wijksturing en Wijkzaken	541	0	0	16	-525	4.575	18	0	0	-4.557	-5.083
Veiligheid		**19.380**	**2.494**	**71**	**343**	**-16.613**	**1.673**	**40**	**0**	**0**	**-1.632**	**-18.246**
	Openbare orde en veiligheid	18.338	2.124	71	343	-15.942	1.673	40	0	0	-1.632	-17.574
	Veiligheidshuis	1.042	370	0	0	-671	0	0	0	0	0	-671
Bereikbaarheid		**22.911**	**7.663**	**6.837**	**8.106**	**-13.979**	**8.786**	**9.148**	**802**	**0**	**-440**	**-14.419**
	Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	22.911	7.663	6.837	8.106	-13.979	8.786	9.148	802	0	-440	-14.419
Economie		**7.032**	**998**	**170**	**700**	**-5.504**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**-5.504**
	Economische Zaken / Acquisitie	4.567	181	0	300	-4.087	0	0	0	0	0	-4.087
	Evenementen	1.024	35	120	400	-709	0	0	0	0	0	-709
	Toerisme en recreatie	1.440	782	50	0	-708	0	0	0	0	0	-708
Onderwijs		**19.603**	**2.490**	**8.960**	**7.766**	**-18.307**	**17.561**	**11.474**	**537**	**276**	**-6.348**	**-24.655**
	Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	19.603	2.490	8.960	7.766	-18.307	17.561	11.474	537	276	-6.348	-24.655
Cultuur		**34.680**	**6.496**	**1.377**	**1.018**	**-28.543**	**527**	**0**	**0**	**0**	**-527**	**-29.071**
	Cultuur	33.294	5.920	1.140	821	-27.693	527	0	0	0	-527	-28.220
	Erfgoed	1.386	576	237	198	-850	0	0	0	0	0	-850
Participatie en armoedebestrijding		**166.425**	**114.104**	**554**	**1.516**	**-51.358**	**25.378**	**467**	**0**	**0**	**-24.911**	**-76.269**
	Armoedebeleid	6.457	100	0	0	-6.357	11.868	100	0	0	-11.768	-18.125
	Schulddienstverlening	37	0	0	0	-37	3.060	0	0	0	-3.060	-3.096

	Werk en Inkomen	159.931	114.004	554	1.516	-44.965	10.450	367	0	0	-10.083	-55.048
Zorg		**58.550**	**4.940**	**12.530**	**354**	**-65.786**	**121.295**	**0**	**0**	**0**	**-121.295**	**-187.082**
	Jeugd /Jeugdzorg	13.472	0	12.530	99	-25.903	41.604	0	0	0	-41.604	-67.507
	Zorg	45.078	4.940	0	255	-39.883	79.691	0	0	0	-79.691	-119.574
Welzijn en inclusie		**23.794**	**872**	**0**	**200**	**-22.722**	**9.929**	**0**	**0**	**0**	**-9.929**	**-32.651**
	Asielzaken	1.649	0	0	0	-1.649	14	0	0	0	-14	-1.663
	Inclusie	831	0	0	0	-831	184	0	0	0	-184	-1.015
	Welzijn	21.314	872	0	200	-20.242	9.731	0	0	0	-9.731	-29.974
Gezondheid en sport		**22.326**	**3.076**	**470**	**343**	**-19.377**	**7.094**	**2.290**	**368**	**214**	**-4.959**	**-24.336**
	Publieke gezondheid	6.961	170	79	36	-6.834	502	467	110	44	-100	-6.934
	Sport	15.365	2.905	391	307	-12.543	6.591	1.822	259	170	-4.858	-17.401
Klimaat, energie en milieu		**5.387**	**232**	**0**	**3.114**	**-2.041**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**-2.041**
	Duurzaamheid	5.387	232	0	3.114	-2.041	0	0	0	0	0	-2.041
Ruimtelijke ontwikkeling		**38.631**	**33.889**	**176**	**90**	**-4.829**	**396**	**1.445**	**1**	**3**	**1.051**	**-3.778**
	Grondzaken	28.825	29.737	176	27	763	0	0	0	0	0	763
	Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	9.806	4.152	0	62	-5.592	396	1.445	1	3	1.051	-4.541
Wonen en leefomgeving		**41.026**	**40.965**	**4.039**	**5.554**	**1.454**	**13.029**	**56**	**0**	**0**	**-12.973**	**-11.519**
	Dierenwelzijn	184	0	0	0	-184	184	0	0	0	-184	-368
	Groen	9.003	692	0	1.060	-7.251	2.970	0	0	0	-2.970	-10.221
	Openbare ruimte	28.872	39.959	3.995	4.275	11.366	9.875	56	0	0	-9.819	1.547
	Wonen	2.967	314	43	219	-2.477	0	0	0	0	0	-2.477
Totaal		548.631	740.049	55.047	52.134	188.504	212.402	24.938	1.708	667	-188.504	0

Afkortingenlijst

A.
APV – Algemene Plaatselijke Verordening
AR – Algemene Reserve
AST - Arnhemse standaard voor toegankelijkheid
ASV – Algemene Subsidieverordening Arnhem
AVG - Algemene Verordening Gegevensbescherming
AWB – Algemene Wet bestuursrecht

B.
B&W – Burgemeester & Wethouders
BBV – Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BBZ - Bijstandsbesluit Zelfstandigen
BEVI - Besluit externe veiligheid inrichtingen
BNG – Bank Nederlandse Gemeenten
BOTOC - Breed offensief tegen ondermijnende criminaliteit
BR – Bestemmingsreserve
BUIG – Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten
BV – Besloten Vennootschap
BVO - Bedrijfsvoeringsorganisatie

C.
CAO – Collectieve arbeidsovereenkomst
CBS – Centraal Bureau voor de Statistiek
CmK - Cultuureducatie met Kwaliteit
COELO – Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CPI - Consumentenprijsindex
CSA – Centrum, Spijkerkwartier en het Arnhemse Broek

D.
DB – Dagelijks Bestuur
DJI - Dienst Justitiële Inrichtingen
DU - Decentralisatie Uitkering
DVO – Dienstverleningsovereenkomst

E.
EV – Eigen Vermogen
EN – Europese Norm
EMU – Economische en Monetaire Unie

F.
FDFA - Fashion + Design Festival Arnhem
FIDO – Financiering Decentrale Overheden
FJP – Financiële Jaarrapportage Projecten
FTE – fulltime-equivalent (formatieplaats)

G.
GGZ - Geestelijke gezondheidszorg
GO – Georganiseerd Overleg
GR – Gemeenschappelijke Regeling
GRP – Gemeentelijk Rioleringsplan
G40 - Netwerk van 40 (middel)grote steden

H.
HAN - Hogeschool Arnhem Nijmegen
HOV - Hoogwaardig Openbaar Vervoer

I.
ICT – Informatie- en communicatietechnologie
IHP - Integraal Huisvestingsplan
IPKW- Industriepark Kleefse Waard

J.
JGZ – Jeugdgezondheidszorg
JOGG – Jongeren Op Gezond Gewicht
JOP - Jongeren Ontmoetingsplek

M.
MBO – Middelbaar beroepsonderwijs
MFC – Multi Functioneel Centrum
MIP – Meerjareninvesteringsplanning
MJPB – Meerjarenprogrammabegroting
MKB - Midden- en Kleinbedrijf

N.
NDSD - Netwerk Directeuren sociaal domein
NEN – Nederlandse Norm
NF2- Nederlands als tweede taal
NV – Naamloze Vennootschap

O.
OAB - Onderwijsachterstandenbeleid
OAT – Ondergronds Afval Transport
ODRA – Omgevingsdienst Regio Arnhem
OCW – Ministerie Onderwijs Cultuur en Wetenschap
OGGz – Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
OKA - OndernemersKontact Arnhem
OM - Openbaar Ministerie
OR – Openbare Ruimte
OV – Openbaar Vervoer
OZB – Onroerend Zaak Belasting
OZO - Overlast en Zorg Overleggen

P.
PAS - Programma Aanpak Stikstof
P&O – Personeel & Organisatie
PBA - Platform Binnenstad Arnhem
PGB - Persoonsgebondenbudget
PMD - Plastic-, metaalverpakkingen en drankenkartons
PO – Primair onderwijs
PvE - Programma van eisen

R.
RBL - Regionaal Bureau Leerlingzaken
RIEC - Regionale Informatie- en Expertise Centra
RKV – Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg
RMC – Regionaal Meld- en Coördinatiepunt
ROB - Raad voor het Openbaar Bestuur
ROC – Regionaal opleidingscentrum
RPW - Regionaal Programma Werklocaties

S.
SKK - Standaardsystematiek voor Kostenramingen
SO – speciaal onderwijs
StAB - Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen

SW – Sociale Werkvoorziening
SWT - Sociale wijkteams
SWOA – Stichting Welzijn Ouderen Arnhem
SZW – Sociale Zaken en Werkgelegenheid

T.
TLO - teams Leefomgeving

U.
UWV – Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen

V.
VGGM – Veiligheid- en Gezondheidsregio Gelderland Midden
VMBO – Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
Vpb - Vennootschapsbelasting
VNG – Vereniging Nederlandse Gemeenten
VO – Voortgezet Onderwijs
VRI – Verkeersregeling installatie
VSO – Voortgezet Speciaal Onderwijs
Vsv – Voortijdig schoolverlaten
VV - Vreemd vermogen
VVE – Voor- en vroegschoolse educatie
VWO – Voorbereidend wetenschappelijk onderwijs
VWS – Volksgezondheid welzijn en sport

W.
Wabo – Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
Wet hof – Wet houdbare overheidsfinanciën
WGR – Wet gemeenschappelijke regelingen
Wlz - Wet langdurige zorg
Wmo – Wet maatschappelijke ondersteuning
WOZ – Wet waardering onroerende zaken
Wsp - Werkgeversservicepunt
Wsw – Wet sociale werkvoorziening
WSW - Waarborgfonds Sociale Woningbouw
Wvggz - Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg

Z.
Zzp - Zelfstandige zonder personeel

Begrippenlijst

A.

Accress
Groei/daling van het gemeentefonds (zie ook trap-op-trap-afmethodiek).

Activa (vaste)
Bezittingen die langer dan één jaar meegaan en die in meerdere jaren worden afgeschreven (bijvoorbeeld gebouwen). Activa staan op de balans.

Afvalstoffenheffing
Betreft een heffing voor het inzamelen en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen. De heffing wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar gebruiker is van een woning (waarvoor een verplichting tot inzamelen geldt). De grondslag voor de heffing is het aantal inwoners (betreft twee categorieën: eenpersoons- of meerpersoonshuishouden). De heffing is een tijdvak-belasting en komt in aanmerking voor de ontheffingsregeling. Bij verhuizing naar een woning binnen of buiten Arnhem wordt ontheffing verleend voor de resterende volle maanden, dat de inwoner verhuisd is. Zodra er nieuwe bewoners ingeschreven worden, ontvangen deze bewoners een aanslag afvalstoffenheffing voor de resterende maanden.

Algemene dekkingsmiddelen
Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten zonder vooraf bepaald bestedingsdoel. De gemeente kan deze vrij besteden. Het gaat om de uitkeringen vanuit het Gemeentefonds, om bepaalde gemeentelijke belastingen (zoals OZB-belasting) en deelnemingen/dividend.

Algemene uitkering
Uitkering uit het gemeentefonds van het Rijk dat de gemeente geheel vrij mag besteden.

Algemene reserve
Het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente. Dit vormt een buffer voor financiële tegenvallers.

Auditing
Het controleren van een organisatie.

B.

Balans
De balans toont een overzicht van de bezittingen, schulden en eigen vermogen van de gemeente op een bepaald moment.

Baten
Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.

Baten en lasten (stelsel van)
Gemeenten werken met een stelsel van baten en lasten. Dit betekent dat inkomsten en uitgaven moeten worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben (dat wil zeggen het jaar waarin de prestatie geleverd is).

Bedrijfsvoering
De beheersing van, het toezicht op en de verantwoording over de bedrijfsprocessen binnen de gemeentelijke organisatie op basis van een bedrijfsvoeringsfilosofie.

Begroting
Een begroting geeft aan welke beleidsvoornemens de gemeente heeft, hoeveel middelen daarmee gemoeid zijn en uit welke bronnen die middelen afkomstig zijn.

Begrotingsresultaat
Financieel verschil tussen het bedrag dat volgens de begroting is toegestaan en het te verwachten bestede bedrag.

Begrotingstekort
Een begrotingstekort treedt op wanneer de lasten hoger zijn dan de baten.

Beheersmaatregel
Een activiteit die zich richt op het elimineren, vermijden of verkleinen van de oorzaak of het gevolg van een ongewenste gebeurtenis.

Belastingcapaciteit
De OZB is voor gemeenten de belangrijkste eigen belastinginkomsten. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. In dit geval de landelijk gemiddelde tarieven. Voor gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Naast de OZB wordt tevens gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing omdat de heffing niet kostendekkend hoeft te zijn, maar ook lager mag worden vastgesteld (er is dan sprake van belastingcapaciteit die niet benut wordt).
Benodigde weerstandscapaciteit
Het bedrag dat benodigd is om alle risico's in de begroting waarvoor geen maatregelen zijn getroffen, in financiële zin af te dekken.

Beschikbare weerstandscapaciteit
De middelen die beschikbaar zijn om eventuele tegenvallers (risico's) op te kunnen vangen.

Bestaand beleid
Beleid waarover al besluitvorming heeft plaatsgevonden.

Bestemmingsreserve
Naast de Algemene reserve zijn er buffers gevormd die niet worden meegerekend tot de weerstandscapaciteit. Het gaat hier om de bestemmingsreserves. Bestemmingsreserves zijn voor specifieke doeleinden gevormd op basis van een raadsbesluit. Bestemmingsreserves zijn gebonden aan de bestemmingen die door de raad zijn vastgesteld. Wanneer de nood echt hoog is kan er door de raad aan de betreffende bestemmingsreserve een andere bestemming worden gegeven. Aan een deel van de bestemmingsreserves hangen verplichtingen tot bestedingen waarbij er beperkte sprake is sprake is van beleidsvrijheid.

Besluit begroting en verantwoording (BBV)
Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) beschrijft de regels waaraan onder andere begroting van een gemeente aan moet voldoen.

Bestuurlijk belang
Een gemeente kan een bestuurlijk belang hebben in een verbonden partij doordat zij in het bestuur is vertegenwoordigd. De gemeente kan het ook hebben doordat zij stemrecht heeft in de verbonden partij.

BTW-compensatiefonds
Rijksfonds waaruit gemeenten een bepaald deel van de door hen betaalde BTW kunnen terugvorderen.

C.

Circulaire
Een circulaire informeert de gemeenten over de omvang en de verdeling van de algemene uitkering, de integratie-uitkeringen - inclusief die voor het sociaal domein - en de decentralisatie-uitkeringen uit het gemeentefonds.

Compabiliteitsvoorschriften
Dit zijn de wettelijke voorschriften voor de inrichting van de gemeentelijke begroting en rekening. Sinds 2004 zijn de nieuwe voorschriften volgens het Besluit Begroting en Verantwoording van kracht.

D.

Deelneming
Participatie in een besloten of naamloze vennootschap, waarin de gemeente aandelen heeft.

Dividend
Een vergoeding die wordt uitbetaald aan aandeelhouders.

Doeluitkering
Uitkering door het Rijk aan een lagere overheid voor een nauw omschreven wettelijk vastgesteld doel of taak. De gelden zijn niet vrij besteedbaar.

E.

EMU-saldo
Het geraamde of het gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven van een gemeente. Dit bedrag wordt berekend op transactiebasis en volgens Europese voorschriften.

F.

Financieel belang
Van financieel belang is sprake als de gemeente de middelen die ze ter beschikking stelt verloren gaan in geval van faillissement van de verbonden partij (een derde rechtspersoon) en/ of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Financiële kengetallen
Getallen waarmee inzicht verkregen kan worden in de financiële positie van de gemeente.

Financieringsmiddelen
Kort- of langlopende geldmiddelen die nodig zijn om de kosten van uitgaven te betalen.

G.

Gemeenschappelijke regeling
Is het publiekrechtelijk juridisch kader waarbinnen twee of meer gemeentebesturen kunnen samenwerken.

Gemeentefonds
Uitkering van het Rijk die de gemeenten in principe vrij mogen besteden.

Grondexploitatie
De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. Indien gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de verkochte gronden kan immers de schuld worden afgelost. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

K.

Kans
De mogelijkheid dat een gebeurtenis zich voordoet uitgedrukt in een waarde tussen 0 en 1.

Kapitaalgoederen
Spullen die de gemeente nodig heeft om de diensten en goederen die zij levert aan inwoners te kunnen produceren. Daarbij gaat het om grotere zaken zoals wegen, riolering, water, groen en gebouwen.

Kapitaallasten
Afschrijvingen en toegerekende rente op activa. De afschrijvingen betreffen de jaarlijkse waardevermindering van de investering. Door middel van de afschrijving worden lasten van de investering uitgespreid over de jaren dat er van de investering gebruik wordt gemaakt. De rente betreft het eigen of geleende geld dat besteed wordt om de investering te financieren.

L.

Lasten
De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.

Leges
Leges zijn vergoedingen voor het genot van diensten of producten, die de gemeente levert. Dat zijn bijvoorbeeld paspoorten, uittreksels uit registers, vergunningen e.d. Daarbij geldt dat de totale opbrengst van de leges niet hoger mogen zijn dan de kosten die de gemeente voor het geheel van de legesplichtige diensten of producten maakt. De leges worden in rekening gebracht bij de aanvrager van de dienst of het product. Voor sommige leges geldt een wettelijk maximum tarief (bijvoorbeeld voor paspoorten).

Lokale heffingen
Een type gemeentelijke belasting. Voorbeelden van heffingen zijn de rioolheffing of de afvalstoffenheffing. Het geld dat gemeenten met heffingen ophalen, moeten gebruikt worden om de kosten te dekken van datgene waarvoor ze in rekening worden gebracht.

M.

Meerjareninvesteringsplanning (MIP)
In de meerjareninvesteringsplanning wordt de planning van de investeringen voor de komende jaren inzichtelijk gemaakt.

Meerjarenraming
Een prognose van de voor meerdere jaren, na het begrotingsjaar, te verwachten baten en lasten alsmede mutaties in reserves.

N.

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

O.

Onroerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom hebben van onroerende zaken in de gemeente Arnhem.
De grondslag van de belasting is de WOZ-waarde van de woning of niet-woning. Het geldende tarief voor eigenaars van woningen of eigenaars en gebruikers van niet-woningen is gebaseerd op een percentage van de WOZ-waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van een onroerende zaak.

Overhead
De kosten van de werkzaamheden of faciliteiten die slechts een indirecte relatie vertonen met de prestaties (bijvoorbeeld leidinggeven, afdelingsadministratie of huisvesting).

Overzicht lasten en baten
Lasten: De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.
Baten: Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.
Toevoeging aan reserve: toevoegingen aan een reserve zijn weergegeven met een minteken (negatief). Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten stijgen.
Onttrekkingen aan reserve: onttrekkingen aan een reserve zijn zonder teken (positief) weergegeven. Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten dalen.

Saldo toevoegingen en onttrekkingen: Bij negatief saldo verwachten we een verhoging van de reserve binnen dit programma. Bij een positief saldo verwachten we een verlaging van de reserve binnen het programma.

P.

Paragrafen
Geven volgens het BBV een dwarsdoorsnede van de begroting op financiële aspecten. Het gaat dan om de beleidslijnen van beheersmatige aspecten die belangrijk zijn, financieel, politiek of anderszins. De paragrafen zijn onderdeel van zowel de beleidsbegroting als het jaarverslag.

Parkeerbelasting
Betreft een belasting voor het parkeren van een voertuig op een plaats waar volgens de belastingverordening parkeerbelasting verschuldigd is. De grondslag is de duur van het parkeren. De parkeertijd maal het tarief bepaalt de hoogte van het bedrag. De belasting wordt geheven door in te loggen op een centrale computer via een GSM, het kopen van een parkeerticket of een parkeervergunning.

Planning- en controlcyclus
De jaarlijks terugkerende werkzaamheden die samenhangen met het opstellen, bespreken, bewaken, bijstellen en verifiëren van budgetten.

Prestatie-indicator
Kwantitatieve en kwalitatieve gegevens die inzicht geven in de resultaten van het gevoerde beleid van de gemeente.

Programma
Is een samenhangende verzameling van activiteiten en geldmiddelen gericht op het bereiken van vooraf bepaalde maatschappelijke effecten.

Programmabegroting
Dit is de typering voor de begroting waarin de programma's centraal staan. Een gemeente is vrij in de keuze van de programma's en het aantal.

R.

Reserve
Bedrag dat is gereserveerd voor toekomstige uitgaven, zonder dat de aard en de omvang van deze uitgaven al bekend zijn. Reserves worden onderverdeeld in algemene reserves en reserves met een specifieke bestemming (bestemmingsreserves).

Restrisico
De inschatting van het risico met medeneming van de effecten van beheersmaatregelen. Risico dat overblijft na risicobeheersing. (netto risico)

Risico
Gebeurtenis die zich al dan niet kan voordoen en die kan leiden tot schade met een financieel gevolg of afwijking van een te behalen beleidsdoel.

Risicobeheersing
Zijn activiteiten (beheersmaatregelen) die de kans op het optreden van risico's dan wel de gevolgen van risico's beïnvloeden (voorkomen of reduceren)

Risico-eigenaar
De persoon of het organisatieonderdeel aan wie het risico gealloceerd is.

Risico in relatie tot weerstandsvermogen
De kans op een gebeurtenis die leidt tot een directe financiële tegenvaller van materiële betekenis, die niet is afgedekt in de begroting.

Risicokaart
De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg.

Risicomanagement
Het geheel aan activiteiten en maatregelen gericht op het expliciet en systematisch omgaan met en beheersen van risico's.

Risicoparagraaf
Is een door het college verstrekt overzicht van alle bekende risico's tot het moment van aanbieden van de begroting.

Risicoprofiel
Overzicht van het geheel aan risico's van het betreffende proces, project, programma of beleidstraject.

Risicoscore
Per risico te bepalen score op basis van kans op voorkomen en gevolg.

Roerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom van roerende zaken, zoals woonboten in de gemeente Arnhem. De grondslag van de belasting is een percentage van de RZB- waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van de roerende zaak.

S.

Solvabiliteit
Is de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen.

Solvabiliteitsratio
Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een gemeente.

Stelpost
Schatting van uitgaven, opgenomen in de begroting terwijl de werkelijke kosten nog niet exact bepaald kunnen worden.

Structurele exploitatieruimte
Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting OZB. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

T.

Taakmutatie
Extra geld uit het gemeentefonds voor de uitvoering van nieuwe en/of bestaande taken.

Taakveld
Eenheid waarin de programma's zijn onderverdeeld.

Trap-op-trap-af systematiek/ accresmethode
Om het totaal beschikbare bedrag te bepalen dat aan de gemeenten wordt uitgekeerd, gebruikt het Rijk de accresmethode, ook wel de 'trap-op-trap-af systematiek' genoemd. Het accress is gekoppeld aan de ontwikkeling van rijksuitgaven (niet van alle uitgaven). Stijgen de uitgaven dan stijgt het accres, dalen de uitgaven dan daalt het accress.

Treasury
Is het geheel van activiteiten in verband met het beheren van de geldstromen.

V.

Verbonden partij
Is een partij waarmee de gemeente een bestuurlijke relatie onderhoudt en waarin zij een financieel belang heeft.

Voorziening
Dit is een reservering (geoormerkte gelden) met als doel het bedrag aan te wenden in de toekomst waar de voorziening oorspronkelijk voor is gecreëerd.

W.

Weerstandsfactor
= Beschikbare weerstandscapaciteit : Benodigde weerstandscapaciteit. Bij een lagere factor dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor uitkomt boven de 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor nieuw beleid.

Weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Het weerstandsvermogen is de verhouding (ratio) tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit.

Z.

Zekerheidspercentage
Voor het bepalen van het benodigde weerstandsvermogen moet met behulp van de risicosimulatie een keuze worden gemaakt met welke mate van zekerheid de geïdentificeerde risico's worden afgedekt. We noemen dit ook wel het zekerheidspercentage.

Notitie

Voorstel betreffende behandeling Begroting 2022, Turap 2 en de belastingverordeningen

Datum	:	15 september 2021
Aan	:	Agendacommissie
Van	:	K. Vons tel. 377 4087
Betreft	:	Voorstel betreffende behandeling Begroting 2022, Turap 2 en de belastingverordeningen.

Inleiding en doel notitie

Deze notitie behandelt de planning en procedure van behandeling van de Begroting 2022, Turap 2 en de belastingverordeningen. De Begroting, die voorheen MJPB werd genoemd, is een uitwerking van de vastgestelde Perspectiefnota. Bij de uitwerking van onderdelen van het onderstaande proces zal met zorg naar de inachtneming van de maatregelen rondom Corona gekeken worden. Tevens treft u twee voorstellen aan om het vergaderrooster te wijzigen. Deze wijzigingen zijn nodig om het voorgestelde begrotingsproces te laten plaatsvinden.

Het proces is gestoeld op de ervaringen van het afgelopen Perspectiefnota proces en het voorgaande Begrotingsproces. Dit jaar zal de Begroting één week later dan voorgaande jaren worden aangeboden aan de raad. De reden voor deze aanleverdatum is vanwege het feit dat het vakantiereces in de regio Zuid dit jaar laat valt. Dat betekent dat het bespreekproces van het college één week opschuift en de consequentie daarvan is dat de raad de begroting één week later ontvangt. Dat is ongelukkig voor de raad, omdat zij minder voorbereidingstijd heeft om de begroting te kunnen lezen. Hierdoor ontstaat een krappe planning om het begrotingsproces op dezelfde manier als voorgaande jaren te laten plaatsvinden. Het college voldoet echter met deze aanleverdatum aan de verordening, waarin opgenomen is dat de Begroting vóór 1 oktober aan de raad moet worden aangeleverd.

Er is gezocht naar een tegemoetkoming voor de krappe leestijd van de raad. Enerzijds is die gevonden door de tijdspanne van het *beantwoorden* van de schriftelijk technische vragen door het college te verkleinen en anderzijds door de technische bijeenkomst te verplaatsen naar een later moment om zo de fracties voldoende tijd te geven de vele pagina's te kunnen lezen en hun technische vragen te kunnen voorbereiden. Vanwege de krapte in de planning vindt deze bijeenkomst op een andere dag dan een woensdag plaats. Voor fracties die niet bij de technische bijeenkomst aanwezig kunnen zijn, is er de gebruikelijke mogelijkheid van het stellen van *schriftelijke* technische vragen.

Chronologische planning

Streefdatum woensdag 29 september, uiterlijk donderdag 30 september

De Begroting verschijnt digitaal woensdag 29, uiterlijk donderdag 30 september. De papierenversie zal, indien gewenst, naar de raadsleden op hun thuisadres gestuurd worden. Het boekwerk zal op vrijdag 1 oktober danwel zaterdag 2 oktober op de deurmat vallen.

Woensdag 29 september t/m 8 oktober c.q. 11 oktober

Periode van indiening van *schriftelijke technische* vragen. Vragen ingediend vóór vrijdag 8 oktober 09.00 uur (in uitzonderlijke gevallen geldt maandag 11 oktober) zullen z.s.m. worden beantwoord, met

als uiterlijke datum woensdag 13 oktober. Schriftelijke technische vragen die na afloop van deze periode worden gesteld, worden beantwoord, doch de termijn waarop is onzeker.

Maandag 11 oktober
Raadsleden en fractievolgers voeren *mondelinge technisch* overleg met beleids- en financiële ambtenaren. Deze mogelijkheid wordt geboden om druk op het aantal schriftelijke technische vragen te verminderen. Er zijn geen leden van het college betrokken, het is technisch van aard. De technische briefing neemt niet de hele avond in beslag.

Woensdag 13 oktober
Bespreking Begroting Meningsvorming 1, in raadskamers geordend per wethouder. Er zal begonnen worden met het inspreekmoment, waarbij insprekers 5 minuten het woord krijgen en daarna kan de raadskamer vragen stellen. Nadat alle insprekers gehoord zijn, zal de raadskamer starten met de meningsvorming 1. Deze behandeling wijkt af van de gangbare Meningsvorming 1. Het doel van de behandeling is het stellen van politieke vragen en daar een antwoord op krijgen. De behandeling zal plaatsvinden in twee termijnen, waarbij woordvoerders in hun termijn vragen kunnen stellen en standpunten kunnen uitspreken. Interrupties zijn toegestaan. In de tweede termijn kunnen woordvoerders nog reageren op de eerste termijn van de wethouder en daarnaast aangeven of en zo ja op welke onderwerpen zij moties en/of amendementen overwegen in te dienen. Ruime vergadertijd is noodzakelijk om de M1 af te kunnen ronden.

Voorstel 1: In het vergaderrooster staat deze vergadering gepland als halve besluitvorming. Het voorstel is om deze vergadering te wijzigen in een hele meningsvormende 1 vergadering i.v.m. het begrotingsproces.

Donderdag 14 oktober tot en met vrijdag 29 oktober
De fracties dienen hun concept moties en amendementen in voor de Meningsvorming 2 bespreking.

Woensdag 20 oktober
Eventuele uitloop bespreking Begroting in meningsvorming 1 / eventuele bespreking andere onderwerpen in raadskamers / besluitvormingsmoment voor onderwerpen in raad.

Voorstel 2: In het vergaderrooster staat deze vergadering gepland als gewone raadsvergadering. Het voorstel is om deze vergadering te wijzigen in een halve besluitvormende vergadering i.v.m. het begrotingsproces. Kortom de aard van de vergaderingen van 13 oktober en 20 oktober om te draaien.

Maandag 25 oktober tot vrijdag 29 oktober
Herfstreces

Woensdag 3 november
Bespreking Begroting in fase meningsvorming 2. Volledige avond. Plenair.
Spreektijden 12 minuten per fractie, 75 minuten voor het college. Er is geen uitloopmogelijkheid en meerdere woordvoerders zijn toegestaan. De bespreking zal verlopen via thema's die aan de orde zijn

in de ingediende moties en amendementen. Het college zal per portefeuille een pre-advies geven op de wijzigingsvoorstellen die in het desbetreffende thema aan bod zijn. Zo zullen één voor één de thema's met de toebedeelde wijzigingsvoorstellen behandeld worden.

Donderdag 4 november tot en met maandag 8 november 09.00 uur
Periode waarin fracties hun definitieve moties en amendementen indienen en/of aangeven of zij de door hen reeds ingediende concept moties en amendementen handhaven danwel intrekken.

Woensdag 10 november
Begrotingsraad. Aanvang 17.00 uur. Stamppotmaaltijd. Spreektijden: + 5 min voor fracties, + 20 min voor college. Spreekvolgorde: grootste oppositie fractie, grootste coalitiefractie etc.
Twee woordvoerders per fractie zijn toegestaan waarbij één algemeen en één financieel.

Voorstel:
Instemmen met het in deze notitie geschetste agendering/besluitvormingsproces van de Begroting 2022 en de belastingverordeningen.
Tevens instemmen met de twee voorstellen voor het wijzigen van het vergaderschema.

BEHANDELRESULTAAT

Politieke Avond 13 oktober 2021, meningsvormend (1)

Begroting 2022, portefeuille van wethouder Roelofs

Zaaknummer:	
Portefeuillehouder:	B. Roelofs
Resultaat van bespreking:	

Aanwezige raadsleden/fractievolgers: de heer Visser (PvdA), de heer Çetintaş (SP), de heer Groot (CDA), mevrouw Nede (ChristenUnie), de heer Kraaijenbrink (Arnhem Centraal), mevrouw Hobbelen (Arnhemse Ouderenpartij), mevrouw Gemici (GroenLinks), de heer Van Iperen (D66), mevrouw Pape (VVD). De fracties van de Partij voor de Dieren en DENK Verenigd Arnhem waren niet vertegenwoordigd.

Overige aanwezigen: de heer Roelofs (wethouder), mevrouw Krabbenborg (programmamanager)

Verloop
De raadskamer heeft onder andere vragen gesteld over de volgende thema's: integraal huisvestingsplan voortgezet onderwijs, Difar, afvalreductie, slavernijverleden, evenementenbranche en het wegvloeien van personeel en nieuwe studenten, stijgende bouwkosten onderwijshuisvesting, groot onderhoud Bakenbergseweb, overgang basisschool en middelbare school, kosten Gele Rijdersplein in relatie tot het erfgoedbudget, voorschoolse opvang, thuiszitters, wachttijden jeugdzorg, budget hoogbegaafden en anders begaafden, jeugdpraktijkondersteuners.

Toezeggingen
1. Onderzoek slavernijverleden
   Wethouder Roelofs zegt toe om navraag te zullen doen bij wethouder Louwers of het college bereidt is om nader onderzoek te doen naar het (Gelders) Arnhems slavernijverleden en het antwoord hierop voor de meningsvorming 2 behandeling van de Begroting 2022 terug te koppelen aan de raad.

2. Animo opleidingen evenementensector
   Wethouder Roelofs zegt toe om in gesprek met de ROC's in beeld te brengen of er sprake is van terugloop van het aantal aanmeldingen voor een opleiding in de evenementensector en zal dit tevens meenemen bij de Maatschappelijk Educatieve Agenda.

Conclusie
De voorzitter concludeert dat de meningsvorming 1 behandeling is afgerond.

De raadsadviseur

P. Wielaard

De voorzitter,

D. Becker

BEHANDELRESULTAAT

Politieke Avond 13 oktober 2021, meningsvormend (1)

Begroting 2022, portefeuille van wethouder Roelofs

Zaaknummer:	
Portefeuillehouder:	B. Roelofs
Resultaat van bespreking:	

Aanwezige raadsleden/fractievolgers: de heer Visser (PvdA), de heer Çetintaş (SP), de heer Groot (CDA), mevrouw Nede (ChristenUnie), de heer Kraaijenbrink (Arnhem Centraal), mevrouw Hobbelen (Arnhemse Ouderenpartij), mevrouw Gemici (GroenLinks), de heer Van Iperen (D66), mevrouw Pape (VVD). De fracties van de Partij voor de Dieren en DENK Verenigd Arnhem waren niet vertegenwoordigd.

Overige aanwezigen: de heer Roelofs (wethouder), mevrouw Krabbenborg (programmamanager)

Verloop
De raadskamer heeft onder andere vragen gesteld over de volgende thema's: integraal huisvestingsplan voortgezet onderwijs, Difar, afvalreductie, slavernijverleden, evenementenbranche en het wegvloeien van personeel en nieuwe studenten, stijgende bouwkosten onderwijshuisvesting, groot onderhoud Bakenbergseweb, overgang basisschool en middelbare school, kosten Gele Rijdersplein in relatie tot het erfgoedbudget, voorschoolse opvang, thuiszitters, wachttijden jeugdzorg, budget hoogbegaafden en anders begaafden, jeugdpraktijkondersteuners.

Toezeggingen
1. Onderzoek slavernijverleden
   Wethouder Roelofs zegt toe om navraag te zullen doen bij wethouder Louwers of het college bereidt is om nader onderzoek te doen naar het (Gelders) Arnhems slavernijverleden en het antwoord hierop voor de meningsvorming 2 behandeling van de Begroting 2022 terug te koppelen aan de raad.

2. Animo opleidingen evenementensector
   Wethouder Roelofs zegt toe om in gesprek met de ROC's in beeld te brengen of er sprake is van terugloop van het aantal aanmeldingen voor een opleiding in de evenementensector en zal dit tevens meenemen bij de Maatschappelijk Educatieve Agenda.

Conclusie
De voorzitter concludeert dat de meningsvorming 1 behandeling is afgerond.

De raadsadviseur

P. Wielaard

De voorzitter,

D. Becker

Titel/onderwerp: **Vaststellen van de Begroting 2022**

Raadsadviseur: W. Lammers Telefoonnr: 3773851 Willem.Lammers@arnhem.nl

Van:	College	Ambtenaar:	Jeroen Kompier
Portefeuillehouder:	Dhr. R. Paping	Telefoonnr:	0625331112
	Portefeuille wethouder Paping - Wonen - Armoedebeleid - Vergunningen en handhaving - Project Malburgen - Park Lingezegen	E-mailadres:	Jeroen.kompier@arnhem.nl
Doel activiteit	Informatief (I) & Meningsvormend (M1)		
Toelichting	**Begroting 2022** Het college biedt de raad ter vaststelling de laatste begroting aan van de huidige raadsperiode. De begroting laat een herstel zien van de financiële positie. In de Perspectiefnota 2022-2025 zijn al belangrijke keuzes gemaakt. In deze begroting worden de kaders uitgewerkt en wordt invulling gegeven aan diverse moties en amendementen. **Solide financieel beeld** De totale uitgaven in 2022 zijn begroot op € 818 miljoen. € 214 Miljoen daarvan wordt rechtstreeks in de wijken uitgegeven, de overige € 604 miljoen komt voor rekening van de diverse stedelijke programma's, zoals klimaat & energie, participatie & armoede, economie en zorg. De inkomsten, eveneens € 818 miljoen, komen van het Rijk, lokale heffingen, overige inkomsten en reserves. De begroting is structureel sluitend. In 2021 wordt een positief resultaat verwacht ten opzichte van de begroting van € 17,9 miljoen. De financiële positie van de gemeente blijft solide: de weerstandsfactor loopt op naar 1,5 in 2025, het solvabiliteitsfonds groeit naar € 33 miljoen aan het einde van 2025. **Perspectiefnota 2022-2025, actualiteiten en meicirculaire** De begroting 2022 bouwt verder op de Perspectiefnota 2022-2025 die uw raad op 30 juni heeft aangenomen. In deze begroting zijn tevens een aantal actualiteiten, zoals de middelen jeugdzorg en de meicirculaire, verwerkt. Vanwege een aantal urgente opgaven heeft het college daarnaast besloten in aanvulling op de Perspectiefnota middelen vrij te maken. **Aangenomen moties verwerkt** Voor het zomerreces is tot slot een aantal moties aangenomen die een effect hebben op het in de Perspectiefnota gepresenteerde beeld: 21M52g Investeren in preventie en publieke gezondheid loont 21M102 Actieplan overlast 21M105 Online bewustwordingsaanpak voor jongeren 21M168 Goedkope identiteitskaart. In het financieel meerjarige beeld in deze begroting is invulling gegeven aan deze moties. **Behandeling begroting in samenhang met twee andere raadsvoorstellen** De behandeling van de begroting vindt in samenhang plaats met het raadsvoorstel "Turap 2 2021 " en het raadsvoorstel "Belastingverordeningen 2022". **Proces** • Op 11 oktober vindt de technische bijeenkomst plaats van raadsleden en fractievolgers met beleids- en financiële ambtenaren.		

	• Op 13 oktober vindt de Meningsvorming 1 plaats in de raadskamers geordend per portefeuille/wethouder. • Op 3 november vindt plenair de Meningsvorming 2 plaats aan de hand van de op dat moment ingediende concept-moties en amendementen. • Op 10 november vindt (vanaf 17h00) de besluitvormende vergadering over Begroting 2022, Turap 2 2021 en belastingverordeningen 2022 plaats.
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Beslissen of het voorstel kan worden doorgeleid naar de meningsvorming 2.
Spreekrecht publiek	Ja
Behandeladvies	Technische vragen dienen voorafgaand aan de bespreking te worden gesteld. **Inspreken** • De bespreking (M1) van de begroting vindt plaats in raadskamers geordend per wethouder. Indien er een inspreker is, krijgt diegene vijf minuten het woord en krijgt de raadskamer de gelegenheid tot het stellen van vragen. • Nadat insprekers gehoord zijn start de raadskamer met de meningsvorming 1. **Meningsvorming I** • Bij deze M1 behandeling zal de orde van de vergadering iets afwijken van de gangbare M1. Het doel van de behandeling is het stellen van politieke vragen en daar een antwoord op krijgen. Daarom zal de behandeling vooral vraaggericht zijn en vindt plaats in twee termijnen/rondes. • In de eerste termijn krijgen de woordvoerders van de fracties, de gelegenheid om hun belangrijkste vragen te stellen over alle beleidsvelden uit de portefeuille van het betreffende lid van het college (dus niet 'per blokje'). • De portefeuillehouder reageert aan het eind van de eerste termijn van de gehele raadskamer. • In de tweede termijn kunnen woordvoerders reageren op de eerste termijn van de portefeuillehouder en op elkaar en aangeven of zij moties en/of amendementen overwegen in te dienen. • Interrupties zijn toegestaan, kort en to the point. Wel kan de voorzitter afhankelijk van de beschikbare tijd aan het aantal interrupties beperkingen stellen.
Bijlagen	

Raadsvoorstel Ontwerp-Begroting 2022			
Bijlage Overzicht doel, type, looptijd en plafond bestemmingsreserves			
Bijlage Ontwerp Begroting 2022			
Notitie betreffende behandeling Begroting 2022 d.d. 15 september Agendacommissie			
Bundel met schriftelijke technische vragen			
Raadsvoorstel Turap 2 2021			
Bijlage 1 - Turap 2 2021			
Bijlage - Begrotingswijziging 21-009			
Raadsvoorstel Belastingverordeningen 2022 inclusief 14 bijlagen.			

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 605166

Onderwerp: Ontwerp-Begroting 2022

Voorstel

1. De ontwerp-Begroting 2022 vast te stellen.
2. Het mandaat van het college tot het aankopen van strategische gronden en vastgoed te verhogen van € 10 miljoen naar € 25 miljoen.
3. De bestemmingsreserve Jeugdfonds in te stellen.
4. De bestemmingsreserve Jongerenperspectieffonds Arnhem ultimo 2021 op te heffen.
5. De bestemmingsreserve Frictiekosten en organisatieontwikkeling ultimo 2021 op te heffen en het resterend saldo toe te voegen aan de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering.
6. De bestemmingsreserves Stimulering Woningbouw en Volkshuisvesting samen te voegen in de bestemmingsreserve Volkshuisvesting.
7. De doelen en functies van de bestemmingsreserves vast te stellen conform bijlage 1.

Inleiding

Met dit raadsvoorstel ontvangt u de Begroting 2022. Dit is de laatste begroting van de huidige raadsperiode. Deze laat een herstel zien van de financiële positie. Belangrijke keuzes zijn al in de Perspectiefnota 2022-2025 gemaakt. In de Begroting 2022 worden deze kaders uitgewerkt en geven we invulling aan diverse moties en amendementen.

Conform het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) moet voor 15 november 2021 een door de raad vastgestelde, sluitende Begroting 2022 worden aangeleverd bij de toezichthouder op de gemeentefinanciën, de provincie Gelderland.

De Begroting 2022 bouwt verder op de Perspectiefnota 2022-2025 die op 30 juni is aangenomen. In deze Begroting zijn tevens een aantal actualiteiten, zoals de middelen jeugdzorg en de meicirculaire, verwerkt. Vanwege een aantal urgente opgaven heeft het college daarnaast besloten in aanvulling op de Perspectiefnota middelen vrij te maken. Voor het zomerreces is tot slot een aantal moties aangenomen welke een effect hebben op het in de Perspectiefnota gepresenteerde beeld:

21M52g Investeren in preventie en publieke gezondheid loont
21M102 Actieplan overlast
21M105 Online bewustwordingsaanpak voor jongeren
21M168 Goedkope identiteitskaart

In het financieel meerjarige beeld in deze begroting is invulling gegeven aan deze moties en wordt dit toegelicht. Daarmee beschouwen we de moties als afgedaan.

GEMEENTE Arnhem

Doorontwikkeling cyclusdocumenten
In het vervolg van het plan van aanpak doorontwikkeling cyclusdocumenten en motie 20M277 Voortaan wel meetbare doelen, waaraan ook in de Begroting 2021 aandacht is besteed, zijn er ook in deze Begroting stappen gemaakt in de verdere ontwikkeling van de cyclusdocumenten. Zo zijn in diverse programma's doelen concreter geformuleerd en indicatoren aan de doelen gekoppeld. In programma S02 Bereikbaarheid is hier de grootste stap gemaakt. In de programma's S06 Participatie en armoedebestrijding, S07 Zorg en S10 Klimaat en energie is een aantal indicatoren uit de betreffende bestuursrapportages in de begroting opgenomen. Hiermee is de motie 20M277 Voortaan wel meetbare doelen gedeeltelijk afgedaan. We gaan uiteraard door met de doorontwikkeling en meetbaarheid van de doelenboom.
In het afwegingsproces van de indicatoren zijn ook de tevredenheids-, ecologische en sportindicatoren bij de meetbare doelen meegenomen bij de Begroting van 2022 (toezeggingen 958 en 960). Bij het onderdeel Dienstverlening is een indicator 'tevredenheid' toegevoegd. Bij de doorontwikkeling van de doelenboom zal de 'set van indicatoren' verder uitgebreid worden en zullen bovengenoemde indicatoren meegenomen worden.
Daarnaast zijn in deze Begroting de budgetten ook op het één na laagste administratieve niveau (het subproduct) aan de doelen gekoppeld. Via financiën.arnhem.nl kan binnen een begrotingsprogramma ook naar dit niveau worden doorgeklikt om kennis te nemen van de budgetten binnen een programma.

Beoogd effect

Het beleids- en financiële kader van de gemeente Arnhem voor het jaar 2022 definitief en voor de volgende drie jaren indicatief vast te stellen.

Argumenten

1.1 *Dan kan de provincie Gelderland tijdig een begroting worden aangeboden, die voldoet aan de wettelijke vereisten*
Met de voorliggende begroting voldoen we aan de voorwaarden voor repressief provinciaal toezicht. De begroting is structureel in evenwicht. Daarmee blijft wederom repressief toezicht (de minst belaste vorm van toezicht) van toepassing.

1.2 *Het Rijk keert de komende jaren extra middelen voor de jeugdzorg uit.* Om deze middelen beschikbaar te houden voor de jeugdzorg wordt voorgesteld om deze middelen aan een nieuwe bestemmingsreserve met dekkingsfunctie toe te voegen. Het bestedingsplan voor deze reserve zal worden uitgewerkt in de Begroting 2023. Voorgesteld wordt om deze reserve een looptijd te geven tot ultimo 2026. Het doel van de reserve wordt als volgt geformuleerd:
Om het integraal Jeugdbeleid de komende jaren een impuls te geven worden de extra Jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld Zorg ingezet worden (€ 6,59 miljoen in 2022, € 1 miljoen in de jaren 2023, 2024 en 2025), gedoteerd aan deze bestemmingsreserve.
Het jeugdbeleid en daarmee de inzet van het jeugdfonds wordt stadsbreed en in samenhang met Arnhem Oost bezien. Extra inzet op Jeugd kan incidenteel gedekt worden uit deze reserve. Een eventueel overschot aan middelen in het jeugdfonds kan overgeheveld worden naar de BR WMO en Jeugdzorg.

1.3 In de nota grondbeleid wordt door de raad het mandaat gegeven aan het college om in het kader van actief grondbeleid strategische gronden en vastgoed te verwerven tot een maximum van € 25 miljoen per jaar.
Enkele jaren geleden is dit mandaat teruggebracht tot jaarlijks € 10 miljoen omdat er vanwege de bouwcrisis nog nauwelijks sprake was van een actief grondbeleid.
Nu er echter weer sprake is van een grote woningbehoefte (o.a. vastgelegd in de woondeal) is er behoefte om het mandaat voor het doen van strategische aankopen weer terug te brengen naar de oorspronkelijke € 25 miljoen.

1.4 De bestemmingsreserve Jongerenperspectieffonds Arnhem wordt in 2021 uitgeput. Voor 2022 en verder zijn geen mutaties op deze reserve begroot. Er is geen voornemen in de toekomst verder gebruik van deze reserve te maken, de middelen zijn structureel in de begroting opgenomen. Daarmee kan deze reserve worden opgeheven.

1.5 De bestemmingsreserve Frictiekosten en organisatieontwikkeling is ingesteld om de gevolgen van de reorganisatie van 2012 op te vangen. Deze reorganisatie is reeds afgerond, waardoor deze reserve niet meer gebruikt zal worden voor het oorspronkelijke doel. Het saldo ultimo 2021 bedraagt € 12.000.

1.6 De bestemmingsreserve Stimulering woningbouw is tijdens de kredietcrisis ingesteld. Het doel van deze reserve is overlapt door de Nota Wonen waarvoor de bestemmingsreserve Volkshuisvesting het uitvoeringsinstrument is. Daarmee is het efficiënter om deze reserves samen te voegen.

1.7 In de op 26 mei 2021 door uw raad vastgestelde nota Reserves en voorzieningen is het beleidskader ten aanzien van de reserves geactualiseerd en aangescherpt. De doelen en functies van de bestaande bestemmingsreserves zijn door de jaren heen niet consequent vastgesteld. Naar aanleiding van de beleidsnota en het daarbij aangenomen amendement 21A19 worden met dit besluit voor alle bestemmingsreserves in één keer alle doelen en overige kaders (her)bevestigd door uw gemeenteraad. In de Begroting 2022 zelf is daarnaast het verwachte verloop van de reserves opgenomen op grond van de onderliggende bestedingsplannen.

Kanttekeningen en risico's

1.1 *Besluitvorming door de raad heeft mogelijk invloed op het structurele begrotingsevenwicht*

Er bestaat een mogelijkheid dat er niet vóór 15 november a.s. een vastgestelde begroting aan de provincie kan worden aangeboden. Wanneer het structureel evenwicht als gevolg van de vaststelling van de begroting niet wordt gerealiseerd, kan Arnhem onder preventief in plaats van repressief provinciaal toezicht worden gesteld.

Financiën

In de volgende tabel is samengevat weergegeven hoe de Begroting 2022 zich ontwikkelt ten opzichte van de vorige begroting. In hoofdstuk 2 van de ontwerp Begroting 2022 worden de betreffende posten met uitzondering van de uitgangspositie (stand van Begroting 2021) verder uitgewerkt en toegelicht.

Financieel beeld 2022-2025	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Uitgangspositie Begroting 2020	0	0	0	0
Gemeentefonds en overige rijksontwikkelingen	28.746	21.424	19.514	20.645
Beleidsontwikkelingen				
Meedoen in een socialer Arnhem	-13.682	-4.240	-2.996	-5.515
Wonen in een duurzamer Arnhem	-5.097	-4.137	-4.953	-4.816
Genieten van een nog mooier Arnhem	-550	-435	-435	-435
Open en verantwoord besturen	-2.407	-807	-33	-1.694
Impact corona				
Jaarlijkse bijstellingen	-13.236	-13.314	-11.880	-11.271
Toevoeging (-) of onttrekking (+) aan de algemene reserve cf Begroting 2022	6.225	1.508	783	3.086
Totaal Financieel beeld	**0**	**0**	**0**	**0**

Hieruit blijkt dat deze Begroting 2022 in alle jaren leidt tot een onttrekking aan de algemene reserve. Als gevolg van besluitvorming uit eerdere jaren zijn reeds meerjarige onttrekkingen en dotaties aan de algemene reserve begroot. Na verwerking van de hierboven gepresenteerde verrekeningen uit de Begroting 2022 voegen we in totaal vanaf 2025 structureel jaarlijks nog € 1,9 miljoen toe aan de algemene reserve. In onderstaande tabel is te zien hoe de algemene reserve zich ontwikkelt:

Mutatie algemene reserve inclusief Begroting 2022	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Onttrekking	18.499	13.274	12.656	14.848
Toevoeging	10.780	10.989	16.520	16.733
Mutatie	**-7.720**	**-2.285**	**3.864**	**1.885**

In het overzicht reserves en voorzieningen in deel 3 van deze begroting is de ontwikkeling van de algemene reserve over alle jaren in beeld gebracht. In de paragraaf weerstandsvermogen is te lezen dat de positieve ontwikkeling van de algemene reserve zorgt voor een groei van het beschikbare weerstandsvermogen. De groei van de bestemmingsreserve Solvabiliteit zorgt daarnaast voor een nog robuustere financiële positie.

Naast een reëel sluitende begroting, dient de (meerjaren)begroting ook structureel sluitend te zijn. Dit is het geval wanneer de structurele lasten in de begroting voor 2022 volledig worden gedekt door structurele baten of aannemelijk is gemaakt dat dit structurele evenwicht in later jaren (uiterlijk 2025) weer tot stand wordt gebracht. De structurele baten in deze begroting dekken de structurele lasten in alle jaren. Er is daarmee sprake van structureel evenwicht. We presenteren ook een reëel evenwicht, omdat de geraamde bedragen in het meerjarenbeeld volledig, realistisch en haalbaar zijn. De in de begroting opgenomen maatregelen zijn aannemelijk en hard of voorzien van dekking uit een bestemmingsreserve.

Uitvoering

Uitvoering van de vastgestelde begroting is aan het college van burgemeester en wethouders en de haar ondersteunende organisatie. Over de realisatie wordt zoals gebruikelijk in Arnhem gerapporteerd middels Turaps (tussenrapportages) en uiteraard zoals wettelijk verplicht door middel van een Jaarverslag en een Jaarrekening. Tussentijdse voorstellen voor wijziging van de begroting worden aan u voorgelegd. Aldus zijn uitvoering en evaluatie van de Begroting 2022 geborgd.
Na vaststelling van de ontwerp-Begroting 2022 wordt deze aan de toezichthouder op de besluitvorming gemeentefinanciën, de provincie Gelderland, aangeboden

Communicatie

De Begroting 2022 wordt evenals vorig jaar ook in de vorm van een webbegroting gepresenteerd. Via een link op de website www.arnhem.nl wordt u doorverwezen naar de website financien.arnhem.nl. Op deze webbegroting treft u meer informatie aan dan in de door u vast te stellen ontwerp-Begroting 2022. U treft hier onder andere informatie aan over de taakvelden en (sub)producten.

Om de toegankelijkheid van de begroting voor onze bewoners te vergroten is een infographic (begroting in 1 oogopslag) gemaakt. Bij de behandeling van de Begroting 2021 is verzocht om bij elke Begroting een infographic af te drukken in de Arnhemse Koerier. Dit is bij de Jaarstukken 2020 en Perspectiefnota 2022 al gedaan en bij de publicatie van deze Begroting zal ook een infographic in de Arnhemse Koerier geplaatst worden. Hiermee is de motie 20M276 Een overzichtelijke begroting in de media afgedaan. Tevens is een korte animatie opgesteld die wordt gedeeld via social media.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Bijlage 1 Overzicht doel, type, looptijd en plafond bestemmingsreserves
- Bijlage 2 Ontwerp-Begroting 2022

RAADSVOORSTEL

Besluit van	10 november 2021
Zaaknummer	605166

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 28 september 2021, Cluster Bedrijfsvoering nummer: 605166;

gelet op artikel 190 en artikel 191 van de Gemeentewet;

besluit:

1. De ontwerp-Begroting 2022 vast te stellen
2. Het mandaat van het college tot het aankopen van strategische gronden en vastgoed te verhogen van € 10 miljoen naar € 25 miljoen.
3. De bestemmingsreserve Jeugdfonds in te stellen.
4. De bestemmingsreserve Jongerenperspectieffonds Arnhem ultimo 2021 op te heffen.
5. De bestemmingsreserve Frictiekosten en organisatieontwikkeling ultimo 2021 op te heffen en het resterend saldo toe te voegen aan de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering.
6. De bestemmingsreserves Stimulering Woningbouw en Volkshuisvesting samen te voegen in de bestemmingsreserve Volkshuisvesting.
7. De doelen en functies van de bestemmingsreserves vast te stellen conform bijlage 1.

De griffier, De voorzitter,

Arnhem GEMEENTE

Bijlage 1 Overzicht doelen en typen bestemmingsreserves

In onderstaande overzicht zijn van alle bestemmingsreserves waarvoor nog geen besluit tot opheffing is genomen of aan de raad is voorgesteld het doel, type, looptijd en plafond opgenomen. Voor egalisatiereserves hoeft, zoals in de nota reserves en voorzieningen is vastgesteld, geen einddatum te worden vastgesteld. Voor reserves met een dekkingsfunctie hoeft geen plafond te worden vastgesteld. In die gevallen is in de laatste kolommen van dit overzicht "niet van toepassing" opgenomen.
De gemeenteraad heeft bij het instellen van de reserves Raad, Fractie-ondersteuning en Onderzoek Rekenkamer geen looptijd vastgesteld. Aangezien deze reserves specifiek aan de raad zijn, is de looptijd hiervoor onbepaald.
Voor een aantal reserves met dekkingsfunctie wordt voorgesteld om in uitzondering op de nota Reserves en Voorzieningen een onbeperkte looptijd vast te stellen. Dit betreft de reserve Taakmutaties gemeentefonds-overloop. De looptijd van deze reserve is één jaar. Echter zou deze reserve ieder jaar opnieuw ingesteld moeten worden om middelen van het lopende begrotingsjaar naar het komende over te hevelen. De reserves die kapitaallasten dekken (Kapitaallasten, Onderwijs en Cultureel Vastgoed) hebben een theoretische einddatum wanneer de kapitaallasten waarvoor de dekking is gereserveerd zijn gerealiseerd. Doordat er steed dekking voor nieuwe investeringen aan deze reserves wordt toegevoegd, schuift de looptijd ieder jaar een jaar naar achteren.
Een gelijksoortig effect speelt bij de reserve Bereikbaarheid die ieder jaar gevoed wordt met het exploitatiesaldo van parkeren.
De reserves Solvabiliteit, Grondexploitatie, Voorstudies en Strategische posities vormen vanwege hun aard reeds een uitzondering op de nota reserves en voorzieningen.

Naam	Doel	Type	Looptijd Bij egalisatie: n.v.t.	Plafond Bij dekking n.v.t.
BR Solvabiliteit	In de bestemmingsreserve wordt een buffer opgebouwd voor een robuustere financiële positie. Naast de algemene reserve die direct meetelt in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit, vormt de BR Solvabiliteit een belangrijke bijdrage in de vergroting van het eigen vermogen.	Uitzondering	Uitzondering: Onbeperkt	Niet vastgesteld
BR Raad	Ervaringen in den lande wijzen uit dat de kosten voor het uitvoeren van een raadsonderzoek / enquête een veelvoud bedragen van het budget dat de Griffie jaarlijks hiervoor te besteden heeft van € 15.000. Zodoende wordt dit budget, voor zover het niet wordt aangewend, jaarlijks toegevoegd aan de bestemmingsreserve totdat het plafond (ingesteld op € 75.000) hiervoor is bereikt. Als er zich dan in enig jaar een raadsonderzoek wordt uitgevoerd, dan kan deze reserve hiervoor aangewend worden.	Dekking	Onbepaald	Niet van toepassing
BR Fractie-ondersteuning	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt ter dekking van de extra kosten die worden veroorzaakt door de afsplitsing van een fractie. Deze extra kosten worden voor 50% betaald uit de bestemmingsreserve en voor 50% uit een korting op de ondersteuning van de af te splitsen fractie en de oorspronkelijke fractie. Hierbij wordt voorkomen dat bij afsplitsingen de financiële gevolgen volledig bij de fracties worden neergelegd.	Dekking	Onbepaald	Niet van toepassing
BR Onderzoek Rekenkamer	In het jaarbudget van de Rekenkamer is ruimte voor het uitvoeren van ongeveer twee grote onderzoeken per jaar. Echter, de Rekenkamer is de afgelopen jaren, mede door een actieve gemeenteraad, op ad-hoc basis verzocht aanvullende onderzoeken uit te voeren. Het karakter van dit soort onderzoeken in combinatie met de gewenste korte doorlooptijd noodzaken inhuur van externen. Toevoeging van onderbestedingen op het reguliere onderzoeksbudget en eventueel positief saldo op het product Rekenkamer geven Raad en Rekenkamer iets meer ruimte om snel en adequaat onderzoeken op te pakken.	Dekking	Onbepaald	Niet van toepassing
BR Taakmutaties gemeentefonds-overloop	Conform de spelregels gemeentefonds wordt bij elke toevoeging van nieuwe middelen (taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen) aan de raad voorgelegd of deze middelen ingezet mogen worden voor een onderliggend beleidsdoel of dat de middelen deel uitmaken van de algemene middelen in het gemeentefonds. In deze bestemmingsreserve worden nieuwe toegevoegde middelen aan het Gemeentefonds gereserveerd die gedurende het jaar niet aan de raad voorgelegd kunnen worden. Vooral van de nieuwe toevoegingen die bekend gemaakt zijn in de septembercirculaire en in de november/decembercirculaire is het niet altijd mogelijk om voor het einde van het jaar een raadsvoorstel met begrotingswijziging aan de raad voor te leggen. In het daarop volgende jaar doen de betreffende beleidsvelden een beroep op deze middelen via een raadsvoorstel en een begrotingswijziging, waarbij voorgesteld wordt de middelen aan de bestemmingsreserve Taakmutaties gemeentefonds te onttrekken. Middelen die na een jaar nog niet via een raadsvoorstel geclaimd zijn voor uitvoering van een bepaald beleid, vallen vrij ten gunste van de Algemene Reserve. (Raadsbesluit 8 februari 2010).In 2010 is het doel van deze bestemmingsreserve uitgebreid ten behoeve van niet bestede budgetten die gereserveerd moeten blijven om bestaand beleid uit te voeren in volgende jaren (raadsbesluit 13 december 2010).	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Bedrijfsvoering	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.500.000

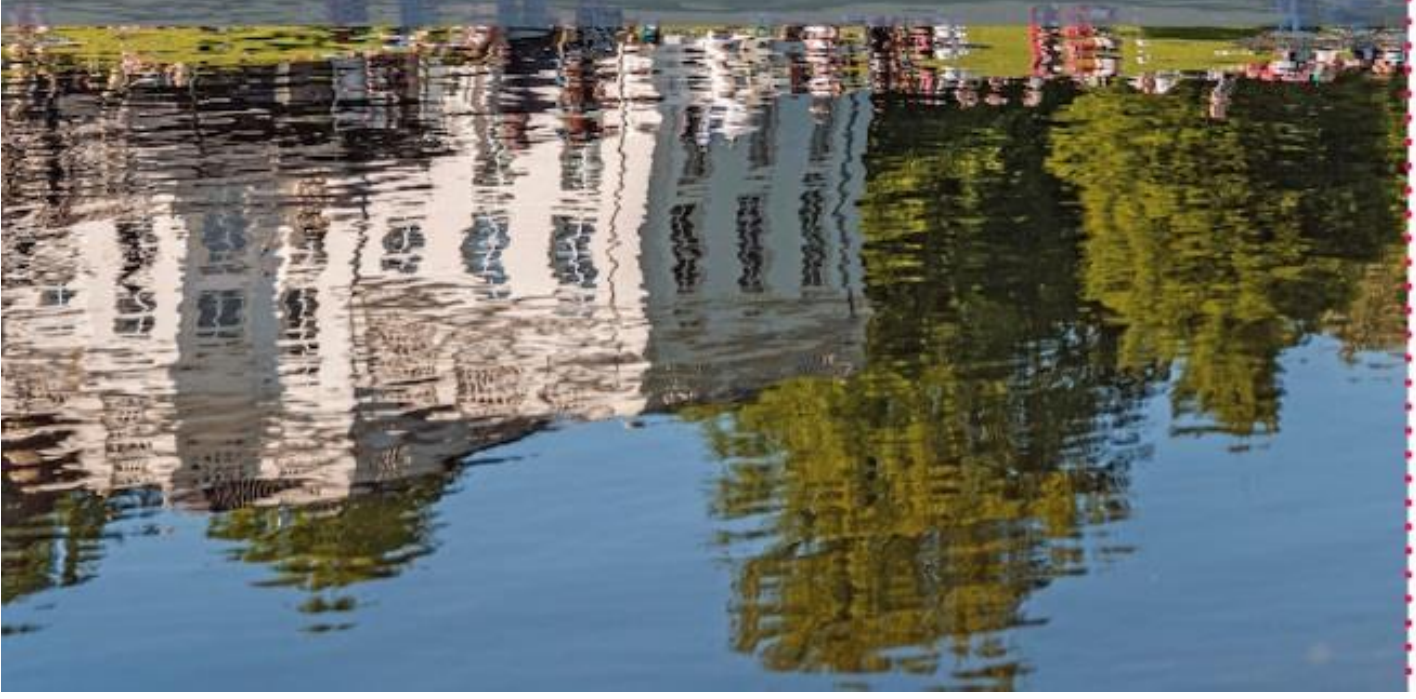
Naam	Doel	Type	Looptijd Bij egalisatie: n.v.t.	Plafond Bij dekking n.v.t.
BR Kapitaallasten	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van diverse kapitaallasten. Het bedrag van de dotatie is gelijk aan het bedrag van de investering. Het bedrag van de onttrekkingen is gelijk aan het bedrag van de afschrijvingen. Om ook de rentelasten te kunnen dekken wordt de reserve aangemerkt als een rentedragende reserve.	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Hierbij worden geen schotten gehanteerd tussen de verschillende onderwerpen (Riolering, Buitengewoon Beter, Wegen, Groen, Spelen, Bomen, Verkeersregelinstallaties, Civieltechnische Kunstwerken, Openbare Verlichting, Water). Hierdoor ontstaat flexibiliteit en kan beter worden geanticipeerd op de onderhoudsbehoefte in de stad.	Egalisatie	Niet van toepassing	7.500.000
BR Bereikbaarheid	Deze bestemmingsreserve heeft als doel het verbeteren van de bereikbaarheid van de binnenstad en het ontwikkelen van parkeervoorzieningen. Het exploitatiesaldo van parkeren wordt met deze reserve verrekend.	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Sociaal Economisch Fonds	Deze reserve is bestemd voor uitgaven in het kader van het faciliteren van economische stimuleringsprojecten. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.000.000
BR Evenementen	In de begroting is een budget van € 0,6 miljoen beschikbaar gesteld voor bijdragen in evenementen. De uitgaven worden gebruikt voor evenementen waarvan een groot deel al vastligt. Het overige deel is voor bijdragen welke op ad-hoc basis beschikbaar worden gesteld. Verschillen tussen werkelijkheid en budget worden met deze reserve verrekend.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.200.000
BR Onderwijs	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie voor nieuwbouw- en renovatieprojecten in het basisonderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs. Alle in de begroting vrijvallende middelen voor onderwijshuisvesting (door afnemende kapitaallasten en daling van andere onderwijshuisvestingslasten) worden aan deze reserve toegevoegd. Hierdoor blijven alle middelen die in de begroting zijn geraamd voor kapitaallasten onderwijs en voor overige onderwijshuisvestingsbudgetten beschikbaar voor onderwijshuisvesting.	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Cultureel Vastgoed	De bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed (voorheen BR Cultuur in Rijnboog) dient ter dekking van kapitaallasten en andere eigenaarslasten van cultureel vastgoed in Arnhem. Eénmalige bijdragen, opbrengsten vertreklocaties en onderbesteding en vrijval van kapitaallasten worden gedoteerd aan deze bestemmingsreserve. Met ingang van de begroting 2021 heeft deze bestemmingsreserve nog uitsluitend betrekking op de vernieuwing van het Stadstheater Arnhem. De baten en lasten van de recente ver- c.q. nieuwbouw van Rozet, Musis, Focus Filmtheater en Museum Arnhem worden vanaf 2021 niet meer met deze bestemmingsreserve verrekend.	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Werk-Investeringsfonds	Het werkinvesteringsfonds is ingericht om mensen naar werk toe te begeleiden. Om een goede match te maken zorgt de gemeente voor goede contacten met werkgevers en gaat mensen met een bijstandsuitkering intensiever begeleiden. Maatwerk is daarbij het uitgangspunt. De gemeente wil de landelijke trend qua uitstroom gaan volgen en daarnaast gedurende een periode van 4 jaar (2019-2022) nog 500 Arnhemmers extra aan het werk helpen. In dit Werk-Investeringsfonds is bij aanvang (2018) € 2,5 miljoen gestort. De resultaten van deze investering worden jaarlijks geëvalueerd.	Dekking	2022	Niet van toepassing
BR Participatie	De bestemmingreserve is gevormd om diverse kosten op te kunnen vangen die samenhangen met de uitvoering van de participatiewet en het bereiken van de doelstellingen. Het re-integratiebudget staat onder druk. De door het Rijk verstrekte budgetten voor re-integratie zijn in aanloop naar invoering van de nieuwe wetgeving in 2015 sterk teruggelopen. Daarbij is tevens gekozen geen directe koppeling te maken tussen de financiering vanuit het Rijk en de Arnhemse begroting voor re-integratie (extra middelen worden niet automatisch toegevoegd aan het beleidsveld). De huidige re-integratiemiddelen zijn volledig nodig voor inzet op de doelgroep om de huidige ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Er is geen geld in de begroting voor doorontwikkeling beleid, onderzoeken of extra inspanningen binnen het programma participatie en armoedebestrijding. De reserve dient om incidentele kosten voor bijvoorbeeld doorontwikkeling op beleid of kosten voor onderzoek uit te betalen.	Dekking	2021	Niet van toepassing
BR Transformatie Zorg	De bestemmingsreserve heeft als doel om nieuwe voorzieningen te financieren die voorkomen dat inwoners een beroep moeten doen op specialistische maatwerkvoorzieningen.	Dekking	2024	Niet van toepassing

Naam	Doel	Type	Looptijd Bij egalisatie: n.v.t.	Plafond Bij dekking n.v.t.
BR Wmo en Jeugdzorg	De inkomsten en uitgaven op het beleidsveld Zorg zijn nog niet in evenwicht. Dit komt omdat gemeenten nog actief zijn met het ontwikkelen en uitvoeren van de transformatie van de zorg, nog in afwachting zijn van de hervormingsagenda Jeugd en de doorontwikkeling beschermd wonen en maatschappelijke opvang nog afwachten. Naast de dotatie vanuit de extra middelen jeugdzorg (2021 - 2025) worden de voordelen van het beleidsveld Zorg tijdelijk toegevoegd aan deze reserve, zodat extra maatregelen en (mogelijke) tekorten op het beleidsveld Zorg verrekend kunnen worden met deze reserve.	Dekking	2026	Niet van toepassing
BR Jeugdfonds	Om het integraal Jeugdbeleid de komende jaren een impuls te geven worden de extra Jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld Zorg ingezet worden (€ 6,59 miljoen in 2022, € 1 miljoen in de jaren 2023, 2024 en 2025), gedoteerd aan deze bestemmingsreserve. Het jeugdbeleid en daarmee de inzet van het jeugdfonds wordt stadsbreed en in samenhang met Arnhem Oost bezien. Extra inzet op Jeugd kan incidenteel gedekt worden uit deze reserve. Een eventueel overschot aan middelen in het jeugdfonds kan overgeheveld worden naar de BR WMO en Jeugdzorg.	Dekking	2026	Niet van toepassing
BR Burgerinitiatieven Sociaal Domein	Het stimuleren en organiseren van activiteiten om de betrokkenheid en invloed van inwoners en/of organisaties op hun wijk/buurt in Arnhem te vergroten.	Dekking	2024	Niet van toepassing
BR Inburgering, integratie en asiel	Deze reserve is primair bestemd voor de voorbereidende taken op de nieuwe wet Inburgering die in 2022 ingaat en voor de doelen in het actieplan nieuwkomers. Met de nieuwe wet komen structurele middelen over en de reserve zal beschikbaar blijven tot één jaar na de invoering van de wet.	Dekking	2023	Niet van toepassing
BR Beschermd en Weerbaar	Arnhem ontvangt als centrumgemeente voor de regio's Arnhem en Achterhoek (tezamen 19 regiogemeenten) via de decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang van het Rijk jaarlijks middelen ten behoeve van de bestrijding van huiselijk geweld en seksueel geweld, de uitvoering van de vrouwenopvang, en voor de uitvoering van de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Het betreft hier wettelijke taken die zijn vastgelegd in het Rijksprogramma Geweld in afhankelijkheidsrelaties (GIA) en Geweld hoort nergens thuis (GHNT). De bestemmingsreserve dient om deze (regionale) middelen beschikbaar te houden voor de doelen en activiteiten die daarvoor zijn vastgelegd in de Regiovisie Samen Veilig 2019 - 2022 (aanpak Huiselijk Geweld en Kindermishandeling in de regio Arnhem en Achterhoek). Voor- en nadelige jaarrekeningresultaten op het regionale budget worden verrekend met de bestemmingsreserve.	Egalisatie	Niet van toepassing	5.000.000
BR Klimaat en Energie	De BR klimaat en energie is een egalisatiereserve, bedoeld om fluctuaties in de uitgaves die de veranderopgave klimaat en energie met zich meebrengt op te vangen. Het zorgt op deze manier voor dekking, van in de toekomst voorziene en noodzakelijke grote uitgaven, om de doelen van het NemiA programma te kunnen realiseren.	Egalisatie	Niet van toepassing	3.000.000
BR Duurzaamheidsleningen	Ter dekking van de jaarlijkse beheerskosten en soms ook rentelasten van de duurzaamheidslening en Toekomstbestendigwonen lening (TWL) binnen de gemeente Arnhem. Deze leningen worden verstrekt voor maatregelen op het gebied van energiebesparing en duurzame opwek bij particuliere woningen en de TWL kan ook aanvullend gebruikt worden voor het levensloop bestendig maken van de woning.	Dekking	Ultimo 2065	Niet van toepassing
BR Revolverendfonds (Duurzaam)	Uit deze Revolverend Fonds reserve worden duurzaamheidsleningen verstrekt volgens de bredere regeling Toekomst bestendig wonen lening. De leningen worden ten laste gebracht van de reserve en de aflossingen vloeien weer terug.	Egalisatie	Niet van toepassing	3.000.000
BR Duurzaam Arnhem	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund. Voor deze reserve gelden aparte kaders zoals vastgesteld in de raadsvergadering van 15 mei 2019.	Dekking	2022	Niet van toepassing
BR Omgevingslawaai	De gemeente Arnhem heeft deze middelen van het ministerie van Infrastructuur & Milieu (I&M) ontvangen en ze worden ingezet voor maatregelen om het omgevingslawaai terug te dringen, zoals door geluidarm asfalt op de hoofdinvalswegen van Arnhem (zoals Velperweg en Huissensestraat), investeringen in geluidsschermen langs het spoor en andere bronmaatregelen.	Dekking	2025	Niet van toepassing

Naam	Doel	Type	Looptijd Bij egalisatie: n.v.t.	Plafond Bij dekking n.v.t.
BR Vastgoed	Deze egalisatiereserve dient om de kosten van onderhoud van het gemeentelijke vastgoed te egaliseren en om daarmee schommelingen in de jaarlijkse begroting tegen te gaan. De hoogte van deze reserve is gebaseerd op het 40-jarige Meerjarige OnderhoudsPlan (MJOP).	Egalisatie	Niet van toepassing	10.000.000
BR Grondexploitatie	Deze reserve heeft tot doel risico's in de grondexploitatie op te vangen. De gewenste en tevens maximale omvang wordt bepaald op basis van het benodigde weerstandsvermogen van het grondbedrijf. Het jaarresultaat van het grondbedrijf wordt aan deze reserve toegevoegd (totdat de maximale omvang is bereikt), dan wel onttrokken. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.	Uitzondering	Uitzondering: Onbeperkt	Afhankelijk van het gewenste weerstands-vermogen
BR Voorstudies	Deze reserve is bedoeld om fluctuaties op te vangen in de uitgaven van voorstudies voor potentiële grondexploitatieprojecten. Op het moment dat een grondexploitatie wordt vastgesteld, worden deze voorstudie-kosten ten laste van het desbetreffende project gebracht en vloeit de bijdrage die vanuit deze reserve is gedaan weer terug in de reserve. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.	Uitzondering	Uitzondering: Onbeperkt	500.000
BR Strategische Posities	Deze reserve dient ter dekking van mogelijke exploitatietekorten op het beheren en onderhouden van strategisch vastgoed (vooruitlopend op beslissingen om te gaan ontwikkelen) en tevens voor het opvangen van waardeverminderingen van het strategisch vastgoed door hertaxatie of bij eventuele verkoop. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.	Uitzondering	Uitzondering: Onbeperkt	1.500.000
BR Zuidelijke Binnenstad	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie t.b.v. de financiering van ruimtelijke plannen in de zuidelijke binnenstad.	Dekking	2024	Niet van toepassing
BR Risicobeheer Arnhem Centraal	Deze bestemmingsreserve heeft een dekkingsfunctie voor kosten en andere onverwachte ontwikkeling binnen het project Arnhem Centraal. Daar onder vallen de transferhal, het ondergronds afval transport systeem en de grondexploitatie. Als alle projectonderdelen zijn afgerond kan deze bestemmingsreserve worden opgeheven.	Dekking	2022	Niet van toepassing
BR Groenfonds	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor het bomenbeleid, en voor andere groene investeringen in gebieden die dringend aan een impuls toe zijn. Opbrengsten uit herplantplicht voor bomen waarbij herplant ter plekke niet mogelijk of wenselijk is, worden toegevoegd aan deze reserve.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.500.000
BR Volkshuisvesting	Deze reserve is bestemd om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor de inspanningen die bijdragen aan het behalen van de doelen op gebied van wonen. Deze doelen zijn vastgelegd in woonprincipes en in het volkshuisvestelijk kader.	Egalisatie	Niet van toepassing	3.000.000
BR Startersleningen	De gemeente heeft leningen verstrekt aan starters op de woningmarkt. Deze reserve dekt de jaarlijkse beheerkosten en rentelasten van de lopende startersleningen.	Dekking	2040	Niet van toepassing
BR Burgerparticipatie	Dekking van de afspraken uit het addendum op het coalitieakkoord - Uitbreiding van de griffie met een communicatiemedewerker (2021-2022) - Verlenging bewonersondersteuning (2022) - pilot digitaal wijkpanel (2021)	Dekking	2022	Niet van toepassing
BR Wijkfondsen	In uitzondering op reguliere begrotingsuitgangspunten is budgetoverheveling voor de wijkfondsen naar een volgend jaar toegestaan. Jaarlijks wordt het surplus of tekort op wijkfondsen gestort respectievelijk onttrokken aan de reserve.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.000.000

Begroting 2022

Begroting 2022

Gemeente Arnhem

Ontwerp Begroting 2022

Inhoudsopgave

Deel 1 Hoofdlijnen van beleid en financieel kader ... 1
Hoofdlijnen van beleid ... 2
Ontwikkelingen in het financieel kader ... 4
Leeswijzer ... 17

Deel 2 Beleidsbegroting ... 20
Wijkprogramma's ... 21
Wijken Algemeen ... 22
Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek ... 26
Noordwest ... 32
Noordoost ... 37
Presikhaaf ... 44
Malburgen ... 49
Schuytgraaf/Elderveld ... 53
De Laar/Elden ... 58
Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg ... 62

Stedelijke programma's ... 67
Bestuur, dienstverlening en financiën ... 68
Veiligheid ... 75
Bereikbaarheid ... 81
Economie ... 87
Onderwijs ... 95
Cultuur ... 99
Participatie en armoedebestrijding ... 106
Zorg ... 120
Welzijn en inclusie ... 131
Gezondheid en sport ... 138
Klimaat en energie ... 143
Ruimtelijke ontwikkeling ... 150
Wonen en leefomgeving ... 156

Paragrafen ... 169
Lokale heffingen ... 170
Risicomanagement en weerstandsvermogen ... 177
Onderhoud kapitaalgoederen ... 195
Financiering ... 211
Bedrijfsvoering ... 216
Verbonden partijen ... 223
Grondbeleid ... 239
Investeringen ... 243
Subsidies ... 250
Overig programmaplan ... 256

Deel 3 Financiële begroting ... 257
Overzicht van baten en lasten per programma ... 258
Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten ... 264
Geprognosticeerde balans 2022-2025 ... 268
Reserves en voorzieningen ... 269
EMU-saldo 2022 ... 276
Overzicht geraamde lasten en baten per taakveld ... 278
Overzicht taakvelden per programma (lasten) ... 284
Overzicht taakvelden per programma (baten) ... 288
Mutaties circulaires ... 292

Bijlagen ... 294
Normenkader ... 295
Overzicht onderdelen stad/wijk ... 297
Afkortingenlijst ... 299
Begrippenlijst ... 302

Deel 1 Hoofdlijnen van beleid en financieel kader

Deel 1 bestaat uit:

1. Bestuurlijke hoofdlijnen van beleid
2. Ontwikkelingen in het financieel kader
3. Leeswijzer

Hoofdlijnen van beleid

We hebben mooie en goede dingen bereikt voor Arnhem. Dat is overal in de stad zichtbaar. Door de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis hebben we eraan bijgedragen dat Arnhem sterker uit de crisis komt. We hebben de bouw van woningen versneld en we zijn gestart met een grootschalige stadsvernieuwing: de Arnhem Oost Aanpak. We helpen meer Arnhemmers aan werk, ook degenen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Steeds minder Arnhemmers zijn afhankelijk van de bijstand en we kunnen steeds meer mensen helpen met het oplossen van hun schulden. Overal in de stad worden steeds meer maatregelen voor klimaatadaptatie zichtbaar. Diverse plannen gaan van de tekentafel naar uitvoering, zoals de Blauwe Golven en Coehoorn.

We staan er ook financieel goed voor, onze financiële positie is verbeterd. Zonder dat we de lasten hebben verhoogd. De kosten in de zorg hebben we beteugeld. Alle seinen staan op groen om nieuwe stappen te zetten. Nieuwe ontwikkelingen in te zetten. Waar alle Arnhemmers van kunnen profiteren. Dat doen we op alle fronten.

Met een nieuwe visie op het sociaal domein bieden we alle Arnhemmers dezelfde kansen op persoonlijke ontwikkeling. Alle Arnhemmers hebben voldoende inkomen, een goede woning een veilige en gezonde leefomgeving en een gezonde leefstijl. En alle Arnhemmers kunnen in veiligheid en vrijheid leven. Deze visie vindt zijn weg naar de diverse beleid- en uitvoeringsplannen. Bijvoorbeeld dat we ernaar streven dat daklozen uiteindelijk een passende woonplek krijgen en niet alleen maar zijn aangewezen op maatschappelijke opvang. Dat we bij jeugdzorg blijven sturen op preventie en vroegtijdige inzet, waardoor uiteindelijk minder specialistische zorg nodig is. En dat we Arnhemse scholen helpen hun leerlingen les te geven in goede en frisse gebouwen

We gaan onverkort verder met het bouwen van nieuwe woningen in alle segmenten. Waar mogelijk versnellen we en bouwen we meer woningen dan aanvankelijk de bedoeling was. Zoals recent met de plannen voor de Nijmeegseweg, Whemedreef en Malburgen-West. Het gaat niet om bouwen alleen. We kiezen voor een grootschalige samenhangende aanpak van stadsvernieuwing, waarbij de woningbouwplannen en de verduurzamingsopgave hand in hand gaan om de leefbaarheid van de wijken en de kwaliteit van leven van onze inwoners te verbeteren: de Arnhem-Oost aanpak. Daarbij pakken we woningen bouwen, de leefomgeving verbeteren en de sociale problematiek integraal aan.

We gaan verder aan de slag met het renoveren en verduurzamen van woningen van particuliere woningeigenaren met de laagste energielabels. Veel inwoners hebben zelf nauwelijks geld hebben om hun woning te verbeteren. Daarom vragen we een bijdrage van ruim € 25 miljoen aan bij het Rijk om daarmee met provincie, gemeente en inwoners zelf voor meer dan € 47 miljoen te kunnen investeren in de wijken. Daar waar particuliere woningen worden opgeknapt, is het de bedoeling dat ook corporaties kijken of zij hun woningen kunnen renoveren en duurzamer kunnen maken.

Groen in de stad wordt steeds belangrijker. In de vele parken die Arnhem rijk is, maar vooral ook in de wijken en in het centrum. Een gezonde leefomgeving kan niet zonder een goede groene openbare ruimte. Dus gaan we aan de slag voor meer plekken voor buitensport, parken geschikt maken voor meer bezoekers en meer groen in de wijken. Dat is ook broodnodig om voorbereid te zijn op de veranderingen van het klimaat. Zodat we minder last hebben van hevige regenval en er meer koelteplekken zijn. Investeren in een groene stedelijke omgeving draagt zo bij aan klimaatadaptatie en biodiversiteit, maar ook aan een gezonde leefomgeving voor onze inwoners.

We gaan verder met het verbeteren van de bereikbaarheid van de stad. Dat doen we bijvoorbeeld met de fietsagenda, maar ook met betere parkeerfaciliteiten, zoals de Rozetgarage en de Blauwe Golven. We gaan verder met investeren in de economische kracht van de stad, met het thema 'duurzaamheid en energie' als belangrijk vlaggenschip. Met de uitvoering van onze economische agenda, die inzet op circulaire economie en waterstof. We ondersteunen innovatieve initiatieven als IPKW en Connectr. We gaan verder met 'van bedrijven weten', waardoor we naast inwoners ook bedrijven beter kunnen ondersteunen.

Daarnaast blijven we Arnhem als sportstad op de kaart zetten. We willen gaststad zijn voor internationale sportevenementen, zoals het WK Volleybal in 2022. Dat levert extra internationale aandacht op, trekt extra toeristen naar de stad en verleidt Arnhemmers om zelf ook te gaan sporten. We blijven investeren in cultuur, mede met tijdelijke coronamiddelen van het Rijk. Want ook een rijk cultureel aanbod maakt ons als stad aantrekkelijk voor inwoners en toeristen, en de vestiging van bedrijven. We stimuleren culturele instellingen om meer mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur. Om zoveel mogelijk mensen te laten meedoen. Cultuur is er immers voor iedereen.

Bij al onze inspanningen krijgt burgerparticipatie een steeds grotere rol. Bewoners krijgen en nemen steeds vaker de gelegenheid om mee te denken over plannen van de gemeente. En terecht, want de gemeente is er immers voor zijn inwoners. De afgelopen jaren zijn inwoners bijvoorbeeld betrokken geweest bij het opstellen van het bomenplan, het referendum over diftar, bij diverse woningbouwplannen, bij de wijkgerichte energietransitie en bij de ontwikkeling van de omgevingsvisie. Daar gaan we verder mee. Zo zijn we inmiddels begonnen om samen met de wijkbewoners voor alle wijken een groenvisie op te stellen. Bij de uitvoering van het jeugdbeleid betrekken we Arnhemse kinderen, jongeren, ouders en samenwerkingspartners. En bij nieuwe woningbouwplannen blijven we onze inwoners betrekken.

Nu de gemeenteraad naar aanleiding van de uitkomsten van het referendum heeft besloten te stoppen met Diftar, gaan we op zoek naar andere manieren om de stroom restafval te verminderen. Dat blijft het doel, ook met een ander afvalsysteem. Intussen zijn de ondergrondse containers van het slot en wordt de stad steeds schoner. Ook is de milieukar ingevoerd, waar Arnhemmers klein grofvuil kunnen inleveren.

De gemeente is er voor alle Arnhemmers. Daarom werken we aan een diverse en inclusieve stad: een stad waarin iedereen zichzelf mag en kan zijn en niemand uitgesloten wordt. Daarin moeten wij zelf het goede voorbeeld geven. We zijn al hard op weg om onze gemeentelijke organisatie inclusiever te maken. We zijn goed op weg. Mede dankzij de inzet van een Verandermanager Diversiteit en Inclusie wordt de samenstelling van onze organisatie steeds meer een afspiegeling van onze stad. We zijn ambitieus en dat moet ook: dit willen we binnen vijf jaar realiseren.

We hebben veel bereikt. En we hebben nog veel te doen. Arnhem ís mooier, duurzamer en economisch sterker. Steeds meer mensen kunnen meedoen. En we zijn er nog niet. Het kan altijd beter. Dat laten we onder meer zien in deze begroting. Maar we gaan dat vooral laten zien in de stad. Zichtbaar en voelbaar voor onze inwoners. We doen het voor hen.

Ontwikkelingen in het financieel kader

Hoofdlijnen financiën

De Begroting 2021 werd sterk gekleurd door de coronacrisis. De Begroting 2022 laat een herstel van de financiële positie zien. Net zoals de stad herstelt van de coronacrisis. We zijn er nog niet. Daarom wordt het werk van de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis doorgezet. Met het snelle optreden na het uitbreken van de coronacrisis hebben we de gemeentelijke financiën in de greep kunnen houden en toch kunnen investeren in de stad. Bijvoorbeeld door met de periodieke impactanalyse de gevolgen van de crisis in kaart te brengen, maar ook door dankbaar gebruik te maken van de steunpakketten die het Rijk ter beschikking stelt en heeft gesteld.

De investeringen worden in de Begroting 2022 doorgezet. Belangrijke keuzes zijn al in de Perspectiefnota 2022-2025 gemaakt met onder andere de Arnhem Oost aanpak. In deze begroting werken we de kaders van de Perspectiefnota uit en geven we invulling aan diverse moties en amendementen. Daarnaast stellen we de begroting bij op basis van de actuele informatie van het Rijk met niet alleen de meicirculaire van het gemeentefonds, maar ook de toezegging met betrekking tot de extra middelen voor de jeugdzorg. Binnen de kaders die door onze toezichthouder, de provincie, zijn gegeven nemen we deze extra middelen waarover nog geen formeel besluit is genomen, wel op in de begroting om op die manier de tekorten die de laatste jaren op jeugdzorg zijn ontstaan zo goed mogelijk op te lossen.

In deze begroting brengen we de weerbaarheid weer op peil. Met een begroting in evenwicht, waarvan de weerstandsfactor de komende jaren niet onder de 1,3 zakt en in het laatste jaar groeit naar 1,5, is deze begroting een goed fundament om in de volgende coalitieperiode op verder te bouwen.

Reëel en structureel sluitende begroting

In onderstaande tabel is samengevat weergegeven hoe de Begroting 2022 zich ontwikkelt ten opzichte van de vorige begroting. Verder in dit hoofdstuk volgt de toelichting op de wijzigingen die zich na de Perspectiefnota hebben voorgedaan.

Financieel beeld 2022-2025	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Uitgangspositie Begroting 2021	0	0	0	0
Gemeentefonds en overige rijksontwikkelingen	28.746	21.424	19.514	20.645
Beleidsontwikkelingen				
Meedoen in een socialer Arnhem	-13.682	-4.240	-2.996	-5.515
Wonen in een duurzamer Arnhem	-5.097	-4.137	-4.953	-4.816
Genieten van een nog mooier Arnhem	-550	-435	-435	-435
Open en verantwoord besturen	-2.407	-807	-33	-1.694
Impact corona				
Jaarlijkse bijstellingen	-13.236	-13.314	-11.880	-11.271
Toevoeging (-) of onttrekking (+) aan de algemene reserve cf Begroting 2022	6.225	1.508	783	3.086
Totaal Financieel beeld	**0**	**0**	**0**	**0**

Hieruit blijkt dat deze Begroting 2022 in alle jaren leidt tot een onttrekking aan de algemene reserve. Ten opzichte van de Begroting 2021 wordt vanaf 2025 per saldo structureel € 3,1 miljoen minder aan de algemene reserve toegevoegd. Als gevolg van besluitvorming uit eerdere jaren zijn echter reeds meerjarige onttrekkingen en dotaties aan de algemene reserve begroot. Na verwerking van de hierboven gepresenteerde wijzigingen voegen we vanaf 2025 nog jaarlijks structureel € 1,9 miljoen toe aan de algemene reserve. In de onderstaande tabel zijn de totale toevoegingen en onttrekkingen aan de algemene reserve na verwerking van het meerjarenbeeld opgenomen. Hierin zitten dus ook de toevoegingen en onttrekkingen die in eerdere begrotingen zijn vastgesteld.

Totale mutatie algemene reserve Begroting 2022 inclusief eerdere aanpassingen	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000				
Onttrekking	22.139	16.324	14.642	15.839
Toevoeging	14.419	14.039	18.506	17.724
Mutatie	**-7.720**	**-2.285**	**3.864**	**1.885**

In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen is te lezen dat de weerstandsfactor oploopt tot 1,5. De coronacrisis heeft, zeker op de middellange termijn, wel een aanzienlijke invloed op de begroting. Dankzij het ruimhartige compensatiebeleid van het Rijk en het spoedige economische herstel, herstelt de weerbaarheid van de Arnhemse begroting zich ten opzichte van vorig jaar. De groei van de bestemmingsreserve solvabiliteit zorgt daarnaast voor een nog robuustere financiële positie.

Naast een reëel sluitende begroting, moet de begroting ook structureel sluitend zijn. Dit is het geval wanneer de structurele lasten, dus de lasten die langjarig doorlopen, voor 2022 volledig worden gedekt door structurele baten of aannemelijk is gemaakt dat dit structurele evenwicht in latere jaren (uiterlijk 2025) bereikt wordt.
In 2022 is er sprake van een structureel tekort in deze begroting, 2023 is in evenwicht en vanaf 2024 ontstaat er structurele begrotingsruimte in de begroting die oploopt tot 5%. Daarmee is er dus een structureel evenwicht. De begroting 2021 is reëel in evenwicht, omdat de opgenomen bedragen voor de komende jaren volledig, realistisch en haalbaar zijn. De in de begroting opgenomen maatregelen zijn aannemelijk hard of voorzien van dekking uit een bestemmingsreserve.

Gemeentefonds

In deze begroting is de raming van het gemeentefonds bijgesteld op basis van de meicirculaire 2021. In de Perspectiefnota zijn reeds de september- en decembercirculaire 2020 verwerkt. Ten opzichte van de Begroting 2021 stijgt de gemeentefondsuitkering over alle jaren. Een groot deel daarvan betreft de nominale indexatie van de gemeentefondsuitkering en deze is reeds verwerkt in de Perspectiefnota. Als gevolg van de coronacrisis is het accres over 2020 en 2021 bevroren, maar vanaf 2022 wordt het accres geactualiseerd op basis van de bestaande normeringssystematiek. Het accres laat in de meicirculaire vanaf 2022 een daling zien. De daling vanaf 2022 wordt verklaard doordat de lonen en prijzen minder hard stijgen dan in de vorige circulaire was verwacht. Ook andere uitgaven bij het Rijk stijgen minder hard (lagere rentelasten en EU-afdrachten). Hierdoor stijgen de uitgaven van het Rijk minder hard en dat werkt als gevolg van de trap-op-trap-af systematiek door in de algemene uitkering van gemeenten. Aan de andere kant zijn de volumina van de verdeelmaatstaven (zoals bijvoorbeeld het aantal inwoners en bijstandsontvangers) landelijk geactualiseerd. Dit heeft een positief effect op de hoogte van de algemene uitkering.

Op 3 juni is besloten door het Kabinet dat gemeenten in 2022 voor jeugdzorg € 1,314 miljard extra zullen ontvangen. Voor Arnhem betekent dit een bijdrage in het gemeentefonds van € 16,6 miljoen. Dit wordt pas in de septembercirculaire 2021 verwerkt, maar is omwille van de forse impact op de Begroting 2022 alvast in de raming van de budgetten verwerkt. Over de structurele toekenning van de middelen voor jeugd vanaf 2023 zijn in juli afspraken gemaakt. De provinciaal toezichthouders hebben onderling afgesproken dat gemeenten in hun meerjarenbegroting 75% van de bedragen die de Arbitragecommissie heeft berekend, zouden mogen opnemen. In deze Begroting 2022 is de eerder opgenomen stelpost van € 3,9 miljoen om die reden verhoogd tot het afgesproken niveau. In programma S07 Zorg en verderop in dit hoofdstuk wordt nader toegelicht op welke wijze de extra middelen voor jeugdzorg zullen worden ingezet. De overige aanpassingen in het gemeentefonds die leiden tot aanpassingen in de lasten zijn toegelicht in deel 3 (Financiële begroting).

Gemeentefonds en overige rijksontwikkelingen	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000				
Ontwikkelingen gemeentefonds sept.- en dec.circulaire	10.749	11.894	13.085	16.422
Doorgegeven mutaties decentralisatie-uitkeringen sept.- en dec.circulaire	-1.991	-1.991	-1.991	-1.962
Gemeentefonds totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*8.758*	*9.903*	*11.094*	*14.460*
Ontwikkelingen gemeentefonds meicirculaire	4.453	2.703	458	-752
Doorgegeven mutaties decentralisatie-uitkeringen meicirculaire	-1.065	-1.050	-1.063	-1.076
Extra middelen Jeugdzorg	16.600	9.869	9.026	8.013
Gemeentefonds totaal aanvullend op Perspectiefnota	*19.988*	*11.521*	*8.421*	*6.185*
Totaal ontwikkelingen gemeentefonds	**28.746**	**21.424**	**19.514**	**20.645**

Herverdeling gemeentefonds
Begin juli 2021 is het nieuwe verdeelvoorstel voor herijking van het gemeentefonds gepubliceerd. De Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) verwacht eind september of begin oktober zijn advies over de herverdeling van het gemeentefonds uit te brengen. Besluitvorming over de invoering van de nieuwe verdeling (per 2023) is aan het nieuwe Kabinet. Begin juni is daarnaast een advies van de ROB gepubliceerd over de toekomst van de normeringssystematiek (het accres). Ook dit is aan het nieuwe Kabinet om daarin een besluit te nemen.
Voor het nieuwe verdeelmodel van de algemene uitkering verwachten we een voordeel (met de kennis van nu structureel ruim € 7 miljoen), maar voor het nieuwe verdeelmodel Beschermd Wonen verwachten we een nadeel. In de risicoparagraaf is een risico van € 15 miljoen opgenomen voor de effecten van het verdeelmodel Beschermd Wonen. Daarnaast kan het verwachte nadeel op Beschermd Wonen deels opgevangen worden met het te verwachten voordeel op de algemene uitkering. Beide modellen worden vanaf 2023 stapsgewijs ingevoerd.

Financiële koers van de beleidsontwikkelingen

De financiële koers is in dit hoofdstuk in vier onderwerpen samengevat:

- Meedoen in een socialer Arnhem: Wmo & jeugdzorg, werk & inkomen, armoede & schulden en onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang
- Wonen in een duurzamer Arnhem: wonen, ruimtelijke ontwikkeling, grondbeleid, openbare ruimte en klimaat & energie
- Genieten van een nog mooier Arnhem: cultuur, bruisende binnenstad en veiligheid
- Open en verantwoord besturen: samenwerking met burgers en organisaties, bedrijfsvoering en concernfinanciën

In onderstaande tabel wordt duidelijk wat de mutaties zijn op deze onderwerpen ten opzichte van de vorige begroting:

Beleidsontwikkelingen	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000				
Meedoen in een socialer Arnhem	-13.682	-4.240	-2.996	-5.515
Wonen in een duurzamer Arnhem	-5.097	-4.137	-4.953	-4.816
Genieten van een nog mooier Arnhem	-550	-435	-435	-435
Open en verantwoord besturen	-2.407	-807	-33	-1.694
Totaal beleidsontwikkelingen	**-21.736**	**-9.618**	**-8.418**	**-12.459**

In de volgende paragrafen worden per onderwerp de financiële ontwikkelingen ten opzichte van de vorige begroting weergegeven. Daarbij zijn in elke tabel telkens eerst de ontwikkelingen zoals vermeld in de Perspectiefnota benoemd en worden daaronder de ontwikkelingen die zich na de Perspectiefnota hebben voorgedaan. De ontwikkelingen na de Perspectiefnota worden in de paragrafen toegelicht.

Meedoen in een socialer Arnhem

Ontwikkelingen Meedoen in een socialer Arnhem	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000				
Wmo en jeugdzorg				
Wijziging woonplaatsbeginsel jeugd	-2.100	-2.100	-2.100	-2.100
Wijziging woonplaatsbeginsel jeugd dekking vanuit GF	2.100	2.100	2.100	2.100
Nieuw preventief beleid en investeringen t.b.v. invoer taskforce maatregelen jeugd	99			
Wmo en jeugd totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*99*	*0*	*0*	*0*
Inzet extra middelen jeugd		-4.722	-4.608	-5.608
Reservering extra middelen jeugd	-16.600	-1.000	-1.000	-1.000
Actualisatie WMO middelen	1.200	1.700	2.200	1.700
Wmo en jeugd totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-15.400*	*-4.022*	*-3.408*	*-4.908*
Werk en inkomen				
BUIG actualisatie	5.800	4.900	3.900	3.900
Werk: Herstelagenda en landelijke middelen	-875	-1.125		
Werk en inkomen totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*4.925*	*3.775*	*3.900*	*3.900*
WSW Actualisatie	316	570	797	2.306
Vrijval WSW ten behoeve van beschut werk		-570	-797	-2.306
Dividend Scalabor	-690	-690	-690	-690
Werk en inkomen totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-374*	*-690*	*-690*	*-690*
Armoede en schulden				
Armoede- Bijzondere Bijstand < 21 jaar	-231	-231	-231	-231
Wetswijziging WGS tav Vroeg erop af	-207	-207	-207	-207
Perspectief voor gezinnen met kinderen in armoede (21A33)	-81	-81	-81	-81
Armoede en schulden totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-438*	*-438*	*-438*	*-438*
Onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang				
Addendum coalitieakkoord: Burgerkracht	-175	-175	-175	
Onttrekking BR Burgerinitiatieven Sociaal domein	175	175	175	
Opschorten bezuiniging sociale basis (herijking welzijnsopgave)	-350	-350		
Integraal plan voor aanpak racisme, veiligheid en acceptatie LHBTIQ+ en vrouwenemancipatie	-200	-200	-36	-36
Arnhemse standaard toegankelijkheid openbare ruimte	-100			
Suïcidepreventie		-40	-40	-40
Huisvesting maatschappelijke initatieven	-80	-80	-80	-80
Vluchtelingen en statushouders Pilot Shelter City	-35	-35		
Veiligheid: Aanpak mensenhandel	-175	-175	-175	-175
Veiligheid: Datagedreven werken voor de aanpak van criminaliteit en onveiligheid	-150	-150	-150	-150
Veiligheid: Strategische advisering programma Veiligheid	-120	-120	-120	-120
VGGM: Verdeling kosten kazerne Ede	-400	-400	-400	-400
Sport: exploitatie Bethanienstraat en de Opmaat	-83	-83	-83	-83
Sport: Middachtensingel		-88	-88	-88
Investeringen in scholen en sport	-121	-513	-607	-1.026
Onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-1.814*	*-2.234*	*-1.779*	*-2.198*

VGGM Functiewaardering (motie 21m52g)	-350	-350	-350	-350
Onderwijshuisvesting				-600
Beheer MFC's	-150	-100	-50	-50
Ventilatie basisscholen (21A41)	-100	-100	-100	-100
Onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-600*	*-550*	*-500*	*-1.100*
Totaal ontwikkelingen meedoen in een socialer Arnhem	**-13.682**	**-4.240**	**-2.996**	**-5.515**

Wmo en jeugdzorg
Op 3 juni is door het kabinet besloten dat gemeenten voor jeugdzorg € 1,314 miljard extra (bovenop de reeds toegekende € 300 miljoen) voor 2022 zullen ontvangen. Arnhem ontvangt hiervan in 2022 een bedrag van circa € 16,6 miljoen. Dit zal in de septembercirculaire 2021 worden toegekend. Daarnaast mag er ook rekening gehouden worden dat een volgend kabinet drie kwart van het structurele tekort zal dekken waarmee ruimte ontstaat om extra uitgaven te ramen. In deze begroting wordt van de € 16,6 miljoen aan extra middelen in 2022 € 10,0 miljoen toegevoegd aan de reserve Wmo & Jeugdzorg. De extra Jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld Zorg ingezet worden (€ 6,6 miljoen in 2022, € 1,0 miljoen in de jaren 2023, 2024 en 2025) worden gedoteerd aan de nieuwe bestemmingsreserve Jeugdfonds. Het jeugdbeleid en daarmee de inzet van het jeugdfonds wordt stadsbreed en in samenhang met Arnhem Oost bezien. Extra inzet op Jeugd kan incidenteel gedekt worden uit deze reserve. Een eventueel overschot aan middelen in het jeugdfonds kan overgeheveld worden naar de BR WMO en Jeugdzorg.

Van de structurele compensatie wordt in 2023 € 4,7 miljoen ingezet voor onder andere de dekking van het bestaande tekort op de Jeugdzorg conform de raadsbrief van 15 juni 2021 en de besparingen op begeleiding door de sociale wijkteams voor € 1,0 miljoen structureel en de transformatie verblijfszorg voor € 0,8 miljoen structureel terug te draaien. Door deze extra middelen voor jeugdzorg kan daarnaast een overschot dat ontstaat bij de Wmo middelen van structureel € 1,7 miljoen vrijvallen.

Werk en inkomen
Sinds de Perspectiefnota is de WSW-raming geactualiseerd. Er stromen geen nieuwe WSW-ers meer in. De kosten voor de huidige groep SW-medewerkers lopen nog jarenlang door, deze zijn niet beïnvloedbaar. De Rijksbijdrage is niet dekkend voor deze kosten. De meerjarige financiële consequenties van deze rijkskorting zijn gedekt in de begroting. Voor de zomer heeft de MGR de meerjarenbegroting 2022-2025 aan de raad ter zienswijze voorgelegd. Daarnaast is in de meicirculaire de aangepaste rijksbijdrage voor WSW bekend gemaakt. Het voordeel voor 2022 van € 316.000 valt vrij. Het overig budget blijft ingezet worden voor beschut werk voor WSW-ers en inwoners die niet meer in de WSW kunnen instromen, maar wel recht hebben op beschut werk.

In de begroting was vanaf 2022 structureel rekening gehouden met een dividenduitkering van Scalabor van jaarlijks € 690.000. De toekomstige financiële ontwikkeling van Scalabor is echter op dit moment onzeker, waardoor we niet uit kunnen gaan van een jaarlijkse dividenduitkering van deze hoogte. Daarom wordt deze dividendverwachting voor nu uit de begroting gehaald.

Armoede en schulden
Bij de behandeling van de Perspectiefnota is op 30 juni 2021 amendement 21A33 'Perspectief voor gezinnen met kinderen in armoede' aangenomen en verwerkt in deze begroting. Aanvullend op de Perspectiefnota worden in deze begroting geen mutaties voor armoede en schulden voorgesteld.

Onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang
Motie 21m52g roept het college op om te investeren in preventie en publieke gezondheid en daartoe onder andere de VGGM een inschatting te laten maken van de financiële effecten van de functiewaardering van haar personeel. Voor de Arnhemse bijdrage wordt het effect hiervan ingeschat op structureel € 350.000.

Om toekomstige investeringen in onderwijshuisvesting mogelijk te maken, wordt vooruitlopend op de vaststelling van een nieuw integraal huisvestingsplan voortgezet onderwijs een structurele stelpost van € 600.000 vanaf 2025 opgenomen in de begroting ter dekking van verwachte kapitaallasten. In de komende periode zal op basis van een analyse van de huidige en toekomstige situatie rondom het aantal leerlingen, trends en ontwikkelingen, opgaven, kwaliteit van de gebouwen en toekomst van het onderwijs een plan worden opgesteld. Inschatting is dat

de benodigde investeringen in onderwijshuisvesting vanaf 2024 in elk geval tot € 600.000 aan kapitaallasten leiden vanaf 2025.

De MFC's worden in de avonduren en tijdens de weekenden veelal gebruikt voor diverse activiteiten die zijn ontstaan uit bewonersinitiatieven. Hierbij kan worden gedacht aan samenkomsten van bewoners, taal-, dans-muzieklessen, vergaderingen, biljarten, etc. Daarvoor is het noodzakelijk dat het beheer van de MFC's ook gedurende die tijden goed op orde is, zodat wordt voldaan aan wettelijke verplichtingen en gebruiksvoorwaarden vanuit de afgegeven vergunning. Op korte termijn wordt daarvoor gebruik gemaakt van professionele en flexibel inzetbare menskracht voor toezicht en beheer. Omdat het hier gaat om gebruik van de MFC's door bewoners en andere niet-professioneel gebruik, kunnen de kosten hiervan niet of onvoldoende bij hen in rekening worden gebracht. Dit 'sociaal beheer' zal samen met de wijken (teams Leefomgeving) worden uitgewerkt om op termijn, bijvoorbeeld met inzet van vrijwilligers en in samenhang met de doorontwikkeling van de buurthuizen, dit knelpunt structureel op te lossen.

Bij de behandeling van de gemeentelijke bijdrage SUVIS-regeling is op 21 juli 2021 amendement 21A41 'Meer geld voor ventilatie basisscholen door apart budget voor MFC's' aangenomen. Het structurele budget aan kapitaallasten van deze investering van € 100.000 is in deze begroting opgenomen.

Wonen in een duurzamer Arnhem

Ontwikkelingen Wonen in een duurzamer Arnhem	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Arnhem Oost aanpak	-1.533	-2.000	-2.000	-2.000
Verstedelijkingsopgave	-470	-600		
Uitvoeringskosten motie Voorkom stadsvernieuwing 4.0	-125		-125	
Participatieproces Nemia	-125			
Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen	-45	-59	-77	-91
Buurtconcierges	-200			
Bossen en parken	-200	-200	-200	-200
Woonboten Nieuwe Haven	50	750		
Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten	-50	-50	-50	-50
Investeringen in openbare ruimte	-24	-88	-111	-135
Totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-2.722*	*-2.247*	*-2.563*	*-2.476*
Hogere prijsstijging bouwmaterialen	-350	-40	-40	-40
Nieuwe Haven	-13	-13	-13	-13
Veiligheid en openbare ruimte Nieuwe Haven	-75			
Kostendekkendheid rioolheffing	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
Voorbereidingskosten klimaatadaptatie	-75	-75	-75	-75
Groene metropoolregio Arnhem-Nijmegen	-412	-412	-412	-412
Extra capaciteit bossen en parken	-200	-200	-200	-200
Wonen - opgaven en middelen voor handhaving	-100	-100	-100	-100
Stikstofagenda	-100			
Verstedelijking			-500	-500
Gemeentelijke adviescommissie ruimtelijke kwaliteit	-50	-50	-50	
Totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-2.375*	*-1.890*	*-2.390*	*-2.340*
Totaal ontwikkelingen Wonen in een duurzamer Arnhem	**-5.097**	**-4.137**	**-4.953**	**-4.816**

Hogere prijsstijging bouwmaterialen
Een flink aantal producenten van bouwmaterialen zoals staal, hout en pvc heeft op basis van de verwachtingen van economische malaise door de coronacrisis de productie naar beneden bijgesteld. In de bouw is tot nu echter weinig van de coronacrisis te merken en de vraag naar bouwmaterialen blijft groot. Gevolg is dat de prijzen van bouwmaterialen fors zijn gestegen en dat sommige materialen niet of veel later worden geleverd. Om de gevolgen van de bovenmatige prijsstijgingen van bouwmaterialen te kunnen opvangen, wordt voor 2022 een

buffer van € 350.000 gevormd. Een aantal bouwprojecten die in 2021 worden aanbesteed, wordt al direct beïnvloed. Hierdoor stijgen de kapitaallasten structureel met € 40.000.

Nieuwe Haven
Om de nautische veiligheid van de Nieuwe Haven op orde te maken middels het plaatsen van buispalen is in december 2018 een investeringskrediet van € 200.000 miljoen beschikbaar gesteld. Nu blijkt uit nader technisch onderzoek dat het beschikbaar gestelde investeringskrediet ontoereikend is, dit mede als gevolg van de sterk gestegen staalprijzen en technische complicaties. Een aanvullend investeringskrediet van € 350.000 is benodigd om de nautische veiligheid van de Nieuwe Haven op orde te brengen. De jaarlijkse extra kapitaallasten bedragen vanaf 2022 € 13.000.

Veiligheid en openbare ruimte Nieuwe Haven
Om de veiligheid en openbare ruimte van De Nieuwe Haven te verbeteren wordt in 2022 € 75.000 uitgegeven aan onder andere bebording, groen en verlichting.

Kostendekkendheid rioolheffing
In het Coalitieakkoord 2018-2022 is afgesproken om de heffingen kostendekkend te maken. Voor de rioolheffing werd daarbij uitgegaan van een jaarlijkse groei van 1,5%.

Voor 2022 geldt dat de kosten van beheer en onderhoud van riolering naar verwachting lager uitvallen dan eerder meerjarig geraamd. Aangezien de tarieven maximaal kostendekkend mogen zijn, zou dit lagere opbrengsten tot gevolg hebben. In de toekomst wordt echter een toename verwacht van de vervangingsopgave van rioleringen. Om schommeling van tarieven te voorkomen wordt daarom vanaf 2022 een spaarelement opgenomen in het tarief, geraamd op € 700.000 per jaar. De inkomsten op grond van dit spaarelement worden toegevoegd aan een voorziening en ingezet bij toekomstige vervangingsinvesteringen riolering.
Een deel van de lagere lasten in 2022 wordt wel doorberekend in het tarief (€ 300.000). Per saldo betekent dit dat de (gemiddelde) lasten voor de burger in 2022 gelijk zijn aan 2021. De opbrengsten rioolheffing zijn hierdoor € 300.000 lager dan in eerste instantie meerjarig geraamd, omdat wordt afgeweken van de jaarlijkse groei van 1,5%.

Voorbereidingskosten klimaatadaptatie
Om de klimaatadaptatie te kunnen realiseren worden kosten gemaakt die conform de huidige spelregels niet gedekt kunnen worden uit de middelen in het klimaatfonds. Het gaat hier over algemene kosten (zoals stadsbrede onderzoeken, bijdragen aan samenwerkingsverbanden, lidmaatschappen e.d.) die niet aan een project toe te schrijven zijn, maar meer algemeen samenhangen met klimaatadaptatie. Om deze voorbereidingskosten te kunnen dekken, wordt een jaarlijks bedrag van € 75.000 ingezet.

Groene metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Arnhem neemt deel in de Groene metropoolregio Arnhem-Nijmegen. Hierbinnen liggen diverse opgaven voor de komende jaren. Voor de opgaven rond *Productieve regio*, *Circulaire regio*, *Ontspannen regio* en *Groene groeiregio* wordt in totaal € 412.000 vrijgemaakt. Dit bedrag zal nog over de betreffende programma's verdeeld gaan worden.

Extra capaciteit bossen en parken
De bossen en parken van Arnhem worden steeds intensiever gebruikt. Een bijkomstigheid hierbij is dat hierdoor de betrokkenheid van de Arnhemmer ook enorm is toegenomen. Om ons dagelijks onderhoud uit te kunnen voeren moeten we veel meer en intensiever communiceren en ook de slijtage van materieel is veel groter. Voor ons dagelijks onderhoud en om de diverse beleidsopgaven (klimaatbestendig, biodiversiteit, Bomenplan, groenvisie etc.) uit te werken, worden 2 fte capaciteit bossen en parken toegevoegd.

Wonen - opgaven en middelen voor handhaving
In de stad zien we steeds vaker dat woningen worden opgekocht door beleggers, dat woningen gebruikt worden in strijd met gemeentelijke regels en dat het steeds lastiger is voor mensen met een bescheiden inkomen om een woning te bemachtigen. Instrumenten die kunnen worden ingezet om deze problemen te verhelpen, hebben veelal een ruimtelijke component en zorgen voor een toenemende druk op de handhavingscapaciteit van de ODRA en de gemeente. Om dit mogelijk te maken wordt dit budget met € 100.000 verhoogd.

Stikstofagenda
De te grote stikstofuitstoot is een groot probleem. Maatregelen om de stikstofdepositie te verminderen en/of de natuur te herstellen komen samen in de Arnhemse stikstofagenda. Voor de uitwerking van deze agenda wordt in 2022 een budget van € 100.000 vrijgemaakt.

Verstedelijking
De verstedelijkingsopgave kent de komende jaren grote uitdagingen. In de Perspectiefnota zijn voor de jaren 2022 en 2023 reeds middelen opgenomen om deze opgave te realiseren. In deze Begroting wordt voorgesteld om dit door te trekken en vanaf 2024 extra budget van jaarlijks € 500.000 in te ramen om de verstedelijksopgave ook structureel op te kunnen pakken.

Gemeentelijke adviescommissie ruimtelijke kwaliteit
Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet (beoogd 1-7-2022) dienen gemeenten te beschikken over een gemeentelijke adviescommissie voor omgevingskwaliteit. Deze wordt gevormd door omvorming van het team welstand en monumenten. De dekking hiervoor bedraagt vanaf 2022 tot en met 2024 jaarlijks € 50.000.

Genieten van een nog mooier Arnhem

Ontwikkelingen Genieten van een nog mooier Arnhem	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Regionaal mobiliteitsfonds	-210	-210	-210	-210
Topsportevenementenbudget	-100	-100	-100	-100
Versterking public affairs	-125	-125	-125	-125
Totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-435*	*-435*	*-435*	*-435*
Arnhemse sportdag (21M103)	-40			
Uitvoering wijkgroenagenda's	-75			
Totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-115*	*0*	*0*	*0*
Totaal ontwikkelingen Genieten van een nog mooier Arnhem	**-550**	**-435**	**-435**	**-435**

Arnhemse sportdag
Bij de behandeling van de Perspectiefnota is op 30 juni 2021 de motie 21M103 *Een Arnhemse Sportdag* aangenomen. De kosten voor het organiseren van een éénmalige Arnhemse sportdag voor alle Arnhemse scholen op Papendal bedragen € 10.000 voor de inzet van capaciteit en € 30.000 voor de uitvoering en worden in deze begroting vrijgemaakt.

Uitvoering wijkgroenagenda's
Momenteel stellen we samen met bewoners en andere stakeholders voor alle wijken een wijkgroenagenda op. Dat levert tal van kansen op om samen met de wijk te investeren in het groen in de wijk. Voor lang niet alle maatregelen is binnen de huidige reguliere budgetten voldoende dekking. Om de kansen te benutten die zich langs deze weg aandienen, wordt een bedrag € 75.000 ingezet in 2022.

Open en verantwoord besturen

Ontwikkelingen Open en verantwoord besturen	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Bestuur, dienstverlening en financiën				
Addendum coalitieakkoord: burgerparticipatie	-240			
Onttrekking BR Burgerparticipatie	240			
Ondersteuning raad	-70	-20	-20	-20
Begrijpelijke taal voor iedereen	-40			
Inclusieve gemeentelijke organisatie	-150	-150	-50	-50
Aanpassen gemeentelijke websites aan wettelijke eis inclusief communiceren	-60	-40	-40	-40
Klantenservice: gratis telefoonnummer, verbetering dienstverlening	-400	-360	-360	-360
Hybride werken	-125	-125	-125	-125
Versterken regionale samenwerking	-140	-260	-260	-260
Formatie Strategie, Beleid en Regie	-1.500			
De Connectie	-64	76	-251	-251
Vrijval rentebuffer			1.000	
Bestuur, dienstverlening en financiën totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-2.549*	*-879*	*-106*	*-1.106*
Actieplan overlast (21M102)	-80	-80	-80	-80
Art 213a / zero based	-50	-50	-50	-50
Onderzoek volgens methode Duisenberg	-15	-15	-15	-15
Ondermijning	-500	-500	-500	-500
Financieel-administratieve verwerking nota IWA	370	300	300	290
Gecorrigeerde meeropbrengsten leges	40	40	40	40
Office 365	-66	-66	-66	-66
Migratie businessapplicaties	-184	-184	-184	-184
Voordeel eigen huisvesting	650	650	650	
Goedkope identiteitskaart (21M168)	-23	-23	-23	-23
Bestuur, dienstverlening en financiën totaal aanvullend op Perspectiefnota	*143*	*73*	*73*	*-588*
Totaal ontwikkelingen Open en verantwoord besturen	**-2.407**	**-807**	**-33**	**-1.694**

Actieplan overlast
Bij de behandeling van de Perspectiefnota is het college met motie 21M102 opgedragen een Actieplan overlast op te stellen. Voor de uitvoering van de actieplan wordt een structurele last geraamd van € 80.000.

Artikel 213a / zero based opbouwen programma's in de begroting
Op verzoek van de raad worden de onderzoeken die op grond van artikel 213a uit de gemeentewet worden uitgevoerd naar doelmatigheid en doeltreffendheid van het beleid geïntensiveerd. Daarnaast is toegezegd de komende jaren stapsgewijs de programma's van de begroting zero based op te bouwen. Voor deze intensiveringen wordt een structureel budget geraamd van € 50.000.

Onderzoek volgens methode Duisenberg
Bij de Jaarstukken 2020 is op verzoek van de raad een onderzoek gedaan op grond van de zogenaamde Duisenbergmethode. De raad wil hieraan graag een structureel vervolg geven door dit jaarlijks uit te (laten) voeren. Hiervoor wordt jaarlijks € 15.000 aan het budget van de Griffie/raad toegevoegd.

Ondermijning
Onlangs is er een Rekenkamerrapport gepresenteerd over de aanpak van ondermijning (specifiek) en veiligheid (algemeen). De opgave is in Arnhem als fors bestempeld en tegelijkertijd is de organisatiegraad als te mager bestempeld. De gemeente moet daarin stappen zetten. Om de aanpak van ondermijning te intensiveren, wordt structureel € 500.000 ingezet voor extra formatie.

Financieel-administratieve verwerking nota IWA
De nieuwe nota Investeren, Waarderen en Afschrijven is op 16 juni door de raad vastgesteld. De effecten van de nota IWA worden met terugwerkende kracht per 1 januari 2021 in de begroting verwerkt en zijn als volgt samen te vatten:

- Met het volledig activeren van voorbereidingskosten en het activeren van bomen verschuiven de lasten in de exploitatie naar achteren; de als gevolg van de stijgende investeringsbudgetten toenemende kapitaallasten zijn pas in latere jaren zichtbaar.
- Met het verhogen van het minimumbedrag voor activeren worden de lasten in de exploitatie juist naar voren gehaald.

Het effect hiervan op de begroting bedraagt € 370.000 in 2022, aflopend naar € 290.000 in 2025.

Gecorrigeerde meeropbrengsten leges
In de Perspectiefnota 2021-2024 is aangekaart dat er als gevolg van een combinatie van bezuinigingen, onvermijdelijke kostenstijgingen en inkomstendalingen bij Burgerzaken een structureel knelpunt is ontstaan. Ter dekking hier is onder meer voorgesteld een aantal leges aan te passen. Deze aanpassingen zijn per 1-1-2021 geëffectueerd. In de Perspectiefnota en in de Begroting 2021 is aangegeven dat door aanpassing van de leges de inkomsten zouden stijgen met een bedrag van € 119.000 (in 2021), oplopend tot € 270.000 (in 2024). Nu blijkt dat de gecorrigeerde meeropbrengsten circa € 40.000 per jaar hoger zijn.

Office 365 en migratie businessapplicaties
We investeren extra in een betrouwbare en voorspelbare ICT-infrastructuur. Daarvoor wordt Office 365 geïmplementeerd en worden de ICT-omgevingen van verschillende organisatieonderdelen geconsolideerd tot één centrale moderne omgeving. Hiervoor wordt € 250.000 extra geïnvesteerd. Dit wordt vrijwel volledig gedekt door het investeringsbudget voor ICT te verlagen, waarmee € 200.000 binnen de meerjareninvesteringsplanning (MIP) vrijvalt.

Voordeel eigen huisvesting
In de Jaarrekening 2020 is een meevaller op de eigen huisvesting gemeld. Deze meevaller van € 650.000 doet zich jaarlijks voor, voor de rest van de duur van het huurcontract van het stadskantoor tot en met 2024. In 2 amendementen en 1 motie (21A33 *Perspectief voor gezinnen met kinderen in armoede*, 21A41 *Ventilatie basisscholen* en 21M168 *Goedkope identiteitskaart*) wordt dekking gevonden in dit voordeel. Doordat de meevaller zich echter tot en met 2024 voordoet, worden deze amendementen en de motie vanaf 2025 structureel gedekt uit de algemene middelen.

Goedkope identiteitskaart
Op 21 juli 2021 is de motie 21M168 *Identiteitskaart bereikbaar voor iedereen* aangenomen. De lasten voor de uitvoering van deze motie van € 22.500 worden opgenomen in de begroting.

Impact corona en Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis

Met enige regelmaat wordt de impactanalyse corona geactualiseerd en gepubliceerd op het coronadashboard. De laatste actualisatie dateert van 6 juli. In de jaren 2020 en 2021 zijn vrijwel alle nadelen in de exploitatie gecompenseerd door steunpakketten van het Rijk. Vooralsnog wordt voor het jaar 2022 en verder geen direct effect meer op de exploitatie voorzien. Wel is in het risicoprofiel voor € 3,0 miljoen aan coronarisico's meegenomen. Dit is een daling ten opzichte van de vorige begroting en is nader toegelicht in de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen.

In de begroting 2021 is de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis verwerkt. Hierin is vastgelegd hoe Arnhem de bedrijvigheid, leefbaarheid, werkgelegenheid en aantrekkelijkheid van de stad wil beschermen en het herstel wil bevorderen en versterken. Verdeeld over de vier thema's anticyclisch investeren, sociaal sterke stad, leefbare en groene stad en innovatie en vernieuwing is in de stad geïnvesteerd.
Met de raadsbrief van 20 juli is door middel van een *first year review* toegelicht hoe de uitvoering van de Herstelagenda verloopt. Scherp kijkend naar de Herstelagenda zoals wij die formuleerden, zien wij dat we in het algemeen aardig in lijn lopen met de intenties die wij hadden. Ruim een jaar na de start van de coronacrisis zien we een stadsbestuur en gemeentelijke organisatie die enigszins gewend zijn geraakt aan de onzekerheid van de voortdurende coronacrisis. Het moment dat "het stof is neergedaald" is echt nog niet aangebroken, maar wel wordt voorzichtig duidelijk waar de klappen vallen, waar het enorm meevalt, en waar eigenlijk niet veel valt te merken van de coronacrisis.

Daar waar de klappen het hardst vallen, blijft het exacte effect soms nog lastig precies te duiden. Het Centraal Planbureau schetst een trend van groeiende ongelijkheid: leerachterstanden en gezondheidsverschillen, schuldenproblematiek, mensen met een vast contract en mensen zonder. Zij verwachten dat deze crisis leidt tot een toename van de tweedeling, die zich waarschijnlijk in komende tijd nog verder doorzet. Tegelijkertijd zien we dit op dit moment in onze cijfers nog niet terug. Om goed zicht te hebben op de cijfermatige effecten van corona op verschillende beleidsterreinen hebben we het coronadashboard ontwikkeld en deze actualiseren we nog steeds. Na de zomer blikken we in het coronadashboard op de afgelopen 1,5 jaar terug en duiden we deze ontwikkelingen, mede op basis van landelijke onderzoeken.

Jaarlijkse bijstellingen

Voor elke begroting wordt een actualisatie gemaakt van de prijs- en volumeontwikkelingen, de belasting- en legesopbrengsten, het gemeentelijk investeringsplan en de raming van de BR Solvabiliteit. In totaal leidt dit, zoals zichtbaar in de volgende tabel, tot een nadeel in het algemeen beeld:

Jaarlijkse bijstellingen	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Prijs- en volumeontwikkeling	-12.400	-12.400	-12.400	-12.400
Ontwikkeling belastingen en legesopbrengsten	115	105	93	175
Ontwikkelingen Meerjareninvesteringsplanning	935	990	1.674	501
Toevoeging BR Solvabiliteit	-1.886	-2.009	-1.246	453
Totaal jaarlijkse bijstellingen	**-13.236**	**-13.314**	**-11.880**	**-11.271**

Prijs- en volumeontwikkeling

In de Perspectiefnota is de prijs- en volumeontwikkeling toegelicht. In de Begroting 2022 is deze niet bijgesteld. Wel is deze bijstelling nu over de programma's verdeeld.

Ontwikkeling belastingen en legesopbrengsten

Hierna is in hoofdlijnen de ontwikkeling in belasting- en legesopbrengsten opgenomen.
Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf lokale heffingen.

Onroerend zaak belasting (OZB)

Met ingang van waardepeildatum 1 januari 2021 (aanslag 2022) wordt de WOZ-waarde gebaseerd op het aantal vierkante meters (oppervlakte), in plaats van op het aantal kubieke meters (inhoud). Deze wettelijk verplichte wijziging van methodiek heeft een beperkte invloed op de herwaarderingcijfers. Aangezien de coalitieafspraak is dat de inkomsten uit OZB niet stijgen (behoudens areaalontwikkeling) worden de tarieven aangepast op basis van de herwaarderingscijfers en heeft de gewijzigde waarderingsmethodiek geen effect op de totale OZB-opbrengsten 2022.
Op basis van de groei van het aantal inwoners (areaalontwikkeling) kan een stijging van de belastinginkomsten worden verwacht van € 115.000.

Afvalstoffenheffing

De keuze voor het instrument diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder afval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt. Huishoudens betalen sindsdien weer een vast tarief voor afvalverwerking, waarbij de hoogte van dit tarief voor eenpersoonshuishoudens lager ligt dan voor meerpersoonshuishoudens.
De structurele effecten in de opbrengsten en kosten als gevolg van de per juni 2021 gewijzigde systematiek van afvalinzameling en tariefstelling zijn conform coalitieakkoord doorberekend in de afvalstoffenheffing. Zowel de begrote kosten als de begrote opbrengsten zijn hierdoor in 2022 hoger dan in 2021. De kostendekkendheid van 84% is gelijk aan die van 2021. Dit geldt voor zowel de periode dat diftar van kracht was (januari tot en met mei 2021), als voor de periode van juni tot en met december 2021 waarin al een vast tarief per huishouden gold.

Reinigingsrecht

Op dit moment maken 80 bedrijven in de binnenstad gebruik van reinigingsrecht. Voor 2022 gaan we ervan uit dat dit aantal gebruikers stabiel blijft. Door het openstellen van de ondergrondse containers, ook in de binnenstad, is de verwachting dat er niet meer bedrijven gebruik zullen gaan maken van reinigingsrecht. Er zijn echter ook

geen signalen op basis waarvan een afname zou moeten worden verwacht. De kostentoerekening naar reinigingsrecht is aangepast op de verwachte gebruikersaantallen.
Voor 2022 wordt voorgesteld om de huidige twee staffels: 1 tot 5 en 6 tot 10 zakken per week te handhaven. De tarieven handhaven we op het niveau van 2021, deze zijn kostendekkend en marktconform.

Rioolheffing
De bijstelling van de rioolheffing is hierboven in de paragraaf *Wonen in een duurzamer Arnhem* onder het kopje *Kostendekkendheid rioolheffing* beschreven.

Leges
In het coalitieakkoord 2018-2022 is opgenomen dat de parkeertarieven en legestarieven niet stijgen. Voor de legestarieven 2021 is van deze afspraak afgeweken. De stijging in kosten die het Rijk ons berekent is doorberekend in de legestarieven en enkele legestarieven zijn meer in lijn gebracht met tarieven elders in de regio. Ook voor de legestarieven 2022 geldt dat, indien van toepassing, de stijging van rijksleges wordt doorberekend in het tarief.

Ontwikkelingen Meerjareninvesteringsplanning (MIP)
In de Perspectiefnota 2021-2025 is een voordeel vanuit het MIP getoond als gevolg van de temporisering van diverse investeringen. In deze begroting worden een aantal nieuwe investeringen toegevoegd, waaronder de investeringen in de ventilatie van schoolgebouwen. In de paragraaf Investeringen wordt het totale MIP toegelicht.

Toevoeging BR Solvabiliteit
Ten opzichte van de Begroting 2021 wordt in de Begroting 2022 over de jaren € 4,7 miljoen extra toegevoegd aan de BR Solvabiliteit. Dit komt doordat in deze begroting diverse investeringen worden gedaan met een lange afschrijvingstermijn, zoals onderwijshuisvesting. Wanneer een investering namelijk een afschrijvingstermijn van meer dan 20 jaar heeft, moet er extra worden toegevoegd aan de BR Solvabiliteit alsof deze investering in 20 jaar afgeschreven zou worden. Als gevolg hiervan groeit de BR Solvabiliteit in deze begroting door naar € 32,2 miljoen.

Robuustheid van de begroting
De onderstaande tabel geeft op hoofdlijnen inzicht in de financiële weerbaarheid van de Arnhemse begroting. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt dit uitgebreid toegelicht. De verrekeningen met de algemene reserve zoals die in de overzichten hiervoor staan, zijn hierin verwerkt.

De weerstandscapaciteit bedraagt in 2022 € 69,1 miljoen. Dat betekent dat er € 69,1 miljoen beschikbaar kan worden gemaakt om financiële tegenvallers op te vangen. Een belangrijk onderdeel hiervan is de algemene reserve. Het vermogen dat nodig is om alle gemeentebrede risico's met een zekerheid van 90 procent op te vangen bedraagt in 2022 € 50,5 miljoen, de benodigde weerstandscapaciteit. De buffers zijn daarmee € 18,6 miljoen hoger dan de opgetelde risico's, waarmee de weerstandsfactor in 2022 uitkomt op 1,4. Dit ligt 0,4 boven het minimaal vastgestelde niveau. Vanaf 2022 neemt de weerbaarheid van de begroting jaarlijks toe tot een weerstandsfactor van 1,5 in 2025. Hiermee is de Arnhemse begroting robuust genoeg om tegenvallers op te vangen.

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	**JV 2020**	**Prognose 2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
	90%	90%	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000						
Benodigde weerstandscapaciteit	58.519	50.539	50.539	47.552	47.552	47.552
Beschikbare weerstandscapaciteit	60.576	76.718	69.148	66.864	70.728	72.613
Benodigde versus beschikbare ruimte irt aanzuivering	**2.057**	**26.179**	**18.609**	**19.312**	**23.176**	**25.061**
Verschil (> factor 1,4)	-21.351	5.964	-1.606	291	4.155	6.040
Weerstandsfactor	**1,0**	**1,5**	**1,4**	**1,4**	**1,5**	**1,5**

Een belangrijk doel naast een robuuste begroting en daarmee buffers om risico's op te vangen is een robuustere financiële positie. Hiervoor wordt gespaard in de bestemmingsreserve solvabiliteit. Doel is om deze reserve groot

genoeg te laten zijn om in 20 jaar de voor investeringen aangegane leningen te kunnen aflossen. Daarmee worden toekomstige generaties niet opgezadeld met een forse schuldenlast. De ontwikkeling van deze bestemmingsreserve staat in de tabel hieronder.

Bestemmingsreserve solvabiliteit	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Stand per 1-1	**16.100**	**20.446**	**26.556**	**30.250**
Toevoeging aan reserve o.b.v. MIP Begroting 2021	7.047	6.110	3.693	2.941
Inzetten t.b.v. financieel beeld	-2.700			
Stand per 31-12	**20.446**	**26.556**	**30.250**	**33.191**

In 2022 wordt de groei van de reserve geremd door de eerder met de raad afgesproken inzet van een deel van deze middelen. Toch groeit de reserve door tot een stand van € 33,2 miljoen in 2025 waarmee de schulden eerder afgelost kunnen worden en de robuustheid van de financiële positie verbetert.

Het brede beeld van de financiële positie wordt beschreven in de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen. Dit wordt verder toegelicht met financiële kengetallen en de duiding daarvan. De financiële positie wordt beïnvloed door verschillende ontwikkelingen. Zoals bij alle gemeenten is de afhankelijkheid van de inkomsten van het Rijk groot. De schommelingen hierin zorgen voor een kwetsbaarheid van de financiële positie. De komende herijking van het gemeentefonds laat dit goed zien, waarbij het laatste beeld voor Arnhem dan weer gunstig is.
Ondanks de coronacrisis staat Arnhem er goed voor. Er wordt de komende jaren verder geïnvesteerd in het versterken van de stad met de Arnhemse Herstelagenda coronacrisis en ook wordt de financiële positie de komende jaren verder verstevigd. Wel blijft het belangrijk om de kerngegevens te blijven monitoren en vooral te sturen op de trends voor de langere termijn die we daarin zien.

Leeswijzer

Na het lezen van de hoofdlijnen van deze begroting, vindt u voor uw leesgemak een korte toelichting op de bouw van deze begroting. De begroting is een onderdeel uit de P&C-cyclus. In de begroting wordt het gemeentelijk beleid op hoofdlijnen toegelicht. Dit doen we aan de hand van de drie w-vragen:

- *wat willen we bereiken?*
- *wat gaan we doen?*
- *wat mag het kosten?*

Inleiding

Op 3 juli 2019 is het raadsvoorstel 'Plan van aanpak doorontwikkeling cyclusdocumenten' geamendeerd vastgesteld. Dit betreft het plan om in de komende jaren tot beter leesbare en toegankelijke cyclusdocumenten te komen. Deze ambitie is in de Begroting 2022 weer verder vertaald. We hebben met name ingezet op een verdere ontwikkeling van de doelenboom met een toevoeging van indicatoren en hiermee uitvoering gegeven aan de motie Voortaan wel meetbare doelen (20M277).

Aanpak uitvoering motie 'Voortaan wel meetbare doelen'

Voor de zomer over de aanpak een raadsbrief gestuurd. We hebben de afgelopen periode de volgende stappen uitgevoerd:

1. Inzichtelijk maken welke doelen en indicatoren in de begroting 2021 en de bestuursrapportages zijn opgenomen.
2. Een vergelijking maken met de P&C-producten van andere gemeenten.
3. Een pilot binnen één programma uitvoeren om te onderzoeken wat nodig is om de doelen meetbaar te maken.
4. Op basis van de conclusies van stap 3, dit stapsgewijs bij andere programma's toepassen.

Over stap 1 en 2 is direct in de Perspectiefnota gerapporteerd.

Pilot programma S02 Bereikbaarheid

We hebben voor de zomer de pilot van stap 3 voor het programma S02 Bereikbaarheid uitgevoerd. We hebben hierbij gewerkt met de volgende aanpak:

- Er wordt zichtbaar gemaakt, welke concrete resultaten we binnen het programma willen bereiken.
- Hierbij wordt een concreet doel geformuleerd, waarin duidelijk wordt wat we willen bereiken in de stad.
- Bij deze doelen en resultaten worden inspanningen benoemd. De inspanningen maken duidelijk wat we als gemeente zelf gaan doen om de doelen en resultaten te bereiken.
- Vervolgens wordt een indicator gezocht die de concrete resultaten goed in beeld brengt en kan worden opgenomen in de begroting (zoals; zijn ze inhoudelijk relevant, is er politiek draagvlak voor, van welke partijen zijn we afhankelijk).

Het kost tijd om bovengenoemde aanpak met collega's uit te voeren om te komen tot concrete resultaten, doelen en indicatoren. Het is een manier van denken die eigen gemaakt moet worden. Vanuit informatiegestuurd werken worden dergelijke trajecten op meerdere plekken binnen de organisatie uitgevoerd. Deze trajecten helpen ons bij het opstellen van beleid en het scherper stellen van de beleidsdoelen.
In programma S02 is het resultaat van deze pilot aangegeven. Hierbij geldt dat in deze begroting een eerste verbeterslag is gemaakt en dat dit programma zich de komende jaren verder zal doorontwikkelen.

Wat hebben we verder gedaan in deze Begroting

De gemeenteraad ontvangt periodiek verschillende bestuursrapportages waarin een groot aantal indicatoren en veel informatie is opgenomen. Bij de volgende programma's is een koppeling tussen de indicatoren uit de bestuursrapportages en de ambities/doelen in de Begroting gemaakt:

- S06 Participatie en armoedebestrijding
- S07 Zorg
- S10 Klimaat en energie

Bij de overige programma's is gekeken of de indicatoren die in Begroting 2021 al waren opgenomen aan de doelen gekoppeld kunnen worden en/of dat bij doelen extra indicatoren beschikbaar zijn. Hierbij gaat het om een eerste aanzet en zal de komende jaren verder uitgewerkt worden.

Indicatoren

In deze begroting staan effectindicatoren opgenomen. Effectindicatoren vertellen iets over de het effect dat beoogd wordt met de inspanningen van de gemeente. Zij gaan over de vraag: 'wat willen we bereiken'. Hierbij

past de kanttekening dat het al dan niet realiseren van de effecten in de meeste gevallen van meer factoren afhankelijk is dan alleen het gemeentelijke beleid. Op dit moment hebben we geen prestatie-indicatoren opgenomen. Prestatie-indicatoren gaan over 'hoe bereiken we onze doelstellingen?' en richten zich op het resultaat van de ingezette activiteiten/ inspanningen. In tegenstelling tot effectindicatoren, verandert de aard van prestatie-indicatoren regelmatig; bijvoorbeeld doordat inspanningen afgerond zijn of nieuwe inspanningen worden ontwikkeld. In deze Begroting staan de inspanningen voor 2022 benoemd. In verschillende bestuurs- en voortgangsrapportages (zie bijvoorbeeld de monitor New Energy Made in Arnhem) worden zowel effect- als prestatie-indicatoren gepresenteerd.

Onderzoek rekenkamer Jaarstukken 2019
In mei 2020 heeft de Rekenkamer een onderzoek gedaan naar de vraag of de jaarstukken 2019 de gemeenteraad in voldoende mate zicht geven op de financiële positie en de geleverde inhoudelijke prestaties. De Rekenkamer heeft hierbij aangegeven dat de mate waarin over het college de raad informeert over het realiseren van de doelen op inhoudelijk gebied beter zou kunnen. We hebben met bovengenoemde aanpak hierin weer stappen gezet. Tevens heeft de rekenkamer in dit onderzoek aangegeven dat de beheerplannen een duidelijkere plek in de begroting mogen krijgen. In de paragraaf Kapitaalgoederen is een eerste stap gemaakt om aan deze aanbeveling uitvoering te geven en zal de komende jaren verder doorontwikkeld worden.

Opbouw van de Begroting 2022

Deel 1 - hoofdlijnen van beleid en ontwikkelingen in het financieel kader

In de stedelijke en wijkprogramma's worden de prioriteiten van het beleid aangegeven. Een samenvatting van de prioriteiten krijgt een plek in hoofdstuk 1.

In het hoofdstuk Ontwikkelingen in het financieel kader worden de belangrijkste financiële ontwikkelingen weergegeven. Ook wordt in dit hoofdstuk een verklaring van de mutaties gegeven.

Deel 2 - beleidsbegroting

De beleidsbegroting is opgebouwd uit vier onderdelen:

Acht wijkprogramma's (W)
Sinds 2017 zijn acht wijkprogramma's ingesteld. De 24 wijken zijn geclusterd in acht gebieden: Noord-West, Noord-Oost, Presikhaaf, Centrum/Spijkerkwartier/Arnhemse Broek, Malburgen, Rijkerswoerd/ Kronenburg/ Vredenburg, Elden/ De Laar en Schuytgraaf/ Elderveld.

Dertien stedelijke programma's (S)
In de stedelijke programma's zijn de ambities, doelen, inspanningen en de daarbij behorende budgetten op stedelijk niveau opgenomen.

Negen paragrafen
De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting. Er worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. Een deel van de paragrafen zijn in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

De volgende verplichte paragrafen vanuit het BBV zijn opgenomen:

1. Lokale heffingen - In deze paragraaf wordt stilgestaan bij de diverse gemeentelijke belastingen en heffingen en de consequenties daarvan voor de inwoners.
2. Risicomanagement en weerstandsvermogen - Het weerstandsvermogen geeft aan hoe solide de financiële positie van de gemeente is. In deze paragraaf zijn ook financiële kengetallen opgenomen, zoals het weerstandsvermogen, de solvabiliteit en de schuldquote
3. Onderhoud kapitaalgoederen - In deze paragraaf wordt toegelicht op welke wijze het onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen (zoals wegen, riolering, gebouwen) gewaarborgd is.
4. Financiering - Hier wordt toegelicht op welke wijze met de financieringsbehoefte van de gemeente is omgegaan.
5. Bedrijfsvoering - In de paragraaf wordt gerapporteerd over de voortgang van interne ontwikkelingen binnen de gemeentelijke organisatie.
6. Verbonden partijen - De gemeente werkt samen met andere partijen om bepaalde doelen te bereiken. Als de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft bij een partij, is dit een zogenoemde verbonden partij. In deze paragraaf worden alle verbonden partijen toegelicht.

7. Grondbeleid - De gemeente speelt een rol in het kopen en verkopen van gronden. Hier wordt verder ingegaan op het gevoerde grondbeleid.

Op verzoek van uw raad zijn twee niet verplichte paragrafen in de begroting opgenomen:

8. Investeringen - In deze paragraaf wordt over de realisatie van de investeringen gerapporteerd.
9. Subsidies - De gemeente verstrekt subsidies aan instellingen die een bijdrage leveren aan gemeentelijke doelstellingen. In deze paragraaf wordt aangegeven welke instellingen subsidie hebben ontvangen inclusief de subsidiebedragen.

Overig programmaplan
Hierin wordt duidelijk gemaakt op welke wijze de overhead in het overzicht baten en lasten tot uitdrukking komt.

Deel 3 - Financiële begroting
In dit onderdeel wordt ingegaan op de ontwikkelingen in het financieel kader, mutaties circulaires van het gemeentefonds en de financiële begroting met de financiële tabellen.

Bijlagen
In de bijlagen is informatie te vinden over het normenkader, aanvullende financiële tabellen en informatie over de programma's en de afkortingen- en begrippenlijst.

Interactieve website
De Begroting is digitaal beschikbaar op: financien.arnhem.nl. Op deze website is in de wijk- en stedelijke programma's ook de volgende extra informatie te vinden:

- Verdeling budgetten in kostensoorten
- Verdeling budgetten taakvelden
- Verdeling budgetten portefeuilleonderdelen
- Verdeling budgetten producten
- Totaaloverzicht subsidies
- Totaaloverzicht reserves

Deel 2 Beleidsbegroting

De beleidsbegroting bestaat uit vier onderdelen:

1. Wijkprogramma's (W)
2. Stedelijke programma's (S)
3. Paragrafen
4. Overig programmaplan

Wijkprogramma's

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op wijkniveau plaatsvinden, zijn opgenomen in de volgende 8 wijkprogramma's (bundeling van logisch samenhangende wijken):

W1 **Wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek (CSA)**
Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek

W2 **Wijkprogramma Noordwest**
Burgemeesterswijk, Hoogkamp, Transvaal, Heijenoord, Lombok, Klarendal, Klingelbeek e.o., Schaarsbergen e.o., Sint Marten en Sonsbeekkwartier

W3 **Wijkprogramma Noordoost**
Alteveer, Cranevelt, Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o.

W4 **Wijkprogramma Presikhaaf**
Presikhaaf West en Presikhaaf Oost

W5 **Wijkprogramma Malburgen**
Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder Het Duifje en Immerloo

W6 **Wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld**
Schuytgraaf en Elderveld

W7 **Wijkprogramma De Laar/Elden**
De Laar en Elden

W8 **Wijkprogramma Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg (RKV)**
Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg

Wijken Algemeen

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is / wordt een levendige en vitale stad waar het volgens inwoners en ondernemers fijn wonen, werken en verblijven is.

Samen met de wijken
In de Arnhemse wijken zijn medewerkers van de gemeente verbonden aan de gebieden, om samen met burgers en bedrijven vorm te geven aan de uitvoering van het beleid in de betreffende wijken. Wijkgericht werken is het samenwerken met partners aan leefbaarheid en sociale samenhang binnen wijken. Vanuit en voor de wijken worden trends en (strategische) ambities gesignaleerd die bijdragen aan de stadsbrede doelen. Wijksturing sluit aan bij de identiteit en dynamiek van de wijk of gebied. Geen wijk is hetzelfde, verschillen mogen er zijn of ontstaan. Een belangrijk onderdeel hiervan is dat gezamenlijke belangen samen met inwoners en wijkpartners worden geformuleerd en focus wordt aangegeven en hierop concrete acties worden ingezet. Met als uiteindelijk doel om gezamenlijk maatschappelijke meerwaarde in de wijken te creëren, een gedeelde verantwoordelijkheid voor je leefomgeving, door inzichten, krachten en investeringen te bundelen. De wijkmanagers hebben hierin een cruciale rol omdat ze niet alleen partners in projecten en beleidsopgaven zijn, maar vooral een bekend gezicht en aanspreekpunt in de wijken zijn.

De Arnhemse wijkaanpak Van Wijken Weten is succesvol, zo bleek uit uitgevoerde evaluatie in 2021. Sinds de start in 2017 zijn in de wijken (nieuwe) netwerken opgebouwd en verstevigd. Jaarlijks zijn met inbreng van inwoners en professionals acht wijkprogramma's tot stand gekomen. Vanaf 2020 is door de teams Leefomgeving vanuit de opgaven en behoeften een vertaling gemaakt naar thema's die in meerdere gebieden spelen en aandacht vergen. Resultaat hiervan zijn acht stadsbrede thema's. De sturing vanuit teams Leefomgeving verloopt voor deze acht thema's via drie pijlers van leefbaarheid: sociale domein, fysiek domein en veiligheid.

Sociaal	Fysiek	Veiligheid
Meedoen	Openbare ruimte	Veiligheid
Kansengelijkheid	Duurzaamheid	
Gezondheid	Wonen	
	Wijkeconomie	

Voor elk wijkprogramma is deze begroting opgebouwd uit de stadsbrede thema's die in de betreffende wijk van toepassing zijn. Aan deze thema's zijn de inspanningen per team Leefomgeving geformuleerd.

Betekenis stadsbrede thema's
- Meedoen: Inwoners zijn financieel en sociaal zelfredzaam.
- Kansengelijkheid: Iedere inwoner heeft gelijke kansen.
- Gezondheid: Inwoners kunnen voldoende bewegen en worden geholpen bij het creëren van een gezond levenspatroon.
- Openbare ruimte: De openbare ruimte is schoon, heel en veilig en draagt bij tot gebruik door de inwoners. In samenwerking met bewoners wordt gewerkt aan de vergroening van de wijken.
- Duurzaamheid: De stad is beschermd tegen hitte, regenoverlast en is energie-neutraal.
- Wonen: Inwoners hebben een veilig onderdak, wonen prettig in een huis, een buurt en een wijk die bij hen past.
- Wijkeconomie: De bedrijven in de wijk krijgen ondersteuning die zij nodig hebben.
- Veiligheid: Inwoners van Arnhem voelen zich prettig en veilig in Arnhem, binnenshuis en buitenshuis. Deze veiligheid zorgt voor ontspanning en vrijheid en laat inwoners onbelemmerd maatschappelijk deelnemen.

Samen met inwoners - Het inzicht en de kracht van burgers wordt maatgevend voor gemeentelijk handelen

Onderstaand worden de doelen van de teams Leefomgeving voor de komende jaren geschetst. Daaraan zijn de acht stadsbrede thema's gekoppeld.

De gemeente als wijkgerichte organisatie
Het college gaat op basis van de evaluatie en de Rekenkamerbrief onderzoek Van Wijken Weten en de wensen van de raad aan de slag met de aanpak Van Wijken Weten 2.0. Wijkgericht werken is herkenbaar in het handelen van de hele gemeentelijke organisatie. De wijkbudgetten van de gemeente worden ontschot ingezet, zodat maatwerk per wijk mogelijk is. Bij vraagstukken die in meerdere wijken spelen wordt gekeken naar combinaties en gezamenlijke inzet van budgetten. Ook bij stedelijke projecten, voorzieningen en oplossingen wordt zorg gedragen dat de uitvoering aansluit bij situaties en behoeften in de verschillende wijken.

Gekoppelde thema's: alle acht thema's.

Leefbare wijken
In sommige wijken staat de leefbaarheid meer onder druk dan in andere wijken. Deze buurten hebben extra aandacht nodig. Op plekken waar dit speelt, ontwikkelen we samen met bewoners en professionals een aanpak. Zo is in Arnhem-Oost een buurtaanpak in combinatie met stadsvernieuwing 3.0, de Woondeal en de wijkveiligheidsagenda ontwikkeld. Daarnaast is, als onderdeel van prestatieafspraken van het college met woningcorporaties, in enkele wijken gestart met het opstellen van gezamenlijke en integrale handelingskaders. Als uitvloeisel van de motie Voorkomen Stadsvernieuwing 4.0 gaan we in 2022 verder met het uitwerken van de aanpak leefbare wijken.

Gekoppelde thema's (7): meedoen, kansengelijkheid, gezondheid, openbare ruimte, duurzaamheid, wonen en veiligheid.

Stadsvernieuwing 3.0 (Woondeal)
De Woondeal kent twee delen, het gedeelte met woningbouwversnelling en verdichting en het onderdeel Stadsvernieuwing 3.0 (Arnhem-Oost-aanpak). Stadsvernieuwing 3.0 richt zich op 5 wijken: Geitenkamp, Klarendal, het Arnhemse Broek, Malburgen en Presikhaaf West (Arnhem-Oost). Dit zijn wijken die vaak al jaren bovenaan staan op lijstjes van cijfers van werkeloosheid, armoede, opleidingsniveau, veiligheid en leefbaarheid in de breedste zin van het woord. In een aantal wijken is een lichte opgaande lijn te bespeuren, maar veel minder sterk dan in de andere wijken in Arnhem. Teveel mensen hebben te weinig gemerkt van de jaren dat er sprake was van economische opleving en worden nu in deze periode van crisis harder getroffen. Er is dus nog veel te doen.

Gekoppelde thema's (4): meedoen, kansengelijkheid, wonen en veiligheid.

Ontmoeten en verbinden
In Arnhem bestaan al allerlei initiatieven in de wijken waarbij mensen elkaar tegenkomen. 'Ontmoeten' kan bijdragen aan het tegengaan van sociaal isolement en aan vergroting van zelfstandigheid van Arnhemmers. Gelijke kansen voor iedereen voor toegang tot voorzieningen in de wijk. In vrijwel alle wijkprogramma's is ontmoeten benoemd als speerpunt. Ook in de opdrachten aan welzijnsorganisaties komt het thema herhaaldelijk terug.

Gekoppelde thema's (3): meedoen, kansengelijkheid en openbare ruimte.

Netwerken en infrastructuur
Iedere Arnhemse wijk heeft netwerken en een (sociale) infrastructuur die passen bij de wijk en haar inwoners. In de ene wijk betekent dit dat diverse bewonersgroepen en -initiatieven elkaar weten te vinden, samenwerken en kennis delen. In een andere wijk wordt meer ingezet op een ketenaanpak van diverse maatschappelijke organisaties en vrijwilligersinzet. De gemeente heeft hierin een stimulerende en faciliterende rol. Ook stellen de teams Leefomgeving als opdrachtgever en subsidieverstrekker voorwaarden aan onderlinge samenwerking en samenhang in het aanbod. Netwerken worden versterkt in de wijken langs de pijlers sociaal, fysiek en veiligheid.

Gekoppelde thema's: alle acht thema's.

Invloed en betrokkenheid van bewoners
Inwoners hebben invloed op hun leefomgeving en wat daar gebeurt. Inwoners krijgen en nemen ruimte in om zelf initiatieven in en voor hun wijk te organiseren. Ze kunnen daarbij indien nodig rekenen op advies en ondersteuning vanuit de gemeente. Beschikbare (openbare) data en kennis wordt gedeeld, zodat bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties daar gebruik van kunnen maken. Gemeentelijk beleid komt tot stand in samenspraak met inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. We verbinden (groepen) bewoners en partijen in de wijk aan elkaar.
Door in alle acht gebieden in Arnhem met een wijkprogramma te werken, waarin het bewonersperspectief en het perspectief van professionals en partners in de wijk is ingebracht, worden thema's aangepakt die aandacht vragen. Burgerparticipatie is verankerd in gemeentelijke processen en projecten waarbij inwoners op verschillende manieren worden betrokken. En met het wijkgericht werken wordt de mogelijkheid geboden met inwoners zaken slimmer en anders aan te pakken.

Gekoppelde thema's: alle acht thema's.

De gemeente als wijkgerichte organisatie en vergroten van invloed en betrokkenheid inwoners: De kracht, kennis en kunde van inwoners en ondernemers benutten
Het college gaat op basis van de evaluatie en de Rekenkamerbrief onderzoek Van Wijken Weten en de wensen van de raad aan de slag met de aanpak Van Wijken Weten 2.0. Hierin heeft het college conform de aanbevelingen onder andere aandacht voor de verwachtingen van inwoners, partners, bestuur en werkorganisatie. Daarbij is ook belangrijk dat deze partijen weten hoeveel geld er daadwerkelijk beschikbaar is voor hun wijk. Daarnaast wil het college de stedelijke aanpak beter laten aansluiten op de wijkaanpak

Leefbare wijken: Opstellen stedelijke monitor leefbare Wijken (2021 / 2022)
Om achteruitgang in wijken tijdig te kunnen signaleren en dus tijdig op ontwikkelingen in te springen, is behoefte aan continue monitoring van alle Arnhemse wijken als uitvloeisel van de motie voorkomen stadsvernieuwing 4.0. De monitor wordt in het najaar van 2021 / begin 2022 uitgevoerd in alle Arnhemse wijken. Dit betekent concreet dat we niet alleen kijken naar de genoemde preventiewijken maar dat we ook de wijken in Arnhem-Oost en andere wijken betrekken. Achteruitgang meten werkt alleen maar als we ook trends kunnen signaleren. Op het terrein van veiligheid werken we momenteel bijvoorbeeld met een specifiek dashboard om gegevens over overlast te monitoren.
We werken verder aan een set interventies die stadsbreed inzetbaar zijn, waarbij de vorm en uitvoering kan verschillen, omdat per buurt wordt gedaan wat nodig en passend is. Naast de aanpak van bestaande problemen willen we ook voorkomen dat de kwetsbaarheid van wijken en bewoners toeneemt. Daarom wordt er ingezet op kansengelijkheid, preventie en het doorbreken van generatiepatronen bij sociale problematiek. Met het programma Kansrijk Opgroeien wordt het perspectief van kinderen en jongeren (0-27 jaar) vergroot en wordt de sociale omgeving van deze kinderen en jongeren versterkt (onder andere ouders en verzorgers). Dit vanuit de gedachte 'It takes a village to raise a child'.

Ontmoeten en verbinden: een visie ontwikkelen
Een belangrijke inspanning is het bevorderen van maatschappelijk vastgoed en het kwalitatief goede beheer van buurthuizen en MFC's. Samen met de buurthuizen wordt er een visie ontwikkelt op buurthuizen en onderzocht hoe het beheer buurthuizen en MFC's kan worden verbeterd. Een ander belangrijk punt is de ondersteuning van initiatieven en draagkracht in de wijken voor programmering en de inzet van vrijwilligers. De ambitie is om de komende jaren een adequate, kwalitatieve spreiding van ontmoetingslocaties in de wijken te realiseren. Het gaat dan om buurthuizen en MFC's, maar ook om mogelijkheden voor ontmoeting in de publieke ruimte, onder andere in combinatie met sport en bewegen en particuliere locaties zoals cafés en (sport)verenigingen.

Stadsvernieuwing 3.0: integraal werken aan wijkopgaves
De Arnhem-Oost-aanpak (Stadsvernieuwing 3.0) biedt de kans om integraal bewoners- en gebiedsgericht te gaan kijken en werken om de opgaven van iedere wijk aan te pakken. Daarbij bouwen we voort op wat er al is: want er is al veel goeds. In Arnhem-Oost willen we goede aanpakken versnellen en intensiveren. En wat niet werkt, anders gaan doen en/of anders gaan organiseren (door bijvoorbeeld kritisch te kijken naar onze eigen regels/afspraken, maar ook landelijk). Tegelijkertijd realiseren we ons dat problemen niet zo maar opgelost zijn en vaak wel een generatie kost voordat fundamentele veranderingen beklijven. Daarom hanteren we ook het perspectief van 18 jaar.

Op basis van de in het najaar van 2021 uitgevoerde monitor Leefbare Wijken (raadsbrief 1 juni 2021, zaaknummer : 575517) gaan we veranderingen volgen in preventiewijken en ook wijken in Arnhem Oost en andere wijken betrekken.
Op buurt- en wijkniveau is soms meer verdieping nodig om de effecten van de aanpak goed inzichtelijk te maken.

Op basis van de uitkomsten van de nieuwe monitor gaan we in 2022 in alle preventiewijken nieuwe wijkgesprekken voeren. Deze gesprekken stemmen we door middel van een goede agenda af met lopende trajecten. Daar waar grote fysieke projecten lopen proberen we dubbelingen te voorkomen. Team Leefomgeving speelt een belangrijke rol in de communicatie en planning (voorjaar 2022).

De uitkomsten van de monitor en de wijkgesprekken gebruiken we voor het verder versterken van (bestaande) wijkvisies. Een wijkvisie beschrijft hoe we voorkomen dat wijken afglijden. De visie kijkt vooruit en geeft richting aan beleid op lange termijn.
De wijkvisie bevat in elk geval de volgende elementen:

1. Een goede analyse: welke factoren maken een wijk kwetsbaar en welke factoren versterken de wijk?
2. Inzicht in de factoren voor een succesvolle preventieve aanpak in de wijk
3. Er wordt samengewerkt tussen inwoners en wijkinitiatieven, gemeente en woningbouwverenigingen/ vastgoedbezitters.
4. Burgerparticipatie is van groot belang bij de uitwerking in de wijken. Belangrijk is om bij de analyse met bewoners in gesprek te gaan. Zij zijn ervaringsdeskundigen en kennen de wijk goed. Hoe zien zij de wijk? Welke kansen zien zij in de wijk? Welke positieve krachten zien zij in de wijk? Dit kan door directe interactie met bewoners uit de wijk, maar ook professionals uit de wijk kunnen hierin een rol hebben.
5. Toetsing van uitwerking: het is goed om een visie ook aan bewoners voor te leggen en te controleren of bewoners hierin hun input terug zien. De visie gaat over de langere termijn, en is overkoepelend over wijken, terwijl inwoners vaak meer in het nu kijken en juist vooral gericht zijn op de eigen wijk. Belangrijk is het om in de gaten te houden dat bij betrekken van wijkprofessionals/ vertegenwoordigers een juiste afspiegeling ontstaat van de wijk bij de mensen die betrokken zijn.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Wijken Algemeen per thema *Wordt niet als afzonderlijk kader vastgesteld.*	**Lasten**	**Baten**	**Toevoe-gingen**	**Onttrek-kingen**
Bedragen x € 1.000				
Meedoen	17.495	-367	0	0
Kansengelijkheid	26.842	-7.971	0	0
Gezondheid	122.541	-467	110	-44
Openbare ruimte	18.789	-1.466	1	-3
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	9.297	-12.745	1.338	-276
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	1.673	-40	0	0
Bedrijfsvoering	38	0	0	0
Totaal	**196.674**	**-23.057**	**1.449**	**-322**

Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek

In het wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek (CSA) bevinden zich de wijken Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Versterken van de plekken in de wijk voor ontmoeting

De vraag naar laagdrempelige plekken om in de wijk te ontmoeten komt vanuit bewoners en organisaties. De ontmoeting kan zowel georganiseerd als ongeorganiseerd zijn. De locaties zijn flexibel of vast, bijvoorbeeld een buurthuis/huiskamer of in de buitenruimte.

Inspanningen 2022

- Waar kansen zich voortdoen inzetten op versterken van ontmoeting in binnenruimtes en de buitenruimte.
- Verbeteren buurtcentra de Symfonie en De Lommerd.

Versterken van sociale cohesie

Onderlinge betrokkenheid is belangrijk voor een leefbare wijk. Elkaar kennen in de buurt en bereid zijn je buurtgenoten te helpen hoort daarbij. CSA is een divers gebied waarin iedereen mee kan doen. Ook ouderen willen langer zelfstandig kunnen wonen. Een goed netwerk is daarbij belangrijk. Passende initiatieven zijn nodig om verbindingen tussen bewoners te leggen en daarmee de veerkracht van de wijk te versterken.

Inspanningen 2022

- Bewonersinitiatieven waar nodig ondersteunen.
- Samenwerking met de Sociale wijkteams om de voorliggende/ algemene voorzieningen in het gebied in beeld te hebben en waar nodig te versterken of om te vormen.
- Inzet van bewonersondersteuning (ook in relatie met versterking wijkdemocratie).

Meer (financiële) zelfredzaamheid

Alle mensen moeten mee kunnen doen in de samenleving. Veel mensen willen zich ontwikkelen en ervaringen op kunnen doen. In CSA zijn buurten waar naar verhouding tot de andere wijken in Arnhem meer gezinnen leven in armoede. Zij kunnen zich, om diverse redenen, financieel zelf niet redden.

Inspanningen 2022

- Nauwe aansluiting op het stedelijk programma Armoede en Schulden.
- Sturen op samenwerking van organisaties in de wijk/buurt.
- Samenwerking met de Sociale wijkteams en Werk en Inkomen versterken (gezamenlijke afspraakruimte in de Symfonie).

Kansengelijkheid

Bevorderen kansengelijkheid: bewoners zijn zelfstandiger en staan steviger in de maatschappij

De inzet van verschillende projecten in krachtwijken op kwetsbare doelgroepen laat positieve resultaten zien. Omdat we willen inzetten op een duurzame verandering en terugval van oude patronen willen voorkomen, sturen we sterk op de duurzaamheid van interventies.

Inspanningen 2022

- Verzilveren van de kansen die ontstaan vanuit de Arnhem-Oost aanpak. Investeringen/interventies hieruit moeten op duurzaamheid worden getoetst alvorens te worden uitgevoerd.
- Ondersteunen van diverse initiatieven op het gebied van kansengelijkheid (onder andere Stichting Raak, Broek Omhoog, de Kansen en buurtschakels).

Minder onderwijsterugval

Er is een grote groep die na de overgang van Basisonderwijs (PO) naar Voortgezet onderwijs (VO) terugvalt in niveau. Dit komt omdat er met name gefocust wordt op de cognitieve vakken die belangrijk zijn voor de stap richting het VO. Hiermee hebben ze onvoldoende basis en een achterstand op de andere competenties die nodig zijn op het niveau van het VO.

Vanuit de basisscholen in het Arnhemse Broek is er vanaf begin 2019 een programma opgesteld om kinderen gelijke kansen te bieden. De scholen hebben zicht op de behoeftes van de leerlingen en stemmen zaken af met de gemeente en de partners in de wijk zoals Rijnstad, Sportbedrijf en het Sociale wijkteam.

Inspanningen 2022

Het continueren van het programma kansrijk opgroeien (Het Fort, De Blokhut, Doorgaande schoollijn Hugo de Groot school en Paulusschool en Fridayschool).

Gezondheid

Meer sport en beweegmogelijkheden in de wijk voor 0 - 100 jaar

In het gebied CSA zijn weinig sportfaciliteiten. Op de commerciële sportscholen na, is er geen actieve sportvereniging. In samenwerking met het Sportbedrijf Arnhem kijken wij naar een herijking van de inzet op sport en bewegen in de wijk, zodat deze beter aansluit op behoefte en vraag van bewoners.

Inspanningen 2022

- Onderzoek faciliteren.
- Sturen op bredere en flexibele inzet van uitvoeringsplan Sportbedrijf.
- Realisatie van een wandelpad en tijdelijke schaatsbaan in het Arnhemse Broek.

Integrale aanpak gezonde leefstijl

Het percentage kinderen met ernstig overgewicht ligt ruim boven het Arnhems gemiddelde in 't Arnhemse Broek. De redenen hiervoor zijn divers. De cijfers zijn de afgelopen jaren toegenomen en in het belang van de toekomstige gezondheid van de kinderen zullen we hier op prioriteren.

Inspanningen 2022

- Inzet Go in samenwerking met het basisonderwijs.
- JOGG programma vanuit Sportbedrijf.
- Integrale aanpak en monitoring.

Openbare Ruimte

Aantrekkelijkere buitenruimte

In CSA is er veel verharding en verstening, mede omdat het een centrumwijk is met weinig ruimte en veel bebouwing en belangrijke infrastructuur. Vergroening zorgt voor een mooiere en aantrekkelijkere buitenruimte. Dit gaat voor een belangrijk deel hand in hand met het thema Duurzaamheid. Ook biedt het parkeerplan in het Spijkerkwartier mogelijkheden om de buitenruimte aantrekkelijker te maken.

Inspanningen 2022

- We combineren vergroeningswensen vanuit de wijk met de ontwikkeling van onder andere de Ir. J.P. Van Muijlwijkstraat en de Steenstraat.
- Ondersteuning van diverse (groene) bewonersinitiatieven (zoals Groen van Prinsterenstraat en Transformatorplein).

Duurzaamheid

De wijk is meer klimaatbestendig

Het gebied CSA heeft door de verstening en verharding een grote hittestress opgave. Ook de infrastructuur en de ringweg rond het centrum zorgt voor een hoog percentage aan fijnstof. Door inzet vanuit de wijken en door actief vergroeningsprojecten te stimuleren en te ondersteunen dragen we bij aan de klimaatopgave van de gemeente Arnhem. In het Spijkerkwartier en Arnhemse Broek is wateroverlast een probleem door veel verharding en weinig groen in de straat, maar ook door de natuurlijke loop van regenwater dat vanuit het hoger gelegen Klarendal de lager liggende wijken instroomt.

Inspanningen 2022

Groeninitiatieven stimuleren en ondersteunen.

Meer aandacht voor energietransitie (Wijk van de toekomst)

In het gebied speelt ook de grotere opgave met betrekking tot de energietransitie. Dit is een stedelijk programma ingegeven door landelijk beleid. Vanuit De Blauwe Wijk Economie (DBWE) wordt in samenwerking met de gemeente, naar alternatieven en mogelijkheden gekeken. Vanuit het Sparkcentre in de wijk dragen ook de HAN en WUR hier aan bij.

Inspanningen 2022

Ondersteuning van DBWE door verbinding vanuit de centrale organisatie met de wijk.

Wonen

Meer diversiteit in de woningvoorraad

Veel ouderen verlaten de wijk omdat de woning niet meer voldoet aan de behoefte. Zij worden hierdoor gedwongen de wijk te verlaten terwijl juist hun netwerk kan helpen bij het langer zelfstandig thuis en zelfredzaam blijven. Ook zijn het Centrum en het Spijkerkwartier niet aantrekkelijk voor gezinnen met kinderen. Diversiteit van groepen is belangrijk voor de wijken.
De grote hoeveelheid kamerverhuur is ook een punt van aandacht. Handhaving van het beleid van het nieuwe Facetplan is van belang om de groei van kamerverhuur tegen te gaan en de overlast te verminderen.

Inspanningen 2022

- Aandacht vragen voor beschikbaarheid van woningen voor gezinnen en ouderen bij de transitie van woningen en nieuwbouwprojecten bij woningcorporaties, projectontwikkelaars en bestuur.
- Aanpak van overlast door kamerverhuur met aandacht voor adequate signalering, inzet van handhavingsacties en door bewoners vooraan in vergunningsprocessen te betrekken.

Wijkeconomie

Verbeteren van de samenwerking in leefomgeving in relatie tot ondernemers en bewoners

In de wijk CSA zijn veel ondernemers te vinden die daardoor onderdeel uitmaken van de wijk en de leefomgeving. Het centrum is de laatste jaren in het aantal bewoners enorm gegroeid, daardoor vindt er een verschuiving plaats in de functionaliteit. Naast een wijk met winkels wordt het steeds meer ook een woonwijk en dan is een prettige woonomgeving belangrijk. In het Spijkerkwartier zoeken de ondernemers naar diversificatie van het aanbod van winkels. Lokaal winkelen wordt extra aantrekkelijk en trekt andere ondernemers naar de Steenstraat. Er zijn zorgen over de veiligheid en leefbaarheid in de Steenstraat. Ondernemers en bewoners zijn verenigd en pakken dit gezamenlijk op met stakeholders.

De belangen en wensen van ondernemers zijn soms anders dan die van bewoners. Maar er zijn ook veel overeenkomsten op de thema's veiligheid, openbare ruimte (vergroening) en duurzaamheid. Belangen raken elkaar en kunnen worden versterkt door het verbeteren van de samenwerking.

Inspanningen 2022

- Het team Leefomgeving is partner om mee te denken in kansen.
- Ontwikkeling van de Steenstraat gericht op veiligheid en diversiteit.
- Vernieuwing van Keurmerk Veilig Ondernemen.

Goed functionerende wijkorganisaties

Het gebied kent een aantal wijkorganisaties die werken aan een verbetering van de wijk en bijdragen aan diverse doelstellingen. Denk hierbij aan meedoen/ activering, sociale cohesie, duurzaamheid en leefbaarheid/openbare ruimte.

De Blauwe WijkEconomie is een vernieuwend en experimenteel initiatief. De visie van DBWE is in grote lijnen: het behouden en verzilveren van waarden die er in de wijk te vinden zijn. Vanuit deze gedachte worden er verschillende projecten opgezet en doorontwikkeld. Een aantal voorbeelden zijn Spijkerbikes, wormenhotels, buurtbaanbedrijf en Sparkcenter. DBWE is een livinglab voor heel Arnhem dat begint in het Spijkerkwartier.

Het Buurtgroenbedrijf begon als klein burgerinitiatief vanuit DBWE en is nu ontwikkeld tot een professioneel sociaal bedrijf dat vergroeningsprojecten oppakt, uitwerkt en uitvoert. Door het Buurtgroenbedrijf kunnen er veel meer vergroeningsinitiatieven worden uitgevoerd dan de gemeente zou kunnen aanpakken.

In het Arnhemse Broek zijn Broek Omhoog en De Kansen actief. In het Centrum is de Buurtkeuken gevestigd die voor veel sociale binding zorgt. Al deze initiatieven vinden plaats door en met bewoners van de wijk.

Inspanningen 2022

- Ondersteuning van de wijkorganisaties als partner vanuit de gemeente. Meedenken in mogelijkheden en het grijpen van kansen die in relatie staan met de Arnhemse ambities.
- Kennisdeling met andere wijken.
- Inzet om wijkorganisaties maximaal zelfstandig te laten functioneren (organisatorisch en financieel).

Veiligheid

Minder overlast

In het gebied is leefbaarheid een belangrijk thema. Op sommige plekken is sprake van (een gevoel van) onveiligheid. Bewoners vragen aandacht voor verkeersveiligheid, overlast door kamerbewoning en de aanwezigheid van criminaliteit en drugshandel. Het actieprogramma Schoon Heel Veilig is met deze thema’s bezig. Met gerichte acties willen we afrekenen met de verloedering, overlast en criminaliteit in de wijk. Het doel is om ondernemen en wonen in het gebied prettiger en aantrekkelijker te maken.
In de wijken zien we een toename van psychisch kwetsbare mensen en dak- en thuislozen (volwassenen en jongeren). Extra inzet en voorzieningen zijn nodig.

Inspanningen 2022

- Het vasthouden van de behaalde resultaten van het actieprogramma Schoon Heel en Veilig.
- Verbreden Project Centrum naar het Spijkerkwartier (aanpak van overlastgevende personen op straat).
- Toezien op een goede inbedding van Straatcoaches bij de afdeling handhaving en preventie.
- Uitvoering project wonen zonder stigma.
- Aanpak op het verminderen van weesfietsen, graffiti en zwerfafval.
- Goed functionerende wijkveiligheidsoverleggen en Overleg Zorg en Overlast (OZO).

Participatie

Op diverse wijze is er inbreng verzameld voor het wijkprogramma. Het hele jaar wordt een beeld van de wijk gevormd onder andere door middel van gesprekken met bewoners, inbreng van professionals, de diverse bewonersinitiatieven, cijfers van de wijk, wijkoverleggen. Specifiek voor het wijkprogramma is er ook input verzameld. In het Spijkerkwartier heeft de Spijkerbrigade samen met team Leefomgeving de tekst voor het wijkprogramma geschreven. Deze is vervolgens besproken in het wijkoverleg, en daarna gepubliceerd in de wijkkrant en op mijnspijkerkwartier.nl. De ontvangen reacties waren positief en leidden niet tot wijzigingen.
In het Arnhemse Broek is het proces nog gaande. Het wijkplatform heeft samen met het team Leefomgeving een proces in gang gezet om zoveel mogelijk mensen mee te laten denken. Door het jaar heen zijn er participatietrajecten met bewoners geweest, over wonen, groen, afval, verkeer en speeltuintjes.
In het Centrum is voor het wijkprogramma gebruik gemaakt van de mailadressen van bewoners van de binnenstad (naar aanleiding van enquête 2020). 156 inwoners zijn vervolgens benaderd met vragen. Tevens is de ondernemers vereniging en het kernteam Arnhem 6811 gevraagd om input.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek per thema	**Lasten**	**Baten**	**Toevoe-gingen**	**Onttrek-kingen**
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget CSA				
Meedoen	240	0	0	-175
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	515	-53	19	-6
Openbare ruimte	-117	-35	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	338	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	838	-2	0	0
Totaal Wijkbudget CSA	1.814	-91	19	-181
Wijken Algemeen CSA				
Meedoen	2.652	-62	0	0
Kansengelijkheid	3.608	-892	0	0
Gezondheid	16.538	-27	4	-3
Openbare ruimte	2.860	-264	1	-3
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	2.971	-9.142	802	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	135	-5	0	0
Bedrijfsvoering	37	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen CSA	*28.800*	*-10.392*	*807*	*-5*
Totaal Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek	**30.614**	**-10.482**	**826**	**-187**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	30.646	29.846	28.146	30.614	30.606	30.436	30.231
Baten	9.595	9.566	10.255	10.482	10.440	10.397	10.355
Saldo lasten en baten	***-21.051***	***-20.280***	***-17.892***	***-20.132***	***-20.132***	***-20.038***	***-19.876***
Toevoegingen aan reserves	534	20	561	826	826	826	827
Onttrekkingen aan reserves	35	8	575	187	191	182	11
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-499***	***-12***	***14***	***-639***	***-639***	***-644***	***-816***
Gerealiseerd resultaat	**-21.550**	**-20.292**	**-17.877**	**-20.770**	**-20.801**	**-20.682**	**-20.692**

Toelichting

Lasten

Voor gebied CSA is totaal € 30,6 miljoen aan lasten begroot. € 28,8 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,8 miljoen specifiek binnen CSA. Het grootste deel van de lasten (€ 16,5 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams. Daarnaast wordt voor de thema's meedoen (€ 2,7 miljoen), kansengelijkheid (€ 3,6 miljoen), openbare ruimte (€ 2,7 miljoen) en wonen (€ 3,2 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 stijgen de lasten met € 2,4 miljoen. Dit komt voornamelijk door Gezondheid (stijging WMO lasten 3.1 miljoen) Openbare Ruimte (daling €200.000) en Wonen (daling € 600.00).

Baten

Totaal is een bedrag van € 10,5 miljoen aan baten begroot, € 10,5 miljoen voor Wijken Algemeen en € 0,01 miljoen specifiek voor CSA. De grootste baten van 9,1 miljoen betreft inkomsten voor straatparkeren binnen het thema wonen. Voor kansengelijkheid is € 0,9 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,6 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema openbare ruimte is € 0,3 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten) naar CSA doorberekend.

Ten opzichte van 2021 stijgen de inkomsten met € 0,2 miljoen vanwege inkomsten straatparkeren.
De inkomsten vanaf 2022 voor CSA blijven over de daarop volgende jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen CSA van € 0,9 miljoen betreft de baten van straatparkeren (thema Wonen).

Onttrekkingen aan reserve

De onttrekkingen aan de reserves binnen CSA zijn nagenoeg nihil en worden daarom niet apart toegelicht.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Noordwest

In het wijkprogramma Noordwest bevinden zich de wijken Klarendal, Burgemeesterswijk/ Hoogkamp, Schaarsbergen en omgeving, Sint Marten/ Sonsbeekkwartier, Heijenoord en Lombok, Hoogstede/Klingelbeek en omgeving.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Ontmoetingsplekken zijn vraagbaak in de wijk

In alle wijken is een ontmoetingsplek. Ons doel is om deze plekken meer als centrale vraagbaak te laten functioneren voor de wijk: toegankelijk, nabij en laagdrempelig. Alles is gericht op vindbaarheid en korte lijnen tussen professionals en bewoners onderling. Hierbij bouwen we op team Leefomgeving-niveau verder aan Voor Elkaar in Arnhem.

Inspanningen 2022

- Voorliggende voorzieningen beter koppelen aan de ontmoetingsplekken.
- Stimuleren (gezamenlijke) inloop/spreekuren van de belangrijkste partners in de wijk (onder andere team Leefomgeving, Werk en Inkomen en Sociaal wijkteam) op het gebied van financiële zelfredzaamheid, zorg en activiteiten.

Versterken sociale netwerken en inzicht in voorzieningen in de wijk

Het voorliggende aanbod van voorzieningen en activiteiten is beter inzichtelijk voor bewoners en professionals/partners en beter passend bij de behoefte in het gebied.

Inspanningen 2022

- Uitbouwen van samenwerking binnen kernteam Sociaal domein met wijkteam Arnhem en Werk en Inkomen. Inhoud geven aan een gezamenlijk (op inhoud) opdrachtgeverschap naar de professionele partijen.
- Bevorderen dat professionele partijen een samenhangend aanbod van voorliggende voorzieningen aanbieden en daarin samenwerken.
- Bevorderen dat het aanbod deel uitmaakt van de programmering in de ontmoetingslocaties.
- Verkenning van mogelijkheden voor ondersteuning van vrijwilligers in het voorliggende veld als meer mensen met een rugzakje gebruikmaken van voorliggende voorzieningen.

Ondersteuning ontmoetingsplekken

Ontmoetingsplekken zijn van belang voor binding en betrokkenheid bij de buurt /wijk. Ze hebben indirect een functie in het beperken van zorgkosten en kunnen bijvoorbeeld eenzaamheid tegengaan. Het zijn plekken waar ook minder zelfredzame mensen mogelijkheden vinden om deel te nemen aan activiteiten of ondersteuning krijgen bij hun ontwikkeling.

De gemeente Arnhem stimuleert dat de exploitatie en het beheer van buurthuizen door bewoners, in de vorm van een rechtsvorm wordt opgepakt.
Het blijkt in de praktijk lastig om de aspecten die samenhangen met zelfbestuur en zelfbeheer te organiseren. De druk op besturen en vrijwilligers is groot doordat zij in feite een bedrijf runnen zonder professionals.
Ons doel is dat besturen zich meer kunnen richten op programmering en de sociale opgave in de wijk en hen te ontlasten op het gebied van bedrijfsvoering.

Inspanningen 2022

- Faciliteren en stimuleren van samenwerking tussen buurthuizen op gebied van programmering en sociale opgave. Om zo successen te delen, van elkaar te leren en het netwerk te versterken (denk aan werven en vasthouden van vrijwilligers, communicatie). Inzet van bewonersondersteuning om samenwerkingsmogelijkheden te verkennen en uit te werken.
- Financiële en beleidsmatige/inhoudelijke ondersteuning van de buurthuizen rondom zelfbestuur en zelfbeheer. Verlagen van administratieve lasten voor de besturen.
- Stimuleren dat buurthuizen aansluiten bij het project 'Arnhemse buurthuizen - waarde en voorwaarden'.

Aansluiten bij de behoefte van jongeren aan voorzieningen in de wijk

De behoefte van jongeren aan voorzieningen in de wijk is niet helder. De behoefte wordt in 2021 stadsbreed onderzocht.

Inspanningen 2022

- Vertaling onderzoek behoefte jongeren (onderzoek goed geschud) naar voorzieningen in de wijk in samenwerking met wijkpartijen. Als mogelijkheid zien we het instellen van een jeugdraad.

Verbetering sociaal-economische situatie van gezinnen

Er is een verbetering van de sociaal-economische situatie van gezinnen met kinderen die een bijstandsuitkering of hoge schulden hebben en zij zijn meer financieel zelfredzaam. Dit doel sluit aan bij het thema kansengelijkheid om kinderen meer mogelijkheden te bieden voor zelfontplooiing.

Inspanningen 2022

- Op basis van de uitkomsten van de pilot 2021, van Werk & Inkomen en Sociaal wijkteam, een vervolg geven aan de aanpak voor gezinnen met hoge schulden of afhankelijkheid van bijstand, waarbij wordt gekeken naar en gewerkt wordt aan de verschillende levensdomeinen en gebruik wordt gemaakt van alle beschikbare kindvoorzieningen.
- Onderzoek naar mogelijkheden kinderopvang in de voorschoolse periode voor gezinnen in de bijstand.

Kansengelijkheid

Meer ontplooiingskansen voor kinderen die extra ondersteuning nodig hebben waaronder het verminderen overgewicht van kinderen.

In Noord-West willen we achterstanden bij kinderen voorkomen en aanpakken. We focussen daarbij op het verbeteren van de ontplooiingskansen van kinderen in Klarendal en St. Marten. Dit doen we door vroegtijdig achterstanden op te sporen en kinderen een ontwikkelingsprogramma aan te bieden. De ouderbetrokkenheid is van cruciaal belang voor de ontwikkeling van het kind en voor het boeken van resultaten met het programma. We werken hierin samen met de Arnhem-Oost aanpak.

Inspanningen 2022

We bieden voor de kinderen op het primair onderwijs een dagelijks naschools programma gericht op vier pijlers die belangrijk zijn bij de ontwikkeling van het kind. Onze focus ligt op de doelgroep van kinderen van 0-16, waarbij vanuit de samenwerkende partners meer aandacht is voor de problematiek rondom de leeftijdsgroep van 10-14 jarigen, zoals de overgang van primair naar vervolgonderwijs. De doelgroep breiden we op langere termijn uit naar 0-18 jaar.

Het dagelijks naschools programma bestaat uit diverse onderdelen die afhankelijk van de behoeften van het kind worden ingezet zoals: taalontwikkeling, huiswerkbegeleiding, sport, voeding en bewegen, creativiteit en muzikale ontwikkeling.

- Versterken netwerken rondom kinderen en jeugd om een beter inzicht te krijgen in de aanpak en activiteiten van de verschillende partijen en die te verbinden.
- Creëren basisvoorziening voor ook de wat oudere jeugd voor ontmoeten, bewegen, cultuur in de wijk, in samenwerking met Sportbedrijf en Rijnstad gebruik maken van bestaande locaties zoals Mix en de Sporthal. Dit maakt ook onderdeel uit van de Arnhem-Oost aanpak.
- Vergroten ouderbetrokkenheid bij programma kansrijk opgroeien.

Openbare Ruimte

Tijdig in gesprek met bewoners bij plannen en besluiten in de openbare ruimte

De opvattingen en inbreng van bewoners worden meegewogen bij besluiten over de inrichting van de openbare ruimte.

Inspanningen 2022

- Organiseren inbreng inwoners bij herinrichting Hommelseweg.
- Met inwoners ontwikkelen plan parkeeroverlast in Klarendal Zuid indien stadsbrede visie gereed is.
- Bespreken uitkomsten verkeersplan Arnhem-West met kernorganisatie /mobiliteit en bepalen lange termijn visie en bepalen mogelijke maatregelen op korte termijn. Dit communiceren met bewoners.
- Organiseren van het bepalen van de locaties deelvervoer en elektrisch laden in samenwerking met bewoners.

Veiligheid

Bewoners hebben minder last van gevoelens van onveiligheid

In een deel van het gebied ervaren bewoners gevoelens van onveiligheid omdat zij met diverse problemen worden geconfronteerd. Het gaat dan om onderwerpen als drugsoverlast door dealen en gebruik op straat, overlast van verwarde personen en vervuiling van de omgeving.

Inspanningen 2022

- Voortzetten kernteam veiligheid waarin alle handhavingspartners vertegenwoordigd zijn en gezamenlijk actuele veiligheidssituaties in de wijk aanpakken.
- Aanpak overlast, verbeteren leefomgeving in het gebied Hommelseweg/Sonsbeeksingel
- Uitkomsten pilot 2021 welkome wijk (samen sterk zonder stigma) vertalen naar concrete acties in Klarendal/Sint Marten.
- Met GGZ-partijen in de wijk nagaan welke mogelijkheden er zijn om meer grip te krijgen op de overlast van verwarde personen in de wijk.
- Stedelijk agenderen vraagstukken:
  - overlast van concentraties van opvang van kwetsbare bewoners in de wijk
  - maatschappelijke opvang in de wijk en de daaruit voortkomende overlast voor omwonenden met name ingeval van particulier eigendom.

Participatie

Het wijkprogramma 2022 is op hoofdlijnen een voortzetting van het programma 2021. Input is opgehaald door: fysiek met de bus "lijn 2030" in de wijk te zijn en via bewonersoverleggen. In Klarendal en Sint-Maarten-Sonsbeek is samen met inwoners een enquête opgesteld en verspreid via de wijkkrant. Voor de zomer is gesproken met vertegenwoordigers van buurtinitiatieven, waaronder de buurthuizen, besproken wat zij belangrijk vinden voor de wijk, hoe de samenwerking tussen de initiatieven nog meer vorm kan krijgen en hoe wij als team Leefomgeving hen daarbij kunnen ondersteunen. Met alle partners in het sociaal domein is via een netwerkbijeenkomst opgehaald wat de belangrijkste doelen en resultaten voor 2022 moeten worden. Deze opbrengsten zijn gebruikt en door vertaald naar thema's.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Noordwest per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Noordwest				
Meedoen	284	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	1.234	-252	41	-30
Openbare ruimte	-9	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	32	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	886	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Noordwest	2.426	-256	41	-30
Wijken Algemeen Noordwest				
Meedoen	2.495	-51	0	0
Kansengelijkheid	3.029	-647	0	0
Gezondheid	17.488	-21	4	-2
Openbare ruimte	2.712	-280	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	926	-531	57	-19
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Noordwest	*26.869*	*-1.536*	*61*	*-21*
Totaal Noordwest	**29.295**	**-1.792**	**102**	**-50**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	28.962	28.754	29.422	29.295	29.266	29.224	29.072
Baten	1.898	1.768	1.817	1.792	1.793	1.793	1.793
Saldo lasten en baten	***-27.064***	***-26.986***	***-27.605***	***-27.503***	***-27.503***	***-27.431***	***-27.279***
Toevoegingen aan reserves	416	100	102	102	102	102	102
Onttrekkingen aan reserves	177	44	284	50	28	67	34
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-239***	***-56***	***182***	***-52***	***-52***	***-35***	***-68***
Gerealiseerd resultaat	**-27.303**	**-27.042**	**-27.424**	**-27.555**	**-27.548**	**-27.466**	**-27.347**

Toelichting

Lasten

Voor gebied Noordwest is totaal € 28,8 miljoen aan lasten begroot. € 26,6 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 2,1 miljoen specifiek binnen Noordwest. Het grootste deel van de lasten (€ 18,0 miljoen) valt binnen het thema gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams. Daarnaast wordt voor de thema's kansengelijkheid (€ 3,0 miljoen), openbare ruimte (€ 2,7 miljoen) en meedoen (€ 2,5 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,1 miljoen. In 2023 dalen de lasten met € 0,05 miljoen. Dit komt voornamelijk door een verlaging van de uitgaven voor het thema Gezondheid € 0,6 miljoen en Kansgelijkheid € 0,1 miljoen. De begrote lasten blijven vanaf 2022 op een stabiel niveau van € 28,5 miljoen.

Baten

Totaal is een bedrag van € 1,8 miljoen aan baten begroot, € 1,5 miljoen voor Wijken Algemeen en € 0,3 miljoen specifiek voor Noordwest. Voor kansengelijkheid is € 0,6 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,5 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema wonen is € 0,5 miljoen aan inkomsten uit vastgoed naar Noordwest doorberekend.

De inkomsten van Noordwest blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De bestemmingen aan de reserves zijn begroot op € 0,1 miljoen, vanwege lager begroot onderhoud en verlaging rentelasten bij vastgoed (sporthallen en MFC's).

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen CSA bedragen € 0,05 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Bouwspeelplaats De Leuke Linde
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Noordoost

In het wijkprogramma Noordoost bevinden zich de wijken Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o., Alteveer en Cranevelt.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer bewoners zijn sociaal zelfredzaam

Bewoners willen ontmoetingsplekken die beter passen bij hun behoefte: dichtbij, kleinschalig en laagdrempelig. Ontmoeting draagt bij aan het algemeen welbevinden en kan ervoor zorgen dat minder snel een beroep wordt gedaan op specialistische voorzieningen. Samen met het sociaal wijkteam Noord-Oost onderzoeken we verschillende vormen van samenwerking met zorgaanbieders in het gebied Noord-Oost.
De afgelopen tijd heeft behoorlijke impact gehad op het ontmoeten, ontmoetingscentra waren lange tijd gesloten. Hierdoor is een inhaalslag nodig. De aanloop van de mensen moet weer terugkomen.
Eenzaamheid is een belangrijke thema. In de wijk Alteveer-Cranevelt, Monnikenhuizen en Plattenburg wonen relatief veel ouderen die behoefte hebben aan ontmoeting. In het gebied Noord-Oost zijn verschillende locaties waar bewoners elkaar kunnen ontmoeten, soms gerund door bewoners zelf, soms met ondersteuning van professionals, locaties met en zonder dak, voor volwassenen en voor de jeugd. Door wisseling van jeugdprofessionals in de wijk is extra inzet nodig om de sociale basis voor de jongeren 12+ opnieuw op te bouwen.

Samen met bewoners en partners in de wijk creëren, verbeteren of behouden we ontmoetingsplekken:

- Buurtfabriek (inclusief moestuin) in Alteveer-Craneveld: door en voor bewoners.
- Koffie Kaffee de Beijer in Geitenkamp: door en voor bewoners.
- De Vlindertuin in Geitenkamp: sociaal ondernemers met leer-werkervaringsplekken en kunstenaars richt zich mee - doen en werk
- Buurtmoestuin de Vlindertuin: door en voor bewoners, voor jong en oud.
- MFC De Wetering in Geitenkamp: Ontmoeting ondersteunt door professionals (Rijnstad en stichting Stevig).
- De vriendenkring in Plattenburg: door en voor bewoners en verenigingen. Deze plek is ook in beeld als 2e locatie voor de Noord-Oost Academy.

- De fruitpluktuin op de Paasberg: de kleine Johannes.
- Trapveldje in Nieuw Monnikenhuizen voor de jeugd.
- Rommelkist in Geitenkamp: playground voor de jeugd, gerund door Sportbedrijf Arnhem
- Jongerencentrum de Sperwer: voor de jeugd 12+ .
- Marktplein Geitenkamp.
- Kantine van de korfbalvereniging de Paasberg.
- Buurthonk Olmstraat: door en voor bewoners.

Ook speelplekken zijn belangrijke ontmoetingsplekken. De behoefte om elkaar buiten te ontmoeten is de afgelopen periode vergroot. Verschillende speelplekken worden aangepast (plaatsen picknicktafels) en aantrekkelijker gemaakt om ontmoeting op deze plekken te vergroten.

Inspanningen 2022

- Wij ondersteunen en faciliteren de verschillende ontmoetingscentra.

Meer bewoners participeren in de vorm van (vrijwilligers)werk

Leer- en werkervaringsplekken
De werkloosheid en bijstandsdichtheid in de Geitenkamp zijn op het hoogste niveau van de gemeente Arnhem. Een hoog percentage heeft geen of onvoldoende opleiding, waardoor er onvoldoende aansluiting is op de arbeidsmarkt. Een kwart van de huishoudens heeft een inkomen lager dan 120% van het wettelijk minimum, twee keer zo veel als gemiddeld in Arnhem. Er wordt ingezet op het creëren van werkervaringsplekken in een vertrouwde omgeving dichtbij huis, waar bewoners hun eerste stappen kunnen zetten, op weg naar betaald werk. De focus ligt op ouders met kinderen tot en met 12 jaar.
De Vlindertuin wil de 'kweekplaats' en thuisbasis zijn voor een 'wijk-netwerk' van creatief en sociaal ondernemers in de Geitenkamp; vinden, verbinden en samen-werken (als middel) staan hierin centraal. Met de verbouwing van de Vlindertuin is er nog meer ruimte voor sociaal ondernemers.

Inspanningen 2022

- Uitbreiden van aantal sociaal ondernemers met leer- en werkervaringsplekken in de Vlindertuin.
- Inzetten op versterken identiteit Vlindertuin als kweekplaats voor een 'wijk-netwerk' van creatief en sociaal ondernemers.
- Opstellen gebiedsagenda armoede schulden werk in samenwerking met het Sociaal wijkteam en Werk & Inkomen.
- Doorontwikkelen training Eigen-Wijs: een training basisvaardigheden voor onder andere laaggeletterden. Het betreft een samenwerking tussen Rijnstad participatiewerk en ROC RijnIJssel. De training wordt twee keer per jaar gegeven aan een groep van ongeveer 12 inwoners.

De zelfstandigheid en zelfredzaamheid van bewoners is vergroot

We zetten in op innovatieve methodieken om inwoners schuldenvrij te maken en perspectief te bieden.

Inspanningen 2022

- Doorontwikkeling van de pilot ‘Social Coin’ als experiment waarbij inwoners op vrijwillige basis schulden kunnen aflossen door maatschappelijke inzet /waardewisseling binnen de wijk.

Kansengelijkheid

Meer kinderen hebben de mogelijkheid om hun talent te ontdekken en te ontwikkelen

In de wijk Geitenkamp en Plattenburg groeien veel kinderen in armoede op. Meer dan een derde van de huishoudens heeft een besteedbaar inkomen ≤ 120% van het minimumloon. Er is sprake van generatie-armoede. Het percentage kinderen tot 18 jaar met een toewijzing op grond van de Jeugdwet is hoger dan gemiddeld in Arnhem.
Goed nieuws is dat het consultatiebureau in januari 2022 terugkomt in de wijk en ouders gestimuleerd worden om meer gebruik te maken van het Peuterspeelzaalwerk.
De Noord-Oost academie is gestart in 2020. In deze academie gaan kinderen (groep 7+8 basisonderwijs) samen met jongeren vanuit het Voortgezet Onderwijs leren en ontwikkelen in een heterogene doelgroep uit Noord-Oost ter voorbereiding op VO.
Met partners in de wijk bouwen we aan het versterken van het pedagogische klimaat in de wijk, te starten bij de Rommelkist en de Sperwer. De methodiek ‘vreedzame wijk’ is de kapstok.

Inspanningen 2022

- Opstellen van een jaarlijks uitvoeringsprogramma Kansrijk Opgroeien in samenwerking met het wijknetwerk van basisscholen, jeugdverpleegkundigen, sportbedrijf Arnhem, Rijnstad, Rozet en het Sociaal wijkteam. Het programma richt zich op de onderdelen onderwijs, vrije tijd en thuis.
- Doorontwikkeling van in- en naschoolse sport- en cultuureducatie met basisschool de Witte Vlinder in samenwerking met het Sportbedrijf Arnhem en Rozet naar een verlengde leertijd.
- Vergroten pedagogisch klimaat op de Rommelkist en het vergroten van de kring van vrijwilligers in samenwerking met het Sportbedrijf Arnhem.
- Ondersteunen Noord-Oost Academy.
- Monitoren of extra inzet van VGGM (huisbezoeken bij kinderen van 18 maanden) leidt tot meer gebruik van het peuterspeelzaalwerk.

Gezondheid

De sociaaleconomische gezondheidsverschillen in de wijk Geitenkamp worden kleiner

Mensen met lager opleidingsniveau (basisonderwijs + vmbo) leven gemiddeld zes jaar korter en vijftien jaar minder in goede gezondheid, dan mensen met een HBO- of universitaire opleiding. Mensen met een lage maatschappelijke positie hebben meer chronische aandoeningen, een ongezondere leefstijl, meer psychische klachten en voelen zich ongezonder dan mensen met een hogere opleiding en meer inkomen.
Het WRR-rapport ‘Weten is nog geen doen’ (2017) beschrijft wat een slechte gezondheid met een mens kan doen, en welke factoren de gezondheid beïnvloeden.

In samenwerking met de WUR, de HAN, en GGD gaan we samen met het Sociaal wijkteam aan de slag om de sociaaleconomische gezondheidsverschillen te verkleinen in de wijk Geitenkamp.
We willen een beweging in gang zetten, dat mensen weer trots op hun wijk zijn, en de leefomgeving als positieve stimulans ervaren om verder te komen in het leven.

Inspanningen 2022

- Ten minste 3 watertappunten plaatsen in de wijk Geitenkamp.
- Experimenteren met laagdrempelige gezondheidschecks.
- Faciliteren van het programma 2Diabeat.
- Meedoen in het onderzoek van de WUR naar vergroening wijk en gezondheid.
- We meten of deze inspanningen bijdragen aan positieve gevoelens.

Openbare ruimte

De wijk Geitenkamp is klimaatbestendiger

Doordat het klimaat verandert, is er wateroverlast tijdens hevige regenbuien en watertekort tijdens droge periodes. We spelen in op klimaatadaptatie, zoals wateroverlast maar ook steeds meer op mogelijkheden om water vast te houden in de wijk.

Samenwerken met de woningcorporaties om de woningen in de Geitenkamp energiezuiniger te maken. Verder bouwen op het project energie-armoede.

Inspanningen 2022

- Boomspiegels vergroten en/of verfraaien.
- Onderzoek naar mogelijkheden om in samenwerking met de corporaties bewoners een regenreservoir (gemaakt van afvalplastic) aan te bieden om water vast te houden in de wijk.
- Tegengaan van hittestress door gevels en de openbare ruimte (pleintjes) in samenwerking met bewoners te vergroenen. (Bewoners stimuleren met de actie: tegeltje eruit, plantje erin.)
- Vergroenen van de wijk Geitenkamp door 'oude' ligusterhagen' terug te plaatsen in het straatbeeld samen met corporaties en afdeling erfgoed.
- Ondersteunen van het duurzaamheidsproject Paasberg; op de Paasberg is een actieve bewonersgroep bezig met het verduurzamen en energiezuinig maken van de wijk, zij delen hun kennis actief met andere geïnteresseerden uit de wijk.
- Samenwerken in het project 'Jouw Thuis' van Portaal. In de Geitenkamp gaat Portaal op een bijzondere manier werken aan verduurzamen.

Minder wateroverlast

Waterberging in Beekdal realiseren om water bij hevige regenval vast te houden en zo de wateroverlast benedenstrooms, onder andere op de Vondellaan, Bernardlaan en Velperweg, te beperken.

Inspanningen 2022

Ondersteunen van de initiatiefgroep Beek op de Paasberg bij realiseren van hun plannen om het gebied aantrekkelijker en toegankelijker te maken (blauw-groene netwerken in de wijk).

Een schoner Geitenkamp

In de wijk Geitenkamp is het bijplaatsen van grof afval bij de ondergrondse afvalcontainers een probleem. Inwoners brengen het grof afval niet weg naar het afvalbrengstation of bellen niet om het aan huis te laten ophalen. Wat wel werkt zijn containerdagen, straatopruimdagen, zoals de afgelopen jaren zijn georganiseerd in de Troelstrastraat en Dr. Bosstraat, een samenwerking tussen bewoners, woningbouwcorporaties, opbouwwerk en gemeente.

Inspanningen 2022

In samenwerking met bewoners en partners in de wijk en gemeente onderzoeken hoe ophalen van afval beter kan aansluiten bij de wijk en zijn inwoners.

Wonen

Plattenburg wordt leefbaarder

In de wijk Plattenburg zijn zorgen over een aantal onderwerpen zoals herstructurering van terrein AKZO, hittestress, verkamering, leegstand en een toenemend gevoel van onveiligheid.

Inspanningen 2022

Samen met inwoners van Plattenburg wordt uitvoering gegeven aan het plan leefbaarheid (opgesteld op basis van uitkomsten maptable-sessie 2021).

De wijk Geitenkamp wordt vitaler

Eind 2019 is het handelingskader Geitenkamp opgesteld, een praatplaat met de belangrijkste opgave voor de wijk: het doorbreken van generatiepatronen (afhankelijkheid van uitkering, werkloosheid, armoede, schulden). De wijk verloedert. Wijkprofessionals en -bewoners willen zich gezamenlijk inzetten om de leefbaarheid en de veiligheid in de wijk te vergroten en daarmee de wijk vitaler te maken.

We zetten in op een aantal vliegwielen: 1. Diversiteit, 2. Trots (aan het werk, bruisend marktplein,) en 3. Socialer en veiliger Geitenkamp.
In samenwerking met woningbouwcorporaties, Sociaal wijkteam, politie en Werk & Inkomen, zijn de hotspots op de Geitenkamp benoemd. Het gaat om buurtjes/straten waar de leefbaarheid onder druk staat.
Per hotspot is benoemd welke strategie we inzetten; de interventies zijn gericht op het beperken van de instroom van kwetsbare inwoners of op het omgaan met kwetsbare inwoners.

Geitenkamp is een van de wijken van de Arnhem-Oost aanpak, waarin samen met het Rijk en de provincie onder andere wordt ingezet op het versterken en leefbaarder maken van kwetsbare wijken.
De verwachting is dat de Arnhem-Oost aanpak de ingezette koers vanuit het Handelingskader versterkt en een impuls geeft.

Inspanningen 2022

- Inzet op het reguleren instroom nieuwe inwoners.
- Inzetten op verlaging aantal sociale huurwoningen.

Wijkeconomie

Bruisender marktplein Geitenkamp

Bewoners van Geitenkamp - Monnikenhuizen en ook de Paasberg maken zich zorgen over het verschralen van het winkelaanbod op het winkelplein Geitenkamp. Zij hebben behoefte aan een bruisend marktplein met een gevarieerd winkel- en horeca-aanbod waar ook ruimte is om te verblijven. De wijk Geitenkamp is in het verleden opgezet om zelfvoorzienend te zijn, de wijk had een geïsoleerde ligging. De panden zijn corporatiebezit, het is voor hen geen corebusiness en het heeft voor hen geen prioriteit het marktplein aantrekkelijker te maken met voldoende winkels.
In samenwerking met de drie woningcorporaties, ondernemers, vertegenwoordiging van bewoners wordt met inzet van Seinpost gewerkt aan een duurzaam concept om te komen tot een bruisender marktplein.
Met partners in de wijk willen we zo veel mogelijk werk in de wijk houden. De intentie is om bij grootschalige (onderhouds)projecten zoveel mogelijk inwoners aan het werk te zetten.

Inspanningen 2022

In samenwerking met bewoners, ondernemers, winkeliers, corporaties uitvoering geven aan het uitvoeringsplan Marktplein Geitenkamp.

Veiligheid

Bewoners ervaren minder parkeeroverlast

Een van de leefbaarheids- en veiligheidsthema's is parkeeroverlast, dit is onderdeel van de veiligheidsagenda. In de wijk Alteveer-Cranevelt is de verkeersdruk hoog (als gevolg van samenloop Rijnstate, Openluchtmuseum en Burgers' Zoo). In Velperweg e.o. is door herontwikkeling van het voormalig AKZO-terrein en omgeving, de transformatie van het oude ING-pand naar appartementen en komst van het Rijn IJsselcollege zorg over toename van de verkeersintensiteit op de Velperweg.

Inspanningen 2022

- Monitoren van verkeersintensiteit Velperweg e.o. als gevolg van allerlei ontwikkelingen (AKZO, High Park, Rijn IJsselcollege) en Molenbeke.
- Monitoren burgerparticipatieproces herinrichting Velperweg.
- Maatregelen treffen om de parkeerdruk in Alteveer-Cranevelt te verlagen.
- Monitoren effect verkeersremmende maatregelen aan de Bronbeeklaan, Monnikensteeg.

Bewoners ervaren meer veiligheid in hun directe omgeving

Wij zien graag dat Arnhemmers zich nog veiliger gaan voelen in hun stad en in hun eigen woonwijk. Want veiligheid is, samen met een nette en schone omgeving, voorwaarde voor een prettig woon- en leefklimaat. Het gevoel veilig te zijn, maakt bewoners ook vaker sociaal betrokken met de buurt en met de buurtbewoners. De leefbaarheid- en veiligheidsthema's die spelen zijn parkeeroverlast en overlast van jongeren. Overlast jongeren speelt met name in Geitenkamp en aangrenzende wijken. We zetten in op het versterken van het pedagogische klimaat en jongeren 12+.
Sinds medio 2020 is er een maandelijks wijkveiligheidsoverleg waarin met partners in de wijk. De thema's die spelen worden besproken en eventuele acties worden afgesproken.

Inspanningen 2022

- Continueren van de persoonsgerichte aanpak om ondermijning tegen te gaan.
- Extra inzetten op vermindering jeugdoverlast in samenwerking met jongerenwerk, straathoekwerk, wijkagent, wijkteam en gemeente.

Participatie

Het wijkprogramma 2021 is als vertrekpunt genomen. Met de bewonersoverleggen is teruggeblikt en is het wijkprogramma geactualiseerd. Standaard wordt in de bewonersoverleggen gesproken over de ontwikkelingen in de wijk en worden signalen uit de wijk besproken.
Naast de consultatieronde van het wijkprogramma lopen er verschillende initiatieven/projecten in de wijk, waarin bewoners worden gesproken en betrokken.
De verschillende wijken in Noord-oost kennen allemaal hun eigen dynamiek en tijdspad inspraak. Dit speelt vooral in de wijk Alteveer-Cranevelt. Daar wordt na de zomer gewerkt aan het wijkprogramma (2023).

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Noordoost per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Noordoost				
Meedoen	231	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	1.262	-390	30	-13
Openbare ruimte	-3	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	4	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	895	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Noordoost	2.389	-393	30	-13

Wijken Algemeen Noordoost				
Meedoen	1.887	-37	0	0
Kansengelijkheid	2.808	-723	0	0
Gezondheid	14.206	-222	41	-18
Openbare ruimte	2.243	-173	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	197	-97	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Noordoost	*21.561*	*-1.257*	*41*	*-18*
Totaal Noordoost	**23.949**	**-1.650**	**72**	**-31**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	23.835	23.475	24.081	23.949	23.949	23.871	23.724
Baten	1.650	1.622	1.681	1.650	1.650	1.650	1.650
Saldo lasten en baten	***-22.186***	***-21.853***	***-22.400***	***-22.299***	***-22.299***	***-22.221***	***-22.074***
Toevoegingen aan reserves	375	66	72	72	72	72	72
Onttrekkingen aan reserves	168	29	337	31	25	44	34
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-207***	***-37***	***266***	***-41***	***-41***	***-28***	***-37***
Gerealiseerd resultaat	**-22.392**	**-21.890**	**-22.134**	**-22.340**	**-22.345**	**-22.249**	**-22.111**

Toelichting

Lasten

Voor gebied Noordoost is totaal € 23,6 miljoen aan lasten begroot. € 21,5 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 2,1 miljoen specifiek binnen Noordoost. Het grootste deel van de lasten (€ 15,0 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema's meedoen (€ 1,9miljoen), kansengelijkheid (€ 2,8 miljoen) en openbare ruimte (€ 2,2 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,1miljoen.

Baten

Totaal is een bedrag van € 1,65 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 0,7 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,6 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema gezondheid is € 0,6 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten) naar Noordoost doorberekend.

De inkomsten voor Noordoost blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen Noordoost bedragen minder dan € 0,1 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen Noordoost bedragen minder dan € 0,1 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.

Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,3 minder onttrokken uit de reserves als gevolg van WMO budgetten die lager worden als gevolg van een verschuiving naar stad. De daling komt ook mede tot stand door thema Kansgelijkheid en Gezondheid.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Presikhaaf

In het wijkprogramma Presikhaaf bevinden zich de wijken Presikhaaf West en Presikhaaf Oost.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer Presikhavers zijn sociaal zelf- en samenredzaam (er is meer sociale cohesie)

Bewoners geven vaak aan dat zij hun buren niet kennen en/of nauwelijks contacten hebben in hun directe leefomgeving. Ze weten niet wat er wanneer te doen is en hoe dat te betalen, waar ze informatie, advies of hulp kunnen krijgen bij bijvoorbeeld het vinden van werk, bij schulden, over het opvoeden van de kinderen en bij het (beter) leren van de Nederlandse taal. Vaak gaan bewoners wel naar de huisarts toe omdat ze lichamelijke klachten ervaren. Lang niet altijd is er sprake van medische problemen, vaak zijn andere problemen oorzaak van de klachten. Denk aan geldproblemen, eenzaamheid, verveling, gebrekkig of geen Nederlands kunnen spreken en schrijven of een ongezonde leefstijl. Veel signalen komen binnen via sleutelfiguren uit de verschillende gemeenschappen, die vaak overbelast zijn door de grote hoeveelheid vragen die zij krijgen van zowel bewoners als professionals.

Inspanningen 2022

- Blijvend investeren in ruimte voor ontmoeting, verbinding en ontwikkeling.
- Bewonersinitiatieven ondersteunen, onderling en aan professioneel aanbod verbinden.
- Vanuit gedeelde kennis samenwerken: het beter doen tegen dezelfde kosten.

Minder kinderen tot 4 jaar die op het basisonderwijs starten hebben een taalachterstand

Er is inzicht in de behoefte van voorschoolse voorzieningen en het ondersteuningsaanbod is voldoende en passend bij de behoefte van de doelgroep.

Inspanningen 2022

- Investeren in Nulmeting op taalniveau voor kinderen tot 4 jaar.
- Inventariseren van behoeften op het gebied van voorschoolse voorzieningen om taalachterstand voor kinderen tot 4 jaar te beperken.

Meer bewoners kunnen zichzelf financieel redden

Bewoners kunnen hun eigen financiële situatie overzien, vinden tijdig passende en laagdrempelige ondersteuning bij hun financiële/ administratieve problemen en kunnen verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen financiële administratie. Het aantal bewoners met schulden neemt af.

Inspanningen 2022

- Gebiedsteam Werk & Inkomen, Rijnstad en Sociaal wijkteam hebben spreekuur in de wijk.
- Preventiecursus (Eigenwijs) organiseren om financiële problemen te voorkomen.
- Project opstellen om vroegtijdige schooluitval jongeren te voorkomen met onderwijs en wijkpartijen.

Meer Presikhaafse kinderen hebben een gezonde leefstijl

Meer kinderen spelen zelf buiten, bijvoorbeeld met hun ouders of buurtkinderen (zonder dat er aanbod is van professionals). Het aantal kinderen met een gezonde BMI stijgt door inzet op hun eet- en beweeg/sportgewoontes.

Inspanningen 2022

- Stimuleren gebruik van speel-, beweeg- en ontmoetplekken in de openbare ruimte.
- Handhaven inzet JOGG en GO aanpak met wijkpartijen.
- We drinken water bij onze activiteiten.

Meer bewoners nemen deel aan activiteiten, wat resulteert in een betere sociale cohesie in de wijk

Bewoners krijgen een groter sociaal netwerk en we vergroten de zelf- en samenredzaamheid van bewoners. Bewoners die eenzaamheid ervaren hebben een netwerk.

Inspanningen 2022

- Versterken en indien nodig uitbreiden van ontmoetingsplekken.
- Met werkers en sleutelfiguren in de wijk individuele bewoners ondersteunen bij het vergroten van hun netwerk.
- Verbeteren communicatie over aanbod activiteiten in Presikhaaf.

Kansengelijkheid

Meer ouders zijn in staat om hun rol en verantwoordelijkheid te nemen als het gaat om opvoedingsvraagstukken

We willen meer kansengelijkheid voor de jeugd in Presikhaaf.
Meer ouderbetrokkenheid bij de activiteiten voor en door hun kinderen realiseren en de positieve inzet van vaders verder stimuleren.

Er zijn nieuwe ouders actief betrokken bij activiteiten voor hun kinderen, bijvoorbeeld bij speelplekken De Regenboog, De Mammoet, De Oosthof en De Overkant.
Meer kinderen die ondersteuning nodig hebben zijn in beeld.
Professionals zijn vindbaar en weten ouders te verwijzen naar plekken waar hulp is op hun vragen.

Inspanningen 2022

- Investeren in het verstevigen van het netwerk tussen werkers en ouders bijvoorbeeld bij speelplekken de Regenboog, de Mammoet, Molecatestraat, de Oosthof en bij De Overkant.
- Delen expertise en ervaringen in het netwerk Kansen voor Kinderen Presikhaaf.
- In de kwartaalgesprekken met partners in Presikhaaf, zoals PU, Sportbedrijf Arnhem, Rozet, JAM en Rijnstad, kijken we actief naar wat ouders nodig hebben en hoe ze betrokken worden bij activiteiten met kinderen.

Presikhaafse kinderen worden meer ondersteund bij de ontwikkeling van sociaal-emotionele vaardigheden

Presikhaafse kinderen worden meer ondersteund bij de ontwikkeling van een positief zelfbeeld,
het verplaatsen in en omgaan met anderen en het ontwikkelen van hun talenten.
Professionals zijn getraind in mediawijsheid.
Uit GGD-monitor blijkt dat meer kinderen en jongeren in Presikhaaf een positief zelfbeeld hebben.

Inspanningen 2022

- Pilot mediawijsheid om werkers te trainen in hoe sociale media in elkaar zitten en hoe je kinderen en jongeren daarbij kunt ondersteunen.
- We volgen wat de werkers inzetten om kinderen en jongeren te laten ervaren wat hun verschillende achtergronden kunnen betekenen voor de samenleving. We delen de opgedane ervaringen in het netwerk Kansen voor Kinderen Presikhaaf.

Presikhaafse jongeren zijn meer weerbaar en ontwikkelen hun eigen identiteit

Presikhaafse jongeren kunnen zich verplaatsen in en omgaan met anderen en zien hun meerwaarde voor de samenleving.
Uitkomsten van gesprekken tussen jongeren en professionals zijn vastgelegd en gedeeld; we weten met elkaar beter waar deze groepen behoefte aan hebben en passen het aanbod aan op de vraag.

Inspanningen 2022

- Inzicht krijgen in de behoeften van specifieke doelgroepen in de wijk. Denk aan groepen die nog niet of nauwelijks worden bereikt met het reguliere jongerenwerk zoals: tienermeiden, autochtone jongeren en jongeren met een beperking die een specifieke aandacht verdienen.
- Project opstellen om vroegtijdige schooluitval jongeren te voorkomen met onderwijs en wijkpartijen.

Veiligheid

Bewoners ervaren minder overlast (jeugdoverlast, verward gedrag en drugscriminaliteit) in hun buurt

De sociale cohesie, saamhorigheid in de buurten en in Presikhaaf is toegenomen (zie thema meedoen)
Mensen durven elkaar om hulp te vragen
Bewoners weten waar ze terecht kunnen om overlast te melden
Er is meer saamhorigheid en betrokkenheid bij bewoners, gemeten aan de meldingsbereidheid (fixi en politie)
In de leefbaarheidsmonitor is de sociale cohesie gestegen.

Inspanningen 2022

- Bewoners betrekken via vindplaatsen, sleutelfiguren en activiteiten in de wijk.
- Wijkveiligheidsagenda opstellen en uitvoeren samen met professionals en bewoners.
- Professionals in de wijk werken goed samen om de overlast aan te pakken (onder andere via ozo en wijkveiligheidsoverleg).

Er wordt minder hard gereden in Presikhaaf

Afwaarderen wegen
Er is duidelijkheid voor bewoners over de (on)mogelijkheden van aanpassingen aan het wegprofiel.

Inspanningen 2022

- Visie op mobiliteit maken en uitdragen (waarom welke wegen afgewaardeerd worden).
- Een van deze wegen afwaarderen naar 30 km: Keulseslag, Middachtensingel, Bethaniënstraat.

Bewoners ervaren minder last van zwerfafval

Minder zwerfafval bij buurtwinkelcentra
Het onderhoudsniveau van de wijkwinkelcentra gaat met één onderhoudsklasse omhoog.

Inspanningen 2022

Alle partijen betrekken bij het opstellen van een aanpak om buurtwinkelcentra schoner te krijgen.

Participatie

Bewonersparticipatie is een doorlopend proces. De informatie uit de contacten met inwoners en professionals wordt gebruikt als input voor het wijkprogramma van 2022 met een doorkijk naar de daaropvolgende jaren.
Voor de totstandkoming van het wijkprogramma 2022 zijn er gesprekken gevoerd met de verschillende bewonersoverleggen in Presikhaaf, met jongeren (georganiseerde gesprekken) en wijkprofessionals. Via de social media van team Leefomgeving en de wijkwebsite is een oproep gedaan aan inwoners een bijdrage te leveren aan het wijkprogramma.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Presikhaaf per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Presikhaaf				
Meedoen	226	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	647	-100	0	0
Openbare ruimte	270	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	25	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	930	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Presikhaaf	2.098	-103	0	0
Wijken Algemeen Presikhaaf				
Meedoen	2.288	-51	0	0
Kansengelijkheid	3.697	-1.133	0	0
Gezondheid	12.724	-62	25	-8
Openbare ruimte	1.902	-127	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	820	-569	70	-2
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Presikhaaf	*21.651*	*-1.948*	*95*	*-10*
Totaal Presikhaaf	**23.749**	**-2.051**	**95**	**-10**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	22.882	23.787	24.656	23.749	23.768	23.692	23.645
Baten	2.141	1.962	2.091	2.051	2.052	2.052	2.052
Saldo lasten en baten	***-20.741***	***-21.825***	***-22.565***	***-21.698***	***-21.698***	***-21.639***	***-21.593***
Toevoegingen aan reserves	378	117	95	95	95	95	95
Onttrekkingen aan reserves	256	74	191	10	39	70	169
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-123***	***-43***	***96***	***-85***	***-85***	***-25***	***73***
Gerealiseerd resultaat	**-20.863**	**-21.868**	**-22.469**	**-21.783**	**-21.773**	**-21.665**	**-21.519**

Toelichting

Lasten

Voor gebied Presikhaaf is totaal € 23,4 miljoen aan lasten begroot. € 21,6 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,9 miljoen specifiek binnen Presikhaaf. Het grootste deel van de lasten (€ 13,2 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema Meedoen (€ 2,3 miljoen), Kansengelijkheid (€ 3,7 miljoen) en Openbare Ruimte (€ 2,2 miljoen) een bedrag groter dan € 2,0 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,9 miljoen. Daarna blijven de lasten gelijk. Dit komt voornamelijk door een verlaging van het thema Gezondheid € 0,6 miljoen (WMO beschermd wonen) en Openbare ruimte € 0,2 miljoen.

Baten

Totaal is een bedrag van € 2,0 miljoen aan baten begroot. € 2,0 miljoen voor Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 1,1 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,9 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema wonen is € 0,6 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten en servicekosten) naar Presikhaaf doorberekend.

De inkomsten voor Presikhaaf blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen Presikhaaf bedragen minder dan € 0,1 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen Presikhaaf bedragen minder dan € 0,1 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.
Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,2 miljoen minder onttrokken uit de reserves. De lagere onttrekking wordt veroorzaakt door vastgoed en schulddienstverlening.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Flores Onderwijs
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Malburgen

In het wijkprogramma Malburgen bevinden zich de wijken Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder het Duifje en Immerloo.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer Malburgers doen mee door arbeidsparticipatie en/of maatschappelijke participatie.

Malburgers die drempels ervaren bij het meedoen worden aangemoedigd en zo nodig ondersteund om die drempels structureel te overwinnen. Malburgers die niet in staat zijn om de drempels bij het meedoen structureel te overwinnen vinden makkelijk en dichtbij de ondersteuning (hulp en informatie) om daarmee om te gaan.

Inspanningen 2022

Wij vragen voorzieningen in de wijk expliciet om problematiek bij bewoners te signaleren en te adresseren, al dan niet met inzet van andere partners in de wijk. Ook vragen we deze voorzieningen om in de ondersteuning die zij bieden bewoners zoveel als mogelijk te activeren richting maatschappelijke participatie en arbeidsparticipatie. We geven inwoners een rol in buurthuizen, bijvoorbeeld als gastheer/gastvrouw, helpen met de schoonmaak en koffie te schenken.

Meer Malburgers zijn (meer) financieel zelf- of samenredzaam

Malburgers die zichzelf financieel niet of onvoldoende kunnen redden worden aangemoedigd en zo nodig ondersteund om dit te verbeteren. Malburgers die structureel niet in staat zijn om zichzelf financieel voldoende te redden vinden makkelijk en dichtbij de hierbij noodzakelijke ondersteuning binnen het netwerk of wijk- en stedelijke voorzieningen.

Inspanningen 2022

- Wij vragen voorzieningen en partijen die zich in de wijk richten op financiële vragen van inwoners om zich gezamenlijk op een eenduidige, toegankelijke en samenhangende wijze te organiseren, waarbij deze voorzieningen de focus leggen op het (meer) financieel zelf- of samenredzaam maken van de inwoner.
- De outreachende aanpak van de achter-de-voordeur projecten in de wijk wordt voortgezet.

Malburgers voelen zich gezamenlijk meer verantwoordelijk voor elkaar en de wijk

Malburgers worden aangemoedigd en ondersteund om elkaar te ontmoeten en initiatieven te ontplooien.
Er wonen relatief veel mensen met een niet-westerse achtergrond in Malburgen. Zij helpen elkaar maar weten niet altijd goed waar ze informatie of hulp kunnen krijgen op divers gebied.
In Buurthuiskamer de Duiventil is tot nu toe ingezet op ontwikkeling en realisatie van een idee van buurtbewoners.

Inspanningen 2022

- Verbeteren sociale cohesie door inzet buurthuizen met aanbod aansluitend op behoeften in de wijk. Daarmee wordt de betrokkenheid vergroot.
- Buurthuiskamer de Duiventil: inzetten op verzelfstandiging (oprichten stichting) en ondersteunen bij het totaalpakket waardoor de programmering goed aansluit op de behoefte in de wijk.
- Ontwikkelingen Sportpark de Bakenhof.

Kansengelijkheid

De Malburgse jeugd heeft en krijgt, ook in het verdere leven, zoveel als mogelijk de kans om mee te doen.

- In de Malburgse jeugd wordt op een dusdanige manier geïnvesteerd dat eventuele achterstanden in de kansen op meedoen tijdig worden bestreden.
- Extra aandacht voor (talent)ontwikkeling van kinderen uit arme gezinnen (lager dan 130% sociaal minimum).
- In Malburgen wonen veel kinderen met een anderstalige achtergrond. Mede door corona zien professionals dat veel van deze kinderen moeite hebben om mee te komen.

Inspanningen 2022

- Basisactiviteiten als kinder- en jongerenwerk op orde brengen in samenwerking met gemeente en jongerenwerkorganisaties.
- De wijkprogramma's Kansrijk Opgroeien die in samenwerking met regiegroepen in de wijk zijn vormgegeven (moeilijke start in verband met corona) uitvoeren en volgen.
- Het actief betrekken van het sociale netwerk (familie) bij kansen en problemen samen met de professionals in de wijk.
- Onderzoeken hoe de kloof tussen de wereld op straat en thuis overbrugd kan worden en daardoor het gezin effectief ondersteunen.
- Streven om het taalaanbod verder door te ontwikkelen en achterstanden opgelopen tijdens de pandemie in te lopen.

Meer Malburgers met een migratieachtergrond hebben, krijgen en pakken zoveel als mogelijk hun kans om mee te doen

Malburgers met een migratieachtergrond worden aangemoedigd en zo nodig ondersteund om hun kansen op meedoen te verbeteren.

Inspanningen 2022

Passend informeel aanbod van NT2 taalactiviteiten (Nederlands als tweede taal) in de wijk en (door)verwijzing naar dit aanbod. Extra aandacht voor deze doelgroep.

Gezondheid

Meer Malburgers zijn gezond en maken minder gebruik van specialistische zorg

Malburgers zijn zich meer bewust van hun gezondheid en zijn meer zelfredzaam in het verbeteren van hun eigen gezondheid.

Inspanningen 2022

Stimuleren gebruik beweegopties openbare ruimte: beweegtuin en wandelroutes Malburgen West, openbare ruimte Olympusgebied, onder de aandacht brengen van gezonde voeding in buurthuizen en ontmoetingsplekken in de wijk.

Veiligheid

Meer Malburgers voelen zich veilig in hun buurt, in hun straat en in hun woning

Malburgers denken en werken mee aan het verbeteren van hun leefomgeving; bijvoorbeeld het melden van misstanden en ondermijning maar ook het tegengaan van de verloedering van de leefomgeving.

Inspanningen 2022

Overleg tussen werkgroepen Veiligheid en bijvoorbeeld de Wijkbeheergroepen en Wijkplatforms continueren om gebruik te maken van elkaars expertise. Het zoeken naar (creatieve) oplossingen.

Meer Malburgers voelen zich beschermd tegen het gevaar van (kwalijk) menselijk handelen in hun leefomgeving

In Malburgen is er meer aandacht voor een veilige thuissituatie, school en ontmoetingsplekken.

Inspanningen 2022

- De wijkveiligheidsagenda verder uitwerken, evalueren en uitvoeren.
- De professionals in de wijk werken goed samen om de woonoverlast aan te pakken. Dit door onder andere het nog te concretiseren handelingskader en escalatiemodel uit het stedelijk programma Veiligheid.

Meer Malburgers voelen zich veilig in de openbare ruimte

In Malburgen zijn specifieke plekken bekend en aangewezen waar de fysieke veiligheid verbeterd kan worden.

Inspanningen 2022

Voortzetten acties vanuit veiligheid met betrekking tot winkelcentrum De Drieslag.

Participatie

De thema's in het wijkprogramma gelden voor meerdere jaren. Voor 2022 is hier geen extra actie opgezet, anders dat men continu met inwoners en wijkpartijen in gesprek is.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Malburgen per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Malburgen				
Meedoen	274	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	530	-165	9	-4
Openbare ruimte	-91	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	39	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	935	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Malburgen	1.687	-168	9	-4
Wijken Algemeen Malburgen				
Meedoen	3.191	-77	0	0
Kansengelijkheid	6.400	-2.525	0	0
Gezondheid	21.037	-95	19	-6
Openbare ruimte	2.542	-183	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	1.242	-925	169	-113
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	1	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Malburgen	*34.631*	*-3.809*	*188*	*-119*
Totaal Malburgen	**36.318**	**-3.977**	**197**	**-123**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	34.363	35.570	33.254	36.318	36.245	36.063	35.831
Baten	4.112	3.894	4.017	3.977	3.978	3.978	3.978
Saldo lasten en baten	***-30.252***	***-31.676***	***-29.237***	***-32.342***	***-32.342***	***-32.085***	***-31.853***
Toevoegingen aan reserves	548	193	197	197	197	197	197
Onttrekkingen aan reserves	417	73	326	123	50	28	229
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-131***	***-120***	***129***	***-74***	***-74***	***-168***	***33***
Gerealiseerd resultaat	**-30.383**	**-31.796**	**-29.108**	**-32.415**	**-32.413**	**-32.253**	**-31.820**

Toelichting

Lasten
Voor gebied Malburgen is totaal € 35,8 miljoen aan lasten begroot. € 34,4 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,4 miljoen specifiek binnen Malburgen. Het grootste deel van de lasten (€ 21,4 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema's meedoen (€ 3,2 miljoen), kansengelijkheid (€ 6,4 miljoen) en openbare ruimte (€ 2,5 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 stijgen de lasten met € 3,1 miljoen. De stijgingen van de lasten zit voornamelijk in thema Gezondheid € 3,0 miljoen.
In 2023 en verder blijven de lasten nagenoeg gelijk. Dit komt voornamelijk door een stijging van de WMO budgetten binnen het thema gezondheid (WMO beschermd wonen).

Baten
Totaal is een bedrag van € 4,0 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 2,5 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 2,2 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema wonen is € 0,9 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten en servicekosten) naar Malburgen doorberekend.
De inkomsten voor Malburgen blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves
De toevoegingen aan de reserves binnen Malburgen bedragen € 0,2 miljoen en bestaan uit huurinkosten vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves
De onttrekkingen aan de reserves binnen Malburgen fluctueert maar schommelt rond de € 0,1 miljoen.
Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,2 minder onttrokken uit vastgoed primair onderwijs (huurinkomsten).

Subsidies
Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Delta Kath.- en prot onderwijs
- St. Flores Onderwijs
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Schuytgraaf/Elderveld

In het wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld bevinden zich de wijken Schuytgraaf en Elderveld.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer bewoners zijn sociaal zelf- en samenredzaam (er is meer sociale cohesie)

Meer bewoners hebben contacten in de buurt en nemen deel aan activiteiten en/of zijn hier actief in, zodat er meer sociale cohesie is. Meer bewoners kennen de mensen in hun directe leefomgeving en kijken naar elkaar om. Bewoners weten waar ze elkaar kunnen ontmoeten en aan activiteiten kunnen deelnemen en/of organiseren. Het aanbod voorzieningen en activiteiten voldoet aan de behoefte van bewoners.

Inspanningen 2022

- Stichting Rijnstad, Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA), Sportbedrijf Arnhem, Rozet, Vitanos en andere partijen zorgen voor maatwerk activiteiten in de wijken voor diverse doelgroepen op het gebied van ontmoeten, sporten & bewegen en kunst & cultuur, zodat bewoners mee kunnen doen aan activiteiten en/of hierin een bijdrage leveren.
- Team Leefomgeving zorgt dat activiteiten van wijkinitiatieven en bewoners waar nodig worden ondersteund door bijvoorbeeld een bewonersondersteuner, jongeren- of ouderenwerker.
- Er is een 'eenzaamheidscoalitie Elderveld' actief, waarin professionals, vrijwilligers en bewoners samen kijken hoe er voldoende voorzieningen en activiteiten zijn voor ouderen en zorgen dat ouderen weten bij wie en waar ze terecht kunnen.
- Op het gebied van ontmoeten wordt een plan van aanpak vastgesteld en team Leefomgeving, bewonersondersteuning, jeugdwerkers en bewoners gaan samen aan de slag met de uitvoering hiervan. Een aantrekkelijk beweeg- en sportaanbod, zowel binnen als buiten, maakt onderdeel uit van dit plan.
- In beide wijken is een bewonersondersteuner van stichting Rijnstad actief ter bevordering van het netwerk tussen bewoners, professionals en de gemeente. De bewonersondersteuner verbindt wijkinitiatieven, ondersteunt wijkbewoners hierbij en jaagt initiatieven aan.

Er is een sociale tafel, waar met vaste partners gebiedsteam werk & inkomen en het sociaal wijkteam en partners op thema (zoals Sportbedrijf Arnhem, Rozet, stichting Rijnstad, Vitanos, Youth for Christ, SWOA, Pactum/Rijnside) bepaald wordt wat er in beide wijken prioriteit heeft en hoe daarin samen actie kan worden ondernomen.

Meer bewoners kunnen zichzelf financieel redden

Bewoners zijn sneller in beeld als er sprake is van schulden en/of werkloosheid. Bewoners weten waar ze met hun vragen op het gebied van Werk, Inkomen en zorg terecht kunnen in de wijk.

Inspanningen 2022

- Team Leefomgeving, het Sociale wijkteam en het gebiedsteam Werk & Inkomen vertalen trends en signalen over bewoners met een uitkering in Elderveld. Er wordt onderzocht welke ondersteuning bewoners nodig hebben om zich beter financieel te kunnen redden. Daarnaast sluiten we aan bij de stedelijke ontwikkelingen en aanpak van Werk en Inkomen of kiezen we voor een specifieke maatwerkaanpak. Dit doen we zodat wijkbewoners geholpen worden werk te vinden, of vergroten de kans hierop, en zich beter financieel kunnen redden.
- Het organiseren van frequente inloopspreekuren voor bewoners in beide wijken door in ieder geval het Sociaal wijkteam en het gebiedsteam Werk & Inkomen, waar men terecht kan met vragen of advies over zorg, schulden, Werk & Inkomen.

Meer wijkbewoners wonen zo lang mogelijk thuis

Bewoners kunnen leeftijdsbestendig wonen. Bewoners kunnen dichtbij huis zorg en ondersteuning krijgen.
De openbare ruimte is geschikt voor gebruik voor kwetsbare doelgroepen.

Inspanningen 2022

Korte termijn acties uit het plan 'oud worden in Elderveld' worden uitgevoerd en lange termijn acties worden in gang gezet.

Kansengelijkheid

Meer ouders zijn in staat om hun rol en verantwoordelijkheid te nemen als het gaat om opvoedingsvraagstukken

Ouders weten waar ze handvatten worden geboden ter informatie en ondersteuning in de opvoeding. Er wordt samengewerkt met ouders door jeugdprofessionals en het verenigingsleven. Ouders worden ondersteund bij het zelf vormgeven van hun sociale netwerk.

Inspanningen 2022

- Het doorontwikkelen van sociale netwerken voor ouders in Schuytgraaf en Elderveld, zoals bijvoorbeeld bij de speelmorgen.
- De behoeften van ouders in kaart brengen voor ondersteuning/informatie op het gebied van opvoeden.
- Het samenwerken met ouders verankeren in (subsidie-)opdrachten en samenwerkingsafspraken met partners als stichting Rijnstad, Sportbedrijf Arnhem, Rozet, het onderwijs, zodat ouders altijd betrokken zijn bij wat er met en voor hun kinderen en henzelf ondernomen wordt.
- Het aanbod van scholen onder schooltijd en naschools versterken en aansluiten op activiteiten in de vrije tijd, zodat kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen.

Kinderen worden meer ondersteund bij de ontwikkeling van sociaal-emotionele vaardigheden

Meer jeugdigen kunnen zich op cognitief, motorisch en sociaal-emotioneel vlak ontwikkelen tot zelfredzame bewoners. Jeugdigen weten waar hun talenten liggen en kunnen die ontwikkelen. Jeugdigen weten waar ze terecht kunnen voor informatie en advies.
Jeugdigen weten wat er van hen in deze samenleving verwacht wordt qua houding en gedrag.
Jeugdigen weerbaar maken voor hun identiteitsontwikkeling.

Inspanningen 2022

- Het netwerk van jeugdprofessionals en het verenigingsleven versterken en waar nodig uitbreiden, zodat signalen en mogelijke problemen bij jeugdigen of in hun gezinnen zo vroeg mogelijk gesignaleerd worden en aanbod elkaar versterkt.
- Jeugdigen begeleiden in bijvoorbeeld gebruik van social media, omgang met scheiding ouders of prestatiedruk Hierbij wordt gebruik gemaakt van bijvoorbeeld KIES-trainingen, steungezinnen, trainingen social media en coachingsgesprekken.

Openbare Ruimte

Bewoners zijn meer tevreden over de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte

Bewoners weten waar zij met hun vragen en hun ideeën terechtkunnen. Bewoners worden waar nodig ondersteund.
Met regelmaat monitoren of de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte nog voldoen.

Inspanningen 2022

- In de fysieke tafel stemmen team Leefomgeving, de stadsdeelmanager en andere relevante gemeentelijke afdelingen af hoe vragen en ideeën van bewoners kunnen worden ondersteund en/of opgepakt.
- Er vinden regelmatig schouwen plaats in de wijk met bewoners en partners als woningcorporaties, politie, handhaving en bewoners om te inventariseren waar wensen en behoeften met betrekking tot de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte liggen.
- Bewonersinitiatieven, zoals voedselbos Elderveld, vergroenen Briellehof en Kaaghof, kapschuur Schuytgraaf en inrichting buurttuin Slikkeveerstraat, worden waar nodig (financieel) ondersteund. Concreet voorbeeld: het Briellehof wordt vergroend met een groene gevel en er wordt een plantsoen met bomen en struiken aangelegd. Dit gebeurt in opdracht van team Leefomgeving, bewoners en de groengroep, zodat de hittestress afneemt en de biodiversiteit toeneemt. Bovendien krijgt de Briellehof een groenere uitstraling.
- Er wordt een groenvisie Elderveld doorontwikkeld, waarbij team Leefomgeving adviseert en bewaakt dat bewoners voldoende betrokken zijn.

Veiligheid

Bewoners ervaren minder last van fysieke verloedering

Bewoners voelen zich verantwoordelijk voor hun fysieke leefomgeving. Er is minder sprake van overlast en vernielingen.
De fysieke leefomgeving is schoon, heel en veilig

Inspanningen 2022

- Het wijkveiligheidsoverleg (politie, handhaving, gemeente, overlast- en zorgcoördinator, jongerenwerkers) stellen een actieplan op voor de belangrijkste veiligheidspunten in het gebied. Er wordt afgestemd over de uitvoering hiervan en gemonitord hoe de voortgang is en wat bewoners er van merken.
- Bij dagelijks en groot onderhoud van de openbare ruimte is er extra aandacht voor de aanpak van hotspots (hoeveelheid zwerfafval) in de wijk, de hotspots worden bepaald op basis van meldingen en signalen uit de wijk.
- Signalen uit de wijken en de specifieke wijkcontext worden meegegeven in het opstellen en uitvoeren van het afvalbeleid en mobiliteitsbeleid van de gemeente.
- Signalen en trends uit de wijken met betrekking tot verloedering en overlast worden ingebracht in langdurige trajecten als het Ontwikkelperspectief Elderveld, voorkomen Stadsvernieuwing 4.0 Elderveld en de Groenvisie Elderveld, zodat waar mogelijk fysieke ingrepen meegenomen kunnen worden of sociale projecten gestart kunnen worden.

Bewoners ervaren minder woonoverlast

Bewoners durven elkaar aan te spreken op gedrag (zie ook thema meedoen) en weten hoe ze hierin ondersteund kunnen worden.
Bewoners weten waar ze overlast kunnen melden en doen dit ook.
Bewoners merken dat hun meldingen en zorgen worden opgepakt en dat overlast vermindert.

Inspanningen 2022

Het professionele netwerk communiceert actief, zowel persoonlijk als via (sociale) media over meldmogelijkheden en ondersteuningsmogelijkheden voor bewoners als bijvoorbeeld buurtbemiddeling.
Signalen en meldingen over woonoverlast worden met partners in het overlast- en zorgoverleg opgepakt en waar nodig opgeschaald naar bijvoorbeeld het Veiligheidshuis.

Participatie

Op verschillende manier is informatie opgehaald voor het wijkprogramma: het uitvoeren van een wijkanalyse, fysiek bij het winkelcentrum van Schuytgraaf en Elderveld, in april via een digitaal wijkgesprek met Elderveld, via een enquête door het wijkplatform Elderveld en is in Schuytgraaf via internet een enquête over ontmoeten gehouden. Ook is gesproken met wijkorganisaties over wat zij signaleren en welke gezamenlijke aanpak nodig is (bijvoorbeeld de sociale-, fysieke- en veiligheidstafel en het netwerk jeugd Schuytgraaf).
Deze input is vertaald naar doelen en inspanningen. Het concept wijkprogramma is de afgelopen periode teruggelegd bij bewoners via wijkwebsites en social media. Ook is het concept besproken in alle overlegtafels in de wijken.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Schuytgraaf / Elderveld per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Schuytgraaf / Elderveld				
Meedoen	195	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	892	-235	52	-38
Openbare ruimte	-148	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	13	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	664	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Schuytgraaf / Elderveld	1.615	-238	52	-38
Wijken Algemeen Schuytgraaf / Elderveld				
Meedoen	1.342	-22	0	0
Kansengelijkheid	2.402	-711	0	0
Gezondheid	13.148	0	0	0
Openbare ruimte	2.192	-113	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	2.935	-1.482	240	-142
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Schuytgraaf / Elderveld	*22.239*	*-2.333*	*240*	*-142*
Totaal Schuytgraaf / Elderveld	**23.854**	**-2.571**	**292**	**-180**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	23.909	25.587	25.333	23.854	23.674	23.648	23.507
Baten	2.738	2.541	2.591	2.571	2.571	2.571	2.571
Saldo lasten en baten	***-21.172***	***-23.046***	***-22.742***	***-21.283***	***-21.283***	***-21.077***	***-20.936***
Toevoegingen aan reserves	914	242	292	292	292	292	292
Onttrekkingen aan reserves	266	104	770	180	34	136	174
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-648***	***-138***	***478***	***-112***	***-112***	***-156***	***-117***
Gerealiseerd resultaat	**-21.819**	**-23.184**	**-22.264**	**-21.396**	**-21.361**	**-21.233**	**-21.054**

Toelichting

Lasten

Voor gebied Schuytgraaf/ Elderveld is totaal € 23,5 miljoen aan lasten begroot. € 22,1 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,4 miljoen specifiek binnen Schuytgraaf/ Elderveld. Het grootste deel van de lasten (€ 13,8 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema's wonen (€ 2,9 miljoen), kansengelijkheid (€ 2,4 miljoen) en openbare ruimte (€ 2,2 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 1,5 miljoen. In 2022 en de komende jaren blijven de lasten nagenoeg gelijk. De daling zit voor het grootste deel binnen het thema gezondheid € 1.4 miljoen.

Baten

Totaal is een bedrag van € 2,6 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 0,7 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,6 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema wonen is € 1,5 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten en servicekosten) naar Schuytgraaf/ Elderveld doorberekend.

De inkomsten voor Schuytgraaf/ Elderveld blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen Schuytgraaf/ Elderveld bedragen € 0,3 miljoen en bestaan uit reserve onderhoud vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen Schuytgraaf/ Elderveld € 0,2 miljoen bestaat uit onderhoud vastgoed. Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,6 minder onttrokken door met name daling planmatig onderhoud en rente en afschrijvingskosten van de panden in eigendom. De daling zit voor € 0,4 in thema Gezondheid.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

De Laar/Elden

In het wijkprogramma De Laar/Elden bevinden zich de wijken De Laar en Elden.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Bewoners voelen zich prettig en kunnen meedoen in hun omgeving (sociaal zelfredzaam)

In het gebied is er ruimte voor meer ontmoetingslocaties. Alle bewoners moeten mee kunnen doen in de samenleving. Een goed netwerk is daarvoor randvoorwaardelijk. Daarom zijn bewonersinitiatieven, verenigingen en ontmoetingsplekken belangrijk.

Inspanningen 2022

- Het aanbod bij ontmoetingslocaties wordt op elkaar afgestemd en geborgd. Bewonersinitiatieven krijgen een maximale rol bij de programmering en uitvoering.
- Er worden samen met bewoners plannen ontwikkeld die buitenruimtes aantrekkelijker maken voor intensiever gebruik.
- Vanuit de nieuwe wijkvisie op spelen en bewegen worden de speel- en beweeglocaties in de wijk indien nodig aangepakt en verbonden.
- Werkgroepen en bewonersinitiatieven worden waar nodig ondersteund. Er wordt gewerkt aan een goede onderlinge verbinding tussen de actieve groepen en meer betrokkenheid op de wijk als geheel.
- In samenwerking met het Sociaal wijkteam en andere wijkpartners worden kansen in de eigen omgeving vergroot door het versterken van het aanbod van voorliggende voorzieningen.

Sterker zelforganiserend vermogen van bewoners (financieel zelfredzaam)

Er is een praktische samenwerking tussen het Sociaal wijkteam, het gebiedsteam Werk & Inkomen en team Leefomgeving. Onder andere door gezamenlijke centrale huisvesting en gezamenlijke spreekruimtes. En wij zetten in op een intensieve samenwerking met andere wijkpartners op het gebied van (arbeids)participatie en financiën.

Inspanningen 2022

- Verdere professionalisering en borging van de wijksamenwerking tussen het Sociaal wijkteam en Werk & Inkomen.
- Doorontwikkeling en uitbreiding van spreekuren.
- Samen met de partners specifieke gebiedsdoelstellingen benoemen rondom financiën en (arbeids)participatie, een gebiedsaanpak ontwikkelen en starten met de uitvoering hiervan.

Kansengelijkheid

Bewoners de mogelijkheid bieden om zelfstandiger en steviger in de maatschappij te staan en indien nodig meer zelf de regie te kunnen voeren over hun leven

In samenwerking met het Sociale wijkteam, Werk en Inkomen en andere partners in de wijk kansengelijkheid bevorderen en ondersteuning bieden voor wie dit nodig heeft. Onze partners hebben een goed inzicht in wie ondersteuning kan gebruiken en wat de behoeftes zijn. Deze ondersteuning vindt zoveel mogelijk plaats in de eigen wijk/omgeving.

Inspanningen 2022

- In samenwerking met de partners in de wijk kansen in de eigen omgeving vergroten.
- Het organiseren van buurtschakels.
- Het faciliteren van cursussen om bovengenoemde doelstellingen te bereiken zoals bijvoorbeeld taalvaardigheidstrainingen maar ook op het gebied van gezondheid (zowel fysiek als mentaal).

Meer kinderen bereiken die extra ondersteuning kunnen gebruiken in hun ontwikkeling en hier een goed en passend programma voor aan te bieden

Het continueren van het programma kansrijk opgroeien door basisscholen (4-12 jarigen) en Rijnstad/Motion (12-18 jaar). Inzetten op een doorgaande lijn (0-18 jaar).
We gaan een buurtsportcoach aanstellen.

Inspanningen 2022

- We ondersteunen de coördinatoren om ervoor te zorgen dat het programma "kansrijk opgroeien" zo optimaal mogelijk wordt uitgevoerd en benut.
- Afstemming stimuleren met en tussen de partners in de wijk.
- Borgen dat de buurtsportcoach een rol krijgt binnen de doorgaande lijn.

Openbare ruimte

Bewoners zijn tevreden over hun leefomgeving

Een veilige en leefbare openbare ruimte is belangrijk om prettig te kunnen wonen. Het is van belang dat kinderen binnen de eigen buurt voldoende speel- en beweegmogelijkheden hebben en dat er mogelijkheden zijn om elkaar te ontmoeten.
Er zijn veel bewonersinitiatieven die zich richten op de kwaliteit en het (gezamenlijk) gebruik van de openbare ruimte en in het verlengde daarvan de sociale cohesie. Bewoners, werkgroepen, buurtconciërge (groenaannemer) en gemeente trekken samen op.

Inspanningen 2022

- We zetten in op een integrale aanpak van overlast en verloedering met een preventieve insteek.
- We stimuleren meer bewoners, jong en oud om te bewegen en te spelen.
- Aanvragen voor adoptie van groenstroken worden actief opgepakt.

Veiligheid

Bewoners voelen zich veilig en zijn betrokken in hun buurt

Op locaties waar onveiligheid wordt ervaren springen we actief in. In de aanpak van buurt- en jeugdoverlast trekken we intensief op met onze professionele partners in de wijk.

Inspanningen 2022

- Bewonersgroepen die zich actief inzetten voor veiligheid en buurtpreventie worden ondersteund.
- De ingezette aanpak van buurtoverlast en jeugdoverlast wordt doorontwikkeld van een curatieve naar een preventieve aanpak.
- We hebben doorlopend aandacht voor verkeersknelpunten. Samen met bewoners brengen we die in beeld en wordt naar oplossingen gezocht.

Participatie

De thema's in het wijkprogramma gelden voor meerdere jaren. Voor 2022 is hier geen extra actie opgezet, anders dat men continu met inwoners en wijkpartijen in gesprek is.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 De Laar / Elden per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget De Laar / Elden				
Meedoen	173	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	494	-348	44	-58
Openbare ruimte	-49	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	8	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	609	-2	0	0
Totaal Wijkbudget De Laar / Elden	1.236	-351	44	-58
Wijken Algemeen De Laar / Elden				
Meedoen	1.370	-26	0	0
Kansengelijkheid	2.222	-751	0	0
Gezondheid	10.244	-41	17	-7
Openbare ruimte	1.831	-106	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	96	0	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen De Laar / Elden	*15.984*	*-929*	*17*	*-7*
Totaal De Laar / Elden	**17.219**	**-1.280**	**61**	**-65**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	16.484	16.948	17.253	17.219	17.218	17.148	17.103
Baten	1.330	1.246	1.301	1.280	1.280	1.280	1.280
Saldo lasten en baten	***-15.154***	***-15.701***	***-15.952***	***-15.939***	***-15.939***	***-15.868***	***-15.823***
Toevoegingen aan reserves	434	52	61	61	61	61	61
Onttrekkingen aan reserves	142	15	287	65	28	26	104
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-292***	***-37***	***226***	***4***	***4***	***-35***	***43***
Gerealiseerd resultaat	**-15.445**	**-15.738**	**-15.726**	**-15.935**	**-15.971**	**-15.903**	**-15.779**

Toelichting

Lasten

Voor gebied De Laar / Elden is totaal € 16,9 miljoen aan lasten begroot. € 15,8 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,0 miljoen specifiek binnen De Laar/ Elden. Het grootste deel van de lasten (€ 10,6 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale Wijk Teams.
Daarnaast wordt voor het thema's kansengelijkheid € 2,2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,3 miljoen. De daling heeft betrekking op € 0,3 op thema Gezondheid en een stijging van € 0,1 miljoen op Openbare Ruimte en een daling van € 0,1 miljoen op thema Meedoen. De daling in het thema Gezondheid zit hem voornamelijk in Jeugdzorg. In 2023 en verder blijven de lasten nagenoeg gelijk.

Baten

Totaal is een bedrag van € 1,3 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 0,8 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,6 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Verder bestaat € 0,4 miljoen aan inkomsten uit huurinkomsten vastgoed.

De inkomsten voor De Laar / Elden blijven over de jaren gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen De Laar / Elden bedragen € 0,06 miljoen en bestaat uit onderhoud vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen De Laar / Elden bedragen € 0,065 miljoen.
Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,2 miljoen minder onttrokken. De onttrekking is binnen het thema Gezondheid.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg

In het wijkprogramma RKV bevinden zich de wijken Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer ontmoetingsplekken

Op het thema meedoen is de wens voor ontmoetingsplekken in alle wijken duidelijk naar voren gekomen. Ontmoeten is belangrijk om je onderling met elkaar verbonden te voelen. Als advies is meegegeven om vooral ook te kijken naar plekken waar bewoners elkaar van nature al treffen en deze te faciliteren. Plekken die bijvoorbeeld genoemd worden zijn het braakliggende terrein bij Pleyade en hondenuitlaatplekken. De wens is ook om een ontmoetingsplek te realiseren waar gezellig een kopje koffie of een biertje/wijntje gedronken kan worden, muziek kan worden gedraaid, exposities gehouden kunnen worden.

Inspanningen 2022

- Verder vormgeven van de ontmoetingsplek aan het Croydonplein in Kronenburg.
- Realisatie van het Immerlokaal in Immerloopark.
- Mogelijkheden voor een ontmoetingsplek in Rijkerswoerd onderzoeken.

Meer ommetjes

Naast een fysieke plek om te ontmoeten bestaat ook de wens voor ommetjes, om gezellig met elkaar een rondje door de wijk te kunnen maken. Goed voor de gezondheid, maar zeker ook voor de verbinding in de wijk. Ontmoeten bestaat niet alleen uit de fysieke locatie, er is ook behoefte aan een programma met activiteiten voor de wijk.

Inspanningen 2022

- Plaatsen van bankjes voor ontmoeting.
- Uitwerken van een programma met activiteiten voor de wijken.

Kansengelijkheid

Bevorderen kansengelijkheid

Thema's waarop binnen Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg acties nodig zijn ten aanzien van kansengelijkheid zijn:

- Armoede en schulden;
- Huiselijk geweld en kindermishandeling;
- Complexe echtscheidingen;
- Gevoel van veiligheid;
- Eenzaamheid en zingevingsvraagstukken;
- Efficiënt en effectief inzetten van zorg.

Inspanningen 2022

- Verder vormgeven van Kansrijk opgroeien, hierbij zijn alle basisscholen in de wijk aangesloten.
- Ondersteuning van Sociaal wijkteam bij het project huiselijk geweld en kindermishandeling.
- Eenzaamheid en zingevingsvraagstukken nemen we mee in de actie onder het thema Meedoen.
- Verder willen we een pilot vormgeven om te kijken of de zorg in de wijk efficiënter ingezet kan worden.
- De regisseurs van Werk & Inkomen zijn meer in de wijk aanwezig. We zoeken naar plekken in de wijk waar zij kunnen werken.

Openbare ruimte

Vergroenen van de wijk

Veel bewoners geven aan het prettig te vinden om te wonen in een groene omgeving. De wijk wordt als 'stenig' ervaren, over het algemeen is men voorstander van 'minder stenen en meer groen'. Dit zal tevens een positieve bijdrage leveren aan het verminderen van de huidige problemen van de klimaatverandering zoals wateroverlast en hittestress.

Inspanningen 2022

Ondersteunen van bewonersinitiatieven om versteende pleinen/hofjes te vergroenen.

Verbeteren algehele gesteldheid van de wijk

Een ander punt is de algehele gesteldheid van de openbare ruimte. Veel plekken kunnen een opknapbeurt gebruiken. De zaken die hier worden genoemd zijn zeer divers, van straten, fiets- en voetpaden, van openbaar groen tot voor- en achtertuinen van bewoners zelf. Wanneer dit niet goed wordt bijgehouden geeft dit een beeld van verloedering en verrommeling.

Inspanningen 2022

- Ondersteunen van bewonersinitiatieven om de openbare ruimte te verbeteren.
- Samen met bewoners een overzicht maken van de belangrijkste plekken om eerst aan te pakken.

Betere balans in het speelaanbod

Speelaanbod in de wijken is een punt van aandacht. Het aanbod sluit niet altijd aan bij de leeftijd van de kinderen. De speeltuinen zouden een natuurlijker, avontuurlijker en uitdagender karakter mogen hebben. Daarnaast zouden er voor de 12+ kinderen meer plekken moeten komen zodat zij zich meer verspreiden over de wijk.

Inspanningen 2022

Op basis van de input van jongeren een plan van aanpak maken om een betere balans te krijgen in het speelaanbod.

Parkeerkrapte en foutparkeren

Het is helaas een grote uitdaging om een oplossing te vinden voor de parkeerkrapte in verschillende buurten. Het creëren van meer parkeerplekken is vaak in strijd met andere wensen waaronder meer groen in de wijk. Foutparkeerders, die daardoor niet alleen de doorgang van trottoirs blokkeren maar ook het groen vernielen, dragen bij aan het gevoel van toenemende verloedering.

Inspanningen 2022

Uitvoeren van een verkeersonderzoek met aandacht voor het tekort aan parkeerplaatsen.

Meer handhaving en stimuleren eigen verantwoordelijkheid

Veelgenoemde ergernissen die er bij de meldingen duidelijk uitspringen zijn de aanwezigheid van hondenpoep en afval in de wijk. Om het hondenpoepprobleem te verminderen wordt gevraagd beter te faciliteren bij het opruimen ervan door bijvoorbeeld prullenbakken met zakjes te plaatsen of uitlaatstroken aan te leggen. Bij afval moet gedacht worden aan zowel zwerfafval als het afval dat naast de daarvoor aanwezige containers gegooid wordt. Bewoners geven aan op beide onderwerpen verloedering van hun leefomgeving te ervaren.
Fietsers op wandelpaden en spookrijders op de fietspaden zouden beter gecontroleerd en aangepakt moeten worden.

Inspanningen 2022

- Inzet van meer handhaving in de wijk.
- Onderzoek doen naar en opstarten van een schoonmaakploeg zwerfafval.
- Plaatsen van prullenbakken met hondenpoepzakjes.

Duurzaamheid

Meer kennis ten aanzien van duurzaamheidsacties

Steeds meer bewoners zijn bewuster bezig met het thema duurzaamheid.

Inspanningen 2022

Adviseren van de kernorganisatie vanuit onze kennis over de wijk en de verbinding met de bewoners op dit thema.

Veiligheid

Minder overlast

Als het gaat om de veiligheid in de zin van overlast wordt aangegeven dat er behoefte is aan meer toezicht en zichtbaarheid van onder andere handhavers in de wijk. Er wordt o.a. melding gemaakt van overlast bij de Playground Rijkerswoerd en van drugshandel op diverse plaatsen.

Inspanningen 2022

- Problematiek rondom ervaren overlast playground monitoren en, door het inrichten van andere ontmoetingsplaatsen in de wijk voor jongeren, verminderen.
- Plekken drugshandel in kaart brengen en aanpak ervan faciliteren.

Meer verkeersveiligheid

Het te hard rijden door de wijk zelf, met de nadruk op enkele straten in het bijzonder, baart de bewoners ook grote zorgen. Het oversteken op onder andere de Marga Klompélaan en nog een aantal andere verkeerswegen in de wijk wordt als gevaarlijk ervaren en zou beter gefaciliteerd moeten worden door het aanleggen van oversteekplaatsen.

Inspanningen 2022

- Mogelijkheid tot het aanleggen van oversteekplekken onderzoeken.
- Inzet van meer handhaving in de wijk.

Participatie

Het opstellen van het wijkprogramma is een continue proces. Het jaarrond is men laagdrempelig in gesprek met inwoners met de bus lijn. Vanuit andere hoeken komen ook signalen binnen gebruikt worden als input: via bewonersoverleggen, professionals in de wijk en inwoners die team Leefomgeving rechtstreeks benaderen. Ook is een wijkanalyse uitgevoerd.
Naast dit proces is een huis aan huis uitvraag gedaan. Dit heeft geresulteerd in circa 700 verbetervoorstellen. Vanuit al deze gegevens is een concept wijkprogramma opgesteld, 5 thema's met daaraan gekoppeld gebiedsbrede acties. Dit is teruggekoppeld door middel van een A3 flyer, waarop men input kon geven. Met de 3 wijkplatforms en inwoners wordt samen gewerkt om acties te concretiseren voor een specifieke wijk of buurt.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget RKV				
Meedoen	308	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	1.227	-279	64	-22
Openbare ruimte	-13	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	2	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	938	-2	0	0
Totaal Wijkbudget RKV	2.463	-282	64	-22
Wijken Algemeen RKV				
Meedoen	2.268	-40	0	0
Kansengelijkheid	2.677	-589	0	0
Gezondheid	17.156	0	0	0
Openbare ruimte	2.508	-219	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	111	0	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen RKV	*24.940*	*-854*	*0*	*0*
Totaal Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg	**27.403**	**-1.136**	**64**	**-22**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	26.734	24.969	27.436	27.403	27.452	27.299	27.084
Baten	1.265	1.123	1.162	1.136	1.137	1.137	1.137
Saldo lasten en baten	***-25.469***	***-23.846***	***-26.274***	***-26.267***	***-26.267***	***-26.163***	***-25.948***
Toevoegingen aan reserves	681	60	64	64	64	64	64
Onttrekkingen aan reserves	243	12	524	22	43	43	34
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-438***	***-48***	***460***	***-43***	***-43***	***-21***	***-31***
Gerealiseerd resultaat	**-25.908**	**-23.893**	**-25.815**	**-26.309**	**-26.337**	**-26.184**	**-25.979**

Toelichting

Lasten
Voor gebied Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg (RKV) is totaal € 26,8 miljoen aan lasten begroot. € 24,7 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 2,1 miljoen specifiek binnen RKV. Het grootste deel van de lasten (€ 16,9 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema's meedoen (€ 2,3 miljoen), kansengelijkheid (€ 2,6 miljoen) en openbare ruimte (€ 2,5 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,6 miljoen. Een deel van de daling wordt verklaard door de niet bestede middelen thema bedrijfsvoering (€ 0,3 miljoen), die in 2022 niet zijn begroot. Daarnaast dalen de lasten van thema Gezondheid met € 0,4 miljoen en Kansengelijkheid met € 0,2 miljoen. De daling van thema Gezondheid heeft betrekking op een daling € 0,7 miljoen op WMO en € 0,3 miljoen op Maatschappelijke ondersteuning. Bij het thema kansengelijkheid zie je een daling van € 0,2 miljoen op Schulddienstverlening. In 2023 en verder blijven de lasten nagenoeg gelijk.

Baten
Totaal is een bedrag van € 1,1 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 0,9 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,5 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen de thema's gezondheid en openbare ruimte is € 0,5 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten en servicekosten) naar RKV doorberekend.
De inkomsten voor RKV blijven over de jaren gelijk.

Toevoegingen aan reserves
De toevoegingen aan reserves is ten opzichte met vorig jaar gelijk gebleven (€ 0,06 miljoen).

Onttrekkingen aan reserves
Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,5 miljoen minder onttrokken. De daling heeft betrekking op € 0,3 miljoen op Bedrijfsvoering, € 0,2 miljoen op Gezondheid en € 0,08 miljoen op Kansengelijkheid. De daling in thema Kansengelijkheid heeft te maken met een daling aan WMO en Jeugdzorg. Bij Kansengelijkheid heeft de daling te maken met Schulddienstverlening.

Subsidies
Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Stedelijke programma's

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op stedelijk niveau plaatsvinden, zijn opgenomen in 13 stedelijke programma's:

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

S01 Veiligheid

S02 Bereikbaarheid

S03 Economie

S04 Onderwijs

S05 Cultuur

S06 Participatie en armoedebestrijding

S07 Zorg

S08 Welzijn en inclusie

S09 Gezondheid en sport

S10 Klimaat en energie

S11 Ruimtelijke ontwikkeling

S12 Wonen en leefomgeving

Bestuur, dienstverlening en financiën

Wat we ook doen, we doen het voor onze inwoners, voor onze bedrijven. Voor mensen die de stad bezoeken. Het is niet meer dan logisch dan dat we bij het verwezenlijken van onze ambities zoveel mogelijk de samenwerking zoeken. Met inwoners en bedrijven en met de regio Arnhem-Nijmegen. De wereld houdt immers niet op bij de gemeentegrens. We willen goed bereikbaar zijn. Dat betekent niet alleen een gastvrij stadhuis, maar ook goede digitale dienstverlening, zodat mensen zoveel mogelijk en makkelijk op afstand dingen kunnen regelen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is een dienstverlenende en herkenbare netwerkgemeente, die open staat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken

Samen met de stad
We willen bereiken dat inwoners en ondernemers eerder betrokken raken bij beleidsinitiatieven in de stad, in wijken en buurten. We hebben er vertrouwen in dat daarmee de kwaliteit van de uitvoering van beleidsinitiatieven toeneemt en de lokale democratie wordt versterkt. Of het nu gaat om een nieuw parkje met bomen of om nieuw jeugdbeleid.

Samen met de regio
Arnhem wil haar ambities samen met haar partners in de regio bereiken. Arnhem versterkt haar positie in bestuurlijke organen in regionaal, landelijk en Europees verband en maakt de stad en regio sterker door verder te bouwen aan een partnerschap met provincie Gelderland (onder meer via de investeringsagenda) en bij te dragen aan het werken aan een sterkere regionale samenwerking Arnhem-Nijmegen.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar
Arnhemmers kunnen rekenen op een laagdrempelige en betrouwbare publieke dienstverlening die steeds meer gericht is op digitale dienstverlening. Bij contacten met inwoners en ondernemers ligt de focus op een klantvriendelijke benadering. Wij gaan met inwoners en ondernemers in gesprek over hun vragen (of klachten) om daarmee sneller tot een oplossing te komen. Wij zijn als bestuurders en ambtenaren voor inwoners en ondernemers herkenbaar in de stad.

Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven

Raad
De raad gaat voort op de weg van de versterking van zijn kaderstellende rol versterken, mede door onverminderd in te zetten op een begroting die smart vorm gegeven is. De raad streeft naar een positieve, constructieve samenwerking tussen de raadsfracties onderling en tussen raad en college. De raad zet in op betekenisvolle burgerparticipatie op basis van een raadsbrede, eensgezinde opvatting over het belang hiervan en de wijze waarop hieraan uitvoering dient te worden gegeven. Gegeven het dynamische politieke karakter van de gemeenteraad blijft de raad aandacht besteden aan een respectvolle wijze van het omgaan met elkaar en aan het investeren in de persoonlijke relaties.
2022 is een bijzonder jaar voor de raad. Op 16 maart 2022 vinden de gemeenteraadsverkiezingen plaats. De nieuwe raad zal in een uitgebreid start- en kennismakingsprogramma voorbereid worden op de nieuwe zittingsperiode. De (nieuwe) raad zal richting geven aan het proces dat leidt tot de totstandkoming van een nieuw politiek akkoord.

Rekenkamer
De rekenkamer ondersteunt vanuit een onafhankelijke positie de gemeenteraad door elk jaar enkele grote en kleine onderzoeken uit te (laten) voeren op basis van gesprekken met de raadsfracties en de politieke actualiteit.

College
Een divers Arnhem: meer verschillende Arnhemmers kunnen meedoen
Met participatie willen we de bewoners en andere betrokkenen die mee willen denken en doen in de gelegenheid stellen samen met ons de stad, wijken en buurten vorm te geven. Er zijn steeds meer mensen die vanuit betrokkenheid bij hun buurt of bij grote thema's als de energietransitie en klimaatverandering, mee willen werken aan de toekomst van de stad. Zij willen actief invloed uitoefenen op de totstandkoming van plannen en besluiten. Wij werken graag samen met hen zodat besluiten en plannen breed kunnen worden gedragen en deze kwalitatief beter zijn. We dagen andere partners die werken aan de stad uit, zoals ontwikkelaars en andere initiatiefnemers, dit voorbeeld te volgen.

Betrokkenheid: meer mensen voelen zich betrokken bij de stad Arnhem
We willen een toegankelijke gemeente zijn. Hiermee bedoelen we dat iedereen die wil meedenken of meedoen, zich gehoord en gezien moet voelen. We proberen ook de Arnhemmers te bereiken die niet snel uit zichzelf meedoen of meepraten. We communiceren daarom op een heldere manier die voor iedereen toegankelijk is.

Daarnaast faciliteren we zelforganisatie en verbinden we vraag en aanbod van initiatieven in de wijk. Op deze manier vergroten we de betrokkenheid en invloed van inwoners op de sociale en fysieke leefbaarheid.

Samen sterker en wijzer worden: kwaliteitsimpuls in plannen, beleid en projecten
Met participatie willen we de kwaliteit van plannen en besluiten verbeteren door de kennis en ervaring aan te boren van inwoners en andere maatschappelijke betrokkenen. Besluiten worden doorgaans beter als belanghebbenden betrokken zijn. We weten wat er speelt en wat er leeft en spelen daarop in en stellen de opgave centraal. De inzet van effectieve burgerparticipatie hoort in het Arnhems DNA en daarbij in de genen van alle medewerkers van de gemeente Arnhem.

Rekenkamer: Uitvoeren onderzoeksprogramma

De Rekenkamer houdt bij het opstellen van de plannen voor 2022 rekening met het feit dat het een gemeentelijk verkiezingsjaar is. Dit betekent dat wij een publicatieluwe periode hanteren in de maanden februari en maart. Nadat de nieuwe raad geïnstalleerd maakt de rekenkamer kennis met de fracties en haalt daar nieuwe onderwerpen op. De onderzoeken naar armoede en communicatie burgers worden naar alle waarschijnlijkheid halverwege 2022 afgerond en aangeboden aan de raad. In 2022 staan daarnaast de onderwerpen wijkteams, omgevingsdienst regio Arnhem, duurzaamheid (doorwerkingsonderzoek) en grondbeleid op de planning om opgestart te worden. Het is mogelijk dat de Rekenkamer op basis van de kennismaking met de nieuwe gemeenteraad komt tot een herzien onderzoeksprogramma voor 2022.

College: De kracht, kennis en kunde van inwoners en ondernemers benutten

Het college gaat op basis van de evaluatie en de Rekenkamerbrief over onderzoek Van Wijken Weten en de wensen van de raad aan de slag met de aanpak Van Wijken Weten 2.0. Hierin heeft het college conform de aanbevelingen onder andere aandacht voor de verwachtingen van inwoners, partners, bestuur en werkorganisatie. Daarbij is ook belangrijk dat deze partijen weten hoeveel geld er daadwerkelijk beschikbaar is voor hun wijk. Daarnaast wil het college de stedelijke aanpak beter laten aansluiten op de wijkaanpak.

College: Eenduidige werkwijze leveren

We willen dat inwoners en ondernemers betrokken zijn bij de stad, wijk en buurt: bij plannen van de gemeente, ontwikkelaars en bewonersgroepen. Dit doen we door een ieder in de gelegenheid te stellen om meer invloed te hebben op wat er in een buurt of wijk nodig is. Onder andere door vooraf heldere kaders te stellen over samenwerking en door het ondersteunen van bewoners in hun participatie en het opzetten van initiatieven. Om helder te maken hoe we samen werken zal een digitaal handvat worden gemaakt (inspiratiegids) om eenieder, initiatiefnemer, ontwikkelaar of ambtenaar te helpen een zorgvuldig participatieproces te organiseren.

Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken

Arnhem werkt in 2022 in de Groene Metropoolregio onder meer samen aan de bereikbaarheid van de regio, een sterkere economie, een betere aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt, de gezamenlijke aanpak van de woningbouwopgave, de energietransitie en aan een goede verdeling van het culturele aanbod en duurzaam toerisme. In het stedennetwerk G40 en in de VNG wil Arnhem in de nieuwe bestuursperiode haar netwerkpositie behouden en versterken. Arnhem werkt ook stevig door aan de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio en met de steden in Noordrijn-Westfalen (NRW).

Arnhem werkt in de Groene Metropoolregio samen aan maatschappelijke opgaven die om een regionale aanpak vragen

In januari 2021 is de Groene Metropoolregio (GMR) Arnhem-Nijmegen van start gegaan. In 2022 gaat de GMR volop uitvoering geven aan de regionale agenda, na het overgangsjaar 2021. De regio heeft medio september de regionale agenda 2022 gepresenteerd, met vijf grote regionale opgaven. De gemeenteraden van de 18 regiogemeenten wordt daarbij gevraagd te besluiten over het al dan niet meedoen ('intekenen') op de verschillende opgaven. Arnhem koerst op intekenen op alle vijf de opgaven uit de regionale agenda. Dit wordt expliciet aan de raad voorgelegd via een apart raadsvoorstel.

- In de opgave Verbonden regio werkt Arnhem samen met de regiogemeenten aan betere en duurzame verbindingen en vervoersmogelijkheden in en rond de stad, bijvoorbeeld het realiseren van een beter regionaal fietspadennetwerk; ook aan goede verbindingen voor spoor- en wegvervoer met de Randstad en Duitsland. In regioverband wordt gelobbyd en gewerkt aan goede afspraken met het Rijk hierover.
- Hier ligt ook een verbinding met de regionale opgave Groene Groeiregio, die gericht is op een goede ruimtelijke inpassing van woon- en werklocaties en de bijbehorende infrastructuur in samenhang met een gezonde leefomgeving. Via de Woondeal wordt samengewerkt aan de woningbouwopgave. In en om de steden en kleinere gemeenten moeten meer woningen komen. De regiogemeenten trekken hierin samen op.
- Binnen de opgave Productieve regio werkt Arnhem samen met de regiogemeenten, kennisinstellingen en bedrijfsleven aan meer banen en aan een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Arnhem is sterk in energie en duurzaamheid. Veel innovaties komen hier vandaan en zorgen ook voor nieuwe bedrijvigheid en werk. De Economic Board, die regionaal werkt levert hier een bijdrage aan door ondernemerschap en kennis bij elkaar te brengen. De samenwerking moet er voor zorgen dat meer Arnhemmers kunnen doorstromen naar werk in of dicht bij de stad.
- Met de opgave circulaire regio voeren we een deel van onze duurzaamheidsopgave gezamenlijk uit met de regiogemeenten, onder andere via de Regionale energiestrategie (RES).

- De opgave Ontspannen regio herbergt onder andere de samenwerking op het gebied van cultuur en toerisme, en ook de versterking van de binnensteden.

De nieuwe middelen die de uitvoering van deze regionale agenda met zich meebrengt à €412.000 worden dit jaar nog gepresenteerd via het begrotingsprogramma S00. De bedoeling is om deze vanaf de begroting 2023 te presenteren via de betreffende inhoudelijke programma's. De raad zal via deze Begroting besluiten over het al dan niet beschikbaar stellen van de middelen. Een raadsvoorstel over de regionale agenda en het intekenen op de opgaven wordt zoals gezegd separaat aangeboden.

De provincie Gelderland trekt via de investeringsagenda samen op bij de realisering van de regionale agenda omdat deze mede uitvoering geeft aan de Gelderse ambities, zoals verwoord in de omgevingsvisie Gaaf Gelderland en andere documenten. Via Bureau Brussel en een versterkte lobby richting Den Haag werkt de GMR samen met de Economic Board en andere regio's aan de profilering, belangenbehartiging en fondsenwerving in Europa en bij het Rijk.

Arnhem werkt in netwerken van steden in Nederland en de Euregio én in belangenorganisaties als VNG en G40 samen aan beleidsafstemming en -beïnvloeding en draagt bij aan lobbydossiers richting het Rijk en Europa

Arnhem speelt een rol in landelijke netwerken als de G40 en de VNG. Door deelname in verschillende werkgroepen en commissies dragen Arnhemse bestuurders bij aan kennisontwikkeling en diverse lobbytrajecten, onder andere met betrekking tot gemeentefinanciën en specifieke dossiers in de pijlers Fysiek, Sociaal en Economie & Werk. Arnhem werkt in netwerken van steden intensief samen waar nodig en nuttig, bijvoorbeeld op het gebied van beleidsafstemming, subsidies en verordeningen, lobby richting het Rijk en kennisdeling. Door deelname aan deze organisaties versterkt Arnhem haar netwerk met de andere grote steden in Nederland en in Den Haag.

Arnhem krijgt daarnaast toegang tot kennis en nieuwe ontwikkelingen bij het Rijk. Deze worden vaak via de sporen VNG en G40 met de steden en regio's opgepakt. De kernboodschappen uit de Strategische Agenda 2019 - 2022 van de G40 die met oog op de Tweede Kamerverkiezingen gestuurd zijn naar de Tweede Kamerfracties zijn daar een voorbeeld van. Alle Arnhemse wethouders zijn betrokken bij de VNG en G40 door deelname aan commissies of themagroepen. Bij de bestuurswisseling blijft onze inzet gericht op een goede Arnhemse bestuurlijke vertegenwoordiging in landelijke netwerken zoals van de VNG en G40.

Arnhem versterkt de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio en met steden in Noordrijn-Westfalen (NRW)

We versterken de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio Rijn-Waal. Evenzo geldt dat voor de relatie met de grote steden in Noordrijn-Westfalen (NRW) via het Euregionale stedennetwerk van 100.000+ steden dat sinds 2017 bestaat. In dit Nederlands-Duitse stedennetwerk werkt Arnhem samen met Nijmegen, Ede en Apeldoorn samen met drie Duitse steden in Noordrijn-Westfalen: Duisburg, Düsseldorf en Moers. Dit is nuttig vanwege gezamenlijke belangenbehartiging en kennisdeling; Arnhem kan samen met andere steden optrekken in specifieke lobbytrajecten.
In 2022 wordt verder gewerkt aan onder andere de gezamenlijke duurzaamheids- en mobiliteitsagenda. Met de start van een nieuwe Interreg-periode wordt ingezet op het ontwikkelen van nieuwe projecten met Duitse partners.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers

We zorgen ervoor dat informatie online beschikbaar is en waar wettelijk mogelijk producten digitaal kunnen worden aangevraagd. De afhandeling van deze aanvragen gaan we steeds verder automatiseren. Voor minder digitaalvaardige inwoners en ondernemers wordt met partners in de stad ondersteuning georganiseerd of worden alternatieve kanalen geboden. Het streven is te voldoen aan de kwaliteitsnormen van het Rijk en aan de wens dat inwoners en ondernemers tevreden zijn over deze dienstverlening.

Digitaliseren van het klantproces

We verkennen de mogelijkheden om burgers meer regie over hun persoonlijke gegevens te geven en alleen gegevens te verstrekken en te vragen, die echt nodig zijn. Daarnaast worden de voorbereidingen getroffen voor verdere digitalisering, in afwachting van verruiming van de wettelijke mogelijkheden (bijvoorbeeld digitale erkenning). Het beveiligen van informatie heeft daarbij onze bijzondere aandacht. Wij zetten verder in op datagestuurde dienstverlening: het volgen en sturen van het klantproces van begin tot eind. Met het invoeren van de Omgevingswet en het digitaal stelsel zal de dienstverlening aan inwoners en ondernemers verder worden verbeterd. De concrete plannen vanuit publieke dienstverlening voor 2022 zijn:

- We zorgen ervoor dat de gemeenteraadsverkiezingen veilig verlopen en voor alle kiezers toegankelijk zijn.
- We gaan klantreizen in beeld brengen.
- We gaan meer inzetten op kanaalsturing en betere klantgeleiding.
- We zetten de implementatie van eDiensten voor burgerzaken voort.
- We zorgen dat verbetering van de informatieveiligheid van de digitale dienstverlening niet ten koste gaat van de toegankelijkheid ervan en ondersteunen inwoners waar nodig en mogelijk.
- We houden doorlopend klanttevredenheidsonderzoek en voeren naar aanleiding daarvan verbeteringen door, bijvoorbeeld in de informatievoorziening aan laaggeletterden of aan dak- of thuislozen.
- Arnhemmers geregistreerd in Basisregistratie Personen (BRP) met 'nationaliteit onbekend' wordt een vreemde nationaliteit (gelijk aan nationaliteit bekend bij IND) of staatloosheid toegekend.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Klanttevredenheid					
Bron: KTO - Streefcijfer is minimaal 8, deze indicator wordt vanaf dit jaar voor het eerst gemeten.					
Toegankelijkheid stemlokalen					
Bron: Bureau Verkiezingen. Streefcijfer: 75% volledig toegankelijk / 0% niet toegankelijk voor mensen met een lichamelijke beperking. Deze indicator wordt vanaf dit jaar voor het eerst gemeten.					
Opkomst verkiezingen	TK 76,9%	GR 49,6%	PS 50,7%, WS 45,5%, EP 39,2%		TK 73,6%
Bron: Centraal stembureau. Streefcijfer: minimaal 49,6%. Afkortingen: Tweede Kamer (TK), gemeenteraad (GR), Provinciale staten (GR), waterschappen (WS) en Europees Parlement (EP).					

Een goede bedrijfsvoering

Wij zijn een organisatie die midden in de samenleving staat, in verbinding met de stad, een afspiegeling van de stad en een organisatie die actief meebeweegt met de tijdsgeest. De gemeentelijke bedrijfsvoering verandert mee met de eisen die worden gesteld door de samenleving, het bestuur, de raad en onze eigen professionaliteit. In de paragraaf Bedrijfsvoering wordt verder ingegaan op de ontwikkelingen op het gebied van bedrijfsvoering.

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Woonlasten éénpersoonshuishouden	704	695	700	707	694
Eenheid: Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.					
Bron: COELO, Groningen					
Woonlasten meerpersoonshuishouden	768	759	763	750	711
Eenheid: Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.					
Bron: COELO, Groningen					
WOZ-waarde woningen	175	187	204	217	239
Eenheid: De gemiddelde WOZ waarde van woningen x €1.000.					
Bron: CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken					

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Formatie ambtelijk apparaat	5,9	5,8	5,8	5,6	5,9
Eenheid: Toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat van eigen organisatie voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari. In fte per 1.000 inwoners. Bron: Eigen gegevens gemeente					
Bezetting ambtelijk apparaat	5,8	5,7	5,9	5,6	6,0
Eenheid: Werkelijk aantal fte dat werkzaam is binnen eigen organisatie. In fte per 1.000 inwoners. Bron: Eigen gegevens gemeente					
Apparaatskosten per inwoner	646	490	490	406	429
Eenheid: De noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor het uitvoeren van de organisatorische taken. Bron: Eigen gegevens gemeente					
Kosten inhuur externen als % van de loonsom	13%	21%	17%	2%	0%
Eenheid: Inzet van uitzendkrachten, zzp'ers of detacheringsovereenkomsten in procenten. Bron: Eigen gegevens gemeente					
Overhead % van totale lasten	7,0%	5,0%	9,5%	9,0%	9,3%
Eenheid: Overheadkosten zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces in procenten. Bron: Eigen gegevens gemeente					

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig".

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem is een dienstverlenende en herkenbare netwerkgemeente, die open staat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken	**14.112**	**3.688**	**0**	**620**
Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven	4.615	0	0	21
Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken	3.158	1.562	0	0
Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers	6.339	2.127	0	599
Een goede bedrijfsvoering	**69.746**	**6.812**	**655**	**1.228**
Overig	**5.028**	**511.330**	**19.209**	**21.181**
Totaal	**88.886**	**521.831**	**19.864**	**23.028**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	92.532	85.575	86.543	88.886	84.797	86.325	88.771
Baten	518.807	482.692	503.719	521.831	514.844	514.289	515.281
Saldo lasten en baten	***426.275***	***397.116***	***417.175***	***432.945***	***432.945***	***427.964***	***426.509***
Toevoegingen aan reserves	37.858	13.478	28.762	19.864	21.111	22.391	20.655
Onttrekkingen aan reserves	18.321	20.549	24.273	23.028	15.751	13.646	13.886
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-19.536***	***7.071***	***-4.489***	***3.165***	***3.165***	***-8.745***	***-6.768***
Gerealiseerd resultaat	**406.739**	**404.187**	**412.687**	**436.110**	**424.688**	**419.219**	**419.741**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 88,9 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- € 42,0 miljoen voor kosten ICT en facilitaire zaken;
- € 27,8 miljoen voor kosten personeel en organisatie;
- € 6,3 miljoen voor kosten burgerzaken en publieke dienstverlening;
- € 4,6 miljoen voor kosten raad, griffie, rekenkamer, verkiezingen en college van burgemeester en wethouders;
- € 8,2 miljoen voor overige lasten.

De lasten stijgen ten opzichte van 2021 met € 2,3 miljoen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een stijging van de kosten op stelposten met € 3,1 miljoen. Ook is er een stijging in lasten te zien in de huisvesting en facilitaire zaken met € 0,2 miljoen. Hier staat een daling van lasten op langlopende geldleningen tegen over met € 1,7 miljoen.

Baten

De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 521,8 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- € 453,1 miljoen gemeentefonds;
- € 57,1 miljoen OZB belastingen;
- € 2,1 miljoen ontvangsten burgerzaken en publieke dienstverlening;
- € 9,5 miljoen overige inkomsten (onder andere verzekeringen, beleggingen, geldleningen, ICT en facilitaire zaken).

De baten stijgen ten opzichte van 2021 met € 18,1 miljoen. De inkomsten vanuit het Gemeentefonds zijn met €18,3 miljoen gestegen.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan reserves voor 2022 zijn totaal begroot op € 19,9 miljoen. De grootste toevoegingen zijn:

- € 14,4 miljoen algemene reserve;
- € 4,3 miljoen bestemmingsreserve solvabiliteit;
- € 0,8 miljoen bestemmingsreserve bedrijfsvoering.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan reserves voor 2022 zijn totaal begroot op € 23,0 miljoen. De belangrijkste onderdelen hierbinnen zijn:

- € 22,1 miljoen algemene reserve;
- € 0,7 miljoen bestemmingsreserve bedrijfsvoering.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

NV Bank Nederlandse Gemeenten
Dataland
BVO De Connectie
GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Regionale en andere bovenlokale lichamen

- Economic Board;
- Euregio Rijn-Waal.

Publieke dienstverlening

- Werkgroep Tegengaan Identiteitsfraude (WTI);
- Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA);
- Samenwerking met Vreemdelingenketen in de BRP-straat Zevenaar.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Bestuur, dienstverlening en financiën. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Herijking gemeentefonds
Bedrijfsvoering
De Connectie
Overhead-dekking
Benodigde capaciteit beleid SBR niet in lijn met begroting

Corona risico's

Betalingsproblemen bij leningen aan instellingen
Faillissementen in relatie tot lokale heffingen
Betalingsproblemen bij leningen aan instellingen bij Sportbedrijf en MSSA

Beleidskaders

- Coalitieakkoord 2018-2022:
- Evaluatie van de Rekenkamer Arnhem 2015;
- nota Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- MIRT Agenda stedelijk netwerk Arnhem Nijmegen;
- Discussienotitie Regionale Samenwerking samen steviger en sterker;
- Contourennotitie regio Arnhem-Nijmegen via raadsbrief d.d.21-01-2020;
- Visie Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Regionale agenda Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Gemeenschappelijke regeling regio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Wijzigingsbesluit Gemeenschappelijke regeling Arnhem-Nijmegen (2021);
- Bedrijfsplan versterkte regio (2020);
- Beleid internationale betrekkingen (2021).

Veiligheid

Veiligheid is de grond onder onze voeten en een basiswaarde om je te kunnen ontwikkelen. Iedereen moet in Arnhem prettig kunnen leven, wonen en werken en zich daarbij veilig kunnen voelen. Waar misdaad niet loont en criminaliteit en ondermijning geen kans maken. Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. We zetten dus volop in op het aanpakken van criminaliteit als diefstal en overval. Ook in de digitale wereld neemt de criminaliteit toe: hacken, phishing, identiteitsfraude. Er ligt in Arnhem een forse opgave, want we scoren als het gaat om veiligheid simpelweg niet goed genoeg.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem: een veilige stad!

Veiligheid is een belangrijke voorwaarde voor een prettig leven, wonen en werken in Arnhem. In een stad waar iedereen zich kan ontwikkelen zonder buitengesloten te worden; door vrij te zijn in denken en te mogen zijn wie je bent zonder te worden gediscrimineerd. In een stad waar misdaad niet loont en slachtoffers worden gesteund. In een stad waarin veiligheid een bijdrage levert aan een prettig woon- en leefklimaat voor bewoners in de wijken, aan een prettig verblijf van bezoekers en aan een florerende economie zonder oneerlijke concurrentie. En waar adequaat wordt gehandeld bij het voorkomen en bestrijden van calamiteiten waaronder aandacht voor risicobeheersing en veiligheid bij grote evenementen om schade te beperken.

De veiligheidsagenda zoals die is vastgelegd in de kadernota veiligheid 2018-2022 is hierin leidend.
Met de ambities neergelegd in de perspectiefnota 2022 - 2025 wordt een impuls gegeven aan de veiligheidsagenda. Veiligheid werkt door in vrijwel alle andere beleidsterreinen. Veiligheid is de basis van ons bestaan. Wijkveiligheid krijgt te maken met steeds grotere opgaven. Politie en justitie zien een toename in de georganiseerde misdaad. Het recentelijke rapport van de Rekenkamer over de lokale aanpak van ondermijning onderschrijft dit beeld en de noodzaak tot doorpakken. De Nationaal Rapporteur Mensenhandel waarschuwt ons over de ernstige situatie in Arnhem en vraagt om een gedegen aanpak.
Met een goed georganiseerd Arnhems veiligheidsteam, dat optimaal gebruik maakt van bevoegdheden zetten we ons samen met politie en justitie en met andere relevante partners in om het Arnhems veiligheidsniveau naar een normaal Nederlands peil te brengen. Dit kan onder meer dankzij de provincie en de ministeries die de inzet van Arnhem zien en waarderen met investeringen.

Criminaliteit maakt geen kans

Arnhem staat hoog op de lijst van 100.000+ gemeenten met de meeste delicten per 1000 inwoners. Ondanks een daling van het aantal in de afgelopen jaren. Het aantal in Arnhem (73) lijkt meer op het aantal dat past bij een gemeente van 300.000+ (81,4) dan bij het landelijke gemiddelde van gemeenten met 100.000 - 300.000 inwoners (54,6). Deze situatie is niet te koppelen aan één of twee veiligheidsincidenten, maar ontstaat door een breed scala aan misdrijven. Voor de komende jaren zetten we in op een daling van het aantal delicten naar een niveau dat aansluit bij het landelijke gemiddelde van steden met de omvang van 100.000 - 300.000 inwoners. Tegen ondermijnende criminaliteit wordt stevig opgetreden en worden barrières opgeworpen waaronder het toepassen van de Bibob. Er wordt een norm gesteld door handhavend op te treden. In preventieve zin door het regelmatig en structureel controleren van kwetsbare branches maar ook bij speciale integrale acties naar aanleiding van signalen en onderzoek.

Omvang criminaliteit in verhouding tot centrumstad van 100.000+

Er zijn in Arnhem nog ruim elfduizend slachtoffers van een misdrijf per jaar. De inzet is gericht op het verder terugdringen van het aantal delicten per 1000 inwoners, door middel van voorlichting en door het in gezamenlijkheid met politie en OM prioriteit te geven aan het oplossen en vervolgen. Daarbij is vooral aandacht voor het voorkomen en oplossen van de High Impact Crime delicten (inbraak, overval). Cameratoezicht, waaronder de inzet van mobiel/tijdelijk cameratoezicht, wordt ingezet als onderdeel van de aanpak om de openbare orde te handhaven en incidenten en delicten te voorkomen of tijdig hierop te acteren.

Misdaad mag niet lonen

Witwassen, drugshandel in welke vorm dan ook, illegaal gokken, mensenhandel en illegale prostitutie zijn vormen van criminaliteit die direct of indirect de openbare orde aantasten en de samenleving ontwrichten.
Met het intrekken van vergunningen en sluiting van (horeca)panden wordt onder andere een norm gesteld om te voorkomen dat criminelen voet aan de grond krijgen in Arnhem. Bij de horeca- en exploitatievergunningen worden ondernemers gescreend. Het ruimer toepassen van de mogelijkheden die de wet Bibob biedt, werpt een extra barrière op voor criminelen. De aandacht voor ondermijning wordt vanuit de praktijk doorontwikkeld en doorgezet. Het recentelijk uitgebrachte rapport van de Rekenkamer over de lokale aanpak onderschrijft deze noodzaak. De Rekenkamer stelt dat Arnhem voor wat betreft de omvang van ondermijning niet onderdoet aan de G4-steden. Als oorzaak wordt gesteld dat de gemeente de afgelopen jaren zowel bestuurlijk als organisatorisch weinig heeft geïnvesteerd in de aanpak van ondermijning. Het rapport benadrukt het belang van een gecoördineerde en integrale meerjarenaanpak. Arnhem heeft de laatste jaren een goede beweging gemaakt, die in de aankomende jaren sneller en structureler wordt opgezet. Dit wordt mogelijk gemaakt door de investering die het college en de Raad gaan doen op dit onderwerp:

- Er wordt een data-analist aangesteld om slimmer gebruik te maken van beschikbare informatie, te kunnen selecteren en prioriteren.
- Er wordt structureel budget beschikbaar gesteld om mensenhandel in Arnhem te voorkomen, aan te pakken en slachtoffers te helpen (zorg en opvang). Er wordt een uitvoeringsplan Mensenhandel opgesteld en er wordt gekeken naar het lokale prostitutie (handhavings)beleid. Daarbij wordt gekeken naar de aanstaande Wet regulering sekswerk die dit jaar aan de kamer is aangeboden en mede dient ter bestrijding van mensenhandel.
- Er komt, ook ter uitvoering van de motie vanuit de raad, een meerjarenplan van aanpak op ondermijning. Het plan omvat ambitie, duidelijke doelstellingen, stelt prioriteiten en geeft een uitwerking van de noodzakelijke extra capaciteit en middelen op dit onderwerp.
- Er wordt geïnvesteerd in de informatiepositie van de gemeente Arnhem door middel van een meldpunt ondermijning, informatietools om sneller te kunnen screenen en informatie te verbinden, radar modules om ontwikkelingen te volgen en meer inzicht te krijgen in potentiële risicovolle criminele fenomenen. Bij dit laatste wordt ook gebruik gemaakt van de inzichten van het landelijke platform 'Zicht op Ondermijning'.

Onder de regie van de gemeente worden de inspanningen en controles van het Interventieteam Ondermijning Arnhem samen met justitie, politie, handhaving en andere relevante partners voortgezet in de strijd tegen ondermijnende activiteiten. Jeugdcriminaliteit krijgt de aandacht met het project 'ondermijnende drugscriminaliteit onder jeugdigen' (BOTOC). Met de aanpak wordt voorkomen dat jongeren vroegtijdig in de criminaliteit belanden. Het experiment gesloten coffeeshopketen, waaraan Arnhem deelneemt, bevindt zich in de opstartfase en zal in 2021 tot uitvoering komen.

Online criminaliteit voorkomen

In toenemende mate verschuift de criminaliteit naar de digitale wereld. Hacken, phishing, afpersing en identiteitsfraude zijn enkele verschijningsvormen. Sexting en grooming zijn vormen die kunnen leiden tot seksuele uitbuiting. Om inwoners en bedrijven te wapenen, worden zij bewust gemaakt van de risico's en geïnformeerd over de mogelijkheden om te voorkomen dat ze slachtoffer worden. Jongeren worden geïnformeerd om hen te beschermen tegenover daders van online seksueel misbruik, sextortion (afpersing met naaktbeelden), en grooming (digitaal kinderlokken). Op verzoek van de raad wordt hiertoe in het najaar een onderzoek uitgevoerd (uitvoering Motie 21M105) om precies te duiden wat er hierin gedaan kan worden en wat dit voor een investering vraagt voor de langere termijn.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Misdrijven per 10.000 inwoners	731	674	731	690	
Eenheid: Aantal per 10.000 inwoners					
Bron: waarstaatjegemeente					
Aantal overvallen	0,45	0,95	0,88	0,68	
Eenheid: overvallen per 10.000 inwoners					
Bron: waarstaatjegemeente					
Aantal straatroof	1,7	1,8	3,0	2,5	
Eenheid: straatroof per 10.000 inwoners					
Bron: waarstaatjegemeente					
Drugsdelicten	10,9	10,8	15,4	14,3	
Eenheid: aantal drugsdelicten per 10.000 inwoners					
Bron: Waarstaatjegemeente					

Politieregistraties overlast jeugd	41,8	31,1	42,8	100,6
Eenheid: politieregistraties overlast jeugd per 10.000 inwoners				
Bron: Waarstaatjegemeente				
Verwijzigingen Halt	12	11	10	13
Eenheid: Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar				
Bron: Waarstaatjegemeente (verplichte BBV-indicator)				
Politieregistraties overlast door verwarde personen	74,9	89,4	102,2	111,9
Eenheid: Per 10.000 inwoners				
Bron: Waarstaatjegemeente				

Crisisbeheersing op orde

In het belang van onze inwoners is er aandacht voor het voorkomen van rampen en calamiteiten. Bij activiteiten en stedelijke ontwikkelingen is veiligheid onderdeel van de planvorming en uitvoering. Mocht er ondanks de voorzorgsmaatregelen toch een calamiteit zijn, dan staat er een crisisorganisatie paraat om de risico's en schade voor mens en natuur zo veel mogelijk te beperken. Vanzelfsprekend heeft de coronacrisis een grote impact op de totale crisisorganisatie.

Beschermd tegen calamiteiten en rampen

In samenwerkingsverband van de Veiligheidsregio Gelderland Midden worden maatregelen getroffen om calamiteiten en rampen te voorkomen en zo nodig snel en juist te handelen. De basis voor een effectieve en efficiënte uitvoering zijn het Beleidsplan Brandweer 2020-2023 en het Beleidsplan Veiligheidsregio Gelderland Midden 2020-2023. Lokaal zijn de risicolocaties in beeld en deze worden opgenomen in de nieuw op te stellen Omgevingsplannen. De inzet voor bevolkingszorg (opvang, registratie, nazorg) bij calamiteiten door de gemeente is geborgd. Door de brandweer wordt ingezet op brandveiligheid door aandacht te vragen voor preventieve woningaanpassingen. Er blijft aandacht voor het op een juiste manier ruimen van aangetroffen niet-ontplofte explosieven. Vanaf 2022 krijgt de VGGM het toezicht op de BEVI (Besluit externe veiligheid inrichtingen) instellingen overgedragen van de omgevingsdiensten (ODRA). Ook is de wetgever voornemens om in het Besluit Bouwen en Leefomgeving rekening te houden met "Wonen met zorg" onder andere door advisering en toezicht vanuit de brandweerorganisatie. Dit wordt verder uitgewerkt op de landelijke tafels.

Veiligheid voor de wijk en als persoon

Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. Het gevoel van veiligheid per wijk loopt uiteen van matig tot zeer goed. De inzet is gericht op wijken die achterblijven bij het gemiddelde Arnhemse niveau. Ook persoonlijk moet men zich veilig voelen om deel te nemen aan de Arnhemse samenleving. Daarom wordt ingezet op het tegengaan van discriminatie en geweld in afhankelijkheidsrelaties en wordt er aandacht geschonken aan personen met verward gedrag met een veiligheidsrisico voor zichzelf of de omgeving. Jeugdcriminaliteit kan jonge levens in hun ontwikkeling remmen en verdient tijdig ingrijpen. Met het project BOTOC (Breed offensief tegen ondermijnende criminaliteit) gaan we drie jaar een aanpak vorm geven die in die wijken invulling krijgt die hiervan het meeste hinder ervaren. We richten ons daarbij op het vroegtijdig ingrijpen om te voorkomen dat jongeren afglijden in de criminaliteit.

Steun bij aanpak woonoverlast

Woonoverlast geeft een onveilig gevoel en belemmert een prettig woonklimaat. Het bestrijden van woonoverlast vindt plaats door de inzet van het wijkgerichte Overlast- en Zorgoverleg, integrale handhaving op overlastgevende panden en door gebruik te maken van de Wet aanpak woonoverlast (gedragsaanwijzing). Er wordt projectmatig en integraal ingezet op het aanpakken van 'wijkkoningen en windhappers' om de leefbaarheid in een buurt te verbeteren en een heldere norm te stellen.

Veiligheid als basis voor persoonlijke ontwikkeling

Discriminatie, polarisatie en radicalisering dragen bij aan vijandigheid, bedreiging en geweld en maken dat mensen zich niet welkom voelen in onze samenleving. Met het meldpunt Discriminatie en Pesten en het vergroten van de aangiftebereidheid en een professionele afhandeling bij politie en het Openbaar Ministerie (OM) worden slachtoffers gehoord en gesteund. We bestrijden seksuele intimidatie en bieden steun aan slachtoffers. Hiervoor is een uitvoeringsplan opgesteld. We blijven inzetten op tegengaan van radicalisering met preventieve maatregelen. Hiervoor wordt een uitvoeringsplan 2022 opgesteld. Slachtoffers van geweld in een afhankelijkheidsrelatie kunnen op steun rekenen door zorg, opvang en het toepassen van het 'tijdelijk huisverbod'. In het Veiligheidshuis wordt met ketenpartners in zorg en justitie in een persoonsgerichte aanpak toegewerkt naar een duurzame oplossing voor onder meer risicojeugd met crimineel gedrag en plegers van High Impact Crime delicten. Criminele jeugdgroepen worden geprioriteerd in de lokale driehoek voor een aanpak op maat. Voor de aanpak van personen met verward gedrag wordt ingezet op een sluitende aanpak van zorg en veiligheid. Vanaf 2020 wordt gebruik gemaakt van de mogelijkheden van de nieuwe Wvggz (Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg).

Iedere wijk heeft evenveel recht op veiligheid

De wijkaanpak is een concrete uitwerking in de oproep om een beschavingsoffensief door te laten zien wat we met elkaar normaal gedrag vinden, juist ook door zichtbaar het niet-normale gedrag aan te pakken. De uitkomsten van de gepubliceerde Veiligheidsmonitor 2019 (april 2020) heeft de urgentie voor de wijkaanpak bekrachtigd. De wijkbezoeken van de burgemeester in het kader van de wijkveiligheid hebben een inventarisatie opgeleverd van een veelheid aan veiligheidsonderwerpen. Deze worden omgezet in activiteiten en initiatieven om de veiligheid en het veiligheidsgevoel van bewoners te verbeteren. Het veiligheidsgevoel van de bewoners wordt door meer dan criminaliteit en misdaad bepaald. Ook verloedering van de openbare ruimte en aanwezige sociale problematiek is hierop van invloed. In nauwe samenwerking met de teams Leefomgeving wordt met relevante partners en met de bewoners de problematiek aangepakt en gaan we periodiek in gesprek om te bezien of we ook daadwerkelijk de gewenste voortgang boeken en welke bijstelling of extra aandacht nodig is. Dit heeft al geresulteerd in projecten in diverse wijken. Onder aansturing van Veiligheid en teams Leefomgeving is er een wijkveiligheidsoverleg per gebied om de problematiek te bespreken en om te zetten in actie. De druk en roep vanuit de wijken voor handhaving om normerend op te treden blijft onverminderd aanwezig. De aandacht voor de veiligheid in de wijken roept verwachtingen op en meer vragen vanuit de (wijk)bewoners. Beperkte capaciteit vraagt om scherpe prioritering en optimale samenwerking met relevante partners om verschil te kunnen maken in het leefbaarheid- en veiligheidsniveau in de wijken. Op detailniveau kennen wij de overlastplekken en de overlastgezinnen en die gaan we op een treffende wijze van een aanpak voorzien. Er wordt een Radar wijkveiligheid en leefbaarheid ontwikkeld. Op basis van verzamelde real-time informatie wordt zicht gekregen op de actuele veiligheids- en leefbaarheidsvraagstukken in de wijk.
De overlastproblematiek in de wijken is groot en het aantal meldingen daarover (van jeugdoverlast, overlast verwarde personen tot aan drugsoverlast) neemt enkel toe. Om die reden is er vanuit de raad bij de behandeling van de Perspectiefnota 2022-2025 ook de motie aangenomen om een breed actieplan voor het tegengaan van overlast vorm te geven. Met als opgave om deze problematiek stedelijk te coördineren en daarbij ook onder regie van de burgemeester dit goed te organiseren zodat er snel en vroegtijdig kan worden ingegrepen.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
% Onveiligheidsgevoel algemeen	36		37		
Bron: waarstaatjegemeente					
% Onveiligheidsgevoel in de buurt	28		29		
Bron: waarstaatjegemeente					
Tijdelijk huisverbod	17	28	27	28	
Eenheid: Aantal huisverboden op jaarbasis					
Bron: Gemeente Arnhem					

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Diefstal uit woning	34,6	25,3	28,4	21,8	
Eenheid: Aantal winkeldiefstallen per 10.000 inwoners					
Bron: CBS					
Winkeldiefstal	45,2	47,3	56,5	47,7	
Eenheid: Aantal winkeldiefstallen per 10.000 inwoners					
Bron: CBS					
Geweldsmisdrijven	8,0	8,2	7,6	7,0	
Eenheid: Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling).					
Bron:CBS					
Vernieling	9,2	8,3	10,0	10,8	
Eenheid: Aantal vernielingen en beschadigingen per 1.000 inwoners					
Bron:CBS					
Jongeren met een delict voor de rechter	0,8%	0,8%	0,7%	0,6%	
Eenheid: Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.					
Bron: CBS					

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem: een veilige stad!	**19.380**	**2.494**	**71**	**343**
Criminaliteit maakt geen kans	845	52	0	300
Crisisbeheersing op orde	13.664	1.256	71	43
Veiligheid voor de wijk en als persoon	4.871	1.186	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**19.380**	**2.494**	**71**	**343**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	16.727	16.477	20.265	19.380	18.871	18.870	18.854
Baten	2.168	1.694	4.747	2.494	1.994	1.994	1.994
Saldo lasten en baten	***-14.559***	***-14.783***	***-15.518***	***-16.886***	***-16.886***	***-16.875***	***-16.860***
Toevoegingen aan reserves	432	72	71	71	71	71	71
Onttrekkingen aan reserves	1.055	350	706	343	343	349	342
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***623***	***278***	***635***	***272***	***272***	***279***	***272***
Gerealiseerd resultaat	**-13.936**	**-14.505**	**-14.883**	**-16.613**	**-16.605**	**-16.597**	**-16.588**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 19,4 miljoen. Dit is grotendeels als volgt opgebouwd:

- uitgaven voor VGGM brandbestrijding: € 13,6 miljoen;
- uitgaven voor handhaving: € 0,8 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor openbare veiligheid, cameratoezicht en veiligheidshuis: € 3,6 miljoen;
- uitgaven voor aanpak mensenhandel: € 0,2 miljoen;
- uitgaven voor drugsondermijning Botoc: € 1 miljoen;
- uitgaven voor vergunningverlening: € 0,2 miljoen.

De totale lasten dalen ten opzichte van 2021 met € 0,9 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door de

- De uitgaven voor openbare veiligheid stijgen met € 0,3 miljoen. Dit komt voort uit de perspectiefnota 2022. Deze stijging betreft een verhoging van het loonkostenbudget met €320.000 welke onder meer wordt veroorzaakt door de aanstelling van 1 fte strategisch adviseur programma veiligheid. Aanpak mensenhandel: € 0,2 miljoen. Dit bedrag is afkomstig uit de perspectief nota 2022; structurele toekenning voor aanpak van mensenhandel en uitbuiting in de volle breedte.
- De uitgaven voor aanpak radicalisering dalen met € 1,0 miljoen, omdat in 2022 minder Rijksmiddelen zijn ontvangen. De regeling vanuit het Rijk liep tot 2021
- De uitgaven voor Botoc / drugsondermijning dalen met € 0,2 miljoen, omdat in 2022 eveneens minder Rijksmiddelen zijn ontvangen

Baten
Totaal is voor 2022 € 2,5 miljoen aan baten begroot. Dit is opgebouwd uit:

- Verhuur brandweerkazerne: € 1,3 miljoen;
- Opbrengst leges en vergunningen: € 0,4 miljoen.
- Ontvangen rijkssubsidie drugsondermijning wijken: € 0,5 miljoen
- Verwachte opbrengst deelnemende gemeentes Veiligheidshuis € 0,3 miljoen

De totale baten zijn ten opzichte van 2021 met € 0,8 miljoen gestegen. Dit wordt met name verklaard door ontvangen rijksmiddelen voor drugsondermijning.

Toevoegingen aan reserves
In 2022 wordt voor totaal € 71.000 toegevoegd aan de reserves voor de dekking van onderhoudskosten aan het vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves
In 2022 wordt voor € 0,4 miljoen onttrokken aan de bestemmingsreserves.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Politie;
- Brandweer;
- Openbaar Ministerie;
- Veiligheidshuis regio Arnhem;
- Veilig Thuis.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend uit het programma Veiligheid. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

VGGM continuering paraatheid
Radicalisering
Toezichthoudende taak VGGM
Herziening van de verdeelsleutels van de gemeentelijke bijdragen aan VGGM
Evenementen

Corona risico's

Inzet op handhaving noodverordening en voor jeugd- en jongerenwerk / straatwerk

Beleidskaders

- Kadernota veiligheid 2018-2022;
- Meerjarenbeleidsplan politie 2019-2022;
- Uitvoeringsplan aanpak radicalisering Arnhem 2019;
- Een evaluatie van de Arnhemse radicaliseringsaanpak;
- APV wijziging bevoegdheid inzet mobiel cameratoezicht;
- Experiment gesloten coffeeshopketen;
- Regionaal beleidsplan Rampenbestrijding en Crisisbeheersing 2020-2023.

Bereikbaarheid

Een van de voorwaarden van een leefbare en gezonde stad is dat die bereikbaar is. Voor inwoners én voor bezoekers. Of het nu met de auto, met het openbaar vervoer, met de fiets of te voet is. Het busvervoer is op orde: schoon, frequent, comfortabel en inclusief. Daar blijven we naar streven en dat is ook onze inzet bij de nieuwe concessie voor het openbaar vervoer in deze regio. We onderzoeken de parkeervoorzieningen voor nu en in de toekomst en hoe we met slimme verkeerslichten de doorstroming op de ring kunnen verbeteren. Schone, elektrische auto's faciliteren we door meer laadpunten in de stad te realiseren, mogelijk gekoppeld aan tijdelijke opslag van energie.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Comfortabele, toegankelijke, veilige, logische, schone en duurzame mobiliteit voor Arnhemmers

Mobiliteit heeft betrekking op toegankelijke, economische en duurzame mobiliteit. Mobiliteit moet voor alle doelgroepen toegankelijk en bereikbaar zijn. We streven immers naar een inclusieve, sociale, gewilde en leefbare stad. Mobiliteit moet daarnaast de economische hotspots/kerngebieden in de stad en de regio met elkaar verbinden. Mobiliteit dient daarbij zoveel mogelijk slim en schoon vorm te worden gegeven om de stad leefbaar en duurzaam te houden.

Vergroten van het aandeel fiets en (H)OV om de stad bereikbaar en leefbaar te houden

We willen meer mensen (hoogwaardig) openbaar vervoer of de fiets laten nemen door dit alternatief aantrekkelijker te maken. Het vervoersysteem is er voor iedereen en reistijden zijn betrouwbaar en concurrerend met de reistijden met de auto. Door meer mensen met de fiets en het openbaar vervoer te laten reizen wordt de leefbaarheid in de stad beter maar blijft de stad ook bereikbaar voor mensen die wel met de auto moeten of willen komen.

Uitvoeren van concrete fiets- en hoogwaardig openbaar vervoer projecten

Voor 2022 staan de volgende fietsprojecten op de planning:

- Snelfietsroute Arnhem - Wageningen;
- Snelfietsroute Arnhem Noord - Alteveer;
- Verbeterplan RijnWaalpad;
- Verbeterplan fietsparkeren Arnhem Centraal;
- Fietsparkeerplan binnenstad.

En de volgende hoogwaardig OV projecten:

- Westervoortsedijk;
- Westervoortsedijk - Lelyweg;
- Westervoortsedijk - Eusebiusbuitensingel;
- Velperweg.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aandeel fiets in modal spit	21%	26%	21%	25%	
Eenheid: Percentage t.o.v. totale mobiliteit voor ritten van alle Arnhemmers					
Bron: Odin (Onderweg in Nederland, CBS)					
Waardering bereikbaarheid binnenstad fiets		8,4			
Eenheid: Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					
Aandeel openbaar vervoer in modal split	10%	9%	7%	5%	
Eenheid: Percentage t.o.v. totale mobiliteit voor ritten van alle Arnhemmers					
Bron: Odin (Ondwerweg in Nederland, CBS)					
Waardering bereikbaarheid binnenstad OV		8,2			
Eenheid: Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					

Ontwikkelen van een netwerk van overstaplocaties om een alternatieve, duurzame mogelijkheid te bieden om de stad te bereiken

Een goede aansluiting van de verschillende vormen van mobiliteit (auto, trein, bus en (deel)fiets) op elkaar wordt steeds belangrijker. Hubs spelen bij deze overgang een belangrijke rol. Een (mobiliteits)hub kan het beste worden gedefinieerd als een fysieke plek waar verschillende vormen van vervoer en vervoersaanbod samenkomen. We hebben een visie op de Arnhemse hubs opgesteld. We hebben inzichtelijk welke maatregelen nodig zijn om een goed netwerk te krijgen voor reigers om eenvoudig naar en door de stad te kunnen reizen met verschillende modaliteiten.

Uitvoeren van de visie Arnhemse hubs

In 2022 willen we de Arnhems visie op hubs hebben vastgesteld en vervolgens de volgende zaken gaan uitvoeren. We willen enkele locaties gaan uitwerken. Uitwerking bestaat uit een inrichtingsplan (schetsontwerp), een kostenraming op SSK-niveau (Standaardsystematiek voor Kostenramingen) en een planning van de uitvoering en procedures. De locaties zullen volgen uit de visie, maar daarnaast zijn er al enkele locaties in beeld:

- Rozet (is al grotendeels uitgewerkt);
- Kronenburg (is al grotendeels uitgewerkt);
- GelreDome;
- IPKW;
- Station Velperpoort;
- Arnhem Waterberg.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal mobiliteitshubs in voorbereiding	0	0	0	2	2
Eenheid: aantal hubs in initiatieffase of verdere voorbereiding					
Bron: gemeente Arnhem					
Aantal gerealiseerde mobiliteitshubs	0	0	0	0	0
Eenheid: aantal hubs gerealiseerd					
Bron: gemeente Arnhem					
Aantal gebruikers mobiliteitshubs	0	0	0	0	0
Eenheid: Aantal gebruikers per jaar					
Bron: gemeente Arnhem					

Arnhem is optimaal aangesloten op een robuust (inter)nationaal spoornetwerk

We willen meer mensen het openbaar vervoer laten nemen voor (inter)nationale reizen door dit alternatief aantrekkelijker te maken. Dit willen we realiseren door in te zetten op de volgende doelen:

- de ICE naar Berlijn rijdt via Arnhem;
- er een robuuste oplossing voor de spoorinfrastructuur aan de oostzijde van Arnhem is;
- de capaciteit van de spoorcorridor Randstad- Arnhem- Rhein/ Ruhr wordt uitgebreid.

Lobbyen met betrekking tot het spoordossier

We blijven onze lobby bij het ministerie van Infrastructuur & Waterstaat (I&W) continueren en proberen dit op te pakken met andere belangrijke partners langs de A12-corridor (Vervoerregio Amsterdam, G4, provincies Gelderland en Utrecht, NS en NS Internationaal, Foodvalley, The Economic Board). Bij deze lobby richting het ministerie richten wij ons op:

- Het geven van rijksprioriteit aan een integrale gebiedsontwikkeling A12-corridor Utrecht-Arnhem-Duitse grens.
- Het verbeteren van de huidige ICE naar Frankfurt en op een nieuwe ICE-verbinding (Berlijnlijn) via Arnhem (ook als duurzaam alternatief voor het vliegverkeer).
- Het realiseren van een oplossing voor de spoorknoop Oost in combinatie met de ontwikkeling van de verstedelijkingslocatie Arnhem Oost.
- Een Noordtak Betuweroute die niet via Arnhem loopt in verband met de aantasting van de leefbaarheid in Arnhem (en omliggende kernen) en het belemmeren van de woningbouwlocatie Arnhem Oost.
- Mogelijke bijdragen aan de A12 vanuit het Groeifonds (of EU fondsen).

Arnhem heeft een goede autobereikbaarheid met minder doorgaand verkeer over de centrumring

Het is belangrijk dat het verkeer dat in Arnhem moet zijn, goed kan doorstromen en dat we van het verkeer dat hier niet moet zijn zo weinig mogelijk last hebben. Om dit te bereiken willen we de knelpunten voor de auto oppakken en geen autoverkeer meer in de stad dat de herkomst en bestemming buiten Arnhem heeft liggen.

Uitvoeren automaatregelenpakket

In 2022 gaan we de plannen uitvoeren die we hebben opgesteld in samenspraak met de provincie en Rijkswaterstaat om gericht onnodig autoverkeer uit Arnhem te weren. Concreet houdt dit het volgende in:

- Opstellen van een toolbox om met behulp van dynamisch verkeersmanagement het doorgaand verkeer door Arnhem te verminderen.
- Realiseren eerste maatregelen uit deze toolbox.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Bereikbaarheid van de binnenstad per auto		6,3			
Eenheid: Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad per auto op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					

Het parkeerbeleid van de gemeente draagt bij aan een duurzame verstedelijkingsopgave en borgt tegelijkertijd het economische vestigings- en winkelklimaat

De inzet is dat het parkeerbeleid van de gemeente naast de verkeerskundige belangen in samenhang met de overige grote ambities van de stad worden beschouwd.

Opstellen en uitwerken parkeervisie

Momenteel wordt gewerkt aan de parkeervisie. We willen deze parkeervisie uitwerken in concreet parkeerbeleid, waarbij de (hoogte van de) parkeernormen en het parkeerregime in de wijken prioriteit hebben. We nemen hierbij in ogenschouw wat de functie en het nut van een extra Singelgarage kan zijn.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Kwaliteit van de parkeergarages	7,1	7,1			
Eenheid: Gemiddelde kwaliteit van de parkeergarages op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					
Autoparkeermogelijkheden nabij de binnenstad	6,5	6,5			
Eenheid: Gemiddelde autoparkeermogelijkheden nabij binnenstad op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					

Verbeteren verkeersveiligheid

Het verkeersveiligheidsgevoel op de weg en in het openbaar vervoer moet omhoog. We gaan voor 'nul' verkeersslachtoffers, onder andere door het aanpakken van plekken waar veel ongelukken gebeuren.

Uitvoeren projecten verkeersveiligheid

We bekijken wederom de top-10 meest verkeersonveilige punten op het Arnhemse wegennet. Deze locaties worden geanalyseerd en er worden verbetervoorstellen gedaan om de locaties veiliger te maken. Indien technisch en financieel haalbaar worden deze locaties aangepast. Er wordt hierbij zowel naar de objectief verkeersonveilige locaties als de subjectief verkeersonveilige locaties gekeken. Daarnaast gaan we de schoolomgeving veiliger maken en leveren we een bijdrage aan de verkeerseducatie.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal verkeersongevallen	1.181	1.203	1.137	957	
Eenheid: Aantal verkeersongevallen in de gemeente Arnhem					
Bron: BLIQ rapportage					
Aantal aangepakte knelpunten		1	2	1	4
Eenheid: aantal knelpunten uit de top verkeersonveilige locaties dat wordt aangepast					
Bron: gemeente Arnhem					

Beter en schoner taxivervoer

De taxiverordening wordt geïmplementeerd. We gaan aan de slag met de verduurzaming van de taxibranche. We gaan samen met de taxibranche, Stichting Kwaliteitstaxi Arnhem (SKTA) en hun chauffeurs stappen zetten richting de inzet van zero emissie voertuigen.

Maatregelen uitvoeren uit taxiverordening

In 2022 willen we, nadat we de coronacrisis achter ons hebben gelaten en er bij de taxibranche weer draagvlak is voor de implementatie van de taxiverordening, overgaan tot de implementatie van de taxiverordening en de daarbij behorende maatregelen uitvoeren.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal kwaliteitstaxi's met keurmerk	0	0	0	0	0
Eenheid: Aantal taxi's					
Bron: aantal vergunningen					

De infrastructuur is op orde

Goed onderhoud van de infrastructuur is een belangrijke voorwaarde voor goede bereikbaarheid. In de paragraaf kapitaalgoederen wordt nader ingegaan op het onderhoud aan wegen, openbare verlichting, verkeersregelinstallaties en kunstwerken. Bij de planning van het beheer en onderhoud zoeken we zo veel mogelijk afstemming met de bovengenoemde bereikbaarheidsambities maar houden we ook rekening met doelstellingen op het gebied van duurzaamheid en klimaatadaptatie. Ook de in de wijkvisies opgenomen wensen geven sturing aan de beheeropgave.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem is beter bereikbaar	**4.458**	**0**	**600**	**2.290**
Vergroten van het aandeel fiets en (H)OV	4.458	0	600	2.290
Ontwikkelen van een netwerk overstaplocaties				
Arnhem is optimaal aangesloten op een robuust (inter)nationaal spoornetwerk				
Arnhem heeft een goede autobereikbaarheid met minder doorgaand verkeer over de centrumring				
Het parkeerbeleid van de gemeente draagt bij aan een duurzame verstedelijkingsopgave en borgt tegelijkertijd het economische vestigings- en winkelklimaat				
Verbeteren verkeersveiligheid				
Beter en schoner taxivervoer				
Infrastructuur is op orde	**18.454**	**7.663**	**6.237**	**5.816**
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**22.911**	**7.663**	**6.837**	**8.106**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	21.575	21.873	22.051	22.911	22.827	22.867	22.889
Baten	5.316	7.683	7.714	7.663	7.613	7.564	7.515
Saldo lasten en baten	***-16.259***	***-14.190***	***-14.338***	***-15.248***	***-15.248***	***-15.304***	***-15.374***
Toevoegingen aan reserves	7.785	6.950	7.183	6.837	6.767	6.763	6.735
Onttrekkingen aan reserves	7.856	7.911	8.720	8.106	7.184	6.802	6.546
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***71***	***961***	***1.537***	***1.269***	***1.269***	***40***	***-189***
Gerealiseerd resultaat	**-16.188**	**-13.229**	**-12.801**	**-13.979**	**-14.795**	**-15.264**	**-15.563**

Toelichting

Lasten

- De begrote lasten bedragen in 2022 € 22,9 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:
- Beheer wegen: € 11,5 miljoen;
- Parkeren: € 7,0 miljoen;
- Mobiliteit en openbaar vervoer: € 4,4 miljoen.

De totale lasten van programma S02 Bereikbaarheid zijn in 2022 € 0,9 miljoen hoger dan in 2021:

- € + 0,7 miljoen Ontwikkeling kapitaallasten;
- € + 0,5 miljoen Mobiliteit en openbaar Vervoer: ontwikkeling Gele Rijdersplein;
- € + 0,2 miljoen bijdrage Regionaal mobiliteitsfonds (GR Groene Metropoolregio);
- € - 0,8 miljoen lagere kosten onderhoud garages;
- € + 0,3 miljoen Overigen.

Baten

De baten in 2022 zijn in totaal begroot op € 7,7 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:

- Parkeren: € 6,3 miljoen;
- Beheer wegen: € 1,3 miljoen.

Toevoegingen aan reserves

De totale toevoeging aan de reserves in 2022 is begroot op € 6,8 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- BR Bereikbaarheid € 6,0 miljoen;
- BR Onderhoud parkeergarages € 0,6 miljoen;
- BR Onderhoud vastgoed € 0,2 miljoen.

Onttrekkingen aan reserves

De totale onttrekking aan de reserves in 2022 is begroot op € 8,1 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- BR Bereikbaarheid € 6,3 miljoen;
- BR Buitengewoon beter € 0,9 miljoen;
- BR Onderhoud parkeergarages € 0,5 miljoen;
- BR Onderhoud Vastgoed € 0,3 miljoen;
- Overig € 0,1 miljoen.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Provincie Gelderland;
- Rijkswaterstaat;
- Regio Arnhem-Nijmegen;
- Wijkplatforms en wijkteams;
- Gecontracteerde partijen.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Bereikbaarheid. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Aflopen OV-concessie RijnWaal eind 2022
Trolleyinfrastructuur
Diverse duikers dienen de komende jaren geïnspecteerd te worden op hun staat van onderhoud
Risico op kapitaalvernietiging Groot Onderhoud wegen
Nadeelcompensatie bij infrastructurele maatregelen

Beleidskaders

- Accentnota Fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024 (januari 2020);
- Toekomstbeeld stedelijk OV Arnhem en Nijmegen;
- Accentnota fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024;
- De Arnhemse Binnenstad 2015;
- Visie "Ruimte voor beleving in de Arnhemse binnenstad";
- Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV)-Actieplan.

Economie

Arnhem is een stad met energie! Een stad met innovatieve en creatieve ondernemers, een krachtig MKB, toekomstig talent dat opgeleid wordt en ondernemende inwoners. Daarbij is Arnhem een stad met een goed woon-werkklimaat door haar groene landschappelijke ligging, aantrekkelijke binnenstad en korte verbindingen met de regio en de rest van het land. Dit draagt bij aan een sterk economisch klimaat. Een klimaat dat we verder willen uitbouwen en versterken.

Dit is nog urgenter geworden doordat we sinds het voorjaar van 2020 als gevolg van Covid-19 van het ene moment op het andere moment in een economische crisis zitten. Veel Arnhemse bedrijven hebben het zwaar en de banen van Arnhemmers staan onder druk. De crisis brengt enorme economische uitdagingen met zich mee. De eerste schok hebben we opgevangen door ondernemers op weg te helpen met onze dienstverlening zoals Van Bedrijven Weten en het 1,5 meter loket. Inmiddels kijken we ook verder en werken we aan het herstel en versterken van de economie. We willen dit doen vanuit een stevige koers met een duidelijke focus.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Vol energie zetten wij in op een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat om maximale werkgelegenheid in Arnhem en de regio te creëren, waarbij iedereen zijn talenten benut

We willen Arnhem op de kaart zetten als aantrekkelijke stad voor inwoners, studenten en bezoekers. Waar bedrijven zich uitgenodigd voelen, kansen zien en investeren. En waar partners samen meerwaarde creëren, passend bij de ambities van Arnhem. We zetten in op verschillende soorten werkgelegenheid en op bedrijven met een duurzaam en innovatief karakter. Dynamische werklocaties en -clusters nodigen nieuwe bedrijven uit om zich in Arnhem te vestigen, met nieuwe werkgelegenheid tot gevolg. Arnhem als Hotspot Energy versterken is een belangrijke kans en uitdaging, zeker met de komst van een universiteit. Met de Bruisende Binnenstad, het vele groen in de stad, de verbinding met de Veluwe en de regio, de historie (herinneringstoerisme), het kunst- en culturele aanbod en de vele evenementen hebben we een aantrekkelijk toeristisch en recreatief aanbod. We zetten in op de versterking van de samenwerking van bedrijven en kennisinstellingen rondom human capital, zodat we samen met hen kunnen anticiperen op wat de maatschappij 'straks' nodig heeft.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal banen	958,6	968,5	975,7	967,1	
Eenheid: Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.					
Bron: PWE (BBV-indicator)					
Aantal vestigingen	135,8	142,3	147,0	156,5	
Eenheid: Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar					
Bron: PWE (BBV-indicator)					

Krachtiger ondernemersklimaat

In de ontwikkeling van Arnhem als groene, levendige, ondernemende en inclusieve stad is ondernemerschap een belangrijke schakel. Ondernemers creëren werkgelegenheid, doen investeringen, hebben lef en initiëren innovatie en creativiteit in de stad. In dit onderdeel van het programma Vitale econome werken we daarom aan (het subdoel van) een krachtiger ondernemersklimaat. We ondersteunen ondernemers optimaal bij hun bedrijfsvraagstukken en heten nieuwe vestigers welkom in Arnhem en helpen ze op weg. Oftewel, we versterken het ondernemersklimaat, zodat bedrijven beter kunnen ondernemen en worden ondersteund in hun ontwikkeling en daarbij behorende vraagstukken. Dit draagt bij aan het vergroten van de concurrentiekracht van de Arnhemse economie en aan de werkgelegenheid voor onze stad en regio.

Professionalisering dienstverlening aan ondernemers en optimale informatievoorziening

De ondernemersdienstverlening van de gemeente werkt integraal en vanuit één-loket gedachte, waarbij de ondernemer ervaart dat vraagstukken efficiënt worden opgepakt en de informatievoorziening van de gemeente aansluit op de behoeftes. De pilotperiode Van Bedrijven Weten (VBW) in coronatijd heeft aangetoond dat het belangrijk is om als organisatie wendbaar te zijn en in te kunnen spelen op datgene wat de ondernemer vraagt en nodig heeft voor de economische ontwikkeling. Daarbij is het van belang om het contact tussen de overheid en de ondernemer nog sterker en directer te maken (één aanspreekpunt) en onderlinge samenwerkingen te faciliteren. De tijdens de pilot geëxperimenteerde werkwijze VBW wordt structureel ingebed in de gemeentelijke organisatie. Dit betekent onder andere dat de Ondernemersdesk verder geoptimaliseerd wordt in samenwerking met de Klantenservice, dat het Multi Disciplinaire Team (met gemeentebrede vertegenwoordiging) complexe vraagstukken van ondernemers oppakt en dat de bestaande informatievoorziening naar ondernemers verder wordt uitgebouwd. Ondernemersdienstverlening is er voor álle ondernemers, zo ook voor mensen aan de

onderkant van de arbeidsmarkt, hierin wordt actief samengewerkt met de programma's Doorbraak naar Werk en Werk & Inkomen.

Ondersteunen en stimuleren van (nieuw) ondernemerschap bij starters en mkb'ers

We werken samen met het georganiseerd bedrijfsleven aan een krachtig ondernemersklimaat waarin bedrijven en starters gefaciliteerd worden in hun ontwikkeling. MKB'ers en starters zijn daarin belangrijke ondernemersgroepen aangezien zij veel (toekomstige) werkgelegenheid creëren en zorgen voor vernieuwing in de Arnhemse economie. We stimuleren en ondersteunen daarbij het vervolg op de StartClub die in 2021 als pilot is uitgevoerd. We continueren onze inzet in de regionale MKB-deal Smart Together en de Digitale Werkplaats Arnhem - Nijmegen. Verder dragen we bij aan het speerpunt van de Groene Metropool Regio (GMR) gericht op versterken van het MKB. Eveneens zet Arnhem, samen met externe vastgoedpartijen, actief in op het bieden van geschikte werkplekken voor creatief ondernemerschap. Tot slot stimuleren we, als onderdeel van de bredere doelstelling om lokale, sociale en duurzame inkoop te bevorderen, het vergroten van de lokale inkoop bij Arnhemse ondernemers.

Verbeteren en verbinden van (ondernemers)netwerken

Het belang van een goed functionerend netwerk tussen de verschillende ondernemersnetwerken onderling én met de gemeente is groot. Als ondernemers elkaar goed kennen, werken ze samen en gunnen ze elkaar opdrachten waarmee ze een grote toegevoegde waarde voor de economie van onze stad leveren. Wij ondersteunen (het ontstaan van) deze netwerken door zichtbaar te zijn voor hen en hun behoeften binnen de gemeentelijke organisatie onder de aandacht te brengen. Een ander, eveneens belangrijk aspect hierbij is een 'sterke organisatiegraad'. Dit stimuleren en faciliteren wij vanuit de gemeente. En dat bevordert ook de bestaande samenwerking met ondernemersverenigingen zoals Ondernemers Kontakt Arnhem (OKA), Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen (StAB) en Verenigd Creatief Arnhem. Kortom: de economie wordt versterkt door netwerken. Daarom is het van belang om deze ontmoetingen te organiseren én te versterken. We nemen daarbij actief deel aan netwerkbijeenkomsten en organiseren zelf ook netwerkbijeenkomsten met voor ondernemers relevante en actuele thema's.

Gericht acquisitie en accountmanagement

Het zittende bedrijfsleven is cruciaal voor de economie van een stad. Dáár zit de meeste werkgelegenheid én groei van werkgelegenheid. Bedrijven moeten het gevoel hebben ‘welkom’ te zijn in Arnhem en ‘goed bediend’ te worden als het gaat om hun behoefte aan huisvesting, financieringsmogelijkheden, vergunningen en contacten/netwerken. Ons accountmanagement is grotendeels gericht op een proactieve houding, meedenken, duidelijkheid, integraliteit en voortgang. Daarbij zetten we in op het verbinden van bedrijven, instellingen en organisaties onderling maar ook aan de doelstellingen van de gemeente Arnhem.
De acquisitie-inspanningen zijn gericht op nieuwe bedrijvigheid naar Arnhem halen, waarbij energy een belangrijke focussector is. De bedrijven, ook buiten de energy-sector, waarop de inspanningen gericht zijn moeten aansluiten op de Arnhemse sectoren en arbeidsmarkt. In onze zoektocht naar nieuwe bedrijven houden we rekening met het feit dat we zoveel mogelijk banen willen genereren voor alle scholingsniveaus. Daarbij wordt ook de verbinding gelegd met bestaande initiatieven uit het sociaal domein om het invullen en creëren van arbeidsplaatsen bij Arnhemse bedrijven te ondersteunen.

Data-gestuurde economische vernieuwing

Door ondernemers mee te laten denken of te laten reflecteren op beoogde beleid en de uitvoering ervan, kan dit getoetst en aangescherpt worden. Dit krijgt vorm met het opzetten van een ondernemerspanel (een MKB-toets) waarin (een selectie van) bedrijven gericht meedenken over vraagstukken die spelen en bij het opstellen/ evalueren van gemeentelijk beleid. Het organiseren van ondernemersenquêtes is een gerichte manier om breed op te halen in de stad welke vraagstukken leven bij ondernemers, hoe men ondernemersdienstverlening ervaart en hoe men het vestigingsklimaat van Arnhem beoordeelt. Deze inspanningen hangen sterk samen met de inspanningen bij 'Professionalisering dienstverlening aan ondernemers en optimale informatievoorziening'. We brengen tot slot de belangrijkste economische data en informatie samen in een economisch dashboard dat zowel ondersteunend als agenderend functioneert voor economisch beleid en daarmee samenhangende opgaven in de stad.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Snelgroeiende bedrijven	19,6	23,1	21,4		

Eenheid: Snelgroeiende bedrijven (10% autonome groei aantal werknemers per jaar, over een periode van drie jaar) per 1.000 vestigingen

Bron: CBS- Lokale economie

Toekomstbestendiger vestigingsklimaat

Een toekomstbestendig vestigingsklimaat gaat over zowel fysieke werklocaties en de bereikbaarheid hiervan, als over de kwalitatieve kant van het vestigingsklimaat. Samen met stakeholders streven we een toekomstbestendig vestigingsklimaat na. De komende periode spelen er grote fysieke ontwikkelingen in de stad die zowel de kwantitatieve als de kwalitatieve aspecten van het vestigingsklimaat raken. Dit zijn ontwikkelingen waarbij het draait om de druk op de ruimte in binnenstedelijk gebied, bijvoorbeeld de ontwikkeling Spoorzone Arnhem-Oost, waar een groot deel van de werklocaties van Arnhem geografisch gezien onder vallen.

Voldoende en kwalitatief aanbod van werklocaties

De druk op de ruimte in de stad is enorm, zowel wonen als werken als verblijven vragen om (extra) ruimte. Vanuit economie wordt in 2022 een visie op werklocaties opgesteld waarin wordt omschreven welke typen werkmilieus Arnhem in de toekomst kent op welke locaties in de stad. Op basis hiervan zal een concretisering plaatsvinden om deze werkmilieus te gaan realiseren voor zover dit nodig is. Daarbij wordt er ook gekeken naar innoveren en transformeren als een impuls voor de ontwikkeling van werkmilieus. Zo is vanuit het ontwikkelperspectief Spoorzone Arnhem-Oost al benoemd dat bedrijvenpark Rijnpark een woon-werkmilieu wordt. Om te bepalen welke vormen van werk en wonen zich hier kunnen vestigen is een verdiepingsslag noodzakelijk. Met het transformeren van Rijnpark, verminderen de beschikbare vierkante meters voor bedrijvigheid. Dit zullen we op andere werklocaties in Arnhem of de regio op moeten vangen, het betreft immers bestaande bedrijven die een belangrijke bijdrage leveren aan de werkgelegenheid in de stad. Voor bedrijventerrein Het Broek willen we een verkenning doen op hoe herontwikkeling in combinatie met verdichting plaats kan vinden.
Tevens zal in 2022 het implementatieplan voor de Nieuwe Haven gereed moeten zijn.

Betere bereikbaarheid van werklocaties

Ook in 2022 wordt op verschillende manieren gewerkt aan het verbeteren van de bereikbaarheid van werklocaties. Dit gebeurt enerzijds door het onderzoeken van herkomst van medewerkers naar de verschillende werklocaties toe. Op basis van deze informatie kunnen pilots en projecten worden opgesteld om woon-werkverkeer met andere modaliteiten te stimuleren, denk aan duurzaam vervoer als (elektrische) fiets of openbaar vervoer in plaats van de auto.
Anderzijds wordt gewerkt aan feitelijke verbetering van OV-verbindingen naar diverse werklocaties, bijvoorbeeld voor IPKW en IJsseloord 2.

Aantrekkelijk woon- en leefklimaat voor werkgevers en werknemers

Een aantrekkelijk woon- en leefklimaat maakt dat studenten na hun studie in Arnhem, graag in Arnhem blijven wonen en werken. Dit zorgt voor behoud van kennis en kunde voor Arnhemse bedrijven. Met name voor de verdere ontwikkeling van het energiecluster is dit van wezenlijk belang.
In 2022 willen we dan ook onderzoeken wat voor werkgevers en werknemers in het energiecluster een aantrekkelijk woon- en leefklimaat is. Hebben zij speciale wensen en behoeften qua wonen en voorzieningen en hoe kunnen we deze informatie verwerken in planvorming voor de 70% vrije sector in de woningbouw en behoud of aantrekken van (culturele en recreatieve) voorzieningen.

Aantrekkelijkere stad in en voor de regio

Met een economisch aantrekkelijke stad en regio zorgen we voor een sterk en competitief vestigingsklimaat voor (nieuwe) bewoners, studenten en bedrijven. Die aantrekkelijke stad zijn met iconen op het gebied van cultuur, sport en toerisme, door een bruisende binnenstad, door veel reuring in de stad en door een goede verbinding met de Veluwe en de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen. Daarmee zijn we ook positief in beeld voor toeristen en bezoekers. We positioneren Arnhem als stevig merk op grond van onze kernwaarden (groen, creatief en vrij), en door ons verleden levend te houden maken we verbinding met de toekomst.

Onze bruisende binnenstad koesteren en versterken

De versnelde transformatie van de binnenstad van place to buy naar place to meet gaat zorgen voor een compacter centrum. Corona heeft dat inzicht zelfs versterkt. We willen bezoekers van de binnenstad en omliggende kwartieren blijvend boeien en binden door een warm en duurzaam gastvrij onthaal.
We dragen bij aan de uitvoering van het herstelplan Bruisende Binnenstad. We zetten volop in op het speerpunt Bruisende Binnensteden Krachtige Kernen binnen de Groene Metropoolregio. We denken mee over ontwikkelingen in de binnenstad op het gebied van leisure, retail, kantoren, wonen en creatief ondernemerschap.

Arnhem stevig positioneren met behulp van de Arnhemse kernwaarden

We positioneren Arnhem als een sterk merk op grond van onze kernwaarden groen, creatief en vrij. Als subsidieverstrekker aan de stichting Citymarketing sturen we op resultaat. Door ons verleden levend te houden maken we verbinding met de toekomst. We stimuleren en faciliteren festivals en evenementen die passen bij onze kernwaarde, zoals Innovate, Fashion + Design Festival (FDFA), State of Fashion, Bridge to Liberation, Sonsbeektentoonstelling. Met ons evenementenprogramma vergroten we de maatschappelijke en de economische impact. We maken een strategie op topsportevenementen.

Stimuleren van een vitale en toekomstbestendige recreatieve sector

We brengen de toeristische vraag en het aanbod op een toekomstbestendige wijze in balans. Hiermee zetten we in op meer werkgelegenheid, hogere bestedingen, meer bezoekers en herhaalbezoeken. We focussen ons op de optimale balans tussen leefbaarheid, leefkwaliteit en bezoekersdruk. Dat doen we door te werken aan een jaarrond, duurzaam programma op herinneringstoerisme en daardoor dit herinneringstoerisme te stimuleren, levend te houden en te verbinden aan de actualiteit. Maar ook door regionaal en subregionaal een sterke positie in te nemen. We leveren een bijdrage aan de Ontspannen Regio binnen de Groene Metropoolregio, aan Veluwe op 1 en de uitvoering van het masterplan Airborne Region. Als subsidieverstrekker aan Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen sturen we direct op de positie van Arnhem als centrumstad in de regio.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal bezoekers binnenstad	346	328	344		

Eenheid: Aantal bezoekers binnenstad x 1000

Bron: Locatus

Arnhem Hotspot Energy

Een sterk energiecluster in termen van economische groei en in de bijdrage aan de maatschappelijke opgaven geeft de stad in economisch opzicht een onderscheidende positie in de regio, nationaal en internationaal. Met Hotspot Energy kan Arnhem zich als innovatieve en duurzame stad in Nederland en internationaal positioneren. Er is een netwerk van bedrijven en kennisinstellingen dat daarvoor de basis legt. Arnhem wil in 2050 een klimaatneutrale en duurzame stad zijn en zet daarom vol in op de energietransitie. Die energietransitie is een vliegwiel voor verdere innovaties, nieuwe bedrijvigheid en extra werkgelegenheid.

Het creëren van inspirerende en innovatieve energiegerelateerde kennis- en werklocaties

De focus ligt op de drie energie hotspots in de stad, te weten Industriepark Kleefse Waard (IPKW) met het in aanbouw zijnde icoon Innovatielab Connectr waar ook de TU Delft een plek moet krijgen, ArnhemsBuiten en kennislandgoed regio Arnhem. We zetten in op het aansluiten en verbinden van deze drie hotspot locaties op de werklocaties in Spoorzone Arnhem Oost, Nieuwe Haven en Arnhem Centraal.

Stimuleren Arnhemse energie-innovaties

Ook in 2022 gaan we verder met de energievouchers waarmee we nieuwe haalbaarheidsstudies voor een drietal speerpunten van de Arnhemse energie-innovaties die vallen binnen het innovatieprogramma van Connectr: waterstof- en brandstoftechnologie, batterij- en laadinfratechnologie en ICT/smartgrids. mogelijk maken. Ook in mogelijke vervolgfases van deze energie-innovaties blijven we actief ondersteunen indien noodzakelijk, zodat deze innovaties bijdragen aan het verdienvermogen en werkgelegenheid in Arnhem. Het project Enowatts dat wij ondersteunen ronden we dit jaar af.

Bouwen aan een dynamisch en groeiend energiecluster

We bouwen samen verder met onze partners aan energieke coalities op thema's zoals profilering, human capital en innovatie. Vanuit deze energieke coalities worden activiteiten opgezet om de dynamiek en groei van het energiecluster te ondersteunen. Ook zetten we in op acquisitie van bedrijven die passen binnen dit ecosysteem. Dit doen we samen met partners uit het energienetwerk.

Betere (inter)nationale positionering van Arnhem als Hotspot Energy

Samen met onze partners blijven we Arnhem als Hotspot Energy profileren. Dit doen we in een energieke coalitie samen met Citymarketing en andere daarbij aangesloten Energypartners. We zorgen voor mooie verhalen over Arnhemse Energie-innovaties en interviews met (nieuwe) ondernemers in de Energiesector en willen daarmee een nationaal publiek bereiken. Daarnaast willen we ook onze (inter)nationale positionering verbeteren door de samenwerking met Noordrijn-Westfalen te versterken en te kijken of we gezamenlijke projecten kunnen initiëren.

Voldoende gekwalificeerd talent energietransitie

We bouwen aan een energieke coalitie op het gebied van human capital om samen initiatieven te ondersteunen om voldoende talent voor de energietransitie te krijgen. We ondersteunen indien gewenst initiatieven vanuit de Human Capital lijn Connectr.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Banen in de EMT sector	7,4%	7,8%	7,9%	7,9%	

Eenheid: Het aantal banen in de sector EMT, als aandeel van de totale werkgelegenheid

Bron: PWE

Voldoende gekwalificeerd personeel aanwezig voor werkgevers

De aanwezigheid van voldoende en goed gekwalificeerd personeel op het juiste moment is een cruciale randvoorwaarde voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven. In de komende jaren zal de arbeidsmarkt verder onder druk komen te staan. Enerzijds door de verwachte impact van de huidige crisis op onder andere het aantal werklozen. Anderzijds zal er een vraag blijven bestaan in sectoren zoals zorg, bouw en installatie en metaalelektro, zakelijke dienstverlening, horeca en toerisme. Door de snel veranderende markten, door energietransitie en circulaire economie en de voortgaande digitalisering, zijn bedrijven continu op zoek naar talent, getraind in de nieuwste vaardigheden.

Door te verbinden, aan te jagen en te stimuleren, netwerken we met elkaar. We realiseren een betere aansluiting tussen onderwijs-/kennisinstellingen en arbeidsmarkt waardoor we Arnhem op de kaart zetten als aantrekkelijke stad voor inwoners, studenten, ondernemers en bezoekers. Waar bedrijven zich genodigd voelen kansen zien en investeren. Waar tevens voldoende gekwalificeerd personeel aanwezig is om de verbinding te maken met de arbeidsmarkt.

Het aantrekken en binden van studenten

Via samenwerkingsverband 'Arnhem studiestad' werken we aan het aantrekken en binden van studenten aan de stad. Daarnaast dragen we via evenementen voor scholieren en studenten bij aan het interesseren van jongeren voor opleidingen in Arnhem. Het gaat hier bijvoorbeeld om evenementen om scholieren kennis te laten maken met de verschillende thema's en opleidingen die Arnhem als stad te bieden heeft.
Daarnaast willen we het onderwijs aantrekkelijker maken door steeds meer onderwijs te verbinden aan maatschappelijke opgaven. Hiervoor wordt samengewerkt door de Arnhemse kennisinstellingen binnen de City Deal Kennis Maken. Daarnaast maken we onderdeel uit van een nauwe samenwerking met de grote onderwijsinstellingen in Arnhem; Hogenschool Arnhem en Nijmegen (HAN), Van Hal Larenstein (VHL), ROC Rijn IJssel.
Tevens zoeken we de verbinding met Stichting Studentenhuis vestiging (SSH&) en de wijkteams om de studenten een thuisgevoel te geven tijdens hun studententijd.

Het bieden van (leer-werk)faciliteiten en een gebundelde kennisinfrastructuur voor het adequaat opleiden van studenten en professionals

We streven naar een wendbare arbeidsmarkt waardoor het aantal banen in de sector Health, Hightech, Energy en food in de regio een impuls krijgt.
Door het netwerk rondom Arnhem Studiestad verder uit te bouwen, realiseren bedrijfsleven en onderwijsinstellingen in de regio steeds meer projecten samen die zorgen voor een betere aansluiting van MBO, HBO en WO op de arbeidsmarkt.
TechGelderland, de denktank van SEECE, Techniek dag zijn initiatieven die bijdrage aan het creëren van een wendbare arbeidsmarkt.

Inzicht op sector specifieke human capital uitdagingen om de krapte op de arbeidsmarkt tegen te gaan

Vanuit het energiecluster in (regio) Arnhem zetten wij onder de noemer Hotspot Energy in op onderwijsinnovatie, praktijkgericht onderzoek en kennisontwikkeling in de driehoek van onderwijs, ondernemers en overheid. Connectr en de komst van universitaire opleidingen zijn mooie voorbeelden hiervan. Hier zijn onder andere de HAN, het centre of expertise SEECE, Kiemt en energiegerelateerde bedrijvigheid in de regio bij betrokken. Er liggen relaties met de Hotspot Energy aanpak en de wijkgerichte energietransitie / aardgasvrije wijken vanuit NemiA. Waar leggen we de verbinding met de groene metropoolregio (GMR), provincie, The Economic Board.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal studenten wat kiest voor Arnhem als MBO en HBO	24.166	23.817	23.941	24.068	

Eenheid: Aantal studenten per jaar

Bron: DUO

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Demografische druk	57,6%	58,3%	58,1%	58,0%	

Eenheid: De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar (%).

Bron: CBS - Bevolkingsstatistiek

Functiemenging	58,3	58,5	58,6		

Eenheid: De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen (%).

Bron: PWE

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig".

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Vol energie zetten wij in op een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat om maximale werkgelegenheid in Arnhem en de regio te creëren, waarbij iedereen zijn talenten benut	**6.999**	**954**	**170**	**700**
Aantrekkelijker stad in en voor de regio	2.464	817	170	400
Toekomstbestendiger vestigingsklimaat voor bedrijven en kennisinstellingen	3.971	137	0	100
Optimaler human capital aanwezig voor werkgevers	61	0	0	0
Arnhem beter op de kaart als energiestad	502	0	0	200
Overig	**33**	**44**	**0**	**0**
Totaal	**7.032**	**998**	**170**	**700**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	6.424	6.556	6.815	7.032	6.487	6.208	6.004
Baten	1.316	935	1.620	998	1.098	1.098	1.098
Saldo lasten en baten	***-5.107***	***-5.622***	***-5.194***	***-6.034***	***-6.034***	***-5.110***	***-4.906***
Toevoegingen aan reserves	249	0	1.010	170	50	50	50
Onttrekkingen aan reserves	401	100	250	700	300	500	300
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***153***	***100***	***-760***	***530***	***530***	***450***	***250***
Gerealiseerd resultaat	**-4.955**	**-5.522**	**-5.954**	**-5.504**	**-5.139**	**-4.660**	**-4.656**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 7,0 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Kosten personeel: € 1,1 miljoen;
- Uitgaven voor evenementen: € 1,0 miljoen;
- Subsidies exclusief herdenken en evenementen: € 1,0 miljoen;
- Uitgaven in het kader van het Fonds Bedrijfsleven: € 0,9 miljoen;
- Uitgaven voor herdenken: € 0,8 miljoen;
- Uitgaven in het kader van ondernemersdienstverlening: € 0,7 miljoen;
- Overige lasten: € 1,5 miljoen.

De totale lasten stijgen ten opzichte van 2021 met € 0,2 miljoen.

Baten
De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 1,0 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- Toeristenbelasting: € 0,5 miljoen;
- Bijdragen en subsidies van derden: € 0,2 miljoen;
- Overige baten: € 0,3 miljoen.

De totale opbrengsten dalen ten opzichte van 2021 met € 0,6 miljoen. Dit komt met name door een daling van de te ontvangen provinciale subsidies met € 0,6 miljoen.

Toevoegingen aan reserves
Aan de Reserve Evenementen wordt € 0,2 miljoen toegevoegd voor het sparen voor evenementen in de toekomst: WK Volleybal en Kroonjaar Slag om Arnhem.

Onttrekkingen aan reserves
- Aan de bestemmingsreserve Evenementen wordt € 0,4 miljoen onttrokken voor uitgaven in het kader van het WK BMX en het WK Volleybal.
- Aan de Algemene Reserve wordt € 0,2 miljoen onttrokken voor uitgaven m.b.t. het Innovatielab; in 2021 is € 0,8 miljoen toegevoegd aan de reserve en deze middelen worden in de jaren 2022 t/m 2025 weer onttrokken aan de reserve.
- Aan de Algemene Reserve wordt € 0,1 miljoen onttrokken voor de uitvoering van het amendement Extra Middelen Accountmanagement.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Facility Point
GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
Recreatieschap Overbetuwe
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
- Economic Board regio Arnhem Nijmegen;
- Ondernemers Kontakt Arnhem (OKA);
- Platform Binnenstad Arnhem (PBA);
- Stichting Arnhemse bedrijventerreinen (StAB);
- Industriepark Kleefse Waard (IPKW);
- GreenBusinessclub Gelderse Poort (GbcGP)
- Overige werklocaties;
- Oost NL;
- Provincie Gelderland;
- VNO NCW;
- Onderwijs- en kennisinstellingen; HAN, Van Hall Larenstein, ROC Rijn IJssel, ArtEZ;
- Stichting Kiemt;
- Stichting Ondernemersfonds Arnhem;
- Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (TVAN);
- Stichting Citymarketing Arnhem;
- Veluwe op 1;
- Stichting Airnborne Region
- DOCKS (Durven Ondernemen Centraal Klarendal & St. Marten);
- Stichting Atelierbeheer SLAK;
- FDFA;
- Ontwerpersplatform Arnhem (OPA);
- Innovate;
- Schakel 025 -Stroomversneller;
- Verenigd Creatief Arnhem
- Gelrestad Sport.

Subsidies
Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- St. Airborne Museum
- St. Citymarketing Arnhem
- St. Ondernemersfonds Arnhem
- Toerisme veluwe arnhem nijmegen

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing
Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Economie. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's
Legesinkomstenderving evenementen

Beleidskaders
- Economische Koers Arnhem;
- Investeringsagenda Arnhem-Nijmegen;
- Evenementenvisie Evenement organiseren - Gemeente Arnhem
- Detailhandelsvisie;
- Mise-en-place - de Arnhemse Horecavisie;
- Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/ Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- New Energy made in Arnhem;
- Standplaatsenbeleid;
- Plan van Aanpak Huisvesting Creatieve en Culturele Sector Arnhem.
- Visie Circulaire Economie en Plan van aanpak CE (juli 2021)
- RPW 2021-2024 (juni 2021 - agendapunt 6.10 bijlage 1)
- Visie Nieuwe Haven (juli 2020 - agendapunt 6.1 bijlage 1)
- Economisch beleid - Gemeente Arnhem (aan de raad aangeboden)

Onderwijs

Goed onderwijs is de basis. Wie gemotiveerd naar school gaat en een goede opleiding kan afronden, heeft later zoveel meer kansen. Vandaar dat we extra inzetten op het voorkomen van vroegtijdig schoolverlaten. Zonder diploma op zak krijgen jongeren het zoveel moeilijker. Dat begint al bij de kinderopvang en de peuterspeelzaal. Kinderen maken een goede start en hebben daar hun leven lang profijt van. Vroegtijdig schoolverlaten staat nooit op zichzelf. Vandaar dat we zorgen voor een goede afstemming tussen jeugdhulp en onderwijs en het tijdens en naschools leren.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Onderwijs: Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen (inclusief onderwijshuisvesting)

Alle kinderen in Arnhem kunnen het onderwijs volgen dat past bij hun mogelijkheden en talenten. Passend onderwijs is op ieder niveau beschikbaar, te beginnen bij de kinderopvang en het peuterspeelzaalwerk. Kinderen maken een goede start en hebben daar hun leven lang profijt van. Preventieve maatregelen worden ontwikkeld en ingezet voor vroegsignalering en later om schooluitval te voorkomen en jongeren een goede aansluiting te bieden op de arbeidsmarkt.

Een goede startpositie op school

Investeringen in de eerste levensjaren van een kind zijn cruciaal voor de verdere ontwikkeling.
Kinderen met een achterstand worden zo vroeg mogelijk gesignaleerd en goed voorbereid op het reguliere onderwijs. Dit gebeurt in de voorschoolse periode in de peuterspeelzalen en de kinderopvang. Deze locaties zijn verder inclusieve locaties, alle kinderen zijn welkom en krijgen er een passend aanbod.
Als kinderen onverhoopt toch met een achterstand aan het onderwijs beginnen, wordt extra ondersteuning geboden om de onderwijskansen van deze kinderen te vergroten. Zo kent Arnhem twee locaties in de stad waar de mogelijkheid is voor asielzoekerskinderen en kinderen van arbeidsmigranten om onderwijs te volgen. Op meerdere scholen zijn er taalschakelklassen. Daarnaast kent Arnhem een Zomer- en Weekendschool en zet Arnhem extra in, met onder andere verlengde leertijd om de gevolgen van de lockdowns door corona te herstellen. Dit sluit ook aan bij de ambities zoals geformuleerd voor de Arnhem-Oost-aanpak.

Doorontwikkeling passende kinderopvang, ontwikkelrecht en onderwijsachterstandenbeleid (OAB)

Voor VVE (Voor- en vroegschoolse educatie) en het ontwikkelrecht kunnen alle peuters 16 uur per week komen. We lopen hiermee voor op landelijke ontwikkelingen. Speerpunten voor komende jaren zijn dat nog meer peuters gebruik maken van het ontwikkelrecht en dat de kwaliteit van de VVE-opvang verder wordt versterkt.
Met Passende Kinderopvang werken we aan inclusieve kinderopvang in de stad. Een stad waar kinderen met een ondersteuningsbehoefte niet naar een specialistisch kinderdagverblijf gaan, maar in hun eigen wijk naar een reguliere kinderopvang kunnen en de specialistische ondersteuning daar wordt geboden. Dit willen we verder uitbreiden naar de buitenschoolse opvang.
Onderwijsachterstandenbeleid vindt plaats op 25 OAB-scholen. Hierbij wordt de ontwikkeling van kinderen in een minder ondersteunende thuisomgeving op school extra ondersteund, onder andere met extra aandacht voor taal.

Aansluiting passend onderwijs en jeugdhulp

Ieder kind heeft recht op een passende plek in het onderwijs. Sommige kinderen hebben hier extra ondersteuning en zorg bij nodig. In 2020 zijn afspraken gemaakt tussen onderwijs en wijkcoaches over de inzet van jeugdhulp op school. Er blijf aandacht nodig voor de afstemming tussen onderwijs en jeugdhulp. Er is sprake van een grijs gebied.

Goede toekomstbestendige (onderwijs)huisvesting

De inzet op onderwijshuisvesting draagt optimaal bij aan kwalitatief goed en toekomstgericht onderwijs.
Na bestuurlijke vaststelling van het Integraal HuisvestingsPlan voor het basisonderwijs in 2017 en het jaarprogramma primair onderwijs 2021 loopt de uitvoering van de huisvestingsprojecten gestaag door. De projecten bevinden zich in verschillende fasen. Volgens planning zal eind 2022 de nieuwbouw van KC Vredenburg (voorheen "De Krakeling") gereed zijn. In hetzelfde jaar wordt gestart met nieuwbouw van Ibn-i Sina - en Parkschool. Tevens zal volgend jaar een aantal nieuwbouw- en uitbreidingsprojecten (Piramide, Panorama, Mozaïek, Johannes, Zyp, Sterrenkring, Heijenoord en Parcivalschool) na afronding van de visiefase in bouwvoorbereiding gaan.
Daarnaast zal onder verantwoordelijkheid van de schoolbesturen uitvoering worden gegeven aan maatregelen ter verbetering van de ventilatie in scholen. Deze maatregelen vallen onder de specifieke uitkering ventilatie scholen (SUVIS).

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Het percentage (doelgroep)peuters dat gebruik maakt van VVE of ontwikkelrecht (verplichte BBV-indicator)		97	86	92	

Eenheid: Doel is om alle peuters met een risico op een taalachterstand (deze kinderen krijgen een VVE- indicatie) te bereiken. Het totaal aantal peuters in Arnhem met deze indicatie was in het schooljaar 2019/2020 488. 2020 staat voor schooljaar 2019/2020.

Bron: Stichting PAS

Minder voortijdig schoolverlaters (VSV)

We streven ernaar de dalende trend van het aantal voortijdig schoolverlaters voort te zetten en we werken toe naar goede kwalitatieve afspraken met partners. Hiermee beogen we de inzet zichtbaar te maken in een verder dalend VSV-percentage.

Uitvoeren van en sturen op het plan voorkomen voortijdig schoolverlaten (VSV)

De aanpak richt zich op de verbetering van de samenwerking, door het netwerk in en om school te versterken. We richten ons bij de aanpak op de doelgroepen waarbij uitval het meeste voorkomt. We hechten veel waarde aan de monitoring van resultaten. Dit stelt ons in staat om de effecten van het VSV-beleid beter in beeld te krijgen en meer grip te krijgen op de VSV-problematiek.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)		2,9%	2,7%	2,5%	
Eenheid: % voortijdig schoolverlaters van totaal aantal leerlingen					
Bron: DUO (verplichte BBV-indicator)					
Voortijdige schoolverlaters VO		0,95%	0,83%	0,61%	
Eenheid: % voortijdig schoolverlaters van totaal aantal leerlingen in het VO					
Bron: DUO					
Voortijdige schoolverlaters MBO		7,2%	7,2%	6,4%	
Eenheid:% voortijdig schoolverlaters van totaal aantal leerlingen in het MBO					
Bron: DUO					

Betere onderlinge samenwerking van partners gericht op VSV

We streven naar gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle betrokken partijen om ervoor te zorgen dat, wanneer een jongere in beeld komt met een hulpvraag, er niet eerder losgelaten mag worden voordat de juiste hulp of ondersteuning is ingezet. Hiermee voorkomen we dat jongeren tussen wal en schip vallen.

Organiseren van netwerkbijeenkomsten

Twee keer per jaar organiseren we een lokale VSV-bijeenkomst waarbij alle partijen vanuit het VSV-netwerk worden uitgenodigd. We bespreken daar nieuwe ontwikkelingen en maken samenwerkingsafspraken om doelgerichter en efficiënter VSV aan te pakken.

Betere uitstroom vanuit het onderwijs naar de arbeidsmarkt

We streven ernaar jongeren te begeleiden die uitstromen uit het voorgezet speciaal onderwijs, praktijk onderwijs VMBO, Entree opleiding en uitvallers op MBO niveau 2 naar een vervolgopleiding. Als een vervolgopleiding geen optie is, begeleiden we deze jongeren naar werk.

Opstellen en uitvoeren regionale aanpak Jeugdwerkloosheid

In samenwerking met onderwijs en het Regionale Meld en Coördinatiepunt (RMC) ontwikkelen we een regionale aanpak Jeugdwerkloosheid. Voor jongeren met een moeizame start op de arbeidsmarkt, bieden we ondersteuning bij een stap naar vervolgonderwijs of werk.

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Absoluut verzuim	0,5	1,1	1,8		

Eenheid: Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019". Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar.

Bron: Ingrado

Relatief verzuim	27	26	32

Eenheid: Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar.
De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019".

Bron: Ingrado

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen	**19.603**	**2.490**	**8.960**	**7.766**
Een goede startpositie op school	17.646	954	8.960	7.766
Kansen voor de toekomst	1.957	1.536	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**19.603**	**2.490**	**8.960**	**7.766**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	19.216	18.895	19.807	19.603	20.900	22.296	23.687
Baten	2.971	2.395	2.617	2.490	2.490	2.490	2.490
Saldo lasten en baten	***-16.245***	***-16.499***	***-17.190***	***-17.113***	***-17.113***	***-19.806***	***-21.197***
Toevoegingen aan reserves	8.187	8.004	8.371	8.960	8.201	7.094	7.181
Onttrekkingen aan reserves	6.473	6.922	7.307	7.766	7.944	8.334	9.212
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.714***	***-1.082***	***-1.065***	***-1.194***	***-1.194***	***1.240***	***2.031***
Gerealiseerd resultaat	**-17.959**	**-17.581**	**-18.255**	**-18.307**	**-18.666**	**-18.566**	**-19.166**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn begroot op € 19,6 miljoen. De verdeling van deze post is als volgt:

- Onderwijshuisvesting: € 13,6 miljoen;
- Bovenwettelijk onderwijs (voornamelijk Natuurcentrum): € 2,2 miljoen;
- Onderwijsachterstandenbeleid: € 1,8 miljoen;
- Volwasseneneducatie (inclusief laaggeletterdheid): € 1,7 miljoen;
- Overige lasten: € 0,3 miljoen.

Het totale budget stijgt ten opzichte van 2021 met € 0,2 miljoen. Dit wordt veroorzaakt het wegvallen van incidentele lasten in 2021 voor voortijdig schoolverlaten.

Baten

Voor de baten is (evenals in 2021) een budget geraamd van € 2,5 miljoen. Dit bedrag bestaat uit:

- Rijksinkomsten voor volwasseneneducatie: € 1,5 miljoen;
- Opbrengsten verhuur panden: € 0,9 miljoen;
- Overige opbrengsten: € 0,1 miljoen.

Toevoegingen aan reserves
In 2022 wordt voor € 8,8 miljoen toegevoegd aan de bestemmingsreserve voor de dekking van kapitaallasten voor onderwijshuisvesting en voor € 0,2 miljoen aan de bestemmingsreserve onderhoud vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves
In 2022 wordt voor € 7,7 miljoen onttrokken aan de bestemmingsreserve voor de dekking van kapitaallasten voor onderwijshuisvesting en voor € 0,1 miljoen aan de bestemmingsreserve onderhoud vastgoed.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Op alle gebieden wordt nauw samengewerkt met besturen en medewerkers van onderwijs (primair onderwijs (PO), voortgezet onderwijs (VO), (voortgezet) speciaal onderwijs (V)SO, middelbaar beroepsonderwijs (MBO) en hoger beroepsonderwijs (HBO), voorschoolse voorzieningen, kinderopvang, maatschappelijke partners en sociaal ondernemers.
In de uitvoering worden maatschappelijke partners betrokken.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- De Onderwijsspecialisten
- IVIO-Opleidingen
- Rijn Ijssel Roc
- St. Natuurcentrum Arnhem
- St. Peutercentra Arnhem
- St. PRAGO

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Onderwijs. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Ontbrekende dekking voor het IHP-VO
Mogelijke constructiefout Stedelijk Gymnasium
BTW Natuurcentrum
Vloer Leerpark Presikhaaf

Beleidskaders

- Subsidieregeling Aanpak voortijdig schoolverlaten;
- Plan van aanpak voortijdig schoolverlaten Arnhem 2021 tot en met 2024;
- Jaarprogramma onderwijshuisvesting 2020;
- Herstelagenda; Arnhemse aanpak onderwijs;
- Subsidieregeling Voorschools Aanbod Arnhem;
- Raadsvoorstel en -besluit Verzelfstandiging Natuurcentrum Arnhem;
- Raadsbesluit om gemeentelijke leerplichttaken regionaal uit te voeren;
- Raadsbesluit om RMC-taken / Team VSV onder te brengen bij het RBL;
- Raadsbesluit d.d. 6 november 2017 wijziging MGR sociaal domein;
- Integraal huisvestingsplan primair onderwijs Arnhem 2017-2026.

Cultuur

Arnhem bruist van de creativiteit en talent. Een stad met een rijk en divers cultureel aanbod is aantrekkelijker om te wonen, te werken en te verblijven. Onze inzet is daarom dat we blijven werken aan de verdere ontwikkeling van ons culturele aanbod. We stimuleren culturele instellingen om meer mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur. Om zoveel mogelijk mensen te laten meedoen. Cultuur is er immers voor iedereen. En we stimuleren cultuurmakers te innoveren en nieuwe dingen uit te proberen. Daar hoort bij dat we zorgen voor voldoende ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden in de stad. Daarnaast verdient cultuurhistorisch erfgoed een prominente plek in de stad. Mensen moeten het kunnen zien, er meer over te weten kunnen komen en kunnen beleven. Ook dit zorgt voor een aantrekkelijke stad.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt Arnhemmers met elkaar

Cultuur prikkelt de verbeelding en zet aan tot denken. We blijven de ontwikkeling en vernieuwing van ons culturele aanbod en de vele makers in de stad stimuleren, proberen meer mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur en er voor te zorgen dat meer mensen gaan participeren. Dat staat centraal in de cultuurnota Stroom (2012), de tussentijdse evaluatie Arnhem Stroomt Door (2016) en de actualisatie: STROOMversnelling (2020). Met de laatste is aangesloten op actuele ontwikkelingen die van invloed zijn op het culturele klimaat in Arnhem en willen we de makers en de culturele organisaties in staat stellen deze uitdagingen aan te gaan en zich nog krachtiger en diverser te manifesteren in de stad. Daarvoor is en wordt gewerkt aan de uitvoering van negen actiepunten. Deze spitsen zich toe op: versterking van het makersklimaat (meer budget, voldoende speelplekken, ateliers en repetitie- en oefenruimten, een gezonde arbeidsmarkt); kunst in de openbare ruimte; de verbinding van cultuur en welzijn; cultuur in de wijken; de culturele samenwerking in de regio Arnhem Nijmegen (025) en de codes Fair Practise, Diversiteit & Inclusie en Governance. Op deze manier willen we kunst en cultuur nog meer laten bijdragen aan de sociaal-maatschappelijke, economische en ruimtelijke opgaven én ontwikkeling van Arnhem.

Met de versoepelingen van begin juni is de culturele sector weer vol in beweging gekomen. Voorstellingen en exposities zijn weer te bezoeken door onze inwoners en bezoekers, culturele festivals zijn georganiseerd en ook de amateurkunst is weer opgestart. Dat het wel spannend is en blijft, blijkt begin juli uit het gedeeltelijk terugdraaien van de versoepelingen met onder andere gevolgen voor de festival- en evenementensector.

De gevolgen van de coronacrisis, waarbij de sector door de landelijke coronamaatregelen steeds hard wordt geraakt, zullen ook in 2022 en verder voelbaar zijn. Denk aan herstel van het publieksbereik en participatie, planning van producties, interen op reserves waardoor er geen ruimte is voor investeringen. Maar ook de positie van de makers en de zzp'ers in de kunsten. Een punt van zorg is een mogelijke 'braindrain' in de culturele sector, doordat mensen ander werk zijn gaan doen. Hierdoor wordt de noodzaak vergroot voor een goede arbeidsmarktagenda voor de culturele sector, waarbij zowel aandacht is voor een eerlijke betaling als voor meer scholingsmogelijkheden. De komende tijd blijft in het teken staan van herstel en van maatregelen om de sector weerbaarder te maken. In de gemeentelijke steunpakketten, waarvoor we ook de rijkscoronamiddelen inzetten, ligt de nadruk steeds meer op innovatie & transitie: het stimuleren van nieuwe vormen van samenwerking en publieksbenadering en andere verdienmodellen. Hiervoor is een aantal tijdelijke subsidieregelingen van kracht. Daarbij kijken we niet alleen naar de stad maar werken we ook samen in onze Cultuurregio 025 waarbij uitgangspunt is om het culturele aanbod voor onze inwoners en publiek zoveel mogelijk te borgen.

Mocht het ook in 2022 nodig zijn om onze coulancemaatregel op het gebied van subsidies voort te zetten, dan zullen we dit bezien op basis van de actuele ontwikkelingen. In dat geval is het uitgangspunt dat onze subsidies op hetzelfde niveau blijven, en we met onze basis- en meerjarenvoorzieningen op basis van ingediende jaarplannen en -begroting in overleg treden over minder, of andere, prestaties.

Verbreding van cultuurbereik en participatie

Cultuur is van en voor iedereen. We streven ernaar de toegankelijkheid en bereikbaarheid van kunst en cultuur in de breedte te vergroten en daarmee actieve en passieve cultuurdeelname te stimuleren. Dit komt de persoonlijke ontwikkeling van mensen ten goede, maar is ook voor de ontwikkeling van de lokale en regionale samenleving belangrijk.

Cultuur is van en voor iedereen

We blijven samen met partners uitvoering geven aan het Convenant Cultuureducatie Primair Onderwijs 2015 - 2023 en gaan in overleg over een vervolg op dit convenant. In het kader van het landelijke programma Cultuureducatie met Kwaliteit (CmK) 2021-2024 is een van de pijlers om cultuureducatie te verbreden naar het buitenschoolse onderwijs en een koppeling te realiseren met het voortgezet onderwijs. Onderdeel van CmK is Meer muziek in de Klas waarvoor in 2021 een muziekakkoord is gesloten voor de regio Gelderland-Midden, waarin de ondertekenende partijen afgesproken hebben zich in te zetten om de kwaliteit van het muziekonderwijs in het basisonderwijs te borgen en te versterken. De financiële dekking van het aandeel van de gemeente in het programma CmK is structureel begroot binnen de cultuurbegroting (in de subsidie voor Rozet).
In 2021 is het tweejarig programma Age Friendly Cultural Cities, bedoeld om de deelname aan cultuur door ouderen een impuls te geven, met een half jaar vertraging vanwege corona afgerond. Samen met de partners onderzoeken wij hoe wij de (succesvolle) resultaten voor de jaren vanaf 2022 kunnen borgen. We blijven gebruik maken van de landelijke regeling combinatiefunctionarissen om deelname aan cultuur voor iedereen mogelijk te maken en cultuuraanbieders te ondersteunen en duurzaam te versterken. Activiteiten in de wijken van onder andere Rozet worden in reguliere contactmomenten vooraf afgestemd en achteraf geëvalueerd met de teams Leefomgeving.

Versterken lokale media

Sterke lokale media zijn essentieel voor het functioneren van de lokale democratie. We zijn een tweejarige proef met een lokaal mediafonds gestart en hebben daarvoor € 130.000 beschikbaar gesteld. In september 2021 ontvangt de gemeente een tussenrapportage Streekomroep Midden Gelderland (voormalig RTV Arnhem)over de ingezette verbeteringen. Op basis daarvan wordt een voorstel voor een mogelijke structurele bijdrage gedaan. Momenteel ontvangt de Streekomroep een extra bijdrage van € 100.000. Zowel het mediafonds als de extra bijdrage voor de Streekomroep komen uit de rijkscoronamiddelen. De zoektocht naar structurele financiële middelen voor lokale media zetten we voort. Zodat we voor het einde van het eerste jaar Streekomroep Midden Gelderland en voor het einde van de pilot met het lokaal mediafonds, bij gebleken succes, kunnen voorzetten (amendement 20A97 Versterken lokale media).

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Rapportcijfer culturele voorzieningen		7,5			
Eenheid: Gemiddelde waardering voor het aanbod van culturele voorzieningen op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijks, door corona vertraging)					
Waardering aanbod culturele voorzieningen	41%		41%		
Eenheid: % (helemaal) eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende voorzieningen voor culturele activiteiten					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijs)					

Versterking van de culturele infrastructuur

Arnhem onderscheidt zich van andere steden door een complete keten educatie-productie-presentatie in nagenoeg alle kunstvormen. Daarin blijven we investeren. Dit is een belangrijke randvoorwaarde voor de doorstroming en vernieuwing van talent, van amateur tot professional.

Stimulering van het makersklimaat

Arnhem is een stad van makers waar talent zich kan ontwikkelen, kan doorgroeien en professionaliseren. Arnhem kent een subsidiegebouw dat zowel laagdrempelig is als groei stimuleert, en we zorgen voor voldoende voorzieningen (podia en presentatiemogelijkheden) en randvoorwaarden als ateliers, repetitieruimte en regelgeving. Daar hoort bij dat we ondernemerschap en professionalisering zoveel mogelijk stimuleren. Schakel 025, het platform dat het culturele veld in de volle breedte ondersteunt en verbindt door het delen van kennis over de beroepspraktijk, onderzoekt verdere samenwerking en het mogelijk samengaan met Cultuur Academy in Nijmegen, dat zich richt op persoonlijk leiderschap en vakmatige ontwikkeling van cultuurprofessionals. Samen wordt één programma in de Cultuurregio 025 vormgegeven waarbij focus ligt op het delen van kennis, nieuwe energie en een sterke culturele sector.
Daarnaast is er sinds 2021 extra aandacht voor het verstrekken van kunstopdrachten, gericht op kunst in de openbare ruimte. Dit maakt een stad aantrekkelijker voor inwoners en bezoekers maar kan ook bijdragen aan actuele maatschappelijke thema's waar we als stad aan werken. Het verstrekken van opdrachten zorgt voor een versterking van het makersklimaat.
De Arnhemse modepartners, ArtEZ, State of Fashion, Fashion + Design Festival Arnhem (FDFA), Museum Arnhem en Rijn IJssel, hebben een gezamenlijke strategie opgesteld om het bewustzijn over de huidige uitdagingen in het modesysteem te vergroten en alternatieve ontwerppraktijken een podium te bieden. Met ondersteuning van de gemeente wordt deze vertaald in een meerjarenuitvoeringsprogramma. De strategie sluit aan op onze eigen ambities om het mode-ecosysteem in Arnhem en regio te versterken en mode steviger te verbinden met maatschappelijke opgaven, zoals duurzaamheid, circulaire economie en inclusie.

Zorg voor voldoende ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden in de stad

De culturele en creatieve sector is van grote toegevoegde waarde voor onze stad. De werkgelegenheid in de sector groeit, waardoor de wachtlijsten voor huisvesting oplopen. Het tijdelijke aanbod neemt tegelijkertijd af, en de groei van nieuw aanbod vlakt af. We geven uitvoering aan het door de raad vastgestelde 'plan van aanpak huisvesting creatieve en culturele sector' en daarmee willen we 12.000 m2 permanente werkruimte voor de sector realiseren in de periode 2021-2024. Concreet wordt er op dit moment gekeken naar de voormalige school op de Doorwerthlaan 2, in Presikhaaf. Het gaat hier om circa 2.500 m2.

Profilering en vitalisering van het culturele klimaat

We zetten in op het versterken en behouden van de toppositie die Arnhem heeft als cultuur- en creatieve stad en dragen zo bij aan werkgelegenheid, innovatie en een aantrekkelijk vestigings- en woonklimaat. Daarbij is ook onze rol, positie en samenwerking in de brede regio van belang.

Toekomstbestendige huisvesting van Museum Arnhem, onze Rijksgezelschappen Oostpool en Introdans en het Stadstheater

Toekomstbestendige huisvesting van onze belangrijke culturele instellingen is van groot belang zodat zij kunnen inspelen op de veranderende samenleving en zo relevant blijven voor hun bestaande en toekomstige publiek. Het vernieuwde Museum zal naar verwachting in de eerste helft van 2022 haar deuren openen. De collectie wordt dan ook ondergebracht in het nieuwe depot. Het museum heeft de tijdelijke sluiting benut om een groot collectieregistratie-project uit te voeren. De eindrapportage zal de nulmeting vormen voor het beheer van de collectie vanaf 2021. De collectiebeheerovereenkomst tussen gemeente en museum wordt geactualiseerd.

Wat betreft de huisvesting van onze rijkgezelschappen Oostpool, Introdans en het Stadstheater (Lauwersgracht Alliantie): dit loopt al meerdere jaren, is zeer complex en kost meer tijd. Er wordt gewerkt aan een definitief voorstel waarvoor het raadsbesluit en amendement uit december 2020 het uitgangspunt is. Na het raadsbesluit op 16 december 2020 is de samenwoonvariant, in samenwerking met de culturele partners, verder uitgewerkt in de vorm van een concept Programma van Eisen (PvE). Deze uitwerking is nagenoeg afgerond. Naar aanleiding van deze uitwerking blijkt dat de geschatte kosten oplopen tot meer dan 100 miljoen euro. Dit past niet binnen de door gemeenteraad vastgestelde financiële kaders, ook het college acht dit bedrag te hoog. De conclusie van het college is dan ook dat er een nieuw raadsvoorstel zal moeten worden voorbereid. De raad is eind september 2021 aanvullend over deze ontwikkeling geïnformeerd middels een raadsbrief.

Versterking van de (samenwerking in de) cultuurregio 025

De samenwerking in Cultuurregio 025 is steeds intensiever en heeft juist door de coronacrisis een versnelling gekregen, onder andere door de vraag van provincie aan regio's om een transformatievoorstel in het kader van de coronacrisis op te stellen. Cultuur maakt nu integraal onderdeel uit van de regionale opgave van de 'Ontspannen Regio' van de Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen. De basis wordt gevormd door het transformatievoorstel. De uitvoering wordt ter hand genomen samen met onze regiogemeenten, culturele instellingen en 025-makelaar, zoals het opstellen van een door alle regiogemeenten en de culturele sector gedragen visie op de versterking van de regionale culturele infrastructuur. Met de provincie zijn en blijven we in overleg over haar rol en bijdrage aan onze regionale ambities.

De Cultuurregio 025 neemt actief deel aan het structureel overleg van de stedelijke regio's met ministerie OCW, IPO en VNG. De komende periode zijn onder andere de evaluatie van de stedelijke regio's, innovatie & transitie van de sector, de codes van de culturele sector en de ontwikkeling van het landelijk cultuurbestel belangrijke onderwerpen.

Erfgoed levert een bijdrage aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren

Het Arnhem van nu is het resultaat van een lange ontwikkelingsgeschiedenis. Deze geschiedenis is dagelijks en vrijwel overal te ervaren en bepaalt voor een belangrijk deel het aanzien van de stad. Het aanwezige erfgoed is in meerdere opzichten betekenisvol en waardevol. In cultuurhistorisch opzicht weerspiegelt het erfgoed de geschiedenis van de stad. Dit erfgoed is niet reproduceerbaar en van onvervangbare waarde. Erfgoed vertegenwoordigt daarnaast identiteitswaarde. Het karakter van een buurt of stad maakt dat mensen zich er thuis of ermee verbonden voelen. Vaak gaat dat om plekken en/of gebouwen, maar ook de verhalen die hierbij horen en eigen belevingen zorgen hiervoor. Erfgoed is ook van belang voor de stadseconomie. Het historische karakter van de binnenstad is een belangrijke basis voor het aantrekkelijke winkel- en verblijfsklimaat. Bezoek aan de binnenstad leidt tot bestedingen. Monumentale parken worden intensief gebruikt en trekken mensen en bedrijven aan die zich graag in de buurt van zo'n park willen vestigen. Erfgoed draagt kortom bij aan een aantrekkelijk klimaat voor bewoners, ondernemers en bezoekers van de stad.
Het is de ambitie om goede erfgoedzorg, niet alleen door bescherming van cultuurhistorisch waardevolle objecten, vooral ook vorm te geven door kennisoverdracht, enthousiasmering en behoud door ontwikkeling. Dit doen we om de cultuurhistorische factor een zichtbare en samenhangende rol te geven in stedelijke ontwikkeling.

Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed

Het Arnhemse erfgoedbeleid richt zich op behoud en versterking van cultuurhistorische waarden en helpt hiermee bij te dragen aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren. Dit wordt bereikt door:

- Cultuurhistorie als inspiratiebron op te nemen in ontwerpopgaven en gebiedsprocessen, hier vorm aan te geven in (ruimtelijke) plannen en projecten waardoor cultuurhistorie zichtbaar en beleefbaar wordt gemaakt. Een voorbeeld is Kamp Koningsweg Noord waarvoor het militair verleden een belangrijk uitgangspunt is.
- (Her-)bestemming van cultuurhistorisch erfgoed, door dit erfgoed een duurzame bestemming te geven en daardoor voor de stad te behouden. Te denken valt hierbij aan de Eusebiuskerk. De restauratie is mede bekostigd door rijkssubsidie en bij de verlening hiervan speelden herbestemmingsplannen een belangrijke rol. Als 'huiskamer' van de stad is een gerestaureerde Eusebiuskerk klaar voor de toekomst. Andere voorbeelden zijn de Walburgiskerk en Ambachtsschool (Boulevard Heuvelink) waarin respectievelijk residenties en een wooncomplex worden of zijn gerealiseerd.
- Het cultuurhistorische erfgoed duurzaam te beschermen, waar de kwetsbaarheid ervan dit noodzakelijk maakt, bijvoorbeeld door plantoetsing en vergunningverlening. Te denken valt hierbij aan de restauratie van het Bio-Herstellingsoord en renovaties van wederopbouwarchitectuur.
- Kennis over het Arnhemse erfgoed toegankelijk te maken en daarmee het publieksbereik en draagvlak voor het behoud van cultuurhistorisch erfgoed te vergroten, bijvoorbeeld door advisering, erfgoedpublicaties, organiseren van lezingen en tentoonstellingen en het onderhouden van Planon, een extern te raadplegen monumentendatabase.

Bescherming en herbestemming van cultuurhistorisch erfgoed

Bescherming van cultuurhistorisch erfgoed maakt deel uit van het dagelijkse werk en wordt doorlopend vormgegeven door vergunningverlening en kennisoverdracht, het leveren van bijdragen aan bestemmingsplannen en deelname in projectgroepen ter voorbereiding op de Omgevingswet. In die projectgroepen is erfgoed/het Arnhemse historische DNA (als input voor de Omgevingsvisie) als mede kwaliteitsbepalend bij ruimtelijke ontwikkelingen gepositioneerd. Herbestemmingen worden eveneens afgewogen binnen het kader van de vergunningverlening, met oog voor kansen die deze kunnen bieden. In de monumentenzorg is grote aandacht voor verduurzaming. Hierbij is het van belang duurzaamheidsmaatregelen te treffen zonder dat cultuurhistorische waarden wezenlijk worden aangetast. Hiervoor wordt landelijk kennis ingewonnen en worden adviezen verstrekt. Bovendien zal het komende jaar verder worden gewerkt aan een beleidskader voor verduurzaming van cultuurhistorisch erfgoed. Andere speerpunten zijn het opstellen van een kerkenvisie en het in kaart brengen van gebieden waar erfgoedwaarden nog niet voldoende in beeld zijn, maar waar mogelijk wel beschermingsvraagstukken spelen. Toetsingskaders voor de archeologie van de Tweede Wereldoorlog zijn gereed en worden voorgelegd voor bestuurlijke afstemming.

Zichtbaar en beleefbaar maken van erfgoed

- Erfgoed wordt waar mogelijk zichtbaar en beleefbaar gemaakt in de stad. Stichting Eusebius Arnhem en de gemeente staan bijvoorbeeld in nauw contact als het gaat om de programmering van de gegraven verbindingsgang tussen de grafkelder van hertog Karel van Gelre en de crypte van de 10e-eeuwse Sint Maartenskerk.
- In projecten gaan wij ontwikkelkansen in projecten agenderen, stakeholders enthousiasmeren en kennis overdragen. Projecten waar dit speelt of op korte termijn kan gaan spelen zijn Meinerswijk fase 2, het Cobercoterrein en De Hes.
- In 2021 is het nominatiedossier voor de Limes aan UNESCO aangeboden. Op 27-7-2021 neemt het werelderfgoedcomité een besluit over de status. Bij een positief besluit start een regionaal 'Limesjaar' ter viering ervan.
- Met behulp van het onderzoek naar functie-scenario's voor de historische kelders wordt gezocht naar een toekomstbestendige herbestemming van dit complex.
- Er wordt Arnhems vondstmateriaal voor archeologische tentoonstellingen geleverd.
- De Open Monumenten Dag wordt ondersteund, onder meer door het geven van rondleidingen en ambtelijk advies.

Ontsluiting van kennis over erfgoed

- Planon, de monumentendatabase die raadpleegbaar is voor monumenten- en andere erfgoedgegevens, wordt, nu hij geactualiseerd is, beheerd, bijgehouden en verder ontsloten.
- Ondersteuning van Stichting Monuscript die jaarlijks boeken uitbrengt in de Arnhemse Monumenten Reeks. In het najaar verschijnt een uitgave over Schaarsbergen.
- Op grond van het geschreven projectplan wordt gestart met het publieksboek archeologie zuidelijke binnenstad. Een uitgever is geselecteerd en als eerste stap wordt een historisch kader vervaardigd. Van start tot publicatie van het publieksboek neemt het proces twee jaar in beslag.
- Rapporten van het archeologische onderzoek ter hoogte van Schuytgraaf Veld 1, Nieuwstraat en Jansplaats komen gereed. Hieraan zijn lezingen gekoppeld.
- De archeohotspot, die in oktober 2020 een herstart beleefde, wordt verder vormgegeven, opengesteld en doorontwikkeld naar een 'archeolab'.
- Archeologisch onderzoek in de stad gaat gepaard met berichtgeving en publiciteit.

Regisseren en uitvoeren van archeologisch onderzoek en archeologisch depotbeheer

- Naar de kwaliteit van het Romeinse grafveld in Schuytgraaf wordt een monitoringsonderzoek uitgevoerd. Dit wordt gecombineerd met proefsleuvenonderzoek om het grafveld beter te kunnen begrenzen.
- Depotbeheer: er wordt verder gewerkt aan het digitaliseren van vondstgegevens met het oog op ontsluiting van het depot. Er is zicht op een applicatie om registratie definitief onder te brengen.
- Bij archeologische projecten wordt vooral ook de regierol aangenomen. Projecten doen zich voor in zowel de historische binnenstad als daarbuiten.

Regioadvisering archeologie

De gemeente Arnhem werkt met zeven omliggende gemeenten samen in regionaal verband. De regio-archeoloog adviseert de gemeenten doorlopend over het meenemen van archeologie in ruimtelijke ontwikkelingen en het beleefbaar maken ervan, formuleert beleid en toetst rapporten en overige adviesdocumenten. De regio-archeologie wordt gefinancierd door de omliggende gemeenten en provinciale subsidie. In 2021 is vanuit de provincie subsidie beschikbaar gesteld tot en met 2024.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt Arnhemmers met elkaar	**33.294**	**5.920**	**1.140**	**821**
Verbreding van cultuurbereik en participatie	21.417	5.920	687	802
Versterking van de culturele infrastructuur	11.877	0	453	19
Profilering en vitalisering van het culturele klimaat				
Erfgoed levert een bijdrage aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren.	**1.386**	**576**	**237**	**198**
Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed	1.386	576	237	198
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**34.680**	**6.496**	**1.377**	**1.018**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	32.652	32.670	36.121	34.680	36.108	36.103	36.079
Baten	5.575	6.381	5.995	6.496	6.496	6.496	6.496
Saldo lasten en baten	***-27.077***	***-26.289***	***-30.127***	***-28.185***	***-28.185***	***-29.607***	***-29.583***
Toevoegingen aan reserves	1.197	1.208	1.256	1.377	1.411	1.446	1.501
Onttrekkingen aan reserves	1.186	837	1.938	1.018	893	868	905
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-10***	***-370***	***682***	***-359***	***-359***	***-577***	***-597***
Gerealiseerd resultaat	**-27.087**	**-26.659**	**-29.445**	**-28.543**	**-30.130**	**-30.185**	**-30.180**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 34,7 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Subsidies en gemeenschappelijke regelingen: € 24,9 miljoen;
- Kapitaallasten: € 5,2 miljoen;
- Uitgaven voor vastgoed: € 2,3 miljoen;
- Kosten personeel: € 0,9 miljoen;
- Overige kosten: € 1,4 miljoen.

De totale lasten dalen ten opzichte van 2021 met € 1,4 miljoen. In 2021 was sprake van een extra kostenpost binnen cultuur van € 3,3 miljoen wegens corona. Verder is in 2022 € 1,2 miljoen extra begroot voor kapitaallasten van het nieuwe Museum Arnhem.

Baten

De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 6,5 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Verhuur panden en accommodaties: € 6,5 miljoen.

De totale opbrengsten stijgen ten opzichte van 2021 met 0,5 miljoen. Dit komt door de huuropbrengst van het nieuwe Museum Arnhem (€ 0,5 miljoen).

Toevoegingen aan reserves

In 2022 wordt voor totaal € 1,4 miljoen toegevoegd aan de reserves.

- € 0,9 miljoen wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Onderhoud Vastgoed;
- € 0,3 miljoen wordt toegevoegd aan de Algemene Reserve;
- € 0,2 miljoen wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves

In 2022 wordt voor totaal € 1,0 miljoen onttrokken aan de reserves.

- € 0,7 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Onderhoud Vastgoed;
- € 0,3 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Cultuur

De culturele basis- en meerjarenvoorzieningen, het culturele middensegment en makers tot aan de amateurkunstverenigingen.

Erfgoed

- Provincie Gelderland;

- Rozet;
- Museum Arnhem;
- Stichting Monuscript;
- Stichting Open Monumenten Dag;
- Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland (AWN), afdeling 17;
- Deelnemende gemeenten regio-archeologie (Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Westervoort, Zevenaar).

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- St. Eusebius
- St. Focus Filmtheater
- St. Het Huis van Puck
- St. Introdans
- St. Jacobiberg
- St. KAB Posttheater
- St. Luxor Live
- St. Museum Arnhem
- St. Musis en Stadstheater
- St. Productiehuis Plaatsmaken
- St. Rijnstad
- St. Rozet
- St. SLAK
- St. Sonsbeek & State of Fashion
- St. Streekomroep Middel Gelderland
- Stichting Schakel025

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Cultuur. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Stadstheater/Lauwersgracht alliantie
Exploitatie gesubsidieerde partijen
Investeren binnenstad

Corona risico's

Cultuur; Extra steun culturele instellingen en kunstenaars

Beleidskaders

- Kadernota ‘STROOM – cultuurbeleid Arnhem’;
- Tussenevaluatie 'Arnhem, Stroomt Door', 2016;
- STROOMversnelling: actualisatie cultuurbeleid, 2020;
- Cultuurprofiel 025 Arnhem Nijmegen;
- Erfgoedagenda gemeente Arnhem.

Participatie en armoedebestrijding

De beste manier om mee te kunnen doen is het hebben van betaald werk. Wanneer je werkt en in je eigen onderhoud kunt voorzien, ben je niet meer afhankelijk van anderen en kun je zelf beslissen hoe je leven er uit ziet. Voor veel Arnhemmers is dat geen gemakkelijke opgave. Zij hebben, naast armoede, een afstand tot werk. Zij kunnen geen werk vinden of behouden, hebben geen of niet de juiste opleiding of hebben een fysieke of sociale beperking waardoor het moeilijker is een passende baan te vinden. Wij vinden het belangrijk dat meer Arnhemmers werk vinden en kunnen behouden. Het liefst een betaalde baan, maar om daar te komen zetten we ook in op werkervaringsplaatsen, leerbanen, activerend werk of begeleid werk. Zodat iedereen de kans krijgt om mee te doen en op termijn zo zelfstandig mogelijk kan leven. Nu is deze inzet belangrijker dan ooit: de coronacrisis zorgt er voor dat de komende tijd nog meer Arnhemmers onze hulp nodig hebben. Juist nu moeten we investeren in werk, werk en nog eens werk. En investeren in opleiding, trainingen, werkervaring, stages, belemmeringen opheffen, werkgevers ontlasten en zo meer. Voor diegenen die een klein duwtje in de rug nodig hebben, maar we moeten juist nu ook zeker investeren in die Arnhemmers die langduriger begeleiding nodig hebben om duurzaam aan het werk te kunnen gaan. Werkgevers spelen een belangrijke rol bij het bieden van deze kansen. Daarom ondersteunen we hen bij het inrichten van hun werk zodat meer werkzoekenden op de arbeidsmarkt een plek vinden. Met advies, met het vinden van geschikte kandidaten voor hun vacatures, met ondersteuning om werk passend te maken, of met tijdelijk werkgeverschap. Zo zorgen wij er voor dat er meer Arnhemmers kunnen uitstromen uit de uitkering en dat het voor steeds minder mensen nodig is om van een uitkering afhankelijk te zijn.

Armoede is meer dan 'geen geld hebben'. Armoede betekent vaak niet meer mee kunnen doen. Met sporten, met evenementen, met de buurt. Armoede zorgt voor veel problemen, van stress tot sociale uitsluiting. Het is een negatieve spiraal waaraan het lastig is je te ontworstelen. Daarnaast is 'Arnhemmers schuldenvrij' onze ambitie. Dat is een bijzonder uitdagende opgave. Zeker nu, in een tijd waar door corona mensen voor het eerst in de schulden raken of de schulden vergroot worden. Iedere Arnhemmer heeft recht op een perspectiefrijke toekomst. Dit doen we door te zorgen dat hun financiële basis op orde is en dat ook de ouders uit deze situatie komen. Vroegtijdig signaleren van een langdurig laag inkomen en schulden, kan zorg dragen dat mensen sneller bereikt en geholpen worden. We richten ons er daarbij op dat voorzieningen niet alleen een vangnet zijn, maar ook worden ingezet als een springplank en activering voor onze inwoners. Tegelijkertijd zetten we in op het creëren van een kansrijk netwerk om deze mensen heen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Doorbraak naar werk

De ambitie van Doorbraak naar Werk blijft de komende jaren onveranderd: Arnhem zet door op de wens om de landelijke trend qua uitstroom te volgen en nog 500 Arnhemmers extra te laten uitstromen uit de uitkering.

Door de coronacrisis zagen wij ons in afgelopen jaren wel geconfronteerd met onverwachte effecten, en vraag is hoe dit op langere termijn uitpakt voor Arnhem. We constateren dat het verloop van de crisis geen vaststaand feit is. Dat vraagt voortdurend beoordelen wat de verwachte prognoses op de arbeidsmarkt zijn en ons instrumentarium daar zo goed mogelijk op bijstellen. We willen instroom in de uitkering voorkomen, en de inwoner die toch in die situatie beland zo snel en duurzaam mogelijk perspectief bieden. Dit doen we door ons dicht bij de inwoner te organiseren en samenwerking met andere partijen, lokaal en regionaal op te zoeken. Ook blijven wij het belang van inclusief werkgeverschap uitdragen en stimuleren in onze stad en regio.

We hebben komende tijd zeker aandacht voor specifieke doelgroepen. Het gaat dan om jongeren in een kwetsbare positie, startende werkende jongeren, vaak met een flexcontract en (startende) zelfstandig ondernemers. Ook nieuwkomers zijn een kwetsbare groep. Daarnaast zien we dat mensen die al langer aan de kant van de arbeidsmarkt staan, nu nog minder kansrijk zijn. Onze uitdaging is vooral flexibel te zijn in de inspanningen die wij plegen en deze doelgroepen zo goed mogelijk te kennen. Zodat wij weten wat nodig is om hen maximaal te faciliteren in de stappen richting werk of maximale participatie.

We investeren in 2022 fors extra om de gevolgen van de coronacrisis op te vangen.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Volumeontwikkeling uitkeringslast BUIG		100	96,5	97,7	
Eenheid: Indexcijfer afgezet tegen andere gemeenten					
Bron: Divosa					
Netto arbeidsparticipatie	65,4%	66,5%	66,4%	67,7%	
Eenheid: Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.					
Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)					

Personen met een bijstandsuitkering	82,5	80,1	76,8	84,3	
Eenheid: Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 10.000 inwoners					
Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)					

Investeren in voorkomen

Wij willen, zeker nu, voorkomen dat nog meer Arnhemmers afhankelijk worden van inkomensondersteuning. We investeren daarom de komende tijd, ook in regionaal verband, in het aan het werk houden van mensen en in het doorgeleiden van mensen van de ene naar de andere baan. Inmiddels is een regionaal mobiliteitsteam (RMT) neergezet, dat zich samen met partners ook richt op begeleiden van werk naar werk. Voor jongeren is het belangrijk dat zij een stage en aansluitend een baan kunnen vinden, zodat zij geen uitkering hoeven aan te vragen. Zeker voor leerlingen in het voorgezet speciaal onderwijs (vso), leerlingen in het praktijkonderwijs (pro) en mbo-studenten is het van groot belang dat we de komende tijd samen met het onderwijs ondersteuning bieden naar vervolgonderwijs of werk.

Doorontwikkelen sluitende aanpak jongeren in kwetsbare posities

We intensiveren en verbeteren de leerlingnetwerken voor leerlingen op het voortgezet speciaal onderwijs (vso) en praktijkonderwijs (pro), wat bijdraagt aan een warme overgang van school naar werk. De preventieve inzet op jongeren met een achtergrond in het vso en pro samen met het UWV, intensiveren en bestendigen we. Samen met het MBO onderzoeken we op welke wijze we MBO-instellingen kunnen ondersteunen bij de overgang van school naar werk om te voorkomen dat jongeren uitvallen. We zetten in op duurzame banen voor jongeren in onze arbeidsmarktregio en zorgen voor ontmoetingen tussen jongeren en werkgevers.
Op regionaal niveau wordt er invulling gegeven aan een plan van aanpak om jeugdwerkloosheid te voorkomen. Er wordt net een brede groep ketenpartners samengewerkt om tot een gezamenlijke ambitie te komen en hier samen de schouders onder te zetten. Met als resultaat een gedragen en actiegericht plan waarbij geen jongeren meer tussen wal en schip vallen.

Herijken aanpak statushouders en nieuwkomers

De nieuwe Wet Inburgering is per januari 2022 van kracht. We sorteerden al voor op deze nieuwe wet en de ondersteuning vanuit werk en inkomen en hebben een bureau nieuwkomers ingericht dat zich komende tijd zal doorontwikkelen. Voor statushouders en nieuwkomers wordt de aanpak herijkt. Daarbij is specifiek aandacht voor gezinsmigranten, zodat ook zij volwaardig mee kunnen doen in Arnhem. Daar komt nu bij dat het juist nu van belang is in nieuwkomers te blijven investeren, zodat ook zij klaar zijn voor de arbeidsmarkt, op het moment dat deze de komende jaren weer zal aantrekken. De komende tijd worden duale trajecten ingericht om statushouders taal en werk te bieden.

Samenwerken met UWV, SVB en Justitie

Als gevolg van de coronacrisis zijn meer Arnhemmers werkloos geworden. Zij hebben een WW-uitkering aangevraagd en zullen (op termijn) mogelijk doorstromen naar een bijstandsuitkering. We hebben samenwerkingsafspraken gemaakt met UWV om in te zetten op preventie en werken gezamenlijk aan toeleiding naar werk direct vanuit de WW en het wegnemen van belemmeringen zoals schulden. Er zijn ook samenwerkingsafspraken met justitie rondom signalering en verwijzing naar het gemeentelijke hulpaanbod. De komende tijd maken we vergelijkbare afspraken met het SVB.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Instroompercentage bijstand			2,4%	2,0%	
Eenheid: Instroompercentage bijstand afgezet tegen andere gemeenten					
Bron: Divosa					
Percentage werkloze jongeren	3%	3%	3%		
Eenheid: Het percentage werkloze jongeren 16-22 jaar					
Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)					

Dichtbij de Arnhemmer en integraal

Arnhemmers die al langere tijd afhankelijk zijn van een uitkering, langdurig in de armoede zitten en/of schulden hebben, verliezen we niet uit het oog. Dit is in lijn met de adviezen van onder meer de werkgroep sociale impact van de coronacrisis. Voor deze mensen blijft het onverminderd van belang dat ze uit de geldzorgen komen en indien hun situatie er om vraagt perspectief krijgen om weer op weg te gaan naar werk. Ons uitgangspunt is om hen actief en op maat te begeleiden bij het zetten van stappen naar (financiële) zelfstandigheid en werk. We kijken daarbij naar de individuele leefsituatie en pakken belemmeringen voor meedoen in Arnhem integraal op. We kijken naar de financiële situatie, de gezinssituatie, de gezondheid en de sociale omgeving. Als bijvoorbeeld blijkt dat er bovenmatig veel vrouwen instromen zal het college haar aanpak, beschikbare instrumenten en middelen op gepaste wijze in zetten om te begeleiden naar (betaalde) arbeid (conform motie 20M193 Pak groeiende economische ongelijkheid tussen mannen en vrouwen door coronacrisis aan). De nieuw ingerichte gebiedsteams van Werk en Inkomen hebben daar samen met de Sociale wijkteams een belangrijke rol in, maar ook onze ketenpartners, scholen en maatschappelijke organisaties, die Arnhemmers dagelijks ontmoeten, helpen daarbij. Binnen het programma ‘investeren in een sociaal sterke stad’, gaan wij actief verbinding zoeken en het gesprek aan met sociaal maatschappelijke instellingen waaronder kerken, Leger des Heils, Moskeeën enz.” Hiermee willen wij pro-actief invulling geven aan de motie 20M176 Investeren in een sociaal sterke stad (amendement 20A80 Investeren in een sociaal sterke stad).

Gebiedsgerichte sturing en integrale wijkaanpak

Onze wijken zijn erg belangrijk in de aanpak van armoede, werk-, zorg en schuldenvraagstukken bij onze inwoners. Om deze vraagstukken integraal aan te kunnen pakken vanuit de perspectief van de inwoner, zetten we de ingezette lijn om de samenwerking, tussen Sociale wijkteams, teams Leefomgeving en Werk en Inkomen, te verstevigen door. Samen kunnen zij er voor zorgen dat op alle leefgebieden van de inwoners één integraal plan van aanpak ontwikkeld wordt. Het netwerk van maatschappelijke initiatieven, participatierotonde én het (in)formele steunnetwerk van de inwoner wordt hierbij maximaal benut.

Om de samenwerking te verstevigen, investeren we in een gezamenlijke huisvesting tussen deze drie partijen in de gebieden. Ook zorgen we ervoor dat de samenwerking tussen de wijkcoach en regisseurs optimaal geborgd is en dat zij elkaar op een gestructureerde manier kunnen vinden en elkaars werk versterken. In 2022 verwachten we wettelijke versoepelingen die mogelijkheden bieden om onze dienstverlening beter op elkaar af te stemmen en bestuderen we de mogelijkheden die dat kan bieden.

Ook investeren we in de doorontwikkeling van gebiedsagenda's tussen de Sociale wijkteams, teams Leefomgeving en Werk en Inkomen, zodat de uitdaging per gebied zichtbaar worden en gezamenlijk de doelstellingen kunnen worden bepaald. De gebiedsagenda's vormen een basis voor de stedelijke aanpak, tegelijkertijd is er ook voor de doorvertaling van de stedelijke ambities richten de gebieden. Met deze vorm sluiten we beter aan op de wensen en behoeften van een gebied of wijk in onze stad.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Percentage bijstandsgerechtigden dat inkomsten heeft uit werk				indicator in ontwikkeling	

Eenheid: percentage inwoners met bijstand dat ook inkomsten uit werk heeft

Bron: administratie W&I

Perspectief bieden

Wij willen Arnhemmers die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet zo snel mogelijk helpen op weg naar zelfredzaamheid. Werk is daarbij cruciaal. Ons motto is dan ook 'aan het werk, tenzij…' Dit is sinds de coronacrisis belangrijker dan ooit, maar ook een grote uitdaging, omdat de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt minder voorspelbaar zijn en er een verschuiving heeft plaatsgevonden in de werkgelegenheid die geschikt is om in te stappen op de arbeidsmarkt. Samen met onze ketenpartners moeten we dus slim en creatief op zoek naar de mogelijkheden, en dat betekent flexibiliteit. We denken perspectief te kunnen gaan bieden door Arnhemmers te faciliteren bij het (om)scholen naar vraagsectoren, door korte trainingen en coaching bij het vinden van ander werk, maar ook door tijdelijk werkgeverschap te bieden zodat arbeidsvaardigheden niet verdwijnen, maar mensen aan de slag kunnen blijven tot de economie weer verbetert en werkgelegenheid behouden blijft.

Een startkwalificatie kan een belangrijk tussendoel zijn om te komen tot een (betaalde) baan. Daarom sturen wij bij jongeren tot 27 jaar aan op het behalen van een startkwalificatie mede door het herijkte VSV programma en het schakelpunt. Voor de leeftijdsgroep daar boven leert de ervaring dat een startkwalificatie niet het enige middel is om te komen tot (duurzame) uitstroom. Soms is andere ondersteuning ook nog veel belangrijker. Door de inzet op bijvoorbeeld kleinere, praktische opleidingen (eventueel met praktijkcertificaat) lukt het om mensen richting een (betaalde) baan te begeleiden. Denk hierbij aan het behalen van een heftruckcertificaat, taxipas, VCA veiligheidscertificaat, MBO niveau 1 in de zorg (thuiszorg en woonassistent). Ook is voor mensen soms het behalen van een startkwalificatie het juiste maatwerk dat van toepassing is. Stuk voor stuk inzet die de kansen vergroot voor mensen op de arbeidsmarkt. Scalabor, het Leer-Werk-Loket en verschillende opleidingsinstituten kunnen ons hier bij helpen. We gaan monitoren hoeveel mensen zonder startkwalificatie in de bijstand zitten en

instromen, hoeveel mensen er met startkwalificatie uitstromen en of het halen van een startkwalificatie bijdraagt aan een duurzame uitstroom uit de uitkering.
We evalueren deze cijfers jaarlijks en vergelijken die met landelijke cijfers en cijfers van vergelijkbare gemeenten. Deze evaluatie delen wij jaarlijks met de raad. Op basis van die evaluatie passen wij ons beleid ten aanzien van het bevorderen van het behalen van een startkwalificatie voor bijstandsgerechtigden aan (amendement 20A76 Iedereen een startkwalificatie).

Verbetering instrumentarium ketenpartners

In 2022 verwachten wij de nodige dynamiek op de arbeidsmarkt. De effecten van de coronacrisis en het groeiende bewustzijn dat wetgeving rondom flexibiliteit en zekerheid op de arbeidsmarkt aanpassing vraagt: deze ontwikkelingen (zoals ook onder andere het advies van de commissie Borstlap) zullen leiden tot veranderingen in wet- en regelgeving en nieuwe initiatieven. Wij richten ons in 2022 op het versterken van de veerkracht van de volgende groepen:

- nieuwe instromers in de arbeidsmarkt (van school naar werk);
- zij-instromers (van werk naar werk);
- herinstromers (van uitkering naar werk).

In 2022 zijn wij in continue dialoog met onze regionale en lokale uitvoeringspartners (zoals Scalabor, onderwijsinstellingen, Werkgevers Service Punt, Leer-Werk-Loket en Centrum Activerend Werk) om ons instrumentarium aan te sluiten op veranderingen en wendbaar te kunnen reageren. Wij doen dit onder andere met initiatieven als:

- het opzetten van het zogenaamde regionale mobiliteitsteam;
- de extra inzet van combinatie-functionarissen voor de aansluiting VSO-PRO;
- het verbreden van het buurtbaanbureau.

Bij het verbeteren van het instrumentarium staan de behoeften van de Arnhemse inwoners centraal. Zo zullen we inwoners die een langere afstand tot de arbeidsmarkt hebben nieuwe instrumenten bieden, gericht op het zetten van tussenstappen richting werk of voor meedoen naar vermogen. Het aanbieden van basisbanen en mobiliseren en activeren van betekenisvol werk in de wijken sluit hierop aan.

Verbetering toeleiding en doorleiding ketenpartners

Het cluster Werk & Inkomen is een belangrijke partij in de toeleiding van inwoners naar de juiste, passende participatieplaatsen of re-integratieplekken en het bepalen van passende ondersteuning daarbij. Dit is vrijwel altijd maatwerk, zeker voor inwoners met verminderd arbeidsvermogen. Het aanbod van instrumenten wordt door diverse ketenpartners verzorgd, waarbij de ene ketenpartner zich meer richt op trajecten voor inwoners met een lage participatiegraad en een andere ketenpartner zich richt op inwoners met een hogere participatiegraad. We werken in 2022 aan een betere kennis binnen cluster Werk & Inkomen over de diverse trajecten en hun onderlinge verschillen en beoogde doelgroepen. Zodat we in de toeleiding beter bij de behoefte van de inwoner aansluiten. Dit proces faciliteren we ook bij de ketenpartners. Door te investeren in meer kennis van elkaars trajecten en onderlinge verbinding vergroten we soepele in- en doorstroommogelijkheden tussen de verschillende aanbieders. Zodat inwoners steeds maximaal gefaciliteerd worden in het zetten van stappen op de participatieladder en een goede samenwerking in de keten ervaren, ook als zij switchen van het ene naar het andere traject.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Uitstroompercentage algemene bijstand			2,1%	1,9%	

Eenheid: Uitstroompercentage algemene bijstand afgezet tegen andere gemeenten

Bron: Divosa

Inclusief werk

Wij willen werkgevers motiveren om hun werk inclusiever te organiseren en een vruchtbare bodem van en voor inclusief werkgeverschap in onze stad en regio stimuleren. Daarom stimuleren wij inclusief ondernemerschap in samenwerking met het programma Vitale Economie, zetten wij in op het lokaal, duurzaam en sociaal aanbesteden van onze gemeentelijke opdrachten, vragen wij onze ketenpartners om gezamenlijk (verder) te bouwen aan een brede werkgeversdienstverlening en bevorderen we de inzet van Participatiewet-instrumenten zoals loonkostensubsidie en jobcoaching.

Stimuleren netwerk Inclusief Midden-Gelderland

Wij stimuleren dat inclusieve werkgevers elkaar en ondersteunende organisaties ontmoeten tijdens speciaal voor dit doel georganiseerde bijeenkomsten. Om inspiratie op te doen, onderlinge samenwerking te stimuleren of kennis over wet- en regelgeving en stimuleringsmaatregelen en - instrumenten te vergroten. Met als uiteindelijk doel dat werkgevers (meer) arbeidsplaatsen bieden voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Arnhem zet zich in als ambassadeur en verbinder voor dit netwerk.

Herijking Social Return On Investment-aanpak

De in 2021 gestarte pilots 'lokaal, sociaal, duurzaam en circulair inkopen in Arnhem' en 'Social Return On Investment regio Midden-Gelderland' zullen in 2022 hun vruchten gaan afwerpen. Wij willen in Arnhem, als centrumgemeente van de regio Midden-Gelderland, met ons inkoop- en aanbestedingsbeleid ook maatschappelijke impact stimuleren door ondernemers in contact te brengen met onze werkzoekende inwoners en zo inclusief werkgeverschap in onze stad en regio realiseren. In 2022 zal Social Return, als onderdeel van maatschappelijk verantwoord inkopen, in iedere aanbesteding van Arnhem worden opgenomen. Dit is voortzetting van het beleid dat in 2021 is ingezet. Ten behoeve van de uitvoering van Social Return on Investment zal het regionale steunpunt, dat in de regionale pilot wordt ingericht, in 2022 opdrachtnemers en opdrachtgevers van Arnhem en de andere regionale gemeenten adviseren en ondersteunen bij de invulling van hun SROI-verplichting.

Gemeente Arnhem als inclusieve werkgever

Wij kunnen onze rol als stimulator voor inclusief werkgeverschap het beste vervullen wanneer wij een goed voorbeeld zijn. Door optimale resultaten te halen en door als werkgever actief deel te nemen aan regionale activiteiten. Het programma 'inclusie en diversiteit' geeft hier invulling aan.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
% gemeentelijke inkoopdossiers met SROI-component				indicator in ontwikkeling	

Bron: inkoopadministratie

Samen sterk

De ambities van de gemeente Arnhem voor haar stad zijn groot! We leggen de lat graag hoog om met partners optimaal samen te werken voor onze inwoners en werkgevers. De acties om deze ambities waar te maken zijn onderdeel van onder andere de Herstelagenda en het programma Vitale economie. We werken lokaal waar nodig en (boven) regionaal om onze ambities te versterken en voor gezamenlijke positionering en lobby richting het Rijk. Dit doen we enerzijds door de uitvoering in de regionale samenwerking te versterken, onder andere door naast de strategische agenda gezamenlijk met onze netwerkpartners in te zetten op Regionaal Mobiliteitsteam en jeugdwerkloosheid. En anderzijds door de bijdrage van de bestuurder als lid van VNG Commissie Integratie, Participatie en Schulden, als voorzitter van het Regionaal Werkbedrijf en haar inzet in de regio dragen bij het vormgeven van lokale en (boven)regionale ambities.

Gezamenlijke lobby

De afgelopen periode is ingezet op een intensievere samenwerking regionaal en bovenregionaal op het gebied van arbeidsmarktbeleid. Inmiddels werken we samen met The Economic Board en de Groene Metropool Regio op het ontwikkelen van een human capital agenda. Daarnaast wordt er verkend of de samenwerking met de provincie, naast regionaal, ook bovenregionaal (zes arbeidsmarktregio's) versterkt kan worden. Door het opzetten van een goede (boven)regionale human capital agenda verstevigen we onze positie en lobby naar het Rijk. Dit alles met als doel om onze inwoners en werkgevers optimaal te faciliteren om meer weer- en wendbaar te zijn.

Ontwikkelen en uitvoeren Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland

De Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland met aanvullende projecten als Perspectief op Werk en Werken aan Werk is actueler dan ooit. De huidige crisis laat zien dat we met onze partners in het Regionaal Werkbedrijf en de regiogemeenten samen sterker staan en meer kunnen voor onze inwoners en werkgevers als we intensief samenwerken. In de komende periode werkt regio Midden Gelderland verder met de extra ontvangen crisismiddelen die ingezet worden op mensen die een kwetsbare arbeidsmarktpositie hebben, jongeren die zelfstandig onvoldoende in staat zijn om hun weg te vinden naar de arbeidsmarkt en de inzet richting ondernemers en werkgevers. Om optimaal in te zetten op vragen van mensen en werkgevers wordt naast de strategische agenda arbeidsmarkt samen gewerkt in een regionaal mobiliteitsteam. Op deze manier investeren we optimaal in mensen die een duwtje in de rug nodig hebben om zelfstandig deel te kunnen nemen op de arbeidsmarkt en de vraag van werkgevers voor het om- en bijscholen van werknemers zodat vraag en aanbod beter op elkaar worden afgestemd.

Meer Arnhemmers zijn financieel zelfredzaam

Het is onze ambitie dat zoveel mogelijk Arnhemmers zo zelfstandig mogelijk kunnen meedoen in de maatschappij. We streven ernaar dat zoveel mogelijk inwoners de financiële basis op orde kunnen hebben, dus voldoende inkomen om in de basisbehoeften te kunnen voorzien. Het is belangrijk dat inwoners deze inkomsten zo zelfstandig mogelijk kunnen verwerven (zoveel als mogelijk vanuit betaald werk) en dat inkomsten en uitgaven in balans zijn. Hierbij bieden wij inwoners ondersteuning waar nodig. We willen (langdurige) armoede en schulden voorkomen en beperken en streven naar een betere uitgangspositie voor de participatie van kinderen die in een armoedesituatie opgroeien.
We zetten nog nadrukkelijker in op preventie, vroegsignalering en activering. Het tijdig vinden en bereiken van deze inwoners met geldzorgen staat hoog op de agenda. Werken moet lonen. Als er schulden zijn ontstaan, is het doel die zo snel en effectief mogelijk op te lossen. In de voortgangsrapportage armoede en schuldenaanpak is hiertoe een pakket van samenhangende acties benoemd. Deze acties voeren we gezamenlijk, deels uit vanuit de schulden- en armoedeportefeuille en deels vanuit andere beleidsterreinen oppakken en uitvoeren. Een deel van de acties in het komende jaar voeren we stedelijk uit, andere acties vragen om een wijkgerichte uitvoering.

De recente coronacrisis maakt het belang van een effectief beleid gericht op financiële zelfredzaamheid nog meer duidelijk. De gevolgen van het coronavirus raakt vele Arnhemmers. Mogelijk zien we meer werkloosheid en een toenemende instroom in de bijstand. Dit raakt de Arnhemmers die al kwetsbaar waren. Het raakt ook nieuwe groepen. Mensen die ineens hun baan (gedeeltelijk) verliezen, een inkomensval maken, hun onderneming kwijtraken of ernstige zorgen hebben over een dreigend faillissement. De afgelopen maanden zijn diverse acties ondernomen. Het college zet ook de komende periode extra in op de aanpak van dit vraagstuk door extra te investeren in betaald werk en op onderdelen de financiële ondersteuning van inwoners met een risico op armoede nog meer te versterken.

Armoede en schulden voorkomen

We willen vanzelfsprekend armoedesituaties en schulden zoveel mogelijk voorkomen. Dit willen we nog beter realiseren door te investeren in onze kinderen en jongeren. De inzet is het realiseren van een betere uitgangspositie voor kinderen en jongeren uit de kwetsbare gezinnen.

Doorontwikkeling gelijke kansen kinderen en jongeren

- We brengen de problematiek van kinderarmoede en de manier waarop we het kunnen doorbreken nog meer in beeld. Ten eerste met een onderzoek naar de wijze waarop verschillende vormen van kinderarmoede (intergenerationele-, situationele of migratiearmoede) duurzaam doorbroken kunnen worden. Daarnaast met verdiepende gesprekken die we gaan voeren met kinderen die in armoede opgroeien. Met de resultaten gaan wij het komend jaar nog gerichter acteren op het vergroten van de ontwikkelingskansen van kinderen die in armoede opgroeien.
- Zo stemmen we het programma Kansrijke start (0-2 jaar), Kansrijk opgroeien (0-18 jaar) en de wijkgerichte aanpak specifiek voor kinderen van 0-4 jaar (cruciale fase) beter op elkaar af.
- Daarnaast bepalen we per wijk, afhankelijk van het type kinderarmoede in de wijk, welk collectief aanbod het best passend is. Ook de Gelrepas ondersteunt deze inzet door meer wijkactiviteiten in het Gelrepasprogramma op te nemen.
- Tegelijkertijd ondersteunen we ouders vanuit de integrale dienstverlening in de wijk zo goed mogelijk naar meer financieel perspectief. Hierbij helpen wij hen bij wat zij nodig hebben om hun kinderen goed te kunnen begeleiden in hun ontwikkeling.
- We sluiten met onze doorontwikkeling ook aan op de Arnhem-Oost aanpak en op de centrale visie van het Jeugdbeleid.
- We gaan in gesprek met scholen over hoe zij kinderen die opgroeien in armoede nog beter mee kunnen laten doen, hoe zij armoede en schulden in gezinnen beter kunnen signaleren en wat zij kunnen doen om de kinderen en hun ouders op weg te helpen naar een financiële goede toekomst.
- Waar mogelijk ontwikkelen we met het basisonderwijs een educatief aanbod om kinderen al zo vroeg mogelijk vaardigheden te leren rondom het omgaan met geld. Ook de ouders betrekken we hierbij. Ook in het voortgezet en beroepsonderwijs benutten we mogelijkheden voor een educatief aanbod voor de overgang van 17 naar 18. Centraal staat het aanleren van vaardigheden en kennis over zaken die je moet regelen als je 18 jaar wordt. Op het MBO Rijn IJssel is Opr€cht aanwezig. Zij zijn betrokken bij de steunfonds aanvragen en bij jongeren waar er geldzorgen of schulden aanwezig zijn.

Invoeren andere werkwijze tegemoetkoming schoolkosten

Vanaf het schooljaar 2022/2023 stopt de huidige schoolkostenregeling. Hiervoor in de plaats komen we leerlingen (primair en voortgezet onderwijs) uit gezinnen met een laag inkomen via de Gelrepas financieel tegemoet voor specifieke schoolkosten. Deze tegemoetkoming is bestemd voor zogenaamde persoonsgebonden schoolspullen. Hiermee geven wij tevens uitvoering aan Motie 20M342 (Geld voor schoolkosten niet anders uitgeven).

Doorgaande lijn preventief aanbod

We zetten in op een doorgaande lijn in het preventief aanbod zodat kinderen en jongeren (en hun ouders) structureel en op maat stappen zetten op het gebied van financiële bewustwording en het aanleren van vaardigheden op dit gebied.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal huishoudens met ten minste 1 jaar inkomen tot 120% sociaal minimum	15.000	14.800	14.700		
Bron: CBS					
Aantal huishoudens met ten minste 4 jaar inkomen tot 120% sociaal minimum	8.500	8.600	8.800		
Bron:CBS					
Aantal kinderen in huishoudens met ten minste 1 jaar inkomen tot 130% sociaal minimum	5.200	5.200	5.100		
Bron: CBS					
Aantal kinderen in huishoudens met ten minste 4 jaar inkomen tot 130% sociaal minimum	3.200	3.000	3.100		
Bron: CBS					

Op tijd erbij; vroeg-signalering en vroeghulp

We willen financiële problemen bij inwoners zo snel mogelijk in beeld hebben. Op tijd erbij dus. Immers, hoe langer iemand in armoede verkeert en of schulden heeft, hoe moeilijker het wordt eruit te komen.

Inzet inkomensondersteuning

- We blijven ons ook in 2022 inzetten voor een nog beter bereik en meer gebruik van onze inkomensregelingen. Specifiek richten we onze aandacht hierbij op de werkende minima. Het verbeteren van de informatievoorziening, het benutten van de diverse vindplaatsen en het stroomlijnen van het aanvraagproces voor minimaregelingen vraagt ook komend jaar de nodige aandacht. Hiermee geven we tevens uitvoering aan Motie 20M353 (hulp bij armoede begrijpen en vinden) en Motie 20M343 (Een keer aanvragen is genoeg).
- De nieuwe Gelrepas is sinds 1 januari 2021 beschikbaar. Door betere monitoring weten we nu beter wat er gebeurt. We gaan het gebruik van de nieuwe Gelrepas in 2021 goed analyseren. In 2022 gaan we het programma-aanbod waar nodig verder versterken met nieuw aanbod. De focus ligt op sport- en cultuuractiviteiten, waarbij we ook het aanbod van sport en cultuur in de wijken een plek willen geven in de Gelrepas. We willen pashouders hierbij betrekken (we denken aan het inrichten van een panel van pashouders) zodat we steeds meer dat aanbieden waar vraag naar is. Ook voeren we een eerste tevredenheidsonderzoek uit. Het streven is een Gelrepasprogramma voor en door pashouders. Waar zinvol verbinden we van andere voorzieningen aan de Gelrepas. Het ondersteunen van gezinnen bij schoolkosten en de korting op de ID kaart voor minima met een Gelrepas zijn hier voorbeelden van. We werken vanuit de Gelrepas samen met Stichting Leergeld en het Jeugdfonds Sport en Cultuur. Verder zetten we in op extra communicatie over de werking van de nieuwe pas, in afstemming met de intermediairs en de aanbieders. Bij de volgende verlenging van de Gelre Pas eind 2021, nodigen we pashouders vrijblijvend uit om de budgetcheck van Rijnstad te doen en kijken we hoe we de conclusies uit de budgetcheck kunnen gebruiken voor acties om mensen duurzaam uit armoede te halen. (overgenomen motie 21M104).
- Met ingang van 1 januari 2022 verhogen we voor gezinnen met kinderen in de leeftijd van 12 tot 18 jaar de inkomensgrens om in aanmerking te komen voor de Individuele Inkomenstoeslag (IIT) van 105% naar 110% van de bijstandsnorm. Hiermee geven we uitvoering aan amendement 21A33 (Perspectief voor gezinnen met kinderen in Armoede).

Inzet energiearmoede

Vanaf de winter 2021/2022 starten we met energiecoaches in het Spijkerkwartier, Immerloo, Presikhaaf en Geitenkamp. Daarnaast starten we komend jaar met een pilot Duurzaam Witgoed voor minima. Hierbij wordt ervaring opgedaan met het verstrekken van duurzaam witgoed op abonnementsbasis vanuit de Bijzondere Bijstand.

Beter benutten van vindplaatsen

Om inwoners met geldzorgen sneller te bereiken en hulp te bieden, maken we al volop gebruik van vindplaatsen. Dat blijven we ook de komende periode verder versterken. Zo zijn Opr€cht en de Erop Af medewerkers van Rijnstad te vinden bij bijvoorbeeld de Rechtbank en het Rijn IJsselcollege. Intern vormt cluster Werk en Inkomen een belangrijke vindplaats. Ook UWV en de SVB zijn vindplaatsen voor inwoners met geldzorgen. We hebben met het UWV samenwerkingsafspraken gemaakt om in te zetten op preventie en werken gezamenlijk aan toeleiding naar werk direct vanuit de wW en het wegnemen van belemmeringen zoals schulden. De komende tijd maken we vergelijkbare afspraken met het SVB.
Aansluiting op de Nederlandse Schuldhulproute (NSR) en de nieuwe Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) bieden nog meer kansen voor vroegsignalering. Aan de hand van de pilots die we in 2021 uitvoeren, maken we keuzes voor een structurele aanpak vroegsignalering. Hierin vormen Vroeg Erop Af en Erop Af de basis. Elementen van onze communicatiecampagne blijven we structureel inzetten en we werken hierbij samen met ervaringsdeskundigen.

Ook zetten we ons actief in om de samenwerking in de stad bij de bestrijding van armoede en schulden te versterken. Zo spelen wij een inhoudelijke en adviserende rol bij het verder ontwikkelen van de Arnhemse Dialoog, met als kern het betrekken van het bedrijfsleven bij de aanpak van de problematiek. Ook kijken we naar de toekomst van de rol van het Armoedepact in het licht van het actuele beleid en beleidsvoornemens.
Binnen het programma ‘investeren in een sociaal sterke stad’, gaan wij actief verbinding zoeken en het gesprek aan met sociaal maatschappelijke instellingen waaronder kerken, Leger des Heils, Moskeeën enz.” Hiermee willen wij proactief invulling geven aan de motie 20M176 Investeren in een sociaal sterke stad en amendement 20A80 Investeren in een sociaal sterke stad.

Huisvesting armoede-initiatieven

Er lijkt zich een serieuze kans voor te doen dat verschillende partijen die zich inzetten voor het armoedevraagstuk in de stad tot gezamenlijke, duurzame huisvesting kunnen komen. Op dit moment vindt met de partijen een verdere oriëntatie plaats, ook over hoe we dit vanuit de gemeente het beste kunnen faciliteren. Afhankelijk van de uitkomst van die oriëntatie gaan we dit proces verder concretiseren.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
% huishoudens dat afgelopen 12 maanden moeite heeft gehad om van het inkomen rond te komen	19%		21%		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijs)					
% huishoudens dat onverwachte noodzakelijke uitgave van € 1.000 kon betalen zonder daarvoor schulden te maken			64%		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijs)					
% bereikte huishoudens bij huisbezoek Vroegsignalering			72%		
Bron:Vroeg Eropaf					

Financieel perspectief vergroten

We maken ons sterk voor meer perspectief voor inwoners op financiële zelfredzaamheid en het doorbreken van (langdurige) armoede. Dat vraagt meer dan financiële hulp (vangnet). Naast toeleiding naar (betaald) werk is het belangrijk dat we met elkaar voor inwoners hiertoe alle noodzakelijke hulpbronnen (zoals opleiding, vaardigheden en een kansrijk netwerk) kunnen mobiliseren. En dat we vanuit alle invalshoeken perspectief en activering stimuleren. Daarnaast is het belangrijk dat problematische schulden duurzaam aangepakt worden.

Regie op integraal werken (gebiedsgerichte sturing en integrale wijkaanpak)

- Armoede en schulden pakken we aan vanuit alle beleidsvelden. Alleen op die manier kunnen alle hulpbronnen die nodig zijn optimaal ingezet worden.
- Welzijnsparagraaf in raadsvoorstellen - Met ingang van januari 2022 voegen we een welzijnsparagraaf toe aan het sjabloon van raadsvoorstellen. In deze paragraaf kan beschreven worden wat het voorstel bijdraagt aan het welbevinden en het financieel/ economisch perspectief van Arnhemmers, specifiek van kinderen en jongeren. Hiermee wordt beoogd de integrale aanpak van armoede en schulden te stimuleren. Hiermee geven we uitvoering aan Motie 20M352 (Armoede aan de orde van de dag).
- Samenwerking in de wijk - We zetten het verstevigen van de samenwerking, tussen sociale wijkteams, teams leefomgeving en werk en inkomen door (zie Doorbraak naar werk) . Zo kunnen we vraagstukken rondom financiële zelfredzaamheid steeds beter integraal en vanuit het perspectief van de inwoner tegemoet treden met als resultaat één integraal plan voor de inwoner.

Gebiedsagenda's - We investeren n de doorontwikkeling van gebiedsagenda's (de sociale wijkteams, teams leefomgeving en werk en inkomen); zie Doorbraak naar werk.

Inkomensondersteuning gericht op perspectief en activering

Naast het verbeteren van de zichtbaarheid en de toegang tot de inkomensregelingen, willen we het pakket aan Arnhemse inkomensregelingen op de (midden)lange termijn meer fundamenteel versterken met het oog op activering en het kunnen realiseren van meer financieel perspectief. Eind 2021 verwachten we de ingrediënten hiervan in beeld te hebben, zodat we in 2022 de eerste stappen kunnen gaan zetten. Gedacht wordt aan het vereenvoudigen van beleidsregels, nog meer toekennen op maat en het verbinden van andere hulpbronnen door aanvragers te wijzen op de mogelijkheden van hulp bij budgetvaardigheden, taalvaardigheden, schulddienstverlening, werk en inkomen. Hiermee willen tevens uitvoering geven aan Motie 20M344.
Bij de prolongatie van de Gelrepas 2021/2022, gaan we pashouders vrijblijvend uitnodigen om gebruik te maken van de budgetcheck van Rijnstad. We gebruiken waar mogelijk de conclusies uit de budgetcheck voor acties om inwoners verder te adviseren. Hiermee geven wij uitvoering aan toezegging 976.

Doorontwikkeling Mobility Mentoring

Momenteel onderzoeken we hoe de methode van Mobility Mentoring structureel en gemeentebreed kan worden gepositioneerd en ingezet. Mobility Mentoring richt zich op het versterken van de zelfredzaamheid en vaardigheden van mensen. Eind 2021 ligt hiervoor een voorstel.

Problematische schulden aanpakken

Na de implementatie van een nieuwe werkwijze in onze schulddienstverlening, blijven we investeren in een optimale samenwerking tussen de Sociale wijkteams, PLANgroep en ketenpartners. De Sociale wijkteams vormen een laagdrempelige en integrale toegang voor mensen met schulden. Na de warme overdracht naar PLANgroep blijft de wijkcoach betrokken tijdens en na het schuldhulptraject. We brengen het Fonds Renteloos herfinancieren nog meer onder de aandacht van inwoners en ketenpartners om inwoners met beginnende, kleine schulden sneller te helpen. Via Collectief Schuldregelen investeren we in een dienstverlening waarbij voor inwoners nog sneller een akkoord met schuldeisers kan worden gerealiseerd. We hebben samenwerkingsafspraken gemaakt tussen schulddienstverlening en de maatschappelijke opvang zoals het JONAhuis. Vergelijkbare afspraken maken we ook met Moviera en de Remisestraat. Via het Meldpunt Kinderopvangtoeslag zetten we volop in op de ondersteuning van gedupeerden van de toeslagaffaire.

Voor jongeren continueren we de succesvolle werkwijze van Opr€cht. Hiervoor maken we met hen nieuwe samenwerkingsafspraken. Daarnaast werkt Opr€cht ook mee met onze communicatiecampagne "Geldzorgen; samen komen we eruit" om de drempel naar hulp te verlagen. Ondernemers met geldzorgen krijgen hulp via het loket Geldzaken en Ondernemers. Deze lopende pilot wordt eind 2021 geëvalueerd waarna een keuze gemaakt wordt voor een structurele inrichting van schulddienstverlening aan ondernemers.

Tenslotte blijven we inzetten op een optimale samenwerking met bewindvoerders. Sinds april 2020 is het aantal bewindvoerders dat het convenant “Samen sterker” ondertekend heeft gegroeid van 6 naar 23. Via deze bewindvoerders wordt meer dan 60 % van de Arnhemse inwoners onder bewind bereikt. In eerste instantie lag de focus op het uitwerken en concretiseren van de afspraken uit het convenant. Hier zijn de consequenties van de Wet adviesrecht gemeenten bij schuldenbewind (Ags) meegenomen. Eind 2021 evalueren we de afspraken uit het convenant en kijken we of we in 2022 gebruik willen maken van de Ags. We maken dan ook zoveel als mogelijk samenwerkingsafspraken met bewindvoerders die (nog) niet aangesloten zijn bij het convenant.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal inwoners met financiële vragen			1.346	849	
Eenheid: Inwoners aangemeld bij Sociale Wijkteams Arnhem					
Bron: Sociale wijkteams					
Aantal aanmeldingen voor Schulddienstverlening			382	922	
Eenheid: Inwoners aangemeld bij PLANgroep					
Bron: PLANgroep					
Gemiddelde schuld van huishouden dat start met een schuldregeling				€ 36.000	
Eenheid: Euro					
Bron: PLANgroep					
Gemiddelde aantal schuldeisers van huishouden dat start met een schuldregeling				13	
Eenheid: Aantal schuldeisers					
Bron: PLANgroep					

Terugval voorkomen

Wij willen dat financiële zelfredzaamheid duurzaam is. Zowel een traject richting betaald werk als een traject richting een schuldenvrije situatie is veelal succesvol. Echter voor de inwoner is het pas echt succesvol als hij of zij aan het werk blijft en schulden zich niet meer zullen voordoen. Om dit beter te borgen is nazorg belangrijk.

Doorontwikkelen nazorg bij uitstroom

- In 2021 is 'WerkloonT' geïmplementeerd. Een rekentool van Stimulansz die de inwoner meer grip geeft op het inkomen bij de uitstroom naar betaald werk. De komende periode gaan we deze nieuwe werkwijze doorontwikkelen.
- Ook de pilot Ondersteuning op Maat is geïmplementeerd. Een maatwerkbudget dat is gekoppeld aan de Nazorg van Werk en Inkomen. Consulenten en regisseurs kunnen dit budget naar eigen inzicht inzetten wanneer bij volledige uitstroom naar betaald werk zaken spelen die een duurzame uitstroom kunnen belemmeren. Denk hierbij aan de armoedeval die in enkele situaties optreedt. We gaan de eerste fase van de pilot evalueren en analyseren. Op basis hiervan kunnen we de pilot waar nodig verbeteren.
- Momenteel wordt Surplus bij wijze van proef uitgevoerd. Daarna wordt duidelijk hoe deze werkwijze komend jaar geïmplementeerd kan worden.

Nazorg na een schuldhulptraject

De zorg na een schuldhulptraject is belegd bij de Sociale wijkteams. Zij blijven tijdens en na een schuldhulptraject betrokken bij de inwoner. Ze ondersteunen de inwoner tijdens het traject, en in de eerste maanden na afloop om terugval te voorkomen. De steunstructuur (familie, vrienden en ketenpartners) vervullen hierin ook een belangrijke rol. Met veel ketenpartners zijn hiervoor samenwerkingsafspraken gemaakt. We blijven hierop investeren. Voor mensen zonder schulden, met een inkomen tot 120 % van het minimuminkomen is het mogelijk om gratis een vorm van Budgetondersteuning op Maat te krijgen (BooM). Dit maatwerkinstrument kan bijvoorbeeld worden ingezet bij uitstroom uit een bijstandsuitkering of bij beëindiging van beschermingsbewind.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal huishoudens schuldenvrij uitgestroomd na traject Schulddienstverlening			180	333	

Eenheid: Aantal per jaar

Bron: PLANgroep

Slim monitoren en sturen

Wij willen doen wat nodig is. Wij willen instroom voorkomen en uitstroom bevorderen, inwoners ondersteunen in hun arbeidsontwikkeling, hen naar vermogen (en loonwaarde) aan werk helpen of hen ondersteunen bij activering en participatie en hen tijdig de juiste ondersteuning bieden bij vragen rondom inkomen, schulden en armoede. Wij willen ook weten wat werkt. Wij willen deze kerntaken binnen het domein Werk en Inkomen dan ook beter monitoren en er slimmer op bijsturen en handhaven. Daarom investeren we in 2022 in het verder opbouwen van ons inwonersbeeld, waarbij we de wijk als uitgangspunt nemen. Zodat we vanuit die informatie instrumenten kunnen ontwikkelen die goed aansluiten bij de behoefte van inwoners en de effectiviteit van onze bestaande inspanningen beter kunnen beoordelen. We bewegen van sturen op input naar sturen op (maatschappelijke) impact.

Inrichten monitor programma Doorbraak Naar Werk

Wij willen de rechtmatigheid, rechtvaardigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid van de gemeentelijke inzet in het kader van het programma Doorbraak Naar Werk goed kunnen volgen. In 2022 is de monitoring van het programma in de lijn geborgd. Jaarlijks brengen we op drie momenten een bestuursrapportage uit. Op de volle breedte van resultaten en inspanningen op werk, schulddienstverlening en armoedebestrijding. De rapportages brengen we parallel uit aan die van Zorg Dichterbij. Om op die manier steeds meer naar samenhang toe te werken. Op inhoud en kwaliteit van de indicatoren blijven we schaven. We streven naar de best bruikbare informatie om onze inspanningen te kunnen meten en te sturen. De komende tijd zal daarbij de nadruk liggen op het digitaliseren van interne processen, maar ook op het genereren van input van onze ketenpartners.

Doorontwikkelen prestatie-indicatoren

Voor de verschillende sturingsniveaus (beleid en uitvoering, op wijkniveau en stedelijk) en perspectieven (inwoners, werkgevers, financieel, organisatorisch) worden passende indicatoren ontwikkeld. In lijn met de gefaseerde ontwikkeling van de monitor worden de indicatoren continue in overleg met de gebruikers doorontwikkeld en aangescherpt.

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Lopende re-integratievoorzieningen	9,8	6,4	6,7	6,5	
Eenheid: Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar					
Bron: CBS- Participatiewet					
Kinderen in uitkeringsgezin	12%	11%	11%		
Eenheid: Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.					
Bron: Verweij Jonker Instituut - Kinderen in Tel					

Hierboven zijn bij de verschillende doelstellingen een aantal effectindicatoren opgenomen. In de bestuursrapportage Doorbraak naar Werk is meer informatie te vinden, is de voortgang op alle indicatoren opgenomen en zijn de trends en duiding hiervan beschreven.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Doorbraak naar werk	**35.333**	**46**	**554**	**1.516**
Investeren in voorkomen	35.333	46	554	1.516
Dichtbij de Arnhemmer en integraal				
Perspectief bieden				
Inclusief werk				
Samen sterk				
Slim monitoren en sturen				
Meer Arnhemmers zijn financieel zelfredzaam	**131.091**	**114.058**	**0**	**0**
Financiële basis op orde	131.055	114.058	0	0
Voorkomen en beperken (langdurige) armoede				
Doorbreken Generatiearmoede				
Inkomen en uitgaven in balans: minder financiële problemen en problematische schulden bij inwoners	37	0	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**166.425**	**114.104**	**554**	**1.516**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	195.488	173.395	182.950	166.425	164.723	161.928	161.928
Baten	143.602	112.334	118.118	114.104	115.404	115.404	115.404
Saldo lasten en baten	***-51.885***	***-61.061***	***-64.833***	***-52.320***	***-52.320***	***-46.524***	***-46.524***
Toevoegingen aan reserves	4.991	554	554	554	554	0	0
Onttrekkingen aan reserves	6.385	1.344	9.348	1.516	739	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.394***	***790***	***8.794***	***962***	***962***	***0***	***0***
Gerealiseerd resultaat	**-50.492**	**-60.271**	**-56.039**	**-51.358**	**-49.134**	**-46.524**	**-46.524**

Toelichting

Lasten

De begrote lasten bedragen in 2022 € 166,4 miljoen, onderverdeeld in de volgende onderwerpen:

- Bijstandsverstrekking: € 124,6 miljoen;
- Participatie: € 35,2 miljoen;
- Armoedebeleid: € 6,5 miljoen;
- Overige lasten: € 0,1 miljoen.

De totale lasten van programma S06 Participatie en armoedebestrijding zijn in 2022 € 16,5 miljoen lager dan in 2021. Dit komt door:

- Bijstandsverstrekking € 4,5 miljoen lager dan 2021: Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt doordat in 2021 incidenteel de ToZo uitkering staat begroot (€ 7,0 miljoen lager dan 2021). Daar tegenover staat dat de verwachte uitkeringslasten BUIG in 2022 € 2,5 miljoen hoger zullen zijn dan in 2021.
- Participatie € 12,2 miljoen lager dan 2021: Deze daling van het budget wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door afloop van incidentele budgetten te weten: middelen Arbeidsmarktregio (€ 4,6 miljoen lager dan 2021), middelen actieplan werk (€ 2,6 miljoen lager dan 2021, Organisatieontwikkeling Werk en Inkomen (€ 2,0 miljoen lager dan 2021). Daarnaast nemen de lasten voor WSW jaarlijks af als gevolg van uitstroom SW-medewerkers (€ 1,8 miljoen lager dan in 2021).
- Armoedebeleid € 0,1 miljoen hoger dan 2021: Dit wordt veroorzaakt door een klein incidenteel verschil op diverse bijdragen TONK, nominale compensatie, Coronamiddelen en een overschrijding op Kansrijk Opgroeien en Gelrepas in 2021.
- Schulddienstverlening € 0,3 miljoen lager dan 2021: Dit wordt veroorzaakt door incidentele uitgaven in 2021 voor de Kinderopvangtoeslagaffaire, corona en doorgeschoven budgetten uit 2020 voor preventie en Geldzaken & Ondernemers.

Baten

De begrote baten van programma S06 Participatie en armoedebestrijding zijn in 2022 € 114,1 miljoen, onderverdeeld in de volgende onderwerpen:

- Bijstandsverstrekking: € 114,0 miljoen;
- Participatie: € 46 duizend;
- Armoedebeleid: € 0,1 mln.

In totaal zijn de begrote baten in 2022 circa € 4,0 miljoen lager dan in 2021. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door:

- Bijstandsverstrekking € 2,9 miljoen lager dan 2021: Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt doordat in 2021 sprake is van een incidentele bijdrage vanuit het Rijk ten behoeve van de Tozo uitkering (€ 5,2 miljoen lager dan 2021). Daar tegenover wordt de komende jaren een stijging van de Rijksbijdrage van de gebundelde uitkering (BUIG) verwacht (€ 2,4 miljoen hoger dan 2021).
- Participatie € 1,1 miljoen lager dan 2021: In 2021 sprake is van een incidentele provinciale subsidie ten behoeve van de Arbeidsmarktregio (€ 0,7 miljoen lager dan 2021)
- Armoedebeleid € 0,1 miljoen hoger dan 2021: De bijdrage vanuit eurobudget van Menzis is in 2021 eenmalig ingezet op diverse andere programma's.

- Schulddienstverlening: € 0,2 miljoen lager dan 2021: In 2021 zijn er incidentele baten beschikbaar voor Kinderopvangtoeslagaffaire en bijdragen vanuit Dullertsstichting voor diverse initiatieven.

Toevoegingen aan reserves
Zowel in 2022 als in 2021 is de begrote toevoeging aan reserves € 0,6 miljoen. Dit betreft een toevoeging aan de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering in het kader van de organisatieontwikkeling Werk en Inkomen. Tot en met 2023 blijft de begrote toevoeging aan de BR Bedrijfsvoering € 0,6 miljoen.

Onttrekkingen aan reserves
In 2022 bedraagt de begrote onttrekkingen aan reserves € 1,5 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- BR Bedrijfsvoering in het kader van de organisatieontwikkeling Werk en Inkomen: € 0,8 miljoen;
- BR Werkinvesteringsfonds bestedingsplan 2022: € 0,7 miljoen.

De onttrekkingen zijn € 8,4 miljoen lager dan in 2021. Dit komt door:
- Een € 2,0 miljoen lagere onttrekking uit de BR Bedrijfsvoering voor de reorganisatie Werk en Inkomen;
- In 2021 is een onttrekking begroot aan de BR Taakmutaties Overloop in verband met de budgetoverheveling vanuit 2020. Voor 2022 is nog geen onttrekking begroot, dit resulteert in € 2,6 miljoen lagere onttrekking in 2022.
- Een € 0,8 miljoen lagere onttrekking aan de BR Transitie Presikhaaf Scalabor;
- € 0,9 miljoen lagere onttrekking aan BR Taakmutaties Overloop in verband met resultaatbestemming herstelagenda 2020.
- Een € 0,7 miljoen hogere onttrekking ten behoeve van het bestedingsplan Werkinvesteringsfonds uit de BR Werkinvesteringsfonds in 2022.
- Een € 0,3 miljoen lagere onttrekking uit de BR Participatie.
- Een € 1,7 miljoen lagere onttrekking uit de BR Taakmutaties Overloop ten behoeve van de TOZO regeling;
- een € 0,7 miljoen lagere onttrekking schulddienstverlening BR Taakmutaties Overloop voor preventie, vroegsignalering, schulddienstverlening voor ondernemers en lagere onttrekking aan Jongerenperspectieffonds.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)
Scalabor B.V.
MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Participatie
- Werkgeversorganisaties;
- Werknemersorganisaties;
- Onderwijsorganisaties;
- Regionaal Werkbedrijf;
- Economic Board;
- Regiogemeenten;
- UWV;
- Stichting Inclusief Midden Gelderland;
- Inclusief Werkgeven Midden Gelderland;
- Woningbouwcorporaties;
- Leerwerkloket Midden Gelderland;
- Werkgeversservicepunt Midden Gelderland;
- Scalabor;
- Centrum voor Activerend Werk;
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem.

Armoede en schulddienstverlening
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem;
- Dullertsstichting;
- Stichting Leergeld;

- Jeugdfonds Sport en Cultuur;
- Arnhemse Dialoog;
- De Voedselbank Arnhem, De Kledingbank;
- Partners van Vroeg Eropaf (woningcorporaties, energiebedrijven, zorgverzekeraars, waterbedrijven);
- Stichting Rijnstad, Humanitas, SWOA;
- PLANgroep;
- Opr€cht;
- Bewindvoerders aangesloten bij het convenant;
- Zuidweg en Partners;
- Over Rood;
- Landelijke partners (Schuldenlab, Schouders Eronder).

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- St. Leergeld Arnhem
- St. Rijnstad

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Participatie en armoedebestrijding. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Inkomensregelingen (BUIG); maximaal eigen risico
Aanpassing financiering BUIG door het Rijk
Re-integratiebudget - Rijksontwikkelingen
Scalabor Afwaarderingsrisico
Scalabor Detacheringsvergoeding

Corona risico's

Schulddienstverlening
Armoede; toename gebruik inkomensondersteunende maatregelen
Omzetderving Scalabor

Beleidskaders

Participatie

- Programmaplan Doorbraak Naar Werk.

Armoede en schulddienstverlening

- Doorontwikkeling Armoedeagenda en schulddienstverlening;
- Zij aan zij: schuldenvrij - De Arnhemse visie op schulddienstverlening;
- De weg uit armoede: werken aan perspectief Arnhemse armoedeaanpak - 2020 e.v.;
- Uitvoeringsagenda Schulddienstverlening 2020-2021.

Zorg

We willen alle Arnhemmers een stabiele basis bieden. Daarbij bieden we ondersteuning, begeleiding en zorg aan inwoners met een beperking of chronische ziekte die zichzelf niet kunnen redden in het dagelijks leven. We doen dit bij voorkeur samen met het eigen netwerk zodat inwoners niet afhankelijk worden van (alleen) specialistische hulp. Waar dat ontbreekt investeren we in het organiseren van sterke netwerken - formeel en informeel - zo dicht mogelijk bij huis, in de eigen woonomgeving. Op deze manier is hulp snel beschikbaar en ondersteuning dichtbij. Daarbij werken we intensief samen met Sociale wijkteams, zorgaanbieders, huisartsen, scholen en welzijnsorganisaties in een gebied. Omdat gebieden van elkaar verschillen kan onze aanpak ook per gebied verschillen. Prioriteiten, accenten, werkwijzen en samenwerkingspartners worden daarop aangepast.

Tijdens de coronaperiode hebben aanbieders veel aandacht gegeven aan het voortzetten van de ondersteuning en zorg aan onze inwoners en zijn alternatieven gevonden om de zorg zoveel mogelijk te continueren. In veel gevallen is gebruik gemaakt van digitale vormen van ondersteuning. Zo kregen inwoners bijvoorbeeld begeleiding via beeldbellen. Digitale zorgverlening zal, los van corona, in de toekomst meer worden ingezet omdat het een waardevolle aanvulling is gebleken op de al bestaande zorg en ondersteuning en door veel inwoners wordt gewaardeerd. Door de inzet en flexibiliteit van onze aanbieders konden veel inwoners goed worden geholpen. Inmiddels is het gebruik van zorg bijna overal weer op het niveau van vóór corona. We zien echter ook dat sommige problemen zijn toegenomen en dat hierop extra inzet nodig is om deze op te lossen. Dit geldt bijvoorbeeld voor de geestelijke gezondheid van jongeren.

De komende jaren gebruiken we om de stabiele basis voor onze inwoners te versterken. Daarbij willen we verder gaan met de ingezette transformatie van zorg. Preventie staat voorop om zoveel mogelijk problemen te voorkomen maar we zetten ook in op het bieden van lichtere zorg om zwaardere problemen te voorkomen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is een inclusieve stad waarin alle inwoners, ook met een beperking of chronische ziekte, zo zelfstandig als mogelijk leven in de wijk en meedoen aan de samenleving

We vinden het belangrijk dat alle Arnhemmers zo zelfstandig mogelijk kunnen leven, ook wanneer zij daarbij, vanwege beperkingen of chronische ziekte, een steuntje in de rug nodig hebben. We richten ons op een 'Inclusieve stad' waarin alle inwoners kunnen meedoen. Waar dat nodig is bieden we passende zorg en ondersteuning, maar daarbij zorgen we ook dat inwoners zoveel mogelijk zelf regie houden over hun leven en de kwaliteit daarvan kunnen verbeteren of op peil kunnen houden. Daarbij zetten we in op het versterken van de eigen kracht, het sociaal netwerk van inwoners en het benutten van algemene voorzieningen in de wijken. We werken preventief en zetten in op het normaliseren van zorg waar dat kan. Dat betekent dat we minder snel willen diagnosticeren en etiketteren en niet altijd direct een specialistische hulpverlener in willen zetten. Liever maken we gebruik van het netwerk en versterken dit waar dat nodig is waarbij we verschillen tussen Arnhemmers accepteren en omarmen. Inwoners met zorg, jong en oud, blijven zoveel mogelijk thuis wonen met de nodige ondersteuning, of maken eerder de overstap van een instelling naar zelfstandig wonen in de wijk. Wanneer inwoners zorg met verblijf nodig hebben zoeken we naar oplossingen die zoveel mogelijk op de thuissituatie lijken; uit huis maar zo 'thuis' mogelijk. Zo bieden we onze inwoners duurzame, passende, effectieve en efficiënte ondersteuning op maat, zo tijdig mogelijk en zo dicht mogelijk bij huis. Ook stimuleren we daarmee de actieve deelname van inwoners aan de Arnhemse samenleving.
We zorgen ervoor dat de toegang naar ondersteuning en zorg transparant en laagdrempelig is ingericht. Om kwalitatief goede zorg beschikbaar te hebben en te houden zetten we, met name in de jeugdzorg, extra maatregelen in.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Gemiddelde zorgkosten per inwoner		€ 835	€ 887	€ 847	

Eenheid: Euro

Bron: Gemeente Arnhem

Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis

Wanneer inwoners door een beperking of chronische ziekte er (tijdelijk) niet in slagen zichzelf te redden in het dagelijks leven bieden we ondersteuning, begeleiding en zorg. We bereiken steeds meer Arnhemmers en uit het inwonerservaringsonderzoek blijkt dat veel Arnhemmers tevreden zijn over de geboden zorg. Tegelijkertijd is de ervaring, met name van de Sociale wijkteams, dat inwoners vaak langdurig afhankelijk blijven van specialistische zorg en ondersteuning. We gaan ons inspannen om deze inwoners zo zelfstandig mogelijk te maken, zodat zijzelf de regie over hun leven terug krijgen en de kwaliteit van leven verbetert. We zetten in op het versterken van de eigen kracht en investeren in het (sociaal) netwerk rondom inwoners waarbij we het gebruik van algemene voorzieningen in de wijken stimuleren. Daarbij streven we ernaar dat inwoners weer zo zelfstandig mogelijk verder kunnen leven en niet onnodig, langdurig afhankelijk worden van zorg en ondersteuning. We

hebben ook aandacht voor de groeiende groep inwoners (en hun naasten) met een vorm van dementie. We gaan van Arnhem een dementievriendelijke samenleving maken door onder andere bewustwording en trainingen van Arnhemmers en Arnhemse ondernemers over de omgang van inwoners met dementie zodat ook deze groep zo lang mogelijk mee kan blijven doen in Arnhem.

We versterken de (veer)kracht van onze inwoners thuis en in instellingen met een integrale aanpak

We lichten onze inwoners beter voor hoe ze hun zelfstandigheid kunnen behouden; dit doen we met inzet van het eigen netwerk en een betere benutting van algemene voorzieningen in de wijk. We stimuleren het gebruik van deze algemene voorzieningen en we zorgen dat het aanbod bekend is en aansluit bij de behoefte van de inwoners van de wijk. Daarbij wordt onder andere gebruik gemaakt van een website waarop het aanbod aan algemene voorzieningen staat vermeld; deze website ontwikkelen we verder door.

Wijkcoaches gaan zelf meer begeleiding bieden aan inwoners. We verwachten dat daardoor beter gebruik wordt gemaakt van algemene voorzieningen en sociale netwerken in wijken, zodat de begeleiding effectiever wordt. Ook wordt de huidige versnippering van begeleiding over veel verschillende aanbieders teruggebracht door een sterk netwerk per wijk te organiseren waarin hulpverleners elkaar kennen en intensiever met elkaar samenwerken rondom inwoners. Dit bevordert collectieve en integrale oplossingen voor inwoners. Deze nieuwe werkwijze wordt, zowel voor jeugdzorg als Wmo, toegepast in pilots in vier verschillende wijken: Kronenburg, Malburgen, Schuytgraaf en Spijkerkwartier.

Er is veel samenhang in de opgaven waarvoor we staan. In de jeugdzorg bijvoorbeeld, zien we relaties tussen het opgroeien in armoede, schulden, schooluitval en de inzet van jeugdzorg. Daarnaast heeft een groot deel van de zwerfjongeren een verleden in de jeugdzorg. Om deze reden is een samenhangend jeugdbeleid ontwikkeld als uitwerking van een integrale visie op het sociaal domein. De komende jaren gaan we zorgen dat dit beleid in samenspraak met de betrokken partijen wordt opgepakt en uitgevoerd. Daarbij betrekken we onze gebruikers, jongeren, ouders/verzorgers, ervaringsdeskundigen, om te toetsen of dit goed gebeurt.

Ook ondersteunen we gezinnen waar meerdere problemen bestaan vanuit de doorbraakmethode, dit doen we samen met het Instituut voor Publieke Waarden. Deze methode houdt in dat we de problemen in samenhang benaderen. Hiermee hopen we tot duurzamere oplossingen te komen voor alle gezinsleden. We starten met die gezinnen, waarbij de jeugdigen veel zorg nodig hebben. Het instituut voor Publieke Waarden zorgt dat onze Sociale wijkteams straks zelf de doorbraakmethode kunnen toepassen.

Voor jeugdigen en volwassenen die vanuit een zorginstelling zelfstandig gaan wonen, moeten voldoende, passende en betaalbare woningen beschikbaar zijn. Om dit te bereiken leggen we verbinding met andere programma's en werken we samen om voor verschillende doelgroepen zelfstandige woonruimte te realiseren.

We versterken de zorgtoewijzing

De Sociale wijkteams vormen de toegang naar de Wmo, beschermd wonen en Jeugdzorg. Wijkcoaches beoordelen welke ondersteuning onze Arnhemmers nodig hebben om zelfstandig te kunnen wonen en participeren. Daarbij wordt altijd gekozen voor de meest passende, effectieve en efficiënte hulp en ondersteuning vanuit de gedachte dat inwoners zoveel mogelijk zelf de regie houden over hun eigen leven.
We hebben beleidsregels opgesteld die de wijkcoaches gebruiken om te kunnen bepalen welke vorm van ondersteuning of zorg passend is. Binnen de Sociale wijkteams wordt gewerkt met expertiseteams en aandachtsfunctionarissen om te borgen dat er voldoende kennis is om passende ondersteuning in te zetten. Eind 2021 evalueren we de beleidsregels, die deels in februari 2020 en deels medio 2020 zijn ingegaan. Waar nodig passen we deze beleidsregels aan om nog beter passende, effectieve en efficiënte zorg te kunnen bieden.

Bij de toegang naar de Jeugdzorg richten we ons op het intensiveren van de samenwerking met geautoriseerde verwijzers en aanbieders. We zetten de Praktijk Ondersteuner Huisartsen Jeugd (POH-Jeugd) in bij huisartspraktijken om de samenwerking tussen Sociale wijkteams, huisartsen (geautoriseerde verwijzers) en aanbieders te versterken. Afhankelijk van het succes van deze maatregelen breiden we in 2021 deze werkwijze uit naar meer huisartspraktijken. Met de Gecertificeerde Instellingen (jeugdbescherming) hebben we een gezamenlijke verbeteragenda opgesteld om te zorgen dat kinderen in onveilige situaties eerder worden geholpen. Deze verbeteragenda voeren we het komende jaar uit.
We verbeteren de samenhang tussen het onderwijs- en het zorgdomein door betere afstemming te realiseren tussen wijkteams, onderwijs en het samenwerkingsverband. Ook kijken we daarbij naar de rol van aanbieders en het aanbod aan hulp en ondersteuning op scholen.

We bakenen de inzet van de Wmo en Jeugdwet beter af door vaker te kijken naar de inzet van voorliggende voorzieningen zoals de Wet langdurige zorg (Wlz), Zorgverzekeringswet (Zvw) en Passend Onderwijs.

We sturen op kwaliteit en resultaat

In 2020 zijn via de aanbesteding de kwaliteitseisen voor zorgaanbieders verhoogd. Er zijn minder aanbieders gecontracteerd en er is een overzichtelijker aantal producten. Gecontracteerde aanbieders werken zoveel mogelijk wijkgericht, waardoor zij zorg kunnen afschalen naar voorzieningen dicht bij de inwoner. Aanbieders die actief bijdragen aan de transformatie van zorg en kwalitatief goede zorg leveren, krijgen meer toewijzingen dan aanbieders die dit niet doen. Uiteraard houden we rekening met de keuzevrijheid van onze inwoners. We stimuleren preventief werken, samenwerking tussen aanbieders en bevorderen innovatie.

In samenwerking met de regionale inkooporganisatie (Inkoop-SDCG) en Sociale wijkteams monitoren we of aanbieders goede kwaliteit van zorg leveren en de gewenste resultaten realiseren. Het toezicht op rechtmatigheid en kwaliteit van de geleverde zorg wordt verder geïntensiveerd. Niet alleen op basis van signalen, maar ook via een steekproef worden aanbieders getoetst. Daarbij werken we nauw samen met de Inkoop-SDCG, VGGM (toezicht op kwaliteit), afdeling Handhaving (toezicht rechtmatigheid) en de partners in het RIEC (Regionale Informatie- en Expertise Centra, gericht op bestrijding ondermijnende criminaliteit).

Met Medipoint hebben we het contract voor hulpmiddelen voor een periode van twee jaar verlengd. Dit om stabiliteit te bieden voor alle inwoners van Arnhem na ontbinding van het contract met leverancier HMC. Met Medipoint en de Sociale wijkteams kijken we naar verdere innovatie van het gebruik van hulpmiddelen.

Het Persoonsgebonden Budget (PGB) ontwikkelen we door op basis van de uitgevoerde, kwalitatieve evaluatie in 2021. In 2022 gaan we samen met betrokken partners aan de slag met de aanbevelingen van deze evaluatie en verbeteren we het PGB-beleid waar dat nodig is. Ook volgen we de landelijke ontwikkelingen over PGB en nemen deze mee in het vervolgtraject.

We vergroten het inzicht of passende zorg wordt ingezet (monitoring)

We verbeteren het inzicht in de ontwikkeling van de zorg. We gebruiken een goed ontsloten zorgmonitor waarbij we de ingezette zorg lokaal en op wijkniveau kunnen volgen. Periodiek leveren we (bestuurlijke) rapportages op, om de gewenste transformatie van zorg te monitoren. Dit biedt mogelijkheden om, waar nodig, bij te sturen.

Op wijkniveau ondersteunen we Sociale wijkteams bij het analyseren van de ontwikkelingen in toegewezen zorg en het uitzetten van acties. Op wijkniveau is een dashboard beschikbaar waarin we de zorg(kosten) tot op detail kunnen monitoren. Zogenaamde Analyse en Actieteams (A2-teams) werken met deze data (bijvoorbeeld volumes, producten, duur, kosten, aanbieders, zorgpaden en verwijzers). Het team is samengesteld vanuit verschillende disciplines (inhoudelijk, financieel en data-analisten) en zij gaan op wijkniveau of per zorgvorm in gesprek met het Sociale wijkteam over de data. Daarbij wordt gekeken naar de resultaten en ontwikkelingen in de wijk en de stad en wordt actie ondernomen als dat nodig is.

We voeren het inwonerservaringsonderzoek uit om meer inzicht te krijgen in het resultaat van en tevredenheid over de geleverde zorg. Met de verbeterde monitoring kunnen we volgen of aanbieders met de ingezette zorg resultaat bereiken en de doelen van de inwoner behalen.

We ontschotten zorgsystemen en verkrijgen toereikend rijksbudget

We dragen via de G-40, VNG en NDSD (Netwerk directeuren sociaal domein) bij aan een actieve lobby om voldoende rijksmiddelen te krijgen om de Wmo en Jeugdwet goed uit te kunnen voeren. We ondersteunen de lobby van VNG en G40 om structureel, ook na 2022, voldoende middelen voor de (jeugd)zorg te krijgen.

Landelijk wordt gewerkt aan een nieuw verdeelmodel voor beschermd wonen, maatschappelijke opvang (voorlopig uitgesloten) en begeleiding uit de Wmo. Inzet is een verdeelmodel van middelen op basis van objectieve criteria. De implementatie van het nieuwe model gaat in per 2023. De effecten zijn nog onduidelijk maar we verwachten dat onze regio Centraal Gelderland een ‘nadeelregio’ is. Wij monitoren deze ontwikkeling en lobbyen voor een redelijke uitkomst voor onze regio.

We werken met diverse partijen, zoals het Sociaal wijkteam, zorgaanbieders, zorgverzekeraar en justitie aan een meer gezamenlijk beleid voor de GGZ-doelgroep. We onderzoeken onder andere hoe we een betere aansluiting kunnen realiseren tussen de forensische zorg en de Wmo-zorg en onderzoeken de mogelijkheden voor een meer wijkgerichte GGZ-ondersteuning. Daarbij zetten we ook in op preventie van problemen en een grotere acceptatie van de GGZ doelgroep.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Inwonerstevredenheid over kwaliteit geboden ondersteuning				79%	73%
Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel basis		40	41	47	50
Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel specialistisch		49	44	31	30

Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel basis+specialistisch	11	15	22	20
Verhouding Huishoudelijke Ondersteuning, maatwerk vs. algemene voorziening, aandeel maatwerk	81%	84%	65%	46%
Verhouding Huishoudelijke Ondersteuning, maatwerk vs. algemene voorziening, aandeel algemeen	19%	16%	35%	54%

Bron: Gemeente Arnhem

Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij

We bieden Arnhemmers die niet participeren als gevolg van persoonlijke omstandigheden de mogelijkheid om deel te nemen aan de maatschappij, bij voorkeur via betaald werk. Als dit niet haalbaar blijkt, participeren zij via vrijwilligerswerk of activerend werk. We bevorderen de doorstroming vanuit activerend werk richting betaald werk/ opleidingen of vrijwilligerswerk. Hier ligt een nauwe samenhang en samenwerking met het programma Doorbraak naar werk.

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis'

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Percentage inwoners in AW met een ontwikkelarrangement		49%	45%	42%	47%

Bron: Gemeente Arnhem

Meer jeugdigen ontwikkelen zich naar zelfredzaamheid en ontvangen waar nodig passende zorg

We willen dat meer kinderen in Arnhem zich ontwikkelen naar zelfstandigheid en een gezond volwassen leven. Als zij dat zelf niet kunnen en ook het eigen netwerk onvoldoende is, ontvangen zij daarbij tijdig passende hulp. Passende hulp betekent dat de hulp kwalitatief goed is en kinderen (of hun ouders) helpt om weer zelf verder te kunnen. Ook willen we deze hulp zo licht mogelijk en zo dicht mogelijk bij huis of thuis inzetten zodat het kind zoveel mogelijk een normaal leven kan blijven leiden. Om dat te bereiken werken we preventief en willen we problemen zo vroeg mogelijk signaleren en tijdig passende zorg inzetten om erger te voorkomen. We richten ons op kinderen in kwetsbare situaties: kinderen die de zorg het hardst nodig hebben om zich te kunnen (blijven) ontwikkelen. Daarbij houden we oog voor normalisering van zorg en voorkomen we het onnodig "plakken van etiketten". Ook bespreken we met ouders hoe we ze kunnen ondersteunen bij de opvoeding van hun kinderen; wat kunnen zij zelf doen en wat is 'normaal' bij het opgroeien van hun kind.
Wij zorgen per wijk voor een sterk netwerk waarbij een beperkt aantal jeugdhulpaanbieders samenwerkt met andere professionals en betrokken partijen in de wijk en met hun aanbod aansluiten bij de zorgvragen van kinderen en jongeren in die wijk.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing CSA		89	105	114	101
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Elden en De Laar		115	123	128	114
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Malburgen		132	156	160	130
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Noord-Oost		124	138	136	110
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Noord-West		139	172	176	142
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Presikhaaf		105	104	119	101
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Schuytgraaf-Elderveld		142	154	159	132
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing VKR		138	151	147	115

Bron: Gemeente Arnhem

Meer jeugdigen kunnen meedoen aan het dagelijks leven

We willen dat kinderen zo veel mogelijk op eigen kracht meedoen aan het dagelijkse leven. Daarvoor hebben zij een goede sociale basis in de buurt nodig waar ze op kunnen terugvallen. Bijvoorbeeld op school, bij de sport- of cultuurvereniging. Als het netwerk en de sociale basis bij een kind niet toereikend zijn een voor de ontwikkeling, zetten wij (tijdelijk) specialistische jeugdzorg.

Versterken eigen kracht van jeugdigen, sociaal netwerk en inzet algemene voorzieningen

- Samen met professionals uit onderwijs, zorg, sport, cultuur en welzijn ontwikkelen we samenhangend aanbod van voorzieningen dat past bij de fases die kinderen (en hun ouders) doorlopen bij het opgroeien en opvoeden en aansluit bij de hulpvraag. We baseren dit voorliggende aanbod op de behoeften van kinderen en jongeren zelf (onder andere met de resultaten van het onderzoek Goed Geschut).
- Dit aanbod baseren we ook op input uit onze stadsgesprekken met kinderen, jongeren en ouders. We voeren deze stadsgesprekken drie keer per jaar. Tijdens deze gesprekken mogen de kinderen, jongeren en ouders zelf thema's agenderen. Hiermee checken we of ons aanbod aansluit bij de kansen en uitdagingen waar zij mee te maken krijgen. Wij sturen ons beleid bij op basis van de input uit deze gesprekken.
- We stimuleren passend aanbod van algemene voorzieningen dat preventief op, of in combinatie met specialistische jeugdzorg ingezet kan worden. Denk bijvoorbeeld aan 'steungezinnen', waarbij ouders een kind tijdelijk opvangen zodat de biologische ouders op adem kunnen komen of een ondersteuningsplan waarin interventies in onderwijs en zorg logisch samenhangen. Een ander voorbeeld is het versterken van de aansluiting tussen onderwijs en Jeugdhulp, waarbij kinderen tijdig de juiste ondersteuning krijgen en waarbij onderwijs, zorg en welzijn gezamenlijk hebben gekeken naar de doelen en betrokken zijn in de uitvoering.

Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis

Veel jeugdigen hebben helaas te maken met een onveilige thuissituatie. Dit komt onder andere voort uit psychische problematiek, vechtscheidingen, huiselijk geweld of andere sociale problemen. We willen onveilige situaties zoveel mogelijk voorkomen, sneller signaleren als deze zich voordoen en meer jeugdigen in een kwetsbare situatie een veilig thuis bieden. We plaatsen kinderen alleen uit huis als het echt niet anders kan. Daarbij organiseren we liever ambulante zorg bij kinderen thuis of, als dat niet kan, bij pleegouders of gezinshuizen. Jeugdhulp met verblijf is een laatste optie die we graag zoveel mogelijk willen voorkomen.

- We versnellen en verbeteren de veiligheidsketen: Veilig Thuis, Sociale wijkteams, jeugdbescherming en de Raad voor de Kinderbescherming. Zodat kinderen en hun ouders sneller passend hulpaanbod krijgen om de veiligheid in het gezin te herstellen (Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming).
- We zetten de doorbraakmethode in om te werken aan een beter perspectief voor gezinnen met complexe, meervoudige problemen in een kwetsbare, onveilige situatie.
- We voorkomen uithuisplaatsingen vaker door de inzet van Team VAV (Vertrouwd, Aanwezig en Veilig) dat snel en flexibel bij kwetsbare gezinnen thuis ingezet kan worden en escalatie helpt te voorkomen.
- We verminderen het aantal jongeren in verblijf, door casuïstiek tijdig te bespreken in het Perspectiefoverleg en tijdig ambulante zorg in te zetten om zo uithuisplaatsing te voorkomen.
- We werven ouders voor pleegzorg en zetten groepswonen in als alternatieven voor jeugdhulp met verblijf.
- We voorkomen complexe scheidingen door ouders vroegtijdig de juiste informatie en hulp op één plaats aan te bieden (Digitaal Scheidingsloket). Ook kinderen waarvan de ouders uit elkaar gaan of gaan scheiden kunnen hier terecht voor informatie en hulp. Bij geëscaleerde situaties helpen professionals van het Digitaal Scheidingsloket mee om de gezinssituatie terug te brengen naar het normale.
- In de afgelopen twee jaar is het aantal jeugdbeschermingsmaatregelen en het aantal jongeren in verblijf licht afgenomen. Komende jaren zetten we het bovenstaande beleid voort om verdere daling mogelijk te maken.

Regionale aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling

Arnhem is centrumgemeente voor de regio Arnhem-Achterhoek voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. De prioriteiten uit de regioaanpak zijn 1) meer inzetten op vroegsignalering en preventie van huiselijk geweld (onder andere door gebruik Meldcode) 2) huiselijk geweld stoppen en duurzaam oplossen en 3) aandacht voor specifieke aanpakken (denk bijvoorbeeld aan eergerelateerd geweld en ouderenmishandeling). Samenwerking met regionale en lokale partners is hiervoor cruciaal. Denk hierbij aan regiogemeenten, Sociale wijkteams, Veilig Thuis, jeugdzorgaanbieders en Moviera. Maar bijvoorbeeld ook aan scholen en (huis)artsen, de jeugdgezondheidszorg en andere partners die dichtbij inwoners staan.
We houden de lokale aanpak actueel en verwerken daarin de uitkomsten van het onderzoek naar de gevolgen van de coronacrisis op huiselijk geweld (motie 20M205 Meer aandacht voor huiselijk geweld). Daarbij blijven de prioriteiten en acties uit de bestaande Regioaanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 'Samen Veilig' 2019-2023 van kracht. Vanuit onze rol als centrumgemeente hebben we een voorbeeldfunctie en faciliteren we vanuit de beschikbare (DUVO) middelen de gemeenten in de regio Arnhem-Achterhoek.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal jeugdbeschermingsmaatregelen		401	427	395	322
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal jeugdigen in verblijf		571	610	562	423
Bron: Gemeente Arnhem					

Minder jeugdigen zijn van zorg afhankelijk

Als kinderen vast lopen in hun ontwikkeling naar zelfstandigheid, dan ontvangen zij passende hulp. Hiervoor kijken we eerst met de ouders, het netwerk en de sociale basis van een kind wat de mogelijkheden zijn. Als deze niet toereikend zijn voor de ontwikkeling, zetten wij (tijdelijk) specialistische hulp in. Een kind mag zijn wie het is, ook als het afwijkt van de norm. Bijvoorbeeld omdat een kind druk is of moeite heeft met leren. We stoppen met onnodig problematiseren van gedrag en normaliseren het gebruik van zorg. Daarbij accepteren we dat sommige problemen horen bij het opgroeien.

We zorgen voor een wijknetwerk met algemene voorzieningen en zorgaanbod dat aansluit bij de problemen van kinderen en jongeren

- We zetten jeugdhulp zo dichtbij als mogelijk in en vormen wijknetwerken om dat mogelijk te maken. Hulp wordt gegeven bij het kind thuis, op school of in de wijk. Bijvoorbeeld door wijkcoaches die kinderen met een hulpvraag zelf begeleiden. En door de inzet van praktijkondersteuners jeugd bij de huisarts die kunnen helpen bij psychische problematiek.
- Alle Arnhemse huisartsenpraktijken die dat willen, ondersteunen wij door de inzet van een praktijkondersteuner jeugd. Door de lichte hulp van de wijkcoach of praktijkondersteuner bij de huisarts zijn kinderen en jongeren minder afhankelijk van specialistische jeugdzorg.
- Wanneer deze lichtere hulp niet voldoet, zetten de Sociale wijkteams specialistische jeugdzorg in. Wij zorgen per wijk voor jeugdhulpaanbieders die samenwerken met andere professionals in de wijk en met hun aanbod aansluiten bij de zorgvragen van kinderen en jongeren in die wijk.
- We dringen de wachtlijsten bij jeugdhulpaanbieders terug door oplossingen te zoeken met ouders en aanbieders, zodat kinderen met een zorgvraag tijdig een goed passend hulpaanbod krijgen. Bijvoorbeeld de praktijkondersteuners jeugd bij de huisarts kunnen kinderen op de wachtlijst helpen met hun vraag, voordat zij hun traject kunnen beginnen. We zetten extra middelen in om de wachtlijsten voor GGZ problematiek bij aanbieders terug te dringen en bedenken samen met jongeren en aanbieders oplossingen voor deze wachtlijst problematiek. Via de bestuursrapportages rapporteren wij over deze wachtlijsten.
- We geven extra aandacht aan mentale gezondheid en het ontwikkelen van veerkracht, zodat kinderen en ouders beter kunnen omgaan met problemen en tegenslag. Dat doen we door ondersteuningsbijeenkomsten voor ouders te organiseren en in begeleidingsgesprekken aandacht te besteden aan het begrijpen van gedrag en daarmee leren omgaan. Ook praten we met ouders over wat gebruikelijke zorg is en wat van hen wordt verwacht.
- We geven de Sociale wijkteams duidelijke kaders mee wanneer zij jeugdhulp wel of niet in mogen zetten. Deze kaders houden we up-to-date, op basis van wat er speelt bij kinderen en jongeren. In deze kaders stellen we altijd kritisch de vraag of jeugdhulp de beste oplossing is voor het kind, ouders goed toegerust zijn om zelf hun kind te ondersteunen en het netwerk of voorzieningen in de buurt al ingezet zijn. Wij vragen ouders hun kinderen meer zelf te ondersteunen, bijvoorbeeld bij opgroeiproblemen, druk gedrag of verdriet in plaats van specialistische begeleiding of behandeling te zetten. Daardoor ervaren kinderen dat tegenslag en moeilijke periodes bij het leven horen en leren zij daar mee om te gaan.
- We bakenen de inzet van de Jeugdwet en de Verlengde Jeugdwet beter af door afspraken met aanbieders te maken en houden zo de zorg beschikbaar voor de jeugdigen die het nodig hebben. We vergroten de kennis van de Wet langdurige zorg en de Zorgverzekeringswet zodat deze wetten voorliggend aan de Jeugdwet ingezet worden waar dat beter past.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal 0-17-jarigen met een JW-toewijzing		5.048	5.346	5.150	4.461
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal 18+ers met een JW-toewijzing		467	679	609	469
Bron: Gemeente Arnhem					

Een meer inclusief Arnhem, waarbij meer kwetsbare Arnhemmers (blijven) wonen in de wijk

Arnhemmers die dat nodig hebben bieden we een Beschermd Thuis. Dit doen we lokaal en regionaal, op grond van het Transformatieplan Beschermd Thuis. We zetten in op doorstroom vanuit beschermde woonvormen naar zelfstandig wonen en op goede GGZ-zorg in de wijken. Daarmee voorkomen we zwaardere instellingszorg. Met de inkoop van zorg en ondersteuning hebben we rekening gehouden met de mogelijkheid flexibel op en af te schalen.
De transformatie geven we samen met de regio Centraal Gelderland verder vorm. Alle betrokken gemeenten zorgen voor een breed palet aan (basis)voorzieningen; lichte vormen van zorg voor wie daarmee toe kan en gespecialiseerde opvang en beschermd wonen voor wie dit (tijdelijk) nodig is. We doen dit in nauwe samenwerking met en tussen gemeenten, met woningcorporaties, zorgaanbieders en de zorgverzekeraar.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Beschermd Wonen, aantal inwoners met verblijf		1.071	1.013	958	524

Bron: Gemeente Arnhem

Er zijn voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers

We willen voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare inwoners, zodat zij kunnen uitstromen uit beschermd wonen, maatschappelijke opvang en jeugdvoorzieningen. Om dit te bereiken intensiveren we de samenwerking met de Arnhemse woningcorporaties.

We koppelen zorg(behoeften) aan wonen

We voeren de woonafspraken met woningcorporaties uit, waarvoor jaarlijks maximaal 120 woningen beschikbaar worden gesteld voor uitstroom uit Beschermd wonen (BW), Maatschappelijke opvang (MO) en intramurale jeugdvoorzieningen. De gemeente coördineert deze aanvragen, zodat Arnhemmers die niet zelfstandig aan een woning kunnen komen, toch uit kunnen stromen. Daarnaast blijven we met corporaties in gesprek over huisvesting van doelgroepen.
We gebruiken daarvoor het doelgroepenonderzoek 'wonen en zorg', waarin de behoefte en het aanbod aan zorggerelateerd wonen in Arnhem gekwantificeerd is. We komen samen met partners in de stad tot een visie op wonen, welzijn en zorg.

Zorggerelateerde woonoverlast wordt minder

We pakken zorggerelateerde overlast in de stad adequaat aan. Er is een meldpunt woonoverlast, zodat inwoners (ook zorggerelateerde) woonoverlast kunnen melden. We blijven, mede op basis van deze meldingen, in gesprek met zorgaanbieders over het treffen van maatregelen om woonoverlast door hun bewoners te beperken. Indien nodig treffen we maatregelen bijvoorbeeld via de inkoop en contractering van aanbieders. We werken samen met het zorgkantoor en de DJI (Dienst Justitiële Inrichtingen) om aanbieders te weren waarvan de bewoners overlast veroorzaken en er onvoldoende wordt ingegrepen. Daarbij werken we samen met de teams Leefomgeving en het programma Veiligheid.
Van zorgaanbieders die intensief Beschermd Wonen bieden, verwachten we dat zij ook mensen met meerdere en complexe zorgvragen de noodzakelijke zorg kunnen bieden. Daarvoor is een casusoverleg met zorgaanbieders ingericht. Zo nodig nemen we maatregelen via de toewijzing, de inkoop en contractering.

Meer bewoners met een kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen

We stellen meer mensen in staat om met de juiste ondersteuning, zelfstandig te wonen en mee te doen in onze samenleving. Uitgangspunt is zoveel mogelijk een beschermd thuis te bieden door zorg en ondersteuning zo flexibel mogelijk op- en af- te kunnen schalen, in plaats van wonen in een instelling. Tegelijkertijd zorgen we ervoor dat er een regionaal vangnet van intramurale zorg in stand blijft voor wie dat toch nodig heeft.

We ontwikkelen meer preventieve activiteiten

Iedere gemeente in de regio Centraal Gelderland werkt aan het op orde brengen van de lokale basisinfrastructuur. Dat betekent dat we zorgen voor plekken in de buurt waar inwoners met beschermd wonen elkaar kunnen ontmoeten en onderling steun kunnen vinden (zoveel mogelijk gespreid over de stad). We realiseren voldoende aanbod voor een zinvolle daginvulling (onder andere via Activerend Werk) en zorgen dat deze doelgroep kan wonen op een passende plek (onder andere door woonafspraken met corporaties).
We zorgen voor lokale samenwerking (een inwoner moet zo min mogelijk last hebben van verschillende organisaties of financieringen) en werken samen met andere gemeenten en aanbieders, zorgverzekeraars en woningcorporaties.
We breiden de inzet van buurtcirkels (wonen met een steuntje in de rug) uit. Hiermee kunnen inwoners met een psychische kwetsbaarheid die vanuit een intramurale instelling zelfstandig gaan wonen, een sociaal netwerk in de wijk opbouwen. Met de inzet van buurtcirkels voorkomen we naar verwachting terugval.

Er zijn regionaal sluitende afspraken Beschermd Thuis

Per 1 januari 2022 wordt gestart met de inhoudelijke door-decentralisatie van beschermd wonen. Dat betekent dat niet alleen de 43 centrumgemeenten, maar alle 355 gemeenten zich gaan inzetten en verantwoordelijk worden voor inwoners met een toewijzing voor beschermd wonen. Daarover worden op regionaal niveau samenwerkingsafspraken gemaakt.
Vanaf 1 januari 2023 komt er een nieuwe financiële verdeling over gemeenten. Dit betekent dat de komende jaren (2023-2032) de middelen voor Beschermd Wonen worden overgeheveld van centrumgemeenten naar de regio-gemeenten. Daarmee wordt ook financieel geregeld dat gemeenten voortaan verantwoordelijk zijn voor beschermd wonen voor de eigen inwoners.
De gemeenten in de regio Centraal Gelderland zetten de transformatie naar Beschermd Thuis door in de richting zoals verwoord in het Transformatieplan Samen aan Zet (2019) en de bestuurlijke uitgangspunten zoals regionaal geformuleerd in 2021.
Er wordt een convenant voor 2022 en de daarop volgende jaren gesloten, waarin afspraken worden vastgelegd over de regionale besluitvorming omtrent de uitvoering van beschermd wonen, financiële afspraken, de toegang, contractering, beleid, toezicht, lokale basisvoorzieningen, monitoring en woonafspraken.

Er is een integrale aanpak voor mensen met verward gedrag

In 2022 evalueren we de bemoeizorg, die we in 2021 aanvullend hebben ingezet en zorgen voor borging. Vanaf 2021 worden de politiemeldingen over personen met verward gedrag opgepakt door VGGM. Zij leggen daarbij de verbinding met het sociaal domein. Dit meldpunt wordt het komend jaar uitgebreid met een telefoonnummer voor niet-acute meldingen waar inwoners van Arnhem hun zorgen over medebewoners kunnen neerleggen. Ook hier zorgt VGGM weer voor de verbinding naar het sociaal domein.
Ook wordt in 2022 de pilot 'Noodbed voor mensen met verward gedrag' geëvalueerd. Onderdeel van deze pilot is de vraag of er voldoende bereikbare en beschikbare opvolgende Wmo zorg en ondersteuning aanwezig is, waaronder spoedzorg.
De pilot 'Welkom in je wijk!', om stigmatisering tegen te gaan en mensen handvatten te geven om beter om te kunnen gaan met onbegrepen gedrag wordt ook in 2022 geëvalueerd.
Met de Veiligheidshuizen Arnhem en West Veluwe Vallei, Pro Persona, regiogemeenten en zorgverzekeraar onderzoeken we of we de 'Ketenveldnorm / levensloopregeling' in onze regio kunnen implementeren. Hierbij staat integrale, levensbrede en continue ondersteuning centraal van mensen met veelal multiproblematiek (én psychiatrie, én verslaving, én lichte verstandelijke beperking) die frequent delinquent gedrag vertonen maar die (nog) geen forensische titel ontvangen.
Met name de Wet zorg en dwang heeft het afgelopen jaar voor een aantal uitvoeringsknelpunten gezorgd. Met het Zorgkantoor, Pro Persona, de Verpleging- en Verzorgingssector en de Verstandelijk Gehandicaptensector werken we aan werkafspraken en voeren we een landelijke lobby, voor verbetering van de uitvoering.

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	790	870	780	820	
Eenheid: Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					
Jongeren met jeugdhulp	11,4%	12,8%	12,9%	12,2%	
Eenheid: Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					
Jongeren met jeugdreclassering	0,8%	0,8%	0,7%	0,6%	
Eenheid: Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					
Jongeren met jeugdbescherming	1,2%	1,2%	1,4%	1,3%	
Eenheid: Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					

Hierboven zijn bij de verschillende doelstellingen een aantal effectindicatoren opgenomen. In de bestuursrapportage Zorg Dichterbij is meer informatie te vinden, is de voortgang op alle indicatoren opgenomen en zijn de trends en duiding hiervan beschreven.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem is een inclusieve stad waarin alle inwoners, ook met een beperking of chronische ziekte, zo zelfstandig als mogelijk leven in de wijk en meedoen aan de samenleving	**28.190**	**4.883**	**0**	**255**
Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis	28.190	4.883	0	255
Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij				
Een meer inclusief Arnhem, waarbij meer kwetsbare Arnhemmers (blijven) wonen in de wijk	**16.887**	**57**	**0**	**0**
Er zijn voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers	141	57	0	0
Meer bewoners met een kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen	16.746	0	0	0
Meer jeugdigen krijgen passende zorg gericht op ontwikkelen van zelfredzaamheid	**13.472**	**0**	**12.530**	**99**
Meer jeugdigen kunnen meedoen aan het dagelijks leven	11.529	0	12.530	99
Minder jeugdigen zijn van zorg afhankelijk				
Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis	1.943	0	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**58.550**	**4.940**	**12.530**	**354**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	60.704	49.793	56.084	58.550	58.161	58.273	58.905
Baten	5.222	4.940	4.940	4.940	4.940	4.940	4.940
Saldo lasten en baten	***-55.482***	***-44.853***	***-51.144***	***-53.610***	***-53.610***	***-53.333***	***-53.965***
Toevoegingen aan reserves	2.009	628	628	12.530	1.082	1.000	1.000
Onttrekkingen aan reserves	3.425	1.512	2.843	354	81	498	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.416***	***884***	***2.215***	***-12.177***	***-12.177***	***-502***	***-1.000***
Gerealiseerd resultaat	**-54.066**	**-43.969**	**-48.929**	**-65.786**	**-54.222**	**-53.836**	**-54.965**

Toelichting

Lasten

De totale lasten voor 2022 voor het stedelijk programma zijn begroot op € 58,5 miljoen. De overige lasten voor zorg van € 121,3 miljoen worden vermeld in de wijkbudgetten. De lasten zijn te verdelen in de volgende categorieën:

- € 28,3 miljoen wordt besteed aan zorg in natura en persoonsgebonden budgetten, verdeeld over Beschermd wonen (€ 15,3 miljoen), Jeugdzorg en jeugdbescherming (€ 10,2 miljoen), Wmo (€ 1,6 miljoen) en Huishoudelijke hulp toelage (€ 1,2 miljoen);
- € 22,4 miljoen wordt besteed aan uitbestede taken, zoals Stichting Sociale wijkteams (€ 16,8 miljoen), Ambulantisering GGZ (€ 3,0 miljoen), Zorg-lokaal (€ 1,1 miljoen), Inkoop Sociaal Domein Centraal Gelderland (€ 0,6 miljoen), De Connectie (€ 0,6 miljoen) en Sociaal Hospitaal kosten (€ 0,3 miljoen);
- € 0,9 miljoen wordt besteed aan het realiseren van de maatregelen binnen de jeugdzorg, zoals POH Jeugd;
- € 0,3 miljoen dient ter uitvoering van de motie transformatiebudget;
- € 1,8 miljoen wordt besteed aan begrote subsidies, zoals aan Stichting Veilig Thuis (€ 1,1 miljoen);
- € 1,1 miljoen wordt besteed aan beleidsuren;
- Hiernaast zijn er € 3,7 miljoen overige lasten, zoals Mantelzorgcompliment (€ 0,7 miljoen) en backoffice (€ 0,7 miljoen).

De begroting is in 2022 ten opzichte van 2021 € 2,5 miljoen hoger.

- De begroting voor overige goederen diensten stijgt met € 0,9 miljoen en dit bedrag is toegekend om de maatregelen binnen de Jeugdzorg , zoals de POH Jeugd te realiseren;
- De begroting stijgt met € 0,3 miljoen door de toevoeging van het transformatiebudget conform de raadsmotie;
- De begroting voor jeugdbescherming stijgt met € 0,3 miljoen ten behoeve van de verbeteragenda jeugdbescherming;
- De begroting voor specialistische zorg stijgt met € 1,0 miljoen. Dit is te verklaren door de toevoeging van de extra rijksmiddelen jeugdzorg.

Baten

De totale baten voor 2021 zijn begroot op € 4,9 miljoen. De baten zijn te verdelen in de volgende categorieën:

- € 4,0 miljoen betreft de inning van de eigen bijdrage bij de Wmo en Beschermd wonen.
- € 0,9 miljoen betreft de bijdrage LVB (Licht Verstandelijke Beperkten) die we als centrumgemeente voor Beschermd wonen ontvangen vanuit de regio.

De baten blijven in 2022 gelijk aan 2021.

Toevoegingen aan reserves

De totale toevoegingen aan de reserves 2022 is € 12,4 miljoen. Het betreft hier toevoegingen aan de bestemmingsreserve Transformatie Zorgbudgetten (€ 0,3 miljoen) en de bestemmingsreserve Wmo en Jeugdzorg (€ 12,1 miljoen).

Onttrekkingen aan reserves

In 2022 wordt er aan de bestemmingsreserve Transformatie zorgbudgetten en bestemmingsreserve Wmo en Jeugdzorg € 0,4 miljoen onttrokken. Deze onttrekkingen dienen ter dekking van kostenbesparende maatregelen en transformatie-uitgaven.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen
MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Stichting Sociale wijkteams;
- Zorgaanbieders en welzijnsorganisaties;
- Onze Huisartsen en Arts en Zorg
- Cliënten- en Adviesraden Sociaal Domein;
- Zorgbelang Gelderland.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Centrum voor Activerend Werk
- RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
- St. Vitale Verbindingen
- Zorgbelang Inclusief

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Zorg. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Aanpassing tarieven Wmo en Jeugdwet
Lvb middelen (Licht verstandelijke beperkten)
Uitname Wlz
Aanpassing het woonplaatsbeginsel Jeugdzorg

Corona risico's

Grotere zorgvraag na crisis
Spoedeisende zorg (SEZ) van Jeugdbescherming Gelderland

Beleidskaders

- Visie sociaal domein 'Sociaal domein in beweging'
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Geconsolideerde versie van de Verordening Jeugdhulp gemeente Arnhem 2019;
- Beleidsregels Leerlingenvervoer gemeente Arnhem;
- Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg.
- Kadernota De veerkrachtige samenleving Arnhem;
- Beleidsregels Wmo (2019);
- Beleidsregels Jeugd (2019);
- Beleidsplan Jeugd Wmo;
- Uitvoeringsplan deel Wmo;
- Jeugdbeleid 2021-2025. Oprgroeien in Arnhem: een toekomst vol kansen.
- Inrichtingsplan Jeugdhulp;
- Regionaal Transformatieplan Jeugd;
- Regioaanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 'Samen Veilig' 2019-2023
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Verordening Jeugdzorg Arnhem 2019;
- Verordening doelgroepenvervoer 2020;
- Raadsbrief Ontwikkelingen zorgdomein (december 2018);
- Transformatieplan Beschermd Thuis 2019-2021;
- Raadsbrief bestuurlijke uitgangspunten doordecentralisatie beschermd wonen (maart 2020);
- Raadsbrief kwaliteit, toezicht en handhaving (juni 2019);
- Raadsbrief Voortgang regionale samenwerking beschermd wonen (februari 2021);
- Raadsbrief Voortgang regionale samenwerking beschermd wonen vanaf 2022 (juni 2021);
- Raadsbrief afspraken en contracten jeugdbescherming, juli 2021.

Welzijn en inclusie

In Arnhem is iedereen gelijk en krijgt iedereen gelijke kansen. Dat is onze ambitie. We willen een stad zijn waar inwoners kunnen zijn wie ze willen zijn en een ieder zijn identiteit en eigenheid met trots kan uitdragen. In veiligheid en vrijheid. Om te borgen dat iedereen gelijkwaardige kansen heeft om zich te ontwikkelen en om mee te doen is een stevige sociale basis nodig. Daarbij hebben we speciale aandacht voor het voorkomen en tegengaan van discriminatie. Ook willen de positie van inwoners met een beperking versterken. We ondersteunen burgerinitiatieven, zetten in op jeugdpreventie en geven ondersteuning bij opgroei- en opvoedvragen. Mantelzorgers verdienen onze bijzondere aandacht en ondersteuning, net als mensen die informele zorg en vrijwilligerswerk doen. We zorgen voor goede algemene voorzieningen, zoals ontmoetingsplekken. We bieden statushouders en vluchtelingen een nieuw thuis en toekomstperspectief. En zetten stevig in op de beweging van maatschappelijke opvang naar wonen. We stimuleren Arnhemmers om open te staan voor elkaar en elkaar te helpen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhemmers voelen zich thuis en kunnen meedoen in hun stad

We vinden het belangrijk dat iedere Arnhemmer, ongeacht culturele achtergrond, levensbeschouwing, seksuele geaardheid, beperking en/of chronische ziekte, leeftijd en geslacht, moet mee kunnen doen en zich thuis kunnen voelen in Arnhem. Kinderen moeten zich goed kunnen ontwikkelen. We vinden het belangrijk dat ouderen zo lang mogelijk gezond blijven en actief meedoen. Dat nieuwkomers snel hun plek vinden en hun leven opbouwen. Dat er een passend vangnet wordt geboden als het even niet vanzelf gaat. We zetten in op jeugdpreventie, ondersteuning en algemene voorzieningen en duurzame inburgering.
Meer specifiek zetten we in op het bestrijden van discriminatie en acceptatie op diverse gronden, op Arnhem als toegankelijke gemeente voor mensen met een beperking en/of chronische ziekte en op nieuwkomers die hun plek moeten vinden. De gemeente draagt actief uit dat samenleven in diversiteit niet kan zonder gemeenschappelijkheid, wederzijds vertrouwen en respect waarbij eenieder zichzelf moet kunnen zijn. Er wordt ingezet op bewustwording, en activering in de eigen organisatie, de stad en in de wijken.

Opvoeden en opgroeien

Alle kinderen in Arnhem groeien gezond en veilig op en kunnen zich ontwikkelen en ontplooien zodat zij nu en later een positieve binding hebben met hun omgeving en ook een positieve bijdrage leveren aan de samenleving. Opgroeien en opvoeden is een belangrijk inhoudelijk thema binnen de herijking van de welzijnsopgave (een sterke sociale basis).

Sluitende aanpak ketenpartners voor vroegsignalering

Kinderen zijn goed en zo vroeg mogelijk in beeld zodat tijdig een eventuele hulp- of ondersteuningsvraag duidelijk wordt. Met ketenpartners organiseren we een gezamenlijke aanpak om het kind en ouders heen. Ouders hoeven zo niet van de ene naar de andere instantie. We zijn gestart bij de voorschoolse locaties.

Ontwikkelen van voorliggende voorzieningen

De aanwezigheid van een voorliggend aanbod is een onderdeel voor een verandering van inzet van jeugdhulp. De voorliggende voorziening moet van goede kwaliteit zijn om vroegtijdig te signaleren en snel passende hulp of ondersteuning aan te kunnen bieden. Hierop blijven we inzetten en we ontwikkelen hiervoor nieuwe of hernieuwde producten.

Maatschappelijke verbindingen

Arnhem kent levendige wijken waarin bewoners elkaar accepteren en zich veilig en prettig voelen.
De verbinding en samenwerking die ontstaan is tussen organisaties in de coronacrisis willen we verstevigen.

Netwerkaanpak eenzaamheid

In aansluiting op het landelijke programma 'Een tegen eenzaamheid' hebben we een lokale aanpak van eenzaamheid ontwikkeld, ook versterkt door de gevolgen van de coronacrisis. We zetten in op netwerkverbinding in wijken en pilots in Arnhemse wijken. We gebruiken het landelijk ontwikkelde instrumentarium. In de opdrachten aan onze welzijnspartners hebben we eenzaamheid ook expliciet als thema meegenomen. We werken samen met het Ministerie van VWS en met de organisaties en initiatieven in de wijken.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Kengetal sociale cohesie	5,7		5,7		

Eenheid: Het kengetal sociale cohesie geeft aan in hoeverre er sprake is van binding met de buurt en buurtbewoners.

Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)

Actief als vrijwilligers	32%	33%
Eenheid: % inwoners dat actief is als vrijwilliger		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		
Kengetal emotioneel eenzaam	2,5	2,8
Eenheid: Het kengetal emotioneel eenzaam geeft aan in hoeverre inwoners onvoldoende netwerk om zich heen hebben zoals familie, vrienden, buren. Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		
Kengetal sociaal eenzaam	2,7	2,6
Eenheid: Het kengetal sociaal eenzaam geeft aan in hoeverre inwoners zich eenzaam voelen.		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		
Waardering aanbod voorzieningen ouderen		27%
Eenheid: % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor ouderen		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		
Waardering aanbod voorzieningen jongeren		22%
Eenheid: % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor jongeren		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		

Zelf- en samenredzaamheid

De Arnhemse burger is zoveel mogelijk zelfredzaam en maakt gebruik van eigen kracht en van eigen sociale netwerk.

Ondersteuning mantelzorgers

Met verschillende partners is een mantelzorgakkoord gesloten. We ondersteunen mantelzorgers op maat, zetten in op (h)erkenning van en bewustwording over mantelzorg en de kwetsbare positie van mantelzorgers bij inwoners, professionals en intermediairs en faciliteren ontmoeting in de wijken tussen mantelzorgers. Arnhemmers zorgen vaak voor hun geliefden, voor familie, voor buren. Deze informele zorg is van groot belang voor de Arnhemmers die hulp nodig hebben en helpt bij het beperken van het beroep op maatwerkvoorzieningen. Daarom willen wij informele zorg stimuleren en helpen hierbij waar dat kan. Niet alleen door informele zorgverleners direct te ondersteunen, maar ook door bijvoorbeeld de professionele zorgverleners en de Sociale wijkteams te helpen bij de manier waarop zij het beste met informele zorg om kunnen gaan. Mantelzorgers en informele zorg verdienen een expliciete ‘plek’ aan de zorgtafel.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Mantelzorg	19%		22%		
Eenheid: % inwoners dat het afgelopen jaar mantelzorg heeft gegeven					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					

Duurzame inburgering

Nieuwkomers voelen zich welkom in Arnhem. Ze kunnen zo snel mogelijk een zelfstandig leven opbouwen. Werk wordt gezien als de beste manier om mee te doen in de maatschappij. We combineren begeleiding naar werk met het leren van taal, persoonlijke ontwikkeling en de juiste zorg en ondersteuning.

Nieuwkomers doen mee

Ons uitgangspunt is dat werk de beste manier is om de taal te leren, te integreren en een duurzaam bestaan op te bouwen. Participeren in een werkomgeving wordt door nieuwkomers gezien als het meest leerzaam. Zelfs als je de taal nog niet spreekt, is meedoen positief voor de algehele gezondheid.

Nieuwkomers voelen zich thuis

Je thuisvoelen is een belangrijke voorwaarde om je plek te vinden in de samenleving. Een nieuwkomer komt terecht in een nieuwe wijk, in een nieuwe woning en moet nog een sociaal netwerk opbouwen.

Een passend vangnet

Niemand hoeft op straat te slapen of in een onveilige thuissituatie te leven. Onze focus ligt bij het zoveel mogelijk voorkomen dat opvang nodig is en het bieden van een perspectief. Als opvang toch nodig is, wordt snel opvang en persoonsgerichte ondersteuning geboden, gericht op duurzame uitstroom. Nazorg is belangrijk om terugval te voorkomen. Dit geldt voor iedereen die opvang behoeft: dak- en thuislozen, slachtoffers van huiselijk en eergerelateerd geweld, uitgeprocedeerde asielzoekers en alleenstaande minderjarige vluchtelingen.
De komende jaren zetten we extra in op de transitie van maatschappelijke opvang naar wonen. Voor dak- en thuislozen gaan we extra woonplekken realiseren.

Actieprogramma dak- en thuisloze jongeren

Arnhem is een van de veertien pilotgemeentes in het landelijke Actieprogramma dak- en thuisloze jongeren. De ambitie is om het aantal dak- en thuisloze jongeren eind 2021 te minimaliseren. Als opvang toch nodig is, dan zo kort mogelijk. Om de ambitie te realiseren wordt maximaal gebruik gemaakt van de regelruimte in de wet, en wordt gewerkt met de doorbraakmethode. Knellende regels worden zowel landelijk als op lokaal niveau zoveel mogelijk aangepast. De sleutel ligt bij preventie: het voorkomen van dak- en thuisloosheid.

Regionale aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling

Arnhem is centrumgemeente voor de regio Arnhem-Achterhoek. De prioriteiten uit de regioaanpak zijn gebaseerd op 1) meer inzetten op vroegsignalering en preventie van huiselijk geweld, 2) huiselijk geweld stoppen en duurzaam oplossen en 3) aandacht voor specifieke aanpakken (denk bijvoorbeeld aan eergerelateerd geweld en ouderenmishandeling). Om te kunnen ontwikkelen op deze prioriteiten is samenwerking met regionale en lokale partners cruciaal. Denk hierbij aan regiogemeenten, de Sociale wijkteams, Veilig Thuis, jeugdgezondheidszorg, jeugdzorgaanbieders en Moviera. In de uitvoering van de regioaanpak is de subsidie aan Moviera (vrouwenopvang) en Veilig Thuis van belang.

Versterken ketensamenwerking OGGz-partners

In de OGGz-structuur werken heel veel partners samen. De regie ligt bij VGGM en is gericht op professionele en naadloze samenwerking waarbij de cliënt centraal staat. Doel is het bieden van een passend vangnet.

Aanpak terugdringing dakloosheid

De brede, landelijke, aanpak terugdringing dakloosheid richt zich op drie sporen:

- preventie (voorkomen dakloosheid);
- vernieuwing opvang (afbouw capaciteit opvang; opvang in 1- of 2 persoonskamers);
- zelfstandig wonen (eventueel met begeleiding).

Arnhem zet, met de coronacrisis als versneller en zoals opgenomen in de Herstelagenda, maximaal in op het creëren van woonplekken, uitstroom uit de (nood)opvang en ombouw en afbouw van de capaciteit van de maatschappelijke opvang. Deze laatste is afhankelijk van de realisatie van het aantal woonplekken. Lukt dit niet tijdig of onvoldoende, dan wordt ingezet op tijdelijke en/of permanente uitbreiding van de bestaande opvangcapaciteit.
Verder wordt onverminderd ingezet op preventie. Dit krijgt vorm in nauwe samenwerking met het programma Doorbraak naar Werk (armoede en schulden, werk en inkomen) en het programma Zorg Dichterbij (voorkomen uitval).

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal dak- en thuislozen					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					
Tijd tot opvang (zowel direct als langdurig)					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					
Duur van opvang (zowel direct als langdurig)					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					
Mate van terugval					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					
Aantal gerealiseerde woonplekken t.b.v. uitstroom uit de maatschappelijke opvang					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					

Inclusief Arnhem

Arnhem moet een stad zijn van en voor alle inwoners, ongeacht culturele achtergrond, levensbeschouwing, seksuele geaardheid, beperking en/of chronische ziekte, leeftijd en geslacht. We richten ons op de volgende vijf focuspunten die we samen met de stad willen realiseren:

1. Voorkomen en tegengaan van discriminatie;
2. Positie inwoners met beperking versterken;
3. Diversiteit in organisaties;
4. Inclusieve gemeentelijke organisatie;
5. Inclusieve gemeentelijke communicatie.

We kijken ook nadrukkelijk naar onszelf als gemeente en werkgever: op welke vlakken kunnen wij onszelf verbeteren en de stad en onze partners inspireren om met ons mee te doen?

Voorkomen en tegengaan van discriminatie en racisme

Met het actieplan 'Vrij zijn in Arnhem' binden we de strijd aan tegen discriminatie en racisme. In het actieplan staan 37 acties waarmee discriminatie en racisme de komende twee jaar moeten worden teruggedrongen. Centraal hierbij staan de volgende drie pijlers:

- de kracht van diversiteit laten zien,
- meer besef van discriminatie en racisme,
- zero tolerance tegen discriminatie en racisme.

Het plan is samen met de stad tot stand gekomen en wordt ook samen met de stad uitgevoerd. Een vertegenwoordiging uit de stad blijft nauw betrokken bij het ontwikkelen en bijsturen van de plannen. Er zit veel energie in de stad op dit thema. Deze energie gebruiken we als kickstart voor een stadsbrede beweging richting een inclusieve en diverse stad.

Bestendigen regenboogaanpak

De LHBTIQ+ gemeenschap heeft een prominente plek in het actieplan discriminatie en racisme. We streven naar een integrale en intersectionele aanpak. Dit doen we onder andere door de motie ‘Met de regenboogdoelgroep samenwerken aan de Regenboogdoelen’ (20M278) met partner InDifferent uit te voeren. Hierin streven we naar een dekkend netwerk op VO-scholen binnen 2 jaar. InDifferent is een Arnhemse organisatie die zich inzet voor inclusie, diversiteit en respect op middelbare scholen in Arnhem. Daarnaast gaan we verder in gesprek met geloofsgemeenschappen over Inclusie en de LHBTIQ+ gemeenschap (20M268). In het actieplan 'Vrij zijn in Arnhem' zetten we, ook voor de LHBTIQ+ gemeenschap, extra in op zichtbaarheid van de gemeenschap en de partijen in de stad, meer besef en bewustwording en zero tolerance tegen discriminatie van LHBTIQ+-personen. Openstaande acties uit de bestaande regenboogagenda nemen we hierin mee.

Positie inwoners met een beperking versterken

Als koplopergemeente van het VN-verdrag Handicap nemen we passende maatregelen, zodat personen met een beperking zo zelfstandig en onafhankelijk mogelijk kunnen leven. Maatregelen zoals uitbreiding van de semiopenbare toiletten, toegankelijke stembureaus, inclusieve speeltuinen en inclusieve voorschoolse of vroegschoolse educatie. De Arnhemse Standaard Toegankelijkheid is hiervoor een belangrijk instrument. Uiteraard voeren we de aanpassingen en inrichting uit in nauwe samenspraak met belanghebbenden en ervaringsdeskundigen (onder wie het Arnhems Platform Chronisch Zieken en Gehandicapten). Hierbij gebruiken we de in 2021 ontwikkelde meerjarige Inclusieagenda VN-verdrag Handicap als leidraad.

Diversiteit in organisaties

Arnhem gelooft dat organisaties die de samenleving representeren, die samenleving ook het beste kunnen dienen. Daarom werkt de gemeente samen met meerdere Arnhemse organisaties hard om de diversiteit van de stad meer terug te laten komen in het personeelsbestand. Organisaties die werk maken van, of aan de slag gaan met, diversiteit en inclusie hebben veelal dezelfde uitdagingen. Met een stedelijke aanpak op dit thema bundelen meerdere Arnhemse organisaties de krachten. Met het doel om elkaar te versterken en te stimuleren in het realiseren van diverse en inclusieve organisaties. We willen zo het aanwezige cultureel diverse talent binden aan de organisatie en de stad, zodat vraag en aanbod beter samen komen. We werken samen aan een stad met inclusief werkgeverschap, waarbij de Arnhemse werkgevers ruimte maken voor elk talent. Ook wij als gemeente hebben deze ambitie (zie onderstaand punt 'Inclusieve gemeentelijke organisatie') als het gaat om het zijn van een diverse en inclusieve organisatie. De gemeente faciliteert deze aanpak.

Inclusieve gemeentelijke organisatie

In april 2021 is de bestuursopdracht 'Diverse en inclusieve organisatie' vastgesteld. Hierin staat dat de gemeente Arnhem momenteel nog onvoldoende een afspiegeling van de stad is als het gaat om mensen met een niet-westerse achtergrond of een (arbeids)beperking. Binnen vijf jaar willen we een inclusieve en diverse organisatie zijn, die op alle niveaus binnen de organisatie een afspiegeling is van de Arnhemse beroepsbevolking. Dit willen we realiseren door te streven naar een divers personeelsbestand en door het inrichten van een inclusieve (werk)cultuur.

De bestuursopdracht kan alleen gerealiseerd worden met inzet van de gehele ambtelijke organisatie. Om hier goed sturing aan te geven is een manager Inclusie en Diversiteit aangesteld, die de organisatie op weg helpt om een verandering/cultuuromslag te maken en inclusie onderdeel van het DNA te maken. Hiervoor hebben we voor 3 jaar €100.000 (jaarlijks) opgenomen.

Inclusieve gemeentelijke communicatie

Als gemeente gaan we voor communicatie die begrijpelijk is en waarbij iedereen zich gezien en begrepen voelt. Dat doen we langs de volgende lijnen:

Schrijven in voor iedereen begrijpelijke taal
Wij gaan verder met bewustwording en training van de gemeentelijke organisatie. We gaan het gesprek aan met onze gemeenschappelijke regelingen en uitvoeringsorganisaties, om hen ertoe te bewegen om ook taalniveau B1 als norm te nemen. We zetten een Lezerspanel op. De deelnemers worden breed geworven onder de inwoners van Arnhem. Zij gaan een aantal keren per jaar feedback geven op onze schriftelijke communicatie. En ten slotte gaan we een proef houden met beeldbrieven.

Verdere verbeteren toegankelijkheid websites
We werken door aan de verbeterslag van www.arnhem.nl en gaan andere aan de gemeente verbonden sites (laten) toetsen aan de wettelijke eisen. We richten een proces in om ervoor te zorgen dat de eisen op het gebied van toegankelijkheid (en beveiliging) voor toekomstige websites vooraf zijn geborgd.

Communicatie waarin alle Arnhemmers zich herkennen
We onderzoeken of we in onze communicatie aansprekend zijn voor álle Arnhemmers en wat we eventueel beter kunnen doen. Op basis van de input die we in de tweede helft van 2021 verzamelen, maken we in 2022 een plan om de gemeentelijke communicatie nog inclusiever te maken.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhemmers voelen zich thuis en kunnen meedoen in hun stad	**23.794**	**872**	**0**	**200**
Veilig en positief opgroeien	717	0	0	0
Meedoen en openstaan voor elkaar	1.597	125	0	200
Een passend vangnet	19.000	747	0	0
Inclusief Arnhem	831	0	0	0
Duurzame inburgering	1.649	0	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**23.794**	**872**	**0**	**200**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	21.088	19.859	25.753	23.794	23.408	22.641	22.620
Baten	1.227	754	1.558	872	747	747	747
Saldo lasten en baten	***-19.860***	***-19.105***	***-24.196***	***-22.922***	***-22.922***	***-21.894***	***-21.873***
Toevoegingen aan reserves	880	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	2.930	200	1.084	200	200	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***2.051***	***200***	***1.084***	***200***	***200***	***0***	***0***
Gerealiseerd resultaat	**-17.810**	**-18.905**	**-23.112**	**-22.722**	**-22.461**	**-21.894**	**-21.873**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 23,8 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- uitgaven en subsidies voor maatschappelijke opvang/verslavingszorg/OGGz: € 10,8 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor vrouwenopvang en huiselijke geweld incl. Veilig Thuis: € 8,2 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor welzijn incl. preventief jeugdbeleid: € 2,3 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor asiel-vluchtelingenzaken: € 1,6 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor integratie, anti-discriminatie en inclusie: € 0,8 miljoen;

De totale lasten dalen ten opzichte van 2021 met € 2,0 miljoen. Dat is grotendeels als volgt te verklaren:

- De uitgaven voor Maatschappelijk Opvang dalen met € 0,9 miljoen, door incidentele rijksmiddelen in het budget van 2021.
- De uitgaven voor Asiel- en vluchtelingenzaken dalen met € 0,7 miljoen. Dit wordt veroorzaakt doordat er incidentele middelen uit 2021 wegvallen.

Baten

De totale baten voor 2022 zijn begroot op € 0,9 miljoen. Deze baten hebben grotendeels betrekking op de Maatschappelijke opvang/verslavingszorg en betreffen de specifieke rijksvergoeding voor de Heroïne-unit (€ 0,7 miljoen) en overige opbrengsten waaronder eigen bijdragen (€ 0,2 miljoen).

Onttrekkingen aan reserves

In 2022 (en voor 2023) is een onttrekking aan de bestemmingsreserve Transformatie Zorg begroot van € 0,2 miljoen in het kader van de herijkingsopgave Welzijn.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Passend Vangnet: Naast subsidiepartners werken we vooral samen met VGGM, Veilig Thuis, COA en Sociale wijkteams en woningcorporaties.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Arnh Platf Chronisch zieken Gehand
- Leger des Heils Gelderland
- Pactum
- RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei
- Scalabor
- St. IrisZorg
- St. Kruispunt
- St. Moviera
- St. Rijnstad
- St. Stoelenproject De Duif
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
- St. Vluchtelingenwerk Oost-Ned

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Welzijn en inclusie. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Inburgering

Corona risico's

Extra locaties beschermd wonen en maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona
Toename meldingen Veilig Thuis
Inzet vrouwenopvang bij Moviera

Beleidskaders

- Eindevaluatie Minder Opvang Beter Leven;
- Actieprogramma Dak- en thuisloze jongeren;
- Kamerbrief over Een (t)huis, een toekomst, De aanpak van dak- en thuisloosheid;
- Plan van Opvang naar wonen
- Herijking welzijnsopdracht. Samen werken aan een sterke sociale basis. Richtinggevende notitie;
- Meedoen en Thuis voelen, een nieuw bestaan in Arnhem;
- Arnhemse standaard toegankelijkheid;
- Uitvoeringsplan inclusief Arnhem.

Gezondheid en sport

Een goede gezondheid is de basis voor een gelukkig leven en daarmee de basis voor participatie van inwoners in onze maatschappij. Daarom vinden wij dat alle Arnhemmers gelijke kansen moeten krijgen om te sporten, bewegen en hun gezondheidspotentieel zo goed mogelijk te benutten. Dit betekent dat elke Arnhemmer de mogelijkheden moet hebben om zichzelf een gezonde leefstijl eigen te maken en zich deze vaardigheden zo jong mogelijk aan te leren. Hierbij willen we oog hebben voor mensen voor wie dit geen vanzelfsprekendheid is.
We richten ons daarbij op het stimuleren van gezond gedrag en het tegengaan van ongezond gedrag, zoals roken, te weinig bewegen, ongezonde voeding en problematisch alcoholgebruik. Met verschillende programma's helpen we onze inwoners een gezonde leefstijl eigen te maken. We stimuleren bewegen voor iedereen, bijvoorbeeld door activiteiten te organiseren en sportaccommodaties te realiseren.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhemmers gezonder en fitter

Een goede gezondheid vormt de basis voor een gelukkig leven en is daarmee ook de basis voor deelname van inwoners aan onze samenleving. Alle Arnhemmers moeten gelijke kansen krijgen om hun gezondheidspotentieel optimaal te benutten, zeker ook in tijden van corona. Een gezonde leefstijl en een goed ingerichte woonomgeving, met oog voor gezondheid en bewegen, zijn daarvoor belangrijke voorwaarden. Dit is de kern van het plan 'Gezond en Fit; Aanpak voor een gezonde leefstijl in Arnhem' (mei 2020) waarin we als gemeente onze ambities voor gezondere en fittere Arnhemmers presenteren. De aandacht gaat daarbij vooral uit naar die inwoners voor wie een goede gezondheid niet vanzelfsprekend is. Dit sluit aan bij de Arnhem-Oost-aanpak.

Achter een verminderde gezondheid van inwoners gaan vaak problemen schuil die zich manifesteren buiten het gezondheidsdomein. Armoede en schulden, problemen rondom huisvesting, een lage opleiding, werkloosheid en ook de kwaliteit en inrichting van de woonomgeving kunnen van invloed zijn op de gezondheid. Dit vraagt om een aanpak die beleidsdomeinen overstijgt. Om die reden betrekken we bij onze plannen diverse partijen in de stad: beheerders openbare ruimte, zorginstellingen, het Sportbedrijf en sportaanbieders, wijkteams, onderwijs en het bedrijfsleven.

We sluiten aan bij het Nationaal Preventieakkoord (2018) en kiezen ervoor te investeren vooral in preventieve maatregelen, ook omdat dit op lange termijn ertoe kan bijdragen dat minder inwoners gebruik (moeten) maken van zorg. We bouwen voort op de stappen die in het verleden al zijn gezet en continueren de interventies op het vlak van bewegen en publieke gezondheid die effectief zijn gebleken.
We continueren het Arnhems Lokaal Sportakkoord waarmee we inzetten op samenwerking met betrokken partijen om bewegen te stimuleren voor alle Arnhemmers. De uitvoeringsfase loopt door in de komende jaren. Daarnaast blijven we inzetten op Urban Sports. Breder dan voor de doelgroep die Urban Sport interessant vindt (10-30 jaar), zetten we in op het beter benutten van de openbare ruimte voor bewegen. Een voorbeeld hiervan zijn de beweegroutes die in de Arnhemse parken gerealiseerd gaan worden.

Corona
De coronacrisis heeft gevolgen gehad voor de gezondheid van Arnhemmers, op allerlei vlak. Hoewel de gevolgen voor de infrastructuur (sportaanbieders, samenwerkingspartners) beperkt blijven, door onder andere steun van de overheid, is het langdurige effect op onze inwoners nog niet te overzien. Juist omdat de coronapandemie heeft aangetoond hoe belangrijk een goede (basis)gezondheid is, is er werk aan de winkel voor ons programma Gezond en Fit. (Extra) investeren in preventie blijkt noodzakelijk om onze inwoners weerbaar te houden. In 2022 intensiveren we daarom onze inspanningen waar we dat kunnen, om zoveel mogelijk mensen te bereiken. De coronacrisis blijkt harder toe te slaan onder kwetsbare groepen. Daarom blijven wij de focus richten op preventie en het stimuleren van een gezonde leefstijl vooral onder kwetsbare groepen. Nadat de acute crisisperiode voorbij is, blijven we de vinger aan de pols houden wat betreft de gevolgen voor de sport(verenigingen).
Tijdens de coronacrisis is het belang gebleken van een gezondheidsdienst (GGD) die goed is toegerust voor zijn basistaken maar ook snel kan opschalen wanneer de omstandigheden in een crisissituatie dat vereisen. In 2022 bekijken we in nauw overleg met de GGD wat er mogelijk extra nodig is en op welke wijze wij als gemeente extra kunnen investeren om de slagkracht van de GGD te vergroten waar het gaat om gezondheidspreventie, infectieziektebestrijding en publieke gezondheid in het algemeen (motie 21M52g, Investeren in preventie en publieke gezondheid loont).

Gezonde levensstijl

Iedere Arnhemmer moet in staat zijn zichzelf een gezonde leefstijl eigen te maken en zich deze vaardigheden zo jong mogelijk aan te leren, zoals gezond eten en drinken. Onze focus ligt op een rookvrije generatie, het voorkomen en verminderen van overgewicht en het tegengaan van problematisch alcoholgebruik. Om een gezonde levensstijl laagdrempelig en toegankelijk te maken voor iedereen komt er een ‘actieplan voetganger’, met als doel wandelen en joggen door de gehele stad veiliger en aantrekkelijker te maken (amendement 20A74 Actieplan voetganger).

Kinderen hebben rond en na hun geboorte een kansrijke start

We willen dat alle kinderen opgroeien in een gezonde en veilige leefomgeving. Gezondheidsverschillen ontstaan vaak al op jonge leeftijd. Daarom leggen we bij onze inzet de focus op een gezonde start voor kinderen met hun ouders in de eerste fase van hun bestaan. We willen kwetsbare zwangerschappen en ouderschappen, samenhangend met sociale risicofactoren, tijdig op het spoor komen en passende ondersteuning bieden aan (jonge) ouders en gezinnen. We leveren daartoe een passend en vraaggestuurd aanbod aan interventies voor, tijdens en na de zwangerschap. Met het uitbouwen en versterken van de in 2021 in het leven geroepen Lokale coalitie Kansrijke Start, beogen we een sluitende aanpak te creëren in de zorg rondom kwetsbare zwangeren en jonge ouders, met name waar het gaat om de aansluiting van het medische op het sociale domein. Zo dragen we bij aan het voorkomen van ernstiger problemen en gezondheidsachterstanden op latere leeftijd.

Minder inwoners hebben overgewicht

Het programma GO! (Gezond Onderweg), een wijkgericht behandelprogramma met als component een passend sport- en beweegaanbod voor de doelgroep, is effectief gebleken in de aanpak van overgewicht bij kinderen. Het programma wordt, na een pilot in de wijken Malburgen en Presikhaaf, uitgebreid naar nog drie aandachtswijken: Geitenkamp, Klarendal en het Arnhemse Broek.
Het programma JOGG richt de aandacht op een gezonde leefstijl bij kinderen in het algemeen en een gezond gewicht in het bijzonder. Het programma stimuleert gezonder eten en drinken in de omgeving waarin kinderen dagelijks verkeren, zoals op scholen, in kindercentra, bij sportverenigingen, en bevordert een leefomgeving die uitnodigt tot activiteit en tot sportief bewegen. We hebben het voornemen om JOGG in 2022 uit te breiden.

Meer (jonge) Arnhemmers voldoen aan de beweegnorm

De grootste bijdrage die de gemeente levert aan dit doel is nog steeds door middel van het faciliteren van bewegen. Dit gebeurt door middel van subsidie aan het Sportbedrijf Arnhem, dat voor de gemeente de sportparken, wijkvoorzieningen en zwembaden beheert en exploiteert.

Daarnaast volgen uit het plan Gezond en Fit de volgende speerpunten: In samenspraak met het primair onderwijs in Arnhem is de 2+1+2 aanpak ontwikkeld, met het oogmerk dat meer kinderen in de leeftijd van de basisschool gaan voldoen aan de landelijke beweegnorm, namelijk 5 uur per week bewegen. De aanpak behelst dat kinderen 2 uur per week bewegingsonderwijs ontvangen op school, 1 uur per week onder schooltijd bewegen op en rond school en 2 uur bewegen direct na school, bijvoorbeeld in de naschoolse opvang of bij een sportvereniging.

De afgelopen twee jaar heeft de gemeente meer aandacht voor Urban Sport gehad. Door middel van de pilot 'Urban Sports Coalition' is de doelgroep en haar behoeften in kaart gebracht. Er worden twee BMX-pumptracks gerealiseerd evenals een nieuwe skatebaan. In 2022 zullen hierop ook activiteiten georganiseerd worden ter stimulering van het gebruik.

Problematisch alcohol- en druggebruik terugdringen/ Kinderen en jongeren kunnen rookvrij opgroeien

We sluiten aan op de landelijke campagne NIX-18, en willen voorkomen dat jongeren onder 18 jaar gaan roken en alcohol drinken. Bij jongeren ouder dan 18 jaar en volwassenen willen we alcohol- en middelengebruik ontmoedigen. Hiervoor maken we afspraken met onze contractpartners over niet-roken bij jeugdactiviteiten en het beperken van de zichtbaarheid van alcoholmarketing en de schenktijden tijdens dagen dat de jeugd sport. We willen bevorderen dat kinderen opgroeien in een rookvrije omgeving: sportaccommodaties in Arnhem zijn rookvrij. We geven voorlichting aan zwangere vrouwen en jongeren in het voortgezet onderwijs over de risico's van roken. Met relevante partijen sluiten we een convenant voor een rookvrije generatie. Zo willen we het vanzelfsprekend maken dat kinderen en jongeren geheel rookvrij kunnen opgroeien.

Voor zover in het voorgaande nog niet benoemd, gaan we in 2022 ook aan de slag met de opgaven en de ambities die het Rijk formuleert in de recent verschenen Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024 ‘Gezondheid breed op de agenda’ (mei 2020), die het kabinet in de komende beleidsperiode met voorrang wil aanpakken:

- gezondheid in de fysieke en sociale leefomgeving;
- gezondheidsachterstanden verkleinen;
- druk op het dagelijks leven bij jeugd en jongvolwassenen verminderen;
- vitaal ouder worden.

Wij geven uitvoering aan het vastgestelde Initiatiefvoorstel Arnhems preventieplan mondzorg voor kinderen in onze rol als aanjager en verbinder tussen betrokken partijen, onder meer VGGM, Sociale wijkteams, scholen en zorgverzekeraar.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
% voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen				54%	
Eenheid: Percentage inwoners dat voldoet aan de Nederlands Norm Gezond Bewegen (19 en ouder)					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
% roken				21%	
Eenheid: Percentage inwoners dat rookt					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
% voldoet aan alcoholrichtlijn				43%	
Eenheid: Percentage inwoners dat voldoet aan de alcoholrichtlijn					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
% kinderen eet minstens elke dag fruit	70%				
Eenheid: Percentage kinderen (0 tot 11 jaar) dat minstens elke dag fruit eet					
Bron: Kindmonitor GGD					
% lid van sportvereniging	20%	20%			
Eenheid: Percentage inwoners dat is aangesloten bij een sportvereniging					
Bron: Sportbonden en NOC*NSF. Kennis- en Informatiesysteem Sport (KISS).					
% goed/ zeer goed ervaren gezondheid				80%	
Eenheid: Percentage inwoners dat de gezondheid als goed of zeer goed ervaart					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
Waardering sportvoorziening	60%		61%		
Eenheid:% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende sportvoorzieningen					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					
Waardering speelvoorzieningen kinderen			60%		
Eenheid:% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende speelplekken voor kinderen					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					
Waardering voorzieningen om te bewegen			73%		
Eenheid:% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende mogelijkheden om te bewegen					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					
Niet sporters				46,9%	
Eenheid: Het percentage niet-wekelijkse sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD's, CBS en RIVM (vierjaarlijks, verplichte BBV-indicator)					

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhemmers gezonder en fitter	**22.326**	**3.076**	**470**	**343**
Gezonde levensstijl	22.326	3.076	470	343
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**22.326**	**3.076**	**470**	**343**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	24.062	20.157	21.450	22.326	22.825	22.499	22.514
Baten	6.454	2.674	3.338	3.076	3.076	3.076	3.076
Saldo lasten en baten	***-17.608***	***-17.483***	***-18.112***	***-19.251***	***-19.251***	***-19.423***	***-19.438***
Toevoegingen aan reserves	397	354	470	470	470	470	470
Onttrekkingen aan reserves	989	260	432	343	423	379	414
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***592***	***-94***	***-37***	***-126***	***-126***	***-91***	***-56***
Gerealiseerd resultaat	**-17.016**	**-17.577**	**-18.149**	**-19.377**	**-19.797**	**-19.514**	**-19.494**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 22,3 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Subsidie Sportbedrijf: € 11,4 miljoen;
- Kosten voor collectieve preventie volksgezondheid: € 2,7 miljoen;
- Kapitaallasten: € 2,1 miljoen;
- Kosten voor uniforme deel van de jeugdgezondheidszorg: € 2,1 miljoen;
- Overige subsidies sport: € 0,9 miljoen;
- Overige lasten: € 3,1 miljoen.

De totale lasten stijgen ten opzichte van 2021 met € 0,9 miljoen.
Dit komt met name door:

- de begrote kapitaallasten voor het Zwembad Valkenhuizen € 0,6 miljoen;
- een verhoging van het budget VGGM met € 0,4 miljoen) op basis van raadsmotie 21m52g

Baten

De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 3,1 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Verhuur panden en accommodaties: € 3,0 miljoen;
- Overige opbrengsten: € 0,1 miljoen.

De totale baten stijgen met € 0,3 miljoen ten opzichte van 2021, door een opbrengst vanuit openbare ruimte ter dekking voor de verhoging van de subsidie aan Sportbedrijf.

Toevoegingen aan reserves

In 2022 wordt voor totaal € 0,5 miljoen toegevoegd aan de reserves.

- € 0,5 miljoen wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Onderhoud Vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves

In 2022 wordt voor totaal € 0,3 miljoen onttrokken aan de reserves.

- € 0,2 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Kapitaallasten;
- € 0,1 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Onderhoud Vastgoed.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Sportbedrijf Arnhem
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Sportbedrijf Arnhem;
- Eerstelijnsgezondheidszorg (onder andere huisartsen);
- Rijnstate;

- Onderwijsinstellingen;
- Sociale Wijkteams;
- Menzis;
- Iriszorg verslavingspreventie;
- Indigo;
- Provincie Gelderland;
- Sportaanbieders;
- Partners uit het Verloskundig Samenwerkingsverband Kracht (Arnhem e.o.).

Daarnaast zijn er nog een aantal kleinere partijen die een preventief aanbod hebben in Arnhem.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Sportcentrum Rijkerswoerd
- St. Zwembad Klarenbeek

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Gezondheid en sport. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Verrekening BTW op sport

Corona risico's

Sportbedrijf; terugloop inkomsten
Wegvallen inkomsten Sportverenigingen

Beleidskaders

- Plan Gezond en fit;
- Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024 ‘Gezondheid breed op de agenda’ (mei 2020);
- Nationaal Preventieakkoord;
- Sport- en beweegakkoord Gemeente Arnhem (juni 2020).

Klimaat en energie

Arnhem heeft de ambitie om in 2050 een klimaatneutrale gemeente te zijn. Hoe we dat gaan doen, hebben we vastgelegd in het programma New Energy Made in Arnhem. We streven naar een fikse CO2-reductie door energiebesparing in de bebouwde omgeving en bij bedrijven en het opwekken van duurzame elektriciteit (met zonnepanelen en windmolens) en duurzame warmte als alternatief voor aardgas. En ook door schone mobiliteit zoals zero emissie openbaar vervoer, elektrische deelauto's en fietsen en de aanleg van laadinfrastructuur voor elektrische voertuigen. Bewustwording en gedrag spelen daarbij een belangrijke rol. Met 'Arnhem Aan' willen we mensen enthousiasmeren en motiveren om aan de slag te gaan met energie besparen en hernieuwbare energie opwekken.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

In 2030 61% CO2-reductie t.o.v. 2017, dit is 572 kT CO2, verdeeld: 130 kT autonome ontwikkelingen, 191 kT (in)direct binnen actieprogramma NemiA, 5 kT (in)direct binnen andere programma's Arnhem en 246 kT buiten de gemeentegrens (in de regio)

Arnhem volgt in haar ambities internationale afspraken, het klimaatakkoord en het Gelders Energieakkoord. Arnhem werkt toe naar een klimaatneutrale gemeente in 2050. Om dit te bereiken moet de komende jaren veel gebeuren. De doelstelling van het actieprogramma New energy made in Arnhem (NemiA) 2020-2030 is 61% CO2-reductie ten opzichte van 2017, met als tussendoelstelling 25% in 2023. Deze reductie wordt grotendeels gerealiseerd door het actieprogramma NemiA 2030 en overige programma's binnen de gemeente. Een deel van de reductie komt van autonome ontwikkeling, de resterende opgave zullen wij van buiten de gemeentegrens moeten halen of hier in de komende jaren aanvullende ambities op formuleren.
Gemeenten hebben, vanuit het klimaatakkoord, een grote (regie)rol bij het realiseren van de klimaatdoelen. We hebben als voorwaarde gesteld dat deze transitie haalbaar en betaalbaar is voor inwoners en bedrijven. In de praktijk blijkt nu al in veel gevallen dat het verduurzamen van woningen en gebouwen naar aardgasvrij en/of energieneutraal onvoldoende rendabel en financierbaar is. Via G40 en VNG vragen we als gemeenten daarom van het Rijk stevige ruggensteun op:

- Adequaat instrumentarium, financieringsruimte en de juiste condities voor de grote investeringen, zowel in de verduurzaming als in de benodigde infrastructuur.
- Meer dwingende en richtinggevende instrumenten en bevoegdheden, die in het Klimaatakkoord al zijn afgesproken, maar nog onvoldoende of geheel niet zijn doorgevoerd. Denk hierbij aan de bevoegdheid tot beëindigen van aardgaslevering door gemeenten - na gereedkomen van betaalbare, alternatieve warmtevoorziening -, spelregels voor collectieve warmtenetten (Wet Collectieve Warmte) en de inzet van de standaard- en streefwaarden voor versnelling van isolatie van bestaande woningen.
- Uitvoeringslasten: de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) heeft de kosten voor deze nieuwe taken en bijhorende extra lasten in de bestuurlijke en ambtelijke uitvoering van gemeenten vanuit het Klimaatakkoord in beeld gebracht. Hieruit blijkt dat de uitvoeringslasten voor gemeenten in 2022 €450 miljoen bedragen en dat deze oplopen tot € 599 miljoen in 2024. Voor G40 gemeenten wordt hierbij rekening gehouden met 39 – 43 extra fte aan personeelslasten. Aanvullend hierop worden er substantiële extra materiële kosten voorzien, vooral voor technisch onderzoek.

Zonder deze ondersteuning vanuit het Rijk zijn de ambities niet haalbaar.

Gebouwde omgeving: 77 kT CO2-reductie in 2030 ten opzichte van 2017

Binnen de gebouwde omgeving werken wij met een wijkgerichte aanpak aan het 'transitiegereed' maken van woningen en overige gebouwen. We gaan werken aan besparing door energiebewustwording en door bewoners aan te zetten om te isoleren. Hiernaast stimuleren wij woningeigenaren met collectieve inkoopacties voor het plaatsen van zonnepanelen. Met corporaties maken wij in de Prestatieafspraken wederom afspraken over de opwek met zonnepanelen op daken van corporatiebezit. In de kansrijke wijken en buurten gaan wij samen met bewoners onderzoek doen naar de kansen om voor 2030 van het aardgas af te gaan door middel van duurzame decentrale bronnen met restwarmte of een all-electric oplossing.

Uitvoeringsplan per wijk opstellen (8 jaar voor aardgasvrij)

In 2022 gaan we verder met verdiepende onderzoeken in de kansrijke wijken/buurten naar het meest aannemelijke alternatief voor aardgas. In drie kansrijke buurten die geschikt zijn voor een collectief warmtenet (Kronenburg, Elderveld-noord en Hoogkamp) wordt in 2022 verder gewerkt aan het opstellen van een integrale businesscase, waarin de verschillende investeringen die gedaan moeten worden vanuit de diverse stakeholders (corporaties, provincie/BZK, gemeente, netbeheerder en bewoners) samenkomen. Het participatieproces is een essentieel onderdeel van het uitvoeringsplan. Het eerste wijkuitvoeringsplan wordt naar verwachting eind 2022 ter vaststelling aangeboden aan de raad.

15% energiebesparing in gebouwde omgeving in 2030

In 2022 worden op diverse manieren gesprekken gevoerd in alle wijken over verduurzaming en wat bewoners zelf kunnen doen om energie te besparen. Dit is een vervolg op de wijkgesprekken die in 2021 zijn gevoerd. Hierbij is extra aandacht voor de Arnhemmers die we nu nog niet of nauwelijks bereiken. Om bewoners tot energiebesparing en -opwekking aan te zetten zijn verschillende financiële, adviserende en actie-instrumenten beschikbaar, zoals het Aanjaagfonds om duurzame wijkinitiatieven te ondersteunen, een toekomst bestendig wonen lening en het energieloket. Ook laten we goede voorbeelden zien van Arnhemmers, die inspireren om ook de slag te gaan.
In de kansrijke wijken werken wij aan de aardgasvrije opgave waarbij het transitiegereed maken (door isolatie) van de woningen en gebouwen een belangrijk onderdeel is, wat leidt tot energiebesparing. Voor de Arnhem-Oost wijken hebben wij vanuit BZK middelen ontvangen uit het Volkshuisvestingsfonds als financiële impuls om particulier woningbezit te verduurzamen. Met de corporaties zijn er doorlopende prestatieafspraken rondom isoleren van en het energie opwekken op het corporatiebezit.

250.000 zonnepanelen op daken in 2030

De acties voor dit doel vallen samen met de acties die genoemd zijn onder 15% energiebesparing in 2030.

6.500 woningen en publieke gebouwen aardgasvrij in 2030

Naar aanleiding van de warmteverkenning zijn in 2020 12 wijken/buurten benoemd die wij kansrijk achten om voor 2030 van het aardgas af te gaan. De onderzoeken en het participatieproces in deze buurten in 2021 hebben ertoe geleid dat de buurten Rijkerswoerd, Arnhem-West en Vredenburg (was Vredenburg/Kronenburg, nu alleen Kronenburg) zijn afgevallen. Vijf buurten die geschikt zijn voor een individuele all-electric oplossing en vijf buurten die geschikt zijn voor een warmtenet worden opgenomen in de Transitievisie warmte, als buurten die kansrijk zijn om verder te onderzoeken of ze van het aardgas af kunnen. Voor de wijken waarvan de conclusie is dat dit technisch en financieel kan, wordt een uitvoeringsplan uitgewerkt en voorgelegd aan de raad. In de Transitievisie warmte worden mogelijk nog nieuwe wijken/buurten aangewezen als kansrijk voor de overschakeling van fossiele naar duurzame warmtevoorziening. Zie hiervoor het raadsbesluit met betrekking tot de Transitievisie warmte.

2.500 huishoudens in energiearmoede geholpen in 2023

Met de Arnhemse aanpak energiearmoede, die de raad in 2021 heeft vastgesteld, zullen in 3 jaar tijd minimaal 2.500 huishoudens met een laag inkomen worden geholpen om hun energierekening te verlagen. We werken samen met een netwerk van partijen om de doelgroep te bereiken, deelnemers te werven, energiecoaches op te leiden en in te zetten, deelnemers met andere problemen door te verwijzen naar andere hulpverleners, en zo mogelijk werkgelegenheid te creëren. De aanpak is deels wijkgericht en deels stadsbreed. In de Arnhem-Oost wijken wordt de energiearmoede-aanpak afgestemd met betrokken partners en de verduurzaming van particulier bezit.

10 Arnhemse innovaties in wijken getest in 2030

In het traject 'om Arnhemse innovaties naar de wijken te brengen' maken we onderscheid tussen het proces ernaartoe en de daadwerkelijke projecten.
Het proces van 'de weg ernaartoe' heeft in 2020 en 2021 vorm gekregen. Er is inzicht verkregen in welke innovaties er zijn en in het bouwen van een netwerk waarin kennis wordt gedeeld. In 2021 is de kansrijkheid voor het eerste project 'Buurtbatterijen in Arnhem' onderzocht en is de eerste mijlpaal bereikt: het opleveren van een set randvoorwaarden voor de inzet van een buurtbatterij. Het plaatsen van een buurtbatterij in een daarvoor geschikte wijk kan in 2022 concreet worden, mits daar financiële middelen/subsidies voor gevonden worden. Verder onderzoeken we de bruikbaarheid van innovaties op het gebied van aquathermie, restwarmte uit industrie, een buurtenergiecentrale en zonnefolie, die in ontwikkeling zijn.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
CO2 uitstoot gebouwde omgeving	936	919			
Eenheid: kiloton					
Bron: Klimaatmonitor					
CO2 reductie gebouwde omgeving t.o.v. peiljaar 2017	0	17			
Eenheid: vermindering in C02 uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor					

Bedrijven en Industrie: 38kT CO2-reductie in 2030 ten opzichte van 2017

De doelstelling bij bedrijven en industrie is reductie van minimaal 38KT CO2-uitstoot tot 2030. Om tot deze reductie te komen, wordt gewerkt in twee sporen: stimuleren en handhaven. Bedrijven worden aangespoord om vanuit maatschappelijke verantwoordelijkheid en/of kostenbesparing duurzaamheidsmaatregelen door te voeren. Voor bedrijven gelden al enkele verplichtingen. Door inzet van (extra) handhaving wordt hierop gecontroleerd en worden bedrijven aangespoord om actie te ondernemen.

Communicatie en bewustwording intensiveren: 100% van bedrijven bekend met verduurzamingsmaatregelen in 2030

In 2022 voeren we het communicatieplan verder uit, waarbij we ons richten op communicatie over energie besparen en energie-opwek, en stimuleren we met behulp van financiële en adviserende instrumenten. We zorgen ervoor dat het zakelijke gedeelte van de website Arnhem Aan is gevuld met actuele informatie en inspirerende voorbeelden. Daarnaast organiseren we informatiebijeenkomsten voor bijvoorbeeld de SDE - subsidie en voeren we maatwerkgesprekken met ondernemers.

Energiebesparing bevorderen: 15% energiebesparing bij bedrijven en industrie in 2030

In 2022 zetten we vol in op de opgave van het verplichte energielabel C voor kantoren per 2023. Dit doen we via informeren en stimuleren. Met een gebiedsgerichte aanpak via Green Deals stimuleren we bedrijven op werklocaties om energiebesparende maatregelen te nemen. Daarnaast zetten we ook de extra handhaving door middel van energiecontroles bij bedrijven voort, via de ODRA.

Opwek en hergebruik van energie bevorderen: 75.000 zonnepanelen op daken bij bedrijven en industrie en 2 pilots met gebruik restwarmte in 2030

In 2022 blijven we stimuleren dat bedrijven hun daken gaan benutten voor zonnepanelen. Dit doen we door bij hen de SDE-regeling te promoten. Ook gaan we door met het benaderen van bedrijven met een toegekende SDE-subsidie om hen te stimuleren tot het daadwerkelijk realiseren van hun zon op dak-project. En met een gebiedsgerichte aanpak via Green Deals stimuleren we bedrijven op werklocaties om zonnepanelen op hun daken te nemen.

Meer bedrijven en industrie aardgasvrij maken: 500 extra bedrijven aardgasvrij in 2030

Met Arnhemse bedrijven die in de RES benoemd zijn als kansrijk qua levering van restwarmte, gaan we in gesprek. Indien mogelijk bereiden we een pilot restwarmte voor. Bedrijven die binnen kansrijke buurten vallen, worden meegenomen in de businesscases, genoemd onder het doel 'uitvoeringsplan per wijk opstellen'.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
CO2 uitstoot bedrijven en industrie	171	160	150		
Eenheid: kiloton					
Bron: Klimaatmonitor					
CO2 reductie bedrijven en industrie t.o.v. peiljaar 2017	0	11	21		
Eenheid: vermindering in C02 uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor					

Duurzame mobiliteit: reductie van 42 kT CO2 in 2030

De focus van de CO2-reductie bij duurzame mobiliteit ligt op twee vlakken: gedragsverandering en zero emissie voertuigen. Gedragsverandering speelt een rol bij de werkgeversaanpak, aanpak mobiliteitsbewegingen stadslogistiek en het stimuleren van deelvervoer. Daarnaast zet Arnhem in op zero emissie voertuigen en de benodigde infrastructuur.

Werkgevers-aanpak modalshift: doelstelling voor 2023 25% minder autogebruik bij 10 bedrijven

In 2022 starten we met de ondernemers die al hebben aangegeven hieraan te willen meewerken (netwerk NemiA). Ook bouwen we verder aan de benodigde infrastructuur. De voorzieningen die in 2020 zijn geïnstalleerd in het kader van het eHubs-project (elektrische deelfietsen bij station Arnhem-Zuid, GelreDome en Arnhem Centraal) zijn in 2021 uitgebreid met stallingen van elektrische deelbakfietsen in verschillende wijken rondom de eHubs. In 2022 worden er nieuwe hubs aangelegd bij station Velperpoort en station Presikhaaf, en bij de bedrijventerreinen Gelderse Poort, IJsseloord I en IJsseloord II.

Uitbreiden gebruik zero emissie deelmobiliteit: in 2030 1000 deelauto's en 2000 deelfietsen

In 2022 wordt de plaatsing van elektrische deelauto's en elektrische deelfietsen verder uitgebreid, conform het Beleidskader Deelmobiliteit Arnhem en het plaatsingsplan. In 2022 gaan we experimenteren met een free floating systeem van elektrische deelscooters.

Vergroten aandeel elektrische voertuigen: in 2023 1000 laadpunten en 20 snelladers

In 2021 is een begin gemaakt met de plaatsing van laadvoorzieningen volgens het Uitvoeringskader laden (strategisch plaatsen van laadpunten en -pleinen, gericht op toekomstig verwachte vraag). In 2022 en verder worden de nieuwe velden in Schuytgraaf op voorhand al voorzien van laadpleinen. De laadvoorzieningen in bestaande wijken worden uitgebreid.

Verduurzamen/verminderen mobiliteitsbewegingen stadslogistiek: doel 2025 100% zero emissie bestelvoertuigen in de binnenstad en 25% minder stadslogistieke bewegingen.

Op basis van het besluit in 2020 over de zero emissie zone (binnenstad), is in 2021 een begin gemaakt met de voorbereiding van de handhavingstechniek (camera's met kentekenherkenning). In 2022 wordt in samenwerking met de HAN Logistiek, de provincie Gelderland, de Rechtbank en de politie gezocht naar een samenwerking in de vorm van een goederenhub voor deze 'launching customers' en werken we aan flankerend beleid om ondernemers die al zero emissie de binnenstad bevoorraden te faciliteren.

Taxibeleid verduurzamen: doel 2030 is 100% zero emissie taxi's in de binnenstad

In 2022 gaan we samen met de provincie werken aan een dekkend snellaadnetwerk voor onder andere elektrische taxi's. Dit is ook onderdeel van de inspanningen onder het doel 'vergroten aandeel elektrische voertuigen'.

Zero emissie concessie doelgroepenvervoer: doel in 2030 is 100% zero emissie doelgroepenvervoer

In 2022 wordt de nieuwe aanbesteding voorbereid. Dit betekent het uitvoeren van een marktonderzoek en gesprekken voeren met alle potentiële aanbieders.

Vergroten aandeel zero emissie voertuigen leveranciers gemeente: doel 2023 is 100% van nieuw in te zetten bestel- en personenauto's moet zero emissie zijn.

In 2022 bepalen we bij welke aanbestedingen we zero emissie vervoer kunnen eisen. Deze actie sluit aan bij de stadslogistieke aanpak (launching customer goederenhub).

Zero emissie openbaar vervoer concessie: doel in 2023 is een volledig zero emissie OV concessie

In overleg met de provincie Gelderland zorgen we in 2022 voor aanbestedingsdocumenten ten behoeve van de volgende concessie, waarin de zero emissie eisen zijn opgenomen. Dit doen we samen met de andere regiogemeenten en op basis van een haalbaarheidsonderzoek.

Stimulering waterstofmobiliteit: in 2022 80 waterstof-elektrische personenwagens in Arnhem

In 2022 gaan we ten behoeve van het verminderen van de stikstofproblematiek op zoek naar partners die samen met de gemeente willen werken aan het ombouwen van een graafmachine naar waterstof. We zoeken hiervoor tevens EU subsidies.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
CO2 uitstoot verkeer en vervoer	383	388			
Eenheid: kiloton					
Bron: Klimaatmonitor					
CO2 reductie verkeer en vervoer t.o.v. 2017	0	+5			
Eenheid: vermindering in C02 uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor					

Grootschalige opwek: 34 KT CO2-reductie in 2030

'Zon op dak' is niet voldoende om aan de Arnhemse elektriciteitsvraag te voldoen. We hebben daarom ook grootschalige opwek op land nodig. De focus hierbij ligt, in ieder geval voor de komende 10 tot 20 jaar, op grondgebonden zonnevelden en windmolens. Dit zijn bewezen technologieën die binnen een afzienbare termijn veel elektriciteit kunnen opwekken. Doel is dus het realiseren van windmolens en zonnevelden. Voor een deel van de elektriciteitsopwekking die we nodig hebben, zijn we afhankelijk van de regio, omdat we een gemeente zijn met een stedelijk karakter en een beperkt beschikbare ruimte in het buitengebied.

5 windmolens in Arnhem in 2030 gerealiseerd

In 2022:

- Start exploitatie van windpark Koningspleij noord - 4 windmolens (circa 12 kT CO2-reductie).
- Voorbereiding windturbine Drielsedijk wacht op nader onderzoek naar het voorkomen van de wespendief op de Veluwe.

42 MWp (circa 45 ha) zonnevelden gerealiseerd

In 2022:

- Exploitatie zonneveld Koningspleij-noord (circa 4,7 kT CO2-reductie)
- Voorbereiding, bouw en in exploitatie nemen van diverse zonneveld/zonnecarport locaties.
- Uitwerking haalbaarheid zoeklocatie zon Deelen.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Vermeden CO2 uitstoot door duurzame opwek elektriciteit	0	4			
Eenheid: vermindering in C02 uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor					

Meer bewustwording en gedragsverandering

Energie besparen, het opwekken van hernieuwbare energie en het afkoppelen van het aardgas zijn grote opgaven. Het zijn opgaven die we alleen maar succesvol kunnen uitvoeren als we dit samen doen met alle Arnhemmers: inwoners, ondernemers, instellingen, overheden en bezoekers. Met de communicatiecampagne Arnhem Aan bieden we zoveel mogelijk handelingsperspectief voor al deze doelgroepen. Het aanbod wordt aangepast naar aanleiding van wat we ophalen bij de bewoners en ondernemers.

Voortzetten communicatiecampagne Arnhem AAN

Arnhem Aan is de communicatie-campagne voor het programma New energy made in Arnhem. Met Arnhem Aan willen we mensen enthousiasmeren en motiveren om aan de slag te gaan met energie besparen en hernieuwbare energie opwekken. Dit doen wij doelgroep gericht met een aanpak voor bedrijven, woningeigenaren en -huurders, ook specifiek voor huishoudens met (energie)armoede en huishoudens met een migratieachtergrond.
In de Arnhem Aan campagne gaan we in 2022 twee grote acties en meerdere kleinere acties uitvoeren, goede voorbeelden uitdragen, aanhaken op natuurlijke momenten, in samenwerking met diverse partijen. De campagne Arnhem Aan zal verder geladen worden en bij de Arnhemmers onder de aandacht worden gebracht, ondermeer met Lijn2030 in de wijken en via social media.

Bij alle thema's van het programma New energy made in Arnhem (gebouwde omgeving, duurzame mobiliteit, bedrijven en industrie, en grootschalige opwek) zijn communicatie- en bewustwordingsacties en inspanningen nodig. Al deze communicatie-activiteiten worden onder de vlag van Arnhem Aan gelanceerd.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal unieke bezoekers website Arnhem Aan		9.459	12.802	15.369	

Eenheid: aantal bezoekers

Bron: Gemeente Arnhem

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Hernieuwbare elektriciteit		2,90%			

Eenheid: Deel van de energie die afkomstig is uit natuurlijke hulpbronnen die constant worden aangevuld, zoals uit wind, zon en waterkracht (%)

Bron: Rjikswaterstaat - Klimaatmonitor

In het programmaplan NemiA 2020-2030 staat een groot aantal inspanningen bij bovenstaande doelstellingen benoemd, met bijbehorende prestatie-indicatoren. Hierboven zijn bij de verschillende doelstellingen de effectindicatoren opgenomen.
In de voortgangsrapportage NemiA, die ieder jaar ter informatie aan de raad wordt aangeboden, is de voortgang op alle indicatoren opgenomen en zijn de trends en duiding hiervan beschreven.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
In 2030 61% CO2-reductie t.o.v. 2017, dit is 572 kT CO2, verdeeld: 130 kT autonome ontwikkelingen, 191 kT (in)direct binnen actieprogramma NemiA, 5 kT (in)direct binnen andere programma's Arnhem en 246 kT buiten de gemeentegrens (in de regio)	**5.387**	**232**	**0**	**3.114**
Gebouwde omgeving: 77 kT CO2-reductie in 2030	5.387	232	0	3.114
Bedrijven en Industrie: 38kT CO2-reductie in 2030				
Grootschalige opwek: 34 KT CO2-reductie in 2030				
Duurzame mobiliteit: reductie van 42 kT CO2 in 2030				
Meer bewustwording en gedragsverandering				
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**5.387**	**232**	**0**	**3.114**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	5.901	5.495	6.236	5.387	1.968	4.125	1.927
Baten	2.381	473	1.264	232	13	2.200	0
Saldo lasten en baten	***-3.520***	***-5.022***	***-4.973***	***-5.155***	***-5.155***	***-1.925***	***-1.927***
Toevoegingen aan reserves	2.595	0	55	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	3.970	3.200	3.203	3.114	40	15	14
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.375***	***3.200***	***3.148***	***3.114***	***3.114***	***15***	***14***
Gerealiseerd resultaat	**-2.145**	**-1.823**	**-1.825**	**-2.041**	**-1.915**	**-1.910**	**-1.913**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 5,4 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Uitgaven in het kader van het klimaatfonds: € 3,0 miljoen;
- Uitgaven in het kader van reguliere werkzaamheden New Energy Made in Arnhem: € 1,8 miljoen;
- Kosten personeel: € 0,6 miljoen.

De totale lasten dalen ten opzichte van 2021 met € 0.9 miljoen. DIt komt met name door lagere lasten in het kader van het klimaatfonds (€ 0,5 miljoen). Daarnaast lopen een aantal incidentele projecten af in 2021 (€ 0,4 miljoen).

Baten

De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 0,2 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Subsidies van het Rijk en uit Europa.

De totale baten dalen ten opzichte van 2021 met € 1,0 miljoen. Dit komt doordat een aantal subsidieprojecten in 2021 afgerond zal worden.

Toevoegingen aan reserves
Niet van toepassing.

Onttrekkingen aan reserves
In 2021 wordt voor totaal € 3,1 miljoen onttrokken aan de reserves.

- € 3,0 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Duurzaam Arnhem (Klimaatfonds);
- € 0,1 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Klimaat en Energie**.**

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
Triple helix partners uit het netwerk Energy made in Arnhem, zoals: woningbouwcorporaties, Alliander, Firan, ENGIE, Vattenfall, provincie Gelderland, Rijkswaterstaat, Waterschappen, Rijksvastgoedbedrijf, Rijn- en IJssel Energiecoöperatie, VNO/NCW, HAN, RijnIJssel College, wijkinitiatieven, Clean Mobility Centre, Stichting KiemT, Ondernemersverenigingen, Allego, stichting E-laad, Oost Nederland Energiek, Natuur- en Milieu Gelderland, regiogemeenten, G40 gemeenten.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Vanuit het programma Klimaat en energie zijn geen risico's met een grote financiële impact op de begroting. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Beleidskaders

- Programmaplan New Energy Made in Arnhem 2020-2030;
- Luchtagenda gemeente Arnhem;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie;
- Kaders voor besteding van het klimaatfonds;
- Arnhemse aanpak Energiearmoede;
- Regionale energiestrategie 1.0.

Ruimtelijke ontwikkeling

De regio Arnhem Nijmegen groeit sterk. Vooral de steden Arnhem en Nijmegen zijn relatief sneller gegroeid dan andere steden in het land. Daarom hebben Rijk, provincie en deze regio een woondeal gesloten. Het doel daarvan is het structureel verbeteren van de woningmarkt, op een duurzame en circulaire manier. De regio Arnhem-Nijmegen en regio Foodvalley vormen samen de groenste metropoolregio van het land. Om naast de groei van deze regio ook het groene profiel te versterken zijn er met het Rijk en provincie eveneens afspraken gemaakt om een verstedelijkingsstrategie op te stellen met als doel een integrale visie op de relatie tussen leefomgeving, wonen, economie en bereikbaarheid. De verstedelijkingsstrategie geeft richting aan de ruimtelijke ontwikkeling in breder regionaal verband en wordt voor Arnhem vertaald in onder andere de Omgevingsvisie en gebiedsgerichte ontwikkelperspectieven voor versnellingslocaties zoals benoemd in de woondeal.
De wetgeving, en het bijbehorende instrumentarium in het ruimtelijke domein gaat met de invoering van de Omgevingswet (per 1 juli 2022) veranderen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en waarden in stand houdt of verbetert

Het motto van de Omgevingswet is: 'ruimte voor ontwikkeling, waarborgen van kwaliteit'. We grijpen de toekomstige Omgevingswet aan om onze leefomgeving te verbeteren, de dienstverlening aan Arnhemmers te verbeteren en bij te dragen aan het behoud van een leefbare en groene stad. We zorgen dat Arnhemmers van het begin af aan kunnen meedenken in de ontwikkeling van onze ruimtelijke plannen en dat deze gemakkelijk digitaal raadpleegbaar zijn.

Conform het plan van aanpak werken we aan de invoering van de Omgevingswet langs 5 lijnen:
- ontwikkelen omgevingsvisie en - programma's;
- ontwikkelen omgevingsplan;
- wat mag waar digitaal;
- verandering organiseren;
- het gesprek voeren.

Door met ketenpartners stappen te zetten op deze lijnen geven we samen invulling aan het motto van de wet en zijn we klaar voor de implementatie van de Omgevingswet.

Er ligt een belangrijke verbinding tussen de Herstelagenda en de invoering van de Omgevingswet. Met de omgevingsvisie en het omgevingsplan brengen we meer samenhang en focus in ons beleid voor de fysieke leefomgeving. Samen met een sterkere "ja, mits" houding draagt dit bij aan betere en snellere besluitvorming en ondersteuning van onze ondernemers en initiatiefnemers in de stad. Omdat we vergunningen straks sneller kunnen verlenen kunnen we de fysieke investeringen in de stad voor onder andere wonen, mobiliteit, energie en klimaat eerder realiseren.

Arnhem geeft richting

We willen ruimte bieden aan de ontwikkeling van de stad vanuit de unieke kwaliteiten van Arnhem. We bepalen kaders en geven richting aan grote stedelijke opgaven, gebiedsontwikkelingen en initiatieven vanuit de stad. Dit doen we door het opstellen van de Omgevingsvisie 2040 en gebiedsgerichte ontwikkelperspectieven die richting geven aan de ontwikkeling en versterking van deze gebieden waar belangrijke transities samen komen. Denk hierbij aan: duurzame mobiliteit, circulaire economie, energietransitie en klimaatadaptatie.

We bepalen een streefbeeld voor Arnhem 2040, waar we samen met de stad naartoe willen ontwikkelen. Dit is een strategische langetermijnvisie, waar opgaven en ambities voor de fysieke leefomgeving samenkomen. In dit streefbeeld wordt aangegeven waar de stad zich verder kan ontwikkelen, waarbij functiemenging en het bijdragen aan een gezonde, veilige en groene leefomgeving voorop staat.
Door in te zetten op een integrale gebiedsgerichte aanpak voor de versnellingslocaties bundelen we onze doelen, inspanningen en investeringsmogelijkheden met die van het Rijk, de provincie en andere partners in de stad. Daarmee versnellen we de gewenste stedelijke ontwikkeling in het licht van onze ambities.

De omgevingsvisie stellen we vast voor een langere periode maar het is geen statisch verhaal, want deze maakt onderdeel uit van de beleidscyclus en kan periodiek worden aangepast. De visie omvat de koers voor Arnhem 2040. Tempo, (politiek) accent, en factoren als conjunctuur en (technologische) ontwikkelingen bepalen de exacte invulling bij de uitvoering. Bij het opstellen van de omgevingsvisie wordt de stad intensief betrokken.

Doorwerking omgevingsvisie

De omgevingsvisie is een integrale visie voor de leefomgeving om de stad in samenhang te ontwikkelen, keuzes te maken in ruimtegebruik en balans te houden tussen allerlei functies en doelen. Om deze visie uit te voeren gaan we de komende jaren onze instrumenten doorontwikkelen, zodat ze in lijn zijn met de ambities uit de omgevingsvisie. De thematische omgevingsprogramma's kunnen in de loop van het proces nog wijzigen, mochten de opgaven in de stad daarom vragen. We gaan werken aan:

- Arnhem aantrekkelijke stad;
- Arnhem groene, gezonde en leefbare stad;
- Arnhem vitale stad;
- Stad waar het goed wonen is;
- Bereikbare stad met ruimte voor schone mobiliteit;
- Stad met nieuwe energie.

Gebiedsuitwerking in ontwikkelperspectieven en gebiedsvisies
Dit betreffen kaderstellende ambitienota's welke richting geven en ontwikkelingen mogelijk maken. Het kan gaan om strategische gebieden of beeldbepalende locaties. Door vooraf ambities te bepalen willen we met de ontwikkeling bijdragen aan een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving voor iedereen. Dit gaat altijd gepaard met participatie door de directe omgeving.
De recent gesloten Woondeal met Rijk en provincie betekent een extra impuls. Door de gebiedsgerichte aanpak willen we met fysieke verbeteringen (kwalitatief en kwantitatief) ook de leefbaarheid van de wijk verbeteren. Deze visies worden in nauwe samenwerking met de directe bewoners, eventuele eigenaren en onze partners in de stad ontwikkeld. Dit zijn voorbeelden van een integrale gebiedsgerichte aanpak in de gedachte van de Omgevingswet, waarvoor de omgevingsvisie het kader biedt, de omgevingsprogramma's de uitwerking vormen en het omgevingsplan het juridisch direct bindend instrument is.
Er is gekozen speciale aandacht te besteden aan deelgebieden, waar sprake is van een nieuwe meervoudige opgave en/of een afwijking van de huidige koers. Het gaat om de volgende gebiedsuitwerkingen:

- Centrum;
- Arnhem Oost;
- Centrum Zuid;
- Arnhem Noord.

Arnhem is fysiek op orde

We werken de komende jaren toe naar één integraal omgevingsplan voor het hele grondgebied van de gemeente. Het omgevingsplan bevat alle regels over de fysieke leefomgeving en geeft invulling aan de maatschappelijke opgaven uit de omgevingsvisie. Het omgevingsplan richt zich niet alleen op functies en bouwmogelijkheden maar ook op andere aspecten van de fysieke leefomgeving, zoals welstand, erfgoed, milieu, duurzaamheid en grote delen van de APV. Naast onze eigen regels bevat het omgevingsplan regels die het Rijk overhevelt naar gemeenten, zoals bijvoorbeeld vergunningsvrij bouwen en delen van het Activiteitenbesluit.

De samenhangende en gebiedsgerichte benadering van het omgevingsplan gaat bijdragen aan het verbeteren van onze dienstverlening. Inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners kunnen regelgeving, die nu nog verspreid is over verschillende plannen en verordeningen, straks op één digitale locatie raadplegen. Op die manier geven we sneller inzicht in de haalbaarheid van een initiatief. We bieden meer maatwerk en ruimte in onze regels zodat initiatieven die bijdragen aan onze maatschappelijke doelen sneller gerealiseerd kunnen worden.

Toewerken naar integraal omgevingsplan

De ontwikkeling van het Arnhemse omgevingsplan beschouwen we als een transitieproces waarin we gefaseerd onze bestemmingsplannen en andere regels die zich richten op de fysieke leefomgeving omvormen tot één omgevingsplan voor het hele gemeentelijke grondgebied.

Voorbereidingen omgevingsplan (2021-2022)
In 2021 en 2022 brengen we het totaal aantal (beheergerichte) plannen terug tot een behapbaar aantal met een hoge(re) mate van uniformiteit. Daarnaast doen we ervaring op met het maken van een integraal omgevingsplan. Dit doen we door met toepassing van de Crisis- en herstelwet regels uit verordeningen nu al toe te voegen aan onze bestemmingsplannen. Een ander belangrijk onderdeel van de voorbereidingsfase is het gebiedsgericht digitaliseren van alle regels zodat we deze straks eenvoudig in het omgevingsplan kunnen integreren.

Daarnaast leggen we (conform het in 2021 door de raad vastgestelde Plan van Aanpak Omgevingsplan) verschillende voorbereidende besluiten aan de raad voor die straks nodig zijn om onze procedures aan te laten sluiten bij de Omgevingswet, zoals de spelregels voor participatie, het delegatiebesluit en het bindend adviesrecht.

Integreren van regels en vertalen omgevingsvisie in het omgevingsplan (vanaf juli 2022)
Op 1 juli 2022 treedt de Omgevingswet in werking en gaan we verder met het integreren van verordeningen en rijksregels in het omgevingsplan. Daarnaast geven we sturing aan onze doelen door de ambities uit de omgevingsvisie te vertalen in het omgevingsplan.

Arnhem maakt mogelijk

Een initiatiefnemer vindt op één (digitale) plek snel en makkelijk duidelijkheid. Waar overleg noodzakelijk is, vindt dit integraal en met de initiatiefnemer aan tafel plaats, vanuit het credo: ja, mits.

We gaan de dienstverlening aan inwoners en bedrijven verbeteren. Dit doen we door het inrichten van één digitaal loket. Hierdoor is de informatie over de wettelijke kaders en besluiten met betrekking tot de fysieke leefomgeving digitaal goed vindbaar, betrouwbaar en volledig, voor een initiatiefnemer en het betreffende bevoegd gezag. De digitale werkwijze met betrekking tot de Omgevingswet is geborgd in de organisatie en de mogelijkheid is gecreëerd dat ketenpartners kunnen samenwerken.

Inrichting van de aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet

We werken stapsgewijs aan de Arnhemse aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) met de volgende inspanningen:

- we richten onze aansluiting op het DSO verder in;
- we richten onze softwaresystemen in;
- we organiseren overleg en afstemming met ketenpartners om elkaar beter te leren kennen om ons voor te bereiden op de komst van de Omgevingswet, onder andere met de ODRA;
- we brengen de processen onder de Omgevingswet in kaart en implementeren die;
- we ontwikkelen het initiatievenproces door (onder andere door het in stand houden van de werkwijze van het transformatieteam);
- we passen de Arnhemse website aan zodat de inwoners snel en makkelijk hun nieuwe weg kunnen vinden.

Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte

Milieubeheer en -handhaving (externe veiligheid, duurzaamheid, lucht, bodem en grondwater, geluid, geur, energie en klimaat) leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte.

Activiteiten energie, duurzaamheid en luchtkwaliteit uitvoeren

De ambities voor energie, duurzaamheid en luchtkwaliteit zijn vastgelegd in het programmaplan New energy made in Arnhem 2015-2020 (september 2015). De focus hierin ligt primair op versterking van de Energie- en Milieutechnologiesector (EMT), energiebesparing, een toename van het aandeel duurzame energie en de voorbeeldige gemeente.
Het programmaplan New energy made in Arnhem 2020-2030 is in januari 2020 door de raad vastgesteld. Zie voor meer informatie het programma S10 Klimaat en Energie.
In februari 2019 is de uitvoeringsagenda luchtkwaliteit (Luchtagenda) door de raad vastgesteld. De Luchtagenda geeft invulling aan het verminderen van stikstof en fijnstof in de stad, en heeft impact op de uitstoot van CO2, met onder andere een milieuzone, het stimuleren van elektrisch (deel)vervoer en duurzame stadslogistiek.

Activiteiten bodem en ondergrond uitvoeren

Het is een gemeentelijke taak vanuit de Wet bodembescherming (Wbb) en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) te zorgen voor de instandhouding en het verbeteren van een bodem die geschikt is om op te wonen en om op te werken. Ook draagt de Wbb bij aan de bescherming van kwetsbare gebieden in verband met natuur en drinkwaterwinning. Onder de Omgevingswet houdt Arnhem deze taken, en werkt daarbij samen met provincie en omgevingsdienst.
In afwachting van duidelijkheid over de structurele financiering en bestuurlijke afspraken vanaf 2022, wordt in 2022 het huidige beleid voortgezet. Dit betekent dat naast beschikkingen, toezicht en handhaving, ook onderzoek/sanering van huidige en latente spoedlocaties worden uitgevoerd (met name loodtuinen). Zo mogelijk worden beleidsvoorstellen gedaan in verband met nieuwe verontreinigingen (zoals zeer zorgwekkende stoffen als PFAS) en overlap met andere thema's (klimaatadaptatie, duurzame energie en biodiversiteit).

Activiteiten externe veiligheid uitvoeren

Externe veiligheid gaat over het beheersen van risico’s die mensen lopen door opslag, productie, gebruik en vervoer van gevaarlijke stoffen in hun omgeving. Arnhem heeft de risicovolle activiteiten in beeld en bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt er rekening gehouden met het aspect externe veiligheid.

Activiteiten geluidshinder uitvoeren

Geluidshinder wordt steeds meer via een programmatische aanpak onder controle gehouden. Het Actieplan Omgevingslawaai 2021-2023 voor bestaande woningen en wegen is daar een belangrijke stap in. Door bij het onderhoud van de gemeentelijke hoofdwegen stil asfalt toe te passen, worden de hinder van en gezondheidsklachten door omgevingslawaai langs gemeentelijke wegen verminderd.
De aanpak van nieuwe situaties bestaat uit het voorkomen van nieuwe geluidgehinderden.
We onderzoeken de mogelijkheden om ook na 2023 standaard stil asfalt toe te passen.
Door het beheersen van het omgevingslawaai dragen we bij aan een gezonde fysieke leefomgeving.

Activiteiten milieuhandhaving uitvoeren

Vergunningverlening en handhaving dragen bij aan het behalen van de landelijke doelstellingen op het gebied van milieu en gezondheid. Deze taken worden uitgevoerd door de ODRA. De prioriteit ligt op een actueel vergunningenbestand en goed naleefgedrag van bedrijven.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig". Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en waarden in stand houdt of verbetert	**9.806**	**4.152**	**0**	**62**
Arnhem geeft richting	7.221	4.152	0	0
Arnhem is fysiek op orde				
Arnhem maakt mogelijk				
Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte	2.585	0	0	62
Overig	**28.825**	**29.737**	**176**	**27**
Totaal	**38.631**	**33.889**	**176**	**90**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	46.930	37.600	43.259	38.631	42.062	31.433	28.397
Baten	48.028	36.731	34.665	33.889	38.863	28.372	25.445
Saldo lasten en baten	***1.098***	***-869***	***-8.594***	***-4.742***	***-4.742***	***-3.060***	***-2.952***
Toevoegingen aan reserves	7.874	2.758	5.077	176	950	675	15.786
Onttrekkingen aan reserves	3.893	0	8.240	90	210	345	15.556
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-3.981***	***-2.758***	***3.162***	***-86***	***-86***	***-330***	***-229***
Gerealiseerd resultaat	**-2.883**	**-3.627**	**-5.431**	**-4.829**	**-3.939**	**-3.390**	**-3.181**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 38,6 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- kosten van jaarschijf 2022 voor bouwgronden in exploitatie (BIE), waaronder civiele werken, plankosten, verwerving- en rentekosten: € 25,9 miljoen (inclusief overboeking van het onderhanden werk ultimo 2022 naar de balans);
- kosten van de Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA) : € 5,4 miljoen;
- kosten civiele werken en plankosten van jaarschijf 2022 op de overige meerjarige projecten € 1,9 miljoen;
- kosten voor de ambtelijke capaciteit voor dit programma € 1,9 miljoen;
- kosten voor de verstedelijkingsopgave € 1,0 miljoen, voor het op niveau brengen van de organisatiecapaciteit om te komen tot een verstedelijkingsstrategie en uitvoering van gebiedsontwikkelingen;
- kosten voor schadeloosstellen woonbooteigenaren De Nieuwe Haven € 0,8 miljoen;
- overige lasten € 1,7 miljoen.

De lasten dalen in 2022 ten opzichte van 2021 met € 4,6 miljoen. Dit bestaat uit een stijging van de lasten met € 4,7 miljoen voor de bouwgronden in exploitatie en een daling van de lasten op de overige meerjarige projecten met € 3,7 miljoen. Dit heeft te maken met de fasering binnen de projecten, waarbij de uitgaven de planning binnen de projecten volgen. Daarnaast stond in 2021 een eenmalig, uit 2020 doorgeschoven, budget geraamd voor de sanering van het woonwagenkamp Bethaniënstraat. Dit geeft een daling in 2022 van € 3,9 miljoen. Verder dalen de lasten voor De Nieuwe Haven met € 1,7 miljoen (totaal € 3,5 miljoen beschikbaar; € 0,27 miljoen in 2020, € 2,48 miljoen in 2021 en € 0,75 miljoen in 2022). Daarnaast was er in 2021 nog een eenmalig budget beschikbaar voor bodemtaken. Dit geeft nog een daling van de lasten met € 0,5 miljoen. Tot slot staat er in 2022 een incidenteel bedrag voor de verstedelijkingsopgave, wat een stijging van € 1,0 miljoen geeft.

Baten
De baten voor 2022 zijn in totaal begroot op € 33,9 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- verkopen en bijdragen voor bouwgronden in exploitatie (BIE): € 25,9 miljoen (inclusief overboeking van het onderhanden werk ultimo 2022 naar de balans);
- bijdragen en overige baten op de overige meerjarige projecten; € 2,0 miljoen (inclusief overboeking van het onderhanden werk ultimo 2022 naar de balans);
- baten uit bouwvergunningen en andere leges € 4,0 miljoen;
- canons erfpachten € 1,5 miljoen;
- overige baten € 0,5 miljoen.

De baten dalen in 2022 ten opzichte van 2021 met € 0,8 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door een stijging op de baten 2021 in de bouwgronden in exploitatie met € 4,7 miljoen en een daling op de overige meerjarige projecten van € 3,7 miljoen. Dit heeft te maken met de fasering binnen de projecten. Verder is in 2021 een eenmalige subsidie ontvangen van € 1,0 miljoen voor de sanering van het woonwagenkamp Bethaniënstraat en daalt het resultaat op afgesloten projecten met € 0,7 miljoen.

Toevoegingen aan reserves
In 2022 wordt € 0,2 miljoen gedoteerd aan de bestemmingsreserves Grondexploitatie. Dit is het resultaat van de in 2022 af te sluiten bouwgronden in exploitatie. In 2021 was de toevoeging € 4,9 miljoen hoger door een eenmalige dotatie aan de BR Zuidelijke Binnenstad en een hoger voordeel uit afgesloten projecten.

Onttrekking aan reserves
In 2022 wordt € 0,1 miljoen onttrokken aan de reserves. In 2021 was de onttrekking € 8,1 miljoen hoger door eenmalige onttrekkingen voor het woonwagenkamp Bethaniënstraat, De Nieuwe Haven en voor bodemonderzoek en sanering. Daar staan in 2022 ook lagere lasten tegenover.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Ruimte
- ODRA;
- Provincie Gelderland;
- Regio gemeenten;
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden(VGGM);
- VNG (Vereniging Nederlandse gemeenten);
- Ministerie van BZK;
- CASA;
- Groenforum.

Milieu
- Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA);
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.

Subsidies
Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing
Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Ruimtelijke ontwikkeling. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's
Gronddepot Oude Veerweg
Financiering bodemtaken
Woonboten Nieuwe Haven
Kosten bouwtaken Odra
Bouwleges (niet realiseren van de verwachte hogere legesinkomsten)

Corona risico's
Faillissement/ surseance/ financiële tegenvallers bij contractpartijen (leveranciers, afnemers)

Beleidskaders
Ruimte
- Structuurvisie Arnhem 2020;
- Groenvisie 2017-2035;
- Welstandsnota;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie.

Milieu
- Luchtagenda gemeente Arnhem;
- Actieplan Omgevingslawaai;
- Rapportage geluidskaarten;
- Beleidsnota bodem 2012, Provincie Gelderland, gemeente Arnhem en gemeente Nijmegen;
- Nota Bodembeheer;
- Notitie Herijking loodbeleid 2020
- Actualisatie Nota Bodembeheer- addendum 2014 ;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-2017-2018;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK2020;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK- PFAS;
- Beleidsplan externe veiligheid.

Wonen en leefomgeving

Onze stad is een groene, levendige, ondernemende en inclusieve stad waar Arnhemmers fijn en betaalbaar kunnen wonen. Grote 'nieuwe' overstijgende opgaven, zoals de energietransitie, klimaatadaptatie en levensloopbestendigheid, zijn uitdagingen waar Arnhem voor staat. In de Arnhemse woonprincipes 2016-2025 wil Arnhem haar positie als aantrekkelijke woonstad, onderscheidend in de regio, versterken. Arnhem is een groene stad met een unieke ligging aan de Rijn. Zij geeft prioriteit aan ontmoetingsruimte in stadsparken, wijkparken en buurtgroen. Dit programma omvat de volgende onderdelen: wonen en een aantal aspecten van de openbare ruimte, zoals water, havenbeheer, stadsreiniging, bossen, parken en ecologie, stedelijk groen, spelen, dierenwelzijn, afval en riolering. Daarbij is klimaatadaptatie een belangrijk aandachtspunt. Met klimaatadaptatie bereiden we Arnhem voor op de effecten van de klimaatverandering, op heviger weer. We passen de stad aan zodat deze minder kwetsbaar is voor hoog en laag water, extreme regenval, hitte en langdurige droogte. We willen het Arnhemse groen versterken. Dat levert een prettige buurt op, maar draagt bijvoorbeeld met verkoeling en wateropname bij aan klimaatadaptatie.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem biedt woonruimte

De regio Arnhem-Nijmegen groeit op dit moment snel. Sneller dan andere steden in het land. Mocht de groei doorzetten, dan moeten we zorgen dat we daarvoor klaar zijn. Alle inspanningen die hiervoor nodig zijn, staan in het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling. Dat is onder meer de Woondeal die we in de regio Arnhem Nijmegen samen met het Rijk hebben gesloten. We weten niet of deze groei zich op eenzelfde manier zal doorzetten. De impact van de coronacrisis onderzoeken we samen met onze partners in de stad. Daarbij kijken wij ook naar het effect van de coronacrisis op de woningbehoefte. In het woonbehoefteonderzoek staat bijvoorbeeld een berekening bij de economische groei zoals die was voordat de crisis startte en een berekening bij een lagere groei. We verwachten dat de behoefte niet zal afnemen, mogelijk heeft de situatie wel effect op het type woningen dat wij moeten realiseren.

Prioriteit geven wij aan acties en initiatieven die niet alleen woningbouw mogelijk maken, maar die ook verbonden zijn met de sociale opgaven in onze wijken, die de leefomgeving verbeteren, die bijdragen aan lokale werkgelegenheid en de economische kracht van onze stad versterken. Dit sluit ook aan bij de afspraken die gemaakt zijn in de Woondeal en vertaald zijn in de Arnhem-Oost-aanpak. Dit is meer dan alleen maar sneller meer woningen bouwen. We willen daarmee vooral de leefbaarheid van de wijken en de kansen van de inwoners vergroten. Dat doen we door in te zetten op het bouwen van betaalbare, duurzame en energiezuinige woningen. Daarnaast streven we naar een zo circulair mogelijke woningbouw, kijken we hoe we de leefomgeving groen houden of groener maken en hoe we de sociale structuur van wijken kunnen verbeteren. Daarbij is goede bereikbaarheid belangrijk.

Beschikbare en betaalbare woningen

Iedereen moet goed kunnen wonen in onze stad. Om beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen in Arnhem op peil te houden moeten er meer woningen worden gerealiseerd in de komende jaren. Dit geldt voor alle soorten woningen. In de woningbouwplannen wordt rekening gehouden met de werkelijke vraag en behoefte van de Arnhemse woonconsument. Dat betekent: aantrekkelijke, levensloopbestendige woningen voor ouderen, woningen voor kleine huishoudens, en sociale woningbouw en koopwoningen in de verschillende segmenten. Het vergt een inspanning van de gemeente om samen met de ontwikkelaars en corporaties te zorgen voor een evenwichtig aanbod dat enerzijds aansluit bij de woningbehoefte de komende jaren en anderzijds bij het streefbeleid en de gewenste ruimtelijke kwaliteiten uit de omgevingsvisie. Wij kunnen dit niet alleen.

Naast vergroten van de woningvoorraad willen we ook de bestaande voorraad benutten voor deze opgave. Dit betekent dat we doorstroming willen bevorderen en de markt waar nodig reguleren zodat bepaalde doelgroepen niet worden verdrongen in de bestaande woningvoorraad.

Voor de verdeling van vrijkomende schaarse sociale woonruimte van toegelaten instellingen, hanteren we een rechtvaardige en evenwichtige verdelingssystematiek. Daarnaast willen we gebruik maken van een aantal privaatrechtelijke en publiekrechtelijke mogelijkheden die voorkomen dat woningen worden opgekocht en prijzen worden opgedreven. Concreet werken we hiervoor privaatrechtelijk de mogelijkheden uit om een 'zelfbewoningsplicht' zo breed mogelijk toe te passen. Daarnaast zullen we de gemeenteraad een voorstel doen om gebruik te maken van de mogelijkheden rondom het bieden van 'opkoopbescherming'. De wetgever maakt het per 1-1-2022 mogelijk deze bescherming te bieden.

Bovengenoemde opgaven op het gebied van wonen hebben veelal een ruimtelijke component en zorgen voor een toenemende druk op de handhavingscapaciteit van de ODRA en de gemeente. Hiertoe is het budget voor handhaving met € 0,1 miljoen verhoogd. Dit budget zal bijdragen aan de realisatie van onderstaande inspanningen.

Versnellen en doorprogrammeren van (betaalbare) woningen

De woningmarkt van Arnhem staat onder druk. Versnellen van productie en meer woningen programmeren is daarom noodzakelijk. Het Plan van Aanpak woningbouwontwikkeling dat in juli 2020 is vastgesteld in de raad is hierbij het vertrekpunt. We sturen op een evenwichtig aanbod van woningen. Belangrijk daarbij is dat we streven naar meer gemengde wijken, waarbij er meer spreiding ontstaat van kwetsbare mensen over de stad. We doen dit door:

1. Stimuleren van het realiseren van koop- en huurwoningen in de verschillende categorieën, zoals opgenomen in het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling. We sturen daarbij onder andere op minimaal 30% sociale huurwoningen over de nieuw te realiseren projecten waarbij gekeken wordt naar differentiatie in de wijken en we monitoren de nieuwbouw en de behoefte.
2. We onderzoeken de mogelijkheden om projecten te versnellen en zoeken naar locaties voor doorprogrammeren. Hiervoor betrekken we actief partners; bijvoorbeeld via de prestatieafspraken met de corporaties en via het stadsakkoord. Ook leggen we verbindingen met andere overheden, kennisinstituten en marktpartijen. Zo benutten we de kansen die de regionale samenwerking binnen de Groene Metropoolregio ons biedt en zijn we actief in de Woondeal Arnhem-Nijmegen en de Verstedelijkingsstrategie.

Doorstroming bevorderen

Om relatief grote eengezinswoningen vrij te kunnen spelen, die momenteel door een- of tweepersoonshuishoudens worden bewoond, verkennen we of we de doorstroming actief kunnen stimuleren. We zetten in op pilots met behulp van provinciale doorstroommakelaars en/of gemeentelijke verhuiscoaches.

Voldoende woningen voor alle Arnhemmers/ voor bijzondere doelgroepen

De bestaande afspraken met de corporaties zijn niet meer geheel toereikend om de uitstroom uit instellingen te organiseren. Dit betreft de huisvesting voor mensen die uitstromen uit intramurale voorzieningen vanuit de jeugdzorg, voor jonge statushouders, voor beschermd wonen (BW), voor maatschappelijke opvang (MO, dat wil zeggen dak- en thuisloze jeugdigen, volwassenen en gezinnen), vanuit de vrouwenopvang, mensen die rolstoelafhankelijk zijn en sociaal en medisch urgenten. Mede door de enorm krappe woningmarkt en de coronapandemie is de uitstroom in 2020 zelfs afgenomen. Er zijn extra inspanningen nodig om voor alle mensen die toe zijn aan zelfstandig wonen een juiste, veilige plek te vinden. We zijn hierover in gesprek met de corporaties. Concepten voor flexwonen kunnen hierin bijdragen.

Door de geconcentreerde woningvoorraad van de corporaties zijn kwetsbare wijken ontstaan waar de leefbaarheid onder druk staat. Om de uitstroom goed te organiseren, zoeken gemeente en corporaties, gezamenlijk met andere partners de samenwerking, onder andere in de Arnhem-Oost aanpak. Daarnaast wordt, mede vanuit de Woondeal, ingezet op nieuwbouw die bijdraagt aan de evenwichtige opbouw van de wijken in Arnhem.

In 2022 geven we uitvoering aan de woonzorgvisie die in de 2e helft van 2021 wordt aangeboden aan de gemeenteraad.

Collectieven, zelfbouw en flexwonen bevorderen

Er is een vraag naar collectieven, zelfbouw en flexwonen. Voor deze concepten pakt de markt nieuwbouwontwikkeling niet automatisch op. Het vergt een inspanning van de gemeente om samen met ontwikkelaars en corporaties te komen tot aanbod voor deze groepen en om praktische belemmeringen voor wooninitiatieven zoveel mogelijk weg te nemen. Collectief wonen levert een bijdrage aan de sociale cohesie, vaak niet alleen binnen het collectief maar ook voor de omgeving. Zelfbouw geeft mensen de kans hun droom te realiseren en zal hen stevig verankeren in de wijk.

Voor het Merwedeterrein zijn de gesprekken gestart voor de invulling met flexibele woonvormen, onder andere voor bijzondere doelgroepen. Hiervoor is een subsidie van het Rijk beschikbaar. Bij de voorwaarden voor deze subsidieverstrekking is uitgegaan van realisatie eind 2022.

In 2022 bevorderen we wederom de realisatie van twee CPO-locaties. Dit levert een bijdrage aan leefbare en heterogene wijken.

Uitbreiden woonwagenlocaties

We geven uitwerking aan het plan van aanpak uitbreiden woonwagenlocaties (juni 2020). Eind 2021 gaan twee pilot-locaties van start. Ook wordt een nieuw toewijzingssysteem in samenwerking met de woningcorporaties en Huurdersvereniging woonwagenbewoners Arnhem gemaakt. Dit is een uitwerking van de vigerende Huisvestingsverordening.

Huisvesting arbeidsmigranten

De komende jaren verwachten we een groei van het aantal in de regio woonachtige en werkzame arbeidsmigranten. Hoewel deze werknemers van groot belang zijn voor onze lokale economie, is er veelal nog geen geschikte huisvesting voorhanden. In Arnhem merken we dat dit gebrek aan geschikte huisvesting tot gevolg heeft dat woningen in woonwijken worden opgekocht voor deze doelgroep en dat dit in sommige gevallen overlast voor omwonenden met zich meebrengt, en woningen van een beperkte woonkwaliteit voor de arbeidsmigranten. Omdat dit bovenal een regionaal vraagstuk is, werken we in regionaal verband aan een plan van aanpak en beleidskader. Dit beleidskader wordt naar verwachting in 2022 aan alle gemeenteraden aangeboden.

Studentenhuisvesting en starters

We zetten blijvend in op voldoende woningen voor studenten en starters. We werken hiervoor onder andere samen met de SSH& om tot vergroting van hun marktaandeel in Arnhem te komen, en zetten in op de bouw van voldoende nieuwbouwwoningen voor kleinere huishoudens. Daarnaast maken we splitsingen en verkameringen onder voorwaarden mogelijk in de stad.

Doelgroepenverordening

We actualiseren onze doelgroepenverordening. Hiermee maken we het mogelijk in bestemmingsplannen de segmenten 'sociale huur', 'middenhuur' en 'sociale koop' op te nemen en zorgen we dat de woningen binnen deze categorieën enkel bewoond kunnen worden door een bepaalde doelgroep, en dat de woningen onder een bepaald prijsniveau blijven.

Beleid op splitsen en verkameren

Om beter te kunnen sturen op de negatieve effecten van woningsplitsing en verkamering, zoals de negatieve effecten op de leefbaarheid in bepaalde wijken en om grip te houden op de ruimtedruk in bepaalde wijken, geven we verder uitvoering aan de activiteiten uit het Plan van Aanpak woningsplitsing en verkamering. Hierbij maken we het enerzijds mogelijk dat initiatiefnemers voldoende woonruimte in onze stad kunnen realiseren, maar gaan we anderzijds ook overlast tegen en borgen we een hoogwaardige ruimtelijke kwaliteit.

Discriminatie op de woningmarkt

Uit verschillende landelijke onderzoeken blijkt dat discriminatie op de woningmarkt een serieus probleem is. Als gemeente Arnhem vinden we discriminatie onaanvaardbaar en maken we ons hard voor een inclusieve samenleving. Hoewel we ons via verschillende lijnen al inzetten om discriminatie zoveel als mogelijk tegen te gaan, hebben we nog onvoldoende zicht op de mate van de problematiek omtrent discriminatie op de woningmarkt. We zullen een onderzoek presenteren waarin inzicht wordt geboden in de problematiek. Een mogelijkheid is om het thema binnen de aanpak 'goed verhuurderschap' op te nemen.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Woningvoorraad	73.640	74.416	75.632	76.737	77.839
Eenheid: Aantal woningen					
Bron: CBS					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: nieuw gebouwde woningen	8,7	11,1	9,2	11,8	
Eenheid: Het aantal nieuwbouwwoningen per 1000 woningen					
Bron: CBS (Verplichte BBV-indicator)					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: overige toevoegingen	295	551	561	297	
Eenheid: Het aantal overig toegevoegde woningen (meestal transformatie)					
Bron: CBS					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: aandeel eigendom corporaties nieuwbouwwoningen		6,4%	16,3%		
Eenheid: % corporatiewoningen van totaal toegevoegde woningen					
Bron: CBS					
Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen koop	43%	43%	44%	43%	
Eenheid:% koopwoningen van de totale woningvoorraad					
Bron: CBS					

Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen corporatiebezit	36%	36%	36%	36%

Eenheid:% corporatiewoningen van de totale woningvoorraad

Bron: CBS

Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen particuliere huur	19%	19%	20%	20%

Eenheid:% woningen particuliere verhuur van de totale woningvoorraad

Bron: CBS

Afgegeven woningbouwvergunningen (nieuwbouw & verbouw)/ transformatie	1.528	1.327	1.204	872

Eenheid: Aantal woningbouwvergunningen per jaar

Bron: ODRA/CBS

Kwalitatieve en toekomstbestendige woningvoorraad

Naast de betaalbaarheid van de woning is de juiste kwaliteit belangrijk voor de woonbeleving van onze inwoners. Onder woonkwaliteit verstaan we een duurzame, gezonde woning die levensloopgeschikt is en de juiste omvang heeft voor de doelgroep die erin woont en voor de plek waar de woning staat.

Woningen verduurzamen

Met woningcorporaties maken we afspraken over verduurzamen van woningen en het aansluiten bij de aanpak van de wijkgerichte energietransitie. Het gaat om isolatie en om de stap van fossiele naar duurzame warmtevoorziening. In het najaar van 2021 stellen we de Transitievisie warmte vast. Op basis daarvan maken we concrete afspraken met de corporaties voor 2022 en verder. Met behulp van het Volkshuisvestingsfonds maken we een begin met het verduurzamen van particuliere woningen in Arnhem-Oost. Omdat dit voor een belangrijk deel om 'gespikkeld bezit' gaat, werken we hiertoe nauw samen met de corporaties. De corporaties en de gemeente werken samen in de aanpak energiearmoede en in het aanbod specifiek voor huurders (gebaseerd op de RREW-subsidie van het Rijk).

Levensloopgeschikte woningen ontwikkelen en bestaande woningen levensloopgeschikt maken

Bij nieuwbouwontwikkelingen maken we afspraken over levensloopgeschikte woningen in een levensloopgeschikte omgeving. Samen met corporaties proberen we doorstroming van ouderen uit eengezinswoningen te bevorderen (zie de inspanning 'doorstroming bevorderen' onder beschikbare en betaalbare woningen) en maken we afspraken over de juiste portefeuille in de stad die aansluit bij de doelgroep.

Gezond binnenklimaat

In samenwerking met stakeholders brengen wij de aandachtspunten in beeld die spelen op het gebied van gezond wonen. Met corporaties verkennen wij de problematiek van vocht en schimmel in woningen, in samenwerking met de GGD verkennen we in brede zin de (samenhang van) aspecten die horen bij een gezond binnenklimaat, zoals temperatuur, geluid en luchtkwaliteit.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Rapportcijfer woning	7,7		7,7		

Eenheid: Gemiddeld rapportcijfer voor de woning op een schaal van 0-10

Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)

Leefbare woonomgeving

Arnhem staat voor het versterken van de identiteit van wijken en het vergroten van de verscheidenheid binnen wijken. Een zekere differentiatie en variatie in huishoudens, inkomens en woningen biedt ruimte aan het maken van een wooncarrière in de wijken. Onze focus ligt op verminderen van de druk op de kwetsbare wijken en voorkomen dat wijken afnemen in leefbaarheid. We werken hiertoe samen met onze partners: corporaties, maatschappelijke partners en mede-overheden. Met ontwikkelende partijen gaan we in het kader van het stadsakkoord het gesprek aan hoe nieuwbouwinitiatieven kunnen bijdragen aan het creëren van diverse woonmilieus.

Goed verhuurderschap

Huurders hebben op de huurmarkt nog vaak te maken met vervelende excessen. Het stimuleren van goed verhuurderschap moet hierbij een oplossing bieden. Net als in 2021 geven we in 2022 uitvoering aan de 'Arnhemse aanpak goed verhuurderschap'. Binnen deze aanpak staat niet enkel het stellen van regels centraal en het handhaven van deze regels, maar vooral een samenwerking tussen gemeente, huurders en verhuurders waarbij we goed verhuurderschap gezamenlijk willen stimuleren. Belangrijke lijnen binnen de aanpak zijn dat we het Huurdershuis een aanvullende opdracht geven om huurders derdelijnshulp te bieden. Ook subsidiëren we stichting KKVV. Via KKVV bieden we verhuurders kosteloos een beheerapplicatie aan, die tevens kan dienen als communicatieplatform voor verhuurders, huurders en omwonenden.

Opkoopbescherming

Per 1 januari 2022 worden gemeenten in staat gesteld om bij specifieke gebieden een zogeheten 'opkoopbescherming' toe te passen. Deze opkoopbescherming geldt alleen voor goedkope en middeldure koopwoningen in gebieden waar de leefbaarheid onder druk staat, of waar veel schaarste is aan goedkopere koopwoningen. De opkoopbescherming wordt hiermee een middel om de leefbaarheid in wijken te verbeteren of op peil te houden. We doen uw raad in 2022 een voorstel voor toepassing van de opkoopbescherming.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Leefbaarheid in eigen buurt	7,2		7,2		
Eenheid: Gemiddeld rapportcijfer voor de leefbaarheid in de buurt op een schaal van 0-10					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					
Woonomgeving	7,3		7,4		
Eenheid: Gemiddeld rapportcijfer voor de woonomgeving op een schaal van 0-10					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					

Arnhem-Oost

De wijken Geitenkamp, Klarendal, Presikhaaf-West, Arnhemse Broek en Malburgen (samen 'Arnhem-Oost') kampen met aanzienlijke problemen en kennen veel kwetsbare bewoners. Bewoners met verminderde zelfredzaamheid die veel zorg, ondersteuning of begeleiding nodig hebben. Tegelijkertijd met een toename van kwetsbare groepen neemt ook de overlast van bewoners onderling toe. Corona versterkt deze trends. Er is sprake van toename van schulden, toename van werkloosheid, nieuwe kwetsbare groepen, een toename van faillissementen, krimp van innovatieve sectoren en uitstel of afstel van investeringen. De problematiek in kwetsbare wijken wordt steeds scherper zichtbaar, geconcentreerder, en de noodzaak voor oplossingen wordt urgenter.

De hoofdambitie van de Arnhem-Oost-aanpak is dat iedere jongere in Arnhem-Oost dezelfde kansen heeft als elke andere jongere in Arnhem en Nederland. Daarvoor is een langjarige beweging nodig. We kiezen hiervoor een termijn van 18 jaar. Centraal hierbij staat het perspectief van jongeren. Onze doelen zijn gebiedsgericht, bedoeld als extra om achterstanden in te halen en daarbij soms onorthodox.

Doelen Arnhem-Oost

Over 18 jaar zien wij dan ook graag in Arnhem-Oost het volgende voor ons:

- Het aantal kinderen dat opgroeit in armoede is aanzienlijk gezakt.
- Alle jongeren die de mogelijkheden hebben om een startkwalificatie te hebben, halen die ook.
- Jongeren zijn gezond, zowel fysiek als mentaal en maken minder gebruik van Jeugdzorg.
- Jongeren kunnen en willen blijven wonen in de wijk waar ze zijn opgegroeid.
- Jongeren spreken en schrijven Nederlands (B1 niveau) naar hun beste kunnen.
- Alle kinderen in Arnhem-Oost groeien op in een omgeving waar werken loont en normaal is.
- De ouders, leraren, buren, vrienden en werkgevers zijn trots op wat er in hun wijk met hun jeugd is gebeurd.

Vier ontwikkellijnen

Deze ambitie moet werkelijkheid worden doordat opeenvolgende colleges, gemeenteraden, bewoners, partners en andere bondgenoten in de stad, de provincie en op rijksniveau zich hebben toegelegd op langjarig commitment. Het betekent dan ook niet dat alle doorbraken al bedacht zijn. Deze willen we juist samen verder ontwikkelen en er ruimte voor geven.

Het langetermijnperspectief van 18 jaar maakt de Arnhem-Oost-aanpak uniek. Het nodigt uit tot een andere manier van denken en kijken naar oplossingen. Het maakt oplossingen mogelijk die veel verder in de tijd liggen. Er moet ruimte zijn om na te denken en te experimenteren. Ook voor het bouwen van netwerken die het verschil maken moet je tijd en het vertrouwen hebben.

De Arnhem-Oost-aanpak is vertaald in 4 ontwikkellijnen die tezamen een integraal perspectief vormen op de uitdagingen in de vijf wijken van Arnhem en die alle ten goede komen aan meer kansen en perspectief voor een nieuwe generatie. De nadruk ligt in deze wijkaanpak op de combinatie tussen sociaal en fysiek. De

ontwikkellijnen vormen samen met de wijkanalyses en andere analyses een leidraad om te komen tot de ambities over 18 jaar. De doelen en bijbehorende indicatoren voor de komende vier jaar worden opgenomen in de wijkuitvoeringsplannen. De ontwikkellijnen zijn niet alleen een doel om naartoe te werken, maar zijn iets waar wij elke dag in de buurt mee bezig willen zijn. De vier ontwikkellijnen zijn:

1. Bewoners voelen zich vrij, veilig en verbonden met elkaar in hun wijk, waar zij trots op zijn.
2. Alle jongeren kunnen zich ontwikkelen in een cultuur waarin de persoonlijke ontwikkeling centraal staat en alle bewoners zijn aan het werk als ze dat kunnen of ze doen mee.
3. Iedere bewoner kan rondkomen, en leeft gezond, zowel fysiek als mentaal.
4. Ieder kan opgroeien en leven in kwalitatief goede woningen in een prettige en veilige openbare ruimte.

Een schone, groene én klimaatbestendige openbare ruimte

Een aantrekkelijke openbare ruimte vormt een belangrijke basis voor een leefbare stad waarin je prettig kunt wonen, werken en recreëren. Vanwege de mooie landschappelijke ligging en de ontstaansgeschiedenis van de stad beschikt Arnhem over fraaie openbare ruimtes waarvan de vele parken natuurlijk toonaangevend zijn. Maar ook in de wijken is veel en aantrekkelijk groen aanwezig, waar de bewoners terecht trots op zijn. Tijdens de coronacrisis en de hittegolven van de afgelopen jaren is steeds duidelijker geworden dat het vele groen essentieel is om de stad ook in moeilijke tijden leefbaar te houden.
Vertrekpunt voor de openbare ruimte is dat deze in ieder geval schoon, heel en veilig moet zijn. Het onderhoud is daar in de eerste plaats op gericht. Maar ook toezicht, controle en handhaving leveren daaraan een belangrijke bijdrage. Daarnaast zijn leefbaarheid, klimaatadaptatie en groen leidende thema's voor inrichting en beheer van de openbare ruimte.
We zien dat in sommige wijken de leefbaarheid onder druk staat. Dit uit zich onder andere in een sleetse openbare ruimte. Daarnaast lopen we er tegen aan dat het aanleggen van extra groen ook leidt tot jaarlijks terugkerende hogere beheerkosten. Om deze problemen het hoofd te bieden zijn onlangs extra middelen in de begroting opgenomen. Hiermee kan het dagelijks onderhoud op sleetse plekken worden geïntensiveerd en kan extra groen op een gewenst niveau in stand worden gehouden. Daarnaast biedt de Arnhem-Oost aanpak mogelijkheden om de openbare ruimte te verbeteren en te vergroenen in een aantal kwetsbare wijken.
Met klimaatadaptatie bereiden we Arnhem voor op de effecten van de klimaatverandering, op meer en heviger weersextremen. Het gaat dan om het (ruimtelijk) aanpassen van de stad en het dusdanig ontwerpen van nieuw stedelijk gebied dat dit minder kwetsbaar is voor hoog en laag water, extreme regenval, hitte en langdurige droogte. Dit is verwoord in de strategie Klimaatadaptatie die begin 2021 is vastgesteld. In samenhang met de klimaatadaptatie hebben we de ambitie om het Arnhemse groen te versterken. Deze ambitie is verder uitgewerkt in de groenvisie. Daarnaast gaan we in Arnhem meer bomen aanplanten, zoals is aangegeven in het bomenplan. De opgaven voor klimaatadaptatie en versterken van het groen pakken we op samen met de bewoners en onze partners.
Voor de openbare ruimte geldt dat de gemeente een bepalende invloed heeft op inrichting en beheer. De ambities die we daarbij nastreven verschillen per type gebied en per aspect. Een nadere uitwerking daarvan is terug te vinden in de paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen.

Naar een klimaatadaptieve stad

Ook in 2021 zijn de gevolgen van de klimaatverandering veelvuldig in het nieuws geweest. Vooral de rampzalige overstromingen en extreme hittegolven met bosbranden maakten veel slachtoffers. De Strategie Klimaatadaptatie geeft aan hoe we Arnhem willen aanpassen aan de extreme weersomstandigheden in het toekomstige klimaat. Uitgangspunt van deze strategie is dat we samen met de bewoners en onze partners werken aan de opgaven voor klimaatadaptatie.
Met het oog hierop is een intentieverklaring opgesteld die medio 2021 al door meer dan 20 partijen was ondertekend: ontwikkelaars, woningcorporaties, onderwijsinstellingen, bewonersorganisaties, provincie en waterschappen. Samen met deze partijen is de 'Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie Arnhem' opgesteld. Dit document geeft een overzicht van de vele maatregelen die we in de komende jaren samen met onze partners nemen om Arnhem klimaatbestendig te maken.

Stimuleren en faciliteren

Er is in Arnhem veel draagvlak en enthousiasme om de stad klimaatbestendig te maken. Veel Arnhemmers willen zelf voor hun stad zorgen en vergroenen hun eigen dak, tuin of woonomgeving. De gemeente stimuleert dit door bewoners te ondersteunen bij het maken van plannen en met een subsidieregeling om de plannen te helpen financieren. De behoefte hieraan is zo groot dat extra geld is vrijgemaakt om de ondersteuning te verbeteren en ook de subsidiemogelijkheden (opnieuw) te vergroten.

Klimaattoets

De al aanwezige bouwstenen die ervoor zorgen dat bij nieuwe projecten de klimaatadaptatie wordt meegenomen worden verder uitgebouwd tot een klimaattoets. Met deze toets zorgen we ervoor dat alle projecten (gebiedsontwikkelingen, herinrichtingen en onderhoudsmaatregelen) gaan bijdragen aan een klimaatbestendig Arnhem en dat daarbij alle aanwezige kansen optimaal worden benut.

Gebiedsgerichte maatregelen

Met het uitvoeren van gebiedsgerichte maatregelen brengen we een klimaatbestendig Arnhem stap voor stap dichterbij. De nadruk ligt daarbij op de focusgebieden: de gebieden waar de risico's voor wateroverlast, hitte en droogte het grootst zijn. In deze gebieden worden extra middelen ingezet uit het Klimaatfonds. Maar ook buiten deze focusgebieden nemen we maatregelen om de gevolgen van de klimaatverandering tegen te gaan. We liften hier mee met gebiedsontwikkelingen en herinrichtingen die met behulp van de klimaattoets maximaal zullen bijdragen aan klimaatadaptatie.

Minder verharding

Veel verharding leidt tot een grotere opwarming en meer wateroverlast. In de Strategie Klimaatadaptatie is daarom de ambitie benoemd om de hoeveelheid verharding in Arnhem met 10% terug te dringen. Er is inmiddels een werkwijze ontwikkeld waarmee we deze ambitie realiseren. Bij maatregelen aan de hoofdinfrastructuur en woonomgeving zullen we steeds kijken welke mogelijkheden er zijn om de hoeveelheid verharding terug te dringen. Ook richten we ons op het terugdringen van de verharding in particuliere tuinen. Met een monitoringssysteem kunnen we bijhouden in welke mate de hoeveelheid verharding daadwerkelijk afneemt.

Arnhem als koploper

Met het voortvarende beleid heeft Arnhem op het gebied van klimaatadaptatie een toppositie verworven. Deze positie willen we behouden en uitdragen. We spelen daarbij een belangrijke rol in het vergroten van de kennis op het gebied van klimaatadaptatie en werken daarbij samen met onderwijsinstellingen waaronder de Wageningen University en Research, de Hogeschool Arnhem-Nijmegen en van Hall - Larenstein.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Vergroening/ verstening van tuinen					
Eenheid:					
Bron: Eigen data; deze indicator wordt vanaf dit jaar voor het eerst gemeten (Uitvoeringsagenda klimaatadaptatie).					

Arnhems groen versterken

Arnhem is één van de groenste steden van Nederland en dat willen we ook zo houden. Meer dan ooit blijkt hoe belangrijk het groen is om de stad leefbaar en aantrekkelijk te houden. Het beleid voor het Arnhemse groen is geformuleerd in de Groenvisie. Het beleid voor bomen is onlangs uitgewerkt in het Bomenplan. De komende jaren zullen we ons vooral richten op de volgende thema's:

Herkenbare stad: Vergroten van de waarden van bossen en parken
Kenmerkend voor Arnhem zijn de bossen, de natuurgebieden en de vele parken. En ook de lanen in de buitengebieden en de grote groenzones in en om de wijken, bijvoorbeeld moeraszone Schuytgraaf, ecozones Presikhaaf of de Huissensedijk.

Natuurvriendelijke stad: Vergroten van de biodiversiteit
Onze stad is ook een natuurvriendelijke stad. Sinds 2019 zijn we bijvriendelijke gemeente. Door een natuurlijke inrichting en beheer van het groen houden we rekening met dier- en plantensoorten die kenmerkend zijn voor Arnhem. Waar mogelijk verbinden we groengebieden met elkaar: dit is belangrijk voor de migratie van dieren en ook van planten. En we bouwen en beheren natuurinclusief. Zo komt de natuur tot diep in de stad, vergroten we de biodiversiteit en verbeteren we de ecosystemen in de stad (bijvoorbeeld bos, bloemrijk grasland, poel, moeras).

Groene gezonde stad: Vergroenen van de stad
Groen zorgt ervoor dat bewoners zich prettiger en gezonder voelen. Het nodigt ook uit tot bewegen en sporten. Groen vermindert wateroverlast en hittestress en zorgt voor een schonere lucht. En zorgt voor meer biodiversiteit.

Duurzaam beheerde stad: Toekomstbestendig beheer
Ons groen wordt toekomstbestendig beheerd. We willen het groen langdurig in stand te houden. Bomen moeten vitaal oud kunnen worden. Ook het beperken en voorkomen van verspreiding van soorten die de biodiversiteit verstoren (onder andere Japanse duizendknoop) hoort daar bij.

Samenwerkende stad: Samen de stad vergroenen
Het vergroenen van de stad kunnen we niet alleen. We doen dat samen met onze groene partners in de stad en ook onze inwoners.

Herkenbare stad: Alle (verpachte) agrarische gronden in eigendom van gemeente Arnhem kennen biologische landbouw / veeteelt, met een SKAL certificering

Met de pachters van onze agrarische gronden zijn we in gesprek over het overgaan van reguliere landbouw naar biologische landbouw en veeteelt. Dat vergroot de waarde van het landschap voor mens (gezondheid), dier en plant (biodiversiteit). En het draagt bij aan het toekomstbestendig houden van de stad op het gebied van klimaat: verbeteren van de ecosystemen (bijvoorbeeld bos, heide, hooiland, beek, poel) en het voorkomen van wateroverlast, hittestress en vervuilde lucht.
Deze gesprekken lopen samen op met een nieuw natuurontwikkelingsproces rondom de Kemperheide met stichting ARK en de revitalisering van de kazerne Schaarsbergen. Zo maken we met een integrale aanpak het hele gebied natuurinclusiever. Naast biologische landbouw betekent dit ook een gevarieerder, biodiverser en klimaatbestendiger bos en een beter aaneengesloten natuurgebied met minder hekken en andere barrières zodat het leefgebied voor dieren wordt vergroot.

Herkenbare stad: Vergroten groenmassa bomen en bos in Arnhem

Bij het streven naar een groene stad kijken we niet alleen naar de hoeveelheid bomen, maar ook naar de 'groenmassa': de omvang van de boomkronen en andere groenelementen. We gaan extra bomen aanplanten op hitteplekken, in de wijken, in park en buitengebied. Deze bomen krijgen voldoende ondergrondse en bovengrondse groeiruimte op basis van het Bomenplan Arnhem.
In 2022 zijn potentiële plantlocaties voor extra bomen in beeld. Aanplant van extra bomen wordt uitgevoerd in het plantseizoen 2022 (november - maart) en in de komende jaren. Het streven is in 2020 een groot aantal extra straatbomen, plantsoen- en parkbomen aan te planten.
We gaan extra bos en Tiny Forest aanplanten. Dit doen we in afstemming en overleg met bewoners.
In de wijk Elderveld wordt in overleg met initiatiefnemers en bewoners voorbereidingen getroffen voor de realisatie van een voedselbos. In Rijkerswoerd leggen bewoners in goed overleg met de gemeente circa 800m² Tiny Forest aan. In Presikhaaf wordt op een buiten gebruik geraakt sportveld een wijkklimaatbosje gerealiseerd.
Op 50 locaties worden de groeiplaatsomstandigheden van Waardevolle bomen verbeterd zodat ze gezond en vitaal blijven en nog ouder kunnen worden. Stadsbomen en lanen, zoals de Beukenlaan, krijgen extra zorg en aandacht zodat ze uit kunnen groeien tot Buitengewone bomen.
Jaarlijks monitoren we de voortgang van het boomkroonvolume. Dit is uitgewerkt in de uitvoeringsagenda van het Bomenplan Arnhem.

Herkenbare stad: In stand houden van gezonde bossen en parken

De kwaliteit van onze bossen en parken staan onder druk. Oorzaken hiervan zijn het intensiever gebruik, overmatige stikstofdepositie, klimaatverandering en biodiversiteitsverlies. Bij het beheer en onderhoud van onze bossen en parken houden we hier rekening mee door zeer gericht en soms intensiever onderhoud uit te voeren.

Door de extra middelen in te zetten voor Bossen & Parken kunnen we dit noodzakelijk aanvullend onderhoud uitvoeren. Tevens biedt dit de mogelijkheid extra capaciteit in te zetten om genoemd kwaliteitsverlies en de uitdagingen die hiermee gemoeid gaan, op te pakken en zorgvuldig te communiceren van onze inwoners.

Natuurvriendelijke stad: Bij ruimtelijke projecten is natuurinclusief bouwen en ontwerpen de norm

We willen dat natuurinclusief bouwen en ontwerpen standaard wordt meegenomen in projecten. Dit is ook benoemd in de woondeal. Hiervoor hebben we een Puntensysteem Natuurinclusief Bouwen ontwikkeld dat verplicht wordt bij nieuwe bestemmingsplannen. Via dit Puntensysteem moeten bij nieuwbouwwoningen zowel nestvoorzieningen worden ingebouwd voor gebouwbewonende diersoorten als groene maatregelen worden getroffen in/aan/om de woning. We gaan dit Puntensysteem verder doorontwikkelen zodat het ook bij andere gebouwen van toepassing kan worden verklaard.

Natuurvriendelijke stad: Kennis van de biodiversiteit en verbeteren leefgebieden kenmerkende soorten

In 2021 hebben we een Biodiversiteitsagenda opgesteld. Er staat in hoe de biodiversiteit in Arnhem ervoor staat, wat we al doen om het biodiversiteitsverlies in onze gemeente tegen te gaan en wat we nog extra gaan doen. Zo hebben we afgesproken de biodiversiteit in de stad structureel te gaan monitoren en van daar uit te vergroten. Want wanneer we weten hoe het ervoor staat met de biodiversiteit, weten we gerichter welke maatregelen we moeten uitvoeren. Vanaf 2021 gebeurt dit op 14 plekken in Arnhem. Na elk jaar volgt een beheer- en ontwikkeladvies van de in dat jaar gemonitorde gebieden, dat de gemeente gaat uitvoeren.

Natuurvriendelijke stad: Verbeteren van het natuurvriendelijke beheer en inrichting ons van groen

Arnhem heeft ten opzichte van veel andere gemeenten een koppositie op het gebied van ecologisch beheer. Bij de inrichting van onze terreinen gebruiken we grotendeels inheemse en biologische zaaimengsels en inheemse bomen en struiken. En ook soorten die dracht- en waardplant zijn voor insecten, waaronder vlinders en bijen. We willen deze koppositie behouden. Daarom zijn we continue bezig om ons te verbeteren, door ons natuurvriendelijk beheer uit te breiden, te versterken en te verfijnen. Denk aan meer maatwerk in het gefaseerd maaibeheer van de bermen en graslanden en het gebruik van duurzaam materieel en materiaal. En we zoeken kansen om nog meer terreinen natuurvriendelijk te beheren. Daarbij werken we samen met stichting Arnhem Zoemt en de Imkersvereniging Arnhem, Velp.

Natuurvriendelijke stad: Onderzoek naar het naast elkaar leven van de honingbij en de wilde bij

Met een aantal omliggende gemeenten en in samenwerking met kennisinstituten gaan we onderzoeken in hoeverre de honingbij een bedreiging kan vormen voor de wilde bij, met name op onze kwetsbare heideterreinen. Aan de hand van de resultaten nemen we eventueel maatregelen om het leefgebied van de wilde bijen in Arnhem te behouden en te versterken.

Samenwerkende stad: Wijkgroenagenda's

Ook in de wijken liggen ambities om te vergroenen. In 2021 en 2022 stellen we met de inwoners van een aantal wijken Wijkgroenagenda's op waarbij de gemeente ondersteuning levert. De wensen en ideeën van deze inwoners zetten we vervolgens om in acties en maatregelen die we samen met hen en andere stakeholders, zoals corporaties en sociale wijkondernemingen, realiseren. De eerste acties voor Klarendal en Arnhemse Broek zullen in het najaar van 2021 worden uitgevoerd.

Samenwerkende stad: Het vergroten van het bewustzijn onder de inwoners voor groen en vergroenen (onder andere tuinen)

Samen met onze groene partners in de stad willen we de inwoners van Arnhem kennis en ervaring op laten doen over de waarden van ons groen. Dit maakt de kans groter dat inwoners meer zorg hebben voor hun eigen groene omgeving en hun tuin willen gaan vergroenen. Stichting Natuurcentrum Arnhem, inclusief de Molenplaats, en platform Arnhem Klimaatbestendig spelen daarbij een belangrijke rol. In 2021 starten we ook met de biodiversiteitscampagne 'Andere Arnhemmers', waarin we het verhaal rond biodiversiteit vertellen en waaraan activiteiten worden gekoppeld van de verschillende groene organisaties in onze stad, zoals excursies, struintochten en lezingen.

Aandacht voor dierenwelzijn

In en om onze stad leven ook dieren. Dieren hebben recht op een goed leven. En we vinden het belangrijk dat mens en dier in harmonie samen kunnen leven. Alle dieren, zowel gehouden dieren als in het wild levende dieren, verdienen daarbij onze zorg en aandacht. Maar dieren kunnen ook gevaar, schade of overlast opleveren. We hebben onze ambities op dit gebied neergelegd in de Visie Dierenwelzijn 2021-2030 en de doelen en inspanningen voor 2021 en 2022 in de Uitvoeringsagenda 2021-2022. Wij noemen hier de belangrijke aandachtspunten voor 2022.

Bevorderen van het welzijn van gehouden dieren

We vinden het belangrijk dat gehouden dieren een zo prettig mogelijk leven hebben. Soms komt het welzijn van gehouden dieren in de knel omdat de verzorgers niet (meer) in staat zijn om hun dier goed te verzorgen. We nemen daarom een aantal maatregelen om in die gevallen de verzorgers te ondersteunen.

Helpen van eigenaren met informatie over het correct houden van huisdieren

We vinden het belangrijk dat eigenaren van dieren geïnformeerd zijn over het correct houden van huisdieren en dat de aankoop van een dier een weloverwogen beslissing is. Hierdoor kan dieren veel leed bespaard blijven en komen er minder dieren in het asiel terecht. We gaan hiertoe een actievere rol spelen in het voorlichten van onze inwoners over verantwoord bezit van gezelschapsdieren en over de mogelijkheden om een dier op te halen in het dierenasiel en zo een beter leven te geven. We verstrekken hierover informatie op onze dierenwelzijnspagina en werken met onze partners voor dierenwelzijn.

Zorgen voor opvang van huisdieren waarvoor niet (meer) wordt gezorgd

Het dierenasiel is gevestigd in Velp. Dit complex is verouderd. Het is bouwkundig slecht en de ruimtes voldoen niet meer aan de eisen van deze tijd. Het Dierentehuis Arnhem e.o. zal binnenkort beginnen met een grondige renovatie. Hierdoor zullen de dierenverblijven ook beter aansluiten bij de huidige eisen op het gebied van dierenwelzijn. We ondersteunen de Stichting Dierentehuis Arnhem e.o. bij het realiseren van de nieuwbouw van het asiel te Velp (geplande oplevering: 2023).

Op diervriendelijke wijze voorkomen of bestrijden van schade, overlast en gevaar door dieren

Ofschoon veel mensen groot plezier beleven van hun hond kan het voorkomen dat honden overlast en schade veroorzaken voor mens, andere dieren en natuur. We gaan dit zoveel mogelijk voorkomen. We zoeken daartoe een goede oplossing voor honden rond gebieden met grazers en/of broed- of rustplaatsen voor vogels, zoals hondenspeel- en -losloopplaatsen in de directe omgeving en indien nodig een hondenverbod (hiervoor moet de APV worden aangepast). Verder verbeteren we de informatie over honden op onze dierenwelzijnspagina, waaronder over wat te doen bij bijtincidenten en het voorkomen ervan.

Bevorderen van het welzijn van in het wild levende dieren

Ook voor in het wild levende dieren vinden we dierenwelzijn belangrijk, ook als deze dieren overlast veroorzaken waartegen opgetreden moet worden. We besteden daarom aandacht aan het zo diervriendelijk tegengaan van overlast en aan het bestrijden van dierenleed.

Op zo diervriendelijk mogelijke wijze voorkomen of bestrijden van schade, overlast en gevaar voor dieren

Veel organisaties vangen zwerfkatten op, neutraliseren ze en zetten ze weer terug (volgens de TNR-methode: Trap, Neuter and Return). Deze methode is echter in Arnhem niet langer mogelijk omdat de provincie sinds kort geen ontheffingen meer verleent van het verbod om katten uit te zetten gezien de negatieve effecten van verwilderde katten op de natuur. We gaan in gesprek met de provincie over dit verbod, samen met Dierenbescherming, Stichting Zwerfkatten Nederland en Dierentehuis Arnhem. Ook willen we samen met andere Gelderse gemeenten buiten het leefgebied van de wolf in gesprek met de provincie over vergoeding van preventieve maatregelen als er sprake is van regelmatig voorkomende schade door (trekkende) wolven. Verder doen we onderzoek naar de toepasbaarheid van diervriendelijke methoden van populatiebeheer voor grootwild. Tenslotte willen we ons inspannen om een meer preventieve plaagdierbeheersing mogelijk te maken.

Voorkomen, beperken en bestraffen van door mensen toegebracht dierenleed

Stroperij is strafbaar. Vissen is niet in alle wateren toegestaan. In onze stadsparken en natuurgebieden mag over het algemeen niet worden gevist. Hengelsport Federatie Midden Nederland houdt in de regio Midden-Nederland toezicht op het visverbod. We willen een jaarlijks overleg met de Hengelsport Federatie Midden-Nederland over hoe zij hierop toezicht hebben gehouden.

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling is een essentieel onderdeel van een duurzame woon- en leefomgeving.

De gemeentelijke ambitie die past in het landelijk beleid blijft om afval zoveel mogelijk her te gebruiken en de hoeveelheid restafval die verbrand moet worden, verder te verkleinen. De criteria die gebruikt worden bij de keuzes voor de manier waarop de afvalinzameling is ingericht, zijn naast dit milieubelang, de gebruiksvriendelijkheid en service voor de inwoner en de kosten die hiermee gemoeid zijn.

Reductie hoeveelheid restafval

Het is de ambitie om de hoeveelheid restafval die verbrand moet worden naar beneden te brengen.
De keuze voor het instrument diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder afval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt.

Beleidsontwikkeling afvalreductie

De ontwikkeling van nieuwe sturingsinstrumenten om de doelstelling op afvalreductie te bereiken, vraagt een nieuwe aanpak die in de komende begrotingsperiode verder wordt uitgewerkt.
Bij het onderzoeken naar alternatieve systemen die bijdragen aan de milieudoelen zal nadrukkelijker de inbreng, medewerking en betrokkenheid van de inwoners gevraagd worden.

Er ligt een belangrijke uitdaging om de basis die is gelegd met het systeem van Omgekeerd Inzamelen verder te optimaliseren en de scheidingsresultaten op het gebied van PBD, GFT en papier en herbruikbaar grofvuil, verder te verbeteren.
Het verbeteren van de service aan bewoners, duidelijker informeren en communiceren over de mogelijkheden van hergebruik zijn de beleidsinstrumenten waar we de komende periode op gaan inzetten.

Na het stoppen met Diftar zijn door het college toezeggingen gedaan om te onderzoeken op welke wijze de afvalstoffenheffing nog verder kan worden gedifferentieerd naar huishoudgrootte. Indien de raad kiest voor een andere grondslag voor toerekening dan zal dit in de verordening op de afvalstoffenheffing (in november) worden vastgelegd.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Omvang huishoudelijk afval	203,6	209,5	200,7		

Eenheid: kg per inwoner

Bron: CBS

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig". Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem biedt woonruimte	**2.967**	**314**	**43**	**219**
Beschikbare en betaalbare woningen	2.967	314	43	219
Duurzame en levensloopgeschikte woningen				
Leefbare woonomgeving				
Een schone, groene én klimaatbestendige openbare ruimte	**9.003**	**692**	**0**	**1.060**
Naar een klimaatadaptieve stad	9.003	692	0	1.060
Arnhems groen versterken				
Aandacht voor dierenwelzijn	**184**	**0**	**0**	**0**
het voorkomen van dierenleed en waar nodig het verbeteren van de leefomstandigheden van zowel huisdieren als in het wild levende dieren	184	0	0	0
Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling	**12.495**	**21.392**	**0**	**0**
Minder restafval	12.495	21.392	0	0
Overig	**16.377**	**18.567**	**3.995**	**4.275**
Totaal	**41.026**	**40.965**	**4.039**	**5.554**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	36.268	36.058	39.652	41.026	41.203	40.793	40.855
Baten	39.403	39.814	41.881	40.965	40.933	40.903	40.903
Saldo lasten en baten	***3.135***	***3.756***	***2.229***	***-61***	***-61***	***111***	***48***
Toevoegingen aan reserves	930	371	462	4.039	593	593	690
Onttrekkingen aan reserves	1.257	1.799	3.186	5.554	1.527	1.240	1.306
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***327***	***1.428***	***2.724***	***1.516***	***1.516***	***646***	***616***
Gerealiseerd resultaat	**3.462**	**5.184**	**4.953**	**1.454**	**665**	**757**	**664**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn in totaal begroot op € 41,0 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:

- Riolering: €13,2 miljoen;
- Afval: € 12,5 miljoen;
- Stedelijk groen: € 5,1 miljoen;
- Parken, bossen en ecologie: € 3,0 miljoen;
- Wonen: € 3,0 miljoen;
- Overige lasten: € 4,2 miljoen.

De totale begrote lasten zijn in 2022 € 1,4 miljoen hoger dan in 2021:

- € + 0,4 miljoen ontwikkeling kapitaallasten;
- € + 0,4 miljoen Parken & Bossen;
- € + 1,5 miljoen uitvoering Arnhem-Oost;
- € - 0,6 miljoen incidentele lasten 2021 voor de woondeal en woonwagenlocaties;
- € - 0,3 miljoen Overigen.

Baten
De begrote baten bedragen in 2022 € 40,9 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:
- Afval: € 21,4 miljoen;
- Riolering: €17,2 miljoen;
- Parken, bossen en ecologie: € 0,7 miljoen;
- Havenbeheer: € 0,9 miljoen;
- Kabels en leidingen: € 0,5 miljoen;
- Wonen: € 0,3 miljoen.

Toevoegingen aan reserves
De totale toevoeging aan de reserves is begroot op € 3,68 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- BR Kapitaallasten € 3,1 miljoen;
- BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte € 0,5 miljoen;
- Overig € 0,08 miljoen.

Onttrekkingen aan reserves
De totale onttrekking aan de reserves is begroot op € 4,4 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- BR Grondexploitatie € 3 miljoen;
- BR Grond onderhoud en vervanging openbare ruimte € 0,6 miljoen;
- BR Groenfonds € 0,28 miljoen;
- BR Volkshuisvestingsfonds € 0,19 miljoen;
- BR Werk-Investeringsfonds € 0,2 miljoen;
- Overig € 0,13 miljoen.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Lingezegen
GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Wonen
- Woningcorporaties;
- Particuliere verhuurders;
- Beleggers/ontwikkelaars;
- Provincie Gelderland;
- Ministerie van BZK;
- Zorgpartijen.

Arnhem-Oost
Met de Arnhem-Oost-aanpak willen wij de situatie in onze meest kwetsbare wijken langjarig aanpakken en duurzaam verbeteren. In de wijken, mét de wijken en in samenwerking met maatschappelijke partners en andere overheden. Hieronder, zonder uitputtend te zijn, onze belangrijkste partners:
- Ministerie van BZK;
- Provincie Gelderland;
- Partners van de samenwerkingskring Arnhem-Oost;
- Bewoners;
- Woningcorporaties;
- Primair en voorgezet onderwijs;
- Werkgeversorganisaties;
- The Economic Board.

Openbare ruimte

- Wijkteams;
- Schouwgroepen en belangengroepen;
- Waterschappen;
- Grondeigenaren (onder andere woningcorporaties, provincie, Hoge Veluwe, Gelders Landschap, Staatsbosbeheer);
- Groen Forum;
- Klimaatbestendig Arnhem;
- Triple Helix partners.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Wonen en leefomgeving. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Niet halen gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal / ontbreken voldoende dekking voor plankosten
Beheerskosten Arnhem Centraal
Planschade plan van aanpak woningsplitsing en verkamering
Extreme weersomstandigheden
GFT-voorzieningen

Beleidskaders

Wonen

- Arnhemse woonprincipes (Woonvisie);
- Volkshuisvestelijk kader 2019-2022;
- Huisvestingsverordening;
- Plan van aanpak woningbouwontwikkeling;
- Plan van aanpak Woningsplitsing en Verkamering;
- Woondeal Regio Arnhem- Nijmegen.

Openbare ruimte

- Structuurvisie 2020-2040;
- Groenvisie 2017-2035;
- Bomenplan Arnhem;
- Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2016-2020;
- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010 - 2020;
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen;
- Aanpak wateroverlast Arnhem Noord 2015.
- Visie en Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2021-2030;
- Strategie klimaatadaptatie Arnhem 2020 - 2030.

Paragrafen

De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting, bezien vanuit een bepaald perspectief. Een aantal paragrafen is in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

In de paragrafen worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. De wijze waarop invulling wordt gegeven aan de paragrafen verschilt per onderwerp.

De volgende paragrafen zijn opgenomen:

1. Lokale heffingen
2. Risicomanagement en weerstandsvermogen
3. Onderhoud kapitaalgoederen
4. Financiering
5. Bedrijfsvoering
6. Verbonden partijen
7. Grondbeleid
8. Investeringen
9. Subsidies

Lokale heffingen

De gemeente legt heffingen op. Die zijn onder te verdelen in algemene belastingen, bestemmingsbelastingen en retributies. Bij algemene belastingen is sprake van een gedwongen bijdrage, waar geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de overheid tegenover hoeft te staan. De opbrengsten dienen als algemeen dekkingsmiddel. Voorbeelden zijn de OZB en de toeristenbelasting. Bestemmingsbelastingen zijn belastingen waarvan de opbrengsten zijn bestemd voor specifieke taken of voorzieningen met een duidelijk algemeen belang. De riool- en afvalstoffenheffing zijn bestemmingsbelastingen. Bij retributies wordt er door de overheid een individuele tegenprestatie tegenover de bijdrage gesteld. Het gaat hierbij om leges en rechten.

Uitgangspunten van beleid

Afspraken uit het Coalitieakkoord 2018-2022

In het Coalitieakkoord 2018-2022 is afgesproken dat de inkomsten uit OZB met ingang van 2019 niet stijgen.
Voor de OZB-tarieven 2022 geldt dat deze (gemiddeld) gelijk zijn aan de tarieven 2021.
Voor de OZB geldt daarnaast dat ieder jaar een herwaarderingsjaar is. Dat betekent dat de WOZ-waarden gebaseerd worden op een nieuwe waardepeildatum (voor 2022 is dat 1 januari 2021).
Het gemiddelde herwaarderingscijfer leidt tot een tariefaanpassing zodat de herwaardering geen lastenontwikkeling tot gevolg heeft. Om te voorkomen dat de opbrengst OZB te hoog of te laag wordt, wordt de gemiddelde waarde-ontwikkeling gecompenseerd door een tariefswijziging. Uiteraard kan de werkelijke waardestijging per individueel object afwijken van de gemiddelde waardestijging, met als gevolg een andere individuele ontwikkeling van de lasten dan hier gepresenteerd.

In het coalitieakkoord 2018-2022 is tevens opgenomen dat de parkeertarieven en legestarieven niet stijgen en dat de heffingen (riool en afvalstoffen) kostendekkend worden gemaakt. Voor de legestarieven 2021 is van deze afspraak afgeweken. De stijging in kosten die het Rijk ons berekent is doorberekend in de legestarieven en enkele legestarieven zijn meer in lijn gebracht met tarieven elders in de regio. Ook voor de legestarieven 2022 geldt dat, indien van toepassing, de stijging van rijksleges wordt doorberekend in het tarief.

Afvalstoffenheffing

Het is de ambitie om de hoeveelheid restafval die verbrand moet worden naar beneden te brengen.
De keuze voor het instrument Diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder afval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt. Huishoudens betalen sindsdien weer een vast tarief voor afvalverwerking, waarbij de hoogte van dit tarief voor eenpersoonshuishoudens lager ligt dan voor meerpersoonshuishoudens.

De ontwikkeling van nieuwe sturingsinstrumenten om de doelstelling op afvalreductie te bereiken, vraagt een nieuwe aanpak die in de komende begrotingsperiode verder wordt uitgewerkt. Bij het onderzoeken naar alternatieve systemen die bijdragen aan de milieudoelen zal nadrukkelijker de inbreng, medewerking en betrokkenheid van de inwoners gevraagd worden.

Na het stoppen met Diftar zijn door het college toezeggingen gedaan om te onderzoeken op welke wijze de afvalstoffenheffing nog verder kan worden gedifferentieerd naar huishoudgrootte. Indien de raad kiest voor een andere grondslag voor toerekening dan zal dit in de verordening op de afvalstoffenheffing in november worden vastgelegd.

Rioolheffing

In het Coalitieakkoord 2018-2022 is afgesproken om de heffingen kostendekkend te maken. Voor de rioolheffing werd daarbij uitgegaan van een jaarlijkse groei van 1,5%.

Voor 2022 geldt dat de kosten van beheer en onderhoud van riolering naar verwachting lager uitvallen dan eerder meerjarig geraamd. Dit komt voornamelijk door verlaging van de rentekosten over de investeringen (rekenrente) en door verschuiving van lasten als gevolg van gewijzigd activeringsbeleid (financieel administratief). Aangezien de tarieven voor rioolheffing maximaal kostendekkend mogen zijn, zou dit voor 2022 een verlaging van de tarieven betekenen.
Vanaf 2023 wordt echter een toename verwacht van de vervangingsopgave van rioleringen. De hogere investeringen voor herstel en vervanging van het riool zullen nodig zijn om een adequaat rioolstelsel te behouden. Gezien de grote vervangingsopgave in met name de naoorlogse wijken in Arnhem-Zuid wordt voor de verdere toekomst nog een verdere stijging van de rioolinvesteringen verwacht.

Schommeling van tarieven is niet wenselijk. Het naar voren halen van investeringen naar 2022 heeft geen effect op het niveau van de kosten in 2022, omdat de stijgende kapitaallasten als gevolg van de extra investeringen pas in latere jaren zichtbaar zijn.
Voor een meer gelijkmatige tariefontwikkeling wordt daarom vanaf 2022 een spaarelement opgenomen in het tarief rioolheffing. De inkomsten op grond van dit spaarelement worden toegevoegd aan een voorziening en ingezet bij toekomstige vervangingsinvesteringen riolering. Door het inzetten van deze voorziening kan forse stijging van kapitaallasten in de toekomst worden afgevlakt. De hoogte van het spaarelement wordt bepaald op basis van een onderliggend investeringsplan. Geraamd wordt dat jaarlijks een spaarbedrag van € 700.000 nodig is om de extra investeringen op de langere termijn (deels) te kunnen dekken. De geplande investeringen zullen zoals gebruikelijk onderdeel uitmaken van het begrotingsproces.

Een deel van de lagere lasten in 2022 (€ 300.000) wordt wel doorberekend in het tarief. Per saldo betekent dit dat de (gemiddelde) lasten voor de burger in 2022 gelijk zijn aan 2021.

Bedrijveninvesteringszones
De verwachting is dat de gemeenteraad nog voor januari 2022 een verordening vaststelt, waarmee het voor ondernemers in het Korenkwartier mogelijk wordt om een Bedrijveninvesteringszone (BIZ) op te richten. Een BIZ betreft een afgebakend gebied binnen de gemeente, waarin ondernemers samen zorgen voor een veilige en leefbare bedrijfsomgeving. De gemeente int van de ondernemers in de BIZ een bijdrage en keert deze vervolgens als subsidie uit aan de BIZ als uitvoeringsorganisatie. In de verordening kan worden opgenomen dat de perceptiekosten op de subsidie in mindering worden gebracht; in dat geval is de BIZ-bijdrage voor de gemeente volledig budgetneutraal. De verordening treedt pas in werking bij voldoende draagvlak onder de ondernemers in de BIZ. Deze draagvlakmeting zal plaatsvinden na het vaststellen van de verordening.

Effecten corona
Om ondernemers tijdens de coronacrisis te ondersteunen in hun liquiditeit is aan hen de mogelijkheid geboden tot uitstel van betaling van gemeentelijke belastingen. Dit uitstel van betaling loopt tot 1 september 2021, waarna een betalingsregeling geldt tot 1 januari 2022 (toeristenbelasting) en tot 1 maart 2022 (OZB en rioolheffing).

Het is nog onzeker hoe de coronacrisis zich gaat ontwikkelen, maar met het vervallen van de meeste beperkingen in het najaar van 2021 is het vooralsnog de verwachting dat het merendeel van de ondernemers vanaf september 2021 alsnog de openstaande belastingaanslagen zal betalen en dat opnieuw uitstel in 2022 niet nodig zal zijn.

De effecten van corona op leegstand en faillissementen en de impact hiervan op de gemeentelijke begroting zullen de komende periode meer helder worden.

Geraamde inkomsten en een overzicht op hoofdlijnen

	2021	2022
Bedragen x € 1.000		
Belastingsoorten		
Onroerend zaakbelasting	55.558	55.834
Afvalstoffenheffing	19.132	19.853
Rioolheffing	17.117	17.148
Toeristenbelasting	470	525
	92.277	***93.360***
Overige heffingssoorten		
Parkeerbelasting	8.186	9.054
Leges burgerlijke stand	2.115	2.064
Bouw- en sloopvergunningen (Wabo)	4.037	4.037
	14.338	***15.155***
Totaal	**106.615**	**108.515**

Lokale lastendruk en kwijtscheldingsbeleid

Gemiddelde lastenontwikkeling per woning (eigenaar)	2021	2022	%
Onroerend zaakbelasting	€ 342	€ 342	0,00%
Rioolheffing	€ 177	€ 177	0,0%
Afvalstoffenheffing gemiddeld	€ 260	€ 265	2,0%
	€ 779	**€ 784**	**0,67%**

Gemiddelde lastenontwikkeling per woning (gebruiker/huurder)	2021	2022	%
Onroerend zaakbelasting	€ 0	€ 0	0,0%
Rioolheffing	€ 89	€ 89	0,0%
Afvalstoffenheffing gemiddeld	€ 260	€ 265	2,0%
	€ 349	**€ 354**	**1,49%**

Ontwikkeling lokale lastendruk in landelijk perspectief

Het Centrum voor onderzoek van de economie van de lagere overheden (Coelo) meet jaarlijks de lokale lastendruk van de Nederlandse gemeenten. De indicator 'Woonlasten meerpersoonshuishouden' geeft inzicht in de ontwikkeling van de Arnhemse woonlasten in relatie tot die van de overige gemeenten. De indicator bestaat uit de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing.

Uit een analyse is gebleken dat bij de berekening van de waarde van een gemiddelde woning in Arnhem andere aannames worden gehanteerd dan waarmee door het Coelo wordt gerekend. Bij de berekening van de gemiddelde WOZ-waarde van een woning in Arnhem wordt ook de categorie recreatiewoningen en overige woningen betrokken, terwijl deze categorie bij de berekening van het Coelo buiten beschouwing blijft. Omdat deze categorie een lagere gemiddelde WOZ-waarde heeft dan de overige categorieën, heeft dit een verlagend effect op de berekende gemiddelde WOZ-waarde voor een woning in Arnhem. Een vergelijking met de gegevens van het Coelo levert hierdoor een afwijking op.

Kwijtscheldingsbeleid

Inwoners van Arnhem (particulieren en kleine zelfstandigen) komen in aanmerking voor kwijtschelding als onder andere het zogenaamde gecorrigeerde inkomen lager uitvalt dan 100% van het bijstandsniveau. Arnhem kiest met het hanteren van een bovengrens van 100% van het bijstandsniveau voor de maximale invulling van het kwijtscheldingsbeleid die de wet biedt.

Kwijtschelding kan worden aangevraagd voor de (on)roerende zaakbelasting, afvalstoffenheffing en rioolheffing.

Kostendekkendheid leges en heffingen

In de gemeentewet (artikel 229b, lid 1) is opgenomen dat de tarieven die worden geheven voor de bestemmingsheffingen en retributies maximaal kostendekkend mogen zijn. Dit betekent dat de opbrengsten niet hoger mogen zijn dan de kosten. Zo wordt voorkomen dat de gemeente 'winst' maakt op deze heffingen en met de ontvangen specifieke inkomsten ook andere gemeenteactiviteiten financiert.
Het gaat bij de kostendekkendheid om geraamde bedragen, omdat op het moment van het vaststellen van de tarieven alleen nog de verwachtingen bekend zijn.

Hieronder wordt inzicht gegeven in de berekening van de kostendekkendheid van de rioolheffing, afvalstoffenheffing en leges.

Kosten van overhead

Kosten worden zoveel mogelijk direct toegerekend aan de betreffende activiteit, maar dat gaat niet altijd. Bijvoorbeeld bij de kosten van huisvesting, (algemene) communicatie en bestuursondersteuning. Dit zijn overheadkosten; alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Deze definitie van overheadkosten is vastgelegd in het BBV. Welke kosten de gemeenten als overheadkosten mogen zien, is dus in regelgeving vastgelegd. Gemeenten zijn wel vrij in de keuze van de methodiek voor toerekening van overheadkosten aan de lokale heffingen. Bij de gemeente Arnhem rekenen we de kosten van overhead aan de heffingen toe met behulp van een opslag op de ingezette uren.

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing is een bestemmingsbelasting. De inkomsten uit afvalstoffenheffing mogen alleen ingezet worden voor kosten van inzameling en verwerking van huishoudelijk afval.

De kostendekkendheid van 84% is gelijk aan die van 2021. Dit geldt voor zowel de periode dat Diftar van kracht was (januari tot en met mei 2021), als voor de periode van juni tot en met december 2021 waarin al een vast tarief per huishouden gold.
De frictiekosten als gevolg van het stoppen met Diftar zijn in 2021 doorberekend in de vaste tarieven die golden vanaf juni 2021. In 2022 zijn deze frictiekosten er niet.
De tarieven voor 2022 stijgen met 2% in vergelijking met de tarieven die een huishouden in 2021 gemiddeld kon verwachten. Om de vergelijking met 2021 te kunnen maken is voor de eerste 5 maanden Diftar een inschatting gemaakt van het aantal tariefzakken dat per huishouden werd aangeboden. Deze kosten zijn opgeteld bij het vaste tarief in de diftarmaanden en de 7 maanden niet-diftar.

Berekening kostendekkenheid t.b.v. Afvalstoffenheffing	
Bedragen x € 1.000	
Kosten Taakveld(en),incl. (omslag) rente	21.250
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	-1.539
Netto kosten taakvelden	***19.711***
Toe te rekenen kosten:	
Overhead incl. (omslag)rente	689
BTW	3.339
Totale kosten	***23.739***
Opbrengst heffingen	19.853
Dekkingspercentage	**84%**

Rioolheffing

De rioolheffing is een bestemmingsbelasting. De inkomsten uit rioolheffing mogen alleen ingezet worden voor de kosten van beheer en onderhoud van riolering.

De kostendekkendheid van 98% is vrijwel gelijk aan die van 2021 (97%). Zowel de begrote opbrengsten als de begrote kosten bevinden zich op hetzelfde niveau als in 2021. De samenstelling van de kosten is wel gewijzigd, omdat er vanaf 2022 een spaarelement in het tarief wordt opgenomen (zie verder bij 'Uitgangspunten beleid').

Berekening kostendekkenheid t.b.v. Rioolheffing	
Bedragen x € 1.000	
Kosten Taakveld(en),incl. (omslag) rente	14.542
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	-
Netto kosten taakvelden	***14.542***
Toe te rekenen kosten:	
Overhead incl. (omslag)rente	1013
BTW	1.642
Totale kosten	***17.197***
Opbrengst heffingen	17.148
Dekkingspercentage	**100%**

Leges

De kostendekkendheid leges Burgerzaken 2022 is lager dan in 2021 (van 61,9% in 2021 naar 52,7% in 2022). De kostendekkendheid van deze leges wordt bepaald op basis van begrote kosten- en opbrengstenbudgetten van de afdeling Burgerzaken in een specifiek jaar. Uiteraard gaat het hierbij om budgetten die voor het legesproces relevant zijn. Een aantal van de componenten voor deze berekening is - onder meer vanwege de toekenning van middelen voor het project doorontwikkeling Burgerzaken - bijgesteld. Denk hierbij aan het kostenbudget voor formatie en inhuur. De begrote opbrengsten zijn daarentegen voldoende constant gebleven. Hierdoor is de verhouding begrote kosten / begrote opbrengsten anders dan voorgaande jaren.

Legesverordening	Lasten 2022	Baten 2022	Kosten-dekkendheid
Bedragen x € 1.000			
Algemene dienstverlening			
PD-Burgerlijke stand	3.915	2.064	53%
Parkeren	106	88	83%
Overige APV	104	97	93%
Subtotaal Algemene dienstverlening	**4.125**	**2.249**	**55%**
Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning			
Huisvesting en Wabo	5.003	4.037	81%
Kabels/leidingen	430	350	81%
Subtotaal Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning	**5.433**	**4.387**	**81%**
Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn			
Drank- en Horeca	218	191	88%
Evenementen	191	130	68%
Prostitutiebedrijven	8	7	88%
Winkeltijden	-	-	0%
Subtotaal Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn	**417**	**328**	**79%**
Totaal	**9.975**	**6.964**	**70%**
Scheepvaartrechten Bedragen x € 1.000	905	536	59%
Reinigingsrechten Bedragen x € 1.000	53	53	100%

Overzicht lokale heffingen

Onroerendzaakbelasting

2021	Tarieven			WOZ-waarde	Begroot 2021		
	gebruiker	eigenaar	totaal	totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Bedragen x € 1.000							
Woningen		0,1466%	0,1466%	17.820.596		26.122	26.122
Niet-woningen	0,2060%	0,6180%	0,8240%	3.527.414	7.267	21.801	29.067
Totaal				**21.348.009**	**7.267**	**47.923**	**55.190**

2022	Tarieven			Stijgings-perc. tarief	WOZ-waarde	Begroot 2022		
	gebruiker	eigenaar	totaal		totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Bedragen x € 1.000								
Woningen		0,1308%	0,1308%	-10,74%	20.246.280		26.491	26.491
Niet-woningen	0,2024%	0,6073%	0,8098%	-1,73%	3.609.455	7.307	21.922	29.229
Totaal					**23.855.735**	**7.307**	**48.412**	**55.719**

Onroerend zaakbelasting	gemiddelde woning	gemiddelde niet-woning
Lasten 2021	342	4.856
Indexatie 0%	*0*	*0*
Lasten 2022	**342**	**4.856**

Afvalstoffenheffing

Bedragen x € 1.000

	Totaal-		Vast		Aantal huishoudens		Begroot	
	Tarief	2021	Tarief	2022	2021	2022	2021	2022
Eenpersoonshuishouden		214,90		220,80	29.583	29.175	6.357	6.442
Meerpersoonshuishouden		288,95		294,00	44.210	45.664	12.774	13.425
Totaal					**73.793**	**74.839**	**19.132**	**19.867**

Rioolheffing

Rioolheffing	Tarieven	Tarieven		aansluiting op riool	Begroot 2021		
2021	eigenaar	gebruiker	Totaal	totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Bedragen x € 1.000							
Woningen	0,0356%	0,0356%	0,0711%	17.770.596	6.318	6.318	12.636
Niet-woningen	0,0644%	0,0644%	0,1289%	3.477.414	2.241	2.241	4.481
Totaal				**21.248.009**	**8.559**	**8.559**	**17.117**

Rioolheffing	Tarieven	Tarieven		Stijgings-perc. tarief	Aansluiting op riool	Begroot 2022		
2022	eigenaar	gebruiker	Totaal		totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Bedragen x € 1.000								
Woningen	0,0313%	0,0313%	0,0625%	-12,04%	20.203.780	6.318	6.318	12.636
Niet-woningen	0,0643%	0,0643%	0,1286%	-0,23%	3.509.455	2.256	2.256	4.512
Totaal					**23.713.235**	**8.574**	**8.574**	**17.148**

Rioolheffing	gemiddelde woning		gemiddelde niet-woning	
Lasten 2021	**€ 177**		**€ 779**	
Indexatie 0%	€ 0,0	0,00%	€ 0,00	0,00%
Lasten 2022	**€ 177**		**€ 779**	

De opgenomen tarieven OZB en rioolheffing zijn gebaseerd op de waardeontwikkeling zoals die bij het opstellen van de Begroting bekend was. Medio oktober vindt een verbijzondering van de verwachte waarde-ontwikkeling plaats ten aanzien van de lokale markt. Indien dit gevolgen heeft voor de opgenomen tarieven, zullen deze tarieven worden bijgesteld. Een wijziging van de tarieven heeft echter geen gevolgen voor de belastingopbrengsten en de te betalen lasten, die blijven ongewijzigd. De tarieven worden ter vaststelling aan de gemeenteraad aangeboden in de betreffende verordeningen.

Voor de tarieven afvalstoffenheffing geldt dat deze wellicht nog verder worden gedifferentieerd naar huishoudgrootte (zie ook bij 'Uitgangspunten ven beleid'). Indien de raad hiervoor kiest, dan zal dit in de verordening op de afvalstoffenheffing in november worden vastgelegd.

Risicomanagement en weerstandsvermogen

Het is van belang om inzicht te hebben in de financiële positie (hoe financieel gezond is de gemeente) en de financiële weerbaarheid (welke mogelijkheden zijn er financieel). Met andere woorden hoe financieel robuust is de gemeente Arnhem?
Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre de gemeente Arnhem in staat is om risico's op te vangen.
De financiële positie van Arnhem wordt met een aantal financiële kengetallen (zoals solvabiliteit en schuldquote) in samenhang met het weerstandsvermogen in beeld gebracht en beoordeeld.

Samenvatting financiële positie

In deze paragraaf gaan we, in aansluiting op de toelichting in deel 1 van deze begroting, verder in op de financiële positie van de gemeente Arnhem. Allereerst een samenvatting van de belangrijkste punten uit deze paragraaf en aansluitend een toelichting op:

- de prognose van een aantal financiële kengetallen;
- de uitgangspunten voor beleid;
- het risicoprofiel en het beschikbare weerstandsvermogen;
- de belangrijkste risico's.

Om op een eenvoudige manier uit te leggen hoe de gemeente naar haar financiële positie kijkt, gebruiken we de metafoor van een privépersoon, die naar zijn of haar eigen financiële positie kijkt en vooruit kijkt naar de komende jaren. Hoe zeker zal mijn inkomen de komende jaren naar verwachting zijn? Zullen daarin schommelingen plaatsvinden waarmee ik rekening moet houden? Hoe zullen naar verwachting mijn uitgaven zich de komende jaren ontwikkelen? Stijgen of dalen de vaste lasten? Moet ik rekening houden met extra kosten voor de studie van de kinderen? Als daar een beeld van is hoe ziet dan naar verwachting het totale beeld van mijn inkomsten en uitgaven eruit? Zal dit in evenwicht zijn? Kan ik nog wat sparen of moet ik tijdelijk wat geld van mijn spaarrekening halen?
Heb ik wat extra middelen achter de hand als er zich tegenvallers voordoen? Bijvoorbeeld als mijn wasmachine kapot gaat of als mijn auto niet door de APK komt? Als een privépersoon een goed en zeker inkomen heeft om zijn huur of hypotheek te betalen, verder geen grote schulden heeft en ook nog over een spaarsaldo beschikt, is de conclusie dat zijn of haar financiële positie robuust en solide is.

Zo is het ook bij gemeenten. Hoe ziet het gemeentelijk huishoudboekje er voor de komende jaren uit? Hoe zullen onze inkomsten en uitgaven zich ontwikkelen? Denken we dat we de komende jaren een tekort of een overschot gaan krijgen of zijn onze inkomsten en uitgaven vrijwel in evenwicht?
Als we zien dat de schulden zich niet negatief ontwikkelen, er een goed gevulde 'bankrekening' (algemene reserve) is en de baten vrijwel ieder jaar even hoog of iets hoger zijn dan de lasten, dan staat een gemeente er over het algemeen goed voor. Het weerstandsvermogen geeft aan in welke mate de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's (plotselinge tegenvallers) op te vangen zonder dat het beleid of de uitvoering hiervan in gevaar komt. Door in samenhang te kijken naar een aantal kengetallen kunnen we zien hoe robuust de financiële positie van een gemeente is. Dat is waar we in deze paragraaf bij stilstaan.
Een belangrijke randvoorwaarde daarbij is dat het gemeentelijke huishoudboekje in evenwicht moet zijn. De raad moet erop toezien dat de begroting 'structureel en reëel in evenwicht is' dan wel er voor zorgen dat dit evenwicht in de daarop volgende jaren wordt bereikt (art. 189, lid 2 gemeentewet). De begroting moet vervolgens goedgekeurd worden door Gedeputeerde Staten (GS). Als de begroting niet sluitend zou zijn, komt de gemeente onder toezicht van GS en moet de gemeente alsnog maatregelen nemen om de begroting sluitend te maken.

Hoe ziet het financieel beeld voor de Begroting 2022 en daarop volgende jaren eruit? Precies midden in deze raadsperiode, maart 2020, kwam de wereld terecht in de coronacrisis. Die crisis had grote gevolgen voor Nederland en ook voor Arnhem. In (financiële) zin hielden we de vinger aan de pols met behulp van Impactanalyses en het corona dashboard. Op 2 september 2020 nam de raad de voorstellen aan in de "Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis". Deze zomer informeerden we de raad hierover in de vorm van de 'First year review Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis". Het Rijk sprong bij en hield de economie zoveel mogelijk op gang door uitgebreide steunmaatregelen. Financiële hulp van het Rijk kwam er ook voor gemeenten. Het Rijk trad als buffer op en ving zo de ergste financiële klappen voor de gemeente op. Als gemeente konden wij zo hulp bieden in de stad.

Bij de voorbereiding van deze Begroting was de situatie van het aantal besmettingen wisselend. Vóór de zomer daalde het besmettingen sterk en werden de coronamaatregelen versoepeld. Korte tijd later nam het aantal besmettingen opnieuw toe om vervolgens weer te dalen. Eind augustus is er weer sprake van een lichte stijging. Duidelijk is dat we in de komende tijd rekening moeten houden met nieuwe onzekerheden: Komen er nog meer

nieuwe virusvarianten? Loopt de immuniteit wellicht terug? Wat zal komend najaar en komende winter het effect zijn van seizoensinvloeden? Wat zullen de mogelijke gevolgen zijn voor de burgers, bedrijven en organisaties in de stad? Blijft het Rijk verder gaan met pakketten steunmaatregelen en blijven ze de gemeenten daarin ook steunen?

Zoals we eerder aangaven sluiten we aan bij de ramingen van het Centraal Plan Bureau (CPB). De meest recente raming is die van augustus 2021. Ook het CPB geeft aan dat de ontwikkeling van de corona pandemie de belangrijkste onzekerheid is. Sommige sectoren zullen hier blijvend last van houden. Het CPB voorziet dat in die sectoren bedrijfsbeëindigingen onvermijdelijk zullen zijn. De vooruitzichten in de zogenaamde 'basisraming' zijn positief. Door het wegvallen van coronabeperkingen voorspelt het CPB een krachtig herstel en een groei van de economie in 2021 en 2022 van meer dan 3%. Ook loopt naar verwachting, zelfs bij de afloop van de steunmaatregelen van het Rijk, de werkloosheid nauwelijks op. Het overheidstekort zal in 2022 dalen tot 1,8%. Door de groei van de economie daalt ook de relatieve overheidsschuld.
Hoe betrekkelijk de betekenis van dit soort cijfers is blijkt als we kijken naar de vertaling van CPB-cijfers door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten in een drietal scenario's voor gemeenten begin 2021. Toen werd nog rekening gehouden met een veel hogere werkloosheid.
Het CPB adviseerde overigens eerder de financiën van de Rijksoverheid niet extra te belasten met structurele nieuwe uitgaven of lastenverlichtingen. Het CPB geeft aan dat die dan opgevangen moeten worden door bezuinigingen of lastenverzwaringen.

De snel wisselende perspectieven werken ook door in onze stad. De eerste sectoren waar we dan aan denken zijn horeca en evenementen. Maar ook breder heeft het terugdraaien van maatregelen effect. Denk daarbij onder andere aan thuiswerken en niet in de laatste plaats natuurlijk de impact van het virus op de gezondheid van de inwoners van onze stad en de zorg.
Om goed zicht te krijgen en te houden de betekenis van wisselende perspectieven voor het bestuur van onze stad en eventuele noodzakelijke (financiële) bijstellingen gaan we door op de eerder ingeslagen weg:

- we blijven de impact op onze begroting volgen en actualiseren ook de risico's in het risicoprofiel;
- we volgen nauwlettend de mate waarin het Rijk met maatregelen compenseert;
- we gaan behoedzaam om met onze financiële positie gelet op onzekerheden over de inkomsten van het Rijk op langere termijn;
- we monitoren de voortgang van de Arnhemse Herstelagenda corona en vullen, als dat nodig is, de aanpak daarin aan.

We lopen het beeld van onze financiën, zoals in deze begroting opgenomen door aan de hand van de drie niveaus van robuustheid, zoals we die steeds in begroting en jaarverslag laten zien:

1. De robuustheid van de begroting
   De begroting 2022 is niet sluitend. Dat geldt ook voor de jaarschijf 2023. Voor 2024 en 2025 is er sprake van een overschot en daarmee is de begroting structureel sluitend. Belangrijk is ook hierbij te vermelden dat in alle jaarschijven rekening is gehouden met de toevoegingen aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit;
2. De mate van robuustheid om risico's op te vangen
   Het risicoprofiel is opnieuw geactualiseerd en ook het beeld van de beschikbare weerstandscapaciteit is opnieuw bepaald. Dit levert een weerstandsfactor op van 1,4 in 2022 oplopend tot 1,5 in 2025. Een uitvoerige toelichting hierop is verderop in deze paragraaf opgenomen.
3. De mate van robuustheid van de balans.
   Hierbij gaat het onder andere om de omvang van de schulden van de gemeente (netto schuldquote) en de verhouding tussen eigen en vreemd vermogen (solvabiliteit). De uitkomsten van de financiële kengetallen worden verder in deze paragraaf toegelicht.

Op basis van het beeld, zoals opgenomen in deze Begroting 2022, kan geconcludeerd worden dat de gemeente financieel redelijk robuust is. Dat beeld zet zich verder door in de volgende jaren. Deze Begroting en zeker het beeld voor de daarop volgende jaren zijn echter een momentopname. Het financieel beeld van de begroting zal komende jaren steeds opnieuw geactualiseerd moeten worden. Het risicoprofiel en de beschikbare buffers en de daaraan gekoppelde weerstandsfactor zullen steeds weer opnieuw worden berekend. Risico's die zich voordoen kunnen grote effecten hebben. Inkomsten van het Rijk en daaraan gekoppelde regelgeving kunnen van grote invloed zijn op de financiële positie van onze stad.
Belangrijk is ook dat de raad zich in onze stad steeds weer opnieuw gesteld ziet worden voor nieuwe uitdagingen en nieuwe ambities die handelen en sturen noodzakelijk maken. De aanpak van die nieuwe uitdagingen en ambities zal ook in de komende raadsperiode centraal staan in het bestuur van onze stad. Met deze Begroting

2022 en het meerjarenbeeld 2023-2025 ligt er ook voor een nieuwe raad een goede financiële basis om aan de slag te gaan.

Toelichting uitkomsten financiële kengetallen

Voor de beoordeling van de financiële positie van onze gemeente wordt gebruik gemaakt van de kengetallen, zoals genoemd in art. 11 van de begrotingsvoorschriften (BBV). Ook de weerstandsfactor is uitgedrukt in de vorm van een kengetal.

Een goede toelichting op deze kengetallen en de betekenis daarvan voor de sturing door de raad is opgenomen in de publicatie 'Meerjarig financieel inzicht voor de raad - de samenhang tussen beleid en kengetallen' van de commissie BBV.

De kengetallen volgens art. 11 van de BBV voor 2022 en volgende jaren laten het volgende beeld zien:

Netto schuldquote	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	79%	107%	97%	99%	98%	94%

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	71%	98%	90%	93%	92%	89%

Solvabiliteitsratio	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	19%	12%	14%	15%	16%	17%

Weerstandsvermogen (factor)	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	1,0	1,0	1,4	1,4	1,5	1,5

Kengetal grondexploitatie	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	5%	7%	6%	4%	3%	2%

Structurele exploitatieruimte	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	0%	-3%	-4%	0%	1%	5%

Woonlasten meerpersoonshuishouden	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	102%	98%	94%	94%	94%	94%

De financiële kengetallen laten ten opzichte van de Begroting 2021, zoals die een jaar geleden door de raad is vastgesteld, een positieve ontwikkeling zien. De coronacrisis heeft geen directe weerslag gehad op de Arnhemse financiële positie. De belangrijkste reden hiervoor is het ruimhartige compensatiebeleid van het Rijk, waarmee incidentele tegenvallers opgevangen zijn. Naar verhouding van de omvang van de Arnhemse begroting is de schuld gedaald. Dit blijkt uit de schuldquote die voor de Begroting 2022 met 97% tien procentpunt gedaald is ten opzichte van de schuldquote in de begroting van vorig jaar. Gecorrigeerd voor de verstrekte leningen is de daling acht procentpunt. Ook is de schuld per inwoner gedaald.

Behalve dat de relatieve schuld is gedaald, is het eigen vermogen gestegen. Hierdoor is de solvabiliteit toegenomen. In de primitieve Begroting 2021 lag deze nog op 12%. In deze begroting stijgt deze naar 14%. In alle komende begrotingsjaren zet deze verbetering door. Ook de weerstandsfactor is verbeterd. In de primitieve Begroting 2021 bedroeg deze 1,0 en steeg door naar 1,2 in het laatste begrotingsjaar. In deze begroting herstelt de weerstandsfactor zich naar 1,5.

De grondexploitaties leggen geen groot beslag op de Arnhemse begroting. Dit was in de Begroting 2021 al niet het geval en in de Begroting 2022 daalt dit ook nog licht. Het risico van het afwaarderen van grondexploitaties heeft daarmee slecht een beperkte impact op de Arnhemse financiële positie.

In 2022 is de begroting niet in structureel evenwicht doordat een deel van de structurele lasten via bestemmingsreserves incidenteel gedekt worden. In de latere jaren komt de begroting ook in structureel evenwicht en worden alle structurele lasten gedekt met structurele inkomsten.

De woonlasten stijgen in Arnhem veel minder hard dan in de rest van Nederland. Hierdoor bedragen de woonlasten in de Begroting 2022 94% van het landelijk gemiddelde waar dan in de Begroting 2021 nog 98% was.

In de raadsbrief van 11 mei 2021 hebben we aangegeven de financiële kengetallen te vergelijken met de risico-indeling van de provincie. De provincie hanteert daarbij drie categorieën. Categorie A is het minst risicovol en categorie C is het meest risicovol. De uitkomsten voor de begroting 2022 zijn onderstaand vermeld. De kolom 'Gelders gemiddelde' is ontleend aan de begrotingsbrief 2021. Er zijn nog geen kengetallen beschikbaar voor het jaar 2022.

Tabel gehanteerd door de Provincie:

Kengetal	Gelders gemiddelde	Waarde Arnhem Begroting 2022	Categorie A	Categorie B	Categorie C
1. Netto schuldquote	67%	97%	<90%	90-135%	>135%
2. Netto schuldquote gecorrigeerd	59%	90%	<90%	90-135%	>135%
3. Solvabiliteitsratio	30%	14%	>50%	20-50%	<20%
4. Grondexploitatie	9%	6%	<20%	20-35%	>35%
5a. Structureel exploitatieruimte Begr.	0,20%	-4,00%	Begr. en MJR	Begr. en MJR	Begr. en MJR
5b. Structureel exploitatieruimte MJR	0,11%	5,00%	> 0%	> 0%	> 0%
6. Belastingcapaciteit	104%	94%	<95%	95-105%	>105%
7. Weerstandsvermogen	1,73	1,4	> 1,0	0,8 - 1,0	< 0,8

Als aanvulling op deze verplichte kengetallen worden in de begroting en jaarrekening in aansluiting op de zogenaamde stresstesten van de 100.000+ gemeenten op vier aandachtsvelden nog een aantal andere kengetallen doorgerekend. Bij elk kengetal wordt door middel van een kleur aangegeven hoe hierop wordt gescoord: rood is kwetsbaar, oranje is punt van aandacht en groen is voldoende.

Aanvullende kengetallen tav schuldquote	rek. 2020	begr. 2021	begr. 2022
a Netto schuld per inwoner	€ 3.566	€ 4.316	€ 4.279
b Schuldevolutie	0%	9%	6%
c Netto rentelasten/exploitatie	1,53%	1,61%	1,56%
d Aanwezigheid rentereserve/buffer	ja	ja	ja
e Zekerheden leningen, garantstellingen en waarborgen	94,23%	94,9%	94%

Aanvullende kengetallen tav solvabiliteit	rek. 2020	begr. 2021	begr. 2022
a Weerstandsfactor	1,0	1,0	1,4
b Mogelijkheden om weerstandscapaciteit te verbeteren	ja	ja	ja

Aanvullende kengetallen tav grondexploitatie	rek. 2020	begr. 2021	begr. 2022
a Afhankelijkheid van grondexploitatie voor sluitende begroting	nee	nee	nee
b Winstverwachting grondexploitatie	14.084	13.868	13.868
c Toekomstig nog te realiseren baten en lasten in relatie tot de BIE	1,9	1,9	1,5

Aanvullende kengetallen tav structurele exploitatieruimte	rek. 2020	begr. 2021	begr. 2022
a Toereikenheid onderhoudsbudgetten openbare ruimte	0,34%	0,30%	0,30%
b Ombuigingen, taakstellingen	0%	0,05%	0,05%
c Meerjarig sluitende begroting	ja	ja	ja

Aanvullende kengetallen tav woonlasten	begr. 2019	begr. 2021	begr. 2022
a Onbenutte belastingcapaciteit OZB	0,25%	0,21%	0,21%
b Derving OZB i.v.m. leegstand	2,03%	2,06%	2,06%

Uit deze kengetallen blijkt dat Arnhem op veel onderdelen goed scoort. De netto schuld per inwoner is wel rood, maar is verbeterd ten opzichte van de begroting van een jaar geleden.
Bij het beoordelen van de bovenstaande kengetallen is belangrijk de kengetallen in onderlinge samenhang te bezien om uitspraken te kunnen doen over én de robuustheid van de begroting/rekening, én de robuustheid van de risicobuffers én de robuustheid van de balans.

Robuustheid van de begroting:

- De belangrijkste conclusie is dat de begroting vanaf 2023 structureel in evenwicht is;
- De begroting van de gemeente Arnhem is niet afhankelijk van de uitkomsten van de grondexploitaties;
- De Arnhemse belastingen bevinden zich onder het landelijk gemiddelde en bieden ruimte om in een uiterst geval de financiële positie te verbeteren.

Robuustheid van de buffers voor risico's in relatie tot het beschikbare weerstandsvermogen:

- Een belangrijke indicator is de weerstandsfactor die de verhouding uitdrukt tussen de beschikbare buffers (reserves die het weerstandsvermogen van de gemeente vormen) en de benodigde weerstandscapaciteit (het totaal van de berekende mogelijke nadelige financiële gevolgen van de risico's). De weerstandsfactor is gestegen en bevindt zich boven de 1,4. De daling van het risicoprofiel en de stijging van de algemene reserve dragen hieraan bij. De uitkomst van de weerstandsfactor voor de jaren 2023 - 2025 is relatief. Nieuwe risico's en mogelijke tegen- of meevallers die doorwerken op de omvang van de beschikbare weerstandscapaciteit kunnen invloed hebben op de weerstandsfactor. Er is voor wat betreft de weerstandsfactor geen sprake van een meerjarig bevroren situatie, maar een momentopname op basis van de inzichten op dit moment;
- Naast de directe buffers voor risico's zijn in de raad afspraken gemaakt over de toevoegingen aan de bestemmingsreserve solvabiliteit als extra versteviging van de financiële positie. Op basis van de huidige inzichten en voorziene toevoegingen loopt deze reserve op tot € 32 miljoen eind 2025.

Robuustheid van de balans:

- De solvabiliteit van onze gemeente bevond zich een aantal jaren op een zorgelijk niveau Een groeiend eigen vermogen, mede met de bestemmingsreserve solvabiliteit en de aanwezige risicobuffers hebben gezorgd voor een gestaag toenemende solvabiliteit.
- Voor een goede beoordeling van de solvabiliteit is het van belang de relatie met de kengetallen voor grondexploitatie te vermelden. De verliesname van meer dan € 100 miljoen op de grondexploitaties in de economische crisis van 2008 - 2013 heeft de balans structureel robuuster gemaakt. Het aandeel van de grondexploitatie op de totale begroting blijft beperkt waardoor een dergelijke verliesname nu geen risico is.
- Arnhem verbetert haar schuldpositie in de Begroting 2022. De schuldquote daalt aanzienlijk ten opzichte van de begroting van vorig jaar De verbetering van de schuldpositie zorgt voor een lagere druk van de rentelast op de Arnhemse begroting.

Jaartal	Solvabiliteit	
	primitieve begroting	rekening
2016	12%	15%
2017	10%	16%
2018	12%	16%
2019	14%	17%
2020	15%	19%
2021	12%	
2022	14%	

Toelichting uitgangspunten van beleid

Tijdens deze raadsperiode is in nauwe samenwerking met de raad veel aandacht besteed aan de uitgangspunten en spelregels voor risicomanagement en weerstandsvermogen.
In 2020 is een nieuwe beleidsnota Risicomanagement en weerstandsvermogen (nota van 12 mei 2020, zaaknummer 466760) uitgebracht.
In de raad is een tweetal moties aangenomen over de spelregels voor het weerstandsvermogen in samenhang met de financiële kengetallen (de motie 'Realistischer inschatten en bewuster beleid' (nummer 20M209, zaaknummer 466760) en motie 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen' (nummer 20M255, zaaknummer 504479). Via het uitvoeren van onderzoek, een technische bijeenkomst met de financiële woordvoerders en een drietal experts op 24 maart 2021 en een aansluitende raadsbrief (11 mei 2021, zaaknummer 566585) heeft het college deze moties uitgevoerd.

De raad heeft op 16 september de uitgangspunten voor risicomanagement en spelregels voor weerstandsvermogen vastgesteld. Daarin is onder andere opgenomen dat:

- bij het werken aan gemeentelijke doelstellingen raad, college en ambtelijke organisatie zich bewust zijn van risico's en kansen en deze in beeld gebracht worden. Vervolgens worden maatregelen getroffen om risico's te beperken. Risicomanagement is een hulpmiddel om als gemeente doelstellingen te bereiken;
- de belangrijkste pijler van een goede risicocultuur daarbij is dat in het samenspel tussen raad, college en ambtelijke organisatie transparant wordt omgegaan met risico's en maatregelen;
- de realiteit is dat het niet mogelijk is alle risico's op voorhand in te schatten;
- over de invulling van specifieke afspraken met betrekking tot de risico's voor grote projecten/voorstellen zal nog met de auditcommissie worden overlegd;
- om goed zicht te krijgen op de mogelijkheden om risico's op te vangen als die zich voordoen kijkt de raad naar de begroting, het risicoprofiel versus de beschikbare buffers en de balans. De stand van zaken wordt toegelicht in de begroting en het jaarverslag;
- in de nota is een stappenplan opgenomen dat de raad kan helpen afwegingen te maken over risico's en benodigde buffers. De technische uitwerking kan plaatsvinden door gebruik te maken van een aantal knoppen, waaraan kan worden gedraaid;
- het risicoprofiel wordt periodiek bekeken en op basis daarvan wordt door middel van risicosimulaties bepaald wat de omvang van de benodigde risicobuffers is. Vastgelegd is welke onderdelen van de gemeentelijke reserves de buffers zijn om niet begrote tegenvallers op te vangen. De verhouding tussen risico's en buffers wordt uitgedrukt in een zogenaamde weerstandsfactor waarvoor de spelregels vastliggen in de verordening Financieel beleid en beheer 2020;
- voor niet voorspelbare gebeurtenissen heeft de gemeente een extra buffer in de vorm van de bestemmingsreserve solvabiliteit. Ook hiervoor liggen de spelregels vast in de verordening;
- de ontwikkelingen met betrekking tot risico's en buffers worden geëvalueerd door middel van onderzoek. Op basis hiervan kunnen afspraken worden gemaakt.

Het samenvattend beeld van het onderzoek, de bijeenkomst met de financiële woordvoerders en de experts en de raadsbrief is als volgt:

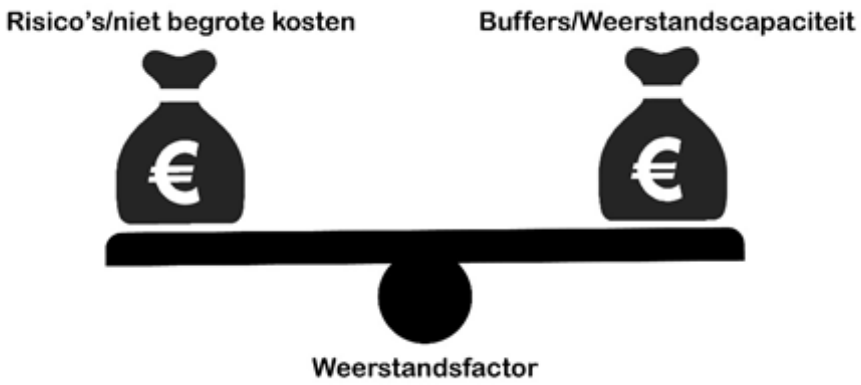
- de uitkomsten van een vergelijkend onderzoek naar weerstandsvermogen en financiële kengetallen zijn beschikbaar. Op basis daarvan is zichtbaar gemaakt welke keuzes er zijn voor de verschillende instelling van de knoppen voor weerstandsvermogen en spelregels voor solvabiliteit en schuldquote;
- expliciete afwegingen over de mate van bereidheid risico's te nemen worden in deze paragraaf weerstandsvermogen toegelicht;
- in aansluiting op het advies van de experts is het belangrijk ten aanzien van de spelregels voor de berekening van de benodigde- en beschikbare weerstandscapaciteit te kiezen voor een bestendige gedragslijn;
- uitgaande van de positieve beoordeling van de experts van de kwaliteit van het risicomanagement en het hieruit voortvloeiende risicoprofiel in onze gemeente is het niet noodzakelijke risico's op structurele budgetten extra zwaar mee te rekenen;
- gegeven het goede risicoprofiel, voldoende solvabiliteit en mogelijke ondersteuning van het Rijk bij het optreden van zgn. zwarte zwanen (grote externe risico's met een zeer incidenteel karakter en met een kleine kans, bijvoorbeeld een aardbeving) is het niet noodzakelijk hiermee rekening te houden in het risicoprofiel;
- aan de knop van de weerstandsfactor zou wel kunnen worden gedraaid. Door het hanteren van een lagere weerstandsfactor dan 1,0, (bijvoorbeeld 0,8), zou incidenteel een bedrag aan de algemene reserve onttrokken kunnen worden. Gelet op de inhoud van de motie, waarbij wordt aangedrongen op herstel van de reserves ligt dit niet voor de hand;
- financiële kengetallen met betrekking tot solvabiliteit en schuldquote in Arnhem zijn ten opzichte van andere gemeenten relatief ongunstig, maar hebben zich wel deze raadsperiode in positieve zin ontwikkeld. De

gemaakte afspraken voor toevoegingen aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit hebben daaraan bijgedragen;
- de beschikbare weerstandscapaciteit maakt het alleen mogelijk om op incidentele basis mogelijke tegenvallers op te vangen. Tegenvallers zullen uiteindelijk in de begroting moeten worden verwerkt. Om die reden is het belangrijk een goed inzicht te hebben in de flexibiliteit/wendbaarheid van de begroting. Ter voorbereiding van de nieuwe raadsperiode zal hiervan een beeld worden gegeven;
- een concrete doelstelling over een minimaal gewenste solvabiliteit en een maximaal gewenste netto-schuldquote ligt niet vast in de huidige financiële spelregels. Wel worden de uitkomsten van deze kengetallen steeds in samenhang met de ontwikkeling van het weerstandsvermogen in de begroting en jaarrekening toegelicht;
- om een goed beeld te geven van financiële kengetallen en de weerstandsfactor worden deze ingaande deze begroting gespiegeld aan de risico-indeling van de provincie en de beoordelingstabel die Naris hanteert;
- over goed risicomanagement bij projecten wordt de raad nog aanvullend geïnformeerd. Hierover is inmiddels al met de auditcommissie gesproken.

Toelichting weerstandsvermogen

In dit deel van de paragraaf is het totaalbeeld opgenomen van de benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit, het weerstandsvermogen:
- als vast onderdeel van de voorbereiding van de jaarrekening zijn de gemeentelijke risico's die gevolgen kunnen hebben voor de financiële positie opnieuw bezien, waar nodig aangepast en aangevuld. Op basis van het nieuwe risicoprofiel is met behulp van statistische berekeningen bepaald wat de omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is;
- bij het opmaken van de jaarrekening wordt ook nagegaan wat de omvang is van de reserves waarvan is afgesproken dat deze de beschikbare weerstandscapaciteit vormen;
- door de beschikbare weerstandscapaciteit (reserves als buffer) te delen door de benodigde weerstandscapaciteit (risico's) wordt de weerstandsfactor berekend.

Het volgende plaatje illustreert dit:

Hoe hoger de weerstandsfactor is hoe robuuster de gemeente is om risico's die zich voordoen op te kunnen vangen. Daalt de weerstandsfactor beneden de 1,0 dan zijn de financiële buffers lager dan het benodigde weerstandsvermogen en kan de gemeente in de financiële problemen komen als zich risico's voordoen. Over de hoogte van de weerstandsfactor liggen afspraken vast in de verordening Financieel beleid en beheer:
'Voor een robuuste financiële positie mag de weerstandsfactor niet lager zijn dan 1. Indien de weerstandsfactor lager is dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor hoger is dan 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor (nieuw) beleid (art. 11.3). Binnen de gemeente Arnhem kijken we, zoals gezegd, niet alleen naar de weerstandsfactor, maar doen dit in onderlinge samenhang met andere financiële kengetallen. Wanneer er sprake zou zijn van een weerstandsfactor boven de 1,4 en deze ruimte zou worden ingezet voor nieuw beleid dan heeft dit ook een ander effect: Het eigen vermogen van de gemeente vermindert en de solvabiliteit verslechtert.

De prognose van het beeld bij deze begroting voor het weerstandsvermogen ziet er voor 2022 tot en met 2025 als volgt uit:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	Begroting 2021-2024	JV 2020	Prognose 2021	Begroting 2022	2023	2024	2025
	90%	90%	90%	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000							
Benodigde weerstandscapaciteit							
1. Gemeentebrede risico's	26.417	40.952	34.146	34.146	34.146	34.146	34.146
2. Corona risico's	4.834	4.161	2.987	2.987	0	0	0
Gemeentebrede risico's totaal	**31.251**	**45.113**	**37.133**	**37.133**	**34.146**	**34.146**	**34.146**
3. Risico's grondexploitatie	11.420	13.406	13.406	13.406	13.406	13.406	13.406
Totaal	**42.671**	**58.519**	**50.539**	**50.539**	**47.552**	**47.552**	**47.552**
Beschikbare weerstandscapaciteit							
1. Algemene reserve	25.139	44.067	59.320	51.600	49.316	53.180	55.065
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	16.445	16.509	16.509	16.509	16.509	16.509	16.509
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	1.039	0	889	1.039	1.039	1.039	1.039
Totaal	**42.623**	**60.576**	**76.718**	**69.148**	**66.864**	**70.728**	**72.613**
Benodigd versus beschikbare ruimte irt aanzuivering	**-48**	**2.057**	**26.179**	**18.609**	**19.312**	**23.176**	**25.061**
Verschil (> factor 1,4)	**-17.116**	**-21.351**	**5.964**	**-1.606**	**291**	**4.155**	**6.040**
Weerstandsfactor	**1,0**	**1,0**	**1,5**	**1,4**	**1,4**	**1,5**	**1,5**

De coronacrisis is op deze berekening van invloed. Door corona ontstonden er nieuwe risico's voor de gemeente. Ook deze risico's zijn bij de opstelling van deze begroting geactualiseerd, zoals uit bovenstaande tabel blijkt. Het opnemen van deze risico's heeft het risicoprofiel verhoogd en dat werkt weer door in een lagere weerstandsfactor. Door de coronarisico's is de financiële positie qua buffers voor risico's minder robuust dan deze had kunnen zijn:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	Begroting 2022
	90%
Weerstandsfactor	**1,4**
Weerstandsfactor zonder coronarisico's	**1,5**

Zoals toegezegd in de eerdergenoemde raadsbrief van 11 mei 2021 vergelijken we de weerstandsfactor van onze gemeente ook met de beoordelingstabel van Naris.

Beoordelingstabel weerstandsvermogen		
	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	>2	Uitstekend
B	1,4 < x < 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 < x < 1,4	Voldoende
D	0,8 < x < 1,0	Matig
E	0,6 < x < 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

De weerstandsfactor bevindt zich voor de periode 2022-2025 in categorie B 'ruim voldoende'.
Doordat we daarmee volgens onze eigen spelregels in de verordening Financieel beleid en beheer vanaf 2024 boven de 1,4 zitten, is er geen aanleiding de reserves aan te vullen en zou de ruimte boven de 1,4 ingezet kunnen worden voor nieuw beleid. Een belangrijk aandachtspunt daarbij is echter dat dit alleen mogelijk is zolang de begroting een structureel sluitend beeld laat zien. De toelichting op de verschillende onderdelen die de weerstandsfactor bepalen, is opgenomen in volgende onderdelen van dit deel van deze paragraaf.

Toelichting benodigde weerstandscapaciteit en risicoprofiel

Het risicoprofiel wordt bepaald door te inventariseren welke risico's er bestaan, en wanneer ze zich voor doen welke nadelige financiële effecten ze voor onze gemeente zouden kunnen hebben. Om te kunnen bepalen wat de financieel nadelige gevolgen van deze risico's zijn, wordt van ieder risico een schatting gemaakt van de kans dat een risico zich voordoet en van het mogelijk financieel gevolg. Daarbij wordt voor de risico's in de exploitatie gebruik gemaakt van de volgende indeling:

Risicoscore				
Klasse	Kans		Klasse	Geldgevolg
1	< of 1 x per 10 jaar	10%	1	< € 50.000
2	1 x per 5-10 jaar	30%	2	€ 50.000 - € 200.000
3	1 x per 2-5 jaar	50%	3	€ 200.000 - € 500.000
4	1 x per 1-2 jaar	70%	4	€ 500.000 - € 1.000.000
5	1 x per jaar of >	90%	5	> € 1.000.000

Op basis van een inschatting voor alle risico's van de kans dat het risico zal optreden en het mogelijk financieel gevolg hiervan wordt met behulp van statistische kansberekeningen het mogelijke financieel gevolg van het risicoprofiel van alle risico's samen gesimuleerd. Die kansberekeningen zijn een hulpmiddel om te bepalen wat het bedrag is dat we als buffer aan moeten houden om risico's te kunnen afdekken, de zogenaamde benodigde weerstandscapaciteit.
Het grote voordeel van deze rekenmethodiek is dat gebruik gemaakt kan worden van het gegeven dat niet alle risico's zich tegelijkertijd voor zullen doen. Daardoor is het bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit lager dan de optelsom van alle risicobedragen bij elkaar. Deze berekeningen zijn in combinatie met de beschikbare weerstandscapaciteit (de buffers voor risico's) de basis voor de hoogte van de weerstandsfactor.
Bij de bespreking van de begroting is het de gewoonte om grote betekenis toe te kennen aan de hoogte van de weerstandsfactor. Dat is ook logisch, omdat het een belangrijke indicator vormt voor de financiële positie. Hierbij past wel een duidelijke kanttekening. Het inschatten van risico's met daarbij behorende bedragen en kansen is per definitie geen exacte wetenschap. Ook de berekeningen die op basis daarvan plaats vinden zijn dat dus niet. Ze zijn een hulpmiddel om in totaliteit een bedrag te bepalen om als buffer voor risico's aan te houden. Enige relativering van de waarde van dit gegeven zeker tijdens deze coronacrisis is op zijn plaats.
Ook voor deze begroting zijn de risico's zijn geïnventariseerd om op die manier een beeld te krijgen van het risicoprofiel en benodigde buffer. In aanvulling op de gemeentebrede risico's en risico's van het grondbedrijf zijn daaraan de risico's die samenhangen met corona toegevoegd.

In de volgende tabel laat zien wat het totale beeld van de benodigde weerstandscapaciteit is:

Benodigde weerstandscapaciteit	Begroting 2021-2024	JV 2020	Prognose 2021	Begroting 2022
	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000				
Benodigde weerstandscapaciteit				
1. Gemeentebrede risico's	**26.417**	**40.952**	**34.146**	**34.146**
2. Corona risico's	**4.834**	**4.161**	**2.987**	**2.987**
Gemeentebrede risico's totaal	**31.251**	**45.113**	**37.133**	**37.133**
Conjuncturele (marktrisico) en project specifieke risico's grondexploitatie	9.810	11.763	11.763	11.763
Strategisch bezit (mva)	1.480	1.533	1.533	1.533
Anterieure overeenkomsten	130	110	110	110
3. Risico's grondexploitatie	**11.420**	**13.406**	**13.406**	**13.406**
Totaal	**42.671**	**58.519**	**50.539**	**50.539**

Onderstaand worden de drie onderdelen van het risicoprofiel doorgelopen.

Gemeentebrede risico's

De actualisatie van gemeentebrede risico's voor de begroting 2022 levert in vergelijking met de risico's bij de jaarrekening 2020 het volgende beeld op:

- het risicoprofiel voor de begroting bestaat uit 95 risico's terwijl het risicoprofiel bij de jaarrekening 2020 bestond uit 85 risico's;
- de verschillen zijn daarbij als volgt:
  - er zijn 15 nieuwe risico's;
  - 1 risico is opnieuw opgenomen;
  - 6 risico's zijn vervallen.
- voor de jaarrekening zijn er 75 financiële risico's die een effect hebben op de omvang van het weerstandsvermogen;
- van 20 risico's is geen financieel gevolg ingeschat, omdat dit nog niet duidelijk is of omdat beheersmaatregelen ervoor zorgen dat het financieel effect nihil is;
- een overzicht van 15 grote begrotingsrisico's die met name bepalend zijn voor de financiële omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is opgenomen aan het einde van deze paragraaf. Deze risico's hebben op basis van de inschatting van de kans op voorkomen en het financieel gevolg de meeste invloed op het totale risicoprofiel.

Het risicoprofiel voor de gemeentebrede risico's is bij deze begroting met € 6,8 miljoen afgenomen ten opzichte van de jaarrekening 2020.
Deze daling is vooral veroorzaakt door de belangrijkste dalers en stijgers met een grote financiële impact, dit zijn:
Dalers:

- *BENG-eisen onderwijshuisvesting*
  Het risico is vervallen, omdat de lasten hiervan zijn verwerkt in de begroting 2022;
- *Herijking gemeentefonds en beschermd wonen*
  Het maximale herverdeeleffect is bijgesteld van € 18 miljoen naar € 15 miljoen. Dit is het verwachte nadeel op beschermd Wonen.
- *Juridisch risico*
  Op basis van een juridische procedure is een uitspraak door de rechter gedaan waarbij de gemeente schadeplichtig is gesteld. Het risico is verlaagd doordat een deel van de aansprakelijkheidstelling door de verzekering wordt gedekt.
- *Rijksmiddelen jeugd*
  Vanuit richtlijnen van het Rijk en Provincie zijn deze middelen opgenomen in de begroting en is het risico vervallen.
- *Diftar lagere inkomsten*
  Het risico is vervallen. De systematiek van diftar is niet voortgezet.

- *Fiscale risico Loonheffing*
  Het risico is vervallen, omdat er inmiddels een akkoord is bereikt met de Belastingdienst;
- *Scalabor afwaarderingsrisic*o
  De kans op voorkomen van het risico is naar beneden bijgesteld van 50% naar 30%.
- *Benodigde capaciteit SBR niet in lijn met begroting*
  Het risico is meegenomen met een kans van 50% en een bedrag zoals meegenomen bij de Perspectiefnota van € 1,5 miljoen.

Stijgers:

- *Niet halen gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal /onrendabele top /ontbreken voldoende dekking voor plankosten*
  In het risicoprofiel is rekening gehouden met twee risico's met betrekking tot de verstedelijkingsopgave. Eén in relatie tot een mogelijke gemeentelijke bijdrage voor onrendabele top woningbouwontwikkeling (ongekwantificeerd). Met de kosten voor dekking van plankosten is deels rekening gehouden in de begroting deels is hiermee rekening gehouden in het risicoprofiel.
- *Aanpassing financiering BUIG door het Rijk onderdeel loonkostensubsidie*
  Als nieuw risico meegenomen met een kans van 90% en een bedrag van € 2,5 miljoen.
- *Inkomensregelingen (BUIG); maximaal eigen risico*
  De kans van het risico is omhoog bijgesteld naar 70%.
- *Scalabor detacheringsvergoeding*
  Dit risico was ongekwantificeerd, en is nu meegenomen met een kans van 50% en een bedrag van € 1,5 miljoen.

Nieuwe risico's zonder geldgevolg
Van de 20 in het risicoprofiel opgenomen risico's zonder geldgevolg zijn er bij deze begroting 3 nieuwe ongekwantificeerde risico's opgenomen. Bij deze risico's is nog niet duidelijk of en in welke mate ze zich zouden kunnen voordoen, verkort weergegeven zijn dit:

- *Investeren binnenstad*
  Het risico van na-ijl effecten van de coronacrisis voor ondernemers in de Arnhemse binnenstad.
- *Niet halen gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal / onrendabele top*
  Het risico van ontbrekende middelen voor de onrendabele top.
- *Stijging kosten van gemeentelijke vastgoedprojecten*
  De productie van bouwmaterialen is o.b.v. verwachting door de coronacrisis naar beneden bijgesteld. In de bouw blijft echter de vraag naar woningen en de daarvoor benodigde bouwmaterialen groot. Gevolg is dat de prijzen van bouwmaterialen en de kosten van gemeentelijke vastgoedprojecten kunnen gaan stijgen.

Coronarisico's
De financiële impactanalyse van juli bevat het meest recente overzicht van de impact van de corona crisis. Naast de concrete directe financiële impact is er nog altijd onzekerheid over de gevolgen van corona en het verdere verloop van de crisis. Bij de voorbereiding van de Begroting 2022 is de impact van corona voor 2021 dan ook opnieuw bezien en zijn ook de financiële effecten voor 2022 ingeschat. Tevens is nagegaan welke corona risico's nog in het risicoprofiel moeten blijven staan.
Dit levert het volgende beeld op:

- van de 29 risico's uit de vorige impactanalyse zijn er 13 komen te vervallen;
- het corona-risicoprofiel bij de begroting bestaat uit 16 risico's;
- voor de Begroting 2022 zijn er 14 risico's die een financieel effect hebben op de omvang van het weerstandsvermogen;
- voor 2 risico's is geen financieel gevolg ingeschat, omdat dit nog niet duidelijk is;
- een overzicht van de 5 grootste coronarisico's die met name bepalend zijn voor de financiële omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is opgenomen aan het einde van deze paragraaf.

De impact van de totale coronarisico's is afgenomen met € 1,2 miljoen benodigde weerstandscapaciteit bij de Begroting 2022 ten opzichte van de Jaarrekening 2020.

De coronarisico's zijn in de begroting 2022 nog als een apart onderdeel opgenomen, bij volgende jaren worden deze risico's in het reguliere gemeentebrede risicoprofiel meegenomen.

Grondexploitatie risico's
In het Jaarverslag 2020 en de Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2020 is ingegaan op de wijzigingen in de regelgeving voor de grondexploitaties mede in relatie tot de verplichte tussentijdse winstnemingen. Dit zorgt ervoor dat er een onderscheid moet worden gemaakt tussen conjuncturele risico's (marktrisico's) en specifieke risico's per project. Om dit op een verantwoorde manier te doen wordt gebruik gemaakt van een checklist die aansluit bij de landelijke regelgeving van de Commissie BBV en het Handboek van de accountant.
Zoals gebruikelijk wordt het risicoprofiel van de grondexploitaties geactualiseerd bij de voorbereiding van het Jaarverslag 2021 en de FJP 2021. Het risicoprofiel, zoals opgenomen in deze begroting sluit aan bij het Jaarverslag 2020.
Conclusie risicoprofiel
Zoals toegelicht is het totale risicoprofiel, ten opzichte van eerdere inschattingen bij de Jaarrekening 2020, met € 8,0 miljoen gedaald.

Toelichting beschikbare weerstandscapaciteit

Na de toelichting op de benodigde weerstandscapaciteit is in dit onderdeel van de paragraaf een korte toelichting opgenomen op de beschikbare weerstandscapaciteit.

In de volgende tabel is het totale beeld van de beschikbare weerstandscapaciteit opgenomen:

Beschikbare weerstandscapaciteit	**Begroting 2021-2024**	**JV 2020**	**Prognose 2021**	**Begroting 2022**
	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000				
Beschikbare weerstandscapaciteit				
Stand Algemene reserve per 1-1	27.301	29.878	44.067	59.320
+ Toevoegingen	9.807	16.330	29.475	10.780
- Onttrekkingen	-11.968	-15.181	-14.222	-18.499
Resultaat 2020		13.039		
1. Algemene reserve per 31-12	**25.139**	**44.067**	**59.320**	**51.600**
BR Grondexploitatie	14.662	14.747	14.747	14.747
BR Strategische posities	1.500	1.500	1.500	1.500
BR Voorstudies	283	262	262	262
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	**16.445**	**16.509**	**16.509**	**16.509**
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	**1.039**	**0**	**889**	**1.039**
Totaal	**42.623**	**60.576**	**76.718**	**69.148**

Algemene reserve
De verwachte stand begin 2022 en het meerjarig verloop van de algemene reserve wordt bepaald door de volgende factoren:

- Besluitvorming uit vorige begrotingsjaren die doorwerkt in het verloop van de algemene reserve;
- De prognose van de uitkomst van het jaarresultaat voor 2021, zoals opgenomen in Turap-2 en Turap-1. Als gevolg van het totale verwachte jaarresultaat neemt de algemene reserve in 2021 (per 31-12) toe met € 17,9 miljoen;
- Voorstellen voor verrekening met de algemene middelen in deze Begroting 2022.

In de paragraaf reëel en structureel sluitende begroting is het totale meerjarige verloop van de algemene reserve opgenomen, hetgeen belangrijk is voor het oordeel over een structureel sluitende begroting.

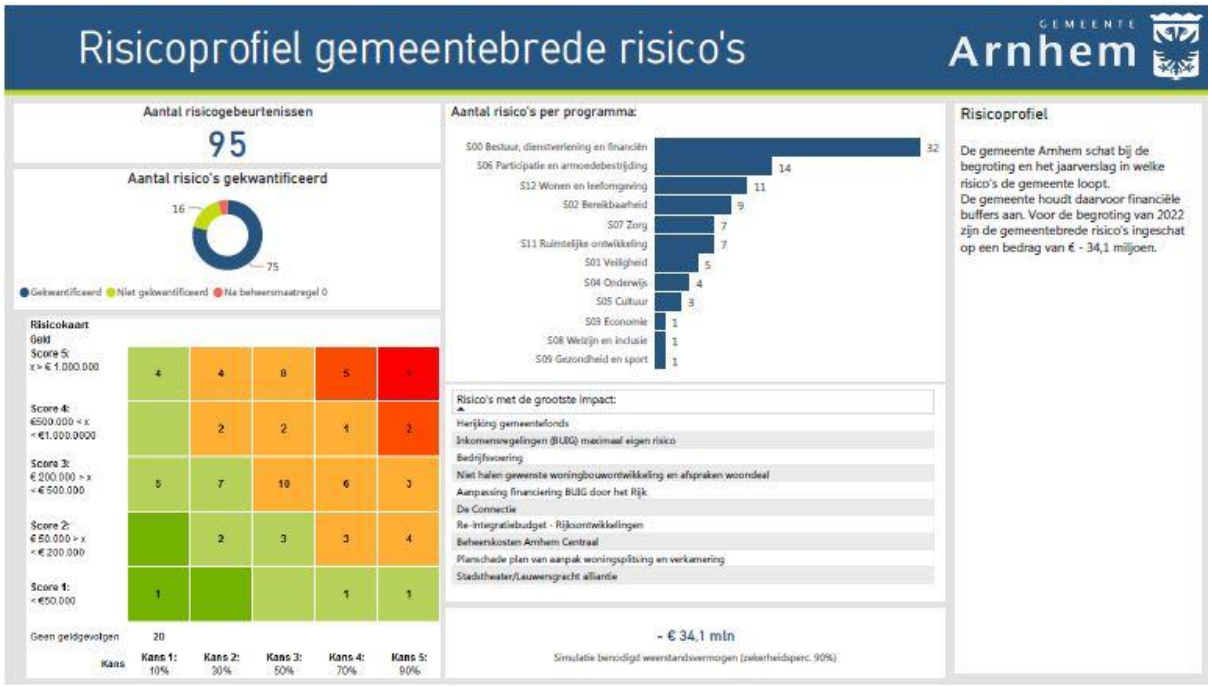
Reserves grondexploitaties
De ontwikkeling van het weerstandsvermogen van het grondbedrijf wordt in de paragraaf Grondbeleid toegelicht. In het verloop van de BR grondexploitatie zijn herziene ramingen van de grondexploitaties conform de Financiële Jaarrapportage Projecten 2020 verwerkt.

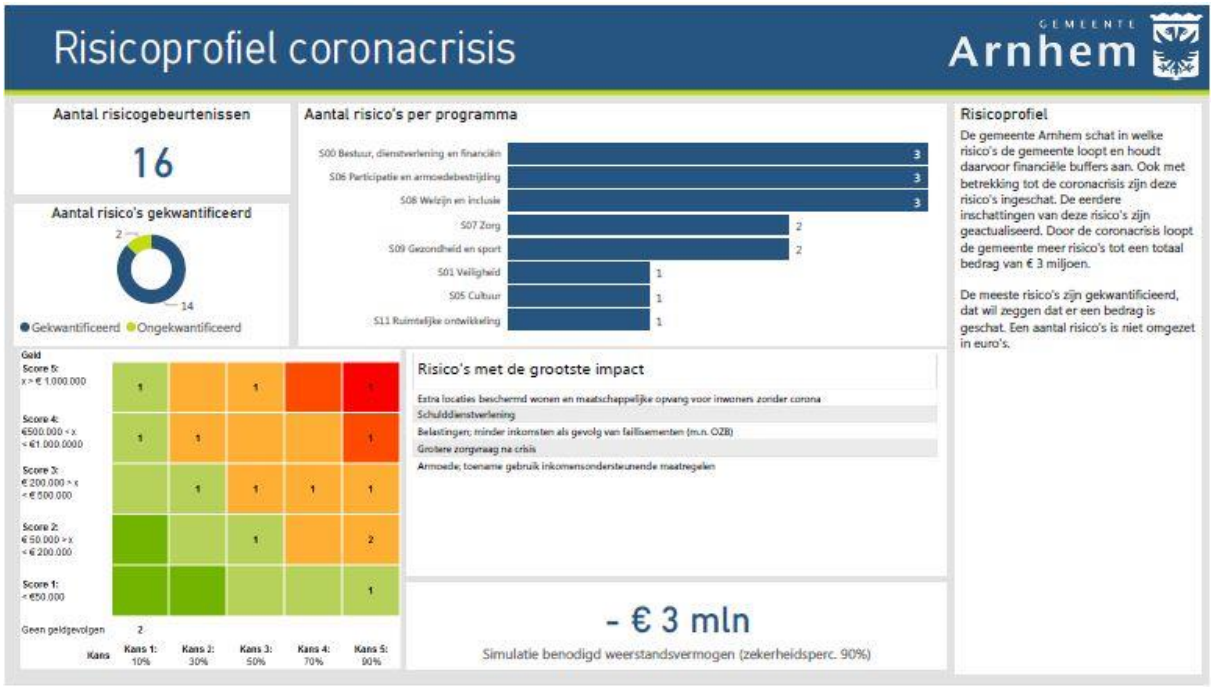
Onvoorzien en strikt onvermijdbaar
De post onvoorzien en strikt onvermijdbaar van € 1,0 miljoen is bij de begroting 2022 ingezet als beschikbare weerstandscapaciteit.

Conclusies beschikbare weerstandscapaciteit
De totale beschikbare weerstandscapaciteit is gestegen ten opzichte van de vorige stand bij de Jaarrekening 2020.

Toelichting belangrijkste risico's

In onderstaande afbeeldingen worden de gegevens van het gemeentebrede risicoprofiel en het risicoprofiel coronacrisis samengevat weergegeven:

Hieronder worden de belangrijke risico's toegelicht, die samen ongeveer 70% uitmaken van de totale omvang van de benodigde weerstandscapaciteit van € 37,1 miljoen voor het risicoprofiel.
Er wordt een onderverdeling gemaakt van de belangrijke risico's per programma:

Risicogebeurtenis	Kans	Geld	Geld (Max)	Risico score	Invloed (%)	Gewijzigd t.o.v. Jaarrekening 2020
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën						
Herijking gemeentefonds						
begrotingsrisico: Met ingang van 2023 wordt de herijking van het gemeentefonds geeffectueerd. Er worden aparte onderzoeken uitgevoerd op drie onderdelen. De klassieke taken, het sociaal domein (samen de algemene uitkering) en beschermd wonen. De verschillende onderdelen zullen verschillende herverdeeleffecten kennen, maar omdat alle gemeentefondsmiddelen vrij besteedbaar zijn, is met name het totaaleffect van belang. Volgens de laatste inzichten zal uit het onderzoek naar de verdeling de algemene uitkering een voordelig herverdeeleffect volgen. Uit het onderzoek naar de verdeling van beschermd wonen zal een negatief herverdeeleffect volgen. In het weerstandsvermogen houden we rekening met een maximaal herverdeeleffect van € 15 miljoen. Dit is het verwachte nadeel in de begrotingsperiode op Beschermd Wonen, rekening houdend met ingangsjaar 2023 en het ingroeipad op Beschermd Wonen. De kans dat dit optreedt wordt ingeschat op 50%.	3	5	€ 15.000.000	15	13,8%	Gewijzigd (-)
Bedrijfsvoering						
begrotingsrisico: Voor het opvangen van resultaten in de Bedrijfsvoering is de BR Bedrijfsvoering ingericht. Met deze BR moeten incidentele afwijkingen op personeel worden opgevangen. Het risico bestaat dat onvoorziene tegenvallers binnen bedrijfsvoering niet kunnen worden opgevangen binnen de BR Bedrijfsvoering. Daarnaast doet het risico zich voor dat de reeds ingeboekte taakstelling op De Connectie niet wordt gerealiseerd.	3	5	€ 5.000.000	15	6,8%	Ongewijzigd
De Connectie						
begrotingsrisico: De begroting van de BVO De Connectie kent een aantal onzekerheden dat een risico vormt: - Grote projecten zoals de investeringen in de ICT infrastructuur leiden mogelijk tot meerkosten (maximaal financieel gevolg € 300.000); - Frictie: risico op frictiekosten als gevolg van: boventalligheid; wegvallen dienstverlening aan De Connectie; afbouw formatie door harmonisering. (maximaal financieel gevolg € 350.000); - Desintegratie Huisvesting: risico als gevolg van leegstaande panden doordat De Connectie een andere vestigingsplaats kiest. (ongekwantificeerd); - Outputfinanciering: risico dat de invoering van outputfinanciering een hogere bijdrage voor Arnhem tot gevolg heeft. (ongekwantificeerd); - Overige risico's die samenhangen met de Connectie (maximaal financieel gevolg € 2.000.000,-).	4	5	€ 2.650.000	20	4,0%	Gewijzigd (+)
Overhead-dekking						
begrotingsrisico: Minder overhead-dekking als gevolg van marktconforme tarieven voor verzelfstandigde onderdelen en derden.	5	3	€ 480.000	15	1,6%	Ongewijzigd
Faillissementen in relatie tot lokale heffingen						
coronarisico: Minder belastingopbrengsten (m.n. OZB) als gevolg van een stijging van het aantal faillissementen. Het risico bestaat dat het aantal faillissementen als gevolg van de coronacrisis toeneemt.	5	3	€ 400.000	15	0,7%	Ongewijzigd
S02 Bereikbaarheid						
Aflopen OV-concessie RijnWaal eind 2022						
begrotingsrisico: Op dit moment krijgt de gemeente Arnhem een jaarlijkse vergoeding voor de trolley gerelateerde kosten binnen de huidige OV-concessie afspraken. De huidige OV-concessie loopt tot eind 2022. Het aanbesteden van de nieuwe OV-concessie is uitgesteld tot 2024. Voor de periode 2022-2024 gaat de provincie met een noodconcessie werken. De verwachting is dat de jaarlijkse vergoeding van € 1,3 miljoen van de provincie tijdens de noodconcessie gecontinueerd wordt. Voor de nieuwe concessieperiode vanaf december 2024 zullen in 2022/2023 nieuwe afspraken gemaakt worden met de provincie.	2	5	€ 1.300.000	10	1,4%	Ongewijzigd

S05 Cultuur

Stadstheater/Lauwersgracht alliantie

begrotingsrisico:
Er moeten mogelijk extra kosten worden gemaakt voor het onderhoud aan pand en installaties van het Stadstheater om deze langer in de lucht te houden. Zolang nog niet is gestart met de bouw, kunnen er gebreken zijn die acuut moeten worden verholpen. Dit kan zelfs zover gaan dat er voorstellingen moeten worden geannuleerd door (technische) gebreken. Nu de bouw langer op zich laat wachten, waarschijnlijk vijf tot zes jaar, wordt het risico actueler.

4	5	€ 1.500.000	20	1,9%	Ongewijzigd

S06 Participatie en armoedebestrijding

Inkomensregelingen (BUIG); maximaal eigen risico

begrotingsrisico:
Op BUIG geldt, middels de vangnetregeling, een maximaal eigen risico van 10% (gekoppeld aan de hoogte van het budget). Het maximaal eigen risico bedraagt op basis van het nader voorlopige BUIG 2021 € 11,3 miljoen. Op basis van de begrotingssystematiek BUIG van Arnhem wordt voorgesteld in de exploitatie 2021 rekening te houden met een tekort van € 2,2 miljoen. Het verschil tussen het maximale eigen risico en het tekort in de begroting a € 9,1 miljoen is opgenomen.

4	5	€ 9.100.000	20	11,7%	Gewijzigd (+)

Aanpassing financiering BUIG door het Rijk

begrotingsrisico:
Het rijk is bezig om met ingang van 2022 het onderdeel LKS (Loon Kosten Subsidie) binnen het BUIG budget te financieren op basis van realisatie. Arnhem zit wat betreft het aantal loonkostensubsidies laag. Dit houdt in dat we voor 2022 te maken kunnen/zullen krijgen met een BUIG budget wat fors naar beneden gaat.

5	5	€ 2.500.000	25	4,1%	Nieuw

Re-integratiebudget - Rijksontwikkelingen

begrotingsrisico:
Het re-integratiebudget staat onder druk. Er is geen ruimte voor extra zaken. De participatiemiddelen zijn onder andere nodig om de ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Onder andere vanwege rijksontwikkelingen bestaat het risico dat niet op het juiste moment geld beschikbaar is om in te zetten:
- Mocht het aantal indicaties beschut werk fors gaan toenemen dan is voor het uitvoeren van Beschut Werk geen financiële dekking binnen de huidige middelen. Op basis van de taakstelling 2021 bedraagt het risico circa € 2,5 miljoen.
- Om de doelstellingen rondom de banenafspraak te halen zal het aantal mensen dat in aanmerking komt voor de banenafspraak de komende jaren toenemen. Het risico is dat ook hiervoor geen ruimte is in het re-integratiebudget. Op dit moment is hiervoor nog geen financiële vertaling gemaakt.
- Door de op 1 januari 2020 in werking getreden Wet Arbeidsmarkt in balans (WAB) bestaat de kans dat de financiële ruimte voor de grote opgave van de verschillende doelgroepen uit de participatiewet steeds kleiner wordt.
- Er zijn landelijk ideeën over het toewerken naar een regionaal sociaal werkbedrijf. Dit kan effect hebben op Scalabor en de roep om invloed vanuit de regio kan dan groter worden.

4	5	€ 2.500.000	20	3,2%	Ongewijzigd

Scalabor Afwaarderingsrisico

begrotingsrisico:
Het risico bestaat dat de gemeente de deelneming Scalabor als gevolg van een toekomstig negatief resultaat zal moeten afwaarderen. Mogelijke oorzaken:
- onvoldoende verandervermogen binnen het werkbedrijf leidt tot onvoldoende resultaten op het punt van arbeidsontwikkeling, doorstroming naar werk en financiële resultaten;
- onvoldoende benutting SW-werkplekken en onvoldoende rendabel maken van een SW-werkplek;
- onvoldoende inkoop P-wet trajecten (inwoners met een bijstandsuitkering) door gemeenten. Het bedrijfsplan Scalabor biedt arbeidsontwikkeldiensten aan voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet. Dit is noodzakelijk voor een gezond verdienmodel van Scalabor door de afloop van SW;
- onvoldoende aanbod van werk, oorzaken: 1. gemeente koopt groen en schoonmaak liever elders in, 2. mogelijke beperkingen in het aanbestedingsrecht;
- overige gemeenten zouden ervoor kunnen kiezen om het aanwijsbesluit niet te verlengen.

2	5	€ 3.500.000	10	1,9%	Gewijzigd (-)

Schulddienstverlening

coronarisico:
Er zijn nog geen signalen dat er meer inwoners in de schulden zijn gekomen door Corona. Het aantal aanvragen was zelfs door Corona afgenomen, omdat het aantal "live" gesprekken met inwoners is afgenomen, en telefonische afspraken als drempel kunnen worden gezien bij een hulpvraag.
Verwacht wordt dat komende periode meer aanvragen zullen komen, onder andere vanuit ondernemers. Voor 2021 bedraagt het risico € 750.000, omdat we verwachten dat het merendeel van de kosten in 2021 zal komen.

5	4	€ 750.000	20	1,2%	Ongewijzigd

Armoede; toename gebruik inkomensondersteunende maatregelen

coronarisico:

Aangezien de coronacrisis tot economische teruggang leidt, neemt het aantal bijstandsuitkeringen, de instroom vanuit WW en dus ook het gebruik van armoederegelingen toe. De omvang van de toename is zeer afhankelijk van de verdere economische ontwikkelingen. De scenario's lopen hierin uiteen. Effecten zullen zich voor doen vanaf 2021. Er zijn nog geen signalen dat er al meer aanvragen voor armoederegelingen binnenkomen. In het risicoprofiel hebben we opgenomen dat er wel een grotere vraag wordt verwacht, impact voor 2021 tot € 250.000.

4	3	€ 250.000	12	0,3%	Gewijzigd (-)

S07 Zorg

Opbrengst Taskforce jeugd

begrotingsrisico:

Omdat de kosten van Jeugdzorg in eerdere jaren meer zijn gestegen dan voorzien en hoger zijn dan begroot, is begin 2020 een taskforce opgericht die aanvullende maatregelen geformuleerd heeft ter hoogte van € 5 miljoen. Vooruitlopend op een integrale visie sociaal domein zijn diverse maatregelen al door de Raad vastgesteld en opgestart. In de prognoses voor 2022 en verder gaan we uit van een kostenbesparend effect van deze maatregelen van ca. € 2 miljoen per jaar. Zolang de maatregelen nog niet volledig geëffectueerd zijn, blijft het risico bestaan dat niet het gewenste maatschappelijk effect en/of de berekende financiële besparing wordt bereikt.

3	5	€ 2.000.000	15	1,8%	Ongewijzigd

Aanpassing tarieven Wmo en Jeugdwet

begrotingsrisico:

Aanpassing tarieven Wmo en Jeugdwet
Medio 2020 is de zorg in het kader van de Wmo en de Jeugdwet opnieuw ingekocht. Daarbij zijn verschillende tarieven aangescherpt. Bij enkele zorgvormen hebben aanbieders aangegeven dat de bijbehorende tarieven niet kostendekkend zijn. Voor Groepsbegeleiding Wmo is het tarief inmiddels bijgesteld. De tarieven voor Jeugdbescherming en Groepsbegeleiding Jeugdwet worden op dit moment nader bekeken.

5	4	€ 900.000	20	1,5%	Gewijzigd (+)

Grotere zorgvraag na crisis

coronarisico:

Naarmate de coronacrisis langer duurt stijgt de verwachting dat het aantal zorgvragen toeneemt. Bij jeugdzorg bestaan hiervoor al signalen. Na de coronacrisis ontstaat mogelijk ook een verdere toename van overige zorgvragen (Wmo en ook mantelzorg). Dit bijvoorbeeld door verergering van hulpvragen die niet konden worden opgepakt, een stuwmeer aan achterstallige hulpvragen of terugval van cliënten. Door de voorziene '1.5-meter-samenleving' bestaat er zelfs een risico dat de zorg duurder wordt.
Het genoemde bedrag gaat uit van een tijdelijke toename van 10% van de ambulante zorgvormen (begeleiding Wmo en Jeugdwet en behandeling Jeugdwet) in de drie tot zes maanden gedurende en na de coronacrisis. We kunnen op dit moment nog niet voorzien welke periode reëel is. Het kan ook langer of zelfs blijvend van aard zijn, met name bij jeugdzorg.

3	5	€ 1.400.000	15	1,3%	Ongewijzigd

S08 Welzijn en inclusie

Extra locaties beschermd wonen en maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona

coronarisico:

Naast de huidige voorzieningen is in 2020 een grote extra locatie geopend om opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM te verlenen. Het gaat om opvang in een passagiersschip. Het Rijk heeft toegezegd gemeenten hiervoor te compenseren voor 2021. Met de huidige ontwikkelingen is het streven dat het passagiersschip tot en met het derde kwartaal van 2021 nodig zal zijn voor opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM.
Ingezet wordt op preventie (het voorkomen van dakloosheid), op de beweging van opvang naar wonen en op om- en afbouw van de opvang (minder opvangcapaciteit; opvang op eenpersoonskamers). Afhankelijk van de snelheid van met name de ontwikkelingen in de beweging van opvang naar wonen is het waarschijnlijk nodig om in plaats van het passagiersschip tijdelijk een andere, kleinere extra opvanglocatie te openen.

5	5	€ 2.000.000	25	2,7%	Gewijzigd (-)

S12 Wonen en leefomgeving

Niet halen gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal /ontbreken voldoende dekking voor plankosten

begrotingsrisico:

De gemeente Arnhem heeft afspraken gemaakt over de realisatie van de woondeal en daarin opgenomen verstedelijkingsopgave. De bouw van woningen vergt voorbereidingskosten.
Op basis van recente projecten in Arnhem en ervaringen bij andere gemeenten kunnen bedragen en aantallen woningen als indicatief worden gezien voor de omvang van voorbereidingskosten door de gemeente tot aan het vaststellen van een grondexploitatie. Uitgaande van de woningbouwopgave van 16.000 woningen en een gemiddelde van 2.000 euro per woning wordt uitgekomen op ca. € 32 miljoen aan voorbereidingskosten. Op basis hiervan zal een budget van € 1,5 miljoen per jaar beschikbaar moeten zijn voor organisatiecapaciteit (periode 2020-2040). In de Perspectiefnota was al rekening gehouden met een bedrag aan plankosten voor 2022 en 2023 van € 1,0 miljoen. In de begroting 2022 is ingaande 2024 een bedrag van € 500.000 ten laste van de algemene middelen opgenomen voor structurele plancapaciteit. Gelet op het feit dat een definitieve onderbouwing nog niet mogelijk is, is rekening gehouden met een risicobedrag voor 2022-2023 van een € 0,5 miljoen en voor 2024-2026 met een bedrag van € 1 miljoen, en met een kans van 70%.

4	5	€ 3.500.000	20	4,8%	Nieuw

Beheerskosten Arnhem Centraal

begrotingsrisico:

Naar aanleiding van de stand van het onderzoek dat wordt uitgevoerd naar alle lekkages op AC is het aannemelijker dat er verregaande herstelmaatregelen noodzakelijk zijn. Het 'slechts' treffen van beheer(s)maatregelen is niet afdoende en kan op de lange termijn naar verwachting ook teveel schade toebrengen aan de levensduur en kwaliteit van het beton. Daarnaast lijken veel herstelmaatregelen noodzakelijk te zijn in het gebied wat wordt toegerekend aan de openbare ruimte en daarmee ook onder de verantwoordelijkheid van de gemeente ondanks dat ProRail en NS Stations ook nadrukkelijk partij zijn in het verhelpen van de lekkages.

3	5	€ 3.000.000	15	2,7%	Gewijzigd (+)

Planschade plan van aanpak woningsplitsing en verkamering

begrotingsrisico:

Op 16 december 2020 is het facetbestemmingsplan woningsplitsing en verkamering onherroepelijk geworden. Dit bestemmingsplan beperkt de bouw- en gebruiksmogelijkheden van eigenaren. Hierdoor bestaat er een risico op planschadeclaims van eigenaren en andere rechthebbenden. Het verzoek om planschade kan tot vijf jaar na het onherroepelijk worden van het bestemmingsplan worden ingediend (tot eind 2025). Het risico op planschadeclaims is aan de orde voor het gebied (Spijkerkwartier e.o) waarvoor per juli 2019 een Voorbereidingsbesluit gold. Omdat voor de rest van de stad geldt dat het college tijdig kenbaar maakte dat een facetbestemmingsplan in voorbereiding was, konden eigenaren anticiperen op het nieuwe beleid, en is het risico voor het grootste deel van de stad gemitigeerd.

3	5	€ 2.700.000	15	2,5%	Ongewijzigd

Onderhoud kapitaalgoederen

De kapitaalgoederen bestaan uit wegen en civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de openbare verlichting, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de riolering, het water en het groen in de stad gemeentelijk vastgoed. Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijke deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en deels uit investeringsbudgetten.

Inleiding

De Rekenkamer heeft de raad in mei 2020 geadviseerd de om de beheerplannen een meer integrale plaats te geven in begroting en jaarstukken. Daarmee kan beter worden bereikt dat de kapitaalgoederen duurzaam in stand blijven en dat speerpunten van beleid rond bijvoorbeeld de leefbaarheid in de wijken en de klimaatdoelen daarmee ondersteund kunnen worden. Om hier invulling aan te geven is de paragraaf kapitaalgoederen in deze begroting wat uitgebreider opgezet dan voorgaande jaren er wordt nader ingegaan op de beheerstrategie, de omvang- en huidige status van het beheerde areaal.

Deze paragraaf beschrijft de onderhoudstoestand van de kapitaalgoederen die gezamenlijk de openbare ruimte van Arnhem vormen. Dit betreft de wegen en civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de openbare verlichting, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de riolering, het water en het groen, de bossen en parken en de speeltoestellen. Dit jaar is daar ook de trolley infrastructuur aan toegevoegd. Daarnaast wordt ingegaan op de status van het gemeentelijk vastgoed. Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijke deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en, daar waar het gaat om vervanging of levensduur verlengend (groot)onderhoud, uit investeringsbudgetten. In het laatste deel van de paragraaf is het financiële beeld per onderdeel weergegeven.

De kapitaalgoederen (assets) maken een groot deel uit van de openbare ruimte, zij vormen de openbare ruimte. De kapitaalgoederen maken goed gebruik van de openbare ruimte mogelijk en maken deze aantrekkelijk. Onderstaande tabel geeft een globale indruk van de omvang van kapitaalgoederen in de openbare ruimte van Arnhem.

kapitaalgoederen in de openbare ruimte van Arnhem.

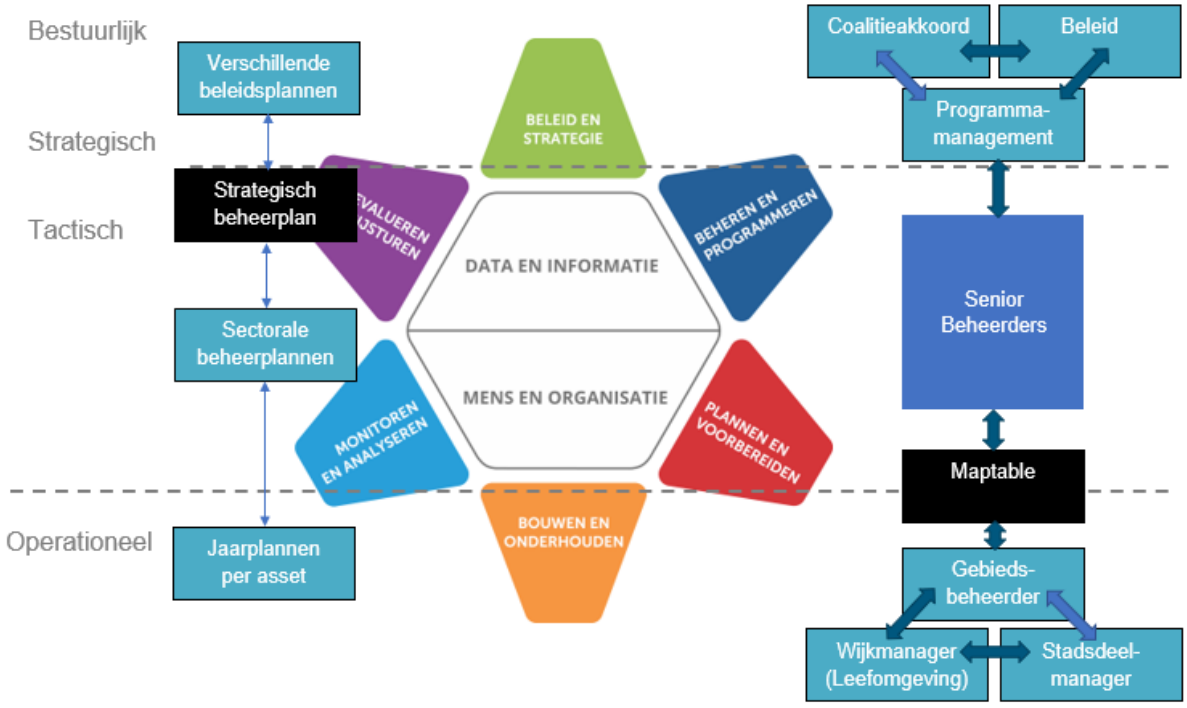
Asset	Areaal (afgerond)
Stedelijk Waterbeheer	800 km (vrij verval) riolering 70 km persleiding 9 km infiltratieriool 51 km drukriolering 24.600 putten
Wegen	2.850.000 m2 gesloten verharding (asfalt) 4.500.000 m2 open verharding (klinkers, tegels etc.) 280.000 m2 half verharding
Groen, incl. Bossen en parken	5.850.000 m2 gazon en gras 2.365.000 m2 bos 660.000 m2 struweel 300.000 m2 heesters 130.000 m2 hagen
Bomen	21.300 individueel beheerde bomen, waarvan 576 buitengewone/toekomst bomen 29.400 bomen in structuur
Openbare verlichting (OVL)	27.000 lichtmasten 24.000 traditionele armaturen 8.500 LED armaturen 930 km OVL netwerk
Civieltechnische kunstwerken	266 bruggen en viaducten 16 tunnels 466 grondwerende constructies 395 trappen
Verkeer	85 verkeersregel installaties 29 verkeerscamera's 790 bewegwijzeringsobjecten

Trolley	3.700 masten 57 km bovenleiding 25 km voedingskabel
Spelen	365 speellocaties 2000 speeltoestellen 124 sportvelden
Inzamelvoorzieningen	Verzamelcontainers : 209 GFT 113 glas 311 papier 315 PMD 1284 Restafval Minicontainers aan huis: 130.000 (GFT, PBD, papier)
Beeldende kunst	134 kunstwerken 28 herdenkingsmonumenten

Van beleid naar beheer

Met het beheer van de OR kunnen we naast het in stand houden van de bestaande functionaliteiten ook bijdragen aan het realiseren van de vele ambities die Arnhem heeft. We willen de openbare ruimte waarde gestuurd en toekomstgericht beheren, waarbij de gebruiker centraal staat. Daarnaast willen we met het beheer van de openbare ruimte bijdragen aan de hoofddoelen uit het Coalitieakkoord 2018 - 2022 namelijk: levendige en leefbare wijken, veiligheid, vitale lokale en regionale economie, bereikbare en aantrekkelijke stad, cultuur en toerisme.
De doelen voor de openbare ruimte zijn afgeleid van wet- en regelgeving, de missie van de gemeente, zoals bepaald door de speerpunten van het college van B&W, het coalitieakkoord en door de Raad vastgestelde vigerende visie- en beleidsdocumenten. Volgens het Besluit Begroten en Verantwoording (BBV) moet er een structureel sluitende begroting zijn waarbij voldoende middelen moeten worden geraamd voor onderhoud van de kapitaalgoederen.

Naast het voldoen aan de gestelde kaders is het van belang om bij het beheer en onderhoud in te spelen op de dynamiek die de stad kent. In de overleggen rondom de ‘Maptable’ wordt de ruimtelijke samenloop van de beheeropgaven in kaart gebracht en de samenhang met andere ruimtelijke ontwikkelingen beoordeeld. Daarna worden vervolgens kosten, kansen en risico’s afgewogen. Op basis daarvan komt een onderhoudsplanning tot stand. De vertaling van beleid naar beheer naar uitvoering wordt in onderstaande afbeelding weergegeven.

Assetmanagement Model en de vertaling van beleid naar beheer

Samen geven beleid en beheer vorm aan de openbare ruimte. We werken hierin samen met de inwoners van Arnhem, bedrijven en andere stakeholders in de openbare ruimte. Een complex proces, waarbij ‘beheerbewust ontwerpen’ en ‘ontwerpbewust beheren’ de kern ingrediënten moeten zijn. Ambities en transities die hierin expliciet meegenomen worden zijn niet alleen politieke keuzes/ambities binnen de gemeente Arnhem, maar hebben ook betrekking op landelijke opgaven zoals energietransitie, klimaatadaptatie, duurzaamheid, gezondheid, en burgerparticipatie.

Meetbare kwaliteit openbare ruimte (beeldkwaliteit)

Met de basiskwaliteit geeft gemeente Arnhem aan wat de organisatie nastreeft met de openbare ruimte. Deze basiswaarden zijn stabiel en veranderen niet zo snel. De vastgestelde basiskwaliteit vormt de basis voor het bepalen van de beheerstrategie. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de beeldkwaliteit systematiek van CROW om te meten of de openbare ruimte kwalitatief op orde is. In deze systematiek wordt m.b.v. beeld meetlatten vastgelegd aan welke beeldkwaliteit de openbare ruimte moet voldoen. In onderstaande tabel wordt weergegeven welke kwaliteiten er voor de openbare ruimte door Arnhem als basis worden gehanteerd. Het is echter wel mogelijk om af te spreken hier lokaal van af te wijken.
Met uitzondering van het centrum en de winkelcentra is het onderhoud sober en doelmatig te noemen waarbij met zo weinig mogelijk middelen de stad schoon heel en veilig wordt gehouden.

Asset	Centrum	Winkelcentra	Wijken	Bedrijfs terreinen	Bossen Parken	Hoofd infra	Fietspaden
Groen / bomen	A	A	B / C	B / C	A / B	-	-
Speelvoorzieningen	B	B	B	B	B	-	-
Verhardingen*	A	A	C / D	B	B	B	A /B
Verkeerregelinstallaties	B	B	B	B	B	B	B
Verkeersvoorzieningen	B	B	B	B	B	B	B
Civieltechnische Kunstwerken	B	B	B	B	B	B	B
Beeldende Kunst	B	B	B	B	B	B	B
Openbare Verlichting	B	B	B	B	B	B	B
Stedelijk Waterbeheer	B	B	B	B	B	B	B
Trolley Infrastructuur	A	A	B	-	-	B	-

Tabel Overzicht beeldkwaliteit die in de gemeente Arnhem worden nagestreefd per asset uitgesplitst naar gebiedstypen.
* Toelichting beeldkwaliteit D bij verhardingen; deze beeldkwaliteit wordt toegestaan bij de parkeervakken in de woonwijken.

Beeldkwaliteitsniveau		Technische kwaliteit
Zeer goed	A+	(Zo goed als) nieuw; perfect onderhouden
Goed	A	Technisch goed in orde
Voldoende	B	Heel en veilig
Matig	C	Discomfort; enige hinder; veiligheid komt in het geding
Slecht	D	kans op kapitaalvernietiging; functieverlies

Beeldkwaliteitsniveaus conform CROW Beeldkwaliteit Systematiek

Samenvattend beeld

Onderstaand is per asset een beschrijving gegeven van de huidige onderhoudssituatie en geplande inzet om de kwaliteit op peil te houden. Samenvattend kan worden gesteld dat het op dit moment redelijk lukt om met de beschikbare middelen het areaal op het gewenste niveau te onderhouden. Daarbij streven we er naar hierbij tevens bij te dragen aan de vele ambities die we in de stad willen realiseren. Het combineren van opgaven maakt de projecten echter ook steeds complexer en daarmee moeilijker te plannen.

Het beheer van veel elementen in de openbare ruimte heeft een sterke relatie met de het stedelijk programma Wonen en leefomgeving (S12). De specifieke ambities en plannen op dit vlak zijn in dat onderdeel van de deze begroting nader beschreven
De beleidsmatige invulling voor de kapitaalgoederen die een relatie hebben met mobiliteit (zoals verhardingen, verkeersvoorzieningen openbare verlichting en kunstwerken) is te vinden in programma Bereikbaarheid (S02).
Voor de assets afval en riolering is er een relatie met de afvalstoffen heffing en de rioolheffing. Hierover is nadere informatie te vinden in de paragraaf lokale heffingen.

Wegen

Goed onderhoud van wegen is van belang voor de bereikbaarheid en leefbaarheid van de stad en de verkeersveiligheid. De keuzes die voor wegenonderhoud gemaakt worden dragen in toenemende mate ook bij aan andere ambities m.b.t. klimaatadaptatie (bv 10%minder verharding) en duurzaamheid.
Zoals vanuit de wegbeheersystematiek gebruikelijk spreken we over gesloten verhardingen (asfalt en beton) open verhardingen (klinkers, tegels etc.) en half verhardingen en onverhard. Onverharde wegen zitten niet in dit overzicht. Deze vallen bij de gemeente Arnhem onder groenbeheer en zijn dus ook niet opgenomen in het beheersysteem wegen. Het merendeel van de asfaltverhardingen bevindt zich in de hoofdinfrastructuur en wijk- of gebiedsontsluitingswegen. De open elementverhardingen zijn vooral te vinden in de wijken, winkelgebieden en stadscentrum. Half verhardingen wordt in Arnhem vooral toegepast op wandel- en fietspaden. Met name in Arnhem Zuid worden steeds meer recreatieve asfaltpaden omgevormd naar halfverharding paden.

In onderstaande tabel is de huidige kwaliteit van het areaal vergeleken met de kwaliteit van het areaal in 2017.

Kwaliteit per thema						
	% Voldoende		% Matig		% Onvoldoende	
Beleidsthema	2017	2020	2017	2020	2017	2020
Duurzaamheid	90	96	2	1	8	3
Veiligheid	87	92	3	2	11	6
Comfort	87	91	3	3	10	6
Aanzien	83	91	2	2	15	7
Rapportage op Beeldkwaliteitsniveau						
Ambitie = A/B/C/D	% A+	% A	% B	% C	% D	% Voldoet aan ambitie
2017	35,85	39,89	4,9	0,75	14.35	83,81 (B)
2020	46,15	32,11	14,23	0,41	7,1	92,49 (B)

Er is een verbetering van de kwaliteit t.o.v. 2017 zichtbaar.
Het is nu vooral van belang deze kwaliteit te handhaven en het percentage onvoldoende (ca. 7%) te verlagen naar 1-5%, wat landelijk gezien als norm gehanteerd wordt.
Het zorgen voor goede fietsvoorzieningen heeft hoge prioriteit. Het ambitieniveau voor het onderhoud van fietspaden ligt daarom op het hoogste niveau.

In de afgelopen jaren is steeds aangegeven dat extra middelen voor wegenonderhoud nodig zijn om hoge meerkosten in de toekomst te voorkomen. Hier is in de actuele begroting ten dele in voorzien. Dit betekent dat het wegenonderhoud wordt geprogrammeerd binnen het huidige financiële kader waarbij kapitaalvernietiging zo veel mogelijk wordt voorkomen door als eerste die wegen aan te pakken waar dit dreigt.

Planning

Voor 2022 staat onder andere groot onderhoud op de planning op de volgende wegen:
Airborneplein, Velperweg, Westervoortsedijk /oude Zevenaarseweg, van Muijlwijkstraat, Hommelseweg en wegenonderhoud in combinatie met rioolvervanging in de wijk Sterrenberg.

Openbare Verlichting (OVL)

Een goed functionerende openbare verlichting levert een belangrijke bijdrage aan het realiseren van sociale- en verkeersveiligheid. Daarnaast is de verlichting van invloed op de uitstraling van de openbare ruimte. De hoofdelementen van de openbare verlichting zijn de masten, de armaturen en de kabels en kasten. Het beheersysteem laat zien dat er een flink aantal lichtmasten, door het bereiken van de technische levensduur van

40 jaar, aan vervanging toe zijn. Ook de leeftijdsopbouw van de armaturen laat zien, zal er een groot deel van de armaturen, vanwege de technische levensduur van 20 jaar, de aankomende jaren vervangen moeten worden. Deze armaturen zullen dan vervangen worden door energiezuinige LED armaturen.

Leeftijdsopbouw Lichtmasten	Aantal
Tot 1980	310
1981 tot 1990	6435
1991 tot 2000	6354
2001 tot 2010	7281
2011 tot 2020	6751

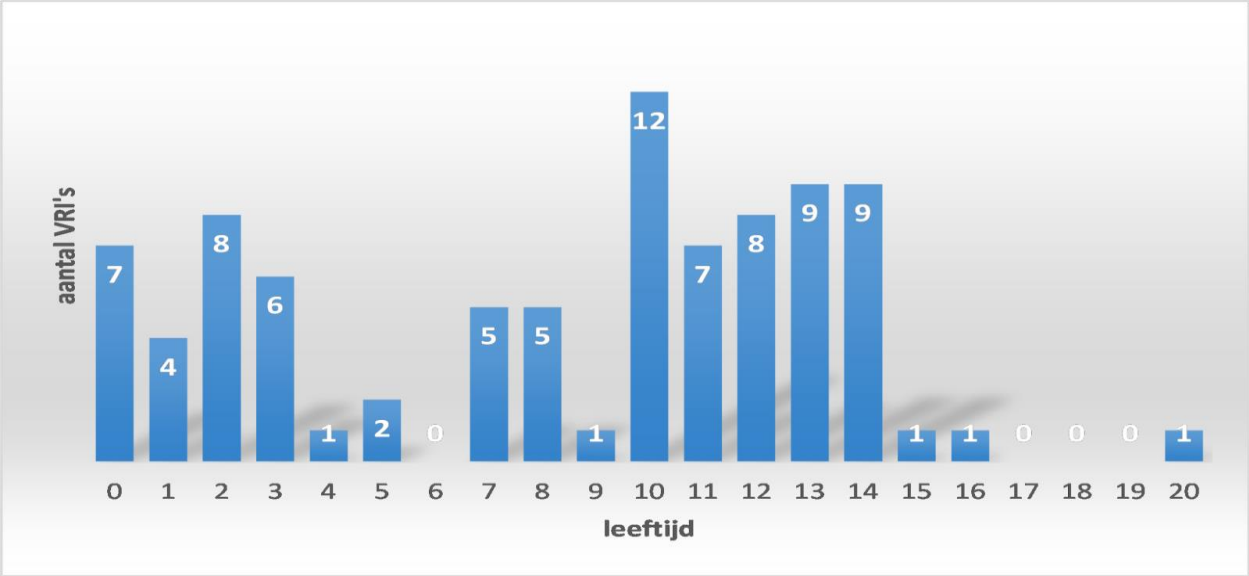
Leeftijdsopbouw Armaturen	Aantal
Tot 1990	416
1991 - 2000	7645
2001 - 2010	10687
2011 tot 2020	13692

Tracés van het kabelnet worden zo nodig vervangen wanneer sprake is van groot onderhoud of wanneer zich herhaaldelijk kabelstoringen voordoen. Het onderhoud van OVL-kasten wordt gebaseerd op elektrische inspecties.
De leeftijd van het overgrote deel de OVL kasten is moeilijk vast te stellen. Er is een groot aantal OVL kasten van voor 1980. We weten welke OVL kasten dat zijn, maar weten daarvan niet de exacte leeftijd. De leeftijdsopbouw en kwaliteit zal moeten blijken uit de elektrische inspecties van de OVL kasten die voor de aankomende jaren gepland staat. Inmiddels zijn wel alle OVL kasten uitgerust met een slimme energiemeter. Hierdoor kunnen we het energieverbruik op ieder moment van de dag monitoren. Op basis van deze energiegegevens kunnen we een nog betere planning maken welke locaties voor vervanging van LED armaturen in aanmerking komen om het energieverbruik en de daaraan gekoppelde CO2 uitstoot te reduceren. Ook zijn we gestart met een aantal projecten waarin "slimme" armaturen gebruikt worden. Dit concept van dynamische verlichting op maat biedt verschillende mogelijkheden. Het licht brandt wanneer dat nodig is d.m.v. sensoren. Daardoor wordt er een energiereductie behaald, maar ook lichtvervuiling reduceert hierdoor. Er zullen meerdere projecten volgen in de aankomende jaren.
Vervangingen worden gefinancierd uit een investeringsbudget. De in de Meerjareninvesteringsplanning (MIP) gereserveerde budgetten zijn toereikend voor de verwachte vervangingen.

Planning
De planning voor de vervanging van de masten, armaturen en kabels wordt zo mogelijk afgestemd op samenloop met overige werkzaamheden voor groot onderhoud in de openbare ruimte. Met behulp van LED-verlichtingsarmaturen wordt gestreefd naar een reductie van 50% op de energiekosten. Hiermee wordt bijgedragen aan de duurzaamheidsambities. In het kader van anticyclisch investeren is vorig jaar besloten de uitrol van LED- armaturen te versnellen met realisatie in 2021, 2022 en 2023). Hierdoor worden de huidige armaturen voor het einde van de levensduur vervangen maar kan eerder bespaard worden op energie en onderhoudskosten. De extra kapitaallasten die dit met zich mee brengt zijn in deze begroting verwerkt.

Verkeersregelinstallaties (VRI)
Het goed functioneren van Verkeer Regel Installaties (VRI) is van groot belang voor de verkeersveiligheid en bereikbaarheid van Arnhem. Het beheer en onderhoud richt zich op:
-Doelmatige inzet en beheer van verkeersregelinstallaties (VRI) en andere verkeersmanagement-installaties zoals het parkeerverwijssysteem en het DBSA (Dynamisch Busstation Systeem Arnhem).
-Een goede technische staat en functionaliteit, vooral gericht op het handhaven van de verkeersveiligheid en doorstroming.
-Bijdrage aan leefbaarheid en bereikbaarheid, met een nadruk op het bevorderen van het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer.

Er is geen eenduidige maat voor de kwaliteit van het areaal. Deze wordt dan ook niet bijgehouden.
De leeftijd van de objecten is wel bekend. Deze zegt echter niet alles over de daadwerkelijke kwaliteit. Door technisch onderhoud en tussentijdse updates blijft de kwaliteit goed ondanks de hoger wordende leeftijd. In onderstaand figuur is de leeftijdsopbouw van de verkeerslichten weergegeven (gegevens 2020). De levensduur van een verkeersregelautomaat is gemiddeld ongeveer 15 jaar.

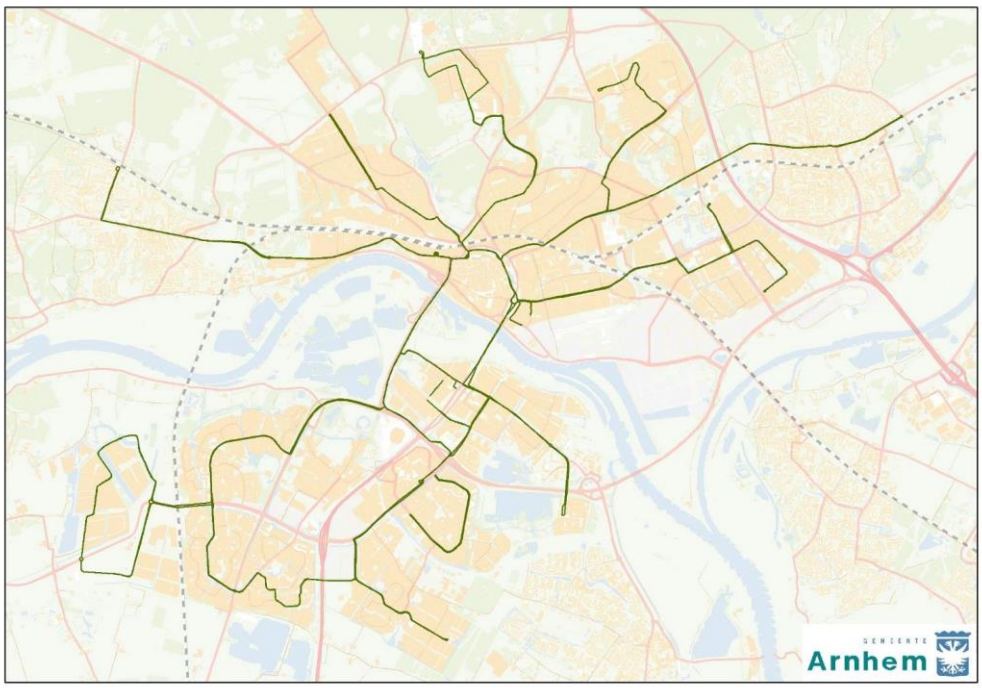

Het huidige areaal is zowel technisch als functioneel (verkeerskundig) op orde. Vervangingen worden gefinancierd uit een investeringsbudget. De in de Meerjareninvesteringsplanning (MIP) gereserveerde budgetten zijn toereikend voor de verwachte vervangingen. Bij vervangingen wordt direct gekozen voor de laatste technologie (iVRI) om voorbereid te zijn op verdergaande data uitwisseling tussen verkeerslicht en voertuigen.

Voor de vervanging van overige verkeerssystemen (zoals telkasten, digitale borden en het parkeer verwijssysteem) is in de investeringsplanning vooralsnog geen rekening gehouden met eventuele vervanging. Aan het einde van de technische levensduur moet worden beoordeeld of vervanging gewenst/noodzakelijk is.

Planning
Voor 2022 vervanging van de volgende VRI's op de planning: Rodenburgstraat Eusebiusplein, Weertjesstraat / Vossenstraat, Schelmseweg - De Wolfflaan (Burgers Zoo), Nieuwstraat / Weerdjesstraat, VOP Honingkamp / Lange Water, Apeldoornseweg / Weg achter het bos

Trolley
Het trolley netwerk is van belang voor een groot deel van het Openbaarvervoer in Arnhem.
De trolleyinfrastructuur van de gemeente Arnhem bestaat uit de technische ondergrondse en bovengrondse infrastructuur. In tegenstelling tot de overige assets strekt de trolleyinfrastructuur zich ook uit over andere gemeentes namelijk Gemeente Renkum en Gemeente Rheden. Voor die delen van de infrastructuur op het grondgebied van de gemeenten Renkum en Rheden verzorgt Gemeente Arnhem de trolleyinfrastructuur.
De trolleyinfrastructuur omvat bovenleiding (inclusief de bovenleiding en de wissels welke zich bevinden in het bedrijvencomplex Westervoortsedijk 4 te Arnhem), masten, gelijkrichterstations, onderstations, kabelnet e.d. in de gemeenten Arnhem, Rheden en Renkum en is 57 km lang.
Onderstaand plaatje geeft een indruk van het complete net.

Afbeelding: het trolleynetwerk in Gemeente Arnhem, Gemeente Renkum en Velp (Gemeente Rheden)

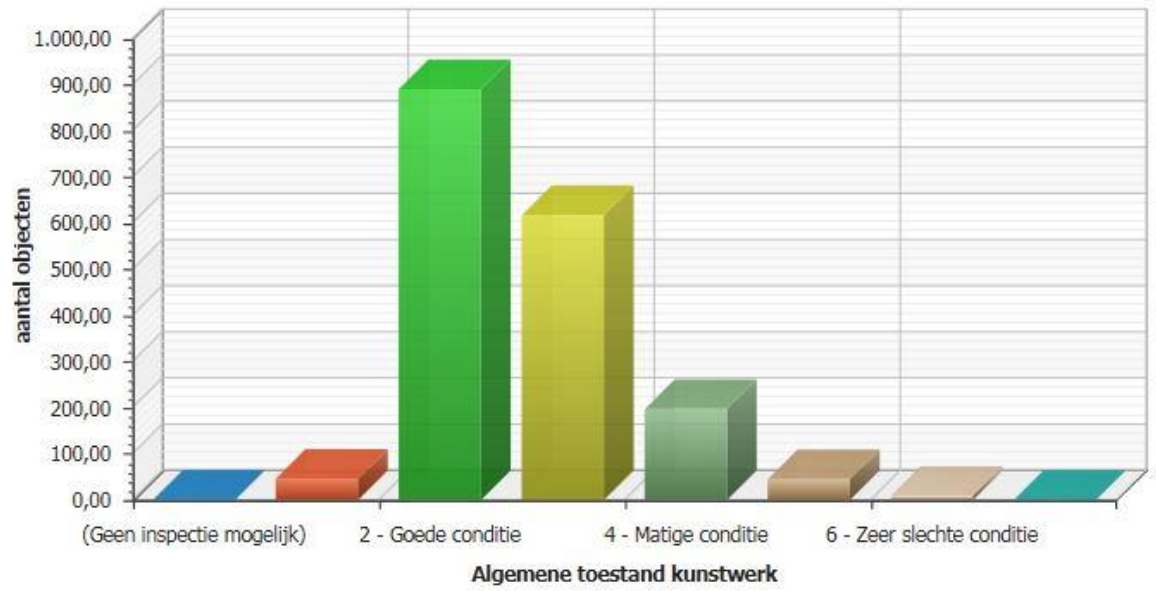
Het openbaar vervoer in Arnhem wordt aanbesteed door Provincie Gelderland door middel van een concessie met een lange looptijd (ca. 10 jaar). De huidige concessie loopt tot december 2022. Het ziet er naar uit dat er na deze concessie een overbruggingsconcessie komt van 2 jaar. De concessie omvat al het openbaar vervoer per (trolley)bus en auto in de regio Arnhem-Nijmegen en het openbaar vervoer per trein tussen de stations Arnhem en Doetinchem. Na de overbruggingsconcessie is het waarschijnlijk dat opnieuw een concessie van 10 jaar wordt aanbesteed.
De concessiehouder krijgt van Gemeente Arnhem de infrastructuur in bruikleen. Daarvoor is een Bruikleenovereenkomst getekend tussen de concessiehouder en Gemeente Arnhem.
Het betreft een overeenkomst van bruikleen, waarin de gemeente de infrastructuur om niet ter beschikking stelt. Dit betekent dat grote delen van de beheertaak bij de concessiehouder belegd zijn, dit in tegenstelling tot bijna alle andere assets waarbij de gemeente ook het beheer daadwerkelijk verzorgt.
Het vervangen van trolleymasten, aan het einde van de technische levensduur, valt niet onder de verantwoordelijkheid van de concessiehouder aangezien dit een investering betreft die veel verder gaat dan de looptijd van de concessie.

Planning
De oudste masten zijn de komende jaren aan vervanging toe. (ca 700 masten en muurankers, allen ouder dan 60 jaar). Dit speelt in eerste instantie bij de geplande reconstructie van de Velperweg (in 2022/23). De verwachte investering voor bedraagt € 0,8 miljoen. Deze investering zal leiden tot een structurele kapitaallast van € 40.000 vanaf 2023 is reeds opgenomen in deze begroting.
Naast de masten zijn de komende jaren (tot 2034) 17 gelijkrichterstations aan vervanging toe. De kosten hiervan worden geraamd op ca € 6 miljoen, en kunnen over de gehele concessieperiode worden uitgesmeerd. De te vervangen stations dateren uit de jaren 70 -80 van de vorige eeuw.
Ook zullen enkele delen van het ondergrondse kabelnet vervangen moeten worden.
In de huidige begroting zijn in het MIP (afgezien van de hierboven genoemde 0,8 miljoen voor de Velperweg) geen middelen gereserveerd voor deze vervangingsinvestering. De komende periode zal een vervangingsplanning voor de trolley uitgewerkt worden met een bijbehorende investeringsplanning. Uitgangspunt hierbij zal zijn dat de kapitaalslasten die hiermee gemoeid zijn onderdeel worden van de afspraken in de OV-concessie

Civieltechnische kunstwerken
Onder de noemer van civieltechnische kunstwerken vallen bruggen, viaducten, tunnels, grondkerende constructies, trappartijen etc.

Jaarlijks is er een visuele inspectie waarbij de inspecteur voornamelijk kijkt naar de ambities schoon, netjes, heel en veilig. Daarnaast is er 5-jaarlijks een technische inspectie. Het inspecterende bureau kijkt naar het uitgevoerde regulier onderhoud en geeft waar nodig schades, maatregelen, prijs per maatregel en uiterste datum van uitvoering aan. Indien nodig zal de cyclus van het reeds ingeplande reguliere onderhoud worden aangepast. Dit vormt de input voor de integrale programmering en dient als basis voor de monodisciplinaire meerjarenplanning. Aan de hand van gegevens uit onder meer de inspecties wordt getracht het duurzame onderhoudsniveau zo goed mogelijk te benaderen. De beschikbare middelen lijken op dit moment hiervoor toereikend

De kwaliteit van het areaal op basis van de laatste inspecties is redelijk tot goed. Een samenvatting is hieronder weergegeven. Er zijn 6 objecten als zeer slecht benoemd, maar deze vormen geen gevaar.

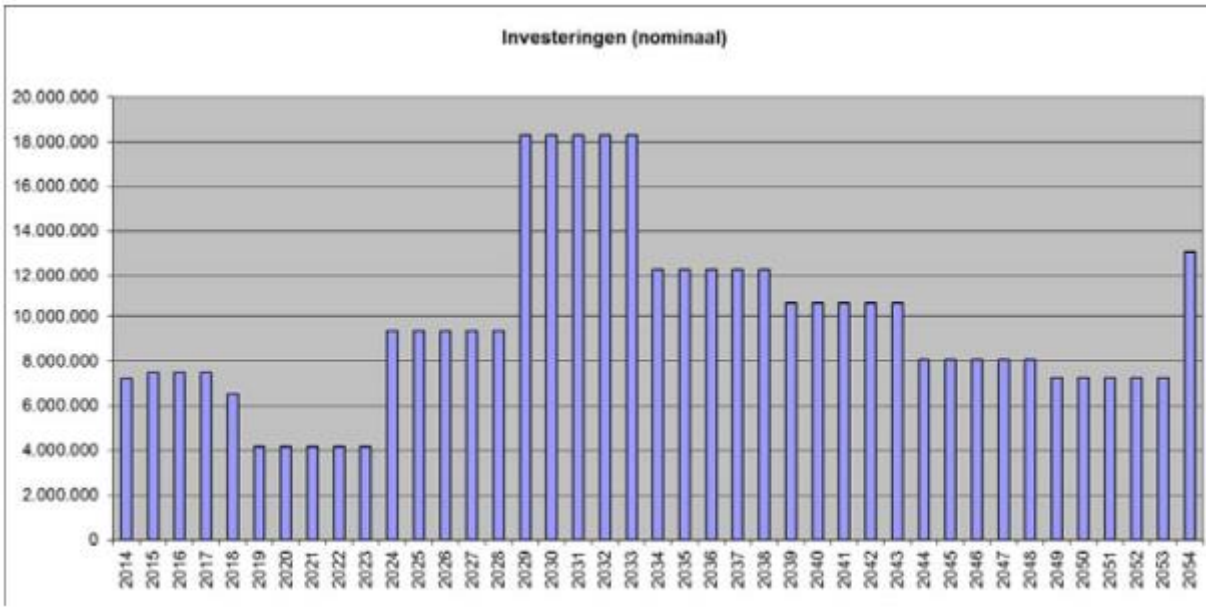
Planning
In 2022 is naast enkele kleine zaken met name onderhoud aan de John Frostbrug gepland.

Aandachtspunt bij de toekomstige vervangingsinvesteringen is het viaduct Rijkerswoerdsestraat (over A325). Indien dit viaduct vervangen moet worden zal dit een investering vragen van circa 900.000 euro. Deze investering is nog niet opgenomen in de Meerjaren Investerings Planning. De noodzaak van vervanging is afhankelijk van het soort verkeer dat van het viaduct gebruik mag maken. Het komende jaar zal dit mede in overleg met de provincie en buurgemeenten bepaald moeten worden.

Riolering
Een goed functionerend rioolstelsel is van essentieel belang voor de volksgezondheid en het voorkomen van wateroverlast. Het beheer van het rioolstelsel heeft betrekking op een groot aantal verschillende onderdelen zoals, de vrij vervalriolering met bijbehorende (infiltatie)putten, persleidingen en gemalen, huisaansluitingen, drainage, kolken en lijngoten. Maar ook het aanpassen van de bovengrondse inrichting kan bijdragen aan het beter afvoeren of bufferen van regenwater. Waar zich hiervoor goede kansen voordoen met beperkte meerkosten wordt hierin geïnvesteerd.
Gelet op de omvang van het netwerk is de vrij verval riolering met de putten voor wat betreft de benodigde beheerkosten, personele inzet en behoefte aan strategie de belangrijkste voorziening van de riolering. Een belangrijk aspect in het beheer van de vrij verval riolering is de vaststelling van de omvang van de noodzakelijke werkzaamheden om het stelsel goed te laten functioneren. Daarbij wordt altijd gezocht naar afstemming en samenloop met projecten binnen en buiten de gemeentelijke organisatie.

In totaal ligt er circa 800 kilometer vrij verval riolering in Arnhem. Hiervan is bijna 170 km gemengd (vuilwater en regenwater).
In het beheersysteem maken we onderscheid in gemengde-, vuil- en regenwaterriolen, ieder onderverdeeld in hoofd-/transportriolen en "gewone" riolen (typering). Daarnaast wordt aangegeven welke riolen onder doorgaande

wegen liggen (classificering). Op de hoofd-/transportriolen en de riolen onder doorgaande wegen gaan we eerder over tot het nemen van maatregelen dan op andere locaties omdat de risico's daar groter zijn.
Voor de lange termijnplanning wordt voor het verwachte moment van vervangen uitgegaan van de theoretische levensduur (dit is de verwachte levensduur voor vrij verval riolen, de economische afschrijving gebeurt in 40 jaar).Voor de theoretische levensduur van de riolering wordt uitgegaan van een periode van 60 jaar. Er liggen echter ook nog vrij veel riolen uit de periode 1870-1930 met een actuele leeftijd van 90 tot 150 jaar. De lange termijnplanning is dan ook niet meer dan een indicatie van de opgaven die op langere termijn in het verschiet liggen.
Onderstaand figuur uit het Gemeentelijk Rioleringsplan van 2014 laat zien dat er nog een grote vervangsopgave aan komt.

Voor de korte termijnplanning wordt uitgegaan van de technische levensduur, de werkelijke toestand van de riolering. Deze werkelijke toestand wordt bepaald door middel van video-inspecties van de rioolstelsels en het beoordelen en classificeren van de leidingen.
De vrijvervalriolen worden periodiek gereinigd en geïnspecteerd. Jaarlijks wordt hiervoor een inspectieplan opgesteld. Reiniging en inspectie is een wijk gebonden activiteit. Doelstelling is om de kans op falen van de riolering te minimaliseren. Gemiddeld genomen worden de riolen eens per 13 jaar geïnspecteerd.

Planning
Voor 2022 staan de volgende grote rioolvervanginsprojecten op de planning:
Kroonsewal, Hommelseweg, Velperweg en Dalweg. Daarnaast lopen de rioolprojecten in Geitenkamp, Sterrenberg en Spijkerbuurt nog door.

De komende jaren wordt een toename verwacht van de vervangingsopgave van rioleringen. De hogere investeringen voor herstel en vervanging van het riool zullen nodig zijn om een adequaat rioolstelsel te behouden. In deze begroting is een toename van de rioolinvesteringen voorzien in vanaf 2023. Gezien de grote vervanginsopgave in met name de naoorlogse wijken in Arnhem zuid wordt voor de verdere toekomst nog een verdere stijging van de rioolinvesteringen verwacht.
De investeringen in riolering zijn zoals gebruikelijk langjarig verwerkt in de begroting. De verwachte toename van de investeringen voor de jaren 2022-2025 wordt gedekt vanuit de rioolheffing. Nadere toelichting op de kostendekkendheid van de rioolheffing is opgenomen in de paragraaf lokale heffingen.

Water
Het onderdeel water omvat onder meer beheer en onderhoud van afkoppelvoorzieningen (deze voorzieningen zorgen er voor dat regenwater niet in het riool terecht komt maar in de bodem zakt), ecozones, moerassen,

sloten, paddenpoelen én oppervlaktewater(bodems) zoals de Immerlooplas, Nieuwehaven, Defensiehaven, haven van Coers, Rijnkade, Nieuwe kade en de dijkdoorbraakkolken. Ook het onderhoud aan civieltechnische water gerelateerde werken, zoals beekriolen, duikers, beschoeiingen en fonteinen hoort in deze categorie
De ambitie is:

- het watersysteem op orde brengen en houden;
- met de (water)partners de water gerelateerde opgaven oplossen door zoveel mogelijk voor ruimtelijke oplossingen te kiezen waarbij het water tegelijk een rol kan spelen in het vergroenen en verkoelen van de stad.

In de afgelopen periode is veel energie gestoken in het controleren en corrigeren van de bestaande beheergegevens van de duikers en beekriolen. De locatie, de ouderdom en de onderhoudstoestand van bijna alle duikers en beekriolen onder de hoofdstructuur zijn de afgelopen jaren in kaart gebracht. Daar waar nodig is inmiddels ook groot onderhoud uitgevoerd. Het beheer van de oppervlaktewater(bodems) wordt nu nog projectgewijs vormgegeven en wordt, na deze inhaalslag, omgevormd tot een systematische aanpak.
Aan de fonteinen op het Willemsplein (AKU) en het Roermondsplein (Blauwe golven) is geen groot onderhoud geprogrammeerd en gebudgetteerd gezien de verwachte herinrichting van deze locaties.

Planning

Het voornemen was om in de periode 2022-23 alle nog niet gebaggerde havens uit te baggeren.
Het baggeren van Onderlangs wat voor 2020 op de planning stond heeft vertraging opgelopen door de Pfas problematiek (mogelijke verontreiniging van het slib). Het was vervolgens de bedoeling dit 2021 uit te voeren. Er is echter nog discussie met de huurders van de ligplaatsen over de manier waarop hier invulling aan kan worden gegeven. Dit zal naar verwachting verdere vertraging opleveren. Vervolgens zal de Praets en de Rosandepolder nog worden aangepakt. Bij de uitvoering van de baggerwerkzaamheden in de Praets zal aansluiting gezocht worden bij de te graven nevengeul als gevolg van werkzaamheden inzake de ontwikkeling van Meinerswijk.
Het benodigde onderhoud zoals hierboven omschreven wordt gefinancierd uit het exploitatiebudget.
Na deze baggerwerkzaamheden zijn de havens weer op orde voor de komende 20 jaar en kan het jaarlijks baggeronderhoud worden gerealiseerd uit het regulier beschikbare jaarlijkse budget.

Wijkgroen

Het groen is van grote waarde in onze stad. Verbetering van het leef- en woonklimaat vraagt vaak ook om het toevoegen van meer groen. Hiervoor lopen verschillende initiatieven die toegelicht worden in de paragraaf Wonen en Leefomgeving (S12).

Voor het onderhoud van het wijkgroen zijn per wijk exploitatiebudgetten gereserveerd. De teams Leefomgeving hebben een sturende rol bij de inzet van deze middelen.
Het dagelijks onderhoud van het groen in en om de wijken resulteert in een beeld op B/C- niveau. Het onderhoud van het groen in de binnenstad en winkelcentra gebeurt op A-niveau.

Om het groen te kunnen beheren is het beleid over het groen vertaald naar beheertypen. Elk beheertype heeft haar eigen streefbeeld en bijpassende beheermaatregelen. De functie, het gebruik en de ecologische waarde bepalen het streefbeeld van een beheertype
Een aantal parken zijn aangewezen als rijksmonument; Sonsbeek, Zijpendaal, Gulden Bodem en Moscowa. Voor deze parken gelden extra instandhoudingsvoorwaarden. Park Angerenstein is aangewezen als gemeentelijk monument.

De technische kwaliteit van het areaal wordt nu niet gemonitord. Aan de hand van het algemene beeld is dat de kwaliteit van het vlakgroen matig tot voldoende is als je kijkt naar de landelijke normering, zoals de CROW normen (B/C niveau). Het lage ambitieniveau voor het dagelijks onderhoud maakt het, door de onkruid druk, lastig de plantvakken in goede staat te houden.
De gevolgen van de extreme droogte van de laatste jaren worden als calamiteit beschouwd. Veel bomen en beplantingen ondervinden hier schade van. De lange termijn effecten hiervan zullen de komende jaren verder duidelijk worden en mogelijk tot extra kosten leiden.

Planning

Arnhem heeft veel ambities op het gebied van groen (zie programma Wonen en Leefomgeving S12). Deze ambities zullen mede sturing geven aan de planning van het groenonderhoud.
Naast het reguliere onderhoud staan de volgende projecten op de planning voor 2022:

- Herstel beplantingen (groot onderhoud) in de parken Angerenstein, Westerveld, Park Onderlangs en Sonsbeek.

- Vergroenen Groningensingel in samenloop met wegenproject.
  In de wijken aanplanten van extra heesters en struweelgroepen in het kader van biodiversiteit en bestrijden hittestress.

Speelvoorzieningen

Om een aantrekkelijke leefomgeving te kunnen bieden is de aanwezigheid van speelplekken met name voor gezinnen met (kleine) kinderen van belang. Daarnaast zijn speelplekken vaak ontmoetingsplekken voor de wijkbewoners.
Het beheer van de speelvoorzieningen ligt op niveau B en is er vooral op gericht om de speelvoorziening veilig bespeelbaar te houden. Dat houdt in dat kapotte speeltoestellen worden gerepareerd zolang dat opweegt tegen de levensduur van het toestel. Zo niet, dan komt het speeltoestel in aanmerking voor vervanging. Dit laatste wordt met teams Leefomgeving overlegd om de wensen uit de buurt hierin mee te kunnen nemen zodat er eventueel een ander soort speeltoestel of geen speeltoestel wordt teruggeplaatst.
In de Beheervisie Spelen en Ontmoeten is de ambitie opgenomen om 8 van de 20 Grote (groene) Speel- en Ontmoetingsruimtes te verbeteren. Deze opgave willen we invullen in samenwerking met de Teams Leefomgeving. Deze ambitie wordt projectmatig opgepakt. Dat houdt in dat met de betreffende Teams Leefomgeving en de buurt wordt bepaald wat de plek nodig heeft om de ambitie te realiseren. Het initiatief ligt bij de Teams Leefomgeving omdat het belangrijk is dat de buurt hierin mee participeert en mogelijk ook andere wensen en ideeën uit de buurt hierin gecombineerd kunnen worden.

Alle speeltoestellen moeten veilig bespeelbaar zijn. Dit wordt in de technische inspectie gecontroleerd. Uit de resultaten van de technische inspectie van 2020 blijkt dat ongeveer 10% van de speeltoestellen iets mankeert. Deze mankementen zijn binnen de gestelde termijnen opgelost, wat inhoud dat de kwaliteit van areaal op orde is, dus B kwaliteit.

Daarnaast kan de kwaliteit van het areaal bepaald worden op basis van de leeftijd en de theoretische levensduur van de speeltoestellen. Gemiddeld gaat een speeltoestel 10 tot 15 jaar mee. Hieronder is een overzicht van de leeftijd van de speeltoestellen. Opvallend is het aantal ouder dan 15 jaar. Ongeveer 27% van het areaal heeft haar theoretische levensduur behaald maar is technisch nog wel in orde. De oorzaak hiervan is dat de speeltoestellen van duurzame en kwalitatieve materialen zijn gemaakt. Dit wil niet zeggen dat of de speelvoorziening nog voldoet aan z'n functie. Mogelijk dat kinderen uitgekeken zijn op deze oude speeltoestellen en deze niet meer gebruiken, wat aanleiding zou kunnen zijn om tot vervanging over te gaan. Hierover is afstemming met de teams Leefomgeving

Leeftijd speeltoestellen	Aantal
Ouder dan 15 jaar	537
10-15 jaar	491
5-10 jaar	511
1-5 jaar	455

De beschikbare budgetten voor beheer en vervanging van de speeltoestellen blijken in de praktijk toereikend.

Planning

Jaarlijks worden de speeltoestellen geïnspecteerd en vindt het noodzakelijk onderhoud plaats. Vervangen of plaatsen van toestellen gebeurt in samenspraak met de teams leefomgeving.

Bomen

Bomen zijn belangrijk voor een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving en leveren een bijdrage aan een klimaat adaptieve stad. Hittestress en wateroverlast zijn onderwerpen waar bomen een onderdeel van de oplossing kan zijn. Daarom zijn in het Bomenplan onderstaande doelen beschreven:

- Arnhem wil een groenere stad: meer (buitengewone) bomen en meer groenmassa
- Arnhem gaat voor kwaliteit en toekomstbestendigheid (juiste boom op de juiste plek), gezonde, veilige en duurzame bomen
- Arnhem wil bomen beter beschermen
- Arnhem wil meer biodiversiteit en groen met elkaar verbinden

Het beheer van de bomen in Arnhem is erop gericht om een jonge boom tot volwassenheid te brengen en daarna zo lang mogelijk te behouden, afgewogen tegen de kosten die daarvoor nodig zijn.
Het bomen Areaal is als volgt opgebouwd:

Categorie	Aantal
Individueel beheerde bomen Waarvan: Buitengewone/toekomst boom Vrijstaande/solitaire boom	21280 576 20704
Bomen in een structuur Waarvan: Structuurboom of Groepsboom Laanboom of Boom in Groen-Blauwe lijnen of groene hoofdstructuur	29390 5935 23455
Totaal	50670
Bossen	2.365.000 m2
Struweel	660.000 m2

Tijdens de Boom Veiligheids Controle worden 'onderhoudsstaat', 'toekomstverwachting' en 'ziekte en aantastingen' van de bomen opgenomen. Deze kenmerken geven een indicatie van de kwaliteit van het bomenbestand maar is niet 1 op 1 terug te leiden naar de CROW beeldkwaliteitscatalogus. In de tabellen hieronder zijn de resultaten opgenomen waarbij als indicatie een beeldkwaliteitsniveau is vermeld.

Onderhoudsstaat	Te vergelijken met beeldkwaliteitsniveau	Aantal	Percentage
Aanvaard	B	23691	47%
Regulier	B	20296	40%
Achterstallig	C	3031	6%
Verwaarloosd	D	121	<1%
Overig (niet beoordeeld)	nvt	3231	nvt

Afgelopen jaren zijn bij 30 buitengewone bomen en 30 parkbomen extra maatregelen uitgevoerd ten gunste van de levensverwachting van deze bomen. Er zijn nog 400 bomen die een soortgelijke behandeling kunnen gebruiken. De planning is om elk jaar 50 aantal bomen te behandelen en dit in een cyclus van 7 jaar te herhalen, waarbij elk jaar wordt gekeken waar de maatregel het meest noodzakelijk is. Dit is maatwerk.
De planning en prioritering van onderhoud aan bomenlanen zoals bijvoorbeeld dunning en/of vervanging is nog niet gereed. Naar aanleiding van het nieuwe bomenbeleid is er een nieuwe werkwijze en prioritering gewenst. Dit wordt verder uitgewerkt en afgestemd met het BoomKwaliteitsteam Arnhem.

Jaarlijks monitoren we de voortgang van het boomkroonvolume. Dit is uitgewerkt in de uitvoeringsagenda van het Bomenplan Arnhem

Financiering bomenonderhoud
De raad heeft op 16 juni 2021 de nota investeren, waarderen en afschrijven vastgesteld. Hiermee is met terugwerkende kracht per 1 januari 2021 het activeringsbeleid op een aantal punten gewijzigd. Een van deze wijzigingen betreft het opnemen van nieuw aangeplante bomen op de balans en het afschrijven van deze bomen in 50 jaar. Voor deze wijziging werden de kosten van bomenaanplant direct ten laste van de exploitatie gebracht in het jaar van aanschaf. Deze manier van financieren biedt tevens kansen voor het toevoegen van extra groen aan de stad omdat er extra middelen beschikbaar zijn gekomen voor het toevoegen van bomen.
Bij het vaststellen van hiervoor genoemde nota is de motie 'Kappen en dunnen bomen in de begroting' aangenomen (21M56). Deze motie roept het college op om expliciet melding te maken van benodigde afboekingen als gevolg van kappen of dunnen van bomen.
Aangezien bomen in de financiële administratie niet per stuk worden geregistreerd, dient de benodigde afboeking van bomen (de waarde van een boom op de balans op het moment van kap) te worden benaderd aan de hand van gegevens die in het bomenregistratiesysteem beschikbaar zijn. Het bepalen van die afboeking doen we als volgt:

- Voor individuele bomen (straat- en laanbomen, bomen in een park) hanteren we een klasse-indeling, met per klasse de gemiddelde kosten van aanplant. Afhankelijk van soort en locatie wordt een boom ingedeeld in een

klasse. Mocht een boom voor de (administratieve) levensduur van 50 jaar worden gekapt, dan wordt op basis van de gemiddelde kosten van aanplant en het jaar van aanplant de benodigde afboeking bepaald.
- In het geval enkele bomen in een bos worden gekapt (dunnen) hanteren we het uitgangspunt dat er geen sprake is van vernietiging van op de balans opgenomen investeringen in bomen. Het verwijderen van bomen in een bos heeft namelijk een gunstig effect op de overblijvende bomen, waardoor het kroonoppervlakte toeneemt. Direct na dunning ontstaat er daarnaast licht op de bosbodem. De natuurlijke zadenbank komt hierdoor tot kieming en er gaan jonge bomen groeien; herplant is dan niet nodig.
- Bij kap van een groot deel van, of een volledig bos wordt de boekwaarde benaderd op basis van de gemiddelde kosten van aanplant per vierkante meter en het jaar van aanplant.

Met het oog op dit financieel technische aspect kunnen we opmerken dat in 2022 er geen kap wordt voorzien van bomen die een waarde op de balans hebben; afboeking van bomen zal dan ook niet aan de orde zijn.

Planning
In 2022 worden bij 30-50 buitengewone bomen extra maatregelen uitgevoerd ten gunste van de levensduur van de bomen.
Het aanvullen van boomlanen en bomen in de groene hoofdstructuur zullen projectmatig worden aangepakt waarbij het BoomKwaliteitsTeam adviseert.
De onderhoudsachterstand bij een kleine 7% van de bomen zal verder ingelopen worden en het reguliere onderhoud zal volgens planning worden uitgevoerd.
De jaarlijkse en 3-jaarlijkse boomveiligheidscontrole zal worden uitgevoerd en maatregelen die hieruit voortkomen worden opgepakt binnen de gestelde termijnen.
Boomziektes en plagen worden gevolgd. Beheersmaatregelen worden uitgevoerd en waar nodig wordt bestrijdingsmaatregelen ingezet.

Voor aanplant en groeiplaatsverbetering van bomen is een investeringskrediet beschikbaar.
De volgende projecten staan hiervoor in 2022 op de planning:
- Revitalisering parkbos;
- Aanplant bomen museumpark Onderlangs;
- Aanplant extra bomen op diverse hitte plekken;
- Aanplant extra bomen in diverse stadparken;
- Groeiplaatsverbetering diverse buitengewone bomen;
- Aanplant bomen en realisatie groeiplaatsen Steenstraat;
- Groeiplaatsen en aanplanten bomen Velperweg;
- Groeiplaatsverbetering bomen Burgemeester Matsersingel irt verbeteren fietspaden;
- HOV Metamorfoseallee levensduurverlenging, verplanten en aanplant bomen.

Parken en bossen
Kenmerkend voor Arnhem zijn de bossen, de natuurterreinen en de vele parken en ook de lanen in de buitengebieden en de grote groenzones in en om de wijken, bijvoorbeeld moeraszone Schuytgraaf, ecozones Presikhaaf of de Huissensedijk. We zijn trots op dit groene kapitaal. Daarom zetten we sterk in op het behouden en verbeteren hiervan.

Bossen en parken vallen beheertechnisch uiteen in verschillende onderdelen omdat deze zijn opgebouwd uit verschillende elementen die apart in deze paragraaf worden beschreven zoals: Bomen, groen, wegen, speelvoorzieningen en verlichting.
Het onderhouden van de parken doen we aan de hand van beheervisies.

De bossen en parken hebben een robuuste basis. Desalniettemin staat de kwaliteit van onze bossen en parken onder druk. Oorzaken hiervan zijn het intensiever gebruik, overmatige stikstofdepositie, klimaatverandering en biodiversiteitsverlies. Bij het beheer en onderhoud van onze bossen en parken houden we hier rekening mee door zeer gericht en soms intensiever onderhoud uit te voeren.
Door de extra middelen die zijn vrijgemaakt voor Bossen & Parken kunnen we dit noodzakelijk aanvullend onderhoud uitvoeren. Tevens biedt dit de mogelijkheid extra capaciteit in te zetten om genoemd kwaliteitsverlies en de uitdagingen die hiermee gemoeid gaan, op te pakken en zorgvuldig te communiceren met onze inwoners.
Specifieke ambities m.b.t. tot groen en bomen waaronder bossen en parken in de stad zijn uitgewerkt in het programma S12 Wonen en leefomgeving

Planning
In 2022 zal extra worden ingezet op de revitalisering van de bossen en parken en het verbeteren van de biodiversiteit.

Voor de parken Sonsbeek, Zypendaal en de Gulden Bodem, park Angerenstein en Park Klarenbeek zullen nieuwe beheervisies worden opgesteld.

Inzamelvoorzieningen

De afgelopen jaren is er veel discussie geweest over het te voeren afvalbeleid in de gemeente. De komende periode zal nieuw beleid worden uitgewerkt wat tevens van invloed zal zijn op de beheer- en vervangingsopgave van de afval inzamel voorzieningen. Voor de inzamelvoorzieningen is daarom nog geen beheerplan uitgewerkt volgens de nieuwe opzet. Dit zal de komende tijd nog worden opgepakt.
Omgekeerd Inzamelen is het basisprincipe voor de inzameling van huishoudelijk afval in Arnhem. Dit betekent dat de inwoners van Arnhem hun afval goed moeten kunnen scheiden. Een deel van de herbruikbare reststromen worden bij laagbouw aan huis opgehaald. Daarnaast is een uitgebreid netwerk van inzamelvoorzieningen in de stad aanwezig. Het restafval moet naar een ondergrondse container in de buurt worden gebracht.
De keuze voor het instrument diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder restafval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt. De hiervoor ingevoerde toegangscontrole met pasjes op de containers voor restafval is buiten werking gesteld. Ook de eerder ingevoerde trommelverkleining is terug gedraaid. Dit heeft geleid tot een versneld afschrijving in 2021 van de investeringen die hiervoor waren gedaan.

Zowel het preventief als correctief onderhoud van de inzamelmiddelen is uitbesteed. De staat van onderhoud van de ondergrondse containers is voldoende tot goed en de containers zijn voorzien van een veiligheidskeurmerk. Er worden periodiek controles uitgevoerd. Met betrekking tot de inzamelvoorzieningen geldt:

- Zorg voor een geborgde functionaliteit (geen storingen aan de voorzieningen).
- Te allen tijde een veilige situatie bij de inzamelvoorzieningen voor gebruikers en passanten.
- Hoogwaardige infrastructuur van inzamelmiddelen, collectief en individueel, waarmee afvalscheiding op elke locatie in Arnhem mogelijk is.

Planning

Het reguliere onderhoud aan de inzamelmiddelen wordt planmatig uitgevoerd.
Noodzakelijk onderhoud aan het Ondergronds Afval Transportsysteem(OAT) is voorzien in de exploitatie.

Het instrument diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder afval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt. De ontwikkeling van nieuwe sturingsinstrumenten om de doelstelling op afvalreductie te bereiken, vraagt een nieuwe aanpak die in de komende begrotingsperiode verder wordt uitgewerkt. Afhankelijk van de keuzes die hierbij gemaakt worden zal bekeken worden wat dit betekent voor het beheer en onderhoud van de inzamelmiddelen waaronder ook de afvalbrengstations in Noord en Zuid

Vastgoed

Actuele beleidskaders

- Het uitvoeringsbeleid vastgoedbedrijf.
- Voor alle panden in permanent beheer zijn er 40-jarige onderhoudsplannen die jaarlijks worden geactualiseerd en opgenomen in de meerjarenprogrammabegroting.
- Bij het vastgoed gelden als deelportefeuilles onderwijsgebouwen, culturele-, erfgoed- en sportvoorzieningen, welzijnsvoorzieningen, gemeentelijke huisvesting, bijzonder vastgoed en vastgoed in de openbare ruimte.

Ambitie

De ambitie voor de technische staat van het vastgoed is een NEN2767-conditie score van 3 of beter. NEN 2767 is een methode voor het objectief en uniform meten van de fysieke kwaliteit van bouw- en installatiedelen van gebouwen en/of infrastructuur. De score loopt van 1 tot 6, daarbij is 1 zeer goed en 6 zeer slecht. Conditiescore 3 staat gelijk aan een redelijke conditie. Het door de gemeente aangekochte vastgoed voor stedelijke ontwikkelingsprojecten wordt niet op een conditiegerichte manier onderhouden, omdat deze panden tijdelijk in beheer zijn.
Het gemeentelijk vastgoed wordt fasegewijs verduurzaamd met de Trias Energetica (eerst energie besparen, restbehoefte zoveel mogelijk duurzaam invullen) als kompas.

Uitgangssituatie

Het gemeentelijk vastgoed voldoet aan het gewenste kwaliteitsniveau, met uitzondering van gebouwen die op korte termijn hun functie verliezen of gebouwen die op korte termijn gerenoveerd worden.

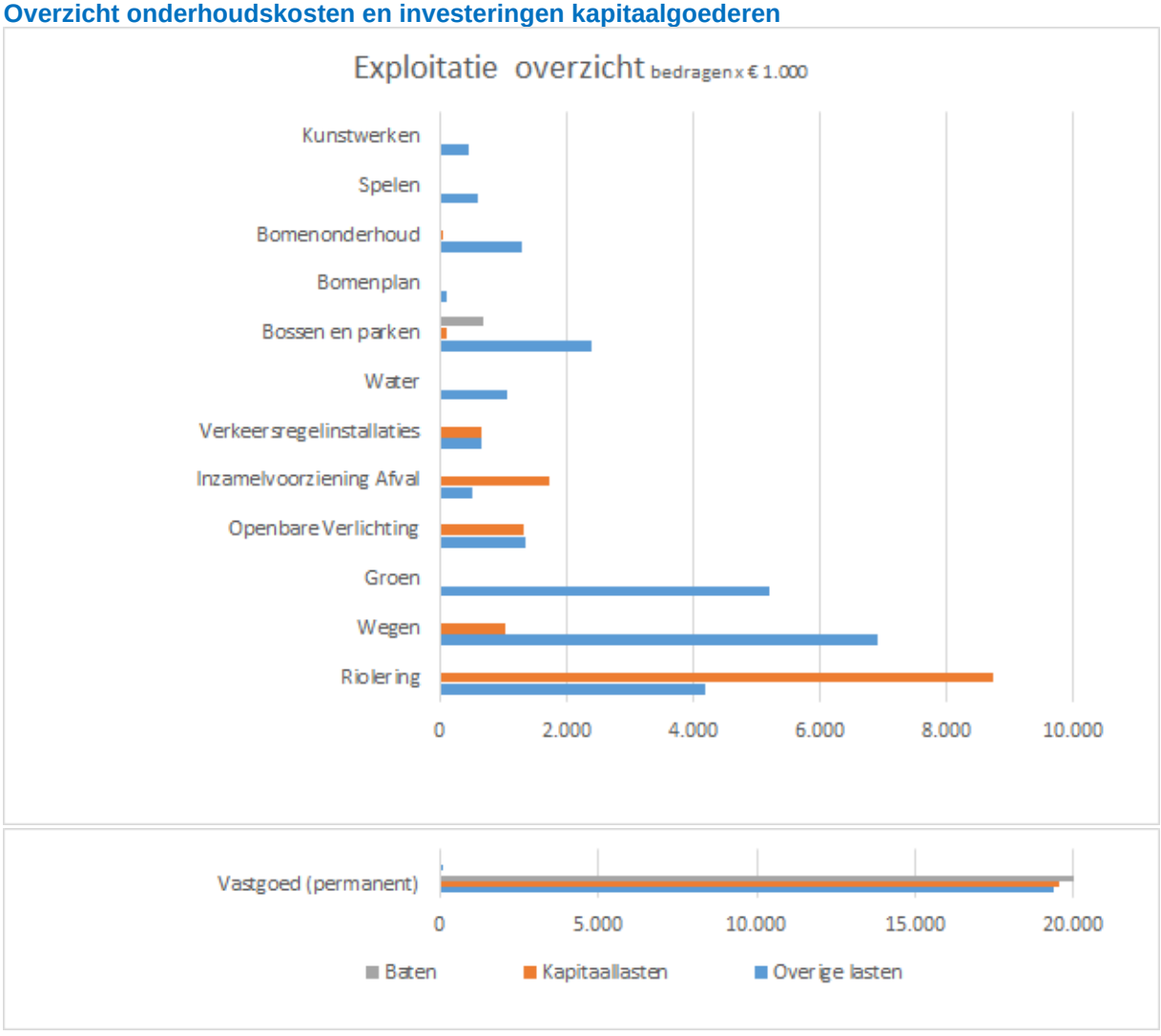
Planning

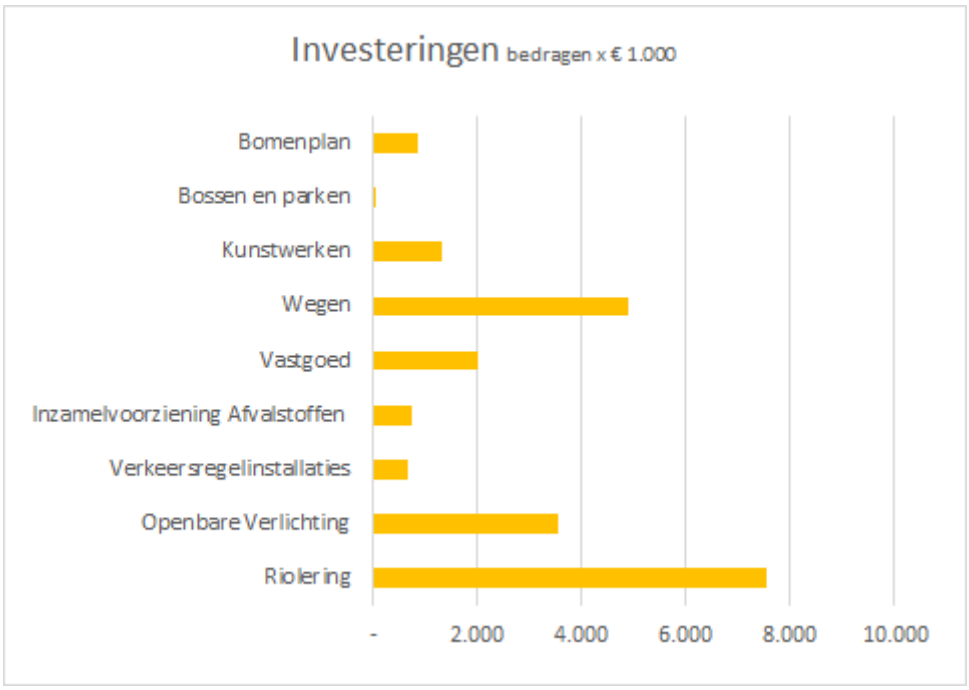
Lasten en baten voor beheer en onderhoud van het permanente vastgoed maken onderdeel uit van diverse programma's in de gemeentebegroting. Jaarlijks wordt er gemiddeld € 1,5 miljoen geïnvesteerd in vervangingsonderhoud en verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed. In de periode 2022-2025 wordt er gemiddeld € 4,1 miljoen uitgegeven aan planmatig en storingsonderhoud.

De cijfers voor begroting 2022 zijn afwijkend ten opzichte van vorig jaar. Dit is vooral te verklaren door de bouwkostenstijging. Daarnaast zijn er enkele nieuwe panden opgenomen. Daar tegenover staat een stijging van de baten.

Daarnaast is er een investeringsbedrag van jaarlijks € 800.000 begroot voor het verduurzamen van het gemeentelijke vastgoed. Voorheen moesten deze investeringen zichzelf volledig terugverdienen. Dit bleek in de praktijk niet realistisch. Met ingang van 2022 is het de bedoeling dat deze investeringen niet meer volledig hoeven worden terugverdiend maar slechts voor 60%. Daarmee worden ze beter haalbaard en zullen ze sneller worden uitgevoerd. De klimaatdoelstelling wordt eveneens eerder bereikt.
Voor het aanpassen van de ventilatie in een groot aantal schoolgebouwen heeft de gemeente Suvis-subsidie van het Rijk ontvangen. Daaronder ook een 3-tal MFC's. Daarvoor wordt een subsidie ontvangen van € 650.000. De eigen investering van de gemeente voor deze 3 gebouwen bedraagt € 1,5 miljoen.

Overzicht onderhoudskosten en investeringen kapitaalgoederen

Investeringen bedragen x € 1.000
Bomenplan
Bossen en parken
Kunstwerken
Wegen
Vastgoed
Inzamelvoorziening Afvalstoffen
Verkeersregelinstallaties
Openbare Verlichting
Riolering
-
2.000
4.000
6.000
8.000
10.000

Financiering

Voor de financieringsfunctie worden de missie en de doelstellingen beschreven in het treasurystatuut gemeente Arnhem. In dit statuut wordt ingegaan op de kaderstelling van de werkorganisatie (taken, bevoegdheden, verantwoordelijkheden, mandatering) en op het instrumentarium om de doelstellingen te realiseren.

Deze paragraaf richt zich op de uitwerking van het treasurystatuut naar de begroting voor 2022 en te hanteren normeringen. Hierbij komen de onderstaande onderwerpen aan de orde:

- Risicomanagement financiering;
- Financieringsvolume (inclusief delegatie / mandatering);
- Kasgeldlimiet;
- Renterisiconorm;
- Overige risico's.

Risicomanagement financiering

Voor wat betreft de financiering wordt onderscheid gemaakt tussen:
a. Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte;
b. Financiering van de sociale woningbouw;
c. Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen.

Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte (a)

Bij de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte gaat het om de financiering van de investeringen van de gemeente Arnhem, de overgedragen investeringen aan geprivatiseerde onderdelen van de gemeente en de exploitatie van lasten en baten. Bij de investeringen moet naast de reguliere financieringen van de gemeentelijke taken worden gedacht aan grote stedelijke projecten, zoals Arnhem Centraal, stadsvernieuwing in de binnenstad, grondexploitatie en onderhoud in de infrastructurele sfeer. Als 'inkoop' van geld (de funding) wordt gebruik gemaakt van de volgende financieringsmiddelen (stand per 31-12-2022):

- de kapitaalmarkt voor langlopende financieringsmiddelen: € 776,5 miljoen. Het betreft hier de leningenportefeuille opgenomen gelden (O/G);
- de geldmarkt voor kortlopende financiering (< 1 jaar): Naar verwachting zal per ultimo 2022 geen kortlopende financiering nodig zijn voor investeringen en projecten. De ruimte binnen het beschikbare kasgeld kan worden aangewend voor de (goedkope) financiering van de dagelijkse activiteiten van de gemeente: het werkkapitaal;
- de binnen Arnhem beschikbare reserves en voorzieningen met een volume van € 136,5 miljoen.

Binnen de gemeente wordt voor de financiering een omslagrente van 1,4% in rekening gebracht bij de investeringen en de projecten.

De portefeuille door de financieringsfunctie uitgezette gelden (U/G), heeft per 31-12-2022 een volume van € 30,5 miljoen. Het betreft hier leningen aan instellingen en verzelfstandigde organisatie-onderdelen.
Hieronder vallen niet de verstrekte leningen in het kader van de inkomensondersteuning.

Arnhem en de wereldeconomie

De verwachting van veel analisten en wetenschappers dat de economie in 2021 weer zal aantrekken is uitgekomen, de economie herstelt zich wereldwijd onverwacht snel van de coronacrisis.
Waar een aantrekkende economie normaal gesproken ervoor zorgt dat de rente gaat oplopen, is dat nu (nog) niet het geval. Naast een toename in de vraag naar nieuwe leningen, wat de rente kan opdrijven, houdt de ECB het opkoopprogramma van staatsobligaties (de zogeheten kwantitatieve verruiming) in stand om te voorkomen dat een stijgende rente het economisch herstel een halt toeroept. Deze kwantitatieve verruiming zorgt ervoor dat er meer geld beschikbaar komt op de kapitaalmarkt, wat als doel heeft dat de rente laag blijft. De praktijk zal moeten uitwijzen welke van deze twee factoren de doorslag zal gaan geven, al is bekend dat de ECB het opkoopprogramma niet vol zal blijven houden en dat de rente dus weer zal gaan stijgen.
Alle analisten en economen zijn daarnaast van mening dat het huidige lage renteniveau voor de kapitaalmarkt op termijn onhoudbaar is, maar voor de gemeente betekent dit dat financiering goedkoop blijft.

Financiering van de sociale woningbouw (b)

De financiering van de sociale woningbouw vindt bijna volledig plaats door leningen door corporaties, die geborgd worden door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Dit landelijke fonds fungeert als waarborg ten aanzien van risico's van wanbetaling en vervult daarmee de garantstellende rol die gemeenten van oudsher hadden. Het WSW kan bij gemeenten en het Rijk aankloppen wanneer de eigen borgingscapaciteit niet meer

toereikend is (wat nog nooit is gebeurd). Daarvoor heeft ook de gemeente Arnhem een achtervangovereenkomst met het WSW gesloten. Het bestaan van het WSW samen met ontwikkelingen op het gebied van schaalvergroting en regionalisering van de woningcorporaties verklaart waarom de rol van de gemeente op het terrein van de financiering van woningbouw de afgelopen jaren kleiner is geworden en nu zo goed als uitgespeeld is. In 2022 heeft de gemeente nog maar één lening van € 9.000 aan de woningcorporatie Omnia Wonen op de balans.

Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen (c)

Bij de financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen gaat het om activiteiten die nauw grenzen aan het beleid van de gemeente Arnhem. Het gaat hier vooral om instellingen in de sectoren zorg, sport en cultuur. Ook bij deze financiering wordt de laatste jaren een terughoudend beleid gevoerd.
Bij de directe (eigen) financiering van de activiteiten van de instellingen heeft de gemeente Arnhem een gericht toezicht op het reilen en zeilen van de betreffende instellingen. Door aan de te verstrekken leningen waarborgen te verbinden kan bij calamiteiten direct worden gereageerd (voorbeeld: executie bij recht van eerste hypotheek). Tevens bestaan er bij de sectoren zorg en sport waarborgfondsen. Met borgstelling door deze waarborgfondsen kunnen instellingen bij banken een lagere rente bedingen en hoeft de gemeente zelf geen lening te verstrekken. De stichting waarborgfonds voor de sport (SWS) garandeert maximaal de helft van de lening en eist een garantie van de gemeente voor het resterende deel van de lening.
In 2020 heeft de economie harde klappen gekregen, maar trekt in 2021 weer aan. Dat gebeurt niet op alle fronten in een gelijk tempo, waardoor het mogelijk is dat de ene instelling langer geconfronteerd zal worden met de gevolgen van de recessie dan de andere en alsnog in moeilijkheden komt en bij de gemeente aan moet kloppen voor ondersteuning. Dat risico wordt substantieel verkleind door de garanties van de waarborgfondsen.

Financieringsvolume (delegatie/mandaat)

Bij het vaststellen van de Begroting neemt de gemeenteraad een besluit over de omvang van de gemeentelijke activiteiten en daarmee over het financieringsvolume. Afgezien van de eigen middelen in reserves en voorzieningen wordt in de financieringsbehoefte voorzien door middel van leningen voor de lange termijn (vaste financiering) en voor de korte termijn (vlottende financiering).

Lange termijn financiering (vaste financiering)

Zoals reeds toegelicht gaat het hier om de benodigde geldmiddelen voor de eigen gemeentelijke investeringen en projecten; de financiering van sociale woningbouw (indien nodig) en de verstrekking van geldleningen aan instellingen, gelieerd aan het beleid van de gemeente Arnhem.

Korte termijn financiering (vlottende financiering)

Bij de kortlopende financiering gaat het om de financiering van de lopende activiteiten en werkzaamheden van de gemeente. Hiervoor wordt geld geleend of (in geval van een tijdelijk overschot) uitgezet bij de schatkist voor een periode van maximaal een jaar. Als een extra zekerheid, bijvoorbeeld voor het opvangen van onverwachte fluctuaties in de behoefte aan kasgeld, is een arrangement afgesloten met de Bank Nederlandse Gemeenten waarbij tot een beperkt bedrag (€ 4 miljoen) de gemeente een negatief saldo mag hebben. Insteek is hiervan zo weinig mogelijk gebruik te maken, een kasgeldlening is goedkoper dan rood staan bij de bank.
In voorkomende situaties zal een deel van de opgenomen kas-/callgelden (O/G) worden omgezet in langlopende financiering, de zogenoemde consolidatie. Een en ander past binnen de regels, zoals vastgelegd in het treasurystatuut.

Financieringsbehoefte per 31-12-2022

Onderstaand schema geeft inzicht in de benodigde geldmiddelen voor de langlopende financiering en de manier waarop deze beschikbaar komen (de funding).

Het totaalvolume van de benodigde financieringen bedraagt € 912 miljoen. Vanuit de beschikbare aanwezige middelen (reserves en voorzieningen en obligo's en waarborgsommen) en de leningenportefeuille voor de vaste financiering is meer dan dit bedrag beschikbaar. Per ultimo 2022 zal zelfs een bedrag van € 4,4 miljoen in de schatkist van het Ministerie van Financiën gestald moeten worden.
De financieringsfunctie is ruimschoots in staat om voldoende middelen aan te trekken en beschikbaar te stellen voor dekking van de reeds gepleegde investeringen, de kosten in de grondexploitatie en voor de in 2022 begrote investeringen.

Benodigd voor	Bedrag	Financiering middels	Bedrag
Bedragen x € 1.000			
Activa gemeente Arnhem en grondexploitatie	840.375	Reserves en voorzieningen	136.546
Uitgezette gelden aan gelieerde instellingen en woningcorporaties (kapitaalverstrekking en leningen u/g)	35.286	Opgenomen gelden in de kapitaalmarkt (leningen o/g)	776.525
		Obligo's waarborgsommen en vooruitontvangen erfpacht	3.374
Overige uitgezette middelen (o.a. nog te ontvangen erfpacht en bijdragen aan activa van derden)	36.401	Rekening courant BNG en kasgeldleningen	-4.383
Totaal langlopend te financieren	**912.062**	**Totaal financiering**	**912.062**

Leningenportefeuille 2022

Onderstaand schema geeft inzicht in de samenstelling van de volumes in het jaar 2022 van de huidige leningenportefeuille van de financieringsfunctie. Het betreft leningen opgenomen gelden (O/G) en leningen uitgezette gelden (U/G).

Leningen portefeuille	Stand 01.01.2022	Opname	Aflossing	Stand 31.12.2022
Bedragen x € 1.000				
Leningen O/G				
Leningen portefeuille	621.528	174.349	-133.421	662.456
Nog aan te trekken financiering in 2021	114.061			114.061
Leningen t.b.v. woningcorporaties	9		-1	8
Totaal leningen O/G	**735.598**	**174.349**	**-133.422**	**776.525**
Leningen U/G				
Vaste leningen uitstaand	35.423		-4.887	30.536
Woningcorporaties	9		-1	8
Totaal leningen U/G	**35.432**	**0**	**-4.888**	**30.544**

Van de nieuwe financiering in 2021 heeft een bedrag van € 42,7 miljoen betrekking op herfinanciering van de bestaande leningenportefeuille. De overige € 71,4 miljoen is nodig voor de begrote investeringen.

Rentevisie

In recente jaren is als gevolg van de lage rentestand de gemiddeld te betalen rente voor de gemeente gestaag gedaald. Als gevolg van gewijzigde wetgeving in het BBV moet de omslagrente binnen marges de gemiddelde marktrente volgen en is de gemeente niet meer vrij in het bepalen van deze intern in rekening te brengen rente. Een omslagrente van 4%, zoals de gemeente hanteerde voor het jaar 2018, is niet meer toegestaan. Deze bedroeg in 2020 2% en in 2021 1,7% en daalt in 2022 naar 1,4%.
Om meerjarig gebruik te blijven maken van de lage marktrente kiest de gemeente ervoor om nu en in de komende jaren leningen met lange looptijden aan te trekken waarvan de rente nog steeds laag is (momenteel onder de 1%). Wanneer de rente ook na 2022 zo laag blijft is het bijna een zekerheid dat de omslagrente verder verlaagd moeten worden om te voldoen aan de eisen uit het BBV.
De gemeente heeft al een aantal jaren leningen aangetrokken met lange looptijden van 20 à 30 jaar. Hiermee is ruimte gecreëerd om in toekomstige jaren, wanneer de rente voor nieuwe leningen mogelijk weer op een hoger niveau terecht zal komen, met behulp van nieuwe leningen met kortere looptijden toch een lage gemiddelde rente te realiseren binnen de wettelijke mogelijkheden. Het moment waarop de rente substantieel gaat stijgen kan niemand voorspellen, het is zaak waakzaam te blijven om niet verrast te worden.
Als gevolg van de renterisiconorm (zie hieronder) mag de gemeente geen leningenportefeuille hebben met een gemiddelde looptijd van leningen van korter dan ongeveer vijf jaar. De gemeente zou dan in een jaar meer leningen moeten herfinancieren dan is toegestaan.

Mandaat (voor nieuw aan te trekken financieringsmiddelen)

Met het vaststellen van deze Begroting 2022 inclusief de paragraaf financiering mandateert de gemeenteraad het college om voor de financieringsbehoefte per onderscheiden categorie in 2022 leningen aan te gaan tot de volgende maximumtotalen:

Maximaal toegestane leningen 2022	Maximaal
Bedragen x € 1.000	
Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte	250.000
Financieringsbehoefte sociale woningbouw	100.000
Financieringsbehoefte aan gemeente gelieerde instellingen	50.000

Kasgeldlimiet

De Wet FIDO geeft concrete richtlijnen voor gemeenten voor het beheersen van het renterisico in verband met de korte termijn financiering. De kasgeldlimiet is een wettelijk maximum (plafond) voor het volume geldleningen in de vorm van zogenaamde call- en kasgeldtransacties.
De bovengrens is bij ministeriële regeling voor het jaar 2022 vastgesteld op 8,5 % van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting. De begroting van de gemeente Arnhem voor het jaar 2022 heeft een omvang van € 727,5 miljoen en daarmee komt de kasgeldlimiet uit op € 61,8 miljoen.
Het Rijk geeft gemeenten veel ruimte om maximaal gebruik te maken van (goedkope) financiering met kasgeld. Hoewel het gemeenten formeel niet is toegestaan de kasgeldlimiet te overschrijden (Wet FIDO, art. 4, lid 1), hoeven deze pas aan de toezichthouder te rapporteren wanneer de kasgeldlimiet drie kwartalen op rij wordt overschreden (art. 4, lid 2). Hiermee wordt gedoogd de kasgeldlimiet twee kwartalen op rij te overschrijden.
De gemeente Arnhem stuurt er desondanks op onder de kasgeldlimiet te blijven en deze niet te overschrijden.

Renterisiconorm

Het renterisico betreft het risico dat de begroting van de gemeente geconfronteerd wordt met een verzwaring van de rentelasten als gevolg van herfinancieringen van bestaande activa of van herziening van rente van bestaande leningen.
Het doel van de renterisiconorm is om dit risico te beperken tot een handelbaar niveau. Bij een gelijkmatig opgebouwde leningenportefeuille blijft het renterisico binnen verantwoorde marges en zullen de renteaanpassingen zich geleidelijk voordoen en binnen de begroting opgevangen kunnen worden.
In de Wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO) is vastgelegd dat jaarlijks een volume ter grootte van 20 % van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting (peildatum 1 januari) mag worden geherfinancierd of een renteherziening mag ondergaan. Omdat de gemeente voor de eigen financiering geen leningen heeft aangetrokken waarvan periodiek de rente wordt herzien, heeft voor Arnhem de renterisiconorm alleen betrekking op herfinanciering van aflopende leningen. Op basis van het begrote lastentotaal voor 2022 van € 727,5 miljoen mogen leningen tot een bedrag van € 145,5 miljoen worden geherfinancierd.
Voor het jaar 2022 komt de prognose van het renterisico uit op 17,7 %. Vergeleken met voorgaande en toekomstige jaren zal in 2022 een relatief hoog leningenbedrag worden geherfinancierd. De maximale noodzaak tot herfinanciering wordt volledig bepaald door beslissingen in het verleden, er is geen risico dat het renterisico van de gemeente Arnhem in 2022 hoger zal uitvallen.

Schatkistbankieren

Sinds het najaar van 2013 kennen gemeenten en andere decentrale overheden verplicht schatkistbankieren. Decentrale overheden dienen banktegoeden, die een vooraf bepaalde drempelwaarde te boven gaan, af te storten naar een rekening-courant bij het ministerie van Financiën. In 2021 is de drempelwaarde voor schatkistbankieren verhoogd, gemeenten mogen een hoger banksaldo aanhouden voordat afroming naar de schatkist verplicht is. Het Rijk hoopt de administratieve lastendruk op dit gebied te verlagen omdat minder boekingen naar (en van) de schatkist nodig zijn.
Voor de gemeente Arnhem bedraagt de drempelwaarde in 2022 € 10,46 miljoen.
Omdat inkomende en uitgaande kasstromen niet op elkaar zijn afgestemd, kunnen hoge positieve of negatieve kassaldi ontstaan. Om ruimte te bieden voor zulke bewegingen moet het gemiddelde van de banksaldi van de gemeente in een kwartaal worden afgezet tegen deze drempelwaarde, niet de dagelijkse stand. Het banksaldo hoeft dus niet continu beneden de drempelwaarde te blijven. Een banksaldo boven de drempelwaarde kan binnen het kwartaal worden gecompenseerd met banksaldi, die lager zijn dan de drempelwaarde.
Bij de controle van de jaarrekening neemt de accountant de verplichting tot schatkistbankieren mee.

Overige risico's

Gezien de samenstelling van de gemeentelijke leningenportefeuille en de kaderstelling vanuit de wet en het treasurystatuut (leningen worden alleen afgesloten in euro’s) is binnen de gemeente Arnhem geen sprake van valutarisico en/of koersrisico.

Bedrijfsvoering

Wij zijn een organisatie die midden in de samenleving staat, in verbinding is met de stad en een afspiegeling van de stad wil zijn. De gemeentelijke bedrijfsvoering verandert mee met de eisen die worden gesteld door de samenleving, het bestuur, de raad en onze eigen professionaliteit.

1.1 Ontwikkelingen binnen de bedrijfsvoering

De komende jaren zetten we in op de volgende grotere thema's:

Diversiteit en Inclusie

De gemeente wil een diverse, inclusieve organisatie zijn die de kracht van verschillen weet te waarderen, weet te benutten en kan inzetten in het belang van de stad. Iedereen moet binnen de organisatie dezelfde kansen krijgen, ongeacht leeftijd, achtergrond, seksuele geaardheid of beperking.

Informatievoorziening

Goede informatiestromen in termen van juist, volledig en tijdig zijn een essentieel element van het democratisch proces en dragen er tevens aan bij dat raad en college de besluiten die zij nemen goed kunnen uitleggen aan de stad. Inwoners hebben daar recht op. Verantwoorden wat je als overheid doet, is belangrijk voor het vertrouwen dat de samenleving in de overheid heeft.

Hybride werken

Hybride werken staat voor daar werken waar dat het meest passend is. Op de juiste plek, met de juiste mensen, op het juiste moment. Het gaat erom ons werk slim en effectief te organiseren, waarbij het doel van de activiteit, het type werk en de mate van interactie leidend zijn in de keuze waar we werken.

Weerbaarheid

Weerbaarheid is een breed thema: het heeft betrekking op professionele stevigheid en grenzen kunnen stellen. Als organisatie staan wij midden in de samenleving, dat vraagt om sensitiviteit en rolvastheid in ons handelen. Richting bestuur en raad adviseren wij onafhankelijk en vanuit onze professionaliteit.

1.2 Reguliere bedrijfsvoering

Personeel en organisatie

Het streven naar een divers samengesteld personeelsbestand en een inclusieve organisatie, waar iedereen op gelijkwaardige wijze kan deelnemen, zijn of haar talenten kan inzetten en zich welkom voelt, staat met stip op nummer één in het personeelsbeleid. Er is een bestuursopdracht geformuleerd en er is intussen een verandermanager Diversiteit en Inclusie aangesteld. De meting van de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor laat een hoge respons zien. Organisatiebreed worden themasessies belegd om meer aandacht te vragen voor het onderwerp en te komen tot concrete acties om het doel zoals geformuleerd in de bestuursopdracht te gaan behalen.

Ondanks de uitstroom door pensionering en instroom van jongeren is de gemiddelde leeftijd in onze organisatie bijna 50 jaar. De stevige investering op strategische personeelsplanning blijft overeind. Bovendien wordt de aandacht gericht op het binden en boeien van jonge collega's die al bij ons aan het werk zijn.

Het ziekteverzuim is, ondanks de hectische coronaperiode, organisatie breed gezien, dalende en het is belangrijk om dit in het komende jaar vast te houden. Verzuimmanagement en verzuimpreventie blijven heel belangrijke instrumenten. Ook in de nieuwe aanbesteding van de arbo-dienstverlening die gaat lopen is hier aandacht voor. De meldingsfrequentie en het kortdurend verzuim zijn prima op orde en zelfs aan de lage kant. Dit duidt op een grote bevlogenheid en betrokkenheid bij medewerkers. Vooral het langdurig, psychisch verzuim in de organisatie blijft het komende jaar onze aandacht vragen.

De coronacrisis heeft laten zien dat diverse aspecten van 'Het Nieuwe Werken' aan urgentie hebben gewonnen. Online samenwerken, hybride vergaderen, flexibel en meer plaats- en tijdonafhankelijk werken hebben een enorme vlucht genomen en zijn ook niet meer weg te denken. Het project Hybride werken is goed van de grond gekomen en loopt actief. Binnen dit project zijn diverse taskforces opgericht om alle deelaspecten samen op te laten lopen. Denk hierbij aan communicatie, thuiswerkplekken, cultuur en gedrag.

SBR
In de afgelopen jaren is een onevenwichtigheid ontstaan tussen de formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR). Er is een plan van aanpak opgesteld om de opgaven en de bezetting in verband met elkaar te bezien. De resultaten van de doorlichting worden in het vierde kwartaal verwacht. Dan is er, zo goed als mogelijk, inzicht in de capaciteit die nodig is om de opgaven binnen de programma's te kunnen realiseren, zijn er aandachtspunten in beeld gebracht wat betreft kwaliteit van processen en zijn richtingen voor verbetering benoemd. Parallel aan de doorlichting is gestart met de eerste stap van strategische personeelsplanning, namelijk de talentreview; een proces dat ons helpt in de 'match' vinden tussen ons menselijk kapitaal en de opgaven die gerealiseerd moeten met daarbij de juiste sturing op, en ontwikkeling van, ons menselijk kapitaal. Op basis van de doorlichting en talentreview wordt een ontwikkeltraject voor het cluster SBR geformuleerd en uitgevoerd. Algemene onderwerpen als samenwerken in een hybride en inclusieve organisatie zullen onze aandacht daarbij ook vragen.
In 2021 is ook gestart met een project om het management van SBR te voorzien van bruikbare managementinformatie. We werken aan het verder op orde brengen van de basis, zoals uit voorgaande blijkt. Streven is de tekorten niet verder op te laten lopen, en liefst te laten dalen. Tevens wordt ingezet op het laten afnemen van de beleving van werkdruk. Belangrijk is te constateren dat de opgave groot is en dat het op orde brengen van het cluster een lange adem vraagt en daarmee enkele jaren in beslag zal nemen. 2022 zal in het teken staan van de implementatie van het plan van aanpak dat in het najaar van 2021 gemaakt wordt.

Informatie en automatisering
Afdeling informatie werkt vanuit een meerjarige visie en strategie aan drie thema's: informatiegestuurde organisatie, uitbreiding digitale dienstverlening & zaakgericht werken en modernisering van de werkplek. Dit alles vanuit een robuuste basis, met bijzondere aandacht en continue ontwikkeling op het gebied van informatieveiligheid, privacy en aantoonbaarheid.

Uitbreiding digitale dienstverlening
De gemeentelijke informatievoorziening, een belangrijke basis voor de dienstverlening, wordt blijvend gemonitord en bijgesteld met het oog op continuïteit, kwaliteitsverbetering én meer doelmatigheid. Dit omvat onder andere:
- We werken aan optimale dienstverlening met effectieve processen en informatiestromen.
- Informatiehuishouding met betrekking tot het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Hiermee sorteren we ook voor op de beoogde ondernemers-dienstverlening binnen het Programma Vitale Economie onder de noemer 'van bedrijven weten'.
- Sturing op de kwaliteit van archivering en duurzame bewaring om de preservering en toegankelijkheid van de analoge en digitale informatie te waarborgen.
- Afdeling Informatie werkt samen met ICT De Connectie aan de versterking van de regionale informatievoorziening. Vanuit een regionale harmonisatieagenda op het niveau van de procesondersteunende applicaties wordt de kwaliteit versterkt en de kwetsbaarheid op beheer verminderd. Hiertoe zal de informatiestrategie ook op regionaal niveau vormkrijgen en de samenwerking versterken.
- Als één van de eerste applicaties is de applicatie die onze dienstverlening door middel van het zaakgericht ondersteunt aan de beurt. De landelijke ontwikkeling 'Common Ground' krijgt een prominente plek in de aanbesteding hiervan, als eerste stap in een grote transitie die in de komende jaren verder vorm zal krijgen. De impact van deze vervanging op de organisatie zal groot zijn.

Informatiegestuurde organisatie
Informatiegestuurd werken versterken we dit jaar weer verder, onder de noemer "Informatiegestuurd Arnhem". We zetten verder in op een monitor per beleidsprogramma, op basis van indicatoren. Hiermee zorgen we dat de programma's de sturing op de doelen met meer feitelijke basis kunnen vormgeven. Het coronadashboard, de rapportage Nemia en de bestuursrapportages Zorg Dichterbij en Doorbraak naar Werk zijn hiervan reeds voorbeelden. In een stapsgewijs proces pakken we dit de komende jaren verder op. De uitvoering ervan sluit aan op de motie 'Voortaan wel meetbare doelen' 20M277.
Verder focussen wij aankomend jaar op:
- het verder vormgeven van het Arnhems dataplatform, de 'centrale waarheid' en gegevensbasis voor de monitoren;
- het verder bouwen aan analyseteams waar multidisciplinaire teams werken aan analyse en ontwikkeling van de monitoren;
- meer open data.

Modernisering werkplek

- Corona heeft de ontwikkeling van online werken in een stroomversnelling gebracht. De ondersteuning van het online samenwerken krijgt steeds verder vorm.
- Het nieuwe sociale intranet wordt een nieuwe online ontmoetingsplek die het kennisdelen en ontmoeten zal vergemakkelijken.
- Door genoemde ontwikkelingen zal het gebruik van het stadskantoor en het stadhuis in de toekomst anders zijn dan voorheen. Hybride werken in de vergaderruimtes zal verdere investeringen vragen en de facilitering van de thuiswerkplek zal verdere aandacht vragen.

Informatieveiligheid, privacy & auditing

De gemeente heeft steeds meer gegevens. Enerzijds gaat het hier om persoonsgegevens. Inwoners mogen erop vertrouwen dat hun privacy bij ons geborgd is: we gaan goed om met gegevens en vragen alleen wat nodig is. Anderzijds hebben we veel informatiestromen die belangrijk zijn voor de continuïteit van onze bedrijfsvoering en dus veilig moeten zijn. De veranderende wetgeving zorgt ook voor aanpassingen in ons informatiebeleid. Met auditing wordt aantoonbaar gemaakt dat de gemeente hierop in control is. De in 2021 uitgevoerde nulmeting op het gebied van bewustzijn bij medewerkers zal leiden tot acties die medewerkers beter in staat stellen goed met de gegevens van de inwoners en organisatie om te gaan.

Financiën en control

De afdeling Financiën en Control acteert vanuit het visiedocument dat medio 2020 door de afdeling is opgesteld. Centraal thema hierbij is "wij brengen Arnhem verder, met betrokkenheid, onafhankelijk advies en ondersteuning, met kennis en innovaties."
In het afgelopen jaar zijn goede stappen gezet, bijvoorbeeld op het terrein van de actualisatie van het financieel beleidskader, het voorzien in stuurinformatie, de verdere verbetering van ondersteuning en advies bij de producten uit de P&C cyclus en het versterken van de administratieve organisatie.
Onder andere door een pilot Robotic Process Automation is invulling gegeven aan de ambitie op het gebied van innovatie.
In 2022 geven we dit een vervolg en bouwen we dit uit zowel binnen de afdeling als ook naar onze stakeholders toe. In onze financiële administratie en processen brengen we samen met De Connectie de basis verder op orde. We werken in nauwe samenwerking met Informatie verder aan 'Informatiegestuurd Arnhem'.
Ten slotte willen we meer structuur en eenduidigheid aanbrengen in de rollen en werkzaamheden van Gegevensmanagers en Business Control. Invoering van Strategische Personeelsplanning is daaraan ondersteunend en zullen we in 2022 afronden en inzetten.

Auditing en risicomanagement

In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt ingegaan op het beleid voor risicomanagement, het risicoprofiel en de benodigde weerstandscapaciteit, de relatie met de financiële kengetallen en de belangrijkste risico's. De aanpak van risicomanagement is gebaseerd op de nota Risicomanagement en weerstandsvermogen, zoals vastgesteld in de raad van 16 september 2020.
Speerpunten voor de aanpak in 2021 zijn:

- een betere sturing op de maatregelen voor met name de belangrijkste risico's;
- extra aandacht in de vorm van risicosessies voor een aantal grote projecten (bijvoorbeeld de aanpak van Arnhem Oost en de Lauwersgrachtalliantie);
- evaluatie van de jaarresultaten 2021 ten opzichte van het risicoprofiel 2021;
- trainingen risicomanagement van medewerkers om deze goed te faciliteren om risico's goed in beeld te kunnen brengen en hierop te sturen.

In de gemeentewet is in art. 213a vastgelegd dat gemeenten onderzoeken doen naar de doeltreffendheid en doelmatigheid en hierover de raad informeren. Bij de bespreking van de Perspectiefnota 2022-2025 is door de raad onderstreept dat het belangrijk is dit soort onderzoeken ook in Arnhem uit te voeren.
Sinds begin van dit jaar ontvangt de raad ieder kwartaal een overzicht van lopende externe onderzoeken. Enkele onderzoeken dragen kenmerken van onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid, maar deze onderzoeken worden op dit moment niet expliciet als 213a onderzoeken geduid.
In september 2021 is de raad geïnformeerd over de vernieuwde aanpak van 213a onderzoeken in Arnhem vanaf 2022. In dezelfde brief is ook het vervolg op de onderzoeken volgens de methode Duisenberg en de aanpak voor het actueel houden van de begroting (zero based opbouwen programma's) opgenomen. Het college heeft in deze Begroting middelen vrijgemaakt voor het kunnen (laten) uitvoeren alle hiervoor genoemde onderzoeken.

Rechtmatigheid en financial audits
Op 26 mei j.l. heeft de gemeenteraad ingestemd met het raadsbesluit 'intern controleplan'. Hiermee heeft de raad het normenkader voor de rechtmatigheidsverantwoording, de controletoleranties en de te benoemen onderdelen in de bedrijfsvoeringsparagraaf vastgesteld. In het intern controleplan en het raadsvoorstel is aangegeven dat het invoeren van de rechtmatigheidsverantwoording per 2021 waarschijnlijk, maar niet zeker is. Informatie die na het vaststellen beschikbaar is gekomen wijst uit dat de rechtmatigheidsverantwoording per 2021 niet door gaat en dat deze (waarschijnlijk) vanaf 2022 afgegeven moet worden.

Over het uitstellen van de rechtmatigheidsverantwoording is de raad op 7 september geïnformeerd. In deze raadsbrief is eveneens aangegeven dat het college de voorbereidingen en de werkzaamheden die gepland zijn middels het interne controleplan 2021 gedurende 2021 wel zal blijven uitvoeren alsof de rechtmatigheidsverantwoording al afgegeven moet worden. Dit zogenaamde 'proefdraaien' is op dit moment in volle gang en gebeurt gedurende heel 2021 in afstemming met de externe accountant. Over de uitkomsten van deze controlewerkzaamheden wordt de raad geïnformeerd via de paragraaf bedrijfsvoering in de jaarstukken 2021.

Juridische zaken

Advisering
Arnhem heeft de ambitie in besluitvorming meer transparantie te bereiken waar het gaat om de (voorbereiding van) raadsvoorstellen. Vanuit de afdeling Juridische Zaken wordt dit proces ondersteund.
Het specifieke terrein van de burgemeestersbevoegdheden Openbare Orde en Veiligheid heeft in het afgelopen jaar veel prioriteit gevraagd. Dit zal gelet op de conclusies in het onderzoek van de Rekenkamer van 19 juni 2021 "De wet van de stimulerende achterstand" de komende jaren nog meer het geval zijn. De gemeente Arnhem zal verder deelnemen aan het Experiment gesloten coffeeshopketen (wietexperiment). Daarbij is recentelijk het project BOTOC (Breed Offensief Tegen Ondermijnende Criminaliteit) van start gegaan. Naast de normale werkzaamheden voor de Afdeling Veiligheid, neemt Juridische Zaken in beide projecten intensief deel.
Ook dit jaar zal weer veel aandacht blijven gaan naar de invoering van de nieuwe Omgevingswet, die wederom is vertraagd. Ook hier wordt door Juridische Zaken intensief samengewerkt met beleidsafdelingen en in dit geval ook ICT. De verwachting is verder dat dit jaar de energietransitie, het hybride werken en ondersteuning van wijkinitiatieven ook de nodige aandacht zullen vragen van Juridische Zaken.

Juridische procedures
De afdeling Juridische Zaken hecht vanzelfsprekend aan de grondbeginselen van de rechtsstaat. Daarom werd ook al vóór de Toeslagenaffaire bij advisering in concrete zaken en afwikkeling van procedures niet alleen gekeken naar de rechtmatigheid van de beslissingen, maar ook naar mogelijke concrete maatwerkoplossingen. De medewerkers die bezwaren en klachten afhandelen hebben op dit moment extra aandacht voor de gedupeerden van de toeslagenaffaire.

Het afgelopen jaar hebben de medewerkers van Juridische Zaken zich verdiept in de wijze waarop in juridische stukken meer inclusief kan worden gecommuniceerd. Ter ondersteuning van dit proces heeft een groot deel van de afdeling Juridische Zaken in het kader van Direct Duidelijk trainingen op dit gebied gevolgd. Behalve dat individuele medewerkers kennis in deze sessies hebben opgedaan, wordt er de komende tijd gewerkt aan een verdere verbeterslag van stukken van de afdeling. Dit proces zal de komende jaren blijvende aandacht krijgen.

Control
De afdeling Juridische Zaken hecht aan transparantie zodat de burger op de hoogte kan zijn van zijn rechten en plichten. Al jaren kunnen burgers via www.overheid.nl bijvoorbeeld de lokale regelgeving van de gemeente Arnhem en zijn mandaten vinden. Met de inwerkingtreding van de Wet electronische publicaties op 1 juli 2021 is er nog betere ontsluiting van informatie voor de burger mogelijk. Zo moeten bijvoorbeeld ook kennisgevingen van vergunningen worden gepubliceerd. Burgers die in het bezit zijn van een account "Berichten over uw buurt" krijgen deze meldingen automatisch in hun mailbox. Juridische Zaken is opdrachtgever en neemt deel aan projectteam samen met projectleden uit Vergunning & Handhaving, Strategie Beleid en Regie. Zij leiden de invoering van deze wet in goede banen, voorzien medewerkers van informatie en bekijken waar processen nog verder kunnen worden verbeterd.

Ook openheid van informatie voor de burger is van belang. Juridische Zaken adviseert al jaren lang medewerkers die verzoeken in het kader van de Wet openbaarheid van bestuur behandelen en gaat daar in het nieuwe jaar ook mee door. Door te participeren in het kernteam Open Data van de gemeente Arnhem is ook vanuit Juridische Zaken prioriteit gegeven aan het beschikbaar stellen van Wob-verzoeken, besluiten en bijlagen als Open Data.

Open data zijn gegevens en informatie van de gemeente die voor iedereen beschikbaar en toegankelijk zijn gemaakt in een digitaal formaat. Deze werkwijze past bij een transparante, betrouwbare en goed controleerbare overheid. Halverwege 2021 hebben medewerkers van Juridische Zaken tevens de taak gekregen om als Wob-coördinator de behandelaar in het Wob-proces te ondersteunen. En vanzelfsprekend worden de ontwikkelingen ten aanzien van de Wet open overheid nauwgezet vanuit Juridische Zaken gevolgd.

Communicatie

Inclusieve gemeentelijke communicatie

Als gemeente gaan we voor communicatie die begrijpelijk is en waarbij iedereen zich gezien en begrepen voelt. Dat doen we langs de volgende lijnen:

Schrijven in voor iedereen begrijpelijke taal

Wij gaan verder met bewustwording en training van de gemeentelijke organisatie. We gaan het gesprek aan met onze gemeenschappelijke regelingen en uitvoeringsorganisaties, om hen ertoe te bewegen om ook taalniveau B1 als norm te nemen. We zetten een Lezerspanel op. De deelnemers worden breed geworven onder de inwoners van Arnhem. Zij gaan een aantal keren per jaar feedback geven op onze schriftelijke communicatie. En ten slotte gaan we een proef houden met beeldbrieven.

Verdere verbeteren toegankelijkheid websites

We werken door aan de verbeterslag van www.arnhem.nl en gaan andere aan de gemeente verbonden sites (laten) toetsen aan de wettelijke eisen. We richten een proces in om ervoor te zorgen dat de eisen op het gebied van toegankelijkheid (en beveiliging) voor toekomstige websites vooraf zijn geborgd.

Communicatie waarin alle Arnhemmers zich herkennen

We onderzoeken of we in onze communicatie aansprekend zijn voor álle Arnhemmers en wat we eventueel beter kunnen doen. Op basis van de input die we in de tweede helft van 2021 verzamelen, maken we in 2022 een plan om de gemeentelijke communicatie nog inclusiever te maken.

Overzicht formatie

Totaal aantal FTE Arnhem	Realisatie Bezetting 31.12.2020	Begroting Formatie 2021	Begroting Formatie 2022	Begroting Formatie 2023	Begroting Formatie 2024	Begroting Formatie 2025
Bestuur						
Aantal FTE Raad	39	39	39	39	39	39
Aantal FTE College B&W	7	7	7	7	7	7
Personeel						
Aantal FTE ambtelijke organisatie formatie	949	981	960	938	937	935
Totaal personeel gemeente Arnhem	**949**	**981**	**960**	**938**	**937**	**935**

Verloop formatie

	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Aantal FTE ambtelijke organisatie Begroting 2021-2024	**916**	**912**	**912**	**912**	**912**
Bij: consulent W&I-Handhaving: zorgfraude	2	2	2	2	2
Bij: integraal handhaver 0,6 fte areaal	1	1	1	1	1
Bij: bijdrage economie SBR	1	1	1	1	1
Bij: 2e jaar 11 trainees 1/3/21 tot 1/3/22	9	2			
Bij: formatie Bedrijfsvoering	15	15	13	12	10
Bij: 8,0 fte doorontwikkeling burgerzaken	8	8	5	5	5
Bij: straatcoaches	4	4	4	4	4
Bij: participatiecoaches bureau Nieuwkomers - pilot - 2021	4				
Bij: kredietadviseur duurzaamheidsleningen 21-25	1	1	1	1	1
Bij: uitbreiding vaste formatie PIM (vermindering inhuur)	2	2	2	2	2
Bij: interventiespecialist Zorg en Veiligheid	1	1	1	1	1
Bij: netwerkmanager arbeidsmarkt regio Midden Gelderland	0	0			
Bij: capaciteit cluster Strategie Beleid en Regie	20	15			
Af: invulling taakstelling Gelrepas	-3	-3	-3	-3	-3
Afronding	-1	-1	-1	-1	-1
Aantal FTE ambtelijke organisatie Begroting 2022-2025	**981**	**960**	**938**	**937**	**935**

Toelichting bij de grootste mutaties:

- Gedurende de periode 1 maart 2021 tot 1 maart 2022 zijn er 11 trainees aan de formatie toegevoegd. Omgerekend op jaarbasis is dit gemiddeld 9 fte in 2021 en gemiddeld 2 fte in 2022. Dekking hiervoor vindt plaats uit het jongerenbudget.
- Om te kunnen anticiperen op de toenemende vraag naar hoogwaardige en complexe producten zijn voor de verdere doorontwikkeling van het cluster Bedrijfsvoering vanaf 2021 bestaande budgetten omgezet naar formatie. In 2022 gaat het hierbij om 15 fte, aflopend naar 10 fte in 2025. Deze formatieve uitbreiding is als volgt vertaald:
  - 2,0 fte voor capaciteit artikel 44 vragen
  - 1,0 fte voor P&O
  - 4,0 fte voor Informatie
  - 3,0 fte voor F&C
  - 3,5 fte voor het oplossen van een eerder opgelegde formatieve taakstelling

  Daarnaast is er in de Perspectiefnota 2022-2025 voor de jaren 2022 en 2023 € 150.000 beschikbaar gesteld ten behoeve van een inclusieve gemeentelijke organisatie en € 50.000 voor 2024. Dit is circa 1,5 fte in 2022 en 2023 en 0,5 fte in 2024.
- Voor de doorontwikkeling van Burgerzaken is bij de Perspectiefnota 2021-2024 budget beschikbaar gesteld. Naar verwachting zal dit rond de 8 fte formatie-uitbreiding betreffen in 2021 en 2022, aflopend naar structureel circa 5 fte vanaf 2023.
- In de Perspectiefnota 2022 zijn voor de jaren 2021 en 2022 extra middelen beschikbaar gesteld voor het cluster Strategie, Beleid en Regie om het cluster in staat te stellen de personele formatie in evenwicht te brengen met de gevraagde inzet op de gemeentelijke programma's. Voor 2021 is € 2 miljoen beschikbaar gesteld en voor 2022 € 1,5 miljoen. Dit is globaal vertaald naar formatie 20 fte in 2021 en 15 fte in 2022.

	Realisatie 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Aantal FTE ambtelijke organisatie	949	981	960	938	937	935
Saldo personeelsbudget loonsom (in € 1.000)	75.416	82.723	81.261	79.128	79.028	79.028
Gemiddelde loonsom (in €)	79.459	84.325	84.638	84.377	84.361	84.496

Verbonden partijen

De gemeente neemt deel in diverse rechtsvormen zowel publiek als privaat. Wanneer de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft in een andere partij, is dat voor de gemeente een verbonden partij. Samenwerking met andere partijen is een manier om publieke taken uit te voeren, die bijdragen aan het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen. Deelnemingen in andere partijen brengen risico's met zich mee zowel bestuurlijk, maatschappelijk als financieel.

Verbonden partijen twee gemeentelijke rollen

De gemeente vervult twee rollen richting de verbonden partijen: de rol van eigenaar en de rol van opdrachtgever. Tussen beide rollen en de belangen die daaruit voortvloeien, kan een spanningsveld bestaan.

In de eigenaarsrol beslist de gemeente over de oprichting, de missie, de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verbonden partij. Het gemeentebestuur is mede eigenaar van de verbonden partij en draagt bestuurlijke verantwoordelijkheid (de gemeente neemt deel aan het bestuur). De eigenaarsrol richt zich vooral op de continuïteit en de levensvatbaarheid van de (samenwerkings)organisatie.

De gemeente is ook opdrachtgever van de verbonden partij. De verbonden partij levert diensten of producten of is uitvoerder van gemeentelijk beleid. Veelal in de vorm van een basispakket dat door alle deelnemers in de samenwerking wordt afgenomen, met daarnaast een aanvullend pakket dat voor afzonderlijke deelnemers op maat wordt afgesproken.

Het financieel belang is gekoppeld aan beide rollen. Als opdrachtgever heeft de gemeente belang bij een zo goed mogelijke prijs-/kwaliteitsverhouding voor de afgesproken dienstverlening en deze moet passen binnen de kaders van de gemeentebegroting. Als eigenaar draagt de gemeente het 'ondernemersrisico' van de samenwerking. Als de financiële resultaten tegenvallen, zal de gemeente de tekorten moeten aanvullen.

Actuele kaders

Kadernota verbonden partijen gemeente Arnhem

In 2016 is de visie van de gemeente Arnhem op de verbonden partijen vastgelegd in de kadernota verbonden partijen 2016 gemeente Arnhem, met daarin uitvoeringsrichtlijnen over de wijze van sturen en beheersen. Uitgangspunt is om hierbij uit te gaan van een risicogerichte aanpak, onder andere door het instellen van een governance code en het toepassen van een 'risicokompas'.

BBV-Notitie verbonden partijen

Ook de Notitie verbonden partijen van de Commissie BBV uit oktober 2016 geeft verplichte en aanbevolen kaders ten aanzien van verbonden partijen. In deze notitie wordt uiteengezet wanneer sprake is van een financieel en bestuurlijk belang. Van een financieel belang is sprake als de gemeente de middelen zoals vermogen of leningen, die aan een partij ter beschikking zijn gesteld, niet terugkrijgt bij faillissement van die partij of indien financiële problemen bij de derde partij kunnen worden verhaald bij de gemeente. Bij een bestuurlijk belang gaat het om het hebben van zeggenschap van de gemeente in een derde partij, hetzij omdat de gemeente een zetel in het bestuur heeft, hetzij omdat ze via aandelen mee kan stemmen.

Wet gemeenschappelijke regeling

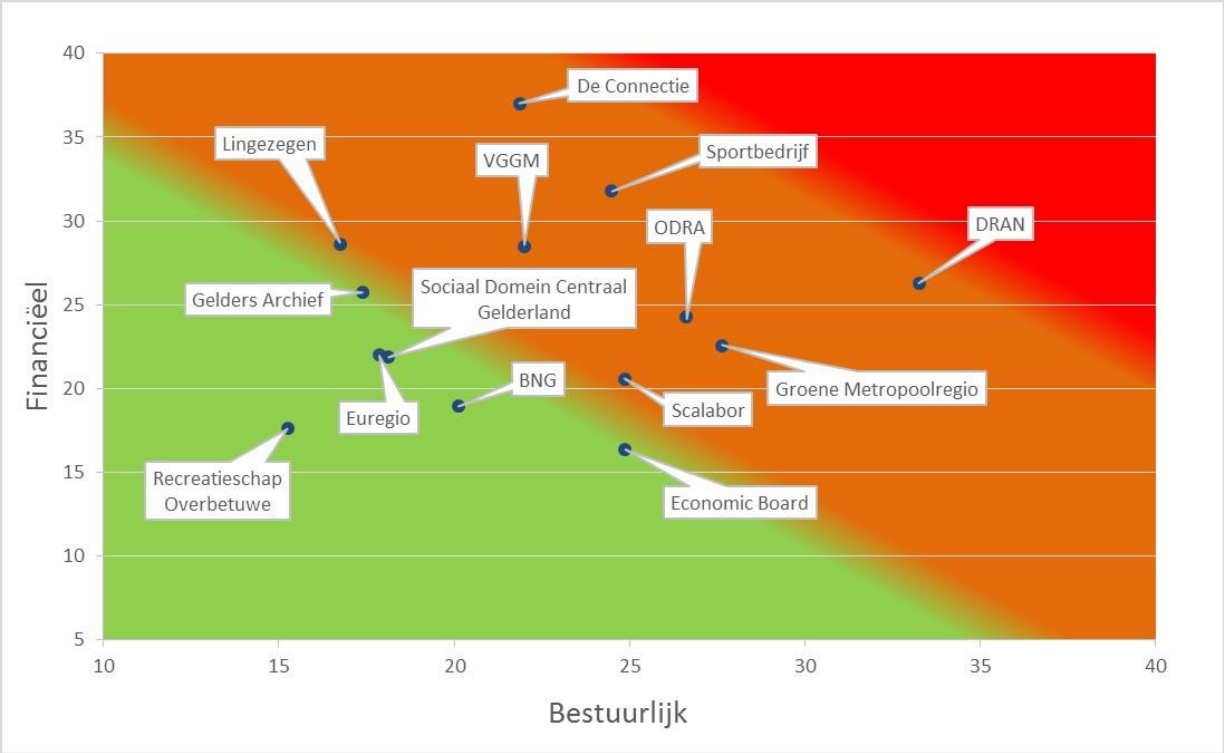
Een ander extern kader betreft de Wet gemeenschappelijke regeling (Wgr). In juli 2020 is door de minister van Binnenlandse zaken een voorstel tot wijziging van deze wet ingediend die erop gericht is de kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraad bij taken die in gemeenschappelijke regelingen worden uitgevoerd te versterken. Op 1 juni 2021 heeft de Tweede Kamer het wetsvoorstel aangenomen. De Eerste Kamer zal naar verwachting in het najaar van 2021 stemmen over het wetsvoorstel.

Diversiteit en inclusiviteit

Binnen de gemeentelijke organisatie worden stappen gezet om te komen tot een diverse en inclusieve organisatie. We vinden het belangrijk dat ook onze verbonden partijen het onderwerp diversiteit en inclusie als speerpunt van beleid hebben. Tijdens het raadsdebat op 14 juli 2021 is daarom door wethouder Jan van Dellen de toezegging gedaan dat in de jaarplannen van de verbonden partijen een paragraaf komt over inclusie. In het najaar van 2021 wordt hierover het gesprek gevoerd met de verbonden partijen.

Ontwikkelingen risicovolle verbonden partijen

Niet alle verbonden partijen vragen om even veel betrokkenheid. Om de aandacht te geven aan die verbonden partijen die voor de gemeente van het grootste belang zijn, dan wel een belangrijk risico vormen (beleidsmatig of financieel) is het risicokompas toegepast. Het risicokompas is een risicoanalyse die bestaat uit een beoordeling op acht maatstaven. Deze acht maatstaven geven vorm aan de bestuurlijke en financiële verbondenheid met de partij. Door alle verbonden partijen op dezelfde wijze te beoordelen, is het mogelijk de verbonden partijen onderling te vergelijken en te bepalen welke verbonden partijen in verhouding tot elkaar een hoog risicoprofiel hebben. In de aanloop naar de Begroting 2022 heeft een actualisatie plaatsgevonden van het risicokompas. Dit heeft geresulteerd in de volgende risicokaart:

Voor de verbonden partijen, die op basis van de risicokaart in onderlinge vergelijking het hoogste scoren is een beheersstrategie opgesteld. Het betreft de volgende partijen:

- DRAN (Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen);
- Sportbedrijf Arnhem;
- De Connectie;
- ODRA (Omgevingsdienst Regio Arnhem;
- Groene Metropoolregio;
- VGGM (Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.

In het hierna volgende overzicht met verbonden partijen wordt aangegeven in welke verbonden partijen de gemeente Arnhem deelneemt en aan welke programma's hiermee een bijdrage wordt geleverd. De hierboven genoemde partijen maken onderdeel uit van dit overzicht. De beheersstrategie op deze partijen wordt in het overzicht nader toegelicht.

Relatie met paragraaf Weerstandsvermogen

De risico's die samenhangen met de verbonden partijen zijn meegewogen in de bepaling van de gewenste weerstandscapaciteit (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Toelichting bij overzicht verbonden partijen

Hierna wordt per verbonden partij een aantal gegevens weergegeven. Naast stamgegevens zijn dit het bestuurlijke en financiële belang, financiële gegevens over het vermogen en resultaat, actuele ontwikkelingen en de beheersstrategie (indien van toepassing).

Aanvullend op de hierna weergegeven verbonden partijen neemt de gemeente Arnhem tevens deel in twee Verenigingen van Eigenaars (VVE's). Het betreft de volgende VVE's:

- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 46 en 47 te Arnhem.
- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 27, 28-1 en 28-2 te Arnhem.

De gemeente heeft als eigenaar van een gedeelte van de panden zitting in het bestuur van de VVE's en heeft tevens een (gering) financieel belang. Het risicoprofiel is als laag aan te merken.

Scalabor B.V.			
Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S06 Participatie en armoedebestrijding		
Doel verbonden partij	Scalabor B.V. is een arbeidsontwikkelbedrijf dat inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de arbeidsmarktregio Midden-Gelderland ondersteunt bij het overbruggen van die afstand. Scalabor begeleidt inwoners die dat nodig hebben - in opdracht van gemeenten - naar passend en zo regulier mogelijk werk. Scalabor richt zich op het ontdekken en ontwikkelen van talenten van mensen in een werksituatie. Een belangrijke dienstverlening is het begeleiden van SW-medewerkersvan de modulaire gemeenschappelijke regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (MGR), module Werkgeverschap SW (WGSW).		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van Scalabor B.V. De gemeenschappelijke regeling Presikhaaf Bedrijven detacheert SW-medewerkers, in opdracht van de deelnemende gemeenten, bij Scalabor B.V. Daarnaast koopt gemeente Arnhem (als klant) ook ontwikkeltrajecten in bij Scalabor B.V. voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet.		
Bestuurlijk belang	De concerndirecteur van gemeente Arnhem is gemachtigd om namens de gemeente Arnhem stemrecht uit te oefenen in de vergadering van aandeelhouders.		
Financieel belang	100%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	8.138.780
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	3.603.913
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	
Ontwikkelingen	Voor 2022 en verder zien wij dat: - De termijn van het huidige aanwijsbesluit voor de Sw-medewerkers afloopt en nieuwe besluitvorming daarop moet plaatsvinden; - Een snelle terugloop van het aantal SW-medewerkers (door pensionering ed.); - Door ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en het ontbreken van benodigde vaardigheden van medewerkers het steeds lastiger voor SW-medewerkers wordt om door te stromen naar externe werkgevers; - Landelijke ontwikkelingen rondom sociale ontwikkelbedrijven (SW 2.0) een rol gaan spelen qua positionering; - De invoering van de nieuwe cao Aan de slag gevolgen kan hebben als het gaat om het beleggen van risico's van werkgeverschap. - Voor de inkoop van diensten en producten vanaf 2023 mogelijk een aanbestedingsprocedure moet worden opgestart.		
Risico profiel	Middel		

Beheersstrategie	Bij de start van het bedrijf hebben gemeenten Scalabor aangewezen als begeleider van de SW-medewerkers. De financiële afspreken onderliggend aan dit aanwijzingsbesluit hebben een looptijd van 5 jaar dus tot en met 2022, waarbij een jaar voor afloop, dus eind 2021, bekend moet zijn hoe gemeenten verder gaan. Dit is een onzekere factor voor het bedrijf, waarbij eventueel risico in geval van het niet verlengen van de aanwijzing (en de dan benodigde afbouw van het bedrijf) volledig bij het bedrijf/ de aandeelhouder ligt. Vanuit de module WGSW van MGR, waar het feitelijk werkgeverschap voor de SW-medewerkers is belegd, is reeds nu gestart met de zorgvuldige voorbereiding van het besluitvormingsproces. Om op die manier gemeenten te begeleiden in een tijdig en goed afgewogen besluit, waar mogelijk vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Sportbedrijf Arnhem

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	Het Sportbedrijf voert het sportbeleid uit. Arnhem stimuleert en faciliteert bewegen en sporten en Arnhem benut de kracht van beide, voor een beter welzijn van de stad.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem		
Bestuurlijk belang	De gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van de BV Sportbedrijf Arnhem. Als aandeelhouder is de gemeente Arnhem lid van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Het mandaat om als aandeelhouder op te treden is door het college neergelegd bij de concerndirecteur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft het volledige eigendom.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	1.626.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	21.500.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	16.634.265
Ontwikkelingen	De opdracht aan het sportbedrijf krijgt meer focus op gezondheid en bewegen en de inzet van de openbare ruimte ten behoeve van sport.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	**Sturing** Het Sportbedrijf is de grootste uitvoerder van het sportbeleid van de gemeente Arnhem. Bij de verzelfstandiging van het Sportbedrijf, zijn vanuit de gemeente als opdrachtgever en eigenaar van het Sportbedrijf, afspraken gemaakt over de informatie- en stuurmogelijkheden voor de gemeente. Om de verwachtingen over en weer beter in beeld te hebben voeren de gemeente als eigenaar en opdrachtgever en het sportbedrijf gezamenlijk, buiten de kwartaalgesprekken om, gedurende 2022, regelmatig overleg. De organisatie van het Sportbedrijf en de samenwerking met de gemeente Arnhem moet de komende jaren nog verder professionaliseren. In navolging van 2021 waar we stappen hebben gezet in werkwijze en gezamenlijk opdrachtgeverschap wordt hier in 2022 vervolg aan gegeven. De afstemming tussen de teams Leefomgeving en het Sportbedrijf komt op gang, waarmee beter invulling wordt gegeven aan het uitgangspunt van 'van wijken weten'. Het opdrachtgeverschap wordt meer gestroomlijnd. De informatievoorziening van het Sportbedrijf aan de gemeente Arnhem als opdrachtgever, is in ontwikkeling. Het betreft hier een samenspel van vraagstelling in combinatie met beantwoording van de vragen. Het Sportbedrijf heeft in de kwartaalrapportages steeds conform afgesproken format gerapporteerd. Over de kwaliteit en met name over de (on)mogelijkheden van rapportage over effectiviteit en efficiëntie van interventies in de stad wordt nog met elkaar gesproken, alsmede wensen voor de toekomst op wijkniveau. Dit is een doorlopend proces, waarin we in 2021 duidelijk stappen hebben gezet en waarmee we verder gaan in 2022. Het inzicht in de kostprijs van de producten is nog onvoldoende. In het tweede kwartaal 2019 is het sportbedrijf gekomen met een eerste aanzet ten aanzien van de kostprijs van de verschillende producten. Dit is echter nog niet volgens verwachting. In 2020 hebben we helaas weinig voortgang kunnen boeken op dit onderdeel. Voor 2021 zal de focus komen te liggen bij, inhoudelijk logische product/dienstgroepen met bijhorende activiteiten en daaraan		

gekoppelde financieel inzicht, ter verbetering van de sturing door de opdrachtgever. Dit proces is volop in gang en zal voortgezet worden in 2022 e.v..

Financieel
De financiële ratio's van het Sportbedrijf, gebaseerd op de jaarrekeningen waren onvoldoende tot 2020. In 2020 is de algemene reserve van het Sportbedrijf vergroot tot het afgesproken en gewenste niveau (€ 1,8 miljoen). Tegelijkertijd heeft corona impact gehad op het (beperkte) resultaat van het Sportbedrijf in 2020. Het eigen vermogen is daardoor afgenomen naar € 1,6 miljoen. Dit wordt nog steeds ruim voldoende geacht.

Sportbedrijf heeft 2020 afgesloten met een negatief resultaat van bijna € 0,2 miljoen. Dit valt mee, gezien de omstandigheden (sterk teruggelopen inkomsten in verband met corona). Dit is mede te danken aan kostenbesparing, uitgestelde investeringen en compensatieregelingen vanuit het Rijk. Het beperkte negatieve resultaat kan zonder zorgen opgevangen worden door het verhoogde eigen vermogen.

Voor 2021 laten de eerste prognoses zien (Q1) dat het Sportbedrijf naar verwachting een nagenoeg neutraal, of licht negatief resultaat behaalt. Eveneens door de begroting te versoberen en door steun vanuit het Rijk. Voor 2021 wordt tegelijkertijd voldaan aan de taakstelling van € 0,5 miljoen op subsidie Sportbedrijf. Voor 2022 is er een taakstelling van € 0,75 miljoen. Op dit moment wordt onderzocht hoe dit in te vullen, en of dit in de huidige situatie reëel is.

Samenwerking
De verzelfstandiging en daarmee nieuwe manier van samenwerken, veranderde rollen, verantwoordelijkheden etc. heeft tijd nodig gehad om uit te werken. In de eerste jaren van verzelfstandiging lag de nadruk voornamelijk op bedrijfsmatige aspecten en de ontvlechting van de gemeente. Het inhoudelijke gesprek over de maatschappelijke invulling van de opdracht en bijdrage aan gemeentelijke doelstellingen werd daardoor onvoldoende gevoerd. Dit werd bemoeilijkt door het wennen aan nieuwe verhoudingen, 'losse eindjes' van de verzelfstandiging en een verschillende interpretatie van bepaalde begrippen. Het Sportbedrijf was voornamelijk bezig met zelfstandig op eigen benen staan, terwijl de gemeente zocht naar het houden van de juiste mate van regie.

Vooral in de jaren na verzelfstandiging was dit het geval. Nu het Sportbedrijf na 4 jaar redelijk stabiel staat, is er weer meer ruimte gekomen om de focus te verleggen naar het gesprek op inhoud en gezamenlijke belangen. Het afgelopen jaar is de samenwerking tussen gemeente en Sportbedrijf sterk verbeterd en is er minder sprake van 'strijd' en meer sprake van samenwerking. De samenwerking blijft een onderwerp waarin continu geïnvesteerd wordt, ook in 2022 e.v..

We verwachten deze ontwikkeling met het nieuwe MT van het Sportbedrijf in 2022 voort te kunnen zetten. Deze verbeterde verstandhouding zorgt ervoor dat het risicoprofiel van het Sportbedrijf als verbonden partij lager ingeschat wordt.

NV Bank Nederlandse Gemeenten

Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	De BNG is de 'bankier ten dienste van overheden', waaronder voor gemeenten.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeente heeft minder dan 1% van de aandelen. De andere aandeelhouders zijn de Staat der Nederlanden (50%), provincies en gemeenten.		
Bestuurlijk belang	De concerntreasurer is gemachtigde voor de aandeelhoudersvergadering.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft 496.470 aandelen van de BNG in bezit (bijna 1%) en is daarmee een van de grootste gemeentelijke aandeelhouders van de BNG		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	5.097.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	155.262.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	
Ontwikkelingen	Niet van toepassing.		

Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Economic Board regio Arnhem-Nijmegen

Vestigingsplaats	Nijmegen		
Rechtsvorm	Stichting		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie		
Doel verbonden partij	Het versterken van de samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheden op de groeisectoren health, energy en food en de cross-overs daartussen, om daarmee de economische slagkracht van de regio Arnhem-Nijmegen verder te ontwikkelen en regionale groeikansen te benutten met alle voor dat doel dienstige middelen.		
Deelnemers in samenwerking	The Economic Board wordt gevormd door achttien leden vanuit de kennisinstellingen, het bedrijfsleven en de overheden.		
Bestuurlijk belang	Burgemeester A. Marcouch (voorzitter) en wethouder J. van Dellen hebben zitting in de board.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft geen rechtstreekse financiële relatie met The Economic Board. Van onze bijdrage aan de regio wordt 1 euro per inwoner door het GR doorgegeven aan The Economic Board.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	142.850
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	133.981
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	162.000
Ontwikkelingen	The Economic Board heeft zich in 2020 op diverse manieren ingezet voor economische ontwikkeling, innovatie en werkgelegenheid in de regio. Samen met overheidsinstellingen, het bedrijfsleven en de kennisinstellingen stimuleert The Economic Board innovaties in de topsectoren Energy, Health, Hightech en Food en de cross-overs daartussen. The Economic Board richt zich daarbij onder meer op het versterken van het Energy cluster in Arnhem: het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid (start-ups en scale-ups) en het stimuleren van innovaties op het gebied van energievoorziening en batterijopslag. Meer specifiek heeft The Economic Board in 2020 bijgedragen aan de realisatie van het Connectr Energy Innovation Lab als flagshipproject van het Energycluster. The Economic Board droeg in 2020 ook bij aan de nieuwe regionale agenda Groene Metropoolregio in het kader van het versterkingsproces van de regio Arnhem-Nijmegen. The Economic Board scherpte zijn eigen strategie en agenda ook aan: de focus is allereerst gericht op de versterking van de economische clusters health, hightech, food en energy; op slimme duurzaamheid (innovaties), lobby en acquisitie en specifiek op human capital/arbeidsmarkt in de regio. The Economic Board is een van de partners in de nieuwe regionale investeringsagenda met de provincie en de Groene metropoolregio, waarvoor in 2021 de eerste stappen zijn gezet. De Economic Board ontwikkelde zich verder als netwerk in de regio. Kennis, kunde en ervaring vanuit de regiogemeenten, kennisinstellingen en bedrijfsleven werden steeds meer gedeeld en ingezet voor belangrijke maatschappelijke opgaven.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

BVO De Connectie

Vestigingsplaats	Arnhem
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën
Doel verbonden partij	De Connectie is een gemeenschappelijke regeling met de gemeenten Rheden en Renkum op het gebied van bedrijfsvoering.
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem, gemeente Renkum en gemeente Rheden
Bestuurlijk belang	Opdrachtgever is de concerndirecteur, wethouder Jan van Dellen is lid van het bestuur.

Financieel belang	Het Arnhems aandeel in De Connectie bedraagt 72%.* Het hieronder opgenomen begrote resultaat betreft het resultaat na mutaties reserves.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	-352.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	14.213.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	-21.000
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	30.254.000

Ontwikkelingen

Uit onderzoek blijkt dat bij een samenwerking binnen de gemeentelijke context het 3 tot 5 jaar kost (afhankelijk van de beginsituatie) om weer op het startniveau te komen in termen van opbrengsten, klanttevredenheid, organisatie-volwassenheid en medewerkertevredenheid. Bij de start van De Connectie is onvoldoende rekening gehouden met deze zogenaamde ‘servicedip’.
Het bestuur van de Connectie onderschrijft het belang van een betaalbare bedrijfsvoering en heeft daarom een bestuursopdracht geformuleerd. De Connectie krijgt daarin de opdracht om het ontwikkelperspectief, de MJPB en het financieel perspectief 2023 e.v. te herzien en zorg te dragen voor een voorstel om tot een passend financieel kader te komen.

Risico profiel

Middel

Beheersstrategie

De Connectie is een organisatie in die volop in ontwikkeling is en waar de komende jaren veel moet gebeuren. Het is evident dat beheersing en control hierin belangrijk zijn. De beheersing is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen met de belangen van een goede bedrijfsvoeringsorganisatie. Op verschillende niveaus en vanuit verschillende perspectieven wordt er actief samengewerkt. Het bestuur, het OGO (opdrachtgeversoverleg) en de demandorganisatie zijn hierin belangrijke gremia waarin sturing en beheersing nadrukkelijk terugkomen. Het controllersoverleg vervult hierin een belangrijke adviesrol ten aanzien van de P&C-producten van de Connectie.

Er wordt in de begroting een aantal risico's beschreven die significant zijn in financiële termen, maar ook voor de dienstverlening. De beschreven risico's hebben voor een deel te maken met de uitgevoerde onderzoeken naar de totale ICT-keten van De Connectie. In samenspraak met de drie gemeenten zijn er negen verbeterpaden opgesteld die ertoe moeten leiden dat: 1. Het gewenste niveau van de informatievoorziening wordt bereikt (basis op orde). 2. De governancestructuur verder wordt ingericht waarbij afspraken worden vastgelegd over rollen, verantwoordelijkheden en de wijze van samenwerking. Gelet op de MJPB 2022-2025 en de ontwikkeling van de financiële positie is het belang van een betaalbare bedrijfsvoering groot. Het bestuur van de Connectie onderschrijft dit en heeft daarom een bestuursopdracht geformuleerd. De Connectie krijgt daarin de opdracht om het ontwikkelperspectief, de MJPB en het financieel perspectief 2023 e.v. te herzien en zorg te dragen voor een voorstel om tot een passend financieel kader te komen. De Connectie wordt gevraagd om voor de MJPB 2023 te komen met reële voorstellen tot heroriëntatie van beleid en uitgangspunten en de daarbij behorende consequenties voor de dienstverlening, financiën en risico’s in beeld te brengen.

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen

Vestigingsplaats	Arnhem
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S07 Zorg
Doel verbonden partij	In april 2016 is de Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen opgericht ten behoeve van het aanvullend vervoer Arnhem Nijmegen (Avan). Het is een gemeenschappelijke regeling, gebaseerd op een bedrijfsvoeringsorganisatie. Eén van de taken van deze Vervoersorganisatie is het regelen van het doelgroepenvervoer, waarbij sprake is van een bundeling van het doelgroepenvervoer (Wmo-vervoer, leerlingenvervoer en instellingsvervoer). Gezamenlijke sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer voor de deelnemers.
Deelnemers in samenwerking	Regio Arnhem en regio Nijmegen
Bestuurlijk belang	Wethouder R. van der Zee is lid van het bestuur

Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt volgens een verdeelsleutel bij aan de exploitatie. De kosten van de bedrijfsvoeringsorganisatie worden bepaald op basis van het inwoneraantal. De vervoerskosten op basis van rekeneenheden van het vervoer. De vervoersorganisatie heeft geen weerstandscapaciteit; tekorten komen voor rekening van de deelnemende gemeenten.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	13.002.611
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	6.743.581

Ontwikkelingen

In 2020 zijn er beleidsregels Wmo en Jeugdwet op- en vastgesteld. Ook is er een nieuwe Verordening Leerlingenvervoer aangenomen. Deze dragen bij aan het beheersen van kosten op het gebied van Doelgroepenvervoer.
Corona heeft in 2020 en 2021 effect gehad op het routegebonden en vraagafhankelijk vervoer. Met het oplopen van de vaccinatiegraad en het versoepelen van de maatregelen is het vervoer weer aangetrokken. De verwachting is dat dit weer naar het begrotingsniveau gaat. De gewijzigde verordeningen en beleidsregels zijn vanaf zomer 2020 langzaam doorgevoerd. Daarnaast lijkt de nieuwe aanbesteding positiever uit te werken dan in eerste instantie verwacht. Dit maakt dat voor 2020 de jaarcijfers doelgroepenvervoer met een positief resultaat afgesloten zijn. In 2022 verwachten we terug te gaan naar de oorspronkelijke begroting met daarbij in lijn horende kosten.

Risico profiel

Middel

Beheersstrategie

De risico's waarmee BVO DRAN te maken heeft zijn een veranderende relatie met de Provincie, een zeer dynamische omgeving, kwetsbare burgers en daarmee politieke gevoeligheid.

De risicoklasse is van hoog naar middel gezakt. Het in 2018 verschenen knoppenplan heeft ertoe geleid dat de kostenbesparingen die mogelijk waren in regionaal verband inmiddels zijn doorgevoerd en een aantal zaken zijn meegenomen in de inmiddels afgeronde aanbesteding. Aan een aantal knoppen binnen het vraagafhankelijk vervoer zal vanaf 2021 een verder vervolg worden gegeven. Een aantal knoppen kunnen enkel door de gemeente zelf beleidsmatig worden opgepakt.

De gemeente Arnhem heeft in 2020 aan een aantal van deze knoppen gedraaid door zowel beleidsregels Wmo als ook beleidsregels Leerlingenvervoer op- en vast te stellen. Dit om te kunnen blijven doen wat nodig is, maar ook een gemeentelijk kader als vertrekpunt te kunnen nemen. Het effect van deze aanpassing zal door geleidelijke invoering in 2021 beter zichtbaar worden.

De inrichting van het doelgroepenvervoer is gebaseerd op een 'open einde' systematiek. Hierom is de sturingsinformatie frequenter en gericht op continue monitoring. Structureel ontvangen we van de BVO DRAN managementinformatie en zogenaamde rittenbakken. Er is ongeveer tien keer per jaar ambtelijk en 6 keer per jaar bestuurlijk overleg. In 2021 zal informatie omtrent doelgroepenvervoer worden verwerkt in PowerBI waardoor dit onderdeel uit zal gaan maken van de komende bestuursrapportages.

Euregio Rijn-Waal

Vestigingsplaats

Kleve (D)

Rechtsvorm

Openbaar lichaam naar Duits recht

Programma

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie

Doel verbonden partij

De Euregio Rijn-Waal is een Nederlands-Duits openbaar lichaam waarbij ca 55 gemeenten en regionale overheden en Kamer van Koophandels uit de grensregio zijn aangesloten. De bevordering van de integratie van Europa en het slechten van nationale grenzen zijn centrale doelen van deze samenwerking (sinds 1 november 1993). De Euregio Rijn-Waal zet in op verbetering en intensiveren van grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie en maatschappij. In het werkgebied van de Euregio bestaan veel mogelijkheden voor een sterke economische en maatschappelijke ontwikkeling. De Euregio Rijn-Waal brengt partners bij elkaar om gezamenlijke initiatieven te starten en zo gebruik te maken van synergie-effecten. De Euregio verzorgt het programmamanagement voor het EU-programma INTERREG Duitsland-Nederland.De Euregio is geen verbonden partij in de zin van de Wet gemeenschappelijke regelingen. De Euregio is een openbaar lichaam gebaseerd op het Verdrag van Anholt. In overeenstemming met artikel 3 lid 3 van dit verdrag is voor de Euregio het Duitse recht van toepassing. Dit betekent dat voor de Euregio niet dezelfde plichten

	gelden ten aanzien van bijvoorbeeld de verzending van de begroting aan deelnemende gemeenten. In de statuten van de Euregio is vastgelegd dat de begroting een maand voor het begin van het nieuwe begrotingsjaar een begroting wordt opgeleverd. De vergaderstukken van de Euregioraad worden door de Euregio aan de gemeenteraad verzonden.		
Deelnemers in samenwerking	55 leden, te weten 30 Nederlandse en 20 Duitse gemeenten, 3 regionale instanties en 2 Kamers van Koophandel		
Bestuurlijk belang	In de Euregio Raad zitten namens de gemeente Arnhem burgemeester A. Marcouch en raadsleden V. Bouma, mw. K. Kalthoff, Y. Usta en M. Venhoek.		
Financieel belang	Beperkt. De leden betalen een (inwoneraantal gerelateerde) contributie.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	1.762.724
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	3.395.350
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	28.000
Ontwikkelingen	De Euregio geeft uitvoering aan de Strategische Agenda 2025+ die de Euregioraad in november 2020 heeft vastgesteld. Daarin zijn vier grensuitdagingen geformuleerd: economie en klimaat, arbeidsmarkt en opleiding, leefbaarheid alsmede Euregionale identiteit. Het Europees Interreg-programma VI 2021-2027 vormt de belangrijkste financieringsbron voor de projecten die hieruit voortkomen. In 2022 worden de eerste projectvoorstellen goedgekeurd, waarmee uitvoering wordt gegeven aan de Strategische Agenda. In samenwerking met de Groene Metropoolregio en Bureau Brussel worden nieuwe projectmogelijkheden onderzocht. Vanuit o.a. de duurzaamheidsagenda, die is opgesteld door het 100.000+ stedennetwerk wordt gewerkt aan projectvoorstellen met Nederlandse en Duitse projectpartners.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S02 Bereikbaarheid; S03 Economie; S10 Klimaat en energie; S12 Wonen en leefomgeving		
Doel verbonden partij	De ambitie van de Groene metropoolregio is gericht op de welvaart van de inwoners in de regio. De Groene metropoolregio werkt aan maatschappelijke opgaven op het gebied van werken, wonen, duurzaamheid, bereikbaarheid en leefbaarheid. De regio staat voor kwalitatieve groei en dus voor balans tussen groei en leefbaarheid. De ambitie is om de omvangrijke groeiopgave (huisvesting, werk en bereikbaarheid) te faciliteren en de groene leefomgeving en ontspannen leefkwaliteit in de regio te behouden en te versterken. De regio wil zich sterker profileren naar het rijk en Europa als groene, circulaire metropoolregio. De regionale agenda is hierop gericht.		
Deelnemers in samenwerking	Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar		
Bestuurlijk belang	Burgemeester Marcouch is lid van het Algemeen Bestuur van de Groene Metropolregio. Wethouder Van Dellen is voorzitter van het bestuurlijk team Productieve Regio. De wethouders van der Zee, Bouwkamp en Roelofs nemen deel aan respectievelijk de bestuurlijke teams Verbonden regio, Groene Groeiregio en Ontspannen regio.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt naar rato van inwonertal bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. * Het bedrag dat is opgenomen bij 'begrote bijdrage Arnhem' betreft de bijdrage voor de organisatiekosten. De bijdrage voor de inhoudelijke opgaven hangt samen met de regionale agenda en is nog afhankelijk van besluitvorming in de raad.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	

Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022 € 280.303
Ontwikkelingen	De Groene Metropoolregio is 1 januari 2021 als Gemeenschappelijke Regeling gestart en is de opvolger van het Gemeenschappelijk Orgaan regio Arnhem-Nijmegen. De regio wil met een sterkere regio slagvaardiger zijn in zijn bestuur en transparanter naar de colleges en gemeenteraden van de 18 regiogemeenten en koestert daarbij een stevige ambitie: - samen doorgroeien naar een groene metropoolregio met internationale betekenis en allure. - zichtbaar zijn als dé circulaire topregio van ons land en van Europa, in alle facetten van de leefomgeving. - hét voorbeeld zijn voor kwalitatieve groei met een goede balans tussen levendige stedelijkheid en ontspannen leefkwaliteit. De regionale agenda is hierop gericht. De Groene Metropoolregio gaat via de regionale agenda werken aan een groene, groeiende en bloeiende regio. De regionale agenda bevat vijf opgaven: Verbonden regio, Productieve regio, Circulaire regio, Ontspannen regio en Groene groeiregio. De regio wil samen met partners als de provincie Gelderland en The Economic Board bijdragen aan de regionale opgaven, aan nationale opgaven, aan de nieuwe Europese doelen. Deze ontwikkeling heeft financiële gevolgen. College en raad hebben in respectievelijk oktober en december 2020 ingestemd met een verhoging van de bijdrage aan de regio Arnhem-Nijmegen van €0,88 naar €2,50 per inwoner en de voorzetting van de bijdrage van de Economic Board à €1,- per inwoner. In 2021 en 2022 worden de kosten gedempt naar €1,73 per inwoner door een bijdrage van de provincie Gelderland aan de Groene Metropoolregio. Voor 2022 is een extra bedrag nodig van €157.842. Vanaf 2023 zijn de totale kosten €564.788 per jaar. Dit inclusief de bijdrage Economie Board. Via de perspectiefnota 2021 zijn de meerkosten vanaf 2022 geregeld (raadsbesluit Perspectiefnota d.d.30 juni 2021).
Risico profiel	Middel
Beheersstrategie	De gemeenteraad heeft op 16 december 2020 met de versterkte samenwerking in de regio Arnhem-Nijmegen ingestemd, onder de noemer Groene Metropoolregio en heeft hiertoe een nieuwe gemeenschappelijke regeling in het leven geroepen. Daarbij is het gemeenschappelijk orgaan regio Arnhem-Nijmegen ingetrokken. Het versterkingsproces heeft geleid tot een versterkte regio Arnhem-Nijmegen en een hogere bijdrage vanuit de 18 regiogemeenten. De raad heeft ingestemd met een bijdrage per inwoner van €2,50 ten behoeve van de basisfinanciering van de Groene Metropoolregio en continueren van de bijdrage van €1,- voor The Economic Board. De raad heeft eerder besloten om het bedrag van €101.946,-, dat in 2020 is uitgekeerd aan Arnhem bij het eindrapport vereffening van de voormalige Stadsregio, over te hevelen naar 2021 om daar in te zetten voor de meerkosten van de nieuwe gemeenschappelijke regeling. Omdat de provincie in 2021 en 2022 bijdraagt in de kosten van de basisfinanciering, heeft het college in hetzelfde raadsvoorstel aan de raad vermeld dat het verwacht in 2021 een dekkend financieel plaatje te hebben. De regio heeft medio september de definitieve regionale agenda gepresenteerd. De agenda bevat vijf regionale opgaven op het gebied van duurzaamheid, mobiliteit, ruimte en wonen, economie en toerisme, recreatie, cultuur en erfgoed met een bijpassende begroting. De gemeenteraden van de 18 regiogemeenten wordt gevraagd te besluiten over het al dan niet meedoen ('intekenen') op de verschillende opgaven. Arnhem koerst op intekenen op alle vijf de opgaven uit de regionale agenda. Dit wordt expliciet aan de raad voorgelegd via een apart raadsvoorstel. De nieuwe middelen die de uitvoering van deze regionale agenda met zich meebrengt à €412.000,- worden dit jaar nog gepresenteerd via het begrotingsprogramma S00. De bedoeling is om deze vanaf de begroting 2023 te presenteren via de betreffende inhoudelijke programma's. De raad zal via deze begroting besluiten over het al dan niet intekenen op de opgaven en het beschikbaar stellen van de middelen. Een raadsvoorstel over de regionale agenda en het intekenen op de opgaven wordt zoals gezegd separaat aangeboden.

Lingezegen

Vestigingsplaats	Arnhem
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S12 Wonen en leefomgeving

Doel verbonden partij	De realisatie en coördinatie van het beheer van Park Lingezegen op basis van het Masterplan, Intergemeentelijke structuurvisie, het Uitvoeringsprogramma en het AB-besluit 2015-004 over de Afronding van de basisuitrusting en de doorontwikkeling (AB, 04 12 2015).		
Deelnemers in samenwerking	Provincie Gelderland, Waterschap Rivierenland, gemeenten Lingewaard, Overbetuwe, Nijmegen en Arnhem.		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het Dagelijks bestuur, Wethouder R. van der Zee is lid van het Algemeen bestuur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt voor 25% bij aan de gemeenschappelijke regeling.Het hieronder opgenomen begrote resultaat (0) betreft het resultaat na onttrekking uit het beheerfonds.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	4.409.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	236.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	257.200
Ontwikkelingen	De parkorganisatie stelt in 2021 een visie 'doorontwikkeling' op. Thema's zoals natuur, recreatie, erfgoed, voedsel, landbouw, kunst en evenementen krijgen hierin een plek. De begroting in 2022 is gericht op het beheer en de doorontwikkeling. Voor een sluitende begroting 2022 wordt een beroep gedaan op het beheerfonds van het park. Het bedrag dat in het beheerfonds zit, is tezamen met de jaarlijkse bijdragen van de deelnemende gemeentes nog ruim voldoende om 20 jaar vooruit te kunnen.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S04 Onderwijs; S06 Participatie en armoedebestrijding; S07 Zorg		
Doel verbonden partij	De Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Regio Centraal Gelderland is in 2017 opgericht voor de uitvoering van taken op het terrein van het sociaal domein. De MGR bestaat uit vier modules: 'Inkoop van specialistische zorg' (aanbesteding, contractmanagement m.b.t. Jeugdzorg en WMO), Werkgeversservicepunt, Onderwijszaken en Werkgeverschap SW met daarboven een kleine beheerorganisatie.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort en Zevenaar (niet alle gemeenten doen aan alle modules mee) alsmede het UWV (Werkgeverservicepunt).		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het bestuur. In de bestuurscommissies zitten wethouders mw. M. Louwers (Werkgeversservicepunt en Werkgeverschap SW), R. van der Zee (Inkoop zorg) en B. Roelofs (Onderwijszaken).		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. Over de wijze waarop de bijdrage over de deelnemende gemeenten worden verdeeld zijn per module specifieke afspraken vastgelegd. Bij de onderwijsmodule geldt bijvoorbeeld het criterium 'leerlingaantallen en VsV-cijfers van de afgelopen 3 jaren' en bij de module WgSW het aantal inwoners met een SW-verband. * Het hieronder opgenomen begrote resultaat (0) betreft het resultaat na mutatie reserves.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	724.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	7.288.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	29.587.326

Ontwikkelingen	Ondanks de COVID-crisis heeft de MGR goede resultaten geboekt die binnen de begroting zijn gerealiseerd. In opdracht van de deelnemende gemeenten levert de MGR-organisatie een belangrijke bijdrage aan het versterken van de regionale samenwerking, meer integraliteit en ketenoptimalisering in het sociaal domein. De MGR is gevraagd alert te zijn op ontwikkelingen en opgaven die hieraan verder kunnen bijdragen. In 2022 zijn geen beleidswijzigingen met een betekenisvolle financiële impact voorzien. De MGR zet de afgesproken werkzaamheden conform haar meerjarig uitvoeringsprogramma voort. Mogelijke samenwerking op het gebied van inburgering en beschermd wonen worden onderzocht.
Risico profiel	Laag
Beheersstrategie	De MGR bestaat uit vier modules met daarboven een kleine beheerorganisatie, die efficiënt en kostenbewust opereert. Arnhem neemt deel aan alle modules en is in verhouding een grote 'klant' van de uitvoeringsorganisatie. De arbeidsovereenkomsten van medewerkers met een indicatie voor de WSW zijn per 1-1-2019 bij de nieuwe module Werkgeverschap SW ondergebracht. Daardoor is de financiële bijdrage, die eerder via Presikhaaf Bedrijven liep, in de begroting van de MGR ingebracht. In de verschillende bestuurscommissies, waarvan Arnhemse wethouders deel uitmaken, wordt inhoudelijk gesproken en gestuurd op de modules. Ook in het DB en AB van deze gemeenschappelijke regeling heeft Arnhem een stevige stem. De MGR beschikt over een meerjarig uitvoeringsplan alsmede een uitvoeringsprogramma die jaarlijks worden geactualiseerd. De tussentijdse informatievoorziening over de MGR in de vorm van onder andere periodieke bestuursrapportages is op orde. De MGR heeft zich kortom verder ontwikkeld tot een stabiele organisatie hetgeen in 2022 zal worden gecontinueerd.

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S11 Ruimtelijke ontwikkeling		
Doel verbonden partij	Goede en efficiënte vergunningverlening en handhaving op het gebied van milieu, bouwen, natuur en water.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Zevenaar en provincie Gelderland.		
Bestuurlijk belang	Wethouder Bouwkamp is lid van dagelijks bestuur en algemeen bestuur		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatiebegroting van deze gemeenschappelijke regeling. De jaarlijkse bijdrage is afhankelijk van het afgesproken werkprogramma.* Het hieronder opgenomen begrote resultaat (0) betreft het resultaat na mutaties reserves.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	932.400
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	4.838.500
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	5.634.000
Ontwikkelingen	Landelijke ontwikkelingen: invoering omgevingswet, invoering particulier bouwtoezicht. Outputsturing per 2020. Vervanging zaaksysteem in 2021.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Landelijke ontwikkelingen in wet- en regelgeving kunnen grote invloed hebben op de taakomvang en -inhoud van de omgevingsdienst ODRA. De impact van de Omgevingswet is nog steeds moeilijk in te schatten maar deze heeft waarschijnlijk een groot effect op het takenpakket ODRA. De Wet kwaliteitsborging bouwen (WKB) zal invloed hebben op de werkzaamheden die met bouw hebben te maken. Deze wet heeft een gefaseerde invoering. ODRA is samen met de deelnemende gemeenten actief bezig met de invoering van de Omgevingswet en WKB en rapporteert hier geregeld over. Door actief met komende ontwikkelingen bezig te zijn kan beter geanticipeerd worden op eventuele grote consequenties voor het personeelsbestand van ODRA. De omvang van het takenpakket van ODRA op het gebied van bouw, vergunningverlening en toezicht is direct afhankelijk van initiatieven van particulieren en bedrijven in de stad. Er kunnen grote verschillen zitten tussen jaren. Om hierop te anticiperen houdt ODRA een flexibele schil met personeel aan. Met de systematiek van outputfinanciering en een prognose		

van de gemeente op de bouwontwikkelingen wordt het beter mogelijk om de kosten voor de gemeente vooraf in te schatten.
De invoering van outputgericht sturen en betalen per 2020 heeft niet geleid tot onverwachte financiële effecten of andere ongewenste neveneffecten. Door de corona crisis is het echter nog niet mogelijk om op basis van de cijfers conclusies te trekken voor latere jaren. In het najaar 2021 zal ODRA een eerste evaluatie van de outputsturing opstellen.
De bij omgevingsdienst ODRA onderkende risico's voor gemeente Arnhem worden op de volgende wijzen beheerst. Allereerst is er maandelijks werkoverleg tussen de accounthouders van beide partijen. Relevante ontwikkelingen kunnen daar als eerste gesignaleerd worden. ODRA levert maandelijks productiecijfers en urenoverzichten. De cijfers worden met deze frequentie ook in het accountoverleg besproken. Realisatie van producten en uren kan zo getoetst worden aan planning en budget, zonodig kan worden bijgestuurd en zullen relevante ontwikkelingen gemeld worden in de financiële cyclus van de gemeente.
De portefeuillehouder heeft zitting in het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur van ODRA. Meerdere keren per jaar worden financiële tussenrapportages van ODRA in de vorm van een financieel dashboard in de bestuursvergaderingen besproken. De business controler Arnhem adviseert de portefeuillehouder op deze rapportages en kan risico's vroegtijdig signaleren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan oplopende personeelskosten door schaarste op de arbeidsmarkt of bevindingen van de accountant.

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S05 Cultuur		
Doel verbonden partij	Het gezamenlijk vorm en inhoud geven aan het Gelders Archief, een samenwerking van de gemeentelijke archieven van Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal, Provincie en het Rijksarchief Gelderland. Aanvullend zijn taken afgesproken op het terrein van het beheer, het behoud, de presentatie en informatieverstrekking van de historie van de stad Arnhem en de omgeving daarvan.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeenten Renkum, Rheden en Rozendaal en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Met de Provincie Gelderland vinden onderhandelingen plaats over toetreding tot de Gemeenschappelijke Regeling.		
Bestuurlijk belang	Wethouders J. van Dellen en B.Roelofs maken deel uit van het bestuur		
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	368.453
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	20.140.960
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	1.110.339
Ontwikkelingen	De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen heeft aangegeven op termijn (voorzien op 1 januari 2024) uit te willen treden uit de Gemeenschappelijke Regelingen ten behoeve van de Regionale Historische Centra (RHC's), waaronder het Gelders Archief. Het Rijk wil wel de financiering op niveau houden voor het behoud en beheer van de fysieke rijksarchieven binnen de RHC's. De digitale rijksarchieven gaan volledig naar het e-depot van het Nationaal Archief. Daarnaast heeft het Ministerie van OCW eind 2020 aangegeven niet te willen dat de RHC's gebruik blijven maken van het e-depot van het Nationaal Archief, maar dat zij hiervoor een eigen voorziening dienen op te richten.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S01 Veiligheid; S07 Zorg; S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	In deze regeling participeren (inclusief Arnhem) 15 gemeenten. Het betreft hier een wettelijk aangewezen organisatie met taken op het terrein van de brandweer (hulpverlening), volksgezondheid en rampenbestrijding. Veiligheid en gezondheid zijn in de regio de kerntaken.		
Deelnemers in samenwerking	15 gemeenten (inclusief Arnhem) participeren in de gemeenschappelijke regeling.		
Bestuurlijk belang	Burgemeester A. Marcouch en wethouder R. van der Zee maken deel uit van het (dagelijks) bestuur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. Over de wijze waarop de bijdrage over de deelnemende gemeenten is verdeeld zijn per onderdeel specifieke afspraken gemaakt en vastgelegd. * Het hieronder opgenomen begrote resultaat (0) betreft het resultaat na mutaties reserves.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	9.884.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	49.663.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	17.405.000

Ontwikkelingen

Volksgezondheid
GGD Gelderland Midden heeft ook in 2021 een centrale rol in de bestrijding van de coronapandemie. Daarvoor is een apart organisatieonderdeel ingericht. De extra inzet (testen, bron- en contactonderzoek en vaccineren) vraagt een grote inspanning van de organisatie. Met aanpassingen in de werkwijze (contacten niet altijd face-to-face maar ook telefonisch of via beeldbellen) blijft de reguliere zorg zoveel mogelijk gehandhaafd. Speciale aandacht is daarbij gericht op het voorkomen van situaties waarin kinderen ernstig ziek kunnen worden of in een onveilige situatie terecht kunnen komen.
Het Rijksvaccinatieprogramma wordt conform opzet uitgevoerd.

De bestrijding van het coronavirus heeft forse financiële gevolgen voor VGGM. Ook in 2021 compenseert het Rijk de extra kosten die door GGD'en en Veiligheidsregio's worden gemaakt. Voor 2022 zijn hierover nog geen afspraken gemaakt.

De aanpak van de coronapandemie zal, zo voorziet het bestuur, meerjarige effecten hebben op de dienstverlening van VGGM. Uitdagingen voor de komende jaren zijn gelegen o.a. in het versterken van de infectieziektenbestrijding en de preventie en gezondheidsbevordering van kwetsbare groepen.

In 2021 is de regionale visie op publieke gezondheid geactualiseerd, op basis van de kaders van onder meer de landelijke nota gezondheidsbeleid, de Volksgezondheid Toekomstverkenning (VTV) en het Nationaal Programma Preventie. Deze regionale visie is richtinggevend voor de inzet van VGGM in 2022 en volgende jaren.

Brandweer / Crisisbeheersing
Op het vlak van brandweer en crisisbeheersing zijn, vanwege de coronapandemie, de ambities vanuit 2020 en 2021 doorgeschoven naar 2022. Gepland is dat eind 2022 de centrale meldkamer Oost-Nederland in Apeldoorn operationeel wordt. Vanaf dat moment vinden de meldkameractiviteiten voor de regio Gelderland-Midden vanuit deze meldkamer plaats. De 5 Veiligheidsregio's die vanaf eind 2022 samenwerken in de Meldkamer Oost-Nederland hebben gezamenlijk informatievoorziening en informatie delen als een belangrijk thema voor de nieuwe meldkamer benoemd.
Informatievoorziening en informatiegestuurd werken om beter beleid te kunnen maken, beter te kunnen managen, meer risico's te kunnen voorspellen en veiliger en efficiënter te kunnen werken, vormt daarnaast ook een centraal thema binnen de VGGM zelf. Het Programma Informatievoorziening 2020-2025, dat in 2020 is vastgesteld door het veiligheidsberaad, is daarbij leidend.

Op 20 januari 2021 heeft het Algemeen Bestuur de verdeelsleutel Gemeentefonds Cluster Openbare Orde en Veiligheid sub cluster brandweer gekozen als nieuwe verdeelsleutel voor de gemeentelijke bijdragen brandweer. Deze verdeelsleutel voldoet aan de criteria die zijn gesteld, namelijk eerlijk, robuust en solidair.

De nieuwe verdeelsleutel en het overgangsmodel leiden tot herverdeeleffecten. Sommige gemeenten hebben nadeel van deze nieuwe verdeelsleutel, anderen weer voordeel. Voor Arnhem leidt deze nieuwe verdeelsleutel niet tot een hogere bijdrage in 2022.
De financiële gevolgen van deze verdeelsleutel en het daarbij gekozen overgangsmodel zijn verwerkt in deze begroting 2022.
Het Algemeen Bestuur heeft de wens uitgesproken de huisvestingskosten van de brandweerkazernes ook te regionaliseren. Het betreft hier een complex vraagstuk wat de nodige tijd en aandacht zal vragen. Komende periode wordt nader onderzocht wanneer en op welke wijze gekomen kan worden tot een beleidsmatig en financieel huisvestingskader, inclusief mogelijke overgangsmodellen. Ook moet helder worden wat dit nieuwe huisvestingskader voor ons eigen huisvestingskader gaat betekenen.

Risico profiel

Middel

Beheersstrategie

De veiligheids- en gezondheidsregio Gelderland Midden is een wettelijk aangewezen regeling waarin wordt samengewerkt met 15 verschillende gemeenten. De taken zijn onder verdeeld in een vijftal programma's (crisisbeheersing, brandweerzorg, GGD, ambulancezorg en bedrijfsvoering). VGGM wijst in haar begroting 2022 op de volgende risico's :
- Meerjarig effect van het COVID19 virus; preventie ten aanzien van kwetsbare groepen, advisering van hygiënemaatregelen, versterking infectieziektebestrijding, terug op niveau van reguliere diensten voor derden zoals reizigersvaccinaties en binden van medewerkers en vrijwilligers aan de organisatie;
- Naar aanleiding van de implementatie van de Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren (WNRA) is een complexiteit met betrekking tot de positie van de vrijwilligers ontstaan. Op basis van de huidige wet- en regelgeving is het onderscheid tussen een brandweervrijwilliger en een brandweermedewerker nauwelijks te maken. Hiermee heeft de invoering van WNRA een groot financieel risico op de betaalbaarheid van het huidige brandweermodel. Landelijk heeft een Denktank een oplossing voor deze ontstane situatie bedacht in de vorm van taakdifferentiatie. De financiële consequenties van de taakdifferentiatie worden nog nader geanalyseerd;
- Verdeelsleutel huisvestingskosten brandweer. De gemeentelijke bijdragen aan de brandweer zijn op basis van een nieuwe verdeelsleutel vastgesteld. De (regionale) huisvestingskosten van de kazernes en andere brandweeronderdelen zijn daarvan vooralsnog uitgezonderd;
- Arbeidsontwikkelingen, waaronder functiewaardering van verpleegkundigen. Vergelijkbare organisaties hebben verpleegkundigen hoger ingeschaald. Een aanpassing van de functiewaardering heeft grote consequenties op het budget of op de dienstverlening van de Jeugdgezondheidszorg en Algemene gezondheidszorg. Hiervoor is in de gemeentelijke begroting een extra budget opgenomen. Dat geldt ook voor de ICT-lasten;
- Toenemende ICT-lasten als gevolg van verdere digitalisering en plaats onafhankelijk werken. Meerdere (verouderde) systemen dienen op korte termijn vernieuwd te worden gebracht en toenemende gebruikerswensen gebaseerd op maatschappelijke 0ntwikkelingen zijn niet passend binnen de huidige ICTbudgetten.
- De grote druk op (gemeentelijke)financiën en bij andere opdrachtgevers leidt tot continuïteitsrisico’s van niet door gemeentelijke bijdrage gefinancierde activiteiten.

De beheersing van bovenstaande risico's is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen. Het regionaal controllersoverleg en de Financiële Commissie die regelmatig bijeen komen vervullen hierin een belangrijke adviesrol, ook ten aanzien van de P&C-producten van de VGGM. Daarnaast wordt er actief samengewerkt bij bestuurlijke opdrachten. Per programma is door de VGGM een doelenboom opgesteld waarbij tevens de belangrijkste risicofactoren en mitiganten zijn genoemd.
Aan de hand van de zogenaamde “kans x effect”-methode wordt jaarlijks door VGGM een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijke risico’s en een kwantificering daarvan. Bij benadering wordt er een indicatie gegeven van het voor de organisatie benodigde weerstandsvermogen. Dit weerstandsvermogen wordt gevormd door de totale impact van de gekwantificeerde risico’s te relateren aan de weerstands-capaciteit (zijnde het beschikbare eigen vermogen).

Daarnaast ontvangen de deelnemende gemeenten gedurende het jaar tussenrapportages van VGGM waarin wordt stilgestaan bij de actuele ontwikkelingen en de verwachtingen m.b.t. de risico's worden beschreven.

Zowel de burgemeester als de wethouder publieke gezondheid zijn lid van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur van VGGM. Het dagelijks bestuur en algemeen bestuur komen afzonderlijk van elkaar jaarlijks 5 keer bij elkaar. Onderwerp van gesprek is onder andere de P&C cyclus. Begrotingen en jaarrekeningen worden daar vastgesteld. Ook inhoudelijke ontwikkelingen/ risico's worden daar gedeeld.
Ondersteunende ambtenaren adviseren de burgemeester en wethouder als het gaat om de inhoud van de agenda. Deze ondersteunende ambtenaren zijn ook aangesloten op het controllersoverleg zoals eerder genoemd.

De raad krijgt de mogelijkheid om een zienswijze uit te brengen ten aanzien van de begroting en de jaarrekening van VGGM. De raad houdt waar nodig rekening met eventuele financiële risico's in de eigen begroting.

In de afgelopen jaren is gebleken dat deze beheersstrategie volstaat. De VGGM is al jaren een betrouwbare en stabiele partner.

Recreatieschap Overbetuwe

Vestigingsplaats	Kerk - Avezaath	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Programma	S03 Economie	
Doel verbonden partij	Het Recreatieschap heeft tot taak de gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemende gemeenten op het terrein van de openluchtrecreatie en het toerisme in het rivierengebied. Samen met het Natuur- en Recreatieschap Lingegebied en het Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal wordt deelgenomen in de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied (handelsnaam Uiterwaarde). Uiterwaarde ontwikkelt de recreatiegebieden en land- en routegebonden voorzieningen in het rivierengebied en houdt ze in stand.	
Deelnemers in samenwerking	Samen met de gemeenten Lingewaard en Overbetuwe heeft de gemeente Arnhem zitting in het bestuur van het Recreatieschap Overbetuwe. Het recreatieschap Overbetuwe is aandeelhouder van de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied.	
Bestuurlijk belang	Vanuit de gemeente Arnhem participeren wethouder Van Dellen en raadslid Manders in het algemeen bestuur van Recreatieschap Overbetuwe.	
Financieel belang	Eigen vermogen en vreemd vermogen liggen bij de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierenland. Het Recreatieschap Overbetuwe beschikt niet over vermogen.	
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€
	Per 31-12-2021	€
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€
	Per 31-12-2021	€
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€
Ontwikkelingen	Er wordt gewerkt aan de komst van een Eco-recreatiepark bij Rijkerswoerdse Plassen. De beoogde locatie is Overbetuws grondgebied, maar vanwege de nabijheid van Arnhemse woonwijken heeft Arnhem ook een belang	
Risico profiel	Laag	
Beheersstrategie	Niet van toepassing.	

Grondbeleid

Grondbeleid is voor de raad om twee redenen van belang. In de eerste plaats vanwege de relatie met de doelstellingen van de programma's en in de tweede plaats vanwege het financiële belang en de risico's. Deze paragraaf geeft een kort overzicht van de visie op het gemeentelijk grondbeleid, de uitvoering daarvan, de financiële resultaten en risico's van de grondexploitaties.

Visie op grondbeleid

Grondbeleid is geen doel op zich maar een middel om maatschappelijke en ruimtelijke doelstellingen te verwezenlijken. De gemeente heeft haar ruimtelijke ambities voor de langere termijn vastgelegd in onder andere het 'Ontwerp structuurvisie Arnhem 2020 - doorkijk 2040'. Het gemeentelijk grondbeleid staat in dienst van deze ambities. De uitgangspunten en kaders van het grondbeleid zijn door de raad vastgesteld in 2013 in het document 'Zicht op gegronde keuzes'. In dat document wordt beschreven hoe de gemeente haar grondbeleid voert. In de nota staat het uitgangspunt om per situatie te kijken wat voor type grondbeleid het beste past, ook wel situationeel grondbeleid genoemd.

Uitvoering

Wonen

Op basis van de resultaten van het woonbehoefteonderzoek zijn keuzes voor de programmering gemaakt. Om vorm te geven aan de woningbouwontwikkeling heeft de gemeenteraad in juli 2020 het 'Plan van Aanpak: Woningbouwontwikkeling vastgesteld'. Hierin is opgenomen hoe de gemeente uitvoering wenst te geven aan de woningbouwontwikkeling.

Binnen de lopende gemeentelijke grondexploitaties ligt de focus vooral op het afronden van de al langer bestaande grote projecten. Dit betreffen vooral de Zuidelijke Binnenstad en Schuytgraaf. Tevens worden projecten opgestart die toezien op de realisatie van woningbouw op gemeentelijke strategische gronden, zoals de Nijmeegseweg. Daarnaast zijn, met betrekking tot de Woondeal, locaties opgenomen (onder andere Arnhem West, Spoorzone Arnhem-Oost, Presikhaaf III, Vredenburg/Kronenburg en Elderveld) waar kansen voor verstedelijking en het toevoegen van woningen liggen. Voor deze locaties worden ontwikkelperspectieven en gebiedsvisies opgesteld om te komen tot het realiseren van de woningbouwopgaven.

Kantoren

In Arnhem is de kantorenmarkt voor het eerst in vijf jaar iets verruimd.(1) De kantorenmarkt in de Gelderse hoofdstad wordt al jaren gekenmerkt door krapte. De vraag naar kantoorruimte bleef de afgelopen jaren alsmaar stijgen terwijl het aanbod juist afnam. Deze ontwikkeling lijkt in 2020 een halt te zijn toegeroepen. Met name in de tweede helft van het jaar is de krappe markt iets verruimd door minder opnames. Toch blijft de vraag naar kwalitatief goede kantoren in Arnhem centrum veel groter dan het aanbod. Grote partijen wijken daarom noodgedwongen uit naar Arnhem-West en Arnhem-Zuid.

De komende jaren zullen nog een beperkt aantal kavels worden uitgegeven in bestaande projecten. De ontwikkeling van nieuwe gronden ten behoeve van kantoren is vooralsnog niet voorzien.

Bedrijven

De regionale markt voor bedrijfsruimte toonde voor de uitbraak van de coronacrisis nog een bijzonder hoge vraag.(2) Er is echter sprake van een kwalitatieve mismatch en met name de vraag naar kwalitatief hoogwaardige en grootschalige opslag en logistieke bedrijfsruimte kan niet gefaciliteerd worden door de regio. De sterke groei van de e-commerce als gevolg van de coronacrisis, zorgt ervoor dat de vraag naar logistieke ruimten, zowel in de stad (last-mile delivery) als aan de rand van de stad blijvend hoog is.
De komende jaren zullen nog een beperkt aantal kavels worden uitgegeven in bestaande projecten. De ontwikkeling van nieuwe gronden ten behoeve van bedrijfsruimte is vooralsnog niet voorzien.

Retail

Voor wat betreft winkelvastgoed is de leegstand het afgelopen jaar toegenomen en de verwachting is dat de leegstand onder winkels en horeca landelijk gezien toeneemt. Er zijn een aantal sectoren die hierbij buiten schot blijven zoals bouwmarkten, woonwinkels en supermarkten. Over het algemeen is de verwachting dat de markthuren voor winkelvastgoed dalen en de leegstand verder zal toenemen.

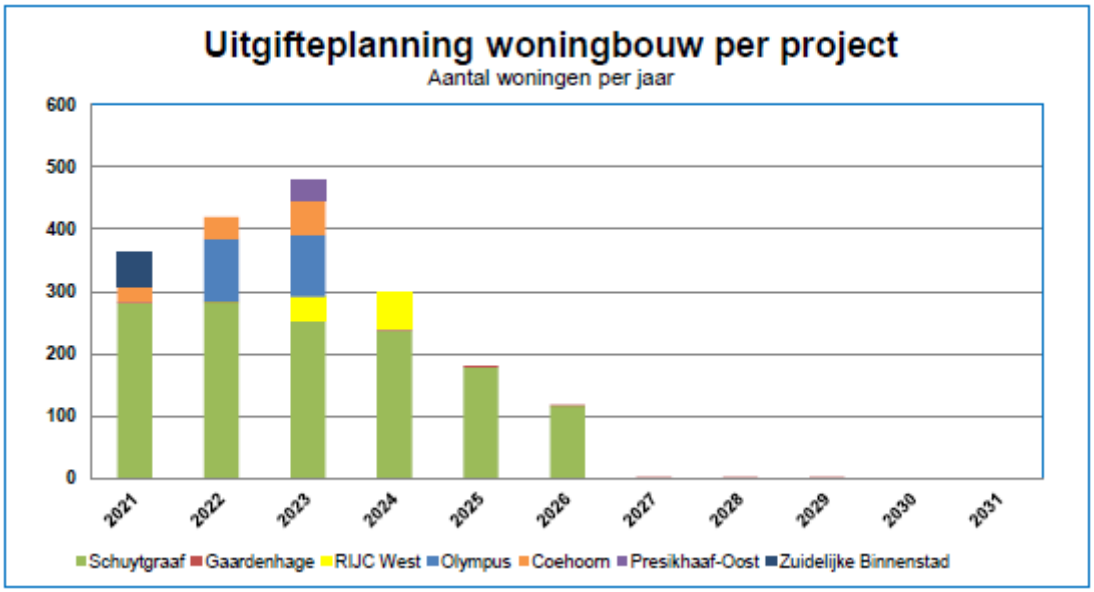
1 Dynamis (2021) Sprekende cijfers kantorenmarkten Arnhem
2 Dynamis (2020) Sprekende cijfers bedrijfsruimtemarkten Arnhem

Prognoses

Arnhem groeit door tot circa 175.000 inwoners in 2030, dit betreft een groei van circa 15.000 inwoners. Het aantal huishoudens zal in deze periode naar verwachting met 10.000 toenemen.(3) De verwachting is dat deze groei ook na 2030 doorzet. De prognoses laten daarmee een sterke bevolkingsgroei voor de gemeente Arnhem zien. Uit de cijfers blijkt een urgentie om op korte termijn een flinke bouwproductie te realiseren. De woningbehoefte is dermate groot dat een tempoversnelling in productie noodzakelijk is. Het zwaartepunt voor de korte termijn ligt op het zorgen voor voldoende nieuwbouw om in te spelen op de acute woningvraag. In Arnhem is in het sociale segment de behoefte aan met name huurappartementen het grootst. In de vrije sector is er een tekort in vrijwel alle woningbouwsegmenten.

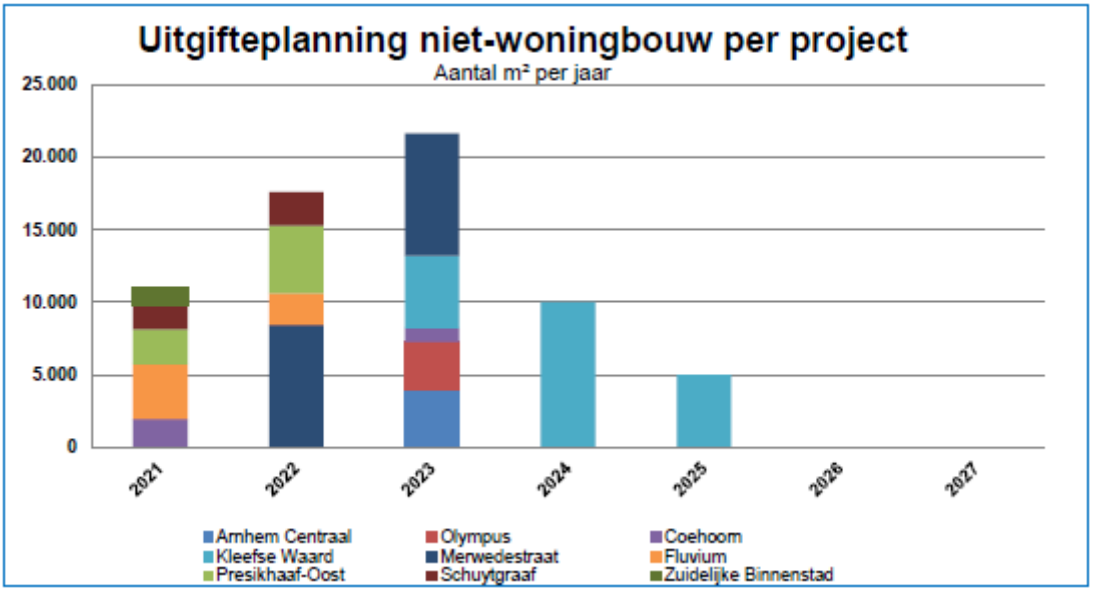
Verwachte resultaten

In onderstaande grafieken zijn het programma en de planning van de vastgestelde grondexploitatieprojecten weergegeven, allereerst voor woningbouw en daarna voor overige functies. Programma en planning zijn conform FJP 2020 en geven de stand per 1 januari 2021 weer.

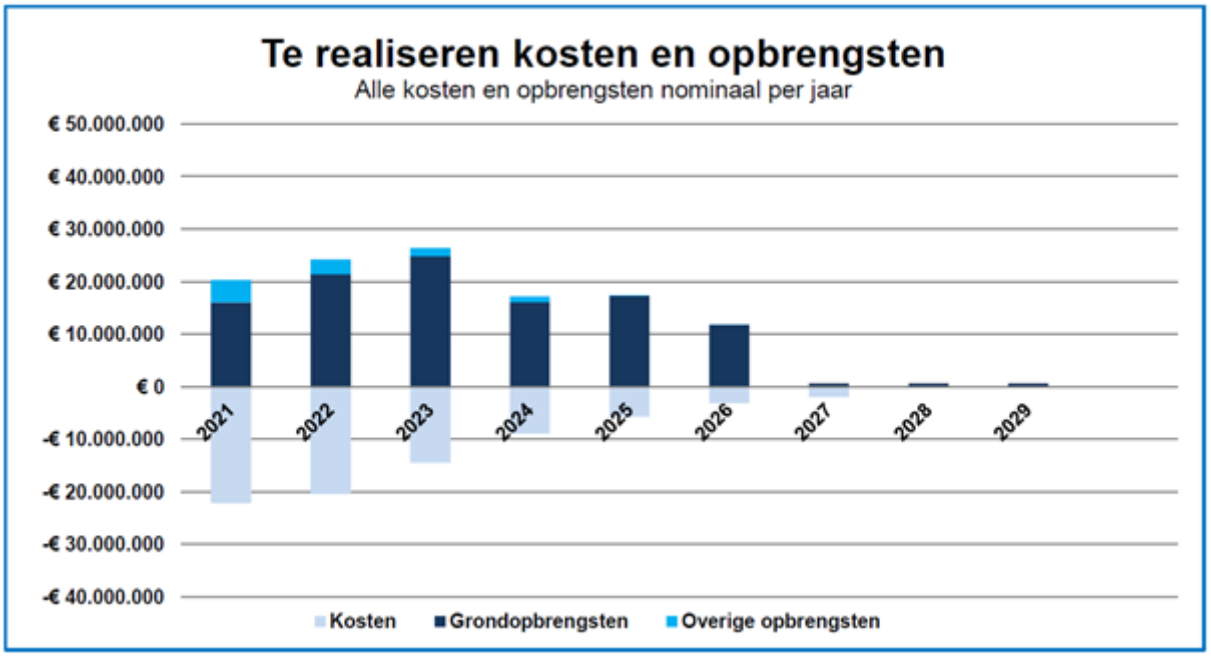

Uit de grafiek voor de geplande woningbouw valt op te maken dat de gemeente een gering aantal locaties in eigendom heeft waar actief zelf de toevoeging van woningen aan de woningvoorraad wordt gerealiseerd. Vanaf 2024 heeft de gemeente alleen nog Schuytgraaf waar actief een woningbouwprogramma wordt toegevoegd. Om niet volledig afhankelijk te zijn van particuliere initiatieven en ontwikkelingen ten aanzien van (gewenste) ruimtelijke ontwikkelingen wordt nadrukkelijk gekeken naar strategische gronden van de gemeente Arnhem en de mogelijkheid om deze in te zetten voor toevoeging van nieuw programma.

3 Primos 2020, prognose van bevolking, huishoudens en woningbehoefte 2018-2050, p25, Staat van de Stad, gemeente Arnhem 2019

Raming programma en grondopbrengsten 2022

Winstneming

Bij het voeren van actief grondbeleid, en daarmee het voeren van een grondexploitatie, komen winsten ten goede van de gemeente. De commissie BBV noemt in haar notitie Grondbeleid in begroting en jaarstukken (2019) dat gemeenten die winst niet pas kunnen nemen op het moment dat de grondexploitatie wordt afgesloten. Gemeenten moeten winsten uit hun grondexploitaties nemen zodra er voldoende zekerheid over het resultaat bestaat. De commissie BBV stelt dat er voldoende zekerheid over de grondexploitatie bestaat om winst te nemen indien:

1. het resultaat op de grondexploitatie betrouwbaar kan worden ingeschat; én
2. de grond (of het deelperceel) is verkocht; én
3. de kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie genomen).

De hoeveelheid te nemen winst wordt berekend middels de percentage of completion methode (POC-methode). Met het gebruik van deze methode wordt rekening gehouden met het voorzichtigheidsprincipe. Allereerst moet worden berekend welk percentage van de kosten en welk percentage van de opbrengsten al is gerealiseerd. Vervolgens wordt rekening gehouden met de onzekerheden in de grondexploitaties door te kijken naar verwachte risico's die direct samenhangen met het project. De uitkomst is dan de voortgang van het project, uitgedrukt in een percentage. Dat percentage wordt gebruikt om de winst tussentijds te nemen.

Wanneer voor een in exploitatie te nemen, dan wel reeds in exploitatie genomen complex een verlies wordt voorzien, wordt direct een voorziening getroffen (conform het voorzichtigheidsprincipe). Daarover wordt in het FJP gerapporteerd.

Tot en met 2021 zijn winstnemingen van de individuele grondexploitaties niet geraamd in de begroting. Dit leidt tot een afwijking in de jaarrekening. Met ingang van 2022 wordt een eventuele winstneming geraamd bij het opstellen van de FJP. Na vaststellen van de FJP (jaarverantwoording 2021) zal dit worden opgenomen in de begroting 2022. De winsten worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve Grex. Dit is een proceswijziging ten opzichte van voorgaande jaren.

Reserves en risico's
Per project worden projectspecifieke risico's (zoals bedoeld in het BBV) geïnventariseerd en gekwantificeerd. Daarnaast zijn de projectspecifieke risico's samen met de conjuncturele en programmatische risico's van belang voor het financiële risico dat het grondbedrijf loopt. De wijze waarop met de risico's wordt omgegaan en de relatie met het weerstandsvermogen is beschreven in nota grondbeleid.

Voor een uitgebreide toelichting op de individuele grondexploitaties verwijzen wij u naar de vastgestelde FJP 2021.

Risico's ten aanzien van verstedelijkingsopgave

De gemeente Arnhem heeft afspraken gemaakt over de realisatie van de woondeal en de daarin opgenomen verstedelijkingsopgave. De bouw van woningen vergt voorbereidingskosten.
Voor de komende jaren zijn de plankosten voor realisatie van deze plannen grotendeels gedekt maar niet toereikend. Hierdoor lopen we risico op het niet halen van de gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal.

De gemeente heeft hoge ambities op tal van maatschappelijke opgaven, zoals betaalbare woningen, een groene leefomgeving, duurzame mobiliteit, parkeren, energievoorziening, klimaatadaptatie. Al deze ambities komen samen in gebiedsontwikkelingen en kennen een publieke onrendabele top. De markt gaat deze onrendabele top niet oplossen, daarvoor is publieke financiering noodzakelijk, waarbij Rijk en provincie altijd vragen om cofinanciering. Dat vraagt dus om gemeentelijk budget.

Vervolgens zijn er, na 2023, geen plankosten opgenomen in de begroting voor de stedelijke ontwikkelingen. Op basis van ervaringen van vorige projecten en andere gemeenten zijn er voorbereidingskredieten nodig om de plannen te realiseren.

Investeringen

De raad autoriseert op grond van zijn budgetrecht de middelen voor de beleidsuitvoering. Hieronder vallen ook de investeringen. Investeringen vragen – anders dan reguliere begrotingsposten – meerjarig budgetruimte en dienen afzonderlijk te worden vastgesteld door de raad. In de Verordening financieel beleid en beheer van de gemeente Arnhem is opgenomen dat de raad de investeringsruimte autoriseert met het vaststellen van de meerjarenprogrammabegroting.

Inleiding

In het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) wordt expliciet aandacht gevraagd voor de investeringen. In artikel 20 van het BBV staat dat de uiteenzetting van de financiële positie een raming moet bevatten voor het begrotingsjaar van de financiële gevolgen van het bestaande en het nieuwe beleid dat in de programma's is opgenomen. Afzonderlijke aandacht moet hierbij worden besteed aan de investeringen. Naast de wettelijke taak om specifiek aandacht te besteden aan de investeringen is er ook bestuurlijk veel behoefte aan transparantie rond de gemeentelijke investeringsportefeuille. In deze paragraaf wordt de investeringsplanning 2022 – 2025 toegelicht.

Beleid

Het huidige meerjarig investeringsplan is een gedetailleerd plan waarin afzonderlijke investeringen per programma zijn gerangschikt. Hiermee hebben gemeentebestuur en management een middel in handen om goed onderbouwde afwegingen te maken en de realisatie van investeringen door de tijd nauwgezet te volgen.
In deze investeringsplanning is het voor de gemeenteraad mogelijk om investeringen over de programma's tegen elkaar af te wegen om – wanneer nodig – ruimte te creëren voor de ambities met onze stad. De gemeente beschikt daarnaast over een gedetailleerde afschrijvingstabel met daarbij een aangescherpte set van regels rond activering van investeringen.

In de investeringsplanning 2022 - 2025 zijn alle voorgenomen investeringen opgenomen, zowel de programma- als de bedrijfsvoeringsinvesteringen. Bedrijfsvoeringsinvesteringen betreffen veelal de vervanging van bedrijfsmiddelen, zoals het vervangen van de computers, de ICT-infrastructuur, meubilair en dergelijke. Investeringen in de grondexploitatie en in grootschalige projecten zijn in de meerjarenprogrammabegroting niet opgenomen. Hierover vindt besluitvorming plaats in de gemeenteraad op basis van afzonderlijke raadsvoorstellen.

Investeringen 2021-2025

Bijgaande tabel bevat naast de geplande investeringen in de periode 2022 - 2025 de geactualiseerde jaarschijf 2021 uit het MIP 2021 - 2024. Omdat het geactualiseerde overzicht leidt tot andere kapitaallasten in 2022 dan oorspronkelijk begroot in de Begroting 2021, wordt ook deze jaarschijf ter goedkeuring en vaststelling aan de gemeenteraad voorgelegd.

- Voor het geactualiseerde begrotingsjaar 2021 zijn kredieten beschikbaar tot een bedrag van € 82,5 miljoen. Voor de jaren 2022 t/m 2025 worden in deze begroting kredieten aangevraagd van € 195 miljoen. De nadruk ligt op het jaar 2022 met geplande investeringen van € 68 miljoen;
- Voor de hele planperiode van deze begroting incl. 2021 wordt uitgegaan van investeringen tot een totaalbedrag van € 277,6 miljoen. In het MIP 2020 - 2024 was dit € 257 miljoen. De stijging wordt in grote lijnen verklaard door: Blauwe Golven (€ 9,6 miljoen), GRP (€ 9 miljoen extra) en ventilatie van scholen (€ 3,6 miljoen).
- Waar in het verleden het beeld vaak was dat de piek van investeringen lag in het eerste jaar van de Begroting (in dit geval 2022), zien we nu dat de verwachte piek op het jaar 2021 blijft liggen. Dit heeft vooral te maken met de investeringen in Museum Arnhem en Valkenhuizen in 2021, die ook vorig jaar voorzien waren voor 2021;
- Voor de jaren 2024 en 2025 worden geen grote, nieuwe investeringen begroot. Alleen een aantal min of meer reguliere investeringen (o.a. verkeer, onderwijshuisvestingsplan, riolering en bedrijfsvoering) is voorzien. Hiermee wordt ruimte gelaten voor nieuwe investeringsplannen door de nieuwe gemeenteraad en het nieuwe college na de gemeenteraadsverkiezingen van 16 maart 2022;
- In de voorliggende investeringsplanning is geen rekening gehouden met ontwikkelingen in de uitvoering en handhaving van de wet Houdbare overheidsfinanciën (wet Hof), die het niveau van investeringen kan gaan beperken. Zie voor een nadere toelichting op de gevolgen van deze wet voor de gemeente Arnhem de paragraaf over het EMU-saldo van de gemeente.

- Aanvullend op de investeringen in het MIP 2021 - 2025 zullen in de periode van deze Begroting investeringen plaatsvinden op basis van de herstelagenda Coronacrisis. In deze herstelagenda is een budget voor kapitaallasten van investeringen opgenomen, dat nog niet voldoende is vertaald in concrete plannen.

Toelichting investeringen in gebouwen

In de nota waarderen en afschrijven is als gemeentelijke regel vastgesteld dat van voornemens tot investeren in een gebouw van meer dan € 2 miljoen in de paragraaf Investeringen een tekstuele toelichting wordt gegeven, zo ook in deze Begroting 2022. Op de investeringen voor basisschool De Binnenstad en scholengemeenschap Guido na zijn de hier toegelichte investeringen reeds door de gemeenteraad vastgesteld.

Nieuwbouw Prisma Heijenoordseweg	
Programma	Het vervangen van de huidige verouderde school voor Speciaal onderwijs op een naastgelegen perceel, inclusief sportvoorziening.
Betrokkenen	De onderwijsspecialisten
Planning	Realisatie in 2022
Raming	Bruto investering: 11,1 mln. Netto investering: 10,7 mln.
Beschikbare middelen	€ 10,7 mln. is beschikbaar in het totale financieringspakket toekomstige huisvesting (V)SO. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur voor frisse scholen

Renovatie Mariëndaal aan de Middachtensingel	
Programma	Deze locatie was oorspronkelijk slechts tijdelijk. Nu is besloten om deze school voor Voortgezet speciaal onderwijs te renoveren zodat deze weer een groot aantal jaren mee kan. Bestaande sporthal aan de Kinderkamp wordt vervangen door nieuwbouw en zal ook worden gebruikt door basisscholen uit de omgeving.
Betrokkenen	De onderwijsspecialisten en Sportbedrijf Arnhem
Planning	Realisatie in 2022
Raming	Bruto investering: 5,2 mln. Netto investering: 5,2 mln.
Beschikbare middelen	€ 5,2 mln. is beschikbaar in het totale financieringspakket toekomstige huisvesting (V)SO. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur voor frisse scholen en renovatie

Vervangende nieuwbouw De Krakeling in Vredenburg	
Programma	Vervanging op bestaande locatie voor een drietal basisscholen (Ommelander, Aletta Jacobs en de Troubadour)
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Delta, Flores
Planning	Realisatie in 2022
Raming	Bruto investering: 8,9 mln. Netto investering: 8,2 mln.
Beschikbare middelen	€ 8,2 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Dr. Bosschool	
Programma	Koninklijke Kentalis verzorgt in Arnhem aan de Dr. P.C.M. Bosschool en De Stijgbeugel onderwijs voor kinderen en jongeren met een auditieve en/of communicatieve beperking. Daarnaast heeft zij voorzieningen voor diagnostiek,behandeling en begeleiding. Om haar activiteiten optimaal af te kunnen stemmen op de behoeften van de doelgroep heeft zij besloten tot het ontwikkelen van brede regionale Zorg Onderwijs Combinaties (ZOC) op verschillende locaties in Nederland, onder andere in Arnhem.
Betrokkenen	Kentalis
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 8,7 mln; Netto investering 7,9 mln.
Beschikbare middelen	Investeringskrediet van 7,9 mln
Randvoorwaarden	Bijdrage van Kentalis voor renovatie Dr. Bosschool/De Stijgbeugel en tevens bijdrage in kader van frisse scholen

Vervangende nieuwbouw De Piramide	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor De Piramide op de locatie aan de Groningensingel
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 3,7 mln. Netto investering: 3,4 mln.
Beschikbare middelen	€ 3,4 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van het schoolbestuur

Vervangende nieuwbouw voor drietal scholen in Presikhaaf Oost	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor een drietal scholen (Willem Drees, John F. Kennedy en IBN- i Sina)
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores en Simon
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 8,3 mln. Netto investering: 7,6 mln.
Beschikbare middelen	€ 7,6 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Vervangende nieuwbouw voor tweetal scholen in Eimersingel-Oost	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor een tweetal scholen (Mozaïk en Johannes)
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores, Delta
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 7,2 mln. Netto investering: 6,5 mln.
Beschikbare middelen	€ 6,5 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Nieuwbouw voor scholen Alteveer	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor Basisschool De Zyp
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 4,8 mln. Netto investering: 4,3 mln.
Beschikbare middelen	€ 4,3 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur

Nieuwbouw en renovatie voor basisschool De Sterrenkring	
Programma	Renovatie en vervangende nieuwbouw voor Jenaplanschool De Sterrenkring
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2024
Raming	Netto investering: 3,3 mln.
Beschikbare middelen	€ 3,3 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur

Nieuwbouw en renovatie voor Parcivalschool-Noord in Heijenoord	
Programma	Renovatie en vervangende nieuwbouw voor Vrije school Parcivalschool, vestiging Noord.
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Stichting vrije scholen Athena
Planning	Realisatie in 2024
Raming	Netto investering: 10 mln.
Beschikbare middelen	€ 10 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur

Nieuwbouw voor scholengemeenschap Guido in Arnhem-Noord	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor Gereformeerde Scholengemeenschap Guido, vestiging Arnhem.
	De planvorming voor deze nieuwbouw is nog in een vroeg stadium. In dit MIP wordt de gemeenteraad gevraagd vanuit de investeringsbudgetten voor onderwijs een bedrag van € 7 miljoen te reserveren.
Betrokkenen	Schoolbestuur vereniging Guido
Planning	Realisatie in 2024
Raming	Netto investering: 7 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn formeel nog niet beschikbaar. T.z.t zal een uitgewerkt investeringsvoorstel aan de gemeenteraad worden voorgelegd ter vaststelling.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur
Nieuwbouw voor basisschool De Binnenstad	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor Montessorischool De Binnenstad.
	De planvorming voor deze nieuwbouw is nog in een vroeg stadium. In dit MIP wordt de gemeenteraad gevraagd vanuit de investeringsbudgetten voor onderwijs een bedrag van € 4,1 miljoen te reserveren.
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2025
Raming	Netto investering: 4 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn formeel nog niet beschikbaar. T.z.t zal een uitgewerkt investeringsvoorstel aan de gemeenteraad worden voorgelegd ter vaststelling.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur

Meerjareninvesteringsplan (MIP) gemeente Arnhem 2021-2025

Nr.	Programma Omschrijving	Omschrijving investering	E / M nut ')	Investeringsbedragen 2021 geactualiseerd	2022	2023	2024	2025
S00	**Bestuur, dienstverlening en financiën**	Overige Huisvesting en facilitaire zaken	E	697	1.324	2.129	3.188	285
		Overige ICT	E	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
		Regulier onderhoud vastgoed	E	1.089	879	917	837	918
S01	**Veiligheid**	Overige Brandbestrijding	E					
		Regulier onderhoud vastgoed	E	9	9	9	9	9
S02	**Bereikbaarheid**	Wegen ontwikkeling	M	1.500	1.500	3.088	986	986
		Wegen groot onderhoud	M	1.559	4.908	2.750	2.750	2.750
		Verkeersregelinstallaties	M	1.017	681	620	700	700
		Verkeerskrediet	M	80	80	80	80	80
		Overige Mobiliteit & OR beheer	M					
		Wegen beheer	M	80	800	50	50	50
		Openbare verlichting Overige	M	3.300	3.571	2.614	1.552	1.500
		Kunstwerken	M	800	1.320	610	650	650
		Blauwe Golven	M		9.576			
		Parkeerexploitatie	E	3.870	1.133	724	420	170
		Regulier onderhoud vastgoed	E	438	284	156	18	14
S03	**Economie**	Brandstore en Steenstraat	M	470				
S04	**Onderwijs**	Overige huisvesting onderwijs	E	640	600	600	600	600
		Huisvesting Primair onderwijs	E		837			4.095
		Huisvesting Speciaal onderwijs	E	12.883	24.157	31.149	20.278	
		Ventilatie bestaande schoolgebouwen	E	1.815	1.815			
		Sporthal Middachtensingel grond	E		432			
		Regulier onderhoud vastgoed	E	773	88	392	157	426
S05	**Cultuur**	Culturele activiteiten	E					
		Bomen en groenstructuur	E	990	990	990	990	390
		Erfgoed en welstand	E	197				
		Museum Arnhem	E	22.503				

		Regulier onderhoud vastgoed	E	334	226	1.288	69	94
S09	**Gezondheid en sport**	Overige Zwembaden	E					
		Overige Binnensport	E					
		Overige Buitensport	E	314	200			
		Sportontwikkeling	E					
		Sporthal Middachtensingel	E		1.600			
		Zwembad Valkenhuizen	E	12.693				
		Regulier onderhoud vastgoed	E	1.589	94	95	77	298
S12	**Wonen en leefomgeving**	Overige Oppervlaktewater en Havenbeheer	M	550				
		Parken & bossen	E	230	50	50	50	55
		Overige Afval	E	300	20	55	55	60
		Afvalbeheer	E	2.975	2.250	400	400	400
		GRP Initatieffase	E	7.400	7.536	8.216	8.742	9.242
		Overige Milieubeheer	E	431				
		Regulier onderhoud vastgoed	E			669		
				82.523	**67.958**	**58.651**	**43.659**	**24.772**

Subsidies

De gemeente Arnhem heeft per programma haar doelstellingen met de daarbij behorende beoogde effecten en resultaten geformuleerd. Deze doelen kunnen op verschillende manieren worden bereikt. Een van deze manieren is het verlenen van subsidies. Subsidies zijn financiële bijdragen aan burgers en/of organisaties voor activiteiten die bijdragen aan de realisatie van de -door de gemeenteraad vastgestelde- beleidsdoelen van de gemeente.

Overzicht

Subsidies kunnen op verschillende manieren worden verleend:

1. Subsidies op basis van subsidieregelingen
Volgens de Algemene wet bestuursrecht mag een bestuursorgaan alleen subsidie voor activiteiten verstrekken op grond van een wettelijk voorschrift. Dat kan een rijksregeling, provinciale regeling of een gemeentelijke (subsidie)verordening zijn. Op basis van de Algemene Subsidieverordening Arnhem 2016 (ASV) zijn in Arnhem verschillende subsidieregelingen vastgesteld. Hiermee is een wettelijke en rechtmatige grondslag gecreëerd voor de subsidieverstrekking. Aan de hand van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verdeeld en toegewezen aan de betrokken instellingen.

2. Begrotingssubsidies
Het is niet altijd zinvol om een aparte regeling op te zetten voor het verstrekken van een subsidie. Bijvoorbeeld wanneer er maar één instelling is die een bepaalde gesubsidieerde activiteit kan voeren. Voor die gevallen is in de Algemene wet bestuursrecht een uitzondering gemaakt. Wanneer in de begroting een subsidieontvanger vermeld staat én het bedrag waarop de subsidie ten hoogste kan worden vastgesteld, is geen nader wettelijk voorschrift nodig. Met name de subsidies aan grote organisaties worden op deze wijze verstrekt.

Als het bij onvoorziene omstandigheden wenselijk is om een subsidie te verstrekken, maar zowel een subsidieregeling als een begrotingssubsidie behoren niet tot de mogelijkheden, biedt de wet daarnaast onder andere de mogelijkheid om op incidentele basis subsidie te verstrekken.

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000					
Grondslag					
Begroting	**76.618**	**79.301**	**79.349**	**79.249**	**79.441**
STAD	*57.041*	*59.004*	*59.052*	*59.052*	*59.244*
WIJK	*19.577*	*20.297*	*20.297*	*20.197*	*20.197*
Incidenteel	**3.568**	**1.035**	**405**	**405**	**405**
STAD	*2.716*	*804*	*374*	*374*	*374*
WIJK	*853*	*231*	*31*	*31*	*31*
Subsidieregeling	**7.178**	**5.450**	**5.520**	**5.520**	**5.520**
STAD	*3.323*	*1.723*	*1.793*	*1.793*	*1.793*
WIJK	*3.855*	*3.727*	*3.727*	*3.727*	*3.727*
Totaal Subsidies	**87.364**	**85.786**	**85.274**	**85.175**	**85.366**

In bovenstaande tabel is de voor 2022 begrote subsidieverstrekking per grondslag weergegeven, op basis van gegevens per augustus 2021.

Het geraamde bedrag aan te verstrekken subsidies met de grondslag begroting is enigszins (3,5%) hoger dan in 2021. Ten tijde van het opstellen van deze begroting dienen de subsidieaanvragen voor 2022 nog te worden ingediend en toegekend. De begrote bedragen kunnen naar aanleiding hiervan nog wijzigen.
Bij wijziging van activiteiten door de subsidieontvanger wordt het bedrag aan begrotingssubsidie hiermee in lijn gebracht en naar boven of beneden bijgesteld t.o.v. 2021. Er kan ook de wens zijn om een begrotingssubsidie te verstrekken aan een organisatie die niet eerder begrotingssubsidie heeft ontvangen, of om juist de begrotingssubsidie aan een organisatie stop te zetten.

In (vrijwel) alle gevallen betreft het bij de hiervoor beschreven situaties het omzetten van regulier programmabudget in subsidiebudget en vice versa, of om een verschuiving van subsidiebudget van de ene naar de andere organisatie. De gevolgen van beide wijzigingen voor het financieel beeld zijn neutraal.

Een aantal subsidieregelingen dat in 2021 actueel was, vervalt per 2022. De afname in aantal regelingen verklaart de daling in het begrote bedrag aan subsidieverstrekking op grond van een regeling. Gedurende het jaar kunnen door het college nieuwe regelingen worden ingesteld. Middelen hiervoor worden gedekt uit regulier programmabudget, of onttrokken aan een bestemmingsreserve.

Gezien de aard (onvoorziene omstandigheden) geldt voor incidentele subsidies dat deze voorafgaand aan het boekjaar lastig te begroten zijn. Enkel in die gevallen waarbij de subsidie meerjarig (voor een beperkt aantal jaar) wordt toegekend, is vooraf duidelijk dat deze verstrekt gaat worden. Het in de begroting opgenomen bedrag voor incidentele subsidieverstrekking betreft dan ook grotendeels een nog niet aan specifieke organisaties gelabeld budget, dat gedurende het jaar ingezet kan worden voor het verstrekken van incidentele subsidies.

Subsidieregelingen

In Arnhem wordt een deel van de subsidies verleend op basis van een subsidieregeling. Hiermee is een wettelijke en rechtmatige grondslag gecreëerd voor de subsidieverstrekking. Op basis van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verleend aan de betrokken instellingen.
Ten tijde van het opstellen van deze begroting is van onderstaande regelingen bekend dat deze actueel zijn in 2022:

- Aanjaagfonds
- Aanpak voortijdig schoolverlaten
- Amateurkunstregeling
- Burgerkracht
- Creatieve bedrijfsverzamelgebouwen
- Duurzame projecten
- Eetbare stad
- Energiescan bedrijven
- Initiatieven klimaatadaptatie
- Non formele educatie regio midden-Gelderland
- Preventie huiselijk geweld en kindermishandeling
- Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 1; Publieksevenementen, producties en presentaties
- Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 2; Culturele producties en presentaties en culturele festivals
- Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 3, Artistieke producties en presentaties en artistieke festivals
- Scouting
- Sport
- Stimuleringsregeling inzet conciërges basisscholen
- Transitie cultuur Arnhem
- Voorschools aanbod
- Werkinvesteringsfonds
- Wijkinitiatieven

Begrotingssubsidies

In onderstaande lijst zijn de namen opgenomen van organisaties die naar verwachting in 2022 begrotingssubsidie ontvangen, met daarbij het geraamde bedrag. Met het vaststellen van de begroting c.q. deze lijst wordt per organisatie het maximale bedrag aan begrotingssubsidie voor 2022 bepaald. Binnen het maximale bedrag mag het college (programmamanager in mandaat) besluiten over het verstrekken van begrotingssubsidie.
Bij aanzienlijke mutaties in het geraamde bedrag aan begrotingssubsidie voor 2022 ten opzichte van 2021, wordt hierna een toelichting gegeven.

- Pactum
  In 2021 is er een aanvullende subsidie verleend vanwege toename in de vraag naar opvang. Inmiddels is de ontwikkeling is in gang gezet om te bewegen van opvanglocaties naar woningen, waarvan de verwachting is dat dit de toename van dak- en thuislozen kan tegengaan. Voor 2022 wordt er dan ook van uitgegaan dat de aanvullende subsidie niet meer nodig is.

- Partou BV
  Partou ontvangt enkel subsidie op grond van een subsidieregeling (Voorschools aanbod). De begroting voor 2021 wordt hier nog op aangepast, waarna ook voor 2021 het geraamde bedrag aan begrotingssubsidie nihil zal zijn.
- Sportbedrijf Arnhem BV
  Toename betreft grotendeels accres (indexatie voor (loon)kostenstijgingen).
- St. Leergeld Arnhem
  Een deel van de in 2021 verstrekte subsidies is begroot als incidentele subsidieverstrekking. In de begroting 2022 zijn deze middelen opgenomen als begrotingssubsidies. Het betreft geen wijziging van activiteiten.
- St. Moviera
  Met verzamelbesluit 3-2021 volgt wijziging van de begroting 2021, waarmee 2021 en 2022 op hetzelfde niveau liggen. Het subsidiebedrag voor 2021 valt hoger uit dan in eerste instantie begroot, door uitbreiding van formatie in de crisisopvang en door uitbreiding van de aanpak voor kinderen in de opvang.
- St. Museum Arnhem
  In 2022 wordt het nieuwe gebouw in gebruik genomen, waardoor de huurlasten stijgen. Deze gestegen huurlasten worden verrekend in het subsidiebedrag.
- St. Musis en Stadstheater
  Toename betreft grotendeels accres (indexatie voor (loon)kostenstijgingen).
- St. Peutercentra Arnhem
  St. Peutercentra Arnhem ontvangt grotendeels subsidie op grond van een subsidieregeling (Voorschools aanbod) en de bedragen die in onderstaande lijst als begrotingssubsidie zijn geraamd zullen bij de realisatie dan ook lager uitvallen. De begrotingen van zowel 2021 als 2022 worden hier nog op aangepast.
- St. Rijnstad
  Een deel van de in 2021 verstrekte subsidies is begroot als incidentele subsidieverstrekking. Voor de begroting 2022 zijn deze middelen opgenomen als begrotingssubsidies. Het betreft geen wijziging van activiteiten.
- St. Rozet
  Toename betreft grotendeels accres (indexatie voor (loon)kostenstijgingen).
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
  Met verzamelbesluit 3-2021 volgt wijziging van de begroting 2021, waarmee 2021 en 2022 op hetzelfde niveau liggen. De bijdrage van Arnhem als centrumgemeente Vrouwenopvang is met bijna € 0,5 miljoen verhoogd ten gunste van de bijdragen die de andere regiogemeenten betalen aan Veilig Thuis. Arnhem ontvangt hiervoor ook extra rijksmiddelen binnen de decentralisatie-uitkering vrouwenopvang (DUVO). Dit was nog niet in de begroting 2021 verwerkt.
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
  Het hogere bedrag voor 2021 is grotendeels te verklaren doordat in 2021 een aanvullende subsidie is verleend voor de activiteiten voor "Voor Elkaar in Arnhem 2.0".

Op de open data portaal van de gemeente, te bereiken via Open Data (arnhem.nl) wordt na afloop van het boekjaar een register gepubliceerd met de verstrekte subsidie per organisatie. De gegevens over 2020 zijn reeds als open data beschikbaar.

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1					
Grondslag					
Begroting	**76.617.588**	**79.300.943**	**79.349.081**	**79.249.220**	**79.441.032**
Arnh Platf Chronisch zieken Gehand	*123.535*	*125.389*	*125.389*	*125.389*	*125.389*
Arnhems Fed van Muziekgezelschappen	*5.706*	*5.855*	*5.855*	*5.855*	*5.855*
Arnhemse Sport Federatie	*12.137*	*12.319*	*12.319*	*12.319*	*12.319*
Centrum voor Activerend Werk	*135.413*	*137.445*	*97.445*	*97.445*	*97.445*
De Helling Exp.Werkplaats	*90.998*	*90.999*	*90.999*	*90.999*	*90.999*
De Nieuwe Oost	*82.470*	*84.615*	*84.615*	*84.615*	*84.615*
De Onderwijsspecialisten	*122.000*	*122.000*	*122.000*	*122.000*	*122.000*
De Opgroeiwinkel	*11.240*	*11.241*	*11.241*	*11.241*	*11.241*

Diverzo, COC Midden-Gelderland	*10.810*	*10.810*	*10.810*	*10.810*	*10.810*
Groepspraktijk van Verloskundigen	*17.760*	*0*	*0*	*0*	*0*
Indigo	*133.456*	*135.266*	*135.266*	*135.266*	*135.266*
IVIO-Opleidingen	*179.025*	*179.025*	*179.025*	*179.025*	*179.025*
Kinderopvang Twins	*13.020*	*0*	*0*	*0*	*0*
Kluppluz BV	*282.037*	*282.037*	*282.037*	*282.037*	*282.037*
Leger des Heils Gelderland	*484.461*	*491.728*	*491.728*	*491.728*	*491.728*
LeukOmteLeren Weekendschool Arnhem	*34.786*	*34.786*	*34.786*	*34.786*	*34.786*
Mantelzorg en Vrijwillige Thuishulp	*374.051*	*381.565*	*381.565*	*381.565*	*381.565*
MEE Gelderse Poort	*139.109*	*139.114*	*139.114*	*139.114*	*139.114*
Pactum	*1.806.474*	*1.728.045*	*1.728.045*	*1.728.045*	*1.728.045*
Partou BV	*125.801*	*0*	*0*	*0*	*0*
Pro Persona Arnhem	*31.162*	*31.163*	*31.163*	*31.163*	*31.163*
Radboud Universiteit Nijmegen	*2.500*	*0*	*0*	*0*	*0*
Reg Opleids.centr Graafschap College	*40.905*	*40.905*	*40.905*	*40.905*	*40.905*
RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei	*273.112*	*280.170*	*280.170*	*280.170*	*280.170*
Rijn Ijssel Roc	*967.264*	*967.264*	*967.264*	*967.264*	*967.264*
Rooms Kathol Parochie St. Eusebius	*10.500*	*10.500*	*10.500*	*10.500*	*10.500*
Scalabor	*200.000*	*203.001*	*203.001*	*203.001*	*203.001*
SIMON scholen	*59.129*	*59.129*	*59.129*	*59.129*	*59.129*
Slachtofferhulp Nederland, Reg Oost	*33.044*	*33.044*	*33.044*	*33.044*	*33.044*
Sportbedrijf Arnhem BV	*16.487.152*	*16.634.265*	*16.722.465*	*16.722.665*	*16.722.865*
ST Toneelgroep Oostpool	*67.588*	*69.347*	*69.347*	*69.347*	*69.347*
St. 2GetThere Arnhem	*365.539*	*365.539*	*365.539*	*365.539*	*365.539*
St. Airborne Herdenkingen	*7.310*	*0*	*0*	*0*	*0*
St. Airborne Museum	*249.010*	*253.637*	*253.575*	*253.514*	*253.514*
St. Arnh Stadsprijs v. Vrijwilligers	*10.489*	*10.489*	*10.489*	*10.489*	*10.489*
St. BBA	*102.328*	*103.872*	*103.872*	*103.872*	*103.872*
St. Beheer Wijk Sportac Vredenburcht	*51.592*	*52.366*	*52.366*	*52.366*	*52.366*
St. Bouwspeelplaats De Leuke Linde	*147.580*	*149.454*	*149.454*	*149.454*	*149.454*
St. CASA	*20.460*	*21.191*	*21.191*	*21.191*	*21.191*
St. Catharina	*860*	*865*	*865*	*865*	*865*
St. Citymarketing Arnhem	*325.000*	*329.875*	*329.875*	*329.875*	*329.875*
St. Culturele Evenementen Arnhem	*35.805*	*36.342*	*36.342*	*36.342*	*36.342*
St. De Innovatiefabriek Arnhem	*50.000*	*50.000*	*50.000*	*50.000*	*50.000*
St. De Instap	*43.743*	*43.743*	*43.743*	*43.743*	*43.743*
St. De Klup	*15.999*	*16.000*	*16.000*	*16.000*	*16.000*
St. Delta Kath.- en prot onderwijs	*418.527*	*418.527*	*418.527*	*418.527*	*418.527*
St. Die Blide Incomst Sinterniclaesz	*3.133*	*0*	*0*	*0*	*0*
St. Eusebius	*293.506*	*293.506*	*293.506*	*293.506*	*293.506*
St. Fashion Festival Arnhem	*50.000*	*50.000*	*50.000*	*50.000*	*50.000*
St. Flores Onderwijs	*726.656*	*726.656*	*726.656*	*726.656*	*726.656*
St. Focus Filmtheater	*687.610*	*706.501*	*706.501*	*706.501*	*706.501*
St. Gym & Turnen Arnhem	*119.000*	*119.000*	*119.000*	*119.000*	*119.000*
St. Halt, team Gelderland	*21.093*	*21.093*	*21.093*	*21.093*	*21.093*
St. Het Huis van Puck	*212.749*	*218.283*	*218.283*	*218.283*	*218.283*
St. Het Huurdershuis	*23*	*23*	*23*	*23*	*23*
St. Humanitas	*50.849*	*50.856*	*50.856*	*50.856*	*50.856*
St. Inloophuis Sint Marten Klarendal	*28.500*	*29.096*	*29.096*	*29.096*	*29.096*
St. Introdans	*116.844*	*119.883*	*119.883*	*119.883*	*119.883*
St. IrisZorg	*4.662.951*	*4.732.942*	*4.732.942*	*4.732.942*	*4.732.942*
St. Jacobiberg	*222.995*	*228.796*	*228.796*	*228.796*	*228.796*
St. Jeugdland	*66.369*	*66.369*	*66.369*	*66.369*	*66.369*
St. Jumelage Arnhem	*5.222*	*0*	*0*	*0*	*0*

St. KAB Posttheater	*198.339*	*203.498*	*203.498*	*203.498*	*203.498*
St. Kruispunt	*207.879*	*210.998*	*210.998*	*210.998*	*210.998*
St. Leergeld Arnhem	*239.390*	*319.890*	*319.890*	*319.890*	*319.890*
St. Luxor Live	*409.487*	*420.337*	*420.337*	*420.337*	*420.337*
St. Moviera	*3.274.919*	*3.459.806*	*3.459.806*	*3.459.806*	*3.459.806*
St. Museum Arnhem	*3.029.264*	*3.594.349*	*3.594.349*	*3.594.349*	*3.594.349*
St. Musis en Stadstheater	*7.092.889*	*7.277.140*	*7.277.140*	*7.277.140*	*7.277.140*
St. Natuurcentrum Arnhem	*1.960.777*	*1.989.587*	*1.989.587*	*1.989.587*	*1.989.587*
St. Omars Gym	*22.314*	*22.649*	*22.649*	*22.649*	*22.649*
St. Ome Joop's Tour	*21.818*	*21.819*	*21.819*	*21.819*	*21.819*
St. Ondernemersfonds Arnhem	*380.000*	*380.000*	*380.000*	*380.000*	*380.000*
St. Pas	*2.156.556*	*2.156.556*	*2.156.556*	*2.156.556*	*2.156.556*
St. Peutercentra Arnhem	*1.265.172*	*1.425.440*	*1.425.440*	*1.425.440*	*1.425.440*
St. Phion	*67.980*	*69.748*	*69.748*	*69.748*	*69.748*
St. Platform Binnenstad Arnhem	*51.647*	*52.422*	*52.422*	*52.422*	*52.422*
St. PRAGO	*101.162*	*101.162*	*101.162*	*101.162*	*101.162*
St. Productiehuis Plaatsmaken	*182.204*	*187.142*	*187.142*	*187.142*	*187.142*
St. Rijnstad	*7.288.081*	*8.134.414*	*8.134.414*	*8.034.414*	*8.034.414*
St. Rijnstate Ziekenhuis	*52.958*	*52.965*	*52.965*	*52.965*	*52.965*
St. Rozet	*8.721.438*	*8.938.446*	*8.938.446*	*8.938.446*	*9.130.058*
St. School's cool Arnhem	*40.204*	*704*	*704*	*704*	*704*
St. Sinterklaasintocht Arnhem	*0*	*3.133*	*3.133*	*3.133*	*3.133*
St. SLAK	*201.106*	*206.337*	*206.337*	*206.337*	*206.337*
St. Sonsbeek & State of Fashion	*422.071*	*433.168*	*433.168*	*433.168*	*433.168*
St. Sportcentrum Rijkerswoerd	*501.878*	*509.406*	*509.406*	*509.406*	*509.406*
St. Stoelenproject De Duif	*225.467*	*228.850*	*228.850*	*228.850*	*228.850*
St. Streekomroep Middel Gelderland	*127.485*	*130.802*	*130.802*	*130.802*	*130.802*
St. VanHarte	*9.235*	*9.238*	*9.238*	*9.238*	*9.238*
St. Veilig Thuis Gelderland Midden	*2.378.531*	*2.966.594*	*2.966.594*	*2.966.594*	*2.966.594*
St. Viering Nat Feest en Gedenkdagen	*18.852*	*18.852*	*18.852*	*18.852*	*18.852*
St. Vitale Verbindingen	*177.174*	*179.785*	*179.785*	*179.785*	*179.785*
St. Vitesse Betrokken	*59.000*	*59.000*	*59.000*	*59.000*	*59.000*
St. Vluchtelingenwerk Oost-Ned	*286.710*	*294.465*	*294.465*	*294.465*	*294.465*
St. Vrijwillige Terminale Zorg Arnh	*2.157*	*2.163*	*2.163*	*2.163*	*2.163*
St. Welzijn Ouderen Arnhem	*2.298.645*	*2.158.701*	*2.158.701*	*2.158.701*	*2.158.701*
St. Zwembad Klarenbeek	*325.577*	*330.461*	*330.461*	*330.461*	*330.461*
Stichting Het Huurdershuis	*52.351*	*52.351*	*52.351*	*52.351*	*52.351*
Stichting Schakel025	*122.000*	*126.356*	*126.356*	*126.356*	*126.356*
Subsidies Alg	*375.708*	*309.578*	*309.578*	*309.578*	*309.578*
Toerisme veluwe arnhem nijmegen	*351.090*	*356.356*	*356.356*	*356.356*	*356.356*
Verloskundig centr Puur Vroedvrouwen	*19.650*	*0*	*0*	*0*	*0*
VGGM	*1.083*	*1.083*	*1.083*	*1.083*	*1.083*
VMBO 'T Venster	*79.700*	*9.996*	*9.996*	*9.996*	*9.996*
Voedselbank Arnhem	*0*	*30.000*	*30.000*	*30.000*	*30.000*
Wijkvereniging Elderveld	*15.860*	*15.860*	*15.860*	*15.860*	*15.860*
Wijkvereniging Schuytgraaf	*15.950*	*15.954*	*15.954*	*15.954*	*15.954*
Youth for Christ Nederland	*83.964*	*83.968*	*83.968*	*83.968*	*83.968*
Zorgbelang Inclusief	*233.479*	*233.483*	*233.483*	*233.483*	*233.483*
Totaal Subsidie	**76.617.588**	**79.300.943**	**79.349.081**	**79.249.220**	**79.441.032**

Subsidies per programma

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000					
Grondslag					
Begroting	**57.041**	**59.004**	**59.052**	**59.052**	**59.244**
Bestuur, dienstverlening en financiën	*39*	*27*	*27*	*27*	*27*
Veiligheid	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*
Economie	*1.482*	*1.497*	*1.497*	*1.497*	*1.497*
Onderwijs	*4.876*	*4.846*	*4.846*	*4.846*	*4.846*
Cultuur	*22.078*	*23.125*	*23.125*	*23.125*	*23.316*
Participatie en armoedebestrijding	*519*	*553*	*553*	*553*	*553*
Zorg	*1.808*	*1.835*	*1.795*	*1.795*	*1.795*
Welzijn en inclusie	*13.847*	*14.635*	*14.635*	*14.635*	*14.635*
Gezondheid en sport	*12.291*	*12.386*	*12.474*	*12.474*	*12.474*
Klimaat, energie en milieu	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
Totaal Subsidies	**57.041**	**59.004**	**59.052**	**59.052**	**59.244**

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000					
Grondslag					
Begroting	**19.577**	**20.297**	**20.297**	**20.197**	**20.197**
CSA	*2.157*	*2.276*	*2.276*	*2.259*	*2.259*
Noordwest	*3.076*	*3.148*	*3.148*	*3.138*	*3.138*
Noordoost	*2.657*	*2.768*	*2.768*	*2.754*	*2.754*
Presikhaaf	*2.515*	*2.613*	*2.613*	*2.598*	*2.598*
Malburgen	*3.173*	*3.319*	*3.319*	*3.302*	*3.302*
Schuytgraaf/Elderveld	*1.829*	*1.890*	*1.890*	*1.881*	*1.881*
De Laar/Elden	*1.408*	*1.445*	*1.445*	*1.438*	*1.438*
RKV	*2.762*	*2.839*	*2.839*	*2.828*	*2.828*
Gerealiseerd resultaat	**19.577**	**20.297**	**20.297**	**20.197**	**20.197**

Ontwikkelingen

Al vanaf het begin van de coronacrisis is scherp in het oog gehouden dat er veel Arnhemse organisaties zijn, die een maatschappelijke bijdrage leveren en die van belang zijn om doelen op het gebied van zorg, een sterke samenleving en een sterke economie in de stad te realiseren. Per sector is steeds verkend wat de risico's zijn. Veel huurders van gemeentelijk vastgoed in Arnhem zijn getroffen door de maatregelen om verspreiding van het virus te voorkomen. Zij vragen om uitstel, verlaging of kwijtschelding van betalingen van huur.
In maart 2021 is een hernieuwd afwegingskader opgesteld, bestaande uit twee onderdelen: een kader voor organisaties en instellingen waarmee de gemeente Arnhem een bestuursrechtelijke (subsidie)relatie heeft en een kader voor partijen waarmee de gemeente een privaatrechtelijke relatie heeft. Dit hernieuwde afwegingskader heeft betrekking op 2021 en heeft een looptijd tot 31 december 2021.
In 2022 bij de subsidievaststellingen hebben we een totaal beeld van de effecten. Mogelijk dat bepaalde maatschappelijk effecten ook pas op langere termijn zichtbaar zijn.
We willen coulant omgaan met subsidieverstrekking en ervoor zorgen dat Arnhemse organisaties hun werk zo goed mogelijk kunnen blijven doen ten behoeve van de stad en de inwoners.

Overig programmaplan

Overzicht lastenontwikkeling gemiddelde woning	2021	2022	% Lasten-ontwikkeling
Onroerend zaakbelasting	€ 342	€ 342	0,0%
Rioolheffing	€ 177	€ 177	0,0%
Afvalstoffenheffing	€ 260	€ 265	2,0%
Totaal	**€ 779**	**€ 784**	**0,67%**

Algemene dekkingsmiddelen	2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Treasury	-3.197	2.390	5.587
OZB-woningen	0	28.016	28.016
OZB niet-woningen	3.985	28.706	24.721
Belastingen overig	5	906	901
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	453.138	453.138
Totaal	**793**	**513.155**	**512.363**

Overhead	2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Overhead	70.151	4.715	-65.436
Totaal	**70.151**	**4.715**	**-65.436**

Heffing VPB	2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Vennootschapsbelasting	600	0	-600
Totaal	**600**	**0**	**-600**

Onvoorzien	2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Onvoorzien	1.039	0	-1.039
Totaal	**1.039**	**0**	**-1.039**

Deel 3 Financiële begroting

De financiële begroting is opgebouwd uit de volgende onderdelen:

Overzicht van baten en lasten per programma
In het overzicht van baten en lasten wordt aangegeven tot welke bedragen de raad het college autoriseert door middel van het vaststellen van de begroting per programma.

Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten
Tot de incidentele baten en lasten worden de lasten en baten gerekend die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Ook de post onvoorzien wordt tot de incidentele lasten gerekend.

Financiële Staten

- Geprognosticeerde balans;
- Verloop van reserves en voorzieningen;
- EMU-saldo 2022;
- Overzicht van geraamde baten en lasten per taakveld.

Vanuit het Besluit begroting en verantwoording (BBV) is ten behoeve van de onderlinge vergelijkbaarheid van gemeenten voorgeschreven om een taakveldenbegroting op te stellen.

Mutaties circulaires Gemeentefonds

Overzicht van baten en lasten per programma

		Lasten						
		Rekening	Begroting 2021			Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	30.646	29.846	28.146	30.614	30.606	30.436	30.231
GEB2	Noordwest	28.962	28.754	29.422	29.295	29.266	29.224	29.072
GEB3	Noordoost	23.835	23.475	24.081	23.949	23.949	23.871	23.724
GEB4	Presikhaaf	22.882	23.787	24.656	23.749	23.768	23.692	23.645
GEB5	Malburgen	34.363	35.570	33.254	36.318	36.245	36.063	35.831
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	23.909	25.587	25.333	23.854	23.674	23.648	23.507
GEB7	De Laar/Elden	16.484	16.948	17.253	17.219	17.218	17.148	17.103
GEB8	RKV	26.734	24.969	27.436	27.403	27.452	27.299	27.084
Totaal		207.816	208.935	209.582	212.402	212.178	211.380	210.198
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	92.532	85.575	86.543	88.886	84.797	86.325	88.771
S01	Veiligheid	16.727	16.477	20.265	19.380	18.871	18.870	18.854
S02	Bereikbaarheid	21.575	21.873	22.051	22.911	22.827	22.867	22.889
S03	Economie	6.424	6.556	6.815	7.032	6.487	6.208	6.004
S04	Onderwijs	19.216	18.895	19.807	19.603	20.900	22.296	23.687
S05	Cultuur	32.652	32.670	36.121	34.680	36.108	36.103	36.079
S06	Participatie en armoedebestrijding	195.488	173.395	182.950	166.425	164.723	161.928	161.928
S07	Zorg	60.704	49.793	56.084	58.550	58.161	58.273	58.905
S08	Welzijn en inclusie	21.088	19.859	25.753	23.794	23.408	22.641	22.620
S09	Gezondheid en sport	24.062	20.157	21.450	22.326	22.825	22.499	22.514
S10	Klimaat, energie en milieu	5.901	5.495	6.236	5.387	1.968	4.125	1.927
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	46.930	37.600	43.259	38.631	42.062	31.433	28.397
S12	Wonen en leefomgeving	36.268	36.058	39.652	41.026	41.203	40.793	40.855
Totaal		579.566	524.403	566.987	548.631	544.340	534.360	533.430
Eind Totaal		787.382	733.338	776.569	761.032	756.518	745.741	743.628

		Baten						
		Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	9.595	9.566	10.255	10.482	10.440	10.397	10.355
GEB2	Noordwest	1.898	1.768	1.817	1.792	1.793	1.793	1.793
GEB3	Noordoost	1.650	1.622	1.681	1.650	1.650	1.650	1.650
GEB4	Presikhaaf	2.141	1.962	2.091	2.051	2.052	2.052	2.052
GEB5	Malburgen	4.112	3.894	4.017	3.977	3.978	3.978	3.978
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	2.738	2.541	2.591	2.571	2.571	2.571	2.571
GEB7	De Laar/Elden	1.330	1.246	1.301	1.280	1.280	1.280	1.280
GEB8	RKV	1.265	1.123	1.162	1.136	1.137	1.137	1.137
Totaal		24.728	23.721	24.914	24.938	24.901	24.858	24.816
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	518.807	482.692	503.719	521.831	514.844	514.289	515.281
S01	Veiligheid	2.168	1.694	4.747	2.494	1.994	1.994	1.994
S02	Bereikbaarheid	5.316	7.683	7.714	7.663	7.613	7.564	7.515
S03	Economie	1.316	935	1.620	998	1.098	1.098	1.098
S04	Onderwijs	2.971	2.395	2.617	2.490	2.490	2.490	2.490
S05	Cultuur	5.575	6.381	5.995	6.496	6.496	6.496	6.496
S06	Participatie en armoedebestrijding	143.602	112.334	118.118	114.104	115.404	115.404	115.404
S07	Zorg	5.222	4.940	4.940	4.940	4.940	4.940	4.940
S08	Welzijn en inclusie	1.227	754	1.558	872	747	747	747
S09	Gezondheid en sport	6.454	2.674	3.338	3.076	3.076	3.076	3.076
S10	Klimaat, energie en milieu	2.381	473	1.264	232	13	2.200	0
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	48.028	36.731	34.665	33.889	38.863	28.372	25.445
S12	Wonen en leefomgeving	39.403	39.814	41.881	40.965	40.933	40.903	40.903
Totaal		782.471	699.499	732.175	740.049	738.511	729.572	725.388
Eind Totaal		807.199	723.220	757.089	764.987	763.412	754.430	750.204

		Exploitatieresultaat						
		Rekening	Begroting 2021			Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	21.051	20.280	17.892	20.132	20.166	20.038	19.876
GEB2	Noordwest	27.064	26.986	27.605	27.503	27.474	27.431	27.279
GEB3	Noordoost	22.186	21.853	22.400	22.299	22.298	22.221	22.074
GEB4	Presikhaaf	20.741	21.825	22.565	21.698	21.716	21.639	21.593
GEB5	Malburgen	30.252	31.676	29.237	32.342	32.267	32.085	31.853
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	21.172	23.046	22.742	21.283	21.103	21.077	20.936
GEB7	De Laar/Elden	15.154	15.701	15.952	15.939	15.938	15.868	15.823
GEB8	RKV	25.469	23.846	26.274	26.267	26.315	26.163	25.948
Totaal		183.088	185.213	184.667	187.464	187.276	186.522	185.382
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	-426.275	-397.116	-417.175	-432.945	-430.047	-427.964	-426.509
S01	Veiligheid	14.559	14.783	15.518	16.886	16.877	16.875	16.860
S02	Bereikbaarheid	16.259	14.190	14.338	15.248	15.213	15.304	15.374
S03	Economie	5.107	5.622	5.194	6.034	5.389	5.110	4.906
S04	Onderwijs	16.245	16.499	17.190	17.113	18.410	19.806	21.197
S05	Cultuur	27.077	26.289	30.127	28.185	29.612	29.607	29.583
S06	Participatie en armoedebestrijding	51.885	61.061	64.833	52.320	49.319	46.524	46.524
S07	Zorg	55.482	44.853	51.144	53.610	53.221	53.333	53.965
S08	Welzijn en inclusie	19.860	19.105	24.196	22.922	22.661	21.894	21.873
S09	Gezondheid en sport	17.608	17.483	18.112	19.251	19.749	19.423	19.438
S10	Klimaat, energie en milieu	3.520	5.022	4.973	5.155	1.955	1.925	1.927
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	-1.098	869	8.594	4.742	3.199	3.060	2.952
S12	Wonen en leefomgeving	-3.135	-3.756	-2.229	61	270	-111	-48
Totaal		-202.905	-175.096	-165.187	-191.418	-194.171	-195.212	-191.957
Eind Totaal		-19.817	10.118	19.480	-3.954	-6.894	-8.690	-6.576

		Toevoegingen aan reserve						
		Rekening	Begroting 2021			Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	534	20	561	826	826	826	827
GEB2	Noordwest	416	100	102	102	102	102	102
GEB3	Noordoost	375	66	72	72	72	72	72
GEB4	Presikhaaf	378	117	95	95	95	95	95
GEB5	Malburgen	548	193	197	197	197	197	197
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	914	242	292	292	292	292	292
GEB7	De Laar/Elden	434	52	61	61	61	61	61
GEB8	RKV	681	60	64	64	64	64	64
Totaal		4.279	851	1.443	1.708	1.708	1.709	1.709
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	37.858	13.478	28.762	19.864	21.111	22.391	20.655
S01	Veiligheid	432	72	71	71	71	71	71
S02	Bereikbaarheid	7.785	6.950	7.183	6.837	6.767	6.763	6.735
S03	Economie	249	0	1.010	170	50	50	50
S04	Onderwijs	8.187	8.004	8.371	8.960	8.201	7.094	7.181
S05	Cultuur	1.197	1.208	1.256	1.377	1.411	1.446	1.501
S06	Participatie en armoedebestrijding	4.991	554	554	554	554	0	0
S07	Zorg	2.009	628	628	12.530	1.082	1.000	1.000
S08	Welzijn en inclusie	880	0	0	0	0	0	0
S09	Gezondheid en sport	397	354	470	470	470	470	470
S10	Klimaat, energie en milieu	2.595	0	55	0	0	0	0
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	7.874	2.758	5.077	176	950	675	15.786
S12	Wonen en leefomgeving	930	371	462	4.039	593	593	690
Totaal		75.382	34.375	53.898	55.047	41.258	40.552	54.138
Eind Totaal		79.661	35.226	55.342	56.755	42.967	42.260	55.847

		Onttrekkingen aan reserves						
		Rekening	Begroting 2021			Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	35	8	575	187	191	182	11
GEB2	Noordwest	177	44	284	50	28	67	34
GEB3	Noordoost	168	29	337	31	25	44	34
GEB4	Presikhaaf	256	74	191	10	39	70	169
GEB5	Malburgen	417	73	326	123	50	28	229
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	266	104	770	180	34	136	174
GEB7	De Laar/Elden	142	15	287	65	28	26	104
GEB8	RKV	243	12	524	22	43	43	34
Totaal		1.703	360	3.294	667	437	595	790
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	18.321	20.549	24.273	23.028	15.751	13.646	13.886
S01	Veiligheid	1.055	350	706	343	343	349	342
S02	Bereikbaarheid	7.856	7.911	8.720	8.106	7.184	6.802	6.546
S03	Economie	401	100	250	700	300	500	300
S04	Onderwijs	6.473	6.922	7.307	7.766	7.944	8.334	9.212
S05	Cultuur	1.186	837	1.938	1.018	893	868	905
S06	Participatie en armoedebestrijding	6.385	1.344	9.348	1.516	739	0	0
S07	Zorg	3.425	1.512	2.843	354	81	498	0
S08	Welzijn en inclusie	2.930	200	1.084	200	200	0	0
S09	Gezondheid en sport	989	260	432	343	423	379	414
S10	Klimaat, energie en milieu	3.970	3.200	3.203	3.114	40	15	14
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	3.893	0	8.240	90	210	345	15.556
S12	Wonen en leefomgeving	1.257	1.799	3.186	5.554	1.527	1.240	1.306
Totaal		58.141	44.984	71.528	52.134	35.635	32.975	48.481
Eind Totaal		59.844	45.344	74.822	52.801	36.073	33.571	49.271

		Saldo Totaal						
		Rekening		Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	21.550	20.292	17.877	20.770	20.801	20.682	20.692
GEB2	Noordwest	27.303	27.042	27.424	27.555	27.548	27.466	27.347
GEB3	Noordoost	22.392	21.890	22.134	22.340	22.345	22.249	22.111
GEB4	Presikhaaf	20.863	21.868	22.469	21.783	21.773	21.665	21.519
GEB5	Malburgen	30.383	31.796	29.108	32.415	32.413	32.253	31.820
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	21.819	23.184	22.264	21.396	21.361	21.233	21.054
GEB7	De Laar/Elden	15.445	15.738	15.726	15.935	15.971	15.903	15.779
GEB8	RKV	25.908	23.893	25.815	26.309	26.337	26.184	25.979
Totaal		185.664	185.704	182.817	188.504	188.548	187.636	186.301
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	-406.739	-404.187	-412.687	-436.110	-424.688	-419.219	-419.741
S01	Veiligheid	13.936	14.505	14.883	16.613	16.605	16.597	16.588
S02	Bereikbaarheid	16.188	13.229	12.801	13.979	14.795	15.264	15.563
S03	Economie	4.955	5.522	5.954	5.504	5.139	4.660	4.656
S04	Onderwijs	17.959	17.581	18.255	18.307	18.666	18.566	19.166
S05	Cultuur	27.087	26.659	29.445	28.543	30.130	30.185	30.180
S06	Participatie en armoedebestrijding	50.492	60.271	56.039	51.358	49.134	46.524	46.524
S07	Zorg	54.066	43.969	48.929	65.786	54.222	53.836	54.965
S08	Welzijn en inclusie	17.810	18.905	23.112	22.722	22.461	21.894	21.873
S09	Gezondheid en sport	17.016	17.577	18.149	19.377	19.797	19.514	19.494
S10	Klimaat, energie en milieu	2.145	1.823	1.825	2.041	1.915	1.910	1.913
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	2.883	3.627	5.431	4.829	3.939	3.390	3.181
S12	Wonen en leefomgeving	-3.462	-5.184	-4.953	-1.454	-665	-757	-664
Totaal		-185.664	-185.704	-182.817	-188.504	-188.548	-187.636	-186.301
Eind Totaal		0	0	0	0	0	0	0

Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten

Bedragen x € 1.000

Incidentele baten	2021	2022	2023	2024	2025	Toelichting
Algemene Reserve	14.222	22.139	16.324	14.642	15.839	In de mutaties van de Algemene Reserve zijn alle begrote dotaties en onttrekkingen verwerkt. De afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn meegenomen in het gerealiseerd resultaat. De Algemene Reserve staat vrij te besteden door de gemeente en vormt een buffer voor financiële tegenvallers.
Buitengewoon Beter		900	380	0	0	Het bestedingsplan van deze reserve loopt tot en met 2023. Het resterende budget zal worden ingezet voor de afronding van de projecten Geitenkamp en Spijkerkwartier en een bijdrage aan het project Gele Rijdersplein.
Bereikbaarheid		6.696	5.990	6.082	6.105	Deze bestemmingsreserve is ingesteld ten behoeve van het verhogen van de bereikbaarheid van de binnenstad, het ontwikkelen van parkeervoorzieningen en het onderhoud van de hoofdwegen die betrekking hebben op de bereikbaarheid van het stadscentrum.
Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte		1.499	1.298	1.182	1.242	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt voor het flexibeler inzetten van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Met name op de onderwerpen riolering, wegen en fietspaden, groen, spelen, bomen, verkeersregelinstallaties, civieltechnische kunstwerken, openbare verlichting en water.
Evenementen		400	0	200	0	De uitgaven voor het WK BMX en het WK Volleybal worden gedekt vanuit de bestemmingsreserve evenementen.
Onderwijs		7.674	7.814	8.237	9.093	De bestemmingsreserve zal ingezet worden ter dekking van de kapitaallasten voor de nieuwbouwprojecten basisonderwijs, voortgezet onderwijs en speciaalonderwijs.
Cultureel Vastgoed		261	257	252	248	In 2021 valt incidenteel € 5,0 miljoen uit de reserve cultureel vastgoed vrij die gereserveerd was voor onderhoud. Voor het onderhoud worden structurele middelen opgenomen. Overige vrijval dient ter dekking van de kapitaallasten van cultureel vastgoed.

Incidentele baten	2021	2022	2023	2024	2025	Toelichting
Groenfonds		280	178	0	0	In 2021 wordt € 0,1 miljoen uit het Groenfonds ingezet voor de dekking van het bomenbeleid.
WMO en Jeugdzorg		325	81	498	0	In 2019 wordt ten laste van het geprognosticeerde resultaat € 2,7 miljoen toegevoegd aan een nieuw te creëren BR Wmo en Jeugdzorg. Deze middelen zijn beschikbaar om de zorgmaatregelen zoals aangekondigd in de Perspectiefnota te mitigeren, indachtig de motie (19M98) Zorgmaatregelen. Doel van deze reserve is om het negatief effect van de zorgmaatregelen tijdelijk opvangen of reduceren
Transformatie Zorg		229	200	0	0	Arnhem is actief met de transformatie van zorg, deze bestemmingsreserve heeft tot doel om initiatieven die leiden tot transformatie van zorg te financieren.
Klimaat en energie		99	25	0	0	De bestemmingsreserve dient ter dekking van het bereiken van de doelen van New energy made in Arnhem 2015-2020 en het dekken van fluctuaties in het uitgavenpatroon die voortvloeien uit de veranderopgave Klimaat en Energie.
Duurzaamheidsleningen		16	15	15	14	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund.
Duurzaam Arnhem		3.000	0	0	0	De bestemmingsreserve duurzaam Arnhem wordt ingezet voor het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met de bestemmingsreserve worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund.
Zuidelijke Binnenstad		3.000	0	0	0	Uit de reserve zuidelijke binnenstad wordt € 3,0 miljoen ingezet voor de restauratie van de blauwe golven en de herinrichting van het gebied er omheen.
Volkshuisvesting		188	43	43	43	De reserve volkshuisvesting is het uitvoeringsinstrument van de Nota Wonen. Overeenkomstig besluit van de raad d.d. 30 juni 2014, wordt deze reserve deels ingezet om een redelijke compensatie te bieden voor de gedupeerden van de WOS-fraude. De reserve wordt jaarlijks gevoed met het renteresultaat dat wordt behaald op de uit te zetten Startersleningen.

Incidentele baten	2021	2022	2023	2024	2025	Toelichting
Vastgoed		2.615	2.191	2.679	2.390	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van onvoorziene uitgaven bij onderhoud vastgoed. Voeding van de bestemmingsreserve kan de komende jaren door toevoeging uit verkoopopbrengsten en eventuele positieve resultaten op het onderhoudsbudget als gevolg van gunstige aanbestedingen.
Bedrijfsvoering		1.597	936	0	0	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie.
ICT		15	0	0	0	De middelen uit de bestemmingsreserve ICT worden ingezet om de ICT-omgeving up-to-date en stabiel te houden.
Totaal	**61.391**	**50.934**	**35.732**	**33.831**	**34.975**	

Incidentele lasten	2021	2021	2022	2023	2024	Toelichting
Algemene Reserve	22.650	14.419	14.039	18.506	17.724	zie baten
Bereikbaarheid		6.848	6.778	6.775	6.747	zie baten
Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte		504	508	509	605	zie baten
Evenementen		170	50	50	50	zie baten
Onderwijs		8.768	8.008	6.901	6.988	zie baten
Cultureel Vastgoed		231	265	299	355	zie baten
WMO en Jeugdzorg		5.611	0	0	0	zie baten
Jeugdfonds		6.591	1.000	1.000	1.000	Het Jeugdfonds is gevuld met de extra jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld zorg worden ingezet. Hiermee krijgt het integraal jeugdbeleid de komende jaren een impuls.
Transformatie Zorg		328	82	0	0	zie baten
Grondexploitatie		170	950	524	15.433	De reserve grondexploitatie is de beschikbare weerstandscapaciteit van het grondbedrijf. Deze bestemmingsreserve is conform raadsbesluit 30 juni 2014 niet opgeheven, maar zal blijven bestaan om toekomstige schommelingen in de grondexploitatie op te vangen (voor zover er weer sprake is van een positief saldo).
Vastgoed		3.553	3.553	3.553	3.553	zie baten
Bedrijfsvoering		1.722	1.580	406	406	zie baten
Post onvoorzien	272	272	272	272	272	
Totaal	**48.340**	**49.187**	**37.086**	**38.796**	**53.134**	
Saldo	**-13.051**	**-1.747**	**1.354**	**4.965**	**18.160**	

Geprognosticeerde balans 2022-2025

Activa	2022	2023	2024	2025
Vaste Activa				
Immateriële vaste activa	**10.017**	**9.707**	**9.397**	**9.087**
Materiële vaste activa	**804.052**	**830.476**	**839.412**	**828.369**
Investeringen met een economisch nut	717.964	744.388	753.324	742.281
Gronden uitgegeven in erfpacht	14.951	14.951	14.951	14.951
Investeringen met een maatschappelijk nut	71.137	71.137	71.137	71.137
Financiële vaste activa	**61.670**	**56.647**	**50.980**	**47.627**
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkingen	4.742	4.742	4.742	4.742
Financiële vaste activa: Leningen	48.052	43.179	37.662	34.459
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	8.876	8.726	8.576	8.426
Totaal Vaste Activa	**875.739**	**896.830**	**899.789**	**885.083**
Vlottende Activa				
Gereed product en handelsgoederen	**326**	**326**	**326**	**326**
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	**36.164**	**23.596**	**12.389**	**8.045**
Uitzettingen < 1 jaar	**50.000**	**50.000**	**50.000**	**50.000**
Liquide middelen	**1.000**	**1.000**	**1.000**	**1.000**
Overlopende activa	**80.000**	**80.000**	**80.000**	**80.000**
Totaal Vlottende Activa	**167.490**	**154.922**	**143.715**	**139.371**
Totaal Activa	**1.043.229**	**1.051.752**	**1.043.504**	**1.024.454**

Passiva	2022	2023	2024	2025
Vaste Passiva				
Eigen vermogen	**148.623**	**154.763**	**165.131**	**176.873**
Voorzieningen	**11.000**	**11.000**	**11.000**	**11.000**
Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar	**779.900**	**781.196**	**765.224**	**739.165**
Totaal Vaste Passiva	**939.523**	**946.959**	**941.355**	**927.038**
Vlottende Passiva				
Netto vlottende schulden < 1 jaar	**28.706**	**29.793**	**27.149**	**22.415**
Overlopende passiva	**75.000**	**75.000**	**75.000**	**75.000**
Totaal Vlottende Passiva	**103.706**	**104.793**	**102.149**	**97.415**
Totaal Passiva	**1.043.229**	**1.051.752**	**1.043.504**	**1.024.454**

In deze balansen houden we rekening met de in de Begroting meegenomen mutaties in de investeringen, reserves en voorzieningen, grondexploitatie en als resultante daarvan de vaste schuld van de gemeente. Mutaties in de vlottende activa en passiva begroten we niet, deze posten blijven in de geprognosticeerde balansen constant.

De reden hiervoor is dat deze balansposten vooral voortvloeien uit het ritme van doen van betalingen en ontvangen van geldmiddelen. Hierop wordt in de Begroting niet expliciet gestuurd.

Reserves en voorzieningen

Omschrijving	JV 2020	Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			Begroot 2024			Begroot 2025			
	Stand per 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2023 / 01-01-2024	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2024 / 01-01-2025	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2025 / 01-01-2026
																Bedragen € 1.000
Algemene Reserve (AR)	44.066	22.650	14.222	52.495	14.419	22.139	44.775	14.039	16.324	42.490	18.506	14.642	46.354	17.724	15.839	48.239
Bestemmingsreserves (BR's)	135.742	32.941	59.720	108.964	42.336	30.441	120.859	28.928	19.999	129.789	23.755	19.585	133.959	38.123	34.560	137.521
Totaal Reserves	**179.809**	**55.592**	**73.942**	**161.459**	**56.755**	**52.581**	**165.634**	**42.967**	**36.322**	**172.279**	**42.260**	**34.227**	**180.312**	**55.847**	**50.399**	**185.760**
Totaal Voorzieningen	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**

Verloop Bestemmingsreserves Omschrijving	JV 2020	Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			Begroot 2024			Begroot 2025			
	Stand per 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2023 / 01-01-2024	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2024 / 01-01-2025	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2025 / 01-01-2026
																Bedragen € 1.000
Bedrijfsvoering	4.113	1.316	4.238	1.191	1.722	1.597	1.743	1.580	936	2.387	406	0	2.793	406	0	3.200
Beeldbepalende culturele manifestaties	368	0	368	0												
Beeldende en Monumentale Kunst	95	0	95	0												
Bereikbaarheid	4.364	6.929	6.809	4.484	6.848	6.696	4.636	6.778	5.990	5.424	6.775	6.082	6.117	6.747	6.105	6.759
Beschermd en Weerbaar	2.163	0	0	2.163	0	0	2.163	0	0	2.163	0	0	2.163	0	0	2.163
Buitengewoon Beter	1.781	0	501	1.280	0	900	380	0	380	0						
Burgerinitiatieven sociaal Domein	365	400	0	765	0	175	590	0	175	415	0	175	240	0	0	240
Burgerparticipatie	0	330	90	240	0	240	0									
Cultureel Vastgoed	12.198	232	5.244	7.187	231	261	7.156	265	257	7.165	299	252	7.212	355	248	7.319

Verloop Bestemmingsreserves		Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			Begroot 2024			Begroot 2025			
Omschrijving	JV 2020			Stand per			Stand per			Stand per			Stand per				Stand per
	Stand per 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2023 / 01-01-2024	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2024 / 01-01-2025	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2025 / 01-01-2026
Duurzaam Arnhem	9.737	0	3.040	6.697	0	3.000	3.697	0	0	3.697	0	0	3.697	0	0	3.697
Duurzaamheidsleningen	363	55	13	405	0	16	389	0	15	374	0	15	359	0	14	345
Evenementen	408	210	150	468	170	400	238	50	0	288	50	200	138	50	0	188
Fractie-ondersteuning	233	0	0	233	0	0	233	0	0	233	0	0	233	0	0	233
Frictiekosten en organisatieontwikkeling	21	406	0	427												
Groenfonds	710	0	252	458	0	280	178	0	178	0	0	0	0	0	0	0
Grondexploitatie	14.747	2.755	2.516	14.986	170	18	15.137	950	0	16.087	524	0	16.612	15.433	15.204	16.841
Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte	4.866	277	1.804	3.339	504	1.499	2.344	508	1.298	1.554	509	1.182	881	605	1.242	244
Herstructurering OGGz	456	0	456	0												
ICT	69	0	55	14	0	15	0									
Inburgering, Integratie en asiel	1.169	0	0	1.169	0	0	1.169	0	0	1.169	0	0	1.169	0	0	1.169
Jongerenperspectieffonds Arnhem	1.246	0	1.246	0												
Kapitaallasten	1.679	100	208	1.571	3.450	208	4.813	0	208	4.605	0	208	4.397	0	208	4.189
Klimaat en energie	1.281	0	151	1.130	0	99	1.032	0	25	1.007	0	0	1.007	0	0	1.007
Maatschappelijke opvang	179	0	179	0												
Omgevingslawaai	412	0	0	412	0	62	349	0	207	142	0	0	142	0	0	142
Onderwijs	24.102	8.179	6.875	25.405	8.768	7.674	26.499	8.008	7.814	26.693	6.901	8.237	25.357	6.988	9.093	23.252
Onderzoek Rekenkamer	271	0	0	271	0	0	271	0	0	271	0	0	271	0	0	271
Participatie	380	0	341	39	0	0	39	0	0	39	0	0	39	0	0	39
Raad	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12
Revolverend fonds (duurzaam)	680	0	0	680	0	0	680	0	0	680	0	0	680	0	0	680
Risicobeheer Arnhem Centraal	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469
Sociaal Economisch Fonds	455	0	0	455	0	0	455	0	0	455	0	0	455	0	0	455

Verloop Bestemmingsreserves		Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			Begroot 2024			Begroot 2025			
Omschrijving	JV 2020			Stand per			Stand per			Stand per			Stand per				Stand per
	Stand per 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2023 / 01-01-2024	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2024 / 01-01-2025	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2025 / 01-01-2026
Solvabiliteit	10.573	5.527	0	16.100	4.347	0	20.446	6.110	0	26.556	3.693	0	30.250	2.941	0	33.191
Startersleningen	1.527	0	29	1.498	0	31	1.467	0	0	1.467	0	13	1.454	0	13	1.441
Strategische posities	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500
Taakmutaties Gemeentefonds-Overloop	16.768	0	16.768	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Toezicht peuterspeelzalen en gastouderopvang	100	0	100	0												
Transformatie Zorg	388	428	475	341	328	229	440	82	200	322	0	0	322	0	0	322
Noodfonds	799	0	799	0												
Vastgoed	2.126	3.553	4.795	884	3.553	2.615	1.822	3.553	2.191	3.184	3.553	2.679	4.058	3.553	2.390	5.221
Volkshuisvesting	1.154	43	885	312	43	188	167	43	43	167	43	43	167	43	43	167
Voorstudies	262	0	0	262	0	0	262	0	0	262	0	0	262	0	0	262
Werk-Investeringsfonds	1.912	0	0	1.912	0	912	1.000	0	0	1.000	0	0	1.000	0	0	1.000
Wijkfondsen	359	0	0	359	0	0	359	0	0	359	0	0	359	0	0	359
WMO en Jeugdzorg	1.481	200	1.238	443	5.602	325	5.720	0	81	5.639	0	498	5.141	0	0	5.141
Jeugdfonds				0	6.600	0	6.600	1.000	0	7.600	1.000	0	8.600	1.000	0	9.600
Zuidelijke Binnenstad	4.405	2.000	0	6.405	0	3.000	3.405	0	0	3.405	0	0	3.405	0	0	3.405
Totaal	**135.742**	**32.941**	**59.720**	**108.964**	**42.336**	**30.441**	**120.859**	**28.928**	**19.999**	**129.789**	**23.755**	**19.585**	**133.959**	**38.123**	**34.560**	**137.521**

Doelstelling per bestemmingsreserve.

Naam	**BR Onderzoek Rekenkamer (S00)**
Doel	In het jaarbudget van de Rekenkamer is ruimte voor het uitvoeren van ongeveer twee grote onderzoeken per jaar. Echter, de Rekenkamer is de afgelopen jaren, mede door een actieve gemeenteraad, op ad-hoc basis verzocht aanvullende onderzoeken uit te voeren. Het karakter van dit soort onderzoeken in combinatie met de gewenste korte doorlooptijd noodzaken inhuur van externen. Toevoeging van onderbestedingen op het reguliere onderzoeksbudget en eventueel positief saldo op het product Rekenkamer geven Raad en Rekenkamer iets meer ruimte om snel en adequaat onderzoeken op te pakken.
Naam	**BR Raad (S00)**
Doel	Ervaringen in den lande wijzen uit dat de kosten voor het uitvoeren van een raadsonderzoek / enquête een veelvoud bedragen van het budget dat de Griffie jaarlijks hiervoor te besteden heeft van € 15.000. Zodoende wordt dit budget, voor zover het niet wordt aangewend, jaarlijks toegevoegd aan de bestemmingsreserve totdat het plafond (ingesteld op € 75.000) hiervoor is bereikt. Als er zich dan in enig jaar een raadsonderzoek wordt uitgevoerd, dan kan deze reserve hiervoor aangewend worden.
Naam	**BR Taakmutaties gemeentefonds-overloop (S00)**
Doel	Conform de spelregels gemeentefonds wordt bij elke toevoeging van nieuwe middelen (taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen) aan de raad voorgelegd of deze middelen ingezet mogen worden voor een onderliggend beleidsdoel of dat de middelen deel uitmaken van de algemene middelen in het gemeentefonds. In deze bestemmingsreserve worden nieuwe toegevoegde middelen aan het Gemeentefonds gereserveerd die gedurende het jaar niet aan de raad voorgelegd kunnen worden. Vooral van de nieuwe toevoegingen die bekend gemaakt zijn in de septembercirculaire en in de november/decembercirculaire is het niet altijd mogelijk om voor het einde van het jaar een raadsvoorstel met begrotingswijziging aan de raad voor te leggen. In het daarop volgende jaar doen de betreffende beleidsvelden een beroep op deze middelen via een raadsvoorstel en een begrotingswijziging, waarbij voorgesteld wordt de middelen aan de bestemmingsreserve Taakmutaties gemeentefonds te onttrekken. Middelen die na een jaar nog niet via een raadsvoorstel geclaimd zijn voor uitvoering van een bepaald beleid, vallen vrij ten gunste van de Algemene Reserve. (Raadsbesluit 8 februari 2010). In 2010 is het doel van deze bestemmingsreserve uitgebreid ten behoeve van niet bestede budgetten die gereserveerd moeten blijven om bestaand beleid uit te voeren in volgende jaren (raadsbesluit 13 december 2010).
Naam	**BR Bedrijfsvoering (S00)**
Doel	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie.
Naam	**BR Solvabiliteit (S00)**
Doel	In de bestemmingsreserve wordt een buffer opgebouwd voor een robuustere financiële positie. Naast de algemene reserve die direct meetelt in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit, vormt de BR Solvabiliteit een belangrijke bijdrage in de vergroting van het eigen vermogen.
Naam	**BR Fractie-ondersteuning (S00)**
Doel	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt ter dekking van de extra kosten die worden veroorzaakt door de afsplitsing van een fractie. Deze extra kosten worden voor 50% betaald uit de bestemmingsreserve en voor 50% uit een korting op de ondersteuning van de af te splitsen fractie en de oorspronkelijke fractie. Hierbij wordt voorkomen dat bij afsplitsingen de financiële gevolgen volledig bij de fracties worden neergelegd.
Naam	**BR Kapitaallasten (S00)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van diverse kapitaallasten. Het bedrag van de dotatie is gelijk aan het bedrag van de investering. Het bedrag van de onttrekkingen is gelijk aan het bedrag van de afschrijvingen. Om ook de rentelasten te kunnen dekken wordt de reserve aangemerkt als een rentedragende reserve.
Naam	**BR Buitengewoon Beter (S02)**
Doel	De middelen uit deze bestemmingsreserve waren bedoeld ter financiering van de incidentele component van het Buiten Gewoon Beter Programma (€ 19,4 miljoen) voor de periode 2009-2016. Tevens is de bestemmingsreserve ontstaan om tempoverschillen in de uitvoering op te kunnen vangen. Het programma bestaat uit een scala aan meerjarige projecten. Bij een jaarovergang bleven op deze wijze de middelen beschikbaar voor het programma Buitengewoon Beter. Bij de Begroting 2021 is besloten deze reserve ultimo 2023 op te heffen.

Naam	**BR Bereikbaarheid (S02)**
Doel	Deze bestemmingsreserve heeft als doel het verbeteren van de bereikbaarheid van de binnenstad en het ontwikkelen van parkeervoorzieningen. Het exploitatiesaldo van parkeren wordt met deze reserve verrekend.

Naam	**BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte (S02)**
Doel	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Hierbij worden geen schotten gehanteerd tussen de verschillende onderwerpen (Riolering, Buitengewoon Beter, Wegen, Groen, Spelen, Bomen, Verkeersregelinstallaties, Civieltechnische Kunstwerken, Openbare Verlichting, Water). Hierdoor ontstaat flexibiliteit en kan beter worden geanticipeerd op de onderhoudsbehoefte in de stad.

Naam	**BR Evenementen (S03)**
Doel	In de begroting is een budget van € 0,6 miljoen beschikbaar gesteld voor bijdragen in evenementen. De uitgaven worden gebruikt voor evenementen waarvan een groot deel al vastligt. Het overige deel is voor bijdragen welke op ad-hoc basis beschikbaar worden gesteld. Verschillen tussen werkelijkheid en budget worden met deze reserve verrekend.

Naam	**BR Sociaal Economisch Fonds (S03)**
Doel	Deze reserve is bestemd voor uitgaven in het kader van het faciliteren van economische stimuleringsprojecten. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.

Naam	**BR Onderwijs (S04)**
Doel	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie voor nieuwbouw- en renovatieprojecten in het basisonderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs. Alle in de begroting vrijvallende middelen voor onderwijshuisvesting (door afnemende kapitaallasten en daling van andere onderwijshuisvestingslasten) worden aan deze reserve toegevoegd. Hierdoor blijven alle middelen die in de begroting zijn geraamd voor kapitaallasten onderwijs en voor overige onderwijshuisvestingsbudgetten beschikbaar voor onderwijshuisvesting.

Naam	**BR Cultureel Vastgoed (S05)**
Doel	De bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed (voorheen BR Cultuur in Rijnboog) dient ter dekking van kapitaallasten en andere eigenaarslasten van cultureel vastgoed in Arnhem. Eénmalige bijdragen, opbrengsten vertreklocaties en onderbesteding en vrijval van kapitaallasten worden gedoteerd aan deze bestemmingsreserve. Met ingang van de begroting 2021 heeft deze bestemmingsreserve nog uitsluitend betrekking op de vernieuwing van het Stadstheater Arnhem. De baten en lasten van de recente ver- c.q. nieuwbouw van Rozet, Musis, Focus Filmtheater en Museum Arnhem worden vanaf 2021 niet meer met deze bestemmingsreserve verrekend.

Naam	**BR Participatie (S06)**
Doel	De bestemmingreserve is gevormd om diverse kosten op te kunnen vangen die samenhangen met de uitvoering van de participatiewet en het bereiken van de doelstellingen. Het re-integratiebudget staat onder druk. De door het Rijk verstrekte budgetten voor re-integratie zijn in aanloop naar invoering van de nieuwe wetgeving in 2015 sterk teruggelopen. Daarbij is tevens gekozen geen directe koppeling te maken tussen de financiering vanuit het Rijk en de Arnhemse begroting voor re-integratie (extra middelen worden niet automatisch toegevoegd aan het beleidsveld). De huidige re-integratiemiddelen zijn volledig nodig voor inzet op de doelgroep om de huidige ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Er is geen geld in de begroting voor doorontwikkeling beleid, onderzoeken of extra inspanningen binnen het programma participatie en armoedebestrijding. De reserve dient om incidentele kosten voor bijvoorbeeld doorontwikkeling op beleid of kosten voor onderzoek uit te betalen.

Naam	**BR Werk-Investeringsfonds (S06)**
Doel	Het werkinvesteringsfonds is ingericht om mensen naar werk toe te begeleiden. Om een goede match te maken zorgt de gemeente voor goede contacten met werkgevers en gaat mensen met een bijstandsuitkering intensiever begeleiden. Maatwerk is daarbij het uitgangspunt. De gemeente wil de landelijke trend qua uitstroom gaan volgen en daarnaast gedurende een periode van 4 jaar (2019-2022) nog 500 Arnhemmers extra aan het werk helpen. In dit Werk-Investeringsfonds is bij aanvang (2018) € 2,5 miljoen gestort. De resultaten van deze investering worden jaarlijks geëvalueerd.

Naam	**BR Transformatie Zorg (S07)**
Doel	De bestemmingsreserve heeft als doel om nieuwe voorzieningen te financieren die voorkomen dat inwoners een beroep moeten doen op specialistische maatwerkvoorzieningen.

Naam	**BR Burgerinitiatieven Sociaal Domein (S07)**
Doel	Het stimuleren en organiseren van activiteiten om de betrokkenheid en invloed van inwoners en/of organisaties op hun wijk/buurt in Arnhem te vergroten.

Naam	**BR Wmo en Jeugdzorg (S07)**
Doel	De inkomsten en uitgaven op het beleidsveld Zorg zijn nog niet in evenwicht. Dit komt omdat gemeenten nog actief zijn met het ontwikkelen en uitvoeren van de transformatie van de zorg, nog in afwachting zijn van de hervormingsagenda Jeugd en de doorontwikkeling beschermd wonen en maatschappelijke opvang nog afwachten. Naast de dotatie vanuit de extra middelen jeugdzorg (2021 - 2025) worden de voordelen van het beleidsveld Zorg tijdelijk toegevoegd aan deze reserve, zodat extra maatregelen en (mogelijke) tekorten op het beleidsveld Zorg verrekend kunnen worden met deze reserve.

Naam	**BR Beschermd en Weerbaar (S08)**
Doel	Arnhem ontvangt als centrumgemeente voor de regio's Arnhem en Achterhoek (tezamen 19 regiogemeenten) via de decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang van het Rijk jaarlijks middelen ten behoeve van de bestrijding van huiselijk geweld en seksueel geweld, de uitvoering van de vrouwenopvang, en voor de uitvoering van de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Het betreft hier wettelijke taken die zijn vastgelegd in het Rijksprogramma Geweld in afhankelijkheidsrelaties (GIA) en Geweld hoort nergens thuis (GHNT). De bestemmingsreserve dient om deze (regionale) middelen beschikbaar te houden voor de doelen en activiteiten die daarvoor zijn vastgelegd in de Regiovisie Samen Veilig 2019 - 2022 (aanpak Huiselijk Geweld en Kindermishandeling in de regio Arnhem en Achterhoek). Voor- en nadelige jaarrekeningresultaten op het regionale budget worden verrekend met de bestemmingsreserve.

Naam	**BR Inburgering, integratie en asiel (S08)**
Doel	Deze reserve is primair bestemd voor de voorbereidende taken op de nieuwe wet Inburgering die in 2022 ingaat en voor de doelen in het actieplan nieuwkomers. Met de nieuwe wet komen structurele middelen over en de reserve zal beschikbaar blijven tot één jaar na de invoering van de wet.

Naam	**BR Risicobeheer Arnhem Centraal (S11)**
Doel	Deze bestemmingsreserve heeft een dekkingsfunctie voor kosten en andere onverwachte ontwikkeling binnen het project Arnhem Centraal. Daar onder vallen de transferhal, het ondergronds afval transport systeem en de grondexploitatie. Als alle projectonderdelen zijn afgerond kan deze bestemmingsreserve worden opgeheven.

Naam	**BR Strategische Posities (S11)**
Doel	Deze reserve dient ter dekking van mogelijke exploitatietekorten op het beheren en onderhouden van strategisch vastgoed (vooruitlopend op beslissingen om te gaan ontwikkelen) en tevens voor het opvangen van waardeverminderingen van het strategisch vastgoed door hertaxatie of bij eventuele verkoop. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.

Naam	**BR Vastgoed (S11)**
Doel	Deze egalisatiereserve dient om de kosten van onderhoud van het gemeentelijke vastgoed te egaliseren en om daarmee schommelingen in de jaarlijkse begroting tegen te gaan. De hoogte van deze reserve is gebaseerd op het 40-jarige Meerjarige OnderhoudsPlan (MJOP).

Naam	**BR Grondexploitatie (S11)**
Doel	Deze reserve heeft tot doel risico's in de grondexploitatie op te vangen. De gewenste en tevens maximale omvang wordt bepaald op basis van het benodigde weerstandsvermogen van het grondbedrijf. Het jaarresultaat van het grondbedrijf wordt aan deze reserve toegevoegd (totdat de maximale omvang is bereikt), dan wel onttrokken. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.

Naam	**BR Voorstudies (S11)**
Doel	Deze reserve is bedoeld om fluctuaties op te vangen in de uitgaven van voorstudies voor potentiële grondexploitatieprojecten. Op het moment dat een grondexploitatie wordt vastgesteld, worden deze voorstudie-kosten ten laste van het desbetreffende project gebracht en vloeit de bijdrage die vanuit deze reserve is gedaan weer terug in de reserve. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.

Naam	**BR Zuidelijke Binnenstad (S11)**
Doel	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie t.b.v. de financiering van ruimtelijke plannen in de zuidelijke binnenstad.

Naam	**BR Omgevingslawaai (S11)**
Doel	De gemeente Arnhem heeft deze middelen van het ministerie van Infrastructuur & Milieu (I&M) ontvangen en ze worden ingezet voor maatregelen om het omgevingslawaai terug te dringen, zoals door geluidarm asfalt op de hoofdinvalswegen van Arnhem (zoals Velperweg en Huissensestraat), investeringen in geluidsschermen langs het spoor en andere bronmaatregelen.

Naam	**BR Duurzaamheidsleningen (S11)**
Doel	Ter dekking van de jaarlijkse beheerskosten en soms ook rentelasten van de duurzaamheidslening en Toekomstbestendigwonen lening (TWL) binnen de gemeente Arnhem. Deze leningen worden verstrekt voor maatregelen op het gebied van energiebesparing en duurzame opwek bij particuliere woningen en de TWL kan ook aanvullend gebruikt worden voor het levensloop bestendig maken van de woning.

Naam	**BR Klimaat en Energie (S11)**
Doel	De BR klimaat en energie is een egalisatiereserve, bedoeld om fluctuaties in de uitgaves die de veranderopgave klimaat en energie met zich meebrengt op te vangen. Het zorgt op deze manier voor dekking, van in de toekomst voorziene en noodzakelijke grote uitgaven, om de doelen van het NemiA programma te kunnen realiseren.

Naam	**BR Revolverendfonds (Duurzaam) (S11)**
Doel	Uit deze Revolverend Fonds reserve worden duurzaamheidsleningen verstrekt volgens de bredere regeling Toekomst bestendig wonen lening. De leningen worden ten laste gebracht van de reserve en de aflossingen vloeien weer terug.

Naam	**BR Duurzaam Arnhem (S11)**
Doel	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund. Voor deze reserve gelden aparte kaders zoals vastgesteld in de raadsvergadering van 15 mei 2019.

Naam	**BR Groenfonds (S12)**
Doel	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor het bomenbeleid, en voor andere groene investeringen in gebieden die dringend aan een impuls toe zijn. Opbrengsten uit herplantplicht voor bomen waarbij herplant ter plekke niet mogelijk of wenselijk is, worden toegevoegd aan deze reserve.

Naam	**BR Startersleningen (S12)**
Doel	De gemeente heeft leningen verstrekt aan starters op de woningmarkt. Deze reserve dekt de jaarlijkse beheerkosten en rentelasten van de lopende startersleningen.

Naam	**BR Volkshuisvesting (S12)**
Doel	Deze reserve is bestemd om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor de inspanningen die bijdragen aan het behalen van de doelen op gebied van wonen. Deze doelen zijn vastgelegd in woonprincipes en in het volkshuisvestelijk kader.

Naam	**BR Burgerparticipatie (W1;W2;W3;W4;W5;W6;W7;W8)**
Doel	Dekking van de afspraken uit het addendum op het coalitieakkoord - Uitbreiding van de griffie met een communicatiemedewerker (2021-2022) - Verlenging bewonersondersteuning (2022) - pilot digitaal wijkpanel (2021)

Naam	**BR Wijkfondsen (W1;W2;W3;W4;W5;W6;W7;W8)**
Doel	In uitzondering op reguliere begrotingsuitgangspunten is budgetoverheveling voor de wijkfondsen naar een volgend jaar toegestaan. Jaarlijks wordt het surplus of tekort op wijkfondsen gestort respectievelijk onttrokken aan de reserve.

EMU-saldo 2022

Sinds 1999 bestaat de Economische en Monetaire Unie (EMU), die in Europa verantwoordelijk is voor het gezamenlijke monetaire beleid van de deelnemende landen. Deze EMU-landen zijn gehouden aan de –met elkaar afgesproken- eis om het begrotingstekort van de overheid niet te laten stijgen boven de 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Deze grens van 3% geldt voor de gehele overheid, dus inclusief de gemeenten, provincies en waterschappen.
Europese afspraken over de realisatie van genoemde 3% zijn in Nederland vertaald in de wet Houdbare Overheidsfinanciën (wet Hof). Hierin is benadrukt dat Rijk en decentrale overheden gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor de beheersing van het Nederlandse EMU-tekort. Eén van de uitwerkingen van de wet Hof is de verplichting voor decentrale overheden, waaronder gemeenten, in de begroting het EMU-saldo te presenteren, dat voortvloeit uit die begroting.
In Europees verband is afgesproken dat in verband met de uitzonderlijke omstandigheden, de bestrijding van de gevolgen van de coronacrisis, de afspraken over het EMU-saldo en de maximale EMU-schuld van landen (60% van het BBP) tijdelijk buiten werking worden gesteld. De verplichting uit de wet Hof voor gemeenten om het EMU-saldo te presenteren valt daar niet onder. Deze blijft overeind staan.
Het EMU-saldo wordt berekend op een manier die afwijkt van de manier waarop bij gemeenten het begrotingsresultaat wordt bepaald. Decentrale overheden zijn gehouden aan de regelgeving in het BBV, dat uitgaat van een stelsel van baten en lasten. Het zogenaamde EMU-saldo is een saldo van inkomsten en uitgaven (dus op kasbasis) en om dat te kunnen bepalen is bovenop het begrote saldo van lasten en baten een aanvullende berekening nodig. Uitgangspunt is het exploitatiesaldo vóór toevoegingen aan of dekking uit reserves vermeerderd met het saldo van investeringen -/- afschrijvingen
In het overzicht is het EMU-saldo berekend voor de jaren 2021 tot en met 2023, zoals dat voortvloeit uit deze begroting.

	Omschrijving	2021 x € 1000,- Volgens realisatie tot en met sept. 2021	2022 x € 1000,- Volgens begroting 2022	2023 x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2022
1.	Exploitatiesaldo **vóór** toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	19.480	-12.898	5.597
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	55.621	38.140	26.194
3.	Mutatie voorzieningen			
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)			
5.	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa			
Berekend EMU-saldo		**-36.141**	**-51.038**	**-20.597**

Mutaties in voorzieningen en in voorraden (inclusief GREX) lopen in Arnhem via de reguliere begroting en zijn dus al opgenomen in het exploitatiesaldo.

Voor de jaren 2019 tot en met 2022 is voor de decentrale overheden (gemeenten, provincies en waterschappen) een zogeheten macronorm vastgesteld van 0,4% van het BBP, wat neerkomt op een bedrag van € 3,579 miljard. De decentrale overheden hebben in overleg bepaald dat van deze macronorm aan gemeenten een norm van 0,27% wordt toegewezen .Op basis van de vastgestelde Begroting 2021 is deze macronorm voor de gemeente Arnhem vertaald in een individuele EMU-referentiewaarde van € 28,64 miljoen. Hierbij moet worden opgemerkt

dat de individuele referentiewaarde geen norm is in de zin dat die niet mag worden overschreden, maar een indicatie van het aandeel dat de gemeente mag hebben in het genoemde toegestane gezamenlijke EMU-tekort voor decentrale overheden van € 3,579 miljard.

Naar verwachting zal het EMU-tekort van de gemeente in 2021 en 2022 het toegestane maximum overschrijden. De overschrijdingen in 2021 wordt voornamelijk verklaard door de investeringen in Valkenhuizen en Museum Arnhem. Eénmalige uitbijters die in 2022 en 2023 niet voorkomen.
In 2022 wordt de overschrijding vooral verklaard door het voorziene begrotingstekort (voor reserves) en de investering van € 10 miljoen in de restauratie van de Blauwe Golven.
Voor het jaar 2023 wordt geen overschrijding voorzien, maar hier moet de kanttekening bij worden geplaatst dat in de voorliggende MJPB (en dan vooral de planning van investeringen) nog geen zgn. anticyclische investeringen in het kader van het Herstelplan Corona zijn opgenomen.

Overzicht geraamde lasten en baten per taakveld

	Lasten						
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	20.664	17.909	19.266	18.966	19.164	19.179	18.819
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	5	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	13.570	16.864	23.316	17.446	15.372	13.933	13.912
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	183	78	78	739	554	79	79
Begeleide participatie	40.423	38.580	41.131	36.982	35.755	34.294	33.664
Begraafplaatsen en crematoria	50	48	48	48	48	48	48
Beheer overige gebouwen en gronden	1.471	1.924	1.877	2.005	2.100	2.144	1.853
Belastingen overig	2	5	5	5	5	5	5
Bestuur	7.725	6.993	7.650	7.593	7.623	7.623	7.623
Burgerzaken	5.296	6.152	6.507	6.551	6.595	6.502	6.502
Crisisbeheersing en brandweer	12.562	13.093	13.336	13.664	13.656	13.655	13.641
Cultureel erfgoed	1.719	1.399	1.466	1.254	1.239	1.246	1.246
Cultuurpresentatie, -prod en -part	18.093	17.947	21.727	19.698	21.141	21.129	21.105
Economische havens en waterwegen	1.168	641	1.081	1.076	1.071	1.067	1.062
Economische ontwikkeling	3.872	3.994	3.659	3.498	3.420	3.417	3.413
Economische promotie (Arnhem promo)	2.369	2.484	3.078	2.794	2.513	2.712	2.511
Geëscaleerde zorg jeugd	5.086	5.264	5.368	5.790	5.790	5.710	5.710
Geëscaleerde zorg volwassenen	71.845	55.629	59.970	59.730	59.773	59.773	59.773
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	37.397	29.050	28.258	28.800	32.976	22.764	20.276
Inkomensregelingen	163.570	142.158	142.869	139.020	140.240	140.241	140.241
Maatwerkdienstverlening jeugd	51.998	50.072	52.688	56.951	56.668	56.634	57.633
Maatwerkdienstverlening volwassenen	45.046	49.985	51.638	50.196	50.534	50.149	49.651
Maatwerkvoorziening WMO	5.655	5.261	5.586	5.641	5.641	5.641	5.641
Media	9.044	9.086	9.086	9.302	9.302	9.302	9.302
Milieubeheer	9.684	8.627	13.586	8.418	5.143	7.092	4.867
Musea	4.415	4.756	4.360	4.954	4.954	4.954	4.954
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	18.394	17.062	18.364	17.906	17.917	17.905	17.915
Onderwijshuisvesting	18.222	19.455	19.586	19.258	20.289	21.755	23.326
Openb groen en (openlucht) recreatie	10.780	12.027	13.230	12.944	12.152	11.947	11.860
Openbaar vervoer	1.089	879	872	893	888	884	880
Openbare orde en veiligheid	5.833	5.056	8.602	7.388	6.887	6.887	6.886
Overhead	74.498	65.969	69.096	70.151	67.978	68.834	69.170
Overige baten en lasten	878	1.279	-312	2.759	2.411	3.231	4.633
OZB Niet-Woningen	1.068	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	2.930	4.085	4.085	3.985	3.985	3.985	3.985
Parkeren	9.825	10.258	11.537	10.493	10.428	10.415	10.142
Riolering	12.390	13.336	12.892	13.222	13.470	13.323	13.461
Ruimtelijke ordening	1.285	1.510	3.743	3.142	2.292	1.824	1.824
Samenkracht en burgerparticipattie	17.129	18.099	18.225	17.511	16.524	15.593	15.549
Sportaccommodaties	4.733	3.402	3.897	4.090	4.343	4.205	4.252
Sportbeleid en activering	21.355	17.108	17.825	17.866	17.914	17.914	17.915
Treasury	-1.488	-1.449	-1.449	-3.197	-4.100	-4.197	-3.197
Vennootschapsbelasting VpB	288	600	600	600	600	600	600
Verkeer en vervoer	22.796	23.563	23.092	25.191	25.468	25.531	25.569
Volksgezondheid	6.337	6.819	7.390	7.416	7.570	7.404	7.439
Wijkteams	20.282	20.765	21.250	21.221	21.221	21.222	21.222
Wonen en bouwen	5.847	5.515	6.411	7.071	7.000	7.188	6.670
Eindtotaal	787.382	733.338	776.569	761.032	756.518	745.741	743.628

	Baten						
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	19.220	20.640	21.985	21.392	21.392	21.392	21.392
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	449.997	415.275	434.826	453.138	446.221	445.107	446.216
Arbeidsparticipatie	507	0	390	46	0	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	37	59	44	44	44	44	44
Begeleide participatie	1.003	0	712	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	24	16	16	16	16	16	16
Beheer overige gebouwen en gronden	284	250	579	780	780	780	579
Belastingen overig	-244	381	381	381	381	381	381
Bestuur	2.063	1.555	1.924	1.562	1.562	1.562	1.562
Burgerzaken	1.769	2.112	2.112	2.127	2.013	2.553	2.553
Crisisbeheersing en brandweer	1.477	1.234	1.572	1.256	1.256	1.256	1.256
Cultureel erfgoed	516	546	558	558	558	558	558
Cultuurpresentatie, -prod en -part	4.822	5.717	5.319	5.820	5.820	5.820	5.820
Economische havens en waterwegen	978	474	913	913	913	913	913
Economische ontwikkeling	151	137	137	137	137	137	137
Economische promotie (Arnhem promo)	1.128	739	1.440	817	917	917	917
Geëscaleerde zorg jeugd	126	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	1.891	1.612	1.771	1.665	1.665	1.665	1.665
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	43.316	32.565	29.132	29.727	34.701	24.060	21.284
Inkomensregelingen	142.734	112.773	117.309	114.526	115.877	115.877	115.877
Maatwerkdienstverlening jeugd	31	7	7	7	7	7	7
Maatwerkdienstverlening volwassenen	4.082	3.985	4.193	3.965	3.965	3.965	3.965
Maatwerkvoorziening WMO	23	50	50	50	50	50	50
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	4.280	1.953	3.775	1.693	1.475	3.662	1.462
Musea	237	118	118	118	118	118	118
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	10.038	9.299	9.866	9.657	9.657	9.657	9.657
Onderwijshuisvesting	4.799	4.259	4.406	4.307	4.307	4.307	4.307
Openb groen en (openlucht) recreatie	1.434	692	975	692	692	692	692
Openbaar vervoer	1.281	1.292	1.314	1.314	1.314	1.314	1.314
Openbare orde en veiligheid	697	501	3.215	1.278	778	778	778
Overhead	5.994	4.121	5.299	4.715	4.715	4.715	4.716
Overige baten en lasten	589	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	29.732	28.706	28.706	28.706	28.706	28.706	28.706
OZB Woningen	26.572	27.739	27.739	28.016	28.060	28.078	28.161
Parkeren	11.387	14.635	15.229	15.452	15.359	15.267	15.176
Riolering	16.435	17.161	17.161	17.148	17.156	17.161	17.161
Ruimtelijke ordening	38	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	349	60	704	125	0	0	0
Sportaccommodaties	4.616	4.292	4.675	4.727	4.727	4.727	4.727
Sportbeleid en activering	3.563	0	163	0	0	0	0
Treasury	2.050	2.537	2.136	2.390	2.390	2.390	2.390
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	1.798	586	595	606	606	606	606
Volksgezondheid	587	613	788	622	622	622	622
Wijkteams	12	18	18	18	18	18	18
Wonen en bouwen	4.773	4.515	4.837	4.476	4.436	4.551	4.401
Eindtotaal	807.199	723.220	757.089	764.987	763.412	754.430	750.204

	Exploitatieresultaat						
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	1.444	-2.731	-2.719	-2.426	-2.228	-2.213	-2.573
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	-449.992	-415.275	-434.826	-453.138	-446.221	-445.107	-446.216
Arbeidsparticipatie	13.062	16.864	22.926	17.400	15.372	13.934	13.912
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	146	19	34	695	510	35	35
Begeleide participatie	39.421	38.580	40.419	36.982	35.755	34.294	33.664
Begraafplaatsen en crematoria	26	32	32	32	32	32	32
Beheer overige gebouwen en gronden	1.187	1.674	1.297	1.224	1.320	1.364	1.274
Belastingen overig	246	-376	-376	-376	-376	-376	-376
Bestuur	5.662	5.439	5.726	6.032	6.061	6.061	6.061
Burgerzaken	3.527	4.040	4.396	4.425	4.582	3.948	3.948
Crisisbeheersing en brandweer	11.085	11.860	11.764	12.408	12.400	12.399	12.384
Cultureel erfgoed	1.203	853	908	696	681	688	688
Cultuurpresentatie, -prod en -part	13.271	12.229	16.409	13.878	15.321	15.309	15.285
Economische havens en waterwegen	190	167	167	163	158	153	149
Economische ontwikkeling	3.721	3.857	3.522	3.362	3.283	3.280	3.277
Economische promotie (Arnhem promo)	1.241	1.745	1.638	1.977	1.596	1.795	1.594
Geëscaleerde zorg jeugd	4.959	5.264	5.368	5.790	5.790	5.710	5.710
Geëscaleerde zorg volwassenen	69.954	54.016	58.198	58.066	58.108	58.108	58.108
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	-5.919	-3.515	-874	-927	-1.725	-1.296	-1.008
Inkomensregelingen	20.836	29.385	25.560	24.494	24.363	24.364	24.364
Maatwerkdienstverlening jeugd	51.967	50.065	52.681	56.944	56.661	56.627	57.626
Maatwerkdienstverlening volwassenen	40.964	46.000	47.445	46.231	46.569	46.184	45.686
Maatwerkvoorziening WMO	5.632	5.211	5.536	5.591	5.591	5.591	5.591
Media	9.044	9.086	9.086	9.302	9.302	9.302	9.302
Milieubeheer	5.405	6.674	9.811	6.725	3.668	3.430	3.405
Musea	4.177	4.638	4.242	4.836	4.836	4.836	4.836
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	8.356	7.763	8.498	8.249	8.259	8.248	8.258
Onderwijshuisvesting	13.423	15.196	15.180	14.951	15.982	17.448	19.019
Openb groen en (openlucht) recreatie	9.346	11.335	12.255	12.252	11.460	11.255	11.168
Openbaar vervoer	-192	-413	-442	-421	-426	-430	-435
Openbare orde en veiligheid	5.135	4.556	5.387	6.110	6.109	6.109	6.108
Overhead	68.504	61.848	63.797	65.436	63.263	64.119	64.453
Overige baten en lasten	289	1.279	-312	2.759	2.411	3.231	4.633
OZB Niet-Woningen	-28.664	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706
OZB Woningen	-23.643	-23.655	-23.655	-24.031	-24.075	-24.094	-24.176
Parkeren	-1.563	-4.377	-3.693	-4.959	-4.931	-4.852	-5.034
Riolering	-4.045	-3.824	-4.269	-3.926	-3.686	-3.839	-3.701
Ruimtelijke ordening	1.247	1.510	3.743	3.142	2.292	1.824	1.824
Samenkracht en burgerparticipattie	16.780	18.039	17.521	17.387	16.524	15.593	15.549
Sportaccommodaties	117	-889	-778	-637	-384	-523	-475
Sportbeleid en activering	17.792	17.108	17.662	17.866	17.914	17.914	17.915
Treasury	-3.538	-3.986	-3.585	-5.587	-6.490	-6.587	-5.587
Vennootschapsbelasting VpB	288	600	600	600	600	600	600
Verkeer en vervoer	20.998	22.977	22.497	24.585	24.862	24.925	24.962
Volksgezondheid	5.751	6.206	6.602	6.794	6.948	6.782	6.817
Wijkteams	20.270	20.747	21.233	21.203	21.204	21.204	21.204
Wonen en bouwen	1.074	1.000	1.574	2.595	2.564	2.637	2.269
Eindtotaal	-19.817	10.118	19.480	-3.954	-6.894	-8.690	-6.576

	Toevoegingen aan reserve						
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	505	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	2.904	554	554	554	554	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	2.107	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	0
Bestuur	318	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	72	72	71	71	71	71	71
Cultureel erfgoed	209	209	237	237	237	237	237
Cultuurpresentatie, -prod en -part	988	999	1.019	1.140	1.174	1.208	1.264
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	134	0	800	0	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	114	0	210	170	50	50	50
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	1.024	0	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	2.185	2.758	2.755	170	950	524	15.433
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening jeugd	985	628	628	12.530	1.082	1.000	1.000
Maatwerkdienstverlening volwassenen	554	0	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	6.939	1	56	1	1	1	1
Musea	0	0	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	38	38	63	63	63	63	63
Onderwijshuisvesting	9.747	8.500	8.845	9.434	8.674	7.568	7.654
Openb groen en (openlucht) recreatie	963	0	83	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	360	0	0	0	0	0	0
Overhead	271	546	655	655	655	655	655
Overige baten en lasten	36.763	12.932	28.107	19.209	20.456	21.736	20.000
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	0
Parkeren	6.786	6.129	6.893	6.812	6.742	6.739	6.711
Riolering	349	227	236	545	549	550	646
Ruimtelijke ordening	876	0	2.000	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	1.963	0	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	518	518	650	650	650	650	650
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	999	921	926	4.276	826	826	826
Volksgezondheid	285	151	188	188	188	188	188
Wijkteams	19	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	686	43	365	50	43	194	396
Eindtotaal	79.661	35.226	55.342	56.755	42.967	42.260	55.847

Onttrekkingen aan reserves							
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	385	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	2.571	554	4.081	1.516	739	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	2.262	790	3.353	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	0
Bestuur	414	21	339	21	21	21	21
Burgerzaken	0	671	671	599	303	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	71	50	46	43	43	49	42
Cultureel erfgoed	357	226	411	198	188	199	204
Cultuurpresentatie, -prod en -part	779	561	1.477	771	655	620	651
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	388	100	100	300	300	300	300
Economische promotie (Arnhem promo)	13	0	150	400	0	200	0
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	1.603	0	1.338	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	175	0	2.660	21	3	7	15.204
Inkomensregelingen	523	0	1.803	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening jeugd	1.700	750	1.057	99	81	498	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	1.499	0	669	0	0	0	0
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0	0	0
Media	50	50	50	50	50	50	50
Milieubeheer	6.266	3.200	7.587	3.180	248	15	17
Musea	0	0	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	574	18	67	21	33	22	33
Onderwijshuisvesting	6.695	7.131	7.840	8.020	7.991	8.517	9.668
Openb groen en (openlucht) recreatie	593	762	1.783	1.135	638	412	330
Openbaar vervoer	120	0	0	25	25	25	25
Openbare orde en veiligheid	984	300	660	300	300	300	300
Overhead	3.376	1.167	1.357	1.228	468	688	212
Overige baten en lasten	14.472	18.674	21.890	21.340	15.118	13.095	13.637
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	0
Parkeren	4.893	4.849	6.352	4.921	4.790	4.752	4.508
Riolering	161	735	379	850	848	771	919
Ruimtelijke ordening	1.150	0	876	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	2.759	863	2.342	455	200	0	0
Sportaccommodaties	734	241	826	392	284	435	509
Sportbeleid en activering	370	85	85	85	85	85	85
Treasury	0	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	2.843	3.062	2.830	6.510	2.369	2.025	2.013
Volksgezondheid	512	67	285	80	235	73	118
Wijkteams	159	116	116	16	16	16	16
Wonen en bouwen	392	301	1.345	226	41	394	409
Eindtotaal	59.844	45.344	74.822	52.801	36.073	33.571	49.271

Saldo Totaal							
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	1.059	-2.731	-2.719	-2.426	-2.228	-2.213	-2.573
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	-449.487	-415.275	-434.826	-453.138	-446.221	-445.107	-446.216
Arbeidsparticipatie	13.396	16.864	19.399	16.437	15.187	13.934	13.912
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	146	19	34	695	510	35	35
Begeleide participatie	39.266	37.790	37.066	36.982	35.755	34.294	33.664
Begraafplaatsen en crematoria	26	32	32	32	32	32	32
Beheer overige gebouwen en gronden	1.187	1.674	1.297	1.224	1.320	1.364	1.274
Belastingen overig	246	-376	-376	-376	-376	-376	-376
Bestuur	5.566	5.418	5.387	6.011	6.040	6.040	6.040
Burgerzaken	3.527	3.370	3.725	3.826	4.279	3.948	3.948
Crisisbeheersing en brandweer	11.086	11.882	11.789	12.436	12.428	12.420	12.412
Cultureel erfgoed	1.054	836	734	735	730	726	722
Cultuurpresentatie, -prod en -part	13.480	12.667	15.951	14.247	15.840	15.898	15.898
Economische havens en waterwegen	190	167	167	163	158	153	149
Economische ontwikkeling	3.466	3.757	4.222	3.062	2.983	2.980	2.977
Economische promotie (Arnhem promo)	1.342	1.745	1.698	1.747	1.646	1.645	1.644
Geëscaleerde zorg jeugd	4.959	5.264	5.368	5.790	5.790	5.710	5.710
Geëscaleerde zorg volwassenen	69.374	54.016	56.861	58.066	58.108	58.108	58.108
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	-3.909	-758	-778	-778	-778	-778	-778
Inkomensregelingen	20.313	29.385	23.757	24.494	24.363	24.364	24.364
Maatwerkdienstverlening jeugd	51.252	49.943	52.252	69.375	57.662	57.129	58.626
Maatwerkdienstverlening volwassenen	40.019	46.000	46.776	46.231	46.569	46.184	45.686
Maatwerkvoorziening WMO	5.632	5.211	5.536	5.591	5.591	5.591	5.591
Media	8.994	9.036	9.036	9.252	9.252	9.252	9.252
Milieubeheer	6.078	3.475	2.281	3.547	3.421	3.416	3.390
Musea	4.177	4.638	4.242	4.836	4.836	4.836	4.836
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	7.820	7.783	8.494	8.290	8.290	8.289	8.288
Onderwijshuisvesting	16.475	16.565	16.185	16.364	16.665	16.498	17.006
Openb groen en (openlucht) recreatie	9.716	10.573	10.555	11.117	10.822	10.843	10.838
Openbaar vervoer	-312	-413	-442	-446	-451	-455	-460
Openbare orde en veiligheid	4.512	4.256	4.727	5.810	5.809	5.809	5.808
Overhead	65.399	61.227	63.094	64.862	63.450	64.085	64.896
Overige baten en lasten	22.581	-4.463	5.905	628	7.749	11.872	10.996
OZB Niet-Woningen	-28.664	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706
OZB Woningen	-23.643	-23.655	-23.655	-24.031	-24.075	-24.094	-24.176
Parkeren	331	-3.097	-3.151	-3.068	-2.979	-2.866	-2.831
Riolering	-3.857	-4.332	-4.412	-4.231	-3.985	-4.060	-3.973
Ruimtelijke ordening	973	1.510	4.867	3.142	2.292	1.824	1.824
Samenkracht en burgerparticipattie	15.983	17.177	15.179	16.932	16.324	15.593	15.549
Sportaccommodaties	-99	-612	-954	-380	-18	-308	-335
Sportbeleid en activering	17.422	17.023	17.577	17.781	17.829	17.829	17.830
Treasury	-3.538	-3.986	-3.585	-5.587	-6.490	-6.587	-5.587
Vennootschapsbelasting VpB	288	600	600	600	600	600	600
Verkeer en vervoer	19.154	20.836	20.594	22.351	23.320	23.726	23.776
Volksgezondheid	5.523	6.290	6.505	6.902	6.901	6.897	6.887
Wijkteams	20.130	20.631	21.117	21.187	21.188	21.188	21.188
Wonen en bouwen	1.369	742	594	2.419	2.566	2.436	2.256
Eindtotaal	0	0	0	0	0	0	0

Overzicht taakvelden per programma (lasten)

	Lasten						
	S00	S01	S02	S03	S04	S05	S06
	Bestuur Dienstverlening en financiën	Veiligheid	Bereikbaarheid	Economie	Onderwijs	Cultuur	Patricipatie en armoedebestrijding
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	6.071
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	739	0	0	0
Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0	29.392
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	2.005	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	5	0	0	0	0	0	0
Bestuur	7.593	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	6.551	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	13.664	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	1.254	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	19.543	0
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	3.498	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	2.794	0	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	126.784
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	0	0	4.178
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0	8.930	0
Milieubeheer	51	0	0	0	0	0	0
Musea	0	0	0	0	0	4.954	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	5.992	0	0
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	13.611	0	0
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	893	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	0	5.715	0	0	0	0	0
Overhead	67.992	0	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	2.759	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	3.985	0	0	0	0	0	0
Parkeren	0	0	7.304	0	0	0	0
Riolering	0	0	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	0	0	0	0	0	0	0
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	-3.197	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	600	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	0	14.715	0	0	0	0
Volksgezondheid	0	0	0	0	0	0	0
Wijkteams	541	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0	0
Eindtotaal	88.886	19.380	22.911	7.032	19.603	34.680	166.425

	Lasten						
	S07	S08	S09	S10	S11	S12	
	Zorg	Welzijn en inclusie	Gezondheid en sport	Klimaat energie en milieu	Ruimtelijke ontwikkeling	Wonen en leefomgeving	Totaal Stad
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	12.495	12.495
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	1.292	0	0	0	0	7.363
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	739
Begeleide participatie	192	0	0	0	0	0	29.584
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	48	0	0	0	48
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	2.005
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	5
Bestuur	0	0	0	0	0	0	7.593
Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	6.551
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0	13.664
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	1.254
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	0	19.543
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	1.076	1.076
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	3.498
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0	0	2.794
Geëscaleerde zorg jeugd	1.943	0	0	0	0	0	1.943
Geëscaleerde zorg volwassenen	18.909	18.936	0	0	0	0	37.845
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	28.800	0	28.800
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	126.784
Maatwerkdienstverlening jeugd	11.604	2	0	0	0	0	11.606
Maatwerkdienstverlening volwassenen	2.388	0	0	0	0	0	6.566
Maatwerkvoorziening WMO	-1.116	0	0	0	0	0	-1.116
Media	0	0	0	0	0	0	8.930
Milieubeheer	0	0	0	5.387	2.585	0	8.023
Musea	0	0	0	0	0	0	4.954
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	0	0	5.992
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0	13.611
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	9.213	9.213
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	893
Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	0	0	5.715
Overhead	0	0	0	0	0	0	67.992
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	2.759
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	3.985
Parkeren	0	0	0	0	0	0	7.304
Riolering	0	0	0	0	0	13.222	13.222
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	3.142	0	3.142
Samenkracht en burgerparticipattie	7.883	3.564	0	0	0	0	11.447
Sportaccommodaties	0	0	2.721	0	0	0	2.721
Sportbeleid en activering	0	0	12.643	0	0	0	12.643
Treasury	0	0	0	0	0	0	-3.197
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	600
Verkeer en vervoer	0	0	0	0	0	2.053	16.767
Volksgezondheid	0	0	6.913	0	0	0	6.913
Wijkteams	16.746	0	0	0	0	0	17.287
Wonen en bouwen	0	0	0	0	4.104	2.967	7.071
Eindtotaal	58.550	23.794	22.326	5.387	38.631	41.026	548.631

	Lasten				
	GEB 1	GEB 2	GEB 3	GEB 4	GEB 5
	CSA	Noordwest	Noordoost	Presikhaaf	Malburgen
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Afval	745	1.124	860	620	1.020
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	1.714	1.412	1.008	1.412	2.117
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	1.022	884	985	980	1.109
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0
Bestuur	0	0	0	0	0
Burgerzaken	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	58	29	2	24	26
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	305	703	292	467	846
Geëscaleerde zorg volwassenen	4.812	2.406	2.691	1.972	4.892
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	1.777	1.573	1.222	1.723	2.841
Maatwerkdienstverlening jeugd	3.891	7.327	4.673	3.951	6.634
Maatwerkdienstverlening volwassenen	6.847	6.091	4.954	5.438	7.249
Maatwerkvoorziening WMO	725	764	1.193	757	1.253
Media	46	46	46	46	46
Milieubeheer	51	46	45	43	40
Musea	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.373	1.201	1.194	1.567	3.116
Onderwijshuisvesting	0	822	108	734	1.161
Openb groen en (openlucht) recreatie	339	386	417	451	473
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	135	220	220	220	220
Overhead	256	269	238	222	312
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0
Parkeren	3.145	3	2	1	2
Riolering	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	726	1.029	768	707	854
Sportaccommodaties	66	133	204	35	81
Sportbeleid en activering	417	1.078	1.031	581	413
Treasury	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	1.665	1.204	960	1.097	964
Volksgezondheid	14	17	253	70	113
Wijkteams	483	528	583	630	537
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0
Eindtotaal	30.614	29.295	23.949	23.749	36.318

	Lasten				
	GEB 6	GEB 7	GEB 8	Totaal	Totaal
	Schuytgraaf Elderveld	De Laar Elden	Rijkerswoerd Kornenburg Vreedeburg	wijk	Lasten
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Afval	660	604	838	6.471	18.966
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	605	706	1.109	10.083	17.446
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	739
Begeleide participatie	557	802	1.059	7.398	36.982
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	48
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	2.005
Belastingen overig	0	0	0	0	5
Bestuur	0	0	0	0	7.593
Burgerzaken	0	0	0	0	6.551
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	13.664
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	1.254
Cultuurpresentatie, -prod en -part	11	7	0	156	19.698
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	1.076
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	3.498
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	2.794
Geëscaleerde zorg jeugd	534	310	389	3.847	5.790
Geëscaleerde zorg volwassenen	1.293	758	3.062	21.886	59.730
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	28.800
Inkomensregelingen	883	872	1.344	12.236	139.020
Maatwerkdienstverlening jeugd	7.128	4.732	7.008	45.345	56.951
Maatwerkdienstverlening volwassenen	3.551	3.519	5.980	43.630	50.196
Maatwerkvoorziening WMO	664	592	807	6.757	5.641
Media	46	46	46	372	9.302
Milieubeheer	65	42	63	396	8.418
Musea	0	0	0	0	4.954
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.265	1.162	1.036	11.914	17.906
Onderwijshuisvesting	2.823	0	0	5.647	19.258
Openb groen en (openlucht) recreatie	603	431	631	3.731	12.944
Openbaar vervoer	0	0	0	0	893
Openbare orde en veiligheid	220	220	220	1.673	7.388
Overhead	273	237	352	2.159	70.151
Overige baten en lasten	0	0	0	0	2.759
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	3.985
Parkeren	26	1	9	3.190	10.493
Riolering	0	0	0	0	13.222
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	3.142
Samenkracht en burgerparticipattie	682	601	697	6.064	17.511
Sportaccommodaties	306	198	347	1.369	4.090
Sportbeleid en activering	567	282	854	5.223	17.866
Treasury	0	0	0	0	-3.197
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	600
Verkeer en vervoer	757	755	1.020	8.424	25.191
Volksgezondheid	3	23	9	502	7.416
Wijkteams	331	319	522	3.933	21.221
Wonen en bouwen	0	0	0	0	7.071
Eindtotaal	23.854	17.219	27.403	212.402	761.032

Overzicht taakvelden per programma (baten)

	Baten						
	S00	S01	S02	S03	S04	S05	S06
	Bestuur Dienstverlening en financiën	Veiligheid	Bereikbaarheid	Economie	Onderwijs	Cultuur	Patricipatie en armoedebestrijding
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	453.138	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	46
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	44	0	0	0
Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	780	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	381	0	0	0	0	0	0
Bestuur	1.562	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	2.127	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	1.256	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	558	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	5.820	0
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	137	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	817	0	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	114.058
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	17	0	0	0	0	0	0
Musea	0	0	0	0	0	118	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	1.786	0	0
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	704	0	0
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	1.314	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	0	1.238	0	0	0	0	0
Overhead	4.715	0	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	28.706	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	28.016	0	0	0	0	0	0
Parkeren	0	0	6.304	0	0	0	0
Riolering	0	0	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	0	0	0	0	0	0	0
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	2.390	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	0	45	0	0	0	0
Volksgezondheid	0	0	0	0	0	0	0
Wijkteams	0	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0	0
Eindtotaal	521.831	2.494	7.663	998	2.490	6.496	114.104

	Lasten						
	S07	S08	S09	S10	S11	S12	
	Zorg	Welzijn en inclusie	Gezondheid en sport	Klimaat energie en milieu	Ruimtelijke ontwikkeling	Wonen en leefomgeving	Totaal Stad
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	21.392	21.392
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	453.138
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	46
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	44
Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	16	0	0	0	16
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	780
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	381
Bestuur	0	0	0	0	0	0	1.562
Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	2.127
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0	1.256
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	558
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	0	5.820
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	913	913
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	137
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0	0	817
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	918	747	0	0	0	0	1.665
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	29.727	0	29.727
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	114.058
Maatwerkdienstverlening jeugd	7	0	0	0	0	0	7
Maatwerkdienstverlening volwassenen	3.965	0	0	0	0	0	3.965
Maatwerkvoorziening WMO	50	0	0	0	0	0	50
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	0	0	0	232	0	0	249
Musea	0	0	0	0	0	0	118
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	0	0	1.786
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0	704
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	692	692
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	1.314
Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	0	0	1.238
Overhead	0	0	0	0	0	0	4.715
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	28.706
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	28.016
Parkeren	0	0	0	0	0	0	6.304
Riolering	0	0	0	0	0	17.148	17.148
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	125	0	0	0	0	125
Sportaccommodaties	0	0	2.905	0	0	0	2.905
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	0	0	2.390
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	0	0	0	0	506	550
Volksgezondheid	0	0	154	0	0	0	154
Wijkteams	0	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	0	0	0	4.162	314	4.476
Eindtotaal	4.940	23.794	3.076	232	33.889	40.965	740.049

	Baten				
	GEB 1	GEB 2	GEB 3	GEB 4	GEB 5
	CSA	Noordwest	Noordoost	Presikhaaf	Malburgen
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Afval	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0
Bestuur	0	0	0	0	0
Burgerzaken	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	77	64	47	65	100
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0
Milieubeheer	261	278	171	125	180
Musea	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	877	634	713	1.119	2.502
Onderwijshuisvesting	0	531	97	569	925
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	5	5	5	5	5
Overhead	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0
Parkeren	9.143	1	1	1	1
Riolering	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	53	252	390	100	165
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	38	3	3	3	3
Volksgezondheid	27	21	222	62	95
Wijkteams	2	2	2	2	2
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0
Eindtotaal	10.482	1.792	1.650	2.051	3.977

	Baten				
	GEB 6	GEB 7	GEB 8	Totaal	Totaal
	Schuytgraaf Elderveld	De Laar Elden	Rijkerswoerd Kornenburg Vreedeburg	wijk	Baten
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Afval	0	0	0	0	21.392
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	453.138
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	46
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	44
Begeleide participatie	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	16
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	780
Belastingen overig	0	0	0	0	381
Bestuur	0	0	0	0	1.562
Burgerzaken	0	0	0	0	2.127
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	1.256
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	558
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	5.820
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	913
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	137
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	817
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	1.665
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	29.727
Inkomensregelingen	29	33	51	467	114.526
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	7
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	3.965
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	50
Media	0	0	0	0	0
Milieubeheer	110	104	216	1.445	1.693
Musea	0	0	0	0	118
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	704	744	578	7.871	9.657
Onderwijshuisvesting	1.482	0	0	3.603	4.307
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	692
Openbaar vervoer	0	0	0	0	1.314
Openbare orde en veiligheid	5	5	5	40	1.278
Overhead	0	0	0	0	4.715
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	28.706
OZB Woningen	0	0	0	0	28.016
Parkeren	1	1	1	9.148	15.452
Riolering	0	0	0	0	17.148
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	125
Sportaccommodaties	235	348	279	1.822	4.727
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	2.390
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	3	3	3	56	606
Volksgezondheid	0	41	0	467	622
Wijkteams	2	2	2	18	18
Wonen en bouwen	0	0	0	0	4.476
Eindtotaal	2.571	1.280	1.136	24.938	764.987

Mutaties circulaires

Overzicht (mutaties in) decentralisatieuitkeringen (DU), integratieuitkeringen (IU) en taakmutaties die verrekend worden met programma's.

DU Vrouwenopvang
Voor de vrouwenopvang zijn in de septembercirculaire 2020 structurele middelen (jaarlijks € 38,6 miljoen) toegevoegd aan het objectieve verdeelmodel voor de versterking van Veilig Thuis. Deze bijdrage is toegekend omdat door de vernieuwde wettelijke meldcode per 1-1-2019 een hogere stijging van meldingen en adviezen plaatsvindt dan dat van tevoren is ingeschat. Voor acute crisissituaties in de vrouwenopvang en voor het aanpakken van door- en uitstroomproblematiek is structureel € 14 miljoen toegevoegd aan het objectieve verdeelmodel. Arnhem ontvangt ruim € 1,8 meer ter dekking van de kosten die hiermee samenhangen.

De middelen in de DU Vrouwenopvang wijzigen in de meicirculaire 2021 op grond van extra kosten die voortkomen uit de stijging van het aantal slachtoffers dat contact legt met het Centrum Seksueel Geweld (structureel vanaf 2021). Sinds enkele jaren betalen wij als centrumgemeente mee aan het voortbestaan van de Centra Seksueel Geweld Enschede en Nijmegen. Geconstateerd moet worden dat er door slachtoffers van seksueel geweld steeds meer gebruik wordt gemaakt van de dienst- en hulpverlening van de CSG's. Dit resulteert er daaropvolgend in dat er ook meer geld geïnvesteerd moet worden.
Daarnaast is er voor 2021 sprake van een incidentele verhoging in het kader van schadelijke praktijken, waaronder eergerelateerd geweld, gedwongen huwelijken en vrouwelijke genitale verminking. Tot slot dragen gemeenten middels een uitname van landelijk € 0,17 miljoen bij aan de financiering van het Landelijk Knooppunt Huwelijksdwang en Achterlating. De gepresenteerde reeks wordt overgeheveld naar het beleidsveld. De afgelopen jaren is de nodige inzet m.b.t. eergerelateerd geweld en huwelijksdwang & achterlating gepleegd. Inmiddels is de aanpak van VGV hieraan toegevoegd. Hiervoor moeten de volgende zaken worden ontwikkeld:

- Sluitend netwerk van professionals, welke beschikbaar is voor het signaleren en bespreken van signalen VGV.
- Eenduidige werkwijze rondom registratie van VGV.
- Nazorg beschikbaar voor reeds besneden vrouwen en bij wie dit is voorkomen.
- Preventieplan t.b.v. trainingen en voorlichtingen voor zowel professionals als personen uit de doelgroep.

DU Versterking omgevingsveiligheidsdiensten
Gemeenten ontvangen jaarlijks in het kader van cluster 4 van de meerjaren agenda omgevingsveiligheid 2021-2024 een bedrag van in totaal € 3,825 miljoen. De middelen zijn bedoeld voor lokale versterking omgevingsveiligheid. Dit geeft gemeenten de ruimte om te komen tot lokale prioriteiten bij de uitvoering van omgevingsveiligheidsbeleid. Op die wijze wordt omgevingsveiligheid goed lokaal ingebed. Arnhem ontvangt voor de jaren 2021 tot en met 2014 een bedrag van € 29.000.

DU Uitstapprogramma prostituees
Het kabinet heeft vanaf 2021 structureel geld beschikbaar heeft gesteld voor een landelijk dekkend netwerk van uitstapprogramma’s om mensen die de prostitutie willen verlaten, hierbij te ondersteunen. Het gaat structureel om € 3 miljoen per jaar en om eenmalig € 1 miljoen extra in 2021. De middelen zullen worden toegekend aan de 18 aangewezen DUUP-gemeenten (decentralisatie-uitkering voor uitstapprogramma’s voor prostituees) voor het (laten) ontwikkelen en (laten) uitvoeren van regionale uitstapprogramma’s voor prostituees vanaf 1 januari 2021. Een uitstapprogramma is een programma waarbinnen begeleiding van prostituees plaatsvindt bij het vinden van werk of overige dagbesteding buiten de prostitutie. De programma’s hebben nadrukkelijk als doel om de stap naar ander werk dan prostitutie te vergemakkelijken en daarin ondersteuning te bieden. Arnhem ontvangt in 2021 € 165.000 en vanaf 2022 structureel € 123.000 voor het ontwikkelen en uitvoeren van een regionaal uitstapprogramma voor prostituees in samenwerking met Doetinchem en Apeldoorn.

IU Voogdij/18+
Zoals reeds in de vorige tweedaagse is aangegeven, wordt per 2022 het huidige woonplaatsbeginsel in de Jeugdwet aangepast. Het woonplaatsbeginsel bepaalt welke gemeente inhoudelijk en financieel verantwoordelijk is voor de jeugdzorg van een jeugdige. Uitgangspunt in de nieuwe definitie van het woonplaatsbeginsel is de gemeente waar de jeugdige zijn woonadres heeft volgens de Basisregistratie Personen. Voor Arnhem betekent dit extra middelen van circa € 2,6 miljoen in het gemeentefonds, die in het beleidsveld nodig zijn om de toename van het aantal jeugdigen te kunnen dekken. In de Perspectiefnota was gerekend met een bedrag van € 2,1 miljoen (zowel aan de baten als de lastenkant).

IU Inburgering
De inwerkingtreding van de nieuwe inburgeringswet is met een half jaar uitgesteld naar 1 januari 2022. Om die reden wordt de IU in 2021 verlaagd en als gevolg van het uitstel wordt een aanvullend bedrag ter beschikking gesteld voor de jaren 2021 tot en met 2026. Dit is bedoelt voor de zogenaamde ondertussen-groep, nieuwe instroom vanaf 1 juli 2021 en extra implementatiekosten voor gemeenten.

Taakmutatie rijksvaccinatieprogramma meningokokken en informed consent
Met ingang van 1 januari 2021 is de uitvoering van de vaccinatie tegen meningokokken overgedragen aan gemeenten. De daarmee gemoeide middelen worden toegevoegd aan het reeds eerder overgehevelde budget voor uitvoering van het rijksvaccinatieprogramma. Tot 1 januari 2022 zijn deze vaccinaties rechtstreeks door het RIVM aan de JGZ organisaties betaald. Afgesproken met VGGM is om deze financiële middelen 1 op 1 over te hevelen naar de VGGM/JGZ die het RVP in opdracht van de gemeenten uitvoert.
Daarnaast is in 2021 eenmalig een budget toegevoegd voor de uitvoering van de zogenoemde 'informed consent procedure RVP'. Deze procedure richt zich op het inbouwen van de toestemmingsverklaring in de registratie van het RVP, waarmee ouders (en kinderen vanaf 12 jaar) gevraagd worden om toestemming voor het delen van vaccinatiegegevens met het RIVM. Er wordt een bekostiging gegeven voor ICT. Dit heeft ermee te maken dat de overheid niet rechtstreeks een opdracht kan geven aan ICT leveranciers ivm Europese wetgeving. De lokale GGD'en krijgen nu via de gemeenten geld om hun eigen kinddossier leveranciers te betalen voor het inbouwen van 'informed consent'. Dit gaat om digitale toestemming van ouders om hun kinderen te vaccineren en de vaccinatiegegevens te verstrekken aan het RIVM voor epidemiologische doeleinden.

Taakmutatie prenataal huisbezoek door jeugdgezondheidszorg
Om een gezonde ontwikkeling van het ongeboren kind te bevorderen en het ontstaan van gezondheids- en ontwikkelingsrisico's voor het kind te beperken, is het van belang tijdig hulp en ondersteuning tijdens de zwangerschap te bieden. Vanaf 2022 krijgen gemeenten de taak een prenataal huisbezoek aan te bieden aan zwangere vrouwen en/of gezinnen in een kwetsbare situatie.

Taakmutatie Wet open overheid
Op 26 januari 2021 heet de Tweede Kamer de Wet open overheid aangenomen. Deze wet beoogt de gehele overheid transparanter en toegankelijker te maken. De financiële middelen bestaan zowel uit incidentele als structurele middelen. De incidentele middelen zijn bestemd voor het verbeteren van systemen, het opleiden van medewerkers en het aanpassen van processen in de organisatie. De structurele middelen zijn bedoeld voor de actieve openbaarmaking van de informatiecategorieën zoals bedoeld in de nieuwe wet, het aanwijzen van een contactfunctionaris en het beheer en onderhoud van de systemen. Het structurele budget vanaf 2026 bedraagt € 2 ton voor Arnhem.

Taakmutatie versterking gemeentelijke anti-discriminatievoorziening
Vanaf 2021 worden meer middelen toegevoegd aan de gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen (ADV's), omdat deze op dit moment zeer krap bemeten zijn en bij het grote publiek relatief onbekend zijn. De ruimere budgetten zijn ook nodig om de door de uitvoeringsorganisaties doorverwezen melders te kunnen bijstaan. Met deze middelen kan het ADV steviger neergezet worden, kan de meldingsbereidheid vergroot worden en draagt dit positief bij aan de ambitie in het plan 'Vrij zijn in Arnhem" gericht op het tegengaan en voorkomen van racisme en discriminatie.

Taakmutatie handhaving energielabel C kantoren
In het Bouwbesluit is vastgelegd dat per 1 januari 2023 een kantoor energielabel C of beter moet hebben om nog als kantoor gebruikt te mogen worden. De gemeente is het bevoegde gezag en handhaaft de wetgeving. De uitvoering zal bij de Odra te plaatsvinden. Deze taak zit nu nog niet in het werkprogramma van de Odra. Om deze aanvullende opdracht te kunnen verstrekken zijn deze middelen nodig.

Bijlagen

Bijlage 1	:	Normenkader
Bijlage 2	:	Overzicht onderdelen stad/wijk
Bijlage 3	:	Afkortingenlijst
Bijlage 4	:	Begrippenlijst

Normenkader

Proces	Programma	Externe wet- en regelgeving
Gemeentefonds (Financiën)	S00-S12	Circulaires gemeentefonds
Treasury (Financiën)	S00-S12	Wet financiering decentrale overheden (Fido) Besluit leningvoorwaarden decentrale overheden (Bldo) Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden (Ufdo) Regeling schatkistbankieren decentrale overheden Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo)
Investeringen (Financiën)	S00-S12	Burgerlijk Wetboek Gemeentewet (artikel 212) Algemene wet bestuursrecht Besluit begroting en Verantwoording
Jaarrekening (Financiën)	S00-S12	Besluit Begroting en Verantwoording Wet Normering Topinkomens Kadernota rechtmatigheid BADO (Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden) Wet markt en overheid Regeling beleidsindicatoren gemeenten Regeling vaststelling wijze waarop kengetallen worden vastgesteld en opgenomen in begroting en jaarverslag provincies en gemeenten Regeling vaststelling taakvelden en verstrekking informatie voor derden
Relatiebeheer	S00-S12	Geen specifieke wet- en regelgeving
Verplichtingen administratie (Financiën)	S00-S12	
Begroting (MJPB) en budgetbeheer	S00-S12	Besluit Begroting en Verantwoording
Aanbestedingen (Financiën)	S00-S12	Aanbestedingsreglement Werken Europese aanbestedingsregels en -richtlijnen Aanbestedingswet en -besluit
Fiscaal, pensioen, personeel	S00-S12	Fiscale Wet- en regelgeving Wet op het BTW compensatiefonds Wet inkomstenbelasting 2001 Wet op de loonbelasting 1964 Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen Pensioenwetgeving (gericht op een juiste, volledige en tijdige inhouding en afdracht van pensioenpremies Pensioenreglement ABP Wet Normering Topinkomens Wet financiering sociale verzekeringen CAR/UWO Algemene Verordening Gegevensbescherming Wet minimumloon Wetboek burgerlijke rechtsvordering
Verhuur accommodaties (o.a. sport, cultuur etc)	S00-S12	Gemeentewet (art. 160 lid 1 sub e en art. 171) Burgerlijk Wetboek deel 7, titel 4 (Huur) Algemene wet bestuursrecht
Subsidies	S00-S12	Algemene wet bestuursrecht (Awb) Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009)
Verhuur vastgoed	S00-S12	Burgerlijk Wetboek (deel 6 en 7) Gemeentewet (artikel 160 lid 1sub e en artikel 170) Leegstandswet Uitvoeringswet huurprijzen woonruimte

Proces	Programma	Externe wet- en regelgeving
		Besluit huurprijzen woonruimte
Opbrengsten parkeergelden	S00-S12	
WMO / Jeugd (Zorg)	S00-S12	Wet Maatschappelijke Ondersteuning 2015 Burgerlijk Wetboek Boek 1 Algemene wet bestuursrecht (Awb) Wet langdurige zorg Zorgverzekeringswet Uitvoeringsbesluit Wmo 2015 Wet op de Jeugdzorg, jeugdhulp bij gemeenten Jeugdwet Met bijbehorende regelingen en besluiten
Participatiewet	S00-S12	Participatiewet (Pw) IOAW IOAZ BUIG SUWI Algemene wet bestuursrecht (Awb) AOW Wet taaleis participatiewet Wijzigingswet participatiewet TOZO TONK Met bijbehorende regelingen en besluiten
Belastingen - Riool	S00-S12	Gemeentewet (artikel 229) Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009)
Belastingen - afval	S00-S12	Gemeentewet (artikel 229) Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009)
Bouwleges, lokale heffingen (ODRA)	S00-S12	Gemeentewet (art. 229) Algemene termijnenwet
Aankoop gronden, Grex	S00-S12	Burgerlijk Wetboek Wet Voorkeursrecht Gemeenten Onteigeningswet Wet Ruimtelijke Ordening Gemeentewet Wet Inrichting Landelijk Gebied BTW Compensatiefonds Besluit Begroting en Verantwoording
Belastingen	S00-S12	Gemeentewet Wet WOZ Algemene wet bestuursrecht Algemene wet inzake rijksbelastingen Invorderingswet 1990 Algemene termijnenwet Kostenwet Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009) Besluit Begroting en Verantwoording; Faillissementswet.
Waardebepaling woningen (WOZ proces)	S00-S12	Wet WOZ Hoofdstuk III artikel 16 t/m Art 29;
Belastingen – OZB (Financiën)	S00-S12	Gemeentewet (artikel 220). Gemeentelijke bevoegdheid tot het heffen van OZB
SiSa		Regeling informatieverstrekking SiSa Financiële verhoudingswet

Overzicht onderdelen stad/wijk

		STAD					WIJK					TOTAAL
		Lasten	Baten	Toevoegingen	Onttrekkingen	Totaal	Lasten	Baten	Toevoegingen	Onttrekkingen	Totaal	
Bedragen x € 1.000												
Bestuur, dienstverlening en financien		**88.886**	**521.831**	**19.864**	**23.028**	**436.110**	**6.734**	**18**	**0**	**175**	**-6.541**	**429.569**
	Automatisering	27.979	1.379	0	15	-26.584	37	0	0	0	-37	-26.621
	Bedrijfsvoering	13.989	5.059	249	1.213	-7.966	2.121	0	0	0	-2.121	-10.088
	College	1.832	0	0	0	-1.832	0	0	0	0	0	-1.832
	Financiën	4.454	511.330	19.209	21.165	508.832	0	0	0	175	175	509.007
	Herdenken	33	0	0	0	-33	0	0	0	0	0	-33
	Personeel en Organisatie	27.779	374	406	0	-27.810	0	0	0	0	0	-27.810
	Publieke dienstverlening	6.551	2.127	0	599	-3.826	0	0	0	0	0	-3.826
	Raad	2.571	0	0	21	-2.550	0	0	0	0	0	-2.550
	Regionale samenwerking	3.158	1.562	0	0	-1.596	0	0	0	0	0	-1.596
	Wijksturing en Wijkzaken	541	0	0	16	-525	4.575	18	0	0	-4.557	-5.083
Veiligheid		**19.380**	**2.494**	**71**	**343**	**-16.613**	**1.673**	**40**	**0**	**0**	**-1.632**	**-18.246**
	Openbare orde en veiligheid	18.338	2.124	71	343	-15.942	1.673	40	0	0	-1.632	-17.574
	Veiligheidshuis	1.042	370	0	0	-671	0	0	0	0	0	-671
Bereikbaarheid		**22.911**	**7.663**	**6.837**	**8.106**	**-13.979**	**8.786**	**9.148**	**802**	**0**	**-440**	**-14.419**
	Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	22.911	7.663	6.837	8.106	-13.979	8.786	9.148	802	0	-440	-14.419
Economie		**7.032**	**998**	**170**	**700**	**-5.504**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**-5.504**
	Economische Zaken / Acquisitie	4.567	181	0	300	-4.087	0	0	0	0	0	-4.087
	Evenementen	1.024	35	120	400	-709	0	0	0	0	0	-709
	Toerisme en recreatie	1.440	782	50	0	-708	0	0	0	0	0	-708
Onderwijs		**19.603**	**2.490**	**8.960**	**7.766**	**-18.307**	**17.561**	**11.474**	**537**	**276**	**-6.348**	**-24.655**
	Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	19.603	2.490	8.960	7.766	-18.307	17.561	11.474	537	276	-6.348	-24.655
Cultuur		**34.680**	**6.496**	**1.377**	**1.018**	**-28.543**	**527**	**0**	**0**	**0**	**-527**	**-29.071**
	Cultuur	33.294	5.920	1.140	821	-27.693	527	0	0	0	-527	-28.220
	Erfgoed	1.386	576	237	198	-850	0	0	0	0	0	-850
Participatie en armoedebestrijding		**166.425**	**114.104**	**554**	**1.516**	**-51.358**	**25.378**	**467**	**0**	**0**	**-24.911**	**-76.269**
	Armoedebeleid	6.457	100	0	0	-6.357	11.868	100	0	0	-11.768	-18.125
	Schulddienstverlening	37	0	0	0	-37	3.060	0	0	0	-3.060	-3.096

	Werk en Inkomen	159.931	114.004	554	1.516	-44.965	10.450	367	0	0	-10.083	-55.048
Zorg		**58.550**	**4.940**	**12.530**	**354**	**-65.786**	**121.295**	**0**	**0**	**0**	**-121.295**	**-187.082**
	Jeugd /Jeugdzorg	13.472	0	12.530	99	-25.903	41.604	0	0	0	-41.604	-67.507
	Zorg	45.078	4.940	0	255	-39.883	79.691	0	0	0	-79.691	-119.574
Welzijn en inclusie		**23.794**	**872**	**0**	**200**	**-22.722**	**9.929**	**0**	**0**	**0**	**-9.929**	**-32.651**
	Asielzaken	1.649	0	0	0	-1.649	14	0	0	0	-14	-1.663
	Inclusie	831	0	0	0	-831	184	0	0	0	-184	-1.015
	Welzijn	21.314	872	0	200	-20.242	9.731	0	0	0	-9.731	-29.974
Gezondheid en sport		**22.326**	**3.076**	**470**	**343**	**-19.377**	**7.094**	**2.290**	**368**	**214**	**-4.959**	**-24.336**
	Publieke gezondheid	6.961	170	79	36	-6.834	502	467	110	44	-100	-6.934
	Sport	15.365	2.905	391	307	-12.543	6.591	1.822	259	170	-4.858	-17.401
Klimaat, energie en milieu		**5.387**	**232**	**0**	**3.114**	**-2.041**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**-2.041**
	Duurzaamheid	5.387	232	0	3.114	-2.041	0	0	0	0	0	-2.041
Ruimtelijke ontwikkeling		**38.631**	**33.889**	**176**	**90**	**-4.829**	**396**	**1.445**	**1**	**3**	**1.051**	**-3.778**
	Grondzaken	28.825	29.737	176	27	763	0	0	0	0	0	763
	Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	9.806	4.152	0	62	-5.592	396	1.445	1	3	1.051	-4.541
Wonen en leefomgeving		**41.026**	**40.965**	**4.039**	**5.554**	**1.454**	**13.029**	**56**	**0**	**0**	**-12.973**	**-11.519**
	Dierenwelzijn	184	0	0	0	-184	184	0	0	0	-184	-368
	Groen	9.003	692	0	1.060	-7.251	2.970	0	0	0	-2.970	-10.221
	Openbare ruimte	28.872	39.959	3.995	4.275	11.366	9.875	56	0	0	-9.819	1.547
	Wonen	2.967	314	43	219	-2.477	0	0	0	0	0	-2.477
Totaal		548.631	740.049	55.047	52.134	188.504	212.402	24.938	1.708	667	-188.504	0

Afkortingenlijst

A.
APV – Algemene Plaatselijke Verordening
AR – Algemene Reserve
AST - Arnhemse standaard voor toegankelijkheid
ASV – Algemene Subsidieverordening Arnhem
AVG - Algemene Verordening Gegevensbescherming
AWB – Algemene Wet bestuursrecht

B.
B&W – Burgemeester & Wethouders
BBV – Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BBZ - Bijstandsbesluit Zelfstandigen
BEVI - Besluit externe veiligheid inrichtingen
BNG – Bank Nederlandse Gemeenten
BOTOC - Breed offensief tegen ondermijnende criminaliteit
BR – Bestemmingsreserve
BUIG – Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten
BV – Besloten Vennootschap
BVO - Bedrijfsvoeringsorganisatie

C.
CAO – Collectieve arbeidsovereenkomst
CBS – Centraal Bureau voor de Statistiek
CmK - Cultuureducatie met Kwaliteit
COELO – Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CPI - Consumentenprijsindex
CSA – Centrum, Spijkerkwartier en het Arnhemse Broek

D.
DB – Dagelijks Bestuur
DJI - Dienst Justitiële Inrichtingen
DU - Decentralisatie Uitkering
DVO – Dienstverleningsovereenkomst

E.
EV – Eigen Vermogen
EN – Europese Norm
EMU – Economische en Monetaire Unie

F.
FDFA - Fashion + Design Festival Arnhem
FIDO – Financiering Decentrale Overheden
FJP – Financiële Jaarrapportage Projecten
FTE – fulltime-equivalent (formatieplaats)

G.
GGZ - Geestelijke gezondheidszorg
GO – Georganiseerd Overleg
GR – Gemeenschappelijke Regeling
GRP – Gemeentelijk Rioleringsplan
G40 - Netwerk van 40 (middel)grote steden

H.
HAN - Hogeschool Arnhem Nijmegen
HOV - Hoogwaardig Openbaar Vervoer

I.
ICT – Informatie- en communicatietechnologie
IHP - Integraal Huisvestingsplan
IPKW- Industriepark Kleefse Waard

J.
JGZ – Jeugdgezondheidszorg
JOGG – Jongeren Op Gezond Gewicht
JOP - Jongeren Ontmoetingsplek

M.
MBO – Middelbaar beroepsonderwijs
MFC – Multi Functioneel Centrum
MIP – Meerjareninvesteringsplanning
MJPB – Meerjarenprogrammabegroting
MKB - Midden- en Kleinbedrijf

N.
NDSD - Netwerk Directeuren sociaal domein
NEN – Nederlandse Norm
NF2- Nederlands als tweede taal
NV – Naamloze Vennootschap

O.
OAB - Onderwijsachterstandenbeleid
OAT – Ondergronds Afval Transport
ODRA – Omgevingsdienst Regio Arnhem
OCW – Ministerie Onderwijs Cultuur en Wetenschap
OGGz – Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
OKA - OndernemersKontact Arnhem
OM - Openbaar Ministerie
OR – Openbare Ruimte
OV – Openbaar Vervoer
OZB – Onroerend Zaak Belasting
OZO - Overlast en Zorg Overleggen

P.
PAS - Programma Aanpak Stikstof
P&O – Personeel & Organisatie
PBA - Platform Binnenstad Arnhem
PGB - Persoonsgebondenbudget
PMD - Plastic-, metaalverpakkingen en drankenkartons
PO – Primair onderwijs
PvE - Programma van eisen

R.
RBL - Regionaal Bureau Leerlingzaken
RIEC - Regionale Informatie- en Expertise Centra
RKV – Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg
RMC – Regionaal Meld- en Coördinatiepunt
ROB - Raad voor het Openbaar Bestuur
ROC – Regionaal opleidingscentrum
RPW - Regionaal Programma Werklocaties

S.
SKK - Standaardsystematiek voor Kostenramingen
SO – speciaal onderwijs
StAB - Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen

SW – Sociale Werkvoorziening
SWT - Sociale wijkteams
SWOA – Stichting Welzijn Ouderen Arnhem
SZW – Sociale Zaken en Werkgelegenheid

T.
TLO - teams Leefomgeving

U.
UWV – Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen

V.
VGGM – Veiligheid- en Gezondheidsregio Gelderland Midden
VMBO – Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
Vpb - Vennootschapsbelasting
VNG – Vereniging Nederlandse Gemeenten
VO – Voortgezet Onderwijs
VRI – Verkeersregeling installatie
VSO – Voortgezet Speciaal Onderwijs
Vsv – Voortijdig schoolverlaten
VV - Vreemd vermogen
VVE – Voor- en vroegschoolse educatie
VWO – Voorbereidend wetenschappelijk onderwijs
VWS – Volksgezondheid welzijn en sport

W.
Wabo – Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
Wet hof – Wet houdbare overheidsfinanciën
WGR – Wet gemeenschappelijke regelingen
Wlz - Wet langdurige zorg
Wmo – Wet maatschappelijke ondersteuning
WOZ – Wet waardering onroerende zaken
Wsp - Werkgeversservicepunt
Wsw – Wet sociale werkvoorziening
WSW - Waarborgfonds Sociale Woningbouw
Wvggz - Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg

Z.
Zzp - Zelfstandige zonder personeel

Begrippenlijst

A.

Accress
Groei/daling van het gemeentefonds (zie ook trap-op-trap-afmethodiek).

Activa (vaste)
Bezittingen die langer dan één jaar meegaan en die in meerdere jaren worden afgeschreven (bijvoorbeeld gebouwen). Activa staan op de balans.

Afvalstoffenheffing
Betreft een heffing voor het inzamelen en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen. De heffing wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar gebruiker is van een woning (waarvoor een verplichting tot inzamelen geldt). De grondslag voor de heffing is het aantal inwoners (betreft twee categorieën: eenpersoons- of meerpersoonshuishouden). De heffing is een tijdvak-belasting en komt in aanmerking voor de ontheffingsregeling. Bij verhuizing naar een woning binnen of buiten Arnhem wordt ontheffing verleend voor de resterende volle maanden, dat de inwoner verhuisd is. Zodra er nieuwe bewoners ingeschreven worden, ontvangen deze bewoners een aanslag afvalstoffenheffing voor de resterende maanden.

Algemene dekkingsmiddelen
Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten zonder vooraf bepaald bestedingsdoel. De gemeente kan deze vrij besteden. Het gaat om de uitkeringen vanuit het Gemeentefonds, om bepaalde gemeentelijke belastingen (zoals OZB-belasting) en deelnemingen/dividend.

Algemene uitkering
Uitkering uit het gemeentefonds van het Rijk dat de gemeente geheel vrij mag besteden.

Algemene reserve
Het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente. Dit vormt een buffer voor financiële tegenvallers.

Auditing
Het controleren van een organisatie.

B.

Balans
De balans toont een overzicht van de bezittingen, schulden en eigen vermogen van de gemeente op een bepaald moment.

Baten
Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.

Baten en lasten (stelsel van)
Gemeenten werken met een stelsel van baten en lasten. Dit betekent dat inkomsten en uitgaven moeten worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben (dat wil zeggen het jaar waarin de prestatie geleverd is).

Bedrijfsvoering
De beheersing van, het toezicht op en de verantwoording over de bedrijfsprocessen binnen de gemeentelijke organisatie op basis van een bedrijfsvoeringsfilosofie.

Begroting
Een begroting geeft aan welke beleidsvoornemens de gemeente heeft, hoeveel middelen daarmee gemoeid zijn en uit welke bronnen die middelen afkomstig zijn.

Begrotingsresultaat
Financieel verschil tussen het bedrag dat volgens de begroting is toegestaan en het te verwachten bestede bedrag.

Begrotingstekort
Een begrotingstekort treedt op wanneer de lasten hoger zijn dan de baten.

Beheersmaatregel
Een activiteit die zich richt op het elimineren, vermijden of verkleinen van de oorzaak of het gevolg van een ongewenste gebeurtenis.

Belastingcapaciteit
De OZB is voor gemeenten de belangrijkste eigen belastinginkomsten. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. In dit geval de landelijk gemiddelde tarieven. Voor gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Naast de OZB wordt tevens gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing omdat de heffing niet kostendekkend hoeft te zijn, maar ook lager mag worden vastgesteld (er is dan sprake van belastingcapaciteit die niet benut wordt).
Benodigde weerstandscapaciteit
Het bedrag dat benodigd is om alle risico's in de begroting waarvoor geen maatregelen zijn getroffen, in financiële zin af te dekken.

Beschikbare weerstandscapaciteit
De middelen die beschikbaar zijn om eventuele tegenvallers (risico's) op te kunnen vangen.

Bestaand beleid
Beleid waarover al besluitvorming heeft plaatsgevonden.

Bestemmingsreserve
Naast de Algemene reserve zijn er buffers gevormd die niet worden meegerekend tot de weerstandscapaciteit. Het gaat hier om de bestemmingsreserves. Bestemmingsreserves zijn voor specifieke doeleinden gevormd op basis van een raadsbesluit. Bestemmingsreserves zijn gebonden aan de bestemmingen die door de raad zijn vastgesteld. Wanneer de nood echt hoog is kan er door de raad aan de betreffende bestemmingsreserve een andere bestemming worden gegeven. Aan een deel van de bestemmingsreserves hangen verplichtingen tot bestedingen waarbij er beperkte sprake is sprake is van beleidsvrijheid.

Besluit begroting en verantwoording (BBV)
Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) beschrijft de regels waaraan onder andere begroting van een gemeente aan moet voldoen.

Bestuurlijk belang
Een gemeente kan een bestuurlijk belang hebben in een verbonden partij doordat zij in het bestuur is vertegenwoordigd. De gemeente kan het ook hebben doordat zij stemrecht heeft in de verbonden partij.

BTW-compensatiefonds
Rijksfonds waaruit gemeenten een bepaald deel van de door hen betaalde BTW kunnen terugvorderen.

C.

Circulaire
Een circulaire informeert de gemeenten over de omvang en de verdeling van de algemene uitkering, de integratie-uitkeringen - inclusief die voor het sociaal domein - en de decentralisatie-uitkeringen uit het gemeentefonds.

Compabiliteitsvoorschriften
Dit zijn de wettelijke voorschriften voor de inrichting van de gemeentelijke begroting en rekening. Sinds 2004 zijn de nieuwe voorschriften volgens het Besluit Begroting en Verantwoording van kracht.

D.

Deelneming
Participatie in een besloten of naamloze vennootschap, waarin de gemeente aandelen heeft.

Dividend
Een vergoeding die wordt uitbetaald aan aandeelhouders.

Doeluitkering
Uitkering door het Rijk aan een lagere overheid voor een nauw omschreven wettelijk vastgesteld doel of taak. De gelden zijn niet vrij besteedbaar.

E.

EMU-saldo
Het geraamde of het gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven van een gemeente. Dit bedrag wordt berekend op transactiebasis en volgens Europese voorschriften.

F.

Financieel belang
Van financieel belang is sprake als de gemeente de middelen die ze ter beschikking stelt verloren gaan in geval van faillissement van de verbonden partij (een derde rechtspersoon) en/ of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Financiële kengetallen
Getallen waarmee inzicht verkregen kan worden in de financiële positie van de gemeente.

Financieringsmiddelen
Kort- of langlopende geldmiddelen die nodig zijn om de kosten van uitgaven te betalen.

G.

Gemeenschappelijke regeling
Is het publiekrechtelijk juridisch kader waarbinnen twee of meer gemeentebesturen kunnen samenwerken.

Gemeentefonds
Uitkering van het Rijk die de gemeenten in principe vrij mogen besteden.

Grondexploitatie
De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. Indien gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de verkochte gronden kan immers de schuld worden afgelost. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

K.

Kans
De mogelijkheid dat een gebeurtenis zich voordoet uitgedrukt in een waarde tussen 0 en 1.

Kapitaalgoederen
Spullen die de gemeente nodig heeft om de diensten en goederen die zij levert aan inwoners te kunnen produceren. Daarbij gaat het om grotere zaken zoals wegen, riolering, water, groen en gebouwen.

Kapitaallasten
Afschrijvingen en toegerekende rente op activa. De afschrijvingen betreffen de jaarlijkse waardevermindering van de investering. Door middel van de afschrijving worden lasten van de investering uitgespreid over de jaren dat er van de investering gebruik wordt gemaakt. De rente betreft het eigen of geleende geld dat besteed wordt om de investering te financieren.

L.

Lasten
De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.

Leges
Leges zijn vergoedingen voor het genot van diensten of producten, die de gemeente levert. Dat zijn bijvoorbeeld paspoorten, uittreksels uit registers, vergunningen e.d. Daarbij geldt dat de totale opbrengst van de leges niet hoger mogen zijn dan de kosten die de gemeente voor het geheel van de legesplichtige diensten of producten maakt. De leges worden in rekening gebracht bij de aanvrager van de dienst of het product. Voor sommige leges geldt een wettelijk maximum tarief (bijvoorbeeld voor paspoorten).

Lokale heffingen
Een type gemeentelijke belasting. Voorbeelden van heffingen zijn de rioolheffing of de afvalstoffenheffing. Het geld dat gemeenten met heffingen ophalen, moeten gebruikt worden om de kosten te dekken van datgene waarvoor ze in rekening worden gebracht.

M.

Meerjareninvesteringsplanning (MIP)
In de meerjareninvesteringsplanning wordt de planning van de investeringen voor de komende jaren inzichtelijk gemaakt.

Meerjarenraming
Een prognose van de voor meerdere jaren, na het begrotingsjaar, te verwachten baten en lasten alsmede mutaties in reserves.

N.

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

O.

Onroerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom hebben van onroerende zaken in de gemeente Arnhem.
De grondslag van de belasting is de WOZ-waarde van de woning of niet-woning. Het geldende tarief voor eigenaars van woningen of eigenaars en gebruikers van niet-woningen is gebaseerd op een percentage van de WOZ-waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van een onroerende zaak.

Overhead
De kosten van de werkzaamheden of faciliteiten die slechts een indirecte relatie vertonen met de prestaties (bijvoorbeeld leidinggeven, afdelingsadministratie of huisvesting).

Overzicht lasten en baten
Lasten: De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.
Baten: Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.
Toevoeging aan reserve: toevoegingen aan een reserve zijn weergegeven met een minteken (negatief). Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten stijgen.
Onttrekkingen aan reserve: onttrekkingen aan een reserve zijn zonder teken (positief) weergegeven. Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten dalen.

Saldo toevoegingen en onttrekkingen: Bij negatief saldo verwachten we een verhoging van de reserve binnen dit programma. Bij een positief saldo verwachten we een verlaging van de reserve binnen het programma.

P.

Paragrafen
Geven volgens het BBV een dwarsdoorsnede van de begroting op financiële aspecten. Het gaat dan om de beleidslijnen van beheersmatige aspecten die belangrijk zijn, financieel, politiek of anderszins. De paragrafen zijn onderdeel van zowel de beleidsbegroting als het jaarverslag.

Parkeerbelasting
Betreft een belasting voor het parkeren van een voertuig op een plaats waar volgens de belastingverordening parkeerbelasting verschuldigd is. De grondslag is de duur van het parkeren. De parkeertijd maal het tarief bepaalt de hoogte van het bedrag. De belasting wordt geheven door in te loggen op een centrale computer via een GSM, het kopen van een parkeerticket of een parkeervergunning.

Planning- en controlcyclus
De jaarlijks terugkerende werkzaamheden die samenhangen met het opstellen, bespreken, bewaken, bijstellen en verifiëren van budgetten.

Prestatie-indicator
Kwantitatieve en kwalitatieve gegevens die inzicht geven in de resultaten van het gevoerde beleid van de gemeente.

Programma
Is een samenhangende verzameling van activiteiten en geldmiddelen gericht op het bereiken van vooraf bepaalde maatschappelijke effecten.

Programmabegroting
Dit is de typering voor de begroting waarin de programma's centraal staan. Een gemeente is vrij in de keuze van de programma's en het aantal.

R.

Reserve
Bedrag dat is gereserveerd voor toekomstige uitgaven, zonder dat de aard en de omvang van deze uitgaven al bekend zijn. Reserves worden onderverdeeld in algemene reserves en reserves met een specifieke bestemming (bestemmingsreserves).

Restrisico
De inschatting van het risico met medeneming van de effecten van beheersmaatregelen. Risico dat overblijft na risicobeheersing. (netto risico)

Risico
Gebeurtenis die zich al dan niet kan voordoen en die kan leiden tot schade met een financieel gevolg of afwijking van een te behalen beleidsdoel.

Risicobeheersing
Zijn activiteiten (beheersmaatregelen) die de kans op het optreden van risico's dan wel de gevolgen van risico's beïnvloeden (voorkomen of reduceren)

Risico-eigenaar
De persoon of het organisatieonderdeel aan wie het risico gealloceerd is.

Risico in relatie tot weerstandsvermogen
De kans op een gebeurtenis die leidt tot een directe financiële tegenvaller van materiële betekenis, die niet is afgedekt in de begroting.

Risicokaart
De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg.

Risicomanagement
Het geheel aan activiteiten en maatregelen gericht op het expliciet en systematisch omgaan met en beheersen van risico's.

Risicoparagraaf
Is een door het college verstrekt overzicht van alle bekende risico's tot het moment van aanbieden van de begroting.

Risicoprofiel
Overzicht van het geheel aan risico's van het betreffende proces, project, programma of beleidstraject.

Risicoscore
Per risico te bepalen score op basis van kans op voorkomen en gevolg.

Roerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom van roerende zaken, zoals woonboten in de gemeente Arnhem. De grondslag van de belasting is een percentage van de RZB- waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van de roerende zaak.

S.

Solvabiliteit
Is de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen.

Solvabiliteitsratio
Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een gemeente.

Stelpost
Schatting van uitgaven, opgenomen in de begroting terwijl de werkelijke kosten nog niet exact bepaald kunnen worden.

Structurele exploitatieruimte
Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting OZB. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

T.

Taakmutatie
Extra geld uit het gemeentefonds voor de uitvoering van nieuwe en/of bestaande taken.

Taakveld
Eenheid waarin de programma's zijn onderverdeeld.

Trap-op-trap-af systematiek/ accresmethode
Om het totaal beschikbare bedrag te bepalen dat aan de gemeenten wordt uitgekeerd, gebruikt het Rijk de accresmethode, ook wel de 'trap-op-trap-af systematiek' genoemd. Het accress is gekoppeld aan de ontwikkeling van rijksuitgaven (niet van alle uitgaven). Stijgen de uitgaven dan stijgt het accres, dalen de uitgaven dan daalt het accress.

Treasury
Is het geheel van activiteiten in verband met het beheren van de geldstromen.

V.

Verbonden partij
Is een partij waarmee de gemeente een bestuurlijke relatie onderhoudt en waarin zij een financieel belang heeft.

Voorziening
Dit is een reservering (geoormerkte gelden) met als doel het bedrag aan te wenden in de toekomst waar de voorziening oorspronkelijk voor is gecreëerd.

W.

Weerstandsfactor
= Beschikbare weerstandscapaciteit : Benodigde weerstandscapaciteit. Bij een lagere factor dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor uitkomt boven de 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor nieuw beleid.

Weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Het weerstandsvermogen is de verhouding (ratio) tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit.

Z.

Zekerheidspercentage
Voor het bepalen van het benodigde weerstandsvermogen moet met behulp van de risicosimulatie een keuze worden gemaakt met welke mate van zekerheid de geïdentificeerde risico's worden afgedekt. We noemen dit ook wel het zekerheidspercentage.

Notitie

Voorstel betreffende behandeling Begroting 2022, Turap 2 en de belastingverordeningen

Datum	:	15 september 2021
Aan	:	Agendacommissie
Van	:	K. Vons tel. 377 4087
Betreft	:	Voorstel betreffende behandeling Begroting 2022, Turap 2 en de belastingverordeningen.

Inleiding en doel notitie

Deze notitie behandelt de planning en procedure van behandeling van de Begroting 2022, Turap 2 en de belastingverordeningen. De Begroting, die voorheen MJPB werd genoemd, is een uitwerking van de vastgestelde Perspectiefnota. Bij de uitwerking van onderdelen van het onderstaande proces zal met zorg naar de inachtneming van de maatregelen rondom Corona gekeken worden. Tevens treft u twee voorstellen aan om het vergaderrooster te wijzigen. Deze wijzigingen zijn nodig om het voorgestelde begrotingsproces te laten plaatsvinden.

Het proces is gestoeld op de ervaringen van het afgelopen Perspectiefnota proces en het voorgaande Begrotingsproces. Dit jaar zal de Begroting één week later dan voorgaande jaren worden aangeboden aan de raad. De reden voor deze aanleverdatum is vanwege het feit dat het vakantiereces in de regio Zuid dit jaar laat valt. Dat betekent dat het bespreekproces van het college één week opschuift en de consequentie daarvan is dat de raad de begroting één week later ontvangt. Dat is ongelukkig voor de raad, omdat zij minder voorbereidingstijd heeft om de begroting te kunnen lezen. Hierdoor ontstaat een krappe planning om het begrotingsproces op dezelfde manier als voorgaande jaren te laten plaatsvinden. Het college voldoet echter met deze aanleverdatum aan de verordening, waarin opgenomen is dat de Begroting vóór 1 oktober aan de raad moet worden aangeleverd.

Er is gezocht naar een tegemoetkoming voor de krappe leestijd van de raad. Enerzijds is die gevonden door de tijdspanne van het *beantwoorden* van de schriftelijk technische vragen door het college te verkleinen en anderzijds door de technische bijeenkomst te verplaatsen naar een later moment om zo de fracties voldoende tijd te geven de vele pagina's te kunnen lezen en hun technische vragen te kunnen voorbereiden. Vanwege de krapte in de planning vindt deze bijeenkomst op een andere dag dan een woensdag plaats. Voor fracties die niet bij de technische bijeenkomst aanwezig kunnen zijn, is er de gebruikelijke mogelijkheid van het stellen van *schriftelijke* technische vragen.

Chronologische planning

Streefdatum woensdag 29 september, uiterlijk donderdag 30 september

De Begroting verschijnt digitaal woensdag 29, uiterlijk donderdag 30 september. De papierenversie zal, indien gewenst, naar de raadsleden op hun thuisadres gestuurd worden. Het boekwerk zal op vrijdag 1 oktober danwel zaterdag 2 oktober op de deurmat vallen.

Woensdag 29 september t/m 8 oktober c.q. 11 oktober

Periode van indiening van *schriftelijke technische* vragen. Vragen ingediend vóór vrijdag 8 oktober 09.00 uur (in uitzonderlijke gevallen geldt maandag 11 oktober) zullen z.s.m. worden beantwoord, met

als uiterlijke datum woensdag 13 oktober. Schriftelijke technische vragen die na afloop van deze periode worden gesteld, worden beantwoord, doch de termijn waarop is onzeker.

Maandag 11 oktober
Raadsleden en fractievolgers voeren *mondelinge technisch* overleg met beleids- en financiële ambtenaren. Deze mogelijkheid wordt geboden om druk op het aantal schriftelijke technische vragen te verminderen. Er zijn geen leden van het college betrokken, het is technisch van aard. De technische briefing neemt niet de hele avond in beslag.

Woensdag 13 oktober
Bespreking Begroting Meningsvorming 1, in raadskamers geordend per wethouder. Er zal begonnen worden met het inspreekmoment, waarbij insprekers 5 minuten het woord krijgen en daarna kan de raadskamer vragen stellen. Nadat alle insprekers gehoord zijn, zal de raadskamer starten met de meningsvorming 1. Deze behandeling wijkt af van de gangbare Meningsvorming 1. Het doel van de behandeling is het stellen van politieke vragen en daar een antwoord op krijgen. De behandeling zal plaatsvinden in twee termijnen, waarbij woordvoerders in hun termijn vragen kunnen stellen en standpunten kunnen uitspreken. Interrupties zijn toegestaan. In de tweede termijn kunnen woordvoerders nog reageren op de eerste termijn van de wethouder en daarnaast aangeven of en zo ja op welke onderwerpen zij moties en/of amendementen overwegen in te dienen. Ruime vergadertijd is noodzakelijk om de M1 af te kunnen ronden.

Voorstel 1: In het vergaderrooster staat deze vergadering gepland als halve besluitvorming. Het voorstel is om deze vergadering te wijzigen in een hele meningsvormende 1 vergadering i.v.m. het begrotingsproces.

Donderdag 14 oktober tot en met vrijdag 29 oktober
De fracties dienen hun concept moties en amendementen in voor de Meningsvorming 2 bespreking.

Woensdag 20 oktober
Eventuele uitloop bespreking Begroting in meningsvorming 1 / eventuele bespreking andere onderwerpen in raadskamers / besluitvormingsmoment voor onderwerpen in raad.

Voorstel 2: In het vergaderrooster staat deze vergadering gepland als gewone raadsvergadering. Het voorstel is om deze vergadering te wijzigen in een halve besluitvormende vergadering i.v.m. het begrotingsproces. Kortom de aard van de vergaderingen van 13 oktober en 20 oktober om te draaien.

Maandag 25 oktober tot vrijdag 29 oktober
Herfstreces

Woensdag 3 november
Bespreking Begroting in fase meningsvorming 2. Volledige avond. Plenair.
Spreektijden 12 minuten per fractie, 75 minuten voor het college. Er is geen uitloopmogelijkheid en meerdere woordvoerders zijn toegestaan. De bespreking zal verlopen via thema's die aan de orde zijn

in de ingediende moties en amendementen. Het college zal per portefeuille een pre-advies geven op de wijzigingsvoorstellen die in het desbetreffende thema aan bod zijn. Zo zullen één voor één de thema's met de toebedeelde wijzigingsvoorstellen behandeld worden.

Donderdag 4 november tot en met maandag 8 november 09.00 uur
Periode waarin fracties hun definitieve moties en amendementen indienen en/of aangeven of zij de door hen reeds ingediende concept moties en amendementen handhaven danwel intrekken.

Woensdag 10 november
Begrotingsraad. Aanvang 17.00 uur. Stamppotmaaltijd. Spreektijden: + 5 min voor fracties, + 20 min voor college. Spreekvolgorde: grootste oppositie fractie, grootste coalitiefractie etc.
Twee woordvoerders per fractie zijn toegestaan waarbij één algemeen en één financieel.

Voorstel:
Instemmen met het in deze notitie geschetste agendering/besluitvormingsproces van de Begroting 2022 en de belastingverordeningen.
Tevens instemmen met de twee voorstellen voor het wijzigen van het vergaderschema.

Vaststellen van de Begroting 2022, de Turap 2 2021 en de Belastingverordeningen 2022
(portefeuille wethouder Paping)

Zaaknummer:	
Portefeuillehouder:	R. Paping

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
Aanwezig: de raadsleden/fractievolgers Loos (VVD), Koorn (CDA), Loor (D66), Eliëns (PvdD), Jansen (ChristenUnie), Coenders (GroenLinks), De Vries (PvdA), Wiggers (Arnhemse Ouderen Partij), Dobbe (SP).
De fracties van Arnhem Centraal, Denk en de PVV waren niet vertegenwoordigd.

Verder aanwezig: Wethouder Paping

Bespreking
Besproken is de portefeuille van wethouder Paping.

Toezeggingen

De portefeuillehouder zegt toe dat de gestelde technische vragen worden opgenomen in de “Bundel met (schriftelijke) technische vragen en antwoorden Begroting 2022.”

We wethouder zegt toe:
- De raad een terugkoppeling te geven over wat er uit de gesprekken is gekomen over de doorstroommakelaars.
- Te onderzoeken hoe we op de website van de gemeente een verwijzing kunnen maken naar het huurdershuis, om de zichtbaarheid te verbeteren.
- Te onderzoeken hoe we op de website van de gemeente duidelijk kunnen maken waar inwoners huurdersklachten kunnen melden in plaats van doorverwijzen naar de ODRA.
- In de raadsbrief over camping Arnhem die binnenkort aangeleverd wordt het aantal nieuwe aanmeldingen bij de gemeente op te nemen en het aantal arbeidsmigranten.
- Een memo te sturen aan de raad, voor 3 november 2021, over de stand van zaken en het tijdspad van de huisvesting van maatschappelijke initiatieven.

Conclusie

Aan het einde van de bespreking heeft de voorzitter de raadskamer de vraag voorgelegd welke vervolgbehandeling het voorstel zou moeten krijgen. Op basis van alle antwoorden concludeert de voorzitter dat de raadskamer de behandeling wil voortzetten in een M2-behandeling waarin de moties en amendementen worden besproken.

De raadsadviseur, De voorzitter,

S. Vos K. Kalthoff

Titel/onderwerp: **Vaststellen van de Begroting 2022, de Turap 2 2021 en de Belastingverordeningen 2022**

Raadsadviseur: Petra Wielaard Telefoonnr: 3774836 petra.wielaard@arnhem.nl

Van:	College	Ambtenaar:	Jeroen Kompier
Portefeuillehouder:	Mw. A. Marcouch	Telefoonnr:	0625331112
	Portefeuille: - Openbare orde en veiligheid - Veiligheidshuis - Regionale samenwerking - Externe relaties - Integriteit - Lobby - G32 Algemeen bestuur - Herdenken	E-mailadres:	Jeroen.kompier@arnhem.nl
Doel activiteit	Informatief (I) & Meningsvormend (M1)		
Toelichting	**Begroting 2022** Het college biedt de raad ter vaststelling de laatste begroting aan van de huidige raadsperiode. De begroting laat een herstel zien van de financiële positie. In de Perspectiefnota 2022-2025 zijn al belangrijke keuzes gemaakt. In deze begroting worden de kaders uitgewerkt en wordt invulling gegeven aan diverse moties en amendementen. **Solide financieel beeld** De totale uitgaven in 2022 zijn begroot op € 818 miljoen. € 214 Miljoen daarvan wordt rechtstreeks in de wijken uitgegeven, de overige € 604 miljoen komt voor rekening van de diverse stedelijke programma's, zoals klimaat & energie, participatie & armoede, economie en zorg. De inkomsten, eveneens € 818 miljoen, komen van het Rijk, lokale heffingen, overige inkomsten en reserves. De begroting is structureel sluitend. In 2021 wordt een positief resultaat verwacht ten opzichte van de begroting van € 17,9 miljoen. De financiële positie van de gemeente blijft solide: de weerstandsfactor loopt op naar 1,5 in 2025, het solvabiliteitsfonds groeit naar € 33 miljoen aan het einde van 2025. **Perspectiefnota 2022-2025, actualiteiten en meicirculaire** De begroting 2022 bouwt verder op de Perspectiefnota 2022-2025 die uw raad op 30 juni heeft aangenomen. In deze begroting zijn tevens een aantal actualiteiten, zoals de middelen jeugdzorg en de meicirculaire, verwerkt. Vanwege een aantal urgente opgaven heeft het college daarnaast besloten in aanvulling op de Perspectiefnota middelen vrij te maken. **Aangenomen moties verwerkt** Voor het zomerreces is tot slot een aantal moties aangenomen die een effect hebben op het in de Perspectiefnota gepresenteerde beeld: 21M52g Investeren in preventie en publieke gezondheid loont 21M102 Actieplan overlast 21M105 Online bewustwordingsaanpak voor jongeren 21M168 Goedkope identiteitskaart. In het financieel meerjarige beeld in deze begroting is invulling gegeven aan deze moties. **Behandeling begroting in samenhang met twee andere raadsvoorstellen** De behandeling van de begroting vindt in samenhang plaats met het raadsvoorstel		

	"Turap 2 2021 " en het raadsvoorstel "Belastingverordeningen 2022". **Proces** • Op 11 oktober vindt de technische bijeenkomst plaats van raadsleden en fractievolgers met beleids- en financiële ambtenaren. • Op 13 oktober vindt de Meningsvorming 1 plaats in de raadskamers geordend per portefeuille/wethouder. • Op 3 november vindt plenair de Meningsvorming 2 plaats aan de hand van de op dat moment ingediende concept-moties en amendementen. • Op 10 november vindt (vanaf 17h00) de besluitvormende vergadering over Begroting 2022, Turap 2 2021 en belastingverordeningen 2022 plaats.
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Beslissen of het voorstel kan worden doorgeleid naar de meningsvorming 2.
Spreekrecht publiek	Ja
Behandeladvies	Technische vragen dienen voorafgaand aan de bespreking te worden gesteld. **Inspreken** • De bespreking (M1) van de begroting vindt plaats in raadskamers geordend per wethouder. Indien er een inspreker is, krijgt diegene vijf minuten het woord en krijgt de raadskamer de gelegenheid tot het stellen van vragen. • Nadat insprekers gehoord zijn start de raadskamer met de meningsvorming 1. **Meningsvorming I** • Bij deze M1 behandeling zal de orde van de vergadering iets afwijken van de gangbare M1. Het doel van de behandeling is het stellen van politieke vragen en daar een antwoord op krijgen. Daarom zal de behandeling vooral vraaggericht zijn en vindt plaats in twee termijnen/rondes. • In de eerste termijn krijgen de woordvoerders van de fracties, de gelegenheid om hun belangrijkste vragen te stellen over alle beleidsvelden uit de portefeuille van het betreffende lid van het college (dus niet 'per blokje'). • De portefeuillehouder reageert aan het eind van de eerste termijn van de gehele raadskamer. • In de tweede termijn kunnen woordvoerders reageren op de eerste termijn van de portefeuillehouder en op elkaar en aangeven of zij moties en/of amendementen overwegen in te dienen. • Interrupties zijn toegestaan, kort en to the point. Wel kan de voorzitter afhankelijk van de beschikbare tijd aan het aantal interrupties beperkingen stellen.
Bijlagen	

Raadsvoorstel Ontwerp-Begroting 2022			
Bijlage Overzicht doel, type, looptijd en plafond bestemmingsreserves			
Bijlage Ontwerp Begroting 2022			
Notitie betreffende behandeling Begroting 2022 d.d. 15 september Agendacommissie			
Bundel met schriftelijke technische vragen			
Raadsvoorstel Turap 2 2021			
Bijlage 1 - Turap 2 2021			
Bijlage - Begrotingswijziging 21-009			
Raadsvoorstel Belastingverordeningen 2022 inclusief 14 bijlagen.			

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 605166

Onderwerp: Ontwerp-Begroting 2022

Voorstel

1. De ontwerp-Begroting 2022 vast te stellen.
2. Het mandaat van het college tot het aankopen van strategische gronden en vastgoed te verhogen van € 10 miljoen naar € 25 miljoen.
3. De bestemmingsreserve Jeugdfonds in te stellen.
4. De bestemmingsreserve Jongerenperspectieffonds Arnhem ultimo 2021 op te heffen.
5. De bestemmingsreserve Frictiekosten en organisatieontwikkeling ultimo 2021 op te heffen en het resterend saldo toe te voegen aan de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering.
6. De bestemmingsreserves Stimulering Woningbouw en Volkshuisvesting samen te voegen in de bestemmingsreserve Volkshuisvesting.
7. De doelen en functies van de bestemmingsreserves vast te stellen conform bijlage 1.

Inleiding

Met dit raadsvoorstel ontvangt u de Begroting 2022. Dit is de laatste begroting van de huidige raadsperiode. Deze laat een herstel zien van de financiële positie. Belangrijke keuzes zijn al in de Perspectiefnota 2022-2025 gemaakt. In de Begroting 2022 worden deze kaders uitgewerkt en geven we invulling aan diverse moties en amendementen.

Conform het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) moet voor 15 november 2021 een door de raad vastgestelde, sluitende Begroting 2022 worden aangeleverd bij de toezichthouder op de gemeentefinanciën, de provincie Gelderland.

De Begroting 2022 bouwt verder op de Perspectiefnota 2022-2025 die op 30 juni is aangenomen. In deze Begroting zijn tevens een aantal actualiteiten, zoals de middelen jeugdzorg en de meicirculaire, verwerkt. Vanwege een aantal urgente opgaven heeft het college daarnaast besloten in aanvulling op de Perspectiefnota middelen vrij te maken. Voor het zomerreces is tot slot een aantal moties aangenomen welke een effect hebben op het in de Perspectiefnota gepresenteerde beeld:

21M52g Investeren in preventie en publieke gezondheid loont
21M102 Actieplan overlast
21M105 Online bewustwordingsaanpak voor jongeren
21M168 Goedkope identiteitskaart

In het financieel meerjarige beeld in deze begroting is invulling gegeven aan deze moties en wordt dit toegelicht. Daarmee beschouwen we de moties als afgedaan.

GEMEENTE Arnhem

Doorontwikkeling cyclusdocumenten
In het vervolg van het plan van aanpak doorontwikkeling cyclusdocumenten en motie 20M277 Voortaan wel meetbare doelen, waaraan ook in de Begroting 2021 aandacht is besteed, zijn er ook in deze Begroting stappen gemaakt in de verdere ontwikkeling van de cyclusdocumenten. Zo zijn in diverse programma's doelen concreter geformuleerd en indicatoren aan de doelen gekoppeld. In programma S02 Bereikbaarheid is hier de grootste stap gemaakt. In de programma's S06 Participatie en armoedebestrijding, S07 Zorg en S10 Klimaat en energie is een aantal indicatoren uit de betreffende bestuursrapportages in de begroting opgenomen. Hiermee is de motie 20M277 Voortaan wel meetbare doelen gedeeltelijk afgedaan. We gaan uiteraard door met de doorontwikkeling en meetbaarheid van de doelenboom.
In het afwegingsproces van de indicatoren zijn ook de tevredenheids-, ecologische en sportindicatoren bij de meetbare doelen meegenomen bij de Begroting van 2022 (toezeggingen 958 en 960). Bij het onderdeel Dienstverlening is een indicator 'tevredenheid' toegevoegd. Bij de doorontwikkeling van de doelenboom zal de 'set van indicatoren' verder uitgebreid worden en zullen bovengenoemde indicatoren meegenomen worden.
Daarnaast zijn in deze Begroting de budgetten ook op het één na laagste administratieve niveau (het subproduct) aan de doelen gekoppeld. Via financiën.arnhem.nl kan binnen een begrotingsprogramma ook naar dit niveau worden doorgeklikt om kennis te nemen van de budgetten binnen een programma.

Beoogd effect

Het beleids- en financiële kader van de gemeente Arnhem voor het jaar 2022 definitief en voor de volgende drie jaren indicatief vast te stellen.

Argumenten

1.1 *Dan kan de provincie Gelderland tijdig een begroting worden aangeboden, die voldoet aan de wettelijke vereisten*
Met de voorliggende begroting voldoen we aan de voorwaarden voor repressief provinciaal toezicht. De begroting is structureel in evenwicht. Daarmee blijft wederom repressief toezicht (de minst belaste vorm van toezicht) van toepassing.

1.2 *Het Rijk keert de komende jaren extra middelen voor de jeugdzorg uit.* Om deze middelen beschikbaar te houden voor de jeugdzorg wordt voorgesteld om deze middelen aan een nieuwe bestemmingsreserve met dekkingsfunctie toe te voegen. Het bestedingsplan voor deze reserve zal worden uitgewerkt in de Begroting 2023. Voorgesteld wordt om deze reserve een looptijd te geven tot ultimo 2026. Het doel van de reserve wordt als volgt geformuleerd:
Om het integraal Jeugdbeleid de komende jaren een impuls te geven worden de extra Jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld Zorg ingezet worden (€ 6,59 miljoen in 2022, € 1 miljoen in de jaren 2023, 2024 en 2025), gedoteerd aan deze bestemmingsreserve.
Het jeugdbeleid en daarmee de inzet van het jeugdfonds wordt stadsbreed en in samenhang met Arnhem Oost bezien. Extra inzet op Jeugd kan incidenteel gedekt worden uit deze reserve. Een eventueel overschot aan middelen in het jeugdfonds kan overgeheveld worden naar de BR WMO en Jeugdzorg.

1.3 In de nota grondbeleid wordt door de raad het mandaat gegeven aan het college om in het kader van actief grondbeleid strategische gronden en vastgoed te verwerven tot een maximum van € 25 miljoen per jaar.
Enkele jaren geleden is dit mandaat teruggebracht tot jaarlijks € 10 miljoen omdat er vanwege de bouwcrisis nog nauwelijks sprake was van een actief grondbeleid.
Nu er echter weer sprake is van een grote woningbehoefte (o.a. vastgelegd in de woondeal) is er behoefte om het mandaat voor het doen van strategische aankopen weer terug te brengen naar de oorspronkelijke € 25 miljoen.

1.4 De bestemmingsreserve Jongerenperspectieffonds Arnhem wordt in 2021 uitgeput. Voor 2022 en verder zijn geen mutaties op deze reserve begroot. Er is geen voornemen in de toekomst verder gebruik van deze reserve te maken, de middelen zijn structureel in de begroting opgenomen. Daarmee kan deze reserve worden opgeheven.

1.5 De bestemmingsreserve Frictiekosten en organisatieontwikkeling is ingesteld om de gevolgen van de reorganisatie van 2012 op te vangen. Deze reorganisatie is reeds afgerond, waardoor deze reserve niet meer gebruikt zal worden voor het oorspronkelijke doel. Het saldo ultimo 2021 bedraagt € 12.000.

1.6 De bestemmingsreserve Stimulering woningbouw is tijdens de kredietcrisis ingesteld. Het doel van deze reserve is overlapt door de Nota Wonen waarvoor de bestemmingsreserve Volkshuisvesting het uitvoeringsinstrument is. Daarmee is het efficiënter om deze reserves samen te voegen.

1.7 In de op 26 mei 2021 door uw raad vastgestelde nota Reserves en voorzieningen is het beleidskader ten aanzien van de reserves geactualiseerd en aangescherpt. De doelen en functies van de bestaande bestemmingsreserves zijn door de jaren heen niet consequent vastgesteld. Naar aanleiding van de beleidsnota en het daarbij aangenomen amendement 21A19 worden met dit besluit voor alle bestemmingsreserves in één keer alle doelen en overige kaders (her)bevestigd door uw gemeenteraad. In de Begroting 2022 zelf is daarnaast het verwachte verloop van de reserves opgenomen op grond van de onderliggende bestedingsplannen.

Kanttekeningen en risico's

1.1 *Besluitvorming door de raad heeft mogelijk invloed op het structurele begrotingsevenwicht*

Er bestaat een mogelijkheid dat er niet vóór 15 november a.s. een vastgestelde begroting aan de provincie kan worden aangeboden. Wanneer het structureel evenwicht als gevolg van de vaststelling van de begroting niet wordt gerealiseerd, kan Arnhem onder preventief in plaats van repressief provinciaal toezicht worden gesteld.

Financiën

In de volgende tabel is samengevat weergegeven hoe de Begroting 2022 zich ontwikkelt ten opzichte van de vorige begroting. In hoofdstuk 2 van de ontwerp Begroting 2022 worden de betreffende posten met uitzondering van de uitgangspositie (stand van Begroting 2021) verder uitgewerkt en toegelicht.

Financieel beeld 2022-2025	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Uitgangspositie Begroting 2020	0	0	0	0
Gemeentefonds en overige rijksontwikkelingen	28.746	21.424	19.514	20.645
Beleidsontwikkelingen				
Meedoen in een socialer Arnhem	-13.682	-4.240	-2.996	-5.515
Wonen in een duurzamer Arnhem	-5.097	-4.137	-4.953	-4.816
Genieten van een nog mooier Arnhem	-550	-435	-435	-435
Open en verantwoord besturen	-2.407	-807	-33	-1.694
Impact corona				
Jaarlijkse bijstellingen	-13.236	-13.314	-11.880	-11.271
Toevoeging (-) of onttrekking (+) aan de algemene reserve cf Begroting 2022	6.225	1.508	783	3.086
Totaal Financieel beeld	**0**	**0**	**0**	**0**

Hieruit blijkt dat deze Begroting 2022 in alle jaren leidt tot een onttrekking aan de algemene reserve. Als gevolg van besluitvorming uit eerdere jaren zijn reeds meerjarige onttrekkingen en dotaties aan de algemene reserve begroot. Na verwerking van de hierboven gepresenteerde verrekeningen uit de Begroting 2022 voegen we in totaal vanaf 2025 structureel jaarlijks nog € 1,9 miljoen toe aan de algemene reserve. In onderstaande tabel is te zien hoe de algemene reserve zich ontwikkelt:

Mutatie algemene reserve inclusief Begroting 2022	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Onttrekking	18.499	13.274	12.656	14.848
Toevoeging	10.780	10.989	16.520	16.733
Mutatie	**-7.720**	**-2.285**	**3.864**	**1.885**

In het overzicht reserves en voorzieningen in deel 3 van deze begroting is de ontwikkeling van de algemene reserve over alle jaren in beeld gebracht. In de paragraaf weerstandsvermogen is te lezen dat de positieve ontwikkeling van de algemene reserve zorgt voor een groei van het beschikbare weerstandsvermogen. De groei van de bestemmingsreserve Solvabiliteit zorgt daarnaast voor een nog robuustere financiële positie.

Naast een reëel sluitende begroting, dient de (meerjaren)begroting ook structureel sluitend te zijn. Dit is het geval wanneer de structurele lasten in de begroting voor 2022 volledig worden gedekt door structurele baten of aannemelijk is gemaakt dat dit structurele evenwicht in later jaren (uiterlijk 2025) weer tot stand wordt gebracht. De structurele baten in deze begroting dekken de structurele lasten in alle jaren. Er is daarmee sprake van structureel evenwicht. We presenteren ook een reëel evenwicht, omdat de geraamde bedragen in het meerjarenbeeld volledig, realistisch en haalbaar zijn. De in de begroting opgenomen maatregelen zijn aannemelijk en hard of voorzien van dekking uit een bestemmingsreserve.

Uitvoering

Uitvoering van de vastgestelde begroting is aan het college van burgemeester en wethouders en de haar ondersteunende organisatie. Over de realisatie wordt zoals gebruikelijk in Arnhem gerapporteerd middels Turaps (tussenrapportages) en uiteraard zoals wettelijk verplicht door middel van een Jaarverslag en een Jaarrekening. Tussentijdse voorstellen voor wijziging van de begroting worden aan u voorgelegd. Aldus zijn uitvoering en evaluatie van de Begroting 2022 geborgd.
Na vaststelling van de ontwerp-Begroting 2022 wordt deze aan de toezichthouder op de besluitvorming gemeentefinanciën, de provincie Gelderland, aangeboden

Communicatie

De Begroting 2022 wordt evenals vorig jaar ook in de vorm van een webbegroting gepresenteerd. Via een link op de website www.arnhem.nl wordt u doorverwezen naar de website financien.arnhem.nl. Op deze webbegroting treft u meer informatie aan dan in de door u vast te stellen ontwerp-Begroting 2022. U treft hier onder andere informatie aan over de taakvelden en (sub)producten.

Om de toegankelijkheid van de begroting voor onze bewoners te vergroten is een infographic (begroting in 1 oogopslag) gemaakt. Bij de behandeling van de Begroting 2021 is verzocht om bij elke Begroting een infographic af te drukken in de Arnhemse Koerier. Dit is bij de Jaarstukken 2020 en Perspectiefnota 2022 al gedaan en bij de publicatie van deze Begroting zal ook een infographic in de Arnhemse Koerier geplaatst worden. Hiermee is de motie 20M276 Een overzichtelijke begroting in de media afgedaan. Tevens is een korte animatie opgesteld die wordt gedeeld via social media.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Bijlage 1 Overzicht doel, type, looptijd en plafond bestemmingsreserves
- Bijlage 2 Ontwerp-Begroting 2022

RAADSVOORSTEL

Besluit van	10 november 2021
Zaaknummer	605166

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 28 september 2021, Cluster Bedrijfsvoering nummer: 605166;

gelet op artikel 190 en artikel 191 van de Gemeentewet;

besluit:

1. De ontwerp-Begroting 2022 vast te stellen
2. Het mandaat van het college tot het aankopen van strategische gronden en vastgoed te verhogen van € 10 miljoen naar € 25 miljoen.
3. De bestemmingsreserve Jeugdfonds in te stellen.
4. De bestemmingsreserve Jongerenperspectieffonds Arnhem ultimo 2021 op te heffen.
5. De bestemmingsreserve Frictiekosten en organisatieontwikkeling ultimo 2021 op te heffen en het resterend saldo toe te voegen aan de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering.
6. De bestemmingsreserves Stimulering Woningbouw en Volkshuisvesting samen te voegen in de bestemmingsreserve Volkshuisvesting.
7. De doelen en functies van de bestemmingsreserves vast te stellen conform bijlage 1.

De griffier, De voorzitter,

Arnhem GEMEENTE

Bijlage 1 Overzicht doelen en typen bestemmingsreserves

In onderstaande overzicht zijn van alle bestemmingsreserves waarvoor nog geen besluit tot opheffing is genomen of aan de raad is voorgesteld het doel, type, looptijd en plafond opgenomen. Voor egalisatiereserves hoeft, zoals in de nota reserves en voorzieningen is vastgesteld, geen einddatum te worden vastgesteld. Voor reserves met een dekkingsfunctie hoeft geen plafond te worden vastgesteld. In die gevallen is in de laatste kolommen van dit overzicht "niet van toepassing" opgenomen.
De gemeenteraad heeft bij het instellen van de reserves Raad, Fractie-ondersteuning en Onderzoek Rekenkamer geen looptijd vastgesteld. Aangezien deze reserves specifiek aan de raad zijn, is de looptijd hiervoor onbepaald.
Voor een aantal reserves met dekkingsfunctie wordt voorgesteld om in uitzondering op de nota Reserves en Voorzieningen een onbeperkte looptijd vast te stellen. Dit betreft de reserve Taakmutaties gemeentefonds-overloop. De looptijd van deze reserve is één jaar. Echter zou deze reserve ieder jaar opnieuw ingesteld moeten worden om middelen van het lopende begrotingsjaar naar het komende over te hevelen. De reserves die kapitaallasten dekken (Kapitaallasten, Onderwijs en Cultureel Vastgoed) hebben een theoretische einddatum wanneer de kapitaallasten waarvoor de dekking is gereserveerd zijn gerealiseerd. Doordat er steed dekking voor nieuwe investeringen aan deze reserves wordt toegevoegd, schuift de looptijd ieder jaar een jaar naar achteren.
Een gelijksoortig effect speelt bij de reserve Bereikbaarheid die ieder jaar gevoed wordt met het exploitatiesaldo van parkeren.
De reserves Solvabiliteit, Grondexploitatie, Voorstudies en Strategische posities vormen vanwege hun aard reeds een uitzondering op de nota reserves en voorzieningen.

Naam	Doel	Type	Looptijd Bij egalisatie: n.v.t.	Plafond Bij dekking n.v.t.
BR Solvabiliteit	In de bestemmingsreserve wordt een buffer opgebouwd voor een robuustere financiële positie. Naast de algemene reserve die direct meetelt in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit, vormt de BR Solvabiliteit een belangrijke bijdrage in de vergroting van het eigen vermogen.	Uitzondering	Uitzondering: Onbeperkt	Niet vastgesteld
BR Raad	Ervaringen in den lande wijzen uit dat de kosten voor het uitvoeren van een raadsonderzoek / enquête een veelvoud bedragen van het budget dat de Griffie jaarlijks hiervoor te besteden heeft van € 15.000. Zodoende wordt dit budget, voor zover het niet wordt aangewend, jaarlijks toegevoegd aan de bestemmingsreserve totdat het plafond (ingesteld op € 75.000) hiervoor is bereikt. Als er zich dan in enig jaar een raadsonderzoek wordt uitgevoerd, dan kan deze reserve hiervoor aangewend worden.	Dekking	Onbepaald	Niet van toepassing
BR Fractie-ondersteuning	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt ter dekking van de extra kosten die worden veroorzaakt door de afsplitsing van een fractie. Deze extra kosten worden voor 50% betaald uit de bestemmingsreserve en voor 50% uit een korting op de ondersteuning van de af te splitsen fractie en de oorspronkelijke fractie. Hierbij wordt voorkomen dat bij afsplitsingen de financiële gevolgen volledig bij de fracties worden neergelegd.	Dekking	Onbepaald	Niet van toepassing
BR Onderzoek Rekenkamer	In het jaarbudget van de Rekenkamer is ruimte voor het uitvoeren van ongeveer twee grote onderzoeken per jaar. Echter, de Rekenkamer is de afgelopen jaren, mede door een actieve gemeenteraad, op ad-hoc basis verzocht aanvullende onderzoeken uit te voeren. Het karakter van dit soort onderzoeken in combinatie met de gewenste korte doorlooptijd noodzaken inhuur van externen. Toevoeging van onderbestedingen op het reguliere onderzoeksbudget en eventueel positief saldo op het product Rekenkamer geven Raad en Rekenkamer iets meer ruimte om snel en adequaat onderzoeken op te pakken.	Dekking	Onbepaald	Niet van toepassing
BR Taakmutaties gemeentefonds-overloop	Conform de spelregels gemeentefonds wordt bij elke toevoeging van nieuwe middelen (taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen) aan de raad voorgelegd of deze middelen ingezet mogen worden voor een onderliggend beleidsdoel of dat de middelen deel uitmaken van de algemene middelen in het gemeentefonds. In deze bestemmingsreserve worden nieuwe toegevoegde middelen aan het Gemeentefonds gereserveerd die gedurende het jaar niet aan de raad voorgelegd kunnen worden. Vooral van de nieuwe toevoegingen die bekend gemaakt zijn in de septembercirculaire en in de november/decembercirculaire is het niet altijd mogelijk om voor het einde van het jaar een raadsvoorstel met begrotingswijziging aan de raad voor te leggen. In het daarop volgende jaar doen de betreffende beleidsvelden een beroep op deze middelen via een raadsvoorstel en een begrotingswijziging, waarbij voorgesteld wordt de middelen aan de bestemmingsreserve Taakmutaties gemeentefonds te onttrekken. Middelen die na een jaar nog niet via een raadsvoorstel geclaimd zijn voor uitvoering van een bepaald beleid, vallen vrij ten gunste van de Algemene Reserve. (Raadsbesluit 8 februari 2010).In 2010 is het doel van deze bestemmingsreserve uitgebreid ten behoeve van niet bestede budgetten die gereserveerd moeten blijven om bestaand beleid uit te voeren in volgende jaren (raadsbesluit 13 december 2010).	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Bedrijfsvoering	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.500.000

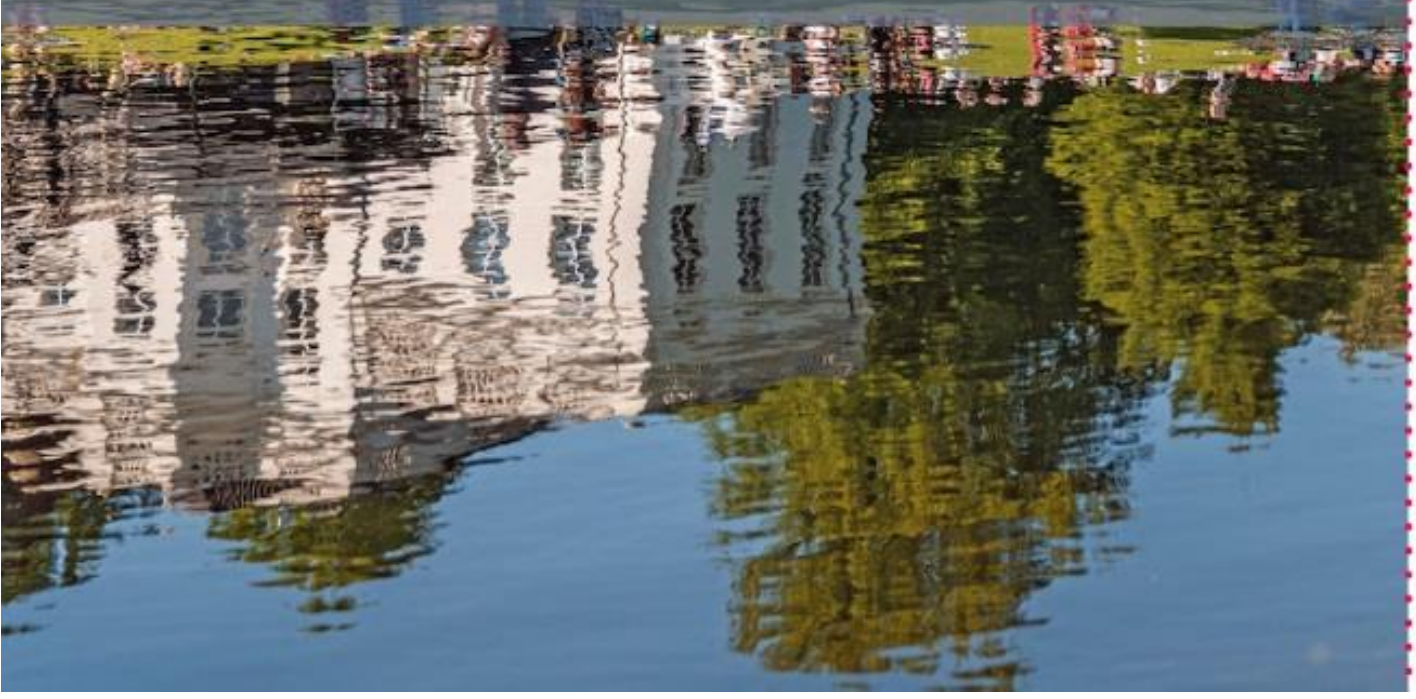
Naam	Doel	Type	Looptijd Bij egalisatie: n.v.t.	Plafond Bij dekking n.v.t.
BR Kapitaallasten	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van diverse kapitaallasten. Het bedrag van de dotatie is gelijk aan het bedrag van de investering. Het bedrag van de onttrekkingen is gelijk aan het bedrag van de afschrijvingen. Om ook de rentelasten te kunnen dekken wordt de reserve aangemerkt als een rentedragende reserve.	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Hierbij worden geen schotten gehanteerd tussen de verschillende onderwerpen (Riolering, Buitengewoon Beter, Wegen, Groen, Spelen, Bomen, Verkeersregelinstallaties, Civieltechnische Kunstwerken, Openbare Verlichting, Water). Hierdoor ontstaat flexibiliteit en kan beter worden geanticipeerd op de onderhoudsbehoefte in de stad.	Egalisatie	Niet van toepassing	7.500.000
BR Bereikbaarheid	Deze bestemmingsreserve heeft als doel het verbeteren van de bereikbaarheid van de binnenstad en het ontwikkelen van parkeervoorzieningen. Het exploitatiesaldo van parkeren wordt met deze reserve verrekend.	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Sociaal Economisch Fonds	Deze reserve is bestemd voor uitgaven in het kader van het faciliteren van economische stimuleringsprojecten. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.000.000
BR Evenementen	In de begroting is een budget van € 0,6 miljoen beschikbaar gesteld voor bijdragen in evenementen. De uitgaven worden gebruikt voor evenementen waarvan een groot deel al vastligt. Het overige deel is voor bijdragen welke op ad-hoc basis beschikbaar worden gesteld. Verschillen tussen werkelijkheid en budget worden met deze reserve verrekend.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.200.000
BR Onderwijs	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie voor nieuwbouw- en renovatieprojecten in het basisonderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs. Alle in de begroting vrijvallende middelen voor onderwijshuisvesting (door afnemende kapitaallasten en daling van andere onderwijshuisvestingslasten) worden aan deze reserve toegevoegd. Hierdoor blijven alle middelen die in de begroting zijn geraamd voor kapitaallasten onderwijs en voor overige onderwijshuisvestingsbudgetten beschikbaar voor onderwijshuisvesting.	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Cultureel Vastgoed	De bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed (voorheen BR Cultuur in Rijnboog) dient ter dekking van kapitaallasten en andere eigenaarslasten van cultureel vastgoed in Arnhem. Eénmalige bijdragen, opbrengsten vertreklocaties en onderbesteding en vrijval van kapitaallasten worden gedoteerd aan deze bestemmingsreserve. Met ingang van de begroting 2021 heeft deze bestemmingsreserve nog uitsluitend betrekking op de vernieuwing van het Stadstheater Arnhem. De baten en lasten van de recente ver- c.q. nieuwbouw van Rozet, Musis, Focus Filmtheater en Museum Arnhem worden vanaf 2021 niet meer met deze bestemmingsreserve verrekend.	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Werk-Investeringsfonds	Het werkinvesteringsfonds is ingericht om mensen naar werk toe te begeleiden. Om een goede match te maken zorgt de gemeente voor goede contacten met werkgevers en gaat mensen met een bijstandsuitkering intensiever begeleiden. Maatwerk is daarbij het uitgangspunt. De gemeente wil de landelijke trend qua uitstroom gaan volgen en daarnaast gedurende een periode van 4 jaar (2019-2022) nog 500 Arnhemmers extra aan het werk helpen. In dit Werk-Investeringsfonds is bij aanvang (2018) € 2,5 miljoen gestort. De resultaten van deze investering worden jaarlijks geëvalueerd.	Dekking	2022	Niet van toepassing
BR Participatie	De bestemmingreserve is gevormd om diverse kosten op te kunnen vangen die samenhangen met de uitvoering van de participatiewet en het bereiken van de doelstellingen. Het re-integratiebudget staat onder druk. De door het Rijk verstrekte budgetten voor re-integratie zijn in aanloop naar invoering van de nieuwe wetgeving in 2015 sterk teruggelopen. Daarbij is tevens gekozen geen directe koppeling te maken tussen de financiering vanuit het Rijk en de Arnhemse begroting voor re-integratie (extra middelen worden niet automatisch toegevoegd aan het beleidsveld). De huidige re-integratiemiddelen zijn volledig nodig voor inzet op de doelgroep om de huidige ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Er is geen geld in de begroting voor doorontwikkeling beleid, onderzoeken of extra inspanningen binnen het programma participatie en armoedebestrijding. De reserve dient om incidentele kosten voor bijvoorbeeld doorontwikkeling op beleid of kosten voor onderzoek uit te betalen.	Dekking	2021	Niet van toepassing
BR Transformatie Zorg	De bestemmingsreserve heeft als doel om nieuwe voorzieningen te financieren die voorkomen dat inwoners een beroep moeten doen op specialistische maatwerkvoorzieningen.	Dekking	2024	Niet van toepassing

Naam	Doel	Type	Looptijd Bij egalisatie: n.v.t.	Plafond Bij dekking n.v.t.
BR Wmo en Jeugdzorg	De inkomsten en uitgaven op het beleidsveld Zorg zijn nog niet in evenwicht. Dit komt omdat gemeenten nog actief zijn met het ontwikkelen en uitvoeren van de transformatie van de zorg, nog in afwachting zijn van de hervormingsagenda Jeugd en de doorontwikkeling beschermd wonen en maatschappelijke opvang nog afwachten. Naast de dotatie vanuit de extra middelen jeugdzorg (2021 - 2025) worden de voordelen van het beleidsveld Zorg tijdelijk toegevoegd aan deze reserve, zodat extra maatregelen en (mogelijke) tekorten op het beleidsveld Zorg verrekend kunnen worden met deze reserve.	Dekking	2026	Niet van toepassing
BR Jeugdfonds	Om het integraal Jeugdbeleid de komende jaren een impuls te geven worden de extra Jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld Zorg ingezet worden (€ 6,59 miljoen in 2022, € 1 miljoen in de jaren 2023, 2024 en 2025), gedoteerd aan deze bestemmingsreserve. Het jeugdbeleid en daarmee de inzet van het jeugdfonds wordt stadsbreed en in samenhang met Arnhem Oost bezien. Extra inzet op Jeugd kan incidenteel gedekt worden uit deze reserve. Een eventueel overschot aan middelen in het jeugdfonds kan overgeheveld worden naar de BR WMO en Jeugdzorg.	Dekking	2026	Niet van toepassing
BR Burgerinitiatieven Sociaal Domein	Het stimuleren en organiseren van activiteiten om de betrokkenheid en invloed van inwoners en/of organisaties op hun wijk/buurt in Arnhem te vergroten.	Dekking	2024	Niet van toepassing
BR Inburgering, integratie en asiel	Deze reserve is primair bestemd voor de voorbereidende taken op de nieuwe wet Inburgering die in 2022 ingaat en voor de doelen in het actieplan nieuwkomers. Met de nieuwe wet komen structurele middelen over en de reserve zal beschikbaar blijven tot één jaar na de invoering van de wet.	Dekking	2023	Niet van toepassing
BR Beschermd en Weerbaar	Arnhem ontvangt als centrumgemeente voor de regio's Arnhem en Achterhoek (tezamen 19 regiogemeenten) via de decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang van het Rijk jaarlijks middelen ten behoeve van de bestrijding van huiselijk geweld en seksueel geweld, de uitvoering van de vrouwenopvang, en voor de uitvoering van de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Het betreft hier wettelijke taken die zijn vastgelegd in het Rijksprogramma Geweld in afhankelijkheidsrelaties (GIA) en Geweld hoort nergens thuis (GHNT). De bestemmingsreserve dient om deze (regionale) middelen beschikbaar te houden voor de doelen en activiteiten die daarvoor zijn vastgelegd in de Regiovisie Samen Veilig 2019 - 2022 (aanpak Huiselijk Geweld en Kindermishandeling in de regio Arnhem en Achterhoek). Voor- en nadelige jaarrekeningresultaten op het regionale budget worden verrekend met de bestemmingsreserve.	Egalisatie	Niet van toepassing	5.000.000
BR Klimaat en Energie	De BR klimaat en energie is een egalisatiereserve, bedoeld om fluctuaties in de uitgaves die de veranderopgave klimaat en energie met zich meebrengt op te vangen. Het zorgt op deze manier voor dekking, van in de toekomst voorziene en noodzakelijke grote uitgaven, om de doelen van het NemiA programma te kunnen realiseren.	Egalisatie	Niet van toepassing	3.000.000
BR Duurzaamheidsleningen	Ter dekking van de jaarlijkse beheerskosten en soms ook rentelasten van de duurzaamheidslening en Toekomstbestendigwonen lening (TWL) binnen de gemeente Arnhem. Deze leningen worden verstrekt voor maatregelen op het gebied van energiebesparing en duurzame opwek bij particuliere woningen en de TWL kan ook aanvullend gebruikt worden voor het levensloop bestendig maken van de woning.	Dekking	Ultimo 2065	Niet van toepassing
BR Revolverendfonds (Duurzaam)	Uit deze Revolverend Fonds reserve worden duurzaamheidsleningen verstrekt volgens de bredere regeling Toekomst bestendig wonen lening. De leningen worden ten laste gebracht van de reserve en de aflossingen vloeien weer terug.	Egalisatie	Niet van toepassing	3.000.000
BR Duurzaam Arnhem	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund. Voor deze reserve gelden aparte kaders zoals vastgesteld in de raadsvergadering van 15 mei 2019.	Dekking	2022	Niet van toepassing
BR Omgevingslawaai	De gemeente Arnhem heeft deze middelen van het ministerie van Infrastructuur & Milieu (I&M) ontvangen en ze worden ingezet voor maatregelen om het omgevingslawaai terug te dringen, zoals door geluidarm asfalt op de hoofdinvalswegen van Arnhem (zoals Velperweg en Huissensestraat), investeringen in geluidsschermen langs het spoor en andere bronmaatregelen.	Dekking	2025	Niet van toepassing

Naam	Doel	Type	Looptijd Bij egalisatie: n.v.t.	Plafond Bij dekking n.v.t.
BR Vastgoed	Deze egalisatiereserve dient om de kosten van onderhoud van het gemeentelijke vastgoed te egaliseren en om daarmee schommelingen in de jaarlijkse begroting tegen te gaan. De hoogte van deze reserve is gebaseerd op het 40-jarige Meerjarige OnderhoudsPlan (MJOP).	Egalisatie	Niet van toepassing	10.000.000
BR Grondexploitatie	Deze reserve heeft tot doel risico's in de grondexploitatie op te vangen. De gewenste en tevens maximale omvang wordt bepaald op basis van het benodigde weerstandsvermogen van het grondbedrijf. Het jaarresultaat van het grondbedrijf wordt aan deze reserve toegevoegd (totdat de maximale omvang is bereikt), dan wel onttrokken. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.	Uitzondering	Uitzondering: Onbeperkt	Afhankelijk van het gewenste weerstands-vermogen
BR Voorstudies	Deze reserve is bedoeld om fluctuaties op te vangen in de uitgaven van voorstudies voor potentiële grondexploitatieprojecten. Op het moment dat een grondexploitatie wordt vastgesteld, worden deze voorstudie-kosten ten laste van het desbetreffende project gebracht en vloeit de bijdrage die vanuit deze reserve is gedaan weer terug in de reserve. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.	Uitzondering	Uitzondering: Onbeperkt	500.000
BR Strategische Posities	Deze reserve dient ter dekking van mogelijke exploitatietekorten op het beheren en onderhouden van strategisch vastgoed (vooruitlopend op beslissingen om te gaan ontwikkelen) en tevens voor het opvangen van waardeverminderingen van het strategisch vastgoed door hertaxatie of bij eventuele verkoop. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.	Uitzondering	Uitzondering: Onbeperkt	1.500.000
BR Zuidelijke Binnenstad	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie t.b.v. de financiering van ruimtelijke plannen in de zuidelijke binnenstad.	Dekking	2024	Niet van toepassing
BR Risicobeheer Arnhem Centraal	Deze bestemmingsreserve heeft een dekkingsfunctie voor kosten en andere onverwachte ontwikkeling binnen het project Arnhem Centraal. Daar onder vallen de transferhal, het ondergronds afval transport systeem en de grondexploitatie. Als alle projectonderdelen zijn afgerond kan deze bestemmingsreserve worden opgeheven.	Dekking	2022	Niet van toepassing
BR Groenfonds	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor het bomenbeleid, en voor andere groene investeringen in gebieden die dringend aan een impuls toe zijn. Opbrengsten uit herplantplicht voor bomen waarbij herplant ter plekke niet mogelijk of wenselijk is, worden toegevoegd aan deze reserve.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.500.000
BR Volkshuisvesting	Deze reserve is bestemd om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor de inspanningen die bijdragen aan het behalen van de doelen op gebied van wonen. Deze doelen zijn vastgelegd in woonprincipes en in het volkshuisvestelijk kader.	Egalisatie	Niet van toepassing	3.000.000
BR Startersleningen	De gemeente heeft leningen verstrekt aan starters op de woningmarkt. Deze reserve dekt de jaarlijkse beheerkosten en rentelasten van de lopende startersleningen.	Dekking	2040	Niet van toepassing
BR Burgerparticipatie	Dekking van de afspraken uit het addendum op het coalitieakkoord - Uitbreiding van de griffie met een communicatiemedewerker (2021-2022) - Verlenging bewonersondersteuning (2022) - pilot digitaal wijkpanel (2021)	Dekking	2022	Niet van toepassing
BR Wijkfondsen	In uitzondering op reguliere begrotingsuitgangspunten is budgetoverheveling voor de wijkfondsen naar een volgend jaar toegestaan. Jaarlijks wordt het surplus of tekort op wijkfondsen gestort respectievelijk onttrokken aan de reserve.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.000.000

Begroting 2022

Begroting 2022

Gemeente Arnhem

Ontwerp Begroting 2022

Inhoudsopgave

Deel 1 Hoofdlijnen van beleid en financieel kader ... 1
Hoofdlijnen van beleid ... 2
Ontwikkelingen in het financieel kader ... 4
Leeswijzer ... 17

Deel 2 Beleidsbegroting ... 20
Wijkprogramma's ... 21
Wijken Algemeen ... 22
Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek ... 26
Noordwest ... 32
Noordoost ... 37
Presikhaaf ... 44
Malburgen ... 49
Schuytgraaf/Elderveld ... 53
De Laar/Elden ... 58
Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg ... 62

Stedelijke programma's ... 67
Bestuur, dienstverlening en financiën ... 68
Veiligheid ... 75
Bereikbaarheid ... 81
Economie ... 87
Onderwijs ... 95
Cultuur ... 99
Participatie en armoedebestrijding ... 106
Zorg ... 120
Welzijn en inclusie ... 131
Gezondheid en sport ... 138
Klimaat en energie ... 143
Ruimtelijke ontwikkeling ... 150
Wonen en leefomgeving ... 156

Paragrafen ... 169
Lokale heffingen ... 170
Risicomanagement en weerstandsvermogen ... 177
Onderhoud kapitaalgoederen ... 195
Financiering ... 211
Bedrijfsvoering ... 216
Verbonden partijen ... 223
Grondbeleid ... 239
Investeringen ... 243
Subsidies ... 250
Overig programmaplan ... 256

Deel 3 Financiële begroting ... 257
Overzicht van baten en lasten per programma ... 258
Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten ... 264
Geprognosticeerde balans 2022-2025 ... 268
Reserves en voorzieningen ... 269
EMU-saldo 2022 ... 276
Overzicht geraamde lasten en baten per taakveld ... 278
Overzicht taakvelden per programma (lasten) ... 284
Overzicht taakvelden per programma (baten) ... 288
Mutaties circulaires ... 292

Bijlagen ... 294
Normenkader ... 295
Overzicht onderdelen stad/wijk ... 297
Afkortingenlijst ... 299
Begrippenlijst ... 302

Deel 1 Hoofdlijnen van beleid en financieel kader

Deel 1 bestaat uit:

1. Bestuurlijke hoofdlijnen van beleid
2. Ontwikkelingen in het financieel kader
3. Leeswijzer

Hoofdlijnen van beleid

We hebben mooie en goede dingen bereikt voor Arnhem. Dat is overal in de stad zichtbaar. Door de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis hebben we eraan bijgedragen dat Arnhem sterker uit de crisis komt. We hebben de bouw van woningen versneld en we zijn gestart met een grootschalige stadsvernieuwing: de Arnhem Oost Aanpak. We helpen meer Arnhemmers aan werk, ook degenen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Steeds minder Arnhemmers zijn afhankelijk van de bijstand en we kunnen steeds meer mensen helpen met het oplossen van hun schulden. Overal in de stad worden steeds meer maatregelen voor klimaatadaptatie zichtbaar. Diverse plannen gaan van de tekentafel naar uitvoering, zoals de Blauwe Golven en Coehoorn.

We staan er ook financieel goed voor, onze financiële positie is verbeterd. Zonder dat we de lasten hebben verhoogd. De kosten in de zorg hebben we beteugeld. Alle seinen staan op groen om nieuwe stappen te zetten. Nieuwe ontwikkelingen in te zetten. Waar alle Arnhemmers van kunnen profiteren. Dat doen we op alle fronten.

Met een nieuwe visie op het sociaal domein bieden we alle Arnhemmers dezelfde kansen op persoonlijke ontwikkeling. Alle Arnhemmers hebben voldoende inkomen, een goede woning een veilige en gezonde leefomgeving en een gezonde leefstijl. En alle Arnhemmers kunnen in veiligheid en vrijheid leven. Deze visie vindt zijn weg naar de diverse beleid- en uitvoeringsplannen. Bijvoorbeeld dat we ernaar streven dat daklozen uiteindelijk een passende woonplek krijgen en niet alleen maar zijn aangewezen op maatschappelijke opvang. Dat we bij jeugdzorg blijven sturen op preventie en vroegtijdige inzet, waardoor uiteindelijk minder specialistische zorg nodig is. En dat we Arnhemse scholen helpen hun leerlingen les te geven in goede en frisse gebouwen

We gaan onverkort verder met het bouwen van nieuwe woningen in alle segmenten. Waar mogelijk versnellen we en bouwen we meer woningen dan aanvankelijk de bedoeling was. Zoals recent met de plannen voor de Nijmeegseweg, Whemedreef en Malburgen-West. Het gaat niet om bouwen alleen. We kiezen voor een grootschalige samenhangende aanpak van stadsvernieuwing, waarbij de woningbouwplannen en de verduurzamingsopgave hand in hand gaan om de leefbaarheid van de wijken en de kwaliteit van leven van onze inwoners te verbeteren: de Arnhem-Oost aanpak. Daarbij pakken we woningen bouwen, de leefomgeving verbeteren en de sociale problematiek integraal aan.

We gaan verder aan de slag met het renoveren en verduurzamen van woningen van particuliere woningeigenaren met de laagste energielabels. Veel inwoners hebben zelf nauwelijks geld hebben om hun woning te verbeteren. Daarom vragen we een bijdrage van ruim € 25 miljoen aan bij het Rijk om daarmee met provincie, gemeente en inwoners zelf voor meer dan € 47 miljoen te kunnen investeren in de wijken. Daar waar particuliere woningen worden opgeknapt, is het de bedoeling dat ook corporaties kijken of zij hun woningen kunnen renoveren en duurzamer kunnen maken.

Groen in de stad wordt steeds belangrijker. In de vele parken die Arnhem rijk is, maar vooral ook in de wijken en in het centrum. Een gezonde leefomgeving kan niet zonder een goede groene openbare ruimte. Dus gaan we aan de slag voor meer plekken voor buitensport, parken geschikt maken voor meer bezoekers en meer groen in de wijken. Dat is ook broodnodig om voorbereid te zijn op de veranderingen van het klimaat. Zodat we minder last hebben van hevige regenval en er meer koelteplekken zijn. Investeren in een groene stedelijke omgeving draagt zo bij aan klimaatadaptatie en biodiversiteit, maar ook aan een gezonde leefomgeving voor onze inwoners.

We gaan verder met het verbeteren van de bereikbaarheid van de stad. Dat doen we bijvoorbeeld met de fietsagenda, maar ook met betere parkeerfaciliteiten, zoals de Rozetgarage en de Blauwe Golven. We gaan verder met investeren in de economische kracht van de stad, met het thema 'duurzaamheid en energie' als belangrijk vlaggenschip. Met de uitvoering van onze economische agenda, die inzet op circulaire economie en waterstof. We ondersteunen innovatieve initiatieven als IPKW en Connectr. We gaan verder met 'van bedrijven weten', waardoor we naast inwoners ook bedrijven beter kunnen ondersteunen.

Daarnaast blijven we Arnhem als sportstad op de kaart zetten. We willen gaststad zijn voor internationale sportevenementen, zoals het WK Volleybal in 2022. Dat levert extra internationale aandacht op, trekt extra toeristen naar de stad en verleidt Arnhemmers om zelf ook te gaan sporten. We blijven investeren in cultuur, mede met tijdelijke coronamiddelen van het Rijk. Want ook een rijk cultureel aanbod maakt ons als stad aantrekkelijk voor inwoners en toeristen, en de vestiging van bedrijven. We stimuleren culturele instellingen om meer mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur. Om zoveel mogelijk mensen te laten meedoen. Cultuur is er immers voor iedereen.

Bij al onze inspanningen krijgt burgerparticipatie een steeds grotere rol. Bewoners krijgen en nemen steeds vaker de gelegenheid om mee te denken over plannen van de gemeente. En terecht, want de gemeente is er immers voor zijn inwoners. De afgelopen jaren zijn inwoners bijvoorbeeld betrokken geweest bij het opstellen van het bomenplan, het referendum over diftar, bij diverse woningbouwplannen, bij de wijkgerichte energietransitie en bij de ontwikkeling van de omgevingsvisie. Daar gaan we verder mee. Zo zijn we inmiddels begonnen om samen met de wijkbewoners voor alle wijken een groenvisie op te stellen. Bij de uitvoering van het jeugdbeleid betrekken we Arnhemse kinderen, jongeren, ouders en samenwerkingspartners. En bij nieuwe woningbouwplannen blijven we onze inwoners betrekken.

Nu de gemeenteraad naar aanleiding van de uitkomsten van het referendum heeft besloten te stoppen met Diftar, gaan we op zoek naar andere manieren om de stroom restafval te verminderen. Dat blijft het doel, ook met een ander afvalsysteem. Intussen zijn de ondergrondse containers van het slot en wordt de stad steeds schoner. Ook is de milieukar ingevoerd, waar Arnhemmers klein grofvuil kunnen inleveren.

De gemeente is er voor alle Arnhemmers. Daarom werken we aan een diverse en inclusieve stad: een stad waarin iedereen zichzelf mag en kan zijn en niemand uitgesloten wordt. Daarin moeten wij zelf het goede voorbeeld geven. We zijn al hard op weg om onze gemeentelijke organisatie inclusiever te maken. We zijn goed op weg. Mede dankzij de inzet van een Verandermanager Diversiteit en Inclusie wordt de samenstelling van onze organisatie steeds meer een afspiegeling van onze stad. We zijn ambitieus en dat moet ook: dit willen we binnen vijf jaar realiseren.

We hebben veel bereikt. En we hebben nog veel te doen. Arnhem ís mooier, duurzamer en economisch sterker. Steeds meer mensen kunnen meedoen. En we zijn er nog niet. Het kan altijd beter. Dat laten we onder meer zien in deze begroting. Maar we gaan dat vooral laten zien in de stad. Zichtbaar en voelbaar voor onze inwoners. We doen het voor hen.

Ontwikkelingen in het financieel kader

Hoofdlijnen financiën

De Begroting 2021 werd sterk gekleurd door de coronacrisis. De Begroting 2022 laat een herstel van de financiële positie zien. Net zoals de stad herstelt van de coronacrisis. We zijn er nog niet. Daarom wordt het werk van de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis doorgezet. Met het snelle optreden na het uitbreken van de coronacrisis hebben we de gemeentelijke financiën in de greep kunnen houden en toch kunnen investeren in de stad. Bijvoorbeeld door met de periodieke impactanalyse de gevolgen van de crisis in kaart te brengen, maar ook door dankbaar gebruik te maken van de steunpakketten die het Rijk ter beschikking stelt en heeft gesteld.

De investeringen worden in de Begroting 2022 doorgezet. Belangrijke keuzes zijn al in de Perspectiefnota 2022-2025 gemaakt met onder andere de Arnhem Oost aanpak. In deze begroting werken we de kaders van de Perspectiefnota uit en geven we invulling aan diverse moties en amendementen. Daarnaast stellen we de begroting bij op basis van de actuele informatie van het Rijk met niet alleen de meicirculaire van het gemeentefonds, maar ook de toezegging met betrekking tot de extra middelen voor de jeugdzorg. Binnen de kaders die door onze toezichthouder, de provincie, zijn gegeven nemen we deze extra middelen waarover nog geen formeel besluit is genomen, wel op in de begroting om op die manier de tekorten die de laatste jaren op jeugdzorg zijn ontstaan zo goed mogelijk op te lossen.

In deze begroting brengen we de weerbaarheid weer op peil. Met een begroting in evenwicht, waarvan de weerstandsfactor de komende jaren niet onder de 1,3 zakt en in het laatste jaar groeit naar 1,5, is deze begroting een goed fundament om in de volgende coalitieperiode op verder te bouwen.

Reëel en structureel sluitende begroting

In onderstaande tabel is samengevat weergegeven hoe de Begroting 2022 zich ontwikkelt ten opzichte van de vorige begroting. Verder in dit hoofdstuk volgt de toelichting op de wijzigingen die zich na de Perspectiefnota hebben voorgedaan.

Financieel beeld 2022-2025	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Uitgangspositie Begroting 2021	0	0	0	0
Gemeentefonds en overige rijksontwikkelingen	28.746	21.424	19.514	20.645
Beleidsontwikkelingen				
Meedoen in een socialer Arnhem	-13.682	-4.240	-2.996	-5.515
Wonen in een duurzamer Arnhem	-5.097	-4.137	-4.953	-4.816
Genieten van een nog mooier Arnhem	-550	-435	-435	-435
Open en verantwoord besturen	-2.407	-807	-33	-1.694
Impact corona				
Jaarlijkse bijstellingen	-13.236	-13.314	-11.880	-11.271
Toevoeging (-) of onttrekking (+) aan de algemene reserve cf Begroting 2022	6.225	1.508	783	3.086
Totaal Financieel beeld	**0**	**0**	**0**	**0**

Hieruit blijkt dat deze Begroting 2022 in alle jaren leidt tot een onttrekking aan de algemene reserve. Ten opzichte van de Begroting 2021 wordt vanaf 2025 per saldo structureel € 3,1 miljoen minder aan de algemene reserve toegevoegd. Als gevolg van besluitvorming uit eerdere jaren zijn echter reeds meerjarige onttrekkingen en dotaties aan de algemene reserve begroot. Na verwerking van de hierboven gepresenteerde wijzigingen voegen we vanaf 2025 nog jaarlijks structureel € 1,9 miljoen toe aan de algemene reserve. In de onderstaande tabel zijn de totale toevoegingen en onttrekkingen aan de algemene reserve na verwerking van het meerjarenbeeld opgenomen. Hierin zitten dus ook de toevoegingen en onttrekkingen die in eerdere begrotingen zijn vastgesteld.

Totale mutatie algemene reserve Begroting 2022 inclusief eerdere aanpassingen	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000				
Onttrekking	22.139	16.324	14.642	15.839
Toevoeging	14.419	14.039	18.506	17.724
Mutatie	**-7.720**	**-2.285**	**3.864**	**1.885**

In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen is te lezen dat de weerstandsfactor oploopt tot 1,5. De coronacrisis heeft, zeker op de middellange termijn, wel een aanzienlijke invloed op de begroting. Dankzij het ruimhartige compensatiebeleid van het Rijk en het spoedige economische herstel, herstelt de weerbaarheid van de Arnhemse begroting zich ten opzichte van vorig jaar. De groei van de bestemmingsreserve solvabiliteit zorgt daarnaast voor een nog robuustere financiële positie.

Naast een reëel sluitende begroting, moet de begroting ook structureel sluitend zijn. Dit is het geval wanneer de structurele lasten, dus de lasten die langjarig doorlopen, voor 2022 volledig worden gedekt door structurele baten of aannemelijk is gemaakt dat dit structurele evenwicht in latere jaren (uiterlijk 2025) bereikt wordt.
In 2022 is er sprake van een structureel tekort in deze begroting, 2023 is in evenwicht en vanaf 2024 ontstaat er structurele begrotingsruimte in de begroting die oploopt tot 5%. Daarmee is er dus een structureel evenwicht. De begroting 2021 is reëel in evenwicht, omdat de opgenomen bedragen voor de komende jaren volledig, realistisch en haalbaar zijn. De in de begroting opgenomen maatregelen zijn aannemelijk hard of voorzien van dekking uit een bestemmingsreserve.

Gemeentefonds

In deze begroting is de raming van het gemeentefonds bijgesteld op basis van de meicirculaire 2021. In de Perspectiefnota zijn reeds de september- en decembercirculaire 2020 verwerkt. Ten opzichte van de Begroting 2021 stijgt de gemeentefondsuitkering over alle jaren. Een groot deel daarvan betreft de nominale indexatie van de gemeentefondsuitkering en deze is reeds verwerkt in de Perspectiefnota. Als gevolg van de coronacrisis is het accres over 2020 en 2021 bevroren, maar vanaf 2022 wordt het accres geactualiseerd op basis van de bestaande normeringssystematiek. Het accres laat in de meicirculaire vanaf 2022 een daling zien. De daling vanaf 2022 wordt verklaard doordat de lonen en prijzen minder hard stijgen dan in de vorige circulaire was verwacht. Ook andere uitgaven bij het Rijk stijgen minder hard (lagere rentelasten en EU-afdrachten). Hierdoor stijgen de uitgaven van het Rijk minder hard en dat werkt als gevolg van de trap-op-trap-af systematiek door in de algemene uitkering van gemeenten. Aan de andere kant zijn de volumina van de verdeelmaatstaven (zoals bijvoorbeeld het aantal inwoners en bijstandsontvangers) landelijk geactualiseerd. Dit heeft een positief effect op de hoogte van de algemene uitkering.

Op 3 juni is besloten door het Kabinet dat gemeenten in 2022 voor jeugdzorg € 1,314 miljard extra zullen ontvangen. Voor Arnhem betekent dit een bijdrage in het gemeentefonds van € 16,6 miljoen. Dit wordt pas in de septembercirculaire 2021 verwerkt, maar is omwille van de forse impact op de Begroting 2022 alvast in de raming van de budgetten verwerkt. Over de structurele toekenning van de middelen voor jeugd vanaf 2023 zijn in juli afspraken gemaakt. De provinciaal toezichthouders hebben onderling afgesproken dat gemeenten in hun meerjarenbegroting 75% van de bedragen die de Arbitragecommissie heeft berekend, zouden mogen opnemen. In deze Begroting 2022 is de eerder opgenomen stelpost van € 3,9 miljoen om die reden verhoogd tot het afgesproken niveau. In programma S07 Zorg en verderop in dit hoofdstuk wordt nader toegelicht op welke wijze de extra middelen voor jeugdzorg zullen worden ingezet. De overige aanpassingen in het gemeentefonds die leiden tot aanpassingen in de lasten zijn toegelicht in deel 3 (Financiële begroting).

Gemeentefonds en overige rijksontwikkelingen	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000				
Ontwikkelingen gemeentefonds sept.- en dec.circulaire	10.749	11.894	13.085	16.422
Doorgegeven mutaties decentralisatie-uitkeringen sept.- en dec.circulaire	-1.991	-1.991	-1.991	-1.962
Gemeentefonds totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*8.758*	*9.903*	*11.094*	*14.460*
Ontwikkelingen gemeentefonds meicirculaire	4.453	2.703	458	-752
Doorgegeven mutaties decentralisatie-uitkeringen meicirculaire	-1.065	-1.050	-1.063	-1.076
Extra middelen Jeugdzorg	16.600	9.869	9.026	8.013
Gemeentefonds totaal aanvullend op Perspectiefnota	*19.988*	*11.521*	*8.421*	*6.185*
Totaal ontwikkelingen gemeentefonds	**28.746**	**21.424**	**19.514**	**20.645**

Herverdeling gemeentefonds
Begin juli 2021 is het nieuwe verdeelvoorstel voor herijking van het gemeentefonds gepubliceerd. De Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) verwacht eind september of begin oktober zijn advies over de herverdeling van het gemeentefonds uit te brengen. Besluitvorming over de invoering van de nieuwe verdeling (per 2023) is aan het nieuwe Kabinet. Begin juni is daarnaast een advies van de ROB gepubliceerd over de toekomst van de normeringssystematiek (het accres). Ook dit is aan het nieuwe Kabinet om daarin een besluit te nemen.
Voor het nieuwe verdeelmodel van de algemene uitkering verwachten we een voordeel (met de kennis van nu structureel ruim € 7 miljoen), maar voor het nieuwe verdeelmodel Beschermd Wonen verwachten we een nadeel. In de risicoparagraaf is een risico van € 15 miljoen opgenomen voor de effecten van het verdeelmodel Beschermd Wonen. Daarnaast kan het verwachte nadeel op Beschermd Wonen deels opgevangen worden met het te verwachten voordeel op de algemene uitkering. Beide modellen worden vanaf 2023 stapsgewijs ingevoerd.

Financiële koers van de beleidsontwikkelingen

De financiële koers is in dit hoofdstuk in vier onderwerpen samengevat:

- Meedoen in een socialer Arnhem: Wmo & jeugdzorg, werk & inkomen, armoede & schulden en onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang
- Wonen in een duurzamer Arnhem: wonen, ruimtelijke ontwikkeling, grondbeleid, openbare ruimte en klimaat & energie
- Genieten van een nog mooier Arnhem: cultuur, bruisende binnenstad en veiligheid
- Open en verantwoord besturen: samenwerking met burgers en organisaties, bedrijfsvoering en concernfinanciën

In onderstaande tabel wordt duidelijk wat de mutaties zijn op deze onderwerpen ten opzichte van de vorige begroting:

Beleidsontwikkelingen	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000				
Meedoen in een socialer Arnhem	-13.682	-4.240	-2.996	-5.515
Wonen in een duurzamer Arnhem	-5.097	-4.137	-4.953	-4.816
Genieten van een nog mooier Arnhem	-550	-435	-435	-435
Open en verantwoord besturen	-2.407	-807	-33	-1.694
Totaal beleidsontwikkelingen	**-21.736**	**-9.618**	**-8.418**	**-12.459**

In de volgende paragrafen worden per onderwerp de financiële ontwikkelingen ten opzichte van de vorige begroting weergegeven. Daarbij zijn in elke tabel telkens eerst de ontwikkelingen zoals vermeld in de Perspectiefnota benoemd en worden daaronder de ontwikkelingen die zich na de Perspectiefnota hebben voorgedaan. De ontwikkelingen na de Perspectiefnota worden in de paragrafen toegelicht.

Meedoen in een socialer Arnhem

Ontwikkelingen Meedoen in een socialer Arnhem	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000				
Wmo en jeugdzorg				
Wijziging woonplaatsbeginsel jeugd	-2.100	-2.100	-2.100	-2.100
Wijziging woonplaatsbeginsel jeugd dekking vanuit GF	2.100	2.100	2.100	2.100
Nieuw preventief beleid en investeringen t.b.v. invoer taskforce maatregelen jeugd	99			
Wmo en jeugd totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*99*	*0*	*0*	*0*
Inzet extra middelen jeugd		-4.722	-4.608	-5.608
Reservering extra middelen jeugd	-16.600	-1.000	-1.000	-1.000
Actualisatie WMO middelen	1.200	1.700	2.200	1.700
Wmo en jeugd totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-15.400*	*-4.022*	*-3.408*	*-4.908*
Werk en inkomen				
BUIG actualisatie	5.800	4.900	3.900	3.900
Werk: Herstelagenda en landelijke middelen	-875	-1.125		
Werk en inkomen totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*4.925*	*3.775*	*3.900*	*3.900*
WSW Actualisatie	316	570	797	2.306
Vrijval WSW ten behoeve van beschut werk		-570	-797	-2.306
Dividend Scalabor	-690	-690	-690	-690
Werk en inkomen totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-374*	*-690*	*-690*	*-690*
Armoede en schulden				
Armoede- Bijzondere Bijstand < 21 jaar	-231	-231	-231	-231
Wetswijziging WGS tav Vroeg erop af	-207	-207	-207	-207
Perspectief voor gezinnen met kinderen in armoede (21A33)	-81	-81	-81	-81
Armoede en schulden totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-438*	*-438*	*-438*	*-438*
Onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang				
Addendum coalitieakkoord: Burgerkracht	-175	-175	-175	
Onttrekking BR Burgerinitiatieven Sociaal domein	175	175	175	
Opschorten bezuiniging sociale basis (herijking welzijnsopgave)	-350	-350		
Integraal plan voor aanpak racisme, veiligheid en acceptatie LHBTIQ+ en vrouwenemancipatie	-200	-200	-36	-36
Arnhemse standaard toegankelijkheid openbare ruimte	-100			
Suïcidepreventie		-40	-40	-40
Huisvesting maatschappelijke initatieven	-80	-80	-80	-80
Vluchtelingen en statushouders Pilot Shelter City	-35	-35		
Veiligheid: Aanpak mensenhandel	-175	-175	-175	-175
Veiligheid: Datagedreven werken voor de aanpak van criminaliteit en onveiligheid	-150	-150	-150	-150
Veiligheid: Strategische advisering programma Veiligheid	-120	-120	-120	-120
VGGM: Verdeling kosten kazerne Ede	-400	-400	-400	-400
Sport: exploitatie Bethanienstraat en de Opmaat	-83	-83	-83	-83
Sport: Middachtensingel		-88	-88	-88
Investeringen in scholen en sport	-121	-513	-607	-1.026
Onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-1.814*	*-2.234*	*-1.779*	*-2.198*

VGGM Functiewaardering (motie 21m52g)	-350	-350	-350	-350
Onderwijshuisvesting				-600
Beheer MFC's	-150	-100	-50	-50
Ventilatie basisscholen (21A41)	-100	-100	-100	-100
Onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-600*	*-550*	*-500*	*-1.100*
Totaal ontwikkelingen meedoen in een socialer Arnhem	**-13.682**	**-4.240**	**-2.996**	**-5.515**

Wmo en jeugdzorg
Op 3 juni is door het kabinet besloten dat gemeenten voor jeugdzorg € 1,314 miljard extra (bovenop de reeds toegekende € 300 miljoen) voor 2022 zullen ontvangen. Arnhem ontvangt hiervan in 2022 een bedrag van circa € 16,6 miljoen. Dit zal in de septembercirculaire 2021 worden toegekend. Daarnaast mag er ook rekening gehouden worden dat een volgend kabinet drie kwart van het structurele tekort zal dekken waarmee ruimte ontstaat om extra uitgaven te ramen. In deze begroting wordt van de € 16,6 miljoen aan extra middelen in 2022 € 10,0 miljoen toegevoegd aan de reserve Wmo & Jeugdzorg. De extra Jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld Zorg ingezet worden (€ 6,6 miljoen in 2022, € 1,0 miljoen in de jaren 2023, 2024 en 2025) worden gedoteerd aan de nieuwe bestemmingsreserve Jeugdfonds. Het jeugdbeleid en daarmee de inzet van het jeugdfonds wordt stadsbreed en in samenhang met Arnhem Oost bezien. Extra inzet op Jeugd kan incidenteel gedekt worden uit deze reserve. Een eventueel overschot aan middelen in het jeugdfonds kan overgeheveld worden naar de BR WMO en Jeugdzorg.

Van de structurele compensatie wordt in 2023 € 4,7 miljoen ingezet voor onder andere de dekking van het bestaande tekort op de Jeugdzorg conform de raadsbrief van 15 juni 2021 en de besparingen op begeleiding door de sociale wijkteams voor € 1,0 miljoen structureel en de transformatie verblijfszorg voor € 0,8 miljoen structureel terug te draaien. Door deze extra middelen voor jeugdzorg kan daarnaast een overschot dat ontstaat bij de Wmo middelen van structureel € 1,7 miljoen vrijvallen.

Werk en inkomen
Sinds de Perspectiefnota is de WSW-raming geactualiseerd. Er stromen geen nieuwe WSW-ers meer in. De kosten voor de huidige groep SW-medewerkers lopen nog jarenlang door, deze zijn niet beïnvloedbaar. De Rijksbijdrage is niet dekkend voor deze kosten. De meerjarige financiële consequenties van deze rijkskorting zijn gedekt in de begroting. Voor de zomer heeft de MGR de meerjarenbegroting 2022-2025 aan de raad ter zienswijze voorgelegd. Daarnaast is in de meicirculaire de aangepaste rijksbijdrage voor WSW bekend gemaakt. Het voordeel voor 2022 van € 316.000 valt vrij. Het overig budget blijft ingezet worden voor beschut werk voor WSW-ers en inwoners die niet meer in de WSW kunnen instromen, maar wel recht hebben op beschut werk.

In de begroting was vanaf 2022 structureel rekening gehouden met een dividenduitkering van Scalabor van jaarlijks € 690.000. De toekomstige financiële ontwikkeling van Scalabor is echter op dit moment onzeker, waardoor we niet uit kunnen gaan van een jaarlijkse dividenduitkering van deze hoogte. Daarom wordt deze dividendverwachting voor nu uit de begroting gehaald.

Armoede en schulden
Bij de behandeling van de Perspectiefnota is op 30 juni 2021 amendement 21A33 'Perspectief voor gezinnen met kinderen in armoede' aangenomen en verwerkt in deze begroting. Aanvullend op de Perspectiefnota worden in deze begroting geen mutaties voor armoede en schulden voorgesteld.

Onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang
Motie 21m52g roept het college op om te investeren in preventie en publieke gezondheid en daartoe onder andere de VGGM een inschatting te laten maken van de financiële effecten van de functiewaardering van haar personeel. Voor de Arnhemse bijdrage wordt het effect hiervan ingeschat op structureel € 350.000.

Om toekomstige investeringen in onderwijshuisvesting mogelijk te maken, wordt vooruitlopend op de vaststelling van een nieuw integraal huisvestingsplan voortgezet onderwijs een structurele stelpost van € 600.000 vanaf 2025 opgenomen in de begroting ter dekking van verwachte kapitaallasten. In de komende periode zal op basis van een analyse van de huidige en toekomstige situatie rondom het aantal leerlingen, trends en ontwikkelingen, opgaven, kwaliteit van de gebouwen en toekomst van het onderwijs een plan worden opgesteld. Inschatting is dat

de benodigde investeringen in onderwijshuisvesting vanaf 2024 in elk geval tot € 600.000 aan kapitaallasten leiden vanaf 2025.

De MFC's worden in de avonduren en tijdens de weekenden veelal gebruikt voor diverse activiteiten die zijn ontstaan uit bewonersinitiatieven. Hierbij kan worden gedacht aan samenkomsten van bewoners, taal-, dans-muzieklessen, vergaderingen, biljarten, etc. Daarvoor is het noodzakelijk dat het beheer van de MFC's ook gedurende die tijden goed op orde is, zodat wordt voldaan aan wettelijke verplichtingen en gebruiksvoorwaarden vanuit de afgegeven vergunning. Op korte termijn wordt daarvoor gebruik gemaakt van professionele en flexibel inzetbare menskracht voor toezicht en beheer. Omdat het hier gaat om gebruik van de MFC's door bewoners en andere niet-professioneel gebruik, kunnen de kosten hiervan niet of onvoldoende bij hen in rekening worden gebracht. Dit 'sociaal beheer' zal samen met de wijken (teams Leefomgeving) worden uitgewerkt om op termijn, bijvoorbeeld met inzet van vrijwilligers en in samenhang met de doorontwikkeling van de buurthuizen, dit knelpunt structureel op te lossen.

Bij de behandeling van de gemeentelijke bijdrage SUVIS-regeling is op 21 juli 2021 amendement 21A41 'Meer geld voor ventilatie basisscholen door apart budget voor MFC's' aangenomen. Het structurele budget aan kapitaallasten van deze investering van € 100.000 is in deze begroting opgenomen.

Wonen in een duurzamer Arnhem

Ontwikkelingen Wonen in een duurzamer Arnhem	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Arnhem Oost aanpak	-1.533	-2.000	-2.000	-2.000
Verstedelijkingsopgave	-470	-600		
Uitvoeringskosten motie Voorkom stadsvernieuwing 4.0	-125		-125	
Participatieproces Nemia	-125			
Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen	-45	-59	-77	-91
Buurtconcierges	-200			
Bossen en parken	-200	-200	-200	-200
Woonboten Nieuwe Haven	50	750		
Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten	-50	-50	-50	-50
Investeringen in openbare ruimte	-24	-88	-111	-135
Totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-2.722*	*-2.247*	*-2.563*	*-2.476*
Hogere prijsstijging bouwmaterialen	-350	-40	-40	-40
Nieuwe Haven	-13	-13	-13	-13
Veiligheid en openbare ruimte Nieuwe Haven	-75			
Kostendekkendheid rioolheffing	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
Voorbereidingskosten klimaatadaptatie	-75	-75	-75	-75
Groene metropoolregio Arnhem-Nijmegen	-412	-412	-412	-412
Extra capaciteit bossen en parken	-200	-200	-200	-200
Wonen - opgaven en middelen voor handhaving	-100	-100	-100	-100
Stikstofagenda	-100			
Verstedelijking			-500	-500
Gemeentelijke adviescommissie ruimtelijke kwaliteit	-50	-50	-50	
Totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-2.375*	*-1.890*	*-2.390*	*-2.340*
Totaal ontwikkelingen Wonen in een duurzamer Arnhem	**-5.097**	**-4.137**	**-4.953**	**-4.816**

Hogere prijsstijging bouwmaterialen
Een flink aantal producenten van bouwmaterialen zoals staal, hout en pvc heeft op basis van de verwachtingen van economische malaise door de coronacrisis de productie naar beneden bijgesteld. In de bouw is tot nu echter weinig van de coronacrisis te merken en de vraag naar bouwmaterialen blijft groot. Gevolg is dat de prijzen van bouwmaterialen fors zijn gestegen en dat sommige materialen niet of veel later worden geleverd. Om de gevolgen van de bovenmatige prijsstijgingen van bouwmaterialen te kunnen opvangen, wordt voor 2022 een

buffer van € 350.000 gevormd. Een aantal bouwprojecten die in 2021 worden aanbesteed, wordt al direct beïnvloed. Hierdoor stijgen de kapitaallasten structureel met € 40.000.

Nieuwe Haven
Om de nautische veiligheid van de Nieuwe Haven op orde te maken middels het plaatsen van buispalen is in december 2018 een investeringskrediet van € 200.000 miljoen beschikbaar gesteld. Nu blijkt uit nader technisch onderzoek dat het beschikbaar gestelde investeringskrediet ontoereikend is, dit mede als gevolg van de sterk gestegen staalprijzen en technische complicaties. Een aanvullend investeringskrediet van € 350.000 is benodigd om de nautische veiligheid van de Nieuwe Haven op orde te brengen. De jaarlijkse extra kapitaallasten bedragen vanaf 2022 € 13.000.

Veiligheid en openbare ruimte Nieuwe Haven
Om de veiligheid en openbare ruimte van De Nieuwe Haven te verbeteren wordt in 2022 € 75.000 uitgegeven aan onder andere bebording, groen en verlichting.

Kostendekkendheid rioolheffing
In het Coalitieakkoord 2018-2022 is afgesproken om de heffingen kostendekkend te maken. Voor de rioolheffing werd daarbij uitgegaan van een jaarlijkse groei van 1,5%.

Voor 2022 geldt dat de kosten van beheer en onderhoud van riolering naar verwachting lager uitvallen dan eerder meerjarig geraamd. Aangezien de tarieven maximaal kostendekkend mogen zijn, zou dit lagere opbrengsten tot gevolg hebben. In de toekomst wordt echter een toename verwacht van de vervangingsopgave van rioleringen. Om schommeling van tarieven te voorkomen wordt daarom vanaf 2022 een spaarelement opgenomen in het tarief, geraamd op € 700.000 per jaar. De inkomsten op grond van dit spaarelement worden toegevoegd aan een voorziening en ingezet bij toekomstige vervangingsinvesteringen riolering.
Een deel van de lagere lasten in 2022 wordt wel doorberekend in het tarief (€ 300.000). Per saldo betekent dit dat de (gemiddelde) lasten voor de burger in 2022 gelijk zijn aan 2021. De opbrengsten rioolheffing zijn hierdoor € 300.000 lager dan in eerste instantie meerjarig geraamd, omdat wordt afgeweken van de jaarlijkse groei van 1,5%.

Voorbereidingskosten klimaatadaptatie
Om de klimaatadaptatie te kunnen realiseren worden kosten gemaakt die conform de huidige spelregels niet gedekt kunnen worden uit de middelen in het klimaatfonds. Het gaat hier over algemene kosten (zoals stadsbrede onderzoeken, bijdragen aan samenwerkingsverbanden, lidmaatschappen e.d.) die niet aan een project toe te schrijven zijn, maar meer algemeen samenhangen met klimaatadaptatie. Om deze voorbereidingskosten te kunnen dekken, wordt een jaarlijks bedrag van € 75.000 ingezet.

Groene metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Arnhem neemt deel in de Groene metropoolregio Arnhem-Nijmegen. Hierbinnen liggen diverse opgaven voor de komende jaren. Voor de opgaven rond *Productieve regio*, *Circulaire regio*, *Ontspannen regio* en *Groene groeiregio* wordt in totaal € 412.000 vrijgemaakt. Dit bedrag zal nog over de betreffende programma's verdeeld gaan worden.

Extra capaciteit bossen en parken
De bossen en parken van Arnhem worden steeds intensiever gebruikt. Een bijkomstigheid hierbij is dat hierdoor de betrokkenheid van de Arnhemmer ook enorm is toegenomen. Om ons dagelijks onderhoud uit te kunnen voeren moeten we veel meer en intensiever communiceren en ook de slijtage van materieel is veel groter. Voor ons dagelijks onderhoud en om de diverse beleidsopgaven (klimaatbestendig, biodiversiteit, Bomenplan, groenvisie etc.) uit te werken, worden 2 fte capaciteit bossen en parken toegevoegd.

Wonen - opgaven en middelen voor handhaving
In de stad zien we steeds vaker dat woningen worden opgekocht door beleggers, dat woningen gebruikt worden in strijd met gemeentelijke regels en dat het steeds lastiger is voor mensen met een bescheiden inkomen om een woning te bemachtigen. Instrumenten die kunnen worden ingezet om deze problemen te verhelpen, hebben veelal een ruimtelijke component en zorgen voor een toenemende druk op de handhavingscapaciteit van de ODRA en de gemeente. Om dit mogelijk te maken wordt dit budget met € 100.000 verhoogd.

Stikstofagenda
De te grote stikstofuitstoot is een groot probleem. Maatregelen om de stikstofdepositie te verminderen en/of de natuur te herstellen komen samen in de Arnhemse stikstofagenda. Voor de uitwerking van deze agenda wordt in 2022 een budget van € 100.000 vrijgemaakt.

Verstedelijking
De verstedelijkingsopgave kent de komende jaren grote uitdagingen. In de Perspectiefnota zijn voor de jaren 2022 en 2023 reeds middelen opgenomen om deze opgave te realiseren. In deze Begroting wordt voorgesteld om dit door te trekken en vanaf 2024 extra budget van jaarlijks € 500.000 in te ramen om de verstedelijksopgave ook structureel op te kunnen pakken.

Gemeentelijke adviescommissie ruimtelijke kwaliteit
Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet (beoogd 1-7-2022) dienen gemeenten te beschikken over een gemeentelijke adviescommissie voor omgevingskwaliteit. Deze wordt gevormd door omvorming van het team welstand en monumenten. De dekking hiervoor bedraagt vanaf 2022 tot en met 2024 jaarlijks € 50.000.

Genieten van een nog mooier Arnhem

Ontwikkelingen Genieten van een nog mooier Arnhem	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Regionaal mobiliteitsfonds	-210	-210	-210	-210
Topsportevenementenbudget	-100	-100	-100	-100
Versterking public affairs	-125	-125	-125	-125
Totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-435*	*-435*	*-435*	*-435*
Arnhemse sportdag (21M103)	-40			
Uitvoering wijkgroenagenda's	-75			
Totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-115*	*0*	*0*	*0*
Totaal ontwikkelingen Genieten van een nog mooier Arnhem	**-550**	**-435**	**-435**	**-435**

Arnhemse sportdag
Bij de behandeling van de Perspectiefnota is op 30 juni 2021 de motie 21M103 *Een Arnhemse Sportdag* aangenomen. De kosten voor het organiseren van een éénmalige Arnhemse sportdag voor alle Arnhemse scholen op Papendal bedragen € 10.000 voor de inzet van capaciteit en € 30.000 voor de uitvoering en worden in deze begroting vrijgemaakt.

Uitvoering wijkgroenagenda's
Momenteel stellen we samen met bewoners en andere stakeholders voor alle wijken een wijkgroenagenda op. Dat levert tal van kansen op om samen met de wijk te investeren in het groen in de wijk. Voor lang niet alle maatregelen is binnen de huidige reguliere budgetten voldoende dekking. Om de kansen te benutten die zich langs deze weg aandienen, wordt een bedrag € 75.000 ingezet in 2022.

Open en verantwoord besturen

Ontwikkelingen Open en verantwoord besturen	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Bestuur, dienstverlening en financiën				
Addendum coalitieakkoord: burgerparticipatie	-240			
Onttrekking BR Burgerparticipatie	240			
Ondersteuning raad	-70	-20	-20	-20
Begrijpelijke taal voor iedereen	-40			
Inclusieve gemeentelijke organisatie	-150	-150	-50	-50
Aanpassen gemeentelijke websites aan wettelijke eis inclusief communiceren	-60	-40	-40	-40
Klantenservice: gratis telefoonnummer, verbetering dienstverlening	-400	-360	-360	-360
Hybride werken	-125	-125	-125	-125
Versterken regionale samenwerking	-140	-260	-260	-260
Formatie Strategie, Beleid en Regie	-1.500			
De Connectie	-64	76	-251	-251
Vrijval rentebuffer			1.000	
Bestuur, dienstverlening en financiën totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-2.549*	*-879*	*-106*	*-1.106*
Actieplan overlast (21M102)	-80	-80	-80	-80
Art 213a / zero based	-50	-50	-50	-50
Onderzoek volgens methode Duisenberg	-15	-15	-15	-15
Ondermijning	-500	-500	-500	-500
Financieel-administratieve verwerking nota IWA	370	300	300	290
Gecorrigeerde meeropbrengsten leges	40	40	40	40
Office 365	-66	-66	-66	-66
Migratie businessapplicaties	-184	-184	-184	-184
Voordeel eigen huisvesting	650	650	650	
Goedkope identiteitskaart (21M168)	-23	-23	-23	-23
Bestuur, dienstverlening en financiën totaal aanvullend op Perspectiefnota	*143*	*73*	*73*	*-588*
Totaal ontwikkelingen Open en verantwoord besturen	**-2.407**	**-807**	**-33**	**-1.694**

Actieplan overlast
Bij de behandeling van de Perspectiefnota is het college met motie 21M102 opgedragen een Actieplan overlast op te stellen. Voor de uitvoering van de actieplan wordt een structurele last geraamd van € 80.000.

Artikel 213a / zero based opbouwen programma's in de begroting
Op verzoek van de raad worden de onderzoeken die op grond van artikel 213a uit de gemeentewet worden uitgevoerd naar doelmatigheid en doeltreffendheid van het beleid geïntensiveerd. Daarnaast is toegezegd de komende jaren stapsgewijs de programma's van de begroting zero based op te bouwen. Voor deze intensiveringen wordt een structureel budget geraamd van € 50.000.

Onderzoek volgens methode Duisenberg
Bij de Jaarstukken 2020 is op verzoek van de raad een onderzoek gedaan op grond van de zogenaamde Duisenbergmethode. De raad wil hieraan graag een structureel vervolg geven door dit jaarlijks uit te (laten) voeren. Hiervoor wordt jaarlijks € 15.000 aan het budget van de Griffie/raad toegevoegd.

Ondermijning
Onlangs is er een Rekenkamerrapport gepresenteerd over de aanpak van ondermijning (specifiek) en veiligheid (algemeen). De opgave is in Arnhem als fors bestempeld en tegelijkertijd is de organisatiegraad als te mager bestempeld. De gemeente moet daarin stappen zetten. Om de aanpak van ondermijning te intensiveren, wordt structureel € 500.000 ingezet voor extra formatie.

Financieel-administratieve verwerking nota IWA
De nieuwe nota Investeren, Waarderen en Afschrijven is op 16 juni door de raad vastgesteld. De effecten van de nota IWA worden met terugwerkende kracht per 1 januari 2021 in de begroting verwerkt en zijn als volgt samen te vatten:

- Met het volledig activeren van voorbereidingskosten en het activeren van bomen verschuiven de lasten in de exploitatie naar achteren; de als gevolg van de stijgende investeringsbudgetten toenemende kapitaallasten zijn pas in latere jaren zichtbaar.
- Met het verhogen van het minimumbedrag voor activeren worden de lasten in de exploitatie juist naar voren gehaald.

Het effect hiervan op de begroting bedraagt € 370.000 in 2022, aflopend naar € 290.000 in 2025.

Gecorrigeerde meeropbrengsten leges
In de Perspectiefnota 2021-2024 is aangekaart dat er als gevolg van een combinatie van bezuinigingen, onvermijdelijke kostenstijgingen en inkomstendalingen bij Burgerzaken een structureel knelpunt is ontstaan. Ter dekking hier is onder meer voorgesteld een aantal leges aan te passen. Deze aanpassingen zijn per 1-1-2021 geëffectueerd. In de Perspectiefnota en in de Begroting 2021 is aangegeven dat door aanpassing van de leges de inkomsten zouden stijgen met een bedrag van € 119.000 (in 2021), oplopend tot € 270.000 (in 2024). Nu blijkt dat de gecorrigeerde meeropbrengsten circa € 40.000 per jaar hoger zijn.

Office 365 en migratie businessapplicaties
We investeren extra in een betrouwbare en voorspelbare ICT-infrastructuur. Daarvoor wordt Office 365 geïmplementeerd en worden de ICT-omgevingen van verschillende organisatieonderdelen geconsolideerd tot één centrale moderne omgeving. Hiervoor wordt € 250.000 extra geïnvesteerd. Dit wordt vrijwel volledig gedekt door het investeringsbudget voor ICT te verlagen, waarmee € 200.000 binnen de meerjareninvesteringsplanning (MIP) vrijvalt.

Voordeel eigen huisvesting
In de Jaarrekening 2020 is een meevaller op de eigen huisvesting gemeld. Deze meevaller van € 650.000 doet zich jaarlijks voor, voor de rest van de duur van het huurcontract van het stadskantoor tot en met 2024. In 2 amendementen en 1 motie (21A33 *Perspectief voor gezinnen met kinderen in armoede*, 21A41 *Ventilatie basisscholen* en 21M168 *Goedkope identiteitskaart*) wordt dekking gevonden in dit voordeel. Doordat de meevaller zich echter tot en met 2024 voordoet, worden deze amendementen en de motie vanaf 2025 structureel gedekt uit de algemene middelen.

Goedkope identiteitskaart
Op 21 juli 2021 is de motie 21M168 *Identiteitskaart bereikbaar voor iedereen* aangenomen. De lasten voor de uitvoering van deze motie van € 22.500 worden opgenomen in de begroting.

Impact corona en Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis

Met enige regelmaat wordt de impactanalyse corona geactualiseerd en gepubliceerd op het coronadashboard. De laatste actualisatie dateert van 6 juli. In de jaren 2020 en 2021 zijn vrijwel alle nadelen in de exploitatie gecompenseerd door steunpakketten van het Rijk. Vooralsnog wordt voor het jaar 2022 en verder geen direct effect meer op de exploitatie voorzien. Wel is in het risicoprofiel voor € 3,0 miljoen aan coronarisico's meegenomen. Dit is een daling ten opzichte van de vorige begroting en is nader toegelicht in de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen.

In de begroting 2021 is de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis verwerkt. Hierin is vastgelegd hoe Arnhem de bedrijvigheid, leefbaarheid, werkgelegenheid en aantrekkelijkheid van de stad wil beschermen en het herstel wil bevorderen en versterken. Verdeeld over de vier thema's anticyclisch investeren, sociaal sterke stad, leefbare en groene stad en innovatie en vernieuwing is in de stad geïnvesteerd.
Met de raadsbrief van 20 juli is door middel van een *first year review* toegelicht hoe de uitvoering van de Herstelagenda verloopt. Scherp kijkend naar de Herstelagenda zoals wij die formuleerden, zien wij dat we in het algemeen aardig in lijn lopen met de intenties die wij hadden. Ruim een jaar na de start van de coronacrisis zien we een stadsbestuur en gemeentelijke organisatie die enigszins gewend zijn geraakt aan de onzekerheid van de voortdurende coronacrisis. Het moment dat "het stof is neergedaald" is echt nog niet aangebroken, maar wel wordt voorzichtig duidelijk waar de klappen vallen, waar het enorm meevalt, en waar eigenlijk niet veel valt te merken van de coronacrisis.

Daar waar de klappen het hardst vallen, blijft het exacte effect soms nog lastig precies te duiden. Het Centraal Planbureau schetst een trend van groeiende ongelijkheid: leerachterstanden en gezondheidsverschillen, schuldenproblematiek, mensen met een vast contract en mensen zonder. Zij verwachten dat deze crisis leidt tot een toename van de tweedeling, die zich waarschijnlijk in komende tijd nog verder doorzet. Tegelijkertijd zien we dit op dit moment in onze cijfers nog niet terug. Om goed zicht te hebben op de cijfermatige effecten van corona op verschillende beleidsterreinen hebben we het coronadashboard ontwikkeld en deze actualiseren we nog steeds. Na de zomer blikken we in het coronadashboard op de afgelopen 1,5 jaar terug en duiden we deze ontwikkelingen, mede op basis van landelijke onderzoeken.

Jaarlijkse bijstellingen

Voor elke begroting wordt een actualisatie gemaakt van de prijs- en volumeontwikkelingen, de belasting- en legesopbrengsten, het gemeentelijk investeringsplan en de raming van de BR Solvabiliteit. In totaal leidt dit, zoals zichtbaar in de volgende tabel, tot een nadeel in het algemeen beeld:

Jaarlijkse bijstellingen	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Prijs- en volumeontwikkeling	-12.400	-12.400	-12.400	-12.400
Ontwikkeling belastingen en legesopbrengsten	115	105	93	175
Ontwikkelingen Meerjareninvesteringsplanning	935	990	1.674	501
Toevoeging BR Solvabiliteit	-1.886	-2.009	-1.246	453
Totaal jaarlijkse bijstellingen	**-13.236**	**-13.314**	**-11.880**	**-11.271**

Prijs- en volumeontwikkeling

In de Perspectiefnota is de prijs- en volumeontwikkeling toegelicht. In de Begroting 2022 is deze niet bijgesteld. Wel is deze bijstelling nu over de programma's verdeeld.

Ontwikkeling belastingen en legesopbrengsten

Hierna is in hoofdlijnen de ontwikkeling in belasting- en legesopbrengsten opgenomen.
Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf lokale heffingen.

Onroerend zaak belasting (OZB)

Met ingang van waardepeildatum 1 januari 2021 (aanslag 2022) wordt de WOZ-waarde gebaseerd op het aantal vierkante meters (oppervlakte), in plaats van op het aantal kubieke meters (inhoud). Deze wettelijk verplichte wijziging van methodiek heeft een beperkte invloed op de herwaarderingcijfers. Aangezien de coalitieafspraak is dat de inkomsten uit OZB niet stijgen (behoudens areaalontwikkeling) worden de tarieven aangepast op basis van de herwaarderingscijfers en heeft de gewijzigde waarderingsmethodiek geen effect op de totale OZB-opbrengsten 2022.
Op basis van de groei van het aantal inwoners (areaalontwikkeling) kan een stijging van de belastinginkomsten worden verwacht van € 115.000.

Afvalstoffenheffing

De keuze voor het instrument diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder afval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt. Huishoudens betalen sindsdien weer een vast tarief voor afvalverwerking, waarbij de hoogte van dit tarief voor eenpersoonshuishoudens lager ligt dan voor meerpersoonshuishoudens.
De structurele effecten in de opbrengsten en kosten als gevolg van de per juni 2021 gewijzigde systematiek van afvalinzameling en tariefstelling zijn conform coalitieakkoord doorberekend in de afvalstoffenheffing. Zowel de begrote kosten als de begrote opbrengsten zijn hierdoor in 2022 hoger dan in 2021. De kostendekkendheid van 84% is gelijk aan die van 2021. Dit geldt voor zowel de periode dat diftar van kracht was (januari tot en met mei 2021), als voor de periode van juni tot en met december 2021 waarin al een vast tarief per huishouden gold.

Reinigingsrecht

Op dit moment maken 80 bedrijven in de binnenstad gebruik van reinigingsrecht. Voor 2022 gaan we ervan uit dat dit aantal gebruikers stabiel blijft. Door het openstellen van de ondergrondse containers, ook in de binnenstad, is de verwachting dat er niet meer bedrijven gebruik zullen gaan maken van reinigingsrecht. Er zijn echter ook

geen signalen op basis waarvan een afname zou moeten worden verwacht. De kostentoerekening naar reinigingsrecht is aangepast op de verwachte gebruikersaantallen.
Voor 2022 wordt voorgesteld om de huidige twee staffels: 1 tot 5 en 6 tot 10 zakken per week te handhaven. De tarieven handhaven we op het niveau van 2021, deze zijn kostendekkend en marktconform.

Rioolheffing
De bijstelling van de rioolheffing is hierboven in de paragraaf *Wonen in een duurzamer Arnhem* onder het kopje *Kostendekkendheid rioolheffing* beschreven.

Leges
In het coalitieakkoord 2018-2022 is opgenomen dat de parkeertarieven en legestarieven niet stijgen. Voor de legestarieven 2021 is van deze afspraak afgeweken. De stijging in kosten die het Rijk ons berekent is doorberekend in de legestarieven en enkele legestarieven zijn meer in lijn gebracht met tarieven elders in de regio. Ook voor de legestarieven 2022 geldt dat, indien van toepassing, de stijging van rijksleges wordt doorberekend in het tarief.

Ontwikkelingen Meerjareninvesteringsplanning (MIP)
In de Perspectiefnota 2021-2025 is een voordeel vanuit het MIP getoond als gevolg van de temporisering van diverse investeringen. In deze begroting worden een aantal nieuwe investeringen toegevoegd, waaronder de investeringen in de ventilatie van schoolgebouwen. In de paragraaf Investeringen wordt het totale MIP toegelicht.

Toevoeging BR Solvabiliteit
Ten opzichte van de Begroting 2021 wordt in de Begroting 2022 over de jaren € 4,7 miljoen extra toegevoegd aan de BR Solvabiliteit. Dit komt doordat in deze begroting diverse investeringen worden gedaan met een lange afschrijvingstermijn, zoals onderwijshuisvesting. Wanneer een investering namelijk een afschrijvingstermijn van meer dan 20 jaar heeft, moet er extra worden toegevoegd aan de BR Solvabiliteit alsof deze investering in 20 jaar afgeschreven zou worden. Als gevolg hiervan groeit de BR Solvabiliteit in deze begroting door naar € 32,2 miljoen.

Robuustheid van de begroting
De onderstaande tabel geeft op hoofdlijnen inzicht in de financiële weerbaarheid van de Arnhemse begroting. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt dit uitgebreid toegelicht. De verrekeningen met de algemene reserve zoals die in de overzichten hiervoor staan, zijn hierin verwerkt.

De weerstandscapaciteit bedraagt in 2022 € 69,1 miljoen. Dat betekent dat er € 69,1 miljoen beschikbaar kan worden gemaakt om financiële tegenvallers op te vangen. Een belangrijk onderdeel hiervan is de algemene reserve. Het vermogen dat nodig is om alle gemeentebrede risico's met een zekerheid van 90 procent op te vangen bedraagt in 2022 € 50,5 miljoen, de benodigde weerstandscapaciteit. De buffers zijn daarmee € 18,6 miljoen hoger dan de opgetelde risico's, waarmee de weerstandsfactor in 2022 uitkomt op 1,4. Dit ligt 0,4 boven het minimaal vastgestelde niveau. Vanaf 2022 neemt de weerbaarheid van de begroting jaarlijks toe tot een weerstandsfactor van 1,5 in 2025. Hiermee is de Arnhemse begroting robuust genoeg om tegenvallers op te vangen.

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	**JV 2020**	**Prognose 2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
	90%	90%	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000						
Benodigde weerstandscapaciteit	58.519	50.539	50.539	47.552	47.552	47.552
Beschikbare weerstandscapaciteit	60.576	76.718	69.148	66.864	70.728	72.613
Benodigde versus beschikbare ruimte irt aanzuivering	**2.057**	**26.179**	**18.609**	**19.312**	**23.176**	**25.061**
Verschil (> factor 1,4)	-21.351	5.964	-1.606	291	4.155	6.040
Weerstandsfactor	**1,0**	**1,5**	**1,4**	**1,4**	**1,5**	**1,5**

Een belangrijk doel naast een robuuste begroting en daarmee buffers om risico's op te vangen is een robuustere financiële positie. Hiervoor wordt gespaard in de bestemmingsreserve solvabiliteit. Doel is om deze reserve groot

genoeg te laten zijn om in 20 jaar de voor investeringen aangegane leningen te kunnen aflossen. Daarmee worden toekomstige generaties niet opgezadeld met een forse schuldenlast. De ontwikkeling van deze bestemmingsreserve staat in de tabel hieronder.

Bestemmingsreserve solvabiliteit	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Stand per 1-1	**16.100**	**20.446**	**26.556**	**30.250**
Toevoeging aan reserve o.b.v. MIP Begroting 2021	7.047	6.110	3.693	2.941
Inzetten t.b.v. financieel beeld	-2.700			
Stand per 31-12	**20.446**	**26.556**	**30.250**	**33.191**

In 2022 wordt de groei van de reserve geremd door de eerder met de raad afgesproken inzet van een deel van deze middelen. Toch groeit de reserve door tot een stand van € 33,2 miljoen in 2025 waarmee de schulden eerder afgelost kunnen worden en de robuustheid van de financiële positie verbetert.

Het brede beeld van de financiële positie wordt beschreven in de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen. Dit wordt verder toegelicht met financiële kengetallen en de duiding daarvan. De financiële positie wordt beïnvloed door verschillende ontwikkelingen. Zoals bij alle gemeenten is de afhankelijkheid van de inkomsten van het Rijk groot. De schommelingen hierin zorgen voor een kwetsbaarheid van de financiële positie. De komende herijking van het gemeentefonds laat dit goed zien, waarbij het laatste beeld voor Arnhem dan weer gunstig is.
Ondanks de coronacrisis staat Arnhem er goed voor. Er wordt de komende jaren verder geïnvesteerd in het versterken van de stad met de Arnhemse Herstelagenda coronacrisis en ook wordt de financiële positie de komende jaren verder verstevigd. Wel blijft het belangrijk om de kerngegevens te blijven monitoren en vooral te sturen op de trends voor de langere termijn die we daarin zien.

Leeswijzer

Na het lezen van de hoofdlijnen van deze begroting, vindt u voor uw leesgemak een korte toelichting op de bouw van deze begroting. De begroting is een onderdeel uit de P&C-cyclus. In de begroting wordt het gemeentelijk beleid op hoofdlijnen toegelicht. Dit doen we aan de hand van de drie w-vragen:

- *wat willen we bereiken?*
- *wat gaan we doen?*
- *wat mag het kosten?*

Inleiding

Op 3 juli 2019 is het raadsvoorstel 'Plan van aanpak doorontwikkeling cyclusdocumenten' geamendeerd vastgesteld. Dit betreft het plan om in de komende jaren tot beter leesbare en toegankelijke cyclusdocumenten te komen. Deze ambitie is in de Begroting 2022 weer verder vertaald. We hebben met name ingezet op een verdere ontwikkeling van de doelenboom met een toevoeging van indicatoren en hiermee uitvoering gegeven aan de motie Voortaan wel meetbare doelen (20M277).

Aanpak uitvoering motie 'Voortaan wel meetbare doelen'

Voor de zomer over de aanpak een raadsbrief gestuurd. We hebben de afgelopen periode de volgende stappen uitgevoerd:

1. Inzichtelijk maken welke doelen en indicatoren in de begroting 2021 en de bestuursrapportages zijn opgenomen.
2. Een vergelijking maken met de P&C-producten van andere gemeenten.
3. Een pilot binnen één programma uitvoeren om te onderzoeken wat nodig is om de doelen meetbaar te maken.
4. Op basis van de conclusies van stap 3, dit stapsgewijs bij andere programma's toepassen.

Over stap 1 en 2 is direct in de Perspectiefnota gerapporteerd.

Pilot programma S02 Bereikbaarheid

We hebben voor de zomer de pilot van stap 3 voor het programma S02 Bereikbaarheid uitgevoerd. We hebben hierbij gewerkt met de volgende aanpak:

- Er wordt zichtbaar gemaakt, welke concrete resultaten we binnen het programma willen bereiken.
- Hierbij wordt een concreet doel geformuleerd, waarin duidelijk wordt wat we willen bereiken in de stad.
- Bij deze doelen en resultaten worden inspanningen benoemd. De inspanningen maken duidelijk wat we als gemeente zelf gaan doen om de doelen en resultaten te bereiken.
- Vervolgens wordt een indicator gezocht die de concrete resultaten goed in beeld brengt en kan worden opgenomen in de begroting (zoals; zijn ze inhoudelijk relevant, is er politiek draagvlak voor, van welke partijen zijn we afhankelijk).

Het kost tijd om bovengenoemde aanpak met collega's uit te voeren om te komen tot concrete resultaten, doelen en indicatoren. Het is een manier van denken die eigen gemaakt moet worden. Vanuit informatiegestuurd werken worden dergelijke trajecten op meerdere plekken binnen de organisatie uitgevoerd. Deze trajecten helpen ons bij het opstellen van beleid en het scherper stellen van de beleidsdoelen.
In programma S02 is het resultaat van deze pilot aangegeven. Hierbij geldt dat in deze begroting een eerste verbeterslag is gemaakt en dat dit programma zich de komende jaren verder zal doorontwikkelen.

Wat hebben we verder gedaan in deze Begroting

De gemeenteraad ontvangt periodiek verschillende bestuursrapportages waarin een groot aantal indicatoren en veel informatie is opgenomen. Bij de volgende programma's is een koppeling tussen de indicatoren uit de bestuursrapportages en de ambities/doelen in de Begroting gemaakt:

- S06 Participatie en armoedebestrijding
- S07 Zorg
- S10 Klimaat en energie

Bij de overige programma's is gekeken of de indicatoren die in Begroting 2021 al waren opgenomen aan de doelen gekoppeld kunnen worden en/of dat bij doelen extra indicatoren beschikbaar zijn. Hierbij gaat het om een eerste aanzet en zal de komende jaren verder uitgewerkt worden.

Indicatoren

In deze begroting staan effectindicatoren opgenomen. Effectindicatoren vertellen iets over de het effect dat beoogd wordt met de inspanningen van de gemeente. Zij gaan over de vraag: 'wat willen we bereiken'. Hierbij

past de kanttekening dat het al dan niet realiseren van de effecten in de meeste gevallen van meer factoren afhankelijk is dan alleen het gemeentelijke beleid. Op dit moment hebben we geen prestatie-indicatoren opgenomen. Prestatie-indicatoren gaan over 'hoe bereiken we onze doelstellingen?' en richten zich op het resultaat van de ingezette activiteiten/ inspanningen. In tegenstelling tot effectindicatoren, verandert de aard van prestatie-indicatoren regelmatig; bijvoorbeeld doordat inspanningen afgerond zijn of nieuwe inspanningen worden ontwikkeld. In deze Begroting staan de inspanningen voor 2022 benoemd. In verschillende bestuurs- en voortgangsrapportages (zie bijvoorbeeld de monitor New Energy Made in Arnhem) worden zowel effect- als prestatie-indicatoren gepresenteerd.

Onderzoek rekenkamer Jaarstukken 2019
In mei 2020 heeft de Rekenkamer een onderzoek gedaan naar de vraag of de jaarstukken 2019 de gemeenteraad in voldoende mate zicht geven op de financiële positie en de geleverde inhoudelijke prestaties. De Rekenkamer heeft hierbij aangegeven dat de mate waarin over het college de raad informeert over het realiseren van de doelen op inhoudelijk gebied beter zou kunnen. We hebben met bovengenoemde aanpak hierin weer stappen gezet. Tevens heeft de rekenkamer in dit onderzoek aangegeven dat de beheerplannen een duidelijkere plek in de begroting mogen krijgen. In de paragraaf Kapitaalgoederen is een eerste stap gemaakt om aan deze aanbeveling uitvoering te geven en zal de komende jaren verder doorontwikkeld worden.

Opbouw van de Begroting 2022

Deel 1 - hoofdlijnen van beleid en ontwikkelingen in het financieel kader

In de stedelijke en wijkprogramma's worden de prioriteiten van het beleid aangegeven. Een samenvatting van de prioriteiten krijgt een plek in hoofdstuk 1.

In het hoofdstuk Ontwikkelingen in het financieel kader worden de belangrijkste financiële ontwikkelingen weergegeven. Ook wordt in dit hoofdstuk een verklaring van de mutaties gegeven.

Deel 2 - beleidsbegroting

De beleidsbegroting is opgebouwd uit vier onderdelen:

Acht wijkprogramma's (W)
Sinds 2017 zijn acht wijkprogramma's ingesteld. De 24 wijken zijn geclusterd in acht gebieden: Noord-West, Noord-Oost, Presikhaaf, Centrum/Spijkerkwartier/Arnhemse Broek, Malburgen, Rijkerswoerd/ Kronenburg/ Vredenburg, Elden/ De Laar en Schuytgraaf/ Elderveld.

Dertien stedelijke programma's (S)
In de stedelijke programma's zijn de ambities, doelen, inspanningen en de daarbij behorende budgetten op stedelijk niveau opgenomen.

Negen paragrafen
De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting. Er worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. Een deel van de paragrafen zijn in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

De volgende verplichte paragrafen vanuit het BBV zijn opgenomen:

1. Lokale heffingen - In deze paragraaf wordt stilgestaan bij de diverse gemeentelijke belastingen en heffingen en de consequenties daarvan voor de inwoners.
2. Risicomanagement en weerstandsvermogen - Het weerstandsvermogen geeft aan hoe solide de financiële positie van de gemeente is. In deze paragraaf zijn ook financiële kengetallen opgenomen, zoals het weerstandsvermogen, de solvabiliteit en de schuldquote
3. Onderhoud kapitaalgoederen - In deze paragraaf wordt toegelicht op welke wijze het onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen (zoals wegen, riolering, gebouwen) gewaarborgd is.
4. Financiering - Hier wordt toegelicht op welke wijze met de financieringsbehoefte van de gemeente is omgegaan.
5. Bedrijfsvoering - In de paragraaf wordt gerapporteerd over de voortgang van interne ontwikkelingen binnen de gemeentelijke organisatie.
6. Verbonden partijen - De gemeente werkt samen met andere partijen om bepaalde doelen te bereiken. Als de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft bij een partij, is dit een zogenoemde verbonden partij. In deze paragraaf worden alle verbonden partijen toegelicht.

7. Grondbeleid - De gemeente speelt een rol in het kopen en verkopen van gronden. Hier wordt verder ingegaan op het gevoerde grondbeleid.

Op verzoek van uw raad zijn twee niet verplichte paragrafen in de begroting opgenomen:

8. Investeringen - In deze paragraaf wordt over de realisatie van de investeringen gerapporteerd.
9. Subsidies - De gemeente verstrekt subsidies aan instellingen die een bijdrage leveren aan gemeentelijke doelstellingen. In deze paragraaf wordt aangegeven welke instellingen subsidie hebben ontvangen inclusief de subsidiebedragen.

Overig programmaplan
Hierin wordt duidelijk gemaakt op welke wijze de overhead in het overzicht baten en lasten tot uitdrukking komt.

Deel 3 - Financiële begroting
In dit onderdeel wordt ingegaan op de ontwikkelingen in het financieel kader, mutaties circulaires van het gemeentefonds en de financiële begroting met de financiële tabellen.

Bijlagen
In de bijlagen is informatie te vinden over het normenkader, aanvullende financiële tabellen en informatie over de programma's en de afkortingen- en begrippenlijst.

Interactieve website
De Begroting is digitaal beschikbaar op: financien.arnhem.nl. Op deze website is in de wijk- en stedelijke programma's ook de volgende extra informatie te vinden:

- Verdeling budgetten in kostensoorten
- Verdeling budgetten taakvelden
- Verdeling budgetten portefeuilleonderdelen
- Verdeling budgetten producten
- Totaaloverzicht subsidies
- Totaaloverzicht reserves

Deel 2 Beleidsbegroting

De beleidsbegroting bestaat uit vier onderdelen:

1. Wijkprogramma's (W)
2. Stedelijke programma's (S)
3. Paragrafen
4. Overig programmaplan

Wijkprogramma's

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op wijkniveau plaatsvinden, zijn opgenomen in de volgende 8 wijkprogramma's (bundeling van logisch samenhangende wijken):

W1 **Wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek (CSA)**
Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek

W2 **Wijkprogramma Noordwest**
Burgemeesterswijk, Hoogkamp, Transvaal, Heijenoord, Lombok, Klarendal, Klingelbeek e.o., Schaarsbergen e.o., Sint Marten en Sonsbeekkwartier

W3 **Wijkprogramma Noordoost**
Alteveer, Cranevelt, Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o.

W4 **Wijkprogramma Presikhaaf**
Presikhaaf West en Presikhaaf Oost

W5 **Wijkprogramma Malburgen**
Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder Het Duifje en Immerloo

W6 **Wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld**
Schuytgraaf en Elderveld

W7 **Wijkprogramma De Laar/Elden**
De Laar en Elden

W8 **Wijkprogramma Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg (RKV)**
Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg

Wijken Algemeen

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is / wordt een levendige en vitale stad waar het volgens inwoners en ondernemers fijn wonen, werken en verblijven is.

Samen met de wijken
In de Arnhemse wijken zijn medewerkers van de gemeente verbonden aan de gebieden, om samen met burgers en bedrijven vorm te geven aan de uitvoering van het beleid in de betreffende wijken. Wijkgericht werken is het samenwerken met partners aan leefbaarheid en sociale samenhang binnen wijken. Vanuit en voor de wijken worden trends en (strategische) ambities gesignaleerd die bijdragen aan de stadsbrede doelen. Wijksturing sluit aan bij de identiteit en dynamiek van de wijk of gebied. Geen wijk is hetzelfde, verschillen mogen er zijn of ontstaan. Een belangrijk onderdeel hiervan is dat gezamenlijke belangen samen met inwoners en wijkpartners worden geformuleerd en focus wordt aangegeven en hierop concrete acties worden ingezet. Met als uiteindelijk doel om gezamenlijk maatschappelijke meerwaarde in de wijken te creëren, een gedeelde verantwoordelijkheid voor je leefomgeving, door inzichten, krachten en investeringen te bundelen. De wijkmanagers hebben hierin een cruciale rol omdat ze niet alleen partners in projecten en beleidsopgaven zijn, maar vooral een bekend gezicht en aanspreekpunt in de wijken zijn.

De Arnhemse wijkaanpak Van Wijken Weten is succesvol, zo bleek uit uitgevoerde evaluatie in 2021. Sinds de start in 2017 zijn in de wijken (nieuwe) netwerken opgebouwd en verstevigd. Jaarlijks zijn met inbreng van inwoners en professionals acht wijkprogramma's tot stand gekomen. Vanaf 2020 is door de teams Leefomgeving vanuit de opgaven en behoeften een vertaling gemaakt naar thema's die in meerdere gebieden spelen en aandacht vergen. Resultaat hiervan zijn acht stadsbrede thema's. De sturing vanuit teams Leefomgeving verloopt voor deze acht thema's via drie pijlers van leefbaarheid: sociale domein, fysiek domein en veiligheid.

Sociaal	Fysiek	Veiligheid
Meedoen	Openbare ruimte	Veiligheid
Kansengelijkheid	Duurzaamheid	
Gezondheid	Wonen	
	Wijkeconomie	

Voor elk wijkprogramma is deze begroting opgebouwd uit de stadsbrede thema's die in de betreffende wijk van toepassing zijn. Aan deze thema's zijn de inspanningen per team Leefomgeving geformuleerd.

Betekenis stadsbrede thema's
- Meedoen: Inwoners zijn financieel en sociaal zelfredzaam.
- Kansengelijkheid: Iedere inwoner heeft gelijke kansen.
- Gezondheid: Inwoners kunnen voldoende bewegen en worden geholpen bij het creëren van een gezond levenspatroon.
- Openbare ruimte: De openbare ruimte is schoon, heel en veilig en draagt bij tot gebruik door de inwoners. In samenwerking met bewoners wordt gewerkt aan de vergroening van de wijken.
- Duurzaamheid: De stad is beschermd tegen hitte, regenoverlast en is energie-neutraal.
- Wonen: Inwoners hebben een veilig onderdak, wonen prettig in een huis, een buurt en een wijk die bij hen past.
- Wijkeconomie: De bedrijven in de wijk krijgen ondersteuning die zij nodig hebben.
- Veiligheid: Inwoners van Arnhem voelen zich prettig en veilig in Arnhem, binnenshuis en buitenshuis. Deze veiligheid zorgt voor ontspanning en vrijheid en laat inwoners onbelemmerd maatschappelijk deelnemen.

Samen met inwoners - Het inzicht en de kracht van burgers wordt maatgevend voor gemeentelijk handelen

Onderstaand worden de doelen van de teams Leefomgeving voor de komende jaren geschetst. Daaraan zijn de acht stadsbrede thema's gekoppeld.

De gemeente als wijkgerichte organisatie
Het college gaat op basis van de evaluatie en de Rekenkamerbrief onderzoek Van Wijken Weten en de wensen van de raad aan de slag met de aanpak Van Wijken Weten 2.0. Wijkgericht werken is herkenbaar in het handelen van de hele gemeentelijke organisatie. De wijkbudgetten van de gemeente worden ontschot ingezet, zodat maatwerk per wijk mogelijk is. Bij vraagstukken die in meerdere wijken spelen wordt gekeken naar combinaties en gezamenlijke inzet van budgetten. Ook bij stedelijke projecten, voorzieningen en oplossingen wordt zorg gedragen dat de uitvoering aansluit bij situaties en behoeften in de verschillende wijken.

Gekoppelde thema's: alle acht thema's.

Leefbare wijken
In sommige wijken staat de leefbaarheid meer onder druk dan in andere wijken. Deze buurten hebben extra aandacht nodig. Op plekken waar dit speelt, ontwikkelen we samen met bewoners en professionals een aanpak. Zo is in Arnhem-Oost een buurtaanpak in combinatie met stadsvernieuwing 3.0, de Woondeal en de wijkveiligheidsagenda ontwikkeld. Daarnaast is, als onderdeel van prestatieafspraken van het college met woningcorporaties, in enkele wijken gestart met het opstellen van gezamenlijke en integrale handelingskaders. Als uitvloeisel van de motie Voorkomen Stadsvernieuwing 4.0 gaan we in 2022 verder met het uitwerken van de aanpak leefbare wijken.

Gekoppelde thema's (7): meedoen, kansengelijkheid, gezondheid, openbare ruimte, duurzaamheid, wonen en veiligheid.

Stadsvernieuwing 3.0 (Woondeal)
De Woondeal kent twee delen, het gedeelte met woningbouwversnelling en verdichting en het onderdeel Stadsvernieuwing 3.0 (Arnhem-Oost-aanpak). Stadsvernieuwing 3.0 richt zich op 5 wijken: Geitenkamp, Klarendal, het Arnhemse Broek, Malburgen en Presikhaaf West (Arnhem-Oost). Dit zijn wijken die vaak al jaren bovenaan staan op lijstjes van cijfers van werkeloosheid, armoede, opleidingsniveau, veiligheid en leefbaarheid in de breedste zin van het woord. In een aantal wijken is een lichte opgaande lijn te bespeuren, maar veel minder sterk dan in de andere wijken in Arnhem. Teveel mensen hebben te weinig gemerkt van de jaren dat er sprake was van economische opleving en worden nu in deze periode van crisis harder getroffen. Er is dus nog veel te doen.

Gekoppelde thema's (4): meedoen, kansengelijkheid, wonen en veiligheid.

Ontmoeten en verbinden
In Arnhem bestaan al allerlei initiatieven in de wijken waarbij mensen elkaar tegenkomen. 'Ontmoeten' kan bijdragen aan het tegengaan van sociaal isolement en aan vergroting van zelfstandigheid van Arnhemmers. Gelijke kansen voor iedereen voor toegang tot voorzieningen in de wijk. In vrijwel alle wijkprogramma's is ontmoeten benoemd als speerpunt. Ook in de opdrachten aan welzijnsorganisaties komt het thema herhaaldelijk terug.

Gekoppelde thema's (3): meedoen, kansengelijkheid en openbare ruimte.

Netwerken en infrastructuur
Iedere Arnhemse wijk heeft netwerken en een (sociale) infrastructuur die passen bij de wijk en haar inwoners. In de ene wijk betekent dit dat diverse bewonersgroepen en -initiatieven elkaar weten te vinden, samenwerken en kennis delen. In een andere wijk wordt meer ingezet op een ketenaanpak van diverse maatschappelijke organisaties en vrijwilligersinzet. De gemeente heeft hierin een stimulerende en faciliterende rol. Ook stellen de teams Leefomgeving als opdrachtgever en subsidieverstrekker voorwaarden aan onderlinge samenwerking en samenhang in het aanbod. Netwerken worden versterkt in de wijken langs de pijlers sociaal, fysiek en veiligheid.

Gekoppelde thema's: alle acht thema's.

Invloed en betrokkenheid van bewoners
Inwoners hebben invloed op hun leefomgeving en wat daar gebeurt. Inwoners krijgen en nemen ruimte in om zelf initiatieven in en voor hun wijk te organiseren. Ze kunnen daarbij indien nodig rekenen op advies en ondersteuning vanuit de gemeente. Beschikbare (openbare) data en kennis wordt gedeeld, zodat bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties daar gebruik van kunnen maken. Gemeentelijk beleid komt tot stand in samenspraak met inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. We verbinden (groepen) bewoners en partijen in de wijk aan elkaar.
Door in alle acht gebieden in Arnhem met een wijkprogramma te werken, waarin het bewonersperspectief en het perspectief van professionals en partners in de wijk is ingebracht, worden thema's aangepakt die aandacht vragen. Burgerparticipatie is verankerd in gemeentelijke processen en projecten waarbij inwoners op verschillende manieren worden betrokken. En met het wijkgericht werken wordt de mogelijkheid geboden met inwoners zaken slimmer en anders aan te pakken.

Gekoppelde thema's: alle acht thema's.

De gemeente als wijkgerichte organisatie en vergroten van invloed en betrokkenheid inwoners: De kracht, kennis en kunde van inwoners en ondernemers benutten
Het college gaat op basis van de evaluatie en de Rekenkamerbrief onderzoek Van Wijken Weten en de wensen van de raad aan de slag met de aanpak Van Wijken Weten 2.0. Hierin heeft het college conform de aanbevelingen onder andere aandacht voor de verwachtingen van inwoners, partners, bestuur en werkorganisatie. Daarbij is ook belangrijk dat deze partijen weten hoeveel geld er daadwerkelijk beschikbaar is voor hun wijk. Daarnaast wil het college de stedelijke aanpak beter laten aansluiten op de wijkaanpak

Leefbare wijken: Opstellen stedelijke monitor leefbare Wijken (2021 / 2022)
Om achteruitgang in wijken tijdig te kunnen signaleren en dus tijdig op ontwikkelingen in te springen, is behoefte aan continue monitoring van alle Arnhemse wijken als uitvloeisel van de motie voorkomen stadsvernieuwing 4.0. De monitor wordt in het najaar van 2021 / begin 2022 uitgevoerd in alle Arnhemse wijken. Dit betekent concreet dat we niet alleen kijken naar de genoemde preventiewijken maar dat we ook de wijken in Arnhem-Oost en andere wijken betrekken. Achteruitgang meten werkt alleen maar als we ook trends kunnen signaleren. Op het terrein van veiligheid werken we momenteel bijvoorbeeld met een specifiek dashboard om gegevens over overlast te monitoren.
We werken verder aan een set interventies die stadsbreed inzetbaar zijn, waarbij de vorm en uitvoering kan verschillen, omdat per buurt wordt gedaan wat nodig en passend is. Naast de aanpak van bestaande problemen willen we ook voorkomen dat de kwetsbaarheid van wijken en bewoners toeneemt. Daarom wordt er ingezet op kansengelijkheid, preventie en het doorbreken van generatiepatronen bij sociale problematiek. Met het programma Kansrijk Opgroeien wordt het perspectief van kinderen en jongeren (0-27 jaar) vergroot en wordt de sociale omgeving van deze kinderen en jongeren versterkt (onder andere ouders en verzorgers). Dit vanuit de gedachte 'It takes a village to raise a child'.

Ontmoeten en verbinden: een visie ontwikkelen
Een belangrijke inspanning is het bevorderen van maatschappelijk vastgoed en het kwalitatief goede beheer van buurthuizen en MFC's. Samen met de buurthuizen wordt er een visie ontwikkelt op buurthuizen en onderzocht hoe het beheer buurthuizen en MFC's kan worden verbeterd. Een ander belangrijk punt is de ondersteuning van initiatieven en draagkracht in de wijken voor programmering en de inzet van vrijwilligers. De ambitie is om de komende jaren een adequate, kwalitatieve spreiding van ontmoetingslocaties in de wijken te realiseren. Het gaat dan om buurthuizen en MFC's, maar ook om mogelijkheden voor ontmoeting in de publieke ruimte, onder andere in combinatie met sport en bewegen en particuliere locaties zoals cafés en (sport)verenigingen.

Stadsvernieuwing 3.0: integraal werken aan wijkopgaves
De Arnhem-Oost-aanpak (Stadsvernieuwing 3.0) biedt de kans om integraal bewoners- en gebiedsgericht te gaan kijken en werken om de opgaven van iedere wijk aan te pakken. Daarbij bouwen we voort op wat er al is: want er is al veel goeds. In Arnhem-Oost willen we goede aanpakken versnellen en intensiveren. En wat niet werkt, anders gaan doen en/of anders gaan organiseren (door bijvoorbeeld kritisch te kijken naar onze eigen regels/afspraken, maar ook landelijk). Tegelijkertijd realiseren we ons dat problemen niet zo maar opgelost zijn en vaak wel een generatie kost voordat fundamentele veranderingen beklijven. Daarom hanteren we ook het perspectief van 18 jaar.

Op basis van de in het najaar van 2021 uitgevoerde monitor Leefbare Wijken (raadsbrief 1 juni 2021, zaaknummer : 575517) gaan we veranderingen volgen in preventiewijken en ook wijken in Arnhem Oost en andere wijken betrekken.
Op buurt- en wijkniveau is soms meer verdieping nodig om de effecten van de aanpak goed inzichtelijk te maken.

Op basis van de uitkomsten van de nieuwe monitor gaan we in 2022 in alle preventiewijken nieuwe wijkgesprekken voeren. Deze gesprekken stemmen we door middel van een goede agenda af met lopende trajecten. Daar waar grote fysieke projecten lopen proberen we dubbelingen te voorkomen. Team Leefomgeving speelt een belangrijke rol in de communicatie en planning (voorjaar 2022).

De uitkomsten van de monitor en de wijkgesprekken gebruiken we voor het verder versterken van (bestaande) wijkvisies. Een wijkvisie beschrijft hoe we voorkomen dat wijken afglijden. De visie kijkt vooruit en geeft richting aan beleid op lange termijn.
De wijkvisie bevat in elk geval de volgende elementen:

1. Een goede analyse: welke factoren maken een wijk kwetsbaar en welke factoren versterken de wijk?
2. Inzicht in de factoren voor een succesvolle preventieve aanpak in de wijk
3. Er wordt samengewerkt tussen inwoners en wijkinitiatieven, gemeente en woningbouwverenigingen/ vastgoedbezitters.
4. Burgerparticipatie is van groot belang bij de uitwerking in de wijken. Belangrijk is om bij de analyse met bewoners in gesprek te gaan. Zij zijn ervaringsdeskundigen en kennen de wijk goed. Hoe zien zij de wijk? Welke kansen zien zij in de wijk? Welke positieve krachten zien zij in de wijk? Dit kan door directe interactie met bewoners uit de wijk, maar ook professionals uit de wijk kunnen hierin een rol hebben.
5. Toetsing van uitwerking: het is goed om een visie ook aan bewoners voor te leggen en te controleren of bewoners hierin hun input terug zien. De visie gaat over de langere termijn, en is overkoepelend over wijken, terwijl inwoners vaak meer in het nu kijken en juist vooral gericht zijn op de eigen wijk. Belangrijk is het om in de gaten te houden dat bij betrekken van wijkprofessionals/ vertegenwoordigers een juiste afspiegeling ontstaat van de wijk bij de mensen die betrokken zijn.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Wijken Algemeen per thema *Wordt niet als afzonderlijk kader vastgesteld.*	**Lasten**	**Baten**	**Toevoe-gingen**	**Onttrek-kingen**
Bedragen x € 1.000				
Meedoen	17.495	-367	0	0
Kansengelijkheid	26.842	-7.971	0	0
Gezondheid	122.541	-467	110	-44
Openbare ruimte	18.789	-1.466	1	-3
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	9.297	-12.745	1.338	-276
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	1.673	-40	0	0
Bedrijfsvoering	38	0	0	0
Totaal	**196.674**	**-23.057**	**1.449**	**-322**

Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek

In het wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek (CSA) bevinden zich de wijken Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Versterken van de plekken in de wijk voor ontmoeting

De vraag naar laagdrempelige plekken om in de wijk te ontmoeten komt vanuit bewoners en organisaties. De ontmoeting kan zowel georganiseerd als ongeorganiseerd zijn. De locaties zijn flexibel of vast, bijvoorbeeld een buurthuis/huiskamer of in de buitenruimte.

Inspanningen 2022

- Waar kansen zich voortdoen inzetten op versterken van ontmoeting in binnenruimtes en de buitenruimte.
- Verbeteren buurtcentra de Symfonie en De Lommerd.

Versterken van sociale cohesie

Onderlinge betrokkenheid is belangrijk voor een leefbare wijk. Elkaar kennen in de buurt en bereid zijn je buurtgenoten te helpen hoort daarbij. CSA is een divers gebied waarin iedereen mee kan doen. Ook ouderen willen langer zelfstandig kunnen wonen. Een goed netwerk is daarbij belangrijk. Passende initiatieven zijn nodig om verbindingen tussen bewoners te leggen en daarmee de veerkracht van de wijk te versterken.

Inspanningen 2022

- Bewonersinitiatieven waar nodig ondersteunen.
- Samenwerking met de Sociale wijkteams om de voorliggende/ algemene voorzieningen in het gebied in beeld te hebben en waar nodig te versterken of om te vormen.
- Inzet van bewonersondersteuning (ook in relatie met versterking wijkdemocratie).

Meer (financiële) zelfredzaamheid

Alle mensen moeten mee kunnen doen in de samenleving. Veel mensen willen zich ontwikkelen en ervaringen op kunnen doen. In CSA zijn buurten waar naar verhouding tot de andere wijken in Arnhem meer gezinnen leven in armoede. Zij kunnen zich, om diverse redenen, financieel zelf niet redden.

Inspanningen 2022

- Nauwe aansluiting op het stedelijk programma Armoede en Schulden.
- Sturen op samenwerking van organisaties in de wijk/buurt.
- Samenwerking met de Sociale wijkteams en Werk en Inkomen versterken (gezamenlijke afspraakruimte in de Symfonie).

Kansengelijkheid

Bevorderen kansengelijkheid: bewoners zijn zelfstandiger en staan steviger in de maatschappij

De inzet van verschillende projecten in krachtwijken op kwetsbare doelgroepen laat positieve resultaten zien. Omdat we willen inzetten op een duurzame verandering en terugval van oude patronen willen voorkomen, sturen we sterk op de duurzaamheid van interventies.

Inspanningen 2022

- Verzilveren van de kansen die ontstaan vanuit de Arnhem-Oost aanpak. Investeringen/interventies hieruit moeten op duurzaamheid worden getoetst alvorens te worden uitgevoerd.
- Ondersteunen van diverse initiatieven op het gebied van kansengelijkheid (onder andere Stichting Raak, Broek Omhoog, de Kansen en buurtschakels).

Minder onderwijsterugval

Er is een grote groep die na de overgang van Basisonderwijs (PO) naar Voortgezet onderwijs (VO) terugvalt in niveau. Dit komt omdat er met name gefocust wordt op de cognitieve vakken die belangrijk zijn voor de stap richting het VO. Hiermee hebben ze onvoldoende basis en een achterstand op de andere competenties die nodig zijn op het niveau van het VO.

Vanuit de basisscholen in het Arnhemse Broek is er vanaf begin 2019 een programma opgesteld om kinderen gelijke kansen te bieden. De scholen hebben zicht op de behoeftes van de leerlingen en stemmen zaken af met de gemeente en de partners in de wijk zoals Rijnstad, Sportbedrijf en het Sociale wijkteam.

Inspanningen 2022

Het continueren van het programma kansrijk opgroeien (Het Fort, De Blokhut, Doorgaande schoollijn Hugo de Groot school en Paulusschool en Fridayschool).

Gezondheid

Meer sport en beweegmogelijkheden in de wijk voor 0 - 100 jaar

In het gebied CSA zijn weinig sportfaciliteiten. Op de commerciële sportscholen na, is er geen actieve sportvereniging. In samenwerking met het Sportbedrijf Arnhem kijken wij naar een herijking van de inzet op sport en bewegen in de wijk, zodat deze beter aansluit op behoefte en vraag van bewoners.

Inspanningen 2022

- Onderzoek faciliteren.
- Sturen op bredere en flexibele inzet van uitvoeringsplan Sportbedrijf.
- Realisatie van een wandelpad en tijdelijke schaatsbaan in het Arnhemse Broek.

Integrale aanpak gezonde leefstijl

Het percentage kinderen met ernstig overgewicht ligt ruim boven het Arnhems gemiddelde in 't Arnhemse Broek. De redenen hiervoor zijn divers. De cijfers zijn de afgelopen jaren toegenomen en in het belang van de toekomstige gezondheid van de kinderen zullen we hier op prioriteren.

Inspanningen 2022

- Inzet Go in samenwerking met het basisonderwijs.
- JOGG programma vanuit Sportbedrijf.
- Integrale aanpak en monitoring.

Openbare Ruimte

Aantrekkelijkere buitenruimte

In CSA is er veel verharding en verstening, mede omdat het een centrumwijk is met weinig ruimte en veel bebouwing en belangrijke infrastructuur. Vergroening zorgt voor een mooiere en aantrekkelijkere buitenruimte. Dit gaat voor een belangrijk deel hand in hand met het thema Duurzaamheid. Ook biedt het parkeerplan in het Spijkerkwartier mogelijkheden om de buitenruimte aantrekkelijker te maken.

Inspanningen 2022

- We combineren vergroeningswensen vanuit de wijk met de ontwikkeling van onder andere de Ir. J.P. Van Muijlwijkstraat en de Steenstraat.
- Ondersteuning van diverse (groene) bewonersinitiatieven (zoals Groen van Prinsterenstraat en Transformatorplein).

Duurzaamheid

De wijk is meer klimaatbestendig

Het gebied CSA heeft door de verstening en verharding een grote hittestress opgave. Ook de infrastructuur en de ringweg rond het centrum zorgt voor een hoog percentage aan fijnstof. Door inzet vanuit de wijken en door actief vergroeningsprojecten te stimuleren en te ondersteunen dragen we bij aan de klimaatopgave van de gemeente Arnhem. In het Spijkerkwartier en Arnhemse Broek is wateroverlast een probleem door veel verharding en weinig groen in de straat, maar ook door de natuurlijke loop van regenwater dat vanuit het hoger gelegen Klarendal de lager liggende wijken instroomt.

Inspanningen 2022

Groeninitiatieven stimuleren en ondersteunen.

Meer aandacht voor energietransitie (Wijk van de toekomst)

In het gebied speelt ook de grotere opgave met betrekking tot de energietransitie. Dit is een stedelijk programma ingegeven door landelijk beleid. Vanuit De Blauwe Wijk Economie (DBWE) wordt in samenwerking met de gemeente, naar alternatieven en mogelijkheden gekeken. Vanuit het Sparkcentre in de wijk dragen ook de HAN en WUR hier aan bij.

Inspanningen 2022

Ondersteuning van DBWE door verbinding vanuit de centrale organisatie met de wijk.

Wonen

Meer diversiteit in de woningvoorraad

Veel ouderen verlaten de wijk omdat de woning niet meer voldoet aan de behoefte. Zij worden hierdoor gedwongen de wijk te verlaten terwijl juist hun netwerk kan helpen bij het langer zelfstandig thuis en zelfredzaam blijven. Ook zijn het Centrum en het Spijkerkwartier niet aantrekkelijk voor gezinnen met kinderen. Diversiteit van groepen is belangrijk voor de wijken.
De grote hoeveelheid kamerverhuur is ook een punt van aandacht. Handhaving van het beleid van het nieuwe Facetplan is van belang om de groei van kamerverhuur tegen te gaan en de overlast te verminderen.

Inspanningen 2022

- Aandacht vragen voor beschikbaarheid van woningen voor gezinnen en ouderen bij de transitie van woningen en nieuwbouwprojecten bij woningcorporaties, projectontwikkelaars en bestuur.
- Aanpak van overlast door kamerverhuur met aandacht voor adequate signalering, inzet van handhavingsacties en door bewoners vooraan in vergunningsprocessen te betrekken.

Wijkeconomie

Verbeteren van de samenwerking in leefomgeving in relatie tot ondernemers en bewoners

In de wijk CSA zijn veel ondernemers te vinden die daardoor onderdeel uitmaken van de wijk en de leefomgeving. Het centrum is de laatste jaren in het aantal bewoners enorm gegroeid, daardoor vindt er een verschuiving plaats in de functionaliteit. Naast een wijk met winkels wordt het steeds meer ook een woonwijk en dan is een prettige woonomgeving belangrijk. In het Spijkerkwartier zoeken de ondernemers naar diversificatie van het aanbod van winkels. Lokaal winkelen wordt extra aantrekkelijk en trekt andere ondernemers naar de Steenstraat. Er zijn zorgen over de veiligheid en leefbaarheid in de Steenstraat. Ondernemers en bewoners zijn verenigd en pakken dit gezamenlijk op met stakeholders.

De belangen en wensen van ondernemers zijn soms anders dan die van bewoners. Maar er zijn ook veel overeenkomsten op de thema's veiligheid, openbare ruimte (vergroening) en duurzaamheid. Belangen raken elkaar en kunnen worden versterkt door het verbeteren van de samenwerking.

Inspanningen 2022

- Het team Leefomgeving is partner om mee te denken in kansen.
- Ontwikkeling van de Steenstraat gericht op veiligheid en diversiteit.
- Vernieuwing van Keurmerk Veilig Ondernemen.

Goed functionerende wijkorganisaties

Het gebied kent een aantal wijkorganisaties die werken aan een verbetering van de wijk en bijdragen aan diverse doelstellingen. Denk hierbij aan meedoen/ activering, sociale cohesie, duurzaamheid en leefbaarheid/openbare ruimte.

De Blauwe WijkEconomie is een vernieuwend en experimenteel initiatief. De visie van DBWE is in grote lijnen: het behouden en verzilveren van waarden die er in de wijk te vinden zijn. Vanuit deze gedachte worden er verschillende projecten opgezet en doorontwikkeld. Een aantal voorbeelden zijn Spijkerbikes, wormenhotels, buurtbaanbedrijf en Sparkcenter. DBWE is een livinglab voor heel Arnhem dat begint in het Spijkerkwartier.

Het Buurtgroenbedrijf begon als klein burgerinitiatief vanuit DBWE en is nu ontwikkeld tot een professioneel sociaal bedrijf dat vergroeningsprojecten oppakt, uitwerkt en uitvoert. Door het Buurtgroenbedrijf kunnen er veel meer vergroeningsinitiatieven worden uitgevoerd dan de gemeente zou kunnen aanpakken.

In het Arnhemse Broek zijn Broek Omhoog en De Kansen actief. In het Centrum is de Buurtkeuken gevestigd die voor veel sociale binding zorgt. Al deze initiatieven vinden plaats door en met bewoners van de wijk.

Inspanningen 2022

- Ondersteuning van de wijkorganisaties als partner vanuit de gemeente. Meedenken in mogelijkheden en het grijpen van kansen die in relatie staan met de Arnhemse ambities.
- Kennisdeling met andere wijken.
- Inzet om wijkorganisaties maximaal zelfstandig te laten functioneren (organisatorisch en financieel).

Veiligheid

Minder overlast

In het gebied is leefbaarheid een belangrijk thema. Op sommige plekken is sprake van (een gevoel van) onveiligheid. Bewoners vragen aandacht voor verkeersveiligheid, overlast door kamerbewoning en de aanwezigheid van criminaliteit en drugshandel. Het actieprogramma Schoon Heel Veilig is met deze thema’s bezig. Met gerichte acties willen we afrekenen met de verloedering, overlast en criminaliteit in de wijk. Het doel is om ondernemen en wonen in het gebied prettiger en aantrekkelijker te maken.
In de wijken zien we een toename van psychisch kwetsbare mensen en dak- en thuislozen (volwassenen en jongeren). Extra inzet en voorzieningen zijn nodig.

Inspanningen 2022

- Het vasthouden van de behaalde resultaten van het actieprogramma Schoon Heel en Veilig.
- Verbreden Project Centrum naar het Spijkerkwartier (aanpak van overlastgevende personen op straat).
- Toezien op een goede inbedding van Straatcoaches bij de afdeling handhaving en preventie.
- Uitvoering project wonen zonder stigma.
- Aanpak op het verminderen van weesfietsen, graffiti en zwerfafval.
- Goed functionerende wijkveiligheidsoverleggen en Overleg Zorg en Overlast (OZO).

Participatie

Op diverse wijze is er inbreng verzameld voor het wijkprogramma. Het hele jaar wordt een beeld van de wijk gevormd onder andere door middel van gesprekken met bewoners, inbreng van professionals, de diverse bewonersinitiatieven, cijfers van de wijk, wijkoverleggen. Specifiek voor het wijkprogramma is er ook input verzameld. In het Spijkerkwartier heeft de Spijkerbrigade samen met team Leefomgeving de tekst voor het wijkprogramma geschreven. Deze is vervolgens besproken in het wijkoverleg, en daarna gepubliceerd in de wijkkrant en op mijnspijkerkwartier.nl. De ontvangen reacties waren positief en leidden niet tot wijzigingen.
In het Arnhemse Broek is het proces nog gaande. Het wijkplatform heeft samen met het team Leefomgeving een proces in gang gezet om zoveel mogelijk mensen mee te laten denken. Door het jaar heen zijn er participatietrajecten met bewoners geweest, over wonen, groen, afval, verkeer en speeltuintjes.
In het Centrum is voor het wijkprogramma gebruik gemaakt van de mailadressen van bewoners van de binnenstad (naar aanleiding van enquête 2020). 156 inwoners zijn vervolgens benaderd met vragen. Tevens is de ondernemers vereniging en het kernteam Arnhem 6811 gevraagd om input.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek per thema	**Lasten**	**Baten**	**Toevoe-gingen**	**Onttrek-kingen**
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget CSA				
Meedoen	240	0	0	-175
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	515	-53	19	-6
Openbare ruimte	-117	-35	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	338	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	838	-2	0	0
Totaal Wijkbudget CSA	1.814	-91	19	-181
Wijken Algemeen CSA				
Meedoen	2.652	-62	0	0
Kansengelijkheid	3.608	-892	0	0
Gezondheid	16.538	-27	4	-3
Openbare ruimte	2.860	-264	1	-3
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	2.971	-9.142	802	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	135	-5	0	0
Bedrijfsvoering	37	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen CSA	*28.800*	*-10.392*	*807*	*-5*
Totaal Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek	**30.614**	**-10.482**	**826**	**-187**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	30.646	29.846	28.146	30.614	30.606	30.436	30.231
Baten	9.595	9.566	10.255	10.482	10.440	10.397	10.355
Saldo lasten en baten	***-21.051***	***-20.280***	***-17.892***	***-20.132***	***-20.132***	***-20.038***	***-19.876***
Toevoegingen aan reserves	534	20	561	826	826	826	827
Onttrekkingen aan reserves	35	8	575	187	191	182	11
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-499***	***-12***	***14***	***-639***	***-639***	***-644***	***-816***
Gerealiseerd resultaat	**-21.550**	**-20.292**	**-17.877**	**-20.770**	**-20.801**	**-20.682**	**-20.692**

Toelichting

Lasten

Voor gebied CSA is totaal € 30,6 miljoen aan lasten begroot. € 28,8 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,8 miljoen specifiek binnen CSA. Het grootste deel van de lasten (€ 16,5 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams. Daarnaast wordt voor de thema's meedoen (€ 2,7 miljoen), kansengelijkheid (€ 3,6 miljoen), openbare ruimte (€ 2,7 miljoen) en wonen (€ 3,2 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 stijgen de lasten met € 2,4 miljoen. Dit komt voornamelijk door Gezondheid (stijging WMO lasten 3.1 miljoen) Openbare Ruimte (daling €200.000) en Wonen (daling € 600.00).

Baten

Totaal is een bedrag van € 10,5 miljoen aan baten begroot, € 10,5 miljoen voor Wijken Algemeen en € 0,01 miljoen specifiek voor CSA. De grootste baten van 9,1 miljoen betreft inkomsten voor straatparkeren binnen het thema wonen. Voor kansengelijkheid is € 0,9 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,6 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema openbare ruimte is € 0,3 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten) naar CSA doorberekend.

Ten opzichte van 2021 stijgen de inkomsten met € 0,2 miljoen vanwege inkomsten straatparkeren.
De inkomsten vanaf 2022 voor CSA blijven over de daarop volgende jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen CSA van € 0,9 miljoen betreft de baten van straatparkeren (thema Wonen).

Onttrekkingen aan reserve

De onttrekkingen aan de reserves binnen CSA zijn nagenoeg nihil en worden daarom niet apart toegelicht.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Noordwest

In het wijkprogramma Noordwest bevinden zich de wijken Klarendal, Burgemeesterswijk/ Hoogkamp, Schaarsbergen en omgeving, Sint Marten/ Sonsbeekkwartier, Heijenoord en Lombok, Hoogstede/Klingelbeek en omgeving.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Ontmoetingsplekken zijn vraagbaak in de wijk

In alle wijken is een ontmoetingsplek. Ons doel is om deze plekken meer als centrale vraagbaak te laten functioneren voor de wijk: toegankelijk, nabij en laagdrempelig. Alles is gericht op vindbaarheid en korte lijnen tussen professionals en bewoners onderling. Hierbij bouwen we op team Leefomgeving-niveau verder aan Voor Elkaar in Arnhem.

Inspanningen 2022

- Voorliggende voorzieningen beter koppelen aan de ontmoetingsplekken.
- Stimuleren (gezamenlijke) inloop/spreekuren van de belangrijkste partners in de wijk (onder andere team Leefomgeving, Werk en Inkomen en Sociaal wijkteam) op het gebied van financiële zelfredzaamheid, zorg en activiteiten.

Versterken sociale netwerken en inzicht in voorzieningen in de wijk

Het voorliggende aanbod van voorzieningen en activiteiten is beter inzichtelijk voor bewoners en professionals/partners en beter passend bij de behoefte in het gebied.

Inspanningen 2022

- Uitbouwen van samenwerking binnen kernteam Sociaal domein met wijkteam Arnhem en Werk en Inkomen. Inhoud geven aan een gezamenlijk (op inhoud) opdrachtgeverschap naar de professionele partijen.
- Bevorderen dat professionele partijen een samenhangend aanbod van voorliggende voorzieningen aanbieden en daarin samenwerken.
- Bevorderen dat het aanbod deel uitmaakt van de programmering in de ontmoetingslocaties.
- Verkenning van mogelijkheden voor ondersteuning van vrijwilligers in het voorliggende veld als meer mensen met een rugzakje gebruikmaken van voorliggende voorzieningen.

Ondersteuning ontmoetingsplekken

Ontmoetingsplekken zijn van belang voor binding en betrokkenheid bij de buurt /wijk. Ze hebben indirect een functie in het beperken van zorgkosten en kunnen bijvoorbeeld eenzaamheid tegengaan. Het zijn plekken waar ook minder zelfredzame mensen mogelijkheden vinden om deel te nemen aan activiteiten of ondersteuning krijgen bij hun ontwikkeling.

De gemeente Arnhem stimuleert dat de exploitatie en het beheer van buurthuizen door bewoners, in de vorm van een rechtsvorm wordt opgepakt.
Het blijkt in de praktijk lastig om de aspecten die samenhangen met zelfbestuur en zelfbeheer te organiseren. De druk op besturen en vrijwilligers is groot doordat zij in feite een bedrijf runnen zonder professionals.
Ons doel is dat besturen zich meer kunnen richten op programmering en de sociale opgave in de wijk en hen te ontlasten op het gebied van bedrijfsvoering.

Inspanningen 2022

- Faciliteren en stimuleren van samenwerking tussen buurthuizen op gebied van programmering en sociale opgave. Om zo successen te delen, van elkaar te leren en het netwerk te versterken (denk aan werven en vasthouden van vrijwilligers, communicatie). Inzet van bewonersondersteuning om samenwerkingsmogelijkheden te verkennen en uit te werken.
- Financiële en beleidsmatige/inhoudelijke ondersteuning van de buurthuizen rondom zelfbestuur en zelfbeheer. Verlagen van administratieve lasten voor de besturen.
- Stimuleren dat buurthuizen aansluiten bij het project 'Arnhemse buurthuizen - waarde en voorwaarden'.

Aansluiten bij de behoefte van jongeren aan voorzieningen in de wijk

De behoefte van jongeren aan voorzieningen in de wijk is niet helder. De behoefte wordt in 2021 stadsbreed onderzocht.

Inspanningen 2022

- Vertaling onderzoek behoefte jongeren (onderzoek goed geschud) naar voorzieningen in de wijk in samenwerking met wijkpartijen. Als mogelijkheid zien we het instellen van een jeugdraad.

Verbetering sociaal-economische situatie van gezinnen

Er is een verbetering van de sociaal-economische situatie van gezinnen met kinderen die een bijstandsuitkering of hoge schulden hebben en zij zijn meer financieel zelfredzaam. Dit doel sluit aan bij het thema kansengelijkheid om kinderen meer mogelijkheden te bieden voor zelfontplooiing.

Inspanningen 2022

- Op basis van de uitkomsten van de pilot 2021, van Werk & Inkomen en Sociaal wijkteam, een vervolg geven aan de aanpak voor gezinnen met hoge schulden of afhankelijkheid van bijstand, waarbij wordt gekeken naar en gewerkt wordt aan de verschillende levensdomeinen en gebruik wordt gemaakt van alle beschikbare kindvoorzieningen.
- Onderzoek naar mogelijkheden kinderopvang in de voorschoolse periode voor gezinnen in de bijstand.

Kansengelijkheid

Meer ontplooiingskansen voor kinderen die extra ondersteuning nodig hebben waaronder het verminderen overgewicht van kinderen.

In Noord-West willen we achterstanden bij kinderen voorkomen en aanpakken. We focussen daarbij op het verbeteren van de ontplooiingskansen van kinderen in Klarendal en St. Marten. Dit doen we door vroegtijdig achterstanden op te sporen en kinderen een ontwikkelingsprogramma aan te bieden. De ouderbetrokkenheid is van cruciaal belang voor de ontwikkeling van het kind en voor het boeken van resultaten met het programma. We werken hierin samen met de Arnhem-Oost aanpak.

Inspanningen 2022

We bieden voor de kinderen op het primair onderwijs een dagelijks naschools programma gericht op vier pijlers die belangrijk zijn bij de ontwikkeling van het kind. Onze focus ligt op de doelgroep van kinderen van 0-16, waarbij vanuit de samenwerkende partners meer aandacht is voor de problematiek rondom de leeftijdsgroep van 10-14 jarigen, zoals de overgang van primair naar vervolgonderwijs. De doelgroep breiden we op langere termijn uit naar 0-18 jaar.

Het dagelijks naschools programma bestaat uit diverse onderdelen die afhankelijk van de behoeften van het kind worden ingezet zoals: taalontwikkeling, huiswerkbegeleiding, sport, voeding en bewegen, creativiteit en muzikale ontwikkeling.

- Versterken netwerken rondom kinderen en jeugd om een beter inzicht te krijgen in de aanpak en activiteiten van de verschillende partijen en die te verbinden.
- Creëren basisvoorziening voor ook de wat oudere jeugd voor ontmoeten, bewegen, cultuur in de wijk, in samenwerking met Sportbedrijf en Rijnstad gebruik maken van bestaande locaties zoals Mix en de Sporthal. Dit maakt ook onderdeel uit van de Arnhem-Oost aanpak.
- Vergroten ouderbetrokkenheid bij programma kansrijk opgroeien.

Openbare Ruimte

Tijdig in gesprek met bewoners bij plannen en besluiten in de openbare ruimte

De opvattingen en inbreng van bewoners worden meegewogen bij besluiten over de inrichting van de openbare ruimte.

Inspanningen 2022

- Organiseren inbreng inwoners bij herinrichting Hommelseweg.
- Met inwoners ontwikkelen plan parkeeroverlast in Klarendal Zuid indien stadsbrede visie gereed is.
- Bespreken uitkomsten verkeersplan Arnhem-West met kernorganisatie /mobiliteit en bepalen lange termijn visie en bepalen mogelijke maatregelen op korte termijn. Dit communiceren met bewoners.
- Organiseren van het bepalen van de locaties deelvervoer en elektrisch laden in samenwerking met bewoners.

Veiligheid

Bewoners hebben minder last van gevoelens van onveiligheid

In een deel van het gebied ervaren bewoners gevoelens van onveiligheid omdat zij met diverse problemen worden geconfronteerd. Het gaat dan om onderwerpen als drugsoverlast door dealen en gebruik op straat, overlast van verwarde personen en vervuiling van de omgeving.

Inspanningen 2022

- Voortzetten kernteam veiligheid waarin alle handhavingspartners vertegenwoordigd zijn en gezamenlijk actuele veiligheidssituaties in de wijk aanpakken.
- Aanpak overlast, verbeteren leefomgeving in het gebied Hommelseweg/Sonsbeeksingel
- Uitkomsten pilot 2021 welkome wijk (samen sterk zonder stigma) vertalen naar concrete acties in Klarendal/Sint Marten.
- Met GGZ-partijen in de wijk nagaan welke mogelijkheden er zijn om meer grip te krijgen op de overlast van verwarde personen in de wijk.
- Stedelijk agenderen vraagstukken:
  - overlast van concentraties van opvang van kwetsbare bewoners in de wijk
  - maatschappelijke opvang in de wijk en de daaruit voortkomende overlast voor omwonenden met name ingeval van particulier eigendom.

Participatie

Het wijkprogramma 2022 is op hoofdlijnen een voortzetting van het programma 2021. Input is opgehaald door: fysiek met de bus "lijn 2030" in de wijk te zijn en via bewonersoverleggen. In Klarendal en Sint-Maarten-Sonsbeek is samen met inwoners een enquête opgesteld en verspreid via de wijkkrant. Voor de zomer is gesproken met vertegenwoordigers van buurtinitiatieven, waaronder de buurthuizen, besproken wat zij belangrijk vinden voor de wijk, hoe de samenwerking tussen de initiatieven nog meer vorm kan krijgen en hoe wij als team Leefomgeving hen daarbij kunnen ondersteunen. Met alle partners in het sociaal domein is via een netwerkbijeenkomst opgehaald wat de belangrijkste doelen en resultaten voor 2022 moeten worden. Deze opbrengsten zijn gebruikt en door vertaald naar thema's.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Noordwest per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Noordwest				
Meedoen	284	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	1.234	-252	41	-30
Openbare ruimte	-9	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	32	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	886	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Noordwest	2.426	-256	41	-30
Wijken Algemeen Noordwest				
Meedoen	2.495	-51	0	0
Kansengelijkheid	3.029	-647	0	0
Gezondheid	17.488	-21	4	-2
Openbare ruimte	2.712	-280	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	926	-531	57	-19
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Noordwest	*26.869*	*-1.536*	*61*	*-21*
Totaal Noordwest	**29.295**	**-1.792**	**102**	**-50**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	28.962	28.754	29.422	29.295	29.266	29.224	29.072
Baten	1.898	1.768	1.817	1.792	1.793	1.793	1.793
Saldo lasten en baten	***-27.064***	***-26.986***	***-27.605***	***-27.503***	***-27.503***	***-27.431***	***-27.279***
Toevoegingen aan reserves	416	100	102	102	102	102	102
Onttrekkingen aan reserves	177	44	284	50	28	67	34
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-239***	***-56***	***182***	***-52***	***-52***	***-35***	***-68***
Gerealiseerd resultaat	**-27.303**	**-27.042**	**-27.424**	**-27.555**	**-27.548**	**-27.466**	**-27.347**

Toelichting

Lasten

Voor gebied Noordwest is totaal € 28,8 miljoen aan lasten begroot. € 26,6 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 2,1 miljoen specifiek binnen Noordwest. Het grootste deel van de lasten (€ 18,0 miljoen) valt binnen het thema gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams. Daarnaast wordt voor de thema's kansengelijkheid (€ 3,0 miljoen), openbare ruimte (€ 2,7 miljoen) en meedoen (€ 2,5 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,1 miljoen. In 2023 dalen de lasten met € 0,05 miljoen. Dit komt voornamelijk door een verlaging van de uitgaven voor het thema Gezondheid € 0,6 miljoen en Kansgelijkheid € 0,1 miljoen. De begrote lasten blijven vanaf 2022 op een stabiel niveau van € 28,5 miljoen.

Baten

Totaal is een bedrag van € 1,8 miljoen aan baten begroot, € 1,5 miljoen voor Wijken Algemeen en € 0,3 miljoen specifiek voor Noordwest. Voor kansengelijkheid is € 0,6 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,5 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema wonen is € 0,5 miljoen aan inkomsten uit vastgoed naar Noordwest doorberekend.

De inkomsten van Noordwest blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De bestemmingen aan de reserves zijn begroot op € 0,1 miljoen, vanwege lager begroot onderhoud en verlaging rentelasten bij vastgoed (sporthallen en MFC's).

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen CSA bedragen € 0,05 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Bouwspeelplaats De Leuke Linde
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Noordoost

In het wijkprogramma Noordoost bevinden zich de wijken Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o., Alteveer en Cranevelt.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer bewoners zijn sociaal zelfredzaam

Bewoners willen ontmoetingsplekken die beter passen bij hun behoefte: dichtbij, kleinschalig en laagdrempelig. Ontmoeting draagt bij aan het algemeen welbevinden en kan ervoor zorgen dat minder snel een beroep wordt gedaan op specialistische voorzieningen. Samen met het sociaal wijkteam Noord-Oost onderzoeken we verschillende vormen van samenwerking met zorgaanbieders in het gebied Noord-Oost.
De afgelopen tijd heeft behoorlijke impact gehad op het ontmoeten, ontmoetingscentra waren lange tijd gesloten. Hierdoor is een inhaalslag nodig. De aanloop van de mensen moet weer terugkomen.
Eenzaamheid is een belangrijke thema. In de wijk Alteveer-Cranevelt, Monnikenhuizen en Plattenburg wonen relatief veel ouderen die behoefte hebben aan ontmoeting. In het gebied Noord-Oost zijn verschillende locaties waar bewoners elkaar kunnen ontmoeten, soms gerund door bewoners zelf, soms met ondersteuning van professionals, locaties met en zonder dak, voor volwassenen en voor de jeugd. Door wisseling van jeugdprofessionals in de wijk is extra inzet nodig om de sociale basis voor de jongeren 12+ opnieuw op te bouwen.

Samen met bewoners en partners in de wijk creëren, verbeteren of behouden we ontmoetingsplekken:

- Buurtfabriek (inclusief moestuin) in Alteveer-Craneveld: door en voor bewoners.
- Koffie Kaffee de Beijer in Geitenkamp: door en voor bewoners.
- De Vlindertuin in Geitenkamp: sociaal ondernemers met leer-werkervaringsplekken en kunstenaars richt zich mee - doen en werk
- Buurtmoestuin de Vlindertuin: door en voor bewoners, voor jong en oud.
- MFC De Wetering in Geitenkamp: Ontmoeting ondersteunt door professionals (Rijnstad en stichting Stevig).
- De vriendenkring in Plattenburg: door en voor bewoners en verenigingen. Deze plek is ook in beeld als 2e locatie voor de Noord-Oost Academy.

- De fruitpluktuin op de Paasberg: de kleine Johannes.
- Trapveldje in Nieuw Monnikenhuizen voor de jeugd.
- Rommelkist in Geitenkamp: playground voor de jeugd, gerund door Sportbedrijf Arnhem
- Jongerencentrum de Sperwer: voor de jeugd 12+ .
- Marktplein Geitenkamp.
- Kantine van de korfbalvereniging de Paasberg.
- Buurthonk Olmstraat: door en voor bewoners.

Ook speelplekken zijn belangrijke ontmoetingsplekken. De behoefte om elkaar buiten te ontmoeten is de afgelopen periode vergroot. Verschillende speelplekken worden aangepast (plaatsen picknicktafels) en aantrekkelijker gemaakt om ontmoeting op deze plekken te vergroten.

Inspanningen 2022

- Wij ondersteunen en faciliteren de verschillende ontmoetingscentra.

Meer bewoners participeren in de vorm van (vrijwilligers)werk

Leer- en werkervaringsplekken
De werkloosheid en bijstandsdichtheid in de Geitenkamp zijn op het hoogste niveau van de gemeente Arnhem. Een hoog percentage heeft geen of onvoldoende opleiding, waardoor er onvoldoende aansluiting is op de arbeidsmarkt. Een kwart van de huishoudens heeft een inkomen lager dan 120% van het wettelijk minimum, twee keer zo veel als gemiddeld in Arnhem. Er wordt ingezet op het creëren van werkervaringsplekken in een vertrouwde omgeving dichtbij huis, waar bewoners hun eerste stappen kunnen zetten, op weg naar betaald werk. De focus ligt op ouders met kinderen tot en met 12 jaar.
De Vlindertuin wil de 'kweekplaats' en thuisbasis zijn voor een 'wijk-netwerk' van creatief en sociaal ondernemers in de Geitenkamp; vinden, verbinden en samen-werken (als middel) staan hierin centraal. Met de verbouwing van de Vlindertuin is er nog meer ruimte voor sociaal ondernemers.

Inspanningen 2022

- Uitbreiden van aantal sociaal ondernemers met leer- en werkervaringsplekken in de Vlindertuin.
- Inzetten op versterken identiteit Vlindertuin als kweekplaats voor een 'wijk-netwerk' van creatief en sociaal ondernemers.
- Opstellen gebiedsagenda armoede schulden werk in samenwerking met het Sociaal wijkteam en Werk & Inkomen.
- Doorontwikkelen training Eigen-Wijs: een training basisvaardigheden voor onder andere laaggeletterden. Het betreft een samenwerking tussen Rijnstad participatiewerk en ROC RijnIJssel. De training wordt twee keer per jaar gegeven aan een groep van ongeveer 12 inwoners.

De zelfstandigheid en zelfredzaamheid van bewoners is vergroot

We zetten in op innovatieve methodieken om inwoners schuldenvrij te maken en perspectief te bieden.

Inspanningen 2022

- Doorontwikkeling van de pilot ‘Social Coin’ als experiment waarbij inwoners op vrijwillige basis schulden kunnen aflossen door maatschappelijke inzet /waardewisseling binnen de wijk.

Kansengelijkheid

Meer kinderen hebben de mogelijkheid om hun talent te ontdekken en te ontwikkelen

In de wijk Geitenkamp en Plattenburg groeien veel kinderen in armoede op. Meer dan een derde van de huishoudens heeft een besteedbaar inkomen ≤ 120% van het minimumloon. Er is sprake van generatie-armoede. Het percentage kinderen tot 18 jaar met een toewijzing op grond van de Jeugdwet is hoger dan gemiddeld in Arnhem.
Goed nieuws is dat het consultatiebureau in januari 2022 terugkomt in de wijk en ouders gestimuleerd worden om meer gebruik te maken van het Peuterspeelzaalwerk.
De Noord-Oost academie is gestart in 2020. In deze academie gaan kinderen (groep 7+8 basisonderwijs) samen met jongeren vanuit het Voortgezet Onderwijs leren en ontwikkelen in een heterogene doelgroep uit Noord-Oost ter voorbereiding op VO.
Met partners in de wijk bouwen we aan het versterken van het pedagogische klimaat in de wijk, te starten bij de Rommelkist en de Sperwer. De methodiek ‘vreedzame wijk’ is de kapstok.

Inspanningen 2022

- Opstellen van een jaarlijks uitvoeringsprogramma Kansrijk Opgroeien in samenwerking met het wijknetwerk van basisscholen, jeugdverpleegkundigen, sportbedrijf Arnhem, Rijnstad, Rozet en het Sociaal wijkteam. Het programma richt zich op de onderdelen onderwijs, vrije tijd en thuis.
- Doorontwikkeling van in- en naschoolse sport- en cultuureducatie met basisschool de Witte Vlinder in samenwerking met het Sportbedrijf Arnhem en Rozet naar een verlengde leertijd.
- Vergroten pedagogisch klimaat op de Rommelkist en het vergroten van de kring van vrijwilligers in samenwerking met het Sportbedrijf Arnhem.
- Ondersteunen Noord-Oost Academy.
- Monitoren of extra inzet van VGGM (huisbezoeken bij kinderen van 18 maanden) leidt tot meer gebruik van het peuterspeelzaalwerk.

Gezondheid

De sociaaleconomische gezondheidsverschillen in de wijk Geitenkamp worden kleiner

Mensen met lager opleidingsniveau (basisonderwijs + vmbo) leven gemiddeld zes jaar korter en vijftien jaar minder in goede gezondheid, dan mensen met een HBO- of universitaire opleiding. Mensen met een lage maatschappelijke positie hebben meer chronische aandoeningen, een ongezondere leefstijl, meer psychische klachten en voelen zich ongezonder dan mensen met een hogere opleiding en meer inkomen.
Het WRR-rapport ‘Weten is nog geen doen’ (2017) beschrijft wat een slechte gezondheid met een mens kan doen, en welke factoren de gezondheid beïnvloeden.

In samenwerking met de WUR, de HAN, en GGD gaan we samen met het Sociaal wijkteam aan de slag om de sociaaleconomische gezondheidsverschillen te verkleinen in de wijk Geitenkamp.
We willen een beweging in gang zetten, dat mensen weer trots op hun wijk zijn, en de leefomgeving als positieve stimulans ervaren om verder te komen in het leven.

Inspanningen 2022

- Ten minste 3 watertappunten plaatsen in de wijk Geitenkamp.
- Experimenteren met laagdrempelige gezondheidschecks.
- Faciliteren van het programma 2Diabeat.
- Meedoen in het onderzoek van de WUR naar vergroening wijk en gezondheid.
- We meten of deze inspanningen bijdragen aan positieve gevoelens.

Openbare ruimte

De wijk Geitenkamp is klimaatbestendiger

Doordat het klimaat verandert, is er wateroverlast tijdens hevige regenbuien en watertekort tijdens droge periodes. We spelen in op klimaatadaptatie, zoals wateroverlast maar ook steeds meer op mogelijkheden om water vast te houden in de wijk.

Samenwerken met de woningcorporaties om de woningen in de Geitenkamp energiezuiniger te maken. Verder bouwen op het project energie-armoede.

Inspanningen 2022

- Boomspiegels vergroten en/of verfraaien.
- Onderzoek naar mogelijkheden om in samenwerking met de corporaties bewoners een regenreservoir (gemaakt van afvalplastic) aan te bieden om water vast te houden in de wijk.
- Tegengaan van hittestress door gevels en de openbare ruimte (pleintjes) in samenwerking met bewoners te vergroenen. (Bewoners stimuleren met de actie: tegeltje eruit, plantje erin.)
- Vergroenen van de wijk Geitenkamp door 'oude' ligusterhagen' terug te plaatsen in het straatbeeld samen met corporaties en afdeling erfgoed.
- Ondersteunen van het duurzaamheidsproject Paasberg; op de Paasberg is een actieve bewonersgroep bezig met het verduurzamen en energiezuinig maken van de wijk, zij delen hun kennis actief met andere geïnteresseerden uit de wijk.
- Samenwerken in het project 'Jouw Thuis' van Portaal. In de Geitenkamp gaat Portaal op een bijzondere manier werken aan verduurzamen.

Minder wateroverlast

Waterberging in Beekdal realiseren om water bij hevige regenval vast te houden en zo de wateroverlast benedenstrooms, onder andere op de Vondellaan, Bernardlaan en Velperweg, te beperken.

Inspanningen 2022

Ondersteunen van de initiatiefgroep Beek op de Paasberg bij realiseren van hun plannen om het gebied aantrekkelijker en toegankelijker te maken (blauw-groene netwerken in de wijk).

Een schoner Geitenkamp

In de wijk Geitenkamp is het bijplaatsen van grof afval bij de ondergrondse afvalcontainers een probleem. Inwoners brengen het grof afval niet weg naar het afvalbrengstation of bellen niet om het aan huis te laten ophalen. Wat wel werkt zijn containerdagen, straatopruimdagen, zoals de afgelopen jaren zijn georganiseerd in de Troelstrastraat en Dr. Bosstraat, een samenwerking tussen bewoners, woningbouwcorporaties, opbouwwerk en gemeente.

Inspanningen 2022

In samenwerking met bewoners en partners in de wijk en gemeente onderzoeken hoe ophalen van afval beter kan aansluiten bij de wijk en zijn inwoners.

Wonen

Plattenburg wordt leefbaarder

In de wijk Plattenburg zijn zorgen over een aantal onderwerpen zoals herstructurering van terrein AKZO, hittestress, verkamering, leegstand en een toenemend gevoel van onveiligheid.

Inspanningen 2022

Samen met inwoners van Plattenburg wordt uitvoering gegeven aan het plan leefbaarheid (opgesteld op basis van uitkomsten maptable-sessie 2021).

De wijk Geitenkamp wordt vitaler

Eind 2019 is het handelingskader Geitenkamp opgesteld, een praatplaat met de belangrijkste opgave voor de wijk: het doorbreken van generatiepatronen (afhankelijkheid van uitkering, werkloosheid, armoede, schulden). De wijk verloedert. Wijkprofessionals en -bewoners willen zich gezamenlijk inzetten om de leefbaarheid en de veiligheid in de wijk te vergroten en daarmee de wijk vitaler te maken.

We zetten in op een aantal vliegwielen: 1. Diversiteit, 2. Trots (aan het werk, bruisend marktplein,) en 3. Socialer en veiliger Geitenkamp.
In samenwerking met woningbouwcorporaties, Sociaal wijkteam, politie en Werk & Inkomen, zijn de hotspots op de Geitenkamp benoemd. Het gaat om buurtjes/straten waar de leefbaarheid onder druk staat.
Per hotspot is benoemd welke strategie we inzetten; de interventies zijn gericht op het beperken van de instroom van kwetsbare inwoners of op het omgaan met kwetsbare inwoners.

Geitenkamp is een van de wijken van de Arnhem-Oost aanpak, waarin samen met het Rijk en de provincie onder andere wordt ingezet op het versterken en leefbaarder maken van kwetsbare wijken.
De verwachting is dat de Arnhem-Oost aanpak de ingezette koers vanuit het Handelingskader versterkt en een impuls geeft.

Inspanningen 2022

- Inzet op het reguleren instroom nieuwe inwoners.
- Inzetten op verlaging aantal sociale huurwoningen.

Wijkeconomie

Bruisender marktplein Geitenkamp

Bewoners van Geitenkamp - Monnikenhuizen en ook de Paasberg maken zich zorgen over het verschralen van het winkelaanbod op het winkelplein Geitenkamp. Zij hebben behoefte aan een bruisend marktplein met een gevarieerd winkel- en horeca-aanbod waar ook ruimte is om te verblijven. De wijk Geitenkamp is in het verleden opgezet om zelfvoorzienend te zijn, de wijk had een geïsoleerde ligging. De panden zijn corporatiebezit, het is voor hen geen corebusiness en het heeft voor hen geen prioriteit het marktplein aantrekkelijker te maken met voldoende winkels.
In samenwerking met de drie woningcorporaties, ondernemers, vertegenwoordiging van bewoners wordt met inzet van Seinpost gewerkt aan een duurzaam concept om te komen tot een bruisender marktplein.
Met partners in de wijk willen we zo veel mogelijk werk in de wijk houden. De intentie is om bij grootschalige (onderhouds)projecten zoveel mogelijk inwoners aan het werk te zetten.

Inspanningen 2022

In samenwerking met bewoners, ondernemers, winkeliers, corporaties uitvoering geven aan het uitvoeringsplan Marktplein Geitenkamp.

Veiligheid

Bewoners ervaren minder parkeeroverlast

Een van de leefbaarheids- en veiligheidsthema's is parkeeroverlast, dit is onderdeel van de veiligheidsagenda. In de wijk Alteveer-Cranevelt is de verkeersdruk hoog (als gevolg van samenloop Rijnstate, Openluchtmuseum en Burgers' Zoo). In Velperweg e.o. is door herontwikkeling van het voormalig AKZO-terrein en omgeving, de transformatie van het oude ING-pand naar appartementen en komst van het Rijn IJsselcollege zorg over toename van de verkeersintensiteit op de Velperweg.

Inspanningen 2022

- Monitoren van verkeersintensiteit Velperweg e.o. als gevolg van allerlei ontwikkelingen (AKZO, High Park, Rijn IJsselcollege) en Molenbeke.
- Monitoren burgerparticipatieproces herinrichting Velperweg.
- Maatregelen treffen om de parkeerdruk in Alteveer-Cranevelt te verlagen.
- Monitoren effect verkeersremmende maatregelen aan de Bronbeeklaan, Monnikensteeg.

Bewoners ervaren meer veiligheid in hun directe omgeving

Wij zien graag dat Arnhemmers zich nog veiliger gaan voelen in hun stad en in hun eigen woonwijk. Want veiligheid is, samen met een nette en schone omgeving, voorwaarde voor een prettig woon- en leefklimaat. Het gevoel veilig te zijn, maakt bewoners ook vaker sociaal betrokken met de buurt en met de buurtbewoners. De leefbaarheid- en veiligheidsthema's die spelen zijn parkeeroverlast en overlast van jongeren. Overlast jongeren speelt met name in Geitenkamp en aangrenzende wijken. We zetten in op het versterken van het pedagogische klimaat en jongeren 12+.
Sinds medio 2020 is er een maandelijks wijkveiligheidsoverleg waarin met partners in de wijk. De thema's die spelen worden besproken en eventuele acties worden afgesproken.

Inspanningen 2022

- Continueren van de persoonsgerichte aanpak om ondermijning tegen te gaan.
- Extra inzetten op vermindering jeugdoverlast in samenwerking met jongerenwerk, straathoekwerk, wijkagent, wijkteam en gemeente.

Participatie

Het wijkprogramma 2021 is als vertrekpunt genomen. Met de bewonersoverleggen is teruggeblikt en is het wijkprogramma geactualiseerd. Standaard wordt in de bewonersoverleggen gesproken over de ontwikkelingen in de wijk en worden signalen uit de wijk besproken.
Naast de consultatieronde van het wijkprogramma lopen er verschillende initiatieven/projecten in de wijk, waarin bewoners worden gesproken en betrokken.
De verschillende wijken in Noord-oost kennen allemaal hun eigen dynamiek en tijdspad inspraak. Dit speelt vooral in de wijk Alteveer-Cranevelt. Daar wordt na de zomer gewerkt aan het wijkprogramma (2023).

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Noordoost per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Noordoost				
Meedoen	231	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	1.262	-390	30	-13
Openbare ruimte	-3	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	4	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	895	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Noordoost	2.389	-393	30	-13

Wijken Algemeen Noordoost				
Meedoen	1.887	-37	0	0
Kansengelijkheid	2.808	-723	0	0
Gezondheid	14.206	-222	41	-18
Openbare ruimte	2.243	-173	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	197	-97	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Noordoost	*21.561*	*-1.257*	*41*	*-18*
Totaal Noordoost	**23.949**	**-1.650**	**72**	**-31**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	23.835	23.475	24.081	23.949	23.949	23.871	23.724
Baten	1.650	1.622	1.681	1.650	1.650	1.650	1.650
Saldo lasten en baten	***-22.186***	***-21.853***	***-22.400***	***-22.299***	***-22.299***	***-22.221***	***-22.074***
Toevoegingen aan reserves	375	66	72	72	72	72	72
Onttrekkingen aan reserves	168	29	337	31	25	44	34
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-207***	***-37***	***266***	***-41***	***-41***	***-28***	***-37***
Gerealiseerd resultaat	**-22.392**	**-21.890**	**-22.134**	**-22.340**	**-22.345**	**-22.249**	**-22.111**

Toelichting

Lasten

Voor gebied Noordoost is totaal € 23,6 miljoen aan lasten begroot. € 21,5 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 2,1 miljoen specifiek binnen Noordoost. Het grootste deel van de lasten (€ 15,0 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema's meedoen (€ 1,9miljoen), kansengelijkheid (€ 2,8 miljoen) en openbare ruimte (€ 2,2 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,1miljoen.

Baten

Totaal is een bedrag van € 1,65 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 0,7 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,6 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema gezondheid is € 0,6 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten) naar Noordoost doorberekend.

De inkomsten voor Noordoost blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen Noordoost bedragen minder dan € 0,1 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen Noordoost bedragen minder dan € 0,1 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.

Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,3 minder onttrokken uit de reserves als gevolg van WMO budgetten die lager worden als gevolg van een verschuiving naar stad. De daling komt ook mede tot stand door thema Kansgelijkheid en Gezondheid.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Presikhaaf

In het wijkprogramma Presikhaaf bevinden zich de wijken Presikhaaf West en Presikhaaf Oost.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer Presikhavers zijn sociaal zelf- en samenredzaam (er is meer sociale cohesie)

Bewoners geven vaak aan dat zij hun buren niet kennen en/of nauwelijks contacten hebben in hun directe leefomgeving. Ze weten niet wat er wanneer te doen is en hoe dat te betalen, waar ze informatie, advies of hulp kunnen krijgen bij bijvoorbeeld het vinden van werk, bij schulden, over het opvoeden van de kinderen en bij het (beter) leren van de Nederlandse taal. Vaak gaan bewoners wel naar de huisarts toe omdat ze lichamelijke klachten ervaren. Lang niet altijd is er sprake van medische problemen, vaak zijn andere problemen oorzaak van de klachten. Denk aan geldproblemen, eenzaamheid, verveling, gebrekkig of geen Nederlands kunnen spreken en schrijven of een ongezonde leefstijl. Veel signalen komen binnen via sleutelfiguren uit de verschillende gemeenschappen, die vaak overbelast zijn door de grote hoeveelheid vragen die zij krijgen van zowel bewoners als professionals.

Inspanningen 2022

- Blijvend investeren in ruimte voor ontmoeting, verbinding en ontwikkeling.
- Bewonersinitiatieven ondersteunen, onderling en aan professioneel aanbod verbinden.
- Vanuit gedeelde kennis samenwerken: het beter doen tegen dezelfde kosten.

Minder kinderen tot 4 jaar die op het basisonderwijs starten hebben een taalachterstand

Er is inzicht in de behoefte van voorschoolse voorzieningen en het ondersteuningsaanbod is voldoende en passend bij de behoefte van de doelgroep.

Inspanningen 2022

- Investeren in Nulmeting op taalniveau voor kinderen tot 4 jaar.
- Inventariseren van behoeften op het gebied van voorschoolse voorzieningen om taalachterstand voor kinderen tot 4 jaar te beperken.

Meer bewoners kunnen zichzelf financieel redden

Bewoners kunnen hun eigen financiële situatie overzien, vinden tijdig passende en laagdrempelige ondersteuning bij hun financiële/ administratieve problemen en kunnen verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen financiële administratie. Het aantal bewoners met schulden neemt af.

Inspanningen 2022

- Gebiedsteam Werk & Inkomen, Rijnstad en Sociaal wijkteam hebben spreekuur in de wijk.
- Preventiecursus (Eigenwijs) organiseren om financiële problemen te voorkomen.
- Project opstellen om vroegtijdige schooluitval jongeren te voorkomen met onderwijs en wijkpartijen.

Meer Presikhaafse kinderen hebben een gezonde leefstijl

Meer kinderen spelen zelf buiten, bijvoorbeeld met hun ouders of buurtkinderen (zonder dat er aanbod is van professionals). Het aantal kinderen met een gezonde BMI stijgt door inzet op hun eet- en beweeg/sportgewoontes.

Inspanningen 2022

- Stimuleren gebruik van speel-, beweeg- en ontmoetplekken in de openbare ruimte.
- Handhaven inzet JOGG en GO aanpak met wijkpartijen.
- We drinken water bij onze activiteiten.

Meer bewoners nemen deel aan activiteiten, wat resulteert in een betere sociale cohesie in de wijk

Bewoners krijgen een groter sociaal netwerk en we vergroten de zelf- en samenredzaamheid van bewoners. Bewoners die eenzaamheid ervaren hebben een netwerk.

Inspanningen 2022

- Versterken en indien nodig uitbreiden van ontmoetingsplekken.
- Met werkers en sleutelfiguren in de wijk individuele bewoners ondersteunen bij het vergroten van hun netwerk.
- Verbeteren communicatie over aanbod activiteiten in Presikhaaf.

Kansengelijkheid

Meer ouders zijn in staat om hun rol en verantwoordelijkheid te nemen als het gaat om opvoedingsvraagstukken

We willen meer kansengelijkheid voor de jeugd in Presikhaaf.
Meer ouderbetrokkenheid bij de activiteiten voor en door hun kinderen realiseren en de positieve inzet van vaders verder stimuleren.

Er zijn nieuwe ouders actief betrokken bij activiteiten voor hun kinderen, bijvoorbeeld bij speelplekken De Regenboog, De Mammoet, De Oosthof en De Overkant.
Meer kinderen die ondersteuning nodig hebben zijn in beeld.
Professionals zijn vindbaar en weten ouders te verwijzen naar plekken waar hulp is op hun vragen.

Inspanningen 2022

- Investeren in het verstevigen van het netwerk tussen werkers en ouders bijvoorbeeld bij speelplekken de Regenboog, de Mammoet, Molecatestraat, de Oosthof en bij De Overkant.
- Delen expertise en ervaringen in het netwerk Kansen voor Kinderen Presikhaaf.
- In de kwartaalgesprekken met partners in Presikhaaf, zoals PU, Sportbedrijf Arnhem, Rozet, JAM en Rijnstad, kijken we actief naar wat ouders nodig hebben en hoe ze betrokken worden bij activiteiten met kinderen.

Presikhaafse kinderen worden meer ondersteund bij de ontwikkeling van sociaal-emotionele vaardigheden

Presikhaafse kinderen worden meer ondersteund bij de ontwikkeling van een positief zelfbeeld,
het verplaatsen in en omgaan met anderen en het ontwikkelen van hun talenten.
Professionals zijn getraind in mediawijsheid.
Uit GGD-monitor blijkt dat meer kinderen en jongeren in Presikhaaf een positief zelfbeeld hebben.

Inspanningen 2022

- Pilot mediawijsheid om werkers te trainen in hoe sociale media in elkaar zitten en hoe je kinderen en jongeren daarbij kunt ondersteunen.
- We volgen wat de werkers inzetten om kinderen en jongeren te laten ervaren wat hun verschillende achtergronden kunnen betekenen voor de samenleving. We delen de opgedane ervaringen in het netwerk Kansen voor Kinderen Presikhaaf.

Presikhaafse jongeren zijn meer weerbaar en ontwikkelen hun eigen identiteit

Presikhaafse jongeren kunnen zich verplaatsen in en omgaan met anderen en zien hun meerwaarde voor de samenleving.
Uitkomsten van gesprekken tussen jongeren en professionals zijn vastgelegd en gedeeld; we weten met elkaar beter waar deze groepen behoefte aan hebben en passen het aanbod aan op de vraag.

Inspanningen 2022

- Inzicht krijgen in de behoeften van specifieke doelgroepen in de wijk. Denk aan groepen die nog niet of nauwelijks worden bereikt met het reguliere jongerenwerk zoals: tienermeiden, autochtone jongeren en jongeren met een beperking die een specifieke aandacht verdienen.
- Project opstellen om vroegtijdige schooluitval jongeren te voorkomen met onderwijs en wijkpartijen.

Veiligheid

Bewoners ervaren minder overlast (jeugdoverlast, verward gedrag en drugscriminaliteit) in hun buurt

De sociale cohesie, saamhorigheid in de buurten en in Presikhaaf is toegenomen (zie thema meedoen)
Mensen durven elkaar om hulp te vragen
Bewoners weten waar ze terecht kunnen om overlast te melden
Er is meer saamhorigheid en betrokkenheid bij bewoners, gemeten aan de meldingsbereidheid (fixi en politie)
In de leefbaarheidsmonitor is de sociale cohesie gestegen.

Inspanningen 2022

- Bewoners betrekken via vindplaatsen, sleutelfiguren en activiteiten in de wijk.
- Wijkveiligheidsagenda opstellen en uitvoeren samen met professionals en bewoners.
- Professionals in de wijk werken goed samen om de overlast aan te pakken (onder andere via ozo en wijkveiligheidsoverleg).

Er wordt minder hard gereden in Presikhaaf

Afwaarderen wegen
Er is duidelijkheid voor bewoners over de (on)mogelijkheden van aanpassingen aan het wegprofiel.

Inspanningen 2022

- Visie op mobiliteit maken en uitdragen (waarom welke wegen afgewaardeerd worden).
- Een van deze wegen afwaarderen naar 30 km: Keulseslag, Middachtensingel, Bethaniënstraat.

Bewoners ervaren minder last van zwerfafval

Minder zwerfafval bij buurtwinkelcentra
Het onderhoudsniveau van de wijkwinkelcentra gaat met één onderhoudsklasse omhoog.

Inspanningen 2022

Alle partijen betrekken bij het opstellen van een aanpak om buurtwinkelcentra schoner te krijgen.

Participatie

Bewonersparticipatie is een doorlopend proces. De informatie uit de contacten met inwoners en professionals wordt gebruikt als input voor het wijkprogramma van 2022 met een doorkijk naar de daaropvolgende jaren.
Voor de totstandkoming van het wijkprogramma 2022 zijn er gesprekken gevoerd met de verschillende bewonersoverleggen in Presikhaaf, met jongeren (georganiseerde gesprekken) en wijkprofessionals. Via de social media van team Leefomgeving en de wijkwebsite is een oproep gedaan aan inwoners een bijdrage te leveren aan het wijkprogramma.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Presikhaaf per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Presikhaaf				
Meedoen	226	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	647	-100	0	0
Openbare ruimte	270	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	25	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	930	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Presikhaaf	2.098	-103	0	0
Wijken Algemeen Presikhaaf				
Meedoen	2.288	-51	0	0
Kansengelijkheid	3.697	-1.133	0	0
Gezondheid	12.724	-62	25	-8
Openbare ruimte	1.902	-127	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	820	-569	70	-2
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Presikhaaf	*21.651*	*-1.948*	*95*	*-10*
Totaal Presikhaaf	**23.749**	**-2.051**	**95**	**-10**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	22.882	23.787	24.656	23.749	23.768	23.692	23.645
Baten	2.141	1.962	2.091	2.051	2.052	2.052	2.052
Saldo lasten en baten	***-20.741***	***-21.825***	***-22.565***	***-21.698***	***-21.698***	***-21.639***	***-21.593***
Toevoegingen aan reserves	378	117	95	95	95	95	95
Onttrekkingen aan reserves	256	74	191	10	39	70	169
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-123***	***-43***	***96***	***-85***	***-85***	***-25***	***73***
Gerealiseerd resultaat	**-20.863**	**-21.868**	**-22.469**	**-21.783**	**-21.773**	**-21.665**	**-21.519**

Toelichting

Lasten

Voor gebied Presikhaaf is totaal € 23,4 miljoen aan lasten begroot. € 21,6 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,9 miljoen specifiek binnen Presikhaaf. Het grootste deel van de lasten (€ 13,2 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema Meedoen (€ 2,3 miljoen), Kansengelijkheid (€ 3,7 miljoen) en Openbare Ruimte (€ 2,2 miljoen) een bedrag groter dan € 2,0 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,9 miljoen. Daarna blijven de lasten gelijk. Dit komt voornamelijk door een verlaging van het thema Gezondheid € 0,6 miljoen (WMO beschermd wonen) en Openbare ruimte € 0,2 miljoen.

Baten

Totaal is een bedrag van € 2,0 miljoen aan baten begroot. € 2,0 miljoen voor Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 1,1 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,9 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema wonen is € 0,6 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten en servicekosten) naar Presikhaaf doorberekend.

De inkomsten voor Presikhaaf blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen Presikhaaf bedragen minder dan € 0,1 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen Presikhaaf bedragen minder dan € 0,1 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.
Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,2 miljoen minder onttrokken uit de reserves. De lagere onttrekking wordt veroorzaakt door vastgoed en schulddienstverlening.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Flores Onderwijs
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Malburgen

In het wijkprogramma Malburgen bevinden zich de wijken Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder het Duifje en Immerloo.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer Malburgers doen mee door arbeidsparticipatie en/of maatschappelijke participatie.

Malburgers die drempels ervaren bij het meedoen worden aangemoedigd en zo nodig ondersteund om die drempels structureel te overwinnen. Malburgers die niet in staat zijn om de drempels bij het meedoen structureel te overwinnen vinden makkelijk en dichtbij de ondersteuning (hulp en informatie) om daarmee om te gaan.

Inspanningen 2022

Wij vragen voorzieningen in de wijk expliciet om problematiek bij bewoners te signaleren en te adresseren, al dan niet met inzet van andere partners in de wijk. Ook vragen we deze voorzieningen om in de ondersteuning die zij bieden bewoners zoveel als mogelijk te activeren richting maatschappelijke participatie en arbeidsparticipatie. We geven inwoners een rol in buurthuizen, bijvoorbeeld als gastheer/gastvrouw, helpen met de schoonmaak en koffie te schenken.

Meer Malburgers zijn (meer) financieel zelf- of samenredzaam

Malburgers die zichzelf financieel niet of onvoldoende kunnen redden worden aangemoedigd en zo nodig ondersteund om dit te verbeteren. Malburgers die structureel niet in staat zijn om zichzelf financieel voldoende te redden vinden makkelijk en dichtbij de hierbij noodzakelijke ondersteuning binnen het netwerk of wijk- en stedelijke voorzieningen.

Inspanningen 2022

- Wij vragen voorzieningen en partijen die zich in de wijk richten op financiële vragen van inwoners om zich gezamenlijk op een eenduidige, toegankelijke en samenhangende wijze te organiseren, waarbij deze voorzieningen de focus leggen op het (meer) financieel zelf- of samenredzaam maken van de inwoner.
- De outreachende aanpak van de achter-de-voordeur projecten in de wijk wordt voortgezet.

Malburgers voelen zich gezamenlijk meer verantwoordelijk voor elkaar en de wijk

Malburgers worden aangemoedigd en ondersteund om elkaar te ontmoeten en initiatieven te ontplooien.
Er wonen relatief veel mensen met een niet-westerse achtergrond in Malburgen. Zij helpen elkaar maar weten niet altijd goed waar ze informatie of hulp kunnen krijgen op divers gebied.
In Buurthuiskamer de Duiventil is tot nu toe ingezet op ontwikkeling en realisatie van een idee van buurtbewoners.

Inspanningen 2022

- Verbeteren sociale cohesie door inzet buurthuizen met aanbod aansluitend op behoeften in de wijk. Daarmee wordt de betrokkenheid vergroot.
- Buurthuiskamer de Duiventil: inzetten op verzelfstandiging (oprichten stichting) en ondersteunen bij het totaalpakket waardoor de programmering goed aansluit op de behoefte in de wijk.
- Ontwikkelingen Sportpark de Bakenhof.

Kansengelijkheid

De Malburgse jeugd heeft en krijgt, ook in het verdere leven, zoveel als mogelijk de kans om mee te doen.

- In de Malburgse jeugd wordt op een dusdanige manier geïnvesteerd dat eventuele achterstanden in de kansen op meedoen tijdig worden bestreden.
- Extra aandacht voor (talent)ontwikkeling van kinderen uit arme gezinnen (lager dan 130% sociaal minimum).
- In Malburgen wonen veel kinderen met een anderstalige achtergrond. Mede door corona zien professionals dat veel van deze kinderen moeite hebben om mee te komen.

Inspanningen 2022

- Basisactiviteiten als kinder- en jongerenwerk op orde brengen in samenwerking met gemeente en jongerenwerkorganisaties.
- De wijkprogramma's Kansrijk Opgroeien die in samenwerking met regiegroepen in de wijk zijn vormgegeven (moeilijke start in verband met corona) uitvoeren en volgen.
- Het actief betrekken van het sociale netwerk (familie) bij kansen en problemen samen met de professionals in de wijk.
- Onderzoeken hoe de kloof tussen de wereld op straat en thuis overbrugd kan worden en daardoor het gezin effectief ondersteunen.
- Streven om het taalaanbod verder door te ontwikkelen en achterstanden opgelopen tijdens de pandemie in te lopen.

Meer Malburgers met een migratieachtergrond hebben, krijgen en pakken zoveel als mogelijk hun kans om mee te doen

Malburgers met een migratieachtergrond worden aangemoedigd en zo nodig ondersteund om hun kansen op meedoen te verbeteren.

Inspanningen 2022

Passend informeel aanbod van NT2 taalactiviteiten (Nederlands als tweede taal) in de wijk en (door)verwijzing naar dit aanbod. Extra aandacht voor deze doelgroep.

Gezondheid

Meer Malburgers zijn gezond en maken minder gebruik van specialistische zorg

Malburgers zijn zich meer bewust van hun gezondheid en zijn meer zelfredzaam in het verbeteren van hun eigen gezondheid.

Inspanningen 2022

Stimuleren gebruik beweegopties openbare ruimte: beweegtuin en wandelroutes Malburgen West, openbare ruimte Olympusgebied, onder de aandacht brengen van gezonde voeding in buurthuizen en ontmoetingsplekken in de wijk.

Veiligheid

Meer Malburgers voelen zich veilig in hun buurt, in hun straat en in hun woning

Malburgers denken en werken mee aan het verbeteren van hun leefomgeving; bijvoorbeeld het melden van misstanden en ondermijning maar ook het tegengaan van de verloedering van de leefomgeving.

Inspanningen 2022

Overleg tussen werkgroepen Veiligheid en bijvoorbeeld de Wijkbeheergroepen en Wijkplatforms continueren om gebruik te maken van elkaars expertise. Het zoeken naar (creatieve) oplossingen.

Meer Malburgers voelen zich beschermd tegen het gevaar van (kwalijk) menselijk handelen in hun leefomgeving

In Malburgen is er meer aandacht voor een veilige thuissituatie, school en ontmoetingsplekken.

Inspanningen 2022

- De wijkveiligheidsagenda verder uitwerken, evalueren en uitvoeren.
- De professionals in de wijk werken goed samen om de woonoverlast aan te pakken. Dit door onder andere het nog te concretiseren handelingskader en escalatiemodel uit het stedelijk programma Veiligheid.

Meer Malburgers voelen zich veilig in de openbare ruimte

In Malburgen zijn specifieke plekken bekend en aangewezen waar de fysieke veiligheid verbeterd kan worden.

Inspanningen 2022

Voortzetten acties vanuit veiligheid met betrekking tot winkelcentrum De Drieslag.

Participatie

De thema's in het wijkprogramma gelden voor meerdere jaren. Voor 2022 is hier geen extra actie opgezet, anders dat men continu met inwoners en wijkpartijen in gesprek is.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Malburgen per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Malburgen				
Meedoen	274	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	530	-165	9	-4
Openbare ruimte	-91	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	39	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	935	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Malburgen	1.687	-168	9	-4
Wijken Algemeen Malburgen				
Meedoen	3.191	-77	0	0
Kansengelijkheid	6.400	-2.525	0	0
Gezondheid	21.037	-95	19	-6
Openbare ruimte	2.542	-183	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	1.242	-925	169	-113
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	1	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Malburgen	*34.631*	*-3.809*	*188*	*-119*
Totaal Malburgen	**36.318**	**-3.977**	**197**	**-123**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	34.363	35.570	33.254	36.318	36.245	36.063	35.831
Baten	4.112	3.894	4.017	3.977	3.978	3.978	3.978
Saldo lasten en baten	***-30.252***	***-31.676***	***-29.237***	***-32.342***	***-32.342***	***-32.085***	***-31.853***
Toevoegingen aan reserves	548	193	197	197	197	197	197
Onttrekkingen aan reserves	417	73	326	123	50	28	229
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-131***	***-120***	***129***	***-74***	***-74***	***-168***	***33***
Gerealiseerd resultaat	**-30.383**	**-31.796**	**-29.108**	**-32.415**	**-32.413**	**-32.253**	**-31.820**

Toelichting

Lasten
Voor gebied Malburgen is totaal € 35,8 miljoen aan lasten begroot. € 34,4 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,4 miljoen specifiek binnen Malburgen. Het grootste deel van de lasten (€ 21,4 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema's meedoen (€ 3,2 miljoen), kansengelijkheid (€ 6,4 miljoen) en openbare ruimte (€ 2,5 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 stijgen de lasten met € 3,1 miljoen. De stijgingen van de lasten zit voornamelijk in thema Gezondheid € 3,0 miljoen.
In 2023 en verder blijven de lasten nagenoeg gelijk. Dit komt voornamelijk door een stijging van de WMO budgetten binnen het thema gezondheid (WMO beschermd wonen).

Baten
Totaal is een bedrag van € 4,0 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 2,5 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 2,2 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema wonen is € 0,9 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten en servicekosten) naar Malburgen doorberekend.
De inkomsten voor Malburgen blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves
De toevoegingen aan de reserves binnen Malburgen bedragen € 0,2 miljoen en bestaan uit huurinkosten vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves
De onttrekkingen aan de reserves binnen Malburgen fluctueert maar schommelt rond de € 0,1 miljoen.
Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,2 minder onttrokken uit vastgoed primair onderwijs (huurinkomsten).

Subsidies
Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Delta Kath.- en prot onderwijs
- St. Flores Onderwijs
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Schuytgraaf/Elderveld

In het wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld bevinden zich de wijken Schuytgraaf en Elderveld.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer bewoners zijn sociaal zelf- en samenredzaam (er is meer sociale cohesie)

Meer bewoners hebben contacten in de buurt en nemen deel aan activiteiten en/of zijn hier actief in, zodat er meer sociale cohesie is. Meer bewoners kennen de mensen in hun directe leefomgeving en kijken naar elkaar om. Bewoners weten waar ze elkaar kunnen ontmoeten en aan activiteiten kunnen deelnemen en/of organiseren. Het aanbod voorzieningen en activiteiten voldoet aan de behoefte van bewoners.

Inspanningen 2022

- Stichting Rijnstad, Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA), Sportbedrijf Arnhem, Rozet, Vitanos en andere partijen zorgen voor maatwerk activiteiten in de wijken voor diverse doelgroepen op het gebied van ontmoeten, sporten & bewegen en kunst & cultuur, zodat bewoners mee kunnen doen aan activiteiten en/of hierin een bijdrage leveren.
- Team Leefomgeving zorgt dat activiteiten van wijkinitiatieven en bewoners waar nodig worden ondersteund door bijvoorbeeld een bewonersondersteuner, jongeren- of ouderenwerker.
- Er is een 'eenzaamheidscoalitie Elderveld' actief, waarin professionals, vrijwilligers en bewoners samen kijken hoe er voldoende voorzieningen en activiteiten zijn voor ouderen en zorgen dat ouderen weten bij wie en waar ze terecht kunnen.
- Op het gebied van ontmoeten wordt een plan van aanpak vastgesteld en team Leefomgeving, bewonersondersteuning, jeugdwerkers en bewoners gaan samen aan de slag met de uitvoering hiervan. Een aantrekkelijk beweeg- en sportaanbod, zowel binnen als buiten, maakt onderdeel uit van dit plan.
- In beide wijken is een bewonersondersteuner van stichting Rijnstad actief ter bevordering van het netwerk tussen bewoners, professionals en de gemeente. De bewonersondersteuner verbindt wijkinitiatieven, ondersteunt wijkbewoners hierbij en jaagt initiatieven aan.

Er is een sociale tafel, waar met vaste partners gebiedsteam werk & inkomen en het sociaal wijkteam en partners op thema (zoals Sportbedrijf Arnhem, Rozet, stichting Rijnstad, Vitanos, Youth for Christ, SWOA, Pactum/Rijnside) bepaald wordt wat er in beide wijken prioriteit heeft en hoe daarin samen actie kan worden ondernomen.

Meer bewoners kunnen zichzelf financieel redden

Bewoners zijn sneller in beeld als er sprake is van schulden en/of werkloosheid. Bewoners weten waar ze met hun vragen op het gebied van Werk, Inkomen en zorg terecht kunnen in de wijk.

Inspanningen 2022

- Team Leefomgeving, het Sociale wijkteam en het gebiedsteam Werk & Inkomen vertalen trends en signalen over bewoners met een uitkering in Elderveld. Er wordt onderzocht welke ondersteuning bewoners nodig hebben om zich beter financieel te kunnen redden. Daarnaast sluiten we aan bij de stedelijke ontwikkelingen en aanpak van Werk en Inkomen of kiezen we voor een specifieke maatwerkaanpak. Dit doen we zodat wijkbewoners geholpen worden werk te vinden, of vergroten de kans hierop, en zich beter financieel kunnen redden.
- Het organiseren van frequente inloopspreekuren voor bewoners in beide wijken door in ieder geval het Sociaal wijkteam en het gebiedsteam Werk & Inkomen, waar men terecht kan met vragen of advies over zorg, schulden, Werk & Inkomen.

Meer wijkbewoners wonen zo lang mogelijk thuis

Bewoners kunnen leeftijdsbestendig wonen. Bewoners kunnen dichtbij huis zorg en ondersteuning krijgen.
De openbare ruimte is geschikt voor gebruik voor kwetsbare doelgroepen.

Inspanningen 2022

Korte termijn acties uit het plan 'oud worden in Elderveld' worden uitgevoerd en lange termijn acties worden in gang gezet.

Kansengelijkheid

Meer ouders zijn in staat om hun rol en verantwoordelijkheid te nemen als het gaat om opvoedingsvraagstukken

Ouders weten waar ze handvatten worden geboden ter informatie en ondersteuning in de opvoeding. Er wordt samengewerkt met ouders door jeugdprofessionals en het verenigingsleven. Ouders worden ondersteund bij het zelf vormgeven van hun sociale netwerk.

Inspanningen 2022

- Het doorontwikkelen van sociale netwerken voor ouders in Schuytgraaf en Elderveld, zoals bijvoorbeeld bij de speelmorgen.
- De behoeften van ouders in kaart brengen voor ondersteuning/informatie op het gebied van opvoeden.
- Het samenwerken met ouders verankeren in (subsidie-)opdrachten en samenwerkingsafspraken met partners als stichting Rijnstad, Sportbedrijf Arnhem, Rozet, het onderwijs, zodat ouders altijd betrokken zijn bij wat er met en voor hun kinderen en henzelf ondernomen wordt.
- Het aanbod van scholen onder schooltijd en naschools versterken en aansluiten op activiteiten in de vrije tijd, zodat kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen.

Kinderen worden meer ondersteund bij de ontwikkeling van sociaal-emotionele vaardigheden

Meer jeugdigen kunnen zich op cognitief, motorisch en sociaal-emotioneel vlak ontwikkelen tot zelfredzame bewoners. Jeugdigen weten waar hun talenten liggen en kunnen die ontwikkelen. Jeugdigen weten waar ze terecht kunnen voor informatie en advies.
Jeugdigen weten wat er van hen in deze samenleving verwacht wordt qua houding en gedrag.
Jeugdigen weerbaar maken voor hun identiteitsontwikkeling.

Inspanningen 2022

- Het netwerk van jeugdprofessionals en het verenigingsleven versterken en waar nodig uitbreiden, zodat signalen en mogelijke problemen bij jeugdigen of in hun gezinnen zo vroeg mogelijk gesignaleerd worden en aanbod elkaar versterkt.
- Jeugdigen begeleiden in bijvoorbeeld gebruik van social media, omgang met scheiding ouders of prestatiedruk Hierbij wordt gebruik gemaakt van bijvoorbeeld KIES-trainingen, steungezinnen, trainingen social media en coachingsgesprekken.

Openbare Ruimte

Bewoners zijn meer tevreden over de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte

Bewoners weten waar zij met hun vragen en hun ideeën terechtkunnen. Bewoners worden waar nodig ondersteund.
Met regelmaat monitoren of de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte nog voldoen.

Inspanningen 2022

- In de fysieke tafel stemmen team Leefomgeving, de stadsdeelmanager en andere relevante gemeentelijke afdelingen af hoe vragen en ideeën van bewoners kunnen worden ondersteund en/of opgepakt.
- Er vinden regelmatig schouwen plaats in de wijk met bewoners en partners als woningcorporaties, politie, handhaving en bewoners om te inventariseren waar wensen en behoeften met betrekking tot de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte liggen.
- Bewonersinitiatieven, zoals voedselbos Elderveld, vergroenen Briellehof en Kaaghof, kapschuur Schuytgraaf en inrichting buurttuin Slikkeveerstraat, worden waar nodig (financieel) ondersteund. Concreet voorbeeld: het Briellehof wordt vergroend met een groene gevel en er wordt een plantsoen met bomen en struiken aangelegd. Dit gebeurt in opdracht van team Leefomgeving, bewoners en de groengroep, zodat de hittestress afneemt en de biodiversiteit toeneemt. Bovendien krijgt de Briellehof een groenere uitstraling.
- Er wordt een groenvisie Elderveld doorontwikkeld, waarbij team Leefomgeving adviseert en bewaakt dat bewoners voldoende betrokken zijn.

Veiligheid

Bewoners ervaren minder last van fysieke verloedering

Bewoners voelen zich verantwoordelijk voor hun fysieke leefomgeving. Er is minder sprake van overlast en vernielingen.
De fysieke leefomgeving is schoon, heel en veilig

Inspanningen 2022

- Het wijkveiligheidsoverleg (politie, handhaving, gemeente, overlast- en zorgcoördinator, jongerenwerkers) stellen een actieplan op voor de belangrijkste veiligheidspunten in het gebied. Er wordt afgestemd over de uitvoering hiervan en gemonitord hoe de voortgang is en wat bewoners er van merken.
- Bij dagelijks en groot onderhoud van de openbare ruimte is er extra aandacht voor de aanpak van hotspots (hoeveelheid zwerfafval) in de wijk, de hotspots worden bepaald op basis van meldingen en signalen uit de wijk.
- Signalen uit de wijken en de specifieke wijkcontext worden meegegeven in het opstellen en uitvoeren van het afvalbeleid en mobiliteitsbeleid van de gemeente.
- Signalen en trends uit de wijken met betrekking tot verloedering en overlast worden ingebracht in langdurige trajecten als het Ontwikkelperspectief Elderveld, voorkomen Stadsvernieuwing 4.0 Elderveld en de Groenvisie Elderveld, zodat waar mogelijk fysieke ingrepen meegenomen kunnen worden of sociale projecten gestart kunnen worden.

Bewoners ervaren minder woonoverlast

Bewoners durven elkaar aan te spreken op gedrag (zie ook thema meedoen) en weten hoe ze hierin ondersteund kunnen worden.
Bewoners weten waar ze overlast kunnen melden en doen dit ook.
Bewoners merken dat hun meldingen en zorgen worden opgepakt en dat overlast vermindert.

Inspanningen 2022

Het professionele netwerk communiceert actief, zowel persoonlijk als via (sociale) media over meldmogelijkheden en ondersteuningsmogelijkheden voor bewoners als bijvoorbeeld buurtbemiddeling.
Signalen en meldingen over woonoverlast worden met partners in het overlast- en zorgoverleg opgepakt en waar nodig opgeschaald naar bijvoorbeeld het Veiligheidshuis.

Participatie

Op verschillende manier is informatie opgehaald voor het wijkprogramma: het uitvoeren van een wijkanalyse, fysiek bij het winkelcentrum van Schuytgraaf en Elderveld, in april via een digitaal wijkgesprek met Elderveld, via een enquête door het wijkplatform Elderveld en is in Schuytgraaf via internet een enquête over ontmoeten gehouden. Ook is gesproken met wijkorganisaties over wat zij signaleren en welke gezamenlijke aanpak nodig is (bijvoorbeeld de sociale-, fysieke- en veiligheidstafel en het netwerk jeugd Schuytgraaf).
Deze input is vertaald naar doelen en inspanningen. Het concept wijkprogramma is de afgelopen periode teruggelegd bij bewoners via wijkwebsites en social media. Ook is het concept besproken in alle overlegtafels in de wijken.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Schuytgraaf / Elderveld per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Schuytgraaf / Elderveld				
Meedoen	195	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	892	-235	52	-38
Openbare ruimte	-148	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	13	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	664	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Schuytgraaf / Elderveld	1.615	-238	52	-38
Wijken Algemeen Schuytgraaf / Elderveld				
Meedoen	1.342	-22	0	0
Kansengelijkheid	2.402	-711	0	0
Gezondheid	13.148	0	0	0
Openbare ruimte	2.192	-113	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	2.935	-1.482	240	-142
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Schuytgraaf / Elderveld	*22.239*	*-2.333*	*240*	*-142*
Totaal Schuytgraaf / Elderveld	**23.854**	**-2.571**	**292**	**-180**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	23.909	25.587	25.333	23.854	23.674	23.648	23.507
Baten	2.738	2.541	2.591	2.571	2.571	2.571	2.571
Saldo lasten en baten	***-21.172***	***-23.046***	***-22.742***	***-21.283***	***-21.283***	***-21.077***	***-20.936***
Toevoegingen aan reserves	914	242	292	292	292	292	292
Onttrekkingen aan reserves	266	104	770	180	34	136	174
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-648***	***-138***	***478***	***-112***	***-112***	***-156***	***-117***
Gerealiseerd resultaat	**-21.819**	**-23.184**	**-22.264**	**-21.396**	**-21.361**	**-21.233**	**-21.054**

Toelichting

Lasten

Voor gebied Schuytgraaf/ Elderveld is totaal € 23,5 miljoen aan lasten begroot. € 22,1 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,4 miljoen specifiek binnen Schuytgraaf/ Elderveld. Het grootste deel van de lasten (€ 13,8 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema's wonen (€ 2,9 miljoen), kansengelijkheid (€ 2,4 miljoen) en openbare ruimte (€ 2,2 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 1,5 miljoen. In 2022 en de komende jaren blijven de lasten nagenoeg gelijk. De daling zit voor het grootste deel binnen het thema gezondheid € 1.4 miljoen.

Baten

Totaal is een bedrag van € 2,6 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 0,7 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,6 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema wonen is € 1,5 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten en servicekosten) naar Schuytgraaf/ Elderveld doorberekend.

De inkomsten voor Schuytgraaf/ Elderveld blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen Schuytgraaf/ Elderveld bedragen € 0,3 miljoen en bestaan uit reserve onderhoud vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen Schuytgraaf/ Elderveld € 0,2 miljoen bestaat uit onderhoud vastgoed. Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,6 minder onttrokken door met name daling planmatig onderhoud en rente en afschrijvingskosten van de panden in eigendom. De daling zit voor € 0,4 in thema Gezondheid.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

De Laar/Elden

In het wijkprogramma De Laar/Elden bevinden zich de wijken De Laar en Elden.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Bewoners voelen zich prettig en kunnen meedoen in hun omgeving (sociaal zelfredzaam)

In het gebied is er ruimte voor meer ontmoetingslocaties. Alle bewoners moeten mee kunnen doen in de samenleving. Een goed netwerk is daarvoor randvoorwaardelijk. Daarom zijn bewonersinitiatieven, verenigingen en ontmoetingsplekken belangrijk.

Inspanningen 2022

- Het aanbod bij ontmoetingslocaties wordt op elkaar afgestemd en geborgd. Bewonersinitiatieven krijgen een maximale rol bij de programmering en uitvoering.
- Er worden samen met bewoners plannen ontwikkeld die buitenruimtes aantrekkelijker maken voor intensiever gebruik.
- Vanuit de nieuwe wijkvisie op spelen en bewegen worden de speel- en beweeglocaties in de wijk indien nodig aangepakt en verbonden.
- Werkgroepen en bewonersinitiatieven worden waar nodig ondersteund. Er wordt gewerkt aan een goede onderlinge verbinding tussen de actieve groepen en meer betrokkenheid op de wijk als geheel.
- In samenwerking met het Sociaal wijkteam en andere wijkpartners worden kansen in de eigen omgeving vergroot door het versterken van het aanbod van voorliggende voorzieningen.

Sterker zelforganiserend vermogen van bewoners (financieel zelfredzaam)

Er is een praktische samenwerking tussen het Sociaal wijkteam, het gebiedsteam Werk & Inkomen en team Leefomgeving. Onder andere door gezamenlijke centrale huisvesting en gezamenlijke spreekruimtes. En wij zetten in op een intensieve samenwerking met andere wijkpartners op het gebied van (arbeids)participatie en financiën.

Inspanningen 2022

- Verdere professionalisering en borging van de wijksamenwerking tussen het Sociaal wijkteam en Werk & Inkomen.
- Doorontwikkeling en uitbreiding van spreekuren.
- Samen met de partners specifieke gebiedsdoelstellingen benoemen rondom financiën en (arbeids)participatie, een gebiedsaanpak ontwikkelen en starten met de uitvoering hiervan.

Kansengelijkheid

Bewoners de mogelijkheid bieden om zelfstandiger en steviger in de maatschappij te staan en indien nodig meer zelf de regie te kunnen voeren over hun leven

In samenwerking met het Sociale wijkteam, Werk en Inkomen en andere partners in de wijk kansengelijkheid bevorderen en ondersteuning bieden voor wie dit nodig heeft. Onze partners hebben een goed inzicht in wie ondersteuning kan gebruiken en wat de behoeftes zijn. Deze ondersteuning vindt zoveel mogelijk plaats in de eigen wijk/omgeving.

Inspanningen 2022

- In samenwerking met de partners in de wijk kansen in de eigen omgeving vergroten.
- Het organiseren van buurtschakels.
- Het faciliteren van cursussen om bovengenoemde doelstellingen te bereiken zoals bijvoorbeeld taalvaardigheidstrainingen maar ook op het gebied van gezondheid (zowel fysiek als mentaal).

Meer kinderen bereiken die extra ondersteuning kunnen gebruiken in hun ontwikkeling en hier een goed en passend programma voor aan te bieden

Het continueren van het programma kansrijk opgroeien door basisscholen (4-12 jarigen) en Rijnstad/Motion (12-18 jaar). Inzetten op een doorgaande lijn (0-18 jaar).
We gaan een buurtsportcoach aanstellen.

Inspanningen 2022

- We ondersteunen de coördinatoren om ervoor te zorgen dat het programma "kansrijk opgroeien" zo optimaal mogelijk wordt uitgevoerd en benut.
- Afstemming stimuleren met en tussen de partners in de wijk.
- Borgen dat de buurtsportcoach een rol krijgt binnen de doorgaande lijn.

Openbare ruimte

Bewoners zijn tevreden over hun leefomgeving

Een veilige en leefbare openbare ruimte is belangrijk om prettig te kunnen wonen. Het is van belang dat kinderen binnen de eigen buurt voldoende speel- en beweegmogelijkheden hebben en dat er mogelijkheden zijn om elkaar te ontmoeten.
Er zijn veel bewonersinitiatieven die zich richten op de kwaliteit en het (gezamenlijk) gebruik van de openbare ruimte en in het verlengde daarvan de sociale cohesie. Bewoners, werkgroepen, buurtconciërge (groenaannemer) en gemeente trekken samen op.

Inspanningen 2022

- We zetten in op een integrale aanpak van overlast en verloedering met een preventieve insteek.
- We stimuleren meer bewoners, jong en oud om te bewegen en te spelen.
- Aanvragen voor adoptie van groenstroken worden actief opgepakt.

Veiligheid

Bewoners voelen zich veilig en zijn betrokken in hun buurt

Op locaties waar onveiligheid wordt ervaren springen we actief in. In de aanpak van buurt- en jeugdoverlast trekken we intensief op met onze professionele partners in de wijk.

Inspanningen 2022

- Bewonersgroepen die zich actief inzetten voor veiligheid en buurtpreventie worden ondersteund.
- De ingezette aanpak van buurtoverlast en jeugdoverlast wordt doorontwikkeld van een curatieve naar een preventieve aanpak.
- We hebben doorlopend aandacht voor verkeersknelpunten. Samen met bewoners brengen we die in beeld en wordt naar oplossingen gezocht.

Participatie

De thema's in het wijkprogramma gelden voor meerdere jaren. Voor 2022 is hier geen extra actie opgezet, anders dat men continu met inwoners en wijkpartijen in gesprek is.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 De Laar / Elden per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget De Laar / Elden				
Meedoen	173	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	494	-348	44	-58
Openbare ruimte	-49	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	8	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	609	-2	0	0
Totaal Wijkbudget De Laar / Elden	1.236	-351	44	-58
Wijken Algemeen De Laar / Elden				
Meedoen	1.370	-26	0	0
Kansengelijkheid	2.222	-751	0	0
Gezondheid	10.244	-41	17	-7
Openbare ruimte	1.831	-106	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	96	0	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen De Laar / Elden	*15.984*	*-929*	*17*	*-7*
Totaal De Laar / Elden	**17.219**	**-1.280**	**61**	**-65**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	16.484	16.948	17.253	17.219	17.218	17.148	17.103
Baten	1.330	1.246	1.301	1.280	1.280	1.280	1.280
Saldo lasten en baten	***-15.154***	***-15.701***	***-15.952***	***-15.939***	***-15.939***	***-15.868***	***-15.823***
Toevoegingen aan reserves	434	52	61	61	61	61	61
Onttrekkingen aan reserves	142	15	287	65	28	26	104
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-292***	***-37***	***226***	***4***	***4***	***-35***	***43***
Gerealiseerd resultaat	**-15.445**	**-15.738**	**-15.726**	**-15.935**	**-15.971**	**-15.903**	**-15.779**

Toelichting

Lasten

Voor gebied De Laar / Elden is totaal € 16,9 miljoen aan lasten begroot. € 15,8 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,0 miljoen specifiek binnen De Laar/ Elden. Het grootste deel van de lasten (€ 10,6 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale Wijk Teams.
Daarnaast wordt voor het thema's kansengelijkheid € 2,2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,3 miljoen. De daling heeft betrekking op € 0,3 op thema Gezondheid en een stijging van € 0,1 miljoen op Openbare Ruimte en een daling van € 0,1 miljoen op thema Meedoen. De daling in het thema Gezondheid zit hem voornamelijk in Jeugdzorg. In 2023 en verder blijven de lasten nagenoeg gelijk.

Baten

Totaal is een bedrag van € 1,3 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 0,8 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,6 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Verder bestaat € 0,4 miljoen aan inkomsten uit huurinkomsten vastgoed.

De inkomsten voor De Laar / Elden blijven over de jaren gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen De Laar / Elden bedragen € 0,06 miljoen en bestaat uit onderhoud vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen De Laar / Elden bedragen € 0,065 miljoen.
Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,2 miljoen minder onttrokken. De onttrekking is binnen het thema Gezondheid.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg

In het wijkprogramma RKV bevinden zich de wijken Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer ontmoetingsplekken

Op het thema meedoen is de wens voor ontmoetingsplekken in alle wijken duidelijk naar voren gekomen. Ontmoeten is belangrijk om je onderling met elkaar verbonden te voelen. Als advies is meegegeven om vooral ook te kijken naar plekken waar bewoners elkaar van nature al treffen en deze te faciliteren. Plekken die bijvoorbeeld genoemd worden zijn het braakliggende terrein bij Pleyade en hondenuitlaatplekken. De wens is ook om een ontmoetingsplek te realiseren waar gezellig een kopje koffie of een biertje/wijntje gedronken kan worden, muziek kan worden gedraaid, exposities gehouden kunnen worden.

Inspanningen 2022

- Verder vormgeven van de ontmoetingsplek aan het Croydonplein in Kronenburg.
- Realisatie van het Immerlokaal in Immerloopark.
- Mogelijkheden voor een ontmoetingsplek in Rijkerswoerd onderzoeken.

Meer ommetjes

Naast een fysieke plek om te ontmoeten bestaat ook de wens voor ommetjes, om gezellig met elkaar een rondje door de wijk te kunnen maken. Goed voor de gezondheid, maar zeker ook voor de verbinding in de wijk. Ontmoeten bestaat niet alleen uit de fysieke locatie, er is ook behoefte aan een programma met activiteiten voor de wijk.

Inspanningen 2022

- Plaatsen van bankjes voor ontmoeting.
- Uitwerken van een programma met activiteiten voor de wijken.

Kansengelijkheid

Bevorderen kansengelijkheid

Thema's waarop binnen Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg acties nodig zijn ten aanzien van kansengelijkheid zijn:

- Armoede en schulden;
- Huiselijk geweld en kindermishandeling;
- Complexe echtscheidingen;
- Gevoel van veiligheid;
- Eenzaamheid en zingevingsvraagstukken;
- Efficiënt en effectief inzetten van zorg.

Inspanningen 2022

- Verder vormgeven van Kansrijk opgroeien, hierbij zijn alle basisscholen in de wijk aangesloten.
- Ondersteuning van Sociaal wijkteam bij het project huiselijk geweld en kindermishandeling.
- Eenzaamheid en zingevingsvraagstukken nemen we mee in de actie onder het thema Meedoen.
- Verder willen we een pilot vormgeven om te kijken of de zorg in de wijk efficiënter ingezet kan worden.
- De regisseurs van Werk & Inkomen zijn meer in de wijk aanwezig. We zoeken naar plekken in de wijk waar zij kunnen werken.

Openbare ruimte

Vergroenen van de wijk

Veel bewoners geven aan het prettig te vinden om te wonen in een groene omgeving. De wijk wordt als 'stenig' ervaren, over het algemeen is men voorstander van 'minder stenen en meer groen'. Dit zal tevens een positieve bijdrage leveren aan het verminderen van de huidige problemen van de klimaatverandering zoals wateroverlast en hittestress.

Inspanningen 2022

Ondersteunen van bewonersinitiatieven om versteende pleinen/hofjes te vergroenen.

Verbeteren algehele gesteldheid van de wijk

Een ander punt is de algehele gesteldheid van de openbare ruimte. Veel plekken kunnen een opknapbeurt gebruiken. De zaken die hier worden genoemd zijn zeer divers, van straten, fiets- en voetpaden, van openbaar groen tot voor- en achtertuinen van bewoners zelf. Wanneer dit niet goed wordt bijgehouden geeft dit een beeld van verloedering en verrommeling.

Inspanningen 2022

- Ondersteunen van bewonersinitiatieven om de openbare ruimte te verbeteren.
- Samen met bewoners een overzicht maken van de belangrijkste plekken om eerst aan te pakken.

Betere balans in het speelaanbod

Speelaanbod in de wijken is een punt van aandacht. Het aanbod sluit niet altijd aan bij de leeftijd van de kinderen. De speeltuinen zouden een natuurlijker, avontuurlijker en uitdagender karakter mogen hebben. Daarnaast zouden er voor de 12+ kinderen meer plekken moeten komen zodat zij zich meer verspreiden over de wijk.

Inspanningen 2022

Op basis van de input van jongeren een plan van aanpak maken om een betere balans te krijgen in het speelaanbod.

Parkeerkrapte en foutparkeren

Het is helaas een grote uitdaging om een oplossing te vinden voor de parkeerkrapte in verschillende buurten. Het creëren van meer parkeerplekken is vaak in strijd met andere wensen waaronder meer groen in de wijk. Foutparkeerders, die daardoor niet alleen de doorgang van trottoirs blokkeren maar ook het groen vernielen, dragen bij aan het gevoel van toenemende verloedering.

Inspanningen 2022

Uitvoeren van een verkeersonderzoek met aandacht voor het tekort aan parkeerplaatsen.

Meer handhaving en stimuleren eigen verantwoordelijkheid

Veelgenoemde ergernissen die er bij de meldingen duidelijk uitspringen zijn de aanwezigheid van hondenpoep en afval in de wijk. Om het hondenpoepprobleem te verminderen wordt gevraagd beter te faciliteren bij het opruimen ervan door bijvoorbeeld prullenbakken met zakjes te plaatsen of uitlaatstroken aan te leggen. Bij afval moet gedacht worden aan zowel zwerfafval als het afval dat naast de daarvoor aanwezige containers gegooid wordt. Bewoners geven aan op beide onderwerpen verloedering van hun leefomgeving te ervaren.
Fietsers op wandelpaden en spookrijders op de fietspaden zouden beter gecontroleerd en aangepakt moeten worden.

Inspanningen 2022

- Inzet van meer handhaving in de wijk.
- Onderzoek doen naar en opstarten van een schoonmaakploeg zwerfafval.
- Plaatsen van prullenbakken met hondenpoepzakjes.

Duurzaamheid

Meer kennis ten aanzien van duurzaamheidsacties

Steeds meer bewoners zijn bewuster bezig met het thema duurzaamheid.

Inspanningen 2022

Adviseren van de kernorganisatie vanuit onze kennis over de wijk en de verbinding met de bewoners op dit thema.

Veiligheid

Minder overlast

Als het gaat om de veiligheid in de zin van overlast wordt aangegeven dat er behoefte is aan meer toezicht en zichtbaarheid van onder andere handhavers in de wijk. Er wordt o.a. melding gemaakt van overlast bij de Playground Rijkerswoerd en van drugshandel op diverse plaatsen.

Inspanningen 2022

- Problematiek rondom ervaren overlast playground monitoren en, door het inrichten van andere ontmoetingsplaatsen in de wijk voor jongeren, verminderen.
- Plekken drugshandel in kaart brengen en aanpak ervan faciliteren.

Meer verkeersveiligheid

Het te hard rijden door de wijk zelf, met de nadruk op enkele straten in het bijzonder, baart de bewoners ook grote zorgen. Het oversteken op onder andere de Marga Klompélaan en nog een aantal andere verkeerswegen in de wijk wordt als gevaarlijk ervaren en zou beter gefaciliteerd moeten worden door het aanleggen van oversteekplaatsen.

Inspanningen 2022

- Mogelijkheid tot het aanleggen van oversteekplekken onderzoeken.
- Inzet van meer handhaving in de wijk.

Participatie

Het opstellen van het wijkprogramma is een continue proces. Het jaarrond is men laagdrempelig in gesprek met inwoners met de bus lijn. Vanuit andere hoeken komen ook signalen binnen gebruikt worden als input: via bewonersoverleggen, professionals in de wijk en inwoners die team Leefomgeving rechtstreeks benaderen. Ook is een wijkanalyse uitgevoerd.
Naast dit proces is een huis aan huis uitvraag gedaan. Dit heeft geresulteerd in circa 700 verbetervoorstellen. Vanuit al deze gegevens is een concept wijkprogramma opgesteld, 5 thema's met daaraan gekoppeld gebiedsbrede acties. Dit is teruggekoppeld door middel van een A3 flyer, waarop men input kon geven. Met de 3 wijkplatforms en inwoners wordt samen gewerkt om acties te concretiseren voor een specifieke wijk of buurt.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget RKV				
Meedoen	308	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	1.227	-279	64	-22
Openbare ruimte	-13	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	2	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	938	-2	0	0
Totaal Wijkbudget RKV	2.463	-282	64	-22
Wijken Algemeen RKV				
Meedoen	2.268	-40	0	0
Kansengelijkheid	2.677	-589	0	0
Gezondheid	17.156	0	0	0
Openbare ruimte	2.508	-219	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	111	0	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen RKV	*24.940*	*-854*	*0*	*0*
Totaal Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg	**27.403**	**-1.136**	**64**	**-22**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	26.734	24.969	27.436	27.403	27.452	27.299	27.084
Baten	1.265	1.123	1.162	1.136	1.137	1.137	1.137
Saldo lasten en baten	***-25.469***	***-23.846***	***-26.274***	***-26.267***	***-26.267***	***-26.163***	***-25.948***
Toevoegingen aan reserves	681	60	64	64	64	64	64
Onttrekkingen aan reserves	243	12	524	22	43	43	34
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-438***	***-48***	***460***	***-43***	***-43***	***-21***	***-31***
Gerealiseerd resultaat	**-25.908**	**-23.893**	**-25.815**	**-26.309**	**-26.337**	**-26.184**	**-25.979**

Toelichting

Lasten
Voor gebied Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg (RKV) is totaal € 26,8 miljoen aan lasten begroot. € 24,7 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 2,1 miljoen specifiek binnen RKV. Het grootste deel van de lasten (€ 16,9 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema's meedoen (€ 2,3 miljoen), kansengelijkheid (€ 2,6 miljoen) en openbare ruimte (€ 2,5 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,6 miljoen. Een deel van de daling wordt verklaard door de niet bestede middelen thema bedrijfsvoering (€ 0,3 miljoen), die in 2022 niet zijn begroot. Daarnaast dalen de lasten van thema Gezondheid met € 0,4 miljoen en Kansengelijkheid met € 0,2 miljoen. De daling van thema Gezondheid heeft betrekking op een daling € 0,7 miljoen op WMO en € 0,3 miljoen op Maatschappelijke ondersteuning. Bij het thema kansengelijkheid zie je een daling van € 0,2 miljoen op Schulddienstverlening. In 2023 en verder blijven de lasten nagenoeg gelijk.

Baten
Totaal is een bedrag van € 1,1 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 0,9 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,5 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen de thema's gezondheid en openbare ruimte is € 0,5 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten en servicekosten) naar RKV doorberekend.
De inkomsten voor RKV blijven over de jaren gelijk.

Toevoegingen aan reserves
De toevoegingen aan reserves is ten opzichte met vorig jaar gelijk gebleven (€ 0,06 miljoen).

Onttrekkingen aan reserves
Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,5 miljoen minder onttrokken. De daling heeft betrekking op € 0,3 miljoen op Bedrijfsvoering, € 0,2 miljoen op Gezondheid en € 0,08 miljoen op Kansengelijkheid. De daling in thema Kansengelijkheid heeft te maken met een daling aan WMO en Jeugdzorg. Bij Kansengelijkheid heeft de daling te maken met Schulddienstverlening.

Subsidies
Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Stedelijke programma's

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op stedelijk niveau plaatsvinden, zijn opgenomen in 13 stedelijke programma's:

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

S01 Veiligheid

S02 Bereikbaarheid

S03 Economie

S04 Onderwijs

S05 Cultuur

S06 Participatie en armoedebestrijding

S07 Zorg

S08 Welzijn en inclusie

S09 Gezondheid en sport

S10 Klimaat en energie

S11 Ruimtelijke ontwikkeling

S12 Wonen en leefomgeving

Bestuur, dienstverlening en financiën

Wat we ook doen, we doen het voor onze inwoners, voor onze bedrijven. Voor mensen die de stad bezoeken. Het is niet meer dan logisch dan dat we bij het verwezenlijken van onze ambities zoveel mogelijk de samenwerking zoeken. Met inwoners en bedrijven en met de regio Arnhem-Nijmegen. De wereld houdt immers niet op bij de gemeentegrens. We willen goed bereikbaar zijn. Dat betekent niet alleen een gastvrij stadhuis, maar ook goede digitale dienstverlening, zodat mensen zoveel mogelijk en makkelijk op afstand dingen kunnen regelen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is een dienstverlenende en herkenbare netwerkgemeente, die open staat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken

Samen met de stad
We willen bereiken dat inwoners en ondernemers eerder betrokken raken bij beleidsinitiatieven in de stad, in wijken en buurten. We hebben er vertrouwen in dat daarmee de kwaliteit van de uitvoering van beleidsinitiatieven toeneemt en de lokale democratie wordt versterkt. Of het nu gaat om een nieuw parkje met bomen of om nieuw jeugdbeleid.

Samen met de regio
Arnhem wil haar ambities samen met haar partners in de regio bereiken. Arnhem versterkt haar positie in bestuurlijke organen in regionaal, landelijk en Europees verband en maakt de stad en regio sterker door verder te bouwen aan een partnerschap met provincie Gelderland (onder meer via de investeringsagenda) en bij te dragen aan het werken aan een sterkere regionale samenwerking Arnhem-Nijmegen.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar
Arnhemmers kunnen rekenen op een laagdrempelige en betrouwbare publieke dienstverlening die steeds meer gericht is op digitale dienstverlening. Bij contacten met inwoners en ondernemers ligt de focus op een klantvriendelijke benadering. Wij gaan met inwoners en ondernemers in gesprek over hun vragen (of klachten) om daarmee sneller tot een oplossing te komen. Wij zijn als bestuurders en ambtenaren voor inwoners en ondernemers herkenbaar in de stad.

Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven

Raad
De raad gaat voort op de weg van de versterking van zijn kaderstellende rol versterken, mede door onverminderd in te zetten op een begroting die smart vorm gegeven is. De raad streeft naar een positieve, constructieve samenwerking tussen de raadsfracties onderling en tussen raad en college. De raad zet in op betekenisvolle burgerparticipatie op basis van een raadsbrede, eensgezinde opvatting over het belang hiervan en de wijze waarop hieraan uitvoering dient te worden gegeven. Gegeven het dynamische politieke karakter van de gemeenteraad blijft de raad aandacht besteden aan een respectvolle wijze van het omgaan met elkaar en aan het investeren in de persoonlijke relaties.
2022 is een bijzonder jaar voor de raad. Op 16 maart 2022 vinden de gemeenteraadsverkiezingen plaats. De nieuwe raad zal in een uitgebreid start- en kennismakingsprogramma voorbereid worden op de nieuwe zittingsperiode. De (nieuwe) raad zal richting geven aan het proces dat leidt tot de totstandkoming van een nieuw politiek akkoord.

Rekenkamer
De rekenkamer ondersteunt vanuit een onafhankelijke positie de gemeenteraad door elk jaar enkele grote en kleine onderzoeken uit te (laten) voeren op basis van gesprekken met de raadsfracties en de politieke actualiteit.

College
Een divers Arnhem: meer verschillende Arnhemmers kunnen meedoen
Met participatie willen we de bewoners en andere betrokkenen die mee willen denken en doen in de gelegenheid stellen samen met ons de stad, wijken en buurten vorm te geven. Er zijn steeds meer mensen die vanuit betrokkenheid bij hun buurt of bij grote thema's als de energietransitie en klimaatverandering, mee willen werken aan de toekomst van de stad. Zij willen actief invloed uitoefenen op de totstandkoming van plannen en besluiten. Wij werken graag samen met hen zodat besluiten en plannen breed kunnen worden gedragen en deze kwalitatief beter zijn. We dagen andere partners die werken aan de stad uit, zoals ontwikkelaars en andere initiatiefnemers, dit voorbeeld te volgen.

Betrokkenheid: meer mensen voelen zich betrokken bij de stad Arnhem
We willen een toegankelijke gemeente zijn. Hiermee bedoelen we dat iedereen die wil meedenken of meedoen, zich gehoord en gezien moet voelen. We proberen ook de Arnhemmers te bereiken die niet snel uit zichzelf meedoen of meepraten. We communiceren daarom op een heldere manier die voor iedereen toegankelijk is.

Daarnaast faciliteren we zelforganisatie en verbinden we vraag en aanbod van initiatieven in de wijk. Op deze manier vergroten we de betrokkenheid en invloed van inwoners op de sociale en fysieke leefbaarheid.

Samen sterker en wijzer worden: kwaliteitsimpuls in plannen, beleid en projecten
Met participatie willen we de kwaliteit van plannen en besluiten verbeteren door de kennis en ervaring aan te boren van inwoners en andere maatschappelijke betrokkenen. Besluiten worden doorgaans beter als belanghebbenden betrokken zijn. We weten wat er speelt en wat er leeft en spelen daarop in en stellen de opgave centraal. De inzet van effectieve burgerparticipatie hoort in het Arnhems DNA en daarbij in de genen van alle medewerkers van de gemeente Arnhem.

Rekenkamer: Uitvoeren onderzoeksprogramma

De Rekenkamer houdt bij het opstellen van de plannen voor 2022 rekening met het feit dat het een gemeentelijk verkiezingsjaar is. Dit betekent dat wij een publicatieluwe periode hanteren in de maanden februari en maart. Nadat de nieuwe raad geïnstalleerd maakt de rekenkamer kennis met de fracties en haalt daar nieuwe onderwerpen op. De onderzoeken naar armoede en communicatie burgers worden naar alle waarschijnlijkheid halverwege 2022 afgerond en aangeboden aan de raad. In 2022 staan daarnaast de onderwerpen wijkteams, omgevingsdienst regio Arnhem, duurzaamheid (doorwerkingsonderzoek) en grondbeleid op de planning om opgestart te worden. Het is mogelijk dat de Rekenkamer op basis van de kennismaking met de nieuwe gemeenteraad komt tot een herzien onderzoeksprogramma voor 2022.

College: De kracht, kennis en kunde van inwoners en ondernemers benutten

Het college gaat op basis van de evaluatie en de Rekenkamerbrief over onderzoek Van Wijken Weten en de wensen van de raad aan de slag met de aanpak Van Wijken Weten 2.0. Hierin heeft het college conform de aanbevelingen onder andere aandacht voor de verwachtingen van inwoners, partners, bestuur en werkorganisatie. Daarbij is ook belangrijk dat deze partijen weten hoeveel geld er daadwerkelijk beschikbaar is voor hun wijk. Daarnaast wil het college de stedelijke aanpak beter laten aansluiten op de wijkaanpak.

College: Eenduidige werkwijze leveren

We willen dat inwoners en ondernemers betrokken zijn bij de stad, wijk en buurt: bij plannen van de gemeente, ontwikkelaars en bewonersgroepen. Dit doen we door een ieder in de gelegenheid te stellen om meer invloed te hebben op wat er in een buurt of wijk nodig is. Onder andere door vooraf heldere kaders te stellen over samenwerking en door het ondersteunen van bewoners in hun participatie en het opzetten van initiatieven. Om helder te maken hoe we samen werken zal een digitaal handvat worden gemaakt (inspiratiegids) om eenieder, initiatiefnemer, ontwikkelaar of ambtenaar te helpen een zorgvuldig participatieproces te organiseren.

Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken

Arnhem werkt in 2022 in de Groene Metropoolregio onder meer samen aan de bereikbaarheid van de regio, een sterkere economie, een betere aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt, de gezamenlijke aanpak van de woningbouwopgave, de energietransitie en aan een goede verdeling van het culturele aanbod en duurzaam toerisme. In het stedennetwerk G40 en in de VNG wil Arnhem in de nieuwe bestuursperiode haar netwerkpositie behouden en versterken. Arnhem werkt ook stevig door aan de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio en met de steden in Noordrijn-Westfalen (NRW).

Arnhem werkt in de Groene Metropoolregio samen aan maatschappelijke opgaven die om een regionale aanpak vragen

In januari 2021 is de Groene Metropoolregio (GMR) Arnhem-Nijmegen van start gegaan. In 2022 gaat de GMR volop uitvoering geven aan de regionale agenda, na het overgangsjaar 2021. De regio heeft medio september de regionale agenda 2022 gepresenteerd, met vijf grote regionale opgaven. De gemeenteraden van de 18 regiogemeenten wordt daarbij gevraagd te besluiten over het al dan niet meedoen ('intekenen') op de verschillende opgaven. Arnhem koerst op intekenen op alle vijf de opgaven uit de regionale agenda. Dit wordt expliciet aan de raad voorgelegd via een apart raadsvoorstel.

- In de opgave Verbonden regio werkt Arnhem samen met de regiogemeenten aan betere en duurzame verbindingen en vervoersmogelijkheden in en rond de stad, bijvoorbeeld het realiseren van een beter regionaal fietspadennetwerk; ook aan goede verbindingen voor spoor- en wegvervoer met de Randstad en Duitsland. In regioverband wordt gelobbyd en gewerkt aan goede afspraken met het Rijk hierover.
- Hier ligt ook een verbinding met de regionale opgave Groene Groeiregio, die gericht is op een goede ruimtelijke inpassing van woon- en werklocaties en de bijbehorende infrastructuur in samenhang met een gezonde leefomgeving. Via de Woondeal wordt samengewerkt aan de woningbouwopgave. In en om de steden en kleinere gemeenten moeten meer woningen komen. De regiogemeenten trekken hierin samen op.
- Binnen de opgave Productieve regio werkt Arnhem samen met de regiogemeenten, kennisinstellingen en bedrijfsleven aan meer banen en aan een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Arnhem is sterk in energie en duurzaamheid. Veel innovaties komen hier vandaan en zorgen ook voor nieuwe bedrijvigheid en werk. De Economic Board, die regionaal werkt levert hier een bijdrage aan door ondernemerschap en kennis bij elkaar te brengen. De samenwerking moet er voor zorgen dat meer Arnhemmers kunnen doorstromen naar werk in of dicht bij de stad.
- Met de opgave circulaire regio voeren we een deel van onze duurzaamheidsopgave gezamenlijk uit met de regiogemeenten, onder andere via de Regionale energiestrategie (RES).

- De opgave Ontspannen regio herbergt onder andere de samenwerking op het gebied van cultuur en toerisme, en ook de versterking van de binnensteden.

De nieuwe middelen die de uitvoering van deze regionale agenda met zich meebrengt à €412.000 worden dit jaar nog gepresenteerd via het begrotingsprogramma S00. De bedoeling is om deze vanaf de begroting 2023 te presenteren via de betreffende inhoudelijke programma's. De raad zal via deze Begroting besluiten over het al dan niet beschikbaar stellen van de middelen. Een raadsvoorstel over de regionale agenda en het intekenen op de opgaven wordt zoals gezegd separaat aangeboden.

De provincie Gelderland trekt via de investeringsagenda samen op bij de realisering van de regionale agenda omdat deze mede uitvoering geeft aan de Gelderse ambities, zoals verwoord in de omgevingsvisie Gaaf Gelderland en andere documenten. Via Bureau Brussel en een versterkte lobby richting Den Haag werkt de GMR samen met de Economic Board en andere regio's aan de profilering, belangenbehartiging en fondsenwerving in Europa en bij het Rijk.

Arnhem werkt in netwerken van steden in Nederland en de Euregio én in belangenorganisaties als VNG en G40 samen aan beleidsafstemming en -beïnvloeding en draagt bij aan lobbydossiers richting het Rijk en Europa

Arnhem speelt een rol in landelijke netwerken als de G40 en de VNG. Door deelname in verschillende werkgroepen en commissies dragen Arnhemse bestuurders bij aan kennisontwikkeling en diverse lobbytrajecten, onder andere met betrekking tot gemeentefinanciën en specifieke dossiers in de pijlers Fysiek, Sociaal en Economie & Werk. Arnhem werkt in netwerken van steden intensief samen waar nodig en nuttig, bijvoorbeeld op het gebied van beleidsafstemming, subsidies en verordeningen, lobby richting het Rijk en kennisdeling. Door deelname aan deze organisaties versterkt Arnhem haar netwerk met de andere grote steden in Nederland en in Den Haag.

Arnhem krijgt daarnaast toegang tot kennis en nieuwe ontwikkelingen bij het Rijk. Deze worden vaak via de sporen VNG en G40 met de steden en regio's opgepakt. De kernboodschappen uit de Strategische Agenda 2019 - 2022 van de G40 die met oog op de Tweede Kamerverkiezingen gestuurd zijn naar de Tweede Kamerfracties zijn daar een voorbeeld van. Alle Arnhemse wethouders zijn betrokken bij de VNG en G40 door deelname aan commissies of themagroepen. Bij de bestuurswisseling blijft onze inzet gericht op een goede Arnhemse bestuurlijke vertegenwoordiging in landelijke netwerken zoals van de VNG en G40.

Arnhem versterkt de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio en met steden in Noordrijn-Westfalen (NRW)

We versterken de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio Rijn-Waal. Evenzo geldt dat voor de relatie met de grote steden in Noordrijn-Westfalen (NRW) via het Euregionale stedennetwerk van 100.000+ steden dat sinds 2017 bestaat. In dit Nederlands-Duitse stedennetwerk werkt Arnhem samen met Nijmegen, Ede en Apeldoorn samen met drie Duitse steden in Noordrijn-Westfalen: Duisburg, Düsseldorf en Moers. Dit is nuttig vanwege gezamenlijke belangenbehartiging en kennisdeling; Arnhem kan samen met andere steden optrekken in specifieke lobbytrajecten.
In 2022 wordt verder gewerkt aan onder andere de gezamenlijke duurzaamheids- en mobiliteitsagenda. Met de start van een nieuwe Interreg-periode wordt ingezet op het ontwikkelen van nieuwe projecten met Duitse partners.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers

We zorgen ervoor dat informatie online beschikbaar is en waar wettelijk mogelijk producten digitaal kunnen worden aangevraagd. De afhandeling van deze aanvragen gaan we steeds verder automatiseren. Voor minder digitaalvaardige inwoners en ondernemers wordt met partners in de stad ondersteuning georganiseerd of worden alternatieve kanalen geboden. Het streven is te voldoen aan de kwaliteitsnormen van het Rijk en aan de wens dat inwoners en ondernemers tevreden zijn over deze dienstverlening.

Digitaliseren van het klantproces

We verkennen de mogelijkheden om burgers meer regie over hun persoonlijke gegevens te geven en alleen gegevens te verstrekken en te vragen, die echt nodig zijn. Daarnaast worden de voorbereidingen getroffen voor verdere digitalisering, in afwachting van verruiming van de wettelijke mogelijkheden (bijvoorbeeld digitale erkenning). Het beveiligen van informatie heeft daarbij onze bijzondere aandacht. Wij zetten verder in op datagestuurde dienstverlening: het volgen en sturen van het klantproces van begin tot eind. Met het invoeren van de Omgevingswet en het digitaal stelsel zal de dienstverlening aan inwoners en ondernemers verder worden verbeterd. De concrete plannen vanuit publieke dienstverlening voor 2022 zijn:

- We zorgen ervoor dat de gemeenteraadsverkiezingen veilig verlopen en voor alle kiezers toegankelijk zijn.
- We gaan klantreizen in beeld brengen.
- We gaan meer inzetten op kanaalsturing en betere klantgeleiding.
- We zetten de implementatie van eDiensten voor burgerzaken voort.
- We zorgen dat verbetering van de informatieveiligheid van de digitale dienstverlening niet ten koste gaat van de toegankelijkheid ervan en ondersteunen inwoners waar nodig en mogelijk.
- We houden doorlopend klanttevredenheidsonderzoek en voeren naar aanleiding daarvan verbeteringen door, bijvoorbeeld in de informatievoorziening aan laaggeletterden of aan dak- of thuislozen.
- Arnhemmers geregistreerd in Basisregistratie Personen (BRP) met 'nationaliteit onbekend' wordt een vreemde nationaliteit (gelijk aan nationaliteit bekend bij IND) of staatloosheid toegekend.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Klanttevredenheid					
Bron: KTO - Streefcijfer is minimaal 8, deze indicator wordt vanaf dit jaar voor het eerst gemeten.					
Toegankelijkheid stemlokalen					
Bron: Bureau Verkiezingen. Streefcijfer: 75% volledig toegankelijk / 0% niet toegankelijk voor mensen met een lichamelijke beperking. Deze indicator wordt vanaf dit jaar voor het eerst gemeten.					
Opkomst verkiezingen	TK 76,9%	GR 49,6%	PS 50,7%, WS 45,5%, EP 39,2%		TK 73,6%
Bron: Centraal stembureau. Streefcijfer: minimaal 49,6%. Afkortingen: Tweede Kamer (TK), gemeenteraad (GR), Provinciale staten (GR), waterschappen (WS) en Europees Parlement (EP).					

Een goede bedrijfsvoering

Wij zijn een organisatie die midden in de samenleving staat, in verbinding met de stad, een afspiegeling van de stad en een organisatie die actief meebeweegt met de tijdsgeest. De gemeentelijke bedrijfsvoering verandert mee met de eisen die worden gesteld door de samenleving, het bestuur, de raad en onze eigen professionaliteit. In de paragraaf Bedrijfsvoering wordt verder ingegaan op de ontwikkelingen op het gebied van bedrijfsvoering.

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Woonlasten éénpersoonshuishouden	704	695	700	707	694
Eenheid: Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.					
Bron: COELO, Groningen					
Woonlasten meerpersoonshuishouden	768	759	763	750	711
Eenheid: Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.					
Bron: COELO, Groningen					
WOZ-waarde woningen	175	187	204	217	239
Eenheid: De gemiddelde WOZ waarde van woningen x €1.000.					
Bron: CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken					

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Formatie ambtelijk apparaat	5,9	5,8	5,8	5,6	5,9
Eenheid: Toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat van eigen organisatie voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari. In fte per 1.000 inwoners. Bron: Eigen gegevens gemeente					
Bezetting ambtelijk apparaat	5,8	5,7	5,9	5,6	6,0
Eenheid: Werkelijk aantal fte dat werkzaam is binnen eigen organisatie. In fte per 1.000 inwoners. Bron: Eigen gegevens gemeente					
Apparaatskosten per inwoner	646	490	490	406	429
Eenheid: De noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor het uitvoeren van de organisatorische taken. Bron: Eigen gegevens gemeente					
Kosten inhuur externen als % van de loonsom	13%	21%	17%	2%	0%
Eenheid: Inzet van uitzendkrachten, zzp'ers of detacheringsovereenkomsten in procenten. Bron: Eigen gegevens gemeente					
Overhead % van totale lasten	7,0%	5,0%	9,5%	9,0%	9,3%
Eenheid: Overheadkosten zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces in procenten. Bron: Eigen gegevens gemeente					

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig".

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem is een dienstverlenende en herkenbare netwerkgemeente, die open staat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken	**14.112**	**3.688**	**0**	**620**
Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven	4.615	0	0	21
Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken	3.158	1.562	0	0
Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers	6.339	2.127	0	599
Een goede bedrijfsvoering	**69.746**	**6.812**	**655**	**1.228**
Overig	**5.028**	**511.330**	**19.209**	**21.181**
Totaal	**88.886**	**521.831**	**19.864**	**23.028**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	92.532	85.575	86.543	88.886	84.797	86.325	88.771
Baten	518.807	482.692	503.719	521.831	514.844	514.289	515.281
Saldo lasten en baten	***426.275***	***397.116***	***417.175***	***432.945***	***432.945***	***427.964***	***426.509***
Toevoegingen aan reserves	37.858	13.478	28.762	19.864	21.111	22.391	20.655
Onttrekkingen aan reserves	18.321	20.549	24.273	23.028	15.751	13.646	13.886
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-19.536***	***7.071***	***-4.489***	***3.165***	***3.165***	***-8.745***	***-6.768***
Gerealiseerd resultaat	**406.739**	**404.187**	**412.687**	**436.110**	**424.688**	**419.219**	**419.741**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 88,9 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- € 42,0 miljoen voor kosten ICT en facilitaire zaken;
- € 27,8 miljoen voor kosten personeel en organisatie;
- € 6,3 miljoen voor kosten burgerzaken en publieke dienstverlening;
- € 4,6 miljoen voor kosten raad, griffie, rekenkamer, verkiezingen en college van burgemeester en wethouders;
- € 8,2 miljoen voor overige lasten.

De lasten stijgen ten opzichte van 2021 met € 2,3 miljoen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een stijging van de kosten op stelposten met € 3,1 miljoen. Ook is er een stijging in lasten te zien in de huisvesting en facilitaire zaken met € 0,2 miljoen. Hier staat een daling van lasten op langlopende geldleningen tegen over met € 1,7 miljoen.

Baten

De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 521,8 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- € 453,1 miljoen gemeentefonds;
- € 57,1 miljoen OZB belastingen;
- € 2,1 miljoen ontvangsten burgerzaken en publieke dienstverlening;
- € 9,5 miljoen overige inkomsten (onder andere verzekeringen, beleggingen, geldleningen, ICT en facilitaire zaken).

De baten stijgen ten opzichte van 2021 met € 18,1 miljoen. De inkomsten vanuit het Gemeentefonds zijn met €18,3 miljoen gestegen.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan reserves voor 2022 zijn totaal begroot op € 19,9 miljoen. De grootste toevoegingen zijn:

- € 14,4 miljoen algemene reserve;
- € 4,3 miljoen bestemmingsreserve solvabiliteit;
- € 0,8 miljoen bestemmingsreserve bedrijfsvoering.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan reserves voor 2022 zijn totaal begroot op € 23,0 miljoen. De belangrijkste onderdelen hierbinnen zijn:

- € 22,1 miljoen algemene reserve;
- € 0,7 miljoen bestemmingsreserve bedrijfsvoering.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

NV Bank Nederlandse Gemeenten
Dataland
BVO De Connectie
GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Regionale en andere bovenlokale lichamen

- Economic Board;
- Euregio Rijn-Waal.

Publieke dienstverlening

- Werkgroep Tegengaan Identiteitsfraude (WTI);
- Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA);
- Samenwerking met Vreemdelingenketen in de BRP-straat Zevenaar.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Bestuur, dienstverlening en financiën. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Herijking gemeentefonds
Bedrijfsvoering
De Connectie
Overhead-dekking
Benodigde capaciteit beleid SBR niet in lijn met begroting

Corona risico's

Betalingsproblemen bij leningen aan instellingen
Faillissementen in relatie tot lokale heffingen
Betalingsproblemen bij leningen aan instellingen bij Sportbedrijf en MSSA

Beleidskaders

- Coalitieakkoord 2018-2022:
- Evaluatie van de Rekenkamer Arnhem 2015;
- nota Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- MIRT Agenda stedelijk netwerk Arnhem Nijmegen;
- Discussienotitie Regionale Samenwerking samen steviger en sterker;
- Contourennotitie regio Arnhem-Nijmegen via raadsbrief d.d.21-01-2020;
- Visie Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Regionale agenda Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Gemeenschappelijke regeling regio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Wijzigingsbesluit Gemeenschappelijke regeling Arnhem-Nijmegen (2021);
- Bedrijfsplan versterkte regio (2020);
- Beleid internationale betrekkingen (2021).

Veiligheid

Veiligheid is de grond onder onze voeten en een basiswaarde om je te kunnen ontwikkelen. Iedereen moet in Arnhem prettig kunnen leven, wonen en werken en zich daarbij veilig kunnen voelen. Waar misdaad niet loont en criminaliteit en ondermijning geen kans maken. Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. We zetten dus volop in op het aanpakken van criminaliteit als diefstal en overval. Ook in de digitale wereld neemt de criminaliteit toe: hacken, phishing, identiteitsfraude. Er ligt in Arnhem een forse opgave, want we scoren als het gaat om veiligheid simpelweg niet goed genoeg.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem: een veilige stad!

Veiligheid is een belangrijke voorwaarde voor een prettig leven, wonen en werken in Arnhem. In een stad waar iedereen zich kan ontwikkelen zonder buitengesloten te worden; door vrij te zijn in denken en te mogen zijn wie je bent zonder te worden gediscrimineerd. In een stad waar misdaad niet loont en slachtoffers worden gesteund. In een stad waarin veiligheid een bijdrage levert aan een prettig woon- en leefklimaat voor bewoners in de wijken, aan een prettig verblijf van bezoekers en aan een florerende economie zonder oneerlijke concurrentie. En waar adequaat wordt gehandeld bij het voorkomen en bestrijden van calamiteiten waaronder aandacht voor risicobeheersing en veiligheid bij grote evenementen om schade te beperken.

De veiligheidsagenda zoals die is vastgelegd in de kadernota veiligheid 2018-2022 is hierin leidend.
Met de ambities neergelegd in de perspectiefnota 2022 - 2025 wordt een impuls gegeven aan de veiligheidsagenda. Veiligheid werkt door in vrijwel alle andere beleidsterreinen. Veiligheid is de basis van ons bestaan. Wijkveiligheid krijgt te maken met steeds grotere opgaven. Politie en justitie zien een toename in de georganiseerde misdaad. Het recentelijke rapport van de Rekenkamer over de lokale aanpak van ondermijning onderschrijft dit beeld en de noodzaak tot doorpakken. De Nationaal Rapporteur Mensenhandel waarschuwt ons over de ernstige situatie in Arnhem en vraagt om een gedegen aanpak.
Met een goed georganiseerd Arnhems veiligheidsteam, dat optimaal gebruik maakt van bevoegdheden zetten we ons samen met politie en justitie en met andere relevante partners in om het Arnhems veiligheidsniveau naar een normaal Nederlands peil te brengen. Dit kan onder meer dankzij de provincie en de ministeries die de inzet van Arnhem zien en waarderen met investeringen.

Criminaliteit maakt geen kans

Arnhem staat hoog op de lijst van 100.000+ gemeenten met de meeste delicten per 1000 inwoners. Ondanks een daling van het aantal in de afgelopen jaren. Het aantal in Arnhem (73) lijkt meer op het aantal dat past bij een gemeente van 300.000+ (81,4) dan bij het landelijke gemiddelde van gemeenten met 100.000 - 300.000 inwoners (54,6). Deze situatie is niet te koppelen aan één of twee veiligheidsincidenten, maar ontstaat door een breed scala aan misdrijven. Voor de komende jaren zetten we in op een daling van het aantal delicten naar een niveau dat aansluit bij het landelijke gemiddelde van steden met de omvang van 100.000 - 300.000 inwoners. Tegen ondermijnende criminaliteit wordt stevig opgetreden en worden barrières opgeworpen waaronder het toepassen van de Bibob. Er wordt een norm gesteld door handhavend op te treden. In preventieve zin door het regelmatig en structureel controleren van kwetsbare branches maar ook bij speciale integrale acties naar aanleiding van signalen en onderzoek.

Omvang criminaliteit in verhouding tot centrumstad van 100.000+

Er zijn in Arnhem nog ruim elfduizend slachtoffers van een misdrijf per jaar. De inzet is gericht op het verder terugdringen van het aantal delicten per 1000 inwoners, door middel van voorlichting en door het in gezamenlijkheid met politie en OM prioriteit te geven aan het oplossen en vervolgen. Daarbij is vooral aandacht voor het voorkomen en oplossen van de High Impact Crime delicten (inbraak, overval). Cameratoezicht, waaronder de inzet van mobiel/tijdelijk cameratoezicht, wordt ingezet als onderdeel van de aanpak om de openbare orde te handhaven en incidenten en delicten te voorkomen of tijdig hierop te acteren.

Misdaad mag niet lonen

Witwassen, drugshandel in welke vorm dan ook, illegaal gokken, mensenhandel en illegale prostitutie zijn vormen van criminaliteit die direct of indirect de openbare orde aantasten en de samenleving ontwrichten.
Met het intrekken van vergunningen en sluiting van (horeca)panden wordt onder andere een norm gesteld om te voorkomen dat criminelen voet aan de grond krijgen in Arnhem. Bij de horeca- en exploitatievergunningen worden ondernemers gescreend. Het ruimer toepassen van de mogelijkheden die de wet Bibob biedt, werpt een extra barrière op voor criminelen. De aandacht voor ondermijning wordt vanuit de praktijk doorontwikkeld en doorgezet. Het recentelijk uitgebrachte rapport van de Rekenkamer over de lokale aanpak onderschrijft deze noodzaak. De Rekenkamer stelt dat Arnhem voor wat betreft de omvang van ondermijning niet onderdoet aan de G4-steden. Als oorzaak wordt gesteld dat de gemeente de afgelopen jaren zowel bestuurlijk als organisatorisch weinig heeft geïnvesteerd in de aanpak van ondermijning. Het rapport benadrukt het belang van een gecoördineerde en integrale meerjarenaanpak. Arnhem heeft de laatste jaren een goede beweging gemaakt, die in de aankomende jaren sneller en structureler wordt opgezet. Dit wordt mogelijk gemaakt door de investering die het college en de Raad gaan doen op dit onderwerp:

- Er wordt een data-analist aangesteld om slimmer gebruik te maken van beschikbare informatie, te kunnen selecteren en prioriteren.
- Er wordt structureel budget beschikbaar gesteld om mensenhandel in Arnhem te voorkomen, aan te pakken en slachtoffers te helpen (zorg en opvang). Er wordt een uitvoeringsplan Mensenhandel opgesteld en er wordt gekeken naar het lokale prostitutie (handhavings)beleid. Daarbij wordt gekeken naar de aanstaande Wet regulering sekswerk die dit jaar aan de kamer is aangeboden en mede dient ter bestrijding van mensenhandel.
- Er komt, ook ter uitvoering van de motie vanuit de raad, een meerjarenplan van aanpak op ondermijning. Het plan omvat ambitie, duidelijke doelstellingen, stelt prioriteiten en geeft een uitwerking van de noodzakelijke extra capaciteit en middelen op dit onderwerp.
- Er wordt geïnvesteerd in de informatiepositie van de gemeente Arnhem door middel van een meldpunt ondermijning, informatietools om sneller te kunnen screenen en informatie te verbinden, radar modules om ontwikkelingen te volgen en meer inzicht te krijgen in potentiële risicovolle criminele fenomenen. Bij dit laatste wordt ook gebruik gemaakt van de inzichten van het landelijke platform 'Zicht op Ondermijning'.

Onder de regie van de gemeente worden de inspanningen en controles van het Interventieteam Ondermijning Arnhem samen met justitie, politie, handhaving en andere relevante partners voortgezet in de strijd tegen ondermijnende activiteiten. Jeugdcriminaliteit krijgt de aandacht met het project 'ondermijnende drugscriminaliteit onder jeugdigen' (BOTOC). Met de aanpak wordt voorkomen dat jongeren vroegtijdig in de criminaliteit belanden. Het experiment gesloten coffeeshopketen, waaraan Arnhem deelneemt, bevindt zich in de opstartfase en zal in 2021 tot uitvoering komen.

Online criminaliteit voorkomen

In toenemende mate verschuift de criminaliteit naar de digitale wereld. Hacken, phishing, afpersing en identiteitsfraude zijn enkele verschijningsvormen. Sexting en grooming zijn vormen die kunnen leiden tot seksuele uitbuiting. Om inwoners en bedrijven te wapenen, worden zij bewust gemaakt van de risico's en geïnformeerd over de mogelijkheden om te voorkomen dat ze slachtoffer worden. Jongeren worden geïnformeerd om hen te beschermen tegenover daders van online seksueel misbruik, sextortion (afpersing met naaktbeelden), en grooming (digitaal kinderlokken). Op verzoek van de raad wordt hiertoe in het najaar een onderzoek uitgevoerd (uitvoering Motie 21M105) om precies te duiden wat er hierin gedaan kan worden en wat dit voor een investering vraagt voor de langere termijn.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Misdrijven per 10.000 inwoners	731	674	731	690	
Eenheid: Aantal per 10.000 inwoners					
Bron: waarstaatjegemeente					
Aantal overvallen	0,45	0,95	0,88	0,68	
Eenheid: overvallen per 10.000 inwoners					
Bron: waarstaatjegemeente					
Aantal straatroof	1,7	1,8	3,0	2,5	
Eenheid: straatroof per 10.000 inwoners					
Bron: waarstaatjegemeente					
Drugsdelicten	10,9	10,8	15,4	14,3	
Eenheid: aantal drugsdelicten per 10.000 inwoners					
Bron: Waarstaatjegemeente					

Politieregistraties overlast jeugd	41,8	31,1	42,8	100,6
Eenheid: politieregistraties overlast jeugd per 10.000 inwoners				
Bron: Waarstaatjegemeente				
Verwijzigingen Halt	12	11	10	13
Eenheid: Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar				
Bron: Waarstaatjegemeente (verplichte BBV-indicator)				
Politieregistraties overlast door verwarde personen	74,9	89,4	102,2	111,9
Eenheid: Per 10.000 inwoners				
Bron: Waarstaatjegemeente				

Crisisbeheersing op orde

In het belang van onze inwoners is er aandacht voor het voorkomen van rampen en calamiteiten. Bij activiteiten en stedelijke ontwikkelingen is veiligheid onderdeel van de planvorming en uitvoering. Mocht er ondanks de voorzorgsmaatregelen toch een calamiteit zijn, dan staat er een crisisorganisatie paraat om de risico's en schade voor mens en natuur zo veel mogelijk te beperken. Vanzelfsprekend heeft de coronacrisis een grote impact op de totale crisisorganisatie.

Beschermd tegen calamiteiten en rampen

In samenwerkingsverband van de Veiligheidsregio Gelderland Midden worden maatregelen getroffen om calamiteiten en rampen te voorkomen en zo nodig snel en juist te handelen. De basis voor een effectieve en efficiënte uitvoering zijn het Beleidsplan Brandweer 2020-2023 en het Beleidsplan Veiligheidsregio Gelderland Midden 2020-2023. Lokaal zijn de risicolocaties in beeld en deze worden opgenomen in de nieuw op te stellen Omgevingsplannen. De inzet voor bevolkingszorg (opvang, registratie, nazorg) bij calamiteiten door de gemeente is geborgd. Door de brandweer wordt ingezet op brandveiligheid door aandacht te vragen voor preventieve woningaanpassingen. Er blijft aandacht voor het op een juiste manier ruimen van aangetroffen niet-ontplofte explosieven. Vanaf 2022 krijgt de VGGM het toezicht op de BEVI (Besluit externe veiligheid inrichtingen) instellingen overgedragen van de omgevingsdiensten (ODRA). Ook is de wetgever voornemens om in het Besluit Bouwen en Leefomgeving rekening te houden met "Wonen met zorg" onder andere door advisering en toezicht vanuit de brandweerorganisatie. Dit wordt verder uitgewerkt op de landelijke tafels.

Veiligheid voor de wijk en als persoon

Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. Het gevoel van veiligheid per wijk loopt uiteen van matig tot zeer goed. De inzet is gericht op wijken die achterblijven bij het gemiddelde Arnhemse niveau. Ook persoonlijk moet men zich veilig voelen om deel te nemen aan de Arnhemse samenleving. Daarom wordt ingezet op het tegengaan van discriminatie en geweld in afhankelijkheidsrelaties en wordt er aandacht geschonken aan personen met verward gedrag met een veiligheidsrisico voor zichzelf of de omgeving. Jeugdcriminaliteit kan jonge levens in hun ontwikkeling remmen en verdient tijdig ingrijpen. Met het project BOTOC (Breed offensief tegen ondermijnende criminaliteit) gaan we drie jaar een aanpak vorm geven die in die wijken invulling krijgt die hiervan het meeste hinder ervaren. We richten ons daarbij op het vroegtijdig ingrijpen om te voorkomen dat jongeren afglijden in de criminaliteit.

Steun bij aanpak woonoverlast

Woonoverlast geeft een onveilig gevoel en belemmert een prettig woonklimaat. Het bestrijden van woonoverlast vindt plaats door de inzet van het wijkgerichte Overlast- en Zorgoverleg, integrale handhaving op overlastgevende panden en door gebruik te maken van de Wet aanpak woonoverlast (gedragsaanwijzing). Er wordt projectmatig en integraal ingezet op het aanpakken van 'wijkkoningen en windhappers' om de leefbaarheid in een buurt te verbeteren en een heldere norm te stellen.

Veiligheid als basis voor persoonlijke ontwikkeling

Discriminatie, polarisatie en radicalisering dragen bij aan vijandigheid, bedreiging en geweld en maken dat mensen zich niet welkom voelen in onze samenleving. Met het meldpunt Discriminatie en Pesten en het vergroten van de aangiftebereidheid en een professionele afhandeling bij politie en het Openbaar Ministerie (OM) worden slachtoffers gehoord en gesteund. We bestrijden seksuele intimidatie en bieden steun aan slachtoffers. Hiervoor is een uitvoeringsplan opgesteld. We blijven inzetten op tegengaan van radicalisering met preventieve maatregelen. Hiervoor wordt een uitvoeringsplan 2022 opgesteld. Slachtoffers van geweld in een afhankelijkheidsrelatie kunnen op steun rekenen door zorg, opvang en het toepassen van het 'tijdelijk huisverbod'. In het Veiligheidshuis wordt met ketenpartners in zorg en justitie in een persoonsgerichte aanpak toegewerkt naar een duurzame oplossing voor onder meer risicojeugd met crimineel gedrag en plegers van High Impact Crime delicten. Criminele jeugdgroepen worden geprioriteerd in de lokale driehoek voor een aanpak op maat. Voor de aanpak van personen met verward gedrag wordt ingezet op een sluitende aanpak van zorg en veiligheid. Vanaf 2020 wordt gebruik gemaakt van de mogelijkheden van de nieuwe Wvggz (Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg).

Iedere wijk heeft evenveel recht op veiligheid

De wijkaanpak is een concrete uitwerking in de oproep om een beschavingsoffensief door te laten zien wat we met elkaar normaal gedrag vinden, juist ook door zichtbaar het niet-normale gedrag aan te pakken. De uitkomsten van de gepubliceerde Veiligheidsmonitor 2019 (april 2020) heeft de urgentie voor de wijkaanpak bekrachtigd. De wijkbezoeken van de burgemeester in het kader van de wijkveiligheid hebben een inventarisatie opgeleverd van een veelheid aan veiligheidsonderwerpen. Deze worden omgezet in activiteiten en initiatieven om de veiligheid en het veiligheidsgevoel van bewoners te verbeteren. Het veiligheidsgevoel van de bewoners wordt door meer dan criminaliteit en misdaad bepaald. Ook verloedering van de openbare ruimte en aanwezige sociale problematiek is hierop van invloed. In nauwe samenwerking met de teams Leefomgeving wordt met relevante partners en met de bewoners de problematiek aangepakt en gaan we periodiek in gesprek om te bezien of we ook daadwerkelijk de gewenste voortgang boeken en welke bijstelling of extra aandacht nodig is. Dit heeft al geresulteerd in projecten in diverse wijken. Onder aansturing van Veiligheid en teams Leefomgeving is er een wijkveiligheidsoverleg per gebied om de problematiek te bespreken en om te zetten in actie. De druk en roep vanuit de wijken voor handhaving om normerend op te treden blijft onverminderd aanwezig. De aandacht voor de veiligheid in de wijken roept verwachtingen op en meer vragen vanuit de (wijk)bewoners. Beperkte capaciteit vraagt om scherpe prioritering en optimale samenwerking met relevante partners om verschil te kunnen maken in het leefbaarheid- en veiligheidsniveau in de wijken. Op detailniveau kennen wij de overlastplekken en de overlastgezinnen en die gaan we op een treffende wijze van een aanpak voorzien. Er wordt een Radar wijkveiligheid en leefbaarheid ontwikkeld. Op basis van verzamelde real-time informatie wordt zicht gekregen op de actuele veiligheids- en leefbaarheidsvraagstukken in de wijk.
De overlastproblematiek in de wijken is groot en het aantal meldingen daarover (van jeugdoverlast, overlast verwarde personen tot aan drugsoverlast) neemt enkel toe. Om die reden is er vanuit de raad bij de behandeling van de Perspectiefnota 2022-2025 ook de motie aangenomen om een breed actieplan voor het tegengaan van overlast vorm te geven. Met als opgave om deze problematiek stedelijk te coördineren en daarbij ook onder regie van de burgemeester dit goed te organiseren zodat er snel en vroegtijdig kan worden ingegrepen.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
% Onveiligheidsgevoel algemeen	36		37		
Bron: waarstaatjegemeente					
% Onveiligheidsgevoel in de buurt	28		29		
Bron: waarstaatjegemeente					
Tijdelijk huisverbod	17	28	27	28	
Eenheid: Aantal huisverboden op jaarbasis					
Bron: Gemeente Arnhem					

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Diefstal uit woning	34,6	25,3	28,4	21,8	
Eenheid: Aantal winkeldiefstallen per 10.000 inwoners					
Bron: CBS					
Winkeldiefstal	45,2	47,3	56,5	47,7	
Eenheid: Aantal winkeldiefstallen per 10.000 inwoners					
Bron: CBS					
Geweldsmisdrijven	8,0	8,2	7,6	7,0	
Eenheid: Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling).					
Bron:CBS					
Vernieling	9,2	8,3	10,0	10,8	
Eenheid: Aantal vernielingen en beschadigingen per 1.000 inwoners					
Bron:CBS					
Jongeren met een delict voor de rechter	0,8%	0,8%	0,7%	0,6%	
Eenheid: Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.					
Bron: CBS					

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem: een veilige stad!	**19.380**	**2.494**	**71**	**343**
Criminaliteit maakt geen kans	845	52	0	300
Crisisbeheersing op orde	13.664	1.256	71	43
Veiligheid voor de wijk en als persoon	4.871	1.186	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**19.380**	**2.494**	**71**	**343**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	16.727	16.477	20.265	19.380	18.871	18.870	18.854
Baten	2.168	1.694	4.747	2.494	1.994	1.994	1.994
Saldo lasten en baten	***-14.559***	***-14.783***	***-15.518***	***-16.886***	***-16.886***	***-16.875***	***-16.860***
Toevoegingen aan reserves	432	72	71	71	71	71	71
Onttrekkingen aan reserves	1.055	350	706	343	343	349	342
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***623***	***278***	***635***	***272***	***272***	***279***	***272***
Gerealiseerd resultaat	**-13.936**	**-14.505**	**-14.883**	**-16.613**	**-16.605**	**-16.597**	**-16.588**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 19,4 miljoen. Dit is grotendeels als volgt opgebouwd:

- uitgaven voor VGGM brandbestrijding: € 13,6 miljoen;
- uitgaven voor handhaving: € 0,8 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor openbare veiligheid, cameratoezicht en veiligheidshuis: € 3,6 miljoen;
- uitgaven voor aanpak mensenhandel: € 0,2 miljoen;
- uitgaven voor drugsondermijning Botoc: € 1 miljoen;
- uitgaven voor vergunningverlening: € 0,2 miljoen.

De totale lasten dalen ten opzichte van 2021 met € 0,9 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door de

- De uitgaven voor openbare veiligheid stijgen met € 0,3 miljoen. Dit komt voort uit de perspectiefnota 2022. Deze stijging betreft een verhoging van het loonkostenbudget met €320.000 welke onder meer wordt veroorzaakt door de aanstelling van 1 fte strategisch adviseur programma veiligheid. Aanpak mensenhandel: € 0,2 miljoen. Dit bedrag is afkomstig uit de perspectief nota 2022; structurele toekenning voor aanpak van mensenhandel en uitbuiting in de volle breedte.
- De uitgaven voor aanpak radicalisering dalen met € 1,0 miljoen, omdat in 2022 minder Rijksmiddelen zijn ontvangen. De regeling vanuit het Rijk liep tot 2021
- De uitgaven voor Botoc / drugsondermijning dalen met € 0,2 miljoen, omdat in 2022 eveneens minder Rijksmiddelen zijn ontvangen

Baten
Totaal is voor 2022 € 2,5 miljoen aan baten begroot. Dit is opgebouwd uit:

- Verhuur brandweerkazerne: € 1,3 miljoen;
- Opbrengst leges en vergunningen: € 0,4 miljoen.
- Ontvangen rijkssubsidie drugsondermijning wijken: € 0,5 miljoen
- Verwachte opbrengst deelnemende gemeentes Veiligheidshuis € 0,3 miljoen

De totale baten zijn ten opzichte van 2021 met € 0,8 miljoen gestegen. Dit wordt met name verklaard door ontvangen rijksmiddelen voor drugsondermijning.

Toevoegingen aan reserves
In 2022 wordt voor totaal € 71.000 toegevoegd aan de reserves voor de dekking van onderhoudskosten aan het vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves
In 2022 wordt voor € 0,4 miljoen onttrokken aan de bestemmingsreserves.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Politie;
- Brandweer;
- Openbaar Ministerie;
- Veiligheidshuis regio Arnhem;
- Veilig Thuis.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend uit het programma Veiligheid. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

VGGM continuering paraatheid
Radicalisering
Toezichthoudende taak VGGM
Herziening van de verdeelsleutels van de gemeentelijke bijdragen aan VGGM
Evenementen

Corona risico's

Inzet op handhaving noodverordening en voor jeugd- en jongerenwerk / straatwerk

Beleidskaders

- Kadernota veiligheid 2018-2022;
- Meerjarenbeleidsplan politie 2019-2022;
- Uitvoeringsplan aanpak radicalisering Arnhem 2019;
- Een evaluatie van de Arnhemse radicaliseringsaanpak;
- APV wijziging bevoegdheid inzet mobiel cameratoezicht;
- Experiment gesloten coffeeshopketen;
- Regionaal beleidsplan Rampenbestrijding en Crisisbeheersing 2020-2023.

Bereikbaarheid

Een van de voorwaarden van een leefbare en gezonde stad is dat die bereikbaar is. Voor inwoners én voor bezoekers. Of het nu met de auto, met het openbaar vervoer, met de fiets of te voet is. Het busvervoer is op orde: schoon, frequent, comfortabel en inclusief. Daar blijven we naar streven en dat is ook onze inzet bij de nieuwe concessie voor het openbaar vervoer in deze regio. We onderzoeken de parkeervoorzieningen voor nu en in de toekomst en hoe we met slimme verkeerslichten de doorstroming op de ring kunnen verbeteren. Schone, elektrische auto's faciliteren we door meer laadpunten in de stad te realiseren, mogelijk gekoppeld aan tijdelijke opslag van energie.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Comfortabele, toegankelijke, veilige, logische, schone en duurzame mobiliteit voor Arnhemmers

Mobiliteit heeft betrekking op toegankelijke, economische en duurzame mobiliteit. Mobiliteit moet voor alle doelgroepen toegankelijk en bereikbaar zijn. We streven immers naar een inclusieve, sociale, gewilde en leefbare stad. Mobiliteit moet daarnaast de economische hotspots/kerngebieden in de stad en de regio met elkaar verbinden. Mobiliteit dient daarbij zoveel mogelijk slim en schoon vorm te worden gegeven om de stad leefbaar en duurzaam te houden.

Vergroten van het aandeel fiets en (H)OV om de stad bereikbaar en leefbaar te houden

We willen meer mensen (hoogwaardig) openbaar vervoer of de fiets laten nemen door dit alternatief aantrekkelijker te maken. Het vervoersysteem is er voor iedereen en reistijden zijn betrouwbaar en concurrerend met de reistijden met de auto. Door meer mensen met de fiets en het openbaar vervoer te laten reizen wordt de leefbaarheid in de stad beter maar blijft de stad ook bereikbaar voor mensen die wel met de auto moeten of willen komen.

Uitvoeren van concrete fiets- en hoogwaardig openbaar vervoer projecten

Voor 2022 staan de volgende fietsprojecten op de planning:

- Snelfietsroute Arnhem - Wageningen;
- Snelfietsroute Arnhem Noord - Alteveer;
- Verbeterplan RijnWaalpad;
- Verbeterplan fietsparkeren Arnhem Centraal;
- Fietsparkeerplan binnenstad.

En de volgende hoogwaardig OV projecten:

- Westervoortsedijk;
- Westervoortsedijk - Lelyweg;
- Westervoortsedijk - Eusebiusbuitensingel;
- Velperweg.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aandeel fiets in modal spit	21%	26%	21%	25%	
Eenheid: Percentage t.o.v. totale mobiliteit voor ritten van alle Arnhemmers					
Bron: Odin (Onderweg in Nederland, CBS)					
Waardering bereikbaarheid binnenstad fiets		8,4			
Eenheid: Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					
Aandeel openbaar vervoer in modal split	10%	9%	7%	5%	
Eenheid: Percentage t.o.v. totale mobiliteit voor ritten van alle Arnhemmers					
Bron: Odin (Ondwerweg in Nederland, CBS)					
Waardering bereikbaarheid binnenstad OV		8,2			
Eenheid: Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					

Ontwikkelen van een netwerk van overstaplocaties om een alternatieve, duurzame mogelijkheid te bieden om de stad te bereiken

Een goede aansluiting van de verschillende vormen van mobiliteit (auto, trein, bus en (deel)fiets) op elkaar wordt steeds belangrijker. Hubs spelen bij deze overgang een belangrijke rol. Een (mobiliteits)hub kan het beste worden gedefinieerd als een fysieke plek waar verschillende vormen van vervoer en vervoersaanbod samenkomen. We hebben een visie op de Arnhemse hubs opgesteld. We hebben inzichtelijk welke maatregelen nodig zijn om een goed netwerk te krijgen voor reigers om eenvoudig naar en door de stad te kunnen reizen met verschillende modaliteiten.

Uitvoeren van de visie Arnhemse hubs

In 2022 willen we de Arnhems visie op hubs hebben vastgesteld en vervolgens de volgende zaken gaan uitvoeren. We willen enkele locaties gaan uitwerken. Uitwerking bestaat uit een inrichtingsplan (schetsontwerp), een kostenraming op SSK-niveau (Standaardsystematiek voor Kostenramingen) en een planning van de uitvoering en procedures. De locaties zullen volgen uit de visie, maar daarnaast zijn er al enkele locaties in beeld:

- Rozet (is al grotendeels uitgewerkt);
- Kronenburg (is al grotendeels uitgewerkt);
- GelreDome;
- IPKW;
- Station Velperpoort;
- Arnhem Waterberg.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal mobiliteitshubs in voorbereiding	0	0	0	2	2
Eenheid: aantal hubs in initiatieffase of verdere voorbereiding					
Bron: gemeente Arnhem					
Aantal gerealiseerde mobiliteitshubs	0	0	0	0	0
Eenheid: aantal hubs gerealiseerd					
Bron: gemeente Arnhem					
Aantal gebruikers mobiliteitshubs	0	0	0	0	0
Eenheid: Aantal gebruikers per jaar					
Bron: gemeente Arnhem					

Arnhem is optimaal aangesloten op een robuust (inter)nationaal spoornetwerk

We willen meer mensen het openbaar vervoer laten nemen voor (inter)nationale reizen door dit alternatief aantrekkelijker te maken. Dit willen we realiseren door in te zetten op de volgende doelen:

- de ICE naar Berlijn rijdt via Arnhem;
- er een robuuste oplossing voor de spoorinfrastructuur aan de oostzijde van Arnhem is;
- de capaciteit van de spoorcorridor Randstad- Arnhem- Rhein/ Ruhr wordt uitgebreid.

Lobbyen met betrekking tot het spoordossier

We blijven onze lobby bij het ministerie van Infrastructuur & Waterstaat (I&W) continueren en proberen dit op te pakken met andere belangrijke partners langs de A12-corridor (Vervoerregio Amsterdam, G4, provincies Gelderland en Utrecht, NS en NS Internationaal, Foodvalley, The Economic Board). Bij deze lobby richting het ministerie richten wij ons op:

- Het geven van rijksprioriteit aan een integrale gebiedsontwikkeling A12-corridor Utrecht-Arnhem-Duitse grens.
- Het verbeteren van de huidige ICE naar Frankfurt en op een nieuwe ICE-verbinding (Berlijnlijn) via Arnhem (ook als duurzaam alternatief voor het vliegverkeer).
- Het realiseren van een oplossing voor de spoorknoop Oost in combinatie met de ontwikkeling van de verstedelijkingslocatie Arnhem Oost.
- Een Noordtak Betuweroute die niet via Arnhem loopt in verband met de aantasting van de leefbaarheid in Arnhem (en omliggende kernen) en het belemmeren van de woningbouwlocatie Arnhem Oost.
- Mogelijke bijdragen aan de A12 vanuit het Groeifonds (of EU fondsen).

Arnhem heeft een goede autobereikbaarheid met minder doorgaand verkeer over de centrumring

Het is belangrijk dat het verkeer dat in Arnhem moet zijn, goed kan doorstromen en dat we van het verkeer dat hier niet moet zijn zo weinig mogelijk last hebben. Om dit te bereiken willen we de knelpunten voor de auto oppakken en geen autoverkeer meer in de stad dat de herkomst en bestemming buiten Arnhem heeft liggen.

Uitvoeren automaatregelenpakket

In 2022 gaan we de plannen uitvoeren die we hebben opgesteld in samenspraak met de provincie en Rijkswaterstaat om gericht onnodig autoverkeer uit Arnhem te weren. Concreet houdt dit het volgende in:

- Opstellen van een toolbox om met behulp van dynamisch verkeersmanagement het doorgaand verkeer door Arnhem te verminderen.
- Realiseren eerste maatregelen uit deze toolbox.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Bereikbaarheid van de binnenstad per auto		6,3			
Eenheid: Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad per auto op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					

Het parkeerbeleid van de gemeente draagt bij aan een duurzame verstedelijkingsopgave en borgt tegelijkertijd het economische vestigings- en winkelklimaat

De inzet is dat het parkeerbeleid van de gemeente naast de verkeerskundige belangen in samenhang met de overige grote ambities van de stad worden beschouwd.

Opstellen en uitwerken parkeervisie

Momenteel wordt gewerkt aan de parkeervisie. We willen deze parkeervisie uitwerken in concreet parkeerbeleid, waarbij de (hoogte van de) parkeernormen en het parkeerregime in de wijken prioriteit hebben. We nemen hierbij in ogenschouw wat de functie en het nut van een extra Singelgarage kan zijn.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Kwaliteit van de parkeergarages	7,1	7,1			
Eenheid: Gemiddelde kwaliteit van de parkeergarages op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					
Autoparkeermogelijkheden nabij de binnenstad	6,5	6,5			
Eenheid: Gemiddelde autoparkeermogelijkheden nabij binnenstad op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					

Verbeteren verkeersveiligheid

Het verkeersveiligheidsgevoel op de weg en in het openbaar vervoer moet omhoog. We gaan voor 'nul' verkeersslachtoffers, onder andere door het aanpakken van plekken waar veel ongelukken gebeuren.

Uitvoeren projecten verkeersveiligheid

We bekijken wederom de top-10 meest verkeersonveilige punten op het Arnhemse wegennet. Deze locaties worden geanalyseerd en er worden verbetervoorstellen gedaan om de locaties veiliger te maken. Indien technisch en financieel haalbaar worden deze locaties aangepast. Er wordt hierbij zowel naar de objectief verkeersonveilige locaties als de subjectief verkeersonveilige locaties gekeken. Daarnaast gaan we de schoolomgeving veiliger maken en leveren we een bijdrage aan de verkeerseducatie.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal verkeersongevallen	1.181	1.203	1.137	957	
Eenheid: Aantal verkeersongevallen in de gemeente Arnhem					
Bron: BLIQ rapportage					
Aantal aangepakte knelpunten		1	2	1	4
Eenheid: aantal knelpunten uit de top verkeersonveilige locaties dat wordt aangepast					
Bron: gemeente Arnhem					

Beter en schoner taxivervoer

De taxiverordening wordt geïmplementeerd. We gaan aan de slag met de verduurzaming van de taxibranche. We gaan samen met de taxibranche, Stichting Kwaliteitstaxi Arnhem (SKTA) en hun chauffeurs stappen zetten richting de inzet van zero emissie voertuigen.

Maatregelen uitvoeren uit taxiverordening

In 2022 willen we, nadat we de coronacrisis achter ons hebben gelaten en er bij de taxibranche weer draagvlak is voor de implementatie van de taxiverordening, overgaan tot de implementatie van de taxiverordening en de daarbij behorende maatregelen uitvoeren.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal kwaliteitstaxi's met keurmerk	0	0	0	0	0
Eenheid: Aantal taxi's					
Bron: aantal vergunningen					

De infrastructuur is op orde

Goed onderhoud van de infrastructuur is een belangrijke voorwaarde voor goede bereikbaarheid. In de paragraaf kapitaalgoederen wordt nader ingegaan op het onderhoud aan wegen, openbare verlichting, verkeersregelinstallaties en kunstwerken. Bij de planning van het beheer en onderhoud zoeken we zo veel mogelijk afstemming met de bovengenoemde bereikbaarheidsambities maar houden we ook rekening met doelstellingen op het gebied van duurzaamheid en klimaatadaptatie. Ook de in de wijkvisies opgenomen wensen geven sturing aan de beheeropgave.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem is beter bereikbaar	**4.458**	**0**	**600**	**2.290**
Vergroten van het aandeel fiets en (H)OV	4.458	0	600	2.290
Ontwikkelen van een netwerk overstaplocaties				
Arnhem is optimaal aangesloten op een robuust (inter)nationaal spoornetwerk				
Arnhem heeft een goede autobereikbaarheid met minder doorgaand verkeer over de centrumring				
Het parkeerbeleid van de gemeente draagt bij aan een duurzame verstedelijkingsopgave en borgt tegelijkertijd het economische vestigings- en winkelklimaat				
Verbeteren verkeersveiligheid				
Beter en schoner taxivervoer				
Infrastructuur is op orde	**18.454**	**7.663**	**6.237**	**5.816**
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**22.911**	**7.663**	**6.837**	**8.106**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	21.575	21.873	22.051	22.911	22.827	22.867	22.889
Baten	5.316	7.683	7.714	7.663	7.613	7.564	7.515
Saldo lasten en baten	***-16.259***	***-14.190***	***-14.338***	***-15.248***	***-15.248***	***-15.304***	***-15.374***
Toevoegingen aan reserves	7.785	6.950	7.183	6.837	6.767	6.763	6.735
Onttrekkingen aan reserves	7.856	7.911	8.720	8.106	7.184	6.802	6.546
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***71***	***961***	***1.537***	***1.269***	***1.269***	***40***	***-189***
Gerealiseerd resultaat	**-16.188**	**-13.229**	**-12.801**	**-13.979**	**-14.795**	**-15.264**	**-15.563**

Toelichting

Lasten

- De begrote lasten bedragen in 2022 € 22,9 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:
- Beheer wegen: € 11,5 miljoen;
- Parkeren: € 7,0 miljoen;
- Mobiliteit en openbaar vervoer: € 4,4 miljoen.

De totale lasten van programma S02 Bereikbaarheid zijn in 2022 € 0,9 miljoen hoger dan in 2021:

- € + 0,7 miljoen Ontwikkeling kapitaallasten;
- € + 0,5 miljoen Mobiliteit en openbaar Vervoer: ontwikkeling Gele Rijdersplein;
- € + 0,2 miljoen bijdrage Regionaal mobiliteitsfonds (GR Groene Metropoolregio);
- € - 0,8 miljoen lagere kosten onderhoud garages;
- € + 0,3 miljoen Overigen.

Baten

De baten in 2022 zijn in totaal begroot op € 7,7 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:

- Parkeren: € 6,3 miljoen;
- Beheer wegen: € 1,3 miljoen.

Toevoegingen aan reserves

De totale toevoeging aan de reserves in 2022 is begroot op € 6,8 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- BR Bereikbaarheid € 6,0 miljoen;
- BR Onderhoud parkeergarages € 0,6 miljoen;
- BR Onderhoud vastgoed € 0,2 miljoen.

Onttrekkingen aan reserves

De totale onttrekking aan de reserves in 2022 is begroot op € 8,1 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- BR Bereikbaarheid € 6,3 miljoen;
- BR Buitengewoon beter € 0,9 miljoen;
- BR Onderhoud parkeergarages € 0,5 miljoen;
- BR Onderhoud Vastgoed € 0,3 miljoen;
- Overig € 0,1 miljoen.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Provincie Gelderland;
- Rijkswaterstaat;
- Regio Arnhem-Nijmegen;
- Wijkplatforms en wijkteams;
- Gecontracteerde partijen.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Bereikbaarheid. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Aflopen OV-concessie RijnWaal eind 2022
Trolleyinfrastructuur
Diverse duikers dienen de komende jaren geïnspecteerd te worden op hun staat van onderhoud
Risico op kapitaalvernietiging Groot Onderhoud wegen
Nadeelcompensatie bij infrastructurele maatregelen

Beleidskaders

- Accentnota Fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024 (januari 2020);
- Toekomstbeeld stedelijk OV Arnhem en Nijmegen;
- Accentnota fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024;
- De Arnhemse Binnenstad 2015;
- Visie "Ruimte voor beleving in de Arnhemse binnenstad";
- Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV)-Actieplan.

Economie

Arnhem is een stad met energie! Een stad met innovatieve en creatieve ondernemers, een krachtig MKB, toekomstig talent dat opgeleid wordt en ondernemende inwoners. Daarbij is Arnhem een stad met een goed woon-werkklimaat door haar groene landschappelijke ligging, aantrekkelijke binnenstad en korte verbindingen met de regio en de rest van het land. Dit draagt bij aan een sterk economisch klimaat. Een klimaat dat we verder willen uitbouwen en versterken.

Dit is nog urgenter geworden doordat we sinds het voorjaar van 2020 als gevolg van Covid-19 van het ene moment op het andere moment in een economische crisis zitten. Veel Arnhemse bedrijven hebben het zwaar en de banen van Arnhemmers staan onder druk. De crisis brengt enorme economische uitdagingen met zich mee. De eerste schok hebben we opgevangen door ondernemers op weg te helpen met onze dienstverlening zoals Van Bedrijven Weten en het 1,5 meter loket. Inmiddels kijken we ook verder en werken we aan het herstel en versterken van de economie. We willen dit doen vanuit een stevige koers met een duidelijke focus.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Vol energie zetten wij in op een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat om maximale werkgelegenheid in Arnhem en de regio te creëren, waarbij iedereen zijn talenten benut

We willen Arnhem op de kaart zetten als aantrekkelijke stad voor inwoners, studenten en bezoekers. Waar bedrijven zich uitgenodigd voelen, kansen zien en investeren. En waar partners samen meerwaarde creëren, passend bij de ambities van Arnhem. We zetten in op verschillende soorten werkgelegenheid en op bedrijven met een duurzaam en innovatief karakter. Dynamische werklocaties en -clusters nodigen nieuwe bedrijven uit om zich in Arnhem te vestigen, met nieuwe werkgelegenheid tot gevolg. Arnhem als Hotspot Energy versterken is een belangrijke kans en uitdaging, zeker met de komst van een universiteit. Met de Bruisende Binnenstad, het vele groen in de stad, de verbinding met de Veluwe en de regio, de historie (herinneringstoerisme), het kunst- en culturele aanbod en de vele evenementen hebben we een aantrekkelijk toeristisch en recreatief aanbod. We zetten in op de versterking van de samenwerking van bedrijven en kennisinstellingen rondom human capital, zodat we samen met hen kunnen anticiperen op wat de maatschappij 'straks' nodig heeft.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal banen	958,6	968,5	975,7	967,1	
Eenheid: Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.					
Bron: PWE (BBV-indicator)					
Aantal vestigingen	135,8	142,3	147,0	156,5	
Eenheid: Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar					
Bron: PWE (BBV-indicator)					

Krachtiger ondernemersklimaat

In de ontwikkeling van Arnhem als groene, levendige, ondernemende en inclusieve stad is ondernemerschap een belangrijke schakel. Ondernemers creëren werkgelegenheid, doen investeringen, hebben lef en initiëren innovatie en creativiteit in de stad. In dit onderdeel van het programma Vitale econome werken we daarom aan (het subdoel van) een krachtiger ondernemersklimaat. We ondersteunen ondernemers optimaal bij hun bedrijfsvraagstukken en heten nieuwe vestigers welkom in Arnhem en helpen ze op weg. Oftewel, we versterken het ondernemersklimaat, zodat bedrijven beter kunnen ondernemen en worden ondersteund in hun ontwikkeling en daarbij behorende vraagstukken. Dit draagt bij aan het vergroten van de concurrentiekracht van de Arnhemse economie en aan de werkgelegenheid voor onze stad en regio.

Professionalisering dienstverlening aan ondernemers en optimale informatievoorziening

De ondernemersdienstverlening van de gemeente werkt integraal en vanuit één-loket gedachte, waarbij de ondernemer ervaart dat vraagstukken efficiënt worden opgepakt en de informatievoorziening van de gemeente aansluit op de behoeftes. De pilotperiode Van Bedrijven Weten (VBW) in coronatijd heeft aangetoond dat het belangrijk is om als organisatie wendbaar te zijn en in te kunnen spelen op datgene wat de ondernemer vraagt en nodig heeft voor de economische ontwikkeling. Daarbij is het van belang om het contact tussen de overheid en de ondernemer nog sterker en directer te maken (één aanspreekpunt) en onderlinge samenwerkingen te faciliteren. De tijdens de pilot geëxperimenteerde werkwijze VBW wordt structureel ingebed in de gemeentelijke organisatie. Dit betekent onder andere dat de Ondernemersdesk verder geoptimaliseerd wordt in samenwerking met de Klantenservice, dat het Multi Disciplinaire Team (met gemeentebrede vertegenwoordiging) complexe vraagstukken van ondernemers oppakt en dat de bestaande informatievoorziening naar ondernemers verder wordt uitgebouwd. Ondernemersdienstverlening is er voor álle ondernemers, zo ook voor mensen aan de

onderkant van de arbeidsmarkt, hierin wordt actief samengewerkt met de programma's Doorbraak naar Werk en Werk & Inkomen.

Ondersteunen en stimuleren van (nieuw) ondernemerschap bij starters en mkb'ers

We werken samen met het georganiseerd bedrijfsleven aan een krachtig ondernemersklimaat waarin bedrijven en starters gefaciliteerd worden in hun ontwikkeling. MKB'ers en starters zijn daarin belangrijke ondernemersgroepen aangezien zij veel (toekomstige) werkgelegenheid creëren en zorgen voor vernieuwing in de Arnhemse economie. We stimuleren en ondersteunen daarbij het vervolg op de StartClub die in 2021 als pilot is uitgevoerd. We continueren onze inzet in de regionale MKB-deal Smart Together en de Digitale Werkplaats Arnhem - Nijmegen. Verder dragen we bij aan het speerpunt van de Groene Metropool Regio (GMR) gericht op versterken van het MKB. Eveneens zet Arnhem, samen met externe vastgoedpartijen, actief in op het bieden van geschikte werkplekken voor creatief ondernemerschap. Tot slot stimuleren we, als onderdeel van de bredere doelstelling om lokale, sociale en duurzame inkoop te bevorderen, het vergroten van de lokale inkoop bij Arnhemse ondernemers.

Verbeteren en verbinden van (ondernemers)netwerken

Het belang van een goed functionerend netwerk tussen de verschillende ondernemersnetwerken onderling én met de gemeente is groot. Als ondernemers elkaar goed kennen, werken ze samen en gunnen ze elkaar opdrachten waarmee ze een grote toegevoegde waarde voor de economie van onze stad leveren. Wij ondersteunen (het ontstaan van) deze netwerken door zichtbaar te zijn voor hen en hun behoeften binnen de gemeentelijke organisatie onder de aandacht te brengen. Een ander, eveneens belangrijk aspect hierbij is een 'sterke organisatiegraad'. Dit stimuleren en faciliteren wij vanuit de gemeente. En dat bevordert ook de bestaande samenwerking met ondernemersverenigingen zoals Ondernemers Kontakt Arnhem (OKA), Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen (StAB) en Verenigd Creatief Arnhem. Kortom: de economie wordt versterkt door netwerken. Daarom is het van belang om deze ontmoetingen te organiseren én te versterken. We nemen daarbij actief deel aan netwerkbijeenkomsten en organiseren zelf ook netwerkbijeenkomsten met voor ondernemers relevante en actuele thema's.

Gericht acquisitie en accountmanagement

Het zittende bedrijfsleven is cruciaal voor de economie van een stad. Dáár zit de meeste werkgelegenheid én groei van werkgelegenheid. Bedrijven moeten het gevoel hebben ‘welkom’ te zijn in Arnhem en ‘goed bediend’ te worden als het gaat om hun behoefte aan huisvesting, financieringsmogelijkheden, vergunningen en contacten/netwerken. Ons accountmanagement is grotendeels gericht op een proactieve houding, meedenken, duidelijkheid, integraliteit en voortgang. Daarbij zetten we in op het verbinden van bedrijven, instellingen en organisaties onderling maar ook aan de doelstellingen van de gemeente Arnhem.
De acquisitie-inspanningen zijn gericht op nieuwe bedrijvigheid naar Arnhem halen, waarbij energy een belangrijke focussector is. De bedrijven, ook buiten de energy-sector, waarop de inspanningen gericht zijn moeten aansluiten op de Arnhemse sectoren en arbeidsmarkt. In onze zoektocht naar nieuwe bedrijven houden we rekening met het feit dat we zoveel mogelijk banen willen genereren voor alle scholingsniveaus. Daarbij wordt ook de verbinding gelegd met bestaande initiatieven uit het sociaal domein om het invullen en creëren van arbeidsplaatsen bij Arnhemse bedrijven te ondersteunen.

Data-gestuurde economische vernieuwing

Door ondernemers mee te laten denken of te laten reflecteren op beoogde beleid en de uitvoering ervan, kan dit getoetst en aangescherpt worden. Dit krijgt vorm met het opzetten van een ondernemerspanel (een MKB-toets) waarin (een selectie van) bedrijven gericht meedenken over vraagstukken die spelen en bij het opstellen/ evalueren van gemeentelijk beleid. Het organiseren van ondernemersenquêtes is een gerichte manier om breed op te halen in de stad welke vraagstukken leven bij ondernemers, hoe men ondernemersdienstverlening ervaart en hoe men het vestigingsklimaat van Arnhem beoordeelt. Deze inspanningen hangen sterk samen met de inspanningen bij 'Professionalisering dienstverlening aan ondernemers en optimale informatievoorziening'. We brengen tot slot de belangrijkste economische data en informatie samen in een economisch dashboard dat zowel ondersteunend als agenderend functioneert voor economisch beleid en daarmee samenhangende opgaven in de stad.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Snelgroeiende bedrijven	19,6	23,1	21,4		

Eenheid: Snelgroeiende bedrijven (10% autonome groei aantal werknemers per jaar, over een periode van drie jaar) per 1.000 vestigingen

Bron: CBS- Lokale economie

Toekomstbestendiger vestigingsklimaat

Een toekomstbestendig vestigingsklimaat gaat over zowel fysieke werklocaties en de bereikbaarheid hiervan, als over de kwalitatieve kant van het vestigingsklimaat. Samen met stakeholders streven we een toekomstbestendig vestigingsklimaat na. De komende periode spelen er grote fysieke ontwikkelingen in de stad die zowel de kwantitatieve als de kwalitatieve aspecten van het vestigingsklimaat raken. Dit zijn ontwikkelingen waarbij het draait om de druk op de ruimte in binnenstedelijk gebied, bijvoorbeeld de ontwikkeling Spoorzone Arnhem-Oost, waar een groot deel van de werklocaties van Arnhem geografisch gezien onder vallen.

Voldoende en kwalitatief aanbod van werklocaties

De druk op de ruimte in de stad is enorm, zowel wonen als werken als verblijven vragen om (extra) ruimte. Vanuit economie wordt in 2022 een visie op werklocaties opgesteld waarin wordt omschreven welke typen werkmilieus Arnhem in de toekomst kent op welke locaties in de stad. Op basis hiervan zal een concretisering plaatsvinden om deze werkmilieus te gaan realiseren voor zover dit nodig is. Daarbij wordt er ook gekeken naar innoveren en transformeren als een impuls voor de ontwikkeling van werkmilieus. Zo is vanuit het ontwikkelperspectief Spoorzone Arnhem-Oost al benoemd dat bedrijvenpark Rijnpark een woon-werkmilieu wordt. Om te bepalen welke vormen van werk en wonen zich hier kunnen vestigen is een verdiepingsslag noodzakelijk. Met het transformeren van Rijnpark, verminderen de beschikbare vierkante meters voor bedrijvigheid. Dit zullen we op andere werklocaties in Arnhem of de regio op moeten vangen, het betreft immers bestaande bedrijven die een belangrijke bijdrage leveren aan de werkgelegenheid in de stad. Voor bedrijventerrein Het Broek willen we een verkenning doen op hoe herontwikkeling in combinatie met verdichting plaats kan vinden.
Tevens zal in 2022 het implementatieplan voor de Nieuwe Haven gereed moeten zijn.

Betere bereikbaarheid van werklocaties

Ook in 2022 wordt op verschillende manieren gewerkt aan het verbeteren van de bereikbaarheid van werklocaties. Dit gebeurt enerzijds door het onderzoeken van herkomst van medewerkers naar de verschillende werklocaties toe. Op basis van deze informatie kunnen pilots en projecten worden opgesteld om woon-werkverkeer met andere modaliteiten te stimuleren, denk aan duurzaam vervoer als (elektrische) fiets of openbaar vervoer in plaats van de auto.
Anderzijds wordt gewerkt aan feitelijke verbetering van OV-verbindingen naar diverse werklocaties, bijvoorbeeld voor IPKW en IJsseloord 2.

Aantrekkelijk woon- en leefklimaat voor werkgevers en werknemers

Een aantrekkelijk woon- en leefklimaat maakt dat studenten na hun studie in Arnhem, graag in Arnhem blijven wonen en werken. Dit zorgt voor behoud van kennis en kunde voor Arnhemse bedrijven. Met name voor de verdere ontwikkeling van het energiecluster is dit van wezenlijk belang.
In 2022 willen we dan ook onderzoeken wat voor werkgevers en werknemers in het energiecluster een aantrekkelijk woon- en leefklimaat is. Hebben zij speciale wensen en behoeften qua wonen en voorzieningen en hoe kunnen we deze informatie verwerken in planvorming voor de 70% vrije sector in de woningbouw en behoud of aantrekken van (culturele en recreatieve) voorzieningen.

Aantrekkelijkere stad in en voor de regio

Met een economisch aantrekkelijke stad en regio zorgen we voor een sterk en competitief vestigingsklimaat voor (nieuwe) bewoners, studenten en bedrijven. Die aantrekkelijke stad zijn met iconen op het gebied van cultuur, sport en toerisme, door een bruisende binnenstad, door veel reuring in de stad en door een goede verbinding met de Veluwe en de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen. Daarmee zijn we ook positief in beeld voor toeristen en bezoekers. We positioneren Arnhem als stevig merk op grond van onze kernwaarden (groen, creatief en vrij), en door ons verleden levend te houden maken we verbinding met de toekomst.

Onze bruisende binnenstad koesteren en versterken

De versnelde transformatie van de binnenstad van place to buy naar place to meet gaat zorgen voor een compacter centrum. Corona heeft dat inzicht zelfs versterkt. We willen bezoekers van de binnenstad en omliggende kwartieren blijvend boeien en binden door een warm en duurzaam gastvrij onthaal.
We dragen bij aan de uitvoering van het herstelplan Bruisende Binnenstad. We zetten volop in op het speerpunt Bruisende Binnensteden Krachtige Kernen binnen de Groene Metropoolregio. We denken mee over ontwikkelingen in de binnenstad op het gebied van leisure, retail, kantoren, wonen en creatief ondernemerschap.

Arnhem stevig positioneren met behulp van de Arnhemse kernwaarden

We positioneren Arnhem als een sterk merk op grond van onze kernwaarden groen, creatief en vrij. Als subsidieverstrekker aan de stichting Citymarketing sturen we op resultaat. Door ons verleden levend te houden maken we verbinding met de toekomst. We stimuleren en faciliteren festivals en evenementen die passen bij onze kernwaarde, zoals Innovate, Fashion + Design Festival (FDFA), State of Fashion, Bridge to Liberation, Sonsbeektentoonstelling. Met ons evenementenprogramma vergroten we de maatschappelijke en de economische impact. We maken een strategie op topsportevenementen.

Stimuleren van een vitale en toekomstbestendige recreatieve sector

We brengen de toeristische vraag en het aanbod op een toekomstbestendige wijze in balans. Hiermee zetten we in op meer werkgelegenheid, hogere bestedingen, meer bezoekers en herhaalbezoeken. We focussen ons op de optimale balans tussen leefbaarheid, leefkwaliteit en bezoekersdruk. Dat doen we door te werken aan een jaarrond, duurzaam programma op herinneringstoerisme en daardoor dit herinneringstoerisme te stimuleren, levend te houden en te verbinden aan de actualiteit. Maar ook door regionaal en subregionaal een sterke positie in te nemen. We leveren een bijdrage aan de Ontspannen Regio binnen de Groene Metropoolregio, aan Veluwe op 1 en de uitvoering van het masterplan Airborne Region. Als subsidieverstrekker aan Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen sturen we direct op de positie van Arnhem als centrumstad in de regio.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal bezoekers binnenstad	346	328	344		

Eenheid: Aantal bezoekers binnenstad x 1000

Bron: Locatus

Arnhem Hotspot Energy

Een sterk energiecluster in termen van economische groei en in de bijdrage aan de maatschappelijke opgaven geeft de stad in economisch opzicht een onderscheidende positie in de regio, nationaal en internationaal. Met Hotspot Energy kan Arnhem zich als innovatieve en duurzame stad in Nederland en internationaal positioneren. Er is een netwerk van bedrijven en kennisinstellingen dat daarvoor de basis legt. Arnhem wil in 2050 een klimaatneutrale en duurzame stad zijn en zet daarom vol in op de energietransitie. Die energietransitie is een vliegwiel voor verdere innovaties, nieuwe bedrijvigheid en extra werkgelegenheid.

Het creëren van inspirerende en innovatieve energiegerelateerde kennis- en werklocaties

De focus ligt op de drie energie hotspots in de stad, te weten Industriepark Kleefse Waard (IPKW) met het in aanbouw zijnde icoon Innovatielab Connectr waar ook de TU Delft een plek moet krijgen, ArnhemsBuiten en kennislandgoed regio Arnhem. We zetten in op het aansluiten en verbinden van deze drie hotspot locaties op de werklocaties in Spoorzone Arnhem Oost, Nieuwe Haven en Arnhem Centraal.

Stimuleren Arnhemse energie-innovaties

Ook in 2022 gaan we verder met de energievouchers waarmee we nieuwe haalbaarheidsstudies voor een drietal speerpunten van de Arnhemse energie-innovaties die vallen binnen het innovatieprogramma van Connectr: waterstof- en brandstoftechnologie, batterij- en laadinfratechnologie en ICT/smartgrids. mogelijk maken. Ook in mogelijke vervolgfases van deze energie-innovaties blijven we actief ondersteunen indien noodzakelijk, zodat deze innovaties bijdragen aan het verdienvermogen en werkgelegenheid in Arnhem. Het project Enowatts dat wij ondersteunen ronden we dit jaar af.

Bouwen aan een dynamisch en groeiend energiecluster

We bouwen samen verder met onze partners aan energieke coalities op thema's zoals profilering, human capital en innovatie. Vanuit deze energieke coalities worden activiteiten opgezet om de dynamiek en groei van het energiecluster te ondersteunen. Ook zetten we in op acquisitie van bedrijven die passen binnen dit ecosysteem. Dit doen we samen met partners uit het energienetwerk.

Betere (inter)nationale positionering van Arnhem als Hotspot Energy

Samen met onze partners blijven we Arnhem als Hotspot Energy profileren. Dit doen we in een energieke coalitie samen met Citymarketing en andere daarbij aangesloten Energypartners. We zorgen voor mooie verhalen over Arnhemse Energie-innovaties en interviews met (nieuwe) ondernemers in de Energiesector en willen daarmee een nationaal publiek bereiken. Daarnaast willen we ook onze (inter)nationale positionering verbeteren door de samenwerking met Noordrijn-Westfalen te versterken en te kijken of we gezamenlijke projecten kunnen initiëren.

Voldoende gekwalificeerd talent energietransitie

We bouwen aan een energieke coalitie op het gebied van human capital om samen initiatieven te ondersteunen om voldoende talent voor de energietransitie te krijgen. We ondersteunen indien gewenst initiatieven vanuit de Human Capital lijn Connectr.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Banen in de EMT sector	7,4%	7,8%	7,9%	7,9%	

Eenheid: Het aantal banen in de sector EMT, als aandeel van de totale werkgelegenheid

Bron: PWE

Voldoende gekwalificeerd personeel aanwezig voor werkgevers

De aanwezigheid van voldoende en goed gekwalificeerd personeel op het juiste moment is een cruciale randvoorwaarde voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven. In de komende jaren zal de arbeidsmarkt verder onder druk komen te staan. Enerzijds door de verwachte impact van de huidige crisis op onder andere het aantal werklozen. Anderzijds zal er een vraag blijven bestaan in sectoren zoals zorg, bouw en installatie en metaalelektro, zakelijke dienstverlening, horeca en toerisme. Door de snel veranderende markten, door energietransitie en circulaire economie en de voortgaande digitalisering, zijn bedrijven continu op zoek naar talent, getraind in de nieuwste vaardigheden.

Door te verbinden, aan te jagen en te stimuleren, netwerken we met elkaar. We realiseren een betere aansluiting tussen onderwijs-/kennisinstellingen en arbeidsmarkt waardoor we Arnhem op de kaart zetten als aantrekkelijke stad voor inwoners, studenten, ondernemers en bezoekers. Waar bedrijven zich genodigd voelen kansen zien en investeren. Waar tevens voldoende gekwalificeerd personeel aanwezig is om de verbinding te maken met de arbeidsmarkt.

Het aantrekken en binden van studenten

Via samenwerkingsverband 'Arnhem studiestad' werken we aan het aantrekken en binden van studenten aan de stad. Daarnaast dragen we via evenementen voor scholieren en studenten bij aan het interesseren van jongeren voor opleidingen in Arnhem. Het gaat hier bijvoorbeeld om evenementen om scholieren kennis te laten maken met de verschillende thema's en opleidingen die Arnhem als stad te bieden heeft.
Daarnaast willen we het onderwijs aantrekkelijker maken door steeds meer onderwijs te verbinden aan maatschappelijke opgaven. Hiervoor wordt samengewerkt door de Arnhemse kennisinstellingen binnen de City Deal Kennis Maken. Daarnaast maken we onderdeel uit van een nauwe samenwerking met de grote onderwijsinstellingen in Arnhem; Hogenschool Arnhem en Nijmegen (HAN), Van Hal Larenstein (VHL), ROC Rijn IJssel.
Tevens zoeken we de verbinding met Stichting Studentenhuis vestiging (SSH&) en de wijkteams om de studenten een thuisgevoel te geven tijdens hun studententijd.

Het bieden van (leer-werk)faciliteiten en een gebundelde kennisinfrastructuur voor het adequaat opleiden van studenten en professionals

We streven naar een wendbare arbeidsmarkt waardoor het aantal banen in de sector Health, Hightech, Energy en food in de regio een impuls krijgt.
Door het netwerk rondom Arnhem Studiestad verder uit te bouwen, realiseren bedrijfsleven en onderwijsinstellingen in de regio steeds meer projecten samen die zorgen voor een betere aansluiting van MBO, HBO en WO op de arbeidsmarkt.
TechGelderland, de denktank van SEECE, Techniek dag zijn initiatieven die bijdrage aan het creëren van een wendbare arbeidsmarkt.

Inzicht op sector specifieke human capital uitdagingen om de krapte op de arbeidsmarkt tegen te gaan

Vanuit het energiecluster in (regio) Arnhem zetten wij onder de noemer Hotspot Energy in op onderwijsinnovatie, praktijkgericht onderzoek en kennisontwikkeling in de driehoek van onderwijs, ondernemers en overheid. Connectr en de komst van universitaire opleidingen zijn mooie voorbeelden hiervan. Hier zijn onder andere de HAN, het centre of expertise SEECE, Kiemt en energiegerelateerde bedrijvigheid in de regio bij betrokken. Er liggen relaties met de Hotspot Energy aanpak en de wijkgerichte energietransitie / aardgasvrije wijken vanuit NemiA. Waar leggen we de verbinding met de groene metropoolregio (GMR), provincie, The Economic Board.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal studenten wat kiest voor Arnhem als MBO en HBO	24.166	23.817	23.941	24.068	

Eenheid: Aantal studenten per jaar

Bron: DUO

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Demografische druk	57,6%	58,3%	58,1%	58,0%	

Eenheid: De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar (%).

Bron: CBS - Bevolkingsstatistiek

Functiemenging	58,3	58,5	58,6		

Eenheid: De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen (%).

Bron: PWE

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig".

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Vol energie zetten wij in op een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat om maximale werkgelegenheid in Arnhem en de regio te creëren, waarbij iedereen zijn talenten benut	**6.999**	**954**	**170**	**700**
Aantrekkelijker stad in en voor de regio	2.464	817	170	400
Toekomstbestendiger vestigingsklimaat voor bedrijven en kennisinstellingen	3.971	137	0	100
Optimaler human capital aanwezig voor werkgevers	61	0	0	0
Arnhem beter op de kaart als energiestad	502	0	0	200
Overig	**33**	**44**	**0**	**0**
Totaal	**7.032**	**998**	**170**	**700**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	6.424	6.556	6.815	7.032	6.487	6.208	6.004
Baten	1.316	935	1.620	998	1.098	1.098	1.098
Saldo lasten en baten	***-5.107***	***-5.622***	***-5.194***	***-6.034***	***-6.034***	***-5.110***	***-4.906***
Toevoegingen aan reserves	249	0	1.010	170	50	50	50
Onttrekkingen aan reserves	401	100	250	700	300	500	300
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***153***	***100***	***-760***	***530***	***530***	***450***	***250***
Gerealiseerd resultaat	**-4.955**	**-5.522**	**-5.954**	**-5.504**	**-5.139**	**-4.660**	**-4.656**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 7,0 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Kosten personeel: € 1,1 miljoen;
- Uitgaven voor evenementen: € 1,0 miljoen;
- Subsidies exclusief herdenken en evenementen: € 1,0 miljoen;
- Uitgaven in het kader van het Fonds Bedrijfsleven: € 0,9 miljoen;
- Uitgaven voor herdenken: € 0,8 miljoen;
- Uitgaven in het kader van ondernemersdienstverlening: € 0,7 miljoen;
- Overige lasten: € 1,5 miljoen.

De totale lasten stijgen ten opzichte van 2021 met € 0,2 miljoen.

Baten
De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 1,0 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- Toeristenbelasting: € 0,5 miljoen;
- Bijdragen en subsidies van derden: € 0,2 miljoen;
- Overige baten: € 0,3 miljoen.

De totale opbrengsten dalen ten opzichte van 2021 met € 0,6 miljoen. Dit komt met name door een daling van de te ontvangen provinciale subsidies met € 0,6 miljoen.

Toevoegingen aan reserves
Aan de Reserve Evenementen wordt € 0,2 miljoen toegevoegd voor het sparen voor evenementen in de toekomst: WK Volleybal en Kroonjaar Slag om Arnhem.

Onttrekkingen aan reserves
- Aan de bestemmingsreserve Evenementen wordt € 0,4 miljoen onttrokken voor uitgaven in het kader van het WK BMX en het WK Volleybal.
- Aan de Algemene Reserve wordt € 0,2 miljoen onttrokken voor uitgaven m.b.t. het Innovatielab; in 2021 is € 0,8 miljoen toegevoegd aan de reserve en deze middelen worden in de jaren 2022 t/m 2025 weer onttrokken aan de reserve.
- Aan de Algemene Reserve wordt € 0,1 miljoen onttrokken voor de uitvoering van het amendement Extra Middelen Accountmanagement.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Facility Point
GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
Recreatieschap Overbetuwe
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
- Economic Board regio Arnhem Nijmegen;
- Ondernemers Kontakt Arnhem (OKA);
- Platform Binnenstad Arnhem (PBA);
- Stichting Arnhemse bedrijventerreinen (StAB);
- Industriepark Kleefse Waard (IPKW);
- GreenBusinessclub Gelderse Poort (GbcGP)
- Overige werklocaties;
- Oost NL;
- Provincie Gelderland;
- VNO NCW;
- Onderwijs- en kennisinstellingen; HAN, Van Hall Larenstein, ROC Rijn IJssel, ArtEZ;
- Stichting Kiemt;
- Stichting Ondernemersfonds Arnhem;
- Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (TVAN);
- Stichting Citymarketing Arnhem;
- Veluwe op 1;
- Stichting Airnborne Region
- DOCKS (Durven Ondernemen Centraal Klarendal & St. Marten);
- Stichting Atelierbeheer SLAK;
- FDFA;
- Ontwerpersplatform Arnhem (OPA);
- Innovate;
- Schakel 025 -Stroomversneller;
- Verenigd Creatief Arnhem
- Gelrestad Sport.

Subsidies
Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- St. Airborne Museum
- St. Citymarketing Arnhem
- St. Ondernemersfonds Arnhem
- Toerisme veluwe arnhem nijmegen

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing
Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Economie. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's
Legesinkomstenderving evenementen

Beleidskaders
- Economische Koers Arnhem;
- Investeringsagenda Arnhem-Nijmegen;
- Evenementenvisie Evenement organiseren - Gemeente Arnhem
- Detailhandelsvisie;
- Mise-en-place - de Arnhemse Horecavisie;
- Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/ Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- New Energy made in Arnhem;
- Standplaatsenbeleid;
- Plan van Aanpak Huisvesting Creatieve en Culturele Sector Arnhem.
- Visie Circulaire Economie en Plan van aanpak CE (juli 2021)
- RPW 2021-2024 (juni 2021 - agendapunt 6.10 bijlage 1)
- Visie Nieuwe Haven (juli 2020 - agendapunt 6.1 bijlage 1)
- Economisch beleid - Gemeente Arnhem (aan de raad aangeboden)

Onderwijs

Goed onderwijs is de basis. Wie gemotiveerd naar school gaat en een goede opleiding kan afronden, heeft later zoveel meer kansen. Vandaar dat we extra inzetten op het voorkomen van vroegtijdig schoolverlaten. Zonder diploma op zak krijgen jongeren het zoveel moeilijker. Dat begint al bij de kinderopvang en de peuterspeelzaal. Kinderen maken een goede start en hebben daar hun leven lang profijt van. Vroegtijdig schoolverlaten staat nooit op zichzelf. Vandaar dat we zorgen voor een goede afstemming tussen jeugdhulp en onderwijs en het tijdens en naschools leren.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Onderwijs: Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen (inclusief onderwijshuisvesting)

Alle kinderen in Arnhem kunnen het onderwijs volgen dat past bij hun mogelijkheden en talenten. Passend onderwijs is op ieder niveau beschikbaar, te beginnen bij de kinderopvang en het peuterspeelzaalwerk. Kinderen maken een goede start en hebben daar hun leven lang profijt van. Preventieve maatregelen worden ontwikkeld en ingezet voor vroegsignalering en later om schooluitval te voorkomen en jongeren een goede aansluiting te bieden op de arbeidsmarkt.

Een goede startpositie op school

Investeringen in de eerste levensjaren van een kind zijn cruciaal voor de verdere ontwikkeling.
Kinderen met een achterstand worden zo vroeg mogelijk gesignaleerd en goed voorbereid op het reguliere onderwijs. Dit gebeurt in de voorschoolse periode in de peuterspeelzalen en de kinderopvang. Deze locaties zijn verder inclusieve locaties, alle kinderen zijn welkom en krijgen er een passend aanbod.
Als kinderen onverhoopt toch met een achterstand aan het onderwijs beginnen, wordt extra ondersteuning geboden om de onderwijskansen van deze kinderen te vergroten. Zo kent Arnhem twee locaties in de stad waar de mogelijkheid is voor asielzoekerskinderen en kinderen van arbeidsmigranten om onderwijs te volgen. Op meerdere scholen zijn er taalschakelklassen. Daarnaast kent Arnhem een Zomer- en Weekendschool en zet Arnhem extra in, met onder andere verlengde leertijd om de gevolgen van de lockdowns door corona te herstellen. Dit sluit ook aan bij de ambities zoals geformuleerd voor de Arnhem-Oost-aanpak.

Doorontwikkeling passende kinderopvang, ontwikkelrecht en onderwijsachterstandenbeleid (OAB)

Voor VVE (Voor- en vroegschoolse educatie) en het ontwikkelrecht kunnen alle peuters 16 uur per week komen. We lopen hiermee voor op landelijke ontwikkelingen. Speerpunten voor komende jaren zijn dat nog meer peuters gebruik maken van het ontwikkelrecht en dat de kwaliteit van de VVE-opvang verder wordt versterkt.
Met Passende Kinderopvang werken we aan inclusieve kinderopvang in de stad. Een stad waar kinderen met een ondersteuningsbehoefte niet naar een specialistisch kinderdagverblijf gaan, maar in hun eigen wijk naar een reguliere kinderopvang kunnen en de specialistische ondersteuning daar wordt geboden. Dit willen we verder uitbreiden naar de buitenschoolse opvang.
Onderwijsachterstandenbeleid vindt plaats op 25 OAB-scholen. Hierbij wordt de ontwikkeling van kinderen in een minder ondersteunende thuisomgeving op school extra ondersteund, onder andere met extra aandacht voor taal.

Aansluiting passend onderwijs en jeugdhulp

Ieder kind heeft recht op een passende plek in het onderwijs. Sommige kinderen hebben hier extra ondersteuning en zorg bij nodig. In 2020 zijn afspraken gemaakt tussen onderwijs en wijkcoaches over de inzet van jeugdhulp op school. Er blijf aandacht nodig voor de afstemming tussen onderwijs en jeugdhulp. Er is sprake van een grijs gebied.

Goede toekomstbestendige (onderwijs)huisvesting

De inzet op onderwijshuisvesting draagt optimaal bij aan kwalitatief goed en toekomstgericht onderwijs.
Na bestuurlijke vaststelling van het Integraal HuisvestingsPlan voor het basisonderwijs in 2017 en het jaarprogramma primair onderwijs 2021 loopt de uitvoering van de huisvestingsprojecten gestaag door. De projecten bevinden zich in verschillende fasen. Volgens planning zal eind 2022 de nieuwbouw van KC Vredenburg (voorheen "De Krakeling") gereed zijn. In hetzelfde jaar wordt gestart met nieuwbouw van Ibn-i Sina - en Parkschool. Tevens zal volgend jaar een aantal nieuwbouw- en uitbreidingsprojecten (Piramide, Panorama, Mozaïek, Johannes, Zyp, Sterrenkring, Heijenoord en Parcivalschool) na afronding van de visiefase in bouwvoorbereiding gaan.
Daarnaast zal onder verantwoordelijkheid van de schoolbesturen uitvoering worden gegeven aan maatregelen ter verbetering van de ventilatie in scholen. Deze maatregelen vallen onder de specifieke uitkering ventilatie scholen (SUVIS).

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Het percentage (doelgroep)peuters dat gebruik maakt van VVE of ontwikkelrecht (verplichte BBV-indicator)		97	86	92	

Eenheid: Doel is om alle peuters met een risico op een taalachterstand (deze kinderen krijgen een VVE- indicatie) te bereiken. Het totaal aantal peuters in Arnhem met deze indicatie was in het schooljaar 2019/2020 488. 2020 staat voor schooljaar 2019/2020.

Bron: Stichting PAS

Minder voortijdig schoolverlaters (VSV)

We streven ernaar de dalende trend van het aantal voortijdig schoolverlaters voort te zetten en we werken toe naar goede kwalitatieve afspraken met partners. Hiermee beogen we de inzet zichtbaar te maken in een verder dalend VSV-percentage.

Uitvoeren van en sturen op het plan voorkomen voortijdig schoolverlaten (VSV)

De aanpak richt zich op de verbetering van de samenwerking, door het netwerk in en om school te versterken. We richten ons bij de aanpak op de doelgroepen waarbij uitval het meeste voorkomt. We hechten veel waarde aan de monitoring van resultaten. Dit stelt ons in staat om de effecten van het VSV-beleid beter in beeld te krijgen en meer grip te krijgen op de VSV-problematiek.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)		2,9%	2,7%	2,5%	
Eenheid: % voortijdig schoolverlaters van totaal aantal leerlingen					
Bron: DUO (verplichte BBV-indicator)					
Voortijdige schoolverlaters VO		0,95%	0,83%	0,61%	
Eenheid: % voortijdig schoolverlaters van totaal aantal leerlingen in het VO					
Bron: DUO					
Voortijdige schoolverlaters MBO		7,2%	7,2%	6,4%	
Eenheid:% voortijdig schoolverlaters van totaal aantal leerlingen in het MBO					
Bron: DUO					

Betere onderlinge samenwerking van partners gericht op VSV

We streven naar gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle betrokken partijen om ervoor te zorgen dat, wanneer een jongere in beeld komt met een hulpvraag, er niet eerder losgelaten mag worden voordat de juiste hulp of ondersteuning is ingezet. Hiermee voorkomen we dat jongeren tussen wal en schip vallen.

Organiseren van netwerkbijeenkomsten

Twee keer per jaar organiseren we een lokale VSV-bijeenkomst waarbij alle partijen vanuit het VSV-netwerk worden uitgenodigd. We bespreken daar nieuwe ontwikkelingen en maken samenwerkingsafspraken om doelgerichter en efficiënter VSV aan te pakken.

Betere uitstroom vanuit het onderwijs naar de arbeidsmarkt

We streven ernaar jongeren te begeleiden die uitstromen uit het voorgezet speciaal onderwijs, praktijk onderwijs VMBO, Entree opleiding en uitvallers op MBO niveau 2 naar een vervolgopleiding. Als een vervolgopleiding geen optie is, begeleiden we deze jongeren naar werk.

Opstellen en uitvoeren regionale aanpak Jeugdwerkloosheid

In samenwerking met onderwijs en het Regionale Meld en Coördinatiepunt (RMC) ontwikkelen we een regionale aanpak Jeugdwerkloosheid. Voor jongeren met een moeizame start op de arbeidsmarkt, bieden we ondersteuning bij een stap naar vervolgonderwijs of werk.

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Absoluut verzuim	0,5	1,1	1,8		

Eenheid: Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019". Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar.

Bron: Ingrado

Relatief verzuim	27	26	32

Eenheid: Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar.
De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019".

Bron: Ingrado

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen	**19.603**	**2.490**	**8.960**	**7.766**
Een goede startpositie op school	17.646	954	8.960	7.766
Kansen voor de toekomst	1.957	1.536	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**19.603**	**2.490**	**8.960**	**7.766**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	19.216	18.895	19.807	19.603	20.900	22.296	23.687
Baten	2.971	2.395	2.617	2.490	2.490	2.490	2.490
Saldo lasten en baten	***-16.245***	***-16.499***	***-17.190***	***-17.113***	***-17.113***	***-19.806***	***-21.197***
Toevoegingen aan reserves	8.187	8.004	8.371	8.960	8.201	7.094	7.181
Onttrekkingen aan reserves	6.473	6.922	7.307	7.766	7.944	8.334	9.212
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.714***	***-1.082***	***-1.065***	***-1.194***	***-1.194***	***1.240***	***2.031***
Gerealiseerd resultaat	**-17.959**	**-17.581**	**-18.255**	**-18.307**	**-18.666**	**-18.566**	**-19.166**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn begroot op € 19,6 miljoen. De verdeling van deze post is als volgt:

- Onderwijshuisvesting: € 13,6 miljoen;
- Bovenwettelijk onderwijs (voornamelijk Natuurcentrum): € 2,2 miljoen;
- Onderwijsachterstandenbeleid: € 1,8 miljoen;
- Volwasseneneducatie (inclusief laaggeletterdheid): € 1,7 miljoen;
- Overige lasten: € 0,3 miljoen.

Het totale budget stijgt ten opzichte van 2021 met € 0,2 miljoen. Dit wordt veroorzaakt het wegvallen van incidentele lasten in 2021 voor voortijdig schoolverlaten.

Baten

Voor de baten is (evenals in 2021) een budget geraamd van € 2,5 miljoen. Dit bedrag bestaat uit:

- Rijksinkomsten voor volwasseneneducatie: € 1,5 miljoen;
- Opbrengsten verhuur panden: € 0,9 miljoen;
- Overige opbrengsten: € 0,1 miljoen.

Toevoegingen aan reserves
In 2022 wordt voor € 8,8 miljoen toegevoegd aan de bestemmingsreserve voor de dekking van kapitaallasten voor onderwijshuisvesting en voor € 0,2 miljoen aan de bestemmingsreserve onderhoud vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves
In 2022 wordt voor € 7,7 miljoen onttrokken aan de bestemmingsreserve voor de dekking van kapitaallasten voor onderwijshuisvesting en voor € 0,1 miljoen aan de bestemmingsreserve onderhoud vastgoed.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Op alle gebieden wordt nauw samengewerkt met besturen en medewerkers van onderwijs (primair onderwijs (PO), voortgezet onderwijs (VO), (voortgezet) speciaal onderwijs (V)SO, middelbaar beroepsonderwijs (MBO) en hoger beroepsonderwijs (HBO), voorschoolse voorzieningen, kinderopvang, maatschappelijke partners en sociaal ondernemers.
In de uitvoering worden maatschappelijke partners betrokken.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- De Onderwijsspecialisten
- IVIO-Opleidingen
- Rijn Ijssel Roc
- St. Natuurcentrum Arnhem
- St. Peutercentra Arnhem
- St. PRAGO

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Onderwijs. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Ontbrekende dekking voor het IHP-VO
Mogelijke constructiefout Stedelijk Gymnasium
BTW Natuurcentrum
Vloer Leerpark Presikhaaf

Beleidskaders

- Subsidieregeling Aanpak voortijdig schoolverlaten;
- Plan van aanpak voortijdig schoolverlaten Arnhem 2021 tot en met 2024;
- Jaarprogramma onderwijshuisvesting 2020;
- Herstelagenda; Arnhemse aanpak onderwijs;
- Subsidieregeling Voorschools Aanbod Arnhem;
- Raadsvoorstel en -besluit Verzelfstandiging Natuurcentrum Arnhem;
- Raadsbesluit om gemeentelijke leerplichttaken regionaal uit te voeren;
- Raadsbesluit om RMC-taken / Team VSV onder te brengen bij het RBL;
- Raadsbesluit d.d. 6 november 2017 wijziging MGR sociaal domein;
- Integraal huisvestingsplan primair onderwijs Arnhem 2017-2026.

Cultuur

Arnhem bruist van de creativiteit en talent. Een stad met een rijk en divers cultureel aanbod is aantrekkelijker om te wonen, te werken en te verblijven. Onze inzet is daarom dat we blijven werken aan de verdere ontwikkeling van ons culturele aanbod. We stimuleren culturele instellingen om meer mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur. Om zoveel mogelijk mensen te laten meedoen. Cultuur is er immers voor iedereen. En we stimuleren cultuurmakers te innoveren en nieuwe dingen uit te proberen. Daar hoort bij dat we zorgen voor voldoende ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden in de stad. Daarnaast verdient cultuurhistorisch erfgoed een prominente plek in de stad. Mensen moeten het kunnen zien, er meer over te weten kunnen komen en kunnen beleven. Ook dit zorgt voor een aantrekkelijke stad.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt Arnhemmers met elkaar

Cultuur prikkelt de verbeelding en zet aan tot denken. We blijven de ontwikkeling en vernieuwing van ons culturele aanbod en de vele makers in de stad stimuleren, proberen meer mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur en er voor te zorgen dat meer mensen gaan participeren. Dat staat centraal in de cultuurnota Stroom (2012), de tussentijdse evaluatie Arnhem Stroomt Door (2016) en de actualisatie: STROOMversnelling (2020). Met de laatste is aangesloten op actuele ontwikkelingen die van invloed zijn op het culturele klimaat in Arnhem en willen we de makers en de culturele organisaties in staat stellen deze uitdagingen aan te gaan en zich nog krachtiger en diverser te manifesteren in de stad. Daarvoor is en wordt gewerkt aan de uitvoering van negen actiepunten. Deze spitsen zich toe op: versterking van het makersklimaat (meer budget, voldoende speelplekken, ateliers en repetitie- en oefenruimten, een gezonde arbeidsmarkt); kunst in de openbare ruimte; de verbinding van cultuur en welzijn; cultuur in de wijken; de culturele samenwerking in de regio Arnhem Nijmegen (025) en de codes Fair Practise, Diversiteit & Inclusie en Governance. Op deze manier willen we kunst en cultuur nog meer laten bijdragen aan de sociaal-maatschappelijke, economische en ruimtelijke opgaven én ontwikkeling van Arnhem.

Met de versoepelingen van begin juni is de culturele sector weer vol in beweging gekomen. Voorstellingen en exposities zijn weer te bezoeken door onze inwoners en bezoekers, culturele festivals zijn georganiseerd en ook de amateurkunst is weer opgestart. Dat het wel spannend is en blijft, blijkt begin juli uit het gedeeltelijk terugdraaien van de versoepelingen met onder andere gevolgen voor de festival- en evenementensector.

De gevolgen van de coronacrisis, waarbij de sector door de landelijke coronamaatregelen steeds hard wordt geraakt, zullen ook in 2022 en verder voelbaar zijn. Denk aan herstel van het publieksbereik en participatie, planning van producties, interen op reserves waardoor er geen ruimte is voor investeringen. Maar ook de positie van de makers en de zzp'ers in de kunsten. Een punt van zorg is een mogelijke 'braindrain' in de culturele sector, doordat mensen ander werk zijn gaan doen. Hierdoor wordt de noodzaak vergroot voor een goede arbeidsmarktagenda voor de culturele sector, waarbij zowel aandacht is voor een eerlijke betaling als voor meer scholingsmogelijkheden. De komende tijd blijft in het teken staan van herstel en van maatregelen om de sector weerbaarder te maken. In de gemeentelijke steunpakketten, waarvoor we ook de rijkscoronamiddelen inzetten, ligt de nadruk steeds meer op innovatie & transitie: het stimuleren van nieuwe vormen van samenwerking en publieksbenadering en andere verdienmodellen. Hiervoor is een aantal tijdelijke subsidieregelingen van kracht. Daarbij kijken we niet alleen naar de stad maar werken we ook samen in onze Cultuurregio 025 waarbij uitgangspunt is om het culturele aanbod voor onze inwoners en publiek zoveel mogelijk te borgen.

Mocht het ook in 2022 nodig zijn om onze coulancemaatregel op het gebied van subsidies voort te zetten, dan zullen we dit bezien op basis van de actuele ontwikkelingen. In dat geval is het uitgangspunt dat onze subsidies op hetzelfde niveau blijven, en we met onze basis- en meerjarenvoorzieningen op basis van ingediende jaarplannen en -begroting in overleg treden over minder, of andere, prestaties.

Verbreding van cultuurbereik en participatie

Cultuur is van en voor iedereen. We streven ernaar de toegankelijkheid en bereikbaarheid van kunst en cultuur in de breedte te vergroten en daarmee actieve en passieve cultuurdeelname te stimuleren. Dit komt de persoonlijke ontwikkeling van mensen ten goede, maar is ook voor de ontwikkeling van de lokale en regionale samenleving belangrijk.

Cultuur is van en voor iedereen

We blijven samen met partners uitvoering geven aan het Convenant Cultuureducatie Primair Onderwijs 2015 - 2023 en gaan in overleg over een vervolg op dit convenant. In het kader van het landelijke programma Cultuureducatie met Kwaliteit (CmK) 2021-2024 is een van de pijlers om cultuureducatie te verbreden naar het buitenschoolse onderwijs en een koppeling te realiseren met het voortgezet onderwijs. Onderdeel van CmK is Meer muziek in de Klas waarvoor in 2021 een muziekakkoord is gesloten voor de regio Gelderland-Midden, waarin de ondertekenende partijen afgesproken hebben zich in te zetten om de kwaliteit van het muziekonderwijs in het basisonderwijs te borgen en te versterken. De financiële dekking van het aandeel van de gemeente in het programma CmK is structureel begroot binnen de cultuurbegroting (in de subsidie voor Rozet).
In 2021 is het tweejarig programma Age Friendly Cultural Cities, bedoeld om de deelname aan cultuur door ouderen een impuls te geven, met een half jaar vertraging vanwege corona afgerond. Samen met de partners onderzoeken wij hoe wij de (succesvolle) resultaten voor de jaren vanaf 2022 kunnen borgen. We blijven gebruik maken van de landelijke regeling combinatiefunctionarissen om deelname aan cultuur voor iedereen mogelijk te maken en cultuuraanbieders te ondersteunen en duurzaam te versterken. Activiteiten in de wijken van onder andere Rozet worden in reguliere contactmomenten vooraf afgestemd en achteraf geëvalueerd met de teams Leefomgeving.

Versterken lokale media

Sterke lokale media zijn essentieel voor het functioneren van de lokale democratie. We zijn een tweejarige proef met een lokaal mediafonds gestart en hebben daarvoor € 130.000 beschikbaar gesteld. In september 2021 ontvangt de gemeente een tussenrapportage Streekomroep Midden Gelderland (voormalig RTV Arnhem)over de ingezette verbeteringen. Op basis daarvan wordt een voorstel voor een mogelijke structurele bijdrage gedaan. Momenteel ontvangt de Streekomroep een extra bijdrage van € 100.000. Zowel het mediafonds als de extra bijdrage voor de Streekomroep komen uit de rijkscoronamiddelen. De zoektocht naar structurele financiële middelen voor lokale media zetten we voort. Zodat we voor het einde van het eerste jaar Streekomroep Midden Gelderland en voor het einde van de pilot met het lokaal mediafonds, bij gebleken succes, kunnen voorzetten (amendement 20A97 Versterken lokale media).

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Rapportcijfer culturele voorzieningen		7,5			
Eenheid: Gemiddelde waardering voor het aanbod van culturele voorzieningen op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijks, door corona vertraging)					
Waardering aanbod culturele voorzieningen	41%		41%		
Eenheid: % (helemaal) eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende voorzieningen voor culturele activiteiten					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijs)					

Versterking van de culturele infrastructuur

Arnhem onderscheidt zich van andere steden door een complete keten educatie-productie-presentatie in nagenoeg alle kunstvormen. Daarin blijven we investeren. Dit is een belangrijke randvoorwaarde voor de doorstroming en vernieuwing van talent, van amateur tot professional.

Stimulering van het makersklimaat

Arnhem is een stad van makers waar talent zich kan ontwikkelen, kan doorgroeien en professionaliseren. Arnhem kent een subsidiegebouw dat zowel laagdrempelig is als groei stimuleert, en we zorgen voor voldoende voorzieningen (podia en presentatiemogelijkheden) en randvoorwaarden als ateliers, repetitieruimte en regelgeving. Daar hoort bij dat we ondernemerschap en professionalisering zoveel mogelijk stimuleren. Schakel 025, het platform dat het culturele veld in de volle breedte ondersteunt en verbindt door het delen van kennis over de beroepspraktijk, onderzoekt verdere samenwerking en het mogelijk samengaan met Cultuur Academy in Nijmegen, dat zich richt op persoonlijk leiderschap en vakmatige ontwikkeling van cultuurprofessionals. Samen wordt één programma in de Cultuurregio 025 vormgegeven waarbij focus ligt op het delen van kennis, nieuwe energie en een sterke culturele sector.
Daarnaast is er sinds 2021 extra aandacht voor het verstrekken van kunstopdrachten, gericht op kunst in de openbare ruimte. Dit maakt een stad aantrekkelijker voor inwoners en bezoekers maar kan ook bijdragen aan actuele maatschappelijke thema's waar we als stad aan werken. Het verstrekken van opdrachten zorgt voor een versterking van het makersklimaat.
De Arnhemse modepartners, ArtEZ, State of Fashion, Fashion + Design Festival Arnhem (FDFA), Museum Arnhem en Rijn IJssel, hebben een gezamenlijke strategie opgesteld om het bewustzijn over de huidige uitdagingen in het modesysteem te vergroten en alternatieve ontwerppraktijken een podium te bieden. Met ondersteuning van de gemeente wordt deze vertaald in een meerjarenuitvoeringsprogramma. De strategie sluit aan op onze eigen ambities om het mode-ecosysteem in Arnhem en regio te versterken en mode steviger te verbinden met maatschappelijke opgaven, zoals duurzaamheid, circulaire economie en inclusie.

Zorg voor voldoende ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden in de stad

De culturele en creatieve sector is van grote toegevoegde waarde voor onze stad. De werkgelegenheid in de sector groeit, waardoor de wachtlijsten voor huisvesting oplopen. Het tijdelijke aanbod neemt tegelijkertijd af, en de groei van nieuw aanbod vlakt af. We geven uitvoering aan het door de raad vastgestelde 'plan van aanpak huisvesting creatieve en culturele sector' en daarmee willen we 12.000 m2 permanente werkruimte voor de sector realiseren in de periode 2021-2024. Concreet wordt er op dit moment gekeken naar de voormalige school op de Doorwerthlaan 2, in Presikhaaf. Het gaat hier om circa 2.500 m2.

Profilering en vitalisering van het culturele klimaat

We zetten in op het versterken en behouden van de toppositie die Arnhem heeft als cultuur- en creatieve stad en dragen zo bij aan werkgelegenheid, innovatie en een aantrekkelijk vestigings- en woonklimaat. Daarbij is ook onze rol, positie en samenwerking in de brede regio van belang.

Toekomstbestendige huisvesting van Museum Arnhem, onze Rijksgezelschappen Oostpool en Introdans en het Stadstheater

Toekomstbestendige huisvesting van onze belangrijke culturele instellingen is van groot belang zodat zij kunnen inspelen op de veranderende samenleving en zo relevant blijven voor hun bestaande en toekomstige publiek. Het vernieuwde Museum zal naar verwachting in de eerste helft van 2022 haar deuren openen. De collectie wordt dan ook ondergebracht in het nieuwe depot. Het museum heeft de tijdelijke sluiting benut om een groot collectieregistratie-project uit te voeren. De eindrapportage zal de nulmeting vormen voor het beheer van de collectie vanaf 2021. De collectiebeheerovereenkomst tussen gemeente en museum wordt geactualiseerd.

Wat betreft de huisvesting van onze rijkgezelschappen Oostpool, Introdans en het Stadstheater (Lauwersgracht Alliantie): dit loopt al meerdere jaren, is zeer complex en kost meer tijd. Er wordt gewerkt aan een definitief voorstel waarvoor het raadsbesluit en amendement uit december 2020 het uitgangspunt is. Na het raadsbesluit op 16 december 2020 is de samenwoonvariant, in samenwerking met de culturele partners, verder uitgewerkt in de vorm van een concept Programma van Eisen (PvE). Deze uitwerking is nagenoeg afgerond. Naar aanleiding van deze uitwerking blijkt dat de geschatte kosten oplopen tot meer dan 100 miljoen euro. Dit past niet binnen de door gemeenteraad vastgestelde financiële kaders, ook het college acht dit bedrag te hoog. De conclusie van het college is dan ook dat er een nieuw raadsvoorstel zal moeten worden voorbereid. De raad is eind september 2021 aanvullend over deze ontwikkeling geïnformeerd middels een raadsbrief.

Versterking van de (samenwerking in de) cultuurregio 025

De samenwerking in Cultuurregio 025 is steeds intensiever en heeft juist door de coronacrisis een versnelling gekregen, onder andere door de vraag van provincie aan regio's om een transformatievoorstel in het kader van de coronacrisis op te stellen. Cultuur maakt nu integraal onderdeel uit van de regionale opgave van de 'Ontspannen Regio' van de Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen. De basis wordt gevormd door het transformatievoorstel. De uitvoering wordt ter hand genomen samen met onze regiogemeenten, culturele instellingen en 025-makelaar, zoals het opstellen van een door alle regiogemeenten en de culturele sector gedragen visie op de versterking van de regionale culturele infrastructuur. Met de provincie zijn en blijven we in overleg over haar rol en bijdrage aan onze regionale ambities.

De Cultuurregio 025 neemt actief deel aan het structureel overleg van de stedelijke regio's met ministerie OCW, IPO en VNG. De komende periode zijn onder andere de evaluatie van de stedelijke regio's, innovatie & transitie van de sector, de codes van de culturele sector en de ontwikkeling van het landelijk cultuurbestel belangrijke onderwerpen.

Erfgoed levert een bijdrage aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren

Het Arnhem van nu is het resultaat van een lange ontwikkelingsgeschiedenis. Deze geschiedenis is dagelijks en vrijwel overal te ervaren en bepaalt voor een belangrijk deel het aanzien van de stad. Het aanwezige erfgoed is in meerdere opzichten betekenisvol en waardevol. In cultuurhistorisch opzicht weerspiegelt het erfgoed de geschiedenis van de stad. Dit erfgoed is niet reproduceerbaar en van onvervangbare waarde. Erfgoed vertegenwoordigt daarnaast identiteitswaarde. Het karakter van een buurt of stad maakt dat mensen zich er thuis of ermee verbonden voelen. Vaak gaat dat om plekken en/of gebouwen, maar ook de verhalen die hierbij horen en eigen belevingen zorgen hiervoor. Erfgoed is ook van belang voor de stadseconomie. Het historische karakter van de binnenstad is een belangrijke basis voor het aantrekkelijke winkel- en verblijfsklimaat. Bezoek aan de binnenstad leidt tot bestedingen. Monumentale parken worden intensief gebruikt en trekken mensen en bedrijven aan die zich graag in de buurt van zo'n park willen vestigen. Erfgoed draagt kortom bij aan een aantrekkelijk klimaat voor bewoners, ondernemers en bezoekers van de stad.
Het is de ambitie om goede erfgoedzorg, niet alleen door bescherming van cultuurhistorisch waardevolle objecten, vooral ook vorm te geven door kennisoverdracht, enthousiasmering en behoud door ontwikkeling. Dit doen we om de cultuurhistorische factor een zichtbare en samenhangende rol te geven in stedelijke ontwikkeling.

Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed

Het Arnhemse erfgoedbeleid richt zich op behoud en versterking van cultuurhistorische waarden en helpt hiermee bij te dragen aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren. Dit wordt bereikt door:

- Cultuurhistorie als inspiratiebron op te nemen in ontwerpopgaven en gebiedsprocessen, hier vorm aan te geven in (ruimtelijke) plannen en projecten waardoor cultuurhistorie zichtbaar en beleefbaar wordt gemaakt. Een voorbeeld is Kamp Koningsweg Noord waarvoor het militair verleden een belangrijk uitgangspunt is.
- (Her-)bestemming van cultuurhistorisch erfgoed, door dit erfgoed een duurzame bestemming te geven en daardoor voor de stad te behouden. Te denken valt hierbij aan de Eusebiuskerk. De restauratie is mede bekostigd door rijkssubsidie en bij de verlening hiervan speelden herbestemmingsplannen een belangrijke rol. Als 'huiskamer' van de stad is een gerestaureerde Eusebiuskerk klaar voor de toekomst. Andere voorbeelden zijn de Walburgiskerk en Ambachtsschool (Boulevard Heuvelink) waarin respectievelijk residenties en een wooncomplex worden of zijn gerealiseerd.
- Het cultuurhistorische erfgoed duurzaam te beschermen, waar de kwetsbaarheid ervan dit noodzakelijk maakt, bijvoorbeeld door plantoetsing en vergunningverlening. Te denken valt hierbij aan de restauratie van het Bio-Herstellingsoord en renovaties van wederopbouwarchitectuur.
- Kennis over het Arnhemse erfgoed toegankelijk te maken en daarmee het publieksbereik en draagvlak voor het behoud van cultuurhistorisch erfgoed te vergroten, bijvoorbeeld door advisering, erfgoedpublicaties, organiseren van lezingen en tentoonstellingen en het onderhouden van Planon, een extern te raadplegen monumentendatabase.

Bescherming en herbestemming van cultuurhistorisch erfgoed

Bescherming van cultuurhistorisch erfgoed maakt deel uit van het dagelijkse werk en wordt doorlopend vormgegeven door vergunningverlening en kennisoverdracht, het leveren van bijdragen aan bestemmingsplannen en deelname in projectgroepen ter voorbereiding op de Omgevingswet. In die projectgroepen is erfgoed/het Arnhemse historische DNA (als input voor de Omgevingsvisie) als mede kwaliteitsbepalend bij ruimtelijke ontwikkelingen gepositioneerd. Herbestemmingen worden eveneens afgewogen binnen het kader van de vergunningverlening, met oog voor kansen die deze kunnen bieden. In de monumentenzorg is grote aandacht voor verduurzaming. Hierbij is het van belang duurzaamheidsmaatregelen te treffen zonder dat cultuurhistorische waarden wezenlijk worden aangetast. Hiervoor wordt landelijk kennis ingewonnen en worden adviezen verstrekt. Bovendien zal het komende jaar verder worden gewerkt aan een beleidskader voor verduurzaming van cultuurhistorisch erfgoed. Andere speerpunten zijn het opstellen van een kerkenvisie en het in kaart brengen van gebieden waar erfgoedwaarden nog niet voldoende in beeld zijn, maar waar mogelijk wel beschermingsvraagstukken spelen. Toetsingskaders voor de archeologie van de Tweede Wereldoorlog zijn gereed en worden voorgelegd voor bestuurlijke afstemming.

Zichtbaar en beleefbaar maken van erfgoed

- Erfgoed wordt waar mogelijk zichtbaar en beleefbaar gemaakt in de stad. Stichting Eusebius Arnhem en de gemeente staan bijvoorbeeld in nauw contact als het gaat om de programmering van de gegraven verbindingsgang tussen de grafkelder van hertog Karel van Gelre en de crypte van de 10e-eeuwse Sint Maartenskerk.
- In projecten gaan wij ontwikkelkansen in projecten agenderen, stakeholders enthousiasmeren en kennis overdragen. Projecten waar dit speelt of op korte termijn kan gaan spelen zijn Meinerswijk fase 2, het Cobercoterrein en De Hes.
- In 2021 is het nominatiedossier voor de Limes aan UNESCO aangeboden. Op 27-7-2021 neemt het werelderfgoedcomité een besluit over de status. Bij een positief besluit start een regionaal 'Limesjaar' ter viering ervan.
- Met behulp van het onderzoek naar functie-scenario's voor de historische kelders wordt gezocht naar een toekomstbestendige herbestemming van dit complex.
- Er wordt Arnhems vondstmateriaal voor archeologische tentoonstellingen geleverd.
- De Open Monumenten Dag wordt ondersteund, onder meer door het geven van rondleidingen en ambtelijk advies.

Ontsluiting van kennis over erfgoed

- Planon, de monumentendatabase die raadpleegbaar is voor monumenten- en andere erfgoedgegevens, wordt, nu hij geactualiseerd is, beheerd, bijgehouden en verder ontsloten.
- Ondersteuning van Stichting Monuscript die jaarlijks boeken uitbrengt in de Arnhemse Monumenten Reeks. In het najaar verschijnt een uitgave over Schaarsbergen.
- Op grond van het geschreven projectplan wordt gestart met het publieksboek archeologie zuidelijke binnenstad. Een uitgever is geselecteerd en als eerste stap wordt een historisch kader vervaardigd. Van start tot publicatie van het publieksboek neemt het proces twee jaar in beslag.
- Rapporten van het archeologische onderzoek ter hoogte van Schuytgraaf Veld 1, Nieuwstraat en Jansplaats komen gereed. Hieraan zijn lezingen gekoppeld.
- De archeohotspot, die in oktober 2020 een herstart beleefde, wordt verder vormgegeven, opengesteld en doorontwikkeld naar een 'archeolab'.
- Archeologisch onderzoek in de stad gaat gepaard met berichtgeving en publiciteit.

Regisseren en uitvoeren van archeologisch onderzoek en archeologisch depotbeheer

- Naar de kwaliteit van het Romeinse grafveld in Schuytgraaf wordt een monitoringsonderzoek uitgevoerd. Dit wordt gecombineerd met proefsleuvenonderzoek om het grafveld beter te kunnen begrenzen.
- Depotbeheer: er wordt verder gewerkt aan het digitaliseren van vondstgegevens met het oog op ontsluiting van het depot. Er is zicht op een applicatie om registratie definitief onder te brengen.
- Bij archeologische projecten wordt vooral ook de regierol aangenomen. Projecten doen zich voor in zowel de historische binnenstad als daarbuiten.

Regioadvisering archeologie

De gemeente Arnhem werkt met zeven omliggende gemeenten samen in regionaal verband. De regio-archeoloog adviseert de gemeenten doorlopend over het meenemen van archeologie in ruimtelijke ontwikkelingen en het beleefbaar maken ervan, formuleert beleid en toetst rapporten en overige adviesdocumenten. De regio-archeologie wordt gefinancierd door de omliggende gemeenten en provinciale subsidie. In 2021 is vanuit de provincie subsidie beschikbaar gesteld tot en met 2024.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt Arnhemmers met elkaar	**33.294**	**5.920**	**1.140**	**821**
Verbreding van cultuurbereik en participatie	21.417	5.920	687	802
Versterking van de culturele infrastructuur	11.877	0	453	19
Profilering en vitalisering van het culturele klimaat				
Erfgoed levert een bijdrage aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren.	**1.386**	**576**	**237**	**198**
Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed	1.386	576	237	198
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**34.680**	**6.496**	**1.377**	**1.018**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	32.652	32.670	36.121	34.680	36.108	36.103	36.079
Baten	5.575	6.381	5.995	6.496	6.496	6.496	6.496
Saldo lasten en baten	***-27.077***	***-26.289***	***-30.127***	***-28.185***	***-28.185***	***-29.607***	***-29.583***
Toevoegingen aan reserves	1.197	1.208	1.256	1.377	1.411	1.446	1.501
Onttrekkingen aan reserves	1.186	837	1.938	1.018	893	868	905
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-10***	***-370***	***682***	***-359***	***-359***	***-577***	***-597***
Gerealiseerd resultaat	**-27.087**	**-26.659**	**-29.445**	**-28.543**	**-30.130**	**-30.185**	**-30.180**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 34,7 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Subsidies en gemeenschappelijke regelingen: € 24,9 miljoen;
- Kapitaallasten: € 5,2 miljoen;
- Uitgaven voor vastgoed: € 2,3 miljoen;
- Kosten personeel: € 0,9 miljoen;
- Overige kosten: € 1,4 miljoen.

De totale lasten dalen ten opzichte van 2021 met € 1,4 miljoen. In 2021 was sprake van een extra kostenpost binnen cultuur van € 3,3 miljoen wegens corona. Verder is in 2022 € 1,2 miljoen extra begroot voor kapitaallasten van het nieuwe Museum Arnhem.

Baten

De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 6,5 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Verhuur panden en accommodaties: € 6,5 miljoen.

De totale opbrengsten stijgen ten opzichte van 2021 met 0,5 miljoen. Dit komt door de huuropbrengst van het nieuwe Museum Arnhem (€ 0,5 miljoen).

Toevoegingen aan reserves

In 2022 wordt voor totaal € 1,4 miljoen toegevoegd aan de reserves.

- € 0,9 miljoen wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Onderhoud Vastgoed;
- € 0,3 miljoen wordt toegevoegd aan de Algemene Reserve;
- € 0,2 miljoen wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves

In 2022 wordt voor totaal € 1,0 miljoen onttrokken aan de reserves.

- € 0,7 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Onderhoud Vastgoed;
- € 0,3 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Cultuur

De culturele basis- en meerjarenvoorzieningen, het culturele middensegment en makers tot aan de amateurkunstverenigingen.

Erfgoed

- Provincie Gelderland;

- Rozet;
- Museum Arnhem;
- Stichting Monuscript;
- Stichting Open Monumenten Dag;
- Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland (AWN), afdeling 17;
- Deelnemende gemeenten regio-archeologie (Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Westervoort, Zevenaar).

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- St. Eusebius
- St. Focus Filmtheater
- St. Het Huis van Puck
- St. Introdans
- St. Jacobiberg
- St. KAB Posttheater
- St. Luxor Live
- St. Museum Arnhem
- St. Musis en Stadstheater
- St. Productiehuis Plaatsmaken
- St. Rijnstad
- St. Rozet
- St. SLAK
- St. Sonsbeek & State of Fashion
- St. Streekomroep Middel Gelderland
- Stichting Schakel025

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Cultuur. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Stadstheater/Lauwersgracht alliantie
Exploitatie gesubsidieerde partijen
Investeren binnenstad

Corona risico's

Cultuur; Extra steun culturele instellingen en kunstenaars

Beleidskaders

- Kadernota ‘STROOM – cultuurbeleid Arnhem’;
- Tussenevaluatie 'Arnhem, Stroomt Door', 2016;
- STROOMversnelling: actualisatie cultuurbeleid, 2020;
- Cultuurprofiel 025 Arnhem Nijmegen;
- Erfgoedagenda gemeente Arnhem.

Participatie en armoedebestrijding

De beste manier om mee te kunnen doen is het hebben van betaald werk. Wanneer je werkt en in je eigen onderhoud kunt voorzien, ben je niet meer afhankelijk van anderen en kun je zelf beslissen hoe je leven er uit ziet. Voor veel Arnhemmers is dat geen gemakkelijke opgave. Zij hebben, naast armoede, een afstand tot werk. Zij kunnen geen werk vinden of behouden, hebben geen of niet de juiste opleiding of hebben een fysieke of sociale beperking waardoor het moeilijker is een passende baan te vinden. Wij vinden het belangrijk dat meer Arnhemmers werk vinden en kunnen behouden. Het liefst een betaalde baan, maar om daar te komen zetten we ook in op werkervaringsplaatsen, leerbanen, activerend werk of begeleid werk. Zodat iedereen de kans krijgt om mee te doen en op termijn zo zelfstandig mogelijk kan leven. Nu is deze inzet belangrijker dan ooit: de coronacrisis zorgt er voor dat de komende tijd nog meer Arnhemmers onze hulp nodig hebben. Juist nu moeten we investeren in werk, werk en nog eens werk. En investeren in opleiding, trainingen, werkervaring, stages, belemmeringen opheffen, werkgevers ontlasten en zo meer. Voor diegenen die een klein duwtje in de rug nodig hebben, maar we moeten juist nu ook zeker investeren in die Arnhemmers die langduriger begeleiding nodig hebben om duurzaam aan het werk te kunnen gaan. Werkgevers spelen een belangrijke rol bij het bieden van deze kansen. Daarom ondersteunen we hen bij het inrichten van hun werk zodat meer werkzoekenden op de arbeidsmarkt een plek vinden. Met advies, met het vinden van geschikte kandidaten voor hun vacatures, met ondersteuning om werk passend te maken, of met tijdelijk werkgeverschap. Zo zorgen wij er voor dat er meer Arnhemmers kunnen uitstromen uit de uitkering en dat het voor steeds minder mensen nodig is om van een uitkering afhankelijk te zijn.

Armoede is meer dan 'geen geld hebben'. Armoede betekent vaak niet meer mee kunnen doen. Met sporten, met evenementen, met de buurt. Armoede zorgt voor veel problemen, van stress tot sociale uitsluiting. Het is een negatieve spiraal waaraan het lastig is je te ontworstelen. Daarnaast is 'Arnhemmers schuldenvrij' onze ambitie. Dat is een bijzonder uitdagende opgave. Zeker nu, in een tijd waar door corona mensen voor het eerst in de schulden raken of de schulden vergroot worden. Iedere Arnhemmer heeft recht op een perspectiefrijke toekomst. Dit doen we door te zorgen dat hun financiële basis op orde is en dat ook de ouders uit deze situatie komen. Vroegtijdig signaleren van een langdurig laag inkomen en schulden, kan zorg dragen dat mensen sneller bereikt en geholpen worden. We richten ons er daarbij op dat voorzieningen niet alleen een vangnet zijn, maar ook worden ingezet als een springplank en activering voor onze inwoners. Tegelijkertijd zetten we in op het creëren van een kansrijk netwerk om deze mensen heen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Doorbraak naar werk

De ambitie van Doorbraak naar Werk blijft de komende jaren onveranderd: Arnhem zet door op de wens om de landelijke trend qua uitstroom te volgen en nog 500 Arnhemmers extra te laten uitstromen uit de uitkering.

Door de coronacrisis zagen wij ons in afgelopen jaren wel geconfronteerd met onverwachte effecten, en vraag is hoe dit op langere termijn uitpakt voor Arnhem. We constateren dat het verloop van de crisis geen vaststaand feit is. Dat vraagt voortdurend beoordelen wat de verwachte prognoses op de arbeidsmarkt zijn en ons instrumentarium daar zo goed mogelijk op bijstellen. We willen instroom in de uitkering voorkomen, en de inwoner die toch in die situatie beland zo snel en duurzaam mogelijk perspectief bieden. Dit doen we door ons dicht bij de inwoner te organiseren en samenwerking met andere partijen, lokaal en regionaal op te zoeken. Ook blijven wij het belang van inclusief werkgeverschap uitdragen en stimuleren in onze stad en regio.

We hebben komende tijd zeker aandacht voor specifieke doelgroepen. Het gaat dan om jongeren in een kwetsbare positie, startende werkende jongeren, vaak met een flexcontract en (startende) zelfstandig ondernemers. Ook nieuwkomers zijn een kwetsbare groep. Daarnaast zien we dat mensen die al langer aan de kant van de arbeidsmarkt staan, nu nog minder kansrijk zijn. Onze uitdaging is vooral flexibel te zijn in de inspanningen die wij plegen en deze doelgroepen zo goed mogelijk te kennen. Zodat wij weten wat nodig is om hen maximaal te faciliteren in de stappen richting werk of maximale participatie.

We investeren in 2022 fors extra om de gevolgen van de coronacrisis op te vangen.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Volumeontwikkeling uitkeringslast BUIG		100	96,5	97,7	
Eenheid: Indexcijfer afgezet tegen andere gemeenten					
Bron: Divosa					
Netto arbeidsparticipatie	65,4%	66,5%	66,4%	67,7%	
Eenheid: Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.					
Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)					

Personen met een bijstandsuitkering	82,5	80,1	76,8	84,3	
Eenheid: Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 10.000 inwoners					
Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)					

Investeren in voorkomen

Wij willen, zeker nu, voorkomen dat nog meer Arnhemmers afhankelijk worden van inkomensondersteuning. We investeren daarom de komende tijd, ook in regionaal verband, in het aan het werk houden van mensen en in het doorgeleiden van mensen van de ene naar de andere baan. Inmiddels is een regionaal mobiliteitsteam (RMT) neergezet, dat zich samen met partners ook richt op begeleiden van werk naar werk. Voor jongeren is het belangrijk dat zij een stage en aansluitend een baan kunnen vinden, zodat zij geen uitkering hoeven aan te vragen. Zeker voor leerlingen in het voorgezet speciaal onderwijs (vso), leerlingen in het praktijkonderwijs (pro) en mbo-studenten is het van groot belang dat we de komende tijd samen met het onderwijs ondersteuning bieden naar vervolgonderwijs of werk.

Doorontwikkelen sluitende aanpak jongeren in kwetsbare posities

We intensiveren en verbeteren de leerlingnetwerken voor leerlingen op het voortgezet speciaal onderwijs (vso) en praktijkonderwijs (pro), wat bijdraagt aan een warme overgang van school naar werk. De preventieve inzet op jongeren met een achtergrond in het vso en pro samen met het UWV, intensiveren en bestendigen we. Samen met het MBO onderzoeken we op welke wijze we MBO-instellingen kunnen ondersteunen bij de overgang van school naar werk om te voorkomen dat jongeren uitvallen. We zetten in op duurzame banen voor jongeren in onze arbeidsmarktregio en zorgen voor ontmoetingen tussen jongeren en werkgevers.
Op regionaal niveau wordt er invulling gegeven aan een plan van aanpak om jeugdwerkloosheid te voorkomen. Er wordt net een brede groep ketenpartners samengewerkt om tot een gezamenlijke ambitie te komen en hier samen de schouders onder te zetten. Met als resultaat een gedragen en actiegericht plan waarbij geen jongeren meer tussen wal en schip vallen.

Herijken aanpak statushouders en nieuwkomers

De nieuwe Wet Inburgering is per januari 2022 van kracht. We sorteerden al voor op deze nieuwe wet en de ondersteuning vanuit werk en inkomen en hebben een bureau nieuwkomers ingericht dat zich komende tijd zal doorontwikkelen. Voor statushouders en nieuwkomers wordt de aanpak herijkt. Daarbij is specifiek aandacht voor gezinsmigranten, zodat ook zij volwaardig mee kunnen doen in Arnhem. Daar komt nu bij dat het juist nu van belang is in nieuwkomers te blijven investeren, zodat ook zij klaar zijn voor de arbeidsmarkt, op het moment dat deze de komende jaren weer zal aantrekken. De komende tijd worden duale trajecten ingericht om statushouders taal en werk te bieden.

Samenwerken met UWV, SVB en Justitie

Als gevolg van de coronacrisis zijn meer Arnhemmers werkloos geworden. Zij hebben een WW-uitkering aangevraagd en zullen (op termijn) mogelijk doorstromen naar een bijstandsuitkering. We hebben samenwerkingsafspraken gemaakt met UWV om in te zetten op preventie en werken gezamenlijk aan toeleiding naar werk direct vanuit de WW en het wegnemen van belemmeringen zoals schulden. Er zijn ook samenwerkingsafspraken met justitie rondom signalering en verwijzing naar het gemeentelijke hulpaanbod. De komende tijd maken we vergelijkbare afspraken met het SVB.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Instroompercentage bijstand			2,4%	2,0%	
Eenheid: Instroompercentage bijstand afgezet tegen andere gemeenten					
Bron: Divosa					
Percentage werkloze jongeren	3%	3%	3%		
Eenheid: Het percentage werkloze jongeren 16-22 jaar					
Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)					

Dichtbij de Arnhemmer en integraal

Arnhemmers die al langere tijd afhankelijk zijn van een uitkering, langdurig in de armoede zitten en/of schulden hebben, verliezen we niet uit het oog. Dit is in lijn met de adviezen van onder meer de werkgroep sociale impact van de coronacrisis. Voor deze mensen blijft het onverminderd van belang dat ze uit de geldzorgen komen en indien hun situatie er om vraagt perspectief krijgen om weer op weg te gaan naar werk. Ons uitgangspunt is om hen actief en op maat te begeleiden bij het zetten van stappen naar (financiële) zelfstandigheid en werk. We kijken daarbij naar de individuele leefsituatie en pakken belemmeringen voor meedoen in Arnhem integraal op. We kijken naar de financiële situatie, de gezinssituatie, de gezondheid en de sociale omgeving. Als bijvoorbeeld blijkt dat er bovenmatig veel vrouwen instromen zal het college haar aanpak, beschikbare instrumenten en middelen op gepaste wijze in zetten om te begeleiden naar (betaalde) arbeid (conform motie 20M193 Pak groeiende economische ongelijkheid tussen mannen en vrouwen door coronacrisis aan). De nieuw ingerichte gebiedsteams van Werk en Inkomen hebben daar samen met de Sociale wijkteams een belangrijke rol in, maar ook onze ketenpartners, scholen en maatschappelijke organisaties, die Arnhemmers dagelijks ontmoeten, helpen daarbij. Binnen het programma ‘investeren in een sociaal sterke stad’, gaan wij actief verbinding zoeken en het gesprek aan met sociaal maatschappelijke instellingen waaronder kerken, Leger des Heils, Moskeeën enz.” Hiermee willen wij pro-actief invulling geven aan de motie 20M176 Investeren in een sociaal sterke stad (amendement 20A80 Investeren in een sociaal sterke stad).

Gebiedsgerichte sturing en integrale wijkaanpak

Onze wijken zijn erg belangrijk in de aanpak van armoede, werk-, zorg en schuldenvraagstukken bij onze inwoners. Om deze vraagstukken integraal aan te kunnen pakken vanuit de perspectief van de inwoner, zetten we de ingezette lijn om de samenwerking, tussen Sociale wijkteams, teams Leefomgeving en Werk en Inkomen, te verstevigen door. Samen kunnen zij er voor zorgen dat op alle leefgebieden van de inwoners één integraal plan van aanpak ontwikkeld wordt. Het netwerk van maatschappelijke initiatieven, participatierotonde én het (in)formele steunnetwerk van de inwoner wordt hierbij maximaal benut.

Om de samenwerking te verstevigen, investeren we in een gezamenlijke huisvesting tussen deze drie partijen in de gebieden. Ook zorgen we ervoor dat de samenwerking tussen de wijkcoach en regisseurs optimaal geborgd is en dat zij elkaar op een gestructureerde manier kunnen vinden en elkaars werk versterken. In 2022 verwachten we wettelijke versoepelingen die mogelijkheden bieden om onze dienstverlening beter op elkaar af te stemmen en bestuderen we de mogelijkheden die dat kan bieden.

Ook investeren we in de doorontwikkeling van gebiedsagenda's tussen de Sociale wijkteams, teams Leefomgeving en Werk en Inkomen, zodat de uitdaging per gebied zichtbaar worden en gezamenlijk de doelstellingen kunnen worden bepaald. De gebiedsagenda's vormen een basis voor de stedelijke aanpak, tegelijkertijd is er ook voor de doorvertaling van de stedelijke ambities richten de gebieden. Met deze vorm sluiten we beter aan op de wensen en behoeften van een gebied of wijk in onze stad.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Percentage bijstandsgerechtigden dat inkomsten heeft uit werk				indicator in ontwikkeling	

Eenheid: percentage inwoners met bijstand dat ook inkomsten uit werk heeft

Bron: administratie W&I

Perspectief bieden

Wij willen Arnhemmers die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet zo snel mogelijk helpen op weg naar zelfredzaamheid. Werk is daarbij cruciaal. Ons motto is dan ook 'aan het werk, tenzij…' Dit is sinds de coronacrisis belangrijker dan ooit, maar ook een grote uitdaging, omdat de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt minder voorspelbaar zijn en er een verschuiving heeft plaatsgevonden in de werkgelegenheid die geschikt is om in te stappen op de arbeidsmarkt. Samen met onze ketenpartners moeten we dus slim en creatief op zoek naar de mogelijkheden, en dat betekent flexibiliteit. We denken perspectief te kunnen gaan bieden door Arnhemmers te faciliteren bij het (om)scholen naar vraagsectoren, door korte trainingen en coaching bij het vinden van ander werk, maar ook door tijdelijk werkgeverschap te bieden zodat arbeidsvaardigheden niet verdwijnen, maar mensen aan de slag kunnen blijven tot de economie weer verbetert en werkgelegenheid behouden blijft.

Een startkwalificatie kan een belangrijk tussendoel zijn om te komen tot een (betaalde) baan. Daarom sturen wij bij jongeren tot 27 jaar aan op het behalen van een startkwalificatie mede door het herijkte VSV programma en het schakelpunt. Voor de leeftijdsgroep daar boven leert de ervaring dat een startkwalificatie niet het enige middel is om te komen tot (duurzame) uitstroom. Soms is andere ondersteuning ook nog veel belangrijker. Door de inzet op bijvoorbeeld kleinere, praktische opleidingen (eventueel met praktijkcertificaat) lukt het om mensen richting een (betaalde) baan te begeleiden. Denk hierbij aan het behalen van een heftruckcertificaat, taxipas, VCA veiligheidscertificaat, MBO niveau 1 in de zorg (thuiszorg en woonassistent). Ook is voor mensen soms het behalen van een startkwalificatie het juiste maatwerk dat van toepassing is. Stuk voor stuk inzet die de kansen vergroot voor mensen op de arbeidsmarkt. Scalabor, het Leer-Werk-Loket en verschillende opleidingsinstituten kunnen ons hier bij helpen. We gaan monitoren hoeveel mensen zonder startkwalificatie in de bijstand zitten en

instromen, hoeveel mensen er met startkwalificatie uitstromen en of het halen van een startkwalificatie bijdraagt aan een duurzame uitstroom uit de uitkering.
We evalueren deze cijfers jaarlijks en vergelijken die met landelijke cijfers en cijfers van vergelijkbare gemeenten. Deze evaluatie delen wij jaarlijks met de raad. Op basis van die evaluatie passen wij ons beleid ten aanzien van het bevorderen van het behalen van een startkwalificatie voor bijstandsgerechtigden aan (amendement 20A76 Iedereen een startkwalificatie).

Verbetering instrumentarium ketenpartners

In 2022 verwachten wij de nodige dynamiek op de arbeidsmarkt. De effecten van de coronacrisis en het groeiende bewustzijn dat wetgeving rondom flexibiliteit en zekerheid op de arbeidsmarkt aanpassing vraagt: deze ontwikkelingen (zoals ook onder andere het advies van de commissie Borstlap) zullen leiden tot veranderingen in wet- en regelgeving en nieuwe initiatieven. Wij richten ons in 2022 op het versterken van de veerkracht van de volgende groepen:

- nieuwe instromers in de arbeidsmarkt (van school naar werk);
- zij-instromers (van werk naar werk);
- herinstromers (van uitkering naar werk).

In 2022 zijn wij in continue dialoog met onze regionale en lokale uitvoeringspartners (zoals Scalabor, onderwijsinstellingen, Werkgevers Service Punt, Leer-Werk-Loket en Centrum Activerend Werk) om ons instrumentarium aan te sluiten op veranderingen en wendbaar te kunnen reageren. Wij doen dit onder andere met initiatieven als:

- het opzetten van het zogenaamde regionale mobiliteitsteam;
- de extra inzet van combinatie-functionarissen voor de aansluiting VSO-PRO;
- het verbreden van het buurtbaanbureau.

Bij het verbeteren van het instrumentarium staan de behoeften van de Arnhemse inwoners centraal. Zo zullen we inwoners die een langere afstand tot de arbeidsmarkt hebben nieuwe instrumenten bieden, gericht op het zetten van tussenstappen richting werk of voor meedoen naar vermogen. Het aanbieden van basisbanen en mobiliseren en activeren van betekenisvol werk in de wijken sluit hierop aan.

Verbetering toeleiding en doorleiding ketenpartners

Het cluster Werk & Inkomen is een belangrijke partij in de toeleiding van inwoners naar de juiste, passende participatieplaatsen of re-integratieplekken en het bepalen van passende ondersteuning daarbij. Dit is vrijwel altijd maatwerk, zeker voor inwoners met verminderd arbeidsvermogen. Het aanbod van instrumenten wordt door diverse ketenpartners verzorgd, waarbij de ene ketenpartner zich meer richt op trajecten voor inwoners met een lage participatiegraad en een andere ketenpartner zich richt op inwoners met een hogere participatiegraad. We werken in 2022 aan een betere kennis binnen cluster Werk & Inkomen over de diverse trajecten en hun onderlinge verschillen en beoogde doelgroepen. Zodat we in de toeleiding beter bij de behoefte van de inwoner aansluiten. Dit proces faciliteren we ook bij de ketenpartners. Door te investeren in meer kennis van elkaars trajecten en onderlinge verbinding vergroten we soepele in- en doorstroommogelijkheden tussen de verschillende aanbieders. Zodat inwoners steeds maximaal gefaciliteerd worden in het zetten van stappen op de participatieladder en een goede samenwerking in de keten ervaren, ook als zij switchen van het ene naar het andere traject.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Uitstroompercentage algemene bijstand			2,1%	1,9%	

Eenheid: Uitstroompercentage algemene bijstand afgezet tegen andere gemeenten

Bron: Divosa

Inclusief werk

Wij willen werkgevers motiveren om hun werk inclusiever te organiseren en een vruchtbare bodem van en voor inclusief werkgeverschap in onze stad en regio stimuleren. Daarom stimuleren wij inclusief ondernemerschap in samenwerking met het programma Vitale Economie, zetten wij in op het lokaal, duurzaam en sociaal aanbesteden van onze gemeentelijke opdrachten, vragen wij onze ketenpartners om gezamenlijk (verder) te bouwen aan een brede werkgeversdienstverlening en bevorderen we de inzet van Participatiewet-instrumenten zoals loonkostensubsidie en jobcoaching.

Stimuleren netwerk Inclusief Midden-Gelderland

Wij stimuleren dat inclusieve werkgevers elkaar en ondersteunende organisaties ontmoeten tijdens speciaal voor dit doel georganiseerde bijeenkomsten. Om inspiratie op te doen, onderlinge samenwerking te stimuleren of kennis over wet- en regelgeving en stimuleringsmaatregelen en - instrumenten te vergroten. Met als uiteindelijk doel dat werkgevers (meer) arbeidsplaatsen bieden voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Arnhem zet zich in als ambassadeur en verbinder voor dit netwerk.

Herijking Social Return On Investment-aanpak

De in 2021 gestarte pilots 'lokaal, sociaal, duurzaam en circulair inkopen in Arnhem' en 'Social Return On Investment regio Midden-Gelderland' zullen in 2022 hun vruchten gaan afwerpen. Wij willen in Arnhem, als centrumgemeente van de regio Midden-Gelderland, met ons inkoop- en aanbestedingsbeleid ook maatschappelijke impact stimuleren door ondernemers in contact te brengen met onze werkzoekende inwoners en zo inclusief werkgeverschap in onze stad en regio realiseren. In 2022 zal Social Return, als onderdeel van maatschappelijk verantwoord inkopen, in iedere aanbesteding van Arnhem worden opgenomen. Dit is voortzetting van het beleid dat in 2021 is ingezet. Ten behoeve van de uitvoering van Social Return on Investment zal het regionale steunpunt, dat in de regionale pilot wordt ingericht, in 2022 opdrachtnemers en opdrachtgevers van Arnhem en de andere regionale gemeenten adviseren en ondersteunen bij de invulling van hun SROI-verplichting.

Gemeente Arnhem als inclusieve werkgever

Wij kunnen onze rol als stimulator voor inclusief werkgeverschap het beste vervullen wanneer wij een goed voorbeeld zijn. Door optimale resultaten te halen en door als werkgever actief deel te nemen aan regionale activiteiten. Het programma 'inclusie en diversiteit' geeft hier invulling aan.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
% gemeentelijke inkoopdossiers met SROI-component				indicator in ontwikkeling	

Bron: inkoopadministratie

Samen sterk

De ambities van de gemeente Arnhem voor haar stad zijn groot! We leggen de lat graag hoog om met partners optimaal samen te werken voor onze inwoners en werkgevers. De acties om deze ambities waar te maken zijn onderdeel van onder andere de Herstelagenda en het programma Vitale economie. We werken lokaal waar nodig en (boven) regionaal om onze ambities te versterken en voor gezamenlijke positionering en lobby richting het Rijk. Dit doen we enerzijds door de uitvoering in de regionale samenwerking te versterken, onder andere door naast de strategische agenda gezamenlijk met onze netwerkpartners in te zetten op Regionaal Mobiliteitsteam en jeugdwerkloosheid. En anderzijds door de bijdrage van de bestuurder als lid van VNG Commissie Integratie, Participatie en Schulden, als voorzitter van het Regionaal Werkbedrijf en haar inzet in de regio dragen bij het vormgeven van lokale en (boven)regionale ambities.

Gezamenlijke lobby

De afgelopen periode is ingezet op een intensievere samenwerking regionaal en bovenregionaal op het gebied van arbeidsmarktbeleid. Inmiddels werken we samen met The Economic Board en de Groene Metropool Regio op het ontwikkelen van een human capital agenda. Daarnaast wordt er verkend of de samenwerking met de provincie, naast regionaal, ook bovenregionaal (zes arbeidsmarktregio's) versterkt kan worden. Door het opzetten van een goede (boven)regionale human capital agenda verstevigen we onze positie en lobby naar het Rijk. Dit alles met als doel om onze inwoners en werkgevers optimaal te faciliteren om meer weer- en wendbaar te zijn.

Ontwikkelen en uitvoeren Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland

De Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland met aanvullende projecten als Perspectief op Werk en Werken aan Werk is actueler dan ooit. De huidige crisis laat zien dat we met onze partners in het Regionaal Werkbedrijf en de regiogemeenten samen sterker staan en meer kunnen voor onze inwoners en werkgevers als we intensief samenwerken. In de komende periode werkt regio Midden Gelderland verder met de extra ontvangen crisismiddelen die ingezet worden op mensen die een kwetsbare arbeidsmarktpositie hebben, jongeren die zelfstandig onvoldoende in staat zijn om hun weg te vinden naar de arbeidsmarkt en de inzet richting ondernemers en werkgevers. Om optimaal in te zetten op vragen van mensen en werkgevers wordt naast de strategische agenda arbeidsmarkt samen gewerkt in een regionaal mobiliteitsteam. Op deze manier investeren we optimaal in mensen die een duwtje in de rug nodig hebben om zelfstandig deel te kunnen nemen op de arbeidsmarkt en de vraag van werkgevers voor het om- en bijscholen van werknemers zodat vraag en aanbod beter op elkaar worden afgestemd.

Meer Arnhemmers zijn financieel zelfredzaam

Het is onze ambitie dat zoveel mogelijk Arnhemmers zo zelfstandig mogelijk kunnen meedoen in de maatschappij. We streven ernaar dat zoveel mogelijk inwoners de financiële basis op orde kunnen hebben, dus voldoende inkomen om in de basisbehoeften te kunnen voorzien. Het is belangrijk dat inwoners deze inkomsten zo zelfstandig mogelijk kunnen verwerven (zoveel als mogelijk vanuit betaald werk) en dat inkomsten en uitgaven in balans zijn. Hierbij bieden wij inwoners ondersteuning waar nodig. We willen (langdurige) armoede en schulden voorkomen en beperken en streven naar een betere uitgangspositie voor de participatie van kinderen die in een armoedesituatie opgroeien.
We zetten nog nadrukkelijker in op preventie, vroegsignalering en activering. Het tijdig vinden en bereiken van deze inwoners met geldzorgen staat hoog op de agenda. Werken moet lonen. Als er schulden zijn ontstaan, is het doel die zo snel en effectief mogelijk op te lossen. In de voortgangsrapportage armoede en schuldenaanpak is hiertoe een pakket van samenhangende acties benoemd. Deze acties voeren we gezamenlijk, deels uit vanuit de schulden- en armoedeportefeuille en deels vanuit andere beleidsterreinen oppakken en uitvoeren. Een deel van de acties in het komende jaar voeren we stedelijk uit, andere acties vragen om een wijkgerichte uitvoering.

De recente coronacrisis maakt het belang van een effectief beleid gericht op financiële zelfredzaamheid nog meer duidelijk. De gevolgen van het coronavirus raakt vele Arnhemmers. Mogelijk zien we meer werkloosheid en een toenemende instroom in de bijstand. Dit raakt de Arnhemmers die al kwetsbaar waren. Het raakt ook nieuwe groepen. Mensen die ineens hun baan (gedeeltelijk) verliezen, een inkomensval maken, hun onderneming kwijtraken of ernstige zorgen hebben over een dreigend faillissement. De afgelopen maanden zijn diverse acties ondernomen. Het college zet ook de komende periode extra in op de aanpak van dit vraagstuk door extra te investeren in betaald werk en op onderdelen de financiële ondersteuning van inwoners met een risico op armoede nog meer te versterken.

Armoede en schulden voorkomen

We willen vanzelfsprekend armoedesituaties en schulden zoveel mogelijk voorkomen. Dit willen we nog beter realiseren door te investeren in onze kinderen en jongeren. De inzet is het realiseren van een betere uitgangspositie voor kinderen en jongeren uit de kwetsbare gezinnen.

Doorontwikkeling gelijke kansen kinderen en jongeren

- We brengen de problematiek van kinderarmoede en de manier waarop we het kunnen doorbreken nog meer in beeld. Ten eerste met een onderzoek naar de wijze waarop verschillende vormen van kinderarmoede (intergenerationele-, situationele of migratiearmoede) duurzaam doorbroken kunnen worden. Daarnaast met verdiepende gesprekken die we gaan voeren met kinderen die in armoede opgroeien. Met de resultaten gaan wij het komend jaar nog gerichter acteren op het vergroten van de ontwikkelingskansen van kinderen die in armoede opgroeien.
- Zo stemmen we het programma Kansrijke start (0-2 jaar), Kansrijk opgroeien (0-18 jaar) en de wijkgerichte aanpak specifiek voor kinderen van 0-4 jaar (cruciale fase) beter op elkaar af.
- Daarnaast bepalen we per wijk, afhankelijk van het type kinderarmoede in de wijk, welk collectief aanbod het best passend is. Ook de Gelrepas ondersteunt deze inzet door meer wijkactiviteiten in het Gelrepasprogramma op te nemen.
- Tegelijkertijd ondersteunen we ouders vanuit de integrale dienstverlening in de wijk zo goed mogelijk naar meer financieel perspectief. Hierbij helpen wij hen bij wat zij nodig hebben om hun kinderen goed te kunnen begeleiden in hun ontwikkeling.
- We sluiten met onze doorontwikkeling ook aan op de Arnhem-Oost aanpak en op de centrale visie van het Jeugdbeleid.
- We gaan in gesprek met scholen over hoe zij kinderen die opgroeien in armoede nog beter mee kunnen laten doen, hoe zij armoede en schulden in gezinnen beter kunnen signaleren en wat zij kunnen doen om de kinderen en hun ouders op weg te helpen naar een financiële goede toekomst.
- Waar mogelijk ontwikkelen we met het basisonderwijs een educatief aanbod om kinderen al zo vroeg mogelijk vaardigheden te leren rondom het omgaan met geld. Ook de ouders betrekken we hierbij. Ook in het voortgezet en beroepsonderwijs benutten we mogelijkheden voor een educatief aanbod voor de overgang van 17 naar 18. Centraal staat het aanleren van vaardigheden en kennis over zaken die je moet regelen als je 18 jaar wordt. Op het MBO Rijn IJssel is Opr€cht aanwezig. Zij zijn betrokken bij de steunfonds aanvragen en bij jongeren waar er geldzorgen of schulden aanwezig zijn.

Invoeren andere werkwijze tegemoetkoming schoolkosten

Vanaf het schooljaar 2022/2023 stopt de huidige schoolkostenregeling. Hiervoor in de plaats komen we leerlingen (primair en voortgezet onderwijs) uit gezinnen met een laag inkomen via de Gelrepas financieel tegemoet voor specifieke schoolkosten. Deze tegemoetkoming is bestemd voor zogenaamde persoonsgebonden schoolspullen. Hiermee geven wij tevens uitvoering aan Motie 20M342 (Geld voor schoolkosten niet anders uitgeven).

Doorgaande lijn preventief aanbod

We zetten in op een doorgaande lijn in het preventief aanbod zodat kinderen en jongeren (en hun ouders) structureel en op maat stappen zetten op het gebied van financiële bewustwording en het aanleren van vaardigheden op dit gebied.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal huishoudens met ten minste 1 jaar inkomen tot 120% sociaal minimum	15.000	14.800	14.700		
Bron: CBS					
Aantal huishoudens met ten minste 4 jaar inkomen tot 120% sociaal minimum	8.500	8.600	8.800		
Bron:CBS					
Aantal kinderen in huishoudens met ten minste 1 jaar inkomen tot 130% sociaal minimum	5.200	5.200	5.100		
Bron: CBS					
Aantal kinderen in huishoudens met ten minste 4 jaar inkomen tot 130% sociaal minimum	3.200	3.000	3.100		
Bron: CBS					

Op tijd erbij; vroeg-signalering en vroeghulp

We willen financiële problemen bij inwoners zo snel mogelijk in beeld hebben. Op tijd erbij dus. Immers, hoe langer iemand in armoede verkeert en of schulden heeft, hoe moeilijker het wordt eruit te komen.

Inzet inkomensondersteuning

- We blijven ons ook in 2022 inzetten voor een nog beter bereik en meer gebruik van onze inkomensregelingen. Specifiek richten we onze aandacht hierbij op de werkende minima. Het verbeteren van de informatievoorziening, het benutten van de diverse vindplaatsen en het stroomlijnen van het aanvraagproces voor minimaregelingen vraagt ook komend jaar de nodige aandacht. Hiermee geven we tevens uitvoering aan Motie 20M353 (hulp bij armoede begrijpen en vinden) en Motie 20M343 (Een keer aanvragen is genoeg).
- De nieuwe Gelrepas is sinds 1 januari 2021 beschikbaar. Door betere monitoring weten we nu beter wat er gebeurt. We gaan het gebruik van de nieuwe Gelrepas in 2021 goed analyseren. In 2022 gaan we het programma-aanbod waar nodig verder versterken met nieuw aanbod. De focus ligt op sport- en cultuuractiviteiten, waarbij we ook het aanbod van sport en cultuur in de wijken een plek willen geven in de Gelrepas. We willen pashouders hierbij betrekken (we denken aan het inrichten van een panel van pashouders) zodat we steeds meer dat aanbieden waar vraag naar is. Ook voeren we een eerste tevredenheidsonderzoek uit. Het streven is een Gelrepasprogramma voor en door pashouders. Waar zinvol verbinden we van andere voorzieningen aan de Gelrepas. Het ondersteunen van gezinnen bij schoolkosten en de korting op de ID kaart voor minima met een Gelrepas zijn hier voorbeelden van. We werken vanuit de Gelrepas samen met Stichting Leergeld en het Jeugdfonds Sport en Cultuur. Verder zetten we in op extra communicatie over de werking van de nieuwe pas, in afstemming met de intermediairs en de aanbieders. Bij de volgende verlenging van de Gelre Pas eind 2021, nodigen we pashouders vrijblijvend uit om de budgetcheck van Rijnstad te doen en kijken we hoe we de conclusies uit de budgetcheck kunnen gebruiken voor acties om mensen duurzaam uit armoede te halen. (overgenomen motie 21M104).
- Met ingang van 1 januari 2022 verhogen we voor gezinnen met kinderen in de leeftijd van 12 tot 18 jaar de inkomensgrens om in aanmerking te komen voor de Individuele Inkomenstoeslag (IIT) van 105% naar 110% van de bijstandsnorm. Hiermee geven we uitvoering aan amendement 21A33 (Perspectief voor gezinnen met kinderen in Armoede).

Inzet energiearmoede

Vanaf de winter 2021/2022 starten we met energiecoaches in het Spijkerkwartier, Immerloo, Presikhaaf en Geitenkamp. Daarnaast starten we komend jaar met een pilot Duurzaam Witgoed voor minima. Hierbij wordt ervaring opgedaan met het verstrekken van duurzaam witgoed op abonnementsbasis vanuit de Bijzondere Bijstand.

Beter benutten van vindplaatsen

Om inwoners met geldzorgen sneller te bereiken en hulp te bieden, maken we al volop gebruik van vindplaatsen. Dat blijven we ook de komende periode verder versterken. Zo zijn Opr€cht en de Erop Af medewerkers van Rijnstad te vinden bij bijvoorbeeld de Rechtbank en het Rijn IJsselcollege. Intern vormt cluster Werk en Inkomen een belangrijke vindplaats. Ook UWV en de SVB zijn vindplaatsen voor inwoners met geldzorgen. We hebben met het UWV samenwerkingsafspraken gemaakt om in te zetten op preventie en werken gezamenlijk aan toeleiding naar werk direct vanuit de wW en het wegnemen van belemmeringen zoals schulden. De komende tijd maken we vergelijkbare afspraken met het SVB.
Aansluiting op de Nederlandse Schuldhulproute (NSR) en de nieuwe Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) bieden nog meer kansen voor vroegsignalering. Aan de hand van de pilots die we in 2021 uitvoeren, maken we keuzes voor een structurele aanpak vroegsignalering. Hierin vormen Vroeg Erop Af en Erop Af de basis. Elementen van onze communicatiecampagne blijven we structureel inzetten en we werken hierbij samen met ervaringsdeskundigen.

Ook zetten we ons actief in om de samenwerking in de stad bij de bestrijding van armoede en schulden te versterken. Zo spelen wij een inhoudelijke en adviserende rol bij het verder ontwikkelen van de Arnhemse Dialoog, met als kern het betrekken van het bedrijfsleven bij de aanpak van de problematiek. Ook kijken we naar de toekomst van de rol van het Armoedepact in het licht van het actuele beleid en beleidsvoornemens.
Binnen het programma ‘investeren in een sociaal sterke stad’, gaan wij actief verbinding zoeken en het gesprek aan met sociaal maatschappelijke instellingen waaronder kerken, Leger des Heils, Moskeeën enz.” Hiermee willen wij proactief invulling geven aan de motie 20M176 Investeren in een sociaal sterke stad en amendement 20A80 Investeren in een sociaal sterke stad.

Huisvesting armoede-initiatieven

Er lijkt zich een serieuze kans voor te doen dat verschillende partijen die zich inzetten voor het armoedevraagstuk in de stad tot gezamenlijke, duurzame huisvesting kunnen komen. Op dit moment vindt met de partijen een verdere oriëntatie plaats, ook over hoe we dit vanuit de gemeente het beste kunnen faciliteren. Afhankelijk van de uitkomst van die oriëntatie gaan we dit proces verder concretiseren.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
% huishoudens dat afgelopen 12 maanden moeite heeft gehad om van het inkomen rond te komen	19%		21%		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijs)					
% huishoudens dat onverwachte noodzakelijke uitgave van € 1.000 kon betalen zonder daarvoor schulden te maken			64%		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijs)					
% bereikte huishoudens bij huisbezoek Vroegsignalering			72%		
Bron:Vroeg Eropaf					

Financieel perspectief vergroten

We maken ons sterk voor meer perspectief voor inwoners op financiële zelfredzaamheid en het doorbreken van (langdurige) armoede. Dat vraagt meer dan financiële hulp (vangnet). Naast toeleiding naar (betaald) werk is het belangrijk dat we met elkaar voor inwoners hiertoe alle noodzakelijke hulpbronnen (zoals opleiding, vaardigheden en een kansrijk netwerk) kunnen mobiliseren. En dat we vanuit alle invalshoeken perspectief en activering stimuleren. Daarnaast is het belangrijk dat problematische schulden duurzaam aangepakt worden.

Regie op integraal werken (gebiedsgerichte sturing en integrale wijkaanpak)

- Armoede en schulden pakken we aan vanuit alle beleidsvelden. Alleen op die manier kunnen alle hulpbronnen die nodig zijn optimaal ingezet worden.
- Welzijnsparagraaf in raadsvoorstellen - Met ingang van januari 2022 voegen we een welzijnsparagraaf toe aan het sjabloon van raadsvoorstellen. In deze paragraaf kan beschreven worden wat het voorstel bijdraagt aan het welbevinden en het financieel/ economisch perspectief van Arnhemmers, specifiek van kinderen en jongeren. Hiermee wordt beoogd de integrale aanpak van armoede en schulden te stimuleren. Hiermee geven we uitvoering aan Motie 20M352 (Armoede aan de orde van de dag).
- Samenwerking in de wijk - We zetten het verstevigen van de samenwerking, tussen sociale wijkteams, teams leefomgeving en werk en inkomen door (zie Doorbraak naar werk) . Zo kunnen we vraagstukken rondom financiële zelfredzaamheid steeds beter integraal en vanuit het perspectief van de inwoner tegemoet treden met als resultaat één integraal plan voor de inwoner.

Gebiedsagenda's - We investeren n de doorontwikkeling van gebiedsagenda's (de sociale wijkteams, teams leefomgeving en werk en inkomen); zie Doorbraak naar werk.

Inkomensondersteuning gericht op perspectief en activering

Naast het verbeteren van de zichtbaarheid en de toegang tot de inkomensregelingen, willen we het pakket aan Arnhemse inkomensregelingen op de (midden)lange termijn meer fundamenteel versterken met het oog op activering en het kunnen realiseren van meer financieel perspectief. Eind 2021 verwachten we de ingrediënten hiervan in beeld te hebben, zodat we in 2022 de eerste stappen kunnen gaan zetten. Gedacht wordt aan het vereenvoudigen van beleidsregels, nog meer toekennen op maat en het verbinden van andere hulpbronnen door aanvragers te wijzen op de mogelijkheden van hulp bij budgetvaardigheden, taalvaardigheden, schulddienstverlening, werk en inkomen. Hiermee willen tevens uitvoering geven aan Motie 20M344.
Bij de prolongatie van de Gelrepas 2021/2022, gaan we pashouders vrijblijvend uitnodigen om gebruik te maken van de budgetcheck van Rijnstad. We gebruiken waar mogelijk de conclusies uit de budgetcheck voor acties om inwoners verder te adviseren. Hiermee geven wij uitvoering aan toezegging 976.

Doorontwikkeling Mobility Mentoring

Momenteel onderzoeken we hoe de methode van Mobility Mentoring structureel en gemeentebreed kan worden gepositioneerd en ingezet. Mobility Mentoring richt zich op het versterken van de zelfredzaamheid en vaardigheden van mensen. Eind 2021 ligt hiervoor een voorstel.

Problematische schulden aanpakken

Na de implementatie van een nieuwe werkwijze in onze schulddienstverlening, blijven we investeren in een optimale samenwerking tussen de Sociale wijkteams, PLANgroep en ketenpartners. De Sociale wijkteams vormen een laagdrempelige en integrale toegang voor mensen met schulden. Na de warme overdracht naar PLANgroep blijft de wijkcoach betrokken tijdens en na het schuldhulptraject. We brengen het Fonds Renteloos herfinancieren nog meer onder de aandacht van inwoners en ketenpartners om inwoners met beginnende, kleine schulden sneller te helpen. Via Collectief Schuldregelen investeren we in een dienstverlening waarbij voor inwoners nog sneller een akkoord met schuldeisers kan worden gerealiseerd. We hebben samenwerkingsafspraken gemaakt tussen schulddienstverlening en de maatschappelijke opvang zoals het JONAhuis. Vergelijkbare afspraken maken we ook met Moviera en de Remisestraat. Via het Meldpunt Kinderopvangtoeslag zetten we volop in op de ondersteuning van gedupeerden van de toeslagaffaire.

Voor jongeren continueren we de succesvolle werkwijze van Opr€cht. Hiervoor maken we met hen nieuwe samenwerkingsafspraken. Daarnaast werkt Opr€cht ook mee met onze communicatiecampagne "Geldzorgen; samen komen we eruit" om de drempel naar hulp te verlagen. Ondernemers met geldzorgen krijgen hulp via het loket Geldzaken en Ondernemers. Deze lopende pilot wordt eind 2021 geëvalueerd waarna een keuze gemaakt wordt voor een structurele inrichting van schulddienstverlening aan ondernemers.

Tenslotte blijven we inzetten op een optimale samenwerking met bewindvoerders. Sinds april 2020 is het aantal bewindvoerders dat het convenant “Samen sterker” ondertekend heeft gegroeid van 6 naar 23. Via deze bewindvoerders wordt meer dan 60 % van de Arnhemse inwoners onder bewind bereikt. In eerste instantie lag de focus op het uitwerken en concretiseren van de afspraken uit het convenant. Hier zijn de consequenties van de Wet adviesrecht gemeenten bij schuldenbewind (Ags) meegenomen. Eind 2021 evalueren we de afspraken uit het convenant en kijken we of we in 2022 gebruik willen maken van de Ags. We maken dan ook zoveel als mogelijk samenwerkingsafspraken met bewindvoerders die (nog) niet aangesloten zijn bij het convenant.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal inwoners met financiële vragen			1.346	849	
Eenheid: Inwoners aangemeld bij Sociale Wijkteams Arnhem					
Bron: Sociale wijkteams					
Aantal aanmeldingen voor Schulddienstverlening			382	922	
Eenheid: Inwoners aangemeld bij PLANgroep					
Bron: PLANgroep					
Gemiddelde schuld van huishouden dat start met een schuldregeling				€ 36.000	
Eenheid: Euro					
Bron: PLANgroep					
Gemiddelde aantal schuldeisers van huishouden dat start met een schuldregeling				13	
Eenheid: Aantal schuldeisers					
Bron: PLANgroep					

Terugval voorkomen

Wij willen dat financiële zelfredzaamheid duurzaam is. Zowel een traject richting betaald werk als een traject richting een schuldenvrije situatie is veelal succesvol. Echter voor de inwoner is het pas echt succesvol als hij of zij aan het werk blijft en schulden zich niet meer zullen voordoen. Om dit beter te borgen is nazorg belangrijk.

Doorontwikkelen nazorg bij uitstroom

- In 2021 is 'WerkloonT' geïmplementeerd. Een rekentool van Stimulansz die de inwoner meer grip geeft op het inkomen bij de uitstroom naar betaald werk. De komende periode gaan we deze nieuwe werkwijze doorontwikkelen.
- Ook de pilot Ondersteuning op Maat is geïmplementeerd. Een maatwerkbudget dat is gekoppeld aan de Nazorg van Werk en Inkomen. Consulenten en regisseurs kunnen dit budget naar eigen inzicht inzetten wanneer bij volledige uitstroom naar betaald werk zaken spelen die een duurzame uitstroom kunnen belemmeren. Denk hierbij aan de armoedeval die in enkele situaties optreedt. We gaan de eerste fase van de pilot evalueren en analyseren. Op basis hiervan kunnen we de pilot waar nodig verbeteren.
- Momenteel wordt Surplus bij wijze van proef uitgevoerd. Daarna wordt duidelijk hoe deze werkwijze komend jaar geïmplementeerd kan worden.

Nazorg na een schuldhulptraject

De zorg na een schuldhulptraject is belegd bij de Sociale wijkteams. Zij blijven tijdens en na een schuldhulptraject betrokken bij de inwoner. Ze ondersteunen de inwoner tijdens het traject, en in de eerste maanden na afloop om terugval te voorkomen. De steunstructuur (familie, vrienden en ketenpartners) vervullen hierin ook een belangrijke rol. Met veel ketenpartners zijn hiervoor samenwerkingsafspraken gemaakt. We blijven hierop investeren. Voor mensen zonder schulden, met een inkomen tot 120 % van het minimuminkomen is het mogelijk om gratis een vorm van Budgetondersteuning op Maat te krijgen (BooM). Dit maatwerkinstrument kan bijvoorbeeld worden ingezet bij uitstroom uit een bijstandsuitkering of bij beëindiging van beschermingsbewind.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal huishoudens schuldenvrij uitgestroomd na traject Schulddienstverlening			180	333	

Eenheid: Aantal per jaar

Bron: PLANgroep

Slim monitoren en sturen

Wij willen doen wat nodig is. Wij willen instroom voorkomen en uitstroom bevorderen, inwoners ondersteunen in hun arbeidsontwikkeling, hen naar vermogen (en loonwaarde) aan werk helpen of hen ondersteunen bij activering en participatie en hen tijdig de juiste ondersteuning bieden bij vragen rondom inkomen, schulden en armoede. Wij willen ook weten wat werkt. Wij willen deze kerntaken binnen het domein Werk en Inkomen dan ook beter monitoren en er slimmer op bijsturen en handhaven. Daarom investeren we in 2022 in het verder opbouwen van ons inwonersbeeld, waarbij we de wijk als uitgangspunt nemen. Zodat we vanuit die informatie instrumenten kunnen ontwikkelen die goed aansluiten bij de behoefte van inwoners en de effectiviteit van onze bestaande inspanningen beter kunnen beoordelen. We bewegen van sturen op input naar sturen op (maatschappelijke) impact.

Inrichten monitor programma Doorbraak Naar Werk

Wij willen de rechtmatigheid, rechtvaardigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid van de gemeentelijke inzet in het kader van het programma Doorbraak Naar Werk goed kunnen volgen. In 2022 is de monitoring van het programma in de lijn geborgd. Jaarlijks brengen we op drie momenten een bestuursrapportage uit. Op de volle breedte van resultaten en inspanningen op werk, schulddienstverlening en armoedebestrijding. De rapportages brengen we parallel uit aan die van Zorg Dichterbij. Om op die manier steeds meer naar samenhang toe te werken. Op inhoud en kwaliteit van de indicatoren blijven we schaven. We streven naar de best bruikbare informatie om onze inspanningen te kunnen meten en te sturen. De komende tijd zal daarbij de nadruk liggen op het digitaliseren van interne processen, maar ook op het genereren van input van onze ketenpartners.

Doorontwikkelen prestatie-indicatoren

Voor de verschillende sturingsniveaus (beleid en uitvoering, op wijkniveau en stedelijk) en perspectieven (inwoners, werkgevers, financieel, organisatorisch) worden passende indicatoren ontwikkeld. In lijn met de gefaseerde ontwikkeling van de monitor worden de indicatoren continue in overleg met de gebruikers doorontwikkeld en aangescherpt.

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Lopende re-integratievoorzieningen	9,8	6,4	6,7	6,5	
Eenheid: Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar					
Bron: CBS- Participatiewet					
Kinderen in uitkeringsgezin	12%	11%	11%		
Eenheid: Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.					
Bron: Verweij Jonker Instituut - Kinderen in Tel					

Hierboven zijn bij de verschillende doelstellingen een aantal effectindicatoren opgenomen. In de bestuursrapportage Doorbraak naar Werk is meer informatie te vinden, is de voortgang op alle indicatoren opgenomen en zijn de trends en duiding hiervan beschreven.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Doorbraak naar werk	**35.333**	**46**	**554**	**1.516**
Investeren in voorkomen	35.333	46	554	1.516
Dichtbij de Arnhemmer en integraal				
Perspectief bieden				
Inclusief werk				
Samen sterk				
Slim monitoren en sturen				
Meer Arnhemmers zijn financieel zelfredzaam	**131.091**	**114.058**	**0**	**0**
Financiële basis op orde	131.055	114.058	0	0
Voorkomen en beperken (langdurige) armoede				
Doorbreken Generatiearmoede				
Inkomen en uitgaven in balans: minder financiële problemen en problematische schulden bij inwoners	37	0	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**166.425**	**114.104**	**554**	**1.516**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	195.488	173.395	182.950	166.425	164.723	161.928	161.928
Baten	143.602	112.334	118.118	114.104	115.404	115.404	115.404
Saldo lasten en baten	***-51.885***	***-61.061***	***-64.833***	***-52.320***	***-52.320***	***-46.524***	***-46.524***
Toevoegingen aan reserves	4.991	554	554	554	554	0	0
Onttrekkingen aan reserves	6.385	1.344	9.348	1.516	739	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.394***	***790***	***8.794***	***962***	***962***	***0***	***0***
Gerealiseerd resultaat	**-50.492**	**-60.271**	**-56.039**	**-51.358**	**-49.134**	**-46.524**	**-46.524**

Toelichting

Lasten

De begrote lasten bedragen in 2022 € 166,4 miljoen, onderverdeeld in de volgende onderwerpen:

- Bijstandsverstrekking: € 124,6 miljoen;
- Participatie: € 35,2 miljoen;
- Armoedebeleid: € 6,5 miljoen;
- Overige lasten: € 0,1 miljoen.

De totale lasten van programma S06 Participatie en armoedebestrijding zijn in 2022 € 16,5 miljoen lager dan in 2021. Dit komt door:

- Bijstandsverstrekking € 4,5 miljoen lager dan 2021: Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt doordat in 2021 incidenteel de ToZo uitkering staat begroot (€ 7,0 miljoen lager dan 2021). Daar tegenover staat dat de verwachte uitkeringslasten BUIG in 2022 € 2,5 miljoen hoger zullen zijn dan in 2021.
- Participatie € 12,2 miljoen lager dan 2021: Deze daling van het budget wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door afloop van incidentele budgetten te weten: middelen Arbeidsmarktregio (€ 4,6 miljoen lager dan 2021), middelen actieplan werk (€ 2,6 miljoen lager dan 2021, Organisatieontwikkeling Werk en Inkomen (€ 2,0 miljoen lager dan 2021). Daarnaast nemen de lasten voor WSW jaarlijks af als gevolg van uitstroom SW-medewerkers (€ 1,8 miljoen lager dan in 2021).
- Armoedebeleid € 0,1 miljoen hoger dan 2021: Dit wordt veroorzaakt door een klein incidenteel verschil op diverse bijdragen TONK, nominale compensatie, Coronamiddelen en een overschrijding op Kansrijk Opgroeien en Gelrepas in 2021.
- Schulddienstverlening € 0,3 miljoen lager dan 2021: Dit wordt veroorzaakt door incidentele uitgaven in 2021 voor de Kinderopvangtoeslagaffaire, corona en doorgeschoven budgetten uit 2020 voor preventie en Geldzaken & Ondernemers.

Baten

De begrote baten van programma S06 Participatie en armoedebestrijding zijn in 2022 € 114,1 miljoen, onderverdeeld in de volgende onderwerpen:

- Bijstandsverstrekking: € 114,0 miljoen;
- Participatie: € 46 duizend;
- Armoedebeleid: € 0,1 mln.

In totaal zijn de begrote baten in 2022 circa € 4,0 miljoen lager dan in 2021. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door:

- Bijstandsverstrekking € 2,9 miljoen lager dan 2021: Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt doordat in 2021 sprake is van een incidentele bijdrage vanuit het Rijk ten behoeve van de Tozo uitkering (€ 5,2 miljoen lager dan 2021). Daar tegenover wordt de komende jaren een stijging van de Rijksbijdrage van de gebundelde uitkering (BUIG) verwacht (€ 2,4 miljoen hoger dan 2021).
- Participatie € 1,1 miljoen lager dan 2021: In 2021 sprake is van een incidentele provinciale subsidie ten behoeve van de Arbeidsmarktregio (€ 0,7 miljoen lager dan 2021)
- Armoedebeleid € 0,1 miljoen hoger dan 2021: De bijdrage vanuit eurobudget van Menzis is in 2021 eenmalig ingezet op diverse andere programma's.

- Schulddienstverlening: € 0,2 miljoen lager dan 2021: In 2021 zijn er incidentele baten beschikbaar voor Kinderopvangtoeslagaffaire en bijdragen vanuit Dullertsstichting voor diverse initiatieven.

Toevoegingen aan reserves
Zowel in 2022 als in 2021 is de begrote toevoeging aan reserves € 0,6 miljoen. Dit betreft een toevoeging aan de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering in het kader van de organisatieontwikkeling Werk en Inkomen. Tot en met 2023 blijft de begrote toevoeging aan de BR Bedrijfsvoering € 0,6 miljoen.

Onttrekkingen aan reserves
In 2022 bedraagt de begrote onttrekkingen aan reserves € 1,5 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- BR Bedrijfsvoering in het kader van de organisatieontwikkeling Werk en Inkomen: € 0,8 miljoen;
- BR Werkinvesteringsfonds bestedingsplan 2022: € 0,7 miljoen.

De onttrekkingen zijn € 8,4 miljoen lager dan in 2021. Dit komt door:
- Een € 2,0 miljoen lagere onttrekking uit de BR Bedrijfsvoering voor de reorganisatie Werk en Inkomen;
- In 2021 is een onttrekking begroot aan de BR Taakmutaties Overloop in verband met de budgetoverheveling vanuit 2020. Voor 2022 is nog geen onttrekking begroot, dit resulteert in € 2,6 miljoen lagere onttrekking in 2022.
- Een € 0,8 miljoen lagere onttrekking aan de BR Transitie Presikhaaf Scalabor;
- € 0,9 miljoen lagere onttrekking aan BR Taakmutaties Overloop in verband met resultaatbestemming herstelagenda 2020.
- Een € 0,7 miljoen hogere onttrekking ten behoeve van het bestedingsplan Werkinvesteringsfonds uit de BR Werkinvesteringsfonds in 2022.
- Een € 0,3 miljoen lagere onttrekking uit de BR Participatie.
- Een € 1,7 miljoen lagere onttrekking uit de BR Taakmutaties Overloop ten behoeve van de TOZO regeling;
- een € 0,7 miljoen lagere onttrekking schulddienstverlening BR Taakmutaties Overloop voor preventie, vroegsignalering, schulddienstverlening voor ondernemers en lagere onttrekking aan Jongerenperspectieffonds.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)
Scalabor B.V.
MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Participatie
- Werkgeversorganisaties;
- Werknemersorganisaties;
- Onderwijsorganisaties;
- Regionaal Werkbedrijf;
- Economic Board;
- Regiogemeenten;
- UWV;
- Stichting Inclusief Midden Gelderland;
- Inclusief Werkgeven Midden Gelderland;
- Woningbouwcorporaties;
- Leerwerkloket Midden Gelderland;
- Werkgeversservicepunt Midden Gelderland;
- Scalabor;
- Centrum voor Activerend Werk;
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem.

Armoede en schulddienstverlening
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem;
- Dullertsstichting;
- Stichting Leergeld;

- Jeugdfonds Sport en Cultuur;
- Arnhemse Dialoog;
- De Voedselbank Arnhem, De Kledingbank;
- Partners van Vroeg Eropaf (woningcorporaties, energiebedrijven, zorgverzekeraars, waterbedrijven);
- Stichting Rijnstad, Humanitas, SWOA;
- PLANgroep;
- Opr€cht;
- Bewindvoerders aangesloten bij het convenant;
- Zuidweg en Partners;
- Over Rood;
- Landelijke partners (Schuldenlab, Schouders Eronder).

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- St. Leergeld Arnhem
- St. Rijnstad

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Participatie en armoedebestrijding. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Inkomensregelingen (BUIG); maximaal eigen risico
Aanpassing financiering BUIG door het Rijk
Re-integratiebudget - Rijksontwikkelingen
Scalabor Afwaarderingsrisico
Scalabor Detacheringsvergoeding

Corona risico's

Schulddienstverlening
Armoede; toename gebruik inkomensondersteunende maatregelen
Omzetderving Scalabor

Beleidskaders

Participatie

- Programmaplan Doorbraak Naar Werk.

Armoede en schulddienstverlening

- Doorontwikkeling Armoedeagenda en schulddienstverlening;
- Zij aan zij: schuldenvrij - De Arnhemse visie op schulddienstverlening;
- De weg uit armoede: werken aan perspectief Arnhemse armoedeaanpak - 2020 e.v.;
- Uitvoeringsagenda Schulddienstverlening 2020-2021.

Zorg

We willen alle Arnhemmers een stabiele basis bieden. Daarbij bieden we ondersteuning, begeleiding en zorg aan inwoners met een beperking of chronische ziekte die zichzelf niet kunnen redden in het dagelijks leven. We doen dit bij voorkeur samen met het eigen netwerk zodat inwoners niet afhankelijk worden van (alleen) specialistische hulp. Waar dat ontbreekt investeren we in het organiseren van sterke netwerken - formeel en informeel - zo dicht mogelijk bij huis, in de eigen woonomgeving. Op deze manier is hulp snel beschikbaar en ondersteuning dichtbij. Daarbij werken we intensief samen met Sociale wijkteams, zorgaanbieders, huisartsen, scholen en welzijnsorganisaties in een gebied. Omdat gebieden van elkaar verschillen kan onze aanpak ook per gebied verschillen. Prioriteiten, accenten, werkwijzen en samenwerkingspartners worden daarop aangepast.

Tijdens de coronaperiode hebben aanbieders veel aandacht gegeven aan het voortzetten van de ondersteuning en zorg aan onze inwoners en zijn alternatieven gevonden om de zorg zoveel mogelijk te continueren. In veel gevallen is gebruik gemaakt van digitale vormen van ondersteuning. Zo kregen inwoners bijvoorbeeld begeleiding via beeldbellen. Digitale zorgverlening zal, los van corona, in de toekomst meer worden ingezet omdat het een waardevolle aanvulling is gebleken op de al bestaande zorg en ondersteuning en door veel inwoners wordt gewaardeerd. Door de inzet en flexibiliteit van onze aanbieders konden veel inwoners goed worden geholpen. Inmiddels is het gebruik van zorg bijna overal weer op het niveau van vóór corona. We zien echter ook dat sommige problemen zijn toegenomen en dat hierop extra inzet nodig is om deze op te lossen. Dit geldt bijvoorbeeld voor de geestelijke gezondheid van jongeren.

De komende jaren gebruiken we om de stabiele basis voor onze inwoners te versterken. Daarbij willen we verder gaan met de ingezette transformatie van zorg. Preventie staat voorop om zoveel mogelijk problemen te voorkomen maar we zetten ook in op het bieden van lichtere zorg om zwaardere problemen te voorkomen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is een inclusieve stad waarin alle inwoners, ook met een beperking of chronische ziekte, zo zelfstandig als mogelijk leven in de wijk en meedoen aan de samenleving

We vinden het belangrijk dat alle Arnhemmers zo zelfstandig mogelijk kunnen leven, ook wanneer zij daarbij, vanwege beperkingen of chronische ziekte, een steuntje in de rug nodig hebben. We richten ons op een 'Inclusieve stad' waarin alle inwoners kunnen meedoen. Waar dat nodig is bieden we passende zorg en ondersteuning, maar daarbij zorgen we ook dat inwoners zoveel mogelijk zelf regie houden over hun leven en de kwaliteit daarvan kunnen verbeteren of op peil kunnen houden. Daarbij zetten we in op het versterken van de eigen kracht, het sociaal netwerk van inwoners en het benutten van algemene voorzieningen in de wijken. We werken preventief en zetten in op het normaliseren van zorg waar dat kan. Dat betekent dat we minder snel willen diagnosticeren en etiketteren en niet altijd direct een specialistische hulpverlener in willen zetten. Liever maken we gebruik van het netwerk en versterken dit waar dat nodig is waarbij we verschillen tussen Arnhemmers accepteren en omarmen. Inwoners met zorg, jong en oud, blijven zoveel mogelijk thuis wonen met de nodige ondersteuning, of maken eerder de overstap van een instelling naar zelfstandig wonen in de wijk. Wanneer inwoners zorg met verblijf nodig hebben zoeken we naar oplossingen die zoveel mogelijk op de thuissituatie lijken; uit huis maar zo 'thuis' mogelijk. Zo bieden we onze inwoners duurzame, passende, effectieve en efficiënte ondersteuning op maat, zo tijdig mogelijk en zo dicht mogelijk bij huis. Ook stimuleren we daarmee de actieve deelname van inwoners aan de Arnhemse samenleving.
We zorgen ervoor dat de toegang naar ondersteuning en zorg transparant en laagdrempelig is ingericht. Om kwalitatief goede zorg beschikbaar te hebben en te houden zetten we, met name in de jeugdzorg, extra maatregelen in.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Gemiddelde zorgkosten per inwoner		€ 835	€ 887	€ 847	

Eenheid: Euro

Bron: Gemeente Arnhem

Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis

Wanneer inwoners door een beperking of chronische ziekte er (tijdelijk) niet in slagen zichzelf te redden in het dagelijks leven bieden we ondersteuning, begeleiding en zorg. We bereiken steeds meer Arnhemmers en uit het inwonerservaringsonderzoek blijkt dat veel Arnhemmers tevreden zijn over de geboden zorg. Tegelijkertijd is de ervaring, met name van de Sociale wijkteams, dat inwoners vaak langdurig afhankelijk blijven van specialistische zorg en ondersteuning. We gaan ons inspannen om deze inwoners zo zelfstandig mogelijk te maken, zodat zijzelf de regie over hun leven terug krijgen en de kwaliteit van leven verbetert. We zetten in op het versterken van de eigen kracht en investeren in het (sociaal) netwerk rondom inwoners waarbij we het gebruik van algemene voorzieningen in de wijken stimuleren. Daarbij streven we ernaar dat inwoners weer zo zelfstandig mogelijk verder kunnen leven en niet onnodig, langdurig afhankelijk worden van zorg en ondersteuning. We

hebben ook aandacht voor de groeiende groep inwoners (en hun naasten) met een vorm van dementie. We gaan van Arnhem een dementievriendelijke samenleving maken door onder andere bewustwording en trainingen van Arnhemmers en Arnhemse ondernemers over de omgang van inwoners met dementie zodat ook deze groep zo lang mogelijk mee kan blijven doen in Arnhem.

We versterken de (veer)kracht van onze inwoners thuis en in instellingen met een integrale aanpak

We lichten onze inwoners beter voor hoe ze hun zelfstandigheid kunnen behouden; dit doen we met inzet van het eigen netwerk en een betere benutting van algemene voorzieningen in de wijk. We stimuleren het gebruik van deze algemene voorzieningen en we zorgen dat het aanbod bekend is en aansluit bij de behoefte van de inwoners van de wijk. Daarbij wordt onder andere gebruik gemaakt van een website waarop het aanbod aan algemene voorzieningen staat vermeld; deze website ontwikkelen we verder door.

Wijkcoaches gaan zelf meer begeleiding bieden aan inwoners. We verwachten dat daardoor beter gebruik wordt gemaakt van algemene voorzieningen en sociale netwerken in wijken, zodat de begeleiding effectiever wordt. Ook wordt de huidige versnippering van begeleiding over veel verschillende aanbieders teruggebracht door een sterk netwerk per wijk te organiseren waarin hulpverleners elkaar kennen en intensiever met elkaar samenwerken rondom inwoners. Dit bevordert collectieve en integrale oplossingen voor inwoners. Deze nieuwe werkwijze wordt, zowel voor jeugdzorg als Wmo, toegepast in pilots in vier verschillende wijken: Kronenburg, Malburgen, Schuytgraaf en Spijkerkwartier.

Er is veel samenhang in de opgaven waarvoor we staan. In de jeugdzorg bijvoorbeeld, zien we relaties tussen het opgroeien in armoede, schulden, schooluitval en de inzet van jeugdzorg. Daarnaast heeft een groot deel van de zwerfjongeren een verleden in de jeugdzorg. Om deze reden is een samenhangend jeugdbeleid ontwikkeld als uitwerking van een integrale visie op het sociaal domein. De komende jaren gaan we zorgen dat dit beleid in samenspraak met de betrokken partijen wordt opgepakt en uitgevoerd. Daarbij betrekken we onze gebruikers, jongeren, ouders/verzorgers, ervaringsdeskundigen, om te toetsen of dit goed gebeurt.

Ook ondersteunen we gezinnen waar meerdere problemen bestaan vanuit de doorbraakmethode, dit doen we samen met het Instituut voor Publieke Waarden. Deze methode houdt in dat we de problemen in samenhang benaderen. Hiermee hopen we tot duurzamere oplossingen te komen voor alle gezinsleden. We starten met die gezinnen, waarbij de jeugdigen veel zorg nodig hebben. Het instituut voor Publieke Waarden zorgt dat onze Sociale wijkteams straks zelf de doorbraakmethode kunnen toepassen.

Voor jeugdigen en volwassenen die vanuit een zorginstelling zelfstandig gaan wonen, moeten voldoende, passende en betaalbare woningen beschikbaar zijn. Om dit te bereiken leggen we verbinding met andere programma's en werken we samen om voor verschillende doelgroepen zelfstandige woonruimte te realiseren.

We versterken de zorgtoewijzing

De Sociale wijkteams vormen de toegang naar de Wmo, beschermd wonen en Jeugdzorg. Wijkcoaches beoordelen welke ondersteuning onze Arnhemmers nodig hebben om zelfstandig te kunnen wonen en participeren. Daarbij wordt altijd gekozen voor de meest passende, effectieve en efficiënte hulp en ondersteuning vanuit de gedachte dat inwoners zoveel mogelijk zelf de regie houden over hun eigen leven.
We hebben beleidsregels opgesteld die de wijkcoaches gebruiken om te kunnen bepalen welke vorm van ondersteuning of zorg passend is. Binnen de Sociale wijkteams wordt gewerkt met expertiseteams en aandachtsfunctionarissen om te borgen dat er voldoende kennis is om passende ondersteuning in te zetten. Eind 2021 evalueren we de beleidsregels, die deels in februari 2020 en deels medio 2020 zijn ingegaan. Waar nodig passen we deze beleidsregels aan om nog beter passende, effectieve en efficiënte zorg te kunnen bieden.

Bij de toegang naar de Jeugdzorg richten we ons op het intensiveren van de samenwerking met geautoriseerde verwijzers en aanbieders. We zetten de Praktijk Ondersteuner Huisartsen Jeugd (POH-Jeugd) in bij huisartspraktijken om de samenwerking tussen Sociale wijkteams, huisartsen (geautoriseerde verwijzers) en aanbieders te versterken. Afhankelijk van het succes van deze maatregelen breiden we in 2021 deze werkwijze uit naar meer huisartspraktijken. Met de Gecertificeerde Instellingen (jeugdbescherming) hebben we een gezamenlijke verbeteragenda opgesteld om te zorgen dat kinderen in onveilige situaties eerder worden geholpen. Deze verbeteragenda voeren we het komende jaar uit.
We verbeteren de samenhang tussen het onderwijs- en het zorgdomein door betere afstemming te realiseren tussen wijkteams, onderwijs en het samenwerkingsverband. Ook kijken we daarbij naar de rol van aanbieders en het aanbod aan hulp en ondersteuning op scholen.

We bakenen de inzet van de Wmo en Jeugdwet beter af door vaker te kijken naar de inzet van voorliggende voorzieningen zoals de Wet langdurige zorg (Wlz), Zorgverzekeringswet (Zvw) en Passend Onderwijs.

We sturen op kwaliteit en resultaat

In 2020 zijn via de aanbesteding de kwaliteitseisen voor zorgaanbieders verhoogd. Er zijn minder aanbieders gecontracteerd en er is een overzichtelijker aantal producten. Gecontracteerde aanbieders werken zoveel mogelijk wijkgericht, waardoor zij zorg kunnen afschalen naar voorzieningen dicht bij de inwoner. Aanbieders die actief bijdragen aan de transformatie van zorg en kwalitatief goede zorg leveren, krijgen meer toewijzingen dan aanbieders die dit niet doen. Uiteraard houden we rekening met de keuzevrijheid van onze inwoners. We stimuleren preventief werken, samenwerking tussen aanbieders en bevorderen innovatie.

In samenwerking met de regionale inkooporganisatie (Inkoop-SDCG) en Sociale wijkteams monitoren we of aanbieders goede kwaliteit van zorg leveren en de gewenste resultaten realiseren. Het toezicht op rechtmatigheid en kwaliteit van de geleverde zorg wordt verder geïntensiveerd. Niet alleen op basis van signalen, maar ook via een steekproef worden aanbieders getoetst. Daarbij werken we nauw samen met de Inkoop-SDCG, VGGM (toezicht op kwaliteit), afdeling Handhaving (toezicht rechtmatigheid) en de partners in het RIEC (Regionale Informatie- en Expertise Centra, gericht op bestrijding ondermijnende criminaliteit).

Met Medipoint hebben we het contract voor hulpmiddelen voor een periode van twee jaar verlengd. Dit om stabiliteit te bieden voor alle inwoners van Arnhem na ontbinding van het contract met leverancier HMC. Met Medipoint en de Sociale wijkteams kijken we naar verdere innovatie van het gebruik van hulpmiddelen.

Het Persoonsgebonden Budget (PGB) ontwikkelen we door op basis van de uitgevoerde, kwalitatieve evaluatie in 2021. In 2022 gaan we samen met betrokken partners aan de slag met de aanbevelingen van deze evaluatie en verbeteren we het PGB-beleid waar dat nodig is. Ook volgen we de landelijke ontwikkelingen over PGB en nemen deze mee in het vervolgtraject.

We vergroten het inzicht of passende zorg wordt ingezet (monitoring)

We verbeteren het inzicht in de ontwikkeling van de zorg. We gebruiken een goed ontsloten zorgmonitor waarbij we de ingezette zorg lokaal en op wijkniveau kunnen volgen. Periodiek leveren we (bestuurlijke) rapportages op, om de gewenste transformatie van zorg te monitoren. Dit biedt mogelijkheden om, waar nodig, bij te sturen.

Op wijkniveau ondersteunen we Sociale wijkteams bij het analyseren van de ontwikkelingen in toegewezen zorg en het uitzetten van acties. Op wijkniveau is een dashboard beschikbaar waarin we de zorg(kosten) tot op detail kunnen monitoren. Zogenaamde Analyse en Actieteams (A2-teams) werken met deze data (bijvoorbeeld volumes, producten, duur, kosten, aanbieders, zorgpaden en verwijzers). Het team is samengesteld vanuit verschillende disciplines (inhoudelijk, financieel en data-analisten) en zij gaan op wijkniveau of per zorgvorm in gesprek met het Sociale wijkteam over de data. Daarbij wordt gekeken naar de resultaten en ontwikkelingen in de wijk en de stad en wordt actie ondernomen als dat nodig is.

We voeren het inwonerservaringsonderzoek uit om meer inzicht te krijgen in het resultaat van en tevredenheid over de geleverde zorg. Met de verbeterde monitoring kunnen we volgen of aanbieders met de ingezette zorg resultaat bereiken en de doelen van de inwoner behalen.

We ontschotten zorgsystemen en verkrijgen toereikend rijksbudget

We dragen via de G-40, VNG en NDSD (Netwerk directeuren sociaal domein) bij aan een actieve lobby om voldoende rijksmiddelen te krijgen om de Wmo en Jeugdwet goed uit te kunnen voeren. We ondersteunen de lobby van VNG en G40 om structureel, ook na 2022, voldoende middelen voor de (jeugd)zorg te krijgen.

Landelijk wordt gewerkt aan een nieuw verdeelmodel voor beschermd wonen, maatschappelijke opvang (voorlopig uitgesloten) en begeleiding uit de Wmo. Inzet is een verdeelmodel van middelen op basis van objectieve criteria. De implementatie van het nieuwe model gaat in per 2023. De effecten zijn nog onduidelijk maar we verwachten dat onze regio Centraal Gelderland een ‘nadeelregio’ is. Wij monitoren deze ontwikkeling en lobbyen voor een redelijke uitkomst voor onze regio.

We werken met diverse partijen, zoals het Sociaal wijkteam, zorgaanbieders, zorgverzekeraar en justitie aan een meer gezamenlijk beleid voor de GGZ-doelgroep. We onderzoeken onder andere hoe we een betere aansluiting kunnen realiseren tussen de forensische zorg en de Wmo-zorg en onderzoeken de mogelijkheden voor een meer wijkgerichte GGZ-ondersteuning. Daarbij zetten we ook in op preventie van problemen en een grotere acceptatie van de GGZ doelgroep.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Inwonerstevredenheid over kwaliteit geboden ondersteuning				79%	73%
Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel basis		40	41	47	50
Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel specialistisch		49	44	31	30

Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel basis+specialistisch	11	15	22	20
Verhouding Huishoudelijke Ondersteuning, maatwerk vs. algemene voorziening, aandeel maatwerk	81%	84%	65%	46%
Verhouding Huishoudelijke Ondersteuning, maatwerk vs. algemene voorziening, aandeel algemeen	19%	16%	35%	54%

Bron: Gemeente Arnhem

Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij

We bieden Arnhemmers die niet participeren als gevolg van persoonlijke omstandigheden de mogelijkheid om deel te nemen aan de maatschappij, bij voorkeur via betaald werk. Als dit niet haalbaar blijkt, participeren zij via vrijwilligerswerk of activerend werk. We bevorderen de doorstroming vanuit activerend werk richting betaald werk/ opleidingen of vrijwilligerswerk. Hier ligt een nauwe samenhang en samenwerking met het programma Doorbraak naar werk.

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis'

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Percentage inwoners in AW met een ontwikkelarrangement		49%	45%	42%	47%

Bron: Gemeente Arnhem

Meer jeugdigen ontwikkelen zich naar zelfredzaamheid en ontvangen waar nodig passende zorg

We willen dat meer kinderen in Arnhem zich ontwikkelen naar zelfstandigheid en een gezond volwassen leven. Als zij dat zelf niet kunnen en ook het eigen netwerk onvoldoende is, ontvangen zij daarbij tijdig passende hulp. Passende hulp betekent dat de hulp kwalitatief goed is en kinderen (of hun ouders) helpt om weer zelf verder te kunnen. Ook willen we deze hulp zo licht mogelijk en zo dicht mogelijk bij huis of thuis inzetten zodat het kind zoveel mogelijk een normaal leven kan blijven leiden. Om dat te bereiken werken we preventief en willen we problemen zo vroeg mogelijk signaleren en tijdig passende zorg inzetten om erger te voorkomen. We richten ons op kinderen in kwetsbare situaties: kinderen die de zorg het hardst nodig hebben om zich te kunnen (blijven) ontwikkelen. Daarbij houden we oog voor normalisering van zorg en voorkomen we het onnodig "plakken van etiketten". Ook bespreken we met ouders hoe we ze kunnen ondersteunen bij de opvoeding van hun kinderen; wat kunnen zij zelf doen en wat is 'normaal' bij het opgroeien van hun kind.
Wij zorgen per wijk voor een sterk netwerk waarbij een beperkt aantal jeugdhulpaanbieders samenwerkt met andere professionals en betrokken partijen in de wijk en met hun aanbod aansluiten bij de zorgvragen van kinderen en jongeren in die wijk.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing CSA		89	105	114	101
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Elden en De Laar		115	123	128	114
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Malburgen		132	156	160	130
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Noord-Oost		124	138	136	110
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Noord-West		139	172	176	142
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Presikhaaf		105	104	119	101
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Schuytgraaf-Elderveld		142	154	159	132
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing VKR		138	151	147	115

Bron: Gemeente Arnhem

Meer jeugdigen kunnen meedoen aan het dagelijks leven

We willen dat kinderen zo veel mogelijk op eigen kracht meedoen aan het dagelijkse leven. Daarvoor hebben zij een goede sociale basis in de buurt nodig waar ze op kunnen terugvallen. Bijvoorbeeld op school, bij de sport- of cultuurvereniging. Als het netwerk en de sociale basis bij een kind niet toereikend zijn een voor de ontwikkeling, zetten wij (tijdelijk) specialistische jeugdzorg.

Versterken eigen kracht van jeugdigen, sociaal netwerk en inzet algemene voorzieningen

- Samen met professionals uit onderwijs, zorg, sport, cultuur en welzijn ontwikkelen we samenhangend aanbod van voorzieningen dat past bij de fases die kinderen (en hun ouders) doorlopen bij het opgroeien en opvoeden en aansluit bij de hulpvraag. We baseren dit voorliggende aanbod op de behoeften van kinderen en jongeren zelf (onder andere met de resultaten van het onderzoek Goed Geschut).
- Dit aanbod baseren we ook op input uit onze stadsgesprekken met kinderen, jongeren en ouders. We voeren deze stadsgesprekken drie keer per jaar. Tijdens deze gesprekken mogen de kinderen, jongeren en ouders zelf thema's agenderen. Hiermee checken we of ons aanbod aansluit bij de kansen en uitdagingen waar zij mee te maken krijgen. Wij sturen ons beleid bij op basis van de input uit deze gesprekken.
- We stimuleren passend aanbod van algemene voorzieningen dat preventief op, of in combinatie met specialistische jeugdzorg ingezet kan worden. Denk bijvoorbeeld aan 'steungezinnen', waarbij ouders een kind tijdelijk opvangen zodat de biologische ouders op adem kunnen komen of een ondersteuningsplan waarin interventies in onderwijs en zorg logisch samenhangen. Een ander voorbeeld is het versterken van de aansluiting tussen onderwijs en Jeugdhulp, waarbij kinderen tijdig de juiste ondersteuning krijgen en waarbij onderwijs, zorg en welzijn gezamenlijk hebben gekeken naar de doelen en betrokken zijn in de uitvoering.

Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis

Veel jeugdigen hebben helaas te maken met een onveilige thuissituatie. Dit komt onder andere voort uit psychische problematiek, vechtscheidingen, huiselijk geweld of andere sociale problemen. We willen onveilige situaties zoveel mogelijk voorkomen, sneller signaleren als deze zich voordoen en meer jeugdigen in een kwetsbare situatie een veilig thuis bieden. We plaatsen kinderen alleen uit huis als het echt niet anders kan. Daarbij organiseren we liever ambulante zorg bij kinderen thuis of, als dat niet kan, bij pleegouders of gezinshuizen. Jeugdhulp met verblijf is een laatste optie die we graag zoveel mogelijk willen voorkomen.

- We versnellen en verbeteren de veiligheidsketen: Veilig Thuis, Sociale wijkteams, jeugdbescherming en de Raad voor de Kinderbescherming. Zodat kinderen en hun ouders sneller passend hulpaanbod krijgen om de veiligheid in het gezin te herstellen (Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming).
- We zetten de doorbraakmethode in om te werken aan een beter perspectief voor gezinnen met complexe, meervoudige problemen in een kwetsbare, onveilige situatie.
- We voorkomen uithuisplaatsingen vaker door de inzet van Team VAV (Vertrouwd, Aanwezig en Veilig) dat snel en flexibel bij kwetsbare gezinnen thuis ingezet kan worden en escalatie helpt te voorkomen.
- We verminderen het aantal jongeren in verblijf, door casuïstiek tijdig te bespreken in het Perspectiefoverleg en tijdig ambulante zorg in te zetten om zo uithuisplaatsing te voorkomen.
- We werven ouders voor pleegzorg en zetten groepswonen in als alternatieven voor jeugdhulp met verblijf.
- We voorkomen complexe scheidingen door ouders vroegtijdig de juiste informatie en hulp op één plaats aan te bieden (Digitaal Scheidingsloket). Ook kinderen waarvan de ouders uit elkaar gaan of gaan scheiden kunnen hier terecht voor informatie en hulp. Bij geëscaleerde situaties helpen professionals van het Digitaal Scheidingsloket mee om de gezinssituatie terug te brengen naar het normale.
- In de afgelopen twee jaar is het aantal jeugdbeschermingsmaatregelen en het aantal jongeren in verblijf licht afgenomen. Komende jaren zetten we het bovenstaande beleid voort om verdere daling mogelijk te maken.

Regionale aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling

Arnhem is centrumgemeente voor de regio Arnhem-Achterhoek voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. De prioriteiten uit de regioaanpak zijn 1) meer inzetten op vroegsignalering en preventie van huiselijk geweld (onder andere door gebruik Meldcode) 2) huiselijk geweld stoppen en duurzaam oplossen en 3) aandacht voor specifieke aanpakken (denk bijvoorbeeld aan eergerelateerd geweld en ouderenmishandeling). Samenwerking met regionale en lokale partners is hiervoor cruciaal. Denk hierbij aan regiogemeenten, Sociale wijkteams, Veilig Thuis, jeugdzorgaanbieders en Moviera. Maar bijvoorbeeld ook aan scholen en (huis)artsen, de jeugdgezondheidszorg en andere partners die dichtbij inwoners staan.
We houden de lokale aanpak actueel en verwerken daarin de uitkomsten van het onderzoek naar de gevolgen van de coronacrisis op huiselijk geweld (motie 20M205 Meer aandacht voor huiselijk geweld). Daarbij blijven de prioriteiten en acties uit de bestaande Regioaanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 'Samen Veilig' 2019-2023 van kracht. Vanuit onze rol als centrumgemeente hebben we een voorbeeldfunctie en faciliteren we vanuit de beschikbare (DUVO) middelen de gemeenten in de regio Arnhem-Achterhoek.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal jeugdbeschermingsmaatregelen		401	427	395	322
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal jeugdigen in verblijf		571	610	562	423
Bron: Gemeente Arnhem					

Minder jeugdigen zijn van zorg afhankelijk

Als kinderen vast lopen in hun ontwikkeling naar zelfstandigheid, dan ontvangen zij passende hulp. Hiervoor kijken we eerst met de ouders, het netwerk en de sociale basis van een kind wat de mogelijkheden zijn. Als deze niet toereikend zijn voor de ontwikkeling, zetten wij (tijdelijk) specialistische hulp in. Een kind mag zijn wie het is, ook als het afwijkt van de norm. Bijvoorbeeld omdat een kind druk is of moeite heeft met leren. We stoppen met onnodig problematiseren van gedrag en normaliseren het gebruik van zorg. Daarbij accepteren we dat sommige problemen horen bij het opgroeien.

We zorgen voor een wijknetwerk met algemene voorzieningen en zorgaanbod dat aansluit bij de problemen van kinderen en jongeren

- We zetten jeugdhulp zo dichtbij als mogelijk in en vormen wijknetwerken om dat mogelijk te maken. Hulp wordt gegeven bij het kind thuis, op school of in de wijk. Bijvoorbeeld door wijkcoaches die kinderen met een hulpvraag zelf begeleiden. En door de inzet van praktijkondersteuners jeugd bij de huisarts die kunnen helpen bij psychische problematiek.
- Alle Arnhemse huisartsenpraktijken die dat willen, ondersteunen wij door de inzet van een praktijkondersteuner jeugd. Door de lichte hulp van de wijkcoach of praktijkondersteuner bij de huisarts zijn kinderen en jongeren minder afhankelijk van specialistische jeugdzorg.
- Wanneer deze lichtere hulp niet voldoet, zetten de Sociale wijkteams specialistische jeugdzorg in. Wij zorgen per wijk voor jeugdhulpaanbieders die samenwerken met andere professionals in de wijk en met hun aanbod aansluiten bij de zorgvragen van kinderen en jongeren in die wijk.
- We dringen de wachtlijsten bij jeugdhulpaanbieders terug door oplossingen te zoeken met ouders en aanbieders, zodat kinderen met een zorgvraag tijdig een goed passend hulpaanbod krijgen. Bijvoorbeeld de praktijkondersteuners jeugd bij de huisarts kunnen kinderen op de wachtlijst helpen met hun vraag, voordat zij hun traject kunnen beginnen. We zetten extra middelen in om de wachtlijsten voor GGZ problematiek bij aanbieders terug te dringen en bedenken samen met jongeren en aanbieders oplossingen voor deze wachtlijst problematiek. Via de bestuursrapportages rapporteren wij over deze wachtlijsten.
- We geven extra aandacht aan mentale gezondheid en het ontwikkelen van veerkracht, zodat kinderen en ouders beter kunnen omgaan met problemen en tegenslag. Dat doen we door ondersteuningsbijeenkomsten voor ouders te organiseren en in begeleidingsgesprekken aandacht te besteden aan het begrijpen van gedrag en daarmee leren omgaan. Ook praten we met ouders over wat gebruikelijke zorg is en wat van hen wordt verwacht.
- We geven de Sociale wijkteams duidelijke kaders mee wanneer zij jeugdhulp wel of niet in mogen zetten. Deze kaders houden we up-to-date, op basis van wat er speelt bij kinderen en jongeren. In deze kaders stellen we altijd kritisch de vraag of jeugdhulp de beste oplossing is voor het kind, ouders goed toegerust zijn om zelf hun kind te ondersteunen en het netwerk of voorzieningen in de buurt al ingezet zijn. Wij vragen ouders hun kinderen meer zelf te ondersteunen, bijvoorbeeld bij opgroeiproblemen, druk gedrag of verdriet in plaats van specialistische begeleiding of behandeling te zetten. Daardoor ervaren kinderen dat tegenslag en moeilijke periodes bij het leven horen en leren zij daar mee om te gaan.
- We bakenen de inzet van de Jeugdwet en de Verlengde Jeugdwet beter af door afspraken met aanbieders te maken en houden zo de zorg beschikbaar voor de jeugdigen die het nodig hebben. We vergroten de kennis van de Wet langdurige zorg en de Zorgverzekeringswet zodat deze wetten voorliggend aan de Jeugdwet ingezet worden waar dat beter past.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal 0-17-jarigen met een JW-toewijzing		5.048	5.346	5.150	4.461
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal 18+ers met een JW-toewijzing		467	679	609	469
Bron: Gemeente Arnhem					

Een meer inclusief Arnhem, waarbij meer kwetsbare Arnhemmers (blijven) wonen in de wijk

Arnhemmers die dat nodig hebben bieden we een Beschermd Thuis. Dit doen we lokaal en regionaal, op grond van het Transformatieplan Beschermd Thuis. We zetten in op doorstroom vanuit beschermde woonvormen naar zelfstandig wonen en op goede GGZ-zorg in de wijken. Daarmee voorkomen we zwaardere instellingszorg. Met de inkoop van zorg en ondersteuning hebben we rekening gehouden met de mogelijkheid flexibel op en af te schalen.
De transformatie geven we samen met de regio Centraal Gelderland verder vorm. Alle betrokken gemeenten zorgen voor een breed palet aan (basis)voorzieningen; lichte vormen van zorg voor wie daarmee toe kan en gespecialiseerde opvang en beschermd wonen voor wie dit (tijdelijk) nodig is. We doen dit in nauwe samenwerking met en tussen gemeenten, met woningcorporaties, zorgaanbieders en de zorgverzekeraar.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Beschermd Wonen, aantal inwoners met verblijf		1.071	1.013	958	524

Bron: Gemeente Arnhem

Er zijn voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers

We willen voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare inwoners, zodat zij kunnen uitstromen uit beschermd wonen, maatschappelijke opvang en jeugdvoorzieningen. Om dit te bereiken intensiveren we de samenwerking met de Arnhemse woningcorporaties.

We koppelen zorg(behoeften) aan wonen

We voeren de woonafspraken met woningcorporaties uit, waarvoor jaarlijks maximaal 120 woningen beschikbaar worden gesteld voor uitstroom uit Beschermd wonen (BW), Maatschappelijke opvang (MO) en intramurale jeugdvoorzieningen. De gemeente coördineert deze aanvragen, zodat Arnhemmers die niet zelfstandig aan een woning kunnen komen, toch uit kunnen stromen. Daarnaast blijven we met corporaties in gesprek over huisvesting van doelgroepen.
We gebruiken daarvoor het doelgroepenonderzoek 'wonen en zorg', waarin de behoefte en het aanbod aan zorggerelateerd wonen in Arnhem gekwantificeerd is. We komen samen met partners in de stad tot een visie op wonen, welzijn en zorg.

Zorggerelateerde woonoverlast wordt minder

We pakken zorggerelateerde overlast in de stad adequaat aan. Er is een meldpunt woonoverlast, zodat inwoners (ook zorggerelateerde) woonoverlast kunnen melden. We blijven, mede op basis van deze meldingen, in gesprek met zorgaanbieders over het treffen van maatregelen om woonoverlast door hun bewoners te beperken. Indien nodig treffen we maatregelen bijvoorbeeld via de inkoop en contractering van aanbieders. We werken samen met het zorgkantoor en de DJI (Dienst Justitiële Inrichtingen) om aanbieders te weren waarvan de bewoners overlast veroorzaken en er onvoldoende wordt ingegrepen. Daarbij werken we samen met de teams Leefomgeving en het programma Veiligheid.
Van zorgaanbieders die intensief Beschermd Wonen bieden, verwachten we dat zij ook mensen met meerdere en complexe zorgvragen de noodzakelijke zorg kunnen bieden. Daarvoor is een casusoverleg met zorgaanbieders ingericht. Zo nodig nemen we maatregelen via de toewijzing, de inkoop en contractering.

Meer bewoners met een kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen

We stellen meer mensen in staat om met de juiste ondersteuning, zelfstandig te wonen en mee te doen in onze samenleving. Uitgangspunt is zoveel mogelijk een beschermd thuis te bieden door zorg en ondersteuning zo flexibel mogelijk op- en af- te kunnen schalen, in plaats van wonen in een instelling. Tegelijkertijd zorgen we ervoor dat er een regionaal vangnet van intramurale zorg in stand blijft voor wie dat toch nodig heeft.

We ontwikkelen meer preventieve activiteiten

Iedere gemeente in de regio Centraal Gelderland werkt aan het op orde brengen van de lokale basisinfrastructuur. Dat betekent dat we zorgen voor plekken in de buurt waar inwoners met beschermd wonen elkaar kunnen ontmoeten en onderling steun kunnen vinden (zoveel mogelijk gespreid over de stad). We realiseren voldoende aanbod voor een zinvolle daginvulling (onder andere via Activerend Werk) en zorgen dat deze doelgroep kan wonen op een passende plek (onder andere door woonafspraken met corporaties).
We zorgen voor lokale samenwerking (een inwoner moet zo min mogelijk last hebben van verschillende organisaties of financieringen) en werken samen met andere gemeenten en aanbieders, zorgverzekeraars en woningcorporaties.
We breiden de inzet van buurtcirkels (wonen met een steuntje in de rug) uit. Hiermee kunnen inwoners met een psychische kwetsbaarheid die vanuit een intramurale instelling zelfstandig gaan wonen, een sociaal netwerk in de wijk opbouwen. Met de inzet van buurtcirkels voorkomen we naar verwachting terugval.

Er zijn regionaal sluitende afspraken Beschermd Thuis

Per 1 januari 2022 wordt gestart met de inhoudelijke door-decentralisatie van beschermd wonen. Dat betekent dat niet alleen de 43 centrumgemeenten, maar alle 355 gemeenten zich gaan inzetten en verantwoordelijk worden voor inwoners met een toewijzing voor beschermd wonen. Daarover worden op regionaal niveau samenwerkingsafspraken gemaakt.
Vanaf 1 januari 2023 komt er een nieuwe financiële verdeling over gemeenten. Dit betekent dat de komende jaren (2023-2032) de middelen voor Beschermd Wonen worden overgeheveld van centrumgemeenten naar de regio-gemeenten. Daarmee wordt ook financieel geregeld dat gemeenten voortaan verantwoordelijk zijn voor beschermd wonen voor de eigen inwoners.
De gemeenten in de regio Centraal Gelderland zetten de transformatie naar Beschermd Thuis door in de richting zoals verwoord in het Transformatieplan Samen aan Zet (2019) en de bestuurlijke uitgangspunten zoals regionaal geformuleerd in 2021.
Er wordt een convenant voor 2022 en de daarop volgende jaren gesloten, waarin afspraken worden vastgelegd over de regionale besluitvorming omtrent de uitvoering van beschermd wonen, financiële afspraken, de toegang, contractering, beleid, toezicht, lokale basisvoorzieningen, monitoring en woonafspraken.

Er is een integrale aanpak voor mensen met verward gedrag

In 2022 evalueren we de bemoeizorg, die we in 2021 aanvullend hebben ingezet en zorgen voor borging. Vanaf 2021 worden de politiemeldingen over personen met verward gedrag opgepakt door VGGM. Zij leggen daarbij de verbinding met het sociaal domein. Dit meldpunt wordt het komend jaar uitgebreid met een telefoonnummer voor niet-acute meldingen waar inwoners van Arnhem hun zorgen over medebewoners kunnen neerleggen. Ook hier zorgt VGGM weer voor de verbinding naar het sociaal domein.
Ook wordt in 2022 de pilot 'Noodbed voor mensen met verward gedrag' geëvalueerd. Onderdeel van deze pilot is de vraag of er voldoende bereikbare en beschikbare opvolgende Wmo zorg en ondersteuning aanwezig is, waaronder spoedzorg.
De pilot 'Welkom in je wijk!', om stigmatisering tegen te gaan en mensen handvatten te geven om beter om te kunnen gaan met onbegrepen gedrag wordt ook in 2022 geëvalueerd.
Met de Veiligheidshuizen Arnhem en West Veluwe Vallei, Pro Persona, regiogemeenten en zorgverzekeraar onderzoeken we of we de 'Ketenveldnorm / levensloopregeling' in onze regio kunnen implementeren. Hierbij staat integrale, levensbrede en continue ondersteuning centraal van mensen met veelal multiproblematiek (én psychiatrie, én verslaving, én lichte verstandelijke beperking) die frequent delinquent gedrag vertonen maar die (nog) geen forensische titel ontvangen.
Met name de Wet zorg en dwang heeft het afgelopen jaar voor een aantal uitvoeringsknelpunten gezorgd. Met het Zorgkantoor, Pro Persona, de Verpleging- en Verzorgingssector en de Verstandelijk Gehandicaptensector werken we aan werkafspraken en voeren we een landelijke lobby, voor verbetering van de uitvoering.

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	790	870	780	820	
Eenheid: Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					
Jongeren met jeugdhulp	11,4%	12,8%	12,9%	12,2%	
Eenheid: Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					
Jongeren met jeugdreclassering	0,8%	0,8%	0,7%	0,6%	
Eenheid: Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					
Jongeren met jeugdbescherming	1,2%	1,2%	1,4%	1,3%	
Eenheid: Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					

Hierboven zijn bij de verschillende doelstellingen een aantal effectindicatoren opgenomen. In de bestuursrapportage Zorg Dichterbij is meer informatie te vinden, is de voortgang op alle indicatoren opgenomen en zijn de trends en duiding hiervan beschreven.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem is een inclusieve stad waarin alle inwoners, ook met een beperking of chronische ziekte, zo zelfstandig als mogelijk leven in de wijk en meedoen aan de samenleving	**28.190**	**4.883**	**0**	**255**
Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis	28.190	4.883	0	255
Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij				
Een meer inclusief Arnhem, waarbij meer kwetsbare Arnhemmers (blijven) wonen in de wijk	**16.887**	**57**	**0**	**0**
Er zijn voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers	141	57	0	0
Meer bewoners met een kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen	16.746	0	0	0
Meer jeugdigen krijgen passende zorg gericht op ontwikkelen van zelfredzaamheid	**13.472**	**0**	**12.530**	**99**
Meer jeugdigen kunnen meedoen aan het dagelijks leven	11.529	0	12.530	99
Minder jeugdigen zijn van zorg afhankelijk				
Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis	1.943	0	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**58.550**	**4.940**	**12.530**	**354**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	60.704	49.793	56.084	58.550	58.161	58.273	58.905
Baten	5.222	4.940	4.940	4.940	4.940	4.940	4.940
Saldo lasten en baten	***-55.482***	***-44.853***	***-51.144***	***-53.610***	***-53.610***	***-53.333***	***-53.965***
Toevoegingen aan reserves	2.009	628	628	12.530	1.082	1.000	1.000
Onttrekkingen aan reserves	3.425	1.512	2.843	354	81	498	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.416***	***884***	***2.215***	***-12.177***	***-12.177***	***-502***	***-1.000***
Gerealiseerd resultaat	**-54.066**	**-43.969**	**-48.929**	**-65.786**	**-54.222**	**-53.836**	**-54.965**

Toelichting

Lasten

De totale lasten voor 2022 voor het stedelijk programma zijn begroot op € 58,5 miljoen. De overige lasten voor zorg van € 121,3 miljoen worden vermeld in de wijkbudgetten. De lasten zijn te verdelen in de volgende categorieën:

- € 28,3 miljoen wordt besteed aan zorg in natura en persoonsgebonden budgetten, verdeeld over Beschermd wonen (€ 15,3 miljoen), Jeugdzorg en jeugdbescherming (€ 10,2 miljoen), Wmo (€ 1,6 miljoen) en Huishoudelijke hulp toelage (€ 1,2 miljoen);
- € 22,4 miljoen wordt besteed aan uitbestede taken, zoals Stichting Sociale wijkteams (€ 16,8 miljoen), Ambulantisering GGZ (€ 3,0 miljoen), Zorg-lokaal (€ 1,1 miljoen), Inkoop Sociaal Domein Centraal Gelderland (€ 0,6 miljoen), De Connectie (€ 0,6 miljoen) en Sociaal Hospitaal kosten (€ 0,3 miljoen);
- € 0,9 miljoen wordt besteed aan het realiseren van de maatregelen binnen de jeugdzorg, zoals POH Jeugd;
- € 0,3 miljoen dient ter uitvoering van de motie transformatiebudget;
- € 1,8 miljoen wordt besteed aan begrote subsidies, zoals aan Stichting Veilig Thuis (€ 1,1 miljoen);
- € 1,1 miljoen wordt besteed aan beleidsuren;
- Hiernaast zijn er € 3,7 miljoen overige lasten, zoals Mantelzorgcompliment (€ 0,7 miljoen) en backoffice (€ 0,7 miljoen).

De begroting is in 2022 ten opzichte van 2021 € 2,5 miljoen hoger.

- De begroting voor overige goederen diensten stijgt met € 0,9 miljoen en dit bedrag is toegekend om de maatregelen binnen de Jeugdzorg , zoals de POH Jeugd te realiseren;
- De begroting stijgt met € 0,3 miljoen door de toevoeging van het transformatiebudget conform de raadsmotie;
- De begroting voor jeugdbescherming stijgt met € 0,3 miljoen ten behoeve van de verbeteragenda jeugdbescherming;
- De begroting voor specialistische zorg stijgt met € 1,0 miljoen. Dit is te verklaren door de toevoeging van de extra rijksmiddelen jeugdzorg.

Baten

De totale baten voor 2021 zijn begroot op € 4,9 miljoen. De baten zijn te verdelen in de volgende categorieën:

- € 4,0 miljoen betreft de inning van de eigen bijdrage bij de Wmo en Beschermd wonen.
- € 0,9 miljoen betreft de bijdrage LVB (Licht Verstandelijke Beperkten) die we als centrumgemeente voor Beschermd wonen ontvangen vanuit de regio.

De baten blijven in 2022 gelijk aan 2021.

Toevoegingen aan reserves

De totale toevoegingen aan de reserves 2022 is € 12,4 miljoen. Het betreft hier toevoegingen aan de bestemmingsreserve Transformatie Zorgbudgetten (€ 0,3 miljoen) en de bestemmingsreserve Wmo en Jeugdzorg (€ 12,1 miljoen).

Onttrekkingen aan reserves

In 2022 wordt er aan de bestemmingsreserve Transformatie zorgbudgetten en bestemmingsreserve Wmo en Jeugdzorg € 0,4 miljoen onttrokken. Deze onttrekkingen dienen ter dekking van kostenbesparende maatregelen en transformatie-uitgaven.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen
MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Stichting Sociale wijkteams;
- Zorgaanbieders en welzijnsorganisaties;
- Onze Huisartsen en Arts en Zorg
- Cliënten- en Adviesraden Sociaal Domein;
- Zorgbelang Gelderland.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Centrum voor Activerend Werk
- RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
- St. Vitale Verbindingen
- Zorgbelang Inclusief

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Zorg. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Aanpassing tarieven Wmo en Jeugdwet
Lvb middelen (Licht verstandelijke beperkten)
Uitname Wlz
Aanpassing het woonplaatsbeginsel Jeugdzorg

Corona risico's

Grotere zorgvraag na crisis
Spoedeisende zorg (SEZ) van Jeugdbescherming Gelderland

Beleidskaders

- Visie sociaal domein 'Sociaal domein in beweging'
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Geconsolideerde versie van de Verordening Jeugdhulp gemeente Arnhem 2019;
- Beleidsregels Leerlingenvervoer gemeente Arnhem;
- Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg.
- Kadernota De veerkrachtige samenleving Arnhem;
- Beleidsregels Wmo (2019);
- Beleidsregels Jeugd (2019);
- Beleidsplan Jeugd Wmo;
- Uitvoeringsplan deel Wmo;
- Jeugdbeleid 2021-2025. Oprgroeien in Arnhem: een toekomst vol kansen.
- Inrichtingsplan Jeugdhulp;
- Regionaal Transformatieplan Jeugd;
- Regioaanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 'Samen Veilig' 2019-2023
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Verordening Jeugdzorg Arnhem 2019;
- Verordening doelgroepenvervoer 2020;
- Raadsbrief Ontwikkelingen zorgdomein (december 2018);
- Transformatieplan Beschermd Thuis 2019-2021;
- Raadsbrief bestuurlijke uitgangspunten doordecentralisatie beschermd wonen (maart 2020);
- Raadsbrief kwaliteit, toezicht en handhaving (juni 2019);
- Raadsbrief Voortgang regionale samenwerking beschermd wonen (februari 2021);
- Raadsbrief Voortgang regionale samenwerking beschermd wonen vanaf 2022 (juni 2021);
- Raadsbrief afspraken en contracten jeugdbescherming, juli 2021.

Welzijn en inclusie

In Arnhem is iedereen gelijk en krijgt iedereen gelijke kansen. Dat is onze ambitie. We willen een stad zijn waar inwoners kunnen zijn wie ze willen zijn en een ieder zijn identiteit en eigenheid met trots kan uitdragen. In veiligheid en vrijheid. Om te borgen dat iedereen gelijkwaardige kansen heeft om zich te ontwikkelen en om mee te doen is een stevige sociale basis nodig. Daarbij hebben we speciale aandacht voor het voorkomen en tegengaan van discriminatie. Ook willen de positie van inwoners met een beperking versterken. We ondersteunen burgerinitiatieven, zetten in op jeugdpreventie en geven ondersteuning bij opgroei- en opvoedvragen. Mantelzorgers verdienen onze bijzondere aandacht en ondersteuning, net als mensen die informele zorg en vrijwilligerswerk doen. We zorgen voor goede algemene voorzieningen, zoals ontmoetingsplekken. We bieden statushouders en vluchtelingen een nieuw thuis en toekomstperspectief. En zetten stevig in op de beweging van maatschappelijke opvang naar wonen. We stimuleren Arnhemmers om open te staan voor elkaar en elkaar te helpen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhemmers voelen zich thuis en kunnen meedoen in hun stad

We vinden het belangrijk dat iedere Arnhemmer, ongeacht culturele achtergrond, levensbeschouwing, seksuele geaardheid, beperking en/of chronische ziekte, leeftijd en geslacht, moet mee kunnen doen en zich thuis kunnen voelen in Arnhem. Kinderen moeten zich goed kunnen ontwikkelen. We vinden het belangrijk dat ouderen zo lang mogelijk gezond blijven en actief meedoen. Dat nieuwkomers snel hun plek vinden en hun leven opbouwen. Dat er een passend vangnet wordt geboden als het even niet vanzelf gaat. We zetten in op jeugdpreventie, ondersteuning en algemene voorzieningen en duurzame inburgering.
Meer specifiek zetten we in op het bestrijden van discriminatie en acceptatie op diverse gronden, op Arnhem als toegankelijke gemeente voor mensen met een beperking en/of chronische ziekte en op nieuwkomers die hun plek moeten vinden. De gemeente draagt actief uit dat samenleven in diversiteit niet kan zonder gemeenschappelijkheid, wederzijds vertrouwen en respect waarbij eenieder zichzelf moet kunnen zijn. Er wordt ingezet op bewustwording, en activering in de eigen organisatie, de stad en in de wijken.

Opvoeden en opgroeien

Alle kinderen in Arnhem groeien gezond en veilig op en kunnen zich ontwikkelen en ontplooien zodat zij nu en later een positieve binding hebben met hun omgeving en ook een positieve bijdrage leveren aan de samenleving. Opgroeien en opvoeden is een belangrijk inhoudelijk thema binnen de herijking van de welzijnsopgave (een sterke sociale basis).

Sluitende aanpak ketenpartners voor vroegsignalering

Kinderen zijn goed en zo vroeg mogelijk in beeld zodat tijdig een eventuele hulp- of ondersteuningsvraag duidelijk wordt. Met ketenpartners organiseren we een gezamenlijke aanpak om het kind en ouders heen. Ouders hoeven zo niet van de ene naar de andere instantie. We zijn gestart bij de voorschoolse locaties.

Ontwikkelen van voorliggende voorzieningen

De aanwezigheid van een voorliggend aanbod is een onderdeel voor een verandering van inzet van jeugdhulp. De voorliggende voorziening moet van goede kwaliteit zijn om vroegtijdig te signaleren en snel passende hulp of ondersteuning aan te kunnen bieden. Hierop blijven we inzetten en we ontwikkelen hiervoor nieuwe of hernieuwde producten.

Maatschappelijke verbindingen

Arnhem kent levendige wijken waarin bewoners elkaar accepteren en zich veilig en prettig voelen.
De verbinding en samenwerking die ontstaan is tussen organisaties in de coronacrisis willen we verstevigen.

Netwerkaanpak eenzaamheid

In aansluiting op het landelijke programma 'Een tegen eenzaamheid' hebben we een lokale aanpak van eenzaamheid ontwikkeld, ook versterkt door de gevolgen van de coronacrisis. We zetten in op netwerkverbinding in wijken en pilots in Arnhemse wijken. We gebruiken het landelijk ontwikkelde instrumentarium. In de opdrachten aan onze welzijnspartners hebben we eenzaamheid ook expliciet als thema meegenomen. We werken samen met het Ministerie van VWS en met de organisaties en initiatieven in de wijken.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Kengetal sociale cohesie	5,7		5,7		

Eenheid: Het kengetal sociale cohesie geeft aan in hoeverre er sprake is van binding met de buurt en buurtbewoners.

Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)

Actief als vrijwilligers	32%	33%
Eenheid: % inwoners dat actief is als vrijwilliger		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		
Kengetal emotioneel eenzaam	2,5	2,8
Eenheid: Het kengetal emotioneel eenzaam geeft aan in hoeverre inwoners onvoldoende netwerk om zich heen hebben zoals familie, vrienden, buren. Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		
Kengetal sociaal eenzaam	2,7	2,6
Eenheid: Het kengetal sociaal eenzaam geeft aan in hoeverre inwoners zich eenzaam voelen.		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		
Waardering aanbod voorzieningen ouderen		27%
Eenheid: % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor ouderen		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		
Waardering aanbod voorzieningen jongeren		22%
Eenheid: % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor jongeren		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		

Zelf- en samenredzaamheid

De Arnhemse burger is zoveel mogelijk zelfredzaam en maakt gebruik van eigen kracht en van eigen sociale netwerk.

Ondersteuning mantelzorgers

Met verschillende partners is een mantelzorgakkoord gesloten. We ondersteunen mantelzorgers op maat, zetten in op (h)erkenning van en bewustwording over mantelzorg en de kwetsbare positie van mantelzorgers bij inwoners, professionals en intermediairs en faciliteren ontmoeting in de wijken tussen mantelzorgers. Arnhemmers zorgen vaak voor hun geliefden, voor familie, voor buren. Deze informele zorg is van groot belang voor de Arnhemmers die hulp nodig hebben en helpt bij het beperken van het beroep op maatwerkvoorzieningen. Daarom willen wij informele zorg stimuleren en helpen hierbij waar dat kan. Niet alleen door informele zorgverleners direct te ondersteunen, maar ook door bijvoorbeeld de professionele zorgverleners en de Sociale wijkteams te helpen bij de manier waarop zij het beste met informele zorg om kunnen gaan. Mantelzorgers en informele zorg verdienen een expliciete ‘plek’ aan de zorgtafel.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Mantelzorg	19%		22%		
Eenheid: % inwoners dat het afgelopen jaar mantelzorg heeft gegeven					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					

Duurzame inburgering

Nieuwkomers voelen zich welkom in Arnhem. Ze kunnen zo snel mogelijk een zelfstandig leven opbouwen. Werk wordt gezien als de beste manier om mee te doen in de maatschappij. We combineren begeleiding naar werk met het leren van taal, persoonlijke ontwikkeling en de juiste zorg en ondersteuning.

Nieuwkomers doen mee

Ons uitgangspunt is dat werk de beste manier is om de taal te leren, te integreren en een duurzaam bestaan op te bouwen. Participeren in een werkomgeving wordt door nieuwkomers gezien als het meest leerzaam. Zelfs als je de taal nog niet spreekt, is meedoen positief voor de algehele gezondheid.

Nieuwkomers voelen zich thuis

Je thuisvoelen is een belangrijke voorwaarde om je plek te vinden in de samenleving. Een nieuwkomer komt terecht in een nieuwe wijk, in een nieuwe woning en moet nog een sociaal netwerk opbouwen.

Een passend vangnet

Niemand hoeft op straat te slapen of in een onveilige thuissituatie te leven. Onze focus ligt bij het zoveel mogelijk voorkomen dat opvang nodig is en het bieden van een perspectief. Als opvang toch nodig is, wordt snel opvang en persoonsgerichte ondersteuning geboden, gericht op duurzame uitstroom. Nazorg is belangrijk om terugval te voorkomen. Dit geldt voor iedereen die opvang behoeft: dak- en thuislozen, slachtoffers van huiselijk en eergerelateerd geweld, uitgeprocedeerde asielzoekers en alleenstaande minderjarige vluchtelingen.
De komende jaren zetten we extra in op de transitie van maatschappelijke opvang naar wonen. Voor dak- en thuislozen gaan we extra woonplekken realiseren.

Actieprogramma dak- en thuisloze jongeren

Arnhem is een van de veertien pilotgemeentes in het landelijke Actieprogramma dak- en thuisloze jongeren. De ambitie is om het aantal dak- en thuisloze jongeren eind 2021 te minimaliseren. Als opvang toch nodig is, dan zo kort mogelijk. Om de ambitie te realiseren wordt maximaal gebruik gemaakt van de regelruimte in de wet, en wordt gewerkt met de doorbraakmethode. Knellende regels worden zowel landelijk als op lokaal niveau zoveel mogelijk aangepast. De sleutel ligt bij preventie: het voorkomen van dak- en thuisloosheid.

Regionale aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling

Arnhem is centrumgemeente voor de regio Arnhem-Achterhoek. De prioriteiten uit de regioaanpak zijn gebaseerd op 1) meer inzetten op vroegsignalering en preventie van huiselijk geweld, 2) huiselijk geweld stoppen en duurzaam oplossen en 3) aandacht voor specifieke aanpakken (denk bijvoorbeeld aan eergerelateerd geweld en ouderenmishandeling). Om te kunnen ontwikkelen op deze prioriteiten is samenwerking met regionale en lokale partners cruciaal. Denk hierbij aan regiogemeenten, de Sociale wijkteams, Veilig Thuis, jeugdgezondheidszorg, jeugdzorgaanbieders en Moviera. In de uitvoering van de regioaanpak is de subsidie aan Moviera (vrouwenopvang) en Veilig Thuis van belang.

Versterken ketensamenwerking OGGz-partners

In de OGGz-structuur werken heel veel partners samen. De regie ligt bij VGGM en is gericht op professionele en naadloze samenwerking waarbij de cliënt centraal staat. Doel is het bieden van een passend vangnet.

Aanpak terugdringing dakloosheid

De brede, landelijke, aanpak terugdringing dakloosheid richt zich op drie sporen:

- preventie (voorkomen dakloosheid);
- vernieuwing opvang (afbouw capaciteit opvang; opvang in 1- of 2 persoonskamers);
- zelfstandig wonen (eventueel met begeleiding).

Arnhem zet, met de coronacrisis als versneller en zoals opgenomen in de Herstelagenda, maximaal in op het creëren van woonplekken, uitstroom uit de (nood)opvang en ombouw en afbouw van de capaciteit van de maatschappelijke opvang. Deze laatste is afhankelijk van de realisatie van het aantal woonplekken. Lukt dit niet tijdig of onvoldoende, dan wordt ingezet op tijdelijke en/of permanente uitbreiding van de bestaande opvangcapaciteit.
Verder wordt onverminderd ingezet op preventie. Dit krijgt vorm in nauwe samenwerking met het programma Doorbraak naar Werk (armoede en schulden, werk en inkomen) en het programma Zorg Dichterbij (voorkomen uitval).

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal dak- en thuislozen					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					
Tijd tot opvang (zowel direct als langdurig)					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					
Duur van opvang (zowel direct als langdurig)					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					
Mate van terugval					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					
Aantal gerealiseerde woonplekken t.b.v. uitstroom uit de maatschappelijke opvang					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					

Inclusief Arnhem

Arnhem moet een stad zijn van en voor alle inwoners, ongeacht culturele achtergrond, levensbeschouwing, seksuele geaardheid, beperking en/of chronische ziekte, leeftijd en geslacht. We richten ons op de volgende vijf focuspunten die we samen met de stad willen realiseren:

1. Voorkomen en tegengaan van discriminatie;
2. Positie inwoners met beperking versterken;
3. Diversiteit in organisaties;
4. Inclusieve gemeentelijke organisatie;
5. Inclusieve gemeentelijke communicatie.

We kijken ook nadrukkelijk naar onszelf als gemeente en werkgever: op welke vlakken kunnen wij onszelf verbeteren en de stad en onze partners inspireren om met ons mee te doen?

Voorkomen en tegengaan van discriminatie en racisme

Met het actieplan 'Vrij zijn in Arnhem' binden we de strijd aan tegen discriminatie en racisme. In het actieplan staan 37 acties waarmee discriminatie en racisme de komende twee jaar moeten worden teruggedrongen. Centraal hierbij staan de volgende drie pijlers:

- de kracht van diversiteit laten zien,
- meer besef van discriminatie en racisme,
- zero tolerance tegen discriminatie en racisme.

Het plan is samen met de stad tot stand gekomen en wordt ook samen met de stad uitgevoerd. Een vertegenwoordiging uit de stad blijft nauw betrokken bij het ontwikkelen en bijsturen van de plannen. Er zit veel energie in de stad op dit thema. Deze energie gebruiken we als kickstart voor een stadsbrede beweging richting een inclusieve en diverse stad.

Bestendigen regenboogaanpak

De LHBTIQ+ gemeenschap heeft een prominente plek in het actieplan discriminatie en racisme. We streven naar een integrale en intersectionele aanpak. Dit doen we onder andere door de motie ‘Met de regenboogdoelgroep samenwerken aan de Regenboogdoelen’ (20M278) met partner InDifferent uit te voeren. Hierin streven we naar een dekkend netwerk op VO-scholen binnen 2 jaar. InDifferent is een Arnhemse organisatie die zich inzet voor inclusie, diversiteit en respect op middelbare scholen in Arnhem. Daarnaast gaan we verder in gesprek met geloofsgemeenschappen over Inclusie en de LHBTIQ+ gemeenschap (20M268). In het actieplan 'Vrij zijn in Arnhem' zetten we, ook voor de LHBTIQ+ gemeenschap, extra in op zichtbaarheid van de gemeenschap en de partijen in de stad, meer besef en bewustwording en zero tolerance tegen discriminatie van LHBTIQ+-personen. Openstaande acties uit de bestaande regenboogagenda nemen we hierin mee.

Positie inwoners met een beperking versterken

Als koplopergemeente van het VN-verdrag Handicap nemen we passende maatregelen, zodat personen met een beperking zo zelfstandig en onafhankelijk mogelijk kunnen leven. Maatregelen zoals uitbreiding van de semiopenbare toiletten, toegankelijke stembureaus, inclusieve speeltuinen en inclusieve voorschoolse of vroegschoolse educatie. De Arnhemse Standaard Toegankelijkheid is hiervoor een belangrijk instrument. Uiteraard voeren we de aanpassingen en inrichting uit in nauwe samenspraak met belanghebbenden en ervaringsdeskundigen (onder wie het Arnhems Platform Chronisch Zieken en Gehandicapten). Hierbij gebruiken we de in 2021 ontwikkelde meerjarige Inclusieagenda VN-verdrag Handicap als leidraad.

Diversiteit in organisaties

Arnhem gelooft dat organisaties die de samenleving representeren, die samenleving ook het beste kunnen dienen. Daarom werkt de gemeente samen met meerdere Arnhemse organisaties hard om de diversiteit van de stad meer terug te laten komen in het personeelsbestand. Organisaties die werk maken van, of aan de slag gaan met, diversiteit en inclusie hebben veelal dezelfde uitdagingen. Met een stedelijke aanpak op dit thema bundelen meerdere Arnhemse organisaties de krachten. Met het doel om elkaar te versterken en te stimuleren in het realiseren van diverse en inclusieve organisaties. We willen zo het aanwezige cultureel diverse talent binden aan de organisatie en de stad, zodat vraag en aanbod beter samen komen. We werken samen aan een stad met inclusief werkgeverschap, waarbij de Arnhemse werkgevers ruimte maken voor elk talent. Ook wij als gemeente hebben deze ambitie (zie onderstaand punt 'Inclusieve gemeentelijke organisatie') als het gaat om het zijn van een diverse en inclusieve organisatie. De gemeente faciliteert deze aanpak.

Inclusieve gemeentelijke organisatie

In april 2021 is de bestuursopdracht 'Diverse en inclusieve organisatie' vastgesteld. Hierin staat dat de gemeente Arnhem momenteel nog onvoldoende een afspiegeling van de stad is als het gaat om mensen met een niet-westerse achtergrond of een (arbeids)beperking. Binnen vijf jaar willen we een inclusieve en diverse organisatie zijn, die op alle niveaus binnen de organisatie een afspiegeling is van de Arnhemse beroepsbevolking. Dit willen we realiseren door te streven naar een divers personeelsbestand en door het inrichten van een inclusieve (werk)cultuur.

De bestuursopdracht kan alleen gerealiseerd worden met inzet van de gehele ambtelijke organisatie. Om hier goed sturing aan te geven is een manager Inclusie en Diversiteit aangesteld, die de organisatie op weg helpt om een verandering/cultuuromslag te maken en inclusie onderdeel van het DNA te maken. Hiervoor hebben we voor 3 jaar €100.000 (jaarlijks) opgenomen.

Inclusieve gemeentelijke communicatie

Als gemeente gaan we voor communicatie die begrijpelijk is en waarbij iedereen zich gezien en begrepen voelt. Dat doen we langs de volgende lijnen:

Schrijven in voor iedereen begrijpelijke taal
Wij gaan verder met bewustwording en training van de gemeentelijke organisatie. We gaan het gesprek aan met onze gemeenschappelijke regelingen en uitvoeringsorganisaties, om hen ertoe te bewegen om ook taalniveau B1 als norm te nemen. We zetten een Lezerspanel op. De deelnemers worden breed geworven onder de inwoners van Arnhem. Zij gaan een aantal keren per jaar feedback geven op onze schriftelijke communicatie. En ten slotte gaan we een proef houden met beeldbrieven.

Verdere verbeteren toegankelijkheid websites
We werken door aan de verbeterslag van www.arnhem.nl en gaan andere aan de gemeente verbonden sites (laten) toetsen aan de wettelijke eisen. We richten een proces in om ervoor te zorgen dat de eisen op het gebied van toegankelijkheid (en beveiliging) voor toekomstige websites vooraf zijn geborgd.

Communicatie waarin alle Arnhemmers zich herkennen
We onderzoeken of we in onze communicatie aansprekend zijn voor álle Arnhemmers en wat we eventueel beter kunnen doen. Op basis van de input die we in de tweede helft van 2021 verzamelen, maken we in 2022 een plan om de gemeentelijke communicatie nog inclusiever te maken.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhemmers voelen zich thuis en kunnen meedoen in hun stad	**23.794**	**872**	**0**	**200**
Veilig en positief opgroeien	717	0	0	0
Meedoen en openstaan voor elkaar	1.597	125	0	200
Een passend vangnet	19.000	747	0	0
Inclusief Arnhem	831	0	0	0
Duurzame inburgering	1.649	0	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**23.794**	**872**	**0**	**200**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	21.088	19.859	25.753	23.794	23.408	22.641	22.620
Baten	1.227	754	1.558	872	747	747	747
Saldo lasten en baten	***-19.860***	***-19.105***	***-24.196***	***-22.922***	***-22.922***	***-21.894***	***-21.873***
Toevoegingen aan reserves	880	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	2.930	200	1.084	200	200	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***2.051***	***200***	***1.084***	***200***	***200***	***0***	***0***
Gerealiseerd resultaat	**-17.810**	**-18.905**	**-23.112**	**-22.722**	**-22.461**	**-21.894**	**-21.873**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 23,8 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- uitgaven en subsidies voor maatschappelijke opvang/verslavingszorg/OGGz: € 10,8 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor vrouwenopvang en huiselijke geweld incl. Veilig Thuis: € 8,2 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor welzijn incl. preventief jeugdbeleid: € 2,3 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor asiel-vluchtelingenzaken: € 1,6 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor integratie, anti-discriminatie en inclusie: € 0,8 miljoen;

De totale lasten dalen ten opzichte van 2021 met € 2,0 miljoen. Dat is grotendeels als volgt te verklaren:

- De uitgaven voor Maatschappelijk Opvang dalen met € 0,9 miljoen, door incidentele rijksmiddelen in het budget van 2021.
- De uitgaven voor Asiel- en vluchtelingenzaken dalen met € 0,7 miljoen. Dit wordt veroorzaakt doordat er incidentele middelen uit 2021 wegvallen.

Baten

De totale baten voor 2022 zijn begroot op € 0,9 miljoen. Deze baten hebben grotendeels betrekking op de Maatschappelijke opvang/verslavingszorg en betreffen de specifieke rijksvergoeding voor de Heroïne-unit (€ 0,7 miljoen) en overige opbrengsten waaronder eigen bijdragen (€ 0,2 miljoen).

Onttrekkingen aan reserves

In 2022 (en voor 2023) is een onttrekking aan de bestemmingsreserve Transformatie Zorg begroot van € 0,2 miljoen in het kader van de herijkingsopgave Welzijn.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Passend Vangnet: Naast subsidiepartners werken we vooral samen met VGGM, Veilig Thuis, COA en Sociale wijkteams en woningcorporaties.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Arnh Platf Chronisch zieken Gehand
- Leger des Heils Gelderland
- Pactum
- RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei
- Scalabor
- St. IrisZorg
- St. Kruispunt
- St. Moviera
- St. Rijnstad
- St. Stoelenproject De Duif
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
- St. Vluchtelingenwerk Oost-Ned

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Welzijn en inclusie. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Inburgering

Corona risico's

Extra locaties beschermd wonen en maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona
Toename meldingen Veilig Thuis
Inzet vrouwenopvang bij Moviera

Beleidskaders

- Eindevaluatie Minder Opvang Beter Leven;
- Actieprogramma Dak- en thuisloze jongeren;
- Kamerbrief over Een (t)huis, een toekomst, De aanpak van dak- en thuisloosheid;
- Plan van Opvang naar wonen
- Herijking welzijnsopdracht. Samen werken aan een sterke sociale basis. Richtinggevende notitie;
- Meedoen en Thuis voelen, een nieuw bestaan in Arnhem;
- Arnhemse standaard toegankelijkheid;
- Uitvoeringsplan inclusief Arnhem.

Gezondheid en sport

Een goede gezondheid is de basis voor een gelukkig leven en daarmee de basis voor participatie van inwoners in onze maatschappij. Daarom vinden wij dat alle Arnhemmers gelijke kansen moeten krijgen om te sporten, bewegen en hun gezondheidspotentieel zo goed mogelijk te benutten. Dit betekent dat elke Arnhemmer de mogelijkheden moet hebben om zichzelf een gezonde leefstijl eigen te maken en zich deze vaardigheden zo jong mogelijk aan te leren. Hierbij willen we oog hebben voor mensen voor wie dit geen vanzelfsprekendheid is.
We richten ons daarbij op het stimuleren van gezond gedrag en het tegengaan van ongezond gedrag, zoals roken, te weinig bewegen, ongezonde voeding en problematisch alcoholgebruik. Met verschillende programma's helpen we onze inwoners een gezonde leefstijl eigen te maken. We stimuleren bewegen voor iedereen, bijvoorbeeld door activiteiten te organiseren en sportaccommodaties te realiseren.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhemmers gezonder en fitter

Een goede gezondheid vormt de basis voor een gelukkig leven en is daarmee ook de basis voor deelname van inwoners aan onze samenleving. Alle Arnhemmers moeten gelijke kansen krijgen om hun gezondheidspotentieel optimaal te benutten, zeker ook in tijden van corona. Een gezonde leefstijl en een goed ingerichte woonomgeving, met oog voor gezondheid en bewegen, zijn daarvoor belangrijke voorwaarden. Dit is de kern van het plan 'Gezond en Fit; Aanpak voor een gezonde leefstijl in Arnhem' (mei 2020) waarin we als gemeente onze ambities voor gezondere en fittere Arnhemmers presenteren. De aandacht gaat daarbij vooral uit naar die inwoners voor wie een goede gezondheid niet vanzelfsprekend is. Dit sluit aan bij de Arnhem-Oost-aanpak.

Achter een verminderde gezondheid van inwoners gaan vaak problemen schuil die zich manifesteren buiten het gezondheidsdomein. Armoede en schulden, problemen rondom huisvesting, een lage opleiding, werkloosheid en ook de kwaliteit en inrichting van de woonomgeving kunnen van invloed zijn op de gezondheid. Dit vraagt om een aanpak die beleidsdomeinen overstijgt. Om die reden betrekken we bij onze plannen diverse partijen in de stad: beheerders openbare ruimte, zorginstellingen, het Sportbedrijf en sportaanbieders, wijkteams, onderwijs en het bedrijfsleven.

We sluiten aan bij het Nationaal Preventieakkoord (2018) en kiezen ervoor te investeren vooral in preventieve maatregelen, ook omdat dit op lange termijn ertoe kan bijdragen dat minder inwoners gebruik (moeten) maken van zorg. We bouwen voort op de stappen die in het verleden al zijn gezet en continueren de interventies op het vlak van bewegen en publieke gezondheid die effectief zijn gebleken.
We continueren het Arnhems Lokaal Sportakkoord waarmee we inzetten op samenwerking met betrokken partijen om bewegen te stimuleren voor alle Arnhemmers. De uitvoeringsfase loopt door in de komende jaren. Daarnaast blijven we inzetten op Urban Sports. Breder dan voor de doelgroep die Urban Sport interessant vindt (10-30 jaar), zetten we in op het beter benutten van de openbare ruimte voor bewegen. Een voorbeeld hiervan zijn de beweegroutes die in de Arnhemse parken gerealiseerd gaan worden.

Corona
De coronacrisis heeft gevolgen gehad voor de gezondheid van Arnhemmers, op allerlei vlak. Hoewel de gevolgen voor de infrastructuur (sportaanbieders, samenwerkingspartners) beperkt blijven, door onder andere steun van de overheid, is het langdurige effect op onze inwoners nog niet te overzien. Juist omdat de coronapandemie heeft aangetoond hoe belangrijk een goede (basis)gezondheid is, is er werk aan de winkel voor ons programma Gezond en Fit. (Extra) investeren in preventie blijkt noodzakelijk om onze inwoners weerbaar te houden. In 2022 intensiveren we daarom onze inspanningen waar we dat kunnen, om zoveel mogelijk mensen te bereiken. De coronacrisis blijkt harder toe te slaan onder kwetsbare groepen. Daarom blijven wij de focus richten op preventie en het stimuleren van een gezonde leefstijl vooral onder kwetsbare groepen. Nadat de acute crisisperiode voorbij is, blijven we de vinger aan de pols houden wat betreft de gevolgen voor de sport(verenigingen).
Tijdens de coronacrisis is het belang gebleken van een gezondheidsdienst (GGD) die goed is toegerust voor zijn basistaken maar ook snel kan opschalen wanneer de omstandigheden in een crisissituatie dat vereisen. In 2022 bekijken we in nauw overleg met de GGD wat er mogelijk extra nodig is en op welke wijze wij als gemeente extra kunnen investeren om de slagkracht van de GGD te vergroten waar het gaat om gezondheidspreventie, infectieziektebestrijding en publieke gezondheid in het algemeen (motie 21M52g, Investeren in preventie en publieke gezondheid loont).

Gezonde levensstijl

Iedere Arnhemmer moet in staat zijn zichzelf een gezonde leefstijl eigen te maken en zich deze vaardigheden zo jong mogelijk aan te leren, zoals gezond eten en drinken. Onze focus ligt op een rookvrije generatie, het voorkomen en verminderen van overgewicht en het tegengaan van problematisch alcoholgebruik. Om een gezonde levensstijl laagdrempelig en toegankelijk te maken voor iedereen komt er een ‘actieplan voetganger’, met als doel wandelen en joggen door de gehele stad veiliger en aantrekkelijker te maken (amendement 20A74 Actieplan voetganger).

Kinderen hebben rond en na hun geboorte een kansrijke start

We willen dat alle kinderen opgroeien in een gezonde en veilige leefomgeving. Gezondheidsverschillen ontstaan vaak al op jonge leeftijd. Daarom leggen we bij onze inzet de focus op een gezonde start voor kinderen met hun ouders in de eerste fase van hun bestaan. We willen kwetsbare zwangerschappen en ouderschappen, samenhangend met sociale risicofactoren, tijdig op het spoor komen en passende ondersteuning bieden aan (jonge) ouders en gezinnen. We leveren daartoe een passend en vraaggestuurd aanbod aan interventies voor, tijdens en na de zwangerschap. Met het uitbouwen en versterken van de in 2021 in het leven geroepen Lokale coalitie Kansrijke Start, beogen we een sluitende aanpak te creëren in de zorg rondom kwetsbare zwangeren en jonge ouders, met name waar het gaat om de aansluiting van het medische op het sociale domein. Zo dragen we bij aan het voorkomen van ernstiger problemen en gezondheidsachterstanden op latere leeftijd.

Minder inwoners hebben overgewicht

Het programma GO! (Gezond Onderweg), een wijkgericht behandelprogramma met als component een passend sport- en beweegaanbod voor de doelgroep, is effectief gebleken in de aanpak van overgewicht bij kinderen. Het programma wordt, na een pilot in de wijken Malburgen en Presikhaaf, uitgebreid naar nog drie aandachtswijken: Geitenkamp, Klarendal en het Arnhemse Broek.
Het programma JOGG richt de aandacht op een gezonde leefstijl bij kinderen in het algemeen en een gezond gewicht in het bijzonder. Het programma stimuleert gezonder eten en drinken in de omgeving waarin kinderen dagelijks verkeren, zoals op scholen, in kindercentra, bij sportverenigingen, en bevordert een leefomgeving die uitnodigt tot activiteit en tot sportief bewegen. We hebben het voornemen om JOGG in 2022 uit te breiden.

Meer (jonge) Arnhemmers voldoen aan de beweegnorm

De grootste bijdrage die de gemeente levert aan dit doel is nog steeds door middel van het faciliteren van bewegen. Dit gebeurt door middel van subsidie aan het Sportbedrijf Arnhem, dat voor de gemeente de sportparken, wijkvoorzieningen en zwembaden beheert en exploiteert.

Daarnaast volgen uit het plan Gezond en Fit de volgende speerpunten: In samenspraak met het primair onderwijs in Arnhem is de 2+1+2 aanpak ontwikkeld, met het oogmerk dat meer kinderen in de leeftijd van de basisschool gaan voldoen aan de landelijke beweegnorm, namelijk 5 uur per week bewegen. De aanpak behelst dat kinderen 2 uur per week bewegingsonderwijs ontvangen op school, 1 uur per week onder schooltijd bewegen op en rond school en 2 uur bewegen direct na school, bijvoorbeeld in de naschoolse opvang of bij een sportvereniging.

De afgelopen twee jaar heeft de gemeente meer aandacht voor Urban Sport gehad. Door middel van de pilot 'Urban Sports Coalition' is de doelgroep en haar behoeften in kaart gebracht. Er worden twee BMX-pumptracks gerealiseerd evenals een nieuwe skatebaan. In 2022 zullen hierop ook activiteiten georganiseerd worden ter stimulering van het gebruik.

Problematisch alcohol- en druggebruik terugdringen/ Kinderen en jongeren kunnen rookvrij opgroeien

We sluiten aan op de landelijke campagne NIX-18, en willen voorkomen dat jongeren onder 18 jaar gaan roken en alcohol drinken. Bij jongeren ouder dan 18 jaar en volwassenen willen we alcohol- en middelengebruik ontmoedigen. Hiervoor maken we afspraken met onze contractpartners over niet-roken bij jeugdactiviteiten en het beperken van de zichtbaarheid van alcoholmarketing en de schenktijden tijdens dagen dat de jeugd sport. We willen bevorderen dat kinderen opgroeien in een rookvrije omgeving: sportaccommodaties in Arnhem zijn rookvrij. We geven voorlichting aan zwangere vrouwen en jongeren in het voortgezet onderwijs over de risico's van roken. Met relevante partijen sluiten we een convenant voor een rookvrije generatie. Zo willen we het vanzelfsprekend maken dat kinderen en jongeren geheel rookvrij kunnen opgroeien.

Voor zover in het voorgaande nog niet benoemd, gaan we in 2022 ook aan de slag met de opgaven en de ambities die het Rijk formuleert in de recent verschenen Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024 ‘Gezondheid breed op de agenda’ (mei 2020), die het kabinet in de komende beleidsperiode met voorrang wil aanpakken:

- gezondheid in de fysieke en sociale leefomgeving;
- gezondheidsachterstanden verkleinen;
- druk op het dagelijks leven bij jeugd en jongvolwassenen verminderen;
- vitaal ouder worden.

Wij geven uitvoering aan het vastgestelde Initiatiefvoorstel Arnhems preventieplan mondzorg voor kinderen in onze rol als aanjager en verbinder tussen betrokken partijen, onder meer VGGM, Sociale wijkteams, scholen en zorgverzekeraar.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
% voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen				54%	
Eenheid: Percentage inwoners dat voldoet aan de Nederlands Norm Gezond Bewegen (19 en ouder)					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
% roken				21%	
Eenheid: Percentage inwoners dat rookt					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
% voldoet aan alcoholrichtlijn				43%	
Eenheid: Percentage inwoners dat voldoet aan de alcoholrichtlijn					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
% kinderen eet minstens elke dag fruit	70%				
Eenheid: Percentage kinderen (0 tot 11 jaar) dat minstens elke dag fruit eet					
Bron: Kindmonitor GGD					
% lid van sportvereniging	20%	20%			
Eenheid: Percentage inwoners dat is aangesloten bij een sportvereniging					
Bron: Sportbonden en NOC*NSF. Kennis- en Informatiesysteem Sport (KISS).					
% goed/ zeer goed ervaren gezondheid				80%	
Eenheid: Percentage inwoners dat de gezondheid als goed of zeer goed ervaart					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
Waardering sportvoorziening	60%		61%		
Eenheid:% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende sportvoorzieningen					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					
Waardering speelvoorzieningen kinderen			60%		
Eenheid:% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende speelplekken voor kinderen					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					
Waardering voorzieningen om te bewegen			73%		
Eenheid:% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende mogelijkheden om te bewegen					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					
Niet sporters				46,9%	
Eenheid: Het percentage niet-wekelijkse sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD's, CBS en RIVM (vierjaarlijks, verplichte BBV-indicator)					

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhemmers gezonder en fitter	**22.326**	**3.076**	**470**	**343**
Gezonde levensstijl	22.326	3.076	470	343
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**22.326**	**3.076**	**470**	**343**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	24.062	20.157	21.450	22.326	22.825	22.499	22.514
Baten	6.454	2.674	3.338	3.076	3.076	3.076	3.076
Saldo lasten en baten	***-17.608***	***-17.483***	***-18.112***	***-19.251***	***-19.251***	***-19.423***	***-19.438***
Toevoegingen aan reserves	397	354	470	470	470	470	470
Onttrekkingen aan reserves	989	260	432	343	423	379	414
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***592***	***-94***	***-37***	***-126***	***-126***	***-91***	***-56***
Gerealiseerd resultaat	**-17.016**	**-17.577**	**-18.149**	**-19.377**	**-19.797**	**-19.514**	**-19.494**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 22,3 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Subsidie Sportbedrijf: € 11,4 miljoen;
- Kosten voor collectieve preventie volksgezondheid: € 2,7 miljoen;
- Kapitaallasten: € 2,1 miljoen;
- Kosten voor uniforme deel van de jeugdgezondheidszorg: € 2,1 miljoen;
- Overige subsidies sport: € 0,9 miljoen;
- Overige lasten: € 3,1 miljoen.

De totale lasten stijgen ten opzichte van 2021 met € 0,9 miljoen.
Dit komt met name door:

- de begrote kapitaallasten voor het Zwembad Valkenhuizen € 0,6 miljoen;
- een verhoging van het budget VGGM met € 0,4 miljoen) op basis van raadsmotie 21m52g

Baten

De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 3,1 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Verhuur panden en accommodaties: € 3,0 miljoen;
- Overige opbrengsten: € 0,1 miljoen.

De totale baten stijgen met € 0,3 miljoen ten opzichte van 2021, door een opbrengst vanuit openbare ruimte ter dekking voor de verhoging van de subsidie aan Sportbedrijf.

Toevoegingen aan reserves

In 2022 wordt voor totaal € 0,5 miljoen toegevoegd aan de reserves.

- € 0,5 miljoen wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Onderhoud Vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves

In 2022 wordt voor totaal € 0,3 miljoen onttrokken aan de reserves.

- € 0,2 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Kapitaallasten;
- € 0,1 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Onderhoud Vastgoed.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Sportbedrijf Arnhem
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Sportbedrijf Arnhem;
- Eerstelijnsgezondheidszorg (onder andere huisartsen);
- Rijnstate;

- Onderwijsinstellingen;
- Sociale Wijkteams;
- Menzis;
- Iriszorg verslavingspreventie;
- Indigo;
- Provincie Gelderland;
- Sportaanbieders;
- Partners uit het Verloskundig Samenwerkingsverband Kracht (Arnhem e.o.).

Daarnaast zijn er nog een aantal kleinere partijen die een preventief aanbod hebben in Arnhem.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Sportcentrum Rijkerswoerd
- St. Zwembad Klarenbeek

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Gezondheid en sport. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Verrekening BTW op sport

Corona risico's

Sportbedrijf; terugloop inkomsten
Wegvallen inkomsten Sportverenigingen

Beleidskaders

- Plan Gezond en fit;
- Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024 ‘Gezondheid breed op de agenda’ (mei 2020);
- Nationaal Preventieakkoord;
- Sport- en beweegakkoord Gemeente Arnhem (juni 2020).

Klimaat en energie

Arnhem heeft de ambitie om in 2050 een klimaatneutrale gemeente te zijn. Hoe we dat gaan doen, hebben we vastgelegd in het programma New Energy Made in Arnhem. We streven naar een fikse CO2-reductie door energiebesparing in de bebouwde omgeving en bij bedrijven en het opwekken van duurzame elektriciteit (met zonnepanelen en windmolens) en duurzame warmte als alternatief voor aardgas. En ook door schone mobiliteit zoals zero emissie openbaar vervoer, elektrische deelauto's en fietsen en de aanleg van laadinfrastructuur voor elektrische voertuigen. Bewustwording en gedrag spelen daarbij een belangrijke rol. Met 'Arnhem Aan' willen we mensen enthousiasmeren en motiveren om aan de slag te gaan met energie besparen en hernieuwbare energie opwekken.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

In 2030 61% CO2-reductie t.o.v. 2017, dit is 572 kT CO2, verdeeld: 130 kT autonome ontwikkelingen, 191 kT (in)direct binnen actieprogramma NemiA, 5 kT (in)direct binnen andere programma's Arnhem en 246 kT buiten de gemeentegrens (in de regio)

Arnhem volgt in haar ambities internationale afspraken, het klimaatakkoord en het Gelders Energieakkoord. Arnhem werkt toe naar een klimaatneutrale gemeente in 2050. Om dit te bereiken moet de komende jaren veel gebeuren. De doelstelling van het actieprogramma New energy made in Arnhem (NemiA) 2020-2030 is 61% CO2-reductie ten opzichte van 2017, met als tussendoelstelling 25% in 2023. Deze reductie wordt grotendeels gerealiseerd door het actieprogramma NemiA 2030 en overige programma's binnen de gemeente. Een deel van de reductie komt van autonome ontwikkeling, de resterende opgave zullen wij van buiten de gemeentegrens moeten halen of hier in de komende jaren aanvullende ambities op formuleren.
Gemeenten hebben, vanuit het klimaatakkoord, een grote (regie)rol bij het realiseren van de klimaatdoelen. We hebben als voorwaarde gesteld dat deze transitie haalbaar en betaalbaar is voor inwoners en bedrijven. In de praktijk blijkt nu al in veel gevallen dat het verduurzamen van woningen en gebouwen naar aardgasvrij en/of energieneutraal onvoldoende rendabel en financierbaar is. Via G40 en VNG vragen we als gemeenten daarom van het Rijk stevige ruggensteun op:

- Adequaat instrumentarium, financieringsruimte en de juiste condities voor de grote investeringen, zowel in de verduurzaming als in de benodigde infrastructuur.
- Meer dwingende en richtinggevende instrumenten en bevoegdheden, die in het Klimaatakkoord al zijn afgesproken, maar nog onvoldoende of geheel niet zijn doorgevoerd. Denk hierbij aan de bevoegdheid tot beëindigen van aardgaslevering door gemeenten - na gereedkomen van betaalbare, alternatieve warmtevoorziening -, spelregels voor collectieve warmtenetten (Wet Collectieve Warmte) en de inzet van de standaard- en streefwaarden voor versnelling van isolatie van bestaande woningen.
- Uitvoeringslasten: de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) heeft de kosten voor deze nieuwe taken en bijhorende extra lasten in de bestuurlijke en ambtelijke uitvoering van gemeenten vanuit het Klimaatakkoord in beeld gebracht. Hieruit blijkt dat de uitvoeringslasten voor gemeenten in 2022 €450 miljoen bedragen en dat deze oplopen tot € 599 miljoen in 2024. Voor G40 gemeenten wordt hierbij rekening gehouden met 39 – 43 extra fte aan personeelslasten. Aanvullend hierop worden er substantiële extra materiële kosten voorzien, vooral voor technisch onderzoek.

Zonder deze ondersteuning vanuit het Rijk zijn de ambities niet haalbaar.

Gebouwde omgeving: 77 kT CO2-reductie in 2030 ten opzichte van 2017

Binnen de gebouwde omgeving werken wij met een wijkgerichte aanpak aan het 'transitiegereed' maken van woningen en overige gebouwen. We gaan werken aan besparing door energiebewustwording en door bewoners aan te zetten om te isoleren. Hiernaast stimuleren wij woningeigenaren met collectieve inkoopacties voor het plaatsen van zonnepanelen. Met corporaties maken wij in de Prestatieafspraken wederom afspraken over de opwek met zonnepanelen op daken van corporatiebezit. In de kansrijke wijken en buurten gaan wij samen met bewoners onderzoek doen naar de kansen om voor 2030 van het aardgas af te gaan door middel van duurzame decentrale bronnen met restwarmte of een all-electric oplossing.

Uitvoeringsplan per wijk opstellen (8 jaar voor aardgasvrij)

In 2022 gaan we verder met verdiepende onderzoeken in de kansrijke wijken/buurten naar het meest aannemelijke alternatief voor aardgas. In drie kansrijke buurten die geschikt zijn voor een collectief warmtenet (Kronenburg, Elderveld-noord en Hoogkamp) wordt in 2022 verder gewerkt aan het opstellen van een integrale businesscase, waarin de verschillende investeringen die gedaan moeten worden vanuit de diverse stakeholders (corporaties, provincie/BZK, gemeente, netbeheerder en bewoners) samenkomen. Het participatieproces is een essentieel onderdeel van het uitvoeringsplan. Het eerste wijkuitvoeringsplan wordt naar verwachting eind 2022 ter vaststelling aangeboden aan de raad.

15% energiebesparing in gebouwde omgeving in 2030

In 2022 worden op diverse manieren gesprekken gevoerd in alle wijken over verduurzaming en wat bewoners zelf kunnen doen om energie te besparen. Dit is een vervolg op de wijkgesprekken die in 2021 zijn gevoerd. Hierbij is extra aandacht voor de Arnhemmers die we nu nog niet of nauwelijks bereiken. Om bewoners tot energiebesparing en -opwekking aan te zetten zijn verschillende financiële, adviserende en actie-instrumenten beschikbaar, zoals het Aanjaagfonds om duurzame wijkinitiatieven te ondersteunen, een toekomst bestendig wonen lening en het energieloket. Ook laten we goede voorbeelden zien van Arnhemmers, die inspireren om ook de slag te gaan.
In de kansrijke wijken werken wij aan de aardgasvrije opgave waarbij het transitiegereed maken (door isolatie) van de woningen en gebouwen een belangrijk onderdeel is, wat leidt tot energiebesparing. Voor de Arnhem-Oost wijken hebben wij vanuit BZK middelen ontvangen uit het Volkshuisvestingsfonds als financiële impuls om particulier woningbezit te verduurzamen. Met de corporaties zijn er doorlopende prestatieafspraken rondom isoleren van en het energie opwekken op het corporatiebezit.

250.000 zonnepanelen op daken in 2030

De acties voor dit doel vallen samen met de acties die genoemd zijn onder 15% energiebesparing in 2030.

6.500 woningen en publieke gebouwen aardgasvrij in 2030

Naar aanleiding van de warmteverkenning zijn in 2020 12 wijken/buurten benoemd die wij kansrijk achten om voor 2030 van het aardgas af te gaan. De onderzoeken en het participatieproces in deze buurten in 2021 hebben ertoe geleid dat de buurten Rijkerswoerd, Arnhem-West en Vredenburg (was Vredenburg/Kronenburg, nu alleen Kronenburg) zijn afgevallen. Vijf buurten die geschikt zijn voor een individuele all-electric oplossing en vijf buurten die geschikt zijn voor een warmtenet worden opgenomen in de Transitievisie warmte, als buurten die kansrijk zijn om verder te onderzoeken of ze van het aardgas af kunnen. Voor de wijken waarvan de conclusie is dat dit technisch en financieel kan, wordt een uitvoeringsplan uitgewerkt en voorgelegd aan de raad. In de Transitievisie warmte worden mogelijk nog nieuwe wijken/buurten aangewezen als kansrijk voor de overschakeling van fossiele naar duurzame warmtevoorziening. Zie hiervoor het raadsbesluit met betrekking tot de Transitievisie warmte.

2.500 huishoudens in energiearmoede geholpen in 2023

Met de Arnhemse aanpak energiearmoede, die de raad in 2021 heeft vastgesteld, zullen in 3 jaar tijd minimaal 2.500 huishoudens met een laag inkomen worden geholpen om hun energierekening te verlagen. We werken samen met een netwerk van partijen om de doelgroep te bereiken, deelnemers te werven, energiecoaches op te leiden en in te zetten, deelnemers met andere problemen door te verwijzen naar andere hulpverleners, en zo mogelijk werkgelegenheid te creëren. De aanpak is deels wijkgericht en deels stadsbreed. In de Arnhem-Oost wijken wordt de energiearmoede-aanpak afgestemd met betrokken partners en de verduurzaming van particulier bezit.

10 Arnhemse innovaties in wijken getest in 2030

In het traject 'om Arnhemse innovaties naar de wijken te brengen' maken we onderscheid tussen het proces ernaartoe en de daadwerkelijke projecten.
Het proces van 'de weg ernaartoe' heeft in 2020 en 2021 vorm gekregen. Er is inzicht verkregen in welke innovaties er zijn en in het bouwen van een netwerk waarin kennis wordt gedeeld. In 2021 is de kansrijkheid voor het eerste project 'Buurtbatterijen in Arnhem' onderzocht en is de eerste mijlpaal bereikt: het opleveren van een set randvoorwaarden voor de inzet van een buurtbatterij. Het plaatsen van een buurtbatterij in een daarvoor geschikte wijk kan in 2022 concreet worden, mits daar financiële middelen/subsidies voor gevonden worden. Verder onderzoeken we de bruikbaarheid van innovaties op het gebied van aquathermie, restwarmte uit industrie, een buurtenergiecentrale en zonnefolie, die in ontwikkeling zijn.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
CO2 uitstoot gebouwde omgeving	936	919			
Eenheid: kiloton					
Bron: Klimaatmonitor					
CO2 reductie gebouwde omgeving t.o.v. peiljaar 2017	0	17			
Eenheid: vermindering in C02 uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor					

Bedrijven en Industrie: 38kT CO2-reductie in 2030 ten opzichte van 2017

De doelstelling bij bedrijven en industrie is reductie van minimaal 38KT CO2-uitstoot tot 2030. Om tot deze reductie te komen, wordt gewerkt in twee sporen: stimuleren en handhaven. Bedrijven worden aangespoord om vanuit maatschappelijke verantwoordelijkheid en/of kostenbesparing duurzaamheidsmaatregelen door te voeren. Voor bedrijven gelden al enkele verplichtingen. Door inzet van (extra) handhaving wordt hierop gecontroleerd en worden bedrijven aangespoord om actie te ondernemen.

Communicatie en bewustwording intensiveren: 100% van bedrijven bekend met verduurzamingsmaatregelen in 2030

In 2022 voeren we het communicatieplan verder uit, waarbij we ons richten op communicatie over energie besparen en energie-opwek, en stimuleren we met behulp van financiële en adviserende instrumenten. We zorgen ervoor dat het zakelijke gedeelte van de website Arnhem Aan is gevuld met actuele informatie en inspirerende voorbeelden. Daarnaast organiseren we informatiebijeenkomsten voor bijvoorbeeld de SDE - subsidie en voeren we maatwerkgesprekken met ondernemers.

Energiebesparing bevorderen: 15% energiebesparing bij bedrijven en industrie in 2030

In 2022 zetten we vol in op de opgave van het verplichte energielabel C voor kantoren per 2023. Dit doen we via informeren en stimuleren. Met een gebiedsgerichte aanpak via Green Deals stimuleren we bedrijven op werklocaties om energiebesparende maatregelen te nemen. Daarnaast zetten we ook de extra handhaving door middel van energiecontroles bij bedrijven voort, via de ODRA.

Opwek en hergebruik van energie bevorderen: 75.000 zonnepanelen op daken bij bedrijven en industrie en 2 pilots met gebruik restwarmte in 2030

In 2022 blijven we stimuleren dat bedrijven hun daken gaan benutten voor zonnepanelen. Dit doen we door bij hen de SDE-regeling te promoten. Ook gaan we door met het benaderen van bedrijven met een toegekende SDE-subsidie om hen te stimuleren tot het daadwerkelijk realiseren van hun zon op dak-project. En met een gebiedsgerichte aanpak via Green Deals stimuleren we bedrijven op werklocaties om zonnepanelen op hun daken te nemen.

Meer bedrijven en industrie aardgasvrij maken: 500 extra bedrijven aardgasvrij in 2030

Met Arnhemse bedrijven die in de RES benoemd zijn als kansrijk qua levering van restwarmte, gaan we in gesprek. Indien mogelijk bereiden we een pilot restwarmte voor. Bedrijven die binnen kansrijke buurten vallen, worden meegenomen in de businesscases, genoemd onder het doel 'uitvoeringsplan per wijk opstellen'.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
CO2 uitstoot bedrijven en industrie	171	160	150		
Eenheid: kiloton					
Bron: Klimaatmonitor					
CO2 reductie bedrijven en industrie t.o.v. peiljaar 2017	0	11	21		
Eenheid: vermindering in C02 uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor					

Duurzame mobiliteit: reductie van 42 kT CO2 in 2030

De focus van de CO2-reductie bij duurzame mobiliteit ligt op twee vlakken: gedragsverandering en zero emissie voertuigen. Gedragsverandering speelt een rol bij de werkgeversaanpak, aanpak mobiliteitsbewegingen stadslogistiek en het stimuleren van deelvervoer. Daarnaast zet Arnhem in op zero emissie voertuigen en de benodigde infrastructuur.

Werkgevers-aanpak modalshift: doelstelling voor 2023 25% minder autogebruik bij 10 bedrijven

In 2022 starten we met de ondernemers die al hebben aangegeven hieraan te willen meewerken (netwerk NemiA). Ook bouwen we verder aan de benodigde infrastructuur. De voorzieningen die in 2020 zijn geïnstalleerd in het kader van het eHubs-project (elektrische deelfietsen bij station Arnhem-Zuid, GelreDome en Arnhem Centraal) zijn in 2021 uitgebreid met stallingen van elektrische deelbakfietsen in verschillende wijken rondom de eHubs. In 2022 worden er nieuwe hubs aangelegd bij station Velperpoort en station Presikhaaf, en bij de bedrijventerreinen Gelderse Poort, IJsseloord I en IJsseloord II.

Uitbreiden gebruik zero emissie deelmobiliteit: in 2030 1000 deelauto's en 2000 deelfietsen

In 2022 wordt de plaatsing van elektrische deelauto's en elektrische deelfietsen verder uitgebreid, conform het Beleidskader Deelmobiliteit Arnhem en het plaatsingsplan. In 2022 gaan we experimenteren met een free floating systeem van elektrische deelscooters.

Vergroten aandeel elektrische voertuigen: in 2023 1000 laadpunten en 20 snelladers

In 2021 is een begin gemaakt met de plaatsing van laadvoorzieningen volgens het Uitvoeringskader laden (strategisch plaatsen van laadpunten en -pleinen, gericht op toekomstig verwachte vraag). In 2022 en verder worden de nieuwe velden in Schuytgraaf op voorhand al voorzien van laadpleinen. De laadvoorzieningen in bestaande wijken worden uitgebreid.

Verduurzamen/verminderen mobiliteitsbewegingen stadslogistiek: doel 2025 100% zero emissie bestelvoertuigen in de binnenstad en 25% minder stadslogistieke bewegingen.

Op basis van het besluit in 2020 over de zero emissie zone (binnenstad), is in 2021 een begin gemaakt met de voorbereiding van de handhavingstechniek (camera's met kentekenherkenning). In 2022 wordt in samenwerking met de HAN Logistiek, de provincie Gelderland, de Rechtbank en de politie gezocht naar een samenwerking in de vorm van een goederenhub voor deze 'launching customers' en werken we aan flankerend beleid om ondernemers die al zero emissie de binnenstad bevoorraden te faciliteren.

Taxibeleid verduurzamen: doel 2030 is 100% zero emissie taxi's in de binnenstad

In 2022 gaan we samen met de provincie werken aan een dekkend snellaadnetwerk voor onder andere elektrische taxi's. Dit is ook onderdeel van de inspanningen onder het doel 'vergroten aandeel elektrische voertuigen'.

Zero emissie concessie doelgroepenvervoer: doel in 2030 is 100% zero emissie doelgroepenvervoer

In 2022 wordt de nieuwe aanbesteding voorbereid. Dit betekent het uitvoeren van een marktonderzoek en gesprekken voeren met alle potentiële aanbieders.

Vergroten aandeel zero emissie voertuigen leveranciers gemeente: doel 2023 is 100% van nieuw in te zetten bestel- en personenauto's moet zero emissie zijn.

In 2022 bepalen we bij welke aanbestedingen we zero emissie vervoer kunnen eisen. Deze actie sluit aan bij de stadslogistieke aanpak (launching customer goederenhub).

Zero emissie openbaar vervoer concessie: doel in 2023 is een volledig zero emissie OV concessie

In overleg met de provincie Gelderland zorgen we in 2022 voor aanbestedingsdocumenten ten behoeve van de volgende concessie, waarin de zero emissie eisen zijn opgenomen. Dit doen we samen met de andere regiogemeenten en op basis van een haalbaarheidsonderzoek.

Stimulering waterstofmobiliteit: in 2022 80 waterstof-elektrische personenwagens in Arnhem

In 2022 gaan we ten behoeve van het verminderen van de stikstofproblematiek op zoek naar partners die samen met de gemeente willen werken aan het ombouwen van een graafmachine naar waterstof. We zoeken hiervoor tevens EU subsidies.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
CO2 uitstoot verkeer en vervoer	383	388			
Eenheid: kiloton					
Bron: Klimaatmonitor					
CO2 reductie verkeer en vervoer t.o.v. 2017	0	+5			
Eenheid: vermindering in C02 uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor					

Grootschalige opwek: 34 KT CO2-reductie in 2030

'Zon op dak' is niet voldoende om aan de Arnhemse elektriciteitsvraag te voldoen. We hebben daarom ook grootschalige opwek op land nodig. De focus hierbij ligt, in ieder geval voor de komende 10 tot 20 jaar, op grondgebonden zonnevelden en windmolens. Dit zijn bewezen technologieën die binnen een afzienbare termijn veel elektriciteit kunnen opwekken. Doel is dus het realiseren van windmolens en zonnevelden. Voor een deel van de elektriciteitsopwekking die we nodig hebben, zijn we afhankelijk van de regio, omdat we een gemeente zijn met een stedelijk karakter en een beperkt beschikbare ruimte in het buitengebied.

5 windmolens in Arnhem in 2030 gerealiseerd

In 2022:

- Start exploitatie van windpark Koningspleij noord - 4 windmolens (circa 12 kT CO2-reductie).
- Voorbereiding windturbine Drielsedijk wacht op nader onderzoek naar het voorkomen van de wespendief op de Veluwe.

42 MWp (circa 45 ha) zonnevelden gerealiseerd

In 2022:

- Exploitatie zonneveld Koningspleij-noord (circa 4,7 kT CO2-reductie)
- Voorbereiding, bouw en in exploitatie nemen van diverse zonneveld/zonnecarport locaties.
- Uitwerking haalbaarheid zoeklocatie zon Deelen.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Vermeden CO2 uitstoot door duurzame opwek elektriciteit	0	4			
Eenheid: vermindering in C02 uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor					

Meer bewustwording en gedragsverandering

Energie besparen, het opwekken van hernieuwbare energie en het afkoppelen van het aardgas zijn grote opgaven. Het zijn opgaven die we alleen maar succesvol kunnen uitvoeren als we dit samen doen met alle Arnhemmers: inwoners, ondernemers, instellingen, overheden en bezoekers. Met de communicatiecampagne Arnhem Aan bieden we zoveel mogelijk handelingsperspectief voor al deze doelgroepen. Het aanbod wordt aangepast naar aanleiding van wat we ophalen bij de bewoners en ondernemers.

Voortzetten communicatiecampagne Arnhem AAN

Arnhem Aan is de communicatie-campagne voor het programma New energy made in Arnhem. Met Arnhem Aan willen we mensen enthousiasmeren en motiveren om aan de slag te gaan met energie besparen en hernieuwbare energie opwekken. Dit doen wij doelgroep gericht met een aanpak voor bedrijven, woningeigenaren en -huurders, ook specifiek voor huishoudens met (energie)armoede en huishoudens met een migratieachtergrond.
In de Arnhem Aan campagne gaan we in 2022 twee grote acties en meerdere kleinere acties uitvoeren, goede voorbeelden uitdragen, aanhaken op natuurlijke momenten, in samenwerking met diverse partijen. De campagne Arnhem Aan zal verder geladen worden en bij de Arnhemmers onder de aandacht worden gebracht, ondermeer met Lijn2030 in de wijken en via social media.

Bij alle thema's van het programma New energy made in Arnhem (gebouwde omgeving, duurzame mobiliteit, bedrijven en industrie, en grootschalige opwek) zijn communicatie- en bewustwordingsacties en inspanningen nodig. Al deze communicatie-activiteiten worden onder de vlag van Arnhem Aan gelanceerd.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal unieke bezoekers website Arnhem Aan		9.459	12.802	15.369	

Eenheid: aantal bezoekers

Bron: Gemeente Arnhem

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Hernieuwbare elektriciteit		2,90%			

Eenheid: Deel van de energie die afkomstig is uit natuurlijke hulpbronnen die constant worden aangevuld, zoals uit wind, zon en waterkracht (%)

Bron: Rjikswaterstaat - Klimaatmonitor

In het programmaplan NemiA 2020-2030 staat een groot aantal inspanningen bij bovenstaande doelstellingen benoemd, met bijbehorende prestatie-indicatoren. Hierboven zijn bij de verschillende doelstellingen de effectindicatoren opgenomen.
In de voortgangsrapportage NemiA, die ieder jaar ter informatie aan de raad wordt aangeboden, is de voortgang op alle indicatoren opgenomen en zijn de trends en duiding hiervan beschreven.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
In 2030 61% CO2-reductie t.o.v. 2017, dit is 572 kT CO2, verdeeld: 130 kT autonome ontwikkelingen, 191 kT (in)direct binnen actieprogramma NemiA, 5 kT (in)direct binnen andere programma's Arnhem en 246 kT buiten de gemeentegrens (in de regio)	**5.387**	**232**	**0**	**3.114**
Gebouwde omgeving: 77 kT CO2-reductie in 2030	5.387	232	0	3.114
Bedrijven en Industrie: 38kT CO2-reductie in 2030				
Grootschalige opwek: 34 KT CO2-reductie in 2030				
Duurzame mobiliteit: reductie van 42 kT CO2 in 2030				
Meer bewustwording en gedragsverandering				
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**5.387**	**232**	**0**	**3.114**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	5.901	5.495	6.236	5.387	1.968	4.125	1.927
Baten	2.381	473	1.264	232	13	2.200	0
Saldo lasten en baten	***-3.520***	***-5.022***	***-4.973***	***-5.155***	***-5.155***	***-1.925***	***-1.927***
Toevoegingen aan reserves	2.595	0	55	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	3.970	3.200	3.203	3.114	40	15	14
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.375***	***3.200***	***3.148***	***3.114***	***3.114***	***15***	***14***
Gerealiseerd resultaat	**-2.145**	**-1.823**	**-1.825**	**-2.041**	**-1.915**	**-1.910**	**-1.913**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 5,4 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Uitgaven in het kader van het klimaatfonds: € 3,0 miljoen;
- Uitgaven in het kader van reguliere werkzaamheden New Energy Made in Arnhem: € 1,8 miljoen;
- Kosten personeel: € 0,6 miljoen.

De totale lasten dalen ten opzichte van 2021 met € 0.9 miljoen. DIt komt met name door lagere lasten in het kader van het klimaatfonds (€ 0,5 miljoen). Daarnaast lopen een aantal incidentele projecten af in 2021 (€ 0,4 miljoen).

Baten

De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 0,2 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Subsidies van het Rijk en uit Europa.

De totale baten dalen ten opzichte van 2021 met € 1,0 miljoen. Dit komt doordat een aantal subsidieprojecten in 2021 afgerond zal worden.

Toevoegingen aan reserves
Niet van toepassing.

Onttrekkingen aan reserves
In 2021 wordt voor totaal € 3,1 miljoen onttrokken aan de reserves.

- € 3,0 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Duurzaam Arnhem (Klimaatfonds);
- € 0,1 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Klimaat en Energie**.**

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
Triple helix partners uit het netwerk Energy made in Arnhem, zoals: woningbouwcorporaties, Alliander, Firan, ENGIE, Vattenfall, provincie Gelderland, Rijkswaterstaat, Waterschappen, Rijksvastgoedbedrijf, Rijn- en IJssel Energiecoöperatie, VNO/NCW, HAN, RijnIJssel College, wijkinitiatieven, Clean Mobility Centre, Stichting KiemT, Ondernemersverenigingen, Allego, stichting E-laad, Oost Nederland Energiek, Natuur- en Milieu Gelderland, regiogemeenten, G40 gemeenten.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Vanuit het programma Klimaat en energie zijn geen risico's met een grote financiële impact op de begroting. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Beleidskaders

- Programmaplan New Energy Made in Arnhem 2020-2030;
- Luchtagenda gemeente Arnhem;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie;
- Kaders voor besteding van het klimaatfonds;
- Arnhemse aanpak Energiearmoede;
- Regionale energiestrategie 1.0.

Ruimtelijke ontwikkeling

De regio Arnhem Nijmegen groeit sterk. Vooral de steden Arnhem en Nijmegen zijn relatief sneller gegroeid dan andere steden in het land. Daarom hebben Rijk, provincie en deze regio een woondeal gesloten. Het doel daarvan is het structureel verbeteren van de woningmarkt, op een duurzame en circulaire manier. De regio Arnhem-Nijmegen en regio Foodvalley vormen samen de groenste metropoolregio van het land. Om naast de groei van deze regio ook het groene profiel te versterken zijn er met het Rijk en provincie eveneens afspraken gemaakt om een verstedelijkingsstrategie op te stellen met als doel een integrale visie op de relatie tussen leefomgeving, wonen, economie en bereikbaarheid. De verstedelijkingsstrategie geeft richting aan de ruimtelijke ontwikkeling in breder regionaal verband en wordt voor Arnhem vertaald in onder andere de Omgevingsvisie en gebiedsgerichte ontwikkelperspectieven voor versnellingslocaties zoals benoemd in de woondeal.
De wetgeving, en het bijbehorende instrumentarium in het ruimtelijke domein gaat met de invoering van de Omgevingswet (per 1 juli 2022) veranderen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en waarden in stand houdt of verbetert

Het motto van de Omgevingswet is: 'ruimte voor ontwikkeling, waarborgen van kwaliteit'. We grijpen de toekomstige Omgevingswet aan om onze leefomgeving te verbeteren, de dienstverlening aan Arnhemmers te verbeteren en bij te dragen aan het behoud van een leefbare en groene stad. We zorgen dat Arnhemmers van het begin af aan kunnen meedenken in de ontwikkeling van onze ruimtelijke plannen en dat deze gemakkelijk digitaal raadpleegbaar zijn.

Conform het plan van aanpak werken we aan de invoering van de Omgevingswet langs 5 lijnen:
- ontwikkelen omgevingsvisie en - programma's;
- ontwikkelen omgevingsplan;
- wat mag waar digitaal;
- verandering organiseren;
- het gesprek voeren.

Door met ketenpartners stappen te zetten op deze lijnen geven we samen invulling aan het motto van de wet en zijn we klaar voor de implementatie van de Omgevingswet.

Er ligt een belangrijke verbinding tussen de Herstelagenda en de invoering van de Omgevingswet. Met de omgevingsvisie en het omgevingsplan brengen we meer samenhang en focus in ons beleid voor de fysieke leefomgeving. Samen met een sterkere "ja, mits" houding draagt dit bij aan betere en snellere besluitvorming en ondersteuning van onze ondernemers en initiatiefnemers in de stad. Omdat we vergunningen straks sneller kunnen verlenen kunnen we de fysieke investeringen in de stad voor onder andere wonen, mobiliteit, energie en klimaat eerder realiseren.

Arnhem geeft richting

We willen ruimte bieden aan de ontwikkeling van de stad vanuit de unieke kwaliteiten van Arnhem. We bepalen kaders en geven richting aan grote stedelijke opgaven, gebiedsontwikkelingen en initiatieven vanuit de stad. Dit doen we door het opstellen van de Omgevingsvisie 2040 en gebiedsgerichte ontwikkelperspectieven die richting geven aan de ontwikkeling en versterking van deze gebieden waar belangrijke transities samen komen. Denk hierbij aan: duurzame mobiliteit, circulaire economie, energietransitie en klimaatadaptatie.

We bepalen een streefbeeld voor Arnhem 2040, waar we samen met de stad naartoe willen ontwikkelen. Dit is een strategische langetermijnvisie, waar opgaven en ambities voor de fysieke leefomgeving samenkomen. In dit streefbeeld wordt aangegeven waar de stad zich verder kan ontwikkelen, waarbij functiemenging en het bijdragen aan een gezonde, veilige en groene leefomgeving voorop staat.
Door in te zetten op een integrale gebiedsgerichte aanpak voor de versnellingslocaties bundelen we onze doelen, inspanningen en investeringsmogelijkheden met die van het Rijk, de provincie en andere partners in de stad. Daarmee versnellen we de gewenste stedelijke ontwikkeling in het licht van onze ambities.

De omgevingsvisie stellen we vast voor een langere periode maar het is geen statisch verhaal, want deze maakt onderdeel uit van de beleidscyclus en kan periodiek worden aangepast. De visie omvat de koers voor Arnhem 2040. Tempo, (politiek) accent, en factoren als conjunctuur en (technologische) ontwikkelingen bepalen de exacte invulling bij de uitvoering. Bij het opstellen van de omgevingsvisie wordt de stad intensief betrokken.

Doorwerking omgevingsvisie

De omgevingsvisie is een integrale visie voor de leefomgeving om de stad in samenhang te ontwikkelen, keuzes te maken in ruimtegebruik en balans te houden tussen allerlei functies en doelen. Om deze visie uit te voeren gaan we de komende jaren onze instrumenten doorontwikkelen, zodat ze in lijn zijn met de ambities uit de omgevingsvisie. De thematische omgevingsprogramma's kunnen in de loop van het proces nog wijzigen, mochten de opgaven in de stad daarom vragen. We gaan werken aan:

- Arnhem aantrekkelijke stad;
- Arnhem groene, gezonde en leefbare stad;
- Arnhem vitale stad;
- Stad waar het goed wonen is;
- Bereikbare stad met ruimte voor schone mobiliteit;
- Stad met nieuwe energie.

Gebiedsuitwerking in ontwikkelperspectieven en gebiedsvisies
Dit betreffen kaderstellende ambitienota's welke richting geven en ontwikkelingen mogelijk maken. Het kan gaan om strategische gebieden of beeldbepalende locaties. Door vooraf ambities te bepalen willen we met de ontwikkeling bijdragen aan een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving voor iedereen. Dit gaat altijd gepaard met participatie door de directe omgeving.
De recent gesloten Woondeal met Rijk en provincie betekent een extra impuls. Door de gebiedsgerichte aanpak willen we met fysieke verbeteringen (kwalitatief en kwantitatief) ook de leefbaarheid van de wijk verbeteren. Deze visies worden in nauwe samenwerking met de directe bewoners, eventuele eigenaren en onze partners in de stad ontwikkeld. Dit zijn voorbeelden van een integrale gebiedsgerichte aanpak in de gedachte van de Omgevingswet, waarvoor de omgevingsvisie het kader biedt, de omgevingsprogramma's de uitwerking vormen en het omgevingsplan het juridisch direct bindend instrument is.
Er is gekozen speciale aandacht te besteden aan deelgebieden, waar sprake is van een nieuwe meervoudige opgave en/of een afwijking van de huidige koers. Het gaat om de volgende gebiedsuitwerkingen:

- Centrum;
- Arnhem Oost;
- Centrum Zuid;
- Arnhem Noord.

Arnhem is fysiek op orde

We werken de komende jaren toe naar één integraal omgevingsplan voor het hele grondgebied van de gemeente. Het omgevingsplan bevat alle regels over de fysieke leefomgeving en geeft invulling aan de maatschappelijke opgaven uit de omgevingsvisie. Het omgevingsplan richt zich niet alleen op functies en bouwmogelijkheden maar ook op andere aspecten van de fysieke leefomgeving, zoals welstand, erfgoed, milieu, duurzaamheid en grote delen van de APV. Naast onze eigen regels bevat het omgevingsplan regels die het Rijk overhevelt naar gemeenten, zoals bijvoorbeeld vergunningsvrij bouwen en delen van het Activiteitenbesluit.

De samenhangende en gebiedsgerichte benadering van het omgevingsplan gaat bijdragen aan het verbeteren van onze dienstverlening. Inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners kunnen regelgeving, die nu nog verspreid is over verschillende plannen en verordeningen, straks op één digitale locatie raadplegen. Op die manier geven we sneller inzicht in de haalbaarheid van een initiatief. We bieden meer maatwerk en ruimte in onze regels zodat initiatieven die bijdragen aan onze maatschappelijke doelen sneller gerealiseerd kunnen worden.

Toewerken naar integraal omgevingsplan

De ontwikkeling van het Arnhemse omgevingsplan beschouwen we als een transitieproces waarin we gefaseerd onze bestemmingsplannen en andere regels die zich richten op de fysieke leefomgeving omvormen tot één omgevingsplan voor het hele gemeentelijke grondgebied.

Voorbereidingen omgevingsplan (2021-2022)
In 2021 en 2022 brengen we het totaal aantal (beheergerichte) plannen terug tot een behapbaar aantal met een hoge(re) mate van uniformiteit. Daarnaast doen we ervaring op met het maken van een integraal omgevingsplan. Dit doen we door met toepassing van de Crisis- en herstelwet regels uit verordeningen nu al toe te voegen aan onze bestemmingsplannen. Een ander belangrijk onderdeel van de voorbereidingsfase is het gebiedsgericht digitaliseren van alle regels zodat we deze straks eenvoudig in het omgevingsplan kunnen integreren.

Daarnaast leggen we (conform het in 2021 door de raad vastgestelde Plan van Aanpak Omgevingsplan) verschillende voorbereidende besluiten aan de raad voor die straks nodig zijn om onze procedures aan te laten sluiten bij de Omgevingswet, zoals de spelregels voor participatie, het delegatiebesluit en het bindend adviesrecht.

Integreren van regels en vertalen omgevingsvisie in het omgevingsplan (vanaf juli 2022)
Op 1 juli 2022 treedt de Omgevingswet in werking en gaan we verder met het integreren van verordeningen en rijksregels in het omgevingsplan. Daarnaast geven we sturing aan onze doelen door de ambities uit de omgevingsvisie te vertalen in het omgevingsplan.

Arnhem maakt mogelijk

Een initiatiefnemer vindt op één (digitale) plek snel en makkelijk duidelijkheid. Waar overleg noodzakelijk is, vindt dit integraal en met de initiatiefnemer aan tafel plaats, vanuit het credo: ja, mits.

We gaan de dienstverlening aan inwoners en bedrijven verbeteren. Dit doen we door het inrichten van één digitaal loket. Hierdoor is de informatie over de wettelijke kaders en besluiten met betrekking tot de fysieke leefomgeving digitaal goed vindbaar, betrouwbaar en volledig, voor een initiatiefnemer en het betreffende bevoegd gezag. De digitale werkwijze met betrekking tot de Omgevingswet is geborgd in de organisatie en de mogelijkheid is gecreëerd dat ketenpartners kunnen samenwerken.

Inrichting van de aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet

We werken stapsgewijs aan de Arnhemse aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) met de volgende inspanningen:

- we richten onze aansluiting op het DSO verder in;
- we richten onze softwaresystemen in;
- we organiseren overleg en afstemming met ketenpartners om elkaar beter te leren kennen om ons voor te bereiden op de komst van de Omgevingswet, onder andere met de ODRA;
- we brengen de processen onder de Omgevingswet in kaart en implementeren die;
- we ontwikkelen het initiatievenproces door (onder andere door het in stand houden van de werkwijze van het transformatieteam);
- we passen de Arnhemse website aan zodat de inwoners snel en makkelijk hun nieuwe weg kunnen vinden.

Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte

Milieubeheer en -handhaving (externe veiligheid, duurzaamheid, lucht, bodem en grondwater, geluid, geur, energie en klimaat) leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte.

Activiteiten energie, duurzaamheid en luchtkwaliteit uitvoeren

De ambities voor energie, duurzaamheid en luchtkwaliteit zijn vastgelegd in het programmaplan New energy made in Arnhem 2015-2020 (september 2015). De focus hierin ligt primair op versterking van de Energie- en Milieutechnologiesector (EMT), energiebesparing, een toename van het aandeel duurzame energie en de voorbeeldige gemeente.
Het programmaplan New energy made in Arnhem 2020-2030 is in januari 2020 door de raad vastgesteld. Zie voor meer informatie het programma S10 Klimaat en Energie.
In februari 2019 is de uitvoeringsagenda luchtkwaliteit (Luchtagenda) door de raad vastgesteld. De Luchtagenda geeft invulling aan het verminderen van stikstof en fijnstof in de stad, en heeft impact op de uitstoot van CO2, met onder andere een milieuzone, het stimuleren van elektrisch (deel)vervoer en duurzame stadslogistiek.

Activiteiten bodem en ondergrond uitvoeren

Het is een gemeentelijke taak vanuit de Wet bodembescherming (Wbb) en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) te zorgen voor de instandhouding en het verbeteren van een bodem die geschikt is om op te wonen en om op te werken. Ook draagt de Wbb bij aan de bescherming van kwetsbare gebieden in verband met natuur en drinkwaterwinning. Onder de Omgevingswet houdt Arnhem deze taken, en werkt daarbij samen met provincie en omgevingsdienst.
In afwachting van duidelijkheid over de structurele financiering en bestuurlijke afspraken vanaf 2022, wordt in 2022 het huidige beleid voortgezet. Dit betekent dat naast beschikkingen, toezicht en handhaving, ook onderzoek/sanering van huidige en latente spoedlocaties worden uitgevoerd (met name loodtuinen). Zo mogelijk worden beleidsvoorstellen gedaan in verband met nieuwe verontreinigingen (zoals zeer zorgwekkende stoffen als PFAS) en overlap met andere thema's (klimaatadaptatie, duurzame energie en biodiversiteit).

Activiteiten externe veiligheid uitvoeren

Externe veiligheid gaat over het beheersen van risico’s die mensen lopen door opslag, productie, gebruik en vervoer van gevaarlijke stoffen in hun omgeving. Arnhem heeft de risicovolle activiteiten in beeld en bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt er rekening gehouden met het aspect externe veiligheid.

Activiteiten geluidshinder uitvoeren

Geluidshinder wordt steeds meer via een programmatische aanpak onder controle gehouden. Het Actieplan Omgevingslawaai 2021-2023 voor bestaande woningen en wegen is daar een belangrijke stap in. Door bij het onderhoud van de gemeentelijke hoofdwegen stil asfalt toe te passen, worden de hinder van en gezondheidsklachten door omgevingslawaai langs gemeentelijke wegen verminderd.
De aanpak van nieuwe situaties bestaat uit het voorkomen van nieuwe geluidgehinderden.
We onderzoeken de mogelijkheden om ook na 2023 standaard stil asfalt toe te passen.
Door het beheersen van het omgevingslawaai dragen we bij aan een gezonde fysieke leefomgeving.

Activiteiten milieuhandhaving uitvoeren

Vergunningverlening en handhaving dragen bij aan het behalen van de landelijke doelstellingen op het gebied van milieu en gezondheid. Deze taken worden uitgevoerd door de ODRA. De prioriteit ligt op een actueel vergunningenbestand en goed naleefgedrag van bedrijven.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig". Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en waarden in stand houdt of verbetert	**9.806**	**4.152**	**0**	**62**
Arnhem geeft richting	7.221	4.152	0	0
Arnhem is fysiek op orde				
Arnhem maakt mogelijk				
Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte	2.585	0	0	62
Overig	**28.825**	**29.737**	**176**	**27**
Totaal	**38.631**	**33.889**	**176**	**90**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	46.930	37.600	43.259	38.631	42.062	31.433	28.397
Baten	48.028	36.731	34.665	33.889	38.863	28.372	25.445
Saldo lasten en baten	***1.098***	***-869***	***-8.594***	***-4.742***	***-4.742***	***-3.060***	***-2.952***
Toevoegingen aan reserves	7.874	2.758	5.077	176	950	675	15.786
Onttrekkingen aan reserves	3.893	0	8.240	90	210	345	15.556
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-3.981***	***-2.758***	***3.162***	***-86***	***-86***	***-330***	***-229***
Gerealiseerd resultaat	**-2.883**	**-3.627**	**-5.431**	**-4.829**	**-3.939**	**-3.390**	**-3.181**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 38,6 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- kosten van jaarschijf 2022 voor bouwgronden in exploitatie (BIE), waaronder civiele werken, plankosten, verwerving- en rentekosten: € 25,9 miljoen (inclusief overboeking van het onderhanden werk ultimo 2022 naar de balans);
- kosten van de Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA) : € 5,4 miljoen;
- kosten civiele werken en plankosten van jaarschijf 2022 op de overige meerjarige projecten € 1,9 miljoen;
- kosten voor de ambtelijke capaciteit voor dit programma € 1,9 miljoen;
- kosten voor de verstedelijkingsopgave € 1,0 miljoen, voor het op niveau brengen van de organisatiecapaciteit om te komen tot een verstedelijkingsstrategie en uitvoering van gebiedsontwikkelingen;
- kosten voor schadeloosstellen woonbooteigenaren De Nieuwe Haven € 0,8 miljoen;
- overige lasten € 1,7 miljoen.

De lasten dalen in 2022 ten opzichte van 2021 met € 4,6 miljoen. Dit bestaat uit een stijging van de lasten met € 4,7 miljoen voor de bouwgronden in exploitatie en een daling van de lasten op de overige meerjarige projecten met € 3,7 miljoen. Dit heeft te maken met de fasering binnen de projecten, waarbij de uitgaven de planning binnen de projecten volgen. Daarnaast stond in 2021 een eenmalig, uit 2020 doorgeschoven, budget geraamd voor de sanering van het woonwagenkamp Bethaniënstraat. Dit geeft een daling in 2022 van € 3,9 miljoen. Verder dalen de lasten voor De Nieuwe Haven met € 1,7 miljoen (totaal € 3,5 miljoen beschikbaar; € 0,27 miljoen in 2020, € 2,48 miljoen in 2021 en € 0,75 miljoen in 2022). Daarnaast was er in 2021 nog een eenmalig budget beschikbaar voor bodemtaken. Dit geeft nog een daling van de lasten met € 0,5 miljoen. Tot slot staat er in 2022 een incidenteel bedrag voor de verstedelijkingsopgave, wat een stijging van € 1,0 miljoen geeft.

Baten
De baten voor 2022 zijn in totaal begroot op € 33,9 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- verkopen en bijdragen voor bouwgronden in exploitatie (BIE): € 25,9 miljoen (inclusief overboeking van het onderhanden werk ultimo 2022 naar de balans);
- bijdragen en overige baten op de overige meerjarige projecten; € 2,0 miljoen (inclusief overboeking van het onderhanden werk ultimo 2022 naar de balans);
- baten uit bouwvergunningen en andere leges € 4,0 miljoen;
- canons erfpachten € 1,5 miljoen;
- overige baten € 0,5 miljoen.

De baten dalen in 2022 ten opzichte van 2021 met € 0,8 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door een stijging op de baten 2021 in de bouwgronden in exploitatie met € 4,7 miljoen en een daling op de overige meerjarige projecten van € 3,7 miljoen. Dit heeft te maken met de fasering binnen de projecten. Verder is in 2021 een eenmalige subsidie ontvangen van € 1,0 miljoen voor de sanering van het woonwagenkamp Bethaniënstraat en daalt het resultaat op afgesloten projecten met € 0,7 miljoen.

Toevoegingen aan reserves
In 2022 wordt € 0,2 miljoen gedoteerd aan de bestemmingsreserves Grondexploitatie. Dit is het resultaat van de in 2022 af te sluiten bouwgronden in exploitatie. In 2021 was de toevoeging € 4,9 miljoen hoger door een eenmalige dotatie aan de BR Zuidelijke Binnenstad en een hoger voordeel uit afgesloten projecten.

Onttrekking aan reserves
In 2022 wordt € 0,1 miljoen onttrokken aan de reserves. In 2021 was de onttrekking € 8,1 miljoen hoger door eenmalige onttrekkingen voor het woonwagenkamp Bethaniënstraat, De Nieuwe Haven en voor bodemonderzoek en sanering. Daar staan in 2022 ook lagere lasten tegenover.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Ruimte
- ODRA;
- Provincie Gelderland;
- Regio gemeenten;
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden(VGGM);
- VNG (Vereniging Nederlandse gemeenten);
- Ministerie van BZK;
- CASA;
- Groenforum.

Milieu
- Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA);
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.

Subsidies
Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing
Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Ruimtelijke ontwikkeling. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's
Gronddepot Oude Veerweg
Financiering bodemtaken
Woonboten Nieuwe Haven
Kosten bouwtaken Odra
Bouwleges (niet realiseren van de verwachte hogere legesinkomsten)

Corona risico's
Faillissement/ surseance/ financiële tegenvallers bij contractpartijen (leveranciers, afnemers)

Beleidskaders
Ruimte
- Structuurvisie Arnhem 2020;
- Groenvisie 2017-2035;
- Welstandsnota;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie.

Milieu
- Luchtagenda gemeente Arnhem;
- Actieplan Omgevingslawaai;
- Rapportage geluidskaarten;
- Beleidsnota bodem 2012, Provincie Gelderland, gemeente Arnhem en gemeente Nijmegen;
- Nota Bodembeheer;
- Notitie Herijking loodbeleid 2020
- Actualisatie Nota Bodembeheer- addendum 2014 ;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-2017-2018;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK2020;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK- PFAS;
- Beleidsplan externe veiligheid.

Wonen en leefomgeving

Onze stad is een groene, levendige, ondernemende en inclusieve stad waar Arnhemmers fijn en betaalbaar kunnen wonen. Grote 'nieuwe' overstijgende opgaven, zoals de energietransitie, klimaatadaptatie en levensloopbestendigheid, zijn uitdagingen waar Arnhem voor staat. In de Arnhemse woonprincipes 2016-2025 wil Arnhem haar positie als aantrekkelijke woonstad, onderscheidend in de regio, versterken. Arnhem is een groene stad met een unieke ligging aan de Rijn. Zij geeft prioriteit aan ontmoetingsruimte in stadsparken, wijkparken en buurtgroen. Dit programma omvat de volgende onderdelen: wonen en een aantal aspecten van de openbare ruimte, zoals water, havenbeheer, stadsreiniging, bossen, parken en ecologie, stedelijk groen, spelen, dierenwelzijn, afval en riolering. Daarbij is klimaatadaptatie een belangrijk aandachtspunt. Met klimaatadaptatie bereiden we Arnhem voor op de effecten van de klimaatverandering, op heviger weer. We passen de stad aan zodat deze minder kwetsbaar is voor hoog en laag water, extreme regenval, hitte en langdurige droogte. We willen het Arnhemse groen versterken. Dat levert een prettige buurt op, maar draagt bijvoorbeeld met verkoeling en wateropname bij aan klimaatadaptatie.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem biedt woonruimte

De regio Arnhem-Nijmegen groeit op dit moment snel. Sneller dan andere steden in het land. Mocht de groei doorzetten, dan moeten we zorgen dat we daarvoor klaar zijn. Alle inspanningen die hiervoor nodig zijn, staan in het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling. Dat is onder meer de Woondeal die we in de regio Arnhem Nijmegen samen met het Rijk hebben gesloten. We weten niet of deze groei zich op eenzelfde manier zal doorzetten. De impact van de coronacrisis onderzoeken we samen met onze partners in de stad. Daarbij kijken wij ook naar het effect van de coronacrisis op de woningbehoefte. In het woonbehoefteonderzoek staat bijvoorbeeld een berekening bij de economische groei zoals die was voordat de crisis startte en een berekening bij een lagere groei. We verwachten dat de behoefte niet zal afnemen, mogelijk heeft de situatie wel effect op het type woningen dat wij moeten realiseren.

Prioriteit geven wij aan acties en initiatieven die niet alleen woningbouw mogelijk maken, maar die ook verbonden zijn met de sociale opgaven in onze wijken, die de leefomgeving verbeteren, die bijdragen aan lokale werkgelegenheid en de economische kracht van onze stad versterken. Dit sluit ook aan bij de afspraken die gemaakt zijn in de Woondeal en vertaald zijn in de Arnhem-Oost-aanpak. Dit is meer dan alleen maar sneller meer woningen bouwen. We willen daarmee vooral de leefbaarheid van de wijken en de kansen van de inwoners vergroten. Dat doen we door in te zetten op het bouwen van betaalbare, duurzame en energiezuinige woningen. Daarnaast streven we naar een zo circulair mogelijke woningbouw, kijken we hoe we de leefomgeving groen houden of groener maken en hoe we de sociale structuur van wijken kunnen verbeteren. Daarbij is goede bereikbaarheid belangrijk.

Beschikbare en betaalbare woningen

Iedereen moet goed kunnen wonen in onze stad. Om beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen in Arnhem op peil te houden moeten er meer woningen worden gerealiseerd in de komende jaren. Dit geldt voor alle soorten woningen. In de woningbouwplannen wordt rekening gehouden met de werkelijke vraag en behoefte van de Arnhemse woonconsument. Dat betekent: aantrekkelijke, levensloopbestendige woningen voor ouderen, woningen voor kleine huishoudens, en sociale woningbouw en koopwoningen in de verschillende segmenten. Het vergt een inspanning van de gemeente om samen met de ontwikkelaars en corporaties te zorgen voor een evenwichtig aanbod dat enerzijds aansluit bij de woningbehoefte de komende jaren en anderzijds bij het streefbeleid en de gewenste ruimtelijke kwaliteiten uit de omgevingsvisie. Wij kunnen dit niet alleen.

Naast vergroten van de woningvoorraad willen we ook de bestaande voorraad benutten voor deze opgave. Dit betekent dat we doorstroming willen bevorderen en de markt waar nodig reguleren zodat bepaalde doelgroepen niet worden verdrongen in de bestaande woningvoorraad.

Voor de verdeling van vrijkomende schaarse sociale woonruimte van toegelaten instellingen, hanteren we een rechtvaardige en evenwichtige verdelingssystematiek. Daarnaast willen we gebruik maken van een aantal privaatrechtelijke en publiekrechtelijke mogelijkheden die voorkomen dat woningen worden opgekocht en prijzen worden opgedreven. Concreet werken we hiervoor privaatrechtelijk de mogelijkheden uit om een 'zelfbewoningsplicht' zo breed mogelijk toe te passen. Daarnaast zullen we de gemeenteraad een voorstel doen om gebruik te maken van de mogelijkheden rondom het bieden van 'opkoopbescherming'. De wetgever maakt het per 1-1-2022 mogelijk deze bescherming te bieden.

Bovengenoemde opgaven op het gebied van wonen hebben veelal een ruimtelijke component en zorgen voor een toenemende druk op de handhavingscapaciteit van de ODRA en de gemeente. Hiertoe is het budget voor handhaving met € 0,1 miljoen verhoogd. Dit budget zal bijdragen aan de realisatie van onderstaande inspanningen.

Versnellen en doorprogrammeren van (betaalbare) woningen

De woningmarkt van Arnhem staat onder druk. Versnellen van productie en meer woningen programmeren is daarom noodzakelijk. Het Plan van Aanpak woningbouwontwikkeling dat in juli 2020 is vastgesteld in de raad is hierbij het vertrekpunt. We sturen op een evenwichtig aanbod van woningen. Belangrijk daarbij is dat we streven naar meer gemengde wijken, waarbij er meer spreiding ontstaat van kwetsbare mensen over de stad. We doen dit door:

1. Stimuleren van het realiseren van koop- en huurwoningen in de verschillende categorieën, zoals opgenomen in het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling. We sturen daarbij onder andere op minimaal 30% sociale huurwoningen over de nieuw te realiseren projecten waarbij gekeken wordt naar differentiatie in de wijken en we monitoren de nieuwbouw en de behoefte.
2. We onderzoeken de mogelijkheden om projecten te versnellen en zoeken naar locaties voor doorprogrammeren. Hiervoor betrekken we actief partners; bijvoorbeeld via de prestatieafspraken met de corporaties en via het stadsakkoord. Ook leggen we verbindingen met andere overheden, kennisinstituten en marktpartijen. Zo benutten we de kansen die de regionale samenwerking binnen de Groene Metropoolregio ons biedt en zijn we actief in de Woondeal Arnhem-Nijmegen en de Verstedelijkingsstrategie.

Doorstroming bevorderen

Om relatief grote eengezinswoningen vrij te kunnen spelen, die momenteel door een- of tweepersoonshuishoudens worden bewoond, verkennen we of we de doorstroming actief kunnen stimuleren. We zetten in op pilots met behulp van provinciale doorstroommakelaars en/of gemeentelijke verhuiscoaches.

Voldoende woningen voor alle Arnhemmers/ voor bijzondere doelgroepen

De bestaande afspraken met de corporaties zijn niet meer geheel toereikend om de uitstroom uit instellingen te organiseren. Dit betreft de huisvesting voor mensen die uitstromen uit intramurale voorzieningen vanuit de jeugdzorg, voor jonge statushouders, voor beschermd wonen (BW), voor maatschappelijke opvang (MO, dat wil zeggen dak- en thuisloze jeugdigen, volwassenen en gezinnen), vanuit de vrouwenopvang, mensen die rolstoelafhankelijk zijn en sociaal en medisch urgenten. Mede door de enorm krappe woningmarkt en de coronapandemie is de uitstroom in 2020 zelfs afgenomen. Er zijn extra inspanningen nodig om voor alle mensen die toe zijn aan zelfstandig wonen een juiste, veilige plek te vinden. We zijn hierover in gesprek met de corporaties. Concepten voor flexwonen kunnen hierin bijdragen.

Door de geconcentreerde woningvoorraad van de corporaties zijn kwetsbare wijken ontstaan waar de leefbaarheid onder druk staat. Om de uitstroom goed te organiseren, zoeken gemeente en corporaties, gezamenlijk met andere partners de samenwerking, onder andere in de Arnhem-Oost aanpak. Daarnaast wordt, mede vanuit de Woondeal, ingezet op nieuwbouw die bijdraagt aan de evenwichtige opbouw van de wijken in Arnhem.

In 2022 geven we uitvoering aan de woonzorgvisie die in de 2e helft van 2021 wordt aangeboden aan de gemeenteraad.

Collectieven, zelfbouw en flexwonen bevorderen

Er is een vraag naar collectieven, zelfbouw en flexwonen. Voor deze concepten pakt de markt nieuwbouwontwikkeling niet automatisch op. Het vergt een inspanning van de gemeente om samen met ontwikkelaars en corporaties te komen tot aanbod voor deze groepen en om praktische belemmeringen voor wooninitiatieven zoveel mogelijk weg te nemen. Collectief wonen levert een bijdrage aan de sociale cohesie, vaak niet alleen binnen het collectief maar ook voor de omgeving. Zelfbouw geeft mensen de kans hun droom te realiseren en zal hen stevig verankeren in de wijk.

Voor het Merwedeterrein zijn de gesprekken gestart voor de invulling met flexibele woonvormen, onder andere voor bijzondere doelgroepen. Hiervoor is een subsidie van het Rijk beschikbaar. Bij de voorwaarden voor deze subsidieverstrekking is uitgegaan van realisatie eind 2022.

In 2022 bevorderen we wederom de realisatie van twee CPO-locaties. Dit levert een bijdrage aan leefbare en heterogene wijken.

Uitbreiden woonwagenlocaties

We geven uitwerking aan het plan van aanpak uitbreiden woonwagenlocaties (juni 2020). Eind 2021 gaan twee pilot-locaties van start. Ook wordt een nieuw toewijzingssysteem in samenwerking met de woningcorporaties en Huurdersvereniging woonwagenbewoners Arnhem gemaakt. Dit is een uitwerking van de vigerende Huisvestingsverordening.

Huisvesting arbeidsmigranten

De komende jaren verwachten we een groei van het aantal in de regio woonachtige en werkzame arbeidsmigranten. Hoewel deze werknemers van groot belang zijn voor onze lokale economie, is er veelal nog geen geschikte huisvesting voorhanden. In Arnhem merken we dat dit gebrek aan geschikte huisvesting tot gevolg heeft dat woningen in woonwijken worden opgekocht voor deze doelgroep en dat dit in sommige gevallen overlast voor omwonenden met zich meebrengt, en woningen van een beperkte woonkwaliteit voor de arbeidsmigranten. Omdat dit bovenal een regionaal vraagstuk is, werken we in regionaal verband aan een plan van aanpak en beleidskader. Dit beleidskader wordt naar verwachting in 2022 aan alle gemeenteraden aangeboden.

Studentenhuisvesting en starters

We zetten blijvend in op voldoende woningen voor studenten en starters. We werken hiervoor onder andere samen met de SSH& om tot vergroting van hun marktaandeel in Arnhem te komen, en zetten in op de bouw van voldoende nieuwbouwwoningen voor kleinere huishoudens. Daarnaast maken we splitsingen en verkameringen onder voorwaarden mogelijk in de stad.

Doelgroepenverordening

We actualiseren onze doelgroepenverordening. Hiermee maken we het mogelijk in bestemmingsplannen de segmenten 'sociale huur', 'middenhuur' en 'sociale koop' op te nemen en zorgen we dat de woningen binnen deze categorieën enkel bewoond kunnen worden door een bepaalde doelgroep, en dat de woningen onder een bepaald prijsniveau blijven.

Beleid op splitsen en verkameren

Om beter te kunnen sturen op de negatieve effecten van woningsplitsing en verkamering, zoals de negatieve effecten op de leefbaarheid in bepaalde wijken en om grip te houden op de ruimtedruk in bepaalde wijken, geven we verder uitvoering aan de activiteiten uit het Plan van Aanpak woningsplitsing en verkamering. Hierbij maken we het enerzijds mogelijk dat initiatiefnemers voldoende woonruimte in onze stad kunnen realiseren, maar gaan we anderzijds ook overlast tegen en borgen we een hoogwaardige ruimtelijke kwaliteit.

Discriminatie op de woningmarkt

Uit verschillende landelijke onderzoeken blijkt dat discriminatie op de woningmarkt een serieus probleem is. Als gemeente Arnhem vinden we discriminatie onaanvaardbaar en maken we ons hard voor een inclusieve samenleving. Hoewel we ons via verschillende lijnen al inzetten om discriminatie zoveel als mogelijk tegen te gaan, hebben we nog onvoldoende zicht op de mate van de problematiek omtrent discriminatie op de woningmarkt. We zullen een onderzoek presenteren waarin inzicht wordt geboden in de problematiek. Een mogelijkheid is om het thema binnen de aanpak 'goed verhuurderschap' op te nemen.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Woningvoorraad	73.640	74.416	75.632	76.737	77.839
Eenheid: Aantal woningen					
Bron: CBS					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: nieuw gebouwde woningen	8,7	11,1	9,2	11,8	
Eenheid: Het aantal nieuwbouwwoningen per 1000 woningen					
Bron: CBS (Verplichte BBV-indicator)					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: overige toevoegingen	295	551	561	297	
Eenheid: Het aantal overig toegevoegde woningen (meestal transformatie)					
Bron: CBS					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: aandeel eigendom corporaties nieuwbouwwoningen		6,4%	16,3%		
Eenheid: % corporatiewoningen van totaal toegevoegde woningen					
Bron: CBS					
Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen koop	43%	43%	44%	43%	
Eenheid:% koopwoningen van de totale woningvoorraad					
Bron: CBS					

Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen corporatiebezit	36%	36%	36%	36%

Eenheid:% corporatiewoningen van de totale woningvoorraad

Bron: CBS

Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen particuliere huur	19%	19%	20%	20%

Eenheid:% woningen particuliere verhuur van de totale woningvoorraad

Bron: CBS

Afgegeven woningbouwvergunningen (nieuwbouw & verbouw)/ transformatie	1.528	1.327	1.204	872

Eenheid: Aantal woningbouwvergunningen per jaar

Bron: ODRA/CBS

Kwalitatieve en toekomstbestendige woningvoorraad

Naast de betaalbaarheid van de woning is de juiste kwaliteit belangrijk voor de woonbeleving van onze inwoners. Onder woonkwaliteit verstaan we een duurzame, gezonde woning die levensloopgeschikt is en de juiste omvang heeft voor de doelgroep die erin woont en voor de plek waar de woning staat.

Woningen verduurzamen

Met woningcorporaties maken we afspraken over verduurzamen van woningen en het aansluiten bij de aanpak van de wijkgerichte energietransitie. Het gaat om isolatie en om de stap van fossiele naar duurzame warmtevoorziening. In het najaar van 2021 stellen we de Transitievisie warmte vast. Op basis daarvan maken we concrete afspraken met de corporaties voor 2022 en verder. Met behulp van het Volkshuisvestingsfonds maken we een begin met het verduurzamen van particuliere woningen in Arnhem-Oost. Omdat dit voor een belangrijk deel om 'gespikkeld bezit' gaat, werken we hiertoe nauw samen met de corporaties. De corporaties en de gemeente werken samen in de aanpak energiearmoede en in het aanbod specifiek voor huurders (gebaseerd op de RREW-subsidie van het Rijk).

Levensloopgeschikte woningen ontwikkelen en bestaande woningen levensloopgeschikt maken

Bij nieuwbouwontwikkelingen maken we afspraken over levensloopgeschikte woningen in een levensloopgeschikte omgeving. Samen met corporaties proberen we doorstroming van ouderen uit eengezinswoningen te bevorderen (zie de inspanning 'doorstroming bevorderen' onder beschikbare en betaalbare woningen) en maken we afspraken over de juiste portefeuille in de stad die aansluit bij de doelgroep.

Gezond binnenklimaat

In samenwerking met stakeholders brengen wij de aandachtspunten in beeld die spelen op het gebied van gezond wonen. Met corporaties verkennen wij de problematiek van vocht en schimmel in woningen, in samenwerking met de GGD verkennen we in brede zin de (samenhang van) aspecten die horen bij een gezond binnenklimaat, zoals temperatuur, geluid en luchtkwaliteit.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Rapportcijfer woning	7,7		7,7		

Eenheid: Gemiddeld rapportcijfer voor de woning op een schaal van 0-10

Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)

Leefbare woonomgeving

Arnhem staat voor het versterken van de identiteit van wijken en het vergroten van de verscheidenheid binnen wijken. Een zekere differentiatie en variatie in huishoudens, inkomens en woningen biedt ruimte aan het maken van een wooncarrière in de wijken. Onze focus ligt op verminderen van de druk op de kwetsbare wijken en voorkomen dat wijken afnemen in leefbaarheid. We werken hiertoe samen met onze partners: corporaties, maatschappelijke partners en mede-overheden. Met ontwikkelende partijen gaan we in het kader van het stadsakkoord het gesprek aan hoe nieuwbouwinitiatieven kunnen bijdragen aan het creëren van diverse woonmilieus.

Goed verhuurderschap

Huurders hebben op de huurmarkt nog vaak te maken met vervelende excessen. Het stimuleren van goed verhuurderschap moet hierbij een oplossing bieden. Net als in 2021 geven we in 2022 uitvoering aan de 'Arnhemse aanpak goed verhuurderschap'. Binnen deze aanpak staat niet enkel het stellen van regels centraal en het handhaven van deze regels, maar vooral een samenwerking tussen gemeente, huurders en verhuurders waarbij we goed verhuurderschap gezamenlijk willen stimuleren. Belangrijke lijnen binnen de aanpak zijn dat we het Huurdershuis een aanvullende opdracht geven om huurders derdelijnshulp te bieden. Ook subsidiëren we stichting KKVV. Via KKVV bieden we verhuurders kosteloos een beheerapplicatie aan, die tevens kan dienen als communicatieplatform voor verhuurders, huurders en omwonenden.

Opkoopbescherming

Per 1 januari 2022 worden gemeenten in staat gesteld om bij specifieke gebieden een zogeheten 'opkoopbescherming' toe te passen. Deze opkoopbescherming geldt alleen voor goedkope en middeldure koopwoningen in gebieden waar de leefbaarheid onder druk staat, of waar veel schaarste is aan goedkopere koopwoningen. De opkoopbescherming wordt hiermee een middel om de leefbaarheid in wijken te verbeteren of op peil te houden. We doen uw raad in 2022 een voorstel voor toepassing van de opkoopbescherming.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Leefbaarheid in eigen buurt	7,2		7,2		
Eenheid: Gemiddeld rapportcijfer voor de leefbaarheid in de buurt op een schaal van 0-10					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					
Woonomgeving	7,3		7,4		
Eenheid: Gemiddeld rapportcijfer voor de woonomgeving op een schaal van 0-10					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					

Arnhem-Oost

De wijken Geitenkamp, Klarendal, Presikhaaf-West, Arnhemse Broek en Malburgen (samen 'Arnhem-Oost') kampen met aanzienlijke problemen en kennen veel kwetsbare bewoners. Bewoners met verminderde zelfredzaamheid die veel zorg, ondersteuning of begeleiding nodig hebben. Tegelijkertijd met een toename van kwetsbare groepen neemt ook de overlast van bewoners onderling toe. Corona versterkt deze trends. Er is sprake van toename van schulden, toename van werkloosheid, nieuwe kwetsbare groepen, een toename van faillissementen, krimp van innovatieve sectoren en uitstel of afstel van investeringen. De problematiek in kwetsbare wijken wordt steeds scherper zichtbaar, geconcentreerder, en de noodzaak voor oplossingen wordt urgenter.

De hoofdambitie van de Arnhem-Oost-aanpak is dat iedere jongere in Arnhem-Oost dezelfde kansen heeft als elke andere jongere in Arnhem en Nederland. Daarvoor is een langjarige beweging nodig. We kiezen hiervoor een termijn van 18 jaar. Centraal hierbij staat het perspectief van jongeren. Onze doelen zijn gebiedsgericht, bedoeld als extra om achterstanden in te halen en daarbij soms onorthodox.

Doelen Arnhem-Oost

Over 18 jaar zien wij dan ook graag in Arnhem-Oost het volgende voor ons:

- Het aantal kinderen dat opgroeit in armoede is aanzienlijk gezakt.
- Alle jongeren die de mogelijkheden hebben om een startkwalificatie te hebben, halen die ook.
- Jongeren zijn gezond, zowel fysiek als mentaal en maken minder gebruik van Jeugdzorg.
- Jongeren kunnen en willen blijven wonen in de wijk waar ze zijn opgegroeid.
- Jongeren spreken en schrijven Nederlands (B1 niveau) naar hun beste kunnen.
- Alle kinderen in Arnhem-Oost groeien op in een omgeving waar werken loont en normaal is.
- De ouders, leraren, buren, vrienden en werkgevers zijn trots op wat er in hun wijk met hun jeugd is gebeurd.

Vier ontwikkellijnen

Deze ambitie moet werkelijkheid worden doordat opeenvolgende colleges, gemeenteraden, bewoners, partners en andere bondgenoten in de stad, de provincie en op rijksniveau zich hebben toegelegd op langjarig commitment. Het betekent dan ook niet dat alle doorbraken al bedacht zijn. Deze willen we juist samen verder ontwikkelen en er ruimte voor geven.

Het langetermijnperspectief van 18 jaar maakt de Arnhem-Oost-aanpak uniek. Het nodigt uit tot een andere manier van denken en kijken naar oplossingen. Het maakt oplossingen mogelijk die veel verder in de tijd liggen. Er moet ruimte zijn om na te denken en te experimenteren. Ook voor het bouwen van netwerken die het verschil maken moet je tijd en het vertrouwen hebben.

De Arnhem-Oost-aanpak is vertaald in 4 ontwikkellijnen die tezamen een integraal perspectief vormen op de uitdagingen in de vijf wijken van Arnhem en die alle ten goede komen aan meer kansen en perspectief voor een nieuwe generatie. De nadruk ligt in deze wijkaanpak op de combinatie tussen sociaal en fysiek. De

ontwikkellijnen vormen samen met de wijkanalyses en andere analyses een leidraad om te komen tot de ambities over 18 jaar. De doelen en bijbehorende indicatoren voor de komende vier jaar worden opgenomen in de wijkuitvoeringsplannen. De ontwikkellijnen zijn niet alleen een doel om naartoe te werken, maar zijn iets waar wij elke dag in de buurt mee bezig willen zijn. De vier ontwikkellijnen zijn:

1. Bewoners voelen zich vrij, veilig en verbonden met elkaar in hun wijk, waar zij trots op zijn.
2. Alle jongeren kunnen zich ontwikkelen in een cultuur waarin de persoonlijke ontwikkeling centraal staat en alle bewoners zijn aan het werk als ze dat kunnen of ze doen mee.
3. Iedere bewoner kan rondkomen, en leeft gezond, zowel fysiek als mentaal.
4. Ieder kan opgroeien en leven in kwalitatief goede woningen in een prettige en veilige openbare ruimte.

Een schone, groene én klimaatbestendige openbare ruimte

Een aantrekkelijke openbare ruimte vormt een belangrijke basis voor een leefbare stad waarin je prettig kunt wonen, werken en recreëren. Vanwege de mooie landschappelijke ligging en de ontstaansgeschiedenis van de stad beschikt Arnhem over fraaie openbare ruimtes waarvan de vele parken natuurlijk toonaangevend zijn. Maar ook in de wijken is veel en aantrekkelijk groen aanwezig, waar de bewoners terecht trots op zijn. Tijdens de coronacrisis en de hittegolven van de afgelopen jaren is steeds duidelijker geworden dat het vele groen essentieel is om de stad ook in moeilijke tijden leefbaar te houden.
Vertrekpunt voor de openbare ruimte is dat deze in ieder geval schoon, heel en veilig moet zijn. Het onderhoud is daar in de eerste plaats op gericht. Maar ook toezicht, controle en handhaving leveren daaraan een belangrijke bijdrage. Daarnaast zijn leefbaarheid, klimaatadaptatie en groen leidende thema's voor inrichting en beheer van de openbare ruimte.
We zien dat in sommige wijken de leefbaarheid onder druk staat. Dit uit zich onder andere in een sleetse openbare ruimte. Daarnaast lopen we er tegen aan dat het aanleggen van extra groen ook leidt tot jaarlijks terugkerende hogere beheerkosten. Om deze problemen het hoofd te bieden zijn onlangs extra middelen in de begroting opgenomen. Hiermee kan het dagelijks onderhoud op sleetse plekken worden geïntensiveerd en kan extra groen op een gewenst niveau in stand worden gehouden. Daarnaast biedt de Arnhem-Oost aanpak mogelijkheden om de openbare ruimte te verbeteren en te vergroenen in een aantal kwetsbare wijken.
Met klimaatadaptatie bereiden we Arnhem voor op de effecten van de klimaatverandering, op meer en heviger weersextremen. Het gaat dan om het (ruimtelijk) aanpassen van de stad en het dusdanig ontwerpen van nieuw stedelijk gebied dat dit minder kwetsbaar is voor hoog en laag water, extreme regenval, hitte en langdurige droogte. Dit is verwoord in de strategie Klimaatadaptatie die begin 2021 is vastgesteld. In samenhang met de klimaatadaptatie hebben we de ambitie om het Arnhemse groen te versterken. Deze ambitie is verder uitgewerkt in de groenvisie. Daarnaast gaan we in Arnhem meer bomen aanplanten, zoals is aangegeven in het bomenplan. De opgaven voor klimaatadaptatie en versterken van het groen pakken we op samen met de bewoners en onze partners.
Voor de openbare ruimte geldt dat de gemeente een bepalende invloed heeft op inrichting en beheer. De ambities die we daarbij nastreven verschillen per type gebied en per aspect. Een nadere uitwerking daarvan is terug te vinden in de paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen.

Naar een klimaatadaptieve stad

Ook in 2021 zijn de gevolgen van de klimaatverandering veelvuldig in het nieuws geweest. Vooral de rampzalige overstromingen en extreme hittegolven met bosbranden maakten veel slachtoffers. De Strategie Klimaatadaptatie geeft aan hoe we Arnhem willen aanpassen aan de extreme weersomstandigheden in het toekomstige klimaat. Uitgangspunt van deze strategie is dat we samen met de bewoners en onze partners werken aan de opgaven voor klimaatadaptatie.
Met het oog hierop is een intentieverklaring opgesteld die medio 2021 al door meer dan 20 partijen was ondertekend: ontwikkelaars, woningcorporaties, onderwijsinstellingen, bewonersorganisaties, provincie en waterschappen. Samen met deze partijen is de 'Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie Arnhem' opgesteld. Dit document geeft een overzicht van de vele maatregelen die we in de komende jaren samen met onze partners nemen om Arnhem klimaatbestendig te maken.

Stimuleren en faciliteren

Er is in Arnhem veel draagvlak en enthousiasme om de stad klimaatbestendig te maken. Veel Arnhemmers willen zelf voor hun stad zorgen en vergroenen hun eigen dak, tuin of woonomgeving. De gemeente stimuleert dit door bewoners te ondersteunen bij het maken van plannen en met een subsidieregeling om de plannen te helpen financieren. De behoefte hieraan is zo groot dat extra geld is vrijgemaakt om de ondersteuning te verbeteren en ook de subsidiemogelijkheden (opnieuw) te vergroten.

Klimaattoets

De al aanwezige bouwstenen die ervoor zorgen dat bij nieuwe projecten de klimaatadaptatie wordt meegenomen worden verder uitgebouwd tot een klimaattoets. Met deze toets zorgen we ervoor dat alle projecten (gebiedsontwikkelingen, herinrichtingen en onderhoudsmaatregelen) gaan bijdragen aan een klimaatbestendig Arnhem en dat daarbij alle aanwezige kansen optimaal worden benut.

Gebiedsgerichte maatregelen

Met het uitvoeren van gebiedsgerichte maatregelen brengen we een klimaatbestendig Arnhem stap voor stap dichterbij. De nadruk ligt daarbij op de focusgebieden: de gebieden waar de risico's voor wateroverlast, hitte en droogte het grootst zijn. In deze gebieden worden extra middelen ingezet uit het Klimaatfonds. Maar ook buiten deze focusgebieden nemen we maatregelen om de gevolgen van de klimaatverandering tegen te gaan. We liften hier mee met gebiedsontwikkelingen en herinrichtingen die met behulp van de klimaattoets maximaal zullen bijdragen aan klimaatadaptatie.

Minder verharding

Veel verharding leidt tot een grotere opwarming en meer wateroverlast. In de Strategie Klimaatadaptatie is daarom de ambitie benoemd om de hoeveelheid verharding in Arnhem met 10% terug te dringen. Er is inmiddels een werkwijze ontwikkeld waarmee we deze ambitie realiseren. Bij maatregelen aan de hoofdinfrastructuur en woonomgeving zullen we steeds kijken welke mogelijkheden er zijn om de hoeveelheid verharding terug te dringen. Ook richten we ons op het terugdringen van de verharding in particuliere tuinen. Met een monitoringssysteem kunnen we bijhouden in welke mate de hoeveelheid verharding daadwerkelijk afneemt.

Arnhem als koploper

Met het voortvarende beleid heeft Arnhem op het gebied van klimaatadaptatie een toppositie verworven. Deze positie willen we behouden en uitdragen. We spelen daarbij een belangrijke rol in het vergroten van de kennis op het gebied van klimaatadaptatie en werken daarbij samen met onderwijsinstellingen waaronder de Wageningen University en Research, de Hogeschool Arnhem-Nijmegen en van Hall - Larenstein.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Vergroening/ verstening van tuinen					
Eenheid:					
Bron: Eigen data; deze indicator wordt vanaf dit jaar voor het eerst gemeten (Uitvoeringsagenda klimaatadaptatie).					

Arnhems groen versterken

Arnhem is één van de groenste steden van Nederland en dat willen we ook zo houden. Meer dan ooit blijkt hoe belangrijk het groen is om de stad leefbaar en aantrekkelijk te houden. Het beleid voor het Arnhemse groen is geformuleerd in de Groenvisie. Het beleid voor bomen is onlangs uitgewerkt in het Bomenplan. De komende jaren zullen we ons vooral richten op de volgende thema's:

Herkenbare stad: Vergroten van de waarden van bossen en parken
Kenmerkend voor Arnhem zijn de bossen, de natuurgebieden en de vele parken. En ook de lanen in de buitengebieden en de grote groenzones in en om de wijken, bijvoorbeeld moeraszone Schuytgraaf, ecozones Presikhaaf of de Huissensedijk.

Natuurvriendelijke stad: Vergroten van de biodiversiteit
Onze stad is ook een natuurvriendelijke stad. Sinds 2019 zijn we bijvriendelijke gemeente. Door een natuurlijke inrichting en beheer van het groen houden we rekening met dier- en plantensoorten die kenmerkend zijn voor Arnhem. Waar mogelijk verbinden we groengebieden met elkaar: dit is belangrijk voor de migratie van dieren en ook van planten. En we bouwen en beheren natuurinclusief. Zo komt de natuur tot diep in de stad, vergroten we de biodiversiteit en verbeteren we de ecosystemen in de stad (bijvoorbeeld bos, bloemrijk grasland, poel, moeras).

Groene gezonde stad: Vergroenen van de stad
Groen zorgt ervoor dat bewoners zich prettiger en gezonder voelen. Het nodigt ook uit tot bewegen en sporten. Groen vermindert wateroverlast en hittestress en zorgt voor een schonere lucht. En zorgt voor meer biodiversiteit.

Duurzaam beheerde stad: Toekomstbestendig beheer
Ons groen wordt toekomstbestendig beheerd. We willen het groen langdurig in stand te houden. Bomen moeten vitaal oud kunnen worden. Ook het beperken en voorkomen van verspreiding van soorten die de biodiversiteit verstoren (onder andere Japanse duizendknoop) hoort daar bij.

Samenwerkende stad: Samen de stad vergroenen
Het vergroenen van de stad kunnen we niet alleen. We doen dat samen met onze groene partners in de stad en ook onze inwoners.

Herkenbare stad: Alle (verpachte) agrarische gronden in eigendom van gemeente Arnhem kennen biologische landbouw / veeteelt, met een SKAL certificering

Met de pachters van onze agrarische gronden zijn we in gesprek over het overgaan van reguliere landbouw naar biologische landbouw en veeteelt. Dat vergroot de waarde van het landschap voor mens (gezondheid), dier en plant (biodiversiteit). En het draagt bij aan het toekomstbestendig houden van de stad op het gebied van klimaat: verbeteren van de ecosystemen (bijvoorbeeld bos, heide, hooiland, beek, poel) en het voorkomen van wateroverlast, hittestress en vervuilde lucht.
Deze gesprekken lopen samen op met een nieuw natuurontwikkelingsproces rondom de Kemperheide met stichting ARK en de revitalisering van de kazerne Schaarsbergen. Zo maken we met een integrale aanpak het hele gebied natuurinclusiever. Naast biologische landbouw betekent dit ook een gevarieerder, biodiverser en klimaatbestendiger bos en een beter aaneengesloten natuurgebied met minder hekken en andere barrières zodat het leefgebied voor dieren wordt vergroot.

Herkenbare stad: Vergroten groenmassa bomen en bos in Arnhem

Bij het streven naar een groene stad kijken we niet alleen naar de hoeveelheid bomen, maar ook naar de 'groenmassa': de omvang van de boomkronen en andere groenelementen. We gaan extra bomen aanplanten op hitteplekken, in de wijken, in park en buitengebied. Deze bomen krijgen voldoende ondergrondse en bovengrondse groeiruimte op basis van het Bomenplan Arnhem.
In 2022 zijn potentiële plantlocaties voor extra bomen in beeld. Aanplant van extra bomen wordt uitgevoerd in het plantseizoen 2022 (november - maart) en in de komende jaren. Het streven is in 2020 een groot aantal extra straatbomen, plantsoen- en parkbomen aan te planten.
We gaan extra bos en Tiny Forest aanplanten. Dit doen we in afstemming en overleg met bewoners.
In de wijk Elderveld wordt in overleg met initiatiefnemers en bewoners voorbereidingen getroffen voor de realisatie van een voedselbos. In Rijkerswoerd leggen bewoners in goed overleg met de gemeente circa 800m² Tiny Forest aan. In Presikhaaf wordt op een buiten gebruik geraakt sportveld een wijkklimaatbosje gerealiseerd.
Op 50 locaties worden de groeiplaatsomstandigheden van Waardevolle bomen verbeterd zodat ze gezond en vitaal blijven en nog ouder kunnen worden. Stadsbomen en lanen, zoals de Beukenlaan, krijgen extra zorg en aandacht zodat ze uit kunnen groeien tot Buitengewone bomen.
Jaarlijks monitoren we de voortgang van het boomkroonvolume. Dit is uitgewerkt in de uitvoeringsagenda van het Bomenplan Arnhem.

Herkenbare stad: In stand houden van gezonde bossen en parken

De kwaliteit van onze bossen en parken staan onder druk. Oorzaken hiervan zijn het intensiever gebruik, overmatige stikstofdepositie, klimaatverandering en biodiversiteitsverlies. Bij het beheer en onderhoud van onze bossen en parken houden we hier rekening mee door zeer gericht en soms intensiever onderhoud uit te voeren.

Door de extra middelen in te zetten voor Bossen & Parken kunnen we dit noodzakelijk aanvullend onderhoud uitvoeren. Tevens biedt dit de mogelijkheid extra capaciteit in te zetten om genoemd kwaliteitsverlies en de uitdagingen die hiermee gemoeid gaan, op te pakken en zorgvuldig te communiceren van onze inwoners.

Natuurvriendelijke stad: Bij ruimtelijke projecten is natuurinclusief bouwen en ontwerpen de norm

We willen dat natuurinclusief bouwen en ontwerpen standaard wordt meegenomen in projecten. Dit is ook benoemd in de woondeal. Hiervoor hebben we een Puntensysteem Natuurinclusief Bouwen ontwikkeld dat verplicht wordt bij nieuwe bestemmingsplannen. Via dit Puntensysteem moeten bij nieuwbouwwoningen zowel nestvoorzieningen worden ingebouwd voor gebouwbewonende diersoorten als groene maatregelen worden getroffen in/aan/om de woning. We gaan dit Puntensysteem verder doorontwikkelen zodat het ook bij andere gebouwen van toepassing kan worden verklaard.

Natuurvriendelijke stad: Kennis van de biodiversiteit en verbeteren leefgebieden kenmerkende soorten

In 2021 hebben we een Biodiversiteitsagenda opgesteld. Er staat in hoe de biodiversiteit in Arnhem ervoor staat, wat we al doen om het biodiversiteitsverlies in onze gemeente tegen te gaan en wat we nog extra gaan doen. Zo hebben we afgesproken de biodiversiteit in de stad structureel te gaan monitoren en van daar uit te vergroten. Want wanneer we weten hoe het ervoor staat met de biodiversiteit, weten we gerichter welke maatregelen we moeten uitvoeren. Vanaf 2021 gebeurt dit op 14 plekken in Arnhem. Na elk jaar volgt een beheer- en ontwikkeladvies van de in dat jaar gemonitorde gebieden, dat de gemeente gaat uitvoeren.

Natuurvriendelijke stad: Verbeteren van het natuurvriendelijke beheer en inrichting ons van groen

Arnhem heeft ten opzichte van veel andere gemeenten een koppositie op het gebied van ecologisch beheer. Bij de inrichting van onze terreinen gebruiken we grotendeels inheemse en biologische zaaimengsels en inheemse bomen en struiken. En ook soorten die dracht- en waardplant zijn voor insecten, waaronder vlinders en bijen. We willen deze koppositie behouden. Daarom zijn we continue bezig om ons te verbeteren, door ons natuurvriendelijk beheer uit te breiden, te versterken en te verfijnen. Denk aan meer maatwerk in het gefaseerd maaibeheer van de bermen en graslanden en het gebruik van duurzaam materieel en materiaal. En we zoeken kansen om nog meer terreinen natuurvriendelijk te beheren. Daarbij werken we samen met stichting Arnhem Zoemt en de Imkersvereniging Arnhem, Velp.

Natuurvriendelijke stad: Onderzoek naar het naast elkaar leven van de honingbij en de wilde bij

Met een aantal omliggende gemeenten en in samenwerking met kennisinstituten gaan we onderzoeken in hoeverre de honingbij een bedreiging kan vormen voor de wilde bij, met name op onze kwetsbare heideterreinen. Aan de hand van de resultaten nemen we eventueel maatregelen om het leefgebied van de wilde bijen in Arnhem te behouden en te versterken.

Samenwerkende stad: Wijkgroenagenda's

Ook in de wijken liggen ambities om te vergroenen. In 2021 en 2022 stellen we met de inwoners van een aantal wijken Wijkgroenagenda's op waarbij de gemeente ondersteuning levert. De wensen en ideeën van deze inwoners zetten we vervolgens om in acties en maatregelen die we samen met hen en andere stakeholders, zoals corporaties en sociale wijkondernemingen, realiseren. De eerste acties voor Klarendal en Arnhemse Broek zullen in het najaar van 2021 worden uitgevoerd.

Samenwerkende stad: Het vergroten van het bewustzijn onder de inwoners voor groen en vergroenen (onder andere tuinen)

Samen met onze groene partners in de stad willen we de inwoners van Arnhem kennis en ervaring op laten doen over de waarden van ons groen. Dit maakt de kans groter dat inwoners meer zorg hebben voor hun eigen groene omgeving en hun tuin willen gaan vergroenen. Stichting Natuurcentrum Arnhem, inclusief de Molenplaats, en platform Arnhem Klimaatbestendig spelen daarbij een belangrijke rol. In 2021 starten we ook met de biodiversiteitscampagne 'Andere Arnhemmers', waarin we het verhaal rond biodiversiteit vertellen en waaraan activiteiten worden gekoppeld van de verschillende groene organisaties in onze stad, zoals excursies, struintochten en lezingen.

Aandacht voor dierenwelzijn

In en om onze stad leven ook dieren. Dieren hebben recht op een goed leven. En we vinden het belangrijk dat mens en dier in harmonie samen kunnen leven. Alle dieren, zowel gehouden dieren als in het wild levende dieren, verdienen daarbij onze zorg en aandacht. Maar dieren kunnen ook gevaar, schade of overlast opleveren. We hebben onze ambities op dit gebied neergelegd in de Visie Dierenwelzijn 2021-2030 en de doelen en inspanningen voor 2021 en 2022 in de Uitvoeringsagenda 2021-2022. Wij noemen hier de belangrijke aandachtspunten voor 2022.

Bevorderen van het welzijn van gehouden dieren

We vinden het belangrijk dat gehouden dieren een zo prettig mogelijk leven hebben. Soms komt het welzijn van gehouden dieren in de knel omdat de verzorgers niet (meer) in staat zijn om hun dier goed te verzorgen. We nemen daarom een aantal maatregelen om in die gevallen de verzorgers te ondersteunen.

Helpen van eigenaren met informatie over het correct houden van huisdieren

We vinden het belangrijk dat eigenaren van dieren geïnformeerd zijn over het correct houden van huisdieren en dat de aankoop van een dier een weloverwogen beslissing is. Hierdoor kan dieren veel leed bespaard blijven en komen er minder dieren in het asiel terecht. We gaan hiertoe een actievere rol spelen in het voorlichten van onze inwoners over verantwoord bezit van gezelschapsdieren en over de mogelijkheden om een dier op te halen in het dierenasiel en zo een beter leven te geven. We verstrekken hierover informatie op onze dierenwelzijnspagina en werken met onze partners voor dierenwelzijn.

Zorgen voor opvang van huisdieren waarvoor niet (meer) wordt gezorgd

Het dierenasiel is gevestigd in Velp. Dit complex is verouderd. Het is bouwkundig slecht en de ruimtes voldoen niet meer aan de eisen van deze tijd. Het Dierentehuis Arnhem e.o. zal binnenkort beginnen met een grondige renovatie. Hierdoor zullen de dierenverblijven ook beter aansluiten bij de huidige eisen op het gebied van dierenwelzijn. We ondersteunen de Stichting Dierentehuis Arnhem e.o. bij het realiseren van de nieuwbouw van het asiel te Velp (geplande oplevering: 2023).

Op diervriendelijke wijze voorkomen of bestrijden van schade, overlast en gevaar door dieren

Ofschoon veel mensen groot plezier beleven van hun hond kan het voorkomen dat honden overlast en schade veroorzaken voor mens, andere dieren en natuur. We gaan dit zoveel mogelijk voorkomen. We zoeken daartoe een goede oplossing voor honden rond gebieden met grazers en/of broed- of rustplaatsen voor vogels, zoals hondenspeel- en -losloopplaatsen in de directe omgeving en indien nodig een hondenverbod (hiervoor moet de APV worden aangepast). Verder verbeteren we de informatie over honden op onze dierenwelzijnspagina, waaronder over wat te doen bij bijtincidenten en het voorkomen ervan.

Bevorderen van het welzijn van in het wild levende dieren

Ook voor in het wild levende dieren vinden we dierenwelzijn belangrijk, ook als deze dieren overlast veroorzaken waartegen opgetreden moet worden. We besteden daarom aandacht aan het zo diervriendelijk tegengaan van overlast en aan het bestrijden van dierenleed.

Op zo diervriendelijk mogelijke wijze voorkomen of bestrijden van schade, overlast en gevaar voor dieren

Veel organisaties vangen zwerfkatten op, neutraliseren ze en zetten ze weer terug (volgens de TNR-methode: Trap, Neuter and Return). Deze methode is echter in Arnhem niet langer mogelijk omdat de provincie sinds kort geen ontheffingen meer verleent van het verbod om katten uit te zetten gezien de negatieve effecten van verwilderde katten op de natuur. We gaan in gesprek met de provincie over dit verbod, samen met Dierenbescherming, Stichting Zwerfkatten Nederland en Dierentehuis Arnhem. Ook willen we samen met andere Gelderse gemeenten buiten het leefgebied van de wolf in gesprek met de provincie over vergoeding van preventieve maatregelen als er sprake is van regelmatig voorkomende schade door (trekkende) wolven. Verder doen we onderzoek naar de toepasbaarheid van diervriendelijke methoden van populatiebeheer voor grootwild. Tenslotte willen we ons inspannen om een meer preventieve plaagdierbeheersing mogelijk te maken.

Voorkomen, beperken en bestraffen van door mensen toegebracht dierenleed

Stroperij is strafbaar. Vissen is niet in alle wateren toegestaan. In onze stadsparken en natuurgebieden mag over het algemeen niet worden gevist. Hengelsport Federatie Midden Nederland houdt in de regio Midden-Nederland toezicht op het visverbod. We willen een jaarlijks overleg met de Hengelsport Federatie Midden-Nederland over hoe zij hierop toezicht hebben gehouden.

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling is een essentieel onderdeel van een duurzame woon- en leefomgeving.

De gemeentelijke ambitie die past in het landelijk beleid blijft om afval zoveel mogelijk her te gebruiken en de hoeveelheid restafval die verbrand moet worden, verder te verkleinen. De criteria die gebruikt worden bij de keuzes voor de manier waarop de afvalinzameling is ingericht, zijn naast dit milieubelang, de gebruiksvriendelijkheid en service voor de inwoner en de kosten die hiermee gemoeid zijn.

Reductie hoeveelheid restafval

Het is de ambitie om de hoeveelheid restafval die verbrand moet worden naar beneden te brengen.
De keuze voor het instrument diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder afval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt.

Beleidsontwikkeling afvalreductie

De ontwikkeling van nieuwe sturingsinstrumenten om de doelstelling op afvalreductie te bereiken, vraagt een nieuwe aanpak die in de komende begrotingsperiode verder wordt uitgewerkt.
Bij het onderzoeken naar alternatieve systemen die bijdragen aan de milieudoelen zal nadrukkelijker de inbreng, medewerking en betrokkenheid van de inwoners gevraagd worden.

Er ligt een belangrijke uitdaging om de basis die is gelegd met het systeem van Omgekeerd Inzamelen verder te optimaliseren en de scheidingsresultaten op het gebied van PBD, GFT en papier en herbruikbaar grofvuil, verder te verbeteren.
Het verbeteren van de service aan bewoners, duidelijker informeren en communiceren over de mogelijkheden van hergebruik zijn de beleidsinstrumenten waar we de komende periode op gaan inzetten.

Na het stoppen met Diftar zijn door het college toezeggingen gedaan om te onderzoeken op welke wijze de afvalstoffenheffing nog verder kan worden gedifferentieerd naar huishoudgrootte. Indien de raad kiest voor een andere grondslag voor toerekening dan zal dit in de verordening op de afvalstoffenheffing (in november) worden vastgelegd.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Omvang huishoudelijk afval	203,6	209,5	200,7		

Eenheid: kg per inwoner

Bron: CBS

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig". Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem biedt woonruimte	**2.967**	**314**	**43**	**219**
Beschikbare en betaalbare woningen	2.967	314	43	219
Duurzame en levensloopgeschikte woningen				
Leefbare woonomgeving				
Een schone, groene én klimaatbestendige openbare ruimte	**9.003**	**692**	**0**	**1.060**
Naar een klimaatadaptieve stad	9.003	692	0	1.060
Arnhems groen versterken				
Aandacht voor dierenwelzijn	**184**	**0**	**0**	**0**
het voorkomen van dierenleed en waar nodig het verbeteren van de leefomstandigheden van zowel huisdieren als in het wild levende dieren	184	0	0	0
Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling	**12.495**	**21.392**	**0**	**0**
Minder restafval	12.495	21.392	0	0
Overig	**16.377**	**18.567**	**3.995**	**4.275**
Totaal	**41.026**	**40.965**	**4.039**	**5.554**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	36.268	36.058	39.652	41.026	41.203	40.793	40.855
Baten	39.403	39.814	41.881	40.965	40.933	40.903	40.903
Saldo lasten en baten	***3.135***	***3.756***	***2.229***	***-61***	***-61***	***111***	***48***
Toevoegingen aan reserves	930	371	462	4.039	593	593	690
Onttrekkingen aan reserves	1.257	1.799	3.186	5.554	1.527	1.240	1.306
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***327***	***1.428***	***2.724***	***1.516***	***1.516***	***646***	***616***
Gerealiseerd resultaat	**3.462**	**5.184**	**4.953**	**1.454**	**665**	**757**	**664**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn in totaal begroot op € 41,0 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:

- Riolering: €13,2 miljoen;
- Afval: € 12,5 miljoen;
- Stedelijk groen: € 5,1 miljoen;
- Parken, bossen en ecologie: € 3,0 miljoen;
- Wonen: € 3,0 miljoen;
- Overige lasten: € 4,2 miljoen.

De totale begrote lasten zijn in 2022 € 1,4 miljoen hoger dan in 2021:

- € + 0,4 miljoen ontwikkeling kapitaallasten;
- € + 0,4 miljoen Parken & Bossen;
- € + 1,5 miljoen uitvoering Arnhem-Oost;
- € - 0,6 miljoen incidentele lasten 2021 voor de woondeal en woonwagenlocaties;
- € - 0,3 miljoen Overigen.

Baten
De begrote baten bedragen in 2022 € 40,9 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:
- Afval: € 21,4 miljoen;
- Riolering: €17,2 miljoen;
- Parken, bossen en ecologie: € 0,7 miljoen;
- Havenbeheer: € 0,9 miljoen;
- Kabels en leidingen: € 0,5 miljoen;
- Wonen: € 0,3 miljoen.

Toevoegingen aan reserves
De totale toevoeging aan de reserves is begroot op € 3,68 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- BR Kapitaallasten € 3,1 miljoen;
- BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte € 0,5 miljoen;
- Overig € 0,08 miljoen.

Onttrekkingen aan reserves
De totale onttrekking aan de reserves is begroot op € 4,4 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- BR Grondexploitatie € 3 miljoen;
- BR Grond onderhoud en vervanging openbare ruimte € 0,6 miljoen;
- BR Groenfonds € 0,28 miljoen;
- BR Volkshuisvestingsfonds € 0,19 miljoen;
- BR Werk-Investeringsfonds € 0,2 miljoen;
- Overig € 0,13 miljoen.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Lingezegen
GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Wonen
- Woningcorporaties;
- Particuliere verhuurders;
- Beleggers/ontwikkelaars;
- Provincie Gelderland;
- Ministerie van BZK;
- Zorgpartijen.

Arnhem-Oost
Met de Arnhem-Oost-aanpak willen wij de situatie in onze meest kwetsbare wijken langjarig aanpakken en duurzaam verbeteren. In de wijken, mét de wijken en in samenwerking met maatschappelijke partners en andere overheden. Hieronder, zonder uitputtend te zijn, onze belangrijkste partners:
- Ministerie van BZK;
- Provincie Gelderland;
- Partners van de samenwerkingskring Arnhem-Oost;
- Bewoners;
- Woningcorporaties;
- Primair en voorgezet onderwijs;
- Werkgeversorganisaties;
- The Economic Board.

Openbare ruimte

- Wijkteams;
- Schouwgroepen en belangengroepen;
- Waterschappen;
- Grondeigenaren (onder andere woningcorporaties, provincie, Hoge Veluwe, Gelders Landschap, Staatsbosbeheer);
- Groen Forum;
- Klimaatbestendig Arnhem;
- Triple Helix partners.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Wonen en leefomgeving. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Niet halen gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal / ontbreken voldoende dekking voor plankosten
Beheerskosten Arnhem Centraal
Planschade plan van aanpak woningsplitsing en verkamering
Extreme weersomstandigheden
GFT-voorzieningen

Beleidskaders

Wonen

- Arnhemse woonprincipes (Woonvisie);
- Volkshuisvestelijk kader 2019-2022;
- Huisvestingsverordening;
- Plan van aanpak woningbouwontwikkeling;
- Plan van aanpak Woningsplitsing en Verkamering;
- Woondeal Regio Arnhem- Nijmegen.

Openbare ruimte

- Structuurvisie 2020-2040;
- Groenvisie 2017-2035;
- Bomenplan Arnhem;
- Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2016-2020;
- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010 - 2020;
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen;
- Aanpak wateroverlast Arnhem Noord 2015.
- Visie en Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2021-2030;
- Strategie klimaatadaptatie Arnhem 2020 - 2030.

Paragrafen

De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting, bezien vanuit een bepaald perspectief. Een aantal paragrafen is in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

In de paragrafen worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. De wijze waarop invulling wordt gegeven aan de paragrafen verschilt per onderwerp.

De volgende paragrafen zijn opgenomen:

1. Lokale heffingen
2. Risicomanagement en weerstandsvermogen
3. Onderhoud kapitaalgoederen
4. Financiering
5. Bedrijfsvoering
6. Verbonden partijen
7. Grondbeleid
8. Investeringen
9. Subsidies

Lokale heffingen

De gemeente legt heffingen op. Die zijn onder te verdelen in algemene belastingen, bestemmingsbelastingen en retributies. Bij algemene belastingen is sprake van een gedwongen bijdrage, waar geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de overheid tegenover hoeft te staan. De opbrengsten dienen als algemeen dekkingsmiddel. Voorbeelden zijn de OZB en de toeristenbelasting. Bestemmingsbelastingen zijn belastingen waarvan de opbrengsten zijn bestemd voor specifieke taken of voorzieningen met een duidelijk algemeen belang. De riool- en afvalstoffenheffing zijn bestemmingsbelastingen. Bij retributies wordt er door de overheid een individuele tegenprestatie tegenover de bijdrage gesteld. Het gaat hierbij om leges en rechten.

Uitgangspunten van beleid

Afspraken uit het Coalitieakkoord 2018-2022

In het Coalitieakkoord 2018-2022 is afgesproken dat de inkomsten uit OZB met ingang van 2019 niet stijgen.
Voor de OZB-tarieven 2022 geldt dat deze (gemiddeld) gelijk zijn aan de tarieven 2021.
Voor de OZB geldt daarnaast dat ieder jaar een herwaarderingsjaar is. Dat betekent dat de WOZ-waarden gebaseerd worden op een nieuwe waardepeildatum (voor 2022 is dat 1 januari 2021).
Het gemiddelde herwaarderingscijfer leidt tot een tariefaanpassing zodat de herwaardering geen lastenontwikkeling tot gevolg heeft. Om te voorkomen dat de opbrengst OZB te hoog of te laag wordt, wordt de gemiddelde waarde-ontwikkeling gecompenseerd door een tariefswijziging. Uiteraard kan de werkelijke waardestijging per individueel object afwijken van de gemiddelde waardestijging, met als gevolg een andere individuele ontwikkeling van de lasten dan hier gepresenteerd.

In het coalitieakkoord 2018-2022 is tevens opgenomen dat de parkeertarieven en legestarieven niet stijgen en dat de heffingen (riool en afvalstoffen) kostendekkend worden gemaakt. Voor de legestarieven 2021 is van deze afspraak afgeweken. De stijging in kosten die het Rijk ons berekent is doorberekend in de legestarieven en enkele legestarieven zijn meer in lijn gebracht met tarieven elders in de regio. Ook voor de legestarieven 2022 geldt dat, indien van toepassing, de stijging van rijksleges wordt doorberekend in het tarief.

Afvalstoffenheffing

Het is de ambitie om de hoeveelheid restafval die verbrand moet worden naar beneden te brengen.
De keuze voor het instrument Diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder afval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt. Huishoudens betalen sindsdien weer een vast tarief voor afvalverwerking, waarbij de hoogte van dit tarief voor eenpersoonshuishoudens lager ligt dan voor meerpersoonshuishoudens.

De ontwikkeling van nieuwe sturingsinstrumenten om de doelstelling op afvalreductie te bereiken, vraagt een nieuwe aanpak die in de komende begrotingsperiode verder wordt uitgewerkt. Bij het onderzoeken naar alternatieve systemen die bijdragen aan de milieudoelen zal nadrukkelijker de inbreng, medewerking en betrokkenheid van de inwoners gevraagd worden.

Na het stoppen met Diftar zijn door het college toezeggingen gedaan om te onderzoeken op welke wijze de afvalstoffenheffing nog verder kan worden gedifferentieerd naar huishoudgrootte. Indien de raad kiest voor een andere grondslag voor toerekening dan zal dit in de verordening op de afvalstoffenheffing in november worden vastgelegd.

Rioolheffing

In het Coalitieakkoord 2018-2022 is afgesproken om de heffingen kostendekkend te maken. Voor de rioolheffing werd daarbij uitgegaan van een jaarlijkse groei van 1,5%.

Voor 2022 geldt dat de kosten van beheer en onderhoud van riolering naar verwachting lager uitvallen dan eerder meerjarig geraamd. Dit komt voornamelijk door verlaging van de rentekosten over de investeringen (rekenrente) en door verschuiving van lasten als gevolg van gewijzigd activeringsbeleid (financieel administratief). Aangezien de tarieven voor rioolheffing maximaal kostendekkend mogen zijn, zou dit voor 2022 een verlaging van de tarieven betekenen.
Vanaf 2023 wordt echter een toename verwacht van de vervangingsopgave van rioleringen. De hogere investeringen voor herstel en vervanging van het riool zullen nodig zijn om een adequaat rioolstelsel te behouden. Gezien de grote vervangingsopgave in met name de naoorlogse wijken in Arnhem-Zuid wordt voor de verdere toekomst nog een verdere stijging van de rioolinvesteringen verwacht.

Schommeling van tarieven is niet wenselijk. Het naar voren halen van investeringen naar 2022 heeft geen effect op het niveau van de kosten in 2022, omdat de stijgende kapitaallasten als gevolg van de extra investeringen pas in latere jaren zichtbaar zijn.
Voor een meer gelijkmatige tariefontwikkeling wordt daarom vanaf 2022 een spaarelement opgenomen in het tarief rioolheffing. De inkomsten op grond van dit spaarelement worden toegevoegd aan een voorziening en ingezet bij toekomstige vervangingsinvesteringen riolering. Door het inzetten van deze voorziening kan forse stijging van kapitaallasten in de toekomst worden afgevlakt. De hoogte van het spaarelement wordt bepaald op basis van een onderliggend investeringsplan. Geraamd wordt dat jaarlijks een spaarbedrag van € 700.000 nodig is om de extra investeringen op de langere termijn (deels) te kunnen dekken. De geplande investeringen zullen zoals gebruikelijk onderdeel uitmaken van het begrotingsproces.

Een deel van de lagere lasten in 2022 (€ 300.000) wordt wel doorberekend in het tarief. Per saldo betekent dit dat de (gemiddelde) lasten voor de burger in 2022 gelijk zijn aan 2021.

Bedrijveninvesteringszones
De verwachting is dat de gemeenteraad nog voor januari 2022 een verordening vaststelt, waarmee het voor ondernemers in het Korenkwartier mogelijk wordt om een Bedrijveninvesteringszone (BIZ) op te richten. Een BIZ betreft een afgebakend gebied binnen de gemeente, waarin ondernemers samen zorgen voor een veilige en leefbare bedrijfsomgeving. De gemeente int van de ondernemers in de BIZ een bijdrage en keert deze vervolgens als subsidie uit aan de BIZ als uitvoeringsorganisatie. In de verordening kan worden opgenomen dat de perceptiekosten op de subsidie in mindering worden gebracht; in dat geval is de BIZ-bijdrage voor de gemeente volledig budgetneutraal. De verordening treedt pas in werking bij voldoende draagvlak onder de ondernemers in de BIZ. Deze draagvlakmeting zal plaatsvinden na het vaststellen van de verordening.

Effecten corona
Om ondernemers tijdens de coronacrisis te ondersteunen in hun liquiditeit is aan hen de mogelijkheid geboden tot uitstel van betaling van gemeentelijke belastingen. Dit uitstel van betaling loopt tot 1 september 2021, waarna een betalingsregeling geldt tot 1 januari 2022 (toeristenbelasting) en tot 1 maart 2022 (OZB en rioolheffing).

Het is nog onzeker hoe de coronacrisis zich gaat ontwikkelen, maar met het vervallen van de meeste beperkingen in het najaar van 2021 is het vooralsnog de verwachting dat het merendeel van de ondernemers vanaf september 2021 alsnog de openstaande belastingaanslagen zal betalen en dat opnieuw uitstel in 2022 niet nodig zal zijn.

De effecten van corona op leegstand en faillissementen en de impact hiervan op de gemeentelijke begroting zullen de komende periode meer helder worden.

Geraamde inkomsten en een overzicht op hoofdlijnen

	2021	2022
Bedragen x € 1.000		
Belastingsoorten		
Onroerend zaakbelasting	55.558	55.834
Afvalstoffenheffing	19.132	19.853
Rioolheffing	17.117	17.148
Toeristenbelasting	470	525
	92.277	***93.360***
Overige heffingssoorten		
Parkeerbelasting	8.186	9.054
Leges burgerlijke stand	2.115	2.064
Bouw- en sloopvergunningen (Wabo)	4.037	4.037
	14.338	***15.155***
Totaal	**106.615**	**108.515**

Lokale lastendruk en kwijtscheldingsbeleid

Gemiddelde lastenontwikkeling per woning (eigenaar)	2021	2022	%
Onroerend zaakbelasting	€ 342	€ 342	0,00%
Rioolheffing	€ 177	€ 177	0,0%
Afvalstoffenheffing gemiddeld	€ 260	€ 265	2,0%
	€ 779	**€ 784**	**0,67%**

Gemiddelde lastenontwikkeling per woning (gebruiker/huurder)	2021	2022	%
Onroerend zaakbelasting	€ 0	€ 0	0,0%
Rioolheffing	€ 89	€ 89	0,0%
Afvalstoffenheffing gemiddeld	€ 260	€ 265	2,0%
	€ 349	**€ 354**	**1,49%**

Ontwikkeling lokale lastendruk in landelijk perspectief

Het Centrum voor onderzoek van de economie van de lagere overheden (Coelo) meet jaarlijks de lokale lastendruk van de Nederlandse gemeenten. De indicator 'Woonlasten meerpersoonshuishouden' geeft inzicht in de ontwikkeling van de Arnhemse woonlasten in relatie tot die van de overige gemeenten. De indicator bestaat uit de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing.

Uit een analyse is gebleken dat bij de berekening van de waarde van een gemiddelde woning in Arnhem andere aannames worden gehanteerd dan waarmee door het Coelo wordt gerekend. Bij de berekening van de gemiddelde WOZ-waarde van een woning in Arnhem wordt ook de categorie recreatiewoningen en overige woningen betrokken, terwijl deze categorie bij de berekening van het Coelo buiten beschouwing blijft. Omdat deze categorie een lagere gemiddelde WOZ-waarde heeft dan de overige categorieën, heeft dit een verlagend effect op de berekende gemiddelde WOZ-waarde voor een woning in Arnhem. Een vergelijking met de gegevens van het Coelo levert hierdoor een afwijking op.

Kwijtscheldingsbeleid

Inwoners van Arnhem (particulieren en kleine zelfstandigen) komen in aanmerking voor kwijtschelding als onder andere het zogenaamde gecorrigeerde inkomen lager uitvalt dan 100% van het bijstandsniveau. Arnhem kiest met het hanteren van een bovengrens van 100% van het bijstandsniveau voor de maximale invulling van het kwijtscheldingsbeleid die de wet biedt.

Kwijtschelding kan worden aangevraagd voor de (on)roerende zaakbelasting, afvalstoffenheffing en rioolheffing.

Kostendekkendheid leges en heffingen

In de gemeentewet (artikel 229b, lid 1) is opgenomen dat de tarieven die worden geheven voor de bestemmingsheffingen en retributies maximaal kostendekkend mogen zijn. Dit betekent dat de opbrengsten niet hoger mogen zijn dan de kosten. Zo wordt voorkomen dat de gemeente 'winst' maakt op deze heffingen en met de ontvangen specifieke inkomsten ook andere gemeenteactiviteiten financiert.
Het gaat bij de kostendekkendheid om geraamde bedragen, omdat op het moment van het vaststellen van de tarieven alleen nog de verwachtingen bekend zijn.

Hieronder wordt inzicht gegeven in de berekening van de kostendekkendheid van de rioolheffing, afvalstoffenheffing en leges.

Kosten van overhead

Kosten worden zoveel mogelijk direct toegerekend aan de betreffende activiteit, maar dat gaat niet altijd. Bijvoorbeeld bij de kosten van huisvesting, (algemene) communicatie en bestuursondersteuning. Dit zijn overheadkosten; alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Deze definitie van overheadkosten is vastgelegd in het BBV. Welke kosten de gemeenten als overheadkosten mogen zien, is dus in regelgeving vastgelegd. Gemeenten zijn wel vrij in de keuze van de methodiek voor toerekening van overheadkosten aan de lokale heffingen. Bij de gemeente Arnhem rekenen we de kosten van overhead aan de heffingen toe met behulp van een opslag op de ingezette uren.

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing is een bestemmingsbelasting. De inkomsten uit afvalstoffenheffing mogen alleen ingezet worden voor kosten van inzameling en verwerking van huishoudelijk afval.

De kostendekkendheid van 84% is gelijk aan die van 2021. Dit geldt voor zowel de periode dat Diftar van kracht was (januari tot en met mei 2021), als voor de periode van juni tot en met december 2021 waarin al een vast tarief per huishouden gold.
De frictiekosten als gevolg van het stoppen met Diftar zijn in 2021 doorberekend in de vaste tarieven die golden vanaf juni 2021. In 2022 zijn deze frictiekosten er niet.
De tarieven voor 2022 stijgen met 2% in vergelijking met de tarieven die een huishouden in 2021 gemiddeld kon verwachten. Om de vergelijking met 2021 te kunnen maken is voor de eerste 5 maanden Diftar een inschatting gemaakt van het aantal tariefzakken dat per huishouden werd aangeboden. Deze kosten zijn opgeteld bij het vaste tarief in de diftarmaanden en de 7 maanden niet-diftar.

Berekening kostendekkenheid t.b.v. Afvalstoffenheffing	
Bedragen x € 1.000	
Kosten Taakveld(en),incl. (omslag) rente	21.250
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	-1.539
Netto kosten taakvelden	***19.711***
Toe te rekenen kosten:	
Overhead incl. (omslag)rente	689
BTW	3.339
Totale kosten	***23.739***
Opbrengst heffingen	19.853
Dekkingspercentage	**84%**

Rioolheffing

De rioolheffing is een bestemmingsbelasting. De inkomsten uit rioolheffing mogen alleen ingezet worden voor de kosten van beheer en onderhoud van riolering.

De kostendekkendheid van 98% is vrijwel gelijk aan die van 2021 (97%). Zowel de begrote opbrengsten als de begrote kosten bevinden zich op hetzelfde niveau als in 2021. De samenstelling van de kosten is wel gewijzigd, omdat er vanaf 2022 een spaarelement in het tarief wordt opgenomen (zie verder bij 'Uitgangspunten beleid').

Berekening kostendekkenheid t.b.v. Rioolheffing	
Bedragen x € 1.000	
Kosten Taakveld(en),incl. (omslag) rente	14.542
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	-
Netto kosten taakvelden	***14.542***
Toe te rekenen kosten:	
Overhead incl. (omslag)rente	1013
BTW	1.642
Totale kosten	***17.197***
Opbrengst heffingen	17.148
Dekkingspercentage	**100%**

Leges

De kostendekkendheid leges Burgerzaken 2022 is lager dan in 2021 (van 61,9% in 2021 naar 52,7% in 2022). De kostendekkendheid van deze leges wordt bepaald op basis van begrote kosten- en opbrengstenbudgetten van de afdeling Burgerzaken in een specifiek jaar. Uiteraard gaat het hierbij om budgetten die voor het legesproces relevant zijn. Een aantal van de componenten voor deze berekening is - onder meer vanwege de toekenning van middelen voor het project doorontwikkeling Burgerzaken - bijgesteld. Denk hierbij aan het kostenbudget voor formatie en inhuur. De begrote opbrengsten zijn daarentegen voldoende constant gebleven. Hierdoor is de verhouding begrote kosten / begrote opbrengsten anders dan voorgaande jaren.

Legesverordening	Lasten 2022	Baten 2022	Kosten-dekkendheid
Bedragen x € 1.000			
Algemene dienstverlening			
PD-Burgerlijke stand	3.915	2.064	53%
Parkeren	106	88	83%
Overige APV	104	97	93%
Subtotaal Algemene dienstverlening	**4.125**	**2.249**	**55%**
Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning			
Huisvesting en Wabo	5.003	4.037	81%
Kabels/leidingen	430	350	81%
Subtotaal Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning	**5.433**	**4.387**	**81%**
Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn			
Drank- en Horeca	218	191	88%
Evenementen	191	130	68%
Prostitutiebedrijven	8	7	88%
Winkeltijden	-	-	0%
Subtotaal Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn	**417**	**328**	**79%**
Totaal	**9.975**	**6.964**	**70%**
Scheepvaartrechten Bedragen x € 1.000	905	536	59%
Reinigingsrechten Bedragen x € 1.000	53	53	100%

Overzicht lokale heffingen

Onroerendzaakbelasting

2021	Tarieven			WOZ-waarde	Begroot 2021		
	gebruiker	eigenaar	totaal	totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Bedragen x € 1.000							
Woningen		0,1466%	0,1466%	17.820.596		26.122	26.122
Niet-woningen	0,2060%	0,6180%	0,8240%	3.527.414	7.267	21.801	29.067
Totaal				**21.348.009**	**7.267**	**47.923**	**55.190**

2022	Tarieven			Stijgings-perc. tarief	WOZ-waarde	Begroot 2022		
	gebruiker	eigenaar	totaal		totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Bedragen x € 1.000								
Woningen		0,1308%	0,1308%	-10,74%	20.246.280		26.491	26.491
Niet-woningen	0,2024%	0,6073%	0,8098%	-1,73%	3.609.455	7.307	21.922	29.229
Totaal					**23.855.735**	**7.307**	**48.412**	**55.719**

Onroerend zaakbelasting	gemiddelde woning	gemiddelde niet-woning
Lasten 2021	342	4.856
Indexatie 0%	*0*	*0*
Lasten 2022	**342**	**4.856**

Afvalstoffenheffing

Bedragen x € 1.000

	Totaal-		Vast		Aantal huishoudens		Begroot	
	Tarief	2021	Tarief	2022	2021	2022	2021	2022
Eenpersoonshuishouden		214,90		220,80	29.583	29.175	6.357	6.442
Meerpersoonshuishouden		288,95		294,00	44.210	45.664	12.774	13.425
Totaal					**73.793**	**74.839**	**19.132**	**19.867**

Rioolheffing

Rioolheffing	Tarieven	Tarieven		aansluiting op riool	Begroot 2021		
2021	eigenaar	gebruiker	Totaal	totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Bedragen x € 1.000							
Woningen	0,0356%	0,0356%	0,0711%	17.770.596	6.318	6.318	12.636
Niet-woningen	0,0644%	0,0644%	0,1289%	3.477.414	2.241	2.241	4.481
Totaal				**21.248.009**	**8.559**	**8.559**	**17.117**

Rioolheffing	Tarieven	Tarieven		Stijgings-perc. tarief	Aansluiting op riool	Begroot 2022		
2022	eigenaar	gebruiker	Totaal		totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Bedragen x € 1.000								
Woningen	0,0313%	0,0313%	0,0625%	-12,04%	20.203.780	6.318	6.318	12.636
Niet-woningen	0,0643%	0,0643%	0,1286%	-0,23%	3.509.455	2.256	2.256	4.512
Totaal					**23.713.235**	**8.574**	**8.574**	**17.148**

Rioolheffing	gemiddelde woning		gemiddelde niet-woning	
Lasten 2021	**€ 177**		**€ 779**	
Indexatie 0%	€ 0,0	0,00%	€ 0,00	0,00%
Lasten 2022	**€ 177**		**€ 779**	

De opgenomen tarieven OZB en rioolheffing zijn gebaseerd op de waardeontwikkeling zoals die bij het opstellen van de Begroting bekend was. Medio oktober vindt een verbijzondering van de verwachte waarde-ontwikkeling plaats ten aanzien van de lokale markt. Indien dit gevolgen heeft voor de opgenomen tarieven, zullen deze tarieven worden bijgesteld. Een wijziging van de tarieven heeft echter geen gevolgen voor de belastingopbrengsten en de te betalen lasten, die blijven ongewijzigd. De tarieven worden ter vaststelling aan de gemeenteraad aangeboden in de betreffende verordeningen.

Voor de tarieven afvalstoffenheffing geldt dat deze wellicht nog verder worden gedifferentieerd naar huishoudgrootte (zie ook bij 'Uitgangspunten ven beleid'). Indien de raad hiervoor kiest, dan zal dit in de verordening op de afvalstoffenheffing in november worden vastgelegd.

Risicomanagement en weerstandsvermogen

Het is van belang om inzicht te hebben in de financiële positie (hoe financieel gezond is de gemeente) en de financiële weerbaarheid (welke mogelijkheden zijn er financieel). Met andere woorden hoe financieel robuust is de gemeente Arnhem?
Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre de gemeente Arnhem in staat is om risico's op te vangen.
De financiële positie van Arnhem wordt met een aantal financiële kengetallen (zoals solvabiliteit en schuldquote) in samenhang met het weerstandsvermogen in beeld gebracht en beoordeeld.

Samenvatting financiële positie

In deze paragraaf gaan we, in aansluiting op de toelichting in deel 1 van deze begroting, verder in op de financiële positie van de gemeente Arnhem. Allereerst een samenvatting van de belangrijkste punten uit deze paragraaf en aansluitend een toelichting op:

- de prognose van een aantal financiële kengetallen;
- de uitgangspunten voor beleid;
- het risicoprofiel en het beschikbare weerstandsvermogen;
- de belangrijkste risico's.

Om op een eenvoudige manier uit te leggen hoe de gemeente naar haar financiële positie kijkt, gebruiken we de metafoor van een privépersoon, die naar zijn of haar eigen financiële positie kijkt en vooruit kijkt naar de komende jaren. Hoe zeker zal mijn inkomen de komende jaren naar verwachting zijn? Zullen daarin schommelingen plaatsvinden waarmee ik rekening moet houden? Hoe zullen naar verwachting mijn uitgaven zich de komende jaren ontwikkelen? Stijgen of dalen de vaste lasten? Moet ik rekening houden met extra kosten voor de studie van de kinderen? Als daar een beeld van is hoe ziet dan naar verwachting het totale beeld van mijn inkomsten en uitgaven eruit? Zal dit in evenwicht zijn? Kan ik nog wat sparen of moet ik tijdelijk wat geld van mijn spaarrekening halen?
Heb ik wat extra middelen achter de hand als er zich tegenvallers voordoen? Bijvoorbeeld als mijn wasmachine kapot gaat of als mijn auto niet door de APK komt? Als een privépersoon een goed en zeker inkomen heeft om zijn huur of hypotheek te betalen, verder geen grote schulden heeft en ook nog over een spaarsaldo beschikt, is de conclusie dat zijn of haar financiële positie robuust en solide is.

Zo is het ook bij gemeenten. Hoe ziet het gemeentelijk huishoudboekje er voor de komende jaren uit? Hoe zullen onze inkomsten en uitgaven zich ontwikkelen? Denken we dat we de komende jaren een tekort of een overschot gaan krijgen of zijn onze inkomsten en uitgaven vrijwel in evenwicht?
Als we zien dat de schulden zich niet negatief ontwikkelen, er een goed gevulde 'bankrekening' (algemene reserve) is en de baten vrijwel ieder jaar even hoog of iets hoger zijn dan de lasten, dan staat een gemeente er over het algemeen goed voor. Het weerstandsvermogen geeft aan in welke mate de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's (plotselinge tegenvallers) op te vangen zonder dat het beleid of de uitvoering hiervan in gevaar komt. Door in samenhang te kijken naar een aantal kengetallen kunnen we zien hoe robuust de financiële positie van een gemeente is. Dat is waar we in deze paragraaf bij stilstaan.
Een belangrijke randvoorwaarde daarbij is dat het gemeentelijke huishoudboekje in evenwicht moet zijn. De raad moet erop toezien dat de begroting 'structureel en reëel in evenwicht is' dan wel er voor zorgen dat dit evenwicht in de daarop volgende jaren wordt bereikt (art. 189, lid 2 gemeentewet). De begroting moet vervolgens goedgekeurd worden door Gedeputeerde Staten (GS). Als de begroting niet sluitend zou zijn, komt de gemeente onder toezicht van GS en moet de gemeente alsnog maatregelen nemen om de begroting sluitend te maken.

Hoe ziet het financieel beeld voor de Begroting 2022 en daarop volgende jaren eruit? Precies midden in deze raadsperiode, maart 2020, kwam de wereld terecht in de coronacrisis. Die crisis had grote gevolgen voor Nederland en ook voor Arnhem. In (financiële) zin hielden we de vinger aan de pols met behulp van Impactanalyses en het corona dashboard. Op 2 september 2020 nam de raad de voorstellen aan in de "Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis". Deze zomer informeerden we de raad hierover in de vorm van de 'First year review Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis". Het Rijk sprong bij en hield de economie zoveel mogelijk op gang door uitgebreide steunmaatregelen. Financiële hulp van het Rijk kwam er ook voor gemeenten. Het Rijk trad als buffer op en ving zo de ergste financiële klappen voor de gemeente op. Als gemeente konden wij zo hulp bieden in de stad.

Bij de voorbereiding van deze Begroting was de situatie van het aantal besmettingen wisselend. Vóór de zomer daalde het besmettingen sterk en werden de coronamaatregelen versoepeld. Korte tijd later nam het aantal besmettingen opnieuw toe om vervolgens weer te dalen. Eind augustus is er weer sprake van een lichte stijging. Duidelijk is dat we in de komende tijd rekening moeten houden met nieuwe onzekerheden: Komen er nog meer

nieuwe virusvarianten? Loopt de immuniteit wellicht terug? Wat zal komend najaar en komende winter het effect zijn van seizoensinvloeden? Wat zullen de mogelijke gevolgen zijn voor de burgers, bedrijven en organisaties in de stad? Blijft het Rijk verder gaan met pakketten steunmaatregelen en blijven ze de gemeenten daarin ook steunen?

Zoals we eerder aangaven sluiten we aan bij de ramingen van het Centraal Plan Bureau (CPB). De meest recente raming is die van augustus 2021. Ook het CPB geeft aan dat de ontwikkeling van de corona pandemie de belangrijkste onzekerheid is. Sommige sectoren zullen hier blijvend last van houden. Het CPB voorziet dat in die sectoren bedrijfsbeëindigingen onvermijdelijk zullen zijn. De vooruitzichten in de zogenaamde 'basisraming' zijn positief. Door het wegvallen van coronabeperkingen voorspelt het CPB een krachtig herstel en een groei van de economie in 2021 en 2022 van meer dan 3%. Ook loopt naar verwachting, zelfs bij de afloop van de steunmaatregelen van het Rijk, de werkloosheid nauwelijks op. Het overheidstekort zal in 2022 dalen tot 1,8%. Door de groei van de economie daalt ook de relatieve overheidsschuld.
Hoe betrekkelijk de betekenis van dit soort cijfers is blijkt als we kijken naar de vertaling van CPB-cijfers door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten in een drietal scenario's voor gemeenten begin 2021. Toen werd nog rekening gehouden met een veel hogere werkloosheid.
Het CPB adviseerde overigens eerder de financiën van de Rijksoverheid niet extra te belasten met structurele nieuwe uitgaven of lastenverlichtingen. Het CPB geeft aan dat die dan opgevangen moeten worden door bezuinigingen of lastenverzwaringen.

De snel wisselende perspectieven werken ook door in onze stad. De eerste sectoren waar we dan aan denken zijn horeca en evenementen. Maar ook breder heeft het terugdraaien van maatregelen effect. Denk daarbij onder andere aan thuiswerken en niet in de laatste plaats natuurlijk de impact van het virus op de gezondheid van de inwoners van onze stad en de zorg.
Om goed zicht te krijgen en te houden de betekenis van wisselende perspectieven voor het bestuur van onze stad en eventuele noodzakelijke (financiële) bijstellingen gaan we door op de eerder ingeslagen weg:

- we blijven de impact op onze begroting volgen en actualiseren ook de risico's in het risicoprofiel;
- we volgen nauwlettend de mate waarin het Rijk met maatregelen compenseert;
- we gaan behoedzaam om met onze financiële positie gelet op onzekerheden over de inkomsten van het Rijk op langere termijn;
- we monitoren de voortgang van de Arnhemse Herstelagenda corona en vullen, als dat nodig is, de aanpak daarin aan.

We lopen het beeld van onze financiën, zoals in deze begroting opgenomen door aan de hand van de drie niveaus van robuustheid, zoals we die steeds in begroting en jaarverslag laten zien:

1. De robuustheid van de begroting
   De begroting 2022 is niet sluitend. Dat geldt ook voor de jaarschijf 2023. Voor 2024 en 2025 is er sprake van een overschot en daarmee is de begroting structureel sluitend. Belangrijk is ook hierbij te vermelden dat in alle jaarschijven rekening is gehouden met de toevoegingen aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit;
2. De mate van robuustheid om risico's op te vangen
   Het risicoprofiel is opnieuw geactualiseerd en ook het beeld van de beschikbare weerstandscapaciteit is opnieuw bepaald. Dit levert een weerstandsfactor op van 1,4 in 2022 oplopend tot 1,5 in 2025. Een uitvoerige toelichting hierop is verderop in deze paragraaf opgenomen.
3. De mate van robuustheid van de balans.
   Hierbij gaat het onder andere om de omvang van de schulden van de gemeente (netto schuldquote) en de verhouding tussen eigen en vreemd vermogen (solvabiliteit). De uitkomsten van de financiële kengetallen worden verder in deze paragraaf toegelicht.

Op basis van het beeld, zoals opgenomen in deze Begroting 2022, kan geconcludeerd worden dat de gemeente financieel redelijk robuust is. Dat beeld zet zich verder door in de volgende jaren. Deze Begroting en zeker het beeld voor de daarop volgende jaren zijn echter een momentopname. Het financieel beeld van de begroting zal komende jaren steeds opnieuw geactualiseerd moeten worden. Het risicoprofiel en de beschikbare buffers en de daaraan gekoppelde weerstandsfactor zullen steeds weer opnieuw worden berekend. Risico's die zich voordoen kunnen grote effecten hebben. Inkomsten van het Rijk en daaraan gekoppelde regelgeving kunnen van grote invloed zijn op de financiële positie van onze stad.
Belangrijk is ook dat de raad zich in onze stad steeds weer opnieuw gesteld ziet worden voor nieuwe uitdagingen en nieuwe ambities die handelen en sturen noodzakelijk maken. De aanpak van die nieuwe uitdagingen en ambities zal ook in de komende raadsperiode centraal staan in het bestuur van onze stad. Met deze Begroting

2022 en het meerjarenbeeld 2023-2025 ligt er ook voor een nieuwe raad een goede financiële basis om aan de slag te gaan.

Toelichting uitkomsten financiële kengetallen

Voor de beoordeling van de financiële positie van onze gemeente wordt gebruik gemaakt van de kengetallen, zoals genoemd in art. 11 van de begrotingsvoorschriften (BBV). Ook de weerstandsfactor is uitgedrukt in de vorm van een kengetal.

Een goede toelichting op deze kengetallen en de betekenis daarvan voor de sturing door de raad is opgenomen in de publicatie 'Meerjarig financieel inzicht voor de raad - de samenhang tussen beleid en kengetallen' van de commissie BBV.

De kengetallen volgens art. 11 van de BBV voor 2022 en volgende jaren laten het volgende beeld zien:

Netto schuldquote	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	79%	107%	97%	99%	98%	94%

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	71%	98%	90%	93%	92%	89%

Solvabiliteitsratio	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	19%	12%	14%	15%	16%	17%

Weerstandsvermogen (factor)	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	1,0	1,0	1,4	1,4	1,5	1,5

Kengetal grondexploitatie	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	5%	7%	6%	4%	3%	2%

Structurele exploitatieruimte	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	0%	-3%	-4%	0%	1%	5%

Woonlasten meerpersoonshuishouden	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	102%	98%	94%	94%	94%	94%

De financiële kengetallen laten ten opzichte van de Begroting 2021, zoals die een jaar geleden door de raad is vastgesteld, een positieve ontwikkeling zien. De coronacrisis heeft geen directe weerslag gehad op de Arnhemse financiële positie. De belangrijkste reden hiervoor is het ruimhartige compensatiebeleid van het Rijk, waarmee incidentele tegenvallers opgevangen zijn. Naar verhouding van de omvang van de Arnhemse begroting is de schuld gedaald. Dit blijkt uit de schuldquote die voor de Begroting 2022 met 97% tien procentpunt gedaald is ten opzichte van de schuldquote in de begroting van vorig jaar. Gecorrigeerd voor de verstrekte leningen is de daling acht procentpunt. Ook is de schuld per inwoner gedaald.

Behalve dat de relatieve schuld is gedaald, is het eigen vermogen gestegen. Hierdoor is de solvabiliteit toegenomen. In de primitieve Begroting 2021 lag deze nog op 12%. In deze begroting stijgt deze naar 14%. In alle komende begrotingsjaren zet deze verbetering door. Ook de weerstandsfactor is verbeterd. In de primitieve Begroting 2021 bedroeg deze 1,0 en steeg door naar 1,2 in het laatste begrotingsjaar. In deze begroting herstelt de weerstandsfactor zich naar 1,5.

De grondexploitaties leggen geen groot beslag op de Arnhemse begroting. Dit was in de Begroting 2021 al niet het geval en in de Begroting 2022 daalt dit ook nog licht. Het risico van het afwaarderen van grondexploitaties heeft daarmee slecht een beperkte impact op de Arnhemse financiële positie.

In 2022 is de begroting niet in structureel evenwicht doordat een deel van de structurele lasten via bestemmingsreserves incidenteel gedekt worden. In de latere jaren komt de begroting ook in structureel evenwicht en worden alle structurele lasten gedekt met structurele inkomsten.

De woonlasten stijgen in Arnhem veel minder hard dan in de rest van Nederland. Hierdoor bedragen de woonlasten in de Begroting 2022 94% van het landelijk gemiddelde waar dan in de Begroting 2021 nog 98% was.

In de raadsbrief van 11 mei 2021 hebben we aangegeven de financiële kengetallen te vergelijken met de risico-indeling van de provincie. De provincie hanteert daarbij drie categorieën. Categorie A is het minst risicovol en categorie C is het meest risicovol. De uitkomsten voor de begroting 2022 zijn onderstaand vermeld. De kolom 'Gelders gemiddelde' is ontleend aan de begrotingsbrief 2021. Er zijn nog geen kengetallen beschikbaar voor het jaar 2022.

Tabel gehanteerd door de Provincie:

Kengetal	Gelders gemiddelde	Waarde Arnhem Begroting 2022	Categorie A	Categorie B	Categorie C
1. Netto schuldquote	67%	97%	<90%	90-135%	>135%
2. Netto schuldquote gecorrigeerd	59%	90%	<90%	90-135%	>135%
3. Solvabiliteitsratio	30%	14%	>50%	20-50%	<20%
4. Grondexploitatie	9%	6%	<20%	20-35%	>35%
5a. Structureel exploitatieruimte Begr.	0,20%	-4,00%	Begr. en MJR	Begr. en MJR	Begr. en MJR
5b. Structureel exploitatieruimte MJR	0,11%	5,00%	> 0%	> 0%	> 0%
6. Belastingcapaciteit	104%	94%	<95%	95-105%	>105%
7. Weerstandsvermogen	1,73	1,4	> 1,0	0,8 - 1,0	< 0,8

Als aanvulling op deze verplichte kengetallen worden in de begroting en jaarrekening in aansluiting op de zogenaamde stresstesten van de 100.000+ gemeenten op vier aandachtsvelden nog een aantal andere kengetallen doorgerekend. Bij elk kengetal wordt door middel van een kleur aangegeven hoe hierop wordt gescoord: rood is kwetsbaar, oranje is punt van aandacht en groen is voldoende.

Aanvullende kengetallen tav schuldquote	rek. 2020	begr. 2021	begr. 2022
a Netto schuld per inwoner	€ 3.566	€ 4.316	€ 4.279
b Schuldevolutie	0%	9%	6%
c Netto rentelasten/exploitatie	1,53%	1,61%	1,56%
d Aanwezigheid rentereserve/buffer	ja	ja	ja
e Zekerheden leningen, garantstellingen en waarborgen	94,23%	94,9%	94%

Aanvullende kengetallen tav solvabiliteit	rek. 2020	begr. 2021	begr. 2022
a Weerstandsfactor	1,0	1,0	1,4
b Mogelijkheden om weerstandscapaciteit te verbeteren	ja	ja	ja

Aanvullende kengetallen tav grondexploitatie	rek. 2020	begr. 2021	begr. 2022
a Afhankelijkheid van grondexploitatie voor sluitende begroting	nee	nee	nee
b Winstverwachting grondexploitatie	14.084	13.868	13.868
c Toekomstig nog te realiseren baten en lasten in relatie tot de BIE	1,9	1,9	1,5

Aanvullende kengetallen tav structurele exploitatieruimte	rek. 2020	begr. 2021	begr. 2022
a Toereikenheid onderhoudsbudgetten openbare ruimte	0,34%	0,30%	0,30%
b Ombuigingen, taakstellingen	0%	0,05%	0,05%
c Meerjarig sluitende begroting	ja	ja	ja

Aanvullende kengetallen tav woonlasten	begr. 2019	begr. 2021	begr. 2022
a Onbenutte belastingcapaciteit OZB	0,25%	0,21%	0,21%
b Derving OZB i.v.m. leegstand	2,03%	2,06%	2,06%

Uit deze kengetallen blijkt dat Arnhem op veel onderdelen goed scoort. De netto schuld per inwoner is wel rood, maar is verbeterd ten opzichte van de begroting van een jaar geleden.
Bij het beoordelen van de bovenstaande kengetallen is belangrijk de kengetallen in onderlinge samenhang te bezien om uitspraken te kunnen doen over én de robuustheid van de begroting/rekening, én de robuustheid van de risicobuffers én de robuustheid van de balans.

Robuustheid van de begroting:

- De belangrijkste conclusie is dat de begroting vanaf 2023 structureel in evenwicht is;
- De begroting van de gemeente Arnhem is niet afhankelijk van de uitkomsten van de grondexploitaties;
- De Arnhemse belastingen bevinden zich onder het landelijk gemiddelde en bieden ruimte om in een uiterst geval de financiële positie te verbeteren.

Robuustheid van de buffers voor risico's in relatie tot het beschikbare weerstandsvermogen:

- Een belangrijke indicator is de weerstandsfactor die de verhouding uitdrukt tussen de beschikbare buffers (reserves die het weerstandsvermogen van de gemeente vormen) en de benodigde weerstandscapaciteit (het totaal van de berekende mogelijke nadelige financiële gevolgen van de risico's). De weerstandsfactor is gestegen en bevindt zich boven de 1,4. De daling van het risicoprofiel en de stijging van de algemene reserve dragen hieraan bij. De uitkomst van de weerstandsfactor voor de jaren 2023 - 2025 is relatief. Nieuwe risico's en mogelijke tegen- of meevallers die doorwerken op de omvang van de beschikbare weerstandscapaciteit kunnen invloed hebben op de weerstandsfactor. Er is voor wat betreft de weerstandsfactor geen sprake van een meerjarig bevroren situatie, maar een momentopname op basis van de inzichten op dit moment;
- Naast de directe buffers voor risico's zijn in de raad afspraken gemaakt over de toevoegingen aan de bestemmingsreserve solvabiliteit als extra versteviging van de financiële positie. Op basis van de huidige inzichten en voorziene toevoegingen loopt deze reserve op tot € 32 miljoen eind 2025.

Robuustheid van de balans:

- De solvabiliteit van onze gemeente bevond zich een aantal jaren op een zorgelijk niveau Een groeiend eigen vermogen, mede met de bestemmingsreserve solvabiliteit en de aanwezige risicobuffers hebben gezorgd voor een gestaag toenemende solvabiliteit.
- Voor een goede beoordeling van de solvabiliteit is het van belang de relatie met de kengetallen voor grondexploitatie te vermelden. De verliesname van meer dan € 100 miljoen op de grondexploitaties in de economische crisis van 2008 - 2013 heeft de balans structureel robuuster gemaakt. Het aandeel van de grondexploitatie op de totale begroting blijft beperkt waardoor een dergelijke verliesname nu geen risico is.
- Arnhem verbetert haar schuldpositie in de Begroting 2022. De schuldquote daalt aanzienlijk ten opzichte van de begroting van vorig jaar De verbetering van de schuldpositie zorgt voor een lagere druk van de rentelast op de Arnhemse begroting.

Jaartal	Solvabiliteit	
	primitieve begroting	rekening
2016	12%	15%
2017	10%	16%
2018	12%	16%
2019	14%	17%
2020	15%	19%
2021	12%	
2022	14%	

Toelichting uitgangspunten van beleid

Tijdens deze raadsperiode is in nauwe samenwerking met de raad veel aandacht besteed aan de uitgangspunten en spelregels voor risicomanagement en weerstandsvermogen.
In 2020 is een nieuwe beleidsnota Risicomanagement en weerstandsvermogen (nota van 12 mei 2020, zaaknummer 466760) uitgebracht.
In de raad is een tweetal moties aangenomen over de spelregels voor het weerstandsvermogen in samenhang met de financiële kengetallen (de motie 'Realistischer inschatten en bewuster beleid' (nummer 20M209, zaaknummer 466760) en motie 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen' (nummer 20M255, zaaknummer 504479). Via het uitvoeren van onderzoek, een technische bijeenkomst met de financiële woordvoerders en een drietal experts op 24 maart 2021 en een aansluitende raadsbrief (11 mei 2021, zaaknummer 566585) heeft het college deze moties uitgevoerd.

De raad heeft op 16 september de uitgangspunten voor risicomanagement en spelregels voor weerstandsvermogen vastgesteld. Daarin is onder andere opgenomen dat:

- bij het werken aan gemeentelijke doelstellingen raad, college en ambtelijke organisatie zich bewust zijn van risico's en kansen en deze in beeld gebracht worden. Vervolgens worden maatregelen getroffen om risico's te beperken. Risicomanagement is een hulpmiddel om als gemeente doelstellingen te bereiken;
- de belangrijkste pijler van een goede risicocultuur daarbij is dat in het samenspel tussen raad, college en ambtelijke organisatie transparant wordt omgegaan met risico's en maatregelen;
- de realiteit is dat het niet mogelijk is alle risico's op voorhand in te schatten;
- over de invulling van specifieke afspraken met betrekking tot de risico's voor grote projecten/voorstellen zal nog met de auditcommissie worden overlegd;
- om goed zicht te krijgen op de mogelijkheden om risico's op te vangen als die zich voordoen kijkt de raad naar de begroting, het risicoprofiel versus de beschikbare buffers en de balans. De stand van zaken wordt toegelicht in de begroting en het jaarverslag;
- in de nota is een stappenplan opgenomen dat de raad kan helpen afwegingen te maken over risico's en benodigde buffers. De technische uitwerking kan plaatsvinden door gebruik te maken van een aantal knoppen, waaraan kan worden gedraaid;
- het risicoprofiel wordt periodiek bekeken en op basis daarvan wordt door middel van risicosimulaties bepaald wat de omvang van de benodigde risicobuffers is. Vastgelegd is welke onderdelen van de gemeentelijke reserves de buffers zijn om niet begrote tegenvallers op te vangen. De verhouding tussen risico's en buffers wordt uitgedrukt in een zogenaamde weerstandsfactor waarvoor de spelregels vastliggen in de verordening Financieel beleid en beheer 2020;
- voor niet voorspelbare gebeurtenissen heeft de gemeente een extra buffer in de vorm van de bestemmingsreserve solvabiliteit. Ook hiervoor liggen de spelregels vast in de verordening;
- de ontwikkelingen met betrekking tot risico's en buffers worden geëvalueerd door middel van onderzoek. Op basis hiervan kunnen afspraken worden gemaakt.

Het samenvattend beeld van het onderzoek, de bijeenkomst met de financiële woordvoerders en de experts en de raadsbrief is als volgt:

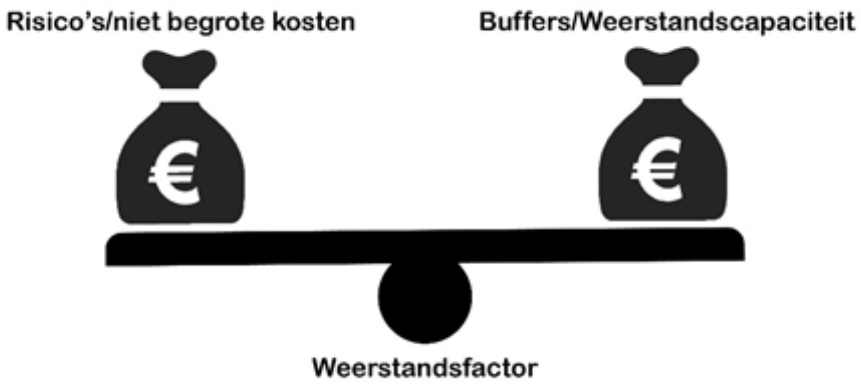
- de uitkomsten van een vergelijkend onderzoek naar weerstandsvermogen en financiële kengetallen zijn beschikbaar. Op basis daarvan is zichtbaar gemaakt welke keuzes er zijn voor de verschillende instelling van de knoppen voor weerstandsvermogen en spelregels voor solvabiliteit en schuldquote;
- expliciete afwegingen over de mate van bereidheid risico's te nemen worden in deze paragraaf weerstandsvermogen toegelicht;
- in aansluiting op het advies van de experts is het belangrijk ten aanzien van de spelregels voor de berekening van de benodigde- en beschikbare weerstandscapaciteit te kiezen voor een bestendige gedragslijn;
- uitgaande van de positieve beoordeling van de experts van de kwaliteit van het risicomanagement en het hieruit voortvloeiende risicoprofiel in onze gemeente is het niet noodzakelijke risico's op structurele budgetten extra zwaar mee te rekenen;
- gegeven het goede risicoprofiel, voldoende solvabiliteit en mogelijke ondersteuning van het Rijk bij het optreden van zgn. zwarte zwanen (grote externe risico's met een zeer incidenteel karakter en met een kleine kans, bijvoorbeeld een aardbeving) is het niet noodzakelijk hiermee rekening te houden in het risicoprofiel;
- aan de knop van de weerstandsfactor zou wel kunnen worden gedraaid. Door het hanteren van een lagere weerstandsfactor dan 1,0, (bijvoorbeeld 0,8), zou incidenteel een bedrag aan de algemene reserve onttrokken kunnen worden. Gelet op de inhoud van de motie, waarbij wordt aangedrongen op herstel van de reserves ligt dit niet voor de hand;
- financiële kengetallen met betrekking tot solvabiliteit en schuldquote in Arnhem zijn ten opzichte van andere gemeenten relatief ongunstig, maar hebben zich wel deze raadsperiode in positieve zin ontwikkeld. De

gemaakte afspraken voor toevoegingen aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit hebben daaraan bijgedragen;
- de beschikbare weerstandscapaciteit maakt het alleen mogelijk om op incidentele basis mogelijke tegenvallers op te vangen. Tegenvallers zullen uiteindelijk in de begroting moeten worden verwerkt. Om die reden is het belangrijk een goed inzicht te hebben in de flexibiliteit/wendbaarheid van de begroting. Ter voorbereiding van de nieuwe raadsperiode zal hiervan een beeld worden gegeven;
- een concrete doelstelling over een minimaal gewenste solvabiliteit en een maximaal gewenste netto-schuldquote ligt niet vast in de huidige financiële spelregels. Wel worden de uitkomsten van deze kengetallen steeds in samenhang met de ontwikkeling van het weerstandsvermogen in de begroting en jaarrekening toegelicht;
- om een goed beeld te geven van financiële kengetallen en de weerstandsfactor worden deze ingaande deze begroting gespiegeld aan de risico-indeling van de provincie en de beoordelingstabel die Naris hanteert;
- over goed risicomanagement bij projecten wordt de raad nog aanvullend geïnformeerd. Hierover is inmiddels al met de auditcommissie gesproken.

Toelichting weerstandsvermogen

In dit deel van de paragraaf is het totaalbeeld opgenomen van de benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit, het weerstandsvermogen:
- als vast onderdeel van de voorbereiding van de jaarrekening zijn de gemeentelijke risico's die gevolgen kunnen hebben voor de financiële positie opnieuw bezien, waar nodig aangepast en aangevuld. Op basis van het nieuwe risicoprofiel is met behulp van statistische berekeningen bepaald wat de omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is;
- bij het opmaken van de jaarrekening wordt ook nagegaan wat de omvang is van de reserves waarvan is afgesproken dat deze de beschikbare weerstandscapaciteit vormen;
- door de beschikbare weerstandscapaciteit (reserves als buffer) te delen door de benodigde weerstandscapaciteit (risico's) wordt de weerstandsfactor berekend.

Het volgende plaatje illustreert dit:

Hoe hoger de weerstandsfactor is hoe robuuster de gemeente is om risico's die zich voordoen op te kunnen vangen. Daalt de weerstandsfactor beneden de 1,0 dan zijn de financiële buffers lager dan het benodigde weerstandsvermogen en kan de gemeente in de financiële problemen komen als zich risico's voordoen. Over de hoogte van de weerstandsfactor liggen afspraken vast in de verordening Financieel beleid en beheer:
'Voor een robuuste financiële positie mag de weerstandsfactor niet lager zijn dan 1. Indien de weerstandsfactor lager is dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor hoger is dan 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor (nieuw) beleid (art. 11.3). Binnen de gemeente Arnhem kijken we, zoals gezegd, niet alleen naar de weerstandsfactor, maar doen dit in onderlinge samenhang met andere financiële kengetallen. Wanneer er sprake zou zijn van een weerstandsfactor boven de 1,4 en deze ruimte zou worden ingezet voor nieuw beleid dan heeft dit ook een ander effect: Het eigen vermogen van de gemeente vermindert en de solvabiliteit verslechtert.

De prognose van het beeld bij deze begroting voor het weerstandsvermogen ziet er voor 2022 tot en met 2025 als volgt uit:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	Begroting 2021-2024	JV 2020	Prognose 2021	Begroting 2022	2023	2024	2025
	90%	90%	90%	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000							
Benodigde weerstandscapaciteit							
1. Gemeentebrede risico's	26.417	40.952	34.146	34.146	34.146	34.146	34.146
2. Corona risico's	4.834	4.161	2.987	2.987	0	0	0
Gemeentebrede risico's totaal	**31.251**	**45.113**	**37.133**	**37.133**	**34.146**	**34.146**	**34.146**
3. Risico's grondexploitatie	11.420	13.406	13.406	13.406	13.406	13.406	13.406
Totaal	**42.671**	**58.519**	**50.539**	**50.539**	**47.552**	**47.552**	**47.552**
Beschikbare weerstandscapaciteit							
1. Algemene reserve	25.139	44.067	59.320	51.600	49.316	53.180	55.065
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	16.445	16.509	16.509	16.509	16.509	16.509	16.509
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	1.039	0	889	1.039	1.039	1.039	1.039
Totaal	**42.623**	**60.576**	**76.718**	**69.148**	**66.864**	**70.728**	**72.613**
Benodigd versus beschikbare ruimte irt aanzuivering	**-48**	**2.057**	**26.179**	**18.609**	**19.312**	**23.176**	**25.061**
Verschil (> factor 1,4)	**-17.116**	**-21.351**	**5.964**	**-1.606**	**291**	**4.155**	**6.040**
Weerstandsfactor	**1,0**	**1,0**	**1,5**	**1,4**	**1,4**	**1,5**	**1,5**

De coronacrisis is op deze berekening van invloed. Door corona ontstonden er nieuwe risico's voor de gemeente. Ook deze risico's zijn bij de opstelling van deze begroting geactualiseerd, zoals uit bovenstaande tabel blijkt. Het opnemen van deze risico's heeft het risicoprofiel verhoogd en dat werkt weer door in een lagere weerstandsfactor. Door de coronarisico's is de financiële positie qua buffers voor risico's minder robuust dan deze had kunnen zijn:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	Begroting 2022
	90%
Weerstandsfactor	**1,4**
Weerstandsfactor zonder coronarisico's	**1,5**

Zoals toegezegd in de eerdergenoemde raadsbrief van 11 mei 2021 vergelijken we de weerstandsfactor van onze gemeente ook met de beoordelingstabel van Naris.

Beoordelingstabel weerstandsvermogen		
	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	>2	Uitstekend
B	1,4 < x < 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 < x < 1,4	Voldoende
D	0,8 < x < 1,0	Matig
E	0,6 < x < 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

De weerstandsfactor bevindt zich voor de periode 2022-2025 in categorie B 'ruim voldoende'.
Doordat we daarmee volgens onze eigen spelregels in de verordening Financieel beleid en beheer vanaf 2024 boven de 1,4 zitten, is er geen aanleiding de reserves aan te vullen en zou de ruimte boven de 1,4 ingezet kunnen worden voor nieuw beleid. Een belangrijk aandachtspunt daarbij is echter dat dit alleen mogelijk is zolang de begroting een structureel sluitend beeld laat zien. De toelichting op de verschillende onderdelen die de weerstandsfactor bepalen, is opgenomen in volgende onderdelen van dit deel van deze paragraaf.

Toelichting benodigde weerstandscapaciteit en risicoprofiel

Het risicoprofiel wordt bepaald door te inventariseren welke risico's er bestaan, en wanneer ze zich voor doen welke nadelige financiële effecten ze voor onze gemeente zouden kunnen hebben. Om te kunnen bepalen wat de financieel nadelige gevolgen van deze risico's zijn, wordt van ieder risico een schatting gemaakt van de kans dat een risico zich voordoet en van het mogelijk financieel gevolg. Daarbij wordt voor de risico's in de exploitatie gebruik gemaakt van de volgende indeling:

Risicoscore				
Klasse	Kans		Klasse	Geldgevolg
1	< of 1 x per 10 jaar	10%	1	< € 50.000
2	1 x per 5-10 jaar	30%	2	€ 50.000 - € 200.000
3	1 x per 2-5 jaar	50%	3	€ 200.000 - € 500.000
4	1 x per 1-2 jaar	70%	4	€ 500.000 - € 1.000.000
5	1 x per jaar of >	90%	5	> € 1.000.000

Op basis van een inschatting voor alle risico's van de kans dat het risico zal optreden en het mogelijk financieel gevolg hiervan wordt met behulp van statistische kansberekeningen het mogelijke financieel gevolg van het risicoprofiel van alle risico's samen gesimuleerd. Die kansberekeningen zijn een hulpmiddel om te bepalen wat het bedrag is dat we als buffer aan moeten houden om risico's te kunnen afdekken, de zogenaamde benodigde weerstandscapaciteit.
Het grote voordeel van deze rekenmethodiek is dat gebruik gemaakt kan worden van het gegeven dat niet alle risico's zich tegelijkertijd voor zullen doen. Daardoor is het bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit lager dan de optelsom van alle risicobedragen bij elkaar. Deze berekeningen zijn in combinatie met de beschikbare weerstandscapaciteit (de buffers voor risico's) de basis voor de hoogte van de weerstandsfactor.
Bij de bespreking van de begroting is het de gewoonte om grote betekenis toe te kennen aan de hoogte van de weerstandsfactor. Dat is ook logisch, omdat het een belangrijke indicator vormt voor de financiële positie. Hierbij past wel een duidelijke kanttekening. Het inschatten van risico's met daarbij behorende bedragen en kansen is per definitie geen exacte wetenschap. Ook de berekeningen die op basis daarvan plaats vinden zijn dat dus niet. Ze zijn een hulpmiddel om in totaliteit een bedrag te bepalen om als buffer voor risico's aan te houden. Enige relativering van de waarde van dit gegeven zeker tijdens deze coronacrisis is op zijn plaats.
Ook voor deze begroting zijn de risico's zijn geïnventariseerd om op die manier een beeld te krijgen van het risicoprofiel en benodigde buffer. In aanvulling op de gemeentebrede risico's en risico's van het grondbedrijf zijn daaraan de risico's die samenhangen met corona toegevoegd.

In de volgende tabel laat zien wat het totale beeld van de benodigde weerstandscapaciteit is:

Benodigde weerstandscapaciteit	Begroting 2021-2024	JV 2020	Prognose 2021	Begroting 2022
	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000				
Benodigde weerstandscapaciteit				
1. Gemeentebrede risico's	**26.417**	**40.952**	**34.146**	**34.146**
2. Corona risico's	**4.834**	**4.161**	**2.987**	**2.987**
Gemeentebrede risico's totaal	**31.251**	**45.113**	**37.133**	**37.133**
Conjuncturele (marktrisico) en project specifieke risico's grondexploitatie	9.810	11.763	11.763	11.763
Strategisch bezit (mva)	1.480	1.533	1.533	1.533
Anterieure overeenkomsten	130	110	110	110
3. Risico's grondexploitatie	**11.420**	**13.406**	**13.406**	**13.406**
Totaal	**42.671**	**58.519**	**50.539**	**50.539**

Onderstaand worden de drie onderdelen van het risicoprofiel doorgelopen.

Gemeentebrede risico's

De actualisatie van gemeentebrede risico's voor de begroting 2022 levert in vergelijking met de risico's bij de jaarrekening 2020 het volgende beeld op:

- het risicoprofiel voor de begroting bestaat uit 95 risico's terwijl het risicoprofiel bij de jaarrekening 2020 bestond uit 85 risico's;
- de verschillen zijn daarbij als volgt:
  - er zijn 15 nieuwe risico's;
  - 1 risico is opnieuw opgenomen;
  - 6 risico's zijn vervallen.
- voor de jaarrekening zijn er 75 financiële risico's die een effect hebben op de omvang van het weerstandsvermogen;
- van 20 risico's is geen financieel gevolg ingeschat, omdat dit nog niet duidelijk is of omdat beheersmaatregelen ervoor zorgen dat het financieel effect nihil is;
- een overzicht van 15 grote begrotingsrisico's die met name bepalend zijn voor de financiële omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is opgenomen aan het einde van deze paragraaf. Deze risico's hebben op basis van de inschatting van de kans op voorkomen en het financieel gevolg de meeste invloed op het totale risicoprofiel.

Het risicoprofiel voor de gemeentebrede risico's is bij deze begroting met € 6,8 miljoen afgenomen ten opzichte van de jaarrekening 2020.
Deze daling is vooral veroorzaakt door de belangrijkste dalers en stijgers met een grote financiële impact, dit zijn:
Dalers:

- *BENG-eisen onderwijshuisvesting*
  Het risico is vervallen, omdat de lasten hiervan zijn verwerkt in de begroting 2022;
- *Herijking gemeentefonds en beschermd wonen*
  Het maximale herverdeeleffect is bijgesteld van € 18 miljoen naar € 15 miljoen. Dit is het verwachte nadeel op beschermd Wonen.
- *Juridisch risico*
  Op basis van een juridische procedure is een uitspraak door de rechter gedaan waarbij de gemeente schadeplichtig is gesteld. Het risico is verlaagd doordat een deel van de aansprakelijkheidstelling door de verzekering wordt gedekt.
- *Rijksmiddelen jeugd*
  Vanuit richtlijnen van het Rijk en Provincie zijn deze middelen opgenomen in de begroting en is het risico vervallen.
- *Diftar lagere inkomsten*
  Het risico is vervallen. De systematiek van diftar is niet voortgezet.

- *Fiscale risico Loonheffing*
  Het risico is vervallen, omdat er inmiddels een akkoord is bereikt met de Belastingdienst;
- *Scalabor afwaarderingsrisic*o
  De kans op voorkomen van het risico is naar beneden bijgesteld van 50% naar 30%.
- *Benodigde capaciteit SBR niet in lijn met begroting*
  Het risico is meegenomen met een kans van 50% en een bedrag zoals meegenomen bij de Perspectiefnota van € 1,5 miljoen.

Stijgers:

- *Niet halen gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal /onrendabele top /ontbreken voldoende dekking voor plankosten*
  In het risicoprofiel is rekening gehouden met twee risico's met betrekking tot de verstedelijkingsopgave. Eén in relatie tot een mogelijke gemeentelijke bijdrage voor onrendabele top woningbouwontwikkeling (ongekwantificeerd). Met de kosten voor dekking van plankosten is deels rekening gehouden in de begroting deels is hiermee rekening gehouden in het risicoprofiel.
- *Aanpassing financiering BUIG door het Rijk onderdeel loonkostensubsidie*
  Als nieuw risico meegenomen met een kans van 90% en een bedrag van € 2,5 miljoen.
- *Inkomensregelingen (BUIG); maximaal eigen risico*
  De kans van het risico is omhoog bijgesteld naar 70%.
- *Scalabor detacheringsvergoeding*
  Dit risico was ongekwantificeerd, en is nu meegenomen met een kans van 50% en een bedrag van € 1,5 miljoen.

Nieuwe risico's zonder geldgevolg
Van de 20 in het risicoprofiel opgenomen risico's zonder geldgevolg zijn er bij deze begroting 3 nieuwe ongekwantificeerde risico's opgenomen. Bij deze risico's is nog niet duidelijk of en in welke mate ze zich zouden kunnen voordoen, verkort weergegeven zijn dit:

- *Investeren binnenstad*
  Het risico van na-ijl effecten van de coronacrisis voor ondernemers in de Arnhemse binnenstad.
- *Niet halen gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal / onrendabele top*
  Het risico van ontbrekende middelen voor de onrendabele top.
- *Stijging kosten van gemeentelijke vastgoedprojecten*
  De productie van bouwmaterialen is o.b.v. verwachting door de coronacrisis naar beneden bijgesteld. In de bouw blijft echter de vraag naar woningen en de daarvoor benodigde bouwmaterialen groot. Gevolg is dat de prijzen van bouwmaterialen en de kosten van gemeentelijke vastgoedprojecten kunnen gaan stijgen.

Coronarisico's
De financiële impactanalyse van juli bevat het meest recente overzicht van de impact van de corona crisis. Naast de concrete directe financiële impact is er nog altijd onzekerheid over de gevolgen van corona en het verdere verloop van de crisis. Bij de voorbereiding van de Begroting 2022 is de impact van corona voor 2021 dan ook opnieuw bezien en zijn ook de financiële effecten voor 2022 ingeschat. Tevens is nagegaan welke corona risico's nog in het risicoprofiel moeten blijven staan.
Dit levert het volgende beeld op:

- van de 29 risico's uit de vorige impactanalyse zijn er 13 komen te vervallen;
- het corona-risicoprofiel bij de begroting bestaat uit 16 risico's;
- voor de Begroting 2022 zijn er 14 risico's die een financieel effect hebben op de omvang van het weerstandsvermogen;
- voor 2 risico's is geen financieel gevolg ingeschat, omdat dit nog niet duidelijk is;
- een overzicht van de 5 grootste coronarisico's die met name bepalend zijn voor de financiële omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is opgenomen aan het einde van deze paragraaf.

De impact van de totale coronarisico's is afgenomen met € 1,2 miljoen benodigde weerstandscapaciteit bij de Begroting 2022 ten opzichte van de Jaarrekening 2020.

De coronarisico's zijn in de begroting 2022 nog als een apart onderdeel opgenomen, bij volgende jaren worden deze risico's in het reguliere gemeentebrede risicoprofiel meegenomen.

Grondexploitatie risico's
In het Jaarverslag 2020 en de Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2020 is ingegaan op de wijzigingen in de regelgeving voor de grondexploitaties mede in relatie tot de verplichte tussentijdse winstnemingen. Dit zorgt ervoor dat er een onderscheid moet worden gemaakt tussen conjuncturele risico's (marktrisico's) en specifieke risico's per project. Om dit op een verantwoorde manier te doen wordt gebruik gemaakt van een checklist die aansluit bij de landelijke regelgeving van de Commissie BBV en het Handboek van de accountant.
Zoals gebruikelijk wordt het risicoprofiel van de grondexploitaties geactualiseerd bij de voorbereiding van het Jaarverslag 2021 en de FJP 2021. Het risicoprofiel, zoals opgenomen in deze begroting sluit aan bij het Jaarverslag 2020.
Conclusie risicoprofiel
Zoals toegelicht is het totale risicoprofiel, ten opzichte van eerdere inschattingen bij de Jaarrekening 2020, met € 8,0 miljoen gedaald.

Toelichting beschikbare weerstandscapaciteit

Na de toelichting op de benodigde weerstandscapaciteit is in dit onderdeel van de paragraaf een korte toelichting opgenomen op de beschikbare weerstandscapaciteit.

In de volgende tabel is het totale beeld van de beschikbare weerstandscapaciteit opgenomen:

Beschikbare weerstandscapaciteit	**Begroting 2021-2024**	**JV 2020**	**Prognose 2021**	**Begroting 2022**
	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000				
Beschikbare weerstandscapaciteit				
Stand Algemene reserve per 1-1	27.301	29.878	44.067	59.320
+ Toevoegingen	9.807	16.330	29.475	10.780
- Onttrekkingen	-11.968	-15.181	-14.222	-18.499
Resultaat 2020		13.039		
1. Algemene reserve per 31-12	**25.139**	**44.067**	**59.320**	**51.600**
BR Grondexploitatie	14.662	14.747	14.747	14.747
BR Strategische posities	1.500	1.500	1.500	1.500
BR Voorstudies	283	262	262	262
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	**16.445**	**16.509**	**16.509**	**16.509**
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	**1.039**	**0**	**889**	**1.039**
Totaal	**42.623**	**60.576**	**76.718**	**69.148**

Algemene reserve
De verwachte stand begin 2022 en het meerjarig verloop van de algemene reserve wordt bepaald door de volgende factoren:

- Besluitvorming uit vorige begrotingsjaren die doorwerkt in het verloop van de algemene reserve;
- De prognose van de uitkomst van het jaarresultaat voor 2021, zoals opgenomen in Turap-2 en Turap-1. Als gevolg van het totale verwachte jaarresultaat neemt de algemene reserve in 2021 (per 31-12) toe met € 17,9 miljoen;
- Voorstellen voor verrekening met de algemene middelen in deze Begroting 2022.

In de paragraaf reëel en structureel sluitende begroting is het totale meerjarige verloop van de algemene reserve opgenomen, hetgeen belangrijk is voor het oordeel over een structureel sluitende begroting.

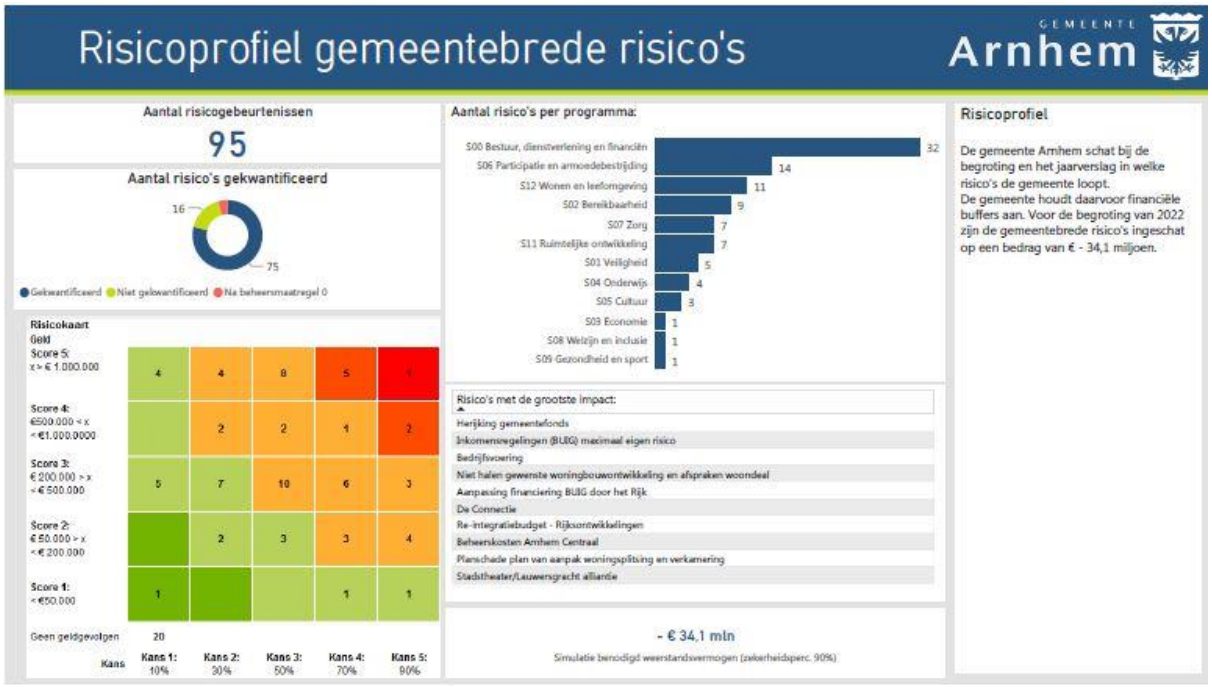
Reserves grondexploitaties
De ontwikkeling van het weerstandsvermogen van het grondbedrijf wordt in de paragraaf Grondbeleid toegelicht. In het verloop van de BR grondexploitatie zijn herziene ramingen van de grondexploitaties conform de Financiële Jaarrapportage Projecten 2020 verwerkt.

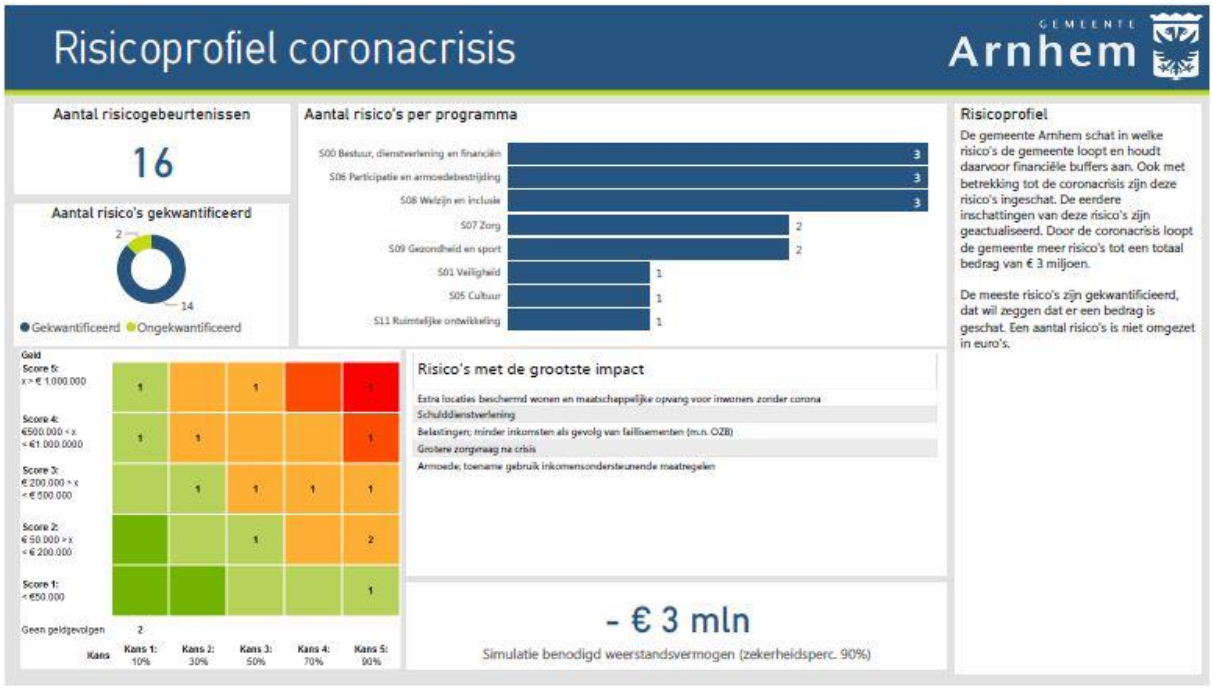
Onvoorzien en strikt onvermijdbaar
De post onvoorzien en strikt onvermijdbaar van € 1,0 miljoen is bij de begroting 2022 ingezet als beschikbare weerstandscapaciteit.

Conclusies beschikbare weerstandscapaciteit
De totale beschikbare weerstandscapaciteit is gestegen ten opzichte van de vorige stand bij de Jaarrekening 2020.

Toelichting belangrijkste risico's

In onderstaande afbeeldingen worden de gegevens van het gemeentebrede risicoprofiel en het risicoprofiel coronacrisis samengevat weergegeven:

Hieronder worden de belangrijke risico's toegelicht, die samen ongeveer 70% uitmaken van de totale omvang van de benodigde weerstandscapaciteit van € 37,1 miljoen voor het risicoprofiel.
Er wordt een onderverdeling gemaakt van de belangrijke risico's per programma:

Risicogebeurtenis	Kans	Geld	Geld (Max)	Risico score	Invloed (%)	Gewijzigd t.o.v. Jaarrekening 2020
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën						
Herijking gemeentefonds						
begrotingsrisico: Met ingang van 2023 wordt de herijking van het gemeentefonds geeffectueerd. Er worden aparte onderzoeken uitgevoerd op drie onderdelen. De klassieke taken, het sociaal domein (samen de algemene uitkering) en beschermd wonen. De verschillende onderdelen zullen verschillende herverdeeleffecten kennen, maar omdat alle gemeentefondsmiddelen vrij besteedbaar zijn, is met name het totaaleffect van belang. Volgens de laatste inzichten zal uit het onderzoek naar de verdeling de algemene uitkering een voordelig herverdeeleffect volgen. Uit het onderzoek naar de verdeling van beschermd wonen zal een negatief herverdeeleffect volgen. In het weerstandsvermogen houden we rekening met een maximaal herverdeeleffect van € 15 miljoen. Dit is het verwachte nadeel in de begrotingsperiode op Beschermd Wonen, rekening houdend met ingangsjaar 2023 en het ingroeipad op Beschermd Wonen. De kans dat dit optreedt wordt ingeschat op 50%.	3	5	€ 15.000.000	15	13,8%	Gewijzigd (-)
Bedrijfsvoering						
begrotingsrisico: Voor het opvangen van resultaten in de Bedrijfsvoering is de BR Bedrijfsvoering ingericht. Met deze BR moeten incidentele afwijkingen op personeel worden opgevangen. Het risico bestaat dat onvoorziene tegenvallers binnen bedrijfsvoering niet kunnen worden opgevangen binnen de BR Bedrijfsvoering. Daarnaast doet het risico zich voor dat de reeds ingeboekte taakstelling op De Connectie niet wordt gerealiseerd.	3	5	€ 5.000.000	15	6,8%	Ongewijzigd
De Connectie						
begrotingsrisico: De begroting van de BVO De Connectie kent een aantal onzekerheden dat een risico vormt: - Grote projecten zoals de investeringen in de ICT infrastructuur leiden mogelijk tot meerkosten (maximaal financieel gevolg € 300.000); - Frictie: risico op frictiekosten als gevolg van: boventalligheid; wegvallen dienstverlening aan De Connectie; afbouw formatie door harmonisering. (maximaal financieel gevolg € 350.000); - Desintegratie Huisvesting: risico als gevolg van leegstaande panden doordat De Connectie een andere vestigingsplaats kiest. (ongekwantificeerd); - Outputfinanciering: risico dat de invoering van outputfinanciering een hogere bijdrage voor Arnhem tot gevolg heeft. (ongekwantificeerd); - Overige risico's die samenhangen met de Connectie (maximaal financieel gevolg € 2.000.000,-).	4	5	€ 2.650.000	20	4,0%	Gewijzigd (+)
Overhead-dekking						
begrotingsrisico: Minder overhead-dekking als gevolg van marktconforme tarieven voor verzelfstandigde onderdelen en derden.	5	3	€ 480.000	15	1,6%	Ongewijzigd
Faillissementen in relatie tot lokale heffingen						
coronarisico: Minder belastingopbrengsten (m.n. OZB) als gevolg van een stijging van het aantal faillissementen. Het risico bestaat dat het aantal faillissementen als gevolg van de coronacrisis toeneemt.	5	3	€ 400.000	15	0,7%	Ongewijzigd
S02 Bereikbaarheid						
Aflopen OV-concessie RijnWaal eind 2022						
begrotingsrisico: Op dit moment krijgt de gemeente Arnhem een jaarlijkse vergoeding voor de trolley gerelateerde kosten binnen de huidige OV-concessie afspraken. De huidige OV-concessie loopt tot eind 2022. Het aanbesteden van de nieuwe OV-concessie is uitgesteld tot 2024. Voor de periode 2022-2024 gaat de provincie met een noodconcessie werken. De verwachting is dat de jaarlijkse vergoeding van € 1,3 miljoen van de provincie tijdens de noodconcessie gecontinueerd wordt. Voor de nieuwe concessieperiode vanaf december 2024 zullen in 2022/2023 nieuwe afspraken gemaakt worden met de provincie.	2	5	€ 1.300.000	10	1,4%	Ongewijzigd

S05 Cultuur

Stadstheater/Lauwersgracht alliantie

begrotingsrisico:
Er moeten mogelijk extra kosten worden gemaakt voor het onderhoud aan pand en installaties van het Stadstheater om deze langer in de lucht te houden. Zolang nog niet is gestart met de bouw, kunnen er gebreken zijn die acuut moeten worden verholpen. Dit kan zelfs zover gaan dat er voorstellingen moeten worden geannuleerd door (technische) gebreken. Nu de bouw langer op zich laat wachten, waarschijnlijk vijf tot zes jaar, wordt het risico actueler.

4	5	€ 1.500.000	20	1,9%	Ongewijzigd

S06 Participatie en armoedebestrijding

Inkomensregelingen (BUIG); maximaal eigen risico

begrotingsrisico:
Op BUIG geldt, middels de vangnetregeling, een maximaal eigen risico van 10% (gekoppeld aan de hoogte van het budget). Het maximaal eigen risico bedraagt op basis van het nader voorlopige BUIG 2021 € 11,3 miljoen. Op basis van de begrotingssystematiek BUIG van Arnhem wordt voorgesteld in de exploitatie 2021 rekening te houden met een tekort van € 2,2 miljoen. Het verschil tussen het maximale eigen risico en het tekort in de begroting a € 9,1 miljoen is opgenomen.

4	5	€ 9.100.000	20	11,7%	Gewijzigd (+)

Aanpassing financiering BUIG door het Rijk

begrotingsrisico:
Het rijk is bezig om met ingang van 2022 het onderdeel LKS (Loon Kosten Subsidie) binnen het BUIG budget te financieren op basis van realisatie. Arnhem zit wat betreft het aantal loonkostensubsidies laag. Dit houdt in dat we voor 2022 te maken kunnen/zullen krijgen met een BUIG budget wat fors naar beneden gaat.

5	5	€ 2.500.000	25	4,1%	Nieuw

Re-integratiebudget - Rijksontwikkelingen

begrotingsrisico:
Het re-integratiebudget staat onder druk. Er is geen ruimte voor extra zaken. De participatiemiddelen zijn onder andere nodig om de ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Onder andere vanwege rijksontwikkelingen bestaat het risico dat niet op het juiste moment geld beschikbaar is om in te zetten:
- Mocht het aantal indicaties beschut werk fors gaan toenemen dan is voor het uitvoeren van Beschut Werk geen financiële dekking binnen de huidige middelen. Op basis van de taakstelling 2021 bedraagt het risico circa € 2,5 miljoen.
- Om de doelstellingen rondom de banenafspraak te halen zal het aantal mensen dat in aanmerking komt voor de banenafspraak de komende jaren toenemen. Het risico is dat ook hiervoor geen ruimte is in het re-integratiebudget. Op dit moment is hiervoor nog geen financiële vertaling gemaakt.
- Door de op 1 januari 2020 in werking getreden Wet Arbeidsmarkt in balans (WAB) bestaat de kans dat de financiële ruimte voor de grote opgave van de verschillende doelgroepen uit de participatiewet steeds kleiner wordt.
- Er zijn landelijk ideeën over het toewerken naar een regionaal sociaal werkbedrijf. Dit kan effect hebben op Scalabor en de roep om invloed vanuit de regio kan dan groter worden.

4	5	€ 2.500.000	20	3,2%	Ongewijzigd

Scalabor Afwaarderingsrisico

begrotingsrisico:
Het risico bestaat dat de gemeente de deelneming Scalabor als gevolg van een toekomstig negatief resultaat zal moeten afwaarderen. Mogelijke oorzaken:
- onvoldoende verandervermogen binnen het werkbedrijf leidt tot onvoldoende resultaten op het punt van arbeidsontwikkeling, doorstroming naar werk en financiële resultaten;
- onvoldoende benutting SW-werkplekken en onvoldoende rendabel maken van een SW-werkplek;
- onvoldoende inkoop P-wet trajecten (inwoners met een bijstandsuitkering) door gemeenten. Het bedrijfsplan Scalabor biedt arbeidsontwikkeldiensten aan voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet. Dit is noodzakelijk voor een gezond verdienmodel van Scalabor door de afloop van SW;
- onvoldoende aanbod van werk, oorzaken: 1. gemeente koopt groen en schoonmaak liever elders in, 2. mogelijke beperkingen in het aanbestedingsrecht;
- overige gemeenten zouden ervoor kunnen kiezen om het aanwijsbesluit niet te verlengen.

2	5	€ 3.500.000	10	1,9%	Gewijzigd (-)

Schulddienstverlening

coronarisico:
Er zijn nog geen signalen dat er meer inwoners in de schulden zijn gekomen door Corona. Het aantal aanvragen was zelfs door Corona afgenomen, omdat het aantal "live" gesprekken met inwoners is afgenomen, en telefonische afspraken als drempel kunnen worden gezien bij een hulpvraag.
Verwacht wordt dat komende periode meer aanvragen zullen komen, onder andere vanuit ondernemers. Voor 2021 bedraagt het risico € 750.000, omdat we verwachten dat het merendeel van de kosten in 2021 zal komen.

5	4	€ 750.000	20	1,2%	Ongewijzigd

Armoede; toename gebruik inkomensondersteunende maatregelen

coronarisico:

Aangezien de coronacrisis tot economische teruggang leidt, neemt het aantal bijstandsuitkeringen, de instroom vanuit WW en dus ook het gebruik van armoederegelingen toe. De omvang van de toename is zeer afhankelijk van de verdere economische ontwikkelingen. De scenario's lopen hierin uiteen. Effecten zullen zich voor doen vanaf 2021. Er zijn nog geen signalen dat er al meer aanvragen voor armoederegelingen binnenkomen. In het risicoprofiel hebben we opgenomen dat er wel een grotere vraag wordt verwacht, impact voor 2021 tot € 250.000.

4	3	€ 250.000	12	0,3%	Gewijzigd (-)

S07 Zorg

Opbrengst Taskforce jeugd

begrotingsrisico:

Omdat de kosten van Jeugdzorg in eerdere jaren meer zijn gestegen dan voorzien en hoger zijn dan begroot, is begin 2020 een taskforce opgericht die aanvullende maatregelen geformuleerd heeft ter hoogte van € 5 miljoen. Vooruitlopend op een integrale visie sociaal domein zijn diverse maatregelen al door de Raad vastgesteld en opgestart. In de prognoses voor 2022 en verder gaan we uit van een kostenbesparend effect van deze maatregelen van ca. € 2 miljoen per jaar. Zolang de maatregelen nog niet volledig geëffectueerd zijn, blijft het risico bestaan dat niet het gewenste maatschappelijk effect en/of de berekende financiële besparing wordt bereikt.

3	5	€ 2.000.000	15	1,8%	Ongewijzigd

Aanpassing tarieven Wmo en Jeugdwet

begrotingsrisico:

Aanpassing tarieven Wmo en Jeugdwet
Medio 2020 is de zorg in het kader van de Wmo en de Jeugdwet opnieuw ingekocht. Daarbij zijn verschillende tarieven aangescherpt. Bij enkele zorgvormen hebben aanbieders aangegeven dat de bijbehorende tarieven niet kostendekkend zijn. Voor Groepsbegeleiding Wmo is het tarief inmiddels bijgesteld. De tarieven voor Jeugdbescherming en Groepsbegeleiding Jeugdwet worden op dit moment nader bekeken.

5	4	€ 900.000	20	1,5%	Gewijzigd (+)

Grotere zorgvraag na crisis

coronarisico:

Naarmate de coronacrisis langer duurt stijgt de verwachting dat het aantal zorgvragen toeneemt. Bij jeugdzorg bestaan hiervoor al signalen. Na de coronacrisis ontstaat mogelijk ook een verdere toename van overige zorgvragen (Wmo en ook mantelzorg). Dit bijvoorbeeld door verergering van hulpvragen die niet konden worden opgepakt, een stuwmeer aan achterstallige hulpvragen of terugval van cliënten. Door de voorziene '1.5-meter-samenleving' bestaat er zelfs een risico dat de zorg duurder wordt.
Het genoemde bedrag gaat uit van een tijdelijke toename van 10% van de ambulante zorgvormen (begeleiding Wmo en Jeugdwet en behandeling Jeugdwet) in de drie tot zes maanden gedurende en na de coronacrisis. We kunnen op dit moment nog niet voorzien welke periode reëel is. Het kan ook langer of zelfs blijvend van aard zijn, met name bij jeugdzorg.

3	5	€ 1.400.000	15	1,3%	Ongewijzigd

S08 Welzijn en inclusie

Extra locaties beschermd wonen en maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona

coronarisico:

Naast de huidige voorzieningen is in 2020 een grote extra locatie geopend om opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM te verlenen. Het gaat om opvang in een passagiersschip. Het Rijk heeft toegezegd gemeenten hiervoor te compenseren voor 2021. Met de huidige ontwikkelingen is het streven dat het passagiersschip tot en met het derde kwartaal van 2021 nodig zal zijn voor opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM.
Ingezet wordt op preventie (het voorkomen van dakloosheid), op de beweging van opvang naar wonen en op om- en afbouw van de opvang (minder opvangcapaciteit; opvang op eenpersoonskamers). Afhankelijk van de snelheid van met name de ontwikkelingen in de beweging van opvang naar wonen is het waarschijnlijk nodig om in plaats van het passagiersschip tijdelijk een andere, kleinere extra opvanglocatie te openen.

5	5	€ 2.000.000	25	2,7%	Gewijzigd (-)

S12 Wonen en leefomgeving

Niet halen gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal /ontbreken voldoende dekking voor plankosten

begrotingsrisico:

De gemeente Arnhem heeft afspraken gemaakt over de realisatie van de woondeal en daarin opgenomen verstedelijkingsopgave. De bouw van woningen vergt voorbereidingskosten.
Op basis van recente projecten in Arnhem en ervaringen bij andere gemeenten kunnen bedragen en aantallen woningen als indicatief worden gezien voor de omvang van voorbereidingskosten door de gemeente tot aan het vaststellen van een grondexploitatie. Uitgaande van de woningbouwopgave van 16.000 woningen en een gemiddelde van 2.000 euro per woning wordt uitgekomen op ca. € 32 miljoen aan voorbereidingskosten. Op basis hiervan zal een budget van € 1,5 miljoen per jaar beschikbaar moeten zijn voor organisatiecapaciteit (periode 2020-2040). In de Perspectiefnota was al rekening gehouden met een bedrag aan plankosten voor 2022 en 2023 van € 1,0 miljoen. In de begroting 2022 is ingaande 2024 een bedrag van € 500.000 ten laste van de algemene middelen opgenomen voor structurele plancapaciteit. Gelet op het feit dat een definitieve onderbouwing nog niet mogelijk is, is rekening gehouden met een risicobedrag voor 2022-2023 van een € 0,5 miljoen en voor 2024-2026 met een bedrag van € 1 miljoen, en met een kans van 70%.

4	5	€ 3.500.000	20	4,8%	Nieuw

Beheerskosten Arnhem Centraal

begrotingsrisico:

Naar aanleiding van de stand van het onderzoek dat wordt uitgevoerd naar alle lekkages op AC is het aannemelijker dat er verregaande herstelmaatregelen noodzakelijk zijn. Het 'slechts' treffen van beheer(s)maatregelen is niet afdoende en kan op de lange termijn naar verwachting ook teveel schade toebrengen aan de levensduur en kwaliteit van het beton. Daarnaast lijken veel herstelmaatregelen noodzakelijk te zijn in het gebied wat wordt toegerekend aan de openbare ruimte en daarmee ook onder de verantwoordelijkheid van de gemeente ondanks dat ProRail en NS Stations ook nadrukkelijk partij zijn in het verhelpen van de lekkages.

3	5	€ 3.000.000	15	2,7%	Gewijzigd (+)

Planschade plan van aanpak woningsplitsing en verkamering

begrotingsrisico:

Op 16 december 2020 is het facetbestemmingsplan woningsplitsing en verkamering onherroepelijk geworden. Dit bestemmingsplan beperkt de bouw- en gebruiksmogelijkheden van eigenaren. Hierdoor bestaat er een risico op planschadeclaims van eigenaren en andere rechthebbenden. Het verzoek om planschade kan tot vijf jaar na het onherroepelijk worden van het bestemmingsplan worden ingediend (tot eind 2025). Het risico op planschadeclaims is aan de orde voor het gebied (Spijkerkwartier e.o) waarvoor per juli 2019 een Voorbereidingsbesluit gold. Omdat voor de rest van de stad geldt dat het college tijdig kenbaar maakte dat een facetbestemmingsplan in voorbereiding was, konden eigenaren anticiperen op het nieuwe beleid, en is het risico voor het grootste deel van de stad gemitigeerd.

3	5	€ 2.700.000	15	2,5%	Ongewijzigd

Onderhoud kapitaalgoederen

De kapitaalgoederen bestaan uit wegen en civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de openbare verlichting, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de riolering, het water en het groen in de stad gemeentelijk vastgoed. Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijke deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en deels uit investeringsbudgetten.

Inleiding

De Rekenkamer heeft de raad in mei 2020 geadviseerd de om de beheerplannen een meer integrale plaats te geven in begroting en jaarstukken. Daarmee kan beter worden bereikt dat de kapitaalgoederen duurzaam in stand blijven en dat speerpunten van beleid rond bijvoorbeeld de leefbaarheid in de wijken en de klimaatdoelen daarmee ondersteund kunnen worden. Om hier invulling aan te geven is de paragraaf kapitaalgoederen in deze begroting wat uitgebreider opgezet dan voorgaande jaren er wordt nader ingegaan op de beheerstrategie, de omvang- en huidige status van het beheerde areaal.

Deze paragraaf beschrijft de onderhoudstoestand van de kapitaalgoederen die gezamenlijk de openbare ruimte van Arnhem vormen. Dit betreft de wegen en civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de openbare verlichting, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de riolering, het water en het groen, de bossen en parken en de speeltoestellen. Dit jaar is daar ook de trolley infrastructuur aan toegevoegd. Daarnaast wordt ingegaan op de status van het gemeentelijk vastgoed. Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijke deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en, daar waar het gaat om vervanging of levensduur verlengend (groot)onderhoud, uit investeringsbudgetten. In het laatste deel van de paragraaf is het financiële beeld per onderdeel weergegeven.

De kapitaalgoederen (assets) maken een groot deel uit van de openbare ruimte, zij vormen de openbare ruimte. De kapitaalgoederen maken goed gebruik van de openbare ruimte mogelijk en maken deze aantrekkelijk. Onderstaande tabel geeft een globale indruk van de omvang van kapitaalgoederen in de openbare ruimte van Arnhem.

kapitaalgoederen in de openbare ruimte van Arnhem.

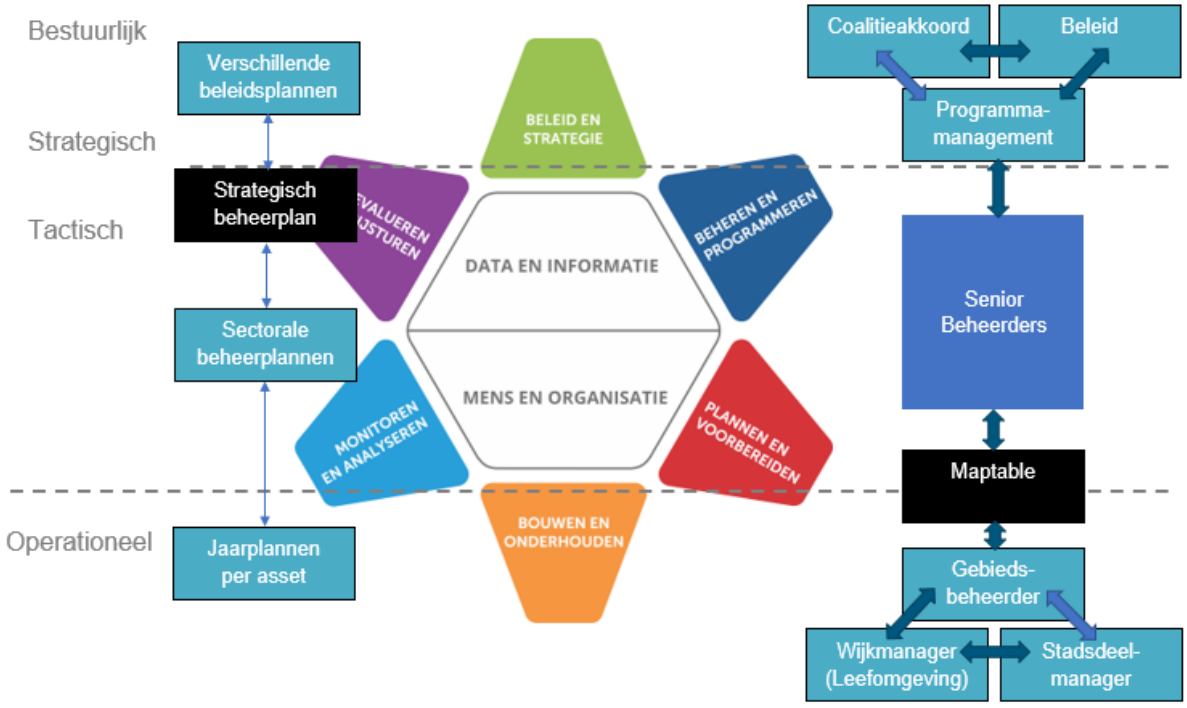
Asset	Areaal (afgerond)
Stedelijk Waterbeheer	800 km (vrij verval) riolering 70 km persleiding 9 km infiltratieriool 51 km drukriolering 24.600 putten
Wegen	2.850.000 m2 gesloten verharding (asfalt) 4.500.000 m2 open verharding (klinkers, tegels etc.) 280.000 m2 half verharding
Groen, incl. Bossen en parken	5.850.000 m2 gazon en gras 2.365.000 m2 bos 660.000 m2 struweel 300.000 m2 heesters 130.000 m2 hagen
Bomen	21.300 individueel beheerde bomen, waarvan 576 buitengewone/toekomst bomen 29.400 bomen in structuur
Openbare verlichting (OVL)	27.000 lichtmasten 24.000 traditionele armaturen 8.500 LED armaturen 930 km OVL netwerk
Civieltechnische kunstwerken	266 bruggen en viaducten 16 tunnels 466 grondwerende constructies 395 trappen
Verkeer	85 verkeersregel installaties 29 verkeerscamera's 790 bewegwijzeringsobjecten

Trolley	3.700 masten 57 km bovenleiding 25 km voedingskabel
Spelen	365 speellocaties 2000 speeltoestellen 124 sportvelden
Inzamelvoorzieningen	Verzamelcontainers : 209 GFT 113 glas 311 papier 315 PMD 1284 Restafval Minicontainers aan huis: 130.000 (GFT, PBD, papier)
Beeldende kunst	134 kunstwerken 28 herdenkingsmonumenten

Van beleid naar beheer

Met het beheer van de OR kunnen we naast het in stand houden van de bestaande functionaliteiten ook bijdragen aan het realiseren van de vele ambities die Arnhem heeft. We willen de openbare ruimte waarde gestuurd en toekomstgericht beheren, waarbij de gebruiker centraal staat. Daarnaast willen we met het beheer van de openbare ruimte bijdragen aan de hoofddoelen uit het Coalitieakkoord 2018 - 2022 namelijk: levendige en leefbare wijken, veiligheid, vitale lokale en regionale economie, bereikbare en aantrekkelijke stad, cultuur en toerisme.
De doelen voor de openbare ruimte zijn afgeleid van wet- en regelgeving, de missie van de gemeente, zoals bepaald door de speerpunten van het college van B&W, het coalitieakkoord en door de Raad vastgestelde vigerende visie- en beleidsdocumenten. Volgens het Besluit Begroten en Verantwoording (BBV) moet er een structureel sluitende begroting zijn waarbij voldoende middelen moeten worden geraamd voor onderhoud van de kapitaalgoederen.

Naast het voldoen aan de gestelde kaders is het van belang om bij het beheer en onderhoud in te spelen op de dynamiek die de stad kent. In de overleggen rondom de ‘Maptable’ wordt de ruimtelijke samenloop van de beheeropgaven in kaart gebracht en de samenhang met andere ruimtelijke ontwikkelingen beoordeeld. Daarna worden vervolgens kosten, kansen en risico’s afgewogen. Op basis daarvan komt een onderhoudsplanning tot stand. De vertaling van beleid naar beheer naar uitvoering wordt in onderstaande afbeelding weergegeven.

Assetmanagement Model en de vertaling van beleid naar beheer

Samen geven beleid en beheer vorm aan de openbare ruimte. We werken hierin samen met de inwoners van Arnhem, bedrijven en andere stakeholders in de openbare ruimte. Een complex proces, waarbij ‘beheerbewust ontwerpen’ en ‘ontwerpbewust beheren’ de kern ingrediënten moeten zijn. Ambities en transities die hierin expliciet meegenomen worden zijn niet alleen politieke keuzes/ambities binnen de gemeente Arnhem, maar hebben ook betrekking op landelijke opgaven zoals energietransitie, klimaatadaptatie, duurzaamheid, gezondheid, en burgerparticipatie.

Meetbare kwaliteit openbare ruimte (beeldkwaliteit)

Met de basiskwaliteit geeft gemeente Arnhem aan wat de organisatie nastreeft met de openbare ruimte. Deze basiswaarden zijn stabiel en veranderen niet zo snel. De vastgestelde basiskwaliteit vormt de basis voor het bepalen van de beheerstrategie. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de beeldkwaliteit systematiek van CROW om te meten of de openbare ruimte kwalitatief op orde is. In deze systematiek wordt m.b.v. beeld meetlatten vastgelegd aan welke beeldkwaliteit de openbare ruimte moet voldoen. In onderstaande tabel wordt weergegeven welke kwaliteiten er voor de openbare ruimte door Arnhem als basis worden gehanteerd. Het is echter wel mogelijk om af te spreken hier lokaal van af te wijken.
Met uitzondering van het centrum en de winkelcentra is het onderhoud sober en doelmatig te noemen waarbij met zo weinig mogelijk middelen de stad schoon heel en veilig wordt gehouden.

Asset	Centrum	Winkelcentra	Wijken	Bedrijfs terreinen	Bossen Parken	Hoofd infra	Fietspaden
Groen / bomen	A	A	B / C	B / C	A / B	-	-
Speelvoorzieningen	B	B	B	B	B	-	-
Verhardingen*	A	A	C / D	B	B	B	A /B
Verkeerregelinstallaties	B	B	B	B	B	B	B
Verkeersvoorzieningen	B	B	B	B	B	B	B
Civieltechnische Kunstwerken	B	B	B	B	B	B	B
Beeldende Kunst	B	B	B	B	B	B	B
Openbare Verlichting	B	B	B	B	B	B	B
Stedelijk Waterbeheer	B	B	B	B	B	B	B
Trolley Infrastructuur	A	A	B	-	-	B	-

Tabel Overzicht beeldkwaliteit die in de gemeente Arnhem worden nagestreefd per asset uitgesplitst naar gebiedstypen.
* Toelichting beeldkwaliteit D bij verhardingen; deze beeldkwaliteit wordt toegestaan bij de parkeervakken in de woonwijken.

Beeldkwaliteitsniveau		Technische kwaliteit
Zeer goed	A+	(Zo goed als) nieuw; perfect onderhouden
Goed	A	Technisch goed in orde
Voldoende	B	Heel en veilig
Matig	C	Discomfort; enige hinder; veiligheid komt in het geding
Slecht	D	kans op kapitaalvernietiging; functieverlies

Beeldkwaliteitsniveaus conform CROW Beeldkwaliteit Systematiek

Samenvattend beeld

Onderstaand is per asset een beschrijving gegeven van de huidige onderhoudssituatie en geplande inzet om de kwaliteit op peil te houden. Samenvattend kan worden gesteld dat het op dit moment redelijk lukt om met de beschikbare middelen het areaal op het gewenste niveau te onderhouden. Daarbij streven we er naar hierbij tevens bij te dragen aan de vele ambities die we in de stad willen realiseren. Het combineren van opgaven maakt de projecten echter ook steeds complexer en daarmee moeilijker te plannen.

Het beheer van veel elementen in de openbare ruimte heeft een sterke relatie met de het stedelijk programma Wonen en leefomgeving (S12). De specifieke ambities en plannen op dit vlak zijn in dat onderdeel van de deze begroting nader beschreven
De beleidsmatige invulling voor de kapitaalgoederen die een relatie hebben met mobiliteit (zoals verhardingen, verkeersvoorzieningen openbare verlichting en kunstwerken) is te vinden in programma Bereikbaarheid (S02).
Voor de assets afval en riolering is er een relatie met de afvalstoffen heffing en de rioolheffing. Hierover is nadere informatie te vinden in de paragraaf lokale heffingen.

Wegen

Goed onderhoud van wegen is van belang voor de bereikbaarheid en leefbaarheid van de stad en de verkeersveiligheid. De keuzes die voor wegenonderhoud gemaakt worden dragen in toenemende mate ook bij aan andere ambities m.b.t. klimaatadaptatie (bv 10%minder verharding) en duurzaamheid.
Zoals vanuit de wegbeheersystematiek gebruikelijk spreken we over gesloten verhardingen (asfalt en beton) open verhardingen (klinkers, tegels etc.) en half verhardingen en onverhard. Onverharde wegen zitten niet in dit overzicht. Deze vallen bij de gemeente Arnhem onder groenbeheer en zijn dus ook niet opgenomen in het beheersysteem wegen. Het merendeel van de asfaltverhardingen bevindt zich in de hoofdinfrastructuur en wijk- of gebiedsontsluitingswegen. De open elementverhardingen zijn vooral te vinden in de wijken, winkelgebieden en stadscentrum. Half verhardingen wordt in Arnhem vooral toegepast op wandel- en fietspaden. Met name in Arnhem Zuid worden steeds meer recreatieve asfaltpaden omgevormd naar halfverharding paden.

In onderstaande tabel is de huidige kwaliteit van het areaal vergeleken met de kwaliteit van het areaal in 2017.

Kwaliteit per thema						
	% Voldoende		% Matig		% Onvoldoende	
Beleidsthema	2017	2020	2017	2020	2017	2020
Duurzaamheid	90	96	2	1	8	3
Veiligheid	87	92	3	2	11	6
Comfort	87	91	3	3	10	6
Aanzien	83	91	2	2	15	7
Rapportage op Beeldkwaliteitsniveau						
Ambitie = A/B/C/D	% A+	% A	% B	% C	% D	% Voldoet aan ambitie
2017	35,85	39,89	4,9	0,75	14.35	83,81 (B)
2020	46,15	32,11	14,23	0,41	7,1	92,49 (B)

Er is een verbetering van de kwaliteit t.o.v. 2017 zichtbaar.
Het is nu vooral van belang deze kwaliteit te handhaven en het percentage onvoldoende (ca. 7%) te verlagen naar 1-5%, wat landelijk gezien als norm gehanteerd wordt.
Het zorgen voor goede fietsvoorzieningen heeft hoge prioriteit. Het ambitieniveau voor het onderhoud van fietspaden ligt daarom op het hoogste niveau.

In de afgelopen jaren is steeds aangegeven dat extra middelen voor wegenonderhoud nodig zijn om hoge meerkosten in de toekomst te voorkomen. Hier is in de actuele begroting ten dele in voorzien. Dit betekent dat het wegenonderhoud wordt geprogrammeerd binnen het huidige financiële kader waarbij kapitaalvernietiging zo veel mogelijk wordt voorkomen door als eerste die wegen aan te pakken waar dit dreigt.

Planning

Voor 2022 staat onder andere groot onderhoud op de planning op de volgende wegen:
Airborneplein, Velperweg, Westervoortsedijk /oude Zevenaarseweg, van Muijlwijkstraat, Hommelseweg en wegenonderhoud in combinatie met rioolvervanging in de wijk Sterrenberg.

Openbare Verlichting (OVL)

Een goed functionerende openbare verlichting levert een belangrijke bijdrage aan het realiseren van sociale- en verkeersveiligheid. Daarnaast is de verlichting van invloed op de uitstraling van de openbare ruimte. De hoofdelementen van de openbare verlichting zijn de masten, de armaturen en de kabels en kasten. Het beheersysteem laat zien dat er een flink aantal lichtmasten, door het bereiken van de technische levensduur van

40 jaar, aan vervanging toe zijn. Ook de leeftijdsopbouw van de armaturen laat zien, zal er een groot deel van de armaturen, vanwege de technische levensduur van 20 jaar, de aankomende jaren vervangen moeten worden. Deze armaturen zullen dan vervangen worden door energiezuinige LED armaturen.

Leeftijdsopbouw Lichtmasten	Aantal
Tot 1980	310
1981 tot 1990	6435
1991 tot 2000	6354
2001 tot 2010	7281
2011 tot 2020	6751

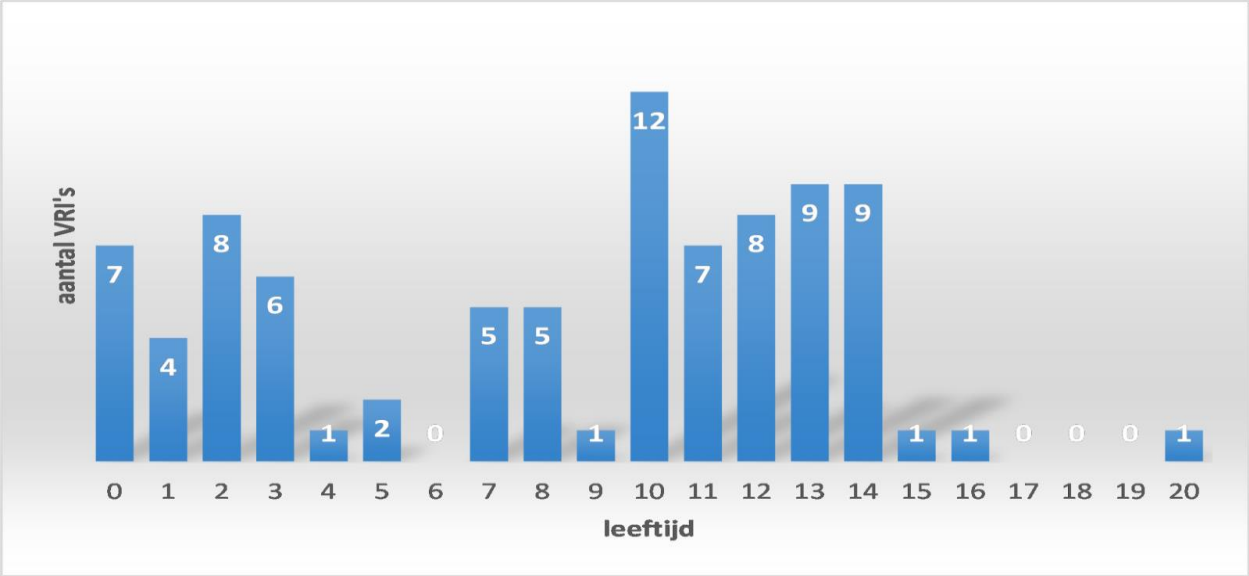
Leeftijdsopbouw Armaturen	Aantal
Tot 1990	416
1991 - 2000	7645
2001 - 2010	10687
2011 tot 2020	13692

Tracés van het kabelnet worden zo nodig vervangen wanneer sprake is van groot onderhoud of wanneer zich herhaaldelijk kabelstoringen voordoen. Het onderhoud van OVL-kasten wordt gebaseerd op elektrische inspecties.
De leeftijd van het overgrote deel de OVL kasten is moeilijk vast te stellen. Er is een groot aantal OVL kasten van voor 1980. We weten welke OVL kasten dat zijn, maar weten daarvan niet de exacte leeftijd. De leeftijdsopbouw en kwaliteit zal moeten blijken uit de elektrische inspecties van de OVL kasten die voor de aankomende jaren gepland staat. Inmiddels zijn wel alle OVL kasten uitgerust met een slimme energiemeter. Hierdoor kunnen we het energieverbruik op ieder moment van de dag monitoren. Op basis van deze energiegegevens kunnen we een nog betere planning maken welke locaties voor vervanging van LED armaturen in aanmerking komen om het energieverbruik en de daaraan gekoppelde CO2 uitstoot te reduceren. Ook zijn we gestart met een aantal projecten waarin "slimme" armaturen gebruikt worden. Dit concept van dynamische verlichting op maat biedt verschillende mogelijkheden. Het licht brandt wanneer dat nodig is d.m.v. sensoren. Daardoor wordt er een energiereductie behaald, maar ook lichtvervuiling reduceert hierdoor. Er zullen meerdere projecten volgen in de aankomende jaren.
Vervangingen worden gefinancierd uit een investeringsbudget. De in de Meerjareninvesteringsplanning (MIP) gereserveerde budgetten zijn toereikend voor de verwachte vervangingen.

Planning
De planning voor de vervanging van de masten, armaturen en kabels wordt zo mogelijk afgestemd op samenloop met overige werkzaamheden voor groot onderhoud in de openbare ruimte. Met behulp van LED-verlichtingsarmaturen wordt gestreefd naar een reductie van 50% op de energiekosten. Hiermee wordt bijgedragen aan de duurzaamheidsambities. In het kader van anticyclisch investeren is vorig jaar besloten de uitrol van LED- armaturen te versnellen met realisatie in 2021, 2022 en 2023). Hierdoor worden de huidige armaturen voor het einde van de levensduur vervangen maar kan eerder bespaard worden op energie en onderhoudskosten. De extra kapitaallasten die dit met zich mee brengt zijn in deze begroting verwerkt.

Verkeersregelinstallaties (VRI)
Het goed functioneren van Verkeer Regel Installaties (VRI) is van groot belang voor de verkeersveiligheid en bereikbaarheid van Arnhem. Het beheer en onderhoud richt zich op:
-Doelmatige inzet en beheer van verkeersregelinstallaties (VRI) en andere verkeersmanagement-installaties zoals het parkeerverwijssysteem en het DBSA (Dynamisch Busstation Systeem Arnhem).
-Een goede technische staat en functionaliteit, vooral gericht op het handhaven van de verkeersveiligheid en doorstroming.
-Bijdrage aan leefbaarheid en bereikbaarheid, met een nadruk op het bevorderen van het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer.

Er is geen eenduidige maat voor de kwaliteit van het areaal. Deze wordt dan ook niet bijgehouden.
De leeftijd van de objecten is wel bekend. Deze zegt echter niet alles over de daadwerkelijke kwaliteit. Door technisch onderhoud en tussentijdse updates blijft de kwaliteit goed ondanks de hoger wordende leeftijd. In onderstaand figuur is de leeftijdsopbouw van de verkeerslichten weergegeven (gegevens 2020). De levensduur van een verkeersregelautomaat is gemiddeld ongeveer 15 jaar.

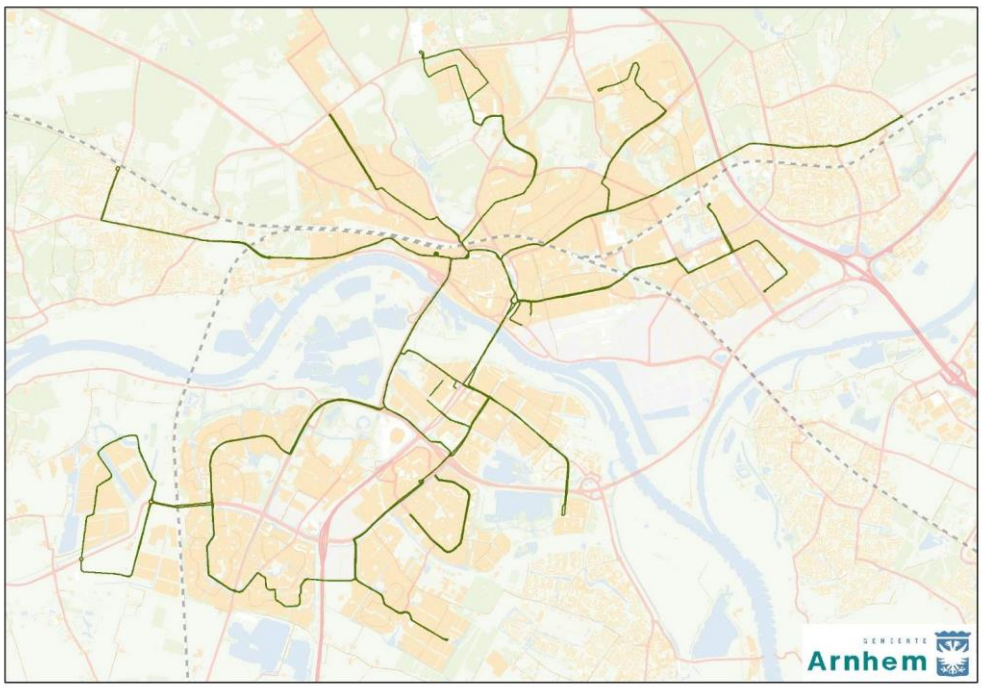

Het huidige areaal is zowel technisch als functioneel (verkeerskundig) op orde. Vervangingen worden gefinancierd uit een investeringsbudget. De in de Meerjareninvesteringsplanning (MIP) gereserveerde budgetten zijn toereikend voor de verwachte vervangingen. Bij vervangingen wordt direct gekozen voor de laatste technologie (iVRI) om voorbereid te zijn op verdergaande data uitwisseling tussen verkeerslicht en voertuigen.

Voor de vervanging van overige verkeerssystemen (zoals telkasten, digitale borden en het parkeer verwijssysteem) is in de investeringsplanning vooralsnog geen rekening gehouden met eventuele vervanging. Aan het einde van de technische levensduur moet worden beoordeeld of vervanging gewenst/noodzakelijk is.

Planning
Voor 2022 vervanging van de volgende VRI's op de planning: Rodenburgstraat Eusebiusplein, Weertjesstraat / Vossenstraat, Schelmseweg - De Wolfflaan (Burgers Zoo), Nieuwstraat / Weerdjesstraat, VOP Honingkamp / Lange Water, Apeldoornseweg / Weg achter het bos

Trolley
Het trolley netwerk is van belang voor een groot deel van het Openbaarvervoer in Arnhem.
De trolleyinfrastructuur van de gemeente Arnhem bestaat uit de technische ondergrondse en bovengrondse infrastructuur. In tegenstelling tot de overige assets strekt de trolleyinfrastructuur zich ook uit over andere gemeentes namelijk Gemeente Renkum en Gemeente Rheden. Voor die delen van de infrastructuur op het grondgebied van de gemeenten Renkum en Rheden verzorgt Gemeente Arnhem de trolleyinfrastructuur.
De trolleyinfrastructuur omvat bovenleiding (inclusief de bovenleiding en de wissels welke zich bevinden in het bedrijvencomplex Westervoortsedijk 4 te Arnhem), masten, gelijkrichterstations, onderstations, kabelnet e.d. in de gemeenten Arnhem, Rheden en Renkum en is 57 km lang.
Onderstaand plaatje geeft een indruk van het complete net.

Afbeelding: het trolleynetwerk in Gemeente Arnhem, Gemeente Renkum en Velp (Gemeente Rheden)

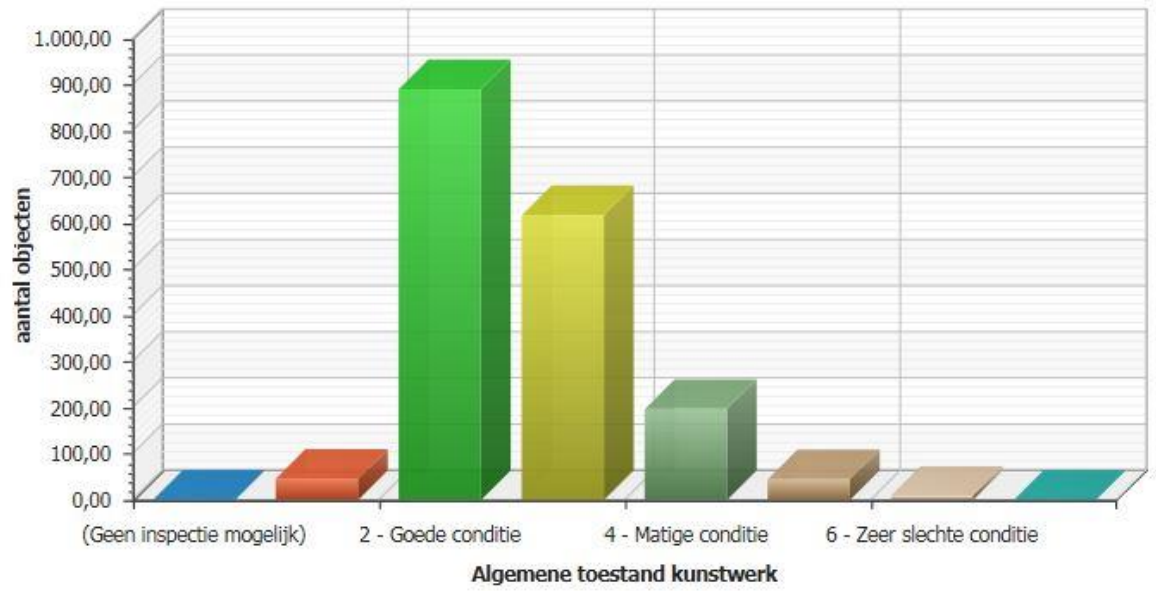
Het openbaar vervoer in Arnhem wordt aanbesteed door Provincie Gelderland door middel van een concessie met een lange looptijd (ca. 10 jaar). De huidige concessie loopt tot december 2022. Het ziet er naar uit dat er na deze concessie een overbruggingsconcessie komt van 2 jaar. De concessie omvat al het openbaar vervoer per (trolley)bus en auto in de regio Arnhem-Nijmegen en het openbaar vervoer per trein tussen de stations Arnhem en Doetinchem. Na de overbruggingsconcessie is het waarschijnlijk dat opnieuw een concessie van 10 jaar wordt aanbesteed.
De concessiehouder krijgt van Gemeente Arnhem de infrastructuur in bruikleen. Daarvoor is een Bruikleenovereenkomst getekend tussen de concessiehouder en Gemeente Arnhem.
Het betreft een overeenkomst van bruikleen, waarin de gemeente de infrastructuur om niet ter beschikking stelt. Dit betekent dat grote delen van de beheertaak bij de concessiehouder belegd zijn, dit in tegenstelling tot bijna alle andere assets waarbij de gemeente ook het beheer daadwerkelijk verzorgt.
Het vervangen van trolleymasten, aan het einde van de technische levensduur, valt niet onder de verantwoordelijkheid van de concessiehouder aangezien dit een investering betreft die veel verder gaat dan de looptijd van de concessie.

Planning
De oudste masten zijn de komende jaren aan vervanging toe. (ca 700 masten en muurankers, allen ouder dan 60 jaar). Dit speelt in eerste instantie bij de geplande reconstructie van de Velperweg (in 2022/23). De verwachte investering voor bedraagt € 0,8 miljoen. Deze investering zal leiden tot een structurele kapitaallast van € 40.000 vanaf 2023 is reeds opgenomen in deze begroting.
Naast de masten zijn de komende jaren (tot 2034) 17 gelijkrichterstations aan vervanging toe. De kosten hiervan worden geraamd op ca € 6 miljoen, en kunnen over de gehele concessieperiode worden uitgesmeerd. De te vervangen stations dateren uit de jaren 70 -80 van de vorige eeuw.
Ook zullen enkele delen van het ondergrondse kabelnet vervangen moeten worden.
In de huidige begroting zijn in het MIP (afgezien van de hierboven genoemde 0,8 miljoen voor de Velperweg) geen middelen gereserveerd voor deze vervangingsinvestering. De komende periode zal een vervangingsplanning voor de trolley uitgewerkt worden met een bijbehorende investeringsplanning. Uitgangspunt hierbij zal zijn dat de kapitaalslasten die hiermee gemoeid zijn onderdeel worden van de afspraken in de OV-concessie

Civieltechnische kunstwerken
Onder de noemer van civieltechnische kunstwerken vallen bruggen, viaducten, tunnels, grondkerende constructies, trappartijen etc.

Jaarlijks is er een visuele inspectie waarbij de inspecteur voornamelijk kijkt naar de ambities schoon, netjes, heel en veilig. Daarnaast is er 5-jaarlijks een technische inspectie. Het inspecterende bureau kijkt naar het uitgevoerde regulier onderhoud en geeft waar nodig schades, maatregelen, prijs per maatregel en uiterste datum van uitvoering aan. Indien nodig zal de cyclus van het reeds ingeplande reguliere onderhoud worden aangepast. Dit vormt de input voor de integrale programmering en dient als basis voor de monodisciplinaire meerjarenplanning. Aan de hand van gegevens uit onder meer de inspecties wordt getracht het duurzame onderhoudsniveau zo goed mogelijk te benaderen. De beschikbare middelen lijken op dit moment hiervoor toereikend

De kwaliteit van het areaal op basis van de laatste inspecties is redelijk tot goed. Een samenvatting is hieronder weergegeven. Er zijn 6 objecten als zeer slecht benoemd, maar deze vormen geen gevaar.

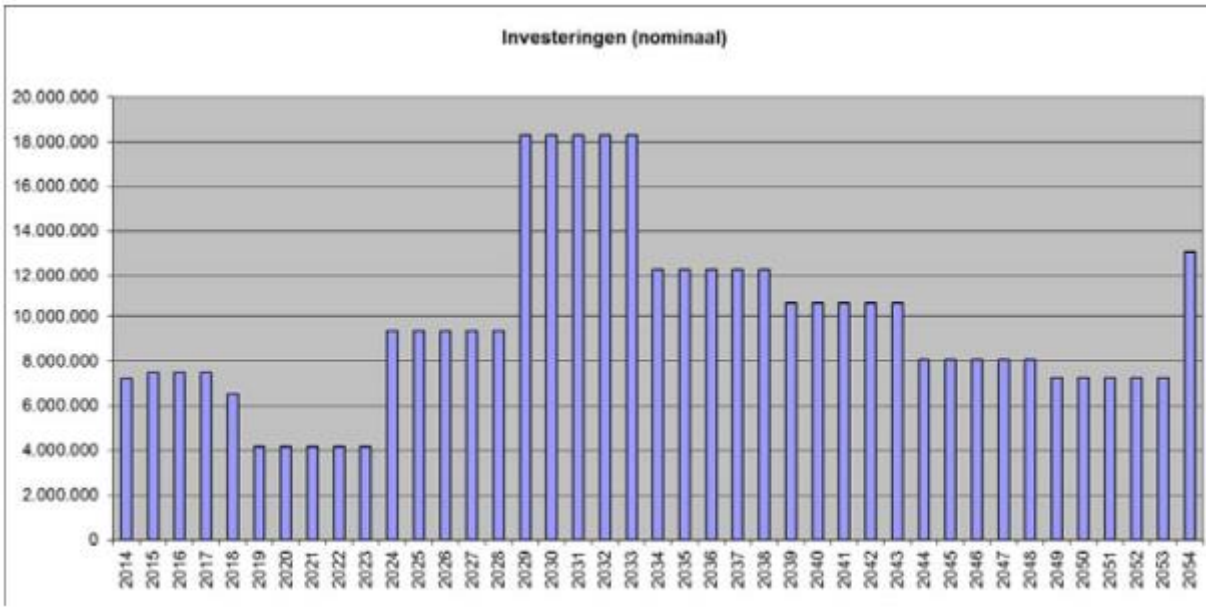
Planning
In 2022 is naast enkele kleine zaken met name onderhoud aan de John Frostbrug gepland.

Aandachtspunt bij de toekomstige vervangingsinvesteringen is het viaduct Rijkerswoerdsestraat (over A325). Indien dit viaduct vervangen moet worden zal dit een investering vragen van circa 900.000 euro. Deze investering is nog niet opgenomen in de Meerjaren Investerings Planning. De noodzaak van vervanging is afhankelijk van het soort verkeer dat van het viaduct gebruik mag maken. Het komende jaar zal dit mede in overleg met de provincie en buurgemeenten bepaald moeten worden.

Riolering
Een goed functionerend rioolstelsel is van essentieel belang voor de volksgezondheid en het voorkomen van wateroverlast. Het beheer van het rioolstelsel heeft betrekking op een groot aantal verschillende onderdelen zoals, de vrij vervalriolering met bijbehorende (infiltatie)putten, persleidingen en gemalen, huisaansluitingen, drainage, kolken en lijngoten. Maar ook het aanpassen van de bovengrondse inrichting kan bijdragen aan het beter afvoeren of bufferen van regenwater. Waar zich hiervoor goede kansen voordoen met beperkte meerkosten wordt hierin geïnvesteerd.
Gelet op de omvang van het netwerk is de vrij verval riolering met de putten voor wat betreft de benodigde beheerkosten, personele inzet en behoefte aan strategie de belangrijkste voorziening van de riolering. Een belangrijk aspect in het beheer van de vrij verval riolering is de vaststelling van de omvang van de noodzakelijke werkzaamheden om het stelsel goed te laten functioneren. Daarbij wordt altijd gezocht naar afstemming en samenloop met projecten binnen en buiten de gemeentelijke organisatie.

In totaal ligt er circa 800 kilometer vrij verval riolering in Arnhem. Hiervan is bijna 170 km gemengd (vuilwater en regenwater).
In het beheersysteem maken we onderscheid in gemengde-, vuil- en regenwaterriolen, ieder onderverdeeld in hoofd-/transportriolen en "gewone" riolen (typering). Daarnaast wordt aangegeven welke riolen onder doorgaande

wegen liggen (classificering). Op de hoofd-/transportriolen en de riolen onder doorgaande wegen gaan we eerder over tot het nemen van maatregelen dan op andere locaties omdat de risico's daar groter zijn.
Voor de lange termijnplanning wordt voor het verwachte moment van vervangen uitgegaan van de theoretische levensduur (dit is de verwachte levensduur voor vrij verval riolen, de economische afschrijving gebeurt in 40 jaar).Voor de theoretische levensduur van de riolering wordt uitgegaan van een periode van 60 jaar. Er liggen echter ook nog vrij veel riolen uit de periode 1870-1930 met een actuele leeftijd van 90 tot 150 jaar. De lange termijnplanning is dan ook niet meer dan een indicatie van de opgaven die op langere termijn in het verschiet liggen.
Onderstaand figuur uit het Gemeentelijk Rioleringsplan van 2014 laat zien dat er nog een grote vervangsopgave aan komt.

Voor de korte termijnplanning wordt uitgegaan van de technische levensduur, de werkelijke toestand van de riolering. Deze werkelijke toestand wordt bepaald door middel van video-inspecties van de rioolstelsels en het beoordelen en classificeren van de leidingen.
De vrijvervalriolen worden periodiek gereinigd en geïnspecteerd. Jaarlijks wordt hiervoor een inspectieplan opgesteld. Reiniging en inspectie is een wijk gebonden activiteit. Doelstelling is om de kans op falen van de riolering te minimaliseren. Gemiddeld genomen worden de riolen eens per 13 jaar geïnspecteerd.

Planning
Voor 2022 staan de volgende grote rioolvervanginsprojecten op de planning:
Kroonsewal, Hommelseweg, Velperweg en Dalweg. Daarnaast lopen de rioolprojecten in Geitenkamp, Sterrenberg en Spijkerbuurt nog door.

De komende jaren wordt een toename verwacht van de vervangingsopgave van rioleringen. De hogere investeringen voor herstel en vervanging van het riool zullen nodig zijn om een adequaat rioolstelsel te behouden. In deze begroting is een toename van de rioolinvesteringen voorzien in vanaf 2023. Gezien de grote vervanginsopgave in met name de naoorlogse wijken in Arnhem zuid wordt voor de verdere toekomst nog een verdere stijging van de rioolinvesteringen verwacht.
De investeringen in riolering zijn zoals gebruikelijk langjarig verwerkt in de begroting. De verwachte toename van de investeringen voor de jaren 2022-2025 wordt gedekt vanuit de rioolheffing. Nadere toelichting op de kostendekkendheid van de rioolheffing is opgenomen in de paragraaf lokale heffingen.

Water
Het onderdeel water omvat onder meer beheer en onderhoud van afkoppelvoorzieningen (deze voorzieningen zorgen er voor dat regenwater niet in het riool terecht komt maar in de bodem zakt), ecozones, moerassen,

sloten, paddenpoelen én oppervlaktewater(bodems) zoals de Immerlooplas, Nieuwehaven, Defensiehaven, haven van Coers, Rijnkade, Nieuwe kade en de dijkdoorbraakkolken. Ook het onderhoud aan civieltechnische water gerelateerde werken, zoals beekriolen, duikers, beschoeiingen en fonteinen hoort in deze categorie
De ambitie is:

- het watersysteem op orde brengen en houden;
- met de (water)partners de water gerelateerde opgaven oplossen door zoveel mogelijk voor ruimtelijke oplossingen te kiezen waarbij het water tegelijk een rol kan spelen in het vergroenen en verkoelen van de stad.

In de afgelopen periode is veel energie gestoken in het controleren en corrigeren van de bestaande beheergegevens van de duikers en beekriolen. De locatie, de ouderdom en de onderhoudstoestand van bijna alle duikers en beekriolen onder de hoofdstructuur zijn de afgelopen jaren in kaart gebracht. Daar waar nodig is inmiddels ook groot onderhoud uitgevoerd. Het beheer van de oppervlaktewater(bodems) wordt nu nog projectgewijs vormgegeven en wordt, na deze inhaalslag, omgevormd tot een systematische aanpak.
Aan de fonteinen op het Willemsplein (AKU) en het Roermondsplein (Blauwe golven) is geen groot onderhoud geprogrammeerd en gebudgetteerd gezien de verwachte herinrichting van deze locaties.

Planning

Het voornemen was om in de periode 2022-23 alle nog niet gebaggerde havens uit te baggeren.
Het baggeren van Onderlangs wat voor 2020 op de planning stond heeft vertraging opgelopen door de Pfas problematiek (mogelijke verontreiniging van het slib). Het was vervolgens de bedoeling dit 2021 uit te voeren. Er is echter nog discussie met de huurders van de ligplaatsen over de manier waarop hier invulling aan kan worden gegeven. Dit zal naar verwachting verdere vertraging opleveren. Vervolgens zal de Praets en de Rosandepolder nog worden aangepakt. Bij de uitvoering van de baggerwerkzaamheden in de Praets zal aansluiting gezocht worden bij de te graven nevengeul als gevolg van werkzaamheden inzake de ontwikkeling van Meinerswijk.
Het benodigde onderhoud zoals hierboven omschreven wordt gefinancierd uit het exploitatiebudget.
Na deze baggerwerkzaamheden zijn de havens weer op orde voor de komende 20 jaar en kan het jaarlijks baggeronderhoud worden gerealiseerd uit het regulier beschikbare jaarlijkse budget.

Wijkgroen

Het groen is van grote waarde in onze stad. Verbetering van het leef- en woonklimaat vraagt vaak ook om het toevoegen van meer groen. Hiervoor lopen verschillende initiatieven die toegelicht worden in de paragraaf Wonen en Leefomgeving (S12).

Voor het onderhoud van het wijkgroen zijn per wijk exploitatiebudgetten gereserveerd. De teams Leefomgeving hebben een sturende rol bij de inzet van deze middelen.
Het dagelijks onderhoud van het groen in en om de wijken resulteert in een beeld op B/C- niveau. Het onderhoud van het groen in de binnenstad en winkelcentra gebeurt op A-niveau.

Om het groen te kunnen beheren is het beleid over het groen vertaald naar beheertypen. Elk beheertype heeft haar eigen streefbeeld en bijpassende beheermaatregelen. De functie, het gebruik en de ecologische waarde bepalen het streefbeeld van een beheertype
Een aantal parken zijn aangewezen als rijksmonument; Sonsbeek, Zijpendaal, Gulden Bodem en Moscowa. Voor deze parken gelden extra instandhoudingsvoorwaarden. Park Angerenstein is aangewezen als gemeentelijk monument.

De technische kwaliteit van het areaal wordt nu niet gemonitord. Aan de hand van het algemene beeld is dat de kwaliteit van het vlakgroen matig tot voldoende is als je kijkt naar de landelijke normering, zoals de CROW normen (B/C niveau). Het lage ambitieniveau voor het dagelijks onderhoud maakt het, door de onkruid druk, lastig de plantvakken in goede staat te houden.
De gevolgen van de extreme droogte van de laatste jaren worden als calamiteit beschouwd. Veel bomen en beplantingen ondervinden hier schade van. De lange termijn effecten hiervan zullen de komende jaren verder duidelijk worden en mogelijk tot extra kosten leiden.

Planning

Arnhem heeft veel ambities op het gebied van groen (zie programma Wonen en Leefomgeving S12). Deze ambities zullen mede sturing geven aan de planning van het groenonderhoud.
Naast het reguliere onderhoud staan de volgende projecten op de planning voor 2022:

- Herstel beplantingen (groot onderhoud) in de parken Angerenstein, Westerveld, Park Onderlangs en Sonsbeek.

- Vergroenen Groningensingel in samenloop met wegenproject.
  In de wijken aanplanten van extra heesters en struweelgroepen in het kader van biodiversiteit en bestrijden hittestress.

Speelvoorzieningen

Om een aantrekkelijke leefomgeving te kunnen bieden is de aanwezigheid van speelplekken met name voor gezinnen met (kleine) kinderen van belang. Daarnaast zijn speelplekken vaak ontmoetingsplekken voor de wijkbewoners.
Het beheer van de speelvoorzieningen ligt op niveau B en is er vooral op gericht om de speelvoorziening veilig bespeelbaar te houden. Dat houdt in dat kapotte speeltoestellen worden gerepareerd zolang dat opweegt tegen de levensduur van het toestel. Zo niet, dan komt het speeltoestel in aanmerking voor vervanging. Dit laatste wordt met teams Leefomgeving overlegd om de wensen uit de buurt hierin mee te kunnen nemen zodat er eventueel een ander soort speeltoestel of geen speeltoestel wordt teruggeplaatst.
In de Beheervisie Spelen en Ontmoeten is de ambitie opgenomen om 8 van de 20 Grote (groene) Speel- en Ontmoetingsruimtes te verbeteren. Deze opgave willen we invullen in samenwerking met de Teams Leefomgeving. Deze ambitie wordt projectmatig opgepakt. Dat houdt in dat met de betreffende Teams Leefomgeving en de buurt wordt bepaald wat de plek nodig heeft om de ambitie te realiseren. Het initiatief ligt bij de Teams Leefomgeving omdat het belangrijk is dat de buurt hierin mee participeert en mogelijk ook andere wensen en ideeën uit de buurt hierin gecombineerd kunnen worden.

Alle speeltoestellen moeten veilig bespeelbaar zijn. Dit wordt in de technische inspectie gecontroleerd. Uit de resultaten van de technische inspectie van 2020 blijkt dat ongeveer 10% van de speeltoestellen iets mankeert. Deze mankementen zijn binnen de gestelde termijnen opgelost, wat inhoud dat de kwaliteit van areaal op orde is, dus B kwaliteit.

Daarnaast kan de kwaliteit van het areaal bepaald worden op basis van de leeftijd en de theoretische levensduur van de speeltoestellen. Gemiddeld gaat een speeltoestel 10 tot 15 jaar mee. Hieronder is een overzicht van de leeftijd van de speeltoestellen. Opvallend is het aantal ouder dan 15 jaar. Ongeveer 27% van het areaal heeft haar theoretische levensduur behaald maar is technisch nog wel in orde. De oorzaak hiervan is dat de speeltoestellen van duurzame en kwalitatieve materialen zijn gemaakt. Dit wil niet zeggen dat of de speelvoorziening nog voldoet aan z'n functie. Mogelijk dat kinderen uitgekeken zijn op deze oude speeltoestellen en deze niet meer gebruiken, wat aanleiding zou kunnen zijn om tot vervanging over te gaan. Hierover is afstemming met de teams Leefomgeving

Leeftijd speeltoestellen	Aantal
Ouder dan 15 jaar	537
10-15 jaar	491
5-10 jaar	511
1-5 jaar	455

De beschikbare budgetten voor beheer en vervanging van de speeltoestellen blijken in de praktijk toereikend.

Planning

Jaarlijks worden de speeltoestellen geïnspecteerd en vindt het noodzakelijk onderhoud plaats. Vervangen of plaatsen van toestellen gebeurt in samenspraak met de teams leefomgeving.

Bomen

Bomen zijn belangrijk voor een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving en leveren een bijdrage aan een klimaat adaptieve stad. Hittestress en wateroverlast zijn onderwerpen waar bomen een onderdeel van de oplossing kan zijn. Daarom zijn in het Bomenplan onderstaande doelen beschreven:

- Arnhem wil een groenere stad: meer (buitengewone) bomen en meer groenmassa
- Arnhem gaat voor kwaliteit en toekomstbestendigheid (juiste boom op de juiste plek), gezonde, veilige en duurzame bomen
- Arnhem wil bomen beter beschermen
- Arnhem wil meer biodiversiteit en groen met elkaar verbinden

Het beheer van de bomen in Arnhem is erop gericht om een jonge boom tot volwassenheid te brengen en daarna zo lang mogelijk te behouden, afgewogen tegen de kosten die daarvoor nodig zijn.
Het bomen Areaal is als volgt opgebouwd:

Categorie	Aantal
Individueel beheerde bomen Waarvan: Buitengewone/toekomst boom Vrijstaande/solitaire boom	21280 576 20704
Bomen in een structuur Waarvan: Structuurboom of Groepsboom Laanboom of Boom in Groen-Blauwe lijnen of groene hoofdstructuur	29390 5935 23455
Totaal	50670
Bossen	2.365.000 m2
Struweel	660.000 m2

Tijdens de Boom Veiligheids Controle worden 'onderhoudsstaat', 'toekomstverwachting' en 'ziekte en aantastingen' van de bomen opgenomen. Deze kenmerken geven een indicatie van de kwaliteit van het bomenbestand maar is niet 1 op 1 terug te leiden naar de CROW beeldkwaliteitscatalogus. In de tabellen hieronder zijn de resultaten opgenomen waarbij als indicatie een beeldkwaliteitsniveau is vermeld.

Onderhoudsstaat	Te vergelijken met beeldkwaliteitsniveau	Aantal	Percentage
Aanvaard	B	23691	47%
Regulier	B	20296	40%
Achterstallig	C	3031	6%
Verwaarloosd	D	121	<1%
Overig (niet beoordeeld)	nvt	3231	nvt

Afgelopen jaren zijn bij 30 buitengewone bomen en 30 parkbomen extra maatregelen uitgevoerd ten gunste van de levensverwachting van deze bomen. Er zijn nog 400 bomen die een soortgelijke behandeling kunnen gebruiken. De planning is om elk jaar 50 aantal bomen te behandelen en dit in een cyclus van 7 jaar te herhalen, waarbij elk jaar wordt gekeken waar de maatregel het meest noodzakelijk is. Dit is maatwerk.
De planning en prioritering van onderhoud aan bomenlanen zoals bijvoorbeeld dunning en/of vervanging is nog niet gereed. Naar aanleiding van het nieuwe bomenbeleid is er een nieuwe werkwijze en prioritering gewenst. Dit wordt verder uitgewerkt en afgestemd met het BoomKwaliteitsteam Arnhem.

Jaarlijks monitoren we de voortgang van het boomkroonvolume. Dit is uitgewerkt in de uitvoeringsagenda van het Bomenplan Arnhem

Financiering bomenonderhoud
De raad heeft op 16 juni 2021 de nota investeren, waarderen en afschrijven vastgesteld. Hiermee is met terugwerkende kracht per 1 januari 2021 het activeringsbeleid op een aantal punten gewijzigd. Een van deze wijzigingen betreft het opnemen van nieuw aangeplante bomen op de balans en het afschrijven van deze bomen in 50 jaar. Voor deze wijziging werden de kosten van bomenaanplant direct ten laste van de exploitatie gebracht in het jaar van aanschaf. Deze manier van financieren biedt tevens kansen voor het toevoegen van extra groen aan de stad omdat er extra middelen beschikbaar zijn gekomen voor het toevoegen van bomen.
Bij het vaststellen van hiervoor genoemde nota is de motie 'Kappen en dunnen bomen in de begroting' aangenomen (21M56). Deze motie roept het college op om expliciet melding te maken van benodigde afboekingen als gevolg van kappen of dunnen van bomen.
Aangezien bomen in de financiële administratie niet per stuk worden geregistreerd, dient de benodigde afboeking van bomen (de waarde van een boom op de balans op het moment van kap) te worden benaderd aan de hand van gegevens die in het bomenregistratiesysteem beschikbaar zijn. Het bepalen van die afboeking doen we als volgt:

- Voor individuele bomen (straat- en laanbomen, bomen in een park) hanteren we een klasse-indeling, met per klasse de gemiddelde kosten van aanplant. Afhankelijk van soort en locatie wordt een boom ingedeeld in een

klasse. Mocht een boom voor de (administratieve) levensduur van 50 jaar worden gekapt, dan wordt op basis van de gemiddelde kosten van aanplant en het jaar van aanplant de benodigde afboeking bepaald.
- In het geval enkele bomen in een bos worden gekapt (dunnen) hanteren we het uitgangspunt dat er geen sprake is van vernietiging van op de balans opgenomen investeringen in bomen. Het verwijderen van bomen in een bos heeft namelijk een gunstig effect op de overblijvende bomen, waardoor het kroonoppervlakte toeneemt. Direct na dunning ontstaat er daarnaast licht op de bosbodem. De natuurlijke zadenbank komt hierdoor tot kieming en er gaan jonge bomen groeien; herplant is dan niet nodig.
- Bij kap van een groot deel van, of een volledig bos wordt de boekwaarde benaderd op basis van de gemiddelde kosten van aanplant per vierkante meter en het jaar van aanplant.

Met het oog op dit financieel technische aspect kunnen we opmerken dat in 2022 er geen kap wordt voorzien van bomen die een waarde op de balans hebben; afboeking van bomen zal dan ook niet aan de orde zijn.

Planning
In 2022 worden bij 30-50 buitengewone bomen extra maatregelen uitgevoerd ten gunste van de levensduur van de bomen.
Het aanvullen van boomlanen en bomen in de groene hoofdstructuur zullen projectmatig worden aangepakt waarbij het BoomKwaliteitsTeam adviseert.
De onderhoudsachterstand bij een kleine 7% van de bomen zal verder ingelopen worden en het reguliere onderhoud zal volgens planning worden uitgevoerd.
De jaarlijkse en 3-jaarlijkse boomveiligheidscontrole zal worden uitgevoerd en maatregelen die hieruit voortkomen worden opgepakt binnen de gestelde termijnen.
Boomziektes en plagen worden gevolgd. Beheersmaatregelen worden uitgevoerd en waar nodig wordt bestrijdingsmaatregelen ingezet.

Voor aanplant en groeiplaatsverbetering van bomen is een investeringskrediet beschikbaar.
De volgende projecten staan hiervoor in 2022 op de planning:
- Revitalisering parkbos;
- Aanplant bomen museumpark Onderlangs;
- Aanplant extra bomen op diverse hitte plekken;
- Aanplant extra bomen in diverse stadparken;
- Groeiplaatsverbetering diverse buitengewone bomen;
- Aanplant bomen en realisatie groeiplaatsen Steenstraat;
- Groeiplaatsen en aanplanten bomen Velperweg;
- Groeiplaatsverbetering bomen Burgemeester Matsersingel irt verbeteren fietspaden;
- HOV Metamorfoseallee levensduurverlenging, verplanten en aanplant bomen.

Parken en bossen
Kenmerkend voor Arnhem zijn de bossen, de natuurterreinen en de vele parken en ook de lanen in de buitengebieden en de grote groenzones in en om de wijken, bijvoorbeeld moeraszone Schuytgraaf, ecozones Presikhaaf of de Huissensedijk. We zijn trots op dit groene kapitaal. Daarom zetten we sterk in op het behouden en verbeteren hiervan.

Bossen en parken vallen beheertechnisch uiteen in verschillende onderdelen omdat deze zijn opgebouwd uit verschillende elementen die apart in deze paragraaf worden beschreven zoals: Bomen, groen, wegen, speelvoorzieningen en verlichting.
Het onderhouden van de parken doen we aan de hand van beheervisies.

De bossen en parken hebben een robuuste basis. Desalniettemin staat de kwaliteit van onze bossen en parken onder druk. Oorzaken hiervan zijn het intensiever gebruik, overmatige stikstofdepositie, klimaatverandering en biodiversiteitsverlies. Bij het beheer en onderhoud van onze bossen en parken houden we hier rekening mee door zeer gericht en soms intensiever onderhoud uit te voeren.
Door de extra middelen die zijn vrijgemaakt voor Bossen & Parken kunnen we dit noodzakelijk aanvullend onderhoud uitvoeren. Tevens biedt dit de mogelijkheid extra capaciteit in te zetten om genoemd kwaliteitsverlies en de uitdagingen die hiermee gemoeid gaan, op te pakken en zorgvuldig te communiceren met onze inwoners.
Specifieke ambities m.b.t. tot groen en bomen waaronder bossen en parken in de stad zijn uitgewerkt in het programma S12 Wonen en leefomgeving

Planning
In 2022 zal extra worden ingezet op de revitalisering van de bossen en parken en het verbeteren van de biodiversiteit.

Voor de parken Sonsbeek, Zypendaal en de Gulden Bodem, park Angerenstein en Park Klarenbeek zullen nieuwe beheervisies worden opgesteld.

Inzamelvoorzieningen

De afgelopen jaren is er veel discussie geweest over het te voeren afvalbeleid in de gemeente. De komende periode zal nieuw beleid worden uitgewerkt wat tevens van invloed zal zijn op de beheer- en vervangingsopgave van de afval inzamel voorzieningen. Voor de inzamelvoorzieningen is daarom nog geen beheerplan uitgewerkt volgens de nieuwe opzet. Dit zal de komende tijd nog worden opgepakt.
Omgekeerd Inzamelen is het basisprincipe voor de inzameling van huishoudelijk afval in Arnhem. Dit betekent dat de inwoners van Arnhem hun afval goed moeten kunnen scheiden. Een deel van de herbruikbare reststromen worden bij laagbouw aan huis opgehaald. Daarnaast is een uitgebreid netwerk van inzamelvoorzieningen in de stad aanwezig. Het restafval moet naar een ondergrondse container in de buurt worden gebracht.
De keuze voor het instrument diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder restafval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt. De hiervoor ingevoerde toegangscontrole met pasjes op de containers voor restafval is buiten werking gesteld. Ook de eerder ingevoerde trommelverkleining is terug gedraaid. Dit heeft geleid tot een versneld afschrijving in 2021 van de investeringen die hiervoor waren gedaan.

Zowel het preventief als correctief onderhoud van de inzamelmiddelen is uitbesteed. De staat van onderhoud van de ondergrondse containers is voldoende tot goed en de containers zijn voorzien van een veiligheidskeurmerk. Er worden periodiek controles uitgevoerd. Met betrekking tot de inzamelvoorzieningen geldt:

- Zorg voor een geborgde functionaliteit (geen storingen aan de voorzieningen).
- Te allen tijde een veilige situatie bij de inzamelvoorzieningen voor gebruikers en passanten.
- Hoogwaardige infrastructuur van inzamelmiddelen, collectief en individueel, waarmee afvalscheiding op elke locatie in Arnhem mogelijk is.

Planning

Het reguliere onderhoud aan de inzamelmiddelen wordt planmatig uitgevoerd.
Noodzakelijk onderhoud aan het Ondergronds Afval Transportsysteem(OAT) is voorzien in de exploitatie.

Het instrument diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder afval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt. De ontwikkeling van nieuwe sturingsinstrumenten om de doelstelling op afvalreductie te bereiken, vraagt een nieuwe aanpak die in de komende begrotingsperiode verder wordt uitgewerkt. Afhankelijk van de keuzes die hierbij gemaakt worden zal bekeken worden wat dit betekent voor het beheer en onderhoud van de inzamelmiddelen waaronder ook de afvalbrengstations in Noord en Zuid

Vastgoed

Actuele beleidskaders

- Het uitvoeringsbeleid vastgoedbedrijf.
- Voor alle panden in permanent beheer zijn er 40-jarige onderhoudsplannen die jaarlijks worden geactualiseerd en opgenomen in de meerjarenprogrammabegroting.
- Bij het vastgoed gelden als deelportefeuilles onderwijsgebouwen, culturele-, erfgoed- en sportvoorzieningen, welzijnsvoorzieningen, gemeentelijke huisvesting, bijzonder vastgoed en vastgoed in de openbare ruimte.

Ambitie

De ambitie voor de technische staat van het vastgoed is een NEN2767-conditie score van 3 of beter. NEN 2767 is een methode voor het objectief en uniform meten van de fysieke kwaliteit van bouw- en installatiedelen van gebouwen en/of infrastructuur. De score loopt van 1 tot 6, daarbij is 1 zeer goed en 6 zeer slecht. Conditiescore 3 staat gelijk aan een redelijke conditie. Het door de gemeente aangekochte vastgoed voor stedelijke ontwikkelingsprojecten wordt niet op een conditiegerichte manier onderhouden, omdat deze panden tijdelijk in beheer zijn.
Het gemeentelijk vastgoed wordt fasegewijs verduurzaamd met de Trias Energetica (eerst energie besparen, restbehoefte zoveel mogelijk duurzaam invullen) als kompas.

Uitgangssituatie

Het gemeentelijk vastgoed voldoet aan het gewenste kwaliteitsniveau, met uitzondering van gebouwen die op korte termijn hun functie verliezen of gebouwen die op korte termijn gerenoveerd worden.

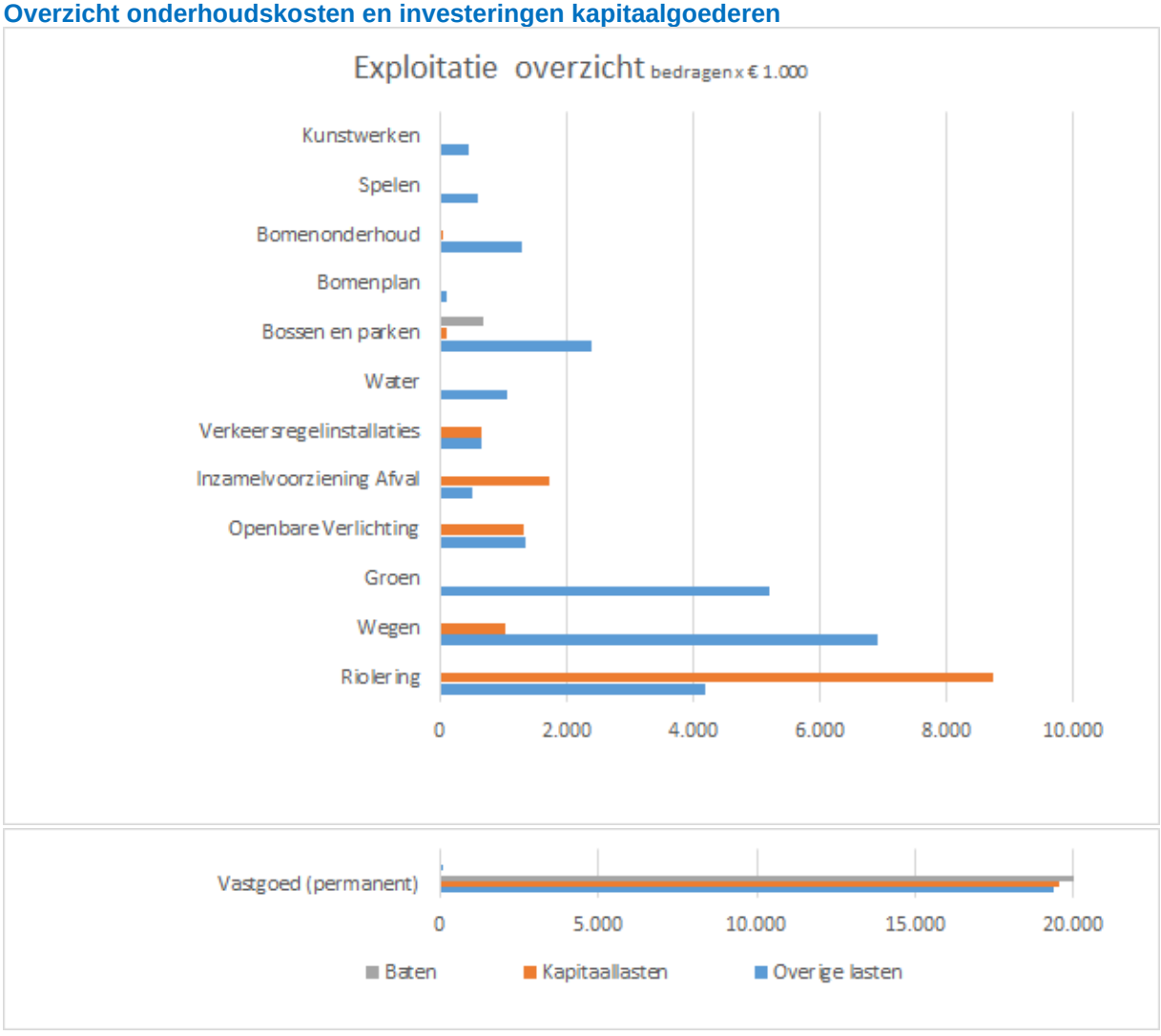
Planning

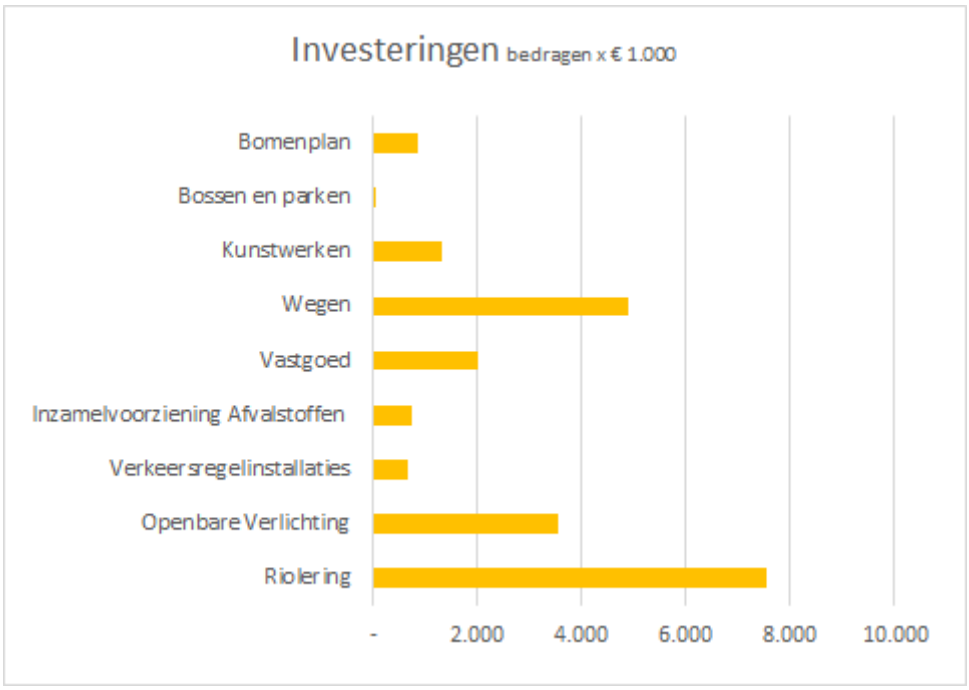
Lasten en baten voor beheer en onderhoud van het permanente vastgoed maken onderdeel uit van diverse programma's in de gemeentebegroting. Jaarlijks wordt er gemiddeld € 1,5 miljoen geïnvesteerd in vervangingsonderhoud en verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed. In de periode 2022-2025 wordt er gemiddeld € 4,1 miljoen uitgegeven aan planmatig en storingsonderhoud.

De cijfers voor begroting 2022 zijn afwijkend ten opzichte van vorig jaar. Dit is vooral te verklaren door de bouwkostenstijging. Daarnaast zijn er enkele nieuwe panden opgenomen. Daar tegenover staat een stijging van de baten.

Daarnaast is er een investeringsbedrag van jaarlijks € 800.000 begroot voor het verduurzamen van het gemeentelijke vastgoed. Voorheen moesten deze investeringen zichzelf volledig terugverdienen. Dit bleek in de praktijk niet realistisch. Met ingang van 2022 is het de bedoeling dat deze investeringen niet meer volledig hoeven worden terugverdiend maar slechts voor 60%. Daarmee worden ze beter haalbaard en zullen ze sneller worden uitgevoerd. De klimaatdoelstelling wordt eveneens eerder bereikt.
Voor het aanpassen van de ventilatie in een groot aantal schoolgebouwen heeft de gemeente Suvis-subsidie van het Rijk ontvangen. Daaronder ook een 3-tal MFC's. Daarvoor wordt een subsidie ontvangen van € 650.000. De eigen investering van de gemeente voor deze 3 gebouwen bedraagt € 1,5 miljoen.

Overzicht onderhoudskosten en investeringen kapitaalgoederen

Investeringen bedragen x € 1.000
Bomenplan
Bossen en parken
Kunstwerken
Wegen
Vastgoed
Inzamelvoorziening Afvalstoffen
Verkeersregelinstallaties
Openbare Verlichting
Riolering
-
2.000
4.000
6.000
8.000
10.000

Financiering

Voor de financieringsfunctie worden de missie en de doelstellingen beschreven in het treasurystatuut gemeente Arnhem. In dit statuut wordt ingegaan op de kaderstelling van de werkorganisatie (taken, bevoegdheden, verantwoordelijkheden, mandatering) en op het instrumentarium om de doelstellingen te realiseren.

Deze paragraaf richt zich op de uitwerking van het treasurystatuut naar de begroting voor 2022 en te hanteren normeringen. Hierbij komen de onderstaande onderwerpen aan de orde:

- Risicomanagement financiering;
- Financieringsvolume (inclusief delegatie / mandatering);
- Kasgeldlimiet;
- Renterisiconorm;
- Overige risico's.

Risicomanagement financiering

Voor wat betreft de financiering wordt onderscheid gemaakt tussen:
a. Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte;
b. Financiering van de sociale woningbouw;
c. Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen.

Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte (a)

Bij de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte gaat het om de financiering van de investeringen van de gemeente Arnhem, de overgedragen investeringen aan geprivatiseerde onderdelen van de gemeente en de exploitatie van lasten en baten. Bij de investeringen moet naast de reguliere financieringen van de gemeentelijke taken worden gedacht aan grote stedelijke projecten, zoals Arnhem Centraal, stadsvernieuwing in de binnenstad, grondexploitatie en onderhoud in de infrastructurele sfeer. Als 'inkoop' van geld (de funding) wordt gebruik gemaakt van de volgende financieringsmiddelen (stand per 31-12-2022):

- de kapitaalmarkt voor langlopende financieringsmiddelen: € 776,5 miljoen. Het betreft hier de leningenportefeuille opgenomen gelden (O/G);
- de geldmarkt voor kortlopende financiering (< 1 jaar): Naar verwachting zal per ultimo 2022 geen kortlopende financiering nodig zijn voor investeringen en projecten. De ruimte binnen het beschikbare kasgeld kan worden aangewend voor de (goedkope) financiering van de dagelijkse activiteiten van de gemeente: het werkkapitaal;
- de binnen Arnhem beschikbare reserves en voorzieningen met een volume van € 136,5 miljoen.

Binnen de gemeente wordt voor de financiering een omslagrente van 1,4% in rekening gebracht bij de investeringen en de projecten.

De portefeuille door de financieringsfunctie uitgezette gelden (U/G), heeft per 31-12-2022 een volume van € 30,5 miljoen. Het betreft hier leningen aan instellingen en verzelfstandigde organisatie-onderdelen.
Hieronder vallen niet de verstrekte leningen in het kader van de inkomensondersteuning.

Arnhem en de wereldeconomie

De verwachting van veel analisten en wetenschappers dat de economie in 2021 weer zal aantrekken is uitgekomen, de economie herstelt zich wereldwijd onverwacht snel van de coronacrisis.
Waar een aantrekkende economie normaal gesproken ervoor zorgt dat de rente gaat oplopen, is dat nu (nog) niet het geval. Naast een toename in de vraag naar nieuwe leningen, wat de rente kan opdrijven, houdt de ECB het opkoopprogramma van staatsobligaties (de zogeheten kwantitatieve verruiming) in stand om te voorkomen dat een stijgende rente het economisch herstel een halt toeroept. Deze kwantitatieve verruiming zorgt ervoor dat er meer geld beschikbaar komt op de kapitaalmarkt, wat als doel heeft dat de rente laag blijft. De praktijk zal moeten uitwijzen welke van deze twee factoren de doorslag zal gaan geven, al is bekend dat de ECB het opkoopprogramma niet vol zal blijven houden en dat de rente dus weer zal gaan stijgen.
Alle analisten en economen zijn daarnaast van mening dat het huidige lage renteniveau voor de kapitaalmarkt op termijn onhoudbaar is, maar voor de gemeente betekent dit dat financiering goedkoop blijft.

Financiering van de sociale woningbouw (b)

De financiering van de sociale woningbouw vindt bijna volledig plaats door leningen door corporaties, die geborgd worden door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Dit landelijke fonds fungeert als waarborg ten aanzien van risico's van wanbetaling en vervult daarmee de garantstellende rol die gemeenten van oudsher hadden. Het WSW kan bij gemeenten en het Rijk aankloppen wanneer de eigen borgingscapaciteit niet meer

toereikend is (wat nog nooit is gebeurd). Daarvoor heeft ook de gemeente Arnhem een achtervangovereenkomst met het WSW gesloten. Het bestaan van het WSW samen met ontwikkelingen op het gebied van schaalvergroting en regionalisering van de woningcorporaties verklaart waarom de rol van de gemeente op het terrein van de financiering van woningbouw de afgelopen jaren kleiner is geworden en nu zo goed als uitgespeeld is. In 2022 heeft de gemeente nog maar één lening van € 9.000 aan de woningcorporatie Omnia Wonen op de balans.

Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen (c)

Bij de financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen gaat het om activiteiten die nauw grenzen aan het beleid van de gemeente Arnhem. Het gaat hier vooral om instellingen in de sectoren zorg, sport en cultuur. Ook bij deze financiering wordt de laatste jaren een terughoudend beleid gevoerd.
Bij de directe (eigen) financiering van de activiteiten van de instellingen heeft de gemeente Arnhem een gericht toezicht op het reilen en zeilen van de betreffende instellingen. Door aan de te verstrekken leningen waarborgen te verbinden kan bij calamiteiten direct worden gereageerd (voorbeeld: executie bij recht van eerste hypotheek). Tevens bestaan er bij de sectoren zorg en sport waarborgfondsen. Met borgstelling door deze waarborgfondsen kunnen instellingen bij banken een lagere rente bedingen en hoeft de gemeente zelf geen lening te verstrekken. De stichting waarborgfonds voor de sport (SWS) garandeert maximaal de helft van de lening en eist een garantie van de gemeente voor het resterende deel van de lening.
In 2020 heeft de economie harde klappen gekregen, maar trekt in 2021 weer aan. Dat gebeurt niet op alle fronten in een gelijk tempo, waardoor het mogelijk is dat de ene instelling langer geconfronteerd zal worden met de gevolgen van de recessie dan de andere en alsnog in moeilijkheden komt en bij de gemeente aan moet kloppen voor ondersteuning. Dat risico wordt substantieel verkleind door de garanties van de waarborgfondsen.

Financieringsvolume (delegatie/mandaat)

Bij het vaststellen van de Begroting neemt de gemeenteraad een besluit over de omvang van de gemeentelijke activiteiten en daarmee over het financieringsvolume. Afgezien van de eigen middelen in reserves en voorzieningen wordt in de financieringsbehoefte voorzien door middel van leningen voor de lange termijn (vaste financiering) en voor de korte termijn (vlottende financiering).

Lange termijn financiering (vaste financiering)

Zoals reeds toegelicht gaat het hier om de benodigde geldmiddelen voor de eigen gemeentelijke investeringen en projecten; de financiering van sociale woningbouw (indien nodig) en de verstrekking van geldleningen aan instellingen, gelieerd aan het beleid van de gemeente Arnhem.

Korte termijn financiering (vlottende financiering)

Bij de kortlopende financiering gaat het om de financiering van de lopende activiteiten en werkzaamheden van de gemeente. Hiervoor wordt geld geleend of (in geval van een tijdelijk overschot) uitgezet bij de schatkist voor een periode van maximaal een jaar. Als een extra zekerheid, bijvoorbeeld voor het opvangen van onverwachte fluctuaties in de behoefte aan kasgeld, is een arrangement afgesloten met de Bank Nederlandse Gemeenten waarbij tot een beperkt bedrag (€ 4 miljoen) de gemeente een negatief saldo mag hebben. Insteek is hiervan zo weinig mogelijk gebruik te maken, een kasgeldlening is goedkoper dan rood staan bij de bank.
In voorkomende situaties zal een deel van de opgenomen kas-/callgelden (O/G) worden omgezet in langlopende financiering, de zogenoemde consolidatie. Een en ander past binnen de regels, zoals vastgelegd in het treasurystatuut.

Financieringsbehoefte per 31-12-2022

Onderstaand schema geeft inzicht in de benodigde geldmiddelen voor de langlopende financiering en de manier waarop deze beschikbaar komen (de funding).

Het totaalvolume van de benodigde financieringen bedraagt € 912 miljoen. Vanuit de beschikbare aanwezige middelen (reserves en voorzieningen en obligo's en waarborgsommen) en de leningenportefeuille voor de vaste financiering is meer dan dit bedrag beschikbaar. Per ultimo 2022 zal zelfs een bedrag van € 4,4 miljoen in de schatkist van het Ministerie van Financiën gestald moeten worden.
De financieringsfunctie is ruimschoots in staat om voldoende middelen aan te trekken en beschikbaar te stellen voor dekking van de reeds gepleegde investeringen, de kosten in de grondexploitatie en voor de in 2022 begrote investeringen.

Benodigd voor	Bedrag	Financiering middels	Bedrag
Bedragen x € 1.000			
Activa gemeente Arnhem en grondexploitatie	840.375	Reserves en voorzieningen	136.546
Uitgezette gelden aan gelieerde instellingen en woningcorporaties (kapitaalverstrekking en leningen u/g)	35.286	Opgenomen gelden in de kapitaalmarkt (leningen o/g)	776.525
		Obligo's waarborgsommen en vooruitontvangen erfpacht	3.374
Overige uitgezette middelen (o.a. nog te ontvangen erfpacht en bijdragen aan activa van derden)	36.401	Rekening courant BNG en kasgeldleningen	-4.383
Totaal langlopend te financieren	**912.062**	**Totaal financiering**	**912.062**

Leningenportefeuille 2022

Onderstaand schema geeft inzicht in de samenstelling van de volumes in het jaar 2022 van de huidige leningenportefeuille van de financieringsfunctie. Het betreft leningen opgenomen gelden (O/G) en leningen uitgezette gelden (U/G).

Leningen portefeuille	Stand 01.01.2022	Opname	Aflossing	Stand 31.12.2022
Bedragen x € 1.000				
Leningen O/G				
Leningen portefeuille	621.528	174.349	-133.421	662.456
Nog aan te trekken financiering in 2021	114.061			114.061
Leningen t.b.v. woningcorporaties	9		-1	8
Totaal leningen O/G	**735.598**	**174.349**	**-133.422**	**776.525**
Leningen U/G				
Vaste leningen uitstaand	35.423		-4.887	30.536
Woningcorporaties	9		-1	8
Totaal leningen U/G	**35.432**	**0**	**-4.888**	**30.544**

Van de nieuwe financiering in 2021 heeft een bedrag van € 42,7 miljoen betrekking op herfinanciering van de bestaande leningenportefeuille. De overige € 71,4 miljoen is nodig voor de begrote investeringen.

Rentevisie

In recente jaren is als gevolg van de lage rentestand de gemiddeld te betalen rente voor de gemeente gestaag gedaald. Als gevolg van gewijzigde wetgeving in het BBV moet de omslagrente binnen marges de gemiddelde marktrente volgen en is de gemeente niet meer vrij in het bepalen van deze intern in rekening te brengen rente. Een omslagrente van 4%, zoals de gemeente hanteerde voor het jaar 2018, is niet meer toegestaan. Deze bedroeg in 2020 2% en in 2021 1,7% en daalt in 2022 naar 1,4%.
Om meerjarig gebruik te blijven maken van de lage marktrente kiest de gemeente ervoor om nu en in de komende jaren leningen met lange looptijden aan te trekken waarvan de rente nog steeds laag is (momenteel onder de 1%). Wanneer de rente ook na 2022 zo laag blijft is het bijna een zekerheid dat de omslagrente verder verlaagd moeten worden om te voldoen aan de eisen uit het BBV.
De gemeente heeft al een aantal jaren leningen aangetrokken met lange looptijden van 20 à 30 jaar. Hiermee is ruimte gecreëerd om in toekomstige jaren, wanneer de rente voor nieuwe leningen mogelijk weer op een hoger niveau terecht zal komen, met behulp van nieuwe leningen met kortere looptijden toch een lage gemiddelde rente te realiseren binnen de wettelijke mogelijkheden. Het moment waarop de rente substantieel gaat stijgen kan niemand voorspellen, het is zaak waakzaam te blijven om niet verrast te worden.
Als gevolg van de renterisiconorm (zie hieronder) mag de gemeente geen leningenportefeuille hebben met een gemiddelde looptijd van leningen van korter dan ongeveer vijf jaar. De gemeente zou dan in een jaar meer leningen moeten herfinancieren dan is toegestaan.

Mandaat (voor nieuw aan te trekken financieringsmiddelen)

Met het vaststellen van deze Begroting 2022 inclusief de paragraaf financiering mandateert de gemeenteraad het college om voor de financieringsbehoefte per onderscheiden categorie in 2022 leningen aan te gaan tot de volgende maximumtotalen:

Maximaal toegestane leningen 2022	Maximaal
Bedragen x € 1.000	
Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte	250.000
Financieringsbehoefte sociale woningbouw	100.000
Financieringsbehoefte aan gemeente gelieerde instellingen	50.000

Kasgeldlimiet

De Wet FIDO geeft concrete richtlijnen voor gemeenten voor het beheersen van het renterisico in verband met de korte termijn financiering. De kasgeldlimiet is een wettelijk maximum (plafond) voor het volume geldleningen in de vorm van zogenaamde call- en kasgeldtransacties.
De bovengrens is bij ministeriële regeling voor het jaar 2022 vastgesteld op 8,5 % van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting. De begroting van de gemeente Arnhem voor het jaar 2022 heeft een omvang van € 727,5 miljoen en daarmee komt de kasgeldlimiet uit op € 61,8 miljoen.
Het Rijk geeft gemeenten veel ruimte om maximaal gebruik te maken van (goedkope) financiering met kasgeld. Hoewel het gemeenten formeel niet is toegestaan de kasgeldlimiet te overschrijden (Wet FIDO, art. 4, lid 1), hoeven deze pas aan de toezichthouder te rapporteren wanneer de kasgeldlimiet drie kwartalen op rij wordt overschreden (art. 4, lid 2). Hiermee wordt gedoogd de kasgeldlimiet twee kwartalen op rij te overschrijden.
De gemeente Arnhem stuurt er desondanks op onder de kasgeldlimiet te blijven en deze niet te overschrijden.

Renterisiconorm

Het renterisico betreft het risico dat de begroting van de gemeente geconfronteerd wordt met een verzwaring van de rentelasten als gevolg van herfinancieringen van bestaande activa of van herziening van rente van bestaande leningen.
Het doel van de renterisiconorm is om dit risico te beperken tot een handelbaar niveau. Bij een gelijkmatig opgebouwde leningenportefeuille blijft het renterisico binnen verantwoorde marges en zullen de renteaanpassingen zich geleidelijk voordoen en binnen de begroting opgevangen kunnen worden.
In de Wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO) is vastgelegd dat jaarlijks een volume ter grootte van 20 % van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting (peildatum 1 januari) mag worden geherfinancierd of een renteherziening mag ondergaan. Omdat de gemeente voor de eigen financiering geen leningen heeft aangetrokken waarvan periodiek de rente wordt herzien, heeft voor Arnhem de renterisiconorm alleen betrekking op herfinanciering van aflopende leningen. Op basis van het begrote lastentotaal voor 2022 van € 727,5 miljoen mogen leningen tot een bedrag van € 145,5 miljoen worden geherfinancierd.
Voor het jaar 2022 komt de prognose van het renterisico uit op 17,7 %. Vergeleken met voorgaande en toekomstige jaren zal in 2022 een relatief hoog leningenbedrag worden geherfinancierd. De maximale noodzaak tot herfinanciering wordt volledig bepaald door beslissingen in het verleden, er is geen risico dat het renterisico van de gemeente Arnhem in 2022 hoger zal uitvallen.

Schatkistbankieren

Sinds het najaar van 2013 kennen gemeenten en andere decentrale overheden verplicht schatkistbankieren. Decentrale overheden dienen banktegoeden, die een vooraf bepaalde drempelwaarde te boven gaan, af te storten naar een rekening-courant bij het ministerie van Financiën. In 2021 is de drempelwaarde voor schatkistbankieren verhoogd, gemeenten mogen een hoger banksaldo aanhouden voordat afroming naar de schatkist verplicht is. Het Rijk hoopt de administratieve lastendruk op dit gebied te verlagen omdat minder boekingen naar (en van) de schatkist nodig zijn.
Voor de gemeente Arnhem bedraagt de drempelwaarde in 2022 € 10,46 miljoen.
Omdat inkomende en uitgaande kasstromen niet op elkaar zijn afgestemd, kunnen hoge positieve of negatieve kassaldi ontstaan. Om ruimte te bieden voor zulke bewegingen moet het gemiddelde van de banksaldi van de gemeente in een kwartaal worden afgezet tegen deze drempelwaarde, niet de dagelijkse stand. Het banksaldo hoeft dus niet continu beneden de drempelwaarde te blijven. Een banksaldo boven de drempelwaarde kan binnen het kwartaal worden gecompenseerd met banksaldi, die lager zijn dan de drempelwaarde.
Bij de controle van de jaarrekening neemt de accountant de verplichting tot schatkistbankieren mee.

Overige risico's

Gezien de samenstelling van de gemeentelijke leningenportefeuille en de kaderstelling vanuit de wet en het treasurystatuut (leningen worden alleen afgesloten in euro’s) is binnen de gemeente Arnhem geen sprake van valutarisico en/of koersrisico.

Bedrijfsvoering

Wij zijn een organisatie die midden in de samenleving staat, in verbinding is met de stad en een afspiegeling van de stad wil zijn. De gemeentelijke bedrijfsvoering verandert mee met de eisen die worden gesteld door de samenleving, het bestuur, de raad en onze eigen professionaliteit.

1.1 Ontwikkelingen binnen de bedrijfsvoering

De komende jaren zetten we in op de volgende grotere thema's:

Diversiteit en Inclusie

De gemeente wil een diverse, inclusieve organisatie zijn die de kracht van verschillen weet te waarderen, weet te benutten en kan inzetten in het belang van de stad. Iedereen moet binnen de organisatie dezelfde kansen krijgen, ongeacht leeftijd, achtergrond, seksuele geaardheid of beperking.

Informatievoorziening

Goede informatiestromen in termen van juist, volledig en tijdig zijn een essentieel element van het democratisch proces en dragen er tevens aan bij dat raad en college de besluiten die zij nemen goed kunnen uitleggen aan de stad. Inwoners hebben daar recht op. Verantwoorden wat je als overheid doet, is belangrijk voor het vertrouwen dat de samenleving in de overheid heeft.

Hybride werken

Hybride werken staat voor daar werken waar dat het meest passend is. Op de juiste plek, met de juiste mensen, op het juiste moment. Het gaat erom ons werk slim en effectief te organiseren, waarbij het doel van de activiteit, het type werk en de mate van interactie leidend zijn in de keuze waar we werken.

Weerbaarheid

Weerbaarheid is een breed thema: het heeft betrekking op professionele stevigheid en grenzen kunnen stellen. Als organisatie staan wij midden in de samenleving, dat vraagt om sensitiviteit en rolvastheid in ons handelen. Richting bestuur en raad adviseren wij onafhankelijk en vanuit onze professionaliteit.

1.2 Reguliere bedrijfsvoering

Personeel en organisatie

Het streven naar een divers samengesteld personeelsbestand en een inclusieve organisatie, waar iedereen op gelijkwaardige wijze kan deelnemen, zijn of haar talenten kan inzetten en zich welkom voelt, staat met stip op nummer één in het personeelsbeleid. Er is een bestuursopdracht geformuleerd en er is intussen een verandermanager Diversiteit en Inclusie aangesteld. De meting van de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor laat een hoge respons zien. Organisatiebreed worden themasessies belegd om meer aandacht te vragen voor het onderwerp en te komen tot concrete acties om het doel zoals geformuleerd in de bestuursopdracht te gaan behalen.

Ondanks de uitstroom door pensionering en instroom van jongeren is de gemiddelde leeftijd in onze organisatie bijna 50 jaar. De stevige investering op strategische personeelsplanning blijft overeind. Bovendien wordt de aandacht gericht op het binden en boeien van jonge collega's die al bij ons aan het werk zijn.

Het ziekteverzuim is, ondanks de hectische coronaperiode, organisatie breed gezien, dalende en het is belangrijk om dit in het komende jaar vast te houden. Verzuimmanagement en verzuimpreventie blijven heel belangrijke instrumenten. Ook in de nieuwe aanbesteding van de arbo-dienstverlening die gaat lopen is hier aandacht voor. De meldingsfrequentie en het kortdurend verzuim zijn prima op orde en zelfs aan de lage kant. Dit duidt op een grote bevlogenheid en betrokkenheid bij medewerkers. Vooral het langdurig, psychisch verzuim in de organisatie blijft het komende jaar onze aandacht vragen.

De coronacrisis heeft laten zien dat diverse aspecten van 'Het Nieuwe Werken' aan urgentie hebben gewonnen. Online samenwerken, hybride vergaderen, flexibel en meer plaats- en tijdonafhankelijk werken hebben een enorme vlucht genomen en zijn ook niet meer weg te denken. Het project Hybride werken is goed van de grond gekomen en loopt actief. Binnen dit project zijn diverse taskforces opgericht om alle deelaspecten samen op te laten lopen. Denk hierbij aan communicatie, thuiswerkplekken, cultuur en gedrag.

SBR
In de afgelopen jaren is een onevenwichtigheid ontstaan tussen de formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR). Er is een plan van aanpak opgesteld om de opgaven en de bezetting in verband met elkaar te bezien. De resultaten van de doorlichting worden in het vierde kwartaal verwacht. Dan is er, zo goed als mogelijk, inzicht in de capaciteit die nodig is om de opgaven binnen de programma's te kunnen realiseren, zijn er aandachtspunten in beeld gebracht wat betreft kwaliteit van processen en zijn richtingen voor verbetering benoemd. Parallel aan de doorlichting is gestart met de eerste stap van strategische personeelsplanning, namelijk de talentreview; een proces dat ons helpt in de 'match' vinden tussen ons menselijk kapitaal en de opgaven die gerealiseerd moeten met daarbij de juiste sturing op, en ontwikkeling van, ons menselijk kapitaal. Op basis van de doorlichting en talentreview wordt een ontwikkeltraject voor het cluster SBR geformuleerd en uitgevoerd. Algemene onderwerpen als samenwerken in een hybride en inclusieve organisatie zullen onze aandacht daarbij ook vragen.
In 2021 is ook gestart met een project om het management van SBR te voorzien van bruikbare managementinformatie. We werken aan het verder op orde brengen van de basis, zoals uit voorgaande blijkt. Streven is de tekorten niet verder op te laten lopen, en liefst te laten dalen. Tevens wordt ingezet op het laten afnemen van de beleving van werkdruk. Belangrijk is te constateren dat de opgave groot is en dat het op orde brengen van het cluster een lange adem vraagt en daarmee enkele jaren in beslag zal nemen. 2022 zal in het teken staan van de implementatie van het plan van aanpak dat in het najaar van 2021 gemaakt wordt.

Informatie en automatisering
Afdeling informatie werkt vanuit een meerjarige visie en strategie aan drie thema's: informatiegestuurde organisatie, uitbreiding digitale dienstverlening & zaakgericht werken en modernisering van de werkplek. Dit alles vanuit een robuuste basis, met bijzondere aandacht en continue ontwikkeling op het gebied van informatieveiligheid, privacy en aantoonbaarheid.

Uitbreiding digitale dienstverlening
De gemeentelijke informatievoorziening, een belangrijke basis voor de dienstverlening, wordt blijvend gemonitord en bijgesteld met het oog op continuïteit, kwaliteitsverbetering én meer doelmatigheid. Dit omvat onder andere:
- We werken aan optimale dienstverlening met effectieve processen en informatiestromen.
- Informatiehuishouding met betrekking tot het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Hiermee sorteren we ook voor op de beoogde ondernemers-dienstverlening binnen het Programma Vitale Economie onder de noemer 'van bedrijven weten'.
- Sturing op de kwaliteit van archivering en duurzame bewaring om de preservering en toegankelijkheid van de analoge en digitale informatie te waarborgen.
- Afdeling Informatie werkt samen met ICT De Connectie aan de versterking van de regionale informatievoorziening. Vanuit een regionale harmonisatieagenda op het niveau van de procesondersteunende applicaties wordt de kwaliteit versterkt en de kwetsbaarheid op beheer verminderd. Hiertoe zal de informatiestrategie ook op regionaal niveau vormkrijgen en de samenwerking versterken.
- Als één van de eerste applicaties is de applicatie die onze dienstverlening door middel van het zaakgericht ondersteunt aan de beurt. De landelijke ontwikkeling 'Common Ground' krijgt een prominente plek in de aanbesteding hiervan, als eerste stap in een grote transitie die in de komende jaren verder vorm zal krijgen. De impact van deze vervanging op de organisatie zal groot zijn.

Informatiegestuurde organisatie
Informatiegestuurd werken versterken we dit jaar weer verder, onder de noemer "Informatiegestuurd Arnhem". We zetten verder in op een monitor per beleidsprogramma, op basis van indicatoren. Hiermee zorgen we dat de programma's de sturing op de doelen met meer feitelijke basis kunnen vormgeven. Het coronadashboard, de rapportage Nemia en de bestuursrapportages Zorg Dichterbij en Doorbraak naar Werk zijn hiervan reeds voorbeelden. In een stapsgewijs proces pakken we dit de komende jaren verder op. De uitvoering ervan sluit aan op de motie 'Voortaan wel meetbare doelen' 20M277.
Verder focussen wij aankomend jaar op:
- het verder vormgeven van het Arnhems dataplatform, de 'centrale waarheid' en gegevensbasis voor de monitoren;
- het verder bouwen aan analyseteams waar multidisciplinaire teams werken aan analyse en ontwikkeling van de monitoren;
- meer open data.

Modernisering werkplek

- Corona heeft de ontwikkeling van online werken in een stroomversnelling gebracht. De ondersteuning van het online samenwerken krijgt steeds verder vorm.
- Het nieuwe sociale intranet wordt een nieuwe online ontmoetingsplek die het kennisdelen en ontmoeten zal vergemakkelijken.
- Door genoemde ontwikkelingen zal het gebruik van het stadskantoor en het stadhuis in de toekomst anders zijn dan voorheen. Hybride werken in de vergaderruimtes zal verdere investeringen vragen en de facilitering van de thuiswerkplek zal verdere aandacht vragen.

Informatieveiligheid, privacy & auditing

De gemeente heeft steeds meer gegevens. Enerzijds gaat het hier om persoonsgegevens. Inwoners mogen erop vertrouwen dat hun privacy bij ons geborgd is: we gaan goed om met gegevens en vragen alleen wat nodig is. Anderzijds hebben we veel informatiestromen die belangrijk zijn voor de continuïteit van onze bedrijfsvoering en dus veilig moeten zijn. De veranderende wetgeving zorgt ook voor aanpassingen in ons informatiebeleid. Met auditing wordt aantoonbaar gemaakt dat de gemeente hierop in control is. De in 2021 uitgevoerde nulmeting op het gebied van bewustzijn bij medewerkers zal leiden tot acties die medewerkers beter in staat stellen goed met de gegevens van de inwoners en organisatie om te gaan.

Financiën en control

De afdeling Financiën en Control acteert vanuit het visiedocument dat medio 2020 door de afdeling is opgesteld. Centraal thema hierbij is "wij brengen Arnhem verder, met betrokkenheid, onafhankelijk advies en ondersteuning, met kennis en innovaties."
In het afgelopen jaar zijn goede stappen gezet, bijvoorbeeld op het terrein van de actualisatie van het financieel beleidskader, het voorzien in stuurinformatie, de verdere verbetering van ondersteuning en advies bij de producten uit de P&C cyclus en het versterken van de administratieve organisatie.
Onder andere door een pilot Robotic Process Automation is invulling gegeven aan de ambitie op het gebied van innovatie.
In 2022 geven we dit een vervolg en bouwen we dit uit zowel binnen de afdeling als ook naar onze stakeholders toe. In onze financiële administratie en processen brengen we samen met De Connectie de basis verder op orde. We werken in nauwe samenwerking met Informatie verder aan 'Informatiegestuurd Arnhem'.
Ten slotte willen we meer structuur en eenduidigheid aanbrengen in de rollen en werkzaamheden van Gegevensmanagers en Business Control. Invoering van Strategische Personeelsplanning is daaraan ondersteunend en zullen we in 2022 afronden en inzetten.

Auditing en risicomanagement

In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt ingegaan op het beleid voor risicomanagement, het risicoprofiel en de benodigde weerstandscapaciteit, de relatie met de financiële kengetallen en de belangrijkste risico's. De aanpak van risicomanagement is gebaseerd op de nota Risicomanagement en weerstandsvermogen, zoals vastgesteld in de raad van 16 september 2020.
Speerpunten voor de aanpak in 2021 zijn:

- een betere sturing op de maatregelen voor met name de belangrijkste risico's;
- extra aandacht in de vorm van risicosessies voor een aantal grote projecten (bijvoorbeeld de aanpak van Arnhem Oost en de Lauwersgrachtalliantie);
- evaluatie van de jaarresultaten 2021 ten opzichte van het risicoprofiel 2021;
- trainingen risicomanagement van medewerkers om deze goed te faciliteren om risico's goed in beeld te kunnen brengen en hierop te sturen.

In de gemeentewet is in art. 213a vastgelegd dat gemeenten onderzoeken doen naar de doeltreffendheid en doelmatigheid en hierover de raad informeren. Bij de bespreking van de Perspectiefnota 2022-2025 is door de raad onderstreept dat het belangrijk is dit soort onderzoeken ook in Arnhem uit te voeren.
Sinds begin van dit jaar ontvangt de raad ieder kwartaal een overzicht van lopende externe onderzoeken. Enkele onderzoeken dragen kenmerken van onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid, maar deze onderzoeken worden op dit moment niet expliciet als 213a onderzoeken geduid.
In september 2021 is de raad geïnformeerd over de vernieuwde aanpak van 213a onderzoeken in Arnhem vanaf 2022. In dezelfde brief is ook het vervolg op de onderzoeken volgens de methode Duisenberg en de aanpak voor het actueel houden van de begroting (zero based opbouwen programma's) opgenomen. Het college heeft in deze Begroting middelen vrijgemaakt voor het kunnen (laten) uitvoeren alle hiervoor genoemde onderzoeken.

Rechtmatigheid en financial audits
Op 26 mei j.l. heeft de gemeenteraad ingestemd met het raadsbesluit 'intern controleplan'. Hiermee heeft de raad het normenkader voor de rechtmatigheidsverantwoording, de controletoleranties en de te benoemen onderdelen in de bedrijfsvoeringsparagraaf vastgesteld. In het intern controleplan en het raadsvoorstel is aangegeven dat het invoeren van de rechtmatigheidsverantwoording per 2021 waarschijnlijk, maar niet zeker is. Informatie die na het vaststellen beschikbaar is gekomen wijst uit dat de rechtmatigheidsverantwoording per 2021 niet door gaat en dat deze (waarschijnlijk) vanaf 2022 afgegeven moet worden.

Over het uitstellen van de rechtmatigheidsverantwoording is de raad op 7 september geïnformeerd. In deze raadsbrief is eveneens aangegeven dat het college de voorbereidingen en de werkzaamheden die gepland zijn middels het interne controleplan 2021 gedurende 2021 wel zal blijven uitvoeren alsof de rechtmatigheidsverantwoording al afgegeven moet worden. Dit zogenaamde 'proefdraaien' is op dit moment in volle gang en gebeurt gedurende heel 2021 in afstemming met de externe accountant. Over de uitkomsten van deze controlewerkzaamheden wordt de raad geïnformeerd via de paragraaf bedrijfsvoering in de jaarstukken 2021.

Juridische zaken

Advisering
Arnhem heeft de ambitie in besluitvorming meer transparantie te bereiken waar het gaat om de (voorbereiding van) raadsvoorstellen. Vanuit de afdeling Juridische Zaken wordt dit proces ondersteund.
Het specifieke terrein van de burgemeestersbevoegdheden Openbare Orde en Veiligheid heeft in het afgelopen jaar veel prioriteit gevraagd. Dit zal gelet op de conclusies in het onderzoek van de Rekenkamer van 19 juni 2021 "De wet van de stimulerende achterstand" de komende jaren nog meer het geval zijn. De gemeente Arnhem zal verder deelnemen aan het Experiment gesloten coffeeshopketen (wietexperiment). Daarbij is recentelijk het project BOTOC (Breed Offensief Tegen Ondermijnende Criminaliteit) van start gegaan. Naast de normale werkzaamheden voor de Afdeling Veiligheid, neemt Juridische Zaken in beide projecten intensief deel.
Ook dit jaar zal weer veel aandacht blijven gaan naar de invoering van de nieuwe Omgevingswet, die wederom is vertraagd. Ook hier wordt door Juridische Zaken intensief samengewerkt met beleidsafdelingen en in dit geval ook ICT. De verwachting is verder dat dit jaar de energietransitie, het hybride werken en ondersteuning van wijkinitiatieven ook de nodige aandacht zullen vragen van Juridische Zaken.

Juridische procedures
De afdeling Juridische Zaken hecht vanzelfsprekend aan de grondbeginselen van de rechtsstaat. Daarom werd ook al vóór de Toeslagenaffaire bij advisering in concrete zaken en afwikkeling van procedures niet alleen gekeken naar de rechtmatigheid van de beslissingen, maar ook naar mogelijke concrete maatwerkoplossingen. De medewerkers die bezwaren en klachten afhandelen hebben op dit moment extra aandacht voor de gedupeerden van de toeslagenaffaire.

Het afgelopen jaar hebben de medewerkers van Juridische Zaken zich verdiept in de wijze waarop in juridische stukken meer inclusief kan worden gecommuniceerd. Ter ondersteuning van dit proces heeft een groot deel van de afdeling Juridische Zaken in het kader van Direct Duidelijk trainingen op dit gebied gevolgd. Behalve dat individuele medewerkers kennis in deze sessies hebben opgedaan, wordt er de komende tijd gewerkt aan een verdere verbeterslag van stukken van de afdeling. Dit proces zal de komende jaren blijvende aandacht krijgen.

Control
De afdeling Juridische Zaken hecht aan transparantie zodat de burger op de hoogte kan zijn van zijn rechten en plichten. Al jaren kunnen burgers via www.overheid.nl bijvoorbeeld de lokale regelgeving van de gemeente Arnhem en zijn mandaten vinden. Met de inwerkingtreding van de Wet electronische publicaties op 1 juli 2021 is er nog betere ontsluiting van informatie voor de burger mogelijk. Zo moeten bijvoorbeeld ook kennisgevingen van vergunningen worden gepubliceerd. Burgers die in het bezit zijn van een account "Berichten over uw buurt" krijgen deze meldingen automatisch in hun mailbox. Juridische Zaken is opdrachtgever en neemt deel aan projectteam samen met projectleden uit Vergunning & Handhaving, Strategie Beleid en Regie. Zij leiden de invoering van deze wet in goede banen, voorzien medewerkers van informatie en bekijken waar processen nog verder kunnen worden verbeterd.

Ook openheid van informatie voor de burger is van belang. Juridische Zaken adviseert al jaren lang medewerkers die verzoeken in het kader van de Wet openbaarheid van bestuur behandelen en gaat daar in het nieuwe jaar ook mee door. Door te participeren in het kernteam Open Data van de gemeente Arnhem is ook vanuit Juridische Zaken prioriteit gegeven aan het beschikbaar stellen van Wob-verzoeken, besluiten en bijlagen als Open Data.

Open data zijn gegevens en informatie van de gemeente die voor iedereen beschikbaar en toegankelijk zijn gemaakt in een digitaal formaat. Deze werkwijze past bij een transparante, betrouwbare en goed controleerbare overheid. Halverwege 2021 hebben medewerkers van Juridische Zaken tevens de taak gekregen om als Wob-coördinator de behandelaar in het Wob-proces te ondersteunen. En vanzelfsprekend worden de ontwikkelingen ten aanzien van de Wet open overheid nauwgezet vanuit Juridische Zaken gevolgd.

Communicatie

Inclusieve gemeentelijke communicatie

Als gemeente gaan we voor communicatie die begrijpelijk is en waarbij iedereen zich gezien en begrepen voelt. Dat doen we langs de volgende lijnen:

Schrijven in voor iedereen begrijpelijke taal

Wij gaan verder met bewustwording en training van de gemeentelijke organisatie. We gaan het gesprek aan met onze gemeenschappelijke regelingen en uitvoeringsorganisaties, om hen ertoe te bewegen om ook taalniveau B1 als norm te nemen. We zetten een Lezerspanel op. De deelnemers worden breed geworven onder de inwoners van Arnhem. Zij gaan een aantal keren per jaar feedback geven op onze schriftelijke communicatie. En ten slotte gaan we een proef houden met beeldbrieven.

Verdere verbeteren toegankelijkheid websites

We werken door aan de verbeterslag van www.arnhem.nl en gaan andere aan de gemeente verbonden sites (laten) toetsen aan de wettelijke eisen. We richten een proces in om ervoor te zorgen dat de eisen op het gebied van toegankelijkheid (en beveiliging) voor toekomstige websites vooraf zijn geborgd.

Communicatie waarin alle Arnhemmers zich herkennen

We onderzoeken of we in onze communicatie aansprekend zijn voor álle Arnhemmers en wat we eventueel beter kunnen doen. Op basis van de input die we in de tweede helft van 2021 verzamelen, maken we in 2022 een plan om de gemeentelijke communicatie nog inclusiever te maken.

Overzicht formatie

Totaal aantal FTE Arnhem	Realisatie Bezetting 31.12.2020	Begroting Formatie 2021	Begroting Formatie 2022	Begroting Formatie 2023	Begroting Formatie 2024	Begroting Formatie 2025
Bestuur						
Aantal FTE Raad	39	39	39	39	39	39
Aantal FTE College B&W	7	7	7	7	7	7
Personeel						
Aantal FTE ambtelijke organisatie formatie	949	981	960	938	937	935
Totaal personeel gemeente Arnhem	**949**	**981**	**960**	**938**	**937**	**935**

Verloop formatie

	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Aantal FTE ambtelijke organisatie Begroting 2021-2024	**916**	**912**	**912**	**912**	**912**
Bij: consulent W&I-Handhaving: zorgfraude	2	2	2	2	2
Bij: integraal handhaver 0,6 fte areaal	1	1	1	1	1
Bij: bijdrage economie SBR	1	1	1	1	1
Bij: 2e jaar 11 trainees 1/3/21 tot 1/3/22	9	2			
Bij: formatie Bedrijfsvoering	15	15	13	12	10
Bij: 8,0 fte doorontwikkeling burgerzaken	8	8	5	5	5
Bij: straatcoaches	4	4	4	4	4
Bij: participatiecoaches bureau Nieuwkomers - pilot - 2021	4				
Bij: kredietadviseur duurzaamheidsleningen 21-25	1	1	1	1	1
Bij: uitbreiding vaste formatie PIM (vermindering inhuur)	2	2	2	2	2
Bij: interventiespecialist Zorg en Veiligheid	1	1	1	1	1
Bij: netwerkmanager arbeidsmarkt regio Midden Gelderland	0	0			
Bij: capaciteit cluster Strategie Beleid en Regie	20	15			
Af: invulling taakstelling Gelrepas	-3	-3	-3	-3	-3
Afronding	-1	-1	-1	-1	-1
Aantal FTE ambtelijke organisatie Begroting 2022-2025	**981**	**960**	**938**	**937**	**935**

Toelichting bij de grootste mutaties:

- Gedurende de periode 1 maart 2021 tot 1 maart 2022 zijn er 11 trainees aan de formatie toegevoegd. Omgerekend op jaarbasis is dit gemiddeld 9 fte in 2021 en gemiddeld 2 fte in 2022. Dekking hiervoor vindt plaats uit het jongerenbudget.
- Om te kunnen anticiperen op de toenemende vraag naar hoogwaardige en complexe producten zijn voor de verdere doorontwikkeling van het cluster Bedrijfsvoering vanaf 2021 bestaande budgetten omgezet naar formatie. In 2022 gaat het hierbij om 15 fte, aflopend naar 10 fte in 2025. Deze formatieve uitbreiding is als volgt vertaald:
  - 2,0 fte voor capaciteit artikel 44 vragen
  - 1,0 fte voor P&O
  - 4,0 fte voor Informatie
  - 3,0 fte voor F&C
  - 3,5 fte voor het oplossen van een eerder opgelegde formatieve taakstelling

  Daarnaast is er in de Perspectiefnota 2022-2025 voor de jaren 2022 en 2023 € 150.000 beschikbaar gesteld ten behoeve van een inclusieve gemeentelijke organisatie en € 50.000 voor 2024. Dit is circa 1,5 fte in 2022 en 2023 en 0,5 fte in 2024.
- Voor de doorontwikkeling van Burgerzaken is bij de Perspectiefnota 2021-2024 budget beschikbaar gesteld. Naar verwachting zal dit rond de 8 fte formatie-uitbreiding betreffen in 2021 en 2022, aflopend naar structureel circa 5 fte vanaf 2023.
- In de Perspectiefnota 2022 zijn voor de jaren 2021 en 2022 extra middelen beschikbaar gesteld voor het cluster Strategie, Beleid en Regie om het cluster in staat te stellen de personele formatie in evenwicht te brengen met de gevraagde inzet op de gemeentelijke programma's. Voor 2021 is € 2 miljoen beschikbaar gesteld en voor 2022 € 1,5 miljoen. Dit is globaal vertaald naar formatie 20 fte in 2021 en 15 fte in 2022.

	Realisatie 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Aantal FTE ambtelijke organisatie	949	981	960	938	937	935
Saldo personeelsbudget loonsom (in € 1.000)	75.416	82.723	81.261	79.128	79.028	79.028
Gemiddelde loonsom (in €)	79.459	84.325	84.638	84.377	84.361	84.496

Verbonden partijen

De gemeente neemt deel in diverse rechtsvormen zowel publiek als privaat. Wanneer de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft in een andere partij, is dat voor de gemeente een verbonden partij. Samenwerking met andere partijen is een manier om publieke taken uit te voeren, die bijdragen aan het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen. Deelnemingen in andere partijen brengen risico's met zich mee zowel bestuurlijk, maatschappelijk als financieel.

Verbonden partijen twee gemeentelijke rollen

De gemeente vervult twee rollen richting de verbonden partijen: de rol van eigenaar en de rol van opdrachtgever. Tussen beide rollen en de belangen die daaruit voortvloeien, kan een spanningsveld bestaan.

In de eigenaarsrol beslist de gemeente over de oprichting, de missie, de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verbonden partij. Het gemeentebestuur is mede eigenaar van de verbonden partij en draagt bestuurlijke verantwoordelijkheid (de gemeente neemt deel aan het bestuur). De eigenaarsrol richt zich vooral op de continuïteit en de levensvatbaarheid van de (samenwerkings)organisatie.

De gemeente is ook opdrachtgever van de verbonden partij. De verbonden partij levert diensten of producten of is uitvoerder van gemeentelijk beleid. Veelal in de vorm van een basispakket dat door alle deelnemers in de samenwerking wordt afgenomen, met daarnaast een aanvullend pakket dat voor afzonderlijke deelnemers op maat wordt afgesproken.

Het financieel belang is gekoppeld aan beide rollen. Als opdrachtgever heeft de gemeente belang bij een zo goed mogelijke prijs-/kwaliteitsverhouding voor de afgesproken dienstverlening en deze moet passen binnen de kaders van de gemeentebegroting. Als eigenaar draagt de gemeente het 'ondernemersrisico' van de samenwerking. Als de financiële resultaten tegenvallen, zal de gemeente de tekorten moeten aanvullen.

Actuele kaders

Kadernota verbonden partijen gemeente Arnhem

In 2016 is de visie van de gemeente Arnhem op de verbonden partijen vastgelegd in de kadernota verbonden partijen 2016 gemeente Arnhem, met daarin uitvoeringsrichtlijnen over de wijze van sturen en beheersen. Uitgangspunt is om hierbij uit te gaan van een risicogerichte aanpak, onder andere door het instellen van een governance code en het toepassen van een 'risicokompas'.

BBV-Notitie verbonden partijen

Ook de Notitie verbonden partijen van de Commissie BBV uit oktober 2016 geeft verplichte en aanbevolen kaders ten aanzien van verbonden partijen. In deze notitie wordt uiteengezet wanneer sprake is van een financieel en bestuurlijk belang. Van een financieel belang is sprake als de gemeente de middelen zoals vermogen of leningen, die aan een partij ter beschikking zijn gesteld, niet terugkrijgt bij faillissement van die partij of indien financiële problemen bij de derde partij kunnen worden verhaald bij de gemeente. Bij een bestuurlijk belang gaat het om het hebben van zeggenschap van de gemeente in een derde partij, hetzij omdat de gemeente een zetel in het bestuur heeft, hetzij omdat ze via aandelen mee kan stemmen.

Wet gemeenschappelijke regeling

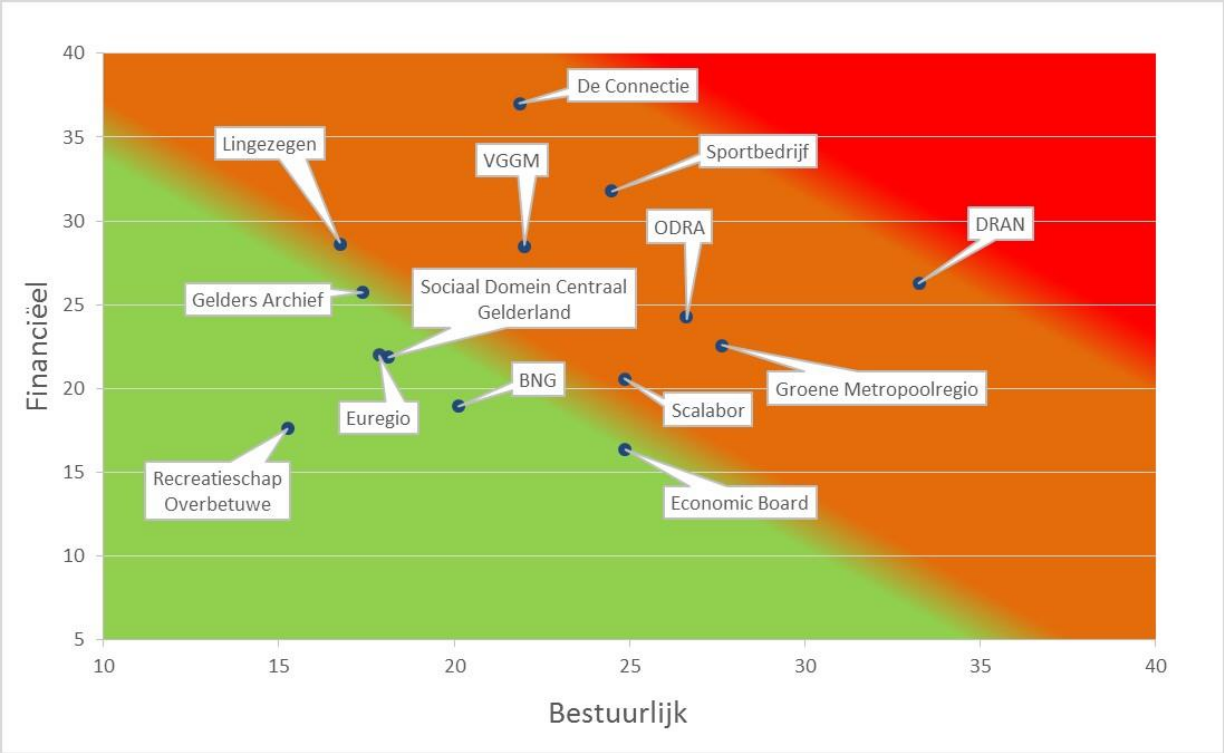
Een ander extern kader betreft de Wet gemeenschappelijke regeling (Wgr). In juli 2020 is door de minister van Binnenlandse zaken een voorstel tot wijziging van deze wet ingediend die erop gericht is de kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraad bij taken die in gemeenschappelijke regelingen worden uitgevoerd te versterken. Op 1 juni 2021 heeft de Tweede Kamer het wetsvoorstel aangenomen. De Eerste Kamer zal naar verwachting in het najaar van 2021 stemmen over het wetsvoorstel.

Diversiteit en inclusiviteit

Binnen de gemeentelijke organisatie worden stappen gezet om te komen tot een diverse en inclusieve organisatie. We vinden het belangrijk dat ook onze verbonden partijen het onderwerp diversiteit en inclusie als speerpunt van beleid hebben. Tijdens het raadsdebat op 14 juli 2021 is daarom door wethouder Jan van Dellen de toezegging gedaan dat in de jaarplannen van de verbonden partijen een paragraaf komt over inclusie. In het najaar van 2021 wordt hierover het gesprek gevoerd met de verbonden partijen.

Ontwikkelingen risicovolle verbonden partijen

Niet alle verbonden partijen vragen om even veel betrokkenheid. Om de aandacht te geven aan die verbonden partijen die voor de gemeente van het grootste belang zijn, dan wel een belangrijk risico vormen (beleidsmatig of financieel) is het risicokompas toegepast. Het risicokompas is een risicoanalyse die bestaat uit een beoordeling op acht maatstaven. Deze acht maatstaven geven vorm aan de bestuurlijke en financiële verbondenheid met de partij. Door alle verbonden partijen op dezelfde wijze te beoordelen, is het mogelijk de verbonden partijen onderling te vergelijken en te bepalen welke verbonden partijen in verhouding tot elkaar een hoog risicoprofiel hebben. In de aanloop naar de Begroting 2022 heeft een actualisatie plaatsgevonden van het risicokompas. Dit heeft geresulteerd in de volgende risicokaart:

Voor de verbonden partijen, die op basis van de risicokaart in onderlinge vergelijking het hoogste scoren is een beheersstrategie opgesteld. Het betreft de volgende partijen:

- DRAN (Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen);
- Sportbedrijf Arnhem;
- De Connectie;
- ODRA (Omgevingsdienst Regio Arnhem;
- Groene Metropoolregio;
- VGGM (Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.

In het hierna volgende overzicht met verbonden partijen wordt aangegeven in welke verbonden partijen de gemeente Arnhem deelneemt en aan welke programma's hiermee een bijdrage wordt geleverd. De hierboven genoemde partijen maken onderdeel uit van dit overzicht. De beheersstrategie op deze partijen wordt in het overzicht nader toegelicht.

Relatie met paragraaf Weerstandsvermogen

De risico's die samenhangen met de verbonden partijen zijn meegewogen in de bepaling van de gewenste weerstandscapaciteit (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Toelichting bij overzicht verbonden partijen

Hierna wordt per verbonden partij een aantal gegevens weergegeven. Naast stamgegevens zijn dit het bestuurlijke en financiële belang, financiële gegevens over het vermogen en resultaat, actuele ontwikkelingen en de beheersstrategie (indien van toepassing).

Aanvullend op de hierna weergegeven verbonden partijen neemt de gemeente Arnhem tevens deel in twee Verenigingen van Eigenaars (VVE's). Het betreft de volgende VVE's:

- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 46 en 47 te Arnhem.
- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 27, 28-1 en 28-2 te Arnhem.

De gemeente heeft als eigenaar van een gedeelte van de panden zitting in het bestuur van de VVE's en heeft tevens een (gering) financieel belang. Het risicoprofiel is als laag aan te merken.

Scalabor B.V.			
Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S06 Participatie en armoedebestrijding		
Doel verbonden partij	Scalabor B.V. is een arbeidsontwikkelbedrijf dat inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de arbeidsmarktregio Midden-Gelderland ondersteunt bij het overbruggen van die afstand. Scalabor begeleidt inwoners die dat nodig hebben - in opdracht van gemeenten - naar passend en zo regulier mogelijk werk. Scalabor richt zich op het ontdekken en ontwikkelen van talenten van mensen in een werksituatie. Een belangrijke dienstverlening is het begeleiden van SW-medewerkersvan de modulaire gemeenschappelijke regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (MGR), module Werkgeverschap SW (WGSW).		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van Scalabor B.V. De gemeenschappelijke regeling Presikhaaf Bedrijven detacheert SW-medewerkers, in opdracht van de deelnemende gemeenten, bij Scalabor B.V. Daarnaast koopt gemeente Arnhem (als klant) ook ontwikkeltrajecten in bij Scalabor B.V. voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet.		
Bestuurlijk belang	De concerndirecteur van gemeente Arnhem is gemachtigd om namens de gemeente Arnhem stemrecht uit te oefenen in de vergadering van aandeelhouders.		
Financieel belang	100%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	8.138.780
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	3.603.913
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	
Ontwikkelingen	Voor 2022 en verder zien wij dat: - De termijn van het huidige aanwijsbesluit voor de Sw-medewerkers afloopt en nieuwe besluitvorming daarop moet plaatsvinden; - Een snelle terugloop van het aantal SW-medewerkers (door pensionering ed.); - Door ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en het ontbreken van benodigde vaardigheden van medewerkers het steeds lastiger voor SW-medewerkers wordt om door te stromen naar externe werkgevers; - Landelijke ontwikkelingen rondom sociale ontwikkelbedrijven (SW 2.0) een rol gaan spelen qua positionering; - De invoering van de nieuwe cao Aan de slag gevolgen kan hebben als het gaat om het beleggen van risico's van werkgeverschap. - Voor de inkoop van diensten en producten vanaf 2023 mogelijk een aanbestedingsprocedure moet worden opgestart.		
Risico profiel	Middel		

Beheersstrategie	Bij de start van het bedrijf hebben gemeenten Scalabor aangewezen als begeleider van de SW-medewerkers. De financiële afspreken onderliggend aan dit aanwijzingsbesluit hebben een looptijd van 5 jaar dus tot en met 2022, waarbij een jaar voor afloop, dus eind 2021, bekend moet zijn hoe gemeenten verder gaan. Dit is een onzekere factor voor het bedrijf, waarbij eventueel risico in geval van het niet verlengen van de aanwijzing (en de dan benodigde afbouw van het bedrijf) volledig bij het bedrijf/ de aandeelhouder ligt. Vanuit de module WGSW van MGR, waar het feitelijk werkgeverschap voor de SW-medewerkers is belegd, is reeds nu gestart met de zorgvuldige voorbereiding van het besluitvormingsproces. Om op die manier gemeenten te begeleiden in een tijdig en goed afgewogen besluit, waar mogelijk vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Sportbedrijf Arnhem

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	Het Sportbedrijf voert het sportbeleid uit. Arnhem stimuleert en faciliteert bewegen en sporten en Arnhem benut de kracht van beide, voor een beter welzijn van de stad.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem		
Bestuurlijk belang	De gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van de BV Sportbedrijf Arnhem. Als aandeelhouder is de gemeente Arnhem lid van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Het mandaat om als aandeelhouder op te treden is door het college neergelegd bij de concerndirecteur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft het volledige eigendom.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	1.626.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	21.500.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	16.634.265
Ontwikkelingen	De opdracht aan het sportbedrijf krijgt meer focus op gezondheid en bewegen en de inzet van de openbare ruimte ten behoeve van sport.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	**Sturing** Het Sportbedrijf is de grootste uitvoerder van het sportbeleid van de gemeente Arnhem. Bij de verzelfstandiging van het Sportbedrijf, zijn vanuit de gemeente als opdrachtgever en eigenaar van het Sportbedrijf, afspraken gemaakt over de informatie- en stuurmogelijkheden voor de gemeente. Om de verwachtingen over en weer beter in beeld te hebben voeren de gemeente als eigenaar en opdrachtgever en het sportbedrijf gezamenlijk, buiten de kwartaalgesprekken om, gedurende 2022, regelmatig overleg. De organisatie van het Sportbedrijf en de samenwerking met de gemeente Arnhem moet de komende jaren nog verder professionaliseren. In navolging van 2021 waar we stappen hebben gezet in werkwijze en gezamenlijk opdrachtgeverschap wordt hier in 2022 vervolg aan gegeven. De afstemming tussen de teams Leefomgeving en het Sportbedrijf komt op gang, waarmee beter invulling wordt gegeven aan het uitgangspunt van 'van wijken weten'. Het opdrachtgeverschap wordt meer gestroomlijnd. De informatievoorziening van het Sportbedrijf aan de gemeente Arnhem als opdrachtgever, is in ontwikkeling. Het betreft hier een samenspel van vraagstelling in combinatie met beantwoording van de vragen. Het Sportbedrijf heeft in de kwartaalrapportages steeds conform afgesproken format gerapporteerd. Over de kwaliteit en met name over de (on)mogelijkheden van rapportage over effectiviteit en efficiëntie van interventies in de stad wordt nog met elkaar gesproken, alsmede wensen voor de toekomst op wijkniveau. Dit is een doorlopend proces, waarin we in 2021 duidelijk stappen hebben gezet en waarmee we verder gaan in 2022. Het inzicht in de kostprijs van de producten is nog onvoldoende. In het tweede kwartaal 2019 is het sportbedrijf gekomen met een eerste aanzet ten aanzien van de kostprijs van de verschillende producten. Dit is echter nog niet volgens verwachting. In 2020 hebben we helaas weinig voortgang kunnen boeken op dit onderdeel. Voor 2021 zal de focus komen te liggen bij, inhoudelijk logische product/dienstgroepen met bijhorende activiteiten en daaraan		

gekoppelde financieel inzicht, ter verbetering van de sturing door de opdrachtgever. Dit proces is volop in gang en zal voortgezet worden in 2022 e.v..

Financieel
De financiële ratio's van het Sportbedrijf, gebaseerd op de jaarrekeningen waren onvoldoende tot 2020. In 2020 is de algemene reserve van het Sportbedrijf vergroot tot het afgesproken en gewenste niveau (€ 1,8 miljoen). Tegelijkertijd heeft corona impact gehad op het (beperkte) resultaat van het Sportbedrijf in 2020. Het eigen vermogen is daardoor afgenomen naar € 1,6 miljoen. Dit wordt nog steeds ruim voldoende geacht.

Sportbedrijf heeft 2020 afgesloten met een negatief resultaat van bijna € 0,2 miljoen. Dit valt mee, gezien de omstandigheden (sterk teruggelopen inkomsten in verband met corona). Dit is mede te danken aan kostenbesparing, uitgestelde investeringen en compensatieregelingen vanuit het Rijk. Het beperkte negatieve resultaat kan zonder zorgen opgevangen worden door het verhoogde eigen vermogen.

Voor 2021 laten de eerste prognoses zien (Q1) dat het Sportbedrijf naar verwachting een nagenoeg neutraal, of licht negatief resultaat behaalt. Eveneens door de begroting te versoberen en door steun vanuit het Rijk. Voor 2021 wordt tegelijkertijd voldaan aan de taakstelling van € 0,5 miljoen op subsidie Sportbedrijf. Voor 2022 is er een taakstelling van € 0,75 miljoen. Op dit moment wordt onderzocht hoe dit in te vullen, en of dit in de huidige situatie reëel is.

Samenwerking
De verzelfstandiging en daarmee nieuwe manier van samenwerken, veranderde rollen, verantwoordelijkheden etc. heeft tijd nodig gehad om uit te werken. In de eerste jaren van verzelfstandiging lag de nadruk voornamelijk op bedrijfsmatige aspecten en de ontvlechting van de gemeente. Het inhoudelijke gesprek over de maatschappelijke invulling van de opdracht en bijdrage aan gemeentelijke doelstellingen werd daardoor onvoldoende gevoerd. Dit werd bemoeilijkt door het wennen aan nieuwe verhoudingen, 'losse eindjes' van de verzelfstandiging en een verschillende interpretatie van bepaalde begrippen. Het Sportbedrijf was voornamelijk bezig met zelfstandig op eigen benen staan, terwijl de gemeente zocht naar het houden van de juiste mate van regie.

Vooral in de jaren na verzelfstandiging was dit het geval. Nu het Sportbedrijf na 4 jaar redelijk stabiel staat, is er weer meer ruimte gekomen om de focus te verleggen naar het gesprek op inhoud en gezamenlijke belangen. Het afgelopen jaar is de samenwerking tussen gemeente en Sportbedrijf sterk verbeterd en is er minder sprake van 'strijd' en meer sprake van samenwerking. De samenwerking blijft een onderwerp waarin continu geïnvesteerd wordt, ook in 2022 e.v..

We verwachten deze ontwikkeling met het nieuwe MT van het Sportbedrijf in 2022 voort te kunnen zetten. Deze verbeterde verstandhouding zorgt ervoor dat het risicoprofiel van het Sportbedrijf als verbonden partij lager ingeschat wordt.

NV Bank Nederlandse Gemeenten

Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	De BNG is de 'bankier ten dienste van overheden', waaronder voor gemeenten.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeente heeft minder dan 1% van de aandelen. De andere aandeelhouders zijn de Staat der Nederlanden (50%), provincies en gemeenten.		
Bestuurlijk belang	De concerntreasurer is gemachtigde voor de aandeelhoudersvergadering.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft 496.470 aandelen van de BNG in bezit (bijna 1%) en is daarmee een van de grootste gemeentelijke aandeelhouders van de BNG		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	5.097.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	155.262.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	
Ontwikkelingen	Niet van toepassing.		

Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Economic Board regio Arnhem-Nijmegen

Vestigingsplaats	Nijmegen		
Rechtsvorm	Stichting		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie		
Doel verbonden partij	Het versterken van de samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheden op de groeisectoren health, energy en food en de cross-overs daartussen, om daarmee de economische slagkracht van de regio Arnhem-Nijmegen verder te ontwikkelen en regionale groeikansen te benutten met alle voor dat doel dienstige middelen.		
Deelnemers in samenwerking	The Economic Board wordt gevormd door achttien leden vanuit de kennisinstellingen, het bedrijfsleven en de overheden.		
Bestuurlijk belang	Burgemeester A. Marcouch (voorzitter) en wethouder J. van Dellen hebben zitting in de board.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft geen rechtstreekse financiële relatie met The Economic Board. Van onze bijdrage aan de regio wordt 1 euro per inwoner door het GR doorgegeven aan The Economic Board.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	142.850
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	133.981
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	162.000
Ontwikkelingen	The Economic Board heeft zich in 2020 op diverse manieren ingezet voor economische ontwikkeling, innovatie en werkgelegenheid in de regio. Samen met overheidsinstellingen, het bedrijfsleven en de kennisinstellingen stimuleert The Economic Board innovaties in de topsectoren Energy, Health, Hightech en Food en de cross-overs daartussen. The Economic Board richt zich daarbij onder meer op het versterken van het Energy cluster in Arnhem: het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid (start-ups en scale-ups) en het stimuleren van innovaties op het gebied van energievoorziening en batterijopslag. Meer specifiek heeft The Economic Board in 2020 bijgedragen aan de realisatie van het Connectr Energy Innovation Lab als flagshipproject van het Energycluster. The Economic Board droeg in 2020 ook bij aan de nieuwe regionale agenda Groene Metropoolregio in het kader van het versterkingsproces van de regio Arnhem-Nijmegen. The Economic Board scherpte zijn eigen strategie en agenda ook aan: de focus is allereerst gericht op de versterking van de economische clusters health, hightech, food en energy; op slimme duurzaamheid (innovaties), lobby en acquisitie en specifiek op human capital/arbeidsmarkt in de regio. The Economic Board is een van de partners in de nieuwe regionale investeringsagenda met de provincie en de Groene metropoolregio, waarvoor in 2021 de eerste stappen zijn gezet. De Economic Board ontwikkelde zich verder als netwerk in de regio. Kennis, kunde en ervaring vanuit de regiogemeenten, kennisinstellingen en bedrijfsleven werden steeds meer gedeeld en ingezet voor belangrijke maatschappelijke opgaven.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

BVO De Connectie

Vestigingsplaats	Arnhem
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën
Doel verbonden partij	De Connectie is een gemeenschappelijke regeling met de gemeenten Rheden en Renkum op het gebied van bedrijfsvoering.
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem, gemeente Renkum en gemeente Rheden
Bestuurlijk belang	Opdrachtgever is de concerndirecteur, wethouder Jan van Dellen is lid van het bestuur.

Financieel belang	Het Arnhems aandeel in De Connectie bedraagt 72%.* Het hieronder opgenomen begrote resultaat betreft het resultaat na mutaties reserves.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	-352.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	14.213.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	-21.000
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	30.254.000

Ontwikkelingen

Uit onderzoek blijkt dat bij een samenwerking binnen de gemeentelijke context het 3 tot 5 jaar kost (afhankelijk van de beginsituatie) om weer op het startniveau te komen in termen van opbrengsten, klanttevredenheid, organisatie-volwassenheid en medewerkertevredenheid. Bij de start van De Connectie is onvoldoende rekening gehouden met deze zogenaamde ‘servicedip’.
Het bestuur van de Connectie onderschrijft het belang van een betaalbare bedrijfsvoering en heeft daarom een bestuursopdracht geformuleerd. De Connectie krijgt daarin de opdracht om het ontwikkelperspectief, de MJPB en het financieel perspectief 2023 e.v. te herzien en zorg te dragen voor een voorstel om tot een passend financieel kader te komen.

Risico profiel

Middel

Beheersstrategie

De Connectie is een organisatie in die volop in ontwikkeling is en waar de komende jaren veel moet gebeuren. Het is evident dat beheersing en control hierin belangrijk zijn. De beheersing is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen met de belangen van een goede bedrijfsvoeringsorganisatie. Op verschillende niveaus en vanuit verschillende perspectieven wordt er actief samengewerkt. Het bestuur, het OGO (opdrachtgeversoverleg) en de demandorganisatie zijn hierin belangrijke gremia waarin sturing en beheersing nadrukkelijk terugkomen. Het controllersoverleg vervult hierin een belangrijke adviesrol ten aanzien van de P&C-producten van de Connectie.

Er wordt in de begroting een aantal risico's beschreven die significant zijn in financiële termen, maar ook voor de dienstverlening. De beschreven risico's hebben voor een deel te maken met de uitgevoerde onderzoeken naar de totale ICT-keten van De Connectie. In samenspraak met de drie gemeenten zijn er negen verbeterpaden opgesteld die ertoe moeten leiden dat: 1. Het gewenste niveau van de informatievoorziening wordt bereikt (basis op orde). 2. De governancestructuur verder wordt ingericht waarbij afspraken worden vastgelegd over rollen, verantwoordelijkheden en de wijze van samenwerking. Gelet op de MJPB 2022-2025 en de ontwikkeling van de financiële positie is het belang van een betaalbare bedrijfsvoering groot. Het bestuur van de Connectie onderschrijft dit en heeft daarom een bestuursopdracht geformuleerd. De Connectie krijgt daarin de opdracht om het ontwikkelperspectief, de MJPB en het financieel perspectief 2023 e.v. te herzien en zorg te dragen voor een voorstel om tot een passend financieel kader te komen. De Connectie wordt gevraagd om voor de MJPB 2023 te komen met reële voorstellen tot heroriëntatie van beleid en uitgangspunten en de daarbij behorende consequenties voor de dienstverlening, financiën en risico’s in beeld te brengen.

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen

Vestigingsplaats	Arnhem
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S07 Zorg
Doel verbonden partij	In april 2016 is de Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen opgericht ten behoeve van het aanvullend vervoer Arnhem Nijmegen (Avan). Het is een gemeenschappelijke regeling, gebaseerd op een bedrijfsvoeringsorganisatie. Eén van de taken van deze Vervoersorganisatie is het regelen van het doelgroepenvervoer, waarbij sprake is van een bundeling van het doelgroepenvervoer (Wmo-vervoer, leerlingenvervoer en instellingsvervoer). Gezamenlijke sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer voor de deelnemers.
Deelnemers in samenwerking	Regio Arnhem en regio Nijmegen
Bestuurlijk belang	Wethouder R. van der Zee is lid van het bestuur

Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt volgens een verdeelsleutel bij aan de exploitatie. De kosten van de bedrijfsvoeringsorganisatie worden bepaald op basis van het inwoneraantal. De vervoerskosten op basis van rekeneenheden van het vervoer. De vervoersorganisatie heeft geen weerstandscapaciteit; tekorten komen voor rekening van de deelnemende gemeenten.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	13.002.611
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	6.743.581

Ontwikkelingen

In 2020 zijn er beleidsregels Wmo en Jeugdwet op- en vastgesteld. Ook is er een nieuwe Verordening Leerlingenvervoer aangenomen. Deze dragen bij aan het beheersen van kosten op het gebied van Doelgroepenvervoer.
Corona heeft in 2020 en 2021 effect gehad op het routegebonden en vraagafhankelijk vervoer. Met het oplopen van de vaccinatiegraad en het versoepelen van de maatregelen is het vervoer weer aangetrokken. De verwachting is dat dit weer naar het begrotingsniveau gaat. De gewijzigde verordeningen en beleidsregels zijn vanaf zomer 2020 langzaam doorgevoerd. Daarnaast lijkt de nieuwe aanbesteding positiever uit te werken dan in eerste instantie verwacht. Dit maakt dat voor 2020 de jaarcijfers doelgroepenvervoer met een positief resultaat afgesloten zijn. In 2022 verwachten we terug te gaan naar de oorspronkelijke begroting met daarbij in lijn horende kosten.

Risico profiel

Middel

Beheersstrategie

De risico's waarmee BVO DRAN te maken heeft zijn een veranderende relatie met de Provincie, een zeer dynamische omgeving, kwetsbare burgers en daarmee politieke gevoeligheid.

De risicoklasse is van hoog naar middel gezakt. Het in 2018 verschenen knoppenplan heeft ertoe geleid dat de kostenbesparingen die mogelijk waren in regionaal verband inmiddels zijn doorgevoerd en een aantal zaken zijn meegenomen in de inmiddels afgeronde aanbesteding. Aan een aantal knoppen binnen het vraagafhankelijk vervoer zal vanaf 2021 een verder vervolg worden gegeven. Een aantal knoppen kunnen enkel door de gemeente zelf beleidsmatig worden opgepakt.

De gemeente Arnhem heeft in 2020 aan een aantal van deze knoppen gedraaid door zowel beleidsregels Wmo als ook beleidsregels Leerlingenvervoer op- en vast te stellen. Dit om te kunnen blijven doen wat nodig is, maar ook een gemeentelijk kader als vertrekpunt te kunnen nemen. Het effect van deze aanpassing zal door geleidelijke invoering in 2021 beter zichtbaar worden.

De inrichting van het doelgroepenvervoer is gebaseerd op een 'open einde' systematiek. Hierom is de sturingsinformatie frequenter en gericht op continue monitoring. Structureel ontvangen we van de BVO DRAN managementinformatie en zogenaamde rittenbakken. Er is ongeveer tien keer per jaar ambtelijk en 6 keer per jaar bestuurlijk overleg. In 2021 zal informatie omtrent doelgroepenvervoer worden verwerkt in PowerBI waardoor dit onderdeel uit zal gaan maken van de komende bestuursrapportages.

Euregio Rijn-Waal

Vestigingsplaats

Kleve (D)

Rechtsvorm

Openbaar lichaam naar Duits recht

Programma

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie

Doel verbonden partij

De Euregio Rijn-Waal is een Nederlands-Duits openbaar lichaam waarbij ca 55 gemeenten en regionale overheden en Kamer van Koophandels uit de grensregio zijn aangesloten. De bevordering van de integratie van Europa en het slechten van nationale grenzen zijn centrale doelen van deze samenwerking (sinds 1 november 1993). De Euregio Rijn-Waal zet in op verbetering en intensiveren van grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie en maatschappij. In het werkgebied van de Euregio bestaan veel mogelijkheden voor een sterke economische en maatschappelijke ontwikkeling. De Euregio Rijn-Waal brengt partners bij elkaar om gezamenlijke initiatieven te starten en zo gebruik te maken van synergie-effecten. De Euregio verzorgt het programmamanagement voor het EU-programma INTERREG Duitsland-Nederland.De Euregio is geen verbonden partij in de zin van de Wet gemeenschappelijke regelingen. De Euregio is een openbaar lichaam gebaseerd op het Verdrag van Anholt. In overeenstemming met artikel 3 lid 3 van dit verdrag is voor de Euregio het Duitse recht van toepassing. Dit betekent dat voor de Euregio niet dezelfde plichten

	gelden ten aanzien van bijvoorbeeld de verzending van de begroting aan deelnemende gemeenten. In de statuten van de Euregio is vastgelegd dat de begroting een maand voor het begin van het nieuwe begrotingsjaar een begroting wordt opgeleverd. De vergaderstukken van de Euregioraad worden door de Euregio aan de gemeenteraad verzonden.		
Deelnemers in samenwerking	55 leden, te weten 30 Nederlandse en 20 Duitse gemeenten, 3 regionale instanties en 2 Kamers van Koophandel		
Bestuurlijk belang	In de Euregio Raad zitten namens de gemeente Arnhem burgemeester A. Marcouch en raadsleden V. Bouma, mw. K. Kalthoff, Y. Usta en M. Venhoek.		
Financieel belang	Beperkt. De leden betalen een (inwoneraantal gerelateerde) contributie.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	1.762.724
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	3.395.350
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	28.000
Ontwikkelingen	De Euregio geeft uitvoering aan de Strategische Agenda 2025+ die de Euregioraad in november 2020 heeft vastgesteld. Daarin zijn vier grensuitdagingen geformuleerd: economie en klimaat, arbeidsmarkt en opleiding, leefbaarheid alsmede Euregionale identiteit. Het Europees Interreg-programma VI 2021-2027 vormt de belangrijkste financieringsbron voor de projecten die hieruit voortkomen. In 2022 worden de eerste projectvoorstellen goedgekeurd, waarmee uitvoering wordt gegeven aan de Strategische Agenda. In samenwerking met de Groene Metropoolregio en Bureau Brussel worden nieuwe projectmogelijkheden onderzocht. Vanuit o.a. de duurzaamheidsagenda, die is opgesteld door het 100.000+ stedennetwerk wordt gewerkt aan projectvoorstellen met Nederlandse en Duitse projectpartners.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S02 Bereikbaarheid; S03 Economie; S10 Klimaat en energie; S12 Wonen en leefomgeving		
Doel verbonden partij	De ambitie van de Groene metropoolregio is gericht op de welvaart van de inwoners in de regio. De Groene metropoolregio werkt aan maatschappelijke opgaven op het gebied van werken, wonen, duurzaamheid, bereikbaarheid en leefbaarheid. De regio staat voor kwalitatieve groei en dus voor balans tussen groei en leefbaarheid. De ambitie is om de omvangrijke groeiopgave (huisvesting, werk en bereikbaarheid) te faciliteren en de groene leefomgeving en ontspannen leefkwaliteit in de regio te behouden en te versterken. De regio wil zich sterker profileren naar het rijk en Europa als groene, circulaire metropoolregio. De regionale agenda is hierop gericht.		
Deelnemers in samenwerking	Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar		
Bestuurlijk belang	Burgemeester Marcouch is lid van het Algemeen Bestuur van de Groene Metropolregio. Wethouder Van Dellen is voorzitter van het bestuurlijk team Productieve Regio. De wethouders van der Zee, Bouwkamp en Roelofs nemen deel aan respectievelijk de bestuurlijke teams Verbonden regio, Groene Groeiregio en Ontspannen regio.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt naar rato van inwonertal bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. * Het bedrag dat is opgenomen bij 'begrote bijdrage Arnhem' betreft de bijdrage voor de organisatiekosten. De bijdrage voor de inhoudelijke opgaven hangt samen met de regionale agenda en is nog afhankelijk van besluitvorming in de raad.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	

Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022 € 280.303
Ontwikkelingen	De Groene Metropoolregio is 1 januari 2021 als Gemeenschappelijke Regeling gestart en is de opvolger van het Gemeenschappelijk Orgaan regio Arnhem-Nijmegen. De regio wil met een sterkere regio slagvaardiger zijn in zijn bestuur en transparanter naar de colleges en gemeenteraden van de 18 regiogemeenten en koestert daarbij een stevige ambitie: - samen doorgroeien naar een groene metropoolregio met internationale betekenis en allure. - zichtbaar zijn als dé circulaire topregio van ons land en van Europa, in alle facetten van de leefomgeving. - hét voorbeeld zijn voor kwalitatieve groei met een goede balans tussen levendige stedelijkheid en ontspannen leefkwaliteit. De regionale agenda is hierop gericht. De Groene Metropoolregio gaat via de regionale agenda werken aan een groene, groeiende en bloeiende regio. De regionale agenda bevat vijf opgaven: Verbonden regio, Productieve regio, Circulaire regio, Ontspannen regio en Groene groeiregio. De regio wil samen met partners als de provincie Gelderland en The Economic Board bijdragen aan de regionale opgaven, aan nationale opgaven, aan de nieuwe Europese doelen. Deze ontwikkeling heeft financiële gevolgen. College en raad hebben in respectievelijk oktober en december 2020 ingestemd met een verhoging van de bijdrage aan de regio Arnhem-Nijmegen van €0,88 naar €2,50 per inwoner en de voorzetting van de bijdrage van de Economic Board à €1,- per inwoner. In 2021 en 2022 worden de kosten gedempt naar €1,73 per inwoner door een bijdrage van de provincie Gelderland aan de Groene Metropoolregio. Voor 2022 is een extra bedrag nodig van €157.842. Vanaf 2023 zijn de totale kosten €564.788 per jaar. Dit inclusief de bijdrage Economie Board. Via de perspectiefnota 2021 zijn de meerkosten vanaf 2022 geregeld (raadsbesluit Perspectiefnota d.d.30 juni 2021).
Risico profiel	Middel
Beheersstrategie	De gemeenteraad heeft op 16 december 2020 met de versterkte samenwerking in de regio Arnhem-Nijmegen ingestemd, onder de noemer Groene Metropoolregio en heeft hiertoe een nieuwe gemeenschappelijke regeling in het leven geroepen. Daarbij is het gemeenschappelijk orgaan regio Arnhem-Nijmegen ingetrokken. Het versterkingsproces heeft geleid tot een versterkte regio Arnhem-Nijmegen en een hogere bijdrage vanuit de 18 regiogemeenten. De raad heeft ingestemd met een bijdrage per inwoner van €2,50 ten behoeve van de basisfinanciering van de Groene Metropoolregio en continueren van de bijdrage van €1,- voor The Economic Board. De raad heeft eerder besloten om het bedrag van €101.946,-, dat in 2020 is uitgekeerd aan Arnhem bij het eindrapport vereffening van de voormalige Stadsregio, over te hevelen naar 2021 om daar in te zetten voor de meerkosten van de nieuwe gemeenschappelijke regeling. Omdat de provincie in 2021 en 2022 bijdraagt in de kosten van de basisfinanciering, heeft het college in hetzelfde raadsvoorstel aan de raad vermeld dat het verwacht in 2021 een dekkend financieel plaatje te hebben. De regio heeft medio september de definitieve regionale agenda gepresenteerd. De agenda bevat vijf regionale opgaven op het gebied van duurzaamheid, mobiliteit, ruimte en wonen, economie en toerisme, recreatie, cultuur en erfgoed met een bijpassende begroting. De gemeenteraden van de 18 regiogemeenten wordt gevraagd te besluiten over het al dan niet meedoen ('intekenen') op de verschillende opgaven. Arnhem koerst op intekenen op alle vijf de opgaven uit de regionale agenda. Dit wordt expliciet aan de raad voorgelegd via een apart raadsvoorstel. De nieuwe middelen die de uitvoering van deze regionale agenda met zich meebrengt à €412.000,- worden dit jaar nog gepresenteerd via het begrotingsprogramma S00. De bedoeling is om deze vanaf de begroting 2023 te presenteren via de betreffende inhoudelijke programma's. De raad zal via deze begroting besluiten over het al dan niet intekenen op de opgaven en het beschikbaar stellen van de middelen. Een raadsvoorstel over de regionale agenda en het intekenen op de opgaven wordt zoals gezegd separaat aangeboden.

Lingezegen

Vestigingsplaats	Arnhem
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S12 Wonen en leefomgeving

Doel verbonden partij	De realisatie en coördinatie van het beheer van Park Lingezegen op basis van het Masterplan, Intergemeentelijke structuurvisie, het Uitvoeringsprogramma en het AB-besluit 2015-004 over de Afronding van de basisuitrusting en de doorontwikkeling (AB, 04 12 2015).		
Deelnemers in samenwerking	Provincie Gelderland, Waterschap Rivierenland, gemeenten Lingewaard, Overbetuwe, Nijmegen en Arnhem.		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het Dagelijks bestuur, Wethouder R. van der Zee is lid van het Algemeen bestuur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt voor 25% bij aan de gemeenschappelijke regeling.Het hieronder opgenomen begrote resultaat (0) betreft het resultaat na onttrekking uit het beheerfonds.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	4.409.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	236.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	257.200
Ontwikkelingen	De parkorganisatie stelt in 2021 een visie 'doorontwikkeling' op. Thema's zoals natuur, recreatie, erfgoed, voedsel, landbouw, kunst en evenementen krijgen hierin een plek. De begroting in 2022 is gericht op het beheer en de doorontwikkeling. Voor een sluitende begroting 2022 wordt een beroep gedaan op het beheerfonds van het park. Het bedrag dat in het beheerfonds zit, is tezamen met de jaarlijkse bijdragen van de deelnemende gemeentes nog ruim voldoende om 20 jaar vooruit te kunnen.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S04 Onderwijs; S06 Participatie en armoedebestrijding; S07 Zorg		
Doel verbonden partij	De Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Regio Centraal Gelderland is in 2017 opgericht voor de uitvoering van taken op het terrein van het sociaal domein. De MGR bestaat uit vier modules: 'Inkoop van specialistische zorg' (aanbesteding, contractmanagement m.b.t. Jeugdzorg en WMO), Werkgeversservicepunt, Onderwijszaken en Werkgeverschap SW met daarboven een kleine beheerorganisatie.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort en Zevenaar (niet alle gemeenten doen aan alle modules mee) alsmede het UWV (Werkgeverservicepunt).		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het bestuur. In de bestuurscommissies zitten wethouders mw. M. Louwers (Werkgeversservicepunt en Werkgeverschap SW), R. van der Zee (Inkoop zorg) en B. Roelofs (Onderwijszaken).		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. Over de wijze waarop de bijdrage over de deelnemende gemeenten worden verdeeld zijn per module specifieke afspraken vastgelegd. Bij de onderwijsmodule geldt bijvoorbeeld het criterium 'leerlingaantallen en VsV-cijfers van de afgelopen 3 jaren' en bij de module WgSW het aantal inwoners met een SW-verband. * Het hieronder opgenomen begrote resultaat (0) betreft het resultaat na mutatie reserves.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	724.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	7.288.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	29.587.326

Ontwikkelingen	Ondanks de COVID-crisis heeft de MGR goede resultaten geboekt die binnen de begroting zijn gerealiseerd. In opdracht van de deelnemende gemeenten levert de MGR-organisatie een belangrijke bijdrage aan het versterken van de regionale samenwerking, meer integraliteit en ketenoptimalisering in het sociaal domein. De MGR is gevraagd alert te zijn op ontwikkelingen en opgaven die hieraan verder kunnen bijdragen. In 2022 zijn geen beleidswijzigingen met een betekenisvolle financiële impact voorzien. De MGR zet de afgesproken werkzaamheden conform haar meerjarig uitvoeringsprogramma voort. Mogelijke samenwerking op het gebied van inburgering en beschermd wonen worden onderzocht.
Risico profiel	Laag
Beheersstrategie	De MGR bestaat uit vier modules met daarboven een kleine beheerorganisatie, die efficiënt en kostenbewust opereert. Arnhem neemt deel aan alle modules en is in verhouding een grote 'klant' van de uitvoeringsorganisatie. De arbeidsovereenkomsten van medewerkers met een indicatie voor de WSW zijn per 1-1-2019 bij de nieuwe module Werkgeverschap SW ondergebracht. Daardoor is de financiële bijdrage, die eerder via Presikhaaf Bedrijven liep, in de begroting van de MGR ingebracht. In de verschillende bestuurscommissies, waarvan Arnhemse wethouders deel uitmaken, wordt inhoudelijk gesproken en gestuurd op de modules. Ook in het DB en AB van deze gemeenschappelijke regeling heeft Arnhem een stevige stem. De MGR beschikt over een meerjarig uitvoeringsplan alsmede een uitvoeringsprogramma die jaarlijks worden geactualiseerd. De tussentijdse informatievoorziening over de MGR in de vorm van onder andere periodieke bestuursrapportages is op orde. De MGR heeft zich kortom verder ontwikkeld tot een stabiele organisatie hetgeen in 2022 zal worden gecontinueerd.

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S11 Ruimtelijke ontwikkeling		
Doel verbonden partij	Goede en efficiënte vergunningverlening en handhaving op het gebied van milieu, bouwen, natuur en water.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Zevenaar en provincie Gelderland.		
Bestuurlijk belang	Wethouder Bouwkamp is lid van dagelijks bestuur en algemeen bestuur		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatiebegroting van deze gemeenschappelijke regeling. De jaarlijkse bijdrage is afhankelijk van het afgesproken werkprogramma.* Het hieronder opgenomen begrote resultaat (0) betreft het resultaat na mutaties reserves.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	932.400
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	4.838.500
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	5.634.000
Ontwikkelingen	Landelijke ontwikkelingen: invoering omgevingswet, invoering particulier bouwtoezicht. Outputsturing per 2020. Vervanging zaaksysteem in 2021.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Landelijke ontwikkelingen in wet- en regelgeving kunnen grote invloed hebben op de taakomvang en -inhoud van de omgevingsdienst ODRA. De impact van de Omgevingswet is nog steeds moeilijk in te schatten maar deze heeft waarschijnlijk een groot effect op het takenpakket ODRA. De Wet kwaliteitsborging bouwen (WKB) zal invloed hebben op de werkzaamheden die met bouw hebben te maken. Deze wet heeft een gefaseerde invoering. ODRA is samen met de deelnemende gemeenten actief bezig met de invoering van de Omgevingswet en WKB en rapporteert hier geregeld over. Door actief met komende ontwikkelingen bezig te zijn kan beter geanticipeerd worden op eventuele grote consequenties voor het personeelsbestand van ODRA. De omvang van het takenpakket van ODRA op het gebied van bouw, vergunningverlening en toezicht is direct afhankelijk van initiatieven van particulieren en bedrijven in de stad. Er kunnen grote verschillen zitten tussen jaren. Om hierop te anticiperen houdt ODRA een flexibele schil met personeel aan. Met de systematiek van outputfinanciering en een prognose		

van de gemeente op de bouwontwikkelingen wordt het beter mogelijk om de kosten voor de gemeente vooraf in te schatten.
De invoering van outputgericht sturen en betalen per 2020 heeft niet geleid tot onverwachte financiële effecten of andere ongewenste neveneffecten. Door de corona crisis is het echter nog niet mogelijk om op basis van de cijfers conclusies te trekken voor latere jaren. In het najaar 2021 zal ODRA een eerste evaluatie van de outputsturing opstellen.
De bij omgevingsdienst ODRA onderkende risico's voor gemeente Arnhem worden op de volgende wijzen beheerst. Allereerst is er maandelijks werkoverleg tussen de accounthouders van beide partijen. Relevante ontwikkelingen kunnen daar als eerste gesignaleerd worden. ODRA levert maandelijks productiecijfers en urenoverzichten. De cijfers worden met deze frequentie ook in het accountoverleg besproken. Realisatie van producten en uren kan zo getoetst worden aan planning en budget, zonodig kan worden bijgestuurd en zullen relevante ontwikkelingen gemeld worden in de financiële cyclus van de gemeente.
De portefeuillehouder heeft zitting in het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur van ODRA. Meerdere keren per jaar worden financiële tussenrapportages van ODRA in de vorm van een financieel dashboard in de bestuursvergaderingen besproken. De business controler Arnhem adviseert de portefeuillehouder op deze rapportages en kan risico's vroegtijdig signaleren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan oplopende personeelskosten door schaarste op de arbeidsmarkt of bevindingen van de accountant.

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S05 Cultuur		
Doel verbonden partij	Het gezamenlijk vorm en inhoud geven aan het Gelders Archief, een samenwerking van de gemeentelijke archieven van Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal, Provincie en het Rijksarchief Gelderland. Aanvullend zijn taken afgesproken op het terrein van het beheer, het behoud, de presentatie en informatieverstrekking van de historie van de stad Arnhem en de omgeving daarvan.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeenten Renkum, Rheden en Rozendaal en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Met de Provincie Gelderland vinden onderhandelingen plaats over toetreding tot de Gemeenschappelijke Regeling.		
Bestuurlijk belang	Wethouders J. van Dellen en B.Roelofs maken deel uit van het bestuur		
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	368.453
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	20.140.960
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	1.110.339
Ontwikkelingen	De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen heeft aangegeven op termijn (voorzien op 1 januari 2024) uit te willen treden uit de Gemeenschappelijke Regelingen ten behoeve van de Regionale Historische Centra (RHC's), waaronder het Gelders Archief. Het Rijk wil wel de financiering op niveau houden voor het behoud en beheer van de fysieke rijksarchieven binnen de RHC's. De digitale rijksarchieven gaan volledig naar het e-depot van het Nationaal Archief. Daarnaast heeft het Ministerie van OCW eind 2020 aangegeven niet te willen dat de RHC's gebruik blijven maken van het e-depot van het Nationaal Archief, maar dat zij hiervoor een eigen voorziening dienen op te richten.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S01 Veiligheid; S07 Zorg; S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	In deze regeling participeren (inclusief Arnhem) 15 gemeenten. Het betreft hier een wettelijk aangewezen organisatie met taken op het terrein van de brandweer (hulpverlening), volksgezondheid en rampenbestrijding. Veiligheid en gezondheid zijn in de regio de kerntaken.		
Deelnemers in samenwerking	15 gemeenten (inclusief Arnhem) participeren in de gemeenschappelijke regeling.		
Bestuurlijk belang	Burgemeester A. Marcouch en wethouder R. van der Zee maken deel uit van het (dagelijks) bestuur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. Over de wijze waarop de bijdrage over de deelnemende gemeenten is verdeeld zijn per onderdeel specifieke afspraken gemaakt en vastgelegd. * Het hieronder opgenomen begrote resultaat (0) betreft het resultaat na mutaties reserves.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	9.884.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	49.663.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	17.405.000

Ontwikkelingen

Volksgezondheid
GGD Gelderland Midden heeft ook in 2021 een centrale rol in de bestrijding van de coronapandemie. Daarvoor is een apart organisatieonderdeel ingericht. De extra inzet (testen, bron- en contactonderzoek en vaccineren) vraagt een grote inspanning van de organisatie. Met aanpassingen in de werkwijze (contacten niet altijd face-to-face maar ook telefonisch of via beeldbellen) blijft de reguliere zorg zoveel mogelijk gehandhaafd. Speciale aandacht is daarbij gericht op het voorkomen van situaties waarin kinderen ernstig ziek kunnen worden of in een onveilige situatie terecht kunnen komen.
Het Rijksvaccinatieprogramma wordt conform opzet uitgevoerd.

De bestrijding van het coronavirus heeft forse financiële gevolgen voor VGGM. Ook in 2021 compenseert het Rijk de extra kosten die door GGD'en en Veiligheidsregio's worden gemaakt. Voor 2022 zijn hierover nog geen afspraken gemaakt.

De aanpak van de coronapandemie zal, zo voorziet het bestuur, meerjarige effecten hebben op de dienstverlening van VGGM. Uitdagingen voor de komende jaren zijn gelegen o.a. in het versterken van de infectieziektenbestrijding en de preventie en gezondheidsbevordering van kwetsbare groepen.

In 2021 is de regionale visie op publieke gezondheid geactualiseerd, op basis van de kaders van onder meer de landelijke nota gezondheidsbeleid, de Volksgezondheid Toekomstverkenning (VTV) en het Nationaal Programma Preventie. Deze regionale visie is richtinggevend voor de inzet van VGGM in 2022 en volgende jaren.

Brandweer / Crisisbeheersing
Op het vlak van brandweer en crisisbeheersing zijn, vanwege de coronapandemie, de ambities vanuit 2020 en 2021 doorgeschoven naar 2022. Gepland is dat eind 2022 de centrale meldkamer Oost-Nederland in Apeldoorn operationeel wordt. Vanaf dat moment vinden de meldkameractiviteiten voor de regio Gelderland-Midden vanuit deze meldkamer plaats. De 5 Veiligheidsregio's die vanaf eind 2022 samenwerken in de Meldkamer Oost-Nederland hebben gezamenlijk informatievoorziening en informatie delen als een belangrijk thema voor de nieuwe meldkamer benoemd.
Informatievoorziening en informatiegestuurd werken om beter beleid te kunnen maken, beter te kunnen managen, meer risico's te kunnen voorspellen en veiliger en efficiënter te kunnen werken, vormt daarnaast ook een centraal thema binnen de VGGM zelf. Het Programma Informatievoorziening 2020-2025, dat in 2020 is vastgesteld door het veiligheidsberaad, is daarbij leidend.

Op 20 januari 2021 heeft het Algemeen Bestuur de verdeelsleutel Gemeentefonds Cluster Openbare Orde en Veiligheid sub cluster brandweer gekozen als nieuwe verdeelsleutel voor de gemeentelijke bijdragen brandweer. Deze verdeelsleutel voldoet aan de criteria die zijn gesteld, namelijk eerlijk, robuust en solidair.

De nieuwe verdeelsleutel en het overgangsmodel leiden tot herverdeeleffecten. Sommige gemeenten hebben nadeel van deze nieuwe verdeelsleutel, anderen weer voordeel. Voor Arnhem leidt deze nieuwe verdeelsleutel niet tot een hogere bijdrage in 2022.
De financiële gevolgen van deze verdeelsleutel en het daarbij gekozen overgangsmodel zijn verwerkt in deze begroting 2022.
Het Algemeen Bestuur heeft de wens uitgesproken de huisvestingskosten van de brandweerkazernes ook te regionaliseren. Het betreft hier een complex vraagstuk wat de nodige tijd en aandacht zal vragen. Komende periode wordt nader onderzocht wanneer en op welke wijze gekomen kan worden tot een beleidsmatig en financieel huisvestingskader, inclusief mogelijke overgangsmodellen. Ook moet helder worden wat dit nieuwe huisvestingskader voor ons eigen huisvestingskader gaat betekenen.

Risico profiel

Middel

Beheersstrategie

De veiligheids- en gezondheidsregio Gelderland Midden is een wettelijk aangewezen regeling waarin wordt samengewerkt met 15 verschillende gemeenten. De taken zijn onder verdeeld in een vijftal programma's (crisisbeheersing, brandweerzorg, GGD, ambulancezorg en bedrijfsvoering). VGGM wijst in haar begroting 2022 op de volgende risico's :
- Meerjarig effect van het COVID19 virus; preventie ten aanzien van kwetsbare groepen, advisering van hygiënemaatregelen, versterking infectieziektebestrijding, terug op niveau van reguliere diensten voor derden zoals reizigersvaccinaties en binden van medewerkers en vrijwilligers aan de organisatie;
- Naar aanleiding van de implementatie van de Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren (WNRA) is een complexiteit met betrekking tot de positie van de vrijwilligers ontstaan. Op basis van de huidige wet- en regelgeving is het onderscheid tussen een brandweervrijwilliger en een brandweermedewerker nauwelijks te maken. Hiermee heeft de invoering van WNRA een groot financieel risico op de betaalbaarheid van het huidige brandweermodel. Landelijk heeft een Denktank een oplossing voor deze ontstane situatie bedacht in de vorm van taakdifferentiatie. De financiële consequenties van de taakdifferentiatie worden nog nader geanalyseerd;
- Verdeelsleutel huisvestingskosten brandweer. De gemeentelijke bijdragen aan de brandweer zijn op basis van een nieuwe verdeelsleutel vastgesteld. De (regionale) huisvestingskosten van de kazernes en andere brandweeronderdelen zijn daarvan vooralsnog uitgezonderd;
- Arbeidsontwikkelingen, waaronder functiewaardering van verpleegkundigen. Vergelijkbare organisaties hebben verpleegkundigen hoger ingeschaald. Een aanpassing van de functiewaardering heeft grote consequenties op het budget of op de dienstverlening van de Jeugdgezondheidszorg en Algemene gezondheidszorg. Hiervoor is in de gemeentelijke begroting een extra budget opgenomen. Dat geldt ook voor de ICT-lasten;
- Toenemende ICT-lasten als gevolg van verdere digitalisering en plaats onafhankelijk werken. Meerdere (verouderde) systemen dienen op korte termijn vernieuwd te worden gebracht en toenemende gebruikerswensen gebaseerd op maatschappelijke 0ntwikkelingen zijn niet passend binnen de huidige ICTbudgetten.
- De grote druk op (gemeentelijke)financiën en bij andere opdrachtgevers leidt tot continuïteitsrisico’s van niet door gemeentelijke bijdrage gefinancierde activiteiten.

De beheersing van bovenstaande risico's is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen. Het regionaal controllersoverleg en de Financiële Commissie die regelmatig bijeen komen vervullen hierin een belangrijke adviesrol, ook ten aanzien van de P&C-producten van de VGGM. Daarnaast wordt er actief samengewerkt bij bestuurlijke opdrachten. Per programma is door de VGGM een doelenboom opgesteld waarbij tevens de belangrijkste risicofactoren en mitiganten zijn genoemd.
Aan de hand van de zogenaamde “kans x effect”-methode wordt jaarlijks door VGGM een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijke risico’s en een kwantificering daarvan. Bij benadering wordt er een indicatie gegeven van het voor de organisatie benodigde weerstandsvermogen. Dit weerstandsvermogen wordt gevormd door de totale impact van de gekwantificeerde risico’s te relateren aan de weerstands-capaciteit (zijnde het beschikbare eigen vermogen).

Daarnaast ontvangen de deelnemende gemeenten gedurende het jaar tussenrapportages van VGGM waarin wordt stilgestaan bij de actuele ontwikkelingen en de verwachtingen m.b.t. de risico's worden beschreven.

Zowel de burgemeester als de wethouder publieke gezondheid zijn lid van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur van VGGM. Het dagelijks bestuur en algemeen bestuur komen afzonderlijk van elkaar jaarlijks 5 keer bij elkaar. Onderwerp van gesprek is onder andere de P&C cyclus. Begrotingen en jaarrekeningen worden daar vastgesteld. Ook inhoudelijke ontwikkelingen/ risico's worden daar gedeeld.
Ondersteunende ambtenaren adviseren de burgemeester en wethouder als het gaat om de inhoud van de agenda. Deze ondersteunende ambtenaren zijn ook aangesloten op het controllersoverleg zoals eerder genoemd.

De raad krijgt de mogelijkheid om een zienswijze uit te brengen ten aanzien van de begroting en de jaarrekening van VGGM. De raad houdt waar nodig rekening met eventuele financiële risico's in de eigen begroting.

In de afgelopen jaren is gebleken dat deze beheersstrategie volstaat. De VGGM is al jaren een betrouwbare en stabiele partner.

Recreatieschap Overbetuwe

Vestigingsplaats	Kerk - Avezaath	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Programma	S03 Economie	
Doel verbonden partij	Het Recreatieschap heeft tot taak de gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemende gemeenten op het terrein van de openluchtrecreatie en het toerisme in het rivierengebied. Samen met het Natuur- en Recreatieschap Lingegebied en het Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal wordt deelgenomen in de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied (handelsnaam Uiterwaarde). Uiterwaarde ontwikkelt de recreatiegebieden en land- en routegebonden voorzieningen in het rivierengebied en houdt ze in stand.	
Deelnemers in samenwerking	Samen met de gemeenten Lingewaard en Overbetuwe heeft de gemeente Arnhem zitting in het bestuur van het Recreatieschap Overbetuwe. Het recreatieschap Overbetuwe is aandeelhouder van de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied.	
Bestuurlijk belang	Vanuit de gemeente Arnhem participeren wethouder Van Dellen en raadslid Manders in het algemeen bestuur van Recreatieschap Overbetuwe.	
Financieel belang	Eigen vermogen en vreemd vermogen liggen bij de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierenland. Het Recreatieschap Overbetuwe beschikt niet over vermogen.	
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€
	Per 31-12-2021	€
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€
	Per 31-12-2021	€
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€
Ontwikkelingen	Er wordt gewerkt aan de komst van een Eco-recreatiepark bij Rijkerswoerdse Plassen. De beoogde locatie is Overbetuws grondgebied, maar vanwege de nabijheid van Arnhemse woonwijken heeft Arnhem ook een belang	
Risico profiel	Laag	
Beheersstrategie	Niet van toepassing.	

Grondbeleid

Grondbeleid is voor de raad om twee redenen van belang. In de eerste plaats vanwege de relatie met de doelstellingen van de programma's en in de tweede plaats vanwege het financiële belang en de risico's. Deze paragraaf geeft een kort overzicht van de visie op het gemeentelijk grondbeleid, de uitvoering daarvan, de financiële resultaten en risico's van de grondexploitaties.

Visie op grondbeleid

Grondbeleid is geen doel op zich maar een middel om maatschappelijke en ruimtelijke doelstellingen te verwezenlijken. De gemeente heeft haar ruimtelijke ambities voor de langere termijn vastgelegd in onder andere het 'Ontwerp structuurvisie Arnhem 2020 - doorkijk 2040'. Het gemeentelijk grondbeleid staat in dienst van deze ambities. De uitgangspunten en kaders van het grondbeleid zijn door de raad vastgesteld in 2013 in het document 'Zicht op gegronde keuzes'. In dat document wordt beschreven hoe de gemeente haar grondbeleid voert. In de nota staat het uitgangspunt om per situatie te kijken wat voor type grondbeleid het beste past, ook wel situationeel grondbeleid genoemd.

Uitvoering

Wonen

Op basis van de resultaten van het woonbehoefteonderzoek zijn keuzes voor de programmering gemaakt. Om vorm te geven aan de woningbouwontwikkeling heeft de gemeenteraad in juli 2020 het 'Plan van Aanpak: Woningbouwontwikkeling vastgesteld'. Hierin is opgenomen hoe de gemeente uitvoering wenst te geven aan de woningbouwontwikkeling.

Binnen de lopende gemeentelijke grondexploitaties ligt de focus vooral op het afronden van de al langer bestaande grote projecten. Dit betreffen vooral de Zuidelijke Binnenstad en Schuytgraaf. Tevens worden projecten opgestart die toezien op de realisatie van woningbouw op gemeentelijke strategische gronden, zoals de Nijmeegseweg. Daarnaast zijn, met betrekking tot de Woondeal, locaties opgenomen (onder andere Arnhem West, Spoorzone Arnhem-Oost, Presikhaaf III, Vredenburg/Kronenburg en Elderveld) waar kansen voor verstedelijking en het toevoegen van woningen liggen. Voor deze locaties worden ontwikkelperspectieven en gebiedsvisies opgesteld om te komen tot het realiseren van de woningbouwopgaven.

Kantoren

In Arnhem is de kantorenmarkt voor het eerst in vijf jaar iets verruimd.(1) De kantorenmarkt in de Gelderse hoofdstad wordt al jaren gekenmerkt door krapte. De vraag naar kantoorruimte bleef de afgelopen jaren alsmaar stijgen terwijl het aanbod juist afnam. Deze ontwikkeling lijkt in 2020 een halt te zijn toegeroepen. Met name in de tweede helft van het jaar is de krappe markt iets verruimd door minder opnames. Toch blijft de vraag naar kwalitatief goede kantoren in Arnhem centrum veel groter dan het aanbod. Grote partijen wijken daarom noodgedwongen uit naar Arnhem-West en Arnhem-Zuid.

De komende jaren zullen nog een beperkt aantal kavels worden uitgegeven in bestaande projecten. De ontwikkeling van nieuwe gronden ten behoeve van kantoren is vooralsnog niet voorzien.

Bedrijven

De regionale markt voor bedrijfsruimte toonde voor de uitbraak van de coronacrisis nog een bijzonder hoge vraag.(2) Er is echter sprake van een kwalitatieve mismatch en met name de vraag naar kwalitatief hoogwaardige en grootschalige opslag en logistieke bedrijfsruimte kan niet gefaciliteerd worden door de regio. De sterke groei van de e-commerce als gevolg van de coronacrisis, zorgt ervoor dat de vraag naar logistieke ruimten, zowel in de stad (last-mile delivery) als aan de rand van de stad blijvend hoog is.
De komende jaren zullen nog een beperkt aantal kavels worden uitgegeven in bestaande projecten. De ontwikkeling van nieuwe gronden ten behoeve van bedrijfsruimte is vooralsnog niet voorzien.

Retail

Voor wat betreft winkelvastgoed is de leegstand het afgelopen jaar toegenomen en de verwachting is dat de leegstand onder winkels en horeca landelijk gezien toeneemt. Er zijn een aantal sectoren die hierbij buiten schot blijven zoals bouwmarkten, woonwinkels en supermarkten. Over het algemeen is de verwachting dat de markthuren voor winkelvastgoed dalen en de leegstand verder zal toenemen.

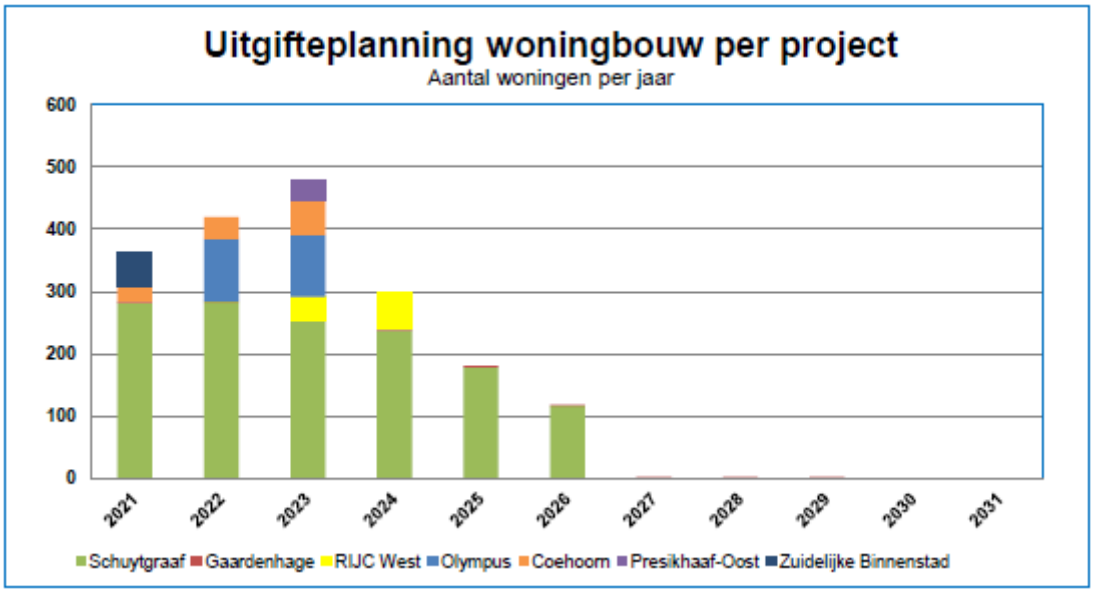
1 Dynamis (2021) Sprekende cijfers kantorenmarkten Arnhem
2 Dynamis (2020) Sprekende cijfers bedrijfsruimtemarkten Arnhem

Prognoses

Arnhem groeit door tot circa 175.000 inwoners in 2030, dit betreft een groei van circa 15.000 inwoners. Het aantal huishoudens zal in deze periode naar verwachting met 10.000 toenemen.(3) De verwachting is dat deze groei ook na 2030 doorzet. De prognoses laten daarmee een sterke bevolkingsgroei voor de gemeente Arnhem zien. Uit de cijfers blijkt een urgentie om op korte termijn een flinke bouwproductie te realiseren. De woningbehoefte is dermate groot dat een tempoversnelling in productie noodzakelijk is. Het zwaartepunt voor de korte termijn ligt op het zorgen voor voldoende nieuwbouw om in te spelen op de acute woningvraag. In Arnhem is in het sociale segment de behoefte aan met name huurappartementen het grootst. In de vrije sector is er een tekort in vrijwel alle woningbouwsegmenten.

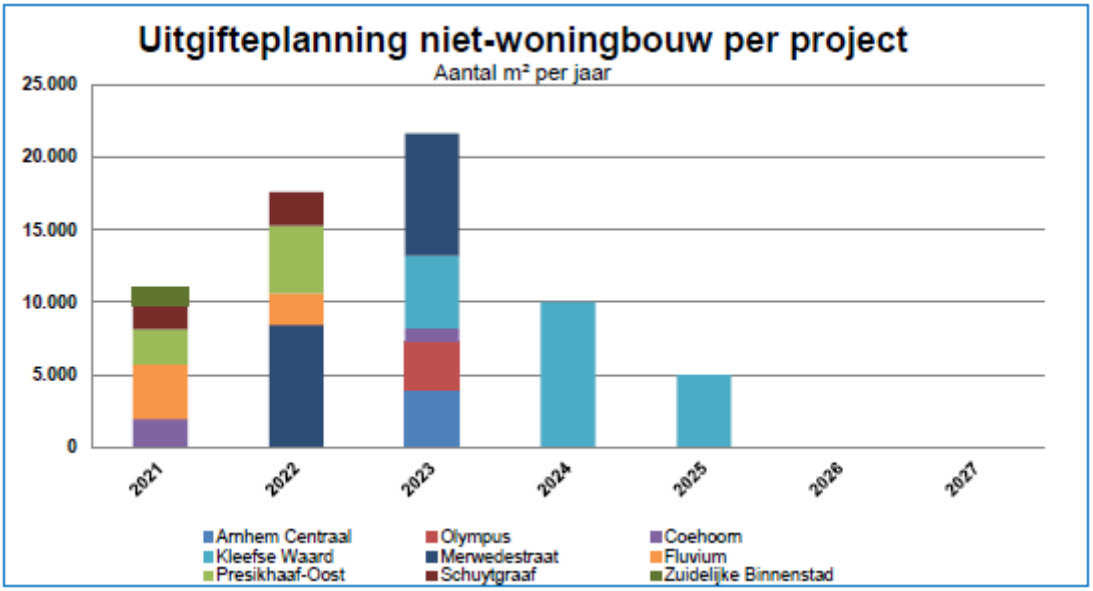
Verwachte resultaten

In onderstaande grafieken zijn het programma en de planning van de vastgestelde grondexploitatieprojecten weergegeven, allereerst voor woningbouw en daarna voor overige functies. Programma en planning zijn conform FJP 2020 en geven de stand per 1 januari 2021 weer.

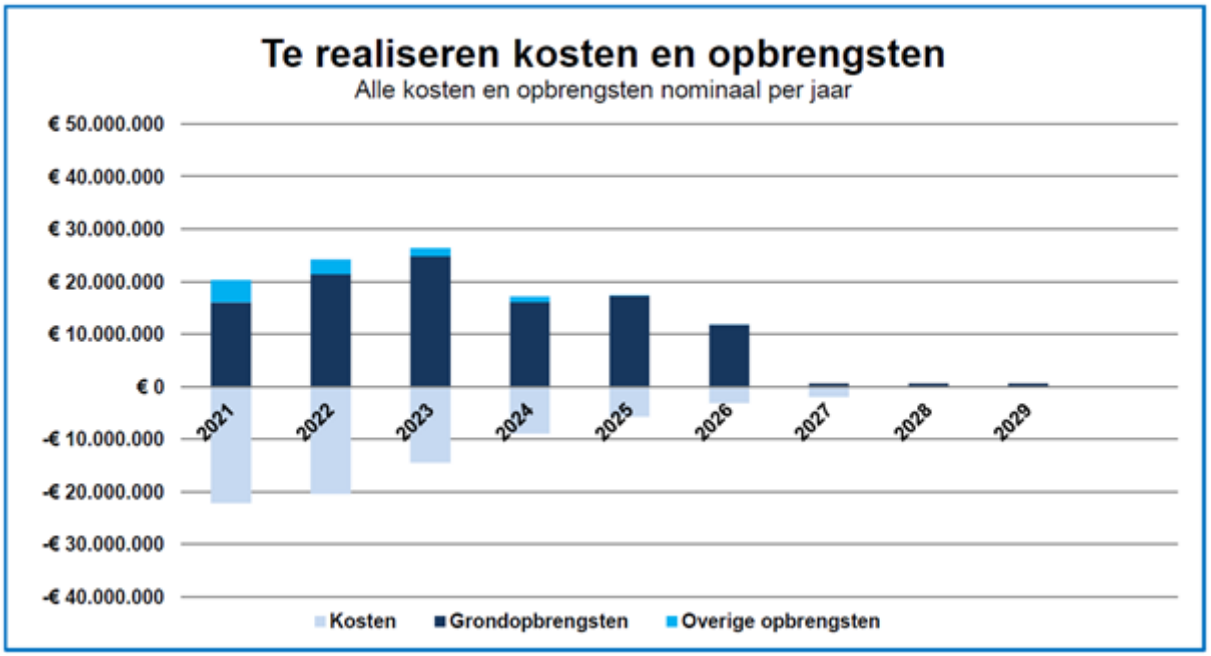

Uit de grafiek voor de geplande woningbouw valt op te maken dat de gemeente een gering aantal locaties in eigendom heeft waar actief zelf de toevoeging van woningen aan de woningvoorraad wordt gerealiseerd. Vanaf 2024 heeft de gemeente alleen nog Schuytgraaf waar actief een woningbouwprogramma wordt toegevoegd. Om niet volledig afhankelijk te zijn van particuliere initiatieven en ontwikkelingen ten aanzien van (gewenste) ruimtelijke ontwikkelingen wordt nadrukkelijk gekeken naar strategische gronden van de gemeente Arnhem en de mogelijkheid om deze in te zetten voor toevoeging van nieuw programma.

3 Primos 2020, prognose van bevolking, huishoudens en woningbehoefte 2018-2050, p25, Staat van de Stad, gemeente Arnhem 2019

Raming programma en grondopbrengsten 2022

Winstneming

Bij het voeren van actief grondbeleid, en daarmee het voeren van een grondexploitatie, komen winsten ten goede van de gemeente. De commissie BBV noemt in haar notitie Grondbeleid in begroting en jaarstukken (2019) dat gemeenten die winst niet pas kunnen nemen op het moment dat de grondexploitatie wordt afgesloten. Gemeenten moeten winsten uit hun grondexploitaties nemen zodra er voldoende zekerheid over het resultaat bestaat. De commissie BBV stelt dat er voldoende zekerheid over de grondexploitatie bestaat om winst te nemen indien:

1. het resultaat op de grondexploitatie betrouwbaar kan worden ingeschat; én
2. de grond (of het deelperceel) is verkocht; én
3. de kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie genomen).

De hoeveelheid te nemen winst wordt berekend middels de percentage of completion methode (POC-methode). Met het gebruik van deze methode wordt rekening gehouden met het voorzichtigheidsprincipe. Allereerst moet worden berekend welk percentage van de kosten en welk percentage van de opbrengsten al is gerealiseerd. Vervolgens wordt rekening gehouden met de onzekerheden in de grondexploitaties door te kijken naar verwachte risico's die direct samenhangen met het project. De uitkomst is dan de voortgang van het project, uitgedrukt in een percentage. Dat percentage wordt gebruikt om de winst tussentijds te nemen.

Wanneer voor een in exploitatie te nemen, dan wel reeds in exploitatie genomen complex een verlies wordt voorzien, wordt direct een voorziening getroffen (conform het voorzichtigheidsprincipe). Daarover wordt in het FJP gerapporteerd.

Tot en met 2021 zijn winstnemingen van de individuele grondexploitaties niet geraamd in de begroting. Dit leidt tot een afwijking in de jaarrekening. Met ingang van 2022 wordt een eventuele winstneming geraamd bij het opstellen van de FJP. Na vaststellen van de FJP (jaarverantwoording 2021) zal dit worden opgenomen in de begroting 2022. De winsten worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve Grex. Dit is een proceswijziging ten opzichte van voorgaande jaren.

Reserves en risico's
Per project worden projectspecifieke risico's (zoals bedoeld in het BBV) geïnventariseerd en gekwantificeerd. Daarnaast zijn de projectspecifieke risico's samen met de conjuncturele en programmatische risico's van belang voor het financiële risico dat het grondbedrijf loopt. De wijze waarop met de risico's wordt omgegaan en de relatie met het weerstandsvermogen is beschreven in nota grondbeleid.

Voor een uitgebreide toelichting op de individuele grondexploitaties verwijzen wij u naar de vastgestelde FJP 2021.

Risico's ten aanzien van verstedelijkingsopgave

De gemeente Arnhem heeft afspraken gemaakt over de realisatie van de woondeal en de daarin opgenomen verstedelijkingsopgave. De bouw van woningen vergt voorbereidingskosten.
Voor de komende jaren zijn de plankosten voor realisatie van deze plannen grotendeels gedekt maar niet toereikend. Hierdoor lopen we risico op het niet halen van de gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal.

De gemeente heeft hoge ambities op tal van maatschappelijke opgaven, zoals betaalbare woningen, een groene leefomgeving, duurzame mobiliteit, parkeren, energievoorziening, klimaatadaptatie. Al deze ambities komen samen in gebiedsontwikkelingen en kennen een publieke onrendabele top. De markt gaat deze onrendabele top niet oplossen, daarvoor is publieke financiering noodzakelijk, waarbij Rijk en provincie altijd vragen om cofinanciering. Dat vraagt dus om gemeentelijk budget.

Vervolgens zijn er, na 2023, geen plankosten opgenomen in de begroting voor de stedelijke ontwikkelingen. Op basis van ervaringen van vorige projecten en andere gemeenten zijn er voorbereidingskredieten nodig om de plannen te realiseren.

Investeringen

De raad autoriseert op grond van zijn budgetrecht de middelen voor de beleidsuitvoering. Hieronder vallen ook de investeringen. Investeringen vragen – anders dan reguliere begrotingsposten – meerjarig budgetruimte en dienen afzonderlijk te worden vastgesteld door de raad. In de Verordening financieel beleid en beheer van de gemeente Arnhem is opgenomen dat de raad de investeringsruimte autoriseert met het vaststellen van de meerjarenprogrammabegroting.

Inleiding

In het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) wordt expliciet aandacht gevraagd voor de investeringen. In artikel 20 van het BBV staat dat de uiteenzetting van de financiële positie een raming moet bevatten voor het begrotingsjaar van de financiële gevolgen van het bestaande en het nieuwe beleid dat in de programma's is opgenomen. Afzonderlijke aandacht moet hierbij worden besteed aan de investeringen. Naast de wettelijke taak om specifiek aandacht te besteden aan de investeringen is er ook bestuurlijk veel behoefte aan transparantie rond de gemeentelijke investeringsportefeuille. In deze paragraaf wordt de investeringsplanning 2022 – 2025 toegelicht.

Beleid

Het huidige meerjarig investeringsplan is een gedetailleerd plan waarin afzonderlijke investeringen per programma zijn gerangschikt. Hiermee hebben gemeentebestuur en management een middel in handen om goed onderbouwde afwegingen te maken en de realisatie van investeringen door de tijd nauwgezet te volgen.
In deze investeringsplanning is het voor de gemeenteraad mogelijk om investeringen over de programma's tegen elkaar af te wegen om – wanneer nodig – ruimte te creëren voor de ambities met onze stad. De gemeente beschikt daarnaast over een gedetailleerde afschrijvingstabel met daarbij een aangescherpte set van regels rond activering van investeringen.

In de investeringsplanning 2022 - 2025 zijn alle voorgenomen investeringen opgenomen, zowel de programma- als de bedrijfsvoeringsinvesteringen. Bedrijfsvoeringsinvesteringen betreffen veelal de vervanging van bedrijfsmiddelen, zoals het vervangen van de computers, de ICT-infrastructuur, meubilair en dergelijke. Investeringen in de grondexploitatie en in grootschalige projecten zijn in de meerjarenprogrammabegroting niet opgenomen. Hierover vindt besluitvorming plaats in de gemeenteraad op basis van afzonderlijke raadsvoorstellen.

Investeringen 2021-2025

Bijgaande tabel bevat naast de geplande investeringen in de periode 2022 - 2025 de geactualiseerde jaarschijf 2021 uit het MIP 2021 - 2024. Omdat het geactualiseerde overzicht leidt tot andere kapitaallasten in 2022 dan oorspronkelijk begroot in de Begroting 2021, wordt ook deze jaarschijf ter goedkeuring en vaststelling aan de gemeenteraad voorgelegd.

- Voor het geactualiseerde begrotingsjaar 2021 zijn kredieten beschikbaar tot een bedrag van € 82,5 miljoen. Voor de jaren 2022 t/m 2025 worden in deze begroting kredieten aangevraagd van € 195 miljoen. De nadruk ligt op het jaar 2022 met geplande investeringen van € 68 miljoen;
- Voor de hele planperiode van deze begroting incl. 2021 wordt uitgegaan van investeringen tot een totaalbedrag van € 277,6 miljoen. In het MIP 2020 - 2024 was dit € 257 miljoen. De stijging wordt in grote lijnen verklaard door: Blauwe Golven (€ 9,6 miljoen), GRP (€ 9 miljoen extra) en ventilatie van scholen (€ 3,6 miljoen).
- Waar in het verleden het beeld vaak was dat de piek van investeringen lag in het eerste jaar van de Begroting (in dit geval 2022), zien we nu dat de verwachte piek op het jaar 2021 blijft liggen. Dit heeft vooral te maken met de investeringen in Museum Arnhem en Valkenhuizen in 2021, die ook vorig jaar voorzien waren voor 2021;
- Voor de jaren 2024 en 2025 worden geen grote, nieuwe investeringen begroot. Alleen een aantal min of meer reguliere investeringen (o.a. verkeer, onderwijshuisvestingsplan, riolering en bedrijfsvoering) is voorzien. Hiermee wordt ruimte gelaten voor nieuwe investeringsplannen door de nieuwe gemeenteraad en het nieuwe college na de gemeenteraadsverkiezingen van 16 maart 2022;
- In de voorliggende investeringsplanning is geen rekening gehouden met ontwikkelingen in de uitvoering en handhaving van de wet Houdbare overheidsfinanciën (wet Hof), die het niveau van investeringen kan gaan beperken. Zie voor een nadere toelichting op de gevolgen van deze wet voor de gemeente Arnhem de paragraaf over het EMU-saldo van de gemeente.

- Aanvullend op de investeringen in het MIP 2021 - 2025 zullen in de periode van deze Begroting investeringen plaatsvinden op basis van de herstelagenda Coronacrisis. In deze herstelagenda is een budget voor kapitaallasten van investeringen opgenomen, dat nog niet voldoende is vertaald in concrete plannen.

Toelichting investeringen in gebouwen

In de nota waarderen en afschrijven is als gemeentelijke regel vastgesteld dat van voornemens tot investeren in een gebouw van meer dan € 2 miljoen in de paragraaf Investeringen een tekstuele toelichting wordt gegeven, zo ook in deze Begroting 2022. Op de investeringen voor basisschool De Binnenstad en scholengemeenschap Guido na zijn de hier toegelichte investeringen reeds door de gemeenteraad vastgesteld.

Nieuwbouw Prisma Heijenoordseweg	
Programma	Het vervangen van de huidige verouderde school voor Speciaal onderwijs op een naastgelegen perceel, inclusief sportvoorziening.
Betrokkenen	De onderwijsspecialisten
Planning	Realisatie in 2022
Raming	Bruto investering: 11,1 mln. Netto investering: 10,7 mln.
Beschikbare middelen	€ 10,7 mln. is beschikbaar in het totale financieringspakket toekomstige huisvesting (V)SO. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur voor frisse scholen

Renovatie Mariëndaal aan de Middachtensingel	
Programma	Deze locatie was oorspronkelijk slechts tijdelijk. Nu is besloten om deze school voor Voortgezet speciaal onderwijs te renoveren zodat deze weer een groot aantal jaren mee kan. Bestaande sporthal aan de Kinderkamp wordt vervangen door nieuwbouw en zal ook worden gebruikt door basisscholen uit de omgeving.
Betrokkenen	De onderwijsspecialisten en Sportbedrijf Arnhem
Planning	Realisatie in 2022
Raming	Bruto investering: 5,2 mln. Netto investering: 5,2 mln.
Beschikbare middelen	€ 5,2 mln. is beschikbaar in het totale financieringspakket toekomstige huisvesting (V)SO. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur voor frisse scholen en renovatie

Vervangende nieuwbouw De Krakeling in Vredenburg	
Programma	Vervanging op bestaande locatie voor een drietal basisscholen (Ommelander, Aletta Jacobs en de Troubadour)
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Delta, Flores
Planning	Realisatie in 2022
Raming	Bruto investering: 8,9 mln. Netto investering: 8,2 mln.
Beschikbare middelen	€ 8,2 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Dr. Bosschool	
Programma	Koninklijke Kentalis verzorgt in Arnhem aan de Dr. P.C.M. Bosschool en De Stijgbeugel onderwijs voor kinderen en jongeren met een auditieve en/of communicatieve beperking. Daarnaast heeft zij voorzieningen voor diagnostiek,behandeling en begeleiding. Om haar activiteiten optimaal af te kunnen stemmen op de behoeften van de doelgroep heeft zij besloten tot het ontwikkelen van brede regionale Zorg Onderwijs Combinaties (ZOC) op verschillende locaties in Nederland, onder andere in Arnhem.
Betrokkenen	Kentalis
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 8,7 mln; Netto investering 7,9 mln.
Beschikbare middelen	Investeringskrediet van 7,9 mln
Randvoorwaarden	Bijdrage van Kentalis voor renovatie Dr. Bosschool/De Stijgbeugel en tevens bijdrage in kader van frisse scholen

Vervangende nieuwbouw De Piramide	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor De Piramide op de locatie aan de Groningensingel
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 3,7 mln. Netto investering: 3,4 mln.
Beschikbare middelen	€ 3,4 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van het schoolbestuur

Vervangende nieuwbouw voor drietal scholen in Presikhaaf Oost	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor een drietal scholen (Willem Drees, John F. Kennedy en IBN- i Sina)
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores en Simon
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 8,3 mln. Netto investering: 7,6 mln.
Beschikbare middelen	€ 7,6 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Vervangende nieuwbouw voor tweetal scholen in Eimersingel-Oost	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor een tweetal scholen (Mozaïk en Johannes)
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores, Delta
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 7,2 mln. Netto investering: 6,5 mln.
Beschikbare middelen	€ 6,5 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Nieuwbouw voor scholen Alteveer	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor Basisschool De Zyp
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 4,8 mln. Netto investering: 4,3 mln.
Beschikbare middelen	€ 4,3 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur

Nieuwbouw en renovatie voor basisschool De Sterrenkring	
Programma	Renovatie en vervangende nieuwbouw voor Jenaplanschool De Sterrenkring
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2024
Raming	Netto investering: 3,3 mln.
Beschikbare middelen	€ 3,3 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur

Nieuwbouw en renovatie voor Parcivalschool-Noord in Heijenoord	
Programma	Renovatie en vervangende nieuwbouw voor Vrije school Parcivalschool, vestiging Noord.
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Stichting vrije scholen Athena
Planning	Realisatie in 2024
Raming	Netto investering: 10 mln.
Beschikbare middelen	€ 10 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur

Nieuwbouw voor scholengemeenschap Guido in Arnhem-Noord	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor Gereformeerde Scholengemeenschap Guido, vestiging Arnhem.
	De planvorming voor deze nieuwbouw is nog in een vroeg stadium. In dit MIP wordt de gemeenteraad gevraagd vanuit de investeringsbudgetten voor onderwijs een bedrag van € 7 miljoen te reserveren.
Betrokkenen	Schoolbestuur vereniging Guido
Planning	Realisatie in 2024
Raming	Netto investering: 7 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn formeel nog niet beschikbaar. T.z.t zal een uitgewerkt investeringsvoorstel aan de gemeenteraad worden voorgelegd ter vaststelling.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur
Nieuwbouw voor basisschool De Binnenstad	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor Montessorischool De Binnenstad.
	De planvorming voor deze nieuwbouw is nog in een vroeg stadium. In dit MIP wordt de gemeenteraad gevraagd vanuit de investeringsbudgetten voor onderwijs een bedrag van € 4,1 miljoen te reserveren.
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2025
Raming	Netto investering: 4 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn formeel nog niet beschikbaar. T.z.t zal een uitgewerkt investeringsvoorstel aan de gemeenteraad worden voorgelegd ter vaststelling.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur

Meerjareninvesteringsplan (MIP) gemeente Arnhem 2021-2025

Nr.	Programma Omschrijving	Omschrijving investering	E / M nut ')	Investeringsbedragen 2021 geactualiseerd	2022	2023	2024	2025
S00	**Bestuur, dienstverlening en financiën**	Overige Huisvesting en facilitaire zaken	E	697	1.324	2.129	3.188	285
		Overige ICT	E	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
		Regulier onderhoud vastgoed	E	1.089	879	917	837	918
S01	**Veiligheid**	Overige Brandbestrijding	E					
		Regulier onderhoud vastgoed	E	9	9	9	9	9
S02	**Bereikbaarheid**	Wegen ontwikkeling	M	1.500	1.500	3.088	986	986
		Wegen groot onderhoud	M	1.559	4.908	2.750	2.750	2.750
		Verkeersregelinstallaties	M	1.017	681	620	700	700
		Verkeerskrediet	M	80	80	80	80	80
		Overige Mobiliteit & OR beheer	M					
		Wegen beheer	M	80	800	50	50	50
		Openbare verlichting Overige	M	3.300	3.571	2.614	1.552	1.500
		Kunstwerken	M	800	1.320	610	650	650
		Blauwe Golven	M		9.576			
		Parkeerexploitatie	E	3.870	1.133	724	420	170
		Regulier onderhoud vastgoed	E	438	284	156	18	14
S03	**Economie**	Brandstore en Steenstraat	M	470				
S04	**Onderwijs**	Overige huisvesting onderwijs	E	640	600	600	600	600
		Huisvesting Primair onderwijs	E		837			4.095
		Huisvesting Speciaal onderwijs	E	12.883	24.157	31.149	20.278	
		Ventilatie bestaande schoolgebouwen	E	1.815	1.815			
		Sporthal Middachtensingel grond	E		432			
		Regulier onderhoud vastgoed	E	773	88	392	157	426
S05	**Cultuur**	Culturele activiteiten	E					
		Bomen en groenstructuur	E	990	990	990	990	390
		Erfgoed en welstand	E	197				
		Museum Arnhem	E	22.503				

		Regulier onderhoud vastgoed	E	334	226	1.288	69	94
S09	**Gezondheid en sport**	Overige Zwembaden	E					
		Overige Binnensport	E					
		Overige Buitensport	E	314	200			
		Sportontwikkeling	E					
		Sporthal Middachtensingel	E		1.600			
		Zwembad Valkenhuizen	E	12.693				
		Regulier onderhoud vastgoed	E	1.589	94	95	77	298
S12	**Wonen en leefomgeving**	Overige Oppervlaktewater en Havenbeheer	M	550				
		Parken & bossen	E	230	50	50	50	55
		Overige Afval	E	300	20	55	55	60
		Afvalbeheer	E	2.975	2.250	400	400	400
		GRP Initatieffase	E	7.400	7.536	8.216	8.742	9.242
		Overige Milieubeheer	E	431				
		Regulier onderhoud vastgoed	E			669		
				82.523	**67.958**	**58.651**	**43.659**	**24.772**

Subsidies

De gemeente Arnhem heeft per programma haar doelstellingen met de daarbij behorende beoogde effecten en resultaten geformuleerd. Deze doelen kunnen op verschillende manieren worden bereikt. Een van deze manieren is het verlenen van subsidies. Subsidies zijn financiële bijdragen aan burgers en/of organisaties voor activiteiten die bijdragen aan de realisatie van de -door de gemeenteraad vastgestelde- beleidsdoelen van de gemeente.

Overzicht

Subsidies kunnen op verschillende manieren worden verleend:

1. Subsidies op basis van subsidieregelingen
Volgens de Algemene wet bestuursrecht mag een bestuursorgaan alleen subsidie voor activiteiten verstrekken op grond van een wettelijk voorschrift. Dat kan een rijksregeling, provinciale regeling of een gemeentelijke (subsidie)verordening zijn. Op basis van de Algemene Subsidieverordening Arnhem 2016 (ASV) zijn in Arnhem verschillende subsidieregelingen vastgesteld. Hiermee is een wettelijke en rechtmatige grondslag gecreëerd voor de subsidieverstrekking. Aan de hand van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verdeeld en toegewezen aan de betrokken instellingen.

2. Begrotingssubsidies
Het is niet altijd zinvol om een aparte regeling op te zetten voor het verstrekken van een subsidie. Bijvoorbeeld wanneer er maar één instelling is die een bepaalde gesubsidieerde activiteit kan voeren. Voor die gevallen is in de Algemene wet bestuursrecht een uitzondering gemaakt. Wanneer in de begroting een subsidieontvanger vermeld staat én het bedrag waarop de subsidie ten hoogste kan worden vastgesteld, is geen nader wettelijk voorschrift nodig. Met name de subsidies aan grote organisaties worden op deze wijze verstrekt.

Als het bij onvoorziene omstandigheden wenselijk is om een subsidie te verstrekken, maar zowel een subsidieregeling als een begrotingssubsidie behoren niet tot de mogelijkheden, biedt de wet daarnaast onder andere de mogelijkheid om op incidentele basis subsidie te verstrekken.

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000					
Grondslag					
Begroting	**76.618**	**79.301**	**79.349**	**79.249**	**79.441**
STAD	*57.041*	*59.004*	*59.052*	*59.052*	*59.244*
WIJK	*19.577*	*20.297*	*20.297*	*20.197*	*20.197*
Incidenteel	**3.568**	**1.035**	**405**	**405**	**405**
STAD	*2.716*	*804*	*374*	*374*	*374*
WIJK	*853*	*231*	*31*	*31*	*31*
Subsidieregeling	**7.178**	**5.450**	**5.520**	**5.520**	**5.520**
STAD	*3.323*	*1.723*	*1.793*	*1.793*	*1.793*
WIJK	*3.855*	*3.727*	*3.727*	*3.727*	*3.727*
Totaal Subsidies	**87.364**	**85.786**	**85.274**	**85.175**	**85.366**

In bovenstaande tabel is de voor 2022 begrote subsidieverstrekking per grondslag weergegeven, op basis van gegevens per augustus 2021.

Het geraamde bedrag aan te verstrekken subsidies met de grondslag begroting is enigszins (3,5%) hoger dan in 2021. Ten tijde van het opstellen van deze begroting dienen de subsidieaanvragen voor 2022 nog te worden ingediend en toegekend. De begrote bedragen kunnen naar aanleiding hiervan nog wijzigen.
Bij wijziging van activiteiten door de subsidieontvanger wordt het bedrag aan begrotingssubsidie hiermee in lijn gebracht en naar boven of beneden bijgesteld t.o.v. 2021. Er kan ook de wens zijn om een begrotingssubsidie te verstrekken aan een organisatie die niet eerder begrotingssubsidie heeft ontvangen, of om juist de begrotingssubsidie aan een organisatie stop te zetten.

In (vrijwel) alle gevallen betreft het bij de hiervoor beschreven situaties het omzetten van regulier programmabudget in subsidiebudget en vice versa, of om een verschuiving van subsidiebudget van de ene naar de andere organisatie. De gevolgen van beide wijzigingen voor het financieel beeld zijn neutraal.

Een aantal subsidieregelingen dat in 2021 actueel was, vervalt per 2022. De afname in aantal regelingen verklaart de daling in het begrote bedrag aan subsidieverstrekking op grond van een regeling. Gedurende het jaar kunnen door het college nieuwe regelingen worden ingesteld. Middelen hiervoor worden gedekt uit regulier programmabudget, of onttrokken aan een bestemmingsreserve.

Gezien de aard (onvoorziene omstandigheden) geldt voor incidentele subsidies dat deze voorafgaand aan het boekjaar lastig te begroten zijn. Enkel in die gevallen waarbij de subsidie meerjarig (voor een beperkt aantal jaar) wordt toegekend, is vooraf duidelijk dat deze verstrekt gaat worden. Het in de begroting opgenomen bedrag voor incidentele subsidieverstrekking betreft dan ook grotendeels een nog niet aan specifieke organisaties gelabeld budget, dat gedurende het jaar ingezet kan worden voor het verstrekken van incidentele subsidies.

Subsidieregelingen

In Arnhem wordt een deel van de subsidies verleend op basis van een subsidieregeling. Hiermee is een wettelijke en rechtmatige grondslag gecreëerd voor de subsidieverstrekking. Op basis van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verleend aan de betrokken instellingen.
Ten tijde van het opstellen van deze begroting is van onderstaande regelingen bekend dat deze actueel zijn in 2022:

- Aanjaagfonds
- Aanpak voortijdig schoolverlaten
- Amateurkunstregeling
- Burgerkracht
- Creatieve bedrijfsverzamelgebouwen
- Duurzame projecten
- Eetbare stad
- Energiescan bedrijven
- Initiatieven klimaatadaptatie
- Non formele educatie regio midden-Gelderland
- Preventie huiselijk geweld en kindermishandeling
- Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 1; Publieksevenementen, producties en presentaties
- Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 2; Culturele producties en presentaties en culturele festivals
- Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 3, Artistieke producties en presentaties en artistieke festivals
- Scouting
- Sport
- Stimuleringsregeling inzet conciërges basisscholen
- Transitie cultuur Arnhem
- Voorschools aanbod
- Werkinvesteringsfonds
- Wijkinitiatieven

Begrotingssubsidies

In onderstaande lijst zijn de namen opgenomen van organisaties die naar verwachting in 2022 begrotingssubsidie ontvangen, met daarbij het geraamde bedrag. Met het vaststellen van de begroting c.q. deze lijst wordt per organisatie het maximale bedrag aan begrotingssubsidie voor 2022 bepaald. Binnen het maximale bedrag mag het college (programmamanager in mandaat) besluiten over het verstrekken van begrotingssubsidie.
Bij aanzienlijke mutaties in het geraamde bedrag aan begrotingssubsidie voor 2022 ten opzichte van 2021, wordt hierna een toelichting gegeven.

- Pactum
  In 2021 is er een aanvullende subsidie verleend vanwege toename in de vraag naar opvang. Inmiddels is de ontwikkeling is in gang gezet om te bewegen van opvanglocaties naar woningen, waarvan de verwachting is dat dit de toename van dak- en thuislozen kan tegengaan. Voor 2022 wordt er dan ook van uitgegaan dat de aanvullende subsidie niet meer nodig is.

- Partou BV
  Partou ontvangt enkel subsidie op grond van een subsidieregeling (Voorschools aanbod). De begroting voor 2021 wordt hier nog op aangepast, waarna ook voor 2021 het geraamde bedrag aan begrotingssubsidie nihil zal zijn.
- Sportbedrijf Arnhem BV
  Toename betreft grotendeels accres (indexatie voor (loon)kostenstijgingen).
- St. Leergeld Arnhem
  Een deel van de in 2021 verstrekte subsidies is begroot als incidentele subsidieverstrekking. In de begroting 2022 zijn deze middelen opgenomen als begrotingssubsidies. Het betreft geen wijziging van activiteiten.
- St. Moviera
  Met verzamelbesluit 3-2021 volgt wijziging van de begroting 2021, waarmee 2021 en 2022 op hetzelfde niveau liggen. Het subsidiebedrag voor 2021 valt hoger uit dan in eerste instantie begroot, door uitbreiding van formatie in de crisisopvang en door uitbreiding van de aanpak voor kinderen in de opvang.
- St. Museum Arnhem
  In 2022 wordt het nieuwe gebouw in gebruik genomen, waardoor de huurlasten stijgen. Deze gestegen huurlasten worden verrekend in het subsidiebedrag.
- St. Musis en Stadstheater
  Toename betreft grotendeels accres (indexatie voor (loon)kostenstijgingen).
- St. Peutercentra Arnhem
  St. Peutercentra Arnhem ontvangt grotendeels subsidie op grond van een subsidieregeling (Voorschools aanbod) en de bedragen die in onderstaande lijst als begrotingssubsidie zijn geraamd zullen bij de realisatie dan ook lager uitvallen. De begrotingen van zowel 2021 als 2022 worden hier nog op aangepast.
- St. Rijnstad
  Een deel van de in 2021 verstrekte subsidies is begroot als incidentele subsidieverstrekking. Voor de begroting 2022 zijn deze middelen opgenomen als begrotingssubsidies. Het betreft geen wijziging van activiteiten.
- St. Rozet
  Toename betreft grotendeels accres (indexatie voor (loon)kostenstijgingen).
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
  Met verzamelbesluit 3-2021 volgt wijziging van de begroting 2021, waarmee 2021 en 2022 op hetzelfde niveau liggen. De bijdrage van Arnhem als centrumgemeente Vrouwenopvang is met bijna € 0,5 miljoen verhoogd ten gunste van de bijdragen die de andere regiogemeenten betalen aan Veilig Thuis. Arnhem ontvangt hiervoor ook extra rijksmiddelen binnen de decentralisatie-uitkering vrouwenopvang (DUVO). Dit was nog niet in de begroting 2021 verwerkt.
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
  Het hogere bedrag voor 2021 is grotendeels te verklaren doordat in 2021 een aanvullende subsidie is verleend voor de activiteiten voor "Voor Elkaar in Arnhem 2.0".

Op de open data portaal van de gemeente, te bereiken via Open Data (arnhem.nl) wordt na afloop van het boekjaar een register gepubliceerd met de verstrekte subsidie per organisatie. De gegevens over 2020 zijn reeds als open data beschikbaar.

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1					
Grondslag					
Begroting	**76.617.588**	**79.300.943**	**79.349.081**	**79.249.220**	**79.441.032**
Arnh Platf Chronisch zieken Gehand	*123.535*	*125.389*	*125.389*	*125.389*	*125.389*
Arnhems Fed van Muziekgezelschappen	*5.706*	*5.855*	*5.855*	*5.855*	*5.855*
Arnhemse Sport Federatie	*12.137*	*12.319*	*12.319*	*12.319*	*12.319*
Centrum voor Activerend Werk	*135.413*	*137.445*	*97.445*	*97.445*	*97.445*
De Helling Exp.Werkplaats	*90.998*	*90.999*	*90.999*	*90.999*	*90.999*
De Nieuwe Oost	*82.470*	*84.615*	*84.615*	*84.615*	*84.615*
De Onderwijsspecialisten	*122.000*	*122.000*	*122.000*	*122.000*	*122.000*
De Opgroeiwinkel	*11.240*	*11.241*	*11.241*	*11.241*	*11.241*

Diverzo, COC Midden-Gelderland	*10.810*	*10.810*	*10.810*	*10.810*	*10.810*
Groepspraktijk van Verloskundigen	*17.760*	*0*	*0*	*0*	*0*
Indigo	*133.456*	*135.266*	*135.266*	*135.266*	*135.266*
IVIO-Opleidingen	*179.025*	*179.025*	*179.025*	*179.025*	*179.025*
Kinderopvang Twins	*13.020*	*0*	*0*	*0*	*0*
Kluppluz BV	*282.037*	*282.037*	*282.037*	*282.037*	*282.037*
Leger des Heils Gelderland	*484.461*	*491.728*	*491.728*	*491.728*	*491.728*
LeukOmteLeren Weekendschool Arnhem	*34.786*	*34.786*	*34.786*	*34.786*	*34.786*
Mantelzorg en Vrijwillige Thuishulp	*374.051*	*381.565*	*381.565*	*381.565*	*381.565*
MEE Gelderse Poort	*139.109*	*139.114*	*139.114*	*139.114*	*139.114*
Pactum	*1.806.474*	*1.728.045*	*1.728.045*	*1.728.045*	*1.728.045*
Partou BV	*125.801*	*0*	*0*	*0*	*0*
Pro Persona Arnhem	*31.162*	*31.163*	*31.163*	*31.163*	*31.163*
Radboud Universiteit Nijmegen	*2.500*	*0*	*0*	*0*	*0*
Reg Opleids.centr Graafschap College	*40.905*	*40.905*	*40.905*	*40.905*	*40.905*
RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei	*273.112*	*280.170*	*280.170*	*280.170*	*280.170*
Rijn Ijssel Roc	*967.264*	*967.264*	*967.264*	*967.264*	*967.264*
Rooms Kathol Parochie St. Eusebius	*10.500*	*10.500*	*10.500*	*10.500*	*10.500*
Scalabor	*200.000*	*203.001*	*203.001*	*203.001*	*203.001*
SIMON scholen	*59.129*	*59.129*	*59.129*	*59.129*	*59.129*
Slachtofferhulp Nederland, Reg Oost	*33.044*	*33.044*	*33.044*	*33.044*	*33.044*
Sportbedrijf Arnhem BV	*16.487.152*	*16.634.265*	*16.722.465*	*16.722.665*	*16.722.865*
ST Toneelgroep Oostpool	*67.588*	*69.347*	*69.347*	*69.347*	*69.347*
St. 2GetThere Arnhem	*365.539*	*365.539*	*365.539*	*365.539*	*365.539*
St. Airborne Herdenkingen	*7.310*	*0*	*0*	*0*	*0*
St. Airborne Museum	*249.010*	*253.637*	*253.575*	*253.514*	*253.514*
St. Arnh Stadsprijs v. Vrijwilligers	*10.489*	*10.489*	*10.489*	*10.489*	*10.489*
St. BBA	*102.328*	*103.872*	*103.872*	*103.872*	*103.872*
St. Beheer Wijk Sportac Vredenburcht	*51.592*	*52.366*	*52.366*	*52.366*	*52.366*
St. Bouwspeelplaats De Leuke Linde	*147.580*	*149.454*	*149.454*	*149.454*	*149.454*
St. CASA	*20.460*	*21.191*	*21.191*	*21.191*	*21.191*
St. Catharina	*860*	*865*	*865*	*865*	*865*
St. Citymarketing Arnhem	*325.000*	*329.875*	*329.875*	*329.875*	*329.875*
St. Culturele Evenementen Arnhem	*35.805*	*36.342*	*36.342*	*36.342*	*36.342*
St. De Innovatiefabriek Arnhem	*50.000*	*50.000*	*50.000*	*50.000*	*50.000*
St. De Instap	*43.743*	*43.743*	*43.743*	*43.743*	*43.743*
St. De Klup	*15.999*	*16.000*	*16.000*	*16.000*	*16.000*
St. Delta Kath.- en prot onderwijs	*418.527*	*418.527*	*418.527*	*418.527*	*418.527*
St. Die Blide Incomst Sinterniclaesz	*3.133*	*0*	*0*	*0*	*0*
St. Eusebius	*293.506*	*293.506*	*293.506*	*293.506*	*293.506*
St. Fashion Festival Arnhem	*50.000*	*50.000*	*50.000*	*50.000*	*50.000*
St. Flores Onderwijs	*726.656*	*726.656*	*726.656*	*726.656*	*726.656*
St. Focus Filmtheater	*687.610*	*706.501*	*706.501*	*706.501*	*706.501*
St. Gym & Turnen Arnhem	*119.000*	*119.000*	*119.000*	*119.000*	*119.000*
St. Halt, team Gelderland	*21.093*	*21.093*	*21.093*	*21.093*	*21.093*
St. Het Huis van Puck	*212.749*	*218.283*	*218.283*	*218.283*	*218.283*
St. Het Huurdershuis	*23*	*23*	*23*	*23*	*23*
St. Humanitas	*50.849*	*50.856*	*50.856*	*50.856*	*50.856*
St. Inloophuis Sint Marten Klarendal	*28.500*	*29.096*	*29.096*	*29.096*	*29.096*
St. Introdans	*116.844*	*119.883*	*119.883*	*119.883*	*119.883*
St. IrisZorg	*4.662.951*	*4.732.942*	*4.732.942*	*4.732.942*	*4.732.942*
St. Jacobiberg	*222.995*	*228.796*	*228.796*	*228.796*	*228.796*
St. Jeugdland	*66.369*	*66.369*	*66.369*	*66.369*	*66.369*
St. Jumelage Arnhem	*5.222*	*0*	*0*	*0*	*0*

St. KAB Posttheater	*198.339*	*203.498*	*203.498*	*203.498*	*203.498*
St. Kruispunt	*207.879*	*210.998*	*210.998*	*210.998*	*210.998*
St. Leergeld Arnhem	*239.390*	*319.890*	*319.890*	*319.890*	*319.890*
St. Luxor Live	*409.487*	*420.337*	*420.337*	*420.337*	*420.337*
St. Moviera	*3.274.919*	*3.459.806*	*3.459.806*	*3.459.806*	*3.459.806*
St. Museum Arnhem	*3.029.264*	*3.594.349*	*3.594.349*	*3.594.349*	*3.594.349*
St. Musis en Stadstheater	*7.092.889*	*7.277.140*	*7.277.140*	*7.277.140*	*7.277.140*
St. Natuurcentrum Arnhem	*1.960.777*	*1.989.587*	*1.989.587*	*1.989.587*	*1.989.587*
St. Omars Gym	*22.314*	*22.649*	*22.649*	*22.649*	*22.649*
St. Ome Joop's Tour	*21.818*	*21.819*	*21.819*	*21.819*	*21.819*
St. Ondernemersfonds Arnhem	*380.000*	*380.000*	*380.000*	*380.000*	*380.000*
St. Pas	*2.156.556*	*2.156.556*	*2.156.556*	*2.156.556*	*2.156.556*
St. Peutercentra Arnhem	*1.265.172*	*1.425.440*	*1.425.440*	*1.425.440*	*1.425.440*
St. Phion	*67.980*	*69.748*	*69.748*	*69.748*	*69.748*
St. Platform Binnenstad Arnhem	*51.647*	*52.422*	*52.422*	*52.422*	*52.422*
St. PRAGO	*101.162*	*101.162*	*101.162*	*101.162*	*101.162*
St. Productiehuis Plaatsmaken	*182.204*	*187.142*	*187.142*	*187.142*	*187.142*
St. Rijnstad	*7.288.081*	*8.134.414*	*8.134.414*	*8.034.414*	*8.034.414*
St. Rijnstate Ziekenhuis	*52.958*	*52.965*	*52.965*	*52.965*	*52.965*
St. Rozet	*8.721.438*	*8.938.446*	*8.938.446*	*8.938.446*	*9.130.058*
St. School's cool Arnhem	*40.204*	*704*	*704*	*704*	*704*
St. Sinterklaasintocht Arnhem	*0*	*3.133*	*3.133*	*3.133*	*3.133*
St. SLAK	*201.106*	*206.337*	*206.337*	*206.337*	*206.337*
St. Sonsbeek & State of Fashion	*422.071*	*433.168*	*433.168*	*433.168*	*433.168*
St. Sportcentrum Rijkerswoerd	*501.878*	*509.406*	*509.406*	*509.406*	*509.406*
St. Stoelenproject De Duif	*225.467*	*228.850*	*228.850*	*228.850*	*228.850*
St. Streekomroep Middel Gelderland	*127.485*	*130.802*	*130.802*	*130.802*	*130.802*
St. VanHarte	*9.235*	*9.238*	*9.238*	*9.238*	*9.238*
St. Veilig Thuis Gelderland Midden	*2.378.531*	*2.966.594*	*2.966.594*	*2.966.594*	*2.966.594*
St. Viering Nat Feest en Gedenkdagen	*18.852*	*18.852*	*18.852*	*18.852*	*18.852*
St. Vitale Verbindingen	*177.174*	*179.785*	*179.785*	*179.785*	*179.785*
St. Vitesse Betrokken	*59.000*	*59.000*	*59.000*	*59.000*	*59.000*
St. Vluchtelingenwerk Oost-Ned	*286.710*	*294.465*	*294.465*	*294.465*	*294.465*
St. Vrijwillige Terminale Zorg Arnh	*2.157*	*2.163*	*2.163*	*2.163*	*2.163*
St. Welzijn Ouderen Arnhem	*2.298.645*	*2.158.701*	*2.158.701*	*2.158.701*	*2.158.701*
St. Zwembad Klarenbeek	*325.577*	*330.461*	*330.461*	*330.461*	*330.461*
Stichting Het Huurdershuis	*52.351*	*52.351*	*52.351*	*52.351*	*52.351*
Stichting Schakel025	*122.000*	*126.356*	*126.356*	*126.356*	*126.356*
Subsidies Alg	*375.708*	*309.578*	*309.578*	*309.578*	*309.578*
Toerisme veluwe arnhem nijmegen	*351.090*	*356.356*	*356.356*	*356.356*	*356.356*
Verloskundig centr Puur Vroedvrouwen	*19.650*	*0*	*0*	*0*	*0*
VGGM	*1.083*	*1.083*	*1.083*	*1.083*	*1.083*
VMBO 'T Venster	*79.700*	*9.996*	*9.996*	*9.996*	*9.996*
Voedselbank Arnhem	*0*	*30.000*	*30.000*	*30.000*	*30.000*
Wijkvereniging Elderveld	*15.860*	*15.860*	*15.860*	*15.860*	*15.860*
Wijkvereniging Schuytgraaf	*15.950*	*15.954*	*15.954*	*15.954*	*15.954*
Youth for Christ Nederland	*83.964*	*83.968*	*83.968*	*83.968*	*83.968*
Zorgbelang Inclusief	*233.479*	*233.483*	*233.483*	*233.483*	*233.483*
Totaal Subsidie	**76.617.588**	**79.300.943**	**79.349.081**	**79.249.220**	**79.441.032**

Subsidies per programma

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000					
Grondslag					
Begroting	**57.041**	**59.004**	**59.052**	**59.052**	**59.244**
Bestuur, dienstverlening en financiën	*39*	*27*	*27*	*27*	*27*
Veiligheid	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*
Economie	*1.482*	*1.497*	*1.497*	*1.497*	*1.497*
Onderwijs	*4.876*	*4.846*	*4.846*	*4.846*	*4.846*
Cultuur	*22.078*	*23.125*	*23.125*	*23.125*	*23.316*
Participatie en armoedebestrijding	*519*	*553*	*553*	*553*	*553*
Zorg	*1.808*	*1.835*	*1.795*	*1.795*	*1.795*
Welzijn en inclusie	*13.847*	*14.635*	*14.635*	*14.635*	*14.635*
Gezondheid en sport	*12.291*	*12.386*	*12.474*	*12.474*	*12.474*
Klimaat, energie en milieu	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
Totaal Subsidies	**57.041**	**59.004**	**59.052**	**59.052**	**59.244**

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000					
Grondslag					
Begroting	**19.577**	**20.297**	**20.297**	**20.197**	**20.197**
CSA	*2.157*	*2.276*	*2.276*	*2.259*	*2.259*
Noordwest	*3.076*	*3.148*	*3.148*	*3.138*	*3.138*
Noordoost	*2.657*	*2.768*	*2.768*	*2.754*	*2.754*
Presikhaaf	*2.515*	*2.613*	*2.613*	*2.598*	*2.598*
Malburgen	*3.173*	*3.319*	*3.319*	*3.302*	*3.302*
Schuytgraaf/Elderveld	*1.829*	*1.890*	*1.890*	*1.881*	*1.881*
De Laar/Elden	*1.408*	*1.445*	*1.445*	*1.438*	*1.438*
RKV	*2.762*	*2.839*	*2.839*	*2.828*	*2.828*
Gerealiseerd resultaat	**19.577**	**20.297**	**20.297**	**20.197**	**20.197**

Ontwikkelingen

Al vanaf het begin van de coronacrisis is scherp in het oog gehouden dat er veel Arnhemse organisaties zijn, die een maatschappelijke bijdrage leveren en die van belang zijn om doelen op het gebied van zorg, een sterke samenleving en een sterke economie in de stad te realiseren. Per sector is steeds verkend wat de risico's zijn. Veel huurders van gemeentelijk vastgoed in Arnhem zijn getroffen door de maatregelen om verspreiding van het virus te voorkomen. Zij vragen om uitstel, verlaging of kwijtschelding van betalingen van huur.
In maart 2021 is een hernieuwd afwegingskader opgesteld, bestaande uit twee onderdelen: een kader voor organisaties en instellingen waarmee de gemeente Arnhem een bestuursrechtelijke (subsidie)relatie heeft en een kader voor partijen waarmee de gemeente een privaatrechtelijke relatie heeft. Dit hernieuwde afwegingskader heeft betrekking op 2021 en heeft een looptijd tot 31 december 2021.
In 2022 bij de subsidievaststellingen hebben we een totaal beeld van de effecten. Mogelijk dat bepaalde maatschappelijk effecten ook pas op langere termijn zichtbaar zijn.
We willen coulant omgaan met subsidieverstrekking en ervoor zorgen dat Arnhemse organisaties hun werk zo goed mogelijk kunnen blijven doen ten behoeve van de stad en de inwoners.

Overig programmaplan

Overzicht lastenontwikkeling gemiddelde woning	2021	2022	% Lasten-ontwikkeling
Onroerend zaakbelasting	€ 342	€ 342	0,0%
Rioolheffing	€ 177	€ 177	0,0%
Afvalstoffenheffing	€ 260	€ 265	2,0%
Totaal	**€ 779**	**€ 784**	**0,67%**

Algemene dekkingsmiddelen	2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Treasury	-3.197	2.390	5.587
OZB-woningen	0	28.016	28.016
OZB niet-woningen	3.985	28.706	24.721
Belastingen overig	5	906	901
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	453.138	453.138
Totaal	**793**	**513.155**	**512.363**

Overhead	2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Overhead	70.151	4.715	-65.436
Totaal	**70.151**	**4.715**	**-65.436**

Heffing VPB	2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Vennootschapsbelasting	600	0	-600
Totaal	**600**	**0**	**-600**

Onvoorzien	2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Onvoorzien	1.039	0	-1.039
Totaal	**1.039**	**0**	**-1.039**

Deel 3 Financiële begroting

De financiële begroting is opgebouwd uit de volgende onderdelen:

Overzicht van baten en lasten per programma
In het overzicht van baten en lasten wordt aangegeven tot welke bedragen de raad het college autoriseert door middel van het vaststellen van de begroting per programma.

Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten
Tot de incidentele baten en lasten worden de lasten en baten gerekend die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Ook de post onvoorzien wordt tot de incidentele lasten gerekend.

Financiële Staten

- Geprognosticeerde balans;
- Verloop van reserves en voorzieningen;
- EMU-saldo 2022;
- Overzicht van geraamde baten en lasten per taakveld.

Vanuit het Besluit begroting en verantwoording (BBV) is ten behoeve van de onderlinge vergelijkbaarheid van gemeenten voorgeschreven om een taakveldenbegroting op te stellen.

Mutaties circulaires Gemeentefonds

Overzicht van baten en lasten per programma

		Lasten						
		Rekening	Begroting 2021			Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	30.646	29.846	28.146	30.614	30.606	30.436	30.231
GEB2	Noordwest	28.962	28.754	29.422	29.295	29.266	29.224	29.072
GEB3	Noordoost	23.835	23.475	24.081	23.949	23.949	23.871	23.724
GEB4	Presikhaaf	22.882	23.787	24.656	23.749	23.768	23.692	23.645
GEB5	Malburgen	34.363	35.570	33.254	36.318	36.245	36.063	35.831
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	23.909	25.587	25.333	23.854	23.674	23.648	23.507
GEB7	De Laar/Elden	16.484	16.948	17.253	17.219	17.218	17.148	17.103
GEB8	RKV	26.734	24.969	27.436	27.403	27.452	27.299	27.084
Totaal		207.816	208.935	209.582	212.402	212.178	211.380	210.198
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	92.532	85.575	86.543	88.886	84.797	86.325	88.771
S01	Veiligheid	16.727	16.477	20.265	19.380	18.871	18.870	18.854
S02	Bereikbaarheid	21.575	21.873	22.051	22.911	22.827	22.867	22.889
S03	Economie	6.424	6.556	6.815	7.032	6.487	6.208	6.004
S04	Onderwijs	19.216	18.895	19.807	19.603	20.900	22.296	23.687
S05	Cultuur	32.652	32.670	36.121	34.680	36.108	36.103	36.079
S06	Participatie en armoedebestrijding	195.488	173.395	182.950	166.425	164.723	161.928	161.928
S07	Zorg	60.704	49.793	56.084	58.550	58.161	58.273	58.905
S08	Welzijn en inclusie	21.088	19.859	25.753	23.794	23.408	22.641	22.620
S09	Gezondheid en sport	24.062	20.157	21.450	22.326	22.825	22.499	22.514
S10	Klimaat, energie en milieu	5.901	5.495	6.236	5.387	1.968	4.125	1.927
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	46.930	37.600	43.259	38.631	42.062	31.433	28.397
S12	Wonen en leefomgeving	36.268	36.058	39.652	41.026	41.203	40.793	40.855
Totaal		579.566	524.403	566.987	548.631	544.340	534.360	533.430
Eind Totaal		787.382	733.338	776.569	761.032	756.518	745.741	743.628

		Baten						
		Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	9.595	9.566	10.255	10.482	10.440	10.397	10.355
GEB2	Noordwest	1.898	1.768	1.817	1.792	1.793	1.793	1.793
GEB3	Noordoost	1.650	1.622	1.681	1.650	1.650	1.650	1.650
GEB4	Presikhaaf	2.141	1.962	2.091	2.051	2.052	2.052	2.052
GEB5	Malburgen	4.112	3.894	4.017	3.977	3.978	3.978	3.978
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	2.738	2.541	2.591	2.571	2.571	2.571	2.571
GEB7	De Laar/Elden	1.330	1.246	1.301	1.280	1.280	1.280	1.280
GEB8	RKV	1.265	1.123	1.162	1.136	1.137	1.137	1.137
Totaal		24.728	23.721	24.914	24.938	24.901	24.858	24.816
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	518.807	482.692	503.719	521.831	514.844	514.289	515.281
S01	Veiligheid	2.168	1.694	4.747	2.494	1.994	1.994	1.994
S02	Bereikbaarheid	5.316	7.683	7.714	7.663	7.613	7.564	7.515
S03	Economie	1.316	935	1.620	998	1.098	1.098	1.098
S04	Onderwijs	2.971	2.395	2.617	2.490	2.490	2.490	2.490
S05	Cultuur	5.575	6.381	5.995	6.496	6.496	6.496	6.496
S06	Participatie en armoedebestrijding	143.602	112.334	118.118	114.104	115.404	115.404	115.404
S07	Zorg	5.222	4.940	4.940	4.940	4.940	4.940	4.940
S08	Welzijn en inclusie	1.227	754	1.558	872	747	747	747
S09	Gezondheid en sport	6.454	2.674	3.338	3.076	3.076	3.076	3.076
S10	Klimaat, energie en milieu	2.381	473	1.264	232	13	2.200	0
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	48.028	36.731	34.665	33.889	38.863	28.372	25.445
S12	Wonen en leefomgeving	39.403	39.814	41.881	40.965	40.933	40.903	40.903
Totaal		782.471	699.499	732.175	740.049	738.511	729.572	725.388
Eind Totaal		807.199	723.220	757.089	764.987	763.412	754.430	750.204

		Exploitatieresultaat						
		Rekening	Begroting 2021			Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	21.051	20.280	17.892	20.132	20.166	20.038	19.876
GEB2	Noordwest	27.064	26.986	27.605	27.503	27.474	27.431	27.279
GEB3	Noordoost	22.186	21.853	22.400	22.299	22.298	22.221	22.074
GEB4	Presikhaaf	20.741	21.825	22.565	21.698	21.716	21.639	21.593
GEB5	Malburgen	30.252	31.676	29.237	32.342	32.267	32.085	31.853
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	21.172	23.046	22.742	21.283	21.103	21.077	20.936
GEB7	De Laar/Elden	15.154	15.701	15.952	15.939	15.938	15.868	15.823
GEB8	RKV	25.469	23.846	26.274	26.267	26.315	26.163	25.948
Totaal		183.088	185.213	184.667	187.464	187.276	186.522	185.382
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	-426.275	-397.116	-417.175	-432.945	-430.047	-427.964	-426.509
S01	Veiligheid	14.559	14.783	15.518	16.886	16.877	16.875	16.860
S02	Bereikbaarheid	16.259	14.190	14.338	15.248	15.213	15.304	15.374
S03	Economie	5.107	5.622	5.194	6.034	5.389	5.110	4.906
S04	Onderwijs	16.245	16.499	17.190	17.113	18.410	19.806	21.197
S05	Cultuur	27.077	26.289	30.127	28.185	29.612	29.607	29.583
S06	Participatie en armoedebestrijding	51.885	61.061	64.833	52.320	49.319	46.524	46.524
S07	Zorg	55.482	44.853	51.144	53.610	53.221	53.333	53.965
S08	Welzijn en inclusie	19.860	19.105	24.196	22.922	22.661	21.894	21.873
S09	Gezondheid en sport	17.608	17.483	18.112	19.251	19.749	19.423	19.438
S10	Klimaat, energie en milieu	3.520	5.022	4.973	5.155	1.955	1.925	1.927
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	-1.098	869	8.594	4.742	3.199	3.060	2.952
S12	Wonen en leefomgeving	-3.135	-3.756	-2.229	61	270	-111	-48
Totaal		-202.905	-175.096	-165.187	-191.418	-194.171	-195.212	-191.957
Eind Totaal		-19.817	10.118	19.480	-3.954	-6.894	-8.690	-6.576

		Toevoegingen aan reserve						
		Rekening	Begroting 2021			Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	534	20	561	826	826	826	827
GEB2	Noordwest	416	100	102	102	102	102	102
GEB3	Noordoost	375	66	72	72	72	72	72
GEB4	Presikhaaf	378	117	95	95	95	95	95
GEB5	Malburgen	548	193	197	197	197	197	197
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	914	242	292	292	292	292	292
GEB7	De Laar/Elden	434	52	61	61	61	61	61
GEB8	RKV	681	60	64	64	64	64	64
Totaal		4.279	851	1.443	1.708	1.708	1.709	1.709
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	37.858	13.478	28.762	19.864	21.111	22.391	20.655
S01	Veiligheid	432	72	71	71	71	71	71
S02	Bereikbaarheid	7.785	6.950	7.183	6.837	6.767	6.763	6.735
S03	Economie	249	0	1.010	170	50	50	50
S04	Onderwijs	8.187	8.004	8.371	8.960	8.201	7.094	7.181
S05	Cultuur	1.197	1.208	1.256	1.377	1.411	1.446	1.501
S06	Participatie en armoedebestrijding	4.991	554	554	554	554	0	0
S07	Zorg	2.009	628	628	12.530	1.082	1.000	1.000
S08	Welzijn en inclusie	880	0	0	0	0	0	0
S09	Gezondheid en sport	397	354	470	470	470	470	470
S10	Klimaat, energie en milieu	2.595	0	55	0	0	0	0
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	7.874	2.758	5.077	176	950	675	15.786
S12	Wonen en leefomgeving	930	371	462	4.039	593	593	690
Totaal		75.382	34.375	53.898	55.047	41.258	40.552	54.138
Eind Totaal		79.661	35.226	55.342	56.755	42.967	42.260	55.847

		Onttrekkingen aan reserves						
		Rekening	Begroting 2021			Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	35	8	575	187	191	182	11
GEB2	Noordwest	177	44	284	50	28	67	34
GEB3	Noordoost	168	29	337	31	25	44	34
GEB4	Presikhaaf	256	74	191	10	39	70	169
GEB5	Malburgen	417	73	326	123	50	28	229
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	266	104	770	180	34	136	174
GEB7	De Laar/Elden	142	15	287	65	28	26	104
GEB8	RKV	243	12	524	22	43	43	34
Totaal		1.703	360	3.294	667	437	595	790
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	18.321	20.549	24.273	23.028	15.751	13.646	13.886
S01	Veiligheid	1.055	350	706	343	343	349	342
S02	Bereikbaarheid	7.856	7.911	8.720	8.106	7.184	6.802	6.546
S03	Economie	401	100	250	700	300	500	300
S04	Onderwijs	6.473	6.922	7.307	7.766	7.944	8.334	9.212
S05	Cultuur	1.186	837	1.938	1.018	893	868	905
S06	Participatie en armoedebestrijding	6.385	1.344	9.348	1.516	739	0	0
S07	Zorg	3.425	1.512	2.843	354	81	498	0
S08	Welzijn en inclusie	2.930	200	1.084	200	200	0	0
S09	Gezondheid en sport	989	260	432	343	423	379	414
S10	Klimaat, energie en milieu	3.970	3.200	3.203	3.114	40	15	14
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	3.893	0	8.240	90	210	345	15.556
S12	Wonen en leefomgeving	1.257	1.799	3.186	5.554	1.527	1.240	1.306
Totaal		58.141	44.984	71.528	52.134	35.635	32.975	48.481
Eind Totaal		59.844	45.344	74.822	52.801	36.073	33.571	49.271

		Saldo Totaal						
		Rekening		Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	21.550	20.292	17.877	20.770	20.801	20.682	20.692
GEB2	Noordwest	27.303	27.042	27.424	27.555	27.548	27.466	27.347
GEB3	Noordoost	22.392	21.890	22.134	22.340	22.345	22.249	22.111
GEB4	Presikhaaf	20.863	21.868	22.469	21.783	21.773	21.665	21.519
GEB5	Malburgen	30.383	31.796	29.108	32.415	32.413	32.253	31.820
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	21.819	23.184	22.264	21.396	21.361	21.233	21.054
GEB7	De Laar/Elden	15.445	15.738	15.726	15.935	15.971	15.903	15.779
GEB8	RKV	25.908	23.893	25.815	26.309	26.337	26.184	25.979
Totaal		185.664	185.704	182.817	188.504	188.548	187.636	186.301
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	-406.739	-404.187	-412.687	-436.110	-424.688	-419.219	-419.741
S01	Veiligheid	13.936	14.505	14.883	16.613	16.605	16.597	16.588
S02	Bereikbaarheid	16.188	13.229	12.801	13.979	14.795	15.264	15.563
S03	Economie	4.955	5.522	5.954	5.504	5.139	4.660	4.656
S04	Onderwijs	17.959	17.581	18.255	18.307	18.666	18.566	19.166
S05	Cultuur	27.087	26.659	29.445	28.543	30.130	30.185	30.180
S06	Participatie en armoedebestrijding	50.492	60.271	56.039	51.358	49.134	46.524	46.524
S07	Zorg	54.066	43.969	48.929	65.786	54.222	53.836	54.965
S08	Welzijn en inclusie	17.810	18.905	23.112	22.722	22.461	21.894	21.873
S09	Gezondheid en sport	17.016	17.577	18.149	19.377	19.797	19.514	19.494
S10	Klimaat, energie en milieu	2.145	1.823	1.825	2.041	1.915	1.910	1.913
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	2.883	3.627	5.431	4.829	3.939	3.390	3.181
S12	Wonen en leefomgeving	-3.462	-5.184	-4.953	-1.454	-665	-757	-664
Totaal		-185.664	-185.704	-182.817	-188.504	-188.548	-187.636	-186.301
Eind Totaal		0	0	0	0	0	0	0

Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten

Bedragen x € 1.000

Incidentele baten	2021	2022	2023	2024	2025	Toelichting
Algemene Reserve	14.222	22.139	16.324	14.642	15.839	In de mutaties van de Algemene Reserve zijn alle begrote dotaties en onttrekkingen verwerkt. De afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn meegenomen in het gerealiseerd resultaat. De Algemene Reserve staat vrij te besteden door de gemeente en vormt een buffer voor financiële tegenvallers.
Buitengewoon Beter		900	380	0	0	Het bestedingsplan van deze reserve loopt tot en met 2023. Het resterende budget zal worden ingezet voor de afronding van de projecten Geitenkamp en Spijkerkwartier en een bijdrage aan het project Gele Rijdersplein.
Bereikbaarheid		6.696	5.990	6.082	6.105	Deze bestemmingsreserve is ingesteld ten behoeve van het verhogen van de bereikbaarheid van de binnenstad, het ontwikkelen van parkeervoorzieningen en het onderhoud van de hoofdwegen die betrekking hebben op de bereikbaarheid van het stadscentrum.
Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte		1.499	1.298	1.182	1.242	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt voor het flexibeler inzetten van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Met name op de onderwerpen riolering, wegen en fietspaden, groen, spelen, bomen, verkeersregelinstallaties, civieltechnische kunstwerken, openbare verlichting en water.
Evenementen		400	0	200	0	De uitgaven voor het WK BMX en het WK Volleybal worden gedekt vanuit de bestemmingsreserve evenementen.
Onderwijs		7.674	7.814	8.237	9.093	De bestemmingsreserve zal ingezet worden ter dekking van de kapitaallasten voor de nieuwbouwprojecten basisonderwijs, voortgezet onderwijs en speciaalonderwijs.
Cultureel Vastgoed		261	257	252	248	In 2021 valt incidenteel € 5,0 miljoen uit de reserve cultureel vastgoed vrij die gereserveerd was voor onderhoud. Voor het onderhoud worden structurele middelen opgenomen. Overige vrijval dient ter dekking van de kapitaallasten van cultureel vastgoed.

Incidentele baten	2021	2022	2023	2024	2025	Toelichting
Groenfonds		280	178	0	0	In 2021 wordt € 0,1 miljoen uit het Groenfonds ingezet voor de dekking van het bomenbeleid.
WMO en Jeugdzorg		325	81	498	0	In 2019 wordt ten laste van het geprognosticeerde resultaat € 2,7 miljoen toegevoegd aan een nieuw te creëren BR Wmo en Jeugdzorg. Deze middelen zijn beschikbaar om de zorgmaatregelen zoals aangekondigd in de Perspectiefnota te mitigeren, indachtig de motie (19M98) Zorgmaatregelen. Doel van deze reserve is om het negatief effect van de zorgmaatregelen tijdelijk opvangen of reduceren
Transformatie Zorg		229	200	0	0	Arnhem is actief met de transformatie van zorg, deze bestemmingsreserve heeft tot doel om initiatieven die leiden tot transformatie van zorg te financieren.
Klimaat en energie		99	25	0	0	De bestemmingsreserve dient ter dekking van het bereiken van de doelen van New energy made in Arnhem 2015-2020 en het dekken van fluctuaties in het uitgavenpatroon die voortvloeien uit de veranderopgave Klimaat en Energie.
Duurzaamheidsleningen		16	15	15	14	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund.
Duurzaam Arnhem		3.000	0	0	0	De bestemmingsreserve duurzaam Arnhem wordt ingezet voor het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met de bestemmingsreserve worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund.
Zuidelijke Binnenstad		3.000	0	0	0	Uit de reserve zuidelijke binnenstad wordt € 3,0 miljoen ingezet voor de restauratie van de blauwe golven en de herinrichting van het gebied er omheen.
Volkshuisvesting		188	43	43	43	De reserve volkshuisvesting is het uitvoeringsinstrument van de Nota Wonen. Overeenkomstig besluit van de raad d.d. 30 juni 2014, wordt deze reserve deels ingezet om een redelijke compensatie te bieden voor de gedupeerden van de WOS-fraude. De reserve wordt jaarlijks gevoed met het renteresultaat dat wordt behaald op de uit te zetten Startersleningen.

Incidentele baten	2021	2022	2023	2024	2025	Toelichting
Vastgoed		2.615	2.191	2.679	2.390	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van onvoorziene uitgaven bij onderhoud vastgoed. Voeding van de bestemmingsreserve kan de komende jaren door toevoeging uit verkoopopbrengsten en eventuele positieve resultaten op het onderhoudsbudget als gevolg van gunstige aanbestedingen.
Bedrijfsvoering		1.597	936	0	0	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie.
ICT		15	0	0	0	De middelen uit de bestemmingsreserve ICT worden ingezet om de ICT-omgeving up-to-date en stabiel te houden.
Totaal	**61.391**	**50.934**	**35.732**	**33.831**	**34.975**	

Incidentele lasten	2021	2021	2022	2023	2024	Toelichting
Algemene Reserve	22.650	14.419	14.039	18.506	17.724	zie baten
Bereikbaarheid		6.848	6.778	6.775	6.747	zie baten
Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte		504	508	509	605	zie baten
Evenementen		170	50	50	50	zie baten
Onderwijs		8.768	8.008	6.901	6.988	zie baten
Cultureel Vastgoed		231	265	299	355	zie baten
WMO en Jeugdzorg		5.611	0	0	0	zie baten
Jeugdfonds		6.591	1.000	1.000	1.000	Het Jeugdfonds is gevuld met de extra jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld zorg worden ingezet. Hiermee krijgt het integraal jeugdbeleid de komende jaren een impuls.
Transformatie Zorg		328	82	0	0	zie baten
Grondexploitatie		170	950	524	15.433	De reserve grondexploitatie is de beschikbare weerstandscapaciteit van het grondbedrijf. Deze bestemmingsreserve is conform raadsbesluit 30 juni 2014 niet opgeheven, maar zal blijven bestaan om toekomstige schommelingen in de grondexploitatie op te vangen (voor zover er weer sprake is van een positief saldo).
Vastgoed		3.553	3.553	3.553	3.553	zie baten
Bedrijfsvoering		1.722	1.580	406	406	zie baten
Post onvoorzien	272	272	272	272	272	
Totaal	**48.340**	**49.187**	**37.086**	**38.796**	**53.134**	
Saldo	**-13.051**	**-1.747**	**1.354**	**4.965**	**18.160**	

Geprognosticeerde balans 2022-2025

Activa	2022	2023	2024	2025
Vaste Activa				
Immateriële vaste activa	**10.017**	**9.707**	**9.397**	**9.087**
Materiële vaste activa	**804.052**	**830.476**	**839.412**	**828.369**
Investeringen met een economisch nut	717.964	744.388	753.324	742.281
Gronden uitgegeven in erfpacht	14.951	14.951	14.951	14.951
Investeringen met een maatschappelijk nut	71.137	71.137	71.137	71.137
Financiële vaste activa	**61.670**	**56.647**	**50.980**	**47.627**
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkingen	4.742	4.742	4.742	4.742
Financiële vaste activa: Leningen	48.052	43.179	37.662	34.459
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	8.876	8.726	8.576	8.426
Totaal Vaste Activa	**875.739**	**896.830**	**899.789**	**885.083**
Vlottende Activa				
Gereed product en handelsgoederen	**326**	**326**	**326**	**326**
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	**36.164**	**23.596**	**12.389**	**8.045**
Uitzettingen < 1 jaar	**50.000**	**50.000**	**50.000**	**50.000**
Liquide middelen	**1.000**	**1.000**	**1.000**	**1.000**
Overlopende activa	**80.000**	**80.000**	**80.000**	**80.000**
Totaal Vlottende Activa	**167.490**	**154.922**	**143.715**	**139.371**
Totaal Activa	**1.043.229**	**1.051.752**	**1.043.504**	**1.024.454**

Passiva	2022	2023	2024	2025
Vaste Passiva				
Eigen vermogen	**148.623**	**154.763**	**165.131**	**176.873**
Voorzieningen	**11.000**	**11.000**	**11.000**	**11.000**
Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar	**779.900**	**781.196**	**765.224**	**739.165**
Totaal Vaste Passiva	**939.523**	**946.959**	**941.355**	**927.038**
Vlottende Passiva				
Netto vlottende schulden < 1 jaar	**28.706**	**29.793**	**27.149**	**22.415**
Overlopende passiva	**75.000**	**75.000**	**75.000**	**75.000**
Totaal Vlottende Passiva	**103.706**	**104.793**	**102.149**	**97.415**
Totaal Passiva	**1.043.229**	**1.051.752**	**1.043.504**	**1.024.454**

In deze balansen houden we rekening met de in de Begroting meegenomen mutaties in de investeringen, reserves en voorzieningen, grondexploitatie en als resultante daarvan de vaste schuld van de gemeente. Mutaties in de vlottende activa en passiva begroten we niet, deze posten blijven in de geprognosticeerde balansen constant.

De reden hiervoor is dat deze balansposten vooral voortvloeien uit het ritme van doen van betalingen en ontvangen van geldmiddelen. Hierop wordt in de Begroting niet expliciet gestuurd.

Reserves en voorzieningen

Omschrijving	JV 2020	Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			Begroot 2024			Begroot 2025			
	Stand per 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2023 / 01-01-2024	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2024 / 01-01-2025	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2025 / 01-01-2026
																Bedragen € 1.000
Algemene Reserve (AR)	44.066	22.650	14.222	52.495	14.419	22.139	44.775	14.039	16.324	42.490	18.506	14.642	46.354	17.724	15.839	48.239
Bestemmingsreserves (BR's)	135.742	32.941	59.720	108.964	42.336	30.441	120.859	28.928	19.999	129.789	23.755	19.585	133.959	38.123	34.560	137.521
Totaal Reserves	**179.809**	**55.592**	**73.942**	**161.459**	**56.755**	**52.581**	**165.634**	**42.967**	**36.322**	**172.279**	**42.260**	**34.227**	**180.312**	**55.847**	**50.399**	**185.760**
Totaal Voorzieningen	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**

Verloop Bestemmingsreserves Omschrijving	JV 2020	Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			Begroot 2024			Begroot 2025			
	Stand per 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2023 / 01-01-2024	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2024 / 01-01-2025	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2025 / 01-01-2026
																Bedragen € 1.000
Bedrijfsvoering	4.113	1.316	4.238	1.191	1.722	1.597	1.743	1.580	936	2.387	406	0	2.793	406	0	3.200
Beeldbepalende culturele manifestaties	368	0	368	0												
Beeldende en Monumentale Kunst	95	0	95	0												
Bereikbaarheid	4.364	6.929	6.809	4.484	6.848	6.696	4.636	6.778	5.990	5.424	6.775	6.082	6.117	6.747	6.105	6.759
Beschermd en Weerbaar	2.163	0	0	2.163	0	0	2.163	0	0	2.163	0	0	2.163	0	0	2.163
Buitengewoon Beter	1.781	0	501	1.280	0	900	380	0	380	0						
Burgerinitiatieven sociaal Domein	365	400	0	765	0	175	590	0	175	415	0	175	240	0	0	240
Burgerparticipatie	0	330	90	240	0	240	0									
Cultureel Vastgoed	12.198	232	5.244	7.187	231	261	7.156	265	257	7.165	299	252	7.212	355	248	7.319

Verloop Bestemmingsreserves		Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			Begroot 2024			Begroot 2025			
Omschrijving	JV 2020			Stand per			Stand per			Stand per			Stand per				Stand per
	Stand per 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2023 / 01-01-2024	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2024 / 01-01-2025	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2025 / 01-01-2026
Duurzaam Arnhem	9.737	0	3.040	6.697	0	3.000	3.697	0	0	3.697	0	0	3.697	0	0	3.697
Duurzaamheidsleningen	363	55	13	405	0	16	389	0	15	374	0	15	359	0	14	345
Evenementen	408	210	150	468	170	400	238	50	0	288	50	200	138	50	0	188
Fractie-ondersteuning	233	0	0	233	0	0	233	0	0	233	0	0	233	0	0	233
Frictiekosten en organisatieontwikkeling	21	406	0	427												
Groenfonds	710	0	252	458	0	280	178	0	178	0	0	0	0	0	0	0
Grondexploitatie	14.747	2.755	2.516	14.986	170	18	15.137	950	0	16.087	524	0	16.612	15.433	15.204	16.841
Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte	4.866	277	1.804	3.339	504	1.499	2.344	508	1.298	1.554	509	1.182	881	605	1.242	244
Herstructurering OGGz	456	0	456	0												
ICT	69	0	55	14	0	15	0									
Inburgering, Integratie en asiel	1.169	0	0	1.169	0	0	1.169	0	0	1.169	0	0	1.169	0	0	1.169
Jongerenperspectieffonds Arnhem	1.246	0	1.246	0												
Kapitaallasten	1.679	100	208	1.571	3.450	208	4.813	0	208	4.605	0	208	4.397	0	208	4.189
Klimaat en energie	1.281	0	151	1.130	0	99	1.032	0	25	1.007	0	0	1.007	0	0	1.007
Maatschappelijke opvang	179	0	179	0												
Omgevingslawaai	412	0	0	412	0	62	349	0	207	142	0	0	142	0	0	142
Onderwijs	24.102	8.179	6.875	25.405	8.768	7.674	26.499	8.008	7.814	26.693	6.901	8.237	25.357	6.988	9.093	23.252
Onderzoek Rekenkamer	271	0	0	271	0	0	271	0	0	271	0	0	271	0	0	271
Participatie	380	0	341	39	0	0	39	0	0	39	0	0	39	0	0	39
Raad	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12
Revolverend fonds (duurzaam)	680	0	0	680	0	0	680	0	0	680	0	0	680	0	0	680
Risicobeheer Arnhem Centraal	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469
Sociaal Economisch Fonds	455	0	0	455	0	0	455	0	0	455	0	0	455	0	0	455

Verloop Bestemmingsreserves		Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			Begroot 2024			Begroot 2025			
Omschrijving	JV 2020			Stand per			Stand per			Stand per			Stand per				Stand per
	Stand per 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2023 / 01-01-2024	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2024 / 01-01-2025	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2025 / 01-01-2026
Solvabiliteit	10.573	5.527	0	16.100	4.347	0	20.446	6.110	0	26.556	3.693	0	30.250	2.941	0	33.191
Startersleningen	1.527	0	29	1.498	0	31	1.467	0	0	1.467	0	13	1.454	0	13	1.441
Strategische posities	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500
Taakmutaties Gemeentefonds-Overloop	16.768	0	16.768	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Toezicht peuterspeelzalen en gastouderopvang	100	0	100	0												
Transformatie Zorg	388	428	475	341	328	229	440	82	200	322	0	0	322	0	0	322
Noodfonds	799	0	799	0												
Vastgoed	2.126	3.553	4.795	884	3.553	2.615	1.822	3.553	2.191	3.184	3.553	2.679	4.058	3.553	2.390	5.221
Volkshuisvesting	1.154	43	885	312	43	188	167	43	43	167	43	43	167	43	43	167
Voorstudies	262	0	0	262	0	0	262	0	0	262	0	0	262	0	0	262
Werk-Investeringsfonds	1.912	0	0	1.912	0	912	1.000	0	0	1.000	0	0	1.000	0	0	1.000
Wijkfondsen	359	0	0	359	0	0	359	0	0	359	0	0	359	0	0	359
WMO en Jeugdzorg	1.481	200	1.238	443	5.602	325	5.720	0	81	5.639	0	498	5.141	0	0	5.141
Jeugdfonds				0	6.600	0	6.600	1.000	0	7.600	1.000	0	8.600	1.000	0	9.600
Zuidelijke Binnenstad	4.405	2.000	0	6.405	0	3.000	3.405	0	0	3.405	0	0	3.405	0	0	3.405
Totaal	**135.742**	**32.941**	**59.720**	**108.964**	**42.336**	**30.441**	**120.859**	**28.928**	**19.999**	**129.789**	**23.755**	**19.585**	**133.959**	**38.123**	**34.560**	**137.521**

Doelstelling per bestemmingsreserve.

Naam	**BR Onderzoek Rekenkamer (S00)**
Doel	In het jaarbudget van de Rekenkamer is ruimte voor het uitvoeren van ongeveer twee grote onderzoeken per jaar. Echter, de Rekenkamer is de afgelopen jaren, mede door een actieve gemeenteraad, op ad-hoc basis verzocht aanvullende onderzoeken uit te voeren. Het karakter van dit soort onderzoeken in combinatie met de gewenste korte doorlooptijd noodzaken inhuur van externen. Toevoeging van onderbestedingen op het reguliere onderzoeksbudget en eventueel positief saldo op het product Rekenkamer geven Raad en Rekenkamer iets meer ruimte om snel en adequaat onderzoeken op te pakken.
Naam	**BR Raad (S00)**
Doel	Ervaringen in den lande wijzen uit dat de kosten voor het uitvoeren van een raadsonderzoek / enquête een veelvoud bedragen van het budget dat de Griffie jaarlijks hiervoor te besteden heeft van € 15.000. Zodoende wordt dit budget, voor zover het niet wordt aangewend, jaarlijks toegevoegd aan de bestemmingsreserve totdat het plafond (ingesteld op € 75.000) hiervoor is bereikt. Als er zich dan in enig jaar een raadsonderzoek wordt uitgevoerd, dan kan deze reserve hiervoor aangewend worden.
Naam	**BR Taakmutaties gemeentefonds-overloop (S00)**
Doel	Conform de spelregels gemeentefonds wordt bij elke toevoeging van nieuwe middelen (taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen) aan de raad voorgelegd of deze middelen ingezet mogen worden voor een onderliggend beleidsdoel of dat de middelen deel uitmaken van de algemene middelen in het gemeentefonds. In deze bestemmingsreserve worden nieuwe toegevoegde middelen aan het Gemeentefonds gereserveerd die gedurende het jaar niet aan de raad voorgelegd kunnen worden. Vooral van de nieuwe toevoegingen die bekend gemaakt zijn in de septembercirculaire en in de november/decembercirculaire is het niet altijd mogelijk om voor het einde van het jaar een raadsvoorstel met begrotingswijziging aan de raad voor te leggen. In het daarop volgende jaar doen de betreffende beleidsvelden een beroep op deze middelen via een raadsvoorstel en een begrotingswijziging, waarbij voorgesteld wordt de middelen aan de bestemmingsreserve Taakmutaties gemeentefonds te onttrekken. Middelen die na een jaar nog niet via een raadsvoorstel geclaimd zijn voor uitvoering van een bepaald beleid, vallen vrij ten gunste van de Algemene Reserve. (Raadsbesluit 8 februari 2010). In 2010 is het doel van deze bestemmingsreserve uitgebreid ten behoeve van niet bestede budgetten die gereserveerd moeten blijven om bestaand beleid uit te voeren in volgende jaren (raadsbesluit 13 december 2010).
Naam	**BR Bedrijfsvoering (S00)**
Doel	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie.
Naam	**BR Solvabiliteit (S00)**
Doel	In de bestemmingsreserve wordt een buffer opgebouwd voor een robuustere financiële positie. Naast de algemene reserve die direct meetelt in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit, vormt de BR Solvabiliteit een belangrijke bijdrage in de vergroting van het eigen vermogen.
Naam	**BR Fractie-ondersteuning (S00)**
Doel	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt ter dekking van de extra kosten die worden veroorzaakt door de afsplitsing van een fractie. Deze extra kosten worden voor 50% betaald uit de bestemmingsreserve en voor 50% uit een korting op de ondersteuning van de af te splitsen fractie en de oorspronkelijke fractie. Hierbij wordt voorkomen dat bij afsplitsingen de financiële gevolgen volledig bij de fracties worden neergelegd.
Naam	**BR Kapitaallasten (S00)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van diverse kapitaallasten. Het bedrag van de dotatie is gelijk aan het bedrag van de investering. Het bedrag van de onttrekkingen is gelijk aan het bedrag van de afschrijvingen. Om ook de rentelasten te kunnen dekken wordt de reserve aangemerkt als een rentedragende reserve.
Naam	**BR Buitengewoon Beter (S02)**
Doel	De middelen uit deze bestemmingsreserve waren bedoeld ter financiering van de incidentele component van het Buiten Gewoon Beter Programma (€ 19,4 miljoen) voor de periode 2009-2016. Tevens is de bestemmingsreserve ontstaan om tempoverschillen in de uitvoering op te kunnen vangen. Het programma bestaat uit een scala aan meerjarige projecten. Bij een jaarovergang bleven op deze wijze de middelen beschikbaar voor het programma Buitengewoon Beter. Bij de Begroting 2021 is besloten deze reserve ultimo 2023 op te heffen.

Naam	**BR Bereikbaarheid (S02)**
Doel	Deze bestemmingsreserve heeft als doel het verbeteren van de bereikbaarheid van de binnenstad en het ontwikkelen van parkeervoorzieningen. Het exploitatiesaldo van parkeren wordt met deze reserve verrekend.

Naam	**BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte (S02)**
Doel	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Hierbij worden geen schotten gehanteerd tussen de verschillende onderwerpen (Riolering, Buitengewoon Beter, Wegen, Groen, Spelen, Bomen, Verkeersregelinstallaties, Civieltechnische Kunstwerken, Openbare Verlichting, Water). Hierdoor ontstaat flexibiliteit en kan beter worden geanticipeerd op de onderhoudsbehoefte in de stad.

Naam	**BR Evenementen (S03)**
Doel	In de begroting is een budget van € 0,6 miljoen beschikbaar gesteld voor bijdragen in evenementen. De uitgaven worden gebruikt voor evenementen waarvan een groot deel al vastligt. Het overige deel is voor bijdragen welke op ad-hoc basis beschikbaar worden gesteld. Verschillen tussen werkelijkheid en budget worden met deze reserve verrekend.

Naam	**BR Sociaal Economisch Fonds (S03)**
Doel	Deze reserve is bestemd voor uitgaven in het kader van het faciliteren van economische stimuleringsprojecten. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.

Naam	**BR Onderwijs (S04)**
Doel	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie voor nieuwbouw- en renovatieprojecten in het basisonderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs. Alle in de begroting vrijvallende middelen voor onderwijshuisvesting (door afnemende kapitaallasten en daling van andere onderwijshuisvestingslasten) worden aan deze reserve toegevoegd. Hierdoor blijven alle middelen die in de begroting zijn geraamd voor kapitaallasten onderwijs en voor overige onderwijshuisvestingsbudgetten beschikbaar voor onderwijshuisvesting.

Naam	**BR Cultureel Vastgoed (S05)**
Doel	De bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed (voorheen BR Cultuur in Rijnboog) dient ter dekking van kapitaallasten en andere eigenaarslasten van cultureel vastgoed in Arnhem. Eénmalige bijdragen, opbrengsten vertreklocaties en onderbesteding en vrijval van kapitaallasten worden gedoteerd aan deze bestemmingsreserve. Met ingang van de begroting 2021 heeft deze bestemmingsreserve nog uitsluitend betrekking op de vernieuwing van het Stadstheater Arnhem. De baten en lasten van de recente ver- c.q. nieuwbouw van Rozet, Musis, Focus Filmtheater en Museum Arnhem worden vanaf 2021 niet meer met deze bestemmingsreserve verrekend.

Naam	**BR Participatie (S06)**
Doel	De bestemmingreserve is gevormd om diverse kosten op te kunnen vangen die samenhangen met de uitvoering van de participatiewet en het bereiken van de doelstellingen. Het re-integratiebudget staat onder druk. De door het Rijk verstrekte budgetten voor re-integratie zijn in aanloop naar invoering van de nieuwe wetgeving in 2015 sterk teruggelopen. Daarbij is tevens gekozen geen directe koppeling te maken tussen de financiering vanuit het Rijk en de Arnhemse begroting voor re-integratie (extra middelen worden niet automatisch toegevoegd aan het beleidsveld). De huidige re-integratiemiddelen zijn volledig nodig voor inzet op de doelgroep om de huidige ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Er is geen geld in de begroting voor doorontwikkeling beleid, onderzoeken of extra inspanningen binnen het programma participatie en armoedebestrijding. De reserve dient om incidentele kosten voor bijvoorbeeld doorontwikkeling op beleid of kosten voor onderzoek uit te betalen.

Naam	**BR Werk-Investeringsfonds (S06)**
Doel	Het werkinvesteringsfonds is ingericht om mensen naar werk toe te begeleiden. Om een goede match te maken zorgt de gemeente voor goede contacten met werkgevers en gaat mensen met een bijstandsuitkering intensiever begeleiden. Maatwerk is daarbij het uitgangspunt. De gemeente wil de landelijke trend qua uitstroom gaan volgen en daarnaast gedurende een periode van 4 jaar (2019-2022) nog 500 Arnhemmers extra aan het werk helpen. In dit Werk-Investeringsfonds is bij aanvang (2018) € 2,5 miljoen gestort. De resultaten van deze investering worden jaarlijks geëvalueerd.

Naam	**BR Transformatie Zorg (S07)**
Doel	De bestemmingsreserve heeft als doel om nieuwe voorzieningen te financieren die voorkomen dat inwoners een beroep moeten doen op specialistische maatwerkvoorzieningen.

Naam	**BR Burgerinitiatieven Sociaal Domein (S07)**
Doel	Het stimuleren en organiseren van activiteiten om de betrokkenheid en invloed van inwoners en/of organisaties op hun wijk/buurt in Arnhem te vergroten.

Naam	**BR Wmo en Jeugdzorg (S07)**
Doel	De inkomsten en uitgaven op het beleidsveld Zorg zijn nog niet in evenwicht. Dit komt omdat gemeenten nog actief zijn met het ontwikkelen en uitvoeren van de transformatie van de zorg, nog in afwachting zijn van de hervormingsagenda Jeugd en de doorontwikkeling beschermd wonen en maatschappelijke opvang nog afwachten. Naast de dotatie vanuit de extra middelen jeugdzorg (2021 - 2025) worden de voordelen van het beleidsveld Zorg tijdelijk toegevoegd aan deze reserve, zodat extra maatregelen en (mogelijke) tekorten op het beleidsveld Zorg verrekend kunnen worden met deze reserve.

Naam	**BR Beschermd en Weerbaar (S08)**
Doel	Arnhem ontvangt als centrumgemeente voor de regio's Arnhem en Achterhoek (tezamen 19 regiogemeenten) via de decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang van het Rijk jaarlijks middelen ten behoeve van de bestrijding van huiselijk geweld en seksueel geweld, de uitvoering van de vrouwenopvang, en voor de uitvoering van de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Het betreft hier wettelijke taken die zijn vastgelegd in het Rijksprogramma Geweld in afhankelijkheidsrelaties (GIA) en Geweld hoort nergens thuis (GHNT). De bestemmingsreserve dient om deze (regionale) middelen beschikbaar te houden voor de doelen en activiteiten die daarvoor zijn vastgelegd in de Regiovisie Samen Veilig 2019 - 2022 (aanpak Huiselijk Geweld en Kindermishandeling in de regio Arnhem en Achterhoek). Voor- en nadelige jaarrekeningresultaten op het regionale budget worden verrekend met de bestemmingsreserve.

Naam	**BR Inburgering, integratie en asiel (S08)**
Doel	Deze reserve is primair bestemd voor de voorbereidende taken op de nieuwe wet Inburgering die in 2022 ingaat en voor de doelen in het actieplan nieuwkomers. Met de nieuwe wet komen structurele middelen over en de reserve zal beschikbaar blijven tot één jaar na de invoering van de wet.

Naam	**BR Risicobeheer Arnhem Centraal (S11)**
Doel	Deze bestemmingsreserve heeft een dekkingsfunctie voor kosten en andere onverwachte ontwikkeling binnen het project Arnhem Centraal. Daar onder vallen de transferhal, het ondergronds afval transport systeem en de grondexploitatie. Als alle projectonderdelen zijn afgerond kan deze bestemmingsreserve worden opgeheven.

Naam	**BR Strategische Posities (S11)**
Doel	Deze reserve dient ter dekking van mogelijke exploitatietekorten op het beheren en onderhouden van strategisch vastgoed (vooruitlopend op beslissingen om te gaan ontwikkelen) en tevens voor het opvangen van waardeverminderingen van het strategisch vastgoed door hertaxatie of bij eventuele verkoop. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.

Naam	**BR Vastgoed (S11)**
Doel	Deze egalisatiereserve dient om de kosten van onderhoud van het gemeentelijke vastgoed te egaliseren en om daarmee schommelingen in de jaarlijkse begroting tegen te gaan. De hoogte van deze reserve is gebaseerd op het 40-jarige Meerjarige OnderhoudsPlan (MJOP).

Naam	**BR Grondexploitatie (S11)**
Doel	Deze reserve heeft tot doel risico's in de grondexploitatie op te vangen. De gewenste en tevens maximale omvang wordt bepaald op basis van het benodigde weerstandsvermogen van het grondbedrijf. Het jaarresultaat van het grondbedrijf wordt aan deze reserve toegevoegd (totdat de maximale omvang is bereikt), dan wel onttrokken. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.

Naam	**BR Voorstudies (S11)**
Doel	Deze reserve is bedoeld om fluctuaties op te vangen in de uitgaven van voorstudies voor potentiële grondexploitatieprojecten. Op het moment dat een grondexploitatie wordt vastgesteld, worden deze voorstudie-kosten ten laste van het desbetreffende project gebracht en vloeit de bijdrage die vanuit deze reserve is gedaan weer terug in de reserve. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.

Naam	**BR Zuidelijke Binnenstad (S11)**
Doel	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie t.b.v. de financiering van ruimtelijke plannen in de zuidelijke binnenstad.

Naam	**BR Omgevingslawaai (S11)**
Doel	De gemeente Arnhem heeft deze middelen van het ministerie van Infrastructuur & Milieu (I&M) ontvangen en ze worden ingezet voor maatregelen om het omgevingslawaai terug te dringen, zoals door geluidarm asfalt op de hoofdinvalswegen van Arnhem (zoals Velperweg en Huissensestraat), investeringen in geluidsschermen langs het spoor en andere bronmaatregelen.

Naam	**BR Duurzaamheidsleningen (S11)**
Doel	Ter dekking van de jaarlijkse beheerskosten en soms ook rentelasten van de duurzaamheidslening en Toekomstbestendigwonen lening (TWL) binnen de gemeente Arnhem. Deze leningen worden verstrekt voor maatregelen op het gebied van energiebesparing en duurzame opwek bij particuliere woningen en de TWL kan ook aanvullend gebruikt worden voor het levensloop bestendig maken van de woning.

Naam	**BR Klimaat en Energie (S11)**
Doel	De BR klimaat en energie is een egalisatiereserve, bedoeld om fluctuaties in de uitgaves die de veranderopgave klimaat en energie met zich meebrengt op te vangen. Het zorgt op deze manier voor dekking, van in de toekomst voorziene en noodzakelijke grote uitgaven, om de doelen van het NemiA programma te kunnen realiseren.

Naam	**BR Revolverendfonds (Duurzaam) (S11)**
Doel	Uit deze Revolverend Fonds reserve worden duurzaamheidsleningen verstrekt volgens de bredere regeling Toekomst bestendig wonen lening. De leningen worden ten laste gebracht van de reserve en de aflossingen vloeien weer terug.

Naam	**BR Duurzaam Arnhem (S11)**
Doel	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund. Voor deze reserve gelden aparte kaders zoals vastgesteld in de raadsvergadering van 15 mei 2019.

Naam	**BR Groenfonds (S12)**
Doel	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor het bomenbeleid, en voor andere groene investeringen in gebieden die dringend aan een impuls toe zijn. Opbrengsten uit herplantplicht voor bomen waarbij herplant ter plekke niet mogelijk of wenselijk is, worden toegevoegd aan deze reserve.

Naam	**BR Startersleningen (S12)**
Doel	De gemeente heeft leningen verstrekt aan starters op de woningmarkt. Deze reserve dekt de jaarlijkse beheerkosten en rentelasten van de lopende startersleningen.

Naam	**BR Volkshuisvesting (S12)**
Doel	Deze reserve is bestemd om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor de inspanningen die bijdragen aan het behalen van de doelen op gebied van wonen. Deze doelen zijn vastgelegd in woonprincipes en in het volkshuisvestelijk kader.

Naam	**BR Burgerparticipatie (W1;W2;W3;W4;W5;W6;W7;W8)**
Doel	Dekking van de afspraken uit het addendum op het coalitieakkoord - Uitbreiding van de griffie met een communicatiemedewerker (2021-2022) - Verlenging bewonersondersteuning (2022) - pilot digitaal wijkpanel (2021)

Naam	**BR Wijkfondsen (W1;W2;W3;W4;W5;W6;W7;W8)**
Doel	In uitzondering op reguliere begrotingsuitgangspunten is budgetoverheveling voor de wijkfondsen naar een volgend jaar toegestaan. Jaarlijks wordt het surplus of tekort op wijkfondsen gestort respectievelijk onttrokken aan de reserve.

EMU-saldo 2022

Sinds 1999 bestaat de Economische en Monetaire Unie (EMU), die in Europa verantwoordelijk is voor het gezamenlijke monetaire beleid van de deelnemende landen. Deze EMU-landen zijn gehouden aan de –met elkaar afgesproken- eis om het begrotingstekort van de overheid niet te laten stijgen boven de 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Deze grens van 3% geldt voor de gehele overheid, dus inclusief de gemeenten, provincies en waterschappen.
Europese afspraken over de realisatie van genoemde 3% zijn in Nederland vertaald in de wet Houdbare Overheidsfinanciën (wet Hof). Hierin is benadrukt dat Rijk en decentrale overheden gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor de beheersing van het Nederlandse EMU-tekort. Eén van de uitwerkingen van de wet Hof is de verplichting voor decentrale overheden, waaronder gemeenten, in de begroting het EMU-saldo te presenteren, dat voortvloeit uit die begroting.
In Europees verband is afgesproken dat in verband met de uitzonderlijke omstandigheden, de bestrijding van de gevolgen van de coronacrisis, de afspraken over het EMU-saldo en de maximale EMU-schuld van landen (60% van het BBP) tijdelijk buiten werking worden gesteld. De verplichting uit de wet Hof voor gemeenten om het EMU-saldo te presenteren valt daar niet onder. Deze blijft overeind staan.
Het EMU-saldo wordt berekend op een manier die afwijkt van de manier waarop bij gemeenten het begrotingsresultaat wordt bepaald. Decentrale overheden zijn gehouden aan de regelgeving in het BBV, dat uitgaat van een stelsel van baten en lasten. Het zogenaamde EMU-saldo is een saldo van inkomsten en uitgaven (dus op kasbasis) en om dat te kunnen bepalen is bovenop het begrote saldo van lasten en baten een aanvullende berekening nodig. Uitgangspunt is het exploitatiesaldo vóór toevoegingen aan of dekking uit reserves vermeerderd met het saldo van investeringen -/- afschrijvingen
In het overzicht is het EMU-saldo berekend voor de jaren 2021 tot en met 2023, zoals dat voortvloeit uit deze begroting.

	Omschrijving	2021 x € 1000,- Volgens realisatie tot en met sept. 2021	2022 x € 1000,- Volgens begroting 2022	2023 x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2022
1.	Exploitatiesaldo **vóór** toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	19.480	-12.898	5.597
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	55.621	38.140	26.194
3.	Mutatie voorzieningen			
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)			
5.	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa			
Berekend EMU-saldo		**-36.141**	**-51.038**	**-20.597**

Mutaties in voorzieningen en in voorraden (inclusief GREX) lopen in Arnhem via de reguliere begroting en zijn dus al opgenomen in het exploitatiesaldo.

Voor de jaren 2019 tot en met 2022 is voor de decentrale overheden (gemeenten, provincies en waterschappen) een zogeheten macronorm vastgesteld van 0,4% van het BBP, wat neerkomt op een bedrag van € 3,579 miljard. De decentrale overheden hebben in overleg bepaald dat van deze macronorm aan gemeenten een norm van 0,27% wordt toegewezen .Op basis van de vastgestelde Begroting 2021 is deze macronorm voor de gemeente Arnhem vertaald in een individuele EMU-referentiewaarde van € 28,64 miljoen. Hierbij moet worden opgemerkt

dat de individuele referentiewaarde geen norm is in de zin dat die niet mag worden overschreden, maar een indicatie van het aandeel dat de gemeente mag hebben in het genoemde toegestane gezamenlijke EMU-tekort voor decentrale overheden van € 3,579 miljard.

Naar verwachting zal het EMU-tekort van de gemeente in 2021 en 2022 het toegestane maximum overschrijden. De overschrijdingen in 2021 wordt voornamelijk verklaard door de investeringen in Valkenhuizen en Museum Arnhem. Eénmalige uitbijters die in 2022 en 2023 niet voorkomen.
In 2022 wordt de overschrijding vooral verklaard door het voorziene begrotingstekort (voor reserves) en de investering van € 10 miljoen in de restauratie van de Blauwe Golven.
Voor het jaar 2023 wordt geen overschrijding voorzien, maar hier moet de kanttekening bij worden geplaatst dat in de voorliggende MJPB (en dan vooral de planning van investeringen) nog geen zgn. anticyclische investeringen in het kader van het Herstelplan Corona zijn opgenomen.

Overzicht geraamde lasten en baten per taakveld

	Lasten						
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	20.664	17.909	19.266	18.966	19.164	19.179	18.819
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	5	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	13.570	16.864	23.316	17.446	15.372	13.933	13.912
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	183	78	78	739	554	79	79
Begeleide participatie	40.423	38.580	41.131	36.982	35.755	34.294	33.664
Begraafplaatsen en crematoria	50	48	48	48	48	48	48
Beheer overige gebouwen en gronden	1.471	1.924	1.877	2.005	2.100	2.144	1.853
Belastingen overig	2	5	5	5	5	5	5
Bestuur	7.725	6.993	7.650	7.593	7.623	7.623	7.623
Burgerzaken	5.296	6.152	6.507	6.551	6.595	6.502	6.502
Crisisbeheersing en brandweer	12.562	13.093	13.336	13.664	13.656	13.655	13.641
Cultureel erfgoed	1.719	1.399	1.466	1.254	1.239	1.246	1.246
Cultuurpresentatie, -prod en -part	18.093	17.947	21.727	19.698	21.141	21.129	21.105
Economische havens en waterwegen	1.168	641	1.081	1.076	1.071	1.067	1.062
Economische ontwikkeling	3.872	3.994	3.659	3.498	3.420	3.417	3.413
Economische promotie (Arnhem promo)	2.369	2.484	3.078	2.794	2.513	2.712	2.511
Geëscaleerde zorg jeugd	5.086	5.264	5.368	5.790	5.790	5.710	5.710
Geëscaleerde zorg volwassenen	71.845	55.629	59.970	59.730	59.773	59.773	59.773
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	37.397	29.050	28.258	28.800	32.976	22.764	20.276
Inkomensregelingen	163.570	142.158	142.869	139.020	140.240	140.241	140.241
Maatwerkdienstverlening jeugd	51.998	50.072	52.688	56.951	56.668	56.634	57.633
Maatwerkdienstverlening volwassenen	45.046	49.985	51.638	50.196	50.534	50.149	49.651
Maatwerkvoorziening WMO	5.655	5.261	5.586	5.641	5.641	5.641	5.641
Media	9.044	9.086	9.086	9.302	9.302	9.302	9.302
Milieubeheer	9.684	8.627	13.586	8.418	5.143	7.092	4.867
Musea	4.415	4.756	4.360	4.954	4.954	4.954	4.954
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	18.394	17.062	18.364	17.906	17.917	17.905	17.915
Onderwijshuisvesting	18.222	19.455	19.586	19.258	20.289	21.755	23.326
Openb groen en (openlucht) recreatie	10.780	12.027	13.230	12.944	12.152	11.947	11.860
Openbaar vervoer	1.089	879	872	893	888	884	880
Openbare orde en veiligheid	5.833	5.056	8.602	7.388	6.887	6.887	6.886
Overhead	74.498	65.969	69.096	70.151	67.978	68.834	69.170
Overige baten en lasten	878	1.279	-312	2.759	2.411	3.231	4.633
OZB Niet-Woningen	1.068	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	2.930	4.085	4.085	3.985	3.985	3.985	3.985
Parkeren	9.825	10.258	11.537	10.493	10.428	10.415	10.142
Riolering	12.390	13.336	12.892	13.222	13.470	13.323	13.461
Ruimtelijke ordening	1.285	1.510	3.743	3.142	2.292	1.824	1.824
Samenkracht en burgerparticipattie	17.129	18.099	18.225	17.511	16.524	15.593	15.549
Sportaccommodaties	4.733	3.402	3.897	4.090	4.343	4.205	4.252
Sportbeleid en activering	21.355	17.108	17.825	17.866	17.914	17.914	17.915
Treasury	-1.488	-1.449	-1.449	-3.197	-4.100	-4.197	-3.197
Vennootschapsbelasting VpB	288	600	600	600	600	600	600
Verkeer en vervoer	22.796	23.563	23.092	25.191	25.468	25.531	25.569
Volksgezondheid	6.337	6.819	7.390	7.416	7.570	7.404	7.439
Wijkteams	20.282	20.765	21.250	21.221	21.221	21.222	21.222
Wonen en bouwen	5.847	5.515	6.411	7.071	7.000	7.188	6.670
Eindtotaal	787.382	733.338	776.569	761.032	756.518	745.741	743.628

	Baten						
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	19.220	20.640	21.985	21.392	21.392	21.392	21.392
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	449.997	415.275	434.826	453.138	446.221	445.107	446.216
Arbeidsparticipatie	507	0	390	46	0	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	37	59	44	44	44	44	44
Begeleide participatie	1.003	0	712	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	24	16	16	16	16	16	16
Beheer overige gebouwen en gronden	284	250	579	780	780	780	579
Belastingen overig	-244	381	381	381	381	381	381
Bestuur	2.063	1.555	1.924	1.562	1.562	1.562	1.562
Burgerzaken	1.769	2.112	2.112	2.127	2.013	2.553	2.553
Crisisbeheersing en brandweer	1.477	1.234	1.572	1.256	1.256	1.256	1.256
Cultureel erfgoed	516	546	558	558	558	558	558
Cultuurpresentatie, -prod en -part	4.822	5.717	5.319	5.820	5.820	5.820	5.820
Economische havens en waterwegen	978	474	913	913	913	913	913
Economische ontwikkeling	151	137	137	137	137	137	137
Economische promotie (Arnhem promo)	1.128	739	1.440	817	917	917	917
Geëscaleerde zorg jeugd	126	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	1.891	1.612	1.771	1.665	1.665	1.665	1.665
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	43.316	32.565	29.132	29.727	34.701	24.060	21.284
Inkomensregelingen	142.734	112.773	117.309	114.526	115.877	115.877	115.877
Maatwerkdienstverlening jeugd	31	7	7	7	7	7	7
Maatwerkdienstverlening volwassenen	4.082	3.985	4.193	3.965	3.965	3.965	3.965
Maatwerkvoorziening WMO	23	50	50	50	50	50	50
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	4.280	1.953	3.775	1.693	1.475	3.662	1.462
Musea	237	118	118	118	118	118	118
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	10.038	9.299	9.866	9.657	9.657	9.657	9.657
Onderwijshuisvesting	4.799	4.259	4.406	4.307	4.307	4.307	4.307
Openb groen en (openlucht) recreatie	1.434	692	975	692	692	692	692
Openbaar vervoer	1.281	1.292	1.314	1.314	1.314	1.314	1.314
Openbare orde en veiligheid	697	501	3.215	1.278	778	778	778
Overhead	5.994	4.121	5.299	4.715	4.715	4.715	4.716
Overige baten en lasten	589	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	29.732	28.706	28.706	28.706	28.706	28.706	28.706
OZB Woningen	26.572	27.739	27.739	28.016	28.060	28.078	28.161
Parkeren	11.387	14.635	15.229	15.452	15.359	15.267	15.176
Riolering	16.435	17.161	17.161	17.148	17.156	17.161	17.161
Ruimtelijke ordening	38	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	349	60	704	125	0	0	0
Sportaccommodaties	4.616	4.292	4.675	4.727	4.727	4.727	4.727
Sportbeleid en activering	3.563	0	163	0	0	0	0
Treasury	2.050	2.537	2.136	2.390	2.390	2.390	2.390
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	1.798	586	595	606	606	606	606
Volksgezondheid	587	613	788	622	622	622	622
Wijkteams	12	18	18	18	18	18	18
Wonen en bouwen	4.773	4.515	4.837	4.476	4.436	4.551	4.401
Eindtotaal	807.199	723.220	757.089	764.987	763.412	754.430	750.204

	Exploitatieresultaat						
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	1.444	-2.731	-2.719	-2.426	-2.228	-2.213	-2.573
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	-449.992	-415.275	-434.826	-453.138	-446.221	-445.107	-446.216
Arbeidsparticipatie	13.062	16.864	22.926	17.400	15.372	13.934	13.912
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	146	19	34	695	510	35	35
Begeleide participatie	39.421	38.580	40.419	36.982	35.755	34.294	33.664
Begraafplaatsen en crematoria	26	32	32	32	32	32	32
Beheer overige gebouwen en gronden	1.187	1.674	1.297	1.224	1.320	1.364	1.274
Belastingen overig	246	-376	-376	-376	-376	-376	-376
Bestuur	5.662	5.439	5.726	6.032	6.061	6.061	6.061
Burgerzaken	3.527	4.040	4.396	4.425	4.582	3.948	3.948
Crisisbeheersing en brandweer	11.085	11.860	11.764	12.408	12.400	12.399	12.384
Cultureel erfgoed	1.203	853	908	696	681	688	688
Cultuurpresentatie, -prod en -part	13.271	12.229	16.409	13.878	15.321	15.309	15.285
Economische havens en waterwegen	190	167	167	163	158	153	149
Economische ontwikkeling	3.721	3.857	3.522	3.362	3.283	3.280	3.277
Economische promotie (Arnhem promo)	1.241	1.745	1.638	1.977	1.596	1.795	1.594
Geëscaleerde zorg jeugd	4.959	5.264	5.368	5.790	5.790	5.710	5.710
Geëscaleerde zorg volwassenen	69.954	54.016	58.198	58.066	58.108	58.108	58.108
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	-5.919	-3.515	-874	-927	-1.725	-1.296	-1.008
Inkomensregelingen	20.836	29.385	25.560	24.494	24.363	24.364	24.364
Maatwerkdienstverlening jeugd	51.967	50.065	52.681	56.944	56.661	56.627	57.626
Maatwerkdienstverlening volwassenen	40.964	46.000	47.445	46.231	46.569	46.184	45.686
Maatwerkvoorziening WMO	5.632	5.211	5.536	5.591	5.591	5.591	5.591
Media	9.044	9.086	9.086	9.302	9.302	9.302	9.302
Milieubeheer	5.405	6.674	9.811	6.725	3.668	3.430	3.405
Musea	4.177	4.638	4.242	4.836	4.836	4.836	4.836
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	8.356	7.763	8.498	8.249	8.259	8.248	8.258
Onderwijshuisvesting	13.423	15.196	15.180	14.951	15.982	17.448	19.019
Openb groen en (openlucht) recreatie	9.346	11.335	12.255	12.252	11.460	11.255	11.168
Openbaar vervoer	-192	-413	-442	-421	-426	-430	-435
Openbare orde en veiligheid	5.135	4.556	5.387	6.110	6.109	6.109	6.108
Overhead	68.504	61.848	63.797	65.436	63.263	64.119	64.453
Overige baten en lasten	289	1.279	-312	2.759	2.411	3.231	4.633
OZB Niet-Woningen	-28.664	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706
OZB Woningen	-23.643	-23.655	-23.655	-24.031	-24.075	-24.094	-24.176
Parkeren	-1.563	-4.377	-3.693	-4.959	-4.931	-4.852	-5.034
Riolering	-4.045	-3.824	-4.269	-3.926	-3.686	-3.839	-3.701
Ruimtelijke ordening	1.247	1.510	3.743	3.142	2.292	1.824	1.824
Samenkracht en burgerparticipattie	16.780	18.039	17.521	17.387	16.524	15.593	15.549
Sportaccommodaties	117	-889	-778	-637	-384	-523	-475
Sportbeleid en activering	17.792	17.108	17.662	17.866	17.914	17.914	17.915
Treasury	-3.538	-3.986	-3.585	-5.587	-6.490	-6.587	-5.587
Vennootschapsbelasting VpB	288	600	600	600	600	600	600
Verkeer en vervoer	20.998	22.977	22.497	24.585	24.862	24.925	24.962
Volksgezondheid	5.751	6.206	6.602	6.794	6.948	6.782	6.817
Wijkteams	20.270	20.747	21.233	21.203	21.204	21.204	21.204
Wonen en bouwen	1.074	1.000	1.574	2.595	2.564	2.637	2.269
Eindtotaal	-19.817	10.118	19.480	-3.954	-6.894	-8.690	-6.576

	Toevoegingen aan reserve						
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	505	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	2.904	554	554	554	554	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	2.107	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	0
Bestuur	318	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	72	72	71	71	71	71	71
Cultureel erfgoed	209	209	237	237	237	237	237
Cultuurpresentatie, -prod en -part	988	999	1.019	1.140	1.174	1.208	1.264
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	134	0	800	0	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	114	0	210	170	50	50	50
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	1.024	0	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	2.185	2.758	2.755	170	950	524	15.433
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening jeugd	985	628	628	12.530	1.082	1.000	1.000
Maatwerkdienstverlening volwassenen	554	0	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	6.939	1	56	1	1	1	1
Musea	0	0	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	38	38	63	63	63	63	63
Onderwijshuisvesting	9.747	8.500	8.845	9.434	8.674	7.568	7.654
Openb groen en (openlucht) recreatie	963	0	83	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	360	0	0	0	0	0	0
Overhead	271	546	655	655	655	655	655
Overige baten en lasten	36.763	12.932	28.107	19.209	20.456	21.736	20.000
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	0
Parkeren	6.786	6.129	6.893	6.812	6.742	6.739	6.711
Riolering	349	227	236	545	549	550	646
Ruimtelijke ordening	876	0	2.000	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	1.963	0	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	518	518	650	650	650	650	650
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	999	921	926	4.276	826	826	826
Volksgezondheid	285	151	188	188	188	188	188
Wijkteams	19	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	686	43	365	50	43	194	396
Eindtotaal	79.661	35.226	55.342	56.755	42.967	42.260	55.847

Onttrekkingen aan reserves							
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	385	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	2.571	554	4.081	1.516	739	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	2.262	790	3.353	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	0
Bestuur	414	21	339	21	21	21	21
Burgerzaken	0	671	671	599	303	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	71	50	46	43	43	49	42
Cultureel erfgoed	357	226	411	198	188	199	204
Cultuurpresentatie, -prod en -part	779	561	1.477	771	655	620	651
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	388	100	100	300	300	300	300
Economische promotie (Arnhem promo)	13	0	150	400	0	200	0
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	1.603	0	1.338	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	175	0	2.660	21	3	7	15.204
Inkomensregelingen	523	0	1.803	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening jeugd	1.700	750	1.057	99	81	498	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	1.499	0	669	0	0	0	0
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0	0	0
Media	50	50	50	50	50	50	50
Milieubeheer	6.266	3.200	7.587	3.180	248	15	17
Musea	0	0	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	574	18	67	21	33	22	33
Onderwijshuisvesting	6.695	7.131	7.840	8.020	7.991	8.517	9.668
Openb groen en (openlucht) recreatie	593	762	1.783	1.135	638	412	330
Openbaar vervoer	120	0	0	25	25	25	25
Openbare orde en veiligheid	984	300	660	300	300	300	300
Overhead	3.376	1.167	1.357	1.228	468	688	212
Overige baten en lasten	14.472	18.674	21.890	21.340	15.118	13.095	13.637
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	0
Parkeren	4.893	4.849	6.352	4.921	4.790	4.752	4.508
Riolering	161	735	379	850	848	771	919
Ruimtelijke ordening	1.150	0	876	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	2.759	863	2.342	455	200	0	0
Sportaccommodaties	734	241	826	392	284	435	509
Sportbeleid en activering	370	85	85	85	85	85	85
Treasury	0	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	2.843	3.062	2.830	6.510	2.369	2.025	2.013
Volksgezondheid	512	67	285	80	235	73	118
Wijkteams	159	116	116	16	16	16	16
Wonen en bouwen	392	301	1.345	226	41	394	409
Eindtotaal	59.844	45.344	74.822	52.801	36.073	33.571	49.271

Saldo Totaal							
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	1.059	-2.731	-2.719	-2.426	-2.228	-2.213	-2.573
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	-449.487	-415.275	-434.826	-453.138	-446.221	-445.107	-446.216
Arbeidsparticipatie	13.396	16.864	19.399	16.437	15.187	13.934	13.912
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	146	19	34	695	510	35	35
Begeleide participatie	39.266	37.790	37.066	36.982	35.755	34.294	33.664
Begraafplaatsen en crematoria	26	32	32	32	32	32	32
Beheer overige gebouwen en gronden	1.187	1.674	1.297	1.224	1.320	1.364	1.274
Belastingen overig	246	-376	-376	-376	-376	-376	-376
Bestuur	5.566	5.418	5.387	6.011	6.040	6.040	6.040
Burgerzaken	3.527	3.370	3.725	3.826	4.279	3.948	3.948
Crisisbeheersing en brandweer	11.086	11.882	11.789	12.436	12.428	12.420	12.412
Cultureel erfgoed	1.054	836	734	735	730	726	722
Cultuurpresentatie, -prod en -part	13.480	12.667	15.951	14.247	15.840	15.898	15.898
Economische havens en waterwegen	190	167	167	163	158	153	149
Economische ontwikkeling	3.466	3.757	4.222	3.062	2.983	2.980	2.977
Economische promotie (Arnhem promo)	1.342	1.745	1.698	1.747	1.646	1.645	1.644
Geëscaleerde zorg jeugd	4.959	5.264	5.368	5.790	5.790	5.710	5.710
Geëscaleerde zorg volwassenen	69.374	54.016	56.861	58.066	58.108	58.108	58.108
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	-3.909	-758	-778	-778	-778	-778	-778
Inkomensregelingen	20.313	29.385	23.757	24.494	24.363	24.364	24.364
Maatwerkdienstverlening jeugd	51.252	49.943	52.252	69.375	57.662	57.129	58.626
Maatwerkdienstverlening volwassenen	40.019	46.000	46.776	46.231	46.569	46.184	45.686
Maatwerkvoorziening WMO	5.632	5.211	5.536	5.591	5.591	5.591	5.591
Media	8.994	9.036	9.036	9.252	9.252	9.252	9.252
Milieubeheer	6.078	3.475	2.281	3.547	3.421	3.416	3.390
Musea	4.177	4.638	4.242	4.836	4.836	4.836	4.836
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	7.820	7.783	8.494	8.290	8.290	8.289	8.288
Onderwijshuisvesting	16.475	16.565	16.185	16.364	16.665	16.498	17.006
Openb groen en (openlucht) recreatie	9.716	10.573	10.555	11.117	10.822	10.843	10.838
Openbaar vervoer	-312	-413	-442	-446	-451	-455	-460
Openbare orde en veiligheid	4.512	4.256	4.727	5.810	5.809	5.809	5.808
Overhead	65.399	61.227	63.094	64.862	63.450	64.085	64.896
Overige baten en lasten	22.581	-4.463	5.905	628	7.749	11.872	10.996
OZB Niet-Woningen	-28.664	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706
OZB Woningen	-23.643	-23.655	-23.655	-24.031	-24.075	-24.094	-24.176
Parkeren	331	-3.097	-3.151	-3.068	-2.979	-2.866	-2.831
Riolering	-3.857	-4.332	-4.412	-4.231	-3.985	-4.060	-3.973
Ruimtelijke ordening	973	1.510	4.867	3.142	2.292	1.824	1.824
Samenkracht en burgerparticipattie	15.983	17.177	15.179	16.932	16.324	15.593	15.549
Sportaccommodaties	-99	-612	-954	-380	-18	-308	-335
Sportbeleid en activering	17.422	17.023	17.577	17.781	17.829	17.829	17.830
Treasury	-3.538	-3.986	-3.585	-5.587	-6.490	-6.587	-5.587
Vennootschapsbelasting VpB	288	600	600	600	600	600	600
Verkeer en vervoer	19.154	20.836	20.594	22.351	23.320	23.726	23.776
Volksgezondheid	5.523	6.290	6.505	6.902	6.901	6.897	6.887
Wijkteams	20.130	20.631	21.117	21.187	21.188	21.188	21.188
Wonen en bouwen	1.369	742	594	2.419	2.566	2.436	2.256
Eindtotaal	0	0	0	0	0	0	0

Overzicht taakvelden per programma (lasten)

	Lasten						
	S00	S01	S02	S03	S04	S05	S06
	Bestuur Dienstverlening en financiën	Veiligheid	Bereikbaarheid	Economie	Onderwijs	Cultuur	Patricipatie en armoedebestrijding
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	6.071
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	739	0	0	0
Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0	29.392
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	2.005	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	5	0	0	0	0	0	0
Bestuur	7.593	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	6.551	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	13.664	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	1.254	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	19.543	0
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	3.498	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	2.794	0	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	126.784
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	0	0	4.178
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0	8.930	0
Milieubeheer	51	0	0	0	0	0	0
Musea	0	0	0	0	0	4.954	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	5.992	0	0
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	13.611	0	0
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	893	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	0	5.715	0	0	0	0	0
Overhead	67.992	0	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	2.759	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	3.985	0	0	0	0	0	0
Parkeren	0	0	7.304	0	0	0	0
Riolering	0	0	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	0	0	0	0	0	0	0
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	-3.197	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	600	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	0	14.715	0	0	0	0
Volksgezondheid	0	0	0	0	0	0	0
Wijkteams	541	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0	0
Eindtotaal	88.886	19.380	22.911	7.032	19.603	34.680	166.425

	Lasten						
	S07	S08	S09	S10	S11	S12	
	Zorg	Welzijn en inclusie	Gezondheid en sport	Klimaat energie en milieu	Ruimtelijke ontwikkeling	Wonen en leefomgeving	Totaal Stad
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	12.495	12.495
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	1.292	0	0	0	0	7.363
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	739
Begeleide participatie	192	0	0	0	0	0	29.584
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	48	0	0	0	48
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	2.005
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	5
Bestuur	0	0	0	0	0	0	7.593
Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	6.551
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0	13.664
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	1.254
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	0	19.543
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	1.076	1.076
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	3.498
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0	0	2.794
Geëscaleerde zorg jeugd	1.943	0	0	0	0	0	1.943
Geëscaleerde zorg volwassenen	18.909	18.936	0	0	0	0	37.845
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	28.800	0	28.800
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	126.784
Maatwerkdienstverlening jeugd	11.604	2	0	0	0	0	11.606
Maatwerkdienstverlening volwassenen	2.388	0	0	0	0	0	6.566
Maatwerkvoorziening WMO	-1.116	0	0	0	0	0	-1.116
Media	0	0	0	0	0	0	8.930
Milieubeheer	0	0	0	5.387	2.585	0	8.023
Musea	0	0	0	0	0	0	4.954
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	0	0	5.992
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0	13.611
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	9.213	9.213
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	893
Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	0	0	5.715
Overhead	0	0	0	0	0	0	67.992
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	2.759
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	3.985
Parkeren	0	0	0	0	0	0	7.304
Riolering	0	0	0	0	0	13.222	13.222
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	3.142	0	3.142
Samenkracht en burgerparticipattie	7.883	3.564	0	0	0	0	11.447
Sportaccommodaties	0	0	2.721	0	0	0	2.721
Sportbeleid en activering	0	0	12.643	0	0	0	12.643
Treasury	0	0	0	0	0	0	-3.197
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	600
Verkeer en vervoer	0	0	0	0	0	2.053	16.767
Volksgezondheid	0	0	6.913	0	0	0	6.913
Wijkteams	16.746	0	0	0	0	0	17.287
Wonen en bouwen	0	0	0	0	4.104	2.967	7.071
Eindtotaal	58.550	23.794	22.326	5.387	38.631	41.026	548.631

	Lasten				
	GEB 1	GEB 2	GEB 3	GEB 4	GEB 5
	CSA	Noordwest	Noordoost	Presikhaaf	Malburgen
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Afval	745	1.124	860	620	1.020
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	1.714	1.412	1.008	1.412	2.117
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	1.022	884	985	980	1.109
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0
Bestuur	0	0	0	0	0
Burgerzaken	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	58	29	2	24	26
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	305	703	292	467	846
Geëscaleerde zorg volwassenen	4.812	2.406	2.691	1.972	4.892
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	1.777	1.573	1.222	1.723	2.841
Maatwerkdienstverlening jeugd	3.891	7.327	4.673	3.951	6.634
Maatwerkdienstverlening volwassenen	6.847	6.091	4.954	5.438	7.249
Maatwerkvoorziening WMO	725	764	1.193	757	1.253
Media	46	46	46	46	46
Milieubeheer	51	46	45	43	40
Musea	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.373	1.201	1.194	1.567	3.116
Onderwijshuisvesting	0	822	108	734	1.161
Openb groen en (openlucht) recreatie	339	386	417	451	473
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	135	220	220	220	220
Overhead	256	269	238	222	312
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0
Parkeren	3.145	3	2	1	2
Riolering	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	726	1.029	768	707	854
Sportaccommodaties	66	133	204	35	81
Sportbeleid en activering	417	1.078	1.031	581	413
Treasury	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	1.665	1.204	960	1.097	964
Volksgezondheid	14	17	253	70	113
Wijkteams	483	528	583	630	537
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0
Eindtotaal	30.614	29.295	23.949	23.749	36.318

	Lasten				
	GEB 6	GEB 7	GEB 8	Totaal	Totaal
	Schuytgraaf Elderveld	De Laar Elden	Rijkerswoerd Kornenburg Vreedeburg	wijk	Lasten
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Afval	660	604	838	6.471	18.966
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	605	706	1.109	10.083	17.446
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	739
Begeleide participatie	557	802	1.059	7.398	36.982
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	48
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	2.005
Belastingen overig	0	0	0	0	5
Bestuur	0	0	0	0	7.593
Burgerzaken	0	0	0	0	6.551
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	13.664
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	1.254
Cultuurpresentatie, -prod en -part	11	7	0	156	19.698
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	1.076
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	3.498
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	2.794
Geëscaleerde zorg jeugd	534	310	389	3.847	5.790
Geëscaleerde zorg volwassenen	1.293	758	3.062	21.886	59.730
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	28.800
Inkomensregelingen	883	872	1.344	12.236	139.020
Maatwerkdienstverlening jeugd	7.128	4.732	7.008	45.345	56.951
Maatwerkdienstverlening volwassenen	3.551	3.519	5.980	43.630	50.196
Maatwerkvoorziening WMO	664	592	807	6.757	5.641
Media	46	46	46	372	9.302
Milieubeheer	65	42	63	396	8.418
Musea	0	0	0	0	4.954
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.265	1.162	1.036	11.914	17.906
Onderwijshuisvesting	2.823	0	0	5.647	19.258
Openb groen en (openlucht) recreatie	603	431	631	3.731	12.944
Openbaar vervoer	0	0	0	0	893
Openbare orde en veiligheid	220	220	220	1.673	7.388
Overhead	273	237	352	2.159	70.151
Overige baten en lasten	0	0	0	0	2.759
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	3.985
Parkeren	26	1	9	3.190	10.493
Riolering	0	0	0	0	13.222
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	3.142
Samenkracht en burgerparticipattie	682	601	697	6.064	17.511
Sportaccommodaties	306	198	347	1.369	4.090
Sportbeleid en activering	567	282	854	5.223	17.866
Treasury	0	0	0	0	-3.197
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	600
Verkeer en vervoer	757	755	1.020	8.424	25.191
Volksgezondheid	3	23	9	502	7.416
Wijkteams	331	319	522	3.933	21.221
Wonen en bouwen	0	0	0	0	7.071
Eindtotaal	23.854	17.219	27.403	212.402	761.032

Overzicht taakvelden per programma (baten)

	Baten						
	S00	S01	S02	S03	S04	S05	S06
	Bestuur Dienstverlening en financiën	Veiligheid	Bereikbaarheid	Economie	Onderwijs	Cultuur	Patricipatie en armoedebestrijding
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	453.138	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	46
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	44	0	0	0
Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	780	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	381	0	0	0	0	0	0
Bestuur	1.562	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	2.127	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	1.256	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	558	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	5.820	0
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	137	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	817	0	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	114.058
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	17	0	0	0	0	0	0
Musea	0	0	0	0	0	118	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	1.786	0	0
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	704	0	0
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	1.314	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	0	1.238	0	0	0	0	0
Overhead	4.715	0	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	28.706	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	28.016	0	0	0	0	0	0
Parkeren	0	0	6.304	0	0	0	0
Riolering	0	0	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	0	0	0	0	0	0	0
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	2.390	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	0	45	0	0	0	0
Volksgezondheid	0	0	0	0	0	0	0
Wijkteams	0	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0	0
Eindtotaal	521.831	2.494	7.663	998	2.490	6.496	114.104

	Lasten						
	S07	S08	S09	S10	S11	S12	
	Zorg	Welzijn en inclusie	Gezondheid en sport	Klimaat energie en milieu	Ruimtelijke ontwikkeling	Wonen en leefomgeving	Totaal Stad
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	21.392	21.392
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	453.138
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	46
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	44
Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	16	0	0	0	16
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	780
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	381
Bestuur	0	0	0	0	0	0	1.562
Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	2.127
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0	1.256
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	558
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	0	5.820
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	913	913
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	137
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0	0	817
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	918	747	0	0	0	0	1.665
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	29.727	0	29.727
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	114.058
Maatwerkdienstverlening jeugd	7	0	0	0	0	0	7
Maatwerkdienstverlening volwassenen	3.965	0	0	0	0	0	3.965
Maatwerkvoorziening WMO	50	0	0	0	0	0	50
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	0	0	0	232	0	0	249
Musea	0	0	0	0	0	0	118
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	0	0	1.786
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0	704
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	692	692
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	1.314
Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	0	0	1.238
Overhead	0	0	0	0	0	0	4.715
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	28.706
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	28.016
Parkeren	0	0	0	0	0	0	6.304
Riolering	0	0	0	0	0	17.148	17.148
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	125	0	0	0	0	125
Sportaccommodaties	0	0	2.905	0	0	0	2.905
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	0	0	2.390
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	0	0	0	0	506	550
Volksgezondheid	0	0	154	0	0	0	154
Wijkteams	0	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	0	0	0	4.162	314	4.476
Eindtotaal	4.940	23.794	3.076	232	33.889	40.965	740.049

	Baten				
	GEB 1	GEB 2	GEB 3	GEB 4	GEB 5
	CSA	Noordwest	Noordoost	Presikhaaf	Malburgen
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Afval	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0
Bestuur	0	0	0	0	0
Burgerzaken	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	77	64	47	65	100
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0
Milieubeheer	261	278	171	125	180
Musea	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	877	634	713	1.119	2.502
Onderwijshuisvesting	0	531	97	569	925
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	5	5	5	5	5
Overhead	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0
Parkeren	9.143	1	1	1	1
Riolering	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	53	252	390	100	165
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	38	3	3	3	3
Volksgezondheid	27	21	222	62	95
Wijkteams	2	2	2	2	2
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0
Eindtotaal	10.482	1.792	1.650	2.051	3.977

	Baten				
	GEB 6	GEB 7	GEB 8	Totaal	Totaal
	Schuytgraaf Elderveld	De Laar Elden	Rijkerswoerd Kornenburg Vreedeburg	wijk	Baten
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Afval	0	0	0	0	21.392
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	453.138
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	46
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	44
Begeleide participatie	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	16
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	780
Belastingen overig	0	0	0	0	381
Bestuur	0	0	0	0	1.562
Burgerzaken	0	0	0	0	2.127
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	1.256
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	558
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	5.820
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	913
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	137
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	817
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	1.665
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	29.727
Inkomensregelingen	29	33	51	467	114.526
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	7
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	3.965
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	50
Media	0	0	0	0	0
Milieubeheer	110	104	216	1.445	1.693
Musea	0	0	0	0	118
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	704	744	578	7.871	9.657
Onderwijshuisvesting	1.482	0	0	3.603	4.307
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	692
Openbaar vervoer	0	0	0	0	1.314
Openbare orde en veiligheid	5	5	5	40	1.278
Overhead	0	0	0	0	4.715
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	28.706
OZB Woningen	0	0	0	0	28.016
Parkeren	1	1	1	9.148	15.452
Riolering	0	0	0	0	17.148
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	125
Sportaccommodaties	235	348	279	1.822	4.727
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	2.390
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	3	3	3	56	606
Volksgezondheid	0	41	0	467	622
Wijkteams	2	2	2	18	18
Wonen en bouwen	0	0	0	0	4.476
Eindtotaal	2.571	1.280	1.136	24.938	764.987

Mutaties circulaires

Overzicht (mutaties in) decentralisatieuitkeringen (DU), integratieuitkeringen (IU) en taakmutaties die verrekend worden met programma's.

DU Vrouwenopvang
Voor de vrouwenopvang zijn in de septembercirculaire 2020 structurele middelen (jaarlijks € 38,6 miljoen) toegevoegd aan het objectieve verdeelmodel voor de versterking van Veilig Thuis. Deze bijdrage is toegekend omdat door de vernieuwde wettelijke meldcode per 1-1-2019 een hogere stijging van meldingen en adviezen plaatsvindt dan dat van tevoren is ingeschat. Voor acute crisissituaties in de vrouwenopvang en voor het aanpakken van door- en uitstroomproblematiek is structureel € 14 miljoen toegevoegd aan het objectieve verdeelmodel. Arnhem ontvangt ruim € 1,8 meer ter dekking van de kosten die hiermee samenhangen.

De middelen in de DU Vrouwenopvang wijzigen in de meicirculaire 2021 op grond van extra kosten die voortkomen uit de stijging van het aantal slachtoffers dat contact legt met het Centrum Seksueel Geweld (structureel vanaf 2021). Sinds enkele jaren betalen wij als centrumgemeente mee aan het voortbestaan van de Centra Seksueel Geweld Enschede en Nijmegen. Geconstateerd moet worden dat er door slachtoffers van seksueel geweld steeds meer gebruik wordt gemaakt van de dienst- en hulpverlening van de CSG's. Dit resulteert er daaropvolgend in dat er ook meer geld geïnvesteerd moet worden.
Daarnaast is er voor 2021 sprake van een incidentele verhoging in het kader van schadelijke praktijken, waaronder eergerelateerd geweld, gedwongen huwelijken en vrouwelijke genitale verminking. Tot slot dragen gemeenten middels een uitname van landelijk € 0,17 miljoen bij aan de financiering van het Landelijk Knooppunt Huwelijksdwang en Achterlating. De gepresenteerde reeks wordt overgeheveld naar het beleidsveld. De afgelopen jaren is de nodige inzet m.b.t. eergerelateerd geweld en huwelijksdwang & achterlating gepleegd. Inmiddels is de aanpak van VGV hieraan toegevoegd. Hiervoor moeten de volgende zaken worden ontwikkeld:

- Sluitend netwerk van professionals, welke beschikbaar is voor het signaleren en bespreken van signalen VGV.
- Eenduidige werkwijze rondom registratie van VGV.
- Nazorg beschikbaar voor reeds besneden vrouwen en bij wie dit is voorkomen.
- Preventieplan t.b.v. trainingen en voorlichtingen voor zowel professionals als personen uit de doelgroep.

DU Versterking omgevingsveiligheidsdiensten
Gemeenten ontvangen jaarlijks in het kader van cluster 4 van de meerjaren agenda omgevingsveiligheid 2021-2024 een bedrag van in totaal € 3,825 miljoen. De middelen zijn bedoeld voor lokale versterking omgevingsveiligheid. Dit geeft gemeenten de ruimte om te komen tot lokale prioriteiten bij de uitvoering van omgevingsveiligheidsbeleid. Op die wijze wordt omgevingsveiligheid goed lokaal ingebed. Arnhem ontvangt voor de jaren 2021 tot en met 2014 een bedrag van € 29.000.

DU Uitstapprogramma prostituees
Het kabinet heeft vanaf 2021 structureel geld beschikbaar heeft gesteld voor een landelijk dekkend netwerk van uitstapprogramma’s om mensen die de prostitutie willen verlaten, hierbij te ondersteunen. Het gaat structureel om € 3 miljoen per jaar en om eenmalig € 1 miljoen extra in 2021. De middelen zullen worden toegekend aan de 18 aangewezen DUUP-gemeenten (decentralisatie-uitkering voor uitstapprogramma’s voor prostituees) voor het (laten) ontwikkelen en (laten) uitvoeren van regionale uitstapprogramma’s voor prostituees vanaf 1 januari 2021. Een uitstapprogramma is een programma waarbinnen begeleiding van prostituees plaatsvindt bij het vinden van werk of overige dagbesteding buiten de prostitutie. De programma’s hebben nadrukkelijk als doel om de stap naar ander werk dan prostitutie te vergemakkelijken en daarin ondersteuning te bieden. Arnhem ontvangt in 2021 € 165.000 en vanaf 2022 structureel € 123.000 voor het ontwikkelen en uitvoeren van een regionaal uitstapprogramma voor prostituees in samenwerking met Doetinchem en Apeldoorn.

IU Voogdij/18+
Zoals reeds in de vorige tweedaagse is aangegeven, wordt per 2022 het huidige woonplaatsbeginsel in de Jeugdwet aangepast. Het woonplaatsbeginsel bepaalt welke gemeente inhoudelijk en financieel verantwoordelijk is voor de jeugdzorg van een jeugdige. Uitgangspunt in de nieuwe definitie van het woonplaatsbeginsel is de gemeente waar de jeugdige zijn woonadres heeft volgens de Basisregistratie Personen. Voor Arnhem betekent dit extra middelen van circa € 2,6 miljoen in het gemeentefonds, die in het beleidsveld nodig zijn om de toename van het aantal jeugdigen te kunnen dekken. In de Perspectiefnota was gerekend met een bedrag van € 2,1 miljoen (zowel aan de baten als de lastenkant).

IU Inburgering
De inwerkingtreding van de nieuwe inburgeringswet is met een half jaar uitgesteld naar 1 januari 2022. Om die reden wordt de IU in 2021 verlaagd en als gevolg van het uitstel wordt een aanvullend bedrag ter beschikking gesteld voor de jaren 2021 tot en met 2026. Dit is bedoelt voor de zogenaamde ondertussen-groep, nieuwe instroom vanaf 1 juli 2021 en extra implementatiekosten voor gemeenten.

Taakmutatie rijksvaccinatieprogramma meningokokken en informed consent
Met ingang van 1 januari 2021 is de uitvoering van de vaccinatie tegen meningokokken overgedragen aan gemeenten. De daarmee gemoeide middelen worden toegevoegd aan het reeds eerder overgehevelde budget voor uitvoering van het rijksvaccinatieprogramma. Tot 1 januari 2022 zijn deze vaccinaties rechtstreeks door het RIVM aan de JGZ organisaties betaald. Afgesproken met VGGM is om deze financiële middelen 1 op 1 over te hevelen naar de VGGM/JGZ die het RVP in opdracht van de gemeenten uitvoert.
Daarnaast is in 2021 eenmalig een budget toegevoegd voor de uitvoering van de zogenoemde 'informed consent procedure RVP'. Deze procedure richt zich op het inbouwen van de toestemmingsverklaring in de registratie van het RVP, waarmee ouders (en kinderen vanaf 12 jaar) gevraagd worden om toestemming voor het delen van vaccinatiegegevens met het RIVM. Er wordt een bekostiging gegeven voor ICT. Dit heeft ermee te maken dat de overheid niet rechtstreeks een opdracht kan geven aan ICT leveranciers ivm Europese wetgeving. De lokale GGD'en krijgen nu via de gemeenten geld om hun eigen kinddossier leveranciers te betalen voor het inbouwen van 'informed consent'. Dit gaat om digitale toestemming van ouders om hun kinderen te vaccineren en de vaccinatiegegevens te verstrekken aan het RIVM voor epidemiologische doeleinden.

Taakmutatie prenataal huisbezoek door jeugdgezondheidszorg
Om een gezonde ontwikkeling van het ongeboren kind te bevorderen en het ontstaan van gezondheids- en ontwikkelingsrisico's voor het kind te beperken, is het van belang tijdig hulp en ondersteuning tijdens de zwangerschap te bieden. Vanaf 2022 krijgen gemeenten de taak een prenataal huisbezoek aan te bieden aan zwangere vrouwen en/of gezinnen in een kwetsbare situatie.

Taakmutatie Wet open overheid
Op 26 januari 2021 heet de Tweede Kamer de Wet open overheid aangenomen. Deze wet beoogt de gehele overheid transparanter en toegankelijker te maken. De financiële middelen bestaan zowel uit incidentele als structurele middelen. De incidentele middelen zijn bestemd voor het verbeteren van systemen, het opleiden van medewerkers en het aanpassen van processen in de organisatie. De structurele middelen zijn bedoeld voor de actieve openbaarmaking van de informatiecategorieën zoals bedoeld in de nieuwe wet, het aanwijzen van een contactfunctionaris en het beheer en onderhoud van de systemen. Het structurele budget vanaf 2026 bedraagt € 2 ton voor Arnhem.

Taakmutatie versterking gemeentelijke anti-discriminatievoorziening
Vanaf 2021 worden meer middelen toegevoegd aan de gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen (ADV's), omdat deze op dit moment zeer krap bemeten zijn en bij het grote publiek relatief onbekend zijn. De ruimere budgetten zijn ook nodig om de door de uitvoeringsorganisaties doorverwezen melders te kunnen bijstaan. Met deze middelen kan het ADV steviger neergezet worden, kan de meldingsbereidheid vergroot worden en draagt dit positief bij aan de ambitie in het plan 'Vrij zijn in Arnhem" gericht op het tegengaan en voorkomen van racisme en discriminatie.

Taakmutatie handhaving energielabel C kantoren
In het Bouwbesluit is vastgelegd dat per 1 januari 2023 een kantoor energielabel C of beter moet hebben om nog als kantoor gebruikt te mogen worden. De gemeente is het bevoegde gezag en handhaaft de wetgeving. De uitvoering zal bij de Odra te plaatsvinden. Deze taak zit nu nog niet in het werkprogramma van de Odra. Om deze aanvullende opdracht te kunnen verstrekken zijn deze middelen nodig.

Bijlagen

Bijlage 1	:	Normenkader
Bijlage 2	:	Overzicht onderdelen stad/wijk
Bijlage 3	:	Afkortingenlijst
Bijlage 4	:	Begrippenlijst

Normenkader

Proces	Programma	Externe wet- en regelgeving
Gemeentefonds (Financiën)	S00-S12	Circulaires gemeentefonds
Treasury (Financiën)	S00-S12	Wet financiering decentrale overheden (Fido) Besluit leningvoorwaarden decentrale overheden (Bldo) Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden (Ufdo) Regeling schatkistbankieren decentrale overheden Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo)
Investeringen (Financiën)	S00-S12	Burgerlijk Wetboek Gemeentewet (artikel 212) Algemene wet bestuursrecht Besluit begroting en Verantwoording
Jaarrekening (Financiën)	S00-S12	Besluit Begroting en Verantwoording Wet Normering Topinkomens Kadernota rechtmatigheid BADO (Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden) Wet markt en overheid Regeling beleidsindicatoren gemeenten Regeling vaststelling wijze waarop kengetallen worden vastgesteld en opgenomen in begroting en jaarverslag provincies en gemeenten Regeling vaststelling taakvelden en verstrekking informatie voor derden
Relatiebeheer	S00-S12	Geen specifieke wet- en regelgeving
Verplichtingen administratie (Financiën)	S00-S12	
Begroting (MJPB) en budgetbeheer	S00-S12	Besluit Begroting en Verantwoording
Aanbestedingen (Financiën)	S00-S12	Aanbestedingsreglement Werken Europese aanbestedingsregels en -richtlijnen Aanbestedingswet en -besluit
Fiscaal, pensioen, personeel	S00-S12	Fiscale Wet- en regelgeving Wet op het BTW compensatiefonds Wet inkomstenbelasting 2001 Wet op de loonbelasting 1964 Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen Pensioenwetgeving (gericht op een juiste, volledige en tijdige inhouding en afdracht van pensioenpremies Pensioenreglement ABP Wet Normering Topinkomens Wet financiering sociale verzekeringen CAR/UWO Algemene Verordening Gegevensbescherming Wet minimumloon Wetboek burgerlijke rechtsvordering
Verhuur accommodaties (o.a. sport, cultuur etc)	S00-S12	Gemeentewet (art. 160 lid 1 sub e en art. 171) Burgerlijk Wetboek deel 7, titel 4 (Huur) Algemene wet bestuursrecht
Subsidies	S00-S12	Algemene wet bestuursrecht (Awb) Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009)
Verhuur vastgoed	S00-S12	Burgerlijk Wetboek (deel 6 en 7) Gemeentewet (artikel 160 lid 1sub e en artikel 170) Leegstandswet Uitvoeringswet huurprijzen woonruimte

Proces	Programma	Externe wet- en regelgeving
		Besluit huurprijzen woonruimte
Opbrengsten parkeergelden	S00-S12	
WMO / Jeugd (Zorg)	S00-S12	Wet Maatschappelijke Ondersteuning 2015 Burgerlijk Wetboek Boek 1 Algemene wet bestuursrecht (Awb) Wet langdurige zorg Zorgverzekeringswet Uitvoeringsbesluit Wmo 2015 Wet op de Jeugdzorg, jeugdhulp bij gemeenten Jeugdwet Met bijbehorende regelingen en besluiten
Participatiewet	S00-S12	Participatiewet (Pw) IOAW IOAZ BUIG SUWI Algemene wet bestuursrecht (Awb) AOW Wet taaleis participatiewet Wijzigingswet participatiewet TOZO TONK Met bijbehorende regelingen en besluiten
Belastingen - Riool	S00-S12	Gemeentewet (artikel 229) Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009)
Belastingen - afval	S00-S12	Gemeentewet (artikel 229) Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009)
Bouwleges, lokale heffingen (ODRA)	S00-S12	Gemeentewet (art. 229) Algemene termijnenwet
Aankoop gronden, Grex	S00-S12	Burgerlijk Wetboek Wet Voorkeursrecht Gemeenten Onteigeningswet Wet Ruimtelijke Ordening Gemeentewet Wet Inrichting Landelijk Gebied BTW Compensatiefonds Besluit Begroting en Verantwoording
Belastingen	S00-S12	Gemeentewet Wet WOZ Algemene wet bestuursrecht Algemene wet inzake rijksbelastingen Invorderingswet 1990 Algemene termijnenwet Kostenwet Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009) Besluit Begroting en Verantwoording; Faillissementswet.
Waardebepaling woningen (WOZ proces)	S00-S12	Wet WOZ Hoofdstuk III artikel 16 t/m Art 29;
Belastingen – OZB (Financiën)	S00-S12	Gemeentewet (artikel 220). Gemeentelijke bevoegdheid tot het heffen van OZB
SiSa		Regeling informatieverstrekking SiSa Financiële verhoudingswet

Overzicht onderdelen stad/wijk

		STAD					WIJK					TOTAAL
		Lasten	Baten	Toevoegingen	Onttrekkingen	Totaal	Lasten	Baten	Toevoegingen	Onttrekkingen	Totaal	
Bedragen x € 1.000												
Bestuur, dienstverlening en financien		**88.886**	**521.831**	**19.864**	**23.028**	**436.110**	**6.734**	**18**	**0**	**175**	**-6.541**	**429.569**
	Automatisering	27.979	1.379	0	15	-26.584	37	0	0	0	-37	-26.621
	Bedrijfsvoering	13.989	5.059	249	1.213	-7.966	2.121	0	0	0	-2.121	-10.088
	College	1.832	0	0	0	-1.832	0	0	0	0	0	-1.832
	Financiën	4.454	511.330	19.209	21.165	508.832	0	0	0	175	175	509.007
	Herdenken	33	0	0	0	-33	0	0	0	0	0	-33
	Personeel en Organisatie	27.779	374	406	0	-27.810	0	0	0	0	0	-27.810
	Publieke dienstverlening	6.551	2.127	0	599	-3.826	0	0	0	0	0	-3.826
	Raad	2.571	0	0	21	-2.550	0	0	0	0	0	-2.550
	Regionale samenwerking	3.158	1.562	0	0	-1.596	0	0	0	0	0	-1.596
	Wijksturing en Wijkzaken	541	0	0	16	-525	4.575	18	0	0	-4.557	-5.083
Veiligheid		**19.380**	**2.494**	**71**	**343**	**-16.613**	**1.673**	**40**	**0**	**0**	**-1.632**	**-18.246**
	Openbare orde en veiligheid	18.338	2.124	71	343	-15.942	1.673	40	0	0	-1.632	-17.574
	Veiligheidshuis	1.042	370	0	0	-671	0	0	0	0	0	-671
Bereikbaarheid		**22.911**	**7.663**	**6.837**	**8.106**	**-13.979**	**8.786**	**9.148**	**802**	**0**	**-440**	**-14.419**
	Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	22.911	7.663	6.837	8.106	-13.979	8.786	9.148	802	0	-440	-14.419
Economie		**7.032**	**998**	**170**	**700**	**-5.504**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**-5.504**
	Economische Zaken / Acquisitie	4.567	181	0	300	-4.087	0	0	0	0	0	-4.087
	Evenementen	1.024	35	120	400	-709	0	0	0	0	0	-709
	Toerisme en recreatie	1.440	782	50	0	-708	0	0	0	0	0	-708
Onderwijs		**19.603**	**2.490**	**8.960**	**7.766**	**-18.307**	**17.561**	**11.474**	**537**	**276**	**-6.348**	**-24.655**
	Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	19.603	2.490	8.960	7.766	-18.307	17.561	11.474	537	276	-6.348	-24.655
Cultuur		**34.680**	**6.496**	**1.377**	**1.018**	**-28.543**	**527**	**0**	**0**	**0**	**-527**	**-29.071**
	Cultuur	33.294	5.920	1.140	821	-27.693	527	0	0	0	-527	-28.220
	Erfgoed	1.386	576	237	198	-850	0	0	0	0	0	-850
Participatie en armoedebestrijding		**166.425**	**114.104**	**554**	**1.516**	**-51.358**	**25.378**	**467**	**0**	**0**	**-24.911**	**-76.269**
	Armoedebeleid	6.457	100	0	0	-6.357	11.868	100	0	0	-11.768	-18.125
	Schulddienstverlening	37	0	0	0	-37	3.060	0	0	0	-3.060	-3.096

	Werk en Inkomen	159.931	114.004	554	1.516	-44.965	10.450	367	0	0	-10.083	-55.048
Zorg		**58.550**	**4.940**	**12.530**	**354**	**-65.786**	**121.295**	**0**	**0**	**0**	**-121.295**	**-187.082**
	Jeugd /Jeugdzorg	13.472	0	12.530	99	-25.903	41.604	0	0	0	-41.604	-67.507
	Zorg	45.078	4.940	0	255	-39.883	79.691	0	0	0	-79.691	-119.574
Welzijn en inclusie		**23.794**	**872**	**0**	**200**	**-22.722**	**9.929**	**0**	**0**	**0**	**-9.929**	**-32.651**
	Asielzaken	1.649	0	0	0	-1.649	14	0	0	0	-14	-1.663
	Inclusie	831	0	0	0	-831	184	0	0	0	-184	-1.015
	Welzijn	21.314	872	0	200	-20.242	9.731	0	0	0	-9.731	-29.974
Gezondheid en sport		**22.326**	**3.076**	**470**	**343**	**-19.377**	**7.094**	**2.290**	**368**	**214**	**-4.959**	**-24.336**
	Publieke gezondheid	6.961	170	79	36	-6.834	502	467	110	44	-100	-6.934
	Sport	15.365	2.905	391	307	-12.543	6.591	1.822	259	170	-4.858	-17.401
Klimaat, energie en milieu		**5.387**	**232**	**0**	**3.114**	**-2.041**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**-2.041**
	Duurzaamheid	5.387	232	0	3.114	-2.041	0	0	0	0	0	-2.041
Ruimtelijke ontwikkeling		**38.631**	**33.889**	**176**	**90**	**-4.829**	**396**	**1.445**	**1**	**3**	**1.051**	**-3.778**
	Grondzaken	28.825	29.737	176	27	763	0	0	0	0	0	763
	Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	9.806	4.152	0	62	-5.592	396	1.445	1	3	1.051	-4.541
Wonen en leefomgeving		**41.026**	**40.965**	**4.039**	**5.554**	**1.454**	**13.029**	**56**	**0**	**0**	**-12.973**	**-11.519**
	Dierenwelzijn	184	0	0	0	-184	184	0	0	0	-184	-368
	Groen	9.003	692	0	1.060	-7.251	2.970	0	0	0	-2.970	-10.221
	Openbare ruimte	28.872	39.959	3.995	4.275	11.366	9.875	56	0	0	-9.819	1.547
	Wonen	2.967	314	43	219	-2.477	0	0	0	0	0	-2.477
Totaal		548.631	740.049	55.047	52.134	188.504	212.402	24.938	1.708	667	-188.504	0

Afkortingenlijst

A.
APV – Algemene Plaatselijke Verordening
AR – Algemene Reserve
AST - Arnhemse standaard voor toegankelijkheid
ASV – Algemene Subsidieverordening Arnhem
AVG - Algemene Verordening Gegevensbescherming
AWB – Algemene Wet bestuursrecht

B.
B&W – Burgemeester & Wethouders
BBV – Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BBZ - Bijstandsbesluit Zelfstandigen
BEVI - Besluit externe veiligheid inrichtingen
BNG – Bank Nederlandse Gemeenten
BOTOC - Breed offensief tegen ondermijnende criminaliteit
BR – Bestemmingsreserve
BUIG – Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten
BV – Besloten Vennootschap
BVO - Bedrijfsvoeringsorganisatie

C.
CAO – Collectieve arbeidsovereenkomst
CBS – Centraal Bureau voor de Statistiek
CmK - Cultuureducatie met Kwaliteit
COELO – Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CPI - Consumentenprijsindex
CSA – Centrum, Spijkerkwartier en het Arnhemse Broek

D.
DB – Dagelijks Bestuur
DJI - Dienst Justitiële Inrichtingen
DU - Decentralisatie Uitkering
DVO – Dienstverleningsovereenkomst

E.
EV – Eigen Vermogen
EN – Europese Norm
EMU – Economische en Monetaire Unie

F.
FDFA - Fashion + Design Festival Arnhem
FIDO – Financiering Decentrale Overheden
FJP – Financiële Jaarrapportage Projecten
FTE – fulltime-equivalent (formatieplaats)

G.
GGZ - Geestelijke gezondheidszorg
GO – Georganiseerd Overleg
GR – Gemeenschappelijke Regeling
GRP – Gemeentelijk Rioleringsplan
G40 - Netwerk van 40 (middel)grote steden

H.
HAN - Hogeschool Arnhem Nijmegen
HOV - Hoogwaardig Openbaar Vervoer

I.
ICT – Informatie- en communicatietechnologie
IHP - Integraal Huisvestingsplan
IPKW- Industriepark Kleefse Waard

J.
JGZ – Jeugdgezondheidszorg
JOGG – Jongeren Op Gezond Gewicht
JOP - Jongeren Ontmoetingsplek

M.
MBO – Middelbaar beroepsonderwijs
MFC – Multi Functioneel Centrum
MIP – Meerjareninvesteringsplanning
MJPB – Meerjarenprogrammabegroting
MKB - Midden- en Kleinbedrijf

N.
NDSD - Netwerk Directeuren sociaal domein
NEN – Nederlandse Norm
NF2- Nederlands als tweede taal
NV – Naamloze Vennootschap

O.
OAB - Onderwijsachterstandenbeleid
OAT – Ondergronds Afval Transport
ODRA – Omgevingsdienst Regio Arnhem
OCW – Ministerie Onderwijs Cultuur en Wetenschap
OGGz – Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
OKA - OndernemersKontact Arnhem
OM - Openbaar Ministerie
OR – Openbare Ruimte
OV – Openbaar Vervoer
OZB – Onroerend Zaak Belasting
OZO - Overlast en Zorg Overleggen

P.
PAS - Programma Aanpak Stikstof
P&O – Personeel & Organisatie
PBA - Platform Binnenstad Arnhem
PGB - Persoonsgebondenbudget
PMD - Plastic-, metaalverpakkingen en drankenkartons
PO – Primair onderwijs
PvE - Programma van eisen

R.
RBL - Regionaal Bureau Leerlingzaken
RIEC - Regionale Informatie- en Expertise Centra
RKV – Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg
RMC – Regionaal Meld- en Coördinatiepunt
ROB - Raad voor het Openbaar Bestuur
ROC – Regionaal opleidingscentrum
RPW - Regionaal Programma Werklocaties

S.
SKK - Standaardsystematiek voor Kostenramingen
SO – speciaal onderwijs
StAB - Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen

SW – Sociale Werkvoorziening
SWT - Sociale wijkteams
SWOA – Stichting Welzijn Ouderen Arnhem
SZW – Sociale Zaken en Werkgelegenheid

T.
TLO - teams Leefomgeving

U.
UWV – Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen

V.
VGGM – Veiligheid- en Gezondheidsregio Gelderland Midden
VMBO – Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
Vpb - Vennootschapsbelasting
VNG – Vereniging Nederlandse Gemeenten
VO – Voortgezet Onderwijs
VRI – Verkeersregeling installatie
VSO – Voortgezet Speciaal Onderwijs
Vsv – Voortijdig schoolverlaten
VV - Vreemd vermogen
VVE – Voor- en vroegschoolse educatie
VWO – Voorbereidend wetenschappelijk onderwijs
VWS – Volksgezondheid welzijn en sport

W.
Wabo – Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
Wet hof – Wet houdbare overheidsfinanciën
WGR – Wet gemeenschappelijke regelingen
Wlz - Wet langdurige zorg
Wmo – Wet maatschappelijke ondersteuning
WOZ – Wet waardering onroerende zaken
Wsp - Werkgeversservicepunt
Wsw – Wet sociale werkvoorziening
WSW - Waarborgfonds Sociale Woningbouw
Wvggz - Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg

Z.
Zzp - Zelfstandige zonder personeel

Begrippenlijst

A.

Accress
Groei/daling van het gemeentefonds (zie ook trap-op-trap-afmethodiek).

Activa (vaste)
Bezittingen die langer dan één jaar meegaan en die in meerdere jaren worden afgeschreven (bijvoorbeeld gebouwen). Activa staan op de balans.

Afvalstoffenheffing
Betreft een heffing voor het inzamelen en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen. De heffing wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar gebruiker is van een woning (waarvoor een verplichting tot inzamelen geldt). De grondslag voor de heffing is het aantal inwoners (betreft twee categorieën: eenpersoons- of meerpersoonshuishouden). De heffing is een tijdvak-belasting en komt in aanmerking voor de ontheffingsregeling. Bij verhuizing naar een woning binnen of buiten Arnhem wordt ontheffing verleend voor de resterende volle maanden, dat de inwoner verhuisd is. Zodra er nieuwe bewoners ingeschreven worden, ontvangen deze bewoners een aanslag afvalstoffenheffing voor de resterende maanden.

Algemene dekkingsmiddelen
Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten zonder vooraf bepaald bestedingsdoel. De gemeente kan deze vrij besteden. Het gaat om de uitkeringen vanuit het Gemeentefonds, om bepaalde gemeentelijke belastingen (zoals OZB-belasting) en deelnemingen/dividend.

Algemene uitkering
Uitkering uit het gemeentefonds van het Rijk dat de gemeente geheel vrij mag besteden.

Algemene reserve
Het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente. Dit vormt een buffer voor financiële tegenvallers.

Auditing
Het controleren van een organisatie.

B.

Balans
De balans toont een overzicht van de bezittingen, schulden en eigen vermogen van de gemeente op een bepaald moment.

Baten
Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.

Baten en lasten (stelsel van)
Gemeenten werken met een stelsel van baten en lasten. Dit betekent dat inkomsten en uitgaven moeten worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben (dat wil zeggen het jaar waarin de prestatie geleverd is).

Bedrijfsvoering
De beheersing van, het toezicht op en de verantwoording over de bedrijfsprocessen binnen de gemeentelijke organisatie op basis van een bedrijfsvoeringsfilosofie.

Begroting
Een begroting geeft aan welke beleidsvoornemens de gemeente heeft, hoeveel middelen daarmee gemoeid zijn en uit welke bronnen die middelen afkomstig zijn.

Begrotingsresultaat
Financieel verschil tussen het bedrag dat volgens de begroting is toegestaan en het te verwachten bestede bedrag.

Begrotingstekort
Een begrotingstekort treedt op wanneer de lasten hoger zijn dan de baten.

Beheersmaatregel
Een activiteit die zich richt op het elimineren, vermijden of verkleinen van de oorzaak of het gevolg van een ongewenste gebeurtenis.

Belastingcapaciteit
De OZB is voor gemeenten de belangrijkste eigen belastinginkomsten. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. In dit geval de landelijk gemiddelde tarieven. Voor gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Naast de OZB wordt tevens gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing omdat de heffing niet kostendekkend hoeft te zijn, maar ook lager mag worden vastgesteld (er is dan sprake van belastingcapaciteit die niet benut wordt).
Benodigde weerstandscapaciteit
Het bedrag dat benodigd is om alle risico's in de begroting waarvoor geen maatregelen zijn getroffen, in financiële zin af te dekken.

Beschikbare weerstandscapaciteit
De middelen die beschikbaar zijn om eventuele tegenvallers (risico's) op te kunnen vangen.

Bestaand beleid
Beleid waarover al besluitvorming heeft plaatsgevonden.

Bestemmingsreserve
Naast de Algemene reserve zijn er buffers gevormd die niet worden meegerekend tot de weerstandscapaciteit. Het gaat hier om de bestemmingsreserves. Bestemmingsreserves zijn voor specifieke doeleinden gevormd op basis van een raadsbesluit. Bestemmingsreserves zijn gebonden aan de bestemmingen die door de raad zijn vastgesteld. Wanneer de nood echt hoog is kan er door de raad aan de betreffende bestemmingsreserve een andere bestemming worden gegeven. Aan een deel van de bestemmingsreserves hangen verplichtingen tot bestedingen waarbij er beperkte sprake is sprake is van beleidsvrijheid.

Besluit begroting en verantwoording (BBV)
Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) beschrijft de regels waaraan onder andere begroting van een gemeente aan moet voldoen.

Bestuurlijk belang
Een gemeente kan een bestuurlijk belang hebben in een verbonden partij doordat zij in het bestuur is vertegenwoordigd. De gemeente kan het ook hebben doordat zij stemrecht heeft in de verbonden partij.

BTW-compensatiefonds
Rijksfonds waaruit gemeenten een bepaald deel van de door hen betaalde BTW kunnen terugvorderen.

C.

Circulaire
Een circulaire informeert de gemeenten over de omvang en de verdeling van de algemene uitkering, de integratie-uitkeringen - inclusief die voor het sociaal domein - en de decentralisatie-uitkeringen uit het gemeentefonds.

Compabiliteitsvoorschriften
Dit zijn de wettelijke voorschriften voor de inrichting van de gemeentelijke begroting en rekening. Sinds 2004 zijn de nieuwe voorschriften volgens het Besluit Begroting en Verantwoording van kracht.

D.

Deelneming
Participatie in een besloten of naamloze vennootschap, waarin de gemeente aandelen heeft.

Dividend
Een vergoeding die wordt uitbetaald aan aandeelhouders.

Doeluitkering
Uitkering door het Rijk aan een lagere overheid voor een nauw omschreven wettelijk vastgesteld doel of taak. De gelden zijn niet vrij besteedbaar.

E.

EMU-saldo
Het geraamde of het gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven van een gemeente. Dit bedrag wordt berekend op transactiebasis en volgens Europese voorschriften.

F.

Financieel belang
Van financieel belang is sprake als de gemeente de middelen die ze ter beschikking stelt verloren gaan in geval van faillissement van de verbonden partij (een derde rechtspersoon) en/ of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Financiële kengetallen
Getallen waarmee inzicht verkregen kan worden in de financiële positie van de gemeente.

Financieringsmiddelen
Kort- of langlopende geldmiddelen die nodig zijn om de kosten van uitgaven te betalen.

G.

Gemeenschappelijke regeling
Is het publiekrechtelijk juridisch kader waarbinnen twee of meer gemeentebesturen kunnen samenwerken.

Gemeentefonds
Uitkering van het Rijk die de gemeenten in principe vrij mogen besteden.

Grondexploitatie
De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. Indien gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de verkochte gronden kan immers de schuld worden afgelost. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

K.

Kans
De mogelijkheid dat een gebeurtenis zich voordoet uitgedrukt in een waarde tussen 0 en 1.

Kapitaalgoederen
Spullen die de gemeente nodig heeft om de diensten en goederen die zij levert aan inwoners te kunnen produceren. Daarbij gaat het om grotere zaken zoals wegen, riolering, water, groen en gebouwen.

Kapitaallasten
Afschrijvingen en toegerekende rente op activa. De afschrijvingen betreffen de jaarlijkse waardevermindering van de investering. Door middel van de afschrijving worden lasten van de investering uitgespreid over de jaren dat er van de investering gebruik wordt gemaakt. De rente betreft het eigen of geleende geld dat besteed wordt om de investering te financieren.

L.

Lasten
De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.

Leges
Leges zijn vergoedingen voor het genot van diensten of producten, die de gemeente levert. Dat zijn bijvoorbeeld paspoorten, uittreksels uit registers, vergunningen e.d. Daarbij geldt dat de totale opbrengst van de leges niet hoger mogen zijn dan de kosten die de gemeente voor het geheel van de legesplichtige diensten of producten maakt. De leges worden in rekening gebracht bij de aanvrager van de dienst of het product. Voor sommige leges geldt een wettelijk maximum tarief (bijvoorbeeld voor paspoorten).

Lokale heffingen
Een type gemeentelijke belasting. Voorbeelden van heffingen zijn de rioolheffing of de afvalstoffenheffing. Het geld dat gemeenten met heffingen ophalen, moeten gebruikt worden om de kosten te dekken van datgene waarvoor ze in rekening worden gebracht.

M.

Meerjareninvesteringsplanning (MIP)
In de meerjareninvesteringsplanning wordt de planning van de investeringen voor de komende jaren inzichtelijk gemaakt.

Meerjarenraming
Een prognose van de voor meerdere jaren, na het begrotingsjaar, te verwachten baten en lasten alsmede mutaties in reserves.

N.

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

O.

Onroerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom hebben van onroerende zaken in de gemeente Arnhem.
De grondslag van de belasting is de WOZ-waarde van de woning of niet-woning. Het geldende tarief voor eigenaars van woningen of eigenaars en gebruikers van niet-woningen is gebaseerd op een percentage van de WOZ-waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van een onroerende zaak.

Overhead
De kosten van de werkzaamheden of faciliteiten die slechts een indirecte relatie vertonen met de prestaties (bijvoorbeeld leidinggeven, afdelingsadministratie of huisvesting).

Overzicht lasten en baten
Lasten: De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.
Baten: Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.
Toevoeging aan reserve: toevoegingen aan een reserve zijn weergegeven met een minteken (negatief). Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten stijgen.
Onttrekkingen aan reserve: onttrekkingen aan een reserve zijn zonder teken (positief) weergegeven. Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten dalen.

Saldo toevoegingen en onttrekkingen: Bij negatief saldo verwachten we een verhoging van de reserve binnen dit programma. Bij een positief saldo verwachten we een verlaging van de reserve binnen het programma.

P.

Paragrafen
Geven volgens het BBV een dwarsdoorsnede van de begroting op financiële aspecten. Het gaat dan om de beleidslijnen van beheersmatige aspecten die belangrijk zijn, financieel, politiek of anderszins. De paragrafen zijn onderdeel van zowel de beleidsbegroting als het jaarverslag.

Parkeerbelasting
Betreft een belasting voor het parkeren van een voertuig op een plaats waar volgens de belastingverordening parkeerbelasting verschuldigd is. De grondslag is de duur van het parkeren. De parkeertijd maal het tarief bepaalt de hoogte van het bedrag. De belasting wordt geheven door in te loggen op een centrale computer via een GSM, het kopen van een parkeerticket of een parkeervergunning.

Planning- en controlcyclus
De jaarlijks terugkerende werkzaamheden die samenhangen met het opstellen, bespreken, bewaken, bijstellen en verifiëren van budgetten.

Prestatie-indicator
Kwantitatieve en kwalitatieve gegevens die inzicht geven in de resultaten van het gevoerde beleid van de gemeente.

Programma
Is een samenhangende verzameling van activiteiten en geldmiddelen gericht op het bereiken van vooraf bepaalde maatschappelijke effecten.

Programmabegroting
Dit is de typering voor de begroting waarin de programma's centraal staan. Een gemeente is vrij in de keuze van de programma's en het aantal.

R.

Reserve
Bedrag dat is gereserveerd voor toekomstige uitgaven, zonder dat de aard en de omvang van deze uitgaven al bekend zijn. Reserves worden onderverdeeld in algemene reserves en reserves met een specifieke bestemming (bestemmingsreserves).

Restrisico
De inschatting van het risico met medeneming van de effecten van beheersmaatregelen. Risico dat overblijft na risicobeheersing. (netto risico)

Risico
Gebeurtenis die zich al dan niet kan voordoen en die kan leiden tot schade met een financieel gevolg of afwijking van een te behalen beleidsdoel.

Risicobeheersing
Zijn activiteiten (beheersmaatregelen) die de kans op het optreden van risico's dan wel de gevolgen van risico's beïnvloeden (voorkomen of reduceren)

Risico-eigenaar
De persoon of het organisatieonderdeel aan wie het risico gealloceerd is.

Risico in relatie tot weerstandsvermogen
De kans op een gebeurtenis die leidt tot een directe financiële tegenvaller van materiële betekenis, die niet is afgedekt in de begroting.

Risicokaart
De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg.

Risicomanagement
Het geheel aan activiteiten en maatregelen gericht op het expliciet en systematisch omgaan met en beheersen van risico's.

Risicoparagraaf
Is een door het college verstrekt overzicht van alle bekende risico's tot het moment van aanbieden van de begroting.

Risicoprofiel
Overzicht van het geheel aan risico's van het betreffende proces, project, programma of beleidstraject.

Risicoscore
Per risico te bepalen score op basis van kans op voorkomen en gevolg.

Roerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom van roerende zaken, zoals woonboten in de gemeente Arnhem. De grondslag van de belasting is een percentage van de RZB- waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van de roerende zaak.

S.

Solvabiliteit
Is de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen.

Solvabiliteitsratio
Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een gemeente.

Stelpost
Schatting van uitgaven, opgenomen in de begroting terwijl de werkelijke kosten nog niet exact bepaald kunnen worden.

Structurele exploitatieruimte
Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting OZB. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

T.

Taakmutatie
Extra geld uit het gemeentefonds voor de uitvoering van nieuwe en/of bestaande taken.

Taakveld
Eenheid waarin de programma's zijn onderverdeeld.

Trap-op-trap-af systematiek/ accresmethode
Om het totaal beschikbare bedrag te bepalen dat aan de gemeenten wordt uitgekeerd, gebruikt het Rijk de accresmethode, ook wel de 'trap-op-trap-af systematiek' genoemd. Het accress is gekoppeld aan de ontwikkeling van rijksuitgaven (niet van alle uitgaven). Stijgen de uitgaven dan stijgt het accres, dalen de uitgaven dan daalt het accress.

Treasury
Is het geheel van activiteiten in verband met het beheren van de geldstromen.

V.

Verbonden partij
Is een partij waarmee de gemeente een bestuurlijke relatie onderhoudt en waarin zij een financieel belang heeft.

Voorziening
Dit is een reservering (geoormerkte gelden) met als doel het bedrag aan te wenden in de toekomst waar de voorziening oorspronkelijk voor is gecreëerd.

W.

Weerstandsfactor
= Beschikbare weerstandscapaciteit : Benodigde weerstandscapaciteit. Bij een lagere factor dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor uitkomt boven de 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor nieuw beleid.

Weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Het weerstandsvermogen is de verhouding (ratio) tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit.

Z.

Zekerheidspercentage
Voor het bepalen van het benodigde weerstandsvermogen moet met behulp van de risicosimulatie een keuze worden gemaakt met welke mate van zekerheid de geïdentificeerde risico's worden afgedekt. We noemen dit ook wel het zekerheidspercentage.

Notitie

Voorstel betreffende behandeling Begroting 2022, Turap 2 en de belastingverordeningen

Datum	:	15 september 2021
Aan	:	Agendacommissie
Van	:	K. Vons tel. 377 4087
Betreft	:	Voorstel betreffende behandeling Begroting 2022, Turap 2 en de belastingverordeningen.

Inleiding en doel notitie

Deze notitie behandelt de planning en procedure van behandeling van de Begroting 2022, Turap 2 en de belastingverordeningen. De Begroting, die voorheen MJPB werd genoemd, is een uitwerking van de vastgestelde Perspectiefnota. Bij de uitwerking van onderdelen van het onderstaande proces zal met zorg naar de inachtneming van de maatregelen rondom Corona gekeken worden. Tevens treft u twee voorstellen aan om het vergaderrooster te wijzigen. Deze wijzigingen zijn nodig om het voorgestelde begrotingsproces te laten plaatsvinden.

Het proces is gestoeld op de ervaringen van het afgelopen Perspectiefnota proces en het voorgaande Begrotingsproces. Dit jaar zal de Begroting één week later dan voorgaande jaren worden aangeboden aan de raad. De reden voor deze aanleverdatum is vanwege het feit dat het vakantiereces in de regio Zuid dit jaar laat valt. Dat betekent dat het bespreekproces van het college één week opschuift en de consequentie daarvan is dat de raad de begroting één week later ontvangt. Dat is ongelukkig voor de raad, omdat zij minder voorbereidingstijd heeft om de begroting te kunnen lezen. Hierdoor ontstaat een krappe planning om het begrotingsproces op dezelfde manier als voorgaande jaren te laten plaatsvinden. Het college voldoet echter met deze aanleverdatum aan de verordening, waarin opgenomen is dat de Begroting vóór 1 oktober aan de raad moet worden aangeleverd.

Er is gezocht naar een tegemoetkoming voor de krappe leestijd van de raad. Enerzijds is die gevonden door de tijdspanne van het *beantwoorden* van de schriftelijk technische vragen door het college te verkleinen en anderzijds door de technische bijeenkomst te verplaatsen naar een later moment om zo de fracties voldoende tijd te geven de vele pagina's te kunnen lezen en hun technische vragen te kunnen voorbereiden. Vanwege de krapte in de planning vindt deze bijeenkomst op een andere dag dan een woensdag plaats. Voor fracties die niet bij de technische bijeenkomst aanwezig kunnen zijn, is er de gebruikelijke mogelijkheid van het stellen van *schriftelijke* technische vragen.

Chronologische planning

Streefdatum woensdag 29 september, uiterlijk donderdag 30 september

De Begroting verschijnt digitaal woensdag 29, uiterlijk donderdag 30 september. De papierenversie zal, indien gewenst, naar de raadsleden op hun thuisadres gestuurd worden. Het boekwerk zal op vrijdag 1 oktober danwel zaterdag 2 oktober op de deurmat vallen.

Woensdag 29 september t/m 8 oktober c.q. 11 oktober

Periode van indiening van *schriftelijke technische* vragen. Vragen ingediend vóór vrijdag 8 oktober 09.00 uur (in uitzonderlijke gevallen geldt maandag 11 oktober) zullen z.s.m. worden beantwoord, met

als uiterlijke datum woensdag 13 oktober. Schriftelijke technische vragen die na afloop van deze periode worden gesteld, worden beantwoord, doch de termijn waarop is onzeker.

Maandag 11 oktober
Raadsleden en fractievolgers voeren *mondelinge technisch* overleg met beleids- en financiële ambtenaren. Deze mogelijkheid wordt geboden om druk op het aantal schriftelijke technische vragen te verminderen. Er zijn geen leden van het college betrokken, het is technisch van aard. De technische briefing neemt niet de hele avond in beslag.

Woensdag 13 oktober
Bespreking Begroting Meningsvorming 1, in raadskamers geordend per wethouder. Er zal begonnen worden met het inspreekmoment, waarbij insprekers 5 minuten het woord krijgen en daarna kan de raadskamer vragen stellen. Nadat alle insprekers gehoord zijn, zal de raadskamer starten met de meningsvorming 1. Deze behandeling wijkt af van de gangbare Meningsvorming 1. Het doel van de behandeling is het stellen van politieke vragen en daar een antwoord op krijgen. De behandeling zal plaatsvinden in twee termijnen, waarbij woordvoerders in hun termijn vragen kunnen stellen en standpunten kunnen uitspreken. Interrupties zijn toegestaan. In de tweede termijn kunnen woordvoerders nog reageren op de eerste termijn van de wethouder en daarnaast aangeven of en zo ja op welke onderwerpen zij moties en/of amendementen overwegen in te dienen. Ruime vergadertijd is noodzakelijk om de M1 af te kunnen ronden.

Voorstel 1: In het vergaderrooster staat deze vergadering gepland als halve besluitvorming. Het voorstel is om deze vergadering te wijzigen in een hele meningsvormende 1 vergadering i.v.m. het begrotingsproces.

Donderdag 14 oktober tot en met vrijdag 29 oktober
De fracties dienen hun concept moties en amendementen in voor de Meningsvorming 2 bespreking.

Woensdag 20 oktober
Eventuele uitloop bespreking Begroting in meningsvorming 1 / eventuele bespreking andere onderwerpen in raadskamers / besluitvormingsmoment voor onderwerpen in raad.

Voorstel 2: In het vergaderrooster staat deze vergadering gepland als gewone raadsvergadering. Het voorstel is om deze vergadering te wijzigen in een halve besluitvormende vergadering i.v.m. het begrotingsproces. Kortom de aard van de vergaderingen van 13 oktober en 20 oktober om te draaien.

Maandag 25 oktober tot vrijdag 29 oktober
Herfstreces

Woensdag 3 november
Bespreking Begroting in fase meningsvorming 2. Volledige avond. Plenair.
Spreektijden 12 minuten per fractie, 75 minuten voor het college. Er is geen uitloopmogelijkheid en meerdere woordvoerders zijn toegestaan. De bespreking zal verlopen via thema's die aan de orde zijn

in de ingediende moties en amendementen. Het college zal per portefeuille een pre-advies geven op de wijzigingsvoorstellen die in het desbetreffende thema aan bod zijn. Zo zullen één voor één de thema's met de toebedeelde wijzigingsvoorstellen behandeld worden.

Donderdag 4 november tot en met maandag 8 november 09.00 uur
Periode waarin fracties hun definitieve moties en amendementen indienen en/of aangeven of zij de door hen reeds ingediende concept moties en amendementen handhaven danwel intrekken.

Woensdag 10 november
Begrotingsraad. Aanvang 17.00 uur. Stamppotmaaltijd. Spreektijden: + 5 min voor fracties, + 20 min voor college. Spreekvolgorde: grootste oppositie fractie, grootste coalitiefractie etc.
Twee woordvoerders per fractie zijn toegestaan waarbij één algemeen en één financieel.

Voorstel:
Instemmen met het in deze notitie geschetste agendering/besluitvormingsproces van de Begroting 2022 en de belastingverordeningen.
Tevens instemmen met de twee voorstellen voor het wijzigen van het vergaderschema.

Vaststellen van de Begroting 2022, de Turap 2 2021 en de Belastingverordeningen 2022
(portefeuille burgemeester Marcouch)

Zaaknummer:	605166
Portefeuillehouder:	R. Paping - portefeuille van burgemeester Marcouch

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers Becker (CU), Visser (PvdA), Maref (VVD), Dayioglu (GL), Van Ommen (D66), Groot (CDA) en Verheij (PVV).
De fracties van de DENK/Verenigd Arnhem, SP, AOP, Partij voor de Dieren en ArnhemCentraal waren niet aanwezig.

Verder aanwezig: Wethouder Roelofs

Bespreking
Besproken is de portefeuille van burgemeester Marcouch. In verband met zijn verhindering is de heer Marcouch vervangen door wethouder Roelofs.

Toezeggingen

De portefeuillehouder zegt toe:

1. dat alle stembureaus bij de Gemeenteraadsverkiezingen in 2022 zullen voldoen aan de eisen van toegankelijkheid;

2. dat het mobiele stembureau (de verkiezingsbus) bij de Gemeenteraadsverkiezingen in 2022 opnieuw gebruikt zal worden;

3. dat de raad een vergelijkend overzicht (benchmark) zal ontvangen over de omvang van de financiële inzet op het beleidsveld veiligheid in 100.000+ gemeenten;

4. dat de raad geinformeerd zal worden over de stand van zaken met betrekking tot het in het leven roepen van een kinderburgemeester in het vierde kwartaal van dit jaar;

5. dat het college de invoering van het jeugdlintje zal betrekken bij de uitvoering van de motie over de kinderburgemeester.

Conclusie

Aan het einde van de bespreking heeft de voorzitter de raadskamer de vraag voorgelegd welke vervolgbehandeling het voorstel zou moeten krijgen. Op basis van alle antwoorden concludeert de voorzitter dat de raadskamer de behandeling wil voortzetten in een M2-behandeling waarin de moties en amendementen worden besproken.

De raadsadviseur,

J. Kersten

De voorzitter,

V. Bouma

Titel/onderwerp: **Vaststellen van de Begroting 2022, de Turap 2 2021 en de Belastingverordeningen 2022**

Raadsadviseur: Elsebee Dirksen Telefoonnr: 3774712 Elsebee.dirksen@arnhem.nl

Van:	College	Ambtenaar:	Jeroen Kompier
Portefeuillehouder:	Dhr. J. van Dellen	Telefoonnr:	0625331112
	Portefeuille: Economische Zaken Sport Publieke dienstverlening Automatisering Personeel en Organisatie Bedrijfsvoering Communicatie Toerisme en recreatie Project Kleefse Waard	E-mailadres:	Jeroen.kompier@arnhem.nl
Doel activiteit	Informatief (I) & Meningsvormend (M1)		
Toelichting	**Begroting 2022** Het college biedt de raad ter vaststelling de laatste begroting aan van de huidige raadsperiode. De begroting laat een herstel zien van de financiële positie. In de Perspectiefnota 2022-2025 zijn al belangrijke keuzes gemaakt. In deze begroting worden de kaders uitgewerkt en wordt invulling gegeven aan diverse moties en amendementen. **Solide financieel beeld** De totale uitgaven in 2022 zijn begroot op € 818 miljoen. € 214 Miljoen daarvan wordt rechtstreeks in de wijken uitgegeven, de overige € 604 miljoen komt voor rekening van de diverse stedelijke programma's, zoals klimaat & energie, participatie & armoede, economie en zorg. De inkomsten, eveneens € 818 miljoen, komen van het Rijk, lokale heffingen, overige inkomsten en reserves. De begroting is structureel sluitend. In 2021 wordt een positief resultaat verwacht ten opzichte van de begroting van € 17,9 miljoen. De financiële positie van de gemeente blijft solide: de weerstandsfactor loopt op naar 1,5 in 2025, het solvabiliteitsfonds groeit naar € 33 miljoen aan het einde van 2025. **Perspectiefnota 2022-2025, actualiteiten en meicirculaire** De begroting 2022 bouwt verder op de Perspectiefnota 2022-2025 die uw raad op 30 juni heeft aangenomen. In deze begroting zijn tevens een aantal actualiteiten, zoals de middelen jeugdzorg en de meicirculaire, verwerkt. Vanwege een aantal urgente opgaven heeft het college daarnaast besloten in aanvulling op de Perspectiefnota middelen vrij te maken. **Aangenomen moties verwerkt** Voor het zomerreces is tot slot een aantal moties aangenomen die een effect hebben op het in de Perspectiefnota gepresenteerde beeld: 21M52g Investeren in preventie en publieke gezondheid loont 21M102 Actieplan overlast 21M105 Online bewustwordingsaanpak voor jongeren 21M168 Goedkope identiteitskaart. In het financieel meerjarige beeld in deze begroting is invulling gegeven aan deze moties. **Behandeling begroting in samenhang met twee andere raadsvoorstellen** De behandeling van de begroting vindt in samenhang plaats met het raadsvoorstel "Turap 2 2021 " en het raadsvoorstel "Belastingverordeningen 2022".		

	Intekenen opgaven Groene Metropoolregio In de begroting wordt € 412.000 vrijgemaakt voor de opgaven in kader van de Groene Metropoolregio. Of Arnhem intekent op deze opgaven is echter nog niet besloten door de gemeenteraad. Dat raadsvoorstel ligt nog voor en wordt na vaststelling van de begroting behandeld. **Proces** • Op 11 oktober vindt de technische bijeenkomst plaats van raadsleden en fractievolgers met beleids- en financiële ambtenaren. • Op 13 oktober vindt de Meningsvorming 1 plaats in de raadskamers geordend per portefeuille/wethouder. • Op 3 november vindt plenair de Meningsvorming 2 plaats aan de hand van de op dat moment ingediende concept-moties en amendementen. • Op 10 november vindt (vanaf 17h00) de besluitvormende vergadering over Begroting 2022, Turap 2 2021 en belastingverordeningen 2022 plaats.
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Beslissen of het voorstel kan worden doorgeleid naar de meningsvorming 2.
Spreekrecht publiek	Ja
Behandeladvies	Technische vragen dienen voorafgaand aan de bespreking te worden gesteld. **Inspreken** • De bespreking (M1) van de begroting vindt plaats in raadskamers geordend per wethouder. Indien er een inspreker is, krijgt diegene vijf minuten het woord en krijgt de raadskamer de gelegenheid tot het stellen van vragen. • Nadat insprekers gehoord zijn start de raadskamer met de meningsvorming 1. **Meningsvorming I** • Bij deze M1 behandeling zal de orde van de vergadering iets afwijken van de gangbare M1. Het doel van de behandeling is het stellen van politieke vragen en daar een antwoord op krijgen. Daarom zal de behandeling vooral vraaggericht zijn en vindt plaats in twee termijnen/rondes. • In de eerste termijn krijgen de woordvoerders van de fracties, de gelegenheid om hun belangrijkste vragen te stellen over alle beleidsvelden uit de portefeuille van het betreffende lid van het college (dus niet 'per blokje'). • De portefeuillehouder reageert aan het eind van de eerste termijn van de gehele raadskamer. • In de tweede termijn kunnen woordvoerders reageren op de eerste termijn van de portefeuillehouder en op elkaar en aangeven of zij moties en/of amendementen overwegen in te dienen. • Interrupties zijn toegestaan, kort en to the point. Wel kan de voorzitter afhankelijk van de beschikbare tijd aan het aantal interrupties beperkingen stellen.
Bijlagen	

Raadsvoorstel Ontwerp-Begroting 2022			
Bijlage Overzicht doel, type, looptijd en plafond bestemmingsreserves			
Bijlage Ontwerp Begroting 2022			
Notitie betreffende behandeling Begroting 2022 d.d. 15 september Agendacommissie			
Bundel met schriftelijke technische vragen			
Raadsvoorstel Turap 2 2021			
Bijlage 1 - Turap 2 2021			
Bijlage - Begrotingswijziging 21-009			
Raadsvoorstel Belastingverordeningen 2022 inclusief 14 bijlagen.			

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 605166

Onderwerp: Ontwerp-Begroting 2022

Voorstel

1. De ontwerp-Begroting 2022 vast te stellen.
2. Het mandaat van het college tot het aankopen van strategische gronden en vastgoed te verhogen van € 10 miljoen naar € 25 miljoen.
3. De bestemmingsreserve Jeugdfonds in te stellen.
4. De bestemmingsreserve Jongerenperspectieffonds Arnhem ultimo 2021 op te heffen.
5. De bestemmingsreserve Frictiekosten en organisatieontwikkeling ultimo 2021 op te heffen en het resterend saldo toe te voegen aan de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering.
6. De bestemmingsreserves Stimulering Woningbouw en Volkshuisvesting samen te voegen in de bestemmingsreserve Volkshuisvesting.
7. De doelen en functies van de bestemmingsreserves vast te stellen conform bijlage 1.

Inleiding

Met dit raadsvoorstel ontvangt u de Begroting 2022. Dit is de laatste begroting van de huidige raadsperiode. Deze laat een herstel zien van de financiële positie. Belangrijke keuzes zijn al in de Perspectiefnota 2022-2025 gemaakt. In de Begroting 2022 worden deze kaders uitgewerkt en geven we invulling aan diverse moties en amendementen.

Conform het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) moet voor 15 november 2021 een door de raad vastgestelde, sluitende Begroting 2022 worden aangeleverd bij de toezichthouder op de gemeentefinanciën, de provincie Gelderland.

De Begroting 2022 bouwt verder op de Perspectiefnota 2022-2025 die op 30 juni is aangenomen. In deze Begroting zijn tevens een aantal actualiteiten, zoals de middelen jeugdzorg en de meicirculaire, verwerkt. Vanwege een aantal urgente opgaven heeft het college daarnaast besloten in aanvulling op de Perspectiefnota middelen vrij te maken. Voor het zomerreces is tot slot een aantal moties aangenomen welke een effect hebben op het in de Perspectiefnota gepresenteerde beeld:

21M52g Investeren in preventie en publieke gezondheid loont
21M102 Actieplan overlast
21M105 Online bewustwordingsaanpak voor jongeren
21M168 Goedkope identiteitskaart

In het financieel meerjarige beeld in deze begroting is invulling gegeven aan deze moties en wordt dit toegelicht. Daarmee beschouwen we de moties als afgedaan.

GEMEENTE Arnhem

Doorontwikkeling cyclusdocumenten
In het vervolg van het plan van aanpak doorontwikkeling cyclusdocumenten en motie 20M277 Voortaan wel meetbare doelen, waaraan ook in de Begroting 2021 aandacht is besteed, zijn er ook in deze Begroting stappen gemaakt in de verdere ontwikkeling van de cyclusdocumenten. Zo zijn in diverse programma's doelen concreter geformuleerd en indicatoren aan de doelen gekoppeld. In programma S02 Bereikbaarheid is hier de grootste stap gemaakt. In de programma's S06 Participatie en armoedebestrijding, S07 Zorg en S10 Klimaat en energie is een aantal indicatoren uit de betreffende bestuursrapportages in de begroting opgenomen. Hiermee is de motie 20M277 Voortaan wel meetbare doelen gedeeltelijk afgedaan. We gaan uiteraard door met de doorontwikkeling en meetbaarheid van de doelenboom.
In het afwegingsproces van de indicatoren zijn ook de tevredenheids-, ecologische en sportindicatoren bij de meetbare doelen meegenomen bij de Begroting van 2022 (toezeggingen 958 en 960). Bij het onderdeel Dienstverlening is een indicator 'tevredenheid' toegevoegd. Bij de doorontwikkeling van de doelenboom zal de 'set van indicatoren' verder uitgebreid worden en zullen bovengenoemde indicatoren meegenomen worden.
Daarnaast zijn in deze Begroting de budgetten ook op het één na laagste administratieve niveau (het subproduct) aan de doelen gekoppeld. Via financiën.arnhem.nl kan binnen een begrotingsprogramma ook naar dit niveau worden doorgeklikt om kennis te nemen van de budgetten binnen een programma.

Beoogd effect

Het beleids- en financiële kader van de gemeente Arnhem voor het jaar 2022 definitief en voor de volgende drie jaren indicatief vast te stellen.

Argumenten

1.1 *Dan kan de provincie Gelderland tijdig een begroting worden aangeboden, die voldoet aan de wettelijke vereisten*
Met de voorliggende begroting voldoen we aan de voorwaarden voor repressief provinciaal toezicht. De begroting is structureel in evenwicht. Daarmee blijft wederom repressief toezicht (de minst belaste vorm van toezicht) van toepassing.

1.2 *Het Rijk keert de komende jaren extra middelen voor de jeugdzorg uit.* Om deze middelen beschikbaar te houden voor de jeugdzorg wordt voorgesteld om deze middelen aan een nieuwe bestemmingsreserve met dekkingsfunctie toe te voegen. Het bestedingsplan voor deze reserve zal worden uitgewerkt in de Begroting 2023. Voorgesteld wordt om deze reserve een looptijd te geven tot ultimo 2026. Het doel van de reserve wordt als volgt geformuleerd:
Om het integraal Jeugdbeleid de komende jaren een impuls te geven worden de extra Jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld Zorg ingezet worden (€ 6,59 miljoen in 2022, € 1 miljoen in de jaren 2023, 2024 en 2025), gedoteerd aan deze bestemmingsreserve.
Het jeugdbeleid en daarmee de inzet van het jeugdfonds wordt stadsbreed en in samenhang met Arnhem Oost bezien. Extra inzet op Jeugd kan incidenteel gedekt worden uit deze reserve. Een eventueel overschot aan middelen in het jeugdfonds kan overgeheveld worden naar de BR WMO en Jeugdzorg.

1.3 In de nota grondbeleid wordt door de raad het mandaat gegeven aan het college om in het kader van actief grondbeleid strategische gronden en vastgoed te verwerven tot een maximum van € 25 miljoen per jaar.
Enkele jaren geleden is dit mandaat teruggebracht tot jaarlijks € 10 miljoen omdat er vanwege de bouwcrisis nog nauwelijks sprake was van een actief grondbeleid.
Nu er echter weer sprake is van een grote woningbehoefte (o.a. vastgelegd in de woondeal) is er behoefte om het mandaat voor het doen van strategische aankopen weer terug te brengen naar de oorspronkelijke € 25 miljoen.

1.4 De bestemmingsreserve Jongerenperspectieffonds Arnhem wordt in 2021 uitgeput. Voor 2022 en verder zijn geen mutaties op deze reserve begroot. Er is geen voornemen in de toekomst verder gebruik van deze reserve te maken, de middelen zijn structureel in de begroting opgenomen. Daarmee kan deze reserve worden opgeheven.

1.5 De bestemmingsreserve Frictiekosten en organisatieontwikkeling is ingesteld om de gevolgen van de reorganisatie van 2012 op te vangen. Deze reorganisatie is reeds afgerond, waardoor deze reserve niet meer gebruikt zal worden voor het oorspronkelijke doel. Het saldo ultimo 2021 bedraagt € 12.000.

1.6 De bestemmingsreserve Stimulering woningbouw is tijdens de kredietcrisis ingesteld. Het doel van deze reserve is overlapt door de Nota Wonen waarvoor de bestemmingsreserve Volkshuisvesting het uitvoeringsinstrument is. Daarmee is het efficiënter om deze reserves samen te voegen.

1.7 In de op 26 mei 2021 door uw raad vastgestelde nota Reserves en voorzieningen is het beleidskader ten aanzien van de reserves geactualiseerd en aangescherpt. De doelen en functies van de bestaande bestemmingsreserves zijn door de jaren heen niet consequent vastgesteld. Naar aanleiding van de beleidsnota en het daarbij aangenomen amendement 21A19 worden met dit besluit voor alle bestemmingsreserves in één keer alle doelen en overige kaders (her)bevestigd door uw gemeenteraad. In de Begroting 2022 zelf is daarnaast het verwachte verloop van de reserves opgenomen op grond van de onderliggende bestedingsplannen.

Kanttekeningen en risico's

1.1 *Besluitvorming door de raad heeft mogelijk invloed op het structurele begrotingsevenwicht*

Er bestaat een mogelijkheid dat er niet vóór 15 november a.s. een vastgestelde begroting aan de provincie kan worden aangeboden. Wanneer het structureel evenwicht als gevolg van de vaststelling van de begroting niet wordt gerealiseerd, kan Arnhem onder preventief in plaats van repressief provinciaal toezicht worden gesteld.

Financiën

In de volgende tabel is samengevat weergegeven hoe de Begroting 2022 zich ontwikkelt ten opzichte van de vorige begroting. In hoofdstuk 2 van de ontwerp Begroting 2022 worden de betreffende posten met uitzondering van de uitgangspositie (stand van Begroting 2021) verder uitgewerkt en toegelicht.

Financieel beeld 2022-2025	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Uitgangspositie Begroting 2020	0	0	0	0
Gemeentefonds en overige rijksontwikkelingen	28.746	21.424	19.514	20.645
Beleidsontwikkelingen				
Meedoen in een socialer Arnhem	-13.682	-4.240	-2.996	-5.515
Wonen in een duurzamer Arnhem	-5.097	-4.137	-4.953	-4.816
Genieten van een nog mooier Arnhem	-550	-435	-435	-435
Open en verantwoord besturen	-2.407	-807	-33	-1.694
Impact corona				
Jaarlijkse bijstellingen	-13.236	-13.314	-11.880	-11.271
Toevoeging (-) of onttrekking (+) aan de algemene reserve cf Begroting 2022	6.225	1.508	783	3.086
Totaal Financieel beeld	**0**	**0**	**0**	**0**

Hieruit blijkt dat deze Begroting 2022 in alle jaren leidt tot een onttrekking aan de algemene reserve. Als gevolg van besluitvorming uit eerdere jaren zijn reeds meerjarige onttrekkingen en dotaties aan de algemene reserve begroot. Na verwerking van de hierboven gepresenteerde verrekeningen uit de Begroting 2022 voegen we in totaal vanaf 2025 structureel jaarlijks nog € 1,9 miljoen toe aan de algemene reserve. In onderstaande tabel is te zien hoe de algemene reserve zich ontwikkelt:

Mutatie algemene reserve inclusief Begroting 2022	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Onttrekking	18.499	13.274	12.656	14.848
Toevoeging	10.780	10.989	16.520	16.733
Mutatie	**-7.720**	**-2.285**	**3.864**	**1.885**

In het overzicht reserves en voorzieningen in deel 3 van deze begroting is de ontwikkeling van de algemene reserve over alle jaren in beeld gebracht. In de paragraaf weerstandsvermogen is te lezen dat de positieve ontwikkeling van de algemene reserve zorgt voor een groei van het beschikbare weerstandsvermogen. De groei van de bestemmingsreserve Solvabiliteit zorgt daarnaast voor een nog robuustere financiële positie.

Naast een reëel sluitende begroting, dient de (meerjaren)begroting ook structureel sluitend te zijn. Dit is het geval wanneer de structurele lasten in de begroting voor 2022 volledig worden gedekt door structurele baten of aannemelijk is gemaakt dat dit structurele evenwicht in later jaren (uiterlijk 2025) weer tot stand wordt gebracht. De structurele baten in deze begroting dekken de structurele lasten in alle jaren. Er is daarmee sprake van structureel evenwicht. We presenteren ook een reëel evenwicht, omdat de geraamde bedragen in het meerjarenbeeld volledig, realistisch en haalbaar zijn. De in de begroting opgenomen maatregelen zijn aannemelijk en hard of voorzien van dekking uit een bestemmingsreserve.

Uitvoering

Uitvoering van de vastgestelde begroting is aan het college van burgemeester en wethouders en de haar ondersteunende organisatie. Over de realisatie wordt zoals gebruikelijk in Arnhem gerapporteerd middels Turaps (tussenrapportages) en uiteraard zoals wettelijk verplicht door middel van een Jaarverslag en een Jaarrekening. Tussentijdse voorstellen voor wijziging van de begroting worden aan u voorgelegd. Aldus zijn uitvoering en evaluatie van de Begroting 2022 geborgd.
Na vaststelling van de ontwerp-Begroting 2022 wordt deze aan de toezichthouder op de besluitvorming gemeentefinanciën, de provincie Gelderland, aangeboden

Communicatie

De Begroting 2022 wordt evenals vorig jaar ook in de vorm van een webbegroting gepresenteerd. Via een link op de website www.arnhem.nl wordt u doorverwezen naar de website financien.arnhem.nl. Op deze webbegroting treft u meer informatie aan dan in de door u vast te stellen ontwerp-Begroting 2022. U treft hier onder andere informatie aan over de taakvelden en (sub)producten.

Om de toegankelijkheid van de begroting voor onze bewoners te vergroten is een infographic (begroting in 1 oogopslag) gemaakt. Bij de behandeling van de Begroting 2021 is verzocht om bij elke Begroting een infographic af te drukken in de Arnhemse Koerier. Dit is bij de Jaarstukken 2020 en Perspectiefnota 2022 al gedaan en bij de publicatie van deze Begroting zal ook een infographic in de Arnhemse Koerier geplaatst worden. Hiermee is de motie 20M276 Een overzichtelijke begroting in de media afgedaan. Tevens is een korte animatie opgesteld die wordt gedeeld via social media.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Bijlage 1 Overzicht doel, type, looptijd en plafond bestemmingsreserves
- Bijlage 2 Ontwerp-Begroting 2022

RAADSVOORSTEL

Besluit van	10 november 2021
Zaaknummer	605166

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 28 september 2021, Cluster Bedrijfsvoering nummer: 605166;

gelet op artikel 190 en artikel 191 van de Gemeentewet;

besluit:

1. De ontwerp-Begroting 2022 vast te stellen
2. Het mandaat van het college tot het aankopen van strategische gronden en vastgoed te verhogen van € 10 miljoen naar € 25 miljoen.
3. De bestemmingsreserve Jeugdfonds in te stellen.
4. De bestemmingsreserve Jongerenperspectieffonds Arnhem ultimo 2021 op te heffen.
5. De bestemmingsreserve Frictiekosten en organisatieontwikkeling ultimo 2021 op te heffen en het resterend saldo toe te voegen aan de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering.
6. De bestemmingsreserves Stimulering Woningbouw en Volkshuisvesting samen te voegen in de bestemmingsreserve Volkshuisvesting.
7. De doelen en functies van de bestemmingsreserves vast te stellen conform bijlage 1.

De griffier, De voorzitter,

Arnhem GEMEENTE

Bijlage 1 Overzicht doelen en typen bestemmingsreserves

In onderstaande overzicht zijn van alle bestemmingsreserves waarvoor nog geen besluit tot opheffing is genomen of aan de raad is voorgesteld het doel, type, looptijd en plafond opgenomen. Voor egalisatiereserves hoeft, zoals in de nota reserves en voorzieningen is vastgesteld, geen einddatum te worden vastgesteld. Voor reserves met een dekkingsfunctie hoeft geen plafond te worden vastgesteld. In die gevallen is in de laatste kolommen van dit overzicht "niet van toepassing" opgenomen.
De gemeenteraad heeft bij het instellen van de reserves Raad, Fractie-ondersteuning en Onderzoek Rekenkamer geen looptijd vastgesteld. Aangezien deze reserves specifiek aan de raad zijn, is de looptijd hiervoor onbepaald.
Voor een aantal reserves met dekkingsfunctie wordt voorgesteld om in uitzondering op de nota Reserves en Voorzieningen een onbeperkte looptijd vast te stellen. Dit betreft de reserve Taakmutaties gemeentefonds-overloop. De looptijd van deze reserve is één jaar. Echter zou deze reserve ieder jaar opnieuw ingesteld moeten worden om middelen van het lopende begrotingsjaar naar het komende over te hevelen. De reserves die kapitaallasten dekken (Kapitaallasten, Onderwijs en Cultureel Vastgoed) hebben een theoretische einddatum wanneer de kapitaallasten waarvoor de dekking is gereserveerd zijn gerealiseerd. Doordat er steed dekking voor nieuwe investeringen aan deze reserves wordt toegevoegd, schuift de looptijd ieder jaar een jaar naar achteren.
Een gelijksoortig effect speelt bij de reserve Bereikbaarheid die ieder jaar gevoed wordt met het exploitatiesaldo van parkeren.
De reserves Solvabiliteit, Grondexploitatie, Voorstudies en Strategische posities vormen vanwege hun aard reeds een uitzondering op de nota reserves en voorzieningen.

Naam	Doel	Type	Looptijd Bij egalisatie: n.v.t.	Plafond Bij dekking n.v.t.
BR Solvabiliteit	In de bestemmingsreserve wordt een buffer opgebouwd voor een robuustere financiële positie. Naast de algemene reserve die direct meetelt in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit, vormt de BR Solvabiliteit een belangrijke bijdrage in de vergroting van het eigen vermogen.	Uitzondering	Uitzondering: Onbeperkt	Niet vastgesteld
BR Raad	Ervaringen in den lande wijzen uit dat de kosten voor het uitvoeren van een raadsonderzoek / enquête een veelvoud bedragen van het budget dat de Griffie jaarlijks hiervoor te besteden heeft van € 15.000. Zodoende wordt dit budget, voor zover het niet wordt aangewend, jaarlijks toegevoegd aan de bestemmingsreserve totdat het plafond (ingesteld op € 75.000) hiervoor is bereikt. Als er zich dan in enig jaar een raadsonderzoek wordt uitgevoerd, dan kan deze reserve hiervoor aangewend worden.	Dekking	Onbepaald	Niet van toepassing
BR Fractie-ondersteuning	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt ter dekking van de extra kosten die worden veroorzaakt door de afsplitsing van een fractie. Deze extra kosten worden voor 50% betaald uit de bestemmingsreserve en voor 50% uit een korting op de ondersteuning van de af te splitsen fractie en de oorspronkelijke fractie. Hierbij wordt voorkomen dat bij afsplitsingen de financiële gevolgen volledig bij de fracties worden neergelegd.	Dekking	Onbepaald	Niet van toepassing
BR Onderzoek Rekenkamer	In het jaarbudget van de Rekenkamer is ruimte voor het uitvoeren van ongeveer twee grote onderzoeken per jaar. Echter, de Rekenkamer is de afgelopen jaren, mede door een actieve gemeenteraad, op ad-hoc basis verzocht aanvullende onderzoeken uit te voeren. Het karakter van dit soort onderzoeken in combinatie met de gewenste korte doorlooptijd noodzaken inhuur van externen. Toevoeging van onderbestedingen op het reguliere onderzoeksbudget en eventueel positief saldo op het product Rekenkamer geven Raad en Rekenkamer iets meer ruimte om snel en adequaat onderzoeken op te pakken.	Dekking	Onbepaald	Niet van toepassing
BR Taakmutaties gemeentefonds-overloop	Conform de spelregels gemeentefonds wordt bij elke toevoeging van nieuwe middelen (taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen) aan de raad voorgelegd of deze middelen ingezet mogen worden voor een onderliggend beleidsdoel of dat de middelen deel uitmaken van de algemene middelen in het gemeentefonds. In deze bestemmingsreserve worden nieuwe toegevoegde middelen aan het Gemeentefonds gereserveerd die gedurende het jaar niet aan de raad voorgelegd kunnen worden. Vooral van de nieuwe toevoegingen die bekend gemaakt zijn in de septembercirculaire en in de november/decembercirculaire is het niet altijd mogelijk om voor het einde van het jaar een raadsvoorstel met begrotingswijziging aan de raad voor te leggen. In het daarop volgende jaar doen de betreffende beleidsvelden een beroep op deze middelen via een raadsvoorstel en een begrotingswijziging, waarbij voorgesteld wordt de middelen aan de bestemmingsreserve Taakmutaties gemeentefonds te onttrekken. Middelen die na een jaar nog niet via een raadsvoorstel geclaimd zijn voor uitvoering van een bepaald beleid, vallen vrij ten gunste van de Algemene Reserve. (Raadsbesluit 8 februari 2010).In 2010 is het doel van deze bestemmingsreserve uitgebreid ten behoeve van niet bestede budgetten die gereserveerd moeten blijven om bestaand beleid uit te voeren in volgende jaren (raadsbesluit 13 december 2010).	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Bedrijfsvoering	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.500.000

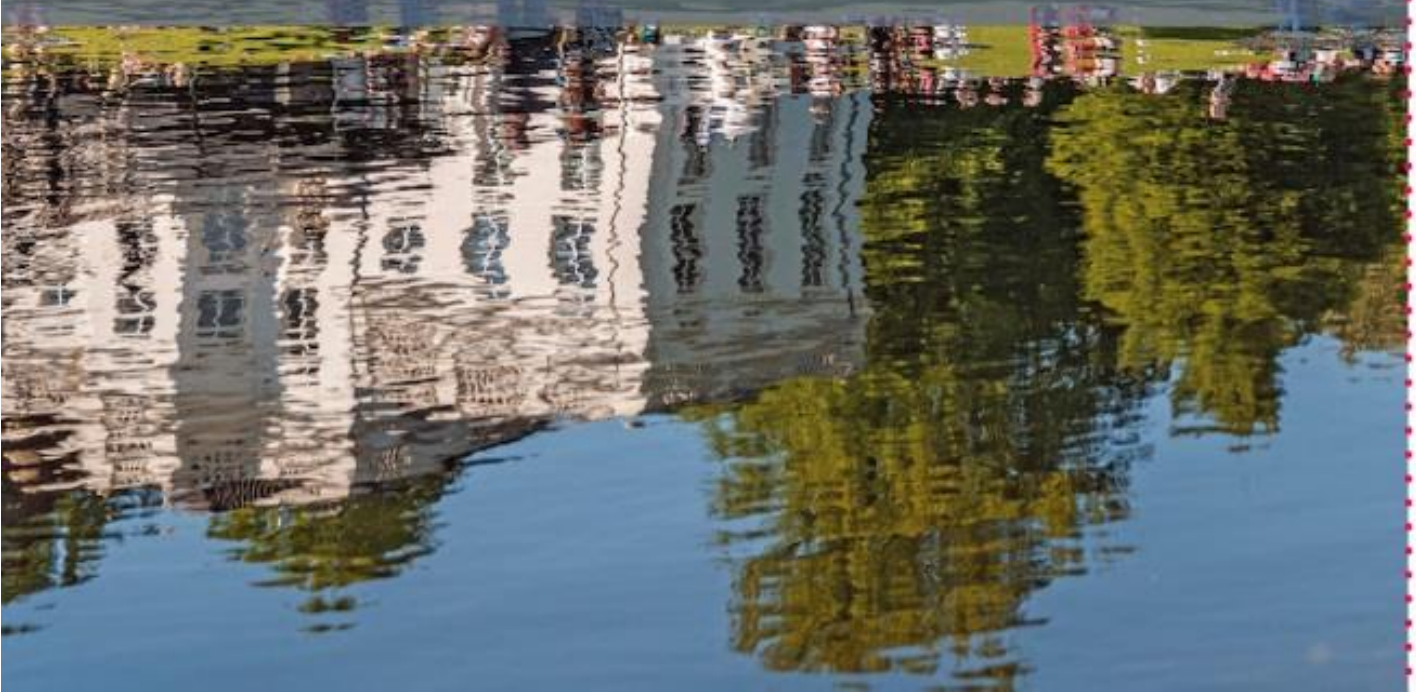
Naam	Doel	Type	Looptijd Bij egalisatie: n.v.t.	Plafond Bij dekking n.v.t.
BR Kapitaallasten	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van diverse kapitaallasten. Het bedrag van de dotatie is gelijk aan het bedrag van de investering. Het bedrag van de onttrekkingen is gelijk aan het bedrag van de afschrijvingen. Om ook de rentelasten te kunnen dekken wordt de reserve aangemerkt als een rentedragende reserve.	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Hierbij worden geen schotten gehanteerd tussen de verschillende onderwerpen (Riolering, Buitengewoon Beter, Wegen, Groen, Spelen, Bomen, Verkeersregelinstallaties, Civieltechnische Kunstwerken, Openbare Verlichting, Water). Hierdoor ontstaat flexibiliteit en kan beter worden geanticipeerd op de onderhoudsbehoefte in de stad.	Egalisatie	Niet van toepassing	7.500.000
BR Bereikbaarheid	Deze bestemmingsreserve heeft als doel het verbeteren van de bereikbaarheid van de binnenstad en het ontwikkelen van parkeervoorzieningen. Het exploitatiesaldo van parkeren wordt met deze reserve verrekend.	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Sociaal Economisch Fonds	Deze reserve is bestemd voor uitgaven in het kader van het faciliteren van economische stimuleringsprojecten. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.000.000
BR Evenementen	In de begroting is een budget van € 0,6 miljoen beschikbaar gesteld voor bijdragen in evenementen. De uitgaven worden gebruikt voor evenementen waarvan een groot deel al vastligt. Het overige deel is voor bijdragen welke op ad-hoc basis beschikbaar worden gesteld. Verschillen tussen werkelijkheid en budget worden met deze reserve verrekend.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.200.000
BR Onderwijs	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie voor nieuwbouw- en renovatieprojecten in het basisonderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs. Alle in de begroting vrijvallende middelen voor onderwijshuisvesting (door afnemende kapitaallasten en daling van andere onderwijshuisvestingslasten) worden aan deze reserve toegevoegd. Hierdoor blijven alle middelen die in de begroting zijn geraamd voor kapitaallasten onderwijs en voor overige onderwijshuisvestingsbudgetten beschikbaar voor onderwijshuisvesting.	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Cultureel Vastgoed	De bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed (voorheen BR Cultuur in Rijnboog) dient ter dekking van kapitaallasten en andere eigenaarslasten van cultureel vastgoed in Arnhem. Eénmalige bijdragen, opbrengsten vertreklocaties en onderbesteding en vrijval van kapitaallasten worden gedoteerd aan deze bestemmingsreserve. Met ingang van de begroting 2021 heeft deze bestemmingsreserve nog uitsluitend betrekking op de vernieuwing van het Stadstheater Arnhem. De baten en lasten van de recente ver- c.q. nieuwbouw van Rozet, Musis, Focus Filmtheater en Museum Arnhem worden vanaf 2021 niet meer met deze bestemmingsreserve verrekend.	Dekking	Uitzondering: Onbeperkt	Niet van toepassing
BR Werk-Investeringsfonds	Het werkinvesteringsfonds is ingericht om mensen naar werk toe te begeleiden. Om een goede match te maken zorgt de gemeente voor goede contacten met werkgevers en gaat mensen met een bijstandsuitkering intensiever begeleiden. Maatwerk is daarbij het uitgangspunt. De gemeente wil de landelijke trend qua uitstroom gaan volgen en daarnaast gedurende een periode van 4 jaar (2019-2022) nog 500 Arnhemmers extra aan het werk helpen. In dit Werk-Investeringsfonds is bij aanvang (2018) € 2,5 miljoen gestort. De resultaten van deze investering worden jaarlijks geëvalueerd.	Dekking	2022	Niet van toepassing
BR Participatie	De bestemmingreserve is gevormd om diverse kosten op te kunnen vangen die samenhangen met de uitvoering van de participatiewet en het bereiken van de doelstellingen. Het re-integratiebudget staat onder druk. De door het Rijk verstrekte budgetten voor re-integratie zijn in aanloop naar invoering van de nieuwe wetgeving in 2015 sterk teruggelopen. Daarbij is tevens gekozen geen directe koppeling te maken tussen de financiering vanuit het Rijk en de Arnhemse begroting voor re-integratie (extra middelen worden niet automatisch toegevoegd aan het beleidsveld). De huidige re-integratiemiddelen zijn volledig nodig voor inzet op de doelgroep om de huidige ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Er is geen geld in de begroting voor doorontwikkeling beleid, onderzoeken of extra inspanningen binnen het programma participatie en armoedebestrijding. De reserve dient om incidentele kosten voor bijvoorbeeld doorontwikkeling op beleid of kosten voor onderzoek uit te betalen.	Dekking	2021	Niet van toepassing
BR Transformatie Zorg	De bestemmingsreserve heeft als doel om nieuwe voorzieningen te financieren die voorkomen dat inwoners een beroep moeten doen op specialistische maatwerkvoorzieningen.	Dekking	2024	Niet van toepassing

Naam	Doel	Type	Looptijd Bij egalisatie: n.v.t.	Plafond Bij dekking n.v.t.
BR Wmo en Jeugdzorg	De inkomsten en uitgaven op het beleidsveld Zorg zijn nog niet in evenwicht. Dit komt omdat gemeenten nog actief zijn met het ontwikkelen en uitvoeren van de transformatie van de zorg, nog in afwachting zijn van de hervormingsagenda Jeugd en de doorontwikkeling beschermd wonen en maatschappelijke opvang nog afwachten. Naast de dotatie vanuit de extra middelen jeugdzorg (2021 - 2025) worden de voordelen van het beleidsveld Zorg tijdelijk toegevoegd aan deze reserve, zodat extra maatregelen en (mogelijke) tekorten op het beleidsveld Zorg verrekend kunnen worden met deze reserve.	Dekking	2026	Niet van toepassing
BR Jeugdfonds	Om het integraal Jeugdbeleid de komende jaren een impuls te geven worden de extra Jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld Zorg ingezet worden (€ 6,59 miljoen in 2022, € 1 miljoen in de jaren 2023, 2024 en 2025), gedoteerd aan deze bestemmingsreserve. Het jeugdbeleid en daarmee de inzet van het jeugdfonds wordt stadsbreed en in samenhang met Arnhem Oost bezien. Extra inzet op Jeugd kan incidenteel gedekt worden uit deze reserve. Een eventueel overschot aan middelen in het jeugdfonds kan overgeheveld worden naar de BR WMO en Jeugdzorg.	Dekking	2026	Niet van toepassing
BR Burgerinitiatieven Sociaal Domein	Het stimuleren en organiseren van activiteiten om de betrokkenheid en invloed van inwoners en/of organisaties op hun wijk/buurt in Arnhem te vergroten.	Dekking	2024	Niet van toepassing
BR Inburgering, integratie en asiel	Deze reserve is primair bestemd voor de voorbereidende taken op de nieuwe wet Inburgering die in 2022 ingaat en voor de doelen in het actieplan nieuwkomers. Met de nieuwe wet komen structurele middelen over en de reserve zal beschikbaar blijven tot één jaar na de invoering van de wet.	Dekking	2023	Niet van toepassing
BR Beschermd en Weerbaar	Arnhem ontvangt als centrumgemeente voor de regio's Arnhem en Achterhoek (tezamen 19 regiogemeenten) via de decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang van het Rijk jaarlijks middelen ten behoeve van de bestrijding van huiselijk geweld en seksueel geweld, de uitvoering van de vrouwenopvang, en voor de uitvoering van de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Het betreft hier wettelijke taken die zijn vastgelegd in het Rijksprogramma Geweld in afhankelijkheidsrelaties (GIA) en Geweld hoort nergens thuis (GHNT). De bestemmingsreserve dient om deze (regionale) middelen beschikbaar te houden voor de doelen en activiteiten die daarvoor zijn vastgelegd in de Regiovisie Samen Veilig 2019 - 2022 (aanpak Huiselijk Geweld en Kindermishandeling in de regio Arnhem en Achterhoek). Voor- en nadelige jaarrekeningresultaten op het regionale budget worden verrekend met de bestemmingsreserve.	Egalisatie	Niet van toepassing	5.000.000
BR Klimaat en Energie	De BR klimaat en energie is een egalisatiereserve, bedoeld om fluctuaties in de uitgaves die de veranderopgave klimaat en energie met zich meebrengt op te vangen. Het zorgt op deze manier voor dekking, van in de toekomst voorziene en noodzakelijke grote uitgaven, om de doelen van het NemiA programma te kunnen realiseren.	Egalisatie	Niet van toepassing	3.000.000
BR Duurzaamheidsleningen	Ter dekking van de jaarlijkse beheerskosten en soms ook rentelasten van de duurzaamheidslening en Toekomstbestendigwonen lening (TWL) binnen de gemeente Arnhem. Deze leningen worden verstrekt voor maatregelen op het gebied van energiebesparing en duurzame opwek bij particuliere woningen en de TWL kan ook aanvullend gebruikt worden voor het levensloop bestendig maken van de woning.	Dekking	Ultimo 2065	Niet van toepassing
BR Revolverendfonds (Duurzaam)	Uit deze Revolverend Fonds reserve worden duurzaamheidsleningen verstrekt volgens de bredere regeling Toekomst bestendig wonen lening. De leningen worden ten laste gebracht van de reserve en de aflossingen vloeien weer terug.	Egalisatie	Niet van toepassing	3.000.000
BR Duurzaam Arnhem	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund. Voor deze reserve gelden aparte kaders zoals vastgesteld in de raadsvergadering van 15 mei 2019.	Dekking	2022	Niet van toepassing
BR Omgevingslawaai	De gemeente Arnhem heeft deze middelen van het ministerie van Infrastructuur & Milieu (I&M) ontvangen en ze worden ingezet voor maatregelen om het omgevingslawaai terug te dringen, zoals door geluidarm asfalt op de hoofdinvalswegen van Arnhem (zoals Velperweg en Huissensestraat), investeringen in geluidsschermen langs het spoor en andere bronmaatregelen.	Dekking	2025	Niet van toepassing

Naam	Doel	Type	Looptijd Bij egalisatie: n.v.t.	Plafond Bij dekking n.v.t.
BR Vastgoed	Deze egalisatiereserve dient om de kosten van onderhoud van het gemeentelijke vastgoed te egaliseren en om daarmee schommelingen in de jaarlijkse begroting tegen te gaan. De hoogte van deze reserve is gebaseerd op het 40-jarige Meerjarige OnderhoudsPlan (MJOP).	Egalisatie	Niet van toepassing	10.000.000
BR Grondexploitatie	Deze reserve heeft tot doel risico's in de grondexploitatie op te vangen. De gewenste en tevens maximale omvang wordt bepaald op basis van het benodigde weerstandsvermogen van het grondbedrijf. Het jaarresultaat van het grondbedrijf wordt aan deze reserve toegevoegd (totdat de maximale omvang is bereikt), dan wel onttrokken. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.	Uitzondering	Uitzondering: Onbeperkt	Afhankelijk van het gewenste weerstands-vermogen
BR Voorstudies	Deze reserve is bedoeld om fluctuaties op te vangen in de uitgaven van voorstudies voor potentiële grondexploitatieprojecten. Op het moment dat een grondexploitatie wordt vastgesteld, worden deze voorstudie-kosten ten laste van het desbetreffende project gebracht en vloeit de bijdrage die vanuit deze reserve is gedaan weer terug in de reserve. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.	Uitzondering	Uitzondering: Onbeperkt	500.000
BR Strategische Posities	Deze reserve dient ter dekking van mogelijke exploitatietekorten op het beheren en onderhouden van strategisch vastgoed (vooruitlopend op beslissingen om te gaan ontwikkelen) en tevens voor het opvangen van waardeverminderingen van het strategisch vastgoed door hertaxatie of bij eventuele verkoop. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.	Uitzondering	Uitzondering: Onbeperkt	1.500.000
BR Zuidelijke Binnenstad	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie t.b.v. de financiering van ruimtelijke plannen in de zuidelijke binnenstad.	Dekking	2024	Niet van toepassing
BR Risicobeheer Arnhem Centraal	Deze bestemmingsreserve heeft een dekkingsfunctie voor kosten en andere onverwachte ontwikkeling binnen het project Arnhem Centraal. Daar onder vallen de transferhal, het ondergronds afval transport systeem en de grondexploitatie. Als alle projectonderdelen zijn afgerond kan deze bestemmingsreserve worden opgeheven.	Dekking	2022	Niet van toepassing
BR Groenfonds	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor het bomenbeleid, en voor andere groene investeringen in gebieden die dringend aan een impuls toe zijn. Opbrengsten uit herplantplicht voor bomen waarbij herplant ter plekke niet mogelijk of wenselijk is, worden toegevoegd aan deze reserve.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.500.000
BR Volkshuisvesting	Deze reserve is bestemd om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor de inspanningen die bijdragen aan het behalen van de doelen op gebied van wonen. Deze doelen zijn vastgelegd in woonprincipes en in het volkshuisvestelijk kader.	Egalisatie	Niet van toepassing	3.000.000
BR Startersleningen	De gemeente heeft leningen verstrekt aan starters op de woningmarkt. Deze reserve dekt de jaarlijkse beheerkosten en rentelasten van de lopende startersleningen.	Dekking	2040	Niet van toepassing
BR Burgerparticipatie	Dekking van de afspraken uit het addendum op het coalitieakkoord - Uitbreiding van de griffie met een communicatiemedewerker (2021-2022) - Verlenging bewonersondersteuning (2022) - pilot digitaal wijkpanel (2021)	Dekking	2022	Niet van toepassing
BR Wijkfondsen	In uitzondering op reguliere begrotingsuitgangspunten is budgetoverheveling voor de wijkfondsen naar een volgend jaar toegestaan. Jaarlijks wordt het surplus of tekort op wijkfondsen gestort respectievelijk onttrokken aan de reserve.	Egalisatie	Niet van toepassing	1.000.000

Begroting 2022

Begroting 2022

Gemeente Arnhem

Ontwerp Begroting 2022

Inhoudsopgave

Deel 1 Hoofdlijnen van beleid en financieel kader ... 1
Hoofdlijnen van beleid ... 2
Ontwikkelingen in het financieel kader ... 4
Leeswijzer ... 17

Deel 2 Beleidsbegroting ... 20
Wijkprogramma's ... 21
Wijken Algemeen ... 22
Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek ... 26
Noordwest ... 32
Noordoost ... 37
Presikhaaf ... 44
Malburgen ... 49
Schuytgraaf/Elderveld ... 53
De Laar/Elden ... 58
Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg ... 62

Stedelijke programma's ... 67
Bestuur, dienstverlening en financiën ... 68
Veiligheid ... 75
Bereikbaarheid ... 81
Economie ... 87
Onderwijs ... 95
Cultuur ... 99
Participatie en armoedebestrijding ... 106
Zorg ... 120
Welzijn en inclusie ... 131
Gezondheid en sport ... 138
Klimaat en energie ... 143
Ruimtelijke ontwikkeling ... 150
Wonen en leefomgeving ... 156

Paragrafen ... 169
Lokale heffingen ... 170
Risicomanagement en weerstandsvermogen ... 177
Onderhoud kapitaalgoederen ... 195
Financiering ... 211
Bedrijfsvoering ... 216
Verbonden partijen ... 223
Grondbeleid ... 239
Investeringen ... 243
Subsidies ... 250
Overig programmaplan ... 256

Deel 3 Financiële begroting ... 257
Overzicht van baten en lasten per programma ... 258
Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten ... 264
Geprognosticeerde balans 2022-2025 ... 268
Reserves en voorzieningen ... 269
EMU-saldo 2022 ... 276
Overzicht geraamde lasten en baten per taakveld ... 278
Overzicht taakvelden per programma (lasten) ... 284
Overzicht taakvelden per programma (baten) ... 288
Mutaties circulaires ... 292

Bijlagen ... 294
Normenkader ... 295
Overzicht onderdelen stad/wijk ... 297
Afkortingenlijst ... 299
Begrippenlijst ... 302

Deel 1 Hoofdlijnen van beleid en financieel kader

Deel 1 bestaat uit:

1. Bestuurlijke hoofdlijnen van beleid
2. Ontwikkelingen in het financieel kader
3. Leeswijzer

Hoofdlijnen van beleid

We hebben mooie en goede dingen bereikt voor Arnhem. Dat is overal in de stad zichtbaar. Door de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis hebben we eraan bijgedragen dat Arnhem sterker uit de crisis komt. We hebben de bouw van woningen versneld en we zijn gestart met een grootschalige stadsvernieuwing: de Arnhem Oost Aanpak. We helpen meer Arnhemmers aan werk, ook degenen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Steeds minder Arnhemmers zijn afhankelijk van de bijstand en we kunnen steeds meer mensen helpen met het oplossen van hun schulden. Overal in de stad worden steeds meer maatregelen voor klimaatadaptatie zichtbaar. Diverse plannen gaan van de tekentafel naar uitvoering, zoals de Blauwe Golven en Coehoorn.

We staan er ook financieel goed voor, onze financiële positie is verbeterd. Zonder dat we de lasten hebben verhoogd. De kosten in de zorg hebben we beteugeld. Alle seinen staan op groen om nieuwe stappen te zetten. Nieuwe ontwikkelingen in te zetten. Waar alle Arnhemmers van kunnen profiteren. Dat doen we op alle fronten.

Met een nieuwe visie op het sociaal domein bieden we alle Arnhemmers dezelfde kansen op persoonlijke ontwikkeling. Alle Arnhemmers hebben voldoende inkomen, een goede woning een veilige en gezonde leefomgeving en een gezonde leefstijl. En alle Arnhemmers kunnen in veiligheid en vrijheid leven. Deze visie vindt zijn weg naar de diverse beleid- en uitvoeringsplannen. Bijvoorbeeld dat we ernaar streven dat daklozen uiteindelijk een passende woonplek krijgen en niet alleen maar zijn aangewezen op maatschappelijke opvang. Dat we bij jeugdzorg blijven sturen op preventie en vroegtijdige inzet, waardoor uiteindelijk minder specialistische zorg nodig is. En dat we Arnhemse scholen helpen hun leerlingen les te geven in goede en frisse gebouwen

We gaan onverkort verder met het bouwen van nieuwe woningen in alle segmenten. Waar mogelijk versnellen we en bouwen we meer woningen dan aanvankelijk de bedoeling was. Zoals recent met de plannen voor de Nijmeegseweg, Whemedreef en Malburgen-West. Het gaat niet om bouwen alleen. We kiezen voor een grootschalige samenhangende aanpak van stadsvernieuwing, waarbij de woningbouwplannen en de verduurzamingsopgave hand in hand gaan om de leefbaarheid van de wijken en de kwaliteit van leven van onze inwoners te verbeteren: de Arnhem-Oost aanpak. Daarbij pakken we woningen bouwen, de leefomgeving verbeteren en de sociale problematiek integraal aan.

We gaan verder aan de slag met het renoveren en verduurzamen van woningen van particuliere woningeigenaren met de laagste energielabels. Veel inwoners hebben zelf nauwelijks geld hebben om hun woning te verbeteren. Daarom vragen we een bijdrage van ruim € 25 miljoen aan bij het Rijk om daarmee met provincie, gemeente en inwoners zelf voor meer dan € 47 miljoen te kunnen investeren in de wijken. Daar waar particuliere woningen worden opgeknapt, is het de bedoeling dat ook corporaties kijken of zij hun woningen kunnen renoveren en duurzamer kunnen maken.

Groen in de stad wordt steeds belangrijker. In de vele parken die Arnhem rijk is, maar vooral ook in de wijken en in het centrum. Een gezonde leefomgeving kan niet zonder een goede groene openbare ruimte. Dus gaan we aan de slag voor meer plekken voor buitensport, parken geschikt maken voor meer bezoekers en meer groen in de wijken. Dat is ook broodnodig om voorbereid te zijn op de veranderingen van het klimaat. Zodat we minder last hebben van hevige regenval en er meer koelteplekken zijn. Investeren in een groene stedelijke omgeving draagt zo bij aan klimaatadaptatie en biodiversiteit, maar ook aan een gezonde leefomgeving voor onze inwoners.

We gaan verder met het verbeteren van de bereikbaarheid van de stad. Dat doen we bijvoorbeeld met de fietsagenda, maar ook met betere parkeerfaciliteiten, zoals de Rozetgarage en de Blauwe Golven. We gaan verder met investeren in de economische kracht van de stad, met het thema 'duurzaamheid en energie' als belangrijk vlaggenschip. Met de uitvoering van onze economische agenda, die inzet op circulaire economie en waterstof. We ondersteunen innovatieve initiatieven als IPKW en Connectr. We gaan verder met 'van bedrijven weten', waardoor we naast inwoners ook bedrijven beter kunnen ondersteunen.

Daarnaast blijven we Arnhem als sportstad op de kaart zetten. We willen gaststad zijn voor internationale sportevenementen, zoals het WK Volleybal in 2022. Dat levert extra internationale aandacht op, trekt extra toeristen naar de stad en verleidt Arnhemmers om zelf ook te gaan sporten. We blijven investeren in cultuur, mede met tijdelijke coronamiddelen van het Rijk. Want ook een rijk cultureel aanbod maakt ons als stad aantrekkelijk voor inwoners en toeristen, en de vestiging van bedrijven. We stimuleren culturele instellingen om meer mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur. Om zoveel mogelijk mensen te laten meedoen. Cultuur is er immers voor iedereen.

Bij al onze inspanningen krijgt burgerparticipatie een steeds grotere rol. Bewoners krijgen en nemen steeds vaker de gelegenheid om mee te denken over plannen van de gemeente. En terecht, want de gemeente is er immers voor zijn inwoners. De afgelopen jaren zijn inwoners bijvoorbeeld betrokken geweest bij het opstellen van het bomenplan, het referendum over diftar, bij diverse woningbouwplannen, bij de wijkgerichte energietransitie en bij de ontwikkeling van de omgevingsvisie. Daar gaan we verder mee. Zo zijn we inmiddels begonnen om samen met de wijkbewoners voor alle wijken een groenvisie op te stellen. Bij de uitvoering van het jeugdbeleid betrekken we Arnhemse kinderen, jongeren, ouders en samenwerkingspartners. En bij nieuwe woningbouwplannen blijven we onze inwoners betrekken.

Nu de gemeenteraad naar aanleiding van de uitkomsten van het referendum heeft besloten te stoppen met Diftar, gaan we op zoek naar andere manieren om de stroom restafval te verminderen. Dat blijft het doel, ook met een ander afvalsysteem. Intussen zijn de ondergrondse containers van het slot en wordt de stad steeds schoner. Ook is de milieukar ingevoerd, waar Arnhemmers klein grofvuil kunnen inleveren.

De gemeente is er voor alle Arnhemmers. Daarom werken we aan een diverse en inclusieve stad: een stad waarin iedereen zichzelf mag en kan zijn en niemand uitgesloten wordt. Daarin moeten wij zelf het goede voorbeeld geven. We zijn al hard op weg om onze gemeentelijke organisatie inclusiever te maken. We zijn goed op weg. Mede dankzij de inzet van een Verandermanager Diversiteit en Inclusie wordt de samenstelling van onze organisatie steeds meer een afspiegeling van onze stad. We zijn ambitieus en dat moet ook: dit willen we binnen vijf jaar realiseren.

We hebben veel bereikt. En we hebben nog veel te doen. Arnhem ís mooier, duurzamer en economisch sterker. Steeds meer mensen kunnen meedoen. En we zijn er nog niet. Het kan altijd beter. Dat laten we onder meer zien in deze begroting. Maar we gaan dat vooral laten zien in de stad. Zichtbaar en voelbaar voor onze inwoners. We doen het voor hen.

Ontwikkelingen in het financieel kader

Hoofdlijnen financiën

De Begroting 2021 werd sterk gekleurd door de coronacrisis. De Begroting 2022 laat een herstel van de financiële positie zien. Net zoals de stad herstelt van de coronacrisis. We zijn er nog niet. Daarom wordt het werk van de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis doorgezet. Met het snelle optreden na het uitbreken van de coronacrisis hebben we de gemeentelijke financiën in de greep kunnen houden en toch kunnen investeren in de stad. Bijvoorbeeld door met de periodieke impactanalyse de gevolgen van de crisis in kaart te brengen, maar ook door dankbaar gebruik te maken van de steunpakketten die het Rijk ter beschikking stelt en heeft gesteld.

De investeringen worden in de Begroting 2022 doorgezet. Belangrijke keuzes zijn al in de Perspectiefnota 2022-2025 gemaakt met onder andere de Arnhem Oost aanpak. In deze begroting werken we de kaders van de Perspectiefnota uit en geven we invulling aan diverse moties en amendementen. Daarnaast stellen we de begroting bij op basis van de actuele informatie van het Rijk met niet alleen de meicirculaire van het gemeentefonds, maar ook de toezegging met betrekking tot de extra middelen voor de jeugdzorg. Binnen de kaders die door onze toezichthouder, de provincie, zijn gegeven nemen we deze extra middelen waarover nog geen formeel besluit is genomen, wel op in de begroting om op die manier de tekorten die de laatste jaren op jeugdzorg zijn ontstaan zo goed mogelijk op te lossen.

In deze begroting brengen we de weerbaarheid weer op peil. Met een begroting in evenwicht, waarvan de weerstandsfactor de komende jaren niet onder de 1,3 zakt en in het laatste jaar groeit naar 1,5, is deze begroting een goed fundament om in de volgende coalitieperiode op verder te bouwen.

Reëel en structureel sluitende begroting

In onderstaande tabel is samengevat weergegeven hoe de Begroting 2022 zich ontwikkelt ten opzichte van de vorige begroting. Verder in dit hoofdstuk volgt de toelichting op de wijzigingen die zich na de Perspectiefnota hebben voorgedaan.

Financieel beeld 2022-2025	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Uitgangspositie Begroting 2021	0	0	0	0
Gemeentefonds en overige rijksontwikkelingen	28.746	21.424	19.514	20.645
Beleidsontwikkelingen				
Meedoen in een socialer Arnhem	-13.682	-4.240	-2.996	-5.515
Wonen in een duurzamer Arnhem	-5.097	-4.137	-4.953	-4.816
Genieten van een nog mooier Arnhem	-550	-435	-435	-435
Open en verantwoord besturen	-2.407	-807	-33	-1.694
Impact corona				
Jaarlijkse bijstellingen	-13.236	-13.314	-11.880	-11.271
Toevoeging (-) of onttrekking (+) aan de algemene reserve cf Begroting 2022	6.225	1.508	783	3.086
Totaal Financieel beeld	**0**	**0**	**0**	**0**

Hieruit blijkt dat deze Begroting 2022 in alle jaren leidt tot een onttrekking aan de algemene reserve. Ten opzichte van de Begroting 2021 wordt vanaf 2025 per saldo structureel € 3,1 miljoen minder aan de algemene reserve toegevoegd. Als gevolg van besluitvorming uit eerdere jaren zijn echter reeds meerjarige onttrekkingen en dotaties aan de algemene reserve begroot. Na verwerking van de hierboven gepresenteerde wijzigingen voegen we vanaf 2025 nog jaarlijks structureel € 1,9 miljoen toe aan de algemene reserve. In de onderstaande tabel zijn de totale toevoegingen en onttrekkingen aan de algemene reserve na verwerking van het meerjarenbeeld opgenomen. Hierin zitten dus ook de toevoegingen en onttrekkingen die in eerdere begrotingen zijn vastgesteld.

Totale mutatie algemene reserve Begroting 2022 inclusief eerdere aanpassingen	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000				
Onttrekking	22.139	16.324	14.642	15.839
Toevoeging	14.419	14.039	18.506	17.724
Mutatie	**-7.720**	**-2.285**	**3.864**	**1.885**

In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen is te lezen dat de weerstandsfactor oploopt tot 1,5. De coronacrisis heeft, zeker op de middellange termijn, wel een aanzienlijke invloed op de begroting. Dankzij het ruimhartige compensatiebeleid van het Rijk en het spoedige economische herstel, herstelt de weerbaarheid van de Arnhemse begroting zich ten opzichte van vorig jaar. De groei van de bestemmingsreserve solvabiliteit zorgt daarnaast voor een nog robuustere financiële positie.

Naast een reëel sluitende begroting, moet de begroting ook structureel sluitend zijn. Dit is het geval wanneer de structurele lasten, dus de lasten die langjarig doorlopen, voor 2022 volledig worden gedekt door structurele baten of aannemelijk is gemaakt dat dit structurele evenwicht in latere jaren (uiterlijk 2025) bereikt wordt.
In 2022 is er sprake van een structureel tekort in deze begroting, 2023 is in evenwicht en vanaf 2024 ontstaat er structurele begrotingsruimte in de begroting die oploopt tot 5%. Daarmee is er dus een structureel evenwicht. De begroting 2021 is reëel in evenwicht, omdat de opgenomen bedragen voor de komende jaren volledig, realistisch en haalbaar zijn. De in de begroting opgenomen maatregelen zijn aannemelijk hard of voorzien van dekking uit een bestemmingsreserve.

Gemeentefonds

In deze begroting is de raming van het gemeentefonds bijgesteld op basis van de meicirculaire 2021. In de Perspectiefnota zijn reeds de september- en decembercirculaire 2020 verwerkt. Ten opzichte van de Begroting 2021 stijgt de gemeentefondsuitkering over alle jaren. Een groot deel daarvan betreft de nominale indexatie van de gemeentefondsuitkering en deze is reeds verwerkt in de Perspectiefnota. Als gevolg van de coronacrisis is het accres over 2020 en 2021 bevroren, maar vanaf 2022 wordt het accres geactualiseerd op basis van de bestaande normeringssystematiek. Het accres laat in de meicirculaire vanaf 2022 een daling zien. De daling vanaf 2022 wordt verklaard doordat de lonen en prijzen minder hard stijgen dan in de vorige circulaire was verwacht. Ook andere uitgaven bij het Rijk stijgen minder hard (lagere rentelasten en EU-afdrachten). Hierdoor stijgen de uitgaven van het Rijk minder hard en dat werkt als gevolg van de trap-op-trap-af systematiek door in de algemene uitkering van gemeenten. Aan de andere kant zijn de volumina van de verdeelmaatstaven (zoals bijvoorbeeld het aantal inwoners en bijstandsontvangers) landelijk geactualiseerd. Dit heeft een positief effect op de hoogte van de algemene uitkering.

Op 3 juni is besloten door het Kabinet dat gemeenten in 2022 voor jeugdzorg € 1,314 miljard extra zullen ontvangen. Voor Arnhem betekent dit een bijdrage in het gemeentefonds van € 16,6 miljoen. Dit wordt pas in de septembercirculaire 2021 verwerkt, maar is omwille van de forse impact op de Begroting 2022 alvast in de raming van de budgetten verwerkt. Over de structurele toekenning van de middelen voor jeugd vanaf 2023 zijn in juli afspraken gemaakt. De provinciaal toezichthouders hebben onderling afgesproken dat gemeenten in hun meerjarenbegroting 75% van de bedragen die de Arbitragecommissie heeft berekend, zouden mogen opnemen. In deze Begroting 2022 is de eerder opgenomen stelpost van € 3,9 miljoen om die reden verhoogd tot het afgesproken niveau. In programma S07 Zorg en verderop in dit hoofdstuk wordt nader toegelicht op welke wijze de extra middelen voor jeugdzorg zullen worden ingezet. De overige aanpassingen in het gemeentefonds die leiden tot aanpassingen in de lasten zijn toegelicht in deel 3 (Financiële begroting).

Gemeentefonds en overige rijksontwikkelingen	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000				
Ontwikkelingen gemeentefonds sept.- en dec.circulaire	10.749	11.894	13.085	16.422
Doorgegeven mutaties decentralisatie-uitkeringen sept.- en dec.circulaire	-1.991	-1.991	-1.991	-1.962
Gemeentefonds totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*8.758*	*9.903*	*11.094*	*14.460*
Ontwikkelingen gemeentefonds meicirculaire	4.453	2.703	458	-752
Doorgegeven mutaties decentralisatie-uitkeringen meicirculaire	-1.065	-1.050	-1.063	-1.076
Extra middelen Jeugdzorg	16.600	9.869	9.026	8.013
Gemeentefonds totaal aanvullend op Perspectiefnota	*19.988*	*11.521*	*8.421*	*6.185*
Totaal ontwikkelingen gemeentefonds	**28.746**	**21.424**	**19.514**	**20.645**

Herverdeling gemeentefonds
Begin juli 2021 is het nieuwe verdeelvoorstel voor herijking van het gemeentefonds gepubliceerd. De Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) verwacht eind september of begin oktober zijn advies over de herverdeling van het gemeentefonds uit te brengen. Besluitvorming over de invoering van de nieuwe verdeling (per 2023) is aan het nieuwe Kabinet. Begin juni is daarnaast een advies van de ROB gepubliceerd over de toekomst van de normeringssystematiek (het accres). Ook dit is aan het nieuwe Kabinet om daarin een besluit te nemen.
Voor het nieuwe verdeelmodel van de algemene uitkering verwachten we een voordeel (met de kennis van nu structureel ruim € 7 miljoen), maar voor het nieuwe verdeelmodel Beschermd Wonen verwachten we een nadeel. In de risicoparagraaf is een risico van € 15 miljoen opgenomen voor de effecten van het verdeelmodel Beschermd Wonen. Daarnaast kan het verwachte nadeel op Beschermd Wonen deels opgevangen worden met het te verwachten voordeel op de algemene uitkering. Beide modellen worden vanaf 2023 stapsgewijs ingevoerd.

Financiële koers van de beleidsontwikkelingen

De financiële koers is in dit hoofdstuk in vier onderwerpen samengevat:

- Meedoen in een socialer Arnhem: Wmo & jeugdzorg, werk & inkomen, armoede & schulden en onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang
- Wonen in een duurzamer Arnhem: wonen, ruimtelijke ontwikkeling, grondbeleid, openbare ruimte en klimaat & energie
- Genieten van een nog mooier Arnhem: cultuur, bruisende binnenstad en veiligheid
- Open en verantwoord besturen: samenwerking met burgers en organisaties, bedrijfsvoering en concernfinanciën

In onderstaande tabel wordt duidelijk wat de mutaties zijn op deze onderwerpen ten opzichte van de vorige begroting:

Beleidsontwikkelingen	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000				
Meedoen in een socialer Arnhem	-13.682	-4.240	-2.996	-5.515
Wonen in een duurzamer Arnhem	-5.097	-4.137	-4.953	-4.816
Genieten van een nog mooier Arnhem	-550	-435	-435	-435
Open en verantwoord besturen	-2.407	-807	-33	-1.694
Totaal beleidsontwikkelingen	**-21.736**	**-9.618**	**-8.418**	**-12.459**

In de volgende paragrafen worden per onderwerp de financiële ontwikkelingen ten opzichte van de vorige begroting weergegeven. Daarbij zijn in elke tabel telkens eerst de ontwikkelingen zoals vermeld in de Perspectiefnota benoemd en worden daaronder de ontwikkelingen die zich na de Perspectiefnota hebben voorgedaan. De ontwikkelingen na de Perspectiefnota worden in de paragrafen toegelicht.

Meedoen in een socialer Arnhem

Ontwikkelingen Meedoen in een socialer Arnhem	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000				
Wmo en jeugdzorg				
Wijziging woonplaatsbeginsel jeugd	-2.100	-2.100	-2.100	-2.100
Wijziging woonplaatsbeginsel jeugd dekking vanuit GF	2.100	2.100	2.100	2.100
Nieuw preventief beleid en investeringen t.b.v. invoer taskforce maatregelen jeugd	99			
Wmo en jeugd totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*99*	*0*	*0*	*0*
Inzet extra middelen jeugd		-4.722	-4.608	-5.608
Reservering extra middelen jeugd	-16.600	-1.000	-1.000	-1.000
Actualisatie WMO middelen	1.200	1.700	2.200	1.700
Wmo en jeugd totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-15.400*	*-4.022*	*-3.408*	*-4.908*
Werk en inkomen				
BUIG actualisatie	5.800	4.900	3.900	3.900
Werk: Herstelagenda en landelijke middelen	-875	-1.125		
Werk en inkomen totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*4.925*	*3.775*	*3.900*	*3.900*
WSW Actualisatie	316	570	797	2.306
Vrijval WSW ten behoeve van beschut werk		-570	-797	-2.306
Dividend Scalabor	-690	-690	-690	-690
Werk en inkomen totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-374*	*-690*	*-690*	*-690*
Armoede en schulden				
Armoede- Bijzondere Bijstand < 21 jaar	-231	-231	-231	-231
Wetswijziging WGS tav Vroeg erop af	-207	-207	-207	-207
Perspectief voor gezinnen met kinderen in armoede (21A33)	-81	-81	-81	-81
Armoede en schulden totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-438*	*-438*	*-438*	*-438*
Onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang				
Addendum coalitieakkoord: Burgerkracht	-175	-175	-175	
Onttrekking BR Burgerinitiatieven Sociaal domein	175	175	175	
Opschorten bezuiniging sociale basis (herijking welzijnsopgave)	-350	-350		
Integraal plan voor aanpak racisme, veiligheid en acceptatie LHBTIQ+ en vrouwenemancipatie	-200	-200	-36	-36
Arnhemse standaard toegankelijkheid openbare ruimte	-100			
Suïcidepreventie		-40	-40	-40
Huisvesting maatschappelijke initatieven	-80	-80	-80	-80
Vluchtelingen en statushouders Pilot Shelter City	-35	-35		
Veiligheid: Aanpak mensenhandel	-175	-175	-175	-175
Veiligheid: Datagedreven werken voor de aanpak van criminaliteit en onveiligheid	-150	-150	-150	-150
Veiligheid: Strategische advisering programma Veiligheid	-120	-120	-120	-120
VGGM: Verdeling kosten kazerne Ede	-400	-400	-400	-400
Sport: exploitatie Bethanienstraat en de Opmaat	-83	-83	-83	-83
Sport: Middachtensingel		-88	-88	-88
Investeringen in scholen en sport	-121	-513	-607	-1.026
Onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-1.814*	*-2.234*	*-1.779*	*-2.198*

VGGM Functiewaardering (motie 21m52g)	-350	-350	-350	-350
Onderwijshuisvesting				-600
Beheer MFC's	-150	-100	-50	-50
Ventilatie basisscholen (21A41)	-100	-100	-100	-100
Onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-600*	*-550*	*-500*	*-1.100*
Totaal ontwikkelingen meedoen in een socialer Arnhem	**-13.682**	**-4.240**	**-2.996**	**-5.515**

Wmo en jeugdzorg
Op 3 juni is door het kabinet besloten dat gemeenten voor jeugdzorg € 1,314 miljard extra (bovenop de reeds toegekende € 300 miljoen) voor 2022 zullen ontvangen. Arnhem ontvangt hiervan in 2022 een bedrag van circa € 16,6 miljoen. Dit zal in de septembercirculaire 2021 worden toegekend. Daarnaast mag er ook rekening gehouden worden dat een volgend kabinet drie kwart van het structurele tekort zal dekken waarmee ruimte ontstaat om extra uitgaven te ramen. In deze begroting wordt van de € 16,6 miljoen aan extra middelen in 2022 € 10,0 miljoen toegevoegd aan de reserve Wmo & Jeugdzorg. De extra Jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld Zorg ingezet worden (€ 6,6 miljoen in 2022, € 1,0 miljoen in de jaren 2023, 2024 en 2025) worden gedoteerd aan de nieuwe bestemmingsreserve Jeugdfonds. Het jeugdbeleid en daarmee de inzet van het jeugdfonds wordt stadsbreed en in samenhang met Arnhem Oost bezien. Extra inzet op Jeugd kan incidenteel gedekt worden uit deze reserve. Een eventueel overschot aan middelen in het jeugdfonds kan overgeheveld worden naar de BR WMO en Jeugdzorg.

Van de structurele compensatie wordt in 2023 € 4,7 miljoen ingezet voor onder andere de dekking van het bestaande tekort op de Jeugdzorg conform de raadsbrief van 15 juni 2021 en de besparingen op begeleiding door de sociale wijkteams voor € 1,0 miljoen structureel en de transformatie verblijfszorg voor € 0,8 miljoen structureel terug te draaien. Door deze extra middelen voor jeugdzorg kan daarnaast een overschot dat ontstaat bij de Wmo middelen van structureel € 1,7 miljoen vrijvallen.

Werk en inkomen
Sinds de Perspectiefnota is de WSW-raming geactualiseerd. Er stromen geen nieuwe WSW-ers meer in. De kosten voor de huidige groep SW-medewerkers lopen nog jarenlang door, deze zijn niet beïnvloedbaar. De Rijksbijdrage is niet dekkend voor deze kosten. De meerjarige financiële consequenties van deze rijkskorting zijn gedekt in de begroting. Voor de zomer heeft de MGR de meerjarenbegroting 2022-2025 aan de raad ter zienswijze voorgelegd. Daarnaast is in de meicirculaire de aangepaste rijksbijdrage voor WSW bekend gemaakt. Het voordeel voor 2022 van € 316.000 valt vrij. Het overig budget blijft ingezet worden voor beschut werk voor WSW-ers en inwoners die niet meer in de WSW kunnen instromen, maar wel recht hebben op beschut werk.

In de begroting was vanaf 2022 structureel rekening gehouden met een dividenduitkering van Scalabor van jaarlijks € 690.000. De toekomstige financiële ontwikkeling van Scalabor is echter op dit moment onzeker, waardoor we niet uit kunnen gaan van een jaarlijkse dividenduitkering van deze hoogte. Daarom wordt deze dividendverwachting voor nu uit de begroting gehaald.

Armoede en schulden
Bij de behandeling van de Perspectiefnota is op 30 juni 2021 amendement 21A33 'Perspectief voor gezinnen met kinderen in armoede' aangenomen en verwerkt in deze begroting. Aanvullend op de Perspectiefnota worden in deze begroting geen mutaties voor armoede en schulden voorgesteld.

Onderwijs, welzijn, sport en maatschappelijke opvang
Motie 21m52g roept het college op om te investeren in preventie en publieke gezondheid en daartoe onder andere de VGGM een inschatting te laten maken van de financiële effecten van de functiewaardering van haar personeel. Voor de Arnhemse bijdrage wordt het effect hiervan ingeschat op structureel € 350.000.

Om toekomstige investeringen in onderwijshuisvesting mogelijk te maken, wordt vooruitlopend op de vaststelling van een nieuw integraal huisvestingsplan voortgezet onderwijs een structurele stelpost van € 600.000 vanaf 2025 opgenomen in de begroting ter dekking van verwachte kapitaallasten. In de komende periode zal op basis van een analyse van de huidige en toekomstige situatie rondom het aantal leerlingen, trends en ontwikkelingen, opgaven, kwaliteit van de gebouwen en toekomst van het onderwijs een plan worden opgesteld. Inschatting is dat

de benodigde investeringen in onderwijshuisvesting vanaf 2024 in elk geval tot € 600.000 aan kapitaallasten leiden vanaf 2025.

De MFC's worden in de avonduren en tijdens de weekenden veelal gebruikt voor diverse activiteiten die zijn ontstaan uit bewonersinitiatieven. Hierbij kan worden gedacht aan samenkomsten van bewoners, taal-, dans-muzieklessen, vergaderingen, biljarten, etc. Daarvoor is het noodzakelijk dat het beheer van de MFC's ook gedurende die tijden goed op orde is, zodat wordt voldaan aan wettelijke verplichtingen en gebruiksvoorwaarden vanuit de afgegeven vergunning. Op korte termijn wordt daarvoor gebruik gemaakt van professionele en flexibel inzetbare menskracht voor toezicht en beheer. Omdat het hier gaat om gebruik van de MFC's door bewoners en andere niet-professioneel gebruik, kunnen de kosten hiervan niet of onvoldoende bij hen in rekening worden gebracht. Dit 'sociaal beheer' zal samen met de wijken (teams Leefomgeving) worden uitgewerkt om op termijn, bijvoorbeeld met inzet van vrijwilligers en in samenhang met de doorontwikkeling van de buurthuizen, dit knelpunt structureel op te lossen.

Bij de behandeling van de gemeentelijke bijdrage SUVIS-regeling is op 21 juli 2021 amendement 21A41 'Meer geld voor ventilatie basisscholen door apart budget voor MFC's' aangenomen. Het structurele budget aan kapitaallasten van deze investering van € 100.000 is in deze begroting opgenomen.

Wonen in een duurzamer Arnhem

Ontwikkelingen Wonen in een duurzamer Arnhem	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Arnhem Oost aanpak	-1.533	-2.000	-2.000	-2.000
Verstedelijkingsopgave	-470	-600		
Uitvoeringskosten motie Voorkom stadsvernieuwing 4.0	-125		-125	
Participatieproces Nemia	-125			
Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen	-45	-59	-77	-91
Buurtconcierges	-200			
Bossen en parken	-200	-200	-200	-200
Woonboten Nieuwe Haven	50	750		
Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten	-50	-50	-50	-50
Investeringen in openbare ruimte	-24	-88	-111	-135
Totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-2.722*	*-2.247*	*-2.563*	*-2.476*
Hogere prijsstijging bouwmaterialen	-350	-40	-40	-40
Nieuwe Haven	-13	-13	-13	-13
Veiligheid en openbare ruimte Nieuwe Haven	-75			
Kostendekkendheid rioolheffing	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
Voorbereidingskosten klimaatadaptatie	-75	-75	-75	-75
Groene metropoolregio Arnhem-Nijmegen	-412	-412	-412	-412
Extra capaciteit bossen en parken	-200	-200	-200	-200
Wonen - opgaven en middelen voor handhaving	-100	-100	-100	-100
Stikstofagenda	-100			
Verstedelijking			-500	-500
Gemeentelijke adviescommissie ruimtelijke kwaliteit	-50	-50	-50	
Totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-2.375*	*-1.890*	*-2.390*	*-2.340*
Totaal ontwikkelingen Wonen in een duurzamer Arnhem	**-5.097**	**-4.137**	**-4.953**	**-4.816**

Hogere prijsstijging bouwmaterialen
Een flink aantal producenten van bouwmaterialen zoals staal, hout en pvc heeft op basis van de verwachtingen van economische malaise door de coronacrisis de productie naar beneden bijgesteld. In de bouw is tot nu echter weinig van de coronacrisis te merken en de vraag naar bouwmaterialen blijft groot. Gevolg is dat de prijzen van bouwmaterialen fors zijn gestegen en dat sommige materialen niet of veel later worden geleverd. Om de gevolgen van de bovenmatige prijsstijgingen van bouwmaterialen te kunnen opvangen, wordt voor 2022 een

buffer van € 350.000 gevormd. Een aantal bouwprojecten die in 2021 worden aanbesteed, wordt al direct beïnvloed. Hierdoor stijgen de kapitaallasten structureel met € 40.000.

Nieuwe Haven
Om de nautische veiligheid van de Nieuwe Haven op orde te maken middels het plaatsen van buispalen is in december 2018 een investeringskrediet van € 200.000 miljoen beschikbaar gesteld. Nu blijkt uit nader technisch onderzoek dat het beschikbaar gestelde investeringskrediet ontoereikend is, dit mede als gevolg van de sterk gestegen staalprijzen en technische complicaties. Een aanvullend investeringskrediet van € 350.000 is benodigd om de nautische veiligheid van de Nieuwe Haven op orde te brengen. De jaarlijkse extra kapitaallasten bedragen vanaf 2022 € 13.000.

Veiligheid en openbare ruimte Nieuwe Haven
Om de veiligheid en openbare ruimte van De Nieuwe Haven te verbeteren wordt in 2022 € 75.000 uitgegeven aan onder andere bebording, groen en verlichting.

Kostendekkendheid rioolheffing
In het Coalitieakkoord 2018-2022 is afgesproken om de heffingen kostendekkend te maken. Voor de rioolheffing werd daarbij uitgegaan van een jaarlijkse groei van 1,5%.

Voor 2022 geldt dat de kosten van beheer en onderhoud van riolering naar verwachting lager uitvallen dan eerder meerjarig geraamd. Aangezien de tarieven maximaal kostendekkend mogen zijn, zou dit lagere opbrengsten tot gevolg hebben. In de toekomst wordt echter een toename verwacht van de vervangingsopgave van rioleringen. Om schommeling van tarieven te voorkomen wordt daarom vanaf 2022 een spaarelement opgenomen in het tarief, geraamd op € 700.000 per jaar. De inkomsten op grond van dit spaarelement worden toegevoegd aan een voorziening en ingezet bij toekomstige vervangingsinvesteringen riolering.
Een deel van de lagere lasten in 2022 wordt wel doorberekend in het tarief (€ 300.000). Per saldo betekent dit dat de (gemiddelde) lasten voor de burger in 2022 gelijk zijn aan 2021. De opbrengsten rioolheffing zijn hierdoor € 300.000 lager dan in eerste instantie meerjarig geraamd, omdat wordt afgeweken van de jaarlijkse groei van 1,5%.

Voorbereidingskosten klimaatadaptatie
Om de klimaatadaptatie te kunnen realiseren worden kosten gemaakt die conform de huidige spelregels niet gedekt kunnen worden uit de middelen in het klimaatfonds. Het gaat hier over algemene kosten (zoals stadsbrede onderzoeken, bijdragen aan samenwerkingsverbanden, lidmaatschappen e.d.) die niet aan een project toe te schrijven zijn, maar meer algemeen samenhangen met klimaatadaptatie. Om deze voorbereidingskosten te kunnen dekken, wordt een jaarlijks bedrag van € 75.000 ingezet.

Groene metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Arnhem neemt deel in de Groene metropoolregio Arnhem-Nijmegen. Hierbinnen liggen diverse opgaven voor de komende jaren. Voor de opgaven rond *Productieve regio*, *Circulaire regio*, *Ontspannen regio* en *Groene groeiregio* wordt in totaal € 412.000 vrijgemaakt. Dit bedrag zal nog over de betreffende programma's verdeeld gaan worden.

Extra capaciteit bossen en parken
De bossen en parken van Arnhem worden steeds intensiever gebruikt. Een bijkomstigheid hierbij is dat hierdoor de betrokkenheid van de Arnhemmer ook enorm is toegenomen. Om ons dagelijks onderhoud uit te kunnen voeren moeten we veel meer en intensiever communiceren en ook de slijtage van materieel is veel groter. Voor ons dagelijks onderhoud en om de diverse beleidsopgaven (klimaatbestendig, biodiversiteit, Bomenplan, groenvisie etc.) uit te werken, worden 2 fte capaciteit bossen en parken toegevoegd.

Wonen - opgaven en middelen voor handhaving
In de stad zien we steeds vaker dat woningen worden opgekocht door beleggers, dat woningen gebruikt worden in strijd met gemeentelijke regels en dat het steeds lastiger is voor mensen met een bescheiden inkomen om een woning te bemachtigen. Instrumenten die kunnen worden ingezet om deze problemen te verhelpen, hebben veelal een ruimtelijke component en zorgen voor een toenemende druk op de handhavingscapaciteit van de ODRA en de gemeente. Om dit mogelijk te maken wordt dit budget met € 100.000 verhoogd.

Stikstofagenda
De te grote stikstofuitstoot is een groot probleem. Maatregelen om de stikstofdepositie te verminderen en/of de natuur te herstellen komen samen in de Arnhemse stikstofagenda. Voor de uitwerking van deze agenda wordt in 2022 een budget van € 100.000 vrijgemaakt.

Verstedelijking
De verstedelijkingsopgave kent de komende jaren grote uitdagingen. In de Perspectiefnota zijn voor de jaren 2022 en 2023 reeds middelen opgenomen om deze opgave te realiseren. In deze Begroting wordt voorgesteld om dit door te trekken en vanaf 2024 extra budget van jaarlijks € 500.000 in te ramen om de verstedelijksopgave ook structureel op te kunnen pakken.

Gemeentelijke adviescommissie ruimtelijke kwaliteit
Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet (beoogd 1-7-2022) dienen gemeenten te beschikken over een gemeentelijke adviescommissie voor omgevingskwaliteit. Deze wordt gevormd door omvorming van het team welstand en monumenten. De dekking hiervoor bedraagt vanaf 2022 tot en met 2024 jaarlijks € 50.000.

Genieten van een nog mooier Arnhem

Ontwikkelingen Genieten van een nog mooier Arnhem	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Regionaal mobiliteitsfonds	-210	-210	-210	-210
Topsportevenementenbudget	-100	-100	-100	-100
Versterking public affairs	-125	-125	-125	-125
Totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-435*	*-435*	*-435*	*-435*
Arnhemse sportdag (21M103)	-40			
Uitvoering wijkgroenagenda's	-75			
Totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-115*	*0*	*0*	*0*
Totaal ontwikkelingen Genieten van een nog mooier Arnhem	**-550**	**-435**	**-435**	**-435**

Arnhemse sportdag
Bij de behandeling van de Perspectiefnota is op 30 juni 2021 de motie 21M103 *Een Arnhemse Sportdag* aangenomen. De kosten voor het organiseren van een éénmalige Arnhemse sportdag voor alle Arnhemse scholen op Papendal bedragen € 10.000 voor de inzet van capaciteit en € 30.000 voor de uitvoering en worden in deze begroting vrijgemaakt.

Uitvoering wijkgroenagenda's
Momenteel stellen we samen met bewoners en andere stakeholders voor alle wijken een wijkgroenagenda op. Dat levert tal van kansen op om samen met de wijk te investeren in het groen in de wijk. Voor lang niet alle maatregelen is binnen de huidige reguliere budgetten voldoende dekking. Om de kansen te benutten die zich langs deze weg aandienen, wordt een bedrag € 75.000 ingezet in 2022.

Open en verantwoord besturen

Ontwikkelingen Open en verantwoord besturen	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Bestuur, dienstverlening en financiën				
Addendum coalitieakkoord: burgerparticipatie	-240			
Onttrekking BR Burgerparticipatie	240			
Ondersteuning raad	-70	-20	-20	-20
Begrijpelijke taal voor iedereen	-40			
Inclusieve gemeentelijke organisatie	-150	-150	-50	-50
Aanpassen gemeentelijke websites aan wettelijke eis inclusief communiceren	-60	-40	-40	-40
Klantenservice: gratis telefoonnummer, verbetering dienstverlening	-400	-360	-360	-360
Hybride werken	-125	-125	-125	-125
Versterken regionale samenwerking	-140	-260	-260	-260
Formatie Strategie, Beleid en Regie	-1.500			
De Connectie	-64	76	-251	-251
Vrijval rentebuffer			1.000	
Bestuur, dienstverlening en financiën totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-2.549*	*-879*	*-106*	*-1.106*
Actieplan overlast (21M102)	-80	-80	-80	-80
Art 213a / zero based	-50	-50	-50	-50
Onderzoek volgens methode Duisenberg	-15	-15	-15	-15
Ondermijning	-500	-500	-500	-500
Financieel-administratieve verwerking nota IWA	370	300	300	290
Gecorrigeerde meeropbrengsten leges	40	40	40	40
Office 365	-66	-66	-66	-66
Migratie businessapplicaties	-184	-184	-184	-184
Voordeel eigen huisvesting	650	650	650	
Goedkope identiteitskaart (21M168)	-23	-23	-23	-23
Bestuur, dienstverlening en financiën totaal aanvullend op Perspectiefnota	*143*	*73*	*73*	*-588*
Totaal ontwikkelingen Open en verantwoord besturen	**-2.407**	**-807**	**-33**	**-1.694**

Actieplan overlast
Bij de behandeling van de Perspectiefnota is het college met motie 21M102 opgedragen een Actieplan overlast op te stellen. Voor de uitvoering van de actieplan wordt een structurele last geraamd van € 80.000.

Artikel 213a / zero based opbouwen programma's in de begroting
Op verzoek van de raad worden de onderzoeken die op grond van artikel 213a uit de gemeentewet worden uitgevoerd naar doelmatigheid en doeltreffendheid van het beleid geïntensiveerd. Daarnaast is toegezegd de komende jaren stapsgewijs de programma's van de begroting zero based op te bouwen. Voor deze intensiveringen wordt een structureel budget geraamd van € 50.000.

Onderzoek volgens methode Duisenberg
Bij de Jaarstukken 2020 is op verzoek van de raad een onderzoek gedaan op grond van de zogenaamde Duisenbergmethode. De raad wil hieraan graag een structureel vervolg geven door dit jaarlijks uit te (laten) voeren. Hiervoor wordt jaarlijks € 15.000 aan het budget van de Griffie/raad toegevoegd.

Ondermijning
Onlangs is er een Rekenkamerrapport gepresenteerd over de aanpak van ondermijning (specifiek) en veiligheid (algemeen). De opgave is in Arnhem als fors bestempeld en tegelijkertijd is de organisatiegraad als te mager bestempeld. De gemeente moet daarin stappen zetten. Om de aanpak van ondermijning te intensiveren, wordt structureel € 500.000 ingezet voor extra formatie.

Financieel-administratieve verwerking nota IWA
De nieuwe nota Investeren, Waarderen en Afschrijven is op 16 juni door de raad vastgesteld. De effecten van de nota IWA worden met terugwerkende kracht per 1 januari 2021 in de begroting verwerkt en zijn als volgt samen te vatten:

- Met het volledig activeren van voorbereidingskosten en het activeren van bomen verschuiven de lasten in de exploitatie naar achteren; de als gevolg van de stijgende investeringsbudgetten toenemende kapitaallasten zijn pas in latere jaren zichtbaar.
- Met het verhogen van het minimumbedrag voor activeren worden de lasten in de exploitatie juist naar voren gehaald.

Het effect hiervan op de begroting bedraagt € 370.000 in 2022, aflopend naar € 290.000 in 2025.

Gecorrigeerde meeropbrengsten leges
In de Perspectiefnota 2021-2024 is aangekaart dat er als gevolg van een combinatie van bezuinigingen, onvermijdelijke kostenstijgingen en inkomstendalingen bij Burgerzaken een structureel knelpunt is ontstaan. Ter dekking hier is onder meer voorgesteld een aantal leges aan te passen. Deze aanpassingen zijn per 1-1-2021 geëffectueerd. In de Perspectiefnota en in de Begroting 2021 is aangegeven dat door aanpassing van de leges de inkomsten zouden stijgen met een bedrag van € 119.000 (in 2021), oplopend tot € 270.000 (in 2024). Nu blijkt dat de gecorrigeerde meeropbrengsten circa € 40.000 per jaar hoger zijn.

Office 365 en migratie businessapplicaties
We investeren extra in een betrouwbare en voorspelbare ICT-infrastructuur. Daarvoor wordt Office 365 geïmplementeerd en worden de ICT-omgevingen van verschillende organisatieonderdelen geconsolideerd tot één centrale moderne omgeving. Hiervoor wordt € 250.000 extra geïnvesteerd. Dit wordt vrijwel volledig gedekt door het investeringsbudget voor ICT te verlagen, waarmee € 200.000 binnen de meerjareninvesteringsplanning (MIP) vrijvalt.

Voordeel eigen huisvesting
In de Jaarrekening 2020 is een meevaller op de eigen huisvesting gemeld. Deze meevaller van € 650.000 doet zich jaarlijks voor, voor de rest van de duur van het huurcontract van het stadskantoor tot en met 2024. In 2 amendementen en 1 motie (21A33 *Perspectief voor gezinnen met kinderen in armoede*, 21A41 *Ventilatie basisscholen* en 21M168 *Goedkope identiteitskaart*) wordt dekking gevonden in dit voordeel. Doordat de meevaller zich echter tot en met 2024 voordoet, worden deze amendementen en de motie vanaf 2025 structureel gedekt uit de algemene middelen.

Goedkope identiteitskaart
Op 21 juli 2021 is de motie 21M168 *Identiteitskaart bereikbaar voor iedereen* aangenomen. De lasten voor de uitvoering van deze motie van € 22.500 worden opgenomen in de begroting.

Impact corona en Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis

Met enige regelmaat wordt de impactanalyse corona geactualiseerd en gepubliceerd op het coronadashboard. De laatste actualisatie dateert van 6 juli. In de jaren 2020 en 2021 zijn vrijwel alle nadelen in de exploitatie gecompenseerd door steunpakketten van het Rijk. Vooralsnog wordt voor het jaar 2022 en verder geen direct effect meer op de exploitatie voorzien. Wel is in het risicoprofiel voor € 3,0 miljoen aan coronarisico's meegenomen. Dit is een daling ten opzichte van de vorige begroting en is nader toegelicht in de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen.

In de begroting 2021 is de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis verwerkt. Hierin is vastgelegd hoe Arnhem de bedrijvigheid, leefbaarheid, werkgelegenheid en aantrekkelijkheid van de stad wil beschermen en het herstel wil bevorderen en versterken. Verdeeld over de vier thema's anticyclisch investeren, sociaal sterke stad, leefbare en groene stad en innovatie en vernieuwing is in de stad geïnvesteerd.
Met de raadsbrief van 20 juli is door middel van een *first year review* toegelicht hoe de uitvoering van de Herstelagenda verloopt. Scherp kijkend naar de Herstelagenda zoals wij die formuleerden, zien wij dat we in het algemeen aardig in lijn lopen met de intenties die wij hadden. Ruim een jaar na de start van de coronacrisis zien we een stadsbestuur en gemeentelijke organisatie die enigszins gewend zijn geraakt aan de onzekerheid van de voortdurende coronacrisis. Het moment dat "het stof is neergedaald" is echt nog niet aangebroken, maar wel wordt voorzichtig duidelijk waar de klappen vallen, waar het enorm meevalt, en waar eigenlijk niet veel valt te merken van de coronacrisis.

Daar waar de klappen het hardst vallen, blijft het exacte effect soms nog lastig precies te duiden. Het Centraal Planbureau schetst een trend van groeiende ongelijkheid: leerachterstanden en gezondheidsverschillen, schuldenproblematiek, mensen met een vast contract en mensen zonder. Zij verwachten dat deze crisis leidt tot een toename van de tweedeling, die zich waarschijnlijk in komende tijd nog verder doorzet. Tegelijkertijd zien we dit op dit moment in onze cijfers nog niet terug. Om goed zicht te hebben op de cijfermatige effecten van corona op verschillende beleidsterreinen hebben we het coronadashboard ontwikkeld en deze actualiseren we nog steeds. Na de zomer blikken we in het coronadashboard op de afgelopen 1,5 jaar terug en duiden we deze ontwikkelingen, mede op basis van landelijke onderzoeken.

Jaarlijkse bijstellingen

Voor elke begroting wordt een actualisatie gemaakt van de prijs- en volumeontwikkelingen, de belasting- en legesopbrengsten, het gemeentelijk investeringsplan en de raming van de BR Solvabiliteit. In totaal leidt dit, zoals zichtbaar in de volgende tabel, tot een nadeel in het algemeen beeld:

Jaarlijkse bijstellingen	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Prijs- en volumeontwikkeling	-12.400	-12.400	-12.400	-12.400
Ontwikkeling belastingen en legesopbrengsten	115	105	93	175
Ontwikkelingen Meerjareninvesteringsplanning	935	990	1.674	501
Toevoeging BR Solvabiliteit	-1.886	-2.009	-1.246	453
Totaal jaarlijkse bijstellingen	**-13.236**	**-13.314**	**-11.880**	**-11.271**

Prijs- en volumeontwikkeling

In de Perspectiefnota is de prijs- en volumeontwikkeling toegelicht. In de Begroting 2022 is deze niet bijgesteld. Wel is deze bijstelling nu over de programma's verdeeld.

Ontwikkeling belastingen en legesopbrengsten

Hierna is in hoofdlijnen de ontwikkeling in belasting- en legesopbrengsten opgenomen.
Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf lokale heffingen.

Onroerend zaak belasting (OZB)

Met ingang van waardepeildatum 1 januari 2021 (aanslag 2022) wordt de WOZ-waarde gebaseerd op het aantal vierkante meters (oppervlakte), in plaats van op het aantal kubieke meters (inhoud). Deze wettelijk verplichte wijziging van methodiek heeft een beperkte invloed op de herwaarderingcijfers. Aangezien de coalitieafspraak is dat de inkomsten uit OZB niet stijgen (behoudens areaalontwikkeling) worden de tarieven aangepast op basis van de herwaarderingscijfers en heeft de gewijzigde waarderingsmethodiek geen effect op de totale OZB-opbrengsten 2022.
Op basis van de groei van het aantal inwoners (areaalontwikkeling) kan een stijging van de belastinginkomsten worden verwacht van € 115.000.

Afvalstoffenheffing

De keuze voor het instrument diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder afval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt. Huishoudens betalen sindsdien weer een vast tarief voor afvalverwerking, waarbij de hoogte van dit tarief voor eenpersoonshuishoudens lager ligt dan voor meerpersoonshuishoudens.
De structurele effecten in de opbrengsten en kosten als gevolg van de per juni 2021 gewijzigde systematiek van afvalinzameling en tariefstelling zijn conform coalitieakkoord doorberekend in de afvalstoffenheffing. Zowel de begrote kosten als de begrote opbrengsten zijn hierdoor in 2022 hoger dan in 2021. De kostendekkendheid van 84% is gelijk aan die van 2021. Dit geldt voor zowel de periode dat diftar van kracht was (januari tot en met mei 2021), als voor de periode van juni tot en met december 2021 waarin al een vast tarief per huishouden gold.

Reinigingsrecht

Op dit moment maken 80 bedrijven in de binnenstad gebruik van reinigingsrecht. Voor 2022 gaan we ervan uit dat dit aantal gebruikers stabiel blijft. Door het openstellen van de ondergrondse containers, ook in de binnenstad, is de verwachting dat er niet meer bedrijven gebruik zullen gaan maken van reinigingsrecht. Er zijn echter ook

geen signalen op basis waarvan een afname zou moeten worden verwacht. De kostentoerekening naar reinigingsrecht is aangepast op de verwachte gebruikersaantallen.
Voor 2022 wordt voorgesteld om de huidige twee staffels: 1 tot 5 en 6 tot 10 zakken per week te handhaven. De tarieven handhaven we op het niveau van 2021, deze zijn kostendekkend en marktconform.

Rioolheffing
De bijstelling van de rioolheffing is hierboven in de paragraaf *Wonen in een duurzamer Arnhem* onder het kopje *Kostendekkendheid rioolheffing* beschreven.

Leges
In het coalitieakkoord 2018-2022 is opgenomen dat de parkeertarieven en legestarieven niet stijgen. Voor de legestarieven 2021 is van deze afspraak afgeweken. De stijging in kosten die het Rijk ons berekent is doorberekend in de legestarieven en enkele legestarieven zijn meer in lijn gebracht met tarieven elders in de regio. Ook voor de legestarieven 2022 geldt dat, indien van toepassing, de stijging van rijksleges wordt doorberekend in het tarief.

Ontwikkelingen Meerjareninvesteringsplanning (MIP)
In de Perspectiefnota 2021-2025 is een voordeel vanuit het MIP getoond als gevolg van de temporisering van diverse investeringen. In deze begroting worden een aantal nieuwe investeringen toegevoegd, waaronder de investeringen in de ventilatie van schoolgebouwen. In de paragraaf Investeringen wordt het totale MIP toegelicht.

Toevoeging BR Solvabiliteit
Ten opzichte van de Begroting 2021 wordt in de Begroting 2022 over de jaren € 4,7 miljoen extra toegevoegd aan de BR Solvabiliteit. Dit komt doordat in deze begroting diverse investeringen worden gedaan met een lange afschrijvingstermijn, zoals onderwijshuisvesting. Wanneer een investering namelijk een afschrijvingstermijn van meer dan 20 jaar heeft, moet er extra worden toegevoegd aan de BR Solvabiliteit alsof deze investering in 20 jaar afgeschreven zou worden. Als gevolg hiervan groeit de BR Solvabiliteit in deze begroting door naar € 32,2 miljoen.

Robuustheid van de begroting
De onderstaande tabel geeft op hoofdlijnen inzicht in de financiële weerbaarheid van de Arnhemse begroting. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt dit uitgebreid toegelicht. De verrekeningen met de algemene reserve zoals die in de overzichten hiervoor staan, zijn hierin verwerkt.

De weerstandscapaciteit bedraagt in 2022 € 69,1 miljoen. Dat betekent dat er € 69,1 miljoen beschikbaar kan worden gemaakt om financiële tegenvallers op te vangen. Een belangrijk onderdeel hiervan is de algemene reserve. Het vermogen dat nodig is om alle gemeentebrede risico's met een zekerheid van 90 procent op te vangen bedraagt in 2022 € 50,5 miljoen, de benodigde weerstandscapaciteit. De buffers zijn daarmee € 18,6 miljoen hoger dan de opgetelde risico's, waarmee de weerstandsfactor in 2022 uitkomt op 1,4. Dit ligt 0,4 boven het minimaal vastgestelde niveau. Vanaf 2022 neemt de weerbaarheid van de begroting jaarlijks toe tot een weerstandsfactor van 1,5 in 2025. Hiermee is de Arnhemse begroting robuust genoeg om tegenvallers op te vangen.

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	**JV 2020**	**Prognose 2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
	90%	90%	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000						
Benodigde weerstandscapaciteit	58.519	50.539	50.539	47.552	47.552	47.552
Beschikbare weerstandscapaciteit	60.576	76.718	69.148	66.864	70.728	72.613
Benodigde versus beschikbare ruimte irt aanzuivering	**2.057**	**26.179**	**18.609**	**19.312**	**23.176**	**25.061**
Verschil (> factor 1,4)	-21.351	5.964	-1.606	291	4.155	6.040
Weerstandsfactor	**1,0**	**1,5**	**1,4**	**1,4**	**1,5**	**1,5**

Een belangrijk doel naast een robuuste begroting en daarmee buffers om risico's op te vangen is een robuustere financiële positie. Hiervoor wordt gespaard in de bestemmingsreserve solvabiliteit. Doel is om deze reserve groot

genoeg te laten zijn om in 20 jaar de voor investeringen aangegane leningen te kunnen aflossen. Daarmee worden toekomstige generaties niet opgezadeld met een forse schuldenlast. De ontwikkeling van deze bestemmingsreserve staat in de tabel hieronder.

Bestemmingsreserve solvabiliteit	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Bedragen x € 1.000				
Stand per 1-1	**16.100**	**20.446**	**26.556**	**30.250**
Toevoeging aan reserve o.b.v. MIP Begroting 2021	7.047	6.110	3.693	2.941
Inzetten t.b.v. financieel beeld	-2.700			
Stand per 31-12	**20.446**	**26.556**	**30.250**	**33.191**

In 2022 wordt de groei van de reserve geremd door de eerder met de raad afgesproken inzet van een deel van deze middelen. Toch groeit de reserve door tot een stand van € 33,2 miljoen in 2025 waarmee de schulden eerder afgelost kunnen worden en de robuustheid van de financiële positie verbetert.

Het brede beeld van de financiële positie wordt beschreven in de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen. Dit wordt verder toegelicht met financiële kengetallen en de duiding daarvan. De financiële positie wordt beïnvloed door verschillende ontwikkelingen. Zoals bij alle gemeenten is de afhankelijkheid van de inkomsten van het Rijk groot. De schommelingen hierin zorgen voor een kwetsbaarheid van de financiële positie. De komende herijking van het gemeentefonds laat dit goed zien, waarbij het laatste beeld voor Arnhem dan weer gunstig is.
Ondanks de coronacrisis staat Arnhem er goed voor. Er wordt de komende jaren verder geïnvesteerd in het versterken van de stad met de Arnhemse Herstelagenda coronacrisis en ook wordt de financiële positie de komende jaren verder verstevigd. Wel blijft het belangrijk om de kerngegevens te blijven monitoren en vooral te sturen op de trends voor de langere termijn die we daarin zien.

Leeswijzer

Na het lezen van de hoofdlijnen van deze begroting, vindt u voor uw leesgemak een korte toelichting op de bouw van deze begroting. De begroting is een onderdeel uit de P&C-cyclus. In de begroting wordt het gemeentelijk beleid op hoofdlijnen toegelicht. Dit doen we aan de hand van de drie w-vragen:

- *wat willen we bereiken?*
- *wat gaan we doen?*
- *wat mag het kosten?*

Inleiding

Op 3 juli 2019 is het raadsvoorstel 'Plan van aanpak doorontwikkeling cyclusdocumenten' geamendeerd vastgesteld. Dit betreft het plan om in de komende jaren tot beter leesbare en toegankelijke cyclusdocumenten te komen. Deze ambitie is in de Begroting 2022 weer verder vertaald. We hebben met name ingezet op een verdere ontwikkeling van de doelenboom met een toevoeging van indicatoren en hiermee uitvoering gegeven aan de motie Voortaan wel meetbare doelen (20M277).

Aanpak uitvoering motie 'Voortaan wel meetbare doelen'

Voor de zomer over de aanpak een raadsbrief gestuurd. We hebben de afgelopen periode de volgende stappen uitgevoerd:

1. Inzichtelijk maken welke doelen en indicatoren in de begroting 2021 en de bestuursrapportages zijn opgenomen.
2. Een vergelijking maken met de P&C-producten van andere gemeenten.
3. Een pilot binnen één programma uitvoeren om te onderzoeken wat nodig is om de doelen meetbaar te maken.
4. Op basis van de conclusies van stap 3, dit stapsgewijs bij andere programma's toepassen.

Over stap 1 en 2 is direct in de Perspectiefnota gerapporteerd.

Pilot programma S02 Bereikbaarheid

We hebben voor de zomer de pilot van stap 3 voor het programma S02 Bereikbaarheid uitgevoerd. We hebben hierbij gewerkt met de volgende aanpak:

- Er wordt zichtbaar gemaakt, welke concrete resultaten we binnen het programma willen bereiken.
- Hierbij wordt een concreet doel geformuleerd, waarin duidelijk wordt wat we willen bereiken in de stad.
- Bij deze doelen en resultaten worden inspanningen benoemd. De inspanningen maken duidelijk wat we als gemeente zelf gaan doen om de doelen en resultaten te bereiken.
- Vervolgens wordt een indicator gezocht die de concrete resultaten goed in beeld brengt en kan worden opgenomen in de begroting (zoals; zijn ze inhoudelijk relevant, is er politiek draagvlak voor, van welke partijen zijn we afhankelijk).

Het kost tijd om bovengenoemde aanpak met collega's uit te voeren om te komen tot concrete resultaten, doelen en indicatoren. Het is een manier van denken die eigen gemaakt moet worden. Vanuit informatiegestuurd werken worden dergelijke trajecten op meerdere plekken binnen de organisatie uitgevoerd. Deze trajecten helpen ons bij het opstellen van beleid en het scherper stellen van de beleidsdoelen.
In programma S02 is het resultaat van deze pilot aangegeven. Hierbij geldt dat in deze begroting een eerste verbeterslag is gemaakt en dat dit programma zich de komende jaren verder zal doorontwikkelen.

Wat hebben we verder gedaan in deze Begroting

De gemeenteraad ontvangt periodiek verschillende bestuursrapportages waarin een groot aantal indicatoren en veel informatie is opgenomen. Bij de volgende programma's is een koppeling tussen de indicatoren uit de bestuursrapportages en de ambities/doelen in de Begroting gemaakt:

- S06 Participatie en armoedebestrijding
- S07 Zorg
- S10 Klimaat en energie

Bij de overige programma's is gekeken of de indicatoren die in Begroting 2021 al waren opgenomen aan de doelen gekoppeld kunnen worden en/of dat bij doelen extra indicatoren beschikbaar zijn. Hierbij gaat het om een eerste aanzet en zal de komende jaren verder uitgewerkt worden.

Indicatoren

In deze begroting staan effectindicatoren opgenomen. Effectindicatoren vertellen iets over de het effect dat beoogd wordt met de inspanningen van de gemeente. Zij gaan over de vraag: 'wat willen we bereiken'. Hierbij

past de kanttekening dat het al dan niet realiseren van de effecten in de meeste gevallen van meer factoren afhankelijk is dan alleen het gemeentelijke beleid. Op dit moment hebben we geen prestatie-indicatoren opgenomen. Prestatie-indicatoren gaan over 'hoe bereiken we onze doelstellingen?' en richten zich op het resultaat van de ingezette activiteiten/ inspanningen. In tegenstelling tot effectindicatoren, verandert de aard van prestatie-indicatoren regelmatig; bijvoorbeeld doordat inspanningen afgerond zijn of nieuwe inspanningen worden ontwikkeld. In deze Begroting staan de inspanningen voor 2022 benoemd. In verschillende bestuurs- en voortgangsrapportages (zie bijvoorbeeld de monitor New Energy Made in Arnhem) worden zowel effect- als prestatie-indicatoren gepresenteerd.

Onderzoek rekenkamer Jaarstukken 2019
In mei 2020 heeft de Rekenkamer een onderzoek gedaan naar de vraag of de jaarstukken 2019 de gemeenteraad in voldoende mate zicht geven op de financiële positie en de geleverde inhoudelijke prestaties. De Rekenkamer heeft hierbij aangegeven dat de mate waarin over het college de raad informeert over het realiseren van de doelen op inhoudelijk gebied beter zou kunnen. We hebben met bovengenoemde aanpak hierin weer stappen gezet. Tevens heeft de rekenkamer in dit onderzoek aangegeven dat de beheerplannen een duidelijkere plek in de begroting mogen krijgen. In de paragraaf Kapitaalgoederen is een eerste stap gemaakt om aan deze aanbeveling uitvoering te geven en zal de komende jaren verder doorontwikkeld worden.

Opbouw van de Begroting 2022

Deel 1 - hoofdlijnen van beleid en ontwikkelingen in het financieel kader

In de stedelijke en wijkprogramma's worden de prioriteiten van het beleid aangegeven. Een samenvatting van de prioriteiten krijgt een plek in hoofdstuk 1.

In het hoofdstuk Ontwikkelingen in het financieel kader worden de belangrijkste financiële ontwikkelingen weergegeven. Ook wordt in dit hoofdstuk een verklaring van de mutaties gegeven.

Deel 2 - beleidsbegroting

De beleidsbegroting is opgebouwd uit vier onderdelen:

Acht wijkprogramma's (W)
Sinds 2017 zijn acht wijkprogramma's ingesteld. De 24 wijken zijn geclusterd in acht gebieden: Noord-West, Noord-Oost, Presikhaaf, Centrum/Spijkerkwartier/Arnhemse Broek, Malburgen, Rijkerswoerd/ Kronenburg/ Vredenburg, Elden/ De Laar en Schuytgraaf/ Elderveld.

Dertien stedelijke programma's (S)
In de stedelijke programma's zijn de ambities, doelen, inspanningen en de daarbij behorende budgetten op stedelijk niveau opgenomen.

Negen paragrafen
De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting. Er worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. Een deel van de paragrafen zijn in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

De volgende verplichte paragrafen vanuit het BBV zijn opgenomen:

1. Lokale heffingen - In deze paragraaf wordt stilgestaan bij de diverse gemeentelijke belastingen en heffingen en de consequenties daarvan voor de inwoners.
2. Risicomanagement en weerstandsvermogen - Het weerstandsvermogen geeft aan hoe solide de financiële positie van de gemeente is. In deze paragraaf zijn ook financiële kengetallen opgenomen, zoals het weerstandsvermogen, de solvabiliteit en de schuldquote
3. Onderhoud kapitaalgoederen - In deze paragraaf wordt toegelicht op welke wijze het onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen (zoals wegen, riolering, gebouwen) gewaarborgd is.
4. Financiering - Hier wordt toegelicht op welke wijze met de financieringsbehoefte van de gemeente is omgegaan.
5. Bedrijfsvoering - In de paragraaf wordt gerapporteerd over de voortgang van interne ontwikkelingen binnen de gemeentelijke organisatie.
6. Verbonden partijen - De gemeente werkt samen met andere partijen om bepaalde doelen te bereiken. Als de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft bij een partij, is dit een zogenoemde verbonden partij. In deze paragraaf worden alle verbonden partijen toegelicht.

7. Grondbeleid - De gemeente speelt een rol in het kopen en verkopen van gronden. Hier wordt verder ingegaan op het gevoerde grondbeleid.

Op verzoek van uw raad zijn twee niet verplichte paragrafen in de begroting opgenomen:

8. Investeringen - In deze paragraaf wordt over de realisatie van de investeringen gerapporteerd.
9. Subsidies - De gemeente verstrekt subsidies aan instellingen die een bijdrage leveren aan gemeentelijke doelstellingen. In deze paragraaf wordt aangegeven welke instellingen subsidie hebben ontvangen inclusief de subsidiebedragen.

Overig programmaplan
Hierin wordt duidelijk gemaakt op welke wijze de overhead in het overzicht baten en lasten tot uitdrukking komt.

Deel 3 - Financiële begroting
In dit onderdeel wordt ingegaan op de ontwikkelingen in het financieel kader, mutaties circulaires van het gemeentefonds en de financiële begroting met de financiële tabellen.

Bijlagen
In de bijlagen is informatie te vinden over het normenkader, aanvullende financiële tabellen en informatie over de programma's en de afkortingen- en begrippenlijst.

Interactieve website
De Begroting is digitaal beschikbaar op: financien.arnhem.nl. Op deze website is in de wijk- en stedelijke programma's ook de volgende extra informatie te vinden:

- Verdeling budgetten in kostensoorten
- Verdeling budgetten taakvelden
- Verdeling budgetten portefeuilleonderdelen
- Verdeling budgetten producten
- Totaaloverzicht subsidies
- Totaaloverzicht reserves

Deel 2 Beleidsbegroting

De beleidsbegroting bestaat uit vier onderdelen:

1. Wijkprogramma's (W)
2. Stedelijke programma's (S)
3. Paragrafen
4. Overig programmaplan

Wijkprogramma's

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op wijkniveau plaatsvinden, zijn opgenomen in de volgende 8 wijkprogramma's (bundeling van logisch samenhangende wijken):

W1 **Wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek (CSA)**
Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek

W2 **Wijkprogramma Noordwest**
Burgemeesterswijk, Hoogkamp, Transvaal, Heijenoord, Lombok, Klarendal, Klingelbeek e.o., Schaarsbergen e.o., Sint Marten en Sonsbeekkwartier

W3 **Wijkprogramma Noordoost**
Alteveer, Cranevelt, Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o.

W4 **Wijkprogramma Presikhaaf**
Presikhaaf West en Presikhaaf Oost

W5 **Wijkprogramma Malburgen**
Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder Het Duifje en Immerloo

W6 **Wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld**
Schuytgraaf en Elderveld

W7 **Wijkprogramma De Laar/Elden**
De Laar en Elden

W8 **Wijkprogramma Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg (RKV)**
Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg

Wijken Algemeen

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is / wordt een levendige en vitale stad waar het volgens inwoners en ondernemers fijn wonen, werken en verblijven is.

Samen met de wijken
In de Arnhemse wijken zijn medewerkers van de gemeente verbonden aan de gebieden, om samen met burgers en bedrijven vorm te geven aan de uitvoering van het beleid in de betreffende wijken. Wijkgericht werken is het samenwerken met partners aan leefbaarheid en sociale samenhang binnen wijken. Vanuit en voor de wijken worden trends en (strategische) ambities gesignaleerd die bijdragen aan de stadsbrede doelen. Wijksturing sluit aan bij de identiteit en dynamiek van de wijk of gebied. Geen wijk is hetzelfde, verschillen mogen er zijn of ontstaan. Een belangrijk onderdeel hiervan is dat gezamenlijke belangen samen met inwoners en wijkpartners worden geformuleerd en focus wordt aangegeven en hierop concrete acties worden ingezet. Met als uiteindelijk doel om gezamenlijk maatschappelijke meerwaarde in de wijken te creëren, een gedeelde verantwoordelijkheid voor je leefomgeving, door inzichten, krachten en investeringen te bundelen. De wijkmanagers hebben hierin een cruciale rol omdat ze niet alleen partners in projecten en beleidsopgaven zijn, maar vooral een bekend gezicht en aanspreekpunt in de wijken zijn.

De Arnhemse wijkaanpak Van Wijken Weten is succesvol, zo bleek uit uitgevoerde evaluatie in 2021. Sinds de start in 2017 zijn in de wijken (nieuwe) netwerken opgebouwd en verstevigd. Jaarlijks zijn met inbreng van inwoners en professionals acht wijkprogramma's tot stand gekomen. Vanaf 2020 is door de teams Leefomgeving vanuit de opgaven en behoeften een vertaling gemaakt naar thema's die in meerdere gebieden spelen en aandacht vergen. Resultaat hiervan zijn acht stadsbrede thema's. De sturing vanuit teams Leefomgeving verloopt voor deze acht thema's via drie pijlers van leefbaarheid: sociale domein, fysiek domein en veiligheid.

Sociaal	Fysiek	Veiligheid
Meedoen	Openbare ruimte	Veiligheid
Kansengelijkheid	Duurzaamheid	
Gezondheid	Wonen	
	Wijkeconomie	

Voor elk wijkprogramma is deze begroting opgebouwd uit de stadsbrede thema's die in de betreffende wijk van toepassing zijn. Aan deze thema's zijn de inspanningen per team Leefomgeving geformuleerd.

Betekenis stadsbrede thema's
- Meedoen: Inwoners zijn financieel en sociaal zelfredzaam.
- Kansengelijkheid: Iedere inwoner heeft gelijke kansen.
- Gezondheid: Inwoners kunnen voldoende bewegen en worden geholpen bij het creëren van een gezond levenspatroon.
- Openbare ruimte: De openbare ruimte is schoon, heel en veilig en draagt bij tot gebruik door de inwoners. In samenwerking met bewoners wordt gewerkt aan de vergroening van de wijken.
- Duurzaamheid: De stad is beschermd tegen hitte, regenoverlast en is energie-neutraal.
- Wonen: Inwoners hebben een veilig onderdak, wonen prettig in een huis, een buurt en een wijk die bij hen past.
- Wijkeconomie: De bedrijven in de wijk krijgen ondersteuning die zij nodig hebben.
- Veiligheid: Inwoners van Arnhem voelen zich prettig en veilig in Arnhem, binnenshuis en buitenshuis. Deze veiligheid zorgt voor ontspanning en vrijheid en laat inwoners onbelemmerd maatschappelijk deelnemen.

Samen met inwoners - Het inzicht en de kracht van burgers wordt maatgevend voor gemeentelijk handelen

Onderstaand worden de doelen van de teams Leefomgeving voor de komende jaren geschetst. Daaraan zijn de acht stadsbrede thema's gekoppeld.

De gemeente als wijkgerichte organisatie
Het college gaat op basis van de evaluatie en de Rekenkamerbrief onderzoek Van Wijken Weten en de wensen van de raad aan de slag met de aanpak Van Wijken Weten 2.0. Wijkgericht werken is herkenbaar in het handelen van de hele gemeentelijke organisatie. De wijkbudgetten van de gemeente worden ontschot ingezet, zodat maatwerk per wijk mogelijk is. Bij vraagstukken die in meerdere wijken spelen wordt gekeken naar combinaties en gezamenlijke inzet van budgetten. Ook bij stedelijke projecten, voorzieningen en oplossingen wordt zorg gedragen dat de uitvoering aansluit bij situaties en behoeften in de verschillende wijken.

Gekoppelde thema's: alle acht thema's.

Leefbare wijken
In sommige wijken staat de leefbaarheid meer onder druk dan in andere wijken. Deze buurten hebben extra aandacht nodig. Op plekken waar dit speelt, ontwikkelen we samen met bewoners en professionals een aanpak. Zo is in Arnhem-Oost een buurtaanpak in combinatie met stadsvernieuwing 3.0, de Woondeal en de wijkveiligheidsagenda ontwikkeld. Daarnaast is, als onderdeel van prestatieafspraken van het college met woningcorporaties, in enkele wijken gestart met het opstellen van gezamenlijke en integrale handelingskaders. Als uitvloeisel van de motie Voorkomen Stadsvernieuwing 4.0 gaan we in 2022 verder met het uitwerken van de aanpak leefbare wijken.

Gekoppelde thema's (7): meedoen, kansengelijkheid, gezondheid, openbare ruimte, duurzaamheid, wonen en veiligheid.

Stadsvernieuwing 3.0 (Woondeal)
De Woondeal kent twee delen, het gedeelte met woningbouwversnelling en verdichting en het onderdeel Stadsvernieuwing 3.0 (Arnhem-Oost-aanpak). Stadsvernieuwing 3.0 richt zich op 5 wijken: Geitenkamp, Klarendal, het Arnhemse Broek, Malburgen en Presikhaaf West (Arnhem-Oost). Dit zijn wijken die vaak al jaren bovenaan staan op lijstjes van cijfers van werkeloosheid, armoede, opleidingsniveau, veiligheid en leefbaarheid in de breedste zin van het woord. In een aantal wijken is een lichte opgaande lijn te bespeuren, maar veel minder sterk dan in de andere wijken in Arnhem. Teveel mensen hebben te weinig gemerkt van de jaren dat er sprake was van economische opleving en worden nu in deze periode van crisis harder getroffen. Er is dus nog veel te doen.

Gekoppelde thema's (4): meedoen, kansengelijkheid, wonen en veiligheid.

Ontmoeten en verbinden
In Arnhem bestaan al allerlei initiatieven in de wijken waarbij mensen elkaar tegenkomen. 'Ontmoeten' kan bijdragen aan het tegengaan van sociaal isolement en aan vergroting van zelfstandigheid van Arnhemmers. Gelijke kansen voor iedereen voor toegang tot voorzieningen in de wijk. In vrijwel alle wijkprogramma's is ontmoeten benoemd als speerpunt. Ook in de opdrachten aan welzijnsorganisaties komt het thema herhaaldelijk terug.

Gekoppelde thema's (3): meedoen, kansengelijkheid en openbare ruimte.

Netwerken en infrastructuur
Iedere Arnhemse wijk heeft netwerken en een (sociale) infrastructuur die passen bij de wijk en haar inwoners. In de ene wijk betekent dit dat diverse bewonersgroepen en -initiatieven elkaar weten te vinden, samenwerken en kennis delen. In een andere wijk wordt meer ingezet op een ketenaanpak van diverse maatschappelijke organisaties en vrijwilligersinzet. De gemeente heeft hierin een stimulerende en faciliterende rol. Ook stellen de teams Leefomgeving als opdrachtgever en subsidieverstrekker voorwaarden aan onderlinge samenwerking en samenhang in het aanbod. Netwerken worden versterkt in de wijken langs de pijlers sociaal, fysiek en veiligheid.

Gekoppelde thema's: alle acht thema's.

Invloed en betrokkenheid van bewoners
Inwoners hebben invloed op hun leefomgeving en wat daar gebeurt. Inwoners krijgen en nemen ruimte in om zelf initiatieven in en voor hun wijk te organiseren. Ze kunnen daarbij indien nodig rekenen op advies en ondersteuning vanuit de gemeente. Beschikbare (openbare) data en kennis wordt gedeeld, zodat bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties daar gebruik van kunnen maken. Gemeentelijk beleid komt tot stand in samenspraak met inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. We verbinden (groepen) bewoners en partijen in de wijk aan elkaar.
Door in alle acht gebieden in Arnhem met een wijkprogramma te werken, waarin het bewonersperspectief en het perspectief van professionals en partners in de wijk is ingebracht, worden thema's aangepakt die aandacht vragen. Burgerparticipatie is verankerd in gemeentelijke processen en projecten waarbij inwoners op verschillende manieren worden betrokken. En met het wijkgericht werken wordt de mogelijkheid geboden met inwoners zaken slimmer en anders aan te pakken.

Gekoppelde thema's: alle acht thema's.

De gemeente als wijkgerichte organisatie en vergroten van invloed en betrokkenheid inwoners: De kracht, kennis en kunde van inwoners en ondernemers benutten
Het college gaat op basis van de evaluatie en de Rekenkamerbrief onderzoek Van Wijken Weten en de wensen van de raad aan de slag met de aanpak Van Wijken Weten 2.0. Hierin heeft het college conform de aanbevelingen onder andere aandacht voor de verwachtingen van inwoners, partners, bestuur en werkorganisatie. Daarbij is ook belangrijk dat deze partijen weten hoeveel geld er daadwerkelijk beschikbaar is voor hun wijk. Daarnaast wil het college de stedelijke aanpak beter laten aansluiten op de wijkaanpak

Leefbare wijken: Opstellen stedelijke monitor leefbare Wijken (2021 / 2022)
Om achteruitgang in wijken tijdig te kunnen signaleren en dus tijdig op ontwikkelingen in te springen, is behoefte aan continue monitoring van alle Arnhemse wijken als uitvloeisel van de motie voorkomen stadsvernieuwing 4.0. De monitor wordt in het najaar van 2021 / begin 2022 uitgevoerd in alle Arnhemse wijken. Dit betekent concreet dat we niet alleen kijken naar de genoemde preventiewijken maar dat we ook de wijken in Arnhem-Oost en andere wijken betrekken. Achteruitgang meten werkt alleen maar als we ook trends kunnen signaleren. Op het terrein van veiligheid werken we momenteel bijvoorbeeld met een specifiek dashboard om gegevens over overlast te monitoren.
We werken verder aan een set interventies die stadsbreed inzetbaar zijn, waarbij de vorm en uitvoering kan verschillen, omdat per buurt wordt gedaan wat nodig en passend is. Naast de aanpak van bestaande problemen willen we ook voorkomen dat de kwetsbaarheid van wijken en bewoners toeneemt. Daarom wordt er ingezet op kansengelijkheid, preventie en het doorbreken van generatiepatronen bij sociale problematiek. Met het programma Kansrijk Opgroeien wordt het perspectief van kinderen en jongeren (0-27 jaar) vergroot en wordt de sociale omgeving van deze kinderen en jongeren versterkt (onder andere ouders en verzorgers). Dit vanuit de gedachte 'It takes a village to raise a child'.

Ontmoeten en verbinden: een visie ontwikkelen
Een belangrijke inspanning is het bevorderen van maatschappelijk vastgoed en het kwalitatief goede beheer van buurthuizen en MFC's. Samen met de buurthuizen wordt er een visie ontwikkelt op buurthuizen en onderzocht hoe het beheer buurthuizen en MFC's kan worden verbeterd. Een ander belangrijk punt is de ondersteuning van initiatieven en draagkracht in de wijken voor programmering en de inzet van vrijwilligers. De ambitie is om de komende jaren een adequate, kwalitatieve spreiding van ontmoetingslocaties in de wijken te realiseren. Het gaat dan om buurthuizen en MFC's, maar ook om mogelijkheden voor ontmoeting in de publieke ruimte, onder andere in combinatie met sport en bewegen en particuliere locaties zoals cafés en (sport)verenigingen.

Stadsvernieuwing 3.0: integraal werken aan wijkopgaves
De Arnhem-Oost-aanpak (Stadsvernieuwing 3.0) biedt de kans om integraal bewoners- en gebiedsgericht te gaan kijken en werken om de opgaven van iedere wijk aan te pakken. Daarbij bouwen we voort op wat er al is: want er is al veel goeds. In Arnhem-Oost willen we goede aanpakken versnellen en intensiveren. En wat niet werkt, anders gaan doen en/of anders gaan organiseren (door bijvoorbeeld kritisch te kijken naar onze eigen regels/afspraken, maar ook landelijk). Tegelijkertijd realiseren we ons dat problemen niet zo maar opgelost zijn en vaak wel een generatie kost voordat fundamentele veranderingen beklijven. Daarom hanteren we ook het perspectief van 18 jaar.

Op basis van de in het najaar van 2021 uitgevoerde monitor Leefbare Wijken (raadsbrief 1 juni 2021, zaaknummer : 575517) gaan we veranderingen volgen in preventiewijken en ook wijken in Arnhem Oost en andere wijken betrekken.
Op buurt- en wijkniveau is soms meer verdieping nodig om de effecten van de aanpak goed inzichtelijk te maken.

Op basis van de uitkomsten van de nieuwe monitor gaan we in 2022 in alle preventiewijken nieuwe wijkgesprekken voeren. Deze gesprekken stemmen we door middel van een goede agenda af met lopende trajecten. Daar waar grote fysieke projecten lopen proberen we dubbelingen te voorkomen. Team Leefomgeving speelt een belangrijke rol in de communicatie en planning (voorjaar 2022).

De uitkomsten van de monitor en de wijkgesprekken gebruiken we voor het verder versterken van (bestaande) wijkvisies. Een wijkvisie beschrijft hoe we voorkomen dat wijken afglijden. De visie kijkt vooruit en geeft richting aan beleid op lange termijn.
De wijkvisie bevat in elk geval de volgende elementen:

1. Een goede analyse: welke factoren maken een wijk kwetsbaar en welke factoren versterken de wijk?
2. Inzicht in de factoren voor een succesvolle preventieve aanpak in de wijk
3. Er wordt samengewerkt tussen inwoners en wijkinitiatieven, gemeente en woningbouwverenigingen/ vastgoedbezitters.
4. Burgerparticipatie is van groot belang bij de uitwerking in de wijken. Belangrijk is om bij de analyse met bewoners in gesprek te gaan. Zij zijn ervaringsdeskundigen en kennen de wijk goed. Hoe zien zij de wijk? Welke kansen zien zij in de wijk? Welke positieve krachten zien zij in de wijk? Dit kan door directe interactie met bewoners uit de wijk, maar ook professionals uit de wijk kunnen hierin een rol hebben.
5. Toetsing van uitwerking: het is goed om een visie ook aan bewoners voor te leggen en te controleren of bewoners hierin hun input terug zien. De visie gaat over de langere termijn, en is overkoepelend over wijken, terwijl inwoners vaak meer in het nu kijken en juist vooral gericht zijn op de eigen wijk. Belangrijk is het om in de gaten te houden dat bij betrekken van wijkprofessionals/ vertegenwoordigers een juiste afspiegeling ontstaat van de wijk bij de mensen die betrokken zijn.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Wijken Algemeen per thema *Wordt niet als afzonderlijk kader vastgesteld.*	**Lasten**	**Baten**	**Toevoe-gingen**	**Onttrek-kingen**
Bedragen x € 1.000				
Meedoen	17.495	-367	0	0
Kansengelijkheid	26.842	-7.971	0	0
Gezondheid	122.541	-467	110	-44
Openbare ruimte	18.789	-1.466	1	-3
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	9.297	-12.745	1.338	-276
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	1.673	-40	0	0
Bedrijfsvoering	38	0	0	0
Totaal	**196.674**	**-23.057**	**1.449**	**-322**

Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek

In het wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek (CSA) bevinden zich de wijken Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Versterken van de plekken in de wijk voor ontmoeting

De vraag naar laagdrempelige plekken om in de wijk te ontmoeten komt vanuit bewoners en organisaties. De ontmoeting kan zowel georganiseerd als ongeorganiseerd zijn. De locaties zijn flexibel of vast, bijvoorbeeld een buurthuis/huiskamer of in de buitenruimte.

Inspanningen 2022

- Waar kansen zich voortdoen inzetten op versterken van ontmoeting in binnenruimtes en de buitenruimte.
- Verbeteren buurtcentra de Symfonie en De Lommerd.

Versterken van sociale cohesie

Onderlinge betrokkenheid is belangrijk voor een leefbare wijk. Elkaar kennen in de buurt en bereid zijn je buurtgenoten te helpen hoort daarbij. CSA is een divers gebied waarin iedereen mee kan doen. Ook ouderen willen langer zelfstandig kunnen wonen. Een goed netwerk is daarbij belangrijk. Passende initiatieven zijn nodig om verbindingen tussen bewoners te leggen en daarmee de veerkracht van de wijk te versterken.

Inspanningen 2022

- Bewonersinitiatieven waar nodig ondersteunen.
- Samenwerking met de Sociale wijkteams om de voorliggende/ algemene voorzieningen in het gebied in beeld te hebben en waar nodig te versterken of om te vormen.
- Inzet van bewonersondersteuning (ook in relatie met versterking wijkdemocratie).

Meer (financiële) zelfredzaamheid

Alle mensen moeten mee kunnen doen in de samenleving. Veel mensen willen zich ontwikkelen en ervaringen op kunnen doen. In CSA zijn buurten waar naar verhouding tot de andere wijken in Arnhem meer gezinnen leven in armoede. Zij kunnen zich, om diverse redenen, financieel zelf niet redden.

Inspanningen 2022

- Nauwe aansluiting op het stedelijk programma Armoede en Schulden.
- Sturen op samenwerking van organisaties in de wijk/buurt.
- Samenwerking met de Sociale wijkteams en Werk en Inkomen versterken (gezamenlijke afspraakruimte in de Symfonie).

Kansengelijkheid

Bevorderen kansengelijkheid: bewoners zijn zelfstandiger en staan steviger in de maatschappij

De inzet van verschillende projecten in krachtwijken op kwetsbare doelgroepen laat positieve resultaten zien. Omdat we willen inzetten op een duurzame verandering en terugval van oude patronen willen voorkomen, sturen we sterk op de duurzaamheid van interventies.

Inspanningen 2022

- Verzilveren van de kansen die ontstaan vanuit de Arnhem-Oost aanpak. Investeringen/interventies hieruit moeten op duurzaamheid worden getoetst alvorens te worden uitgevoerd.
- Ondersteunen van diverse initiatieven op het gebied van kansengelijkheid (onder andere Stichting Raak, Broek Omhoog, de Kansen en buurtschakels).

Minder onderwijsterugval

Er is een grote groep die na de overgang van Basisonderwijs (PO) naar Voortgezet onderwijs (VO) terugvalt in niveau. Dit komt omdat er met name gefocust wordt op de cognitieve vakken die belangrijk zijn voor de stap richting het VO. Hiermee hebben ze onvoldoende basis en een achterstand op de andere competenties die nodig zijn op het niveau van het VO.

Vanuit de basisscholen in het Arnhemse Broek is er vanaf begin 2019 een programma opgesteld om kinderen gelijke kansen te bieden. De scholen hebben zicht op de behoeftes van de leerlingen en stemmen zaken af met de gemeente en de partners in de wijk zoals Rijnstad, Sportbedrijf en het Sociale wijkteam.

Inspanningen 2022

Het continueren van het programma kansrijk opgroeien (Het Fort, De Blokhut, Doorgaande schoollijn Hugo de Groot school en Paulusschool en Fridayschool).

Gezondheid

Meer sport en beweegmogelijkheden in de wijk voor 0 - 100 jaar

In het gebied CSA zijn weinig sportfaciliteiten. Op de commerciële sportscholen na, is er geen actieve sportvereniging. In samenwerking met het Sportbedrijf Arnhem kijken wij naar een herijking van de inzet op sport en bewegen in de wijk, zodat deze beter aansluit op behoefte en vraag van bewoners.

Inspanningen 2022

- Onderzoek faciliteren.
- Sturen op bredere en flexibele inzet van uitvoeringsplan Sportbedrijf.
- Realisatie van een wandelpad en tijdelijke schaatsbaan in het Arnhemse Broek.

Integrale aanpak gezonde leefstijl

Het percentage kinderen met ernstig overgewicht ligt ruim boven het Arnhems gemiddelde in 't Arnhemse Broek. De redenen hiervoor zijn divers. De cijfers zijn de afgelopen jaren toegenomen en in het belang van de toekomstige gezondheid van de kinderen zullen we hier op prioriteren.

Inspanningen 2022

- Inzet Go in samenwerking met het basisonderwijs.
- JOGG programma vanuit Sportbedrijf.
- Integrale aanpak en monitoring.

Openbare Ruimte

Aantrekkelijkere buitenruimte

In CSA is er veel verharding en verstening, mede omdat het een centrumwijk is met weinig ruimte en veel bebouwing en belangrijke infrastructuur. Vergroening zorgt voor een mooiere en aantrekkelijkere buitenruimte. Dit gaat voor een belangrijk deel hand in hand met het thema Duurzaamheid. Ook biedt het parkeerplan in het Spijkerkwartier mogelijkheden om de buitenruimte aantrekkelijker te maken.

Inspanningen 2022

- We combineren vergroeningswensen vanuit de wijk met de ontwikkeling van onder andere de Ir. J.P. Van Muijlwijkstraat en de Steenstraat.
- Ondersteuning van diverse (groene) bewonersinitiatieven (zoals Groen van Prinsterenstraat en Transformatorplein).

Duurzaamheid

De wijk is meer klimaatbestendig

Het gebied CSA heeft door de verstening en verharding een grote hittestress opgave. Ook de infrastructuur en de ringweg rond het centrum zorgt voor een hoog percentage aan fijnstof. Door inzet vanuit de wijken en door actief vergroeningsprojecten te stimuleren en te ondersteunen dragen we bij aan de klimaatopgave van de gemeente Arnhem. In het Spijkerkwartier en Arnhemse Broek is wateroverlast een probleem door veel verharding en weinig groen in de straat, maar ook door de natuurlijke loop van regenwater dat vanuit het hoger gelegen Klarendal de lager liggende wijken instroomt.

Inspanningen 2022

Groeninitiatieven stimuleren en ondersteunen.

Meer aandacht voor energietransitie (Wijk van de toekomst)

In het gebied speelt ook de grotere opgave met betrekking tot de energietransitie. Dit is een stedelijk programma ingegeven door landelijk beleid. Vanuit De Blauwe Wijk Economie (DBWE) wordt in samenwerking met de gemeente, naar alternatieven en mogelijkheden gekeken. Vanuit het Sparkcentre in de wijk dragen ook de HAN en WUR hier aan bij.

Inspanningen 2022

Ondersteuning van DBWE door verbinding vanuit de centrale organisatie met de wijk.

Wonen

Meer diversiteit in de woningvoorraad

Veel ouderen verlaten de wijk omdat de woning niet meer voldoet aan de behoefte. Zij worden hierdoor gedwongen de wijk te verlaten terwijl juist hun netwerk kan helpen bij het langer zelfstandig thuis en zelfredzaam blijven. Ook zijn het Centrum en het Spijkerkwartier niet aantrekkelijk voor gezinnen met kinderen. Diversiteit van groepen is belangrijk voor de wijken.
De grote hoeveelheid kamerverhuur is ook een punt van aandacht. Handhaving van het beleid van het nieuwe Facetplan is van belang om de groei van kamerverhuur tegen te gaan en de overlast te verminderen.

Inspanningen 2022

- Aandacht vragen voor beschikbaarheid van woningen voor gezinnen en ouderen bij de transitie van woningen en nieuwbouwprojecten bij woningcorporaties, projectontwikkelaars en bestuur.
- Aanpak van overlast door kamerverhuur met aandacht voor adequate signalering, inzet van handhavingsacties en door bewoners vooraan in vergunningsprocessen te betrekken.

Wijkeconomie

Verbeteren van de samenwerking in leefomgeving in relatie tot ondernemers en bewoners

In de wijk CSA zijn veel ondernemers te vinden die daardoor onderdeel uitmaken van de wijk en de leefomgeving. Het centrum is de laatste jaren in het aantal bewoners enorm gegroeid, daardoor vindt er een verschuiving plaats in de functionaliteit. Naast een wijk met winkels wordt het steeds meer ook een woonwijk en dan is een prettige woonomgeving belangrijk. In het Spijkerkwartier zoeken de ondernemers naar diversificatie van het aanbod van winkels. Lokaal winkelen wordt extra aantrekkelijk en trekt andere ondernemers naar de Steenstraat. Er zijn zorgen over de veiligheid en leefbaarheid in de Steenstraat. Ondernemers en bewoners zijn verenigd en pakken dit gezamenlijk op met stakeholders.

De belangen en wensen van ondernemers zijn soms anders dan die van bewoners. Maar er zijn ook veel overeenkomsten op de thema's veiligheid, openbare ruimte (vergroening) en duurzaamheid. Belangen raken elkaar en kunnen worden versterkt door het verbeteren van de samenwerking.

Inspanningen 2022

- Het team Leefomgeving is partner om mee te denken in kansen.
- Ontwikkeling van de Steenstraat gericht op veiligheid en diversiteit.
- Vernieuwing van Keurmerk Veilig Ondernemen.

Goed functionerende wijkorganisaties

Het gebied kent een aantal wijkorganisaties die werken aan een verbetering van de wijk en bijdragen aan diverse doelstellingen. Denk hierbij aan meedoen/ activering, sociale cohesie, duurzaamheid en leefbaarheid/openbare ruimte.

De Blauwe WijkEconomie is een vernieuwend en experimenteel initiatief. De visie van DBWE is in grote lijnen: het behouden en verzilveren van waarden die er in de wijk te vinden zijn. Vanuit deze gedachte worden er verschillende projecten opgezet en doorontwikkeld. Een aantal voorbeelden zijn Spijkerbikes, wormenhotels, buurtbaanbedrijf en Sparkcenter. DBWE is een livinglab voor heel Arnhem dat begint in het Spijkerkwartier.

Het Buurtgroenbedrijf begon als klein burgerinitiatief vanuit DBWE en is nu ontwikkeld tot een professioneel sociaal bedrijf dat vergroeningsprojecten oppakt, uitwerkt en uitvoert. Door het Buurtgroenbedrijf kunnen er veel meer vergroeningsinitiatieven worden uitgevoerd dan de gemeente zou kunnen aanpakken.

In het Arnhemse Broek zijn Broek Omhoog en De Kansen actief. In het Centrum is de Buurtkeuken gevestigd die voor veel sociale binding zorgt. Al deze initiatieven vinden plaats door en met bewoners van de wijk.

Inspanningen 2022

- Ondersteuning van de wijkorganisaties als partner vanuit de gemeente. Meedenken in mogelijkheden en het grijpen van kansen die in relatie staan met de Arnhemse ambities.
- Kennisdeling met andere wijken.
- Inzet om wijkorganisaties maximaal zelfstandig te laten functioneren (organisatorisch en financieel).

Veiligheid

Minder overlast

In het gebied is leefbaarheid een belangrijk thema. Op sommige plekken is sprake van (een gevoel van) onveiligheid. Bewoners vragen aandacht voor verkeersveiligheid, overlast door kamerbewoning en de aanwezigheid van criminaliteit en drugshandel. Het actieprogramma Schoon Heel Veilig is met deze thema’s bezig. Met gerichte acties willen we afrekenen met de verloedering, overlast en criminaliteit in de wijk. Het doel is om ondernemen en wonen in het gebied prettiger en aantrekkelijker te maken.
In de wijken zien we een toename van psychisch kwetsbare mensen en dak- en thuislozen (volwassenen en jongeren). Extra inzet en voorzieningen zijn nodig.

Inspanningen 2022

- Het vasthouden van de behaalde resultaten van het actieprogramma Schoon Heel en Veilig.
- Verbreden Project Centrum naar het Spijkerkwartier (aanpak van overlastgevende personen op straat).
- Toezien op een goede inbedding van Straatcoaches bij de afdeling handhaving en preventie.
- Uitvoering project wonen zonder stigma.
- Aanpak op het verminderen van weesfietsen, graffiti en zwerfafval.
- Goed functionerende wijkveiligheidsoverleggen en Overleg Zorg en Overlast (OZO).

Participatie

Op diverse wijze is er inbreng verzameld voor het wijkprogramma. Het hele jaar wordt een beeld van de wijk gevormd onder andere door middel van gesprekken met bewoners, inbreng van professionals, de diverse bewonersinitiatieven, cijfers van de wijk, wijkoverleggen. Specifiek voor het wijkprogramma is er ook input verzameld. In het Spijkerkwartier heeft de Spijkerbrigade samen met team Leefomgeving de tekst voor het wijkprogramma geschreven. Deze is vervolgens besproken in het wijkoverleg, en daarna gepubliceerd in de wijkkrant en op mijnspijkerkwartier.nl. De ontvangen reacties waren positief en leidden niet tot wijzigingen.
In het Arnhemse Broek is het proces nog gaande. Het wijkplatform heeft samen met het team Leefomgeving een proces in gang gezet om zoveel mogelijk mensen mee te laten denken. Door het jaar heen zijn er participatietrajecten met bewoners geweest, over wonen, groen, afval, verkeer en speeltuintjes.
In het Centrum is voor het wijkprogramma gebruik gemaakt van de mailadressen van bewoners van de binnenstad (naar aanleiding van enquête 2020). 156 inwoners zijn vervolgens benaderd met vragen. Tevens is de ondernemers vereniging en het kernteam Arnhem 6811 gevraagd om input.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek per thema	**Lasten**	**Baten**	**Toevoe-gingen**	**Onttrek-kingen**
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget CSA				
Meedoen	240	0	0	-175
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	515	-53	19	-6
Openbare ruimte	-117	-35	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	338	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	838	-2	0	0
Totaal Wijkbudget CSA	1.814	-91	19	-181
Wijken Algemeen CSA				
Meedoen	2.652	-62	0	0
Kansengelijkheid	3.608	-892	0	0
Gezondheid	16.538	-27	4	-3
Openbare ruimte	2.860	-264	1	-3
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	2.971	-9.142	802	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	135	-5	0	0
Bedrijfsvoering	37	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen CSA	*28.800*	*-10.392*	*807*	*-5*
Totaal Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek	**30.614**	**-10.482**	**826**	**-187**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	30.646	29.846	28.146	30.614	30.606	30.436	30.231
Baten	9.595	9.566	10.255	10.482	10.440	10.397	10.355
Saldo lasten en baten	***-21.051***	***-20.280***	***-17.892***	***-20.132***	***-20.132***	***-20.038***	***-19.876***
Toevoegingen aan reserves	534	20	561	826	826	826	827
Onttrekkingen aan reserves	35	8	575	187	191	182	11
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-499***	***-12***	***14***	***-639***	***-639***	***-644***	***-816***
Gerealiseerd resultaat	**-21.550**	**-20.292**	**-17.877**	**-20.770**	**-20.801**	**-20.682**	**-20.692**

Toelichting

Lasten

Voor gebied CSA is totaal € 30,6 miljoen aan lasten begroot. € 28,8 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,8 miljoen specifiek binnen CSA. Het grootste deel van de lasten (€ 16,5 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams. Daarnaast wordt voor de thema's meedoen (€ 2,7 miljoen), kansengelijkheid (€ 3,6 miljoen), openbare ruimte (€ 2,7 miljoen) en wonen (€ 3,2 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 stijgen de lasten met € 2,4 miljoen. Dit komt voornamelijk door Gezondheid (stijging WMO lasten 3.1 miljoen) Openbare Ruimte (daling €200.000) en Wonen (daling € 600.00).

Baten

Totaal is een bedrag van € 10,5 miljoen aan baten begroot, € 10,5 miljoen voor Wijken Algemeen en € 0,01 miljoen specifiek voor CSA. De grootste baten van 9,1 miljoen betreft inkomsten voor straatparkeren binnen het thema wonen. Voor kansengelijkheid is € 0,9 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,6 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema openbare ruimte is € 0,3 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten) naar CSA doorberekend.

Ten opzichte van 2021 stijgen de inkomsten met € 0,2 miljoen vanwege inkomsten straatparkeren.
De inkomsten vanaf 2022 voor CSA blijven over de daarop volgende jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen CSA van € 0,9 miljoen betreft de baten van straatparkeren (thema Wonen).

Onttrekkingen aan reserve

De onttrekkingen aan de reserves binnen CSA zijn nagenoeg nihil en worden daarom niet apart toegelicht.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Noordwest

In het wijkprogramma Noordwest bevinden zich de wijken Klarendal, Burgemeesterswijk/ Hoogkamp, Schaarsbergen en omgeving, Sint Marten/ Sonsbeekkwartier, Heijenoord en Lombok, Hoogstede/Klingelbeek en omgeving.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Ontmoetingsplekken zijn vraagbaak in de wijk

In alle wijken is een ontmoetingsplek. Ons doel is om deze plekken meer als centrale vraagbaak te laten functioneren voor de wijk: toegankelijk, nabij en laagdrempelig. Alles is gericht op vindbaarheid en korte lijnen tussen professionals en bewoners onderling. Hierbij bouwen we op team Leefomgeving-niveau verder aan Voor Elkaar in Arnhem.

Inspanningen 2022

- Voorliggende voorzieningen beter koppelen aan de ontmoetingsplekken.
- Stimuleren (gezamenlijke) inloop/spreekuren van de belangrijkste partners in de wijk (onder andere team Leefomgeving, Werk en Inkomen en Sociaal wijkteam) op het gebied van financiële zelfredzaamheid, zorg en activiteiten.

Versterken sociale netwerken en inzicht in voorzieningen in de wijk

Het voorliggende aanbod van voorzieningen en activiteiten is beter inzichtelijk voor bewoners en professionals/partners en beter passend bij de behoefte in het gebied.

Inspanningen 2022

- Uitbouwen van samenwerking binnen kernteam Sociaal domein met wijkteam Arnhem en Werk en Inkomen. Inhoud geven aan een gezamenlijk (op inhoud) opdrachtgeverschap naar de professionele partijen.
- Bevorderen dat professionele partijen een samenhangend aanbod van voorliggende voorzieningen aanbieden en daarin samenwerken.
- Bevorderen dat het aanbod deel uitmaakt van de programmering in de ontmoetingslocaties.
- Verkenning van mogelijkheden voor ondersteuning van vrijwilligers in het voorliggende veld als meer mensen met een rugzakje gebruikmaken van voorliggende voorzieningen.

Ondersteuning ontmoetingsplekken

Ontmoetingsplekken zijn van belang voor binding en betrokkenheid bij de buurt /wijk. Ze hebben indirect een functie in het beperken van zorgkosten en kunnen bijvoorbeeld eenzaamheid tegengaan. Het zijn plekken waar ook minder zelfredzame mensen mogelijkheden vinden om deel te nemen aan activiteiten of ondersteuning krijgen bij hun ontwikkeling.

De gemeente Arnhem stimuleert dat de exploitatie en het beheer van buurthuizen door bewoners, in de vorm van een rechtsvorm wordt opgepakt.
Het blijkt in de praktijk lastig om de aspecten die samenhangen met zelfbestuur en zelfbeheer te organiseren. De druk op besturen en vrijwilligers is groot doordat zij in feite een bedrijf runnen zonder professionals.
Ons doel is dat besturen zich meer kunnen richten op programmering en de sociale opgave in de wijk en hen te ontlasten op het gebied van bedrijfsvoering.

Inspanningen 2022

- Faciliteren en stimuleren van samenwerking tussen buurthuizen op gebied van programmering en sociale opgave. Om zo successen te delen, van elkaar te leren en het netwerk te versterken (denk aan werven en vasthouden van vrijwilligers, communicatie). Inzet van bewonersondersteuning om samenwerkingsmogelijkheden te verkennen en uit te werken.
- Financiële en beleidsmatige/inhoudelijke ondersteuning van de buurthuizen rondom zelfbestuur en zelfbeheer. Verlagen van administratieve lasten voor de besturen.
- Stimuleren dat buurthuizen aansluiten bij het project 'Arnhemse buurthuizen - waarde en voorwaarden'.

Aansluiten bij de behoefte van jongeren aan voorzieningen in de wijk

De behoefte van jongeren aan voorzieningen in de wijk is niet helder. De behoefte wordt in 2021 stadsbreed onderzocht.

Inspanningen 2022

- Vertaling onderzoek behoefte jongeren (onderzoek goed geschud) naar voorzieningen in de wijk in samenwerking met wijkpartijen. Als mogelijkheid zien we het instellen van een jeugdraad.

Verbetering sociaal-economische situatie van gezinnen

Er is een verbetering van de sociaal-economische situatie van gezinnen met kinderen die een bijstandsuitkering of hoge schulden hebben en zij zijn meer financieel zelfredzaam. Dit doel sluit aan bij het thema kansengelijkheid om kinderen meer mogelijkheden te bieden voor zelfontplooiing.

Inspanningen 2022

- Op basis van de uitkomsten van de pilot 2021, van Werk & Inkomen en Sociaal wijkteam, een vervolg geven aan de aanpak voor gezinnen met hoge schulden of afhankelijkheid van bijstand, waarbij wordt gekeken naar en gewerkt wordt aan de verschillende levensdomeinen en gebruik wordt gemaakt van alle beschikbare kindvoorzieningen.
- Onderzoek naar mogelijkheden kinderopvang in de voorschoolse periode voor gezinnen in de bijstand.

Kansengelijkheid

Meer ontplooiingskansen voor kinderen die extra ondersteuning nodig hebben waaronder het verminderen overgewicht van kinderen.

In Noord-West willen we achterstanden bij kinderen voorkomen en aanpakken. We focussen daarbij op het verbeteren van de ontplooiingskansen van kinderen in Klarendal en St. Marten. Dit doen we door vroegtijdig achterstanden op te sporen en kinderen een ontwikkelingsprogramma aan te bieden. De ouderbetrokkenheid is van cruciaal belang voor de ontwikkeling van het kind en voor het boeken van resultaten met het programma. We werken hierin samen met de Arnhem-Oost aanpak.

Inspanningen 2022

We bieden voor de kinderen op het primair onderwijs een dagelijks naschools programma gericht op vier pijlers die belangrijk zijn bij de ontwikkeling van het kind. Onze focus ligt op de doelgroep van kinderen van 0-16, waarbij vanuit de samenwerkende partners meer aandacht is voor de problematiek rondom de leeftijdsgroep van 10-14 jarigen, zoals de overgang van primair naar vervolgonderwijs. De doelgroep breiden we op langere termijn uit naar 0-18 jaar.

Het dagelijks naschools programma bestaat uit diverse onderdelen die afhankelijk van de behoeften van het kind worden ingezet zoals: taalontwikkeling, huiswerkbegeleiding, sport, voeding en bewegen, creativiteit en muzikale ontwikkeling.

- Versterken netwerken rondom kinderen en jeugd om een beter inzicht te krijgen in de aanpak en activiteiten van de verschillende partijen en die te verbinden.
- Creëren basisvoorziening voor ook de wat oudere jeugd voor ontmoeten, bewegen, cultuur in de wijk, in samenwerking met Sportbedrijf en Rijnstad gebruik maken van bestaande locaties zoals Mix en de Sporthal. Dit maakt ook onderdeel uit van de Arnhem-Oost aanpak.
- Vergroten ouderbetrokkenheid bij programma kansrijk opgroeien.

Openbare Ruimte

Tijdig in gesprek met bewoners bij plannen en besluiten in de openbare ruimte

De opvattingen en inbreng van bewoners worden meegewogen bij besluiten over de inrichting van de openbare ruimte.

Inspanningen 2022

- Organiseren inbreng inwoners bij herinrichting Hommelseweg.
- Met inwoners ontwikkelen plan parkeeroverlast in Klarendal Zuid indien stadsbrede visie gereed is.
- Bespreken uitkomsten verkeersplan Arnhem-West met kernorganisatie /mobiliteit en bepalen lange termijn visie en bepalen mogelijke maatregelen op korte termijn. Dit communiceren met bewoners.
- Organiseren van het bepalen van de locaties deelvervoer en elektrisch laden in samenwerking met bewoners.

Veiligheid

Bewoners hebben minder last van gevoelens van onveiligheid

In een deel van het gebied ervaren bewoners gevoelens van onveiligheid omdat zij met diverse problemen worden geconfronteerd. Het gaat dan om onderwerpen als drugsoverlast door dealen en gebruik op straat, overlast van verwarde personen en vervuiling van de omgeving.

Inspanningen 2022

- Voortzetten kernteam veiligheid waarin alle handhavingspartners vertegenwoordigd zijn en gezamenlijk actuele veiligheidssituaties in de wijk aanpakken.
- Aanpak overlast, verbeteren leefomgeving in het gebied Hommelseweg/Sonsbeeksingel
- Uitkomsten pilot 2021 welkome wijk (samen sterk zonder stigma) vertalen naar concrete acties in Klarendal/Sint Marten.
- Met GGZ-partijen in de wijk nagaan welke mogelijkheden er zijn om meer grip te krijgen op de overlast van verwarde personen in de wijk.
- Stedelijk agenderen vraagstukken:
  - overlast van concentraties van opvang van kwetsbare bewoners in de wijk
  - maatschappelijke opvang in de wijk en de daaruit voortkomende overlast voor omwonenden met name ingeval van particulier eigendom.

Participatie

Het wijkprogramma 2022 is op hoofdlijnen een voortzetting van het programma 2021. Input is opgehaald door: fysiek met de bus "lijn 2030" in de wijk te zijn en via bewonersoverleggen. In Klarendal en Sint-Maarten-Sonsbeek is samen met inwoners een enquête opgesteld en verspreid via de wijkkrant. Voor de zomer is gesproken met vertegenwoordigers van buurtinitiatieven, waaronder de buurthuizen, besproken wat zij belangrijk vinden voor de wijk, hoe de samenwerking tussen de initiatieven nog meer vorm kan krijgen en hoe wij als team Leefomgeving hen daarbij kunnen ondersteunen. Met alle partners in het sociaal domein is via een netwerkbijeenkomst opgehaald wat de belangrijkste doelen en resultaten voor 2022 moeten worden. Deze opbrengsten zijn gebruikt en door vertaald naar thema's.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Noordwest per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Noordwest				
Meedoen	284	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	1.234	-252	41	-30
Openbare ruimte	-9	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	32	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	886	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Noordwest	2.426	-256	41	-30
Wijken Algemeen Noordwest				
Meedoen	2.495	-51	0	0
Kansengelijkheid	3.029	-647	0	0
Gezondheid	17.488	-21	4	-2
Openbare ruimte	2.712	-280	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	926	-531	57	-19
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Noordwest	*26.869*	*-1.536*	*61*	*-21*
Totaal Noordwest	**29.295**	**-1.792**	**102**	**-50**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	28.962	28.754	29.422	29.295	29.266	29.224	29.072
Baten	1.898	1.768	1.817	1.792	1.793	1.793	1.793
Saldo lasten en baten	***-27.064***	***-26.986***	***-27.605***	***-27.503***	***-27.503***	***-27.431***	***-27.279***
Toevoegingen aan reserves	416	100	102	102	102	102	102
Onttrekkingen aan reserves	177	44	284	50	28	67	34
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-239***	***-56***	***182***	***-52***	***-52***	***-35***	***-68***
Gerealiseerd resultaat	**-27.303**	**-27.042**	**-27.424**	**-27.555**	**-27.548**	**-27.466**	**-27.347**

Toelichting

Lasten

Voor gebied Noordwest is totaal € 28,8 miljoen aan lasten begroot. € 26,6 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 2,1 miljoen specifiek binnen Noordwest. Het grootste deel van de lasten (€ 18,0 miljoen) valt binnen het thema gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams. Daarnaast wordt voor de thema's kansengelijkheid (€ 3,0 miljoen), openbare ruimte (€ 2,7 miljoen) en meedoen (€ 2,5 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,1 miljoen. In 2023 dalen de lasten met € 0,05 miljoen. Dit komt voornamelijk door een verlaging van de uitgaven voor het thema Gezondheid € 0,6 miljoen en Kansgelijkheid € 0,1 miljoen. De begrote lasten blijven vanaf 2022 op een stabiel niveau van € 28,5 miljoen.

Baten

Totaal is een bedrag van € 1,8 miljoen aan baten begroot, € 1,5 miljoen voor Wijken Algemeen en € 0,3 miljoen specifiek voor Noordwest. Voor kansengelijkheid is € 0,6 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,5 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema wonen is € 0,5 miljoen aan inkomsten uit vastgoed naar Noordwest doorberekend.

De inkomsten van Noordwest blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De bestemmingen aan de reserves zijn begroot op € 0,1 miljoen, vanwege lager begroot onderhoud en verlaging rentelasten bij vastgoed (sporthallen en MFC's).

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen CSA bedragen € 0,05 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Bouwspeelplaats De Leuke Linde
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Noordoost

In het wijkprogramma Noordoost bevinden zich de wijken Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o., Alteveer en Cranevelt.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer bewoners zijn sociaal zelfredzaam

Bewoners willen ontmoetingsplekken die beter passen bij hun behoefte: dichtbij, kleinschalig en laagdrempelig. Ontmoeting draagt bij aan het algemeen welbevinden en kan ervoor zorgen dat minder snel een beroep wordt gedaan op specialistische voorzieningen. Samen met het sociaal wijkteam Noord-Oost onderzoeken we verschillende vormen van samenwerking met zorgaanbieders in het gebied Noord-Oost.
De afgelopen tijd heeft behoorlijke impact gehad op het ontmoeten, ontmoetingscentra waren lange tijd gesloten. Hierdoor is een inhaalslag nodig. De aanloop van de mensen moet weer terugkomen.
Eenzaamheid is een belangrijke thema. In de wijk Alteveer-Cranevelt, Monnikenhuizen en Plattenburg wonen relatief veel ouderen die behoefte hebben aan ontmoeting. In het gebied Noord-Oost zijn verschillende locaties waar bewoners elkaar kunnen ontmoeten, soms gerund door bewoners zelf, soms met ondersteuning van professionals, locaties met en zonder dak, voor volwassenen en voor de jeugd. Door wisseling van jeugdprofessionals in de wijk is extra inzet nodig om de sociale basis voor de jongeren 12+ opnieuw op te bouwen.

Samen met bewoners en partners in de wijk creëren, verbeteren of behouden we ontmoetingsplekken:

- Buurtfabriek (inclusief moestuin) in Alteveer-Craneveld: door en voor bewoners.
- Koffie Kaffee de Beijer in Geitenkamp: door en voor bewoners.
- De Vlindertuin in Geitenkamp: sociaal ondernemers met leer-werkervaringsplekken en kunstenaars richt zich mee - doen en werk
- Buurtmoestuin de Vlindertuin: door en voor bewoners, voor jong en oud.
- MFC De Wetering in Geitenkamp: Ontmoeting ondersteunt door professionals (Rijnstad en stichting Stevig).
- De vriendenkring in Plattenburg: door en voor bewoners en verenigingen. Deze plek is ook in beeld als 2e locatie voor de Noord-Oost Academy.

- De fruitpluktuin op de Paasberg: de kleine Johannes.
- Trapveldje in Nieuw Monnikenhuizen voor de jeugd.
- Rommelkist in Geitenkamp: playground voor de jeugd, gerund door Sportbedrijf Arnhem
- Jongerencentrum de Sperwer: voor de jeugd 12+ .
- Marktplein Geitenkamp.
- Kantine van de korfbalvereniging de Paasberg.
- Buurthonk Olmstraat: door en voor bewoners.

Ook speelplekken zijn belangrijke ontmoetingsplekken. De behoefte om elkaar buiten te ontmoeten is de afgelopen periode vergroot. Verschillende speelplekken worden aangepast (plaatsen picknicktafels) en aantrekkelijker gemaakt om ontmoeting op deze plekken te vergroten.

Inspanningen 2022

- Wij ondersteunen en faciliteren de verschillende ontmoetingscentra.

Meer bewoners participeren in de vorm van (vrijwilligers)werk

Leer- en werkervaringsplekken
De werkloosheid en bijstandsdichtheid in de Geitenkamp zijn op het hoogste niveau van de gemeente Arnhem. Een hoog percentage heeft geen of onvoldoende opleiding, waardoor er onvoldoende aansluiting is op de arbeidsmarkt. Een kwart van de huishoudens heeft een inkomen lager dan 120% van het wettelijk minimum, twee keer zo veel als gemiddeld in Arnhem. Er wordt ingezet op het creëren van werkervaringsplekken in een vertrouwde omgeving dichtbij huis, waar bewoners hun eerste stappen kunnen zetten, op weg naar betaald werk. De focus ligt op ouders met kinderen tot en met 12 jaar.
De Vlindertuin wil de 'kweekplaats' en thuisbasis zijn voor een 'wijk-netwerk' van creatief en sociaal ondernemers in de Geitenkamp; vinden, verbinden en samen-werken (als middel) staan hierin centraal. Met de verbouwing van de Vlindertuin is er nog meer ruimte voor sociaal ondernemers.

Inspanningen 2022

- Uitbreiden van aantal sociaal ondernemers met leer- en werkervaringsplekken in de Vlindertuin.
- Inzetten op versterken identiteit Vlindertuin als kweekplaats voor een 'wijk-netwerk' van creatief en sociaal ondernemers.
- Opstellen gebiedsagenda armoede schulden werk in samenwerking met het Sociaal wijkteam en Werk & Inkomen.
- Doorontwikkelen training Eigen-Wijs: een training basisvaardigheden voor onder andere laaggeletterden. Het betreft een samenwerking tussen Rijnstad participatiewerk en ROC RijnIJssel. De training wordt twee keer per jaar gegeven aan een groep van ongeveer 12 inwoners.

De zelfstandigheid en zelfredzaamheid van bewoners is vergroot

We zetten in op innovatieve methodieken om inwoners schuldenvrij te maken en perspectief te bieden.

Inspanningen 2022

- Doorontwikkeling van de pilot ‘Social Coin’ als experiment waarbij inwoners op vrijwillige basis schulden kunnen aflossen door maatschappelijke inzet /waardewisseling binnen de wijk.

Kansengelijkheid

Meer kinderen hebben de mogelijkheid om hun talent te ontdekken en te ontwikkelen

In de wijk Geitenkamp en Plattenburg groeien veel kinderen in armoede op. Meer dan een derde van de huishoudens heeft een besteedbaar inkomen ≤ 120% van het minimumloon. Er is sprake van generatie-armoede. Het percentage kinderen tot 18 jaar met een toewijzing op grond van de Jeugdwet is hoger dan gemiddeld in Arnhem.
Goed nieuws is dat het consultatiebureau in januari 2022 terugkomt in de wijk en ouders gestimuleerd worden om meer gebruik te maken van het Peuterspeelzaalwerk.
De Noord-Oost academie is gestart in 2020. In deze academie gaan kinderen (groep 7+8 basisonderwijs) samen met jongeren vanuit het Voortgezet Onderwijs leren en ontwikkelen in een heterogene doelgroep uit Noord-Oost ter voorbereiding op VO.
Met partners in de wijk bouwen we aan het versterken van het pedagogische klimaat in de wijk, te starten bij de Rommelkist en de Sperwer. De methodiek ‘vreedzame wijk’ is de kapstok.

Inspanningen 2022

- Opstellen van een jaarlijks uitvoeringsprogramma Kansrijk Opgroeien in samenwerking met het wijknetwerk van basisscholen, jeugdverpleegkundigen, sportbedrijf Arnhem, Rijnstad, Rozet en het Sociaal wijkteam. Het programma richt zich op de onderdelen onderwijs, vrije tijd en thuis.
- Doorontwikkeling van in- en naschoolse sport- en cultuureducatie met basisschool de Witte Vlinder in samenwerking met het Sportbedrijf Arnhem en Rozet naar een verlengde leertijd.
- Vergroten pedagogisch klimaat op de Rommelkist en het vergroten van de kring van vrijwilligers in samenwerking met het Sportbedrijf Arnhem.
- Ondersteunen Noord-Oost Academy.
- Monitoren of extra inzet van VGGM (huisbezoeken bij kinderen van 18 maanden) leidt tot meer gebruik van het peuterspeelzaalwerk.

Gezondheid

De sociaaleconomische gezondheidsverschillen in de wijk Geitenkamp worden kleiner

Mensen met lager opleidingsniveau (basisonderwijs + vmbo) leven gemiddeld zes jaar korter en vijftien jaar minder in goede gezondheid, dan mensen met een HBO- of universitaire opleiding. Mensen met een lage maatschappelijke positie hebben meer chronische aandoeningen, een ongezondere leefstijl, meer psychische klachten en voelen zich ongezonder dan mensen met een hogere opleiding en meer inkomen.
Het WRR-rapport ‘Weten is nog geen doen’ (2017) beschrijft wat een slechte gezondheid met een mens kan doen, en welke factoren de gezondheid beïnvloeden.

In samenwerking met de WUR, de HAN, en GGD gaan we samen met het Sociaal wijkteam aan de slag om de sociaaleconomische gezondheidsverschillen te verkleinen in de wijk Geitenkamp.
We willen een beweging in gang zetten, dat mensen weer trots op hun wijk zijn, en de leefomgeving als positieve stimulans ervaren om verder te komen in het leven.

Inspanningen 2022

- Ten minste 3 watertappunten plaatsen in de wijk Geitenkamp.
- Experimenteren met laagdrempelige gezondheidschecks.
- Faciliteren van het programma 2Diabeat.
- Meedoen in het onderzoek van de WUR naar vergroening wijk en gezondheid.
- We meten of deze inspanningen bijdragen aan positieve gevoelens.

Openbare ruimte

De wijk Geitenkamp is klimaatbestendiger

Doordat het klimaat verandert, is er wateroverlast tijdens hevige regenbuien en watertekort tijdens droge periodes. We spelen in op klimaatadaptatie, zoals wateroverlast maar ook steeds meer op mogelijkheden om water vast te houden in de wijk.

Samenwerken met de woningcorporaties om de woningen in de Geitenkamp energiezuiniger te maken. Verder bouwen op het project energie-armoede.

Inspanningen 2022

- Boomspiegels vergroten en/of verfraaien.
- Onderzoek naar mogelijkheden om in samenwerking met de corporaties bewoners een regenreservoir (gemaakt van afvalplastic) aan te bieden om water vast te houden in de wijk.
- Tegengaan van hittestress door gevels en de openbare ruimte (pleintjes) in samenwerking met bewoners te vergroenen. (Bewoners stimuleren met de actie: tegeltje eruit, plantje erin.)
- Vergroenen van de wijk Geitenkamp door 'oude' ligusterhagen' terug te plaatsen in het straatbeeld samen met corporaties en afdeling erfgoed.
- Ondersteunen van het duurzaamheidsproject Paasberg; op de Paasberg is een actieve bewonersgroep bezig met het verduurzamen en energiezuinig maken van de wijk, zij delen hun kennis actief met andere geïnteresseerden uit de wijk.
- Samenwerken in het project 'Jouw Thuis' van Portaal. In de Geitenkamp gaat Portaal op een bijzondere manier werken aan verduurzamen.

Minder wateroverlast

Waterberging in Beekdal realiseren om water bij hevige regenval vast te houden en zo de wateroverlast benedenstrooms, onder andere op de Vondellaan, Bernardlaan en Velperweg, te beperken.

Inspanningen 2022

Ondersteunen van de initiatiefgroep Beek op de Paasberg bij realiseren van hun plannen om het gebied aantrekkelijker en toegankelijker te maken (blauw-groene netwerken in de wijk).

Een schoner Geitenkamp

In de wijk Geitenkamp is het bijplaatsen van grof afval bij de ondergrondse afvalcontainers een probleem. Inwoners brengen het grof afval niet weg naar het afvalbrengstation of bellen niet om het aan huis te laten ophalen. Wat wel werkt zijn containerdagen, straatopruimdagen, zoals de afgelopen jaren zijn georganiseerd in de Troelstrastraat en Dr. Bosstraat, een samenwerking tussen bewoners, woningbouwcorporaties, opbouwwerk en gemeente.

Inspanningen 2022

In samenwerking met bewoners en partners in de wijk en gemeente onderzoeken hoe ophalen van afval beter kan aansluiten bij de wijk en zijn inwoners.

Wonen

Plattenburg wordt leefbaarder

In de wijk Plattenburg zijn zorgen over een aantal onderwerpen zoals herstructurering van terrein AKZO, hittestress, verkamering, leegstand en een toenemend gevoel van onveiligheid.

Inspanningen 2022

Samen met inwoners van Plattenburg wordt uitvoering gegeven aan het plan leefbaarheid (opgesteld op basis van uitkomsten maptable-sessie 2021).

De wijk Geitenkamp wordt vitaler

Eind 2019 is het handelingskader Geitenkamp opgesteld, een praatplaat met de belangrijkste opgave voor de wijk: het doorbreken van generatiepatronen (afhankelijkheid van uitkering, werkloosheid, armoede, schulden). De wijk verloedert. Wijkprofessionals en -bewoners willen zich gezamenlijk inzetten om de leefbaarheid en de veiligheid in de wijk te vergroten en daarmee de wijk vitaler te maken.

We zetten in op een aantal vliegwielen: 1. Diversiteit, 2. Trots (aan het werk, bruisend marktplein,) en 3. Socialer en veiliger Geitenkamp.
In samenwerking met woningbouwcorporaties, Sociaal wijkteam, politie en Werk & Inkomen, zijn de hotspots op de Geitenkamp benoemd. Het gaat om buurtjes/straten waar de leefbaarheid onder druk staat.
Per hotspot is benoemd welke strategie we inzetten; de interventies zijn gericht op het beperken van de instroom van kwetsbare inwoners of op het omgaan met kwetsbare inwoners.

Geitenkamp is een van de wijken van de Arnhem-Oost aanpak, waarin samen met het Rijk en de provincie onder andere wordt ingezet op het versterken en leefbaarder maken van kwetsbare wijken.
De verwachting is dat de Arnhem-Oost aanpak de ingezette koers vanuit het Handelingskader versterkt en een impuls geeft.

Inspanningen 2022

- Inzet op het reguleren instroom nieuwe inwoners.
- Inzetten op verlaging aantal sociale huurwoningen.

Wijkeconomie

Bruisender marktplein Geitenkamp

Bewoners van Geitenkamp - Monnikenhuizen en ook de Paasberg maken zich zorgen over het verschralen van het winkelaanbod op het winkelplein Geitenkamp. Zij hebben behoefte aan een bruisend marktplein met een gevarieerd winkel- en horeca-aanbod waar ook ruimte is om te verblijven. De wijk Geitenkamp is in het verleden opgezet om zelfvoorzienend te zijn, de wijk had een geïsoleerde ligging. De panden zijn corporatiebezit, het is voor hen geen corebusiness en het heeft voor hen geen prioriteit het marktplein aantrekkelijker te maken met voldoende winkels.
In samenwerking met de drie woningcorporaties, ondernemers, vertegenwoordiging van bewoners wordt met inzet van Seinpost gewerkt aan een duurzaam concept om te komen tot een bruisender marktplein.
Met partners in de wijk willen we zo veel mogelijk werk in de wijk houden. De intentie is om bij grootschalige (onderhouds)projecten zoveel mogelijk inwoners aan het werk te zetten.

Inspanningen 2022

In samenwerking met bewoners, ondernemers, winkeliers, corporaties uitvoering geven aan het uitvoeringsplan Marktplein Geitenkamp.

Veiligheid

Bewoners ervaren minder parkeeroverlast

Een van de leefbaarheids- en veiligheidsthema's is parkeeroverlast, dit is onderdeel van de veiligheidsagenda. In de wijk Alteveer-Cranevelt is de verkeersdruk hoog (als gevolg van samenloop Rijnstate, Openluchtmuseum en Burgers' Zoo). In Velperweg e.o. is door herontwikkeling van het voormalig AKZO-terrein en omgeving, de transformatie van het oude ING-pand naar appartementen en komst van het Rijn IJsselcollege zorg over toename van de verkeersintensiteit op de Velperweg.

Inspanningen 2022

- Monitoren van verkeersintensiteit Velperweg e.o. als gevolg van allerlei ontwikkelingen (AKZO, High Park, Rijn IJsselcollege) en Molenbeke.
- Monitoren burgerparticipatieproces herinrichting Velperweg.
- Maatregelen treffen om de parkeerdruk in Alteveer-Cranevelt te verlagen.
- Monitoren effect verkeersremmende maatregelen aan de Bronbeeklaan, Monnikensteeg.

Bewoners ervaren meer veiligheid in hun directe omgeving

Wij zien graag dat Arnhemmers zich nog veiliger gaan voelen in hun stad en in hun eigen woonwijk. Want veiligheid is, samen met een nette en schone omgeving, voorwaarde voor een prettig woon- en leefklimaat. Het gevoel veilig te zijn, maakt bewoners ook vaker sociaal betrokken met de buurt en met de buurtbewoners. De leefbaarheid- en veiligheidsthema's die spelen zijn parkeeroverlast en overlast van jongeren. Overlast jongeren speelt met name in Geitenkamp en aangrenzende wijken. We zetten in op het versterken van het pedagogische klimaat en jongeren 12+.
Sinds medio 2020 is er een maandelijks wijkveiligheidsoverleg waarin met partners in de wijk. De thema's die spelen worden besproken en eventuele acties worden afgesproken.

Inspanningen 2022

- Continueren van de persoonsgerichte aanpak om ondermijning tegen te gaan.
- Extra inzetten op vermindering jeugdoverlast in samenwerking met jongerenwerk, straathoekwerk, wijkagent, wijkteam en gemeente.

Participatie

Het wijkprogramma 2021 is als vertrekpunt genomen. Met de bewonersoverleggen is teruggeblikt en is het wijkprogramma geactualiseerd. Standaard wordt in de bewonersoverleggen gesproken over de ontwikkelingen in de wijk en worden signalen uit de wijk besproken.
Naast de consultatieronde van het wijkprogramma lopen er verschillende initiatieven/projecten in de wijk, waarin bewoners worden gesproken en betrokken.
De verschillende wijken in Noord-oost kennen allemaal hun eigen dynamiek en tijdspad inspraak. Dit speelt vooral in de wijk Alteveer-Cranevelt. Daar wordt na de zomer gewerkt aan het wijkprogramma (2023).

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Noordoost per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Noordoost				
Meedoen	231	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	1.262	-390	30	-13
Openbare ruimte	-3	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	4	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	895	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Noordoost	2.389	-393	30	-13

Wijken Algemeen Noordoost				
Meedoen	1.887	-37	0	0
Kansengelijkheid	2.808	-723	0	0
Gezondheid	14.206	-222	41	-18
Openbare ruimte	2.243	-173	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	197	-97	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Noordoost	*21.561*	*-1.257*	*41*	*-18*
Totaal Noordoost	**23.949**	**-1.650**	**72**	**-31**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	23.835	23.475	24.081	23.949	23.949	23.871	23.724
Baten	1.650	1.622	1.681	1.650	1.650	1.650	1.650
Saldo lasten en baten	***-22.186***	***-21.853***	***-22.400***	***-22.299***	***-22.299***	***-22.221***	***-22.074***
Toevoegingen aan reserves	375	66	72	72	72	72	72
Onttrekkingen aan reserves	168	29	337	31	25	44	34
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-207***	***-37***	***266***	***-41***	***-41***	***-28***	***-37***
Gerealiseerd resultaat	**-22.392**	**-21.890**	**-22.134**	**-22.340**	**-22.345**	**-22.249**	**-22.111**

Toelichting

Lasten

Voor gebied Noordoost is totaal € 23,6 miljoen aan lasten begroot. € 21,5 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 2,1 miljoen specifiek binnen Noordoost. Het grootste deel van de lasten (€ 15,0 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema's meedoen (€ 1,9miljoen), kansengelijkheid (€ 2,8 miljoen) en openbare ruimte (€ 2,2 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,1miljoen.

Baten

Totaal is een bedrag van € 1,65 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 0,7 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,6 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema gezondheid is € 0,6 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten) naar Noordoost doorberekend.

De inkomsten voor Noordoost blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen Noordoost bedragen minder dan € 0,1 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen Noordoost bedragen minder dan € 0,1 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.

Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,3 minder onttrokken uit de reserves als gevolg van WMO budgetten die lager worden als gevolg van een verschuiving naar stad. De daling komt ook mede tot stand door thema Kansgelijkheid en Gezondheid.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Presikhaaf

In het wijkprogramma Presikhaaf bevinden zich de wijken Presikhaaf West en Presikhaaf Oost.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer Presikhavers zijn sociaal zelf- en samenredzaam (er is meer sociale cohesie)

Bewoners geven vaak aan dat zij hun buren niet kennen en/of nauwelijks contacten hebben in hun directe leefomgeving. Ze weten niet wat er wanneer te doen is en hoe dat te betalen, waar ze informatie, advies of hulp kunnen krijgen bij bijvoorbeeld het vinden van werk, bij schulden, over het opvoeden van de kinderen en bij het (beter) leren van de Nederlandse taal. Vaak gaan bewoners wel naar de huisarts toe omdat ze lichamelijke klachten ervaren. Lang niet altijd is er sprake van medische problemen, vaak zijn andere problemen oorzaak van de klachten. Denk aan geldproblemen, eenzaamheid, verveling, gebrekkig of geen Nederlands kunnen spreken en schrijven of een ongezonde leefstijl. Veel signalen komen binnen via sleutelfiguren uit de verschillende gemeenschappen, die vaak overbelast zijn door de grote hoeveelheid vragen die zij krijgen van zowel bewoners als professionals.

Inspanningen 2022

- Blijvend investeren in ruimte voor ontmoeting, verbinding en ontwikkeling.
- Bewonersinitiatieven ondersteunen, onderling en aan professioneel aanbod verbinden.
- Vanuit gedeelde kennis samenwerken: het beter doen tegen dezelfde kosten.

Minder kinderen tot 4 jaar die op het basisonderwijs starten hebben een taalachterstand

Er is inzicht in de behoefte van voorschoolse voorzieningen en het ondersteuningsaanbod is voldoende en passend bij de behoefte van de doelgroep.

Inspanningen 2022

- Investeren in Nulmeting op taalniveau voor kinderen tot 4 jaar.
- Inventariseren van behoeften op het gebied van voorschoolse voorzieningen om taalachterstand voor kinderen tot 4 jaar te beperken.

Meer bewoners kunnen zichzelf financieel redden

Bewoners kunnen hun eigen financiële situatie overzien, vinden tijdig passende en laagdrempelige ondersteuning bij hun financiële/ administratieve problemen en kunnen verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen financiële administratie. Het aantal bewoners met schulden neemt af.

Inspanningen 2022

- Gebiedsteam Werk & Inkomen, Rijnstad en Sociaal wijkteam hebben spreekuur in de wijk.
- Preventiecursus (Eigenwijs) organiseren om financiële problemen te voorkomen.
- Project opstellen om vroegtijdige schooluitval jongeren te voorkomen met onderwijs en wijkpartijen.

Meer Presikhaafse kinderen hebben een gezonde leefstijl

Meer kinderen spelen zelf buiten, bijvoorbeeld met hun ouders of buurtkinderen (zonder dat er aanbod is van professionals). Het aantal kinderen met een gezonde BMI stijgt door inzet op hun eet- en beweeg/sportgewoontes.

Inspanningen 2022

- Stimuleren gebruik van speel-, beweeg- en ontmoetplekken in de openbare ruimte.
- Handhaven inzet JOGG en GO aanpak met wijkpartijen.
- We drinken water bij onze activiteiten.

Meer bewoners nemen deel aan activiteiten, wat resulteert in een betere sociale cohesie in de wijk

Bewoners krijgen een groter sociaal netwerk en we vergroten de zelf- en samenredzaamheid van bewoners. Bewoners die eenzaamheid ervaren hebben een netwerk.

Inspanningen 2022

- Versterken en indien nodig uitbreiden van ontmoetingsplekken.
- Met werkers en sleutelfiguren in de wijk individuele bewoners ondersteunen bij het vergroten van hun netwerk.
- Verbeteren communicatie over aanbod activiteiten in Presikhaaf.

Kansengelijkheid

Meer ouders zijn in staat om hun rol en verantwoordelijkheid te nemen als het gaat om opvoedingsvraagstukken

We willen meer kansengelijkheid voor de jeugd in Presikhaaf.
Meer ouderbetrokkenheid bij de activiteiten voor en door hun kinderen realiseren en de positieve inzet van vaders verder stimuleren.

Er zijn nieuwe ouders actief betrokken bij activiteiten voor hun kinderen, bijvoorbeeld bij speelplekken De Regenboog, De Mammoet, De Oosthof en De Overkant.
Meer kinderen die ondersteuning nodig hebben zijn in beeld.
Professionals zijn vindbaar en weten ouders te verwijzen naar plekken waar hulp is op hun vragen.

Inspanningen 2022

- Investeren in het verstevigen van het netwerk tussen werkers en ouders bijvoorbeeld bij speelplekken de Regenboog, de Mammoet, Molecatestraat, de Oosthof en bij De Overkant.
- Delen expertise en ervaringen in het netwerk Kansen voor Kinderen Presikhaaf.
- In de kwartaalgesprekken met partners in Presikhaaf, zoals PU, Sportbedrijf Arnhem, Rozet, JAM en Rijnstad, kijken we actief naar wat ouders nodig hebben en hoe ze betrokken worden bij activiteiten met kinderen.

Presikhaafse kinderen worden meer ondersteund bij de ontwikkeling van sociaal-emotionele vaardigheden

Presikhaafse kinderen worden meer ondersteund bij de ontwikkeling van een positief zelfbeeld,
het verplaatsen in en omgaan met anderen en het ontwikkelen van hun talenten.
Professionals zijn getraind in mediawijsheid.
Uit GGD-monitor blijkt dat meer kinderen en jongeren in Presikhaaf een positief zelfbeeld hebben.

Inspanningen 2022

- Pilot mediawijsheid om werkers te trainen in hoe sociale media in elkaar zitten en hoe je kinderen en jongeren daarbij kunt ondersteunen.
- We volgen wat de werkers inzetten om kinderen en jongeren te laten ervaren wat hun verschillende achtergronden kunnen betekenen voor de samenleving. We delen de opgedane ervaringen in het netwerk Kansen voor Kinderen Presikhaaf.

Presikhaafse jongeren zijn meer weerbaar en ontwikkelen hun eigen identiteit

Presikhaafse jongeren kunnen zich verplaatsen in en omgaan met anderen en zien hun meerwaarde voor de samenleving.
Uitkomsten van gesprekken tussen jongeren en professionals zijn vastgelegd en gedeeld; we weten met elkaar beter waar deze groepen behoefte aan hebben en passen het aanbod aan op de vraag.

Inspanningen 2022

- Inzicht krijgen in de behoeften van specifieke doelgroepen in de wijk. Denk aan groepen die nog niet of nauwelijks worden bereikt met het reguliere jongerenwerk zoals: tienermeiden, autochtone jongeren en jongeren met een beperking die een specifieke aandacht verdienen.
- Project opstellen om vroegtijdige schooluitval jongeren te voorkomen met onderwijs en wijkpartijen.

Veiligheid

Bewoners ervaren minder overlast (jeugdoverlast, verward gedrag en drugscriminaliteit) in hun buurt

De sociale cohesie, saamhorigheid in de buurten en in Presikhaaf is toegenomen (zie thema meedoen)
Mensen durven elkaar om hulp te vragen
Bewoners weten waar ze terecht kunnen om overlast te melden
Er is meer saamhorigheid en betrokkenheid bij bewoners, gemeten aan de meldingsbereidheid (fixi en politie)
In de leefbaarheidsmonitor is de sociale cohesie gestegen.

Inspanningen 2022

- Bewoners betrekken via vindplaatsen, sleutelfiguren en activiteiten in de wijk.
- Wijkveiligheidsagenda opstellen en uitvoeren samen met professionals en bewoners.
- Professionals in de wijk werken goed samen om de overlast aan te pakken (onder andere via ozo en wijkveiligheidsoverleg).

Er wordt minder hard gereden in Presikhaaf

Afwaarderen wegen
Er is duidelijkheid voor bewoners over de (on)mogelijkheden van aanpassingen aan het wegprofiel.

Inspanningen 2022

- Visie op mobiliteit maken en uitdragen (waarom welke wegen afgewaardeerd worden).
- Een van deze wegen afwaarderen naar 30 km: Keulseslag, Middachtensingel, Bethaniënstraat.

Bewoners ervaren minder last van zwerfafval

Minder zwerfafval bij buurtwinkelcentra
Het onderhoudsniveau van de wijkwinkelcentra gaat met één onderhoudsklasse omhoog.

Inspanningen 2022

Alle partijen betrekken bij het opstellen van een aanpak om buurtwinkelcentra schoner te krijgen.

Participatie

Bewonersparticipatie is een doorlopend proces. De informatie uit de contacten met inwoners en professionals wordt gebruikt als input voor het wijkprogramma van 2022 met een doorkijk naar de daaropvolgende jaren.
Voor de totstandkoming van het wijkprogramma 2022 zijn er gesprekken gevoerd met de verschillende bewonersoverleggen in Presikhaaf, met jongeren (georganiseerde gesprekken) en wijkprofessionals. Via de social media van team Leefomgeving en de wijkwebsite is een oproep gedaan aan inwoners een bijdrage te leveren aan het wijkprogramma.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Presikhaaf per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Presikhaaf				
Meedoen	226	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	647	-100	0	0
Openbare ruimte	270	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	25	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	930	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Presikhaaf	2.098	-103	0	0
Wijken Algemeen Presikhaaf				
Meedoen	2.288	-51	0	0
Kansengelijkheid	3.697	-1.133	0	0
Gezondheid	12.724	-62	25	-8
Openbare ruimte	1.902	-127	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	820	-569	70	-2
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Presikhaaf	*21.651*	*-1.948*	*95*	*-10*
Totaal Presikhaaf	**23.749**	**-2.051**	**95**	**-10**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	22.882	23.787	24.656	23.749	23.768	23.692	23.645
Baten	2.141	1.962	2.091	2.051	2.052	2.052	2.052
Saldo lasten en baten	***-20.741***	***-21.825***	***-22.565***	***-21.698***	***-21.698***	***-21.639***	***-21.593***
Toevoegingen aan reserves	378	117	95	95	95	95	95
Onttrekkingen aan reserves	256	74	191	10	39	70	169
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-123***	***-43***	***96***	***-85***	***-85***	***-25***	***73***
Gerealiseerd resultaat	**-20.863**	**-21.868**	**-22.469**	**-21.783**	**-21.773**	**-21.665**	**-21.519**

Toelichting

Lasten

Voor gebied Presikhaaf is totaal € 23,4 miljoen aan lasten begroot. € 21,6 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,9 miljoen specifiek binnen Presikhaaf. Het grootste deel van de lasten (€ 13,2 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema Meedoen (€ 2,3 miljoen), Kansengelijkheid (€ 3,7 miljoen) en Openbare Ruimte (€ 2,2 miljoen) een bedrag groter dan € 2,0 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,9 miljoen. Daarna blijven de lasten gelijk. Dit komt voornamelijk door een verlaging van het thema Gezondheid € 0,6 miljoen (WMO beschermd wonen) en Openbare ruimte € 0,2 miljoen.

Baten

Totaal is een bedrag van € 2,0 miljoen aan baten begroot. € 2,0 miljoen voor Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 1,1 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,9 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema wonen is € 0,6 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten en servicekosten) naar Presikhaaf doorberekend.

De inkomsten voor Presikhaaf blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen Presikhaaf bedragen minder dan € 0,1 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen Presikhaaf bedragen minder dan € 0,1 miljoen en worden daarom niet apart toegelicht.
Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,2 miljoen minder onttrokken uit de reserves. De lagere onttrekking wordt veroorzaakt door vastgoed en schulddienstverlening.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Flores Onderwijs
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Malburgen

In het wijkprogramma Malburgen bevinden zich de wijken Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder het Duifje en Immerloo.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer Malburgers doen mee door arbeidsparticipatie en/of maatschappelijke participatie.

Malburgers die drempels ervaren bij het meedoen worden aangemoedigd en zo nodig ondersteund om die drempels structureel te overwinnen. Malburgers die niet in staat zijn om de drempels bij het meedoen structureel te overwinnen vinden makkelijk en dichtbij de ondersteuning (hulp en informatie) om daarmee om te gaan.

Inspanningen 2022

Wij vragen voorzieningen in de wijk expliciet om problematiek bij bewoners te signaleren en te adresseren, al dan niet met inzet van andere partners in de wijk. Ook vragen we deze voorzieningen om in de ondersteuning die zij bieden bewoners zoveel als mogelijk te activeren richting maatschappelijke participatie en arbeidsparticipatie. We geven inwoners een rol in buurthuizen, bijvoorbeeld als gastheer/gastvrouw, helpen met de schoonmaak en koffie te schenken.

Meer Malburgers zijn (meer) financieel zelf- of samenredzaam

Malburgers die zichzelf financieel niet of onvoldoende kunnen redden worden aangemoedigd en zo nodig ondersteund om dit te verbeteren. Malburgers die structureel niet in staat zijn om zichzelf financieel voldoende te redden vinden makkelijk en dichtbij de hierbij noodzakelijke ondersteuning binnen het netwerk of wijk- en stedelijke voorzieningen.

Inspanningen 2022

- Wij vragen voorzieningen en partijen die zich in de wijk richten op financiële vragen van inwoners om zich gezamenlijk op een eenduidige, toegankelijke en samenhangende wijze te organiseren, waarbij deze voorzieningen de focus leggen op het (meer) financieel zelf- of samenredzaam maken van de inwoner.
- De outreachende aanpak van de achter-de-voordeur projecten in de wijk wordt voortgezet.

Malburgers voelen zich gezamenlijk meer verantwoordelijk voor elkaar en de wijk

Malburgers worden aangemoedigd en ondersteund om elkaar te ontmoeten en initiatieven te ontplooien.
Er wonen relatief veel mensen met een niet-westerse achtergrond in Malburgen. Zij helpen elkaar maar weten niet altijd goed waar ze informatie of hulp kunnen krijgen op divers gebied.
In Buurthuiskamer de Duiventil is tot nu toe ingezet op ontwikkeling en realisatie van een idee van buurtbewoners.

Inspanningen 2022

- Verbeteren sociale cohesie door inzet buurthuizen met aanbod aansluitend op behoeften in de wijk. Daarmee wordt de betrokkenheid vergroot.
- Buurthuiskamer de Duiventil: inzetten op verzelfstandiging (oprichten stichting) en ondersteunen bij het totaalpakket waardoor de programmering goed aansluit op de behoefte in de wijk.
- Ontwikkelingen Sportpark de Bakenhof.

Kansengelijkheid

De Malburgse jeugd heeft en krijgt, ook in het verdere leven, zoveel als mogelijk de kans om mee te doen.

- In de Malburgse jeugd wordt op een dusdanige manier geïnvesteerd dat eventuele achterstanden in de kansen op meedoen tijdig worden bestreden.
- Extra aandacht voor (talent)ontwikkeling van kinderen uit arme gezinnen (lager dan 130% sociaal minimum).
- In Malburgen wonen veel kinderen met een anderstalige achtergrond. Mede door corona zien professionals dat veel van deze kinderen moeite hebben om mee te komen.

Inspanningen 2022

- Basisactiviteiten als kinder- en jongerenwerk op orde brengen in samenwerking met gemeente en jongerenwerkorganisaties.
- De wijkprogramma's Kansrijk Opgroeien die in samenwerking met regiegroepen in de wijk zijn vormgegeven (moeilijke start in verband met corona) uitvoeren en volgen.
- Het actief betrekken van het sociale netwerk (familie) bij kansen en problemen samen met de professionals in de wijk.
- Onderzoeken hoe de kloof tussen de wereld op straat en thuis overbrugd kan worden en daardoor het gezin effectief ondersteunen.
- Streven om het taalaanbod verder door te ontwikkelen en achterstanden opgelopen tijdens de pandemie in te lopen.

Meer Malburgers met een migratieachtergrond hebben, krijgen en pakken zoveel als mogelijk hun kans om mee te doen

Malburgers met een migratieachtergrond worden aangemoedigd en zo nodig ondersteund om hun kansen op meedoen te verbeteren.

Inspanningen 2022

Passend informeel aanbod van NT2 taalactiviteiten (Nederlands als tweede taal) in de wijk en (door)verwijzing naar dit aanbod. Extra aandacht voor deze doelgroep.

Gezondheid

Meer Malburgers zijn gezond en maken minder gebruik van specialistische zorg

Malburgers zijn zich meer bewust van hun gezondheid en zijn meer zelfredzaam in het verbeteren van hun eigen gezondheid.

Inspanningen 2022

Stimuleren gebruik beweegopties openbare ruimte: beweegtuin en wandelroutes Malburgen West, openbare ruimte Olympusgebied, onder de aandacht brengen van gezonde voeding in buurthuizen en ontmoetingsplekken in de wijk.

Veiligheid

Meer Malburgers voelen zich veilig in hun buurt, in hun straat en in hun woning

Malburgers denken en werken mee aan het verbeteren van hun leefomgeving; bijvoorbeeld het melden van misstanden en ondermijning maar ook het tegengaan van de verloedering van de leefomgeving.

Inspanningen 2022

Overleg tussen werkgroepen Veiligheid en bijvoorbeeld de Wijkbeheergroepen en Wijkplatforms continueren om gebruik te maken van elkaars expertise. Het zoeken naar (creatieve) oplossingen.

Meer Malburgers voelen zich beschermd tegen het gevaar van (kwalijk) menselijk handelen in hun leefomgeving

In Malburgen is er meer aandacht voor een veilige thuissituatie, school en ontmoetingsplekken.

Inspanningen 2022

- De wijkveiligheidsagenda verder uitwerken, evalueren en uitvoeren.
- De professionals in de wijk werken goed samen om de woonoverlast aan te pakken. Dit door onder andere het nog te concretiseren handelingskader en escalatiemodel uit het stedelijk programma Veiligheid.

Meer Malburgers voelen zich veilig in de openbare ruimte

In Malburgen zijn specifieke plekken bekend en aangewezen waar de fysieke veiligheid verbeterd kan worden.

Inspanningen 2022

Voortzetten acties vanuit veiligheid met betrekking tot winkelcentrum De Drieslag.

Participatie

De thema's in het wijkprogramma gelden voor meerdere jaren. Voor 2022 is hier geen extra actie opgezet, anders dat men continu met inwoners en wijkpartijen in gesprek is.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Malburgen per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Malburgen				
Meedoen	274	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	530	-165	9	-4
Openbare ruimte	-91	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	39	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	935	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Malburgen	1.687	-168	9	-4
Wijken Algemeen Malburgen				
Meedoen	3.191	-77	0	0
Kansengelijkheid	6.400	-2.525	0	0
Gezondheid	21.037	-95	19	-6
Openbare ruimte	2.542	-183	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	1.242	-925	169	-113
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	1	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Malburgen	*34.631*	*-3.809*	*188*	*-119*
Totaal Malburgen	**36.318**	**-3.977**	**197**	**-123**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	34.363	35.570	33.254	36.318	36.245	36.063	35.831
Baten	4.112	3.894	4.017	3.977	3.978	3.978	3.978
Saldo lasten en baten	***-30.252***	***-31.676***	***-29.237***	***-32.342***	***-32.342***	***-32.085***	***-31.853***
Toevoegingen aan reserves	548	193	197	197	197	197	197
Onttrekkingen aan reserves	417	73	326	123	50	28	229
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-131***	***-120***	***129***	***-74***	***-74***	***-168***	***33***
Gerealiseerd resultaat	**-30.383**	**-31.796**	**-29.108**	**-32.415**	**-32.413**	**-32.253**	**-31.820**

Toelichting

Lasten
Voor gebied Malburgen is totaal € 35,8 miljoen aan lasten begroot. € 34,4 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,4 miljoen specifiek binnen Malburgen. Het grootste deel van de lasten (€ 21,4 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema's meedoen (€ 3,2 miljoen), kansengelijkheid (€ 6,4 miljoen) en openbare ruimte (€ 2,5 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 stijgen de lasten met € 3,1 miljoen. De stijgingen van de lasten zit voornamelijk in thema Gezondheid € 3,0 miljoen.
In 2023 en verder blijven de lasten nagenoeg gelijk. Dit komt voornamelijk door een stijging van de WMO budgetten binnen het thema gezondheid (WMO beschermd wonen).

Baten
Totaal is een bedrag van € 4,0 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 2,5 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 2,2 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema wonen is € 0,9 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten en servicekosten) naar Malburgen doorberekend.
De inkomsten voor Malburgen blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves
De toevoegingen aan de reserves binnen Malburgen bedragen € 0,2 miljoen en bestaan uit huurinkosten vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves
De onttrekkingen aan de reserves binnen Malburgen fluctueert maar schommelt rond de € 0,1 miljoen.
Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,2 minder onttrokken uit vastgoed primair onderwijs (huurinkomsten).

Subsidies
Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Delta Kath.- en prot onderwijs
- St. Flores Onderwijs
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Schuytgraaf/Elderveld

In het wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld bevinden zich de wijken Schuytgraaf en Elderveld.

Wat willen we bereiken en wat gaan we doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer bewoners zijn sociaal zelf- en samenredzaam (er is meer sociale cohesie)

Meer bewoners hebben contacten in de buurt en nemen deel aan activiteiten en/of zijn hier actief in, zodat er meer sociale cohesie is. Meer bewoners kennen de mensen in hun directe leefomgeving en kijken naar elkaar om. Bewoners weten waar ze elkaar kunnen ontmoeten en aan activiteiten kunnen deelnemen en/of organiseren. Het aanbod voorzieningen en activiteiten voldoet aan de behoefte van bewoners.

Inspanningen 2022

- Stichting Rijnstad, Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA), Sportbedrijf Arnhem, Rozet, Vitanos en andere partijen zorgen voor maatwerk activiteiten in de wijken voor diverse doelgroepen op het gebied van ontmoeten, sporten & bewegen en kunst & cultuur, zodat bewoners mee kunnen doen aan activiteiten en/of hierin een bijdrage leveren.
- Team Leefomgeving zorgt dat activiteiten van wijkinitiatieven en bewoners waar nodig worden ondersteund door bijvoorbeeld een bewonersondersteuner, jongeren- of ouderenwerker.
- Er is een 'eenzaamheidscoalitie Elderveld' actief, waarin professionals, vrijwilligers en bewoners samen kijken hoe er voldoende voorzieningen en activiteiten zijn voor ouderen en zorgen dat ouderen weten bij wie en waar ze terecht kunnen.
- Op het gebied van ontmoeten wordt een plan van aanpak vastgesteld en team Leefomgeving, bewonersondersteuning, jeugdwerkers en bewoners gaan samen aan de slag met de uitvoering hiervan. Een aantrekkelijk beweeg- en sportaanbod, zowel binnen als buiten, maakt onderdeel uit van dit plan.
- In beide wijken is een bewonersondersteuner van stichting Rijnstad actief ter bevordering van het netwerk tussen bewoners, professionals en de gemeente. De bewonersondersteuner verbindt wijkinitiatieven, ondersteunt wijkbewoners hierbij en jaagt initiatieven aan.

Er is een sociale tafel, waar met vaste partners gebiedsteam werk & inkomen en het sociaal wijkteam en partners op thema (zoals Sportbedrijf Arnhem, Rozet, stichting Rijnstad, Vitanos, Youth for Christ, SWOA, Pactum/Rijnside) bepaald wordt wat er in beide wijken prioriteit heeft en hoe daarin samen actie kan worden ondernomen.

Meer bewoners kunnen zichzelf financieel redden

Bewoners zijn sneller in beeld als er sprake is van schulden en/of werkloosheid. Bewoners weten waar ze met hun vragen op het gebied van Werk, Inkomen en zorg terecht kunnen in de wijk.

Inspanningen 2022

- Team Leefomgeving, het Sociale wijkteam en het gebiedsteam Werk & Inkomen vertalen trends en signalen over bewoners met een uitkering in Elderveld. Er wordt onderzocht welke ondersteuning bewoners nodig hebben om zich beter financieel te kunnen redden. Daarnaast sluiten we aan bij de stedelijke ontwikkelingen en aanpak van Werk en Inkomen of kiezen we voor een specifieke maatwerkaanpak. Dit doen we zodat wijkbewoners geholpen worden werk te vinden, of vergroten de kans hierop, en zich beter financieel kunnen redden.
- Het organiseren van frequente inloopspreekuren voor bewoners in beide wijken door in ieder geval het Sociaal wijkteam en het gebiedsteam Werk & Inkomen, waar men terecht kan met vragen of advies over zorg, schulden, Werk & Inkomen.

Meer wijkbewoners wonen zo lang mogelijk thuis

Bewoners kunnen leeftijdsbestendig wonen. Bewoners kunnen dichtbij huis zorg en ondersteuning krijgen.
De openbare ruimte is geschikt voor gebruik voor kwetsbare doelgroepen.

Inspanningen 2022

Korte termijn acties uit het plan 'oud worden in Elderveld' worden uitgevoerd en lange termijn acties worden in gang gezet.

Kansengelijkheid

Meer ouders zijn in staat om hun rol en verantwoordelijkheid te nemen als het gaat om opvoedingsvraagstukken

Ouders weten waar ze handvatten worden geboden ter informatie en ondersteuning in de opvoeding. Er wordt samengewerkt met ouders door jeugdprofessionals en het verenigingsleven. Ouders worden ondersteund bij het zelf vormgeven van hun sociale netwerk.

Inspanningen 2022

- Het doorontwikkelen van sociale netwerken voor ouders in Schuytgraaf en Elderveld, zoals bijvoorbeeld bij de speelmorgen.
- De behoeften van ouders in kaart brengen voor ondersteuning/informatie op het gebied van opvoeden.
- Het samenwerken met ouders verankeren in (subsidie-)opdrachten en samenwerkingsafspraken met partners als stichting Rijnstad, Sportbedrijf Arnhem, Rozet, het onderwijs, zodat ouders altijd betrokken zijn bij wat er met en voor hun kinderen en henzelf ondernomen wordt.
- Het aanbod van scholen onder schooltijd en naschools versterken en aansluiten op activiteiten in de vrije tijd, zodat kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen.

Kinderen worden meer ondersteund bij de ontwikkeling van sociaal-emotionele vaardigheden

Meer jeugdigen kunnen zich op cognitief, motorisch en sociaal-emotioneel vlak ontwikkelen tot zelfredzame bewoners. Jeugdigen weten waar hun talenten liggen en kunnen die ontwikkelen. Jeugdigen weten waar ze terecht kunnen voor informatie en advies.
Jeugdigen weten wat er van hen in deze samenleving verwacht wordt qua houding en gedrag.
Jeugdigen weerbaar maken voor hun identiteitsontwikkeling.

Inspanningen 2022

- Het netwerk van jeugdprofessionals en het verenigingsleven versterken en waar nodig uitbreiden, zodat signalen en mogelijke problemen bij jeugdigen of in hun gezinnen zo vroeg mogelijk gesignaleerd worden en aanbod elkaar versterkt.
- Jeugdigen begeleiden in bijvoorbeeld gebruik van social media, omgang met scheiding ouders of prestatiedruk Hierbij wordt gebruik gemaakt van bijvoorbeeld KIES-trainingen, steungezinnen, trainingen social media en coachingsgesprekken.

Openbare Ruimte

Bewoners zijn meer tevreden over de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte

Bewoners weten waar zij met hun vragen en hun ideeën terechtkunnen. Bewoners worden waar nodig ondersteund.
Met regelmaat monitoren of de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte nog voldoen.

Inspanningen 2022

- In de fysieke tafel stemmen team Leefomgeving, de stadsdeelmanager en andere relevante gemeentelijke afdelingen af hoe vragen en ideeën van bewoners kunnen worden ondersteund en/of opgepakt.
- Er vinden regelmatig schouwen plaats in de wijk met bewoners en partners als woningcorporaties, politie, handhaving en bewoners om te inventariseren waar wensen en behoeften met betrekking tot de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte liggen.
- Bewonersinitiatieven, zoals voedselbos Elderveld, vergroenen Briellehof en Kaaghof, kapschuur Schuytgraaf en inrichting buurttuin Slikkeveerstraat, worden waar nodig (financieel) ondersteund. Concreet voorbeeld: het Briellehof wordt vergroend met een groene gevel en er wordt een plantsoen met bomen en struiken aangelegd. Dit gebeurt in opdracht van team Leefomgeving, bewoners en de groengroep, zodat de hittestress afneemt en de biodiversiteit toeneemt. Bovendien krijgt de Briellehof een groenere uitstraling.
- Er wordt een groenvisie Elderveld doorontwikkeld, waarbij team Leefomgeving adviseert en bewaakt dat bewoners voldoende betrokken zijn.

Veiligheid

Bewoners ervaren minder last van fysieke verloedering

Bewoners voelen zich verantwoordelijk voor hun fysieke leefomgeving. Er is minder sprake van overlast en vernielingen.
De fysieke leefomgeving is schoon, heel en veilig

Inspanningen 2022

- Het wijkveiligheidsoverleg (politie, handhaving, gemeente, overlast- en zorgcoördinator, jongerenwerkers) stellen een actieplan op voor de belangrijkste veiligheidspunten in het gebied. Er wordt afgestemd over de uitvoering hiervan en gemonitord hoe de voortgang is en wat bewoners er van merken.
- Bij dagelijks en groot onderhoud van de openbare ruimte is er extra aandacht voor de aanpak van hotspots (hoeveelheid zwerfafval) in de wijk, de hotspots worden bepaald op basis van meldingen en signalen uit de wijk.
- Signalen uit de wijken en de specifieke wijkcontext worden meegegeven in het opstellen en uitvoeren van het afvalbeleid en mobiliteitsbeleid van de gemeente.
- Signalen en trends uit de wijken met betrekking tot verloedering en overlast worden ingebracht in langdurige trajecten als het Ontwikkelperspectief Elderveld, voorkomen Stadsvernieuwing 4.0 Elderveld en de Groenvisie Elderveld, zodat waar mogelijk fysieke ingrepen meegenomen kunnen worden of sociale projecten gestart kunnen worden.

Bewoners ervaren minder woonoverlast

Bewoners durven elkaar aan te spreken op gedrag (zie ook thema meedoen) en weten hoe ze hierin ondersteund kunnen worden.
Bewoners weten waar ze overlast kunnen melden en doen dit ook.
Bewoners merken dat hun meldingen en zorgen worden opgepakt en dat overlast vermindert.

Inspanningen 2022

Het professionele netwerk communiceert actief, zowel persoonlijk als via (sociale) media over meldmogelijkheden en ondersteuningsmogelijkheden voor bewoners als bijvoorbeeld buurtbemiddeling.
Signalen en meldingen over woonoverlast worden met partners in het overlast- en zorgoverleg opgepakt en waar nodig opgeschaald naar bijvoorbeeld het Veiligheidshuis.

Participatie

Op verschillende manier is informatie opgehaald voor het wijkprogramma: het uitvoeren van een wijkanalyse, fysiek bij het winkelcentrum van Schuytgraaf en Elderveld, in april via een digitaal wijkgesprek met Elderveld, via een enquête door het wijkplatform Elderveld en is in Schuytgraaf via internet een enquête over ontmoeten gehouden. Ook is gesproken met wijkorganisaties over wat zij signaleren en welke gezamenlijke aanpak nodig is (bijvoorbeeld de sociale-, fysieke- en veiligheidstafel en het netwerk jeugd Schuytgraaf).
Deze input is vertaald naar doelen en inspanningen. Het concept wijkprogramma is de afgelopen periode teruggelegd bij bewoners via wijkwebsites en social media. Ook is het concept besproken in alle overlegtafels in de wijken.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Schuytgraaf / Elderveld per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget Schuytgraaf / Elderveld				
Meedoen	195	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	892	-235	52	-38
Openbare ruimte	-148	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	13	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	664	-2	0	0
Totaal Wijkbudget Schuytgraaf / Elderveld	1.615	-238	52	-38
Wijken Algemeen Schuytgraaf / Elderveld				
Meedoen	1.342	-22	0	0
Kansengelijkheid	2.402	-711	0	0
Gezondheid	13.148	0	0	0
Openbare ruimte	2.192	-113	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	2.935	-1.482	240	-142
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen Schuytgraaf / Elderveld	*22.239*	*-2.333*	*240*	*-142*
Totaal Schuytgraaf / Elderveld	**23.854**	**-2.571**	**292**	**-180**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	23.909	25.587	25.333	23.854	23.674	23.648	23.507
Baten	2.738	2.541	2.591	2.571	2.571	2.571	2.571
Saldo lasten en baten	***-21.172***	***-23.046***	***-22.742***	***-21.283***	***-21.283***	***-21.077***	***-20.936***
Toevoegingen aan reserves	914	242	292	292	292	292	292
Onttrekkingen aan reserves	266	104	770	180	34	136	174
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-648***	***-138***	***478***	***-112***	***-112***	***-156***	***-117***
Gerealiseerd resultaat	**-21.819**	**-23.184**	**-22.264**	**-21.396**	**-21.361**	**-21.233**	**-21.054**

Toelichting

Lasten

Voor gebied Schuytgraaf/ Elderveld is totaal € 23,5 miljoen aan lasten begroot. € 22,1 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,4 miljoen specifiek binnen Schuytgraaf/ Elderveld. Het grootste deel van de lasten (€ 13,8 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema's wonen (€ 2,9 miljoen), kansengelijkheid (€ 2,4 miljoen) en openbare ruimte (€ 2,2 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 1,5 miljoen. In 2022 en de komende jaren blijven de lasten nagenoeg gelijk. De daling zit voor het grootste deel binnen het thema gezondheid € 1.4 miljoen.

Baten

Totaal is een bedrag van € 2,6 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 0,7 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,6 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen het thema wonen is € 1,5 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten en servicekosten) naar Schuytgraaf/ Elderveld doorberekend.

De inkomsten voor Schuytgraaf/ Elderveld blijven over de jaren vrijwel gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen Schuytgraaf/ Elderveld bedragen € 0,3 miljoen en bestaan uit reserve onderhoud vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen Schuytgraaf/ Elderveld € 0,2 miljoen bestaat uit onderhoud vastgoed. Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,6 minder onttrokken door met name daling planmatig onderhoud en rente en afschrijvingskosten van de panden in eigendom. De daling zit voor € 0,4 in thema Gezondheid.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

De Laar/Elden

In het wijkprogramma De Laar/Elden bevinden zich de wijken De Laar en Elden.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Bewoners voelen zich prettig en kunnen meedoen in hun omgeving (sociaal zelfredzaam)

In het gebied is er ruimte voor meer ontmoetingslocaties. Alle bewoners moeten mee kunnen doen in de samenleving. Een goed netwerk is daarvoor randvoorwaardelijk. Daarom zijn bewonersinitiatieven, verenigingen en ontmoetingsplekken belangrijk.

Inspanningen 2022

- Het aanbod bij ontmoetingslocaties wordt op elkaar afgestemd en geborgd. Bewonersinitiatieven krijgen een maximale rol bij de programmering en uitvoering.
- Er worden samen met bewoners plannen ontwikkeld die buitenruimtes aantrekkelijker maken voor intensiever gebruik.
- Vanuit de nieuwe wijkvisie op spelen en bewegen worden de speel- en beweeglocaties in de wijk indien nodig aangepakt en verbonden.
- Werkgroepen en bewonersinitiatieven worden waar nodig ondersteund. Er wordt gewerkt aan een goede onderlinge verbinding tussen de actieve groepen en meer betrokkenheid op de wijk als geheel.
- In samenwerking met het Sociaal wijkteam en andere wijkpartners worden kansen in de eigen omgeving vergroot door het versterken van het aanbod van voorliggende voorzieningen.

Sterker zelforganiserend vermogen van bewoners (financieel zelfredzaam)

Er is een praktische samenwerking tussen het Sociaal wijkteam, het gebiedsteam Werk & Inkomen en team Leefomgeving. Onder andere door gezamenlijke centrale huisvesting en gezamenlijke spreekruimtes. En wij zetten in op een intensieve samenwerking met andere wijkpartners op het gebied van (arbeids)participatie en financiën.

Inspanningen 2022

- Verdere professionalisering en borging van de wijksamenwerking tussen het Sociaal wijkteam en Werk & Inkomen.
- Doorontwikkeling en uitbreiding van spreekuren.
- Samen met de partners specifieke gebiedsdoelstellingen benoemen rondom financiën en (arbeids)participatie, een gebiedsaanpak ontwikkelen en starten met de uitvoering hiervan.

Kansengelijkheid

Bewoners de mogelijkheid bieden om zelfstandiger en steviger in de maatschappij te staan en indien nodig meer zelf de regie te kunnen voeren over hun leven

In samenwerking met het Sociale wijkteam, Werk en Inkomen en andere partners in de wijk kansengelijkheid bevorderen en ondersteuning bieden voor wie dit nodig heeft. Onze partners hebben een goed inzicht in wie ondersteuning kan gebruiken en wat de behoeftes zijn. Deze ondersteuning vindt zoveel mogelijk plaats in de eigen wijk/omgeving.

Inspanningen 2022

- In samenwerking met de partners in de wijk kansen in de eigen omgeving vergroten.
- Het organiseren van buurtschakels.
- Het faciliteren van cursussen om bovengenoemde doelstellingen te bereiken zoals bijvoorbeeld taalvaardigheidstrainingen maar ook op het gebied van gezondheid (zowel fysiek als mentaal).

Meer kinderen bereiken die extra ondersteuning kunnen gebruiken in hun ontwikkeling en hier een goed en passend programma voor aan te bieden

Het continueren van het programma kansrijk opgroeien door basisscholen (4-12 jarigen) en Rijnstad/Motion (12-18 jaar). Inzetten op een doorgaande lijn (0-18 jaar).
We gaan een buurtsportcoach aanstellen.

Inspanningen 2022

- We ondersteunen de coördinatoren om ervoor te zorgen dat het programma "kansrijk opgroeien" zo optimaal mogelijk wordt uitgevoerd en benut.
- Afstemming stimuleren met en tussen de partners in de wijk.
- Borgen dat de buurtsportcoach een rol krijgt binnen de doorgaande lijn.

Openbare ruimte

Bewoners zijn tevreden over hun leefomgeving

Een veilige en leefbare openbare ruimte is belangrijk om prettig te kunnen wonen. Het is van belang dat kinderen binnen de eigen buurt voldoende speel- en beweegmogelijkheden hebben en dat er mogelijkheden zijn om elkaar te ontmoeten.
Er zijn veel bewonersinitiatieven die zich richten op de kwaliteit en het (gezamenlijk) gebruik van de openbare ruimte en in het verlengde daarvan de sociale cohesie. Bewoners, werkgroepen, buurtconciërge (groenaannemer) en gemeente trekken samen op.

Inspanningen 2022

- We zetten in op een integrale aanpak van overlast en verloedering met een preventieve insteek.
- We stimuleren meer bewoners, jong en oud om te bewegen en te spelen.
- Aanvragen voor adoptie van groenstroken worden actief opgepakt.

Veiligheid

Bewoners voelen zich veilig en zijn betrokken in hun buurt

Op locaties waar onveiligheid wordt ervaren springen we actief in. In de aanpak van buurt- en jeugdoverlast trekken we intensief op met onze professionele partners in de wijk.

Inspanningen 2022

- Bewonersgroepen die zich actief inzetten voor veiligheid en buurtpreventie worden ondersteund.
- De ingezette aanpak van buurtoverlast en jeugdoverlast wordt doorontwikkeld van een curatieve naar een preventieve aanpak.
- We hebben doorlopend aandacht voor verkeersknelpunten. Samen met bewoners brengen we die in beeld en wordt naar oplossingen gezocht.

Participatie

De thema's in het wijkprogramma gelden voor meerdere jaren. Voor 2022 is hier geen extra actie opgezet, anders dat men continu met inwoners en wijkpartijen in gesprek is.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 De Laar / Elden per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget De Laar / Elden				
Meedoen	173	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	494	-348	44	-58
Openbare ruimte	-49	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	8	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	609	-2	0	0
Totaal Wijkbudget De Laar / Elden	1.236	-351	44	-58
Wijken Algemeen De Laar / Elden				
Meedoen	1.370	-26	0	0
Kansengelijkheid	2.222	-751	0	0
Gezondheid	10.244	-41	17	-7
Openbare ruimte	1.831	-106	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	96	0	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen De Laar / Elden	*15.984*	*-929*	*17*	*-7*
Totaal De Laar / Elden	**17.219**	**-1.280**	**61**	**-65**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	16.484	16.948	17.253	17.219	17.218	17.148	17.103
Baten	1.330	1.246	1.301	1.280	1.280	1.280	1.280
Saldo lasten en baten	***-15.154***	***-15.701***	***-15.952***	***-15.939***	***-15.939***	***-15.868***	***-15.823***
Toevoegingen aan reserves	434	52	61	61	61	61	61
Onttrekkingen aan reserves	142	15	287	65	28	26	104
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-292***	***-37***	***226***	***4***	***4***	***-35***	***43***
Gerealiseerd resultaat	**-15.445**	**-15.738**	**-15.726**	**-15.935**	**-15.971**	**-15.903**	**-15.779**

Toelichting

Lasten

Voor gebied De Laar / Elden is totaal € 16,9 miljoen aan lasten begroot. € 15,8 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 1,0 miljoen specifiek binnen De Laar/ Elden. Het grootste deel van de lasten (€ 10,6 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale Wijk Teams.
Daarnaast wordt voor het thema's kansengelijkheid € 2,2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,3 miljoen. De daling heeft betrekking op € 0,3 op thema Gezondheid en een stijging van € 0,1 miljoen op Openbare Ruimte en een daling van € 0,1 miljoen op thema Meedoen. De daling in het thema Gezondheid zit hem voornamelijk in Jeugdzorg. In 2023 en verder blijven de lasten nagenoeg gelijk.

Baten

Totaal is een bedrag van € 1,3 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 0,8 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,6 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Verder bestaat € 0,4 miljoen aan inkomsten uit huurinkomsten vastgoed.

De inkomsten voor De Laar / Elden blijven over de jaren gelijk.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan de reserves binnen De Laar / Elden bedragen € 0,06 miljoen en bestaat uit onderhoud vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan de reserves binnen De Laar / Elden bedragen € 0,065 miljoen.
Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,2 miljoen minder onttrokken. De onttrekking is binnen het thema Gezondheid.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg

In het wijkprogramma RKV bevinden zich de wijken Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen

Meer ontmoetingsplekken

Op het thema meedoen is de wens voor ontmoetingsplekken in alle wijken duidelijk naar voren gekomen. Ontmoeten is belangrijk om je onderling met elkaar verbonden te voelen. Als advies is meegegeven om vooral ook te kijken naar plekken waar bewoners elkaar van nature al treffen en deze te faciliteren. Plekken die bijvoorbeeld genoemd worden zijn het braakliggende terrein bij Pleyade en hondenuitlaatplekken. De wens is ook om een ontmoetingsplek te realiseren waar gezellig een kopje koffie of een biertje/wijntje gedronken kan worden, muziek kan worden gedraaid, exposities gehouden kunnen worden.

Inspanningen 2022

- Verder vormgeven van de ontmoetingsplek aan het Croydonplein in Kronenburg.
- Realisatie van het Immerlokaal in Immerloopark.
- Mogelijkheden voor een ontmoetingsplek in Rijkerswoerd onderzoeken.

Meer ommetjes

Naast een fysieke plek om te ontmoeten bestaat ook de wens voor ommetjes, om gezellig met elkaar een rondje door de wijk te kunnen maken. Goed voor de gezondheid, maar zeker ook voor de verbinding in de wijk. Ontmoeten bestaat niet alleen uit de fysieke locatie, er is ook behoefte aan een programma met activiteiten voor de wijk.

Inspanningen 2022

- Plaatsen van bankjes voor ontmoeting.
- Uitwerken van een programma met activiteiten voor de wijken.

Kansengelijkheid

Bevorderen kansengelijkheid

Thema's waarop binnen Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg acties nodig zijn ten aanzien van kansengelijkheid zijn:

- Armoede en schulden;
- Huiselijk geweld en kindermishandeling;
- Complexe echtscheidingen;
- Gevoel van veiligheid;
- Eenzaamheid en zingevingsvraagstukken;
- Efficiënt en effectief inzetten van zorg.

Inspanningen 2022

- Verder vormgeven van Kansrijk opgroeien, hierbij zijn alle basisscholen in de wijk aangesloten.
- Ondersteuning van Sociaal wijkteam bij het project huiselijk geweld en kindermishandeling.
- Eenzaamheid en zingevingsvraagstukken nemen we mee in de actie onder het thema Meedoen.
- Verder willen we een pilot vormgeven om te kijken of de zorg in de wijk efficiënter ingezet kan worden.
- De regisseurs van Werk & Inkomen zijn meer in de wijk aanwezig. We zoeken naar plekken in de wijk waar zij kunnen werken.

Openbare ruimte

Vergroenen van de wijk

Veel bewoners geven aan het prettig te vinden om te wonen in een groene omgeving. De wijk wordt als 'stenig' ervaren, over het algemeen is men voorstander van 'minder stenen en meer groen'. Dit zal tevens een positieve bijdrage leveren aan het verminderen van de huidige problemen van de klimaatverandering zoals wateroverlast en hittestress.

Inspanningen 2022

Ondersteunen van bewonersinitiatieven om versteende pleinen/hofjes te vergroenen.

Verbeteren algehele gesteldheid van de wijk

Een ander punt is de algehele gesteldheid van de openbare ruimte. Veel plekken kunnen een opknapbeurt gebruiken. De zaken die hier worden genoemd zijn zeer divers, van straten, fiets- en voetpaden, van openbaar groen tot voor- en achtertuinen van bewoners zelf. Wanneer dit niet goed wordt bijgehouden geeft dit een beeld van verloedering en verrommeling.

Inspanningen 2022

- Ondersteunen van bewonersinitiatieven om de openbare ruimte te verbeteren.
- Samen met bewoners een overzicht maken van de belangrijkste plekken om eerst aan te pakken.

Betere balans in het speelaanbod

Speelaanbod in de wijken is een punt van aandacht. Het aanbod sluit niet altijd aan bij de leeftijd van de kinderen. De speeltuinen zouden een natuurlijker, avontuurlijker en uitdagender karakter mogen hebben. Daarnaast zouden er voor de 12+ kinderen meer plekken moeten komen zodat zij zich meer verspreiden over de wijk.

Inspanningen 2022

Op basis van de input van jongeren een plan van aanpak maken om een betere balans te krijgen in het speelaanbod.

Parkeerkrapte en foutparkeren

Het is helaas een grote uitdaging om een oplossing te vinden voor de parkeerkrapte in verschillende buurten. Het creëren van meer parkeerplekken is vaak in strijd met andere wensen waaronder meer groen in de wijk. Foutparkeerders, die daardoor niet alleen de doorgang van trottoirs blokkeren maar ook het groen vernielen, dragen bij aan het gevoel van toenemende verloedering.

Inspanningen 2022

Uitvoeren van een verkeersonderzoek met aandacht voor het tekort aan parkeerplaatsen.

Meer handhaving en stimuleren eigen verantwoordelijkheid

Veelgenoemde ergernissen die er bij de meldingen duidelijk uitspringen zijn de aanwezigheid van hondenpoep en afval in de wijk. Om het hondenpoepprobleem te verminderen wordt gevraagd beter te faciliteren bij het opruimen ervan door bijvoorbeeld prullenbakken met zakjes te plaatsen of uitlaatstroken aan te leggen. Bij afval moet gedacht worden aan zowel zwerfafval als het afval dat naast de daarvoor aanwezige containers gegooid wordt. Bewoners geven aan op beide onderwerpen verloedering van hun leefomgeving te ervaren.
Fietsers op wandelpaden en spookrijders op de fietspaden zouden beter gecontroleerd en aangepakt moeten worden.

Inspanningen 2022

- Inzet van meer handhaving in de wijk.
- Onderzoek doen naar en opstarten van een schoonmaakploeg zwerfafval.
- Plaatsen van prullenbakken met hondenpoepzakjes.

Duurzaamheid

Meer kennis ten aanzien van duurzaamheidsacties

Steeds meer bewoners zijn bewuster bezig met het thema duurzaamheid.

Inspanningen 2022

Adviseren van de kernorganisatie vanuit onze kennis over de wijk en de verbinding met de bewoners op dit thema.

Veiligheid

Minder overlast

Als het gaat om de veiligheid in de zin van overlast wordt aangegeven dat er behoefte is aan meer toezicht en zichtbaarheid van onder andere handhavers in de wijk. Er wordt o.a. melding gemaakt van overlast bij de Playground Rijkerswoerd en van drugshandel op diverse plaatsen.

Inspanningen 2022

- Problematiek rondom ervaren overlast playground monitoren en, door het inrichten van andere ontmoetingsplaatsen in de wijk voor jongeren, verminderen.
- Plekken drugshandel in kaart brengen en aanpak ervan faciliteren.

Meer verkeersveiligheid

Het te hard rijden door de wijk zelf, met de nadruk op enkele straten in het bijzonder, baart de bewoners ook grote zorgen. Het oversteken op onder andere de Marga Klompélaan en nog een aantal andere verkeerswegen in de wijk wordt als gevaarlijk ervaren en zou beter gefaciliteerd moeten worden door het aanleggen van oversteekplaatsen.

Inspanningen 2022

- Mogelijkheid tot het aanleggen van oversteekplekken onderzoeken.
- Inzet van meer handhaving in de wijk.

Participatie

Het opstellen van het wijkprogramma is een continue proces. Het jaarrond is men laagdrempelig in gesprek met inwoners met de bus lijn. Vanuit andere hoeken komen ook signalen binnen gebruikt worden als input: via bewonersoverleggen, professionals in de wijk en inwoners die team Leefomgeving rechtstreeks benaderen. Ook is een wijkanalyse uitgevoerd.
Naast dit proces is een huis aan huis uitvraag gedaan. Dit heeft geresulteerd in circa 700 verbetervoorstellen. Vanuit al deze gegevens is een concept wijkprogramma opgesteld, 5 thema's met daaraan gekoppeld gebiedsbrede acties. Dit is teruggekoppeld door middel van een A3 flyer, waarop men input kon geven. Met de 3 wijkplatforms en inwoners wordt samen gewerkt om acties te concretiseren voor een specifieke wijk of buurt.

Thema's en budgetten

Begroting 2022 Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg per thema	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Wijkbudget RKV				
Meedoen	308	0	0	0
Kansengelijkheid	0	0	0	0
Gezondheid	1.227	-279	64	-22
Openbare ruimte	-13	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	2	-1	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	938	-2	0	0
Totaal Wijkbudget RKV	2.463	-282	64	-22
Wijken Algemeen RKV				
Meedoen	2.268	-40	0	0
Kansengelijkheid	2.677	-589	0	0
Gezondheid	17.156	0	0	0
Openbare ruimte	2.508	-219	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Wonen	111	0	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Veiligheid	220	-5	0	0
Bedrijfsvoering	0	0	0	0
Totaal Wijken Algemeen RKV	*24.940*	*-854*	*0*	*0*
Totaal Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg	**27.403**	**-1.136**	**64**	**-22**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	26.734	24.969	27.436	27.403	27.452	27.299	27.084
Baten	1.265	1.123	1.162	1.136	1.137	1.137	1.137
Saldo lasten en baten	***-25.469***	***-23.846***	***-26.274***	***-26.267***	***-26.267***	***-26.163***	***-25.948***
Toevoegingen aan reserves	681	60	64	64	64	64	64
Onttrekkingen aan reserves	243	12	524	22	43	43	34
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-438***	***-48***	***460***	***-43***	***-43***	***-21***	***-31***
Gerealiseerd resultaat	**-25.908**	**-23.893**	**-25.815**	**-26.309**	**-26.337**	**-26.184**	**-25.979**

Toelichting

Lasten
Voor gebied Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg (RKV) is totaal € 26,8 miljoen aan lasten begroot. € 24,7 miljoen voor taken zoals opgenomen in Wijken Algemeen en € 2,1 miljoen specifiek binnen RKV. Het grootste deel van de lasten (€ 16,9 miljoen) valt binnen het thema Gezondheid en heeft daarmee betrekking op de Sociale wijkteams.
Daarnaast wordt voor de thema's meedoen (€ 2,3 miljoen), kansengelijkheid (€ 2,6 miljoen) en openbare ruimte (€ 2,5 miljoen) een bedrag groter dan € 2 miljoen begroot.

Ten opzichte van 2021 dalen de lasten met € 0,6 miljoen. Een deel van de daling wordt verklaard door de niet bestede middelen thema bedrijfsvoering (€ 0,3 miljoen), die in 2022 niet zijn begroot. Daarnaast dalen de lasten van thema Gezondheid met € 0,4 miljoen en Kansengelijkheid met € 0,2 miljoen. De daling van thema Gezondheid heeft betrekking op een daling € 0,7 miljoen op WMO en € 0,3 miljoen op Maatschappelijke ondersteuning. Bij het thema kansengelijkheid zie je een daling van € 0,2 miljoen op Schulddienstverlening. In 2023 en verder blijven de lasten nagenoeg gelijk.

Baten
Totaal is een bedrag van € 1,1 miljoen aan baten begroot Wijken Algemeen.
Voor kansengelijkheid is € 0,9 miljoen aan inkomsten begroot, waaronder een subsidie van het Rijk van € 0,5 miljoen voor de aanpak van onderwijsachterstanden. Binnen de thema's gezondheid en openbare ruimte is € 0,5 miljoen aan inkomsten uit vastgoed (huurinkomsten en servicekosten) naar RKV doorberekend.
De inkomsten voor RKV blijven over de jaren gelijk.

Toevoegingen aan reserves
De toevoegingen aan reserves is ten opzichte met vorig jaar gelijk gebleven (€ 0,06 miljoen).

Onttrekkingen aan reserves
Ten opzichte van 2021 wordt er € 0,5 miljoen minder onttrokken. De daling heeft betrekking op € 0,3 miljoen op Bedrijfsvoering, € 0,2 miljoen op Gezondheid en € 0,08 miljoen op Kansengelijkheid. De daling in thema Kansengelijkheid heeft te maken met een daling aan WMO en Jeugdzorg. Bij Kansengelijkheid heeft de daling te maken met Schulddienstverlening.

Subsidies
Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Stedelijke programma's

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op stedelijk niveau plaatsvinden, zijn opgenomen in 13 stedelijke programma's:

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

S01 Veiligheid

S02 Bereikbaarheid

S03 Economie

S04 Onderwijs

S05 Cultuur

S06 Participatie en armoedebestrijding

S07 Zorg

S08 Welzijn en inclusie

S09 Gezondheid en sport

S10 Klimaat en energie

S11 Ruimtelijke ontwikkeling

S12 Wonen en leefomgeving

Bestuur, dienstverlening en financiën

Wat we ook doen, we doen het voor onze inwoners, voor onze bedrijven. Voor mensen die de stad bezoeken. Het is niet meer dan logisch dan dat we bij het verwezenlijken van onze ambities zoveel mogelijk de samenwerking zoeken. Met inwoners en bedrijven en met de regio Arnhem-Nijmegen. De wereld houdt immers niet op bij de gemeentegrens. We willen goed bereikbaar zijn. Dat betekent niet alleen een gastvrij stadhuis, maar ook goede digitale dienstverlening, zodat mensen zoveel mogelijk en makkelijk op afstand dingen kunnen regelen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is een dienstverlenende en herkenbare netwerkgemeente, die open staat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken

Samen met de stad
We willen bereiken dat inwoners en ondernemers eerder betrokken raken bij beleidsinitiatieven in de stad, in wijken en buurten. We hebben er vertrouwen in dat daarmee de kwaliteit van de uitvoering van beleidsinitiatieven toeneemt en de lokale democratie wordt versterkt. Of het nu gaat om een nieuw parkje met bomen of om nieuw jeugdbeleid.

Samen met de regio
Arnhem wil haar ambities samen met haar partners in de regio bereiken. Arnhem versterkt haar positie in bestuurlijke organen in regionaal, landelijk en Europees verband en maakt de stad en regio sterker door verder te bouwen aan een partnerschap met provincie Gelderland (onder meer via de investeringsagenda) en bij te dragen aan het werken aan een sterkere regionale samenwerking Arnhem-Nijmegen.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar
Arnhemmers kunnen rekenen op een laagdrempelige en betrouwbare publieke dienstverlening die steeds meer gericht is op digitale dienstverlening. Bij contacten met inwoners en ondernemers ligt de focus op een klantvriendelijke benadering. Wij gaan met inwoners en ondernemers in gesprek over hun vragen (of klachten) om daarmee sneller tot een oplossing te komen. Wij zijn als bestuurders en ambtenaren voor inwoners en ondernemers herkenbaar in de stad.

Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven

Raad
De raad gaat voort op de weg van de versterking van zijn kaderstellende rol versterken, mede door onverminderd in te zetten op een begroting die smart vorm gegeven is. De raad streeft naar een positieve, constructieve samenwerking tussen de raadsfracties onderling en tussen raad en college. De raad zet in op betekenisvolle burgerparticipatie op basis van een raadsbrede, eensgezinde opvatting over het belang hiervan en de wijze waarop hieraan uitvoering dient te worden gegeven. Gegeven het dynamische politieke karakter van de gemeenteraad blijft de raad aandacht besteden aan een respectvolle wijze van het omgaan met elkaar en aan het investeren in de persoonlijke relaties.
2022 is een bijzonder jaar voor de raad. Op 16 maart 2022 vinden de gemeenteraadsverkiezingen plaats. De nieuwe raad zal in een uitgebreid start- en kennismakingsprogramma voorbereid worden op de nieuwe zittingsperiode. De (nieuwe) raad zal richting geven aan het proces dat leidt tot de totstandkoming van een nieuw politiek akkoord.

Rekenkamer
De rekenkamer ondersteunt vanuit een onafhankelijke positie de gemeenteraad door elk jaar enkele grote en kleine onderzoeken uit te (laten) voeren op basis van gesprekken met de raadsfracties en de politieke actualiteit.

College
Een divers Arnhem: meer verschillende Arnhemmers kunnen meedoen
Met participatie willen we de bewoners en andere betrokkenen die mee willen denken en doen in de gelegenheid stellen samen met ons de stad, wijken en buurten vorm te geven. Er zijn steeds meer mensen die vanuit betrokkenheid bij hun buurt of bij grote thema's als de energietransitie en klimaatverandering, mee willen werken aan de toekomst van de stad. Zij willen actief invloed uitoefenen op de totstandkoming van plannen en besluiten. Wij werken graag samen met hen zodat besluiten en plannen breed kunnen worden gedragen en deze kwalitatief beter zijn. We dagen andere partners die werken aan de stad uit, zoals ontwikkelaars en andere initiatiefnemers, dit voorbeeld te volgen.

Betrokkenheid: meer mensen voelen zich betrokken bij de stad Arnhem
We willen een toegankelijke gemeente zijn. Hiermee bedoelen we dat iedereen die wil meedenken of meedoen, zich gehoord en gezien moet voelen. We proberen ook de Arnhemmers te bereiken die niet snel uit zichzelf meedoen of meepraten. We communiceren daarom op een heldere manier die voor iedereen toegankelijk is.

Daarnaast faciliteren we zelforganisatie en verbinden we vraag en aanbod van initiatieven in de wijk. Op deze manier vergroten we de betrokkenheid en invloed van inwoners op de sociale en fysieke leefbaarheid.

Samen sterker en wijzer worden: kwaliteitsimpuls in plannen, beleid en projecten
Met participatie willen we de kwaliteit van plannen en besluiten verbeteren door de kennis en ervaring aan te boren van inwoners en andere maatschappelijke betrokkenen. Besluiten worden doorgaans beter als belanghebbenden betrokken zijn. We weten wat er speelt en wat er leeft en spelen daarop in en stellen de opgave centraal. De inzet van effectieve burgerparticipatie hoort in het Arnhems DNA en daarbij in de genen van alle medewerkers van de gemeente Arnhem.

Rekenkamer: Uitvoeren onderzoeksprogramma

De Rekenkamer houdt bij het opstellen van de plannen voor 2022 rekening met het feit dat het een gemeentelijk verkiezingsjaar is. Dit betekent dat wij een publicatieluwe periode hanteren in de maanden februari en maart. Nadat de nieuwe raad geïnstalleerd maakt de rekenkamer kennis met de fracties en haalt daar nieuwe onderwerpen op. De onderzoeken naar armoede en communicatie burgers worden naar alle waarschijnlijkheid halverwege 2022 afgerond en aangeboden aan de raad. In 2022 staan daarnaast de onderwerpen wijkteams, omgevingsdienst regio Arnhem, duurzaamheid (doorwerkingsonderzoek) en grondbeleid op de planning om opgestart te worden. Het is mogelijk dat de Rekenkamer op basis van de kennismaking met de nieuwe gemeenteraad komt tot een herzien onderzoeksprogramma voor 2022.

College: De kracht, kennis en kunde van inwoners en ondernemers benutten

Het college gaat op basis van de evaluatie en de Rekenkamerbrief over onderzoek Van Wijken Weten en de wensen van de raad aan de slag met de aanpak Van Wijken Weten 2.0. Hierin heeft het college conform de aanbevelingen onder andere aandacht voor de verwachtingen van inwoners, partners, bestuur en werkorganisatie. Daarbij is ook belangrijk dat deze partijen weten hoeveel geld er daadwerkelijk beschikbaar is voor hun wijk. Daarnaast wil het college de stedelijke aanpak beter laten aansluiten op de wijkaanpak.

College: Eenduidige werkwijze leveren

We willen dat inwoners en ondernemers betrokken zijn bij de stad, wijk en buurt: bij plannen van de gemeente, ontwikkelaars en bewonersgroepen. Dit doen we door een ieder in de gelegenheid te stellen om meer invloed te hebben op wat er in een buurt of wijk nodig is. Onder andere door vooraf heldere kaders te stellen over samenwerking en door het ondersteunen van bewoners in hun participatie en het opzetten van initiatieven. Om helder te maken hoe we samen werken zal een digitaal handvat worden gemaakt (inspiratiegids) om eenieder, initiatiefnemer, ontwikkelaar of ambtenaar te helpen een zorgvuldig participatieproces te organiseren.

Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken

Arnhem werkt in 2022 in de Groene Metropoolregio onder meer samen aan de bereikbaarheid van de regio, een sterkere economie, een betere aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt, de gezamenlijke aanpak van de woningbouwopgave, de energietransitie en aan een goede verdeling van het culturele aanbod en duurzaam toerisme. In het stedennetwerk G40 en in de VNG wil Arnhem in de nieuwe bestuursperiode haar netwerkpositie behouden en versterken. Arnhem werkt ook stevig door aan de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio en met de steden in Noordrijn-Westfalen (NRW).

Arnhem werkt in de Groene Metropoolregio samen aan maatschappelijke opgaven die om een regionale aanpak vragen

In januari 2021 is de Groene Metropoolregio (GMR) Arnhem-Nijmegen van start gegaan. In 2022 gaat de GMR volop uitvoering geven aan de regionale agenda, na het overgangsjaar 2021. De regio heeft medio september de regionale agenda 2022 gepresenteerd, met vijf grote regionale opgaven. De gemeenteraden van de 18 regiogemeenten wordt daarbij gevraagd te besluiten over het al dan niet meedoen ('intekenen') op de verschillende opgaven. Arnhem koerst op intekenen op alle vijf de opgaven uit de regionale agenda. Dit wordt expliciet aan de raad voorgelegd via een apart raadsvoorstel.

- In de opgave Verbonden regio werkt Arnhem samen met de regiogemeenten aan betere en duurzame verbindingen en vervoersmogelijkheden in en rond de stad, bijvoorbeeld het realiseren van een beter regionaal fietspadennetwerk; ook aan goede verbindingen voor spoor- en wegvervoer met de Randstad en Duitsland. In regioverband wordt gelobbyd en gewerkt aan goede afspraken met het Rijk hierover.
- Hier ligt ook een verbinding met de regionale opgave Groene Groeiregio, die gericht is op een goede ruimtelijke inpassing van woon- en werklocaties en de bijbehorende infrastructuur in samenhang met een gezonde leefomgeving. Via de Woondeal wordt samengewerkt aan de woningbouwopgave. In en om de steden en kleinere gemeenten moeten meer woningen komen. De regiogemeenten trekken hierin samen op.
- Binnen de opgave Productieve regio werkt Arnhem samen met de regiogemeenten, kennisinstellingen en bedrijfsleven aan meer banen en aan een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Arnhem is sterk in energie en duurzaamheid. Veel innovaties komen hier vandaan en zorgen ook voor nieuwe bedrijvigheid en werk. De Economic Board, die regionaal werkt levert hier een bijdrage aan door ondernemerschap en kennis bij elkaar te brengen. De samenwerking moet er voor zorgen dat meer Arnhemmers kunnen doorstromen naar werk in of dicht bij de stad.
- Met de opgave circulaire regio voeren we een deel van onze duurzaamheidsopgave gezamenlijk uit met de regiogemeenten, onder andere via de Regionale energiestrategie (RES).

- De opgave Ontspannen regio herbergt onder andere de samenwerking op het gebied van cultuur en toerisme, en ook de versterking van de binnensteden.

De nieuwe middelen die de uitvoering van deze regionale agenda met zich meebrengt à €412.000 worden dit jaar nog gepresenteerd via het begrotingsprogramma S00. De bedoeling is om deze vanaf de begroting 2023 te presenteren via de betreffende inhoudelijke programma's. De raad zal via deze Begroting besluiten over het al dan niet beschikbaar stellen van de middelen. Een raadsvoorstel over de regionale agenda en het intekenen op de opgaven wordt zoals gezegd separaat aangeboden.

De provincie Gelderland trekt via de investeringsagenda samen op bij de realisering van de regionale agenda omdat deze mede uitvoering geeft aan de Gelderse ambities, zoals verwoord in de omgevingsvisie Gaaf Gelderland en andere documenten. Via Bureau Brussel en een versterkte lobby richting Den Haag werkt de GMR samen met de Economic Board en andere regio's aan de profilering, belangenbehartiging en fondsenwerving in Europa en bij het Rijk.

Arnhem werkt in netwerken van steden in Nederland en de Euregio én in belangenorganisaties als VNG en G40 samen aan beleidsafstemming en -beïnvloeding en draagt bij aan lobbydossiers richting het Rijk en Europa

Arnhem speelt een rol in landelijke netwerken als de G40 en de VNG. Door deelname in verschillende werkgroepen en commissies dragen Arnhemse bestuurders bij aan kennisontwikkeling en diverse lobbytrajecten, onder andere met betrekking tot gemeentefinanciën en specifieke dossiers in de pijlers Fysiek, Sociaal en Economie & Werk. Arnhem werkt in netwerken van steden intensief samen waar nodig en nuttig, bijvoorbeeld op het gebied van beleidsafstemming, subsidies en verordeningen, lobby richting het Rijk en kennisdeling. Door deelname aan deze organisaties versterkt Arnhem haar netwerk met de andere grote steden in Nederland en in Den Haag.

Arnhem krijgt daarnaast toegang tot kennis en nieuwe ontwikkelingen bij het Rijk. Deze worden vaak via de sporen VNG en G40 met de steden en regio's opgepakt. De kernboodschappen uit de Strategische Agenda 2019 - 2022 van de G40 die met oog op de Tweede Kamerverkiezingen gestuurd zijn naar de Tweede Kamerfracties zijn daar een voorbeeld van. Alle Arnhemse wethouders zijn betrokken bij de VNG en G40 door deelname aan commissies of themagroepen. Bij de bestuurswisseling blijft onze inzet gericht op een goede Arnhemse bestuurlijke vertegenwoordiging in landelijke netwerken zoals van de VNG en G40.

Arnhem versterkt de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio en met steden in Noordrijn-Westfalen (NRW)

We versterken de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio Rijn-Waal. Evenzo geldt dat voor de relatie met de grote steden in Noordrijn-Westfalen (NRW) via het Euregionale stedennetwerk van 100.000+ steden dat sinds 2017 bestaat. In dit Nederlands-Duitse stedennetwerk werkt Arnhem samen met Nijmegen, Ede en Apeldoorn samen met drie Duitse steden in Noordrijn-Westfalen: Duisburg, Düsseldorf en Moers. Dit is nuttig vanwege gezamenlijke belangenbehartiging en kennisdeling; Arnhem kan samen met andere steden optrekken in specifieke lobbytrajecten.
In 2022 wordt verder gewerkt aan onder andere de gezamenlijke duurzaamheids- en mobiliteitsagenda. Met de start van een nieuwe Interreg-periode wordt ingezet op het ontwikkelen van nieuwe projecten met Duitse partners.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers

We zorgen ervoor dat informatie online beschikbaar is en waar wettelijk mogelijk producten digitaal kunnen worden aangevraagd. De afhandeling van deze aanvragen gaan we steeds verder automatiseren. Voor minder digitaalvaardige inwoners en ondernemers wordt met partners in de stad ondersteuning georganiseerd of worden alternatieve kanalen geboden. Het streven is te voldoen aan de kwaliteitsnormen van het Rijk en aan de wens dat inwoners en ondernemers tevreden zijn over deze dienstverlening.

Digitaliseren van het klantproces

We verkennen de mogelijkheden om burgers meer regie over hun persoonlijke gegevens te geven en alleen gegevens te verstrekken en te vragen, die echt nodig zijn. Daarnaast worden de voorbereidingen getroffen voor verdere digitalisering, in afwachting van verruiming van de wettelijke mogelijkheden (bijvoorbeeld digitale erkenning). Het beveiligen van informatie heeft daarbij onze bijzondere aandacht. Wij zetten verder in op datagestuurde dienstverlening: het volgen en sturen van het klantproces van begin tot eind. Met het invoeren van de Omgevingswet en het digitaal stelsel zal de dienstverlening aan inwoners en ondernemers verder worden verbeterd. De concrete plannen vanuit publieke dienstverlening voor 2022 zijn:

- We zorgen ervoor dat de gemeenteraadsverkiezingen veilig verlopen en voor alle kiezers toegankelijk zijn.
- We gaan klantreizen in beeld brengen.
- We gaan meer inzetten op kanaalsturing en betere klantgeleiding.
- We zetten de implementatie van eDiensten voor burgerzaken voort.
- We zorgen dat verbetering van de informatieveiligheid van de digitale dienstverlening niet ten koste gaat van de toegankelijkheid ervan en ondersteunen inwoners waar nodig en mogelijk.
- We houden doorlopend klanttevredenheidsonderzoek en voeren naar aanleiding daarvan verbeteringen door, bijvoorbeeld in de informatievoorziening aan laaggeletterden of aan dak- of thuislozen.
- Arnhemmers geregistreerd in Basisregistratie Personen (BRP) met 'nationaliteit onbekend' wordt een vreemde nationaliteit (gelijk aan nationaliteit bekend bij IND) of staatloosheid toegekend.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Klanttevredenheid					
Bron: KTO - Streefcijfer is minimaal 8, deze indicator wordt vanaf dit jaar voor het eerst gemeten.					
Toegankelijkheid stemlokalen					
Bron: Bureau Verkiezingen. Streefcijfer: 75% volledig toegankelijk / 0% niet toegankelijk voor mensen met een lichamelijke beperking. Deze indicator wordt vanaf dit jaar voor het eerst gemeten.					
Opkomst verkiezingen	TK 76,9%	GR 49,6%	PS 50,7%, WS 45,5%, EP 39,2%		TK 73,6%
Bron: Centraal stembureau. Streefcijfer: minimaal 49,6%. Afkortingen: Tweede Kamer (TK), gemeenteraad (GR), Provinciale staten (GR), waterschappen (WS) en Europees Parlement (EP).					

Een goede bedrijfsvoering

Wij zijn een organisatie die midden in de samenleving staat, in verbinding met de stad, een afspiegeling van de stad en een organisatie die actief meebeweegt met de tijdsgeest. De gemeentelijke bedrijfsvoering verandert mee met de eisen die worden gesteld door de samenleving, het bestuur, de raad en onze eigen professionaliteit. In de paragraaf Bedrijfsvoering wordt verder ingegaan op de ontwikkelingen op het gebied van bedrijfsvoering.

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Woonlasten éénpersoonshuishouden	704	695	700	707	694
Eenheid: Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.					
Bron: COELO, Groningen					
Woonlasten meerpersoonshuishouden	768	759	763	750	711
Eenheid: Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.					
Bron: COELO, Groningen					
WOZ-waarde woningen	175	187	204	217	239
Eenheid: De gemiddelde WOZ waarde van woningen x €1.000.					
Bron: CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken					

Effectindicator	2018	2019	2020	2021	2022
Formatie ambtelijk apparaat	5,9	5,8	5,8	5,6	5,9
Eenheid: Toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat van eigen organisatie voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari. In fte per 1.000 inwoners. Bron: Eigen gegevens gemeente					
Bezetting ambtelijk apparaat	5,8	5,7	5,9	5,6	6,0
Eenheid: Werkelijk aantal fte dat werkzaam is binnen eigen organisatie. In fte per 1.000 inwoners. Bron: Eigen gegevens gemeente					
Apparaatskosten per inwoner	646	490	490	406	429
Eenheid: De noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor het uitvoeren van de organisatorische taken. Bron: Eigen gegevens gemeente					
Kosten inhuur externen als % van de loonsom	13%	21%	17%	2%	0%
Eenheid: Inzet van uitzendkrachten, zzp'ers of detacheringsovereenkomsten in procenten. Bron: Eigen gegevens gemeente					
Overhead % van totale lasten	7,0%	5,0%	9,5%	9,0%	9,3%
Eenheid: Overheadkosten zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces in procenten. Bron: Eigen gegevens gemeente					

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig".

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem is een dienstverlenende en herkenbare netwerkgemeente, die open staat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken	**14.112**	**3.688**	**0**	**620**
Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven	4.615	0	0	21
Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken	3.158	1.562	0	0
Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers	6.339	2.127	0	599
Een goede bedrijfsvoering	**69.746**	**6.812**	**655**	**1.228**
Overig	**5.028**	**511.330**	**19.209**	**21.181**
Totaal	**88.886**	**521.831**	**19.864**	**23.028**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	92.532	85.575	86.543	88.886	84.797	86.325	88.771
Baten	518.807	482.692	503.719	521.831	514.844	514.289	515.281
Saldo lasten en baten	***426.275***	***397.116***	***417.175***	***432.945***	***432.945***	***427.964***	***426.509***
Toevoegingen aan reserves	37.858	13.478	28.762	19.864	21.111	22.391	20.655
Onttrekkingen aan reserves	18.321	20.549	24.273	23.028	15.751	13.646	13.886
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-19.536***	***7.071***	***-4.489***	***3.165***	***3.165***	***-8.745***	***-6.768***
Gerealiseerd resultaat	**406.739**	**404.187**	**412.687**	**436.110**	**424.688**	**419.219**	**419.741**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 88,9 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- € 42,0 miljoen voor kosten ICT en facilitaire zaken;
- € 27,8 miljoen voor kosten personeel en organisatie;
- € 6,3 miljoen voor kosten burgerzaken en publieke dienstverlening;
- € 4,6 miljoen voor kosten raad, griffie, rekenkamer, verkiezingen en college van burgemeester en wethouders;
- € 8,2 miljoen voor overige lasten.

De lasten stijgen ten opzichte van 2021 met € 2,3 miljoen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een stijging van de kosten op stelposten met € 3,1 miljoen. Ook is er een stijging in lasten te zien in de huisvesting en facilitaire zaken met € 0,2 miljoen. Hier staat een daling van lasten op langlopende geldleningen tegen over met € 1,7 miljoen.

Baten

De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 521,8 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- € 453,1 miljoen gemeentefonds;
- € 57,1 miljoen OZB belastingen;
- € 2,1 miljoen ontvangsten burgerzaken en publieke dienstverlening;
- € 9,5 miljoen overige inkomsten (onder andere verzekeringen, beleggingen, geldleningen, ICT en facilitaire zaken).

De baten stijgen ten opzichte van 2021 met € 18,1 miljoen. De inkomsten vanuit het Gemeentefonds zijn met €18,3 miljoen gestegen.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan reserves voor 2022 zijn totaal begroot op € 19,9 miljoen. De grootste toevoegingen zijn:

- € 14,4 miljoen algemene reserve;
- € 4,3 miljoen bestemmingsreserve solvabiliteit;
- € 0,8 miljoen bestemmingsreserve bedrijfsvoering.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan reserves voor 2022 zijn totaal begroot op € 23,0 miljoen. De belangrijkste onderdelen hierbinnen zijn:

- € 22,1 miljoen algemene reserve;
- € 0,7 miljoen bestemmingsreserve bedrijfsvoering.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

NV Bank Nederlandse Gemeenten
Dataland
BVO De Connectie
GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Regionale en andere bovenlokale lichamen

- Economic Board;
- Euregio Rijn-Waal.

Publieke dienstverlening

- Werkgroep Tegengaan Identiteitsfraude (WTI);
- Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA);
- Samenwerking met Vreemdelingenketen in de BRP-straat Zevenaar.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Bestuur, dienstverlening en financiën. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Herijking gemeentefonds
Bedrijfsvoering
De Connectie
Overhead-dekking
Benodigde capaciteit beleid SBR niet in lijn met begroting

Corona risico's

Betalingsproblemen bij leningen aan instellingen
Faillissementen in relatie tot lokale heffingen
Betalingsproblemen bij leningen aan instellingen bij Sportbedrijf en MSSA

Beleidskaders

- Coalitieakkoord 2018-2022:
- Evaluatie van de Rekenkamer Arnhem 2015;
- nota Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- MIRT Agenda stedelijk netwerk Arnhem Nijmegen;
- Discussienotitie Regionale Samenwerking samen steviger en sterker;
- Contourennotitie regio Arnhem-Nijmegen via raadsbrief d.d.21-01-2020;
- Visie Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Regionale agenda Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Gemeenschappelijke regeling regio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Wijzigingsbesluit Gemeenschappelijke regeling Arnhem-Nijmegen (2021);
- Bedrijfsplan versterkte regio (2020);
- Beleid internationale betrekkingen (2021).

Veiligheid

Veiligheid is de grond onder onze voeten en een basiswaarde om je te kunnen ontwikkelen. Iedereen moet in Arnhem prettig kunnen leven, wonen en werken en zich daarbij veilig kunnen voelen. Waar misdaad niet loont en criminaliteit en ondermijning geen kans maken. Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. We zetten dus volop in op het aanpakken van criminaliteit als diefstal en overval. Ook in de digitale wereld neemt de criminaliteit toe: hacken, phishing, identiteitsfraude. Er ligt in Arnhem een forse opgave, want we scoren als het gaat om veiligheid simpelweg niet goed genoeg.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem: een veilige stad!

Veiligheid is een belangrijke voorwaarde voor een prettig leven, wonen en werken in Arnhem. In een stad waar iedereen zich kan ontwikkelen zonder buitengesloten te worden; door vrij te zijn in denken en te mogen zijn wie je bent zonder te worden gediscrimineerd. In een stad waar misdaad niet loont en slachtoffers worden gesteund. In een stad waarin veiligheid een bijdrage levert aan een prettig woon- en leefklimaat voor bewoners in de wijken, aan een prettig verblijf van bezoekers en aan een florerende economie zonder oneerlijke concurrentie. En waar adequaat wordt gehandeld bij het voorkomen en bestrijden van calamiteiten waaronder aandacht voor risicobeheersing en veiligheid bij grote evenementen om schade te beperken.

De veiligheidsagenda zoals die is vastgelegd in de kadernota veiligheid 2018-2022 is hierin leidend.
Met de ambities neergelegd in de perspectiefnota 2022 - 2025 wordt een impuls gegeven aan de veiligheidsagenda. Veiligheid werkt door in vrijwel alle andere beleidsterreinen. Veiligheid is de basis van ons bestaan. Wijkveiligheid krijgt te maken met steeds grotere opgaven. Politie en justitie zien een toename in de georganiseerde misdaad. Het recentelijke rapport van de Rekenkamer over de lokale aanpak van ondermijning onderschrijft dit beeld en de noodzaak tot doorpakken. De Nationaal Rapporteur Mensenhandel waarschuwt ons over de ernstige situatie in Arnhem en vraagt om een gedegen aanpak.
Met een goed georganiseerd Arnhems veiligheidsteam, dat optimaal gebruik maakt van bevoegdheden zetten we ons samen met politie en justitie en met andere relevante partners in om het Arnhems veiligheidsniveau naar een normaal Nederlands peil te brengen. Dit kan onder meer dankzij de provincie en de ministeries die de inzet van Arnhem zien en waarderen met investeringen.

Criminaliteit maakt geen kans

Arnhem staat hoog op de lijst van 100.000+ gemeenten met de meeste delicten per 1000 inwoners. Ondanks een daling van het aantal in de afgelopen jaren. Het aantal in Arnhem (73) lijkt meer op het aantal dat past bij een gemeente van 300.000+ (81,4) dan bij het landelijke gemiddelde van gemeenten met 100.000 - 300.000 inwoners (54,6). Deze situatie is niet te koppelen aan één of twee veiligheidsincidenten, maar ontstaat door een breed scala aan misdrijven. Voor de komende jaren zetten we in op een daling van het aantal delicten naar een niveau dat aansluit bij het landelijke gemiddelde van steden met de omvang van 100.000 - 300.000 inwoners. Tegen ondermijnende criminaliteit wordt stevig opgetreden en worden barrières opgeworpen waaronder het toepassen van de Bibob. Er wordt een norm gesteld door handhavend op te treden. In preventieve zin door het regelmatig en structureel controleren van kwetsbare branches maar ook bij speciale integrale acties naar aanleiding van signalen en onderzoek.

Omvang criminaliteit in verhouding tot centrumstad van 100.000+

Er zijn in Arnhem nog ruim elfduizend slachtoffers van een misdrijf per jaar. De inzet is gericht op het verder terugdringen van het aantal delicten per 1000 inwoners, door middel van voorlichting en door het in gezamenlijkheid met politie en OM prioriteit te geven aan het oplossen en vervolgen. Daarbij is vooral aandacht voor het voorkomen en oplossen van de High Impact Crime delicten (inbraak, overval). Cameratoezicht, waaronder de inzet van mobiel/tijdelijk cameratoezicht, wordt ingezet als onderdeel van de aanpak om de openbare orde te handhaven en incidenten en delicten te voorkomen of tijdig hierop te acteren.

Misdaad mag niet lonen

Witwassen, drugshandel in welke vorm dan ook, illegaal gokken, mensenhandel en illegale prostitutie zijn vormen van criminaliteit die direct of indirect de openbare orde aantasten en de samenleving ontwrichten.
Met het intrekken van vergunningen en sluiting van (horeca)panden wordt onder andere een norm gesteld om te voorkomen dat criminelen voet aan de grond krijgen in Arnhem. Bij de horeca- en exploitatievergunningen worden ondernemers gescreend. Het ruimer toepassen van de mogelijkheden die de wet Bibob biedt, werpt een extra barrière op voor criminelen. De aandacht voor ondermijning wordt vanuit de praktijk doorontwikkeld en doorgezet. Het recentelijk uitgebrachte rapport van de Rekenkamer over de lokale aanpak onderschrijft deze noodzaak. De Rekenkamer stelt dat Arnhem voor wat betreft de omvang van ondermijning niet onderdoet aan de G4-steden. Als oorzaak wordt gesteld dat de gemeente de afgelopen jaren zowel bestuurlijk als organisatorisch weinig heeft geïnvesteerd in de aanpak van ondermijning. Het rapport benadrukt het belang van een gecoördineerde en integrale meerjarenaanpak. Arnhem heeft de laatste jaren een goede beweging gemaakt, die in de aankomende jaren sneller en structureler wordt opgezet. Dit wordt mogelijk gemaakt door de investering die het college en de Raad gaan doen op dit onderwerp:

- Er wordt een data-analist aangesteld om slimmer gebruik te maken van beschikbare informatie, te kunnen selecteren en prioriteren.
- Er wordt structureel budget beschikbaar gesteld om mensenhandel in Arnhem te voorkomen, aan te pakken en slachtoffers te helpen (zorg en opvang). Er wordt een uitvoeringsplan Mensenhandel opgesteld en er wordt gekeken naar het lokale prostitutie (handhavings)beleid. Daarbij wordt gekeken naar de aanstaande Wet regulering sekswerk die dit jaar aan de kamer is aangeboden en mede dient ter bestrijding van mensenhandel.
- Er komt, ook ter uitvoering van de motie vanuit de raad, een meerjarenplan van aanpak op ondermijning. Het plan omvat ambitie, duidelijke doelstellingen, stelt prioriteiten en geeft een uitwerking van de noodzakelijke extra capaciteit en middelen op dit onderwerp.
- Er wordt geïnvesteerd in de informatiepositie van de gemeente Arnhem door middel van een meldpunt ondermijning, informatietools om sneller te kunnen screenen en informatie te verbinden, radar modules om ontwikkelingen te volgen en meer inzicht te krijgen in potentiële risicovolle criminele fenomenen. Bij dit laatste wordt ook gebruik gemaakt van de inzichten van het landelijke platform 'Zicht op Ondermijning'.

Onder de regie van de gemeente worden de inspanningen en controles van het Interventieteam Ondermijning Arnhem samen met justitie, politie, handhaving en andere relevante partners voortgezet in de strijd tegen ondermijnende activiteiten. Jeugdcriminaliteit krijgt de aandacht met het project 'ondermijnende drugscriminaliteit onder jeugdigen' (BOTOC). Met de aanpak wordt voorkomen dat jongeren vroegtijdig in de criminaliteit belanden. Het experiment gesloten coffeeshopketen, waaraan Arnhem deelneemt, bevindt zich in de opstartfase en zal in 2021 tot uitvoering komen.

Online criminaliteit voorkomen

In toenemende mate verschuift de criminaliteit naar de digitale wereld. Hacken, phishing, afpersing en identiteitsfraude zijn enkele verschijningsvormen. Sexting en grooming zijn vormen die kunnen leiden tot seksuele uitbuiting. Om inwoners en bedrijven te wapenen, worden zij bewust gemaakt van de risico's en geïnformeerd over de mogelijkheden om te voorkomen dat ze slachtoffer worden. Jongeren worden geïnformeerd om hen te beschermen tegenover daders van online seksueel misbruik, sextortion (afpersing met naaktbeelden), en grooming (digitaal kinderlokken). Op verzoek van de raad wordt hiertoe in het najaar een onderzoek uitgevoerd (uitvoering Motie 21M105) om precies te duiden wat er hierin gedaan kan worden en wat dit voor een investering vraagt voor de langere termijn.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Misdrijven per 10.000 inwoners	731	674	731	690	
Eenheid: Aantal per 10.000 inwoners					
Bron: waarstaatjegemeente					
Aantal overvallen	0,45	0,95	0,88	0,68	
Eenheid: overvallen per 10.000 inwoners					
Bron: waarstaatjegemeente					
Aantal straatroof	1,7	1,8	3,0	2,5	
Eenheid: straatroof per 10.000 inwoners					
Bron: waarstaatjegemeente					
Drugsdelicten	10,9	10,8	15,4	14,3	
Eenheid: aantal drugsdelicten per 10.000 inwoners					
Bron: Waarstaatjegemeente					

Politieregistraties overlast jeugd	41,8	31,1	42,8	100,6
Eenheid: politieregistraties overlast jeugd per 10.000 inwoners				
Bron: Waarstaatjegemeente				
Verwijzigingen Halt	12	11	10	13
Eenheid: Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar				
Bron: Waarstaatjegemeente (verplichte BBV-indicator)				
Politieregistraties overlast door verwarde personen	74,9	89,4	102,2	111,9
Eenheid: Per 10.000 inwoners				
Bron: Waarstaatjegemeente				

Crisisbeheersing op orde

In het belang van onze inwoners is er aandacht voor het voorkomen van rampen en calamiteiten. Bij activiteiten en stedelijke ontwikkelingen is veiligheid onderdeel van de planvorming en uitvoering. Mocht er ondanks de voorzorgsmaatregelen toch een calamiteit zijn, dan staat er een crisisorganisatie paraat om de risico's en schade voor mens en natuur zo veel mogelijk te beperken. Vanzelfsprekend heeft de coronacrisis een grote impact op de totale crisisorganisatie.

Beschermd tegen calamiteiten en rampen

In samenwerkingsverband van de Veiligheidsregio Gelderland Midden worden maatregelen getroffen om calamiteiten en rampen te voorkomen en zo nodig snel en juist te handelen. De basis voor een effectieve en efficiënte uitvoering zijn het Beleidsplan Brandweer 2020-2023 en het Beleidsplan Veiligheidsregio Gelderland Midden 2020-2023. Lokaal zijn de risicolocaties in beeld en deze worden opgenomen in de nieuw op te stellen Omgevingsplannen. De inzet voor bevolkingszorg (opvang, registratie, nazorg) bij calamiteiten door de gemeente is geborgd. Door de brandweer wordt ingezet op brandveiligheid door aandacht te vragen voor preventieve woningaanpassingen. Er blijft aandacht voor het op een juiste manier ruimen van aangetroffen niet-ontplofte explosieven. Vanaf 2022 krijgt de VGGM het toezicht op de BEVI (Besluit externe veiligheid inrichtingen) instellingen overgedragen van de omgevingsdiensten (ODRA). Ook is de wetgever voornemens om in het Besluit Bouwen en Leefomgeving rekening te houden met "Wonen met zorg" onder andere door advisering en toezicht vanuit de brandweerorganisatie. Dit wordt verder uitgewerkt op de landelijke tafels.

Veiligheid voor de wijk en als persoon

Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. Het gevoel van veiligheid per wijk loopt uiteen van matig tot zeer goed. De inzet is gericht op wijken die achterblijven bij het gemiddelde Arnhemse niveau. Ook persoonlijk moet men zich veilig voelen om deel te nemen aan de Arnhemse samenleving. Daarom wordt ingezet op het tegengaan van discriminatie en geweld in afhankelijkheidsrelaties en wordt er aandacht geschonken aan personen met verward gedrag met een veiligheidsrisico voor zichzelf of de omgeving. Jeugdcriminaliteit kan jonge levens in hun ontwikkeling remmen en verdient tijdig ingrijpen. Met het project BOTOC (Breed offensief tegen ondermijnende criminaliteit) gaan we drie jaar een aanpak vorm geven die in die wijken invulling krijgt die hiervan het meeste hinder ervaren. We richten ons daarbij op het vroegtijdig ingrijpen om te voorkomen dat jongeren afglijden in de criminaliteit.

Steun bij aanpak woonoverlast

Woonoverlast geeft een onveilig gevoel en belemmert een prettig woonklimaat. Het bestrijden van woonoverlast vindt plaats door de inzet van het wijkgerichte Overlast- en Zorgoverleg, integrale handhaving op overlastgevende panden en door gebruik te maken van de Wet aanpak woonoverlast (gedragsaanwijzing). Er wordt projectmatig en integraal ingezet op het aanpakken van 'wijkkoningen en windhappers' om de leefbaarheid in een buurt te verbeteren en een heldere norm te stellen.

Veiligheid als basis voor persoonlijke ontwikkeling

Discriminatie, polarisatie en radicalisering dragen bij aan vijandigheid, bedreiging en geweld en maken dat mensen zich niet welkom voelen in onze samenleving. Met het meldpunt Discriminatie en Pesten en het vergroten van de aangiftebereidheid en een professionele afhandeling bij politie en het Openbaar Ministerie (OM) worden slachtoffers gehoord en gesteund. We bestrijden seksuele intimidatie en bieden steun aan slachtoffers. Hiervoor is een uitvoeringsplan opgesteld. We blijven inzetten op tegengaan van radicalisering met preventieve maatregelen. Hiervoor wordt een uitvoeringsplan 2022 opgesteld. Slachtoffers van geweld in een afhankelijkheidsrelatie kunnen op steun rekenen door zorg, opvang en het toepassen van het 'tijdelijk huisverbod'. In het Veiligheidshuis wordt met ketenpartners in zorg en justitie in een persoonsgerichte aanpak toegewerkt naar een duurzame oplossing voor onder meer risicojeugd met crimineel gedrag en plegers van High Impact Crime delicten. Criminele jeugdgroepen worden geprioriteerd in de lokale driehoek voor een aanpak op maat. Voor de aanpak van personen met verward gedrag wordt ingezet op een sluitende aanpak van zorg en veiligheid. Vanaf 2020 wordt gebruik gemaakt van de mogelijkheden van de nieuwe Wvggz (Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg).

Iedere wijk heeft evenveel recht op veiligheid

De wijkaanpak is een concrete uitwerking in de oproep om een beschavingsoffensief door te laten zien wat we met elkaar normaal gedrag vinden, juist ook door zichtbaar het niet-normale gedrag aan te pakken. De uitkomsten van de gepubliceerde Veiligheidsmonitor 2019 (april 2020) heeft de urgentie voor de wijkaanpak bekrachtigd. De wijkbezoeken van de burgemeester in het kader van de wijkveiligheid hebben een inventarisatie opgeleverd van een veelheid aan veiligheidsonderwerpen. Deze worden omgezet in activiteiten en initiatieven om de veiligheid en het veiligheidsgevoel van bewoners te verbeteren. Het veiligheidsgevoel van de bewoners wordt door meer dan criminaliteit en misdaad bepaald. Ook verloedering van de openbare ruimte en aanwezige sociale problematiek is hierop van invloed. In nauwe samenwerking met de teams Leefomgeving wordt met relevante partners en met de bewoners de problematiek aangepakt en gaan we periodiek in gesprek om te bezien of we ook daadwerkelijk de gewenste voortgang boeken en welke bijstelling of extra aandacht nodig is. Dit heeft al geresulteerd in projecten in diverse wijken. Onder aansturing van Veiligheid en teams Leefomgeving is er een wijkveiligheidsoverleg per gebied om de problematiek te bespreken en om te zetten in actie. De druk en roep vanuit de wijken voor handhaving om normerend op te treden blijft onverminderd aanwezig. De aandacht voor de veiligheid in de wijken roept verwachtingen op en meer vragen vanuit de (wijk)bewoners. Beperkte capaciteit vraagt om scherpe prioritering en optimale samenwerking met relevante partners om verschil te kunnen maken in het leefbaarheid- en veiligheidsniveau in de wijken. Op detailniveau kennen wij de overlastplekken en de overlastgezinnen en die gaan we op een treffende wijze van een aanpak voorzien. Er wordt een Radar wijkveiligheid en leefbaarheid ontwikkeld. Op basis van verzamelde real-time informatie wordt zicht gekregen op de actuele veiligheids- en leefbaarheidsvraagstukken in de wijk.
De overlastproblematiek in de wijken is groot en het aantal meldingen daarover (van jeugdoverlast, overlast verwarde personen tot aan drugsoverlast) neemt enkel toe. Om die reden is er vanuit de raad bij de behandeling van de Perspectiefnota 2022-2025 ook de motie aangenomen om een breed actieplan voor het tegengaan van overlast vorm te geven. Met als opgave om deze problematiek stedelijk te coördineren en daarbij ook onder regie van de burgemeester dit goed te organiseren zodat er snel en vroegtijdig kan worden ingegrepen.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
% Onveiligheidsgevoel algemeen	36		37		
Bron: waarstaatjegemeente					
% Onveiligheidsgevoel in de buurt	28		29		
Bron: waarstaatjegemeente					
Tijdelijk huisverbod	17	28	27	28	
Eenheid: Aantal huisverboden op jaarbasis					
Bron: Gemeente Arnhem					

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Diefstal uit woning	34,6	25,3	28,4	21,8	
Eenheid: Aantal winkeldiefstallen per 10.000 inwoners					
Bron: CBS					
Winkeldiefstal	45,2	47,3	56,5	47,7	
Eenheid: Aantal winkeldiefstallen per 10.000 inwoners					
Bron: CBS					
Geweldsmisdrijven	8,0	8,2	7,6	7,0	
Eenheid: Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling).					
Bron:CBS					
Vernieling	9,2	8,3	10,0	10,8	
Eenheid: Aantal vernielingen en beschadigingen per 1.000 inwoners					
Bron:CBS					
Jongeren met een delict voor de rechter	0,8%	0,8%	0,7%	0,6%	
Eenheid: Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.					
Bron: CBS					

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem: een veilige stad!	**19.380**	**2.494**	**71**	**343**
Criminaliteit maakt geen kans	845	52	0	300
Crisisbeheersing op orde	13.664	1.256	71	43
Veiligheid voor de wijk en als persoon	4.871	1.186	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**19.380**	**2.494**	**71**	**343**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	16.727	16.477	20.265	19.380	18.871	18.870	18.854
Baten	2.168	1.694	4.747	2.494	1.994	1.994	1.994
Saldo lasten en baten	***-14.559***	***-14.783***	***-15.518***	***-16.886***	***-16.886***	***-16.875***	***-16.860***
Toevoegingen aan reserves	432	72	71	71	71	71	71
Onttrekkingen aan reserves	1.055	350	706	343	343	349	342
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***623***	***278***	***635***	***272***	***272***	***279***	***272***
Gerealiseerd resultaat	**-13.936**	**-14.505**	**-14.883**	**-16.613**	**-16.605**	**-16.597**	**-16.588**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 19,4 miljoen. Dit is grotendeels als volgt opgebouwd:

- uitgaven voor VGGM brandbestrijding: € 13,6 miljoen;
- uitgaven voor handhaving: € 0,8 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor openbare veiligheid, cameratoezicht en veiligheidshuis: € 3,6 miljoen;
- uitgaven voor aanpak mensenhandel: € 0,2 miljoen;
- uitgaven voor drugsondermijning Botoc: € 1 miljoen;
- uitgaven voor vergunningverlening: € 0,2 miljoen.

De totale lasten dalen ten opzichte van 2021 met € 0,9 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door de

- De uitgaven voor openbare veiligheid stijgen met € 0,3 miljoen. Dit komt voort uit de perspectiefnota 2022. Deze stijging betreft een verhoging van het loonkostenbudget met €320.000 welke onder meer wordt veroorzaakt door de aanstelling van 1 fte strategisch adviseur programma veiligheid. Aanpak mensenhandel: € 0,2 miljoen. Dit bedrag is afkomstig uit de perspectief nota 2022; structurele toekenning voor aanpak van mensenhandel en uitbuiting in de volle breedte.
- De uitgaven voor aanpak radicalisering dalen met € 1,0 miljoen, omdat in 2022 minder Rijksmiddelen zijn ontvangen. De regeling vanuit het Rijk liep tot 2021
- De uitgaven voor Botoc / drugsondermijning dalen met € 0,2 miljoen, omdat in 2022 eveneens minder Rijksmiddelen zijn ontvangen

Baten
Totaal is voor 2022 € 2,5 miljoen aan baten begroot. Dit is opgebouwd uit:

- Verhuur brandweerkazerne: € 1,3 miljoen;
- Opbrengst leges en vergunningen: € 0,4 miljoen.
- Ontvangen rijkssubsidie drugsondermijning wijken: € 0,5 miljoen
- Verwachte opbrengst deelnemende gemeentes Veiligheidshuis € 0,3 miljoen

De totale baten zijn ten opzichte van 2021 met € 0,8 miljoen gestegen. Dit wordt met name verklaard door ontvangen rijksmiddelen voor drugsondermijning.

Toevoegingen aan reserves
In 2022 wordt voor totaal € 71.000 toegevoegd aan de reserves voor de dekking van onderhoudskosten aan het vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves
In 2022 wordt voor € 0,4 miljoen onttrokken aan de bestemmingsreserves.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Politie;
- Brandweer;
- Openbaar Ministerie;
- Veiligheidshuis regio Arnhem;
- Veilig Thuis.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend uit het programma Veiligheid. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

VGGM continuering paraatheid
Radicalisering
Toezichthoudende taak VGGM
Herziening van de verdeelsleutels van de gemeentelijke bijdragen aan VGGM
Evenementen

Corona risico's

Inzet op handhaving noodverordening en voor jeugd- en jongerenwerk / straatwerk

Beleidskaders

- Kadernota veiligheid 2018-2022;
- Meerjarenbeleidsplan politie 2019-2022;
- Uitvoeringsplan aanpak radicalisering Arnhem 2019;
- Een evaluatie van de Arnhemse radicaliseringsaanpak;
- APV wijziging bevoegdheid inzet mobiel cameratoezicht;
- Experiment gesloten coffeeshopketen;
- Regionaal beleidsplan Rampenbestrijding en Crisisbeheersing 2020-2023.

Bereikbaarheid

Een van de voorwaarden van een leefbare en gezonde stad is dat die bereikbaar is. Voor inwoners én voor bezoekers. Of het nu met de auto, met het openbaar vervoer, met de fiets of te voet is. Het busvervoer is op orde: schoon, frequent, comfortabel en inclusief. Daar blijven we naar streven en dat is ook onze inzet bij de nieuwe concessie voor het openbaar vervoer in deze regio. We onderzoeken de parkeervoorzieningen voor nu en in de toekomst en hoe we met slimme verkeerslichten de doorstroming op de ring kunnen verbeteren. Schone, elektrische auto's faciliteren we door meer laadpunten in de stad te realiseren, mogelijk gekoppeld aan tijdelijke opslag van energie.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Comfortabele, toegankelijke, veilige, logische, schone en duurzame mobiliteit voor Arnhemmers

Mobiliteit heeft betrekking op toegankelijke, economische en duurzame mobiliteit. Mobiliteit moet voor alle doelgroepen toegankelijk en bereikbaar zijn. We streven immers naar een inclusieve, sociale, gewilde en leefbare stad. Mobiliteit moet daarnaast de economische hotspots/kerngebieden in de stad en de regio met elkaar verbinden. Mobiliteit dient daarbij zoveel mogelijk slim en schoon vorm te worden gegeven om de stad leefbaar en duurzaam te houden.

Vergroten van het aandeel fiets en (H)OV om de stad bereikbaar en leefbaar te houden

We willen meer mensen (hoogwaardig) openbaar vervoer of de fiets laten nemen door dit alternatief aantrekkelijker te maken. Het vervoersysteem is er voor iedereen en reistijden zijn betrouwbaar en concurrerend met de reistijden met de auto. Door meer mensen met de fiets en het openbaar vervoer te laten reizen wordt de leefbaarheid in de stad beter maar blijft de stad ook bereikbaar voor mensen die wel met de auto moeten of willen komen.

Uitvoeren van concrete fiets- en hoogwaardig openbaar vervoer projecten

Voor 2022 staan de volgende fietsprojecten op de planning:

- Snelfietsroute Arnhem - Wageningen;
- Snelfietsroute Arnhem Noord - Alteveer;
- Verbeterplan RijnWaalpad;
- Verbeterplan fietsparkeren Arnhem Centraal;
- Fietsparkeerplan binnenstad.

En de volgende hoogwaardig OV projecten:

- Westervoortsedijk;
- Westervoortsedijk - Lelyweg;
- Westervoortsedijk - Eusebiusbuitensingel;
- Velperweg.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aandeel fiets in modal spit	21%	26%	21%	25%	
Eenheid: Percentage t.o.v. totale mobiliteit voor ritten van alle Arnhemmers					
Bron: Odin (Onderweg in Nederland, CBS)					
Waardering bereikbaarheid binnenstad fiets		8,4			
Eenheid: Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					
Aandeel openbaar vervoer in modal split	10%	9%	7%	5%	
Eenheid: Percentage t.o.v. totale mobiliteit voor ritten van alle Arnhemmers					
Bron: Odin (Ondwerweg in Nederland, CBS)					
Waardering bereikbaarheid binnenstad OV		8,2			
Eenheid: Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					

Ontwikkelen van een netwerk van overstaplocaties om een alternatieve, duurzame mogelijkheid te bieden om de stad te bereiken

Een goede aansluiting van de verschillende vormen van mobiliteit (auto, trein, bus en (deel)fiets) op elkaar wordt steeds belangrijker. Hubs spelen bij deze overgang een belangrijke rol. Een (mobiliteits)hub kan het beste worden gedefinieerd als een fysieke plek waar verschillende vormen van vervoer en vervoersaanbod samenkomen. We hebben een visie op de Arnhemse hubs opgesteld. We hebben inzichtelijk welke maatregelen nodig zijn om een goed netwerk te krijgen voor reigers om eenvoudig naar en door de stad te kunnen reizen met verschillende modaliteiten.

Uitvoeren van de visie Arnhemse hubs

In 2022 willen we de Arnhems visie op hubs hebben vastgesteld en vervolgens de volgende zaken gaan uitvoeren. We willen enkele locaties gaan uitwerken. Uitwerking bestaat uit een inrichtingsplan (schetsontwerp), een kostenraming op SSK-niveau (Standaardsystematiek voor Kostenramingen) en een planning van de uitvoering en procedures. De locaties zullen volgen uit de visie, maar daarnaast zijn er al enkele locaties in beeld:

- Rozet (is al grotendeels uitgewerkt);
- Kronenburg (is al grotendeels uitgewerkt);
- GelreDome;
- IPKW;
- Station Velperpoort;
- Arnhem Waterberg.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal mobiliteitshubs in voorbereiding	0	0	0	2	2
Eenheid: aantal hubs in initiatieffase of verdere voorbereiding					
Bron: gemeente Arnhem					
Aantal gerealiseerde mobiliteitshubs	0	0	0	0	0
Eenheid: aantal hubs gerealiseerd					
Bron: gemeente Arnhem					
Aantal gebruikers mobiliteitshubs	0	0	0	0	0
Eenheid: Aantal gebruikers per jaar					
Bron: gemeente Arnhem					

Arnhem is optimaal aangesloten op een robuust (inter)nationaal spoornetwerk

We willen meer mensen het openbaar vervoer laten nemen voor (inter)nationale reizen door dit alternatief aantrekkelijker te maken. Dit willen we realiseren door in te zetten op de volgende doelen:

- de ICE naar Berlijn rijdt via Arnhem;
- er een robuuste oplossing voor de spoorinfrastructuur aan de oostzijde van Arnhem is;
- de capaciteit van de spoorcorridor Randstad- Arnhem- Rhein/ Ruhr wordt uitgebreid.

Lobbyen met betrekking tot het spoordossier

We blijven onze lobby bij het ministerie van Infrastructuur & Waterstaat (I&W) continueren en proberen dit op te pakken met andere belangrijke partners langs de A12-corridor (Vervoerregio Amsterdam, G4, provincies Gelderland en Utrecht, NS en NS Internationaal, Foodvalley, The Economic Board). Bij deze lobby richting het ministerie richten wij ons op:

- Het geven van rijksprioriteit aan een integrale gebiedsontwikkeling A12-corridor Utrecht-Arnhem-Duitse grens.
- Het verbeteren van de huidige ICE naar Frankfurt en op een nieuwe ICE-verbinding (Berlijnlijn) via Arnhem (ook als duurzaam alternatief voor het vliegverkeer).
- Het realiseren van een oplossing voor de spoorknoop Oost in combinatie met de ontwikkeling van de verstedelijkingslocatie Arnhem Oost.
- Een Noordtak Betuweroute die niet via Arnhem loopt in verband met de aantasting van de leefbaarheid in Arnhem (en omliggende kernen) en het belemmeren van de woningbouwlocatie Arnhem Oost.
- Mogelijke bijdragen aan de A12 vanuit het Groeifonds (of EU fondsen).

Arnhem heeft een goede autobereikbaarheid met minder doorgaand verkeer over de centrumring

Het is belangrijk dat het verkeer dat in Arnhem moet zijn, goed kan doorstromen en dat we van het verkeer dat hier niet moet zijn zo weinig mogelijk last hebben. Om dit te bereiken willen we de knelpunten voor de auto oppakken en geen autoverkeer meer in de stad dat de herkomst en bestemming buiten Arnhem heeft liggen.

Uitvoeren automaatregelenpakket

In 2022 gaan we de plannen uitvoeren die we hebben opgesteld in samenspraak met de provincie en Rijkswaterstaat om gericht onnodig autoverkeer uit Arnhem te weren. Concreet houdt dit het volgende in:

- Opstellen van een toolbox om met behulp van dynamisch verkeersmanagement het doorgaand verkeer door Arnhem te verminderen.
- Realiseren eerste maatregelen uit deze toolbox.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Bereikbaarheid van de binnenstad per auto		6,3			
Eenheid: Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad per auto op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					

Het parkeerbeleid van de gemeente draagt bij aan een duurzame verstedelijkingsopgave en borgt tegelijkertijd het economische vestigings- en winkelklimaat

De inzet is dat het parkeerbeleid van de gemeente naast de verkeerskundige belangen in samenhang met de overige grote ambities van de stad worden beschouwd.

Opstellen en uitwerken parkeervisie

Momenteel wordt gewerkt aan de parkeervisie. We willen deze parkeervisie uitwerken in concreet parkeerbeleid, waarbij de (hoogte van de) parkeernormen en het parkeerregime in de wijken prioriteit hebben. We nemen hierbij in ogenschouw wat de functie en het nut van een extra Singelgarage kan zijn.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Kwaliteit van de parkeergarages	7,1	7,1			
Eenheid: Gemiddelde kwaliteit van de parkeergarages op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					
Autoparkeermogelijkheden nabij de binnenstad	6,5	6,5			
Eenheid: Gemiddelde autoparkeermogelijkheden nabij binnenstad op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijkse meting, in 2020 niet uitgevoerd i.v.m. corona)					

Verbeteren verkeersveiligheid

Het verkeersveiligheidsgevoel op de weg en in het openbaar vervoer moet omhoog. We gaan voor 'nul' verkeersslachtoffers, onder andere door het aanpakken van plekken waar veel ongelukken gebeuren.

Uitvoeren projecten verkeersveiligheid

We bekijken wederom de top-10 meest verkeersonveilige punten op het Arnhemse wegennet. Deze locaties worden geanalyseerd en er worden verbetervoorstellen gedaan om de locaties veiliger te maken. Indien technisch en financieel haalbaar worden deze locaties aangepast. Er wordt hierbij zowel naar de objectief verkeersonveilige locaties als de subjectief verkeersonveilige locaties gekeken. Daarnaast gaan we de schoolomgeving veiliger maken en leveren we een bijdrage aan de verkeerseducatie.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal verkeersongevallen	1.181	1.203	1.137	957	
Eenheid: Aantal verkeersongevallen in de gemeente Arnhem					
Bron: BLIQ rapportage					
Aantal aangepakte knelpunten		1	2	1	4
Eenheid: aantal knelpunten uit de top verkeersonveilige locaties dat wordt aangepast					
Bron: gemeente Arnhem					

Beter en schoner taxivervoer

De taxiverordening wordt geïmplementeerd. We gaan aan de slag met de verduurzaming van de taxibranche. We gaan samen met de taxibranche, Stichting Kwaliteitstaxi Arnhem (SKTA) en hun chauffeurs stappen zetten richting de inzet van zero emissie voertuigen.

Maatregelen uitvoeren uit taxiverordening

In 2022 willen we, nadat we de coronacrisis achter ons hebben gelaten en er bij de taxibranche weer draagvlak is voor de implementatie van de taxiverordening, overgaan tot de implementatie van de taxiverordening en de daarbij behorende maatregelen uitvoeren.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal kwaliteitstaxi's met keurmerk	0	0	0	0	0
Eenheid: Aantal taxi's					
Bron: aantal vergunningen					

De infrastructuur is op orde

Goed onderhoud van de infrastructuur is een belangrijke voorwaarde voor goede bereikbaarheid. In de paragraaf kapitaalgoederen wordt nader ingegaan op het onderhoud aan wegen, openbare verlichting, verkeersregelinstallaties en kunstwerken. Bij de planning van het beheer en onderhoud zoeken we zo veel mogelijk afstemming met de bovengenoemde bereikbaarheidsambities maar houden we ook rekening met doelstellingen op het gebied van duurzaamheid en klimaatadaptatie. Ook de in de wijkvisies opgenomen wensen geven sturing aan de beheeropgave.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem is beter bereikbaar	**4.458**	**0**	**600**	**2.290**
Vergroten van het aandeel fiets en (H)OV	4.458	0	600	2.290
Ontwikkelen van een netwerk overstaplocaties				
Arnhem is optimaal aangesloten op een robuust (inter)nationaal spoornetwerk				
Arnhem heeft een goede autobereikbaarheid met minder doorgaand verkeer over de centrumring				
Het parkeerbeleid van de gemeente draagt bij aan een duurzame verstedelijkingsopgave en borgt tegelijkertijd het economische vestigings- en winkelklimaat				
Verbeteren verkeersveiligheid				
Beter en schoner taxivervoer				
Infrastructuur is op orde	**18.454**	**7.663**	**6.237**	**5.816**
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**22.911**	**7.663**	**6.837**	**8.106**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	21.575	21.873	22.051	22.911	22.827	22.867	22.889
Baten	5.316	7.683	7.714	7.663	7.613	7.564	7.515
Saldo lasten en baten	***-16.259***	***-14.190***	***-14.338***	***-15.248***	***-15.248***	***-15.304***	***-15.374***
Toevoegingen aan reserves	7.785	6.950	7.183	6.837	6.767	6.763	6.735
Onttrekkingen aan reserves	7.856	7.911	8.720	8.106	7.184	6.802	6.546
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***71***	***961***	***1.537***	***1.269***	***1.269***	***40***	***-189***
Gerealiseerd resultaat	**-16.188**	**-13.229**	**-12.801**	**-13.979**	**-14.795**	**-15.264**	**-15.563**

Toelichting

Lasten

- De begrote lasten bedragen in 2022 € 22,9 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:
- Beheer wegen: € 11,5 miljoen;
- Parkeren: € 7,0 miljoen;
- Mobiliteit en openbaar vervoer: € 4,4 miljoen.

De totale lasten van programma S02 Bereikbaarheid zijn in 2022 € 0,9 miljoen hoger dan in 2021:

- € + 0,7 miljoen Ontwikkeling kapitaallasten;
- € + 0,5 miljoen Mobiliteit en openbaar Vervoer: ontwikkeling Gele Rijdersplein;
- € + 0,2 miljoen bijdrage Regionaal mobiliteitsfonds (GR Groene Metropoolregio);
- € - 0,8 miljoen lagere kosten onderhoud garages;
- € + 0,3 miljoen Overigen.

Baten

De baten in 2022 zijn in totaal begroot op € 7,7 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:

- Parkeren: € 6,3 miljoen;
- Beheer wegen: € 1,3 miljoen.

Toevoegingen aan reserves

De totale toevoeging aan de reserves in 2022 is begroot op € 6,8 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- BR Bereikbaarheid € 6,0 miljoen;
- BR Onderhoud parkeergarages € 0,6 miljoen;
- BR Onderhoud vastgoed € 0,2 miljoen.

Onttrekkingen aan reserves

De totale onttrekking aan de reserves in 2022 is begroot op € 8,1 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- BR Bereikbaarheid € 6,3 miljoen;
- BR Buitengewoon beter € 0,9 miljoen;
- BR Onderhoud parkeergarages € 0,5 miljoen;
- BR Onderhoud Vastgoed € 0,3 miljoen;
- Overig € 0,1 miljoen.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Provincie Gelderland;
- Rijkswaterstaat;
- Regio Arnhem-Nijmegen;
- Wijkplatforms en wijkteams;
- Gecontracteerde partijen.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Bereikbaarheid. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Aflopen OV-concessie RijnWaal eind 2022
Trolleyinfrastructuur
Diverse duikers dienen de komende jaren geïnspecteerd te worden op hun staat van onderhoud
Risico op kapitaalvernietiging Groot Onderhoud wegen
Nadeelcompensatie bij infrastructurele maatregelen

Beleidskaders

- Accentnota Fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024 (januari 2020);
- Toekomstbeeld stedelijk OV Arnhem en Nijmegen;
- Accentnota fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024;
- De Arnhemse Binnenstad 2015;
- Visie "Ruimte voor beleving in de Arnhemse binnenstad";
- Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV)-Actieplan.

Economie

Arnhem is een stad met energie! Een stad met innovatieve en creatieve ondernemers, een krachtig MKB, toekomstig talent dat opgeleid wordt en ondernemende inwoners. Daarbij is Arnhem een stad met een goed woon-werkklimaat door haar groene landschappelijke ligging, aantrekkelijke binnenstad en korte verbindingen met de regio en de rest van het land. Dit draagt bij aan een sterk economisch klimaat. Een klimaat dat we verder willen uitbouwen en versterken.

Dit is nog urgenter geworden doordat we sinds het voorjaar van 2020 als gevolg van Covid-19 van het ene moment op het andere moment in een economische crisis zitten. Veel Arnhemse bedrijven hebben het zwaar en de banen van Arnhemmers staan onder druk. De crisis brengt enorme economische uitdagingen met zich mee. De eerste schok hebben we opgevangen door ondernemers op weg te helpen met onze dienstverlening zoals Van Bedrijven Weten en het 1,5 meter loket. Inmiddels kijken we ook verder en werken we aan het herstel en versterken van de economie. We willen dit doen vanuit een stevige koers met een duidelijke focus.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Vol energie zetten wij in op een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat om maximale werkgelegenheid in Arnhem en de regio te creëren, waarbij iedereen zijn talenten benut

We willen Arnhem op de kaart zetten als aantrekkelijke stad voor inwoners, studenten en bezoekers. Waar bedrijven zich uitgenodigd voelen, kansen zien en investeren. En waar partners samen meerwaarde creëren, passend bij de ambities van Arnhem. We zetten in op verschillende soorten werkgelegenheid en op bedrijven met een duurzaam en innovatief karakter. Dynamische werklocaties en -clusters nodigen nieuwe bedrijven uit om zich in Arnhem te vestigen, met nieuwe werkgelegenheid tot gevolg. Arnhem als Hotspot Energy versterken is een belangrijke kans en uitdaging, zeker met de komst van een universiteit. Met de Bruisende Binnenstad, het vele groen in de stad, de verbinding met de Veluwe en de regio, de historie (herinneringstoerisme), het kunst- en culturele aanbod en de vele evenementen hebben we een aantrekkelijk toeristisch en recreatief aanbod. We zetten in op de versterking van de samenwerking van bedrijven en kennisinstellingen rondom human capital, zodat we samen met hen kunnen anticiperen op wat de maatschappij 'straks' nodig heeft.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal banen	958,6	968,5	975,7	967,1	
Eenheid: Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.					
Bron: PWE (BBV-indicator)					
Aantal vestigingen	135,8	142,3	147,0	156,5	
Eenheid: Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar					
Bron: PWE (BBV-indicator)					

Krachtiger ondernemersklimaat

In de ontwikkeling van Arnhem als groene, levendige, ondernemende en inclusieve stad is ondernemerschap een belangrijke schakel. Ondernemers creëren werkgelegenheid, doen investeringen, hebben lef en initiëren innovatie en creativiteit in de stad. In dit onderdeel van het programma Vitale econome werken we daarom aan (het subdoel van) een krachtiger ondernemersklimaat. We ondersteunen ondernemers optimaal bij hun bedrijfsvraagstukken en heten nieuwe vestigers welkom in Arnhem en helpen ze op weg. Oftewel, we versterken het ondernemersklimaat, zodat bedrijven beter kunnen ondernemen en worden ondersteund in hun ontwikkeling en daarbij behorende vraagstukken. Dit draagt bij aan het vergroten van de concurrentiekracht van de Arnhemse economie en aan de werkgelegenheid voor onze stad en regio.

Professionalisering dienstverlening aan ondernemers en optimale informatievoorziening

De ondernemersdienstverlening van de gemeente werkt integraal en vanuit één-loket gedachte, waarbij de ondernemer ervaart dat vraagstukken efficiënt worden opgepakt en de informatievoorziening van de gemeente aansluit op de behoeftes. De pilotperiode Van Bedrijven Weten (VBW) in coronatijd heeft aangetoond dat het belangrijk is om als organisatie wendbaar te zijn en in te kunnen spelen op datgene wat de ondernemer vraagt en nodig heeft voor de economische ontwikkeling. Daarbij is het van belang om het contact tussen de overheid en de ondernemer nog sterker en directer te maken (één aanspreekpunt) en onderlinge samenwerkingen te faciliteren. De tijdens de pilot geëxperimenteerde werkwijze VBW wordt structureel ingebed in de gemeentelijke organisatie. Dit betekent onder andere dat de Ondernemersdesk verder geoptimaliseerd wordt in samenwerking met de Klantenservice, dat het Multi Disciplinaire Team (met gemeentebrede vertegenwoordiging) complexe vraagstukken van ondernemers oppakt en dat de bestaande informatievoorziening naar ondernemers verder wordt uitgebouwd. Ondernemersdienstverlening is er voor álle ondernemers, zo ook voor mensen aan de

onderkant van de arbeidsmarkt, hierin wordt actief samengewerkt met de programma's Doorbraak naar Werk en Werk & Inkomen.

Ondersteunen en stimuleren van (nieuw) ondernemerschap bij starters en mkb'ers

We werken samen met het georganiseerd bedrijfsleven aan een krachtig ondernemersklimaat waarin bedrijven en starters gefaciliteerd worden in hun ontwikkeling. MKB'ers en starters zijn daarin belangrijke ondernemersgroepen aangezien zij veel (toekomstige) werkgelegenheid creëren en zorgen voor vernieuwing in de Arnhemse economie. We stimuleren en ondersteunen daarbij het vervolg op de StartClub die in 2021 als pilot is uitgevoerd. We continueren onze inzet in de regionale MKB-deal Smart Together en de Digitale Werkplaats Arnhem - Nijmegen. Verder dragen we bij aan het speerpunt van de Groene Metropool Regio (GMR) gericht op versterken van het MKB. Eveneens zet Arnhem, samen met externe vastgoedpartijen, actief in op het bieden van geschikte werkplekken voor creatief ondernemerschap. Tot slot stimuleren we, als onderdeel van de bredere doelstelling om lokale, sociale en duurzame inkoop te bevorderen, het vergroten van de lokale inkoop bij Arnhemse ondernemers.

Verbeteren en verbinden van (ondernemers)netwerken

Het belang van een goed functionerend netwerk tussen de verschillende ondernemersnetwerken onderling én met de gemeente is groot. Als ondernemers elkaar goed kennen, werken ze samen en gunnen ze elkaar opdrachten waarmee ze een grote toegevoegde waarde voor de economie van onze stad leveren. Wij ondersteunen (het ontstaan van) deze netwerken door zichtbaar te zijn voor hen en hun behoeften binnen de gemeentelijke organisatie onder de aandacht te brengen. Een ander, eveneens belangrijk aspect hierbij is een 'sterke organisatiegraad'. Dit stimuleren en faciliteren wij vanuit de gemeente. En dat bevordert ook de bestaande samenwerking met ondernemersverenigingen zoals Ondernemers Kontakt Arnhem (OKA), Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen (StAB) en Verenigd Creatief Arnhem. Kortom: de economie wordt versterkt door netwerken. Daarom is het van belang om deze ontmoetingen te organiseren én te versterken. We nemen daarbij actief deel aan netwerkbijeenkomsten en organiseren zelf ook netwerkbijeenkomsten met voor ondernemers relevante en actuele thema's.

Gericht acquisitie en accountmanagement

Het zittende bedrijfsleven is cruciaal voor de economie van een stad. Dáár zit de meeste werkgelegenheid én groei van werkgelegenheid. Bedrijven moeten het gevoel hebben ‘welkom’ te zijn in Arnhem en ‘goed bediend’ te worden als het gaat om hun behoefte aan huisvesting, financieringsmogelijkheden, vergunningen en contacten/netwerken. Ons accountmanagement is grotendeels gericht op een proactieve houding, meedenken, duidelijkheid, integraliteit en voortgang. Daarbij zetten we in op het verbinden van bedrijven, instellingen en organisaties onderling maar ook aan de doelstellingen van de gemeente Arnhem.
De acquisitie-inspanningen zijn gericht op nieuwe bedrijvigheid naar Arnhem halen, waarbij energy een belangrijke focussector is. De bedrijven, ook buiten de energy-sector, waarop de inspanningen gericht zijn moeten aansluiten op de Arnhemse sectoren en arbeidsmarkt. In onze zoektocht naar nieuwe bedrijven houden we rekening met het feit dat we zoveel mogelijk banen willen genereren voor alle scholingsniveaus. Daarbij wordt ook de verbinding gelegd met bestaande initiatieven uit het sociaal domein om het invullen en creëren van arbeidsplaatsen bij Arnhemse bedrijven te ondersteunen.

Data-gestuurde economische vernieuwing

Door ondernemers mee te laten denken of te laten reflecteren op beoogde beleid en de uitvoering ervan, kan dit getoetst en aangescherpt worden. Dit krijgt vorm met het opzetten van een ondernemerspanel (een MKB-toets) waarin (een selectie van) bedrijven gericht meedenken over vraagstukken die spelen en bij het opstellen/ evalueren van gemeentelijk beleid. Het organiseren van ondernemersenquêtes is een gerichte manier om breed op te halen in de stad welke vraagstukken leven bij ondernemers, hoe men ondernemersdienstverlening ervaart en hoe men het vestigingsklimaat van Arnhem beoordeelt. Deze inspanningen hangen sterk samen met de inspanningen bij 'Professionalisering dienstverlening aan ondernemers en optimale informatievoorziening'. We brengen tot slot de belangrijkste economische data en informatie samen in een economisch dashboard dat zowel ondersteunend als agenderend functioneert voor economisch beleid en daarmee samenhangende opgaven in de stad.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Snelgroeiende bedrijven	19,6	23,1	21,4		

Eenheid: Snelgroeiende bedrijven (10% autonome groei aantal werknemers per jaar, over een periode van drie jaar) per 1.000 vestigingen

Bron: CBS- Lokale economie

Toekomstbestendiger vestigingsklimaat

Een toekomstbestendig vestigingsklimaat gaat over zowel fysieke werklocaties en de bereikbaarheid hiervan, als over de kwalitatieve kant van het vestigingsklimaat. Samen met stakeholders streven we een toekomstbestendig vestigingsklimaat na. De komende periode spelen er grote fysieke ontwikkelingen in de stad die zowel de kwantitatieve als de kwalitatieve aspecten van het vestigingsklimaat raken. Dit zijn ontwikkelingen waarbij het draait om de druk op de ruimte in binnenstedelijk gebied, bijvoorbeeld de ontwikkeling Spoorzone Arnhem-Oost, waar een groot deel van de werklocaties van Arnhem geografisch gezien onder vallen.

Voldoende en kwalitatief aanbod van werklocaties

De druk op de ruimte in de stad is enorm, zowel wonen als werken als verblijven vragen om (extra) ruimte. Vanuit economie wordt in 2022 een visie op werklocaties opgesteld waarin wordt omschreven welke typen werkmilieus Arnhem in de toekomst kent op welke locaties in de stad. Op basis hiervan zal een concretisering plaatsvinden om deze werkmilieus te gaan realiseren voor zover dit nodig is. Daarbij wordt er ook gekeken naar innoveren en transformeren als een impuls voor de ontwikkeling van werkmilieus. Zo is vanuit het ontwikkelperspectief Spoorzone Arnhem-Oost al benoemd dat bedrijvenpark Rijnpark een woon-werkmilieu wordt. Om te bepalen welke vormen van werk en wonen zich hier kunnen vestigen is een verdiepingsslag noodzakelijk. Met het transformeren van Rijnpark, verminderen de beschikbare vierkante meters voor bedrijvigheid. Dit zullen we op andere werklocaties in Arnhem of de regio op moeten vangen, het betreft immers bestaande bedrijven die een belangrijke bijdrage leveren aan de werkgelegenheid in de stad. Voor bedrijventerrein Het Broek willen we een verkenning doen op hoe herontwikkeling in combinatie met verdichting plaats kan vinden.
Tevens zal in 2022 het implementatieplan voor de Nieuwe Haven gereed moeten zijn.

Betere bereikbaarheid van werklocaties

Ook in 2022 wordt op verschillende manieren gewerkt aan het verbeteren van de bereikbaarheid van werklocaties. Dit gebeurt enerzijds door het onderzoeken van herkomst van medewerkers naar de verschillende werklocaties toe. Op basis van deze informatie kunnen pilots en projecten worden opgesteld om woon-werkverkeer met andere modaliteiten te stimuleren, denk aan duurzaam vervoer als (elektrische) fiets of openbaar vervoer in plaats van de auto.
Anderzijds wordt gewerkt aan feitelijke verbetering van OV-verbindingen naar diverse werklocaties, bijvoorbeeld voor IPKW en IJsseloord 2.

Aantrekkelijk woon- en leefklimaat voor werkgevers en werknemers

Een aantrekkelijk woon- en leefklimaat maakt dat studenten na hun studie in Arnhem, graag in Arnhem blijven wonen en werken. Dit zorgt voor behoud van kennis en kunde voor Arnhemse bedrijven. Met name voor de verdere ontwikkeling van het energiecluster is dit van wezenlijk belang.
In 2022 willen we dan ook onderzoeken wat voor werkgevers en werknemers in het energiecluster een aantrekkelijk woon- en leefklimaat is. Hebben zij speciale wensen en behoeften qua wonen en voorzieningen en hoe kunnen we deze informatie verwerken in planvorming voor de 70% vrije sector in de woningbouw en behoud of aantrekken van (culturele en recreatieve) voorzieningen.

Aantrekkelijkere stad in en voor de regio

Met een economisch aantrekkelijke stad en regio zorgen we voor een sterk en competitief vestigingsklimaat voor (nieuwe) bewoners, studenten en bedrijven. Die aantrekkelijke stad zijn met iconen op het gebied van cultuur, sport en toerisme, door een bruisende binnenstad, door veel reuring in de stad en door een goede verbinding met de Veluwe en de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen. Daarmee zijn we ook positief in beeld voor toeristen en bezoekers. We positioneren Arnhem als stevig merk op grond van onze kernwaarden (groen, creatief en vrij), en door ons verleden levend te houden maken we verbinding met de toekomst.

Onze bruisende binnenstad koesteren en versterken

De versnelde transformatie van de binnenstad van place to buy naar place to meet gaat zorgen voor een compacter centrum. Corona heeft dat inzicht zelfs versterkt. We willen bezoekers van de binnenstad en omliggende kwartieren blijvend boeien en binden door een warm en duurzaam gastvrij onthaal.
We dragen bij aan de uitvoering van het herstelplan Bruisende Binnenstad. We zetten volop in op het speerpunt Bruisende Binnensteden Krachtige Kernen binnen de Groene Metropoolregio. We denken mee over ontwikkelingen in de binnenstad op het gebied van leisure, retail, kantoren, wonen en creatief ondernemerschap.

Arnhem stevig positioneren met behulp van de Arnhemse kernwaarden

We positioneren Arnhem als een sterk merk op grond van onze kernwaarden groen, creatief en vrij. Als subsidieverstrekker aan de stichting Citymarketing sturen we op resultaat. Door ons verleden levend te houden maken we verbinding met de toekomst. We stimuleren en faciliteren festivals en evenementen die passen bij onze kernwaarde, zoals Innovate, Fashion + Design Festival (FDFA), State of Fashion, Bridge to Liberation, Sonsbeektentoonstelling. Met ons evenementenprogramma vergroten we de maatschappelijke en de economische impact. We maken een strategie op topsportevenementen.

Stimuleren van een vitale en toekomstbestendige recreatieve sector

We brengen de toeristische vraag en het aanbod op een toekomstbestendige wijze in balans. Hiermee zetten we in op meer werkgelegenheid, hogere bestedingen, meer bezoekers en herhaalbezoeken. We focussen ons op de optimale balans tussen leefbaarheid, leefkwaliteit en bezoekersdruk. Dat doen we door te werken aan een jaarrond, duurzaam programma op herinneringstoerisme en daardoor dit herinneringstoerisme te stimuleren, levend te houden en te verbinden aan de actualiteit. Maar ook door regionaal en subregionaal een sterke positie in te nemen. We leveren een bijdrage aan de Ontspannen Regio binnen de Groene Metropoolregio, aan Veluwe op 1 en de uitvoering van het masterplan Airborne Region. Als subsidieverstrekker aan Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen sturen we direct op de positie van Arnhem als centrumstad in de regio.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal bezoekers binnenstad	346	328	344		

Eenheid: Aantal bezoekers binnenstad x 1000

Bron: Locatus

Arnhem Hotspot Energy

Een sterk energiecluster in termen van economische groei en in de bijdrage aan de maatschappelijke opgaven geeft de stad in economisch opzicht een onderscheidende positie in de regio, nationaal en internationaal. Met Hotspot Energy kan Arnhem zich als innovatieve en duurzame stad in Nederland en internationaal positioneren. Er is een netwerk van bedrijven en kennisinstellingen dat daarvoor de basis legt. Arnhem wil in 2050 een klimaatneutrale en duurzame stad zijn en zet daarom vol in op de energietransitie. Die energietransitie is een vliegwiel voor verdere innovaties, nieuwe bedrijvigheid en extra werkgelegenheid.

Het creëren van inspirerende en innovatieve energiegerelateerde kennis- en werklocaties

De focus ligt op de drie energie hotspots in de stad, te weten Industriepark Kleefse Waard (IPKW) met het in aanbouw zijnde icoon Innovatielab Connectr waar ook de TU Delft een plek moet krijgen, ArnhemsBuiten en kennislandgoed regio Arnhem. We zetten in op het aansluiten en verbinden van deze drie hotspot locaties op de werklocaties in Spoorzone Arnhem Oost, Nieuwe Haven en Arnhem Centraal.

Stimuleren Arnhemse energie-innovaties

Ook in 2022 gaan we verder met de energievouchers waarmee we nieuwe haalbaarheidsstudies voor een drietal speerpunten van de Arnhemse energie-innovaties die vallen binnen het innovatieprogramma van Connectr: waterstof- en brandstoftechnologie, batterij- en laadinfratechnologie en ICT/smartgrids. mogelijk maken. Ook in mogelijke vervolgfases van deze energie-innovaties blijven we actief ondersteunen indien noodzakelijk, zodat deze innovaties bijdragen aan het verdienvermogen en werkgelegenheid in Arnhem. Het project Enowatts dat wij ondersteunen ronden we dit jaar af.

Bouwen aan een dynamisch en groeiend energiecluster

We bouwen samen verder met onze partners aan energieke coalities op thema's zoals profilering, human capital en innovatie. Vanuit deze energieke coalities worden activiteiten opgezet om de dynamiek en groei van het energiecluster te ondersteunen. Ook zetten we in op acquisitie van bedrijven die passen binnen dit ecosysteem. Dit doen we samen met partners uit het energienetwerk.

Betere (inter)nationale positionering van Arnhem als Hotspot Energy

Samen met onze partners blijven we Arnhem als Hotspot Energy profileren. Dit doen we in een energieke coalitie samen met Citymarketing en andere daarbij aangesloten Energypartners. We zorgen voor mooie verhalen over Arnhemse Energie-innovaties en interviews met (nieuwe) ondernemers in de Energiesector en willen daarmee een nationaal publiek bereiken. Daarnaast willen we ook onze (inter)nationale positionering verbeteren door de samenwerking met Noordrijn-Westfalen te versterken en te kijken of we gezamenlijke projecten kunnen initiëren.

Voldoende gekwalificeerd talent energietransitie

We bouwen aan een energieke coalitie op het gebied van human capital om samen initiatieven te ondersteunen om voldoende talent voor de energietransitie te krijgen. We ondersteunen indien gewenst initiatieven vanuit de Human Capital lijn Connectr.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Banen in de EMT sector	7,4%	7,8%	7,9%	7,9%	

Eenheid: Het aantal banen in de sector EMT, als aandeel van de totale werkgelegenheid

Bron: PWE

Voldoende gekwalificeerd personeel aanwezig voor werkgevers

De aanwezigheid van voldoende en goed gekwalificeerd personeel op het juiste moment is een cruciale randvoorwaarde voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven. In de komende jaren zal de arbeidsmarkt verder onder druk komen te staan. Enerzijds door de verwachte impact van de huidige crisis op onder andere het aantal werklozen. Anderzijds zal er een vraag blijven bestaan in sectoren zoals zorg, bouw en installatie en metaalelektro, zakelijke dienstverlening, horeca en toerisme. Door de snel veranderende markten, door energietransitie en circulaire economie en de voortgaande digitalisering, zijn bedrijven continu op zoek naar talent, getraind in de nieuwste vaardigheden.

Door te verbinden, aan te jagen en te stimuleren, netwerken we met elkaar. We realiseren een betere aansluiting tussen onderwijs-/kennisinstellingen en arbeidsmarkt waardoor we Arnhem op de kaart zetten als aantrekkelijke stad voor inwoners, studenten, ondernemers en bezoekers. Waar bedrijven zich genodigd voelen kansen zien en investeren. Waar tevens voldoende gekwalificeerd personeel aanwezig is om de verbinding te maken met de arbeidsmarkt.

Het aantrekken en binden van studenten

Via samenwerkingsverband 'Arnhem studiestad' werken we aan het aantrekken en binden van studenten aan de stad. Daarnaast dragen we via evenementen voor scholieren en studenten bij aan het interesseren van jongeren voor opleidingen in Arnhem. Het gaat hier bijvoorbeeld om evenementen om scholieren kennis te laten maken met de verschillende thema's en opleidingen die Arnhem als stad te bieden heeft.
Daarnaast willen we het onderwijs aantrekkelijker maken door steeds meer onderwijs te verbinden aan maatschappelijke opgaven. Hiervoor wordt samengewerkt door de Arnhemse kennisinstellingen binnen de City Deal Kennis Maken. Daarnaast maken we onderdeel uit van een nauwe samenwerking met de grote onderwijsinstellingen in Arnhem; Hogenschool Arnhem en Nijmegen (HAN), Van Hal Larenstein (VHL), ROC Rijn IJssel.
Tevens zoeken we de verbinding met Stichting Studentenhuis vestiging (SSH&) en de wijkteams om de studenten een thuisgevoel te geven tijdens hun studententijd.

Het bieden van (leer-werk)faciliteiten en een gebundelde kennisinfrastructuur voor het adequaat opleiden van studenten en professionals

We streven naar een wendbare arbeidsmarkt waardoor het aantal banen in de sector Health, Hightech, Energy en food in de regio een impuls krijgt.
Door het netwerk rondom Arnhem Studiestad verder uit te bouwen, realiseren bedrijfsleven en onderwijsinstellingen in de regio steeds meer projecten samen die zorgen voor een betere aansluiting van MBO, HBO en WO op de arbeidsmarkt.
TechGelderland, de denktank van SEECE, Techniek dag zijn initiatieven die bijdrage aan het creëren van een wendbare arbeidsmarkt.

Inzicht op sector specifieke human capital uitdagingen om de krapte op de arbeidsmarkt tegen te gaan

Vanuit het energiecluster in (regio) Arnhem zetten wij onder de noemer Hotspot Energy in op onderwijsinnovatie, praktijkgericht onderzoek en kennisontwikkeling in de driehoek van onderwijs, ondernemers en overheid. Connectr en de komst van universitaire opleidingen zijn mooie voorbeelden hiervan. Hier zijn onder andere de HAN, het centre of expertise SEECE, Kiemt en energiegerelateerde bedrijvigheid in de regio bij betrokken. Er liggen relaties met de Hotspot Energy aanpak en de wijkgerichte energietransitie / aardgasvrije wijken vanuit NemiA. Waar leggen we de verbinding met de groene metropoolregio (GMR), provincie, The Economic Board.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal studenten wat kiest voor Arnhem als MBO en HBO	24.166	23.817	23.941	24.068	

Eenheid: Aantal studenten per jaar

Bron: DUO

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Demografische druk	57,6%	58,3%	58,1%	58,0%	

Eenheid: De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar (%).

Bron: CBS - Bevolkingsstatistiek

Functiemenging	58,3	58,5	58,6		

Eenheid: De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen (%).

Bron: PWE

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig".

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Vol energie zetten wij in op een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat om maximale werkgelegenheid in Arnhem en de regio te creëren, waarbij iedereen zijn talenten benut	**6.999**	**954**	**170**	**700**
Aantrekkelijker stad in en voor de regio	2.464	817	170	400
Toekomstbestendiger vestigingsklimaat voor bedrijven en kennisinstellingen	3.971	137	0	100
Optimaler human capital aanwezig voor werkgevers	61	0	0	0
Arnhem beter op de kaart als energiestad	502	0	0	200
Overig	**33**	**44**	**0**	**0**
Totaal	**7.032**	**998**	**170**	**700**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	6.424	6.556	6.815	7.032	6.487	6.208	6.004
Baten	1.316	935	1.620	998	1.098	1.098	1.098
Saldo lasten en baten	***-5.107***	***-5.622***	***-5.194***	***-6.034***	***-6.034***	***-5.110***	***-4.906***
Toevoegingen aan reserves	249	0	1.010	170	50	50	50
Onttrekkingen aan reserves	401	100	250	700	300	500	300
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***153***	***100***	***-760***	***530***	***530***	***450***	***250***
Gerealiseerd resultaat	**-4.955**	**-5.522**	**-5.954**	**-5.504**	**-5.139**	**-4.660**	**-4.656**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 7,0 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Kosten personeel: € 1,1 miljoen;
- Uitgaven voor evenementen: € 1,0 miljoen;
- Subsidies exclusief herdenken en evenementen: € 1,0 miljoen;
- Uitgaven in het kader van het Fonds Bedrijfsleven: € 0,9 miljoen;
- Uitgaven voor herdenken: € 0,8 miljoen;
- Uitgaven in het kader van ondernemersdienstverlening: € 0,7 miljoen;
- Overige lasten: € 1,5 miljoen.

De totale lasten stijgen ten opzichte van 2021 met € 0,2 miljoen.

Baten
De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 1,0 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- Toeristenbelasting: € 0,5 miljoen;
- Bijdragen en subsidies van derden: € 0,2 miljoen;
- Overige baten: € 0,3 miljoen.

De totale opbrengsten dalen ten opzichte van 2021 met € 0,6 miljoen. Dit komt met name door een daling van de te ontvangen provinciale subsidies met € 0,6 miljoen.

Toevoegingen aan reserves
Aan de Reserve Evenementen wordt € 0,2 miljoen toegevoegd voor het sparen voor evenementen in de toekomst: WK Volleybal en Kroonjaar Slag om Arnhem.

Onttrekkingen aan reserves
- Aan de bestemmingsreserve Evenementen wordt € 0,4 miljoen onttrokken voor uitgaven in het kader van het WK BMX en het WK Volleybal.
- Aan de Algemene Reserve wordt € 0,2 miljoen onttrokken voor uitgaven m.b.t. het Innovatielab; in 2021 is € 0,8 miljoen toegevoegd aan de reserve en deze middelen worden in de jaren 2022 t/m 2025 weer onttrokken aan de reserve.
- Aan de Algemene Reserve wordt € 0,1 miljoen onttrokken voor de uitvoering van het amendement Extra Middelen Accountmanagement.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Facility Point
GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
Recreatieschap Overbetuwe
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
- Economic Board regio Arnhem Nijmegen;
- Ondernemers Kontakt Arnhem (OKA);
- Platform Binnenstad Arnhem (PBA);
- Stichting Arnhemse bedrijventerreinen (StAB);
- Industriepark Kleefse Waard (IPKW);
- GreenBusinessclub Gelderse Poort (GbcGP)
- Overige werklocaties;
- Oost NL;
- Provincie Gelderland;
- VNO NCW;
- Onderwijs- en kennisinstellingen; HAN, Van Hall Larenstein, ROC Rijn IJssel, ArtEZ;
- Stichting Kiemt;
- Stichting Ondernemersfonds Arnhem;
- Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (TVAN);
- Stichting Citymarketing Arnhem;
- Veluwe op 1;
- Stichting Airnborne Region
- DOCKS (Durven Ondernemen Centraal Klarendal & St. Marten);
- Stichting Atelierbeheer SLAK;
- FDFA;
- Ontwerpersplatform Arnhem (OPA);
- Innovate;
- Schakel 025 -Stroomversneller;
- Verenigd Creatief Arnhem
- Gelrestad Sport.

Subsidies
Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- St. Airborne Museum
- St. Citymarketing Arnhem
- St. Ondernemersfonds Arnhem
- Toerisme veluwe arnhem nijmegen

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing
Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Economie. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's
Legesinkomstenderving evenementen

Beleidskaders
- Economische Koers Arnhem;
- Investeringsagenda Arnhem-Nijmegen;
- Evenementenvisie Evenement organiseren - Gemeente Arnhem
- Detailhandelsvisie;
- Mise-en-place - de Arnhemse Horecavisie;
- Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/ Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- New Energy made in Arnhem;
- Standplaatsenbeleid;
- Plan van Aanpak Huisvesting Creatieve en Culturele Sector Arnhem.
- Visie Circulaire Economie en Plan van aanpak CE (juli 2021)
- RPW 2021-2024 (juni 2021 - agendapunt 6.10 bijlage 1)
- Visie Nieuwe Haven (juli 2020 - agendapunt 6.1 bijlage 1)
- Economisch beleid - Gemeente Arnhem (aan de raad aangeboden)

Onderwijs

Goed onderwijs is de basis. Wie gemotiveerd naar school gaat en een goede opleiding kan afronden, heeft later zoveel meer kansen. Vandaar dat we extra inzetten op het voorkomen van vroegtijdig schoolverlaten. Zonder diploma op zak krijgen jongeren het zoveel moeilijker. Dat begint al bij de kinderopvang en de peuterspeelzaal. Kinderen maken een goede start en hebben daar hun leven lang profijt van. Vroegtijdig schoolverlaten staat nooit op zichzelf. Vandaar dat we zorgen voor een goede afstemming tussen jeugdhulp en onderwijs en het tijdens en naschools leren.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Onderwijs: Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen (inclusief onderwijshuisvesting)

Alle kinderen in Arnhem kunnen het onderwijs volgen dat past bij hun mogelijkheden en talenten. Passend onderwijs is op ieder niveau beschikbaar, te beginnen bij de kinderopvang en het peuterspeelzaalwerk. Kinderen maken een goede start en hebben daar hun leven lang profijt van. Preventieve maatregelen worden ontwikkeld en ingezet voor vroegsignalering en later om schooluitval te voorkomen en jongeren een goede aansluiting te bieden op de arbeidsmarkt.

Een goede startpositie op school

Investeringen in de eerste levensjaren van een kind zijn cruciaal voor de verdere ontwikkeling.
Kinderen met een achterstand worden zo vroeg mogelijk gesignaleerd en goed voorbereid op het reguliere onderwijs. Dit gebeurt in de voorschoolse periode in de peuterspeelzalen en de kinderopvang. Deze locaties zijn verder inclusieve locaties, alle kinderen zijn welkom en krijgen er een passend aanbod.
Als kinderen onverhoopt toch met een achterstand aan het onderwijs beginnen, wordt extra ondersteuning geboden om de onderwijskansen van deze kinderen te vergroten. Zo kent Arnhem twee locaties in de stad waar de mogelijkheid is voor asielzoekerskinderen en kinderen van arbeidsmigranten om onderwijs te volgen. Op meerdere scholen zijn er taalschakelklassen. Daarnaast kent Arnhem een Zomer- en Weekendschool en zet Arnhem extra in, met onder andere verlengde leertijd om de gevolgen van de lockdowns door corona te herstellen. Dit sluit ook aan bij de ambities zoals geformuleerd voor de Arnhem-Oost-aanpak.

Doorontwikkeling passende kinderopvang, ontwikkelrecht en onderwijsachterstandenbeleid (OAB)

Voor VVE (Voor- en vroegschoolse educatie) en het ontwikkelrecht kunnen alle peuters 16 uur per week komen. We lopen hiermee voor op landelijke ontwikkelingen. Speerpunten voor komende jaren zijn dat nog meer peuters gebruik maken van het ontwikkelrecht en dat de kwaliteit van de VVE-opvang verder wordt versterkt.
Met Passende Kinderopvang werken we aan inclusieve kinderopvang in de stad. Een stad waar kinderen met een ondersteuningsbehoefte niet naar een specialistisch kinderdagverblijf gaan, maar in hun eigen wijk naar een reguliere kinderopvang kunnen en de specialistische ondersteuning daar wordt geboden. Dit willen we verder uitbreiden naar de buitenschoolse opvang.
Onderwijsachterstandenbeleid vindt plaats op 25 OAB-scholen. Hierbij wordt de ontwikkeling van kinderen in een minder ondersteunende thuisomgeving op school extra ondersteund, onder andere met extra aandacht voor taal.

Aansluiting passend onderwijs en jeugdhulp

Ieder kind heeft recht op een passende plek in het onderwijs. Sommige kinderen hebben hier extra ondersteuning en zorg bij nodig. In 2020 zijn afspraken gemaakt tussen onderwijs en wijkcoaches over de inzet van jeugdhulp op school. Er blijf aandacht nodig voor de afstemming tussen onderwijs en jeugdhulp. Er is sprake van een grijs gebied.

Goede toekomstbestendige (onderwijs)huisvesting

De inzet op onderwijshuisvesting draagt optimaal bij aan kwalitatief goed en toekomstgericht onderwijs.
Na bestuurlijke vaststelling van het Integraal HuisvestingsPlan voor het basisonderwijs in 2017 en het jaarprogramma primair onderwijs 2021 loopt de uitvoering van de huisvestingsprojecten gestaag door. De projecten bevinden zich in verschillende fasen. Volgens planning zal eind 2022 de nieuwbouw van KC Vredenburg (voorheen "De Krakeling") gereed zijn. In hetzelfde jaar wordt gestart met nieuwbouw van Ibn-i Sina - en Parkschool. Tevens zal volgend jaar een aantal nieuwbouw- en uitbreidingsprojecten (Piramide, Panorama, Mozaïek, Johannes, Zyp, Sterrenkring, Heijenoord en Parcivalschool) na afronding van de visiefase in bouwvoorbereiding gaan.
Daarnaast zal onder verantwoordelijkheid van de schoolbesturen uitvoering worden gegeven aan maatregelen ter verbetering van de ventilatie in scholen. Deze maatregelen vallen onder de specifieke uitkering ventilatie scholen (SUVIS).

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Het percentage (doelgroep)peuters dat gebruik maakt van VVE of ontwikkelrecht (verplichte BBV-indicator)		97	86	92	

Eenheid: Doel is om alle peuters met een risico op een taalachterstand (deze kinderen krijgen een VVE- indicatie) te bereiken. Het totaal aantal peuters in Arnhem met deze indicatie was in het schooljaar 2019/2020 488. 2020 staat voor schooljaar 2019/2020.

Bron: Stichting PAS

Minder voortijdig schoolverlaters (VSV)

We streven ernaar de dalende trend van het aantal voortijdig schoolverlaters voort te zetten en we werken toe naar goede kwalitatieve afspraken met partners. Hiermee beogen we de inzet zichtbaar te maken in een verder dalend VSV-percentage.

Uitvoeren van en sturen op het plan voorkomen voortijdig schoolverlaten (VSV)

De aanpak richt zich op de verbetering van de samenwerking, door het netwerk in en om school te versterken. We richten ons bij de aanpak op de doelgroepen waarbij uitval het meeste voorkomt. We hechten veel waarde aan de monitoring van resultaten. Dit stelt ons in staat om de effecten van het VSV-beleid beter in beeld te krijgen en meer grip te krijgen op de VSV-problematiek.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)		2,9%	2,7%	2,5%	
Eenheid: % voortijdig schoolverlaters van totaal aantal leerlingen					
Bron: DUO (verplichte BBV-indicator)					
Voortijdige schoolverlaters VO		0,95%	0,83%	0,61%	
Eenheid: % voortijdig schoolverlaters van totaal aantal leerlingen in het VO					
Bron: DUO					
Voortijdige schoolverlaters MBO		7,2%	7,2%	6,4%	
Eenheid:% voortijdig schoolverlaters van totaal aantal leerlingen in het MBO					
Bron: DUO					

Betere onderlinge samenwerking van partners gericht op VSV

We streven naar gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle betrokken partijen om ervoor te zorgen dat, wanneer een jongere in beeld komt met een hulpvraag, er niet eerder losgelaten mag worden voordat de juiste hulp of ondersteuning is ingezet. Hiermee voorkomen we dat jongeren tussen wal en schip vallen.

Organiseren van netwerkbijeenkomsten

Twee keer per jaar organiseren we een lokale VSV-bijeenkomst waarbij alle partijen vanuit het VSV-netwerk worden uitgenodigd. We bespreken daar nieuwe ontwikkelingen en maken samenwerkingsafspraken om doelgerichter en efficiënter VSV aan te pakken.

Betere uitstroom vanuit het onderwijs naar de arbeidsmarkt

We streven ernaar jongeren te begeleiden die uitstromen uit het voorgezet speciaal onderwijs, praktijk onderwijs VMBO, Entree opleiding en uitvallers op MBO niveau 2 naar een vervolgopleiding. Als een vervolgopleiding geen optie is, begeleiden we deze jongeren naar werk.

Opstellen en uitvoeren regionale aanpak Jeugdwerkloosheid

In samenwerking met onderwijs en het Regionale Meld en Coördinatiepunt (RMC) ontwikkelen we een regionale aanpak Jeugdwerkloosheid. Voor jongeren met een moeizame start op de arbeidsmarkt, bieden we ondersteuning bij een stap naar vervolgonderwijs of werk.

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Absoluut verzuim	0,5	1,1	1,8		

Eenheid: Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019". Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar.

Bron: Ingrado

Relatief verzuim	27	26	32

Eenheid: Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar.
De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019".

Bron: Ingrado

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen	**19.603**	**2.490**	**8.960**	**7.766**
Een goede startpositie op school	17.646	954	8.960	7.766
Kansen voor de toekomst	1.957	1.536	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**19.603**	**2.490**	**8.960**	**7.766**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	19.216	18.895	19.807	19.603	20.900	22.296	23.687
Baten	2.971	2.395	2.617	2.490	2.490	2.490	2.490
Saldo lasten en baten	***-16.245***	***-16.499***	***-17.190***	***-17.113***	***-17.113***	***-19.806***	***-21.197***
Toevoegingen aan reserves	8.187	8.004	8.371	8.960	8.201	7.094	7.181
Onttrekkingen aan reserves	6.473	6.922	7.307	7.766	7.944	8.334	9.212
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.714***	***-1.082***	***-1.065***	***-1.194***	***-1.194***	***1.240***	***2.031***
Gerealiseerd resultaat	**-17.959**	**-17.581**	**-18.255**	**-18.307**	**-18.666**	**-18.566**	**-19.166**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn begroot op € 19,6 miljoen. De verdeling van deze post is als volgt:

- Onderwijshuisvesting: € 13,6 miljoen;
- Bovenwettelijk onderwijs (voornamelijk Natuurcentrum): € 2,2 miljoen;
- Onderwijsachterstandenbeleid: € 1,8 miljoen;
- Volwasseneneducatie (inclusief laaggeletterdheid): € 1,7 miljoen;
- Overige lasten: € 0,3 miljoen.

Het totale budget stijgt ten opzichte van 2021 met € 0,2 miljoen. Dit wordt veroorzaakt het wegvallen van incidentele lasten in 2021 voor voortijdig schoolverlaten.

Baten

Voor de baten is (evenals in 2021) een budget geraamd van € 2,5 miljoen. Dit bedrag bestaat uit:

- Rijksinkomsten voor volwasseneneducatie: € 1,5 miljoen;
- Opbrengsten verhuur panden: € 0,9 miljoen;
- Overige opbrengsten: € 0,1 miljoen.

Toevoegingen aan reserves
In 2022 wordt voor € 8,8 miljoen toegevoegd aan de bestemmingsreserve voor de dekking van kapitaallasten voor onderwijshuisvesting en voor € 0,2 miljoen aan de bestemmingsreserve onderhoud vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves
In 2022 wordt voor € 7,7 miljoen onttrokken aan de bestemmingsreserve voor de dekking van kapitaallasten voor onderwijshuisvesting en voor € 0,1 miljoen aan de bestemmingsreserve onderhoud vastgoed.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Op alle gebieden wordt nauw samengewerkt met besturen en medewerkers van onderwijs (primair onderwijs (PO), voortgezet onderwijs (VO), (voortgezet) speciaal onderwijs (V)SO, middelbaar beroepsonderwijs (MBO) en hoger beroepsonderwijs (HBO), voorschoolse voorzieningen, kinderopvang, maatschappelijke partners en sociaal ondernemers.
In de uitvoering worden maatschappelijke partners betrokken.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- De Onderwijsspecialisten
- IVIO-Opleidingen
- Rijn Ijssel Roc
- St. Natuurcentrum Arnhem
- St. Peutercentra Arnhem
- St. PRAGO

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Onderwijs. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Ontbrekende dekking voor het IHP-VO
Mogelijke constructiefout Stedelijk Gymnasium
BTW Natuurcentrum
Vloer Leerpark Presikhaaf

Beleidskaders

- Subsidieregeling Aanpak voortijdig schoolverlaten;
- Plan van aanpak voortijdig schoolverlaten Arnhem 2021 tot en met 2024;
- Jaarprogramma onderwijshuisvesting 2020;
- Herstelagenda; Arnhemse aanpak onderwijs;
- Subsidieregeling Voorschools Aanbod Arnhem;
- Raadsvoorstel en -besluit Verzelfstandiging Natuurcentrum Arnhem;
- Raadsbesluit om gemeentelijke leerplichttaken regionaal uit te voeren;
- Raadsbesluit om RMC-taken / Team VSV onder te brengen bij het RBL;
- Raadsbesluit d.d. 6 november 2017 wijziging MGR sociaal domein;
- Integraal huisvestingsplan primair onderwijs Arnhem 2017-2026.

Cultuur

Arnhem bruist van de creativiteit en talent. Een stad met een rijk en divers cultureel aanbod is aantrekkelijker om te wonen, te werken en te verblijven. Onze inzet is daarom dat we blijven werken aan de verdere ontwikkeling van ons culturele aanbod. We stimuleren culturele instellingen om meer mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur. Om zoveel mogelijk mensen te laten meedoen. Cultuur is er immers voor iedereen. En we stimuleren cultuurmakers te innoveren en nieuwe dingen uit te proberen. Daar hoort bij dat we zorgen voor voldoende ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden in de stad. Daarnaast verdient cultuurhistorisch erfgoed een prominente plek in de stad. Mensen moeten het kunnen zien, er meer over te weten kunnen komen en kunnen beleven. Ook dit zorgt voor een aantrekkelijke stad.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt Arnhemmers met elkaar

Cultuur prikkelt de verbeelding en zet aan tot denken. We blijven de ontwikkeling en vernieuwing van ons culturele aanbod en de vele makers in de stad stimuleren, proberen meer mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur en er voor te zorgen dat meer mensen gaan participeren. Dat staat centraal in de cultuurnota Stroom (2012), de tussentijdse evaluatie Arnhem Stroomt Door (2016) en de actualisatie: STROOMversnelling (2020). Met de laatste is aangesloten op actuele ontwikkelingen die van invloed zijn op het culturele klimaat in Arnhem en willen we de makers en de culturele organisaties in staat stellen deze uitdagingen aan te gaan en zich nog krachtiger en diverser te manifesteren in de stad. Daarvoor is en wordt gewerkt aan de uitvoering van negen actiepunten. Deze spitsen zich toe op: versterking van het makersklimaat (meer budget, voldoende speelplekken, ateliers en repetitie- en oefenruimten, een gezonde arbeidsmarkt); kunst in de openbare ruimte; de verbinding van cultuur en welzijn; cultuur in de wijken; de culturele samenwerking in de regio Arnhem Nijmegen (025) en de codes Fair Practise, Diversiteit & Inclusie en Governance. Op deze manier willen we kunst en cultuur nog meer laten bijdragen aan de sociaal-maatschappelijke, economische en ruimtelijke opgaven én ontwikkeling van Arnhem.

Met de versoepelingen van begin juni is de culturele sector weer vol in beweging gekomen. Voorstellingen en exposities zijn weer te bezoeken door onze inwoners en bezoekers, culturele festivals zijn georganiseerd en ook de amateurkunst is weer opgestart. Dat het wel spannend is en blijft, blijkt begin juli uit het gedeeltelijk terugdraaien van de versoepelingen met onder andere gevolgen voor de festival- en evenementensector.

De gevolgen van de coronacrisis, waarbij de sector door de landelijke coronamaatregelen steeds hard wordt geraakt, zullen ook in 2022 en verder voelbaar zijn. Denk aan herstel van het publieksbereik en participatie, planning van producties, interen op reserves waardoor er geen ruimte is voor investeringen. Maar ook de positie van de makers en de zzp'ers in de kunsten. Een punt van zorg is een mogelijke 'braindrain' in de culturele sector, doordat mensen ander werk zijn gaan doen. Hierdoor wordt de noodzaak vergroot voor een goede arbeidsmarktagenda voor de culturele sector, waarbij zowel aandacht is voor een eerlijke betaling als voor meer scholingsmogelijkheden. De komende tijd blijft in het teken staan van herstel en van maatregelen om de sector weerbaarder te maken. In de gemeentelijke steunpakketten, waarvoor we ook de rijkscoronamiddelen inzetten, ligt de nadruk steeds meer op innovatie & transitie: het stimuleren van nieuwe vormen van samenwerking en publieksbenadering en andere verdienmodellen. Hiervoor is een aantal tijdelijke subsidieregelingen van kracht. Daarbij kijken we niet alleen naar de stad maar werken we ook samen in onze Cultuurregio 025 waarbij uitgangspunt is om het culturele aanbod voor onze inwoners en publiek zoveel mogelijk te borgen.

Mocht het ook in 2022 nodig zijn om onze coulancemaatregel op het gebied van subsidies voort te zetten, dan zullen we dit bezien op basis van de actuele ontwikkelingen. In dat geval is het uitgangspunt dat onze subsidies op hetzelfde niveau blijven, en we met onze basis- en meerjarenvoorzieningen op basis van ingediende jaarplannen en -begroting in overleg treden over minder, of andere, prestaties.

Verbreding van cultuurbereik en participatie

Cultuur is van en voor iedereen. We streven ernaar de toegankelijkheid en bereikbaarheid van kunst en cultuur in de breedte te vergroten en daarmee actieve en passieve cultuurdeelname te stimuleren. Dit komt de persoonlijke ontwikkeling van mensen ten goede, maar is ook voor de ontwikkeling van de lokale en regionale samenleving belangrijk.

Cultuur is van en voor iedereen

We blijven samen met partners uitvoering geven aan het Convenant Cultuureducatie Primair Onderwijs 2015 - 2023 en gaan in overleg over een vervolg op dit convenant. In het kader van het landelijke programma Cultuureducatie met Kwaliteit (CmK) 2021-2024 is een van de pijlers om cultuureducatie te verbreden naar het buitenschoolse onderwijs en een koppeling te realiseren met het voortgezet onderwijs. Onderdeel van CmK is Meer muziek in de Klas waarvoor in 2021 een muziekakkoord is gesloten voor de regio Gelderland-Midden, waarin de ondertekenende partijen afgesproken hebben zich in te zetten om de kwaliteit van het muziekonderwijs in het basisonderwijs te borgen en te versterken. De financiële dekking van het aandeel van de gemeente in het programma CmK is structureel begroot binnen de cultuurbegroting (in de subsidie voor Rozet).
In 2021 is het tweejarig programma Age Friendly Cultural Cities, bedoeld om de deelname aan cultuur door ouderen een impuls te geven, met een half jaar vertraging vanwege corona afgerond. Samen met de partners onderzoeken wij hoe wij de (succesvolle) resultaten voor de jaren vanaf 2022 kunnen borgen. We blijven gebruik maken van de landelijke regeling combinatiefunctionarissen om deelname aan cultuur voor iedereen mogelijk te maken en cultuuraanbieders te ondersteunen en duurzaam te versterken. Activiteiten in de wijken van onder andere Rozet worden in reguliere contactmomenten vooraf afgestemd en achteraf geëvalueerd met de teams Leefomgeving.

Versterken lokale media

Sterke lokale media zijn essentieel voor het functioneren van de lokale democratie. We zijn een tweejarige proef met een lokaal mediafonds gestart en hebben daarvoor € 130.000 beschikbaar gesteld. In september 2021 ontvangt de gemeente een tussenrapportage Streekomroep Midden Gelderland (voormalig RTV Arnhem)over de ingezette verbeteringen. Op basis daarvan wordt een voorstel voor een mogelijke structurele bijdrage gedaan. Momenteel ontvangt de Streekomroep een extra bijdrage van € 100.000. Zowel het mediafonds als de extra bijdrage voor de Streekomroep komen uit de rijkscoronamiddelen. De zoektocht naar structurele financiële middelen voor lokale media zetten we voort. Zodat we voor het einde van het eerste jaar Streekomroep Midden Gelderland en voor het einde van de pilot met het lokaal mediafonds, bij gebleken succes, kunnen voorzetten (amendement 20A97 Versterken lokale media).

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Rapportcijfer culturele voorzieningen		7,5			
Eenheid: Gemiddelde waardering voor het aanbod van culturele voorzieningen op een schaal van 0 tot 10					
Bron: Binnenstadsmonitor (tweejaarlijks, door corona vertraging)					
Waardering aanbod culturele voorzieningen	41%		41%		
Eenheid: % (helemaal) eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende voorzieningen voor culturele activiteiten					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijs)					

Versterking van de culturele infrastructuur

Arnhem onderscheidt zich van andere steden door een complete keten educatie-productie-presentatie in nagenoeg alle kunstvormen. Daarin blijven we investeren. Dit is een belangrijke randvoorwaarde voor de doorstroming en vernieuwing van talent, van amateur tot professional.

Stimulering van het makersklimaat

Arnhem is een stad van makers waar talent zich kan ontwikkelen, kan doorgroeien en professionaliseren. Arnhem kent een subsidiegebouw dat zowel laagdrempelig is als groei stimuleert, en we zorgen voor voldoende voorzieningen (podia en presentatiemogelijkheden) en randvoorwaarden als ateliers, repetitieruimte en regelgeving. Daar hoort bij dat we ondernemerschap en professionalisering zoveel mogelijk stimuleren. Schakel 025, het platform dat het culturele veld in de volle breedte ondersteunt en verbindt door het delen van kennis over de beroepspraktijk, onderzoekt verdere samenwerking en het mogelijk samengaan met Cultuur Academy in Nijmegen, dat zich richt op persoonlijk leiderschap en vakmatige ontwikkeling van cultuurprofessionals. Samen wordt één programma in de Cultuurregio 025 vormgegeven waarbij focus ligt op het delen van kennis, nieuwe energie en een sterke culturele sector.
Daarnaast is er sinds 2021 extra aandacht voor het verstrekken van kunstopdrachten, gericht op kunst in de openbare ruimte. Dit maakt een stad aantrekkelijker voor inwoners en bezoekers maar kan ook bijdragen aan actuele maatschappelijke thema's waar we als stad aan werken. Het verstrekken van opdrachten zorgt voor een versterking van het makersklimaat.
De Arnhemse modepartners, ArtEZ, State of Fashion, Fashion + Design Festival Arnhem (FDFA), Museum Arnhem en Rijn IJssel, hebben een gezamenlijke strategie opgesteld om het bewustzijn over de huidige uitdagingen in het modesysteem te vergroten en alternatieve ontwerppraktijken een podium te bieden. Met ondersteuning van de gemeente wordt deze vertaald in een meerjarenuitvoeringsprogramma. De strategie sluit aan op onze eigen ambities om het mode-ecosysteem in Arnhem en regio te versterken en mode steviger te verbinden met maatschappelijke opgaven, zoals duurzaamheid, circulaire economie en inclusie.

Zorg voor voldoende ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden in de stad

De culturele en creatieve sector is van grote toegevoegde waarde voor onze stad. De werkgelegenheid in de sector groeit, waardoor de wachtlijsten voor huisvesting oplopen. Het tijdelijke aanbod neemt tegelijkertijd af, en de groei van nieuw aanbod vlakt af. We geven uitvoering aan het door de raad vastgestelde 'plan van aanpak huisvesting creatieve en culturele sector' en daarmee willen we 12.000 m2 permanente werkruimte voor de sector realiseren in de periode 2021-2024. Concreet wordt er op dit moment gekeken naar de voormalige school op de Doorwerthlaan 2, in Presikhaaf. Het gaat hier om circa 2.500 m2.

Profilering en vitalisering van het culturele klimaat

We zetten in op het versterken en behouden van de toppositie die Arnhem heeft als cultuur- en creatieve stad en dragen zo bij aan werkgelegenheid, innovatie en een aantrekkelijk vestigings- en woonklimaat. Daarbij is ook onze rol, positie en samenwerking in de brede regio van belang.

Toekomstbestendige huisvesting van Museum Arnhem, onze Rijksgezelschappen Oostpool en Introdans en het Stadstheater

Toekomstbestendige huisvesting van onze belangrijke culturele instellingen is van groot belang zodat zij kunnen inspelen op de veranderende samenleving en zo relevant blijven voor hun bestaande en toekomstige publiek. Het vernieuwde Museum zal naar verwachting in de eerste helft van 2022 haar deuren openen. De collectie wordt dan ook ondergebracht in het nieuwe depot. Het museum heeft de tijdelijke sluiting benut om een groot collectieregistratie-project uit te voeren. De eindrapportage zal de nulmeting vormen voor het beheer van de collectie vanaf 2021. De collectiebeheerovereenkomst tussen gemeente en museum wordt geactualiseerd.

Wat betreft de huisvesting van onze rijkgezelschappen Oostpool, Introdans en het Stadstheater (Lauwersgracht Alliantie): dit loopt al meerdere jaren, is zeer complex en kost meer tijd. Er wordt gewerkt aan een definitief voorstel waarvoor het raadsbesluit en amendement uit december 2020 het uitgangspunt is. Na het raadsbesluit op 16 december 2020 is de samenwoonvariant, in samenwerking met de culturele partners, verder uitgewerkt in de vorm van een concept Programma van Eisen (PvE). Deze uitwerking is nagenoeg afgerond. Naar aanleiding van deze uitwerking blijkt dat de geschatte kosten oplopen tot meer dan 100 miljoen euro. Dit past niet binnen de door gemeenteraad vastgestelde financiële kaders, ook het college acht dit bedrag te hoog. De conclusie van het college is dan ook dat er een nieuw raadsvoorstel zal moeten worden voorbereid. De raad is eind september 2021 aanvullend over deze ontwikkeling geïnformeerd middels een raadsbrief.

Versterking van de (samenwerking in de) cultuurregio 025

De samenwerking in Cultuurregio 025 is steeds intensiever en heeft juist door de coronacrisis een versnelling gekregen, onder andere door de vraag van provincie aan regio's om een transformatievoorstel in het kader van de coronacrisis op te stellen. Cultuur maakt nu integraal onderdeel uit van de regionale opgave van de 'Ontspannen Regio' van de Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen. De basis wordt gevormd door het transformatievoorstel. De uitvoering wordt ter hand genomen samen met onze regiogemeenten, culturele instellingen en 025-makelaar, zoals het opstellen van een door alle regiogemeenten en de culturele sector gedragen visie op de versterking van de regionale culturele infrastructuur. Met de provincie zijn en blijven we in overleg over haar rol en bijdrage aan onze regionale ambities.

De Cultuurregio 025 neemt actief deel aan het structureel overleg van de stedelijke regio's met ministerie OCW, IPO en VNG. De komende periode zijn onder andere de evaluatie van de stedelijke regio's, innovatie & transitie van de sector, de codes van de culturele sector en de ontwikkeling van het landelijk cultuurbestel belangrijke onderwerpen.

Erfgoed levert een bijdrage aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren

Het Arnhem van nu is het resultaat van een lange ontwikkelingsgeschiedenis. Deze geschiedenis is dagelijks en vrijwel overal te ervaren en bepaalt voor een belangrijk deel het aanzien van de stad. Het aanwezige erfgoed is in meerdere opzichten betekenisvol en waardevol. In cultuurhistorisch opzicht weerspiegelt het erfgoed de geschiedenis van de stad. Dit erfgoed is niet reproduceerbaar en van onvervangbare waarde. Erfgoed vertegenwoordigt daarnaast identiteitswaarde. Het karakter van een buurt of stad maakt dat mensen zich er thuis of ermee verbonden voelen. Vaak gaat dat om plekken en/of gebouwen, maar ook de verhalen die hierbij horen en eigen belevingen zorgen hiervoor. Erfgoed is ook van belang voor de stadseconomie. Het historische karakter van de binnenstad is een belangrijke basis voor het aantrekkelijke winkel- en verblijfsklimaat. Bezoek aan de binnenstad leidt tot bestedingen. Monumentale parken worden intensief gebruikt en trekken mensen en bedrijven aan die zich graag in de buurt van zo'n park willen vestigen. Erfgoed draagt kortom bij aan een aantrekkelijk klimaat voor bewoners, ondernemers en bezoekers van de stad.
Het is de ambitie om goede erfgoedzorg, niet alleen door bescherming van cultuurhistorisch waardevolle objecten, vooral ook vorm te geven door kennisoverdracht, enthousiasmering en behoud door ontwikkeling. Dit doen we om de cultuurhistorische factor een zichtbare en samenhangende rol te geven in stedelijke ontwikkeling.

Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed

Het Arnhemse erfgoedbeleid richt zich op behoud en versterking van cultuurhistorische waarden en helpt hiermee bij te dragen aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren. Dit wordt bereikt door:

- Cultuurhistorie als inspiratiebron op te nemen in ontwerpopgaven en gebiedsprocessen, hier vorm aan te geven in (ruimtelijke) plannen en projecten waardoor cultuurhistorie zichtbaar en beleefbaar wordt gemaakt. Een voorbeeld is Kamp Koningsweg Noord waarvoor het militair verleden een belangrijk uitgangspunt is.
- (Her-)bestemming van cultuurhistorisch erfgoed, door dit erfgoed een duurzame bestemming te geven en daardoor voor de stad te behouden. Te denken valt hierbij aan de Eusebiuskerk. De restauratie is mede bekostigd door rijkssubsidie en bij de verlening hiervan speelden herbestemmingsplannen een belangrijke rol. Als 'huiskamer' van de stad is een gerestaureerde Eusebiuskerk klaar voor de toekomst. Andere voorbeelden zijn de Walburgiskerk en Ambachtsschool (Boulevard Heuvelink) waarin respectievelijk residenties en een wooncomplex worden of zijn gerealiseerd.
- Het cultuurhistorische erfgoed duurzaam te beschermen, waar de kwetsbaarheid ervan dit noodzakelijk maakt, bijvoorbeeld door plantoetsing en vergunningverlening. Te denken valt hierbij aan de restauratie van het Bio-Herstellingsoord en renovaties van wederopbouwarchitectuur.
- Kennis over het Arnhemse erfgoed toegankelijk te maken en daarmee het publieksbereik en draagvlak voor het behoud van cultuurhistorisch erfgoed te vergroten, bijvoorbeeld door advisering, erfgoedpublicaties, organiseren van lezingen en tentoonstellingen en het onderhouden van Planon, een extern te raadplegen monumentendatabase.

Bescherming en herbestemming van cultuurhistorisch erfgoed

Bescherming van cultuurhistorisch erfgoed maakt deel uit van het dagelijkse werk en wordt doorlopend vormgegeven door vergunningverlening en kennisoverdracht, het leveren van bijdragen aan bestemmingsplannen en deelname in projectgroepen ter voorbereiding op de Omgevingswet. In die projectgroepen is erfgoed/het Arnhemse historische DNA (als input voor de Omgevingsvisie) als mede kwaliteitsbepalend bij ruimtelijke ontwikkelingen gepositioneerd. Herbestemmingen worden eveneens afgewogen binnen het kader van de vergunningverlening, met oog voor kansen die deze kunnen bieden. In de monumentenzorg is grote aandacht voor verduurzaming. Hierbij is het van belang duurzaamheidsmaatregelen te treffen zonder dat cultuurhistorische waarden wezenlijk worden aangetast. Hiervoor wordt landelijk kennis ingewonnen en worden adviezen verstrekt. Bovendien zal het komende jaar verder worden gewerkt aan een beleidskader voor verduurzaming van cultuurhistorisch erfgoed. Andere speerpunten zijn het opstellen van een kerkenvisie en het in kaart brengen van gebieden waar erfgoedwaarden nog niet voldoende in beeld zijn, maar waar mogelijk wel beschermingsvraagstukken spelen. Toetsingskaders voor de archeologie van de Tweede Wereldoorlog zijn gereed en worden voorgelegd voor bestuurlijke afstemming.

Zichtbaar en beleefbaar maken van erfgoed

- Erfgoed wordt waar mogelijk zichtbaar en beleefbaar gemaakt in de stad. Stichting Eusebius Arnhem en de gemeente staan bijvoorbeeld in nauw contact als het gaat om de programmering van de gegraven verbindingsgang tussen de grafkelder van hertog Karel van Gelre en de crypte van de 10e-eeuwse Sint Maartenskerk.
- In projecten gaan wij ontwikkelkansen in projecten agenderen, stakeholders enthousiasmeren en kennis overdragen. Projecten waar dit speelt of op korte termijn kan gaan spelen zijn Meinerswijk fase 2, het Cobercoterrein en De Hes.
- In 2021 is het nominatiedossier voor de Limes aan UNESCO aangeboden. Op 27-7-2021 neemt het werelderfgoedcomité een besluit over de status. Bij een positief besluit start een regionaal 'Limesjaar' ter viering ervan.
- Met behulp van het onderzoek naar functie-scenario's voor de historische kelders wordt gezocht naar een toekomstbestendige herbestemming van dit complex.
- Er wordt Arnhems vondstmateriaal voor archeologische tentoonstellingen geleverd.
- De Open Monumenten Dag wordt ondersteund, onder meer door het geven van rondleidingen en ambtelijk advies.

Ontsluiting van kennis over erfgoed

- Planon, de monumentendatabase die raadpleegbaar is voor monumenten- en andere erfgoedgegevens, wordt, nu hij geactualiseerd is, beheerd, bijgehouden en verder ontsloten.
- Ondersteuning van Stichting Monuscript die jaarlijks boeken uitbrengt in de Arnhemse Monumenten Reeks. In het najaar verschijnt een uitgave over Schaarsbergen.
- Op grond van het geschreven projectplan wordt gestart met het publieksboek archeologie zuidelijke binnenstad. Een uitgever is geselecteerd en als eerste stap wordt een historisch kader vervaardigd. Van start tot publicatie van het publieksboek neemt het proces twee jaar in beslag.
- Rapporten van het archeologische onderzoek ter hoogte van Schuytgraaf Veld 1, Nieuwstraat en Jansplaats komen gereed. Hieraan zijn lezingen gekoppeld.
- De archeohotspot, die in oktober 2020 een herstart beleefde, wordt verder vormgegeven, opengesteld en doorontwikkeld naar een 'archeolab'.
- Archeologisch onderzoek in de stad gaat gepaard met berichtgeving en publiciteit.

Regisseren en uitvoeren van archeologisch onderzoek en archeologisch depotbeheer

- Naar de kwaliteit van het Romeinse grafveld in Schuytgraaf wordt een monitoringsonderzoek uitgevoerd. Dit wordt gecombineerd met proefsleuvenonderzoek om het grafveld beter te kunnen begrenzen.
- Depotbeheer: er wordt verder gewerkt aan het digitaliseren van vondstgegevens met het oog op ontsluiting van het depot. Er is zicht op een applicatie om registratie definitief onder te brengen.
- Bij archeologische projecten wordt vooral ook de regierol aangenomen. Projecten doen zich voor in zowel de historische binnenstad als daarbuiten.

Regioadvisering archeologie

De gemeente Arnhem werkt met zeven omliggende gemeenten samen in regionaal verband. De regio-archeoloog adviseert de gemeenten doorlopend over het meenemen van archeologie in ruimtelijke ontwikkelingen en het beleefbaar maken ervan, formuleert beleid en toetst rapporten en overige adviesdocumenten. De regio-archeologie wordt gefinancierd door de omliggende gemeenten en provinciale subsidie. In 2021 is vanuit de provincie subsidie beschikbaar gesteld tot en met 2024.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt Arnhemmers met elkaar	**33.294**	**5.920**	**1.140**	**821**
Verbreding van cultuurbereik en participatie	21.417	5.920	687	802
Versterking van de culturele infrastructuur	11.877	0	453	19
Profilering en vitalisering van het culturele klimaat				
Erfgoed levert een bijdrage aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren.	**1.386**	**576**	**237**	**198**
Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed	1.386	576	237	198
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**34.680**	**6.496**	**1.377**	**1.018**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	32.652	32.670	36.121	34.680	36.108	36.103	36.079
Baten	5.575	6.381	5.995	6.496	6.496	6.496	6.496
Saldo lasten en baten	***-27.077***	***-26.289***	***-30.127***	***-28.185***	***-28.185***	***-29.607***	***-29.583***
Toevoegingen aan reserves	1.197	1.208	1.256	1.377	1.411	1.446	1.501
Onttrekkingen aan reserves	1.186	837	1.938	1.018	893	868	905
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-10***	***-370***	***682***	***-359***	***-359***	***-577***	***-597***
Gerealiseerd resultaat	**-27.087**	**-26.659**	**-29.445**	**-28.543**	**-30.130**	**-30.185**	**-30.180**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 34,7 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Subsidies en gemeenschappelijke regelingen: € 24,9 miljoen;
- Kapitaallasten: € 5,2 miljoen;
- Uitgaven voor vastgoed: € 2,3 miljoen;
- Kosten personeel: € 0,9 miljoen;
- Overige kosten: € 1,4 miljoen.

De totale lasten dalen ten opzichte van 2021 met € 1,4 miljoen. In 2021 was sprake van een extra kostenpost binnen cultuur van € 3,3 miljoen wegens corona. Verder is in 2022 € 1,2 miljoen extra begroot voor kapitaallasten van het nieuwe Museum Arnhem.

Baten

De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 6,5 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Verhuur panden en accommodaties: € 6,5 miljoen.

De totale opbrengsten stijgen ten opzichte van 2021 met 0,5 miljoen. Dit komt door de huuropbrengst van het nieuwe Museum Arnhem (€ 0,5 miljoen).

Toevoegingen aan reserves

In 2022 wordt voor totaal € 1,4 miljoen toegevoegd aan de reserves.

- € 0,9 miljoen wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Onderhoud Vastgoed;
- € 0,3 miljoen wordt toegevoegd aan de Algemene Reserve;
- € 0,2 miljoen wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves

In 2022 wordt voor totaal € 1,0 miljoen onttrokken aan de reserves.

- € 0,7 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Onderhoud Vastgoed;
- € 0,3 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Cultuur

De culturele basis- en meerjarenvoorzieningen, het culturele middensegment en makers tot aan de amateurkunstverenigingen.

Erfgoed

- Provincie Gelderland;

- Rozet;
- Museum Arnhem;
- Stichting Monuscript;
- Stichting Open Monumenten Dag;
- Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland (AWN), afdeling 17;
- Deelnemende gemeenten regio-archeologie (Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Westervoort, Zevenaar).

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- St. Eusebius
- St. Focus Filmtheater
- St. Het Huis van Puck
- St. Introdans
- St. Jacobiberg
- St. KAB Posttheater
- St. Luxor Live
- St. Museum Arnhem
- St. Musis en Stadstheater
- St. Productiehuis Plaatsmaken
- St. Rijnstad
- St. Rozet
- St. SLAK
- St. Sonsbeek & State of Fashion
- St. Streekomroep Middel Gelderland
- Stichting Schakel025

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Cultuur. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Stadstheater/Lauwersgracht alliantie
Exploitatie gesubsidieerde partijen
Investeren binnenstad

Corona risico's

Cultuur; Extra steun culturele instellingen en kunstenaars

Beleidskaders

- Kadernota ‘STROOM – cultuurbeleid Arnhem’;
- Tussenevaluatie 'Arnhem, Stroomt Door', 2016;
- STROOMversnelling: actualisatie cultuurbeleid, 2020;
- Cultuurprofiel 025 Arnhem Nijmegen;
- Erfgoedagenda gemeente Arnhem.

Participatie en armoedebestrijding

De beste manier om mee te kunnen doen is het hebben van betaald werk. Wanneer je werkt en in je eigen onderhoud kunt voorzien, ben je niet meer afhankelijk van anderen en kun je zelf beslissen hoe je leven er uit ziet. Voor veel Arnhemmers is dat geen gemakkelijke opgave. Zij hebben, naast armoede, een afstand tot werk. Zij kunnen geen werk vinden of behouden, hebben geen of niet de juiste opleiding of hebben een fysieke of sociale beperking waardoor het moeilijker is een passende baan te vinden. Wij vinden het belangrijk dat meer Arnhemmers werk vinden en kunnen behouden. Het liefst een betaalde baan, maar om daar te komen zetten we ook in op werkervaringsplaatsen, leerbanen, activerend werk of begeleid werk. Zodat iedereen de kans krijgt om mee te doen en op termijn zo zelfstandig mogelijk kan leven. Nu is deze inzet belangrijker dan ooit: de coronacrisis zorgt er voor dat de komende tijd nog meer Arnhemmers onze hulp nodig hebben. Juist nu moeten we investeren in werk, werk en nog eens werk. En investeren in opleiding, trainingen, werkervaring, stages, belemmeringen opheffen, werkgevers ontlasten en zo meer. Voor diegenen die een klein duwtje in de rug nodig hebben, maar we moeten juist nu ook zeker investeren in die Arnhemmers die langduriger begeleiding nodig hebben om duurzaam aan het werk te kunnen gaan. Werkgevers spelen een belangrijke rol bij het bieden van deze kansen. Daarom ondersteunen we hen bij het inrichten van hun werk zodat meer werkzoekenden op de arbeidsmarkt een plek vinden. Met advies, met het vinden van geschikte kandidaten voor hun vacatures, met ondersteuning om werk passend te maken, of met tijdelijk werkgeverschap. Zo zorgen wij er voor dat er meer Arnhemmers kunnen uitstromen uit de uitkering en dat het voor steeds minder mensen nodig is om van een uitkering afhankelijk te zijn.

Armoede is meer dan 'geen geld hebben'. Armoede betekent vaak niet meer mee kunnen doen. Met sporten, met evenementen, met de buurt. Armoede zorgt voor veel problemen, van stress tot sociale uitsluiting. Het is een negatieve spiraal waaraan het lastig is je te ontworstelen. Daarnaast is 'Arnhemmers schuldenvrij' onze ambitie. Dat is een bijzonder uitdagende opgave. Zeker nu, in een tijd waar door corona mensen voor het eerst in de schulden raken of de schulden vergroot worden. Iedere Arnhemmer heeft recht op een perspectiefrijke toekomst. Dit doen we door te zorgen dat hun financiële basis op orde is en dat ook de ouders uit deze situatie komen. Vroegtijdig signaleren van een langdurig laag inkomen en schulden, kan zorg dragen dat mensen sneller bereikt en geholpen worden. We richten ons er daarbij op dat voorzieningen niet alleen een vangnet zijn, maar ook worden ingezet als een springplank en activering voor onze inwoners. Tegelijkertijd zetten we in op het creëren van een kansrijk netwerk om deze mensen heen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Doorbraak naar werk

De ambitie van Doorbraak naar Werk blijft de komende jaren onveranderd: Arnhem zet door op de wens om de landelijke trend qua uitstroom te volgen en nog 500 Arnhemmers extra te laten uitstromen uit de uitkering.

Door de coronacrisis zagen wij ons in afgelopen jaren wel geconfronteerd met onverwachte effecten, en vraag is hoe dit op langere termijn uitpakt voor Arnhem. We constateren dat het verloop van de crisis geen vaststaand feit is. Dat vraagt voortdurend beoordelen wat de verwachte prognoses op de arbeidsmarkt zijn en ons instrumentarium daar zo goed mogelijk op bijstellen. We willen instroom in de uitkering voorkomen, en de inwoner die toch in die situatie beland zo snel en duurzaam mogelijk perspectief bieden. Dit doen we door ons dicht bij de inwoner te organiseren en samenwerking met andere partijen, lokaal en regionaal op te zoeken. Ook blijven wij het belang van inclusief werkgeverschap uitdragen en stimuleren in onze stad en regio.

We hebben komende tijd zeker aandacht voor specifieke doelgroepen. Het gaat dan om jongeren in een kwetsbare positie, startende werkende jongeren, vaak met een flexcontract en (startende) zelfstandig ondernemers. Ook nieuwkomers zijn een kwetsbare groep. Daarnaast zien we dat mensen die al langer aan de kant van de arbeidsmarkt staan, nu nog minder kansrijk zijn. Onze uitdaging is vooral flexibel te zijn in de inspanningen die wij plegen en deze doelgroepen zo goed mogelijk te kennen. Zodat wij weten wat nodig is om hen maximaal te faciliteren in de stappen richting werk of maximale participatie.

We investeren in 2022 fors extra om de gevolgen van de coronacrisis op te vangen.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Volumeontwikkeling uitkeringslast BUIG		100	96,5	97,7	
Eenheid: Indexcijfer afgezet tegen andere gemeenten					
Bron: Divosa					
Netto arbeidsparticipatie	65,4%	66,5%	66,4%	67,7%	
Eenheid: Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.					
Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)					

Personen met een bijstandsuitkering	82,5	80,1	76,8	84,3	
Eenheid: Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 10.000 inwoners					
Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)					

Investeren in voorkomen

Wij willen, zeker nu, voorkomen dat nog meer Arnhemmers afhankelijk worden van inkomensondersteuning. We investeren daarom de komende tijd, ook in regionaal verband, in het aan het werk houden van mensen en in het doorgeleiden van mensen van de ene naar de andere baan. Inmiddels is een regionaal mobiliteitsteam (RMT) neergezet, dat zich samen met partners ook richt op begeleiden van werk naar werk. Voor jongeren is het belangrijk dat zij een stage en aansluitend een baan kunnen vinden, zodat zij geen uitkering hoeven aan te vragen. Zeker voor leerlingen in het voorgezet speciaal onderwijs (vso), leerlingen in het praktijkonderwijs (pro) en mbo-studenten is het van groot belang dat we de komende tijd samen met het onderwijs ondersteuning bieden naar vervolgonderwijs of werk.

Doorontwikkelen sluitende aanpak jongeren in kwetsbare posities

We intensiveren en verbeteren de leerlingnetwerken voor leerlingen op het voortgezet speciaal onderwijs (vso) en praktijkonderwijs (pro), wat bijdraagt aan een warme overgang van school naar werk. De preventieve inzet op jongeren met een achtergrond in het vso en pro samen met het UWV, intensiveren en bestendigen we. Samen met het MBO onderzoeken we op welke wijze we MBO-instellingen kunnen ondersteunen bij de overgang van school naar werk om te voorkomen dat jongeren uitvallen. We zetten in op duurzame banen voor jongeren in onze arbeidsmarktregio en zorgen voor ontmoetingen tussen jongeren en werkgevers.
Op regionaal niveau wordt er invulling gegeven aan een plan van aanpak om jeugdwerkloosheid te voorkomen. Er wordt net een brede groep ketenpartners samengewerkt om tot een gezamenlijke ambitie te komen en hier samen de schouders onder te zetten. Met als resultaat een gedragen en actiegericht plan waarbij geen jongeren meer tussen wal en schip vallen.

Herijken aanpak statushouders en nieuwkomers

De nieuwe Wet Inburgering is per januari 2022 van kracht. We sorteerden al voor op deze nieuwe wet en de ondersteuning vanuit werk en inkomen en hebben een bureau nieuwkomers ingericht dat zich komende tijd zal doorontwikkelen. Voor statushouders en nieuwkomers wordt de aanpak herijkt. Daarbij is specifiek aandacht voor gezinsmigranten, zodat ook zij volwaardig mee kunnen doen in Arnhem. Daar komt nu bij dat het juist nu van belang is in nieuwkomers te blijven investeren, zodat ook zij klaar zijn voor de arbeidsmarkt, op het moment dat deze de komende jaren weer zal aantrekken. De komende tijd worden duale trajecten ingericht om statushouders taal en werk te bieden.

Samenwerken met UWV, SVB en Justitie

Als gevolg van de coronacrisis zijn meer Arnhemmers werkloos geworden. Zij hebben een WW-uitkering aangevraagd en zullen (op termijn) mogelijk doorstromen naar een bijstandsuitkering. We hebben samenwerkingsafspraken gemaakt met UWV om in te zetten op preventie en werken gezamenlijk aan toeleiding naar werk direct vanuit de WW en het wegnemen van belemmeringen zoals schulden. Er zijn ook samenwerkingsafspraken met justitie rondom signalering en verwijzing naar het gemeentelijke hulpaanbod. De komende tijd maken we vergelijkbare afspraken met het SVB.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Instroompercentage bijstand			2,4%	2,0%	
Eenheid: Instroompercentage bijstand afgezet tegen andere gemeenten					
Bron: Divosa					
Percentage werkloze jongeren	3%	3%	3%		
Eenheid: Het percentage werkloze jongeren 16-22 jaar					
Bron: CBS (verplichte BBV-indicator)					

Dichtbij de Arnhemmer en integraal

Arnhemmers die al langere tijd afhankelijk zijn van een uitkering, langdurig in de armoede zitten en/of schulden hebben, verliezen we niet uit het oog. Dit is in lijn met de adviezen van onder meer de werkgroep sociale impact van de coronacrisis. Voor deze mensen blijft het onverminderd van belang dat ze uit de geldzorgen komen en indien hun situatie er om vraagt perspectief krijgen om weer op weg te gaan naar werk. Ons uitgangspunt is om hen actief en op maat te begeleiden bij het zetten van stappen naar (financiële) zelfstandigheid en werk. We kijken daarbij naar de individuele leefsituatie en pakken belemmeringen voor meedoen in Arnhem integraal op. We kijken naar de financiële situatie, de gezinssituatie, de gezondheid en de sociale omgeving. Als bijvoorbeeld blijkt dat er bovenmatig veel vrouwen instromen zal het college haar aanpak, beschikbare instrumenten en middelen op gepaste wijze in zetten om te begeleiden naar (betaalde) arbeid (conform motie 20M193 Pak groeiende economische ongelijkheid tussen mannen en vrouwen door coronacrisis aan). De nieuw ingerichte gebiedsteams van Werk en Inkomen hebben daar samen met de Sociale wijkteams een belangrijke rol in, maar ook onze ketenpartners, scholen en maatschappelijke organisaties, die Arnhemmers dagelijks ontmoeten, helpen daarbij. Binnen het programma ‘investeren in een sociaal sterke stad’, gaan wij actief verbinding zoeken en het gesprek aan met sociaal maatschappelijke instellingen waaronder kerken, Leger des Heils, Moskeeën enz.” Hiermee willen wij pro-actief invulling geven aan de motie 20M176 Investeren in een sociaal sterke stad (amendement 20A80 Investeren in een sociaal sterke stad).

Gebiedsgerichte sturing en integrale wijkaanpak

Onze wijken zijn erg belangrijk in de aanpak van armoede, werk-, zorg en schuldenvraagstukken bij onze inwoners. Om deze vraagstukken integraal aan te kunnen pakken vanuit de perspectief van de inwoner, zetten we de ingezette lijn om de samenwerking, tussen Sociale wijkteams, teams Leefomgeving en Werk en Inkomen, te verstevigen door. Samen kunnen zij er voor zorgen dat op alle leefgebieden van de inwoners één integraal plan van aanpak ontwikkeld wordt. Het netwerk van maatschappelijke initiatieven, participatierotonde én het (in)formele steunnetwerk van de inwoner wordt hierbij maximaal benut.

Om de samenwerking te verstevigen, investeren we in een gezamenlijke huisvesting tussen deze drie partijen in de gebieden. Ook zorgen we ervoor dat de samenwerking tussen de wijkcoach en regisseurs optimaal geborgd is en dat zij elkaar op een gestructureerde manier kunnen vinden en elkaars werk versterken. In 2022 verwachten we wettelijke versoepelingen die mogelijkheden bieden om onze dienstverlening beter op elkaar af te stemmen en bestuderen we de mogelijkheden die dat kan bieden.

Ook investeren we in de doorontwikkeling van gebiedsagenda's tussen de Sociale wijkteams, teams Leefomgeving en Werk en Inkomen, zodat de uitdaging per gebied zichtbaar worden en gezamenlijk de doelstellingen kunnen worden bepaald. De gebiedsagenda's vormen een basis voor de stedelijke aanpak, tegelijkertijd is er ook voor de doorvertaling van de stedelijke ambities richten de gebieden. Met deze vorm sluiten we beter aan op de wensen en behoeften van een gebied of wijk in onze stad.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Percentage bijstandsgerechtigden dat inkomsten heeft uit werk				indicator in ontwikkeling	

Eenheid: percentage inwoners met bijstand dat ook inkomsten uit werk heeft

Bron: administratie W&I

Perspectief bieden

Wij willen Arnhemmers die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet zo snel mogelijk helpen op weg naar zelfredzaamheid. Werk is daarbij cruciaal. Ons motto is dan ook 'aan het werk, tenzij…' Dit is sinds de coronacrisis belangrijker dan ooit, maar ook een grote uitdaging, omdat de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt minder voorspelbaar zijn en er een verschuiving heeft plaatsgevonden in de werkgelegenheid die geschikt is om in te stappen op de arbeidsmarkt. Samen met onze ketenpartners moeten we dus slim en creatief op zoek naar de mogelijkheden, en dat betekent flexibiliteit. We denken perspectief te kunnen gaan bieden door Arnhemmers te faciliteren bij het (om)scholen naar vraagsectoren, door korte trainingen en coaching bij het vinden van ander werk, maar ook door tijdelijk werkgeverschap te bieden zodat arbeidsvaardigheden niet verdwijnen, maar mensen aan de slag kunnen blijven tot de economie weer verbetert en werkgelegenheid behouden blijft.

Een startkwalificatie kan een belangrijk tussendoel zijn om te komen tot een (betaalde) baan. Daarom sturen wij bij jongeren tot 27 jaar aan op het behalen van een startkwalificatie mede door het herijkte VSV programma en het schakelpunt. Voor de leeftijdsgroep daar boven leert de ervaring dat een startkwalificatie niet het enige middel is om te komen tot (duurzame) uitstroom. Soms is andere ondersteuning ook nog veel belangrijker. Door de inzet op bijvoorbeeld kleinere, praktische opleidingen (eventueel met praktijkcertificaat) lukt het om mensen richting een (betaalde) baan te begeleiden. Denk hierbij aan het behalen van een heftruckcertificaat, taxipas, VCA veiligheidscertificaat, MBO niveau 1 in de zorg (thuiszorg en woonassistent). Ook is voor mensen soms het behalen van een startkwalificatie het juiste maatwerk dat van toepassing is. Stuk voor stuk inzet die de kansen vergroot voor mensen op de arbeidsmarkt. Scalabor, het Leer-Werk-Loket en verschillende opleidingsinstituten kunnen ons hier bij helpen. We gaan monitoren hoeveel mensen zonder startkwalificatie in de bijstand zitten en

instromen, hoeveel mensen er met startkwalificatie uitstromen en of het halen van een startkwalificatie bijdraagt aan een duurzame uitstroom uit de uitkering.
We evalueren deze cijfers jaarlijks en vergelijken die met landelijke cijfers en cijfers van vergelijkbare gemeenten. Deze evaluatie delen wij jaarlijks met de raad. Op basis van die evaluatie passen wij ons beleid ten aanzien van het bevorderen van het behalen van een startkwalificatie voor bijstandsgerechtigden aan (amendement 20A76 Iedereen een startkwalificatie).

Verbetering instrumentarium ketenpartners

In 2022 verwachten wij de nodige dynamiek op de arbeidsmarkt. De effecten van de coronacrisis en het groeiende bewustzijn dat wetgeving rondom flexibiliteit en zekerheid op de arbeidsmarkt aanpassing vraagt: deze ontwikkelingen (zoals ook onder andere het advies van de commissie Borstlap) zullen leiden tot veranderingen in wet- en regelgeving en nieuwe initiatieven. Wij richten ons in 2022 op het versterken van de veerkracht van de volgende groepen:

- nieuwe instromers in de arbeidsmarkt (van school naar werk);
- zij-instromers (van werk naar werk);
- herinstromers (van uitkering naar werk).

In 2022 zijn wij in continue dialoog met onze regionale en lokale uitvoeringspartners (zoals Scalabor, onderwijsinstellingen, Werkgevers Service Punt, Leer-Werk-Loket en Centrum Activerend Werk) om ons instrumentarium aan te sluiten op veranderingen en wendbaar te kunnen reageren. Wij doen dit onder andere met initiatieven als:

- het opzetten van het zogenaamde regionale mobiliteitsteam;
- de extra inzet van combinatie-functionarissen voor de aansluiting VSO-PRO;
- het verbreden van het buurtbaanbureau.

Bij het verbeteren van het instrumentarium staan de behoeften van de Arnhemse inwoners centraal. Zo zullen we inwoners die een langere afstand tot de arbeidsmarkt hebben nieuwe instrumenten bieden, gericht op het zetten van tussenstappen richting werk of voor meedoen naar vermogen. Het aanbieden van basisbanen en mobiliseren en activeren van betekenisvol werk in de wijken sluit hierop aan.

Verbetering toeleiding en doorleiding ketenpartners

Het cluster Werk & Inkomen is een belangrijke partij in de toeleiding van inwoners naar de juiste, passende participatieplaatsen of re-integratieplekken en het bepalen van passende ondersteuning daarbij. Dit is vrijwel altijd maatwerk, zeker voor inwoners met verminderd arbeidsvermogen. Het aanbod van instrumenten wordt door diverse ketenpartners verzorgd, waarbij de ene ketenpartner zich meer richt op trajecten voor inwoners met een lage participatiegraad en een andere ketenpartner zich richt op inwoners met een hogere participatiegraad. We werken in 2022 aan een betere kennis binnen cluster Werk & Inkomen over de diverse trajecten en hun onderlinge verschillen en beoogde doelgroepen. Zodat we in de toeleiding beter bij de behoefte van de inwoner aansluiten. Dit proces faciliteren we ook bij de ketenpartners. Door te investeren in meer kennis van elkaars trajecten en onderlinge verbinding vergroten we soepele in- en doorstroommogelijkheden tussen de verschillende aanbieders. Zodat inwoners steeds maximaal gefaciliteerd worden in het zetten van stappen op de participatieladder en een goede samenwerking in de keten ervaren, ook als zij switchen van het ene naar het andere traject.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Uitstroompercentage algemene bijstand			2,1%	1,9%	

Eenheid: Uitstroompercentage algemene bijstand afgezet tegen andere gemeenten

Bron: Divosa

Inclusief werk

Wij willen werkgevers motiveren om hun werk inclusiever te organiseren en een vruchtbare bodem van en voor inclusief werkgeverschap in onze stad en regio stimuleren. Daarom stimuleren wij inclusief ondernemerschap in samenwerking met het programma Vitale Economie, zetten wij in op het lokaal, duurzaam en sociaal aanbesteden van onze gemeentelijke opdrachten, vragen wij onze ketenpartners om gezamenlijk (verder) te bouwen aan een brede werkgeversdienstverlening en bevorderen we de inzet van Participatiewet-instrumenten zoals loonkostensubsidie en jobcoaching.

Stimuleren netwerk Inclusief Midden-Gelderland

Wij stimuleren dat inclusieve werkgevers elkaar en ondersteunende organisaties ontmoeten tijdens speciaal voor dit doel georganiseerde bijeenkomsten. Om inspiratie op te doen, onderlinge samenwerking te stimuleren of kennis over wet- en regelgeving en stimuleringsmaatregelen en - instrumenten te vergroten. Met als uiteindelijk doel dat werkgevers (meer) arbeidsplaatsen bieden voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Arnhem zet zich in als ambassadeur en verbinder voor dit netwerk.

Herijking Social Return On Investment-aanpak

De in 2021 gestarte pilots 'lokaal, sociaal, duurzaam en circulair inkopen in Arnhem' en 'Social Return On Investment regio Midden-Gelderland' zullen in 2022 hun vruchten gaan afwerpen. Wij willen in Arnhem, als centrumgemeente van de regio Midden-Gelderland, met ons inkoop- en aanbestedingsbeleid ook maatschappelijke impact stimuleren door ondernemers in contact te brengen met onze werkzoekende inwoners en zo inclusief werkgeverschap in onze stad en regio realiseren. In 2022 zal Social Return, als onderdeel van maatschappelijk verantwoord inkopen, in iedere aanbesteding van Arnhem worden opgenomen. Dit is voortzetting van het beleid dat in 2021 is ingezet. Ten behoeve van de uitvoering van Social Return on Investment zal het regionale steunpunt, dat in de regionale pilot wordt ingericht, in 2022 opdrachtnemers en opdrachtgevers van Arnhem en de andere regionale gemeenten adviseren en ondersteunen bij de invulling van hun SROI-verplichting.

Gemeente Arnhem als inclusieve werkgever

Wij kunnen onze rol als stimulator voor inclusief werkgeverschap het beste vervullen wanneer wij een goed voorbeeld zijn. Door optimale resultaten te halen en door als werkgever actief deel te nemen aan regionale activiteiten. Het programma 'inclusie en diversiteit' geeft hier invulling aan.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
% gemeentelijke inkoopdossiers met SROI-component				indicator in ontwikkeling	

Bron: inkoopadministratie

Samen sterk

De ambities van de gemeente Arnhem voor haar stad zijn groot! We leggen de lat graag hoog om met partners optimaal samen te werken voor onze inwoners en werkgevers. De acties om deze ambities waar te maken zijn onderdeel van onder andere de Herstelagenda en het programma Vitale economie. We werken lokaal waar nodig en (boven) regionaal om onze ambities te versterken en voor gezamenlijke positionering en lobby richting het Rijk. Dit doen we enerzijds door de uitvoering in de regionale samenwerking te versterken, onder andere door naast de strategische agenda gezamenlijk met onze netwerkpartners in te zetten op Regionaal Mobiliteitsteam en jeugdwerkloosheid. En anderzijds door de bijdrage van de bestuurder als lid van VNG Commissie Integratie, Participatie en Schulden, als voorzitter van het Regionaal Werkbedrijf en haar inzet in de regio dragen bij het vormgeven van lokale en (boven)regionale ambities.

Gezamenlijke lobby

De afgelopen periode is ingezet op een intensievere samenwerking regionaal en bovenregionaal op het gebied van arbeidsmarktbeleid. Inmiddels werken we samen met The Economic Board en de Groene Metropool Regio op het ontwikkelen van een human capital agenda. Daarnaast wordt er verkend of de samenwerking met de provincie, naast regionaal, ook bovenregionaal (zes arbeidsmarktregio's) versterkt kan worden. Door het opzetten van een goede (boven)regionale human capital agenda verstevigen we onze positie en lobby naar het Rijk. Dit alles met als doel om onze inwoners en werkgevers optimaal te faciliteren om meer weer- en wendbaar te zijn.

Ontwikkelen en uitvoeren Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland

De Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland met aanvullende projecten als Perspectief op Werk en Werken aan Werk is actueler dan ooit. De huidige crisis laat zien dat we met onze partners in het Regionaal Werkbedrijf en de regiogemeenten samen sterker staan en meer kunnen voor onze inwoners en werkgevers als we intensief samenwerken. In de komende periode werkt regio Midden Gelderland verder met de extra ontvangen crisismiddelen die ingezet worden op mensen die een kwetsbare arbeidsmarktpositie hebben, jongeren die zelfstandig onvoldoende in staat zijn om hun weg te vinden naar de arbeidsmarkt en de inzet richting ondernemers en werkgevers. Om optimaal in te zetten op vragen van mensen en werkgevers wordt naast de strategische agenda arbeidsmarkt samen gewerkt in een regionaal mobiliteitsteam. Op deze manier investeren we optimaal in mensen die een duwtje in de rug nodig hebben om zelfstandig deel te kunnen nemen op de arbeidsmarkt en de vraag van werkgevers voor het om- en bijscholen van werknemers zodat vraag en aanbod beter op elkaar worden afgestemd.

Meer Arnhemmers zijn financieel zelfredzaam

Het is onze ambitie dat zoveel mogelijk Arnhemmers zo zelfstandig mogelijk kunnen meedoen in de maatschappij. We streven ernaar dat zoveel mogelijk inwoners de financiële basis op orde kunnen hebben, dus voldoende inkomen om in de basisbehoeften te kunnen voorzien. Het is belangrijk dat inwoners deze inkomsten zo zelfstandig mogelijk kunnen verwerven (zoveel als mogelijk vanuit betaald werk) en dat inkomsten en uitgaven in balans zijn. Hierbij bieden wij inwoners ondersteuning waar nodig. We willen (langdurige) armoede en schulden voorkomen en beperken en streven naar een betere uitgangspositie voor de participatie van kinderen die in een armoedesituatie opgroeien.
We zetten nog nadrukkelijker in op preventie, vroegsignalering en activering. Het tijdig vinden en bereiken van deze inwoners met geldzorgen staat hoog op de agenda. Werken moet lonen. Als er schulden zijn ontstaan, is het doel die zo snel en effectief mogelijk op te lossen. In de voortgangsrapportage armoede en schuldenaanpak is hiertoe een pakket van samenhangende acties benoemd. Deze acties voeren we gezamenlijk, deels uit vanuit de schulden- en armoedeportefeuille en deels vanuit andere beleidsterreinen oppakken en uitvoeren. Een deel van de acties in het komende jaar voeren we stedelijk uit, andere acties vragen om een wijkgerichte uitvoering.

De recente coronacrisis maakt het belang van een effectief beleid gericht op financiële zelfredzaamheid nog meer duidelijk. De gevolgen van het coronavirus raakt vele Arnhemmers. Mogelijk zien we meer werkloosheid en een toenemende instroom in de bijstand. Dit raakt de Arnhemmers die al kwetsbaar waren. Het raakt ook nieuwe groepen. Mensen die ineens hun baan (gedeeltelijk) verliezen, een inkomensval maken, hun onderneming kwijtraken of ernstige zorgen hebben over een dreigend faillissement. De afgelopen maanden zijn diverse acties ondernomen. Het college zet ook de komende periode extra in op de aanpak van dit vraagstuk door extra te investeren in betaald werk en op onderdelen de financiële ondersteuning van inwoners met een risico op armoede nog meer te versterken.

Armoede en schulden voorkomen

We willen vanzelfsprekend armoedesituaties en schulden zoveel mogelijk voorkomen. Dit willen we nog beter realiseren door te investeren in onze kinderen en jongeren. De inzet is het realiseren van een betere uitgangspositie voor kinderen en jongeren uit de kwetsbare gezinnen.

Doorontwikkeling gelijke kansen kinderen en jongeren

- We brengen de problematiek van kinderarmoede en de manier waarop we het kunnen doorbreken nog meer in beeld. Ten eerste met een onderzoek naar de wijze waarop verschillende vormen van kinderarmoede (intergenerationele-, situationele of migratiearmoede) duurzaam doorbroken kunnen worden. Daarnaast met verdiepende gesprekken die we gaan voeren met kinderen die in armoede opgroeien. Met de resultaten gaan wij het komend jaar nog gerichter acteren op het vergroten van de ontwikkelingskansen van kinderen die in armoede opgroeien.
- Zo stemmen we het programma Kansrijke start (0-2 jaar), Kansrijk opgroeien (0-18 jaar) en de wijkgerichte aanpak specifiek voor kinderen van 0-4 jaar (cruciale fase) beter op elkaar af.
- Daarnaast bepalen we per wijk, afhankelijk van het type kinderarmoede in de wijk, welk collectief aanbod het best passend is. Ook de Gelrepas ondersteunt deze inzet door meer wijkactiviteiten in het Gelrepasprogramma op te nemen.
- Tegelijkertijd ondersteunen we ouders vanuit de integrale dienstverlening in de wijk zo goed mogelijk naar meer financieel perspectief. Hierbij helpen wij hen bij wat zij nodig hebben om hun kinderen goed te kunnen begeleiden in hun ontwikkeling.
- We sluiten met onze doorontwikkeling ook aan op de Arnhem-Oost aanpak en op de centrale visie van het Jeugdbeleid.
- We gaan in gesprek met scholen over hoe zij kinderen die opgroeien in armoede nog beter mee kunnen laten doen, hoe zij armoede en schulden in gezinnen beter kunnen signaleren en wat zij kunnen doen om de kinderen en hun ouders op weg te helpen naar een financiële goede toekomst.
- Waar mogelijk ontwikkelen we met het basisonderwijs een educatief aanbod om kinderen al zo vroeg mogelijk vaardigheden te leren rondom het omgaan met geld. Ook de ouders betrekken we hierbij. Ook in het voortgezet en beroepsonderwijs benutten we mogelijkheden voor een educatief aanbod voor de overgang van 17 naar 18. Centraal staat het aanleren van vaardigheden en kennis over zaken die je moet regelen als je 18 jaar wordt. Op het MBO Rijn IJssel is Opr€cht aanwezig. Zij zijn betrokken bij de steunfonds aanvragen en bij jongeren waar er geldzorgen of schulden aanwezig zijn.

Invoeren andere werkwijze tegemoetkoming schoolkosten

Vanaf het schooljaar 2022/2023 stopt de huidige schoolkostenregeling. Hiervoor in de plaats komen we leerlingen (primair en voortgezet onderwijs) uit gezinnen met een laag inkomen via de Gelrepas financieel tegemoet voor specifieke schoolkosten. Deze tegemoetkoming is bestemd voor zogenaamde persoonsgebonden schoolspullen. Hiermee geven wij tevens uitvoering aan Motie 20M342 (Geld voor schoolkosten niet anders uitgeven).

Doorgaande lijn preventief aanbod

We zetten in op een doorgaande lijn in het preventief aanbod zodat kinderen en jongeren (en hun ouders) structureel en op maat stappen zetten op het gebied van financiële bewustwording en het aanleren van vaardigheden op dit gebied.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal huishoudens met ten minste 1 jaar inkomen tot 120% sociaal minimum	15.000	14.800	14.700		
Bron: CBS					
Aantal huishoudens met ten minste 4 jaar inkomen tot 120% sociaal minimum	8.500	8.600	8.800		
Bron:CBS					
Aantal kinderen in huishoudens met ten minste 1 jaar inkomen tot 130% sociaal minimum	5.200	5.200	5.100		
Bron: CBS					
Aantal kinderen in huishoudens met ten minste 4 jaar inkomen tot 130% sociaal minimum	3.200	3.000	3.100		
Bron: CBS					

Op tijd erbij; vroeg-signalering en vroeghulp

We willen financiële problemen bij inwoners zo snel mogelijk in beeld hebben. Op tijd erbij dus. Immers, hoe langer iemand in armoede verkeert en of schulden heeft, hoe moeilijker het wordt eruit te komen.

Inzet inkomensondersteuning

- We blijven ons ook in 2022 inzetten voor een nog beter bereik en meer gebruik van onze inkomensregelingen. Specifiek richten we onze aandacht hierbij op de werkende minima. Het verbeteren van de informatievoorziening, het benutten van de diverse vindplaatsen en het stroomlijnen van het aanvraagproces voor minimaregelingen vraagt ook komend jaar de nodige aandacht. Hiermee geven we tevens uitvoering aan Motie 20M353 (hulp bij armoede begrijpen en vinden) en Motie 20M343 (Een keer aanvragen is genoeg).
- De nieuwe Gelrepas is sinds 1 januari 2021 beschikbaar. Door betere monitoring weten we nu beter wat er gebeurt. We gaan het gebruik van de nieuwe Gelrepas in 2021 goed analyseren. In 2022 gaan we het programma-aanbod waar nodig verder versterken met nieuw aanbod. De focus ligt op sport- en cultuuractiviteiten, waarbij we ook het aanbod van sport en cultuur in de wijken een plek willen geven in de Gelrepas. We willen pashouders hierbij betrekken (we denken aan het inrichten van een panel van pashouders) zodat we steeds meer dat aanbieden waar vraag naar is. Ook voeren we een eerste tevredenheidsonderzoek uit. Het streven is een Gelrepasprogramma voor en door pashouders. Waar zinvol verbinden we van andere voorzieningen aan de Gelrepas. Het ondersteunen van gezinnen bij schoolkosten en de korting op de ID kaart voor minima met een Gelrepas zijn hier voorbeelden van. We werken vanuit de Gelrepas samen met Stichting Leergeld en het Jeugdfonds Sport en Cultuur. Verder zetten we in op extra communicatie over de werking van de nieuwe pas, in afstemming met de intermediairs en de aanbieders. Bij de volgende verlenging van de Gelre Pas eind 2021, nodigen we pashouders vrijblijvend uit om de budgetcheck van Rijnstad te doen en kijken we hoe we de conclusies uit de budgetcheck kunnen gebruiken voor acties om mensen duurzaam uit armoede te halen. (overgenomen motie 21M104).
- Met ingang van 1 januari 2022 verhogen we voor gezinnen met kinderen in de leeftijd van 12 tot 18 jaar de inkomensgrens om in aanmerking te komen voor de Individuele Inkomenstoeslag (IIT) van 105% naar 110% van de bijstandsnorm. Hiermee geven we uitvoering aan amendement 21A33 (Perspectief voor gezinnen met kinderen in Armoede).

Inzet energiearmoede

Vanaf de winter 2021/2022 starten we met energiecoaches in het Spijkerkwartier, Immerloo, Presikhaaf en Geitenkamp. Daarnaast starten we komend jaar met een pilot Duurzaam Witgoed voor minima. Hierbij wordt ervaring opgedaan met het verstrekken van duurzaam witgoed op abonnementsbasis vanuit de Bijzondere Bijstand.

Beter benutten van vindplaatsen

Om inwoners met geldzorgen sneller te bereiken en hulp te bieden, maken we al volop gebruik van vindplaatsen. Dat blijven we ook de komende periode verder versterken. Zo zijn Opr€cht en de Erop Af medewerkers van Rijnstad te vinden bij bijvoorbeeld de Rechtbank en het Rijn IJsselcollege. Intern vormt cluster Werk en Inkomen een belangrijke vindplaats. Ook UWV en de SVB zijn vindplaatsen voor inwoners met geldzorgen. We hebben met het UWV samenwerkingsafspraken gemaakt om in te zetten op preventie en werken gezamenlijk aan toeleiding naar werk direct vanuit de wW en het wegnemen van belemmeringen zoals schulden. De komende tijd maken we vergelijkbare afspraken met het SVB.
Aansluiting op de Nederlandse Schuldhulproute (NSR) en de nieuwe Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) bieden nog meer kansen voor vroegsignalering. Aan de hand van de pilots die we in 2021 uitvoeren, maken we keuzes voor een structurele aanpak vroegsignalering. Hierin vormen Vroeg Erop Af en Erop Af de basis. Elementen van onze communicatiecampagne blijven we structureel inzetten en we werken hierbij samen met ervaringsdeskundigen.

Ook zetten we ons actief in om de samenwerking in de stad bij de bestrijding van armoede en schulden te versterken. Zo spelen wij een inhoudelijke en adviserende rol bij het verder ontwikkelen van de Arnhemse Dialoog, met als kern het betrekken van het bedrijfsleven bij de aanpak van de problematiek. Ook kijken we naar de toekomst van de rol van het Armoedepact in het licht van het actuele beleid en beleidsvoornemens.
Binnen het programma ‘investeren in een sociaal sterke stad’, gaan wij actief verbinding zoeken en het gesprek aan met sociaal maatschappelijke instellingen waaronder kerken, Leger des Heils, Moskeeën enz.” Hiermee willen wij proactief invulling geven aan de motie 20M176 Investeren in een sociaal sterke stad en amendement 20A80 Investeren in een sociaal sterke stad.

Huisvesting armoede-initiatieven

Er lijkt zich een serieuze kans voor te doen dat verschillende partijen die zich inzetten voor het armoedevraagstuk in de stad tot gezamenlijke, duurzame huisvesting kunnen komen. Op dit moment vindt met de partijen een verdere oriëntatie plaats, ook over hoe we dit vanuit de gemeente het beste kunnen faciliteren. Afhankelijk van de uitkomst van die oriëntatie gaan we dit proces verder concretiseren.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
% huishoudens dat afgelopen 12 maanden moeite heeft gehad om van het inkomen rond te komen	19%		21%		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijs)					
% huishoudens dat onverwachte noodzakelijke uitgave van € 1.000 kon betalen zonder daarvoor schulden te maken			64%		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijs)					
% bereikte huishoudens bij huisbezoek Vroegsignalering			72%		
Bron:Vroeg Eropaf					

Financieel perspectief vergroten

We maken ons sterk voor meer perspectief voor inwoners op financiële zelfredzaamheid en het doorbreken van (langdurige) armoede. Dat vraagt meer dan financiële hulp (vangnet). Naast toeleiding naar (betaald) werk is het belangrijk dat we met elkaar voor inwoners hiertoe alle noodzakelijke hulpbronnen (zoals opleiding, vaardigheden en een kansrijk netwerk) kunnen mobiliseren. En dat we vanuit alle invalshoeken perspectief en activering stimuleren. Daarnaast is het belangrijk dat problematische schulden duurzaam aangepakt worden.

Regie op integraal werken (gebiedsgerichte sturing en integrale wijkaanpak)

- Armoede en schulden pakken we aan vanuit alle beleidsvelden. Alleen op die manier kunnen alle hulpbronnen die nodig zijn optimaal ingezet worden.
- Welzijnsparagraaf in raadsvoorstellen - Met ingang van januari 2022 voegen we een welzijnsparagraaf toe aan het sjabloon van raadsvoorstellen. In deze paragraaf kan beschreven worden wat het voorstel bijdraagt aan het welbevinden en het financieel/ economisch perspectief van Arnhemmers, specifiek van kinderen en jongeren. Hiermee wordt beoogd de integrale aanpak van armoede en schulden te stimuleren. Hiermee geven we uitvoering aan Motie 20M352 (Armoede aan de orde van de dag).
- Samenwerking in de wijk - We zetten het verstevigen van de samenwerking, tussen sociale wijkteams, teams leefomgeving en werk en inkomen door (zie Doorbraak naar werk) . Zo kunnen we vraagstukken rondom financiële zelfredzaamheid steeds beter integraal en vanuit het perspectief van de inwoner tegemoet treden met als resultaat één integraal plan voor de inwoner.

Gebiedsagenda's - We investeren n de doorontwikkeling van gebiedsagenda's (de sociale wijkteams, teams leefomgeving en werk en inkomen); zie Doorbraak naar werk.

Inkomensondersteuning gericht op perspectief en activering

Naast het verbeteren van de zichtbaarheid en de toegang tot de inkomensregelingen, willen we het pakket aan Arnhemse inkomensregelingen op de (midden)lange termijn meer fundamenteel versterken met het oog op activering en het kunnen realiseren van meer financieel perspectief. Eind 2021 verwachten we de ingrediënten hiervan in beeld te hebben, zodat we in 2022 de eerste stappen kunnen gaan zetten. Gedacht wordt aan het vereenvoudigen van beleidsregels, nog meer toekennen op maat en het verbinden van andere hulpbronnen door aanvragers te wijzen op de mogelijkheden van hulp bij budgetvaardigheden, taalvaardigheden, schulddienstverlening, werk en inkomen. Hiermee willen tevens uitvoering geven aan Motie 20M344.
Bij de prolongatie van de Gelrepas 2021/2022, gaan we pashouders vrijblijvend uitnodigen om gebruik te maken van de budgetcheck van Rijnstad. We gebruiken waar mogelijk de conclusies uit de budgetcheck voor acties om inwoners verder te adviseren. Hiermee geven wij uitvoering aan toezegging 976.

Doorontwikkeling Mobility Mentoring

Momenteel onderzoeken we hoe de methode van Mobility Mentoring structureel en gemeentebreed kan worden gepositioneerd en ingezet. Mobility Mentoring richt zich op het versterken van de zelfredzaamheid en vaardigheden van mensen. Eind 2021 ligt hiervoor een voorstel.

Problematische schulden aanpakken

Na de implementatie van een nieuwe werkwijze in onze schulddienstverlening, blijven we investeren in een optimale samenwerking tussen de Sociale wijkteams, PLANgroep en ketenpartners. De Sociale wijkteams vormen een laagdrempelige en integrale toegang voor mensen met schulden. Na de warme overdracht naar PLANgroep blijft de wijkcoach betrokken tijdens en na het schuldhulptraject. We brengen het Fonds Renteloos herfinancieren nog meer onder de aandacht van inwoners en ketenpartners om inwoners met beginnende, kleine schulden sneller te helpen. Via Collectief Schuldregelen investeren we in een dienstverlening waarbij voor inwoners nog sneller een akkoord met schuldeisers kan worden gerealiseerd. We hebben samenwerkingsafspraken gemaakt tussen schulddienstverlening en de maatschappelijke opvang zoals het JONAhuis. Vergelijkbare afspraken maken we ook met Moviera en de Remisestraat. Via het Meldpunt Kinderopvangtoeslag zetten we volop in op de ondersteuning van gedupeerden van de toeslagaffaire.

Voor jongeren continueren we de succesvolle werkwijze van Opr€cht. Hiervoor maken we met hen nieuwe samenwerkingsafspraken. Daarnaast werkt Opr€cht ook mee met onze communicatiecampagne "Geldzorgen; samen komen we eruit" om de drempel naar hulp te verlagen. Ondernemers met geldzorgen krijgen hulp via het loket Geldzaken en Ondernemers. Deze lopende pilot wordt eind 2021 geëvalueerd waarna een keuze gemaakt wordt voor een structurele inrichting van schulddienstverlening aan ondernemers.

Tenslotte blijven we inzetten op een optimale samenwerking met bewindvoerders. Sinds april 2020 is het aantal bewindvoerders dat het convenant “Samen sterker” ondertekend heeft gegroeid van 6 naar 23. Via deze bewindvoerders wordt meer dan 60 % van de Arnhemse inwoners onder bewind bereikt. In eerste instantie lag de focus op het uitwerken en concretiseren van de afspraken uit het convenant. Hier zijn de consequenties van de Wet adviesrecht gemeenten bij schuldenbewind (Ags) meegenomen. Eind 2021 evalueren we de afspraken uit het convenant en kijken we of we in 2022 gebruik willen maken van de Ags. We maken dan ook zoveel als mogelijk samenwerkingsafspraken met bewindvoerders die (nog) niet aangesloten zijn bij het convenant.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal inwoners met financiële vragen			1.346	849	
Eenheid: Inwoners aangemeld bij Sociale Wijkteams Arnhem					
Bron: Sociale wijkteams					
Aantal aanmeldingen voor Schulddienstverlening			382	922	
Eenheid: Inwoners aangemeld bij PLANgroep					
Bron: PLANgroep					
Gemiddelde schuld van huishouden dat start met een schuldregeling				€ 36.000	
Eenheid: Euro					
Bron: PLANgroep					
Gemiddelde aantal schuldeisers van huishouden dat start met een schuldregeling				13	
Eenheid: Aantal schuldeisers					
Bron: PLANgroep					

Terugval voorkomen

Wij willen dat financiële zelfredzaamheid duurzaam is. Zowel een traject richting betaald werk als een traject richting een schuldenvrije situatie is veelal succesvol. Echter voor de inwoner is het pas echt succesvol als hij of zij aan het werk blijft en schulden zich niet meer zullen voordoen. Om dit beter te borgen is nazorg belangrijk.

Doorontwikkelen nazorg bij uitstroom

- In 2021 is 'WerkloonT' geïmplementeerd. Een rekentool van Stimulansz die de inwoner meer grip geeft op het inkomen bij de uitstroom naar betaald werk. De komende periode gaan we deze nieuwe werkwijze doorontwikkelen.
- Ook de pilot Ondersteuning op Maat is geïmplementeerd. Een maatwerkbudget dat is gekoppeld aan de Nazorg van Werk en Inkomen. Consulenten en regisseurs kunnen dit budget naar eigen inzicht inzetten wanneer bij volledige uitstroom naar betaald werk zaken spelen die een duurzame uitstroom kunnen belemmeren. Denk hierbij aan de armoedeval die in enkele situaties optreedt. We gaan de eerste fase van de pilot evalueren en analyseren. Op basis hiervan kunnen we de pilot waar nodig verbeteren.
- Momenteel wordt Surplus bij wijze van proef uitgevoerd. Daarna wordt duidelijk hoe deze werkwijze komend jaar geïmplementeerd kan worden.

Nazorg na een schuldhulptraject

De zorg na een schuldhulptraject is belegd bij de Sociale wijkteams. Zij blijven tijdens en na een schuldhulptraject betrokken bij de inwoner. Ze ondersteunen de inwoner tijdens het traject, en in de eerste maanden na afloop om terugval te voorkomen. De steunstructuur (familie, vrienden en ketenpartners) vervullen hierin ook een belangrijke rol. Met veel ketenpartners zijn hiervoor samenwerkingsafspraken gemaakt. We blijven hierop investeren. Voor mensen zonder schulden, met een inkomen tot 120 % van het minimuminkomen is het mogelijk om gratis een vorm van Budgetondersteuning op Maat te krijgen (BooM). Dit maatwerkinstrument kan bijvoorbeeld worden ingezet bij uitstroom uit een bijstandsuitkering of bij beëindiging van beschermingsbewind.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal huishoudens schuldenvrij uitgestroomd na traject Schulddienstverlening			180	333	

Eenheid: Aantal per jaar

Bron: PLANgroep

Slim monitoren en sturen

Wij willen doen wat nodig is. Wij willen instroom voorkomen en uitstroom bevorderen, inwoners ondersteunen in hun arbeidsontwikkeling, hen naar vermogen (en loonwaarde) aan werk helpen of hen ondersteunen bij activering en participatie en hen tijdig de juiste ondersteuning bieden bij vragen rondom inkomen, schulden en armoede. Wij willen ook weten wat werkt. Wij willen deze kerntaken binnen het domein Werk en Inkomen dan ook beter monitoren en er slimmer op bijsturen en handhaven. Daarom investeren we in 2022 in het verder opbouwen van ons inwonersbeeld, waarbij we de wijk als uitgangspunt nemen. Zodat we vanuit die informatie instrumenten kunnen ontwikkelen die goed aansluiten bij de behoefte van inwoners en de effectiviteit van onze bestaande inspanningen beter kunnen beoordelen. We bewegen van sturen op input naar sturen op (maatschappelijke) impact.

Inrichten monitor programma Doorbraak Naar Werk

Wij willen de rechtmatigheid, rechtvaardigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid van de gemeentelijke inzet in het kader van het programma Doorbraak Naar Werk goed kunnen volgen. In 2022 is de monitoring van het programma in de lijn geborgd. Jaarlijks brengen we op drie momenten een bestuursrapportage uit. Op de volle breedte van resultaten en inspanningen op werk, schulddienstverlening en armoedebestrijding. De rapportages brengen we parallel uit aan die van Zorg Dichterbij. Om op die manier steeds meer naar samenhang toe te werken. Op inhoud en kwaliteit van de indicatoren blijven we schaven. We streven naar de best bruikbare informatie om onze inspanningen te kunnen meten en te sturen. De komende tijd zal daarbij de nadruk liggen op het digitaliseren van interne processen, maar ook op het genereren van input van onze ketenpartners.

Doorontwikkelen prestatie-indicatoren

Voor de verschillende sturingsniveaus (beleid en uitvoering, op wijkniveau en stedelijk) en perspectieven (inwoners, werkgevers, financieel, organisatorisch) worden passende indicatoren ontwikkeld. In lijn met de gefaseerde ontwikkeling van de monitor worden de indicatoren continue in overleg met de gebruikers doorontwikkeld en aangescherpt.

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Lopende re-integratievoorzieningen	9,8	6,4	6,7	6,5	
Eenheid: Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar					
Bron: CBS- Participatiewet					
Kinderen in uitkeringsgezin	12%	11%	11%		
Eenheid: Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.					
Bron: Verweij Jonker Instituut - Kinderen in Tel					

Hierboven zijn bij de verschillende doelstellingen een aantal effectindicatoren opgenomen. In de bestuursrapportage Doorbraak naar Werk is meer informatie te vinden, is de voortgang op alle indicatoren opgenomen en zijn de trends en duiding hiervan beschreven.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Doorbraak naar werk	**35.333**	**46**	**554**	**1.516**
Investeren in voorkomen	35.333	46	554	1.516
Dichtbij de Arnhemmer en integraal				
Perspectief bieden				
Inclusief werk				
Samen sterk				
Slim monitoren en sturen				
Meer Arnhemmers zijn financieel zelfredzaam	**131.091**	**114.058**	**0**	**0**
Financiële basis op orde	131.055	114.058	0	0
Voorkomen en beperken (langdurige) armoede				
Doorbreken Generatiearmoede				
Inkomen en uitgaven in balans: minder financiële problemen en problematische schulden bij inwoners	37	0	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**166.425**	**114.104**	**554**	**1.516**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	195.488	173.395	182.950	166.425	164.723	161.928	161.928
Baten	143.602	112.334	118.118	114.104	115.404	115.404	115.404
Saldo lasten en baten	***-51.885***	***-61.061***	***-64.833***	***-52.320***	***-52.320***	***-46.524***	***-46.524***
Toevoegingen aan reserves	4.991	554	554	554	554	0	0
Onttrekkingen aan reserves	6.385	1.344	9.348	1.516	739	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.394***	***790***	***8.794***	***962***	***962***	***0***	***0***
Gerealiseerd resultaat	**-50.492**	**-60.271**	**-56.039**	**-51.358**	**-49.134**	**-46.524**	**-46.524**

Toelichting

Lasten

De begrote lasten bedragen in 2022 € 166,4 miljoen, onderverdeeld in de volgende onderwerpen:

- Bijstandsverstrekking: € 124,6 miljoen;
- Participatie: € 35,2 miljoen;
- Armoedebeleid: € 6,5 miljoen;
- Overige lasten: € 0,1 miljoen.

De totale lasten van programma S06 Participatie en armoedebestrijding zijn in 2022 € 16,5 miljoen lager dan in 2021. Dit komt door:

- Bijstandsverstrekking € 4,5 miljoen lager dan 2021: Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt doordat in 2021 incidenteel de ToZo uitkering staat begroot (€ 7,0 miljoen lager dan 2021). Daar tegenover staat dat de verwachte uitkeringslasten BUIG in 2022 € 2,5 miljoen hoger zullen zijn dan in 2021.
- Participatie € 12,2 miljoen lager dan 2021: Deze daling van het budget wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door afloop van incidentele budgetten te weten: middelen Arbeidsmarktregio (€ 4,6 miljoen lager dan 2021), middelen actieplan werk (€ 2,6 miljoen lager dan 2021, Organisatieontwikkeling Werk en Inkomen (€ 2,0 miljoen lager dan 2021). Daarnaast nemen de lasten voor WSW jaarlijks af als gevolg van uitstroom SW-medewerkers (€ 1,8 miljoen lager dan in 2021).
- Armoedebeleid € 0,1 miljoen hoger dan 2021: Dit wordt veroorzaakt door een klein incidenteel verschil op diverse bijdragen TONK, nominale compensatie, Coronamiddelen en een overschrijding op Kansrijk Opgroeien en Gelrepas in 2021.
- Schulddienstverlening € 0,3 miljoen lager dan 2021: Dit wordt veroorzaakt door incidentele uitgaven in 2021 voor de Kinderopvangtoeslagaffaire, corona en doorgeschoven budgetten uit 2020 voor preventie en Geldzaken & Ondernemers.

Baten

De begrote baten van programma S06 Participatie en armoedebestrijding zijn in 2022 € 114,1 miljoen, onderverdeeld in de volgende onderwerpen:

- Bijstandsverstrekking: € 114,0 miljoen;
- Participatie: € 46 duizend;
- Armoedebeleid: € 0,1 mln.

In totaal zijn de begrote baten in 2022 circa € 4,0 miljoen lager dan in 2021. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door:

- Bijstandsverstrekking € 2,9 miljoen lager dan 2021: Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt doordat in 2021 sprake is van een incidentele bijdrage vanuit het Rijk ten behoeve van de Tozo uitkering (€ 5,2 miljoen lager dan 2021). Daar tegenover wordt de komende jaren een stijging van de Rijksbijdrage van de gebundelde uitkering (BUIG) verwacht (€ 2,4 miljoen hoger dan 2021).
- Participatie € 1,1 miljoen lager dan 2021: In 2021 sprake is van een incidentele provinciale subsidie ten behoeve van de Arbeidsmarktregio (€ 0,7 miljoen lager dan 2021)
- Armoedebeleid € 0,1 miljoen hoger dan 2021: De bijdrage vanuit eurobudget van Menzis is in 2021 eenmalig ingezet op diverse andere programma's.

- Schulddienstverlening: € 0,2 miljoen lager dan 2021: In 2021 zijn er incidentele baten beschikbaar voor Kinderopvangtoeslagaffaire en bijdragen vanuit Dullertsstichting voor diverse initiatieven.

Toevoegingen aan reserves
Zowel in 2022 als in 2021 is de begrote toevoeging aan reserves € 0,6 miljoen. Dit betreft een toevoeging aan de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering in het kader van de organisatieontwikkeling Werk en Inkomen. Tot en met 2023 blijft de begrote toevoeging aan de BR Bedrijfsvoering € 0,6 miljoen.

Onttrekkingen aan reserves
In 2022 bedraagt de begrote onttrekkingen aan reserves € 1,5 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- BR Bedrijfsvoering in het kader van de organisatieontwikkeling Werk en Inkomen: € 0,8 miljoen;
- BR Werkinvesteringsfonds bestedingsplan 2022: € 0,7 miljoen.

De onttrekkingen zijn € 8,4 miljoen lager dan in 2021. Dit komt door:
- Een € 2,0 miljoen lagere onttrekking uit de BR Bedrijfsvoering voor de reorganisatie Werk en Inkomen;
- In 2021 is een onttrekking begroot aan de BR Taakmutaties Overloop in verband met de budgetoverheveling vanuit 2020. Voor 2022 is nog geen onttrekking begroot, dit resulteert in € 2,6 miljoen lagere onttrekking in 2022.
- Een € 0,8 miljoen lagere onttrekking aan de BR Transitie Presikhaaf Scalabor;
- € 0,9 miljoen lagere onttrekking aan BR Taakmutaties Overloop in verband met resultaatbestemming herstelagenda 2020.
- Een € 0,7 miljoen hogere onttrekking ten behoeve van het bestedingsplan Werkinvesteringsfonds uit de BR Werkinvesteringsfonds in 2022.
- Een € 0,3 miljoen lagere onttrekking uit de BR Participatie.
- Een € 1,7 miljoen lagere onttrekking uit de BR Taakmutaties Overloop ten behoeve van de TOZO regeling;
- een € 0,7 miljoen lagere onttrekking schulddienstverlening BR Taakmutaties Overloop voor preventie, vroegsignalering, schulddienstverlening voor ondernemers en lagere onttrekking aan Jongerenperspectieffonds.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)
Scalabor B.V.
MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Participatie
- Werkgeversorganisaties;
- Werknemersorganisaties;
- Onderwijsorganisaties;
- Regionaal Werkbedrijf;
- Economic Board;
- Regiogemeenten;
- UWV;
- Stichting Inclusief Midden Gelderland;
- Inclusief Werkgeven Midden Gelderland;
- Woningbouwcorporaties;
- Leerwerkloket Midden Gelderland;
- Werkgeversservicepunt Midden Gelderland;
- Scalabor;
- Centrum voor Activerend Werk;
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem.

Armoede en schulddienstverlening
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem;
- Dullertsstichting;
- Stichting Leergeld;

- Jeugdfonds Sport en Cultuur;
- Arnhemse Dialoog;
- De Voedselbank Arnhem, De Kledingbank;
- Partners van Vroeg Eropaf (woningcorporaties, energiebedrijven, zorgverzekeraars, waterbedrijven);
- Stichting Rijnstad, Humanitas, SWOA;
- PLANgroep;
- Opr€cht;
- Bewindvoerders aangesloten bij het convenant;
- Zuidweg en Partners;
- Over Rood;
- Landelijke partners (Schuldenlab, Schouders Eronder).

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- St. Leergeld Arnhem
- St. Rijnstad

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Participatie en armoedebestrijding. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Inkomensregelingen (BUIG); maximaal eigen risico
Aanpassing financiering BUIG door het Rijk
Re-integratiebudget - Rijksontwikkelingen
Scalabor Afwaarderingsrisico
Scalabor Detacheringsvergoeding

Corona risico's

Schulddienstverlening
Armoede; toename gebruik inkomensondersteunende maatregelen
Omzetderving Scalabor

Beleidskaders

Participatie

- Programmaplan Doorbraak Naar Werk.

Armoede en schulddienstverlening

- Doorontwikkeling Armoedeagenda en schulddienstverlening;
- Zij aan zij: schuldenvrij - De Arnhemse visie op schulddienstverlening;
- De weg uit armoede: werken aan perspectief Arnhemse armoedeaanpak - 2020 e.v.;
- Uitvoeringsagenda Schulddienstverlening 2020-2021.

Zorg

We willen alle Arnhemmers een stabiele basis bieden. Daarbij bieden we ondersteuning, begeleiding en zorg aan inwoners met een beperking of chronische ziekte die zichzelf niet kunnen redden in het dagelijks leven. We doen dit bij voorkeur samen met het eigen netwerk zodat inwoners niet afhankelijk worden van (alleen) specialistische hulp. Waar dat ontbreekt investeren we in het organiseren van sterke netwerken - formeel en informeel - zo dicht mogelijk bij huis, in de eigen woonomgeving. Op deze manier is hulp snel beschikbaar en ondersteuning dichtbij. Daarbij werken we intensief samen met Sociale wijkteams, zorgaanbieders, huisartsen, scholen en welzijnsorganisaties in een gebied. Omdat gebieden van elkaar verschillen kan onze aanpak ook per gebied verschillen. Prioriteiten, accenten, werkwijzen en samenwerkingspartners worden daarop aangepast.

Tijdens de coronaperiode hebben aanbieders veel aandacht gegeven aan het voortzetten van de ondersteuning en zorg aan onze inwoners en zijn alternatieven gevonden om de zorg zoveel mogelijk te continueren. In veel gevallen is gebruik gemaakt van digitale vormen van ondersteuning. Zo kregen inwoners bijvoorbeeld begeleiding via beeldbellen. Digitale zorgverlening zal, los van corona, in de toekomst meer worden ingezet omdat het een waardevolle aanvulling is gebleken op de al bestaande zorg en ondersteuning en door veel inwoners wordt gewaardeerd. Door de inzet en flexibiliteit van onze aanbieders konden veel inwoners goed worden geholpen. Inmiddels is het gebruik van zorg bijna overal weer op het niveau van vóór corona. We zien echter ook dat sommige problemen zijn toegenomen en dat hierop extra inzet nodig is om deze op te lossen. Dit geldt bijvoorbeeld voor de geestelijke gezondheid van jongeren.

De komende jaren gebruiken we om de stabiele basis voor onze inwoners te versterken. Daarbij willen we verder gaan met de ingezette transformatie van zorg. Preventie staat voorop om zoveel mogelijk problemen te voorkomen maar we zetten ook in op het bieden van lichtere zorg om zwaardere problemen te voorkomen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is een inclusieve stad waarin alle inwoners, ook met een beperking of chronische ziekte, zo zelfstandig als mogelijk leven in de wijk en meedoen aan de samenleving

We vinden het belangrijk dat alle Arnhemmers zo zelfstandig mogelijk kunnen leven, ook wanneer zij daarbij, vanwege beperkingen of chronische ziekte, een steuntje in de rug nodig hebben. We richten ons op een 'Inclusieve stad' waarin alle inwoners kunnen meedoen. Waar dat nodig is bieden we passende zorg en ondersteuning, maar daarbij zorgen we ook dat inwoners zoveel mogelijk zelf regie houden over hun leven en de kwaliteit daarvan kunnen verbeteren of op peil kunnen houden. Daarbij zetten we in op het versterken van de eigen kracht, het sociaal netwerk van inwoners en het benutten van algemene voorzieningen in de wijken. We werken preventief en zetten in op het normaliseren van zorg waar dat kan. Dat betekent dat we minder snel willen diagnosticeren en etiketteren en niet altijd direct een specialistische hulpverlener in willen zetten. Liever maken we gebruik van het netwerk en versterken dit waar dat nodig is waarbij we verschillen tussen Arnhemmers accepteren en omarmen. Inwoners met zorg, jong en oud, blijven zoveel mogelijk thuis wonen met de nodige ondersteuning, of maken eerder de overstap van een instelling naar zelfstandig wonen in de wijk. Wanneer inwoners zorg met verblijf nodig hebben zoeken we naar oplossingen die zoveel mogelijk op de thuissituatie lijken; uit huis maar zo 'thuis' mogelijk. Zo bieden we onze inwoners duurzame, passende, effectieve en efficiënte ondersteuning op maat, zo tijdig mogelijk en zo dicht mogelijk bij huis. Ook stimuleren we daarmee de actieve deelname van inwoners aan de Arnhemse samenleving.
We zorgen ervoor dat de toegang naar ondersteuning en zorg transparant en laagdrempelig is ingericht. Om kwalitatief goede zorg beschikbaar te hebben en te houden zetten we, met name in de jeugdzorg, extra maatregelen in.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Gemiddelde zorgkosten per inwoner		€ 835	€ 887	€ 847	

Eenheid: Euro

Bron: Gemeente Arnhem

Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis

Wanneer inwoners door een beperking of chronische ziekte er (tijdelijk) niet in slagen zichzelf te redden in het dagelijks leven bieden we ondersteuning, begeleiding en zorg. We bereiken steeds meer Arnhemmers en uit het inwonerservaringsonderzoek blijkt dat veel Arnhemmers tevreden zijn over de geboden zorg. Tegelijkertijd is de ervaring, met name van de Sociale wijkteams, dat inwoners vaak langdurig afhankelijk blijven van specialistische zorg en ondersteuning. We gaan ons inspannen om deze inwoners zo zelfstandig mogelijk te maken, zodat zijzelf de regie over hun leven terug krijgen en de kwaliteit van leven verbetert. We zetten in op het versterken van de eigen kracht en investeren in het (sociaal) netwerk rondom inwoners waarbij we het gebruik van algemene voorzieningen in de wijken stimuleren. Daarbij streven we ernaar dat inwoners weer zo zelfstandig mogelijk verder kunnen leven en niet onnodig, langdurig afhankelijk worden van zorg en ondersteuning. We

hebben ook aandacht voor de groeiende groep inwoners (en hun naasten) met een vorm van dementie. We gaan van Arnhem een dementievriendelijke samenleving maken door onder andere bewustwording en trainingen van Arnhemmers en Arnhemse ondernemers over de omgang van inwoners met dementie zodat ook deze groep zo lang mogelijk mee kan blijven doen in Arnhem.

We versterken de (veer)kracht van onze inwoners thuis en in instellingen met een integrale aanpak

We lichten onze inwoners beter voor hoe ze hun zelfstandigheid kunnen behouden; dit doen we met inzet van het eigen netwerk en een betere benutting van algemene voorzieningen in de wijk. We stimuleren het gebruik van deze algemene voorzieningen en we zorgen dat het aanbod bekend is en aansluit bij de behoefte van de inwoners van de wijk. Daarbij wordt onder andere gebruik gemaakt van een website waarop het aanbod aan algemene voorzieningen staat vermeld; deze website ontwikkelen we verder door.

Wijkcoaches gaan zelf meer begeleiding bieden aan inwoners. We verwachten dat daardoor beter gebruik wordt gemaakt van algemene voorzieningen en sociale netwerken in wijken, zodat de begeleiding effectiever wordt. Ook wordt de huidige versnippering van begeleiding over veel verschillende aanbieders teruggebracht door een sterk netwerk per wijk te organiseren waarin hulpverleners elkaar kennen en intensiever met elkaar samenwerken rondom inwoners. Dit bevordert collectieve en integrale oplossingen voor inwoners. Deze nieuwe werkwijze wordt, zowel voor jeugdzorg als Wmo, toegepast in pilots in vier verschillende wijken: Kronenburg, Malburgen, Schuytgraaf en Spijkerkwartier.

Er is veel samenhang in de opgaven waarvoor we staan. In de jeugdzorg bijvoorbeeld, zien we relaties tussen het opgroeien in armoede, schulden, schooluitval en de inzet van jeugdzorg. Daarnaast heeft een groot deel van de zwerfjongeren een verleden in de jeugdzorg. Om deze reden is een samenhangend jeugdbeleid ontwikkeld als uitwerking van een integrale visie op het sociaal domein. De komende jaren gaan we zorgen dat dit beleid in samenspraak met de betrokken partijen wordt opgepakt en uitgevoerd. Daarbij betrekken we onze gebruikers, jongeren, ouders/verzorgers, ervaringsdeskundigen, om te toetsen of dit goed gebeurt.

Ook ondersteunen we gezinnen waar meerdere problemen bestaan vanuit de doorbraakmethode, dit doen we samen met het Instituut voor Publieke Waarden. Deze methode houdt in dat we de problemen in samenhang benaderen. Hiermee hopen we tot duurzamere oplossingen te komen voor alle gezinsleden. We starten met die gezinnen, waarbij de jeugdigen veel zorg nodig hebben. Het instituut voor Publieke Waarden zorgt dat onze Sociale wijkteams straks zelf de doorbraakmethode kunnen toepassen.

Voor jeugdigen en volwassenen die vanuit een zorginstelling zelfstandig gaan wonen, moeten voldoende, passende en betaalbare woningen beschikbaar zijn. Om dit te bereiken leggen we verbinding met andere programma's en werken we samen om voor verschillende doelgroepen zelfstandige woonruimte te realiseren.

We versterken de zorgtoewijzing

De Sociale wijkteams vormen de toegang naar de Wmo, beschermd wonen en Jeugdzorg. Wijkcoaches beoordelen welke ondersteuning onze Arnhemmers nodig hebben om zelfstandig te kunnen wonen en participeren. Daarbij wordt altijd gekozen voor de meest passende, effectieve en efficiënte hulp en ondersteuning vanuit de gedachte dat inwoners zoveel mogelijk zelf de regie houden over hun eigen leven.
We hebben beleidsregels opgesteld die de wijkcoaches gebruiken om te kunnen bepalen welke vorm van ondersteuning of zorg passend is. Binnen de Sociale wijkteams wordt gewerkt met expertiseteams en aandachtsfunctionarissen om te borgen dat er voldoende kennis is om passende ondersteuning in te zetten. Eind 2021 evalueren we de beleidsregels, die deels in februari 2020 en deels medio 2020 zijn ingegaan. Waar nodig passen we deze beleidsregels aan om nog beter passende, effectieve en efficiënte zorg te kunnen bieden.

Bij de toegang naar de Jeugdzorg richten we ons op het intensiveren van de samenwerking met geautoriseerde verwijzers en aanbieders. We zetten de Praktijk Ondersteuner Huisartsen Jeugd (POH-Jeugd) in bij huisartspraktijken om de samenwerking tussen Sociale wijkteams, huisartsen (geautoriseerde verwijzers) en aanbieders te versterken. Afhankelijk van het succes van deze maatregelen breiden we in 2021 deze werkwijze uit naar meer huisartspraktijken. Met de Gecertificeerde Instellingen (jeugdbescherming) hebben we een gezamenlijke verbeteragenda opgesteld om te zorgen dat kinderen in onveilige situaties eerder worden geholpen. Deze verbeteragenda voeren we het komende jaar uit.
We verbeteren de samenhang tussen het onderwijs- en het zorgdomein door betere afstemming te realiseren tussen wijkteams, onderwijs en het samenwerkingsverband. Ook kijken we daarbij naar de rol van aanbieders en het aanbod aan hulp en ondersteuning op scholen.

We bakenen de inzet van de Wmo en Jeugdwet beter af door vaker te kijken naar de inzet van voorliggende voorzieningen zoals de Wet langdurige zorg (Wlz), Zorgverzekeringswet (Zvw) en Passend Onderwijs.

We sturen op kwaliteit en resultaat

In 2020 zijn via de aanbesteding de kwaliteitseisen voor zorgaanbieders verhoogd. Er zijn minder aanbieders gecontracteerd en er is een overzichtelijker aantal producten. Gecontracteerde aanbieders werken zoveel mogelijk wijkgericht, waardoor zij zorg kunnen afschalen naar voorzieningen dicht bij de inwoner. Aanbieders die actief bijdragen aan de transformatie van zorg en kwalitatief goede zorg leveren, krijgen meer toewijzingen dan aanbieders die dit niet doen. Uiteraard houden we rekening met de keuzevrijheid van onze inwoners. We stimuleren preventief werken, samenwerking tussen aanbieders en bevorderen innovatie.

In samenwerking met de regionale inkooporganisatie (Inkoop-SDCG) en Sociale wijkteams monitoren we of aanbieders goede kwaliteit van zorg leveren en de gewenste resultaten realiseren. Het toezicht op rechtmatigheid en kwaliteit van de geleverde zorg wordt verder geïntensiveerd. Niet alleen op basis van signalen, maar ook via een steekproef worden aanbieders getoetst. Daarbij werken we nauw samen met de Inkoop-SDCG, VGGM (toezicht op kwaliteit), afdeling Handhaving (toezicht rechtmatigheid) en de partners in het RIEC (Regionale Informatie- en Expertise Centra, gericht op bestrijding ondermijnende criminaliteit).

Met Medipoint hebben we het contract voor hulpmiddelen voor een periode van twee jaar verlengd. Dit om stabiliteit te bieden voor alle inwoners van Arnhem na ontbinding van het contract met leverancier HMC. Met Medipoint en de Sociale wijkteams kijken we naar verdere innovatie van het gebruik van hulpmiddelen.

Het Persoonsgebonden Budget (PGB) ontwikkelen we door op basis van de uitgevoerde, kwalitatieve evaluatie in 2021. In 2022 gaan we samen met betrokken partners aan de slag met de aanbevelingen van deze evaluatie en verbeteren we het PGB-beleid waar dat nodig is. Ook volgen we de landelijke ontwikkelingen over PGB en nemen deze mee in het vervolgtraject.

We vergroten het inzicht of passende zorg wordt ingezet (monitoring)

We verbeteren het inzicht in de ontwikkeling van de zorg. We gebruiken een goed ontsloten zorgmonitor waarbij we de ingezette zorg lokaal en op wijkniveau kunnen volgen. Periodiek leveren we (bestuurlijke) rapportages op, om de gewenste transformatie van zorg te monitoren. Dit biedt mogelijkheden om, waar nodig, bij te sturen.

Op wijkniveau ondersteunen we Sociale wijkteams bij het analyseren van de ontwikkelingen in toegewezen zorg en het uitzetten van acties. Op wijkniveau is een dashboard beschikbaar waarin we de zorg(kosten) tot op detail kunnen monitoren. Zogenaamde Analyse en Actieteams (A2-teams) werken met deze data (bijvoorbeeld volumes, producten, duur, kosten, aanbieders, zorgpaden en verwijzers). Het team is samengesteld vanuit verschillende disciplines (inhoudelijk, financieel en data-analisten) en zij gaan op wijkniveau of per zorgvorm in gesprek met het Sociale wijkteam over de data. Daarbij wordt gekeken naar de resultaten en ontwikkelingen in de wijk en de stad en wordt actie ondernomen als dat nodig is.

We voeren het inwonerservaringsonderzoek uit om meer inzicht te krijgen in het resultaat van en tevredenheid over de geleverde zorg. Met de verbeterde monitoring kunnen we volgen of aanbieders met de ingezette zorg resultaat bereiken en de doelen van de inwoner behalen.

We ontschotten zorgsystemen en verkrijgen toereikend rijksbudget

We dragen via de G-40, VNG en NDSD (Netwerk directeuren sociaal domein) bij aan een actieve lobby om voldoende rijksmiddelen te krijgen om de Wmo en Jeugdwet goed uit te kunnen voeren. We ondersteunen de lobby van VNG en G40 om structureel, ook na 2022, voldoende middelen voor de (jeugd)zorg te krijgen.

Landelijk wordt gewerkt aan een nieuw verdeelmodel voor beschermd wonen, maatschappelijke opvang (voorlopig uitgesloten) en begeleiding uit de Wmo. Inzet is een verdeelmodel van middelen op basis van objectieve criteria. De implementatie van het nieuwe model gaat in per 2023. De effecten zijn nog onduidelijk maar we verwachten dat onze regio Centraal Gelderland een ‘nadeelregio’ is. Wij monitoren deze ontwikkeling en lobbyen voor een redelijke uitkomst voor onze regio.

We werken met diverse partijen, zoals het Sociaal wijkteam, zorgaanbieders, zorgverzekeraar en justitie aan een meer gezamenlijk beleid voor de GGZ-doelgroep. We onderzoeken onder andere hoe we een betere aansluiting kunnen realiseren tussen de forensische zorg en de Wmo-zorg en onderzoeken de mogelijkheden voor een meer wijkgerichte GGZ-ondersteuning. Daarbij zetten we ook in op preventie van problemen en een grotere acceptatie van de GGZ doelgroep.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Inwonerstevredenheid over kwaliteit geboden ondersteuning				79%	73%
Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel basis		40	41	47	50
Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel specialistisch		49	44	31	30

Verhouding WMO-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel basis+specialistisch	11	15	22	20
Verhouding Huishoudelijke Ondersteuning, maatwerk vs. algemene voorziening, aandeel maatwerk	81%	84%	65%	46%
Verhouding Huishoudelijke Ondersteuning, maatwerk vs. algemene voorziening, aandeel algemeen	19%	16%	35%	54%

Bron: Gemeente Arnhem

Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij

We bieden Arnhemmers die niet participeren als gevolg van persoonlijke omstandigheden de mogelijkheid om deel te nemen aan de maatschappij, bij voorkeur via betaald werk. Als dit niet haalbaar blijkt, participeren zij via vrijwilligerswerk of activerend werk. We bevorderen de doorstroming vanuit activerend werk richting betaald werk/ opleidingen of vrijwilligerswerk. Hier ligt een nauwe samenhang en samenwerking met het programma Doorbraak naar werk.

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis'

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Percentage inwoners in AW met een ontwikkelarrangement		49%	45%	42%	47%

Bron: Gemeente Arnhem

Meer jeugdigen ontwikkelen zich naar zelfredzaamheid en ontvangen waar nodig passende zorg

We willen dat meer kinderen in Arnhem zich ontwikkelen naar zelfstandigheid en een gezond volwassen leven. Als zij dat zelf niet kunnen en ook het eigen netwerk onvoldoende is, ontvangen zij daarbij tijdig passende hulp. Passende hulp betekent dat de hulp kwalitatief goed is en kinderen (of hun ouders) helpt om weer zelf verder te kunnen. Ook willen we deze hulp zo licht mogelijk en zo dicht mogelijk bij huis of thuis inzetten zodat het kind zoveel mogelijk een normaal leven kan blijven leiden. Om dat te bereiken werken we preventief en willen we problemen zo vroeg mogelijk signaleren en tijdig passende zorg inzetten om erger te voorkomen. We richten ons op kinderen in kwetsbare situaties: kinderen die de zorg het hardst nodig hebben om zich te kunnen (blijven) ontwikkelen. Daarbij houden we oog voor normalisering van zorg en voorkomen we het onnodig "plakken van etiketten". Ook bespreken we met ouders hoe we ze kunnen ondersteunen bij de opvoeding van hun kinderen; wat kunnen zij zelf doen en wat is 'normaal' bij het opgroeien van hun kind.
Wij zorgen per wijk voor een sterk netwerk waarbij een beperkt aantal jeugdhulpaanbieders samenwerkt met andere professionals en betrokken partijen in de wijk en met hun aanbod aansluiten bij de zorgvragen van kinderen en jongeren in die wijk.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing CSA		89	105	114	101
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Elden en De Laar		115	123	128	114
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Malburgen		132	156	160	130
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Noord-Oost		124	138	136	110
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Noord-West		139	172	176	142
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Presikhaaf		105	104	119	101
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Schuytgraaf-Elderveld		142	154	159	132
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing VKR		138	151	147	115

Bron: Gemeente Arnhem

Meer jeugdigen kunnen meedoen aan het dagelijks leven

We willen dat kinderen zo veel mogelijk op eigen kracht meedoen aan het dagelijkse leven. Daarvoor hebben zij een goede sociale basis in de buurt nodig waar ze op kunnen terugvallen. Bijvoorbeeld op school, bij de sport- of cultuurvereniging. Als het netwerk en de sociale basis bij een kind niet toereikend zijn een voor de ontwikkeling, zetten wij (tijdelijk) specialistische jeugdzorg.

Versterken eigen kracht van jeugdigen, sociaal netwerk en inzet algemene voorzieningen

- Samen met professionals uit onderwijs, zorg, sport, cultuur en welzijn ontwikkelen we samenhangend aanbod van voorzieningen dat past bij de fases die kinderen (en hun ouders) doorlopen bij het opgroeien en opvoeden en aansluit bij de hulpvraag. We baseren dit voorliggende aanbod op de behoeften van kinderen en jongeren zelf (onder andere met de resultaten van het onderzoek Goed Geschut).
- Dit aanbod baseren we ook op input uit onze stadsgesprekken met kinderen, jongeren en ouders. We voeren deze stadsgesprekken drie keer per jaar. Tijdens deze gesprekken mogen de kinderen, jongeren en ouders zelf thema's agenderen. Hiermee checken we of ons aanbod aansluit bij de kansen en uitdagingen waar zij mee te maken krijgen. Wij sturen ons beleid bij op basis van de input uit deze gesprekken.
- We stimuleren passend aanbod van algemene voorzieningen dat preventief op, of in combinatie met specialistische jeugdzorg ingezet kan worden. Denk bijvoorbeeld aan 'steungezinnen', waarbij ouders een kind tijdelijk opvangen zodat de biologische ouders op adem kunnen komen of een ondersteuningsplan waarin interventies in onderwijs en zorg logisch samenhangen. Een ander voorbeeld is het versterken van de aansluiting tussen onderwijs en Jeugdhulp, waarbij kinderen tijdig de juiste ondersteuning krijgen en waarbij onderwijs, zorg en welzijn gezamenlijk hebben gekeken naar de doelen en betrokken zijn in de uitvoering.

Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis

Veel jeugdigen hebben helaas te maken met een onveilige thuissituatie. Dit komt onder andere voort uit psychische problematiek, vechtscheidingen, huiselijk geweld of andere sociale problemen. We willen onveilige situaties zoveel mogelijk voorkomen, sneller signaleren als deze zich voordoen en meer jeugdigen in een kwetsbare situatie een veilig thuis bieden. We plaatsen kinderen alleen uit huis als het echt niet anders kan. Daarbij organiseren we liever ambulante zorg bij kinderen thuis of, als dat niet kan, bij pleegouders of gezinshuizen. Jeugdhulp met verblijf is een laatste optie die we graag zoveel mogelijk willen voorkomen.

- We versnellen en verbeteren de veiligheidsketen: Veilig Thuis, Sociale wijkteams, jeugdbescherming en de Raad voor de Kinderbescherming. Zodat kinderen en hun ouders sneller passend hulpaanbod krijgen om de veiligheid in het gezin te herstellen (Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming).
- We zetten de doorbraakmethode in om te werken aan een beter perspectief voor gezinnen met complexe, meervoudige problemen in een kwetsbare, onveilige situatie.
- We voorkomen uithuisplaatsingen vaker door de inzet van Team VAV (Vertrouwd, Aanwezig en Veilig) dat snel en flexibel bij kwetsbare gezinnen thuis ingezet kan worden en escalatie helpt te voorkomen.
- We verminderen het aantal jongeren in verblijf, door casuïstiek tijdig te bespreken in het Perspectiefoverleg en tijdig ambulante zorg in te zetten om zo uithuisplaatsing te voorkomen.
- We werven ouders voor pleegzorg en zetten groepswonen in als alternatieven voor jeugdhulp met verblijf.
- We voorkomen complexe scheidingen door ouders vroegtijdig de juiste informatie en hulp op één plaats aan te bieden (Digitaal Scheidingsloket). Ook kinderen waarvan de ouders uit elkaar gaan of gaan scheiden kunnen hier terecht voor informatie en hulp. Bij geëscaleerde situaties helpen professionals van het Digitaal Scheidingsloket mee om de gezinssituatie terug te brengen naar het normale.
- In de afgelopen twee jaar is het aantal jeugdbeschermingsmaatregelen en het aantal jongeren in verblijf licht afgenomen. Komende jaren zetten we het bovenstaande beleid voort om verdere daling mogelijk te maken.

Regionale aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling

Arnhem is centrumgemeente voor de regio Arnhem-Achterhoek voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. De prioriteiten uit de regioaanpak zijn 1) meer inzetten op vroegsignalering en preventie van huiselijk geweld (onder andere door gebruik Meldcode) 2) huiselijk geweld stoppen en duurzaam oplossen en 3) aandacht voor specifieke aanpakken (denk bijvoorbeeld aan eergerelateerd geweld en ouderenmishandeling). Samenwerking met regionale en lokale partners is hiervoor cruciaal. Denk hierbij aan regiogemeenten, Sociale wijkteams, Veilig Thuis, jeugdzorgaanbieders en Moviera. Maar bijvoorbeeld ook aan scholen en (huis)artsen, de jeugdgezondheidszorg en andere partners die dichtbij inwoners staan.
We houden de lokale aanpak actueel en verwerken daarin de uitkomsten van het onderzoek naar de gevolgen van de coronacrisis op huiselijk geweld (motie 20M205 Meer aandacht voor huiselijk geweld). Daarbij blijven de prioriteiten en acties uit de bestaande Regioaanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 'Samen Veilig' 2019-2023 van kracht. Vanuit onze rol als centrumgemeente hebben we een voorbeeldfunctie en faciliteren we vanuit de beschikbare (DUVO) middelen de gemeenten in de regio Arnhem-Achterhoek.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal jeugdbeschermingsmaatregelen		401	427	395	322
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal jeugdigen in verblijf		571	610	562	423
Bron: Gemeente Arnhem					

Minder jeugdigen zijn van zorg afhankelijk

Als kinderen vast lopen in hun ontwikkeling naar zelfstandigheid, dan ontvangen zij passende hulp. Hiervoor kijken we eerst met de ouders, het netwerk en de sociale basis van een kind wat de mogelijkheden zijn. Als deze niet toereikend zijn voor de ontwikkeling, zetten wij (tijdelijk) specialistische hulp in. Een kind mag zijn wie het is, ook als het afwijkt van de norm. Bijvoorbeeld omdat een kind druk is of moeite heeft met leren. We stoppen met onnodig problematiseren van gedrag en normaliseren het gebruik van zorg. Daarbij accepteren we dat sommige problemen horen bij het opgroeien.

We zorgen voor een wijknetwerk met algemene voorzieningen en zorgaanbod dat aansluit bij de problemen van kinderen en jongeren

- We zetten jeugdhulp zo dichtbij als mogelijk in en vormen wijknetwerken om dat mogelijk te maken. Hulp wordt gegeven bij het kind thuis, op school of in de wijk. Bijvoorbeeld door wijkcoaches die kinderen met een hulpvraag zelf begeleiden. En door de inzet van praktijkondersteuners jeugd bij de huisarts die kunnen helpen bij psychische problematiek.
- Alle Arnhemse huisartsenpraktijken die dat willen, ondersteunen wij door de inzet van een praktijkondersteuner jeugd. Door de lichte hulp van de wijkcoach of praktijkondersteuner bij de huisarts zijn kinderen en jongeren minder afhankelijk van specialistische jeugdzorg.
- Wanneer deze lichtere hulp niet voldoet, zetten de Sociale wijkteams specialistische jeugdzorg in. Wij zorgen per wijk voor jeugdhulpaanbieders die samenwerken met andere professionals in de wijk en met hun aanbod aansluiten bij de zorgvragen van kinderen en jongeren in die wijk.
- We dringen de wachtlijsten bij jeugdhulpaanbieders terug door oplossingen te zoeken met ouders en aanbieders, zodat kinderen met een zorgvraag tijdig een goed passend hulpaanbod krijgen. Bijvoorbeeld de praktijkondersteuners jeugd bij de huisarts kunnen kinderen op de wachtlijst helpen met hun vraag, voordat zij hun traject kunnen beginnen. We zetten extra middelen in om de wachtlijsten voor GGZ problematiek bij aanbieders terug te dringen en bedenken samen met jongeren en aanbieders oplossingen voor deze wachtlijst problematiek. Via de bestuursrapportages rapporteren wij over deze wachtlijsten.
- We geven extra aandacht aan mentale gezondheid en het ontwikkelen van veerkracht, zodat kinderen en ouders beter kunnen omgaan met problemen en tegenslag. Dat doen we door ondersteuningsbijeenkomsten voor ouders te organiseren en in begeleidingsgesprekken aandacht te besteden aan het begrijpen van gedrag en daarmee leren omgaan. Ook praten we met ouders over wat gebruikelijke zorg is en wat van hen wordt verwacht.
- We geven de Sociale wijkteams duidelijke kaders mee wanneer zij jeugdhulp wel of niet in mogen zetten. Deze kaders houden we up-to-date, op basis van wat er speelt bij kinderen en jongeren. In deze kaders stellen we altijd kritisch de vraag of jeugdhulp de beste oplossing is voor het kind, ouders goed toegerust zijn om zelf hun kind te ondersteunen en het netwerk of voorzieningen in de buurt al ingezet zijn. Wij vragen ouders hun kinderen meer zelf te ondersteunen, bijvoorbeeld bij opgroeiproblemen, druk gedrag of verdriet in plaats van specialistische begeleiding of behandeling te zetten. Daardoor ervaren kinderen dat tegenslag en moeilijke periodes bij het leven horen en leren zij daar mee om te gaan.
- We bakenen de inzet van de Jeugdwet en de Verlengde Jeugdwet beter af door afspraken met aanbieders te maken en houden zo de zorg beschikbaar voor de jeugdigen die het nodig hebben. We vergroten de kennis van de Wet langdurige zorg en de Zorgverzekeringswet zodat deze wetten voorliggend aan de Jeugdwet ingezet worden waar dat beter past.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal 0-17-jarigen met een JW-toewijzing		5.048	5.346	5.150	4.461
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal 18+ers met een JW-toewijzing		467	679	609	469
Bron: Gemeente Arnhem					

Een meer inclusief Arnhem, waarbij meer kwetsbare Arnhemmers (blijven) wonen in de wijk

Arnhemmers die dat nodig hebben bieden we een Beschermd Thuis. Dit doen we lokaal en regionaal, op grond van het Transformatieplan Beschermd Thuis. We zetten in op doorstroom vanuit beschermde woonvormen naar zelfstandig wonen en op goede GGZ-zorg in de wijken. Daarmee voorkomen we zwaardere instellingszorg. Met de inkoop van zorg en ondersteuning hebben we rekening gehouden met de mogelijkheid flexibel op en af te schalen.
De transformatie geven we samen met de regio Centraal Gelderland verder vorm. Alle betrokken gemeenten zorgen voor een breed palet aan (basis)voorzieningen; lichte vormen van zorg voor wie daarmee toe kan en gespecialiseerde opvang en beschermd wonen voor wie dit (tijdelijk) nodig is. We doen dit in nauwe samenwerking met en tussen gemeenten, met woningcorporaties, zorgaanbieders en de zorgverzekeraar.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Beschermd Wonen, aantal inwoners met verblijf		1.071	1.013	958	524

Bron: Gemeente Arnhem

Er zijn voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers

We willen voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare inwoners, zodat zij kunnen uitstromen uit beschermd wonen, maatschappelijke opvang en jeugdvoorzieningen. Om dit te bereiken intensiveren we de samenwerking met de Arnhemse woningcorporaties.

We koppelen zorg(behoeften) aan wonen

We voeren de woonafspraken met woningcorporaties uit, waarvoor jaarlijks maximaal 120 woningen beschikbaar worden gesteld voor uitstroom uit Beschermd wonen (BW), Maatschappelijke opvang (MO) en intramurale jeugdvoorzieningen. De gemeente coördineert deze aanvragen, zodat Arnhemmers die niet zelfstandig aan een woning kunnen komen, toch uit kunnen stromen. Daarnaast blijven we met corporaties in gesprek over huisvesting van doelgroepen.
We gebruiken daarvoor het doelgroepenonderzoek 'wonen en zorg', waarin de behoefte en het aanbod aan zorggerelateerd wonen in Arnhem gekwantificeerd is. We komen samen met partners in de stad tot een visie op wonen, welzijn en zorg.

Zorggerelateerde woonoverlast wordt minder

We pakken zorggerelateerde overlast in de stad adequaat aan. Er is een meldpunt woonoverlast, zodat inwoners (ook zorggerelateerde) woonoverlast kunnen melden. We blijven, mede op basis van deze meldingen, in gesprek met zorgaanbieders over het treffen van maatregelen om woonoverlast door hun bewoners te beperken. Indien nodig treffen we maatregelen bijvoorbeeld via de inkoop en contractering van aanbieders. We werken samen met het zorgkantoor en de DJI (Dienst Justitiële Inrichtingen) om aanbieders te weren waarvan de bewoners overlast veroorzaken en er onvoldoende wordt ingegrepen. Daarbij werken we samen met de teams Leefomgeving en het programma Veiligheid.
Van zorgaanbieders die intensief Beschermd Wonen bieden, verwachten we dat zij ook mensen met meerdere en complexe zorgvragen de noodzakelijke zorg kunnen bieden. Daarvoor is een casusoverleg met zorgaanbieders ingericht. Zo nodig nemen we maatregelen via de toewijzing, de inkoop en contractering.

Meer bewoners met een kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen

We stellen meer mensen in staat om met de juiste ondersteuning, zelfstandig te wonen en mee te doen in onze samenleving. Uitgangspunt is zoveel mogelijk een beschermd thuis te bieden door zorg en ondersteuning zo flexibel mogelijk op- en af- te kunnen schalen, in plaats van wonen in een instelling. Tegelijkertijd zorgen we ervoor dat er een regionaal vangnet van intramurale zorg in stand blijft voor wie dat toch nodig heeft.

We ontwikkelen meer preventieve activiteiten

Iedere gemeente in de regio Centraal Gelderland werkt aan het op orde brengen van de lokale basisinfrastructuur. Dat betekent dat we zorgen voor plekken in de buurt waar inwoners met beschermd wonen elkaar kunnen ontmoeten en onderling steun kunnen vinden (zoveel mogelijk gespreid over de stad). We realiseren voldoende aanbod voor een zinvolle daginvulling (onder andere via Activerend Werk) en zorgen dat deze doelgroep kan wonen op een passende plek (onder andere door woonafspraken met corporaties).
We zorgen voor lokale samenwerking (een inwoner moet zo min mogelijk last hebben van verschillende organisaties of financieringen) en werken samen met andere gemeenten en aanbieders, zorgverzekeraars en woningcorporaties.
We breiden de inzet van buurtcirkels (wonen met een steuntje in de rug) uit. Hiermee kunnen inwoners met een psychische kwetsbaarheid die vanuit een intramurale instelling zelfstandig gaan wonen, een sociaal netwerk in de wijk opbouwen. Met de inzet van buurtcirkels voorkomen we naar verwachting terugval.

Er zijn regionaal sluitende afspraken Beschermd Thuis

Per 1 januari 2022 wordt gestart met de inhoudelijke door-decentralisatie van beschermd wonen. Dat betekent dat niet alleen de 43 centrumgemeenten, maar alle 355 gemeenten zich gaan inzetten en verantwoordelijk worden voor inwoners met een toewijzing voor beschermd wonen. Daarover worden op regionaal niveau samenwerkingsafspraken gemaakt.
Vanaf 1 januari 2023 komt er een nieuwe financiële verdeling over gemeenten. Dit betekent dat de komende jaren (2023-2032) de middelen voor Beschermd Wonen worden overgeheveld van centrumgemeenten naar de regio-gemeenten. Daarmee wordt ook financieel geregeld dat gemeenten voortaan verantwoordelijk zijn voor beschermd wonen voor de eigen inwoners.
De gemeenten in de regio Centraal Gelderland zetten de transformatie naar Beschermd Thuis door in de richting zoals verwoord in het Transformatieplan Samen aan Zet (2019) en de bestuurlijke uitgangspunten zoals regionaal geformuleerd in 2021.
Er wordt een convenant voor 2022 en de daarop volgende jaren gesloten, waarin afspraken worden vastgelegd over de regionale besluitvorming omtrent de uitvoering van beschermd wonen, financiële afspraken, de toegang, contractering, beleid, toezicht, lokale basisvoorzieningen, monitoring en woonafspraken.

Er is een integrale aanpak voor mensen met verward gedrag

In 2022 evalueren we de bemoeizorg, die we in 2021 aanvullend hebben ingezet en zorgen voor borging. Vanaf 2021 worden de politiemeldingen over personen met verward gedrag opgepakt door VGGM. Zij leggen daarbij de verbinding met het sociaal domein. Dit meldpunt wordt het komend jaar uitgebreid met een telefoonnummer voor niet-acute meldingen waar inwoners van Arnhem hun zorgen over medebewoners kunnen neerleggen. Ook hier zorgt VGGM weer voor de verbinding naar het sociaal domein.
Ook wordt in 2022 de pilot 'Noodbed voor mensen met verward gedrag' geëvalueerd. Onderdeel van deze pilot is de vraag of er voldoende bereikbare en beschikbare opvolgende Wmo zorg en ondersteuning aanwezig is, waaronder spoedzorg.
De pilot 'Welkom in je wijk!', om stigmatisering tegen te gaan en mensen handvatten te geven om beter om te kunnen gaan met onbegrepen gedrag wordt ook in 2022 geëvalueerd.
Met de Veiligheidshuizen Arnhem en West Veluwe Vallei, Pro Persona, regiogemeenten en zorgverzekeraar onderzoeken we of we de 'Ketenveldnorm / levensloopregeling' in onze regio kunnen implementeren. Hierbij staat integrale, levensbrede en continue ondersteuning centraal van mensen met veelal multiproblematiek (én psychiatrie, én verslaving, én lichte verstandelijke beperking) die frequent delinquent gedrag vertonen maar die (nog) geen forensische titel ontvangen.
Met name de Wet zorg en dwang heeft het afgelopen jaar voor een aantal uitvoeringsknelpunten gezorgd. Met het Zorgkantoor, Pro Persona, de Verpleging- en Verzorgingssector en de Verstandelijk Gehandicaptensector werken we aan werkafspraken en voeren we een landelijke lobby, voor verbetering van de uitvoering.

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	790	870	780	820	
Eenheid: Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					
Jongeren met jeugdhulp	11,4%	12,8%	12,9%	12,2%	
Eenheid: Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					
Jongeren met jeugdreclassering	0,8%	0,8%	0,7%	0,6%	
Eenheid: Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					
Jongeren met jeugdbescherming	1,2%	1,2%	1,4%	1,3%	
Eenheid: Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.					
Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO					

Hierboven zijn bij de verschillende doelstellingen een aantal effectindicatoren opgenomen. In de bestuursrapportage Zorg Dichterbij is meer informatie te vinden, is de voortgang op alle indicatoren opgenomen en zijn de trends en duiding hiervan beschreven.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem is een inclusieve stad waarin alle inwoners, ook met een beperking of chronische ziekte, zo zelfstandig als mogelijk leven in de wijk en meedoen aan de samenleving	**28.190**	**4.883**	**0**	**255**
Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis	28.190	4.883	0	255
Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij				
Een meer inclusief Arnhem, waarbij meer kwetsbare Arnhemmers (blijven) wonen in de wijk	**16.887**	**57**	**0**	**0**
Er zijn voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers	141	57	0	0
Meer bewoners met een kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen	16.746	0	0	0
Meer jeugdigen krijgen passende zorg gericht op ontwikkelen van zelfredzaamheid	**13.472**	**0**	**12.530**	**99**
Meer jeugdigen kunnen meedoen aan het dagelijks leven	11.529	0	12.530	99
Minder jeugdigen zijn van zorg afhankelijk				
Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis	1.943	0	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**58.550**	**4.940**	**12.530**	**354**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	60.704	49.793	56.084	58.550	58.161	58.273	58.905
Baten	5.222	4.940	4.940	4.940	4.940	4.940	4.940
Saldo lasten en baten	***-55.482***	***-44.853***	***-51.144***	***-53.610***	***-53.610***	***-53.333***	***-53.965***
Toevoegingen aan reserves	2.009	628	628	12.530	1.082	1.000	1.000
Onttrekkingen aan reserves	3.425	1.512	2.843	354	81	498	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.416***	***884***	***2.215***	***-12.177***	***-12.177***	***-502***	***-1.000***
Gerealiseerd resultaat	**-54.066**	**-43.969**	**-48.929**	**-65.786**	**-54.222**	**-53.836**	**-54.965**

Toelichting

Lasten

De totale lasten voor 2022 voor het stedelijk programma zijn begroot op € 58,5 miljoen. De overige lasten voor zorg van € 121,3 miljoen worden vermeld in de wijkbudgetten. De lasten zijn te verdelen in de volgende categorieën:

- € 28,3 miljoen wordt besteed aan zorg in natura en persoonsgebonden budgetten, verdeeld over Beschermd wonen (€ 15,3 miljoen), Jeugdzorg en jeugdbescherming (€ 10,2 miljoen), Wmo (€ 1,6 miljoen) en Huishoudelijke hulp toelage (€ 1,2 miljoen);
- € 22,4 miljoen wordt besteed aan uitbestede taken, zoals Stichting Sociale wijkteams (€ 16,8 miljoen), Ambulantisering GGZ (€ 3,0 miljoen), Zorg-lokaal (€ 1,1 miljoen), Inkoop Sociaal Domein Centraal Gelderland (€ 0,6 miljoen), De Connectie (€ 0,6 miljoen) en Sociaal Hospitaal kosten (€ 0,3 miljoen);
- € 0,9 miljoen wordt besteed aan het realiseren van de maatregelen binnen de jeugdzorg, zoals POH Jeugd;
- € 0,3 miljoen dient ter uitvoering van de motie transformatiebudget;
- € 1,8 miljoen wordt besteed aan begrote subsidies, zoals aan Stichting Veilig Thuis (€ 1,1 miljoen);
- € 1,1 miljoen wordt besteed aan beleidsuren;
- Hiernaast zijn er € 3,7 miljoen overige lasten, zoals Mantelzorgcompliment (€ 0,7 miljoen) en backoffice (€ 0,7 miljoen).

De begroting is in 2022 ten opzichte van 2021 € 2,5 miljoen hoger.

- De begroting voor overige goederen diensten stijgt met € 0,9 miljoen en dit bedrag is toegekend om de maatregelen binnen de Jeugdzorg , zoals de POH Jeugd te realiseren;
- De begroting stijgt met € 0,3 miljoen door de toevoeging van het transformatiebudget conform de raadsmotie;
- De begroting voor jeugdbescherming stijgt met € 0,3 miljoen ten behoeve van de verbeteragenda jeugdbescherming;
- De begroting voor specialistische zorg stijgt met € 1,0 miljoen. Dit is te verklaren door de toevoeging van de extra rijksmiddelen jeugdzorg.

Baten

De totale baten voor 2021 zijn begroot op € 4,9 miljoen. De baten zijn te verdelen in de volgende categorieën:

- € 4,0 miljoen betreft de inning van de eigen bijdrage bij de Wmo en Beschermd wonen.
- € 0,9 miljoen betreft de bijdrage LVB (Licht Verstandelijke Beperkten) die we als centrumgemeente voor Beschermd wonen ontvangen vanuit de regio.

De baten blijven in 2022 gelijk aan 2021.

Toevoegingen aan reserves

De totale toevoegingen aan de reserves 2022 is € 12,4 miljoen. Het betreft hier toevoegingen aan de bestemmingsreserve Transformatie Zorgbudgetten (€ 0,3 miljoen) en de bestemmingsreserve Wmo en Jeugdzorg (€ 12,1 miljoen).

Onttrekkingen aan reserves

In 2022 wordt er aan de bestemmingsreserve Transformatie zorgbudgetten en bestemmingsreserve Wmo en Jeugdzorg € 0,4 miljoen onttrokken. Deze onttrekkingen dienen ter dekking van kostenbesparende maatregelen en transformatie-uitgaven.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen
MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Stichting Sociale wijkteams;
- Zorgaanbieders en welzijnsorganisaties;
- Onze Huisartsen en Arts en Zorg
- Cliënten- en Adviesraden Sociaal Domein;
- Zorgbelang Gelderland.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Centrum voor Activerend Werk
- RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
- St. Vitale Verbindingen
- Zorgbelang Inclusief

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Zorg. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Aanpassing tarieven Wmo en Jeugdwet
Lvb middelen (Licht verstandelijke beperkten)
Uitname Wlz
Aanpassing het woonplaatsbeginsel Jeugdzorg

Corona risico's

Grotere zorgvraag na crisis
Spoedeisende zorg (SEZ) van Jeugdbescherming Gelderland

Beleidskaders

- Visie sociaal domein 'Sociaal domein in beweging'
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Geconsolideerde versie van de Verordening Jeugdhulp gemeente Arnhem 2019;
- Beleidsregels Leerlingenvervoer gemeente Arnhem;
- Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg.
- Kadernota De veerkrachtige samenleving Arnhem;
- Beleidsregels Wmo (2019);
- Beleidsregels Jeugd (2019);
- Beleidsplan Jeugd Wmo;
- Uitvoeringsplan deel Wmo;
- Jeugdbeleid 2021-2025. Oprgroeien in Arnhem: een toekomst vol kansen.
- Inrichtingsplan Jeugdhulp;
- Regionaal Transformatieplan Jeugd;
- Regioaanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 'Samen Veilig' 2019-2023
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Verordening Jeugdzorg Arnhem 2019;
- Verordening doelgroepenvervoer 2020;
- Raadsbrief Ontwikkelingen zorgdomein (december 2018);
- Transformatieplan Beschermd Thuis 2019-2021;
- Raadsbrief bestuurlijke uitgangspunten doordecentralisatie beschermd wonen (maart 2020);
- Raadsbrief kwaliteit, toezicht en handhaving (juni 2019);
- Raadsbrief Voortgang regionale samenwerking beschermd wonen (februari 2021);
- Raadsbrief Voortgang regionale samenwerking beschermd wonen vanaf 2022 (juni 2021);
- Raadsbrief afspraken en contracten jeugdbescherming, juli 2021.

Welzijn en inclusie

In Arnhem is iedereen gelijk en krijgt iedereen gelijke kansen. Dat is onze ambitie. We willen een stad zijn waar inwoners kunnen zijn wie ze willen zijn en een ieder zijn identiteit en eigenheid met trots kan uitdragen. In veiligheid en vrijheid. Om te borgen dat iedereen gelijkwaardige kansen heeft om zich te ontwikkelen en om mee te doen is een stevige sociale basis nodig. Daarbij hebben we speciale aandacht voor het voorkomen en tegengaan van discriminatie. Ook willen de positie van inwoners met een beperking versterken. We ondersteunen burgerinitiatieven, zetten in op jeugdpreventie en geven ondersteuning bij opgroei- en opvoedvragen. Mantelzorgers verdienen onze bijzondere aandacht en ondersteuning, net als mensen die informele zorg en vrijwilligerswerk doen. We zorgen voor goede algemene voorzieningen, zoals ontmoetingsplekken. We bieden statushouders en vluchtelingen een nieuw thuis en toekomstperspectief. En zetten stevig in op de beweging van maatschappelijke opvang naar wonen. We stimuleren Arnhemmers om open te staan voor elkaar en elkaar te helpen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhemmers voelen zich thuis en kunnen meedoen in hun stad

We vinden het belangrijk dat iedere Arnhemmer, ongeacht culturele achtergrond, levensbeschouwing, seksuele geaardheid, beperking en/of chronische ziekte, leeftijd en geslacht, moet mee kunnen doen en zich thuis kunnen voelen in Arnhem. Kinderen moeten zich goed kunnen ontwikkelen. We vinden het belangrijk dat ouderen zo lang mogelijk gezond blijven en actief meedoen. Dat nieuwkomers snel hun plek vinden en hun leven opbouwen. Dat er een passend vangnet wordt geboden als het even niet vanzelf gaat. We zetten in op jeugdpreventie, ondersteuning en algemene voorzieningen en duurzame inburgering.
Meer specifiek zetten we in op het bestrijden van discriminatie en acceptatie op diverse gronden, op Arnhem als toegankelijke gemeente voor mensen met een beperking en/of chronische ziekte en op nieuwkomers die hun plek moeten vinden. De gemeente draagt actief uit dat samenleven in diversiteit niet kan zonder gemeenschappelijkheid, wederzijds vertrouwen en respect waarbij eenieder zichzelf moet kunnen zijn. Er wordt ingezet op bewustwording, en activering in de eigen organisatie, de stad en in de wijken.

Opvoeden en opgroeien

Alle kinderen in Arnhem groeien gezond en veilig op en kunnen zich ontwikkelen en ontplooien zodat zij nu en later een positieve binding hebben met hun omgeving en ook een positieve bijdrage leveren aan de samenleving. Opgroeien en opvoeden is een belangrijk inhoudelijk thema binnen de herijking van de welzijnsopgave (een sterke sociale basis).

Sluitende aanpak ketenpartners voor vroegsignalering

Kinderen zijn goed en zo vroeg mogelijk in beeld zodat tijdig een eventuele hulp- of ondersteuningsvraag duidelijk wordt. Met ketenpartners organiseren we een gezamenlijke aanpak om het kind en ouders heen. Ouders hoeven zo niet van de ene naar de andere instantie. We zijn gestart bij de voorschoolse locaties.

Ontwikkelen van voorliggende voorzieningen

De aanwezigheid van een voorliggend aanbod is een onderdeel voor een verandering van inzet van jeugdhulp. De voorliggende voorziening moet van goede kwaliteit zijn om vroegtijdig te signaleren en snel passende hulp of ondersteuning aan te kunnen bieden. Hierop blijven we inzetten en we ontwikkelen hiervoor nieuwe of hernieuwde producten.

Maatschappelijke verbindingen

Arnhem kent levendige wijken waarin bewoners elkaar accepteren en zich veilig en prettig voelen.
De verbinding en samenwerking die ontstaan is tussen organisaties in de coronacrisis willen we verstevigen.

Netwerkaanpak eenzaamheid

In aansluiting op het landelijke programma 'Een tegen eenzaamheid' hebben we een lokale aanpak van eenzaamheid ontwikkeld, ook versterkt door de gevolgen van de coronacrisis. We zetten in op netwerkverbinding in wijken en pilots in Arnhemse wijken. We gebruiken het landelijk ontwikkelde instrumentarium. In de opdrachten aan onze welzijnspartners hebben we eenzaamheid ook expliciet als thema meegenomen. We werken samen met het Ministerie van VWS en met de organisaties en initiatieven in de wijken.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Kengetal sociale cohesie	5,7		5,7		

Eenheid: Het kengetal sociale cohesie geeft aan in hoeverre er sprake is van binding met de buurt en buurtbewoners.

Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)

Actief als vrijwilligers	32%	33%
Eenheid: % inwoners dat actief is als vrijwilliger		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		
Kengetal emotioneel eenzaam	2,5	2,8
Eenheid: Het kengetal emotioneel eenzaam geeft aan in hoeverre inwoners onvoldoende netwerk om zich heen hebben zoals familie, vrienden, buren. Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		
Kengetal sociaal eenzaam	2,7	2,6
Eenheid: Het kengetal sociaal eenzaam geeft aan in hoeverre inwoners zich eenzaam voelen.		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		
Waardering aanbod voorzieningen ouderen		27%
Eenheid: % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor ouderen		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		
Waardering aanbod voorzieningen jongeren		22%
Eenheid: % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor jongeren		
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)		

Zelf- en samenredzaamheid

De Arnhemse burger is zoveel mogelijk zelfredzaam en maakt gebruik van eigen kracht en van eigen sociale netwerk.

Ondersteuning mantelzorgers

Met verschillende partners is een mantelzorgakkoord gesloten. We ondersteunen mantelzorgers op maat, zetten in op (h)erkenning van en bewustwording over mantelzorg en de kwetsbare positie van mantelzorgers bij inwoners, professionals en intermediairs en faciliteren ontmoeting in de wijken tussen mantelzorgers. Arnhemmers zorgen vaak voor hun geliefden, voor familie, voor buren. Deze informele zorg is van groot belang voor de Arnhemmers die hulp nodig hebben en helpt bij het beperken van het beroep op maatwerkvoorzieningen. Daarom willen wij informele zorg stimuleren en helpen hierbij waar dat kan. Niet alleen door informele zorgverleners direct te ondersteunen, maar ook door bijvoorbeeld de professionele zorgverleners en de Sociale wijkteams te helpen bij de manier waarop zij het beste met informele zorg om kunnen gaan. Mantelzorgers en informele zorg verdienen een expliciete ‘plek’ aan de zorgtafel.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Mantelzorg	19%		22%		
Eenheid: % inwoners dat het afgelopen jaar mantelzorg heeft gegeven					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					

Duurzame inburgering

Nieuwkomers voelen zich welkom in Arnhem. Ze kunnen zo snel mogelijk een zelfstandig leven opbouwen. Werk wordt gezien als de beste manier om mee te doen in de maatschappij. We combineren begeleiding naar werk met het leren van taal, persoonlijke ontwikkeling en de juiste zorg en ondersteuning.

Nieuwkomers doen mee

Ons uitgangspunt is dat werk de beste manier is om de taal te leren, te integreren en een duurzaam bestaan op te bouwen. Participeren in een werkomgeving wordt door nieuwkomers gezien als het meest leerzaam. Zelfs als je de taal nog niet spreekt, is meedoen positief voor de algehele gezondheid.

Nieuwkomers voelen zich thuis

Je thuisvoelen is een belangrijke voorwaarde om je plek te vinden in de samenleving. Een nieuwkomer komt terecht in een nieuwe wijk, in een nieuwe woning en moet nog een sociaal netwerk opbouwen.

Een passend vangnet

Niemand hoeft op straat te slapen of in een onveilige thuissituatie te leven. Onze focus ligt bij het zoveel mogelijk voorkomen dat opvang nodig is en het bieden van een perspectief. Als opvang toch nodig is, wordt snel opvang en persoonsgerichte ondersteuning geboden, gericht op duurzame uitstroom. Nazorg is belangrijk om terugval te voorkomen. Dit geldt voor iedereen die opvang behoeft: dak- en thuislozen, slachtoffers van huiselijk en eergerelateerd geweld, uitgeprocedeerde asielzoekers en alleenstaande minderjarige vluchtelingen.
De komende jaren zetten we extra in op de transitie van maatschappelijke opvang naar wonen. Voor dak- en thuislozen gaan we extra woonplekken realiseren.

Actieprogramma dak- en thuisloze jongeren

Arnhem is een van de veertien pilotgemeentes in het landelijke Actieprogramma dak- en thuisloze jongeren. De ambitie is om het aantal dak- en thuisloze jongeren eind 2021 te minimaliseren. Als opvang toch nodig is, dan zo kort mogelijk. Om de ambitie te realiseren wordt maximaal gebruik gemaakt van de regelruimte in de wet, en wordt gewerkt met de doorbraakmethode. Knellende regels worden zowel landelijk als op lokaal niveau zoveel mogelijk aangepast. De sleutel ligt bij preventie: het voorkomen van dak- en thuisloosheid.

Regionale aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling

Arnhem is centrumgemeente voor de regio Arnhem-Achterhoek. De prioriteiten uit de regioaanpak zijn gebaseerd op 1) meer inzetten op vroegsignalering en preventie van huiselijk geweld, 2) huiselijk geweld stoppen en duurzaam oplossen en 3) aandacht voor specifieke aanpakken (denk bijvoorbeeld aan eergerelateerd geweld en ouderenmishandeling). Om te kunnen ontwikkelen op deze prioriteiten is samenwerking met regionale en lokale partners cruciaal. Denk hierbij aan regiogemeenten, de Sociale wijkteams, Veilig Thuis, jeugdgezondheidszorg, jeugdzorgaanbieders en Moviera. In de uitvoering van de regioaanpak is de subsidie aan Moviera (vrouwenopvang) en Veilig Thuis van belang.

Versterken ketensamenwerking OGGz-partners

In de OGGz-structuur werken heel veel partners samen. De regie ligt bij VGGM en is gericht op professionele en naadloze samenwerking waarbij de cliënt centraal staat. Doel is het bieden van een passend vangnet.

Aanpak terugdringing dakloosheid

De brede, landelijke, aanpak terugdringing dakloosheid richt zich op drie sporen:

- preventie (voorkomen dakloosheid);
- vernieuwing opvang (afbouw capaciteit opvang; opvang in 1- of 2 persoonskamers);
- zelfstandig wonen (eventueel met begeleiding).

Arnhem zet, met de coronacrisis als versneller en zoals opgenomen in de Herstelagenda, maximaal in op het creëren van woonplekken, uitstroom uit de (nood)opvang en ombouw en afbouw van de capaciteit van de maatschappelijke opvang. Deze laatste is afhankelijk van de realisatie van het aantal woonplekken. Lukt dit niet tijdig of onvoldoende, dan wordt ingezet op tijdelijke en/of permanente uitbreiding van de bestaande opvangcapaciteit.
Verder wordt onverminderd ingezet op preventie. Dit krijgt vorm in nauwe samenwerking met het programma Doorbraak naar Werk (armoede en schulden, werk en inkomen) en het programma Zorg Dichterbij (voorkomen uitval).

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal dak- en thuislozen					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					
Tijd tot opvang (zowel direct als langdurig)					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					
Duur van opvang (zowel direct als langdurig)					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					
Mate van terugval					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					
Aantal gerealiseerde woonplekken t.b.v. uitstroom uit de maatschappelijke opvang					
Bron: Deze indicator wordt vanaf 2022 opgenomen in de GMSD					

Inclusief Arnhem

Arnhem moet een stad zijn van en voor alle inwoners, ongeacht culturele achtergrond, levensbeschouwing, seksuele geaardheid, beperking en/of chronische ziekte, leeftijd en geslacht. We richten ons op de volgende vijf focuspunten die we samen met de stad willen realiseren:

1. Voorkomen en tegengaan van discriminatie;
2. Positie inwoners met beperking versterken;
3. Diversiteit in organisaties;
4. Inclusieve gemeentelijke organisatie;
5. Inclusieve gemeentelijke communicatie.

We kijken ook nadrukkelijk naar onszelf als gemeente en werkgever: op welke vlakken kunnen wij onszelf verbeteren en de stad en onze partners inspireren om met ons mee te doen?

Voorkomen en tegengaan van discriminatie en racisme

Met het actieplan 'Vrij zijn in Arnhem' binden we de strijd aan tegen discriminatie en racisme. In het actieplan staan 37 acties waarmee discriminatie en racisme de komende twee jaar moeten worden teruggedrongen. Centraal hierbij staan de volgende drie pijlers:

- de kracht van diversiteit laten zien,
- meer besef van discriminatie en racisme,
- zero tolerance tegen discriminatie en racisme.

Het plan is samen met de stad tot stand gekomen en wordt ook samen met de stad uitgevoerd. Een vertegenwoordiging uit de stad blijft nauw betrokken bij het ontwikkelen en bijsturen van de plannen. Er zit veel energie in de stad op dit thema. Deze energie gebruiken we als kickstart voor een stadsbrede beweging richting een inclusieve en diverse stad.

Bestendigen regenboogaanpak

De LHBTIQ+ gemeenschap heeft een prominente plek in het actieplan discriminatie en racisme. We streven naar een integrale en intersectionele aanpak. Dit doen we onder andere door de motie ‘Met de regenboogdoelgroep samenwerken aan de Regenboogdoelen’ (20M278) met partner InDifferent uit te voeren. Hierin streven we naar een dekkend netwerk op VO-scholen binnen 2 jaar. InDifferent is een Arnhemse organisatie die zich inzet voor inclusie, diversiteit en respect op middelbare scholen in Arnhem. Daarnaast gaan we verder in gesprek met geloofsgemeenschappen over Inclusie en de LHBTIQ+ gemeenschap (20M268). In het actieplan 'Vrij zijn in Arnhem' zetten we, ook voor de LHBTIQ+ gemeenschap, extra in op zichtbaarheid van de gemeenschap en de partijen in de stad, meer besef en bewustwording en zero tolerance tegen discriminatie van LHBTIQ+-personen. Openstaande acties uit de bestaande regenboogagenda nemen we hierin mee.

Positie inwoners met een beperking versterken

Als koplopergemeente van het VN-verdrag Handicap nemen we passende maatregelen, zodat personen met een beperking zo zelfstandig en onafhankelijk mogelijk kunnen leven. Maatregelen zoals uitbreiding van de semiopenbare toiletten, toegankelijke stembureaus, inclusieve speeltuinen en inclusieve voorschoolse of vroegschoolse educatie. De Arnhemse Standaard Toegankelijkheid is hiervoor een belangrijk instrument. Uiteraard voeren we de aanpassingen en inrichting uit in nauwe samenspraak met belanghebbenden en ervaringsdeskundigen (onder wie het Arnhems Platform Chronisch Zieken en Gehandicapten). Hierbij gebruiken we de in 2021 ontwikkelde meerjarige Inclusieagenda VN-verdrag Handicap als leidraad.

Diversiteit in organisaties

Arnhem gelooft dat organisaties die de samenleving representeren, die samenleving ook het beste kunnen dienen. Daarom werkt de gemeente samen met meerdere Arnhemse organisaties hard om de diversiteit van de stad meer terug te laten komen in het personeelsbestand. Organisaties die werk maken van, of aan de slag gaan met, diversiteit en inclusie hebben veelal dezelfde uitdagingen. Met een stedelijke aanpak op dit thema bundelen meerdere Arnhemse organisaties de krachten. Met het doel om elkaar te versterken en te stimuleren in het realiseren van diverse en inclusieve organisaties. We willen zo het aanwezige cultureel diverse talent binden aan de organisatie en de stad, zodat vraag en aanbod beter samen komen. We werken samen aan een stad met inclusief werkgeverschap, waarbij de Arnhemse werkgevers ruimte maken voor elk talent. Ook wij als gemeente hebben deze ambitie (zie onderstaand punt 'Inclusieve gemeentelijke organisatie') als het gaat om het zijn van een diverse en inclusieve organisatie. De gemeente faciliteert deze aanpak.

Inclusieve gemeentelijke organisatie

In april 2021 is de bestuursopdracht 'Diverse en inclusieve organisatie' vastgesteld. Hierin staat dat de gemeente Arnhem momenteel nog onvoldoende een afspiegeling van de stad is als het gaat om mensen met een niet-westerse achtergrond of een (arbeids)beperking. Binnen vijf jaar willen we een inclusieve en diverse organisatie zijn, die op alle niveaus binnen de organisatie een afspiegeling is van de Arnhemse beroepsbevolking. Dit willen we realiseren door te streven naar een divers personeelsbestand en door het inrichten van een inclusieve (werk)cultuur.

De bestuursopdracht kan alleen gerealiseerd worden met inzet van de gehele ambtelijke organisatie. Om hier goed sturing aan te geven is een manager Inclusie en Diversiteit aangesteld, die de organisatie op weg helpt om een verandering/cultuuromslag te maken en inclusie onderdeel van het DNA te maken. Hiervoor hebben we voor 3 jaar €100.000 (jaarlijks) opgenomen.

Inclusieve gemeentelijke communicatie

Als gemeente gaan we voor communicatie die begrijpelijk is en waarbij iedereen zich gezien en begrepen voelt. Dat doen we langs de volgende lijnen:

Schrijven in voor iedereen begrijpelijke taal
Wij gaan verder met bewustwording en training van de gemeentelijke organisatie. We gaan het gesprek aan met onze gemeenschappelijke regelingen en uitvoeringsorganisaties, om hen ertoe te bewegen om ook taalniveau B1 als norm te nemen. We zetten een Lezerspanel op. De deelnemers worden breed geworven onder de inwoners van Arnhem. Zij gaan een aantal keren per jaar feedback geven op onze schriftelijke communicatie. En ten slotte gaan we een proef houden met beeldbrieven.

Verdere verbeteren toegankelijkheid websites
We werken door aan de verbeterslag van www.arnhem.nl en gaan andere aan de gemeente verbonden sites (laten) toetsen aan de wettelijke eisen. We richten een proces in om ervoor te zorgen dat de eisen op het gebied van toegankelijkheid (en beveiliging) voor toekomstige websites vooraf zijn geborgd.

Communicatie waarin alle Arnhemmers zich herkennen
We onderzoeken of we in onze communicatie aansprekend zijn voor álle Arnhemmers en wat we eventueel beter kunnen doen. Op basis van de input die we in de tweede helft van 2021 verzamelen, maken we in 2022 een plan om de gemeentelijke communicatie nog inclusiever te maken.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhemmers voelen zich thuis en kunnen meedoen in hun stad	**23.794**	**872**	**0**	**200**
Veilig en positief opgroeien	717	0	0	0
Meedoen en openstaan voor elkaar	1.597	125	0	200
Een passend vangnet	19.000	747	0	0
Inclusief Arnhem	831	0	0	0
Duurzame inburgering	1.649	0	0	0
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**23.794**	**872**	**0**	**200**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	21.088	19.859	25.753	23.794	23.408	22.641	22.620
Baten	1.227	754	1.558	872	747	747	747
Saldo lasten en baten	***-19.860***	***-19.105***	***-24.196***	***-22.922***	***-22.922***	***-21.894***	***-21.873***
Toevoegingen aan reserves	880	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	2.930	200	1.084	200	200	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***2.051***	***200***	***1.084***	***200***	***200***	***0***	***0***
Gerealiseerd resultaat	**-17.810**	**-18.905**	**-23.112**	**-22.722**	**-22.461**	**-21.894**	**-21.873**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 23,8 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- uitgaven en subsidies voor maatschappelijke opvang/verslavingszorg/OGGz: € 10,8 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor vrouwenopvang en huiselijke geweld incl. Veilig Thuis: € 8,2 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor welzijn incl. preventief jeugdbeleid: € 2,3 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor asiel-vluchtelingenzaken: € 1,6 miljoen;
- uitgaven en subsidies voor integratie, anti-discriminatie en inclusie: € 0,8 miljoen;

De totale lasten dalen ten opzichte van 2021 met € 2,0 miljoen. Dat is grotendeels als volgt te verklaren:

- De uitgaven voor Maatschappelijk Opvang dalen met € 0,9 miljoen, door incidentele rijksmiddelen in het budget van 2021.
- De uitgaven voor Asiel- en vluchtelingenzaken dalen met € 0,7 miljoen. Dit wordt veroorzaakt doordat er incidentele middelen uit 2021 wegvallen.

Baten

De totale baten voor 2022 zijn begroot op € 0,9 miljoen. Deze baten hebben grotendeels betrekking op de Maatschappelijke opvang/verslavingszorg en betreffen de specifieke rijksvergoeding voor de Heroïne-unit (€ 0,7 miljoen) en overige opbrengsten waaronder eigen bijdragen (€ 0,2 miljoen).

Onttrekkingen aan reserves

In 2022 (en voor 2023) is een onttrekking aan de bestemmingsreserve Transformatie Zorg begroot van € 0,2 miljoen in het kader van de herijkingsopgave Welzijn.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Passend Vangnet: Naast subsidiepartners werken we vooral samen met VGGM, Veilig Thuis, COA en Sociale wijkteams en woningcorporaties.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Arnh Platf Chronisch zieken Gehand
- Leger des Heils Gelderland
- Pactum
- RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei
- Scalabor
- St. IrisZorg
- St. Kruispunt
- St. Moviera
- St. Rijnstad
- St. Stoelenproject De Duif
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
- St. Vluchtelingenwerk Oost-Ned

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Welzijn en inclusie. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Inburgering

Corona risico's

Extra locaties beschermd wonen en maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona
Toename meldingen Veilig Thuis
Inzet vrouwenopvang bij Moviera

Beleidskaders

- Eindevaluatie Minder Opvang Beter Leven;
- Actieprogramma Dak- en thuisloze jongeren;
- Kamerbrief over Een (t)huis, een toekomst, De aanpak van dak- en thuisloosheid;
- Plan van Opvang naar wonen
- Herijking welzijnsopdracht. Samen werken aan een sterke sociale basis. Richtinggevende notitie;
- Meedoen en Thuis voelen, een nieuw bestaan in Arnhem;
- Arnhemse standaard toegankelijkheid;
- Uitvoeringsplan inclusief Arnhem.

Gezondheid en sport

Een goede gezondheid is de basis voor een gelukkig leven en daarmee de basis voor participatie van inwoners in onze maatschappij. Daarom vinden wij dat alle Arnhemmers gelijke kansen moeten krijgen om te sporten, bewegen en hun gezondheidspotentieel zo goed mogelijk te benutten. Dit betekent dat elke Arnhemmer de mogelijkheden moet hebben om zichzelf een gezonde leefstijl eigen te maken en zich deze vaardigheden zo jong mogelijk aan te leren. Hierbij willen we oog hebben voor mensen voor wie dit geen vanzelfsprekendheid is.
We richten ons daarbij op het stimuleren van gezond gedrag en het tegengaan van ongezond gedrag, zoals roken, te weinig bewegen, ongezonde voeding en problematisch alcoholgebruik. Met verschillende programma's helpen we onze inwoners een gezonde leefstijl eigen te maken. We stimuleren bewegen voor iedereen, bijvoorbeeld door activiteiten te organiseren en sportaccommodaties te realiseren.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhemmers gezonder en fitter

Een goede gezondheid vormt de basis voor een gelukkig leven en is daarmee ook de basis voor deelname van inwoners aan onze samenleving. Alle Arnhemmers moeten gelijke kansen krijgen om hun gezondheidspotentieel optimaal te benutten, zeker ook in tijden van corona. Een gezonde leefstijl en een goed ingerichte woonomgeving, met oog voor gezondheid en bewegen, zijn daarvoor belangrijke voorwaarden. Dit is de kern van het plan 'Gezond en Fit; Aanpak voor een gezonde leefstijl in Arnhem' (mei 2020) waarin we als gemeente onze ambities voor gezondere en fittere Arnhemmers presenteren. De aandacht gaat daarbij vooral uit naar die inwoners voor wie een goede gezondheid niet vanzelfsprekend is. Dit sluit aan bij de Arnhem-Oost-aanpak.

Achter een verminderde gezondheid van inwoners gaan vaak problemen schuil die zich manifesteren buiten het gezondheidsdomein. Armoede en schulden, problemen rondom huisvesting, een lage opleiding, werkloosheid en ook de kwaliteit en inrichting van de woonomgeving kunnen van invloed zijn op de gezondheid. Dit vraagt om een aanpak die beleidsdomeinen overstijgt. Om die reden betrekken we bij onze plannen diverse partijen in de stad: beheerders openbare ruimte, zorginstellingen, het Sportbedrijf en sportaanbieders, wijkteams, onderwijs en het bedrijfsleven.

We sluiten aan bij het Nationaal Preventieakkoord (2018) en kiezen ervoor te investeren vooral in preventieve maatregelen, ook omdat dit op lange termijn ertoe kan bijdragen dat minder inwoners gebruik (moeten) maken van zorg. We bouwen voort op de stappen die in het verleden al zijn gezet en continueren de interventies op het vlak van bewegen en publieke gezondheid die effectief zijn gebleken.
We continueren het Arnhems Lokaal Sportakkoord waarmee we inzetten op samenwerking met betrokken partijen om bewegen te stimuleren voor alle Arnhemmers. De uitvoeringsfase loopt door in de komende jaren. Daarnaast blijven we inzetten op Urban Sports. Breder dan voor de doelgroep die Urban Sport interessant vindt (10-30 jaar), zetten we in op het beter benutten van de openbare ruimte voor bewegen. Een voorbeeld hiervan zijn de beweegroutes die in de Arnhemse parken gerealiseerd gaan worden.

Corona
De coronacrisis heeft gevolgen gehad voor de gezondheid van Arnhemmers, op allerlei vlak. Hoewel de gevolgen voor de infrastructuur (sportaanbieders, samenwerkingspartners) beperkt blijven, door onder andere steun van de overheid, is het langdurige effect op onze inwoners nog niet te overzien. Juist omdat de coronapandemie heeft aangetoond hoe belangrijk een goede (basis)gezondheid is, is er werk aan de winkel voor ons programma Gezond en Fit. (Extra) investeren in preventie blijkt noodzakelijk om onze inwoners weerbaar te houden. In 2022 intensiveren we daarom onze inspanningen waar we dat kunnen, om zoveel mogelijk mensen te bereiken. De coronacrisis blijkt harder toe te slaan onder kwetsbare groepen. Daarom blijven wij de focus richten op preventie en het stimuleren van een gezonde leefstijl vooral onder kwetsbare groepen. Nadat de acute crisisperiode voorbij is, blijven we de vinger aan de pols houden wat betreft de gevolgen voor de sport(verenigingen).
Tijdens de coronacrisis is het belang gebleken van een gezondheidsdienst (GGD) die goed is toegerust voor zijn basistaken maar ook snel kan opschalen wanneer de omstandigheden in een crisissituatie dat vereisen. In 2022 bekijken we in nauw overleg met de GGD wat er mogelijk extra nodig is en op welke wijze wij als gemeente extra kunnen investeren om de slagkracht van de GGD te vergroten waar het gaat om gezondheidspreventie, infectieziektebestrijding en publieke gezondheid in het algemeen (motie 21M52g, Investeren in preventie en publieke gezondheid loont).

Gezonde levensstijl

Iedere Arnhemmer moet in staat zijn zichzelf een gezonde leefstijl eigen te maken en zich deze vaardigheden zo jong mogelijk aan te leren, zoals gezond eten en drinken. Onze focus ligt op een rookvrije generatie, het voorkomen en verminderen van overgewicht en het tegengaan van problematisch alcoholgebruik. Om een gezonde levensstijl laagdrempelig en toegankelijk te maken voor iedereen komt er een ‘actieplan voetganger’, met als doel wandelen en joggen door de gehele stad veiliger en aantrekkelijker te maken (amendement 20A74 Actieplan voetganger).

Kinderen hebben rond en na hun geboorte een kansrijke start

We willen dat alle kinderen opgroeien in een gezonde en veilige leefomgeving. Gezondheidsverschillen ontstaan vaak al op jonge leeftijd. Daarom leggen we bij onze inzet de focus op een gezonde start voor kinderen met hun ouders in de eerste fase van hun bestaan. We willen kwetsbare zwangerschappen en ouderschappen, samenhangend met sociale risicofactoren, tijdig op het spoor komen en passende ondersteuning bieden aan (jonge) ouders en gezinnen. We leveren daartoe een passend en vraaggestuurd aanbod aan interventies voor, tijdens en na de zwangerschap. Met het uitbouwen en versterken van de in 2021 in het leven geroepen Lokale coalitie Kansrijke Start, beogen we een sluitende aanpak te creëren in de zorg rondom kwetsbare zwangeren en jonge ouders, met name waar het gaat om de aansluiting van het medische op het sociale domein. Zo dragen we bij aan het voorkomen van ernstiger problemen en gezondheidsachterstanden op latere leeftijd.

Minder inwoners hebben overgewicht

Het programma GO! (Gezond Onderweg), een wijkgericht behandelprogramma met als component een passend sport- en beweegaanbod voor de doelgroep, is effectief gebleken in de aanpak van overgewicht bij kinderen. Het programma wordt, na een pilot in de wijken Malburgen en Presikhaaf, uitgebreid naar nog drie aandachtswijken: Geitenkamp, Klarendal en het Arnhemse Broek.
Het programma JOGG richt de aandacht op een gezonde leefstijl bij kinderen in het algemeen en een gezond gewicht in het bijzonder. Het programma stimuleert gezonder eten en drinken in de omgeving waarin kinderen dagelijks verkeren, zoals op scholen, in kindercentra, bij sportverenigingen, en bevordert een leefomgeving die uitnodigt tot activiteit en tot sportief bewegen. We hebben het voornemen om JOGG in 2022 uit te breiden.

Meer (jonge) Arnhemmers voldoen aan de beweegnorm

De grootste bijdrage die de gemeente levert aan dit doel is nog steeds door middel van het faciliteren van bewegen. Dit gebeurt door middel van subsidie aan het Sportbedrijf Arnhem, dat voor de gemeente de sportparken, wijkvoorzieningen en zwembaden beheert en exploiteert.

Daarnaast volgen uit het plan Gezond en Fit de volgende speerpunten: In samenspraak met het primair onderwijs in Arnhem is de 2+1+2 aanpak ontwikkeld, met het oogmerk dat meer kinderen in de leeftijd van de basisschool gaan voldoen aan de landelijke beweegnorm, namelijk 5 uur per week bewegen. De aanpak behelst dat kinderen 2 uur per week bewegingsonderwijs ontvangen op school, 1 uur per week onder schooltijd bewegen op en rond school en 2 uur bewegen direct na school, bijvoorbeeld in de naschoolse opvang of bij een sportvereniging.

De afgelopen twee jaar heeft de gemeente meer aandacht voor Urban Sport gehad. Door middel van de pilot 'Urban Sports Coalition' is de doelgroep en haar behoeften in kaart gebracht. Er worden twee BMX-pumptracks gerealiseerd evenals een nieuwe skatebaan. In 2022 zullen hierop ook activiteiten georganiseerd worden ter stimulering van het gebruik.

Problematisch alcohol- en druggebruik terugdringen/ Kinderen en jongeren kunnen rookvrij opgroeien

We sluiten aan op de landelijke campagne NIX-18, en willen voorkomen dat jongeren onder 18 jaar gaan roken en alcohol drinken. Bij jongeren ouder dan 18 jaar en volwassenen willen we alcohol- en middelengebruik ontmoedigen. Hiervoor maken we afspraken met onze contractpartners over niet-roken bij jeugdactiviteiten en het beperken van de zichtbaarheid van alcoholmarketing en de schenktijden tijdens dagen dat de jeugd sport. We willen bevorderen dat kinderen opgroeien in een rookvrije omgeving: sportaccommodaties in Arnhem zijn rookvrij. We geven voorlichting aan zwangere vrouwen en jongeren in het voortgezet onderwijs over de risico's van roken. Met relevante partijen sluiten we een convenant voor een rookvrije generatie. Zo willen we het vanzelfsprekend maken dat kinderen en jongeren geheel rookvrij kunnen opgroeien.

Voor zover in het voorgaande nog niet benoemd, gaan we in 2022 ook aan de slag met de opgaven en de ambities die het Rijk formuleert in de recent verschenen Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024 ‘Gezondheid breed op de agenda’ (mei 2020), die het kabinet in de komende beleidsperiode met voorrang wil aanpakken:

- gezondheid in de fysieke en sociale leefomgeving;
- gezondheidsachterstanden verkleinen;
- druk op het dagelijks leven bij jeugd en jongvolwassenen verminderen;
- vitaal ouder worden.

Wij geven uitvoering aan het vastgestelde Initiatiefvoorstel Arnhems preventieplan mondzorg voor kinderen in onze rol als aanjager en verbinder tussen betrokken partijen, onder meer VGGM, Sociale wijkteams, scholen en zorgverzekeraar.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
% voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen				54%	
Eenheid: Percentage inwoners dat voldoet aan de Nederlands Norm Gezond Bewegen (19 en ouder)					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
% roken				21%	
Eenheid: Percentage inwoners dat rookt					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
% voldoet aan alcoholrichtlijn				43%	
Eenheid: Percentage inwoners dat voldoet aan de alcoholrichtlijn					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
% kinderen eet minstens elke dag fruit	70%				
Eenheid: Percentage kinderen (0 tot 11 jaar) dat minstens elke dag fruit eet					
Bron: Kindmonitor GGD					
% lid van sportvereniging	20%	20%			
Eenheid: Percentage inwoners dat is aangesloten bij een sportvereniging					
Bron: Sportbonden en NOC*NSF. Kennis- en Informatiesysteem Sport (KISS).					
% goed/ zeer goed ervaren gezondheid				80%	
Eenheid: Percentage inwoners dat de gezondheid als goed of zeer goed ervaart					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)					
Waardering sportvoorziening	60%		61%		
Eenheid:% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende sportvoorzieningen					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					
Waardering speelvoorzieningen kinderen			60%		
Eenheid:% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende speelplekken voor kinderen					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					
Waardering voorzieningen om te bewegen			73%		
Eenheid:% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende mogelijkheden om te bewegen					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					
Niet sporters				46,9%	
Eenheid: Het percentage niet-wekelijkse sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.					
Bron: Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD's, CBS en RIVM (vierjaarlijks, verplichte BBV-indicator)					

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhemmers gezonder en fitter	**22.326**	**3.076**	**470**	**343**
Gezonde levensstijl	22.326	3.076	470	343
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**22.326**	**3.076**	**470**	**343**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	24.062	20.157	21.450	22.326	22.825	22.499	22.514
Baten	6.454	2.674	3.338	3.076	3.076	3.076	3.076
Saldo lasten en baten	***-17.608***	***-17.483***	***-18.112***	***-19.251***	***-19.251***	***-19.423***	***-19.438***
Toevoegingen aan reserves	397	354	470	470	470	470	470
Onttrekkingen aan reserves	989	260	432	343	423	379	414
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***592***	***-94***	***-37***	***-126***	***-126***	***-91***	***-56***
Gerealiseerd resultaat	**-17.016**	**-17.577**	**-18.149**	**-19.377**	**-19.797**	**-19.514**	**-19.494**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 22,3 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Subsidie Sportbedrijf: € 11,4 miljoen;
- Kosten voor collectieve preventie volksgezondheid: € 2,7 miljoen;
- Kapitaallasten: € 2,1 miljoen;
- Kosten voor uniforme deel van de jeugdgezondheidszorg: € 2,1 miljoen;
- Overige subsidies sport: € 0,9 miljoen;
- Overige lasten: € 3,1 miljoen.

De totale lasten stijgen ten opzichte van 2021 met € 0,9 miljoen.
Dit komt met name door:

- de begrote kapitaallasten voor het Zwembad Valkenhuizen € 0,6 miljoen;
- een verhoging van het budget VGGM met € 0,4 miljoen) op basis van raadsmotie 21m52g

Baten

De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 3,1 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Verhuur panden en accommodaties: € 3,0 miljoen;
- Overige opbrengsten: € 0,1 miljoen.

De totale baten stijgen met € 0,3 miljoen ten opzichte van 2021, door een opbrengst vanuit openbare ruimte ter dekking voor de verhoging van de subsidie aan Sportbedrijf.

Toevoegingen aan reserves

In 2022 wordt voor totaal € 0,5 miljoen toegevoegd aan de reserves.

- € 0,5 miljoen wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Onderhoud Vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves

In 2022 wordt voor totaal € 0,3 miljoen onttrokken aan de reserves.

- € 0,2 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Kapitaallasten;
- € 0,1 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Onderhoud Vastgoed.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Sportbedrijf Arnhem
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Sportbedrijf Arnhem;
- Eerstelijnsgezondheidszorg (onder andere huisartsen);
- Rijnstate;

- Onderwijsinstellingen;
- Sociale Wijkteams;
- Menzis;
- Iriszorg verslavingspreventie;
- Indigo;
- Provincie Gelderland;
- Sportaanbieders;
- Partners uit het Verloskundig Samenwerkingsverband Kracht (Arnhem e.o.).

Daarnaast zijn er nog een aantal kleinere partijen die een preventief aanbod hebben in Arnhem.

Subsidies

Hieronder zijn de partijen opgenomen die in 2022 naar verwachting meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen vanuit dit programma:

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Sportcentrum Rijkerswoerd
- St. Zwembad Klarenbeek

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Gezondheid en sport. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Verrekening BTW op sport

Corona risico's

Sportbedrijf; terugloop inkomsten
Wegvallen inkomsten Sportverenigingen

Beleidskaders

- Plan Gezond en fit;
- Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024 ‘Gezondheid breed op de agenda’ (mei 2020);
- Nationaal Preventieakkoord;
- Sport- en beweegakkoord Gemeente Arnhem (juni 2020).

Klimaat en energie

Arnhem heeft de ambitie om in 2050 een klimaatneutrale gemeente te zijn. Hoe we dat gaan doen, hebben we vastgelegd in het programma New Energy Made in Arnhem. We streven naar een fikse CO2-reductie door energiebesparing in de bebouwde omgeving en bij bedrijven en het opwekken van duurzame elektriciteit (met zonnepanelen en windmolens) en duurzame warmte als alternatief voor aardgas. En ook door schone mobiliteit zoals zero emissie openbaar vervoer, elektrische deelauto's en fietsen en de aanleg van laadinfrastructuur voor elektrische voertuigen. Bewustwording en gedrag spelen daarbij een belangrijke rol. Met 'Arnhem Aan' willen we mensen enthousiasmeren en motiveren om aan de slag te gaan met energie besparen en hernieuwbare energie opwekken.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

In 2030 61% CO2-reductie t.o.v. 2017, dit is 572 kT CO2, verdeeld: 130 kT autonome ontwikkelingen, 191 kT (in)direct binnen actieprogramma NemiA, 5 kT (in)direct binnen andere programma's Arnhem en 246 kT buiten de gemeentegrens (in de regio)

Arnhem volgt in haar ambities internationale afspraken, het klimaatakkoord en het Gelders Energieakkoord. Arnhem werkt toe naar een klimaatneutrale gemeente in 2050. Om dit te bereiken moet de komende jaren veel gebeuren. De doelstelling van het actieprogramma New energy made in Arnhem (NemiA) 2020-2030 is 61% CO2-reductie ten opzichte van 2017, met als tussendoelstelling 25% in 2023. Deze reductie wordt grotendeels gerealiseerd door het actieprogramma NemiA 2030 en overige programma's binnen de gemeente. Een deel van de reductie komt van autonome ontwikkeling, de resterende opgave zullen wij van buiten de gemeentegrens moeten halen of hier in de komende jaren aanvullende ambities op formuleren.
Gemeenten hebben, vanuit het klimaatakkoord, een grote (regie)rol bij het realiseren van de klimaatdoelen. We hebben als voorwaarde gesteld dat deze transitie haalbaar en betaalbaar is voor inwoners en bedrijven. In de praktijk blijkt nu al in veel gevallen dat het verduurzamen van woningen en gebouwen naar aardgasvrij en/of energieneutraal onvoldoende rendabel en financierbaar is. Via G40 en VNG vragen we als gemeenten daarom van het Rijk stevige ruggensteun op:

- Adequaat instrumentarium, financieringsruimte en de juiste condities voor de grote investeringen, zowel in de verduurzaming als in de benodigde infrastructuur.
- Meer dwingende en richtinggevende instrumenten en bevoegdheden, die in het Klimaatakkoord al zijn afgesproken, maar nog onvoldoende of geheel niet zijn doorgevoerd. Denk hierbij aan de bevoegdheid tot beëindigen van aardgaslevering door gemeenten - na gereedkomen van betaalbare, alternatieve warmtevoorziening -, spelregels voor collectieve warmtenetten (Wet Collectieve Warmte) en de inzet van de standaard- en streefwaarden voor versnelling van isolatie van bestaande woningen.
- Uitvoeringslasten: de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) heeft de kosten voor deze nieuwe taken en bijhorende extra lasten in de bestuurlijke en ambtelijke uitvoering van gemeenten vanuit het Klimaatakkoord in beeld gebracht. Hieruit blijkt dat de uitvoeringslasten voor gemeenten in 2022 €450 miljoen bedragen en dat deze oplopen tot € 599 miljoen in 2024. Voor G40 gemeenten wordt hierbij rekening gehouden met 39 – 43 extra fte aan personeelslasten. Aanvullend hierop worden er substantiële extra materiële kosten voorzien, vooral voor technisch onderzoek.

Zonder deze ondersteuning vanuit het Rijk zijn de ambities niet haalbaar.

Gebouwde omgeving: 77 kT CO2-reductie in 2030 ten opzichte van 2017

Binnen de gebouwde omgeving werken wij met een wijkgerichte aanpak aan het 'transitiegereed' maken van woningen en overige gebouwen. We gaan werken aan besparing door energiebewustwording en door bewoners aan te zetten om te isoleren. Hiernaast stimuleren wij woningeigenaren met collectieve inkoopacties voor het plaatsen van zonnepanelen. Met corporaties maken wij in de Prestatieafspraken wederom afspraken over de opwek met zonnepanelen op daken van corporatiebezit. In de kansrijke wijken en buurten gaan wij samen met bewoners onderzoek doen naar de kansen om voor 2030 van het aardgas af te gaan door middel van duurzame decentrale bronnen met restwarmte of een all-electric oplossing.

Uitvoeringsplan per wijk opstellen (8 jaar voor aardgasvrij)

In 2022 gaan we verder met verdiepende onderzoeken in de kansrijke wijken/buurten naar het meest aannemelijke alternatief voor aardgas. In drie kansrijke buurten die geschikt zijn voor een collectief warmtenet (Kronenburg, Elderveld-noord en Hoogkamp) wordt in 2022 verder gewerkt aan het opstellen van een integrale businesscase, waarin de verschillende investeringen die gedaan moeten worden vanuit de diverse stakeholders (corporaties, provincie/BZK, gemeente, netbeheerder en bewoners) samenkomen. Het participatieproces is een essentieel onderdeel van het uitvoeringsplan. Het eerste wijkuitvoeringsplan wordt naar verwachting eind 2022 ter vaststelling aangeboden aan de raad.

15% energiebesparing in gebouwde omgeving in 2030

In 2022 worden op diverse manieren gesprekken gevoerd in alle wijken over verduurzaming en wat bewoners zelf kunnen doen om energie te besparen. Dit is een vervolg op de wijkgesprekken die in 2021 zijn gevoerd. Hierbij is extra aandacht voor de Arnhemmers die we nu nog niet of nauwelijks bereiken. Om bewoners tot energiebesparing en -opwekking aan te zetten zijn verschillende financiële, adviserende en actie-instrumenten beschikbaar, zoals het Aanjaagfonds om duurzame wijkinitiatieven te ondersteunen, een toekomst bestendig wonen lening en het energieloket. Ook laten we goede voorbeelden zien van Arnhemmers, die inspireren om ook de slag te gaan.
In de kansrijke wijken werken wij aan de aardgasvrije opgave waarbij het transitiegereed maken (door isolatie) van de woningen en gebouwen een belangrijk onderdeel is, wat leidt tot energiebesparing. Voor de Arnhem-Oost wijken hebben wij vanuit BZK middelen ontvangen uit het Volkshuisvestingsfonds als financiële impuls om particulier woningbezit te verduurzamen. Met de corporaties zijn er doorlopende prestatieafspraken rondom isoleren van en het energie opwekken op het corporatiebezit.

250.000 zonnepanelen op daken in 2030

De acties voor dit doel vallen samen met de acties die genoemd zijn onder 15% energiebesparing in 2030.

6.500 woningen en publieke gebouwen aardgasvrij in 2030

Naar aanleiding van de warmteverkenning zijn in 2020 12 wijken/buurten benoemd die wij kansrijk achten om voor 2030 van het aardgas af te gaan. De onderzoeken en het participatieproces in deze buurten in 2021 hebben ertoe geleid dat de buurten Rijkerswoerd, Arnhem-West en Vredenburg (was Vredenburg/Kronenburg, nu alleen Kronenburg) zijn afgevallen. Vijf buurten die geschikt zijn voor een individuele all-electric oplossing en vijf buurten die geschikt zijn voor een warmtenet worden opgenomen in de Transitievisie warmte, als buurten die kansrijk zijn om verder te onderzoeken of ze van het aardgas af kunnen. Voor de wijken waarvan de conclusie is dat dit technisch en financieel kan, wordt een uitvoeringsplan uitgewerkt en voorgelegd aan de raad. In de Transitievisie warmte worden mogelijk nog nieuwe wijken/buurten aangewezen als kansrijk voor de overschakeling van fossiele naar duurzame warmtevoorziening. Zie hiervoor het raadsbesluit met betrekking tot de Transitievisie warmte.

2.500 huishoudens in energiearmoede geholpen in 2023

Met de Arnhemse aanpak energiearmoede, die de raad in 2021 heeft vastgesteld, zullen in 3 jaar tijd minimaal 2.500 huishoudens met een laag inkomen worden geholpen om hun energierekening te verlagen. We werken samen met een netwerk van partijen om de doelgroep te bereiken, deelnemers te werven, energiecoaches op te leiden en in te zetten, deelnemers met andere problemen door te verwijzen naar andere hulpverleners, en zo mogelijk werkgelegenheid te creëren. De aanpak is deels wijkgericht en deels stadsbreed. In de Arnhem-Oost wijken wordt de energiearmoede-aanpak afgestemd met betrokken partners en de verduurzaming van particulier bezit.

10 Arnhemse innovaties in wijken getest in 2030

In het traject 'om Arnhemse innovaties naar de wijken te brengen' maken we onderscheid tussen het proces ernaartoe en de daadwerkelijke projecten.
Het proces van 'de weg ernaartoe' heeft in 2020 en 2021 vorm gekregen. Er is inzicht verkregen in welke innovaties er zijn en in het bouwen van een netwerk waarin kennis wordt gedeeld. In 2021 is de kansrijkheid voor het eerste project 'Buurtbatterijen in Arnhem' onderzocht en is de eerste mijlpaal bereikt: het opleveren van een set randvoorwaarden voor de inzet van een buurtbatterij. Het plaatsen van een buurtbatterij in een daarvoor geschikte wijk kan in 2022 concreet worden, mits daar financiële middelen/subsidies voor gevonden worden. Verder onderzoeken we de bruikbaarheid van innovaties op het gebied van aquathermie, restwarmte uit industrie, een buurtenergiecentrale en zonnefolie, die in ontwikkeling zijn.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
CO2 uitstoot gebouwde omgeving	936	919			
Eenheid: kiloton					
Bron: Klimaatmonitor					
CO2 reductie gebouwde omgeving t.o.v. peiljaar 2017	0	17			
Eenheid: vermindering in C02 uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor					

Bedrijven en Industrie: 38kT CO2-reductie in 2030 ten opzichte van 2017

De doelstelling bij bedrijven en industrie is reductie van minimaal 38KT CO2-uitstoot tot 2030. Om tot deze reductie te komen, wordt gewerkt in twee sporen: stimuleren en handhaven. Bedrijven worden aangespoord om vanuit maatschappelijke verantwoordelijkheid en/of kostenbesparing duurzaamheidsmaatregelen door te voeren. Voor bedrijven gelden al enkele verplichtingen. Door inzet van (extra) handhaving wordt hierop gecontroleerd en worden bedrijven aangespoord om actie te ondernemen.

Communicatie en bewustwording intensiveren: 100% van bedrijven bekend met verduurzamingsmaatregelen in 2030

In 2022 voeren we het communicatieplan verder uit, waarbij we ons richten op communicatie over energie besparen en energie-opwek, en stimuleren we met behulp van financiële en adviserende instrumenten. We zorgen ervoor dat het zakelijke gedeelte van de website Arnhem Aan is gevuld met actuele informatie en inspirerende voorbeelden. Daarnaast organiseren we informatiebijeenkomsten voor bijvoorbeeld de SDE - subsidie en voeren we maatwerkgesprekken met ondernemers.

Energiebesparing bevorderen: 15% energiebesparing bij bedrijven en industrie in 2030

In 2022 zetten we vol in op de opgave van het verplichte energielabel C voor kantoren per 2023. Dit doen we via informeren en stimuleren. Met een gebiedsgerichte aanpak via Green Deals stimuleren we bedrijven op werklocaties om energiebesparende maatregelen te nemen. Daarnaast zetten we ook de extra handhaving door middel van energiecontroles bij bedrijven voort, via de ODRA.

Opwek en hergebruik van energie bevorderen: 75.000 zonnepanelen op daken bij bedrijven en industrie en 2 pilots met gebruik restwarmte in 2030

In 2022 blijven we stimuleren dat bedrijven hun daken gaan benutten voor zonnepanelen. Dit doen we door bij hen de SDE-regeling te promoten. Ook gaan we door met het benaderen van bedrijven met een toegekende SDE-subsidie om hen te stimuleren tot het daadwerkelijk realiseren van hun zon op dak-project. En met een gebiedsgerichte aanpak via Green Deals stimuleren we bedrijven op werklocaties om zonnepanelen op hun daken te nemen.

Meer bedrijven en industrie aardgasvrij maken: 500 extra bedrijven aardgasvrij in 2030

Met Arnhemse bedrijven die in de RES benoemd zijn als kansrijk qua levering van restwarmte, gaan we in gesprek. Indien mogelijk bereiden we een pilot restwarmte voor. Bedrijven die binnen kansrijke buurten vallen, worden meegenomen in de businesscases, genoemd onder het doel 'uitvoeringsplan per wijk opstellen'.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
CO2 uitstoot bedrijven en industrie	171	160	150		
Eenheid: kiloton					
Bron: Klimaatmonitor					
CO2 reductie bedrijven en industrie t.o.v. peiljaar 2017	0	11	21		
Eenheid: vermindering in C02 uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor					

Duurzame mobiliteit: reductie van 42 kT CO2 in 2030

De focus van de CO2-reductie bij duurzame mobiliteit ligt op twee vlakken: gedragsverandering en zero emissie voertuigen. Gedragsverandering speelt een rol bij de werkgeversaanpak, aanpak mobiliteitsbewegingen stadslogistiek en het stimuleren van deelvervoer. Daarnaast zet Arnhem in op zero emissie voertuigen en de benodigde infrastructuur.

Werkgevers-aanpak modalshift: doelstelling voor 2023 25% minder autogebruik bij 10 bedrijven

In 2022 starten we met de ondernemers die al hebben aangegeven hieraan te willen meewerken (netwerk NemiA). Ook bouwen we verder aan de benodigde infrastructuur. De voorzieningen die in 2020 zijn geïnstalleerd in het kader van het eHubs-project (elektrische deelfietsen bij station Arnhem-Zuid, GelreDome en Arnhem Centraal) zijn in 2021 uitgebreid met stallingen van elektrische deelbakfietsen in verschillende wijken rondom de eHubs. In 2022 worden er nieuwe hubs aangelegd bij station Velperpoort en station Presikhaaf, en bij de bedrijventerreinen Gelderse Poort, IJsseloord I en IJsseloord II.

Uitbreiden gebruik zero emissie deelmobiliteit: in 2030 1000 deelauto's en 2000 deelfietsen

In 2022 wordt de plaatsing van elektrische deelauto's en elektrische deelfietsen verder uitgebreid, conform het Beleidskader Deelmobiliteit Arnhem en het plaatsingsplan. In 2022 gaan we experimenteren met een free floating systeem van elektrische deelscooters.

Vergroten aandeel elektrische voertuigen: in 2023 1000 laadpunten en 20 snelladers

In 2021 is een begin gemaakt met de plaatsing van laadvoorzieningen volgens het Uitvoeringskader laden (strategisch plaatsen van laadpunten en -pleinen, gericht op toekomstig verwachte vraag). In 2022 en verder worden de nieuwe velden in Schuytgraaf op voorhand al voorzien van laadpleinen. De laadvoorzieningen in bestaande wijken worden uitgebreid.

Verduurzamen/verminderen mobiliteitsbewegingen stadslogistiek: doel 2025 100% zero emissie bestelvoertuigen in de binnenstad en 25% minder stadslogistieke bewegingen.

Op basis van het besluit in 2020 over de zero emissie zone (binnenstad), is in 2021 een begin gemaakt met de voorbereiding van de handhavingstechniek (camera's met kentekenherkenning). In 2022 wordt in samenwerking met de HAN Logistiek, de provincie Gelderland, de Rechtbank en de politie gezocht naar een samenwerking in de vorm van een goederenhub voor deze 'launching customers' en werken we aan flankerend beleid om ondernemers die al zero emissie de binnenstad bevoorraden te faciliteren.

Taxibeleid verduurzamen: doel 2030 is 100% zero emissie taxi's in de binnenstad

In 2022 gaan we samen met de provincie werken aan een dekkend snellaadnetwerk voor onder andere elektrische taxi's. Dit is ook onderdeel van de inspanningen onder het doel 'vergroten aandeel elektrische voertuigen'.

Zero emissie concessie doelgroepenvervoer: doel in 2030 is 100% zero emissie doelgroepenvervoer

In 2022 wordt de nieuwe aanbesteding voorbereid. Dit betekent het uitvoeren van een marktonderzoek en gesprekken voeren met alle potentiële aanbieders.

Vergroten aandeel zero emissie voertuigen leveranciers gemeente: doel 2023 is 100% van nieuw in te zetten bestel- en personenauto's moet zero emissie zijn.

In 2022 bepalen we bij welke aanbestedingen we zero emissie vervoer kunnen eisen. Deze actie sluit aan bij de stadslogistieke aanpak (launching customer goederenhub).

Zero emissie openbaar vervoer concessie: doel in 2023 is een volledig zero emissie OV concessie

In overleg met de provincie Gelderland zorgen we in 2022 voor aanbestedingsdocumenten ten behoeve van de volgende concessie, waarin de zero emissie eisen zijn opgenomen. Dit doen we samen met de andere regiogemeenten en op basis van een haalbaarheidsonderzoek.

Stimulering waterstofmobiliteit: in 2022 80 waterstof-elektrische personenwagens in Arnhem

In 2022 gaan we ten behoeve van het verminderen van de stikstofproblematiek op zoek naar partners die samen met de gemeente willen werken aan het ombouwen van een graafmachine naar waterstof. We zoeken hiervoor tevens EU subsidies.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
CO2 uitstoot verkeer en vervoer	383	388			
Eenheid: kiloton					
Bron: Klimaatmonitor					
CO2 reductie verkeer en vervoer t.o.v. 2017	0	+5			
Eenheid: vermindering in C02 uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor					

Grootschalige opwek: 34 KT CO2-reductie in 2030

'Zon op dak' is niet voldoende om aan de Arnhemse elektriciteitsvraag te voldoen. We hebben daarom ook grootschalige opwek op land nodig. De focus hierbij ligt, in ieder geval voor de komende 10 tot 20 jaar, op grondgebonden zonnevelden en windmolens. Dit zijn bewezen technologieën die binnen een afzienbare termijn veel elektriciteit kunnen opwekken. Doel is dus het realiseren van windmolens en zonnevelden. Voor een deel van de elektriciteitsopwekking die we nodig hebben, zijn we afhankelijk van de regio, omdat we een gemeente zijn met een stedelijk karakter en een beperkt beschikbare ruimte in het buitengebied.

5 windmolens in Arnhem in 2030 gerealiseerd

In 2022:

- Start exploitatie van windpark Koningspleij noord - 4 windmolens (circa 12 kT CO2-reductie).
- Voorbereiding windturbine Drielsedijk wacht op nader onderzoek naar het voorkomen van de wespendief op de Veluwe.

42 MWp (circa 45 ha) zonnevelden gerealiseerd

In 2022:

- Exploitatie zonneveld Koningspleij-noord (circa 4,7 kT CO2-reductie)
- Voorbereiding, bouw en in exploitatie nemen van diverse zonneveld/zonnecarport locaties.
- Uitwerking haalbaarheid zoeklocatie zon Deelen.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Vermeden CO2 uitstoot door duurzame opwek elektriciteit	0	4			
Eenheid: vermindering in C02 uitstoot t.o.v. 2017					
Bron: Klimaatmonitor					

Meer bewustwording en gedragsverandering

Energie besparen, het opwekken van hernieuwbare energie en het afkoppelen van het aardgas zijn grote opgaven. Het zijn opgaven die we alleen maar succesvol kunnen uitvoeren als we dit samen doen met alle Arnhemmers: inwoners, ondernemers, instellingen, overheden en bezoekers. Met de communicatiecampagne Arnhem Aan bieden we zoveel mogelijk handelingsperspectief voor al deze doelgroepen. Het aanbod wordt aangepast naar aanleiding van wat we ophalen bij de bewoners en ondernemers.

Voortzetten communicatiecampagne Arnhem AAN

Arnhem Aan is de communicatie-campagne voor het programma New energy made in Arnhem. Met Arnhem Aan willen we mensen enthousiasmeren en motiveren om aan de slag te gaan met energie besparen en hernieuwbare energie opwekken. Dit doen wij doelgroep gericht met een aanpak voor bedrijven, woningeigenaren en -huurders, ook specifiek voor huishoudens met (energie)armoede en huishoudens met een migratieachtergrond.
In de Arnhem Aan campagne gaan we in 2022 twee grote acties en meerdere kleinere acties uitvoeren, goede voorbeelden uitdragen, aanhaken op natuurlijke momenten, in samenwerking met diverse partijen. De campagne Arnhem Aan zal verder geladen worden en bij de Arnhemmers onder de aandacht worden gebracht, ondermeer met Lijn2030 in de wijken en via social media.

Bij alle thema's van het programma New energy made in Arnhem (gebouwde omgeving, duurzame mobiliteit, bedrijven en industrie, en grootschalige opwek) zijn communicatie- en bewustwordingsacties en inspanningen nodig. Al deze communicatie-activiteiten worden onder de vlag van Arnhem Aan gelanceerd.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal unieke bezoekers website Arnhem Aan		9.459	12.802	15.369	

Eenheid: aantal bezoekers

Bron: Gemeente Arnhem

BBV- indicatoren (niet gekoppeld aan een doel)					
Effectindicator	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Hernieuwbare elektriciteit		2,90%			

Eenheid: Deel van de energie die afkomstig is uit natuurlijke hulpbronnen die constant worden aangevuld, zoals uit wind, zon en waterkracht (%)

Bron: Rjikswaterstaat - Klimaatmonitor

In het programmaplan NemiA 2020-2030 staat een groot aantal inspanningen bij bovenstaande doelstellingen benoemd, met bijbehorende prestatie-indicatoren. Hierboven zijn bij de verschillende doelstellingen de effectindicatoren opgenomen.
In de voortgangsrapportage NemiA, die ieder jaar ter informatie aan de raad wordt aangeboden, is de voortgang op alle indicatoren opgenomen en zijn de trends en duiding hiervan beschreven.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
In 2030 61% CO2-reductie t.o.v. 2017, dit is 572 kT CO2, verdeeld: 130 kT autonome ontwikkelingen, 191 kT (in)direct binnen actieprogramma NemiA, 5 kT (in)direct binnen andere programma's Arnhem en 246 kT buiten de gemeentegrens (in de regio)	**5.387**	**232**	**0**	**3.114**
Gebouwde omgeving: 77 kT CO2-reductie in 2030	5.387	232	0	3.114
Bedrijven en Industrie: 38kT CO2-reductie in 2030				
Grootschalige opwek: 34 KT CO2-reductie in 2030				
Duurzame mobiliteit: reductie van 42 kT CO2 in 2030				
Meer bewustwording en gedragsverandering				
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**5.387**	**232**	**0**	**3.114**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	5.901	5.495	6.236	5.387	1.968	4.125	1.927
Baten	2.381	473	1.264	232	13	2.200	0
Saldo lasten en baten	***-3.520***	***-5.022***	***-4.973***	***-5.155***	***-5.155***	***-1.925***	***-1.927***
Toevoegingen aan reserves	2.595	0	55	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	3.970	3.200	3.203	3.114	40	15	14
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.375***	***3.200***	***3.148***	***3.114***	***3.114***	***15***	***14***
Gerealiseerd resultaat	**-2.145**	**-1.823**	**-1.825**	**-2.041**	**-1.915**	**-1.910**	**-1.913**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 5,4 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Uitgaven in het kader van het klimaatfonds: € 3,0 miljoen;
- Uitgaven in het kader van reguliere werkzaamheden New Energy Made in Arnhem: € 1,8 miljoen;
- Kosten personeel: € 0,6 miljoen.

De totale lasten dalen ten opzichte van 2021 met € 0.9 miljoen. DIt komt met name door lagere lasten in het kader van het klimaatfonds (€ 0,5 miljoen). Daarnaast lopen een aantal incidentele projecten af in 2021 (€ 0,4 miljoen).

Baten

De baten voor 2022 zijn totaal begroot op € 0,2 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Subsidies van het Rijk en uit Europa.

De totale baten dalen ten opzichte van 2021 met € 1,0 miljoen. Dit komt doordat een aantal subsidieprojecten in 2021 afgerond zal worden.

Toevoegingen aan reserves
Niet van toepassing.

Onttrekkingen aan reserves
In 2021 wordt voor totaal € 3,1 miljoen onttrokken aan de reserves.

- € 3,0 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Duurzaam Arnhem (Klimaatfonds);
- € 0,1 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Klimaat en Energie**.**

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
Triple helix partners uit het netwerk Energy made in Arnhem, zoals: woningbouwcorporaties, Alliander, Firan, ENGIE, Vattenfall, provincie Gelderland, Rijkswaterstaat, Waterschappen, Rijksvastgoedbedrijf, Rijn- en IJssel Energiecoöperatie, VNO/NCW, HAN, RijnIJssel College, wijkinitiatieven, Clean Mobility Centre, Stichting KiemT, Ondernemersverenigingen, Allego, stichting E-laad, Oost Nederland Energiek, Natuur- en Milieu Gelderland, regiogemeenten, G40 gemeenten.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Vanuit het programma Klimaat en energie zijn geen risico's met een grote financiële impact op de begroting. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Beleidskaders

- Programmaplan New Energy Made in Arnhem 2020-2030;
- Luchtagenda gemeente Arnhem;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie;
- Kaders voor besteding van het klimaatfonds;
- Arnhemse aanpak Energiearmoede;
- Regionale energiestrategie 1.0.

Ruimtelijke ontwikkeling

De regio Arnhem Nijmegen groeit sterk. Vooral de steden Arnhem en Nijmegen zijn relatief sneller gegroeid dan andere steden in het land. Daarom hebben Rijk, provincie en deze regio een woondeal gesloten. Het doel daarvan is het structureel verbeteren van de woningmarkt, op een duurzame en circulaire manier. De regio Arnhem-Nijmegen en regio Foodvalley vormen samen de groenste metropoolregio van het land. Om naast de groei van deze regio ook het groene profiel te versterken zijn er met het Rijk en provincie eveneens afspraken gemaakt om een verstedelijkingsstrategie op te stellen met als doel een integrale visie op de relatie tussen leefomgeving, wonen, economie en bereikbaarheid. De verstedelijkingsstrategie geeft richting aan de ruimtelijke ontwikkeling in breder regionaal verband en wordt voor Arnhem vertaald in onder andere de Omgevingsvisie en gebiedsgerichte ontwikkelperspectieven voor versnellingslocaties zoals benoemd in de woondeal.
De wetgeving, en het bijbehorende instrumentarium in het ruimtelijke domein gaat met de invoering van de Omgevingswet (per 1 juli 2022) veranderen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en waarden in stand houdt of verbetert

Het motto van de Omgevingswet is: 'ruimte voor ontwikkeling, waarborgen van kwaliteit'. We grijpen de toekomstige Omgevingswet aan om onze leefomgeving te verbeteren, de dienstverlening aan Arnhemmers te verbeteren en bij te dragen aan het behoud van een leefbare en groene stad. We zorgen dat Arnhemmers van het begin af aan kunnen meedenken in de ontwikkeling van onze ruimtelijke plannen en dat deze gemakkelijk digitaal raadpleegbaar zijn.

Conform het plan van aanpak werken we aan de invoering van de Omgevingswet langs 5 lijnen:
- ontwikkelen omgevingsvisie en - programma's;
- ontwikkelen omgevingsplan;
- wat mag waar digitaal;
- verandering organiseren;
- het gesprek voeren.

Door met ketenpartners stappen te zetten op deze lijnen geven we samen invulling aan het motto van de wet en zijn we klaar voor de implementatie van de Omgevingswet.

Er ligt een belangrijke verbinding tussen de Herstelagenda en de invoering van de Omgevingswet. Met de omgevingsvisie en het omgevingsplan brengen we meer samenhang en focus in ons beleid voor de fysieke leefomgeving. Samen met een sterkere "ja, mits" houding draagt dit bij aan betere en snellere besluitvorming en ondersteuning van onze ondernemers en initiatiefnemers in de stad. Omdat we vergunningen straks sneller kunnen verlenen kunnen we de fysieke investeringen in de stad voor onder andere wonen, mobiliteit, energie en klimaat eerder realiseren.

Arnhem geeft richting

We willen ruimte bieden aan de ontwikkeling van de stad vanuit de unieke kwaliteiten van Arnhem. We bepalen kaders en geven richting aan grote stedelijke opgaven, gebiedsontwikkelingen en initiatieven vanuit de stad. Dit doen we door het opstellen van de Omgevingsvisie 2040 en gebiedsgerichte ontwikkelperspectieven die richting geven aan de ontwikkeling en versterking van deze gebieden waar belangrijke transities samen komen. Denk hierbij aan: duurzame mobiliteit, circulaire economie, energietransitie en klimaatadaptatie.

We bepalen een streefbeeld voor Arnhem 2040, waar we samen met de stad naartoe willen ontwikkelen. Dit is een strategische langetermijnvisie, waar opgaven en ambities voor de fysieke leefomgeving samenkomen. In dit streefbeeld wordt aangegeven waar de stad zich verder kan ontwikkelen, waarbij functiemenging en het bijdragen aan een gezonde, veilige en groene leefomgeving voorop staat.
Door in te zetten op een integrale gebiedsgerichte aanpak voor de versnellingslocaties bundelen we onze doelen, inspanningen en investeringsmogelijkheden met die van het Rijk, de provincie en andere partners in de stad. Daarmee versnellen we de gewenste stedelijke ontwikkeling in het licht van onze ambities.

De omgevingsvisie stellen we vast voor een langere periode maar het is geen statisch verhaal, want deze maakt onderdeel uit van de beleidscyclus en kan periodiek worden aangepast. De visie omvat de koers voor Arnhem 2040. Tempo, (politiek) accent, en factoren als conjunctuur en (technologische) ontwikkelingen bepalen de exacte invulling bij de uitvoering. Bij het opstellen van de omgevingsvisie wordt de stad intensief betrokken.

Doorwerking omgevingsvisie

De omgevingsvisie is een integrale visie voor de leefomgeving om de stad in samenhang te ontwikkelen, keuzes te maken in ruimtegebruik en balans te houden tussen allerlei functies en doelen. Om deze visie uit te voeren gaan we de komende jaren onze instrumenten doorontwikkelen, zodat ze in lijn zijn met de ambities uit de omgevingsvisie. De thematische omgevingsprogramma's kunnen in de loop van het proces nog wijzigen, mochten de opgaven in de stad daarom vragen. We gaan werken aan:

- Arnhem aantrekkelijke stad;
- Arnhem groene, gezonde en leefbare stad;
- Arnhem vitale stad;
- Stad waar het goed wonen is;
- Bereikbare stad met ruimte voor schone mobiliteit;
- Stad met nieuwe energie.

Gebiedsuitwerking in ontwikkelperspectieven en gebiedsvisies
Dit betreffen kaderstellende ambitienota's welke richting geven en ontwikkelingen mogelijk maken. Het kan gaan om strategische gebieden of beeldbepalende locaties. Door vooraf ambities te bepalen willen we met de ontwikkeling bijdragen aan een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving voor iedereen. Dit gaat altijd gepaard met participatie door de directe omgeving.
De recent gesloten Woondeal met Rijk en provincie betekent een extra impuls. Door de gebiedsgerichte aanpak willen we met fysieke verbeteringen (kwalitatief en kwantitatief) ook de leefbaarheid van de wijk verbeteren. Deze visies worden in nauwe samenwerking met de directe bewoners, eventuele eigenaren en onze partners in de stad ontwikkeld. Dit zijn voorbeelden van een integrale gebiedsgerichte aanpak in de gedachte van de Omgevingswet, waarvoor de omgevingsvisie het kader biedt, de omgevingsprogramma's de uitwerking vormen en het omgevingsplan het juridisch direct bindend instrument is.
Er is gekozen speciale aandacht te besteden aan deelgebieden, waar sprake is van een nieuwe meervoudige opgave en/of een afwijking van de huidige koers. Het gaat om de volgende gebiedsuitwerkingen:

- Centrum;
- Arnhem Oost;
- Centrum Zuid;
- Arnhem Noord.

Arnhem is fysiek op orde

We werken de komende jaren toe naar één integraal omgevingsplan voor het hele grondgebied van de gemeente. Het omgevingsplan bevat alle regels over de fysieke leefomgeving en geeft invulling aan de maatschappelijke opgaven uit de omgevingsvisie. Het omgevingsplan richt zich niet alleen op functies en bouwmogelijkheden maar ook op andere aspecten van de fysieke leefomgeving, zoals welstand, erfgoed, milieu, duurzaamheid en grote delen van de APV. Naast onze eigen regels bevat het omgevingsplan regels die het Rijk overhevelt naar gemeenten, zoals bijvoorbeeld vergunningsvrij bouwen en delen van het Activiteitenbesluit.

De samenhangende en gebiedsgerichte benadering van het omgevingsplan gaat bijdragen aan het verbeteren van onze dienstverlening. Inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners kunnen regelgeving, die nu nog verspreid is over verschillende plannen en verordeningen, straks op één digitale locatie raadplegen. Op die manier geven we sneller inzicht in de haalbaarheid van een initiatief. We bieden meer maatwerk en ruimte in onze regels zodat initiatieven die bijdragen aan onze maatschappelijke doelen sneller gerealiseerd kunnen worden.

Toewerken naar integraal omgevingsplan

De ontwikkeling van het Arnhemse omgevingsplan beschouwen we als een transitieproces waarin we gefaseerd onze bestemmingsplannen en andere regels die zich richten op de fysieke leefomgeving omvormen tot één omgevingsplan voor het hele gemeentelijke grondgebied.

Voorbereidingen omgevingsplan (2021-2022)
In 2021 en 2022 brengen we het totaal aantal (beheergerichte) plannen terug tot een behapbaar aantal met een hoge(re) mate van uniformiteit. Daarnaast doen we ervaring op met het maken van een integraal omgevingsplan. Dit doen we door met toepassing van de Crisis- en herstelwet regels uit verordeningen nu al toe te voegen aan onze bestemmingsplannen. Een ander belangrijk onderdeel van de voorbereidingsfase is het gebiedsgericht digitaliseren van alle regels zodat we deze straks eenvoudig in het omgevingsplan kunnen integreren.

Daarnaast leggen we (conform het in 2021 door de raad vastgestelde Plan van Aanpak Omgevingsplan) verschillende voorbereidende besluiten aan de raad voor die straks nodig zijn om onze procedures aan te laten sluiten bij de Omgevingswet, zoals de spelregels voor participatie, het delegatiebesluit en het bindend adviesrecht.

Integreren van regels en vertalen omgevingsvisie in het omgevingsplan (vanaf juli 2022)
Op 1 juli 2022 treedt de Omgevingswet in werking en gaan we verder met het integreren van verordeningen en rijksregels in het omgevingsplan. Daarnaast geven we sturing aan onze doelen door de ambities uit de omgevingsvisie te vertalen in het omgevingsplan.

Arnhem maakt mogelijk

Een initiatiefnemer vindt op één (digitale) plek snel en makkelijk duidelijkheid. Waar overleg noodzakelijk is, vindt dit integraal en met de initiatiefnemer aan tafel plaats, vanuit het credo: ja, mits.

We gaan de dienstverlening aan inwoners en bedrijven verbeteren. Dit doen we door het inrichten van één digitaal loket. Hierdoor is de informatie over de wettelijke kaders en besluiten met betrekking tot de fysieke leefomgeving digitaal goed vindbaar, betrouwbaar en volledig, voor een initiatiefnemer en het betreffende bevoegd gezag. De digitale werkwijze met betrekking tot de Omgevingswet is geborgd in de organisatie en de mogelijkheid is gecreëerd dat ketenpartners kunnen samenwerken.

Inrichting van de aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet

We werken stapsgewijs aan de Arnhemse aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) met de volgende inspanningen:

- we richten onze aansluiting op het DSO verder in;
- we richten onze softwaresystemen in;
- we organiseren overleg en afstemming met ketenpartners om elkaar beter te leren kennen om ons voor te bereiden op de komst van de Omgevingswet, onder andere met de ODRA;
- we brengen de processen onder de Omgevingswet in kaart en implementeren die;
- we ontwikkelen het initiatievenproces door (onder andere door het in stand houden van de werkwijze van het transformatieteam);
- we passen de Arnhemse website aan zodat de inwoners snel en makkelijk hun nieuwe weg kunnen vinden.

Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte

Milieubeheer en -handhaving (externe veiligheid, duurzaamheid, lucht, bodem en grondwater, geluid, geur, energie en klimaat) leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte.

Activiteiten energie, duurzaamheid en luchtkwaliteit uitvoeren

De ambities voor energie, duurzaamheid en luchtkwaliteit zijn vastgelegd in het programmaplan New energy made in Arnhem 2015-2020 (september 2015). De focus hierin ligt primair op versterking van de Energie- en Milieutechnologiesector (EMT), energiebesparing, een toename van het aandeel duurzame energie en de voorbeeldige gemeente.
Het programmaplan New energy made in Arnhem 2020-2030 is in januari 2020 door de raad vastgesteld. Zie voor meer informatie het programma S10 Klimaat en Energie.
In februari 2019 is de uitvoeringsagenda luchtkwaliteit (Luchtagenda) door de raad vastgesteld. De Luchtagenda geeft invulling aan het verminderen van stikstof en fijnstof in de stad, en heeft impact op de uitstoot van CO2, met onder andere een milieuzone, het stimuleren van elektrisch (deel)vervoer en duurzame stadslogistiek.

Activiteiten bodem en ondergrond uitvoeren

Het is een gemeentelijke taak vanuit de Wet bodembescherming (Wbb) en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) te zorgen voor de instandhouding en het verbeteren van een bodem die geschikt is om op te wonen en om op te werken. Ook draagt de Wbb bij aan de bescherming van kwetsbare gebieden in verband met natuur en drinkwaterwinning. Onder de Omgevingswet houdt Arnhem deze taken, en werkt daarbij samen met provincie en omgevingsdienst.
In afwachting van duidelijkheid over de structurele financiering en bestuurlijke afspraken vanaf 2022, wordt in 2022 het huidige beleid voortgezet. Dit betekent dat naast beschikkingen, toezicht en handhaving, ook onderzoek/sanering van huidige en latente spoedlocaties worden uitgevoerd (met name loodtuinen). Zo mogelijk worden beleidsvoorstellen gedaan in verband met nieuwe verontreinigingen (zoals zeer zorgwekkende stoffen als PFAS) en overlap met andere thema's (klimaatadaptatie, duurzame energie en biodiversiteit).

Activiteiten externe veiligheid uitvoeren

Externe veiligheid gaat over het beheersen van risico’s die mensen lopen door opslag, productie, gebruik en vervoer van gevaarlijke stoffen in hun omgeving. Arnhem heeft de risicovolle activiteiten in beeld en bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt er rekening gehouden met het aspect externe veiligheid.

Activiteiten geluidshinder uitvoeren

Geluidshinder wordt steeds meer via een programmatische aanpak onder controle gehouden. Het Actieplan Omgevingslawaai 2021-2023 voor bestaande woningen en wegen is daar een belangrijke stap in. Door bij het onderhoud van de gemeentelijke hoofdwegen stil asfalt toe te passen, worden de hinder van en gezondheidsklachten door omgevingslawaai langs gemeentelijke wegen verminderd.
De aanpak van nieuwe situaties bestaat uit het voorkomen van nieuwe geluidgehinderden.
We onderzoeken de mogelijkheden om ook na 2023 standaard stil asfalt toe te passen.
Door het beheersen van het omgevingslawaai dragen we bij aan een gezonde fysieke leefomgeving.

Activiteiten milieuhandhaving uitvoeren

Vergunningverlening en handhaving dragen bij aan het behalen van de landelijke doelstellingen op het gebied van milieu en gezondheid. Deze taken worden uitgevoerd door de ODRA. De prioriteit ligt op een actueel vergunningenbestand en goed naleefgedrag van bedrijven.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig". Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en waarden in stand houdt of verbetert	**9.806**	**4.152**	**0**	**62**
Arnhem geeft richting	7.221	4.152	0	0
Arnhem is fysiek op orde				
Arnhem maakt mogelijk				
Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte	2.585	0	0	62
Overig	**28.825**	**29.737**	**176**	**27**
Totaal	**38.631**	**33.889**	**176**	**90**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	46.930	37.600	43.259	38.631	42.062	31.433	28.397
Baten	48.028	36.731	34.665	33.889	38.863	28.372	25.445
Saldo lasten en baten	***1.098***	***-869***	***-8.594***	***-4.742***	***-4.742***	***-3.060***	***-2.952***
Toevoegingen aan reserves	7.874	2.758	5.077	176	950	675	15.786
Onttrekkingen aan reserves	3.893	0	8.240	90	210	345	15.556
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-3.981***	***-2.758***	***3.162***	***-86***	***-86***	***-330***	***-229***
Gerealiseerd resultaat	**-2.883**	**-3.627**	**-5.431**	**-4.829**	**-3.939**	**-3.390**	**-3.181**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn totaal begroot op € 38,6 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- kosten van jaarschijf 2022 voor bouwgronden in exploitatie (BIE), waaronder civiele werken, plankosten, verwerving- en rentekosten: € 25,9 miljoen (inclusief overboeking van het onderhanden werk ultimo 2022 naar de balans);
- kosten van de Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA) : € 5,4 miljoen;
- kosten civiele werken en plankosten van jaarschijf 2022 op de overige meerjarige projecten € 1,9 miljoen;
- kosten voor de ambtelijke capaciteit voor dit programma € 1,9 miljoen;
- kosten voor de verstedelijkingsopgave € 1,0 miljoen, voor het op niveau brengen van de organisatiecapaciteit om te komen tot een verstedelijkingsstrategie en uitvoering van gebiedsontwikkelingen;
- kosten voor schadeloosstellen woonbooteigenaren De Nieuwe Haven € 0,8 miljoen;
- overige lasten € 1,7 miljoen.

De lasten dalen in 2022 ten opzichte van 2021 met € 4,6 miljoen. Dit bestaat uit een stijging van de lasten met € 4,7 miljoen voor de bouwgronden in exploitatie en een daling van de lasten op de overige meerjarige projecten met € 3,7 miljoen. Dit heeft te maken met de fasering binnen de projecten, waarbij de uitgaven de planning binnen de projecten volgen. Daarnaast stond in 2021 een eenmalig, uit 2020 doorgeschoven, budget geraamd voor de sanering van het woonwagenkamp Bethaniënstraat. Dit geeft een daling in 2022 van € 3,9 miljoen. Verder dalen de lasten voor De Nieuwe Haven met € 1,7 miljoen (totaal € 3,5 miljoen beschikbaar; € 0,27 miljoen in 2020, € 2,48 miljoen in 2021 en € 0,75 miljoen in 2022). Daarnaast was er in 2021 nog een eenmalig budget beschikbaar voor bodemtaken. Dit geeft nog een daling van de lasten met € 0,5 miljoen. Tot slot staat er in 2022 een incidenteel bedrag voor de verstedelijkingsopgave, wat een stijging van € 1,0 miljoen geeft.

Baten
De baten voor 2022 zijn in totaal begroot op € 33,9 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- verkopen en bijdragen voor bouwgronden in exploitatie (BIE): € 25,9 miljoen (inclusief overboeking van het onderhanden werk ultimo 2022 naar de balans);
- bijdragen en overige baten op de overige meerjarige projecten; € 2,0 miljoen (inclusief overboeking van het onderhanden werk ultimo 2022 naar de balans);
- baten uit bouwvergunningen en andere leges € 4,0 miljoen;
- canons erfpachten € 1,5 miljoen;
- overige baten € 0,5 miljoen.

De baten dalen in 2022 ten opzichte van 2021 met € 0,8 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door een stijging op de baten 2021 in de bouwgronden in exploitatie met € 4,7 miljoen en een daling op de overige meerjarige projecten van € 3,7 miljoen. Dit heeft te maken met de fasering binnen de projecten. Verder is in 2021 een eenmalige subsidie ontvangen van € 1,0 miljoen voor de sanering van het woonwagenkamp Bethaniënstraat en daalt het resultaat op afgesloten projecten met € 0,7 miljoen.

Toevoegingen aan reserves
In 2022 wordt € 0,2 miljoen gedoteerd aan de bestemmingsreserves Grondexploitatie. Dit is het resultaat van de in 2022 af te sluiten bouwgronden in exploitatie. In 2021 was de toevoeging € 4,9 miljoen hoger door een eenmalige dotatie aan de BR Zuidelijke Binnenstad en een hoger voordeel uit afgesloten projecten.

Onttrekking aan reserves
In 2022 wordt € 0,1 miljoen onttrokken aan de reserves. In 2021 was de onttrekking € 8,1 miljoen hoger door eenmalige onttrekkingen voor het woonwagenkamp Bethaniënstraat, De Nieuwe Haven en voor bodemonderzoek en sanering. Daar staan in 2022 ook lagere lasten tegenover.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Ruimte
- ODRA;
- Provincie Gelderland;
- Regio gemeenten;
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden(VGGM);
- VNG (Vereniging Nederlandse gemeenten);
- Ministerie van BZK;
- CASA;
- Groenforum.

Milieu
- Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA);
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.

Subsidies
Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing
Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Ruimtelijke ontwikkeling. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande risico's en de risico's als gevolg van de coronacrisis. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's
Gronddepot Oude Veerweg
Financiering bodemtaken
Woonboten Nieuwe Haven
Kosten bouwtaken Odra
Bouwleges (niet realiseren van de verwachte hogere legesinkomsten)

Corona risico's
Faillissement/ surseance/ financiële tegenvallers bij contractpartijen (leveranciers, afnemers)

Beleidskaders
Ruimte
- Structuurvisie Arnhem 2020;
- Groenvisie 2017-2035;
- Welstandsnota;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie.

Milieu
- Luchtagenda gemeente Arnhem;
- Actieplan Omgevingslawaai;
- Rapportage geluidskaarten;
- Beleidsnota bodem 2012, Provincie Gelderland, gemeente Arnhem en gemeente Nijmegen;
- Nota Bodembeheer;
- Notitie Herijking loodbeleid 2020
- Actualisatie Nota Bodembeheer- addendum 2014 ;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-2017-2018;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK2020;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK- PFAS;
- Beleidsplan externe veiligheid.

Wonen en leefomgeving

Onze stad is een groene, levendige, ondernemende en inclusieve stad waar Arnhemmers fijn en betaalbaar kunnen wonen. Grote 'nieuwe' overstijgende opgaven, zoals de energietransitie, klimaatadaptatie en levensloopbestendigheid, zijn uitdagingen waar Arnhem voor staat. In de Arnhemse woonprincipes 2016-2025 wil Arnhem haar positie als aantrekkelijke woonstad, onderscheidend in de regio, versterken. Arnhem is een groene stad met een unieke ligging aan de Rijn. Zij geeft prioriteit aan ontmoetingsruimte in stadsparken, wijkparken en buurtgroen. Dit programma omvat de volgende onderdelen: wonen en een aantal aspecten van de openbare ruimte, zoals water, havenbeheer, stadsreiniging, bossen, parken en ecologie, stedelijk groen, spelen, dierenwelzijn, afval en riolering. Daarbij is klimaatadaptatie een belangrijk aandachtspunt. Met klimaatadaptatie bereiden we Arnhem voor op de effecten van de klimaatverandering, op heviger weer. We passen de stad aan zodat deze minder kwetsbaar is voor hoog en laag water, extreme regenval, hitte en langdurige droogte. We willen het Arnhemse groen versterken. Dat levert een prettige buurt op, maar draagt bijvoorbeeld met verkoeling en wateropname bij aan klimaatadaptatie.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem biedt woonruimte

De regio Arnhem-Nijmegen groeit op dit moment snel. Sneller dan andere steden in het land. Mocht de groei doorzetten, dan moeten we zorgen dat we daarvoor klaar zijn. Alle inspanningen die hiervoor nodig zijn, staan in het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling. Dat is onder meer de Woondeal die we in de regio Arnhem Nijmegen samen met het Rijk hebben gesloten. We weten niet of deze groei zich op eenzelfde manier zal doorzetten. De impact van de coronacrisis onderzoeken we samen met onze partners in de stad. Daarbij kijken wij ook naar het effect van de coronacrisis op de woningbehoefte. In het woonbehoefteonderzoek staat bijvoorbeeld een berekening bij de economische groei zoals die was voordat de crisis startte en een berekening bij een lagere groei. We verwachten dat de behoefte niet zal afnemen, mogelijk heeft de situatie wel effect op het type woningen dat wij moeten realiseren.

Prioriteit geven wij aan acties en initiatieven die niet alleen woningbouw mogelijk maken, maar die ook verbonden zijn met de sociale opgaven in onze wijken, die de leefomgeving verbeteren, die bijdragen aan lokale werkgelegenheid en de economische kracht van onze stad versterken. Dit sluit ook aan bij de afspraken die gemaakt zijn in de Woondeal en vertaald zijn in de Arnhem-Oost-aanpak. Dit is meer dan alleen maar sneller meer woningen bouwen. We willen daarmee vooral de leefbaarheid van de wijken en de kansen van de inwoners vergroten. Dat doen we door in te zetten op het bouwen van betaalbare, duurzame en energiezuinige woningen. Daarnaast streven we naar een zo circulair mogelijke woningbouw, kijken we hoe we de leefomgeving groen houden of groener maken en hoe we de sociale structuur van wijken kunnen verbeteren. Daarbij is goede bereikbaarheid belangrijk.

Beschikbare en betaalbare woningen

Iedereen moet goed kunnen wonen in onze stad. Om beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen in Arnhem op peil te houden moeten er meer woningen worden gerealiseerd in de komende jaren. Dit geldt voor alle soorten woningen. In de woningbouwplannen wordt rekening gehouden met de werkelijke vraag en behoefte van de Arnhemse woonconsument. Dat betekent: aantrekkelijke, levensloopbestendige woningen voor ouderen, woningen voor kleine huishoudens, en sociale woningbouw en koopwoningen in de verschillende segmenten. Het vergt een inspanning van de gemeente om samen met de ontwikkelaars en corporaties te zorgen voor een evenwichtig aanbod dat enerzijds aansluit bij de woningbehoefte de komende jaren en anderzijds bij het streefbeleid en de gewenste ruimtelijke kwaliteiten uit de omgevingsvisie. Wij kunnen dit niet alleen.

Naast vergroten van de woningvoorraad willen we ook de bestaande voorraad benutten voor deze opgave. Dit betekent dat we doorstroming willen bevorderen en de markt waar nodig reguleren zodat bepaalde doelgroepen niet worden verdrongen in de bestaande woningvoorraad.

Voor de verdeling van vrijkomende schaarse sociale woonruimte van toegelaten instellingen, hanteren we een rechtvaardige en evenwichtige verdelingssystematiek. Daarnaast willen we gebruik maken van een aantal privaatrechtelijke en publiekrechtelijke mogelijkheden die voorkomen dat woningen worden opgekocht en prijzen worden opgedreven. Concreet werken we hiervoor privaatrechtelijk de mogelijkheden uit om een 'zelfbewoningsplicht' zo breed mogelijk toe te passen. Daarnaast zullen we de gemeenteraad een voorstel doen om gebruik te maken van de mogelijkheden rondom het bieden van 'opkoopbescherming'. De wetgever maakt het per 1-1-2022 mogelijk deze bescherming te bieden.

Bovengenoemde opgaven op het gebied van wonen hebben veelal een ruimtelijke component en zorgen voor een toenemende druk op de handhavingscapaciteit van de ODRA en de gemeente. Hiertoe is het budget voor handhaving met € 0,1 miljoen verhoogd. Dit budget zal bijdragen aan de realisatie van onderstaande inspanningen.

Versnellen en doorprogrammeren van (betaalbare) woningen

De woningmarkt van Arnhem staat onder druk. Versnellen van productie en meer woningen programmeren is daarom noodzakelijk. Het Plan van Aanpak woningbouwontwikkeling dat in juli 2020 is vastgesteld in de raad is hierbij het vertrekpunt. We sturen op een evenwichtig aanbod van woningen. Belangrijk daarbij is dat we streven naar meer gemengde wijken, waarbij er meer spreiding ontstaat van kwetsbare mensen over de stad. We doen dit door:

1. Stimuleren van het realiseren van koop- en huurwoningen in de verschillende categorieën, zoals opgenomen in het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling. We sturen daarbij onder andere op minimaal 30% sociale huurwoningen over de nieuw te realiseren projecten waarbij gekeken wordt naar differentiatie in de wijken en we monitoren de nieuwbouw en de behoefte.
2. We onderzoeken de mogelijkheden om projecten te versnellen en zoeken naar locaties voor doorprogrammeren. Hiervoor betrekken we actief partners; bijvoorbeeld via de prestatieafspraken met de corporaties en via het stadsakkoord. Ook leggen we verbindingen met andere overheden, kennisinstituten en marktpartijen. Zo benutten we de kansen die de regionale samenwerking binnen de Groene Metropoolregio ons biedt en zijn we actief in de Woondeal Arnhem-Nijmegen en de Verstedelijkingsstrategie.

Doorstroming bevorderen

Om relatief grote eengezinswoningen vrij te kunnen spelen, die momenteel door een- of tweepersoonshuishoudens worden bewoond, verkennen we of we de doorstroming actief kunnen stimuleren. We zetten in op pilots met behulp van provinciale doorstroommakelaars en/of gemeentelijke verhuiscoaches.

Voldoende woningen voor alle Arnhemmers/ voor bijzondere doelgroepen

De bestaande afspraken met de corporaties zijn niet meer geheel toereikend om de uitstroom uit instellingen te organiseren. Dit betreft de huisvesting voor mensen die uitstromen uit intramurale voorzieningen vanuit de jeugdzorg, voor jonge statushouders, voor beschermd wonen (BW), voor maatschappelijke opvang (MO, dat wil zeggen dak- en thuisloze jeugdigen, volwassenen en gezinnen), vanuit de vrouwenopvang, mensen die rolstoelafhankelijk zijn en sociaal en medisch urgenten. Mede door de enorm krappe woningmarkt en de coronapandemie is de uitstroom in 2020 zelfs afgenomen. Er zijn extra inspanningen nodig om voor alle mensen die toe zijn aan zelfstandig wonen een juiste, veilige plek te vinden. We zijn hierover in gesprek met de corporaties. Concepten voor flexwonen kunnen hierin bijdragen.

Door de geconcentreerde woningvoorraad van de corporaties zijn kwetsbare wijken ontstaan waar de leefbaarheid onder druk staat. Om de uitstroom goed te organiseren, zoeken gemeente en corporaties, gezamenlijk met andere partners de samenwerking, onder andere in de Arnhem-Oost aanpak. Daarnaast wordt, mede vanuit de Woondeal, ingezet op nieuwbouw die bijdraagt aan de evenwichtige opbouw van de wijken in Arnhem.

In 2022 geven we uitvoering aan de woonzorgvisie die in de 2e helft van 2021 wordt aangeboden aan de gemeenteraad.

Collectieven, zelfbouw en flexwonen bevorderen

Er is een vraag naar collectieven, zelfbouw en flexwonen. Voor deze concepten pakt de markt nieuwbouwontwikkeling niet automatisch op. Het vergt een inspanning van de gemeente om samen met ontwikkelaars en corporaties te komen tot aanbod voor deze groepen en om praktische belemmeringen voor wooninitiatieven zoveel mogelijk weg te nemen. Collectief wonen levert een bijdrage aan de sociale cohesie, vaak niet alleen binnen het collectief maar ook voor de omgeving. Zelfbouw geeft mensen de kans hun droom te realiseren en zal hen stevig verankeren in de wijk.

Voor het Merwedeterrein zijn de gesprekken gestart voor de invulling met flexibele woonvormen, onder andere voor bijzondere doelgroepen. Hiervoor is een subsidie van het Rijk beschikbaar. Bij de voorwaarden voor deze subsidieverstrekking is uitgegaan van realisatie eind 2022.

In 2022 bevorderen we wederom de realisatie van twee CPO-locaties. Dit levert een bijdrage aan leefbare en heterogene wijken.

Uitbreiden woonwagenlocaties

We geven uitwerking aan het plan van aanpak uitbreiden woonwagenlocaties (juni 2020). Eind 2021 gaan twee pilot-locaties van start. Ook wordt een nieuw toewijzingssysteem in samenwerking met de woningcorporaties en Huurdersvereniging woonwagenbewoners Arnhem gemaakt. Dit is een uitwerking van de vigerende Huisvestingsverordening.

Huisvesting arbeidsmigranten

De komende jaren verwachten we een groei van het aantal in de regio woonachtige en werkzame arbeidsmigranten. Hoewel deze werknemers van groot belang zijn voor onze lokale economie, is er veelal nog geen geschikte huisvesting voorhanden. In Arnhem merken we dat dit gebrek aan geschikte huisvesting tot gevolg heeft dat woningen in woonwijken worden opgekocht voor deze doelgroep en dat dit in sommige gevallen overlast voor omwonenden met zich meebrengt, en woningen van een beperkte woonkwaliteit voor de arbeidsmigranten. Omdat dit bovenal een regionaal vraagstuk is, werken we in regionaal verband aan een plan van aanpak en beleidskader. Dit beleidskader wordt naar verwachting in 2022 aan alle gemeenteraden aangeboden.

Studentenhuisvesting en starters

We zetten blijvend in op voldoende woningen voor studenten en starters. We werken hiervoor onder andere samen met de SSH& om tot vergroting van hun marktaandeel in Arnhem te komen, en zetten in op de bouw van voldoende nieuwbouwwoningen voor kleinere huishoudens. Daarnaast maken we splitsingen en verkameringen onder voorwaarden mogelijk in de stad.

Doelgroepenverordening

We actualiseren onze doelgroepenverordening. Hiermee maken we het mogelijk in bestemmingsplannen de segmenten 'sociale huur', 'middenhuur' en 'sociale koop' op te nemen en zorgen we dat de woningen binnen deze categorieën enkel bewoond kunnen worden door een bepaalde doelgroep, en dat de woningen onder een bepaald prijsniveau blijven.

Beleid op splitsen en verkameren

Om beter te kunnen sturen op de negatieve effecten van woningsplitsing en verkamering, zoals de negatieve effecten op de leefbaarheid in bepaalde wijken en om grip te houden op de ruimtedruk in bepaalde wijken, geven we verder uitvoering aan de activiteiten uit het Plan van Aanpak woningsplitsing en verkamering. Hierbij maken we het enerzijds mogelijk dat initiatiefnemers voldoende woonruimte in onze stad kunnen realiseren, maar gaan we anderzijds ook overlast tegen en borgen we een hoogwaardige ruimtelijke kwaliteit.

Discriminatie op de woningmarkt

Uit verschillende landelijke onderzoeken blijkt dat discriminatie op de woningmarkt een serieus probleem is. Als gemeente Arnhem vinden we discriminatie onaanvaardbaar en maken we ons hard voor een inclusieve samenleving. Hoewel we ons via verschillende lijnen al inzetten om discriminatie zoveel als mogelijk tegen te gaan, hebben we nog onvoldoende zicht op de mate van de problematiek omtrent discriminatie op de woningmarkt. We zullen een onderzoek presenteren waarin inzicht wordt geboden in de problematiek. Een mogelijkheid is om het thema binnen de aanpak 'goed verhuurderschap' op te nemen.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Woningvoorraad	73.640	74.416	75.632	76.737	77.839
Eenheid: Aantal woningen					
Bron: CBS					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: nieuw gebouwde woningen	8,7	11,1	9,2	11,8	
Eenheid: Het aantal nieuwbouwwoningen per 1000 woningen					
Bron: CBS (Verplichte BBV-indicator)					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: overige toevoegingen	295	551	561	297	
Eenheid: Het aantal overig toegevoegde woningen (meestal transformatie)					
Bron: CBS					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: aandeel eigendom corporaties nieuwbouwwoningen		6,4%	16,3%		
Eenheid: % corporatiewoningen van totaal toegevoegde woningen					
Bron: CBS					
Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen koop	43%	43%	44%	43%	
Eenheid:% koopwoningen van de totale woningvoorraad					
Bron: CBS					

Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen corporatiebezit	36%	36%	36%	36%

Eenheid:% corporatiewoningen van de totale woningvoorraad

Bron: CBS

Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen particuliere huur	19%	19%	20%	20%

Eenheid:% woningen particuliere verhuur van de totale woningvoorraad

Bron: CBS

Afgegeven woningbouwvergunningen (nieuwbouw & verbouw)/ transformatie	1.528	1.327	1.204	872

Eenheid: Aantal woningbouwvergunningen per jaar

Bron: ODRA/CBS

Kwalitatieve en toekomstbestendige woningvoorraad

Naast de betaalbaarheid van de woning is de juiste kwaliteit belangrijk voor de woonbeleving van onze inwoners. Onder woonkwaliteit verstaan we een duurzame, gezonde woning die levensloopgeschikt is en de juiste omvang heeft voor de doelgroep die erin woont en voor de plek waar de woning staat.

Woningen verduurzamen

Met woningcorporaties maken we afspraken over verduurzamen van woningen en het aansluiten bij de aanpak van de wijkgerichte energietransitie. Het gaat om isolatie en om de stap van fossiele naar duurzame warmtevoorziening. In het najaar van 2021 stellen we de Transitievisie warmte vast. Op basis daarvan maken we concrete afspraken met de corporaties voor 2022 en verder. Met behulp van het Volkshuisvestingsfonds maken we een begin met het verduurzamen van particuliere woningen in Arnhem-Oost. Omdat dit voor een belangrijk deel om 'gespikkeld bezit' gaat, werken we hiertoe nauw samen met de corporaties. De corporaties en de gemeente werken samen in de aanpak energiearmoede en in het aanbod specifiek voor huurders (gebaseerd op de RREW-subsidie van het Rijk).

Levensloopgeschikte woningen ontwikkelen en bestaande woningen levensloopgeschikt maken

Bij nieuwbouwontwikkelingen maken we afspraken over levensloopgeschikte woningen in een levensloopgeschikte omgeving. Samen met corporaties proberen we doorstroming van ouderen uit eengezinswoningen te bevorderen (zie de inspanning 'doorstroming bevorderen' onder beschikbare en betaalbare woningen) en maken we afspraken over de juiste portefeuille in de stad die aansluit bij de doelgroep.

Gezond binnenklimaat

In samenwerking met stakeholders brengen wij de aandachtspunten in beeld die spelen op het gebied van gezond wonen. Met corporaties verkennen wij de problematiek van vocht en schimmel in woningen, in samenwerking met de GGD verkennen we in brede zin de (samenhang van) aspecten die horen bij een gezond binnenklimaat, zoals temperatuur, geluid en luchtkwaliteit.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Rapportcijfer woning	7,7		7,7		

Eenheid: Gemiddeld rapportcijfer voor de woning op een schaal van 0-10

Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)

Leefbare woonomgeving

Arnhem staat voor het versterken van de identiteit van wijken en het vergroten van de verscheidenheid binnen wijken. Een zekere differentiatie en variatie in huishoudens, inkomens en woningen biedt ruimte aan het maken van een wooncarrière in de wijken. Onze focus ligt op verminderen van de druk op de kwetsbare wijken en voorkomen dat wijken afnemen in leefbaarheid. We werken hiertoe samen met onze partners: corporaties, maatschappelijke partners en mede-overheden. Met ontwikkelende partijen gaan we in het kader van het stadsakkoord het gesprek aan hoe nieuwbouwinitiatieven kunnen bijdragen aan het creëren van diverse woonmilieus.

Goed verhuurderschap

Huurders hebben op de huurmarkt nog vaak te maken met vervelende excessen. Het stimuleren van goed verhuurderschap moet hierbij een oplossing bieden. Net als in 2021 geven we in 2022 uitvoering aan de 'Arnhemse aanpak goed verhuurderschap'. Binnen deze aanpak staat niet enkel het stellen van regels centraal en het handhaven van deze regels, maar vooral een samenwerking tussen gemeente, huurders en verhuurders waarbij we goed verhuurderschap gezamenlijk willen stimuleren. Belangrijke lijnen binnen de aanpak zijn dat we het Huurdershuis een aanvullende opdracht geven om huurders derdelijnshulp te bieden. Ook subsidiëren we stichting KKVV. Via KKVV bieden we verhuurders kosteloos een beheerapplicatie aan, die tevens kan dienen als communicatieplatform voor verhuurders, huurders en omwonenden.

Opkoopbescherming

Per 1 januari 2022 worden gemeenten in staat gesteld om bij specifieke gebieden een zogeheten 'opkoopbescherming' toe te passen. Deze opkoopbescherming geldt alleen voor goedkope en middeldure koopwoningen in gebieden waar de leefbaarheid onder druk staat, of waar veel schaarste is aan goedkopere koopwoningen. De opkoopbescherming wordt hiermee een middel om de leefbaarheid in wijken te verbeteren of op peil te houden. We doen uw raad in 2022 een voorstel voor toepassing van de opkoopbescherming.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Leefbaarheid in eigen buurt	7,2		7,2		
Eenheid: Gemiddeld rapportcijfer voor de leefbaarheid in de buurt op een schaal van 0-10					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					
Woonomgeving	7,3		7,4		
Eenheid: Gemiddeld rapportcijfer voor de woonomgeving op een schaal van 0-10					
Bron: onderzoek Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn monitor VLW (tweejaarlijks)					

Arnhem-Oost

De wijken Geitenkamp, Klarendal, Presikhaaf-West, Arnhemse Broek en Malburgen (samen 'Arnhem-Oost') kampen met aanzienlijke problemen en kennen veel kwetsbare bewoners. Bewoners met verminderde zelfredzaamheid die veel zorg, ondersteuning of begeleiding nodig hebben. Tegelijkertijd met een toename van kwetsbare groepen neemt ook de overlast van bewoners onderling toe. Corona versterkt deze trends. Er is sprake van toename van schulden, toename van werkloosheid, nieuwe kwetsbare groepen, een toename van faillissementen, krimp van innovatieve sectoren en uitstel of afstel van investeringen. De problematiek in kwetsbare wijken wordt steeds scherper zichtbaar, geconcentreerder, en de noodzaak voor oplossingen wordt urgenter.

De hoofdambitie van de Arnhem-Oost-aanpak is dat iedere jongere in Arnhem-Oost dezelfde kansen heeft als elke andere jongere in Arnhem en Nederland. Daarvoor is een langjarige beweging nodig. We kiezen hiervoor een termijn van 18 jaar. Centraal hierbij staat het perspectief van jongeren. Onze doelen zijn gebiedsgericht, bedoeld als extra om achterstanden in te halen en daarbij soms onorthodox.

Doelen Arnhem-Oost

Over 18 jaar zien wij dan ook graag in Arnhem-Oost het volgende voor ons:

- Het aantal kinderen dat opgroeit in armoede is aanzienlijk gezakt.
- Alle jongeren die de mogelijkheden hebben om een startkwalificatie te hebben, halen die ook.
- Jongeren zijn gezond, zowel fysiek als mentaal en maken minder gebruik van Jeugdzorg.
- Jongeren kunnen en willen blijven wonen in de wijk waar ze zijn opgegroeid.
- Jongeren spreken en schrijven Nederlands (B1 niveau) naar hun beste kunnen.
- Alle kinderen in Arnhem-Oost groeien op in een omgeving waar werken loont en normaal is.
- De ouders, leraren, buren, vrienden en werkgevers zijn trots op wat er in hun wijk met hun jeugd is gebeurd.

Vier ontwikkellijnen

Deze ambitie moet werkelijkheid worden doordat opeenvolgende colleges, gemeenteraden, bewoners, partners en andere bondgenoten in de stad, de provincie en op rijksniveau zich hebben toegelegd op langjarig commitment. Het betekent dan ook niet dat alle doorbraken al bedacht zijn. Deze willen we juist samen verder ontwikkelen en er ruimte voor geven.

Het langetermijnperspectief van 18 jaar maakt de Arnhem-Oost-aanpak uniek. Het nodigt uit tot een andere manier van denken en kijken naar oplossingen. Het maakt oplossingen mogelijk die veel verder in de tijd liggen. Er moet ruimte zijn om na te denken en te experimenteren. Ook voor het bouwen van netwerken die het verschil maken moet je tijd en het vertrouwen hebben.

De Arnhem-Oost-aanpak is vertaald in 4 ontwikkellijnen die tezamen een integraal perspectief vormen op de uitdagingen in de vijf wijken van Arnhem en die alle ten goede komen aan meer kansen en perspectief voor een nieuwe generatie. De nadruk ligt in deze wijkaanpak op de combinatie tussen sociaal en fysiek. De

ontwikkellijnen vormen samen met de wijkanalyses en andere analyses een leidraad om te komen tot de ambities over 18 jaar. De doelen en bijbehorende indicatoren voor de komende vier jaar worden opgenomen in de wijkuitvoeringsplannen. De ontwikkellijnen zijn niet alleen een doel om naartoe te werken, maar zijn iets waar wij elke dag in de buurt mee bezig willen zijn. De vier ontwikkellijnen zijn:

1. Bewoners voelen zich vrij, veilig en verbonden met elkaar in hun wijk, waar zij trots op zijn.
2. Alle jongeren kunnen zich ontwikkelen in een cultuur waarin de persoonlijke ontwikkeling centraal staat en alle bewoners zijn aan het werk als ze dat kunnen of ze doen mee.
3. Iedere bewoner kan rondkomen, en leeft gezond, zowel fysiek als mentaal.
4. Ieder kan opgroeien en leven in kwalitatief goede woningen in een prettige en veilige openbare ruimte.

Een schone, groene én klimaatbestendige openbare ruimte

Een aantrekkelijke openbare ruimte vormt een belangrijke basis voor een leefbare stad waarin je prettig kunt wonen, werken en recreëren. Vanwege de mooie landschappelijke ligging en de ontstaansgeschiedenis van de stad beschikt Arnhem over fraaie openbare ruimtes waarvan de vele parken natuurlijk toonaangevend zijn. Maar ook in de wijken is veel en aantrekkelijk groen aanwezig, waar de bewoners terecht trots op zijn. Tijdens de coronacrisis en de hittegolven van de afgelopen jaren is steeds duidelijker geworden dat het vele groen essentieel is om de stad ook in moeilijke tijden leefbaar te houden.
Vertrekpunt voor de openbare ruimte is dat deze in ieder geval schoon, heel en veilig moet zijn. Het onderhoud is daar in de eerste plaats op gericht. Maar ook toezicht, controle en handhaving leveren daaraan een belangrijke bijdrage. Daarnaast zijn leefbaarheid, klimaatadaptatie en groen leidende thema's voor inrichting en beheer van de openbare ruimte.
We zien dat in sommige wijken de leefbaarheid onder druk staat. Dit uit zich onder andere in een sleetse openbare ruimte. Daarnaast lopen we er tegen aan dat het aanleggen van extra groen ook leidt tot jaarlijks terugkerende hogere beheerkosten. Om deze problemen het hoofd te bieden zijn onlangs extra middelen in de begroting opgenomen. Hiermee kan het dagelijks onderhoud op sleetse plekken worden geïntensiveerd en kan extra groen op een gewenst niveau in stand worden gehouden. Daarnaast biedt de Arnhem-Oost aanpak mogelijkheden om de openbare ruimte te verbeteren en te vergroenen in een aantal kwetsbare wijken.
Met klimaatadaptatie bereiden we Arnhem voor op de effecten van de klimaatverandering, op meer en heviger weersextremen. Het gaat dan om het (ruimtelijk) aanpassen van de stad en het dusdanig ontwerpen van nieuw stedelijk gebied dat dit minder kwetsbaar is voor hoog en laag water, extreme regenval, hitte en langdurige droogte. Dit is verwoord in de strategie Klimaatadaptatie die begin 2021 is vastgesteld. In samenhang met de klimaatadaptatie hebben we de ambitie om het Arnhemse groen te versterken. Deze ambitie is verder uitgewerkt in de groenvisie. Daarnaast gaan we in Arnhem meer bomen aanplanten, zoals is aangegeven in het bomenplan. De opgaven voor klimaatadaptatie en versterken van het groen pakken we op samen met de bewoners en onze partners.
Voor de openbare ruimte geldt dat de gemeente een bepalende invloed heeft op inrichting en beheer. De ambities die we daarbij nastreven verschillen per type gebied en per aspect. Een nadere uitwerking daarvan is terug te vinden in de paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen.

Naar een klimaatadaptieve stad

Ook in 2021 zijn de gevolgen van de klimaatverandering veelvuldig in het nieuws geweest. Vooral de rampzalige overstromingen en extreme hittegolven met bosbranden maakten veel slachtoffers. De Strategie Klimaatadaptatie geeft aan hoe we Arnhem willen aanpassen aan de extreme weersomstandigheden in het toekomstige klimaat. Uitgangspunt van deze strategie is dat we samen met de bewoners en onze partners werken aan de opgaven voor klimaatadaptatie.
Met het oog hierop is een intentieverklaring opgesteld die medio 2021 al door meer dan 20 partijen was ondertekend: ontwikkelaars, woningcorporaties, onderwijsinstellingen, bewonersorganisaties, provincie en waterschappen. Samen met deze partijen is de 'Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie Arnhem' opgesteld. Dit document geeft een overzicht van de vele maatregelen die we in de komende jaren samen met onze partners nemen om Arnhem klimaatbestendig te maken.

Stimuleren en faciliteren

Er is in Arnhem veel draagvlak en enthousiasme om de stad klimaatbestendig te maken. Veel Arnhemmers willen zelf voor hun stad zorgen en vergroenen hun eigen dak, tuin of woonomgeving. De gemeente stimuleert dit door bewoners te ondersteunen bij het maken van plannen en met een subsidieregeling om de plannen te helpen financieren. De behoefte hieraan is zo groot dat extra geld is vrijgemaakt om de ondersteuning te verbeteren en ook de subsidiemogelijkheden (opnieuw) te vergroten.

Klimaattoets

De al aanwezige bouwstenen die ervoor zorgen dat bij nieuwe projecten de klimaatadaptatie wordt meegenomen worden verder uitgebouwd tot een klimaattoets. Met deze toets zorgen we ervoor dat alle projecten (gebiedsontwikkelingen, herinrichtingen en onderhoudsmaatregelen) gaan bijdragen aan een klimaatbestendig Arnhem en dat daarbij alle aanwezige kansen optimaal worden benut.

Gebiedsgerichte maatregelen

Met het uitvoeren van gebiedsgerichte maatregelen brengen we een klimaatbestendig Arnhem stap voor stap dichterbij. De nadruk ligt daarbij op de focusgebieden: de gebieden waar de risico's voor wateroverlast, hitte en droogte het grootst zijn. In deze gebieden worden extra middelen ingezet uit het Klimaatfonds. Maar ook buiten deze focusgebieden nemen we maatregelen om de gevolgen van de klimaatverandering tegen te gaan. We liften hier mee met gebiedsontwikkelingen en herinrichtingen die met behulp van de klimaattoets maximaal zullen bijdragen aan klimaatadaptatie.

Minder verharding

Veel verharding leidt tot een grotere opwarming en meer wateroverlast. In de Strategie Klimaatadaptatie is daarom de ambitie benoemd om de hoeveelheid verharding in Arnhem met 10% terug te dringen. Er is inmiddels een werkwijze ontwikkeld waarmee we deze ambitie realiseren. Bij maatregelen aan de hoofdinfrastructuur en woonomgeving zullen we steeds kijken welke mogelijkheden er zijn om de hoeveelheid verharding terug te dringen. Ook richten we ons op het terugdringen van de verharding in particuliere tuinen. Met een monitoringssysteem kunnen we bijhouden in welke mate de hoeveelheid verharding daadwerkelijk afneemt.

Arnhem als koploper

Met het voortvarende beleid heeft Arnhem op het gebied van klimaatadaptatie een toppositie verworven. Deze positie willen we behouden en uitdragen. We spelen daarbij een belangrijke rol in het vergroten van de kennis op het gebied van klimaatadaptatie en werken daarbij samen met onderwijsinstellingen waaronder de Wageningen University en Research, de Hogeschool Arnhem-Nijmegen en van Hall - Larenstein.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Vergroening/ verstening van tuinen					
Eenheid:					
Bron: Eigen data; deze indicator wordt vanaf dit jaar voor het eerst gemeten (Uitvoeringsagenda klimaatadaptatie).					

Arnhems groen versterken

Arnhem is één van de groenste steden van Nederland en dat willen we ook zo houden. Meer dan ooit blijkt hoe belangrijk het groen is om de stad leefbaar en aantrekkelijk te houden. Het beleid voor het Arnhemse groen is geformuleerd in de Groenvisie. Het beleid voor bomen is onlangs uitgewerkt in het Bomenplan. De komende jaren zullen we ons vooral richten op de volgende thema's:

Herkenbare stad: Vergroten van de waarden van bossen en parken
Kenmerkend voor Arnhem zijn de bossen, de natuurgebieden en de vele parken. En ook de lanen in de buitengebieden en de grote groenzones in en om de wijken, bijvoorbeeld moeraszone Schuytgraaf, ecozones Presikhaaf of de Huissensedijk.

Natuurvriendelijke stad: Vergroten van de biodiversiteit
Onze stad is ook een natuurvriendelijke stad. Sinds 2019 zijn we bijvriendelijke gemeente. Door een natuurlijke inrichting en beheer van het groen houden we rekening met dier- en plantensoorten die kenmerkend zijn voor Arnhem. Waar mogelijk verbinden we groengebieden met elkaar: dit is belangrijk voor de migratie van dieren en ook van planten. En we bouwen en beheren natuurinclusief. Zo komt de natuur tot diep in de stad, vergroten we de biodiversiteit en verbeteren we de ecosystemen in de stad (bijvoorbeeld bos, bloemrijk grasland, poel, moeras).

Groene gezonde stad: Vergroenen van de stad
Groen zorgt ervoor dat bewoners zich prettiger en gezonder voelen. Het nodigt ook uit tot bewegen en sporten. Groen vermindert wateroverlast en hittestress en zorgt voor een schonere lucht. En zorgt voor meer biodiversiteit.

Duurzaam beheerde stad: Toekomstbestendig beheer
Ons groen wordt toekomstbestendig beheerd. We willen het groen langdurig in stand te houden. Bomen moeten vitaal oud kunnen worden. Ook het beperken en voorkomen van verspreiding van soorten die de biodiversiteit verstoren (onder andere Japanse duizendknoop) hoort daar bij.

Samenwerkende stad: Samen de stad vergroenen
Het vergroenen van de stad kunnen we niet alleen. We doen dat samen met onze groene partners in de stad en ook onze inwoners.

Herkenbare stad: Alle (verpachte) agrarische gronden in eigendom van gemeente Arnhem kennen biologische landbouw / veeteelt, met een SKAL certificering

Met de pachters van onze agrarische gronden zijn we in gesprek over het overgaan van reguliere landbouw naar biologische landbouw en veeteelt. Dat vergroot de waarde van het landschap voor mens (gezondheid), dier en plant (biodiversiteit). En het draagt bij aan het toekomstbestendig houden van de stad op het gebied van klimaat: verbeteren van de ecosystemen (bijvoorbeeld bos, heide, hooiland, beek, poel) en het voorkomen van wateroverlast, hittestress en vervuilde lucht.
Deze gesprekken lopen samen op met een nieuw natuurontwikkelingsproces rondom de Kemperheide met stichting ARK en de revitalisering van de kazerne Schaarsbergen. Zo maken we met een integrale aanpak het hele gebied natuurinclusiever. Naast biologische landbouw betekent dit ook een gevarieerder, biodiverser en klimaatbestendiger bos en een beter aaneengesloten natuurgebied met minder hekken en andere barrières zodat het leefgebied voor dieren wordt vergroot.

Herkenbare stad: Vergroten groenmassa bomen en bos in Arnhem

Bij het streven naar een groene stad kijken we niet alleen naar de hoeveelheid bomen, maar ook naar de 'groenmassa': de omvang van de boomkronen en andere groenelementen. We gaan extra bomen aanplanten op hitteplekken, in de wijken, in park en buitengebied. Deze bomen krijgen voldoende ondergrondse en bovengrondse groeiruimte op basis van het Bomenplan Arnhem.
In 2022 zijn potentiële plantlocaties voor extra bomen in beeld. Aanplant van extra bomen wordt uitgevoerd in het plantseizoen 2022 (november - maart) en in de komende jaren. Het streven is in 2020 een groot aantal extra straatbomen, plantsoen- en parkbomen aan te planten.
We gaan extra bos en Tiny Forest aanplanten. Dit doen we in afstemming en overleg met bewoners.
In de wijk Elderveld wordt in overleg met initiatiefnemers en bewoners voorbereidingen getroffen voor de realisatie van een voedselbos. In Rijkerswoerd leggen bewoners in goed overleg met de gemeente circa 800m² Tiny Forest aan. In Presikhaaf wordt op een buiten gebruik geraakt sportveld een wijkklimaatbosje gerealiseerd.
Op 50 locaties worden de groeiplaatsomstandigheden van Waardevolle bomen verbeterd zodat ze gezond en vitaal blijven en nog ouder kunnen worden. Stadsbomen en lanen, zoals de Beukenlaan, krijgen extra zorg en aandacht zodat ze uit kunnen groeien tot Buitengewone bomen.
Jaarlijks monitoren we de voortgang van het boomkroonvolume. Dit is uitgewerkt in de uitvoeringsagenda van het Bomenplan Arnhem.

Herkenbare stad: In stand houden van gezonde bossen en parken

De kwaliteit van onze bossen en parken staan onder druk. Oorzaken hiervan zijn het intensiever gebruik, overmatige stikstofdepositie, klimaatverandering en biodiversiteitsverlies. Bij het beheer en onderhoud van onze bossen en parken houden we hier rekening mee door zeer gericht en soms intensiever onderhoud uit te voeren.

Door de extra middelen in te zetten voor Bossen & Parken kunnen we dit noodzakelijk aanvullend onderhoud uitvoeren. Tevens biedt dit de mogelijkheid extra capaciteit in te zetten om genoemd kwaliteitsverlies en de uitdagingen die hiermee gemoeid gaan, op te pakken en zorgvuldig te communiceren van onze inwoners.

Natuurvriendelijke stad: Bij ruimtelijke projecten is natuurinclusief bouwen en ontwerpen de norm

We willen dat natuurinclusief bouwen en ontwerpen standaard wordt meegenomen in projecten. Dit is ook benoemd in de woondeal. Hiervoor hebben we een Puntensysteem Natuurinclusief Bouwen ontwikkeld dat verplicht wordt bij nieuwe bestemmingsplannen. Via dit Puntensysteem moeten bij nieuwbouwwoningen zowel nestvoorzieningen worden ingebouwd voor gebouwbewonende diersoorten als groene maatregelen worden getroffen in/aan/om de woning. We gaan dit Puntensysteem verder doorontwikkelen zodat het ook bij andere gebouwen van toepassing kan worden verklaard.

Natuurvriendelijke stad: Kennis van de biodiversiteit en verbeteren leefgebieden kenmerkende soorten

In 2021 hebben we een Biodiversiteitsagenda opgesteld. Er staat in hoe de biodiversiteit in Arnhem ervoor staat, wat we al doen om het biodiversiteitsverlies in onze gemeente tegen te gaan en wat we nog extra gaan doen. Zo hebben we afgesproken de biodiversiteit in de stad structureel te gaan monitoren en van daar uit te vergroten. Want wanneer we weten hoe het ervoor staat met de biodiversiteit, weten we gerichter welke maatregelen we moeten uitvoeren. Vanaf 2021 gebeurt dit op 14 plekken in Arnhem. Na elk jaar volgt een beheer- en ontwikkeladvies van de in dat jaar gemonitorde gebieden, dat de gemeente gaat uitvoeren.

Natuurvriendelijke stad: Verbeteren van het natuurvriendelijke beheer en inrichting ons van groen

Arnhem heeft ten opzichte van veel andere gemeenten een koppositie op het gebied van ecologisch beheer. Bij de inrichting van onze terreinen gebruiken we grotendeels inheemse en biologische zaaimengsels en inheemse bomen en struiken. En ook soorten die dracht- en waardplant zijn voor insecten, waaronder vlinders en bijen. We willen deze koppositie behouden. Daarom zijn we continue bezig om ons te verbeteren, door ons natuurvriendelijk beheer uit te breiden, te versterken en te verfijnen. Denk aan meer maatwerk in het gefaseerd maaibeheer van de bermen en graslanden en het gebruik van duurzaam materieel en materiaal. En we zoeken kansen om nog meer terreinen natuurvriendelijk te beheren. Daarbij werken we samen met stichting Arnhem Zoemt en de Imkersvereniging Arnhem, Velp.

Natuurvriendelijke stad: Onderzoek naar het naast elkaar leven van de honingbij en de wilde bij

Met een aantal omliggende gemeenten en in samenwerking met kennisinstituten gaan we onderzoeken in hoeverre de honingbij een bedreiging kan vormen voor de wilde bij, met name op onze kwetsbare heideterreinen. Aan de hand van de resultaten nemen we eventueel maatregelen om het leefgebied van de wilde bijen in Arnhem te behouden en te versterken.

Samenwerkende stad: Wijkgroenagenda's

Ook in de wijken liggen ambities om te vergroenen. In 2021 en 2022 stellen we met de inwoners van een aantal wijken Wijkgroenagenda's op waarbij de gemeente ondersteuning levert. De wensen en ideeën van deze inwoners zetten we vervolgens om in acties en maatregelen die we samen met hen en andere stakeholders, zoals corporaties en sociale wijkondernemingen, realiseren. De eerste acties voor Klarendal en Arnhemse Broek zullen in het najaar van 2021 worden uitgevoerd.

Samenwerkende stad: Het vergroten van het bewustzijn onder de inwoners voor groen en vergroenen (onder andere tuinen)

Samen met onze groene partners in de stad willen we de inwoners van Arnhem kennis en ervaring op laten doen over de waarden van ons groen. Dit maakt de kans groter dat inwoners meer zorg hebben voor hun eigen groene omgeving en hun tuin willen gaan vergroenen. Stichting Natuurcentrum Arnhem, inclusief de Molenplaats, en platform Arnhem Klimaatbestendig spelen daarbij een belangrijke rol. In 2021 starten we ook met de biodiversiteitscampagne 'Andere Arnhemmers', waarin we het verhaal rond biodiversiteit vertellen en waaraan activiteiten worden gekoppeld van de verschillende groene organisaties in onze stad, zoals excursies, struintochten en lezingen.

Aandacht voor dierenwelzijn

In en om onze stad leven ook dieren. Dieren hebben recht op een goed leven. En we vinden het belangrijk dat mens en dier in harmonie samen kunnen leven. Alle dieren, zowel gehouden dieren als in het wild levende dieren, verdienen daarbij onze zorg en aandacht. Maar dieren kunnen ook gevaar, schade of overlast opleveren. We hebben onze ambities op dit gebied neergelegd in de Visie Dierenwelzijn 2021-2030 en de doelen en inspanningen voor 2021 en 2022 in de Uitvoeringsagenda 2021-2022. Wij noemen hier de belangrijke aandachtspunten voor 2022.

Bevorderen van het welzijn van gehouden dieren

We vinden het belangrijk dat gehouden dieren een zo prettig mogelijk leven hebben. Soms komt het welzijn van gehouden dieren in de knel omdat de verzorgers niet (meer) in staat zijn om hun dier goed te verzorgen. We nemen daarom een aantal maatregelen om in die gevallen de verzorgers te ondersteunen.

Helpen van eigenaren met informatie over het correct houden van huisdieren

We vinden het belangrijk dat eigenaren van dieren geïnformeerd zijn over het correct houden van huisdieren en dat de aankoop van een dier een weloverwogen beslissing is. Hierdoor kan dieren veel leed bespaard blijven en komen er minder dieren in het asiel terecht. We gaan hiertoe een actievere rol spelen in het voorlichten van onze inwoners over verantwoord bezit van gezelschapsdieren en over de mogelijkheden om een dier op te halen in het dierenasiel en zo een beter leven te geven. We verstrekken hierover informatie op onze dierenwelzijnspagina en werken met onze partners voor dierenwelzijn.

Zorgen voor opvang van huisdieren waarvoor niet (meer) wordt gezorgd

Het dierenasiel is gevestigd in Velp. Dit complex is verouderd. Het is bouwkundig slecht en de ruimtes voldoen niet meer aan de eisen van deze tijd. Het Dierentehuis Arnhem e.o. zal binnenkort beginnen met een grondige renovatie. Hierdoor zullen de dierenverblijven ook beter aansluiten bij de huidige eisen op het gebied van dierenwelzijn. We ondersteunen de Stichting Dierentehuis Arnhem e.o. bij het realiseren van de nieuwbouw van het asiel te Velp (geplande oplevering: 2023).

Op diervriendelijke wijze voorkomen of bestrijden van schade, overlast en gevaar door dieren

Ofschoon veel mensen groot plezier beleven van hun hond kan het voorkomen dat honden overlast en schade veroorzaken voor mens, andere dieren en natuur. We gaan dit zoveel mogelijk voorkomen. We zoeken daartoe een goede oplossing voor honden rond gebieden met grazers en/of broed- of rustplaatsen voor vogels, zoals hondenspeel- en -losloopplaatsen in de directe omgeving en indien nodig een hondenverbod (hiervoor moet de APV worden aangepast). Verder verbeteren we de informatie over honden op onze dierenwelzijnspagina, waaronder over wat te doen bij bijtincidenten en het voorkomen ervan.

Bevorderen van het welzijn van in het wild levende dieren

Ook voor in het wild levende dieren vinden we dierenwelzijn belangrijk, ook als deze dieren overlast veroorzaken waartegen opgetreden moet worden. We besteden daarom aandacht aan het zo diervriendelijk tegengaan van overlast en aan het bestrijden van dierenleed.

Op zo diervriendelijk mogelijke wijze voorkomen of bestrijden van schade, overlast en gevaar voor dieren

Veel organisaties vangen zwerfkatten op, neutraliseren ze en zetten ze weer terug (volgens de TNR-methode: Trap, Neuter and Return). Deze methode is echter in Arnhem niet langer mogelijk omdat de provincie sinds kort geen ontheffingen meer verleent van het verbod om katten uit te zetten gezien de negatieve effecten van verwilderde katten op de natuur. We gaan in gesprek met de provincie over dit verbod, samen met Dierenbescherming, Stichting Zwerfkatten Nederland en Dierentehuis Arnhem. Ook willen we samen met andere Gelderse gemeenten buiten het leefgebied van de wolf in gesprek met de provincie over vergoeding van preventieve maatregelen als er sprake is van regelmatig voorkomende schade door (trekkende) wolven. Verder doen we onderzoek naar de toepasbaarheid van diervriendelijke methoden van populatiebeheer voor grootwild. Tenslotte willen we ons inspannen om een meer preventieve plaagdierbeheersing mogelijk te maken.

Voorkomen, beperken en bestraffen van door mensen toegebracht dierenleed

Stroperij is strafbaar. Vissen is niet in alle wateren toegestaan. In onze stadsparken en natuurgebieden mag over het algemeen niet worden gevist. Hengelsport Federatie Midden Nederland houdt in de regio Midden-Nederland toezicht op het visverbod. We willen een jaarlijks overleg met de Hengelsport Federatie Midden-Nederland over hoe zij hierop toezicht hebben gehouden.

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling is een essentieel onderdeel van een duurzame woon- en leefomgeving.

De gemeentelijke ambitie die past in het landelijk beleid blijft om afval zoveel mogelijk her te gebruiken en de hoeveelheid restafval die verbrand moet worden, verder te verkleinen. De criteria die gebruikt worden bij de keuzes voor de manier waarop de afvalinzameling is ingericht, zijn naast dit milieubelang, de gebruiksvriendelijkheid en service voor de inwoner en de kosten die hiermee gemoeid zijn.

Reductie hoeveelheid restafval

Het is de ambitie om de hoeveelheid restafval die verbrand moet worden naar beneden te brengen.
De keuze voor het instrument diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder afval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt.

Beleidsontwikkeling afvalreductie

De ontwikkeling van nieuwe sturingsinstrumenten om de doelstelling op afvalreductie te bereiken, vraagt een nieuwe aanpak die in de komende begrotingsperiode verder wordt uitgewerkt.
Bij het onderzoeken naar alternatieve systemen die bijdragen aan de milieudoelen zal nadrukkelijker de inbreng, medewerking en betrokkenheid van de inwoners gevraagd worden.

Er ligt een belangrijke uitdaging om de basis die is gelegd met het systeem van Omgekeerd Inzamelen verder te optimaliseren en de scheidingsresultaten op het gebied van PBD, GFT en papier en herbruikbaar grofvuil, verder te verbeteren.
Het verbeteren van de service aan bewoners, duidelijker informeren en communiceren over de mogelijkheden van hergebruik zijn de beleidsinstrumenten waar we de komende periode op gaan inzetten.

Na het stoppen met Diftar zijn door het college toezeggingen gedaan om te onderzoeken op welke wijze de afvalstoffenheffing nog verder kan worden gedifferentieerd naar huishoudgrootte. Indien de raad kiest voor een andere grondslag voor toerekening dan zal dit in de verordening op de afvalstoffenheffing (in november) worden vastgelegd.

Effectindicator	2017	2018	2019	2020	2021
Omvang huishoudelijk afval	203,6	209,5	200,7		

Eenheid: kg per inwoner

Bron: CBS

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig". Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2022 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem biedt woonruimte	**2.967**	**314**	**43**	**219**
Beschikbare en betaalbare woningen	2.967	314	43	219
Duurzame en levensloopgeschikte woningen				
Leefbare woonomgeving				
Een schone, groene én klimaatbestendige openbare ruimte	**9.003**	**692**	**0**	**1.060**
Naar een klimaatadaptieve stad	9.003	692	0	1.060
Arnhems groen versterken				
Aandacht voor dierenwelzijn	**184**	**0**	**0**	**0**
het voorkomen van dierenleed en waar nodig het verbeteren van de leefomstandigheden van zowel huisdieren als in het wild levende dieren	184	0	0	0
Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling	**12.495**	**21.392**	**0**	**0**
Minder restafval	12.495	21.392	0	0
Overig	**16.377**	**18.567**	**3.995**	**4.275**
Totaal	**41.026**	**40.965**	**4.039**	**5.554**

Wat mag het kosten

	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Primitief	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	36.268	36.058	39.652	41.026	41.203	40.793	40.855
Baten	39.403	39.814	41.881	40.965	40.933	40.903	40.903
Saldo lasten en baten	***3.135***	***3.756***	***2.229***	***-61***	***-61***	***111***	***48***
Toevoegingen aan reserves	930	371	462	4.039	593	593	690
Onttrekkingen aan reserves	1.257	1.799	3.186	5.554	1.527	1.240	1.306
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***327***	***1.428***	***2.724***	***1.516***	***1.516***	***646***	***616***
Gerealiseerd resultaat	**3.462**	**5.184**	**4.953**	**1.454**	**665**	**757**	**664**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2022 zijn in totaal begroot op € 41,0 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:

- Riolering: €13,2 miljoen;
- Afval: € 12,5 miljoen;
- Stedelijk groen: € 5,1 miljoen;
- Parken, bossen en ecologie: € 3,0 miljoen;
- Wonen: € 3,0 miljoen;
- Overige lasten: € 4,2 miljoen.

De totale begrote lasten zijn in 2022 € 1,4 miljoen hoger dan in 2021:

- € + 0,4 miljoen ontwikkeling kapitaallasten;
- € + 0,4 miljoen Parken & Bossen;
- € + 1,5 miljoen uitvoering Arnhem-Oost;
- € - 0,6 miljoen incidentele lasten 2021 voor de woondeal en woonwagenlocaties;
- € - 0,3 miljoen Overigen.

Baten
De begrote baten bedragen in 2022 € 40,9 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:
- Afval: € 21,4 miljoen;
- Riolering: €17,2 miljoen;
- Parken, bossen en ecologie: € 0,7 miljoen;
- Havenbeheer: € 0,9 miljoen;
- Kabels en leidingen: € 0,5 miljoen;
- Wonen: € 0,3 miljoen.

Toevoegingen aan reserves
De totale toevoeging aan de reserves is begroot op € 3,68 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- BR Kapitaallasten € 3,1 miljoen;
- BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte € 0,5 miljoen;
- Overig € 0,08 miljoen.

Onttrekkingen aan reserves
De totale onttrekking aan de reserves is begroot op € 4,4 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- BR Grondexploitatie € 3 miljoen;
- BR Grond onderhoud en vervanging openbare ruimte € 0,6 miljoen;
- BR Groenfonds € 0,28 miljoen;
- BR Volkshuisvestingsfonds € 0,19 miljoen;
- BR Werk-Investeringsfonds € 0,2 miljoen;
- Overig € 0,13 miljoen.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Lingezegen
GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Wonen
- Woningcorporaties;
- Particuliere verhuurders;
- Beleggers/ontwikkelaars;
- Provincie Gelderland;
- Ministerie van BZK;
- Zorgpartijen.

Arnhem-Oost
Met de Arnhem-Oost-aanpak willen wij de situatie in onze meest kwetsbare wijken langjarig aanpakken en duurzaam verbeteren. In de wijken, mét de wijken en in samenwerking met maatschappelijke partners en andere overheden. Hieronder, zonder uitputtend te zijn, onze belangrijkste partners:
- Ministerie van BZK;
- Provincie Gelderland;
- Partners van de samenwerkingskring Arnhem-Oost;
- Bewoners;
- Woningcorporaties;
- Primair en voorgezet onderwijs;
- Werkgeversorganisaties;
- The Economic Board.

Openbare ruimte

- Wijkteams;
- Schouwgroepen en belangengroepen;
- Waterschappen;
- Grondeigenaren (onder andere woningcorporaties, provincie, Hoge Veluwe, Gelders Landschap, Staatsbosbeheer);
- Groen Forum;
- Klimaatbestendig Arnhem;
- Triple Helix partners.

Subsidies

Binnen dit programma zijn er naar verwachting geen partijen die in 2022 meer dan € 100.000 begrotingssubsidie ontvangen.

Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies

Risicobeheersing

Hieronder zijn de risico's genoemd met de grootste financiële impact op de begroting komend vanuit het programma Wonen en leefomgeving. In de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen wordt een integraal beeld van de risico's gegeven.

Gemeentebrede risico's

Niet halen gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal / ontbreken voldoende dekking voor plankosten
Beheerskosten Arnhem Centraal
Planschade plan van aanpak woningsplitsing en verkamering
Extreme weersomstandigheden
GFT-voorzieningen

Beleidskaders

Wonen

- Arnhemse woonprincipes (Woonvisie);
- Volkshuisvestelijk kader 2019-2022;
- Huisvestingsverordening;
- Plan van aanpak woningbouwontwikkeling;
- Plan van aanpak Woningsplitsing en Verkamering;
- Woondeal Regio Arnhem- Nijmegen.

Openbare ruimte

- Structuurvisie 2020-2040;
- Groenvisie 2017-2035;
- Bomenplan Arnhem;
- Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2016-2020;
- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010 - 2020;
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen;
- Aanpak wateroverlast Arnhem Noord 2015.
- Visie en Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2021-2030;
- Strategie klimaatadaptatie Arnhem 2020 - 2030.

Paragrafen

De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting, bezien vanuit een bepaald perspectief. Een aantal paragrafen is in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

In de paragrafen worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. De wijze waarop invulling wordt gegeven aan de paragrafen verschilt per onderwerp.

De volgende paragrafen zijn opgenomen:

1. Lokale heffingen
2. Risicomanagement en weerstandsvermogen
3. Onderhoud kapitaalgoederen
4. Financiering
5. Bedrijfsvoering
6. Verbonden partijen
7. Grondbeleid
8. Investeringen
9. Subsidies

Lokale heffingen

De gemeente legt heffingen op. Die zijn onder te verdelen in algemene belastingen, bestemmingsbelastingen en retributies. Bij algemene belastingen is sprake van een gedwongen bijdrage, waar geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de overheid tegenover hoeft te staan. De opbrengsten dienen als algemeen dekkingsmiddel. Voorbeelden zijn de OZB en de toeristenbelasting. Bestemmingsbelastingen zijn belastingen waarvan de opbrengsten zijn bestemd voor specifieke taken of voorzieningen met een duidelijk algemeen belang. De riool- en afvalstoffenheffing zijn bestemmingsbelastingen. Bij retributies wordt er door de overheid een individuele tegenprestatie tegenover de bijdrage gesteld. Het gaat hierbij om leges en rechten.

Uitgangspunten van beleid

Afspraken uit het Coalitieakkoord 2018-2022

In het Coalitieakkoord 2018-2022 is afgesproken dat de inkomsten uit OZB met ingang van 2019 niet stijgen.
Voor de OZB-tarieven 2022 geldt dat deze (gemiddeld) gelijk zijn aan de tarieven 2021.
Voor de OZB geldt daarnaast dat ieder jaar een herwaarderingsjaar is. Dat betekent dat de WOZ-waarden gebaseerd worden op een nieuwe waardepeildatum (voor 2022 is dat 1 januari 2021).
Het gemiddelde herwaarderingscijfer leidt tot een tariefaanpassing zodat de herwaardering geen lastenontwikkeling tot gevolg heeft. Om te voorkomen dat de opbrengst OZB te hoog of te laag wordt, wordt de gemiddelde waarde-ontwikkeling gecompenseerd door een tariefswijziging. Uiteraard kan de werkelijke waardestijging per individueel object afwijken van de gemiddelde waardestijging, met als gevolg een andere individuele ontwikkeling van de lasten dan hier gepresenteerd.

In het coalitieakkoord 2018-2022 is tevens opgenomen dat de parkeertarieven en legestarieven niet stijgen en dat de heffingen (riool en afvalstoffen) kostendekkend worden gemaakt. Voor de legestarieven 2021 is van deze afspraak afgeweken. De stijging in kosten die het Rijk ons berekent is doorberekend in de legestarieven en enkele legestarieven zijn meer in lijn gebracht met tarieven elders in de regio. Ook voor de legestarieven 2022 geldt dat, indien van toepassing, de stijging van rijksleges wordt doorberekend in het tarief.

Afvalstoffenheffing

Het is de ambitie om de hoeveelheid restafval die verbrand moet worden naar beneden te brengen.
De keuze voor het instrument Diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder afval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt. Huishoudens betalen sindsdien weer een vast tarief voor afvalverwerking, waarbij de hoogte van dit tarief voor eenpersoonshuishoudens lager ligt dan voor meerpersoonshuishoudens.

De ontwikkeling van nieuwe sturingsinstrumenten om de doelstelling op afvalreductie te bereiken, vraagt een nieuwe aanpak die in de komende begrotingsperiode verder wordt uitgewerkt. Bij het onderzoeken naar alternatieve systemen die bijdragen aan de milieudoelen zal nadrukkelijker de inbreng, medewerking en betrokkenheid van de inwoners gevraagd worden.

Na het stoppen met Diftar zijn door het college toezeggingen gedaan om te onderzoeken op welke wijze de afvalstoffenheffing nog verder kan worden gedifferentieerd naar huishoudgrootte. Indien de raad kiest voor een andere grondslag voor toerekening dan zal dit in de verordening op de afvalstoffenheffing in november worden vastgelegd.

Rioolheffing

In het Coalitieakkoord 2018-2022 is afgesproken om de heffingen kostendekkend te maken. Voor de rioolheffing werd daarbij uitgegaan van een jaarlijkse groei van 1,5%.

Voor 2022 geldt dat de kosten van beheer en onderhoud van riolering naar verwachting lager uitvallen dan eerder meerjarig geraamd. Dit komt voornamelijk door verlaging van de rentekosten over de investeringen (rekenrente) en door verschuiving van lasten als gevolg van gewijzigd activeringsbeleid (financieel administratief). Aangezien de tarieven voor rioolheffing maximaal kostendekkend mogen zijn, zou dit voor 2022 een verlaging van de tarieven betekenen.
Vanaf 2023 wordt echter een toename verwacht van de vervangingsopgave van rioleringen. De hogere investeringen voor herstel en vervanging van het riool zullen nodig zijn om een adequaat rioolstelsel te behouden. Gezien de grote vervangingsopgave in met name de naoorlogse wijken in Arnhem-Zuid wordt voor de verdere toekomst nog een verdere stijging van de rioolinvesteringen verwacht.

Schommeling van tarieven is niet wenselijk. Het naar voren halen van investeringen naar 2022 heeft geen effect op het niveau van de kosten in 2022, omdat de stijgende kapitaallasten als gevolg van de extra investeringen pas in latere jaren zichtbaar zijn.
Voor een meer gelijkmatige tariefontwikkeling wordt daarom vanaf 2022 een spaarelement opgenomen in het tarief rioolheffing. De inkomsten op grond van dit spaarelement worden toegevoegd aan een voorziening en ingezet bij toekomstige vervangingsinvesteringen riolering. Door het inzetten van deze voorziening kan forse stijging van kapitaallasten in de toekomst worden afgevlakt. De hoogte van het spaarelement wordt bepaald op basis van een onderliggend investeringsplan. Geraamd wordt dat jaarlijks een spaarbedrag van € 700.000 nodig is om de extra investeringen op de langere termijn (deels) te kunnen dekken. De geplande investeringen zullen zoals gebruikelijk onderdeel uitmaken van het begrotingsproces.

Een deel van de lagere lasten in 2022 (€ 300.000) wordt wel doorberekend in het tarief. Per saldo betekent dit dat de (gemiddelde) lasten voor de burger in 2022 gelijk zijn aan 2021.

Bedrijveninvesteringszones
De verwachting is dat de gemeenteraad nog voor januari 2022 een verordening vaststelt, waarmee het voor ondernemers in het Korenkwartier mogelijk wordt om een Bedrijveninvesteringszone (BIZ) op te richten. Een BIZ betreft een afgebakend gebied binnen de gemeente, waarin ondernemers samen zorgen voor een veilige en leefbare bedrijfsomgeving. De gemeente int van de ondernemers in de BIZ een bijdrage en keert deze vervolgens als subsidie uit aan de BIZ als uitvoeringsorganisatie. In de verordening kan worden opgenomen dat de perceptiekosten op de subsidie in mindering worden gebracht; in dat geval is de BIZ-bijdrage voor de gemeente volledig budgetneutraal. De verordening treedt pas in werking bij voldoende draagvlak onder de ondernemers in de BIZ. Deze draagvlakmeting zal plaatsvinden na het vaststellen van de verordening.

Effecten corona
Om ondernemers tijdens de coronacrisis te ondersteunen in hun liquiditeit is aan hen de mogelijkheid geboden tot uitstel van betaling van gemeentelijke belastingen. Dit uitstel van betaling loopt tot 1 september 2021, waarna een betalingsregeling geldt tot 1 januari 2022 (toeristenbelasting) en tot 1 maart 2022 (OZB en rioolheffing).

Het is nog onzeker hoe de coronacrisis zich gaat ontwikkelen, maar met het vervallen van de meeste beperkingen in het najaar van 2021 is het vooralsnog de verwachting dat het merendeel van de ondernemers vanaf september 2021 alsnog de openstaande belastingaanslagen zal betalen en dat opnieuw uitstel in 2022 niet nodig zal zijn.

De effecten van corona op leegstand en faillissementen en de impact hiervan op de gemeentelijke begroting zullen de komende periode meer helder worden.

Geraamde inkomsten en een overzicht op hoofdlijnen

	2021	2022
Bedragen x € 1.000		
Belastingsoorten		
Onroerend zaakbelasting	55.558	55.834
Afvalstoffenheffing	19.132	19.853
Rioolheffing	17.117	17.148
Toeristenbelasting	470	525
	92.277	***93.360***
Overige heffingssoorten		
Parkeerbelasting	8.186	9.054
Leges burgerlijke stand	2.115	2.064
Bouw- en sloopvergunningen (Wabo)	4.037	4.037
	14.338	***15.155***
Totaal	**106.615**	**108.515**

Lokale lastendruk en kwijtscheldingsbeleid

Gemiddelde lastenontwikkeling per woning (eigenaar)	2021	2022	%
Onroerend zaakbelasting	€ 342	€ 342	0,00%
Rioolheffing	€ 177	€ 177	0,0%
Afvalstoffenheffing gemiddeld	€ 260	€ 265	2,0%
	€ 779	**€ 784**	**0,67%**

Gemiddelde lastenontwikkeling per woning (gebruiker/huurder)	2021	2022	%
Onroerend zaakbelasting	€ 0	€ 0	0,0%
Rioolheffing	€ 89	€ 89	0,0%
Afvalstoffenheffing gemiddeld	€ 260	€ 265	2,0%
	€ 349	**€ 354**	**1,49%**

Ontwikkeling lokale lastendruk in landelijk perspectief

Het Centrum voor onderzoek van de economie van de lagere overheden (Coelo) meet jaarlijks de lokale lastendruk van de Nederlandse gemeenten. De indicator 'Woonlasten meerpersoonshuishouden' geeft inzicht in de ontwikkeling van de Arnhemse woonlasten in relatie tot die van de overige gemeenten. De indicator bestaat uit de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing.

Uit een analyse is gebleken dat bij de berekening van de waarde van een gemiddelde woning in Arnhem andere aannames worden gehanteerd dan waarmee door het Coelo wordt gerekend. Bij de berekening van de gemiddelde WOZ-waarde van een woning in Arnhem wordt ook de categorie recreatiewoningen en overige woningen betrokken, terwijl deze categorie bij de berekening van het Coelo buiten beschouwing blijft. Omdat deze categorie een lagere gemiddelde WOZ-waarde heeft dan de overige categorieën, heeft dit een verlagend effect op de berekende gemiddelde WOZ-waarde voor een woning in Arnhem. Een vergelijking met de gegevens van het Coelo levert hierdoor een afwijking op.

Kwijtscheldingsbeleid

Inwoners van Arnhem (particulieren en kleine zelfstandigen) komen in aanmerking voor kwijtschelding als onder andere het zogenaamde gecorrigeerde inkomen lager uitvalt dan 100% van het bijstandsniveau. Arnhem kiest met het hanteren van een bovengrens van 100% van het bijstandsniveau voor de maximale invulling van het kwijtscheldingsbeleid die de wet biedt.

Kwijtschelding kan worden aangevraagd voor de (on)roerende zaakbelasting, afvalstoffenheffing en rioolheffing.

Kostendekkendheid leges en heffingen

In de gemeentewet (artikel 229b, lid 1) is opgenomen dat de tarieven die worden geheven voor de bestemmingsheffingen en retributies maximaal kostendekkend mogen zijn. Dit betekent dat de opbrengsten niet hoger mogen zijn dan de kosten. Zo wordt voorkomen dat de gemeente 'winst' maakt op deze heffingen en met de ontvangen specifieke inkomsten ook andere gemeenteactiviteiten financiert.
Het gaat bij de kostendekkendheid om geraamde bedragen, omdat op het moment van het vaststellen van de tarieven alleen nog de verwachtingen bekend zijn.

Hieronder wordt inzicht gegeven in de berekening van de kostendekkendheid van de rioolheffing, afvalstoffenheffing en leges.

Kosten van overhead

Kosten worden zoveel mogelijk direct toegerekend aan de betreffende activiteit, maar dat gaat niet altijd. Bijvoorbeeld bij de kosten van huisvesting, (algemene) communicatie en bestuursondersteuning. Dit zijn overheadkosten; alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Deze definitie van overheadkosten is vastgelegd in het BBV. Welke kosten de gemeenten als overheadkosten mogen zien, is dus in regelgeving vastgelegd. Gemeenten zijn wel vrij in de keuze van de methodiek voor toerekening van overheadkosten aan de lokale heffingen. Bij de gemeente Arnhem rekenen we de kosten van overhead aan de heffingen toe met behulp van een opslag op de ingezette uren.

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing is een bestemmingsbelasting. De inkomsten uit afvalstoffenheffing mogen alleen ingezet worden voor kosten van inzameling en verwerking van huishoudelijk afval.

De kostendekkendheid van 84% is gelijk aan die van 2021. Dit geldt voor zowel de periode dat Diftar van kracht was (januari tot en met mei 2021), als voor de periode van juni tot en met december 2021 waarin al een vast tarief per huishouden gold.
De frictiekosten als gevolg van het stoppen met Diftar zijn in 2021 doorberekend in de vaste tarieven die golden vanaf juni 2021. In 2022 zijn deze frictiekosten er niet.
De tarieven voor 2022 stijgen met 2% in vergelijking met de tarieven die een huishouden in 2021 gemiddeld kon verwachten. Om de vergelijking met 2021 te kunnen maken is voor de eerste 5 maanden Diftar een inschatting gemaakt van het aantal tariefzakken dat per huishouden werd aangeboden. Deze kosten zijn opgeteld bij het vaste tarief in de diftarmaanden en de 7 maanden niet-diftar.

Berekening kostendekkenheid t.b.v. Afvalstoffenheffing	
Bedragen x € 1.000	
Kosten Taakveld(en),incl. (omslag) rente	21.250
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	-1.539
Netto kosten taakvelden	***19.711***
Toe te rekenen kosten:	
Overhead incl. (omslag)rente	689
BTW	3.339
Totale kosten	***23.739***
Opbrengst heffingen	19.853
Dekkingspercentage	**84%**

Rioolheffing

De rioolheffing is een bestemmingsbelasting. De inkomsten uit rioolheffing mogen alleen ingezet worden voor de kosten van beheer en onderhoud van riolering.

De kostendekkendheid van 98% is vrijwel gelijk aan die van 2021 (97%). Zowel de begrote opbrengsten als de begrote kosten bevinden zich op hetzelfde niveau als in 2021. De samenstelling van de kosten is wel gewijzigd, omdat er vanaf 2022 een spaarelement in het tarief wordt opgenomen (zie verder bij 'Uitgangspunten beleid').

Berekening kostendekkenheid t.b.v. Rioolheffing	
Bedragen x € 1.000	
Kosten Taakveld(en),incl. (omslag) rente	14.542
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	-
Netto kosten taakvelden	***14.542***
Toe te rekenen kosten:	
Overhead incl. (omslag)rente	1013
BTW	1.642
Totale kosten	***17.197***
Opbrengst heffingen	17.148
Dekkingspercentage	**100%**

Leges

De kostendekkendheid leges Burgerzaken 2022 is lager dan in 2021 (van 61,9% in 2021 naar 52,7% in 2022). De kostendekkendheid van deze leges wordt bepaald op basis van begrote kosten- en opbrengstenbudgetten van de afdeling Burgerzaken in een specifiek jaar. Uiteraard gaat het hierbij om budgetten die voor het legesproces relevant zijn. Een aantal van de componenten voor deze berekening is - onder meer vanwege de toekenning van middelen voor het project doorontwikkeling Burgerzaken - bijgesteld. Denk hierbij aan het kostenbudget voor formatie en inhuur. De begrote opbrengsten zijn daarentegen voldoende constant gebleven. Hierdoor is de verhouding begrote kosten / begrote opbrengsten anders dan voorgaande jaren.

Legesverordening	Lasten 2022	Baten 2022	Kosten-dekkendheid
Bedragen x € 1.000			
Algemene dienstverlening			
PD-Burgerlijke stand	3.915	2.064	53%
Parkeren	106	88	83%
Overige APV	104	97	93%
Subtotaal Algemene dienstverlening	**4.125**	**2.249**	**55%**
Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning			
Huisvesting en Wabo	5.003	4.037	81%
Kabels/leidingen	430	350	81%
Subtotaal Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning	**5.433**	**4.387**	**81%**
Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn			
Drank- en Horeca	218	191	88%
Evenementen	191	130	68%
Prostitutiebedrijven	8	7	88%
Winkeltijden	-	-	0%
Subtotaal Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn	**417**	**328**	**79%**
Totaal	**9.975**	**6.964**	**70%**
Scheepvaartrechten Bedragen x € 1.000	905	536	59%
Reinigingsrechten Bedragen x € 1.000	53	53	100%

Overzicht lokale heffingen

Onroerendzaakbelasting

2021	Tarieven			WOZ-waarde	Begroot 2021		
	gebruiker	eigenaar	totaal	totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Bedragen x € 1.000							
Woningen		0,1466%	0,1466%	17.820.596		26.122	26.122
Niet-woningen	0,2060%	0,6180%	0,8240%	3.527.414	7.267	21.801	29.067
Totaal				**21.348.009**	**7.267**	**47.923**	**55.190**

2022	Tarieven			Stijgings-perc. tarief	WOZ-waarde	Begroot 2022		
	gebruiker	eigenaar	totaal		totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Bedragen x € 1.000								
Woningen		0,1308%	0,1308%	-10,74%	20.246.280		26.491	26.491
Niet-woningen	0,2024%	0,6073%	0,8098%	-1,73%	3.609.455	7.307	21.922	29.229
Totaal					**23.855.735**	**7.307**	**48.412**	**55.719**

Onroerend zaakbelasting	gemiddelde woning	gemiddelde niet-woning
Lasten 2021	342	4.856
Indexatie 0%	*0*	*0*
Lasten 2022	**342**	**4.856**

Afvalstoffenheffing

Bedragen x € 1.000

	Totaal-		Vast		Aantal huishoudens		Begroot	
	Tarief	2021	Tarief	2022	2021	2022	2021	2022
Eenpersoonshuishouden		214,90		220,80	29.583	29.175	6.357	6.442
Meerpersoonshuishouden		288,95		294,00	44.210	45.664	12.774	13.425
Totaal					**73.793**	**74.839**	**19.132**	**19.867**

Rioolheffing

Rioolheffing	Tarieven	Tarieven		aansluiting op riool	Begroot 2021		
2021	eigenaar	gebruiker	Totaal	totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Bedragen x € 1.000							
Woningen	0,0356%	0,0356%	0,0711%	17.770.596	6.318	6.318	12.636
Niet-woningen	0,0644%	0,0644%	0,1289%	3.477.414	2.241	2.241	4.481
Totaal				**21.248.009**	**8.559**	**8.559**	**17.117**

Rioolheffing	Tarieven	Tarieven		Stijgings-perc. tarief	Aansluiting op riool	Begroot 2022		
2022	eigenaar	gebruiker	Totaal		totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Bedragen x € 1.000								
Woningen	0,0313%	0,0313%	0,0625%	-12,04%	20.203.780	6.318	6.318	12.636
Niet-woningen	0,0643%	0,0643%	0,1286%	-0,23%	3.509.455	2.256	2.256	4.512
Totaal					**23.713.235**	**8.574**	**8.574**	**17.148**

Rioolheffing	gemiddelde woning		gemiddelde niet-woning	
Lasten 2021	**€ 177**		**€ 779**	
Indexatie 0%	€ 0,0	0,00%	€ 0,00	0,00%
Lasten 2022	**€ 177**		**€ 779**	

De opgenomen tarieven OZB en rioolheffing zijn gebaseerd op de waardeontwikkeling zoals die bij het opstellen van de Begroting bekend was. Medio oktober vindt een verbijzondering van de verwachte waarde-ontwikkeling plaats ten aanzien van de lokale markt. Indien dit gevolgen heeft voor de opgenomen tarieven, zullen deze tarieven worden bijgesteld. Een wijziging van de tarieven heeft echter geen gevolgen voor de belastingopbrengsten en de te betalen lasten, die blijven ongewijzigd. De tarieven worden ter vaststelling aan de gemeenteraad aangeboden in de betreffende verordeningen.

Voor de tarieven afvalstoffenheffing geldt dat deze wellicht nog verder worden gedifferentieerd naar huishoudgrootte (zie ook bij 'Uitgangspunten ven beleid'). Indien de raad hiervoor kiest, dan zal dit in de verordening op de afvalstoffenheffing in november worden vastgelegd.

Risicomanagement en weerstandsvermogen

Het is van belang om inzicht te hebben in de financiële positie (hoe financieel gezond is de gemeente) en de financiële weerbaarheid (welke mogelijkheden zijn er financieel). Met andere woorden hoe financieel robuust is de gemeente Arnhem?
Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre de gemeente Arnhem in staat is om risico's op te vangen.
De financiële positie van Arnhem wordt met een aantal financiële kengetallen (zoals solvabiliteit en schuldquote) in samenhang met het weerstandsvermogen in beeld gebracht en beoordeeld.

Samenvatting financiële positie

In deze paragraaf gaan we, in aansluiting op de toelichting in deel 1 van deze begroting, verder in op de financiële positie van de gemeente Arnhem. Allereerst een samenvatting van de belangrijkste punten uit deze paragraaf en aansluitend een toelichting op:

- de prognose van een aantal financiële kengetallen;
- de uitgangspunten voor beleid;
- het risicoprofiel en het beschikbare weerstandsvermogen;
- de belangrijkste risico's.

Om op een eenvoudige manier uit te leggen hoe de gemeente naar haar financiële positie kijkt, gebruiken we de metafoor van een privépersoon, die naar zijn of haar eigen financiële positie kijkt en vooruit kijkt naar de komende jaren. Hoe zeker zal mijn inkomen de komende jaren naar verwachting zijn? Zullen daarin schommelingen plaatsvinden waarmee ik rekening moet houden? Hoe zullen naar verwachting mijn uitgaven zich de komende jaren ontwikkelen? Stijgen of dalen de vaste lasten? Moet ik rekening houden met extra kosten voor de studie van de kinderen? Als daar een beeld van is hoe ziet dan naar verwachting het totale beeld van mijn inkomsten en uitgaven eruit? Zal dit in evenwicht zijn? Kan ik nog wat sparen of moet ik tijdelijk wat geld van mijn spaarrekening halen?
Heb ik wat extra middelen achter de hand als er zich tegenvallers voordoen? Bijvoorbeeld als mijn wasmachine kapot gaat of als mijn auto niet door de APK komt? Als een privépersoon een goed en zeker inkomen heeft om zijn huur of hypotheek te betalen, verder geen grote schulden heeft en ook nog over een spaarsaldo beschikt, is de conclusie dat zijn of haar financiële positie robuust en solide is.

Zo is het ook bij gemeenten. Hoe ziet het gemeentelijk huishoudboekje er voor de komende jaren uit? Hoe zullen onze inkomsten en uitgaven zich ontwikkelen? Denken we dat we de komende jaren een tekort of een overschot gaan krijgen of zijn onze inkomsten en uitgaven vrijwel in evenwicht?
Als we zien dat de schulden zich niet negatief ontwikkelen, er een goed gevulde 'bankrekening' (algemene reserve) is en de baten vrijwel ieder jaar even hoog of iets hoger zijn dan de lasten, dan staat een gemeente er over het algemeen goed voor. Het weerstandsvermogen geeft aan in welke mate de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's (plotselinge tegenvallers) op te vangen zonder dat het beleid of de uitvoering hiervan in gevaar komt. Door in samenhang te kijken naar een aantal kengetallen kunnen we zien hoe robuust de financiële positie van een gemeente is. Dat is waar we in deze paragraaf bij stilstaan.
Een belangrijke randvoorwaarde daarbij is dat het gemeentelijke huishoudboekje in evenwicht moet zijn. De raad moet erop toezien dat de begroting 'structureel en reëel in evenwicht is' dan wel er voor zorgen dat dit evenwicht in de daarop volgende jaren wordt bereikt (art. 189, lid 2 gemeentewet). De begroting moet vervolgens goedgekeurd worden door Gedeputeerde Staten (GS). Als de begroting niet sluitend zou zijn, komt de gemeente onder toezicht van GS en moet de gemeente alsnog maatregelen nemen om de begroting sluitend te maken.

Hoe ziet het financieel beeld voor de Begroting 2022 en daarop volgende jaren eruit? Precies midden in deze raadsperiode, maart 2020, kwam de wereld terecht in de coronacrisis. Die crisis had grote gevolgen voor Nederland en ook voor Arnhem. In (financiële) zin hielden we de vinger aan de pols met behulp van Impactanalyses en het corona dashboard. Op 2 september 2020 nam de raad de voorstellen aan in de "Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis". Deze zomer informeerden we de raad hierover in de vorm van de 'First year review Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis". Het Rijk sprong bij en hield de economie zoveel mogelijk op gang door uitgebreide steunmaatregelen. Financiële hulp van het Rijk kwam er ook voor gemeenten. Het Rijk trad als buffer op en ving zo de ergste financiële klappen voor de gemeente op. Als gemeente konden wij zo hulp bieden in de stad.

Bij de voorbereiding van deze Begroting was de situatie van het aantal besmettingen wisselend. Vóór de zomer daalde het besmettingen sterk en werden de coronamaatregelen versoepeld. Korte tijd later nam het aantal besmettingen opnieuw toe om vervolgens weer te dalen. Eind augustus is er weer sprake van een lichte stijging. Duidelijk is dat we in de komende tijd rekening moeten houden met nieuwe onzekerheden: Komen er nog meer

nieuwe virusvarianten? Loopt de immuniteit wellicht terug? Wat zal komend najaar en komende winter het effect zijn van seizoensinvloeden? Wat zullen de mogelijke gevolgen zijn voor de burgers, bedrijven en organisaties in de stad? Blijft het Rijk verder gaan met pakketten steunmaatregelen en blijven ze de gemeenten daarin ook steunen?

Zoals we eerder aangaven sluiten we aan bij de ramingen van het Centraal Plan Bureau (CPB). De meest recente raming is die van augustus 2021. Ook het CPB geeft aan dat de ontwikkeling van de corona pandemie de belangrijkste onzekerheid is. Sommige sectoren zullen hier blijvend last van houden. Het CPB voorziet dat in die sectoren bedrijfsbeëindigingen onvermijdelijk zullen zijn. De vooruitzichten in de zogenaamde 'basisraming' zijn positief. Door het wegvallen van coronabeperkingen voorspelt het CPB een krachtig herstel en een groei van de economie in 2021 en 2022 van meer dan 3%. Ook loopt naar verwachting, zelfs bij de afloop van de steunmaatregelen van het Rijk, de werkloosheid nauwelijks op. Het overheidstekort zal in 2022 dalen tot 1,8%. Door de groei van de economie daalt ook de relatieve overheidsschuld.
Hoe betrekkelijk de betekenis van dit soort cijfers is blijkt als we kijken naar de vertaling van CPB-cijfers door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten in een drietal scenario's voor gemeenten begin 2021. Toen werd nog rekening gehouden met een veel hogere werkloosheid.
Het CPB adviseerde overigens eerder de financiën van de Rijksoverheid niet extra te belasten met structurele nieuwe uitgaven of lastenverlichtingen. Het CPB geeft aan dat die dan opgevangen moeten worden door bezuinigingen of lastenverzwaringen.

De snel wisselende perspectieven werken ook door in onze stad. De eerste sectoren waar we dan aan denken zijn horeca en evenementen. Maar ook breder heeft het terugdraaien van maatregelen effect. Denk daarbij onder andere aan thuiswerken en niet in de laatste plaats natuurlijk de impact van het virus op de gezondheid van de inwoners van onze stad en de zorg.
Om goed zicht te krijgen en te houden de betekenis van wisselende perspectieven voor het bestuur van onze stad en eventuele noodzakelijke (financiële) bijstellingen gaan we door op de eerder ingeslagen weg:

- we blijven de impact op onze begroting volgen en actualiseren ook de risico's in het risicoprofiel;
- we volgen nauwlettend de mate waarin het Rijk met maatregelen compenseert;
- we gaan behoedzaam om met onze financiële positie gelet op onzekerheden over de inkomsten van het Rijk op langere termijn;
- we monitoren de voortgang van de Arnhemse Herstelagenda corona en vullen, als dat nodig is, de aanpak daarin aan.

We lopen het beeld van onze financiën, zoals in deze begroting opgenomen door aan de hand van de drie niveaus van robuustheid, zoals we die steeds in begroting en jaarverslag laten zien:

1. De robuustheid van de begroting
   De begroting 2022 is niet sluitend. Dat geldt ook voor de jaarschijf 2023. Voor 2024 en 2025 is er sprake van een overschot en daarmee is de begroting structureel sluitend. Belangrijk is ook hierbij te vermelden dat in alle jaarschijven rekening is gehouden met de toevoegingen aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit;
2. De mate van robuustheid om risico's op te vangen
   Het risicoprofiel is opnieuw geactualiseerd en ook het beeld van de beschikbare weerstandscapaciteit is opnieuw bepaald. Dit levert een weerstandsfactor op van 1,4 in 2022 oplopend tot 1,5 in 2025. Een uitvoerige toelichting hierop is verderop in deze paragraaf opgenomen.
3. De mate van robuustheid van de balans.
   Hierbij gaat het onder andere om de omvang van de schulden van de gemeente (netto schuldquote) en de verhouding tussen eigen en vreemd vermogen (solvabiliteit). De uitkomsten van de financiële kengetallen worden verder in deze paragraaf toegelicht.

Op basis van het beeld, zoals opgenomen in deze Begroting 2022, kan geconcludeerd worden dat de gemeente financieel redelijk robuust is. Dat beeld zet zich verder door in de volgende jaren. Deze Begroting en zeker het beeld voor de daarop volgende jaren zijn echter een momentopname. Het financieel beeld van de begroting zal komende jaren steeds opnieuw geactualiseerd moeten worden. Het risicoprofiel en de beschikbare buffers en de daaraan gekoppelde weerstandsfactor zullen steeds weer opnieuw worden berekend. Risico's die zich voordoen kunnen grote effecten hebben. Inkomsten van het Rijk en daaraan gekoppelde regelgeving kunnen van grote invloed zijn op de financiële positie van onze stad.
Belangrijk is ook dat de raad zich in onze stad steeds weer opnieuw gesteld ziet worden voor nieuwe uitdagingen en nieuwe ambities die handelen en sturen noodzakelijk maken. De aanpak van die nieuwe uitdagingen en ambities zal ook in de komende raadsperiode centraal staan in het bestuur van onze stad. Met deze Begroting

2022 en het meerjarenbeeld 2023-2025 ligt er ook voor een nieuwe raad een goede financiële basis om aan de slag te gaan.

Toelichting uitkomsten financiële kengetallen

Voor de beoordeling van de financiële positie van onze gemeente wordt gebruik gemaakt van de kengetallen, zoals genoemd in art. 11 van de begrotingsvoorschriften (BBV). Ook de weerstandsfactor is uitgedrukt in de vorm van een kengetal.

Een goede toelichting op deze kengetallen en de betekenis daarvan voor de sturing door de raad is opgenomen in de publicatie 'Meerjarig financieel inzicht voor de raad - de samenhang tussen beleid en kengetallen' van de commissie BBV.

De kengetallen volgens art. 11 van de BBV voor 2022 en volgende jaren laten het volgende beeld zien:

Netto schuldquote	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	79%	107%	97%	99%	98%	94%

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	71%	98%	90%	93%	92%	89%

Solvabiliteitsratio	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	19%	12%	14%	15%	16%	17%

Weerstandsvermogen (factor)	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	1,0	1,0	1,4	1,4	1,5	1,5

Kengetal grondexploitatie	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	5%	7%	6%	4%	3%	2%

Structurele exploitatieruimte	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	0%	-3%	-4%	0%	1%	5%

Woonlasten meerpersoonshuishouden	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
	102%	98%	94%	94%	94%	94%

De financiële kengetallen laten ten opzichte van de Begroting 2021, zoals die een jaar geleden door de raad is vastgesteld, een positieve ontwikkeling zien. De coronacrisis heeft geen directe weerslag gehad op de Arnhemse financiële positie. De belangrijkste reden hiervoor is het ruimhartige compensatiebeleid van het Rijk, waarmee incidentele tegenvallers opgevangen zijn. Naar verhouding van de omvang van de Arnhemse begroting is de schuld gedaald. Dit blijkt uit de schuldquote die voor de Begroting 2022 met 97% tien procentpunt gedaald is ten opzichte van de schuldquote in de begroting van vorig jaar. Gecorrigeerd voor de verstrekte leningen is de daling acht procentpunt. Ook is de schuld per inwoner gedaald.

Behalve dat de relatieve schuld is gedaald, is het eigen vermogen gestegen. Hierdoor is de solvabiliteit toegenomen. In de primitieve Begroting 2021 lag deze nog op 12%. In deze begroting stijgt deze naar 14%. In alle komende begrotingsjaren zet deze verbetering door. Ook de weerstandsfactor is verbeterd. In de primitieve Begroting 2021 bedroeg deze 1,0 en steeg door naar 1,2 in het laatste begrotingsjaar. In deze begroting herstelt de weerstandsfactor zich naar 1,5.

De grondexploitaties leggen geen groot beslag op de Arnhemse begroting. Dit was in de Begroting 2021 al niet het geval en in de Begroting 2022 daalt dit ook nog licht. Het risico van het afwaarderen van grondexploitaties heeft daarmee slecht een beperkte impact op de Arnhemse financiële positie.

In 2022 is de begroting niet in structureel evenwicht doordat een deel van de structurele lasten via bestemmingsreserves incidenteel gedekt worden. In de latere jaren komt de begroting ook in structureel evenwicht en worden alle structurele lasten gedekt met structurele inkomsten.

De woonlasten stijgen in Arnhem veel minder hard dan in de rest van Nederland. Hierdoor bedragen de woonlasten in de Begroting 2022 94% van het landelijk gemiddelde waar dan in de Begroting 2021 nog 98% was.

In de raadsbrief van 11 mei 2021 hebben we aangegeven de financiële kengetallen te vergelijken met de risico-indeling van de provincie. De provincie hanteert daarbij drie categorieën. Categorie A is het minst risicovol en categorie C is het meest risicovol. De uitkomsten voor de begroting 2022 zijn onderstaand vermeld. De kolom 'Gelders gemiddelde' is ontleend aan de begrotingsbrief 2021. Er zijn nog geen kengetallen beschikbaar voor het jaar 2022.

Tabel gehanteerd door de Provincie:

Kengetal	Gelders gemiddelde	Waarde Arnhem Begroting 2022	Categorie A	Categorie B	Categorie C
1. Netto schuldquote	67%	97%	<90%	90-135%	>135%
2. Netto schuldquote gecorrigeerd	59%	90%	<90%	90-135%	>135%
3. Solvabiliteitsratio	30%	14%	>50%	20-50%	<20%
4. Grondexploitatie	9%	6%	<20%	20-35%	>35%
5a. Structureel exploitatieruimte Begr.	0,20%	-4,00%	Begr. en MJR	Begr. en MJR	Begr. en MJR
5b. Structureel exploitatieruimte MJR	0,11%	5,00%	> 0%	> 0%	> 0%
6. Belastingcapaciteit	104%	94%	<95%	95-105%	>105%
7. Weerstandsvermogen	1,73	1,4	> 1,0	0,8 - 1,0	< 0,8

Als aanvulling op deze verplichte kengetallen worden in de begroting en jaarrekening in aansluiting op de zogenaamde stresstesten van de 100.000+ gemeenten op vier aandachtsvelden nog een aantal andere kengetallen doorgerekend. Bij elk kengetal wordt door middel van een kleur aangegeven hoe hierop wordt gescoord: rood is kwetsbaar, oranje is punt van aandacht en groen is voldoende.

Aanvullende kengetallen tav schuldquote	rek. 2020	begr. 2021	begr. 2022
a Netto schuld per inwoner	€ 3.566	€ 4.316	€ 4.279
b Schuldevolutie	0%	9%	6%
c Netto rentelasten/exploitatie	1,53%	1,61%	1,56%
d Aanwezigheid rentereserve/buffer	ja	ja	ja
e Zekerheden leningen, garantstellingen en waarborgen	94,23%	94,9%	94%

Aanvullende kengetallen tav solvabiliteit	rek. 2020	begr. 2021	begr. 2022
a Weerstandsfactor	1,0	1,0	1,4
b Mogelijkheden om weerstandscapaciteit te verbeteren	ja	ja	ja

Aanvullende kengetallen tav grondexploitatie	rek. 2020	begr. 2021	begr. 2022
a Afhankelijkheid van grondexploitatie voor sluitende begroting	nee	nee	nee
b Winstverwachting grondexploitatie	14.084	13.868	13.868
c Toekomstig nog te realiseren baten en lasten in relatie tot de BIE	1,9	1,9	1,5

Aanvullende kengetallen tav structurele exploitatieruimte	rek. 2020	begr. 2021	begr. 2022
a Toereikenheid onderhoudsbudgetten openbare ruimte	0,34%	0,30%	0,30%
b Ombuigingen, taakstellingen	0%	0,05%	0,05%
c Meerjarig sluitende begroting	ja	ja	ja

Aanvullende kengetallen tav woonlasten	begr. 2019	begr. 2021	begr. 2022
a Onbenutte belastingcapaciteit OZB	0,25%	0,21%	0,21%
b Derving OZB i.v.m. leegstand	2,03%	2,06%	2,06%

Uit deze kengetallen blijkt dat Arnhem op veel onderdelen goed scoort. De netto schuld per inwoner is wel rood, maar is verbeterd ten opzichte van de begroting van een jaar geleden.
Bij het beoordelen van de bovenstaande kengetallen is belangrijk de kengetallen in onderlinge samenhang te bezien om uitspraken te kunnen doen over én de robuustheid van de begroting/rekening, én de robuustheid van de risicobuffers én de robuustheid van de balans.

Robuustheid van de begroting:

- De belangrijkste conclusie is dat de begroting vanaf 2023 structureel in evenwicht is;
- De begroting van de gemeente Arnhem is niet afhankelijk van de uitkomsten van de grondexploitaties;
- De Arnhemse belastingen bevinden zich onder het landelijk gemiddelde en bieden ruimte om in een uiterst geval de financiële positie te verbeteren.

Robuustheid van de buffers voor risico's in relatie tot het beschikbare weerstandsvermogen:

- Een belangrijke indicator is de weerstandsfactor die de verhouding uitdrukt tussen de beschikbare buffers (reserves die het weerstandsvermogen van de gemeente vormen) en de benodigde weerstandscapaciteit (het totaal van de berekende mogelijke nadelige financiële gevolgen van de risico's). De weerstandsfactor is gestegen en bevindt zich boven de 1,4. De daling van het risicoprofiel en de stijging van de algemene reserve dragen hieraan bij. De uitkomst van de weerstandsfactor voor de jaren 2023 - 2025 is relatief. Nieuwe risico's en mogelijke tegen- of meevallers die doorwerken op de omvang van de beschikbare weerstandscapaciteit kunnen invloed hebben op de weerstandsfactor. Er is voor wat betreft de weerstandsfactor geen sprake van een meerjarig bevroren situatie, maar een momentopname op basis van de inzichten op dit moment;
- Naast de directe buffers voor risico's zijn in de raad afspraken gemaakt over de toevoegingen aan de bestemmingsreserve solvabiliteit als extra versteviging van de financiële positie. Op basis van de huidige inzichten en voorziene toevoegingen loopt deze reserve op tot € 32 miljoen eind 2025.

Robuustheid van de balans:

- De solvabiliteit van onze gemeente bevond zich een aantal jaren op een zorgelijk niveau Een groeiend eigen vermogen, mede met de bestemmingsreserve solvabiliteit en de aanwezige risicobuffers hebben gezorgd voor een gestaag toenemende solvabiliteit.
- Voor een goede beoordeling van de solvabiliteit is het van belang de relatie met de kengetallen voor grondexploitatie te vermelden. De verliesname van meer dan € 100 miljoen op de grondexploitaties in de economische crisis van 2008 - 2013 heeft de balans structureel robuuster gemaakt. Het aandeel van de grondexploitatie op de totale begroting blijft beperkt waardoor een dergelijke verliesname nu geen risico is.
- Arnhem verbetert haar schuldpositie in de Begroting 2022. De schuldquote daalt aanzienlijk ten opzichte van de begroting van vorig jaar De verbetering van de schuldpositie zorgt voor een lagere druk van de rentelast op de Arnhemse begroting.

Jaartal	Solvabiliteit	
	primitieve begroting	rekening
2016	12%	15%
2017	10%	16%
2018	12%	16%
2019	14%	17%
2020	15%	19%
2021	12%	
2022	14%	

Toelichting uitgangspunten van beleid

Tijdens deze raadsperiode is in nauwe samenwerking met de raad veel aandacht besteed aan de uitgangspunten en spelregels voor risicomanagement en weerstandsvermogen.
In 2020 is een nieuwe beleidsnota Risicomanagement en weerstandsvermogen (nota van 12 mei 2020, zaaknummer 466760) uitgebracht.
In de raad is een tweetal moties aangenomen over de spelregels voor het weerstandsvermogen in samenhang met de financiële kengetallen (de motie 'Realistischer inschatten en bewuster beleid' (nummer 20M209, zaaknummer 466760) en motie 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen' (nummer 20M255, zaaknummer 504479). Via het uitvoeren van onderzoek, een technische bijeenkomst met de financiële woordvoerders en een drietal experts op 24 maart 2021 en een aansluitende raadsbrief (11 mei 2021, zaaknummer 566585) heeft het college deze moties uitgevoerd.

De raad heeft op 16 september de uitgangspunten voor risicomanagement en spelregels voor weerstandsvermogen vastgesteld. Daarin is onder andere opgenomen dat:

- bij het werken aan gemeentelijke doelstellingen raad, college en ambtelijke organisatie zich bewust zijn van risico's en kansen en deze in beeld gebracht worden. Vervolgens worden maatregelen getroffen om risico's te beperken. Risicomanagement is een hulpmiddel om als gemeente doelstellingen te bereiken;
- de belangrijkste pijler van een goede risicocultuur daarbij is dat in het samenspel tussen raad, college en ambtelijke organisatie transparant wordt omgegaan met risico's en maatregelen;
- de realiteit is dat het niet mogelijk is alle risico's op voorhand in te schatten;
- over de invulling van specifieke afspraken met betrekking tot de risico's voor grote projecten/voorstellen zal nog met de auditcommissie worden overlegd;
- om goed zicht te krijgen op de mogelijkheden om risico's op te vangen als die zich voordoen kijkt de raad naar de begroting, het risicoprofiel versus de beschikbare buffers en de balans. De stand van zaken wordt toegelicht in de begroting en het jaarverslag;
- in de nota is een stappenplan opgenomen dat de raad kan helpen afwegingen te maken over risico's en benodigde buffers. De technische uitwerking kan plaatsvinden door gebruik te maken van een aantal knoppen, waaraan kan worden gedraaid;
- het risicoprofiel wordt periodiek bekeken en op basis daarvan wordt door middel van risicosimulaties bepaald wat de omvang van de benodigde risicobuffers is. Vastgelegd is welke onderdelen van de gemeentelijke reserves de buffers zijn om niet begrote tegenvallers op te vangen. De verhouding tussen risico's en buffers wordt uitgedrukt in een zogenaamde weerstandsfactor waarvoor de spelregels vastliggen in de verordening Financieel beleid en beheer 2020;
- voor niet voorspelbare gebeurtenissen heeft de gemeente een extra buffer in de vorm van de bestemmingsreserve solvabiliteit. Ook hiervoor liggen de spelregels vast in de verordening;
- de ontwikkelingen met betrekking tot risico's en buffers worden geëvalueerd door middel van onderzoek. Op basis hiervan kunnen afspraken worden gemaakt.

Het samenvattend beeld van het onderzoek, de bijeenkomst met de financiële woordvoerders en de experts en de raadsbrief is als volgt:

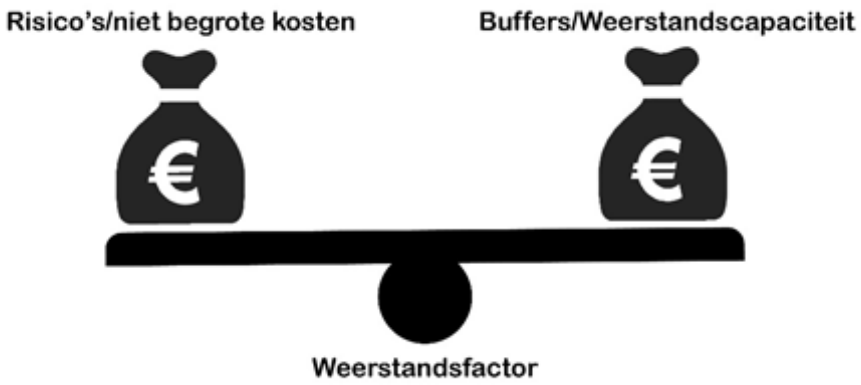
- de uitkomsten van een vergelijkend onderzoek naar weerstandsvermogen en financiële kengetallen zijn beschikbaar. Op basis daarvan is zichtbaar gemaakt welke keuzes er zijn voor de verschillende instelling van de knoppen voor weerstandsvermogen en spelregels voor solvabiliteit en schuldquote;
- expliciete afwegingen over de mate van bereidheid risico's te nemen worden in deze paragraaf weerstandsvermogen toegelicht;
- in aansluiting op het advies van de experts is het belangrijk ten aanzien van de spelregels voor de berekening van de benodigde- en beschikbare weerstandscapaciteit te kiezen voor een bestendige gedragslijn;
- uitgaande van de positieve beoordeling van de experts van de kwaliteit van het risicomanagement en het hieruit voortvloeiende risicoprofiel in onze gemeente is het niet noodzakelijke risico's op structurele budgetten extra zwaar mee te rekenen;
- gegeven het goede risicoprofiel, voldoende solvabiliteit en mogelijke ondersteuning van het Rijk bij het optreden van zgn. zwarte zwanen (grote externe risico's met een zeer incidenteel karakter en met een kleine kans, bijvoorbeeld een aardbeving) is het niet noodzakelijk hiermee rekening te houden in het risicoprofiel;
- aan de knop van de weerstandsfactor zou wel kunnen worden gedraaid. Door het hanteren van een lagere weerstandsfactor dan 1,0, (bijvoorbeeld 0,8), zou incidenteel een bedrag aan de algemene reserve onttrokken kunnen worden. Gelet op de inhoud van de motie, waarbij wordt aangedrongen op herstel van de reserves ligt dit niet voor de hand;
- financiële kengetallen met betrekking tot solvabiliteit en schuldquote in Arnhem zijn ten opzichte van andere gemeenten relatief ongunstig, maar hebben zich wel deze raadsperiode in positieve zin ontwikkeld. De

gemaakte afspraken voor toevoegingen aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit hebben daaraan bijgedragen;
- de beschikbare weerstandscapaciteit maakt het alleen mogelijk om op incidentele basis mogelijke tegenvallers op te vangen. Tegenvallers zullen uiteindelijk in de begroting moeten worden verwerkt. Om die reden is het belangrijk een goed inzicht te hebben in de flexibiliteit/wendbaarheid van de begroting. Ter voorbereiding van de nieuwe raadsperiode zal hiervan een beeld worden gegeven;
- een concrete doelstelling over een minimaal gewenste solvabiliteit en een maximaal gewenste netto-schuldquote ligt niet vast in de huidige financiële spelregels. Wel worden de uitkomsten van deze kengetallen steeds in samenhang met de ontwikkeling van het weerstandsvermogen in de begroting en jaarrekening toegelicht;
- om een goed beeld te geven van financiële kengetallen en de weerstandsfactor worden deze ingaande deze begroting gespiegeld aan de risico-indeling van de provincie en de beoordelingstabel die Naris hanteert;
- over goed risicomanagement bij projecten wordt de raad nog aanvullend geïnformeerd. Hierover is inmiddels al met de auditcommissie gesproken.

Toelichting weerstandsvermogen

In dit deel van de paragraaf is het totaalbeeld opgenomen van de benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit, het weerstandsvermogen:
- als vast onderdeel van de voorbereiding van de jaarrekening zijn de gemeentelijke risico's die gevolgen kunnen hebben voor de financiële positie opnieuw bezien, waar nodig aangepast en aangevuld. Op basis van het nieuwe risicoprofiel is met behulp van statistische berekeningen bepaald wat de omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is;
- bij het opmaken van de jaarrekening wordt ook nagegaan wat de omvang is van de reserves waarvan is afgesproken dat deze de beschikbare weerstandscapaciteit vormen;
- door de beschikbare weerstandscapaciteit (reserves als buffer) te delen door de benodigde weerstandscapaciteit (risico's) wordt de weerstandsfactor berekend.

Het volgende plaatje illustreert dit:

Hoe hoger de weerstandsfactor is hoe robuuster de gemeente is om risico's die zich voordoen op te kunnen vangen. Daalt de weerstandsfactor beneden de 1,0 dan zijn de financiële buffers lager dan het benodigde weerstandsvermogen en kan de gemeente in de financiële problemen komen als zich risico's voordoen. Over de hoogte van de weerstandsfactor liggen afspraken vast in de verordening Financieel beleid en beheer:
'Voor een robuuste financiële positie mag de weerstandsfactor niet lager zijn dan 1. Indien de weerstandsfactor lager is dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor hoger is dan 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor (nieuw) beleid (art. 11.3). Binnen de gemeente Arnhem kijken we, zoals gezegd, niet alleen naar de weerstandsfactor, maar doen dit in onderlinge samenhang met andere financiële kengetallen. Wanneer er sprake zou zijn van een weerstandsfactor boven de 1,4 en deze ruimte zou worden ingezet voor nieuw beleid dan heeft dit ook een ander effect: Het eigen vermogen van de gemeente vermindert en de solvabiliteit verslechtert.

De prognose van het beeld bij deze begroting voor het weerstandsvermogen ziet er voor 2022 tot en met 2025 als volgt uit:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	Begroting 2021-2024	JV 2020	Prognose 2021	Begroting 2022	2023	2024	2025
	90%	90%	90%	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000							
Benodigde weerstandscapaciteit							
1. Gemeentebrede risico's	26.417	40.952	34.146	34.146	34.146	34.146	34.146
2. Corona risico's	4.834	4.161	2.987	2.987	0	0	0
Gemeentebrede risico's totaal	**31.251**	**45.113**	**37.133**	**37.133**	**34.146**	**34.146**	**34.146**
3. Risico's grondexploitatie	11.420	13.406	13.406	13.406	13.406	13.406	13.406
Totaal	**42.671**	**58.519**	**50.539**	**50.539**	**47.552**	**47.552**	**47.552**
Beschikbare weerstandscapaciteit							
1. Algemene reserve	25.139	44.067	59.320	51.600	49.316	53.180	55.065
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	16.445	16.509	16.509	16.509	16.509	16.509	16.509
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	1.039	0	889	1.039	1.039	1.039	1.039
Totaal	**42.623**	**60.576**	**76.718**	**69.148**	**66.864**	**70.728**	**72.613**
Benodigd versus beschikbare ruimte irt aanzuivering	**-48**	**2.057**	**26.179**	**18.609**	**19.312**	**23.176**	**25.061**
Verschil (> factor 1,4)	**-17.116**	**-21.351**	**5.964**	**-1.606**	**291**	**4.155**	**6.040**
Weerstandsfactor	**1,0**	**1,0**	**1,5**	**1,4**	**1,4**	**1,5**	**1,5**

De coronacrisis is op deze berekening van invloed. Door corona ontstonden er nieuwe risico's voor de gemeente. Ook deze risico's zijn bij de opstelling van deze begroting geactualiseerd, zoals uit bovenstaande tabel blijkt. Het opnemen van deze risico's heeft het risicoprofiel verhoogd en dat werkt weer door in een lagere weerstandsfactor. Door de coronarisico's is de financiële positie qua buffers voor risico's minder robuust dan deze had kunnen zijn:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	Begroting 2022
	90%
Weerstandsfactor	**1,4**
Weerstandsfactor zonder coronarisico's	**1,5**

Zoals toegezegd in de eerdergenoemde raadsbrief van 11 mei 2021 vergelijken we de weerstandsfactor van onze gemeente ook met de beoordelingstabel van Naris.

Beoordelingstabel weerstandsvermogen		
	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	>2	Uitstekend
B	1,4 < x < 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 < x < 1,4	Voldoende
D	0,8 < x < 1,0	Matig
E	0,6 < x < 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

De weerstandsfactor bevindt zich voor de periode 2022-2025 in categorie B 'ruim voldoende'.
Doordat we daarmee volgens onze eigen spelregels in de verordening Financieel beleid en beheer vanaf 2024 boven de 1,4 zitten, is er geen aanleiding de reserves aan te vullen en zou de ruimte boven de 1,4 ingezet kunnen worden voor nieuw beleid. Een belangrijk aandachtspunt daarbij is echter dat dit alleen mogelijk is zolang de begroting een structureel sluitend beeld laat zien. De toelichting op de verschillende onderdelen die de weerstandsfactor bepalen, is opgenomen in volgende onderdelen van dit deel van deze paragraaf.

Toelichting benodigde weerstandscapaciteit en risicoprofiel

Het risicoprofiel wordt bepaald door te inventariseren welke risico's er bestaan, en wanneer ze zich voor doen welke nadelige financiële effecten ze voor onze gemeente zouden kunnen hebben. Om te kunnen bepalen wat de financieel nadelige gevolgen van deze risico's zijn, wordt van ieder risico een schatting gemaakt van de kans dat een risico zich voordoet en van het mogelijk financieel gevolg. Daarbij wordt voor de risico's in de exploitatie gebruik gemaakt van de volgende indeling:

Risicoscore				
Klasse	Kans		Klasse	Geldgevolg
1	< of 1 x per 10 jaar	10%	1	< € 50.000
2	1 x per 5-10 jaar	30%	2	€ 50.000 - € 200.000
3	1 x per 2-5 jaar	50%	3	€ 200.000 - € 500.000
4	1 x per 1-2 jaar	70%	4	€ 500.000 - € 1.000.000
5	1 x per jaar of >	90%	5	> € 1.000.000

Op basis van een inschatting voor alle risico's van de kans dat het risico zal optreden en het mogelijk financieel gevolg hiervan wordt met behulp van statistische kansberekeningen het mogelijke financieel gevolg van het risicoprofiel van alle risico's samen gesimuleerd. Die kansberekeningen zijn een hulpmiddel om te bepalen wat het bedrag is dat we als buffer aan moeten houden om risico's te kunnen afdekken, de zogenaamde benodigde weerstandscapaciteit.
Het grote voordeel van deze rekenmethodiek is dat gebruik gemaakt kan worden van het gegeven dat niet alle risico's zich tegelijkertijd voor zullen doen. Daardoor is het bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit lager dan de optelsom van alle risicobedragen bij elkaar. Deze berekeningen zijn in combinatie met de beschikbare weerstandscapaciteit (de buffers voor risico's) de basis voor de hoogte van de weerstandsfactor.
Bij de bespreking van de begroting is het de gewoonte om grote betekenis toe te kennen aan de hoogte van de weerstandsfactor. Dat is ook logisch, omdat het een belangrijke indicator vormt voor de financiële positie. Hierbij past wel een duidelijke kanttekening. Het inschatten van risico's met daarbij behorende bedragen en kansen is per definitie geen exacte wetenschap. Ook de berekeningen die op basis daarvan plaats vinden zijn dat dus niet. Ze zijn een hulpmiddel om in totaliteit een bedrag te bepalen om als buffer voor risico's aan te houden. Enige relativering van de waarde van dit gegeven zeker tijdens deze coronacrisis is op zijn plaats.
Ook voor deze begroting zijn de risico's zijn geïnventariseerd om op die manier een beeld te krijgen van het risicoprofiel en benodigde buffer. In aanvulling op de gemeentebrede risico's en risico's van het grondbedrijf zijn daaraan de risico's die samenhangen met corona toegevoegd.

In de volgende tabel laat zien wat het totale beeld van de benodigde weerstandscapaciteit is:

Benodigde weerstandscapaciteit	Begroting 2021-2024	JV 2020	Prognose 2021	Begroting 2022
	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000				
Benodigde weerstandscapaciteit				
1. Gemeentebrede risico's	**26.417**	**40.952**	**34.146**	**34.146**
2. Corona risico's	**4.834**	**4.161**	**2.987**	**2.987**
Gemeentebrede risico's totaal	**31.251**	**45.113**	**37.133**	**37.133**
Conjuncturele (marktrisico) en project specifieke risico's grondexploitatie	9.810	11.763	11.763	11.763
Strategisch bezit (mva)	1.480	1.533	1.533	1.533
Anterieure overeenkomsten	130	110	110	110
3. Risico's grondexploitatie	**11.420**	**13.406**	**13.406**	**13.406**
Totaal	**42.671**	**58.519**	**50.539**	**50.539**

Onderstaand worden de drie onderdelen van het risicoprofiel doorgelopen.

Gemeentebrede risico's

De actualisatie van gemeentebrede risico's voor de begroting 2022 levert in vergelijking met de risico's bij de jaarrekening 2020 het volgende beeld op:

- het risicoprofiel voor de begroting bestaat uit 95 risico's terwijl het risicoprofiel bij de jaarrekening 2020 bestond uit 85 risico's;
- de verschillen zijn daarbij als volgt:
  - er zijn 15 nieuwe risico's;
  - 1 risico is opnieuw opgenomen;
  - 6 risico's zijn vervallen.
- voor de jaarrekening zijn er 75 financiële risico's die een effect hebben op de omvang van het weerstandsvermogen;
- van 20 risico's is geen financieel gevolg ingeschat, omdat dit nog niet duidelijk is of omdat beheersmaatregelen ervoor zorgen dat het financieel effect nihil is;
- een overzicht van 15 grote begrotingsrisico's die met name bepalend zijn voor de financiële omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is opgenomen aan het einde van deze paragraaf. Deze risico's hebben op basis van de inschatting van de kans op voorkomen en het financieel gevolg de meeste invloed op het totale risicoprofiel.

Het risicoprofiel voor de gemeentebrede risico's is bij deze begroting met € 6,8 miljoen afgenomen ten opzichte van de jaarrekening 2020.
Deze daling is vooral veroorzaakt door de belangrijkste dalers en stijgers met een grote financiële impact, dit zijn:
Dalers:

- *BENG-eisen onderwijshuisvesting*
  Het risico is vervallen, omdat de lasten hiervan zijn verwerkt in de begroting 2022;
- *Herijking gemeentefonds en beschermd wonen*
  Het maximale herverdeeleffect is bijgesteld van € 18 miljoen naar € 15 miljoen. Dit is het verwachte nadeel op beschermd Wonen.
- *Juridisch risico*
  Op basis van een juridische procedure is een uitspraak door de rechter gedaan waarbij de gemeente schadeplichtig is gesteld. Het risico is verlaagd doordat een deel van de aansprakelijkheidstelling door de verzekering wordt gedekt.
- *Rijksmiddelen jeugd*
  Vanuit richtlijnen van het Rijk en Provincie zijn deze middelen opgenomen in de begroting en is het risico vervallen.
- *Diftar lagere inkomsten*
  Het risico is vervallen. De systematiek van diftar is niet voortgezet.

- *Fiscale risico Loonheffing*
  Het risico is vervallen, omdat er inmiddels een akkoord is bereikt met de Belastingdienst;
- *Scalabor afwaarderingsrisic*o
  De kans op voorkomen van het risico is naar beneden bijgesteld van 50% naar 30%.
- *Benodigde capaciteit SBR niet in lijn met begroting*
  Het risico is meegenomen met een kans van 50% en een bedrag zoals meegenomen bij de Perspectiefnota van € 1,5 miljoen.

Stijgers:

- *Niet halen gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal /onrendabele top /ontbreken voldoende dekking voor plankosten*
  In het risicoprofiel is rekening gehouden met twee risico's met betrekking tot de verstedelijkingsopgave. Eén in relatie tot een mogelijke gemeentelijke bijdrage voor onrendabele top woningbouwontwikkeling (ongekwantificeerd). Met de kosten voor dekking van plankosten is deels rekening gehouden in de begroting deels is hiermee rekening gehouden in het risicoprofiel.
- *Aanpassing financiering BUIG door het Rijk onderdeel loonkostensubsidie*
  Als nieuw risico meegenomen met een kans van 90% en een bedrag van € 2,5 miljoen.
- *Inkomensregelingen (BUIG); maximaal eigen risico*
  De kans van het risico is omhoog bijgesteld naar 70%.
- *Scalabor detacheringsvergoeding*
  Dit risico was ongekwantificeerd, en is nu meegenomen met een kans van 50% en een bedrag van € 1,5 miljoen.

Nieuwe risico's zonder geldgevolg
Van de 20 in het risicoprofiel opgenomen risico's zonder geldgevolg zijn er bij deze begroting 3 nieuwe ongekwantificeerde risico's opgenomen. Bij deze risico's is nog niet duidelijk of en in welke mate ze zich zouden kunnen voordoen, verkort weergegeven zijn dit:

- *Investeren binnenstad*
  Het risico van na-ijl effecten van de coronacrisis voor ondernemers in de Arnhemse binnenstad.
- *Niet halen gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal / onrendabele top*
  Het risico van ontbrekende middelen voor de onrendabele top.
- *Stijging kosten van gemeentelijke vastgoedprojecten*
  De productie van bouwmaterialen is o.b.v. verwachting door de coronacrisis naar beneden bijgesteld. In de bouw blijft echter de vraag naar woningen en de daarvoor benodigde bouwmaterialen groot. Gevolg is dat de prijzen van bouwmaterialen en de kosten van gemeentelijke vastgoedprojecten kunnen gaan stijgen.

Coronarisico's
De financiële impactanalyse van juli bevat het meest recente overzicht van de impact van de corona crisis. Naast de concrete directe financiële impact is er nog altijd onzekerheid over de gevolgen van corona en het verdere verloop van de crisis. Bij de voorbereiding van de Begroting 2022 is de impact van corona voor 2021 dan ook opnieuw bezien en zijn ook de financiële effecten voor 2022 ingeschat. Tevens is nagegaan welke corona risico's nog in het risicoprofiel moeten blijven staan.
Dit levert het volgende beeld op:

- van de 29 risico's uit de vorige impactanalyse zijn er 13 komen te vervallen;
- het corona-risicoprofiel bij de begroting bestaat uit 16 risico's;
- voor de Begroting 2022 zijn er 14 risico's die een financieel effect hebben op de omvang van het weerstandsvermogen;
- voor 2 risico's is geen financieel gevolg ingeschat, omdat dit nog niet duidelijk is;
- een overzicht van de 5 grootste coronarisico's die met name bepalend zijn voor de financiële omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is opgenomen aan het einde van deze paragraaf.

De impact van de totale coronarisico's is afgenomen met € 1,2 miljoen benodigde weerstandscapaciteit bij de Begroting 2022 ten opzichte van de Jaarrekening 2020.

De coronarisico's zijn in de begroting 2022 nog als een apart onderdeel opgenomen, bij volgende jaren worden deze risico's in het reguliere gemeentebrede risicoprofiel meegenomen.

Grondexploitatie risico's
In het Jaarverslag 2020 en de Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2020 is ingegaan op de wijzigingen in de regelgeving voor de grondexploitaties mede in relatie tot de verplichte tussentijdse winstnemingen. Dit zorgt ervoor dat er een onderscheid moet worden gemaakt tussen conjuncturele risico's (marktrisico's) en specifieke risico's per project. Om dit op een verantwoorde manier te doen wordt gebruik gemaakt van een checklist die aansluit bij de landelijke regelgeving van de Commissie BBV en het Handboek van de accountant.
Zoals gebruikelijk wordt het risicoprofiel van de grondexploitaties geactualiseerd bij de voorbereiding van het Jaarverslag 2021 en de FJP 2021. Het risicoprofiel, zoals opgenomen in deze begroting sluit aan bij het Jaarverslag 2020.
Conclusie risicoprofiel
Zoals toegelicht is het totale risicoprofiel, ten opzichte van eerdere inschattingen bij de Jaarrekening 2020, met € 8,0 miljoen gedaald.

Toelichting beschikbare weerstandscapaciteit

Na de toelichting op de benodigde weerstandscapaciteit is in dit onderdeel van de paragraaf een korte toelichting opgenomen op de beschikbare weerstandscapaciteit.

In de volgende tabel is het totale beeld van de beschikbare weerstandscapaciteit opgenomen:

Beschikbare weerstandscapaciteit	**Begroting 2021-2024**	**JV 2020**	**Prognose 2021**	**Begroting 2022**
	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000				
Beschikbare weerstandscapaciteit				
Stand Algemene reserve per 1-1	27.301	29.878	44.067	59.320
+ Toevoegingen	9.807	16.330	29.475	10.780
- Onttrekkingen	-11.968	-15.181	-14.222	-18.499
Resultaat 2020		13.039		
1. Algemene reserve per 31-12	**25.139**	**44.067**	**59.320**	**51.600**
BR Grondexploitatie	14.662	14.747	14.747	14.747
BR Strategische posities	1.500	1.500	1.500	1.500
BR Voorstudies	283	262	262	262
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	**16.445**	**16.509**	**16.509**	**16.509**
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	**1.039**	**0**	**889**	**1.039**
Totaal	**42.623**	**60.576**	**76.718**	**69.148**

Algemene reserve
De verwachte stand begin 2022 en het meerjarig verloop van de algemene reserve wordt bepaald door de volgende factoren:

- Besluitvorming uit vorige begrotingsjaren die doorwerkt in het verloop van de algemene reserve;
- De prognose van de uitkomst van het jaarresultaat voor 2021, zoals opgenomen in Turap-2 en Turap-1. Als gevolg van het totale verwachte jaarresultaat neemt de algemene reserve in 2021 (per 31-12) toe met € 17,9 miljoen;
- Voorstellen voor verrekening met de algemene middelen in deze Begroting 2022.

In de paragraaf reëel en structureel sluitende begroting is het totale meerjarige verloop van de algemene reserve opgenomen, hetgeen belangrijk is voor het oordeel over een structureel sluitende begroting.

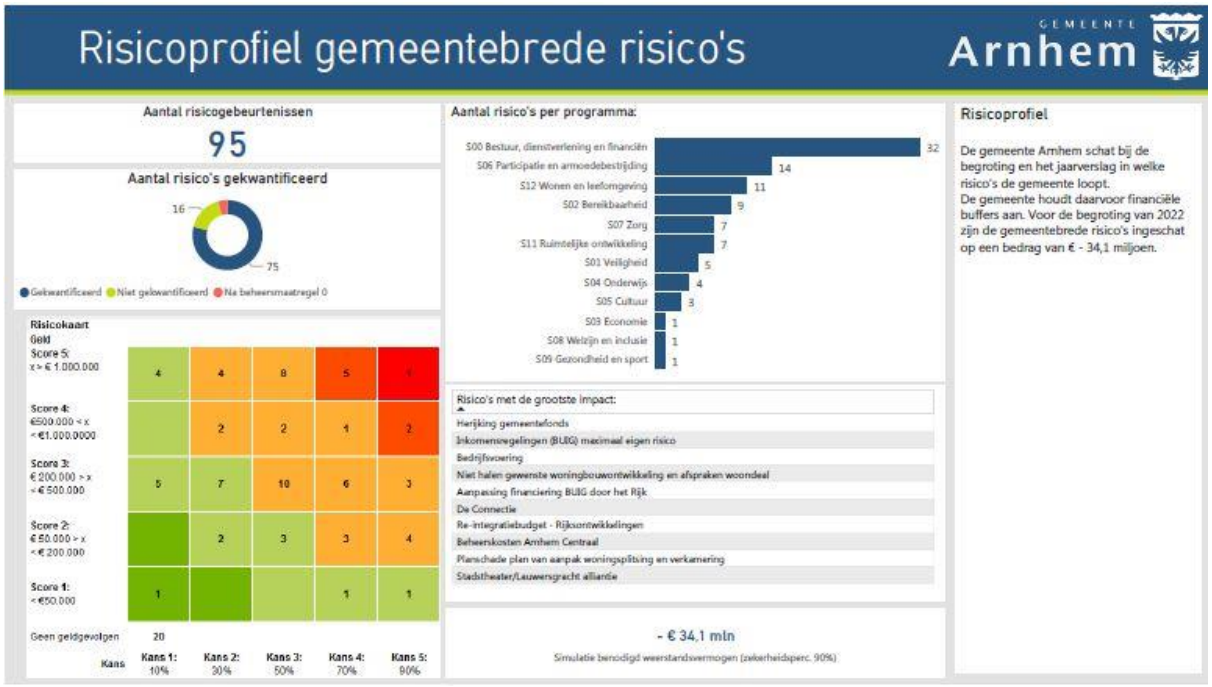
Reserves grondexploitaties
De ontwikkeling van het weerstandsvermogen van het grondbedrijf wordt in de paragraaf Grondbeleid toegelicht. In het verloop van de BR grondexploitatie zijn herziene ramingen van de grondexploitaties conform de Financiële Jaarrapportage Projecten 2020 verwerkt.

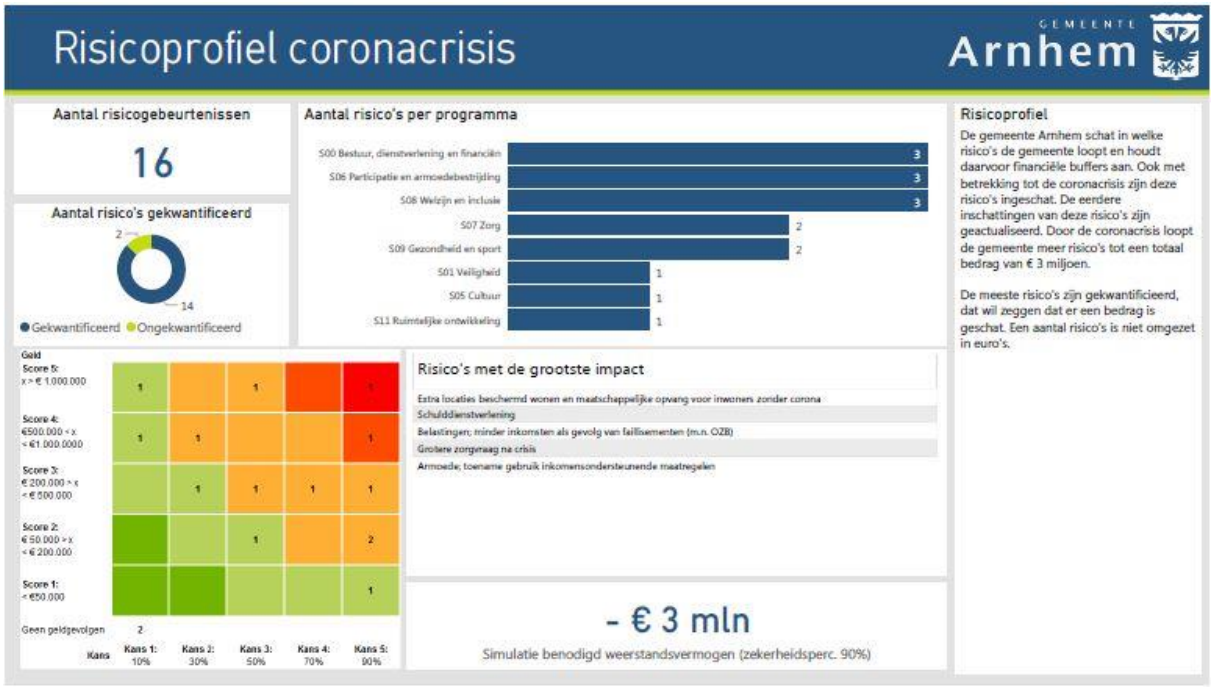
Onvoorzien en strikt onvermijdbaar
De post onvoorzien en strikt onvermijdbaar van € 1,0 miljoen is bij de begroting 2022 ingezet als beschikbare weerstandscapaciteit.

Conclusies beschikbare weerstandscapaciteit
De totale beschikbare weerstandscapaciteit is gestegen ten opzichte van de vorige stand bij de Jaarrekening 2020.

Toelichting belangrijkste risico's

In onderstaande afbeeldingen worden de gegevens van het gemeentebrede risicoprofiel en het risicoprofiel coronacrisis samengevat weergegeven:

Hieronder worden de belangrijke risico's toegelicht, die samen ongeveer 70% uitmaken van de totale omvang van de benodigde weerstandscapaciteit van € 37,1 miljoen voor het risicoprofiel.
Er wordt een onderverdeling gemaakt van de belangrijke risico's per programma:

Risicogebeurtenis	Kans	Geld	Geld (Max)	Risico score	Invloed (%)	Gewijzigd t.o.v. Jaarrekening 2020
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën						
Herijking gemeentefonds						
begrotingsrisico: Met ingang van 2023 wordt de herijking van het gemeentefonds geeffectueerd. Er worden aparte onderzoeken uitgevoerd op drie onderdelen. De klassieke taken, het sociaal domein (samen de algemene uitkering) en beschermd wonen. De verschillende onderdelen zullen verschillende herverdeeleffecten kennen, maar omdat alle gemeentefondsmiddelen vrij besteedbaar zijn, is met name het totaaleffect van belang. Volgens de laatste inzichten zal uit het onderzoek naar de verdeling de algemene uitkering een voordelig herverdeeleffect volgen. Uit het onderzoek naar de verdeling van beschermd wonen zal een negatief herverdeeleffect volgen. In het weerstandsvermogen houden we rekening met een maximaal herverdeeleffect van € 15 miljoen. Dit is het verwachte nadeel in de begrotingsperiode op Beschermd Wonen, rekening houdend met ingangsjaar 2023 en het ingroeipad op Beschermd Wonen. De kans dat dit optreedt wordt ingeschat op 50%.	3	5	€ 15.000.000	15	13,8%	Gewijzigd (-)
Bedrijfsvoering						
begrotingsrisico: Voor het opvangen van resultaten in de Bedrijfsvoering is de BR Bedrijfsvoering ingericht. Met deze BR moeten incidentele afwijkingen op personeel worden opgevangen. Het risico bestaat dat onvoorziene tegenvallers binnen bedrijfsvoering niet kunnen worden opgevangen binnen de BR Bedrijfsvoering. Daarnaast doet het risico zich voor dat de reeds ingeboekte taakstelling op De Connectie niet wordt gerealiseerd.	3	5	€ 5.000.000	15	6,8%	Ongewijzigd
De Connectie						
begrotingsrisico: De begroting van de BVO De Connectie kent een aantal onzekerheden dat een risico vormt: - Grote projecten zoals de investeringen in de ICT infrastructuur leiden mogelijk tot meerkosten (maximaal financieel gevolg € 300.000); - Frictie: risico op frictiekosten als gevolg van: boventalligheid; wegvallen dienstverlening aan De Connectie; afbouw formatie door harmonisering. (maximaal financieel gevolg € 350.000); - Desintegratie Huisvesting: risico als gevolg van leegstaande panden doordat De Connectie een andere vestigingsplaats kiest. (ongekwantificeerd); - Outputfinanciering: risico dat de invoering van outputfinanciering een hogere bijdrage voor Arnhem tot gevolg heeft. (ongekwantificeerd); - Overige risico's die samenhangen met de Connectie (maximaal financieel gevolg € 2.000.000,-).	4	5	€ 2.650.000	20	4,0%	Gewijzigd (+)
Overhead-dekking						
begrotingsrisico: Minder overhead-dekking als gevolg van marktconforme tarieven voor verzelfstandigde onderdelen en derden.	5	3	€ 480.000	15	1,6%	Ongewijzigd
Faillissementen in relatie tot lokale heffingen						
coronarisico: Minder belastingopbrengsten (m.n. OZB) als gevolg van een stijging van het aantal faillissementen. Het risico bestaat dat het aantal faillissementen als gevolg van de coronacrisis toeneemt.	5	3	€ 400.000	15	0,7%	Ongewijzigd
S02 Bereikbaarheid						
Aflopen OV-concessie RijnWaal eind 2022						
begrotingsrisico: Op dit moment krijgt de gemeente Arnhem een jaarlijkse vergoeding voor de trolley gerelateerde kosten binnen de huidige OV-concessie afspraken. De huidige OV-concessie loopt tot eind 2022. Het aanbesteden van de nieuwe OV-concessie is uitgesteld tot 2024. Voor de periode 2022-2024 gaat de provincie met een noodconcessie werken. De verwachting is dat de jaarlijkse vergoeding van € 1,3 miljoen van de provincie tijdens de noodconcessie gecontinueerd wordt. Voor de nieuwe concessieperiode vanaf december 2024 zullen in 2022/2023 nieuwe afspraken gemaakt worden met de provincie.	2	5	€ 1.300.000	10	1,4%	Ongewijzigd

S05 Cultuur

Stadstheater/Lauwersgracht alliantie

begrotingsrisico:
Er moeten mogelijk extra kosten worden gemaakt voor het onderhoud aan pand en installaties van het Stadstheater om deze langer in de lucht te houden. Zolang nog niet is gestart met de bouw, kunnen er gebreken zijn die acuut moeten worden verholpen. Dit kan zelfs zover gaan dat er voorstellingen moeten worden geannuleerd door (technische) gebreken. Nu de bouw langer op zich laat wachten, waarschijnlijk vijf tot zes jaar, wordt het risico actueler.

4	5	€ 1.500.000	20	1,9%	Ongewijzigd

S06 Participatie en armoedebestrijding

Inkomensregelingen (BUIG); maximaal eigen risico

begrotingsrisico:
Op BUIG geldt, middels de vangnetregeling, een maximaal eigen risico van 10% (gekoppeld aan de hoogte van het budget). Het maximaal eigen risico bedraagt op basis van het nader voorlopige BUIG 2021 € 11,3 miljoen. Op basis van de begrotingssystematiek BUIG van Arnhem wordt voorgesteld in de exploitatie 2021 rekening te houden met een tekort van € 2,2 miljoen. Het verschil tussen het maximale eigen risico en het tekort in de begroting a € 9,1 miljoen is opgenomen.

4	5	€ 9.100.000	20	11,7%	Gewijzigd (+)

Aanpassing financiering BUIG door het Rijk

begrotingsrisico:
Het rijk is bezig om met ingang van 2022 het onderdeel LKS (Loon Kosten Subsidie) binnen het BUIG budget te financieren op basis van realisatie. Arnhem zit wat betreft het aantal loonkostensubsidies laag. Dit houdt in dat we voor 2022 te maken kunnen/zullen krijgen met een BUIG budget wat fors naar beneden gaat.

5	5	€ 2.500.000	25	4,1%	Nieuw

Re-integratiebudget - Rijksontwikkelingen

begrotingsrisico:
Het re-integratiebudget staat onder druk. Er is geen ruimte voor extra zaken. De participatiemiddelen zijn onder andere nodig om de ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Onder andere vanwege rijksontwikkelingen bestaat het risico dat niet op het juiste moment geld beschikbaar is om in te zetten:
- Mocht het aantal indicaties beschut werk fors gaan toenemen dan is voor het uitvoeren van Beschut Werk geen financiële dekking binnen de huidige middelen. Op basis van de taakstelling 2021 bedraagt het risico circa € 2,5 miljoen.
- Om de doelstellingen rondom de banenafspraak te halen zal het aantal mensen dat in aanmerking komt voor de banenafspraak de komende jaren toenemen. Het risico is dat ook hiervoor geen ruimte is in het re-integratiebudget. Op dit moment is hiervoor nog geen financiële vertaling gemaakt.
- Door de op 1 januari 2020 in werking getreden Wet Arbeidsmarkt in balans (WAB) bestaat de kans dat de financiële ruimte voor de grote opgave van de verschillende doelgroepen uit de participatiewet steeds kleiner wordt.
- Er zijn landelijk ideeën over het toewerken naar een regionaal sociaal werkbedrijf. Dit kan effect hebben op Scalabor en de roep om invloed vanuit de regio kan dan groter worden.

4	5	€ 2.500.000	20	3,2%	Ongewijzigd

Scalabor Afwaarderingsrisico

begrotingsrisico:
Het risico bestaat dat de gemeente de deelneming Scalabor als gevolg van een toekomstig negatief resultaat zal moeten afwaarderen. Mogelijke oorzaken:
- onvoldoende verandervermogen binnen het werkbedrijf leidt tot onvoldoende resultaten op het punt van arbeidsontwikkeling, doorstroming naar werk en financiële resultaten;
- onvoldoende benutting SW-werkplekken en onvoldoende rendabel maken van een SW-werkplek;
- onvoldoende inkoop P-wet trajecten (inwoners met een bijstandsuitkering) door gemeenten. Het bedrijfsplan Scalabor biedt arbeidsontwikkeldiensten aan voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet. Dit is noodzakelijk voor een gezond verdienmodel van Scalabor door de afloop van SW;
- onvoldoende aanbod van werk, oorzaken: 1. gemeente koopt groen en schoonmaak liever elders in, 2. mogelijke beperkingen in het aanbestedingsrecht;
- overige gemeenten zouden ervoor kunnen kiezen om het aanwijsbesluit niet te verlengen.

2	5	€ 3.500.000	10	1,9%	Gewijzigd (-)

Schulddienstverlening

coronarisico:
Er zijn nog geen signalen dat er meer inwoners in de schulden zijn gekomen door Corona. Het aantal aanvragen was zelfs door Corona afgenomen, omdat het aantal "live" gesprekken met inwoners is afgenomen, en telefonische afspraken als drempel kunnen worden gezien bij een hulpvraag.
Verwacht wordt dat komende periode meer aanvragen zullen komen, onder andere vanuit ondernemers. Voor 2021 bedraagt het risico € 750.000, omdat we verwachten dat het merendeel van de kosten in 2021 zal komen.

5	4	€ 750.000	20	1,2%	Ongewijzigd

Armoede; toename gebruik inkomensondersteunende maatregelen

coronarisico:

Aangezien de coronacrisis tot economische teruggang leidt, neemt het aantal bijstandsuitkeringen, de instroom vanuit WW en dus ook het gebruik van armoederegelingen toe. De omvang van de toename is zeer afhankelijk van de verdere economische ontwikkelingen. De scenario's lopen hierin uiteen. Effecten zullen zich voor doen vanaf 2021. Er zijn nog geen signalen dat er al meer aanvragen voor armoederegelingen binnenkomen. In het risicoprofiel hebben we opgenomen dat er wel een grotere vraag wordt verwacht, impact voor 2021 tot € 250.000.

4	3	€ 250.000	12	0,3%	Gewijzigd (-)

S07 Zorg

Opbrengst Taskforce jeugd

begrotingsrisico:

Omdat de kosten van Jeugdzorg in eerdere jaren meer zijn gestegen dan voorzien en hoger zijn dan begroot, is begin 2020 een taskforce opgericht die aanvullende maatregelen geformuleerd heeft ter hoogte van € 5 miljoen. Vooruitlopend op een integrale visie sociaal domein zijn diverse maatregelen al door de Raad vastgesteld en opgestart. In de prognoses voor 2022 en verder gaan we uit van een kostenbesparend effect van deze maatregelen van ca. € 2 miljoen per jaar. Zolang de maatregelen nog niet volledig geëffectueerd zijn, blijft het risico bestaan dat niet het gewenste maatschappelijk effect en/of de berekende financiële besparing wordt bereikt.

3	5	€ 2.000.000	15	1,8%	Ongewijzigd

Aanpassing tarieven Wmo en Jeugdwet

begrotingsrisico:

Aanpassing tarieven Wmo en Jeugdwet
Medio 2020 is de zorg in het kader van de Wmo en de Jeugdwet opnieuw ingekocht. Daarbij zijn verschillende tarieven aangescherpt. Bij enkele zorgvormen hebben aanbieders aangegeven dat de bijbehorende tarieven niet kostendekkend zijn. Voor Groepsbegeleiding Wmo is het tarief inmiddels bijgesteld. De tarieven voor Jeugdbescherming en Groepsbegeleiding Jeugdwet worden op dit moment nader bekeken.

5	4	€ 900.000	20	1,5%	Gewijzigd (+)

Grotere zorgvraag na crisis

coronarisico:

Naarmate de coronacrisis langer duurt stijgt de verwachting dat het aantal zorgvragen toeneemt. Bij jeugdzorg bestaan hiervoor al signalen. Na de coronacrisis ontstaat mogelijk ook een verdere toename van overige zorgvragen (Wmo en ook mantelzorg). Dit bijvoorbeeld door verergering van hulpvragen die niet konden worden opgepakt, een stuwmeer aan achterstallige hulpvragen of terugval van cliënten. Door de voorziene '1.5-meter-samenleving' bestaat er zelfs een risico dat de zorg duurder wordt.
Het genoemde bedrag gaat uit van een tijdelijke toename van 10% van de ambulante zorgvormen (begeleiding Wmo en Jeugdwet en behandeling Jeugdwet) in de drie tot zes maanden gedurende en na de coronacrisis. We kunnen op dit moment nog niet voorzien welke periode reëel is. Het kan ook langer of zelfs blijvend van aard zijn, met name bij jeugdzorg.

3	5	€ 1.400.000	15	1,3%	Ongewijzigd

S08 Welzijn en inclusie

Extra locaties beschermd wonen en maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona

coronarisico:

Naast de huidige voorzieningen is in 2020 een grote extra locatie geopend om opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM te verlenen. Het gaat om opvang in een passagiersschip. Het Rijk heeft toegezegd gemeenten hiervoor te compenseren voor 2021. Met de huidige ontwikkelingen is het streven dat het passagiersschip tot en met het derde kwartaal van 2021 nodig zal zijn voor opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM.
Ingezet wordt op preventie (het voorkomen van dakloosheid), op de beweging van opvang naar wonen en op om- en afbouw van de opvang (minder opvangcapaciteit; opvang op eenpersoonskamers). Afhankelijk van de snelheid van met name de ontwikkelingen in de beweging van opvang naar wonen is het waarschijnlijk nodig om in plaats van het passagiersschip tijdelijk een andere, kleinere extra opvanglocatie te openen.

5	5	€ 2.000.000	25	2,7%	Gewijzigd (-)

S12 Wonen en leefomgeving

Niet halen gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal /ontbreken voldoende dekking voor plankosten

begrotingsrisico:

De gemeente Arnhem heeft afspraken gemaakt over de realisatie van de woondeal en daarin opgenomen verstedelijkingsopgave. De bouw van woningen vergt voorbereidingskosten.
Op basis van recente projecten in Arnhem en ervaringen bij andere gemeenten kunnen bedragen en aantallen woningen als indicatief worden gezien voor de omvang van voorbereidingskosten door de gemeente tot aan het vaststellen van een grondexploitatie. Uitgaande van de woningbouwopgave van 16.000 woningen en een gemiddelde van 2.000 euro per woning wordt uitgekomen op ca. € 32 miljoen aan voorbereidingskosten. Op basis hiervan zal een budget van € 1,5 miljoen per jaar beschikbaar moeten zijn voor organisatiecapaciteit (periode 2020-2040). In de Perspectiefnota was al rekening gehouden met een bedrag aan plankosten voor 2022 en 2023 van € 1,0 miljoen. In de begroting 2022 is ingaande 2024 een bedrag van € 500.000 ten laste van de algemene middelen opgenomen voor structurele plancapaciteit. Gelet op het feit dat een definitieve onderbouwing nog niet mogelijk is, is rekening gehouden met een risicobedrag voor 2022-2023 van een € 0,5 miljoen en voor 2024-2026 met een bedrag van € 1 miljoen, en met een kans van 70%.

4	5	€ 3.500.000	20	4,8%	Nieuw

Beheerskosten Arnhem Centraal

begrotingsrisico:

Naar aanleiding van de stand van het onderzoek dat wordt uitgevoerd naar alle lekkages op AC is het aannemelijker dat er verregaande herstelmaatregelen noodzakelijk zijn. Het 'slechts' treffen van beheer(s)maatregelen is niet afdoende en kan op de lange termijn naar verwachting ook teveel schade toebrengen aan de levensduur en kwaliteit van het beton. Daarnaast lijken veel herstelmaatregelen noodzakelijk te zijn in het gebied wat wordt toegerekend aan de openbare ruimte en daarmee ook onder de verantwoordelijkheid van de gemeente ondanks dat ProRail en NS Stations ook nadrukkelijk partij zijn in het verhelpen van de lekkages.

3	5	€ 3.000.000	15	2,7%	Gewijzigd (+)

Planschade plan van aanpak woningsplitsing en verkamering

begrotingsrisico:

Op 16 december 2020 is het facetbestemmingsplan woningsplitsing en verkamering onherroepelijk geworden. Dit bestemmingsplan beperkt de bouw- en gebruiksmogelijkheden van eigenaren. Hierdoor bestaat er een risico op planschadeclaims van eigenaren en andere rechthebbenden. Het verzoek om planschade kan tot vijf jaar na het onherroepelijk worden van het bestemmingsplan worden ingediend (tot eind 2025). Het risico op planschadeclaims is aan de orde voor het gebied (Spijkerkwartier e.o) waarvoor per juli 2019 een Voorbereidingsbesluit gold. Omdat voor de rest van de stad geldt dat het college tijdig kenbaar maakte dat een facetbestemmingsplan in voorbereiding was, konden eigenaren anticiperen op het nieuwe beleid, en is het risico voor het grootste deel van de stad gemitigeerd.

3	5	€ 2.700.000	15	2,5%	Ongewijzigd

Onderhoud kapitaalgoederen

De kapitaalgoederen bestaan uit wegen en civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de openbare verlichting, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de riolering, het water en het groen in de stad gemeentelijk vastgoed. Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijke deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en deels uit investeringsbudgetten.

Inleiding

De Rekenkamer heeft de raad in mei 2020 geadviseerd de om de beheerplannen een meer integrale plaats te geven in begroting en jaarstukken. Daarmee kan beter worden bereikt dat de kapitaalgoederen duurzaam in stand blijven en dat speerpunten van beleid rond bijvoorbeeld de leefbaarheid in de wijken en de klimaatdoelen daarmee ondersteund kunnen worden. Om hier invulling aan te geven is de paragraaf kapitaalgoederen in deze begroting wat uitgebreider opgezet dan voorgaande jaren er wordt nader ingegaan op de beheerstrategie, de omvang- en huidige status van het beheerde areaal.

Deze paragraaf beschrijft de onderhoudstoestand van de kapitaalgoederen die gezamenlijk de openbare ruimte van Arnhem vormen. Dit betreft de wegen en civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de openbare verlichting, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de riolering, het water en het groen, de bossen en parken en de speeltoestellen. Dit jaar is daar ook de trolley infrastructuur aan toegevoegd. Daarnaast wordt ingegaan op de status van het gemeentelijk vastgoed. Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijke deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en, daar waar het gaat om vervanging of levensduur verlengend (groot)onderhoud, uit investeringsbudgetten. In het laatste deel van de paragraaf is het financiële beeld per onderdeel weergegeven.

De kapitaalgoederen (assets) maken een groot deel uit van de openbare ruimte, zij vormen de openbare ruimte. De kapitaalgoederen maken goed gebruik van de openbare ruimte mogelijk en maken deze aantrekkelijk. Onderstaande tabel geeft een globale indruk van de omvang van kapitaalgoederen in de openbare ruimte van Arnhem.

kapitaalgoederen in de openbare ruimte van Arnhem.

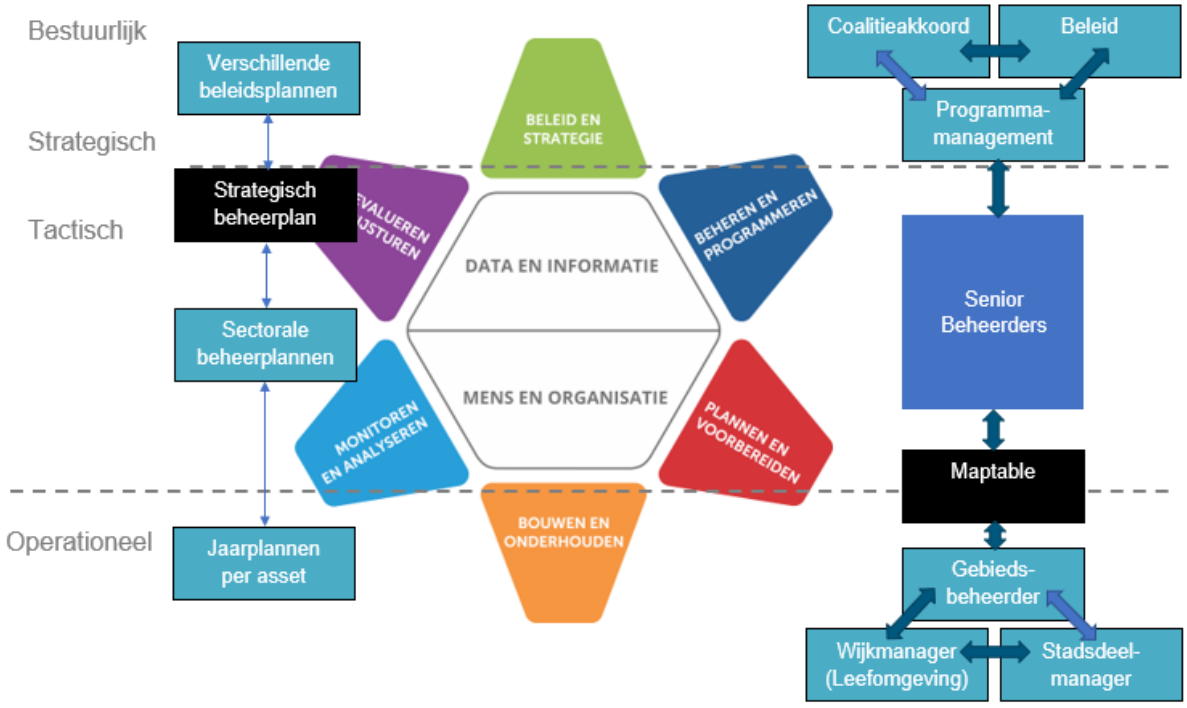
Asset	Areaal (afgerond)
Stedelijk Waterbeheer	800 km (vrij verval) riolering 70 km persleiding 9 km infiltratieriool 51 km drukriolering 24.600 putten
Wegen	2.850.000 m2 gesloten verharding (asfalt) 4.500.000 m2 open verharding (klinkers, tegels etc.) 280.000 m2 half verharding
Groen, incl. Bossen en parken	5.850.000 m2 gazon en gras 2.365.000 m2 bos 660.000 m2 struweel 300.000 m2 heesters 130.000 m2 hagen
Bomen	21.300 individueel beheerde bomen, waarvan 576 buitengewone/toekomst bomen 29.400 bomen in structuur
Openbare verlichting (OVL)	27.000 lichtmasten 24.000 traditionele armaturen 8.500 LED armaturen 930 km OVL netwerk
Civieltechnische kunstwerken	266 bruggen en viaducten 16 tunnels 466 grondwerende constructies 395 trappen
Verkeer	85 verkeersregel installaties 29 verkeerscamera's 790 bewegwijzeringsobjecten

Trolley	3.700 masten 57 km bovenleiding 25 km voedingskabel
Spelen	365 speellocaties 2000 speeltoestellen 124 sportvelden
Inzamelvoorzieningen	Verzamelcontainers : 209 GFT 113 glas 311 papier 315 PMD 1284 Restafval Minicontainers aan huis: 130.000 (GFT, PBD, papier)
Beeldende kunst	134 kunstwerken 28 herdenkingsmonumenten

Van beleid naar beheer

Met het beheer van de OR kunnen we naast het in stand houden van de bestaande functionaliteiten ook bijdragen aan het realiseren van de vele ambities die Arnhem heeft. We willen de openbare ruimte waarde gestuurd en toekomstgericht beheren, waarbij de gebruiker centraal staat. Daarnaast willen we met het beheer van de openbare ruimte bijdragen aan de hoofddoelen uit het Coalitieakkoord 2018 - 2022 namelijk: levendige en leefbare wijken, veiligheid, vitale lokale en regionale economie, bereikbare en aantrekkelijke stad, cultuur en toerisme.
De doelen voor de openbare ruimte zijn afgeleid van wet- en regelgeving, de missie van de gemeente, zoals bepaald door de speerpunten van het college van B&W, het coalitieakkoord en door de Raad vastgestelde vigerende visie- en beleidsdocumenten. Volgens het Besluit Begroten en Verantwoording (BBV) moet er een structureel sluitende begroting zijn waarbij voldoende middelen moeten worden geraamd voor onderhoud van de kapitaalgoederen.

Naast het voldoen aan de gestelde kaders is het van belang om bij het beheer en onderhoud in te spelen op de dynamiek die de stad kent. In de overleggen rondom de ‘Maptable’ wordt de ruimtelijke samenloop van de beheeropgaven in kaart gebracht en de samenhang met andere ruimtelijke ontwikkelingen beoordeeld. Daarna worden vervolgens kosten, kansen en risico’s afgewogen. Op basis daarvan komt een onderhoudsplanning tot stand. De vertaling van beleid naar beheer naar uitvoering wordt in onderstaande afbeelding weergegeven.

Assetmanagement Model en de vertaling van beleid naar beheer

Samen geven beleid en beheer vorm aan de openbare ruimte. We werken hierin samen met de inwoners van Arnhem, bedrijven en andere stakeholders in de openbare ruimte. Een complex proces, waarbij ‘beheerbewust ontwerpen’ en ‘ontwerpbewust beheren’ de kern ingrediënten moeten zijn. Ambities en transities die hierin expliciet meegenomen worden zijn niet alleen politieke keuzes/ambities binnen de gemeente Arnhem, maar hebben ook betrekking op landelijke opgaven zoals energietransitie, klimaatadaptatie, duurzaamheid, gezondheid, en burgerparticipatie.

Meetbare kwaliteit openbare ruimte (beeldkwaliteit)

Met de basiskwaliteit geeft gemeente Arnhem aan wat de organisatie nastreeft met de openbare ruimte. Deze basiswaarden zijn stabiel en veranderen niet zo snel. De vastgestelde basiskwaliteit vormt de basis voor het bepalen van de beheerstrategie. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de beeldkwaliteit systematiek van CROW om te meten of de openbare ruimte kwalitatief op orde is. In deze systematiek wordt m.b.v. beeld meetlatten vastgelegd aan welke beeldkwaliteit de openbare ruimte moet voldoen. In onderstaande tabel wordt weergegeven welke kwaliteiten er voor de openbare ruimte door Arnhem als basis worden gehanteerd. Het is echter wel mogelijk om af te spreken hier lokaal van af te wijken.
Met uitzondering van het centrum en de winkelcentra is het onderhoud sober en doelmatig te noemen waarbij met zo weinig mogelijk middelen de stad schoon heel en veilig wordt gehouden.

Asset	Centrum	Winkelcentra	Wijken	Bedrijfs terreinen	Bossen Parken	Hoofd infra	Fietspaden
Groen / bomen	A	A	B / C	B / C	A / B	-	-
Speelvoorzieningen	B	B	B	B	B	-	-
Verhardingen*	A	A	C / D	B	B	B	A /B
Verkeerregelinstallaties	B	B	B	B	B	B	B
Verkeersvoorzieningen	B	B	B	B	B	B	B
Civieltechnische Kunstwerken	B	B	B	B	B	B	B
Beeldende Kunst	B	B	B	B	B	B	B
Openbare Verlichting	B	B	B	B	B	B	B
Stedelijk Waterbeheer	B	B	B	B	B	B	B
Trolley Infrastructuur	A	A	B	-	-	B	-

Tabel Overzicht beeldkwaliteit die in de gemeente Arnhem worden nagestreefd per asset uitgesplitst naar gebiedstypen.
* Toelichting beeldkwaliteit D bij verhardingen; deze beeldkwaliteit wordt toegestaan bij de parkeervakken in de woonwijken.

Beeldkwaliteitsniveau		Technische kwaliteit
Zeer goed	A+	(Zo goed als) nieuw; perfect onderhouden
Goed	A	Technisch goed in orde
Voldoende	B	Heel en veilig
Matig	C	Discomfort; enige hinder; veiligheid komt in het geding
Slecht	D	kans op kapitaalvernietiging; functieverlies

Beeldkwaliteitsniveaus conform CROW Beeldkwaliteit Systematiek

Samenvattend beeld

Onderstaand is per asset een beschrijving gegeven van de huidige onderhoudssituatie en geplande inzet om de kwaliteit op peil te houden. Samenvattend kan worden gesteld dat het op dit moment redelijk lukt om met de beschikbare middelen het areaal op het gewenste niveau te onderhouden. Daarbij streven we er naar hierbij tevens bij te dragen aan de vele ambities die we in de stad willen realiseren. Het combineren van opgaven maakt de projecten echter ook steeds complexer en daarmee moeilijker te plannen.

Het beheer van veel elementen in de openbare ruimte heeft een sterke relatie met de het stedelijk programma Wonen en leefomgeving (S12). De specifieke ambities en plannen op dit vlak zijn in dat onderdeel van de deze begroting nader beschreven
De beleidsmatige invulling voor de kapitaalgoederen die een relatie hebben met mobiliteit (zoals verhardingen, verkeersvoorzieningen openbare verlichting en kunstwerken) is te vinden in programma Bereikbaarheid (S02).
Voor de assets afval en riolering is er een relatie met de afvalstoffen heffing en de rioolheffing. Hierover is nadere informatie te vinden in de paragraaf lokale heffingen.

Wegen

Goed onderhoud van wegen is van belang voor de bereikbaarheid en leefbaarheid van de stad en de verkeersveiligheid. De keuzes die voor wegenonderhoud gemaakt worden dragen in toenemende mate ook bij aan andere ambities m.b.t. klimaatadaptatie (bv 10%minder verharding) en duurzaamheid.
Zoals vanuit de wegbeheersystematiek gebruikelijk spreken we over gesloten verhardingen (asfalt en beton) open verhardingen (klinkers, tegels etc.) en half verhardingen en onverhard. Onverharde wegen zitten niet in dit overzicht. Deze vallen bij de gemeente Arnhem onder groenbeheer en zijn dus ook niet opgenomen in het beheersysteem wegen. Het merendeel van de asfaltverhardingen bevindt zich in de hoofdinfrastructuur en wijk- of gebiedsontsluitingswegen. De open elementverhardingen zijn vooral te vinden in de wijken, winkelgebieden en stadscentrum. Half verhardingen wordt in Arnhem vooral toegepast op wandel- en fietspaden. Met name in Arnhem Zuid worden steeds meer recreatieve asfaltpaden omgevormd naar halfverharding paden.

In onderstaande tabel is de huidige kwaliteit van het areaal vergeleken met de kwaliteit van het areaal in 2017.

Kwaliteit per thema						
	% Voldoende		% Matig		% Onvoldoende	
Beleidsthema	2017	2020	2017	2020	2017	2020
Duurzaamheid	90	96	2	1	8	3
Veiligheid	87	92	3	2	11	6
Comfort	87	91	3	3	10	6
Aanzien	83	91	2	2	15	7
Rapportage op Beeldkwaliteitsniveau						
Ambitie = A/B/C/D	% A+	% A	% B	% C	% D	% Voldoet aan ambitie
2017	35,85	39,89	4,9	0,75	14.35	83,81 (B)
2020	46,15	32,11	14,23	0,41	7,1	92,49 (B)

Er is een verbetering van de kwaliteit t.o.v. 2017 zichtbaar.
Het is nu vooral van belang deze kwaliteit te handhaven en het percentage onvoldoende (ca. 7%) te verlagen naar 1-5%, wat landelijk gezien als norm gehanteerd wordt.
Het zorgen voor goede fietsvoorzieningen heeft hoge prioriteit. Het ambitieniveau voor het onderhoud van fietspaden ligt daarom op het hoogste niveau.

In de afgelopen jaren is steeds aangegeven dat extra middelen voor wegenonderhoud nodig zijn om hoge meerkosten in de toekomst te voorkomen. Hier is in de actuele begroting ten dele in voorzien. Dit betekent dat het wegenonderhoud wordt geprogrammeerd binnen het huidige financiële kader waarbij kapitaalvernietiging zo veel mogelijk wordt voorkomen door als eerste die wegen aan te pakken waar dit dreigt.

Planning

Voor 2022 staat onder andere groot onderhoud op de planning op de volgende wegen:
Airborneplein, Velperweg, Westervoortsedijk /oude Zevenaarseweg, van Muijlwijkstraat, Hommelseweg en wegenonderhoud in combinatie met rioolvervanging in de wijk Sterrenberg.

Openbare Verlichting (OVL)

Een goed functionerende openbare verlichting levert een belangrijke bijdrage aan het realiseren van sociale- en verkeersveiligheid. Daarnaast is de verlichting van invloed op de uitstraling van de openbare ruimte. De hoofdelementen van de openbare verlichting zijn de masten, de armaturen en de kabels en kasten. Het beheersysteem laat zien dat er een flink aantal lichtmasten, door het bereiken van de technische levensduur van

40 jaar, aan vervanging toe zijn. Ook de leeftijdsopbouw van de armaturen laat zien, zal er een groot deel van de armaturen, vanwege de technische levensduur van 20 jaar, de aankomende jaren vervangen moeten worden. Deze armaturen zullen dan vervangen worden door energiezuinige LED armaturen.

Leeftijdsopbouw Lichtmasten	Aantal
Tot 1980	310
1981 tot 1990	6435
1991 tot 2000	6354
2001 tot 2010	7281
2011 tot 2020	6751

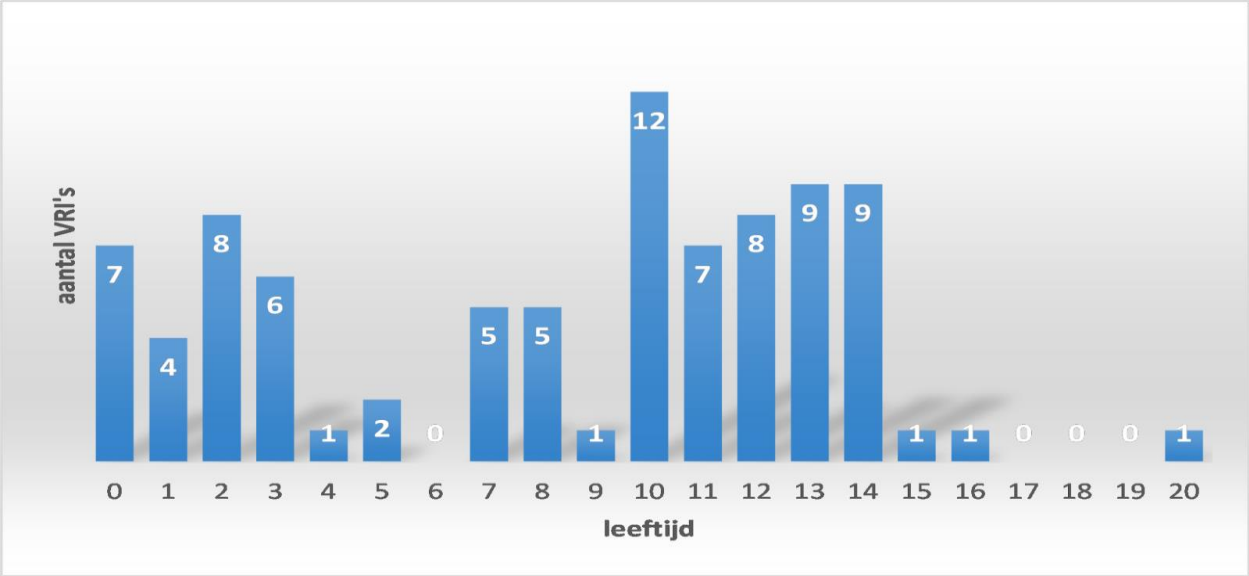
Leeftijdsopbouw Armaturen	Aantal
Tot 1990	416
1991 - 2000	7645
2001 - 2010	10687
2011 tot 2020	13692

Tracés van het kabelnet worden zo nodig vervangen wanneer sprake is van groot onderhoud of wanneer zich herhaaldelijk kabelstoringen voordoen. Het onderhoud van OVL-kasten wordt gebaseerd op elektrische inspecties.
De leeftijd van het overgrote deel de OVL kasten is moeilijk vast te stellen. Er is een groot aantal OVL kasten van voor 1980. We weten welke OVL kasten dat zijn, maar weten daarvan niet de exacte leeftijd. De leeftijdsopbouw en kwaliteit zal moeten blijken uit de elektrische inspecties van de OVL kasten die voor de aankomende jaren gepland staat. Inmiddels zijn wel alle OVL kasten uitgerust met een slimme energiemeter. Hierdoor kunnen we het energieverbruik op ieder moment van de dag monitoren. Op basis van deze energiegegevens kunnen we een nog betere planning maken welke locaties voor vervanging van LED armaturen in aanmerking komen om het energieverbruik en de daaraan gekoppelde CO2 uitstoot te reduceren. Ook zijn we gestart met een aantal projecten waarin "slimme" armaturen gebruikt worden. Dit concept van dynamische verlichting op maat biedt verschillende mogelijkheden. Het licht brandt wanneer dat nodig is d.m.v. sensoren. Daardoor wordt er een energiereductie behaald, maar ook lichtvervuiling reduceert hierdoor. Er zullen meerdere projecten volgen in de aankomende jaren.
Vervangingen worden gefinancierd uit een investeringsbudget. De in de Meerjareninvesteringsplanning (MIP) gereserveerde budgetten zijn toereikend voor de verwachte vervangingen.

Planning
De planning voor de vervanging van de masten, armaturen en kabels wordt zo mogelijk afgestemd op samenloop met overige werkzaamheden voor groot onderhoud in de openbare ruimte. Met behulp van LED-verlichtingsarmaturen wordt gestreefd naar een reductie van 50% op de energiekosten. Hiermee wordt bijgedragen aan de duurzaamheidsambities. In het kader van anticyclisch investeren is vorig jaar besloten de uitrol van LED- armaturen te versnellen met realisatie in 2021, 2022 en 2023). Hierdoor worden de huidige armaturen voor het einde van de levensduur vervangen maar kan eerder bespaard worden op energie en onderhoudskosten. De extra kapitaallasten die dit met zich mee brengt zijn in deze begroting verwerkt.

Verkeersregelinstallaties (VRI)
Het goed functioneren van Verkeer Regel Installaties (VRI) is van groot belang voor de verkeersveiligheid en bereikbaarheid van Arnhem. Het beheer en onderhoud richt zich op:
-Doelmatige inzet en beheer van verkeersregelinstallaties (VRI) en andere verkeersmanagement-installaties zoals het parkeerverwijssysteem en het DBSA (Dynamisch Busstation Systeem Arnhem).
-Een goede technische staat en functionaliteit, vooral gericht op het handhaven van de verkeersveiligheid en doorstroming.
-Bijdrage aan leefbaarheid en bereikbaarheid, met een nadruk op het bevorderen van het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer.

Er is geen eenduidige maat voor de kwaliteit van het areaal. Deze wordt dan ook niet bijgehouden.
De leeftijd van de objecten is wel bekend. Deze zegt echter niet alles over de daadwerkelijke kwaliteit. Door technisch onderhoud en tussentijdse updates blijft de kwaliteit goed ondanks de hoger wordende leeftijd. In onderstaand figuur is de leeftijdsopbouw van de verkeerslichten weergegeven (gegevens 2020). De levensduur van een verkeersregelautomaat is gemiddeld ongeveer 15 jaar.

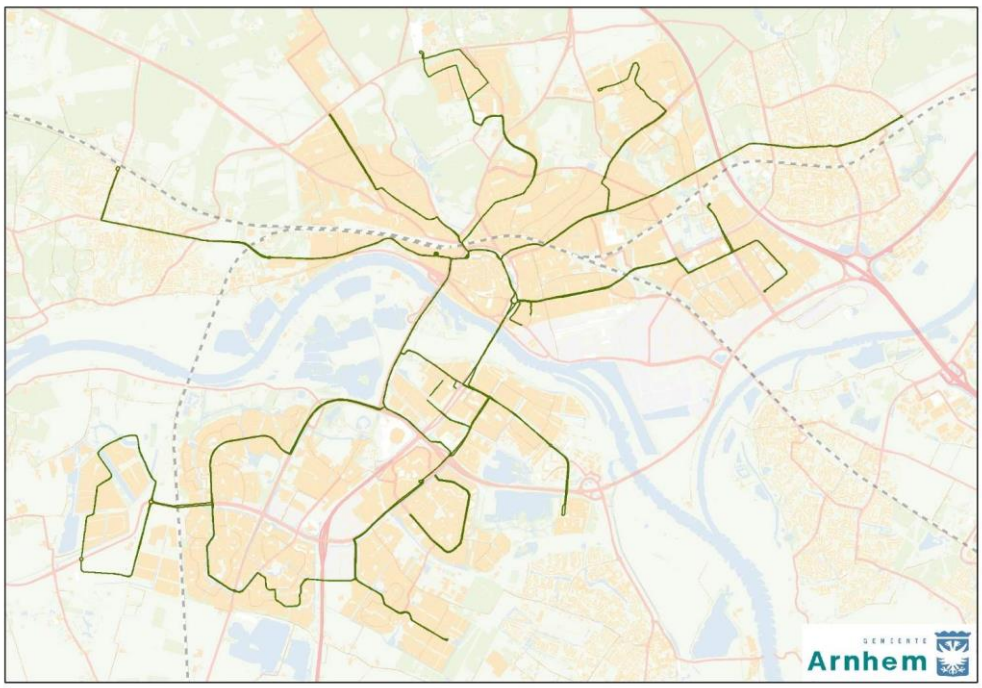

Het huidige areaal is zowel technisch als functioneel (verkeerskundig) op orde. Vervangingen worden gefinancierd uit een investeringsbudget. De in de Meerjareninvesteringsplanning (MIP) gereserveerde budgetten zijn toereikend voor de verwachte vervangingen. Bij vervangingen wordt direct gekozen voor de laatste technologie (iVRI) om voorbereid te zijn op verdergaande data uitwisseling tussen verkeerslicht en voertuigen.

Voor de vervanging van overige verkeerssystemen (zoals telkasten, digitale borden en het parkeer verwijssysteem) is in de investeringsplanning vooralsnog geen rekening gehouden met eventuele vervanging. Aan het einde van de technische levensduur moet worden beoordeeld of vervanging gewenst/noodzakelijk is.

Planning
Voor 2022 vervanging van de volgende VRI's op de planning: Rodenburgstraat Eusebiusplein, Weertjesstraat / Vossenstraat, Schelmseweg - De Wolfflaan (Burgers Zoo), Nieuwstraat / Weerdjesstraat, VOP Honingkamp / Lange Water, Apeldoornseweg / Weg achter het bos

Trolley
Het trolley netwerk is van belang voor een groot deel van het Openbaarvervoer in Arnhem.
De trolleyinfrastructuur van de gemeente Arnhem bestaat uit de technische ondergrondse en bovengrondse infrastructuur. In tegenstelling tot de overige assets strekt de trolleyinfrastructuur zich ook uit over andere gemeentes namelijk Gemeente Renkum en Gemeente Rheden. Voor die delen van de infrastructuur op het grondgebied van de gemeenten Renkum en Rheden verzorgt Gemeente Arnhem de trolleyinfrastructuur.
De trolleyinfrastructuur omvat bovenleiding (inclusief de bovenleiding en de wissels welke zich bevinden in het bedrijvencomplex Westervoortsedijk 4 te Arnhem), masten, gelijkrichterstations, onderstations, kabelnet e.d. in de gemeenten Arnhem, Rheden en Renkum en is 57 km lang.
Onderstaand plaatje geeft een indruk van het complete net.

Afbeelding: het trolleynetwerk in Gemeente Arnhem, Gemeente Renkum en Velp (Gemeente Rheden)

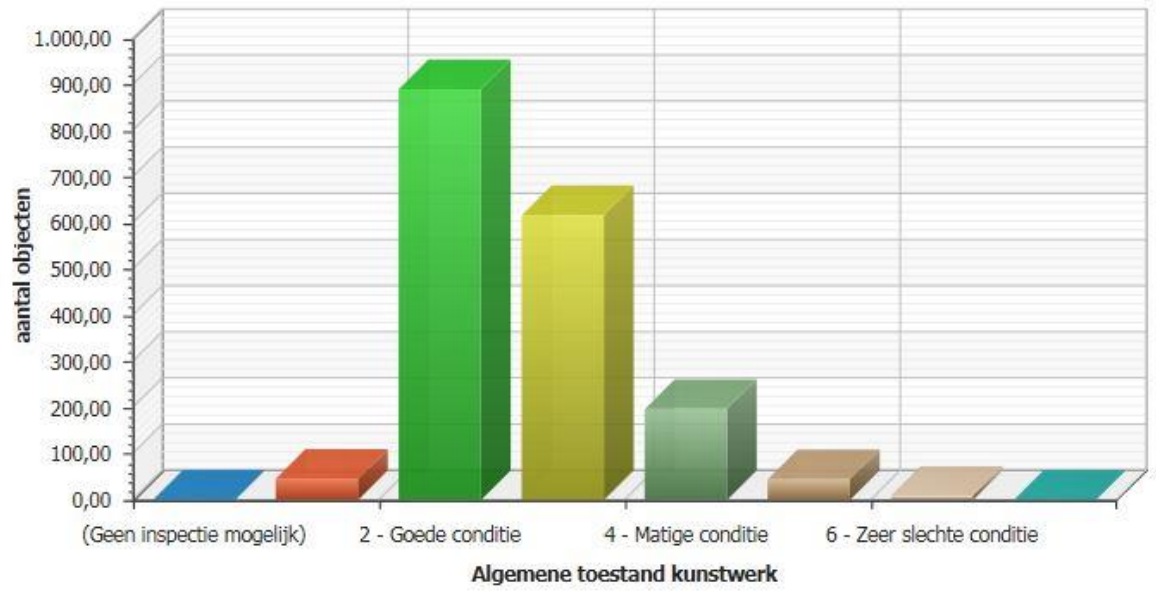
Het openbaar vervoer in Arnhem wordt aanbesteed door Provincie Gelderland door middel van een concessie met een lange looptijd (ca. 10 jaar). De huidige concessie loopt tot december 2022. Het ziet er naar uit dat er na deze concessie een overbruggingsconcessie komt van 2 jaar. De concessie omvat al het openbaar vervoer per (trolley)bus en auto in de regio Arnhem-Nijmegen en het openbaar vervoer per trein tussen de stations Arnhem en Doetinchem. Na de overbruggingsconcessie is het waarschijnlijk dat opnieuw een concessie van 10 jaar wordt aanbesteed.
De concessiehouder krijgt van Gemeente Arnhem de infrastructuur in bruikleen. Daarvoor is een Bruikleenovereenkomst getekend tussen de concessiehouder en Gemeente Arnhem.
Het betreft een overeenkomst van bruikleen, waarin de gemeente de infrastructuur om niet ter beschikking stelt. Dit betekent dat grote delen van de beheertaak bij de concessiehouder belegd zijn, dit in tegenstelling tot bijna alle andere assets waarbij de gemeente ook het beheer daadwerkelijk verzorgt.
Het vervangen van trolleymasten, aan het einde van de technische levensduur, valt niet onder de verantwoordelijkheid van de concessiehouder aangezien dit een investering betreft die veel verder gaat dan de looptijd van de concessie.

Planning
De oudste masten zijn de komende jaren aan vervanging toe. (ca 700 masten en muurankers, allen ouder dan 60 jaar). Dit speelt in eerste instantie bij de geplande reconstructie van de Velperweg (in 2022/23). De verwachte investering voor bedraagt € 0,8 miljoen. Deze investering zal leiden tot een structurele kapitaallast van € 40.000 vanaf 2023 is reeds opgenomen in deze begroting.
Naast de masten zijn de komende jaren (tot 2034) 17 gelijkrichterstations aan vervanging toe. De kosten hiervan worden geraamd op ca € 6 miljoen, en kunnen over de gehele concessieperiode worden uitgesmeerd. De te vervangen stations dateren uit de jaren 70 -80 van de vorige eeuw.
Ook zullen enkele delen van het ondergrondse kabelnet vervangen moeten worden.
In de huidige begroting zijn in het MIP (afgezien van de hierboven genoemde 0,8 miljoen voor de Velperweg) geen middelen gereserveerd voor deze vervangingsinvestering. De komende periode zal een vervangingsplanning voor de trolley uitgewerkt worden met een bijbehorende investeringsplanning. Uitgangspunt hierbij zal zijn dat de kapitaalslasten die hiermee gemoeid zijn onderdeel worden van de afspraken in de OV-concessie

Civieltechnische kunstwerken
Onder de noemer van civieltechnische kunstwerken vallen bruggen, viaducten, tunnels, grondkerende constructies, trappartijen etc.

Jaarlijks is er een visuele inspectie waarbij de inspecteur voornamelijk kijkt naar de ambities schoon, netjes, heel en veilig. Daarnaast is er 5-jaarlijks een technische inspectie. Het inspecterende bureau kijkt naar het uitgevoerde regulier onderhoud en geeft waar nodig schades, maatregelen, prijs per maatregel en uiterste datum van uitvoering aan. Indien nodig zal de cyclus van het reeds ingeplande reguliere onderhoud worden aangepast. Dit vormt de input voor de integrale programmering en dient als basis voor de monodisciplinaire meerjarenplanning. Aan de hand van gegevens uit onder meer de inspecties wordt getracht het duurzame onderhoudsniveau zo goed mogelijk te benaderen. De beschikbare middelen lijken op dit moment hiervoor toereikend

De kwaliteit van het areaal op basis van de laatste inspecties is redelijk tot goed. Een samenvatting is hieronder weergegeven. Er zijn 6 objecten als zeer slecht benoemd, maar deze vormen geen gevaar.

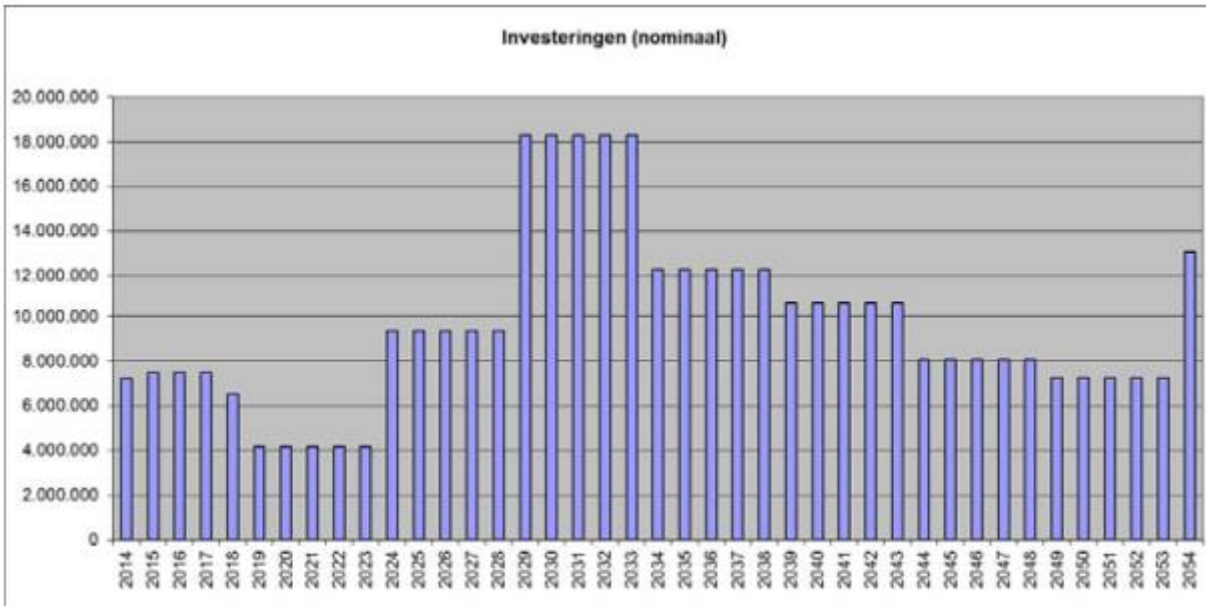
Planning
In 2022 is naast enkele kleine zaken met name onderhoud aan de John Frostbrug gepland.

Aandachtspunt bij de toekomstige vervangingsinvesteringen is het viaduct Rijkerswoerdsestraat (over A325). Indien dit viaduct vervangen moet worden zal dit een investering vragen van circa 900.000 euro. Deze investering is nog niet opgenomen in de Meerjaren Investerings Planning. De noodzaak van vervanging is afhankelijk van het soort verkeer dat van het viaduct gebruik mag maken. Het komende jaar zal dit mede in overleg met de provincie en buurgemeenten bepaald moeten worden.

Riolering
Een goed functionerend rioolstelsel is van essentieel belang voor de volksgezondheid en het voorkomen van wateroverlast. Het beheer van het rioolstelsel heeft betrekking op een groot aantal verschillende onderdelen zoals, de vrij vervalriolering met bijbehorende (infiltatie)putten, persleidingen en gemalen, huisaansluitingen, drainage, kolken en lijngoten. Maar ook het aanpassen van de bovengrondse inrichting kan bijdragen aan het beter afvoeren of bufferen van regenwater. Waar zich hiervoor goede kansen voordoen met beperkte meerkosten wordt hierin geïnvesteerd.
Gelet op de omvang van het netwerk is de vrij verval riolering met de putten voor wat betreft de benodigde beheerkosten, personele inzet en behoefte aan strategie de belangrijkste voorziening van de riolering. Een belangrijk aspect in het beheer van de vrij verval riolering is de vaststelling van de omvang van de noodzakelijke werkzaamheden om het stelsel goed te laten functioneren. Daarbij wordt altijd gezocht naar afstemming en samenloop met projecten binnen en buiten de gemeentelijke organisatie.

In totaal ligt er circa 800 kilometer vrij verval riolering in Arnhem. Hiervan is bijna 170 km gemengd (vuilwater en regenwater).
In het beheersysteem maken we onderscheid in gemengde-, vuil- en regenwaterriolen, ieder onderverdeeld in hoofd-/transportriolen en "gewone" riolen (typering). Daarnaast wordt aangegeven welke riolen onder doorgaande

wegen liggen (classificering). Op de hoofd-/transportriolen en de riolen onder doorgaande wegen gaan we eerder over tot het nemen van maatregelen dan op andere locaties omdat de risico's daar groter zijn.
Voor de lange termijnplanning wordt voor het verwachte moment van vervangen uitgegaan van de theoretische levensduur (dit is de verwachte levensduur voor vrij verval riolen, de economische afschrijving gebeurt in 40 jaar).Voor de theoretische levensduur van de riolering wordt uitgegaan van een periode van 60 jaar. Er liggen echter ook nog vrij veel riolen uit de periode 1870-1930 met een actuele leeftijd van 90 tot 150 jaar. De lange termijnplanning is dan ook niet meer dan een indicatie van de opgaven die op langere termijn in het verschiet liggen.
Onderstaand figuur uit het Gemeentelijk Rioleringsplan van 2014 laat zien dat er nog een grote vervangsopgave aan komt.

Voor de korte termijnplanning wordt uitgegaan van de technische levensduur, de werkelijke toestand van de riolering. Deze werkelijke toestand wordt bepaald door middel van video-inspecties van de rioolstelsels en het beoordelen en classificeren van de leidingen.
De vrijvervalriolen worden periodiek gereinigd en geïnspecteerd. Jaarlijks wordt hiervoor een inspectieplan opgesteld. Reiniging en inspectie is een wijk gebonden activiteit. Doelstelling is om de kans op falen van de riolering te minimaliseren. Gemiddeld genomen worden de riolen eens per 13 jaar geïnspecteerd.

Planning
Voor 2022 staan de volgende grote rioolvervanginsprojecten op de planning:
Kroonsewal, Hommelseweg, Velperweg en Dalweg. Daarnaast lopen de rioolprojecten in Geitenkamp, Sterrenberg en Spijkerbuurt nog door.

De komende jaren wordt een toename verwacht van de vervangingsopgave van rioleringen. De hogere investeringen voor herstel en vervanging van het riool zullen nodig zijn om een adequaat rioolstelsel te behouden. In deze begroting is een toename van de rioolinvesteringen voorzien in vanaf 2023. Gezien de grote vervanginsopgave in met name de naoorlogse wijken in Arnhem zuid wordt voor de verdere toekomst nog een verdere stijging van de rioolinvesteringen verwacht.
De investeringen in riolering zijn zoals gebruikelijk langjarig verwerkt in de begroting. De verwachte toename van de investeringen voor de jaren 2022-2025 wordt gedekt vanuit de rioolheffing. Nadere toelichting op de kostendekkendheid van de rioolheffing is opgenomen in de paragraaf lokale heffingen.

Water
Het onderdeel water omvat onder meer beheer en onderhoud van afkoppelvoorzieningen (deze voorzieningen zorgen er voor dat regenwater niet in het riool terecht komt maar in de bodem zakt), ecozones, moerassen,

sloten, paddenpoelen én oppervlaktewater(bodems) zoals de Immerlooplas, Nieuwehaven, Defensiehaven, haven van Coers, Rijnkade, Nieuwe kade en de dijkdoorbraakkolken. Ook het onderhoud aan civieltechnische water gerelateerde werken, zoals beekriolen, duikers, beschoeiingen en fonteinen hoort in deze categorie
De ambitie is:

- het watersysteem op orde brengen en houden;
- met de (water)partners de water gerelateerde opgaven oplossen door zoveel mogelijk voor ruimtelijke oplossingen te kiezen waarbij het water tegelijk een rol kan spelen in het vergroenen en verkoelen van de stad.

In de afgelopen periode is veel energie gestoken in het controleren en corrigeren van de bestaande beheergegevens van de duikers en beekriolen. De locatie, de ouderdom en de onderhoudstoestand van bijna alle duikers en beekriolen onder de hoofdstructuur zijn de afgelopen jaren in kaart gebracht. Daar waar nodig is inmiddels ook groot onderhoud uitgevoerd. Het beheer van de oppervlaktewater(bodems) wordt nu nog projectgewijs vormgegeven en wordt, na deze inhaalslag, omgevormd tot een systematische aanpak.
Aan de fonteinen op het Willemsplein (AKU) en het Roermondsplein (Blauwe golven) is geen groot onderhoud geprogrammeerd en gebudgetteerd gezien de verwachte herinrichting van deze locaties.

Planning

Het voornemen was om in de periode 2022-23 alle nog niet gebaggerde havens uit te baggeren.
Het baggeren van Onderlangs wat voor 2020 op de planning stond heeft vertraging opgelopen door de Pfas problematiek (mogelijke verontreiniging van het slib). Het was vervolgens de bedoeling dit 2021 uit te voeren. Er is echter nog discussie met de huurders van de ligplaatsen over de manier waarop hier invulling aan kan worden gegeven. Dit zal naar verwachting verdere vertraging opleveren. Vervolgens zal de Praets en de Rosandepolder nog worden aangepakt. Bij de uitvoering van de baggerwerkzaamheden in de Praets zal aansluiting gezocht worden bij de te graven nevengeul als gevolg van werkzaamheden inzake de ontwikkeling van Meinerswijk.
Het benodigde onderhoud zoals hierboven omschreven wordt gefinancierd uit het exploitatiebudget.
Na deze baggerwerkzaamheden zijn de havens weer op orde voor de komende 20 jaar en kan het jaarlijks baggeronderhoud worden gerealiseerd uit het regulier beschikbare jaarlijkse budget.

Wijkgroen

Het groen is van grote waarde in onze stad. Verbetering van het leef- en woonklimaat vraagt vaak ook om het toevoegen van meer groen. Hiervoor lopen verschillende initiatieven die toegelicht worden in de paragraaf Wonen en Leefomgeving (S12).

Voor het onderhoud van het wijkgroen zijn per wijk exploitatiebudgetten gereserveerd. De teams Leefomgeving hebben een sturende rol bij de inzet van deze middelen.
Het dagelijks onderhoud van het groen in en om de wijken resulteert in een beeld op B/C- niveau. Het onderhoud van het groen in de binnenstad en winkelcentra gebeurt op A-niveau.

Om het groen te kunnen beheren is het beleid over het groen vertaald naar beheertypen. Elk beheertype heeft haar eigen streefbeeld en bijpassende beheermaatregelen. De functie, het gebruik en de ecologische waarde bepalen het streefbeeld van een beheertype
Een aantal parken zijn aangewezen als rijksmonument; Sonsbeek, Zijpendaal, Gulden Bodem en Moscowa. Voor deze parken gelden extra instandhoudingsvoorwaarden. Park Angerenstein is aangewezen als gemeentelijk monument.

De technische kwaliteit van het areaal wordt nu niet gemonitord. Aan de hand van het algemene beeld is dat de kwaliteit van het vlakgroen matig tot voldoende is als je kijkt naar de landelijke normering, zoals de CROW normen (B/C niveau). Het lage ambitieniveau voor het dagelijks onderhoud maakt het, door de onkruid druk, lastig de plantvakken in goede staat te houden.
De gevolgen van de extreme droogte van de laatste jaren worden als calamiteit beschouwd. Veel bomen en beplantingen ondervinden hier schade van. De lange termijn effecten hiervan zullen de komende jaren verder duidelijk worden en mogelijk tot extra kosten leiden.

Planning

Arnhem heeft veel ambities op het gebied van groen (zie programma Wonen en Leefomgeving S12). Deze ambities zullen mede sturing geven aan de planning van het groenonderhoud.
Naast het reguliere onderhoud staan de volgende projecten op de planning voor 2022:

- Herstel beplantingen (groot onderhoud) in de parken Angerenstein, Westerveld, Park Onderlangs en Sonsbeek.

- Vergroenen Groningensingel in samenloop met wegenproject.
  In de wijken aanplanten van extra heesters en struweelgroepen in het kader van biodiversiteit en bestrijden hittestress.

Speelvoorzieningen

Om een aantrekkelijke leefomgeving te kunnen bieden is de aanwezigheid van speelplekken met name voor gezinnen met (kleine) kinderen van belang. Daarnaast zijn speelplekken vaak ontmoetingsplekken voor de wijkbewoners.
Het beheer van de speelvoorzieningen ligt op niveau B en is er vooral op gericht om de speelvoorziening veilig bespeelbaar te houden. Dat houdt in dat kapotte speeltoestellen worden gerepareerd zolang dat opweegt tegen de levensduur van het toestel. Zo niet, dan komt het speeltoestel in aanmerking voor vervanging. Dit laatste wordt met teams Leefomgeving overlegd om de wensen uit de buurt hierin mee te kunnen nemen zodat er eventueel een ander soort speeltoestel of geen speeltoestel wordt teruggeplaatst.
In de Beheervisie Spelen en Ontmoeten is de ambitie opgenomen om 8 van de 20 Grote (groene) Speel- en Ontmoetingsruimtes te verbeteren. Deze opgave willen we invullen in samenwerking met de Teams Leefomgeving. Deze ambitie wordt projectmatig opgepakt. Dat houdt in dat met de betreffende Teams Leefomgeving en de buurt wordt bepaald wat de plek nodig heeft om de ambitie te realiseren. Het initiatief ligt bij de Teams Leefomgeving omdat het belangrijk is dat de buurt hierin mee participeert en mogelijk ook andere wensen en ideeën uit de buurt hierin gecombineerd kunnen worden.

Alle speeltoestellen moeten veilig bespeelbaar zijn. Dit wordt in de technische inspectie gecontroleerd. Uit de resultaten van de technische inspectie van 2020 blijkt dat ongeveer 10% van de speeltoestellen iets mankeert. Deze mankementen zijn binnen de gestelde termijnen opgelost, wat inhoud dat de kwaliteit van areaal op orde is, dus B kwaliteit.

Daarnaast kan de kwaliteit van het areaal bepaald worden op basis van de leeftijd en de theoretische levensduur van de speeltoestellen. Gemiddeld gaat een speeltoestel 10 tot 15 jaar mee. Hieronder is een overzicht van de leeftijd van de speeltoestellen. Opvallend is het aantal ouder dan 15 jaar. Ongeveer 27% van het areaal heeft haar theoretische levensduur behaald maar is technisch nog wel in orde. De oorzaak hiervan is dat de speeltoestellen van duurzame en kwalitatieve materialen zijn gemaakt. Dit wil niet zeggen dat of de speelvoorziening nog voldoet aan z'n functie. Mogelijk dat kinderen uitgekeken zijn op deze oude speeltoestellen en deze niet meer gebruiken, wat aanleiding zou kunnen zijn om tot vervanging over te gaan. Hierover is afstemming met de teams Leefomgeving

Leeftijd speeltoestellen	Aantal
Ouder dan 15 jaar	537
10-15 jaar	491
5-10 jaar	511
1-5 jaar	455

De beschikbare budgetten voor beheer en vervanging van de speeltoestellen blijken in de praktijk toereikend.

Planning

Jaarlijks worden de speeltoestellen geïnspecteerd en vindt het noodzakelijk onderhoud plaats. Vervangen of plaatsen van toestellen gebeurt in samenspraak met de teams leefomgeving.

Bomen

Bomen zijn belangrijk voor een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving en leveren een bijdrage aan een klimaat adaptieve stad. Hittestress en wateroverlast zijn onderwerpen waar bomen een onderdeel van de oplossing kan zijn. Daarom zijn in het Bomenplan onderstaande doelen beschreven:

- Arnhem wil een groenere stad: meer (buitengewone) bomen en meer groenmassa
- Arnhem gaat voor kwaliteit en toekomstbestendigheid (juiste boom op de juiste plek), gezonde, veilige en duurzame bomen
- Arnhem wil bomen beter beschermen
- Arnhem wil meer biodiversiteit en groen met elkaar verbinden

Het beheer van de bomen in Arnhem is erop gericht om een jonge boom tot volwassenheid te brengen en daarna zo lang mogelijk te behouden, afgewogen tegen de kosten die daarvoor nodig zijn.
Het bomen Areaal is als volgt opgebouwd:

Categorie	Aantal
Individueel beheerde bomen Waarvan: Buitengewone/toekomst boom Vrijstaande/solitaire boom	21280 576 20704
Bomen in een structuur Waarvan: Structuurboom of Groepsboom Laanboom of Boom in Groen-Blauwe lijnen of groene hoofdstructuur	29390 5935 23455
Totaal	50670
Bossen	2.365.000 m2
Struweel	660.000 m2

Tijdens de Boom Veiligheids Controle worden 'onderhoudsstaat', 'toekomstverwachting' en 'ziekte en aantastingen' van de bomen opgenomen. Deze kenmerken geven een indicatie van de kwaliteit van het bomenbestand maar is niet 1 op 1 terug te leiden naar de CROW beeldkwaliteitscatalogus. In de tabellen hieronder zijn de resultaten opgenomen waarbij als indicatie een beeldkwaliteitsniveau is vermeld.

Onderhoudsstaat	Te vergelijken met beeldkwaliteitsniveau	Aantal	Percentage
Aanvaard	B	23691	47%
Regulier	B	20296	40%
Achterstallig	C	3031	6%
Verwaarloosd	D	121	<1%
Overig (niet beoordeeld)	nvt	3231	nvt

Afgelopen jaren zijn bij 30 buitengewone bomen en 30 parkbomen extra maatregelen uitgevoerd ten gunste van de levensverwachting van deze bomen. Er zijn nog 400 bomen die een soortgelijke behandeling kunnen gebruiken. De planning is om elk jaar 50 aantal bomen te behandelen en dit in een cyclus van 7 jaar te herhalen, waarbij elk jaar wordt gekeken waar de maatregel het meest noodzakelijk is. Dit is maatwerk.
De planning en prioritering van onderhoud aan bomenlanen zoals bijvoorbeeld dunning en/of vervanging is nog niet gereed. Naar aanleiding van het nieuwe bomenbeleid is er een nieuwe werkwijze en prioritering gewenst. Dit wordt verder uitgewerkt en afgestemd met het BoomKwaliteitsteam Arnhem.

Jaarlijks monitoren we de voortgang van het boomkroonvolume. Dit is uitgewerkt in de uitvoeringsagenda van het Bomenplan Arnhem

Financiering bomenonderhoud
De raad heeft op 16 juni 2021 de nota investeren, waarderen en afschrijven vastgesteld. Hiermee is met terugwerkende kracht per 1 januari 2021 het activeringsbeleid op een aantal punten gewijzigd. Een van deze wijzigingen betreft het opnemen van nieuw aangeplante bomen op de balans en het afschrijven van deze bomen in 50 jaar. Voor deze wijziging werden de kosten van bomenaanplant direct ten laste van de exploitatie gebracht in het jaar van aanschaf. Deze manier van financieren biedt tevens kansen voor het toevoegen van extra groen aan de stad omdat er extra middelen beschikbaar zijn gekomen voor het toevoegen van bomen.
Bij het vaststellen van hiervoor genoemde nota is de motie 'Kappen en dunnen bomen in de begroting' aangenomen (21M56). Deze motie roept het college op om expliciet melding te maken van benodigde afboekingen als gevolg van kappen of dunnen van bomen.
Aangezien bomen in de financiële administratie niet per stuk worden geregistreerd, dient de benodigde afboeking van bomen (de waarde van een boom op de balans op het moment van kap) te worden benaderd aan de hand van gegevens die in het bomenregistratiesysteem beschikbaar zijn. Het bepalen van die afboeking doen we als volgt:

- Voor individuele bomen (straat- en laanbomen, bomen in een park) hanteren we een klasse-indeling, met per klasse de gemiddelde kosten van aanplant. Afhankelijk van soort en locatie wordt een boom ingedeeld in een

klasse. Mocht een boom voor de (administratieve) levensduur van 50 jaar worden gekapt, dan wordt op basis van de gemiddelde kosten van aanplant en het jaar van aanplant de benodigde afboeking bepaald.
- In het geval enkele bomen in een bos worden gekapt (dunnen) hanteren we het uitgangspunt dat er geen sprake is van vernietiging van op de balans opgenomen investeringen in bomen. Het verwijderen van bomen in een bos heeft namelijk een gunstig effect op de overblijvende bomen, waardoor het kroonoppervlakte toeneemt. Direct na dunning ontstaat er daarnaast licht op de bosbodem. De natuurlijke zadenbank komt hierdoor tot kieming en er gaan jonge bomen groeien; herplant is dan niet nodig.
- Bij kap van een groot deel van, of een volledig bos wordt de boekwaarde benaderd op basis van de gemiddelde kosten van aanplant per vierkante meter en het jaar van aanplant.

Met het oog op dit financieel technische aspect kunnen we opmerken dat in 2022 er geen kap wordt voorzien van bomen die een waarde op de balans hebben; afboeking van bomen zal dan ook niet aan de orde zijn.

Planning
In 2022 worden bij 30-50 buitengewone bomen extra maatregelen uitgevoerd ten gunste van de levensduur van de bomen.
Het aanvullen van boomlanen en bomen in de groene hoofdstructuur zullen projectmatig worden aangepakt waarbij het BoomKwaliteitsTeam adviseert.
De onderhoudsachterstand bij een kleine 7% van de bomen zal verder ingelopen worden en het reguliere onderhoud zal volgens planning worden uitgevoerd.
De jaarlijkse en 3-jaarlijkse boomveiligheidscontrole zal worden uitgevoerd en maatregelen die hieruit voortkomen worden opgepakt binnen de gestelde termijnen.
Boomziektes en plagen worden gevolgd. Beheersmaatregelen worden uitgevoerd en waar nodig wordt bestrijdingsmaatregelen ingezet.

Voor aanplant en groeiplaatsverbetering van bomen is een investeringskrediet beschikbaar.
De volgende projecten staan hiervoor in 2022 op de planning:
- Revitalisering parkbos;
- Aanplant bomen museumpark Onderlangs;
- Aanplant extra bomen op diverse hitte plekken;
- Aanplant extra bomen in diverse stadparken;
- Groeiplaatsverbetering diverse buitengewone bomen;
- Aanplant bomen en realisatie groeiplaatsen Steenstraat;
- Groeiplaatsen en aanplanten bomen Velperweg;
- Groeiplaatsverbetering bomen Burgemeester Matsersingel irt verbeteren fietspaden;
- HOV Metamorfoseallee levensduurverlenging, verplanten en aanplant bomen.

Parken en bossen
Kenmerkend voor Arnhem zijn de bossen, de natuurterreinen en de vele parken en ook de lanen in de buitengebieden en de grote groenzones in en om de wijken, bijvoorbeeld moeraszone Schuytgraaf, ecozones Presikhaaf of de Huissensedijk. We zijn trots op dit groene kapitaal. Daarom zetten we sterk in op het behouden en verbeteren hiervan.

Bossen en parken vallen beheertechnisch uiteen in verschillende onderdelen omdat deze zijn opgebouwd uit verschillende elementen die apart in deze paragraaf worden beschreven zoals: Bomen, groen, wegen, speelvoorzieningen en verlichting.
Het onderhouden van de parken doen we aan de hand van beheervisies.

De bossen en parken hebben een robuuste basis. Desalniettemin staat de kwaliteit van onze bossen en parken onder druk. Oorzaken hiervan zijn het intensiever gebruik, overmatige stikstofdepositie, klimaatverandering en biodiversiteitsverlies. Bij het beheer en onderhoud van onze bossen en parken houden we hier rekening mee door zeer gericht en soms intensiever onderhoud uit te voeren.
Door de extra middelen die zijn vrijgemaakt voor Bossen & Parken kunnen we dit noodzakelijk aanvullend onderhoud uitvoeren. Tevens biedt dit de mogelijkheid extra capaciteit in te zetten om genoemd kwaliteitsverlies en de uitdagingen die hiermee gemoeid gaan, op te pakken en zorgvuldig te communiceren met onze inwoners.
Specifieke ambities m.b.t. tot groen en bomen waaronder bossen en parken in de stad zijn uitgewerkt in het programma S12 Wonen en leefomgeving

Planning
In 2022 zal extra worden ingezet op de revitalisering van de bossen en parken en het verbeteren van de biodiversiteit.

Voor de parken Sonsbeek, Zypendaal en de Gulden Bodem, park Angerenstein en Park Klarenbeek zullen nieuwe beheervisies worden opgesteld.

Inzamelvoorzieningen

De afgelopen jaren is er veel discussie geweest over het te voeren afvalbeleid in de gemeente. De komende periode zal nieuw beleid worden uitgewerkt wat tevens van invloed zal zijn op de beheer- en vervangingsopgave van de afval inzamel voorzieningen. Voor de inzamelvoorzieningen is daarom nog geen beheerplan uitgewerkt volgens de nieuwe opzet. Dit zal de komende tijd nog worden opgepakt.
Omgekeerd Inzamelen is het basisprincipe voor de inzameling van huishoudelijk afval in Arnhem. Dit betekent dat de inwoners van Arnhem hun afval goed moeten kunnen scheiden. Een deel van de herbruikbare reststromen worden bij laagbouw aan huis opgehaald. Daarnaast is een uitgebreid netwerk van inzamelvoorzieningen in de stad aanwezig. Het restafval moet naar een ondergrondse container in de buurt worden gebracht.
De keuze voor het instrument diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder restafval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt. De hiervoor ingevoerde toegangscontrole met pasjes op de containers voor restafval is buiten werking gesteld. Ook de eerder ingevoerde trommelverkleining is terug gedraaid. Dit heeft geleid tot een versneld afschrijving in 2021 van de investeringen die hiervoor waren gedaan.

Zowel het preventief als correctief onderhoud van de inzamelmiddelen is uitbesteed. De staat van onderhoud van de ondergrondse containers is voldoende tot goed en de containers zijn voorzien van een veiligheidskeurmerk. Er worden periodiek controles uitgevoerd. Met betrekking tot de inzamelvoorzieningen geldt:

- Zorg voor een geborgde functionaliteit (geen storingen aan de voorzieningen).
- Te allen tijde een veilige situatie bij de inzamelvoorzieningen voor gebruikers en passanten.
- Hoogwaardige infrastructuur van inzamelmiddelen, collectief en individueel, waarmee afvalscheiding op elke locatie in Arnhem mogelijk is.

Planning

Het reguliere onderhoud aan de inzamelmiddelen wordt planmatig uitgevoerd.
Noodzakelijk onderhoud aan het Ondergronds Afval Transportsysteem(OAT) is voorzien in de exploitatie.

Het instrument diftar, waarbij inwoners door middel van een prijsprikkel werden gestimuleerd om minder afval aan te bieden, is per 1 juni 2021 gestopt. De ontwikkeling van nieuwe sturingsinstrumenten om de doelstelling op afvalreductie te bereiken, vraagt een nieuwe aanpak die in de komende begrotingsperiode verder wordt uitgewerkt. Afhankelijk van de keuzes die hierbij gemaakt worden zal bekeken worden wat dit betekent voor het beheer en onderhoud van de inzamelmiddelen waaronder ook de afvalbrengstations in Noord en Zuid

Vastgoed

Actuele beleidskaders

- Het uitvoeringsbeleid vastgoedbedrijf.
- Voor alle panden in permanent beheer zijn er 40-jarige onderhoudsplannen die jaarlijks worden geactualiseerd en opgenomen in de meerjarenprogrammabegroting.
- Bij het vastgoed gelden als deelportefeuilles onderwijsgebouwen, culturele-, erfgoed- en sportvoorzieningen, welzijnsvoorzieningen, gemeentelijke huisvesting, bijzonder vastgoed en vastgoed in de openbare ruimte.

Ambitie

De ambitie voor de technische staat van het vastgoed is een NEN2767-conditie score van 3 of beter. NEN 2767 is een methode voor het objectief en uniform meten van de fysieke kwaliteit van bouw- en installatiedelen van gebouwen en/of infrastructuur. De score loopt van 1 tot 6, daarbij is 1 zeer goed en 6 zeer slecht. Conditiescore 3 staat gelijk aan een redelijke conditie. Het door de gemeente aangekochte vastgoed voor stedelijke ontwikkelingsprojecten wordt niet op een conditiegerichte manier onderhouden, omdat deze panden tijdelijk in beheer zijn.
Het gemeentelijk vastgoed wordt fasegewijs verduurzaamd met de Trias Energetica (eerst energie besparen, restbehoefte zoveel mogelijk duurzaam invullen) als kompas.

Uitgangssituatie

Het gemeentelijk vastgoed voldoet aan het gewenste kwaliteitsniveau, met uitzondering van gebouwen die op korte termijn hun functie verliezen of gebouwen die op korte termijn gerenoveerd worden.

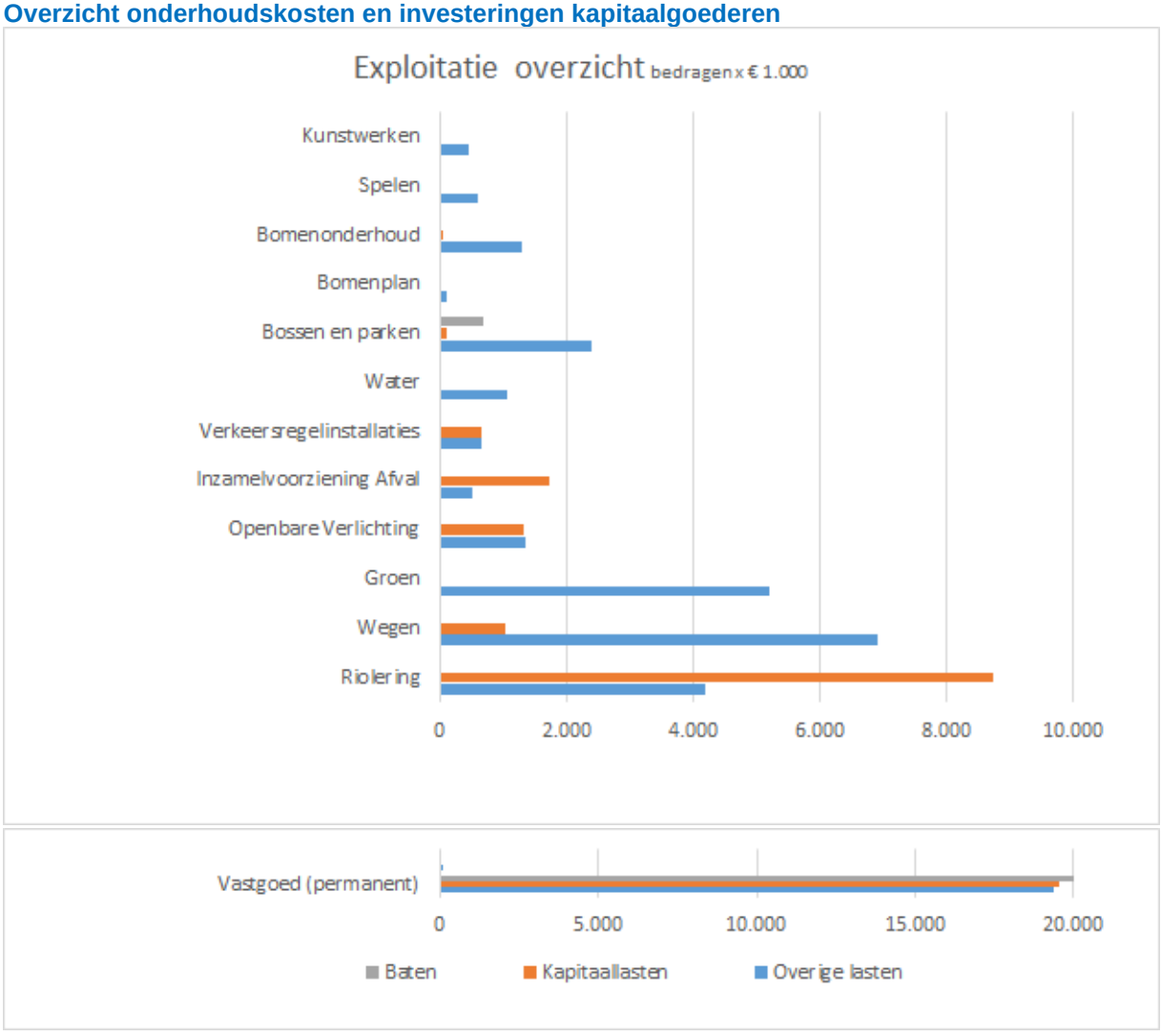
Planning

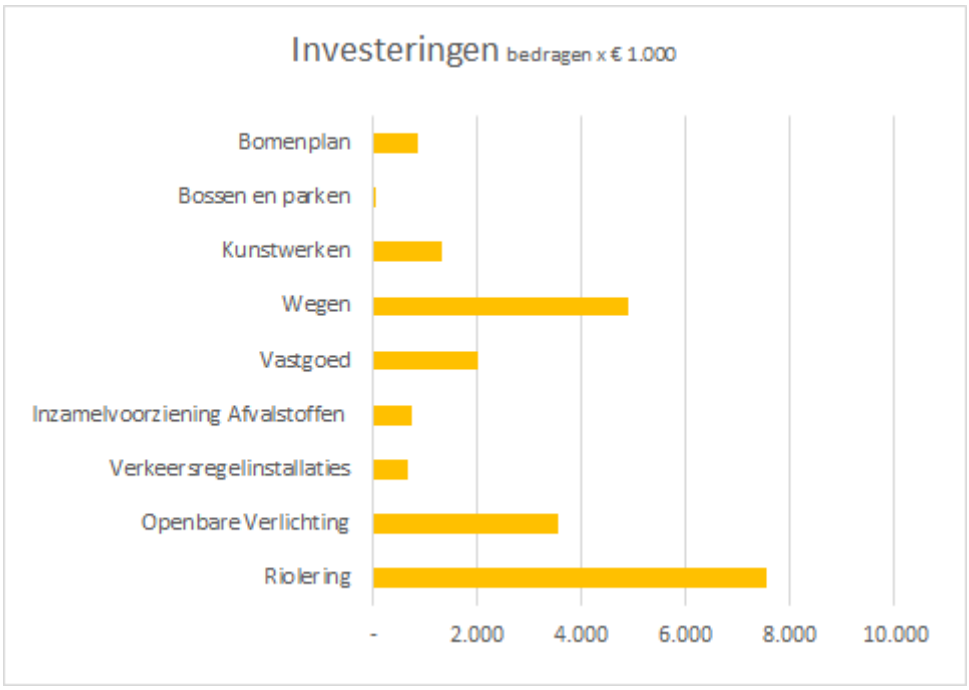
Lasten en baten voor beheer en onderhoud van het permanente vastgoed maken onderdeel uit van diverse programma's in de gemeentebegroting. Jaarlijks wordt er gemiddeld € 1,5 miljoen geïnvesteerd in vervangingsonderhoud en verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed. In de periode 2022-2025 wordt er gemiddeld € 4,1 miljoen uitgegeven aan planmatig en storingsonderhoud.

De cijfers voor begroting 2022 zijn afwijkend ten opzichte van vorig jaar. Dit is vooral te verklaren door de bouwkostenstijging. Daarnaast zijn er enkele nieuwe panden opgenomen. Daar tegenover staat een stijging van de baten.

Daarnaast is er een investeringsbedrag van jaarlijks € 800.000 begroot voor het verduurzamen van het gemeentelijke vastgoed. Voorheen moesten deze investeringen zichzelf volledig terugverdienen. Dit bleek in de praktijk niet realistisch. Met ingang van 2022 is het de bedoeling dat deze investeringen niet meer volledig hoeven worden terugverdiend maar slechts voor 60%. Daarmee worden ze beter haalbaard en zullen ze sneller worden uitgevoerd. De klimaatdoelstelling wordt eveneens eerder bereikt.
Voor het aanpassen van de ventilatie in een groot aantal schoolgebouwen heeft de gemeente Suvis-subsidie van het Rijk ontvangen. Daaronder ook een 3-tal MFC's. Daarvoor wordt een subsidie ontvangen van € 650.000. De eigen investering van de gemeente voor deze 3 gebouwen bedraagt € 1,5 miljoen.

Overzicht onderhoudskosten en investeringen kapitaalgoederen

Investeringen bedragen x € 1.000
Bomenplan
Bossen en parken
Kunstwerken
Wegen
Vastgoed
Inzamelvoorziening Afvalstoffen
Verkeersregelinstallaties
Openbare Verlichting
Riolering
-
2.000
4.000
6.000
8.000
10.000

Financiering

Voor de financieringsfunctie worden de missie en de doelstellingen beschreven in het treasurystatuut gemeente Arnhem. In dit statuut wordt ingegaan op de kaderstelling van de werkorganisatie (taken, bevoegdheden, verantwoordelijkheden, mandatering) en op het instrumentarium om de doelstellingen te realiseren.

Deze paragraaf richt zich op de uitwerking van het treasurystatuut naar de begroting voor 2022 en te hanteren normeringen. Hierbij komen de onderstaande onderwerpen aan de orde:

- Risicomanagement financiering;
- Financieringsvolume (inclusief delegatie / mandatering);
- Kasgeldlimiet;
- Renterisiconorm;
- Overige risico's.

Risicomanagement financiering

Voor wat betreft de financiering wordt onderscheid gemaakt tussen:
a. Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte;
b. Financiering van de sociale woningbouw;
c. Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen.

Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte (a)

Bij de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte gaat het om de financiering van de investeringen van de gemeente Arnhem, de overgedragen investeringen aan geprivatiseerde onderdelen van de gemeente en de exploitatie van lasten en baten. Bij de investeringen moet naast de reguliere financieringen van de gemeentelijke taken worden gedacht aan grote stedelijke projecten, zoals Arnhem Centraal, stadsvernieuwing in de binnenstad, grondexploitatie en onderhoud in de infrastructurele sfeer. Als 'inkoop' van geld (de funding) wordt gebruik gemaakt van de volgende financieringsmiddelen (stand per 31-12-2022):

- de kapitaalmarkt voor langlopende financieringsmiddelen: € 776,5 miljoen. Het betreft hier de leningenportefeuille opgenomen gelden (O/G);
- de geldmarkt voor kortlopende financiering (< 1 jaar): Naar verwachting zal per ultimo 2022 geen kortlopende financiering nodig zijn voor investeringen en projecten. De ruimte binnen het beschikbare kasgeld kan worden aangewend voor de (goedkope) financiering van de dagelijkse activiteiten van de gemeente: het werkkapitaal;
- de binnen Arnhem beschikbare reserves en voorzieningen met een volume van € 136,5 miljoen.

Binnen de gemeente wordt voor de financiering een omslagrente van 1,4% in rekening gebracht bij de investeringen en de projecten.

De portefeuille door de financieringsfunctie uitgezette gelden (U/G), heeft per 31-12-2022 een volume van € 30,5 miljoen. Het betreft hier leningen aan instellingen en verzelfstandigde organisatie-onderdelen.
Hieronder vallen niet de verstrekte leningen in het kader van de inkomensondersteuning.

Arnhem en de wereldeconomie

De verwachting van veel analisten en wetenschappers dat de economie in 2021 weer zal aantrekken is uitgekomen, de economie herstelt zich wereldwijd onverwacht snel van de coronacrisis.
Waar een aantrekkende economie normaal gesproken ervoor zorgt dat de rente gaat oplopen, is dat nu (nog) niet het geval. Naast een toename in de vraag naar nieuwe leningen, wat de rente kan opdrijven, houdt de ECB het opkoopprogramma van staatsobligaties (de zogeheten kwantitatieve verruiming) in stand om te voorkomen dat een stijgende rente het economisch herstel een halt toeroept. Deze kwantitatieve verruiming zorgt ervoor dat er meer geld beschikbaar komt op de kapitaalmarkt, wat als doel heeft dat de rente laag blijft. De praktijk zal moeten uitwijzen welke van deze twee factoren de doorslag zal gaan geven, al is bekend dat de ECB het opkoopprogramma niet vol zal blijven houden en dat de rente dus weer zal gaan stijgen.
Alle analisten en economen zijn daarnaast van mening dat het huidige lage renteniveau voor de kapitaalmarkt op termijn onhoudbaar is, maar voor de gemeente betekent dit dat financiering goedkoop blijft.

Financiering van de sociale woningbouw (b)

De financiering van de sociale woningbouw vindt bijna volledig plaats door leningen door corporaties, die geborgd worden door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Dit landelijke fonds fungeert als waarborg ten aanzien van risico's van wanbetaling en vervult daarmee de garantstellende rol die gemeenten van oudsher hadden. Het WSW kan bij gemeenten en het Rijk aankloppen wanneer de eigen borgingscapaciteit niet meer

toereikend is (wat nog nooit is gebeurd). Daarvoor heeft ook de gemeente Arnhem een achtervangovereenkomst met het WSW gesloten. Het bestaan van het WSW samen met ontwikkelingen op het gebied van schaalvergroting en regionalisering van de woningcorporaties verklaart waarom de rol van de gemeente op het terrein van de financiering van woningbouw de afgelopen jaren kleiner is geworden en nu zo goed als uitgespeeld is. In 2022 heeft de gemeente nog maar één lening van € 9.000 aan de woningcorporatie Omnia Wonen op de balans.

Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen (c)

Bij de financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen gaat het om activiteiten die nauw grenzen aan het beleid van de gemeente Arnhem. Het gaat hier vooral om instellingen in de sectoren zorg, sport en cultuur. Ook bij deze financiering wordt de laatste jaren een terughoudend beleid gevoerd.
Bij de directe (eigen) financiering van de activiteiten van de instellingen heeft de gemeente Arnhem een gericht toezicht op het reilen en zeilen van de betreffende instellingen. Door aan de te verstrekken leningen waarborgen te verbinden kan bij calamiteiten direct worden gereageerd (voorbeeld: executie bij recht van eerste hypotheek). Tevens bestaan er bij de sectoren zorg en sport waarborgfondsen. Met borgstelling door deze waarborgfondsen kunnen instellingen bij banken een lagere rente bedingen en hoeft de gemeente zelf geen lening te verstrekken. De stichting waarborgfonds voor de sport (SWS) garandeert maximaal de helft van de lening en eist een garantie van de gemeente voor het resterende deel van de lening.
In 2020 heeft de economie harde klappen gekregen, maar trekt in 2021 weer aan. Dat gebeurt niet op alle fronten in een gelijk tempo, waardoor het mogelijk is dat de ene instelling langer geconfronteerd zal worden met de gevolgen van de recessie dan de andere en alsnog in moeilijkheden komt en bij de gemeente aan moet kloppen voor ondersteuning. Dat risico wordt substantieel verkleind door de garanties van de waarborgfondsen.

Financieringsvolume (delegatie/mandaat)

Bij het vaststellen van de Begroting neemt de gemeenteraad een besluit over de omvang van de gemeentelijke activiteiten en daarmee over het financieringsvolume. Afgezien van de eigen middelen in reserves en voorzieningen wordt in de financieringsbehoefte voorzien door middel van leningen voor de lange termijn (vaste financiering) en voor de korte termijn (vlottende financiering).

Lange termijn financiering (vaste financiering)

Zoals reeds toegelicht gaat het hier om de benodigde geldmiddelen voor de eigen gemeentelijke investeringen en projecten; de financiering van sociale woningbouw (indien nodig) en de verstrekking van geldleningen aan instellingen, gelieerd aan het beleid van de gemeente Arnhem.

Korte termijn financiering (vlottende financiering)

Bij de kortlopende financiering gaat het om de financiering van de lopende activiteiten en werkzaamheden van de gemeente. Hiervoor wordt geld geleend of (in geval van een tijdelijk overschot) uitgezet bij de schatkist voor een periode van maximaal een jaar. Als een extra zekerheid, bijvoorbeeld voor het opvangen van onverwachte fluctuaties in de behoefte aan kasgeld, is een arrangement afgesloten met de Bank Nederlandse Gemeenten waarbij tot een beperkt bedrag (€ 4 miljoen) de gemeente een negatief saldo mag hebben. Insteek is hiervan zo weinig mogelijk gebruik te maken, een kasgeldlening is goedkoper dan rood staan bij de bank.
In voorkomende situaties zal een deel van de opgenomen kas-/callgelden (O/G) worden omgezet in langlopende financiering, de zogenoemde consolidatie. Een en ander past binnen de regels, zoals vastgelegd in het treasurystatuut.

Financieringsbehoefte per 31-12-2022

Onderstaand schema geeft inzicht in de benodigde geldmiddelen voor de langlopende financiering en de manier waarop deze beschikbaar komen (de funding).

Het totaalvolume van de benodigde financieringen bedraagt € 912 miljoen. Vanuit de beschikbare aanwezige middelen (reserves en voorzieningen en obligo's en waarborgsommen) en de leningenportefeuille voor de vaste financiering is meer dan dit bedrag beschikbaar. Per ultimo 2022 zal zelfs een bedrag van € 4,4 miljoen in de schatkist van het Ministerie van Financiën gestald moeten worden.
De financieringsfunctie is ruimschoots in staat om voldoende middelen aan te trekken en beschikbaar te stellen voor dekking van de reeds gepleegde investeringen, de kosten in de grondexploitatie en voor de in 2022 begrote investeringen.

Benodigd voor	Bedrag	Financiering middels	Bedrag
Bedragen x € 1.000			
Activa gemeente Arnhem en grondexploitatie	840.375	Reserves en voorzieningen	136.546
Uitgezette gelden aan gelieerde instellingen en woningcorporaties (kapitaalverstrekking en leningen u/g)	35.286	Opgenomen gelden in de kapitaalmarkt (leningen o/g)	776.525
		Obligo's waarborgsommen en vooruitontvangen erfpacht	3.374
Overige uitgezette middelen (o.a. nog te ontvangen erfpacht en bijdragen aan activa van derden)	36.401	Rekening courant BNG en kasgeldleningen	-4.383
Totaal langlopend te financieren	**912.062**	**Totaal financiering**	**912.062**

Leningenportefeuille 2022

Onderstaand schema geeft inzicht in de samenstelling van de volumes in het jaar 2022 van de huidige leningenportefeuille van de financieringsfunctie. Het betreft leningen opgenomen gelden (O/G) en leningen uitgezette gelden (U/G).

Leningen portefeuille	Stand 01.01.2022	Opname	Aflossing	Stand 31.12.2022
Bedragen x € 1.000				
Leningen O/G				
Leningen portefeuille	621.528	174.349	-133.421	662.456
Nog aan te trekken financiering in 2021	114.061			114.061
Leningen t.b.v. woningcorporaties	9		-1	8
Totaal leningen O/G	**735.598**	**174.349**	**-133.422**	**776.525**
Leningen U/G				
Vaste leningen uitstaand	35.423		-4.887	30.536
Woningcorporaties	9		-1	8
Totaal leningen U/G	**35.432**	**0**	**-4.888**	**30.544**

Van de nieuwe financiering in 2021 heeft een bedrag van € 42,7 miljoen betrekking op herfinanciering van de bestaande leningenportefeuille. De overige € 71,4 miljoen is nodig voor de begrote investeringen.

Rentevisie

In recente jaren is als gevolg van de lage rentestand de gemiddeld te betalen rente voor de gemeente gestaag gedaald. Als gevolg van gewijzigde wetgeving in het BBV moet de omslagrente binnen marges de gemiddelde marktrente volgen en is de gemeente niet meer vrij in het bepalen van deze intern in rekening te brengen rente. Een omslagrente van 4%, zoals de gemeente hanteerde voor het jaar 2018, is niet meer toegestaan. Deze bedroeg in 2020 2% en in 2021 1,7% en daalt in 2022 naar 1,4%.
Om meerjarig gebruik te blijven maken van de lage marktrente kiest de gemeente ervoor om nu en in de komende jaren leningen met lange looptijden aan te trekken waarvan de rente nog steeds laag is (momenteel onder de 1%). Wanneer de rente ook na 2022 zo laag blijft is het bijna een zekerheid dat de omslagrente verder verlaagd moeten worden om te voldoen aan de eisen uit het BBV.
De gemeente heeft al een aantal jaren leningen aangetrokken met lange looptijden van 20 à 30 jaar. Hiermee is ruimte gecreëerd om in toekomstige jaren, wanneer de rente voor nieuwe leningen mogelijk weer op een hoger niveau terecht zal komen, met behulp van nieuwe leningen met kortere looptijden toch een lage gemiddelde rente te realiseren binnen de wettelijke mogelijkheden. Het moment waarop de rente substantieel gaat stijgen kan niemand voorspellen, het is zaak waakzaam te blijven om niet verrast te worden.
Als gevolg van de renterisiconorm (zie hieronder) mag de gemeente geen leningenportefeuille hebben met een gemiddelde looptijd van leningen van korter dan ongeveer vijf jaar. De gemeente zou dan in een jaar meer leningen moeten herfinancieren dan is toegestaan.

Mandaat (voor nieuw aan te trekken financieringsmiddelen)

Met het vaststellen van deze Begroting 2022 inclusief de paragraaf financiering mandateert de gemeenteraad het college om voor de financieringsbehoefte per onderscheiden categorie in 2022 leningen aan te gaan tot de volgende maximumtotalen:

Maximaal toegestane leningen 2022	Maximaal
Bedragen x € 1.000	
Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte	250.000
Financieringsbehoefte sociale woningbouw	100.000
Financieringsbehoefte aan gemeente gelieerde instellingen	50.000

Kasgeldlimiet

De Wet FIDO geeft concrete richtlijnen voor gemeenten voor het beheersen van het renterisico in verband met de korte termijn financiering. De kasgeldlimiet is een wettelijk maximum (plafond) voor het volume geldleningen in de vorm van zogenaamde call- en kasgeldtransacties.
De bovengrens is bij ministeriële regeling voor het jaar 2022 vastgesteld op 8,5 % van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting. De begroting van de gemeente Arnhem voor het jaar 2022 heeft een omvang van € 727,5 miljoen en daarmee komt de kasgeldlimiet uit op € 61,8 miljoen.
Het Rijk geeft gemeenten veel ruimte om maximaal gebruik te maken van (goedkope) financiering met kasgeld. Hoewel het gemeenten formeel niet is toegestaan de kasgeldlimiet te overschrijden (Wet FIDO, art. 4, lid 1), hoeven deze pas aan de toezichthouder te rapporteren wanneer de kasgeldlimiet drie kwartalen op rij wordt overschreden (art. 4, lid 2). Hiermee wordt gedoogd de kasgeldlimiet twee kwartalen op rij te overschrijden.
De gemeente Arnhem stuurt er desondanks op onder de kasgeldlimiet te blijven en deze niet te overschrijden.

Renterisiconorm

Het renterisico betreft het risico dat de begroting van de gemeente geconfronteerd wordt met een verzwaring van de rentelasten als gevolg van herfinancieringen van bestaande activa of van herziening van rente van bestaande leningen.
Het doel van de renterisiconorm is om dit risico te beperken tot een handelbaar niveau. Bij een gelijkmatig opgebouwde leningenportefeuille blijft het renterisico binnen verantwoorde marges en zullen de renteaanpassingen zich geleidelijk voordoen en binnen de begroting opgevangen kunnen worden.
In de Wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO) is vastgelegd dat jaarlijks een volume ter grootte van 20 % van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting (peildatum 1 januari) mag worden geherfinancierd of een renteherziening mag ondergaan. Omdat de gemeente voor de eigen financiering geen leningen heeft aangetrokken waarvan periodiek de rente wordt herzien, heeft voor Arnhem de renterisiconorm alleen betrekking op herfinanciering van aflopende leningen. Op basis van het begrote lastentotaal voor 2022 van € 727,5 miljoen mogen leningen tot een bedrag van € 145,5 miljoen worden geherfinancierd.
Voor het jaar 2022 komt de prognose van het renterisico uit op 17,7 %. Vergeleken met voorgaande en toekomstige jaren zal in 2022 een relatief hoog leningenbedrag worden geherfinancierd. De maximale noodzaak tot herfinanciering wordt volledig bepaald door beslissingen in het verleden, er is geen risico dat het renterisico van de gemeente Arnhem in 2022 hoger zal uitvallen.

Schatkistbankieren

Sinds het najaar van 2013 kennen gemeenten en andere decentrale overheden verplicht schatkistbankieren. Decentrale overheden dienen banktegoeden, die een vooraf bepaalde drempelwaarde te boven gaan, af te storten naar een rekening-courant bij het ministerie van Financiën. In 2021 is de drempelwaarde voor schatkistbankieren verhoogd, gemeenten mogen een hoger banksaldo aanhouden voordat afroming naar de schatkist verplicht is. Het Rijk hoopt de administratieve lastendruk op dit gebied te verlagen omdat minder boekingen naar (en van) de schatkist nodig zijn.
Voor de gemeente Arnhem bedraagt de drempelwaarde in 2022 € 10,46 miljoen.
Omdat inkomende en uitgaande kasstromen niet op elkaar zijn afgestemd, kunnen hoge positieve of negatieve kassaldi ontstaan. Om ruimte te bieden voor zulke bewegingen moet het gemiddelde van de banksaldi van de gemeente in een kwartaal worden afgezet tegen deze drempelwaarde, niet de dagelijkse stand. Het banksaldo hoeft dus niet continu beneden de drempelwaarde te blijven. Een banksaldo boven de drempelwaarde kan binnen het kwartaal worden gecompenseerd met banksaldi, die lager zijn dan de drempelwaarde.
Bij de controle van de jaarrekening neemt de accountant de verplichting tot schatkistbankieren mee.

Overige risico's

Gezien de samenstelling van de gemeentelijke leningenportefeuille en de kaderstelling vanuit de wet en het treasurystatuut (leningen worden alleen afgesloten in euro’s) is binnen de gemeente Arnhem geen sprake van valutarisico en/of koersrisico.

Bedrijfsvoering

Wij zijn een organisatie die midden in de samenleving staat, in verbinding is met de stad en een afspiegeling van de stad wil zijn. De gemeentelijke bedrijfsvoering verandert mee met de eisen die worden gesteld door de samenleving, het bestuur, de raad en onze eigen professionaliteit.

1.1 Ontwikkelingen binnen de bedrijfsvoering

De komende jaren zetten we in op de volgende grotere thema's:

Diversiteit en Inclusie

De gemeente wil een diverse, inclusieve organisatie zijn die de kracht van verschillen weet te waarderen, weet te benutten en kan inzetten in het belang van de stad. Iedereen moet binnen de organisatie dezelfde kansen krijgen, ongeacht leeftijd, achtergrond, seksuele geaardheid of beperking.

Informatievoorziening

Goede informatiestromen in termen van juist, volledig en tijdig zijn een essentieel element van het democratisch proces en dragen er tevens aan bij dat raad en college de besluiten die zij nemen goed kunnen uitleggen aan de stad. Inwoners hebben daar recht op. Verantwoorden wat je als overheid doet, is belangrijk voor het vertrouwen dat de samenleving in de overheid heeft.

Hybride werken

Hybride werken staat voor daar werken waar dat het meest passend is. Op de juiste plek, met de juiste mensen, op het juiste moment. Het gaat erom ons werk slim en effectief te organiseren, waarbij het doel van de activiteit, het type werk en de mate van interactie leidend zijn in de keuze waar we werken.

Weerbaarheid

Weerbaarheid is een breed thema: het heeft betrekking op professionele stevigheid en grenzen kunnen stellen. Als organisatie staan wij midden in de samenleving, dat vraagt om sensitiviteit en rolvastheid in ons handelen. Richting bestuur en raad adviseren wij onafhankelijk en vanuit onze professionaliteit.

1.2 Reguliere bedrijfsvoering

Personeel en organisatie

Het streven naar een divers samengesteld personeelsbestand en een inclusieve organisatie, waar iedereen op gelijkwaardige wijze kan deelnemen, zijn of haar talenten kan inzetten en zich welkom voelt, staat met stip op nummer één in het personeelsbeleid. Er is een bestuursopdracht geformuleerd en er is intussen een verandermanager Diversiteit en Inclusie aangesteld. De meting van de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor laat een hoge respons zien. Organisatiebreed worden themasessies belegd om meer aandacht te vragen voor het onderwerp en te komen tot concrete acties om het doel zoals geformuleerd in de bestuursopdracht te gaan behalen.

Ondanks de uitstroom door pensionering en instroom van jongeren is de gemiddelde leeftijd in onze organisatie bijna 50 jaar. De stevige investering op strategische personeelsplanning blijft overeind. Bovendien wordt de aandacht gericht op het binden en boeien van jonge collega's die al bij ons aan het werk zijn.

Het ziekteverzuim is, ondanks de hectische coronaperiode, organisatie breed gezien, dalende en het is belangrijk om dit in het komende jaar vast te houden. Verzuimmanagement en verzuimpreventie blijven heel belangrijke instrumenten. Ook in de nieuwe aanbesteding van de arbo-dienstverlening die gaat lopen is hier aandacht voor. De meldingsfrequentie en het kortdurend verzuim zijn prima op orde en zelfs aan de lage kant. Dit duidt op een grote bevlogenheid en betrokkenheid bij medewerkers. Vooral het langdurig, psychisch verzuim in de organisatie blijft het komende jaar onze aandacht vragen.

De coronacrisis heeft laten zien dat diverse aspecten van 'Het Nieuwe Werken' aan urgentie hebben gewonnen. Online samenwerken, hybride vergaderen, flexibel en meer plaats- en tijdonafhankelijk werken hebben een enorme vlucht genomen en zijn ook niet meer weg te denken. Het project Hybride werken is goed van de grond gekomen en loopt actief. Binnen dit project zijn diverse taskforces opgericht om alle deelaspecten samen op te laten lopen. Denk hierbij aan communicatie, thuiswerkplekken, cultuur en gedrag.

SBR
In de afgelopen jaren is een onevenwichtigheid ontstaan tussen de formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR). Er is een plan van aanpak opgesteld om de opgaven en de bezetting in verband met elkaar te bezien. De resultaten van de doorlichting worden in het vierde kwartaal verwacht. Dan is er, zo goed als mogelijk, inzicht in de capaciteit die nodig is om de opgaven binnen de programma's te kunnen realiseren, zijn er aandachtspunten in beeld gebracht wat betreft kwaliteit van processen en zijn richtingen voor verbetering benoemd. Parallel aan de doorlichting is gestart met de eerste stap van strategische personeelsplanning, namelijk de talentreview; een proces dat ons helpt in de 'match' vinden tussen ons menselijk kapitaal en de opgaven die gerealiseerd moeten met daarbij de juiste sturing op, en ontwikkeling van, ons menselijk kapitaal. Op basis van de doorlichting en talentreview wordt een ontwikkeltraject voor het cluster SBR geformuleerd en uitgevoerd. Algemene onderwerpen als samenwerken in een hybride en inclusieve organisatie zullen onze aandacht daarbij ook vragen.
In 2021 is ook gestart met een project om het management van SBR te voorzien van bruikbare managementinformatie. We werken aan het verder op orde brengen van de basis, zoals uit voorgaande blijkt. Streven is de tekorten niet verder op te laten lopen, en liefst te laten dalen. Tevens wordt ingezet op het laten afnemen van de beleving van werkdruk. Belangrijk is te constateren dat de opgave groot is en dat het op orde brengen van het cluster een lange adem vraagt en daarmee enkele jaren in beslag zal nemen. 2022 zal in het teken staan van de implementatie van het plan van aanpak dat in het najaar van 2021 gemaakt wordt.

Informatie en automatisering
Afdeling informatie werkt vanuit een meerjarige visie en strategie aan drie thema's: informatiegestuurde organisatie, uitbreiding digitale dienstverlening & zaakgericht werken en modernisering van de werkplek. Dit alles vanuit een robuuste basis, met bijzondere aandacht en continue ontwikkeling op het gebied van informatieveiligheid, privacy en aantoonbaarheid.

Uitbreiding digitale dienstverlening
De gemeentelijke informatievoorziening, een belangrijke basis voor de dienstverlening, wordt blijvend gemonitord en bijgesteld met het oog op continuïteit, kwaliteitsverbetering én meer doelmatigheid. Dit omvat onder andere:
- We werken aan optimale dienstverlening met effectieve processen en informatiestromen.
- Informatiehuishouding met betrekking tot het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Hiermee sorteren we ook voor op de beoogde ondernemers-dienstverlening binnen het Programma Vitale Economie onder de noemer 'van bedrijven weten'.
- Sturing op de kwaliteit van archivering en duurzame bewaring om de preservering en toegankelijkheid van de analoge en digitale informatie te waarborgen.
- Afdeling Informatie werkt samen met ICT De Connectie aan de versterking van de regionale informatievoorziening. Vanuit een regionale harmonisatieagenda op het niveau van de procesondersteunende applicaties wordt de kwaliteit versterkt en de kwetsbaarheid op beheer verminderd. Hiertoe zal de informatiestrategie ook op regionaal niveau vormkrijgen en de samenwerking versterken.
- Als één van de eerste applicaties is de applicatie die onze dienstverlening door middel van het zaakgericht ondersteunt aan de beurt. De landelijke ontwikkeling 'Common Ground' krijgt een prominente plek in de aanbesteding hiervan, als eerste stap in een grote transitie die in de komende jaren verder vorm zal krijgen. De impact van deze vervanging op de organisatie zal groot zijn.

Informatiegestuurde organisatie
Informatiegestuurd werken versterken we dit jaar weer verder, onder de noemer "Informatiegestuurd Arnhem". We zetten verder in op een monitor per beleidsprogramma, op basis van indicatoren. Hiermee zorgen we dat de programma's de sturing op de doelen met meer feitelijke basis kunnen vormgeven. Het coronadashboard, de rapportage Nemia en de bestuursrapportages Zorg Dichterbij en Doorbraak naar Werk zijn hiervan reeds voorbeelden. In een stapsgewijs proces pakken we dit de komende jaren verder op. De uitvoering ervan sluit aan op de motie 'Voortaan wel meetbare doelen' 20M277.
Verder focussen wij aankomend jaar op:
- het verder vormgeven van het Arnhems dataplatform, de 'centrale waarheid' en gegevensbasis voor de monitoren;
- het verder bouwen aan analyseteams waar multidisciplinaire teams werken aan analyse en ontwikkeling van de monitoren;
- meer open data.

Modernisering werkplek

- Corona heeft de ontwikkeling van online werken in een stroomversnelling gebracht. De ondersteuning van het online samenwerken krijgt steeds verder vorm.
- Het nieuwe sociale intranet wordt een nieuwe online ontmoetingsplek die het kennisdelen en ontmoeten zal vergemakkelijken.
- Door genoemde ontwikkelingen zal het gebruik van het stadskantoor en het stadhuis in de toekomst anders zijn dan voorheen. Hybride werken in de vergaderruimtes zal verdere investeringen vragen en de facilitering van de thuiswerkplek zal verdere aandacht vragen.

Informatieveiligheid, privacy & auditing

De gemeente heeft steeds meer gegevens. Enerzijds gaat het hier om persoonsgegevens. Inwoners mogen erop vertrouwen dat hun privacy bij ons geborgd is: we gaan goed om met gegevens en vragen alleen wat nodig is. Anderzijds hebben we veel informatiestromen die belangrijk zijn voor de continuïteit van onze bedrijfsvoering en dus veilig moeten zijn. De veranderende wetgeving zorgt ook voor aanpassingen in ons informatiebeleid. Met auditing wordt aantoonbaar gemaakt dat de gemeente hierop in control is. De in 2021 uitgevoerde nulmeting op het gebied van bewustzijn bij medewerkers zal leiden tot acties die medewerkers beter in staat stellen goed met de gegevens van de inwoners en organisatie om te gaan.

Financiën en control

De afdeling Financiën en Control acteert vanuit het visiedocument dat medio 2020 door de afdeling is opgesteld. Centraal thema hierbij is "wij brengen Arnhem verder, met betrokkenheid, onafhankelijk advies en ondersteuning, met kennis en innovaties."
In het afgelopen jaar zijn goede stappen gezet, bijvoorbeeld op het terrein van de actualisatie van het financieel beleidskader, het voorzien in stuurinformatie, de verdere verbetering van ondersteuning en advies bij de producten uit de P&C cyclus en het versterken van de administratieve organisatie.
Onder andere door een pilot Robotic Process Automation is invulling gegeven aan de ambitie op het gebied van innovatie.
In 2022 geven we dit een vervolg en bouwen we dit uit zowel binnen de afdeling als ook naar onze stakeholders toe. In onze financiële administratie en processen brengen we samen met De Connectie de basis verder op orde. We werken in nauwe samenwerking met Informatie verder aan 'Informatiegestuurd Arnhem'.
Ten slotte willen we meer structuur en eenduidigheid aanbrengen in de rollen en werkzaamheden van Gegevensmanagers en Business Control. Invoering van Strategische Personeelsplanning is daaraan ondersteunend en zullen we in 2022 afronden en inzetten.

Auditing en risicomanagement

In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt ingegaan op het beleid voor risicomanagement, het risicoprofiel en de benodigde weerstandscapaciteit, de relatie met de financiële kengetallen en de belangrijkste risico's. De aanpak van risicomanagement is gebaseerd op de nota Risicomanagement en weerstandsvermogen, zoals vastgesteld in de raad van 16 september 2020.
Speerpunten voor de aanpak in 2021 zijn:

- een betere sturing op de maatregelen voor met name de belangrijkste risico's;
- extra aandacht in de vorm van risicosessies voor een aantal grote projecten (bijvoorbeeld de aanpak van Arnhem Oost en de Lauwersgrachtalliantie);
- evaluatie van de jaarresultaten 2021 ten opzichte van het risicoprofiel 2021;
- trainingen risicomanagement van medewerkers om deze goed te faciliteren om risico's goed in beeld te kunnen brengen en hierop te sturen.

In de gemeentewet is in art. 213a vastgelegd dat gemeenten onderzoeken doen naar de doeltreffendheid en doelmatigheid en hierover de raad informeren. Bij de bespreking van de Perspectiefnota 2022-2025 is door de raad onderstreept dat het belangrijk is dit soort onderzoeken ook in Arnhem uit te voeren.
Sinds begin van dit jaar ontvangt de raad ieder kwartaal een overzicht van lopende externe onderzoeken. Enkele onderzoeken dragen kenmerken van onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid, maar deze onderzoeken worden op dit moment niet expliciet als 213a onderzoeken geduid.
In september 2021 is de raad geïnformeerd over de vernieuwde aanpak van 213a onderzoeken in Arnhem vanaf 2022. In dezelfde brief is ook het vervolg op de onderzoeken volgens de methode Duisenberg en de aanpak voor het actueel houden van de begroting (zero based opbouwen programma's) opgenomen. Het college heeft in deze Begroting middelen vrijgemaakt voor het kunnen (laten) uitvoeren alle hiervoor genoemde onderzoeken.

Rechtmatigheid en financial audits
Op 26 mei j.l. heeft de gemeenteraad ingestemd met het raadsbesluit 'intern controleplan'. Hiermee heeft de raad het normenkader voor de rechtmatigheidsverantwoording, de controletoleranties en de te benoemen onderdelen in de bedrijfsvoeringsparagraaf vastgesteld. In het intern controleplan en het raadsvoorstel is aangegeven dat het invoeren van de rechtmatigheidsverantwoording per 2021 waarschijnlijk, maar niet zeker is. Informatie die na het vaststellen beschikbaar is gekomen wijst uit dat de rechtmatigheidsverantwoording per 2021 niet door gaat en dat deze (waarschijnlijk) vanaf 2022 afgegeven moet worden.

Over het uitstellen van de rechtmatigheidsverantwoording is de raad op 7 september geïnformeerd. In deze raadsbrief is eveneens aangegeven dat het college de voorbereidingen en de werkzaamheden die gepland zijn middels het interne controleplan 2021 gedurende 2021 wel zal blijven uitvoeren alsof de rechtmatigheidsverantwoording al afgegeven moet worden. Dit zogenaamde 'proefdraaien' is op dit moment in volle gang en gebeurt gedurende heel 2021 in afstemming met de externe accountant. Over de uitkomsten van deze controlewerkzaamheden wordt de raad geïnformeerd via de paragraaf bedrijfsvoering in de jaarstukken 2021.

Juridische zaken

Advisering
Arnhem heeft de ambitie in besluitvorming meer transparantie te bereiken waar het gaat om de (voorbereiding van) raadsvoorstellen. Vanuit de afdeling Juridische Zaken wordt dit proces ondersteund.
Het specifieke terrein van de burgemeestersbevoegdheden Openbare Orde en Veiligheid heeft in het afgelopen jaar veel prioriteit gevraagd. Dit zal gelet op de conclusies in het onderzoek van de Rekenkamer van 19 juni 2021 "De wet van de stimulerende achterstand" de komende jaren nog meer het geval zijn. De gemeente Arnhem zal verder deelnemen aan het Experiment gesloten coffeeshopketen (wietexperiment). Daarbij is recentelijk het project BOTOC (Breed Offensief Tegen Ondermijnende Criminaliteit) van start gegaan. Naast de normale werkzaamheden voor de Afdeling Veiligheid, neemt Juridische Zaken in beide projecten intensief deel.
Ook dit jaar zal weer veel aandacht blijven gaan naar de invoering van de nieuwe Omgevingswet, die wederom is vertraagd. Ook hier wordt door Juridische Zaken intensief samengewerkt met beleidsafdelingen en in dit geval ook ICT. De verwachting is verder dat dit jaar de energietransitie, het hybride werken en ondersteuning van wijkinitiatieven ook de nodige aandacht zullen vragen van Juridische Zaken.

Juridische procedures
De afdeling Juridische Zaken hecht vanzelfsprekend aan de grondbeginselen van de rechtsstaat. Daarom werd ook al vóór de Toeslagenaffaire bij advisering in concrete zaken en afwikkeling van procedures niet alleen gekeken naar de rechtmatigheid van de beslissingen, maar ook naar mogelijke concrete maatwerkoplossingen. De medewerkers die bezwaren en klachten afhandelen hebben op dit moment extra aandacht voor de gedupeerden van de toeslagenaffaire.

Het afgelopen jaar hebben de medewerkers van Juridische Zaken zich verdiept in de wijze waarop in juridische stukken meer inclusief kan worden gecommuniceerd. Ter ondersteuning van dit proces heeft een groot deel van de afdeling Juridische Zaken in het kader van Direct Duidelijk trainingen op dit gebied gevolgd. Behalve dat individuele medewerkers kennis in deze sessies hebben opgedaan, wordt er de komende tijd gewerkt aan een verdere verbeterslag van stukken van de afdeling. Dit proces zal de komende jaren blijvende aandacht krijgen.

Control
De afdeling Juridische Zaken hecht aan transparantie zodat de burger op de hoogte kan zijn van zijn rechten en plichten. Al jaren kunnen burgers via www.overheid.nl bijvoorbeeld de lokale regelgeving van de gemeente Arnhem en zijn mandaten vinden. Met de inwerkingtreding van de Wet electronische publicaties op 1 juli 2021 is er nog betere ontsluiting van informatie voor de burger mogelijk. Zo moeten bijvoorbeeld ook kennisgevingen van vergunningen worden gepubliceerd. Burgers die in het bezit zijn van een account "Berichten over uw buurt" krijgen deze meldingen automatisch in hun mailbox. Juridische Zaken is opdrachtgever en neemt deel aan projectteam samen met projectleden uit Vergunning & Handhaving, Strategie Beleid en Regie. Zij leiden de invoering van deze wet in goede banen, voorzien medewerkers van informatie en bekijken waar processen nog verder kunnen worden verbeterd.

Ook openheid van informatie voor de burger is van belang. Juridische Zaken adviseert al jaren lang medewerkers die verzoeken in het kader van de Wet openbaarheid van bestuur behandelen en gaat daar in het nieuwe jaar ook mee door. Door te participeren in het kernteam Open Data van de gemeente Arnhem is ook vanuit Juridische Zaken prioriteit gegeven aan het beschikbaar stellen van Wob-verzoeken, besluiten en bijlagen als Open Data.

Open data zijn gegevens en informatie van de gemeente die voor iedereen beschikbaar en toegankelijk zijn gemaakt in een digitaal formaat. Deze werkwijze past bij een transparante, betrouwbare en goed controleerbare overheid. Halverwege 2021 hebben medewerkers van Juridische Zaken tevens de taak gekregen om als Wob-coördinator de behandelaar in het Wob-proces te ondersteunen. En vanzelfsprekend worden de ontwikkelingen ten aanzien van de Wet open overheid nauwgezet vanuit Juridische Zaken gevolgd.

Communicatie

Inclusieve gemeentelijke communicatie

Als gemeente gaan we voor communicatie die begrijpelijk is en waarbij iedereen zich gezien en begrepen voelt. Dat doen we langs de volgende lijnen:

Schrijven in voor iedereen begrijpelijke taal

Wij gaan verder met bewustwording en training van de gemeentelijke organisatie. We gaan het gesprek aan met onze gemeenschappelijke regelingen en uitvoeringsorganisaties, om hen ertoe te bewegen om ook taalniveau B1 als norm te nemen. We zetten een Lezerspanel op. De deelnemers worden breed geworven onder de inwoners van Arnhem. Zij gaan een aantal keren per jaar feedback geven op onze schriftelijke communicatie. En ten slotte gaan we een proef houden met beeldbrieven.

Verdere verbeteren toegankelijkheid websites

We werken door aan de verbeterslag van www.arnhem.nl en gaan andere aan de gemeente verbonden sites (laten) toetsen aan de wettelijke eisen. We richten een proces in om ervoor te zorgen dat de eisen op het gebied van toegankelijkheid (en beveiliging) voor toekomstige websites vooraf zijn geborgd.

Communicatie waarin alle Arnhemmers zich herkennen

We onderzoeken of we in onze communicatie aansprekend zijn voor álle Arnhemmers en wat we eventueel beter kunnen doen. Op basis van de input die we in de tweede helft van 2021 verzamelen, maken we in 2022 een plan om de gemeentelijke communicatie nog inclusiever te maken.

Overzicht formatie

Totaal aantal FTE Arnhem	Realisatie Bezetting 31.12.2020	Begroting Formatie 2021	Begroting Formatie 2022	Begroting Formatie 2023	Begroting Formatie 2024	Begroting Formatie 2025
Bestuur						
Aantal FTE Raad	39	39	39	39	39	39
Aantal FTE College B&W	7	7	7	7	7	7
Personeel						
Aantal FTE ambtelijke organisatie formatie	949	981	960	938	937	935
Totaal personeel gemeente Arnhem	**949**	**981**	**960**	**938**	**937**	**935**

Verloop formatie

	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Aantal FTE ambtelijke organisatie Begroting 2021-2024	**916**	**912**	**912**	**912**	**912**
Bij: consulent W&I-Handhaving: zorgfraude	2	2	2	2	2
Bij: integraal handhaver 0,6 fte areaal	1	1	1	1	1
Bij: bijdrage economie SBR	1	1	1	1	1
Bij: 2e jaar 11 trainees 1/3/21 tot 1/3/22	9	2			
Bij: formatie Bedrijfsvoering	15	15	13	12	10
Bij: 8,0 fte doorontwikkeling burgerzaken	8	8	5	5	5
Bij: straatcoaches	4	4	4	4	4
Bij: participatiecoaches bureau Nieuwkomers - pilot - 2021	4				
Bij: kredietadviseur duurzaamheidsleningen 21-25	1	1	1	1	1
Bij: uitbreiding vaste formatie PIM (vermindering inhuur)	2	2	2	2	2
Bij: interventiespecialist Zorg en Veiligheid	1	1	1	1	1
Bij: netwerkmanager arbeidsmarkt regio Midden Gelderland	0	0			
Bij: capaciteit cluster Strategie Beleid en Regie	20	15			
Af: invulling taakstelling Gelrepas	-3	-3	-3	-3	-3
Afronding	-1	-1	-1	-1	-1
Aantal FTE ambtelijke organisatie Begroting 2022-2025	**981**	**960**	**938**	**937**	**935**

Toelichting bij de grootste mutaties:

- Gedurende de periode 1 maart 2021 tot 1 maart 2022 zijn er 11 trainees aan de formatie toegevoegd. Omgerekend op jaarbasis is dit gemiddeld 9 fte in 2021 en gemiddeld 2 fte in 2022. Dekking hiervoor vindt plaats uit het jongerenbudget.
- Om te kunnen anticiperen op de toenemende vraag naar hoogwaardige en complexe producten zijn voor de verdere doorontwikkeling van het cluster Bedrijfsvoering vanaf 2021 bestaande budgetten omgezet naar formatie. In 2022 gaat het hierbij om 15 fte, aflopend naar 10 fte in 2025. Deze formatieve uitbreiding is als volgt vertaald:
  - 2,0 fte voor capaciteit artikel 44 vragen
  - 1,0 fte voor P&O
  - 4,0 fte voor Informatie
  - 3,0 fte voor F&C
  - 3,5 fte voor het oplossen van een eerder opgelegde formatieve taakstelling

  Daarnaast is er in de Perspectiefnota 2022-2025 voor de jaren 2022 en 2023 € 150.000 beschikbaar gesteld ten behoeve van een inclusieve gemeentelijke organisatie en € 50.000 voor 2024. Dit is circa 1,5 fte in 2022 en 2023 en 0,5 fte in 2024.
- Voor de doorontwikkeling van Burgerzaken is bij de Perspectiefnota 2021-2024 budget beschikbaar gesteld. Naar verwachting zal dit rond de 8 fte formatie-uitbreiding betreffen in 2021 en 2022, aflopend naar structureel circa 5 fte vanaf 2023.
- In de Perspectiefnota 2022 zijn voor de jaren 2021 en 2022 extra middelen beschikbaar gesteld voor het cluster Strategie, Beleid en Regie om het cluster in staat te stellen de personele formatie in evenwicht te brengen met de gevraagde inzet op de gemeentelijke programma's. Voor 2021 is € 2 miljoen beschikbaar gesteld en voor 2022 € 1,5 miljoen. Dit is globaal vertaald naar formatie 20 fte in 2021 en 15 fte in 2022.

	Realisatie 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Aantal FTE ambtelijke organisatie	949	981	960	938	937	935
Saldo personeelsbudget loonsom (in € 1.000)	75.416	82.723	81.261	79.128	79.028	79.028
Gemiddelde loonsom (in €)	79.459	84.325	84.638	84.377	84.361	84.496

Verbonden partijen

De gemeente neemt deel in diverse rechtsvormen zowel publiek als privaat. Wanneer de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft in een andere partij, is dat voor de gemeente een verbonden partij. Samenwerking met andere partijen is een manier om publieke taken uit te voeren, die bijdragen aan het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen. Deelnemingen in andere partijen brengen risico's met zich mee zowel bestuurlijk, maatschappelijk als financieel.

Verbonden partijen twee gemeentelijke rollen

De gemeente vervult twee rollen richting de verbonden partijen: de rol van eigenaar en de rol van opdrachtgever. Tussen beide rollen en de belangen die daaruit voortvloeien, kan een spanningsveld bestaan.

In de eigenaarsrol beslist de gemeente over de oprichting, de missie, de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verbonden partij. Het gemeentebestuur is mede eigenaar van de verbonden partij en draagt bestuurlijke verantwoordelijkheid (de gemeente neemt deel aan het bestuur). De eigenaarsrol richt zich vooral op de continuïteit en de levensvatbaarheid van de (samenwerkings)organisatie.

De gemeente is ook opdrachtgever van de verbonden partij. De verbonden partij levert diensten of producten of is uitvoerder van gemeentelijk beleid. Veelal in de vorm van een basispakket dat door alle deelnemers in de samenwerking wordt afgenomen, met daarnaast een aanvullend pakket dat voor afzonderlijke deelnemers op maat wordt afgesproken.

Het financieel belang is gekoppeld aan beide rollen. Als opdrachtgever heeft de gemeente belang bij een zo goed mogelijke prijs-/kwaliteitsverhouding voor de afgesproken dienstverlening en deze moet passen binnen de kaders van de gemeentebegroting. Als eigenaar draagt de gemeente het 'ondernemersrisico' van de samenwerking. Als de financiële resultaten tegenvallen, zal de gemeente de tekorten moeten aanvullen.

Actuele kaders

Kadernota verbonden partijen gemeente Arnhem

In 2016 is de visie van de gemeente Arnhem op de verbonden partijen vastgelegd in de kadernota verbonden partijen 2016 gemeente Arnhem, met daarin uitvoeringsrichtlijnen over de wijze van sturen en beheersen. Uitgangspunt is om hierbij uit te gaan van een risicogerichte aanpak, onder andere door het instellen van een governance code en het toepassen van een 'risicokompas'.

BBV-Notitie verbonden partijen

Ook de Notitie verbonden partijen van de Commissie BBV uit oktober 2016 geeft verplichte en aanbevolen kaders ten aanzien van verbonden partijen. In deze notitie wordt uiteengezet wanneer sprake is van een financieel en bestuurlijk belang. Van een financieel belang is sprake als de gemeente de middelen zoals vermogen of leningen, die aan een partij ter beschikking zijn gesteld, niet terugkrijgt bij faillissement van die partij of indien financiële problemen bij de derde partij kunnen worden verhaald bij de gemeente. Bij een bestuurlijk belang gaat het om het hebben van zeggenschap van de gemeente in een derde partij, hetzij omdat de gemeente een zetel in het bestuur heeft, hetzij omdat ze via aandelen mee kan stemmen.

Wet gemeenschappelijke regeling

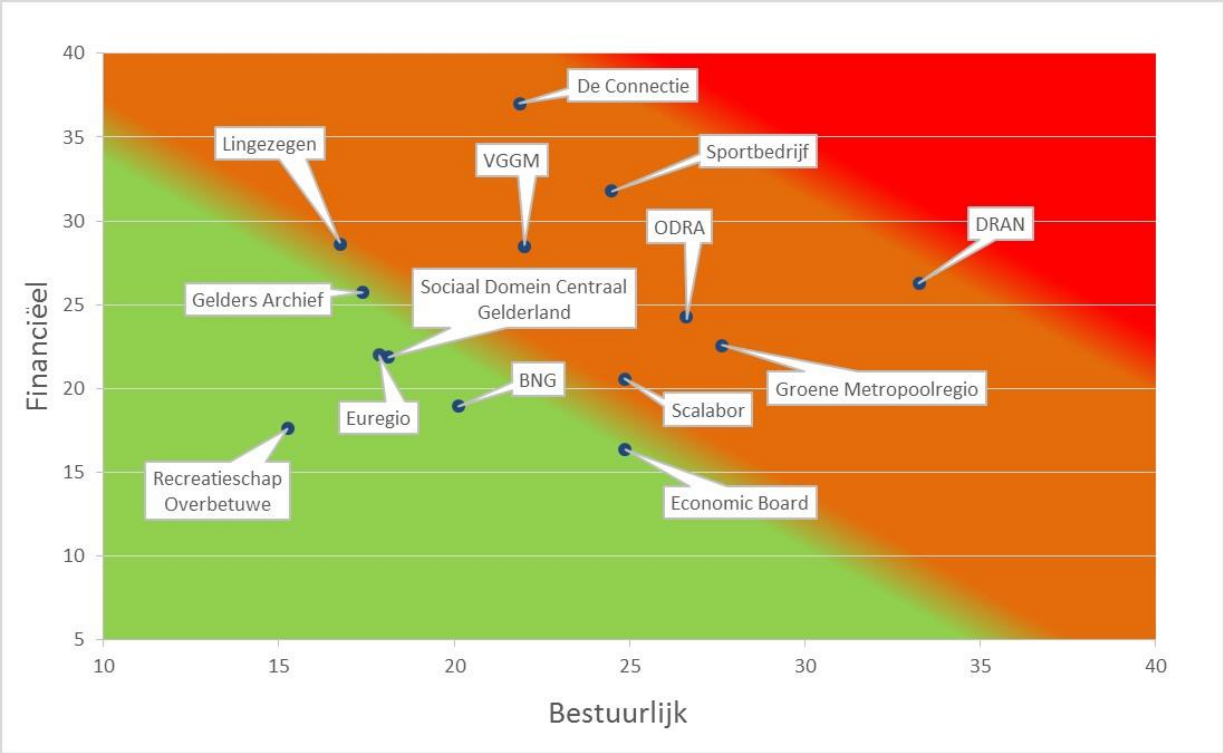
Een ander extern kader betreft de Wet gemeenschappelijke regeling (Wgr). In juli 2020 is door de minister van Binnenlandse zaken een voorstel tot wijziging van deze wet ingediend die erop gericht is de kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraad bij taken die in gemeenschappelijke regelingen worden uitgevoerd te versterken. Op 1 juni 2021 heeft de Tweede Kamer het wetsvoorstel aangenomen. De Eerste Kamer zal naar verwachting in het najaar van 2021 stemmen over het wetsvoorstel.

Diversiteit en inclusiviteit

Binnen de gemeentelijke organisatie worden stappen gezet om te komen tot een diverse en inclusieve organisatie. We vinden het belangrijk dat ook onze verbonden partijen het onderwerp diversiteit en inclusie als speerpunt van beleid hebben. Tijdens het raadsdebat op 14 juli 2021 is daarom door wethouder Jan van Dellen de toezegging gedaan dat in de jaarplannen van de verbonden partijen een paragraaf komt over inclusie. In het najaar van 2021 wordt hierover het gesprek gevoerd met de verbonden partijen.

Ontwikkelingen risicovolle verbonden partijen

Niet alle verbonden partijen vragen om even veel betrokkenheid. Om de aandacht te geven aan die verbonden partijen die voor de gemeente van het grootste belang zijn, dan wel een belangrijk risico vormen (beleidsmatig of financieel) is het risicokompas toegepast. Het risicokompas is een risicoanalyse die bestaat uit een beoordeling op acht maatstaven. Deze acht maatstaven geven vorm aan de bestuurlijke en financiële verbondenheid met de partij. Door alle verbonden partijen op dezelfde wijze te beoordelen, is het mogelijk de verbonden partijen onderling te vergelijken en te bepalen welke verbonden partijen in verhouding tot elkaar een hoog risicoprofiel hebben. In de aanloop naar de Begroting 2022 heeft een actualisatie plaatsgevonden van het risicokompas. Dit heeft geresulteerd in de volgende risicokaart:

Voor de verbonden partijen, die op basis van de risicokaart in onderlinge vergelijking het hoogste scoren is een beheersstrategie opgesteld. Het betreft de volgende partijen:

- DRAN (Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen);
- Sportbedrijf Arnhem;
- De Connectie;
- ODRA (Omgevingsdienst Regio Arnhem;
- Groene Metropoolregio;
- VGGM (Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.

In het hierna volgende overzicht met verbonden partijen wordt aangegeven in welke verbonden partijen de gemeente Arnhem deelneemt en aan welke programma's hiermee een bijdrage wordt geleverd. De hierboven genoemde partijen maken onderdeel uit van dit overzicht. De beheersstrategie op deze partijen wordt in het overzicht nader toegelicht.

Relatie met paragraaf Weerstandsvermogen

De risico's die samenhangen met de verbonden partijen zijn meegewogen in de bepaling van de gewenste weerstandscapaciteit (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Toelichting bij overzicht verbonden partijen

Hierna wordt per verbonden partij een aantal gegevens weergegeven. Naast stamgegevens zijn dit het bestuurlijke en financiële belang, financiële gegevens over het vermogen en resultaat, actuele ontwikkelingen en de beheersstrategie (indien van toepassing).

Aanvullend op de hierna weergegeven verbonden partijen neemt de gemeente Arnhem tevens deel in twee Verenigingen van Eigenaars (VVE's). Het betreft de volgende VVE's:

- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 46 en 47 te Arnhem.
- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 27, 28-1 en 28-2 te Arnhem.

De gemeente heeft als eigenaar van een gedeelte van de panden zitting in het bestuur van de VVE's en heeft tevens een (gering) financieel belang. Het risicoprofiel is als laag aan te merken.

Scalabor B.V.			
Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S06 Participatie en armoedebestrijding		
Doel verbonden partij	Scalabor B.V. is een arbeidsontwikkelbedrijf dat inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de arbeidsmarktregio Midden-Gelderland ondersteunt bij het overbruggen van die afstand. Scalabor begeleidt inwoners die dat nodig hebben - in opdracht van gemeenten - naar passend en zo regulier mogelijk werk. Scalabor richt zich op het ontdekken en ontwikkelen van talenten van mensen in een werksituatie. Een belangrijke dienstverlening is het begeleiden van SW-medewerkersvan de modulaire gemeenschappelijke regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (MGR), module Werkgeverschap SW (WGSW).		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van Scalabor B.V. De gemeenschappelijke regeling Presikhaaf Bedrijven detacheert SW-medewerkers, in opdracht van de deelnemende gemeenten, bij Scalabor B.V. Daarnaast koopt gemeente Arnhem (als klant) ook ontwikkeltrajecten in bij Scalabor B.V. voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet.		
Bestuurlijk belang	De concerndirecteur van gemeente Arnhem is gemachtigd om namens de gemeente Arnhem stemrecht uit te oefenen in de vergadering van aandeelhouders.		
Financieel belang	100%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	8.138.780
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	3.603.913
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	
Ontwikkelingen	Voor 2022 en verder zien wij dat: - De termijn van het huidige aanwijsbesluit voor de Sw-medewerkers afloopt en nieuwe besluitvorming daarop moet plaatsvinden; - Een snelle terugloop van het aantal SW-medewerkers (door pensionering ed.); - Door ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en het ontbreken van benodigde vaardigheden van medewerkers het steeds lastiger voor SW-medewerkers wordt om door te stromen naar externe werkgevers; - Landelijke ontwikkelingen rondom sociale ontwikkelbedrijven (SW 2.0) een rol gaan spelen qua positionering; - De invoering van de nieuwe cao Aan de slag gevolgen kan hebben als het gaat om het beleggen van risico's van werkgeverschap. - Voor de inkoop van diensten en producten vanaf 2023 mogelijk een aanbestedingsprocedure moet worden opgestart.		
Risico profiel	Middel		

Beheersstrategie	Bij de start van het bedrijf hebben gemeenten Scalabor aangewezen als begeleider van de SW-medewerkers. De financiële afspreken onderliggend aan dit aanwijzingsbesluit hebben een looptijd van 5 jaar dus tot en met 2022, waarbij een jaar voor afloop, dus eind 2021, bekend moet zijn hoe gemeenten verder gaan. Dit is een onzekere factor voor het bedrijf, waarbij eventueel risico in geval van het niet verlengen van de aanwijzing (en de dan benodigde afbouw van het bedrijf) volledig bij het bedrijf/ de aandeelhouder ligt. Vanuit de module WGSW van MGR, waar het feitelijk werkgeverschap voor de SW-medewerkers is belegd, is reeds nu gestart met de zorgvuldige voorbereiding van het besluitvormingsproces. Om op die manier gemeenten te begeleiden in een tijdig en goed afgewogen besluit, waar mogelijk vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Sportbedrijf Arnhem

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	Het Sportbedrijf voert het sportbeleid uit. Arnhem stimuleert en faciliteert bewegen en sporten en Arnhem benut de kracht van beide, voor een beter welzijn van de stad.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem		
Bestuurlijk belang	De gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van de BV Sportbedrijf Arnhem. Als aandeelhouder is de gemeente Arnhem lid van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Het mandaat om als aandeelhouder op te treden is door het college neergelegd bij de concerndirecteur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft het volledige eigendom.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	1.626.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	21.500.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	16.634.265
Ontwikkelingen	De opdracht aan het sportbedrijf krijgt meer focus op gezondheid en bewegen en de inzet van de openbare ruimte ten behoeve van sport.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	**Sturing** Het Sportbedrijf is de grootste uitvoerder van het sportbeleid van de gemeente Arnhem. Bij de verzelfstandiging van het Sportbedrijf, zijn vanuit de gemeente als opdrachtgever en eigenaar van het Sportbedrijf, afspraken gemaakt over de informatie- en stuurmogelijkheden voor de gemeente. Om de verwachtingen over en weer beter in beeld te hebben voeren de gemeente als eigenaar en opdrachtgever en het sportbedrijf gezamenlijk, buiten de kwartaalgesprekken om, gedurende 2022, regelmatig overleg. De organisatie van het Sportbedrijf en de samenwerking met de gemeente Arnhem moet de komende jaren nog verder professionaliseren. In navolging van 2021 waar we stappen hebben gezet in werkwijze en gezamenlijk opdrachtgeverschap wordt hier in 2022 vervolg aan gegeven. De afstemming tussen de teams Leefomgeving en het Sportbedrijf komt op gang, waarmee beter invulling wordt gegeven aan het uitgangspunt van 'van wijken weten'. Het opdrachtgeverschap wordt meer gestroomlijnd. De informatievoorziening van het Sportbedrijf aan de gemeente Arnhem als opdrachtgever, is in ontwikkeling. Het betreft hier een samenspel van vraagstelling in combinatie met beantwoording van de vragen. Het Sportbedrijf heeft in de kwartaalrapportages steeds conform afgesproken format gerapporteerd. Over de kwaliteit en met name over de (on)mogelijkheden van rapportage over effectiviteit en efficiëntie van interventies in de stad wordt nog met elkaar gesproken, alsmede wensen voor de toekomst op wijkniveau. Dit is een doorlopend proces, waarin we in 2021 duidelijk stappen hebben gezet en waarmee we verder gaan in 2022. Het inzicht in de kostprijs van de producten is nog onvoldoende. In het tweede kwartaal 2019 is het sportbedrijf gekomen met een eerste aanzet ten aanzien van de kostprijs van de verschillende producten. Dit is echter nog niet volgens verwachting. In 2020 hebben we helaas weinig voortgang kunnen boeken op dit onderdeel. Voor 2021 zal de focus komen te liggen bij, inhoudelijk logische product/dienstgroepen met bijhorende activiteiten en daaraan		

gekoppelde financieel inzicht, ter verbetering van de sturing door de opdrachtgever. Dit proces is volop in gang en zal voortgezet worden in 2022 e.v..

Financieel
De financiële ratio's van het Sportbedrijf, gebaseerd op de jaarrekeningen waren onvoldoende tot 2020. In 2020 is de algemene reserve van het Sportbedrijf vergroot tot het afgesproken en gewenste niveau (€ 1,8 miljoen). Tegelijkertijd heeft corona impact gehad op het (beperkte) resultaat van het Sportbedrijf in 2020. Het eigen vermogen is daardoor afgenomen naar € 1,6 miljoen. Dit wordt nog steeds ruim voldoende geacht.

Sportbedrijf heeft 2020 afgesloten met een negatief resultaat van bijna € 0,2 miljoen. Dit valt mee, gezien de omstandigheden (sterk teruggelopen inkomsten in verband met corona). Dit is mede te danken aan kostenbesparing, uitgestelde investeringen en compensatieregelingen vanuit het Rijk. Het beperkte negatieve resultaat kan zonder zorgen opgevangen worden door het verhoogde eigen vermogen.

Voor 2021 laten de eerste prognoses zien (Q1) dat het Sportbedrijf naar verwachting een nagenoeg neutraal, of licht negatief resultaat behaalt. Eveneens door de begroting te versoberen en door steun vanuit het Rijk. Voor 2021 wordt tegelijkertijd voldaan aan de taakstelling van € 0,5 miljoen op subsidie Sportbedrijf. Voor 2022 is er een taakstelling van € 0,75 miljoen. Op dit moment wordt onderzocht hoe dit in te vullen, en of dit in de huidige situatie reëel is.

Samenwerking
De verzelfstandiging en daarmee nieuwe manier van samenwerken, veranderde rollen, verantwoordelijkheden etc. heeft tijd nodig gehad om uit te werken. In de eerste jaren van verzelfstandiging lag de nadruk voornamelijk op bedrijfsmatige aspecten en de ontvlechting van de gemeente. Het inhoudelijke gesprek over de maatschappelijke invulling van de opdracht en bijdrage aan gemeentelijke doelstellingen werd daardoor onvoldoende gevoerd. Dit werd bemoeilijkt door het wennen aan nieuwe verhoudingen, 'losse eindjes' van de verzelfstandiging en een verschillende interpretatie van bepaalde begrippen. Het Sportbedrijf was voornamelijk bezig met zelfstandig op eigen benen staan, terwijl de gemeente zocht naar het houden van de juiste mate van regie.

Vooral in de jaren na verzelfstandiging was dit het geval. Nu het Sportbedrijf na 4 jaar redelijk stabiel staat, is er weer meer ruimte gekomen om de focus te verleggen naar het gesprek op inhoud en gezamenlijke belangen. Het afgelopen jaar is de samenwerking tussen gemeente en Sportbedrijf sterk verbeterd en is er minder sprake van 'strijd' en meer sprake van samenwerking. De samenwerking blijft een onderwerp waarin continu geïnvesteerd wordt, ook in 2022 e.v..

We verwachten deze ontwikkeling met het nieuwe MT van het Sportbedrijf in 2022 voort te kunnen zetten. Deze verbeterde verstandhouding zorgt ervoor dat het risicoprofiel van het Sportbedrijf als verbonden partij lager ingeschat wordt.

NV Bank Nederlandse Gemeenten

Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	De BNG is de 'bankier ten dienste van overheden', waaronder voor gemeenten.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeente heeft minder dan 1% van de aandelen. De andere aandeelhouders zijn de Staat der Nederlanden (50%), provincies en gemeenten.		
Bestuurlijk belang	De concerntreasurer is gemachtigde voor de aandeelhoudersvergadering.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft 496.470 aandelen van de BNG in bezit (bijna 1%) en is daarmee een van de grootste gemeentelijke aandeelhouders van de BNG		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	5.097.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	155.262.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	
Ontwikkelingen	Niet van toepassing.		

Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Economic Board regio Arnhem-Nijmegen

Vestigingsplaats	Nijmegen		
Rechtsvorm	Stichting		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie		
Doel verbonden partij	Het versterken van de samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheden op de groeisectoren health, energy en food en de cross-overs daartussen, om daarmee de economische slagkracht van de regio Arnhem-Nijmegen verder te ontwikkelen en regionale groeikansen te benutten met alle voor dat doel dienstige middelen.		
Deelnemers in samenwerking	The Economic Board wordt gevormd door achttien leden vanuit de kennisinstellingen, het bedrijfsleven en de overheden.		
Bestuurlijk belang	Burgemeester A. Marcouch (voorzitter) en wethouder J. van Dellen hebben zitting in de board.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft geen rechtstreekse financiële relatie met The Economic Board. Van onze bijdrage aan de regio wordt 1 euro per inwoner door het GR doorgegeven aan The Economic Board.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	142.850
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	133.981
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	162.000
Ontwikkelingen	The Economic Board heeft zich in 2020 op diverse manieren ingezet voor economische ontwikkeling, innovatie en werkgelegenheid in de regio. Samen met overheidsinstellingen, het bedrijfsleven en de kennisinstellingen stimuleert The Economic Board innovaties in de topsectoren Energy, Health, Hightech en Food en de cross-overs daartussen. The Economic Board richt zich daarbij onder meer op het versterken van het Energy cluster in Arnhem: het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid (start-ups en scale-ups) en het stimuleren van innovaties op het gebied van energievoorziening en batterijopslag. Meer specifiek heeft The Economic Board in 2020 bijgedragen aan de realisatie van het Connectr Energy Innovation Lab als flagshipproject van het Energycluster. The Economic Board droeg in 2020 ook bij aan de nieuwe regionale agenda Groene Metropoolregio in het kader van het versterkingsproces van de regio Arnhem-Nijmegen. The Economic Board scherpte zijn eigen strategie en agenda ook aan: de focus is allereerst gericht op de versterking van de economische clusters health, hightech, food en energy; op slimme duurzaamheid (innovaties), lobby en acquisitie en specifiek op human capital/arbeidsmarkt in de regio. The Economic Board is een van de partners in de nieuwe regionale investeringsagenda met de provincie en de Groene metropoolregio, waarvoor in 2021 de eerste stappen zijn gezet. De Economic Board ontwikkelde zich verder als netwerk in de regio. Kennis, kunde en ervaring vanuit de regiogemeenten, kennisinstellingen en bedrijfsleven werden steeds meer gedeeld en ingezet voor belangrijke maatschappelijke opgaven.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

BVO De Connectie

Vestigingsplaats	Arnhem
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën
Doel verbonden partij	De Connectie is een gemeenschappelijke regeling met de gemeenten Rheden en Renkum op het gebied van bedrijfsvoering.
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem, gemeente Renkum en gemeente Rheden
Bestuurlijk belang	Opdrachtgever is de concerndirecteur, wethouder Jan van Dellen is lid van het bestuur.

Financieel belang	Het Arnhems aandeel in De Connectie bedraagt 72%.* Het hieronder opgenomen begrote resultaat betreft het resultaat na mutaties reserves.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	-352.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	14.213.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	-21.000
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	30.254.000

Ontwikkelingen

Uit onderzoek blijkt dat bij een samenwerking binnen de gemeentelijke context het 3 tot 5 jaar kost (afhankelijk van de beginsituatie) om weer op het startniveau te komen in termen van opbrengsten, klanttevredenheid, organisatie-volwassenheid en medewerkertevredenheid. Bij de start van De Connectie is onvoldoende rekening gehouden met deze zogenaamde ‘servicedip’.
Het bestuur van de Connectie onderschrijft het belang van een betaalbare bedrijfsvoering en heeft daarom een bestuursopdracht geformuleerd. De Connectie krijgt daarin de opdracht om het ontwikkelperspectief, de MJPB en het financieel perspectief 2023 e.v. te herzien en zorg te dragen voor een voorstel om tot een passend financieel kader te komen.

Risico profiel

Middel

Beheersstrategie

De Connectie is een organisatie in die volop in ontwikkeling is en waar de komende jaren veel moet gebeuren. Het is evident dat beheersing en control hierin belangrijk zijn. De beheersing is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen met de belangen van een goede bedrijfsvoeringsorganisatie. Op verschillende niveaus en vanuit verschillende perspectieven wordt er actief samengewerkt. Het bestuur, het OGO (opdrachtgeversoverleg) en de demandorganisatie zijn hierin belangrijke gremia waarin sturing en beheersing nadrukkelijk terugkomen. Het controllersoverleg vervult hierin een belangrijke adviesrol ten aanzien van de P&C-producten van de Connectie.

Er wordt in de begroting een aantal risico's beschreven die significant zijn in financiële termen, maar ook voor de dienstverlening. De beschreven risico's hebben voor een deel te maken met de uitgevoerde onderzoeken naar de totale ICT-keten van De Connectie. In samenspraak met de drie gemeenten zijn er negen verbeterpaden opgesteld die ertoe moeten leiden dat: 1. Het gewenste niveau van de informatievoorziening wordt bereikt (basis op orde). 2. De governancestructuur verder wordt ingericht waarbij afspraken worden vastgelegd over rollen, verantwoordelijkheden en de wijze van samenwerking. Gelet op de MJPB 2022-2025 en de ontwikkeling van de financiële positie is het belang van een betaalbare bedrijfsvoering groot. Het bestuur van de Connectie onderschrijft dit en heeft daarom een bestuursopdracht geformuleerd. De Connectie krijgt daarin de opdracht om het ontwikkelperspectief, de MJPB en het financieel perspectief 2023 e.v. te herzien en zorg te dragen voor een voorstel om tot een passend financieel kader te komen. De Connectie wordt gevraagd om voor de MJPB 2023 te komen met reële voorstellen tot heroriëntatie van beleid en uitgangspunten en de daarbij behorende consequenties voor de dienstverlening, financiën en risico’s in beeld te brengen.

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen

Vestigingsplaats	Arnhem
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S07 Zorg
Doel verbonden partij	In april 2016 is de Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen opgericht ten behoeve van het aanvullend vervoer Arnhem Nijmegen (Avan). Het is een gemeenschappelijke regeling, gebaseerd op een bedrijfsvoeringsorganisatie. Eén van de taken van deze Vervoersorganisatie is het regelen van het doelgroepenvervoer, waarbij sprake is van een bundeling van het doelgroepenvervoer (Wmo-vervoer, leerlingenvervoer en instellingsvervoer). Gezamenlijke sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer voor de deelnemers.
Deelnemers in samenwerking	Regio Arnhem en regio Nijmegen
Bestuurlijk belang	Wethouder R. van der Zee is lid van het bestuur

Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt volgens een verdeelsleutel bij aan de exploitatie. De kosten van de bedrijfsvoeringsorganisatie worden bepaald op basis van het inwoneraantal. De vervoerskosten op basis van rekeneenheden van het vervoer. De vervoersorganisatie heeft geen weerstandscapaciteit; tekorten komen voor rekening van de deelnemende gemeenten.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	13.002.611
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	6.743.581

Ontwikkelingen

In 2020 zijn er beleidsregels Wmo en Jeugdwet op- en vastgesteld. Ook is er een nieuwe Verordening Leerlingenvervoer aangenomen. Deze dragen bij aan het beheersen van kosten op het gebied van Doelgroepenvervoer.
Corona heeft in 2020 en 2021 effect gehad op het routegebonden en vraagafhankelijk vervoer. Met het oplopen van de vaccinatiegraad en het versoepelen van de maatregelen is het vervoer weer aangetrokken. De verwachting is dat dit weer naar het begrotingsniveau gaat. De gewijzigde verordeningen en beleidsregels zijn vanaf zomer 2020 langzaam doorgevoerd. Daarnaast lijkt de nieuwe aanbesteding positiever uit te werken dan in eerste instantie verwacht. Dit maakt dat voor 2020 de jaarcijfers doelgroepenvervoer met een positief resultaat afgesloten zijn. In 2022 verwachten we terug te gaan naar de oorspronkelijke begroting met daarbij in lijn horende kosten.

Risico profiel

Middel

Beheersstrategie

De risico's waarmee BVO DRAN te maken heeft zijn een veranderende relatie met de Provincie, een zeer dynamische omgeving, kwetsbare burgers en daarmee politieke gevoeligheid.

De risicoklasse is van hoog naar middel gezakt. Het in 2018 verschenen knoppenplan heeft ertoe geleid dat de kostenbesparingen die mogelijk waren in regionaal verband inmiddels zijn doorgevoerd en een aantal zaken zijn meegenomen in de inmiddels afgeronde aanbesteding. Aan een aantal knoppen binnen het vraagafhankelijk vervoer zal vanaf 2021 een verder vervolg worden gegeven. Een aantal knoppen kunnen enkel door de gemeente zelf beleidsmatig worden opgepakt.

De gemeente Arnhem heeft in 2020 aan een aantal van deze knoppen gedraaid door zowel beleidsregels Wmo als ook beleidsregels Leerlingenvervoer op- en vast te stellen. Dit om te kunnen blijven doen wat nodig is, maar ook een gemeentelijk kader als vertrekpunt te kunnen nemen. Het effect van deze aanpassing zal door geleidelijke invoering in 2021 beter zichtbaar worden.

De inrichting van het doelgroepenvervoer is gebaseerd op een 'open einde' systematiek. Hierom is de sturingsinformatie frequenter en gericht op continue monitoring. Structureel ontvangen we van de BVO DRAN managementinformatie en zogenaamde rittenbakken. Er is ongeveer tien keer per jaar ambtelijk en 6 keer per jaar bestuurlijk overleg. In 2021 zal informatie omtrent doelgroepenvervoer worden verwerkt in PowerBI waardoor dit onderdeel uit zal gaan maken van de komende bestuursrapportages.

Euregio Rijn-Waal

Vestigingsplaats

Kleve (D)

Rechtsvorm

Openbaar lichaam naar Duits recht

Programma

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie

Doel verbonden partij

De Euregio Rijn-Waal is een Nederlands-Duits openbaar lichaam waarbij ca 55 gemeenten en regionale overheden en Kamer van Koophandels uit de grensregio zijn aangesloten. De bevordering van de integratie van Europa en het slechten van nationale grenzen zijn centrale doelen van deze samenwerking (sinds 1 november 1993). De Euregio Rijn-Waal zet in op verbetering en intensiveren van grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie en maatschappij. In het werkgebied van de Euregio bestaan veel mogelijkheden voor een sterke economische en maatschappelijke ontwikkeling. De Euregio Rijn-Waal brengt partners bij elkaar om gezamenlijke initiatieven te starten en zo gebruik te maken van synergie-effecten. De Euregio verzorgt het programmamanagement voor het EU-programma INTERREG Duitsland-Nederland.De Euregio is geen verbonden partij in de zin van de Wet gemeenschappelijke regelingen. De Euregio is een openbaar lichaam gebaseerd op het Verdrag van Anholt. In overeenstemming met artikel 3 lid 3 van dit verdrag is voor de Euregio het Duitse recht van toepassing. Dit betekent dat voor de Euregio niet dezelfde plichten

	gelden ten aanzien van bijvoorbeeld de verzending van de begroting aan deelnemende gemeenten. In de statuten van de Euregio is vastgelegd dat de begroting een maand voor het begin van het nieuwe begrotingsjaar een begroting wordt opgeleverd. De vergaderstukken van de Euregioraad worden door de Euregio aan de gemeenteraad verzonden.		
Deelnemers in samenwerking	55 leden, te weten 30 Nederlandse en 20 Duitse gemeenten, 3 regionale instanties en 2 Kamers van Koophandel		
Bestuurlijk belang	In de Euregio Raad zitten namens de gemeente Arnhem burgemeester A. Marcouch en raadsleden V. Bouma, mw. K. Kalthoff, Y. Usta en M. Venhoek.		
Financieel belang	Beperkt. De leden betalen een (inwoneraantal gerelateerde) contributie.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	1.762.724
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	3.395.350
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	28.000
Ontwikkelingen	De Euregio geeft uitvoering aan de Strategische Agenda 2025+ die de Euregioraad in november 2020 heeft vastgesteld. Daarin zijn vier grensuitdagingen geformuleerd: economie en klimaat, arbeidsmarkt en opleiding, leefbaarheid alsmede Euregionale identiteit. Het Europees Interreg-programma VI 2021-2027 vormt de belangrijkste financieringsbron voor de projecten die hieruit voortkomen. In 2022 worden de eerste projectvoorstellen goedgekeurd, waarmee uitvoering wordt gegeven aan de Strategische Agenda. In samenwerking met de Groene Metropoolregio en Bureau Brussel worden nieuwe projectmogelijkheden onderzocht. Vanuit o.a. de duurzaamheidsagenda, die is opgesteld door het 100.000+ stedennetwerk wordt gewerkt aan projectvoorstellen met Nederlandse en Duitse projectpartners.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S02 Bereikbaarheid; S03 Economie; S10 Klimaat en energie; S12 Wonen en leefomgeving		
Doel verbonden partij	De ambitie van de Groene metropoolregio is gericht op de welvaart van de inwoners in de regio. De Groene metropoolregio werkt aan maatschappelijke opgaven op het gebied van werken, wonen, duurzaamheid, bereikbaarheid en leefbaarheid. De regio staat voor kwalitatieve groei en dus voor balans tussen groei en leefbaarheid. De ambitie is om de omvangrijke groeiopgave (huisvesting, werk en bereikbaarheid) te faciliteren en de groene leefomgeving en ontspannen leefkwaliteit in de regio te behouden en te versterken. De regio wil zich sterker profileren naar het rijk en Europa als groene, circulaire metropoolregio. De regionale agenda is hierop gericht.		
Deelnemers in samenwerking	Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar		
Bestuurlijk belang	Burgemeester Marcouch is lid van het Algemeen Bestuur van de Groene Metropolregio. Wethouder Van Dellen is voorzitter van het bestuurlijk team Productieve Regio. De wethouders van der Zee, Bouwkamp en Roelofs nemen deel aan respectievelijk de bestuurlijke teams Verbonden regio, Groene Groeiregio en Ontspannen regio.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt naar rato van inwonertal bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. * Het bedrag dat is opgenomen bij 'begrote bijdrage Arnhem' betreft de bijdrage voor de organisatiekosten. De bijdrage voor de inhoudelijke opgaven hangt samen met de regionale agenda en is nog afhankelijk van besluitvorming in de raad.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	

Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022 € 280.303
Ontwikkelingen	De Groene Metropoolregio is 1 januari 2021 als Gemeenschappelijke Regeling gestart en is de opvolger van het Gemeenschappelijk Orgaan regio Arnhem-Nijmegen. De regio wil met een sterkere regio slagvaardiger zijn in zijn bestuur en transparanter naar de colleges en gemeenteraden van de 18 regiogemeenten en koestert daarbij een stevige ambitie: - samen doorgroeien naar een groene metropoolregio met internationale betekenis en allure. - zichtbaar zijn als dé circulaire topregio van ons land en van Europa, in alle facetten van de leefomgeving. - hét voorbeeld zijn voor kwalitatieve groei met een goede balans tussen levendige stedelijkheid en ontspannen leefkwaliteit. De regionale agenda is hierop gericht. De Groene Metropoolregio gaat via de regionale agenda werken aan een groene, groeiende en bloeiende regio. De regionale agenda bevat vijf opgaven: Verbonden regio, Productieve regio, Circulaire regio, Ontspannen regio en Groene groeiregio. De regio wil samen met partners als de provincie Gelderland en The Economic Board bijdragen aan de regionale opgaven, aan nationale opgaven, aan de nieuwe Europese doelen. Deze ontwikkeling heeft financiële gevolgen. College en raad hebben in respectievelijk oktober en december 2020 ingestemd met een verhoging van de bijdrage aan de regio Arnhem-Nijmegen van €0,88 naar €2,50 per inwoner en de voorzetting van de bijdrage van de Economic Board à €1,- per inwoner. In 2021 en 2022 worden de kosten gedempt naar €1,73 per inwoner door een bijdrage van de provincie Gelderland aan de Groene Metropoolregio. Voor 2022 is een extra bedrag nodig van €157.842. Vanaf 2023 zijn de totale kosten €564.788 per jaar. Dit inclusief de bijdrage Economie Board. Via de perspectiefnota 2021 zijn de meerkosten vanaf 2022 geregeld (raadsbesluit Perspectiefnota d.d.30 juni 2021).
Risico profiel	Middel
Beheersstrategie	De gemeenteraad heeft op 16 december 2020 met de versterkte samenwerking in de regio Arnhem-Nijmegen ingestemd, onder de noemer Groene Metropoolregio en heeft hiertoe een nieuwe gemeenschappelijke regeling in het leven geroepen. Daarbij is het gemeenschappelijk orgaan regio Arnhem-Nijmegen ingetrokken. Het versterkingsproces heeft geleid tot een versterkte regio Arnhem-Nijmegen en een hogere bijdrage vanuit de 18 regiogemeenten. De raad heeft ingestemd met een bijdrage per inwoner van €2,50 ten behoeve van de basisfinanciering van de Groene Metropoolregio en continueren van de bijdrage van €1,- voor The Economic Board. De raad heeft eerder besloten om het bedrag van €101.946,-, dat in 2020 is uitgekeerd aan Arnhem bij het eindrapport vereffening van de voormalige Stadsregio, over te hevelen naar 2021 om daar in te zetten voor de meerkosten van de nieuwe gemeenschappelijke regeling. Omdat de provincie in 2021 en 2022 bijdraagt in de kosten van de basisfinanciering, heeft het college in hetzelfde raadsvoorstel aan de raad vermeld dat het verwacht in 2021 een dekkend financieel plaatje te hebben. De regio heeft medio september de definitieve regionale agenda gepresenteerd. De agenda bevat vijf regionale opgaven op het gebied van duurzaamheid, mobiliteit, ruimte en wonen, economie en toerisme, recreatie, cultuur en erfgoed met een bijpassende begroting. De gemeenteraden van de 18 regiogemeenten wordt gevraagd te besluiten over het al dan niet meedoen ('intekenen') op de verschillende opgaven. Arnhem koerst op intekenen op alle vijf de opgaven uit de regionale agenda. Dit wordt expliciet aan de raad voorgelegd via een apart raadsvoorstel. De nieuwe middelen die de uitvoering van deze regionale agenda met zich meebrengt à €412.000,- worden dit jaar nog gepresenteerd via het begrotingsprogramma S00. De bedoeling is om deze vanaf de begroting 2023 te presenteren via de betreffende inhoudelijke programma's. De raad zal via deze begroting besluiten over het al dan niet intekenen op de opgaven en het beschikbaar stellen van de middelen. Een raadsvoorstel over de regionale agenda en het intekenen op de opgaven wordt zoals gezegd separaat aangeboden.

Lingezegen

Vestigingsplaats	Arnhem
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S12 Wonen en leefomgeving

Doel verbonden partij	De realisatie en coördinatie van het beheer van Park Lingezegen op basis van het Masterplan, Intergemeentelijke structuurvisie, het Uitvoeringsprogramma en het AB-besluit 2015-004 over de Afronding van de basisuitrusting en de doorontwikkeling (AB, 04 12 2015).		
Deelnemers in samenwerking	Provincie Gelderland, Waterschap Rivierenland, gemeenten Lingewaard, Overbetuwe, Nijmegen en Arnhem.		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het Dagelijks bestuur, Wethouder R. van der Zee is lid van het Algemeen bestuur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt voor 25% bij aan de gemeenschappelijke regeling.Het hieronder opgenomen begrote resultaat (0) betreft het resultaat na onttrekking uit het beheerfonds.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	4.409.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	236.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	257.200
Ontwikkelingen	De parkorganisatie stelt in 2021 een visie 'doorontwikkeling' op. Thema's zoals natuur, recreatie, erfgoed, voedsel, landbouw, kunst en evenementen krijgen hierin een plek. De begroting in 2022 is gericht op het beheer en de doorontwikkeling. Voor een sluitende begroting 2022 wordt een beroep gedaan op het beheerfonds van het park. Het bedrag dat in het beheerfonds zit, is tezamen met de jaarlijkse bijdragen van de deelnemende gemeentes nog ruim voldoende om 20 jaar vooruit te kunnen.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S04 Onderwijs; S06 Participatie en armoedebestrijding; S07 Zorg		
Doel verbonden partij	De Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Regio Centraal Gelderland is in 2017 opgericht voor de uitvoering van taken op het terrein van het sociaal domein. De MGR bestaat uit vier modules: 'Inkoop van specialistische zorg' (aanbesteding, contractmanagement m.b.t. Jeugdzorg en WMO), Werkgeversservicepunt, Onderwijszaken en Werkgeverschap SW met daarboven een kleine beheerorganisatie.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort en Zevenaar (niet alle gemeenten doen aan alle modules mee) alsmede het UWV (Werkgeverservicepunt).		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het bestuur. In de bestuurscommissies zitten wethouders mw. M. Louwers (Werkgeversservicepunt en Werkgeverschap SW), R. van der Zee (Inkoop zorg) en B. Roelofs (Onderwijszaken).		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. Over de wijze waarop de bijdrage over de deelnemende gemeenten worden verdeeld zijn per module specifieke afspraken vastgelegd. Bij de onderwijsmodule geldt bijvoorbeeld het criterium 'leerlingaantallen en VsV-cijfers van de afgelopen 3 jaren' en bij de module WgSW het aantal inwoners met een SW-verband. * Het hieronder opgenomen begrote resultaat (0) betreft het resultaat na mutatie reserves.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	724.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	7.288.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	29.587.326

Ontwikkelingen	Ondanks de COVID-crisis heeft de MGR goede resultaten geboekt die binnen de begroting zijn gerealiseerd. In opdracht van de deelnemende gemeenten levert de MGR-organisatie een belangrijke bijdrage aan het versterken van de regionale samenwerking, meer integraliteit en ketenoptimalisering in het sociaal domein. De MGR is gevraagd alert te zijn op ontwikkelingen en opgaven die hieraan verder kunnen bijdragen. In 2022 zijn geen beleidswijzigingen met een betekenisvolle financiële impact voorzien. De MGR zet de afgesproken werkzaamheden conform haar meerjarig uitvoeringsprogramma voort. Mogelijke samenwerking op het gebied van inburgering en beschermd wonen worden onderzocht.
Risico profiel	Laag
Beheersstrategie	De MGR bestaat uit vier modules met daarboven een kleine beheerorganisatie, die efficiënt en kostenbewust opereert. Arnhem neemt deel aan alle modules en is in verhouding een grote 'klant' van de uitvoeringsorganisatie. De arbeidsovereenkomsten van medewerkers met een indicatie voor de WSW zijn per 1-1-2019 bij de nieuwe module Werkgeverschap SW ondergebracht. Daardoor is de financiële bijdrage, die eerder via Presikhaaf Bedrijven liep, in de begroting van de MGR ingebracht. In de verschillende bestuurscommissies, waarvan Arnhemse wethouders deel uitmaken, wordt inhoudelijk gesproken en gestuurd op de modules. Ook in het DB en AB van deze gemeenschappelijke regeling heeft Arnhem een stevige stem. De MGR beschikt over een meerjarig uitvoeringsplan alsmede een uitvoeringsprogramma die jaarlijks worden geactualiseerd. De tussentijdse informatievoorziening over de MGR in de vorm van onder andere periodieke bestuursrapportages is op orde. De MGR heeft zich kortom verder ontwikkeld tot een stabiele organisatie hetgeen in 2022 zal worden gecontinueerd.

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S11 Ruimtelijke ontwikkeling		
Doel verbonden partij	Goede en efficiënte vergunningverlening en handhaving op het gebied van milieu, bouwen, natuur en water.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Zevenaar en provincie Gelderland.		
Bestuurlijk belang	Wethouder Bouwkamp is lid van dagelijks bestuur en algemeen bestuur		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatiebegroting van deze gemeenschappelijke regeling. De jaarlijkse bijdrage is afhankelijk van het afgesproken werkprogramma.* Het hieronder opgenomen begrote resultaat (0) betreft het resultaat na mutaties reserves.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	932.400
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	4.838.500
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	5.634.000
Ontwikkelingen	Landelijke ontwikkelingen: invoering omgevingswet, invoering particulier bouwtoezicht. Outputsturing per 2020. Vervanging zaaksysteem in 2021.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Landelijke ontwikkelingen in wet- en regelgeving kunnen grote invloed hebben op de taakomvang en -inhoud van de omgevingsdienst ODRA. De impact van de Omgevingswet is nog steeds moeilijk in te schatten maar deze heeft waarschijnlijk een groot effect op het takenpakket ODRA. De Wet kwaliteitsborging bouwen (WKB) zal invloed hebben op de werkzaamheden die met bouw hebben te maken. Deze wet heeft een gefaseerde invoering. ODRA is samen met de deelnemende gemeenten actief bezig met de invoering van de Omgevingswet en WKB en rapporteert hier geregeld over. Door actief met komende ontwikkelingen bezig te zijn kan beter geanticipeerd worden op eventuele grote consequenties voor het personeelsbestand van ODRA. De omvang van het takenpakket van ODRA op het gebied van bouw, vergunningverlening en toezicht is direct afhankelijk van initiatieven van particulieren en bedrijven in de stad. Er kunnen grote verschillen zitten tussen jaren. Om hierop te anticiperen houdt ODRA een flexibele schil met personeel aan. Met de systematiek van outputfinanciering en een prognose		

van de gemeente op de bouwontwikkelingen wordt het beter mogelijk om de kosten voor de gemeente vooraf in te schatten.
De invoering van outputgericht sturen en betalen per 2020 heeft niet geleid tot onverwachte financiële effecten of andere ongewenste neveneffecten. Door de corona crisis is het echter nog niet mogelijk om op basis van de cijfers conclusies te trekken voor latere jaren. In het najaar 2021 zal ODRA een eerste evaluatie van de outputsturing opstellen.
De bij omgevingsdienst ODRA onderkende risico's voor gemeente Arnhem worden op de volgende wijzen beheerst. Allereerst is er maandelijks werkoverleg tussen de accounthouders van beide partijen. Relevante ontwikkelingen kunnen daar als eerste gesignaleerd worden. ODRA levert maandelijks productiecijfers en urenoverzichten. De cijfers worden met deze frequentie ook in het accountoverleg besproken. Realisatie van producten en uren kan zo getoetst worden aan planning en budget, zonodig kan worden bijgestuurd en zullen relevante ontwikkelingen gemeld worden in de financiële cyclus van de gemeente.
De portefeuillehouder heeft zitting in het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur van ODRA. Meerdere keren per jaar worden financiële tussenrapportages van ODRA in de vorm van een financieel dashboard in de bestuursvergaderingen besproken. De business controler Arnhem adviseert de portefeuillehouder op deze rapportages en kan risico's vroegtijdig signaleren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan oplopende personeelskosten door schaarste op de arbeidsmarkt of bevindingen van de accountant.

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S05 Cultuur		
Doel verbonden partij	Het gezamenlijk vorm en inhoud geven aan het Gelders Archief, een samenwerking van de gemeentelijke archieven van Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal, Provincie en het Rijksarchief Gelderland. Aanvullend zijn taken afgesproken op het terrein van het beheer, het behoud, de presentatie en informatieverstrekking van de historie van de stad Arnhem en de omgeving daarvan.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeenten Renkum, Rheden en Rozendaal en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Met de Provincie Gelderland vinden onderhandelingen plaats over toetreding tot de Gemeenschappelijke Regeling.		
Bestuurlijk belang	Wethouders J. van Dellen en B.Roelofs maken deel uit van het bestuur		
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	368.453
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	20.140.960
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	1.110.339
Ontwikkelingen	De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen heeft aangegeven op termijn (voorzien op 1 januari 2024) uit te willen treden uit de Gemeenschappelijke Regelingen ten behoeve van de Regionale Historische Centra (RHC's), waaronder het Gelders Archief. Het Rijk wil wel de financiering op niveau houden voor het behoud en beheer van de fysieke rijksarchieven binnen de RHC's. De digitale rijksarchieven gaan volledig naar het e-depot van het Nationaal Archief. Daarnaast heeft het Ministerie van OCW eind 2020 aangegeven niet te willen dat de RHC's gebruik blijven maken van het e-depot van het Nationaal Archief, maar dat zij hiervoor een eigen voorziening dienen op te richten.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S01 Veiligheid; S07 Zorg; S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	In deze regeling participeren (inclusief Arnhem) 15 gemeenten. Het betreft hier een wettelijk aangewezen organisatie met taken op het terrein van de brandweer (hulpverlening), volksgezondheid en rampenbestrijding. Veiligheid en gezondheid zijn in de regio de kerntaken.		
Deelnemers in samenwerking	15 gemeenten (inclusief Arnhem) participeren in de gemeenschappelijke regeling.		
Bestuurlijk belang	Burgemeester A. Marcouch en wethouder R. van der Zee maken deel uit van het (dagelijks) bestuur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. Over de wijze waarop de bijdrage over de deelnemende gemeenten is verdeeld zijn per onderdeel specifieke afspraken gemaakt en vastgelegd. * Het hieronder opgenomen begrote resultaat (0) betreft het resultaat na mutaties reserves.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€	9.884.000
	Per 31-12-2021	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€	49.663.000
	Per 31-12-2021	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€	17.405.000

Ontwikkelingen

Volksgezondheid
GGD Gelderland Midden heeft ook in 2021 een centrale rol in de bestrijding van de coronapandemie. Daarvoor is een apart organisatieonderdeel ingericht. De extra inzet (testen, bron- en contactonderzoek en vaccineren) vraagt een grote inspanning van de organisatie. Met aanpassingen in de werkwijze (contacten niet altijd face-to-face maar ook telefonisch of via beeldbellen) blijft de reguliere zorg zoveel mogelijk gehandhaafd. Speciale aandacht is daarbij gericht op het voorkomen van situaties waarin kinderen ernstig ziek kunnen worden of in een onveilige situatie terecht kunnen komen.
Het Rijksvaccinatieprogramma wordt conform opzet uitgevoerd.

De bestrijding van het coronavirus heeft forse financiële gevolgen voor VGGM. Ook in 2021 compenseert het Rijk de extra kosten die door GGD'en en Veiligheidsregio's worden gemaakt. Voor 2022 zijn hierover nog geen afspraken gemaakt.

De aanpak van de coronapandemie zal, zo voorziet het bestuur, meerjarige effecten hebben op de dienstverlening van VGGM. Uitdagingen voor de komende jaren zijn gelegen o.a. in het versterken van de infectieziektenbestrijding en de preventie en gezondheidsbevordering van kwetsbare groepen.

In 2021 is de regionale visie op publieke gezondheid geactualiseerd, op basis van de kaders van onder meer de landelijke nota gezondheidsbeleid, de Volksgezondheid Toekomstverkenning (VTV) en het Nationaal Programma Preventie. Deze regionale visie is richtinggevend voor de inzet van VGGM in 2022 en volgende jaren.

Brandweer / Crisisbeheersing
Op het vlak van brandweer en crisisbeheersing zijn, vanwege de coronapandemie, de ambities vanuit 2020 en 2021 doorgeschoven naar 2022. Gepland is dat eind 2022 de centrale meldkamer Oost-Nederland in Apeldoorn operationeel wordt. Vanaf dat moment vinden de meldkameractiviteiten voor de regio Gelderland-Midden vanuit deze meldkamer plaats. De 5 Veiligheidsregio's die vanaf eind 2022 samenwerken in de Meldkamer Oost-Nederland hebben gezamenlijk informatievoorziening en informatie delen als een belangrijk thema voor de nieuwe meldkamer benoemd.
Informatievoorziening en informatiegestuurd werken om beter beleid te kunnen maken, beter te kunnen managen, meer risico's te kunnen voorspellen en veiliger en efficiënter te kunnen werken, vormt daarnaast ook een centraal thema binnen de VGGM zelf. Het Programma Informatievoorziening 2020-2025, dat in 2020 is vastgesteld door het veiligheidsberaad, is daarbij leidend.

Op 20 januari 2021 heeft het Algemeen Bestuur de verdeelsleutel Gemeentefonds Cluster Openbare Orde en Veiligheid sub cluster brandweer gekozen als nieuwe verdeelsleutel voor de gemeentelijke bijdragen brandweer. Deze verdeelsleutel voldoet aan de criteria die zijn gesteld, namelijk eerlijk, robuust en solidair.

De nieuwe verdeelsleutel en het overgangsmodel leiden tot herverdeeleffecten. Sommige gemeenten hebben nadeel van deze nieuwe verdeelsleutel, anderen weer voordeel. Voor Arnhem leidt deze nieuwe verdeelsleutel niet tot een hogere bijdrage in 2022.
De financiële gevolgen van deze verdeelsleutel en het daarbij gekozen overgangsmodel zijn verwerkt in deze begroting 2022.
Het Algemeen Bestuur heeft de wens uitgesproken de huisvestingskosten van de brandweerkazernes ook te regionaliseren. Het betreft hier een complex vraagstuk wat de nodige tijd en aandacht zal vragen. Komende periode wordt nader onderzocht wanneer en op welke wijze gekomen kan worden tot een beleidsmatig en financieel huisvestingskader, inclusief mogelijke overgangsmodellen. Ook moet helder worden wat dit nieuwe huisvestingskader voor ons eigen huisvestingskader gaat betekenen.

Risico profiel

Middel

Beheersstrategie

De veiligheids- en gezondheidsregio Gelderland Midden is een wettelijk aangewezen regeling waarin wordt samengewerkt met 15 verschillende gemeenten. De taken zijn onder verdeeld in een vijftal programma's (crisisbeheersing, brandweerzorg, GGD, ambulancezorg en bedrijfsvoering). VGGM wijst in haar begroting 2022 op de volgende risico's :
- Meerjarig effect van het COVID19 virus; preventie ten aanzien van kwetsbare groepen, advisering van hygiënemaatregelen, versterking infectieziektebestrijding, terug op niveau van reguliere diensten voor derden zoals reizigersvaccinaties en binden van medewerkers en vrijwilligers aan de organisatie;
- Naar aanleiding van de implementatie van de Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren (WNRA) is een complexiteit met betrekking tot de positie van de vrijwilligers ontstaan. Op basis van de huidige wet- en regelgeving is het onderscheid tussen een brandweervrijwilliger en een brandweermedewerker nauwelijks te maken. Hiermee heeft de invoering van WNRA een groot financieel risico op de betaalbaarheid van het huidige brandweermodel. Landelijk heeft een Denktank een oplossing voor deze ontstane situatie bedacht in de vorm van taakdifferentiatie. De financiële consequenties van de taakdifferentiatie worden nog nader geanalyseerd;
- Verdeelsleutel huisvestingskosten brandweer. De gemeentelijke bijdragen aan de brandweer zijn op basis van een nieuwe verdeelsleutel vastgesteld. De (regionale) huisvestingskosten van de kazernes en andere brandweeronderdelen zijn daarvan vooralsnog uitgezonderd;
- Arbeidsontwikkelingen, waaronder functiewaardering van verpleegkundigen. Vergelijkbare organisaties hebben verpleegkundigen hoger ingeschaald. Een aanpassing van de functiewaardering heeft grote consequenties op het budget of op de dienstverlening van de Jeugdgezondheidszorg en Algemene gezondheidszorg. Hiervoor is in de gemeentelijke begroting een extra budget opgenomen. Dat geldt ook voor de ICT-lasten;
- Toenemende ICT-lasten als gevolg van verdere digitalisering en plaats onafhankelijk werken. Meerdere (verouderde) systemen dienen op korte termijn vernieuwd te worden gebracht en toenemende gebruikerswensen gebaseerd op maatschappelijke 0ntwikkelingen zijn niet passend binnen de huidige ICTbudgetten.
- De grote druk op (gemeentelijke)financiën en bij andere opdrachtgevers leidt tot continuïteitsrisico’s van niet door gemeentelijke bijdrage gefinancierde activiteiten.

De beheersing van bovenstaande risico's is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen. Het regionaal controllersoverleg en de Financiële Commissie die regelmatig bijeen komen vervullen hierin een belangrijke adviesrol, ook ten aanzien van de P&C-producten van de VGGM. Daarnaast wordt er actief samengewerkt bij bestuurlijke opdrachten. Per programma is door de VGGM een doelenboom opgesteld waarbij tevens de belangrijkste risicofactoren en mitiganten zijn genoemd.
Aan de hand van de zogenaamde “kans x effect”-methode wordt jaarlijks door VGGM een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijke risico’s en een kwantificering daarvan. Bij benadering wordt er een indicatie gegeven van het voor de organisatie benodigde weerstandsvermogen. Dit weerstandsvermogen wordt gevormd door de totale impact van de gekwantificeerde risico’s te relateren aan de weerstands-capaciteit (zijnde het beschikbare eigen vermogen).

Daarnaast ontvangen de deelnemende gemeenten gedurende het jaar tussenrapportages van VGGM waarin wordt stilgestaan bij de actuele ontwikkelingen en de verwachtingen m.b.t. de risico's worden beschreven.

Zowel de burgemeester als de wethouder publieke gezondheid zijn lid van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur van VGGM. Het dagelijks bestuur en algemeen bestuur komen afzonderlijk van elkaar jaarlijks 5 keer bij elkaar. Onderwerp van gesprek is onder andere de P&C cyclus. Begrotingen en jaarrekeningen worden daar vastgesteld. Ook inhoudelijke ontwikkelingen/ risico's worden daar gedeeld.
Ondersteunende ambtenaren adviseren de burgemeester en wethouder als het gaat om de inhoud van de agenda. Deze ondersteunende ambtenaren zijn ook aangesloten op het controllersoverleg zoals eerder genoemd.

De raad krijgt de mogelijkheid om een zienswijze uit te brengen ten aanzien van de begroting en de jaarrekening van VGGM. De raad houdt waar nodig rekening met eventuele financiële risico's in de eigen begroting.

In de afgelopen jaren is gebleken dat deze beheersstrategie volstaat. De VGGM is al jaren een betrouwbare en stabiele partner.

Recreatieschap Overbetuwe

Vestigingsplaats	Kerk - Avezaath	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Programma	S03 Economie	
Doel verbonden partij	Het Recreatieschap heeft tot taak de gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemende gemeenten op het terrein van de openluchtrecreatie en het toerisme in het rivierengebied. Samen met het Natuur- en Recreatieschap Lingegebied en het Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal wordt deelgenomen in de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied (handelsnaam Uiterwaarde). Uiterwaarde ontwikkelt de recreatiegebieden en land- en routegebonden voorzieningen in het rivierengebied en houdt ze in stand.	
Deelnemers in samenwerking	Samen met de gemeenten Lingewaard en Overbetuwe heeft de gemeente Arnhem zitting in het bestuur van het Recreatieschap Overbetuwe. Het recreatieschap Overbetuwe is aandeelhouder van de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied.	
Bestuurlijk belang	Vanuit de gemeente Arnhem participeren wethouder Van Dellen en raadslid Manders in het algemeen bestuur van Recreatieschap Overbetuwe.	
Financieel belang	Eigen vermogen en vreemd vermogen liggen bij de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierenland. Het Recreatieschap Overbetuwe beschikt niet over vermogen.	
Eigen vermogen	Per 01-01-2021	€
	Per 31-12-2021	€
Vreemd vermogen	Per 01-01-2021	€
	Per 31-12-2021	€
Financieel resultaat	Begroot voor 2022	€
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2022	€
Ontwikkelingen	Er wordt gewerkt aan de komst van een Eco-recreatiepark bij Rijkerswoerdse Plassen. De beoogde locatie is Overbetuws grondgebied, maar vanwege de nabijheid van Arnhemse woonwijken heeft Arnhem ook een belang	
Risico profiel	Laag	
Beheersstrategie	Niet van toepassing.	

Grondbeleid

Grondbeleid is voor de raad om twee redenen van belang. In de eerste plaats vanwege de relatie met de doelstellingen van de programma's en in de tweede plaats vanwege het financiële belang en de risico's. Deze paragraaf geeft een kort overzicht van de visie op het gemeentelijk grondbeleid, de uitvoering daarvan, de financiële resultaten en risico's van de grondexploitaties.

Visie op grondbeleid

Grondbeleid is geen doel op zich maar een middel om maatschappelijke en ruimtelijke doelstellingen te verwezenlijken. De gemeente heeft haar ruimtelijke ambities voor de langere termijn vastgelegd in onder andere het 'Ontwerp structuurvisie Arnhem 2020 - doorkijk 2040'. Het gemeentelijk grondbeleid staat in dienst van deze ambities. De uitgangspunten en kaders van het grondbeleid zijn door de raad vastgesteld in 2013 in het document 'Zicht op gegronde keuzes'. In dat document wordt beschreven hoe de gemeente haar grondbeleid voert. In de nota staat het uitgangspunt om per situatie te kijken wat voor type grondbeleid het beste past, ook wel situationeel grondbeleid genoemd.

Uitvoering

Wonen

Op basis van de resultaten van het woonbehoefteonderzoek zijn keuzes voor de programmering gemaakt. Om vorm te geven aan de woningbouwontwikkeling heeft de gemeenteraad in juli 2020 het 'Plan van Aanpak: Woningbouwontwikkeling vastgesteld'. Hierin is opgenomen hoe de gemeente uitvoering wenst te geven aan de woningbouwontwikkeling.

Binnen de lopende gemeentelijke grondexploitaties ligt de focus vooral op het afronden van de al langer bestaande grote projecten. Dit betreffen vooral de Zuidelijke Binnenstad en Schuytgraaf. Tevens worden projecten opgestart die toezien op de realisatie van woningbouw op gemeentelijke strategische gronden, zoals de Nijmeegseweg. Daarnaast zijn, met betrekking tot de Woondeal, locaties opgenomen (onder andere Arnhem West, Spoorzone Arnhem-Oost, Presikhaaf III, Vredenburg/Kronenburg en Elderveld) waar kansen voor verstedelijking en het toevoegen van woningen liggen. Voor deze locaties worden ontwikkelperspectieven en gebiedsvisies opgesteld om te komen tot het realiseren van de woningbouwopgaven.

Kantoren

In Arnhem is de kantorenmarkt voor het eerst in vijf jaar iets verruimd.(1) De kantorenmarkt in de Gelderse hoofdstad wordt al jaren gekenmerkt door krapte. De vraag naar kantoorruimte bleef de afgelopen jaren alsmaar stijgen terwijl het aanbod juist afnam. Deze ontwikkeling lijkt in 2020 een halt te zijn toegeroepen. Met name in de tweede helft van het jaar is de krappe markt iets verruimd door minder opnames. Toch blijft de vraag naar kwalitatief goede kantoren in Arnhem centrum veel groter dan het aanbod. Grote partijen wijken daarom noodgedwongen uit naar Arnhem-West en Arnhem-Zuid.

De komende jaren zullen nog een beperkt aantal kavels worden uitgegeven in bestaande projecten. De ontwikkeling van nieuwe gronden ten behoeve van kantoren is vooralsnog niet voorzien.

Bedrijven

De regionale markt voor bedrijfsruimte toonde voor de uitbraak van de coronacrisis nog een bijzonder hoge vraag.(2) Er is echter sprake van een kwalitatieve mismatch en met name de vraag naar kwalitatief hoogwaardige en grootschalige opslag en logistieke bedrijfsruimte kan niet gefaciliteerd worden door de regio. De sterke groei van de e-commerce als gevolg van de coronacrisis, zorgt ervoor dat de vraag naar logistieke ruimten, zowel in de stad (last-mile delivery) als aan de rand van de stad blijvend hoog is.
De komende jaren zullen nog een beperkt aantal kavels worden uitgegeven in bestaande projecten. De ontwikkeling van nieuwe gronden ten behoeve van bedrijfsruimte is vooralsnog niet voorzien.

Retail

Voor wat betreft winkelvastgoed is de leegstand het afgelopen jaar toegenomen en de verwachting is dat de leegstand onder winkels en horeca landelijk gezien toeneemt. Er zijn een aantal sectoren die hierbij buiten schot blijven zoals bouwmarkten, woonwinkels en supermarkten. Over het algemeen is de verwachting dat de markthuren voor winkelvastgoed dalen en de leegstand verder zal toenemen.

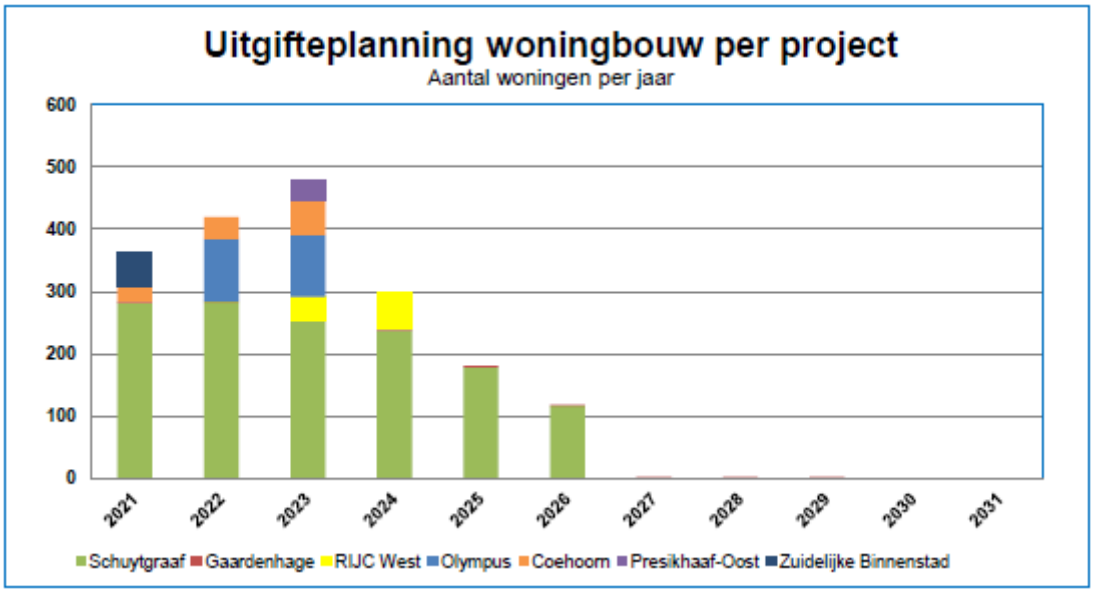
1 Dynamis (2021) Sprekende cijfers kantorenmarkten Arnhem
2 Dynamis (2020) Sprekende cijfers bedrijfsruimtemarkten Arnhem

Prognoses

Arnhem groeit door tot circa 175.000 inwoners in 2030, dit betreft een groei van circa 15.000 inwoners. Het aantal huishoudens zal in deze periode naar verwachting met 10.000 toenemen.(3) De verwachting is dat deze groei ook na 2030 doorzet. De prognoses laten daarmee een sterke bevolkingsgroei voor de gemeente Arnhem zien. Uit de cijfers blijkt een urgentie om op korte termijn een flinke bouwproductie te realiseren. De woningbehoefte is dermate groot dat een tempoversnelling in productie noodzakelijk is. Het zwaartepunt voor de korte termijn ligt op het zorgen voor voldoende nieuwbouw om in te spelen op de acute woningvraag. In Arnhem is in het sociale segment de behoefte aan met name huurappartementen het grootst. In de vrije sector is er een tekort in vrijwel alle woningbouwsegmenten.

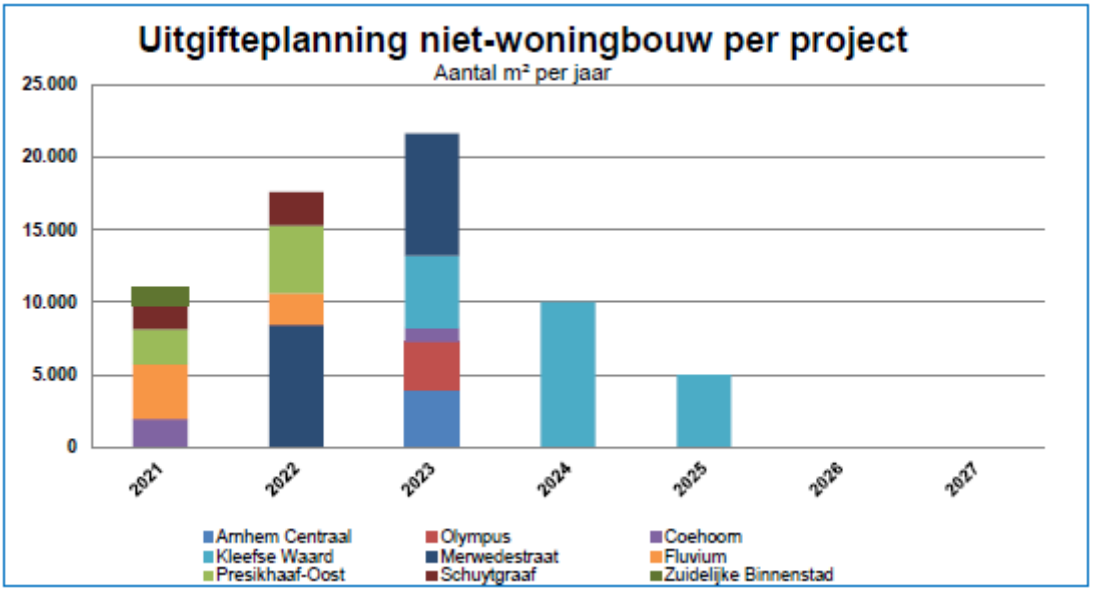
Verwachte resultaten

In onderstaande grafieken zijn het programma en de planning van de vastgestelde grondexploitatieprojecten weergegeven, allereerst voor woningbouw en daarna voor overige functies. Programma en planning zijn conform FJP 2020 en geven de stand per 1 januari 2021 weer.

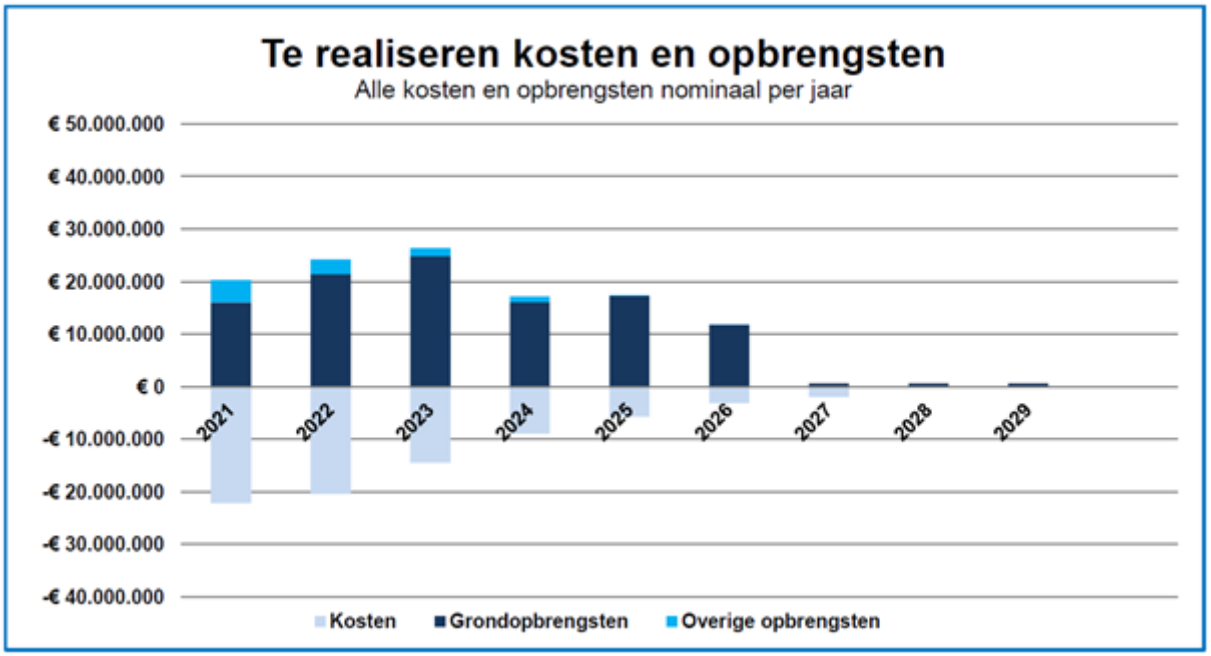

Uit de grafiek voor de geplande woningbouw valt op te maken dat de gemeente een gering aantal locaties in eigendom heeft waar actief zelf de toevoeging van woningen aan de woningvoorraad wordt gerealiseerd. Vanaf 2024 heeft de gemeente alleen nog Schuytgraaf waar actief een woningbouwprogramma wordt toegevoegd. Om niet volledig afhankelijk te zijn van particuliere initiatieven en ontwikkelingen ten aanzien van (gewenste) ruimtelijke ontwikkelingen wordt nadrukkelijk gekeken naar strategische gronden van de gemeente Arnhem en de mogelijkheid om deze in te zetten voor toevoeging van nieuw programma.

3 Primos 2020, prognose van bevolking, huishoudens en woningbehoefte 2018-2050, p25, Staat van de Stad, gemeente Arnhem 2019

Raming programma en grondopbrengsten 2022

Winstneming

Bij het voeren van actief grondbeleid, en daarmee het voeren van een grondexploitatie, komen winsten ten goede van de gemeente. De commissie BBV noemt in haar notitie Grondbeleid in begroting en jaarstukken (2019) dat gemeenten die winst niet pas kunnen nemen op het moment dat de grondexploitatie wordt afgesloten. Gemeenten moeten winsten uit hun grondexploitaties nemen zodra er voldoende zekerheid over het resultaat bestaat. De commissie BBV stelt dat er voldoende zekerheid over de grondexploitatie bestaat om winst te nemen indien:

1. het resultaat op de grondexploitatie betrouwbaar kan worden ingeschat; én
2. de grond (of het deelperceel) is verkocht; én
3. de kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie genomen).

De hoeveelheid te nemen winst wordt berekend middels de percentage of completion methode (POC-methode). Met het gebruik van deze methode wordt rekening gehouden met het voorzichtigheidsprincipe. Allereerst moet worden berekend welk percentage van de kosten en welk percentage van de opbrengsten al is gerealiseerd. Vervolgens wordt rekening gehouden met de onzekerheden in de grondexploitaties door te kijken naar verwachte risico's die direct samenhangen met het project. De uitkomst is dan de voortgang van het project, uitgedrukt in een percentage. Dat percentage wordt gebruikt om de winst tussentijds te nemen.

Wanneer voor een in exploitatie te nemen, dan wel reeds in exploitatie genomen complex een verlies wordt voorzien, wordt direct een voorziening getroffen (conform het voorzichtigheidsprincipe). Daarover wordt in het FJP gerapporteerd.

Tot en met 2021 zijn winstnemingen van de individuele grondexploitaties niet geraamd in de begroting. Dit leidt tot een afwijking in de jaarrekening. Met ingang van 2022 wordt een eventuele winstneming geraamd bij het opstellen van de FJP. Na vaststellen van de FJP (jaarverantwoording 2021) zal dit worden opgenomen in de begroting 2022. De winsten worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve Grex. Dit is een proceswijziging ten opzichte van voorgaande jaren.

Reserves en risico's
Per project worden projectspecifieke risico's (zoals bedoeld in het BBV) geïnventariseerd en gekwantificeerd. Daarnaast zijn de projectspecifieke risico's samen met de conjuncturele en programmatische risico's van belang voor het financiële risico dat het grondbedrijf loopt. De wijze waarop met de risico's wordt omgegaan en de relatie met het weerstandsvermogen is beschreven in nota grondbeleid.

Voor een uitgebreide toelichting op de individuele grondexploitaties verwijzen wij u naar de vastgestelde FJP 2021.

Risico's ten aanzien van verstedelijkingsopgave

De gemeente Arnhem heeft afspraken gemaakt over de realisatie van de woondeal en de daarin opgenomen verstedelijkingsopgave. De bouw van woningen vergt voorbereidingskosten.
Voor de komende jaren zijn de plankosten voor realisatie van deze plannen grotendeels gedekt maar niet toereikend. Hierdoor lopen we risico op het niet halen van de gewenste woningbouwontwikkeling en afspraken woondeal.

De gemeente heeft hoge ambities op tal van maatschappelijke opgaven, zoals betaalbare woningen, een groene leefomgeving, duurzame mobiliteit, parkeren, energievoorziening, klimaatadaptatie. Al deze ambities komen samen in gebiedsontwikkelingen en kennen een publieke onrendabele top. De markt gaat deze onrendabele top niet oplossen, daarvoor is publieke financiering noodzakelijk, waarbij Rijk en provincie altijd vragen om cofinanciering. Dat vraagt dus om gemeentelijk budget.

Vervolgens zijn er, na 2023, geen plankosten opgenomen in de begroting voor de stedelijke ontwikkelingen. Op basis van ervaringen van vorige projecten en andere gemeenten zijn er voorbereidingskredieten nodig om de plannen te realiseren.

Investeringen

De raad autoriseert op grond van zijn budgetrecht de middelen voor de beleidsuitvoering. Hieronder vallen ook de investeringen. Investeringen vragen – anders dan reguliere begrotingsposten – meerjarig budgetruimte en dienen afzonderlijk te worden vastgesteld door de raad. In de Verordening financieel beleid en beheer van de gemeente Arnhem is opgenomen dat de raad de investeringsruimte autoriseert met het vaststellen van de meerjarenprogrammabegroting.

Inleiding

In het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) wordt expliciet aandacht gevraagd voor de investeringen. In artikel 20 van het BBV staat dat de uiteenzetting van de financiële positie een raming moet bevatten voor het begrotingsjaar van de financiële gevolgen van het bestaande en het nieuwe beleid dat in de programma's is opgenomen. Afzonderlijke aandacht moet hierbij worden besteed aan de investeringen. Naast de wettelijke taak om specifiek aandacht te besteden aan de investeringen is er ook bestuurlijk veel behoefte aan transparantie rond de gemeentelijke investeringsportefeuille. In deze paragraaf wordt de investeringsplanning 2022 – 2025 toegelicht.

Beleid

Het huidige meerjarig investeringsplan is een gedetailleerd plan waarin afzonderlijke investeringen per programma zijn gerangschikt. Hiermee hebben gemeentebestuur en management een middel in handen om goed onderbouwde afwegingen te maken en de realisatie van investeringen door de tijd nauwgezet te volgen.
In deze investeringsplanning is het voor de gemeenteraad mogelijk om investeringen over de programma's tegen elkaar af te wegen om – wanneer nodig – ruimte te creëren voor de ambities met onze stad. De gemeente beschikt daarnaast over een gedetailleerde afschrijvingstabel met daarbij een aangescherpte set van regels rond activering van investeringen.

In de investeringsplanning 2022 - 2025 zijn alle voorgenomen investeringen opgenomen, zowel de programma- als de bedrijfsvoeringsinvesteringen. Bedrijfsvoeringsinvesteringen betreffen veelal de vervanging van bedrijfsmiddelen, zoals het vervangen van de computers, de ICT-infrastructuur, meubilair en dergelijke. Investeringen in de grondexploitatie en in grootschalige projecten zijn in de meerjarenprogrammabegroting niet opgenomen. Hierover vindt besluitvorming plaats in de gemeenteraad op basis van afzonderlijke raadsvoorstellen.

Investeringen 2021-2025

Bijgaande tabel bevat naast de geplande investeringen in de periode 2022 - 2025 de geactualiseerde jaarschijf 2021 uit het MIP 2021 - 2024. Omdat het geactualiseerde overzicht leidt tot andere kapitaallasten in 2022 dan oorspronkelijk begroot in de Begroting 2021, wordt ook deze jaarschijf ter goedkeuring en vaststelling aan de gemeenteraad voorgelegd.

- Voor het geactualiseerde begrotingsjaar 2021 zijn kredieten beschikbaar tot een bedrag van € 82,5 miljoen. Voor de jaren 2022 t/m 2025 worden in deze begroting kredieten aangevraagd van € 195 miljoen. De nadruk ligt op het jaar 2022 met geplande investeringen van € 68 miljoen;
- Voor de hele planperiode van deze begroting incl. 2021 wordt uitgegaan van investeringen tot een totaalbedrag van € 277,6 miljoen. In het MIP 2020 - 2024 was dit € 257 miljoen. De stijging wordt in grote lijnen verklaard door: Blauwe Golven (€ 9,6 miljoen), GRP (€ 9 miljoen extra) en ventilatie van scholen (€ 3,6 miljoen).
- Waar in het verleden het beeld vaak was dat de piek van investeringen lag in het eerste jaar van de Begroting (in dit geval 2022), zien we nu dat de verwachte piek op het jaar 2021 blijft liggen. Dit heeft vooral te maken met de investeringen in Museum Arnhem en Valkenhuizen in 2021, die ook vorig jaar voorzien waren voor 2021;
- Voor de jaren 2024 en 2025 worden geen grote, nieuwe investeringen begroot. Alleen een aantal min of meer reguliere investeringen (o.a. verkeer, onderwijshuisvestingsplan, riolering en bedrijfsvoering) is voorzien. Hiermee wordt ruimte gelaten voor nieuwe investeringsplannen door de nieuwe gemeenteraad en het nieuwe college na de gemeenteraadsverkiezingen van 16 maart 2022;
- In de voorliggende investeringsplanning is geen rekening gehouden met ontwikkelingen in de uitvoering en handhaving van de wet Houdbare overheidsfinanciën (wet Hof), die het niveau van investeringen kan gaan beperken. Zie voor een nadere toelichting op de gevolgen van deze wet voor de gemeente Arnhem de paragraaf over het EMU-saldo van de gemeente.

- Aanvullend op de investeringen in het MIP 2021 - 2025 zullen in de periode van deze Begroting investeringen plaatsvinden op basis van de herstelagenda Coronacrisis. In deze herstelagenda is een budget voor kapitaallasten van investeringen opgenomen, dat nog niet voldoende is vertaald in concrete plannen.

Toelichting investeringen in gebouwen

In de nota waarderen en afschrijven is als gemeentelijke regel vastgesteld dat van voornemens tot investeren in een gebouw van meer dan € 2 miljoen in de paragraaf Investeringen een tekstuele toelichting wordt gegeven, zo ook in deze Begroting 2022. Op de investeringen voor basisschool De Binnenstad en scholengemeenschap Guido na zijn de hier toegelichte investeringen reeds door de gemeenteraad vastgesteld.

Nieuwbouw Prisma Heijenoordseweg	
Programma	Het vervangen van de huidige verouderde school voor Speciaal onderwijs op een naastgelegen perceel, inclusief sportvoorziening.
Betrokkenen	De onderwijsspecialisten
Planning	Realisatie in 2022
Raming	Bruto investering: 11,1 mln. Netto investering: 10,7 mln.
Beschikbare middelen	€ 10,7 mln. is beschikbaar in het totale financieringspakket toekomstige huisvesting (V)SO. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur voor frisse scholen

Renovatie Mariëndaal aan de Middachtensingel	
Programma	Deze locatie was oorspronkelijk slechts tijdelijk. Nu is besloten om deze school voor Voortgezet speciaal onderwijs te renoveren zodat deze weer een groot aantal jaren mee kan. Bestaande sporthal aan de Kinderkamp wordt vervangen door nieuwbouw en zal ook worden gebruikt door basisscholen uit de omgeving.
Betrokkenen	De onderwijsspecialisten en Sportbedrijf Arnhem
Planning	Realisatie in 2022
Raming	Bruto investering: 5,2 mln. Netto investering: 5,2 mln.
Beschikbare middelen	€ 5,2 mln. is beschikbaar in het totale financieringspakket toekomstige huisvesting (V)SO. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur voor frisse scholen en renovatie

Vervangende nieuwbouw De Krakeling in Vredenburg	
Programma	Vervanging op bestaande locatie voor een drietal basisscholen (Ommelander, Aletta Jacobs en de Troubadour)
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Delta, Flores
Planning	Realisatie in 2022
Raming	Bruto investering: 8,9 mln. Netto investering: 8,2 mln.
Beschikbare middelen	€ 8,2 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Dr. Bosschool	
Programma	Koninklijke Kentalis verzorgt in Arnhem aan de Dr. P.C.M. Bosschool en De Stijgbeugel onderwijs voor kinderen en jongeren met een auditieve en/of communicatieve beperking. Daarnaast heeft zij voorzieningen voor diagnostiek,behandeling en begeleiding. Om haar activiteiten optimaal af te kunnen stemmen op de behoeften van de doelgroep heeft zij besloten tot het ontwikkelen van brede regionale Zorg Onderwijs Combinaties (ZOC) op verschillende locaties in Nederland, onder andere in Arnhem.
Betrokkenen	Kentalis
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 8,7 mln; Netto investering 7,9 mln.
Beschikbare middelen	Investeringskrediet van 7,9 mln
Randvoorwaarden	Bijdrage van Kentalis voor renovatie Dr. Bosschool/De Stijgbeugel en tevens bijdrage in kader van frisse scholen

Vervangende nieuwbouw De Piramide	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor De Piramide op de locatie aan de Groningensingel
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 3,7 mln. Netto investering: 3,4 mln.
Beschikbare middelen	€ 3,4 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van het schoolbestuur

Vervangende nieuwbouw voor drietal scholen in Presikhaaf Oost	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor een drietal scholen (Willem Drees, John F. Kennedy en IBN- i Sina)
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores en Simon
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 8,3 mln. Netto investering: 7,6 mln.
Beschikbare middelen	€ 7,6 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Vervangende nieuwbouw voor tweetal scholen in Eimersingel-Oost	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor een tweetal scholen (Mozaïk en Johannes)
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores, Delta
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 7,2 mln. Netto investering: 6,5 mln.
Beschikbare middelen	€ 6,5 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Nieuwbouw voor scholen Alteveer	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor Basisschool De Zyp
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2023
Raming	Bruto investering: 4,8 mln. Netto investering: 4,3 mln.
Beschikbare middelen	€ 4,3 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur

Nieuwbouw en renovatie voor basisschool De Sterrenkring	
Programma	Renovatie en vervangende nieuwbouw voor Jenaplanschool De Sterrenkring
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2024
Raming	Netto investering: 3,3 mln.
Beschikbare middelen	€ 3,3 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur

Nieuwbouw en renovatie voor Parcivalschool-Noord in Heijenoord	
Programma	Renovatie en vervangende nieuwbouw voor Vrije school Parcivalschool, vestiging Noord.
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Stichting vrije scholen Athena
Planning	Realisatie in 2024
Raming	Netto investering: 10 mln.
Beschikbare middelen	€ 10 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur

Nieuwbouw voor scholengemeenschap Guido in Arnhem-Noord	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor Gereformeerde Scholengemeenschap Guido, vestiging Arnhem.
	De planvorming voor deze nieuwbouw is nog in een vroeg stadium. In dit MIP wordt de gemeenteraad gevraagd vanuit de investeringsbudgetten voor onderwijs een bedrag van € 7 miljoen te reserveren.
Betrokkenen	Schoolbestuur vereniging Guido
Planning	Realisatie in 2024
Raming	Netto investering: 7 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn formeel nog niet beschikbaar. T.z.t zal een uitgewerkt investeringsvoorstel aan de gemeenteraad worden voorgelegd ter vaststelling.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur
Nieuwbouw voor basisschool De Binnenstad	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor Montessorischool De Binnenstad.
	De planvorming voor deze nieuwbouw is nog in een vroeg stadium. In dit MIP wordt de gemeenteraad gevraagd vanuit de investeringsbudgetten voor onderwijs een bedrag van € 4,1 miljoen te reserveren.
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2025
Raming	Netto investering: 4 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn formeel nog niet beschikbaar. T.z.t zal een uitgewerkt investeringsvoorstel aan de gemeenteraad worden voorgelegd ter vaststelling.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur

Meerjareninvesteringsplan (MIP) gemeente Arnhem 2021-2025

Nr.	Programma Omschrijving	Omschrijving investering	E / M nut ')	Investeringsbedragen 2021 geactualiseerd	2022	2023	2024	2025
S00	**Bestuur, dienstverlening en financiën**	Overige Huisvesting en facilitaire zaken	E	697	1.324	2.129	3.188	285
		Overige ICT	E	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
		Regulier onderhoud vastgoed	E	1.089	879	917	837	918
S01	**Veiligheid**	Overige Brandbestrijding	E					
		Regulier onderhoud vastgoed	E	9	9	9	9	9
S02	**Bereikbaarheid**	Wegen ontwikkeling	M	1.500	1.500	3.088	986	986
		Wegen groot onderhoud	M	1.559	4.908	2.750	2.750	2.750
		Verkeersregelinstallaties	M	1.017	681	620	700	700
		Verkeerskrediet	M	80	80	80	80	80
		Overige Mobiliteit & OR beheer	M					
		Wegen beheer	M	80	800	50	50	50
		Openbare verlichting Overige	M	3.300	3.571	2.614	1.552	1.500
		Kunstwerken	M	800	1.320	610	650	650
		Blauwe Golven	M		9.576			
		Parkeerexploitatie	E	3.870	1.133	724	420	170
		Regulier onderhoud vastgoed	E	438	284	156	18	14
S03	**Economie**	Brandstore en Steenstraat	M	470				
S04	**Onderwijs**	Overige huisvesting onderwijs	E	640	600	600	600	600
		Huisvesting Primair onderwijs	E		837			4.095
		Huisvesting Speciaal onderwijs	E	12.883	24.157	31.149	20.278	
		Ventilatie bestaande schoolgebouwen	E	1.815	1.815			
		Sporthal Middachtensingel grond	E		432			
		Regulier onderhoud vastgoed	E	773	88	392	157	426
S05	**Cultuur**	Culturele activiteiten	E					
		Bomen en groenstructuur	E	990	990	990	990	390
		Erfgoed en welstand	E	197				
		Museum Arnhem	E	22.503				

		Regulier onderhoud vastgoed	E	334	226	1.288	69	94
S09	**Gezondheid en sport**	Overige Zwembaden	E					
		Overige Binnensport	E					
		Overige Buitensport	E	314	200			
		Sportontwikkeling	E					
		Sporthal Middachtensingel	E		1.600			
		Zwembad Valkenhuizen	E	12.693				
		Regulier onderhoud vastgoed	E	1.589	94	95	77	298
S12	**Wonen en leefomgeving**	Overige Oppervlaktewater en Havenbeheer	M	550				
		Parken & bossen	E	230	50	50	50	55
		Overige Afval	E	300	20	55	55	60
		Afvalbeheer	E	2.975	2.250	400	400	400
		GRP Initatieffase	E	7.400	7.536	8.216	8.742	9.242
		Overige Milieubeheer	E	431				
		Regulier onderhoud vastgoed	E			669		
				82.523	**67.958**	**58.651**	**43.659**	**24.772**

Subsidies

De gemeente Arnhem heeft per programma haar doelstellingen met de daarbij behorende beoogde effecten en resultaten geformuleerd. Deze doelen kunnen op verschillende manieren worden bereikt. Een van deze manieren is het verlenen van subsidies. Subsidies zijn financiële bijdragen aan burgers en/of organisaties voor activiteiten die bijdragen aan de realisatie van de -door de gemeenteraad vastgestelde- beleidsdoelen van de gemeente.

Overzicht

Subsidies kunnen op verschillende manieren worden verleend:

1. Subsidies op basis van subsidieregelingen
Volgens de Algemene wet bestuursrecht mag een bestuursorgaan alleen subsidie voor activiteiten verstrekken op grond van een wettelijk voorschrift. Dat kan een rijksregeling, provinciale regeling of een gemeentelijke (subsidie)verordening zijn. Op basis van de Algemene Subsidieverordening Arnhem 2016 (ASV) zijn in Arnhem verschillende subsidieregelingen vastgesteld. Hiermee is een wettelijke en rechtmatige grondslag gecreëerd voor de subsidieverstrekking. Aan de hand van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verdeeld en toegewezen aan de betrokken instellingen.

2. Begrotingssubsidies
Het is niet altijd zinvol om een aparte regeling op te zetten voor het verstrekken van een subsidie. Bijvoorbeeld wanneer er maar één instelling is die een bepaalde gesubsidieerde activiteit kan voeren. Voor die gevallen is in de Algemene wet bestuursrecht een uitzondering gemaakt. Wanneer in de begroting een subsidieontvanger vermeld staat én het bedrag waarop de subsidie ten hoogste kan worden vastgesteld, is geen nader wettelijk voorschrift nodig. Met name de subsidies aan grote organisaties worden op deze wijze verstrekt.

Als het bij onvoorziene omstandigheden wenselijk is om een subsidie te verstrekken, maar zowel een subsidieregeling als een begrotingssubsidie behoren niet tot de mogelijkheden, biedt de wet daarnaast onder andere de mogelijkheid om op incidentele basis subsidie te verstrekken.

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000					
Grondslag					
Begroting	**76.618**	**79.301**	**79.349**	**79.249**	**79.441**
STAD	*57.041*	*59.004*	*59.052*	*59.052*	*59.244*
WIJK	*19.577*	*20.297*	*20.297*	*20.197*	*20.197*
Incidenteel	**3.568**	**1.035**	**405**	**405**	**405**
STAD	*2.716*	*804*	*374*	*374*	*374*
WIJK	*853*	*231*	*31*	*31*	*31*
Subsidieregeling	**7.178**	**5.450**	**5.520**	**5.520**	**5.520**
STAD	*3.323*	*1.723*	*1.793*	*1.793*	*1.793*
WIJK	*3.855*	*3.727*	*3.727*	*3.727*	*3.727*
Totaal Subsidies	**87.364**	**85.786**	**85.274**	**85.175**	**85.366**

In bovenstaande tabel is de voor 2022 begrote subsidieverstrekking per grondslag weergegeven, op basis van gegevens per augustus 2021.

Het geraamde bedrag aan te verstrekken subsidies met de grondslag begroting is enigszins (3,5%) hoger dan in 2021. Ten tijde van het opstellen van deze begroting dienen de subsidieaanvragen voor 2022 nog te worden ingediend en toegekend. De begrote bedragen kunnen naar aanleiding hiervan nog wijzigen.
Bij wijziging van activiteiten door de subsidieontvanger wordt het bedrag aan begrotingssubsidie hiermee in lijn gebracht en naar boven of beneden bijgesteld t.o.v. 2021. Er kan ook de wens zijn om een begrotingssubsidie te verstrekken aan een organisatie die niet eerder begrotingssubsidie heeft ontvangen, of om juist de begrotingssubsidie aan een organisatie stop te zetten.

In (vrijwel) alle gevallen betreft het bij de hiervoor beschreven situaties het omzetten van regulier programmabudget in subsidiebudget en vice versa, of om een verschuiving van subsidiebudget van de ene naar de andere organisatie. De gevolgen van beide wijzigingen voor het financieel beeld zijn neutraal.

Een aantal subsidieregelingen dat in 2021 actueel was, vervalt per 2022. De afname in aantal regelingen verklaart de daling in het begrote bedrag aan subsidieverstrekking op grond van een regeling. Gedurende het jaar kunnen door het college nieuwe regelingen worden ingesteld. Middelen hiervoor worden gedekt uit regulier programmabudget, of onttrokken aan een bestemmingsreserve.

Gezien de aard (onvoorziene omstandigheden) geldt voor incidentele subsidies dat deze voorafgaand aan het boekjaar lastig te begroten zijn. Enkel in die gevallen waarbij de subsidie meerjarig (voor een beperkt aantal jaar) wordt toegekend, is vooraf duidelijk dat deze verstrekt gaat worden. Het in de begroting opgenomen bedrag voor incidentele subsidieverstrekking betreft dan ook grotendeels een nog niet aan specifieke organisaties gelabeld budget, dat gedurende het jaar ingezet kan worden voor het verstrekken van incidentele subsidies.

Subsidieregelingen

In Arnhem wordt een deel van de subsidies verleend op basis van een subsidieregeling. Hiermee is een wettelijke en rechtmatige grondslag gecreëerd voor de subsidieverstrekking. Op basis van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verleend aan de betrokken instellingen.
Ten tijde van het opstellen van deze begroting is van onderstaande regelingen bekend dat deze actueel zijn in 2022:

- Aanjaagfonds
- Aanpak voortijdig schoolverlaten
- Amateurkunstregeling
- Burgerkracht
- Creatieve bedrijfsverzamelgebouwen
- Duurzame projecten
- Eetbare stad
- Energiescan bedrijven
- Initiatieven klimaatadaptatie
- Non formele educatie regio midden-Gelderland
- Preventie huiselijk geweld en kindermishandeling
- Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 1; Publieksevenementen, producties en presentaties
- Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 2; Culturele producties en presentaties en culturele festivals
- Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 3, Artistieke producties en presentaties en artistieke festivals
- Scouting
- Sport
- Stimuleringsregeling inzet conciërges basisscholen
- Transitie cultuur Arnhem
- Voorschools aanbod
- Werkinvesteringsfonds
- Wijkinitiatieven

Begrotingssubsidies

In onderstaande lijst zijn de namen opgenomen van organisaties die naar verwachting in 2022 begrotingssubsidie ontvangen, met daarbij het geraamde bedrag. Met het vaststellen van de begroting c.q. deze lijst wordt per organisatie het maximale bedrag aan begrotingssubsidie voor 2022 bepaald. Binnen het maximale bedrag mag het college (programmamanager in mandaat) besluiten over het verstrekken van begrotingssubsidie.
Bij aanzienlijke mutaties in het geraamde bedrag aan begrotingssubsidie voor 2022 ten opzichte van 2021, wordt hierna een toelichting gegeven.

- Pactum
  In 2021 is er een aanvullende subsidie verleend vanwege toename in de vraag naar opvang. Inmiddels is de ontwikkeling is in gang gezet om te bewegen van opvanglocaties naar woningen, waarvan de verwachting is dat dit de toename van dak- en thuislozen kan tegengaan. Voor 2022 wordt er dan ook van uitgegaan dat de aanvullende subsidie niet meer nodig is.

- Partou BV
  Partou ontvangt enkel subsidie op grond van een subsidieregeling (Voorschools aanbod). De begroting voor 2021 wordt hier nog op aangepast, waarna ook voor 2021 het geraamde bedrag aan begrotingssubsidie nihil zal zijn.
- Sportbedrijf Arnhem BV
  Toename betreft grotendeels accres (indexatie voor (loon)kostenstijgingen).
- St. Leergeld Arnhem
  Een deel van de in 2021 verstrekte subsidies is begroot als incidentele subsidieverstrekking. In de begroting 2022 zijn deze middelen opgenomen als begrotingssubsidies. Het betreft geen wijziging van activiteiten.
- St. Moviera
  Met verzamelbesluit 3-2021 volgt wijziging van de begroting 2021, waarmee 2021 en 2022 op hetzelfde niveau liggen. Het subsidiebedrag voor 2021 valt hoger uit dan in eerste instantie begroot, door uitbreiding van formatie in de crisisopvang en door uitbreiding van de aanpak voor kinderen in de opvang.
- St. Museum Arnhem
  In 2022 wordt het nieuwe gebouw in gebruik genomen, waardoor de huurlasten stijgen. Deze gestegen huurlasten worden verrekend in het subsidiebedrag.
- St. Musis en Stadstheater
  Toename betreft grotendeels accres (indexatie voor (loon)kostenstijgingen).
- St. Peutercentra Arnhem
  St. Peutercentra Arnhem ontvangt grotendeels subsidie op grond van een subsidieregeling (Voorschools aanbod) en de bedragen die in onderstaande lijst als begrotingssubsidie zijn geraamd zullen bij de realisatie dan ook lager uitvallen. De begrotingen van zowel 2021 als 2022 worden hier nog op aangepast.
- St. Rijnstad
  Een deel van de in 2021 verstrekte subsidies is begroot als incidentele subsidieverstrekking. Voor de begroting 2022 zijn deze middelen opgenomen als begrotingssubsidies. Het betreft geen wijziging van activiteiten.
- St. Rozet
  Toename betreft grotendeels accres (indexatie voor (loon)kostenstijgingen).
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
  Met verzamelbesluit 3-2021 volgt wijziging van de begroting 2021, waarmee 2021 en 2022 op hetzelfde niveau liggen. De bijdrage van Arnhem als centrumgemeente Vrouwenopvang is met bijna € 0,5 miljoen verhoogd ten gunste van de bijdragen die de andere regiogemeenten betalen aan Veilig Thuis. Arnhem ontvangt hiervoor ook extra rijksmiddelen binnen de decentralisatie-uitkering vrouwenopvang (DUVO). Dit was nog niet in de begroting 2021 verwerkt.
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
  Het hogere bedrag voor 2021 is grotendeels te verklaren doordat in 2021 een aanvullende subsidie is verleend voor de activiteiten voor "Voor Elkaar in Arnhem 2.0".

Op de open data portaal van de gemeente, te bereiken via Open Data (arnhem.nl) wordt na afloop van het boekjaar een register gepubliceerd met de verstrekte subsidie per organisatie. De gegevens over 2020 zijn reeds als open data beschikbaar.

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1					
Grondslag					
Begroting	**76.617.588**	**79.300.943**	**79.349.081**	**79.249.220**	**79.441.032**
Arnh Platf Chronisch zieken Gehand	*123.535*	*125.389*	*125.389*	*125.389*	*125.389*
Arnhems Fed van Muziekgezelschappen	*5.706*	*5.855*	*5.855*	*5.855*	*5.855*
Arnhemse Sport Federatie	*12.137*	*12.319*	*12.319*	*12.319*	*12.319*
Centrum voor Activerend Werk	*135.413*	*137.445*	*97.445*	*97.445*	*97.445*
De Helling Exp.Werkplaats	*90.998*	*90.999*	*90.999*	*90.999*	*90.999*
De Nieuwe Oost	*82.470*	*84.615*	*84.615*	*84.615*	*84.615*
De Onderwijsspecialisten	*122.000*	*122.000*	*122.000*	*122.000*	*122.000*
De Opgroeiwinkel	*11.240*	*11.241*	*11.241*	*11.241*	*11.241*

Diverzo, COC Midden-Gelderland	*10.810*	*10.810*	*10.810*	*10.810*	*10.810*
Groepspraktijk van Verloskundigen	*17.760*	*0*	*0*	*0*	*0*
Indigo	*133.456*	*135.266*	*135.266*	*135.266*	*135.266*
IVIO-Opleidingen	*179.025*	*179.025*	*179.025*	*179.025*	*179.025*
Kinderopvang Twins	*13.020*	*0*	*0*	*0*	*0*
Kluppluz BV	*282.037*	*282.037*	*282.037*	*282.037*	*282.037*
Leger des Heils Gelderland	*484.461*	*491.728*	*491.728*	*491.728*	*491.728*
LeukOmteLeren Weekendschool Arnhem	*34.786*	*34.786*	*34.786*	*34.786*	*34.786*
Mantelzorg en Vrijwillige Thuishulp	*374.051*	*381.565*	*381.565*	*381.565*	*381.565*
MEE Gelderse Poort	*139.109*	*139.114*	*139.114*	*139.114*	*139.114*
Pactum	*1.806.474*	*1.728.045*	*1.728.045*	*1.728.045*	*1.728.045*
Partou BV	*125.801*	*0*	*0*	*0*	*0*
Pro Persona Arnhem	*31.162*	*31.163*	*31.163*	*31.163*	*31.163*
Radboud Universiteit Nijmegen	*2.500*	*0*	*0*	*0*	*0*
Reg Opleids.centr Graafschap College	*40.905*	*40.905*	*40.905*	*40.905*	*40.905*
RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei	*273.112*	*280.170*	*280.170*	*280.170*	*280.170*
Rijn Ijssel Roc	*967.264*	*967.264*	*967.264*	*967.264*	*967.264*
Rooms Kathol Parochie St. Eusebius	*10.500*	*10.500*	*10.500*	*10.500*	*10.500*
Scalabor	*200.000*	*203.001*	*203.001*	*203.001*	*203.001*
SIMON scholen	*59.129*	*59.129*	*59.129*	*59.129*	*59.129*
Slachtofferhulp Nederland, Reg Oost	*33.044*	*33.044*	*33.044*	*33.044*	*33.044*
Sportbedrijf Arnhem BV	*16.487.152*	*16.634.265*	*16.722.465*	*16.722.665*	*16.722.865*
ST Toneelgroep Oostpool	*67.588*	*69.347*	*69.347*	*69.347*	*69.347*
St. 2GetThere Arnhem	*365.539*	*365.539*	*365.539*	*365.539*	*365.539*
St. Airborne Herdenkingen	*7.310*	*0*	*0*	*0*	*0*
St. Airborne Museum	*249.010*	*253.637*	*253.575*	*253.514*	*253.514*
St. Arnh Stadsprijs v. Vrijwilligers	*10.489*	*10.489*	*10.489*	*10.489*	*10.489*
St. BBA	*102.328*	*103.872*	*103.872*	*103.872*	*103.872*
St. Beheer Wijk Sportac Vredenburcht	*51.592*	*52.366*	*52.366*	*52.366*	*52.366*
St. Bouwspeelplaats De Leuke Linde	*147.580*	*149.454*	*149.454*	*149.454*	*149.454*
St. CASA	*20.460*	*21.191*	*21.191*	*21.191*	*21.191*
St. Catharina	*860*	*865*	*865*	*865*	*865*
St. Citymarketing Arnhem	*325.000*	*329.875*	*329.875*	*329.875*	*329.875*
St. Culturele Evenementen Arnhem	*35.805*	*36.342*	*36.342*	*36.342*	*36.342*
St. De Innovatiefabriek Arnhem	*50.000*	*50.000*	*50.000*	*50.000*	*50.000*
St. De Instap	*43.743*	*43.743*	*43.743*	*43.743*	*43.743*
St. De Klup	*15.999*	*16.000*	*16.000*	*16.000*	*16.000*
St. Delta Kath.- en prot onderwijs	*418.527*	*418.527*	*418.527*	*418.527*	*418.527*
St. Die Blide Incomst Sinterniclaesz	*3.133*	*0*	*0*	*0*	*0*
St. Eusebius	*293.506*	*293.506*	*293.506*	*293.506*	*293.506*
St. Fashion Festival Arnhem	*50.000*	*50.000*	*50.000*	*50.000*	*50.000*
St. Flores Onderwijs	*726.656*	*726.656*	*726.656*	*726.656*	*726.656*
St. Focus Filmtheater	*687.610*	*706.501*	*706.501*	*706.501*	*706.501*
St. Gym & Turnen Arnhem	*119.000*	*119.000*	*119.000*	*119.000*	*119.000*
St. Halt, team Gelderland	*21.093*	*21.093*	*21.093*	*21.093*	*21.093*
St. Het Huis van Puck	*212.749*	*218.283*	*218.283*	*218.283*	*218.283*
St. Het Huurdershuis	*23*	*23*	*23*	*23*	*23*
St. Humanitas	*50.849*	*50.856*	*50.856*	*50.856*	*50.856*
St. Inloophuis Sint Marten Klarendal	*28.500*	*29.096*	*29.096*	*29.096*	*29.096*
St. Introdans	*116.844*	*119.883*	*119.883*	*119.883*	*119.883*
St. IrisZorg	*4.662.951*	*4.732.942*	*4.732.942*	*4.732.942*	*4.732.942*
St. Jacobiberg	*222.995*	*228.796*	*228.796*	*228.796*	*228.796*
St. Jeugdland	*66.369*	*66.369*	*66.369*	*66.369*	*66.369*
St. Jumelage Arnhem	*5.222*	*0*	*0*	*0*	*0*

St. KAB Posttheater	*198.339*	*203.498*	*203.498*	*203.498*	*203.498*
St. Kruispunt	*207.879*	*210.998*	*210.998*	*210.998*	*210.998*
St. Leergeld Arnhem	*239.390*	*319.890*	*319.890*	*319.890*	*319.890*
St. Luxor Live	*409.487*	*420.337*	*420.337*	*420.337*	*420.337*
St. Moviera	*3.274.919*	*3.459.806*	*3.459.806*	*3.459.806*	*3.459.806*
St. Museum Arnhem	*3.029.264*	*3.594.349*	*3.594.349*	*3.594.349*	*3.594.349*
St. Musis en Stadstheater	*7.092.889*	*7.277.140*	*7.277.140*	*7.277.140*	*7.277.140*
St. Natuurcentrum Arnhem	*1.960.777*	*1.989.587*	*1.989.587*	*1.989.587*	*1.989.587*
St. Omars Gym	*22.314*	*22.649*	*22.649*	*22.649*	*22.649*
St. Ome Joop's Tour	*21.818*	*21.819*	*21.819*	*21.819*	*21.819*
St. Ondernemersfonds Arnhem	*380.000*	*380.000*	*380.000*	*380.000*	*380.000*
St. Pas	*2.156.556*	*2.156.556*	*2.156.556*	*2.156.556*	*2.156.556*
St. Peutercentra Arnhem	*1.265.172*	*1.425.440*	*1.425.440*	*1.425.440*	*1.425.440*
St. Phion	*67.980*	*69.748*	*69.748*	*69.748*	*69.748*
St. Platform Binnenstad Arnhem	*51.647*	*52.422*	*52.422*	*52.422*	*52.422*
St. PRAGO	*101.162*	*101.162*	*101.162*	*101.162*	*101.162*
St. Productiehuis Plaatsmaken	*182.204*	*187.142*	*187.142*	*187.142*	*187.142*
St. Rijnstad	*7.288.081*	*8.134.414*	*8.134.414*	*8.034.414*	*8.034.414*
St. Rijnstate Ziekenhuis	*52.958*	*52.965*	*52.965*	*52.965*	*52.965*
St. Rozet	*8.721.438*	*8.938.446*	*8.938.446*	*8.938.446*	*9.130.058*
St. School's cool Arnhem	*40.204*	*704*	*704*	*704*	*704*
St. Sinterklaasintocht Arnhem	*0*	*3.133*	*3.133*	*3.133*	*3.133*
St. SLAK	*201.106*	*206.337*	*206.337*	*206.337*	*206.337*
St. Sonsbeek & State of Fashion	*422.071*	*433.168*	*433.168*	*433.168*	*433.168*
St. Sportcentrum Rijkerswoerd	*501.878*	*509.406*	*509.406*	*509.406*	*509.406*
St. Stoelenproject De Duif	*225.467*	*228.850*	*228.850*	*228.850*	*228.850*
St. Streekomroep Middel Gelderland	*127.485*	*130.802*	*130.802*	*130.802*	*130.802*
St. VanHarte	*9.235*	*9.238*	*9.238*	*9.238*	*9.238*
St. Veilig Thuis Gelderland Midden	*2.378.531*	*2.966.594*	*2.966.594*	*2.966.594*	*2.966.594*
St. Viering Nat Feest en Gedenkdagen	*18.852*	*18.852*	*18.852*	*18.852*	*18.852*
St. Vitale Verbindingen	*177.174*	*179.785*	*179.785*	*179.785*	*179.785*
St. Vitesse Betrokken	*59.000*	*59.000*	*59.000*	*59.000*	*59.000*
St. Vluchtelingenwerk Oost-Ned	*286.710*	*294.465*	*294.465*	*294.465*	*294.465*
St. Vrijwillige Terminale Zorg Arnh	*2.157*	*2.163*	*2.163*	*2.163*	*2.163*
St. Welzijn Ouderen Arnhem	*2.298.645*	*2.158.701*	*2.158.701*	*2.158.701*	*2.158.701*
St. Zwembad Klarenbeek	*325.577*	*330.461*	*330.461*	*330.461*	*330.461*
Stichting Het Huurdershuis	*52.351*	*52.351*	*52.351*	*52.351*	*52.351*
Stichting Schakel025	*122.000*	*126.356*	*126.356*	*126.356*	*126.356*
Subsidies Alg	*375.708*	*309.578*	*309.578*	*309.578*	*309.578*
Toerisme veluwe arnhem nijmegen	*351.090*	*356.356*	*356.356*	*356.356*	*356.356*
Verloskundig centr Puur Vroedvrouwen	*19.650*	*0*	*0*	*0*	*0*
VGGM	*1.083*	*1.083*	*1.083*	*1.083*	*1.083*
VMBO 'T Venster	*79.700*	*9.996*	*9.996*	*9.996*	*9.996*
Voedselbank Arnhem	*0*	*30.000*	*30.000*	*30.000*	*30.000*
Wijkvereniging Elderveld	*15.860*	*15.860*	*15.860*	*15.860*	*15.860*
Wijkvereniging Schuytgraaf	*15.950*	*15.954*	*15.954*	*15.954*	*15.954*
Youth for Christ Nederland	*83.964*	*83.968*	*83.968*	*83.968*	*83.968*
Zorgbelang Inclusief	*233.479*	*233.483*	*233.483*	*233.483*	*233.483*
Totaal Subsidie	**76.617.588**	**79.300.943**	**79.349.081**	**79.249.220**	**79.441.032**

Subsidies per programma

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000					
Grondslag					
Begroting	**57.041**	**59.004**	**59.052**	**59.052**	**59.244**
Bestuur, dienstverlening en financiën	*39*	*27*	*27*	*27*	*27*
Veiligheid	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*
Economie	*1.482*	*1.497*	*1.497*	*1.497*	*1.497*
Onderwijs	*4.876*	*4.846*	*4.846*	*4.846*	*4.846*
Cultuur	*22.078*	*23.125*	*23.125*	*23.125*	*23.316*
Participatie en armoedebestrijding	*519*	*553*	*553*	*553*	*553*
Zorg	*1.808*	*1.835*	*1.795*	*1.795*	*1.795*
Welzijn en inclusie	*13.847*	*14.635*	*14.635*	*14.635*	*14.635*
Gezondheid en sport	*12.291*	*12.386*	*12.474*	*12.474*	*12.474*
Klimaat, energie en milieu	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
Totaal Subsidies	**57.041**	**59.004**	**59.052**	**59.052**	**59.244**

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000					
Grondslag					
Begroting	**19.577**	**20.297**	**20.297**	**20.197**	**20.197**
CSA	*2.157*	*2.276*	*2.276*	*2.259*	*2.259*
Noordwest	*3.076*	*3.148*	*3.148*	*3.138*	*3.138*
Noordoost	*2.657*	*2.768*	*2.768*	*2.754*	*2.754*
Presikhaaf	*2.515*	*2.613*	*2.613*	*2.598*	*2.598*
Malburgen	*3.173*	*3.319*	*3.319*	*3.302*	*3.302*
Schuytgraaf/Elderveld	*1.829*	*1.890*	*1.890*	*1.881*	*1.881*
De Laar/Elden	*1.408*	*1.445*	*1.445*	*1.438*	*1.438*
RKV	*2.762*	*2.839*	*2.839*	*2.828*	*2.828*
Gerealiseerd resultaat	**19.577**	**20.297**	**20.297**	**20.197**	**20.197**

Ontwikkelingen

Al vanaf het begin van de coronacrisis is scherp in het oog gehouden dat er veel Arnhemse organisaties zijn, die een maatschappelijke bijdrage leveren en die van belang zijn om doelen op het gebied van zorg, een sterke samenleving en een sterke economie in de stad te realiseren. Per sector is steeds verkend wat de risico's zijn. Veel huurders van gemeentelijk vastgoed in Arnhem zijn getroffen door de maatregelen om verspreiding van het virus te voorkomen. Zij vragen om uitstel, verlaging of kwijtschelding van betalingen van huur.
In maart 2021 is een hernieuwd afwegingskader opgesteld, bestaande uit twee onderdelen: een kader voor organisaties en instellingen waarmee de gemeente Arnhem een bestuursrechtelijke (subsidie)relatie heeft en een kader voor partijen waarmee de gemeente een privaatrechtelijke relatie heeft. Dit hernieuwde afwegingskader heeft betrekking op 2021 en heeft een looptijd tot 31 december 2021.
In 2022 bij de subsidievaststellingen hebben we een totaal beeld van de effecten. Mogelijk dat bepaalde maatschappelijk effecten ook pas op langere termijn zichtbaar zijn.
We willen coulant omgaan met subsidieverstrekking en ervoor zorgen dat Arnhemse organisaties hun werk zo goed mogelijk kunnen blijven doen ten behoeve van de stad en de inwoners.

Overig programmaplan

Overzicht lastenontwikkeling gemiddelde woning	2021	2022	% Lasten-ontwikkeling
Onroerend zaakbelasting	€ 342	€ 342	0,0%
Rioolheffing	€ 177	€ 177	0,0%
Afvalstoffenheffing	€ 260	€ 265	2,0%
Totaal	**€ 779**	**€ 784**	**0,67%**

Algemene dekkingsmiddelen	2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Treasury	-3.197	2.390	5.587
OZB-woningen	0	28.016	28.016
OZB niet-woningen	3.985	28.706	24.721
Belastingen overig	5	906	901
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	453.138	453.138
Totaal	**793**	**513.155**	**512.363**

Overhead	2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Overhead	70.151	4.715	-65.436
Totaal	**70.151**	**4.715**	**-65.436**

Heffing VPB	2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Vennootschapsbelasting	600	0	-600
Totaal	**600**	**0**	**-600**

Onvoorzien	2022		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Onvoorzien	1.039	0	-1.039
Totaal	**1.039**	**0**	**-1.039**

Deel 3 Financiële begroting

De financiële begroting is opgebouwd uit de volgende onderdelen:

Overzicht van baten en lasten per programma
In het overzicht van baten en lasten wordt aangegeven tot welke bedragen de raad het college autoriseert door middel van het vaststellen van de begroting per programma.

Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten
Tot de incidentele baten en lasten worden de lasten en baten gerekend die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Ook de post onvoorzien wordt tot de incidentele lasten gerekend.

Financiële Staten

- Geprognosticeerde balans;
- Verloop van reserves en voorzieningen;
- EMU-saldo 2022;
- Overzicht van geraamde baten en lasten per taakveld.

Vanuit het Besluit begroting en verantwoording (BBV) is ten behoeve van de onderlinge vergelijkbaarheid van gemeenten voorgeschreven om een taakveldenbegroting op te stellen.

Mutaties circulaires Gemeentefonds

Overzicht van baten en lasten per programma

		Lasten						
		Rekening	Begroting 2021			Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	30.646	29.846	28.146	30.614	30.606	30.436	30.231
GEB2	Noordwest	28.962	28.754	29.422	29.295	29.266	29.224	29.072
GEB3	Noordoost	23.835	23.475	24.081	23.949	23.949	23.871	23.724
GEB4	Presikhaaf	22.882	23.787	24.656	23.749	23.768	23.692	23.645
GEB5	Malburgen	34.363	35.570	33.254	36.318	36.245	36.063	35.831
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	23.909	25.587	25.333	23.854	23.674	23.648	23.507
GEB7	De Laar/Elden	16.484	16.948	17.253	17.219	17.218	17.148	17.103
GEB8	RKV	26.734	24.969	27.436	27.403	27.452	27.299	27.084
Totaal		207.816	208.935	209.582	212.402	212.178	211.380	210.198
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	92.532	85.575	86.543	88.886	84.797	86.325	88.771
S01	Veiligheid	16.727	16.477	20.265	19.380	18.871	18.870	18.854
S02	Bereikbaarheid	21.575	21.873	22.051	22.911	22.827	22.867	22.889
S03	Economie	6.424	6.556	6.815	7.032	6.487	6.208	6.004
S04	Onderwijs	19.216	18.895	19.807	19.603	20.900	22.296	23.687
S05	Cultuur	32.652	32.670	36.121	34.680	36.108	36.103	36.079
S06	Participatie en armoedebestrijding	195.488	173.395	182.950	166.425	164.723	161.928	161.928
S07	Zorg	60.704	49.793	56.084	58.550	58.161	58.273	58.905
S08	Welzijn en inclusie	21.088	19.859	25.753	23.794	23.408	22.641	22.620
S09	Gezondheid en sport	24.062	20.157	21.450	22.326	22.825	22.499	22.514
S10	Klimaat, energie en milieu	5.901	5.495	6.236	5.387	1.968	4.125	1.927
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	46.930	37.600	43.259	38.631	42.062	31.433	28.397
S12	Wonen en leefomgeving	36.268	36.058	39.652	41.026	41.203	40.793	40.855
Totaal		579.566	524.403	566.987	548.631	544.340	534.360	533.430
Eind Totaal		787.382	733.338	776.569	761.032	756.518	745.741	743.628

		Baten						
		Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	9.595	9.566	10.255	10.482	10.440	10.397	10.355
GEB2	Noordwest	1.898	1.768	1.817	1.792	1.793	1.793	1.793
GEB3	Noordoost	1.650	1.622	1.681	1.650	1.650	1.650	1.650
GEB4	Presikhaaf	2.141	1.962	2.091	2.051	2.052	2.052	2.052
GEB5	Malburgen	4.112	3.894	4.017	3.977	3.978	3.978	3.978
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	2.738	2.541	2.591	2.571	2.571	2.571	2.571
GEB7	De Laar/Elden	1.330	1.246	1.301	1.280	1.280	1.280	1.280
GEB8	RKV	1.265	1.123	1.162	1.136	1.137	1.137	1.137
Totaal		24.728	23.721	24.914	24.938	24.901	24.858	24.816
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	518.807	482.692	503.719	521.831	514.844	514.289	515.281
S01	Veiligheid	2.168	1.694	4.747	2.494	1.994	1.994	1.994
S02	Bereikbaarheid	5.316	7.683	7.714	7.663	7.613	7.564	7.515
S03	Economie	1.316	935	1.620	998	1.098	1.098	1.098
S04	Onderwijs	2.971	2.395	2.617	2.490	2.490	2.490	2.490
S05	Cultuur	5.575	6.381	5.995	6.496	6.496	6.496	6.496
S06	Participatie en armoedebestrijding	143.602	112.334	118.118	114.104	115.404	115.404	115.404
S07	Zorg	5.222	4.940	4.940	4.940	4.940	4.940	4.940
S08	Welzijn en inclusie	1.227	754	1.558	872	747	747	747
S09	Gezondheid en sport	6.454	2.674	3.338	3.076	3.076	3.076	3.076
S10	Klimaat, energie en milieu	2.381	473	1.264	232	13	2.200	0
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	48.028	36.731	34.665	33.889	38.863	28.372	25.445
S12	Wonen en leefomgeving	39.403	39.814	41.881	40.965	40.933	40.903	40.903
Totaal		782.471	699.499	732.175	740.049	738.511	729.572	725.388
Eind Totaal		807.199	723.220	757.089	764.987	763.412	754.430	750.204

		Exploitatieresultaat						
		Rekening	Begroting 2021			Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	21.051	20.280	17.892	20.132	20.166	20.038	19.876
GEB2	Noordwest	27.064	26.986	27.605	27.503	27.474	27.431	27.279
GEB3	Noordoost	22.186	21.853	22.400	22.299	22.298	22.221	22.074
GEB4	Presikhaaf	20.741	21.825	22.565	21.698	21.716	21.639	21.593
GEB5	Malburgen	30.252	31.676	29.237	32.342	32.267	32.085	31.853
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	21.172	23.046	22.742	21.283	21.103	21.077	20.936
GEB7	De Laar/Elden	15.154	15.701	15.952	15.939	15.938	15.868	15.823
GEB8	RKV	25.469	23.846	26.274	26.267	26.315	26.163	25.948
Totaal		183.088	185.213	184.667	187.464	187.276	186.522	185.382
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	-426.275	-397.116	-417.175	-432.945	-430.047	-427.964	-426.509
S01	Veiligheid	14.559	14.783	15.518	16.886	16.877	16.875	16.860
S02	Bereikbaarheid	16.259	14.190	14.338	15.248	15.213	15.304	15.374
S03	Economie	5.107	5.622	5.194	6.034	5.389	5.110	4.906
S04	Onderwijs	16.245	16.499	17.190	17.113	18.410	19.806	21.197
S05	Cultuur	27.077	26.289	30.127	28.185	29.612	29.607	29.583
S06	Participatie en armoedebestrijding	51.885	61.061	64.833	52.320	49.319	46.524	46.524
S07	Zorg	55.482	44.853	51.144	53.610	53.221	53.333	53.965
S08	Welzijn en inclusie	19.860	19.105	24.196	22.922	22.661	21.894	21.873
S09	Gezondheid en sport	17.608	17.483	18.112	19.251	19.749	19.423	19.438
S10	Klimaat, energie en milieu	3.520	5.022	4.973	5.155	1.955	1.925	1.927
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	-1.098	869	8.594	4.742	3.199	3.060	2.952
S12	Wonen en leefomgeving	-3.135	-3.756	-2.229	61	270	-111	-48
Totaal		-202.905	-175.096	-165.187	-191.418	-194.171	-195.212	-191.957
Eind Totaal		-19.817	10.118	19.480	-3.954	-6.894	-8.690	-6.576

		Toevoegingen aan reserve						
		Rekening	Begroting 2021			Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	534	20	561	826	826	826	827
GEB2	Noordwest	416	100	102	102	102	102	102
GEB3	Noordoost	375	66	72	72	72	72	72
GEB4	Presikhaaf	378	117	95	95	95	95	95
GEB5	Malburgen	548	193	197	197	197	197	197
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	914	242	292	292	292	292	292
GEB7	De Laar/Elden	434	52	61	61	61	61	61
GEB8	RKV	681	60	64	64	64	64	64
Totaal		4.279	851	1.443	1.708	1.708	1.709	1.709
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	37.858	13.478	28.762	19.864	21.111	22.391	20.655
S01	Veiligheid	432	72	71	71	71	71	71
S02	Bereikbaarheid	7.785	6.950	7.183	6.837	6.767	6.763	6.735
S03	Economie	249	0	1.010	170	50	50	50
S04	Onderwijs	8.187	8.004	8.371	8.960	8.201	7.094	7.181
S05	Cultuur	1.197	1.208	1.256	1.377	1.411	1.446	1.501
S06	Participatie en armoedebestrijding	4.991	554	554	554	554	0	0
S07	Zorg	2.009	628	628	12.530	1.082	1.000	1.000
S08	Welzijn en inclusie	880	0	0	0	0	0	0
S09	Gezondheid en sport	397	354	470	470	470	470	470
S10	Klimaat, energie en milieu	2.595	0	55	0	0	0	0
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	7.874	2.758	5.077	176	950	675	15.786
S12	Wonen en leefomgeving	930	371	462	4.039	593	593	690
Totaal		75.382	34.375	53.898	55.047	41.258	40.552	54.138
Eind Totaal		79.661	35.226	55.342	56.755	42.967	42.260	55.847

		Onttrekkingen aan reserves						
		Rekening	Begroting 2021			Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	35	8	575	187	191	182	11
GEB2	Noordwest	177	44	284	50	28	67	34
GEB3	Noordoost	168	29	337	31	25	44	34
GEB4	Presikhaaf	256	74	191	10	39	70	169
GEB5	Malburgen	417	73	326	123	50	28	229
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	266	104	770	180	34	136	174
GEB7	De Laar/Elden	142	15	287	65	28	26	104
GEB8	RKV	243	12	524	22	43	43	34
Totaal		1.703	360	3.294	667	437	595	790
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	18.321	20.549	24.273	23.028	15.751	13.646	13.886
S01	Veiligheid	1.055	350	706	343	343	349	342
S02	Bereikbaarheid	7.856	7.911	8.720	8.106	7.184	6.802	6.546
S03	Economie	401	100	250	700	300	500	300
S04	Onderwijs	6.473	6.922	7.307	7.766	7.944	8.334	9.212
S05	Cultuur	1.186	837	1.938	1.018	893	868	905
S06	Participatie en armoedebestrijding	6.385	1.344	9.348	1.516	739	0	0
S07	Zorg	3.425	1.512	2.843	354	81	498	0
S08	Welzijn en inclusie	2.930	200	1.084	200	200	0	0
S09	Gezondheid en sport	989	260	432	343	423	379	414
S10	Klimaat, energie en milieu	3.970	3.200	3.203	3.114	40	15	14
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	3.893	0	8.240	90	210	345	15.556
S12	Wonen en leefomgeving	1.257	1.799	3.186	5.554	1.527	1.240	1.306
Totaal		58.141	44.984	71.528	52.134	35.635	32.975	48.481
Eind Totaal		59.844	45.344	74.822	52.801	36.073	33.571	49.271

		Saldo Totaal						
		Rekening		Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming	
		2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma's								
GEB1	CSA	21.550	20.292	17.877	20.770	20.801	20.682	20.692
GEB2	Noordwest	27.303	27.042	27.424	27.555	27.548	27.466	27.347
GEB3	Noordoost	22.392	21.890	22.134	22.340	22.345	22.249	22.111
GEB4	Presikhaaf	20.863	21.868	22.469	21.783	21.773	21.665	21.519
GEB5	Malburgen	30.383	31.796	29.108	32.415	32.413	32.253	31.820
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	21.819	23.184	22.264	21.396	21.361	21.233	21.054
GEB7	De Laar/Elden	15.445	15.738	15.726	15.935	15.971	15.903	15.779
GEB8	RKV	25.908	23.893	25.815	26.309	26.337	26.184	25.979
Totaal		185.664	185.704	182.817	188.504	188.548	187.636	186.301
Stadsprogramma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	-406.739	-404.187	-412.687	-436.110	-424.688	-419.219	-419.741
S01	Veiligheid	13.936	14.505	14.883	16.613	16.605	16.597	16.588
S02	Bereikbaarheid	16.188	13.229	12.801	13.979	14.795	15.264	15.563
S03	Economie	4.955	5.522	5.954	5.504	5.139	4.660	4.656
S04	Onderwijs	17.959	17.581	18.255	18.307	18.666	18.566	19.166
S05	Cultuur	27.087	26.659	29.445	28.543	30.130	30.185	30.180
S06	Participatie en armoedebestrijding	50.492	60.271	56.039	51.358	49.134	46.524	46.524
S07	Zorg	54.066	43.969	48.929	65.786	54.222	53.836	54.965
S08	Welzijn en inclusie	17.810	18.905	23.112	22.722	22.461	21.894	21.873
S09	Gezondheid en sport	17.016	17.577	18.149	19.377	19.797	19.514	19.494
S10	Klimaat, energie en milieu	2.145	1.823	1.825	2.041	1.915	1.910	1.913
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	2.883	3.627	5.431	4.829	3.939	3.390	3.181
S12	Wonen en leefomgeving	-3.462	-5.184	-4.953	-1.454	-665	-757	-664
Totaal		-185.664	-185.704	-182.817	-188.504	-188.548	-187.636	-186.301
Eind Totaal		0	0	0	0	0	0	0

Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten

Bedragen x € 1.000

Incidentele baten	2021	2022	2023	2024	2025	Toelichting
Algemene Reserve	14.222	22.139	16.324	14.642	15.839	In de mutaties van de Algemene Reserve zijn alle begrote dotaties en onttrekkingen verwerkt. De afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn meegenomen in het gerealiseerd resultaat. De Algemene Reserve staat vrij te besteden door de gemeente en vormt een buffer voor financiële tegenvallers.
Buitengewoon Beter		900	380	0	0	Het bestedingsplan van deze reserve loopt tot en met 2023. Het resterende budget zal worden ingezet voor de afronding van de projecten Geitenkamp en Spijkerkwartier en een bijdrage aan het project Gele Rijdersplein.
Bereikbaarheid		6.696	5.990	6.082	6.105	Deze bestemmingsreserve is ingesteld ten behoeve van het verhogen van de bereikbaarheid van de binnenstad, het ontwikkelen van parkeervoorzieningen en het onderhoud van de hoofdwegen die betrekking hebben op de bereikbaarheid van het stadscentrum.
Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte		1.499	1.298	1.182	1.242	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt voor het flexibeler inzetten van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Met name op de onderwerpen riolering, wegen en fietspaden, groen, spelen, bomen, verkeersregelinstallaties, civieltechnische kunstwerken, openbare verlichting en water.
Evenementen		400	0	200	0	De uitgaven voor het WK BMX en het WK Volleybal worden gedekt vanuit de bestemmingsreserve evenementen.
Onderwijs		7.674	7.814	8.237	9.093	De bestemmingsreserve zal ingezet worden ter dekking van de kapitaallasten voor de nieuwbouwprojecten basisonderwijs, voortgezet onderwijs en speciaalonderwijs.
Cultureel Vastgoed		261	257	252	248	In 2021 valt incidenteel € 5,0 miljoen uit de reserve cultureel vastgoed vrij die gereserveerd was voor onderhoud. Voor het onderhoud worden structurele middelen opgenomen. Overige vrijval dient ter dekking van de kapitaallasten van cultureel vastgoed.

Incidentele baten	2021	2022	2023	2024	2025	Toelichting
Groenfonds		280	178	0	0	In 2021 wordt € 0,1 miljoen uit het Groenfonds ingezet voor de dekking van het bomenbeleid.
WMO en Jeugdzorg		325	81	498	0	In 2019 wordt ten laste van het geprognosticeerde resultaat € 2,7 miljoen toegevoegd aan een nieuw te creëren BR Wmo en Jeugdzorg. Deze middelen zijn beschikbaar om de zorgmaatregelen zoals aangekondigd in de Perspectiefnota te mitigeren, indachtig de motie (19M98) Zorgmaatregelen. Doel van deze reserve is om het negatief effect van de zorgmaatregelen tijdelijk opvangen of reduceren
Transformatie Zorg		229	200	0	0	Arnhem is actief met de transformatie van zorg, deze bestemmingsreserve heeft tot doel om initiatieven die leiden tot transformatie van zorg te financieren.
Klimaat en energie		99	25	0	0	De bestemmingsreserve dient ter dekking van het bereiken van de doelen van New energy made in Arnhem 2015-2020 en het dekken van fluctuaties in het uitgavenpatroon die voortvloeien uit de veranderopgave Klimaat en Energie.
Duurzaamheidsleningen		16	15	15	14	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund.
Duurzaam Arnhem		3.000	0	0	0	De bestemmingsreserve duurzaam Arnhem wordt ingezet voor het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met de bestemmingsreserve worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund.
Zuidelijke Binnenstad		3.000	0	0	0	Uit de reserve zuidelijke binnenstad wordt € 3,0 miljoen ingezet voor de restauratie van de blauwe golven en de herinrichting van het gebied er omheen.
Volkshuisvesting		188	43	43	43	De reserve volkshuisvesting is het uitvoeringsinstrument van de Nota Wonen. Overeenkomstig besluit van de raad d.d. 30 juni 2014, wordt deze reserve deels ingezet om een redelijke compensatie te bieden voor de gedupeerden van de WOS-fraude. De reserve wordt jaarlijks gevoed met het renteresultaat dat wordt behaald op de uit te zetten Startersleningen.

Incidentele baten	2021	2022	2023	2024	2025	Toelichting
Vastgoed		2.615	2.191	2.679	2.390	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van onvoorziene uitgaven bij onderhoud vastgoed. Voeding van de bestemmingsreserve kan de komende jaren door toevoeging uit verkoopopbrengsten en eventuele positieve resultaten op het onderhoudsbudget als gevolg van gunstige aanbestedingen.
Bedrijfsvoering		1.597	936	0	0	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie.
ICT		15	0	0	0	De middelen uit de bestemmingsreserve ICT worden ingezet om de ICT-omgeving up-to-date en stabiel te houden.
Totaal	**61.391**	**50.934**	**35.732**	**33.831**	**34.975**	

Incidentele lasten	2021	2021	2022	2023	2024	Toelichting
Algemene Reserve	22.650	14.419	14.039	18.506	17.724	zie baten
Bereikbaarheid		6.848	6.778	6.775	6.747	zie baten
Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte		504	508	509	605	zie baten
Evenementen		170	50	50	50	zie baten
Onderwijs		8.768	8.008	6.901	6.988	zie baten
Cultureel Vastgoed		231	265	299	355	zie baten
WMO en Jeugdzorg		5.611	0	0	0	zie baten
Jeugdfonds		6.591	1.000	1.000	1.000	Het Jeugdfonds is gevuld met de extra jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld zorg worden ingezet. Hiermee krijgt het integraal jeugdbeleid de komende jaren een impuls.
Transformatie Zorg		328	82	0	0	zie baten
Grondexploitatie		170	950	524	15.433	De reserve grondexploitatie is de beschikbare weerstandscapaciteit van het grondbedrijf. Deze bestemmingsreserve is conform raadsbesluit 30 juni 2014 niet opgeheven, maar zal blijven bestaan om toekomstige schommelingen in de grondexploitatie op te vangen (voor zover er weer sprake is van een positief saldo).
Vastgoed		3.553	3.553	3.553	3.553	zie baten
Bedrijfsvoering		1.722	1.580	406	406	zie baten
Post onvoorzien	272	272	272	272	272	
Totaal	**48.340**	**49.187**	**37.086**	**38.796**	**53.134**	
Saldo	**-13.051**	**-1.747**	**1.354**	**4.965**	**18.160**	

Geprognosticeerde balans 2022-2025

Activa	2022	2023	2024	2025
Vaste Activa				
Immateriële vaste activa	**10.017**	**9.707**	**9.397**	**9.087**
Materiële vaste activa	**804.052**	**830.476**	**839.412**	**828.369**
Investeringen met een economisch nut	717.964	744.388	753.324	742.281
Gronden uitgegeven in erfpacht	14.951	14.951	14.951	14.951
Investeringen met een maatschappelijk nut	71.137	71.137	71.137	71.137
Financiële vaste activa	**61.670**	**56.647**	**50.980**	**47.627**
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkingen	4.742	4.742	4.742	4.742
Financiële vaste activa: Leningen	48.052	43.179	37.662	34.459
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	8.876	8.726	8.576	8.426
Totaal Vaste Activa	**875.739**	**896.830**	**899.789**	**885.083**
Vlottende Activa				
Gereed product en handelsgoederen	**326**	**326**	**326**	**326**
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	**36.164**	**23.596**	**12.389**	**8.045**
Uitzettingen < 1 jaar	**50.000**	**50.000**	**50.000**	**50.000**
Liquide middelen	**1.000**	**1.000**	**1.000**	**1.000**
Overlopende activa	**80.000**	**80.000**	**80.000**	**80.000**
Totaal Vlottende Activa	**167.490**	**154.922**	**143.715**	**139.371**
Totaal Activa	**1.043.229**	**1.051.752**	**1.043.504**	**1.024.454**

Passiva	2022	2023	2024	2025
Vaste Passiva				
Eigen vermogen	**148.623**	**154.763**	**165.131**	**176.873**
Voorzieningen	**11.000**	**11.000**	**11.000**	**11.000**
Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar	**779.900**	**781.196**	**765.224**	**739.165**
Totaal Vaste Passiva	**939.523**	**946.959**	**941.355**	**927.038**
Vlottende Passiva				
Netto vlottende schulden < 1 jaar	**28.706**	**29.793**	**27.149**	**22.415**
Overlopende passiva	**75.000**	**75.000**	**75.000**	**75.000**
Totaal Vlottende Passiva	**103.706**	**104.793**	**102.149**	**97.415**
Totaal Passiva	**1.043.229**	**1.051.752**	**1.043.504**	**1.024.454**

In deze balansen houden we rekening met de in de Begroting meegenomen mutaties in de investeringen, reserves en voorzieningen, grondexploitatie en als resultante daarvan de vaste schuld van de gemeente. Mutaties in de vlottende activa en passiva begroten we niet, deze posten blijven in de geprognosticeerde balansen constant.

De reden hiervoor is dat deze balansposten vooral voortvloeien uit het ritme van doen van betalingen en ontvangen van geldmiddelen. Hierop wordt in de Begroting niet expliciet gestuurd.

Reserves en voorzieningen

Omschrijving	JV 2020	Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			Begroot 2024			Begroot 2025			
	Stand per 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2023 / 01-01-2024	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2024 / 01-01-2025	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2025 / 01-01-2026
																Bedragen € 1.000
Algemene Reserve (AR)	44.066	22.650	14.222	52.495	14.419	22.139	44.775	14.039	16.324	42.490	18.506	14.642	46.354	17.724	15.839	48.239
Bestemmingsreserves (BR's)	135.742	32.941	59.720	108.964	42.336	30.441	120.859	28.928	19.999	129.789	23.755	19.585	133.959	38.123	34.560	137.521
Totaal Reserves	**179.809**	**55.592**	**73.942**	**161.459**	**56.755**	**52.581**	**165.634**	**42.967**	**36.322**	**172.279**	**42.260**	**34.227**	**180.312**	**55.847**	**50.399**	**185.760**
Totaal Voorzieningen	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**	**300**	**300**	**11.000**

Verloop Bestemmingsreserves Omschrijving	JV 2020	Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			Begroot 2024			Begroot 2025			
	Stand per 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2023 / 01-01-2024	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2024 / 01-01-2025	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2025 / 01-01-2026
																Bedragen € 1.000
Bedrijfsvoering	4.113	1.316	4.238	1.191	1.722	1.597	1.743	1.580	936	2.387	406	0	2.793	406	0	3.200
Beeldbepalende culturele manifestaties	368	0	368	0												
Beeldende en Monumentale Kunst	95	0	95	0												
Bereikbaarheid	4.364	6.929	6.809	4.484	6.848	6.696	4.636	6.778	5.990	5.424	6.775	6.082	6.117	6.747	6.105	6.759
Beschermd en Weerbaar	2.163	0	0	2.163	0	0	2.163	0	0	2.163	0	0	2.163	0	0	2.163
Buitengewoon Beter	1.781	0	501	1.280	0	900	380	0	380	0						
Burgerinitiatieven sociaal Domein	365	400	0	765	0	175	590	0	175	415	0	175	240	0	0	240
Burgerparticipatie	0	330	90	240	0	240	0									
Cultureel Vastgoed	12.198	232	5.244	7.187	231	261	7.156	265	257	7.165	299	252	7.212	355	248	7.319

Verloop Bestemmingsreserves		Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			Begroot 2024			Begroot 2025			
Omschrijving	JV 2020			Stand per			Stand per			Stand per			Stand per				Stand per
	Stand per 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2023 / 01-01-2024	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2024 / 01-01-2025	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2025 / 01-01-2026
Duurzaam Arnhem	9.737	0	3.040	6.697	0	3.000	3.697	0	0	3.697	0	0	3.697	0	0	3.697
Duurzaamheidsleningen	363	55	13	405	0	16	389	0	15	374	0	15	359	0	14	345
Evenementen	408	210	150	468	170	400	238	50	0	288	50	200	138	50	0	188
Fractie-ondersteuning	233	0	0	233	0	0	233	0	0	233	0	0	233	0	0	233
Frictiekosten en organisatieontwikkeling	21	406	0	427												
Groenfonds	710	0	252	458	0	280	178	0	178	0	0	0	0	0	0	0
Grondexploitatie	14.747	2.755	2.516	14.986	170	18	15.137	950	0	16.087	524	0	16.612	15.433	15.204	16.841
Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte	4.866	277	1.804	3.339	504	1.499	2.344	508	1.298	1.554	509	1.182	881	605	1.242	244
Herstructurering OGGz	456	0	456	0												
ICT	69	0	55	14	0	15	0									
Inburgering, Integratie en asiel	1.169	0	0	1.169	0	0	1.169	0	0	1.169	0	0	1.169	0	0	1.169
Jongerenperspectieffonds Arnhem	1.246	0	1.246	0												
Kapitaallasten	1.679	100	208	1.571	3.450	208	4.813	0	208	4.605	0	208	4.397	0	208	4.189
Klimaat en energie	1.281	0	151	1.130	0	99	1.032	0	25	1.007	0	0	1.007	0	0	1.007
Maatschappelijke opvang	179	0	179	0												
Omgevingslawaai	412	0	0	412	0	62	349	0	207	142	0	0	142	0	0	142
Onderwijs	24.102	8.179	6.875	25.405	8.768	7.674	26.499	8.008	7.814	26.693	6.901	8.237	25.357	6.988	9.093	23.252
Onderzoek Rekenkamer	271	0	0	271	0	0	271	0	0	271	0	0	271	0	0	271
Participatie	380	0	341	39	0	0	39	0	0	39	0	0	39	0	0	39
Raad	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12
Revolverend fonds (duurzaam)	680	0	0	680	0	0	680	0	0	680	0	0	680	0	0	680
Risicobeheer Arnhem Centraal	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469
Sociaal Economisch Fonds	455	0	0	455	0	0	455	0	0	455	0	0	455	0	0	455

Verloop Bestemmingsreserves		Begroot 2021			Begroot 2022			Begroot 2023			Begroot 2024			Begroot 2025			
Omschrijving	JV 2020			Stand per			Stand per			Stand per			Stand per				Stand per
	Stand per 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2021 / 01-01-2022	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2022 / 01-01-2023	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2023 / 01-01-2024	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2024 / 01-01-2025	Toe-voeging	Ont-trekking	31-12-2025 / 01-01-2026
Solvabiliteit	10.573	5.527	0	16.100	4.347	0	20.446	6.110	0	26.556	3.693	0	30.250	2.941	0	33.191
Startersleningen	1.527	0	29	1.498	0	31	1.467	0	0	1.467	0	13	1.454	0	13	1.441
Strategische posities	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500
Taakmutaties Gemeentefonds-Overloop	16.768	0	16.768	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Toezicht peuterspeelzalen en gastouderopvang	100	0	100	0												
Transformatie Zorg	388	428	475	341	328	229	440	82	200	322	0	0	322	0	0	322
Noodfonds	799	0	799	0												
Vastgoed	2.126	3.553	4.795	884	3.553	2.615	1.822	3.553	2.191	3.184	3.553	2.679	4.058	3.553	2.390	5.221
Volkshuisvesting	1.154	43	885	312	43	188	167	43	43	167	43	43	167	43	43	167
Voorstudies	262	0	0	262	0	0	262	0	0	262	0	0	262	0	0	262
Werk-Investeringsfonds	1.912	0	0	1.912	0	912	1.000	0	0	1.000	0	0	1.000	0	0	1.000
Wijkfondsen	359	0	0	359	0	0	359	0	0	359	0	0	359	0	0	359
WMO en Jeugdzorg	1.481	200	1.238	443	5.602	325	5.720	0	81	5.639	0	498	5.141	0	0	5.141
Jeugdfonds				0	6.600	0	6.600	1.000	0	7.600	1.000	0	8.600	1.000	0	9.600
Zuidelijke Binnenstad	4.405	2.000	0	6.405	0	3.000	3.405	0	0	3.405	0	0	3.405	0	0	3.405
Totaal	**135.742**	**32.941**	**59.720**	**108.964**	**42.336**	**30.441**	**120.859**	**28.928**	**19.999**	**129.789**	**23.755**	**19.585**	**133.959**	**38.123**	**34.560**	**137.521**

Doelstelling per bestemmingsreserve.

Naam	**BR Onderzoek Rekenkamer (S00)**
Doel	In het jaarbudget van de Rekenkamer is ruimte voor het uitvoeren van ongeveer twee grote onderzoeken per jaar. Echter, de Rekenkamer is de afgelopen jaren, mede door een actieve gemeenteraad, op ad-hoc basis verzocht aanvullende onderzoeken uit te voeren. Het karakter van dit soort onderzoeken in combinatie met de gewenste korte doorlooptijd noodzaken inhuur van externen. Toevoeging van onderbestedingen op het reguliere onderzoeksbudget en eventueel positief saldo op het product Rekenkamer geven Raad en Rekenkamer iets meer ruimte om snel en adequaat onderzoeken op te pakken.
Naam	**BR Raad (S00)**
Doel	Ervaringen in den lande wijzen uit dat de kosten voor het uitvoeren van een raadsonderzoek / enquête een veelvoud bedragen van het budget dat de Griffie jaarlijks hiervoor te besteden heeft van € 15.000. Zodoende wordt dit budget, voor zover het niet wordt aangewend, jaarlijks toegevoegd aan de bestemmingsreserve totdat het plafond (ingesteld op € 75.000) hiervoor is bereikt. Als er zich dan in enig jaar een raadsonderzoek wordt uitgevoerd, dan kan deze reserve hiervoor aangewend worden.
Naam	**BR Taakmutaties gemeentefonds-overloop (S00)**
Doel	Conform de spelregels gemeentefonds wordt bij elke toevoeging van nieuwe middelen (taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen) aan de raad voorgelegd of deze middelen ingezet mogen worden voor een onderliggend beleidsdoel of dat de middelen deel uitmaken van de algemene middelen in het gemeentefonds. In deze bestemmingsreserve worden nieuwe toegevoegde middelen aan het Gemeentefonds gereserveerd die gedurende het jaar niet aan de raad voorgelegd kunnen worden. Vooral van de nieuwe toevoegingen die bekend gemaakt zijn in de septembercirculaire en in de november/decembercirculaire is het niet altijd mogelijk om voor het einde van het jaar een raadsvoorstel met begrotingswijziging aan de raad voor te leggen. In het daarop volgende jaar doen de betreffende beleidsvelden een beroep op deze middelen via een raadsvoorstel en een begrotingswijziging, waarbij voorgesteld wordt de middelen aan de bestemmingsreserve Taakmutaties gemeentefonds te onttrekken. Middelen die na een jaar nog niet via een raadsvoorstel geclaimd zijn voor uitvoering van een bepaald beleid, vallen vrij ten gunste van de Algemene Reserve. (Raadsbesluit 8 februari 2010). In 2010 is het doel van deze bestemmingsreserve uitgebreid ten behoeve van niet bestede budgetten die gereserveerd moeten blijven om bestaand beleid uit te voeren in volgende jaren (raadsbesluit 13 december 2010).
Naam	**BR Bedrijfsvoering (S00)**
Doel	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie.
Naam	**BR Solvabiliteit (S00)**
Doel	In de bestemmingsreserve wordt een buffer opgebouwd voor een robuustere financiële positie. Naast de algemene reserve die direct meetelt in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit, vormt de BR Solvabiliteit een belangrijke bijdrage in de vergroting van het eigen vermogen.
Naam	**BR Fractie-ondersteuning (S00)**
Doel	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt ter dekking van de extra kosten die worden veroorzaakt door de afsplitsing van een fractie. Deze extra kosten worden voor 50% betaald uit de bestemmingsreserve en voor 50% uit een korting op de ondersteuning van de af te splitsen fractie en de oorspronkelijke fractie. Hierbij wordt voorkomen dat bij afsplitsingen de financiële gevolgen volledig bij de fracties worden neergelegd.
Naam	**BR Kapitaallasten (S00)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van diverse kapitaallasten. Het bedrag van de dotatie is gelijk aan het bedrag van de investering. Het bedrag van de onttrekkingen is gelijk aan het bedrag van de afschrijvingen. Om ook de rentelasten te kunnen dekken wordt de reserve aangemerkt als een rentedragende reserve.
Naam	**BR Buitengewoon Beter (S02)**
Doel	De middelen uit deze bestemmingsreserve waren bedoeld ter financiering van de incidentele component van het Buiten Gewoon Beter Programma (€ 19,4 miljoen) voor de periode 2009-2016. Tevens is de bestemmingsreserve ontstaan om tempoverschillen in de uitvoering op te kunnen vangen. Het programma bestaat uit een scala aan meerjarige projecten. Bij een jaarovergang bleven op deze wijze de middelen beschikbaar voor het programma Buitengewoon Beter. Bij de Begroting 2021 is besloten deze reserve ultimo 2023 op te heffen.

Naam	**BR Bereikbaarheid (S02)**
Doel	Deze bestemmingsreserve heeft als doel het verbeteren van de bereikbaarheid van de binnenstad en het ontwikkelen van parkeervoorzieningen. Het exploitatiesaldo van parkeren wordt met deze reserve verrekend.

Naam	**BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte (S02)**
Doel	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Hierbij worden geen schotten gehanteerd tussen de verschillende onderwerpen (Riolering, Buitengewoon Beter, Wegen, Groen, Spelen, Bomen, Verkeersregelinstallaties, Civieltechnische Kunstwerken, Openbare Verlichting, Water). Hierdoor ontstaat flexibiliteit en kan beter worden geanticipeerd op de onderhoudsbehoefte in de stad.

Naam	**BR Evenementen (S03)**
Doel	In de begroting is een budget van € 0,6 miljoen beschikbaar gesteld voor bijdragen in evenementen. De uitgaven worden gebruikt voor evenementen waarvan een groot deel al vastligt. Het overige deel is voor bijdragen welke op ad-hoc basis beschikbaar worden gesteld. Verschillen tussen werkelijkheid en budget worden met deze reserve verrekend.

Naam	**BR Sociaal Economisch Fonds (S03)**
Doel	Deze reserve is bestemd voor uitgaven in het kader van het faciliteren van economische stimuleringsprojecten. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.

Naam	**BR Onderwijs (S04)**
Doel	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie voor nieuwbouw- en renovatieprojecten in het basisonderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs. Alle in de begroting vrijvallende middelen voor onderwijshuisvesting (door afnemende kapitaallasten en daling van andere onderwijshuisvestingslasten) worden aan deze reserve toegevoegd. Hierdoor blijven alle middelen die in de begroting zijn geraamd voor kapitaallasten onderwijs en voor overige onderwijshuisvestingsbudgetten beschikbaar voor onderwijshuisvesting.

Naam	**BR Cultureel Vastgoed (S05)**
Doel	De bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed (voorheen BR Cultuur in Rijnboog) dient ter dekking van kapitaallasten en andere eigenaarslasten van cultureel vastgoed in Arnhem. Eénmalige bijdragen, opbrengsten vertreklocaties en onderbesteding en vrijval van kapitaallasten worden gedoteerd aan deze bestemmingsreserve. Met ingang van de begroting 2021 heeft deze bestemmingsreserve nog uitsluitend betrekking op de vernieuwing van het Stadstheater Arnhem. De baten en lasten van de recente ver- c.q. nieuwbouw van Rozet, Musis, Focus Filmtheater en Museum Arnhem worden vanaf 2021 niet meer met deze bestemmingsreserve verrekend.

Naam	**BR Participatie (S06)**
Doel	De bestemmingreserve is gevormd om diverse kosten op te kunnen vangen die samenhangen met de uitvoering van de participatiewet en het bereiken van de doelstellingen. Het re-integratiebudget staat onder druk. De door het Rijk verstrekte budgetten voor re-integratie zijn in aanloop naar invoering van de nieuwe wetgeving in 2015 sterk teruggelopen. Daarbij is tevens gekozen geen directe koppeling te maken tussen de financiering vanuit het Rijk en de Arnhemse begroting voor re-integratie (extra middelen worden niet automatisch toegevoegd aan het beleidsveld). De huidige re-integratiemiddelen zijn volledig nodig voor inzet op de doelgroep om de huidige ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Er is geen geld in de begroting voor doorontwikkeling beleid, onderzoeken of extra inspanningen binnen het programma participatie en armoedebestrijding. De reserve dient om incidentele kosten voor bijvoorbeeld doorontwikkeling op beleid of kosten voor onderzoek uit te betalen.

Naam	**BR Werk-Investeringsfonds (S06)**
Doel	Het werkinvesteringsfonds is ingericht om mensen naar werk toe te begeleiden. Om een goede match te maken zorgt de gemeente voor goede contacten met werkgevers en gaat mensen met een bijstandsuitkering intensiever begeleiden. Maatwerk is daarbij het uitgangspunt. De gemeente wil de landelijke trend qua uitstroom gaan volgen en daarnaast gedurende een periode van 4 jaar (2019-2022) nog 500 Arnhemmers extra aan het werk helpen. In dit Werk-Investeringsfonds is bij aanvang (2018) € 2,5 miljoen gestort. De resultaten van deze investering worden jaarlijks geëvalueerd.

Naam	**BR Transformatie Zorg (S07)**
Doel	De bestemmingsreserve heeft als doel om nieuwe voorzieningen te financieren die voorkomen dat inwoners een beroep moeten doen op specialistische maatwerkvoorzieningen.

Naam	**BR Burgerinitiatieven Sociaal Domein (S07)**
Doel	Het stimuleren en organiseren van activiteiten om de betrokkenheid en invloed van inwoners en/of organisaties op hun wijk/buurt in Arnhem te vergroten.

Naam	**BR Wmo en Jeugdzorg (S07)**
Doel	De inkomsten en uitgaven op het beleidsveld Zorg zijn nog niet in evenwicht. Dit komt omdat gemeenten nog actief zijn met het ontwikkelen en uitvoeren van de transformatie van de zorg, nog in afwachting zijn van de hervormingsagenda Jeugd en de doorontwikkeling beschermd wonen en maatschappelijke opvang nog afwachten. Naast de dotatie vanuit de extra middelen jeugdzorg (2021 - 2025) worden de voordelen van het beleidsveld Zorg tijdelijk toegevoegd aan deze reserve, zodat extra maatregelen en (mogelijke) tekorten op het beleidsveld Zorg verrekend kunnen worden met deze reserve.

Naam	**BR Beschermd en Weerbaar (S08)**
Doel	Arnhem ontvangt als centrumgemeente voor de regio's Arnhem en Achterhoek (tezamen 19 regiogemeenten) via de decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang van het Rijk jaarlijks middelen ten behoeve van de bestrijding van huiselijk geweld en seksueel geweld, de uitvoering van de vrouwenopvang, en voor de uitvoering van de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Het betreft hier wettelijke taken die zijn vastgelegd in het Rijksprogramma Geweld in afhankelijkheidsrelaties (GIA) en Geweld hoort nergens thuis (GHNT). De bestemmingsreserve dient om deze (regionale) middelen beschikbaar te houden voor de doelen en activiteiten die daarvoor zijn vastgelegd in de Regiovisie Samen Veilig 2019 - 2022 (aanpak Huiselijk Geweld en Kindermishandeling in de regio Arnhem en Achterhoek). Voor- en nadelige jaarrekeningresultaten op het regionale budget worden verrekend met de bestemmingsreserve.

Naam	**BR Inburgering, integratie en asiel (S08)**
Doel	Deze reserve is primair bestemd voor de voorbereidende taken op de nieuwe wet Inburgering die in 2022 ingaat en voor de doelen in het actieplan nieuwkomers. Met de nieuwe wet komen structurele middelen over en de reserve zal beschikbaar blijven tot één jaar na de invoering van de wet.

Naam	**BR Risicobeheer Arnhem Centraal (S11)**
Doel	Deze bestemmingsreserve heeft een dekkingsfunctie voor kosten en andere onverwachte ontwikkeling binnen het project Arnhem Centraal. Daar onder vallen de transferhal, het ondergronds afval transport systeem en de grondexploitatie. Als alle projectonderdelen zijn afgerond kan deze bestemmingsreserve worden opgeheven.

Naam	**BR Strategische Posities (S11)**
Doel	Deze reserve dient ter dekking van mogelijke exploitatietekorten op het beheren en onderhouden van strategisch vastgoed (vooruitlopend op beslissingen om te gaan ontwikkelen) en tevens voor het opvangen van waardeverminderingen van het strategisch vastgoed door hertaxatie of bij eventuele verkoop. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.

Naam	**BR Vastgoed (S11)**
Doel	Deze egalisatiereserve dient om de kosten van onderhoud van het gemeentelijke vastgoed te egaliseren en om daarmee schommelingen in de jaarlijkse begroting tegen te gaan. De hoogte van deze reserve is gebaseerd op het 40-jarige Meerjarige OnderhoudsPlan (MJOP).

Naam	**BR Grondexploitatie (S11)**
Doel	Deze reserve heeft tot doel risico's in de grondexploitatie op te vangen. De gewenste en tevens maximale omvang wordt bepaald op basis van het benodigde weerstandsvermogen van het grondbedrijf. Het jaarresultaat van het grondbedrijf wordt aan deze reserve toegevoegd (totdat de maximale omvang is bereikt), dan wel onttrokken. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.

Naam	**BR Voorstudies (S11)**
Doel	Deze reserve is bedoeld om fluctuaties op te vangen in de uitgaven van voorstudies voor potentiële grondexploitatieprojecten. Op het moment dat een grondexploitatie wordt vastgesteld, worden deze voorstudie-kosten ten laste van het desbetreffende project gebracht en vloeit de bijdrage die vanuit deze reserve is gedaan weer terug in de reserve. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.

Naam	**BR Zuidelijke Binnenstad (S11)**
Doel	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie t.b.v. de financiering van ruimtelijke plannen in de zuidelijke binnenstad.

Naam	**BR Omgevingslawaai (S11)**
Doel	De gemeente Arnhem heeft deze middelen van het ministerie van Infrastructuur & Milieu (I&M) ontvangen en ze worden ingezet voor maatregelen om het omgevingslawaai terug te dringen, zoals door geluidarm asfalt op de hoofdinvalswegen van Arnhem (zoals Velperweg en Huissensestraat), investeringen in geluidsschermen langs het spoor en andere bronmaatregelen.

Naam	**BR Duurzaamheidsleningen (S11)**
Doel	Ter dekking van de jaarlijkse beheerskosten en soms ook rentelasten van de duurzaamheidslening en Toekomstbestendigwonen lening (TWL) binnen de gemeente Arnhem. Deze leningen worden verstrekt voor maatregelen op het gebied van energiebesparing en duurzame opwek bij particuliere woningen en de TWL kan ook aanvullend gebruikt worden voor het levensloop bestendig maken van de woning.

Naam	**BR Klimaat en Energie (S11)**
Doel	De BR klimaat en energie is een egalisatiereserve, bedoeld om fluctuaties in de uitgaves die de veranderopgave klimaat en energie met zich meebrengt op te vangen. Het zorgt op deze manier voor dekking, van in de toekomst voorziene en noodzakelijke grote uitgaven, om de doelen van het NemiA programma te kunnen realiseren.

Naam	**BR Revolverendfonds (Duurzaam) (S11)**
Doel	Uit deze Revolverend Fonds reserve worden duurzaamheidsleningen verstrekt volgens de bredere regeling Toekomst bestendig wonen lening. De leningen worden ten laste gebracht van de reserve en de aflossingen vloeien weer terug.

Naam	**BR Duurzaam Arnhem (S11)**
Doel	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund. Voor deze reserve gelden aparte kaders zoals vastgesteld in de raadsvergadering van 15 mei 2019.

Naam	**BR Groenfonds (S12)**
Doel	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor het bomenbeleid, en voor andere groene investeringen in gebieden die dringend aan een impuls toe zijn. Opbrengsten uit herplantplicht voor bomen waarbij herplant ter plekke niet mogelijk of wenselijk is, worden toegevoegd aan deze reserve.

Naam	**BR Startersleningen (S12)**
Doel	De gemeente heeft leningen verstrekt aan starters op de woningmarkt. Deze reserve dekt de jaarlijkse beheerkosten en rentelasten van de lopende startersleningen.

Naam	**BR Volkshuisvesting (S12)**
Doel	Deze reserve is bestemd om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor de inspanningen die bijdragen aan het behalen van de doelen op gebied van wonen. Deze doelen zijn vastgelegd in woonprincipes en in het volkshuisvestelijk kader.

Naam	**BR Burgerparticipatie (W1;W2;W3;W4;W5;W6;W7;W8)**
Doel	Dekking van de afspraken uit het addendum op het coalitieakkoord - Uitbreiding van de griffie met een communicatiemedewerker (2021-2022) - Verlenging bewonersondersteuning (2022) - pilot digitaal wijkpanel (2021)

Naam	**BR Wijkfondsen (W1;W2;W3;W4;W5;W6;W7;W8)**
Doel	In uitzondering op reguliere begrotingsuitgangspunten is budgetoverheveling voor de wijkfondsen naar een volgend jaar toegestaan. Jaarlijks wordt het surplus of tekort op wijkfondsen gestort respectievelijk onttrokken aan de reserve.

EMU-saldo 2022

Sinds 1999 bestaat de Economische en Monetaire Unie (EMU), die in Europa verantwoordelijk is voor het gezamenlijke monetaire beleid van de deelnemende landen. Deze EMU-landen zijn gehouden aan de –met elkaar afgesproken- eis om het begrotingstekort van de overheid niet te laten stijgen boven de 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Deze grens van 3% geldt voor de gehele overheid, dus inclusief de gemeenten, provincies en waterschappen.
Europese afspraken over de realisatie van genoemde 3% zijn in Nederland vertaald in de wet Houdbare Overheidsfinanciën (wet Hof). Hierin is benadrukt dat Rijk en decentrale overheden gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor de beheersing van het Nederlandse EMU-tekort. Eén van de uitwerkingen van de wet Hof is de verplichting voor decentrale overheden, waaronder gemeenten, in de begroting het EMU-saldo te presenteren, dat voortvloeit uit die begroting.
In Europees verband is afgesproken dat in verband met de uitzonderlijke omstandigheden, de bestrijding van de gevolgen van de coronacrisis, de afspraken over het EMU-saldo en de maximale EMU-schuld van landen (60% van het BBP) tijdelijk buiten werking worden gesteld. De verplichting uit de wet Hof voor gemeenten om het EMU-saldo te presenteren valt daar niet onder. Deze blijft overeind staan.
Het EMU-saldo wordt berekend op een manier die afwijkt van de manier waarop bij gemeenten het begrotingsresultaat wordt bepaald. Decentrale overheden zijn gehouden aan de regelgeving in het BBV, dat uitgaat van een stelsel van baten en lasten. Het zogenaamde EMU-saldo is een saldo van inkomsten en uitgaven (dus op kasbasis) en om dat te kunnen bepalen is bovenop het begrote saldo van lasten en baten een aanvullende berekening nodig. Uitgangspunt is het exploitatiesaldo vóór toevoegingen aan of dekking uit reserves vermeerderd met het saldo van investeringen -/- afschrijvingen
In het overzicht is het EMU-saldo berekend voor de jaren 2021 tot en met 2023, zoals dat voortvloeit uit deze begroting.

	Omschrijving	2021 x € 1000,- Volgens realisatie tot en met sept. 2021	2022 x € 1000,- Volgens begroting 2022	2023 x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2022
1.	Exploitatiesaldo **vóór** toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	19.480	-12.898	5.597
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	55.621	38.140	26.194
3.	Mutatie voorzieningen			
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)			
5.	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa			
Berekend EMU-saldo		**-36.141**	**-51.038**	**-20.597**

Mutaties in voorzieningen en in voorraden (inclusief GREX) lopen in Arnhem via de reguliere begroting en zijn dus al opgenomen in het exploitatiesaldo.

Voor de jaren 2019 tot en met 2022 is voor de decentrale overheden (gemeenten, provincies en waterschappen) een zogeheten macronorm vastgesteld van 0,4% van het BBP, wat neerkomt op een bedrag van € 3,579 miljard. De decentrale overheden hebben in overleg bepaald dat van deze macronorm aan gemeenten een norm van 0,27% wordt toegewezen .Op basis van de vastgestelde Begroting 2021 is deze macronorm voor de gemeente Arnhem vertaald in een individuele EMU-referentiewaarde van € 28,64 miljoen. Hierbij moet worden opgemerkt

dat de individuele referentiewaarde geen norm is in de zin dat die niet mag worden overschreden, maar een indicatie van het aandeel dat de gemeente mag hebben in het genoemde toegestane gezamenlijke EMU-tekort voor decentrale overheden van € 3,579 miljard.

Naar verwachting zal het EMU-tekort van de gemeente in 2021 en 2022 het toegestane maximum overschrijden. De overschrijdingen in 2021 wordt voornamelijk verklaard door de investeringen in Valkenhuizen en Museum Arnhem. Eénmalige uitbijters die in 2022 en 2023 niet voorkomen.
In 2022 wordt de overschrijding vooral verklaard door het voorziene begrotingstekort (voor reserves) en de investering van € 10 miljoen in de restauratie van de Blauwe Golven.
Voor het jaar 2023 wordt geen overschrijding voorzien, maar hier moet de kanttekening bij worden geplaatst dat in de voorliggende MJPB (en dan vooral de planning van investeringen) nog geen zgn. anticyclische investeringen in het kader van het Herstelplan Corona zijn opgenomen.

Overzicht geraamde lasten en baten per taakveld

	Lasten						
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	20.664	17.909	19.266	18.966	19.164	19.179	18.819
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	5	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	13.570	16.864	23.316	17.446	15.372	13.933	13.912
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	183	78	78	739	554	79	79
Begeleide participatie	40.423	38.580	41.131	36.982	35.755	34.294	33.664
Begraafplaatsen en crematoria	50	48	48	48	48	48	48
Beheer overige gebouwen en gronden	1.471	1.924	1.877	2.005	2.100	2.144	1.853
Belastingen overig	2	5	5	5	5	5	5
Bestuur	7.725	6.993	7.650	7.593	7.623	7.623	7.623
Burgerzaken	5.296	6.152	6.507	6.551	6.595	6.502	6.502
Crisisbeheersing en brandweer	12.562	13.093	13.336	13.664	13.656	13.655	13.641
Cultureel erfgoed	1.719	1.399	1.466	1.254	1.239	1.246	1.246
Cultuurpresentatie, -prod en -part	18.093	17.947	21.727	19.698	21.141	21.129	21.105
Economische havens en waterwegen	1.168	641	1.081	1.076	1.071	1.067	1.062
Economische ontwikkeling	3.872	3.994	3.659	3.498	3.420	3.417	3.413
Economische promotie (Arnhem promo)	2.369	2.484	3.078	2.794	2.513	2.712	2.511
Geëscaleerde zorg jeugd	5.086	5.264	5.368	5.790	5.790	5.710	5.710
Geëscaleerde zorg volwassenen	71.845	55.629	59.970	59.730	59.773	59.773	59.773
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	37.397	29.050	28.258	28.800	32.976	22.764	20.276
Inkomensregelingen	163.570	142.158	142.869	139.020	140.240	140.241	140.241
Maatwerkdienstverlening jeugd	51.998	50.072	52.688	56.951	56.668	56.634	57.633
Maatwerkdienstverlening volwassenen	45.046	49.985	51.638	50.196	50.534	50.149	49.651
Maatwerkvoorziening WMO	5.655	5.261	5.586	5.641	5.641	5.641	5.641
Media	9.044	9.086	9.086	9.302	9.302	9.302	9.302
Milieubeheer	9.684	8.627	13.586	8.418	5.143	7.092	4.867
Musea	4.415	4.756	4.360	4.954	4.954	4.954	4.954
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	18.394	17.062	18.364	17.906	17.917	17.905	17.915
Onderwijshuisvesting	18.222	19.455	19.586	19.258	20.289	21.755	23.326
Openb groen en (openlucht) recreatie	10.780	12.027	13.230	12.944	12.152	11.947	11.860
Openbaar vervoer	1.089	879	872	893	888	884	880
Openbare orde en veiligheid	5.833	5.056	8.602	7.388	6.887	6.887	6.886
Overhead	74.498	65.969	69.096	70.151	67.978	68.834	69.170
Overige baten en lasten	878	1.279	-312	2.759	2.411	3.231	4.633
OZB Niet-Woningen	1.068	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	2.930	4.085	4.085	3.985	3.985	3.985	3.985
Parkeren	9.825	10.258	11.537	10.493	10.428	10.415	10.142
Riolering	12.390	13.336	12.892	13.222	13.470	13.323	13.461
Ruimtelijke ordening	1.285	1.510	3.743	3.142	2.292	1.824	1.824
Samenkracht en burgerparticipattie	17.129	18.099	18.225	17.511	16.524	15.593	15.549
Sportaccommodaties	4.733	3.402	3.897	4.090	4.343	4.205	4.252
Sportbeleid en activering	21.355	17.108	17.825	17.866	17.914	17.914	17.915
Treasury	-1.488	-1.449	-1.449	-3.197	-4.100	-4.197	-3.197
Vennootschapsbelasting VpB	288	600	600	600	600	600	600
Verkeer en vervoer	22.796	23.563	23.092	25.191	25.468	25.531	25.569
Volksgezondheid	6.337	6.819	7.390	7.416	7.570	7.404	7.439
Wijkteams	20.282	20.765	21.250	21.221	21.221	21.222	21.222
Wonen en bouwen	5.847	5.515	6.411	7.071	7.000	7.188	6.670
Eindtotaal	787.382	733.338	776.569	761.032	756.518	745.741	743.628

	Baten						
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	19.220	20.640	21.985	21.392	21.392	21.392	21.392
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	449.997	415.275	434.826	453.138	446.221	445.107	446.216
Arbeidsparticipatie	507	0	390	46	0	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	37	59	44	44	44	44	44
Begeleide participatie	1.003	0	712	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	24	16	16	16	16	16	16
Beheer overige gebouwen en gronden	284	250	579	780	780	780	579
Belastingen overig	-244	381	381	381	381	381	381
Bestuur	2.063	1.555	1.924	1.562	1.562	1.562	1.562
Burgerzaken	1.769	2.112	2.112	2.127	2.013	2.553	2.553
Crisisbeheersing en brandweer	1.477	1.234	1.572	1.256	1.256	1.256	1.256
Cultureel erfgoed	516	546	558	558	558	558	558
Cultuurpresentatie, -prod en -part	4.822	5.717	5.319	5.820	5.820	5.820	5.820
Economische havens en waterwegen	978	474	913	913	913	913	913
Economische ontwikkeling	151	137	137	137	137	137	137
Economische promotie (Arnhem promo)	1.128	739	1.440	817	917	917	917
Geëscaleerde zorg jeugd	126	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	1.891	1.612	1.771	1.665	1.665	1.665	1.665
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	43.316	32.565	29.132	29.727	34.701	24.060	21.284
Inkomensregelingen	142.734	112.773	117.309	114.526	115.877	115.877	115.877
Maatwerkdienstverlening jeugd	31	7	7	7	7	7	7
Maatwerkdienstverlening volwassenen	4.082	3.985	4.193	3.965	3.965	3.965	3.965
Maatwerkvoorziening WMO	23	50	50	50	50	50	50
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	4.280	1.953	3.775	1.693	1.475	3.662	1.462
Musea	237	118	118	118	118	118	118
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	10.038	9.299	9.866	9.657	9.657	9.657	9.657
Onderwijshuisvesting	4.799	4.259	4.406	4.307	4.307	4.307	4.307
Openb groen en (openlucht) recreatie	1.434	692	975	692	692	692	692
Openbaar vervoer	1.281	1.292	1.314	1.314	1.314	1.314	1.314
Openbare orde en veiligheid	697	501	3.215	1.278	778	778	778
Overhead	5.994	4.121	5.299	4.715	4.715	4.715	4.716
Overige baten en lasten	589	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	29.732	28.706	28.706	28.706	28.706	28.706	28.706
OZB Woningen	26.572	27.739	27.739	28.016	28.060	28.078	28.161
Parkeren	11.387	14.635	15.229	15.452	15.359	15.267	15.176
Riolering	16.435	17.161	17.161	17.148	17.156	17.161	17.161
Ruimtelijke ordening	38	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	349	60	704	125	0	0	0
Sportaccommodaties	4.616	4.292	4.675	4.727	4.727	4.727	4.727
Sportbeleid en activering	3.563	0	163	0	0	0	0
Treasury	2.050	2.537	2.136	2.390	2.390	2.390	2.390
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	1.798	586	595	606	606	606	606
Volksgezondheid	587	613	788	622	622	622	622
Wijkteams	12	18	18	18	18	18	18
Wonen en bouwen	4.773	4.515	4.837	4.476	4.436	4.551	4.401
Eindtotaal	807.199	723.220	757.089	764.987	763.412	754.430	750.204

	Exploitatieresultaat						
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	1.444	-2.731	-2.719	-2.426	-2.228	-2.213	-2.573
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	-449.992	-415.275	-434.826	-453.138	-446.221	-445.107	-446.216
Arbeidsparticipatie	13.062	16.864	22.926	17.400	15.372	13.934	13.912
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	146	19	34	695	510	35	35
Begeleide participatie	39.421	38.580	40.419	36.982	35.755	34.294	33.664
Begraafplaatsen en crematoria	26	32	32	32	32	32	32
Beheer overige gebouwen en gronden	1.187	1.674	1.297	1.224	1.320	1.364	1.274
Belastingen overig	246	-376	-376	-376	-376	-376	-376
Bestuur	5.662	5.439	5.726	6.032	6.061	6.061	6.061
Burgerzaken	3.527	4.040	4.396	4.425	4.582	3.948	3.948
Crisisbeheersing en brandweer	11.085	11.860	11.764	12.408	12.400	12.399	12.384
Cultureel erfgoed	1.203	853	908	696	681	688	688
Cultuurpresentatie, -prod en -part	13.271	12.229	16.409	13.878	15.321	15.309	15.285
Economische havens en waterwegen	190	167	167	163	158	153	149
Economische ontwikkeling	3.721	3.857	3.522	3.362	3.283	3.280	3.277
Economische promotie (Arnhem promo)	1.241	1.745	1.638	1.977	1.596	1.795	1.594
Geëscaleerde zorg jeugd	4.959	5.264	5.368	5.790	5.790	5.710	5.710
Geëscaleerde zorg volwassenen	69.954	54.016	58.198	58.066	58.108	58.108	58.108
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	-5.919	-3.515	-874	-927	-1.725	-1.296	-1.008
Inkomensregelingen	20.836	29.385	25.560	24.494	24.363	24.364	24.364
Maatwerkdienstverlening jeugd	51.967	50.065	52.681	56.944	56.661	56.627	57.626
Maatwerkdienstverlening volwassenen	40.964	46.000	47.445	46.231	46.569	46.184	45.686
Maatwerkvoorziening WMO	5.632	5.211	5.536	5.591	5.591	5.591	5.591
Media	9.044	9.086	9.086	9.302	9.302	9.302	9.302
Milieubeheer	5.405	6.674	9.811	6.725	3.668	3.430	3.405
Musea	4.177	4.638	4.242	4.836	4.836	4.836	4.836
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	8.356	7.763	8.498	8.249	8.259	8.248	8.258
Onderwijshuisvesting	13.423	15.196	15.180	14.951	15.982	17.448	19.019
Openb groen en (openlucht) recreatie	9.346	11.335	12.255	12.252	11.460	11.255	11.168
Openbaar vervoer	-192	-413	-442	-421	-426	-430	-435
Openbare orde en veiligheid	5.135	4.556	5.387	6.110	6.109	6.109	6.108
Overhead	68.504	61.848	63.797	65.436	63.263	64.119	64.453
Overige baten en lasten	289	1.279	-312	2.759	2.411	3.231	4.633
OZB Niet-Woningen	-28.664	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706
OZB Woningen	-23.643	-23.655	-23.655	-24.031	-24.075	-24.094	-24.176
Parkeren	-1.563	-4.377	-3.693	-4.959	-4.931	-4.852	-5.034
Riolering	-4.045	-3.824	-4.269	-3.926	-3.686	-3.839	-3.701
Ruimtelijke ordening	1.247	1.510	3.743	3.142	2.292	1.824	1.824
Samenkracht en burgerparticipattie	16.780	18.039	17.521	17.387	16.524	15.593	15.549
Sportaccommodaties	117	-889	-778	-637	-384	-523	-475
Sportbeleid en activering	17.792	17.108	17.662	17.866	17.914	17.914	17.915
Treasury	-3.538	-3.986	-3.585	-5.587	-6.490	-6.587	-5.587
Vennootschapsbelasting VpB	288	600	600	600	600	600	600
Verkeer en vervoer	20.998	22.977	22.497	24.585	24.862	24.925	24.962
Volksgezondheid	5.751	6.206	6.602	6.794	6.948	6.782	6.817
Wijkteams	20.270	20.747	21.233	21.203	21.204	21.204	21.204
Wonen en bouwen	1.074	1.000	1.574	2.595	2.564	2.637	2.269
Eindtotaal	-19.817	10.118	19.480	-3.954	-6.894	-8.690	-6.576

	Toevoegingen aan reserve						
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	505	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	2.904	554	554	554	554	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	2.107	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	0
Bestuur	318	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	72	72	71	71	71	71	71
Cultureel erfgoed	209	209	237	237	237	237	237
Cultuurpresentatie, -prod en -part	988	999	1.019	1.140	1.174	1.208	1.264
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	134	0	800	0	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	114	0	210	170	50	50	50
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	1.024	0	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	2.185	2.758	2.755	170	950	524	15.433
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening jeugd	985	628	628	12.530	1.082	1.000	1.000
Maatwerkdienstverlening volwassenen	554	0	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	6.939	1	56	1	1	1	1
Musea	0	0	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	38	38	63	63	63	63	63
Onderwijshuisvesting	9.747	8.500	8.845	9.434	8.674	7.568	7.654
Openb groen en (openlucht) recreatie	963	0	83	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	360	0	0	0	0	0	0
Overhead	271	546	655	655	655	655	655
Overige baten en lasten	36.763	12.932	28.107	19.209	20.456	21.736	20.000
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	0
Parkeren	6.786	6.129	6.893	6.812	6.742	6.739	6.711
Riolering	349	227	236	545	549	550	646
Ruimtelijke ordening	876	0	2.000	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	1.963	0	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	518	518	650	650	650	650	650
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	999	921	926	4.276	826	826	826
Volksgezondheid	285	151	188	188	188	188	188
Wijkteams	19	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	686	43	365	50	43	194	396
Eindtotaal	79.661	35.226	55.342	56.755	42.967	42.260	55.847

Onttrekkingen aan reserves							
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	385	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	2.571	554	4.081	1.516	739	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	2.262	790	3.353	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	0
Bestuur	414	21	339	21	21	21	21
Burgerzaken	0	671	671	599	303	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	71	50	46	43	43	49	42
Cultureel erfgoed	357	226	411	198	188	199	204
Cultuurpresentatie, -prod en -part	779	561	1.477	771	655	620	651
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	388	100	100	300	300	300	300
Economische promotie (Arnhem promo)	13	0	150	400	0	200	0
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	1.603	0	1.338	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	175	0	2.660	21	3	7	15.204
Inkomensregelingen	523	0	1.803	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening jeugd	1.700	750	1.057	99	81	498	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	1.499	0	669	0	0	0	0
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0	0	0
Media	50	50	50	50	50	50	50
Milieubeheer	6.266	3.200	7.587	3.180	248	15	17
Musea	0	0	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	574	18	67	21	33	22	33
Onderwijshuisvesting	6.695	7.131	7.840	8.020	7.991	8.517	9.668
Openb groen en (openlucht) recreatie	593	762	1.783	1.135	638	412	330
Openbaar vervoer	120	0	0	25	25	25	25
Openbare orde en veiligheid	984	300	660	300	300	300	300
Overhead	3.376	1.167	1.357	1.228	468	688	212
Overige baten en lasten	14.472	18.674	21.890	21.340	15.118	13.095	13.637
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	0
Parkeren	4.893	4.849	6.352	4.921	4.790	4.752	4.508
Riolering	161	735	379	850	848	771	919
Ruimtelijke ordening	1.150	0	876	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	2.759	863	2.342	455	200	0	0
Sportaccommodaties	734	241	826	392	284	435	509
Sportbeleid en activering	370	85	85	85	85	85	85
Treasury	0	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	2.843	3.062	2.830	6.510	2.369	2.025	2.013
Volksgezondheid	512	67	285	80	235	73	118
Wijkteams	159	116	116	16	16	16	16
Wonen en bouwen	392	301	1.345	226	41	394	409
Eindtotaal	59.844	45.344	74.822	52.801	36.073	33.571	49.271

Saldo Totaal							
	Rekening	Begroting 2021		Begroting	Meerjarenraming		
	2020	Geamendeerd	Juli	2022	2023	2024	2025
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	1.059	-2.731	-2.719	-2.426	-2.228	-2.213	-2.573
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	-449.487	-415.275	-434.826	-453.138	-446.221	-445.107	-446.216
Arbeidsparticipatie	13.396	16.864	19.399	16.437	15.187	13.934	13.912
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	146	19	34	695	510	35	35
Begeleide participatie	39.266	37.790	37.066	36.982	35.755	34.294	33.664
Begraafplaatsen en crematoria	26	32	32	32	32	32	32
Beheer overige gebouwen en gronden	1.187	1.674	1.297	1.224	1.320	1.364	1.274
Belastingen overig	246	-376	-376	-376	-376	-376	-376
Bestuur	5.566	5.418	5.387	6.011	6.040	6.040	6.040
Burgerzaken	3.527	3.370	3.725	3.826	4.279	3.948	3.948
Crisisbeheersing en brandweer	11.086	11.882	11.789	12.436	12.428	12.420	12.412
Cultureel erfgoed	1.054	836	734	735	730	726	722
Cultuurpresentatie, -prod en -part	13.480	12.667	15.951	14.247	15.840	15.898	15.898
Economische havens en waterwegen	190	167	167	163	158	153	149
Economische ontwikkeling	3.466	3.757	4.222	3.062	2.983	2.980	2.977
Economische promotie (Arnhem promo)	1.342	1.745	1.698	1.747	1.646	1.645	1.644
Geëscaleerde zorg jeugd	4.959	5.264	5.368	5.790	5.790	5.710	5.710
Geëscaleerde zorg volwassenen	69.374	54.016	56.861	58.066	58.108	58.108	58.108
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	-3.909	-758	-778	-778	-778	-778	-778
Inkomensregelingen	20.313	29.385	23.757	24.494	24.363	24.364	24.364
Maatwerkdienstverlening jeugd	51.252	49.943	52.252	69.375	57.662	57.129	58.626
Maatwerkdienstverlening volwassenen	40.019	46.000	46.776	46.231	46.569	46.184	45.686
Maatwerkvoorziening WMO	5.632	5.211	5.536	5.591	5.591	5.591	5.591
Media	8.994	9.036	9.036	9.252	9.252	9.252	9.252
Milieubeheer	6.078	3.475	2.281	3.547	3.421	3.416	3.390
Musea	4.177	4.638	4.242	4.836	4.836	4.836	4.836
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	7.820	7.783	8.494	8.290	8.290	8.289	8.288
Onderwijshuisvesting	16.475	16.565	16.185	16.364	16.665	16.498	17.006
Openb groen en (openlucht) recreatie	9.716	10.573	10.555	11.117	10.822	10.843	10.838
Openbaar vervoer	-312	-413	-442	-446	-451	-455	-460
Openbare orde en veiligheid	4.512	4.256	4.727	5.810	5.809	5.809	5.808
Overhead	65.399	61.227	63.094	64.862	63.450	64.085	64.896
Overige baten en lasten	22.581	-4.463	5.905	628	7.749	11.872	10.996
OZB Niet-Woningen	-28.664	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706	-28.706
OZB Woningen	-23.643	-23.655	-23.655	-24.031	-24.075	-24.094	-24.176
Parkeren	331	-3.097	-3.151	-3.068	-2.979	-2.866	-2.831
Riolering	-3.857	-4.332	-4.412	-4.231	-3.985	-4.060	-3.973
Ruimtelijke ordening	973	1.510	4.867	3.142	2.292	1.824	1.824
Samenkracht en burgerparticipattie	15.983	17.177	15.179	16.932	16.324	15.593	15.549
Sportaccommodaties	-99	-612	-954	-380	-18	-308	-335
Sportbeleid en activering	17.422	17.023	17.577	17.781	17.829	17.829	17.830
Treasury	-3.538	-3.986	-3.585	-5.587	-6.490	-6.587	-5.587
Vennootschapsbelasting VpB	288	600	600	600	600	600	600
Verkeer en vervoer	19.154	20.836	20.594	22.351	23.320	23.726	23.776
Volksgezondheid	5.523	6.290	6.505	6.902	6.901	6.897	6.887
Wijkteams	20.130	20.631	21.117	21.187	21.188	21.188	21.188
Wonen en bouwen	1.369	742	594	2.419	2.566	2.436	2.256
Eindtotaal	0	0	0	0	0	0	0

Overzicht taakvelden per programma (lasten)

	Lasten						
	S00	S01	S02	S03	S04	S05	S06
	Bestuur Dienstverlening en financiën	Veiligheid	Bereikbaarheid	Economie	Onderwijs	Cultuur	Patricipatie en armoedebestrijding
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	6.071
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	739	0	0	0
Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0	29.392
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	2.005	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	5	0	0	0	0	0	0
Bestuur	7.593	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	6.551	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	13.664	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	1.254	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	19.543	0
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	3.498	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	2.794	0	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	126.784
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	0	0	4.178
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0	8.930	0
Milieubeheer	51	0	0	0	0	0	0
Musea	0	0	0	0	0	4.954	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	5.992	0	0
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	13.611	0	0
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	893	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	0	5.715	0	0	0	0	0
Overhead	67.992	0	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	2.759	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	3.985	0	0	0	0	0	0
Parkeren	0	0	7.304	0	0	0	0
Riolering	0	0	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	0	0	0	0	0	0	0
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	-3.197	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	600	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	0	14.715	0	0	0	0
Volksgezondheid	0	0	0	0	0	0	0
Wijkteams	541	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0	0
Eindtotaal	88.886	19.380	22.911	7.032	19.603	34.680	166.425

	Lasten						
	S07	S08	S09	S10	S11	S12	
	Zorg	Welzijn en inclusie	Gezondheid en sport	Klimaat energie en milieu	Ruimtelijke ontwikkeling	Wonen en leefomgeving	Totaal Stad
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	12.495	12.495
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	1.292	0	0	0	0	7.363
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	739
Begeleide participatie	192	0	0	0	0	0	29.584
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	48	0	0	0	48
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	2.005
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	5
Bestuur	0	0	0	0	0	0	7.593
Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	6.551
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0	13.664
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	1.254
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	0	19.543
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	1.076	1.076
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	3.498
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0	0	2.794
Geëscaleerde zorg jeugd	1.943	0	0	0	0	0	1.943
Geëscaleerde zorg volwassenen	18.909	18.936	0	0	0	0	37.845
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	28.800	0	28.800
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	126.784
Maatwerkdienstverlening jeugd	11.604	2	0	0	0	0	11.606
Maatwerkdienstverlening volwassenen	2.388	0	0	0	0	0	6.566
Maatwerkvoorziening WMO	-1.116	0	0	0	0	0	-1.116
Media	0	0	0	0	0	0	8.930
Milieubeheer	0	0	0	5.387	2.585	0	8.023
Musea	0	0	0	0	0	0	4.954
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	0	0	5.992
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0	13.611
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	9.213	9.213
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	893
Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	0	0	5.715
Overhead	0	0	0	0	0	0	67.992
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	2.759
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	3.985
Parkeren	0	0	0	0	0	0	7.304
Riolering	0	0	0	0	0	13.222	13.222
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	3.142	0	3.142
Samenkracht en burgerparticipattie	7.883	3.564	0	0	0	0	11.447
Sportaccommodaties	0	0	2.721	0	0	0	2.721
Sportbeleid en activering	0	0	12.643	0	0	0	12.643
Treasury	0	0	0	0	0	0	-3.197
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	600
Verkeer en vervoer	0	0	0	0	0	2.053	16.767
Volksgezondheid	0	0	6.913	0	0	0	6.913
Wijkteams	16.746	0	0	0	0	0	17.287
Wonen en bouwen	0	0	0	0	4.104	2.967	7.071
Eindtotaal	58.550	23.794	22.326	5.387	38.631	41.026	548.631

	Lasten				
	GEB 1	GEB 2	GEB 3	GEB 4	GEB 5
	CSA	Noordwest	Noordoost	Presikhaaf	Malburgen
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Afval	745	1.124	860	620	1.020
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	1.714	1.412	1.008	1.412	2.117
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	1.022	884	985	980	1.109
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0
Bestuur	0	0	0	0	0
Burgerzaken	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	58	29	2	24	26
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	305	703	292	467	846
Geëscaleerde zorg volwassenen	4.812	2.406	2.691	1.972	4.892
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	1.777	1.573	1.222	1.723	2.841
Maatwerkdienstverlening jeugd	3.891	7.327	4.673	3.951	6.634
Maatwerkdienstverlening volwassenen	6.847	6.091	4.954	5.438	7.249
Maatwerkvoorziening WMO	725	764	1.193	757	1.253
Media	46	46	46	46	46
Milieubeheer	51	46	45	43	40
Musea	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.373	1.201	1.194	1.567	3.116
Onderwijshuisvesting	0	822	108	734	1.161
Openb groen en (openlucht) recreatie	339	386	417	451	473
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	135	220	220	220	220
Overhead	256	269	238	222	312
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0
Parkeren	3.145	3	2	1	2
Riolering	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	726	1.029	768	707	854
Sportaccommodaties	66	133	204	35	81
Sportbeleid en activering	417	1.078	1.031	581	413
Treasury	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	1.665	1.204	960	1.097	964
Volksgezondheid	14	17	253	70	113
Wijkteams	483	528	583	630	537
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0
Eindtotaal	30.614	29.295	23.949	23.749	36.318

	Lasten				
	GEB 6	GEB 7	GEB 8	Totaal	Totaal
	Schuytgraaf Elderveld	De Laar Elden	Rijkerswoerd Kornenburg Vreedeburg	wijk	Lasten
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Afval	660	604	838	6.471	18.966
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	605	706	1.109	10.083	17.446
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	739
Begeleide participatie	557	802	1.059	7.398	36.982
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	48
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	2.005
Belastingen overig	0	0	0	0	5
Bestuur	0	0	0	0	7.593
Burgerzaken	0	0	0	0	6.551
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	13.664
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	1.254
Cultuurpresentatie, -prod en -part	11	7	0	156	19.698
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	1.076
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	3.498
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	2.794
Geëscaleerde zorg jeugd	534	310	389	3.847	5.790
Geëscaleerde zorg volwassenen	1.293	758	3.062	21.886	59.730
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	28.800
Inkomensregelingen	883	872	1.344	12.236	139.020
Maatwerkdienstverlening jeugd	7.128	4.732	7.008	45.345	56.951
Maatwerkdienstverlening volwassenen	3.551	3.519	5.980	43.630	50.196
Maatwerkvoorziening WMO	664	592	807	6.757	5.641
Media	46	46	46	372	9.302
Milieubeheer	65	42	63	396	8.418
Musea	0	0	0	0	4.954
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.265	1.162	1.036	11.914	17.906
Onderwijshuisvesting	2.823	0	0	5.647	19.258
Openb groen en (openlucht) recreatie	603	431	631	3.731	12.944
Openbaar vervoer	0	0	0	0	893
Openbare orde en veiligheid	220	220	220	1.673	7.388
Overhead	273	237	352	2.159	70.151
Overige baten en lasten	0	0	0	0	2.759
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	3.985
Parkeren	26	1	9	3.190	10.493
Riolering	0	0	0	0	13.222
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	3.142
Samenkracht en burgerparticipattie	682	601	697	6.064	17.511
Sportaccommodaties	306	198	347	1.369	4.090
Sportbeleid en activering	567	282	854	5.223	17.866
Treasury	0	0	0	0	-3.197
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	600
Verkeer en vervoer	757	755	1.020	8.424	25.191
Volksgezondheid	3	23	9	502	7.416
Wijkteams	331	319	522	3.933	21.221
Wonen en bouwen	0	0	0	0	7.071
Eindtotaal	23.854	17.219	27.403	212.402	761.032

Overzicht taakvelden per programma (baten)

	Baten						
	S00	S01	S02	S03	S04	S05	S06
	Bestuur Dienstverlening en financiën	Veiligheid	Bereikbaarheid	Economie	Onderwijs	Cultuur	Patricipatie en armoedebestrijding
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	453.138	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	46
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	44	0	0	0
Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	780	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	381	0	0	0	0	0	0
Bestuur	1.562	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	2.127	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	1.256	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	558	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	5.820	0
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	137	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	817	0	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	114.058
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	17	0	0	0	0	0	0
Musea	0	0	0	0	0	118	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	1.786	0	0
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	704	0	0
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	1.314	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	0	1.238	0	0	0	0	0
Overhead	4.715	0	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	28.706	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	28.016	0	0	0	0	0	0
Parkeren	0	0	6.304	0	0	0	0
Riolering	0	0	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	0	0	0	0	0	0	0
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	2.390	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	0	45	0	0	0	0
Volksgezondheid	0	0	0	0	0	0	0
Wijkteams	0	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0	0
Eindtotaal	521.831	2.494	7.663	998	2.490	6.496	114.104

	Lasten						
	S07	S08	S09	S10	S11	S12	
	Zorg	Welzijn en inclusie	Gezondheid en sport	Klimaat energie en milieu	Ruimtelijke ontwikkeling	Wonen en leefomgeving	Totaal Stad
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	21.392	21.392
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	453.138
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	46
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	44
Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	16	0	0	0	16
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	780
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	381
Bestuur	0	0	0	0	0	0	1.562
Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	2.127
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0	1.256
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	558
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	0	5.820
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	913	913
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	137
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0	0	817
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	918	747	0	0	0	0	1.665
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	29.727	0	29.727
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	114.058
Maatwerkdienstverlening jeugd	7	0	0	0	0	0	7
Maatwerkdienstverlening volwassenen	3.965	0	0	0	0	0	3.965
Maatwerkvoorziening WMO	50	0	0	0	0	0	50
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	0	0	0	232	0	0	249
Musea	0	0	0	0	0	0	118
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	0	0	1.786
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0	704
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	692	692
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	1.314
Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	0	0	1.238
Overhead	0	0	0	0	0	0	4.715
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	28.706
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	28.016
Parkeren	0	0	0	0	0	0	6.304
Riolering	0	0	0	0	0	17.148	17.148
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	125	0	0	0	0	125
Sportaccommodaties	0	0	2.905	0	0	0	2.905
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	0	0	2.390
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	0	0	0	0	506	550
Volksgezondheid	0	0	154	0	0	0	154
Wijkteams	0	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	0	0	0	4.162	314	4.476
Eindtotaal	4.940	23.794	3.076	232	33.889	40.965	740.049

	Baten				
	GEB 1	GEB 2	GEB 3	GEB 4	GEB 5
	CSA	Noordwest	Noordoost	Presikhaaf	Malburgen
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Afval	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0
Begeleide participatie	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0
Bestuur	0	0	0	0	0
Burgerzaken	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	77	64	47	65	100
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0
Milieubeheer	261	278	171	125	180
Musea	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	877	634	713	1.119	2.502
Onderwijshuisvesting	0	531	97	569	925
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	5	5	5	5	5
Overhead	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0
Parkeren	9.143	1	1	1	1
Riolering	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	53	252	390	100	165
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	38	3	3	3	3
Volksgezondheid	27	21	222	62	95
Wijkteams	2	2	2	2	2
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0
Eindtotaal	10.482	1.792	1.650	2.051	3.977

	Baten				
	GEB 6	GEB 7	GEB 8	Totaal	Totaal
	Schuytgraaf Elderveld	De Laar Elden	Rijkerswoerd Kornenburg Vreedeburg	wijk	Baten
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Afval	0	0	0	0	21.392
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	453.138
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	46
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	44
Begeleide participatie	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	16
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	780
Belastingen overig	0	0	0	0	381
Bestuur	0	0	0	0	1.562
Burgerzaken	0	0	0	0	2.127
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	1.256
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	558
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	5.820
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	913
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	137
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	817
Geëscaleerde zorg jeugd	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg volwassenen	0	0	0	0	1.665
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	29.727
Inkomensregelingen	29	33	51	467	114.526
Maatwerkdienstverlening jeugd	0	0	0	0	7
Maatwerkdienstverlening volwassenen	0	0	0	0	3.965
Maatwerkvoorziening WMO	0	0	0	0	50
Media	0	0	0	0	0
Milieubeheer	110	104	216	1.445	1.693
Musea	0	0	0	0	118
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	704	744	578	7.871	9.657
Onderwijshuisvesting	1.482	0	0	3.603	4.307
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	692
Openbaar vervoer	0	0	0	0	1.314
Openbare orde en veiligheid	5	5	5	40	1.278
Overhead	0	0	0	0	4.715
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	28.706
OZB Woningen	0	0	0	0	28.016
Parkeren	1	1	1	9.148	15.452
Riolering	0	0	0	0	17.148
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	125
Sportaccommodaties	235	348	279	1.822	4.727
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	2.390
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	3	3	3	56	606
Volksgezondheid	0	41	0	467	622
Wijkteams	2	2	2	18	18
Wonen en bouwen	0	0	0	0	4.476
Eindtotaal	2.571	1.280	1.136	24.938	764.987

Mutaties circulaires

Overzicht (mutaties in) decentralisatieuitkeringen (DU), integratieuitkeringen (IU) en taakmutaties die verrekend worden met programma's.

DU Vrouwenopvang
Voor de vrouwenopvang zijn in de septembercirculaire 2020 structurele middelen (jaarlijks € 38,6 miljoen) toegevoegd aan het objectieve verdeelmodel voor de versterking van Veilig Thuis. Deze bijdrage is toegekend omdat door de vernieuwde wettelijke meldcode per 1-1-2019 een hogere stijging van meldingen en adviezen plaatsvindt dan dat van tevoren is ingeschat. Voor acute crisissituaties in de vrouwenopvang en voor het aanpakken van door- en uitstroomproblematiek is structureel € 14 miljoen toegevoegd aan het objectieve verdeelmodel. Arnhem ontvangt ruim € 1,8 meer ter dekking van de kosten die hiermee samenhangen.

De middelen in de DU Vrouwenopvang wijzigen in de meicirculaire 2021 op grond van extra kosten die voortkomen uit de stijging van het aantal slachtoffers dat contact legt met het Centrum Seksueel Geweld (structureel vanaf 2021). Sinds enkele jaren betalen wij als centrumgemeente mee aan het voortbestaan van de Centra Seksueel Geweld Enschede en Nijmegen. Geconstateerd moet worden dat er door slachtoffers van seksueel geweld steeds meer gebruik wordt gemaakt van de dienst- en hulpverlening van de CSG's. Dit resulteert er daaropvolgend in dat er ook meer geld geïnvesteerd moet worden.
Daarnaast is er voor 2021 sprake van een incidentele verhoging in het kader van schadelijke praktijken, waaronder eergerelateerd geweld, gedwongen huwelijken en vrouwelijke genitale verminking. Tot slot dragen gemeenten middels een uitname van landelijk € 0,17 miljoen bij aan de financiering van het Landelijk Knooppunt Huwelijksdwang en Achterlating. De gepresenteerde reeks wordt overgeheveld naar het beleidsveld. De afgelopen jaren is de nodige inzet m.b.t. eergerelateerd geweld en huwelijksdwang & achterlating gepleegd. Inmiddels is de aanpak van VGV hieraan toegevoegd. Hiervoor moeten de volgende zaken worden ontwikkeld:

- Sluitend netwerk van professionals, welke beschikbaar is voor het signaleren en bespreken van signalen VGV.
- Eenduidige werkwijze rondom registratie van VGV.
- Nazorg beschikbaar voor reeds besneden vrouwen en bij wie dit is voorkomen.
- Preventieplan t.b.v. trainingen en voorlichtingen voor zowel professionals als personen uit de doelgroep.

DU Versterking omgevingsveiligheidsdiensten
Gemeenten ontvangen jaarlijks in het kader van cluster 4 van de meerjaren agenda omgevingsveiligheid 2021-2024 een bedrag van in totaal € 3,825 miljoen. De middelen zijn bedoeld voor lokale versterking omgevingsveiligheid. Dit geeft gemeenten de ruimte om te komen tot lokale prioriteiten bij de uitvoering van omgevingsveiligheidsbeleid. Op die wijze wordt omgevingsveiligheid goed lokaal ingebed. Arnhem ontvangt voor de jaren 2021 tot en met 2014 een bedrag van € 29.000.

DU Uitstapprogramma prostituees
Het kabinet heeft vanaf 2021 structureel geld beschikbaar heeft gesteld voor een landelijk dekkend netwerk van uitstapprogramma’s om mensen die de prostitutie willen verlaten, hierbij te ondersteunen. Het gaat structureel om € 3 miljoen per jaar en om eenmalig € 1 miljoen extra in 2021. De middelen zullen worden toegekend aan de 18 aangewezen DUUP-gemeenten (decentralisatie-uitkering voor uitstapprogramma’s voor prostituees) voor het (laten) ontwikkelen en (laten) uitvoeren van regionale uitstapprogramma’s voor prostituees vanaf 1 januari 2021. Een uitstapprogramma is een programma waarbinnen begeleiding van prostituees plaatsvindt bij het vinden van werk of overige dagbesteding buiten de prostitutie. De programma’s hebben nadrukkelijk als doel om de stap naar ander werk dan prostitutie te vergemakkelijken en daarin ondersteuning te bieden. Arnhem ontvangt in 2021 € 165.000 en vanaf 2022 structureel € 123.000 voor het ontwikkelen en uitvoeren van een regionaal uitstapprogramma voor prostituees in samenwerking met Doetinchem en Apeldoorn.

IU Voogdij/18+
Zoals reeds in de vorige tweedaagse is aangegeven, wordt per 2022 het huidige woonplaatsbeginsel in de Jeugdwet aangepast. Het woonplaatsbeginsel bepaalt welke gemeente inhoudelijk en financieel verantwoordelijk is voor de jeugdzorg van een jeugdige. Uitgangspunt in de nieuwe definitie van het woonplaatsbeginsel is de gemeente waar de jeugdige zijn woonadres heeft volgens de Basisregistratie Personen. Voor Arnhem betekent dit extra middelen van circa € 2,6 miljoen in het gemeentefonds, die in het beleidsveld nodig zijn om de toename van het aantal jeugdigen te kunnen dekken. In de Perspectiefnota was gerekend met een bedrag van € 2,1 miljoen (zowel aan de baten als de lastenkant).

IU Inburgering
De inwerkingtreding van de nieuwe inburgeringswet is met een half jaar uitgesteld naar 1 januari 2022. Om die reden wordt de IU in 2021 verlaagd en als gevolg van het uitstel wordt een aanvullend bedrag ter beschikking gesteld voor de jaren 2021 tot en met 2026. Dit is bedoelt voor de zogenaamde ondertussen-groep, nieuwe instroom vanaf 1 juli 2021 en extra implementatiekosten voor gemeenten.

Taakmutatie rijksvaccinatieprogramma meningokokken en informed consent
Met ingang van 1 januari 2021 is de uitvoering van de vaccinatie tegen meningokokken overgedragen aan gemeenten. De daarmee gemoeide middelen worden toegevoegd aan het reeds eerder overgehevelde budget voor uitvoering van het rijksvaccinatieprogramma. Tot 1 januari 2022 zijn deze vaccinaties rechtstreeks door het RIVM aan de JGZ organisaties betaald. Afgesproken met VGGM is om deze financiële middelen 1 op 1 over te hevelen naar de VGGM/JGZ die het RVP in opdracht van de gemeenten uitvoert.
Daarnaast is in 2021 eenmalig een budget toegevoegd voor de uitvoering van de zogenoemde 'informed consent procedure RVP'. Deze procedure richt zich op het inbouwen van de toestemmingsverklaring in de registratie van het RVP, waarmee ouders (en kinderen vanaf 12 jaar) gevraagd worden om toestemming voor het delen van vaccinatiegegevens met het RIVM. Er wordt een bekostiging gegeven voor ICT. Dit heeft ermee te maken dat de overheid niet rechtstreeks een opdracht kan geven aan ICT leveranciers ivm Europese wetgeving. De lokale GGD'en krijgen nu via de gemeenten geld om hun eigen kinddossier leveranciers te betalen voor het inbouwen van 'informed consent'. Dit gaat om digitale toestemming van ouders om hun kinderen te vaccineren en de vaccinatiegegevens te verstrekken aan het RIVM voor epidemiologische doeleinden.

Taakmutatie prenataal huisbezoek door jeugdgezondheidszorg
Om een gezonde ontwikkeling van het ongeboren kind te bevorderen en het ontstaan van gezondheids- en ontwikkelingsrisico's voor het kind te beperken, is het van belang tijdig hulp en ondersteuning tijdens de zwangerschap te bieden. Vanaf 2022 krijgen gemeenten de taak een prenataal huisbezoek aan te bieden aan zwangere vrouwen en/of gezinnen in een kwetsbare situatie.

Taakmutatie Wet open overheid
Op 26 januari 2021 heet de Tweede Kamer de Wet open overheid aangenomen. Deze wet beoogt de gehele overheid transparanter en toegankelijker te maken. De financiële middelen bestaan zowel uit incidentele als structurele middelen. De incidentele middelen zijn bestemd voor het verbeteren van systemen, het opleiden van medewerkers en het aanpassen van processen in de organisatie. De structurele middelen zijn bedoeld voor de actieve openbaarmaking van de informatiecategorieën zoals bedoeld in de nieuwe wet, het aanwijzen van een contactfunctionaris en het beheer en onderhoud van de systemen. Het structurele budget vanaf 2026 bedraagt € 2 ton voor Arnhem.

Taakmutatie versterking gemeentelijke anti-discriminatievoorziening
Vanaf 2021 worden meer middelen toegevoegd aan de gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen (ADV's), omdat deze op dit moment zeer krap bemeten zijn en bij het grote publiek relatief onbekend zijn. De ruimere budgetten zijn ook nodig om de door de uitvoeringsorganisaties doorverwezen melders te kunnen bijstaan. Met deze middelen kan het ADV steviger neergezet worden, kan de meldingsbereidheid vergroot worden en draagt dit positief bij aan de ambitie in het plan 'Vrij zijn in Arnhem" gericht op het tegengaan en voorkomen van racisme en discriminatie.

Taakmutatie handhaving energielabel C kantoren
In het Bouwbesluit is vastgelegd dat per 1 januari 2023 een kantoor energielabel C of beter moet hebben om nog als kantoor gebruikt te mogen worden. De gemeente is het bevoegde gezag en handhaaft de wetgeving. De uitvoering zal bij de Odra te plaatsvinden. Deze taak zit nu nog niet in het werkprogramma van de Odra. Om deze aanvullende opdracht te kunnen verstrekken zijn deze middelen nodig.

Bijlagen

Bijlage 1	:	Normenkader
Bijlage 2	:	Overzicht onderdelen stad/wijk
Bijlage 3	:	Afkortingenlijst
Bijlage 4	:	Begrippenlijst

Normenkader

Proces	Programma	Externe wet- en regelgeving
Gemeentefonds (Financiën)	S00-S12	Circulaires gemeentefonds
Treasury (Financiën)	S00-S12	Wet financiering decentrale overheden (Fido) Besluit leningvoorwaarden decentrale overheden (Bldo) Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden (Ufdo) Regeling schatkistbankieren decentrale overheden Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo)
Investeringen (Financiën)	S00-S12	Burgerlijk Wetboek Gemeentewet (artikel 212) Algemene wet bestuursrecht Besluit begroting en Verantwoording
Jaarrekening (Financiën)	S00-S12	Besluit Begroting en Verantwoording Wet Normering Topinkomens Kadernota rechtmatigheid BADO (Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden) Wet markt en overheid Regeling beleidsindicatoren gemeenten Regeling vaststelling wijze waarop kengetallen worden vastgesteld en opgenomen in begroting en jaarverslag provincies en gemeenten Regeling vaststelling taakvelden en verstrekking informatie voor derden
Relatiebeheer	S00-S12	Geen specifieke wet- en regelgeving
Verplichtingen administratie (Financiën)	S00-S12	
Begroting (MJPB) en budgetbeheer	S00-S12	Besluit Begroting en Verantwoording
Aanbestedingen (Financiën)	S00-S12	Aanbestedingsreglement Werken Europese aanbestedingsregels en -richtlijnen Aanbestedingswet en -besluit
Fiscaal, pensioen, personeel	S00-S12	Fiscale Wet- en regelgeving Wet op het BTW compensatiefonds Wet inkomstenbelasting 2001 Wet op de loonbelasting 1964 Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen Pensioenwetgeving (gericht op een juiste, volledige en tijdige inhouding en afdracht van pensioenpremies Pensioenreglement ABP Wet Normering Topinkomens Wet financiering sociale verzekeringen CAR/UWO Algemene Verordening Gegevensbescherming Wet minimumloon Wetboek burgerlijke rechtsvordering
Verhuur accommodaties (o.a. sport, cultuur etc)	S00-S12	Gemeentewet (art. 160 lid 1 sub e en art. 171) Burgerlijk Wetboek deel 7, titel 4 (Huur) Algemene wet bestuursrecht
Subsidies	S00-S12	Algemene wet bestuursrecht (Awb) Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009)
Verhuur vastgoed	S00-S12	Burgerlijk Wetboek (deel 6 en 7) Gemeentewet (artikel 160 lid 1sub e en artikel 170) Leegstandswet Uitvoeringswet huurprijzen woonruimte

Proces	Programma	Externe wet- en regelgeving
		Besluit huurprijzen woonruimte
Opbrengsten parkeergelden	S00-S12	
WMO / Jeugd (Zorg)	S00-S12	Wet Maatschappelijke Ondersteuning 2015 Burgerlijk Wetboek Boek 1 Algemene wet bestuursrecht (Awb) Wet langdurige zorg Zorgverzekeringswet Uitvoeringsbesluit Wmo 2015 Wet op de Jeugdzorg, jeugdhulp bij gemeenten Jeugdwet Met bijbehorende regelingen en besluiten
Participatiewet	S00-S12	Participatiewet (Pw) IOAW IOAZ BUIG SUWI Algemene wet bestuursrecht (Awb) AOW Wet taaleis participatiewet Wijzigingswet participatiewet TOZO TONK Met bijbehorende regelingen en besluiten
Belastingen - Riool	S00-S12	Gemeentewet (artikel 229) Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009)
Belastingen - afval	S00-S12	Gemeentewet (artikel 229) Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009)
Bouwleges, lokale heffingen (ODRA)	S00-S12	Gemeentewet (art. 229) Algemene termijnenwet
Aankoop gronden, Grex	S00-S12	Burgerlijk Wetboek Wet Voorkeursrecht Gemeenten Onteigeningswet Wet Ruimtelijke Ordening Gemeentewet Wet Inrichting Landelijk Gebied BTW Compensatiefonds Besluit Begroting en Verantwoording
Belastingen	S00-S12	Gemeentewet Wet WOZ Algemene wet bestuursrecht Algemene wet inzake rijksbelastingen Invorderingswet 1990 Algemene termijnenwet Kostenwet Wet Dwangsom en Beroep bij niet tijdig beslissen (2009) Besluit Begroting en Verantwoording; Faillissementswet.
Waardebepaling woningen (WOZ proces)	S00-S12	Wet WOZ Hoofdstuk III artikel 16 t/m Art 29;
Belastingen – OZB (Financiën)	S00-S12	Gemeentewet (artikel 220). Gemeentelijke bevoegdheid tot het heffen van OZB
SiSa		Regeling informatieverstrekking SiSa Financiële verhoudingswet

Overzicht onderdelen stad/wijk

		STAD					WIJK					TOTAAL
		Lasten	Baten	Toevoegingen	Onttrekkingen	Totaal	Lasten	Baten	Toevoegingen	Onttrekkingen	Totaal	
Bedragen x € 1.000												
Bestuur, dienstverlening en financien		**88.886**	**521.831**	**19.864**	**23.028**	**436.110**	**6.734**	**18**	**0**	**175**	**-6.541**	**429.569**
	Automatisering	27.979	1.379	0	15	-26.584	37	0	0	0	-37	-26.621
	Bedrijfsvoering	13.989	5.059	249	1.213	-7.966	2.121	0	0	0	-2.121	-10.088
	College	1.832	0	0	0	-1.832	0	0	0	0	0	-1.832
	Financiën	4.454	511.330	19.209	21.165	508.832	0	0	0	175	175	509.007
	Herdenken	33	0	0	0	-33	0	0	0	0	0	-33
	Personeel en Organisatie	27.779	374	406	0	-27.810	0	0	0	0	0	-27.810
	Publieke dienstverlening	6.551	2.127	0	599	-3.826	0	0	0	0	0	-3.826
	Raad	2.571	0	0	21	-2.550	0	0	0	0	0	-2.550
	Regionale samenwerking	3.158	1.562	0	0	-1.596	0	0	0	0	0	-1.596
	Wijksturing en Wijkzaken	541	0	0	16	-525	4.575	18	0	0	-4.557	-5.083
Veiligheid		**19.380**	**2.494**	**71**	**343**	**-16.613**	**1.673**	**40**	**0**	**0**	**-1.632**	**-18.246**
	Openbare orde en veiligheid	18.338	2.124	71	343	-15.942	1.673	40	0	0	-1.632	-17.574
	Veiligheidshuis	1.042	370	0	0	-671	0	0	0	0	0	-671
Bereikbaarheid		**22.911**	**7.663**	**6.837**	**8.106**	**-13.979**	**8.786**	**9.148**	**802**	**0**	**-440**	**-14.419**
	Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	22.911	7.663	6.837	8.106	-13.979	8.786	9.148	802	0	-440	-14.419
Economie		**7.032**	**998**	**170**	**700**	**-5.504**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**-5.504**
	Economische Zaken / Acquisitie	4.567	181	0	300	-4.087	0	0	0	0	0	-4.087
	Evenementen	1.024	35	120	400	-709	0	0	0	0	0	-709
	Toerisme en recreatie	1.440	782	50	0	-708	0	0	0	0	0	-708
Onderwijs		**19.603**	**2.490**	**8.960**	**7.766**	**-18.307**	**17.561**	**11.474**	**537**	**276**	**-6.348**	**-24.655**
	Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	19.603	2.490	8.960	7.766	-18.307	17.561	11.474	537	276	-6.348	-24.655
Cultuur		**34.680**	**6.496**	**1.377**	**1.018**	**-28.543**	**527**	**0**	**0**	**0**	**-527**	**-29.071**
	Cultuur	33.294	5.920	1.140	821	-27.693	527	0	0	0	-527	-28.220
	Erfgoed	1.386	576	237	198	-850	0	0	0	0	0	-850
Participatie en armoedebestrijding		**166.425**	**114.104**	**554**	**1.516**	**-51.358**	**25.378**	**467**	**0**	**0**	**-24.911**	**-76.269**
	Armoedebeleid	6.457	100	0	0	-6.357	11.868	100	0	0	-11.768	-18.125
	Schulddienstverlening	37	0	0	0	-37	3.060	0	0	0	-3.060	-3.096

	Werk en Inkomen	159.931	114.004	554	1.516	-44.965	10.450	367	0	0	-10.083	-55.048
Zorg		**58.550**	**4.940**	**12.530**	**354**	**-65.786**	**121.295**	**0**	**0**	**0**	**-121.295**	**-187.082**
	Jeugd /Jeugdzorg	13.472	0	12.530	99	-25.903	41.604	0	0	0	-41.604	-67.507
	Zorg	45.078	4.940	0	255	-39.883	79.691	0	0	0	-79.691	-119.574
Welzijn en inclusie		**23.794**	**872**	**0**	**200**	**-22.722**	**9.929**	**0**	**0**	**0**	**-9.929**	**-32.651**
	Asielzaken	1.649	0	0	0	-1.649	14	0	0	0	-14	-1.663
	Inclusie	831	0	0	0	-831	184	0	0	0	-184	-1.015
	Welzijn	21.314	872	0	200	-20.242	9.731	0	0	0	-9.731	-29.974
Gezondheid en sport		**22.326**	**3.076**	**470**	**343**	**-19.377**	**7.094**	**2.290**	**368**	**214**	**-4.959**	**-24.336**
	Publieke gezondheid	6.961	170	79	36	-6.834	502	467	110	44	-100	-6.934
	Sport	15.365	2.905	391	307	-12.543	6.591	1.822	259	170	-4.858	-17.401
Klimaat, energie en milieu		**5.387**	**232**	**0**	**3.114**	**-2.041**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**-2.041**
	Duurzaamheid	5.387	232	0	3.114	-2.041	0	0	0	0	0	-2.041
Ruimtelijke ontwikkeling		**38.631**	**33.889**	**176**	**90**	**-4.829**	**396**	**1.445**	**1**	**3**	**1.051**	**-3.778**
	Grondzaken	28.825	29.737	176	27	763	0	0	0	0	0	763
	Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	9.806	4.152	0	62	-5.592	396	1.445	1	3	1.051	-4.541
Wonen en leefomgeving		**41.026**	**40.965**	**4.039**	**5.554**	**1.454**	**13.029**	**56**	**0**	**0**	**-12.973**	**-11.519**
	Dierenwelzijn	184	0	0	0	-184	184	0	0	0	-184	-368
	Groen	9.003	692	0	1.060	-7.251	2.970	0	0	0	-2.970	-10.221
	Openbare ruimte	28.872	39.959	3.995	4.275	11.366	9.875	56	0	0	-9.819	1.547
	Wonen	2.967	314	43	219	-2.477	0	0	0	0	0	-2.477
Totaal		548.631	740.049	55.047	52.134	188.504	212.402	24.938	1.708	667	-188.504	0

Afkortingenlijst

A.
APV – Algemene Plaatselijke Verordening
AR – Algemene Reserve
AST - Arnhemse standaard voor toegankelijkheid
ASV – Algemene Subsidieverordening Arnhem
AVG - Algemene Verordening Gegevensbescherming
AWB – Algemene Wet bestuursrecht

B.
B&W – Burgemeester & Wethouders
BBV – Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BBZ - Bijstandsbesluit Zelfstandigen
BEVI - Besluit externe veiligheid inrichtingen
BNG – Bank Nederlandse Gemeenten
BOTOC - Breed offensief tegen ondermijnende criminaliteit
BR – Bestemmingsreserve
BUIG – Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten
BV – Besloten Vennootschap
BVO - Bedrijfsvoeringsorganisatie

C.
CAO – Collectieve arbeidsovereenkomst
CBS – Centraal Bureau voor de Statistiek
CmK - Cultuureducatie met Kwaliteit
COELO – Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CPI - Consumentenprijsindex
CSA – Centrum, Spijkerkwartier en het Arnhemse Broek

D.
DB – Dagelijks Bestuur
DJI - Dienst Justitiële Inrichtingen
DU - Decentralisatie Uitkering
DVO – Dienstverleningsovereenkomst

E.
EV – Eigen Vermogen
EN – Europese Norm
EMU – Economische en Monetaire Unie

F.
FDFA - Fashion + Design Festival Arnhem
FIDO – Financiering Decentrale Overheden
FJP – Financiële Jaarrapportage Projecten
FTE – fulltime-equivalent (formatieplaats)

G.
GGZ - Geestelijke gezondheidszorg
GO – Georganiseerd Overleg
GR – Gemeenschappelijke Regeling
GRP – Gemeentelijk Rioleringsplan
G40 - Netwerk van 40 (middel)grote steden

H.
HAN - Hogeschool Arnhem Nijmegen
HOV - Hoogwaardig Openbaar Vervoer

I.
ICT – Informatie- en communicatietechnologie
IHP - Integraal Huisvestingsplan
IPKW- Industriepark Kleefse Waard

J.
JGZ – Jeugdgezondheidszorg
JOGG – Jongeren Op Gezond Gewicht
JOP - Jongeren Ontmoetingsplek

M.
MBO – Middelbaar beroepsonderwijs
MFC – Multi Functioneel Centrum
MIP – Meerjareninvesteringsplanning
MJPB – Meerjarenprogrammabegroting
MKB - Midden- en Kleinbedrijf

N.
NDSD - Netwerk Directeuren sociaal domein
NEN – Nederlandse Norm
NF2- Nederlands als tweede taal
NV – Naamloze Vennootschap

O.
OAB - Onderwijsachterstandenbeleid
OAT – Ondergronds Afval Transport
ODRA – Omgevingsdienst Regio Arnhem
OCW – Ministerie Onderwijs Cultuur en Wetenschap
OGGz – Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
OKA - OndernemersKontact Arnhem
OM - Openbaar Ministerie
OR – Openbare Ruimte
OV – Openbaar Vervoer
OZB – Onroerend Zaak Belasting
OZO - Overlast en Zorg Overleggen

P.
PAS - Programma Aanpak Stikstof
P&O – Personeel & Organisatie
PBA - Platform Binnenstad Arnhem
PGB - Persoonsgebondenbudget
PMD - Plastic-, metaalverpakkingen en drankenkartons
PO – Primair onderwijs
PvE - Programma van eisen

R.
RBL - Regionaal Bureau Leerlingzaken
RIEC - Regionale Informatie- en Expertise Centra
RKV – Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg
RMC – Regionaal Meld- en Coördinatiepunt
ROB - Raad voor het Openbaar Bestuur
ROC – Regionaal opleidingscentrum
RPW - Regionaal Programma Werklocaties

S.
SKK - Standaardsystematiek voor Kostenramingen
SO – speciaal onderwijs
StAB - Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen

SW – Sociale Werkvoorziening
SWT - Sociale wijkteams
SWOA – Stichting Welzijn Ouderen Arnhem
SZW – Sociale Zaken en Werkgelegenheid

T.
TLO - teams Leefomgeving

U.
UWV – Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen

V.
VGGM – Veiligheid- en Gezondheidsregio Gelderland Midden
VMBO – Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
Vpb - Vennootschapsbelasting
VNG – Vereniging Nederlandse Gemeenten
VO – Voortgezet Onderwijs
VRI – Verkeersregeling installatie
VSO – Voortgezet Speciaal Onderwijs
Vsv – Voortijdig schoolverlaten
VV - Vreemd vermogen
VVE – Voor- en vroegschoolse educatie
VWO – Voorbereidend wetenschappelijk onderwijs
VWS – Volksgezondheid welzijn en sport

W.
Wabo – Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
Wet hof – Wet houdbare overheidsfinanciën
WGR – Wet gemeenschappelijke regelingen
Wlz - Wet langdurige zorg
Wmo – Wet maatschappelijke ondersteuning
WOZ – Wet waardering onroerende zaken
Wsp - Werkgeversservicepunt
Wsw – Wet sociale werkvoorziening
WSW - Waarborgfonds Sociale Woningbouw
Wvggz - Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg

Z.
Zzp - Zelfstandige zonder personeel

Begrippenlijst

A.

Accress
Groei/daling van het gemeentefonds (zie ook trap-op-trap-afmethodiek).

Activa (vaste)
Bezittingen die langer dan één jaar meegaan en die in meerdere jaren worden afgeschreven (bijvoorbeeld gebouwen). Activa staan op de balans.

Afvalstoffenheffing
Betreft een heffing voor het inzamelen en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen. De heffing wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar gebruiker is van een woning (waarvoor een verplichting tot inzamelen geldt). De grondslag voor de heffing is het aantal inwoners (betreft twee categorieën: eenpersoons- of meerpersoonshuishouden). De heffing is een tijdvak-belasting en komt in aanmerking voor de ontheffingsregeling. Bij verhuizing naar een woning binnen of buiten Arnhem wordt ontheffing verleend voor de resterende volle maanden, dat de inwoner verhuisd is. Zodra er nieuwe bewoners ingeschreven worden, ontvangen deze bewoners een aanslag afvalstoffenheffing voor de resterende maanden.

Algemene dekkingsmiddelen
Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten zonder vooraf bepaald bestedingsdoel. De gemeente kan deze vrij besteden. Het gaat om de uitkeringen vanuit het Gemeentefonds, om bepaalde gemeentelijke belastingen (zoals OZB-belasting) en deelnemingen/dividend.

Algemene uitkering
Uitkering uit het gemeentefonds van het Rijk dat de gemeente geheel vrij mag besteden.

Algemene reserve
Het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente. Dit vormt een buffer voor financiële tegenvallers.

Auditing
Het controleren van een organisatie.

B.

Balans
De balans toont een overzicht van de bezittingen, schulden en eigen vermogen van de gemeente op een bepaald moment.

Baten
Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.

Baten en lasten (stelsel van)
Gemeenten werken met een stelsel van baten en lasten. Dit betekent dat inkomsten en uitgaven moeten worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben (dat wil zeggen het jaar waarin de prestatie geleverd is).

Bedrijfsvoering
De beheersing van, het toezicht op en de verantwoording over de bedrijfsprocessen binnen de gemeentelijke organisatie op basis van een bedrijfsvoeringsfilosofie.

Begroting
Een begroting geeft aan welke beleidsvoornemens de gemeente heeft, hoeveel middelen daarmee gemoeid zijn en uit welke bronnen die middelen afkomstig zijn.

Begrotingsresultaat
Financieel verschil tussen het bedrag dat volgens de begroting is toegestaan en het te verwachten bestede bedrag.

Begrotingstekort
Een begrotingstekort treedt op wanneer de lasten hoger zijn dan de baten.

Beheersmaatregel
Een activiteit die zich richt op het elimineren, vermijden of verkleinen van de oorzaak of het gevolg van een ongewenste gebeurtenis.

Belastingcapaciteit
De OZB is voor gemeenten de belangrijkste eigen belastinginkomsten. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. In dit geval de landelijk gemiddelde tarieven. Voor gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Naast de OZB wordt tevens gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing omdat de heffing niet kostendekkend hoeft te zijn, maar ook lager mag worden vastgesteld (er is dan sprake van belastingcapaciteit die niet benut wordt).
Benodigde weerstandscapaciteit
Het bedrag dat benodigd is om alle risico's in de begroting waarvoor geen maatregelen zijn getroffen, in financiële zin af te dekken.

Beschikbare weerstandscapaciteit
De middelen die beschikbaar zijn om eventuele tegenvallers (risico's) op te kunnen vangen.

Bestaand beleid
Beleid waarover al besluitvorming heeft plaatsgevonden.

Bestemmingsreserve
Naast de Algemene reserve zijn er buffers gevormd die niet worden meegerekend tot de weerstandscapaciteit. Het gaat hier om de bestemmingsreserves. Bestemmingsreserves zijn voor specifieke doeleinden gevormd op basis van een raadsbesluit. Bestemmingsreserves zijn gebonden aan de bestemmingen die door de raad zijn vastgesteld. Wanneer de nood echt hoog is kan er door de raad aan de betreffende bestemmingsreserve een andere bestemming worden gegeven. Aan een deel van de bestemmingsreserves hangen verplichtingen tot bestedingen waarbij er beperkte sprake is sprake is van beleidsvrijheid.

Besluit begroting en verantwoording (BBV)
Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) beschrijft de regels waaraan onder andere begroting van een gemeente aan moet voldoen.

Bestuurlijk belang
Een gemeente kan een bestuurlijk belang hebben in een verbonden partij doordat zij in het bestuur is vertegenwoordigd. De gemeente kan het ook hebben doordat zij stemrecht heeft in de verbonden partij.

BTW-compensatiefonds
Rijksfonds waaruit gemeenten een bepaald deel van de door hen betaalde BTW kunnen terugvorderen.

C.

Circulaire
Een circulaire informeert de gemeenten over de omvang en de verdeling van de algemene uitkering, de integratie-uitkeringen - inclusief die voor het sociaal domein - en de decentralisatie-uitkeringen uit het gemeentefonds.

Compabiliteitsvoorschriften
Dit zijn de wettelijke voorschriften voor de inrichting van de gemeentelijke begroting en rekening. Sinds 2004 zijn de nieuwe voorschriften volgens het Besluit Begroting en Verantwoording van kracht.

D.

Deelneming
Participatie in een besloten of naamloze vennootschap, waarin de gemeente aandelen heeft.

Dividend
Een vergoeding die wordt uitbetaald aan aandeelhouders.

Doeluitkering
Uitkering door het Rijk aan een lagere overheid voor een nauw omschreven wettelijk vastgesteld doel of taak. De gelden zijn niet vrij besteedbaar.

E.

EMU-saldo
Het geraamde of het gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven van een gemeente. Dit bedrag wordt berekend op transactiebasis en volgens Europese voorschriften.

F.

Financieel belang
Van financieel belang is sprake als de gemeente de middelen die ze ter beschikking stelt verloren gaan in geval van faillissement van de verbonden partij (een derde rechtspersoon) en/ of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Financiële kengetallen
Getallen waarmee inzicht verkregen kan worden in de financiële positie van de gemeente.

Financieringsmiddelen
Kort- of langlopende geldmiddelen die nodig zijn om de kosten van uitgaven te betalen.

G.

Gemeenschappelijke regeling
Is het publiekrechtelijk juridisch kader waarbinnen twee of meer gemeentebesturen kunnen samenwerken.

Gemeentefonds
Uitkering van het Rijk die de gemeenten in principe vrij mogen besteden.

Grondexploitatie
De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. Indien gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de verkochte gronden kan immers de schuld worden afgelost. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

K.

Kans
De mogelijkheid dat een gebeurtenis zich voordoet uitgedrukt in een waarde tussen 0 en 1.

Kapitaalgoederen
Spullen die de gemeente nodig heeft om de diensten en goederen die zij levert aan inwoners te kunnen produceren. Daarbij gaat het om grotere zaken zoals wegen, riolering, water, groen en gebouwen.

Kapitaallasten
Afschrijvingen en toegerekende rente op activa. De afschrijvingen betreffen de jaarlijkse waardevermindering van de investering. Door middel van de afschrijving worden lasten van de investering uitgespreid over de jaren dat er van de investering gebruik wordt gemaakt. De rente betreft het eigen of geleende geld dat besteed wordt om de investering te financieren.

L.

Lasten
De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.

Leges
Leges zijn vergoedingen voor het genot van diensten of producten, die de gemeente levert. Dat zijn bijvoorbeeld paspoorten, uittreksels uit registers, vergunningen e.d. Daarbij geldt dat de totale opbrengst van de leges niet hoger mogen zijn dan de kosten die de gemeente voor het geheel van de legesplichtige diensten of producten maakt. De leges worden in rekening gebracht bij de aanvrager van de dienst of het product. Voor sommige leges geldt een wettelijk maximum tarief (bijvoorbeeld voor paspoorten).

Lokale heffingen
Een type gemeentelijke belasting. Voorbeelden van heffingen zijn de rioolheffing of de afvalstoffenheffing. Het geld dat gemeenten met heffingen ophalen, moeten gebruikt worden om de kosten te dekken van datgene waarvoor ze in rekening worden gebracht.

M.

Meerjareninvesteringsplanning (MIP)
In de meerjareninvesteringsplanning wordt de planning van de investeringen voor de komende jaren inzichtelijk gemaakt.

Meerjarenraming
Een prognose van de voor meerdere jaren, na het begrotingsjaar, te verwachten baten en lasten alsmede mutaties in reserves.

N.

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

O.

Onroerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom hebben van onroerende zaken in de gemeente Arnhem.
De grondslag van de belasting is de WOZ-waarde van de woning of niet-woning. Het geldende tarief voor eigenaars van woningen of eigenaars en gebruikers van niet-woningen is gebaseerd op een percentage van de WOZ-waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van een onroerende zaak.

Overhead
De kosten van de werkzaamheden of faciliteiten die slechts een indirecte relatie vertonen met de prestaties (bijvoorbeeld leidinggeven, afdelingsadministratie of huisvesting).

Overzicht lasten en baten
Lasten: De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.
Baten: Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.
Toevoeging aan reserve: toevoegingen aan een reserve zijn weergegeven met een minteken (negatief). Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten stijgen.
Onttrekkingen aan reserve: onttrekkingen aan een reserve zijn zonder teken (positief) weergegeven. Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten dalen.

Saldo toevoegingen en onttrekkingen: Bij negatief saldo verwachten we een verhoging van de reserve binnen dit programma. Bij een positief saldo verwachten we een verlaging van de reserve binnen het programma.

P.

Paragrafen
Geven volgens het BBV een dwarsdoorsnede van de begroting op financiële aspecten. Het gaat dan om de beleidslijnen van beheersmatige aspecten die belangrijk zijn, financieel, politiek of anderszins. De paragrafen zijn onderdeel van zowel de beleidsbegroting als het jaarverslag.

Parkeerbelasting
Betreft een belasting voor het parkeren van een voertuig op een plaats waar volgens de belastingverordening parkeerbelasting verschuldigd is. De grondslag is de duur van het parkeren. De parkeertijd maal het tarief bepaalt de hoogte van het bedrag. De belasting wordt geheven door in te loggen op een centrale computer via een GSM, het kopen van een parkeerticket of een parkeervergunning.

Planning- en controlcyclus
De jaarlijks terugkerende werkzaamheden die samenhangen met het opstellen, bespreken, bewaken, bijstellen en verifiëren van budgetten.

Prestatie-indicator
Kwantitatieve en kwalitatieve gegevens die inzicht geven in de resultaten van het gevoerde beleid van de gemeente.

Programma
Is een samenhangende verzameling van activiteiten en geldmiddelen gericht op het bereiken van vooraf bepaalde maatschappelijke effecten.

Programmabegroting
Dit is de typering voor de begroting waarin de programma's centraal staan. Een gemeente is vrij in de keuze van de programma's en het aantal.

R.

Reserve
Bedrag dat is gereserveerd voor toekomstige uitgaven, zonder dat de aard en de omvang van deze uitgaven al bekend zijn. Reserves worden onderverdeeld in algemene reserves en reserves met een specifieke bestemming (bestemmingsreserves).

Restrisico
De inschatting van het risico met medeneming van de effecten van beheersmaatregelen. Risico dat overblijft na risicobeheersing. (netto risico)

Risico
Gebeurtenis die zich al dan niet kan voordoen en die kan leiden tot schade met een financieel gevolg of afwijking van een te behalen beleidsdoel.

Risicobeheersing
Zijn activiteiten (beheersmaatregelen) die de kans op het optreden van risico's dan wel de gevolgen van risico's beïnvloeden (voorkomen of reduceren)

Risico-eigenaar
De persoon of het organisatieonderdeel aan wie het risico gealloceerd is.

Risico in relatie tot weerstandsvermogen
De kans op een gebeurtenis die leidt tot een directe financiële tegenvaller van materiële betekenis, die niet is afgedekt in de begroting.

Risicokaart
De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg.

Risicomanagement
Het geheel aan activiteiten en maatregelen gericht op het expliciet en systematisch omgaan met en beheersen van risico's.

Risicoparagraaf
Is een door het college verstrekt overzicht van alle bekende risico's tot het moment van aanbieden van de begroting.

Risicoprofiel
Overzicht van het geheel aan risico's van het betreffende proces, project, programma of beleidstraject.

Risicoscore
Per risico te bepalen score op basis van kans op voorkomen en gevolg.

Roerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom van roerende zaken, zoals woonboten in de gemeente Arnhem. De grondslag van de belasting is een percentage van de RZB- waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van de roerende zaak.

S.

Solvabiliteit
Is de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen.

Solvabiliteitsratio
Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een gemeente.

Stelpost
Schatting van uitgaven, opgenomen in de begroting terwijl de werkelijke kosten nog niet exact bepaald kunnen worden.

Structurele exploitatieruimte
Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting OZB. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

T.

Taakmutatie
Extra geld uit het gemeentefonds voor de uitvoering van nieuwe en/of bestaande taken.

Taakveld
Eenheid waarin de programma's zijn onderverdeeld.

Trap-op-trap-af systematiek/ accresmethode
Om het totaal beschikbare bedrag te bepalen dat aan de gemeenten wordt uitgekeerd, gebruikt het Rijk de accresmethode, ook wel de 'trap-op-trap-af systematiek' genoemd. Het accress is gekoppeld aan de ontwikkeling van rijksuitgaven (niet van alle uitgaven). Stijgen de uitgaven dan stijgt het accres, dalen de uitgaven dan daalt het accress.

Treasury
Is het geheel van activiteiten in verband met het beheren van de geldstromen.

V.

Verbonden partij
Is een partij waarmee de gemeente een bestuurlijke relatie onderhoudt en waarin zij een financieel belang heeft.

Voorziening
Dit is een reservering (geoormerkte gelden) met als doel het bedrag aan te wenden in de toekomst waar de voorziening oorspronkelijk voor is gecreëerd.

W.

Weerstandsfactor
= Beschikbare weerstandscapaciteit : Benodigde weerstandscapaciteit. Bij een lagere factor dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor uitkomt boven de 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor nieuw beleid.

Weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Het weerstandsvermogen is de verhouding (ratio) tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit.

Z.

Zekerheidspercentage
Voor het bepalen van het benodigde weerstandsvermogen moet met behulp van de risicosimulatie een keuze worden gemaakt met welke mate van zekerheid de geïdentificeerde risico's worden afgedekt. We noemen dit ook wel het zekerheidspercentage.

Notitie

Voorstel betreffende behandeling Begroting 2022, Turap 2 en de belastingverordeningen

Datum	:	15 september 2021
Aan	:	Agendacommissie
Van	:	K. Vons tel. 377 4087
Betreft	:	Voorstel betreffende behandeling Begroting 2022, Turap 2 en de belastingverordeningen.

Inleiding en doel notitie

Deze notitie behandelt de planning en procedure van behandeling van de Begroting 2022, Turap 2 en de belastingverordeningen. De Begroting, die voorheen MJPB werd genoemd, is een uitwerking van de vastgestelde Perspectiefnota. Bij de uitwerking van onderdelen van het onderstaande proces zal met zorg naar de inachtneming van de maatregelen rondom Corona gekeken worden. Tevens treft u twee voorstellen aan om het vergaderrooster te wijzigen. Deze wijzigingen zijn nodig om het voorgestelde begrotingsproces te laten plaatsvinden.

Het proces is gestoeld op de ervaringen van het afgelopen Perspectiefnota proces en het voorgaande Begrotingsproces. Dit jaar zal de Begroting één week later dan voorgaande jaren worden aangeboden aan de raad. De reden voor deze aanleverdatum is vanwege het feit dat het vakantiereces in de regio Zuid dit jaar laat valt. Dat betekent dat het bespreekproces van het college één week opschuift en de consequentie daarvan is dat de raad de begroting één week later ontvangt. Dat is ongelukkig voor de raad, omdat zij minder voorbereidingstijd heeft om de begroting te kunnen lezen. Hierdoor ontstaat een krappe planning om het begrotingsproces op dezelfde manier als voorgaande jaren te laten plaatsvinden. Het college voldoet echter met deze aanleverdatum aan de verordening, waarin opgenomen is dat de Begroting vóór 1 oktober aan de raad moet worden aangeleverd.

Er is gezocht naar een tegemoetkoming voor de krappe leestijd van de raad. Enerzijds is die gevonden door de tijdspanne van het *beantwoorden* van de schriftelijk technische vragen door het college te verkleinen en anderzijds door de technische bijeenkomst te verplaatsen naar een later moment om zo de fracties voldoende tijd te geven de vele pagina's te kunnen lezen en hun technische vragen te kunnen voorbereiden. Vanwege de krapte in de planning vindt deze bijeenkomst op een andere dag dan een woensdag plaats. Voor fracties die niet bij de technische bijeenkomst aanwezig kunnen zijn, is er de gebruikelijke mogelijkheid van het stellen van *schriftelijke* technische vragen.

Chronologische planning

Streefdatum woensdag 29 september, uiterlijk donderdag 30 september

De Begroting verschijnt digitaal woensdag 29, uiterlijk donderdag 30 september. De papierenversie zal, indien gewenst, naar de raadsleden op hun thuisadres gestuurd worden. Het boekwerk zal op vrijdag 1 oktober danwel zaterdag 2 oktober op de deurmat vallen.

Woensdag 29 september t/m 8 oktober c.q. 11 oktober

Periode van indiening van *schriftelijke technische* vragen. Vragen ingediend vóór vrijdag 8 oktober 09.00 uur (in uitzonderlijke gevallen geldt maandag 11 oktober) zullen z.s.m. worden beantwoord, met

als uiterlijke datum woensdag 13 oktober. Schriftelijke technische vragen die na afloop van deze periode worden gesteld, worden beantwoord, doch de termijn waarop is onzeker.

Maandag 11 oktober
Raadsleden en fractievolgers voeren *mondelinge technisch* overleg met beleids- en financiële ambtenaren. Deze mogelijkheid wordt geboden om druk op het aantal schriftelijke technische vragen te verminderen. Er zijn geen leden van het college betrokken, het is technisch van aard. De technische briefing neemt niet de hele avond in beslag.

Woensdag 13 oktober
Bespreking Begroting Meningsvorming 1, in raadskamers geordend per wethouder. Er zal begonnen worden met het inspreekmoment, waarbij insprekers 5 minuten het woord krijgen en daarna kan de raadskamer vragen stellen. Nadat alle insprekers gehoord zijn, zal de raadskamer starten met de meningsvorming 1. Deze behandeling wijkt af van de gangbare Meningsvorming 1. Het doel van de behandeling is het stellen van politieke vragen en daar een antwoord op krijgen. De behandeling zal plaatsvinden in twee termijnen, waarbij woordvoerders in hun termijn vragen kunnen stellen en standpunten kunnen uitspreken. Interrupties zijn toegestaan. In de tweede termijn kunnen woordvoerders nog reageren op de eerste termijn van de wethouder en daarnaast aangeven of en zo ja op welke onderwerpen zij moties en/of amendementen overwegen in te dienen. Ruime vergadertijd is noodzakelijk om de M1 af te kunnen ronden.

Voorstel 1: In het vergaderrooster staat deze vergadering gepland als halve besluitvorming. Het voorstel is om deze vergadering te wijzigen in een hele meningsvormende 1 vergadering i.v.m. het begrotingsproces.

Donderdag 14 oktober tot en met vrijdag 29 oktober
De fracties dienen hun concept moties en amendementen in voor de Meningsvorming 2 bespreking.

Woensdag 20 oktober
Eventuele uitloop bespreking Begroting in meningsvorming 1 / eventuele bespreking andere onderwerpen in raadskamers / besluitvormingsmoment voor onderwerpen in raad.

Voorstel 2: In het vergaderrooster staat deze vergadering gepland als gewone raadsvergadering. Het voorstel is om deze vergadering te wijzigen in een halve besluitvormende vergadering i.v.m. het begrotingsproces. Kortom de aard van de vergaderingen van 13 oktober en 20 oktober om te draaien.

Maandag 25 oktober tot vrijdag 29 oktober
Herfstreces

Woensdag 3 november
Bespreking Begroting in fase meningsvorming 2. Volledige avond. Plenair.
Spreektijden 12 minuten per fractie, 75 minuten voor het college. Er is geen uitloopmogelijkheid en meerdere woordvoerders zijn toegestaan. De bespreking zal verlopen via thema's die aan de orde zijn

in de ingediende moties en amendementen. Het college zal per portefeuille een pre-advies geven op de wijzigingsvoorstellen die in het desbetreffende thema aan bod zijn. Zo zullen één voor één de thema's met de toebedeelde wijzigingsvoorstellen behandeld worden.

Donderdag 4 november tot en met maandag 8 november 09.00 uur
Periode waarin fracties hun definitieve moties en amendementen indienen en/of aangeven of zij de door hen reeds ingediende concept moties en amendementen handhaven danwel intrekken.

Woensdag 10 november
Begrotingsraad. Aanvang 17.00 uur. Stamppotmaaltijd. Spreektijden: + 5 min voor fracties, + 20 min voor college. Spreekvolgorde: grootste oppositie fractie, grootste coalitiefractie etc.
Twee woordvoerders per fractie zijn toegestaan waarbij één algemeen en één financieel.

Voorstel:
Instemmen met het in deze notitie geschetste agendering/besluitvormingsproces van de Begroting 2022 en de belastingverordeningen.
Tevens instemmen met de twee voorstellen voor het wijzigen van het vergaderschema.

BEHANDELRESULTAAT

Politieke Avond 13 oktober 2021, meningsvormend (1)

Begroting 2022, portefeuille van wethouder Van Dellen

Zaaknummer:	
Portefeuillehouder:	J. Van Dellen
Resultaat van bespreking:	

Aanwezige raadsleden/fractievolgers: Van der Broek (CDA), Greving (PvdA), Aydemir (DENK/VA), Zijlstra (ChristenUnie), Pape(VVD), Gemici (GroenLinks), Venhoek (D66), Dobbe (SP), Kraaijenbrink (Arnhem Centraal), De Groot (Partij voor de Dieren), Verheij (PVV) en Hobbelen (AOP).
De fracties van de PVV, Arnhemse Ouderen Partij, SP en Partij voor de Dieren waren niet vertegenwoordigd.

Bespreking
Besproken zijn onderdelen van de portefeuille van wethouder Van Dellen.
Een vraag zul via de "Bundel (schriftelijke) technische vragen en antwoorden Begroting 2022", worden beantwoord:
Partij voor de Dieren:
Hoe zit het met de mogelijkheden van het aanbieden van de Fixie-app in meerdere talen.

Conclusie
De voorzitter concludeert dat de meningsvorming 1 behandeling is afgerond.

De raadsadviseur

E.J.S. Dirksen

De voorzitter,

L.R. Manders